NOVVM TESTAMENTVM DNI: NRI: IESV CHRISTI.

Syriacè	Italicè
Ebraicè	Hispanicè
Græcè	Gallicè
Latinè	Anglicè
Germanicè	Danicè
Bohemicè	Polonicè

Studio & Labore

ELIÆ HVTTERI

Germani.

NORIBERGÆ.

Cum gratia & priuilegio Sac: Cæs: Ma^{tis}: ad quindecim annos.

M. D. XCIX.

NOVI TESTA-
MENTI PRI-
MVS TOMVS;
CONTINENS
EVANGELIVM
DOMINI NOSTRI
IESV CHRISTI,
SECVNDVM
S. MATTHÆVM,
S. MARCVM,
S. LVCAM,
S. IOHANNEM,
ET
ACTA APOSTO-
LORVM.

CHRISTIANO ET CANDIDO LECTORI

S. P. D.

ELIAS HVTTERVS.

FACILIMA OLIM FVIT SAPIENTIAE ET LINGVArum acquisitio: Sic ADAM protoplastus, unico momento, tantam rerum cognitionem adeptus est, ut ex mandato divino, per Cubicam Alphabethi combinationem, juxta Trinitatis mysterium, cunctis animalibus propria & apposita imponeret nomina, quibus in hunc usque diem, non sine singulari admiratione, utilitate & voluptate, utimur.

IOSEPH, penè adhuc puer in AEgyptum venditus, in tantum, apud senem parentem, in Sapientiæ studio profecerat, ut postea senes AEgypti doceret Sapientiam. SALOMON Rex, juvenis adhuc, studio minimè operoso, tantam rerum omnium cognitionem percepit, ut omnibus hominibus miraculo esset. DANIEL Propheta, puer, cum sociis suis, unico triennio, in Sapientiæ studio tantoperè profecit, ut coram Nebucadnezare staret, & vel solus miraculi instar, omnes Chaldæorum Astrologos & Magos decuplo antecelleret. Sancti APOSTOLI homines aliâs plebei, piscatores & indocti, ex missione Spiritus Sancti, omnium linguarum expeditissimam cognitionem in momento perceperunt. Hodiè quid ejusmodi cernitur in Ecclesia? Decem, Quindecim, Viginti annos ad minimum, in Scholis trivialibus & Academiis, nunc hîc, nunc alibi ætatem nostram macerantes, & discruciantes Minervam quisque suam, (ne dicam de sumptibus, periculis & miseris parentibus, qui vana spe lactati, omnique solatio destituti, cum lachrymis ad foveam descendunt) vix tamen dimidium, quod expetimus, assequimur. Miraculis & omnipotentiæ divinæ, ut fas est, debitum honorem & locum relinquo; de Arte ipsa loquor physica & naturali, divinæ voluntati non contraria. Quis quæso unquam nostris in scholis cum Adamo protoplasto, veram & cubicam nobis monstravit vocabulorum impositionem? Quis Vrim & Thummim, summi sacerdotis mysterium, nobis explicuit: Quis cum Iosepho, Salomone, Daniele, triennem nobis exhibet scholam Sapientiæ? qua pueri discendo tantum consequi valeamus, ut vel in hoc, vel in futuro seculo, coram Pharaone, senioribus AEgypti, Salomone, Regina Sabæ & Nebucadnezare stare & excellere queamus. Roget quis unde malum hoc? Et quod sit ejusdem remedium? Vix invenias virum, qui rem seriò curet inquirere, vel qui morbo tam desperato

manum adhibere desideret; imò quod pejus est, si quis veras causas & rationes norit, vix easdem sine magna offensa & periculo in medium proferre ausit: Tanta est hujus ultimi seculi perversitas.

Hanc ob causam & ego hactenus cum dolore conticui, & tacuissem diutius, nisi me bonorum preces, & sanctæ posteritatis ratio commovissent. Quandoquidem enim toti terrarum orbi nil ęquè scitu, actu & factu necessarium & utile, & homine Christiano dignius esse potest, atq; hoc ipsum, qua ratione post Babylonicam Linguarum confusionem, citra ardui laboris impensam, & sine prolixi temporis dispendio, veram Sapientię et Linguarum cognitionem assequamur, in quo totius mundi salus & emolumentum tanquam in cardine versatur, atque in quo omnes Sapientes, Monarchæ, Philosophi, à Babylonica confusione laborarunt & adhuc laborant: Ideo & Ego, licet omnium minimus, negotio & operi huic manum adhibui, atque in præsentiarum, eo quo erga DEVM, Ecclesiam & totam posteritatem affectus sum animo, liberali & candido, veras causas & rationes aperiam, brevibusque, quod sentio, scribam:

I. Vnde illa nostri seculi infelicitas, perversitas & studiorum remora.

II. Et quibus mediis & remediis huic malo resistendum.

Faxit Deus Opt. Max. cujus est negotium, ut ipsi grata, Ecclesiæ & posteritati utilia & salutaria proferre valeam.

Prima & principalis causa, quæ totum etiam genus humanum in extremas miserias atque ipsam confusionem Babylonicam præcipitavit, est ipsa Mundi ingratitudo & superbia, qua semper veram neglexit Sapientiam verbi: E contra inanem sibi finxit eruditionem, stultitiam nempe, quam quisque mediocriter ingeniosus fingere potest, Hoc est, Mundus non vult nec potest discernere inter SOPHIAM & PHILOSOPHIAM: inter Sapientiam illam, & linguam divinitus nobis traditam, & inter studium Sapientię, maximo labore acquirendum, juxta scripturæ dictum: Duo peccata commisit populus meus, me fontem aquarum vivarum dereliquerunt, fodiendo sibi cisternas, cisternas inquam, in quibus non est aqua. Nam quia Sapientiam τοῦ λόγου cælitus revelatam, quam gratis & sine omni labore, cooperante Spiritu sancto, certissimo eventu, æquè atque Patriarchæ, Prophetæ & Apostoli, percipere valeret, nec seriò affectat, nec cum Salomone, Daniele & Apostolis, à DEO ardentibus votis & firma fide expetit: Alteram autem Ethnicam, stultam & phantasticam illam, sine fide, sine timore DEI, sine invocatione Filii Dei, propriis saltem viribus assequi conatur, haud immeritò maximo labore consequitur. Cur enim DEVS Sanctus Benedictus, superbo & ingrato Divinæ Sapientiæ contemptori, magnifica sua dona vi quasi obtruderet?

Quia tu repulisti scientiam, inquit DEVS, Ego repellam te, ne fungaris officio.

Sapientia ergo, de qua nunc agimus, ut & de se ipsa loquitur, est splendor lucis æternæ & speculum sine macula operationis divinæ, & imago bonitatis ejus; Vapor virtutis divinæ, & emanatio omnipotentis gloriæ syncera, in quam nil inquinatum incurrit: Vna existens omnia potest, & in semetipsa permanens innovat omnia, & per nationes in animas sanctas descendens, amicos DEI & Prophetas constituit. Neminem enim diligit DEVS, nisi eum, qui cum Sapientia inhabitat. Sa-

pientia enim est spiritus intelligens, sanctus, unigenitus, multiplex, subtilis, mobilis, integer, incoinquinatus, manifestus, illæsus, amans bonum, acutus, expeditus, beneficus, humanus, stabilis, firmus, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, qui omnes capit Spiritus intelligentes, etiam mundissimos subtilissimosque. Omni enim motu mobilior, attingit & capit omnia propter munditiam. Est speciosior Sole, & super omnem Stellarum dispositionem: Luci comparata invenitur prior, huic quidem succedit nox: Sapientiam autem nulla unquam vincit malitia; Facile videtur ab his, qui diligunt eam, & facile invenitur ab his qui quærunt eam, imò ipsa sui studiosos præoccupat, atque sese illis conspiciendam præbet.

Si divitiæ sunt appetibilis possessio, quid Sapientia locupletius? quæ omnia operatur: si autem Prudentia operatur aliquid, quis existentium ipsa artificiosior? Si Iustitiam quis diligit, labores hujusce meræ sunt Virtutes: si rerum experientiam quis desiderat, hæc scit præterita omnia; futura conjectat; præsentes sermonum fallacias; & ænigmatum resolutiones exactè novit; signa & prodigia nec non eventus opportunitatum & temporum à longè cognoscit. Hanc inquam Sapientiam quia Mundus negligit, meritò cum ratione insanit, noctem cum noctua, luci meridianæ præferens. Quis enim mortalium ex proprio cerebro DEI consilium cognoscet, aut quis propria ratione assequetur id, quod velit DEVS? siquidem mortalium cogitationes timidæ & præsumptiones incertæ. Corpus enim corruptibile aggravat animam, & terrena habitatio deprimit mentem multa cogitantem, Vix imaginando percipimus ea, quæ in terris sunt & quæ ante oculos & pedes versantur, quæque in manibus cum dolore invenimus. Quæ autem in cœlis sunt, quis investigabit ea? Nisi ipse DOMINVS dederit Sapientiam, & miserit Spiritum Sanctum suum ex altissimis, & sic corrigantur semitæ eorum, qui in terris habitant, & docti fuerint homines, quæ placeant DEO, atque per Sapientiam salvi fiant. Hæc de prima causa sufficiant.

Altera causa est, quòd nostra ætas non modò ipsam Sapientiam Verbi & Linguam Sanctam contemnit: Sed nec vestigiis veterum patrum, imò nec sapientum Ethnicorum, Monarcharumq; insistere cupit. Olim enim à condito Mundo usque ad Babylonicam linguarum confusionem, atque inde usque ad captivitatem Babylonicam, unica saltem & sola Ebræa lingua duravit & propria quasi mansit Ecclesiæ, in qua omnes patefactiones Divinæ, omnes facultates, professiones & artes, una quasi synopsi & Idea comprehensæ fuerunt, atque unicuiq; innatæ quasi adhæserunt.

Hanc linguam qui exactè novit, facilima Methodo, ad omnium scientiarum fastigium transcendere valuit. Hanc Eber, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Moses, Samuel, David, Salomon, Elias, Elisæus &c. tanquam DEI & Ecclesiæ propriam, atque omnis divinæ & humanæ sapientiæ clavem, medias inter gentes Idolatricas, solam puram & inviolatam conservarunt & propagarunt.

SALOMON Regnatorum omnium, qui sub sole emerserunt, magnificentissimus, etsi omnium linguarum fuit peritissimus. Fuit enim, ut inquit Ecclesiastes, non sapiens saltem (nempe pro semetipso) sed ipsemet populo suo bona & salutaria dogmata, non in peregrino Idiomate, sed in sancta paterna Lingua tradidit, investigans & componens parabolas multas, quærens verba utilia & rectè scribens sermones veritatis.

Hanc Sanctam DEI Linguam, ut & Germanicam, scholis nostris tanquam inutiles, stultas & parum necessarias, omnino infensas & exosas reddidit Diabolus, quo

quid pro suo ingenio excogitare posſit compendioſius, non video. Fundamento enim Ebraicæ linguæ non rectè poſito, & tecto Germanicæ linguæ turpiter dejecto, quid obſecro ſuperſtruas, quod leviſsimo etiam momento impulſum non corruat? Benè hac in parte intelligit Calumniator, hoſtis ille infenſiſsimus, quid hoc dictum ſit: Ex ore infantium & lactentium fundaſti robur, ut deſtruas inimicum & ultorem. Item: Malo quinque verba loqui in ſenſu, quàm decem millia verborum in Linguis &c.

NEBVCADNEZAR aureum illud Monarcharum caput, inter cætera tam diligens Sapientiæ & Linguæ ſuæ cultor fuit, ut etiam de Regia ſua menſa, pueros aleret ingenioſos, linguæ Chaldaicæ diſcendæ addictos, quibus in adminiſtranda Monarchia tandem commodè uti poſſet: Nec ipſe præterea Examina ſcholaſtica inſtituere detrectauit, in quibus Danielem, ut dictum eſt, decuplo præſtantiorem Magis & Aſtrologis omnibus comperit.

GRAECI ad unum omnes, omni conatu, ſuam Græcam excolere & evehere conati ſunt, ut ex Socrate, Platone, Ariſtotele, Alexandro Magno aliisque Philoſophis, Regibus & Principibus apparet, qui omnes Ebræorum, Chaldæorum, Perſarumque divitias, in ſuos theſauros, ſuppreſſo titulo contulerunt.

Sic PTOLEMAEVS Philadelphus Rex AEgypti, aliquot aureorum myriades impendit, ut ſaltem vetus Teſtamentum ex Sanctæ linguæ proprietate, in Græcum ſermonem, per 72. Interpretes tranſlatum legere & cognoſcere poſſet, qua translatione, [illegible]ivi quoq; Apoſtoli, in allegando textu Biblico, uſi ſunt, ac noſmetipſi adhuc hodiè eandem non ſine ſingulari voluptate & utilitate, DEO ſit gratia, uſurpamus, meritoque nos Chriſtiani, Ethnico Regi immortales gratias agere cogimur.

ROMANI ſimili ratione, non aliam, quam propriam Latinam excoluerunt & toti terrarum orbi, vi quaſi obtruſerunt, qua etiam adhuc hodie utimur, nec eâdem carere poſſumus.

CAROLVS MAGNVS ille, qui primus Germanorum Imperator extitit, & Saxonicas Gentes & Regiones fidei Chriſtianæ Imperiiq; Romani repagulis incluſit, Exemplo veterum Monarcharum, Germanicam linguam tanta dignatus eſt æſtimatione, ut eandem ipſe certis regulis comprehenſam, certique characteris forma in ordinem redactam poſuerit. Pius enim & verè laudabilis Monarcha excellentiam Germaniæ & Monarchiæ ad Germanos translatæ, penitius atque alii perſpiciens, benè intellexit, Imperium ſine certæ linguæ excellentia, apud Germanos diu conſiſtere non poſſe, propterea Germanicam præ aliis evehere conatus eſt. Id quod & alii Imperatores multis rationibus tentarunt: Imò omnium bellorum ſuorum conſilia eò direxerunt potiſsimum, quo ſolius Divinæ gloriæ, veræ ſapientiæ & Catholicæ Religionis augerent Imperium. Hinc per totam Germaniam tot Templa illuſtria, tot Cœnobia, tot Collegia fundarunt, quibus Sapientia, Artes & Linguæ non ſecus ac in Sanctuario DEI cuſtodirentur, & aſsidua docentium & diſcentium cura & ſollicitudine, ad omnem poſteritatem per Germanos tutò propagarentur. Pro perſpicaciſsimis enim ingeniis ſuis abundè cognoverunt, Eccleſiam Chriſti, cujus fundamenta inter gentes Barbaras & Idolatricas, vi maxima jacere cogebantur, non in gladii ſecularis potentia: ſed in gladio ſpirituali, verbo DEI, Artibus & Linguis &c. conſiſtere, ſine quibus fruſtra in homines ſuſcipitur Imperium.

I. Quia ergo ſapientiam DEI contemnimus, nec non Ebræam ſanctam linguam, quæ omnium linguarum mater, fons & origo eſt, & ſola quidquid uſquam divini eſt, docet, ex ſcholis noſtris exterminavimus, eamque tanquam ſtultam, inutilem, pro filio perdito habemus.

II. Quia item veterum Sapientum, Patriarcharum & Monarcharum, Salomonis, Nebucadnezaris, Græcorum, Romanorum, Caroli Magni &c. prudens conſilium nec intelligimus, nec imitari conamur, nec ut ipſi ſuam, nos noſtram Germanicam præ cæteris in Scholis excolere & evehere contendimus: Sed cæco impetu ad Græcam, Latinam, confuſo docendi diſcendique ordine ferimur. Ebræam enim contemnimus: Germanicam noſtram omninò indignam judicamus, ut cum aliis, nedum ante alias ponamus. Græcam & Latinam per ſe utiles & neceſſarias, mancas & mutilas, capite & cauda truncatas, præpoſtero & confuſo ordine, & quidem tanta cum difficultate & nauſea juventuti proponimus, ut nihil ſuprà. Tanta præterea eſt lectionum, authorum, artium, facultatum, profeſsionum, librorum, præceptorumque multitudo, ἀταξία, confuſio, malitia & injuria, ut centeſimus quiſque citius lanii aut ſutoris officium didicerit, quam inclytæ hujus rei ſtudiis, cum extremo ſalutis periculo, deſudarit. Addo, quod nemo ferè, quem ego norim, integrum Sacrorum Bibliorum codicem à capite ad calcem, in ulla Schola totaliter à Præceptore didicerit, imò ne Novum Teſtamentum purè Hebraicum, unquam viderit, in quo tamen omnis noſtra & totius Mundi pendet reſtitutio. Quid ergò mirum, quod Diabolo & confuſioni Babylonicæ ludibrio expoſiti ſimus. Hæc dicta ſufficiant de noſtri ſeculi perverſitate & ſtudiorum remora, ex quibus ſatis ſuperque demonſtratum eſſe arbitror, cur, niſi res mutetur in melius, pari paſſu in Sapientiæ ſtudiis, cum veneranda antiquitate progredi nequeamus, Nunc quomodo huic malo reſiſtendum, brevibus demonſtrabo.

I. Mundus ingratus & ſuperbus, ut ſolet, ſapientiam ipſam & Linguam Ebræam negligat, & DEO aliquando rationem reddat.

II. Exempla veterum nec curet nec imitetur, ſimplicitatemque Methodi & Linguæ, qua vna quæque gens & Monarchia ſuam maternam tanquam omnium nobiliſsimam excoluit, minimè recipiat.

III. Receptum & vulgarem docendi diſcendique modum, quem ſine maxima multorum perturbatione & caſu derelinquere nequit, retineat: Quid ad nos, qui non delectatur lauticiis, veſcatur glandibus.

Reſtat nihilo minus adhuc ultima via, nempe HARMONIA & SYMMETRIA, quę per Arcam Noë, per Sanctum Sanctorum, per Vrim & Thummim, per viſionem Ezechielis, lapidem Danielis, Cubum, Globum, Crucem, Quadratum, & Civitatem illam ſanctam, de cœlo deſcendentem, per 24. Seniores, & Spiritus Sancti miſsionem adumbrata præmonſtrataque eſt; Cujus beneficio ultima Mundi illuſtratio & reſtitutio per omnia fiat neceſſe eſt, donec tandem magna & pernicioſa illa Babel, linguarum confuſio, mater fornicationum & abominationum omnium, è medio tollatur Eccleſiæ, atq; ipſa in Chriſto unum fiat, & DEVS omnia in omnibus. Quemadmodum enim omnes linguæ ex una lingua olim defluxerunt: ſic viciſsim omnes in eandem illam primævam DEI linguam reducendæ ſunt.

Quemadmodum item multa eaque diverſiſsima inſtrumenta muſicalia, ab arti-

ficibus peritis ita concinnantur, ut ſonum gratiſsimum auribus præbeant: Ita quoque plurimæ eædemque diverſiſsimæ linguæ, Cubi, Globi, Crucis & Quadrati compendiis, ad unum concentum directæ, non minus gratæ fieri poſſunt.

Sic, quemadmodum formarum figurarumque varietas & diſcrepantia ſymmetricè diſpoſita, oculis gratiſsima exiſtit: Ita quoque variarum ſcripturarum ſymmetrica coaptatio, qua quis una ſynopſi multa ſimul conſpicere, & de omnibus & ſingulis ſana mente judicare valeat, non modò grata, ſed & utiliſsima eſt: Hac Methodo Harmonica & Symmetrica ſemel rectè cognita & perſpecta, Sapientiæ & Linguarum ſtudioſus unico anno tantum diſcendo conſequi valebit, quantum vulgari docendi remora, vix integro decennio. Rem qui planè nondum intelligit, tantiſper quieſcat, donec res ipſa loquatur, ſuamque authoritatem defendat.

Ex uno certè omnia: Ergo omnia ad unum: Et quia omnia ad unum: Ergo quoque Sapientia & Linguæ: Et ſi Linguæ: Ergò & Literæ, Vocales, Accentus, & eorundem Media, ſive Orthographicè, ſive Proſodicè, ſive Etymologicè, ſive Syntacticè, Grammaticè, Biblicè, Harmonicè & Symmetricè, ad unam, veram, bonam, certam, ſimplicem formam, normam & regulam, dirigenda, reſtituendaque veniant, cujus dexteritate nec oculi, nec aures, nec mens, falli poſsint, ſed uno conſpectu ipſa αὐτοψίᾳ, plana & perſpicua fiant omnia: Hac inquam via nobis ingrediendum eſt, tunc multas Linguas & Scripturas ſimul æquè facilè, imò facilius, atque unam ſolam docere, diſcere, tractareque & ſine magno labore, ludendo Sapientiæ ludos aperire, & ad ſolidæ eruditionis culmen tranſcendere, totamque antiquitatem gloria & excellentia, Divina favente gratia, vincere & ſuperare poterimus, Iuxta Filii Dei prædictionem: Vltimi erunt primi & primi ultimi.

Hoc ut ritè perficeretur Opus, haud exiguos labores exantlavi hactenus, atque nunc denuò ejuſdem particulam, nempe, ſacroſanctum Evangelium Domini noſtri, Iesu Christi, ſecundum Matthæum, in duodecim Linguis ſcilicet, Syriace, Ebraice, Graece, Latine, Germanice, Bohemice, Italice, Hispanice, Gallice, Anglice, Danice, Polonice. elaboratum, ad te tranſmitto. Quo ut ad Dei gloriam & Eccleſiæ Chriſtianæ ſalutem cum voluptate utaris, exanimo precor.

Dabitur à me opera, ſi Devs vitam & valetudinem conceſſerit, ut integrum Novi Teſtamenti Opus, ſimili diſpoſitione & forma, cum aliis neceſſariis Methodicis, Harmonicis, Symmetricis, Grammaticis, Cabaliſticis, Maſoriticis compendiis, brevi ſubſequatur. Confirmet hoc Devs, quod operatus eſt in nobis, propter Templum ſanctum ſuum. Noribergæ 10. Auguſti, Anno M. D. XCIX.

D. HIE-

D. HIERONYMVS IN EPISTOLA AD PAVLINVM.

PERDAM, inquit, Sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vera Sapientia perdet falsam sapientiam: Et quanquam stultitia prædicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos: Sapientiam autem non seculi huius, nec principum seculi istius, quæ destruitur, sed loquitur DEI Sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestinavit DEVS ante secula. DEI Sapientia, CHRISTVS est. Christus enim DEI Virtus, & DEI Sapientia. Hæc Sapientia in mysterio abscondita est: de qua & noni Psalmi titulus prænotatur: Pro occultis filii, in quo sunt omnes thesauri Sapientiæ & scientiæ DEI absconditi. Et qui in mysterio absconditus erat, prædestinatus est ante secula: Prædestinatus autem & præfiguratus in Lege & Prophetis. Vnde & Prophetæ appellabantur videntes: quia videbant eum, quem cæteri non videbant. Abraham vidit diem eius, & lætatus est. Aperiebantur cæli Ezechieli, qui populo peccatori clausi erant. Revela, (inquit David) oculos meos, & considerabo mirabilia de Lege tua. Lex enim Spiritualis est, & revelatione opus est, ut intelligatur, ac revelata facie, DEI gloriam contemplemur. Liber in Apocalypsi septem sigillis signatus ostenditur: quem si dederis homini scienti literas ut legat, respondebit tibi, Non possum: Signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse literas, & tenent signatum librum, nec aperire possunt, nisi ille reseraverit qui habet clavem David: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit? In Actibus Apostolorum Sanctus Eunuchus, imò Vir (sic enim eum scriptura cognominat.) quum legeret Esaiam prophetam, interrogatus à Philippo, Putasné intelligis quæ legis? Respondit, Quomodo possum, nisi me aliquis docuerit? Ego (ut de me loquar interim) nec sanctior sum hoc Eunucho nec studiosior, qui de Aethiopia, id est, de extremis mundi finibus venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator Legis, divinæq; scientiæ fuit, ut etiam in vehiculo legeret literas sacras. Et tamen cum librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis personaret, ignorabat eum, quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit ei Iesum, qui clausus latebat in litera. O mira doctoris virtus: eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & sanctus factus est, ac magister de discipulo: plus in deserto fonte Ecclesiæ, quàm in aurato synagogæ templo reperit. Hæc à me perstricta sunt breviter: neque enim epistolaris angustia evagari longius patiebatur, ut intelligeres, te in scripturis sacris sine prævio & monstrante semitam, non posse ingredi. Taceo de Grammaticis, Rhetoribus, Philosophis, Geometris, Dialecticis, Musicis Astronomis, Astrologis, Medicis: quorum scientia mortalibus, vel utilissima est, & in tres partes scinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu administrantur. Agricolæ, Cæmentarii, fabri metallorum, lignorumq; cæsores, lanarii quoque & fullones, & cæteri qui variam supellectilem & vilia opuscula fabricantur, absque doctore esse non possunt quod cupiunt: quod medicorum est, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola Scripturarum ars est, quam sibi omnes passim vendicant. Scribimus indocti, doctiq; poëmata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii adducto supercilio grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris literis philosophantur. Alii discunt (proh pudor) à fæminis, quod viros doceant: & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, imò audacia edisserunt aliis quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si fortè ad Scripturas sanctas post seculares literas venerint & Sermone composito aures populi mulserint, quicquid dixerint, hoc Legem DEI putant: nec scire dignantur quid Prophetæ, quid Apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia: quasi grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, depravare sententias, & ad voluntatem suam, Scripturam trahere repugnantem.

SANCTVS
MATTHAEVS,

SIRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,

ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אונגליון | בשורה | ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

דְמַתַּי

קֶפַלְאוֹן א

כְּתָבָא דִילִידוּתֵהּ דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דְדַוִיד בַּר בְּרֵהּ דַאבְרָהָם׃

Il Libro della generatione di IESV CHRISTO figliuolo di Dauid, figliuolo d'Abraham.

2 אַבְרָהָם אַוְלֶד לְאִיסְחָק אִיסְחָק אַוְלֶד לְיַעֲקוֹב יַעֲקוֹב אַוְלֶד לִיהוּדָה וְלַאחַוְהִי׃

Abraam generò Isaac. Et Isaac generò Iacob. Et Iacob generò Iuda, & i suoi fratelli.

3 יְהוּדָה אַוְלֶד לְפַרֶץ וְלְזַרַח מֶן תָּמָר פַּרֶץ אַוְלֶד לְחֶצְרוֹן חֶצְרוֹן אַוְלֶד לְאָרָם׃

Et Iuda generò Fares e Zaran di Tamar. Et Fares generò Esrom. Et Esrom generò Aram.

4 אָרָם אַוְלֶד לְעַמִינָדָב עַמִינָדָב אַוְלֶד לְנַחְשׁוֹן נַחְשׁוֹן אַוְלֶד לְסַלְמוֹן׃

Et Aram generò Aminadab. Et Aminadab generò Naasson. Et Naasson generò Salmon.

5 סַלְמוֹן אַוְלֶד לְבָעַז מֶן רָחָב בָּעַז אַוְלֶד לְעוֹבִיד מֶן רְעוּת עוֹבִיד אַוְלֶד לְאִישַׁי׃

Et Salmon generò Booz di Rachab. Et Booz generò Obed di Rut. Et Obed generò Iesse.

6 אִישַׁי אַוְלֶד לְדַוִיד מַלְכָּא דַוִיד אַוְלֶד לְשְׁלֵימוּן מֶן אַנְתְּתֵהּ דְאוּרִיָּא׃

Et Iesse generò il Re Dauid. Et Il Re Dauid generò Salomon di quella che fu moglie d'Vria.

7 שְׁלֵימוּן אַוְלֶד לְרְחַבְעַם רְחַבְעַם אַוְלֶד לְאַבִיָּא אַבִיָּא אַוְלֶד לְאָסָא׃

Et Salomon generò Roboam. Et Roboam generò Abia. Et Abia generò Asa.

כְּפִי מַתַּי׃

א

סֵפֶר תּוֹלְדוֹת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בֶּן־דָּוִד בֶּן־אַבְרָהָם׃

LIBRO de la generacion de Iesu Christo hijo de David, hijo de Abraham.

2 אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק וְיִצְחָק הוֹלִיד אֶת־יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב הוֹלִיד אֶת־יְהוּדָה וְאֶת־אֶחָיו׃

Abraham engendró à Isaac. Y Isaac engendró à Iacob. Y Iacob engendró à Iudas, y à sus hermanos.

3 וִיהוּדָה הוֹלִיד אֶת־פֶּרֶץ וְזֶרַח מִתָּמָר וּפֶרֶץ הוֹלִיד אֶת־חֶצְרוֹן וְחֶצְרוֹן הוֹלִיד אֶת־רָם׃

Y Iudas engendró de Thamar à Phares y à Zaram. Y Phares engendró à Esrom. Y Esrom engendró à Aram.

4 וְרָם הוֹלִיד אֶת־עַמִּינָדָב וְעַמִּינָדָב הוֹלִיד אֶת־נַחְשׁוֹן וְנַחְשׁוֹן הוֹלִיד אֶת־שַׂלְמוֹן׃

Y Aram engendró à Aminadab. Y Aminadab engendró à Naason. Y Naason engendró à Salmon.

5 וְשַׂלְמוֹן הוֹלִיד אֶת־בּוֹעַז מֵרָחָב וּבוֹעַז הוֹלִיד אֶת־עוֹבֵד מֵרוּת וְעוֹבֵד הוֹלִיד אֶת־יִשָׁי׃

Y Salmon engendró de Raab à Booz. Y Booz engendró de Ruth à Obed. Y Obed engendró à Iesse.

6 וְיִשַׁי הוֹלִיד אֶת־דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְדָוִד הַמֶּלֶךְ הוֹלִיד אֶת־שְׁלֹמֹה מֵאֵשֶׁת אוּרִיָּה׃

Y Iesse engendró àl rey David. Y el rey David engẽdró à Salomon de la que fue muger de Vrias.

7 וּשְׁלֹמֹה הוֹלִיד אֶת־רְחַבְעָם וּרְחַבְעָם הוֹלִיד אֶת־אֲבִיָּה וַאֲבִיָּה הוֹלִיד אֶת־אָסָא׃

Y Salomon engendró à Roboam. Y Roboam engendró à Abia. Y Abia engendró à Asa.

ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΒΙΒΛΟΣ γενέσεως ἰησοῦ χριστοῦ, υἱοῦ δαυίδ, υἱοῦ ἀβραάμ.

LIVRE de la generation de IESVS Christ, fils de Dauid, fils d'Abraham.

2. Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν ἰσαάκ. ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.

Abraham engendra Isaac. Et Isaac engendra Iacob. Et Iacob engendra Iuda & ses freres.

3. Ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν φαρὲς, καὶ τὸν ζαρὰ ἐκ τῆς θάμαρ. φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν ἑσρώμ. ἑσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀράμ.

Et Iuda engendra Pharez & Zara de Thamar. Et Pharez engendra Esrom. Et Esrom engendra Aram.

4. Ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ, ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν ναασσών. ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν σαλμών.

Et Aram engendra Aminadab. Et Aminadab engendra Naasson. Et Naasson engendra Salmon.

5. Σαλμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν βοὸζ ἐκ τῆς ῥαχάβ. βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν ὠβὴδ ἐκ τῆς ῥούθ. ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί.

Et Salmon engendra Booz de Rachab. Et Booz engendra Obed de Ruth. Et Obed engendra Iessé.

6. Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν δαυὶδ τὸν βασιλέα. δαυὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν σολομῶντα ἐκ τῆς τοῦ οὐρίου.

Et Iessé engendra le roy Dauid. Et le roy Dauid engendra Salomon, de celle qui auoit esté femme d'Vrie.

7. Σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ῥοβοάμ. ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιά. ἀβιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀσά.

Et Salomon engendra Roboam. Et Roboam engendra Abia. Et Abia engendra Asa.

S. MATTHAEI.

CAP. I.

LIBER generationis Iesu Christi filii David, filii Abraham.

The booke of ye generation of Jesus Christ ye sonne of Dauid / the sonne of Abraham.

2. Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius.

Abraham begate Isaac. And Isaac begate Jacob. And Jacob begate Judas and his brethren.

3. Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esron, Esron autem genuit Aram.

And Judas begate Phares / and Zara of Thamar. And Phares begate Esrom. And Esrom begate Aram.

4. Aram autem genuit Aminadab, Aminadab autem genuit Naasson Naasson autem genuit Salmon.

And Aram begate Aminadab. And Aminadab begate Naasson. And Naasson begate Salmon.

5. Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Iesse.

And Salmon begate Booz of Rachab. And Booz begate Obed of Ruth. And Obed begate Jesse.

6. Iesse autem genuit David regem. David autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ.

And Jesse begate Dauid the King. And Dauid the King begate Solomon of her that was the vvife of Vrias.

7. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abia autem genuit Asa.

And Solomon begate Roboam. And Roboam begate Abia. And Abia begate Asa.

S. Matthei.

Das I. Capitel.

DIs ist das Buch von der Geburt JEsu Christi der da ist ein Son Davids / des Sons Abraham.

Denne er den Bog / om JHesu Christi fødsel / Som er Dauids søn / huilken er Abrahams søn

2. Abraham zeugete Isaac. Isaac zeugete Jacob. Jacob zeugete Juda vnd seine Brüder.

Abraham afflede Isaac. Isaac afflede Jacob. Jacob afflede Juda oc hans Brødre.

3. Juda zeugete Pharez vnd Saram / von der Thamar. Pharez zeugete Hezron. Hezron zeugete Ram.

Juda afflede Pharez oc Saram aff Thamar. Pharez afflede Hezron. Hezron afflede Ram.

4. Ram zeugete Aminadab. Aminadab zeugete Nahasson. Nahasson zeugete Salma.

Ram afflede Aminadab. Aminadab afflede Nahasson. Nahasson afflede Salma.

5. Salma zeugete Boas / von der Rahab. Boas zeugete Obed von der Ruth. Obed zeugete Jesse.

Salma afflede Boas / aff Rahab. Boas afflede Obed / aff Ruth. Obed afflede Jesse.

6. Jesse zeugete den König David. Der König David zeugete Salomon / von dem Weibe des Vrie.

Jesse afflede Kong David. Kong David afflede Salomon / aff Vrie hustru.

7. Salomon zeugete Roboam. Roboam zeuget Abia. Abia zeugete Assa.

Salomon afflede Roboam. Roboam afflede Abia. Abia afflede Assa.

S. Mathaussa.

Kapitola I.

KNiha Rodu gežiisse Krysta / Syna Dawidowa / Syna Abrahamowa.

TOć iest wypisánie narodu Jezusá Krystusá syna Dawidowego / syna Abráhámowego.

2. Abraham zplodil Izáka. Izák pak zplodil Jákoba. Jákob zplodil Juodu a Bratřij geho.

Z Abráhámá poszedł Izáák / z Izááká poszedł Jakob / á z Jákobá poszedł Judá y brácia iego.

3. Potom Jůdas zplodil Fáresa a Záru z Thamar. Fares potom zplodil Esroma. Esrom pak zplodil Arama.

Z Judy poszedł Fáres y Zará z Thámár / z Fáresá poszedł Ezrom z Ezromá poszedł Arám.

4. Aram potom zplodil Aminadaba. Aminadab zplodil Násona. Náson zplodil Salmona.

Z Arámá poszedł Amínádáb / z Amínádábá poszedł Náásson / z Náássoná poszedł Sálmon.

5. Salmon potom zplodil Booza z Rahab. A Booz zplodil Obeda z Ruth. Potom Obed zplodil Jesse.

Z Sálmoná poszedł Boos z Ráhab / z Boosá poszedł Obed z Ruth / á z Obed poszedł Jesse.

6. Jesse potom zplodil Dawida Krále. Dawid pak Král zplodil Ssalomauna / z té Ženy kteráž byla Vryássowa.

Z Jessego poszedł Krol Dawid / á z Dawidá Krola poszedł Salomon / z tey ktora byłá przed tym żoná Vryászowa.

7. Ssalomaun potom zplodil Roboama. Roboam pak zplodil Abiásse Abiáss zplodil Azu.

Z Sálomoná poszedł Roboám / z Roboamá poszedł Abia / z Abie poszedł Asá.

א

8 אסא אולד ליהושפט יהושפט אולד ליורם יורם אולד לעוזיא׃

Et Asa generò Iosafat. Et Iosafat generò Ioram. Et Ioram generò Ozia.

9 עוזיא אולד ליותם יותם אולד לאחז אחז אולד לחזקיא׃

Et Ozia generò Ioatan. Et Ioatan generò Achaz. Et Achaz generò Ezechia.

10 חזקיא אולד למנשא מנשא אולד לאמון אמון אולד ליושיא׃

Et Ezechia generò Manasse. Et Manasse generò Amon. Et Amon generò Iosia.

11 יושיא אולד ליוכניא ולאחוהי בגלותא דבביל׃

Et Iosia generò (Iacim. Et Iacim generò) Iecconia & i suoi fratelli, ne la cattiuità di Babilonia.

12 מן בתר גלותא דין דבביל יוכניא אולד לשלתאיל שלתאיל אולד לזורבבל׃

Et doppo la cattiuità di Babilonia, Iechonia generò Salatiel. Et Salatiel generò Zorobabel.

13 זורבבל אולד לאביהוד אביהוד אולד לאליקים אליקים אולד לעזור׃

Et Zorobabel generò Abiud. Et Abiud generò Eliacim. Et Eliacim generò Azor.

14 עזור אולד לצדוק צדוק אולד לאכין אכין אולד לאליוד׃

Et Azor generò Sadoc. Et Sadoc generò Acim. Et Acim generò Eliud.

15 אליוד אולד לאליעזר אליעזר אולד למתן מתן אולד ליעקב׃

Et Eliud generò Eleazar. Et Eleazar generò Mattan. Et Mattan generò Iacob.

א

8 ואסא הוליד את־יהושפט ויהושפט הוליד את־יהורם ויהורם הוליד את־עזיהו׃

Y Asa engendró à Iosaphat. Y Iosaphat engendró à Ioran. Y Ioran engendró à Ozias.

9 ועזיהו הוליד את־יותם ויותם הוליד את־אחז ואחז הוליד את־חזקיהו׃

Y Ozias engendró à Ioatham. Y Ioatham engendró à Achaz. Y Achaz engendró à Ezechias.

10 וחזקיהו הוליד את־מנשה ומנשה הוליד את־אמון ואמון הוליד את־יאשיהו׃

Y Ezechias engendró à Manasse. Y Manasse engendró à Amon. Y Amon engendró à Iosias.

11 ויאשיהו הוליד את־יכניהו ואת־אחיו בגלות בבל׃

Y Iosias engendró (à Ioacim. Y Ioacim engendró) à Iechonias, y à sus hermanos en la transmigracion de Babylonia.

12 ואחר הגלות בבל יכניהו הוליד את־שאלתיאל ושאלתיאל הוליד את־זרבבל׃

Y despues de la transmigracion de Babylonia Iechonias engendró à Salathiel. Y Salathiel engendró a Zorobabel.

13 וזרבבל הוליד את־אביהוד ואביהוד הוליד את־אליקים ואליקים הוליד את־עזור׃

Y Zorobabel engendró à Abiud. Y Abiud engendró à Eliacim. Y Eliacim engendró à Azor.

14 ועזור הוליד את־צדוק וצדוק הוליד את־אמון ואמון הוליד את־אליהוד׃

Y Azor engendró à Sadoc. Y Sadoc engendró à Achin. Y Achin engendró à Eliud.

15 ואליהוד הוליד את־אלעזר ואלעזר הוליד את־מתן ומתן הוליד את־יעקב׃

Y Eliud engendró à Eleazar. Y Eleazar engendró à Mathan. Y Mathan engendró à Iacob.

α'.

8. Ἀσὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσαφάτ. ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωράμ. ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ὀζίαν.

Et Asa engendra Iosaphat. Et Iosaphat engendra Ioram. Et Ioram engendra Hozias.

9. Ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωάθαμ. ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἄχαζ. ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐζεκίαν.

Et Hozias engendra Ioatham. Et Ioatham engendra Achaz. Et Achaz engendra Ezechias.

10. Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν μανασσῆ. μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμών. ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσίαν.

Et Ezechias engendra Manassé. Et Manassé engendra Amon. Et Amon engendra Iosias.

11. Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεχονίαν, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος.

Et Iosias engendra(Iakim. Et Iakim engendra) Iechonias & ses freres, sur le temps qu'ils furent transportés en Babylone.

12. Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶνος, ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν σαλαθιήλ. σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν ζοροβάβελ.

Et apres qu'ils eurent esté transportés en Babylone, Iechonias engendra Salathiel. Et Salathiel engendra Zorobabel.

13. Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιούδ. ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιακείμ. ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀζώρ.

Et Zorobabel engendra Abiud. Et Abiud engrendra Eliakim. Et Eliakim engendra Azor.

14. Ἀζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν σαδώκ. σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀχείμ. ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιούδ.

Et Azor engendra Sadoc. Et Sadoc engendra Achim. Et Achim engendra Eliud.

15. Ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλεάζαρ. ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν ματθάν. ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ.

Et Eliud engendra Eleazar. Et Eleazar engendra Matthan. Et Matthan engendra Iacob.

CAP. I.

8. Aſa autem genuit Ioſaphat. Ioſaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam.

And Aſa begate Joſaphat. And Joſaphat begate Joram. And Joram begate Ozias.

9. Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezeciam.

And Ozias begate Joatham. And Joatham begate Achaz. And Achaz begate Ezekias.

10. Ezecias autem genuit Manaſſen Manaſſes autem genuit Amon. Amon autem genuit Ioſiam.

And Ezekias begate Manaſſes. And Manaſſes begate Amon. And Amon begate Joſias.

11. Ioſias autem genuit Iechoniam & fratres eius in tranſmigratione Babylonis.

And Joſias begate (Jacim. And Jacim begate) Jechonias and his brethren about the time they were caryed away to Babylon.

12. Et poſt tranſmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.

And after they were caryed away into Babylon / Jechonias begate Salathiel. And Salathiel begate Zorobabel.

13. Zerobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eleacim autem genuit Azor.

And Zorobabel begate Abiud. And Abiud begate Eliacim. And Eleacim begate Azor.

14. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.

And Azor begate Sadoc. And Sadoc begate Achim. And Achim begate Eliud.

15. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob.

And Eliud begate Eleazar. And Eleazar begate Matthan. And Matthan begate Jacob.

Das I. Capitel.

8. Aſſa zeugete Joſaphat. Joſaphat zeugete Joram. Joram zeugete Oſia.

Aſſa afflede Joſaphat. Joſaphat afflede Joram/Joram afflede Oſia.

9. Oſia zeugete Jotham. Jotham zeugete Achas. Achas zeugete Ezechia.

Oſia afflede Jotham. Jotham afflede Achas. Achas afflede Ezechia.

10. Ezechia zeugete Manaſſe. Manaſſe zeugete Amon. Amon zeugete Joſia.

Ezechia afflede Manaſſe. Manaſſe afflede Amon. Amon afflede Joſia.

11. Joſia zeugete Jechonia vnd ſeine Brüder/vmb die zeit der Babyloniſchen gefengniß.

Joſia afflede Jechonia/ oc hans Brødre/ ved den Babyloniſke fengſels tid.

12. Nach der Babyloniſchen gefengniß zeugete Jechonia Sealthiel. Sealthiel zeugete Zorobabel.

Effter der Babyloniſke fengſel/ afflede Jechonia Sealthiel. Sealthiel afflede Zorobabel.

13. Zorobabel zeugete Abiud. Abiud zeugete Eliachim. Eliachim zeugete Aſor.

Zorobabel afflede Abiud. Abiud afflede Eliachim. Eliachim afflede Aſor.

14. Aſor zeugete Zadoch. Zadoch zeugete Achin. Achin zeugete Eliud.

Aſor afflede Zadoch. Zadoch afflede Achin/ Achin afflede Eliud.

15. Eliud zeugete Eleaſar. Eleaſar zeugete Mathan. Mathan zeugete Jacob.

Eliud afflede Eleaſar. Eleaſar afflede Mathan. Mathan afflede Jacob.

Kapitola I.

8. Aza zplodil Jozaffata. Jozaffat potom zplodil Jorama. Joram zplodil Ozyáſſe.

Z Aſy poſzedł Jozáfát / á z Jozáfátha poſzedł Jorám/ á z Jorámá poſzedł Ozyaß.

9. Ozyáſs pak zplodil Joathama. Joatham pak zplodil Achaza. Achaz potom zplodil Ezechyáſſe.

Z Ozyaſzá poſzedł Joáthám / z Joáthámá poſzedł Achas/ z Achaſa poſzedł Ezechiaß.

10. Ezechyáſs pak zplodil Manasſeſa. A Manasſes zplodil Amona. Amon pak zplodil Jozyáſſe.

Z Ezechiaſsá poſzedł Mánáſſes z Mánaſſeſá poſzedł Amon/ z Amoná poſzedł Jozyaß.

11. Jozyáſs pak zplodil Jekonyáſſe a Bratrij geho / w přewedenij Babilonſkém.

Z Jozyaſzá poſzedł Joákim/ á z Joákimá poſzedł Jechoniaß y bráćia iego gdy byli záprowádzeni do Bábilonu.

12. A po přewedenij Babilonſkém / Jekonyáſs zplodil Salathyele. Salathyel potom zplodil Zorobábele.

A po záprowádzeniu do Bábilonu / z Jechoniaſza poſzedł Sáláthyel / á z Sáláthyelá poſzedł Zorobábel.

13. A Zorobábel zplodil Abiuda. Abiud pak zplodil Eliachyma. Eliachym zplodil Azora.

Z Zorobabelá poſzedł Abiud / z Abiudá poſzedł Eliákim / z Eliákimá poſzedł Azor.

14. Azor potom zplodil Sádocha. A Sadoch zplodil Achyma. Achym pak zplodil Eliuda.

Z Azorá poſzedł Sádok / z Sádoká poſzedł Achin / z Achiná poſzedł Eliud.

15. Eliud potom zplodil Eleazara. Eleazar zplodil Máthana. Máthan potom zplodil Jákoba.

Z Eliudá poſzedł Eleázár / z Eleázárá poſzedł Máthán / á z Mátháná poſzedł Jakob.

א

16 יַעֲקֹב אוֹלֵד לְיוֹסֵף גַּבְרָהּ דְּמַרְיַם דְּמִנָּהּ אִתְיְלֵד יֵשׁוּעַ דְּמִתְקְרֵא מְשִׁיחָא:

Et Iacob generò Iosef, il marito di MARIA, de laqual nacque IESV, che si chiama Christo.

17 כֻּלְּהֵין הָכֵיל שַׁרְבָּתָא מִן אַבְרָהָם עַדְמָא לְדַוִיד שַׁרְבָּתָא אַרְבַּעְסְרָא וּמִן דַּוִיד עַדְמָא לְגָלוּתָא דְּבָבֶל שַׁרְבָּתָא אַרְבַּעְסְרָא וּמִן גָּלוּתָה דְּבָבֶל עַדְמָא לִמְשִׁיחָא שַׁרְבָּתָא אַרְבַּעְסְרָא:

E così tutte le generationi da Abraam infin à Dauid, son quattordici generationi. E da Dauid infin à la cattiuità di Babilonia, quattordici generationi. E da la cattiuità di Babilonia in fin à Christo quattordici generationi.

18 יַלְדֵהּ דֵּין דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָכַנָּא הֲוָת כַּד מְכִירָא הֲוָת מַרְיַם אֶמֵּהּ לְיוֹסֵף עַדְלָא יֶשְׁתַּוּתְפוּן אֶשְׁתַּכְּחַת בַּטְנָא מִן רוּחָא דְּקֻדְשָׁא:

Hor il nascimento di IESV Christo, fu in questo modo, che essendo MARIA sua madre sposata à Iosef, prima che essi venissero à stare insieme, si trouò grauida di Spirito santo.

19 יוֹסֵף דֵּין בַּעְלָהּ כֵּאנָא הֲוָא וְלָא צָבָא דְּיַפְרְסִיהּ וְאֶתְרְעִי דְּמַטְשִׁיאָית יַשְׁרִיָּהּ:

Onde Iosef suo marito, essendo giusto, e non la volendo diffamare, volse occultamente rifiutarla.

20 כַּד הָלֵין דֵּין אֶתְרְעִי אֶתְחְזִי לֵהּ מַלְאַכֵהּ דְּמָרְיָא בְּחֶלְמָא וְאָמַר לֵהּ יוֹסֵף בְּרֵהּ דְּדַוִיד לָא תֶּדְחַל לְמֶסַּב לְמַרְיַם אַנְתְּתָךְ הַו גֵּיר דְּאֶתְיְלֵד בָּהּ מִן רוּחָא הוּ דְּקוּדְשָׁא:

E mentre ch'egli haueua questo in pensiero, ecco l'Angelo del Signore gli aparue in sogno dicendo, Iosef figliuol di Dauid, non temere di prendere MARIA per tua moglie, perche quello che è in essa, è generato di Spirito santo.

21 תֵּאלְדֵי דֵּין בְּרָא וְתִקְרֵא שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ הוּ גֵּיר יַחְיוֹהִי לְעַמֵּהּ מִן חֲטָהַיְהוֹן:

Onde ella partorirà vn figliuolo, e chiamarai il suo nome IESV: percioche esso saluarà il suo popolo da i lor peccati.

א

16 וְיַעֲקֹב הוֹלִיד אֶת־יוֹסֵף אִישׁ מִרְיָם אֲשֶׁר מִמֶּנָּה נוֹלַד יֵשׁוּעַ הַנִּקְרָא מָשִׁיחַ:

Y Iacob engendró à Ioseph marido de Maria, de la qual nació IEsus, el qual es llamado, el CHRISTO:

17 וְכֵן כָּל־הַדּוֹרוֹת מֵאַבְרָהָם עַד־דָּוִד דּוֹרוֹת אַרְבַּע עֶשְׂרֵה וּמִדָּוִד עַד הַגָּלוּת בָּבֶל דּוֹרוֹת אַרְבַּע עֶשְׂרֵה וּמִן־גָּלוּת בָּבֶל עַד הַמָּשִׁיחַ דּוֹרוֹת אַרְבַּע עֶשְׂרֵה:

De manera que todas las generaciones desde Abrahā hasta David, son catorze generaciones. Y desde David hasta la transmigracion de Babylonia, catorze generaciones. Y desde la transmigracion de Babylonia hasta el Christo, catorze generaciones.

18 וְתוֹלְדֹת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כֵּן הָיְתָה כִּי אוֹרָשָׂה אִמּוֹ מִרְיָם לְיוֹסֵף וְלִפְנֵי־בוֹא אֵלֶיהָ נִמְצְאָה הָרָה בְּבֶטֶן מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ:

Y el nacimiento de Iesus el Christo fue ansi: Que siendo Maria su madre desposada con Ioseph, antes que se juntassen, fue hallada estar prennada del Espiritu Sancto.

19 וְיוֹסֵף אִישָׁהּ צַדִּיק הוּא וְלֹא אָבָה לִמְסוֹר אוֹתָהּ כִּי־אִם הָיָה בְלִבּוֹ בְּסֵתֶר לַעֲזוֹב אוֹתָהּ:

Y Ioseph su marido, como era justo, y no la quisiessen ifamar, quiso la dexar secretamente.

20 וְכַאֲשֶׁר זֹאת הוּא מִתְחַשֵּׁב הִנֵּה מַלְאַךְ יְהוָה בַּחֲלוֹם נִרְאָה לוֹ לֵאמֹר יוֹסֵף בֶּן־דָּוִד אַל־תִּירָא לָקַחַת מִרְיָם אֶת־אִשְׁתֶּךָ כִּי אֲשֶׁר בָּהּ נוֹלַד מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הוּא:

Y pensando el esto, he aqui que el Angel del Sennor le apparece en suennos, diziendo, Ioseph hijo de David, no temas de recebir à Maria tu Muger: porque lo que en ella es engendrado, del Espiritu Sancto es.

21 כִּי תֵלֵד בֵּן־וְתִקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ כִּי־הוּא יוֹשִׁיעַ אֶת־עַמּוֹ מֵחַטֹּאתָם:

Y parirá hijo, y llamaras su nombre Iesus: porque el saluara su Pueblo de sus peccados.

α'.

16. Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ΙΗΣΟΥΣ, ὁ λεγόμενος χριστός.

Et Iacob engendra Ioseph, le mari de Marie: de laquelle est né Iesus, qui est dit Christ.

17. Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ ἀβραὰμ ἕως δαυὶδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες. καὶ ἀπὸ δαυὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος ἕως τοῦ χριστοῦ, γενεαὶ δεκατέσσαρες.

Par ainsi toutes les generations depuis Abraham iusques à Dauid, sont quatorze generations. Et depuis Dauid iusques au temps qu'ils furēt transportés en Babylone, quatorze generations. Et depuis qu'ils eurent esté transportés en Babylone iusques au Christ, quatorze generations.

18. Τοῦ δὲ ἰησοῦ χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρίας τῷ ἰωσὴφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου.

Or la naissance de Iesus Christ à esté telle: comme Marie sa mere eust esté fiancee à Ioseph, deuant qu'ils fussent ensemble, elle fut trouuee enceinte, assauoir du sainct Esprit.

19. Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν.

Adonc Ioseph son mari, d'autant qu'il estoit iuste, & ne la vouloit point diffamer, la voulut secrettement delaisser.

20. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων. ἰωσὴφ υἱὸς δαυὶδ μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου.

Mais comme il pensoit à ces choses, voici, l'Ange du Seigneur s'apparut à lui par songe, disant, Ioseph fils de Dauid, ne crain point de receuoir Marie pour ta femme: car ce qui est engendré en elle, est du sainct Esprit.

21. Τέξεται δὲ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰησοῦν. αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

Et elle enfantera vn fils, & appeleras son nom Iesus: car il sauuera son peuple de leurs pechés.

CAP. I.

16. Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ: de qua natus est Iesus qui vocatur Christus.

And Jacob begate Joseph / the husband of Marie / of whome was borne Jesus / that is called Christ.

17. Omnes itaque generationes, ab Abraham usque ad David, generationes quatuordecim, & à David usq; ad transmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim, & à transmigratione Babylonis usque ad Christũ, generationes quatuordecim.

So all the generations from Abraham to David / are fourteene generations. And from David vntil they were caryed away into Babylon / fourteene generations: & after they were caryed away into Babylō vntil Christ / fourteene generations.

18. Christi autem generatio sic erat. Cùm esset desponsata mater eius Maria Ioseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spir tu sancto.

Nowe the birth of Jesus Christ was thus / When as his mother Marie was betrothed to Joseph / before they came together / she was found with child of the holy Ghost.

19. Ioseph autem vir eius cum esset iustus, & nollet eam traducere: voluit occultè dimittere eam.

Then Joseph her husband being a iust man / and not willing to make her a publike example / was minded to put her away secretly.

20. Hæc autem eo cogitante, ecce angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens, Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam cõiugem tuam, quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.

But whiles he thought these thinges / behold / the Angel of the Lord appeared vnto him in a dreame / saying / Joseph the sonne of David / feare not to take Marie for thy wife: for that which is conceiued in her / is of the holy Ghost.

21. Pariet autem filium: & vocabis nomen eius Iesum, ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorũ.

And she shal bring forth a sonne / and thou shalt call his name Jesus: for hee shal saue his people from their sinnes.

Das I. Kapitel.

16. Jacob zeugete Joseph / den Mann Marie / von welcher ist geborn Jesus / der da heist Christus.

Jacob afflede Joseph Marie Hosbonde / Aff hende er Jhesus fød / som kaldis Christus.

17. Alle glid von Abraham biß auff David / sind vierzehen gelid. Von David biß auff die Babylonische gefengniß / sind vierzehen glid. Von der Babylonischen gefengniß biß auff Christum / sind vierzehen glid.

Alle Led fra Abraham indtil David / ere fiorten Led. Fra David indtil det Babyloniske fengsel ere fiorten led. Fra det Babyloniske fengsel indtil Christum / ere fiorten led.

18. Die Geburt Christi war aber also gethan. Als Maria seine Mutter dem Joseph vertrawet war / ehe er sie heimholet / erfand sichs / daß sie schwanger war von dem heiligen Geist.

Men Christi fødsel / gick saa til. Der Maria hans Moder vaar troloffuid met Joseph / før hand hente hende hiem / befands det / at hun vaar fructsommelig aff den hellig And.

19. Joseph aber ihr Mann war fromm / vnd wolt sie nicht rügen / Gedacht aber sie heimlich zuverlassen.

Men Joseph hendis Hosbonde vaar from / oc wilde icke berøcte hende / Men hand tenckte at forlade hende hemelige.

20. Jnn dem er aber also gedachte / sihe / da erschein jm ein Engel des HERRN im traum / vnd sprach: Joseph du Son David / fürchte dich nicht / Mariam dein Gemahl zu dir zunemen / Denn das in jhr geborn ist / das ist von dem heiligen Geist.

J det hand saa tenckte / see / da obenbaredis HErrens Engel faar han nem i en drøm / oc sagde / Joseph du Davids søn / frøcte dig icke / at tage din hustru Mariam til dig / Thi det som er fød i hende / det er aff den hellig Aand.

21. Vnd sie wirdt einen Son geberen / des Namen solt du Jesus heissen / denn er wirdt sein Volck selig machen von jren sünden.

Oc hun skal føde en Søn / hans naffn skalt du kalde Jhesus / Thi hand skal salig gøre sit Folck aff deris synder.

Kapitola I.

16. Jákob pak zplodil Jozeffa Muže Marye / z kteréžto narodil se Gežijš / kterýž slowe Krystus.

Z Jakobá poszedł Jozef mąż Máryey / z ktorey sie národził Jezus / ktory iest názwan Krystus.

17. A tak wssech Rodůw / od Abrahama až do Dawida / bylo čtrnácte. A od Dawida až do přewedenj Babilonského / Rodůw čtrnácte. A od přewedenij Babilonského až do Krysta / Rodůw čtrnácte.

A ták wszytkiego pokolenia ktore było od Abráhámá áż do Dawidá / iest czternáście / á od Dawidá áż do záprowádzenia do Babiloniey / pokolenia czternáście / A od záprowádzenia do Babiloniey / áż do Krystusá / pokolenia czternáście.

18. Krystowo pak Narozenij takto se stalo: Když byla snaubená Matka Gežijšowa Marya Jozeffowi / prwé nežli se sessli / nalezena gest w žiwotě magij ý z Ducha Swathco.

A narodzenie Jezusá Krystusá tákowe było / ábowiem gdy mátká iego Marya byłá zmowioná zá Jozefá / pierwey niżli sie zeszli / náleziona iest brzemienna z Duchá Swietego.

19. Ale Jozeff Muž gegij gsa sprawedliwý / y nechtěl gij pronésli / než chtěl taynĕ propustiti gi.

Tedy Jozef mąż iey bedac spráwiedliwym / y niechcac iey osłáwić / chciał ia potáiemnie opuśćić.

20. A když o tom myslil / Ay Angel PANJE we Snách vkázal se gemu / řka: Jozeffe Synu Dawiduow / nebog se wzýti Marye Manželky twé / Nebo co se w nij počalo z Ducha Swatého gest.

A gdy on tyrzeczy myślił / oto Anioł Páński vkazał mu sie we śnie / mowiac / Jozefie synu Dawidow / nie boy sie przyjąc Máryey zá małżonkę twą / ábowiem to co sie w niey poczęło iest z Duchá świętego.

21. Porodij pak Syna / a nazuoweš Gméno geho Gežiš. On zagisté wysswobodij Lid swůg od hřijchuow gegich.

A oná porodzi syná / ktorego imię názowiesz Jezus / ábowiem on wybáwi lud swoy od grzechow iego.

א

22 הדא דין כלה דהות דיתמלא מדם דאתאמר מן מריא ביד נביא:

Hor tutto questo auuenne, accioche s'adempisse quello ch'era stato detto dal Signore per il Profeta che dice.

23 הא בתולתא תבטני ותאלדי ברא ויקרון שמה עמנואיל דמתתרגם עמן אלהן:

Ecco, vna Vergine sarà grauida, e partorirà vn figliuolo, e chiamaranno il nome suo Emmanuel: il che vuol dire il medesimo che, Iddio con esso noi.

24 כד קם דין יוסף מן שנתה עבד איכנא דפקד לה מלאכה דמריא ו ודברה לאנתתה:

E suegliatosi Iosef dal sonno, fece secondo che l'Angelo del Signore gli haueua imposto: e così prese la sua moglie.

25 ולא חכמה עדמא דילדתה לברה בוכרא וקרת שמה ישוע:

E non la conobbe in fin ch'ella hebbe partorito il suo Figliuol primogenito: e chiamò il suo nome, IESV.

ב

1 כד דין אתילד ישוע ב בבית־לחם דיהודא ביומי הרודס מלכא אתו מ מגושא מן מדנחא לאורשלם:

Essendo adunque nato IESV in Betleem che è in Giudea, ne giorni del re Herode, ecco, i Magi vennero da Oriente in Ierusalem.

2 ואמרין איכו מלכא דיהודיא דאתילד חזין גיר כוכבה במדנחא ואתין למסגד לה:

Iquali diceuano, Doue è quel Re de Giudei, che è nato? Percioche noi habbiamo veduta la sua stella in Oriente, e siamo venuti ad adorarlo.

3 שמע דין הרודס מ מלכא ואתתזיע וכלה אורשלם עמה:

Et hauendo il re Herode vdito questo, si turbò, e tutta Ierusalem con lui.

א

22 וכל זאת היתה למלאות אשר נאמר מיהוה בישעיהו הנביא לאמר:

Todo esto aconteció paraque se cumpliesse lo que fue dicho por el Sennor por el Propheta que dixo.

23 הנה העלמה הרה וילדת בן וקראת שמו עמנו אל אשר יש מתרגם אתנו אלהים:

Heaqui que vna Virgen será prennada, y parirá hijo, y llamarás su nombre Emmanuel, que es, si lo declâres, Con nosotros Dios.

24 וייקץ יוסף מן השנה ויעש כאשר צוהו מלאך יהוה ויקח את אשתו:

Y despertado Ioseph del suenno, hizo como el Angel del Sennor le auia mandado, y recibió à su muger.

25 ולא ידע אותה עד כי ילדה את בנה הבכור ויקרא את שמו ישוע:

Y no la conoció hasta que parió à su hijo Primogenito: y llamó su nombre Iesus.

ב

1 וכאשר נולד ישוע בבית לחם יהודה בימי הירודוס המלך הנה מהגים ממזרח שמש באו ירושלימה:

Y Como fue nacido Iesus en Bethlehem de Iudea en dias del rey Herodes, heaqui que Magos vinieron del Oriente à Ierusalem.

2 לאמר איה הוא הנולד מלך היהודים כי ראינו את כוכבו במזרח השמש ונבוא להשתחוות לו:

Diziendo, Donde está el Rey de los Iudios, que ha nacido? Porque su estrella auemos visto en el Oriente, y venimos à adorarlo.

3 וכשמוע הירודוס המלך נעכר הוא וכל ירושלם אתו:

Y oyendo esto el rey Herodes turbóse, y toda Ierusalem con el.

α'.

22. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου, διὰ (ἡσαΐου) τοῦ προφήτου λέγοντος.

Or tout ceci à esté fait, afin que fust accompli ce dont le Seigneur auoit parlé par le Prophete, disant.

23. Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός.

Voici, la vierge sera enceinte, & enfantera vn fils: & appeleront son nom Emmanuel, qui vaut autant à dire que, DIEV-AVEC-NOVS.

24. Διεγερθεὶς δὲ ὁ ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου· καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

Ioseph donc esueillé de son dormir, fit ainsi que l'Ange du Seigneur lui auoit commandé, & receut sa femme.

25. Καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν.

Et ne la cognut point pendant le temps qu'elle deuoit enfanter son premier-ne, & appela son nom Iesus.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Τοῦ δὲ ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς ἱεροσόλυμα.

Or Iesus estant nè en Beth-lehem ville de Iudee, au temps du roy Herode, voici arriuer des Sages en Ierusalem d'Orient.

2. Λέγοντες· ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.

Disans, Où est le roy des Iuifs qui est né? car nous auons veu son estoile en Orient, & sommes venus l'adorer.

3. Ἀκούσας δὲ ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσα ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ.

Le roy Herode ayant entendu ces choses fut troublé, & toute Ierusalem auec lui.

CAP. I.

22. (Hoc autem totum factū est ut adimpleretur quod dictum est à Domino, per Prophetam dicentem.

And all this was done that it might bee fulfilled / which was spoken of the Lord by the Prophet / saying.

23. Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium: & vocabunt nomen eius Emma nu-el, quod est interpretatum Nobiscum Deus.)

Beholde / a Virgine shalbe with childe/and shall beare a sonne/and they shall call his name Emmanuel/ which is by interpretation / God with vs.

24. Exurgens autem Ioseph à somno, fecit sicut præcepit ei angelus Domini, & accepit coniugem suam.

Then Joseph being raised from sleepe / did as the Angel of the Lorde had inioyned him/ and tooke his wife.

25. Et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum: & vocavit nomen eius Iesum.

But he knew her not / till she had brought forth her first borne sonne / and he called his name Jesus.

Das I. Capitel.

22. Das ist aber alles geschehen/ auff daß erfüllet würde/ das der HERR durch den Propheten gesagt hat der da spricht:

22. Dette skede alt sammen/ At det skulde fuldkommes/ det HErren haffuer talet ved Propheten/ som siger.

23 Sihe /eine Jungfraw wirdt schwanger sein/ vnd einen Son geberen/ vnd sie werden seinen Namen EmanuEl heissen/ das ist verdolmetschet/ Gott mit vns.

See/ Een Jomfru skal bliffue fructsommelig/ oc føde en Søn/ oc de skulle kalde hans naffn Emanuel/ Det er saa meget som Gud met oss.

24. Da nu Joseph vom schlaff erwachte/ thet er/ wie jm des HErrn Engel befolhen hatte/ vnd nam sein Gemahl zu sich.

Der Joseph vognede nu op aff søffnen/ giorde hand/ som HErrens Engel haffde befalet hannem/ oc tog sin hustru til sig.

25. Vnd erkennet sie nicht/ biß sie jhren ersten Son gebar/ vnd hieß seinen Namen Jesus.

Oc bekende hende icke indtil hun fødde sin første Søn/ oc kallede hans naffn Jhesus.

Kapitola I.

22. Toto pak wssecko stalo se/ aby se naplnilo/ což powědijno gest od PAna skrze Proroka/ řkaucyho:

A to sie wszytko stáło áby sie spełniło tho co iest powiedziano od Páná przez Proroká ták mowiacego.

23. Ay Panna w žiwotě mijti bude/a porodij Syna / a nazwáno bude Gměno geho Emanuel/ kterež se wykladá : S námi Buoh.

Oto niektora pánna bedźie brzemienná/y porodźi syna/y nazowieß imie iego Emmanuel / co iesliby ś wykladał/znáczy / Bog z námi.

24. Procþtiw pak Jozeff ze Sna/ včinil yakož gemu přikázal Angel PANie / a wzal Marygi Manželku swau:

A Jozef ocuciwszy sieze snu. vczynił táko mu był roſkazał Aniol Páński/y wźiał żone swoie.

25. A nepoznawal gij/ až y porodila Syna swého prworozeného/ a nazwala Gměno geho Gezus.

A nie vznał iey/áž porodźiłá onego syna swoiego pierworodnego/ y názwał imie iego Jezus.

CAP. II.

CVM ergo natus esset Iesus in Beth-lehem Iudæ in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Ierosolymam.

VVHen Jesus then was borne at Beth-lehem in Judea / in the dayes of Herode the King/ beholde / there came Wise men from the East to Jerusalem.

2. Dicentes, Vbi est qui natus est rex Iudæorum? vidimus enim stellam eius in oriente, & venimus adorare eum.

Saying / Where is the King of the Jewes that is borne? for wee haue seene his starre in the East / and are come to worship him.

3. Audiens autem Herodes rex, turbatus est, & omnis Ierosolyma cum illo.

When King Herode heard this, hee was troubled/ and all Jerusalem with him.

Das II. Capitel.

DA Jesus geborn war zu Bethlehem / im Jüdischen Lande/ zur zeit des Königs Herodis / Sihe / da kamen die Weisen vom Morgenland gen Jerusalem.

DEr Jhesus vaar fød i Bethlehem i Jødeland/ vdi Kong Herodis tid / See/ da komme de Vise aff Østerland til Jerusalem.

2. Vnd sprachen: Wo ist der neugeborne König der Jüden? Wir haben seinen Stern gesehen im Morgenland/ vnd sind kommen jn anzubeten.

Oc sagde: Huor er den nyfødde Jødernis Konge? Wie haffue seet hans Stierne i Østerland/ oc ere komne at tilbede hannem.

3. Da das der König Herodes hörete / erschrack er / vnd mit jhm das gantze Jerusalem.

Der Kong Herodes det hørde/ bleff hand forferdet/ oc al Jerusalem met hannem.

Kapitola II.

KDyž se pak byl narodil Gezus/ w Bethlémě Judowě/ za dnůw Herodesa Krale / Hle Mudrcy přigeli od wýchodu Slunce do Geruzaléma.

A Gdy sie był národźił Jezus w Betleem mieśćie ziemie Żydowskiey/ za czásow Herodá krolá/ otho przyszli medrcy ze Wschodu słońcá do Jeruzalem.

2. Řkauce: Kde gest / kterýž se narodil Kral židowský? Nebo widěli gsme hwězdu geho na wýchodu Slunce/ a přigeli gsme / abychom se gemu klaněli.

Mowiac/ A gdźież iest on Krol Żydowski ktory sie národźił? abowiem esmy widźieli gwiazde iego na wschodu słońcá/ y przyszlichmy chwalić go.

3. To vslyssaw Herodes Kral zarmautil se / y wssyckni Geruzalémsstij s nim.

Co gdy vslyszał Krol Herod/ był zátrwożon y wszythko Jeruzalem z nim.

ב

4 וכנש כלהון רבי כהנא וספרא דעמא ומשאל הוא להון דאיכא מתיליד משיחא׃

Et congregando tutti i principali Sacerdoti, e gli Scribi del popolo, domandò loro doue Christo doueua nascere.

5 הנון דין אמרו בבית לחם דיהודא הכנא גיר כתיב בנביא׃

Et essi gli dissero, in Betleem ch'è in Giudea, perciohe così è scritto per il Profeta.

6 אף אנתי בית לחם דיהודא לא הוית בצירא במלכא דיהודא מנכי גיר יפוק מלכא דהו ירעיוהי לעמי ישראל׃

E tu Bethleem terra di Iuda, non sei gia la minima fra i principi di Iuda: percioche di te mi Vscirà Vn Capitano, il qual pascerà il mio popolo Israel.

7 הידין הרודס מטשיאית קרא למגושא ויליף מנהון באינא זבנא אתחזי להון כוכבא׃

Allora Herode chiamati di segreto i Magi, ricercò diligentemente da essi del tempo che la stella era loro *apparita.*

8 ושדר אנון לבית־לחם ואמר להון זלו עקבו על טליא חפיטאית ומא דאשכחתוניהי תו חואוני דאף אנא איתא אסגוד לה׃

E mandandoli in Betleem, disse loro, Andate, e ricercate à pieno del piccolo fanciullo, e poi che Voi l'hauerete trouato, fatemelo intendere, acciochè ancor io Venghi ad adorarlo.

9 הנון דין כד שמעו מן מלכא אזלו והא כוכבא הו דחזו במדנחא אזל הוא קדמיהון עדמא דאתא קם לעל מן איכא דאיתוהי טליא׃

Essi hauendo Vdito il Re, se n'andorono: & ecco la stella, ch'haueuano Veduta in Oriente, andaua loro innanzi, fin che arriuata, si fermò sopra il luogo *dou'era il piccolo fanciullo.*

10 כד דין חזאוהי לכו לכוכבא חדיו חדותא רבתא דטב׃

Et essi Veduta la stella si rallegrorono di Vna grandissima allegrezza.

ב

4 ויאסף את־כל הכהנים ושוטרים בעם וידרש מהם באיזה מקום המשיח יולד׃

Y conuocados todos los principes de los sacerdotes, y los Escribas del Pueblo, preguntóles donde auia de nacer el Christo.

5 ויאמרו לו בבית לחם יהודה כי־כה נכתב על־יד הנביא׃

Y ellos le dixeron, En Beth-lehem de Iudea; porque ansi está escripto por el Propheta.

6 ואתה בית לחם אפרתה לא צעיר להיות באלפי יהודה ממך לי יצא להיות מושל בישראל׃

Y tu Beth-lehem *de* tierra de Iuda, no eres muy pequenna entre los principes de Iuda: porque de ti saldrá Guiador, que apacentará á mi Pueblo Israel.

7 אז הורדוס בסתר קרא את־המגושים וחקר מהם היטב את־העת אשר נראה הכוכב׃

Entonces Herodes, llamados los Magos en secreto, entendio de ellos *diligentemente* el tiempo del aparecimiento del estrella.

8 וישלחם לבית־לחם ויאמר לכו והיטיבו לדרוש על־הילד ואם תמצאוהו הגידו לי למען גם אנכי אבוא ואשתחוה לו׃

Y embiandolos à Beth-lehem, dixo, Andad allà, y preguntad *con diligencia* por el ninno: y desque lo hallardes, hazedmelo saber, paraque yo venga y lo adóre.

9 והמה שמעו את־המלך וילכו והנה הכוכב אשר ראו במזרח הלך לפניהם עד כי־בא ועמד ממעל אשר היה שם הילד׃

Y ellos, auiendo oydo àl Rey, fueronse: y heaqui que la estrella, que auian visto en el Oriente, yua delante dellos, hastaque llegando se puso sobre donde estaua el ninno.

10 ויראו את הכוכב וישמחו שמחה גדולה־מאד׃

Y vista la estrella gozaronse mucho de gran gozo.

β.

4. Καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται.

Et ayant assemblé tous les principaux Sacrificateurs & les Scribes du peuple, il s'informa d'eux, où le Christ deuoit naistre.

5. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἐν Βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας. οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου.

Lesquels lui dirent, en Beth-lehem *ville* de Iudee: car il est ainsi escrit par le Prophete.

6. Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ.

Et toi Beth-lehem terre de Iuda, tu n'es pas la plus petite entre les gouuerneurs de Iuda, car de toi sortira le conducteur qui paistra mon peuple Israel.

7. Τότε ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος.

A donc Herode ayant appelé en secret les Sages, s'enquit d'eux soigneusement du temps que l'estoile leur estoit apparue.

8. Καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ, εἶπε, πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου. ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.

Et les enuoyant en Beth-lehem, leur dit, allez, & vous enquestez soigneusement touchant le petit enfant: & quand vous l'aurez trouué, faites le moi sauoir, afin que i'y aille aussi, & que ie l'adore.

9. Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον.

Eux donc ayans ouï le roy, s'en allerent: & voici l'estoile qu'ils auoyent veuë en Orient, alloit deuant eux, iusques à tant qu'elle arriua, & s'arresta sur le lieu où estoit le petit enfant.

10. Ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα.

Et quand ils virent l'estoile, ils s'esiouïrent d'une fort grand' ioye.

CAP. II.

4. Et congregans omnes principes ſacerdotum & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur.

And gathering together all the chiefe Priestes & Scribes of the people / he asked of them / where Chriſt ſhould be borne.

5. At illi dixerunt ei, In Beth-lehem Iudæ. Sic enim ſcriptum eſt per prophetam.

And they ſaid vnto him / At Beth-lehem in Judea: for ſo it is written by the Prophet.

6. Et tu Beth-léhem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux qui regat populum meum Iſraël.

And thou Beth-lehem in the lande of Juda / art not the leaſt among the Princes of Juda: for out of thee ſhall come the gouernour that ſhall feede my people Iſrael.

7. Tunc Herodes clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ quæ apparuit eis.

Then Herode priuily called the Wiſemen / and diligently inquired of them the time of the ſtarre that appeared.

8. Et mittens illos in Beth-léhem, dixit, Ite, & interrogate diligenter de puero: & cum inveneritis, renuntiate mihi, ut & ego veniens adorem eum.

And ſent them to Beth-lehem / ſaying / Goe / and ſearch diligently for the babe: and when yee haue founde him / bring mee worde againe / that I may come alſo / and worſhip him.

9. Qui cum audiſſent regem, abierunt, & ecce ſtella quam viderant in oriente, antecedebat eos, uſquedum veniens ſtaret ſuprà, ubi erat puer.

So when they had heard the King / they departed: and loe the ſtarre which they had ſeene in the East / went before them / till it came / and ſtoode ouer the place where the babe was.

10. Videntes autem ſtellam, gaviſi ſunt gaudio magno valde.

And when they ſawe the ſtarre / they reioyced with an exceeding great ioy.

Das II. Capitel.

4. Vnd ließ verſamlen alle Hohepriester vnd Schrifftgelerten vnter dem Volck / vnd erforſchete von jnen wo Chriſtus ſolt geborn werden.

Oc hand loed forſamle de ypperſte Preſter oc Schrifftklaage blant Folcket / oc vdſpurde aff dem / Huor Chriſtus ſkulde fødis?

5. Vnd ſie ſagten jm: Zu Bethlehem im Jüdiſchen Lande: Denn alſo ſtehet geſchrieben durch den Propheten:

De ſagde til hannem / J Bethlehem vti Jødeland. Thi der ſtaar ſaa ſcreffuit ved Propheten:

6. Vnd du Bethlehem im Jüdiſchen lande / biſt mit nichte die kleineſt vnter den Fürſten Juda / denn auß dir ſol mir kommen der Hertzog / der über mein Volck Jſrael ein HERR ſey.

Oc du Bethlehem i Jødeland / eſt ingenlunde den minſte blant Juda Forſter / Thi aff dig ſkal mig komme en Førſte / ſom ſkal vere en Herre offuer mit folck Jſrael.

7. Da berieff Herodes die Weiſen heimlich / vnd erlernt mit fleiß von jnen / weñ der Stern erſchinen were.

Da kallede Herodes de Viſe Hemmelige / oc vdſpurde aff dem ſitelige / Naar Stiernen haffde lader ſig til ſyne?

8. Vnd weiſete ſie gen Bethlehem / vnd ſprach: Ziehet hin / vnd forſchet fleiſſig nach dem Kindlein / vnd wenn jrs findet / ſaget mirs wider / daß ich auch komme / vnd es anbete.

Oc hand viſde dem til Bethlehem / oc ſagde: Reyſer hen / oc ſpører ſitelige effter Barnet / Oc naar i det finde / da ſiger mig det / At ieg oc kant komme oc tilbede det.

9. Als ſie nun den König gehört hatten / zogen ſie hin. Vnnd ſihe / der Stern / den ſie im Morgenlannd geſehen hatten / gieng für jnen hin / biß daß er kam / vnd ſtund oben über / da daß Kindlein war.

Der de haffde nu hørt Kongen / droge de bort. Oc ſee / Stiernen ſom de haffde ſeet i Øſterland / gick hen faare dem / Indtil hun kom / oc ſtod offuen offuer / ſom Barnet vaar.

10. Da ſie den Stern ſahen / wurden ſie hoch erfrewet.

Der de ſaae Stiernen / bleffue de gantſke glade.

Kapitola II.

4. A powolaw wſſech prwnijch z Kněžij a Včitelůw Lidu / tazal ſe gich / kdeby ſe měl Kryſtus naroditi.

Y zebrawſzy wſzytki Kſiążętá kápłanſkie / y nauczyciele ludu / dowiedo wal ſie od nich gdzie ſie miał Kryſtus národzic.

5. A oni řekli: W Bethlémě Judowě / neb tak geſt pſáno ſkrze Proroka:

A oni mu rzekli / Wonym Bethleem ktore ieſt w ziemi Juda / gdyż tak ieſt napiſano przez Proroka.

6. A ty Bethléme Země Judſká / nikoli negſy naymenſſý mezy Knijžaty Judſkými / neboť z tebe mně wygde Wůdce / kterýž bude zprawowati Lid můg Jzrahelſký.

Y thy Bethleem ziemio Judſka nie ieſteś napodleyſze miedzy kſiążety Judſkimi / abowiem z ciebie wynidzie wodz / ktory bedzie rzadzil on moy lud Jzráelſki.

7. Tehdy Herodes taynĕ powolaw Mudrcůw / pilně ſe gich ptal na čas Hwězdy / kteraž ſe gim byla vkázala:

Tedy Herod wezwawſzy potáiemnie onych mędrcow / pilnie ſie wywiádowal od nich / ktorego czáſu gwiazdá ſie vkazala.

8. A propauſſtěge gedo Bethléma / řekl: Gděte / a ptayte ſe pilně na to Dijtě: A když nalezněte / zwěſtugte mi / abych y ya přigda klaněl ſe gemu.

Y poſławſzy ie do Bethleem / rzekł / Idzcie tám / a pilnie ſie wywiáduycie o dzieciątku / á nalazſzy ie / oznaymicie mi / abym ia theż przyiechawſzy chwalił go.

9. Kteřijžto když wyſlyſſeli Krale / odgeli: A hle Hwězda / kteruž byli widěli na Wýchodu Slunce / předchazela ge / až y přiſſedſſy ſtála nad mijſtem / kdež bylo Dijtě.

Oni thedy wyſłuchawſzy Królá / ſzli / á oto gwiazdá ktora byli widzieli ná wſchodu ſłońcá / ſzła przed nimi / áż przyſzedſzy ſtanela nád mieyſcem gdzie było dzieciątko.

10. A vzřewſſe Hwězdu / zradowali ſe radoſtij welmi welikau.

A gdy vyzreli one gwiazde / bárzo wielká radoſcia vradowali ſie.

ב

11 ועלו לביתא וחזאוהי לטליא עם מרים אמה ונפלו סגדו לה ופתחו סימתהון וקרבו לה קורבנא דהבא ומורא ולבונתא׃

Et entrati ne la casa, trouorono il piccol fanciullo con Maria sua madre: e gittatisi in terra, l'adororono: poi aperti i lor tesori, gli presentorono de doni, cioè, oro, incenso e mirra.

12 ואתחזי להון בחלמא דלא יהפכון לות הרודס ובאורחא אחריתא אזלו לאתרהון׃

Et essendo in sogno stati diuinamente auuertiti di non ritornare ad Herode, si ritirorno per vn'altra via nel lor paese.

13 כד דין אזלו אתחזי מלאכא דמריא בחלמא ליוסף ואמר לה קום דבר לטליא ולאמה וערוק למצרין ותמן הוי עדמא דאמר אנא לך עתיד הו גיר הרודס למבעיה לטליא איך דיובדיוהי׃

Partiti che si furono, ecco l'Angelo del Signore apparisce in sogno à Iosef, dicendo, Leuati su, e piglia il piccol fanciullo e sua madre, e fuggi in Egitto: e sta iui fin che io tel dirò: imperoch'egli auuerrà ch'Herode cerchi il piccol fanciullo, per ammazzarlo.

14 יוסף דין קם שקלה לטליא ולאמה בליליא וערק למצרין׃

Allora egli suegliatosi, prese di notte il piccol fanciullo, e sua madre, e ritirossi in Egitto.

15 והוא תמן עדמא למותה דהרודס דיתמלא מדם דאתאמר מן מריא בנביא דאמר דמן מצרין קרית לברי׃

E stette iui in fin à la morte d'Herode, acciochè s'adempiesse quello ch'era stato detto dal Signore per il Profeta, che dice Io ho chiamato il mio Figliuol fuor d'Egitto.

ב

11 וַיָּבֹאוּ אֶל־הַבַּיִת וַיִּרְאוּ אֶת־הַנַּעַר עִם־מִרְיָם אִמּוֹ וַיִּפְּלוּ עַל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיִּפְתְּחוּ אֶת־אוֹצְרוֹתָם וַיַּקְרִיבוּ לוֹ מַתָּנוֹת זָהָב וּלְבוֹנָה וָמֹר׃

Y entrando en la casa, hallâron âl ninno con su madre Maria: y prostrandose, adorâronlo: y abriendo sus thesoros, offrecieronle dones, oro, y encienso, y myrrha.

12 וַיְהִי מַעֲנֶה אֲלֵיהֶם בַּשֵּׁנָה לְבִלְתִּי שׁוּב אֶל־הֵירוֹדֵס וּבְדֶרֶךְ אַחֶרֶת שָׁבוּ לְאַרְצָם׃

Y siendo auisados por reuelacion ensuennos, que no boluiessen à Herodes, boluieronse à su tierra por otro camino.

13 וְכַאֲשֶׁר הָלְכוּ הִנֵּה מַלְאַךְ יְהוָה נִרְאָה בַּחֲלוֹם לְיוֹסֵף לֵאמֹר קוּם וְשָׂא אֶת־הַיֶּלֶד וְאֶת־אִמּוֹ וּבְרַח לְךָ מִצְרַיְמָה וֶהְיֵה שָׁם עַד־כִּי אֹמַר לָךְ כִּי יֵשׁ עָתִיד הֵירוֹדֵס לְבַקֵּשׁ אֶת־הַנַּעַר וּלְאַבְּדוֹ׃

Y partidos ellos, heaqui el Angel del Sennor apparece ensuennos à Ioseph, diziendo, Leuandate, y toma âl ninno, y à su madre, y huye à Egypto, y está te allà, hasta que yo te lo diga: porque ha de acondecer, que Herodes buscará âl ninno para matarlo.

14 וַיָּקֶץ וַיִּשָּׂא אֶת־הַנַּעַר וְאֶת־אִמּוֹ בַּלַּיְלָה וַיֵּלֶךְ מִצְרָיְמָה׃

Y despertando el, tomó el ninno y à su madre de noche: y fuese en Egypto:

15 וַיְהִי־שָׁם עַד־מוֹת הֵירוֹדֵס לְהִמָּלֵא אֲשֶׁר נֶאֱמַר מֵיְהוָה בַּנָּבִיא לֵאמֹר מִמִּצְרַיִם קָרָאתִי אֶת־בְּנִי׃

Y estuuo allá hasta la muerte de Herodes: para que se cumpliesse lo que fue dicho por el Sennor por el Propheta, que dixo, De Egypto llamé mi Hijo.

β'.

11. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ παιδίον μετὰ μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ. καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν.

Et estans entrés en la maison, ils trouuerent le petit enfant auec Marie sa mere: lequel ils adorerent, en se iettant en terre, & apres auoir desployé leurs thresors, lui presenterẽt des dons, c'est assauoir de l'or, de l'encens, & de la myrrhe.

12. Καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Et estans aduertis diuinement par songe, de ne retourner vers Herode, ils se retirerent par vn autre chemin en leur contree.

13. Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ ἰωσὴφ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοι. μέλλει γὰρ ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.

Or apres qu'ils se furent retirés, voici, l'Ange du Seigneur apparoist par songe à Ioseph, disant, Leue-toi, & pren le petit enfant & sa mere, & t'enfui en Egypte, & te tien là iusques à tant que ie le te die: car Herode cerchera le petit enfant pour le mettre à mort.

14. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς αἴγυπτον.

Ioseph donc estant esueillé print de nuict le petit enfant & sa mere, & se retira en Egypte.

15. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, ἐξ αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

Et se tint là iusques au trespas d'Herode: afin que fust accompli ce dont le Seigneur auoit parlé par le Prophete, disant, I'ai appelé mon Fils hors d'Egypte.

CAP. II.

11. Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adoraverunt eum: & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.

And went into the houſe / and found the babe with Marie his mother / and fell downe / and worſhipped him / and opened their treaſures / and preſented vnto him giftes / euen golde / and incenſe / and myrrhe.

12. Et reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam.

And after they were warned of God in a dreame / that they ſhould not goe againe to Herode / they returned into their country another way.

13. Qui cum receſſiſſent, ecce angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens, Surge, & accipe puerum, & matrē eius, & fuge in Ægyptum: & eſto ibi uſque dum dicam tibi. Futurum eſt enim ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum.

After their departure / beholde / the Angel of the Lorde appeareth to Joſeph in a dreame / ſaying / Aryſe / and take the babe and his mother / and flee into Egypt / & be there till I bring thee worde: For Herode will ſeeke the babe / to deſtroy him.

14. Qui conſurgens accepit puerum & matrem eius nocte: & ſeceſſit in Ægyptum

So he aroſe and tooke the babe & his mother by night / and departed into Egypt.

15. Et erat ibi uſque ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino per prophetam dicentem, Ex Ægypto vocavi filium meum.

And was there vnto the death of Herode / that it might bee fulfilled / which was ſpoken of the Lord by the Prophet / ſaying / Out of Egypt haue I called my Sonne.

Das II. Capitel.

11. Vnd giengen in das Hauß / vnd funden das Kindlein mit Maria ſeiner Mutter / vnd fielen nider / vnd betten es an / vnd theten jhre Schätze auff / vnd ſchenckten jhm Gold / Weyrauch vnd Myrrhen.

Oc ginge ind i Huſit / oc funde Barnet met ſin moder Maria / oc de fulde ned / oc tilbade det / / Oc oplode deris ligende fæ / Oc ſkenckte hannem Guld / Røgelſe oc Myrrha.

12. Vnd Gott befahl jnen im traum / daß ſie ſich nicht ſolten wider zu Herodes lencken / vnd zogen durch einen andern weg wider in jr Land.

Oc Gud befalede dem i en drøm / at de ſkulde icke drage til Herodes igen / Oc de fore en anden vey til deris Land igen.

13. Da ſie aber hinweg gezogen waren / Sihe / da erſchein der Engel des HERRN dem Joſeph im traum vnd ſprach: Stehe auff / vnnd nimm das Kindlein vnnd ſeine Mutter zu dir / vnd fleuch in Egypten land / vnd bleib alda / biß ich dir ſage. Denn es iſt vorhanden / daß Herodes das Kindlein ſuche / daſſelb vmbzubringen.

Der de vaare bort dragne / See / da obenbaredis HErrens Engel Joſeph i en drøm / oc ſagde / Stat op / oc tag Barnet oc hans Moder til dig / oc fly i Egypti land / oc bliff der / indtil ieg ſiger dig til. Thi det er faar hender / at Herodes ſkal ſøge effter Barnet / at ihielſla det.

14. Vnd er ſtund auff / vnd nam das Kindlein vnnd ſeine Mutter zu ſich / bey der nacht / vnnd entweich in Egypten Land.

Oc hand ſtod op / oc tog Barnet oc hans Moder til ſig / om natten / oc flyde i Egypti land.

15. Vnnd bleib alda / biß nach dem tod Herodis. Auff das erfüllet würde / daß der HERR durch den Propheten geſagt hat / der da ſpricht: Auß Egypten hab ich meinen Son geruffen.

Oc bleff der / indtil Herodes vaar død. At det ſkulde fuldkommes / ſom HErren talede ved Propheten / ſom ſiger / Jeg kallede min Søn aff Egypten.

Kapitola II.

11. A wſſedſſe do Domu / nalezli Dijtě s Maryi Matkau geho. A padſſe klaněli ſe gemu: A otewřewſſe Poklady ſwé / obětowali gemu dary / Zlato / Kadidlo a Mirrhu.

Y wſzedſzy w dom / naleźli dźiećiątko z Máryą mátką iego / á vpadſzy ná źiemię / chwalili ie / á otworzywſzy ſkarby ſwoie / ofiárowali mu dáry / złoto / kádźidło y mirrę.

12. Potom odpowěd wzawſſe we Snách / aby ſe nenawracowali k Herodeſowi / ginau ceſtau nawrátili ſe do Kragjny ſwé.

Wźiąwſzy tedy roſkazánie od Bogá we ſnie / áby ſie nie wrácáli do Herodá / inſzą drogą odeſzli do źiemie ſwoiey.

13. Kteřijžto když odgeli / Ay Angel PANĚ ukázal ſe Jozeffowi we Snách / řka: Wſtaň / a wezmi Dijtě y Matku geho / a vtec do Egipta / a buď tam dokawadž nepowjm tobě. Neb to bude / že Herodes hledati bude Dijtěte k zahubenij geho.

A gdy iuż byli odeſzli / otho Anioł Páńſki vkázał ſie we ſnie Jozefowi / mowiąc / Wſtań / á weźmi dźiećiątko y mátkę iego / y vćiekay do Egiptu / á bądź tam áżći opowiem / Abowiem tho przyidźie / iż Herod będźie ſzukał dźiećiątká áby ie ſtráćił.

14. Kterýžto wſtaw / wzal Dijtě y Matku geho w nocy / y odſſel do Egipta.

A on ocućiwſzy ſie wźiął dźiećiątko y mátkę iego w nocy / y poſzedł do Egiptu.

15. A byl tam až do Smrti Herodeſowy: aby ſe naplnilo to / což geſt powědijno od PANA / ſkrze Proroka / řkaucýho: Z Egipta powolal gſem Syna mého.

Y thámże był áż do śmierći Herodowey / ábyſie ſpełniło to co Pan mowił przez Proroká rzekąc Jam wezwáł ſyna ſwoiego z Egiptu.

ב

16 הידין הרודס כד חזא דאתבזח מן מגושא אתחמת טב ושדר קטל טליא כלהון דבית-לחם ודכלהון תחומיה מן בר תרתין שנין ולתחת איך זבנא דעקב מן מגושא:

Allora Herode vedendosi essere stato schernito da i Magi, s'adirò grandemente: e mandò ad occidere tutti i fanciulli, che erano in Betleem, e in tutti i suoi confini, da due anni in giu, secondo il tempo ch'egli haueua diligentemente ricercato da i Magi.

17 הידין אתמלי מדם דאתאמר ביד ארמיא נביא דאמר:

Allora s'adempiè quello ch'era stato detto da Ieremia Profeta, che dice.

18 קלא אשתמע ברמתא בכיא ואליא סגיאא רחיל בכיא על בניה ולא צביא למתביאו מטול דלא איתיהון:

Vna voce è stata vdita in Ramà, lamento, pianto, e molto grido, Rachel che piange i suoi figliuoli, e non ha voluto esser consolata, poi che non sono.

19 כד מית דין הרודס מלכא אתחזי מלאכא דמריא בחלמא ליוסף במצרין:

Poi morto che fu Herode, ecco l'Angelo del Signore apparisce in sogno à Iosef in Egitto, dicendo.

20 ואמר לה קום דבר לטליא ולאמה וזל לארעא דיסריל מיתו להון גיר הנון דבעין הוו בנפשה דטליא:

Leuati su, e piglia il piccol fanciullo e sua madre, e vattene in terra d'Israel: perche gia son morti coloro che cercauano l'anima del fanciullo.

21 ויוסף קם דבר לטליא ולאמה ואתא לארעא דיסריל:

Et egli leuatosi, prese il piccol fanciullo e sua madre, e venne in terra d'Israel.

ב

16 אז הירודס רואה כי הותל במהגים ויקצף עד מאד וישלח וימית את כל הילדים אשר בבית לחם ובכל גבולה משנתים ולמטה כזמן אשר דרש ממהגים:

Herodes entonces, como se vido burlado de los Magos enojóse mucho: y embió, y mató todos los ninnos que auia en Beth-lehem, y en todos sus terminos, de edad de dos annos à baxo, conforme al tiempo que auia entendido de los Magos.

17 אז נמלא אשר נאמר מן ירמיהו הנביא לאמר:

Entonces fue cumplido lo que fue dicho por el Sennor por el propheta Ieremias, que dixo.

18 קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו:

Boz fue oyda en Rhamá, lamentacion, lloro, y gemido grande: de Rachel que llora sus hijos: y no quiso ser consolada, porque perecieron.

19 ובאשר מת הירודס הנה מלאך יהוה בחלום נראה ליוסף במצרים:

Mas muerto Herodes, he aqui el Angel del Sennor apparece en suennos à Ioseph en Egypto.

20 לאמר קום ושא את הילד ואת אמו ולך לך אל ארץ ישראל כי מתו מבקשי נפש הילד:

Diziendo, Leuantate, y toma el ninno, y à su madre, y vete à tierra de Israel; que muertos son los que procurauan la muerte del ninno.

21 ויקם ויקח את הילד ואת אמו ויבא אל ארץ ישראל:

Entonces el se leuantó, y tomó el ninno, y à su madre, y vinose à tierra de Israel.

β'.

16. Τότε ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν βηθλεέμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς, καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων.

Lors Herode se voyant mocqué des Sages, fut fort courrouce: & ayant enuoyés gens, mit à mort tous les enfans qui estoyent en Beth-lehem & en toutes les marches d'icelle, depuis ceux de deux ans & au dessous, selon le temps dont il s'estoit exactement enquis des Sages.

17. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος.

Adonc fut ancompli ce dont auoit parlé Ieremie le Prophete, disant.

18. Φωνὴ ἐν ῥαμᾷ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς· ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς· καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί.

Vn cri à esté ouï en Rama, complainte, pleur & grand brayement: Rachel pleurant les enfans, & n'a voulu estre consolee, de ce qu'ils ne sont plus.

19. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ ἰωσὴφ ἐν αἰγύπτῳ.

Mais apres qu'Herode fut mort, voici, l'Ange du Seigneur apparoist en Egypte à Ioseph, par songe.

20. Λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν ἰσραήλ. τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου.

Disant, Leue-toi, & pren le petit enfant & sa mere, & t'en va au pais d'Israel: car ceux qui demandoyent l'ame du petit enfant sont morts.

21. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν ἰσραήλ.

Ioseph donc esueillé print le petit enfant & sa mere, & s'en vint au païs d'Israel.

CAP. II.

16. Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde: & mittens occidit omnes pueros qui erant in Beth-lehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà, secundum tempus quod exquisierat à Magis.

Then Herode / seeing that hee was mocked of the wise men / was exceeding wroth / and sent forth / and slewe all the male children that were in Beth-lehem / and in al the coastes thereof / from two yere olde and vnder / according to the time which he had diligently searched out of the wise men.

17. Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam, dicentem.

Then was that fulfilled which was spoken by the Prophet Jeremias / saying.

18. Vox in Rama audita est, ploratus & ululatus multus, Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt.

In Rama was a voyce heard / mourning / and weeping / and great lamentation: Rachel weeping for her children / and would not be conforted / because they were not.

19. Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Ægypto.

And when Herode was dead / behold / an Angell of the Lorde appeareth in a dreame to Joseph in Egypt.

20. Dicens, Surge, & accipe puerum & matrē eius, & vade in terram Israël: defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri.

Saying / Arise / and take the babe and his mother / and go into the land of Israel: for they are dead which sought the babes life.

21. Qui consurgens, accepit puerum & matrem eius, & venit in terram Israël.

Then he arose vp / and tooke the babe and his mother / and came into the lande of Israel.

Das II. Kapitel.

16. Da Herodes nun sahe / daß er von den Weisen betrogen war / ward er sehr zornig / vnd schicket auß / vnnd ließ alle Kinder zu Bethlehem tödten vnnd an ihr gantzen grentzen / die da zweyjärig vnd drunter waren / nach der zeit / die er mit fleiß von den Weisen erlernet hatte.

Der Herodes nu saa / at hand vaar bedragen aff de Vise / bleff hand saare vred / Oc hand sende vd / oc loed ihielsla alle Børn i Bethlehem / oc i al den Egn / som vaare thu aar oc mindre / effter den tid / som hand haffde flitelige forfaret aff de Vise.

17. Da ist erfüllet das gesagt ist von dem Propheten Jeremia / der da spricht:

Da er det fuldkommet som sagd er aff den Prophete Jeremia / som siger:

18. Auff dem Gebirge hat man ein Geschrey gehöret / vil klagens / weinens vnd heulens / Rachel beweinet jre Kinder / vnd wolt sich nicht trösten lassen / denn es war auß mit jhnen.

Paa Bierget hørde mand it skrig megen klage / graad ock hylen. Rachel begred sine Børn / oc wilde icke lade sig husuale / Thi det vaar vde met dem.

19. Da aber Herodes gestorben war / sihe / da erschein der Engel des HERRN Joseph im traum / inn Egypten Land.

Men der Herodes vaar død / see / da obenbaredis HERRENS Engel Joseph i en drøm / i Egypti land.

20. Vnd sprach: Stehe auff / vnnd nimm das Kindlein vnnd seine Mutter zu dir / vnd zeuch hin / in das Land Jsrael / sie sind gestorben / die dem Kinde nach dem leben stunden.

Oc sagde / Stat op / oc tag Barnet oc hans Moder til dig / oc drag hen / i Jsraelsi land / de ere døde / som stode effter Barnsens liff.

21. Vnd er stund auff / vnd nam das Kindlein vnnd seine Mutter zu sich / vnd kam in das Land Jsrael.

Oc hand stod op / oc tog Barnet oc hans Moder til sig / oc kom i Jsraelsi land.

Kapitola II.

16. Tehdy Herodes wida / žeby sklamán byl od Mudrcůw rozhněwal se welmi / a posiaw Služebniky / zmordowal wsseckny Dijtky / kteřé byly w Bethlémě / y wewssech Končinách geho / od dwan Leth a nijže / wedlé času nakterý se byl wyptal od Mudrcuow.

Zátym Herod widząc iż go náigráwali medrcowie / barzo się rozgniewał / y posławszy kazał pomordowáć wszytki dżieci ktore były w Bethleem / y po wszytkich granicách tego / ode dwu lath y młodsze / wedle czásu ktorego się był pilnie wywiedział od medrcow.

17. Tehdy naplněno gest to / což powědijno gk skrze Jeremiáśse Proroka / ktaucyho:

Tedy się wypełniło tho co iest rzeczono przez Jeremiasza Proroka mowiącego.

18. Hlas w Ráma slyssán gest / pláč a kwijlenij mnohé / Ráchel plačijcý synůw swých / a nechtěla se vtěssyti / žeby gich nebylo.

Głos był słyszan w Ramie / nárzekánie / płacz / y łkanie wielkie / Rachel płacząc synow swoich / nie chciała być pocieszona dla tego iż ich niemasz.

19. Když pak vmřel Herodes Hle Angel PANĚ vkázal se Jozeffowi we Snách w Egiptě.

Ale po śmierci Herodowey / otho Anioł Páński we śnie vkazał się Jozefowi w Egipcie / mowiąc.

20. Řka: Wstaň / a wezmi Dijtě y Matku geho / a gdi do Země Jzrahelské / neb sau zemřeli ti / kteřijž hledali bezžiwotij Dijtěte.

Wstań á weźmi dżieciątko y mátkę iego / á idź do ziemie Jzráelskiey / ábowiem ci ktorzy dżieciątku o żywot stali / iuż pomárli.

21. Kterýžto wstaw / wzal Dijtě y Matku geho / a přissel do země Jzrahelské.

Tedy on ocuciwszy się / wziął dżieciąthko y mátkę iego / y przyszedł do ziemie Jzraelskiey.

ב

22 כד דין שמע דארכלאוס הוא מלכא ביהוד חלף הרודס אבוהי דחל דיאזל לתמן ואתחזי לה בחלמא דיאזל לאתרא דגלילא׃

Ma hauendo, vdito che Archelao regnaua in Giudea in luogo d'Herode suo padre, temè d'andarui: & ammonito diuinamente in sogno, si ritirò ne le parti de la Galilea.

23 ואתא עמר במדינתא דמתקריא נצרת איך דנתמלא מדם דאתאמר בנביא דנצריא נתקרא׃

Et venutoui, habitò ne la città che si chiama Nazaret: accioche s'adempiesse quello ch'era stato detto per li Profeti, Egli sarà chiamato Nazareo.

ב

22 וישמע כי ארכלאוס מלך על יהודה תחת הורדוס אביו ויירא ללכת שמה ויזהר בחלום וילך בקצות גליל׃

Y oyendo que Archelao reynaua en Iudea por Herodes ſu padre, vuo temor de yr allá: mas amoneſtado por reuelacion en ſuennos, ſe fue à las partes de Galilea.

23 ויבא וישב בעיר ושמה נצרת להמלא הנאמר בנביאים כי נצרי יקרא׃

Y vino, y habitó en la ciudad que ſe llama Nazareth: paraque ſe cumplieſſe lo que fue dicho por los Prophetas, que auia de ſer llamado Nazareo.

β'.

22. Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας.

Mais quand il entendit qu'Archelaus regnoit en Iudee au lieu d'Herode ſon pere, il craignit de s'en aller là: parquoi eſtant admonneſté diuinement par ſonge, il ſe retira és quartiers de Galilee.

23. Καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

Et y eſtant venu, habita en la ville qui eſt appelee Nazareth: afin que ce, qui auoit eſté dit par les Prophetes fuſt accompli, aſſauoir, il ſera appelé Nazarien.

ג

1 בהון דין ביומתא הנון אתא יוחנן מעמדנא ומכרז הוא בחורבא דיהוד׃

Ora in quei tempi venne Giouanni Battiſta, predicando nel diſerto de la Giudea.

2 ואמר תובו קרבת לה מלכותא דשמיא׃

E dicendo, Rauuedeteui, percioche s'auuicina il regno de cieli.

3 הנו גיר הו דאמיר ביד אשעיא נביא קלא דקרא בחורבא טיבו אורחה דמריא ואשוו לשבילוהי׃

Imperoche coſtui è quello, di cui fu detto per il Profeta Eſaia che dice, La voce di colui che grida nel deſerto, Acconciate la via del Signore, fate dritte le ſue ſtrade.

4 הו דין יוחנן איתוהי הוא לבושה דסערא דגמלא ואסר חצא דמשכא על חצוהי ומאכולתה קמצא ודובשא דברא׃

Et eſſo Giouanni haueua il ſuo veſtimento di peli di camello, & vna cintura di cuoio intorno à i ſuoi lombi: & il cibo ſuo, eran locuſte e mele ſaluatico.

ג

1 ובימים האלה קרב יוחנן המטבל ויקרא במדבר יהודה׃

Y en aquellos dias vino Ioan el Baptiſta predicando enel deſierto de Iudea.

2 ויאמר שובו אל יהוה כי קרבה מלכות השמים׃

Y diziendo, Emmendaos, que el Reyno de los cielos ſe acerca.

3 כי זה הוא אשר נאמר עליו מן ישעיהו הנביא לאמר קול קורא במדבר פנו דרך יהוה ישרו מסלותיו׃

Porque eſte es aquel del qual fue dicho por el propheta Iſayas, que dixo, Boz del que clama enel deſierto: Aparejad el camino del Sennor, endereçad ſus veredas.

4 והוא יוחנן היה לו לבושו משערות גמלים ואזור עור על מתניו ואכלו היה ארבה ודבש היער׃

Y tenia Ioan ſu veſtido de pelos de camellos, y vna cinta de cuero arredor de ſus lomos: y ſu comida era langoſtas, y miel montés.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας.

Or en ce temps-la vint Iehan Baptiſte, preſchant au deſert de Iudee.

2. Καὶ λέγων, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Et diſant, Amendez-vous: car le royaume des cieux eſt prochain.

3. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

Car c'eſt ceſtui-ci duquel il à eſté parlé par Eſaie le Prophete, diſant, La voix de celui qui crie au deſert eſt, Accouſtrez le chemin du Seigneur, dreſſez ſes ſentiers.

4. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες, καὶ μέλι ἄγριον.

Or ce Iehan-ici auoit ſon veſtement de poils de chameau, & vne ceinture de cuir à l'entour de ſes reins, & ſon manger eſtoit des ſauterelles & du miel ſauuage.

CAP. II. — Das II. Capitel. — Kapitola II.

22. Audiens autem quòd Archelaus regnaret in Iudęa pro Herode patre suo, timuit illò ire: & admonitus in somnis, secessit in partes Galilæę.

But when he heard that Archelaus did reigne in Judea in steade of his father Herode / he was afraid to go thither: yet after he was warned of God in a dreame / he turned aside into the partes of Galile.

22. Da er aber hörete / daß Archelaus im Jüdischen Lande König war an stat seines Vaters Herodis / forcht er sich dahin zukomen / vnd im traum empfieng er befelch von Gott / vnnd zoch inn die örter des Galileischen Lands.

Men der hand hørde / at Archelaus vor Konge i Jødeland / i sin faders Herodis sted / da befrøctede hand sig at komme der hen / Oc han fick befalning aff Gud i en drøm / oc drog i de steder i der Galileiske land.

22. Vslyssaw pak žeby Archelaus Kralowal w Jůdstwu mijsto Herodesa Otce swého / obáwal se tam gijti: A napomenut gsa we snách / obrátil se do Kragin Galilegských.

Ale gdy vslyszal iż Archelaus Krolowal w Judzie na mieyscu Heroda oycá swoiego / bal sie tam idz / ale wziawszy roskazanie od Bogá we snie / odszedl w strone Galileicy.

23. Et veniens habitavit in civitate quæ vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum est per prophetas, Quoniam Nazaræus vocabitur.

And went and dwelt in a citie called Nazaret / that it myght be fulfilled which was spoken by de Prophetes / vvhich vvas, that hee should bee called a Nazarite.

23. Vnd kam / vnd wohnet inn der Stadt / die da heisset Nazareth / auff das erfüllet würde / das da gesagt ist durch die Propheten: Er soll Nazarenus heissen.

Oc kom / oc bode i den Stad / som kaldis Nazareth. At det skulde fulkommis / som sagd er wed Propheten / Han skal kaldis Nazarenus.

23. A přišsed bydlil w Městě / kteréž slowe Nazaret / aby se naplnilo což powědijno skrze Proroky / že Nazaretský slauti bude.

A gdy tám przyszedl / mieszkal w mieście kthore zowa Názáreth aby sie wypelnilo to co iest powiedziano przez Proroki / Iż miał być nazwan Názáreyczykiem.

CAP. III. — Das III. Capitel. — Kapitola III.

IN diebus autem illis venit Ioannes Baptista prædicans in deserto Iudææ,

And in those dayes / John the Baptist came and preached in the wildernes of Judea.

ZV der zeit kam Johannes der Tauffer / vnd prediget in der Wüsten des Jüdischen Lands.

PAa den tid kom den Døbere Johannes / oc predickede i Ørcken vdi Jødeland.

W Těch pak dnech / přissel Jan křtitel káže na Paussti Jůdské / a řka:

A Za onych czásow przyszedl Jan krzciciel przepowiedaiac ná puszczy Żydowskiey.

2. Et dicens, Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum cælorum.

And said / Repent: for the kingdome of heauen is at hand.

2. Vnnd sprach: Thut busse / das Himmelreich ist nahe herbey kommen

Oc sagde / Bedrer eder / Himmerigis rige er nær.

2. Pokánij čiňte / neb přiblijžilo se Králowstwij Nebeské.

Rmowiac / Po kutuycie / abowiem przybliżylo sie Krolestwo niebieskie.

3. Hic est enim qui dictus est per Isaiam prophetam, dicentem: Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.

For this is he of whom it is spoken by the Prophet Esaias / saying / The voyce of him that cryeth in the wildernes / is, Prepare ye the way of the Lorde: make his pathes straight.

3. Vnd er ist der / von dem der Prophet Jesaias gesagt hat / vnd gesprochen: Es ist eine stimme eines Predigers inn der Wüsten / bereitet dem HERREN den weg / vnd machet richtig seine steige.

Oc hand er den / om huilken den Prophete Esaias haffuer talet / oc sagd / Det er en Predickeris Røst i ørcken / Bereder HErrens vey / oc gører hans Stirette.

3. A tok gest ten / o kterémž powědijno skrze Ezayásse Proroka / řkucýho Hlas wolagjcýho na Paussti / Připrawugte Cestu PANE / přijmé čiňte stezky geho.

Gdyż ten iest on / o ktorym mowil Ezáiasz prorok / rzekac / Glos wolaiácego na puszczy / gotuycie droge Páńską / y proste czyncie ścieszki ie°.

4. Ipse autem Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autem eius erat locustæ & mel silvestre.

An this John had his garment of camels heare / and a girdle of a skin about his loynes: his meate was also locustes and wilde home.

4. Er aber Johannes hatte ein kleid von Kameelhaaren / vnd einen ledern Gürtel vmb seine Lenden / seine speise war Heuschrecken vnd wild Hönig.

Johannes haffde klæder aff Kamelsshaar / oc it Belte aff læder om sine lender / Hans mad vaar Gresҩopper oc vilt hunig.

4. Ale on Jan měl Raucho z srstij Welblaudowých / a pás kožený na bedrách swých: a Pokrm geho byl Kobylky a Med Lesnj.

Thenże Jan miał odzienie swoie z sierści wielbladowey / y pas rzemienny około biodry swoiey / á pokarm iego byly szaráńce y miod leśny.

ג

5 הידין נפקא הות לותה אורשלם וכלה יהוד וכלה אתרא דחדרי יורדנן׃

Allhora venero à lui quelli di Ierusalem, e di tutta la Giudea, e di tutta la contrada che giace *intorno al Giordano.*

6 ועמדין הוו מנה בי ביורדנן נהרא כד מודין בחטהיהון׃

Et erano battezati da lui nel Giordano, confessando i lor peccati.

7 כד חזא דין סגיאא מן פרישי ומן זדוקיא דאתין למעמד אמר להון ילדא דאכדנא מנו חויכון ל למערק מן רוגזא דאתא׃

Et hauendo veduto molti de Farisei, e de Sadducei venire al suo battesimo, disse loro, Razza di vipere, chi v'ha si ben mostrato il fuggir da l'ira che deve venire?

8 עבדו הכיל פארא דשוין לתיבותא׃

Fate dunque frutti degni de penitenza.

9 ולא תסברון ותאמרון בנפשכון דאבא אית לן אברהם אמר אנא לכון גיר דמשכח אלהא מן הלין כאפא למקמו בניא לאברהם׃

Ne vi pensate di dire in voi stessi, Noi habbiamo Abraam per padre: perche io vi dico, che Iddio puo ancora di queste pietre suscitare de figliuoli ad Abraam.

10 הא דין נרגא סים על עקרא דאילנא כל אילנא הכיל דפארא טבא לא עבד מתפסק ונפל בנורא׃

Ecco la scura è posta à la radice degli arbori. Per il che ogni arboro che non fa buon frutto, si taglia è gittasi nel fuoco.

11 אנא מעמד אנא לכון במיא לתיבותא הו דין דבתרי אתא חסין הו מני הו דלא שוא אנא מסנוהי למשקלו הו מעמד לכון ברוחא דקודשא ובנורא׃

Io vi battezo ben con acqua à penitenza, ma colui che vien doppo me, è piu potente di me, di cui non son pur sufficiente a portar le scarpe: egli vi battezzara con lo Spirito santo, e col fuoco.

ג

5 אז יצאה אליו ירושלם וכל־יהודה וכל־כבר הירדן׃

Entonces salia à el Ierusalem, y toda Iudea, y toda la prouincia de alderredor del Iordan.

6 ויטבלו בירדן מעליו מתודים את־חטאתם׃

Y eran baptizados deel en el Iordan, confessando sus peccados.

7 ובראותו כי־רבים מפרושים וצדוקים באו לטבילתו אמר להם צאצאי האפעים מי־הגיד לכם לברוח מחרון הבא׃

Y viendo el muchos de los Phariseos y de los Sadduceos, que veniam à su baptismo, deziales: Generacion de biuoras, quien os ha enseñado à huyr de la yra que vendrà?

8 לכן עשו פרי שוה תשובה׃

Hazed pues frutos dignos de conversion.

9 ואל תתעו לאמר בקרבכם כי־אבינו אברהם הוא כי אמר אנכי לכם כי־יכול אלהים מאבנים האלה להקים בנים לאברהם׃

Y no penseys à deziros, à Abraham tenemos por padre: porque yo os digo, que puede Dios despertar hijos à Abraham aun destas piedras.

10 וכבר הגרזן על־שרש העצים הושם וכל־עץ אשר לא עשה פרי טוב נכרת ובאש נשלח׃

Aora, ya tambien la hacha està puesta à la rayz de los arboles: y todo arbol que non haze buen fruto, es cortado y echado en el fuego.

11 ואני מטבל אתכם במים לתשובה ואשר אחרי יבוא חזק ממני הוא ואני קטנתי לשאת את־נעליו והוא יטבל אתכם ברוח הקדש ובאש׃

Yo à la verdad os baptizo en agua para conuersion: mas el que viene tras mi, mas poderoso es que yo, los çapatos del qual yo no soy digno de lleuar. El os baptizara en Espiritu Sancto y fuego.

γ'.

5. Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου.

A donc sortoyent pour venir vers lui ceux de Ierusalem, & de toute la Iudee, & de la contree qui estoit à l'enuiron du Iordain.

6. Καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Et estoyent baptizés par lui au Iordain, confessans leurs pechés.

7. Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

Lui donc voyant plusieurs des Pharisiens & Sadduciens venir à son baptesme, leur dit, Engeances de vipères, qui vous à auisés de fuir l'ire à venir?

8. Ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας.

Faites donc fruicts conuenables à repentance.

9. Καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ.

Et ne presumez point de dire en vous-mesmes, Nous auons pour pere Abraham: car ie vous di que Dieu peut de ces pierres-ici faire sourdre des enfans à Abraham.

10. Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Or est ia mesme la cognee mise à la racine des arbres, parquoi tout arbre qui ne fait bon fruict s'en va estre coupé, & ietté au feu.

11. Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί.

Vrai est quant à moi que ie vous baptize d'eau en repentance: mais celui qui vient apres moi est plus fort que moi, duquel ie ne suis pas digne de porter les souliers: icelui vous baptizera du sainct Esprit, & de feu.

CAP. III.

5. Tunc exibat ad eum Ierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem:

Then went out to him Jerusalem and all Judea, and all the region round about Jordan.

6. Et baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua.

And they were baptized of him in Jordan, confessing their sinnes.

7. Videns autem multos Pharisæorum & Sadducæorum venientes ad baptismum suum, dixit eis, Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere à ventura ira?

Nowe when he sawe many of the Pharises and of the Sadduces come to his baptisme, he sayd unto them, O generations of vipers, who hath forewarned you to flye from the anger to come?

8. Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.

Bring forthe therefore fruites worthie amendment of life.

9. Et ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham, dico enim vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.

And thinke not to say with your selues, We haue Abraham to our father: for I say unto you, that God is able of these stones to rayse up children unto Abraham.

10. Iam enim securis ad radicem arborũ posita est. Omnis ergo arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

And now also is the axe put to the roote of ẏ trees: therefore every tree which bringeth not forth good fruite, is hewen downe, and cast into the fire.

11. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam, qui autem post me venturus est (fortior me est, cuius non sum dignus calceamenta portare,) ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.

In deede I baptize you with water to amendement of life, but he that commeth after me, is migthier then I, whose shooes I am not worthie to beare: hee wil baptize you with the holy Ghost, and with fire.

Das III. Capitel

5. Da gieng zu jhm hinauß die Stadt Jerusalem / vnnd das gantze Jüdische Land / vnnd alle Länder an dem Jordan.

Da gick Jerusalem stad hen vd til hannem / oc det gantske Jødiske land / oc alle Land hoss Jordan.

6. Vnd liessen sich täuffen von jhm im Jordan / vnd bekandten jre sünde.

Oc lode sig døbe aff hannem i Jordan / oc bekende deris synder.

7. Als er nu viel Phariseer vnnd Saduceer sahe zu seiner Tauffe kommen / sprach er zu jhnen: Jr Ottergezichte / wer hat denn euch geweiset / daß jhr dem künfftigen zorn entrinnen werdet?

Der hand saa nu mange Phariseer oc Saduceer komme til sin Daab / sagde hand til dem / I Ogle sleet / Huo visde da eder / at i skulde vndfly den tilkommende Vrede?

8. Sehet zu / vnd thut rechtschaffene Frücht der Busse.

Seer til / gører ræt penitentzis fruct.

9. Dencket nur nicht / daß jhr bey euch wolt sagen: Wir haben Abraham zum Vater. Ich sage euch / Gott vermag dem Abraham auß disen steinen kinder zuerwecken.

Tencker io icke / at i vilde sige ved eder selff / Wi haffue Abraham til fader. Jeg siger eder / Gud kand opuecke Abraham Børn aff disse stene

10. Es ist schon die axt den Bäumen an die Wurtzel gelegt / Darumb welcher Baum nicht gute frucht bringet / wird abgehauen / vnd ins Feuer geworffen.

Oxen ligger allerede hoss roden aff Træerne / Der faare huilket træ som icke bær god Fruct / skal ophuggis / oc kastis i ilden.

11. Ich täuffe euch mit wasser zur Busse / Der aber nach mir kombt / ist stercker denn ich / dem ich auch nicht gnugsam bin seine Schuch zu tragen / der wirdt euch mit dem heiligen Geist vnd mit feuer täuffen.

Jeg døber eder med Vand til bedring. Men den som kommer effter mig / er sterckere end ieg / Huilken ieg er oc icke verdig til / at bære hans Sko / Hand skal døbe eder met den hellig Aand oc met Ild.

Kapitola III.

5. Tehdy wychazeli k němu z Geruzaléma a ze wssecho Judstwa / y ze wssij Kraginy Jordánu.

Thedy wyszło do niego Jeruzálem / y wszytek kray około Jordanu.

6. A křtili se od něho w Jordáně Řece / wyznáwagjce hřijchy swé.

Y byli krzczeni w Jordanie od niego / wyznáwáiac grzechy swoie.

7. Tehdy wida mnohé z Zákonjkůw a z Saduceůw / že gdau k geho Křtu / řekl gim: Pokolenj Gesstěrčij / y kdo wám vkázal abyste vssli od budaucýho hněwu?

A gdy widział wiele z Fáryzeuszow y Sáduceuszow przychodzacych do krztu swego / rzekł do nich / Rodzáie żmiiow / y ktoż wam pokazał ábyście vciekáli od gniewu przyszłego?

8. Protož čiňte hodné skutky pokánj.

Czyńcie tedy owoce godne vpámietania.

9. A neřjkayte mezy sebau / Otce máme Abrahama: Neboť prawijm wám / že gest mocen Bůh z Kamenij tohoto wzbuditi syny Abrahamowy.

A nie mniemáy cie áby sie wam godziło mowic sámim w sobie / Oycá mamy Abráhama: Abowiem wam powiedam / iż może Bog y z tego kamienia wzbudzic dzieci Abráhámowe.

10. Giž zagisté sekera k kořenu stromůw gest přiložena. Protož každý Strom / kterýž nenese Owotce dobrého / wyťat a na oheň vwržen bude.

A iuż siekierá iest położona v korzenia drzew / Przeto wszelkie drzewo ktore nie czyni owocu dobrego / bywa wyćiete y w ogień wrzucone.

11. Já zagisté wás křtijm w wodě ku pokánij / ale ten kterýž po mně přigjti má / gestiť mocněgssý nežli yá / gehožto negsem hoden obuwij nosyti / onť wás křtijti bude w duchu Swatém a w ohni.

Jac was krzcżę woda ku vpámietaniu / ále ten ktory idżie zá mna / mocnieyszy iest niż ia / ktorego nie iestem godzien nosić trzewikow / Ten ci was okrzći Duchem świetym y ogniem.

ג

12 הו דרפשא באידה ומדכא אדרוהי וחטא כנש לאוצרוהי ותבנא מוקד בנורא דלא דעכא:

Il cui fuentolo è ne la fua mano, e nettarà in tutto la fua aia, e raccoglierà il fuo grano nel granaio, & abbrufciarà la paglia con fuoco che mai non s'eftingue.

13 הידין אתא ישוע מן גלילא לירדנן לות יוחנן דיעמד מנה:

In quefto tempo IESV fe ne venne di Galilea al Giordano à Giouanni, per effer battezato da lui.

14 הו דין יוחנן כלא הוא לה ואמר אנא סניק אנא דמנך אתעמד ואנת לותי אתית:

Ma Giouanni gli refifteua forte, dicendo, Io ho neceffità d'effer battezato da te, e tu vieni à me?

15 הידין ישוע ענא ואמר לה שבוק השא הכנא גיר יאא לן דנמלא כלה כאנותא והידין שבקה:

E IESV rifpondendo, gli diffe, Lafcia per hora, perche cofi ci fi conuiene adempiere ogni giuftitia. Allora ei gliel permeffe.

16 כד עמד הין ישוע מן מחדא סלק מן מיא ואתפתח לה שמיא וחזא רוחא דאלהא דנחתא איך יונא ואתת עלוהי:

E come IESV fu battezato, incontinente vfcì de l'acqua: & ecco i cieli fi gli aperfero, e vide lo Spirito di Dio fcendere come colomba, e venir fopra effo.

17 והא קלא מן שמיא דאמר הנו ברי חביבא דבה אצטבית:

Et ecco vna voce dal cielo, che diffe, Quefto è quel mio figliuolo diletto, nel quale io mi fon compiaciuto.

ד

1 הידין ישוע אתדבר מן רוחא דקודשא למדברא דיתנסא מן אכל־קרצא:

Allor IESV fu condotto da lo fpirito nel deferto, ad effer tentato dal diauolo.

ג

12 אשר מזרהו בידו ויטהר את־גרנו ואסף את חטתו באסם ואת־המוץ ישרף באש לא תכבה:

Su ablentador en fu mano, y àblentarà fu era: y allegara fu trigo en el alholi, y quemara la paja en fuego que nunca fe apagara.

13 אז בא ישוע מן גלילה על־הירדן אל־יוחנן להטבל ממנו:

Entonces IEfus vino de Galilea à Ioan àl Iordan, para fer baptizado de el.

14 ויוחנן מנעו לאמר צרכי להטבל ממך ואת תבוא אלי:

Mas Ioan le refiftia mucho diziendo, Yo he menefter de fer baptizado de ti, y tu vienes à mi?

15 ויען ישוע ויאמר אליו הרף נא עת כי־כן יאות לנו למלאת כל־צדקה אז הניחו:

Empero refpondiendo Iefus le dixo, Dexa aora: porque anfi nos conuiene cumplir toda jufticia. Entonces le dexó.

16 ויטבל ישוע ויעל מיד מן המים והנה נפתחו לו השמים וירא את־רוח אלהים יורדת כדמות יונה ובאה עליו:

Y Iefus defque fue baptizado fubió luego del agua, y heaqui los cielos le fueron abiertos y vido àl Efpiritu de Dios que decendia, como paloma, y venia fobre el.

17 והנה קול מן השמים לאמר זה הוא בני אהובי אשר בו רציתי:

Y heaqui vna boz de los cielos que dezia, Efte es mi hijo amado enel qual tengo contentamiento.

ד

1 אז הובא ישוע במדבר מרוח להנסות מן השטן:

Entonces Iefus fue lleuado del Efpiritu àl defierdo, para fer tentando del diablo.

γ'.

12. Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ. καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

Il à fa pale en fa main, & nettoyera fon aire toute nette, & affemblera fon froment: mais il bruflera entierement la paille au feu qui ne s'efteind point.

13. Τότε παραγίνεται ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἐπὶ τὸν ἰορδάνην πρὸς τὸν ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.

A donc Iefus vint de Galilee au Iordain vers Iehan, pour eftre baptizé par lui.

14. Ὁ δὲ ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με;

Mais Iehan l'en engardoit fort, difant, Moi, i'ai befoin d'eftre baptizé par toi, & tu viens vers moi?

15. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἄφες ἄρτι. οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν.

Et Iefus refpondant lui dit, Laiffe faire pour maintenant: car ainfi nous eft-il conuenable d'accomplir toute iuftice. Lors il le laiffa faire.

16. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν.

Et quand Iefus fut baptizé, incontinent il fortit hors de l'eau: & voici les cieux lui furent ouuerts, & Iehan vid l'Efprit de Dieu defcendant comme vne colombe, & venant fur lui.

17. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Voici aufsi vne voix du ciel, difant, Ceftui-ci eft mon Fils bien-aimé, en qui i'ai prins mon bon plaifir.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Τότε ὁ ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

A lors Iefus fut emmené par l'Efprit au defert, pour eftre tenté par le diable.

CAP. III.

12. Cuius ventilâbrum in manu sua; & permundabit aream suam: & congregabit triticum suum in horreum suum, paleas autē comburet igni inextinguibili.

Which hath his fanne in his hande/ and will make cleane his floore/ and gather his wheate into his garner/ but will burne vp the chaffe with vnquenchcable fire.

13. Tunc venit Iesus à Galilæa in Iordanem, ad Iohānem ut baptizaretur ab eo.

Then came Jesus from Galile to Jordan vnto John/ to be baptized of him.

14. Iohannes autem prohibebat eum, dicens, Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?

But John put him backe/ saying/ I haue neede to be baptized of thee/ and commest thou to mee?

15. Respondens autem Iesus, dixit ei, Sine modò: sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum.

Then Jesus answering/ said to him/ Let be now/ for thus it becommeth vs to fulfill all rigthteousnes. So he suffred him.

16. Baptizatus autem Iesus, contestim ascendit de aqua, & ecce aperti sunt ei cæli: & vidit spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se.

And Jesus when he was baptized/ came straigth out of the water. And lo/ the heauens were opened vnto him/ and Iohn sawe the Spirit of God descending like a doue/ and lighting vpon him.

17. Et ecce vox de cælis dicens, Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui.

And lo/ a voyce came from heauen/ saying This is my beloued Sonne/ in whome I am well pleased.

CAP. IIII.

TVnc Iesus ductus est in desertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo.

Then was Jesus led aside of the Spirit into the wildernes/ to be tempted of the deuill.

Das III. Capitel.

12. Vnd er hat seine Worfffschauffel in der hand/ er wirdt seine Tenne fegen/ vnd den Weitzen in seine Scheuren samlen/ aber die Spreur wirdt er verbrennen mit ewigem Feuer.

Oc hand haffuer sin Kasteskul i haanden/ Hand skal feye sin Lo oc sancke Hueden i sin Lade/ Men Auнerne skal hand opbrende met euig Ild.

13. Zu der zeit kam Jesus auß Galilea an den Jordan zu Johanne/ daß er sich von jm tauffen liesse.

Paa den tid kom Jhesus aff Galilea til Jordan til Johannes/ at hand vilde lade sig døbe aff hannem.

14. Aber Johannes wehret jm/ vnd sprach: Ich bedarff wol/ daß ich von dir getaufft werde/ vnnd du kommest zu mir?

Men Johannes formente hannem det/ oc sagde/ Jeg haffuer vel behoff/ at døbis aff dig/ oc du kommer til mig?

15. Jesus aber antwortet/ vnnd sprach zu jm: Laß jetzt also sein/ also gebühret es vns alle gerechtigkeit zu erfüllen. Da ließ ers jm zu.

Jhesus suarede/ oc sagde til hannem/ Lad det nu saa vere/ oss ber saa/ at fuldkomme al retferdighed. Saa tilstedde hand hannem.

16. Vnnd da Jesus getaufft war/ steig er bald herauff aus dem wasser/ vnd sihe/ da thet sich der Himmel auff über jhm/ vnd Johannes sahe den Geist Gottes/ gleich als eine Taube herab fahren/ vnd über jn kommen.

Oc der Jhesus vor døbt/ gick hand strax op aff Vandet/ Oc see/ da obnedis Himmelen offuer hannem/ Oc Johannes saa Guds Aand fare ned/ som en Due/ oc komme offuer hannem.

17. Vnnd sihe/ eine Stimme vom Himmel herab sprach: Diß ist mein lieber Son/ an welchem ich wolgefallen habe.

Oc see/ en rost ned aff Himmelen sagde/ Denne er min elskelige Søn/ som mig er vel behagelig.

Das IIII. Capitel.

DA ward Jesus vom Geist inn die Wüsten geführt/ auff daß er von dem Teuffel versucht würde.

DA bleff Jhesusført aff Aanden i Ørcken/ At hand skulde fristis aff Dieffuelen.

Kapitola III.

12. Gehožto wěgice w ruce geho/ a wyčistij humno swé/ a shromáždij Pssenicy do Stodoly swé/ ale Plěwy páliti bude ohněm neuhasytedlným.

Ktorego lopátá iest w reku iego/ á bedzie wy czyściał boiowisko swoie/ y zbierze pszenice swoie do gumna/ a plewy spali ogniem nieugászonym.

13. Tehdy přissel Gežijs od Galilee k Jordánu k Janowi/ aby se pokřtil od něho.

Thedy Jezus przyszedł do Galileiey do Jordanu ku Janowi áby był okrzczon od niego.

14. Ale Jan zbraňowal mu/ řka: Jáť od tebe mám pokřtěn býti/ a ty pak gdeš ke mně?

Ale Jan mu nie dopuszczał/ mowiac/ Ja muszę być okrzczon od ciebie/ á ty idziesz do mnie?

15. A odpowěděw Gežijs/ řekl gemu: Ponechayž tak nynij/ nebť nám tak slussy naplniti wsselikau sprawedlnost. Tehdy dopustil gemu.

A Jezus odpowiedáiac/ rzekł k niemu/ Zániechay teraz/ Abowiem tak sie nam godzi wypełnić wszythkę spráwiedliwość/ á thák że go zániechał.

16. A když byl pokřtěn Gežijs/ y hned wystaupil z wody: Ahle otewřela se gemu Nebesa/ a widěl Ducha Božijho an sstupuge yako Holubice/ a přicházý na něho.

A gdy był Jezus okrzczon/ wneth wystąpił z wody/ a oto sie otworzyły iemu niebá y wydział duchá Bożego zstępuiacego iako gołębice/ y przychodzacego nań.

17. A ay hlas stal se s Nebe/ řkauchý: Tentoť gest Syn můg milý/ w němž mi se dobře zalijbilo.

A oto głos z niebios mowiacy/ Ten iest syn on moy miły ná ktorym ia przestawam.

Kapitola IIII.

TEhdy Gežijs wedengť na paussť od ducha/ aby byl pokaussen od derá bla.

THedy Jezus był zawiedzion od Duchá ná puszczą/ aby był kuszon ode diabłá.

ד

2 וצם ארבעין איממין וארבעין לילון אחרית הדין כפן:

Et hauendo digiunato quaranta giorni e quaranta notti, di poi hebbe fame.

ד

2 וכאשר צם ארבעים יום וארבעים לילה אז רעב:

Y auiendo ayunado quarenta dias y quarenta noches, despues tuuo hambre.

δ'.

2. Καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασε.

Et quand il eut iusné quarante iours & quarante nuicts, finalement il eut faim.

3 וקרב הו דמנסא ואמר לה אן ברה אנת דאלהא אמר דהלין כאפא נהוין לחמא:

Et essendo venuto à lui il tentatore, disse, se tu sei figliuol di Dio, di che queste pietre diuentino pani.

3 ויבא אליו המנסה ויאמר אם בן אלהים אתה אמור אשר האבנים האלה לחם יהיו:

Y llegandose à el el Tentador, dixo, Si eres Hijo de Dios, di que estas piedras se hagan pan.

3. Καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπεν· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται;

Et le tantateur s'approchant de lui, dit, Si tu es Fils de Dieu, di que ces pierres deuienent pains.

4 הו דין ענא ואמר כתיב דלא הוא בלחמא בלחוד חיא בר נשא אלא בכל מלא דנפקא מן פומה דאלהא:

Ma egli rispondendo disse, Egli è scritto, L'huomo non viuerà di pan solo, ma d'ogni parola che procede da la bocca di Dio.

4 ויען ויאמר נכתב כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי יהוה:

Mas el respondiendo, dixo: Escripto està, No con solo el pan biuirà el hombre: mas com toda palabra que sale por la boca de Dios.

4. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε, γέγραπται, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.

Mais il respondit, & dit, Il est escrit, L'homme ne viura point de pain seulement, mais de toute parole qui sort de la bouche de Dieu.

5 הידין דברה אכל קרצא למדינת קודשא ואקימה על כנפא דהיכלא:

Allora il diauolo lo transporta ne la Città santa, e poncelo sopra la sommità del tempio.

5 אז העלה אותו השטן בעיר הקדש ויעמידהו על פנת ההיכל:

Entonces el diablo lo passa à la Sancta ciudad; y pusolo sobre las almenas del Templo.

5. Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ.

A donc le diable le transporte en la saincte ville, & le met sur les creneaux du temple.

6 ואמר לה אן ברה אנת דאלהא שרי נפשך לתחת כתיב גיר דלמלאכוהי יפקד עליך ועל אידיהון ישקלונך דלא תתקל בכאפא רגלך:

E diceli, Se tu sei figliuol di Dio gittati à basso: perciochè egli è scritto, Egli comandarà di te à i suoi Angeli & essi ti sosterranno con le lor mani, accioche tu non vrti col tuo piede ad alcun sasso.

6 ויאמר לו אם בן אלהים אתה התנפל למטה כי נכתב כי מלאכיו יצוה לך ועל כפים ישאוך פן תגוף באבן רגלך:

Y dixole, Si eres Hijo de Dios, echate de aqui abaxo: que escripto està, Que à sus angeles mandarà porti, y alçartethan en las manos, para que nunca trompieces con tu pie à piedra.

6. Καὶ λέγει αὐτῷ, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. γέγραπται γάρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.

Et lui dit, Si tu es Fils de Dieu, iette-toi en bas: car il est escrit, Qu'il donnera charge de toi à ses Anges, & ils te porteront en leurs mains, de peur que tu ne heurtes de ton pied à quelque pierre.

7 אמר לה ישוע תוב כתיב דלא תנסא למריא אלהך:

Iesv gli disse, Egli è ancora scritto, Non tentare il tuo Signore Iddio.

7 ויאמר לו ישוע וגם כתוב לא תנסה את יהוה אלהיך:

Iesus le dixo, Otra vez està escripto, No tentarás àl Sennor tu Dios.

7. Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πάλιν γέγραπται, οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.

Iesus lui dit, Derechef il est escrit, Tu ne tenteras point le Seigneur ton Dieu.

8 תוב דברה אכל קרצא לטורא דרם טב וחויה כלהין מלכותא דעלמא ושובחהין:

Di nuouo il diauolo il conduce sopra vn monte altissimo, e mostrali tutti i regni del mondo e la gloria loro.

8 ועוד העלה אותו השטן על הר גבוה מאד ויראהו כל ממלכות הארץ וכבודן:

Otra vez lo passa el diablo à vn monte muy alto, y muestrale todos los reynos del mundo, y su gloria:

8. Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν.

Derechef le diable le transporte sur vne fort haute montagne, & lui monstre tous les royaumes du monde, & leur gloire.

2. Et

CAP. IIII.

2 Et cùm ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit.

And when he had faſted fourtie dayes / & fourtie nights / he was afterward hungry.

3 Et accedens tentator dixit ei, Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant.

Then came to him the tempter/and ſaide / If thou be the ſonne of God / commaunde that theſe ſtones be made bread.

4. Qui reſpondens dixit, Scriptum eſt, Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

But he anſwering / ſaide / It is written / Man ſhal not liue by bread onely / but by euery worde that proceedeth out of the mouth of God.

5. Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi.

Then the deuil tooke him vp into the holy Citie / and ſed him on a pinacle of the temple.

6. Et dixit ei, Si filius Dei es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim, Quia angelis ſuis mandabit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

And ſaid vnto him / If thou be the Sonne of God / caſt thy ſelfe downe: for it is written / that he wil giue his Angels charge ouer thee / and with their handes they ſhall lift thee vp / leſt at any time thou ſhouldeſt daſh thy foote againſt a ſtone.

7. Ait illi Ieſus, rurſum ſcriptum eſt, Non tentabis Dominum Deum tuum.

Jeſus ſaide vnto him / It is written againe / Thou ſhalt not tempt the Lorde thy God.

8. Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valde: & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum.

Againe the deuil tooke him vp vnto an exceeding high mountaine / and ſhewed him all the kingdomes of the worlde / and the glory of them.

Das IIII. Capitel.

2. Vnd da er viertzig tag vnd viertzig nacht gefaſtet hatte / hungert jhn.

Oc der hand haffde faſted fyritiue dage oc fyritiue netter / hungrede hannem.

3. Vnd der Verſucher trat zu jhm / vnd ſprach: Biſt du Gottes Son / ſo ſprich / daß diſe Steine Brodt werden.

Oc friſteren gick til hannem / oc ſagde / Eſt du Guds Søn / da ſig / at diſſe ſtene bliffue brød.

4. Vnd er antwortet vnnd ſprach: Es ſtehet geſchrieben / Der Menſch lebet nicht vom Brodt alleine / ſondern von einem jeglichen wort / das durch den Mund Gottes gehet.

Hand ſuarede / oc ſagde / Det ſtaar ſcriffuit / Menniſket leffuer icke aleniſte aff brød / Men aff huert ord / ſom gaar gennem Guds mund.

5. Da füret jhn der Teufel mit ſich inn die heilige Stadt / vnd ſtellet jhn auff die Zinnen des Tempels.

Da førde Dieffuelen hannem met ſig / i den hellige Stad / oc ſette hannem paa tinningen / aff Templet.

6. Vnd ſprach zu jm: Biſt du Gottes Son / ſo laß dich hinab / Denn es ſtehet geſchrieben: Er wird ſeinen Engeln über dir befelch thun / vnd ſie werden dich auff den henden tragen / auff daß du deinen Fuß nicht an einen Stein ſtöſſeſt.

Oc ſagde til hannem / Eſt du Guds ſøn / da lad dig falde ned / Thi det ſtaar ſcreffuit / Hand ſkal giffue ſine Engle befalning offuer dig / oc de ſkulle bære dig paa henderne / at du icke ſkalt ſtøde din fod paa nogen ſten.

7. Da ſprach Jeſus zu jm: Widerumb ſtehet auch geſchriebē / Du ſolt Gott deinen HERRN nicht verſuchen.

Da ſagde Jheſus til hannem / Der ſtaar atter ſcreffuit / Du ſkalt icke friſte Gud din HErre.

8. Widerumb führet jn der Teufel mit ſich / auff einen ſehr hohen Berg / vnd zeiget jhm alle Reich der Welt / vnd jhre Herrligkeit.

Da førde Dieffuelen hannem atter met ſig / paa it ſaare høyt Bierg / oc viſde hannem alle Verdens Rige / oc deris Herlighed.

Kapitola IIII.

2. Akdyž ſe poſtil čtyřidceti dnij a čtyřidceti nocý / potom zlačněl.

A gdy pośćił czterdzieśći dni y czterdzieśći nocy potym łáknął.

3. A přiſtaupiw k němu pokuſſytel / řekl mu: Gſyli Syn Božij / řcyž ať kamenj toto chlebowě budū.

Y przyſtápiwſzy do niego ten ktory kuśi / rzekł / Jeſliżeś ſyn Boży / rzecż / aby to kámienie ſtało ſie chlebem.

4. Kterýž odpowěděw / řekl: Pſáno geſt / Neſamým chlebem žiw geſt člowěk / ale každým Slowem kteréž pocházý z vſt Božijch.

Ale on odpowiedźiał / y rzekł / Nápiſano ieſt / Nie ſámym tylko chlebem żyw będźie cżłowiek / ále wſzelkiem ſłowem ktore pochodźi z vſth Bożych.

5. Tehdy poyalgey Diábel do Swatého Měſta / a poſtawil gey na wrchu Chrámowěm.

Tedy diábeł wźiął go do miáſthá świętego / y poſtháwił go ná wierzchu kośćioła.

6. A řekl gemu: Gſyli Syn Božij / ſpuſtiž ſe dolůw / Neb pſáno geſt / že Angelům ſwým přikázal o tobě / a na ruce vchopij tebe / aby ſnad nevrazyl o kámen nohy twé.

Y rzekł k niemu / Jeſliżeś ſyn Boży ſpuść ſie ná doł: abowiem nápiſano ieſt / Iż Anjołom ſwoim przykaże o tobie / y będą ćię na ręku nośić / abyś kiedy nie otrácił nogi ſwey o kámień.

7. Y řekl gemu Gežijš: Zaſe pſáno geſt / Nebudeš pokauſſeti Pána Boha twého.

A Jezus mu rzekł / Záſie nápiſano ieſt / Nie będźieſz kuśił Páná Bogá twego.

8. Opět poyal gey Diábel na hůru wyſokau welmi / aokázal mu wſſeckna Kralowſtwij Swěta / y Slávu gegich.

Powtore wźiął go diabeł ná gorę wyſoką / y vkazał mu wſzytki kroleſtwá świátá / y chwałe ich.

ד

9 ויאמר לו כל אלה אתן לך אם תפול ותסגדני:

Y dizele, Todo esto te daré, si prostrado me adorares.

9 ואמר לה הלין כלהין לך אתל אן תפל תסגוד לי:

E dicelli, Tutte queste cose ti darò, se gittandoti in terra m'adorarai.

δ'.

9. Καὶ λέγει αὐτῷ, ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.

Et lui dit, Ie te donnerai toutes ces choses, si en te prosternant en terre, tu m'adores.

10 אז אמר לו ישוע לך לך אחרי השטן כי כתוב ליהוה אלהיך תשתחוה לו ואותו לבדו תעבד:

Entonces Iesus le dize: Anda satanas: que escripto está, Al Sennor tu Dios adorarás, y à el solo seruirás.

10 הידין אמר לה ישוע זל לך סטנא כתיב גיר דלמריא אלהך תסגוד ולה בלחודוהי תפלוח:

Allor Iesv li disse, Va via satana, percioch'egli è scritto, Adorarai il tuo Signore Iddio, e seruirai à lui solo.

10. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ. γέγραπται γάρ, κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

A donc Iesus lui dit, Va Satan: car il est escrit, Tu adoreras le Seigneur ton Dieu, & à lui seul tu seruiras.

11 אז הניחו השטן והנה מלאכים קרבו וישרתוהו:

El diablo entonces lo dexó: y heaqui los angeles llegáron, y seruianle.

11 הידין שבקה אכלקרצא והא מלאכא קרבו ומשמשין הוו לה:

Allora il diauolo lo lasciò: & ecco gli Angeli vennero, e seruiuangli.

11. Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος· καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

Alors le diable le laisse, & voici, les Anges s'approcherent, & le seruoyent.

12 וישמע ישוע כי יוחנן אסור ויהלך לגלילה:

Mas oyendo Iesus que Ioan era preso, boluióse à Galilea:

12 כד שמע דין ישוע דיוחנן אשתלם שני לה לגלילא:

Hauendo poi Iesv inteso che Giouanni era stato messo in prigione sene andò in Galilea.

12. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Or Iesus ayant entendu que Iehan auoit esté mis en prison, se retira en Galilee.

13 ויעזב את נצרת ויבוא וישב בכפר נחום על הים בגבול זבלון ונפתלי:

Y dexando à Nazareth, vino, y habitó en Capernaum ciudad maritima, en los confines de Zabulon y de Nephthali.

13 ושבקה לנצרת ואתא עמר בכפרנחום על יד ימא בתחומא דזבולון ודנפתלי:

E lasciata Nazaret, venne & habitò in Capernaum terra marittima, ne i confini di Zabulon e di Neftali.

13. Καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρὲτ, ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς Καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλείμ.

Et ayant laissé Nazareth, vint, & habita en Capernaum, ville prochaine de la mer, és marches de Zabulon & de Nephthali.

14 להמלא האמר על פי ישעיהו הנביא לאמר:

Para que se cumpliesse lo que fue dicho por el propheta Isayas, que dixo.

14 דנתמלא מדם דאתאמר ביד אשעיא נביא דאמר:

Accioche s'adempiesse quello ch'era stato detto per il Profeta Esaia, che dice.

14. Ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος.

Afin que fust accompli ce, dont auoit esté parlé par Esaie le Prophete, disant.

15 ארצה זבלון וארצה נפתלי דרך הים עבר הירדן גליל הגוים:

La tierra de Zabulon, y la tierra de Nephthali, camino de la mar, de la otra parte del Iordan, Galilea de las gentes.

15 ארעא דזבולון ארעא דנפתלי אורחא דימא עברוהי דיורדנן גלילא דעממא:

La terra di Zabulon e di Neftali à la via del mare di la dal Giordano, la Galilea de Gentili.

15. Γῆ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν.

Le païs de Zabulon & de Nephthali vers le chemin de la mer, outre le Iordain, la Galilee des Gentils.

16 העם ההולכים בחשך ראו אור גדול יושבי בארץ צלמות אור נגה עליהם:

Pueblo assentado en tinieblas, vido gran luz: y los assentados en region de sombra de muerte, luz les esclareció.

16 עמא דיתב בחשוכא נוהרא רבא חזא ואילין דיתבין באתרא ובטללא דמותא נוהרא דנח להון:

Il popolo che era posto in tenebre ha veduto vna gran luce: & à quelli che erano posti ne la regione & ombra de la morte, la [illegible]e si è leuata.

16. Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

Le peuple qui gisoit en tenebres, à veu vne grande lumiere: & à ceux qui gisoyét en la region & ombre de mort, la lumiere leur est leuee.

9. Et

CAP. IIII.

9. Et dixit ei, Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.

And said to him / All the'e will I giue thee / if thou wilt fall downe / and worship me.

10. Tunc dicit ei Iesus, Vade Satana: scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis; & illi soli servies.

Then said Jesus vnto him / Auoyde Satan: for it is written / Thou shalt worship the Lord thy God / and him only shalt thou serue.

11. Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei.

Then the deuill left him: and beholde / the Angels came/and ministred vnto him.

12. Cum autem audisset Iesus quod Iohãnes traditus esset, secessit in Galilæam.

And when Jesus had heard that John was deliuered vp / he returned into Galile.

13. Et relicta civitate Nazareth, vênit & habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabûlon & Nephthali.

And leauing Nazareth / went and dwelt in Capernaum / which is neere the Sea / in the borders of Zabulon & Nephthalim.

14. Vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam.

That it might be fulfilled which was spoken by Esaias the Prophet / saying.

15. Terra Zabûlon & terra Nephthali, via maris trans Iordanem Galilææ gentium.

The lande of Zabulon / and the land of Nephthalim / by the way of the sea / beyonde Jordan / Galile of the Gentiles:

16. Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam, & sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.

The people which sate in darkenesse / sawe great light: and to them which sate in the region and shadowe of death / light is risen vp.

Das IIII. Capitel.

9. Vnd sprach zu jhm: Das alles will ich dir geben / so du niderfellest / vnd mich anbetest.

Oc sagde til hannem / Alt det vil ieg giffue dig / om du falder ned / oc tilbeder mig.

10. Da sprach Jesus zu jhm: Heb dich weg von mir Sathan / denn es stehet geschrieben: Du solt anbeten Gott deinen HERRN / vnd jm allein dienen.

Da sagde Jesus til hannem / Vig bort fra mig Satan / Thi der staar screffuit / Du skalt tilbede Gud din HERRE / oc tiene hannem alene.

11. Da verließ jhn der Teufel / vnd sihe / da tratten die Engel zu jm / vnd dieneten jm.

Da forlod Dieffuelen hannem / Oc see / Englene ginge saa frem til hannem / oc tiente hannem.

12. Da nun Jesus hôret / daß Johannes überantwortet war / zoch er inn das Galileische Land.

Der Jhesus nu hørde / At Johannes vaar greben / foer hand ind i det Galileiske land.

13. Vnd verließ die Stadt Nazareth / kam vnnd wonete zu Capernaum / die da ligt am Meer / an der grentze Zabulon vnd Nephthalim.

Oc forlod den Stad Nazareth / kom oc bode i Capernaum / som ligger hoss haffuit hoss Zabulons oc Nephthalims egn.

14. Auff daß erfüllet würde / das da gesagt ist durch den Propheten Jesaiam / der da spricht:

At det skulde fuldkommis / som er sagd ved Propheten Esaiam / som siger.

15. Das Land Zabulon / vnd das Landt Nephthalim / am wege des Meers / jenseid des Jordans / vnd die Heidnisch Galilea.

Zabulons land / oc Nepthalims land / hoss Haffsens vey / paa hin side Jordan / oc det Hedenske Galilea.

16. Das Volck das im Finstern saß / hat ein grosses Liecht gesehen / vnd die da sassen am ort vnd schatten des Todts / den ist ein Liecht auffgangen.

Det Folck som sad i mørcke / haffuer seet it stort Liuss / oc de som sade i dødsens sted oc skugge / dem er opgonget it Liuss.

Kapitola IIII.

9. A řekl gemu: Tyto wssecky wěcy dám tobě / gestliže padna budeš mi se klaněti.

A rzekł mu / Wszytki ty rzeczy tobie dam / iesli vpadszy chwalić mię będziesz.

10. Tehdy řekl gemu Gežiss: Odegdi Ssatanássy / neboť gest psáno: Pánu Bohu twému klaněti se budeš / a gemu samému slaužiti budeš.

Tedy mu Jezus powiedział / Podź precz Szátánie / Abowiem iest nápisano / Będziesz chwalił Páná Bogá twego / á iemu samemu służyć będziesz.

11. Tehdy opustil ho Diábel. A ay Angelé přistaupili / a posluhowali gemu.

Ropuścił go diabeł / á oto Aniołowie przychodzili y służyli iemu.

12. A když pak vslyssel Gežiss / žeby Jan wsazen byl do žaláře / odssel do Galilee.

A gdy vsłyszał Jezus / iż Jan był w więzieniu / wrócił się do Galileiey.

13. A opustiw Město Nazarěth / přissel a bydlil w Kaffarnaum za Mořem w Kraginách Zabulon a Nephtalim:

Ropuściwszy Názareth / przyszedł y mieszkał w Kápernáum / ktore iesth nad morzem / w gránicách Zábulon y Neftáli.

14. Aby se naplnilo to což powědijno gest skrze Jzayásse Proroka.

Aby się wypełniło to co iest rzeczono przez Ezáiaszá Proroká themi słowy.

15. Země Zabulon a Země Nephtalim k Moři za Jordánem w Galilegi cyzého národu.

Ziemiá Zábulon y ziemiá Neftáli przy drodze Morskiey / zá Jordanem / Gálilea pogánow.

16. Lid kterýž chodil w temnostech widěl swětlo weliké / a sedijcým w Kragině stijnu smrti / swětlo wzesslo gim.

Lud kthory siedział w ciemnościach / widział wielka świátłość / y tym kthorzy leżeli w kráinie y w cieniu śmierci wzeszła świátłość.

ד

17 מן הידין שרי ישוע למכרזו ולמאמר תובו קרבת להי גיר מלכותא דשמיא:

Da quell'hora incominciò IESV à predicare, e dire, Rauuedeteui: perche s'appressima il regno de cieli.

18 וכד מהלך על יד ימא דגלילא חזא תרין אחין שמעון דאתקרי כאפא ואנדראוס אחוהי דרמין מצידתא בימא איתיהון הוו גיר צידא:

E caminando IESV lungo il mare de la Galilea, vide due fratelli, Simone chiamato Pietro, & Andrea suo fratello, che gittauano la rete nel mare, (percioche erano pescatori.)

19 ואמר להון ישוע תו בתרי ואעבדכון דתהוון צידא דבני־נשא:

E disse loro Venite dietro à me, & io vi farò pescatori d'huomini.

20 הנון דין מחדא שבקו מצידתהון ואזלו בתרה:

Onde essi lasciate incontinente le reti, lo seguitorono.

21 וכד עבר מן תמן חזא אחרנא אחא תרין יעקוב בר זבדי ויוחנן אחוהי ב באלפא עם זבדי אבוהון דמתקנין מצידתהון וק וקרא אנון ישוע:

E di lì essendo passato piu oltre, vide due altri fratelli, Iacopo, quel di Zebedeo, e Giouanni suo fratello ne la naue con Zebedeo lor padre, che racconciauano le loro reti, e chiamolli.

22 הנון דין מחדא שבקו לאלפא ולאבוהון ואזלו בתרה:

Et essi subbitamente lasciata la naue, e lor padre lo seguitorono.

23 ומתכרך הוא ישוע בכלה גלילא ומלף הוא בכנושתהון ומכרז סברתא דמלכותא ומאסא כל כאב וכורהן בעמא:

Et andaua IESV intorno per tutta la Galilea, insegnando ne le lor sinagoghe, e predicando l'Euangelio del regno, e guarendo ogni malattia, & ogni infermità nel popolo.

ד

17 מאז החל ישוע לקרא לאמר שובו כי־קרבה מלכות השמים:

Desde entonces començó Iesus à predicar, y à dezir: Emmendaos, que el Reyno de los cielos se ha acercado.

18 וילך ישוע אל־שפת הים הגליל וירא שנים אחים את־שמעון הנקרא כיפא ואנדראוס אחיו שלכים את־רשת בים כי דיגים המה:

Y andando Iesus junto à la mar de Galilea, vido dos hermanos, Simon, que es llamado Pedro, y Andres su hermano, que echauan la red en la mar: porque eran pescadores.

19 ויאמר להם לכו לכם אחרי ואעשה אתכם דיגי אנשים:

Y diceles, venid en pos de mi, y hazeroshé pescadores de hombres.

20 והם מיד עזבו רשתות וילכו אחריו:

Ellos entonces, dexando luego las redes, lo siguieron.

21 וילך משם וירא אחרים שנים אחים את־יעקב בן־זבדי ויוחנן אחיו באניה עם זבדי אביהם התפרים את־רשתתם ויקרא אותם:

Y passando de alli, vido otros dos hermanos Iacobo hijo de Zebedeo, y Ioan su hermano, en la naue con Zebedeo su padre, que remendauan sus redes; y llamólos.

22 והם מיד עזבו את־האניה ואת־אביהם וילכו אחריו:

Y ellos luego, dexando la nave, y à su padre, lo siguieron.

23 ויסב ישוע את־כל הגליל וילמד במועדותם ויבשר את־בשרת המלכות וירפא כל־חלי וכל־מכאוב בעם:

Y rodeó Iesus à toda Galilea ensennando en las synogas deellos, y predicando el Euangelio del Reyno: y sanando toda enfermedad, y toda flaqueza en el pueblo.

δ'.

17. Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν, καὶ λέγειν, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Dés lors Iesus commença à prescher, & dire, Amendez-vous: car le royaume des cieux est prochain.

18. Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφοὺς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς.

Et comme Iesus cheminoit aupres de la mer de Galilee, il vid deux freres, assauoir Simon qui fut dit Pierre, & André son frere, qui iettoyent leur filé en la mer: car ils estoyent pescheurs.

19. Καὶ λέγει αὐτοῖς, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων.

Et il leur dit, Venez apres moi, & ie vous ferai pescheurs d'hommes.

20. Οἱ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et eux incontinent delaissans leurs filés, le suiuirent.

21. Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοὺς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς.

Et de là estant passé plus outre il vid deux autres freres, assauoir Iaques fils de Zebedee, & Iehan son frere, en vne nasselle auec leur pere Zebedee, qui raccoustroyent leurs filés, & les appela.

22. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et iceux incontinent ayans delaissé leur nasselle & leur pere, le suiuirent.

23. Καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

Et Iesus tournoyoit par toute la Galilee, enseignant en leurs synagogues, & preschant l'Euangile du regne, & guerissant toute sorte de maladie, & toute sorte de langueur entre le peuple.

CAP. IIII.

17. Exinde cœpit Iesus prędicare, & dicere, Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum cælorum.

From that time Jesus began to preach, and to say, Amend your liues: for the kingdome of heauen is at hand.

18. Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare (erant enim piscatores.)

And Jesus walking by the sea of Galile / sawe two brethren / Simon / which was called Peter / and Andrewe his brother / casting a net into the sea (for they were fishers.)

19. Et ait illis, Venite post me: & faciam vos fieri piscatores hominum.

And he said vnto them / Followe me / and I will make you fishers of men.

20. At illi continuò relictis retibus secuti sunt eum.

And they straight way leauing the nets / followed him.

21. Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Iohannem fratrem eius in navi cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua: & vocavit eos.

And when he was gone forth from thence / hee sawe other two brethren / James the sonne of Zebedeus / and John his brother in a ship with Zebedeus their father / mending their nets / and he called them.

22. Illi autem statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum.

And they without tarying / leauing the ship and their father / followed him.

23. Et circuibat Iesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, & prædicans evangelium regni: & sanans omnem languorem & omnem infirmitatem in populo.

So Jesus went about al Galile / teaching in their Synagogues / and preaching the Gospell of the kingdome / and healing euery sicknes and euery disease among the people.

Das IIII. Capitel.

17. Von der zeit an / fieng Jesus an zu predigen / vnd sagen: Thut busse / das Himmelreich ist nahe herbey kommen.

Fra den tid begynte Jhesus at predicke / oc sige / Bedrer eder / Himmerigis rige er nær.

18. Als nun Jesus an dem Galileischē Meer gieng / sahe er zwen Brůder / Simon der da heist Petrus / vnd Andream seinen Bruder / die worffen jre Netze ins Meer / denn sie waren Fischer.

Der Jhesus gick nu hoss det Galileiske Haff / saa hand tho Brødre / Simon / som kaldis Petrus / oc Andreas hans broder / de kaste deris garn i haffuit / thi de vaare Fiskere.

19. Vnd er sprach zu jnen: Folget mir nach / ich will euch zu Menschenfischern machen.

Oc hand sagde til dem / Følger mig effter / Jeg wil gøre eder til Menniskis Fiskere.

20. Bald verliessen sie jre Netze / vnd folgeten jm nach.

Strax forlode de deris garn / oc efftersulde hannem.

21. Vnd da er von dannen fürbaß gieng / sahe er zwen andere Brůder / Jacobum den Sohn Zebedei / vnnd Johannem seinen brůder im Schiff mit jrem Vater Zebedeo / daß sie jre Netze flickten / Vnnd er rieff jnen.

Oc som hand gick der fra lenger frem / saa hand tho andre Brødre / Jacob Zebedei søn / oc Johannes hans broder / i it skib met deris fader / Zebedeo / at de bøte deris garn / Oc hand kallede dem.

22. Bald verliessen sie das Schiff vnd jhren Vater / vnd folgeten jhm nach.

Strax forlode de skibet oc deris fader / oc effter fulde hannem.

23. Vnd Jesus gieng vmbher im gantzen Galileischen Lande / lerete in jren Schulen / vnd prediget das Evangelium von dem Reich / vnd heilet allerley seuche vnd kranckheiten im volck.

Oc Jhesus gick omkring i det ganske Galileiske land / lerde i deris Scholer / oc predickede Euangelium om Riget / oc helbredede allehonde soct oc siugdomme blant folket.

Kapitola IIII.

17. Od toho času počal Gežijš kázati a prawiti; Pokánj čiňte / neb se přibljžilo wám Králowstwj Nebeské.

Od onego czasu Jezus począł przepowiedac y mowić / Vpámietaycie się / ábowiem się przybliża krolestwo niebieskie.

18. A chodě Gežijš podlé Moře Galilegského / vzřel dwa Bratry / Ssymona kterýž slowe Petr / a Ondřege bratra geho / an i paussčgij sýti do Moře (nebo byli Rybáři.)

A gdy Jezus chodził nád morzem Galileyskiem / vyzrał dwu bráciey / Symoná kthorego zowa Piotrem / y Andrzeiá brátá iego / ktorzy rzucali sieći w morze : ábowiem oni byli rybitwi.

19. Y řekl gim : Poďte za mnau / a včinijm wás abyste byli Rybáři Lidsstij.

Rzekł im / Podźcie zá mna / á vczyniewas rybitwámi ludźi.

20. A oni hned opustiwsse sýtě ssli za nim.

A oni nátychmiast opuśćiwsy sieci szli zá nim.

21. A poodssed odtud / vzřel giná dwa Bratry / Jakuba Syna Zebedeowa / a Jana Bratra geho / na Lodi s Zebedeem Otcem gich / an i twrdij Sýtě swé: Y powolal gich.

Thedy odszedszy z támtad / vyzrał drugich dwu bráciey / Jákubá syná Zebedeowego / y Janá brátá iego w łodźi z Zebedeem oycem ich / gdy opráwiali sieći swoie / y wezwał ich.

22. A oni hned opustiwsse Sýtě y Otce / ssli za nim.

A oni záráżem opuśćiwszy łodź y oycá swego szli zá nim.

23. Tehdy obcházel Gežijš wsseckú Galilegi / vče w Sskolách gegich / a káže Ewangelium Králowstwij / a vzdrawuge wsseliký neduh / y každau nemoc w Lidu.

Y przeszedł Jezus wszytke Gálilea / vczac w bożnicách ich / y przepowiedáiac Ewánielia Krolestwá / á vzdrawiáiac wszelaka chorobę / y wszelaka niemoc miedzy ludem.

ד

24 ואשתמע טבה בכלה סוריא וקרבו לה כלהון אילין דביש ביש עבידין בכורהנא משחלפא ואילין דאליצין בתשניקא ודיונא ודבר אגרא ומשריא ואסי אנון:

Onde la fama di lui si sparse per tutta la Siria: e condussero a lui tutti quelli ch'erano mal disposti, oppressi da varie infermità e dolori, e gl'indemoniati, & i lunatici, & i paralitici: & egli li sanò.

25 ואזלו בתרה כנשא סגיא מן גלילא ומן עסרת־מדינתא ומן אורשלם ומן יהוד ומן עברא דיורדנן:

E gran moltitudine di gente il seguitò da Galilea e Decapoli, e da Ierusalem e Giudea, e da la parte di la dal Giordano.

ה

1 כד חזא דין ישוע לכנשא סלק לטורא וכד יתב קרבו לותה תלמ תלמידוהי:

E vedendo egli la moltitudine, salì nel monte, & essendosi posto à sedere, i suoi discepoli gli s'accostorono.

2 ופתח פומה ומלף ה הוא להון ואמר:

Et egli aprendo la bocca sua, gli ammaestraua, dicendo.

3 טוביהון למסכינא ברוח דדילהון הי מלכותא דשמיא:

Beati i poveri di spirito, percioche di essi è il regno de cieli.

4 טוביהון לאבלא ד דהנון נתביאון:

Beati quelli che piangono, percioche essi saranno consolati.

5 טוביהון למכיכא דהנון נארתון ארעא:

Beati i mansueti, percioche essi hereditaranno la terra.

6 טוביהון לאילין דכפנין וצהין לכאנותא דהנון נסבעון:

Beati quelli che hanno fame e sete de la giustitia, percioche essi saranno satiati.

ד

24 ויצא שמעתו אל־כל ארם ויביאו אליו כל־החלים בחלים רבים ובמכאבות ואשר היו בעלי שדים ובני־ירח ואת־נשולי אברים וירפא אותם:

Y corria su fama por toda la Syria: y trayan à el todos losque teniam mal, los tomados de diuersas enfermedades y tormendos, y los endemoniados, y lunaticos, y perlaticos: y sanaualos.

25 ויבואו אחריו עם רב מגלילה ומן־עשר ערים מירושלים ויהודה ומעבר הירדן:

Y seguianle muchas compannas de Galilea, y de Decapolis, y de Ierusalem, y de Iudea, y de la otra parte del Iordan.

ה

1 וירא את־קהלות ויעל על־ההר וישב ויגשו אליו תלמידיו:

Y viendo Iesus las compannas, subió enel monte; y sentandose el, llegaronse à el sus Discipulos.

2 ויפתח את־פיהו וילמדם לאמר:

Y abriendo el su boca, ensennaualos diziendo:

3 אשרי עניי רוח כי־למו היא מלכות השמים:

Bienauenturados los Pobres del Espiritu: porque deellos es el Reyno de los cielos.

4 אשרי אבלים כי־המה ינחמו:

Bienauenturados los Tristes: porque ellos recibirán consolation.

5 אשרי ענוים כי־הם ינחלו הארץ:

Bienauenturados los Mansos: porque ellos recibirán la tierra por heredad.

6 אשרי הרעבים וצמאים את־צדקה כי־הם ישבעו:

Bienauenturados losque tienen hambre y sed de justicia: porque ellos serán hartos.

δ.

24. Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν συρίαν, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σεληνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Adonc sa renommee courut par toute la Syrie: & lui presentoit-on tous ceux qui se portoyent mal, detenus de diuerses maladies & tormens, & demoniaques, & lunatiques, & paralytiques: & il les guerissoit.

25. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ δεκαπόλεως, καὶ ἱεροσολύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου.

Et fort grandes troupes le suiuirent de Galilee, & de Decapolis, & de Ierusalem, & de Iudee, & d'outre le Iordain.

ΚΕΦΑΛ. έ.

ΙΔΩΝ δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Or Iesus voyant les troupes, monta sur vne montagne: & lui s'estant assis, ses disciples s'approcherent de lui.

2. Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων.

Et ayant ouuert sa boucch, il les enseignoit, disant.

3. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Bien-heureux sont les poures en esprit: car le royaume des cieux est à eux.

4. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.

Bien-heureux sont ceux qui menent dueil: car ils seront consolés.

5. Μακάριοι οἱ πρᾳεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.

Bien-heureux sont les debonnaires: car ils heriteront la terre.

6. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

Bien-heureux sont ceux qui ont faim & soif de iustice: car ils seront rassasiés.

CAP. IIII.

24. Et abiit opinio eius in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit eos:

And his fame spred abroad through all Syria: and they brought vnto him al sicke people/ that were taken with diuers diseases and gripings/ and them that were possessed with deuils/ and those which were lunatike/ and those that had the palsey: & he healed them.

25. Et secutæ sunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Ierosolymis, & de Iudea, & de trans-Iordanem.

And there followed him great multitudes out of Galile/ and Decapolis/ and Jerusalem/ and Judea/ and from beyonde Jordan.

CAP. V.

Videns autem turbas, ascendit in montem: & cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius.

And when he sawe the multitude/ hee went vp into a mountaine: & when he was set/ his disciples came to him.

2. Et aperiens os suum docebat eos, dicens:

And hee opened his mout and taught them/ saying.

3. Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum.

Blessed are the poore in spirit/ for theirs is the kingdome of heauen.

4. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram.

Blessed are they that mourne: for they shalbe comforted.

5. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur.

Blessed are the meeke for they shal inherite the earth.

6. Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur.

Blessed are they which hunger & thirst for righteousnes: for they shal be filled.

Das IIII. Capitel.

24. Vnd sein gerücht erschall in das gantze Syrienland. Vnd sie brachtē zu jhm allerley Krancken/ mit mancherley seuchen vnd qual behafft/ die Besessenen/ die Monsüchtigen vnnd die Gichtbrüchtigen/ Vnd er machte sie alle gesund.

Oc hans rœcte vdspriddis offuer alt Syrie land. Oc de fœrde til hannem alle dem som vaare siuge aff atskillig siugdom oc plager/ de Besette/ Maanesiuge oc Verckbrødne/ Oc hand helbredede dem alle.

25. Vnnd es folgete jm nach vil volcks/ auß Galilea/ auß den zehen Städten/ von Jerusalem/ auß dem Jüdischen Lande/ vnd von jenseydt des Jordans.

Oc der fulde meget Folck effter hannem aff Galilea/ aff de thi Stæder/ fra Jerusalem/ aff Jødeland/ Oc fra hin side Jordan.

Das V. Capitel.

Da er aber das Volck sahe/ gieng er auff einen Berg/ vnnd satzte sich/ vnnd seine Jünger tratten zu jm.

Der hand saa Folcket/ gick hand op paa it Bierg/ oc sette sig/ Oc hans Disciple gicke til hannem.

2. Vnd er that seinen Mund auff/ lehret sie/ vnd sprach:

Oc hand vplod sin mund/ lerde dem/ oc sagde.

3. Selig sind/ die da geistlich arm sind/ denn das Himmelreich ist jhr.

Salige ere de/ som ere aandelige fattige/ Thi Himmerigis rige er deris.

4. Selig sind die da leid tragen/ denn sie sollen getröstet werden.

Salige ere de bedrøffuede/ Thi de skulle husualis.

5. Selig sind die Sanfftmütigen/ denn sie werden das Erdreich besitzen.

Salige ere de Sactmodige/ Thi de skulle beside Jorden.

6. Selig sind die da hungert vnnd dürstet nach der Gerechtigkeit/ denn sie sollen satt werden.

Salige ere de/ som hungre oc tørste effter Retferdighed/ Thi de skulle mettis.

Kapitola IIII.

24. Y wyšſla powěſt geho po wšſy Syrij. Tehdy podáwali gemu wšech nemocných/ rozličnými neduhy a nemocmi poražených/ y těch kteřijž Diábelstwij měli/ y Náměsyčnijkůw/ y ſſlakem poražených/ a vzdrawowal ge.

Nà then czás rozeszłá ſie ſławá iego áż do wszytkiey Syryey/ y ofiárowáli mu wszytki ktorzy ſie źle mieli/ á byli zięci rozmáitemi chorobámi y dręczeniem/ thákże opętáne/ y lunáthyki/ y powietrzem záráżone/ ktore on vzdrowił.

25. Protož ſſli za ním zástupowé mnozý z Galilee/ a z Kraginy desyti Měst/ y z Geruzaléma/ y z Juodstwa/ y z Zayordánij.

Y ſzło zá nim bárzo wiele ludu od Galileiey/ Dekápoli/ y z Jeruzalem/ y z ziemie Żydowſkiey/ y z kráin ktore ſą zá Jordanem.

Kapitola V.

Wida pak Gežijs Zástupy/ wstaupil na hůru: a když se posadil/ přistaupili k němu Včedlnijcy geho.

A Jezus widząc ono zgromádzenie ludu/ wſtąpił ná gore: á gdy ſiadł/ przyſzli do niego iego vczniowie.

2. Y otewřew vsta swá včil ge/ řka:

Tedy otworzywszy vſtá ſwe vczył ie mowiąc.

3. Blahoslawenij chudij duchem/ neb ge gich gest Králowstwij Nebeské.

Błogosłáwieni ſą vbodzy w duchu/ ábowiem ich ieſt Krolestwo niebieskie.

4. Blahoslawenij tissý/ neb oni wládnauti budau zemij.

Błogosłáwieni ſáci ktorzy ſmętni ſą/ ábowiem pocieſzeni będą.

5. Blahoslawenij kteřijž lkagij/ neb oni potěsseni budau.

Błogosłáwieni ſą ciſzy/ ábowiem ziemię dziedziczne oſiędą.

6. Blahoslawenij kteřij lačnegij a žijžnegij Sprawedlnosti/ neb oni nasyceni budau.

Błogosławieni ſáci ktorzy łáknà y prágną ſprawiedliwości/ ábowiem oni násyceni będą.

ה

ה

ε'.

7 טוביהון למרחמנא דעליהון יהוון רחמא׃

Beati i misericordiosi, percioche essi conseguiranno misericordia.

7 אַשְׁרֵי הָרַחֲמָנִים כִּי יְרֻחָמוּ׃

Bienauenturados los Misericordiosos: porque ellos alcançarán misericordia.

7. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

Bien-heureux sont les misericordieux: car misericorde leur sera faite.

8 טוביהון לאילין דדכין בלבהון דהנון יחזון לא לאלהא׃

Beati quelli che son puri di cuore, percioche essi vedranno Iddio.

8 אַשְׁרֵי בָּרֵי לֵבָב כִּי אֶת אֱלֹהִים יִרְאוּ׃

Bienauenturados los de limpio coraçon: porque ellos verán à Dios

8. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.

Bien-heureux sont ceux qui sont nets de cœur: car ils verront Dieu.

9 טוביהון לעבדי שלמא דבנוהי דאלהא נתקרון׃

Beati i pacifici, percioche essi saranno chiamati figliuoli di Dio.

9 אַשְׁרֵי שֹׁלְמִים כִּי הֵמָּה בְּנֵי אֱלֹהִים יִקָּרְאוּ׃

Bienaventurados los Pacificos: porque ellos seran llamados hijos de Dios.

9. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί. ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται.

Bien-heureux sont ceux qui procurent la paix: car ils seront appelés enfans de Dieu.

10 טוביהון לאילין דהא דאתרדפו מטול כאנותא דדילהון הי מלכותא דשמיא׃

Beati quelli che son perseguitati per la giustitia, percioche di essi è il regno de cieli.

10 אַשְׁרֵי נִרְדָּפִים עַל הַצְּדָקָה כִּי לָהֶם יֵשׁ מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Bienauenturados losque padecem persecucion por causa de la justicia: porque deellos es el Reyno de los cielos.

10. Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Bien-heureux sont ceux qui sont persecutés pour iustice: car le royaume des cieux est à eux.

11 טוביכון אמתי דמה דמחסדין לכון ורדפין לכון ואמרין עליכון כל מלא בישא מטולתי בדגלותא׃

Beati sete voi, quando gl'huomini v'haueranno oltraggiati, e perseguitati: & haueranno detto contra di voi ogni male, mentendo per mia cagione.

11 אַשְׁרֵיכֶם אִם יְקַלְּלוּ אֶתְכֶם וְיִרְדְּפוּ וְיֹאמְרוּ כָּל דָּבָר רַע עֲלֵיכֶם כֹּחֲשִׁים בַּעֲבוּרִי׃

Bienauenturados soys, quando dixeren mal devosotros, y os persiguieren, y dixeren de vosotros todo mal por mi causa, mintiendo.

11. Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ.

Vous serez bien-heureux quand on vous aura iniuriés & persecutés, & on aura dit toute mauuaise parole contre vous à cause de moi, en mentant.

12 הדון חדו ורוו דהא דאגרכון סגי בשמיא הכנא גיר רדפו לנביא דמן קדמיכון׃

Rallegrateui, e giubilate, percioche il premio vostro è grande ne cieli: perche così hanno perseguitati i Profeti, che sono stati innanzi à voi.

12 שִׂמְחוּ וְגִילוּ כִּי שְׂכַרְכֶם רַב הוּא בַּשָּׁמַיִם כִּי כֵן רָדְפוּ אֶת הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר הָיוּ לִפְנֵיכֶם׃

Gozaos, y alegraos; porque vuestro salario es grande en los cielos: que ansi fueron perseguidos los prophetas que fueron antes de vosotros.

12. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

Esiouïssez vous, & vous esgayez: car vostre loyer est grand és cieux: car ainsi ont-ils persecuté les Prophetes qui ont esté deuant vous.

13 אנתון אנון מלחה דארעא אנהו דין דמלחא תפכה במנא נתמלח למדם לא אולא אלא דתשתדא לבר ונתדיש מן אנשא׃

Voi sete il sale de la terra: doue se il sale diuiene insipido, con che si salarà? ei non è più buono à niente, se non ad esser gittato fuore, e calpestato da gli huomini,

13 אַתֶּם הֵם הַמֶּלַח הָאָרֶץ וְאִם הַמֶּלַח יִתָּפֵל בַּמֶּה יִמָּלַח לְאֶפֶס יוֹעִיל עוֹד כִּי אִם לְהָשְׁלַךְ חוּצָה וּלְמִרְמַס רַגְלַיִם׃

Vosotros soys Sal de la tierra: y si la sal se desuaneciere, conque será salada? No vale mas para nada; sino que sea echada fuera, y sea hollada de los hombres.

13. Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Vous estes le sel de la terre: or si le sel perd sa saueur, auec quoi le salera-on? il ne vaut plus rien, si non pour estre ietté dehors, & estre foulé des hommes.

14 אנתון אנון נוהרה דעלמא לא משכחא דתטשא מדינתא דעל טורא בניא׃

Voi sete la luce del mondo. Non può vna città situata sopra vn monte nascondersi.

14 אַתֶּם הֵם אוֹר הָעוֹלָם לֹא תוּכַל עִיר לְהִסָּתֵר אֲשֶׁר עַל הָהָר מְקוֹמָהּ׃

Vosotros soys Luz del mundo. La ciudad assentada sobre el monte no se puede esconder:

14. Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη.

Vous estes la lumiere du monde: la ville assise sur vne montagne ne peut estre cachee.

CAP. V.

7. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam cõsequentur.

Blessed are the mercifull: for they shall obtaine mercie.

8. Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.

Blessed are the pure in heart: for they shall see God.

9. Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur.

Blessed are the peacemakers: for they shalbe called the children of God.

10. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum.

Blessed are they which suffer persecution for righteousnes sake: for theirs is the kingdome of heauen.

11. Beati estis cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me:

Blessed are ye when men reuile you/and persecute you, and say all maner of euill against you for my sake/falsely.

12. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis, sic enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos.

Reioyce and be glad/ for great is your rewarde in heauen: for so persecuted they the Prophets which were before you.

13. Vos estis sal terræ. Quod si sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & cõculcetur ab hominibus.

Ye are the salt of the earth: but if the salt haue lost his sauour/ where with shall it be salted? It is thence forth good for nothing/ but to be cast out/ and to be troden vnder foote of men.

14. Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita.

Ye are the light of the world. A citie that is set on an hill/can not be hid.

Das V. Capitel.

7. Selig sind die barmhertzigen/ denn sie werden barmhertzigkeit erlangen.

Salige ere de Miskundelige/ Thi de skulle faa miskundhed.

8. Selig sind die reines hertzen sind/ denn sie werden Gott schauen.

Salige ere de/ som ere rene aff hiertet/ Thi de skulle see Gud.

9. Selig sind die Fridfertigen/denn sie werden Gottes kinder heissen.

Salige ere de Fredsommelige/ Thi de skulle kaldis Guds børn.

10. Selig sind/ die vmb gerechtigkeit willen verfolget werden / denn das Himelreich ist jr.

Salige ere de/ som lide forfølgelse for Retferdigheds skild/ Thi Himmerigis rige er deris.

11. Selig seidt jhr / wenn euch die Menschen vmb meinet willẽ schmehen vnd verfolgen/vnd reden allerley übels wider euch/so sie daran liegen.

Salige ere i/ naar Menniskene bespatte oc forfølge eder for Min skyld/ oc tale allehonde ont paa eder/ om de liuge det.

12 Seidt frölich vnnd getrost / es wirdt euch im Himmel wol belohnet werden. Denn also haben sie verfolget die Propheten/die vor euch gewesen sind.

Glæder oc frigder eder/ Det skal vel betalis eder i Himmelen. Thi de haffue saa forfult Propheterne som vaare faar eder.

13 Jr seidt das Saltz der erden. Wo nun das Saltz thumm wird /wo mit sol man saltzen? Es ist zu nicht hinfort nütze/ denn das man es hinauß schütte/ vnd laß die leute zutretten.

I ere Jordens Salt. Om Saltet mister sin krafft/ huor met skal mand salte? Det er inted lenger nyttelig/ end at det kastis vd/ oc Folck traade der paa.

14. Jhr seidt das Liecht der Welt. Es mag die Stadt / die auff einem Berge ligt / nicht verborgen sein.

I ere Verdens Liuss. Den Stad som ligger paa it Bierg/ kand icke skiulis.

Kapitola V.

7. Blahoslawenij milosrdnij / neb oni milosrdenstwij dogdau

Blogosláwieni sa miłosierni/ ábowiem oni miłosierdzie otrzymáia.

8. Blahoslawenij čistého srdce/neb oni Boha widěti budau.

Blogosláwieni sa ktorzy sa sercá czystego / ábowiem oni Bogá oglądáia.

9 Blahoslawenij pokognij/ nebo oni Synowé Božij slauti budau.

Blogosláwieni sa spokoyni / ábowiem oni będa názywáni Synmi Bozymi.

10. Blahoslawenij kteřijž protiwenstwij trpij pro Sprawedliwost/neb gegich gest Královstwij Nebeské.

Blogosláwieni sa ci ktorzy ćierpia prześládowánie dla spráwiedliwośći / ábowiem ich iest Krolestwo niebieskie.

11. Blahoslawenij gste když wám zlořečiti budau lidé a budau se wám protiwiti / a mluwiti wsseckno zlé o wás lhauce pro mne.

Blogosláwieni będziećie gdy was sromoćić y prześládowáć będa/mowiąc wszeláka rzecz zła przećiwko wam kłámáiąc dla mnie.

12. Radůgte se a weselte se/ neb odplata wasse hogná gest w Nebesých. Tak zagisté protiwili se y Prorokům kteřijž gsau byli před wámi.

Ráduyćie sie /y weselćie/ábowiem zapłátá wászá wielka iest w niebie / gdyż ták prześládowáli Proroki ktorzy przed wámi byli.

13. Wy gste Sůl Země/ gestli že Sůl zmařena bude / čijm bude soleno? k ničemémuž se nehodi wijce/než aby byla wen wywržena a od lidij posslapána.

Wy iesteśćie sol ziemie / A ieśli sol smak straci/ czymże solić będą? do niczego sie iuż nie godzi / iedno áby była precz wyrzucona / y podeptána od ludzi.

14. Wy gste Swětlo swěta. Nemůž Město skryto býti na hůře wystawené:

Wy iesteśćie świátłośćia świátá/ Nie może sie miásto záráić ná gorze leżące.

ה

15 וְלָא מְנַהֲרִין שְׁרָגָא וְסָיְמִין לָהּ תְּחוֹת סָאתָא אֶלָּא עַל מְנָרְתָא וּמְנַהַר לְכֻל אִילֵין דְּבְבַיְתָא אֱנוּן׃

Ne s'accende vna lucerna, per metterla sotto lo staio, ma sopra il candeliere: onde fa lume a tutti quelli che son ne la casa.

16 הָכַנָא נְנְהַר נוּהְרְכוֹן קְדָם בְּנַי נָשָׁא דְּנֶחְזוֹן עֲבָדַיכוֹן טָבָא וְנְשַׁבְּחוּן לַאֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא׃

Cosi risplenda la vostra luce dinanzi à gli huomini: accioche veggano le vostre buone opere, e glorifichino il Padre vostro, che è ne i cieli.

17 לָא תְּסַבְּרוּן דְּאֶתִית דְּאֶשְׁרֵא נָמוּסָא אַו נְבִיָּא לָא דְּאֶשְׁרֵא אֶלָּא דְּאֶמַלֵּא׃

Non pensate, ch'io sia venuto per annullar la Legge o i Profeti: io non son venuto per annullargli, ma per adempierli.

18 אַמִּין גֵּיר אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּעַדְמָא דְּנֶעְבְּרוּן שְׁמַיָּא וְאַרְעָא יוּד חֲדָא אַו חַד סַרְטָא לָא נֶעְבַּר מִן נָמוּסָא עַדְמָא דְּכֻל נֶהְוֵא׃

Perche io vi dico in verità, che insin che sia trapassato via il cielo e la terra, non passata vn iota, o vn minimo punto de la Legge, in fin che tutte le cose non si facciano.

19 כֻּל מַן דְּנֶשְׁרֵא חַכִּיל חַד מִן פּוּקְדָנֵא הָלֵין זְעוֹרֵא וְנַלֵּף הָכַנָא לִבְנַי נָשָׁא בְּזְעִירָא נֶתְקְרֵא בְּמַלְכוּתָא דְּשְׁמַיָּא כֻּל דְּנֶעְבַּד וְנַלֵּף הָנָא רַבָּא נֶתְקְרֵא בְּמַלְכוּתָא דְּשְׁמַיָּא׃

Chi dunque romperà pur vno di questi minimi comandamenti, & insegnarà così à gli huomini, sarà chiamato minimo nel regno de cieli: e chi gli haurà fatti & insegnati, costui sarà chiamato grande nel regno de cieli.

20 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאֶן לָא תֶּאתַר כֵּאנוּתְכוֹן יַתִּיר מִן דְּסָפְרֵא וּפְרִישֵׁא לָא תֶּעְלוּן לְמַלְכוּתָא דְּשְׁמַיָּא׃

Certamente io vi dico, che se la vostra giustitia non abbondarà piu che quella de gli Scribi e Farisei, non entrarete nel regno de cieli.

ה

15 וְלֹא מַצִּיתִים נֵר לְשׂוּמָהּ תַּחַת הַסְּאָה כִּי־אִם עַל־הַמְּנוֹרָה לְהָאִיר כֻּלָּם אֲשֶׁר בַּבָּיִת׃

Ni se enciende el candil, y se pone debaxo de vn almud: mas en el candelero, y alumbra à todos losque estan en casa:

16 כֵּן־יָאוֹר אוֹרְכֶם לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים לְמַעַן יִרְאוּ מַעֲשֵׂיכֶם הַטּוֹבִים וִיכַבְּדוּ אֶת־אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ׃

Ansi pues alũbre vuestra luz delante de los hõbres: paraque vean vuestras obras buenas, y glorifiquen à vuestro Padre, que està en los cielos.

17 אַל־תַּחְשְׁבוּ כִּי־בָאתִי לְבַטֵּל אֶת־הַתּוֹרָה אוֹ אֶת־הַנְּבִיאִים לֹא־בָאתִי לְבַטְּלָם כִּי־אִם־לְמַלְּאתָם׃

No penseys que he venido para desatar la Ley, o los prophetas: nohe venido para desatar la, mas para cumplir la.

18 אָמֵן אָמֵן אֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי יַעַבְרוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְיוֹד אַחַת אוֹ חִירֶק אֶחָד לֹא יֹאבְדוּ מִן־הַתּוֹרָה עַד־אֲשֶׁר כֻּלָּם יִמָּלְאוּ׃

Porque de cierto os digo, que hastaque perezca el cielo y la tierra, ni vna jota, ni vn tilde perecerà de la Ley que todas las cosas no sean hechas.

19 וְכָל הַמְבַטֵּל אַחַת מִן־הַמִּצְוֹת הַקְּטַנּוֹת הָאֵלֶּה וִילַמֵּד כֵּן אֶת־הָאָדָם קָטוֹן הוּא יִקָּרֵא בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם וַאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה וִילַמֵּד גָּדוֹל הוּא יִקָּרֵא בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

De manera que qualquiera que desatàre vno de estos mandamientos muy pequennos, y ansi ensennàre à los hombres, muy pequenno serà llamado en el Reyno de los cielos. Mas qual quiera que hiziere, y ensennàre, este serà llamado grande en el Reyno de los cielos.

20 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־לוּלֵי תּוֹתַר צִדְקַתְכֶם עַל־צִדְקַת הַסּוֹפְרִים וְהַפְּרוּשִׁים אֵינְכֶם תָּבוֹאוּ אֶל־מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Portanto yo os digo, que si vuestra justicia no fuère mayor que la de los Escribas y delos Phariseos, no entrareys enel Reyne de los cielos.

έ.

15. Οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Et on n'allume point la chandelle pour la mettre sous vn boisseau, mais sur le chandelier, & elle esclaire à tous ceux qui sont en la maison.

16. Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ainsi reluise vostre lumiere deuant les hommes, afin qu'ils voyent vos bonnes œuures, & glorifient vostre Pere qui est es cieux.

17. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι.

Ne pensez point que ie soye venu pour aneantir la loy, ou les Prophetes: ie ne suis point venu pour les aneantir, mais pour les accomplir.

18. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται.

Car en verité ie vous di, que iusques à ce que le ciel sera passé & la terre, vn iota ou vn seul poinct de la loy ne passera, que toutes choses ne soyent faites.

19. Ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Celui donc qui rompra vn de ses trespetis commandemens, & enseignera ainsi les hommes, sera tenu le plus petit au royaume des cieux: mais celui qui les aura faits & enseignés, cestui-la sera tenu grand au royaume des cieux.

20. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Car ie vous di que si vostre iustice ne surpasse celle de Scribes & Pharisiens, vous n'entrerez nullement au royaume des cieux.

15. Neque

CAP. V.

15. Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo ſunt.

Neither do men light a candle/ and put it vnder a buſhell/ but on a candleſticke/ and it giueth light vnto all that are in the houſe.

16. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cælis eſt.

Let your light ſo ſhine before men/ that they may ſee your good workes/ and glorifie your Father which is in heauen.

17. Nolite putare quoniam veni ſolvere legem aut prophetas: non veni ſolvere, ſed adimplere.

Thinke not that I am come to deſtroye the Law/ or the Prophets. I am not come to deſtroy them/ but to fulfill them.

18. Amen quippe dico vobis, donec tranſeat cælum & terra, iota unum aut unus apex non præteribit à lege: donec omnia fiant.

For truely I ſay vnto you/ Till heauen/ and earth periſh/ one iote/ or one title of the Lawe ſhall not ſcape/ till all thinges bee fulfilled.

19. Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines: minimus vocabitur in regno cælorum, qui autem fecerit & docuerit: hic magnus vocabitur in regno cælorum.

Whoſoeuer therefore ſhall breake one of theſe leaſt commandements/ and teache men ſo/ he ſhall bee called the leaſt in the kingdome of heauen: but whoſoeuer ſhall obſerue and teach them, the ſame ſhall bee called great in the kingdome of heauen.

20 Dico enim vobis, quia niſi abundaverit iuſtitia veſtra plus quam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.

For I ſay vnto you/ except your righteouſnes exceede the righteouſneſſe of the Scribes and Phariſes/ ye ſhall not enter into the kingdome of heauen.

Das V. Capitel.

15. Man zündet auch nicht ein Liecht an/ vnd ſetzt es vnder einen Scheffel/ ſondern auff einen Leuchter/ ſo leuchtet es den allen/ die im hauſe ſind.

Mand tender oc icke it Liuſſ/ oc ſetter det vnder en Skeppe/ men paa en Liuſſeſtage/ Saa Liuſer det da for dem alle/ ſom ere i Huſit.

16. Alſo laſſt euer liecht leuchten für den leuten/ das ſie eure gute werck ſehen/ vnnd euren Vater im himmel preiſen.

Lader ſaa eders Liuſſ ſkinne faar Menniſkenne/ At de ſee eders gode Gerninger/ oc priſe eders Fader i Himmelen.

17. Jr ſolt nicht wehnen/ das ich komen bin/ das Geſetz oder die Prophetē auffzulöſen/ Jch bin nicht kommen auffzulöſen/ ſondern zuerfüllen.

I ſkulle icke tencke/ at ieg er kommen/ at opløſe Lowen eller Propheterne/ Jeg er icke kommen at opløſe/ men at fuldkomme.

18. Denn ich ſage euch waarlich/ biß das Himmel vnd Erden zergehe/ wird nicht zergehn der kleineſt Buchſtab/ noch ein Tütel vom Geſetze/ biß daß es alles geſchehe.

Thi ſandelige ſiger ieg eder/ Indtil Himmelen oc Jorden forgaa/ ſkal icke den minſte Bogſtaff/ oc ey en Tydel aff Lowen forgaa/ før det ſkeer altſammen.

19. Wer nun eines von dieſen kleineſten Geboten aufflöſet/ vnd lehret die leute alſo/ der wirdt der kleineſt heiſſen im Himelreich. Wer es aber thut vnnd lehret/ der wird groß heiſſen im Himelreich.

Huo ſom nu opløſer it aff diſſe minſte Bud/ oc lærer folcket ſaa/ Hand ſkal kaldis den minſte i Himmerigis rige. Men huo ſom det gør oc lærer/ Hand ſkal kaldis ſtoer i Himmerigis rige.

20. Denn ich ſage euch: Es ſey den euer gerechtigkeit beſſer/ den der Schrifftgelerten vnd Phariſeer/ ſo werdet jhr nicht in das Himmelreich kommen.

Thi ieg ſiger eder/ Vden eder Retferdighed bliffuer bedre end de Scriffteklaagis oc Phariſeers/ Da komme i icke i Himmerigis rige.

Kapitola V.

15. Aniž oſwěcugii ſwiice a ſtawěgii gi pod Nádobu/ ale na Swiicen/ aby ſwiitila wſſem kteřiiž w Domu gſau.

A ni zápaláią świece/ y kłádą iey pod korzec/ ále w lichtarz/ y świeci wszytkim ktorzy ſą w domu.

16. Tak ſwěť ſwětlo waſſe před lidmi/ ať widii ſkutky waſſe dobré/ a ſlawii Otce waſſeho kterýž w Nebeſých geſt.

Tákże też niechay świeci świátłość wászá przed ludźmi/ aby oba czyli wásze vczynki dobre/ y chwalili oycá wászego ktory ieſt na niebie.

17. Nedomniiwayte ſe abych přiſſel ruſſyti Zakona a Proroků. Nepřiſſel gſem ruſſyti/ ale naplniti.

Nie mniemaycie ábym przyszedł niszczyć zakonu/ ábo Proroki/ Nie przyszedłem ia niszczyć zakonu/ ále wypełnić.

18. Amen za wěrně prawim wám/ dokudž nepomine Nebe y Země/ gedi ná literka/ aneb gediný puňktiik nepomine z Zákona/ ažſe wſſecky wěcy ſtanau.

Boć záprawdę wam powiedam/ áż przeminie niebo y ziemiá/ iedná literká ábo iedná kreſká nie przeminie z zakonu/ áż ſie wszytko wypełni.

19. Protož kdožby přeſtaupil gedno z Přikázanii těchto naymenſſých/ a včilby tak Lidi/ naymenſſý ſlauti bude w Králowſtwii Nebeſkém. Ale kdo ge bude činiti a giné včiti/ ten weliký ſlauti bude w Králowſtwii Nebeſkém.

Ktokolwiek tedy przeſtapi iedno z tegoto rozkazánia namniejszego/ y tak ludzi náuczy/ będzie zwan namnieyszym w Kroleſtwie niebieſkiem/ Ale ktokolwiek ie czynić będzie y náuczy/ ten będzie zwan wielkim w Kroleſtwie niebieſkiem.

20. Prawiim zagiſté wám/ Nebudeli hog něgſſý ſprawedliwoſt waſſe/ nežli Včitelůw a Zakoniikůw/ newegdete do Králowſtwii Nebeſkého.

Abowiem powiedam wam/ Jeſli nie będzie obfitowałá ſpráwiedliwość wászá więcey niż náuczycielow y Faryzeuszow/ nie wnidziecie do Kroleſtwá niebieſkiego.

ה

21 שמעתון דאתאמר לקדמיא לא תקטול וכל דיקטול מחיב הו לדינא׃

Voi hauete vdito che fu detto à gli antichi, Non occidere, perche chi occiderà, sarà obligato à la pena del giuditio.

22 אנא דין אמר אנא לכון דכל מן דרגז על אחוהי איקא מחיב הו לדינא וכל מן דיאמר לאחוהי רקא מחיב הו לכנושתא וכל מן דיאמר ללא מחיב הו לגהנא דנורא׃

Ma io dico à voi, che chiunque s'adirà contra il suo fratello senza cagione, sarà obligato à la pena del giuditio: e chiunque dirà al suo fratello, Racca, sarà obligato à la pena del consiglio: e chi gli dirà, Stolto, sarà obligato à la pena de la geenna del fuoco.

23 ארהו הביל דמקרב אנת קורבנך על מדבחא ותמן תתדכר דאחיד ע עליך אחוך אבחתא מדם׃

Se adunque tu hauerai portato il tuo dono all'altare, e iui ti viene à mente che'l tuo fratello ha qualche cosa contra di te.

24 שבוק תמן קורבנך על מדבחא זל לוקדם אתרעא עם אחוך והידין תוב קרב קורבנך׃

Lassa iui il tuo dono dinanzi à l'altare, e va prima à riconciliarti col tuo fratello, e poi vieni, & offerisci il tuo dono.

25 הוית מתאוא עם בעל דינך עגל עד עמה אנת באורחא דלמא בעל דינך ישלמך לדינא ודינא ישלמך לגביא ותפל בית אסירא׃

Fa che tu sii prestamente d'accordo col tuo auuersario, mentre che sei per la via con esso lui: acciòche talora l'auuersario non ti dia ne le mani del giudice, & il giudice ti consegni al ministro, e sii messo in prigione.

26 ואמין אמר אנא לך דלא תפוק מן תמן עדמא דתתל שמונא אחריא׃

Io ti dico in verità, che tu non vscirai di li in fin à tanto che tu non habbi reso l'vltimo quatrino.

27 שמעתון דאתאמר דלא תגור׃

Voi hauete vdito, che fu detto à gli antichi, Non adulterare.

ה

21 שמעתם כי נאמר לקדמונים לא תרצח כי אשר ירצח משפט מות לו׃

Oystes q̃ fue dicho à los antiguos, No matarás: mas qualquiera q̃ matáre, será culpado de juyzio.

22 אך אני אמר לכם כי כל אשר רגז על אחיו הוא חיב למשפט ואשר יאמר לאחיו ריק רע חיב הוא לכנסת הגדולה ואשר יאמר לו נבל חיב הוא לאש גיא הנם׃

Yo pues os digo, que qualquiera que se enojâre locamente con su hermano, será culpado de juyzio: Y qualquiera que dixere à su hermano, Raka, será culpado de ayuntamiento: y qualquieraque à su hermano dixêre, Loco, será culpado del quemadero del fuego.

23 ואם תקריב קרבנך אל המזבח ושם תזכר כי לאחיך יש מה עליך׃

Portãto si truxeres tu Presente àl altar, y alli te acordáres, que tu hermano tiene algo contrati.

24 הניחה שם את קרבנך לפני המזבח ולך לפנים ותכפר את פני אחיך ואז תבא ותקריב את קרבנך׃

Dexa alli tu Presente delante del altar, y ve: buelue primero en amistad con tu hermano, y entonces ven, y offrece tu Presente.

25 יאות לך ולשטנך במהרה בהיותך בדרך עמו פן ימסרך השטן ביד השפט והשופט ימסרך לשוטר ותשלח אל הכלא׃

Se amigo de tu aduersario presto, entretanto que estás con el en el camino: porque no acontezca que el aduersario te entregue àl juez, y el juez te entregue àl alguazil; y seas echado en prision:

26 אמן אני אמר לך לא תצא משם עד כי תתן רבוע האחרון׃

Decierto te digo, que no saldrás de alli, hasta que pagues el postrer cornado.

27 שמעתם כי נאמר לקדמונים לא תנאף׃

Oystes que fue dicho à los antiguos, No adulterarás.

έ.

21. Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις. ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.

Vous auez entendu qu'il à esté dit par les anciens, Tu ne tueras point: & qui tuera, sera punissable par iugement.

22. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ. ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Mais ie vous di, moi, Que quiconque se courrouce à son frere sans cause, sera punissable par iugement: & qui dira à son frere, Racha, sera punissable par conseil: & qui lui dira, Fol, sera punissable par la gehenne du feu.

23. Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ.

Si donc tu apportes ton offrande à l'autel, & là il te souuient que ton frere à quelque chose à l'encontre de toi.

24. Ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

Laisse là ton offrande deuant l'autel, & t'en va: appointe premierement auec ton frere, & lors vien & offre ton offrande.

25. Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.

Sois bien tost d'accord auec ton aduerse partie, tandis que tu es en chemin auec lui, depeur que ton aduerse partie ne te liure au iuge, & que le iuge te liure au sergent, & que tu sois mis en prison.

26. Ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

En verité ie te di, que tu ne sortiras point de là, iusques à ce que tu ayes rendu le dernier quadrin.

27. Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις.

Vous auez entendu qu'il à esté dit par les anciens, Tu ne commetras point adultere.

CAP. V.

21. Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicio.

Ye haue heard that it was ſayde vnto them of the olde time/ Thou ſhalt not kill: for whoſoeuer killeth/ ſhal be culpable of iudgement.

22. Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri ſuo, Raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis.

But I ſay vnto you/ whoſoeuer is angrie with his brother vnaduiſedly/ ſhall bee culpable of iudgement. And whoſoeuer ſaith vnto his brother/ Raca ſhall bee worthy to be puniſhed by the Counſel. And whoſoeuer ſhall ſay/ Foole/ ſhal be worthy to bee puniſhed with hell fyre.

23. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adverſum te:

If then thou bring thy gift to the altar/ and there remenbreſt that thy brother hath ought againſt thee.

24. Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.

Leaue there tine offring before the altar/ and goe thy way: firſt bee reconciled to thy brother/ and then come and offer thy gift.

25. Eſto conſentiens adverſario tuo citò dum es in via cum eo: ne fortè tradat te adverſarius iudici, & iudex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris.

Agree with thine aduerſarie quickely/ whiles thou art in the way with him/ leaſt thine aduerſary deliuer thee to the iudge/ & the iudge deliuer thee to the ſergeant/ and thou be caſt into priſon.

26. Amen dico tibi, non exies inde donec reddas noviſſimum quadrantem.

Verely I ſay vnto thee/ thou ſhalt not come out thence/ till thou haſt payed the vtmoſt farthing.

27. Audiſtis quia dictum eſt antiquis. Non mœchaberis.

Ye haue heard that it was ſaid to them of olde time/ Thou ſhalt not commit adulterie.

Das V. Capitel.

21. Jr habt gehört/ daß zu den alten geſagt iſt: Du ſolt nicht tödten/ Wer aber tödtet/ der ſol des Gerichtes ſchuldig ſein.

I haffue hørt/ at der er ſagd til de gamle/ Du ſkalt icke ihielſla/ Huo ſom ihielſlar/ hand ſkal vere ſkyldig for Dommen.

22. Jch aber ſage euch: Wer mit ſeinem bruder zörnet/ der iſt des gerichts ſchuldig. Wer aber zu ſeinem Bruder ſagt Racha/ der iſt des Raths ſchuldig. Wer aber ſagt/ du Narr/ der iſt des helliſchen feuers ſchuldig.

Men ieg ſiger eder/ Huo ſom er vreed paa ſin Broder/ Hand er ſkyldig for Dommen. Men huo ſom ſiger til ſin Broder/ Racha/ hand er ſkyldig for Raadet. Oc huo ſom ſiger/ Du Daare/ hand er ſkyldig til helffuedis Ild.

23. Darumb wenn du deine Gabe auff den Altar opfferſt/ vnd wirſt allda ein dencken/ daß dein Bruder etwas wider dich habe.

Der ſaare/ naar du offrer din Gaffue paa Alteret/ oc du kommer der ihw/ At din Broder haffuer noget mod dig.

24. So laß allda für dem Altar deine Gabe/ vnd gehe zuvor hin/ vnd verſöne dich mit deinem Bruder/ vnd alß denn komm/ vnd opffer deine Gabe.

Saa lad bliffue din Gaffue der faar Alteret/ oc gack tilforn hen/ oc forlige dig met din Broder/ oc kom ſiden oc offre din Gaffue.

25. Sey willfertig deinem Widerſacher bald/ dieweil du noch bey jm auff dem wege biſt/ auff daß dich der Widerſacher nicht dermal eins überantworte dem Richter/ vnd der Richter überantworte dich dem Diener/ vnd werdeſt in den Kercker geworffen.

Forlige dig ſnart met din Modſtandere/ den ſtund du eſt end nu hoſſ hannem paa veyen/ paa det/ at din Modſtandere ſkal icke en gong antuorde Dommeren dig/ oc Dommeren ſkal antuorde Tieneren dig/ oc du ſkalt kaſtis i Fengſel.

26. Jch ſage dir warlich/ du wirſt nicht von dannen heraußkomen/ biß du auch den letzten heller bezaleſt.

Sandelige ſiger ieg dig/ Du ſkalt icke komme der vd/ før end du oc betaler det ſiſte ſkerff.

27. Jhr habt gehöret/ daß zu den Alten geſagt iſt/ Du ſolt nicht Ehebrechen.

I haffue hørt/ at der er ſagd til de Gamle/ Du ſkalt icke bedriffue hoer.

Kapitola V.

21. Slyſſeli gſte že powědijno geſt Starým: Nezabigeſs/ paklíby kdo zabil/ hoden bude ſaudu.

Slyſzeliśćie iž rzeczono ſtárym/ Nie bedzieſz zabiiał/ A ktho kolwiek zábiie/ Bedzie winien ſadu.

22. Ale yáť prawijm wám/ že každý kdož ſe hněwá na Bratra ſwého/ hoden bude Saudu. Kdožby pak řekl Bratru ſwemu ſlowo potupně/ hoden bude ſauzenij. A kdožby řekl: Blázne/ hoden bude Pekelného ohně.

Ale ia wam powiedam/ iž káżdy ktory ſie gniewa na brata ſwego bez przyczyny/ Bedzie winien ſadu: A ktokolwiek rzecze bratu ſwemu Rácha/ bedzie winien/ aby był káran od rády: A ktokolwiek rzecze/ błaznie/ bedzie winien/ meki ogniowey.

23. Protož obětugeſſli dar twůg na Oltáři/ a tu ſe rozpomeneš/ že bratr twůg má něco proti tobě.

Przeto ieſli dar twoy przyniesieſz do ołtarzá/ á thámby wſpomniał iž brát twoy ma co przećiwko tobie.

24. Nechayž tu daru twého před Oltářem/ a gdi prwé ſmiř ſe s bratrem twým/ a potom přigda obětůg dar twůg.

Zoſtaw tam dar twoy przed ołtarzem/ á idz pierwey ſie z brathem ſwem poiednay/ á potym przyſzedſzy/ ofiáruy dar twoy.

25. Wegdi w dobrau wůli s protiwnikem twý rychle/ dokudž gſy s nim na ceſtě/ aťby ſnad nedal tebe protiwnik twůg ſaudcy/ a Saudce daiby tebe Služebnijku/ a tak bylby wſazen do žaláře.

Badz przyiaćielem ſprzećiwnikowi twemu rychło pokiś znim w drodze/ py ćie ſnadz kiedy ſprzećiwnik nie podał ſedziemu/ á ſedzia cekłarzowi/ a ták byś był wrzucon do ćiemnice.

26. Giſtě prawijm tobě/ že newygdeš odtud/ až nawrátiš poſlednij halěř.

Záprawdeć powiedam/ Nie wynidzieſz z támtad/ ążoddaſz oſtátni kwartnik.

27. Slyſſelí gſte/ že powědijno geſt Starým: Neſeſmilnijš.

Słyſzeliśćie iž powiedziano ſtharym/ Nie bedzieſz cudzołożył.

ה

28 אנא דין אמר אנא לכון דכל מן דחזא אנתתא איך דנרגיה מחדא גרה בלבה:

Ma io dico à voi, che chiunque guarda vna donna con hauerne concupiscentia, hagia nel suo cuore adulterato con essa.

29 אן דין עינך דימינא מכשלא לך חציה ושדיה מנך פקח לך גיר דיאבד חד הדמך ולא כלה פגרך יפל בגהנא:

Hor se il tuo occhio destro ti scandaliza, cauatelo e gittalo via da te: perciochè egli è meglio per te ch'vn solo de tuoi membri perisca, e non che tutto'l tuo corpo sia gittato ne la geenna.

30 ואן אידך דימינא מכשלא לך פסוק שדיה מנך פקח לך גיר דיאבד חד מן הדמיך ולא כלה פגרך יפל בגהנא:

Et se la tua man destra ti scandaliza, taglia la, e gittala via da te: perciochè meglio è per te, ch'vn solo de tuoi membri perisca, e non che tutto'l tuo corpo sia gittato ne la geenna.

31 אתאמר דמן דשרא אנתתה יתל לה כתבא דדוללא:

Ancor fu detto, Chiunque ripudiarà la sua moglie, diale il libello del ripudio.

32 אנא דין אמר אנא לכון דכל מן דשרא אנתתה לבר מן מלתא דזניותא עבד לה דתגורי ומן דשקל שביקתא גאר:

Ma io dico à voi, Che chiunque ripudiarà la sua moglie, escetto che per causa di fornicatione, la fa adulterare: e chiunque pigliarà per moglie la ripudiata, commette adulterio.

33 תוב שמעתון דא דאתאמר לקדמיא דלא תדגל במומתך תשלם דין למריא מומתך:

Appresso, voi hauete vdito che fu detto à gli antichi, Non pergiurare, ma osserua al Signore i tuoi giuramenti.

ה

28 אך אני אמר לכם כי־כל־רואה אשה להתאותה כבר נאף אותה בלבו:

Yo pues os digo, que qualquiera que mira la muger para cudiciarla, ya adulteró con ella en su coraçon.

29 ואם עינך הימנית תכשילך נקר אותה והשליך מעליך כי־טוב לך אשר יאבד אחד מאבריך מהשלך את־כל גופך אל־גיהנם:

Portanto si tu ojo derecho te fuére ocasion de caer, sacalo, y echalo de ti: que mejor te es, que se pierda vno de tus miembros, que no que todo tu cuerpo sea echado àl quemadero.

30 ואם יד־ימינך תכשילך קצץ אותה והשלך ממך כי־טוב לך להאביד אחד מאבריך מהשלך כל־גופך אל־גיהנום:

Y si tu mano derecha te fuére ocasion de caer, cortala, y echala de ti: que mejor te es, que se pierda vno de tus miembros, que no que todo tu cuerpo sea echado àl quemadero.

31 וגם נאמר כי־אשר ישלח את־אשתו יתן לה ספר כריתת:

Tambien fue dicho, Qualquiera que embiàre su muger, dele carta de divorcio.

32 אך אני אמר לכם כל־אשר ישלח את־אשתו בלתי על־אדות הזנות הוא ינאיף אותה וכל־אשר יקח את־גרושה מנאפת הוא:

Yo pues os digo, que elque embiàre su muger, fuera de causa de fornicacion, haze que ella adultére: y elque se casare con la embiada, comete adulterio.

33 עוד שמעתם כי־נאמר לקדמונים לא תשבע לשקר כי־אם תשלם ליהוה נדריך:

Item, oystes que fue dicho à los antiguos, No te perjurarás: mas pagarás àl Sennor tus juramentos.

ε.

28. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Mais ie vous di, moi, Que quiconque regarde femme pour la conuoiter. il à desia commis adultere auec elle en son cœur.

29. Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

Que si ton œil te fait chopper, arrache-le, & le iette arriere de toi: car il te vaut mieux qu'vn de tes membres perisse, & que ton corps ne soit point ietté en la gehenne.

30. Καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

Et si ta main droite te fait chopper, coupe-la, & la iette arriere de toi: car il te vaut mieux qu'vn de tes membres perisse, & que ton corps ne soit point ietté en la gehenne.

31. Ἐῤῥέθη δὲ ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.

Il à esté dit aussi, Si quelcun delaisse sa femme, qu'il lui baille la lettre de diuorce.

32. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι. καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.

Mais ie vous di, moi, Que quicunque aura delaissé sa femme fors la cause de paillardise, il la fait deuenir adulteresse: & quiconque se mariera à la femme delaissee, commet adultere.

33. Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου.

Derechef vous auez entendu qu'il à esté dit par les anciens, Tu ne te pariureras point, ains tu rendras au Seigneur ce que tu auras promis par iurement.

CAP. V.

28. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.

But I say vnto you / that whosoeuer looketh on a woman to lust after her / hath committed adulterie with her already in his heart.

29. Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proiice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorũ tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.

Wherefore if thy right eye cause thee to offend / plucke it out / and cast it from thee: for better it is for thee / that one of thy members perish / then that thy whole bodye should be cast into hell.

30. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proiice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum mẽbrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

Also if thy right hand make thee to offend / cut it of / and cast it from thee: for better it is for thee that one of thy members perishe / then that thy whole body should be cast into hell.

31. Dictum est autem, Quicunque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii.

It hath bene said also / Whosoeuer shall put away his wife / let him giue her a testimoniall of diuorcement.

32. Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat.

But I say vnto you / Whosoeuer shall put away his wife (except it be for fornication) causeth her to commit adulterie and whosoeuer shall mary her that is diuorced / committeth adulterie.

33. Iterum audistis quia dictum est antiquis, Non periurabis: reddes autem Domino iuramenta tua.

Againe / ye haue heard ỹ it was said to them of old time / Thou shalt not forsweare thy selfe / but shalt performe thine othes to the Lord.

Das V. Capitel.

28. Ich aber sage euch / Wer ein Weib ansihet jhr zu begeren / der hat schon mit jr die Ehe gebrochen in seinem hertzen.

Men Jeg siger eder / Huo som seer paa een Quinde at begere hende / hand haffuer allerede bedreffuit hoer met hende i sit hierte.

29. Ergert dich aber dein rechtes auge / so reiß es auß / vnd wirffs von dir. Es ist dir besser / das eins deiner gelid verderbe / vnd nicht der gantze Leib in die helle geworffen werde.

Forarger dit høyre Ove dig / da riff det vd / oc kast det fra dig. Det er dig bedre / at en aff dine Lemmer forderffuis / oc det gantske Legeme icke skal kastis i Helffuede.

30. Ergert dich deine rechte hand / so hau sie abe / vnd wirff sie von dir. Es ist dir besser / das eins deiner gelied verderbe / vñ nicht der gantze Leib in die helle geworffen werde.

Forarger din høyre haand dig / Da hug hende aff / oc kast hende fra dig. Der er dig bedre / at en aff dine Lemmer forderffuis / oc det gantske Legeme icke skal kastis i Helffuede.

31. Es ist auch gesagt / wer sich von seinem Weibe scheidet / der soll jr geben einen Scheidbrieff.

Det er oc sagd / Huo som skil sig fra sin Hustru / han skal giffue hende it Skilsmaals breff.

32. Ich aber sage euch / wer sich von seinem Weibe scheidet (es sey den vmb Ehebruch) der macht / daß sie die Ehe bricht / Vnd wer ein abgescheidete freyet / der bricht die Ehe.

Men ieg siger eder / Huo som skil sig fra sin Hustru (vden det er for hoer) hand gør / at hun bedriffuer hoer. Oc huo som tager en affskyld / hand bedriffuer hoer.

33. Jr habt weiter gehöret / das zu den Alten gesagt ist / Du solt keinen falschen Eid thun / vnd solt Gott deinen Eid halten.

I haffue fremdelis hørt / at der er sagd til de Gamle / Du skalt icke gøre nogen falsk Eed / oc du skalt holde Gud din Eed.

Kapitola V.

28. Ale yáť prawjm wám: Každý kdoby pohledel na Ženu ku požádanij gj / giž gest smilnil s nij w Srdcy swém.

Ale ia powiedam / iż każdy ktory weyzry na niewiástħe áby iey pożądał / iuż z nia cudzołostwo popełnił w sercu swoim.

29. Gestliže oko twé prawé horſſý tebe / wylupiž ge / a wrž od sebe: neb gest vžitečné tobě / aby zahynul geden aud twůg / nežby celé tělo twé vwrženo bylo do Ohně Pekelného.

Jesli tedy práwe oko twoie cie bie w grzech przywodzi / wyrwi ie á zárzuć od siebie: Abowiem ci pożyteczniey iesth / aby zginał ieden z członkow twoich nizliby miało być podane wszytko ciało twe na męki.

30. Apakli Ruka twá prawá horſſý tebe / vtniž gi / a wrž od sebe: neb lépe gest tobě aby zahynul geden Aud twůg / nežliby wſſecko tělo twé ſſlo da Pekelnijho ohně.

Jesli cie thez práwa ręká twoiá w grzech przywodzi / odetni ią / y zárzuć od siebie / Abowiem ci pożyteczniey iest áby zginął ieden z członkow twoich / nizliby miało być podáne wszytko ciáło ná męki.

31. Powědijno gest také: Kdobykoli propustil Manželku swau / aby gi dal Lijstek zapuzenij.

A temu powiedziano iest / A ktokolwiek opuści żonę swoię / niech iey da list rozwodu.

32. Ale yáť wám prawjm / že každý kdož propauſſtij Manželku swau / kromě přijčiny Cyzoložſtwa / vwodij gi w Cyzoložſtwo: a kdož propuſſtěnau pogme / cyzoložij.

Ale ia wam powiedam / iż ktho bykolwiek opuścił żonę swoię oprocz przyczyny cudzołostwa / przywodzi ią w cudzołostwo / A ktoby opuszczoną poiął / cudzołoży.

33. Opět ſlyſſeli gſte / že powědijno gest starým: Nebudeš křiwě přiſahati / ale plniti budeš PAnu přijsahy twé.

Slyszeliście zásię iż iest powiedziano stharym Nie będziesz gwałcił przysięgi / Ale oddasz Pánu rzeczy przez przysięgę poślubione.

ה

34 אנא דין אמר אנא לכון לא תאמון סך לא בשמיא דכורסיא הו דאלהא:

Ma io dico à Voi, Non giurate in modo alcuno: ne per il cielo, perch'egli è il trono di Dio.

35 ולא בארעא דכובשא הי דתחית רגלוהי אף לא באורישלם דמדינתה הי דמלכא רבא:

Ne per la terra, per ch'ella è lo scabello de suoi piedi: ne per Ierusalem, per ch'ella è la citta del gran Re.

36 אף לא ברישך תאמא דלא משכח אנת למעבד בה מנתא חדא דסערא אוכמתא או חורתא:

Ne giurarai per il tuo capo, percioche tu non puoi fare Vn sol capello bianco o nero.

37 אלא תהוא מלתכון אין אין ולא לא מדם דמן הלין יתיר מן בישא הו:

Ma sia la Vostra parola, Sì, sì, Nò nò: e cio che sopra questo redonda è dal male.

38 שמעתון דאתאמר דעינא חלף עינא ושנא חלף שנא:

Voi hauete Vdito che fu detto, Occhio per occhio, e dente per dente.

39 אנא דין אמר אנא לכון דלא תקומון לוקבל בישא אלא מן דמחא לך על פכך דימינא אפנא לה אף אחרנא:

Et io dico à Voi, Non resistete al male, ma s'alcuno battera ne la tua guancia destra, Voltagli ancora l'altra.

40 ומן דצבא דנדון עמך ונשקול כותינך שבוק לה אף מרטוטך:

Et a chi Vuol litigare contra te, e togliersi il saio, lassagli ancora il mantello.

41 מן דמשחר לך מילא חדא זל עמה תרין:

E chiunque ti constregnera à caminare Vn miglio, Vanne con esso lui due.

ה

34 אך אני אומר לכם לא תשבעו בכל דבר לא בשמים כי כסא אלהים המה:

Yo pues os digo, No jureys en ninguna manera, ni por el cielo, porque es el throno de Dios.

35 ולא בארץ כי הדם רגליו היא ולא בירושלים כי עיר מלך גדול היא:

Ni por la tierra, porque es el estrado de sus pies; ni por Ierusalem, porque es ciudad del Gran Rey.

36 ולא בראשך תשבע יען אשר לא תוכל שער אחד להלבין או שחור לעשותו:

Ni por tu cabeça jurarás: porque no puedes hazer vn cabello blanco o negro.

37 והיה דברכם כן כן אין אין וכל אשר יותר מאלה מרע הוא:

Mas sea vuestro hablar, si, si: no, no: porque lo que es mas desto, de mal procede.

38 שמעתם כי נאמר עין תחת עין ושן תחת שן:

Oystes que fue dicho à los antiguos, Ojo por ojo: y diente por diente:

39 אך אני אמר לכם אין לעמד לרעה כי אשר יכלה על לחי הימנית ותטה לו גם את האחרת:

Yo pues os digo, No resistays con mal: antes à qualquiera que te hiriére en tu mexilla diestra, bueluele tambien la otra.

40 ואשר יאבה לריב עמך במשפט לקחת את כתנתך הנח לו גם את האדרת:

Y àl que quisiére ponerte à pleyto, y tomarte tu ropa, dexale tambien la capa.

41 ואשר יגש אתך כברת הארץ אחת לך עמו שתים:

Y à qualquiera que te cargâre por vna legua, vé con el dos.

έ.

34. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ.

Mais ie vous di, moi, Ne iurez aucunement, ne par le ciel, car c'est le throne de Dieu.

35. Μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως.

Ne par la terre, car c'est le marchepied de ses pieds: ne par Ierusalem, car c'est la ville du grand Roy.

36. Μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι.

Aussi ne iureras-tu par ta teste: car tu ne peux faire vn cheueu blanc ou noir.

37. Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναί, ναί· οὔ, οὔ. τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν.

Mais vostre parole soit oui, oui: non non: & ce qui est par dessus est du mal.

38. Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.

Vous auez entendu qu'il à esté dit, Oeil pour œil, & dent pour dent.

39. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην.

Mais ie vous di, moi, Ne resistez point au mal: ains si aucun te frape en ta ioue droite, tourne-lui aussi l'autre.

40. Καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.

Et à celui qui veut plaidoyer contre toi, & t'oster ton saye, laisse-lui aussi le manteau.

41. Καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο.

Et quiconque te voudra contraindre d'aller vne lieue, vas-en deux auec lui.

CAP. V.

34. Ego autem dico vobis non iurare omnino; neque per cælum, quia thronus Dei eſt.

But I ſay vnto you / Sweare not at all / neither by heauen / for it is the throne of God:

35. Neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum eius; neque per Ieroſolymam, quia civitas eſt magni regis.

Nor yet by the eart: for it is his foteſtoole: neyther by Jeruſalem: for it is the citie of the great king.

36. Neque per caput tuum iuraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum.

Neither ſhalt thou ſweare by thine head / becauſe thou canſt not make one heare white or blacke.

37. Sit ſermo autem veſter, eſt, eſt: non, non: quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.

But let your communication be / Yea / yea: Nay / Nay. For whatſoeuer is more then theſe / commeth of euill.

38. Audiſtis quia dictum eſt, Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

Ye haue heard that it hath bene ſaide / An eye for an eye / and a tooth for a tooth.

39. Ego autem dico vobis non reſiſtere malo: ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.

But I ſay vnto you / Reſiſt not euil: but whoſoeuer ſhall ſmite thee on thy right cheeke / turne to him the other alſo.

40. Et ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.

And if any man will ſue thee at the law / and take away thy coate / let him haue thy cloke alſo.

41. Et quicunque te angariaverit mille paſſus, vade cū illo alia duo.

And whoſoeuer will compell thee to go a mile / go with him twaine.

Das V. Capitel.

34. Ich aber ſage euch / daß jr aller ding nicht ſchweren ſolt / weder bey dem Himmel / denn er iſt Gottes ſtul.

Men ieg ſiger eder / At i ſkulle aldelis inted ſuerie / huercken ved Himmelen / thi hand er Guds ſtoel.

35. Noch bey der Erden / denn ſie iſt ſeiner füſſe ſchemel / noch bey Jeruſalem / denn ſie iſt eines groſſen Königes Stadt.

Oc ey ved Jorden / thi hun er hans Fodeſkammel / Oc ey om Jeruſalem / thi det er en ſtoer Kongis ſtad.

36. Auch ſolt du nicht bey deinem haupt ſchweren / denn du vermagſt nit ein einigs haar weiß vnd ſchwartz zu machen.

Du ſkalt ock icke ſuerie ved dit Hoffuit / thi du kant icke gøre it eniſte Haar huit oc ſort.

37. Ewer rede aber ſey ja / ja / nein / nein / was drüber iſt / das iſt vom übel.

Eder tale ſkal vere Ja / ia / Ney ney / Huad der er offuer / det er aff ont.

38. Ir habt gehöret / das da geſagt iſt / auge vmb auge / zan vmb zan.

I haffue hørt / at der er ſagd / Øye for øye / Tand for tand.

39. Ich aber ſage euch / das jr nicht widerſtreben ſolt dem übel / ſondern ſo dir jemand einen ſtreich gibt auff deinen rechten backen / dem biete den andern auch dar.

Men ieg ſiger eder / At i ſkulle icke emodſtaa ont / Men der ſom nogen giffuer dig it ſlaw paa dit høyre Kindben / da holt hannem det andet oc ſaa til.

40. Vnd ſo jemand mit dir rechten will / vnnd deinen Rock nemen / dem laß auch den Mantel.

Oc der ſom nogen vil gaa i rette met dig / oc tage din Kiortel / da lad hannem oc beholde Kaaben.

41. Vnd ſo dich jemand nötiget eine Meile / ſo gehe mit jm zwo.

Oc der ſom nogen nøder dig til en Miel / da gack tho met hannem.

Kapitola V.

34. Ale yák prawijm wám / abyſſte nepřiſahali owſſem / aniſkrze Nebe / neb Stolice Božij geſt.

Ale ia wam powiedam / ábyśćie žadnym obyczaiem nie przyſiegáli / áni ná niebo / gdyž ieſt ſtolicá Boža.

35. Aní ſkrze Zemi / neb podnož noh geho geſt. Ani ſkrze Geruzalém / neb Měſto Krále welikého geſt.

Ani ná ziemie / abowiem ieſt podnožkiem nog iego / áni na Jeruzálem / Abowiem ieſt miáſto wielkiego Krolá.

36. Ani ſkrze hlawu twau budeſs přiſahati / neb nemůžeſs gednoho wlaſu včiniti bijlého / aneb černého.

Ani ná głowe twoie bedzieſz przyſiegał / Abowiem nie možeſz vczynić iednego włoſá białego ábo czarnego.

37. Ale buder řeč waſſe: Geſtli / geſt: nenij li / nenij. Což pak nad to wijce geſt / to od zlého geſt.

Niechayže tedy mowá wáſzá bedzie /Ták / ták / Nie / nie / A coby nád to wiecey było / to ieſt od złego.

38. Slyſſeli gſte že powědijno geſt Starým: Oko za oko / a zub za zub.

Słyſzeliśćie iž powiedziano / Oko zá oko / y ząb zá ząb.

39. Ale yák prawijm wám / abyſſte neodpijrali zlému. Ale vdeřijli tebe kdo w prawé lijce twé / naſtaw gemu y druhého.

Ale ia wam powiedam / Nieſprzećiwiáyćie ſie złemu / owſzem ktoby ćie kolwiek vderzył w prawy policzek twoy / obroć mu y drugiego.

40. A tomu kdož ſe s tebau chce ſauditi a Sukni twau wzýti / nech gemu y Pláſſtě.

A temu ktory ſie chce z toba práwem obchodzić / á župice twoie wziąć / puść mu y płaſzcz.

41. A kdobykoli přinutil tebe abý s nim ſſel Tiſýc krokegůw / gdi s nim y giná dwa.

A ktoby ćie kolwiek gwałtem przymuſzał na iedne mile / idž z nim dwie.

ה

42 מַן דְּשָׁאֵל לָךְ הַב לֵהּ וּמַן דְּיָאֵף מִנָּךְ לָא תְּכַלֵּיוהִי׃

Da à colui che ti chiede : & à chi vuole in prestanza da te, non ricusare.

43 שְׁמַעְתּוּן דְּאֶתְאֲמַר דְּתְרַחֵם לְקָרִיבָךְ וְסַנִּי לְבְעֶל־דְּבָבָךְ׃

Voi hauete vdito che fu detto, Ama il tuo prossimo, & odia il nimico tuo.

44 אֶנָא דֵּין אָמַר אֶנָא לְכוּן אַחֲבוּ לְבְעֶל דְּבָבַיְכוּן וּבָרְכוּ לְמַן דְּלָאֵט לְכוּן וַעֲבֶדוּ דְּשַׁפִּיר לְמַן דְּסָנֵא לְכוּן וְצַלּוּ עַל אִילֵין דְּדָבְרִין לְכוּן בַּקְטִירָא וְרָדְפִין לְכוּן׃

Ma io dico à voi, Amate i vostri nimici, benedite quelli che vi mala dicono, fate bene à quelli che v'odiano, e pregate per quelli che v'offendono, e vi perseguitano.

45 אַיְכַנָּא דְּתֶהֱוּוּן בְּנַוְהִי דַּאֲבוּכוּן דְּבַשְׁמַיָּא הַו דְּמַדְנַח שֶׁמְשֵׁהּ עַל טָבֵא וְעַל בִּישֵׁא וּמַחֵת מֶטְרֵהּ עַל כֵּאנֵא וְעַל עַוָּלֵא׃

Acciache voi siate figliuoli del Padre vostro che è ne cieli : il quale fa leuare il suo Sole sopra i tristi e sopra i buoni : e fa piouere sopra i giusti e gl'ingiusti.

46 אֶן גֵּיר מַחֶבִין אַנְתּוּן לְאִילֵין דְּמַחֶבִין לְכוּן מָנָא אַגְרָא אִית לְכוּן לָא הָא אַף מַכְסָא הִי הָדָא עָבְדִין׃

Perche se voi amarete quelli che amano voi, che premio n'hauerete? non fanno il medesimo ancora i publicani?

47 וְאֶן שָׁאֲלִיתוּן בַּשְׁלָמָא דַּאֲחַיכוּן בַּלְחוּד מָנָא יַתִּיר עָבְדִין אַנְתּוּן לָא הָא אַף מַכְסָא הִי הָדָא עָבְדִין׃

E se voi abbracciate solamente i vostri fratelli, che cosa fate voi di piu? non fanno cosi ancora i publicani?

48 הֱווּ הָכִיל אַנְתּוּן גְּמִירָא אַיְכַנָּא דַּאֲבוּכוּן דְּבַשְׁמַיָּא גְּמִיר הוּ׃

Siate dunque voi perfetti, come il Padre vostro che è ne cieli, è perfetto.

ה

42 לַשּׁוֹאֵל מִמְּךָ תֶּן לוֹ וַאֲשֶׁר חָפֵץ לִלְוֹת מִמְּךָ אַל תִּמְנַע טוֹב מִמֶּנּוּ׃

Alque te pidiere dale : y alque quisiere tomar de ti emprestado, no le refuses.

43 שְׁמַעְתֶּם כִּי נֶאֱמַר תֶּאֱהַב לְרֵעֲךָ וְתִשְׂנָא אֶת־אוֹיִבְךָ׃

Oystes que fue dicho, Amaras à tu proximo, y aborreceras à tu enemigo :

44 אַךְ אֲנִי אֹמֵר לָכֶם אֶהֱבוּ אֶת־אוֹיְבֵיכֶם בָּרְכוּ לְאֹרְרֵיכֶם הֵיטִיבוּ לְשׂוֹנְאֵיכֶם וְהִתְפַּלְּלוּ בְּעַד מַכְלִמֵיכֶם וְרוֹדְפֵיכֶם׃

Yo pues os digo, Amad à vuestros nemigos : Bendezid à losque os maldizen : hazed bien à losque os aborrecen, y orad por losque os calunian y os persiguen :

45 לְמַעַן בְּנֵי תִהְיוּ אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם כִּי מַזְרִיחַ הוּא אֶת־שִׁמְשׁוֹ עַל־רָעִים וְטוֹבִים וּמַמְטִיר עַל־צַדִּיקִים וּרְשָׁעִים׃

Paraque seays hijos de vuestro Padre que està en los cielos : que haze que su Sol salga sobre malos y buenos : y llueue sobre justos y injustos.

46 וְאִם רַק תֶּאֱהָבוּן אֶת־אֲשֶׁר אוֹהֲבִים אֶתְכֶם מַה שָּׂכָר יִהְיֶה לָכֶם הֲלֹא גַּם בַּעֲלֵי עֲבֵרָה עוֹשִׂים הַזֹּאת׃

Porque si amardes à losque os aman, que salario tendreys? No hazen tambien lo mismo los publicanos.

47 וְאִם תִּשְׁאֲלוּ בְשָׁלוֹם אֶת־אֲחֵיכֶם לְבַדְּכֶם מַה־יּוֹתֵר תַּעֲשׂוּן הֲלֹא גַּם בַּעֲלֵי עֲבֵרָה כָּכָה עוֹשִׂים׃

Y si abraçardes à vuestros hermanos solamente, que hazeys de mas? No hazen tambien ansi los publicanos?

48 עַל־כֵּן תִּהְיוּ תְמִימִים כַּאֲשֶׁר אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם כְּסָאוֹ תָּמִים הוּא׃

Sed pues vosotros perfectos, como vuestro Padre, que està en los cielos es perfecto.

έ.

42. Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, μὴ ἀποστραφῇς.

Donne à celui qui te demande : & ne te destourne de celui qui veut emprunter de toi.

43. Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.

Vous auez entendu qu'il à esté dit, Tu aimeras ton prochain, & hairas ton ennemi.

44. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς.

Mais ie vous di, moi, Aimez vous ennemis, benissez ceux qui vous maudissent, faites bien à ceux qui vous haissent : & priez pour ceux qui vous courent sus, & vous persecutent.

45. Ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.

Afin que vous soyez enfans de vostre Pere qui est és cieux : car il fait leuer son soleil sur bons & mauuais, & enuoye la pluye sur iustes & iniustes.

46. Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι;

Car si vous aimez ceux qui vous aiment, quel salaire en aurez vous? Les peagers mesmes ne font-ils pas le mesme?

47. Καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν;

Et si vous faites accueil seulement à vos freres, que faites-vous d'auantage? les peagers mesmes ne font-ils pas aussi le semblable?

48. Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι.

Que donc vous soyez parfaits, comme vostre Pere qui est és cieux est parfait?

42. Qui

S. MATTHAEVS.

CAP. V.

42. Qui petit à te, da ei :& volenti mutuare à te, ne auertaris.

Giue to him that asketh/ and from him/ that woulde borow of thee / turne not away.

43. Audistis quia dictum est, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

Ye haue heard that it hath bene sayde / Thou shalt loue thy neighbour / and hate thine enemie.

44. Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros, *(benè precamini qui imprecantur vobis)* benefacite his qui oderunt vos : & orate pro persequentibus & calumniantibus vos.

But I say vnto you / Loue your enemies: blesse them that curse you: doe good to them that hate you / and praye for them which hurt you / and persecute you.

45. Vt sitis filii patris vestri qui in cælis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.

That ye may be the children of your Father that is in heauen : for hee maketh his sunne to arise on the euill / and the good/ and sendeth rayne on the iust/ and vniust.

46. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt?

For if ye loue them / which loue you / what reward shall you haue? Doe not the Publicanes euen the same?

47. Et si salutaueritis fratres vestros tantū, quid amplius facitis? nonne & ethnici hoc faciunt?

And if ye bee friendly to your brethren onely / what singular thing doe ye? Doe not euen the Publicanes likewise?

48. Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est.

Ye shall therefore be perfite / as your Father which is in heauen / is perfite.

S. Mattheus.

Das V. Capitel.

42. Gib dem der dich bittet/ vnd wende dich nicht von dem / der dir abborgen will.

Giff den som dig beder/ oc vent dig icke fra den/ som vil laane aff dig.

43. Ir habt gehört / daß gesagt ist/ du solt deinen nechsten lieben / Vnd deinen feind hassen.

I haffue hørt/ at det er sagd/ Du skalt elske din Neste/ Oc hade din Fiende.

44. Ich aber sage euch / Liebet eure feinde. Segenet die euch verfluchen. Thut wol denen die euch hassen. Bittet für die/ so euch beleidigen vnd verfolgen.

Men ieg siger eder/ Elsker eders Fiender. Velsigner dem som eder bande. Gører dem got/ som eder hade. Beder for dem/ som gøre eder skade / oc forfølge eder.

45. Auff daß jr kinder seidt euers Vaters im Himel. Denn er leßt seine Sonne auffgehen über die bösen vnnd über die guten/ vnd leßt regenen über gerechte vnd vngerechte.

Paa det i skulle vere eders Faders børn i Himmelen. Thi han lader sin Soel opgaa offuer de onde oc offuer de Gode/ oc lader regne offuer Retferdige oc Vretferdige.

46. Denn so jr liebet / die euch lieben / was werdet jr für lohn haben? Thun nicht dasselbe auch die Zölner?

Thi der som i elske dem / som eder elske/ Huad faa i da for Løn? Gøre icke oc saa Toldere det samme?

47. Vnd so jr euch nur zu euern brüdern freundlich thut/ was thut jr sonderlichs? Thun nicht die Zölner auch also:

Oc der som i eon holde eder venlige til eders Brødre/ Huad gøre i da besynderlige? Giøre icke Toldere oc lige saa.

48. Darumb solt jhr volkommen sein / gleich wie euer Vater im Himel volkommen ist.

Der faare skulle i vere fuldkomne/ lige som eders Fader i Himmelen er fuldkommen.

S. Mathaušs.

Kapitola V.

42. Akdo prosý tebe/day gemu. A kdoby chtěl wypůgčiti od tebe/neodwracůg se.

Thému ktory cie prośi/ day / áni odmawiay temu ktorychce v ciebie pożyczyc.

43. Slysseli gste že powědijno gest : Milowati budešs Bližnijho twého/a nenáwiděti budešs nepřjtele twého.

Slyszeliście iż powiedziano/ Bedzieśz milował bližniego twego/á bedzieśz miáł w nienawiści nieprzyiaciela twego.

44. Ale yáč wám prawjm: Milugte nepřátely wasse / a dobřečiňte těm kteřijž wás nenáwidij/ a modlte se zaprotiwnijky a za hánce wasse.

Ale ia wam powiedam/ Miluycie nieprzyiacioly wáśze / blogosławcie ty ktorzy was przeklináia/ dobrze czyńcie tym ktorzy was máia w nienawiści/modlcie sie za tymi ktorzy sie na was thargáia / y prześláduia was.

45. Abysste byli Synowé Otce wasscho kterýž gest w Nebesých/kterýž Sluncy swému welij wzchoditi na dobré y na zlé/a déšť dáwá na sprawedliwé y na nesprawedliwé.

Abyście byli synmi oycá wáśzego ktory iest na niebie : ábowiem to spráwuie/iż wschodzi słońce iego ná złe y ná dobre/ yspuszcza deśzcz ná sprawiedliwe y ná nie sprawiedliwe.

46. Neb milugeteli ty kteřijž wás milugij / yakau odplatu mijti budete? zdaliž y zgewnij hřijssnijcy tehož nečinij?

Abowiem ieślibyście miłowáli ty co was miluia/coż zá zápłathe miec bedziecie? a zaz y celnicy tego nieczynia?

47. A budeteli pozdrawowati toliko Bratřij swých/ což wijce činijte? wssak y Pohané to činij?

A ieślibyście tylko brácia wasze łáskáwie przyimowali/Coż wiecey czynicie? A zaż y celnicy ták nie czynia?

48. Protož wy budete dokonalij/yako y Otec wáss Nebeský dokonalý gest.

Badźcie wy tedy doskonáli / iáko ociec wasz ktory iest w niebie doskonałym iest.

ו

1 חזורו דין בזדקתכון דלא תעבדוניה קדם בני נשא איך דתתחזון להון ואן לא אגרא לית לכון לות אבוכון דבשמיא:

Guardate di non far la Vostra limosina in presentia de gli huomini, per esser riguardati da loro, altrimenti Voi non ne hauerete premio appresso il Padre Vostro, che è ne cieli.

2 אמתי הכיל דעבד אנת זדקתא לא תקרא קרנא קדמך איך דעבדין נסבי באפא בכנושתא ובשוקא איך דנשתבחון מן בני נשא ואמין אמר אנא לכון דקבלו אגרהון:

Quando dunque tu fai la limosina, non ti far sonare la tromba innanzi, come fanno gli hipocriti ne le sinagoghe e ne le piazze, per essere stimati da gli huomini. Io Vi dico in Verita che ne riportano il premio loro.

3 אנת דין מא דעבד אנת זדקתא לא תדעי סמלך מנא עבדא ימינך:

Ma quando tu fai la limosina, non sappia la tua sinistra quel che fa la tua destra.

4 איך דתהוא זדקתך בכסיא ואבוך דחזא בכסיא הו יפרעך בגליא:

Accioche la tua limosina sia in occulto, e il Padre tuo che Vede in occulto, te la rendera in palese.

5 ומא דמצלה אנת לא תהוא איך נסבי באפא דרחמין למקם בכנושתא ובזויתא דשוקא למצליו דנתחזון לבני נשא ואמין אמר אנא לכון דקבלו אגרהון:

Et quando tu fai oratione, non sii come gli hipocriti. Perche essi amano d'orare stando ne le congregationi, e ne capi de le piazze, per esser Veduti da gli huomini. Io Vi dico in Verita, che riceueno la lor mercede.

6 אנת דין אמתי דמצלא אנת עול לתונך ואחוד תרעך וצלא לאבוך דבכסיא ואבוך דחזא בכסיא יפרעך בגליא:

Ma tu quando fai oratione, entra ne la tua camera: e chiusa la tua porta, fa oratione al Padre tuo, che è in occulto: e tuo Padre che Vede in occulto, ti rendera in palese.

ו

1 התבוננו פן צדקתכם תתנו לפני אנשים להראות להם כי אינכם כל שכר תקחו מאביכם אשר בשמים הוא:

Mirad que no hagays vuestra limosna delante de los hombres, paraque seays mirados dellos: de otramanera no aureys salario acerca de vuestro Padre que está en los cielos.

2 וכי תתן צדקה אל תתקע בשופר לפניך כמו חנפים יעשו בעדות ובחוצות למען יכבדון מן האנשים אמן אומר אנכי לכם לקחו את שכרם:

Pues quando hazes limosna, no hagas tocar trompeta delante de ti, como hazen los hypocritas, en las Synogas y en las plaças, para ser estimados de los hombres: decierto os digo que ya tienen su salario.

3 ואתה אם תתן צדקה לא תדע ידך השמאלית מה תעשה הימינית:

Mas quando tu hazes limosna, no sepa tu yzquierda loque haze tu derecha:

4 למען תהי צדקתך בסתר ואביך רואה בסתר הוא ישלם לך בגלוי:

Que sea tu limosna en secreto: y tu Padre, que mira en lo secreto, el te pagará en publico.

5 ואם תתפלל לא תהיה כמו חנפים כי חפצם במקהלות ובפנות החוצות לעמד ולהתפלל אשר יראו לאנשים אמן אומר אני לכם כי גם הם לקחו את שכרם:

Y quādo oráres, no seas como los hypocritas: porq̄ ellos aman el orar en los ayuntamientos, y en los cantones de las calles en pie: paraque sean vistos. Decierto que ya tienen su salario.

6 ואתה אם תתפלל בא אל חדרך וסגר דלתך והתפלל אל אביך אשר בסתר הוא ואביך רואה בסתר ישלם לך בגלוי:

Mas tu, quando oras, entrate en tu camara: y cerrada tu puerta, ora à tu Padre, que esta en secreto: y tu Padre que vee en lo secreto, te pagará en publico.

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Prenez garde que vous ne faciez vostre aumosne deuant les hommes, pour estre regardés d'iceux: autrement vous n'aurez point de salaire vers vostre Pere qui est és cieux.

2. Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

Quand donc tu feras aumosne, ne fai point sonner la trompette deuant toi, ainsi que font les hypocrites és synagogues & és rues, afin qu'ils en soyẽt honorés par les hommes: enverité ie vous di, qu'ils reçoiuent leur salaire.

3. Σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου.

Mais quand tu fais aumosne, ta main gauche ne sache ce que fait ta droite.

4. Ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Afin que ton aumosne soit en secret, & ton Pere qui te voit en secret, le te rendra a descouuert.

5. Καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

Et quand tu prieras, ne sois point comme les hypocrites: car ils aiment de prier en se tenant debout és synagogues & és coins des rues: afin qu'ils soyent veus des hommes: en verité ie vous di, qu'ils reçoiuent leurs salaire.

6. Σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Mais toi, quand tu pries, entre en ton cabinet, & ayant ferme ton huis, prie ton Pere qui est en secret: & ton Pere qui te voit en secret, le te rendra à descouuert.

CAP. VI.

ATtendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrẽ vestrum qui in cælis est.

Take heed that ye giue not your almes before men / to be seene of them / or els ye shal haue no rewarde of your Father which is in heauen.

2. Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & in vicis, ut honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam

Therefore when thou giuest thine almes / thou shalt not make a trumpet to be blowen before thee / as the hypocrytes doe in ẏ Synagogues and in the streetes / to be praysed of men. Verely I say vnto you / they haue their rewarde.

3. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.

But when thou doest thine almes / let not thy left hand knowe what thy right hand doeth.

4. Vt sit eleemosyna tua in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

That thine almes may be in secrete / and thy Father that seeth in secrete / he will rewarde thee openly.

5. Et cum oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem suam.

And when thou prayest / be not as the hypocrites: for they loue to stand / and pray in the Synagogues / and in the corners of the streetes / because they would bee seene of men. Verely I say vnto you / they haue their rewarde.

6 Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuũ in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi.

But when thou prayest / enter into thy chamber: & when thou hast shut thy doore / pray vnto thy Father which is in secret / & thy Father which seeth in secret / shall rewarde thee openly.

Das VI. Capitel.

Habt acht auff euer Allmosen / daß jr die nicht gebet für den Leuten / daß jr von jhnen gesehen werdet / Jr habt anders keinen Lohn bey euerm Vater im Himel.

Giffuer act paa eders Almisser / at i icke giffue dem faar Menniſken / at i kunde ansees faar dem / I haffue ellers ingen Løen hoss eders Fader i Himmelen.

2. Wenn du nun Almosen gibst / solt du nicht lassen für dir posaunen / wie die Heuchler thun / in den Schulen vnd auff den gassen / Auff daß sie von den Leuten gepreiset werden / Warlich ich sage euch / sie haben jren lohn dahin.

Naar som du nu giffuer din Almisse / da skaltu icke lade blæse i basune faar dig / som Oyenskalcke gøre i Scholer oc paa gader / paa det at de kunde rosis aff Folcket. Sandelige siger ieg eder / de haffue deris Løen borte.

3. Wenn du aber Almosen gibst / so laß deine lincke hand nicht wissen / was die rechte thut.

Men naar som du giffuer Almisse / Da lad din venstre haand icke vide / huad din høyre gør.

4. Auff daß dein Allmosen verborgen sey / vnnd dein Vater / der in das verborgen sihet / wirdt dirs vergelten öffentlich.

Paa det at din Almisse skal vere hemmelige / oc din Fader / som seer i londom / skal betale dig obenbare.

5. Vnd wenn du betest / solt du nicht sein wie die Heuchler / die da gerne stehen vnd beten in den Schulen / vnnd an den ecken auff den Gassen / auff daß sie von den Leuten gesehen werden. Warlich ich sage euch / sie haben jren lohn dahin.

Naar du giør din bøn / skalt du icke vere som Oyenskalcke / som gerne staa oc bede i Scholer / oc paa hiørner oc paa gader / at de kunde sees aff Folcket. Sandelige siger ieg eder / de haffue deris Løn borte.

6. Wenn aber du betest / so gehe in dein Kämmerlein / vnd schleuß die Thür zu / vnnd bete zu deinem Vater im verborgen / vnd dein Vater der in das verborgen sihet / wirdt dirs vergelten öffentlich.

Men naar du beder / Da gack ind i dit Kammer / ock lockdørren til / oc bed til din Fader i løndom / oc din Fader / som seer i løndom / skal betale dig det obenbare.

Kapitola VI.

PJlně se warůgte / abyſſte Almužny waſſý nedáwali před Lidmi / abyſſte byli widijni od nich / ginák nebudete mijti odplaty v Otce waſſeho / kterýž gest w Nebeſých.

STrzeżcie sie / ábyście iáłmużny wászey nie czynili przed ludźmi / dla tego ábyście byli widzeni od nich / boinaczey zápláty mieć nie bedziecie v oycá wászego ktory iest ná niebie.

2. Protož když dáwáš Almužnu / netrub před ſebau / yako Pokrytcy činij w Sſkolách a na Vlicech / aby ſlaweni byli od Lidij: Amen prawijm wám / žeť ſau wzali odplatu ſwau.

Gdy thedy czynisz iáłmużnę / nie każ przed soba trąbić / iako pokrzyci ludzie czynia w bożnicach y po vlicach / aby byli w dobrym mniemaniu v ludzi / Záprawdę powiedam wam / biora zapłátę swoię.

3. Ale ty když dáwaš Almužnu / ať newij Lewice twá / co činij Prawice twá.

A gdy ty czynisz iáłmużnę / niechay nie wie lewicá twoiá / co práwica twoiá czyni.

4. Tak aby Almužna twá byla w ſkrytě / a Otec twůg kterýž widij w ſkrytě / odplatijť tobě.

Aby iáłmużná twoiá byłá w skrytości / á ociec twoy kthory obaczá w skrytości / on odda tobie iáwnie.

5. A když ſe modlijte / Nebýwayte yako Pokrytcy / kteřijž obyčeg magij w Sſkolách a na Vlicech Rynkůw ſtogijce modliti ſe / aby byli widijni od Lidij Zagiſté prawijm wám / wzaliť gſau odplatu ſwau.

A gdy sie modlisz / nie badź táko pokrycí ludzie / ábowiem oni w zgromádzeniu y ná rogách vlic stoiąc radzi sie modla / áby sie vkázáli ludziam: Záprawdę wam powiedam / iż biora za płátę swoię.

6. Ale když ſe modlijš / wegdi do Pokogijka twého / a zawra dwéřc twé / modliž ſe Otcy twému w ſkrytě / a Otec twůg kterýž widij w ſkrytě / odplatij tobě.

Ale thy gdy sie modlisz / wnidź do pokoiu swe[o] / á záwárszy drzwi swoie / proś oycá twego ktory iest w skrytości: á ociec twoy kthory obaczá w skrytości / odda tobie iáwnie.

ו

7 וּמָא דִּמְצַלֵּא אַנְתּוּן לָא הֲוַיְתּוּן מְפַקְּקִין אַיְךְ חַנְפֵּא דְּסָבְרִין גֵּיר דְּבַמְמַלְּלָא סַגִּיאָא מֶשְׁתַּמְעִין׃

E quando voi orate, non usate vane diceríe, come fanno i Gentili: perche pensano di dever essere esauditi per le lor molte parole.

8 לָא הָכִיל תֶּדְמוּן לְהוּן אֲבוּכוּן גֵּיר יָדַע מָנָא מֶתְבְּעֵא לְכוּן עַד־לָא תֶּשְׁאֲלוּנָיְהִי׃

Non siate dunque simili à essi, percioche il Padre vostro sa di che cose havete bisogno, prima che voi glie le domandiate.

9 הָכַנָּא צַלּוֹ אַנְתּוּן אֲבוּן דְּבַשְׁמַיָּא יִתְקַדַּשׁ שְׁמָךְ׃

Voi dunque orate in questo modo, Padre nostro che sei ne cieli, sia santificato il tuo Nome.

10 תֵּאתֵא מַלְכוּתָךְ יֶהְוֵא צֶבְיָנָךְ אַיְכַנָּא דְּבַשְׁמַיָּא אַף בְּאַרְעָא׃

Venga il tuo Regno, Sia fatta la tua volonta, si come in cielo cosi ancora in terra.

11 הַב־לַן לַחְמָא דְּסוּנְקָנַן יַוְמָנָא׃

Dacci hoggi il nostro pane cotidiano.

12 וַשְׁבּוֹק לַן חַוְבַין אַיְכַנָּא דְּאַף חְנַן שְׁבַקְן לְחַיָּבַין׃

E rimetticii nostri debiti, si come ancor noi gli rimettiamo a i nostri debitors.

13 וְלָא תַעֲלַן לְנֶסְיוּנָא אֶלָּא פַצַּן מִן בִּישָׁא מֶטּוּל דְּדִילָךְ הִי מַלְכוּתָא וְחַיְלָא וְתֶשְׁבּוּחְתָּא לְעָלַם עָלְמִין׃

E non ci indurre in tentatione: ma liberaci dal male. Percioche tuo è il regno, e la potentia, e la gloria in sempiterno, Amen.

14 אֶן גֵּיר תֶּשְׁבְּקוּן לִבְנַי־נָשָׁא סַכְלְוָתְהוּן נֶשְׁבּוֹק אַף לְכוּן אֲבוּכוּן דְּבַשְׁמַיָּא׃

Per il che, se voi rimetterete à gli huomini le loro offese, il Padre vostro celeste le rimettera ancor à voi.

15 אֶן דֵּין לָא תֶּשְׁבְּקוּן לִבְנַי־נָשָׁא אַף לָא אֲבוּכוּן שָׁבֵק לְכוּן סַכְלְוָתְכוּן׃

Ma se voi non rimettete a gli huomini le loro offese, ne anco il Padre vostro rimettera le vostre offese a voi.

ו

7 אִם תִּתְפַּלְלוּ אַל תְּבַטְּאוּ כְּמוֹ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יַחְשְׁבוּ כִּי בְּרֹב דִּבְרֵיהֶם יִשָּׁמֵעוּ׃

Y orando, no seays prolixos, como los ethnicos, que piensan que por su parleria serán oydos.

8 עַל־כֵּן לֹא תִדְמוּ לָהֶם כִּי־יוֹדֵעַ אֲבִיכֶם מַה צָרְכְּכֶם בְּטֶרֶם תִּשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ דָּבָר׃

No hos hagays pues semejantes à ellos. porque vuestro Padre sabe de que cosas teneys necessidad, antes que vosotros le pidays.

9 עַל־כֵּן כֹּה תִתְפַּלְלוּ אַתֶּם אָבִינוּ אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם יִקָּדֵשׁ שְׁמֶךָ׃

Vosotros pues orareys ansi: Padre nuestro q̃ estás en los cielos, Sea sanctificado tu Nõbre.

10 תָּבוֹא מַלְכוּתֶךָ יְהִי רְצוֹנְךָ כַּאֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם וְכֵן בָּאָרֶץ׃

Venga tu Reyno. Sea hecha tu volundad, como en el cielo, ansi tambien en la tierra.

11 לַחְמֵנוּ דְּבַר יוֹם תֶּן לָנוּ הַיּוֹם׃

Danos oy nuestro pan quodidiano.

12 וּסְלַח לָנוּ אֶת־חוֹבוֹתֵינוּ כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ סוֹלְחִים לְבַעֲלֵי חוֹבוֹתֵינוּ׃

Y sueltanos nuestras deudas, como tambien nosotros soltamos à nuestros deudores.

13 וְאַל תְּבִיאֵנוּ בְּנִסָּיוֹן כִּי־אִם הַצִּילֵנוּ מֵרָע כִּי־לְךָ הַמַּלְכוּת וְהַגְּבוּרָה וְהַכָּבוֹד לְעוֹלָם וָעֶד אָמֵן׃

Y no nos metas en tentacion: mas libranos de mal: porque tuyo es el Reyno, y la potencia, y la gloria, por todos los siglos. Amen.

14 וְאִם תִּסְלְחוּ לָאֲנָשִׁים אֶת־חַטֹּאתָם וְגַם יִסְלַח לָכֶם אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם׃

Porque si soltardes à los hombres sus offensas, soltaroshá tambien à vosotros vuestro Padre celestial.

15 וְאִם אֵינְכֶם תִּסְלְחוּ לָאֲנָשִׁים אֶת־חַטֹּאתָם גַּם לֹא אֲבִיכֶם יִסְלַח אֶת־חַטֹּאתֵיכֶם׃

Mas sinó soltardes à los hombres sus offensas, tampoco vuestro Padre os soltará vuestras offensas.

ϛ'.

7. Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται.

Or quand vous priez, n'usez point de vaines redites, comme les Payens: car ils cuident estre exaucés par long parler.

8. Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

Ne leur ressemblez donc point: car vostre pere sait de quoi vous auez besoin, deuant que vous le lui demandiez.

9. Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου.

Vous donc priez ainsi, Nostre Pere qui es és cieux, ton Nom soit sanctifié.

10. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ton regne viene. Ta volonté soit faite ainsi en la terre comme au ciel.

11. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.

Donne-nous auiourd'hui nostre pain quotidien.

12. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

Et nous quitte nos dettes, comme aussi nous les quittons à nos detteurs.

13. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Et ne nous indui point en tentation, mais nous deliure du malin. Car à toi est le regne, & la puissance, & la gloire à iamais, Amen.

14. Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος.

Car si vous quittez aux hommes leurs offenses, aussi vostre Pere celeste vous quittera les vostres.

15. Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Mais si vous ne quittez point aux hommes leurs offenses, aussi vostre Pere ne vous quittera point vos offenses.

CAP. VI.

7. Orantes autem, nolite multum loqui, ſicut ethnici, putant enim quod in multiloquio ſuo exaudiantur.

Alſo when ye pray / vſe no vaine repetitions as the heathen: for they thinke to bee heard for their much babbling.

8. Nolite ergo aſſimilari eis, ſcit enim pater veſter quid opus ſit vobis, antequam petatis eum.

Be ye not like them therefore: for your Father knoweth whereof ye haue neede / before ye aſke of him.

9. Sic ergo vos orabitis, Pater noſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum.

After this maner therefore pray yee / Our Father which art in heauen / halowed be thy Name.

10 Adveniat regnũ tuum. Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra.

Thy kingdome come. Thy wil be done euen in earth as it is in heauen.

11. Panem noſtrum ſuperſubſtantialẽ da nobis hodie.

Giue vs this day our daily bread.

12. Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

And forgiue vs our dettes / as we alſo forgiue our detters.

13. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. (*Quia tuum eſt regnũ, & potentia, & gloria, in ſecula ſeculum.*) Amen.

And leade vs not into tentation / but deliuer vs from euill: for thine is the kingdome / and the power / & the glory for euer / Amen.

14. Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum: dimittet & vobis pater veſter cæleſtis delicta veſtra.

For if ye do forgiue men their treſpaces / your heauenly Father will alſo forgiue you.

15. Si autem non dimiſeritis hominibus: nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.

But if ye do not forgiue men their treſpaces / no more will your Father forgiue you your treſpaces.

Das VI. Capitel.

7. Vnd wenn jr betet / ſolt jr nicht vil plappern / wie die Heiden / Denn ſie meinen / ſie werden erhöret / wenn ſie vil wort machen.

Oc naar i bede / da ſkulle i icke bruge mange ord / ſom Hedninge / Thi de mene / at de bliffue bønhørde / naar de bruge mange ord.

8. Darumb ſolt jr euch jnen nicht gleichen / Euer Vater weiß / was jr bedörffet / ehe denn jr jn bittet.

Der faare ſkulle i icke gøre eder lige ved dem / Eders Fader veed / huad i haffue behoff / før end i bede hannem.

9. Darumb ſolt jr alſo beten: Vnſer Vater in dem Himel. Dein Name werde geheiliget.

Der faare ſkulle i ſaa bede. Vor Fader i Himmelen. Helligt vorde dit Naffn.

10. Dein Reich komme. Dein Wille geſchehe / auff Erden / wie im Himel.

Tilkomme dit Rige. Vorde din Villie / paa Jorden ſom i Himmelen.

11. Vnſer täglich Brodt gib vns heute.

Giff oſſ i dag vort daglige Brød.

12. Vnd vergib vns vnſere ſchulde / wie wir vnſern Schuldigern vergeben.

Oc forlad oſſ vor ſkyld / ſom wi forlade vore Skyldener.

13. Vnd füre vns nicht inn verſuchung. Sondern erlöſe vns von dem übel. Denn dein iſt das Reich / vnd die Krafft / vnd die Herrligkeit inn ewigkeit / Amen.

Oc leed oſſ icke i friſtelſe. Men frelſſ oſſ fra ont. Thi Rigit er dit / oc Krafft / oc herlighed i ewighed / Amen.

14. Denn ſo jhr den menſchen jhre feile vergebet / ſo wirdt euch euer himliſcher Vater auch vergeben.

Thi at forlade i Menniſken deris brøſt / Da ſkal eder Himmelſke Fader oc forlade eder.

15 Wo jr aber den Menſchen jhre feile nit vergebet / ſo wirdt euch euer Vater eure feile auch nicht vergeben.

Men forlade i Menniſken icke deris brøſt / da ſkal oc eder Fader icke forlade eder eders brøde.

Kapitola VI.

7. Modlijce ſe pak nemluwte mnoho / yako Pohané činij neb ſe domnijwagij / žeby we mnohém mluwenij ſwém byli vſlyſſáni.

A modląc ſię / nie bądźcie wielomowni / iáko pogáni: ábowiem ci oni mniemáią / iż będą wyſłuchani dla oney ſwey wielomowności.

8. Protož nepřirownáwayte ſe gim / nebo wij Otec wáš čeho wám geſt potřebij / prwé nežli byſſte ho proſyli.

Nie bądźcie tedy im podobnymi: ábowiem ci wie ociec wáſz czego po trzebniecie pierwey niż byście go prosili.

9. A protož wy takto ſe budete modliti: Otče náš / kterýž gſy w Nebeſých. Oſwěť ſe Gméno twé.

Wy tedy thák ſię módlćie Oycze náſz ktory ieſteś w niebie / Swięć ſię imię twoie.

10. Přide Králowſtwij twé Bude wůle twá / yako w Nebi tak y na Zemi.

Przydź kroleſtwo twoie / Bądź wola twa iáko w niebie ták y ná ziemi.

11. Chléb náš nad podſtatnij day nám dnes.

Chlebá náſzego powſzedniego day nam dźiśia.

12. A odpuſť nám naſſe winny / yakož y my odpauſſtijme naſſým winnijkům.

Y odpuść nam náſze winy / iáko y my odpuſzczámy náſzym winowáycom.

13. Newwode nás pokuſſenij: Ale zbaw nás od zlého (nebo twé geſt Králowſtwij / a Moc / y Sláwa na wěky) Amen.

Y nie wwodź nas ná pokuſzenie / Ale nas zbaw ode złego / Abowiem twoie ieſt kroleſtwo / y moc / y chwalá ná wieki / Amen.

14. Nebo budeteli odpauſſtěti Lidem hřijchy gegich / odpuſtijť y wám Otec wáš Nebeſký hřijchy waſſe.

Bo ieśliże odpuśćićie ludźiam vpadki ich / odpuści theż wam ociec wáſz on niebieſki.

15. Pakli nebudetewy odpauſſtěti Lidem / aniž Otec wáš odpuſtij wám hřijchů waſſých.

Ale ieſli nie odpuśćićie ludźiam vpadkow ich / y ociec wáſz nie odpuści wam vpadkow wáſzych.

ו

16 אמתי דין דצימין אנתון לא תהוון כמיריא איך נסבי באפא מחבלין גיר פרצופיהון איך דית דיתחזון לבני נשא דצימין ואמין אמר אנא לכון דקבלו אגרהון:

Appresso quando voi digiunate, non siate tristi ne l'aspetto, come gl'hipocriti perche essi transfigurano le lor faccie, per mostrare à gli huomini che digiunano. Io vi dico in verita ch'essi riportano la lor mercede.

17 אנת דין מא דצאם אנת אשיג אפך ומשוח רישך:

Ma tu, quando digiuni, vngiti il capo, e lauati la faccia.

18 איך דלא תתחזא לבני נשא דצאם אנת אלא לאבוך דבכסיא ואבוך דחזא בכסיא הו יפרעך:

Accioche non apparisca à gli huomini che tu digiuni, ma al Padre tuo che è in occulto: e il Padre tuo che vede in occulto, ti rendera in palese.

19 לא תסימון לכון סימתא בארעא אתר דססא ואכלא מחבלין ואיכא דגנבא פלשין וגנבין:

Non vi accumulate tesori qua giu in terra, doue la ruggine e la tignuola corrompe, e doue i ladri cauano e furano.

20 אלא סימו לכון סימתא בשמיא איכא דלא ססא ולא אכלא מחבלין ואיכא דגנבא לא פלשין ולא גנבין:

Ma accumulateui de tesori in cielo, doue ne ruggine, ne tignuola corrompe: e doue i ladri non cauano, ne furano.

21 איכא גיר דאיתיה סימתכון תמן הו ואף ל לבכון:

Imperoche doue è il vostro tesoro, iui sara etiandio il cuor vostro.

22 שרגא דפגרא איתיה עינא אן עינך הכיל תהוא פשיטא אף כלה פגרך נהיר הו:

La lucerna del corpo è l'occhio: adunque se l'occhio tuo sara semplice, tutto il tuo corpo sara luminoso.

ו

16 ואם תצומו לא תהיו כחנפים קודרים כי יכהו את פניהם להראות לאנשים אם צמים אמן אומר אני לכם כי לקחו שכרם:

Y quando ayunays, no seays como los hypocritas austeros, que demudan sus rostros para parecer à los hombres que ayunan. De cierto os digo, que ya tienen su salario.

17 ואתה אם תצום תסוך את ראשך ואת פניך תרחץ:

Mas tu, quando ayunas, vnge tu cabeça, y laua tu rostro.

18 אשר לא תראה לאנשים צמים כי אם לאביך אשר בסתר הוא ואביך אשר רואה בסתר ישלם לך בצהרים:

Para no parecer à los hombres que ayunas, sino à tu Padre que está en secreto: y tu Padre que vee en lo secreto, te pagará en publico.

19 אל תאצרו לכם אוצרות על הארץ אשר שם סיס ועש ישחיתו או באשר גנבים יחתרו ויגנבו:

No hagays thesoros en la tierra, donde la polilla y el orin corrompe: y donde ladrones minan, y hurtan.

20 אצרו לכם אוצרות בשמים אשר שם סיס ועש לא ישחיתו ואשר שם גנבים לא יחתרו ויגנבו:

Mas hazeos thesoros en el cielo, donde ni polilla ni orin corrompe: y donde latrones no minan ni hurtan.

21 כי איפה הוא אוצרכם שם יש גם לבבכם:

Porque donde estuuiere vuestro thesoro, alli estará vuestro coraçon.

22 הנר גופך יש העין ואם עינך תמה תהיה כל גופך יאה:

El candil del cuerpo es el ojo: ansique si tu ojo fuere sincero, todo tu cuerpo será luminoso.

ϛʹ.

16. Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

Et quand vous iusnerez, ne deuenez point d'vn regard triste, comme les hypocrites car ils se rendent tous desfaits de visage, afin qu'il apparoisse aux hommes qu'ils iusnent: en verité ie vous di, qu'ils reçoiuent leur salaire.

17. Σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλήν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι.

Mais toi, quand tu iusnes, oing ton chéf, & laue ta face.

18. Ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Afin qu'il n'apparoisse point aux hommes que tu iusnes, mais à ton Pere qui est en secret: & ton Pere qui te voit en secret, le te rendra à descouuert.

19. Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι.

Ne vous amassez point de thresors en la terre, où la tigne & la rouillure gaste tout, & là où les larrons percent & desrobbent.

20. Θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν.

Mais amassez-vous des thresors au ciel, la où la tigne & la rouillure ne gastent rien, & là où les larrons ne percent ni ne desrobbent.

21. Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.

Car là où est vostre thresor, la aussi sera vostre cœur.

22. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται.

L'œil est la lumiere du corps: si donc ton œil est simple, tout ton corps sera esclairé.

CAP. VI.

16. Cum autem ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes, exterminant enim facies ſuas, ut appareāt hominibus ieiunantes. Amen dico vobis quia receperunt mercedem ſuam.

Moreouer/ when ye faſt/ looke not ſowre as the hypocrites: for they diſfigure their faces/ that they might ſeeme vnto men to faſt. Verely I ſay vnto you/ that they haue their reward.

17. Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava:

But when thou faſteſt/ enoint thine head/ and waſh thy face.

18. Ne videaris hominibus ieiunans, ſed patri tuo qui eſt in abſcondito: & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.

That thou ſeeme not vnto men to faſt/ but vnto thy Father which is in ſecret: and thy Father which ſeeth in ſecret/ will rewarde thee openly.

19. Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra: ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur.

Lay not vp treaſures for your ſelues vpon the earth/ where the moth and canker corrupt/ and where theeues dig through/ and ſteale.

20. Theſaurizate autem vobis theſauros in cælo: ubi neque ærugo neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt nec furantur.

But lay vp treaſures for your ſelues in heauen/ where neither the moth nor canker corrupteth/ and where theeues neither dig through/ nor ſteale.

21. Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.

For where your treaſure is/ there wil your heart be alſo.

22. Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex: totum corpus tuum lucidum erit.

The light of the bodie is the eye: if then thine eye be ſingle/ thy whole bodye ſhalbe light.

Das VI. Capitel.

16. Wenn jhr faſtet/ ſolt jhr nicht ſauer ſehen/ wie die Heuchler/ denn ſie verſtellen jr angeſicht/ auff daß ſie für den leuten ſcheinen mit jrem faſten. Warlich ich ſage euch/ ſie haben jhren lohn dahin.

Naar i faſte/ da ſkulle i icke holde eder ilde/ ſom Oyenſkalcke/ Thi de foruende deris anſict/ At de kunde ſynes faar Menniſken met deris faſte. Sandelige ſiger ieg eder/ de haffue deris Løn borte.

17. Wenn du aber faſteſt/ ſo ſalbe dein Haupt/ vnd waſche dein angeſicht.

Men naar du faſter/ da ſalue dit hoffuit/ oc to dit anſict.

18. Auff daß du nicht ſcheineſt für den Leuten mit deinem faſten/ ſondern für deinem Vater/ welcher verborgen iſt/ vnd dein Vater/ der inn das verborgen ſihet/ wirdt dirs vergelten öffentlich.

At du ſkalt icke ſynes faar Folcket met din Faſte/ Men faar din Fader/ ſom er ſkiult/ Oc din Fader/ ſom ſeer i løndom ſkal betale dig obenbare.

19. Jr ſolt euch nicht Schätze ſamlen auff Erden/ da ſie die Motten vnd der Roſt freſſen/ vnd da die Diebe nachgraben vnd ſtelen.

I ſkulle icke ſamle eder Ligende fæ paa Jorden/ ſom Møl ob Ruſt æde dem/ oc der ſom Tyffue graffue der effter oc ſtiele dem.

20. Sammlet euch aber Schätze im Himel/ da ſie weder motten noch roſt freſſen/ vnd da die Diebe nicht nachgraben/ noch ſtelen.

Men ſamler eder Ligende fæ i Himmelen der ſom huercken møl oc ey ruſt æde dem/ oc der ſom Tyffue icke graffue der effter/ oc ey ſtiele dem.

21. Denn wo euer ſchatz iſt/ da iſt auch euer hertz.

Ti huor ſom eders Ligende fæ er/ der er oc eders hierte.

22. Das Auge iſt des Leibs liecht. Wenn dein auge einfeltig iſt/ ſo wirdt dein gantzer leib liecht ſein.

Øyet er legemens Liuſſ. Naar dit øye er enfoldigt/ da bliffuer alt dit Legeme liuſt.

Kapitola VI.

16. A když ſe poſtijte/ nebywayte yako Pokrytcy ſmutnij/ neboť poſſmutňugij Twářij ſwých/ aby wědomé bylo lidem že ſe poſtij. Giſtě prawijm wám wzalit gſau odplatu ſwau.

A gdy pośćićie nie bądźćie iáko pokrycі ludźie ſmethney twarzy: Abowiem oni twarzy ſwoie odmieniaia áby ſie ludźiom zdáło iż poſzcza: Záprawdę wam powiedám/ żeċbiora zapłate ſwoie.

17. Ty pak když ſe poſtijſs/ pomaž hlawy twé/ a twář twau vmeg.

Ale ty gdy pośćiſz/ pomáż głowe twoie/ y vmyi oblicże twoie.

18. Aby ſe nezdál lidem že ſe poſtijſs/ ale Otcy twemu kterýž geſt w ſkrytě: a Otec twuog kterýž widij w ſkrytě/ odplatij tobě.

Aby nie było iáwno ludźiom iż poſćiſz/ ale oycu twoiemu ktory w ſkrytośći ieſt: a oćiec twoy ktory obacża w ſkrytośći/ odda tobie iáwnie.

19. Neſkládayte ſobě Pokladůw w Zemi/ kdežto Rez a Mol kazý/ a kdež zlodějij wykopáwagij a kradau.

Nie ſkarbćie ſobie ſkarbow ná ziemi/ gdźie mol y rdzá kázi/ y gdźie złodźieie wy kopywáia y krádna.

20. Ale ſkládayte ſe obě poklady w Nebi/ kdežto ani Rez/ ani Mol kazý/ a kdežto zlodějij newykopáwagij ani pokrádagij.

Ale ſkarbćie ſobie ſkarby na niebie/ gdźie ani mol/ áni rdza kázi/ gdźie thez złodźieie nie wykopáia/ y nie vkrádna.

21. Neb kde geſt Poklad twuog/ tu geſt y Srdce twé.

Abowiem gdźie ieſt ſkarb wáſz/ tám będźie y ſerce waſze.

22. Swijce těla twého/ geſtiť Oko twé. Budeli oko twé ſproſtné/ wſſeckno tělo twé ſwětlé bude.

Oko ieſtći świátłem ćiálá/ ieſliby tedy było proſte oko twoie/ wſzytko ćiało twoie świátłe będźie.

ו

23 אן דין עינך תהוא בישא כלה פגרך חשוכא יהוא אן הכיל נוהרא דבך חשוכא הו חשוכך כמא יהוא:

Ma se il tuo occhio sara maligno, tutto il corpo tuo sara tenebroso. Se adunque il lume che è in te, è tenebre, esse tenebre quanto saranno grandi?

24 לא אנש משכח לתרין מרון למפלח או גיר לחד יסנא ולאחרנא ירחם או לחד ייקר ולאחרנא ישוט לא משכחין אנתון לאלהא למפלח ולממונא:

Niuno può seruire a due signori, perche ò egli odiara l'vno & amara l'altro: o ad vno s'accostara, e l'altro sprezzara. Voi non potete seruire à Dio & à mammona.

25 מטול הנא אמר אנא לכון לא תאצפון לנפשכון מנא תאכלון ומנא תשתון ולא לפגרכון מנא תלבשון לא הות נפשא יתירא מן סיברתא ופגרא מן לבושא:

Per questo io vi dico, Non vi pigliate affanno per la vita vostra, di che habbiate a mangiare, e di che habbiate a beuere: ne per il vostro corpo, di che v'habbiate a vestire. La vita non è ella piu che'l vitto? e il corpo piu che'l vestimento?

26 חורו בפרחתא דשמיא דלא זרעין ולא חצדין ולא חמלין באוצרא ואבוכון דבשמיא מתרסא להון לא הא אנתון מיתרין אנתון מנהון:

Riguardate gli vccelli del cielo, che non seminano, ne mieteno, ne raccoglieno, ne granai: e pur il vostro Padre celeste gli nutrisce: non sete voi da piu di quelli?

27 מנו דין מנכון דיאצף משכח למוספו על קומתה אמתא חדא:

E chi è di voi che col suo sollecito pensare, possa aggiugnere alla sua statura vn mezzo braccio?

28 ועל לבושא מנא יצפין אנתון אתבקו בשושנא דדברא איכנא רבין דלא לאין ולא עזלין:

E del vestimento perche vi pigliate voi affanno? Imparate come i gigli del campo crescono, che non lauorano, ne filano.

ו

23 ואם עינך רעה תהיה גם כל גופך יאפל ואם האור אשר בך חשך הוא ובמה החשך יהיה:

Mas si tu ojo fuere malo, todo tu cuerpo será tenebroso. Ansique si la lumbre que en ti ay, son tinieblas, quantas seran las mismas tinieblas.

24 איש לא יוכל את־שנים אדונים לעבוד כי־את־אחד ישנא ואת־אחר יאהב או באחד ידבק ואת־אחר ימאס לא תוכלו לעבד את־האלהים ואת־ממונא:

Ninguno puede seruir à dos sennores: porque o aborrecerá àl vno: y amará àl otro: o se llegará àl vno, y menospreciará àl otro. No podeys servir à Dios, y à Mammon.

25 על־כן אמר אני לכם אל־תדאגו לנפשכם מה־תאכלו ומה־תשתו ולא לגופכם מה־תלבשו הלא הנפש יותרת היא מאכל והגוף יותר מבגד:

Portando os digo, No os congoxeys, por vuestra vida, que aueys de comer, o que aueys de beuer: ni por vuestro cuerpo, que aueys de vestir. La vida no es mas que el alimento, y el cuerpo que el vestido?

26 הביטו אל־עוף השמים כי־לא־יזרעו ולא יקצרו ולא יאספון לאסמיהם ואביכם אשר בשמים יאכילם הלא אתם יותרים מהמה:

Mirad à las aues del cielo, que no siembran, ni siegan, ni allegan en alholies, y vuestro Padre celestial las alimenta. No soys vosotros mucho mejores que ellas?

27 ומי־מכם יוגה ויוכל להוסיף על־קומתו גם אמה אחת:

Mas quien de vosotros podrá congoxandose annidir à su estatura vn cobdo.

28 ועל־מלבוש מה־תדאגון התבוננו את־שושני השדה איך יצמחו אינם עמלים ואינם טוים:

Y por el vestido porque os congoxeys? Apprended de los lyrios del campo, como crecen: no trabajan ni hilan:

ϛʹ.

23. Ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον;

Mais si ton œil est malin, tout ton corps sera tenebreux: si donc la lumiere qui est en toi sont tenebres, combien grandes seront ces tenebres-la?

24. Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ.

Nul ne peut seruir à deux maistres: car ou il haira l'vn, & aimera l'autre, ou il se tiendra à l'vn, & mesprisera l'autre. vous ne pouuez seruir à Dieu & à Mammon.

25. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, καὶ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

Pourtant ie vous di, n'ayez point souci pour vostre vie, que vous mangerez, & que vous boirez, ne pour vostre corps, dequoi vous serez vestus: la vie n'est-elle pas plus que la nourriture, & le corps plus que le vestement.

26. Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;

Regardez aux oiseaux de l'air: car ils ne sement, ni ne moissonnēt, ni n'assemblent en greniers, & vostre Pere celeste les nourrit, n'estes-vous pas beaucoup plus excellens qu'eux?

27. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;

Et qui est celui d'entre vous, qui par son souci puisse adiuster à sa stature vne coudee?

28. Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει.

Et pourquoi estes-vous en souci du vestement? apprenez bien comme croissent les lis des champs: ils ne trauaillent, ni ne filent.

CAP. VI.

23. Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt?

But if thine eye be wicked / then all thy bodie shalbe darke. Wherefore if the light that is in thee / be darkenes / how great is that darkenes?

24. Nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum sustinebit, & alterum cõtemnet. Non potestis Deo servire & mammonæ.

No man can serue two masters: for either he shal hate the one / and loue the other / or els hee shal leane to the one / and despise the other. Ye can not serue God and riches.

25. Ideo dico vobis, ne soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca: & corpus plus quam vestimentum?

Therefore I say vnto you / bee not carefull for your life / what ye shall eate / or what ye shal drinke: nor yet for your bodie / what yee shall put on. Is not the life more worth then meate? and the body then rayment?

26. Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis?

Beholde the foules of the heauen: for they sowe not / neither reape / nor carie into the barnes: yet your heauenly Father feedeth thē. Are yee not much better then they?

27. Quis autem vestrûm cogitans, potest adiicere ad staturam suam cubitum unum?

Which of you by taking care / is able to adde on cubite vnto his stature?

28. Et de vestimento quid soliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescũt: non laborant, neque nent.

And why care ye for rayment? Learne / how the lilies of the fielde do growe: they labour not / neither spinne.

Das VI. Capitel.

23. Wenn aber dein auge ein schalck ist / so wirdt dein gantzer leib finster sein. Wenn aber das liecht / das in dir ist / finsterniß ist / wie groß wird denn die finsterniß selber sein?

Men naar dit øye er en Skalck / da bliffuer alt dit Legeme mørckt / der som det liuss / der er i dig / er mørckhed / Huor stort bliffuer da mørcket i sig selff?

24. Niemand kan zweyen HERrn dienen / Entweder er wirdt einen hassen / vnd den andern lieben / Oder wirdt einem anhangen / vnd den andern verachten. Jr köndt nicht Gott dienen / vnd dem Mammon.

Ingen kan tiene tho Herrer / Thi hand skal enten hade den ene / oc elske den anden / Eller hand skal holde sig til den ene / oc foracte den anden. J kunde icke tiene Gud oc Mammon.

25. Darumb sage ich euch: Sorget nicht für euer Leben / was jhr essen vnd trincken werdet / auch nicht für euren Leib / was jr anziehen werdet. Ist nicht das leben mehr denn die speise? vnnd der leib mehr denn die kleidung?

Der faare siger ieg eder / Sørger icke for eders liff / huad i skulle æde oc dricke / Icke heller for eders Legeme / huad i skulle i føre eder. Er icke liffuit mere end Maden? Oc Legemet mere end Klæderne?

26. Sehet die vogel vnter dem Himel an / sie seen nicht / sie erndten nicht / sie sammlen nicht in die Scheuren / vnnd euer himlischer Vater nehret sie doch. Seidt jhr denn nicht vil mehr denn sie?

Seer til Fulene vnder Himmelen / De saa icke / de høste icke / de sancke icke i Laden / oc eder Himmelske Fader føder dem alligeuel. Ere icke i meget mere end de?

27. Wer ist vnter euch / der seiner lenge eine ellen zusetzen müge / ob er gleich darumb sorget?

Huo er blant eder / som kand gøre sig en aln lengre / alligeuel at hand sørger der faare.

28. Vnnd warumb sorget jhr für die kleidung? Schauet die Lilien auff dem felde / wie sie wachsen / Sie arbeiten nicht / auch spinnen sie nicht.

Oc hui sørge i for Klæderne / Skuer de Lilier paa Marcken / huorledis de voxe / De arbeyde icke / de spinde ock icke.

Kapitola VI.

23. Pakli oko twē bude nesslechetnē wssecko tělo twē bude tmawē. Protož gestliže swētlo kterēž gest w tobē tmy gsau / ty tmy kterak weliké budau?

Jesliby zás oko twoie złośćiwe było / wszythko ciáło twoie ciemne bedźie / Jesli tedy świátło ktore iest w tobie ciemnośćia iest / sámá ciemność iákoz wielka iest?

24. Žádný nemůže dwēma Panům slaužiti. Aneb gednoho nenáwiděti bude / a druhēho milowati: aneb gednoho strpij / a druhēho potupij. Nemuožete Bohu slaužiti a Mammonē.

Zaden nie może dwiemá pánom służyć / gdyż abo iednego bedźie miał w nienawiśći / á drugiego miłowáć bedźie / abo przy iednym zosthánie / a drugiego wzgárdźi: Nie możecie bogu służyć y Mámmonie.

25. Protož prawijm wám / Nepečůgte o žiwot wáš cobysste gedli aneb pili / ani o tělo wasse wečbysste se oblákeli: wssak žiwot wijce wážij nežli pokrm / a tělo wjce ne žli oděw.

Dla tego wám powiedam / Nie troszczćie sie o żywot wász / cobyśćie iedli abo cobyśćie pili / ani o ciáło wásze w czymbyśćie chodźili: A záż duszá nie iest ważnieysza niż pokarm? y ciáło niżli odźienie?

26. Hleďte na Ptactwo Nebeské / žeť nesegij ani žnau / ani shromaždugij do Stodol / a wssak Otec wáš Nebeský krmij ge.

Patrzayćie na ptaki niebieskie / bo áni śieia / áni żna / ani zbieraia do gumien / á wżdy Oćiec wász niebieski żywi ie / Izali wy nie iesteśćie dáleko ważnieyszy niż oni?

27. Wy pak mnohem wětšij gste nežli oni. A kdož z wás pečliwě mysle / může přidatj ku postawě swé loket geden?

A ktoż z was trostliwie myśląc / może przydać ku wzrostowi swe mu łokieć ieden?

28. A o oděw proč pečugete? Patřte na kwijtij Polnij kterak roste / nepracuge ani přede.

A o odźienie przecz że sie frásuiećie? vznaycie iáko lilie polne rosthą / nie pracuią sie áni przędą.

ו

29 אמר אנא לכון דין דאף לא שלימון בכליה שובחה אתכסי איך חדא מנהין:

Nondimeno io vi dico, che ne pur Salomone in tutta la sua gloria, fu cosi vestito come vn di questi.

30 ואן דין לעמירא דחקלא דיומנא איתוהי ומחר נפל בתנורא אלהא הכנא מלבש לא סגי יתיר לכון זעורי הימנותא:

Hor se Iddio veste cosi l'herba del campo, che hoggi è, e domane si mette nel forno, nō vestira egli molto maggiormente voi, o huomini di poca fede?

31 לא הכיל תאצפון או תאמרון מנא נאכול או מנא נשתא או מנא נתכסא:

Non vi pigliate dunque affanno, dicendo, Che mangiaremo noi, o che beueremo, ò di che ci vestiremo?

32 כלהין גיר הלין עממא הו דעלמא בעין להין אבוכון דין דבשמיא ידע דאף לכון מתבעין הלין כלהין:

(Imperoche tutte queste cose le cercano i Gentili) perche il vostro Padre celeste sa bene che voi hauete bisogno di tutte queste cose.

33 בעו דין לוקדם מלכותה דאלהא וזדיקותה וכלהין הלין מתתוספן לכון:

Ma cercate primamente il regno di Dio, e la sua giustitia, e tutte queste cose vi s'aggiugneranno.

34 לא הכיל תאצפון דמחר הו גיר מחר יצף דילה ספק לה ליומא בישתה:

Non vi pigliate dunque pensiero per il giorno di domane; perche il giorno di domane si pigliarà pensiero de le cose sue. Basta bene a ciascun giorno la sua afflitione.

ז

1 לא תדונון דלא תתדינון:

Non giudicate: acciochè voi non siate giudicati.

2 בדינא גיר דדינין אנתון מתדינון ובכילתא דמכילין אנתון מתתכיל לכון:

Imperoche con qual giuditio voi giudicate, con tale sarete giudicati: E con qual misura voi misurate, à vicenda sara misurato a voi dalli altri.

ו

29 אמר אני לכם כי שלמה בכל כבודו לא היה לבוש כאחד מהמה:

Mas digo os, que ni aun Salomon con toda su gloria fue vestido ansi como vno deellos.

30 ואם את עשב השדה אשר היום יש ומחר לתנור ישלח אלהים ככה הלביש הלא יותר אתכם קטני אמונה:

Y si la yerua del campo, que oy es, y mannana es echada en el horno, Dios la viste ansi, no hara mucho mas à vosotros hombres de poca fe?

31 על כן לא תדאגון לאמר מה נאכל או מה נשתה או במה נכסה:

No os congoxeys pues diziendo, que comeremos, o que beueremos, a cõque nos cubriremos.

32 כי כל האלה הגוים ידרשו כי יודע אביכם שבשמים הוא כי צריכים אתם לכל אלה:

Porque las Gentes buscan todas estas cosas. Porque vuestro Padre celestial sabe que de todas estas cosas teneys necessidad.

33 לכן בקשו בראשונה את מלכות אלהים ואת צדקתו וכל אלה ינתנו לכם:

Mas buscad primeramente el Reyno de Dios, y su justicia, y todas estas cosas os seran annididas.

34 ואל תדאגון למחר כי יום המחרת ידאג בעצמו תשפק ליום רעתו:

Ansique, no os congoxeys por lo de mannana: que el mannana traerá su congoxa; basta àl dia su afflicion.

ז

1 אל תשפטו ולא תשפטו:

No juzgueys: porque tambien no seays juzgados.

2 כי באיזה משפט תשפטו אתם תשפטו ובאיזה מדה תמדו גם ימד לכם:

Porque con el juyzio que juzgays, sereys juzgados: y con la medida que medis, conella os bolverán à medir.

ϛ'.

29. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

Neantmoins ie vous di que Salomon mesme en toute sa gloire, n'a point esté accoustré comme l'vn d'cieux.

30. Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

Si Dieu donc reuest ainsi l'herbe des champs qui est auiourd'hui, & demain est mise au four, ne vous reuestira-il pas beaucoup plustost, ô gens de petite foy?

31. Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα.

Ne soyez donc point en souci, disans, Que mangerons-nous? ou que boirons-nous? ou dequoi serons-nous vestus?

32. Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων.

(Veu que les Payens recerchent toutes ces choses) car vostre Pere celeste cognoist que vous auez besoin de toutes ces choses-la.

33. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

Mais cerchez premierement le regne de Dieu, & sa iustice, & toutes ces choses vous seront baillees par dessus.

34. Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς. ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

Ne soyez donc point en souci pour le lendemain, car le lendemain se souciera pour soi-mesme: à chaque iour suffit sa peine.

ΚΕΦΑΛ. ζ'.

ΜΗ` κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε.

Ne iugez point, afin que vous ne soyez point iugés.

2. Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

Car de tel iugement que vous iugerez, serez-vous iugés: & de telle mesure que vous mesurerez, on vous mesurera d'autre part.

CAP. VI.

29. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis.

Yet I say unto you, that euen Solomon in all his glory was not arayed like one of these.

30. Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos minimæ fidei?

Wherfore if God so clothe the grasse of the field, which is to day, and to morow is cast into the ouen, shal he not do much more vnto you, O ye of litle faith?

31. Nolite ergo soliciti esse, dicentes, Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur.

Therefore take no thought, saying, What shall we eate? or what shall we drinke? or where with shal we be clothed?

32. Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis.

(For after all these things seeke the Gentiles) for your heauenly Father knoweth, that ye haue neede of all these things.

33. Quærite ergo primum regnum Dei & iustitiā eius: & hæc omnia adiicientur vobis.

But seeke ye first the kingdome of God, and his righteousnes, and all these things shal be ministred vnto you.

34. Nolite ergo soliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies solicitus erit sibi ipsi, sufficit diei malitia sua.

Care not then for the morow: for the morow shall care for it selfe: the day hath ynough with his owne griefe.

Das VI. Capitel.

29. Jch sage euch / daß auch Salomon in aller seiner herrligkeit nicht bekleidet gewesen ist / als derselbigen eins.

Jeg siger eder / At icke end Salomon i al sin Herlighed vaar saa klæd / som en aff dem.

30. So denn Gott das graß auff dem felde also kleidet / das doch heute stehet / vnnd morgen inn den offen geworffen wirdt / Solt er das nicht vil mehr euch thun / o jr kleinglaubigen?

Klæder da Gud det Greſſ saa paa marcken / som dog i dag staar / oc i morgen kastis i onen / Skulde hand icke meget mere gøre eder det? O i lidet troendis.

31. Darumb solt jr nicht sorgen / vnnd sagen: Was werden wir essen? Was werden wir trincken? Womit werden wir vns kleiden?

Der faare skulle i icke sørge ock sige / Huad skulle wi æde? Huad skulle wi dricke? Huor met skulle wi klæde oss?

32. Nach solchem allen trachten die Heiden / denn euer himlischer Vater weiß / daß jr des alles bedörffet.

Effter alt saadant søge Hedninge / Thi eder Himmelske Fader veed / at i haffue alt dette behoff.

33. Trachtet am ersten nach dem Reich Gottes / vnnd nach seiner gerechtigkeit / so wirdt euch solches alles zufallen.

At søger først Guds rige / oc Hans retfertighed / Saa skal alt saadant tilfalde eder.

34. Darumb sorget nicht für den andern morgen / denn der morgend tag wirdt für das seine sorgen. Es ist genug / daß ein jeglicher tag sein eigen plage habe.

Sorger der faare icke for den anden morgen / Thi den dag i morgen skal sørge for sig selff. Det er nock at huer dag haffuer sin egen Plage.

Kapitola VI.

29. A gistě prawjm wám / že ani Ssalomaun we wssj Slávě swé nebyl tak odijn / yako gedno z nich.

A ia wam powiedam / iż áni Sálomon we wszytkiey chwale swey nie był przyobleczon iáko iedná z tych.

30. A poněwadž tráwu polnij / kteráž dnes gest / a zýtra w kůpu bywá složena / Bůh tak odijwá / čjm wijce wás / ó malé wijry?

Jesliż tedy trawe polna ktora dziś iest / á nazaiutrz bywa w piec wrzucona / Bog thák przyodziewa / á zaż was nie dáleko wiecey / o máło vfáiacy?

31. Protož nepečugte řijkagijce: Co budeme gijsti / aneb co budeme pijti / aneb čijm se budeme odijwati?

Nie badżcie thedy troskliwi / mowiác / Coż bedziem ieść / ábo co bedziem pić / ábo czym przyodziani bedziemy?

32. Neb těchto wssech wěcý Pohané wyhledáwagj Wijť zagisté Otec wáss Nebeský / že těch wssech wěcý potřebugete.

(Boć sie o tym wszytkim pogáni pytáia) Abowiem ociec wász niebieski wie że tego wszytkiego potrzebuiecie.

33. Hledatež tehdy nayprw Králowstwij božijho / a Sprawedlnosti geho / a tyto wssecky wěcy budau wám přidány.

Ale szukaycie naprzod Krolestwá Bożego / y sprawiedliwośći iego. á ty wszythki rzeczy beda wam przydane.

34. Protož nepečugte o zaytřegssý den / nebo zaytřegssý den pečowati bude sám o sebe. Dostiť zagiste má den na swém trápenij.

Nie troszczćie sie o iutrze / ábowiem iutrzeyszy dzień o swoie potrzeby troskáć sie bedzie: Dosyć ci ma dzień ná swym vtrapieniu.

CAP. VII.

Nolite iudicare, ut non iudicemini.

Iudge not, that ye be not iudged.

2. In quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.

For with what iudgement yee iudge, ye shalbe iudged, and with what measure ye mete, it shall bee measured to you againe.

Das VII. Capitel.

Richtet nicht / auff daß jhr nicht gerichtet werdet.

Dømmer icke / at i skulle icke dømmis.

2. Denn mit welcherley gerichte jr richtet / werdet jr gerichtet werden / Vnd mit welcherley maß jhr messet / wird euch gemessen werden.

Thi met huilken Dom i dømme / skulle i oc dømmis / Oc met huad Maade i maale / skal eder maalis.

Kapitola VII.

Nesudete / abysste nebyli sauzeni. (Ne odsuzugte / abysste nebyli odsauzeni.)

Nie sadźćie / ábyśćie nie byli sadzeni.

2. Neb yakým saudem budete sauditi / týmž budete sauzeni. A kterau měrau budete měřiti / tauž bude wám odměřeno.

Abowiem ktorym sadem sadźićie / sadzeni bedźiecie / y ktora miára mierzyćie / záśie wam odmierzono bedźie /

ז | ז | ζʹ.

3 מָנָא הֵין חָזֵא אַנְתְּ לְגֶלָא דַּבְעַיְנֵה דַּאחוּךְ וְקָרִיתָא דַּבְעַיְנָךְ לָא בָּחַר אַנְתְּ׃

E perche guardi tu la festucà, che è ne l'occhio del tuo fratello, e non auuertisci la traue, che è ne l'occhio tuo?

3 לָמָּה תִרְאֶה אֶת־הַחֲשַׁשׁ בְּעֵין אָחִיךָ וְאֶת קוֹרָה בְּעֵינְךָ לֹא־תָבִין׃

Y porque miras el arista que está enel ojo de tu hermano: y no echas de ver la viga que está en tu ojo?

3. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;

Et pourquoi regardes-tu le festu qui est en l'œil de ton frere, & tu n'apperçois pas vn cheuron qui est èn ton œil?

4 אַו אַיכַּנָא אָמַר אַנְתְּ לַאחוּךְ שְׁבוּק אַפֵּק גֶּלָא מֶן עַיְנָךְ וְהָא קָרִיתָא בְּעַיְנָךְ׃

Ouero come dici tu al tuo fratello, Lassa che io ti caui vna festuca de l'occhio, & ecco ne l'occhio tuo v'è vna traue?

4 אוֹ אֵיךְ תֹּאמַר לְאָחִיךָ הֶרֶף וְאַטִּיל אֶת־הַחֲשַׁשׁ מֵעֵינֶךָ וְהִנֵּה הַקּוֹרָה הִיא בְּעֵינֶךָ׃

O como dirás à tu hermano, Espera echaré de tu ojo el arista: y hea qui vna viga en tu ojo?

4. Ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου· καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου.

Ou comment dis-tu à ton frere, Permets que i'oste de ton œil ce festu, & voici vn cheuron en ton œil?

5 נָסֵב בַּאפָּא אַפֵּק לוּקְדַם קָרִיתָא מֶן עַיְנָךְ וְהָידֵין יִתְבְּחַר לָךְ לְמַפָּקוּ גֶּלָא מֶן עַיְנֵה דַּאחוּךְ׃

Hipocrita, caua primamente quella traue fuor del tuo occhio, & allora vedrai bene a cauar la festuca de l'occhio del tuo fratello.

5 הַחָנֵף הָטֵיל בָּרִאשׁוֹנָה אֶת־הַקּוֹרָה מֵעֵינְךָ וְאָז תִּרְאֶה לְהָטֵל אֶת־הַחֲשַׁשׁ מֵעֵין אָחִיךָ׃

Hypocrita, echa primero la viga de tu ojo: y entonces miraràs en echar el arista del ojo de tu hermano.

5. Ὑποκριτὰ, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Hipocrire, oste premierément de ton œil le cheuron, & adonc tu regarderas le moyen d'oster le festu hors de l'œil de ton frere.

6 לָא תֶתְּלוּן קוּדְשָׁא לְכַלְבֵּא וְלָא תֶרְמוּן מַרְגָּנְיָתְכוּן קְדָם חֲזִירֵא דַּלְמָא יְדוּשׁוּן אֶנּוּן בְּרַגְלַיְהוּן וְנֶהְפְּכוּן יִבְזְעוּנָכוּן׃

Non date quel ch'è santo à i cani, ne gittate le vostre perle dinanzi à i porci: acciòche talora non le calpestino co i piedi loro, e riuoltandosi non vi lacerino.

6 לֹא תִתְּנוּ אֶת־הַקֹּדֶשׁ לַכְּלָבִים וְלֹא תַשְׁלִיכוּ אֶת־פְּנִינִים לִפְנֵי הַחֲזִירִים פֶּן־יִרְמְסוּ אוֹתָם בְּרַגְלֵיהֶם וְיָשׁוּבוּ וְגַם יִסְחֲבוּ אֶתְכֶם׃

No deys lo sancto à los perros: ni echeys vuestras perlas delante de los puercos: porque no las rehuellen con sus pies, y bueluan y os despedacen.

6. Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

Ne donnez point les choses sainctes aux chiens, & ne iettez point vos perles au deuant des pourceaux, de peur qu'ils ne les foulent à leurs pieds, & se retournans ne vous deschirent.

7 שְׁאַלוּ וְנֶתְיְהֶב לְכוּן בְּעוֹ וְתֶשְׁכְּחוּן קְשׁוֹ וְנֶתְפְּתַח לְכוּן׃

Domandate, e sarani dato: cercate, e trouarete: battete, e sarani aperto.

7 שַׁאֲלוּ וְיִנָּתֵן לָכֶם בַּקְּשׁוּ וְתִמְצָאוּ דִּפְקוּ וְיִפָּתַח לָכֶם׃

Pedid, y darseoshá. Buscad, y halla-reys. Tocad, y abrirseos há.

7. Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε. κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

Demandez, & il vous sera donné: cerchez, & vous trouuerez: heurtez, & il vous sera ouuert.

8 כָּל גֵּיר דְּשָׁאֵל נָסֵב וְדָבָעֵא מֶשְׁכַּח וְלַאינָא דְּנָקֵשׁ מֶתְפְּתַח לֵהּ׃

Imperoche, chiunque domanda, riceue, e chiunque cerca, troua: & à chi batte, sarà aperto.

8 כִּי־כָל־הַשּׁוֹאֵל יִקַּח וְהַמְבַקֵּשׁ יִמְצָא וַאֲשֶׁר דּוֹפֵק יִפָּתַח לוֹ׃

Porque qualquiera que pide, recibe: y el que buscà, halla: y àl que toca, se abre.

8. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

Car quiconque demande, il reçoit: & quiconque cerche, il trouue: & il sera ouuert à celui qui heurte.

9 אַו מַנוּ מֶנְכוּן גַּבְרָא דְּנֶשְׁאלִיוּהִי בְּרֵהּ לַחְמָא לְמָא כֵּאפָא מוֹשֶׁט לֵהּ׃

Imperoche chi è di voi huomo alcuno, dal quale s'el suo figliuolo domandara del pane, gli dia vna pietra?

9 אוֹ מִי־אָדָם יֵשׁ־מִכֶּם אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ יִשְׁאַל בְּנוֹ לֶחֶם וְיִתֵּן לוֹ אֶבֶן׃

Que hombre ay de vosotros à quien si su hijo pidiere pan, darlehaà vna piedra?

9. Ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;

Et qui sera mesme l'homme d'entre vous qui donne vne pierre à son fils, s'il lui demande du pain?

CAP. VII.

3. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides?

And why seest thou the mote/ that is in thy brothers eye/ & perceiuest not the beame that is in thine owne eye?

4. Aut qumodo dicis fratri tuo, Sine eiiciam festucam de oculo tuo: & ecce trabs est in oculo tuo?

Or howe sayest thou to thy brother/ Suffer me to cast out the mote out of thine eye/ & behold a beame is in thine owne eye.

5. Hypocrita, eiice primũ trabem de oculo tuo, & tunc videbis eiicere festucam de oculo fratris tui.

Hypocrite/ first cast out the beame out of thine owne eye/ & then shalt thou see clerely to cast out the mote out of thy brothers eye.

6. Nolite dare sanctum canibus: neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus suis, & cõversi dirumpant vos.

Giue yee not that which is holy/ to dogges/ neither cast yee your pearles before swyne/ least they tread them vnder their feete/ and turning againe/ fall to rent you.

7. Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis.

Aske/ and it shal be giuen you: seeke/ and ye shall finde: knocke/ and it shalbe opened vnto you.

8. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulsanti aperietur.

For whosoeuer asketh/ receiueth: and he that seeketh/ findeth: and to him that knocketh/ it shall be opened.

9. Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porriget ei?

For what man is there among you/ which if his sonne aske him bread/ would giue him a stone?

Das VII. Capitel.

3. Was sihest du aber den Splitter in deines Bruders auge/ vnnd wirst nicht gewar des Balcken in deinem auge?

Hui seer du Skeffuen i din broders øye/ oc acter icke Bielcken i dit øye?

4. Oder wie darffst du sagen zu deinem Bruder: Halt/ ich wil dir den Splitter auß deinem auge ziehen/ vnnd sihe/ ein Balcke ist in deinem auge.

Eller huorledis tørst du sige til din Broder/ Holt/ Jeg vil tage dig Skeffuen aff dit øye/ Oc see/ Der er en Bielcke i dit øye.

5. Du Heuchler/ zeuch am ersten den Balcken auß deinem auge/ darnach besihe/ wie du den Splitter auß deines Bruders auge ziehest.

Du Øyenskalck/ tag først Bielcken aff dit øye/ Oc see saa til/ at du kant tage Skeffuen aff din broders øye.

6. Ihr solt das Heiligthumb nicht den hunden geben/ vnnd eure Perlen solt jhr nicht für die Seu werffen/ auff daß sie dieselbigen nicht zutretten mit jhren füssen/ vnd sich wenden/ vnd euch zureissen.

I skulle icke giffue Hunde Helliadomen/ oc i skulle icke kaste eders Perler vor Suin/ At de skulle icke trœde dem met deris Foder/ Oc vende dem om/ oc riffue eder sønder.

7. Bittet/ so wird euch gegeben/ Suchet/ so werdet jhr finden/ Klopffet an/ so wird euch auffgethan.

Beder/ saa skal eder giffuis/ Leder/ saa skulle i finde/ Bancker/ so skal eder opladis.

8. Denn wer da bittet/ der empfehet/ vnd wer da suchet/ der findet/ vnd wer da anklopfft/ dem wirdt auffgethan.

Thi huo som beder/ hand faar/ Oc huo som leder/ hand finder/ Oc huo som bancker hannem skal opladis.

9. Welcher ist vnter euch Menschen/ so jhn sein Sohn bittet vmbs Brot/ der jhm einen Stein biete?

Huilket Menneske er blant eder/ der som hans søn beder hannem om Brød/ at hand biuder hannem en Steen?

Kapitola VII.

3. Co pak widijs mrwu w oku Bratra twého? a břewna w oku twém newidijs?

Rczemu obaczasz zdzblo kthore iest w oku bratha twego/ a bierzma ktore iest w oku twym/ nie obaczasz?

4. Aneb kterak dijs bratru twému: Bratře/ nech ať wywrhu mrwu z oka twého/ a hle břewno gest w oku twém?

Abo iáko mowisz brátu twemu Dopuść izci wyime zdzblo z oká twego/ á oto bierzmo iest w oku twoim?

5. Pokrytče/ wywrz naypřw břewno z oka twého/ a tehdy prohlédneš/ aby wyňal mrwu z oka bratra twého.

Pokrythy człowiecze/ wyimi pierwey ono bierzmo z oka twe[illegible]/ á tedy przeyrzysz/ abyś wyiał zdzblo z oká brátá twego.

6. Nedáwayte Swatého Psuom/ aniž mecte Perel swých před Swiné/ ať snad nepotlačij gich nohama swýma: a Psy obrátijce se/ roztrhagij wás.

Nie dawayćie psom tho co iest świetego/ ani miecćie pereł waszych przed świnie/ by ich kiedy nie podepthały nogámi swemi/ y obroćiwszy sie aby nie podrápáły was.

7. Proste/ a budeť wám dáno: hledayte/ a nalezněte: tlucte/ a bude wám otewřijno.

Prosćie á bedźie wam dano/ szukayćie a naydziećie/ kołaccie a bedzie wam otworzono.

8. Každý zagisté kdož prosý/ béře: a kdož hledá/ nalézá: a tomu kterýž tluče/ bude otewřijno.

Abowiem wszelki ktory prosi/ bierze/ á kto szuka/ naydzie/ á temu co kołáće/ otworzono bedźie.

9. Nebo kterýž wás gest člowěk/ kterehožto kdyby prosyl Syn geho za chleb/ y zdali kamene podá gemu?

Ktoż z was iest człowiek ktorego iesliby syn prosił o chleb/ izali mu poda kámien?

ז

10 ואן נונא ישאליוהי למא חויא מושט לה׃

Es'egli domandara vn pesce, gli porgera egli vn serpente?

11 ואן הכיל אנתון דב דבישא אנתון ידעין אנתון מוהבתא טבתא למתל לבניכון כמא יתיראית אבוכון דבשמיא יתל טבתא לאילין דשאלין לה׃

Se voi dunque, che sete maluagi, sapete dar buone cose à vostri figliuoli: quanto piu il Padre vostro che è ne cieli, dara de beni à coloro che gliene domandano?

12 כל מא דצביתון דיעבדון לכון בני נשא הכנא אף אנתון עבדו להון הנו גיר נמוסא ונביא׃

Tutte le cose dunque che voi volete che gli huomini facciano à voi, cosi le fate ancor voi à loro: percioche questa è la Legge & i Profeti.

13 עולו בתרעא אליצא דפתא הו תרעא ורויחא אורחא אידא דמובלא לאבדנא וסגיאא אנון אילין דאזלין בה׃

Entrate per la porta stretta: percioche la porta larga, e la via spatiosa, è quella che conduce à la perditione. e molti sono che entrano per essa.

14 מא קטין תרעא ואליצא אורחא אידא דמובלא לחיא וזעורא אנון אילין דמשכחין לה׃

Perche la porta angusta, e la via stretta è quella che conduce à la vita: e pochi sono che la trouino,

15 אזדהרו מן נביא דגלא דאתין לותכון בלבושא דאמרא מן לגו דין איתיהון דאבא חטופא׃

Guardateui da i falsi profeti, liquali vengono à voi con vestimenti di pecore, ma dentro son lupi rapaci.

16 מן פאריהון דין תדעון אנון למא לקטין מן כובא ענבא או מן קורטבא תאנא׃

Voi li conoscerete da i frutti loro. Colgiesi mai da le spine vua? ò fichi da i triboli?

ז

10 וְאִם דָּג יִשְׁאַל הֲיִתֵּן לוֹ נָחָשׁ׃

Y si le pidiere pescado, darleha serpiente?

11 וְאִם אַתֶּם אֲשֶׁר רָעִים הוֹוִים תֵּדְעוּ לָתֵת מַתָּנוֹת טוֹבוֹת לִבְנֵיכֶם כַּמָּה יוֹתֵר אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם יִתֵּן טוֹבוֹת לְשׁוֹאֲלָיו׃

Pues si vosotros, siendo malos, sabeys dar buenas dadiuas à vuestros hijos, vuestro Padre que está en los cielos quanto mas dará buenas cosas à los que piden deel?

12 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר תִּרְצוּ כִּי־יַעֲשׂוּ לָכֶם הָאֲנָשִׁים כָּכָה גַּם אַתֶּם עֲשׂוּ לָהֶם כִּי זֹאת הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים׃

Ansi que, todas las cosas que querria des que los hombres hiziessen convosotros, ansi tambien hazed vosotros con ellos: porque esta es la Ley, y los prophetas.

13 בֹּאוּ בְּעַד שַׁעַר אָטוּם כִּי־רָחָב הַשַּׁעַר וּרְחָבָה הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר מוֹלִיךְ לָאֲבַדּוֹן וְרַבִּים הָיוּ אֲשֶׁר יֵלְכוּ בָהּ׃

Entrad pour la puerta estrecha: porque el camino que lleua à perdicion, es ancho y espacioso: y los que van porel, son muchos.

14 כִּי־אָטוּם הַשַּׁעַר וְצָרָה הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר מוֹלִיךְ אֶל־הַחַיִּים וּמְעַטִּים הֵם אֲשֶׁר יִמְצָאוּהָ׃

Porque la puerta es estrecha, y angosto el camino que lleua à la vida: y pocos son los que lo hallan.

15 הִשְׁתַּמְּרוּ מִנְּבִיאֵי שֶׁקֶר אֲשֶׁר בָּאִים אֲלֵיכֶם בְּבִגְדֵי הַצֹּאן וּבְקִרְבָּם הָיוּ זְאֵבִים טֹרְפִים׃

Tambien, Guardaos de los falsos prophetas, que vienen à vosotros con vestidos de ouejas: mas dedentro son lobos robadores.

16 מִפִּרְיָמוֹ תֵּדְעוּ אוֹתָם הֲיִלְקְטוּ מִקּוֹצִים עֲנָבִים אוֹ מִדַּרְדָּרִים תְּאֵנִים׃

Por sus frutos los conocereys. Cogense vuas de los espinos? ohigos de los escambrones?

ζ.

10. Καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσῃ αὐτῷ;

Et s'il lui demande du poisson, lui donnera-il vn serpent?

11. Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

Si donc vous, combien que vous soyez mauuais, sauez bien donner à vos enfans choses bonnes: combien plus vostre Pere qui est és cieux, donnera-il des biens à ceux qui les lui demandent?

12. Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Toutes les choses donc que vous voulez que les hommes vous facent, faites les leur aussi semblablement: car c'est là la Loy & les Prophetes.

13. Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς.

Entrez par la porte estroite: car c'est la porte large & le chemin spacieux qui mene à perdition, & beaucoup y en à qui entrent par icelle.

14. Ὅτι στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν.

Csr la porte est estroite & le chemin estroit qui mene à la vie: & peu y en à qui le trouuent.

15. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες.

Or donnez-vous garde des faux prophetes, qui vienent à vous en habit de brebis, mais par dedans ils sont loups rauissans.

16. Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλήν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

A leurs fruicts les cognoistrez-vous, cueille-on des grappes des espines, ou des figues des chardons?

CAP. VII.

10. Aut si piscem petierit, nunquid serpentem porriget ei.

Or if he aske a fish, will he giue him a serpent?

11. Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis pater vester qui in cælis est, dabit bona petentibus se?

If yee then which are euill, can giue to your children good gyftes, howe much more shall your Father which is in heauen, giue good thinges to them that aske him?

12. Omnia ergo quæcunque vultis ut faciant vobis homines: & vos facite illis. Hæc est enim lex & Prophetæ.

Therefore whatsoeuer yee would that men should doe to you, euen so doe yee to them: for this is the Law and the Prophets.

13. Intrate per angustam portam, quia lata porta, & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam.

Enter in at the straite gate: for it is the wide gate, and broad way that leadeth to destruction: and many there bee which go in thereat.

14. Quam angusta porta, & arcta via est quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui inveniunt eam.

Because the gate is straite, and the waye narrowe that leadeth vnto life, and fewe there be that finde it.

15. Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Beware of false prophets, which come to you in sheepes clothing, but inwardely they are rauening wolues.

16. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus?

Ye shall knowe them by their fruites. Doe men gather grapes of thornes? or figs of thistles?

Das VII. Capitel.

10. Oder so er jhn bittet vmb einen Fisch/ der jhm eine Schlange biete?

Eller om hand beder hannem om en Fisk/ at hand biuder hannem en Hugorm?

11. So denn jhr/ die jhr doch arg seidt/ köndt dennoch euern Kindern gute gaben geben/ Wie vil mehr wird euer Vatter im Himel guts geben/ denen die jhn bitten?

Effter di da at i som dog ere onde/ kunde alligeuel giffue eders Børn gode gaffuer Huor meget mere skal eders Fader i Himmelen giffue/ dem gaat som hannem bede?

12. Alles nun/ daß jhr wollet/ daß euch die leute thun sollen/ das thut jr jhnen/ Das ist das Gesetz vnnd die Propheten.

Alt det/ som i nu wille at Folck skulle gøre eder/ det gøre i dem/ Det er Lowen oc Propheterne.

13. Gehet ein durch die enge Pforten/ Denn die pforte ist weit/ vnd der weg ist breit/ der zur verdamniß abführet/ vnnd jhr sind vil die drauff wandeln.

Gaar ind at den sneffre Port/ Thi den Port er wiid/ oc den vey er breed/ som fører ned til fordømmelsen/ Oc de ere mange/ som vandre der paa.

14. Vnd die Pforte ist enge/ vnd der weg ist schmal/ der zum leben füret/ vnd wenig ist jhr/ die jhn finden.

Oc den Port er sneffuer/ oc den vey er trang som fører til Liffuet/ Oc de ere faa/ som hannem finde.

15. Sehet euch für/ für den falschen Propheten/ die in Schafskleidern zu euch kommen/ Innwendig aber sind sie reissende Wölffe.

Vocter eder for falske Propheter/ som komme til eder i Faareklæder/ Induortis ere de glubende Vlffue.

16. An jhren früchten solt jhr sie erkennen. Kan man auch Drauben lesen von den Dornen? Oder Feigen von den Disteln?

Paa deris fruct skulle i kende dem. Kand man ock plocke Vindruer aff Torne? Eller Figen aff Tidzel?

Kapitola VII.

10. Aneb poprosyliby za Rybu/ zdali Hada podá gemu?

Jesliby o rybe prosil/ izali mu poda węża?

11. Protož poněwadž wy gsauce zlij/ vmijte dobre dary dáwati synům wassým: mnohem wijce Otec wáss/ kterýž gest w Nebesých/ dá dobré wěcy těm kteřijž ho prosý.

Jesli wy tedy bedąc złymi vmiecie dáry dobre dáwáć dżieciam wászym/ tákoż wiecey Ociec wasz ktory iest ná niebie da rzeczy dobre tym ktorzy go proszą.

12. Kterež koli tehdy wěcy chcete aby wám činili Lidé y wy čiňte gim. Neb ten gest Zákon y Proroci.

Wszytko tedy cobyśćie chćieli áby wam ludzie czynili/ tákże y wy im czyńćie/ boć ten iest zakon y Prorocy.

13. Wcházegte vzkau branau: nebo prostranna brána a syroká cesta gest/ kteráž wede k zatracenij/ a mnoho gest těch kteřijž gdau ponij.

Wchodźćie ćiásną braną/ ábowiem ci szeroka iest brana/ y przestrona drogá ktora záwodzi ná zátracenie/ á wiele ich iest ktorzy nia wchodzą.

14. Ale těsná brána a vzká cesta gest/ ktera wede k žiwotu/ a málo gest těch kteřijž gi nalézagij.

Abowiem ćiásna iest braná/ y wąska drogá ktora prowádzi do żywotá/ á mało ich iest ktorzy ią náyduią.

15. Pilně se wystřijhayte/ od ffalessných Proroků/ kteřijž přichazegij k wám w rausse Owčijm/ ale wnitř gsau Wlcy hltawij.

Strzeżćie sie fálszywych proroków ktorzy do was przychodzą w szátách owczych/ ale wewnątrz są wilki drapieżnymi.

16. Po skutcých gegich poznáte ge. Zdali zbijragij z trnij hrozny/ neb z bodlačij Fijky?

Z owocow ich poznaćie ie/ Izali zbieráią z ciernia groná wińne? abo z ostu figi?

ז

17 הכנא כל אילנא טבא פארא שפירא עבד איל אילנא דין בישא פארא בישא עבד׃

Così ogni buono arboro fa buoni frutti, e il tristo arboro fa mali frutti.

18 לא משכח אילנא טבא פארא בישא למעבד ולא אילנא בישא פארא טבא למעבד׃

Non può il buono arboro far mali frutti: nè il tristo arboro, fargli buoni.

19 כל אילנא דלא עבד פארא טבא מתפסק ובנורא נפל׃

Ogni arboro che non fa buon frutto, si taglia, e gittasi nel fuoco.

20 מדין מן פאריהון תדעון אנון׃

Così adunque voi li conoscerete da i frutti loro.

21 לא הוא כל דאמר לי מרי מרי עאל למלכותא דשמיא אלא מן דעבד צבינה דאבי דבשמיא׃

Non ogniuno che mi dice, Signor, Signore, entrarà nel regno de cieli: ma colui che fa la volontà del Padre mio che è ne cieli.

22 סגיאא יאמרון לי בהו יומא מרי מרי לא בשמך אתנבין ובשמך שאדא אפקן ובשמך חילא סגיאא עבדן׃

Molti mi diranno in quel giorno, Signor, Signore, non profetammo noi pel Nome tuo? e pel Nome tuo scacciammo i demonij? e facemmo pel Nome tuo molte virtù?

23 והידין אודא להון ד דמן מותום לא ידעתכון ארחקו לכון מני פלחי עולא׃

Et allora io dirò loro apertamente, Io non vi conobbi giamai, partiteui da me voi che operate l'iniquità.

ז

17 כן כל עץ טוב עושה פרי טוב ועץ הרע פרי רע יעשה׃

Desta manera, todo buen arbol, lleua buenos frutos: mas el arbol podrido, lleua malos frutos.

18 עץ טוב לא יוכל לעשות פרי רע ועץ רע לא יוכל פרי טוב לעשות׃

No puede el buen arbol lleuar malos frutos: ni el arbol potrido lleuar buenos frutos.

19 רק כל עץ אשר לא יעשה פרי טוב יכרת ואל האש ישלך׃

Todo arbol que no lleua buen fruto, cortase, y echase enel fuego.

20 אכן מפריהם תדעו אותם׃

Ansi que por sus frutos los conocereys.

21 לא כל אשר אומר אלי אדני אדני יבוא במלכות השמים כי אם אשר יעשה את רצון אבי אשר בשמים׃

No qualquiera que me dize, Sennor, Sennor, entrarà en el Reyno de los cielos: mas elque hiziere la voluntad de mi Padre que està en los cielos.

22 רבים יאמרו לי ביום ההוא אדני אדני הלא בשמך נבאנו ובשמך שדים הוצאנו ובשמך כחות רבות עשינו׃

Muchos me dirán aquel dia, Sennor, Sennor, no prophetizamos en tu nombre, y en tu nombre sacamos demonios, y en tu nombre hezimos muchas grandezas.

23 ואז אודה להם כי אינני ידעתי אתכם סורו ממני כל פעלי עול׃

Y entonces les confessaré, Nunca os conoci: apartaos de mi obradores de maldad.

ζ'.

17. Οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ. τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.

Ainsi tout bon arbre fait bons fruicts: mais l'arbre pourri fait mauuais fruicts.

18. Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.

Le bon arbre ne peut faire mauuais fruicts, ne l'arbre pourri faire bons fruicts.

19. Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Tout arbre qui ne fait bon fruict, se coupe & se iette au feu.

20. Ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Vous les cognoistrez donc à leurs fruicts.

21. Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε, κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Chacun qui me dit, Seigneur, Seïgneur, n'entrera pas au royaume des cieux: mais celui qui fait la volonté de mon Pere qui est és cieux.

22 Πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;

Plusieurs me diront en ceste iournee-la, Seigneur, Seigneur, n'auons-nous pas prophetizé en ton Nom? & n'auons-nous pas ietté hors les diables en ton Nom? & n'auons-nous pas fait plusieurs vertus en ton Nom?

23. Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

Et lors ie leur declarerai tout ouuertement, ie ne vous cognu onques: departez-vous de moi, vous qui faites le mestier d'iniquité.

CAP. VII.

17. Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: mala autem arbor, malos fructus facit.

So euery good tree bringeth forth good fruite / and a corrupt tree bringeth forth euil fruite.

18. Non poteſt arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala, bonos fructus facere.

A good tree can not bring forth euil fruit: neyther can a corrupt tree bring forth good fruite.

19. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Euery tree that bringeth not foorth good fruite / is hewen downe / and caſt into the fire.

20. Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.

Therefore by their fruites ye ſhall knowe them.

21. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnũ cælorum: ſed qui facit voluntatem patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum.

Not euery one that ſayeth vnto mee/ Lord/ Lord / ſhall enter into the kingdome of heauen / but he that doeth my Fathers will which is in heauen.

22. Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nónne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus: & in nomine tuo virtutes multas fecimus?

Many will ſay to me in that day / Lord/ Lord/ haue we not by thy Name propheſied? and by thy Name caſt out deuils? and by thy Name done manye great workes?

23. Et tunc confitebor illis, Quia nunquam novi vos: diſcedite à me qui operamini iniquitatem.

And then will I profeſſe tho them / I neuer knew you: depart from me,/ ye that worke iniquitie.

Das VII. Capitel.

17. Alſo ein jeglicher guter Baum bringet gute früchte / aber ein fauler Baum bringet arge früchte.

Saa bær oc huert gaat Træ / god Fruct / Men it raadet Træ / bær ond Fruct.

18. Ein guter Baum kan nicht arge früchte bringen / vnnd ein fauler Baum kan nicht gute Früchte bringen.

It gaat Træ kand icke bære ond Fruct / Oc it raadet træ / kand icke bære god fruct.

19. Ein jeglicher Baum / der nicht gute früchte bringet / wirdt abgehauen / vnd ins feuer geworffen.

Huert Træ / ſom icke bær god fruct / ſkal affhuggis / oc kaſtis i Ilden.

20. Darumb an jren früchten ſolt jhr ſie erkennen.

Der faare ſkulle i kende dem paa deris fruct.

21. Es werden nicht alle / die zu mir ſagen / HERR / HERR / in das Himelreich kommen / Sondern die den willen thun meines Vatters im Himel.

De ſkulle icke alle / ſom ſige til mig / HERRE / HERRE / komme i Himmerigis rige / Men de der gøre min Faders vilie i Himmelen.

22. Es werden vil zu mir ſagen an jenem tage / HERR / HERR / Haben wir nicht inn deinem Namen geweiſſagt? Haben wir nicht in deinem Namen teufel außgetriben? Haben wir nicht inn deinem Namen vil Thaten gethan? Denn werde ich jnen bekennen:

Der ſkulle mange ſige til mig paa den dag HERRE / HERRE / haffue wi icke ſpaat i dit Naffn? Haffue wi icke voddreffuit Dieffle i dit Naffn? Haffue wi icke giort mange krafftige Gerninger i dit Naffn?

23. Ich habe euch noch nie erkandt / Weichet alle von mir jr übelthäter.

Da vil ieg bekende faar dem / Jeg kende eder end aldri / Viger alle fra mig i Miſdedere.

Kapitola VII.

17. Tak káždý ſtrom dobrý / dobré owotce neſe: ale zlý ſtrom zlé owotce neſe.

Tákći wſzelkie drzewo dobre owoce dobre rodzi / ale ſpruchniałe drzewo owoce złe rodzi.

18. Nemůž dobrý ſtrom zlého owotce néſti: ani ſtrom zlý / owotce dobrého néſti.

Nie może dobre drzewo owocow złych rodzić / áni drzewo ſpruchniałe owocow dobrych rodzić.

19. Každý pak ſtrom / kterýž ne neſe owotce dobrého / wyťat a na oheň vwržen bude.

Wſzelkie drzewo ktore nie rodzi owócu dobrego / wycináia y wógień wrzucáia.

20. Protož po ſkutcých gegich poznáte ge.

A przeto z owocow ich poznacie ie.

21. Ne každý kdož mi říká: Pane / Pane / wegde do Kralowſtwij Nebeſkého: ale kdo činij wůli Otce mého / kterýž geſt w Nebeſých / tenť wegde do Králowſtwij Nebeſkého.

Nie káždy ktory mi mowi / Pánie / Pánie / wnidzie do Kroleſtwa niebieſkiego / ále kthory czyni wolą Oycá mego ktory ieſt w niebie.

22. Nebo mnozý mi děgij w ten den: Pane / Pane / zdaliž gſme w Gménu twém neprorokowali / a we Gménu twém Diábluow newymijtali / a w twéem Gménu diwuow gſme mnohých nečinili?

Wiele ich rzecze mi dniá onego / Pánie / Pánie / Izaliſmy przez imię twoie nie prorokowáli? y przez imię twe czártow nie wygániali? y przez imię twoie wiele cudow nie czynili?

22. A tehdyť powijm gim: Nikdý gſem wás neznal. Odegděteż ode mne wſſyčkni / kteřijž činijte neprawoſt.

A tedy im iáwnie powiem / Nigdym was nie znał / Odiſthapcie odemnie wy ktorzy nieprawośći czynicie.

ו

24 כָּל הָכִיל דְּשָׁמַע מַלַּי הָלֵין וְעָבֵד לְהֵין יִתְדַּמֵּא לְגַבְרָא חַכִּימָא הו דַּבְנָא בַּיְתֵהּ עַל שׁוּעָא:

Adunque ciascuno che ode queste mie parole, e mettele ad effetto, io l'assimigliarò ad vn huomo prudente, ilquale edificò la sua casa sopra la pietra.

25 וּנְחֵת מִטְרָא וַאֲתוֹ נַהֲרָוָתָא וּנְשַׁבֵּי רוּחֵא וְאֶתְטְרִיו בֵּהּ בְּבַיְתָא הו וְלָא נְפַל שֶׁתְאָסַוְהִי גֵּיר עַל שׁוּעָא סִימִין הֲוַי:

Allora discese la pioggia, e vennero i fiumi, e soffiorono i venti, & vrtorono in quella casa, e non ruinò: percioch'ell'era stata fondata sopra la pietra.

26 וְכָל מַן דְּשָׁמַע מַלַּי הָלֵין וְלָא עָבֵד לְהֵין יִתְדַּמֵּא לְגַבְרָא סַכְלָא דַּבְנָא בַּיְתֵהּ עַל חָלָא:

Ma chiunque ode queste mie parole, e non le mette in effetto, sarà assimigliato ad vn huomo stolto: ilquale edificò la sua casa sopra l'arena.

27 וּנְחֵית מִטְרָא וַאֲתוֹ נַהֲרָוָתָא וּנְשַׁבֵּי רוּחֵא וְאֶתְטְרִיו בְּבַיְתָא הו וּנְפַל וַהֲוָת מַפּוּלְתֵּהּ רַבָּא:

E discese la pioggia, e vennero i fiumi, e soffiorono i venti, & vrtorono in quella casa: onde ella ruinò, e la ruina sua fu grande.

28 וַהֲוָא דְּכַד שַׁלֶּם יֵשׁוּע מַלָּא הָלֵין תָּהֲרִין הֲווֹ כֶּנְשָׁא עַל יוּלְפָנֵהּ:

Et auuenne, che quando IESV hebbe finite queste parole, le turbe si stupiuano de la sua dottrina.

29 מַלֵּף הֲוָא לְהוֹן גֵּיר אַיךְ מְשַׁלְטָא וְלָא אַיךְ סָפְרַיְהוֹן וּפְרִישֵׁא:

Percioche egli insegnaua loro come persona, che habbia autorità, e non come gli Scribi.

ז

24 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֶת־דִּבְרֵי הָאֵלֶּה וְיַעֲשֶׂה אוֹתָם אֲדַמֶּה אוֹתוֹ לְאִישׁ חָכָם אֲשֶׁר בּוֹנֶה אֶת־בֵּיתוֹ עַל־הַסָּלַע:

Pues, qualquiera que me oye estas palabras, y las haze, compararlohé àl varon prudente que edificó su casa sobre penna.

25 וַיֵּרֶד הַמָּטָר וּבָאוּ הַנְּהָרוֹת וְגַם נָשְׁבוּ הָרוּחוֹת וּפָגְעוּ בַּבַּיִת הַזֶּה וְלֹא נָפַל כִּי־יֻסַּד עַל הַסָּלַע:

Que decendió lluuia, y vinieron rios, y soplaron vientos, y combatieron aquella casa, y no cayó: porque estaua fundada sobre penna.

26 וְכָל אֲשֶׁר יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרַי הָאֵלֶּה וְלֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָם הוּא יְדַמֶּה לְאִישׁ נָבָל אֲשֶׁר בָּנָה אֶת־בֵּיתוֹ עַל־הַחוֹל:

Y qualquiera que me oye estas palabras, y no las haze, compararlohé àl varon loco, que edificó su casa sobre arena.

27 וַיֵּרֶד הַמָּטָר וּבָאוּ הַנְּהָרוֹת וְגַם נָשְׁבוּ רוּחוֹת וּפָגְעוּ בַּבַּיִת הַזֶּה וַיִּפֹּל וַתְּהִי מַפַּלְתּוֹ גְּדוֹלָה:

Que decendió lluuia, y vinieron rios, y soplaron vientos, y hizieron impetu en aquella casa, y cayó: y fue su ruyna grande.

28 וַיְהִי כְּכַלּוֹת יֵשׁוּעַ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּתְמְהוּ הָעָם עַל־תַּלְמוּדוֹ:

Y fué que como Iesus acabó estas palabras, las compannas se espantauan de su doctrina.

29 כִּי־הָיָה מְלַמֵּד כְּמוֹ אִישׁ יָכִיל וְלֹא כְּמוֹ הַסּוֹפְרִים וְהַמְפָרְשִׁים:

Porque los ensennaua como quien tiene authoridad, y no como los Escribas.

ζ.

24. Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτοὺς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν.

Quiconques donc oit ces paroles que ie di, & les met en effect, ie l'accomparerai à l'homme prudent qui à basti sa maison sur vne roche.

25. Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

Et quand la pluye est tombee, & les torrens sont venus, & les vents ont soufflé, & ont heurté contre ceste maison-la, elle n'en est point tombee: car elle estoit fondee sur la roche.

26. Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ. ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον.

Mais quiconques oit ces paroles que ie di, & ne les mét point en effect, sera accomparé à l'homme fol, qui à basti sa maison sur le sablon.

27. Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε· καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.

Et quand la pluye est tombee, & les torrens sont venus, & les vents ont soufflé, & ont heurté contre ceste maison-la: elle est tombee & sa ruine à esté grande.

28. Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Et aduint que quand Iesus eut acheué ces propos, les troupes furent estonnees de sa doctrine.

29. Ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

Car il les enseignoit comme ayant authorité, & non pas comme les Scribes.

CAP. VII.

24. Omnis ergo qui audit verba mea hæc, & facit ea: assimilabitur viro sapienti qui ædificavit domum suam super petram.

Whosoever then heareth of mee these wordes, and doeth the same, I will liken him to a wise man, which hath builded his house on a rocke:

25. Et descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat super petram.

And the raine fell, and the floods came and the windes blewe, and beat vpon that house, and it fell not: for it was grounded on a rocke.

26. Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto qui ædificavit domum suam super arenam.

But whosoeuer heareth these my words, and doeth them not, shalbe likened vnto a foolish man, which hath builded his house vpon the sand:

27. Et descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.

And the raine fell, and the floods came, and the windes blewe, and beat vpon that house, and it fel, and the fall thereof was great.

28. Et factum est: cùm consummasset Iesus verba hæc, admirabantur turbæ super doctrina eius.

And it came to passe, when Jesus had ended these wordes, the people were astonied at his doctrine.

29. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, & non sicut Scribæ eorum & Pharisæi.

For he taught them as one hauing authoritie, and not as the Scribes.

Das VII. Capitel.

24. **Darumb / wer dise meine rede höret / vnnd thut sie / den vergleiche ich einem klugen Mann / der sein hauß auff einen Felsen bauet.**

Der faare / huo som hører denne min Tale / oc gør den / den ligner ieg ved en forstandig Mand / som bygde sit Hwss paa en Klippe.

25. **Da nun ein platzregen fiel / vnd ein gewässer kam / vnnd webeten die Winde / vnnd stiessen an das Hauß / fiel es doch nicht / denn es war auff einen Felsen gegründet.**

Der nu en Stoffue regen falt / oc kom it Vandløb / Oc wærit stormede / oc støtte paa Husit / da falt det dog icke / Thi det vaar grundfest paa en Klippe.

26. **Vnd wer dise meine rede höret / vnd thut sie nicht / der ist einem thörichten Mann gleich / der sein Hauß auff den sand bauet.**

Oc huo som hører denne min Tale / oc gør hende icke / Hand lignis ved en daarlig Mand / som bygde sit Hwss paa Sand.

27. **Da nun ein platzregen fiel / vnd kam ein gewesser / vnnd webeten die Winde / vnd stiessen an das Hauß / da fiel es / vnd thet einen grossen fall.**

Der nu en Stoffue regen falt / oc kom it Vandløb / oc wærit stormede / oc støtte paa Husit / da falt det / oc det giorde it stort fald.

28. **Vnd es begab sich / da Jesus dise rede volendet hatte / entsatzte sich das Volck über seiner lehre.**

Oc det begaff sig / der Jhesus haffde giort ende paa denne Tale / da vndrede Folcket paa hans Lærdom.

29. **Denn er prediget gewaltig / vnd nicht wie die Schrifftgelerten.**

Thi hand predickede veldelige / ock icke som de Schrifftklaage.

Kapitola VII.

24. Protož každý kdož slyšij slowa má tato / a zachowáwá ge / přirownán bude Mužj maudrému / kterýž postawil dům swůg na skále.

Wszelki tedy ktory slucha odemnie tych slow / y czyni ie / ta go przypodobiam mężowi rostropnemu / ktory zbudowal dom swoy ná opoce.

25. Y spadl přijwal / a tekly Řeky / a wáli wětrowé / a obořili se na ten duom / wšak nepadl: nebo byl postawen na pewné skále.

Thedy spadt deżdż / y przyszly rzeki / y wialy wiátry / y vderzyly na on dom / a on nie vpadl / bo byl na opoce vgruntowány.

26. A každý kdož slyšij slowa má tato / a neplnij gich / podoben gest Mužj bláznu / kterýž postawil dům swůg na pijsku.

Tákże wszelki ktory odemnie slucha thych slow / á nieczyni ich / bedzie przypodobion mężowi glupiemu / ktory zbudowal dom swoy na piasku.

27. Y pršel déšť / a tekly Řeky / a wali Wětrowé / a obořili se na duom ten / y padl / a byl pád geho weliký.

Tedy spadl deżdż / y przyszly rzeki / y wiály wiátry / á vderzyly ná on dom / y vpadl / y byl vpadek iego wielki.

28. Y stalo se / když dokonal Gežijš slowa tato / diwili se Zástupowé včenij geho.

Y stháło sie gdy dokończyl Jezus tych mow / zdumiewało sie ono zebránie ludzi nád iego náuką.

29. Nebo včil ge yako moc mage / a ne yako Včitelé gegich a Zakonijcy.

Abowiem ie vczyl iáko ten ktory miał zwierzchność / á nie iáko nauczycielowie.

ח

1 כד דין נחת מן טורא נקפוהי כנשא סגיאא:

Disceso adunque ch'ei fu del monte lo seguitarono molte turbe.

2 והא גרבא חד אתא סגד לה ואמר מרי אן צבא אנת משכח אנת למדכיותי:

Et ecco venire vn lebbroso, che si gl'inginocchio dauanti, dicendo, Signore, se tu vuoi, tu mi puoi mondare.

3 ופשט אידה ישוע קרב לה ואמר צבא אנא אתדכא ובה בשעתא אתדכי גרבה:

E IESV stendendo la mano, il toccò, dicendo, Io voglio, sii mondato: & incontinente la lebbra di colui fu mondata.

4 ואמר לה ישוע חזי למנש לאנש אמר אנת אלא זל חוא נפשך לכהנא וקרב קורבנא איך דפקד מושא לסהדותהון:

Doppo questo IESV li dice, Guarda che tu non lo dica à nessuno: ma va, e mostrati al sacerdote, & offerisce quel dono, che Moise comandò in testimonio ad essi.

5 כד על דין ישוע לכפר נחום קרב לה קנטרונא חד ובעא הוא מנה:

Essendo poi IESV entrato in Capernaum, venne à lui vn Centurione pregandolo.

6 ואמר מרי טליי רמא בביתא ומשרי ובישאית משתנק:

E dicendo, Signore, il mio famiglio è disteso in casa paralitico, grauemente tormentato.

7 אמר לה ישוע אנא אתא ואסיוהי:

E IESV li dice, Io verrò e guarirollo.

8 ענא קנטרונא הו ואמר מרי לא שוא אנא דתעול תחית מטלי אלא בלחוד אמר במלתא ונתאסא טליי:

E il Centurione rispondendo disse, Signore, io non son degno che tu entri sotto'l mio tetto: ma dì solamente vna parola, e il mio seruitore sarà guarito.

ח

1 ובְרדתו מן ההר הלכו אחריו עם רב:

Y como decendió del monte, seguianlo muchas compannas:

2 והנה מצורע בא וישתחו לו לאמר אדני אם תחפץ תוכל לטהרני:

Y heaqui vn leproso vino, y adorólo diziendo, Sennor, si quisieres, puedes me limpiar.

3 וישלח ידו ויגע בו ישוע לאמר אחפץ הטהר ומיד טהרה צרעתו:

Y estendiendo Iesus su mano, tocólo diziendo, Quiero: se limpio. Y luego su lepra fue limpiada.

4 ויאמר לו ישוע ראה פן תאמר לאיש כי אם לך לך ותראה אל הכהן והבאת קרבנך אשר צוה משה לעדות להם:

Entonces Iesus le dixo, Mira no lo digas à nadie: mas vé, muestrate àl Sacerdote, y offrece el presente que mandó Moysen para que les conste.

5 וכאשר בא ישוע אל כפר נחום קרב אליו שר מאה ויתחנן אותו:

Y entrando Iesus en Capernaum, vino à el el Centurion rogandole.

6 ויאמר אדני נערי שוכב בביתו נשול איברים ומאד יענה:

Y diziendo, Sennor, mi moço está echado en casa paralytico grauemente atormentado.

7 ויאמר אליו ישוע אני אבא וארפא אותו:

Y Iesus le dixo, Yo vendré, y lo sanaré.

8 ויען שר מאה ויאמר אדני צעיר אנכי מבואך תחת גגי כי אם אמר רק דבר וירפא נערי:

Y respondió el Centurion, y dixo, Sennor no soy digno que entres debaxo de mi techumbre: mas solamente di con la palabra, y mi moço sanará.

ΚΕΦΑΛ. η'.

Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.

Et quand il fut descendu de la montagne, grandes troupes le suiuirent.

2. Καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, κύριε ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

Et voici, vn lepreux vint & se prosterna deuant lui, disant, Seigneur, si tu veux, tu peux me nettoyer.

3. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς, λέγων, θέλω· καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.

Et Iesus estendant sa main, le toucha disant, Ie le vueil, sois nettoyé: & incontinent la lepre d'icelui fut nettoyee.

4. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅρα μηδενὶ εἴπῃς. ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε τὸ δῶρον ὃ προσέταξε μωσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

Puis Iesus lui dit, Garde que tu ne le dies à personne: mais t'en va, & te monstre au Sacrificateur, & offre le don que Moyse à ordonné, en tesmoignagne à iceux.

5. Εἰσελθόντι δὲ τῷ ἰησοῦ εἰς καπερναούμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτόν.

Et quand Iesus fut entré en Capernaum, vn Centenier vint vers lui, le priant.

6. Καὶ λέγων, κύριε ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος.

Et disant, Seigneur, mon garçon gist paralytique en la maison, grieuement tormenté.

7. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.

Et Iesus lui dit, Ie m'y en irai, & le guerirai.

8. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος, ἔφη, κύριε οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

Et le Centenier respondant dit, Seigneur, ie ne suis pas digne que tu entres sons mon toict: mais seulement di la parole, & mon garçon sera gueri.

1. Cum

CAP. VIII.

CVM autem deſcendiſſet de monte, ſecutæ ſunt eum turbæ multæ.

Now when he was come downe from the mountaine / great multitudes followed him.

2. Et ecce leproſus veniens, adorabat eum, dicens, Domine, ſi vis, potes me mundare.

And lo / there came a leper and worſhipped him / saying / Maſter / if thou wilt / thou canſt make me cleane.

3. Et extendens Ieſus manum, tetigit eum, dicens, volo. Mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra eius.

And Jeſus putting forth his hand / touched him / ſaying / I will / be thou cleane: and immediately his leproſie was clenſed.

4. Et ait illi Ieſus, Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te ſacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyſes in teſtimonium illis.

Then Jeſus ſaide / vnto him / See thou tel no man / but go / and ſhew thy ſelfe vnto the Prieſt / and offer the gift that Moyſes commanded / for a witnes to them.

5. Cum autem introiſſet Capharnaum, acceſſit ad eũ Centurio, rogans eum.

When Jeſus was entred into Capernaum / there came vnto him a Centurion / beſeeching him.

6. Et dicens, Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur.

And ſaide / Maſter / my ſeruant lyeth ſicke at home of the palſie / and is grieuouſlye pained.

7. Et ait illi Ieſus, Ego veniam, & curabo eum.

And Jeſus ſayde vnto him / I will come and heale him.

8. Et reſpondens Centurio, ait, Domine, nõ ſum dignus ut intres ſub tectum meum: ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus.

But he Centurion anſwered / ſaying / Maſter / I am not worthie that thou ſhouldeſt come vnder my roofe: but ſpeake the worde onely / and my ſeruant ſhall be healed.

Das VIII. Capitel.

Da er aber vom Berge herab gieng / folgete jm vil volcks nach.

Der hand gick ned til Bierget / fulde der meget Folck effter hannem.

2. Vnd ſihe ein Auſſetziger kam / vnd betet jn an / vnd ſprach: HErr / ſo du wilt / kanſt du mich wol reinigen.

Oc ſee / der kom en Spedalſke / oc tilbad hannem / oc ſagde / HERRE / om du vilt / da kant du vel renſe mig.

3. Vnnd Jeſus ſtrecket ſeine hand auß / rüret jhn an / vnnd ſprach: Ich wils thun / ſey gereiniget. Vnd als bald war er von ſeinem außſatz rein.

Oc Jheſus vdracte ſin Haand / rørde ved hannem / oc ſagde / Jeg wil gore det / ver ren / Oc hand bleff ſtrax ren aff ſin Spedalſke.

4. Vnd Jeſus ſprach zu jm: Sihe zu / ſags niemand / ſondern gehe hin / vnd zeige dich dem Prieſter / vnd opffere die gabe / die Moſes befolhen hat / zu einem zeugniß über ſie.

Oc Jheſus ſagde til hannem / See til / Sig ingen det / Men gack hen / oc bete dig faar Preſten / Oc offre den gaffue / ſom Moſe haffuer befalet / til it Vidnißbyrde offuer dem.

5. Da aber Jeſus eingieng zu Capernaum / tratt ein Hauptmann zu jhm / der bat jn.

Der Jheſus gick ind i Capernaum / traadde en Høffuitzmand til hannem / hand bat hannem.

6. Vnd ſprach: HErr mein Knecht ligt zu hauſe / vnd iſt Gichtbrüchtig / vnd hat groſſe qual.

Oc ſagde / HERRE / min Tienere ligger hiemme / oc er Verckbrøden / oc pinis ſuarlige.

7. Jeſus ſprach zu jm: Ich will kommen / vnnd jhn geſund machen.

Jheſus ſagde til hannem / Jeg wil komme / oc helbrede hannem.

8. Der Hauptmann antwortet / vnd ſprach: HERR / ich bin nicht werth / daß du vnter mein Dach geheſt / Sondern ſprich nur ein wort / ſo wirdt mein Knecht geſund.

Hoffuitzmanden ſuarede / oc ſagde / HERRE / Jeg er icke verd / at du ſkalt gaa vnder mit Tag / Men ſig ekon it Ord / da bliffuer min Tienere helbrede.

Kapitola VIII.

A Když sſtapil s hůry / ſſli za nim záſtupowé množý.

A Gdy zſtapil z gory / ſzło zá nim wielkie zebranie ludu.

2. A hle malomocný přiſſed klaněl ſe gemu / řka: Pane / chceſſli muožeš mne očiſtiti.

A oto tredowáty przyſtepu iac dal mu chwale / mowiac / Pánie ieſli chceſz możeſz mie oczyſcic.

3. Y wztáhl Gežiiš Ruku dotekl ſe ho / řka: Chcy / buď čiſt. Y hned očiſſtěno geſt malomocenſtwij geho.

A ściagnawſzy Jezus reke dotknal ſie go / mowiac / Chce / badz oczyśćion: A był záraz em oczyśćion trad iego.

4. Y řekl gemu Gežiiš: Wizyž / aby žad němu nepráwil: ale gdi a vkaž ſe Kněžy / a obětug dar / kterýž přikázal Moyžiiš na ſwědectwij gim.

Tedy mu rzekl Jezus / Bacz abyś nikomu nie powiedał / ále idż vkaż ſie kápłanowi / y ofiáruy dar on ktory przykazał Moizeſz / na świádectwo im.

5. A když wſſel do Kaffarnaum / přiſtaupil k němu Setnijk proſe ho.

A gdy Jezus wſzedł do Káper náum / przyſzedł do niego ſetnik proſząc go y mowiac.

6. A řka: PAne / Služebnijk můg ležij w domu ſſlakem poražený / a welmi ſe trápij.

Pánie / ſługá moy leży w domu powietrzem záráżony / y barzo vtrapiony.

7. Y řekl gemu Gežiiš: Jak přigdu / a vzdrawijm gey.

Tedy mu rzekł Jezus / Ja gdy przyide vzdrowie go.

8. A odpowijdage Setnijk / řekl: PAne / negſem hoden / aby weſſel pod ſtřechu mau / ale toliko řcy ſlowo / a vzdrawen bude Služebnijk můg.

A odpowiedáiac ſetnik / rzekł / Pánie nie ieſthem godzien abyś wſzedł pod dach moy / ále thylko rzecz ſlowo / á bedzie vzdrowion ſługá moy.

ח | ח | η'.

9 אף אנא גיר גברא אנא דתחית שולטנא ואית תחית אידי אסטרטיוטא ואמר אנא להנא דזל ואזל ולאחרנא דתא ואתא ולעבדי דעבד הדא ועבד:

Imperoche ancor io son huomo sotto la potestà d'altrui, & ho sotto di me de soldati, e dico à questo, Va, & egli va, & à quell'altro, Vieni, & egli viene: & al mio seruitore, Fa questa cosa, & egli la fà.

9 כי גם אני אנוש תחת ממשלה ותחתי אנשי חיל ואם אמר לזה לך וילך ולאחר בוא ויבוא ולעבדי עשה זאת ויעשה:

Porque tambien yo ſoy hombre debaxo de poteſtad: y tengo debaxo de mi poteſtad ſoldados: y digo à eſte, Vé, y vá: y àl otro, Ven, y viene: y à mi ſieruo, Haz eſto, y haze lo.

9. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

Car ie ſuis auſsi homme conſtitué ſous la puiſſance d'autrui: & qui ai ſous moi des gendarmes: & ie di à l'vn, Va, & il va: & à l'autre, Vien: & il vient: & à mon ſeruiteur, Fai cela, & il le fait.

10 כד שמע דין ישוע אתדמר ואמר לדאתין עמה אמין אמר אנא לכון דאף לא ביסריל אשכחת איך הדא הימנותא:

Il che vdendo IESV, si marauigliò, e diſſe à quelli che il ſeguitauano, Io vi dico in verità che nè pur in Iſraël ho trouata tanta fede.

10 וכשמע ישוע תמה לאמר להלכים אחריו אמן אני אמר לכם כי לא בישראל אמונה כזאת מצאתי:

Y oyendo lo Ieſus, marauilloſe: y dixo à los que lo ſeguian, De cierto os digo, que ni aun en Iſrael he hallado tanta fe.

10. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἐθαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.

Ce qu'oyant Ieſus s'eſmerueilla, & dit à ceux qui le ſuiuoyent, En verité ie vous di, que meſmes en Iſrael ie n'ai point trouué vne ſi grande foy.

11 אמר אנא לכון דין דסגיאא נאתון מן מדנחא ומן מערבא ונסתמכון עם אברהם ואיסחק ויעקוב במלכותא דשמיא:

E dicoui, che molti verranno da Oriente, & Occidente, e ſederanno con Abraam, Iſaac, e Iacob nel regno de cieli.

11 ואני אמר לכם כי רבים ממזרח וממערב יבואו וירבצו עם אברהם ויצחק ויעקב במלכות השמים:

Mas yo os digo que vendrán muchos del Oriente, y del Occidente, y ſe aſſentarán à la meſa con Abraham, y Iſaac, y Iacob, en el Reyno de los cielos:

11. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Mais ie vous di que pluſieurs viendront d'Orient & d'Occident, & ſeront à table au royaume des cieux, auec Abraham, Iſaac, & Iacob.

12 בניה דין דמלכותא נפקון לחשוכא בריא תמן נהוא בכיא וחורק שנא:

E i figliuoli del regno ſaranno ſcacciati fuori ne le tenebre eſteriori, quiui ſarà pianto e ſtridor di denti.

12 ובני הממלכה ישלחו אל החשך החיצון ושם יהיה בכי וחירוק שנים:

Y los hijos del Reyno ſerán echados en las tinieblas de afuera. Alli ſerà el lloro, y el batimiento de dientes.

12. Οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Et les enfans du royaume ſeront iettés hors, és tenebres de dehors: là y aura pleur & grincement de dents.

13 ואמר ישוע לקנטרונא זל איכנא דהימנת נהוא לך ואתאסי טליה בה בשעתא:

Poi diſſe IESV al Centurione: Va, e ſecondo che tu hai creduto, coſi ti ſia fatto. E in quello ſteſſo momento il ſuo famiglio fu guarito.

13 ויאמר ישוע לשר מאה לך וכמו האמנת יהי לך וירפא נערו בשעה ההיא:

Entonces Ieſus dixo àl Centurion: Vé, y como creyſte, ſea hecho contigo. Y ſu moço fue ſano en el miſmo momento.

13. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῳ, ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας, γενηθήτω σοι. καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

Adonc dit Ieſus au Centenier, Va, & ainſi que tu as creu, qu'il te ſoit fait. Et en ce meſme inſtant ſon garçon fut gueri.

14 ואתא ישוע לביתה דשמעון וחזא לחמתה דרמיא ואחידא לה אשתא:

Eſſendo poi IESV entrato in caſa di Pietro, vide la ſuocera di eſſo che giaceua in letto, & che haueua la febbre.

14 ויבוא ישוע אל בית כיפא וירא את חמותו שוכבת בחמה:

Y vino Ieſus à caſa de Pedro, y vido à ſu ſuegra echada en la cama, y con fiebre:

14. Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου, εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν.

Puis Ieſus eſtant venu en la maiſon de Pierre, vid la belle mere d'icelui giſante au lict, & ayant la fieure.

9. Nam

CAP. VIII.

9. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic, vade, & vadit: & alii, veni, & venit: & ſervo meo, fac hoc, & facit.

For I am a man alſo vnder the authoritie of another / and haue souldiours vnder me: & I ſay to one / Go / and he goeth: and to another / Come / and hee commeth: and to my ſeruant / Do this / and he doeth it.

10. Audiens autem Ieſus, miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit, Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Iſraël.

When Jeſus heard that / he marueiled / & ſaid to them that followed him / Verely / I ſay vnto you / I haue not founde ſo great faith / euen in Iſrael.

11. Dico autē vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Iacob in regno cælorum.

But I ſay vnto you / that many ſhal come from the Eaſt and Weſt / and ſhal ſit downe with Abraham / and Iſaac / & Jacob in the kingdome of heauen.

12. Filii autem regni eiicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.

And the children of the kingdome ſhall be caſt out into vtter darkenes: there ſhalbe weeping and gnaſhing of teeth.

13. Et dixit Ieſus Centurioni, vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.

Then Jeſus ſaid vnto the Centurion / Go thy way / and as thou haſt beleeued / ſo be it vnto thee. And his ſeruant was healed the ſame houre.

14. Et cum veniſſet Ieſus in domum Petri, vidit ſocrum eius iacentem & febricitantem.

And when Jeſus came tho Peters houſe: he ſaw his wiues mother laid down / an ſicke of a feuer.

Das VIII. Capitel.

9. Denn ich bin ein Menſch / darzu der Oberkeit vnterthan / vnd hab vnter mir Kriegsknechte / Noch wenn ich ſage zu einem / gehe hin / ſo gehet er. Vnnd zum andern komm her / ſo kombt er / Vnnd zu meinem Knecht / thu das / ſo thut ers.

Thi ieg er it Menniſke / ſom er Offrigheden vnderdanig / Oc ieg haffuer Stridzmend vnder mig / Naar ſom ieg alligeuel ſiger til den ene / Gack hen / ſaa gaar hand. Oc til den anden / Kom hid / ſaa kommer hand / Oc til min Tienere / Gør det / ſaa gør hand det.

10. Da das Jeſus höret / verwundert er ſich / vnd ſprach zu denen die jm nachfolgeten: Warlich ich ſage euch / ſolchen glauben hab ich inn Iſrael nicht funden.

Der Jheſus det hørde / forundrede hand ſig / oc ſagde til dem / ſom hannem efterfulde / Sandelige ſiger ieg eder / Saadanen Tro haffuer ieg icke fundet i Jſrael.

11. Aber ich ſage euch / vil werden kommen vom Morgen vnnd vom Abend / vnd mit Abraham vnd Iſaac vnd Jacob im Himelreich ſitzen.

Men ieg ſiger eder / Mange ſkulle komme aff Oſter oc aff Veſter / oc ſide met Abraham / oc Jſaac / oc Jacob i Himmerigis rige.

12. Aber die Kinder des Reichs werden außgeſtoſſen inn das Finſternuß hinauß / Da wirdt ſein weinen vnd zeenklappen.

Men rigens børn ſkulle ſtødis hen vdi mørcket / Der ſkal vere graad oc tendegnidſel.

13. Vnd Jeſus ſprach zu dem Hauptmann: Gehe hin / dir geſchehe wie du geglaubet haſt. Vnd ſein Knecht ward geſund zu derſelbigen ſtunde.

Oc Jheſus ſagde til Høffuitsmanden / Gack bort / Dig ſke ſom du trode. Oc hans Tienere bleff helbrede i den ſamme time.

14. Vnd Jeſus kam in Peters hauß / vnd ſahe / daß ſeine ſchwiger lag / vnd hatte das Fieber.

Oc Jheſus kom i Peders Hwſſ / oc ſaa / At hans Huſtris moder laa oc haffde Koldeſiuge.

Kapitola VIII.

9. Neb y yá gſem Człowěk pod mocý gineho poſtawený / a mám pod ſebau Rytijře: a dijm tomuto gdi / y gde: a giněmu přid / ý přigde: a Služebnijku měmu / včiňto / a včinij.

Bociemy ſa ieſt człowiek pod moca inego poſtánowiony / y mam pod ſoba żolnierze / y mowiętemu / Idż / áon idzie / á drugiemu / Chodż á on przychodzi / ſludze też moiemu / Czyńto / á czyni.

10. To vſlyſſaw Gežijš / podiwil ſe / a gdauchým za ſebau řekl: Amen prawijm wam / nenalezl gſem tak weliké Wijry w Izrahelſkém Lidu.

A gdy tho vſlyſzał Iezus / dziwował ſie / y rzekł tym ktorzy ſzli zanim Záprawdę wam powiedam / iżem y w Izráelu nie nálazł thák wielkiey wiary.

11. Prawijm pak wám / žeť přigdau mnozý od Wýchodu y od Západu Slunce / a ſtolití budau s Abrahamem / s Izákem a s Jákobem w Králowſtwij Nebeſkém:

Ropowiedam wam / Iż wiele ich ze wſchodu y zzachodu ſłoncá przyidzie / y śiedzieć będą z Abráhámem / y z Izáákiem / y z Iákobem w Kroleſtwie niebieſkim.

12. Ale Synowé Králowſtwij vwrženi budau do temnoſtij zewnitřnijch / tuť bude pláč a ſkřijpenij zubuow.

A ſynowie Kroleſtwá będą wyrzuceni w ciemności zewnetrzne / tam że będzie płacz y zgrzytánie zębow.

13. Y řekl Gežijš Setnijkowi: Gdi / a yakož gſy vwěřil / tak ſtaň ſe tobě. Y vzdrawen geſt Služebnijk geho w tu hodinu.

Rzekł Iezus setnikowi / Idż / a iák koś vwierzył niechći ſie ſtanie / y był vzdrowion ie° ſługá tey że godziny.

14. A když wſſel Gežijš do domu Petrowa / vzřel Swekruſſy geho ana ležij a Zymnicy trpij.

A gdy przyſzedł Iezus do domu Piotrowego / widział świekrę iego leżącą ná łożu / á máiąca gorączkę.

ח | ח | η'.

15 וְקִרַב לְאִידָהּ וּשְׁבַקְתָּהּ אֶשָּׁתָא וְקָמַת וַמְשַׁמְּשָׁא הֲוָת לְהוֹן׃

E toccole la mano, e la febbre la lasciò : onde ella si leuò, e seruiua loro.

15 וַיִּגַּע אֶת־יָדָהּ וַתַּעַזְבֶנָּה הַחַמָּה וַתָּקָם וַתְּשָׁרְתֵהוּ׃

Y tocó su mano, y la fiebre la dexó : y leuantóse, y siruióles.

15. Καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτῷ.

Et il toucha la main d'icelle, & la fieure la laissa : puis elle se leua, & les seruit.

16 כַּד הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא קַרְבוּ קְדָמוֹהִי דַּיוָנֵא סַגִּיאֵא וְאַפֵּק דַּיוֵיהוֹן בְּמֶלְּתָא וּלְכֻלְּהוֹן אַילֵין דַּבִישָׁאִית עֲבִידִין הֲווֹ אַסִּי אֶנּוּן׃

Venuta la sera, presentarono à lui molti indemoniati, & egli col parlare scacciò fuor gli spiriti, e risanò tutti gli ammalati.

16 וַיְהִי־עֶרֶב וַיַּגִּישׁוּ אֵלָיו בַּעֲלֵי שֵׁדִים רַבִּים וַיּוֹצֵא אֶת־הָרוּחוֹת בְּדָבָר וְכָל־אֲשֶׁר הָיְתָה רָעָה בָּם יְרַפֵּא׃

Y como fue ya tarde, truxeron à el muchos endemoniados, y echó de ellos los demonios con la palabra, y sanó todos los enfermos :

16. Ὀψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν.

Et le soir estant venu, on lui presenta, plusieurs demoniaques, desquels il ietta hors les esprits malins par sa parole, & guerit tous ceux qui se portoyent mal.

17 אַיךְ דְּנֶתְמְלָא מֶדֶם דֶּאתְאֲמַר בְּיַד אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא דְּאָמַר דְּהוּ נְסַב כְּאֶבַין וְכֻרְהָנַין נְטַן׃

Accioche s'adempiesse quello ch'era stato detto per il Profeta Esaia, che dice, Egli ha prese le nostre infermità, & ha portate le nostre malattie.

17 לְמַלֹּאת מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בִּישַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר חֳלָיֵנוּ הוּא נָשָׂא וּמַכְאוֹבֵינוּ סְבָלָם׃

Paraque se compliesse lo que fue dicho por el propheta Isaias, que dixo, El tomó nuestras enfermedades, y lleuo (nuestras) dolencias.

17. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

Afin que fust accompli ce dont auoit esté parlé par Esaie le Prophete, disant, Il à prins nos langueurs, & à chargé nos maladies.

18 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא דַּחְדָּרִין לֵהּ פַּקֵּד דְּנֵאזְלוּן לְעִבְרָא׃

Allora IESV vedendosi d'intorno molte turbe, comandò che passassero à l'altra riua.

18 וַיַּרְא יֵשׁוּעַ עַם רַב מְסַבִּיב לוֹ וַיְצַוֶּה לַהֲלֹךְ לְעֵבֶר הַיָּם׃

Y viendo Iesus muchas compannas arredor de si, mandó que se fuessen de la otra parte del lago.

18. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτόν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

Adonc Iesus voyant grandes troupes à l'entour de soi, commanda de passer à l'autre riue.

19 וְקִרַב סָפְרָא חַד וְאֶמַר לֵהּ רַבִּי אָתֵא אֲנָא בָּתְרָךְ לְאַתַר דְּאָזֵל אַנְתְּ׃

Et accostandosigli vn certo Scriba, gli disse, Maestro io ti seguirò douunque tu andarai.

19 וַיִּגַּשׁ אֶחָד מִסֹּפְרִים וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי אָבֹא אַחֲרֶיךָ אֵיזֶה תֵּלֵךְ׃

Y llegóse vn Escriba, y dixole: Maestro, seguirtehé donde quiera que fueres.

19. Καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.

Lors vn Scribe s'estant approché, lui dit, Maistre ie te suiurai par tout où tu iras.

20 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לְתַעְלָא נְקָעֵא אִית לְהוֹן וְלְפָרַחְתָּא דִּשְׁמַיָּא מְטַלְלָא לִבְרֵהּ דֵּין דְּאֶנָשָׁא לַית לֵהּ אַיְכָא דְּנֶסְמוֹךְ רֵישֵׁהּ׃

Allora IESV li disse, Le volpi hanno le tane, e gli vccelli del cielo i nidi : ma il Figliuol de l'huomo non hà doue posare il capo.

20 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ הַשּׁוּעָלִים יֶשׁ־לָהֶם חֲפוֹרוֹת וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם קִנִּים וּלְבֶן־אָדָם אֵין לוֹ אֲשֶׁר אֶת־רֹאשׁוֹ יָשִׂים שָׁמָּה׃

Y Iesus le dixo, Las zorras tienen cauernas, y las aues del cielo nidos: mas el Hijo del hombre no tiene donde acueste su cabeça.

20. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις. ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

Et Iesus lui dit, Les renards ont des fosses, & les oiseaux de l'air des nids: mais le fils de l'homme n'a point où il puisse reposer la teste.

21 אַחֲרִינָא דֵּין מִן תַּלְמִידוֹהִי אָמַר לֵהּ מָרִי אֶפֶּס לִי לְוּקְדָם אֵזַל אֶקְבּוֹר אַבִי׃

Et vn altro de suoi discepoli gli disse, Signore, lassami prima andare à sepellir mio padre.

21 וְאַחֵר מִתַּלְמִידָיו אָמַר לוֹ אֲדֹנִי הִנֵּה לִי בָּרִאשֹׁנָה לָבוֹא וְלִקְבֹּר אֶת־אָבִי׃

Y otro de sus Discipulos le dixo, Sennor, Dame licencia que vaya primero, y entierre à mi padre.

21. Ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν, καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.

Puis vn autre de ses disciples lui dit, Seigneur, permets que i'aille premierement enseuelir mon Pere.

15. Et

CAP. VIII.

15. Et tetigit manum eius, & dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat ei.

And he touched her hande/and the feuer left her: ſo ſhee aroſe/ and miniſtred vnto them.

16. Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos dęmonia habentes: & eiiciebat ſpiritus verbo: & omnes malè habentes curavit.

When the euen was come/ they brought vnto him many that were poſſeſſed with deuils: and he caſt out the ſpirites with his worde/ and healed all that were ſicke.

17. Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiã prophetam dicentem, Ipſe infirmitates noſtras accepit: & ægrotationes (noſtras) portavit.

That it might be fulfilled/ which was ſpoken by Eſaias the Prophet/ ſaying/ Hee tooke our infirmities/ and bare our ſickeneſſes.

18. Videns autem Ieſus turbas multas circum ſe, iuſſit ire trans fretum.

And when Jeſus ſaw great multitudes of people about him/ he commanded them to go ouer the vvater.

19. Et accedens unus ſcriba, ait illi, Magiſter, ſequar te, quocunque ieris.

Then came there a certaine Scribe/ and ſaid vnto him/ Maſter/ J will follow thee whither ſoeuer thou goeſt.

20. Et dicit ei Ieſus, Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput (ſuum) reclinet.

But Jeſus ſayd vnto him/ The foxes haue holes/ and the birdes of the heauen haue neſtes/ but the Sonne of man hath not whereon to reſt his head.

21. Alius autem de diſcipulis eius ait illi, Domine, permitte me primum ire, & ſepelire patrem meum.

And another of his diſciples ſaid vnto him/ Maſter/ ſuffer me firſt to go/ and burie my father.

Das VIII. Capitel.

15. Da greiff er jre hand an/ vnd das Fieber verließ ſie. Vnd ſie ſtund auff/ vnd dienete jhm.

Da tog hand paa hendis haand/ Oc den Koldeſiuge forlod hende. Oc hun, ſtod op/ oc tiente dem.

16. Am abend aber brachten ſie vil beſeſſene zu jm/ vnd er treib die geiſter auß mit worten/ vnd machte allerley Krancken geſund.

Om afftenen førde de mange Beſette til hannem/ Oc hand vddreff Aanderne met Ord/ oc helbredede dem alle/ ſom vaare Siuge.

17. Auff daß erfüllet würde/ das geſagt iſt durch den Propheten Eſaia/ der da ſpricht: Er hat vnſer ſchwachheit auff ſich genommen/ vnnd vnſer Seuche hat er getragen.

At de ſkulde fuldkommis/ ſom er talet ved Propheten Eſaia/ ſom ſiger/ hand tog vor Skrøbelighed paa ſig/ oc hand bar vore Siugdomme.

18. Vnnd da Jeſus vil Volcks vmb ſich ſahe/ hieß er hinüber jenſeid deß Meers fahren.

Oc der Jheſus ſaa meget Folck omkring ſig/ bad hand dem fare hen offuer paa hin ſide Haffuit.

19. Vnd es trat zu jm ein Schrifftgelehrter/ der ſprach zu jm: Meiſter/ ich wil dir folgen/ wo du hin geheſt.

Oc der gick en Scriffklaag til hannem/ hand ſagde til hannem/ Meſtere/ ieg vil følge dig/ huort du gaar.

20. Jeſus ſagt zu jm: Die Füchſe haben Gruben/ vnd die Vogel vnter dem Himel haben Neſter/ aber deß Menſchen Sohn hat nicht da er ſein Haupt hinlege.

Jheſus ſagde til hannem/ Reffue haffue Graffuer/ Oc Fule vnder Himmelen haffue Reder/ Men Menniſkens ſøn haffuer icke det/ hand kand legge ſit hoffuit til.

21. Vnd ein ander vnter ſeinen Jüngern ſprach zu jm: HERR/ erlaube mir/ daß ich hingehe/ vnd zuvor meinen Vater begrabe.

Oc en anden blandt hans Diſciple/ ſagde til hannem/ HERRE/ Giff mig loff/ at ieg maa gaa hen/ oc tilforn iorde min Fader.

Kapitola VIII.

15. Y dotekl ſe ruky gegij/ a hned oſtala gi Zymnice/ Y wſtala ona/ a poſluhowala gim.

Y dotknal ſie rekí iey/ y opuśćiłá ia goraczká/ á thakże wſtałá/ y poſługowáłá mu.

16. A když byl wečer/ podáwali gemu mnohých/ kteřijž ďábelſtwij měli/ a on wynijtal duchy nečiſté ſlowem/ a wſſecky kteřijž ſe zle měli vzdrawil.

A gdy wieczor przyſedł/ ofiárowáli mu wiele opętánych/ á on wy gnał duchy ſłowem/ y wſzytki ktorzy ſie źle mieli vzdrowił.

17. Aby ſe naplnilo to/ což geſt powědjno ſkrze Izayáſſe Proroka/ kterýž dij: Onť geſt wzal neduhy naſſe/ a nemocy naſſe neſl.

Aby ſie wypełniło co ieſt rzeczono przez Ezáiaſzá Proroká mowiacego/ Oná niemocy náſze przyiał/ y choroby nośił.

18. Wida pak Gežiſs Záſtupy mnohé okolo ſebe/ rozkázal Včedlnijkům ſwým plawiti ſe za Moře.

A vyzrawſzy Jezus wielkie zgromadzenie ludu około ſiebie/ kazał áby ſie przepráwili do drugiego brzegu.

19. A přiſtaupiw geden Včitel řekl gemu: Miſtře/ půgdu za tebau kamžkoli půgdeſs.

Y przyſtapiwſzy niektory Náuczyciel rzekł mu/ Miſtrzu/ poydzá toba gdzie iedno poydzieſz.

20. Y řekl gemu Gežiſs: Liſſky dau pata magij/ a Ptácy Nebeſſtij hnijzda/ ale Syn Człowěka nemá/ kdeby hlawu ſwau ſklonil.

Tedy mu rzekł Jezus. Liſzki iámy máia/ y ptacy niebieſcy gniazdá/ ále Syn człowieczy nie ma gdzieby głowę ſkłonił.

21. A giný z Včedlnijkůw geho řekl gemu: PANE/ dopuſt mi prwé gijti a pochowati Otce měho.

A drugi z vczniow iego rzekł ku niemu/ Pánie/ dopuść mi pierwcy odyść y pogrześć oycá mego.

ח

22 ישוע דין אמר להתא בתרי ושבוק מיתא קברין מיתיהון׃

E Iesv li disse, seguitami, e lassa à i morti sepellire i morti loro.

23 וכד סלק ישוע לס לספינתא סלקו עמה תלמידוהי׃

Et essendo entrato in vna naue, i suoi discepoli lo seguitorono.

24 והא זועא רבא הוא בימא איכנא דאלפא תתכסא מן גלא הו דין ישוע דמיך הוא׃

Et ecco si fece nel mare vn gran mouimento, in tal modo che la naue era coperta da l'onde: & egli dormiua.

25 וקרבו תלמידוהי ה דיעירוהי ואמרין לה מרן פצן אבדינן׃

Et accostando si gli i suoi discepoli lo suegliorono, dicendo, Signore, saluaci, che noi periamo.

26 אמר להון ישוע למנא דחולתנין אנתון זעורי הימנותא הידין קם וכאא ברוחא ובימה והוא שליא רבא׃

Et egli disse loro, Perche sete voi timidi, o huomini di poca fede? Eleuatosi su, minacciò i venti e il mare: e fecesi vna gran bonaccia.

27 אנשא דין אתדמרו ואמרין מנו הנא דרוחא וימא משתמעין לה׃

Allor quegli huomini si marauigliorono, dicendo: Quale è costui che i venti e il mare gli obedisceno?

28 וכד אתא ישוע לעברא לאתרא דגדריא ארעוהי תרין דיונא דנפקין מן בית קבורא בישא דטכ איך דלא אנש ישכח יעבר בהי אורחא׃

E come fu venuto à l'altra riua ne la regione de Gergeseni, si gli fecero incontro due indemoniati, che erano vsciti de monumenti, molto feroci, di maniera che niuno poteua passar per quella via.

ח

22 ויאמר ישוע אליו בא אחרי והנח את־המתים לקבור את־מתיהם׃

Y Iesus le dixo, Sigueme, y dexa que los muertos entierren sus muertos.

23 ויעל באניה ויבאו אחריו תלמידיו׃

Y entrando el en vn nauio, sus Discipulos lo siguieron.

24 והנה סער גדול היה בים והאניה תכסה מהגלים והוא ישן׃

Y he aqui fue hecho en la mar vn gran mouimiento, que la nao se cubria de las ondas: y el dormia.

25 ויקרבו אליו תלמידיו ויעורוהו לאמר אדני הושיענו כי־נאבד׃

Y llegandose sus Discipulos despertaronlo, diziendo, Sennor salua nos, perecemos.

26 ויאמר להם למה יראתם קטני אמונה אז־קם ויגער את־הרוחות ואת־הים ותהי שתיקה גדולה׃

Y el les dize, Porque temeys hombres de poca fe? Entonces, despierto reprehendió à los vientos y à la mar, y fue grande bonança.

27 ויתמהו האנשים לאמר מי־זה הוא כי־גם רוחות והים ישמעו לו׃

Y los hombres se marauillaron diziendo, Que hombre es este, que aun los vientos y la mar lo obedecen?

28 וכאשר בא לעבר הים בארץ גרגשיים ויקראו לו בעלי השדים מן־הקברים יוצאים והם אכזרים מאד ובעבורם לא יוכל איש לעבר בדרך ההיא׃

Y cómo el vino de la otra parte en la prouincia de los Gergesenos: vinieronle àl encuentro dos endemoniados que salian de los sepulchros, fieros en gran manera, que nadie podia passar por aquel camino.

η'.

22. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

Et Iesus lui dit, Sui-moi, & laisse les morts enseuelir leurs morts.

23. Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Et quand il fut entré en la nasselle, ses disciples le suiuirent.

24. Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδε.

Et voici, vne grande esmotion aduint en la mer, tellement que la nasselle estoit couuerte des flots, & lui dormoit

25. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤγειραν αὐτόν, λέγοντες, κύριε σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα.

Adonc ses disciples vindrent, & l'esueillerẽt, disans, Seigneur, sauue-nous, nous perissons.

26. Καὶ λέγει αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ; καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

Et il leur dit pourquoi estes-vous craintifs, gens de petite foy: Alors estant resueille il tansa les vents & la mer: & y eut grande tranquillité.

27. Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέγοντες, ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;

Adonc les gens s'esmerueillerent disans Quel est cestui-ci, que les vents aussi & la mer lui obeissent?

28. Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι, ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης.

Et quand il fut passé outre en la contree des Gergeseniens, deux demoniaques estans sortis des sepulcres lui vindrent au deuant, lesquels estoyent fort fascheux: tellement que nul ne pouuoit passer par ce chemin-la.

CAP. VIII.

22. Iesus autem ait illi, Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.

But Jesus said unto him / Follow me/and let the dead burie their dead.

23. Et ascendente eo in naviculam, secuti sunt eum discipuli eius.

And when hee was entred into the ship / his disciples folow'd him.

24. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipse vero dormiebat.

And beholde / there arose a great tempest in the sea / so that the ship was couered with waues : but he was a sleepe.

25. Et accesserunt ad eum & suscitaverunt eum, dicentes, Domine, salva nos, perimus.

Then his disciples came/ and awoke him / saying / Master / saue us : we perish.

26. Et dicit eis, Quid timidi estis modicæ fidei? Tūc surgens imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna.

And he said unto them / Why are ye fearefull / O ye of litle fait? Then he arose / and rebuked the windes and the sea : & so there was a great calme.

27. Porro homines mirati sunt dicentes, Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei?

And the men marueiled / saying / What man is this/ that both the windes and the sea obey him.

28. Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, sævi nimis, ita ut nemo posset transire per viam illam.

And when he was come to the other side/into the countrey of the Gergesenes / there mette him two possessed with deuils / which came out of the graues verie fierce / so that no man might go by that way.

Das VIII. Kapitel.

22. Aber Jesus sprach zu jm: Folge du mir/ vnd laß die todten jre todten begraben.

Jhesus sagde til hannem / Følge du mig / oc lad de Døde iorde deris døde.

23. Vnd er trat in das Schiff/ vnd seine Jünger folgeten jm.

Oc hand gick i Skibet / oc hans Disciple fulde hannem.

24. Vnnd sihe/ da erhub sich ein groß vngestümm im Meer/ also/ daß auch das Schifflein mit Wellen bedeckt ward/ Vnd er schlieff.

Oc see / da begyntis en stor storm i Haffuit / saa at Skibet skiultis oc saa aff Bølgerne / Oc hand soff.

25. Vnd die Jünger tratten zu jm/ vnd weckten jn auff/ vnnd sprachen: HErr/ hilff vns/ wir verderben.

Oc disciplene ginge til hannem / oc vacte hannem op / oc sagde / HERRE / hielp oss / wi forderffuis.

26. Da saget er zu jnen: Jhr kleingläubigen/ warumb seyd jr so forchtsam? Vnd stund auff/ vnd bedrawete den Wind vnnd das Meer/ da ward es gantz stille.

Da sagde hand til dem / J lidet troentes / Hui ere i saa fryctactige? Oc hans stod op/oc truede Værit oc haffuit / Saa bleff det gantske stille.

27. Die Menschen aber verwunderten sich/ vnnd sprachen: Was ist das für ein Mann/ daß jhm Wind vnd Meer gehorsam ist.

Men Menniskene forundrede dem / oc sagde/ Huad er det for en Mand / at værit oc haffuit ere hannem lydige?

28. Vnd er kam jenseit deß Meers/ in die Gegend der Gergesener/ da lieffen jm entgegen zween Besessene/ die kamen auß den Todtengräbern/ vnnd waren sehr grimmig/ also/ daß niemand dieselbigen Strasse wandeln kondt.

Oc hand kom paa hin side Haffuit / til de Gergeseners egn/ der løbe tho Besette mod hannem/ de komme aff de dødis Graffuer / oc de vaare saare grumme/ saa / at der kunde ingen vandre at den samme vey.

Kapitola VIII.

22. A Gežijš řekl gemu: Pod za mnau / a nech ať mrtwij pochowáwagij mrtwé swé.

Rzekł Jezus do niego / Podź zá mną / á niechay vmárli pogrzebią vmárłe swoie.

23. A když wessel na Lodij/ wstaupili za nim y Včedlnijcy geho.

A gdy on wstąpił włodź / weszli zá nim vczniowie iego.

24. A ay bauřka weliká stala se na Moři / tak že Lodička přikrywala se wlnami / ale on spal.

A otho wzruszenie wielkie stáło sie ná morzu / ták iż łodź byłá okrywána od wálow / á on spał.

25. Tehdy přistaupili k němu Včedlnijcy geho / a zbudili gey / řkauce : PAne/ zachoway nás/ hyneme.

A przystapiwszy vczniowie iego / obudzili go mowiąc/ Pánie záchoway nas/ giniemy.

26. Y řekl gim Gežijš Proč se bogijte / malé wijry? Tehdy wstaw přikázal Wětrům a Moři/ y stalo se vtissenij weliké.

A rzekł do nich / Przeczżeście boiázliwi / o máło vfáiący? Thedy ocuciwszy sie/ zgromił wiátry y morze / y stáłá sie cichość wielka.

27. Lidé pak diwili se / řkauce: Y yaký gest tento / že Wětrowé a Moře poslauchagij ho?

A ludzie sie dziwowáli/ mowiąc Jákiż to iest/ że go y wiátry y morze słucháią?

28. A když přissel Gežijš za Moře do kraginy Gerazenenských/ potkali se s nim dwa člowěky magijce ďábelstwij / wyssedsse z hrobuow/ litá přijliš/ tak že žádný nemohl tau cestau choditi.

A gdy sam przyiechał do brzegu drugiego / do krainy Gergesenow/ zábieżeli mu dwá opętáni z grobow wychodzący/ bárzo okrutni/ ták iż nie mogł żaden prześć oną drogą.

ח

29 וַקְעוֹ וָאמְרִין מָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּע בְּרֵה דַּאלָהָא אֶתַית לְכָא קְדָם זַבְנָא דְתַשְׁנְקַן׃

Et incontinente gridorono, dicendo, Che habbiam noi à far teco, IESV Figliuol di Dio? Sei tu venuto qua à tormentarci innanzi tempo?

30 אִית הְוָא דֵּין לְהַל מֶנְּהוֹן בַּקְרָא דַּחְזִירֵא סַגִּיאֵא דְּרָעְיָא׃

Et era lontan da essi vn gregge di molti porci, che pasceua.

31 הָנוֹן דֵּין שֵׁאדֵא בָּעֵין הְווֹ מֶנֵּה וָאמְרִין אֶן מַפֵּק אַנְתְּ לַן אַפֶּס לַן דְּנֵאזַל לְבַקְרָא דַּחְזִירֵא׃

E i demonij lo pregauano dicendo, Se tu ci scacci di qui lassaci andare in quel gregge di porci.

32 וֶאמַר לְהוֹן יֵשׁוּע זֶלוּ וּמֶחְדָא נְפַקוּ וְעַלוּ בַּחְזִירֵא וְכֻלֵּה בַּקְרָא הָי תְּרַצַת לְעֵל לְשַׁקִּיפָא וְנֶפְלוּ בְּיַמָּא וּמִיתוּ בְּמַיָּא׃

Et egli disse loro, Andate. Allora essi vscendo, se n'andarono in quel gregge di porci. Et ecco tutto quel grege di porci impetuosamente cascò per vn precipitio nel mare, e morirono ne l'acque.

33 הָנוֹן דֵּין דָּרָעַיִן הְווֹ עְרַקוּ וֶאזַלוּ לַמְדִינְתָּא וְחַוִּיו כֻּלְמֶדֶּם דַּהְוָא וְדַהְנוֹן דַּיְוָנֵא׃

Allora i Pastori si fuggirono: & andatisene à la citta, raccontoron ogni cosa, e il fatto de gl'indemoniati.

34 וְנֶפְקַת כֻּלָּהּ מְדִינְתָּא לְאוּרְעֵה דְּיֵשׁוּע וְכַד חֲזָאוּהִי בְּעוֹ מֶנֵּה דְּנֶשְׁנֵא מֶן תְּחוּמַיְהוֹן׃

Et ecco, tutta la citta vscì incontro à IESV: e come lo videro, il pregorono che si partisse da i lor confini.

ט

1 וּסְלֶק לְאֶלְפָא וַעֲבַר וֶאתָא לַמְדִינְתֵּהּ׃

Allora entrato ne la naue, passò di la, e venne ne la sua citta.

ח

29 וְהִנֵּה קָרְאוּ לֵאמֹר מַה־לָּנוּ וָלָךְ יֵשׁוּעַ בֶּן־אֱלֹהִים בָּאתָ הֲלֹם קֹדֶם הָעִתּוֹת לְעַנּוֹתֵנוּ׃

Y heaqui clamaron, diziendo, Que tenemos contigo Iesus hijo de Dios? Has venido ya acà à molestarnos antes de tiempo?

30 וַיְהִי־רָחוֹק מֵהֶם עֵדֶר חֲזִירִים רַבִּים רוֹעָה׃

Y estaua lexos de ellos vn hato de muchos puercos paciendo.

31 וְהַשֵּׁדִים הִתְחַנְּנוּ אֵלָיו לֵאמֹר אִם תּוֹצִיאֵנוּ מִזֶּה הַנִּיחֵנוּ נָא לָבוֹא בְּעֵדֶר הַחֲזִירִים׃

Y los demonios le rogaron diziendo, Si nos echas, permittenos que vamos en aquel hato de puercos.

32 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ וַיֵּצְאוּ וַיָּבֹאוּ בְּעֵדֶר הַחֲזִירִים וְהִנֵּה הָלַךְ כָּל־הָעֵדֶר הַחֲזִירִים בְּסַחַף אֶל־הַיָּם וַיָּמוּתוּ בַּמָּיִם׃

Y dixoles, Id. Y ellos salidos fuerõse en aquel hato de puercos: y heaqui, todo el hato de los puercos se precipitó de vn despennadero en la mar, y murieron en las aguas.

33 וַיָּנוּסוּ הָרוֹעִים וַיָּבֹאוּ בָּעִיר וַיַּגִּידוּ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגַם אֶת־אֲשֶׁר עַל־הַשֵּׁדִים׃

Y los porqueros huyeron, y viniendo à la ciudad, contaron todas las cosas, y loque auia passado con los endemoniados.

34 וְהִנֵּה כָּל־הָעִיר יָצְאָה לִקְרַאת יֵשׁוּעַ וְכַאֲשֶׁר רָאוּ אוֹתוֹ הִתְחַנְּנוּ אֵלָיו לַעֲבוֹר מִגְּבוּלֵיהֶם׃

Y heaqui, toda la ciudad salió à recebir à Iesus: y quando lo vieron, rogauanle que se fuese de sus terminos.

ט

1 וַיַּעַל אֶל־הַסְּפִינָה וַיַּעֲבֹר וַיָּבֹא לְעִירוֹ׃

Entonces entrando en vn nauio passó de la otra parte, y vino à su ciudad.

η'.

29. Καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες, τί ἡμῖν καὶ σοὶ Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;

Et voici ils s'escrierent, disans, Qu'y a-il entre nous & toi, Iesus, fils de Dieu? es-tu venu ici pour nous tormenter deuant le temps?

30. Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη.

Or y auoit-il vn grand troupeau de pourceaux loin d'eux qui paissoit.

31. Οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες, εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.

Dont les diables le prioyent, disans, Si tu nous iettes hors, permets-nous de nous en aller en ce troupeau de pourceaux.

32. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὑπάγετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. καὶ ἰδοὺ ὥρμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν.

Et il leur dit, Allez. Iceux donc estans sortis s'en allerent au troupeau de pourceaux, & voila, tout ce troupeau de pourceaux se rua du haut en bas en la mer, & moururent és eaux.

33. Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων.

Adonc les porchers s'enfuirent: & estans venus en la ville, raconterẽt toutes ces choses, & ce qui estoit aduenu aux demoniaques.

34. Καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ Ἰησοῦ, καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Et voici, toute la ville sortit au deuant de Iesus: & l'ayans veu le prierent qu'il se retirast de leurs quartiers.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

ΚΑὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον διεπέρασε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

Adonc estant entré en la nasselle, il passa outre, & vint en sa ville.

CAP. VIII.

29. Et ecce clamaverunt dicentes, Quid nobis & tibi Iesu fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos?

And beholde / they cryed out / saying / Jesus the Sonne of God / what haue we to do with thee? Art thou come hither to torment vs before the time?

30. Erat autem non longè ab illis grex multorum porcorum pascens.

Now there was afarre of from them / a great heard of swine feeding.

31. Dæmones autem rogabant eum dicentes, Si eiicis nos, mitte nos in gregē porcorum.

And the deuils besought him saying / if thou cast vs out / suffer vs to goe into the heard of swine.

32. Et ait illis, Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare: & mortui sunt in aquis.

And he saide vnto them / Go so they went out / and departed into the heard of swine: & beholde / the whole heard of swine was caried with violence from a steepe downe place into the sea / and died in the water.

33. Pastores autem fugerunt: & venientes in civitatem, nuntiaverunt omnia, & de eis qui dæmonia habuerant.

Then the heardmen fled: and when they were come into the citie / they told al things / and what was become of them that were possessed with the deuils.

34. Et ecce tota civitas exiit obviam Iesu: & viso eo, rogabant, ut transiret à finibus eorum.

And beholde / all the citie come out / to meete Jesus: and when they sawe him / they besought him to depart out of theyr coastes.

CAP. IX.

ET ascendens in naviculam, transfretavit, & venit in civitatem suam.

Then he entred into a ship / & passed ouer / and came into his owne citie.

Das VIII. Capitel.

29. Vnd sihe / sie schryen vnd sprachen: Ach Jesu du Son Gottes / was haben wir mit dir zu thun? Bist du her kommen / vns zu quelen / ehe denn es zeit ist?

Oc see / de robte / oc sagde / Ah Jhesu / du Guds søn / Huad haffue wi met dig at gøre? Est du kommen hid / at pine oss / før end det er tid?

30. Es war aber ferrne von jhnen eine grosse herd Säw an der Weide.

Oc der vaar longt fra dem en stor hiord Suin paa marcken.

31. Da baten jhn die Teuffel / vnnd sprachen: Wilt du vns außtreiben / so erlaube vns in die herd Säw zufahren.

Da bade Diefflene hannem / oc sagde / Vilt du driffue oss vd / da giff oss loff at fare i den Suine hiord.

32. Vnd er sprach: Fahret hin / Da fuhren sie auß / vnd fuhren in die herd Säu / vnd sihe / die gantze herd Säu störtzet sich mit einem sturm ins Meer / vnd ersoffen im Wasser.

Oc hand sagde / farer hen. Da fore de vd / oc fore i Suine hiorden. Oc see / den gantske Suine hiord styrte sig hasteligei Haffuit / oc drucknede i vandet

33. Vnd die Hirten flohen / vnd giengen hin in die Statt / vnd sagten das alles / vnd wie es mit den Besessenen ergangen war.

Oc Hyrderne flyde / oc ginge hen i Staden / oc sagde det altsammen / oc huorledis det gick met de Besette.

34. Vnd sihe / da gieng die gantze Statt herauß Jesu entgegen. Vnd da sie jhn sahen / baten sie jhn / daß er von jhrer Grentze weichen wolt.

Oc see / da gick den gantske Stade vd mod Jhesu. Oc der de saae hannem / bade de hannem / At hand vilde vige aff deris egn.

Das IX. Capitel.

DA tratt er inn das Schiff / vnd fuhr wider herüber / vnd kam inn seine Statt.

DA traadde hand i Skibet / oc foer offuer igen / oc kom til sin Stad.

Kapitola VIII.

29. A hle křičeli / řkauce: Co tobě do nas / Gežijssy Synu Božij? Přissel gsy před časem aby nás trápil?

A oto wrzeszczeli / mowiac / Y coż my z toba mámy Jezusie synu Boży? przyszedłes tu przed czásem dręczyć nas?

30. A bylo ne daleko od nich stádo Wepřuow mnohých pasa se.

Y byłá dáleko od nich trzodá wielka świni pásaca.

31. Y prosyli ho diáblowé / řkauce: Poněwadž nás wymijtáss odsud / dopustiž nám wgijti w stádo Wepřůw.

A czártowie prośili go mowiac / Jesli nas wyrzucasz / dopuść nam wniść w trzodę świni onych.

32. Y řekl gim: Gděte. A oni wyssedsse / wessli do Wepřůw: A hle prud kostij weliký běžalo wsseckno Stádo vprkem do Moře / y zhynuli w wodách.

Y rzekł do nich / Idźcie / A oni wyszedszy / weszli w one trzodę świni / á oto porwálá się oná wszytká trzodá świni z przykrá w morze / y pozdycháły w wodach.

33. Pastýři pak vtekli: a přisedsse do Města / powěděli to wsseckno / y o těch kteřijž ďábelstwij měli.

Y zućiekáli pástyrze / á odszedszy do miástá / opowiedźieli wszytko / y tho co się z onymi opętánymi stáło.

34. A ay wsseckno Město wysslo w cestu Gežijssowi. A vzřewsse gey / prosyli ho aby odssel z končin gegich.

A oto wszytko miásto wyszło przeciwko Jezusowi / y vyzrawszy go / prośili áby z ich gránic poszedł.

Kapitola IX.

A Wstaupiw Gežijs na Lodičku / přeplawil se / a přissel do Města swého.

TEdy on wszedszy w łodź / przepráwił się / y przyszedł do miástá swe°.

ט

2 וקרבו לה משריא כד רמא בערסא וחזא ישוע הימנותהון ואמר להו משריא אתלבב ברי שביקין לך חטהיך:

Et ecco gli adpreſentorono vn paralitico, che giaceua in vn letto. Et IESV veduta la fede loro, diſſe al paralitico. Figliuolo ſta di buono animo, che i tuoi peccati ti ſono ſtati perdonati.

3 אנשא דין מן ספרא אמרו בנפשהון הנא מגדף:

Et in queſto alcuni de li Scribi diſſero in ſe ſteſſi. Coſtui baſtemmia.

4 ישוע דין ידע מחשבתהון ואמר להון מנא מתחשבין אנתון בישתא בלבכון:

Onde IESV vedendo i lor penſieri, diſſe, Perche penſate voi a male ne voſtri cuori?

5 מנא גיר פשיק למאמר דשביקין לך חטהיך או למאמר דקום הלך:

Imperoche che coſa è piu facile à dire, I tuoi peccati ti ſon perdonati, ò dire, Leuati ſu, e camina?

6 דתדעון דין דשולטנא אית לברה דאנשא ב בארעא למשבק חטהא אמר להו משריא קום שקול ערסך זל לביתך:

Hor accioche voi ſappiate che il Figliuol de l'huomo ha poteſta in terra di perdonare i peccati, (dice allora al paralitico) Leuati ſu, togli il tuo letto, e vattene à caſa tua.

7 וקם אזל לביתה:

Allora egli ſi leuò, & andoſſene à caſa ſua.

8 כד חזו דין כנשא הנון דחלו ושבחו לאלהא דיהב שולטנא דאיך הנא לבני נשא:

Ciò vedendo le turbe ſi marauigliorono, e glorificorono Iddio, che haueua data vna tal poteſta à gli huomini.

ט

2 והנה הגישו אליו איש נשול אברים שוכב על המטה וכאשר ראה ישוע את אמונתם אמר לנשול איברים בטח בני כי נסלחו לך חטאתיך:

Y heaqui, le truxeron vn paralytico echado en vna cama: y viendo Ieſus la fe dellos, dixo àl paralytico: Confia hijo: tus peccados te ſon perdonados.

3 והנה קצת מן הסופרים אמרו בקרבם מגדף הוא:

Y heaqui vnos de los Eſcribas dezian dentro deſi: Eſte blaſphema.

4 וכאשר ראה ישוע את מחשבותם אמר למה חשבתם רעות בלבותיכם:

Y viendo Ieſus ſus penſamientos, dixo, Porque penſays malas coſas en vueſtros coraçones?

5 איזו הוא נקל לאמר נסלחו לך חטאתיך או לאמר קום ולך:

Qual es mas facil, Dezir, Los peccados te ſon perdonados: o dezir, Leuantate y anda?

6 ולמען אשר תדעו כי יוכל בן האדם בארץ לשאת חטאים אז אמר לנשול איברים קום ושא את מטתך ולך אל ביתך:

Mas porque ſepays que el Hijo del hombre tiene poteſtad en la tierra de perdonar peccados, dize entonces àl paralytico, Leuantate, toma tu cama, y vete à tu caſa.

7 ויקם וילך אל ביתו:

Entonces el ſe leuantó, y fueſe à ſu caſa.

8 ויראו העם ויתמהו ויכבדו את אלהים אשר נתן כח כזה לאנשים:

Y las compannas viendolo, marauillaronſe, y glorificaron à Dios, que ouieſſe dado tal poteſtad à hombres.

θ'.

2. Καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπε τῷ παραλυτικῷ, Θάρσει τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

Et voici, on lui preſenta vn paralytique giſant en vn lict. Et Ieſus voyant leur foy, dit au paralytique, Aye bon courage, mon fils, tes pechés te ſont pardonnés.

3. Καὶ ἰδού τινες τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, Οὗτος βλασφημεῖ.

Et voici quelques vns des Scribes diſoyent en eux meſmes, Ceſtui ci blaſpheme.

4. Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν, Ἵνα τί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

Mais Ieſus voyant leurs penſees, dit, Pourquoy penſez-vous mal en vos cœurs?

5. Τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν, Ἔγειραι καὶ περιπάτει;

Car lequel eſt plus aiſé de dire, Tes peches te ſont pardonnes: ou de dire, Leue toi, & chemine.

6. Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ, Ἐγερθεὶς ἆρόν σου τὴν κλίνην, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

Or afin que vous ſachiez que le fils de l'homme à authorité en terre de pardonner les pechés, Leue-toi, (dit-il au paralytique) pren ton lict, & t'en va en ta maiſon.

7. Καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Et il ſe leua, & s'en alla en ſa maiſon.

8. Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν, καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

Ce que les troupes voyans, elles s'eſmerueillerent, & glorifierent Dieu qui auoit donné vne telle authorité aux hommes.

CAP. IX.

2. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

And lo they brought to him a man sicke of the palsie / lying on a bed. And Jesus seeing their fayth / saide to the sicke of the palsie / Sonne / be of good comfort: thy sinnes are forgiuen thee.

3. Et ecce quidam de scribis dixerunt intra se, Hic blasphemat.

And beholde / certaine of the Scribes said with themselues / This man blasphemeth.

4. Et cum vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit, Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris.

But when Jesus saw their thoughts / he sayd / Wherefore thinke ye euill things in your heartes?

5 Quid est facilius, dicere, Dimittuntur tibi peccata: an dicere: Surge & ambula?

For whether is it easier to say / Thy sinnes are forgiuen thee / or to say / Arise / & walke?

6. Vt autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittẽdi peccata (tunc ait paralytico) Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

And that ye may knowe that the Sonne of man hath autheritie in earth to forgiue sinnes / (then sayde he vnto the sicke of the palsie /) Arise / take vp thy bed: and goe to thine house.

7. Et surrexit, & abiit in domum suam.

And he arose / & departed to his own house.

8. Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.

So when the multitude saw it / they marueiled / and glorified God / which had giuen such authoritie to men.

Das IX. Capitel.

2. Vnd sihe / da brachten sie zu jhm einen Gichtbrüchtigen / der lag auff einem Bette. Da nun Jesus jhren glaubẽ sahe / sprach er zu dem Gichtbrüchtigen: Sey getrost mein Son / deine Sünde sind dir vergeben.

Oc see da førde de en Verckbrøden til hannem / hand laa paa en Seng. Der Jhesus saa nu deris Tro / sagde hand til den Verckbrødne / Ver frimodig / min Søn / Dine synder ere dig forladne.

3. Vnnd sihe / etliche vnder den Schrifftgelehrten sprachen bey sich selbs: Dieser lästert Gott.

Oc see / nogle blant de Schrifftklaage sagde ved dem selffue / Denne bespotter Gud.

4. Da aber Jesus jhre gedancken sahe / sprach er: Warumb denckt jhr so arges inn euren hertzen?

Der Jhesus saa deris tancker / sagde hand / Hui tencke i saa ont i eders hierter?

5. Welches ist leichter zu sagen? Dir sind deine Sünde vergeben? Oder zu sagen / Stehe auff vnnd wandele?

Huilket er lettere at sige? Dine synder ere dig forladne? Eller at sige / stat op / oc vandre?

6. Auff daß jhr aber wisset / daß des Menschen Son macht habe auff Erden / die Sünde zuvergeben / sprach er zu dem Gichtbrüchtigen: Stehe auff / hebe dein Bette auff / vnd gehe heim.

Men at i skulle vide / At Menniskens Søn haffuer mact paa Jorden / at forlade synderne / sagde hand til den Verckbrødne / Stat op / tag din seng op / oc gack hiem.

7. Vnnd er stund auff / vnd gieng heim.

Oc hand stod op / ock gick hiem.

8. Da das Volck das sahe / verwundert es sich / vnnd preisete Gott / der solche macht den Menschen gegeben hat.

Der Folcket det saa / forundrede de dem / oc prisede Gud / som haffde giffuit mennisken saadan mact.

Kapitola IX.

2. Ahle přinesli gemu sslakem poraženého / ležijcýho na Loži. A wida Gežijš wijru gegich / řekl sslakem poraženému: Dauffay Synu / odpausstěgijť se tobě hřijchowě twogi.

A oto ofiarowáli mu powietrzem záráżonego ktory leżál ná łożu / A obaczywszy Jezus wiáre ich / rzekł powietrzem záráżonemu / Badź dobrego sercá synu / odpuszczoneć są grzechy twoie.

3. A ay někteřij z Včitelůw řekli sami w sobě: Tento se rauhá.

A oto mowili niektorzy z náuczycielow sámi w sobie / Ten bluźni.

4. A když poznal Gežijš myssleníj gegich / řekl: Proč myslijte zlé wěcy w srdcých wašsých?

A obaczywszy Jezus myśli ich rzekł / Przecz że wżdy myślicie złe rzeczy w sercách wászych?

5. Co gest snázeřijcy / Odpausstěgij se tobě hřijchowě twogi: čili řijcy / Wstaň a choď:

Abowiem co iest łátwiey rzec / Odpuszczoneć są grzechy twoie: Czyli rzec / Wstań á chodź.

6. Ale abysste wěděli / že Syn Člowěka má moc na zemi odpausstěti hřijchy. Tehdy řekl sslakem poraženému: Wstaň / wezmi Lože twé / a gdi do Domu twého.

Ale iżbyśćie wiedzieli / że moc má Syn człowieczy ná ziemi odpuszczác grzechy (tedy rzekł powietrzem záráżonemu) Wstań á weźmi łoże twe / á idź do domu twoiego.

7. Y wstal / a odssel do Domu swého.

A on wstał y poszedł do domu swe°.

8. A widauce to zástupowé / báli se / a welebili Boha / kterýž dal takowau moc Lidem

Co vyzrawszy oná wielkość ludzi / dziwowali sie y chwalili Bogá / ktory był dał takową moc ludziam.

ט | ט | θ.

9 וְכַד עְבַר יֵשׁוּע מֶן תַּמָּן חזָא לְגַבְרָא דְיָתֶב בֵּית מַכְסָא דְשְׁמֵה מַתַּי וְאָמַר לֵה תָּא בָּתְרַי וְקָם אֶזַל בָּתְרֵה׃

E passando IESV di lì, vide vn huomo, che sedeua al banco de la gabella. chiamato Matteo, e diceli, Seguitami. Et egli leuatosi, il seguitò.

9 וַיַּהֲלֹךְ יֵשׁוּעַ מִשָּׁם וַיַּרְא אֱנוֹשׁ יוֹשֵׁב עַל־הַמֶּכֶס וּשְׁמוֹ מַתַּי וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ אַחֲרַי וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו׃

Y passando Iesus de alli, vido à vn hombre. que estaua sentado àl vanco de los publicos tributos, el qual se llamaua Mattheo: y dizele, Sigueme. Y leuantóse, y siguiólo.

9. Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον Ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Puis Iesus passant outre vid vn homme assis au lieu du peage, nommé Matthieu: & lui dit, Sui-moi. Et se leuant, il le suiuit.

10 וְכַד סְמִיכִין בְּבַיְתָא אֶתוֹ מַכְסָא וְחַטָּיָא סַגִּיאֵא אֶסְתְּמֶכוּ עַם יֵשׁוּע וְעַם תַּלְמִידוֹהִי׃

Poi auuenne, che sedendo egli à tauola in casa di esso, ecco che molti publicani e peccatori, essendo venuti la, si messero à tauola con IESV, e co i suoi discepoli.

10 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָשַׁב בְּבֵית וְהִנֵּה רַבִּים מִבַּעֲלֵי־עֲבֵירָה וְחַטָּאִים בָּאוּ וַיֹּאכְלוּ לֶחֶם עִם יֵשׁוּעַ וְעִם תַּלְמִידָיו׃

Y aconteció que estando el sentado à la mesa en su casa, heaquí que muchos publicanos y peccadores, que auian venido, se sentaron juntamente à la mesa con Iesus y sus discipulos,

10. Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες, συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Et aduint comme Iesus estoit à table en la maison d'icelui, voici, plusieurs peagers & mal viuans, qui estoyent là venus, se mirent à table auec Iesus & ses disciples.

11 וְכַד חָזוּ פְּרִישֵׁא אָמְרִין לְתַלְמִידוֹהִי לְמָנָא עַם מַכְסָא וְחַטָּיָא לָעֶס רַבְּכוֹן׃

Il che vedendo i Farisei, dissero à i suoi discepoli, Perche mangia il vostro maestro co i publicani e peccatori?

11 וַיִּרְאוּ הַמִּפְרְשִׁים וַיֹּאמְרוּ לְתַלְמִידָיו לָמָּה עִם בַּעֲלֵי עֲבֵירָה וְעִם חַטָּאִים אוֹכֵל הַמְלַמֶּדְכֶם׃

Y viendo esto los Phariseos, dixeron à sus discipulos, Porque come vuestro maestro con los publicanos y peccadores?

11. Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;

Ce que les Pharisiens voyans, dirent à ses disciples, Pourquoi mange vostre maistre auec les peagers & gens de mauuaise vie?

12 יֵשׁוּע דֵין כַּד שְׁמַע אָמַר לְהוֹן לָא סְנִיקִין חְלִימֵא עַל אָסְיָא אֶלָּא אִילֵין דְבִישָׁאִית עְבִידִין׃

E IESV hauendo ciò vdito, disse loro, Quei che son sani non hanno alcun bisogne di medico, ma si ben quelli che sono ammalati.

12 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם בְּרִיאִים לֹא יִצְטָרְכוּ לְרוֹפֵא כִּי־אִם אֲשֶׁר בְּרָעוֹתָם הֵם׃

Y oyendo lo Iesus, dixoles, Los que estan sanos, no tienen necessidad de medico: si no los enfermos.

12. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν αὐτοῖς, Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

Et Iesus ayant entendu cela, leur dit: Ceux qui sont en santé, n'ont point besoin de medecin, mais ceux qui se portent mal.

13 זֶלוּ יַלְפוּ מָנוּ חֲנָנָא בָּעֵא אֶנָא וְלָא דְבַחְתָא לָא גֵיר אֶתִית דְאֶקְרֵא לְזַדִּיקֵא אֶלָּא לְחַטָּיֵא׃

Hor andate, & imparate che cosa sia, Io voglio misericordia, e non sacrifitio. Perche io non son venuto à chiamare i giusti, ma i peccatori à penitentia.

13 לְכוּ וְלִמְדוּ מַה זֶה הוּא חֶסֶד חָפַצְתִּי וְלֹא זָבַח כִּי־לֹא בָאתִי לִקְרֹא צַדִּיקִים כִּי־אִם חַטָּאִים לִתְשׁוּבָה׃

Andad antes apprended que cosa es, Misericordia quiero, y no sacrificio: porque no he venido à llamar los justos, si no los peccadores à penitencia.

13. Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν, Ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Mais allez, & apprenez que c'est à dire, Ie vueil misericorde, & non point sacrifice. Car ie ne suis point venu appeler les iustes, mais les pecheurs à repentance.

14 הָידֵין קְרֶבוּ לֵה תַלְמִידוֹהִי דְיוֹחַנָן וְאָמְרִין לְמָנָא חְנַן וּפְרִישֵׁא צָיְמִינַן סַגִּי וְתַלְמִידַיךְ לָא צָיְמִין׃

In questo tempo vengono à lui i discepoli di Giouanni, dicendo, Per qual cagione noi e i Farisei digiuniamo spesso, e i tuoi discepoli non digiunano?

14 אָז נִגְּשׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידֵי יוֹחָנָן לֵאמֹר לָמָּה אֲנַחְנוּ וְהַמִּפְרְשִׁים צָמִים הַרְבֵּה וְתַלְמִידֶיךָ לֹא צָמוּ׃

Entonces los discipulos de Ioan vienen à el, diziendo: Porque nosotros y los Phariseos ayunamos muchas vezes, y tus discipulos no ayunan?

14. Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λέγοντες, Διατί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά, οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσι;

Lors vindrent vers lui des disciples de Iehan, disans, Pourquoi nous & les Pharisiens iusnons-nous souent, & tes disciples ne iusnent point?

CAP. IX.

Das IX. Capitel.

Kapitola IX.

9. Et cum transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi, Sequere me. Et surgens, secutus est eum.

And as Jesus passed forth from thence / he sawe a man sitting at the receite of custome named Matthewe / and sayd to him / Follow me. And he arose / & followed him.

9. Vnd da Jesus von dannen gieng / sahe er einen menschen am Zoll sitzen / der hieß Mattheus / vnd sprach zu jhm / Folge mir. Vnd er stund auff / vnd folgete jm.

Oc der Jhesus gick der fra / saa hand it Mennisfe side hoss Tolden / hand hed Mattheus / oc hand sagde til hannem / Følg mig. Oc hand stod op / oc fulde hannem.

9. A když ssel odtud Gežijs / vzřel člowěka an sedij na Cle / gménem Máthausse. Y řekl gemu: Poď za mnau. A on wstaw / ssel za nim.

A gdy z tamtad szedł Jezus / vyzrał niektorego człowieka siedzącego ná cle / ktore go zwano Mátheusz: Y rzekł ku niemu / Podź zá mną / A on wstawszy poszedł zá nim.

10. Et factum est: discumbēte eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes, discumbebant cum Iesu & discipulis eius.

And it came to passe / as Jesus sate at meat in his house / beholde / many publicanes and sinners / that came thither / sate downe at the table with Jesus and his disciples.

10. Vnd es begab sich / da er zu Tisch saß im Hause / Sihe / da kamen viel Zöllner vnd Sünder / vnd sassen zu Tische mit Jesu vnd seinen Jüngern.

Oc det skede / der hand sad til bordz i Husit / See / Da komme mange Toldere / oc Syndere / oc sade til bordz met Jhesu oc hans Disciple.

10. Y stalo se / když sedčl za stolem w geho domu / hle mnozij zgewnij a taynij hřijssnijcy přissedsse seděli za stolem s Gežijssem y s Včedlnijky geho.

Y stało sie gdy on siedział v stołu w domu ie° / oto wiele celnikow y grzesznikow ktorzy byli przyszli / wespoł sie dzieli z Jezusem y z vczniámi ie°.

11. Et videntes Pharisæi, dicebant discipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus māducat magister vester?

And when the Pharises sawe that / they said to his disciples / Why eateth your master with Publicanes and sinners?

11. Da das die Phariseer sahen / sprachen sie zu seinen Jüngern: Warumb isset euer Meister mit den Zöllnern vnd Sündern?

Der Phariseerne saae det / sagde de til hans Disciple / Hui æder eders Mestere met Toldere oc syndere?

11. A widuce to Zákonijcy / řekli Včedlnijkům geho: Proč s zgewnými a taynými hřijssnijky gij Mistr wáss?

A gdy to obaczyli Fáryzeuszowie / rzekli vczniom iego / Przecz że z celniki y z grzeszniki ie mistrz wász?

12. At Iesus audiens, ait, Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus.

Nowe when Jesus heard it / he said vnto them / The whole neede not a physition / but they that are sicke.

12. Da das Jesus höret / sprach er zu jhnen: Die starcken dörffen des Artztes nicht / sondern die Krancken.

Der Jhesus det hørde / sagde hand til dem / De Karske haffue Læged icke behoff / Men de siuge.

12. Ale Gežijs vslyssaw / řekl: Nenijť potřebij zdrawým lékaře / než nemocným.

Ktory vsłyszawszy to Jezus / rzekł im / Ktorzy zdrowi sa nie potrzebuia lekarza / ále ci co sie źle maia.

13. Euntes autem discite quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores.

But go ye & learne what this is / I will haue mercie / and not sacrifice: for I am not come to call the righteous / but the sinners to repentance.

13. Gehet aber hin / vnd lernet / was das sey / (Ich habe wolgefallen an Barmhertzigkeit / vnd nicht am Opffer) Ich bin kommen die Sünder zur Busse zu ruffen / vnd nicht die Frommen.

Gaar bort / oc lærer / huad det er (Jeg haffuer behagelighed til Barmhiertighed / oc icke til Offer) Jeg er kommen at kalde Syndere til bedring / oc icke de Fromme.

13. Ale raděgi gděte a včte se / coby to bylo: Milosrdenstwij chcy / a ne oběti. Nebo nepřissel gsem wolati sprawedliwých ale hřijssných (k pokánij.)

Ale szedszy náuczcie sie co iest / Miłosierdzia chcę á nie ofiary / bom ci ia nie przyszedł abym wzywał spráwiedliwych / ále grzesznikow ku vpámietániu.

14. Tunc accesserunt ad eum discipuli Iohannis, dicentes, Quare nos & Pharisæi ieiunamus frequenter: discipuli autem tui non ieiunant?

Then came the disciples of John to him / saying / Why do we and the Pharises fast oft / and thy disciples fast not?

14. Inn des kamen die Jünger Johannis zu jhm / vnd sprachen: Warumb fasten wir vnd die Phariseer so vil / vnd deine Jünger fasten nicht?

Da komme Johannis Disciple til hannem / oc sagde / Hui faste wi ock Phariseerne saa meget / oc dine Disciple faste icke?

14. Tehdy přistaupili k němu Včedlnijcy Janowi / řkauce: Pročmy a Zákonijcy postijme se často / a Včedlnijcy twogi se nepostij?

Tedy przyszli do niego vczniowie Janowi / mowiąc / Przecz my y Fáryzeuszowie pościmy często? á vczniowie twoi nie pószczaia?

ט

15 אמר להון ישוע דלמא משכחין בנוהי דגנונא למצם כמא דחתנא עמהון אתין דין יומתא כד ישתקל מנהון חתנא והידין יצומון:

E Iesv disse loro, gl'inuitati à le nozze possono essi piangere, mentre che lo sposo è con loro? Ma verranno bene i giorni, che lo sposo sarà lor tolto, & allora digiunaranno.

ט

15 ויאמר להם ישוע היוכלו בני חתן לבכות בהיות עמהם החתן אך ימים באים אשר ינשא מהם החתן ואז יצומו:

Y dixoles Iesus, Pueden los que son de bodas tener luto entre tanto que el esposo está con ellos? Mas vendrán dias, quando el esposo será quitado de ellos, y entonces ayunarán.

θ'.

15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν.

Et Iesus leur respondit, Les gens de la chambre du nouueau marié peuuent-ils mener dueil pendant que le nouueau marié est auec eux? mais les iours viendront que le nouueau marié leur sera osté, & lors ils iusneront.

16 לית אנש רמא אורקעתא חדתא על נחתא בליא דלא תתוף מליותה מן הו נחתא וי והויא בזעא יתירא:

E niuno è che metta vna giunta di panno grosso in vn vestimento vecchio, percioche quel suo riempimento porta via del vestimento, e fassi peggior rottura.

16 כי לא ישלח איש חתיכת בגד הפסול על שמלה ישנה ואם ישא את מלואה מאת השמלה ובדקו רע יותר מקדם יהיה:

Item, nadie echa remiendo de panno rezio en vestido viejo: porque el tal remiendo tira del vestido, y hazese peor rotura.

16. Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ, αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

Aussi personne ne met vne piece de drap escru à vn vieil vestement, car ce qui est mis pour remplir, emporte du vestement, & la rompure en est pire.

17 ולא רמין חמרא חדתא בזקא בליתא דלא מצטרין זקא וחמרא מתאשד וזקא אבדין אלא רמין חמרא חדתא בזקא חדתתא ותריהון מת מתנטרין:

Ne metteno il vino nuouo ne gli otri vecchij: altrimenti gli otri si rompeno, & il vino si versa, e gli otri si perdeno. Ma metteno il vino nuouo ne gli otri nuoui, e cosi amendue si conseruano.

17 ולא ישלחו יין חדש בנאדות בלים כי או ישברו נאדות והיין ישפך ונאדות יאבדו כי אם ישלחו יין חדש בנאדות חדשים ושניהם ישמרו:

Ni echan vino nueuo en cueros viejos: de otra manera los cueros se rompen, y el vino se derrama, y pierdense los cueros: mas echan el vino nueuo en cueros nueuos: y lo vno y lo otro se conserua juntamente.

17. Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινούς, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.

Pareillement on ne met pas le vin nouueau en ouaires vieux: autrement les ouaires se rompēt, & le vin s'espand, & les ouaires se perdent: mais on met le vin nouueau en ouaires neufs, & l'vn & l'autre se contregardent.

18 כד דין הלין ממלל הוא עמהון אתא ארכונא חד קרב סגד לה ואמר ברתי השא מיתת אלא תא סים אידך עליה ותחא:

Mentre ch'egli diceua loro queste cose, ecco venire vn certo principe che s'inchinò à lui, dicendo, La mia figliuola poco fa è morta: ma vieni, e pon la tua mano sopra essa, e viuera.

18 וכאשר הוא דבר האלה אליהם הנה שר אחד בא וישתחוה לו לאמר כי בתי כבר מתה רק בא תבוא ושים את ידך עליה ותחיה:

Hablando el estas cosas à ellos, he aqui vn principal vino, y adorolo, diziendo, Mi hija es muerta poco hà: mas ven, y pon tu mano sobre ella, y biuirá.

18. Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων, ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν. ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ ζήσεται.

Et comme il disoit ces choses voici vn Seigneur, lequel se prosterna deuant lui, lui disant, Ma fille est maintenant trespassée: mais vien & mets ta main sur icelle, & elle viura.

19 וקם ישוע ותלמידוהי ואזלו בתרה:

E Iesv leuato si, il seguitò, e così i suoi discepoli.

19 ויקם ישוע וילך אחריו עם תלמידיו:

Y leuantóse Iesus, y siguiólo, y sus discipulos.

19. Καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Et Iesus se leuant le suiuit, lui & ses disciples.

CAP. IX.

15. Et ait illis Iesus, Nunquid possunt filii sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt.

And Jesus sayd vnto them / Can the children of the mariage chamber mourne as long as the bridegrome is with them? But the dayes will come when the bridegrome shall bee taken from them / and then shall they fast.

16. Nemo autem immittit cōmissuram panni rudis in vestimentum vetus, tollit enim plenitudinem eius à vestimento: & peior scissura fit.

Moreouer no man pieceth an olde garment with a piece of new cloth: for that that should fill it vp / taketh away from the garment / and the breach is worse.

17. Neque mittunt vinū novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt & ambo conservantur.

Neither do they put new wine into olde vessels: for then the vessels would breake / and the wine woulde be spilt and the vessels should perish: but they put newe wine into new vessels / and so are both preserued.

18. Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus accessit, & adorabat eum, dicens, Domine, filia mea modò defuncta est: sed veni, impone manum tuam super eam, & vivet.

While he thus spake vnto them / beholde there came a certaine ruler / and worshipped him / saying / My daughter is nowe deceased / but come and lay thine hande on her / and she shall liue.

19. Et surgens Iesus, sequebatur eum, & discipuli eius.

And Jesus arose and followed him with his disciples.

Das IX. Capitel.

15. Jesus sprach zu jnen: Wie können die Hochzeitleute leide tragen / so lange der Breutigam bey jhnen ist? Es wird aber die zeit kommen / daß der Breutigam von jnen genommen wird / als denn werden sie fasten.

Jhesus sagde til dem / Huorledis kand Brøllupsfolcket sørge / saa lenge som Brudgommen er hoss dem? Den tid skal komme / at Brudgommen skal tagis fra dem / da skulle de faste.

16. Niemand flickt ein alt Kleid mit einem Lappen von neuem Tuch / deñ der Lappe reisset doch wider vom Kleid / vnd der riß wird erger.

Ingen bæder it gammilt Klæde met en Klud aff nyt Klæde / Thi at Kluden riffuis dog fra Klædet igen / oc hullet bliffuer verre.

17. Man fasset auch nicht Most in alte Schleuche / anders die Schleuche zureissen / vnnd der Most wird verschütt / vnd die Schleuche komen vmb. Sondern man fasset Most inn neue Schleuche / so werden sie beyde mit einander behalten.

Mand lader oc icke Most i gamle Flasker / ellers broste Flaskerne / oc Mosten spildis / oc Flaskerne forderffuis? Men mand lader Most i ny Flasker / saa bliffue de baade foruarede tilsammen.

18. Da er solches mit jhnen redet / Sihe / da kam der Obersten einer / vnd fiel fur jhm nider / vnd sprach: HERR / meine Tochter ist jetzt gestorben / aber kom vnnd lege deine Hand auff sie / so wird sie lebendig.

Der hand dette talede met dem / See / da kom der en aff de Offuerste / oc falt ned faar hannem / oc sagde HERRE / Min Daater er nu død / men kom / oc leg din haand paa hende / saa bliffuer hun leffuendis.

19. Jesus stund auff / vnd folget jm nach / vnd seine Jünger.

Jhesus stod op / oc fulde effter hannem / oc hans Disciple.

Kapitola IX.

15. Y řekl gim Gežijs: Zdaliž mohau Synowé Ženichowi plakati / dokud gest s nimi ženich? Ale prigdauť dnowé / když bude odnat od nich ženich a tehdážť se budau postiti.

Y rzekł im Jezus / Izali mogą wezwáni ná wesele smutnymi być poki z nimi iest oblubieniec? ále przyidą dni gdy bedźie wźiet od nich oblubieniec / á tedyć bedą pośćić.

16. Ažádni nepřišſywa záplaty sukna nowého kraučhu starému: Nebo odgijmá pewnost geho od raucha / a wětšij dijra bywá.

Ateżći nikt nie wpuszcza płátá nowo vczynionego sukna w wiotchą száte / ábowiem on płát ieyvymnie nieco z száty / y stawa sie gorsze przedárcie.

17. Aniž legij Wijna nowého do Sudůw starých / sic ginak rozpučij se Sudowé / á wijno se wylege / a Sudowé se zkazý. Ale wijno nowé legij do nowých Sudůw / a bywá obé zachowáno.

Winá też młodego nie leią w stáre naczynia / bo ináczey pukáia sie naczynia / y wino sie rozlewa / y naczynia giną / ále zlewáią młode wino w naczynia nowe á thák oboie spolem bywáią záchowáne.

18. A když ty wěcy on k nim mluwil / Ay Knijže gedno přistaupilo k němu / a klanělo se gemu / řka: Pane / Dcera má nynij vmřela: ale pod / wlož na ni ruku twu / a budeť žiwa.

A gdy on ty rzeczy mowił / otho niektore Kśiąże przyszedszy dawało mu chwałe / mowiąc / Corká moiá do piero skonáłá / ale podź / á włoż na nie rękę twoię / á bedźie żyłá.

19. Y wstaw Gežijs ššel za nim / y Včedlnijcy geho.

Tedy wsthawszy Jezus / szedł zá nim y vczniowie iego.

ט

20 וְהָא אַנְתְּתָא דַּדְבָא הֲוָא דְּמָהּ שְׁנִין תַּר תַּרְתַּעֶסְרֵא אֶתָת מֶן בֶּסְתְרֵהּ וְקֶרְבַת לְקַרְנָא דַּלְבוּשֵׁהּ׃

In tanto ecco vna donna che ben dodici anni haueua il flusso del sangue, laquale accostatasi di dietro, gli toccò l'estremita de la vesta.

21 אָמְרָא הֲוָת גֵּיר בְּנַפְשָׁהּ אֶפֶן בַּלְחוּד הִל דַּלְמָאנֵהּ קֶרְבָא אֲנָא מֶתְאַסְיָא אֲנָא׃

Percioche ella diceua fra se stessa, Se io toccarò solamente la sua vesta, sarò salua.

22 יֵשׁוּע דֵּין אֶתְפְּנִי חֲזָהּ וֶאמַר לָהּ אֶתְלַבְּבִי בְּרַתִי הַימָנוּתְכִי אַחְיַתְכִי וא וְאֶתְאַסִּית אַנְתְּתָא הָי מֶן הָי שַׁעְתָא׃

Iesv riuoltandosi, e vedendo la, disse, Figliuola, sta di buono animo, la tua fede t'ha fatta salua. E da quello instante la donna fu risanata.

23 וֶאתָא יֵשׁוּע לְבַיְתֵהּ דְּאַרְכוּנָא וַחֲזָא וּמָרֵא וּכְנֶשָׁא דְּמֶשְׁתַּגְשִׁין׃

Iesv essendo venuto a la casa del principe, e vedendo i pifferi, e la turba che faceua tumulto.

24 וֶאמַר לְהוֹן פְּרוּקוּ לְכוֹן טְלִיתָא גֵּיר לָא מִיתָת אֶלָּא דַּמְכָא הִי וַגְחֲכִין הֲווּ עֲלַוְהִי׃

Dice loro: Ritirateui: percioche la fanciulla non è morta, ma dorme. Et essi si faceuan beffe di lui.

25 וְכַד אַפֶּק לְכֶנְשָׁא עַל אַחְדָהּ בְּאִידָהּ וְקָמַת טְלִיתָא׃

Poi che fu mandata via la turba, egli entrò, e presele la mano: e la fanciulla si leuò su.

26 וְנֶפַק טָבָא הָנָא בְּכ בְּכֻלָּהּ אַרְעָא הָי׃

Et vsci questa fama per tutta quella terra.

27 וְכַד עֲבַר יֵשׁוּע מֶן תַּמָּן דַּבְקוּהִי סַמְיֵא תְּרֵין דְּקָעֵין וָאמְרִין אֶתְרַחַם עֲלַין בְּרֵהּ דְּדָוִיד׃

Partendosi poi Iesv di lì, due ciechi lo seguitorono gridando. e dicendo, Figliuol di Dauid, habbi misericordia di noi.

ט

20 וְהִנֵּה אִשָּׁה דָּוָה אֲשֶׁר דָּמָהּ זָב מִמֶּנָּה כִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה נִגְּשָׁה מֵאָחוֹר וְנָגְעָה אֶת־שְׂפַת בִּגְדוֹ׃

Y he aqui vna muger enferma de fluxo de sangre doze annos auia, llegandose por detrás, tocó la finbria de su vestido.

21 כִּי־אָמְרָה בְּנַפְשָׁהּ אִם אֶגַּע לְבַדִּי בִּגְדוֹ אִוָּשֵׁעָה׃

Porque dezia entre si, Si tocáre solamente su vestido, seré libre,

22 וַיִּפֶן יֵשׁוּעַ וַיַּרְא אוֹתָהּ לֵאמֹר בִּטְחִי בִּתִּי אֱמוּנָתֵךְ הוֹשִׁיעָתֵךְ וַתִּוָּשַׁע הָאִשָּׁה מִשָּׁעָה הַהִיא׃

Mas Iesus boluiendose, y mirandola, dixo, Confia hija, tu fe te há librado. Y la muger fué libre desde aquella hora.

23 וְכַאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ אֶל־בֵּית הַשַּׂר וְרָאָה אֶת־הַחוֹלְלִים וְאֶת־הֲמוֹת הָעָם׃

Y venido Iesus à casa del principal, viendo los tannedores de flautas, y la companna que hazia bullicio.

24 וַיֹּאמֶר לָהֶם סוּרוּ כִּי־לֹא מֵתָה הַנַּעֲרָה כִּי־אִם יְשֵׁנָה וַיִּלְעֲגוּ לוֹ׃

Dizeles, Apartaos, que la moça no es muerta: mas duerme. Y burlauanse deel.

25 וְכַאֲשֶׁר הֻשְׁלַךְ הָעָם בָּא וְהֶחֱזִיק בְּיָדָהּ (וַיֹּאמֶר לָהּ טַלִיתָא קוּמִיה) וַתָּקָם הַנַּעֲרָה׃

Y como la companna fué echada fuera, entró, y trauó de su mano: y la moça se leuantó.

26 וַתֵּצֵא שְׁמוּעָה הַזֹּאת אֶל־כָּל־הָאָרֶץ הַהִיא׃

Y salió esta fama por toda aquella tierra

27 וַיַּעֲבֹר מִשָּׁם יֵשׁוּעַ וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו שְׁנֵי עִוְרִים קוֹרְאִים וְאֹמְרִים חָנֵּנוּ בֶּן־דָּוִד׃

Y passando Iesus de alli, siguieronle dos ciegos dando bozes, y diziendo, Tem misericordia de nosotros Hijo de Dauid.

θ.

20. (Καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμοῤῥοοῦσα δώδεκα ἔτη, προσελθοῦσα ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

Et voici, vne femme malade d'vne perte de sang de puis douze ans, vint par derriere, & toucha le bord de son vestement.

21. Ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ, ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.

Car elle disoit en soi-mesme, Si tant seulement ie touche son vestement, ie serai guerie.

22. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἶπε, θάρσει θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης)

Adonc Iesus se retournant, & la regardant dit, Aye bon courage, ma fille, ta foy t'a sauuee. Et en ce mesme instant la femme fut deliuree.

23. Καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς, καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον.

Et quand Iesus fut venu en la maison de ce Seigneur-la, & eut veu les menestriers, & la troupe là assemblee menant grand bruit.

24. Λέγει αὐτοῖς, ἀναχωρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.

Il leur dit, Retirez-vous, car la ieune fille n'est pas morte, mais elle dort. Et ils se mocquoyent de lui.

25. Ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησε τῆς χειρὸς αὐτῆς, (καὶ λέγει αὐτῇ ταλιθὰ κοῦμι) καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον.

Et quand la troupe là assemblee fust mise de hors: il entra, & print la main d'icelle, & la ieune fille se leua.

26. Καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

Et le bruit en courut par tout ce quartier-la.

27. Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ κράζοντες, καὶ λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς υἱὲ δαυίδ.

Et comme Iesus passoit outre, deux aueugles les suiuirent, crians, & disans, Aye pitié de nous, fils de Dauid.

CAP. IX.

20. Et ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti eius.

(And behold a woman which was diseased with an yssue of blood twelue yeeres / came behinde him / and touched the hemme of his garment.

21. Dicebat enim intra se, Si tetigero tantum vestimẽtum eius: salva ero.

For she saide in her selfe / If I may touche but his garment onely / I shall be whole.

22. At Iesus conversus & videns eam, dixit, Confide filia, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora.

Then Jesus turned him about: and seeing her / did say / Daughter / be of good comfort: thy fayth hath made thee whole. And the woman was made whole at that houre.)

23. Et cum uenisset Iesus in domum principis, & vidisset tibicines, & turbam tumultuantem.

Nowe when Jesus came into the rulers house / and saw the ministrels and the multitude making noise.

24. Dicebat, Recedite: non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum.

He saide vnto them / Get you hence: for the maide is not dead / but sleepeth. And they laughed him to scorne.

25. Et cum eiecta esset turba, intravit: & tenuit manũ eius. Et surrexit puella.

And when the multitude were put forth / he went in and tooke her by the hande / and the mayde arose.

26. Et exiit fama hæc in universam terram illam.

And this brute went throughout all that lande.

27. Et transeunte inde Iesu, secuti sunt eum duo cæci clamantes & dicentes, Miserere nostri, fili David.

And as Jesus departed thence / two blind men followed him / crying / and saying / O sonne of Dauid / haue mercie vpon vs.

Das IX. Capitel.

20. Vnd sihe ein Weib das zwölff jar den Blutgang gehabt / trat von hinden zu jhm / vnd rüret seines kleides Saum an.

Oc see / en Quinde / som haffde tolff aar hafft Blodsot / gick bag til hannem / oc rørde ved sommen aff hans Klædebon.

21. Denn sie sprach bey jhr selbs / möcht ich nur sein kleid anrüren / so würde ich gesund.

Ti hun sagde ved sig selff / Kunde ieg ekon røre ved hans Klædebon / da bleffue ieg helbrede.

22. Da wendet sich Jesus vmb / vnd sahe sie / vnd sprach: Sey getrost meine Tochter / dein Glaube hat dir geholffen. Vnd das Weib ward gesund zu derselbigen Stunde.

Da vende Jhesus sig om / oc saa hende / oc sagde / Ver trøstig min Daater / Din tro haffuer hulpet dig. Oc Quinden bleff helbrede i den samme stund.

23. Vnnd als er inn des Obersten Hauß kam / vnnd sahe die Pfeiffer / vnd das getümmel des Volcks.

Oc der hand kom i den Offuerstis Hws / oc saa Pibere oc Folckens bulder.

24. Sprach er zu jhnen: Weichet / denn das Meidlein ist nicht tod / sondern es schläfft. Vnd sie verlachten jhn.

Sagde hand til dem / Viger / Thi Pigen er icke død / men hun soffuer. Oc de bespaattede hannem /

25. Als aber das Volck außgetrieben war / gieng er hinein / vnnd ergreiff sie bey der hand / da stund das Meidlein auff.

Men der Folcket vaar vddreffuit / gick hand ind / oc tog hende ved haanden. Da stod pigen op.

26. Vnd diß gerücht erschall in dasselbige gantze Land.

Oc dette rycte kundgiordis i det gantske Land.

27. Vnd da Jesus von dannen fürbaß gieng / folgeten jhm zween Blinden nach / die schryen vnd sprachen: Ach du Son David erbarme dich vnser.

Oc der Jhesus gick der fra lenger frem / fulde tho Blinde effter hannem / de robte / oc sagde / Ah du Davids Søn / vorbarme dig offuer oss.

Kapitola IX.

20. A ay žena / kteráž swau nemoc měla dwa nácte let / přistaupila s zadu / a dotkla se podolka raucha geho.

A oto niewiásta ktora plynienie krwie przez dwánaście lat ciérpiála / przystąpiwszy z tylu dotknelá sie kráiu odzienia iego.

21. Nebo řekla sama w sobě: Dotknuli se toliko raucha geho zdráwa budu.

Bo mowiłá sámá w sobie / Bych sie tylko dotknela odzienia iego / bedę záchowáná.

22. Gežijš pak obrátiw se a vzřew gi / řekl: Dauffay Dcero Wijra twá tebe zdrawau včinila. Y vzdrawena gest žena w tu hodinu.

A Iezus obróciwszy sie / y vyzráwszy ia rzekł / Badz sercá dobrego corko / wiárá twoiá cie záchowała: Y záchowána iest niewiásta od oney godziny.

23. A když přissel Gežijš do Domu Knijžete / vzřew tu Trubače a zástup hlučjcý.

A gdy przyszedł Iezus w dom onego Ksiażecia / vyzrawszy piszczki y nie mało ludzi co zgiełk czynili.

24. Řekl gim: Odegdětež / neb gest neumřela Děwečka / ale spij. Y posmijwali se gemu.

Rzekł im / Odstąpcie / abowiem ci nie vmarłá dziewczká ále spi / y śmiali sie z niego.

25. A když wyssel zástup / wssel tam / a vgal gi za ruku geji / y řekl: Děwečko / wstaň. Y wstala Děwečka.

Ale gdy oni ludzie byli wygnáni precz / wszedszy viął ia zá ręke iey / y powstáłá dziewczká.

26. A roznesla se powěst ta powssij zemi te.

I rozeszłá sie tá sławá po wszytkiey oney ziemi.

27. A když ssel odtud Gežijš / ssli za nim dwa Slepá wolagijce / a řkauce: Smilug se nad námi Synu Dawidůw.

A gdy Iezus przechodził z onąd / szli zá nim dwá niewidomi / wołáiac y mowiąc / Zmiłuy sie nád námi Synu Dawidow.

ט

28 וכד אתא לביתא קרבו לה הנון סמיא אמר להון ישוע מהימנין אנתון דמשכח אנא הדא למעבד אמרין לה אין מרן:

Et essendosene venuto à casa, que' ciechi vennero a lui: e IESV dice loro, Credete voi che io possi far questo? Essi gli dicono, Si Signore.

29 הידין קרב לעיניהון ואמר איכנא דהימנתון נהוא לכון:

Allora egli toccò i loro ochii, dicendo, siaui fatto secondo la vostra fede.

30 ומחדא אתפתחי עיניהון וכא בהון ישוע ואמר חזו לא אנש ידע:

E così furono aperti gli ochii loro, & IESV seueramente prohibì loro, dicendo, Guardate che non lo sappia alcuno.

31 הנון דין נפקו אטבוהי בכלה ארעא הי:

Ma essi come furono vsciti fuore, ne sparsero la fama per tutta quella terra.

32 וכד נפק ישוע קרבו לה חרשא דאית עלוהי דיוא:

Hor mentre che essi vsciuano, ecco, gli fu portato vn huomo muto indemoniato.

33 ומן דנפק דיוא מלל הו חרשא ואתדמרו כנשא ואמרין דלא ממתום אתחזי הכנא ביסריל:

E scacciato che fu il demonio, il muto parlò: di che le turbe si marauigliorono, dicendo, Giamai non fu veduta cosa simile in Israël.

34 פרישא דין אמרין הוו ברישא דדיוא מפק דיוא:

Ma i Farisei diceuano, Egli scaccia i demonii per il principe de demonii.

ט

28 ויבואו אל הבית קרבו אליו העורים ויאמר להם ישוע התאמינו כי אוכל לעשות הזאת ויאמרו אליו אמנם אדני:

Y venido à casa, vinieron à el los ciegos, y Iesus les dize: Creeys que puedo hazer esto? Ellos dizen, Si Sennor.

29 אז נגע בעיניהם לאמר כאמונתכם יהי לכם:

Entonces tocó los ojos deellos diziendo, Conforme à vuestra fe os sea hecho.

30 ותפקחנה עיניהם ויזעם עליהם ישוע לאמר ראו פן ידע איש:

Y los ojos deellos fueron abiertos: Y Iesus les defendió rigurosamente diziendo, Mirad, nadie lo sepa.

31 והם יוצאים השמיעו את שמועתו בכל הארץ ההיא:

Mas ellos salidos, diuulgaron su fama por toda aquella tierra.

32 ובצאתם משם הנה הגישו אליו אנוש אלם בעל שד:

Y saliendo ellos, heaqui le truxeron vn hõbre mudo endemoniado:

33 וכאשר הוצא השד אז דבר האלם ויתמהו הקהל לאמר כי לא נהיתה ולא נראתה כזאת בישראל:

Y echado fuera el demonio, el mudo habló. Y las compannas se marauillaron diziendo, Nũca hà sido vista cosa semejante en Israel.

34 והמפרשים אמרו בשר השדים מוציא את השדים:

Mas los Phariseos dezian, Por el principe de los demonios echa fuera los demonios.

θ'.

28. Ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε.

Puis quand il fut arriué en la maison, ces aueugles vindrent à lui, ausquels il dit-Croyez-vous que ie puis faire cela? Ils lui respondirent, Ouï vrayement, Seigneur.

29. Τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν.

Adonc il toucha leurs yeux, disant, Qu'il vous soit fait selon vostre foy.

30. Καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων, ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω.

Et leur yeux furent ouuerts, & Iesus leur defendit auec menaces, disant, Prenez gar de que personne ne le sache.

31. Οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.

Mais eux estans partis firent courir la renommee d'icelui par tout ce quartier-la.

32. Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον.

Et ainsi qu'ils sortoyent voici, on lui presenta vn homme muet, demoniaque.

33. Καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες· ὅτι οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ.

Et quand le diable eut esté ietté hors, le muet parla: dont les troupes s'esmerueillerent, disans, Telle chose ne fut onques veuë en Israel.

34. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον· ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

Mais les Pharisiens disoyent, il iette hors les diables de par le prince des diables.

CAP. IX.

28. Cum autem veniſſet domum, acceſſerũt ad eum cæci. Et dicit eis Ieſus, Creditis quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei, Vtique Domine.

And when hee was come into the houſe / the blinde came to him / and Jeſus ſaid vnto them / Beleeue yee that I am able to doe this? And they ſayd vnto him / Yea / Lord.

29. Tunc tetigit oculos eorum, dicens, Secundùm fidem veſtram fiat vobis.

Then touched hee their eyes / ſaying / According to your fayth be it vnto you.

30. Et aperti ſunt oculi eorũ, & comminatus eſt illis Ieſus, dicens, Videte ne quis ſciat.

And their eyes were opened / and Jeſus charged them / ſaying / See that no man knowe it.

31. Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa.

But when they were departed / they ſpred abroad his fame throughout all that land.

32. Egreſſis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem

And as they went out / beholde / they brought to him a domme man poſſeſſed with a deuill.

33. Et eiecto dæmonio, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ, dicentes, Nunquam apparuit ſic in Iſraël.

And when the deuill was caſt out / the domme ſpake : then the multitude marueyled / ſaying / The like was neuer ſeene in Iſrael.

34. Pharisæi autem dicebant, In principe dæmoniorum eiicit dæmones.

But the Phariſes ſayd / He caſteth out deuils / through the prince of deuils.

Das IX. Capitel.

28. Vnd da er heim kam tratten die Blinden zu jhm. Vnd Jesus ſprach zu jhnen: Glaubet jhr / daß ich euch ſolches thun kan? Da ſprachen ſie zu jm: HERR / Ja.

Oc der hand kom hiem / gienge de Blinde til hannem. Oc Jeſus ſagde til dem / Troi / at ieg kand gøre eder det? Da ſagde de til hannem / HERRE / Ja.

29. Da rürete er jre augen an / vnd ſprach: Euch geſchehe nach ewrem Glauben.

Da rørde hand ved deris øyen / oc ſagde / Eder ſke effter eders Tro.

30. Vnd jhre augen wurden geöffnet. Vnd Jeſus bedrawet ſie / vnnd ſprach: Sehet zu / daß es niemand erfahre.

Oc deris øyen bleffue obnede. Oc Jheſus truede dem / oc ſagde / Seer til / at ingen faar det at vide.

31. Aber ſie giengen auß / vnnd machten jhn ruchtbar / im ſelbigen gantzen Lande.

Men de ginge vd / oc vdſpridde hans røcte i det gantſke Land.

32. Da nun diſe waren hinauß kommen / Sihe / da brachten ſie zu jhm einen Menſchen / der war ſtum̃ vnd beſeſſen.

Der diſſe vaare nu komne hen vd / See / da førde de it Menniſke til hannem / ſom vaar en Dumme oc beſæt.

33. Vnd da der Teuffel war außgetrieben / redet der Stumme. Vnnd das Volck verwundert ſich / vnnd ſprach: Solches iſt noch nie in Jſrael er ſehen worden.

Oc der Dieffuelen vaar vddreffen / da talede den Dumme. Oc Folcket forundrede ſig / oc ſagde / Aldri er ſaadant ſeet i Jſrael.

34. Aber die Phariſeer ſprachen: Er treibt die Teufel auß / durch der Teufel öberſten.

Men Phariſeerne ſagde / Hand vddriffuer Dieffle ved den Øuerſte Dieffuel.

Kapitola IX.

28. A když wſſel do Domu / přiſtaupili k němu ti ſlepij. Y řekl gim Gežijš: Wěřijteli / že to mohu včiniti wám? Ržekli gemu: Wěřijme Pane.

A gdy on wſzedł w dom / przyſzli k niemu oni niewidomi / ktorym rzekł Jezus / Wierzyćie iż to mogę vczynić? A oni mu rzekli / Tak Pánie.

29. Tehdy doteкl ſe očij gegich řka: Podlé wijry waſſij ſtaniž ſe wám.

Tedy ſie dotknął oczu ich / mowiąc / Wedle wiáry wáſzey niechaj ſie wam ſtánie.

30. Y otewřijny gſau oči gegich. Pohrozyl pak gim Gežijš / řka: Wižtež / ať nižádný o tom newij.

Y otworzyły ſie oczy ich / á Jezus im ſrodze zákazał / mowiąc / Bacżcie áby nikt nie wiedźiał.

31. Ale oni wyſſedſſe / hláſali o něm po wſſj Kragině té.

Lecz oni wyſzedſzy / rozſławili go po wſzytkiey oney źiemi.

32. A když oni wyſſli / hle podali gemu Cžlowěka němého / ďábelſtwij magijcýho.

A gdy oni wychodźili / oto ofiárowáli mu człowieka niemego ktory był opętány.

33. A když wywrhl ďábla / mluwil geſt němý. Y diwili ſe záſtupowé / řkauce: Nikdý ſe tak newkázalo w Lidu Izrahelſkém.

A gdy był wygnan on dyabeł / przemowił niemy / y dźiwowało ſie ono zebranie ludu / mowiąc / Nigdy ſie rzecz tákowa nie okazáła w Izráel.

34. Ale Zákonijcy prawili: Knijžetem ďábelſkým wymijtá Diábly.

Ale Fáryzeuſzowie powiedźieli / Przez Kśiążę Dyabłow wygania dyabły.

ט

35 ומתכרך הוא ישוע במדינתא כלהין ובקוריא ומלף הוא בכנושתהון ומכרז סברתא דמלכותא ומאסא כל כורהנין וכל כאבין׃

Et andaua IESV attorno per tutte le citta e Ville, insegnando ne le lor sinagoghe, e predicando l'Euangelio del Regno, e sanando ogni malattia, & ogni infermita nel popolo.

35 ויתהלך ישוע בכל הערים ובטירות מלמד במקהלותם ומבשר בשורת הממלכה ומרפא כל חלי וכל מחלה בעם׃

Y rodeaua Iesus por todas las ciudades y aldeas, ensennando en las synogas deellos, y predicando el Euangelio del Reyno, y sanando toda enfermedad y toda flaqueza en el pueblo.

θ'.

35. Καὶ περιῆγεν ὁ ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας, καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

Et Iesus tournoyoit par toutes les villes & bourgades, enseignant en leurs synagogues, & preschant l'Euangile du regne, & guerissant toute sorte de maladie & toute sorte de langueur entre le peuple.

36 כד חזא דין ישוע לכנשא אתרחם עליהון דלאין הוו ושרין איך ערבא דלית להון רעיא׃

E Vedendo le turbe, hebbe compassione di loro, percioche elle erano dissipate, e disperse come peccore che non hanno pastore.

36 וירא את המקהלות ונכמרו רחמיו עליהם כי היו חלושים ונפוצים כצאן אשר אין להם רועה׃

Y viendo las compannas, vuo misericordia deellas, que eran derramados y esparzidos, como ouejas que no tienen pastor.

36. Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐκλελυμένοι καὶ ἐρριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.

Et voyant les troupes, il fut esmeu de compassion enuers icelles de ce qu'ils estoyent escartés & espars comme brebis qui n'ont point de pasteur.

37 ואמר לתלמידוהי חצדא סגי ופעלא זעורין׃

Allora dice à i suoi discepoli, Certamente la mietitura è grande, ma gli operari son pochi.

37 אז אמר לתלמידיו הקציר רב הוא והפעלים מעטים׃

Entonces dize à sus discipulos, A la verdad la miesse es mucha: mas los obreros, po cos.

37. Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.

Adonc il dit à ses disciples, Certes la moisson est grande, mais il y à peu d'ouuriers.

38 בעו הכיל מן מרא חצדא דנפק פעלא לחצדה׃

Pregate dunque il padron de la mietitura, che mandi de gli operari ne la mietitura sua.

38 על כן שאלו מאדני הקציר אשר ישלח פעלים בקצירו׃

Rogad pues àl Sennor de la miesse, que embie obreros à su miesse.

38. Δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

Priez donc le Seigneur de la moisson qu'il pousse des ouuriers en sa moisson.

י

1 וקרא לתרעסר תלמידוהי ויהב להון שולטנא על רוחא טנפתא דנפקון ולמאסיו כל כאב וכורהן׃

Allora chiamati à se i suoi dodici discepoli, dette loro potestà contra gli spiriti immondi, che gli scacciassero, e guarissero ogni malattia, & ogni infermita.

1 ויזעק שנים עשר תלמידיו ויתן להם ממשלה על רוחות טמאות להוציאם ולרפא כל חלי וכל מחלה׃

Entonces llamando sus doze Discipulos, dióles potestad contra los espiritus immundos, que echassen fuera, y sanassen toda enfermedad y toda flaqueza.

ΚΕΦΑΛ. ι'.

Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτά, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

Lors ayant appelé à soi ses douze disciples, il leur donna pouuoir sur les esprits immondes, pour les ietter hors, & guerir toute sorte de maladie, & toute sorte de langueur.

2 דילהון דין דתרעסר שליחא שמהא איתיהון הלין קדמיהון שמעון דמתקרא כאפא ואנדראוס אחוהי ויעקוב בר זבדי ויוחנן אחוהי׃

E i nomi de dodici Apostoli son questi: il primo è Simone, che si chiama Pietro, & Andrea suo fratello: Iacopo, quel di Zebedeo, e Giouanni suo fratello.

2 ואלה שמות שנים עשר השליחים ראשון שמעון הנקרא כיפא ואנדרע אחיו יעקב בן זבדי ויוחנן אחיו׃

Y los nobres de los doze Apostoles son estos. El primero, Simon, que es dicho Pedro, y Andres, su hermano: Iacobo, hijo de Zebedeo, y Ioan su hermano:

2. Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα· πρῶτος, σίμων ὁ λεγόμενος πέτρος, καὶ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. ἰάκωβος ὁ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Or les noms des douze Apostres sont ceux-ci: le premier est Simon, nommé Pierre, & Andre son frere: Iaques fils de Zebedee & Iehan son frere.

CAP. IX.

35. Et circuibat Iesus omnes civitates, & castella docens in synagogis eorum, & prædicans evangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.

And Jesus went about all cities and townes / teaching in their Synagogues / & preaching the Gospell of the kingdome / and healing every sicknesse and every disease among the people.

36. Videns autem turbas, misertus est eis: quia erant vexati, & iacentes sicut oves non habentes pastorem.

But when he saw the multitude / he had compassion upon them / because they were dispersed / and scattered abroade / as sheepe having no shepheard.

37. Tunc dicit discipulis suis, Messis quidem multa, operarii autem pauci.

Then saide he to his Disciples / Surely the harvest is great / but the labourers are fewe.

38. Rogate ergo dominum messis, ut emittat operarios in messem suam.

Wherefore pray the Lorde of the harvest / that he woulde sende forth labourers into his harvest.

Das IX. Capitel.

35 Und Jesus gieng umbher in alle Städte und Märckte / lehret in jren Schulen / und prediget das Evangelium von dem Reich / und heilete allerley Seuche und allerley Kranckheit im Volck.

Oc Jhesus gick omkring i alle Stæder oc Byer / lærde i deris Scholer / oc predickede Evangelium om Riget / Oc helbredede allehonde Soter oc allehonde Siugdomme hoss Folcket.

36. Und da er das Volck sahe / jammert jhn desselbigen / denn sie waren verschmacht unnd zerstreuet wie die Schafe die keinen Hirten haben.

Oc der hand saa Folcket / ynckedis hand offuer dem / Thi de vaare forsmectede oc atspridde som de Faar / der haffue ingen Hyrde.

37. Da sprach er zu seinen Jüngern: Die Erndte ist groß / aber wenig sind der Arbeiter.

Da sagde hand til sine Disciple / Hosten er stor / men Arbeyderne ere faa.

38. Darumb bittet den HERRN der Erndte / daß er Arbeiter in seine Erndte sende.

Beder fordi Hostens HERRE / At hand sender Arbeydere i sin Host.

Kapitola IX.

35. Y obcházel Gežjss wsseckа Města y Městečka / uče w sskolách gegich / a káže Ewangelium králowstwj / a uzdrawugе wssecky ne duhy y wsseliкau nemoc.

Y obchodził Jezus wszytki miásthá y wsi / ucząc w bożnicach ich / y przepowiedáiac Ewánielia Krolestwá / á vzdrawiaiac wszelka chorobę / y wszelką niemoc miedzy ludem.

36. A wida zástupy / slitowalo se mu gich / neb byli opussťěni / a blaudili yako owce nemagjce Pastýře.

A gdy vyzrał tak wiele ludzi / rozlitowáł sie nád nimi / iż byli sprácowáni y rosproszeni / iáko owce / nie máiace pásterzá.

37. Tehdy řekl Učedlnijkům swým: Žeň zagiste gest mnohá / ale Dělnijkůw málo

Tedy rzekł vczniom swoim / Jestci sámo żniwo wielkie / ále robotnikow máło.

38. Protož proste Pána žně / ať posslе dělnijky na žeň swau.

Proścież tedy Páná żniwá / áby wysłał robotniki ná żniwo swoie.

CAP. X.

ET convocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eiicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.

And hee called his twelue Disciples unto him / and gaue them power agaynst uncleane spirites / to cast them out / & to heale every sicknes / & every disease.

2 Duodecim autem apostolorum nomina, sunt hæc: Primus, Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius. Iacobus Zebedæi, & Iohannes frater eius.

Nowe the names of the twelue Apostles are these. The first is Simon / called Peter / and Andrew his brother: James the sonne of Zebedeus / and John his brother.

Das X. Capitel.

Und er rieff seine zwölff Jünger zu sich / und gab jhnen Macht über die unsaubern Geister / daß sie dieselbigen außtrieben / und heileten allerley Seuche und allerley Kranckheit.

OC hand kallede sine tolff Disciple til sig / oc gaff dem mact offuer de wrene Aander / At de skulde uddriffue dem / oc helbrede allehonde Sot / oc allehonde Siugdom.

2. Die Namen aber der zwölff Apostel sind dise / der erst / Simon genant Petrus / unnd Andreas sein Bruder. Jacobus Zebedei Son und Johannes sein Bruder.

Disse ere de tolff Apostlis naffn / Den første / Simon / som kaldis Peder / oc Andreas hans broder / Jacobus Zebedei Søn / oc Johannes hans broder.

Kapitola X.

Y Swolaw dwanácte Učedlnjkůw swých / dal gim moc nad duchy ne čistými / aby ge wymijtali / a aby uzdrawowali wssecky neduhy y každau nemoc.

Y Zwawszy tedy dwánaście vczniow swoich / dal im moc nád duchy nieczystymi áby ie wyganiáli / y vzdrawiali wszeláká chorobę / y wszeláká niemoc.

2. Dwanácti pak Apostolůw gsau gména tato: Prwnij Symon / kterýž slowe Petr / a Ondřeg Bratr geho. Jakub Syn Zebedeůw / a Jan Bratr geho.

A dwunaście Apostołow ty są imioná / Pierwszy Symon / ktory iest rzeczon Piotr / y Andrzey brát iego / Jakub syn Zebedeow / y Jan brát iego.

י

3 וּפִילִיפּוֹס וּבַר־תּוּלְמַי וְתָאוֹמָא וּמַתַּי מַכְסָא וְיַעֲקוּב בַּר חַלְפַי וְלַבַּי דְּאֶתְכַּנִּי תַדַּי׃

Filippo e Bartolomeo: Tomaso e Matteo, quel ch'era stato publicano: Iacopo quello d'Alfeo, e Lebbeo, chiamato per sopranome Taddeo.

4 וְשֶׁמְעוּן קָנָנָיָא וִיהוּדָא סְכַרְיוּטָא הוּ דְּאַשְׁלְמֵהּ׃

Simone Cananeo, e Giuda Iscariote, quel che poi lo tradì.

5 לְהָלֵין תְּרֵעְסַר שַׁדַּר יֵשׁוּעַ וּפַקֵּד אֶנּוּן וְאָמַר בְּאוּרְחָא דְּחַנְפֵא לָא תֵאזְלוּן וְלִמְדִינְתָּא דְּשָׁמְרָיֵא לָא תֵעֲלוּן׃

Questi dodici mandò Iesv, comandando loro, e dicendo, Non andate per la via de Gentili, e non entrate in alcuna città de Samaritani.

6 זֵלוּ לְכוּן דֵּין יַתִּירָאִית לְוָת עֶרְבֵא דְּאֶבַדוּ מֶן בֵּית יִסְרָיֵל׃

Ma più tosto andate à le pecore perdute de la casa d'Israel.

7 וְכַד אָזְלִין אַנְתּוּן אַכְרְזוּ וְאֶמַרוּ דְּקֶרְבַת מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא׃

Et andando predicate, dicendo, che il regno de cieli s'è approssimato.

8 כְּרִיהֵא אַסּוּ וְגַרְבֵא דַּכּוּ מִיתֵא אַקִימוּ וְדַיוֵא אַפֶּקוּ מַגָּן נְסַבְתּוּן מַגָּן הַבוּ׃

Risanate gl'infermi, mondate i lebbrosi, risuscitate i morti, scacciate i demonij. In dono hauete riceuuto, in dono date.

9 לָא תִקְנוּן דַּהְבָא וְלָא סָאמָא וְלָא נְחָשָׁא בְּכִיסַיְכוּן׃

Non fate prouigione di oro, ne argento, ne rame ne le vostre cinture.

10 וְלָא תַרְמִילָא לְאוּרְחָא וְלָא תַרְתֵּין כּוּתִינִין וְלָא מְסָנָא וְלָא שַׁבְטָא שָׁוֵא הוּ גֵּיר פָּעֳלָא סִיבַרְתֵּהּ׃

Ne tasca per causa del camino, ne due veste, ne scarpe, ne bastone: perche l'operaio è degno del suo nutrimento.

י

3 פִּילִפּוֹס וּבַר־תַלְמַי תּוֹמָה וּמַתַּי בַּעַל־עֲבֵירָה יַעֲקֹב אַלְפַי וְלַבַּי הַנִּקְרָא תַדַּי׃

Philippe, y Bartholome: Thomas, y Mattheo el publicano: Iacobo hijo de Alpheo, y Lebeo por sobrenombre Thaddeo:

4 שִׁמְעוֹן קַנָּאִי וִיהוּדָה אִישְׁכַרְיוֹתִי וַאֲשֶׁר מְסָרוֹ׃

Simon de Cana, y Iudas Iscariota, que tambien lo entregó.

5 אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר הָאֵלֶּה שָׁלַח יֵשׁוּעַ וַיְצַו אוֹתָם לֵאמֹר אֶל־דֶּרֶךְ גּוֹיִם אַל־תֵּלְכוּ וְאֶל־עָרֵי הַשּׁוֹמְרוֹנִים לֹא תָבוֹאוּ׃

Estos doze embió Iesus, à los quales dió mandamiento, diziendo, Por el camino de las Gentes no yreys: y en ciudad de Samaritanos no entreys:

6 כִּי־אִם־לְכוּ אֶל־צֹאן אוֹבֵד מִבֵּית־יִשְׂרָאֵל׃

Mas yd antes à las ouejas perdidas de la Casa de Israel.

7 וּלְכוּ וְקִרְאוּ לֵאמֹר כִּי־קָרַב מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Y yendo predicad, diziendo, El Reyno de los cielos hà llegado.

8 חוֹלִים רַפְּאוּ מְצוֹרָעִים טַהֲרוּ מֵתִים תָּקִימוּ שֵׁדִים הוֹצִיאוּ חִנָּם לְקַחְתֶּם וְחִנָּם תִּתְּנוּ׃

Sanad enfermos, alimpiad leprosos, resuscitad muertos, echad fuera demonios: de gracia recebistes, dad de gracia.

9 אַל־תִּקְנוּ זָהָב וְלֹא כֶסֶף וְלֹא נְחֹשֶׁת בְּכִיסֵיכֶם׃

No posseays oro, ni plata, ni dinero en vuestras bolsas:

10 אַל יַלְקוּט בַּדֶּרֶךְ וְלֹא שְׁתַּיִם כֻּתֳּנוֹת וְלֹא מִנְעָלִים וְלֹא מַטּוֹת כִּי שָׁוֶה הַפּוֹעֵל לְאָכְלוֹ׃

Ni alforja para el camino: ni dos ropas de vestir, ni çapatos, ni bordon: porque el obrero digno es de su alimento.

ι.

3. Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος. θωμᾶς καὶ ματθαῖος ὁ τελώνης. ἰάκωβος ὁ τοῦ ἀλφαίου, καὶ λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς θαδδαῖος.

Philippe & Barthelemi: Thomas & Matthieu le peager: Iaques fils d'Alphee, & Lebbee surnommé Thadee.

4. Σίμων ὁ κανανίτης, καὶ ἰούδας ὁ ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν,

Simon Cananeen, & Iudas Iscariot, qui mesmes le trahit.

5. Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ ἰησοῦς, παραγγείλας αὐτοῖς λέγων· εἰς ὁδὸν, ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε.

Ces douze-la enuoya Iesus, & leur donna mandemẽs, disant, N'allez point vers les Gentils, & n'entrez point en aucune ville des Samaritains.

6. Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ.

Mais plustost allez aux brebis de la maison d'Israel qui sont peries.

7. Πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες· ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Et quand vous serez partis, preschez, disans, Le royaume des cieux est prochain.

8. Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε. δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.

Guerissez les malades, nettoyez les lepreux, resuscitez les morts, iettez hors les diables: pour neant l'auez-vous receu, donnez-le pour neant.

9. Μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν.

Ne faites prouision ne d'or, ne d'argent, ne de monnoye en vos ceintures.

10. Μὴ πήραν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδους· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν.

Ne de malette pour le chemin, ne de deux robbes, ne de souliers, ne de baston, car l'ouurier est digne de sa nourriture.

CAP. X.

3. Philippus & Bartholomæus, Thomas & Matthæus publicanus, & Iacobus Alphæi, & Thaddæus.

Philippe & Bartlemewe: Thomas, and Matthewe y Publicane: James the sonne of Alpheus, and Lebbeus whose surname was Thaddeus.

4. Simon Cananæus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eum.

Simon the Canaanite, and Judas Iscariot, who also betrayed him.

5. Hos duodecim misit Iesus: præcipiens eis, dicens, In viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis.

These twelue did Jesus sende forth, and commanded them, saying, Go not into the way of the Gentiles, and into the cities of the Samaritanes enter ye not:

6. Sed potius ite ad oves quæ perierunt domus Israel.

But go rather to the lost sheepe of the house of Israel.

7. Euntes autem prædicate, dicentes, Quia appropinquavit regnum cælorum.

And as ye go, preach, saying, The kingdome of heauen is at hand.

8. Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mūdate, dæmones eiicite: gratis accepistis, gratis date.

Heale the sicke: clense the lepers: raise vp the dead: cast out the Deuils. Freely ye haue receyued, freely giue.

9. Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris.

Possesse not golde, nor siluer, nor money in your girdels.

10. Non peram in via, neq; duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam, dignus enim est operarius cibo suo.

Nor a scrippe for the iourney, neither two coates, neither shoes, nor a staffe: for the workeman is worthie of his meat.

Das X. Capitel.

3. Philippus vnnd Bartholomeus/ Thomas vnd Mattheus der Zölner/ Jacobus Alphei Son/ Lebbeus mit dem zunamen Thaddeus.

Philippus oc Bartholomeus/ Thomas oc Mattheus den Toldere/ Jacobus Alphei ſøn/ Lebbeus met tilnaffn Thaddeus.

4. Simon von Cana vnd Judas Jſcharioth/ welcher jhn verrieth.

Simon aff Cana/ Oc Judas Jſcharioth/ ſom hannem forraadde.

5. Diese zwölffe sandte Jesus/ gebot jnen vnd sprach: Gehet nicht auff der Heiden straſſen/ vnd ziehet nicht in der Samariter Städte.

Diſſe Tolff ſende Jheſus/ bød dem/ oc ſagde/ Gaar icke paa Hedningernis vey/ oc drager icke til de Samariters Stæder.

6. Sondern gehet hin zu den verlornen Schaffen/ auß dem hause Jſrael.

Men gaar hen til de fortabte Faar aff Jſraels Huſſ.

7. Gehet aber vnnd predigt/ vnnd sprecht: Das Himmelreich ist nahe herbey kommen.

Gaar hen/ oc predicker/ oc ſiger/ Himmerige er nær.

8. Machet die Krancken gesund/ reiniget die Außſetzigen/ wecket die Todten auff/ treibet die Teuffel auß/ vmb sonst habt jhrs empfangen/ vmb sonst gebt es auch.

Helbreder de Siuge/ Renſer de Spedalſke/ Opuecker de Døde/ Uddriffuer Dieffle/ J haffue anammet det forgeffuis/ giffuer det oc forgeffuis.

9. Jhr solt nicht Gold noch Silber noch Ertz in euren Gürteln haben.

J ſkulle icke haffue Guld/ ey Sølff/ ey Kaaber i eders belte.

10. Auch keine Taschen zur wegfart/ auch nicht zwen Röcke/ keinen schuch/ auch keinen Stecken. Denn ein Arbeiter ist seiner Speise werth.

Oc ey heller Taſke til at reyſe met/ oc icke tho Kiortle/ icke Sko/ oc ingen Staff. Thi at en arbeydere er ſin Mad verd.

Kapitola X.

3. Filip a Bartholoměg. Thomáš a Matháuš/ genž byl Celný. Jakub Alffeuow. Thadeus.

Filip/ y Bártłomiey/ Thomaſz y Mattheuſz on celnik/ Jakub ſyn Alfeuſow/ y Lebeuſz przezwiſkiem Tádeuſz.

4. Ssymon Kananegſký/ a Gidáš Yſſkaryotſký/ kterýž y zradil gey.

Symon Kánnithczyk/ y Judaſz Jſkáryotes/ ktory go też wydał.

5. Těch dwanácte poſlal Gežijš/ přikazugegim/ a řka: Na ceſtu Pohanůw nechoďte a do Měſt Samarytanſkých newcházegte:

Tych dwunaśćie poſłał Jezus/ dawszy im roſkazánia/ mowiąc/ Na drogę pogánow nie vdaway-ćie ſię/ y do miáſth Sámárythá-now nie chodźćie.

6. Ale raděgij gděte k Owčem zahynulým Domu Jzrahelſkého.

Ale ráczey idźćie do owiec ktore zginęły z domu Jzraelſkiego.

7. A gdauce kažte/ řijkagijce: žeť ſe přiblijžilo Králowſtwij Nebeſké.

A idąc/ przepowiedaycie/ mowiąc/ Przybliżyło ſię Kroleſthwo niebieſkie.

8. Nemocné vzdrawugte/ Mrtwé křeſte/ Malomocné čiſtěte/ ďábly wymijtayte/ darmo gſte wzali/ darmo dayte.

Niemocne vzdrawiaycie/ trędowáte oczyściaycie/ wzbudzaycie vmarłe/ diabły wyganiaycie/ dármo ieśćie wźięli/ dárem dawaycie.

9. Newládněte Zlatem ani Střijbrem/ ani Peněz w měſſcých waſſých mijwayte.

Nie nábywaycie złothá áni śrebrá/ áni miedźi w trzoſy wáſze.

10. Ani moſſny na ceſtě/ ani dwau Suknij/ ani obuwi/ ani holi. Hoden geſt zagiſté dělnijk pokrmu ſwého.

Ani táiſtry ná drogę/ áni dwu ſukień. áni trzewikow/ áni laſki/ Abowiem godźien ieſt robotnik/ żywnośći ſwoiey.

י

11 לאידא דין מדינתא או קריתא דעאלין אנתון לה שאלו מנו שויא בה ותמן הוו עדמא דנפקין אנתון:

Et in qualunque citta ò villa voi entrarete, ricercate chi sia in essa degno: & iui state insin che voi vene partiate.

12 ומא דעאלין אנתון לביתא שאלו שלמה דביתא:

Et quando voi entrate ne la casa, salutatela.

13 ואן הו דשויא ביתא שלמכון נאתא עלוהי אן לא שויא שלמכון עליכון נהפנא:

E se la casa ne sara degna, venga la vostra pace sopra essa: ma s'ella non ne sara degna, ritorni la vostra pace à voi.

14 מן דלא דין מקבל לכון ולא שמע מליכון כד נפקין אנתון מן ביתא או מן קריתא הי פצו חלא מן רגליכון:

E chiunque non vi riceuera, e non ascoltara le vostre parole, partendoui de la casa, ò di quella citta, scotete la poluere de vostri piedi.

15 ואמין אמר אנא לכון דלארעא דסדום ודעמורא יהוא ניח ביומא דדינא או למדינתא הי:

Io vi dico in verita, che nel di del giuditio sara piu tolerabil punitione à la terra di Sodoma e di Gomorra, che à quella citta.

16 הא אנא משדר אנא לכון איך אמרא ביני דאבא הוו הכיל חכימא איך חויא ותמימא איך יונא:

Ecco io vi mando come pecore in mezo de lupi. Siate dunque prudenti come serpenti, e innocenti come colombe.

17 אודהרו דין מן בני־נשא משלמין לכון גיר לבית־דינא ובכנושתהון ינגדונכון:

E guardateui da gli huomini: percioche vi daranno ne le mani de concistorii, e batterannoui ne le lor sinagoghe.

י

11 ובאיזה עיר או טירה תבואו שאלו מי־בה נכבד הוא ושם תאריכו עד־כי תצאו:

Mas en qualquiera ciudad, ò aldea, donde entrardes, buscad con diligencia quien sea en ella digno, y reposad alli hastaque salgays.

12 וכי־תבואו בבית תשאלו לשלמו (לאמר שלום לבית הזה:)

Y entrando en la casa, saludalda:

13 ואם יהיה הבית הזה נכבד יבוא שלומכם עליו ואם איננו נכבד יהיה או שלומכם אליכם ישוב:

Y si la casa fuere digna, vuestra paz vendra sobre ella: mas si no fuere digna, vuestra paz se boluerà a vosotros.

14 ויהי כל אנוש אשר לא יקח אתכם ולא ישמע את־דבריכם ותצאו לחוץ הבית או העיר ותשליכו גם את־עפר מרגליכם:

Y qualquiera que no os recibiere, ni oyere vuestras palabras, salid de aquella casa, ò ciudad, y sacudid el poluo de vuestros pies.

15 אמן אומר לכם מרפא יהיה לארץ סדום ועמורה ביום דין מעיר ההיא:

De cierto os digo, que el castigo serà mas tolerable à la tierra de los de Sodoma y de los de Gomorrha en el dia del juyzio, que à aquella ciudad.

16 הנה אנכי שולח אתכם כצאן בתוך הזאבים לכן תהיו ערומים כנחשים ותמימים כיונים:

He aqui, yo os embio, como à ouejas en medio de lobos: sed pues prudentes, como serpientes: y senzillos, como palomas.

17 השמרו לכם מאנשים כי־יסגירו אתכם בידי־האספים ובמקהלותם ייסרו אתכם בשוטים:

Y guardaos de los hombres: porque os entregaran en concilios, y en sus synogas os açotaran.

ι.

11. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι· κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε.

Et en quelque ville ou bourgade que vous entrerez, enquestez-vous qui y est digne: & demeurez là iusques à ce que vous en partiez:

12. Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν. (λέγοντες εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.)

Et quand vous entrerez en quelque maison, saluez-la.

13. Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.

Que si la maison en est digne, que vostre paix viene sur elle: mais si elle n'en est pas digne, que vostre paix retourne à vous.

14. Καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν.

Et quiconque ne vous receura, & n'escoutera vos paroles, partans de la maison, ou de la ville, secouez la poudre de vos pieds.

15. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

En verité ie vous di, que ceux du païs de Sodome & Gomorre seront traittés plus tolerablement au iour du iugement que ceste ville-la.

16. Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

Voici, ie vous enuoye comme brebis au milieu des loups: soyez donc prudens comme serpens, & simples comme colombes.

17. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς.

Et donnez-vous garde des hommes: car ils vous liureront aux consistoires, & vous fouetteront en leurs synagogues.

11. In

CAP. X.

11. In quamcunque autem civitatem aut castellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus sit: & ibi manete donec exeatis.

And into whatsoever citie or towne ye shal come / enquire who is worthie in it / and there / abide till ye go thence.

12. Intrantes autem in domum, salutate eam dicentes, Pax huic domui.

And when ye come into an house / salute the same.

13. Et siquidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam, si autem non fuerit digna: pax vestra revertetur ad vos.

And if the house be worthie / let your peace come upon it: but if it be not worthie / let your peace returne to you.

14. Et quicunque non receperit vos, neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo vel civitate excutite pulverem de pedibus vestris.

And whosoever shall not receyue you / nor heare your wordes / when ye depart out of that house / or that citie / shake of the dust of your feete.

15. Amen dico vobis, tolerabilius erit terrę Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicii, quam illi civitati.

Truely I saye unto you / it shalbe easier for them of the lande of Sodom and Gomorrha in the day of iudgemẽt / then for that citie.

16. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.

Beholde / I send you as sheepe in the middes of wolues: be ye therefore wise as serpents / and innocent as doues.

17. Cavete autẽ ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos.

But beware of men / for they will deliuer you up to the Councils / and will scourge you in their Synagogues.

Das X. Capitel.

11. Wo jr aber inn eine Statt oder Marckt gehet / da erkundigt euch / ob jemand darinnen sey / der es werth ist / vnd bey demselben bleibet biß jhr von dannen ziehet.

Naar i gaa i nogen Stadt eller By / da bespører eder / om der er nogen vdi / som er det verd / oc bliffuer hoß den samme / indtil i reyse der fra.

12. Wo jhr aber in ein Hauß gehet / so grüsset dasselbige.

Naar i gaa i it Huß / da hilser det.

13. Vnd so es dasselbige Hauß werth ist / wirdt euer friede auff sie kommen. Ist es aber nicht werth / so wirdt sich ewer Friede wider zu euch wenden.

Oc der som samme Huß er det verd / da skal eders Fred komme offuer det. Men er det icke verd / Da skal eders Fred vende sig til eder igen.

14. Vnd wo euch jemand nicht annemen wird / noch euer rede hören / so gehet herauß / von demselbigen hause oder Statt / vnd schüttelt den staub von euren Füssen.

Oc der som nogen icke vil anamme eder / oc ey høre eders Tale / Da gaar vd aff samme Huß eller Stad / oc rØster støffuen aff eders Føder.

15. Warlich / ich sage euch / dem Lande der Sodomer vnd Gomorrer wirdt es träglicher ergehen am jüngsten Gericht denn solcher Stadt.

Sandelige siger ieg eder / det skal gaa lideligere til med de Sodomiters oc Gomoriters Land / paa den yderste Dom / end met saadan ne Stadt.

16. Sihe / ich sende euch wie Schafe / mitten vnter die Wölffe. Darumb seyt klug wie die Schlangen / vnd ohn falsch wie die Tauben.

See / ieg sender eder som Faar / mit blant Vlffue. Verer der faare snilde / som Hugorme / oc vden falsthed / lige som Duer.

17. Hütet euch aber für den Menschen / denn sie werden euch überantworten für jhre Rathhäuser / vnnd werden euch geisseln in jhren Schulen.

Vocter eder for Menniskene / Thi de skulle antuorde eder faar deris Raadhuß / oc de skulle hudstryge eder i deris Scholer.

Kapitola X.

11. A do kteréhokoli Města neb Městečka wegdete / otažte se kdoby w něm hodný byl: a tu pobuďte / až y wygdete.

A do ktorego miástá ábo wśi wnidźiecie / wywiadnyćie sie ktho ryby w niey był godźien / y tamże mieszkayćie pokibyśćie zonąd nie wyszli.

12. A wcházegjcedo Domu pozdrawtež ho / řkauce: Pokog tomuto Domu.

Wchodząc też w dom pozdrawiaycie gi.

13. A budelik zagisté Dům ten hodný / pokog wáš přigdet nan: Paklit nebude hodný / pokog wáš k wám se nawrátij.

A iesli by był on dom godny / niechnań przyidźie pokoy wász / A iesliby nie był godny / pokoy wász niech sie wróći do was.

14. A kdož koli nepřigme wás / a neuposlechne řečij wašých / wygdauce wen z Domu neb z Města / wyraztež prach z noh wašých.

A ktoby wás nie przyiął / áni wászych mow słuchał / wychodząc z domu ábo z miásthá onego / wybićie proch nog wászych.

15. Zagisté prawijm wám / že lehčegij bude Zemi Sodomských a Gomorských w den Saudný / nežli Městu tomu.

Záprawdęć wam powiedam / Lżey będźie źiemi Sodomczykow y Gomorreyczykow w dźień sądny / niżli miástu onemu.

16. Ay yá posýlám wás / yáko owce mezy wlky. Protož buďte opatrnij yako hadowé / a sprostnij yako holubice.

Oto ia wás posyłam iáko owce w pośrodku wilkow / Badźcież tedy ostrożnemi iáko wężowie / á szczyrymi iáko gołębice.

17. A wystřijhayte se lidij: nebť wás wydáwati budau na Sněmy / a w Zbořijch swých budau wás bičowati.

Przythym strzeżcie sie ludźi: abowiem was podadzą do zgromádzenia / y w bożnicach swoich was biczowáć będą.

י

18 וקדם הגמונא ומלכא מקרבין לכון מטלתי לסהדותא דילהון ודעממא:

E sarete menati à i Presidenti, & à i Re per mia cagione, in testimonio ad essi & à i Gentili.

19 אמתי דין דנשלמונכון לא תאצפון איכנא או מנא תמללון מתיהב לכון גיר בהי שעתא מא דתמללון:

Ma quando v'haueranno dati ne le lor mani, non vi pigliate affanno di come, ò che cosa parlarete: percioche in quell'hora vi sara dato quello che hauerete à parlare.

20 לא הוא גיר אנתון ממללין אלא רוחא דאבוכון ממללא בכון:

Imperoche non sete voi quelli che parlate, ma lo Spirito del Padre vostro è quel che parla in voi.

21 נשלם דין אחא לאחוהי למותא ואבא לברה ויקומון בניא על אבהיהון ונמיתון אנון:

Hor il fratello dara à morte il fratello, e il padre il figliuolo, e i figliuoli si leueranno contra i padri, e saranno gli morire.

22 ותהוון סניאין מן כלנש מטול שמי אינא דין דנסיבר עדמא לחרתא הו נחא:

E sarete odiati da tutti per il nome mio. Ma chi sopportara insin al fine, colui sara saluo,

23 מא דרדפין לכון במדינתא הדא ערוקו לכון לאחרתא אמין גיר אמר אנא לכון דלא תשלמון אנין כלהין מדינתא דבית יסריל עדמא דנאתא ברה דאנשא:

Quando vi perseguitaranno in questa citta, fuggite in quell'altra, perche io vi dico in verita, che voi non hauerete finito di cercar le citta d'Israël, che prima non sia venuto il Figliuol de l'huomo.

24 לית תלמידא דיתיר מן רבה ולא עבדא מן מרה:

Il discepolo non è sopra il maestro, ne il seruo sopra'l suo signore.

י

18 ואל־נשיאים ומלכים יוליכו אתכם למעני לעדות להם ולגוים:

Y aun à principes y à reyes sereys lleuados par causa de mi, paraque les conste à ellos y à las Gentes.

19 ואם ימסרו אתכם אל תחשבו איך או מה תדברון כי־ינתן לכם בשעה ההיא מה תדברו:

Mas quando os entregáren, no os congoxeys como, o que aueys de hablar: porque en aquella hora os será dado que hableys.

20 כי־אתם אינכם אשר מדברים כי־אם רוח אביכם אשר מדברה בכם:

Porque no soys vosotros losque hablays, si no el Espiritu de vuestro Padre, que habla en vosotros,

21 כי־יסגיר איש את־אחיו במות ואב את־בנו ויתקוממו בנים על־אבותם להמיתם:

El hermano entregará àl hermano à la muerte, y el padre al hijo: y los hijos se leuantarán contra los padres, y hazerloshan morir.

22 ותשנאו מכל־אנשים למען שמי ואשר יעמד עד־סוף הוא יושע:

Y sereys aborrecidos de todos por mi nombre: mas el que supportáre hasta la fin, éste será saluo.

23 וכאשר ירדפו אתכם בעיר הזאת נוסו אל־אחרת אמן אומר לכם לא תכלו את־ערי ישראל עד־כי יבוא בן־האדם:

Mas quando os persiguieren en esta ciudad, huyd à la otra porque decierto os digo, que no acabareys de andar todas las ciudades de Israel, que no venga el Hijo del hombre.

24 אינו יש תלמיד על־המלמד ולא עבד על־אדניו:

El Discipulo no es mas que su maestro; ni el sieruo, mas que su sennor.

ι.

18. Καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἔθνεσιν.

Et vous serez menés deuant les Gouuerneurs, & mesmes deuant les Rois, à cause de moi, en tesmoignage à eux & aux Nations.

19. Ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε.

Mais quand ils vous liureront, n'ayez point de souci quoi ou comment vous parlerez, car en ce mesme instant vous sera donné ce que vous aurez à dire.

20. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.

Car ce n'est pas vous qui parlez, mais c'est l'Esprit de vostre pere qui parle en vous.

21. Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον. καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

Or le frere liurera son frere à mort, & le pere l'enfant: & les enfans s'esleueront contre leurs peres & meres, & les feront mettre à mort.

22. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Et vous serez haïs de tous, à cause de mon Nom: mais qui soustiendra iusques à la fin, cestui la sera sauué,

23. Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Or quand ils vous persecuteront en ceste ville-la, fuyez-vous-en en vn autre: car en verité ie vous di, que vous n'aurez point paracheué d'aller par toutes les villes d'Israel, que le fils de l'homme ne soit venu.

24. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.

Le disciple n'est point par dessus le maistre, ni le seruiteur par dessus son seigneur.

CAP. X.

18. Et ad præſides & ad reges ducemini propter me, in teſtimonium illis & gentibus.

And ye ſhalbe brought to the gouernours and kings for my ſake/in witnes to them / and to the Gentiles.

19. Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.

But when they deliuer you vp /take no thought howe or what ye ſhall ſpeake: for it ſhalbe giuen you in that houre / what yee ſhall ſay.

20. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis.

For it is not ye that ſpeake/ but the ſpirite/ of your father which ſpeaketh in you.

21. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & inſurgent filii in parentes, & morte eos afficient.

And the brother ſhall betray the brother to death/and the father the ſonne/ and the children ſhal riſe againſt their parents / and ſhall cauſe them to die.

22. Et eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.

And ye ſhall be hated of all men for my Name: but he that endureth to the ende/ he ſhalbe ſaued.

23. Cum autem perſequentur vos in civitate iſta: fugite in aliam, amen dico vobis, non conſummabitis civitates Iſraël, donec veniat filius hominis.

And when they perſecute you in this citie/ flie into another: for verely I ſay vnto you ye ſhall not finiſh all the cities of Iſrael / till the Sonne of man be come.

24 Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſervus ſuper dominum ſuum.

The diſciple is not aboue his maſter/nor the ſeruant aboue his Lord.

Das X. Capitel.

18. Vnd man wird euch für Fürſten vnd Könige füren / vmb meinet willen zum zeugniß über ſie vnd über die Heiden.

Oc i ſkulle føris faar Førſter oc Konger/for myn ſkild / Til it Vidneſbyrd offuer dem oc offuer Hedningene.

19. Wenn ſie euch nun überantworten werden / ſo ſorget nicht / wie oder was jhr reden ſolt / denn es ſoll euch zu der ſtunde gegeben werden / was jr reden ſolt.

Naar ſom de antuorde eder nu hen / Da ſørger icke/ huorledis eller huad, i ſkulle tale / Thi det ſkal giffuis eder ſamme ſtund/huad i ſkulle tale.

20. Denn jr ſeyt es nicht die da reden / ſondern euers Vaters Geiſt iſt es / der durch euch redet.

Thi at i ere icke de ſom tale / Men det er eders Faders Aand / ſom taler ved eder.

21. Es wirdt aber ein Bruder den andern zum Todt überantworten / vnd der Vater den Son / vnd die Kinder werden ſich empören wider jhre Eltern / vnd jnen zum tode helffen.

Den ene Broder ſkal forraade den anden til døde/ oc Faderen Sønnen / oc Børnene ſkulle ſette dem op mod deris Foreldre / oc hielpe dem til døde.

22. Vnd müſſet gehaſſet werden von jderman / vmb meines Namens willen. Wer aber biß an das ende beharret der wirdt ſelig.

Oc i ſkulle hadis aff huer mand / for mit Naffn ſkyld. Men huo ſom bliffuer beſtandig indtil enden/ hand vorder ſalig.

23. Wenn ſie euch aber inn einer Stadt verfolgẽ / ſo fliehet in eine andere. Warlich ich ſage euch / jhr werdet die Städte Jſrael nicht außrichten biß des Menſchen Son kompt.

Naar de forfølge eder i en Stad/ da flyr til en anden. Sandelige ſiger ieg eder / J ſkulle icke vdrette Jſraels Stæder/før end Menniſkens Søn kommer.

24. Der Jünger iſt nicht über ſeinen Meiſter / noch der Knecht über den Herren.

Diſcipelen er icke offuer ſin Meſtere / oc ey Tieneren offuer Herren.

Kapitola X.

18. A budete wedeni před Krále a Wládaře pro mne/na ſwědectwij gim y Národuom.

Owßem przed Kſiażethá y przed Krole bedźiećie wodzeni dla mnie/ná świádectwo im y poganom.

19. Když pak wás wydadij/ nemyſlete kterak a neb cobyſſte mluwili/nebo dáno bude wám wtu hodinu co budete mijti mluwiti.

Ale gdy was podádzą / Nie troſzczcie ſie/iáko/ abo cobyśćie mowili/ábowiem wam bedźie dano oney godźiny cobyśćie mowili.

20. Neb ne gſte wy kteřijž mluwijte / ale Duch Otce waſſeho/genž mluwij w wás.

Abowiem nie wy ieſteśćie ktorzy mowićie/ále Duch Oycá wáßego ktory mowi w was.

21. Wydáť zagiſtě Bratr Bratra na ſmrt/a Otec Syna: Powſtanauť ſynowě proti Rodičům/a zmordugj ge:

Y wydác brát brátá ná śmierć/á oćiec ſyná/y powſtáną dźieći przećiw rodźicom/á mordowáć ie bedą.

22. A budete w nenawiſti wſſem lidem pro Gměno mě: Ale kdož ſetrwá až do konce/ ten ſpaſen bude.

Wy też bedźiećie nienawidzeni od wßytkich dla imienia mego/Ale ktho wytrwa áż do końcá/ ten bedźie záchowan.

23. A když ſe wám protiwiti budau w Měſtě gednom / vtecte do giného. Zagiſtéť prawijm wám/ nezchodijte Měſt Izrahelſkých/ažť přijgde Syn Člowěka.

A gdy was prześládowáć bedą w onym mieśćie / vćiekaycie do drugiego / boć wam zaprawdę powiedam / że nie przeydźiećie miaſt Izráelſkich/poki nie przyidźie Syn człowieczy.

24. Nenijť Včedlnijk nad Miſtra/ani ſlužebnjk nad Pána ſwého.

Nie ieſt ći vczeń nad miſtrzá / ani ſlugá nád Páná ſwego.

י

25 ספק לה לתלמידא דנהוא איך רבה ולעבדא איך מרה אן למרה דביתא קרו בעלזבוב חד כמא לבני ביתה:

Basta bene al discepolo, ch'egli sia come il suo maestro, e il seruo come'l suo signore. Se hanno chiamato il padre de la famiglia Beelzebub, quanto piu i suoi domestici?

26 לא הכיל תדחלון מנהון לית גיר מדם דכסא דלא נתגלא ודמטשי דלא נתידע:

Adunque non gli temete: percioche niente è si coperto, che non s'habbia a scoprire: e niente e si occulto, che non s'habbia a sapere.

27 מדם דאמר אנא לכון בחשוכא אמרוהי אנתון בנהירא ומדם דבאדניכון שמעין אנתון אכרזו על אגרא:

Quello ch'io vi dico ne le tenebre, ditelo ne la luce, e quello che voi udite ne l'orecchia, predicatelo sopra le case.

28 ולא תדחלון מן אילין דקטלין פגרא נפשא דין לא משכחין למקטל דחלו דין יתיראית מן מן דמשכח דלנפשא ולפגרא נובד בגהנא:

E non temete quelli che occideno il corpo, e non possono occider l'anima: ma temete piu tosto colui, che puo perdere l'anima e'l corpo ne la gehenna.

29 לא תרתין צפרין מזדבנן באסר וחדא מנהין בלעד מן אבוכון לא נפלא על ארעא:

Due passeretti non si vendeno eglino vn quattrino? e pur vn sol di quelli non cadra in terra senza il Padre vostro.

30 דילכון דין אף מאנא דרישכון כלהין מנין אנין:

I capelli ancora del vostro capo son tutti numerati.

31 לא הכיל תדחלון מן צפרא סגיאתא מיתרין אנתון:

Non habbiate dunque timore: voi sete ben di maggior prezzo, che molti passeretti.

י

25 די לתלמיד להיותו כמלמדו ולעבד כאדוניו אם את־בעל הבית בעל־זבוב קראו כמה יותר את־אנשי ביתו:

Bastele àl discipulo ser como su maestro: y àl sieruo, como su sennor: si àl mismo padre de la familia llamaron Beelzebul, quanto mas à los de su casa.

26 לכן לא תיראו מהם כי אינו יש דבר מכסה אשר לא יגלה ולא נסתר אשר לא יודע:

Ansique no los temays: porque nada ay encubierto, que no aya de ser manifestado: y nada occulto, que no aya de saberse.

27 אשר אנכי מדבר אליכם בחשך אמרו באור ואשר באזן תשמעו קראו על־הגגות:

Loque os digo en tinieblas, dezildo en luz: y loque oys à la oreja, predicaldo de los tejados.

28 ואל־תיראו את־אשר יהרגו את־הגוף ואת־הנפש לא יוכלו להרג כי־אם יראו יותר את־אשר יוכל את־הנפש וגם את־הגוף לאבד אל־גיא הנם:

Y no ayays miedo de los que matan el cuerpo, mas àl alma no pueden matar: temed antes à aquel que puede destruyr el alma y el cuerpo en el quemadero.

29 הלא שני צפרים באסר נמכרו ואחד מהם אינו נפל על־הארץ בלי אביכם:

No se venden dos paxarillos por vna blanca? Y vno deellos no cae à tierra sin vuestro Padre.

30 ושערות ראשכם כלן נספרו:

Y vuestros cabellos tambien, todos estan contados.

31 על־כן לא תיראו כי טובים אתם מצפרים רבים:

No temays pues: mas valeys vosotros que muchos paxarillos.

ι'.

25. Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ;

Il suffit au disciple qu'il soit comme son maistre, & que le seruiteur soit comme son seigneur. S'ils ont appelé le pere de famille Beelzebub, combien plus ses domestiques?

26. Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται.

Ne les craignez donc point? car rien n'est couuert qui ne se descouure, & rien n'est secret qui ne se cognoisse.

27. Ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων.

Ce que ie vous di en tenebres, dites le en lumiere, & ce que vous oyez en l'oreille, preschez-le sur les maisons.

28. Καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.

Et ne craignez point ceux qui tuent le corps, & ne peuuent tuer l'ame, mais plustost craignez celui qui peut destruire l'ame & le corps en la gehenne.

29. Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται, καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν;

Deux passereaux ne se vendent-ils pas vne pite? neantmoins l'vn d'iceux ne cherra point sur terre sans vostre Pere.

30. Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί.

Et les cheueux mesmes de vostre teste sont tous contés.

31. Μὴ οὖν φοβηθῆτε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

Ne craignez point donc: vous valez mieux que beaucoup de passereaux.

CAP. X.

25. Sufficit diſcipulo ut ſit ſicut magiſter eius: & ſervo, ſicut dominus eius. Si patrem familias Beel-zebub vocaverunt: quanto magis domeſticos eius?

It is enough for the diſciple to be as his maſter is / and the ſeruant as his lord. If they haue called the maſter of the houſe Beelzebub / how much more them of his houſeholde?

26. Ne ergo timueritis eos. Nihil enim eſt opertũ, quod non revelabitur: & occultum, quod non ſcietur.

Feare them not therefore: for there is nothing couered / that ſhall not be diſcloſed / nor hid / that ſhall not be knowne.

27. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.

What I tell you in darkenes / that ſpeake ye in light: and what ie heare in the eare / that preach ye on the houſes.

28. Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potius timete eum qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.

And feare ye not them which kill the bodie / but are not able to kill the ſoule: but rather feare him / which is able to deſtroy both ſoule and bodie in hell.

29. Nonne duo paſſeres aſſe veneunt: & unus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro?

Are not two ſparowes ſold for a farthing / and one of them ſhall not fall on the ground without your Father?

30. Veſtri autem & capilli capitis omnes numerati ſunt.

Yea / and all the heares of your head are nombred.

31. Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos.

Feare ye not therefore ye are of more value then many ſparowes.

Das X. Capitel.

25. Es iſt dem Jünger gnug / daß er ſey wie ſein Meiſter / vnd der Knecht wie ſein Herr. Haben ſie den Haußvatter Beelzebub geheiſſen / wie vil mehr werden ſie ſeine Haußgenoſſen alſo heiſſen?

Det er Diſcipeln nock / at hand er ſom hans Meſtere / oc Tieneren ſom hans Herre. Haffue de kalder Hoſbonden Beelzebub / Huor meget mere ſkulle de kalde hans huſfolck ſaa?

26. Darumb förchtet euch nicht für jhnen. Es iſt nichts verborgen / das nicht offenbar werde / Vnd iſt nichts heimlich / das man nicht wiſſen werde.

Frøcter dem der ſaare icke. Der er inted ſkiult / ſom ey ſkal obenbaris / Oc inted er hemmeligt / ſo mand ey ſkal ſaa at vide.

27. Was ich euch ſage im Finſterniß / das redet im Liecht / vnd was jr höret in das Ohre / das prediget auff den Dächern.

Huad ieg ſiger eder i mørcket / det taler i liuſſet Oc huad i høre i øret / Det predicker paa Tagene.

28. Vnnd förchtet euch nicht für denen die den Leib tödten / vnnd die Seele nicht mögen tödten / Förchtet euch aber vil mehr für dem / der Leib vnnd Seel verderben mag inn die Helle.

Oc frøcter eder icke for dem / ſom ihielſla Legemet / oc kunde icke ſla Sielen ihiel. Men frøcter eder meget mere for den / ſom kand forderffue Legeme oc Siel i helffuede.

29. Kaufft man nicht zwen Sperlinge vmb einen pfenning? noch felt derſelbigen keiner auff die Erden / ohn euren Vatter.

Køber mand icke tho Spurrer for en pending. Alligeuel falder der ingen aff dem paa iorden / vden eders Fader.

30. Nun aber ſind auch eure Haare auff dem Haupt alle gezehlet.

Nu ere oc alle eders Hoffuet haar talde.

31. Darumb förchtet euch nicht / Jhr ſeyt beſſer denn vil Sperlinge.

Frøcter eder der ſaare icke / I ere bedre end mange Spurre.

Kapitola X.

25. Doſtiť geſt Včedlníkku aby byl yako Miſtr geho / a Služebníkk yako PAN geho. Poněwadž gſau Hoſpodáře Belzebubem nazýwali / čijm pak wjce domácý geho?

Doſyć vczniowi aby był iáko miſtrz iego / á ſługá iáko Pan iego / Jeśliż ocá sámego goſpodarzá Beelzebulem názwáli / iákoż dáleko wiecey domowniki iego?

26. Protož nebogte ſe gich. Nebť neníj nic ſkrytého cožby nebylo zgeweno / ani taynó coby nebylo zwědijno.

Nie boyćież ſie ich tedy / ábowiem nie ieſt nic ſkrytego coby odkrytho być nie miáło / áni tá iem nego nic nie ieſt / coby wiedzieć nie miano.

27. Což wám prawjm we tmách / prawte na ſwětle / a co w vſſy ſlyſſyte / hláſayte na ſtřechách.

Co wam w ćiemności mowie powiedáyćie ná świátłe / á co w vcho ſłyſzyćie / przepowiedáyćie ná domiech.

28. A nebogte ſe těch kteřijž zabigegij tělo / neb Duſſe nemohau zabiti: ale wijce ſe bogte toho / kterýž může tělo y Duſſy zatratiti v wěčném ohni.

A nie boyćie ſie tych ktorzy zabijáią ciáło / á duſze zábić nie mogą / ále ráczey boyćie ſie tego / ktory y duſzę y ciáło może zátráćić w piekle.

29. Zdaliž ſe neprodáwagj dwa Wrabcyza malý penjz? a geden z nich nevpadne na zem bez Otce waſſeho.

Izali dwu wroblikow zá pieniądz nie przedáią? á wżdy ieden z thych nie vpadnie ná ziemię okrom Oycá wáſzego.

30. Waſſy pak wlaſowě na hlawě wſſyckni zečteni gſu.

Włoſy też głowy wáſzey wſzythki policzone ſą.

31. Protož nebogte ſe / wſſak mnohých Wrabcůw dražſſý gſte wy.

Nie boyćież ſie tedy / wiele wroblikow wy przewyſzſzácie.

י

32 כל־נש הכיל דיודא בי קדם בני־נשא אודא בה אף קדם אבי דבשמיא׃

Ciascuno dunque che confesserà me dinanzi à gli huomini, ancor io confessarò lui dinanzi al Padre mio che è ne cieli.

33 מן דין דנכפור בי קדם בני־נשא אכפור בה אף אנא קדם אבי דבשמיא׃

Ma chiunque negarà me dinanzi à gli huomini, ancor io negarò lui dinanzi al Padre mio, che è ne cieli.

34 לא תסברון דאתית דארמא שינא בארעא לא אתית דארמא שינא אלא חרבא׃

Non pensate ch'io sia venuto à metter pace in terra: Io non son venuto à metter la pace, ma il coltello.

35 אתית גיר דאפלוג גברא על אבוהי וברתא על אמה וכלתא על חמתה׃

Imperoche io son venuto à far disunire l'huomo da suo padre, & la figliuola da sua madre, è la nuora da la suocera sua.

36 ובעלדבבוהי דגברא בני ביתה׃

E così i nimici de l'huomo saranno i suoi domestici.

37 מן דרחם אבא או אמא יתיר מן דלי לא שוא לי ומן דרחם ברא או ברתא יתיר מן דלי לא שוא לי׃

Chi ama il padre ò la madre più che me, non è degno di me: e chi ama il figliuolo ò la figliuola più che me, non è degno di me.

38 וכל דלא שקל זקיפה ואתא בתרי לא שוא לי׃

E chi non piglia la sua croce, è vien dietro, à me, non è degno di me.

38 מן דאשכח נפשה נובדיה ומן דנובד נפשה מטולתי נשכחיה׃

Chi haverà trovata l'anima sua, la perderà: e chi haverà perduta l'anima sua per amor mio, la troverà.

י

32 לכן כל־אשר יודני לפני האנשים גם אני אודנו לפני אבי אשר בשמים׃

Pues qualquiera que me confessare delante de los hombres, confessarlohé tambien yo delante de mi Padre, que està en los cielos.

33 ואשר יכחשני לפני האנשים ואכחש אותו לפני אבי אשר בשמים׃

Y qualquiera que me negàre delante de los hombres, negarlohé yo tambien delante de mi Padre, que està en los cielos.

34 אל־תחשבו כי באתי לשלח שלום על־הארץ לא־באתי לשלח שלום כי־אם חרב׃

No penseys que he venido para meter paz en la tierra: no he venido para meter paz, si no cuchillo.

35 כי־באתי להבדיל איש מאביו ובת מאמה וכלה מן־חמתה׃

Porque he venido para hazer dissension del hombre contra su padre, y de la hija contra su madre, y de la nuera contra su suegra.

36 ואיבי איש אנשי ביתו׃

Y, Los enemigos del hombre, los de su casa.

37 אשר אהב את־אביו או את־אמו יותר ממני איננו שוה לי ואשר אוהב את־בנו או בתו יותר ממני איננו שוה לי׃

El que ama padre, ò madre mas que à mi, no es digno de mi: y el que ama hijo, ò hija mas que à mi, no es digno de mi.

38 ואשר לא תקח את־צליבתו וילך אחרי לא שוה לי׃

Y el que no toma su cruz: y sigue en pos de mi, no es digno de mi.

39 אשר ימצא את־נפשו יאבד אותה ואשר יאבד את־נפשו למעני ימצאנה׃

El que hallàre su vida, la perderà: y el que perdiere su vida por causa de mi, la hallarà.

ι'.

32. Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Tout homme donc qui me confessera devant les hommes, ie le confesserai aussi devant mon Pere qui est ès cieux.

33. Ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Mais quiconque me reniera devant les hommes, ie le reniere devant mon pere qui est ès cieux.

34. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν. οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν.

Ne pensez point que ie soye venu mettre la paix en la terre, ie ne suis point venu mettre la paix, mais l'espee.

35. Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς.

Car ie suis venu mettre en dissension l'homme contre son pere, & la fille contre sa mere, & la belle-fille contre sa belle-mere.

36. Καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου, οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.

Et les propres domestiques de l'homme seront ses ennemis.

37. Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ. οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

Qui aime pere au mere plus que moi, n'est pas digne de moi: ou qui aime fils ou fille plus que moi, n'est pas digne de moi.

38. Καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

Et qui ne prend sa croix, & ne vient apres moi, n'est pas digne de moi.

39. Ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

Qui aura trouvé sa vie la perdra, & qui aura perdu sa vie pour l'amour de moi la trouvera.

CAP. X.

32. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eũ coram patre meo qui in cælis eſt.

Whoſoeuer therefore ſhall confeſſe me before men / him will I confeſſe alſo before my Father / which is in heauen.

33. Qui autem negaverit me coram hominibus: negabo & ego eum coram patre meo qui in cælis eſt.

But whoſoeuer ſhal denie me before men / him will I alſo denie before my Father / which is in heauen.

34. Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, ſed gladium.

Thinke not that I am come to ſende peace into the earth: I came not to ſende peace but the ſworde.

35. Veni enim ſeparare hominem adverſus patrem ſuum, & filiam adverſus matrem ſuam, & nurum adverſus ſocrum ſuam.

For I am come to ſet a man at variance againſt his father / & the daughter againſt her mother / and the daughter in Lawe againſt her mother in Law.

36. Et inimici hominis, domeſtici eius.

And a mans enemies ſhalbe they of his owne houſ holde.

37. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non eſt me dignus, & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.

He that loueth father or mother more then me / is not worthie of me. And he that loueth ſonne or daughter more then me / is not worthy of me.

38. Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus

And he that taketh not his croſſe / & followeth after me / is not worthie of me.

39. Qui invenit animam ſuam: perdet illam, & qui perdiderit animam ſuam propter me: inveniet eam.

He that will ſaue his life / ſhall loſe it / and he that loſeth his life for my ſake / ſhal ſaue it.

Das X. Capitel.

32. Darumb / wer mich bekennet für den Menſchen / den wil ich bekennen für meinem himliſchen Vatter.

Der faare / Huo ſom bekender mig faar Menniſken / Den vil ieg bekende faar min Himmelſke Fader.

33. Wer mich aber verläugnet für den Menſchen / den wil ich auch verläugnen für meinẽ himliſchen Vater.

Men huo ſom mig necter faar Menniſken / Den wil ieg oc necte faar min Himmelſke Fader.

34. Jr ſolt nicht wehnen / das ich kommen ſey / Friede zuſenden auff Erden / Jch bin nicht kommen Friede zuſenden / ſondern das Schwerdt.

J ſkulle icke tencke / at ieg er kommen / at ſende Fred paa Jorden / Jeg er icke kommen at ſende Fred / Men Suerd.

35. Denn ich bin kommen / den Menſchen zu erregen wider ſeinen Vater / vnd die Tochter wider jre Muter / vnd die Schnur wider jre Schwiger.

Thi ieg er kommen / at oprøre Menniſken mod ſin Fader / oc Daatteren mod hendis Moder / oc ſønens Huſtru mod hans Moder.

36. Vnd des Menſchen Feinde werden ſeine eigen Haußgenoſſen ſein.

Oc Menniſkens Huſfolck ſkulle vere hans Fiender.

37. Wer Vatter oder Mutter mehr liebet / den mich / der iſt mein nicht werth. Vnd wer Son oder Tochter mehr liebet denn mich / der iſt mein nicht werth.

Huo ſom elſker Fader oc Moder mere end Mig / Hand er mig icke verd. Oc huo ſom elſker Søn oc Daatter mere end Mig / hand er mick icke verd.

38. Vnd wer nicht ſein Creutz auff ſich nimt / vnnd folget mir nach / der iſt mein nicht werth.

Oc huo ſom icke tager ſit Kaarſſ paa ſig / oc effter følger mig / Hand er mig icke verd.

39. Wer ſein Leben findet / der wirds verlieren / vnd wer ſein Leben verleurt vmb meinet willen / der wirdts finden.

Huo ſom finder ſit Liff / hand ſkal miſte det / Oc huo ſom miſter ſit Liff for myn ſkyld / hand ſkal finde det.

Kapitola X.

32. Kdožkoli tehdy wyzná mne před Lidmi / wyznám y yá gey před Otcem mým / kterýž geſt w Nebeſých.

Wſelki tedy ktoryby mię wyznał przed ludźmi / wyznam go ia theż przed oycem moim ktory ieſt ná niebie.

33. Ale kdož mne zapřij před Lidmi / zapřijmť ho y yá před Otcem mým kterýž geſt w Nebeſých.

A ktoryby ſię mnie záprzał przed ludźmi zaprze ſię go y ia przed Oycem moim ktory ieſt na niebie.

34. Nedomnijwayte ſe bych přiſſel pokog dáti na zemi. Nepřiſſel gſem pokoge dáti / ale Meč.

Nie mniemaycie żebym przyſzedł puſzczáć pokoy ná ziemię / Nie przyſzedłem ábym puścił pokoy / ále miecz.

35. Neb gſem přiſſel, abych rozdělil Člowěka proti Otcy geho / a Dceru proti Mateři gegij / a Newěſtu proti Swekruſſy gegij.

Bom przyſzedł wádzić człowie / ká z oycem iego / y corkę z mátka iey / y niewiaſtkę z świekrą iey.

36. A nepřátelé člowěka budau domácý geho.

A będą nieprzyiacielmi człowieká domownicy iego.

37. Kdo miluge Otce aneb Matku wijce nežli mne / nenijť mne hoden. A kdo miluge Syna neb Dceru wijc nežli mne / nenjť mne hoden.

Kto miłuie oycá ábo mátkę nád mię / nie ieſt godzien mnie / A kto miłuie ſyná ábo corkę nad mię nie ieſt mnie godzien.

38. A kdož nebeře Křijže ſwého a nenáſleduge mne / nenij mne hoden.

A ktho nie bierze krzyżá ſwoiego / y nie idzie zá mną / nie ieſt godzien mnie.

39. Kdo nalezne žiwot ſwůg / ſtratijť gey / a kdožby ſtratil žiwot ſwůg pro mne / nalezneť gey.

Ktoby nalazł duſze ſwoie / ſtráci ia / á ktoby vtrácił duſze ſwoie dlá mnie / naydzie ia.

י

40 מן דמקבל לכון לי מקבל ומן דלי מקבל למן דשלחני מקבל׃

Chi riceue voi, riceue me: e chi riceue me, riceue colui che m'ha mandato.

41 מן דמקבל נביא בשם נביא אגרא דנביא נסב ומן דמקבל זדיקא בשם זדיקא אגרא דזדיקא נסב׃

Chi riceue vn Profeta in nome di Profeta, riceuera merce di Profeta: e chi riceue vn giusto in nome di giusto, riceuera merce di giusto.

42 וכל דמשקא לחד מן הלין זעורא כסא דקרירא בלחוד בשמא דתלמידא אמין אמר אנא לכון דלא יובד אגרה׃

E chiunque dara bere ad vn di questi piccoli vn sol bicchier d'acqua fredda, in nome di discepolo, io vi dico in verita, ch'egli non perdera la sua mercede.

יא

1 והוא דכד שלם ישוע למפקדו לתרעסר תלמידוהי שני מן תמן למלפו ולמכרזו במדינתהון׃

Et auuenne che come IESV hebbe finito di dare instruttione a i suoi dodici discepoli, si parti di li per insegnare e predicar ne le loro citta.

2 יוחנן דין כד שמע בית אסירא עבדוהי דמשיחא שדר ביד תלמידוהי׃

Et hauendo Giouanni vdite ne la prigione l'opere di Christo, mandò due de suoi discepoli.

3 ואמר לה אנת הו הו דאתא או לאחרין הו מסכינן׃

A dirli, Sei, tu quello che doueua venire, ò pur n'aspettaremo noi vn'altro?

4 ענא ישוע ואמר להון זלו אשתעו ליוחנן אילין דשמעין אנתון וחזין׃

E IESV rispondendo, disse loro, Andate, riferite a Giouanni le cose che voi vdite e vedete.

י

40 אשר יקח אתכם יקחני ואשר יקחני יקח את־אשר שלחני׃

Elque os recibe à vosotros, à mi recibe, y el que à mi recibe, recibe àl que me embió.

41 אשר מקבל את־נביא בשם הנביא גם שכר נביא יקח ואשר יקבל את־צדיק בשם הצדיק שכר צדיק יקח׃

Elque recibe propheta en nombre de propheta, salario de propheta recibira: y elque recibe justo en nombrede justo, salario de justo recibira.

42 וגם כל־אשר ישקה לאחד מן הקטנים האלה כוס המים קרים לבדו בשם התלמיד אמן אני אומר לכם לא יאבד את־שכרו׃

Y qualquiera que diere á vno destos pequennitos vn jarro de agua fria solamente en nombre de Discipulo, de cierto os digo, que no perderá su salario.

יא

1 ויהי כאשר כלה ישוע לצוות את־שנים עשר תלמידיו ויעבר משם ללמד ולקרא בעריהם׃

Y fué, que acabando Iesus de dar mandamientos à sus doze Discipulos, fue se de alli à ensennar y à predicar enlas ciudades deellos.

2 ויוחנן כשמעו בבית הסהר את־מעשי המשיח שלח שנים מתלמידיו׃

Y oyendo Ioan en la prision los hechos de Christo, embióle dos de sus discipulos.

3 ויאמר לו האתה הוא אשר יבוא או לאחר נוחל׃

Diziendo, Eres tu aquel que auia de venir, ó esperaremos à otro?

4 ויען ישוע ויאמר אליהם לכו והגידו ליוחנן את־אשר שמעתם וראיתם׃

Y respondiendo Iesus, dixoles, Yd, hazed saber à Ioan las cosas que oys, y veys.

ι.

40. Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.

Qui vous reçoit, il me reçoit: & qui me reçoit, reçoit celui qui m'a enuoyé.

41. Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται· καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται.

Qui reçoit vn Prophete au nom de Prophete, receura, salaire de Prophete: & qui reçoit vn iuste au nom de iuste, receura salaire de iuste.

42. Καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον, εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Et quiconque aura donné à boire vn verre d'eau froide seulement à vn de ces' petis au nom de disciple, en verité ie vous di qu'il ne perdra point son salaire.

ΚΕΦΑΛ. ια'.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

Apres cela il aduint, quand Iesus eut acheué de donner mandemens à ses douze disciples, qu'il se partit de là pour enseigner & prescher en leurs villes.

2. Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Or Iehan ayant ouï en la prison les faits de Christ, enuoya deux de ses disciples lui dire.

3. Εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

Es-tu celui qui deuois venir, ou si nous en attendons vn autre?

4. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε.

Et Iesus respondant léur dit, Allez & rapportez à Iehan les choses que vous oyez & voyez.

40. Oui

CAP. X.

40. Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me miſit.

He that receiueth you/receiueth me: and he that receyueth mee/ receyueth him that hath ſent me.

41. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ: mercedem prophetæ accipiet, & qui recipit iuſtum in nomine iuſti: mercedem iuſti accipiet.

Hee that receyueth a Prophet in the name of a Prophet/ ſhal receiue a Prophets reward: and he that receyueth a righteous man/ in the name of a rigtheous man/ in the name of a righteous man/ ſhall receiue the rewarde of a righteous man.

42. Et quicunque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine diſcipuli; amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.

And whoſoeuer ſhall giue vnto one of theſe litle ones to drinke a cup of colde water onely/ in the name of a Diſciple/ verely I ſay vnto you/ he ſhall not loſe his reward.

CAP. XI.

ET factum eſt, cùm conſummaſſet Ieſus præcipiens duodecim diſcipulis ſuis, tranſiit inde, ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum.

And it came to paſſe that when Jeſus had made an end of commanding his twelue diſciples/ hee departed thence to teach and to preach in their cities.

2. Iohannes autē cum audiſſet in vinculis opera Chriſti: mittens duos de diſcipulis ſuis.

And when John heard in the priſon the workes of Chriſt/ he ſend two of his diſciples/ and ſaid vnto him.

3. Ait illi, Tu es qui venturus es, an aliū exſpectamus?

Art thou he that ſhoulde come/ or ſhall we looke for another?

4. Et reſpondens Ieſus ait illis, Euntes renuntiate Iohanni quæ audiſtis & vidiſtis.

And Jeſus anſwering/ſaide vnto thē/ Go/ and ſhewe John what things ye haue heard and ſeene.

Das X. Capitel.

40. Wer euch auffnimpt/ der nimpt mich auff/ vnd wer mich auffnimpt/ der nimpt den auff/ der mich geſandt hat.

Huo ſom annamer eder/ hand anammer Mig/ Oc huo Mig anammer/ hand anammer Den/ ſom haffuer vdſend Mig.

41. Wer einen Propheten auffnimpt/ in eines Propheten namen/ der wirdt eines Propheten lohn empfahen. Wer einen Gerechten auffnimpt/ in eines Gerechten namen/ der wirdt eines Gerechten lohn empfahen.

Huo ſom annamer en Prophete/ i en Prophetis naffn/ Hand ſkal faa en Prophetis løn. Huo ſom anammer en Redferdig/ i en Retferdigis naffn/ Hand ſkal faa en Retferdigis løn.

42. Vnnd wer diſer Geringſten einen nur mit einem Becher kaltes Waſſers trencket/ in eines Jüngers namen/ Warlich ich ſage euch/ es wirdt jm nicht vnbelohnet bleiben.

Oc huo ſom giffuer en aff diſſe Minſte ekon it Begere kalt vand at dricke/ i en diſciplis naffn/ Sandeli ge ſiger ieg eder/ Det ſkal icke bliffue hannem vbelønt.

Das XI. Capitel.

Vnd es begab ſich/ da Jeſus ſolch gebot zu ſeinen zwölff Jüngern vollendet hatte/ gieng er von dannen fürbaß/ zu lehren vnd zu predigen in jren Stätten.

DEt det ſkede/ der Jheſus haffde giort ende paa denne befalning til ſine tolff Diſciple/ da gick hand der fra lenger frem/ at lære oc at predicke i deris Stædder.

2. Da aber Johannes im Gefengknuß die Werck Chriſti hörete/ ſandte er ſeiner Jünger zwen.

Men der Johannes hørde i fengzelet Chriſti gerninger/ ſende hand tho aff ſine Diſciple hen.

3. Vnd ließ jm ſagen: Biſt du der da kommen ſoll/ Oder ſollen wir eines andern warten:

Oc loed hannem ſige/ Eſt du den/ ſom ſkal komme/ eller ſkulle wi vente nogen anden?

4. Jeſus antwortet vnd ſprach zu jnen: Gehet hin/ vnd ſaget Johanni wider/ was jr ſehet vnd höret:

Jeſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ Gaar hen/ oc ſiger Johanni igen/ det ſom i ſee oc høre.

Kapitola X.

40. Kdo wás přigijmá/ mne přigijmá: A kdo mne přigijmá/ přigijmá toho kterýž mne poſlal.

Kto was przyimnie mnie przyimnie/ A kto mnie przyimnie/ przyimnie tego ktory mnie poſlał.

41. Kdo přigijmá Proroka we Gměnu Proroka/ odplatu Proroka weзme. A kdož přigijmá Sprawedliwého we Gměnu Sprawedliwého/ odplatu ſprawedliwého wezme.

Kto przyimnie Proroka w imię Proroka/ zapłatę Proroka weźmie: A kto przyimnie ſprawiedliwego w imię ſprawiedliwe[go] ſprawiedliwego zapłathe weźmie.

42. A kdožkoli dá k nápogi gednomu z těchto naymenſſých Cžijſſy wody ſtudené/ toliko we gměnu Včedlnijka: Zagiſté prawijm wám/ neſtratijt odplaty ſwé.

Ktoby też iednemu z tych to małych dał ſię napić kubek wody źimney thylko w imię vcznia/ Zaprawdę wam powiedam nie ſtráci zapłathy ſwoiey.

Kapitola XI.

Y Stalo ſe/ když dokonal Gežijš řeči tyto/ přikazugijc dwanácti Včedlnijkům ſwým/ ſſel odtud aby včil a kázal w Měſtech gegich.

Y Stháło ſię gdy Jezus przeſthał roſkazowáć dwiemánaſcie zwolennikom ſwoim/ poſzedł zo nąd/ áby vczył y przepowiedał w miáſtach ich.

2. Jan pak když vſlyſſel w okowách ſkutky Kryſtowy/ poſlaw dwa Včedlnijky ſwá.

A Jan vſłyſzawſzy w więźieniu vczynki Kryſtuſowe/ poſławſzy dwu z vczniow ſwoich.

3. Řekl gemu: Tyli gſy ten kterýž přigijti máš/ čili giného čekáme?

Rzekł mu/ Ktyżeś ieſt on kthoryś miał przyſć/ czyli inſze[go] mamy czokáć?

4. Y odpowijdage Gežijš/ řekl gim: Gdauce powěztež Janowi co ſlyſſýte a widijte.

A odpowiedáiąc Jezus rzekł im/ Szedſzy/ oz naynicie Janowi ty rzeczy ktore ſłyſzycie y widźicie.

יא

5 סמיא חזין וחגירא מהלכין וגרבא מתדכין וחרשא שמעין ומיתא קימין ומסכינא מסתברין:

I ciechi veggono, e i zoppi caminano, i lebbrosi son mondati, e i sordi odeno, i morti son risuscitati, e à i poveri è annuntiato l'Euangelio.

6 וטוביהי לאינא דלא יתכשל בי:

E beato è colui che non si scandalizarà in me.

7 כד דין אזלו שרי ישוע למאמר לכנשא על יוחנן מנא נפקתון לחורבא למחזא קניא דמן רוחא מתתזיע:

Andandosene poi costoro, IESV incomincio à dir di Giouanni à le turbe, Che andaste voi à vedere al deserto? Vna canna scossa dal vento?

8 ואן לא מנא נפקתון למחזא גברא דנחתא רכיכא לביש הא אילין דרכיכא לבשין בית מלכא אנון:

Ma pure, che andaste voi à vedere? Vn huomo vestito di delitiosi vestimenti? ecco quelli che portano i delitiosi vestimenti, stannone le case de i Re.

9 ואן לא מנא נפקתון למחזא נביא אין אמר אנא לכון ויתיר מן נביא:

Ma che andaste voi à vedere? vn Profeta? Certo io vi dico, ancor piu escellente che vn Profeta.

10 הנו גיר דעלוהי כתיב דהא אנא משדר מלאכי קדם פרצופך דנתקן אורחא קדמך:

Imperoche questo è colui, del quale è scritto, Ecco io mando il mio messo innanzi à la tua faccia, ilquale t'apparecchiara la tua via innanzi.

11 אמין אמר אנא לכון דלא קם בילידי נשא דרב מן יוחנן מעמדנא וזעורא דין במלכותא דשמיא רב הו מנה:

Io vi dico in verita, che tra quelli che son nati di donne, non è vscito alcuno maggior di Giouanni Battista. Nondimeno chi è il minore nel regno de cieli, è maggior di lui.

יא

5 עורים ראו ופסחים הלכו מצורעים נטהרו וחרשים שמעו המתים קמו ומסכנים התבשרו:

Los ciegos veen, y los coxos andan: los leprosos son alimpiados, y los sordos oyen: los muertos son resuscitados, y à los pobres es annunciada la alegre nueua:

6 ואשרי כל־אשר לא יכשל בי:

Y bienauenturado es el que no fuere escandalizado en mi.

7 ובלכתם מעמו החל ישוע לדבר אל הקהל על־יוחנן מה יצאתם במדבר לראות האם קנה מרוח נדף:

Y ydos ellos, començó Iesus à dezir de Ioan à las compannas: Que salistes à ver àl desierto? Alguna canna que es agitada del viento?

8 או־מה יצאתם לראות האם אדם לבוש בבגדי חמודות הנה אשר בחמודות נלבשו בבתי המלכים המה:

O que salistes à ver? vn hombre cubierto de blandos vestidos? Cierto losque traen vestidos blandos, en las casas de los reyes estan.

9 או מה יצאתם לראות אם הנביא אמנם אמר לכם כי־יותר הוא מנביא:

O que salistes à ver? Propheta? Tambien os digo, y mas que propheta.

10 כי־זה הוא אשר נכתב עליו הנני שלח מלאכי לפניך ופנה דרך לפניך:

Porque este es de quien esta escripto, He aqui yo embio mi angel delante de tu faz, que aparejará tu camino delante de ti.

11 אמן אמר אני לכם לא־קם מבני נשים גדול מן יוחנן הטובל והקטון במלכות השמים גדול ממנו:

Decierto os digo que no se leuantó entre losque nacen de mugeres otro mayor que Ioan el Baptista: mas el que es muy pequenno en el Reyno de los cielos, mayor es que el.

ιά.

5. Τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.

Les aueugles recouurent la veuë, les boiteux cheminent, les lepreux sont nettoyes, & les sourds oyent, les morts sont resuscités, & l'Euangile est annoncé aux poures.

6. Καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

Et bien-heureux est celui qui ne sera point scandalizé en moi.

7. Τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

Et comme ils s'en alloyent, Iesus commença à dire de Iehan aux troupes, Qu'estes-vous allés voir au desert? vn roseau demené du vent?

8. Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν.

Mais qu'estes-vous alles voir? vn homme vestu de precieux vestemens? voici ceux qui portent habits precieux, sont és maisons des Rois.

9. Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

Mais qu'estes-vous allés voir? vn Prophete. voire, vous di-ie, & plus que Prophete.

10. Οὗτος γάρ ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

Car c'est cestui-ci duquel il est escrit, Voici, i'enuoye mon messager deuant ta face, qui apprestera ton chemin deuant toi.

11. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστιν.

En verité ie vous di, qu'il n'a point este suscité entre ceux qui sont nes de femmes, aucun plus grand que Iehan Baptiste: toutesfois celui qui est le moindre au royaume des cieux, est plus grand que lui.

CAP. XI.

5. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur.

The blinde receyue sight / and the halt go: the lepers are clensed / and the deafe heare: the dead are raysed vp / and the poore receiue the Gospel.

6. Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me.

And blessed is he that shall not be offended in me.

7. Illis autem abeuntibus cœpit Iesus dicere ad turbas de Iohanne, Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?

And as they departed / Jesus began to speake vnto the multitude / of John / What went ye out into the wildernesse to see? A reede shaken with the winde?

8. Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.

But what went ye out to see? A man clothed in soft raynment? Beholde / they that weare soft clothing / are in kings houses.

9. Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam prophetam.

But what went ye out to see? A Prophet? Yea / I say vnto you / and more them a prophet.

10. Hic est enim de quo scriptum est, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

For this is he of whom it is written / Beholde / I send my messenger before thy face: which shall prepare thy way before thee.

11. Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Iohanne Baptista: qui autem minor est in regno cælorũ, maior est illo.

Verely I say vnto you / among them which are begotten of women / arose there not a greater then John Baptist: not withstanding / he that is the least in the kingdome of heauen / is greater then he.

Das XI. Capitel.

5. Die Blinden sehen / vnd die Lahmen gehen / die Außsetzigen werden rein / vnd die Tauben hören / die Todten stehen auff / vnd den Armen wird das Euangelium geprediget.

De Blinde see / oc de Halte gaa / De Spedalske rensis / oc de Døffue høre / de Døde staa op / Oc Euangelium predickis faar de fattige.

6. Vnd selig ist / der sich nicht an mir ergert.

Oc salig er den / som icke forarger sig paa Mig.

7. Da die hingiengen / fieng Jesus an zu reden zu dem Volck von Johanne: Was seyt jhr hinauß gegangen in die Wüsten zu sehen? Woltet jhr ein Rohr sehen / das der Wind hin vnd her webt?

Der de ginge bort / begynte Jhesus at tale til Folcket om Johanne / Huad ere i gongne hen vd i Orcken at see? Vilde i see it Rør / som Været blæss bort oc igen?

8. Oder was seyt jhr hinaußgegangen zusehen? Woltet jhr einen Menschen inn weichen Kleidern sehen? Sihe / die da weiche Kleider tragen / sind in der Könige Häuser.

Eller huad ere i vdgongne at see? Vilde i see it Menniske i bløde Klæder? See / de som bære bløde Klæder / ere i Kongers Hwss.

9. Oder was seyt jhr hinauß gegangen zusehen? Woltet jhr einen Propheten sehen? Ja ich sage euch / der auch mehr ist denn ein Prophet.

Eller huad ere i hen vdgongne at see? Vilde i see en Prophete? Ja ieg siger eder / Hand er oc mere / end en Prophete.

10. Denn diser ists / von dem geschrieben stehet: Sihe / ich sende meinen Engel für dir her / der deinen Weg für dir bereiten soll.

Thi hand er den / som staar screffuit om / See / ieg sender min Engil faar dig / som skal berede din vey faar dig.

11. Warlich ich sage euch / vnter allen die von Weibern geborn sind / ist nicht auffkommen / der grösser sey / denn Johannes der Tauffer. Der aber der Kleinest ist im Himmelreich / ist grösser denn er.

Sandelige siger ieg eder / Blant alle dem / som ere fødde aff Quinder / er der ingen større opkommen / end den Døbere Johannes. Men den / som er den Minste i himmeriges rige er Større end hand.

Kapitola XI.

5. Slepij widij / Kulhawij chodij / Malomocnij se čistij / Hlussý slyssý / mrtwij z mrtwých wstáwagij / Chudij Ewangelium Swaté přigijmagij.

Slepi wzrok biora / á chromi chodza / trędowáci bywáia oczyściem / á głuszy słyszą / vmarli bywáia wskrzeszeni / y vbogim opowiedána bywa Ewánielia.

6. A blahoslawený gest ten kdo se nepohorssý na mně.

A błogosłáwiony iest ten ktory sie niezgorszy we mnie.

7. A když oni odessli / počal Gežijš prawiti zastupům o Janowi: Co gste wyssli na Paussť widěti? Zdali Třtinu kteráž se wětrem klátij?

A gdy oni odchodzili / począł Jezus mowić wielkiemu zgromádzeniu ludu o Janie / Cożeście wyszli ná puszczą widzieć? Izali trzćinę chwieiącą sie od wiatru?

8. A neb co gste wyssli widěti: Zda člowěka měkým Rauchem oděného? Ay kteřijž se měkým rauchem odijwagij / w domijch Králowských gsau.

Ale coście byli wyszli widzieć? Izali człowieká w rozkoszne száty obleczonego? Oto ktorzy roskoszne száty noszą / w domiech Krolewskich są.

9. Ale co gste wyssli widěti? Prorokali? Gisté prawijm wám / y wjce nežli Proroka.

Ale coście byli wyszli widzieć? Izali Proroká? Owszem powiedam wam / więcey niż Proroká.

10. Tentoť gest zagisté o němž psáno gt: Ay yá posýlám Angela mého před twáři twau / kterýžto připrawij cestu twau před tebau.

Boć ten iest o ktorym nápisano iest / Oto ia posyłam posła swego przed obliczności twoią / ktory zgotuie drogę twoię przed tobą.

11. Zagisté prawijm wám / že mezy syny ženskými nepowstal wětssij nad Jana Křtitele. Ale kdo gest menssý w Králowstwij Nebeském / gestiť wětssý nežli on.

Záprawdęć wam powiedam / że miedzy tymi ktorzy sie z niewiást rodzą / nie powstał żaden więczszy nad Janá Krzćićielá: Ale then ktory iest namnieyszym w Krolestwie niebieskiem / więczszy iest niżli on.

יא

12 מִן יוֹמֵי יוֹחַנָן הָדֵין מְמַעְמְדָנָא וְעַדְמָא לְהָשָׁא מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָא בִּקְטִירָא מִתְדַּבְּרָא וְקָטִירָנֵא מְחַטְּפִין לָהּ׃

E dai i giorni di Giouanni Battista in fin adhora, il regno de cieli patisce violentia, e i violenti lo rapiscono.

13 כֻּלְּהוֹן גֵּיר נְבִיָּא וְאוֹרָיְתָא עַדְמָא לְיוֹחַנָן אֶתְנַבִּיו׃

Perche tutti i Profeti e la Legge hanno profetizato in fin a Giouanni.

14 וְאֶן צָבֵין אַנְתּוּן קַבְּלוּ דְהוּיוּ אֵלִיָּא דַעֲתִיד לְמֵאתָא׃

E se voi lo volete riceuere, esso è Elia che doueua venire.

15 מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא דְּנִשְׁמַע יִשְׁמַע׃

Chi ha orecchie da vdire, oda.

19 לְמַן דֵּין אֲדַמְיֵהּ לְשַׁרְבְּתָא הָדָא דָּמְיָא לְטַלְיָא דְיָתְבִין בְּשׁוּקָא וְקָעֵין לְחַבְרֵיהוֹן׃

Ma à chi assimigliarò io questa generatione? ella e simile à i fanciulli, che seggono ne le piazze, e gridano à i lor compagni.

17 וְאָמְרִין זַמַּרְן לְכוֹן וְלָא רְקַדְתּוּן וְאַלַּיְן לְכוֹן וְלָא אַרְקֶדְתּוּן׃

E dicono, Noi v'habbiam sonato la sampogna, e voi non hauete danzato: noi v'habbiam cantato lamentationi, e voi non hauete pianto.

18 אֶתָא גֵּיר יוֹחַנָן דְּלָא אָכֵל וְלָא שָׁתֵא וְאָמְרִין דֵּיוָא אִית לֵהּ׃

Imperoche e venuto Giouanni che non mangiaua ne beueua, & essi diceno, Egli ha il demonio addosso.

19 אֶתָא בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא אָכֵל וְשָׁתֵא וְאָמְרִין הָא גַּבְרָא אַכּוֹלָא וְשָׁתֵא חַמְרָא וְרָחְמָא דְּמָכְסֵא וְדַחַטָּיֵא וְאֶזְדַּדְּקַת חֶכְמְתָא מִן עֲבָדֶיהָ׃

E venuto il Figliuol de l'huomo che mangia e beue, e dicono, Ecco vn huomo ingordo, e imbriaco, amico de publicani e de peccatori: ma la sapientia è stata giustificata da suoi figliuoli.

יא

12 כִּי־מִימֵי יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל עַד־עַתָּה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם תִּתָּפֵשׂ וַעֲשֻׁקִים יַחְטְפוּהָ׃

Desde los dias de Ioan el Baptista hasta aora àl Reyno de los cielos se haze fuerça: y los valientes lo arrebatan.

13 כִּי־כָל־הַנְּבִיאִים וְהַתּוֹרָה עַד־יוֹחָנָן נִבָּאוּ׃

Porque todos los prophetas, y la ley, hasta Ioan prophetizaron.

14 וְאִם תִּרְצוּ לָקַחַת הוּא יֵשׁ אֵלִיָּהוּ אֲשֶׁר יָבוֹא׃

Y si quereys recebir, el es aquel Elias que auia de venir.

15 לְמִי־אָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ יִשְׁמָע׃

El que tiene oydos para oyr, oyga.

16 וּלְמִי אֲדַמֶּה אֶת־הַדּוֹר הַזֶּה נִמְשַׁל הוּא עִם נְעָרִים יוֹשְׁבִים בַּשּׁוּקִים וְקוֹרְאִים אִישׁ אֶל־אָחִיו׃

Mas à quien compararé esta generacion? Es semejante à los mochachos que se sientan en las plaças, y dan bozes à sus companneros.

17 וְאֹמְרִים חִלַּלְנוּ לָכֶם וְלֹא רְקַדְתֶּם קוֹנַנּוּ לָכֶם וְלֹא סְפַדְתֶּם׃

Y dizen, Tannimos hos flauta, y no baylastes: endechamoshos, y no lamentastes.

18 כִּי־בָא יוֹחָנָן וְלֹא אָכַל וְלֹא שָׁתָה וַיֹּאמְרוּ בַעַל הַשֵּׁד הוּא׃

Porque vino Ioan que ni comia ni beuia: y dizen, Demonio tiene.

19 גַּם בָּא בֶן אָדָם אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וְאָמְרוּ הִנֵּה אִישׁ זוֹלֵל וְסוֹבֵא יַיִן וְרֵעַ בַּעֲלֵי הָעֲבֵירָה וְחַטָּאִים הוּא וְתִשָּׁפֵט חָכְמָה מִבָּנֶיהָ׃

Vino el Hijo del hombre, que come y beue, y dizen, Heaqui vn hombre comilon, y beuedor de vino, amigo à publicanos y à peccadores. Mas la Sabiduria es aprouada de sus hijos.

ια.

12. Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν.

Or depuis les iors de Iehan Baptiste iusques à maintenant, le royaume des cieux est forcé, & les violens le rauissent.

13. Πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος, ἕως ἰωάννου προεφήτευσαν.

Car tous les Prophetes & la Loy ont prophetizé iusques à Iehan.

14. Καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.

Et si vous voulez recevoir mon dire, c'est Elie qui doit venir.

15. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Qui à oreilles pour ouïr, oye.

16. Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις ἐν ἀγοραῖς καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν.

Mais à qui accompareraі-ie ceste generation? elle est semblable aux petis enfans qui sont assis és marchés, & crient à leurs compagnons.

17. Καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.

Et disent, Nous vous auons flusté, & vous n'auez point dansé: nous vous auons chanté complaintes, & vous n'auez point lamenté.

18. Ἦλθε γὰρ ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσι, δαιμόνιον ἔχει.

Car Iehan est venu ne mangeant ni ne beuuant, & ils disent, Il à le diable.

19. Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς.

Le Fils de l'homme est venu mangeant & beuuant, & ils disent, Voila vn mangeur & beuueur, vn ami des peagers & des malviuans, mais la sapience a esté iustifiee par ses enfans.

CAP. XI.

12. A diebus autem Iohannis Baptistę usque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

And from the time of John Baptist hitherto / the kingdome of heauen suffreth violence / and the violent take it by force.

13. Omnes enim prophetę & lex usque ad Iohannem prophetaverunt.

For all the Prophetes and the Law prophesied vnto John.

14. Et si vultis recipere, ipse est Elias qui venturus est.

And if ye will receyue it / this is Elias / which was to come.

15. Qui habet aures audiendi, audiat.

Hee that hath eares to heare let him heare.

16. Cui autem similem æstimabo generationem istã? Similis est pueris sedentibus in foro: qui clamantes coæqualibus.

But whereunto shall I liken this generation? It is like vnto litle children which sit in the markets / and call vnto theyr fellowes.

17. Dicunt, Cecinimus vobis, & non saltastis: lamentavimus, & non planxistis.

And say / We haue piped vnto you / and ye haue not danced / we haue mourned vnto you / and ye haue not lamented.

18. Venit enim Iohannes neque manducans, neque bibens: & dicunt, Dæmonium habet.

For John came neither eating nor drinking / and they say / he hath a deuill.

19. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt, Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et iustificata est sapientia à filiis suis.

The Sonne of man came eating & drinking / and they say / Beholde a glutton and a drinker of wine / a friend vnto Publicanes and sinners: but wisedome is iustified of her children.

Das XI. Capitel.

12. Aber von den tagen Johannis des Tauffers / biß hieher leidet das Himmelreich gewalt / vnd die gewalt thun / die reissen es zu sich.

Men fra den Døberis Johannis dage / indtil nu / lider Himmeriges rige vold / oc de som gøre vold / rycke det til sig.

13. Denn alle Propheten vnd das Gesetz haben geweissaget biß auff Johannem.

Thi alle Propheter oc Lowen spaade indtil Johannem.

14. Vnd so jhrs wolt annemen / Er ist Elias / der da soll zukünfftig sein.

Oc der som i ville annamme det / Hand er Elias / om skal komme.

25. Wer Ohren hat zu hören / der höre.

Huo som haffuer øern at høre met / hand høre.

16. Wem sol ich aber diß Geschlecht vergleichen? Es ist den Kindlein gleich / die an dem Marckt sitzen / vnd ruffen gegen jhre Gesellen.

Huem skal ieg ligne denne Slect ved? Hun er lig de Børn / som side paa Torffuit oc robe til deris Stallbrødre.

17. Vnd sprechen: Wir haben euch gepfiffen / vnd jhr woltet nicht tantzen / Wir haben euch geklaget / vnd jhr woltet nicht weinen.

Oc sige / Wi pibede faar eder / Oc i vilde icke dantze. Wi klagede oss ynckelige faar eder / Oc i vilde icke græde.

18. Johannes ist kommen / aß nicht / vnd tranck nicht / so sagen sie / er hat den Teufel.

Johannes er kommen / oc huercken oed eller drack / Oc de sige / Hand haffuer Dieffuelen.

19. Des Menschen Son ist kom̃en / isset vnd trincket / so sagen sie: Sihe / wie ist der Mensch ein Fresser / vnnd ein Weinsäuffer / der Zöllner vnnd der Sünder Geselle? Vnd die Weißheit muß sich rechtfertigen lassen / von jhren Kindern.

Menniskens Søn er kommen / øder oc dricker / Oc de sige / See / Huilcken Fraazerere er det Menniske / oc en Vindranckere / Tolderis oc Synderis Stallbroder? Oc Visdommen maa lade gøre sig redferdig aff hendis Børn.

Kapitola X I.

12. Od dnůw Jana Křtitele až dosawád / Králowstwij Nebeské násylij trpij / a ti kteřijž násylij činij / vchwacugij ge.

A od czásow Janá Krzćićielá áż do thad Krolestwu niebieskiemu gwalt sie dźieie / á gwaltownicy otrzymawáia ie.

13. Neb wssyckni Proroci y Zákon / až do Jana prorokowali.

Bo wszyscy Prorocy y zakon áż do Janá prorokowáli.

14. Achceteli rozuměti / onť gest Eliáš kterýž přigijti měl.

A iesli chcećie to przyiać / tenći iest Eliasz on ktory miał przyść.

15. Kdo má vssy k slyssenij / slyš.

Kto ma vszy ku słuchaniu / niechay słucha.

16. Ale k komu připodobnijm pokolenij toto? Podobno gest Dětem sedijcým na rynku / kteřijž na sebe rowně wolagijce.

Ale komu przypodobam tén rodzay? Podobny iest dźiatkom ktore siedzą ná rynkoch / y wołaią ku towárzyszom swoim.

17. Ř̃ijkagij: Pisskali gsme wám / a wy gste neskákali: plakali gsme / a wy gste nekwijlili.

A mowią / Grálismy wam ná piszczałce / á wyśćie nie thańcowáli / Nárzekálismy wam / á wyśćie nie płákáli.

18. Přissel zagisté Jan / negeda ani pige / a řijkagij: Diábla má.

Abowiem przyszedł Jan nie iedząc áni pijąc / y powiedáią iż diabelstwo ma.

19. Přissel Syn člowěka geda a pige / a řijkagij: Hle člowěk žráč a opilec wijna / zgewných a taynných hřijssnijkuow přijtel. Y včiněna gest sprawedliwa Maudrost / od Synuow gegich.

Przyszedł Syn człowieczy iedząc / y pijąc / y mowią / Oto then człowiek iest obżercá y pijánicá / przyiaciel celnikowy grzesznikow / ále vspráwie dliwiona iesth mądrość od synow swoich.

יא

20 הידין שרי ישוע למ
למחסדו מדינתא אילין
דהוו בהין חילוהי סגיאא
ולא תבו:

Allhora incominciò a rimpreuerare a le citta, ne lequali erano state fatte molte de le sue virtù, ch'elle non s'erano ammendate.

21 ואמר הוא וי לכי
כורזין וי לכי בית צידא
דאלו בצור ובצידן הוו ח
חילא אילין דהוו בכין כבר
דין בסקא ובקטמא תבו:

Guai a te Corazim guai a te Betsaida: percioche se in Tiro e Sidone fossero state fatte le virtù che sono state fatte in voi, gia buon tempo fa con sacco e cenere assentati sarebben venuti a penitentia.

22 ברם אמר אנא לכון
דלצור ולצידן יהוא ניח
ביומא דדינא או לכון:

Però io vi dico, che Tiro e Sidone nel dì del giuditio saranno piu tolerabilmente trattati che voi.

23 ואנתי כפר נחום הי
דעדמא לשמיא
אתתרימתי עדמא לשיול
תתחתין דאלו בסדום הוו
חילא אילין דהוו בכי
קימא הות עדמא
ליומנא:

E tu Capernaum, che sei stata inalzata insin al cielo, sarai abbassata insin à l'inferno; percioche se in Sodoma fussero state fatte le virtù, che sono state fatte in te, sarebbe durata in fin al dì d'hoggi.

24 ברם אמר אנא לכי
דלארעא דסדום יהוא
ניח ביומא דדינא או לכי:

Onde io vi dico, che nel dì del giuditio, sara piu tolerabil punitione à la terra di Sodoma, che à te.

25 בהו זבנא ענא ישוע
ואמר מודא אנא לך אבי
מרא דשמיא ודארעא
דכסית הלין מן חכימא
וסכולתנא וגלית אנין
לילודא:

In quel tempo rispondendo IESV, disse, Io ti ringratio Padre, Signor del cielo e de la terra, che tu hai nascoste queste cose à i sauij & intendenti, e l'hai riuelate à i semplici.

יא

20 אז החל לחרף את הערים
אשר בהן נעשו רבות כחותיו
כי לא שבו מרע:

Entonces començó à çaherir el beneficio à las ciudades en las quales auian sido hechas muy muchas de sus maravillas, porque no se auian emmendado, diziendo.

21 אוי לך כרזין אוי לך בית
צידה כי אם בצור ובצידון
נעשו הכחות אשר נעשו בכן
בימי קדם בשק ואפר שבו מרע:

Ay de ti Chorazin, Ay de ti Bethsaida: porque si en Tyro y en Sidon fueran hechas las maravillas que han sido hechas en vosotras, en otro tiempo ouieran hecho penitencia en sacco y en ceniza.

22 אך אומר לכם כי לצר
ולצידון יקל לשאת ביום דין
ממכם:

Portanto yo os digo, que à Tyro y à Sydon será mas tolerable el castigo en el dia del juyzio que à vosotras.

23 ואת כפר נחום אשר עד
השמים רוממת לשאולה תורד
כי אם בסדום נעשו הכחות
אשר נעשו בך אך ישבו עד
היום הזה:

Y tu Capernaum, que eres leuantada hasta el cielo, hasta los infiernos serás abaxada: porque si en los do Sodoma fueran hechas las marauillas que han sido hechas en ti, ouieran quedado hasta el dia de oy.

24 לכן אומר לכם כי לארץ
סדום יקל לשאת ביום דין ממך:

Portanto yo os digo que à la tierra de los de Sodoma será mas tolerable el castigo en el dia del juyzio, qué à ti.

25 בעת ההוא ענה ישוע ויאמר
אודך אבי אדון שמים וארץ
כי הסתרת האלה מחכמים
ונבונים ותגל אותם לעוללים:

En aquel tiempo respondiendo Iesus, dixo, Alábote Padre, Sennor del cielo y de la tierra, que ayas escondido esto de los sabios y de los entendidos, y lo ayas reuelado à los ninnos.

ιά.

20. Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν.

Adonc il commença à reprocher aux villes esquelles auoyent esté faites plusieurs de ses vertus, qu'elles ne s'estoyent point amendees, disant.

21. Οὐαί σοι Χοραζίν, οὐαί σοι Βηθσαϊδάν, ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν.

Malheur sur toi, Corazin, malheur sur toi, Bethsaida: car si en Tyr & en Sidon eussent esté faites les vertus qui ont esté faites au milieu de vous, ils se fussent pieça amendés auec sac & cendre.

22. Πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν.

Pourtant vous di-ie que Tyr & Sidon seront plus tolerablement traittees au iour du iugement que vous.

23. Καὶ σὺ Καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ. ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

Et toi Capernaum qui as esté esleuee iusques au ciel, tu seras abhaissee iusques en enfer: car si en Sodome eussent esté faites les vertus qui ont esté faites au milieu de toi, elle fust demeuree iusqu' à ce iour.

24. Πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῇ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ σοί.

Pourtant vous di-ie que ceux de Sodome seront plus tolerablement traittés au iour du iugement que toi.

25. Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις.

En ce temps-la Iesus prenant la parole dit, Ie te ren graces, ô Pere, Seigneur du ciel & de la terre, de ce que tu as caché ces choses aux sages, & entendus, & les as reuelees aux petis enfans.

CAP. XI.

20. Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius, quia non egissent pœnitentiam.

Then began he to vpbrayd the cities/ wherein most of his great workes were doue/because they repented not.

21. Væ tibi Corazain, væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidône factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.

Wo be to thee / Chorazin: Wo be to thee / Bethsaida: for if the great workes / which were done in you / had bene done in Tyrus and Sidon / they had repented long agone in sackcloth and ashes.

22. Veruntamen dico vobis, Tyro & Sydôni remissius erit in die iudicii, quam vobis.

But I say to you / it shalbe easier for Tyrus and Sidon at the daye of iudgement/ then for you.

23. Et tu Capharnaum, nunquid usque in cęlum exaltaberis? usque in infernū descendes: quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in te, fortè mansissent usque in hanc diem.

And thou/ Capernaum/ which art lifted vp vnto heauen / shalt be brought downe to hell: for if the great workes / which haue bene done in thee / had bene done among/them of Sodom/they had remayned to this day.

24. Veruntamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicii, quam tibi.

But I say vnto you / that it shall be easier for them of the land of Sodom in the day of iudgement/then for thee.

25. In illo tempore respondens Iesus dixit, Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.

At that time Jesus answered/ and sayd / I giue thee thanks / O Father / Lord of heauen and earth/because thou hast hid these things from the wise and men of vnderstanding/and hast opened them vnto babes.

Das XI. Capitel.

20. Da fieng er an die Städte zu schelten / inn welchen am meisten seiner Thaten geschehen waren / vnnd hatten sich doch nicht gebessert.

Da begynte hand at straffe de Stæder/som hans Gerninger vaare mest giorde vdi/ oc de haffde dog icke forbedret dem.

21. Wehe dir Chorazin / wehe dir Bethsaida / weren solche Thaten zu Tyro vnd Sidon geschehen / als bey euch geschehen sindt / Sie hetten vor zeiten im Sack vnnd in der Aschen busse gethan.

Ve dig Chorasim / Ve dig Bethsaida / Haffde saadanne Gerninger verit giorde i Tyro oc Sydon/ som ere giorde hoss eder / da haffde de lenge siden bedret sig i Secke oc i Aske.

22. Doch ich sage euch / es wirdt Tyro vnd Sydon träglicher ergehen am jüngsten Gerichte denn euch.

Dog siger ieg eder/ Det skal gaa lideligere til met Tyro oc Sidon paa den yderste Dom / end met eder.

23. Vnd du Capernaum/die du bist erhaben / biß an den Himmel/ du wirst biß inn die Helle hinunter gestossen werden. Denn so zu Sodoma die Thaten geschehen weren/ die bey dir geschehen sind / sie stünde noch heutiges tages.

Oc du Capernaum / du som est ophøyet til Himmelen/ Du skalt stødis ned hen vnder i Helffuede. Thi der som de Gerninger haffde verit giorde i Sodoma/ som ere giorde hoss dig/ da stode hand end paa denne dag.

24. Doch/ ich sage euch/ es wird der Sodomer Lande träglicher ergehen am jüngsten Gerichte / denn dir.

Dog siger Jeg eder / Der skal gaa lideligere til met de Sodomiters Land paa den yderste Dom/ ene met dig.

25. Zu derselbigen zeit antwortet Jesus/ vnnd sprach: Ich preise dich Vater vnd HERR Himels vnd der Erden / daß du solches den Weisen vnd Klugen verborgen hast/ vnd hast es den Vnmündigen offenbaret.

Paa den samme tid / suarede Jhesus / oc sagde/ Jeg priser dig Fader/ oc HERRE offuer Himmelen oc Jorden / At du haffuer skiult dette faar de Vise oc Kloge / oc obenbaret det faar de vmyndige.

Kapitola XI.

20. Tehdy počal domlauwati Měſtuom (w nichžto činění gsúgeho mnozý diwowe) že pokánij nečinili.

Tedy począł ták wyrzucáć ná oczy miástom w ktorych się sthało bárzo wiele cudow iego/że się nie vpámiętáły.

21. Běda tobě Korozaym/ běda tobě Bethsaydo/neb kdyby w Tyru a w Sydonu byli činěni diwowéti kteřijž gsu činěni w wás/ dáwno by byli w žijnia w popele pokánj činili.

Biádá tobie Chorázym/biádá tobie Bethsáidán / bo gdyby się były w Tyrze y w Sydonie ty cudá sthały/ktore się stały v was/ iużby się były dáwno siedząc z worem y z popiołem vpámiętáły.

22. Ale wšak prawijm wám/ že Tyru a Sydonu lehčegi bude w den saudný nežli wám.

Nad to powiedam wam/iż Tyrowi y Sydonowi lżey bedźie w dźień sądny niżli wam.

23. A ty Kaffarnaum/kterež gsy se až do Nebe wywýšſylo/ až do Pekla strčeno budeš/ neb kdyby w Sodomě byli činěni ti diwowé/kteřijž gsau činěni w tobě/snad by byli zuostali až do dneſſnijho dne.

A ty Kápernáum ktorećś się wywyższyło áż do niebá / strácone bedźieſz áż do piekłá/Bo gdyby się były w Sodomách ty cudá stały ktore się stały w thobie/ trwałyby były áż do dniá dźisieyſzego.

24. Ale wšak prawijm wám/ že zemi Sodomských lehčegij bude w den Saudný/ nežli tobě.

Atemu powiedam wam / iż znośniey bedźie ziemi Sodomskiey w dźień sądny niżeli tobie.

25. W ten čas/ odpowěděw Gežijš/řekl: Chwálijm tebe Otče Pane Nebe y zeme/ že gsy skryl tyto wěcy před maudrými a opatrnými / a zgewil gsy ge malićkým.

W on czás odpowiedáiąc Jezus/rzekł/Dźiekuię thobie Oycze Pánie niebay ziemie / żeś thy rzeczy záthaił przed mądremi y rostropnemi / á oznáymiłeś ie niemowiątkom.

יא

26 אין אבי דהכנא הוא צבינא קדמיך׃

E così Padre, perche tale è stato il tuo beneplacito,

26 אמנם אבי כי כן היה רצון לפניך׃

Ansi Padre puesque ansi agradó en tus ojos.

ιά.

26. Ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

Il est ainsi, Pere, pourtant que tel à esté ton bon plaisir.

27 כל מדם אשתלם לי מן אבי ולא אנש ידע לברא אלא אן אבא אף לא לאבא אנש ידע אלא אן ברא ולמן דצבא ברא דיגלא׃

Tutte le cose mi sono state date dal Padre mio: e niuno conosce il Figliuolo, se non il Padre: ne alcun conosce il Padre, senon il Figliuolo, e colui, à chi il Figliuolo vorra riuelarlo.

27 כל נתנו לי מאבי ואיש לא יודע את הבן כי אם האב ואת האב לא ידע איש בלתי הבן ולמי ירצה הבן לגלות׃

Todas las cosas me son entregadas de mi Padre: y nadie conoció àl Hijo, si no el Padre: ni àl Padre conoció alguno, si no el Hijo, y aquel à quien el Hijo lo quisiere reuelar.

27. Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ· οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

Toutes choses m'ont esté donnees en main de par mon Pere: & nul ne cognoist le Fils sinon le Pere, & aussi nul ne cognoist le Pere, sinon le Fils, & celui à qui le Fils l'aura voulu reueler.

28 תו לותי כלכון לאיא ושקילי מובלא ואנא אניחכון׃

Venite à me tutti voi che siete trauagliati e aggrauati, & io vi ricrearò.

28 הוי לכו אלי כל העיפים ומסבלים ואני אניח לכם׃

Venid à mi todos losque estays traba jados, y cargados: que yo hos haré descansar.

28. Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

Venez à moi vous tous qui estes trauaillés & chargés, & ie vous soulagerai.

29 שקולו ניריו עליכון ויلפו מני דניח אנא ומכיך אנא בלבי ומשכחין אנתון ניחא לנפשתכון׃

Togliete il mio giogo sopra di voi, & imparate da me, perche io son mansueto & humile di cuore: e trouarete riposo à l'anime vostre.

29 שאו את עולי עליכם ולמדו ממני כי עני אני ושפל לב ותמצאו מנוחה לנפשתיכם׃

Lleuad mi yugo sobre vosotros, y aprended de mi, que soy manso y humilde de coraçon: y hallareys descanso para vuestras almas.

29 Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.

Chargez mon ioug sur vous, & apprenez de moi, que ie suis de bonnaire & humble de cœur: & vous trouuerez repos à vos ames.

30 ניריו גיר בסים הו ומובלי קלילא הי׃

Percioche il mio giogo è facile, e il mio peso è leggiero.

30 כי עולי מתוק ומשאי קל הוא׃

Porque mi yugo es facil, y ligera mi carga.

30. Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

Car mon ioug est aisé, & mon fardeau leger.

יב

1 בהו זבנא מהלך הוא ישוע בשבתא בית זרעא ותלמידוהי כפנו ושריו מלגין שבלא ואכלין׃

In quel tempo IESV andaua per li campi seminati nel giorno del sabbato: e i suoi discepoli haueuano fame, e comminciorono à suellere de le spighe, e mangiare.

1 ובעת ההיא הלך ישוע בשבת במזרעים ותלמידיו היו רעבים ויחלו לקטף שבולים ויאכלו׃

En aquel tiempo yua Iesus por vnos panes en dias de fiesta: y sus Discipulos auian hambre, y començaron à coger espigas, y à comer.

ΚΕΦΑΛ. ιβ΄.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυας, καὶ ἐσθίειν.

En ce temps-la Iesus alloit par les blés vn iour de Sabbat: & ses disciples ayans faim commencerent à arracher des espis, & en les froyant les manger.

2 פרישא דין כד חזו אנון אמרין לה הא תלמידיך עבדין מדם דלא שליט למעבד בשבתא׃

Il che vedendo i Farisei, gli dissero Ecco i tuoi discepoli fanno quel che non è lecito far nel sabbato.

2 והפרושים כאשר ראו זאת אמרו אליו הנה תלמידיך עושים אשר לא יש לעשותם בשבת׃

Y viendo lo lo los Phariseos, dixeronle: Heaqui, tus Discipulos hazen loque no es licito hazer en Sabbado.

2. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον αὐτῷ, ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.

Les Phariſiens voyans cela, lui dirent, Voila, tes disciples font ce qu'il n'est pas loisible de faire au Sabbat.

CAP. XI.

26. Ita pater; quoniam ſic fuit placitum ante te.

It is ſo / O Father / becauſe thy good pleaſure was ſuch.

27. Omnia mihi tradita ſunt à patre meo. Et nemo novit filium niſi pater: neq; patrem quis novit, niſi filius & cui voluerit filius revelare.

All things are giuen vnto me of my Father: and no man knoweth the Sonne/ but the Father: neither knoweth any man the father/ but the Sonne/and he to whom the Soñe will reueile him.

28. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis: & ego reficiam vos.

Come vnto me / all ye that are wearie & laden/ and I will eaſe you.

29. Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde: & invenietis requiẽ animabus veſtris.

Take my yoke on you / and learne of me / that I am meeke and lowly in heart? and ye ſhall find reſt vnto your ſoules.

30. Iugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.

For my yoke is eaſie / and my burden light.

CAP. XII.

IN illo tempore abiit Ieſus per ſata ſabbatho: diſcipuli autem eius eſurientes cœperũt vellere ſpicas, & manducare.

At that time Jeſus went on a Sabbath day throught the corne / and his diſciples were an hungred / and began to plucke the eares of corne and to eate.

2. Phariſæi autem videntes, dixerunt ei, Ecce diſcipuli tui faciunt quod non licet eis facere ſabbathis:

And when the Phariſes ſaw it/ they ſayde vnto him / Beholde/ thy diſciples doe that which is not lawfull to doe vpon the Sabbath.

Das XI. Capitel.

26. Ja Vater / denn es iſt alſo wolgefällig geweſen für dir.

Ja Fader / Thi det vaar ſa behageligt faar dig.

27. Alle ding ſind mir übergeben von meinem Vater. Vnd niemand kennet den Son/denn nur der Vater/ vnnd niemand kennet den Vater / denn nur der Son / vnd wem es der Son wil offenbaren.

Alle ding ere mig offuergiffne aff min Fader. Oc ingen kender Sønnen / vden allene Faderen / Oc ingen kender Faderen/vden allene Sønnen/oc den ſom Sønnen vil det obenbare.

28. Kompt her zu mir alle die jhr mühſelig vnd beladen ſeyt / ich will euch erquicken.

Kommer hid til mig alle i ſom arbeyde oc ere beſuarede / Jeg vil verquege eder.

29. Nemet auff euch mein Joch / vnd lernet von mir / denn ich bin ſanfftmütig / vnd von hertzen demütig / ſo werdet jr ruhe finden für eure Seele.

Tager mit Aag paa eder / oc lærer aff mig / Thi ieg er ſactmødig / oc ydmig aff hiertet / Saa ſkulle i finde Huile for eders Hierte.

30. Denn mein Joch iſt ſanfft / vnd meine Laſt iſt leicht.

Thi mit Aag er lideligt/ oc min Byrde er læt.

Das XII. Capitel.

ZV der zeit / gieng Jheſus durch die Saat am Sabbath / vnnd ſeine Jünger waren hungerig / fiengen an Ehern außzurauffen / vnnd aſſen.

Paa den tig / gick Jheſus gennem Sæden om Sabbathen/ oc hans Diſciple hungrede/ oc begynte at plocke Ax aff / oc ode.

2. Da das die Phariſeer ſahen/ ſprachen ſie zu jhm: Sihe / deine Jünger thun das ſich nicht zimmt am Sabbath zu thun.

Der Phariſeerne ſaae det / ſagde de til hannem/ See/ Dine Diſciple gøre det ſom icke ſømmer ſig at gøre om Sabbathen.

Kapitola XI.

26. Giſtě Otče / neb ſe tak lijbilo přěd tebau.

Takći ieſth Oycze / gdyżći ſie ták vpodobáło.

27. Wſſeckny wěcy dány gſau mi od Otce měho. A nižádný nezná Syna gedině Otec ani Otcek dozná gedině Syn/ a komu bude chtijti Syn zgewiti.

Wßytki rzeczy danemi ſa od Oycá mego y nie zna nikt ſyna iedno Ociec/ áni Oycá nikth nie zna iedno Syn/ a komu by chciał Syn obiáwic.

28. Podte ke mně wſſyckni kteřijž pracugete a obtijženi gſte/ a yá wás poſylnijm.

Chodźćie do mnie wßyſcy ktorzy ieſtheſcie ſpracowáni y obciażeni/ á ia dam wam odpoczynie.

29. Wezmětež gho měna ſebe/ a včte ſe odemne/ neb gſem yá tichý a pokorný ſrdcem / a naleznete odpočinutij Duſſem waſſijm.

Weźmićie iárzmo moie ná ſie/ á vczćie ſie ode mnie/ iżem ieſt ćichy y pokornego ſercá/ á naydźiećie odpoczynienie duſzam waſzym.

30. Gho mě zagiſtě geſtiť ſladké/ a břijmě mě lehké.

Abowiem iarzmo moie ieſt łatwie y/ brzemie moie lekkie.

Kapitola XII.

W Ten čas / ſſel Gežijs w den Swatečnij ſkrze obilij a včedlnjcy geho lačnij gſauce/ počali wyminati klaſy a gijſti.

W On czás ßedł Jezus w Sobothe przez zboża/ á vcżniom iego ieść ſie záchciáło / y poczęli rwáć kłoſie y ieść.

2. Zákonijcy to widauce/ řekli gemu: Hle včedlnijcy twogi čijnij to což gim neſluſſij činiti w den Swátečnij.

A vyzrawßy ie Fáryzeußowie rzekli mu / Oto vczniowie twoi czynia czego ſie nie godźi czynic w Sobotę.

יב

3 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן לָא קְרֵיתוּן מָנָא עֲבַד דָּוִיד כַּד כְּפֶן וְאִילֵין דְּעַמֵּהּ׃

Et egli disse loro, Non hauete voi letto cio che fece Dauid quando hebbe fame egli, e quei ch'erano con esso lui?

4 אַיכַנָא עַל לְבַיְתָא דַאלָהָא וְלַחְמָא דְפָתוּרֵהּ דְּמָרְיָא אֲכַל הוּ דְּלָא שַׁלִּיט הֲוָא לֵהּ לְמֵאכַל וְלָא לְאִילֵין דְּעַמֵּהּ אֶלָּא אִין לְכָהֲנָא בַּלְחוּד׃

Com'egli entrò ne la casa di Dio, e mangiò i pani de la propositione, i quali non era lecito a lui di mangiare, nè à quelli che erano seco, ma à i Sacerdoti soli.

5 אוֹ לָא קְרֵיתוּן בְּאוֹרָיְתָא דְּכָהֲנָא בְּהַיְכְלָא מְחַלְּלִין לֵהּ לְשַׁבְּתָא וְדְלָא עַוְלֵי אִנּוּן׃

O vero, non hauete voi letto ne la Legge, che ne i sabbati i Sacerdoti, nel tempio profanano il giorno del Sabbato, e pur non sono colpeuoli.

6 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּרַב מִן הַיְכְלָא אִית הָרְכָא׃

Hor io vi dico, che qui ci è vno maggior del tempio.

7 אִלּוּ דֵּין יָדְעִין הֲוַיְתוּן מָנוּ חֶנְנָא צָבֵא אֲנָא וְלָא דֶבְחְתָא לָא מְחַיְּבִין הֲוַיְתוּן לְאִילֵין דְּדַלָא עַוְלֵי אִנּוּן׃

E se voi sapeste che cosa sia, Io voglio misericordia, e non sacrifitio, voi non haureste cosi condannati gl'innocenti.

8 מָרֵהּ גֵּיר דְּשַׁבְּתָא אִיתָוְהִי בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

Perche il Figliuol de l'huomo è signore ancor del sabbato.

9 וְשַׁנִּי מִן תַּמָּן יֵשׁוּעַ וַאֲתָא לְכְנוּשְׁתְּהוֹן׃

E partito ch'egli si fu, di lì, venne ne la lor synagoga.

10 וְגַבְרָא חַד אִית הֲוָא תַּמָּן דְּיַבִּישָׁא אִידֵהּ וּמְשַׁאֲלִין הֲווּ לֵהּ וְאָמְרִין דְּאֵן שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא לְמַאסָיוּ אַיךְ דְּנֵאכְלוּן קַרְצוֹהִי׃

Et ecco, v'era vn huomo che haueua vna mano attratta, & essi per accusarlo gli domandorono, dicendo, E egli lecito sanare alcuno ne giorni del sabbato?

יב

3 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם הֲלֹא קְרָאתֶם מָה עָשָׂה דָוִד כַּאֲשֶׁר רָעֵב הוּא וַאֲשֶׁר עִמּוֹ׃

Y el les dixo, No aueys leydo, que hizo Dauid teniendo hambre el y los que estauan con el?

4 אֵיךְ בָּא בְּבֵית אֱלֹהִים וַיֹּאכַל אֶת־לֶחֶם הַפָּנִים אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לֶאֱכֹל וְלֹא אֲשֶׁר אִתּוֹ כִּי־אִם הַכֹּהֲנִים לְבַדָּם׃

Como entró en la casa de Dios, y comio los panes de la Proposicion, que no le era licito comer de ellos ni à los que estauan con el; sino à solos los sacerdotes?

5 וְגַם הֲלֹא קְרָאתֶם בַּתּוֹרָה כִּי־בַשַּׁבָּתוֹת הַכֹּהֲנִים בְּהֵיכָל אֶת־הַשַּׁבָּת מְחוֹלְלִים וְלֹא יֶאְשָׁמוּ׃

O, no aueys leydo en la Ley, que los sabbados, los sacerdotes profanan el sabbado, y son sin culpa?

6 אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי־גָדוֹל מֵהֵיכָל פֹּה הוּא׃

Pues digo os que Mayor que el Templo está aqui.

7 וְאִם תֵּדְעוּ מַה זֶּה הוּא חֶסֶד חָפַצְתִּי וְלֹא זָבַח אָמְנָם לֹא תְחַיְּבוּן אֶת־נְקִיִּים׃

Mas si supiessedes que es, Misericordia quiero, y no sacrificio, no condenariades los innocẽtes.

8 כִּי־אֲדוֹן הַשַּׁבָּת יֶשׁ־הוּא בֶּן הָאָדָם׃

Porque sennor es aun del Sabbado el Hijo del hombre.

9 וַיַּעֲבֹר מִשָּׁם וַיָּבֹא בְּבֵית כְּנֶשֶׁתָם׃

Y patiendose de alli, vino à la synoga de ellos.

10 וְהִנֵּה אֱנוֹשׁ הָיָה אֲשֶׁר יָד יְבֵשָׁה הָיְתָה לּוֹ וַיִּשְׁאָלוּהוּ לֵאמֹר אִם יוּכַל אִישׁ בַּשַּׁבָּת לְרַפֵּא לְמַעַן יַלְשִׁינוּ אוֹתוֹ׃

Y heaqui auia alli vno que tenia vna mano seca: y preguntaronle diziendo, Es licito curar en sabbado? por accusarlo.

ιβ'.

3. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαυίδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;

Mais il leur dit, N'auez-vous point leu ce que fit Dauid ayant faim, tant lui que ceux qui estoyent auec lui?

4. Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;

Comment il entra en la maison de Dieu, & mangea les pains de proposition, lesquels ne lui estoit loisible de manger, ni à ceux qui estoyent auec lui, mais aux Sacrificateurs seulement?

5. Ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσι;

Ou n'auez-vous point leu en la Loy, qu'au temple és iours des Sabbats les Sacrificateurs violent le iour du Sabbat, & n'en sont point coulpables.

6. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ἐστὶν ὧδε.

Or ie vous di qu'il y a ici quelcun plus grand que le temple.

7. Εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν· Ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους.

Que si vous sauiez que c'est à dire, Ie vueil misericorde, & non point sacrifice, vous n'eussiez pas condamné ceux qui ne sont point coulpables.

8. Κύριος γάρ ἐστι τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Car le Fils de l'homme est Seigneur mesme du Sabbat.

9. Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν.

Puis estant parti de là, il vint en leur synagogue.

10. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖρα ἔχων ξηράν· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

Et voici, il y auoit là vn homme ayant la main seche, & ils l'interroguerent, disans, Est-il loisible de guerir quelcun és iours des Sabbats? afin de l'accuser.

CAP. XII.

3. At ille dixit eis, Non legiſtis quid fecerit David quando eſuriit, & qui cum eo erant?

But he ſayde vnto them, Haue ye not read what David did when he was an hungred, and they that were with him?

4. Quomodo intravit in domũ Dei, & panes propoſitionis comẽdit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, niſi ſolis ſacerdotibus?

How he entred into the houſe of God, and ate the ſhew bread, which was not lawfull for him to eat, neither for them which were with him, but onely for the Prieſts.

5. Aut non legiſtis in lege, quia ſabbathis ſacerdotes in templo ſabbathum violant, & ſine crimine ſunt?

Or haue ye not read in the law howe that on the Sabbath dayes the Prieſtes in the Temple breake the Sabbath, and are blameleſſe?

6. Dico autem vobis, quia templo maior eſt hîc.

But I ſay vnto you, that here is one greater then the Temple.

7. Si autem ſciretis quid eſt, Miſericordiam volo, & non ſacrificium: nunquam cõdemnaſſetis innocentes:

Wherefore if ye knewe what this is, I will haue mercie, & not ſacrifice, ye woulde not haue condemned the innocents.

8. Dominus enim eſt filius hominis etiam ſabbathi.

For the Sonne of man is Lord, euen of the Sabbath.

9. Et cum inde tranſiſſet, venit in ſynagogam eorum.

And he departed thence, and went into their Synagogue.

10. Et ecce homo manum habens aridam, & interrogabant eum dicentes, Si licet ſabbathis curare? ut accuſarent eum.

And behold, there was a man which had his hande tried vp. And they aſked him, ſaying, Is it lawfull to heale vpon a Sabbath day? that they might accuſe him.

Das XII. Capitel.

3. Er aber ſprach zu jhnen: Habt jhr nicht geleſen / was David thet / da jhn / vnd die mit jm waren / hungerte?

Hand ſagde til dem / Haffue i icke leeſt / huad David giorde / der hand oc de ſom vaare met hannem / hungrede?

4. Wie er in das Gotteshauß gieng / vnd aſs die Schaubrod / die jhm doch nicht zimmeten zu eſſen / noch denen die mit jm waren / ſondern allein den Prieſtern.

Huorledis hand gick ind i Guds Hwſ / oc oed de Skuebrød / huilcke ſom hannem dog icke burde at æde / oc ey dem ſom vaare met hannem / Men alene Preſterne.

5. Oder habt jhr nicht geleſen im Geſetz / wie die Prieſter am Sabbath im Tempel den Sabbath brechen / vnnd ſind doch ohn ſchuld?

Eller haffue i icke læſt i Lowen / Huorledis Preſterne bryde Sabbathen i Templen om Sabbathen / oc ere dog vden ſkyld?

6. Jch ſage aber euch / daß hie der iſt / der auch gröſſer iſt den der Tempel.

Jeg ſiger eder / At den er her / ſom oc er ſtærre end Templen.

7. Wenn ihr aber wüſſtet / was das ſey (Jch habe wolgefallen an der Barmhertzigkeit vñ nicht am opffer) hettet jr die vnſchuldigen nicht verdammet.

Men der ſom i viſte huad det er (Jeg haffuer behaglighed til Miſkundhed / oc icke til Offer) da haffde i icke fordømt de wſkyldige.

8. Des Menſchen Son iſt ein HERR / auch über den Sabbath.

Menniſkens Søn er en HERRE oc ſaa offuer Sabbathen.

9. Vnd er gieng von dannen fürbaß / vnd kam in jre Schule.

Oc hand gick der fra lenger frem / oc kom i deris Schole.

10. Vnd ſihe / da war ein Menſch / der hatte eine verdorrete hand / vnd ſie frageten jn / vnd ſprachen: Jſts auch recht am Sabbath heilen: Auff daß ſie eine ſache zu im hetten.

Oc ſee / der vaar it Menniſke / ſom haffde en viſſen haand / Oc de ſpurde hannem at / oc ſagde / Er det oc ræt / at helbrede / om Sabbathen?

Kapitola XII.

3. A on řekl gim: Zdali gſte nečtli co geſt včinil Dawid když lačněl on / y ti kteřijž s nim byli.

A on im powiedział / Nie czytáliście co vczynił Dawid gdy ſie mu ieść záchciáło / y thym ktorzy z nim byli?

4. Kterak wſſel do domu Božijho / a chleby poſwátné gedl / kterýchžto gemu neſluſſelo gijſti / ani těm kteřijž s nim byli / gedině ſamým Kněžijm?

Jáko wſzedł do domu Bożego / y chleby pokládne iadł / ktorych ſie mu nie godziło ieść / ani tym ktorzy z nim byli / tylko ſámym kápłanom?

5. Aneb zdali gſte nečtli w Zákoně / že kněžij w den Swátečnij w Chrámě Swátek ruſſý / a gſau bez hřijchu?

Albośćie nie czytáli w zakonie / żew Soboty kapłani w kośćiele gwałcą Sobotę / á niewinni ſą?

6. Prawijmť wám zagiſté / že nad Chram wětſſý geſt tuto.

A ia wam powiedám / iż ná thym mieyſcu ieden ieſth wiecżſzy niż kośćioł.

7. Ale kdybyſſte wěděli co geſt toto / Milosrdenſtwij chcy a ne Oběti / nikdýbyſſte nepotupowali newinných.

A gdybyśćie wiedzieli / co to ieſt / Miłosierdzia chcę / á nie ofiáry / nie oſadzálibyśćie niewinnych.

8. Syn zagiſté Člowěka geſtiť Pánem také dne Swátečnijho.

Abowiemći y Sobothy Pánem ieſt Syn człowieczy.

9. A když odtud ſſel Gežijſs / přiſſel do Sſkoly gegich.

A poſzedſzy z támtąd / przyſzedł do bożnice ich.

10. A hle byl tu člowěk mage ruku vſchlau. Y tázali ho řka: Sluſſýli w den Swátečnij vzdrawowati? aby gey obžalowali.

A oto był tám niektory co miał vſchłą rękę / y pytáli go mowiąc / Godziliſie w Soboty vzdrawiáć? áby go oſkárżyli.

יב

11 הו דין אמר להון מנו מנכון גברא דאית לה ערבא חד ואן נפל בחברא ביומא דשבתא לא אחד ומקים לה:

Et egli disse loro, Qual sara quell'huomo di voi, ilquale hauera vna pecora, e s'ella cadra in vna fossa ne giorni del sabbato, non la pigliara, e leuaralla su?

12 כמא דין יתיר בר אנשא מן ערבא מדין שליט הו בשבתא למעבד דשפיר:

Hor da quanto piu è vn huomo, che vna pecora? Egli è dunque lecito ne giorni del sabbato far bene altrui.

13 הידין אמר להו גברא פשוט אידך ופשט אידה ותקנת איך חברתה:

Poi dice à quell'huomo, Distendi la tua mano: & egli la distese, e fu restituta sana come l'altra.

14 ונפקו פרישא ומלכא נסבו עלוהי איך דיו דיובדונהי:

Allora i Farisei vsciti fuore, presero consiglio contra di lui, in che modo l'hauessero à far perire.

15 ישוע דין ידע ושני לה מן תמן ואזלו בתרה כנשא סגיאא ואסי לכלהון:

Ma IESV hauendo conosciuta la cosa, si partì di lì: e molte turbe lo seguitorono, e risanogli tutti.

16 וכאא בהון דלא יגלונהי:

E seueramente proibì loro, che non lo manifestassero.

17 דנתמלא מדם ד דאתאמר ביד אשעיא נביא דאמר:

Acchioche s'adempiesse quello ch'era stato detto per il Profeta Esaia, che dice.

18 הא עבדי דאצטבית בה חביבי דסוחרת בה נפשי רוחי אסים עלוהי ודינא לעממא יכרז:

Ecco il seruo mio, ilquale ho eletto: il diletto mio, in cui s'è compiaciuta l'anima mia. Io porrò lo Spirito mio sopra esso, & annuntiara il giuditio à le Genti,

יב

11 והוא אמר להם מי איש מכם אדם אשר לו שה אחד ואם יפול הזה בשבת אל־הבור הלא יחזיקהו ויעלנו:

Y el les dixo, Que hombre aurá de vosotros, que tenga vna oueja, y si cayere en vna fossa en sabbado, no le eche mano, y la leuante?

12 אף כי כמה יותר אדם מן השה כן ישר הוא בשבתות להיטיב:

Pues quanto mas vale vn hombre que vna oueja? Ansi que licito es en los sabbados hazer bien.

13 אז אמר לאדם נטה את־ידך ויט ותשוב לרפאות כמו השנית:

Entonces dixo à aquel hombre, Estiende tu mano. Y el la estendió, y fue le restituyda sana, como la otra.

14 ויצאו המפרשים ויועצו עליו כאשר יאבדוהו:

Y salidos los Phariseos consultaron contra el para destruyrlo.

15 וישוע יודע ויסר משם וילכו אחריו קהל רב וירפא כלם:

Mas sabiendo lo Iesus, apartóse de alli: y siguieronle muchas compannas, y sanaua à todos.

16 ויצום פן יגלוהו:

Y el les defendia rigurosamente que no lo descubriessen:

17 למלאת הנאמר בישעיה הנביא לאמר:

Para que se cumpliesse lo que estaua dicho por el propheta Isaias que dixo.

18 הן־עבדי אתמוך בו בחירי רצתה נפשי נתתי רוחי עליו משפט לגוים יוציא:

Heaqui mi sieruo, àl qual he escogido; mi amado, en el qual se agrada mi alma: pondré mi Espiritu sobre el, y à las Gentes annunciará juyzio.

ιβ.

11. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;

Et il leur dit, qui sera celui d'entre vous qui ait vne brebis, laquelle estant cheute au iour du Sabbat en vne fosse, qui ne l'empoigne & la releue?

12. Πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου; ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν.

Et combien vaut mieux l'homme qu'vne brebis? Il est donc loisible de bien faire és Sabbats.

13. Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου· καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

Alors il dit au personnage, esten ta main. Et il l'estendit, & elle fut tendue saine comme l'autre.

14. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ἐξελθόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

Or les Pharisiens estans sortis, prindrent conseil à l'encontre de lui, comment ils le feroyent perir.

15. Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας.

Mais Iesus cognoissant cela, partit de là: & grandes troupes le suiuirent, & il les guerit tous.

16. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν·

Et auec menaces leur defendit de ne le declarer point.

17. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος.

Afin que fust accompli ce dont auoit esté parlé par Esaie le Prophete, disant.

18. Ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ᾑρέτισα· ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ.

Voici mon seruiteur que i'ai esleu' mon bien aimé, auquel mon ame prend son bon plaisir: ie mettrai mon Esprit sur lui, & il annoncera iugement aux nations.

CAP. XII.

11. Ipſe autem dixit illis, Quis erit ex vobis homo qui habeat ovem unam, & ſi ceciderit hæc ſabbathis in foveam, nónne tenebit & levabit eam?

And he ſaid vnto them / What man ſhall there be among you / that ſhall haue a ſheepe / and if it fall on a Sabbath day into a pit / will not he take it and lift it out?

12. Quanto magis melior eſt homo ove? Itaque licet ſabbathis benefacere.

How much more then is a man better then a ſheepe? therefore / it is lawfull to doe well on a Sabbath day.

13. Tunc ait homini, Extende manum tuam. Et extendit: & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.

Then ſaide he to the man / Stretch forth thine hande. And he ſtretched it forth / and it was made whole as the other.

14. Exeuntes autem Phariſæi, conſilium faciebant adverſus eum, quomodo perderent eum.

Then the Phariſes went out / and cōſulted agaynſt him / howe they might deſtroy him.

15. Ieſus autem ſciens, receſſit inde: & ſecuti ſunt eum multi, & curavit eos omnes.

But when Jeſus knewe it / he departed thence / and great multitudes folowed him / and he healed them all.

16. Et præcepit eis ne manifeſtum eum facerent.

And charged them that they ſhoulde not make him knowne.

17. Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam prophetam, dicentem.

That it might be fulfilled / which was ſpoken by Eſaias the Prophet / ſaying.

18. Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene cōplacuit animæ meæ. Ponam ſpiritum meum ſuper eum, & iudicium gentibus nuntiabit.

Beholde my ſeruant whom I haue choſen / my beloued in whom my ſoule deliteth: I will put my ſpirite on him / and hee ſhall ſhew iudgement to the Gentiles.

Das XII. Capitel.

11. Aber er ſprach zu jnen: Welcher iſt vnter euch / ſo er ein Schaff hat / das jm am Sabbaht in eine gruben fellet / der es nicht ergreiffe / vnnd auffhebe.

At de kunde faa nogen ſag met hannem. Hand ſagte til dem / Huo erbland eder / ſom haffuer it Faar / oc det falder i en Graff faar hannem om Sabbathen / ſom icke tager oc løffter det op?

12. Wie vil beſſer iſt nun ein Menſch / denn ein Schaff? Darumb mag man wol am Sabbaht guts thun.

Huor meget bedre er nu it Menniſke / end it Faar? Der faare maa mand vel gøre gaat om Sabbathen.

13. Da ſprach er zu den Menſchen: Strecke deine hand auß. Vnd er ſtrecket ſie auß vnd ſie ward jm wider geſund / gleich wie die andere.

Da ſagde hand til Menniſkit / Vdreck din haand / oc hand racte hende vd / Oc hun bleff helbrede faar hannem / lige ſom den anden.

14. Da giengen die Phariſeer hinauß / vnd hielten einen Rath über jn / wie ſie jhn vmbbrechten.

Da ginge Phariſeerne hen vd / oc hulde it Raad offuer hannem / huorledis de kunde ødelegge hannem.

15. Aber da Jeſus das erfur / weich er von dannen / vnd jhm folgete vil volcks nach / vnd er heilete ſie alle.

Men der Jheſus merckte det / gick hand der fra / Oc der fulde meget Folck effter hannem / Oc hand helbredede dem alle.

16. Vnd er bedrawete ſie / das ſie jn nicht meldeten.

Oc truede dem / at de ſkulde / icke tale on hannem.

17. Auff daß erfüllet würde das geſagt iſt durch den Propheten Eſaiam / der da ſpricht:

Paa det / at det ſkulde fuldkommis / ſom er talet ved Propheten Eſaiam / ſom ſiger.

18. Sihe / das iſt mein Knecht / den ich erwehlet habe / vnd mein Liebſter / an dem meine Seele wolgefallen hat. Jch will meinen Geiſt auff jn legen / vnnd er ſoll den Heiden das Gericht verkündigen.

See / Det er min Tienere / ſom ieg haffuer vduald / Oc min elſkelige / i huilken min Siel haffuer behagelighed. Jeg wil legge min Aand paa hannem / Oc hand ſkal forkynde Hedningene Dommen.

Kapitola XII.

11. A on řekl gim: Který bude z wás člowěk gęſſtoby měl Owcy gednu / a ta vpadla by do yámy w den Swátečnij / y zdali gij doſáhna newytáhne?

Ktorym on powiedział / K kthory człowiek zwas bedzie / ktoryby máiac owce iedne / gdyby oná vpádłá w doł w Sobothe / nie ulał iey / y nie podnioſł?

12. Cijm wijce lepſſý geſt Człowěk nežli Owce? Sluſſýt tehdy w den Swátečnij dobře činiti.

A iáko dáleko ważnieyſzy ieſt człowiek nád owce? Przeto ż ſię godźi w Soboty dobrze czynić.

13. Y řekl Člowěku tomu: Wztáhni ruku twau. Y wztáhl / a zdráwa včiněna geſt yako y druhá.

Thedy rzekł człowiekowi onemu / Wyciągni rękę twoię. A on wyciągnał / Yſtáłá ſię zdrowa iako y druga.

14. Wyſſedſſe pak Zákonijcy včinili radu proti němu / kteraby gey zahubili.

Potym Fáryzeuſzowie wyſzedſzy záczęli rádę przeciw niemu iákoby go ſtracili.

15. A Gežiš wěda to / ſſel odtud: y ſſli mnozý za nim / a vzdrawil gewſſecky.

Ale Jezus poznawſzy to poſzedł z támtąd / y ſzłozá nim wielkie zgromádzenie ludu / y vzdrowił ony wſzytki.

16. A přikázal gim aby ho neozgewowali.

Y ſrodze im zákazał aby go nie obiáwiáli.

17. Aby ſe naplnilo to / což powědijno ſkrze Izayáſſe Proroka / kterýž dij.

Aby ſię wypełniło to co było powiedźiano przez Ezáiaſzá Proroká mowiacego.

18. Ay ſlužebnijk mnog kterého ž gſem wywolil / milý mug / w němž ſe dobře zalibilo Duſſi mé. Položijm ducha mého na ně / a ſaud národům zwěſtowati bude.

Oto ſługá moy ktoregom obrał / miłośnik moy na ktorym przeſtawá duſzá moiá / Położę duchá moiego ná nim / á ſąd pogánom opowie.

יב

19 לָא נֶתְחְרֶא וְלָא נְקַעֶא וְלָא אְנָשׁ נֶשְׁמַע קָלֵהּ בְשׁוּקָא:

Non contendera, ne gridara, ne alcuno Vdira ne le piazze la voce sua.

20 קַנְיָא רְעִיעָא לָא נֶתְבַּר וְשְׁרָגָא דַּמְטַפְטֵף לָא נְדַעֵךְ עְדַמָּא דְּנַפֵּק דִּינָא לְזָכוּתָא:

Non ispezzara la canna infranta, e non estinguera il lino che fuma, insin a tanto che conduca il giudizio a Vittoria.

21 וּבַשְׁמֵהּ עַמְמֵא נְסַבְּרוּן:

E le genti spereranno nel nome suo.

22 הָידֵין קַרְבוּ לֵהּ דַּיוָנָא חַד דַּחֲרַשׁ וַעֲוִיר וְאַסְיֵהּ אַיכַנָא דַּחַרְשָׁא וְסַמְיָא נְמַלֵּל וְנֶחְזֵא:

Allora gli fu presentato Vno indemoniato, cieco, e muto: & egli lo guarì, in modo che il cieco e muto parlaua e Vedeua.

23 וּמֶתְדַּמְּרִין הְווֹ כֻּלְּהוּן כֶּנְשֵׁא וְאָמְרִין דַּלְמָא הָנַו בְּרֵהּ דְּדָוִיד:

Di che tutte le turbe si stupiuano, e diceuano, Questo non è egli il Figliuol di Dauid?

24 פְּרִישֵׁא דֵּין כַּד שְׁמַעוּ אָמְרִין הָנָא לָא מַפֵּק שֵׁאדֵא אֶלָּא בְּבַעֶלזְבוּב רִישָׁא דְּדַיוֵא:

Ma i Farisei, Vdito questo, diceuano, Costui non discaccia i demonij, se non per opera di Beelzebub principe de demonij.

25 יֵשׁוּע דֵּין יָדַע מַחְשְׁבָתְהוּן וֶאֱמַר לְהוּן כֻּל מַלְכוּ דְּתֶתְפַּלַּג עַל נַפְשָׁהּ תֶּחֱרַב וְכֻל בַּיִת וּמְדִינָא דְּתֶתְפַּלַּג עַל נַפְשָׁהּ לָא נְקוּם:

E I ESV conoscendo i lor pensieri, disse loro, Ogni regno diuiso contra se stesso, si distrugge: & ogni citta, ò casa diuisa contra se stessa, non stara in piedi.

יב

19 לֹא יִצְעַק וְלֹא יִשָּׂא וְלֹא יַשְׁמִיעַ בַּחוּץ קוֹלוֹ:

No contenderà, ni bozeará; ni nadie oyrá en las calles su boz.

20 קָנֶה רָצוּץ לֹא יִשְׁבֹּר וּפִשְׁתָּה כֵהָה לֹא יְכַבֶּנָּה עַד יָשִׂים בָּאָרֶץ מִשְׁפָּט:

La canna caxcada no quebrará: y el pauilo que humea, no apagarà: hasta que saque à victoria el juyzio.

21 וּלְשְׁמוֹ אִיִּים יְיַחֵלוּ:

Y en su Nombre esperarán las Gentes.

22 אָז הֻגַּשׁ אֵלָיו בַּעַל הַשֵּׁדָה עִוֵּר וְחֵרֵשׁ וַיִּרְפָּא אוֹתוֹ כֵּן אֲשֶׁר יוּכַל הָעִוֵּר וְהַחֵרֵשׁ לְדַבֵּר וְגַם לִרְאוֹת:

Entonces fue traydo à el vn endemoniado ciego y mudo, y sanólo, de tal manera que el ciego y mudo hablaua y via.

23 וַיִּתְפַּעֲמוּ כָּל הָעָם וַיֹּאמְרוּ הֲלֹא זֶה הוּא בֶּן דָּוִד:

Y las companas estauan fuera de si, y dezian: Es este aquel hijo de Dauid?

24 וְהַמְפָרְשִׁים שׁוֹמְעִים אָמְרוּ זֶה אֵינֶנּוּ מוֹצִיא אֶת הַשֵּׁדִים כִּי אִם בְּבַעַל זְבוּב שַׂר הַשֵּׁדִים:

Mas los Phariseos oyendo lo dezian, Este no echa fuera los demonios sino por Beelzebul principe de los demonios.

25 וְכִי יָדַע יֵשׁוּעַ אֶת מַחְשְׁבוֹתָם אָמַר אֲלֵיהֶם כָּל מַמְלָכָה נֶחְלָקָה בְּעַצְמָהּ תִּשָּׁמֵם וְכָל עִיר אוֹ בַיִת הַנֶּחֱלָק בְּעַצְמוֹ לֹא יַעֲמֹד:

Y Iesus, como sabia los pensamientos dellos, dixoles: Todo reyno diuiso contra simismo es assolado: y toda ciudad, o casa, diuisa contra simisma, no permanecerá.

ιβ'.

19. Οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

Il n'estriuera point, ni ne criera, & personne n'orra sa voix par les rues.

20. Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν.

Il ne brisera point le roseau cassé, & n'esteindra point le lumignon qui fume: iusques à ce qu'il face venir en auant le iugement en victoire.

21. Καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι.

Et en son nom auront esperance les nations.

22. Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν.

Alors lui fut presenté vn personnage qui estoit tormenté du diable, aueugle, & muet, lequel il guerit, tellement que celui qui auoit esté aueugle, & muet, parloit, & voyoit.

23. Καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι, καὶ ἔλεγον, μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυίδ;

Dont toutes les troupes furent estonnees. & disoyent, Cestui-ci n'est il pas le fils de Dauid?

24. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον, οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.

Mais les Pharisiens ayans entendu cela, disoyent, Cestui-ci ne iette hors les diables sinon de par Beelzebub prince des diables.

25. Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται.

Mais Iesus cognoissant leurs pensees, leur dit, Tout royaume diuisé contre soi mesme, sera reduit en desert: & toute ville ou maison diuisee contre soi mesme ne subsistera point.

CAP. XII.

19. Non contendet, neq; clamabit: neque audiet aliquis in plateis vocem eius.

He ſhall not ſtriue/ nor crie/ neither ſhall any man heare his voyce in the ſtreetes.

20. Arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet: donec eiiciat ad victoriam iudicium:

A bruiſed reede ſhall he not breake/ and ſmoking flaxe ſhall he not quēch/ till hee bring forth iudgement vnto victorie.

21. Et in nomine eius Gentes ſperabunt.

And in his name ſhall the Gentiles truſt.

22. Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæcus & mutus: & curavit eum, ita ut loqueretur & videret.

Then was brought to him one/ poſſeſſed with a deuil/ both blind/ and domme/ and he healed him/ ſo that hee vvhich vvas blinde and domme/ both ſpake and ſawe.

23. Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant, Nunquid hic eſt filius David?

And all the people were amazed/ and ſaid/ Is not this the ſonne of Dauid?

24. Phariſæi autem audientes dixerunt, Hic non eiicit dæmones niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.

But when the Phariſes heard it/ they ſaid/ This man caſteth the deuils no otherwiſe out/ but through Beelzebub the prince of deuils.

25. Ieſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum diviſum cōtra ſe, deſolabitur: & omnis civitas vel domus diviſa contra ſe, non ſtabit.

But Ieſus knewe their thoughtes/ and ſaid to them: Euery kingdome deuided againſt it ſelfe/ ſhalbe brought to nought: and euery citie or houſe/ deuided agaynſt it ſelfe/ ſhall not ſtand.

Das XII. Capitel.

19. Er wird nicht zancken noch ſchreyen/ vnd man wirdt ſein geſchrey nicht hören auff den gaſſen.

Hand ſkal icke trette oc ey robe/ oc mand ſkal icke høre hans rob paa Gaderne.

20. Das zuſtoſſen Rhor wirdt er nicht zubrechen/ vnd das glümmende Tocht wirdt er nicht außleſchen/ biß das er außfüre das Gericht zum Sieg.

Hand ſkal icke ſønderbryde det knuſede Roer/ oc ey vdſlocke den rygende hør/ før end hand vdfører Dommen til ſeyer.

12. Vnd die Heiden werden auff ſeinen Namen hoffen.

Oc Hedningene ſkulle haabis paa hans Naffn.

22. Da ward ein beſeſſener zu jhm bracht/ der war blind vnnd ſtumm/ vnd er heilet jn/ alſo/ daß der blinde vnd ſtumme beide redet vnd ſahe.

Da bleff der en Beſæt ført til hannem/ ſom vaar Blind oc Dum/ Oc hand helbredede hannem/ Saa/ at den Blinde oc Dumme/ baade talede oc ſaa.

23. Vnnd alles volck entſatzte ſich vnd ſprach: Iſt diſer nicht Davids Son.

Oc alt folcket forſærdedis/ oc ſagde Er icke denne Dauids Søn?

24. Aber die Phariſeer/ da ſie es höreten/ ſprachen ſie: Er treibet die teufel nicht anders auß/ denn durch Beelzebub/ der teufel öberſten.

Men der Phariſeerne det hørde/ ſagde de/ Hand drifſuer Dieffle icke anderledis vd/ end ved Beelzebub/ den Dieffleniſ Øffuerſte.

25. Jeſus vernam aber jre gedancken/ vnd ſprach zu jnen: Ein jeglich Reich/ ſo es mit jhm ſelbs vneins wirdt/ das wirdt wüſte. Vnd ein jegliche Statt oder hauß/ ſo es mit jhm ſelbs vneins wirdt/ mags nicht beſtehen.

Da merckte Jeſus deris tancker/ oc ſagde til dem/ Huert Rige ſom bliffuer vſamdrectigt indbyrdes/ det blyffuer øde O huer Stadt eller Huſſ/ ſom bliffuer wſamdrectigt indbyrdes/ kand icke bliffue beſtandigt.

Kapitola XII.

19. Nebude ſe waditi/ ani křičeti/ ani kdo na vlicých vſlyſſý hlas geho.

Nie bedzie ſie wadził áni bedzie wołał/ áni żáden vſłyſzy głoſu iego po vlicách.

20. Třtiny nalomené nedolomj/ a lnu kauřjcýho ſe ne vhaſý/ dokowádž newydá k witěžſtwj ſaudu.

Trzćiny ſtłuczoney nie złamie álnu kurzącego ſie nie zágáśi/ áż wyſádźi ſąd ku zwyćieſtwu.

21. A we Gménu geho Národowé daufati budau.

A w imieniu iego pogáni będą nádzieię mieli.

22. Tehdy podán gemu ďábelſtwjm poſedlý/ ſlepý/ a němý: Y vzdrawil gey tak že mluwil y widěl.

Tedy mu przywiedźion ieſt opętány/ ſlepy y niemy/ y vzdrowił go/ tak iż on ktory był ſlepym y niemym/ mowił y widźiał.

23. Y diwili ſe wſſyckni Záſtupowé s ſtrachem/ a prawili: Zdali tento geſt Syn Dawidůw?

Y zdumiáło ſie wſzythko zgromadzenie ludu/ y mowili/ Izali ten ieſt on ſyn Dawidow?

24. Ale Zákonijcy to vſlyſſawſſe/ prawili: Tento newymijtá ďáblůw/ gediné Belzebubem Knijžetem Diábelſkým.

Co Faryzeuſzowie vſłyſzawſzy/ rzekli/ Ten nie wygánia diabłow iedno przez Beelzebulá Kśiążę diabłow.

25. Gežijš pak wěda myſſlenij gegich řekl gim: Každé Králowſtwij rozdělené proti ſobě ſpuſtne/ a každé Měſto nebo Dům proti ſobě rozdělený neſtane.

Ale Jezus wiedząc myśli ich/ rzekł im/ Wſzelkie Kroleſtwo rozdźielone przećiwko ſobie/ bywa ſpuſtoſzone/ Y wſzelkie miáſto ábo dom rozdźielony przećiwko ſobie/ nie oſthoi ſie.

יב

26 ואן סטנא לסטנא מפק על נפשה אתפלג איכנא הכיל קימא מלכותה:

Ora se Satana scaccia Satana, egli è diuiso contra se stesso: come stara dunque in piedi il suo regno?

27 ואן אנא בבעל זבוב מפק אנא דיוא בניכון במנא מפקין להון מטול הנא הנון יהוון לכון דינא:

E se io scaccio i demonij per opera di Beelzebub, i vostri figliuoli per opera di chi gli scacciano? per tanto essi saranno vostri giudici.

28 ואן ברוחא דאלהא אנא מפק אנא דיוא קרבת לה עליכון מלכותא דאלהא:

Ma se io per opera de lo Spirito di Dio scaccio i demonij, adunque il regno di Dio è venuto a voi.

29 או איכנא אנש מן משכח דיעול לבית חסינא ומאנוהי יבוז אלא אין לוקדם יאסריוהי לחסינא והידין ביתה יבוז:

Altrimenti come puo alcuno entrar ne la casa d'vn huomo potente, e rapir le sue robbe, se prima non hauera legato il potête, & allora saccheggiara la sua casa?

30 מן דלא הוא עמי לוקבלי הו ומן דלא כנש עמי מבדרו מבדר:

Chi non è con esso me, è contra di me: e chi non raccoglie con meco, sparge.

31 מטול הנא אמר אנא לכון דכל חטהין וגודפין ישתבקון לבני נשא ג גודפא דין דעל רוחא לא ישתבק לבני נשא:

Pero io vi dico, Ogni peccato e bastemmia sara perdonata à gli huomini: ma la bastemmia contra lo Spirito, non sara lor perdonata.

32 וכל מן דיאמר מלתא על ברה דאנשא ישתבק לה כל דין דעל רוחא דקודשא יאמר לא ישתבק לה לא בעלמא הנא ולא בעלמא דעתיד:

E chiunque dira parola alcuna contra il Figliuol de l'huomo, gli sara perdonato: ma chi la dira contra lo Spirito santo, non gli sara perdonato, ne in questo secolo ne in quello che dee venire.

יב

26 ואם השטן יוציא את השטן בעצמו נחלק הוא ואיך תקום מלכותו:

Y si Satanas echa fuera à satanas, contra si mismo està diuiso, como pues permanecerà su reyno?

27 ואם אני בבעל צבוב מוציא את השדים ובניכם במי יוציאו על כן המה יהיו שופטיכם:

Y si yo por Beelzebul echo fuera los demonios, vuestros hijos por quien los echan? Portanto ellos seran vuestros juezes.

28 ואם אני ברוח אלהים מוציא את השדים אף כי הקדים עליכם מלכות האלהים:

Y si por Espiritu de Dios yo echo fuera los demonios, ciertamente llegado ha à vosotros el Reyno de Dios.

29 או איכה יוכל איש לבוא בבית הגבור ואת כליו לבז אם לא בראשונה יאסר את הגבור ואז יבז את ביתו:

Porque como puede alguno entrar en la casa del valiente, y saquear sus alhajas, si primero no prendiere al valiente: y entõces saquearà su casa.

30 אשר איננו עמי קבלי הוא ואשר לא מאסף אתי יפזר:

El que no es conmigo, contra mi es, y el que conmigo no coge, derrama.

31 על כן אמר לכם כל חטאה וגדופה תסלח לאנשים והגדופה על הרוח לא יסלח לאנשים:

Portãto os digo, Todo peccato y blasphemia serà perdonado à los hõbres: mas la blasphemia del Espiritu no serà perdonada à los hombres.

32 וגם אשר יאמר דבר על בן האדם יסלח לו ואשר יאמר על רוח הקדש לא יסלח לו ולא בעולם הזה וגם לא בעולם הבא:

Y qualquiera que hablàre contra el Hijo del hombre, le serà perdonado: mas qualquiera que hablare contra el Espiritu Sancto, no le serà perdonado ni en este siglo ni en el venidero.

ιβ'.

26. Καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;

Or si Satan iette hors Satan, il est diuisé contre soi-mesme: comment donc subsistera son regne?

27. Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί.

Que si ie iette hors les diables par Beelzebub, vos fils par qui les iettent-ils hors? parquoi iceux seront vos iuges.

28. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Mais si ie iette hors les diables par l'Esprit de Dieu, vrayement le royaume de Dieu est paruenu à vous.

29. Ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει;

Sinon, comment pourra quelcun entrer en la maison d'vn homme fort, & piller son bien, si premier il n'a lié l'homme fort, & alors il pourra piller la maison d'icelui.

30. Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.

Qui n'est point auec moi, il est contre moi: & qui n'assemble auec moi, il espard.

31. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις.

Pourtant vous di-ie, tout peché & blaspheme sera pardonné aux hommes: mais le blaspheme contre l'Esprit, ne leur sera point pardonné.

32. Καὶ ὃς ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

Et quiconque aura dit parole contre le fils de l'homme, il lui sera pardonné: mais qui aura dit parole contre le sainct Esprit, il ne lui sera pardonné, ni en ce siecle-ci, ni en celui qui est à venir.

CAP. XII.

26. Et ſi ſatanas ſatanam eiicit, adverſus ſe diviſus eſt: quomodo ergo ſtabit regnum eius?

So if Satan caſt out Satan / he is deuided againſt him ſelfe: howe ſhall then his Kingdome endure?

27. Et ſi ego in Beelzebub eiicio dæmones: filii veſtri in quo eiiciũt? Ideo ipſi iudices veſtri erunt.

Alſo if I through Beelzebub caſt out deuils / by whom do your children caſt them out? Therefore they ſhalbe your iudges.

28. Si autem ego in ſpiritu Dei eiicio dæmones: igitur pervenit in vos regnum Dei.

But if I caſt out deuils by the Spirite of God / then is the Kingdome of God come vnto you.

29. Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domũ fortis, & vaſa eius diripere: niſi prius alligaverit fortem? & tunc domum illius diripiet.

Els howe can a man enter into a ſtrong mans houſe and ſpoyle his goodes / except he firſt binde the ſtrong man / and then ſpoyle his houſe?

30. Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non congregat mecum, ſpargit.

He that is not with me / is agaynſt mee: and he that gathereth not with me / ſcattereth.

31. Ideo dico vobis, omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus: ſpiritus autem blaſphemia non remittetur.

Wherefore I ſay vnto you / euerie ſinne and blaſphemie ſhalbe forgiuen vnto men: but the blaſphemie againſt the holy Ghoſt / ſhall not be forgiuen vnto men.

32. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque in hoc ſeculo, neque in futuro.

And whoſoeuer ſhal ſpeake a word againſt the Sonne of man / it ſhalbe forgiuen him: but whoſoeuer ſhall ſpeake agaynſt the holy Ghoſt / it ſhall not be forgiuen him / neither in this worlde nor in the worlde to come.

Das XII. Capitel.

26. So denn ein Sathan den andern außtreibt / ſo muß er mit jhm ſelbs vneins ſein / wie mag denn ſein Reich beſtehen?

Er det da ſaa / at den ene Satan vddriffuer den anden / da er hand wens met ſig ſelff / Huorledis kand da hans Rige bliffue beſtandigt?

27. So ich aber die teufel durch Beelzebub außtreibe / durch wen treiben ſie eure kinder auß? Darumb werden ſie eure Richter ſein.

Oc om ieg vddriffuer Dieffle ved Beelzebub / Ved huem driffue eders Børn dem vd? Der faare ſkulle de vere eders Dommere.

28. So ich aber die teufel durch den Geiſt Gottes außtreibe / ſo iſt ie das Reich Gottes zu euch kommen.

Men der ſom ieg vddriffuer Dieffle ved Guds Aand / Da er io Guds Rige kommet til eder.

29. Oder / wie kan jemand in eines Starcken Hauß gehen / vnnd jm ſein Haußrath rauben / es ſey denn / daß er zuvor den Starcken binde / vnd als denn jhm ſein Hauß beraube?

Eller / huorledis kand nogen gaa ind i en ſterckis huſſ / oc røffue hannem hans boſkaff fra / Vden ſaa er / at hand tilforn binder den Stercke / oc ſiden berøffuer hannem hans Huſſ?

30. Wer nicht mit mir iſt / der iſt wider mich / vnd wer nicht mit mir ſamlet der verſtreuet.

Huo ſom icke er met mig / hand er mod mig / Oc huo icke ſamler met mig / hand adſprer.

13. Darumb ſage ich euch / Alle ſünde vnd leſterung wirdt den menſchen vergeben / aber die leſterung wider den Geiſt wirdt den Menſchen nicht vergeben.

Der faare ſiger ieg eder / Al ſynd oc beſpaattelſe ſkal forladis Menniſken / Men beſpaattelſen mod Aanden / ſkal icke forladis Menniſken.

32. Vnd wer etwas redet wider des Menſchen Sohn dem wird es vergeben. Aber wer etwas redet wider den heiligen Geiſt / dem wirds nicht vergeben / weder inn diſer noch in jener Welt.

Oc huo ſom taler noget mod Menniſkens Søn / det ſkal forladis hannem. Men huo ſom taler noget mod den hellig Aand / hannem ſkal det icke forladis / huercken i denne oc ey heller i hin Verden.

Kapitola XII.

26. A geſtli ze Diábel Diábla wymijtá / proti ſobě rozdělen geſt: Kterak tehdy ſtane Králowſtwij geho?

Ale ieśli ſzátán ſzátáná wygániá / przeciwko ſobie ieſt rozdźielon / Jakoż tedy oſtoi ſię Króleſtwo iego?

27. Ayá wy mijtámli Diábly w Belzebubu / Synowé waſſy w kom wymijtagij? Protož ſoni ſaudcowé waſſy budau.

A ieśliże ia przez Beelzebulá wygániam diabelſtwá / ſynowie wáſzy przez kogo ie wygániáia? A przetoż oni będą ſędziámi wáſzymi.

28. Pakli yá Duchem Božijm Diábly wymijtám / giſtě přiſſlo geſt mezy wás Kralowſtwij Božij.

Ale ieśliż ia Duchem Bożym wygániam diabelſtwá / iście do wás przyſzło Króleſtwo Boże.

29. Nebo kterak kdo muož do domu ſylneho wgijti / a geho nádoby pobrati / leč prwé ſwijže ſylneho / a teprw Duom geho oblaupij.

Abowiem iáko może kto wnijść do domu mocarzá iákiego / á ſtárcek iego zábráć / ieſliby pierwey nie zwiazał mocarzá onego? gdyż ták dopiero dom iego złupić może.

30. Kdo nenij ſemnau proti mně geſt: A kdo neſhromaždjuge ſemnau / rozptyluget.

Ktho nie ieſt zemną / przeciwko mnie ieſt / á ktho nie zbiera zemną / rozpraſza.

31. Protož prawijm wám: Wſſeliký hřijch y rauhánij bude Lidem opuſſtěno / ale proti duchu rauhánij nebudek odpuſſtěno.

A przetoż powiedam wam Wſzelki grzech y bluźnierſtwo będzie odpuſzczone ludziam. Al bluźnierſtwo przeciw Duchowi świętemu nie będzie odpuſzczone ludziam.

32. A kdoby koliwěk řekl ſlowo proti Synu Člowěka / bude gemu odpuſſtěno: ale kdoby řekl ſlowo proti Duchu ſwatému / nebude gemu odpuſſtěno ani na tomto Swětě ani na budaucjen.

A ktokolwiek będzie mowił przeciwko Synowi człowieczemu odpuſzczono mu będzie / ale ktho by mowił przeciwko Duchowi Swiętemu / nie będzie mu odpuſzczono áni w tym wieku áni w przyſzłym.

יב

33 או עבדו אילנא שפירא ופארוהי שפירא או עבדו אילנא בישא ופארוהי בישא מן פארוהי הו גיר מתידע אילנא׃

O voi fate l'arboro buono, e il suo frutto buono, ouero fate l'arboro tristo e il suo frutto tristo: percioche l'arboro si conosce dal frutto.

34 ילדא דאכדנא איכנא משכחין אנתון טבתא למללו דבישא אנתון מן תותרי לבא גיר ממלל פומא׃

Generationi di vipere, come potete voi parlare cose buone, essendo maligni? conciosia che la bocca parla da l'abondantia del cuore.

35 גברא טבא מן סימתא טבתא מפק טבתא וגברא בישא מן סימתא בישתא מפק בישתא׃

L'huomo buono dal buon tesoro del cuore, caua fuor buone cose: e l'huomo maligno dal mal tesoro, tra fuor cose male.

36 אמר אנא לכון גיר דכל מלא בטלא דנאמרון בני נשא יתלון פתגמה ביומא דדינא׃

Hor io vi dico, che d'ogni parola otiosa, che gli huomini haueranno parlato, ne renderanno ragione nel di del giuditio.

37 מן מליך גיר תזדדק ומן מליך תתחיב׃

Imperoche, per le tue parole sarai giustificato, e per le tue parole sarai condannato.

38 הידין ענו אנשא מן ספרא ומן פרישא ואמרין לה מלפנא צבינן דנחזא מנך אתא׃

Allora gli risposero alcuni de gli Scribi e Farisei, dicendo, Maestro, noi vogliamo veder da te qualche segno.

39 הו דין ענא ואמר להון שרבתא בישתא וגירתא אתא בעיא ואתא לא תתיהבי לה אלא אתה דיונן נביא׃

Et egli rispondendo disse loro, La maluagia & adultera generatione ricerca segno, ma altro segno non le sara dato, se non il segno del Profeta Iona.

יב

33 או עשו עץ טוב ופריו טוב או עשו עץ רע ופריו רע כי מפריו העץ יודע׃

O hazed el arbol bueno, y su fruto bueno: o hazed el arbol podrido, y su fruto podrido: porque del fruto es conocido el arbol.

34 צאצאי האפעים היך תוכלו טובות לדבר בהיותכם מרעים כי מיתר הלב ידבר הפה׃

Generacion de biuoras, como podeys hablar bien, siendo malos? porque del abundancia del coraçon habla la boca.

35 איש טוב מאוצר טוב לבו יוציא טובות ואיש רע מאוצרו הרע יוציא רעות׃

El buen hombre del buen thesoro del coraçon saca buenas cosas: y el mal hombre del mal thesoro saca malas cosas.

36 לכן אמר לכם כי כל מבטא שפתים אשר יבטאו האנשים ישיבו עליו טעם ביום דין׃

Mas yo os digo que toda palabra ociosa que hablaren los hombres, de ella darán cuenta el dia del juyzio.

37 כי מדבריך תצדק ומדבריך תתחיב׃

Porque de tus palabras serás justificado, y de tus palabras serás condenado.

38 ויענו אנשים מספרים ומפרשים לאמר רבי נאבה לראות אות ממך׃

Entonces respondieron vnos delos Escribas y de los Phariseos, diziendo: Maestro dessseamos ver de ti sennal.

39 ויען ויאמר להם דור מרעים ומנאפים אות מבקש ואות לא תנתן לו כי אם אות יונה הנביא׃

Y el respondió, y dixoles, La generacion mala y adulterina demanda sennal; mas sennal nole será dada, sino la sennal de Ionas propheta.

ιβ'.

33. Ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν· ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν. ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.

Ou faites l'arbre bon, & son fruict, bon: ou faites l'arbre pourri, & son fruict pourri: car l'arbre est cognu par le fruict.

34. Γεννήματα ἐχιδνῶν πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.

Engeances de viperes, comment pourriez-vous parler bien, estans mauuais? car de l'abondance du cœur, la bouche parle.

35. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας ἐκβάλλει τὰ ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά.

L'homme de bien tire hors du bon thresor de son cœur bones choses, & l'homme mauuais tire hors choses mauuaises du mauuais thresor de son cœur.

36. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Or ie vous di, de toute parole oiseuse que les hommes auront dite, ils en rendront conte au iour du iugement.

37. Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.

Car tu seras iustifié par tes paroles, & par tes paroles tu seras condamné.

38 Τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν.

Adonc lui respondirent aucuns des Scribes & Pharisiens, disans, Maistre, nous te voudrions voir faire quelque signe.

39. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

Mais lui respondant leur dit, La nation meschante & adulteresse demande d'abondant vn signe: mais signe ne lui sera donné, sinon le signe de Ionas le Prophete.

CAP. XII.

33. Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum; siquidem ex fructu arbor agnoscitur.

Either make the tree good/and his fruite good: or els make the tree euill/and his fruite euill: for the tree is knowne by the fruite.

34. Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cûm sitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur.

O generations of vipers/howe can you speake good things/when ye are euill? For of the abundance of the heart the mouth speaketh.

35. Bonus homo de bono thesauro profert bona: & malus homo de malo thesauro profert mala.

A good man out of the good threasure of his heart bringeth forth good thinges: and an euill man out of an euill treasure/bringet forth euill things.

36. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines reddent rationem de eo in die iudicii.

But I saye vnto you/that of euery idle worde that men shall speake/they shall giue a count thereof at the day of iudgement.

37. Ex verbis enim tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

For by thy wordes thou shalt be iustified/and by thy wordes thou shalt bee condemned.

38. Tunc responderunt ei quidam de Scribis & Pharisæis, dicentes, Magister, volumus à te signum videre.

Then answered certain of ye Scribes and of the Pharises/saying/Master/wee would see a signe of thee.

39. Qui respondens, ait illis, Generatio mala & adultera signum quærit: & signũ non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ.

But the answered/and sayd to them/An euill and adulterous generation seeketh a signe/but no signe shall bee giuen vnto it/saue the signe of the Prophet Ionas.

Das XII. Capitel.

33. Setzet entweder einen guten Baum/so wirdt die frucht gut/oder setzet einen faulen Baum/so wirdt die frucht faul. Denn an der Frucht erkennet man den Baum.

Setter enten it gaat Træ saa bliffuer Fructen god/Eller setter it raadet Træ/saa bliffuer Fructen raaden. Thi mand kender Træed paa Fructen.

34. Ihr Otterngezichte wie köndt jhr gutes reden/dieweil jhr böse seyt? Wes das Hertze vol ist/des gehet der Mund über.

I Ogle sleet/huorledis kunde i tale gaat/efterdi i ere onde? Huad som hiertet er fult aff/der aff løber Munden offuer.

35. Ein gut Mensch bringet gutes herfür/auß seinem guten schatz des Hertzen/Vnd ein böser Mensch/bringet böses herfür/auß seinem bösen Schatz.

It gaat Mennisken/bær gaat frem/aff sit hiertis gode ligende fæ/Oc it ont Mennisken/bær ont frem/aff sit onde ligende fæ.

36 Ich sage euch aber/daß die menschen müssen rechenschafft geben am jüngsten Gericht von einem jglichen vnnützen wort das sie geredt haben.

Men ieg siger eder/At Mennisken skulle gøre regenskaff vaa den yderste Dom/for huert vnyttelige ord/som de haffue talet.

37. Auß deinen worten wirstu gerechtfertiget werden/vnd auß deinen worten wirst du verdampt werden.

Aff dyne ord skalt du bliffue retferdig/Oc aff dine ord skalt du fordømmis.

38. Da antworten etliche vnter den Schrifftgelerten vñ Phariseern/vnd sprachen: Meister/wir wolten gerne ein Zeichen von dir sehen.

Da suarede nogle blant de Scrifftkloge oc Phariseer/oc sagde/Mestere/Wi vilde gerne see it Tegen aff dig.

39. Vnd er antwortet vnnd sprach zu jnen: Die böse vnd ehebrecherische art/suchet ein Zeichen/vnd es wird jr kein Zeichen gegeben werden/denn das Zeichen des Propheten Jonas.

Hand suarede oc sagde til dem/Den onde oc horactige Slect søger effter it Tegen/Oc hende skal inted Tegen giffuis/Uden Jone Prophetis Tegen.

Kapitola XII.

33. Aneb čiňte Strom dobrý a Owotce geho dobré: aneb čiňte strom zlý/a Owotce geho zlé/nebzagisté po Owotcy Strom býwá poznán.

Abo czyńcie drzewo dobre y owoc iego dobry/ábo czyńcie drzewo zgniłe/y owociego zgniły/ábowiem z owocu drzewo bywa poznane.

34. Pokolenij Hadowé/kterak můžete dobré wěcy mluwiti/poněwádž gſte zlij? neb z hognosti Srdce vsta mluwij.

Rodzáie żmiiow/iákobyście mogli rzeczy dobre mowić będąc złemi? Gdyż z obfitości sercá vstá mowią.

35. Dobrý Cžlowěk/z dobrého pokladu srdce wynáſſý dobré/a zlý Cžlowěk ze zlého pokladu wynáſſý zlé.

Dobry człowiek z dobrego skárbu sercá wywodzi rzeczy dobre/á zły człowiek ze złego skárbu wywodzi złe rzeczy.

36. Ale prawijm wám/že z každého slowa prázdného/kteréž mluwiti budau lidé/wydadij z něho počet w den Saudný.

Ale powiedam wam/iż ktho kolwiek słowo prożne mowili ludzie/dadzą z niego liczbę w dzień sądny.

37. Z řečí zagisté twé sprawedliw budeſſ včiněn/a z řečí twé budeſſ odsauzen.

Abowiem z powieści twoich będzieſz vsprawiedliwion/y z powieści twoich będzieſz osądzon.

38. Tehdy odpowěděli gemu někteřij z včiteluow a Zákonijkůw řkauce: Miſtře/chceme od tebe znamenij widěti.

Tedy odpowiedzieli niektorzy z náuczycielow y Fáryzeuſzow/mowiąc/Miſthrzu/żądamy od ciebie známię widzieć.

39. Kterýžto odpowijdage/řekl gim: Pokolenij zlé a cyzoložné/znamenij hledá/a znamenij nebude gemu dáno/gedině znamenij Jonáſſe Proroka.

Ale on odpowiedáiąc/rzekł im/Rodzay złyy cudzołożny známienia ſzuka/ale mu nie będzie známię dano/iedno známię Jonaſzá Proroká.

יב

40 איכנא גיר דהוא יונן בכרסה דנונא תלתא איממין ותלתא ליליון הכנא יהוא ברה דאנשא בלבה דארעא תלתא איממין ותלתא ליליון:

Chesi come Iona fu nel ventre de la balena tre di e tre notti, cosi il Figliuol de l'huomo sara nel cuor de la terra tre di e tre notti.

41 גברא נינויא יקומון בדינא עם שרבתא הדא ניחיבונה דהנון תבו בכרוזותה דיונן והא דרב מן יונן תנן:

Gli huomini di Niniue si leuaranno nel giudicio con questa generatione: e condannaranno la: percioche essi à la predication di Iona si riconobbero: e pur ecco qui piu che Iona.

42 מלכתא דתימנא תקומי בדינא עם שרבתא הדא ותחיבנה דאתת מן עבריה דארעא דתשמעי חכמתה דשלימון והא דיתיר מן שלימון הרכא:

La Regina d'Austro si leuara nel giudicio con questa generatione, e condannaralla, percioche ella venne da l'estreme parti de la terra, per vdir la sapientia di Salomone, e pur ecco qui piu che Salomone.

43 אמתי דין דרוחא טנפתא תפוק מן ברנשא מתכרכא באתרותא דמיא לית בהון ובעיא ניחא ולא משכחא:

Quando lo spirito immondo è vscito de l'huomo, camina per luoghi aridi, cercando riposo e non lo troua.

44 הידין אמרא אהפוך לביתי מן איכא נפקת ואתיא משכחא דסריק וחמים ומצבת:

Allora dice, Io ritornarò ne la mia casa, donde sono vscito: e venutoui, la troua vota, scopata, e adornata.

45 הידין אזלא דברא עמה שבע רוחא אחרנין דמנה בישן ועאלין ועמרין בה והויא חרתה דגברא הו בישא מן קדמיתה הכנא יהוא לה לשרבתא הדא בישתא:

Allora va, e piglia seco sette altri spiriti piu maligni di se, & entraui & habitaui onde l'vltima condition di quell'huomo, diuien peggior che la prima. Cosi auuerra ancor a questa maluagia generatione.

יב

40 כי כאשר היה יונה במעי הדגה שלשה ימים ושלשה לילות כן יהיה בן אדם בלב הארץ שלשה ימים ושלשה לילות:

Porque como estuuo Ionas en el vientre de la vallena tres dias y tres noches, ansi estará el Hijo del hombre en el coraçon de la tierra tres dias y tres noches.

41 אנשי נינוה יקומו במשפט עם דור הזה והרשיעוהו כי שבו מעון לקריאת יונה והנה יותר מיונה פה:

Los de Niniue se leuantarán en juyzio con esta generacion, y la condenarán: porque ellos hizieron penitencia à la predicacion de Ionas, y heaqui mas que Ionas en este lugar.

42 מלכת שבא תקום במשפט עם דור הזה ותרשיענו כי באה מקצוי הארץ לשמוע את חכמת שלמה והנה יותר משלמה פה:

La Reyna del Austro se leuantará en juyzio con esta generacion, y la condenará: porque vino de los fines de la tierra para oyr la sabiduria de Salomon: y heaqui mas que Salomon eneste lugar.

43 וכאשר רוח טמאה תיצא מאדם תלך בציות מקומות מבקשה מנוחה ולא תמצא:

Quando el espiritu immundo ha salido del hombre, anda por lugares secos, buscando reposo: y no hallandolo.

44 אז תאמר אשוב אל ביתי אשר יצאתי משם ובוא תמצאהו מורק מטהר ביעים ומפאר:

Entonces dize, Boluermehé à mi casa, de donde sali. Y quando viene, hallala desocupada, barrida, y adornada:

45 אז תלך ותקח אתו שבע רוחות אחרות רעות ממנה ותבואנה וישבו שם ויהיו אחרוני האדם ההוא רעים מן הראשונים וכן יהיה לדור זה הרע:

Entonces vá, y toma consigo otros siete espiritus peores que el, y entrados moran alli: y son peores las postrimerias del tal hombre que sus primerias. Ansi tambien acontecerá à esta generacion mala

ιβ'.

40. Ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας· οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

Car comme Ionas fut au ventre de la baleine trois iours & trois nuicts, ainsi sera le fils de l'homme dedans la terre trois iours & trois nuicts.

41. Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ. καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.

Ceux de Niniue se leueront au iugement auec ceste nation, & la condamneront, pourtant qu'ils se sont amendés à la predication de Ionas: & voici il y à ici plus que Ionas.

42. Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτήν. ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶντος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶντος ὧδε.

La roine de Midi se leuera au iugement auec ceste nation, & la condamnera, pourtant qu'elle vint du bout de la terre pour ouir la sapience de Salomon: & voici, il y à ici plus que Salomon.

43. Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει.

Or quand l'esprit immonde est sorti d'vn homme, il va par les lieux secs, cerchant repos, & n'en trouue point.

44. Τότε λέγει, ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον, καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.

Alors il dit, Ie retournerai en ma maison dont ie suis sorti: & quand il est venu, il la trouua vuide, baliee & paree.

45. Τότε πορεύεται, καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ. καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

Adonc il s'en va, & prend auec soi sept autres esprits pires que soi, lesquels estans entrés, habitent là: & la fin de cest homme-la est pire que le commencement: ainsi adujendra-il aussi à ceste peruerse nation.

CAP. XII.

40. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: ſic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.

For as Jonas was three dayes / & three nightes in the whales bellie: ſo ſhall the Sonne of man be three dayes and three nights in the heart of the earth.

41. Viri Ninivitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ: & ecce plus quam Ionas hîc.

The men of Nineue ſhall riſe in iudgement with this generation / and cōdemne it: for they repented at the preaching of Jonas: and behold / a greater then Jonas is here.

42. Regina auſtri ſurget in iudicio cum generatione iſta, & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ecce plus quam Salomon hîc.

The Queene of the South ſhall riſe in iudgement with his generation / and ſhall condemne it: for ſhee came from the vtmoſt partes of the earth to heare the wiſedome of Solomon: and beholde / a greater then Solomon is here.

43. Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida quærens requiem, & non invenit.

Now when the vncleane ſpirit is gone out of a man / he walketh throughout drie places / ſeeking reſt / and findeth none.

44. Tunc dicit, Revertar in domum meam unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam.

Then he ſayth / I will retourne into mine houſe / from whence I came: and when he is come / he findeth it emptie / ſwept and garniſhed.

45. Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: & fiunt noviſſima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic peſſimæ.

Then he goeth / and taketh vnto him ſeuen other ſpirites worſe then him ſelfe / and they enter in / and dwell there: and the ende of that man is worſe then the beginning. Euen ſo ſhall it be with this wicked generation.

Das XII. Capitel.

40. Denn gleich wie Jonas war drey Tage / vnd drey nacht in des Walfiſches bauch / alſo wirdt des Menſchen Son drey tage vnd drey nacht mitten inn der Erden ſein.

Thi at lige ſom Jonas vaar tre dage oc tre netter i Hualfiſkens bug / Saa ſkal Menniſkens Søn vere tre dage oc tre netter mit i Jorden.

41. Die Leute von Ninive werden aufftretten am Jünſten gerichte / mit diſem Geſchlechte / vnnd werden es verdammen / den ſie theten buſſe nach der predigt Jonas / vnd ſiehe / hie iſt mehr denn Jonas.

De Folcke aff Niniue ſkulle opſtaa paa den yderſte Dom / met denne Slect / oc ſkulle fordømme hende / Thi de bedrede dem effter Jone predicken / Oc ſee / her er mere ende Jonas.

42. Die Königin von Mittag wirdt aufftretten am jüngſten Gericht mit dieſem Geſchlecht / vnnd wirdt es verdammen / denn ſie kam vom Ende der Erden / Salomonis weißheit zu hören / vnnd ſihe hie iſt mehr denn Salomon.

Dronningen aff ſynden ſkal opſtaa / paa den yderſte Dom / met denne Slect / oc ſkal fordømme hende / Thi hun kom aff iordens ende / at høre Salomonis Viſdom. Oc ſee / Her er mere end Salomon

43. Wenn der vnſauber geiſt von dem Menſchen außgefaren iſt / ſo durchwandelt er dürre Städte / ſuchet ruhe vnd findet ſie nicht.

Naar den vrene Aand er vdfaren aff Menniſken / da vandrer hand gennem tørre Stæder / søger huile / oc finder hende icke.

44. Da ſpricht er denn: Jch will wider vmbkeren inn mein Hauß / darauß ich gegangen bin. Vnd wenn er kompt / ſo findet ers müſſig / gekeret vnnd geſchmückt.

Saa ſiger hand da / Jeg vil vende om igen til mit Huſ / ſom ieg gick vdaff. Oc naar hand kommer / da finder hand det ledigt / feyet oc prydet.

45. So gehet er hin / vnnd nimbt zu ſich ſiben andere geiſter / die erger ſind den er ſelbs / vnnd wen ſie hinein kommen / wonen ſie allda / vnd wird mit dem ſelbigen menſchen hernach erger / denn es vorhin war. Alſo wirdts auch dieſem argen geſchlecht gehen.

Saa gaar hand hen / oc tager ſiu andre Aander til ſig / ſom ere verre / end hand er ſelff. Oc naar ſom de komme der ind / da bo de der / Oc det bliffuer ſiden verre met det ſamme Menniſke / end det vaar førre. Saa ſkal det oc gaa denne onde Slect.

Kapitola XII.

40. Neb yakož byl Jonáš w břiſſe Welryba tři dni a tři nocy / tak bude Syn Cžlowěka w Srdcy Země / tři dni a tři nocy.

Abowiem tako był Jonaſz w brzuchu Wieloryba trzy dni y trzy nocy / takže będzie Syn człowieczy w ſercu ziemie thrzy dni y thrzy nocy.

41. Mužij Ninywitſſtij ſtanau na ſaudě s Pokolenijm tijmto / a potupij ge / nebo pokánij činili k kázanij Jonáſſowu / A hle wijce nežli Jonáš tuto.

Mężowie z Niniwe powſtháną w ſąd z thym narodem / y oſądzą gi iż oni vpámietáli ſię ná przepowiedánie Jonaſzowe / A oto wiecey ieſt ná tym mieyſcu niż Jonaſz.

42. Králowna od Poledne / powſtane na ſaudě s pokolenijm tijmto / a potupij ge: neb přigela od Končin země / aby ſlyſſela maudroſt Salomunowu / ale hle wjce nežli Salomun tuto.

Krolowa z południá powſtháne w ſąd z tym narodem / y oſądzi gi przeto iż oná przyſzła z gránic ziemie / áby ſłucháłá mądrości Salomonowey / á oto wiecey ieſt ná thym mieyſcu niż Salomon.

43. Když pak nečiſtý duch wyjde od člowěka / chodij po mijſtech ſuchých hledage odpočinutij a nenalézá.

A gdy nieczyſthy duch wynidzie od człowieká / przechodzi ſię po mieyſcách gdzie wod niemaſz / ſzukáiąc odpoczynienia / á iż go nie náyduie.

44. Tehdy dij: Nawrátijm ſe do domu mého odkud gſem wyſſel. A přigda nalezne gey prázdný / chwoſſtiſſti wyčiſſtěný a okráſſlený.

Tedy mowi / Wrocę ſię do domu mego z kądem wyſzedł / A przyſzedſzy nayduie gi prożnuiący y vmieciony / y ochędożony.

45. Tehdy gde a přijgme k ſobě giných ſedm duchůw horſſých ſebe / a wegdauce přebýwagij tam: Y býwagij poſlednij wěcy člowěka toho horſſý nežli prwnij. Tak bude y tomuto pokolenij nayhorſſýmu.

Thedy idzie / y bierze z ſoba ſiedmi inſzych duchow gorſzych niż ſam ieſt / y wſzedſzy / mieſzkáią tam / á koniec onego człowieká ſtawa ſię gorſzy niż poczatek / Tákże ſię ſtánie y temu národowi złemu.

יב

46 כד הו דין ממלל לכנשא אתו אמה ואחוהי קימין לבר ובעין דנמללון עמה:

Mentre ch'egli parlaua ancor à le turbe, ecco sua madre e i suoi fratelli stauano di fuore, cercando di parlargli.

47 אמר לה דין אנש הא אמך ואחיך קימין לבר ובעין דנמללון עמך:

Et vno gli disse, Ecco che tua madre, e i tuoi fratelli son qua fuore, che cercano di parlarti.

48 הו דין ענא ואמר למן דאמר לה מן הי אמי ומן אנון אחי:

Egli rispondendo, disse à colui che gli haueua detto questo, Chi è mia madre e chi sono i miei fratelli.

49 ופשט אידה לות תלמידוהי ואמר הא אמי והא אחי:

E distendendo la mano sua sopra i suoi discepoli disse, Ecco qui mia madre e i miei fratelli.

50 כל נש דין דעבד צבינה דאבי דבשמיא הויו אחי וחתי ואמי:

Imperoche chiunque fara la volonta del Padre mio che è ne cieli, esso è mio fratello, e sorella, e madre.

יג

1 בהו דין יומא נפק ישוע מן ביתא ויתב על יד ימא:

In quel giorno essendo vscito IESV di casa, si pose a sedere lungo il mare.

2 ואתכנשו לותה כנשא סגיאא איך דיסק יתב לה באלפא וכלה כנשא קאם הוא על ספר ימא:

Doue si raccolsero à lui molte turbe, in tal modo ch'egli se ni entrò in vna naue, e posesi à sedere: e tutta la moltitudine staua insu'l lito.

יב

46 ועודנו מדבר אל־העם והנה אמו ואחיו עמדו בחוץ מבקשים לדבר עמו:

Y estando el aun hablando à las compannas, heaqui su madre y sus hermanos estauan fuera, que le querian hablar.

47 ויאמר אליו אחד מהאנשים הנה אמך ואחיך עמדו בחוץ ויבקשו לדבר אליך:

Y dixole vno, Heaqui tu madre y tus hermanos estan fuera, que te quieren hablar.

48 ויען ויאמר לאומר לו מי־ישו אמי ומי אחי:

Y respondiendo el al que le dizia esto, dixo, Quien es mi madre, y quien son mis hermanos?

49 ויט את־ידו על־תלמידיו לאמר הנכם אמי ואחי:

Y estendiendo su mano hazia sus discipulos, dixo, Heaqui mi madre y mis hermanos.

50 כי־כל־אשר יעשה את־רצון אבי אשר בשמים הוא ישו אחי ואחותי ואמי:

Porque todo aquel que hiziere la volnntad de mi Padre, que està en los cielos, esse es mi hermano, y hermana, y madre.

יג

1 וביום ההוא יצא ישוע מהבית וישב על־שפת הים:

Y aquel dia, saliendo Iesus de casa, sentóse junto à la mar:

2 ויקהלו אליו עם רב כן אשר ישו לו לעלות אל־הספינה ולשבת וכל־העם על־שפת הים עמדו:

Y allegaronse à el muchas compannas; y entrandose el en vn nauio, sentóse, y toda la companna estaua à la ribera.

ιβ´.

46. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι.

Et comme il parloit encores aux troupes voici sa mere & ses freres estoyent dehors, cerchans de parler à lui.

47. Εἶπε δέ τις αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασι, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.

Et quelcun lui dit, Voila, ta mere & tes freres sont dehors cerchans de parler à toi.

48. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου; καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;

Mais lui respondant dit à celui qui lui auoit dit cela, Qui est ma mere, & qui sont mes freres?

49. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν· ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου.

Et estendant sa main sur ses disciples, il dit, Voici ma mere & mes freres.

50. Ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς, καὶ ἀδελφή, καὶ μήτηρ ἐστίν.

Car quiconque fera la volonté de mon Pere qui est ès ceux, icelui est mon frere, & ma sœur, & ma mere.

ΚΕΦΑΛ. ιγ´.

Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν.

Ce mesme iour, Iesus estant parti de la maison, s'assit aupres de la mer.

2. Καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοὶ, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει.

Et grandes troupes s'amsemblerent vers lui, tellement qu'il monta en vne nasselle, & s'assit, & toute la multitude se tenoit sur la riue.

CAP. XII.

46. Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres stabant foris, quærentes loqui ei.

While he yet spake to the multitude, behold, his mother, and his brethrẽ stood without, desiring to speake with him.

47. Dixit autem ei quidam, Ecce mater tua & fratres tui foris stant quærentes te.

Then one said unto him, Beholde, thy mother and thy brethren stande without, desiring to speake with thee.

48. At ipse respondens dicenti sibi, ait, Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei?

But he answered, and sayde to him that tolde him, Who is my mother? and who are my brethren?

49. Et extendens manum in discipulos suos, dixit, Ecce mater mea & fratres mei.

And he stretched fort his hande toward his disciples, and sayde, Beholde my mother and my brethren.

50. Quicunque enim fecerit voluntatem patris mei qui in cælis est: ipse meus frater & soror, & mater est.

For whosoeuer shall doe my fathers will which is in heauen, the same is my brother and sister and mother.

CAP. XIII.

IN illo die exiens Iesus de domo, sedebat secus mare.

The same daye went Jesus out of the house, and sate by the sea side.

2. Et congregatæ sunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam ascendens sederet: & omnis turba stabat in littore.

And great multitudes resorted unto him, so that he went into a shippe, and sate downe: and the whole multitude stoode on the shore.

Das XII. Capitel.

46. Da er noch also zu dem Volck redet, Sihe, da stunden seine Mutter vnnd seine Brüder draussen, die wolten mit jhm reden.

Som hand end nu saa talede til Folcket, See, da stode hans Moder oc hans Brødre vden faare, oc vilde tale met hannem.

47. Da sprach einer zu jm: Sihe, deine Mutter vñ deine Brüder stehen draussen, vnd wollen mit dir reden.

Da sagde der en til hannem, See, Din Moder oc dine Brødre staa vden faare, oc ville tale met dig.

48. Er antwortet aber, vnd sprach zu dem, der es jhm ansaget: Wer ist meine Mutter? vnnd wer sind meine Brüder?

Hand suarede, oc sagde til den, som gaff hannem det tilkende, Huo er min Moder? oc huilcke ere mine Brødre?

49. Vnd recket seine hand auß über seine Jünger, vnd sprach: Sihe da, das ist mein Mutter vnnd meine Brüder.

Oc hand racte haanden vd offuer sine Disciple, oc sagde, See der, det er min Moder oc mine Brødre.

50. Denn wer den willen thut meines Vaters im Himel, derselbige ist mein Bruder, Schwester vnnd Mutter.

Thi huo som gør min Faders vilie i Himmelen, den samme er min Broder, Søster oc Moder.

Das XIII. Capitel.

An demselbigen tage gieng Jesus auß dem Hause, vnd satzte sich an das Meer.

DEn samme dag gick Jhesus aff Husit, oc sette sig hoss Haffuet.

2. Vnd es versamlete sich vil Volcks zu jhm, also, daß er inn das Schiff trat, vnd saß, vnd alles volck stund am Vfer.

Oc der forsamledis meget Folck til hannem, saa at hand gick i Skibet, oc sad, Oc alt Folcket stod paa bredden.

Kapitola XII.

46. A když on gesstě mluwil k Zástupuom, Ay hle Matka geho a Bratřij stáli wně, žádagijce s njm mluwiti.

A gdy on ieszcze mowił do wielkiego zgromadzenia ludu, oto matka y brácia iego sthali ná dworze chcac z nim mowić.

47. Y řekl gemu geden: Hle Matka twá y Bratřij twogi stogij wně, chtijce s tebau mluwiti.

Y rzekł mu niektory, Oto matka twoia, y brácia thwoi ná dworze stoia chcac ku tobie mowić.

48. A on odpowijdage tomu kterýž gemu powěděl, řekl: Která gest Matka má a kteřij gsau Bratřij mogi.

A on odpowiedaiac, rzekł temu kthory mu to był powiedział, Ktoraż iest matka moiá? y ktorzy sa brácia moi?

49. A wztáhw ruku swau na Včedlnjky swé, y řekl: Hle tot Matka má y Bratřij mogi.

Y ściagnawszy reke swa ná vcznie swoie, rzekł, Oto matka moiá y brácia moi.

50. Neb kdožkoli činij wuoli Otce mého kterýž gest w Nebesých, tent gest Bratr muog y Sestra y Matka má.

Abowiem kthobykolwiek vczynił wola oycá mojego ktory iest ná niebie, tenci iest bráthem moim, y śiostra, y matka.

Kapitola XIII.

WTen den, wyssed Gežijss z domu, seděl podlé Moře.

ONego dniá wyszedszy Jezus z domu, śiedział nad morzem.

2. Y sessli se k němu Zástupowé mnozý, tak že wstaupiw na Lodičku seděl, a wesskeren Zástup stál na břehu:

Rzebrálo sie do nie° wielkie zgromádzenie ludu, tak iż on wszedszy w lodz śiedział, á wszytko zgromádzenie ludu na brzegu stało.

יג

3 וסגי ממלל הוא עמהון בפלאתא ואמר הא נפק זרועא למזרע ׃

E disse loro molte cose per similitudini dicendo, Ecco, vn seminatore vsci à seminare.

4 וכד זרע אית דנפל על יד אורחא ואתא פרחתא ואכלתה ׃

E mentre ch'egli seminaua alcuni semi caddero lungo la via: e vennero gli vccelli del cielo, e mangioronli.

5 ואחרנא נפל על שועא איכא דלית הוא מדרא סגיאא ובר שעתה שוח מטול דלית הוא עומקא דארעא ׃

Altri ne caddero in luoghi sassosi, doue non haueuano molta terra: & incontinente nacquero, percioche non haueuano profondita di terreno.

6 כד דנח דין שמשא חם ומטול דלית הוא לה עקרא יבש ׃

Poi leuato che si fu il sole, si scaldorono: e perche non haueuan radice, si seccorono.

7 ואחרנא נפל בית כובא וסלקו כובא וחנקוהי ׃

Altri ne caddero fra le spine, e le spine vsciron su e soffocorongli.

8 ואחרנא נפל בארעא טבתא ויהב פארא אית דמאא ואית דשתין ואית דתלתין ׃

Altri caddero ne la buona terra, e renderon frutto: l'vno cento, l'altro sessanta, e l'altro trenta.

9 מן דאית לה אדנא דנשמע ישמע ׃

Chi ha orecchie da vdire, oda.

10 וקרבו תלמידוהי וא ואמרין לה למנא ב בפלאתא ממלל אנת עמהון ׃

E i discepoli essendosi accostati, li dissero, Perche parli tu loro per similitudini?

יג

3 וידבר אליהם הרבה במשלים לאמר הנה יצא הזרע לזרוע זרעו ׃

Y habloles muchas cosas por parabolas, diziendo, Heaqui el que sembraua, salió à sembrar.

4 ובזרעו אחד נפל על־הדרך ויבוא עוף השמים ויאכל אותם ׃

Y sembrando, parte de la simiente cayó junto al camino: y vinieron las aues, y comieronla.

5 ואחר נפל על־הסלע אשר שם לא היה ארץ רבה ומיד יצמח כי לא היה לו עמק הארץ ׃

Y parte cayó en pedregales, donde no tenia mucha tierra, y nació luego, porque no tenia tierra profunda:

6 וכאשר זרחה השמש חרב וכי לא היה לו שרש יבש ׃

Mas en saliendo el Sol, se quemó, y secóse: porque no tenia rayz.

7 ואחר נפל בקוצים ויעלו הקוצים ויחנקוהו ׃

Y parte cayó en espinas: y las espinas crecieron, y ahogaronla.

8 ואחר נפל בארץ טובה ויתן פריו זה מאה וזה ששים וזה שלושים ׃

Y parte cayó en buena tierra, y dió fruto, vno de à ciento, y otro de à sesenta, y otro de à treynta.

9 אשר יש לו אזנים לשמוע ישמע ׃

Quien tiene oydos para oyr, oyga.

10 ויקרבו אליו התלמידים ויאמרו לו למה במשלים תדבר אליהם ׃

Entonces llegandose los Discipulos, dixeronle: Porque les hablas por parabolas?

ιγ´.

3. Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς, λέγων· Ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν.

Adonc il leur dit plusieurs choses par similitudes, disant, Voici, vn semeur est sorti pour semer.

4. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτά.

Et comme il semoit, vne partie de la semence cheut aupres du chemin, & les oiseaux vindrent, & la mangerent toute.

5. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλὴν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς.

Et l'autre partie cheut ès lieux pierreux, où elle n'auoit guere de terre, & soudain se leua, pource qu'elle n'entroit pas profondement en terre.

6. Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

Et le soleil estant leué, elle fut hauie: & pource qu'elle n'auoit nulle racine, elle se secha.

7. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά.

Et l'autre partie cheut entre les espines. Et les espines monterẽt, & l'estoufferent.

8. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.

Et l'autre partie cheut en bonne terre, & rendit fruict, vn grain cent pour vn, l'autre soixante pour vn, & l'autre trente pour vn.

9. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Qui à oreilles pour ouïr, oye.

10. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ· Διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;

Adonc les disciples s'approchans lui dirent, Pourquoi parles-tu à eux par similitudes?

CAP. XIII.

3. Et locutus eſt eis multa in parabolis, dicens, Ecce, exiit qui ſeminat, ſeminare:

Then he ſpake many thinges to them in parables / ſaying / Beholde / a ſower went forth to ſowe.

4. Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea.

And as he ſowed / ſome fell by the wayes ſide / and the foules came and deuoured them vp.

5. Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non habebāt terram multam: & continuò exorta ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.

And ſome fell vpon ſtonie ground / where they had not much earth / and anon they ſprong vp/becauſe they had no depth of earth.

6. Sole autem orto æſtuaverunt: & quia non habebant radicem, aruerunt.

And when the ſunne roſe vp / they were parched / and for lacke of rooting withered away.

7. Alia autem ceciderunt in ſpinas: & creverunt ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.

And ſome fel among thornes / & the thornes ſprong vp/and choked them.

8. Alia autem ceciderunt in terram bonam: & dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud triceſimum.

Some agayne fell in good grounde/ and brought forth fruite / one corne an hundreth folde/ſome ſixtie folde/and another thirtie folde.

9. Qui habet aures audiendi, audiat.

Hee that hath eares to heare / let him heare.

10. Et accedentes diſcipuli dixerunt ei, Quare in parabolis loqueris eis?

Then the diſciples came/and ſayde to him/ Why ſpeakeſt thou to them in parables?

Das XIII. Capitel.

3. Vnd er redet zu jhnen mancherley / durch Gleichniſſe / vnnd ſprach: Sihe / es gieng ein Seeman auß zu ſeen.

Oc hand talede til dem i mange maade ved Lignelſer / oc ſagde / See / der gick en Sæmand vd at ſaa.

4. Vnd in dem er ſeet / fiel etlichs an den Weg / da kamen die Vogel vnnd fraſſens auff.

Oc i det hand ſaade / falt noget hoſſ Veyen / Oc FuleKomme oc ode det op.

5. Etlichs fiel in das Steinichte / da es nicht viel Erden hatte / vnnd gieng bald auff / darum / daß es nicht tieffe Erden hatte.

Noget falt paa ſtengrud / der ſom det haffde icke megen Jord / oc voxte ſnart op / fordi at det haffde icke dyb yord.

6. Als aber die Sonne auffgieng / verwelcket es / vnnd dieweil es nicht Wurtzel hatte / ward es dürre.

Men der Solen gick op / viſnede det / oc for det haffde icke Roed / bleff det tiurt.

7. Etlichs fiel vnter die Dörnen / vnd die Dörnen wuchſen auff / vnd erſtickten s.

Noget falt blant Torne / oc tornene voxte op / oc qualde det.

8. Etlichs fiel auff ein gut Land / vnd trug Früchte / etlichs hundertfeltig / etlichs ſechtzigfeltig / etlichs dreiſſigfeltig.

Noget falt i god Jord / oc bar fruct / Noget hundrede folt / noget tryſindstiue folt / noget trediue folt

9. Wer Ohren hat zu hören / der höre.

Huo ſom haffuer Øren at høre met / hand høre.

10. Vnd die Jünger tratten zu jm / vnd ſprachen: Warumb redeſt du zu jhnen durch gleichniſſe?

Oc Diſciplene ginge til hannem / oc ſagde / Hui taler du til dem ved Lignilſer?

Kapitola XIII.

3. Y mluwil gim mnohé wěcy w podobenſtwijch / řka: Hle wyſſel ten kteryž rozſýwá / aby rozſýwal Semeno ſwé.

Y mowił do nich wiele przez podobieńſtwá / rzekac / Oto niektory roz / śiewcá wyſzedł ku śianiu.

4. A když rozſýwal / některá padla podlé Ceſty / a přiletěli Ptácy y ozobali ge.

A gdy on ſiał / niektore ziárná pádly przy drodze / y przybiegli ptacy á po žárli ie.

5. Gjná pak padla na mjſta ſkalnatá / kdežto neměla mnoho země: a rychle wzeſſla / proto / že neměla hlubokoſti země.

Drugie záſie pádly ná mieyſcá opoczyſte / gdzie ziemie nie wiele miály / y wnet weſzly / dla tego że nie miały głebokośći ziemie.

6. A když Slunce wzeſſlo / vwadla / a že neměla kořene / vſchla.

A gdy ſłońce weſzło / wygorzáły / á dla thego iż nie miały korzenia / vſchły.

7. Giná pak padla w trnij: y wzroſtlo trnij / a vduſylo ge.

Drugie tež pádly w ćiernie / á ćiernie zroſło ku gorze / y zaduśiło ie.

8. A giná padla w zemi dobrau: y dala vžitek / některé Stý / některé Ssedeſátý / a giné Třidcátý.

Drugie záśie pádly ná ziemie dobra / y daly owoc / iedno tyle ſto kroć / drugie tylo ſześćdziesiat kroć / á drugie záś tyle trzydzieśći kroć.

9. Kdo má vſſy k ſlyſſenij / ſlyſs.

Kto ma vszy ku ſłuchániu / niechay ſłucha.

10. Tehdy přiſtaupiwſſe Včedlnijcy / řekli gemu: Proč w podobenſtwijch mluwijs gim?

Thedy przyſtapiwſzy vczniowie / rzekli mu / Dla czego im przez podobieńſtwa mowiſz?

יג | יג | ιγ΄.

11 הו דין ענא ואמר להון דלכון הו יהיב למדע ארזא דמלכותא דשמיא להנון דין לא יהיב׃

Et egli rispondendo, disse loro, Percioche à voi è dato di conoscere i segreti del regno de cieli: ma à loro non è dato.

11 ויען ויאמר להם כי לכם נתן להבין סודות מלכות השמים ולאלה לא נתן׃

Y el respondiendo, dixoles, Porque à vosotros es concedido saber los mysterios del Reyno de los cielos: mas à ellos no es concedido.

11. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.

Il respondit, & leur dit, Pourtant qu'il vous est donné de cognoistre les secrets du royaume des cieux, mais il ne leur est point donné.

12 למן גיר דאית לה יתיהב לה ויתיתר לה ולמן דלית לה ואף הו דאית לה ישתקל מנה׃

Imperoche à ciascuno che ha, gli sara dato, & abondara, ma à chi non ha, gli sara tolto ancor quello ch'egli ha.

12 כי כל אשר יש לו גם ינתן לו לשפעה ואשר אין לו דבר גם את אשר לו ילקח ממנו׃

Porque qualquiera que tiene, serle ha dado, y tendra mas: mas el que no tiene, aun lo que tiene le será quitado.

12. Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Car à celui qui a, il lui sera donné, & il en aura tant plus: mais à celui qui n'a rien, mesmes ce qu'il à lui sera osté.

13 מטול הנא בפלאתא ממלל אנא עמהון מטול דחזין ולא חזין ושמעין ולא שמעין ולא מסתכלין׃

Per questa cagione parlo io loro per similitudini: percioche vedendo non veggono, e udendo non odeno, ne intendeno.

13 על כן במשלים מדבר אנכי להם אף כי רואים אינם רואים ושומעים לא ישמעו ולא יבינו׃

Por esso les hablo por parabolas; porque viendo no veen, y oyendo no oyen, ni entendien.

13. Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνιοῦσι.

Pour ceste cause parle ie à eux, par similitudes: pource qu'en voyant, ils ne voyent point: en oyant, ils n'oyent & n'entendent point.

14 ושלמא בהון נביותה דאשעיא דאמר דשמעא תשמעון ולא תסתכלון ומחזא תחזון ולא תדעון׃

E cosi s'adempie in essi la profetia d'Esaia, qual dice, Udendo udirete, e non intenderete: e riguardando riguardarete, e non vedrete.

14 להמלאת בהם הנבואה ישעיהו האמרת שמעו שמוע ואל תבינו וראו ראו ואל תדעו׃

Demanera que se cumple en ellos la prophecia de Isaias, que dize, De oydo oy reys, y no entendereys, y viendo vereys, y no mirareys.

14. Καὶ ἀναπληροῦται ἐπ' αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἠσαΐου ἡ λέγουσα· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

Ainsi est accomplie en eux la prophetie d'Esaie, laquelle dit, En oyant vous orrez, & n'entendrez point: & en voyant vous verrez, & n'apperceurez point.

15 אתעבי לה גיר לבה דעמא הנא ובאדניהון יקיראית שמעין ולעיניהון עמצו דלא נחזון בעיניהון ונשמעון באדניהון ונסתכלון בלבהון ונתפנון ואסא אנון׃

Percioche il cuor di questo popolo è ingrassato: & hanno grauemente udito con l'orecchie, & hanno chiusi gli occhij loro, per non veder con gli occhij, & udir con l'orecchie, & intender col cuore, e conuertirsi, e cosi io gli risani.

15 כי השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבינו ושב ורפא לו׃

Porque el coraçon deste pueblo està engrossado, y de los oydos oyen pesadamente, y de sus ojos guinnam: porque no vean de los ojos, y oygan de los oydos, y del coraçon entiendan, y se conuiertan, y yo los sane.

15. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

Car le cœur de ce peuple est engraissé, & ont ouï dur de leurs oreilles, & ont cligné de leurs yeux: afin qu'ils n'apperçoiuēt des yeux, & n'oyēt des oreilles, & n'entendent du cœur, & ne se conuertissent. & que ie ne les gueriſſe.

16 דילכון דין טוביהון לעיניכון דחזין ולאדניכון דשמעין׃

Ma beati sono i vostri occhij, perche veggono: e le vostre orecchie, perche odeno.

16 ואשרי עיניכם כי ראו ואזניכם כי שמעו׃

Mas bienauenturados vuestros ojos, porque veen: y vuestros oydos, porque oyen.

16. Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουσι· καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούει.

Or sont vos yeux bien-heurex, car ils apperçoiuent: & vos oreilles, car elles oyent.

CAP. XIII.

11. Qui respondens, ait illis, Quia vobis datū est nosse mysteria regni cælorum illis autem non est datum.

And he answered and sayde vnto them/ Because it is giuen vnto you/ to knowe the secretes of the kingdome of heauen; but to them it is not giuen.

12. Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.

For whosoeuer hath/ to him shall be giuen/ and he shal haue abundance: but whosoeuer hath not/ from him shall bee taken away/ euen that he hath.

13. Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.

Therefore speake I to them in parables/ because they seeing/ do not see: and hearing/ they heare not/ neither vnderstand.

14. Et adimpletur in eis prophetia Isaiæ dicens, Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.

So in them is fulfilled the prophesie of Esaias/ which prophesie saith/ By hearing/ ye shall heare/ and shal not vnderstand/ and seeing ye shall see/ and shall not perceiue.

15 Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt: nequando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos.

For this peoples heart is wared fatte/ and their eares are dull of hearing/ & with theyr eyes they haue winked/ least they should see with their eyes/ and heare with theyr eares/ and should vnderstande with theyr heartes/ and shoulde returne/ that I might heale them.

16. Vestri autem beati oculi quia vident, & aures vestræ quia audiunt.

But blessed are your eyes/ for they see: and your eares/ for they heare.

Das XIII. Capitel.

11. Er antwortet vnd sprach: Euch ists gegeben/ daß jhr das Geheimniß deß Himmelreichs vernemet/ disen aber ists nicht gegeben.

Hand suarede/ oc sagde/ det er eder giffuit/ at mercke Himmerigis Hemmelighed/ Men disse er det icke giffuit.

12. Denn wer da hat/ dem wirdt gegeben/ daß er die fülle habe/ Wer aber nicht hat/ von dem wirdt auch genommen/ das er hat.

Thi huo som haffuer/ hannem skal giffuis/ at hand skal haffue nock/ Men huo som icke haffuer/ Hannem skal oc tagis fra/ det hand haffuer.

13. Darumb rede ich zu jhnen durch gleichnisse/ denn mit sehenden Augen sehen sie nicht/ vnd mit hörenden Ohren hören sie nicht/ denn sie verstehens nicht.

Der foretaler ieg til dem ved Lignilser/ Thi de see icke/ met seendis Oyen/ oc høre icke met hørendis Oern/ thi der forstaa de icke.

14. Vnd über jhnen wirdt die weissagung Esaie erfüllet/ die da sagt: Mit den Ohren werdet jr hören/ vnd werdet es nicht verstehen/ vnd mit sehenden augen werdet jhr sehen/ vnd werdets nicht vernemen.

Oc i dem skal Esaie spaadom fuldkommis/ som siger/ I skulle høre met Oerne/ oc skulle det icke forstaa/ oc met seendis øyen skulle i see/ oc skulle det icke mercke.

15. Denn dises Volcks hertz ist verstockt/ vnd jhre Ohren hören übel/ vnd jre augen schlummern/ auff daß sie nicht dermal eins mit den augen sehen/ vnnd mit den Ohren hören/ vnd mit dem Hertzen verstehen/ vnd sich bekehren/ daß ich jhnen hülffe.

Thi dette Folckis Hierte er forherdet/ oc deris øern høre ilde/ oc deris øyen blunde/ At de skulle icke see en gong met deris øyen/ Oc høre met øerne/ oc forstaa met Hiertet/ oc omuende dem/ at ieg motte hielpe dem.

16. Aber selig sind eure Augen/ daß sie sehen/ vnnd eure Ohren/ daß sie hören.

Men salige ere eders Oyen/ at de see/ oc eders øern/ at de høre.

Kapitola XIII.

11. A on odpowěděw/ řekl gim: Neb wám dáno gest znáti tagemstwij králowstwij Božijho/ ale gim nenij dáno.

A on odpowiedáiac/ rzekł im/ Przeto iż wam dano iest wiedzieć táiemnice Krolestwá niebieskiego/ á onym nie iest dano.

12. Kdož zagisté má/ bude gemu dáno/ a bude hogněgij mijti: ale kdo nemá/ y to což má/ bude od něho odňato.

Abowiem ktokolwiek ma bedzie mu dano/ y sthánie sie obfitym/ á ktokolwiek nie ma/ y to co ma/ bedzie wzięto od niego.

13. Protož w podobenstwjch mluwjm gim: neb widauce newidij/ a slyssýce neslyssý/ ani rozumegij:

Dla tegoć im przez podobieństwá mowie/ iż widząc nie widzą/ y słysząc nie słyszą/ á ni rozumieią.

14. Aby se naplnilo na nich Proroctwij Izayásse/ řkaucýho: Vssyma slysseti budete/ a nebudete rozuměti: a widauce vzřijte/ a ne budete widěti.

A przeto wypełnia sie w nich proroctwo Ezáiaszowe/ ktore mowi/ Słyszeniem słucháć bedziecie/ á nie zrozumiecie/ y widząc widzieć bedziecie/ á nie obaczycie.

15. Neb gest zhrublo srdce Lidu tohoto/ a vssyma těžce slysseli/ a oči swé zawřeli: aby nikdý očima newiděli/ a vssyma neslysseli/ a srdcem nesrozuměli/ a neobratili se/ abych gich neuzdrawil.

Abowiem rosthyło serce ludu tego/ á vszymá ciężko słyszeli/ y oczymá swemi mrugali/ żeby kiedy oczymá nie ogladáli/ y vszymá nie słyszeli/ á sercem nie zrozumieli/ y nie náwrocili sie/ á ia ich nie vzdrowił.

16. Ale wasse oči blaho slawené gsau/ nebo widij: y vssy wasse/ nebo slyssij.

Ale oczy wásze szczęśliwe są iż widzą/ y vszy wásze iże słyszą.

יג | יג | ιγ'.

17 אמין גיר אמר אנא לכון דסגיאא נביא וזדיקא אתרגרגו דנחזון מדם דחזין אנתון ולא חזו ולמשמע מדם דשמעין אנתון ולא שמעו׃

Perche io vi dico in verità, che molti Profeti & huomini giusti hanno desiderato di veder le cose che vedete voi, e non l'hanno vedute: e udir le cose che udite voi, e non l'hanno udite.

17 אמן אני אומר לכם כי רבים נביאים וצדיקים חפצו לראות את־אשר אתם רואים ולא ראו ולשמוע אשר אתם שומעים ולא שמעו׃

Porque de cierto os digo, que muchos prophetas y justos dessearon ver loque vosotros veys; y no lo vieron: y oyr loque vosotros oys, y no lo oyeron.

17. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν· ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Car en verité ie vous di, que plusieurs Prophetes & iustes ont desiré de voir les choses que vous voyez, & ne les ont pas veuës: & ouïr les choses que vous oyez, & ne les ont pas ouïes.

18 אנתון דין שמעו מתלא דזרעא׃

Ascoltate dunque voi la similitudine del seminatore.

18 ואתם שמעו את־משל הזורע׃

Oyd pues vosotros la parabola del que siembra.

18. Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος.

Vous donc oyez la similitude du semeur.

19 כל דשמע מלתא דמלכותא ולא מסתכל בה אתא בישא וחטף מלתא דזריעא בלבה הנו הו דעל יד אורחא אזדרע׃

Chiunque ode la parola del regno, e non la intende, viene il maligno, e rapisce cio che era stato seminato nel suo cuore: questo è quello che fu seminato lungo la via.

19 כל־אשר שומע את־דבר מלכות ולא יבין בא השטן ויטרף את־אשר זרוע בלבבו זה הוא אשר נזרע על־הדרך׃

Oyendo qualquiera la Palabra del Reyno, y no entendiendo la, viene él Malo, y arrebata loque fue sembrado en su coraçon. Este es el que fue sembrado junto àl camino.

19. Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας, καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς, καὶ ἁρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς.

Toute personne à qui il aduient d'ouïr la parole du royaume, & qui ne l'entend point, le mauuais vient, & rauit ce qui est semé au cœur: c'est celui qui a receu la semence aupres du chemin.

20 הו דין דעל שועא אזדרע הנו הו דשמע מלתא ובר שעתה בחדותא מקבל לה׃

E quel che fu seminato ne luoghi sassosi, questo è colui che ode la parola, e subito la riceve con allegrezza.

20 ואשר נזרע על־הסלע זה הוא אשר שומע את־הדבר ומיד בשמחה יקח אותו׃

Y el que fue sembrado en pedregales, este es el que oye la palabra, y luego la recibe con gozo.

20. Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν.

Et celui qui à receu la semence ès lieux pierreux, c'est celui qui oit la parole, & incontinent la reçoit auec ioye.

21 לית לה דין עקרא בה אלא דזבנא הו ומא דהוא אולצנא או רדופיא מטול מלתא עגל מתכשל׃

E non ha radice in se stesso, ma è per poco tempo: talmente che sopravenendo qualche tribulatione ò persecutione per conto de la parola, incontinente si scandaliza.

21 ושרש לא היה בו כי־אם לשעה יעמד ובבוא הצרה או רדוף בעבור הדבר או פתאום יכשל׃

Mas no tiene rayz en si, antes es temporal: que venida la aflicion, ò la persecucion por la Palabra, luego se offende.

21. Οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι· γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται.

Mais il n'a point de racine en soi-mesme, pourtant n'est-il qu'à temps: tellement qu'oppression ou persecution aduenant pour la parole, il est incontinent scandalizé.

22 הו דין דבית כובא אזדרע הנו הו דשמע מלתא ורניא דעלמא הנא וטועיא דעותרא חנקין לה למלתא ודלא פארא הויא׃

Quello che fu seminato fra le spine, è colui che ode la parola: ma le cure di questo mondo, e lo suiamento de le richezze soffocano la parola, e cosi diuiene infruttuoso.

22 ואשר נזרע בקוצים זה הוא אשר שומע את־הדבר ודאגת העולם הזה ותועת ההמון יחנק את־הדבר ובלי פרי יהיה׃

Y el que fué sembrado en espinas, este es el que oye la Palabra: mas la congoxa deste siglo, y el enganno de las riquezas ahoga la Palabra, y hazese sin fruto.

22. Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.

Et celui qui à receu la semence entre les espines, c'est celui qui oit la parole de Dieu, mais le souci de ce monde, & la fallace des richesses estouffent la parole: & elle deuient infructueuse.

CAP. XIII.

17. Amen quippe dico vobis, quia multi prophetæ & iuſti cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.

For verely I ſay vnto you / that many Prophets / and rigtheous men haue deſired to ſee thoſe things which ye ſee / and haue not ſeene them / and to heare thoſe thinges which ye heare / and haue not heart them.

18. Vos ergo audite parabolam ſeminantis.

Heare ye therefore the parable of the ſower.

19. Omnis qui audit verbum regni & non intelligit, venit malus, & rapit quod ſeminatum eſt in corde eius: hic eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt.

Whenſoever a man heareth the woorde of the kingdome / and vnderſtandeth it not / the euill one commeth / and catcheth away that which was ſowne in his heart: and this is he which hath receiued the ſeede by the way ſide.

20. Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt: hic eſt qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud.

And hee that receyued ſeede in the ſtonie ground / is he which heareth the word / and incontinently with ioy receyueth it.

21. Non habet autem in ſe radicem, ſed eſt temporalis, facta autem tribulatione & perſecutione propter verbum, continuò ſcandalizatur.

Yet hath he no roote in him ſelfe / and dureth but a ſeaſon: for aſſoone as tribulation or perſecution commeth becauſe of the worde / by and by he is offended.

22. Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis; hic eſt qui verbum audit, & ſolicitudo ſeculi iſtius & fallacia divitiarum ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur.

And he that receyueth the ſeede among thornes / is he that heareth the worde: but the care of this worlde / and the deceytfulnes of riches chocke the worde / and hee is made vnfruitfull.

Das XIII. Capitel.

17. Warlich ich ſage euch: vil Propheten vnd Gerechten haben begert zu ſehen / das jhr ſehet / vnd habens nicht geſehen / vnnd zu hören / das jr höret / vnd habens nicht gehöret.

Sandeſige ſiger ieg eder / Mange Propheter oc Retferdige begerede at ſee / det i ſee / oc ſaae det icke / Oc at høre / det i høre / oc hørde det icke.

18. So höret nun jr diſe Gleichniß von dem Seeman.

Saa hører nu i denne Lignilſe om den Sæmand.

19. Wenn jemand das Wort von dem Reich höret / vnnd nicht verſtehet / ſo kombt der Arge / vnd reiſſet es hin / was da geſeet iſt in ſein hertz / vnd der iſts / der am wege geſeet iſt.

Naar nogen hører Ordet om Riget / oc forſtaar det icke / Da kommer den Onde / oc riſſuer bort / det ſom er ſaat i hans Hierte / Oc det er den / ſom er ſaat hoſſ Veyen.

20. Der aber auff das ſteinichte geſeet iſt / der iſts / Wenn jemand das Wort höret / vnd daſſelbige bald auffnimbt mit freuden.

Men det ſom er ſaat paa Stengrud / er den / Naar ſom nogen hører Ordet / Oc anammer det ſnart met glæde.

21. Aber er hat nicht wurtzeln in jm / ſondern er iſt wetterwendiſch / Wenn ſich trübſal vnnd verfolgung erhebt vmb des Worts willen / ſo ergert er ſich balde.

Oc hand haſſuer icke roed i ſig / Men hand bliffuer ved til en tid. Naar ſom modgang oc forfølgelſe begyndis for Ordens ſkyld / Da forarger hand ſig ſnart.

22. Der aber vnter die Dörnen geſeet iſt / der iſts / wenn jemand das Wort höret / vnd die ſorge diſer Welt / vnd betrug des Reichthumbs / erſtickt das Wort / vnd bringet nicht frucht.

Men det ſom er ſaat blant Torne / er den / Naar ſom nogen hører Ordet / Oc denne Verdens omhyggelighed / oc Rigdoms beſuigelſe / quel Ordet / oc gør icke fruct.

Kapitola XIII.

17. Neb zagiſtě prawijm wám / že mnozý Proroćy á Sprawedliwij žádali widěti co wy widijtě / a newiděli: a ſlyſſeti což wy ſlyſſýte / a neſlyſſeli.

Abowiem záprawdę wam powiedam / iżwiele Prorokow y ſpráwiedliwych ludzi / żadali widzieć rzeczy ktore widzicie / á nie widzieli / y ſłyſżeć rzeczy kthore ſłyſżycie / á nie ſłyſżeli.

18. Protož wy ſlyſſte podobenſtwij rozſewače.

Wy tedy ſłuchaycie podobieńſtwá onego rośiewce.

19. Každý kdož ſlyſſý Slowo Králowſtwij a nerozumij / přicházý Zlý y vchwacuge to což geſt wſáto w ſrdce geho: Toť geſt ten kterýž podlě ceſty wſát geſt.

Kiedykolwiek kto ſłyſży ſłowo o onym Krolestwie / á nierozumie / przychodzi on zły / y gwałtem bierze tho co ieſt wśiano wſercu iego / á tenci ieſt ktory przy drodze naśienie przyiał.

20. Ale kterýž na ſkalné zemi wſát geſt: Ten geſt kterýž ſlyſſý Slowo / a hned s radoſtij přigijmá ge.

A ten kthory ná opoczyſtych mieyſcách naśienie przyiał / tenci ieſt ktory ſłucha ſłowá y záráżem ie z radośćia przyimuie.

21. A nemá w ſobě kořene / ale geſt čaſný: a když přigde zarmaucenij a protiwenſtwij pro Slowo / y hned ſe pohorſſý.

Ale nie ma korzenia w ſobie / owſżem docześny ieſt / A gdy przyydźie vtrapienie abo prześládowánie dla ſłowá / wnet ſie gorſży.

22. Ale kdož geſt wſát mezy trnij / ten gť kterýž ſlyſſý Slowo Božij / než že pečowánij tohoto Swěta / a oklamánij Zbožij / vduſſuge Slowo / y býwá včiněno bez vžitku.

A on kthory w ćierniu naśienie przyiał / ieſtći ten ktory ſłucha ſłowá / ále fraſunek wieku tego / y záwodzenie bogactw zaduſża ſłowo / y ſtawa ſie nie pożyteczne.

יג | יג | ιγ'.

23 הו דין דעל ארעא טבתא אזדרע הו הו דשמע מלתי ומסתכל ויהב פארא ועבד אית דמאא ואית דשתין ואית דתלתין:

Ma quello che fu seminato ne la buona terra, è colui che ode la parola, & intendela, cioè, colui che fruttifica: e l'vno fa cento: l'altro sessanta, e l'altro trenta.

23 אך אשר על־ארץ הטובה נזרע זה הוא אשר שומע את־הדבר ומבין ומביא ועושה פרי זה מאה וזה ששים וזה שלשים:

Mas el que fuè sembrado en buena tierra, este es el que oye y entiende la Palabra, y el que lleua el fruto: y lleua vno à ciento, y otro à sesenta, y otro à treynta.

23. Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιών, ὃς δὴ καρποφορεῖ, καὶ ποιεῖ, ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.

Mais celui qui à receu la semence en bonne terre, c'est celui qui oit la parole, & qui l'entend: assauoir celui qui porte & produit fruict, l'vn cent pour vn, l'autre soixante pour vn; & l'autre trente pour vn.

24 אחרנא מתלא אמתל להון ואמר דמיא מלכותא דשמיא לגברא דזרע זרעא טבא בקריתה:

Vn'altra similitudine propose loro dicendo, Il regno de cieli è assimigliato ad vno huomo, che haueua seminato buon seme nel suo campo.

24 גם משל אחר שם לפניהם לאמר נדמתה מלכות השמים לאדם הזורע זרע טוב בשדהו:

Otra parabola les propuso, diciendo, El Reyno de los cielos es semejante àl hombre que siembra buena simiente en su haça.

24. Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ.

Il leur proposa vne autre similitude, disant, le royaume des cieux ressemble à vn homme qui à semé bonne semence en son champ.

25 וכד דמכו אנשא אתא בעלדבבה וזרע זיזנא בינת חטא ואזל:

Ma mentre che gli huomini dormiuano, venne il suo nimico, e seminò de la zizania fra'l grano, & andossene via.

25 וכאשר ישנו האנשים בא אויבו ויזרע חרול בין החטים וילך:

Mas durmiendo los hombres, vino su enemigo, y sembró Zizania entre el trigo y fuese.

25. Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν.

Mais pendant que les hommes dormoyent, son ennemi est venu, qui à semé de l'yuroye parmi le bled, puis s'en est allé.

26 כד דין יעא עסבא ועבד פארא הידין אתחזיו אף זיזנא:

E quando l'herba hebbe germinato, e fatto frutto, allora apparuero ancor le zizanie.

26 וכאשר דשא הדשא ופרי עשה אז נראו גם החרולים:

Y como la yerua salió, y hizo fruto entonces la zizania pareció tambien.

26. Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια.

Et apres que la semence fut venue en herbe, & eut produit du fruict, alors aussi s'apparut l'yuroye.

27 וקרבו עבדוהי דמרא ביתא ואמרו לה מרן לו זרעא טבא זרעת בקריתך מן אימכא אית בה זיזנא:

La onde i seruitori del padre de la famiglia vennero, e disserli, Padrone, non seminasti tu buon seme nel tuo campo? Donde ha egli dunque le zizanie?

27 ויקרבו עבדי בעל הבית ויאמרו אליו אדני הלא זרע טוב זרעת בשדך ומאין החרולים בו:

Y llegandose los sieruos del padre de la familia, dixeronle, Sennor, no sembraste buena simiente en tu haça? Pues dedonde tiene zizania?

27. Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶπον αὐτῷ, κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει τὰ ζιζάνια;

Adonc les seruiteurs du pere de famille estans venus vers lui, lui ont dit, Seigneur, n'as-tu pas semé bonne semence en ton champ? d'où vient donc qu'il y à de l'yuroye?

28 הו דין אמר להון גברא בעלדבבא עבד הדא אמרין לה עבדוהי צבא אנת נאזל נגבא אנון:

Et egli disse loro, Vn huomo nimico ha fatto questo. E i seruitori gli dissero, Vuoi tu dunque che noi andiamo à coglierle.

28 ויאמר להם אדם בליעל עשה הזאת ועבדים אמרו לו אם תרצה נלך ונאסף אותם:

Y el les dixo, El enemigo hombre ha hecho esto. Y los sieruos le dixeron, Pues quieres que vamos y la cojamos?

28. Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ· θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά;

Mais il leur dit, C'est l'ennemi qui à fait cela. Et les seruiteurs lui respondirent, Veux-tu donc, que nous y allions, & cueillions l'yuroye?

29 הו דין אמר להון דלמא כד מגבא אנתון זיזנא תעקרון עמהון אף חטא:

Et egli disse, Non: accioche talora cogliendo le zizanie, voi non isuelliate insieme con esse il grano.

29 ויאמר לא פן תאספו את־החרולים ותתשו יחדו אתם את־החטים:

Y el dixo, No: porque cogiendo la zizania, no arranqueys tambien con ella el trigo.

29 Ὁ δὲ ἔφη, οὔ· μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.

Et il leur dit, Non: qu'il n'aduiene. qu'en cueillant l'yuroye, vous arrachiez le bled quant & quant.

CAP. XIII.

23. Qui verò in terram bonam seminatus est: hic est qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud verò tricesimũ.

But hee that receyueth the seede in the good grounde, is he that heareth the worde / and vnderstandeth it / which also beareth fruite/and bringeth foorth/ some an hundreth folde / some sixtie folde/ and some thirtie folde.

24. Aliam parabolam proposuit illis, dicens, Simile factum est regnum cælorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo.

And other parable put hee forth vnto them / saying / The kingdome of heauen is like vnto a man which sowed good seede in his fielde.

25. Cùm autem dormirent homines, vênit inimicus eius, & superseminavit zizania in medio tritici, & abiit.

But while men slept / there came his enemie / and sowed tares among the wheat / and went his way.

26. Cum autem crevisset herba, & fructum fecisset: tunc apparuerunt & zizania.

And when the blade was sprong vp/and brought fort fruite / then appeared the tares also.

27. Accedentes autem servi patris familias, dixerunt ei, Domine, nónne bonum semẽ seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania?

Then came the seruantes of the householder/ and said vnto him / Master/ sowedst not thou good seede in thy fielde / from whence then hath it tares?

28. Et ait illis, Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei, Vis imus, & colligimus ea?

And he saide to them/the enuious man hath done this. Then the seruants said vnto him / Wilt thou then that we go and gather them vp?

29. Et ait, Non, ne fortè colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum.

But he saide / Nay / lest while ye go about to gather the tares / ye plucke vp also with them the wheate.

Das XIII. Capitel.

23. Der aber in das gute Land geseet ist / der ists / Wenn jemand das Wort höret / vnd verstehet es / vnd den auch frucht bringet / Vnnd etlicher tregt hundertfeltig / etlicher aber sechtzigfeltig / etlicher dreissigfeltig.

Men det som er saat i god Jord / er den / Naar som nogen hører Ordet / Oc forstaar det / oc gør end ocsaa fruct / Oc noget bær hundrede folt / noget trysinds tiue folt / noget trediue folt.

24. Er leget jhnen ein ander Gleichniß für / vnd sprach: Das Himelreich ist gleich einem Menschen / der guten Samen auff seinen acker seet.

Hand lagde den en anden Lignelse faare / oc sagde: Himmerigis rige lignis ved it Menniske som saade god Sæd i sin Ager.

25. Da aber die Leute schlieffen / kam sein Feind / vñ seete vnkraut zwischen den Weitzen / vnnd gieng davon.

Oc der Folckene soffue / kom hans Fiende / oc saade Klinte blant Hueden / oc gick bort.

26. Da nun das Kraut wuchß / vnd frucht bracht / da fand sich auch das vnkraut.

Der Sæden voxte nu / oc bar Fruct / Da syntes ocsaa Klinten.

27. Da tratten die Knechte zu dem Haußvater / vnnd sprachen: Herr hast du nicht guten Samen auff deinen Acker geseet? Woher hat er denn das Vnkraut?

Da ginge Tienerne til Hosbonden / oc sagde / Herre / Saade du icke god Sæd i din Ager? Huor aff haffuer hand da Klinten?

28. Er sprach zu jhnen: Das hat der Feind gethan. Da sprachen die Knechte: Wilt du denn / daß wir hingehen / vnd es außgetten?

Hand sagde til dem / Det haffuer Fienden giort. Da sagde Tienerne / Vilt du da / at wi skulle gaa bort / oc luge dem aff?

29. Er sprach: Nein / auff daß jhr nicht zugleich den Weitzen mit außrauffet / so jr das vnkraut außgettet.

Hand sagde / Ney / Paa det i skulle icke tel lige røcke Hueden op met / der som i luge Klinten aff.

Kapitola XIII.

23. Ale kdož w dobrú zemi wsát gest, ten gest / kterýž slyssý Slowo a rozumij / a vžitek nese y činij / některé zagisté Stý / a giné Ssedesátý / giné pak Třidcátý.

On zásie kthory ná dobrey ziemi przyiał nasienie tenci iest ktory slucha słowá y rozumie / á tenci owoc przynosi / y czyni ieden tyle stokroć / drugi záś tyle sześćdziesiątkroć / á drugi tyle trzydzieści kroć.

24. Giné podobenstwij powěděl gim / řka: Podobno včiněno gest Králowstwij Nebeské Człowěku / kterýž nasýl dobrého Semene na poli swém.

Drugie podobieństwo powiedział im / mowiąc / Przypodobáne iesth Krolestwo niebieskie człowiekowi kthory śiał dobre naśienie na roli swoiey.

25. A když zesnuli Lidé / přissel nepřijtel geho / a nasýl kaukole mezy Pssenicy / a odssel.

A gdy ludzie spáli / przyszedł nieprzyiaciel iego / y náśiał kákolu miedzy pszenicą / y poszedł precz.

26. Když pak wzrostla bylina / a vžitek včinila / tehdy se vkázal y Kaukol.

A gdy wschodziłá trawá y owoc czyniłá / tedy się pokazał y kákol.

27. Protož přistaupiwsse Služebnijcy Hospodářowi / řekli gemu: Pane / wssak gsy dobrého semene nasýl na twém Poli: kdež se gest pak wzal Kaukol?

A przystapiwszy sludzy gospodárscy / rzekli mu / Pánie / izaś ty nie śiał dobrego naśienia ná roli thwoiey? A skad tedy kákol ma?

28. Y řekl gim: Nepřijtel Człowěk to včinil. Služebnijcy pak řekli gemu: Chcessli / půgdeme a wytrhámegey?

A on rzekł im / Nieprzyiaćiel człowiek tho vczynił: A rzekli sludzy do niego / A chceszże thedy ábyśmy szli y pozbierali gi?

29. Y řekl: Ne / abysste snad trhagijce Kaukol / spolu s nimi newytrhali y Pssenice.

A on rzekł / Nie byście snać zbiráiac kákol nie wykorzenili záraz z nim y pszenice.

יג

30 שבוקו רבין תריהון אכחדא עדמא לחצדא ובזבנא דחצדא אמר אנא לחצודא גבו לוקדם זיזנא ואסור אנון מאסריתא דיאקדון חטא דין כנשו אנון לאוצרי:

Lassate crescere tutte due insieme, infin à la mietitura, e al tempo de la mietitura dirò à i mietitori, Cogliete primamente le zizanie, e legatele in fascetti per abbruciarle, e raccogliete il grano nel mio granaro.

31 אחרנא מתלא אמתל להון ואמר דמיא מלכותא דשמיא לפרדתא דחרדלא דנסב גברא זרעה בקריתה:

Vnaltra similitudine propose loro dicendo, Il regno de cieli è simile à vn grano di senape, che vn huomo prese, e seminò nel suo campo.

32 והי זעוריא הי מן כלהין זרעונא מא דין דרבת רבא הי מן כלהון ירקונא והויא אילנא איך דתאתא פרחתא דשמיא תקן בסוכיה:

Ilquale è ben il minore di tutti i semi: ma poi ch'egli è cresciuto, è maggior de l'altre piante, e diuiene arbero: in tal modo che gli vccelli del cielo vengono, e fanno i nidi ne suoi rami.

33 אחרינא מתלא אמר להון דמיא מלכותא דשמיא לחמירא הו דשקלת אנתתא טמרת בתלת סאין דקמחא עדמא דכלה חמע:

Vnaltra similitudine disse loro, cioè, Il regno de cieli è simile al fermento, ilquale vna donna piglia, e mise dentro à tre misure di farina, in fin à tanto che sia tutto lieuitato.

34 הלין כלהין מלל ישוע בפלאתא לכנשא ודלא בפלאתא לא ממלל הוא עמהון:

Tutte queste cose parlò IESV à le turbe per similitudini, a senza similitudini non parlaua loro.

יג

30 הניחו לגדול את שניהם עד הקציר ובעת קציר אומר לקצרים אספו בראשונה את החרולים וקשרו אותם לצרורות להשרף אותם ואת החטים אספו לי לגרני:

Dexad crecer juntamente lo vno y lo otro hasta la siega, y àl tiempo de la siega yo dire à los segadores, Coged primero la zizania, y atalda en manojos para quemar la: mas el trigo allegaldo en mi alholi.

31 עוד אחר משל שם לפניהם לאמר נדמתה מלכות השמים לגרעין חרדל אשר לקחו אדם ויזרע בשדהו:

Otra parabola les propuso, diziendo, El Reyno de los cielos es semejante àl grano de mostaza, que tomandolo alguno lo sembró en su haça.

32 והוא קטון מכל זרעים וכאשר יגדל גדול מכל עשבות הוא ויהיה עץ אשר יבואו גם עוף השמים וקננו בסעפותיו:

El qual à la verdad es el mas pequenno de todas las simientes: mas quando ha crecido, es el mayor de todas las hortalizas: y hazese arbol que vienen las aues del cielo y hazen nidos en sus ramas.

33 עוד משל אחר דבר אליהם נדמתה מלכות השמים לחמץ אשר תקחנו אשה וטמנה אותו בשלש סאים קמח סלת עד כי יחמץ כלו:

Otra parabola les dixo, El reyno de los cielos es semejante à la leuadura, que tomandola la muger, la esconde en tres medidas de harina, hasta que todo se leude.

34 כל אלה דבר ישוע במשלים אל העם ובלי משלים לא דבר אליהם:

Todo esto habló Iesus por parabolas à las compannas: Y nada les habló sin parabolas.

ιγ΄.

30. Ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ· καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας, πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά. τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

Laissez-les croistre tous deux ensemble, iusques à la moisson: & en la saison de la moisson, ie dirai aux moissonneurs, Cueilez premiemerent l'yuroye, & la liez en faisseaux pour la brusler: mais assemblez le bled en mon grenier.

31. Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ.

Il leur proposa vne autre similitude, disant, Le royaume des cieux est semblable au grain de semence de moustarde, que quelcun à prins & semé en son champ.

32. Ὃ μικρότερον μέν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστί· καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

Qui est bien la plus petite de toutes les semences: mais quand il est creu, il est plus grand que les autres herbes, & deuient arbre: tellement que les oiseaux du ciel y vienent, & font leur nids en ses branches.

33. Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

Il leur dit vne autre similitude, Le royaume des cieux est semblable au leuain q'vne femme prend, & met parmi trois mesures de farine, iusques à ce qu'elle soit toute leuee.

34. Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς.

Toutes ces choses dit Iesus aux troupes en similitudes, & ne parloit point à eux sans similitude.

30. Si-

CAP. XIII. — Das XIII. Capitel. — Kapitola XIII.

30\. Sinite utraque crescere usque ad messem: & in tempore messis dicam messoribus, Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.

30\. Lassets beides miteinander wachsen / biß zu der Erndte / vnnd vmb der Erndtezeit / wil ich zu den Schnittern sagen: Sammlet zuvor das vnkraut / vnd bindet es in Bündlein daß man es verbrenne / Aber den Weitzen sammlet mir inn meine Scheuren.

30\. Nechtež ať obě spolu rostě až do žně: a w čas žnědijm žencuom: Wytrhaytež naypryw kaukol / a swažtež gey w snopky k spalenij / ale Pssenicy shromaždte do mé Stodoly.

Let both growe together untill the haruest/and in time of haruest I will say to the reapers / Gather ye first the tares/ and bind them in sheaues to burne them: but gather the wheat into my barne.

Lader dem baade vore tilsammen/ indtil Høsten. Oc naar det er tid at høste / vil ieg sige til Høstfolcket/ Sancker først Klinten tilsammen / oc binder dem udi Knippe / at mand kand opbrende dem / Men samler mig Hueden ind i min Lade.

Dopuśćcie oboygu spolu rość áż do żniwá / á czásu żniwá rzekę żeńcom/Zbierzcie pierwey kąkol/ á zwiąśćie gi w snopki ku spaleniu á pszenicę zgromadźcie do gumná moiego.

31\. Aliam parabolam proposuit eis, dicens, Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo.

31\. Ein ander Gleichniß leget er jhnen für / vnnd sprach: Das Himmelreich ist gleich einem Senffkorn / das ein Mensch nam / vnd seets auff seinen Acker.

31\. Opět giné podobenstwij propowěděl gim/řka: Podobno gest Králowstwij Nebeské Zrnu horčičnému / kteréž wzaw Člowěk/wsýl na swém poli.

An other Parable hee put forth unto them / saying / The kingdome of heauen is like unto a graine of mustarde seede / which a man taketh and soweth in his field:

Hand sagde dem en anden Lignilse faare / oc sagde / Himmerigis rige lignis ved it Seneps korn som it Mennisk tog / oc saade / i sin Ager.

Drugie podobieństhwo powiedział im mowiąc / Podobne iest krolestwo niebieskie ziarnu gorczycznemu / ktore wziąwszy człowiek/wsiał ná roli swoiey.

32\. Quod minimum quidem est omnibus seminibus: cum autem creverit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cæli veniant, & habitent in ramis eius.

32\. Welches das kleinest ist vnter allem Samen / Wenn es aber erwechst / so ist es das grösest vnter dem Kol / vnd wirdt ein Baum / das die Vögel vnter dem Himmel kommen / vnd wonen vnter seinen Zweigen.

32\. Kteréžto zagisté naymenssý gest mezy wssemi Semeny. A když wzroste / wětssý gest wssech bylin/a býwá Strom/ tak že Ptácy powětrnij přiletijce/hnijzdij se na geho Ratolestech.

Which in deede is the least of all seedes: but when it is growne/ it is the greatest among herbes/and it is a tree/ so that the birds of heauen come and build in the branches thereof.

Huilcket er minst blant al Sæd / Men naar det voxer op / da er det størst blant Kaalen / oc bliffuer it Træ/ at Fuglene under Himmelen komme / oc bo blant grenene der paa.

Ktore namnieysze iest ze wszego násienia/ale kiedy vrośćie nawiętsze iest ze wszech iarzyn / y stawa się drzewem/ thak iż przychodzą ptacy niebiescy y gniazda swe czynią ná gáłązkách iego.

33\. Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum.

33\. Ein ander Gleichnis redet er zu jnen: Das Himmelreich ist einem Sauerteig gleich / den ein Weib nam / vnd vermenget jhn vnter drey Scheffel Mehls / biß daß es gar durchseuert ward.

33\. Giné podobenstwij mluwil gim / řka: Podobno gest Králowstwij Nebeské Kwasu / kterýžto wzawssi žena/ skryla we třech měřicých mauky/až zkysalo wssecko.

Another parable spake hee to them/ The kingdome of heauen is like unto leauen/ which a woman taketh and hideth in three peckes of meale / till all be leauened.

Hand sagde dem en anden Lignelse. Himmerigis rige lignis ved en Surdey / huilcken en Quinde tog/ oc blandede hannem i tre skepper Meel/indtil det bleff aldelis sured igennem.

Drugie podobieństwo powiedział im mowiąc / Podobne iest krolestwo niebieskie kwásowi/ kthory wziąwszy niewiásthá / zákryłá we trzy miáry mąki/áż wszytká skwásniáłá.

34\. Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas: & sine parabolis non loquebatur eis:

34\. Solchs alles redet Jesus durch Gleichnisse zu dem Volck / vnd ohn Gleichnisse redet er nicht zu jhnen.

34\. Tyto wssecky wěcy mluwil Gežijš w podobenstwijch k Zástupům / a bez podobenstwij nic gim nemluwil.

All these things spake Jesus unto the multitude in parables/and without parables spake he not to them.

Jhesus talede dette altsammen til Folcket ved Lignelser/ oc uden Lignelser talede hand inted til dem.

Ty wszytki rzeczy mowił Jezus przez podobieństhwá onemu zgromadzeniu ludu / á krom podobieństwá nic im nie mowił.

יג

35 איך דנתמלא מדם דאתאמר ביד נביא דאמר אפתח פומי במתלא ואבע כסיתא דמן קדם תרמיתה דעלמא׃

Accioche s'adempieſſe quello ch'era ſtato detto per il Propheta, che dice, Io aprirò la mia bocca in ſimilitudini, pronunciarò le coſe che ſono ſtate occulte ſin da la fondation del mondo.

36 הידין שבק ישוע לכנשא ואתא לביתא וקרבו לותה תלמידוהי ואמרין לה פשק לן מתלא הו דזיונא דקריתא׃

Allor IESV laſſate le turbe, venne à caſa, e i ſuoi diſcepoli ſe ne vennero à lui, e diſſero, Dichiaraci la ſimilitudine de le zizanie del campo.

37 הו דין ענא ואמר להון הו דזרע זרעא טבא איתוהי ברה דאנשא׃

Il quale riſpondendo, diſſe loro, Colui che ſeminò il buon ſeme, è il Figliuol de l'huomo.

38 וקריתא איתיה עלמא זרעא דין טבא בניה אנון דמלכותא זיונא דין איתיהון בנוהי דבישא׃

E il campo, è il mondo. Il buon ſeme. ſono i figliuoli del regno: e le zizanie ſono i figliuoli del maligno.

39 בעל דבבא דין דזרע אנון איתוהי סטנא חצדא דין איתוהי שולמה דעלמא חצודא דין מלאכא׃

E il nimico che le ſeminò, è il Diauolo. La mietitura, è la fine del mondo: e i mietitori, ſono gli Angeli.

40 איכנא הכיל דמתלקטין זיונא ויקדין בנורא הכנא נהוא בשולמה דעלמא הנא׃

Si come dunque ſi colgono le Zizanie & abbruſcianſi col fuoco: coſi ſarà ne la fine di queſto ſecolo.

41 נשדר ברה דאנשא מלאכוהי ונגבון מן מלכותה כלהון מכשולא וכלהון עבדי עולא׃

Il Figliuol de l'huomo mandarà i ſuoi Angeli, che raccoglieranno del regno ſuo tutti gli ſcandali, e quelli che operano l'iniquità.

יג

35 לְהִמָּלֵא אֲשֶׁר נֶאֱמַר בַּנָּבִיא לֵאמֹר אֶפְתַּח בְּמָשָׁל פִּי אַבִּיעַ חִידוֹת מִנִּי קֶדֶם׃

Paraque ſe cumplieſſe loque fué dicho por el Propheta, que dixo, Abriré en parabolas mi boca: regoldaré coſas eſcondidas deſde la fundacion del mundo.

36 וַיַּעֲזֹב יֵשׁוּעַ אֶת־הָעָם וַיֵּלֶךְ בַּבַּיִת וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו לֵאמֹר פָּרֵשׁ לָנוּ אֶת־מְשַׁל חֲרוּלֵי הַשָּׂדֶה׃

Entonces, embiadas las compannas, Ieſus ſe vino à caſa: Y llegandoſe à el ſus diſcipulos, dixeronle: Declaranos la parabola de la zizania de la haça.

37 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם הַזּוֹרֵעַ זֶרַע טוֹב יֵשׁ הוּא בֶּן־הָאָדָם׃

Y reſpondiendo el, dixo les, El que ſiembra buena ſimientees el Hijo de hombre.

38 וְהַשָּׂדֶה הוּא הָעוֹלָם וְזֶרַע הַטּוֹב הֵמָּה בְּנֵי מַלְכוּת וְהַחֲרוּלִים בְּנֵי בְלִיַּעַל הֵמָּה׃

Y la haça es el mundo. Y la buena ſimiente, eſtos ſon los hijos del Reyno. Y la zizania ſon los hijos del Malo.

39 וְאוֹיֵב אֲשֶׁר זָרַע אוֹתָם הוּא הַשָּׂטָן וְהַקָּצִיר תַּכְלִית הָעוֹלָם הִיא וְקוֹצְרִים הֵם הַמַּלְאָכִים׃

Y el enemigo que la ſembró, es el diablo. Y la ſiega es la fin del mundo. Y los ſegadores ſon los Angeles.

40 וְכַאֲשֶׁר נֶאֶסְפוּ חֲרוּלִים וּבָאֵשׁ נִשְׂרָפוּ כֵּן יִהְיֶה בְּתַכְלִית הָעוֹלָם הַזֶּה׃

De manera que como es cogida la zizania, y quemada à fuego, anſi ſerá en la fin deſte ſiglo.

41 כִּי־יִשְׁלַח בֶּן־הָאָדָם אֶת־מַלְאָכָיו וְיַאַסְפוּ מִמַּלְכוּתוֹ כָּל־מַכְשׁוֹלִים וְכָל פֹּעֲלֵי עָוֶל׃

Embiará el Hijo del hombre ſus Angeles, y cogerán de ſu Reyno todos los eſtoruos, y los que hazen iniquidad.

ιγʹ.

35. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου· ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

Afin que fuſt accompli ce dont auoit eſté parlé par le Prophete, diſant, l'ouurirai ma bouche en ſimilitudes: ie deſgorgerai les choſes qui ont eſté cachees dés la fondation du monde.

36. Τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ἰησοῦς, καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ.

Adonc Ieſus ayant laiſſé les troupes, vint à la maiſon, & ſes diſciples vindrent à lui, diſans, Declare-nous la ſimilitude de l'yuroye du champ.

37. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Lequel reſpondant leur dit, Celui qui ſeme la bonne ſemence eſt le Fils de l'homme.

38. Ὁ δὲ ἀγρός, ἐστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας. τὰ δὲ ζιζάνια, εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ.

Et le champ eſt le monde. La bonne ſemẽce, ce ſont les enfans du royaume. L'yuroye, ce ſont les enfans du mauuais.

39. Ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά, ἐστιν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς, συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν· οἱ δὲ θερισταὶ, ἄγγελοί εἰσιν.

Et l'ennemi qui l'a ſemee, c'eſt le diable. La moiſſon, c'eſt la fin du mõde. Et les moiſſonneurs ſont les Anges.

40. Ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ κατακαίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου.

Tout ainſi donc qu'on cueille l'yuroye, & qu'on la bruſle au feu, ainſi ſera-il en la fin de ce monde.

41. Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν.

Le Fils de l'homme enuoyera ſes Anges, qui cueilliront de ſon royaume tous les ſcandales, & ceux qui font iniquité.

35. Vt

CAP. XIII.

35. Vt impleretur quod dictum erat per prophetam dicentem, Aperiam in parabolis os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi.

That it might be fulfilled / which was ſpoken by the Prophet / ſaying / I will open my mouth in parables / and will vtter the things which haue bene kept ſecrete from de foundation of the world.

36. Tunc dimiſſis turbis vênit in domum ? & acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes, Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri.

Then ſend Jeſus the multitude away / and went into the houſe. And his diſciples came vnto him / ſaying / Declare vnto vs the parable of the tares of the field.

37. Qui reſpondens ait illis, Qui ſeminat bonum ſemen : eſt filius hominis.

Then anſwered he / and ſaid to them / He that ſoweth the good ſeede / is the Sonne of man.

38. Ager autem : eſt mundus. Bonum verò ſemen: hi ſunt filii regni. Zizania autem: filii ſunt nequam.

And the field is the worlde / and the good ſeede / they are the children of the kingdome / and the tares are the children of the wicked.

39. Inimicus autem qui ſeminavit ea : eſt diabolus. Meſſis verò : conſummatio ſeculi eſt, Meſſores autem : angeli ſunt.

And the enemy that ſoweth them / is the deuill / and the harueſt is the ende of the worlde / and the reapers be the Angels.

40. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur : ſic erit in cõſummatione ſeculi.

As then the tares are gathered and burned in the fire / ſo ſhall it bee in the ende of this world.

41. Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem.

The Sonne of man ſhall ſende forth his Angels / and they ſhall gather out of his kingdome al things that offend / and them which do inquitie.

Das XIII. Capitel.

35. Auff daß erfüllet würde / das geſagt iſt durch den Propheten / der da ſpricht: Jch wil meinen mund auffthun in Gleichniſſen / vnnd will außſprechen die heimligkeit von anfang der Welt.

At det ſkulde fuldkommes / ſom er ſagd ved Propheten / ſom ſiger / Jeg vil oplade min mund i Lignelſer / oc vdſige Hemmelige ting fra Verdens begyndelſe.

36. Da ließ Jeſus das Volck von ſich / vnd kam heim. Vnd ſeine Jünger tratten zu jhm / vnnd ſprachen: Deute vns dieſe gleichniſſe vom Vnkraut auff dem Acker.

Da forlod Jheſus Folcket fra ſig / ock kom hiem. Oc hans Diſciple ginge til hannem / oc ſagde / Forklare oſſ den Lignelſe om Klinten paa ageren.

37. Er antwort / vnd ſprach zu jnen: Des Menſchen Son iſts / der da guten Samen ſeet.

Hand ſuarede / oc ſagde til dem / Det er Menniſkens Søn / ſom ſaar god Sæd.

38. Der Acker iſt die Welt. Der gute Same ſind die Kinder des Reichs. Das vnkraut / ſind die Kinder der boßheit.

Ageren er Verden. Den gode Sæd / ere Rigens børn. Klinten ere ondſkaffs Børn.

39. Der feind der ſie ſeet / iſt der teuffel. Die Erndte / iſt das Ende der Welt. Die Schnitter ſind die Engel.

Fienden ſom dem ſaade / er Dieffuelen. Høſten / er Verdens ende. Høſt folcket / ere Englene.

40. Gleich wie man nun das Vnkraut außgettet / vnnd mit feuer verbrennet / ſo wirds auch am ende diſer Welt gehen.

Lige ſom mand luger nu Klinten aff / oc opbrender met Ild / Saa ſkal det oc ſke i denne Verdens ende.

41. Des Menſchen Son wirdt ſeine Engel ſenden / vnd ſie werden ſamlen auß ſeinem Reich alle Ergerniſſe. Vnd die da vnrecht thun.

Menniſkens Søn ſkal vdſende ſine Engle / Oc de ſkulle ſancke aff hans Rige alle Forargelſer / oc dem ſom gøre vret.

Kapitola XIII.

35. Aby ſe naplnilo / cožpowědijno ſkrze Proroka / kterýž dij: Otewru w podobenſtwijch Vſta má / wyprawowati budu ſkryté wěcy od vſtanowenij Swěta.

Aby ſie wypełniło tho co ieſt rzeczono przez Proroká mowiácego / Otworze vſthá moie w podobieńſtwách / y opowiem ſkryte rzeczy od záłoženia świátá.

36. Tehdy rozpuſtiw Záſtupy / přiſſel do domu : Y přiſtaupili k němu Včedlnjcy geho křauce : Wylož nam podobenſtwij o Kaukoli polnijm.

Thedy roſpuśćiwſzy ono zgromádzenie ludu Jezus / przyſzedł w dom / y przyſthapili k niemu vczniowie iego / mowiác / Roſpowiedz nam podobieńſthwo o kąkolu oney roley.

37. Kterýž odpowijdage / řekl: Kdo ſege dobré ſymě / geſtiť Syn Cžlowěka.

A on odpowiedáiac rzekł im / Ten ktory śieie dobre naſienie / ieſtći Syn człowieczy.

38. A pole / geſt tento Swět. Dobré pak ſymě / gſau Synowé králowſtwij. Ale Kaukol / gſau Synowé zlého.

Rolá ieſt świát. á dobre naśienie / ćić ſa ſynowie Kroleſtwá / kąkol tež / ſa ſynowie onego złego.

39. A nepřijtel kterýž gey rozſýwá / geſtiť Diábel. Ale žeň / geſt ſkonánij Swěta. A žency / gſau Angelé.

Nieprzyiáciel záśie ktory go náśiał / ieſtći dyabeł / á žniwo ieſt dokoná nie świátá / žeńcy tež ſa Aniołowie.

40. Protož yakož wytrhá wagij Kaukol / a Ohněm gey ſpalugij / tak bude ſkonánij Swěta.

Jáko tedy kąkol zbieráia y pala gi w ogniu / ták bedźie w dokonániu świátá tego.

41. Poſſle Syn Cžlowěka Angely ſwé / a wyberau z králowſtwij geho wſſecka pohorſſenij / y ty kteřijž činij neprawoſt.

Poſle Syn człowieczy Anioły ſwoie / á oni zbiora z Kroleſthwá iego wſzytki pogorſzenia / y ty ktorzy czynia nieprawość.

יג

42 וירמון אנון באתונא דנורא תמן יהוא בכיתא וחורק שניתא:

E gittarannoli ne la fornace del fuoco, doue sarà pianto e stridor di denti.

43 הידין זדיקא יזהרון איך שמשא במלכותא דאבוהון מן דאית לה אדנא דנשמע נשמע:

Allora i giusti risplenderanno come il sole nel regno del Padre loro. Chi ha orecchie da vdire, oda.

44 תוב דמיא מלכותא דשמיא לסימתא דמטשיא בקריתא הי דאשכחה גברא וטשיה ומן חדותה אזל זבן כל דאית לה וזבנה לקריתא הי:

Ancora, il regno de cieli è simile ad vn tesoro nascosto in vn campo, ilquale vn huomo hauendo trouato, l'occulta: e per l'allegrezza che n'ha, se ne va, e vende tutto quel ch'egli ha, e compra quel campo.

45 תוב דמיא מלכותא דשמיא לגברא תגרא דבעא הוא מרגניתא טבתא:

E più il regno de cieli è simile ad vn huomo mercatante, che va cercando buone perle.

46 כד דין אשכח חד מרגניתא חדא יקירתא דמיא אזל זבן כל מא דאית לה וזבנה:

Il quale hauendone trouata vna di gran prezzo, se n'andò, e vendè tutto quel che egli haueua, e comprolla,

47 תוב דמיא מלכותא דשמיא למצידתא דנפלת בימא ומן כל גנס כנשת:

Il regno de cieli è ancor simile ad vna rete gittata nel mare, e che raccoglie d'ogni sorte di pesci.

48 וכד מלית אסקוה לספרי ימא ויתבו גבין וטבא ארמיו במאניא ובישא שדיו לבר:

Laquale, com'ella è piena i pescatori tirandola in sul lito: e ponendosi à sedere scelgono i buoni ne i vasi, e gittan fuore i tristi.

יג

42 וישליכום אל־תנור האש ושם יהיה בכי וחרוק שנים:

Y echarlos han en el horno de fuego: alli será el lloro, y el batimiento de dientes.

43 אז־צדיקים יזהירו כשמש במלכות אביהם למי אזנים לשמוע ישמע:

Entonces los justos resplandecerán, como el Sol, en el Reyno de su Padre. El que tiene oydos para oyr, oyga.

44 וגם נדמתה מלכות השמים לאוצר הנסתר בשדה אשר אם ימצא איש יסתיר אותו ומשמחתו ילך וימכר כל־אשר לו ויקנה את־השדה:

Item, El Reyno de los cielos es semejante àl thesoro escondido en la haça: el qual hallado, el hombre lo encubre: y de gozó deel, vá, y vende todo loque tiene, y compra aquella haça.

45 ועוד נדמתה מלכות השמים לאנוש סוחר המבקש פנינים טובים:

Item, el Reyno de los cielos es semejante àl hombre tratante que busca buenas perlas.

46 אשר אם ימצא פנין יקר אחד ילך וימכר כל־אשר לו ויקנהו:

Que hallando vna preciosa perla, fué, y vendió todo loque tenia, y compróla.

47 עוד נדמתה מלכות השמים למכמרת השלוחה בים ומכל־מינים מאספה:

Item, El Reyno de los cielos es semejante à la red, que echada en la mar, coge de todas suertes.

48 אשר אם מלאה יוציאוה על־שפת הים ויושבים ומבחרים את־הטובים לכלים ורעים לחוץ ישלכו:

Laqual siendo llena, sacaronla à la orilla: Y sentados cogieron lo bueno en vasos, y lo malo echaron fuera.

ιγ'.

42. Καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Et les ietteront en la fournaise de feu: là il y aura pleur & grincement de dents.

43. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν, ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Adonc reluiront les iustes comme le soleil, au royaume de leur pere: qui à oreilles pour ouïr, oye.

44. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει, πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

Derechef, le royaume des cieux est semblable à vn thresor caché en vn champ, que quelcun à trouué caché. Puis de ioye qu'il en à, il s'en va, & vend tout ce qu'il à, & achete ce champ-la.

45. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ, ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας.

Derechef, le royaume des cieux est semblable à vn marchand qui cerche de bonnes perles.

46. Ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

Lequel ayant trouué quelque perle de grand prix, s'en est allé, & à vendu tout ce qu'il auoit, & l'a achetee.

47. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ.

Derechef, le royaume des cieux est semblable a vn filé ietté en la mer, & amassant de toute sorte de choses.

48. Ἥν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, καὶ καθίσαντες, συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον.

Lequel estant plein, les pescheurs le tirent en haut sur la riue, & estans assis mettent le bon à part en leurs vaisseaux, & iettent hors ce qui ne vaut rien.

CAP. XIII.

42. Et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium.

And shall cast them into a fornace of fire. There shalbe wayling & gnashing of teeth.

43. Tùnc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

Then shall the iust men shine as the Sunne in the kingdome of their Father. He that hath eares to heare, let him heare.

44. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro: quem qui invênit homo, abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit universa quæ habet, & emit agrum illum.

Againe the kingdome of heauen is like vnto a treasure hid in the field, which when a man hath founde, he hideth it, and for ioy thereof departeth & selleth all that he hath, and bieth that field.

45. Iterum simile est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.

Againe the kingdome of heauen is like to a marchant man, that seeketh good pearles.

46. Inventa autem una pretiosa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.

Who hauing found a pearle of great price, went and sold all that he had, & bought it.

47. Iterum simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti.

Againe the kingdome of heauen is like vnto a drawe net cast into the sea, that gathereth of all kindes of things.

48. Quam, cùm impleta esset, educentes, & secus litus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.

Which when it is ful, men draw to land, and sit and gather the good into vessels, & cast the bad away.

Das XIII. Capitel.

42. Vnnd werden sie in den Feurofen werffen, da wird sein heulen vnd zeenklappen.

Oc skulle kaste dem i Ild onen, Der skal vere graad oc tendgnidsel.

43. Denn werden die Gerechten leuchten, wie die Sonne in jres Vaters Reich. Wer ohren hat zu hören, der höre.

Da skulle de Retferdige skinne, som Solen i deris Faders Rige. Huo som haffuer øern at høre met, hand høre.

44. Abermal ist gleich das Himelreich einem verborgen Schatz im Acker, welchen ein Mensch fand, vnd verbarg jn, vnd gieng hin für freuden über demselbigen, vnnd verkaufft alles was er hatte, vnnd kauffte den Acker.

Atter lignis Himmerigis rige ved it Eigende fæ som er skiult i en Ager, huilket it Menniske fant, oc skiulte ded, oc gick hen for glæde, som hand haffde der aff, oc solde alt det hand haffde, oc købte den Ager.

45. Abermal ist gleich das Himmelreich einem Kauffman, der gute Perlen suchte.

Atter lignis Himmerigis rige ved en Kiøbmand, som søgte effter gode Perler.

46. Vnnd da er eine köstliche Perlen fand, gieng er hin, vnd verkauffte alles was er hatte, vnd kauffte dieselbigen.

Oc der hand fant en kaastelig Perle, gick hand bort, oc solde alt det hand haffde, oc købte den samme.

47. Abermal ist gleich das Himelreich einem Netze, das ins Meer geworffen ist, damit man allerley Gattung fehet.

Atter er Himmerigis rige lige som it Garn, som kastis i Haffuit, met huilket mand tager allehonde slag.

48. Wenn es aber voll ist, so ziehen sie es herauß an das Vfer, sitzen vnd lesen die guten in ein Gefeß zusammen, aber die faulen werffen sie weg.

Oc naar det erfult, da drage de det op paa bredden, side oc sancke de gode til sammen i it Kar, Men de raadne kaste de bort.

Kapitola XIII.

42. A vwrhau ge do pecy ohniwé. Tu bude pláč a sskřjpenij zubůw.

Y wrzuca ie w piec ognisty thám bedzie pláczy zgrzytánie zębow.

43. A thedáž sprawedliwij stkwijti se budau yako Slunce w Kralowstwij Otce gegich. Kdo má vssy k slyssenij, slyss.

Tedy spráwiedliwi rozjáśnia sie iáko słońce w Krolestwie oycá swego, ktho ma vszy ku słuchániu, niechay słucha.

44. Podobno gest Kralowstwij Nebeské pokladu skrytému w poli: kterýžto když člowěk nalezne, skryge, a pro radost geho gde a prodá wssecko což má, a kaupij pole to.

Záśie podobne iest krolestwo niebieskie skarbowi skrytemu ná roli, ktory nalazszy człowiek, skrył gi, y od rádośći ktorą ma z niego, odchodzi precz, á wszytko co ma sprzeda, á one rola kupi.

45. Opět podobno gest Králowstwj nebeské člowěku kupcy, hledagijcýmu dobrých Perel.

Záśie podobne iest krolestwo niebieskie człowiekowi kupcowi szukáiacemu cudnych perel.

46. A když nalezne gednu drahu Perlu, odegde a prodá wssecky wěcy kterěž má, a kaupi gi.

Ktory nálazszy iedne perle bárzo droga, szedszy poprzedał wszytko co miał, y kupił ia.

47. Opět podobno gest králowstwij Nebeské Sýti pusstěné do Moře, a ze wsselikého plodu Rybijho zatahugjcý.

Záśie podobne iest Krolestwo niebieskie włokowi zápuszczonemu w morze, ktory wszelákie rzeczy bierze.

48. Kteružto když naplněna byla, wytáhsse, a na břehu sedijce, wybijrali dobré w Nádoby swé, a zlé preč zamijtali.

Ktory gdy iest nápełnion, wyćiagneli go ná brzeg, á vsiadszy wybráli dobre rzeczy w naczynia, á zgniłe precz zárzucáli.

יג

49 הכנא יהוא בשולמה דעלמא נפקון מלאכא ויפרשון בישא מן בינ̈י זדיקא:

Cosi sarà ne la fine del mondo: Verranno gli Angeli, e separaranno gl'iniqui dal mezo de giusti.

50 ונרמון אנון באתונא דנורא תמן יהוא בכיא וחורק שנא:

E gittarannogli ne la fornace del fuoco: ivi sarà pianto e stridor di denti.

51 אמר להון ישוע אסתכלתון כלהין הלין אמרין לה אין מרן:

Iesv poi dice loro, Hauete voi intese tutte queste cose? Essi gli dicono, Si Signore.

52 אמר להון מטול הנא כל ספרא דמתתלמד למלכותא דשמיא דמא לגברא מרא ביתא דמפק מן סימתה חדתתא ועתיקתא:

Et egli disse loro, Per tanto ogni Scriba che è insegnato nel regno de cieli, è simile ad vn huomo padre di famiglia, il qual tra fuore del suo tesoro cose nuoue e vecchie.

53 והוא דכד שלם ישוע מתלא הלין שני מן תמן:

Et auenne che come Iesv hebbe finite queste similitudini, si partì di la.

54 ואתא למדינתה ומלף הוא להון בכנושתהון איכנא דית דתמהון ואמרין אימכא לה להנא חכמתא הדא וחילא:

Et essendosene venuto ne la sua patria, insegnaua loro ne la lor sinagoga in modo che sene stupiuano e diceuano, Donde ha costui questa sapientia e virtù?

55 לא הוא הנא ברה דנגרא לא אמה מתקריא מרים ואחוהי יעקוב ויוסא ושמעון ויהודא:

Non è costui figliuol d'vn fabbro? sua madre non si chiama ella Maria, et suoi fratelli Iacopo, Ioses, e Simone, e Iuda?

יג

49 כן יהיה בתכלית העולם כי יצאו מלאכים ויבדילו את הרעים מבין הצדיקים:

Ansi será en la fin del siglo: saldrán los Angeles, y apartaran à los malos de entre los justos:

50 וישלחו אותם אל תנור האש שם יהיה בכי וחירוק שנים:

Y echarloshan en el horno de fuego: alli será el lloro, y el batimiento de dientes.

51 ויאמר להם ישוע הבינותם כל האלה ויאמרו לו כן אדני:

Dizeles Iesus, Aueys entendido todas estas cosas? Ellos responden, Si Sennor.

52 והוא אמר להם על כן כל סופר מלמד אל מלכות השמים דומה הוא לאדם בעל הבית אשר הוציא מאוצרו חדשים וישנים:

Y el les dixo, Por esso todo escriba docto en el Reyno de los cielos es semejante à vn padre de familia, que saca de su thesoro cosas nueuas y cosas viejas.

53 ויהי ככלות ישוע את המשלים האלה עבר משם:

Y aconteció que acabando Iesus estas parabolas, passó de alli.

54 ויבא אל ארץ מולדתו וילמדם בבית כנשתם ותפעם רוח כלם לאמר מאין לזה החכמה הזאת והגבורות:

Y venido à su tierra, ensennolos en la synoga dellos, que ellos estauan fuera de si, y dezian, De donde tiene este esta sabiduria y estas marauillas?

55 הלא זה הוא בן חרש ואמו תקרא מרים ואחיו יעקב יוסה ושמעון ויהודה:

No es este el hijo del carpintero? No se llama su madre Maria: y sus hermanos, Iacobo, y Ioses, y Simon, y Iudas?

ιγ'.

49. Οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων.

Ainsi sera-il en la fin du monde: les Anges viendront, & separerõt les mauuais du milieu des iustes.

50. Καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Et les ietteront en la fournaise du feu: là il y aura pleur & grincement de dents.

51. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε.

Iesus leur dit, Auez-vous entendu toutes ces choses? Ils lui respondirent, Ouï, Seigneur.

52. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.

Et il leur dit, Pourtant tout Scribe qui est bien apprins quant au royaume des cieux, est semblable à vn pere de famille, qui tire de son thresor choses nouuelles & anciennes.

53. Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν.

Et aduint que quand Iesus eut acheué ces similitudes, il se retira de ceste contree-la.

54. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήττεσθαι αὐτοὺς, καὶ λέγειν· πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη, καὶ αἱ δυνάμεις;

Et estant venu en son païs, il les enseignoit en leur synagogue, tellement qu'ils estoyent estonnés, & disoyent, d'où vient à cestui-ci ceste sapience, & ces vertus?

55. Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωσῆς, καὶ Σίμων, καὶ Ἰούδας;

Cestui-ci n'est-il pas le fils du charpentier? sa mere n'est-elle pas appelee Marie? & ses freres, Iaques, & Ioses, & Simon, & Iude?

CAP. XIII.

49. Sic erit in consummatione seculi, exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum.

So shall it be at the ende of the worlde. The Angels shall go forth/and seuer the bad from among the iust.

50. Et mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & stridor dentium.

And shall cast them into a furnace of fire: there shalbe wayling/& gnashing of teeth.

51. Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam.

Jesus said vnto them/ Vnderstand ye al these things? They sayde vnto him/ Yea/ Lord.

52. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cælorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova & vetera.

Then said he vnto them/ Therfore euery Scribe which is taught vnto the kingdome of heauen/ is like vnto an householder/which bringeth forth and of his treasure things both new and olde.

53. Et factum est: cum cósummasset Iesus parabolas istas, transiit inde.

And it came to passe/ that when Jesus had ended these parables/ he departed thence.

54. Et veniens in patriam suam, docebat eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur, & dicerent, Vnde huic sapientia hæc, & virtutes?

And came into his owne countrey/ and taught them in their Synagogue/ so that they were astonied/ and said/ Whence cometh this wisedome and great workes vnto this man?

55. Nónne hic est fabri filius? Nónne mater eius dicitur Maria; & frater eius, Iacobus & Ioseph, & Simon & Iudas.

Is not this the carpenters sonne? is not his mother called Marie/ & his brethren James and Joses/ and Simon & Judas?

Das XIII. Capitel.

49. Also wirdt es auch am ende der Welt gehen/ die Engel werden außgehen/ vnnd die Bösen von den Gerechten scheiden.

Lige saa skal det oc gaa til i Verdens ende/ Englene skulle vdgaa/ oc skillie de Onde fra de Retferdige.

50. Vnd werden sie inn den Feuerofen werffen/ da wirdt heulen vnnd zeenklappen sein.

Oc skulle kaste dem i Ild onen/der skal vere graad oc tendgnidsel.

51. Vnnd Jesus sprach zu jhnen: Habt jhr das alles verstanden? Sie sprachen: Ja HERR.

Oc Jhesus sagde til dem/ Forstode i dette altsammen? De sagde/ Ja HERRE.

52. Da sprach er: Darumb ein jeglicher Schrifftgelerter zum Himmelreich gelert/ ist gleich einem Haußvater/ der auß seinem Schatz Neues vnd Altes herfür tregt.

Da sagde hand/ Der faare/ huer Scrifftklaag lerd til Himmerigis rige/ er lig som en Hosbonde/ der bær frem/ aff sit ligende fæ/ Nyt oc Gammelt.

53. Vnd es begab sich/ da Jesus dise Gleichnisse volendet hatte/ gieng er von dannen.

Oc det begaff sig/ der Jhesus haffde giort ende paa disse lignilser/Gick hand der fra.

54. Vnd kam in sein Vaterland/ vnd lehret sie in jhren Schulen/ also auch/ daß sie sich entsatzten/ vnnd sprachen: Wo her kombt disem solche Weißheit vnd Thaten?

Oc kom i sit Federne Land/ oc lerde dem i deris Scholer/ saa at de oc forundrede dem/ oc sagde/ Hueden haffuer denne saadan Visdom oc vnderlige Gerninger?

55. Ist er nicht eines Zimmermans Son? Heist nicht seine Muter Maria? Vnd seine Brüdere/ Jacob vnd Joses/ vnd Simon/ vnd Judas.

Er hand icke en Tømmermands søn? Heder icke hans Moder Maria? Oc hans brødre/ Jacob oc Joses/oc Simon/ oc Judas.

Kapitola XIII.

49. Tak bude při skonánij swěta: Wygdau Angelé/ a oddělij zlé z prostředku sprawedliwých.

Takci bedźie w dokonániu wieku wynidą Aniołowie/ y wyłączą złe z pośrzodku spráwiedliwych.

50. A vwrhau ge do pecy ohniwé. Tu bude pláč a skřijpenij zubůw.

Y wrzucą ie w piec ognisty/ thám bedźie płácz y zgrzytánie zab.

51. Srozuměli ste tomuto wssemu? Řekli gemu: Y owssem.

Rzekł im Jezus/ Wyrozumieliście ty wszytki rzeczy? A oni mu powiedźieli. Tak Pánie.

52. Řekl gim: Protož každý Včitel vměly k Kralowstwij Nebeskému/ podoben gest Člowěku Hospodáři/ kterýž wynássij z pokladu swého nowé y staré wěcy.

A on im rzekł/ Przeto wszelki náuczyciel vczony w Krolestwie niebieskim/ podobny iest człowiekowi gospodarzowi/ ktory wyimuie z skárbu swego rzeczy nowe y stáre.

53. Y stalo se/ když dokonal Gežijs tato podobenstwij/ ssel odtud.

Y sstało sie gdy Jezus dokończył thych podobieństw/ przepráwił sie z onąd.

54. A přissed do Wlasti swé/ včil ge w sskolách gegich/ tak že se diwili/ řkauce: Odkud tomuto maudrost tato/ a mocy tyto?

A gdy przyszedł do oyczyzny swoiey/ náuczał ie w bożnicy ich/ thak iż sie zdumiewáli/ y mowili/ Z kądże temu ta madrość y cuda?

55. Wssak tento gest Syn Tesařůw? Wssak Matka geho slowe Marya: a Bratřij geho/ Jakub/ a Jozeff/ a Ssymon a Jůdas?

Izaż then nie iest on syn ćieślej? Izaż mátki iego nie zową Maryą? á brácia iego/ Jákub/ y Jozes/ y Symon/ y Judás.

יג

56 ואחותה כלהין לות הא לותן אינין איממכא לה להנא הלין כלהין׃

E le sue sorelle, non sono elle tutte appresso di noi? Donde ha egli dunque tutte queste cose?

57 ומתכשלין הוו בה הו דין ישוע אמר להון ליתו נביא דצעיר אלא אן במדינתה ובביתה׃

E scandalizauansi in lui. Allor Iesv disse loro, Non è alcun Profeta che sia dishonorato, se non ne la sua patria, e ne la casa sua.

58 ולא עבד תמן חילא סגיאא מטול לא הימנותהון׃

E non fece iui molte virtù, per la loro incredulità.

56 וְאַחְיוֹתָיו הֲלֹא כֻּלָּן עִמָּנוּ הֵן וּמֵאַיִן לְהַלָּז כָּל־הָאֵלֶּה׃

Y no estan todas sus hermanas con nosotros? Dedonde pues tiene este todo esto?

57 וַיִּכָּשְׁלוּ בוֹ וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם אֵין יֵשׁ נָבִיא בְלִי כָבוֹד כִּי אִם בְּאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ וּבְבֵיתוֹ׃

Y escandalizauanse en el. Mas Iesus les dixo, No ay propheta sin honrra si no en su tierra y en su casa.

58 וְלֹא עָשָׂה שָׁם גְּבוּרוֹת רַבּוֹת בַּעֲבוּר סָרְבוּתָם׃

Y no hizo alli muchas marauillas, á causa de la incredulidad dellos.

ιγ'.

56. Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;

Et ses sœurs ne sont-elles pas toutes parmi nous? D'où vienent donc à cestui-ci toutes ces choses?

57. Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

Tellement qu'ils estoyent scandalizés en lui. Et Iesus leur dit, vn Prophete n'est sans honneur, sinon en son païs, & en sa maison.

58. Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς, διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

Et ne fit guere de vertus à cause de leur incredulité.

יד

1 בהו דין זבנא שמע הרודס טטררכא שמעה דישוע׃

In quel tempo Herode Tetrarca vdì la fama di Iesv.

2 ואמר לעבדוהי הנו יוחנן מעמדנא הו קם מן בית מיתא מטול הנא חילא מסתעדרין בה׃

E disse à i suoi seruitori, Questo è Giouanni Battista: egli è risuscitato da morte, e però le virtù sono fatte da lui.

3 הו דין הרודס אחד הוא ליוחנן ואסרה וארמיה בית אסירא מטול הרודיא אנתת פילפוס אחוהי׃

Perche Herode hauendo preso Giouanni l'haueua legato, e messo in prigione, per cagion d'Herodiade moglie di Filippo suo fratello.

4 אמר הוא לה גיר יוחנן דלא שליט דתהויה לך אנתתא׃

Percioche Giouanni gli diceua, Ei non t'è lecito hauerla.

5 וצבא הוא למקטלה ודחל הוא מן עמא דאיך דלנביא אחידין הוו לה׃

Onde hauendo egli volontà di farlo morire, temeua la turba, percioche lo teneuano come Profeta.

1 בָּעֵת הַהוּא שָׁמַע הֵירוֹדֶס נְשִׂיא מֵאַרְבַּעַת אֶת־שֵׁמַע יֵשׁוּעַ׃

En aquel tiempo Herodes el Tetrarcha oyó la fama de Iesus:

2 וַיֹּאמֶר לַעֲבָדָיו זֶה הוּא יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל אֲשֶׁר אֲנִי הֲרַגְתִּי הוּא קָם מִמֵּתִים וְעַל־כֵּן הַכּוֹחוֹת פָּעֲלוּ בוֹ׃

Y dixo à sus criados, Este es Ioan el Baptista: el hà resucitado de los muertos, y por esso virtudes hazen en el.

3 כִּי־הֵירוֹדֶס הֶחֱזִיק בְּיוֹחָנָן וַיֶּאֱסֹר אוֹתוֹ וַיִּתֵּן בְּבֵית הַסֹּהַר בַּעֲבוּר הֵירוֹדִית אֵשֶׁת פִּילִיפּוֹס אָחִיו׃

Porque Herodes auia prendido à Ioan, y lo auia aprisionado, y puesto en carcel por causa de Herodias muger de Philippo su hermano.

4 כִּי אָמַר אֵלָיו יוֹחָנָן לֹא תוּכַל לָקַחַת אוֹתָהּ לְאִשָּׁה לָךְ׃

Porque Ioan le dezia, No te es licito tenerla.

5 וְאָבָה לַהֲרֹג אוֹתוֹ וַיִּירָא אֶת־הָעָם כִּי־כְנָבִיא הָיָה לָהֶם׃

Y querialo matar, mas auia miedo de la multitud: porque lo tenian como à propheta.

ΚΕΦΑΛ. ιδ'.

ΕΝ ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ.

En ce temps-la Herode le tetrarque ouït la renommee de Iesus.

2. Καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.

Et dit à ses seruiteurs, C'est Iehan Baptiste, il est ressuscité des morts, & pourtant vertus monstrent leur force en lui.

3. Ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην, ἔδησεν αὐτὸν, καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ, διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

Car Herode auoit prins Iehan, & l'auoit lié & mis en prison, à cause d'Herodias femme de Philippe son frere.

4. Ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης. οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν.

Car Iehan lui disoit, Il ne t'est pas loisible de l'auoir.

5. Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

Et eust bien voulu le mettre à mort, mais il craignoit le populaire, pource qu'ils le tenoyent pour Prophete.

CAP. XIII.

56. Et sorores eius nónne omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic omnia ista?

And are not his sisters al with vs? Whence then hath he all these things?

57. Et scandalizabantur in eo. Iesus autem dixit eis, Non est propheta sine honore nisi in patria sua, & in domo sua.

And they were offended with him. Then Jesus said to them / A Prophet is not without honour / saue in his owne country / and in his owne house.

58. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

And he did not many great works there / for their vnbeliefes sake.

CAP. XIIII.

IN illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Iesu.

At that time Herode the Tetrarche heard of the fame of Jesus.

2. Et ait pueris suis, Hic est Iohannes Baptista: ipse surrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in eo.

And said vnto his seruants / This is John Baptist: he is risen againe from the dead / & therefore great works are wrought by him.

3. Herodes enim tenuit Iohannem, & alligavit eum: & posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui.

For Herode had taken John / and bound him / and put him in prison for Herodias sake / his brother Philips wife.

4. Dicebat enim illi Iohannes, Non licet tibi habere eam.

For John sayd vnto him / It is not lawfull for thee to haue her.

5. Et volens illum occidere, timuit populum: quia sicut prophetam eum habebant.

And when hee woulde haue put him to death / he feared the multitude / because they counted him as a Prophet.

Das XIII. Capitel.

56. Vnnd seine Schwestern / sind sie nicht alle bey vns? Wo her kombt im denn das alles?

Oc hans Søstere ere de icke alle hoss oss? Hueden haffuer hand da dette altsammen?

57. Vnd ergerten sich an im. Jesus aber sprach zu inen: Ein Prophet gilt nirgend weniger / denn in seinem Vaterland / vnd in seinem hause.

Oc de forargede dem paa hannem. Men Jhesus sagde til dem / En Prophete actis ingen sted mindre / end i sit Federne Land / oc i sit Huss.

58. Vnnd er thet daselbs nicht vil zeichen / vmb jres vnglaubens willen.

Oc hand giorde der icke mange Tegen / For deris vantro skyld.

Das XIIII. Capitel.

ZV der zeit kam das gerüchte von Jesu für den Vierfürsten Herodes.

Paa den tid / kom røctet om Jesu for Herodes en aff de fire Førster.

2. Vnnd er sprach zu seinen Knechten: Diser ist Johannes der Tauffer / er ist von den todten aufferstanden / darumb thut er solche Thaten.

Oc hand sagde til sine Tienere / Denne er den Døbere Johannes. Hand er opstanden fra de døde / der faare gør hand saadane vnderlige Gerninger.

3. Denn Herodes hatte Johannem gegriffen / gebunden / vnd in das gefengniß gelegt / von wegen der Herodias / seines Bruders Philippi Weib.

Thi Herodes haffde grebet Johannem / bundet oc lagd hannem i fengsel / for Herodias / sin Broders Philippi hustruis skyld.

4. Denn Johannes hatte zu jm gesagt: Es ist nicht recht / daß du sie habest.

Thi Johannes sagde til hannem / Det er icke ræt / at du haffuer hende.

5. Vnd er hette jn gerne getödtet / forchte sich aber für dem Volck / denn sie hielten jn für einen Propheten.

Oc han haffde gerne slaget hannem ihiel / men hand fræctede sig for Folcket / Thi de hulde hannem for en Prophete.

Kapitola XIII.

56. A Sestry geho / wssak také wssecky v nás gsau? Odkawad tehdy má tyto wssecky wěcy?

Siostry też z iego wßytki izaż v nas nie sa? Z kadże tedy temu ty wßythki rzeczy?

57. Y horssyli se na něm. A Gežijs řekl gim: Nenj Prorok bezcti / gedině w wlasti swé a w domu swém.

Y zgorßyli sie z niego / A Jezus rzekł im / Nie iest Prorok okrom czci / iedno w oyczyznie swoiey á w domu swoim.

58. Y neučinil tu mnoho diwůw / pro gegich nedowěru.

Y nie vczynił thám cudow wiele dla niedowiarstwá ich.

Kapitola XIIII.

TOho času / vslyssel Herodes Tetrarcha powěst o Gežijssowi:

WOn czás przyßedł słuch do Herodá Królá o Jezusie.

2. Y řekl služebnijkům swým: Tentoť gest Jan Křtitel / onť gť wstal z mrtwých / a protož se diwowé dégij skrze něho.

Rzekł służebnikom swoim / Tenci iest Jan krzciciel który zmartwych wstał / y dla thego cudá sie przezeń dzieia.

3. Neb Herodes byl yal Jana / a swázal gey a wsadil do žaláře / pro Herodyadu Manželku Filipa Bratra swého.

Abowiem był Herod poimał Janá / y dał go zwiazáć y do więzienia wsádzic / dla Herodyády żony Filipa bráta swego.

4. Proto / že prawil gemu Jan: Neslussý tobě gij mijti.

Bo mu Ján mowił / Nie godzić sie iey mieć tobie.

5. A když chtěl zabiti gey / bál se lidu: neb yako Proroka gey měli.

A gdy go chćiał zámordowáć / bał sie zgromádzenia ludu / abowiem mieli go iáko Proroká.

יד

6 כד הוא דין בית ילדיה דהרודס רקדת ברתה דהרודיא קדם סמיכא ושפרת לה להרודס:

Celebrandoſi poi il giorno del naſcimento d'Herode, la figliuola d'Herodiade danzò iui nel mezo, e piacque ad Herode.

7 מטול הנא במומתא ימא לה דיתל לה כל־מדם דתשאלי:

Onde egli promeſſe con giuramento di darle tutto cio ch'ella gli domandaſſe.

8 הידין מטול דמלפא הות לאמה אמרת הב לי הרכא בפינכא רישה דיוחנן מעמדנא:

Et eſſendo ſtata prima indutta da ſua madre, diſſe, Dammi qui in vn piatto la teſta di Giouanni Battiſta.

9 וכרית לה למלכא מטול דין מומתא וסמיכא פקד דיתיהב לה:

Diche il Re ſi contriſtò: ma per riſpetto del giuramento, e di quelli che ſedeuano inſieme con lui à tauola comandò che le fuſſe data.

10 ושדר פסקה רישה דיוחנן בית אסירא:

E coſi mandò à decapitar Giouanni ne la prigione.

11 ואיתי רישה בפינכא ואתיהב לטליתא וא ואיתיתה לאמה:

E la ſua teſta fu portata in vn piatto, e data à la fanciulla, & ella la preſentò à ſua madre.

12 וקרבו תלמידוהי ש שקלו שלדה קברו ואתו חויו לישוע:

Poi vennero i ſuoi diſcepoli, e portoron via il ſuo corpo; e ſepellironlo: poi andorono, e referiron la cauſa à IESV.

13 ישוע דין כד שמע שני מן תמן באלפא לאתרא חורבא בלחודוהי וכד שמעו כנשא אזלו בתרה ביבשא מן מדינתא:

Laqual come IESV hebbe vdita, ſi partì di lì per naue, & andò in vn luogo diſerto da parte. Il che hauendo le turbe inteſo, il ſeguitorono à piedi da le citta.

יד

6 וביום מולדת הירודס ותדלג בת הרודית בתוך ותישרה בעיני־הרודס:

Y celebrandoſe el dia del nacimiento de Herodes, la hija de Herodias bayló en medio, y agradó à Herodes.

7 וגם כי בשבועה יבטיח אותה לתת לה כל־אשר תשאל ממנו:

Y prometió con juramento de tarle todo loque pidieſſe.

8 והיא כי נזהרה מאמה תן לי אמרה פה בקערה את־ראש יוחנן הטבל:

Y ella, inſtruyda primero de ſu madre, dixo, Dame aqui en vn plato la cabeça de Ioan el Baptiſta.

9 ויעצב המלך ובעבור השבועה ויושבי השלחן צוה להנתן לה:

Entonces el Rey ſe entriſteció: mas por el juramento, y por los queeſtauan juntamente à la meſa, mandó que ſe le dieſſe:

10 וישלח וישא את־ראש מעל־יוחנן בבית הסהר:

Y embiando degolló à Ioan en la carcel.

11 וינשא ראשו בקערה ונתון לנערה ותשא לאמה:

Y fué trayda ſu cabeça en vn plató, y dada à la moça: Y ella la preſentó à ſu madre.

12 ויגשו תלמידיו ויסירו את־גופו ויקברוהו ויבואו ויגידו לישוע:

Entonces ſus diſcipulos llegaron, y tomaron el cuerpo, y enterraronlo: y fueron y dieron las nueuas à Ieſus.

13 וכשמוע ישוע סר משם באניה אל־מקום החרבה לבדו וישמעו העם וילכו אחריו ברגליהם מן־הערים:

Y oyendo lo Ieſus apartóſe de alli en vn nauio à vn lugar deſierto apartado: Y quando las compannas loo yeron, ſiguieronlo à pie de las ciudades.

ιδ'.

6. Γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ ἡρώδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ ἡρώδῃ.

Or au iour du feſtin de la naiſſance d'Herode, la fille d'Herodias danſa en pleine ſale, & pleut à Herode.

7. Ὅθεν μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται.

Dont auec ſerment il lui promit de lui donner tout ce qu'elle demanderoit.

8. Ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, δός μοι, φησὶν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Elle donc eſtant pouſſee au parauant par ſa mere, dit, Donne-moi ici en vn plat la teſte de Iehan Baptiſte.

9. Καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς συνανακειμένους, ἐκέλευσε δοθῆναι.

Et le roy fut marri: mais à cauſe des ſermens, & de ceux qui eſtoyent à table auec lui; il commanda qu'on la lui baillaſt.

10. Καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

Et ayant enuoyé l'executeur, il fit decapiter Iehan en la priſon.

11. Καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς.

Et fut la teſte d'icelui apportee en vn plat, & donnee à la fille, & elle la preſenta à ſa mere.

12. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό. καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ ἰησοῦ.

Puis les diſciples d'icelui vindrent, & emporterent ſon corps, & l'enſeuelirent: & vindrent l'annoncer à Ieſus.

13. Καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν. καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων.

Et Ieſus l'ayant oui dire, ſe retira de là en vne naſſelle, en vn lieu deſert, pour eſtre là à part ſoi. Et quand les troupes eurent entendu cela, elles le ſuiuirent à pied des villes.

S. MATTHAEVS.

CAP. XIIII.

6. Die autem natalis Herodis ſaltavit filia Herodiadis in medio: & placuit Herodi.

But when Herodes birth day was kept/ the daughter of Herodias daunced before them/ and pleaſed Herode.

7. Vnde cum iuramento pollicitus eſt ei dare quodcunque poſtulaſſet ab eo.

Wherefore hee promiſed with an othe/ that he woulde giue her whatſoeuer ſhee would aſke.

8. At illa præmonita à matre ſua, Da mihi, inquit, hîc in diſco caput Iohannis Baptiſtæ.

And ſhe being before inſtructed of her mother/ ſayde/ Giue me here John Baptiſts head in a platter.

9. Et contriſtatus eſt rex: propter iuramentum autē, & eos qui pariter recumbebant, iuſſit dari.

And the king was ſorie: neuertheles becauſe of the othe/ and them that ſate with him at the table/ he cōmaunded it to bee giuen her.

10. Miſitque & decollavit Iohannem in carcere.

And ſend/ and beheaded John in the priſon.

11. Et allatum eſt caput eius in diſco: & datum eſt puellæ, & illa attulit matri ſuæ.

And his head was brought in a platter/ & giuen to the maide/ and ſe brought it vnto her mother.

12. Et accedentes diſcipuli eius, tulerunt corpus eius, & ſepelierūt illud: & venientes nuntiaverunt Ieſu.

And his diſciples came/ and tooke vp his bodie/ and buried it/ and went/ and tolde Jeſus.

13. Quod cùm audiſſet Ieſus, ſeceſſit inde in navicula, in locum deſertū ſeorſum: & cum audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pedeſtres de civitatibus.

And when Jeſus heard it/ he departed thence by ſhippe into a deſert place apart. And when the multitude had heard it/ they followed him a foote out of the cities.

S. Mattheus.

Das XIIII. Capitel.

6. Da aber Herodes ſeinen Jarstag begieng/ da tantzte die Tochter der Herodias für jhnen/ das gefiel Herodes wol.

Men der Herodes holt ſin Aars dag/ da dantzede Herodias daatter faar dem. Det behagede Herodes vel.

7. Darumb verhieß er jhr mit einem Eid/ er wolt jr geben/ was ſie fodern würde.

Der faare loffuede hand hende met en Eed/ at hand vilde giffue hende/ hvad hun begærede.

8. Vnd als ſie zuvor von jrer Mutter zugerichtet war/ ſprach ſie: Gib mir her auff eine ſchüſſel das haupt Johannis des Tauffers.

Oc ſom hun vaar tilforn vnderviſt aff ſin Moder/ ſagde hun/ Giff mig hid Johannis den Doberis Hoffuit paa it Fad.

9. Vnd der König ward traurig/ doch vmb des Eides willen/ vnd dere die mit im zu tiſche ſaſſen/ befalh ers jr zu geben.

Oc Kongen bleff bedroffuit/ Dog for den Eed/ oc for deris ſkyld/ ſom ſade met hannem til Bordz/ befol hand at giffue hende det.

10. Vnd ſchicket hin/ vnd enthauptet Johannes im gefengkniß.

Oc hand ſende hen/ oc halſhug Johannes i fengzelet.

11. Vnd ſein haupt ward hergetragen in einer ſchüſſeln/ vnd dem Meidlein gegeben/ vnd ſie bracht es jrer Mutter.

Oc hans Hoffuit bleff baaret frem i it Fad/ oc giffuet Pigen/ oc hun bar det til ſin Moder.

12. Da kamen ſeine Jünger/ vnnd namen ſeinen leib/ vnd begruben jn/ vnnd kamen/ vnd verkündigten das Jeſu.

Da komme hans Diſciple/ oc toge hans Legeme/ oc iordede det/ Oc de komme oc forkyndede Jheſu det.

13. Da das Jeſus hörete/ weich er von dannen auff einem Schiff inn eine Wüſten alleine. Vnnd da das Volck das hörete/ folgete es jm nach zu fuß auß den Stedten.

Der Jheſus det hørde/ vigede hand der fra vdi it Skib til en ørck alene. Oc der Folcket det hørde/ fulde de hannem effter til fodz aff Stæderne.

S. Mathauß.

Kapitola XIIII.

6. Na den pak narozenj Herodeſowa/ tancowala dcera Herodyady v proſtředku: Y lijbilo ſe Herodeſowi.

Gdy tedy obchodzono dźień národzenia Herodowego/ thancowálá corká Herodyády przedewſzytkimi/ y podobálá ſie Herodowi.

7. Tak že s přijſahau zaſlijbil gij dáti začby koli ho proſyla.

I kad pod przyśiega obiecál iey dáć czegobykolwiek żądałá.

8. A ona gſaucy nawedena od Mateře ſwé/ řekla: Day mi zde na miſe hlawu Jana Křtitele.

A oná náprawioná od mátki ſwey/ rzeklá/ Day mi thu ná miśie glowe Jáná krzciciela.

9. Y zarmautil ſe Král. Ale wſſak pro přijſahu a pro ty kteříž ſpolu ſtolili/ rozkazal gij dáti.

Y záſmucił ſie Krol/ Ale dla przyśiegi/ y tych ktorzy poſpolu śiedzieli kázal dáć.

10. Y poſlal a ſtial Jana w žaláři.

A poſlawſzy dal ściać Jáná w więzieniu.

11. Y přineſena geſt hlawa geho na miſe/ a dána Děwečce/ a ona neſla gi Mateři ſwé.

Y przynieśioná ieſt glowá iego ná miśie/ á oddáná dziewecżce/ ona ia záś ofiárowálá mátce ſwey.

12. A přiſtaupiwſſe Včedlnijcy geho/ wzali Tělo geho a pochowali ge/ a přiſſedſſe powěděli to Gežijſſowi.

Thedy przyſzli vcznowie iego/ y wźięli ciáło á pogrzebli ie/ y ſzedſzy opowiedzieli to Jezuſowi.

13. To když vſlyſſal Gežijs/ odplawil ſe odtud na Lodičce na mjſto puſté ſaukromj. A když vſlyſſeli záſtupowé/ ſſli za nim pěſſky z měſt.

A vſlyſzawſzy to Jezus/ odſzedl z onad w lodzi ná mieſce puſte/ co gdy vſlyſzálo zgromádzenie ludzi/ ſzli zá nim z miaſt pieſzo.

יד | יד | ιδ΄.

14 ונפק ישוע חזא כנשא סגיאא ואתרחם עליהון ואסי כריהיהון:

Iesv poi essendo vscito fuore, vide vna gran moltitudine, & hebbe compassione di loro, e sanò quelli che tra essi erano ammalati.

14 ויצא ישוע ויראה והנה עם רב ויכמרו רחמיו עליהם וירפא את־חוליהם:

Y saliendo Iesus, vido vna grande compañia, y vuo misericordia dellos: y sanó losque dellos auia enfermos.

14. Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτοὺς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν.

Et Iesus sortant vid vne grande multitude, & fut esmeu de compassion enuers iceux, & guerit les malades d'entr'eux.

15 כד הוא דין רמשא קרבו לותה תלמידוהי ואמרו לה אתרא חורבא הו ועדנא עבר לה שרי כנשא דאנשא דיאזלון לקוריא ונזבנון להון סיברתא:

Venuta che fu la sera, i suoi discepoli si gli accostorono, dicendo, Questo luogo è diserto, e l'hora è gia passata: da licentia à queste turbe, accioche se ne vadano à le ville, à comprarsi da mangiare.

15 ויהי ערב ויקרבו אליו תלמידיו לאמר חרב המקום הזה וכבר עברה השעה הנה נא את־העם אשר ילכו אל־הכפרים ויקנו להם אכל:

Y quando fué la tarde del dia, llegaronse à el sus Discipulos, diziendo. El lugar es desierto, y el tiempo es ya passado, embia las compañas que se vayan por las aldeas, y compren para si de comer.

15. Ὀψίας δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.

Or comme il se faisoit tard, ses disciples vindrent à lui, disans, Ce lieu est desert, & l'heure est desia passee: donne congé à ces troupes: afin qu'elles s'en aillent aux bourgades, & achetent des viures.

16 הו דין אמר להון לא מתבעא להון למאזל הבו להון אנתון למאכל:

E Iesv disse loro, Non è necessario che se ne vadano: date voi loro da mangiare.

16 ויאמר להם ישוע לא יצטרכו ללכת אתם תנו להם לחם לאכל:

Y Iesus les dixo, No tienen necessidad de yrse: daldes vosotros de comer.

16. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.

Mais Iesus leur dit, Ils n'ont pas besoin de s'en aller: donnez-leur vous-mesmes à manger.

17 הנון דין אמרו לה לית לן תנן אלא חמש גריצן ותרין נונין:

Essi gli dicono, Noi non habbiam quà senon cinque pani, e due pesci.

17 ויענו לו אין לנו פה מאומה כי־אם חמשה לחם ושני דגים:

Y ellos dixeron, No tenemos aquisino cinco panes y dos peces.

17. Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους, καὶ δύο ἰχθύας.

Et ils lui dirent, Nous n'auons ici que cinq pains & deux poissons.

18 אמר להון ישוע איתו אנון לי להרכא:

Allora egli disse, Portatemeli quà.

18 ויאמר להם השיאום הלום אלי:

Y el les dixo, Traedmelos acà.

18. Ὁ δὲ εἶπε, φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.

Et il leur dit, Apportez-les-moi ici.

19 ופקד לכנשא למסתמכו על ארעא ושקל הנון חמשא לחמין ותרין נונין וחר בשמיא וברך וקצא ויהב לתלמידוהי והנון תלמידא סמו לכנשא:

Et hauendo comandato che le turbe si ponessero à seder sopra l'herba, prese i cinque pani, e i due pesci: e riguardando al cielo, rendè gratie, e spezzati che gli hebbe, dette i pani à i discepoli, & i discepoli a le turbe.

19 ויצו את־העם לשבת ולאכל על־החציר ויקח חמשה לחם ושני דגים וישא עיניו אל־השמים ויברך וישבר ויתן לתלמידיו את־הלחם והתלמידים נתנו לעם:

Y mandando à las compañas recostarse sobre la yerua, y tomando los dos panes y los dos peces, alçando los ojos àl cielo bendixo, y partiendo los panes, dio los à los Discipulos, y los Discipulos à las compañas.

19. Καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, καὶ λαβὼν πέντε τοὺς ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.

Et apres auoir commandé que les troupes s'arrangeassent sur l'herbe, il print les cinq pains & les deux poissons, & leuant les yeux au ciel, il rendit graces. Et apres auoir rompu les pains, il les bailla aux disciples & les disciples aux troupes.

20 ואכלו כלהון וסבעו ושקלו תותרא דקציא תרתעסר קופינין כד מלין:

E così mangioron tutti, e satioronsi, e leuoron via quello ch'era auanzato de pezzi, dodici corbe piene.

20 ויאכלו כלם וישבעו וישאו את־שארית שברם שנים עשר סלים מלאים מפתים:

Y comieron todos, y hartaronse: Y alçaron loq; sobró, los pedaços, doze esportones llenos.

20. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, δώδεκα κοφίνους πλήρεις.

Dont ils mangerent tous, & furent rassasies: puis recueillirent le residu des pieces des pains, douze pleines panerees.

CAP. XIIII.

14. Et exiens vidit turbam multam, & misertus est eis, & curavit languidos eorum.

And Jesus went forth and sawe a great multitude/and was moued with compassion towarde them/and hee healed theyr sicke.

15. Vespere autem facto accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes, Desertus est locus, & hora iam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in castella, emant sibi escas.

And when euen was come / his disciples came to him/ saying / This is a desert place/ and the houre is already past: let the multitude depart/ that they may goe into the townes / and bye them vitailes.

16. Iesus autem dixit eis, Non habent necesse ire: date illis vos manducare.

But Jesus sayde to them / They haue no neede to go away: giue ye them to eat.

17. Responderunt ei, Non habemus hîc nisi quinque panes & duos pisces.

Then said they vnto him/We haue here but fiue loaues/ and two fishes.

18. Qui ait eis, Afferte mihi illos huc.

And he saide/ Bring them hither to me.

19. Et cum iussisset turbam discumbere super fœnum: acceptis quinque panibus & duobus piscibus, aspiciens in cęlum benedixit & fregit, & dedit discipulis panes, discipuli autem turbis.

And he commaunded the multitude to sit downe on the grasse / and tooke the fiue loaues and the two fishes/ and looked vp to heauen and blessed / and brake/ and gaue the loaues to his disciples /, and the disciples to the multitude.

20. Et manducaverunt omnes, & saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmētorum plenos.

And they did all eate / and were sufficed / and they tooke vp of the fragmentes that remained twelue baskets full.

Das XIIII. Capitel.

14. Vnd Jesus gieng herfür/ vnnd sahe das grosse volck/vnd es jammerte jhn derselbigen/ vnnd heilete jhre krancken.

Oc Jhesus gick frem / oc saa det megle Folck/ oc hand ynckedis offuer dem/ oc helbredede deris Siuge.

15. Am abend aber tratten seine Jünger zu jm/vnd sprachen: Diß ist eine Wüste/vñ die nacht fellet daher/ Laß das volck von dir/daß sie hin inn die Märckte gehen/vnnd jhnen speise kauffen.

Om afftenen ginge hans Disciple til hannem/oc sagde Dette er en Orck/oc natten gaar paa/Lad Folcket fra dig/ at de kunde gaa hen i Byerne/oc købe dem Mad.

16. Aber Jesus sprach zu jhnen: Es ist nicht not/ daß sie hingehen/ gebt jhr jhnen zu essen.

Jhesus sagde til dem/ Det gørssicke behoff/ at de gaa bort/ Giffue i dem at æde.

17. Sie sprachen: Wir haben hie nichts/ denn fünff brodt vnnd zwen Fische.

De sagde/ Wi haffue her inted/ vden fem Brød oc tho Fiske.

18. Vnd er sprach: Bringet mir sie her.

Oc hand sagde/ Henter mig dem hid.

19. Vnd er hieß das Volck sich lagern/ auff das Graß. Vnd nam die fünff Brodt/ vnd die zween Fische/ sahe auff gen Himmel/ vnd dancket/ vnd brachs/ vnd gab die Brodt den Jüngern/ vnd die Jünger gaben sie dem Volck.

Oc hand bad Folcket sette sig ned paa Gresset. Oc tog de fem Brød/ oc de tho Fiske/ saa op i Himmelen/ oc tackede/ oc brød dem / oc fick sine Disciple Brødene/ oc Disciplene gaffue Folcket dem.

20. Vnd sie assen alle/ vnd wurden satt/vnd huben auff was übrig bleib von Brocken zwölff Körbe vol.

Oc de ode alle/ oc bleffue mette/ Oc de toge op det der bleff offuer aff det som leffnedis / tolff Kurffe fulde.

Kapitola XIIII.

14. A wyssed vzřel zástup mnohý/ y slitowal se nad nimi / a vzdrawowal nemocné gegich.

Wyszedszy tedy Jezus / vyzrał zgromádzenie ludzi/ yrozlitował się nád nimi/ y vzdráwiał niemocne z nich.

15. A když bylo k wečerau/ přistaupili k němu Včedlnijcy geho/ řkauce: Pusté gest mijsto toto/ a hodina giž pominula/ rozpust zástupy / ať gdauce do Městeček nakaupij sobě pokrmůw.

A gdy przyszedł wieczor / szli ku niemu vczniowie iego/mowiąc Puste iest mieysce to / á czás iuż przeminał/ opuść to zgromádzenie ludu áby szli do miásteczek / y kupili sobie żywności.

16. A Gežijs řekl gim: Nenijť gim potřebij gijti / dayte wý gim gijsti.

Rzekł im Jezus: Nie potrzebá im odchodźić/ daycie wy im coby iedli.

17. Odpowědělí gemu: Nemáme zde gedině pět chlebůw á dwě rybě.

A oni mu rzekli/ Nie mamy tu iedno piecioro chlebá á dwie rybie.

18. Kterýžto řekl gim: Přinestež mi ge sem.

A on rzekł / Przynieśćie mi ie tu.

19. A když kázal zástupu sſysti na trávě/ wzaw pět chlebuow a dwě rybě/ wzhledl do Nebe/ y požehnal a lámal/ a dal Včedlnijkům chleby / a Včedlnijcy dali zástupům.

Y roskazawszy onemu zgromádzeniu ludzi sieść ná trawie / wziął ono piecioro chlebá y dwie rybie/ á weyzrawszy w niebo błogosłáwił/ á połamawszy / dał vczniom chleby / á vczniowie zgromadzeniu.

20. Y gedli wssycknj a nasyceni gsau. Y sebrali ostatky drobtůw / dwanácte kossuow plných.

Y iedli wszyscy á násyceni byli/ y zebráli co zbywáło vłomkow dwánaśćie koszow pełnych.

יד

21 הנון דין אנשא דאכלו הוין הוו אלפא חמשא סטר מן נשא וטליא:

E quelli che mangiorono erano quasi cinque milia huomini, senza le donne & i fanciulli.

22 ומחדא אלץ לתלמידוהי דיסקון לספינתא ויאזלון קדמוהי לעברא עד הו שרא הוא לכנשא:

Subbito poi Iesv costrinse i suoi discepoli a salir ne la naue, e passare à l'altra riua innanzi à lui, mentre ch'egli licentiaua le turbe.

23 וכד שרא לכנשא סלק לטורא בלחודוהי למצליו וכד חשכא בלחודוהי הוא תמן:

E licentiate ch'egli hebbe le turbe, sali egli solo nel monte à fare oratione, e venuta la sera, era ancor iui solo.

24 ואלפא רחיקא הות מן ארעא אסטדותא סגיאא כד משתגשא סגי מן גללא רוחא גיר לקובלה הות:

E la naue era gia nel mezo del mare, combattuta da l'onde: percioche'l vento era contrario.

25 במטרתא דין רביעיתא דליליא אתא לותהון ישוע כד מהלך על מיא:

Poi à la quarta veglia de la notte, Iesv sen'andò à loro, caminando sopra'l mare.

26 וחזאוהי תלמידוהי דמהלך על מיא ואתתזיעו ואמרין הוו דחזוא הו דגלא ומן דחלתהון קעו:

Et i discepoli comelo videro caminare sopra'l mare, si turborono, dicendo, Egli è vna fantasma: e per la paura gridorono.

27 הידין ישוע בר שעתה מלל עמהון ואמר אתלבבו אנא אנא לא תדחלון:

Ma subbito Iesv parlò loro, dicendo, State di buono animo, che son io: non habbiate paura.

28 ועננא כאפא ואמר לה מרי אן אנת הו פקוד לי אתא לותך על מיא:

E Pietro rispondendoli, disse, Signore, se sei tu, comanda ch'io venghi à te sopra l'acque.

יד

21 והאוכלים היו כחמשת אלפים איש בלתי הנשים והטף:

Y los que comieron fueron, varones, como cinco mil: sin las mugeres y mochachos.

22 ומיד פצר ישוע בתלמידיו לעלותם באניה ללכתם לפניו עבר הים עד כי יניח את העם:

Y luego Iesus hizo à sus discipulos entrar en el nauio, y yr delante de el de la otra parte del lago, entretanto que el despedia las compannas.

23 וכאשר הניח את העם עלה אל ההר לבדו להתפלל ויהי ערב והוא לבדו היה שם:

Y despedidas las compannas, subió en el monte, apartado, à orar. Y como fué la tarde del dia, estaua alli solo.

24 והאניה או היה בתוך הים ונדפה מן הגלים כי הרוח היתה להם להפך:

Y ya el nauio estaua en medio de la mar, atormentado de las ondas: porque el viento era contrario.

25 ויהי ברביעית אשמורת הלילה ויבא אליהם ישוע מתהלך על הים:

Mas à la quarta vela de la noche Iesus fué à ellos andando sobre la mar.

26 וכאשר ראו אותו התלמידים מתהלך על הים נבהלו מאד לאמר כי מזיק הוא ויקראו מיראה:

Y los Discipulos, viendolo andar sobre la mar, turbaronse diziendo, Alguna Phantasma es: y dieron bozes de miedo.

27 ופתאם דבר אליהם ישוע לאמר חזקו כי אני הוא על תיראו:

Mas luego Iesus les habló, diziendo, Asseguraos: yo soy, no ayays miedo.

28 ויען לו כיפא ויאמר אדני אם אתה הוא צוה לי לבוא אליך על המים:

Entonces respondióle Pedro, y dixo, Sennor, si tu eres, manda que yo venga à ti sobre las aguas.

ιδ΄.

21. Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

Or ceux qui avoyent mangé estoyent enuiron cinq mille hommes, sans les femmes & les petis enfans.

22. Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους.

Incontinent apres, Iesus contraignit ses disciples de monter sur la nasselle, & de passer outre deuant lui, cependant que il donneroit congé aux troupes.

23. Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. Ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ.

Et quand il leur eut donné congé, il monta en la montagne pour estre à part soi afin de prier. Et le soir venu, il estoit la seul.

24. Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

Or la nasselle estoit ia au milieu de la mer tormentee des ondes: car le vent estoit contraire.

25. Τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς, ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

Et sur la quatrieme veille de la nuict, Iesus vint vers eux cheminant sur la mer.

26. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα, ἐταράχθησαν, λέγοντες, ὅτι φάντασμά ἐστι, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.

Lequel les disciples voyans cheminer sur la mer, furent troublés, disans, c'est vn fantosme: & de la peur s'escrierent.

27. Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, θαρσεῖτε· ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.

Mais incontinent Iesus parla à eux, disant, Asseurez-vous: ce'st moi, n'ayez point de peur.

28. Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε, κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα.

Et Pierre lui respondant, dit, Seigneur, si c'est toi, commande que i'aille vers toi sur les eaux.

CAP. XIIII.

21. Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus & parvulis.

And they that had eaten / were about fiue thousande men / beside women ant litle children.

22. Et statim iussit Iesus discipulos ascendere in naviculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas.

And straight way Jesus compelled his disciples to enter into a ship / and to goe ouer before him/while he sent the multitude away.

23. Et dimissa turba, ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto solus erat ibi.

And assoone as he had sent the multitude away / he went vp into a mountaine alone to pray : and when the euening was come/ he was there alone.

24. Navicula autem in medio mari iactabatur fluctibus, erat enim contrarius ventus.

And the ship was nowe in the middes of the sea / and was tossed with waues : for it was a contrary winde.

25. Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans super mare.

And in the fourth watch of the night Jesus went vnto them / walking on the sea.

26. Et videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt, dicentes Quia phantasma est Et præ timore clamaverunt

And when his disciples saw him walking on the sea/ they were trowbled/ saying/ It is a spirit / and cried out for feare.

27. Statimq; Iesus locutus est eis, dicens, Habete fiduciam : ego sum, nolite timere.

But straight way Jesus spake vnto them/ saying / Be of good comfort. It is I : be not afrayde.

28. Respondens autẽ Petrus dixit, Domine si tu es, iube me ad te venire super aquas.

Then Peter answered him / and said/Master/ if it be thou/ bid me come vnto thee on the water.

Das XIIII. Capitel.

21. Die aber gessen hatten/ der waren bey fünff tausent Mann / ohn Weiber vnd Kinder.

Men de som haffde ædet / vaare ved fem tusinde Mend / vden Quinder oc Børn.

22. Vnd alßbald treib Jesus seine Jünger / daß sie inn das Schiff tratten / vnnd für jhm herüber führen/ biß er das Volck von sich liesse.

Oc strax kom Jhesus sine Disciple til/at de ginge i Skibet / oc fore offuer faare hannem / Indtil hand fick ladet Folcket fra sig.

23. Vnd da er das Volck von sich gelassen hatte/ steig er auff einen Berg alleine/ daß er betet. Vnd am abend war er alleine daselbs.

Oc der hand haffde ladet Folcket fra sig / gick hand alene op paa it Bierg at bede. Oc om afftenen vaar hand der alene.

24. Vnd das Schiff war schon mitten auff dem Meer/ vnd leid noth von den Wellen / denn der Wind war jhnen wider.

Oc Skibet vaar da allerede mit i Haffuet/ oc leed nød aff Bølgerne/Thi Været vaar dem emod.

25. Aber inn der vierdten Nachtwache kam Jesus zu jnen / vnd gieng auff dem Meer.

Oc paa den fierde Veet om natten / kom Jhesus til dem/oc gick paa Haffuet.

26. Vnnd da jhn die Jünger sahen auff dem Meer gehen / erschracken sie/vnd sprachẽ: Es ist ein Gespenst/ vnd schryen für forcht.

Oc der Disciplene saae hannem gaa paa Haffuet bleffue de forferdede oc sagde / Det er it Spøgelse/ oc de robte aff redzel.

27. Aber alßbald redet Jesus mit jhnen / vnd sprach: Seyt getrost/ ich bins/ förchtet euch nicht.

Da talede Jhesus strax met dem/ Oc sagde/Verer vedit frit mod/det er ieg/ Frœcter inted.

28. Petrus aber antwortet jhm/ vnd sprach: HErr bist du es/ so heiß mich zu dir komen auff dem Wasser.

Peder suarede hannem/ oc sagde/ HERRE/Est det du / da biud mig komme til dig paa Vandet.

Kapitola XIIII.

21. Těch pak kteřijž gedli byl počet pět Tisycůw Muzůw/ kromě žen a Dětij.

A tych ktorzy iedli było około piaci tysiecy mezow/oprocz niewiasty dziatek.

22. A y hned rozkázal Včedlnijkům swym aby wstaupili na Lodičku/a předessli gey přes Moře/ažby rozpustil zástup.

Thedy Jezus przymusił záraz vcznie swoie wsthapić w lodz/á iść przed soba do drugiego brzegu/ázby odpráwił ono zgromádzenie ludzi.

23. A rozpustiw zástup / wstaupil na hůru sam / aby se modlil. A když byl wečer / sám tu zůstal.

A opuściwszy zgromádzenie ludzi/wstapił ná gore z osobná áby sie modlil/ A gdy był wieczor/ thámże sam został.

24. A Lodička v prostřed Moře zmijtala se wlnami / nebo byl wijtr odporný.

A lodz iuz byłá w pośrzodku morzá/ciesko miotaná od wałow/ ábowiem był wiátr przeciwny.

25. Při čtwrtém pak bděnij nočnijm/přissel k nim chodě po moři.

Tedy czwartey straży nocney szedł do nich Jezus / chodząc po morzu.

26. A widauce gey an chodij po moři / zarmautili se/ řkauce : Obluda gest. A s strachem křičeli.

A vyzrawszy go gdy chodził po morzu / zátrwożyli sie vczniowie/mowiac/ Pokusá iest/y odbo tázni krzyknęli.

27. A y hned Gežijš promluwil k nim/řka : Mějtež daussánij. Jak gsem/nebogtež se.

Ale wnet mowił Jezus do nich/ rzekac/ Badzcie dobrego sercá/ iaciem iest/ nie boycie sie.

28. Y odpowěděw Petr / řekl: Pane gsyli ty s rozkažiž mi k sobě přigijti po Wodě.

A Piotr odpowiedá iac mu/ rzekł / Pánie iesliś ty iest/ każ mi przyść do siebie po wodách.

יד

29 ישוע דין אמר לה תא ונחת כאפא מן אלפא והלך על מיא דיאתא לות ישוע׃

Et egli disse, Vieni, Allor Pietro sceso de la naue, caminaua sopra l'acque, per andare à IESV.

30 וכד חזא רוחא דקשיא דחל ושרי למטבע וארים קלה ואמר מרי פרוקיני׃

Ma vedendo il vento gagliardo, hebbe paura: e cominciando à sommergersi, grido, dicendo. Saluami Signore.

31 ובר שעתה פשט אידה מרן ואחדה ואמר לה זעור הימנותא למנא אתפלגת׃

Et subbito IESV distesa la mano, il prese, e disseli, Huomo di poca fede, perche hai tu dubbitato?

32 וכד סלקו לאלפא שלית רוחא׃

E saliti che furono ne la naue, il vento cesso.

33 ואתו הנון דבאלפא סגדו לה ואמרו שרירָאית ברה אנת דאלהא׃

Allora quelli che erano ne la naue, vennero, & inginochioronsigli dauanti, dicendo, Veramente tu sei il Figliuol di Dio.

34 ורדו ואתו לארעא דגנסר׃

Poi essendo passati di là, vennero ne la terra di Gennesaret.

35 ואשתודעוהי אנשא דאתרא הו ושדרו לכלהין קוריא דחדריהון וקרבו לה כלהון אילין דביש ביש עבידין׃

Et hauendolo gli huomini di quel luogo conosciuto, mandaron per tutta quella contrada circonuicina: e portorono à lui tutti quelli ch'erano ammalati.

36 ובעין הוו מנה דיקרבון אפן לכנפא בלחוד דלבושה ואילין דקרבו אתאסיו׃

E pregauanlo di toccar solamente l'estremita de la sua vesta, e quanti la toccarono, tutti furon sanati.

יד

29 והוא אמר בוא וירד כיפא מן הספינה וילך על המים לבוא אל ישוע׃

Y el dixo, Ven. Y decendiendo Pedro del nauio, anduuo sobre las aguas para venir à Iesus.

30 וכאשר ראה את הרוח חזקה ירא וכי החל לטבע צעק לאמר אדני הושיעני׃

Mas viendo el viento fuerte, vuo miedo: y començandose à hundir, dió bozes diziendo: Sennor, saluame.

31 ופתאם נטה ישוע את ידו ויאחז אותו ויאמר לו קטון אמונה למה חרדת׃

Y luego Iesus estendiendo la mano, trauó deel, y dizele, O hombre de poca fe, porque dudaste?

32 וכאשר עלו אל הספינה שתקה הרוח׃

Y como ellos entraron en el nauio, el viento reposó.

33 ואשר בספינה המה באו וישתחוו לו לאמר באמת בן אלהים אתה׃

Entonces losque estauan en el nauio, vinieron, y adoraronlo, diziendo, Verdaderamente eres Hijo de Dios.

34 ויעברו ויבאו בארץ כנרת׃

Y llegando de la otra parte, vinieron en la tierra de Gennezaret.

35 וכאשר נודע לאנשי המקום ההוא שלחו אל כל המדינה הזאת ויגישו אליו כלם אשר חלי בם׃

Y como lo conocieronlos varones de aquel lugar, embiaron por toda aquella tierra alderredor, y truxeron à el todos los enfermos.

36 ויתחננו לו אשר לבדו תגעו שפת בגדו וכל אשר נגעו בו נושעו׃

Y rogauanle que solamente tocassen el borde de su manto: y todos losque tocaron, fueron saluos.

ιδ΄.

29. Ὁ δὲ εἶπεν, ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ πέτρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν πρὸς τὸν ἰησοῦν.

Il dit, Vien. Et Pierre descendu de la nasselle, chemina sur les eaux pour aller à Iesus.

30. Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη. καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι, ἔκραξε, λέγων· κύριε, σῶσόν με.

Mais voyant le vent fort, il eut peur: & comme il commençoit à s'enfonçer, il s'escria, disans, Seigneur, sauue-moi.

31. Εὐθέως δὲ ὁ ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;

Et incontinent Iesus estendit sa main & le print, lui disant, Homme de petite foy, pourquoi as-tu douté?

32. Καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.

Et quand ils furent montés en la nasselle, le vent s'appaisa.

33. Οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες· ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.

Lors ceux qui estoyent en la nasselle, vindrent & l'adorerẽt, disans, Vrayement tu es fils de Dieu.

34. Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὴν γῆν γεννησαρέτ.

Puis estans passés outre ils vindrent en la contree de Genezareth.

35. Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην. καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας.

Et quand les hommes de ce lieu-la l'eurent recognu, ils enuoyerent par toute la contree d'à l'entour: & lui presenterent tous ceux qui se portoyent mal.

36. Καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν.

Et le prioyent que tant seulement ils touchassent le bord de son vestement: & tous ceux qui le toucherent, furent gueris.

29. At

CAP. XIIII.

29. At ipse ait, Veni. Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aquā ut veniret ad Iesum.

And he said / Come. And when Peter was come downe out of the ship / he walked on the water / to go to Jesus.

30. Videns verò ventum validum, timuit: & cùm cœpisset mergi, clamavit, dicens, Domine, salvum me fac.

But when he sawe a mightie winde / hee was afrayed: and as he began to sincke / he cryed / saying / Master / save me.

31. Et continuò Iesus extendens manum apprehendit eum: & ait illi, Modice fidei, quare dubitasti?

So immediately Jesus stretched forth his hand / and caught him / and sayd to him / O thou of litle fayth / wherefore diddest thou doubt?

32. Et cùm ascendissent in naviculam, cessavit ventus.

And assoone as they were come into the ship / the winde ceased.

33. Qui autem in navicula erant, venerunt & adoraverunt eum, dicentes, Verè filius Dei es.

Then they that were in the ship / came and worshipped him / saying / Of a trueth thou art the Sonne of God.

34. Et cùm transfretassent, venerunt in Terram-Genesar.

And when they were come ouer / they came into the land of Gennesaret.

35. Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes.

And when the men of that place knewe him / they sent out into all that countrey round about / and brought unto him al that were sicke.

36. Et rogabant eum ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicunque tetigerunt, salvi facti sunt.

And besought him / that they might touch the hemme of his garment onely: and as manie as touched it / were made whole.

Das XIIII. Capitel.

29. Vnd er sprach: Kom̃ her. Vnd Petrus trat auß dem Schiff / vnnd gieng auff dem Wasser / daß er zu Jesu keme.

Oc hand sagde / Kom hid / Oc Peder traadde aff Skibet / ob gick paa Vandet / at hand skulde komme til Jhesum.

30. Er sahe aber einen starcken Wind / da erschrack er / vnd hub an zu sincken / schrey vnd sprach: HErr / hilff mir.

Oc hand saa it sterckt Vœder / da bleff hand forferdet / oc begynte at suncke / robte / oc sagde / HERRE hielp mig.

31. Jesus aber recket bald die Hand auß / vnd ergreiff jn / vnd sprach zu jhm: O du kleingleubiger / warumb zweiffeltest du:

Jhesus vdracte strax sin haand / oc tog fat paa hannem / / oc sagde til hannem / O du lidet Troendis / hui tuilde du?

32. Vnd sie tratten in das Schiff / vnd der Wind leget sich.

Oc de ginge ind i Skibet / oc Vœret stilledis.

33. Die aber im Schiff waren / kamen vnd fielen für jhm nieder / vnnd sprachen: Du bist warlich Gottes Son?

Men de som vaare i Skibet / komme oc fulde ned for hannem / oc sagde / Du est sandelige Guds Søn.

34. Vnd sie schifften hinüber / vnnd kamen in das Land Genezareth.

Oc de fore hen offuer / oc komme til Genezareth land.

35. Vnnd da die Leute am selbigen ort sein gewar worden / schickten sie auß in das gantze Land vmbher / vnd brachten allerley vngesunden zu jm.

Oc der Folcket paa samme Sted bleffue hannem var / sendede vd i det gantske Land trint omkring / oc førde alle som siuge vaare / til hannem.

36. Vnd sie baten jhn / daß sie nur seines Kleides saum anrüreten. Vnd alle die da anrüreten / wurden gesund.

Oc bade hannem / at de maate ekon røre ved Sømmen paa hans Klæder. Oc alle / der som rørde der ved / bleffue helbrede.

Kapitola XIIII.

29. A on řekl: Pod'. Y wystaupiw Petr z Lodičky / ssel po wodě / aby přissel k Gežijssowi.

A on powiedział / Chodz / Y wystapiwszy Piotr z łodzi / chodził po wodach / aby przyszedł do Jezusá.

30. Ale wida wijtr weliký / bál se: A když počal tonauti / zkřikl řka: Pane / pomoz mi.

Y widząc wiátr gwałtowny / zlękł się / A gdy iuż począł tonąć / záwołał mowiąc / Pánie záchoway mię.

31. A y hned Gežijš wztáhw ruku / vyal gey / a řekl gemu: Malé wijry / proč gsy pochybowal?

A wnet Jezus ściągnawszy rękę / záchwycił go: Y rzekł mu / O máło vfáiący / przeczżeś wątpił.

32. A když wstaupil na Lodičku / přestal wijtr.

A gdy oni weszli w łodź / vćichnął wiátr.

33. A kteřijž na Lodičce byli / přistaupili a klaněli se gemu / řkauce: Gistě Syn Božij gsy ty.

A ci ktorzy byli w łodzi / przyszedszy dali mu chwałę / mowiąc / Prawdziwieś iest syn Boży.

34. A když se přeplawili / přissli do Země Genezarethské.

Y przepráwiwszy się / przyszli do ziemie Genezaret.

35. Kdež poznawsse gey Mužij mijsta toho / rozeslali po wssý wlasti té / a podáwali gemu wssech nemocných:

A poznawszy go mężowie miejscá onego / posłáli po wszytkiey oney przyległey kráinie / y przynieśli mu wszytki ktorzy się źle mieli.

36. A prosyli ho / aby se a spoň podolka raucha geho dotkli. A kteřij se koli dotýkali / zdráwi gsau včiněni.

Y prosili go aby się tylko dotykáli kráiá płaszczá iego / A ktorzy się kolwiek dotknęli / są záchowáni.

טו

1 אז קרבו אל ישוע גם מירושלים סופרים ומפרשים לאמר:

Entonces llegaron à Iesus vnos Escribas y Phariseos de Ierusalem, diziendo:

2 למה תלמידיך יעברו את גזירות הזקנים כי לא יכבסו את ידיהם כאשר יאכלו את הלחם:

Porque tus Discipulos traspassan el precepto de los Ancianos? porque no lauan su manos quando comen pan.

3 ויען ויאמר להם ולמה אתם עוברים מצות אלהים בגזירותיכם כי אלהים צוה לאמר:

Y el respondiendo dixoles, Porque tambien vosotros traspassays el mandamiento de Dios por vuestro precepto? Porque Dios mandó, diziendo.

4 כבד את אביך ואת אמך והמקלל אביו ואמו מות יומת:

Honrra àl padre y à la madre. Item, El que maldixere àl padre ò à la madre, muera de muerte.

5 ואתם אומרים כל אשר יאמר לאביו ולאמו קרבן אשר ממני יועילך:

Mas vosotros dezis, Qualquiera dirà àl padre ò à la madre, Toda offrenda mia à ti aprouecharà:

6 ולא יכבד את אביו ואת אמו ותפירו מצות אלהים בעבור גזירתכם:

Y no honrrarà a su padre, ò à su madre, y aueys invalidado el mandamiento de Dios por vuestro precepto.

7 החנפים היטיב להנבא עליכם ישעיהו לאמר:

Hypocritas, bien prophetizó de vosotros Isaias diziendo.

8 כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני:

Este pueblo de su boca se acerca de mi, (y de labios me honrra:) mas su coraçõ lexos esta de mi.

טו

1 הידין קרבו לות ישוע פרישא וספרא דמן אורשלם ואמרין:

Allora vengono à IESV de gli Scribi e Farisei di Ierusalem, dicendo.

2 למנא תלמידיך עברין על משלמנותא דקשישא ולא משיגין אידיהון מא דאכלין לחמא:

Perche trasgrediscono i tuoi discepoli l'ordinatione de nostri antichi? conciosia cosa che non si lauano le mani, quando mangiano.

3 ענא ישוע ואמר להון למנא אף אנתון עברין אנתון על פוקדנא דאלהא מטול משלמנותכון אלהא גיר אמר:

Egli rispondendo, disse loro, Perche trasgredite voi il comandamento di Dio: per la vostra traditione. Conciosia cosa che Iddio comandò, dicendo.

4 יקר לאבוך ולאמך ומן דמצחא לאבוהי ולאמה ממת ימות:

Honora il padre e la madre, chi mala dirà il padre o la madre morrà di morte.

5 אנתון דין אמרין אנתון כל מן דיאמר לאבא או לאמא קורבני מדם דתתהנא מני:

E voi dite, Chiunque dirà al padre o à la madre, Ogni dono che da me s'offerirà, ti sarà vtile.

6 ולא ייקר לאבוהי או לאמה ובטלתון מלתא דאלהא מטול משלמנותכון:

Ancora ch'ei non honori altrimenti il padre, o la madre sua, sarà disobbligato: e così hauete annullato il comandamento di Dio, per la vostra traditione.

7 נסבי באפא שפיר אתנבי עליכון אשעיא נביא ואמר:

Hipocriti, bene ha di voi profetato Esaia, dicendo.

8 עמא הנא בספותה הו מיקר לי לבהון דין סגי רחיק מני:

Questo popolo mi s'appressa con la sua bocca: & honorami con le labbra: ma il cuor loro è ben longi da me.

ΚΕΦΑΛ. ιε'.

Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, λέγοντες.

Adonc vienent à Iesus des Scribes & Pharisiens qui estoyent de Ierusalem, disans.

2. Διατί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.

Pourquoi tes disciples outrepassent ils la tradition des anciens? Car ils ne lauent point leurs mains, quand ils prenent leurs repas.

3. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο, λέγων.

Mais lui respondant leur dit, Et vous, pourquoi outrepassez vous le commandement de Dieu pour vostre tradition? Car Dieu à commandé, disant.

4. Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καί, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.

Honore ton pere & ta mere. Item, Qui maudira pere ou mere, meure de mort.

5. Ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς.

Mais vous dites, Quiconque aura dit à son pere ou à sa mere, Tout don qui sera offert de par moi, sera à ton profit.

6. Καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ· καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.

Encore qu'il n'honore pas son pere, ou sa mere, sera hors de coulpe: & ainsi auez annullé le commandemẽt de Dieu par vostre tradition.

7. Ὑποκριταί, καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας, λέγων.

Hypocrites, Esaie à bien prophetizé de vous, disant.

8. Ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ.

Ce peuple ci s'approche de moi de sa bouche, & m'honore de ses leures: mais leur cœur est bien fort esloigné de moi.

CAP. XV.

TVnc accesserũt ad eum ab Ierosolymis Scribæ & Pharisæi, dicentes.

Then came to Jesus the Scribes and Pharises, which were of Jerusalem, saying.

2. Quare discipuli tui transgrediuntur traditionẽ seniorum? non enim lavant manus suas cùm panem manducant.

Why do thy disciples transgresse the tradition of the Elders? for they washe not their handes when they eate bread.

3. Ipse autem respondens ait illis, Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionẽ vestram? Nam Deus dixit.

But he answered & said unto them, Why do ye also transgresse the commaundement of God by your traditiõ? For God hath commaunded, saying.

4. Honora patrem & matrem, & qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.

Honour thy Father and mother: and he that curseth father or mother, let him die the death.

5. Vos autem dicitis, Quicunque dixerit patri vel matri, Munus quodcunque est ex me, tibi proderit:

But ye say, whosoever shall say to father or mother, By the gyft that is offered by me, thou mayest have profite.

6. Et non honorificabit patrem suum aut matrem suam: & irritum fecistis mãdatum Dei propter traditionem vestram.

Though he honour not his father, or his mother, shalbe free: thus have ye made the commaundement of God of no auctthoritie by your tradition.

7. Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias, dicens.

O hypocrites, Esaias prophesied well of you, saying.

8. Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longè est à me.

This people draweth nere unto me with their mouth, and honoureth me with the lippes, but their heart is farre of from me.

Das XV. Capitel.

Da kamẽ zu jm die Schrifftgelehrten vnd Phariseer von Jerusalem / vnd sprachen:

Da komme de Scrifftkloge oc Phariseer aff Jerusalem til hannem / oc sagde.

2. Warumb übertretten deine Jünger der Eltesten auffsätze? Sie waschen jhre hende nicht wenn sie Brodt essen?

Hui offuertræde dine Disciple de eldstis Skick? De to icke deris hender / naar de æde Brød.

3. Er antwortet vnd sprach zu jhnen: Warumb übertrettet denn jhr Gottes Gebot / vmb euer Auffsätze willen? Gott hat gebotten /

Hand suarede / oc sagde til dem / Hui offuertræde i da Guds Bud / for eders Skickes skyld? Gud haffuer budet /

4. Du solt Vater vnd Mutter ehren. Wer aber Vater vnd Mutter fluchet der soll des tods sterben.

Du skalt ære Fader oc Moder. Oc huo som bander Fader oc Moder / hand skal wisselige dø.

5. Aber jhr lehret: Wer zum Vater oder Mutter spricht (wenn ichs opffere / so ist es dir vil nützer) Der thut wol.

Men i lære / Huo som siger til Fader eller til Moder (det som ieg offrer det / da er det dig meget nytteligere) hand gør vel.

6. Damit geschicht es / daß niemand hinfort seinen Vater oder seine Mutter ehret. Vnd habt also Gottes Gebot auffgehaben / vmb euer Auffsätze willen.

Oc der met skeer det / at ingen ærer sin Fader eller sin Moder mere. Oc der met haffue i til inted giord Guds Bud for eders Skickis skyld.

7. Jhr Heuchler / es hat wol Esaias von euch geweissaget / vnnd gesprochen:

I Øyenskalcke / Esaias spaade vel om eder / oc sagde.

8. Diß Volck nahet sich zu mir mit seinem Munde / vnd ehret mich mit seinen Lippen / aber jhr Hertz ist ferne von mir.

Dette Folck holder sig til mig met sin Mund / oc ærer mig met sine Læbe / Men deris Hierte er longt fra mig.

Kapitola XV.

TEhdy přistaupili k němu od Geruzalẽma Včitelé a Zákonjcy / řkauce:

TEdy przychodzili do Jezusá z Jeruzalem niektorzy náuczyćiclowie y Fáryzeußowie / mowiac.

2. Proč Včedlnjcy twogi přestupugij vstanowenj Starssých? nebo neomywagij rukau swých když chléb gedij.

Czemu vczniowie twoi przestepuia vsthawe stárßych? Abowiem nie vmywáia reku swych gdy chleb iedza.

3. A on odpowijdage řekl gim: Pročež y wy přestupugete Přikázanij Božij pro vstanowenij wasse? Neb Bůh přikázal / řka:

A on odpowiedáiac rzekł im / Czemu też wy przestepuiecie roskázánie Boże przez vstawe wáße? ábowiem bog przykazał / mowiac.

4. Cti otce y Matku: A kdožby zlořečil Otců neb Mateři / ať smrtij vmře.

Czći oycá twego y mátkę twoię / A ktoby złorzeczył oycu ábo mátce / śmiercią niechay vmrze.

5. Ale wy prawjte: Kdoby koli řekl Otcy aneb Mateři / Dar kterýžkoli gest ode mne / tobě bude prospěssen.

A wy powiedaćie / Ktoryby rzekł oycu ábo mátce / Dárem ktorykolwiek bede ofiárował / wspomożon bedzieß.

6. Že nemá ctjti Otce aneb Mateře swé. A tak zrussyli gste Přikázanij Božij pro swá vstanowenij.

Chocby nie czćił oycá swego ábo mátki swoiey (przedźie niewinien bedzie.) Y wniwecześćie obroćili rośkázánie Boże Przez vstawe wáße.

7. Pokrytcy / dobřeť gest prorokowal o wás Yzayáss / řka:

Pokryći ludźie / dobrze o was prorokował Ezáiaß / mowiac.

8. Lid tento vsty toliko mne ctij / ale Srdce gegich daleko gest odemne.

Przychodźi do mnie ten lud vstámi swoiemi / y czciemie wárgámi / ale serce ich dáleko iest odemnie.

טו

9 וסריקאית דחלין לי כד מלפין יולפנא דפוקדנא דבני נשא:

Ma in vano mi honorano, insegnando dottrine, che son comandamẽti d'huomini.

10 וקרא לכנשא ואמר להון שמעו ואסתכלו:

E chiamate à se le turbe, disse loro, Vdite & intendete.

11 לא הוא מדם דעאל לפומא מסיב לבר נשא אלא מדם דנפק מן פומא הו הו מסיב לבר נשא:

Non quello che entra ne la bocca, fa l huomo immondo: ma quello che esce de la bocca, è quel che fa immondo l'huomo.

12 הידין קרבו תלמידוהי ואמרין לה ידע אנת דפ דפרישא דשמעו מלתא הדא אתכשלו:

Allora i suoi discepoli accostandosili, gli dissero, Hai tu saputo che i Farisei vdendo questo parlare, si sono scandalizati?

13 הו דין ענא ואמר להון כל נצבתא אידא דלא נצבה אבי דבשמיא תתעקר:

Et egli rispondendo, disse, Ogni pianta, che non ha piantata il mio celeste Padre, sarà diradicata.

14 שבוקו להון סמיא אנון נגודא דסמיא סמיא דין לסמיא אן ידבר תריהון בגומצא נפלין:

Lassatigli, essi sono ciechi guide di ciechi. E se vn cieco guidarà vn altro cieco, amendue cadranno ne la fossa.

15 וענא שמעון כאפא ואמר לה מרי פשק לן מתלא הנא:

E Pietro rispondendo gli disse, Dichiaraci questa similitudine.

16 הו דין אמר להון עדמא להשא אף אנתון לא מסתכלין אנתון:

E IESV disse, E voi sete pur ancora senza intelletto.

טו

9 ותהי יראתם אותי מצות אדם מלמדה:

Mas en vano me honrran ensennando doctrinas, mandamientos de hombres.

10 ויצעק את העם ויאמר להם שמעו והבינו:

Y llamando à si las compannas, dixoles; Oyd, y entended:

11 לא אשר יבוא לפה איננו מטמא את האדם כי אם אשר יצא מפה זה הוא יטמא את האדם:

No loque entra en la boca contamina àl hombre: mas loque sale de la boca, esto contamina àl hombre.

12 אז נגשו תלמידיו ויאמרו לו הידעת כי המפרשים בשמעם את הדבר הזה הכשלו:

Entonces llegandose sus Discipulos, dixeronle, Sabes que los Phariseos oyendo esta palabra se offendieron?

13 ויען ויאמר כל מטע אשר לא נטעו אבי אשר בשמים ינתש:

Mas respondiendo el, dixo, Toda planta que no plantó mi Padre celestial será desarraygada.

14 הניחו להם כי עורים המה ונהגי העורים ועור אם ינהג את העור שניהם לבור יפולו:

Dexaldos: guias son ciegas de ciegos: y si el ciego guiare àl ciego, àmbos caerán en el hoyo.

15 ויען כיפא ויאמר לו פתר לנו את המשל הזה:

Y respondiendo Pedro, dixole, Declaranos esta parabola.

16 ויאמר ישוע הגם עד עתה אינכם מבינים את הדבר:

Y Iesus dixo, Aun tambien vosotros soys sin entendimiento?

ιε΄.

9. Μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.

Mais en vain m'honorent-ils, enseignans des doctrines, qui ne sont que commandemens d'hommes.

10. Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούετε καὶ συνίετε.

Puis ayant l'appelé les troupes à soi, leur dit, Oyez & entendez.

11. Οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Ce n'est pas ce qui entre en la bouche, qui souille l'homme: mais ce qui sort de la bouche, c'est cela qui souille l'homme.

12. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπον αὐτῷ· οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἐσκανδαλίσθησαν;

Lors les disciples s'approchans lui dirent, N'as-tu pas cognu que les Phariſiens ont esté scandalizés, quand ils ont ouï ce propos?

13. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε· πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται.

Et lui respondant, dit, Toute plante que mon Pere celeste n'a point plantee, sera desracinee.

14. Ἄφετε αὐτούς· ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται.

Laissez-les, ce sont aueugles conducteurs d'aueugles. Que si vn aueugle conduit vn autre aueugle, tous deux cherront en la fosse.

15. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην.

Adonc Pierre prenant la parole, lui dit, Expose-nous ceste similitude.

16. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;

Et Iesus dit, Vous aussi, estes-vous encore sans entendement?

9. Sine

CAP. XV.

9. ¹ Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum.

But in vaine they worship me / teaching for doctrines / mens preceps.

10. Et convocatis ad se turbis, dixit eis, Audite & intelligite.

Then he called the multitude vnto him / an said to them / Heare and vnderstand.

11. Non quod intrat in os, coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

That which goeth into the mouth / defileth not the man / but that which commeth out of the mouth / that defileth the man.

12. Tunc accedentes discipuli eius dixerunt ei, Scis quia Pharisæi, audito verbo hoc, scandalizati sunt?

Then came his disciples / and said vnto him / Perceiuest thou not / that the Pharises are offended in hearing this saying?

13. Et ille respondens ait, Omnis plantatio quam non plantavit pater meus cælestis, eradicabitur.

But he answered and said / Euery plant which mine heauenly Father hath not planted / shalbe rooted vp.

14. Sinite illos: cæci sunt, duces cæcorum, cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadūt.

Let them alone: they be the blinde leaders of the blinde: and if the blinde lead the blinde / both shall fall into the ditche.

15. Respondens autem Petrus dixit ei, Edissere nobis parabolam istam.

Then answered Peter / & said to him / Declare vnto vs this parable.

16. At ille dixit, Adhuc & vos sine intellectu estis?

Then sand Jesus / Are ye yet without vnderstanding?

Das XV. Capitel.

9. Aber vergeblich dienen sie mir / dieweil sie lehren solche Lehre / die nichts denn Menschen gebot sind.

De tiene mig forgeffuis / den stund de lære saadan Lerdom / som ere icke vden menniskens Bud.

10. Vnd er rieff das volck zu sich / vnnd sprach zu jm: Höret zu / vnnd vernemets.

Oc hand kallede Folcket til sig / oc sagde til dem / Hærer til oc forstaar.

11. Was zum munde eingehet / das verunreiniget den Menschen nicht / sondern was zum Munde außgehet / das verunreiniget den Menschen.

Det som indgaar i munden / besmitter icke Menisken / Men huad som vdgaar aff Munden / det besmitter Menniskeu.

12. Da tratten seine Jünger zu jm / vnd sprachen: Weist du auch / daß sich die Phariseer ergerten / da sie das wort höreten?

Da gienge hans Disciple til hannem / oc sagde / Vedst du oc / at Pharisеerne forargede dem der de hørde det Ord?

13. Aber er antworttet / vnd sprach: Alle pflantzen / die mein Himlischer Vatter nicht pflantzet / die werden außgereutt.

Hand suarede / oc sagde / Al plantelse / som min Himmilske Fader icke planter / den skal oprycktis.

14. Lasset sie faren / sie sind blind / vnnd blinden leiter /. Wenn aber ein Blinder den andern leittet / so fallen sie beide in die Gruben.

Lader dem fare / De ere Blinde / oc Blindis ledere. Naar en Blind leder den anden / da falde de baade i Graffuen.

15. Da antwortet Petrus / vnnd sprach zu jm: Deute vns dise Gleichniß.

Da suarede Peder / oc sagde til hannem / Vdleg oss denne Lignelse:

16. Vnd Jesus sprach zu jnen: Seidt jhr denn auch noch vnuerstendig?

Oc Jhesus sagde til dem / Ere i da end nu ocsaa vforstandige?

Kapitola X V.

9. Nadormok mne ctij / včijce včenij a přikázanij Lidská.

Leczdármo mie chwala / vczac náuk ktore sa vstáwami ludzkimi.

10. A swolaw k sobě Zástupy / řekl gim: Slyšte a rozuměgte.

A wezwawšy wielkiego zgromadzenia ludzi / rzekł im / Słuchaycie á rozumieycie.

11. Ne to což wcházý w vsta posskwrňuge Człowěka: ale což z vst pocházý / to posskwrňuge Człowěka.

Nie to co wchodzi w vstá / pokala człowieka / ále to co wychodzi z vst / pokala człowieká.

12. Tehdy přistaupiwsse Včedlnijcy geho k němu / řekli gemu: Wijssli / že Zákonijcy vslyssawsse to slowo / zhorssyli se?

Tedy przystepuiac vcżniowie iego / rzekli mu / Wieß że Fáryzeuszowie vslyszáwszy tho słowo / obráženi sa?

13. A on odpowijdage / řekl: Každě sstjpenj / kteréhož nesstijpil Otec můg Nebeský / wykořeněno bude.

A on odpowiedáiác rzekł / wszelkie sádzenie ktorego nie sadził Oćiec moy niebieski / wykorzenione bedzie.

14. Nechtež gich: slepijk gsau / a wůdcowě slepých: A powedeli slepý slepěho / oba w yámu vpadnau.

Opuśććie ie / sać slepi wodzowie slepych / A slepy iesliby slepego prowádził / obádwá w doł wpádna.

15. Vpro mluwiw Petr / řekl gemu: Wyložiž nám toto podobenstwj.

A Piotr odpowiedáiac / rzekł mu / Rospowiedz nam to podobieństwo.

16. A on řekl: Gesstě y wy bez rozumu gste?

A rzekł Jezus / Jeszcze y wy krom porozumienia iesteście?

טו

17 לא ידעין אנתון דמדם דעאל לפומא לכרסא הו אזל ומן תמן בתדכיתא משתדא לבר:

Non intendete ancora, che tutto cio che entra ne la bocca, se ne va nel ventre, e mandasi fuore nel luogo necessario?

18 מדם דין דמן פומא נפק מן לבא נפק והויו מסיב לה לבר נשא:

Ma le cose che escono de la bocca, vengono dal cuore, e quelle fanno l'huomo immondo.

19 מן לבא הו גיר נפקין מחשבתא בישתא גורא קטלא זניותא גנבותא סהדות שוקרא גודפא:

Imperoche dal cuore procedeno i mali pensieri, gli homicidij, gli adulterij, le fornicationi, i furti, le false testimonianze, le infamationi.

20 הלין אנין דמסיבן לבר נשא אן אנש דין ילעס כד לא משגין אידוהי לא מסתיב:

Queste son quelle cose che fanno l'huomo immondo: ma il mangiar senza le mani lauate, non fa gia l'huomo immondo.

21 ונפק מן תמן ישוע ואתא לתחומא דצור ודצידן:

Partitosi poi IESV di li, si ritirò ne le parti di Tiro e di Sidone.

22 והא אנתתא כנעניתא מן תחומא הנון נפקת כד קעיא ואמרא אתרחם עלי מרי ברה דדויד ברתי בישאית מתדברא מן שאדא:

Et ecco vna donna Cananea, vscita da quei confini, gridaua à lui, dicendo, Habbi misericordia di me Signore, Figliuol di Dauid, la mia figliuola è miserabilmente tormentata dal demonio.

23 הו דין לא פנה פתגמא וקרבו תלמידוהי בעו מנה ואמרין שריה דקעיא בתרן:

Ma egli non le rispose parola: e i suoi discepoli accostatisi, lo pregauano, dicendo, Mandala via, percioche ella ci grida dietro.

טו

17 הלא תבינו כי כל אשר בא לפה גם יבוא אל הבטן ובמחראה ישלח:

No entendeys aun, que todo loque entra en la boca, và àl vientre, y es echado en la necessaria?

18 ואשר יצאו מפה גם מלבב יצאו והמה יטמאו את האדם:

Mas loque sale de la boca, del mismo coraçon sale, y esto contamina àl hombre.

19 כי מלבב יצאו מחשבות רעות רחצים ניאופים זנונים גנבות עדות שקר וגדופים:

Porque del coraçon salen los malos pensamientos: muertes, adulterios, fornicaciones, hurtos, falsos testimonios, maledicencias.

20 אלה הם אשר יטמאו את האדם אבל אכול ולא לרחץ ידים לא יטמא את האדם:

Estas cosas son las que contaminan àl hombre: que comer con las manos por lauar no contamina àl hombre.

21 ויצא משם ישוע ויבוא בקצות צור וצידון:

Y saliendo Iesus de alli, fuesse à las partes de Tyro y de Sydon.

22 והנה אשה כנענית מגבולים האלה יצאה ותצעק לאמר חנני אדני בן דוד כי בתי תענה מאד מן השטן:

Y heaqui vna muger Chananea que auia salido de aquellos terminos clamaua diziendole, Sennor, Hijo de David, ten misericordia de mi, mi hija es malamente atormētada del demonio.

23 והוא לא יענה לה דבר ויקרבו תלמידיו ויתחננו לו לאמר הנח אותה כי צעקה אחרינו:

Mas el no le respondió palabra. Entonces llegandose sus Discipulos, rogaronle diziendo, Embiala, que da bozes tras nosotros.

ιέ.

17. Οὔπω νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;

N'entendez-vous pas encore que tout ce qui entre en la bouche, s'en va au ventre, & est ietté au retrait?

18. Τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον;

Mais les choses qui sortent de la bouche, partent du cœur, & ces choses-la souillent l'homme?

19. Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι.

Car du cœur sortent pensees malignes, meurtres, adulteres, paillardises, larrecins, faux tesmoignages, detractions.

20. Ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Ce sont ces choses-la qui souillent l'homme: mais de manger sans auoir les mains lauees, cela ne souille point l'homme.

21. Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.

Apres Iesus partant de là, se retira ès quartiers de Tyr & de Sidon.

22. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἐκραύγασεν αὐτῷ, λέγουσα· ἐλέησόν με κύριε, υἱὲ Δαυίδ, ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται.

Et voici vne femme Cananeene, partie de ces quartiers-la, qui s'escria, lui disant, Seigneur, Fils de Dauid, aye pitié de moi: ma fille est miserablement tormentee du diable.

23. Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον, καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠρώτων αὐτόν, λέγοντες· ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν.

Mais il ne lui respondit mot. Lors ses disciples s'approchans, le prierent, disans, Donne lui congé: car elle crie apres nous.

CAP. XV.

17. Non intelligitis quia omne quod in os intrat, in vẽtrem vadit, & in ſeceſſum emittitur?

Perceiue ye not yet / that whatſoeuer entreth into the mouth / goeth into the bellie / and is caſt out into the draught?

18. Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem:

But thoſe thinges which procede out of the mouth / come from the heart / and they defile the man.

19. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ.

For out of the heart come euil thoughts / murders / adulteries / fornications / theftes / falſe teſtimonies / ſlanders.

20. Hæc ſunt quę coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.

Theſe are the thinges / which defile the man : but to eat with vnwaſhen handes / defileth not the man.

21. Et egreſſus inde Ieſus ſeceſſit in partes Tyri & Sidônis.

And Jeſus went thence / and departed into the coaſtes of Tyrus and Sidon.

22. Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa clamavit, dicens ei, Miſerere mei Domine fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur.

And beholde / a woman a Cananite came out of the ſame coaſtes / and cryed / ſaying vnto him / Haue mercie on me / O Lorde / the Sonne of Dauid: my daughter is miſerably vexed with a deuill.

23. Qui non reſpondit ei verbum: Et accedentes diſcipuli eius rogabant eum dicentes, Dimitte eam: quia clamat poſt nos.

But he anſwered her not a worde / Then came tho him his diſciples / and beſought him / ſaying / Send her away / for ſhe cryeth after vs.

Das XV. Capitel.

17. Mercket jr noch nicht / daß alles / was zum Munde eingehet / das gehet in den bauch / vnnd wird durch den natürlichen gang außgeworffen?

Forſtaa i icke end nu? At alt det ſom indgaar i munden / det gaar i Bugen / oc bliffuer vdkaſt ved den naturlige gong.

18. Was aber zum munde herauß gehet / das kompt auß dem hertzen / vnd das verunreiniget den Menſchen.

Men det ſom gaar vdaff Munden / det kommer aff hiertet / oc det beſmitter Menniſken.

19. Denn auß dem hertzen kommen arge gedancken / mord / ehebruch / hurerey / dieberey / falſche gezeugnuß / leſterung.

Thi aff hiertet komme onde Tancker / Mord / Hoer / Skørleffnit / Tiffueri / falſke Vidneſbyrd / Beſpaatelſe.

20. Das ſind die Stück / die den Menſchen verunreinigen. Aber mit vngewaſchen henden eſſen / verunreiniget den Menſchen nicht.

Diſſe ere de ting / ſom beſmitte Menniſken. Men at æde met vtoene hender / det beſmitter icke Menniſken.

21. Vnd Jeſus gieng auß von dannen / vnd entweich inn die gegend Tyro vnnd Sidon.

Oc Jheſus gick der vdfra / Oc drog bort i Tyri oc Sidons egn.

22. Vnd ſihe / ein Cananeiſch Weib gieng auß derſelbigen grentze / vnnd ſchrey jm nach / Vnnd ſprach: Ach HERR / du Son David / erbarm dich mein / Meine Tochter wirdt vom Teufel übel geplaget.

Oc ſee / en Cananeiſk Quinde gick aff denſamme egn / oc robte effter hannem / oc ſagde / Ah HERRE / du Dauids ſøn / forbarme dig offuer mig / Min Daatter plagis ilde aff Dieffuelen.

23. Vnd er antwortet jr kein wort. Da Tratten zu jm Seine Jünger / baten jn / vnnd ſprachen: Laß ſie doch von dir / denn ſie ſchreyet vns nach.

Oc hand ſuarede hende icke it Ord. Da traadde hans Diſciple til hannem / bade hannem oc ſagde / Skil dig dog aff met hende / thi hun rober effter oſſ.

Kopitola XV.

17. Nerozumjteliž / že wſſecko což w vſta wcházy / do břicha gde / a wypauſſtij ſe wen?

Jeſzczeż nie rozumiecie / iż wſzelka rzecz ktora wchodzi w vſtha / w brzuch idzie / y do wychodu bywa wyrzucona?

18. Ale které wěcy z auſt pocházegij / z ſrdce kgdau / a tyk poſſkwrňugij člowěka.

Ale ty rzeczy ktore wychodzą z vſt / z ſámego ſercá pochodzą / y pokáláią człowieká.

19. Nebo z ſrdce wycházegij zlá myſſlenij / wraždy / cyzoložſtwa / ſmilſtwa / krádeže / křiwá ſwědectwij / rauhánij.

Abowiem z ſercá wychodzą złe myſli / morderſtwá / cudzołoſtwá / mieczyſthośći / kradźieſtwá / falſzywe świádectwá / bluźnierſtwá.

20. Tyk pſau wěcy kterěž poſſkwrňugij člowěka. Ale newmytýma rukama gijſti / tok neposſkwrňuge člowěka.

Tyć ſą rzeczy ktore pokaláią człowieká / ále ieść nie vmywſzy rąk / człowieká nie pokala.

21. A wyſſed odtud Gežijš / ſſel do kragin Tyrſkých a Sydonſkých.

Rwyſzedſzy Jezus z onąd / poſzedł w ſtrony Tyru y Sydonu.

22. A ay žena Kananegſká od končin těch wyſſedſſy / wolala řkucy gemu: Smilug ſe nademnau Pane ſynu Dawidůw / Dcera má bijdně ſe od ďábla trápij.

A oto niewiáſthá Chánaneyſka wyſzedſzy z onych kráiow / záwoláłá mowiąc k niemu / Zmiłuy ſie nádemną Pánie Synu Dawidow / corká moiá ćiężko bywa ode dyabłá vdręczoná.

23. Kterýžto neodpowěděl gij ſlowa. Y přiſtupiwſſe Včedlnicy geho / proſyli ho / řkuce: Propuſt gi / nebt wola za námi.

A on nie odpowiedźiał iey by ſłowá: Tedy przyſtąpiwſzy vczniowie iego proſili go mowiąc / Odpraw ią / ábowiem woła zá námi.

טו | טו | ιε'.

24 הו דין ענא ואמר להון לא אשתדרת אלא לות ערבא דטעו מן בית יסריל:

Et egli rispondendo, disse, Io non son mandato se non à le pecore perdute de la casa d'Israël.

24 והוא ענה ויאמר לא שלחתי כי־אם אל־צאן אבד מבית ישראל:

Y el respondiendo, dixo, No soy embiado si no à las ouejas perdidas de la Casa de Israel.

24. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ.

Et il respondit, & dit, Ie ne suis enuoyé sinon aux brebis peries de la maison d'Israel,

25 הי דין אתת סגדת לה ואמרת מרי עדרני:

Ma ella venne, & inginnocchiosili dinanzi, dicendo, Soccorrimi Signore.

25 והיא באה ותשתחו לו לאמר אדני הושיעני:

Entonces ella vino, y adorólo diziendo, Sennor soccorreme.

25. Ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ, λέγουσα· Κύριε, βοήθει μοι.

Et elle vint, & l'adora disant, Seigneur, aide moi.

26 אמר לה ישוע לא שפיר למסב לחמא דבניא ולמרמיו לכלבא:

Et egli rispondendo, disse, Ei non è bene di pigliare il pane de figliuoli, e gittarlo à i cagnoletti.

26 ויען ויאמר אין טוב לקחת לחם מבנים ולרמות לכלבים:

Y respondiendo el, dixo, No es bien tomar el pan de los hijos, y echarlo à los perrillos.

26. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

Et lui respondant, dit, Il n'est pas bon de prendre le pain des enfans, & le ietter aux petis chiens.

27 הי דין אמרת אין מרי אף כלבא אכלין מן פרתותא דנפלין מן פתורא דמריהון וחאין:

Et ella disse, Così è Signore, ma ancor i cagnoletti mangiano de minuzzoli che cadeno de la mensa de lor Signori.

27 והיא אמרה כן אדוני אבל גם הכלבים יאכלו מפתים הנופלים משלחן אדוניהם:

Y ella dixo, Si Sennor: porque los perrillos comen de las migajas que caen de la mesa de sus sennores.

27. Ἡ δὲ εἶπε, Ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν.

Mais elle dit, Il est bien vrai, Seigneur: toutesfois les petis chiens mangent des miettes qui tombent de la table de leurs maistres.

28 הידין אמר לה ישוע או אנתתא רבא הי הימנותכי יהוא לכי איך דצביא אנתי ואתאסית ברתה מן הי שעתא:

Allor IESV rispondendo le disse, O donna, la tua fede è grande: siati fatto come tu vuoi. E da quella hora la sua figliuola fu risanata.

28 אז־ענה ישוע ויאמר לה או אשה גדולה היא אמונתך יהי־לך כאשר תחפוצי ותרפא בתה בשעה ההיא:

Entonces respondiendo Iesus, dixo, O muger, grande es tu fe: sea hecho contigo, como quieres. Y fué sana su hija desde aquella hora.

28. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· Ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

Lors Iesus respondant, lui dit, O femme, ta foy est grande: ainsi te soit fait, comme tu veux. Et des ce mesme instant, sa fille fut gueriê.

29 ושני מן תמן ישוע ואתא על גיב ימא דגלילא וסלק לטורא ויתב תמן:

E partitosi IESV di lì sene venne presso al mare de la Galilea: e salito nel monte staua iui à sedere.

29 ויעבר משם ישוע ויבא על־ים הגלילה ויעל אל־ההר וישב שם:

Y partido Iesus de alli, vino junto àl mar de Galilea: Y subiendo en vn monte sentose alli.

29. Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ.

Adonc Iesus partant de là, vint pres de la mer de Galilee: puis monta sur la montagne & s'assit là.

30 וקרבו לותה כנשא סגיאא דאית הוו עמהון חגירא וסמיא וחרשא ופשיגא ואחרנא סגיאא וארמיו אנון לות רגלוהי דישוע ואסי אנון:

Allora vennero à lui molte turbe, che haueuano seco de zoppi, de ciechi, de muti, de gli stroppiati, e molti altri: e messergli à i piedi di IESV: & egli li risanò.

30 ויקרבו אליו עם רב ויהיו אתם פסחים עורים חרשים חלשים ואחרים רבים ויורו אותם לרגלי ישוע:

Y llegaron à el muchas compannas que tenian consigo coxos, ciegos, mudos, mancos, y otros muchos enfermos, y echaronlos à los pies de Iesus, y sanólos:

30. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, ἔχοντες μεθ᾽ ἑαυτῶν χωλούς, τυφλούς, κωφούς, κυλλούς, καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ.

Lors plusieurs troupes vindrent à lui, ayans auec eux des boiteux, des aueugles, des muets, des manchots, & plusieurs autres: lesquels ils mirent aux pieds de Iesus, & il les guerit.

CAP. XV.

24. Ipſe autem reſpondens, ait, Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt domus Iſraël.

But he anſwered/and ſayde/I am not ſent/but unto the loſt ſheepe of the houſe of Iſrael.

25. At illa venit, & adoravit eum, dicens, Domine adiuva me.

Yet ſhe came/and worſhipped him ſaying/Lord/helpe me.

26. Qui reſpondens ait, Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.

And he anſwered/and ſaid/It is not good to take the childrens bread/and to caſt it to whelpes.

27. At illa dixit, Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.

But ſhe ſaid/Trueth/Lord: yet in deede the whelpes eate of the crommes/which fal from their maſters table.

28. Tunc reſpondens Ieſus, ait illi, O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. Et ſanata eſt filia eius ex illa hora.

Then Jeſus anſwered/and ſaid unto her/O woman/great is thy faith: be it to thee/as thou deſireſt. And her daughter was made whole at that houre.

29. Et cum tranſiſſet inde Ieſus, venit ſecus Mare Galilææ: & aſcendens in montem, ſedebat ibi.

So Jeſus went away from thence/and came neere unto the ſea of Galile/and went up into a mountaine and ſate downe there.

30. Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos: & proiecerunt eos ad pedes eius, & curavit eos.

And great multitudes came unto him/hauing with them/halt/blinde/domme/maymed/and many other/and caſt them downe at Jeſus feete/and he healed them.

Das XV. Kapitel.

24. Er antwortet aber/vnd ſprach: Ich bin nicht geſandt/denn nur zu den vorlornen Schaffen/von dem hauſe Iſrael.

Hand ſuarede/oc ſagde/Jeg er icke vdſent/vden aleneſte til de fortabte Faar/aff Iſraelſſ Huſſ.

25. Sie kam aber/vnd fiel fur jhm nider/vnnd ſprach: HERR hilff mir.

Da kom hun/oc falt ned faar hannem/oc ſagde/HERRE/hielp mig.

26. Aber er antwortet/vnd ſprach: Es iſt nicht fein/daß man den kindern jhr Brodt neme/vnnd werffe es für die hunde.

Hand ſuarede oc ſagde/Det er icke ſmuckt/at mand tager Brødet fra Børnene/oc kaſter det faar Hunde.

27. Sie ſprach: Ja HERR. Aber doch eſſen die Hündlein von den broſamlen/die von jrer HERren Tiſch fallen.

Hun ſagde/Ja HERRE/Smaahundene æde dog aff de ſmuler ſom falde aff deris Herris Bord.

28. Da antwortet Jeſus/vnnd ſprach zu jr: O Weib/dein glaube iſt groß/dir geſchehe wie du wilt. vnd jre Tochter ward geſund zu derſelbigen ſtunde.

Da ſuarede Jheſus/oc ſagde til hende/O Quinde/Din Tro er ſtor/Dig ſkee ſom du vilt. Oc hendis Daatter bleff karſki ſamme ſtund.

29. Vnnd Jeſus gieng von dannen fürbas/vnd kam an das Galileiſche Meer/vnnd gieng auff einen Berg/vnnd ſatzte ſich allda.

Oc Jheſus gick der fra lenger frem/oc kom til det Galileiſke Haff/ock gick op paa it Bierg/oc ſette ſig der.

30. Vnd es kam zu jhm vil Volcks/die hatten mit ſich Lamen/Blinden/Stummen/Krüpler/vnd viel andere/vnd wurffen ſie Jeſu für die füſſe/vnd er heilet ſie.

Oc der kom meget Folck til hannem/de haffde met dem Halte/Blinde/Dumme/Krøblinge/oc mange andre/oc kaſte dem faar Jheſu føder/oc hand helbredede dem.

Kapitola XV.

24. A on odpowěděw/řekl: Negſem poſlán gedině kowcem kteréž zahynuly Domu Izrahelſkého.

A on iey odpowiedáiac rzekl/Nie ieſthem poſlan/iedno do owiec ktore zginely z domu Izraelſkiego.

25. Ale ona přiſtaupila a klaněla ſe gemu/řkaucý: Pane/pomoz mi.

Ale ona przyſzedſzy/dálá mu chwale/mowiac/Pánie pomoz mi.

26. Kteryžto odpowěděw/řekl: Neniť dobré wzýti chléb Synůw/a wrcy gey pſuom.

A on iey odpowiedáiac rzekl/Nie ieſt dobra rzecz bráć chleb dzieći/y miotać gi ſzczenietom.

27. A ona řekla: Tak geſt Pane: A wſſak y ſſtěňátka gedij drobty/kteréž padagij s ſtolůw Panůw gegich.

Zátym oná rzeklá Takći ieſt Pánie/Abowiem yſzczenietá iedza odrobiny kthore pádáia z ſtholu Pánowich.

28. Tehdy odpowijdage Gežijš/řekl gij: O ženo/weliká gt Wijra twá/ſtaniž ſe tobě yakž chceſs. Y vzdrawena geſt Dcera gegij w tu hodinu.

Tedy odpowiedáiac Jezus rzekl iey/O niewiáſto/wielka ieſt wiárá twoiá niechayći ſie ſthánie iáko chceſz/A vzdrowiona ieſt corká iey od oney godziny.

29. A když ſſel odtud Gežijš/přiſſel k Moři Galilegſkému/a wſtaupiw na hůru/poſadil ſe tám.

A Jezus poſzedſzy z tám tad przyſzedl nad morze Gáliléyſkie/A gdy wſtapil na gore ſiedział tám.

30. Y přiſtaupili k němu záſtupowé mnozý magjce s ſebau němé/ſlepé/kulhawé/mdlé/a giné mnohé: y kladli ge knohám geho/a on vzdrawil ge.

Tedy ſzlo do niego wielkie zgromádzenie ludu/máiac z ſoba chromie/ſlepe/nieme/niedołezne/y inſzych wiele/y miotáli ie v nog Jezuſowych/y vzdrowił ie.

טו

31 אֵיךְ דְּנֶתְדַּמְּרוּן כֶּנְשָׁא הָנוּן דַּחֲזַיִן חַרְשֵׁא דִּמְמַלְּלִין וּפְשִׁיגֵא דְּמִתְחַלְמִין וְחַגִּירֵא דִּמְהַלְּכִין וְסַמְיָא דַּחָזַיִן וְשַׁבַּחוּ לַאלָהָא דְּאִיסְרָיֵל׃

In modo che le turbe si marauigliauano, vedendo i muti parlare, li stroppiati esser sani, i zoppi caminare, i ciechi vedere: e glorificauano l'Iddio d'Israel.

32 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ קְרָא לְתַלְמִידַוְהִי וֶאֱמַר לְהוֹן מֶתְרַחַם אֲנָא עַל כֶּנְשָׁא הָנָא דְּהָא תְּלָתָא יַוְמִין קַוִּיו לְוָתִי וְלַיְת לְהוֹן מָא דְּנֵאכְלוּן וְדַאשְׁרֵא אֶנּוּן כַּד צָיְמִין לָא צָבֵא אֲנָא דַּלְמָא יְעוּפוּן בְּאוּרְחָא׃

Iesv poi chiamando à se i suoi discepoli, disse, Io ho compassione di questa moltitudine: perciochè gia tre giorni continuano di starmi appresso, e non hanno che mangiare: e rimandarneli digiuni non voglio, accioche non manchino nel camino.

33 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידַוְהִי אֵימְכָא אִית לַן בְּחוּרְבָּא לַחְמָא דְּנִסְבַּע כֶּנְשָׁא הָנָא כֻּלֵּהּ׃

Et i suoi discepoli gli dicono, D'onde haueremo noi nel diserto tanti pani, che si gran turba si satij?

34 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ כְּמָא לַחְמִין אִית לְכוֹן אָמְרִין לֵהּ שַׁבְעָא וְקַלִּיל נוּנָא דַּקְדְּקֵא׃

E Iesv dice loro, Quanti pani hauete voi? Essi dissero, Sette, & alcuni pochi pescetti.

35 וּפַקֵּד לְכֶנְשָׁא דְּנֶסְתַּמְכוּן עַל אַרְעָא׃

Allora egli comandò à le turbe che si mettessero a sedere in terra.

36 וּשְׁקַל לְהָנוּן שַׁבְעָא לַחְמִין וְלְנוּנֵא וְשַׁבַּח וַקְצָא וִיהַב לְתַלְמִידַוְהִי וְתַלְמִידֵא יַהֲבוּ לְכֶנְשָׁא׃

Et hauendo presi i sette pani, e i pesci, poi ch'egli hebbe rendute gratie, e gli spezzò e detteli à i suoi discepoli, e i discepoli à la turba.

טו

31 וַיִּרְפָּא אוֹתָם וַיִּתְמְהוּ הָעָם בִּרְאוֹתָם אֶת־הַחֵרְשִׁים מְדַבְּרִים וְחַלָּשִׁים נִרְפָּאִים פִּסְחִים מְהַלְּכִים עִוְרִים רוֹאִים וַיְכַבְּדוּ אֶת־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃

Que las compannas se marauillaron viendo hablar los mudos, los mancos sanos, andar los coxos, ver los ciegos, y glorificaron àl Dios de Israel.

32 וַיַּזְעֵק יֵשׁוּעַ אֶת־תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם נִכְמְרוּ רַחֲמַי עַל־הָעָם כִּי מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם עַד־עַתָּה יָשְׁבוּ אִתִּי וְלֹא הָיָה לָהֶם אֲשֶׁר יֹאכֵלוּ וְאָנֹכִי לֹא אֲנִיחֵמוֹ צָמִים פֶּן יִתְעַלְּפוּ בַּדָּרֶךְ׃

Y Iesus llamando sus Discipulos, dixo, Tengo misericordia de la companna, que ya ha tres dias que perseueran conmigo, y no tienen que comer: y embiarlos ayunos, no quiero; porque no desmayen en el camino.

33 וַיֹּאמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו מֵאַיִן לָנוּ בַּמִּדְבָּר כַּמָּה לֶחֶם לְהַשְׂבִּיעַ אֶת־עַם זֶה הַגָּדוֹל׃

Entonces sus discipulos le dizen, Donde tenemos nosotros tantos panes en el desierto que hartemos tan gran companna?

34 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ כַּמָּה כִּכְּרֵי לֶחֶם יֶשׁ־לָכֶם וַיֹּאמְרוּ שִׁבְעָה וּמְעַט דָּגִים קְטַנִּים׃

Y Iesus les dize, Quantos panes teneys? Y ellos dixeron, Siete, y vnos pocos de pecezillos.

35 וַיְצַעֵק אֶת־הָעָם לָשֶׁבֶת עַל־הָאָרֶץ׃

Y mandó à las compannas que se recostassen en tierra.

36 וַיִּקַּח אֶת־שִׁבְעָה כִּכְּרֵי לֶחֶם וְהַדָּגִים וַיְבָרֶךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן לְתַלְמִידָיו וְהַתַּלְמִידִים נָתְנוּ לָעָם׃

Y tomando los siete panes y los peces, haziendo gracias, partió, y dió à sus Discipulos; y los Discipulos à la companna.

ιε΄.

31. Καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι, βλέποντας, κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν ἰσραήλ.

Tellemẽt que les troupes s'emerueillerẽt, voyans les muets parler, les manchots estre sains, les boiteux cheminer, & les aueugles voir: & glorifierent le Dieu d'Israel.

32. Ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε, σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.

Lors Iesus ayant appelé à soi ses disciples, dit, Ie suis esmeu de compassion enuers ceste multitude: car il y à desia trois iours qu'ils ne bougent d'auec moi, & n'ont que manger, & de les renuoyer à iusn ie ne le vueil point, qu'ils ne defaillent en chemin.

33. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;

Et ses disciples lui dirent, D'où nous viendroyent au desert tant de pains, pour rassasier telle multitude?

34. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον· ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.

Et Iesus leur dit, Combien auez-vous de pains? ils lui dirent, Sept, & quelque peu de petis poissons.

35. Καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν.

Adonc il commanda aux troupes de s'arranger par terre.

36. Καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ.

Et ayant prins les sept pains & les poissons, apres qu'il eut rendu graces, les rompit, & les bailla à ses disciples, & les disciples au peuple.

CAP. XV.

31. Ita ut turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cęcos videntes: & magnificabant Deum Israel.

In so much that the multitude wondred / do see the domme speake / y maymed whole / the halt to go/ and the blind to see: and they glorified the God of Israel.

32. Iesus autē convocatis discipulis suis, dixit, Misereor turbæ: quia triduo iam perseverant mecum, & non habent quod manducent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.

Then Jesus called his disciples vnto him / and sayd / J haue compassion on this multitude/because they haue continued with me alreadie three dayes/ and haue nothing to eate: and J will not let them depart fasting/least they faint in the way.

33. Et dicunt ei discipuli, Vnde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam?

And his disciples sayd vnto him / Whence shoulde we get so much bread in the wildernesse / as shoulde suffice so great a multitude?

34. Et ait illis Iesus, Quot habetis panes? At illi dixerunt, Septem, & paucos pisciculos.

And Jesus sayde vnto them / Howe many loaues haue ye? And they said/ Seuen/and a fewe litle fishes.

35. Et præcepit turbæ ut discumberent super terram.

Then he commanded the multitude to sit downe on the grounde.

36. Et accipiens septem panes, & pisces, & gratias agens fregit, & dedit discipulis suis, & discipuli dederunt populo.

And tooke the seuen loaues/and the fishes / and gaue thanks / and brake them/and gaue to his disciples/and the disciples to the multitude.

Das XV. Capitel.

31. Daß sich das volck verwunderte/ da sie sahen/ daß die Stummen redeten/ die Krüpler gesund waren/ die Lamen giengen/ die Blinden sahen/vnd preiseten den Gott Jsrael.

At Folcket forundrede sig der de saae/ at de Dumme talede/ Krøblinge vaare helbrede/ Halte ginge/ Blinde saae/ oc de prisede Jsraelß Gud.

32. Vnnd Jesus rieff seine Jünger zu sich/ vnnd sprach: Es jammert mich des volcks/ deñ sie nun wol drey tage bey mir beharren/ vnnd haben nichts zu essen/ vnd ich wil sie nicht vngessen von mir lassen/ auff daß sie nicht verschmachten auff dem wege.

Oc Jhesus kallede sine Disciple til sig/ oc sagde/ Mig ynckis offuer Folcket/ Thi de haffue nu vel tøffuit hoß mig i tre dage/ oc haffue inted at æde/ Oc ieg vil icke lade dem fra mig/ førend de faa mad/ Paa det de skulle icke vansmectis paa veyen.

33. Da sprachen zu jm seine Jünger: Wo her mügen wir so vil brodts nemen in der Wüsten/ daß wir so vil volcks settigen?

Da sagde hans Disciple til hannem/ Huor skulle wi tage saa meget Brød i Orcken/ at wi mette saa meget Folck?

34. Vnnd Jesus sprach zu jhnen: Wie vil brodts habt jr? Sie sprachē: Siben/ vnd ein wenig Fischlein.

Oc Jhesus sagde til dem/ Huor mange Brød haffue i? De sagde/ siw/ oc faa smaa fiske.

35. Vnnd er hieß das Volck sich lagern auff die Erden.

Oc hand bad folket sette sig ned paa iorden.

36. Vnnd nam die siben brodt/ vnnd die Fische/ dancket/ brach sie/ vnd gab sie seinen Jüngern/ vnnd die Jünger gaben sie dem volck.

Saa tog hand de siw Brød/ oc Fiskene/ tackede/ brød dem/ oc fick sine Disciple dem/ Oc Disciplene gaffue Folcket dem.

Kapitola XV.

31. Tak že se zástupowē diwili/ widauce němé ani mluwijj/ mdlé ani zdrawij/ kulhawé ani chodij/ slepé anj widij. Y welebili Pána Boha Jzrahelského.

Tak iż sie wielkie zgromádzenie ludu dziwowáło/ widząc iż niemi mowią/ niedołężni zdrowi są/ chromi chodzą / slepi widzą / Y chwalili Bogá Jzráelskiego.

32. Tehdy Gežijš swolaw Včedlnijky swé/ řekl: Lijto mi zástupůw/ nebo giž tři dni trwagij semnau/ a nemagij coby gedli/ a rozpustiti gich lačných nechcy/ aby nezhynuli na cestě.

A Jezus wezwawßy vczniow swoich / rzekł / Mam lithość nád tym zgromádzeniem ludu / ábowiem iuż trzy dni trwáią przy mnie/ á nie máią co by iedli/ A nie chce ich opuścić bez pokármu / áby w drodze nie vstali.

33. Y řekli gemu Včedlnijcy: y kdebychom wzali tak mnoho chleba na paussti/ abychom nasytili zástup tak weliký?

Thedy mu rzekli vczniowie iego / Z kądże możem miec thák wiele chlebow ná pustyni / ábyśmy ták wielkie zgromádzenie násyćili?

34. Y řekl gim Gežijš: Kolik chlebuow máte? A oni odpowěděli. Sedm/ a něco malo Rybiček.

Y rzekł im Jezus/ Wiele máćie chlebow? A oni rzekli / Siedmioro/ y troche rybek.

35. Y rozkázal zástupu aby sedl na zemi.

Thedy roskazał onemu zgromádzeniu ludu śieść ná źiemi.

36. A wzaw sedm chlebůw a Ryby / včiniw dijky lámal/ a dal Včedlnijkům swým/ a Včedlnijcy dáwali Lidu.

Y wziął ono śiedmioro chlebá/ y ryby/ á gdy podziękował/ złámał/ y dał vczniom swoim / á vczniowie onemu zgromadzeniu ludu.

טו

37 ואכלו כלהון וסבעו ושקלו תותרא דקציא מלא שבעא אספרידין:

E così mangioron tutti, e satioronsi: e leuoron via quello che era auanzato de pezzi, sette sporte piene.

38 הנון דין דאכלו הוין הוו ארבעא אלפין גברא ססר מן נשא וטליא:

E quelli che haueuano mangiato, erano quattro milia huomini, senza le donne e i fanciulli.

39 וכד שרא לכנשא סלק לאלפא ואתא לתחומא דמגדו:

IESV poi mandate ch'egli, hebbe via le turbe, salì ne la naue, e vennesene ne confini di Maddala.

יו

1 וקרבו פרישא וזדוקיא מנסין לה ושאלין לה א אתא מן שמיא דנחוא אנון:

Et essendo venuti à lui i Farisei, e i Sadducei, tentandolo il richiedeuano, che mostrasse loro qualche segno dal cielo.

2 הו דין ענא ואמר להון מא דהוא רמשא אמרין אנתון צחוא הו סמקת גיר שמיא:

Et egli rispondendo, disse loro, Quando la sera è venuta, voi dite, Sarà sereno, perche il cielo rosseggia.

3 ובצפרא אמרין אנתון יומנא סתוא הו סמקת גיר שמיא כמיראית נסבי באפא פרצופא דשמיא ידעין אנתון דת דתבקון אתותא דזבנא הנא לא ידעין אנתון ד דתפרשון:

Et la matina dite, Hoggi sarà tempesta, perche il cielo rosseggia, turbandosi. Hipocriti, voi sapete giudicare l'aspetto del cielo, e non potete giudicare i segni de tempi?

4 שרבתא בישתא וגירתא אתא בעיא ואתא לא מ מתיהבא לה אלא אן א אתה דיונן נביא ושבק אנון ואזל:

La maluaglia & adultera generatione ricerca segno, e segno alcun non le sarà dato, senon il segno di Iona Profeta. E lasciandoli, sen'andò via.

טו

37 ויאכלו כלם וישבעו וישאו שארית הפתים סלים שבעה מלאים:

Y comieron todos, y hartaronse: y alçaron loque sobró, pedaços, siete espuertas llenas.

38 ואשר אכלו היו ארבעת אלפים איש בלתי נשים וטף:

Y eran losque auian comido, quatro mil varones, sin las mugeres y los ninnos.

39 וישלח את העם ויעל אל הספינה ויבא אל גבול מגדו:

Entonces despedidas las compannas, subió en vn nauio, y vino en los terminos de Magdala.

יו

1 ויבאו אליו המפרשים וצדוקים מנסים וישאלו לו להראותו להם אות ומופת מן השמים:

Y llegandose los Phariseos y los Sadduceos, tendando, pedianle que les mostrasse sennal del cielo.

2 ויען ויאמר להם אם יהי ערב תאמרו צחיח יהיה כי מתאדמים השמים:

Mas el respondiendo, dixoles, Quando es la tarde del dia, dezis, Sereno: porque el cielo tiene arreboles.

3 ובבקר היום סערה יהיה כי מתאדמים וקודרים השמים החנפים את פני השמים ידעתם להכיר ואותות העתים לא תוכלו להכיר:

Y à la mannana, Oy, tempestad: porque tiene arreboles el cielo triste. Hipocritas, que sabeys hazer differencia en la fez del cielo, y en las sennales de los tiempos no podeys?

4 דור רע ומנאף מבקש אות ואות אחד לא ינתן לו כי אם אות יונה הנביא ויעזב אותם וילך:

La generacion mala y adulterina demanda sennal: mas sennal no le será dada, sino la sennal de Ionas propheta. Y dexandolos fuese.

ιε'.

37. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις.

Et tous en mangerent, & furent rassasies: & en leuerent du residu des pieces de pain, sept pleines corbeilles.

38. Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

Or ceux qui en auoyent mangé, estoyent quatre mille hommes: sans les femmes & les petis enfans.

39. Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια Μαγδαλά.

Adonc Iesus ayant donné congé aux troupes, monta sur vne nasselle, & vint es marches de Magdala.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ'.

Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς.

Lors des Pharisiens & Sadduciens vindrent à lui, & le tentans, le requirent qu'il leur monstrast quelque signe du ciel.

2. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὀψίας γενομένης λέγετε, εὐδία· πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός.

Mais lui respondant leur dit, Quand le soir est venu, vous dites, Il sera beau-temps, car le ciel est rouge.

3. Καὶ πρωΐ, σήμερον χειμών· πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. ὑποκριταί, τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε;

Et au matin vous dites, Il sera auiourd'hui tempeste: car le ciel malplaisant est rouge. Hypocrites, vous sauez bien iuger de l'apparence du ciel: & ne pouuez iuger des signes des saisons?

4. Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καὶ καταλιπὼν αὐτούς, ἀπῆλθε.

La nation meschante & adulteresse demande d'abondant signe: & signe ne lui sera point donné, sinon le signe de Ionas le Prophete. Et les laissant s'en alla.

CAP. XV.

37. Et comederunt omnes, & saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis tulerunt, septem sportas plenas.

And they did all eate, and were suffised: and they tooke vp the fragmentes that remained / seuen baskets full.

38. Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos, & mulieres.

And they that hat eaten, were foure thousande men / beside women and litle children.

39. Et dimissa turba, ascendit in naviculam: & venit in fines Magedan.

Then Jesus send away the multitude / and tooke shippe / and came into the partes of Magdala.

CAP. XVI.

ET accesserunt ad eum Pharisæi & Sadducæi tentantes: & rogaverunt eú ut signum de cælo ostenderet eis.

Then came the Pharises and Sadducees / & did thempt him / desiring him to shewe them a signe from heauen.

2. At ille respondens, ait illis, Facto vespere dicitis, Serenum erit, rubicundum est enim cælum.

But he answered / and sayde vnto them / When it is euening / ye say / Faire weather: for the skie is red.

3. Et manè, Hodie tempestas, rutilat enim triste cælum. Faciem ergo cæli diiudicare nostis: signa autem temporum non potestis?

And in the morning ye say / To day shalbe a tempest: for the skie is red and lowring. O hypocrites / ye can discerne the face of the skie / and can ye not discerne the signes of the times?

4. Generatio mala & adultera signum quærit: & signum non dabitur ei nisi signum Ionæ prophetæ. Et relictis illis, abiit.

The wicked generation / and adulterous seeketh a signe / and there shall no signe be giuen it / but the signe of the Prophete Jonas: so he left them / and departed.

Das XV. Capitel.

37. Vnnd sie assen alle / vnd worden satt / vnd huben auff / was überbleib von brocken / siben Körbe vol.

Oc de ode alle / oc bleffue mette / Oc de toge siw Kurffue fulde op / aff det som vaar leffnet.

38. Vnnd die da gessen hatten / der war vier tausent Mann / außgenommen Weiber vnd Kinder.

Oc de som haffde ædet / vaare fire tusinde Mend / foruden Quinder oc Børn.

39. Vnd da er das Volck hatte von sich gelassen / tratt er inn ein Schiff / vnd kam in die grentze Magdala.

Oc der hand haffde lader Folcket fra sig / gick hand vdi it Skib / oc kom til Magdala Egen.

Das XVI. Capitel.

DA tratten die Phariseer vnnd Saduceer zu jm / die versuchten jn / vnd foderten / daß er sie ein Zeichen vom Himel sehen liesse.

DA gienge Phariseerne oc Saduceerne til hannem / de fristede hannem / oc begærede / At hand skulde lade dem see it Tegen aff Himmelen.

2. Aber er antwortet / vnd sprach: Des abends sprecht jr: Es wirdt ein schöner tag werden / denn der Himel ist rot.

Hand suarede oc sagde / Om afftenen sige i / Det bliffuer en skøn dag / thi Himmelen er rød.

3. Vnd des morgens sprecht jr: Es wirdt heute vngewitter sein / denn der Himel ist rot vnd trübe. Jr Heuchler / des Himels gestalt könnet jr vrtheilen? Könnet jr denn nicht auch die Zeichen diser zeit vrtheilen?

Oc om morgenen sige i / Det bliffuer storm i dag / thi Himmelen er rød oc mørck. J Oyenskalcke / Himmelens skickelse kunde i dømme / kunde i da icke oc saa dømme denne tids Tegen?

4. Dise böse vnnd Ehebrecherische art suchet ein Zeichen / vnd soll jr kein Zeichen gegeben werden / denn das Zeichen des Propheten Jonas. Vnd er ließ sie / vnd gieng davon.

Denne Onde oc hore art begerer it Tegen / oc hende skal inted tegen giffuis / vden Jone Prophetis tegen. Oc hand forlod dem / ock gick bort.

Kapitola XV.

37. Y gedli wssyckni / a nasyceni gsau. A což zbylo drobtůw / sebrali sedm kossů plnych.

Jedli tedy wszyscy / a násyceni sa / Rzebráli co zbywáło vlomkow siedm koszow pelnych.

38. A bylo těch kteřijž gedli čtyři tisýce mužůw / krom dětij a žen.

A było tych kthorzy iedli czthersy tysiace meżow / oprocz niewiasth y dziatek.

39. A rozpustiw zástup / wstaupil na Lodičku / y přissel do Kraginy Magdala.

Tedy opuściwszy ono zgromádze nie ludu / wśiadł w łodź / y przeiechał do kráiow Mágdálá.

Kapitola XVI.

Y Přistaupili k němu Zákonjcy a Saduceowé / pokaussegijce prosyli ho / aby znamenij s Nebe vkazal gim.

A Przystąpiwszy Fáryzeuszowie y Sadduceuszowie kuszac go prośili go áby im známie z niebá okazał.

2. A on odpowijdage / řekl gim: Když býwá wečer říkáte: Jasno bude / neb se červená Nebe.

A on odpowiedáiac rzekł im / Wy mowicie / Gdy wieczor iest / tho ná pogode / bo sie niebo czerwieni.

3. A ráno / dnes bude nečas / neb se začerwenalo posmussylé Nebe. Pokrytcy / způsob Nebe rozsauditi vmijte / znamenij pak časůw nemůžete wěděti?

A ráno / dziś bedzie nie pogodá / Abowiem niebo sie czerwieni pochmurne / Pokryci ludzie / Postáwe niebá rozsadzic vmiecie / á známion czasow nie możecie.

4. Národ zlý a cyzoložný znamenij hledá / a znamenij gemu nebude dano / gedině znamenij Jonásse Proroka. A opustiw ge / y odssel.

Rodzay zły y cudzołożny / známienia szuka / ále známie nie będzie mu dano / iedno známie ono Jonaszá Proroká / A opuściwszy ie poszedł precz.

יו

5 וְכַד אֲתוֹ תַלְמִידוֹהִי לְעֶבְרָא טְעוֹ דְנִסְבוּן עַמְּהוֹן לַחְמָא׃

Essendo poi venuti i suoi discepoli à l'altra riua, s'erano dimenticati di pigliar del pane.

6 הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן חֲזַו אִזְדַּהַרוּ מִן חֲמִירָא דְפְרִישֵׁא וְדְזַדּוּקָיֵא׃

E Iesv disse loro, Auuertite, e guardateui dal fermento de Farisei è Sadducei.

7 הֶנּוּן דֵין מֶתְרַעַין הֲוַו בְנַפְשְׁהוֹן וְאָמְרִין דְלַחְמָא לָא נְסַבוּ׃

Et essi pensauano fra se medesimi, dicendo, Questo è percioche noi non habbian preso del pane.

8 יֵשׁוּעַ דֵין יְדַע וְאֲמַר לְהוֹן מָנָא מֶתְחַשְּׁבִין אַנְתּוּן בְנַפְשְׁכוּן זְעוֹרַי הַימָנוּתָא דְלַחְמָא לָא שְׁקַלְתּוּן׃

Il che hauendo Iesv conosciuto, disse loro, Che pensate fra voi stessi, o huomini di poca fede, che voi non hauete preso del pane?

9 לָא עַדְּמָא לְהָשָׁא אֶסְתַּכַּלְתּוּן לָא עָהֲדִין אַנְתּוּן לְהָנוּן חַמְשָׁא לַחְמִין דְחַמְשָׁא אַלְפִין וְכַמָּא קוּפִינִין שְׁקַלְתּוּן׃

Non intendete ancora, ne vi ricordate voi de cinque pani di quei cinque milia huomini, e quante corbe voi ne ricogliestе?

10 וְלָא לְהָנוּן שַׁבְעָא לַחְמִין דְאַרְבְּעָא אַלְפִין וְכַמָּא אַסְפְּרִידִין שְׁקַלְתּוּן׃

Ne de sette pani di quei quattro milia, e quante sporte ne ricogliestе?

11 אֵיכַן לָא אֶסְתַּכַּלְתּוּן דְלָא הֲוָא עַל לַחְמָא אֶמְרֵת לְכוֹן אֶלָּא דְתִזְדַּהֲרוּן מִן חֲמִירָא דְפְרִישֵׁא וְדְזַדּוּקָיֵא׃

Come non intendete voi, che non per conto di pane vi ho detto, che voi vi guardiate dal fermẽto de Farisei e Sadducei?

12 הֵידֵין אֶסְתַּכַּלוּ דְלָא אֲמַר דְנִזְדַּהֲרוּן מִן חֲמִירָא דְלַחְמָא אֶלָּא מִן יוּלְפָנָא דְפְרִישֵׁא וְדְזַדּוּקָיֵא׃

Allora intesero, che non haueua detto che si guardassено dal fermento del pane: ma da la dottrina de Farisei e Sadducei.

יו

5 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ תַלְמִידָיו לְעֵבֶר הַיָּם שָׁכְחוּ לָקַחַת לָחֶם׃

Y viniendo sus Discipulos de la otra parte del lago, auianse oluidado de tomar pan.

6 וַיֵּשׁוּעַ אָמַר לָהֶם רְאוּ וְהִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִמַּחְמֶצֶת הַמְּפָרְשִׁים וּצְדוּקִים׃

Y Iesus les dixo, Mirad, y guarda os de la leuadura de los Phariseos, y de los Sadduceos.

7 וְהֵמָּה חָשְׁבוּ בְנַפְשָׁם לֵאמֹר כִּי לֶחֶם לֹא לָקַחְנוּ׃

Y ellos pensauan dentro de si, diziendo, No tomamos pan.

8 וְכִי יָדַע יֵשׁוּעַ אָמַר לָהֶם מַה תַּחְשְׁבוּ בְנַפְשְׁכֶם קְטַנֵּי אֱמוּנָה כִּי אֶת־לֶחֶם לֹא לְקַחְתֶּם׃

Y entendiendolo Iesus, dixoles, Que pensays dentro de vosotros, hombres de poca fe, que no tomastes pan?

9 הֲלֹא תָבִינוּ וְלֹא תִזְכְּרוּ חֲמֵשֶׁת לֶחֶם לַחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ וְכַמָּה סַלִּים נְשָׂאתֶם׃

No entendeys aun, ni os acordays de los cinco panes entre cinco mil varones, y quantos esportones tomastes?

10 וְלֹא הַשִּׁבְעַת לֶחֶם לְאַרְבַּעַת אֲלָפִים אִישׁ וְכַמָּה סַלִּים נְשָׂאתֶם׃

Ni de los siete panes entre quatro mil, y quantas espuertas tomastes?

11 אֵיךְ לֹא תָבִינוּ כִּי־לֹא עַל־לֶחֶם אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי־אִם לְהִשָּׁמֵר מִמַּחְמֶצֶת הַמְּפָרְשִׁים וּצְדוּקִים׃

Como? No entendeys que no por el pan os dixe, que os guardassedes de la leuadura de los Phariseos y de los Sadduceos?

12 אָז הִתְבּוֹנְנוּ כִּי לֹא אָמַר לְהִשָּׁמֵר מִמַּחְמֶצֶת הַלֶּחֶם כִּי־אִם מִתַּלְמוּד הַמְּפָרְשִׁים וְהַצְּדוּקִים׃

Entonces entendieron que no les auia dicho que se guardassen de leuadura de pan, si no de la doctrina de los Phariseos y de los Sadduceos.

ιϛ'.

5. Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν.

Et quand ses disciples furent venus à la riue de delà, ils auoyẽt oublié à prendre des pains.

6. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων.

Et Iesus leur dit, Aduisez, & vous donnez garde du leuain des Pharisiens & Sadduciens.

7. Οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς, λέγοντες· ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.

Or pensoyent-ils en eux-mesmes, disans, C'est pource que nous n'auons point prins de pains.

8. Γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;

Et Iesus cognoissant cela, leur dit, Gens de petite foy, qu'est-ce que vous pensez en vous-mesmes, touchant ce que vous n'auez point prins de pains?

9. Οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε;

N'entendez-vous point encores, & ne vous souuient-il plus des cinq pains des cinq mille hommes, & combien de panerees vous en recueillistes?

10. Οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;

Ne des sept pains des quatre mille hommes, & combien de corbeilles vous en recueillistes?

11. Πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν, προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων;

Comment n'entendez-vous, que ce n'est point touchant le pain que ie vous ai dit, que vous-vous donnisiez garde du leuain des Pharisiens & Sadduciens?

12. Τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων.

Lors ils entendirent qu'il n'auoit pas dit qu'ils se donnassent garde du leuain du pain: mais du leuain de la doctrine des Pharisiens & Sadduciens.

CAP. XVI.

5. Et cum venissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere.

And when his disciples were come to the other side / they had forgotten to take bread with them.

6. Qui dixit illis, Intuemini & cavete à fermento Pharisæorum & Sadducæorum.

Then Jesus said vnto them / Take heede and beware of the leauen of the Pharises and Sadduces.

7. At illi cogitabant inter se, dicentes, Quia panes non accepimus.

And they thought in them selues / saying / It is because we haue brought no bread.

8. Sciens autem Iesus, dixit, Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quia panes non habetis?

But Jesus knowing it / sayd vnto them, O ye of litle faith/ why thinke you thus in your selues / because yee haue brought no bread?

9. Nondum intelligitis, neque recordamini quinq; panum, in quinque millia hominum, & quod cophinos sumpsistis?

Do ye not yet perceyue / neither remember the fiue loaues / when there were fiue thousande men / and howe many baskets tooke ye vp?

10. Neque septem panum, in quatuor millia hominum, & quot sportas sumsistis?

Neither the seuen loaues when there were foure thousand men/ and howe many baskets tooke ye vp?

11. Quare non intelligitis quia non de pane dixi vobis. Cavete à fermento Pharisæorum & Sadducæorum?

Why perceyue ye not/ that I saide not vnto you concerning breade/ that ye shoulde beware of the leauen of the Pharises and Sadduces?

12. Tunc intellexerunt quia non dixerit cavendum à fermento panum, sed à doctrina Pharisæorum & Sadducæorum.

Then vnderstoode they that hee had not sayd / that they should beware of the leauen of bread/ but of the doctrine of the Pharises and Sadduces.

Das XVI. Capitel.

5. Vnd da seine Jünger waren hinüber gefaren / hatten sie vergessen Brodt mit sich zunemen.

Oc der hans Disciple vaare farne hen offuer/haffde de glemt / at tage Brød med dem.

6. Jesus aber sprach zu jhnen: Sehet zu / vnd hütet euch für dem Sauerteig der Phariseer vnd Saduceer.

Oc Jhesus sagde til dem / Seer til / oc tager eder vare for Phariseernis oc Saduceernis Surdey.

7. Da dachten sie bey sich selbs/ vnnd sprachen: Das wirdts sein/ daß wir nicht haben brodt mit vns genommen.

Da tenckte de ved dem selff / oc sagde / Det bliffuer det / at wi toge icke Brød met oss.

8. Da das Jesus vernam / sprach er zu jnen: Jr Kleinglaubigen / was bekümmert jr euch doch / daß jr nicht habt brodt mit euch genommen?

Der Jhesus det fornam/ sagde hand til dem/ J lidet Troendis / hui bekumre i eder dog / fori toge icke Brød med eder?

9. Vernemet jhr noch nichts? Gedenckt jhr nicht an die fünff brodt/ vnter die fünff tausent/ vnd wie vil Körbe jhr da auffhubt?

Forstaa i icke end nu? Komme i icke ihw de fem Brød / blant de fem tusinde / Oc huor mange Kurffue i toge da op:

10. Auch nicht an die siben brodt/ vnter die vier tausent / vnnd wie vil Körbe jr da auffhubt?

Icke heller de siw Brød / blant de fire tusinde / oc huor mange Kurffue i toge da op?

11. Wie verstehet jr denn nicht/ daß ich euch nicht sage vom brodt / wenn ich sage / Hütet euch für dem Saurteig der Phariseer vnd Saduceer?

Hui forstaa i da icke / at ieg siger eder icke om Brød naar ieg siger / Tager eder vare for Phariseernis oc Saduceernis Surdey?

12. Da verstunden sie/ daß er nicht gesagt hatte/ daß sie sich hüten solten für dem Sauerteig des brodts / sondern für der lehre der Phariseer vnnd Saduceer.

Da forstode de / at hand haffde icke sagd / at de skulde vocte dem vor Brødens Surdey/ men for Phariseernis oc Saduceernis Lerdom.

Kapitola XVI.

5. A když se přeplawili Včedlnijcy geho přes Moře / zapomenuli s sebau wzýti chlebuow.

A gdy vczniowie przyszli do drugiego brzegu / zapámiethali wziac chlebow.

6. Kterýžto řekl gim: Sestřte se a warugte se kwasu Zákonicijho a Saducenského.

Y rzekł im Jezus / Bácżcie á strzeżcie sie kwásu Faryzeuszow y Sáduceuszow.

7. A oni myslili mezy sebau/ řkuce: Ze gsme chlebůw newzali.

A oni rozmawiáli miedzy sobarzekac / Nie wzieliśmy chlebá.

8. A wěda to Gežijs / řekl: Co myslijte mezy sebau / malé wijry / že chlebuow nemáte?

Co wiedzac Jezus rzekł im / Coż miedzy soba mowicie o máło vfaiacy / żeście chlebow nie wzieli?

9. Gesstě nerozumijte ani pamatugete na pět chlebůw a na pět Tisycůw Lidij / a koliko gste i kossuow sebrali?

Jeszcżeż nie rozumiecie ani pámietácie onego pieciorgá chlebá / y piaci tysiecy ludu / y iákoscie wiele koszow nábráli?

10. Ani na sedm chlebuow/ a na čtyry Tisýce Lidij / a kolik gste kossuow / sebrali?

Ani siedmiorga chleba / y cżterzech tysiecy ludu / y iakoście wiele koszow nábrali?

11. Y proćež nerozumijte / že ne o chlebu řekl gsem wám: Warugte se od kwasu Zákonicijho a Saducenského?

Jákoż nie rozumiecie / żem wam nie o chlebie powiedział ábyście sie strzegli kwásu Fáryzeuszow y Sáduceuszow?

12. Tehdy teprw srozuměli / že neřekl aby se warowali od kwasu chlebůw / ale od včenij Zákonijkůw a Saducůw.

Tedy porozumieli / że nie mowił áby sie strzegli kwásu chlebowego / ále náuki Fáryzeuszow y Sáduceuszow.

יז

13 כד דין אתא ישוע לאתרא דקסריא דפיליפוס משאל הוא לתלמידוהי ואמר מנו אמרין עלי אנשא דאיתי ברה דאנשא:

Et essendo IESV venuto ne le parti di Cesarea di Filippo, domadò i suoi discepoli, dicendo, Chi dicono gli huomini che io, Figliuol del huomo, sia?

14 הנון דין אמרו אית דאמרין דיוחנן מעמדנא אחרנא דין אליא ואחרנא ארמיא או חד מן נביא:

Essi dissero, Alcuni Giouanni Battista: altri Elia: altri Ieremia, o vno de Profeti.

15 אמר להון אנתון דין מנו אמרין אנתון דאיתי:

Egli dice loro, E voi chi dite che io sono?

16 ענא שמעון כאפא ואמר אנת הו משיחא ברה דאלהא חיא:

Rispondendo Simon Pietro, disse, Tu sei Christo il Figliuol di Dio viuente.

17 ענא ישוע ואמר לה טוביך שמעון ברה דיונא דבסרא ודמא לא גלא לך אלא אבי דבשמיא:

E IESV rispondendo, disse à lui, Beato sei tu Simone figliuol di Iona: percioche non te l'ha riuclato la carne e il sangue, ma il Padre mio che è ne cieli.

18 אף אנא אמר אנא לך דאנת הו כאפא ועל הדא כאפא אבניה לעדתי ותרעא דשיול לא יחסנונה:

Et ancor io dico à te, che tu sei Pietro, e sopra questa pietra edificarò la Chiesa mia: le porte de l'inferno non potranno niente contra essa.

19 לך אתל קלידא דמלכותא דשמיא וכל מדם דתאסור בארעא יהוא אסיר בשמיא ומדם דתשרא בארעא יהוא שרא בשמיא:

E darotti le chiaui del regno de cieli: e tutto quel che tu legarai in terra, sarà legato ne cieli: e tutto quel che tu scioglierai in terra, sarà sciolto ne cieli.

יז

13 ויבוא ישוע בגבולי קיסריאה פילפוס וישאל לתלמידיו לאמר את־מי יאמרו האנשים אותי להיות את־בן־האדם:

Y viniendo Iesus en las partes de Cesarea de Philippo, preguntó à sus Discipulos, diziendo, Quien dizen los hombres que es el Hijo del hombre?

14 ויאמרו קצתם את־יוחנן הטובל ואחרים את־אליהו ואחרים את־ירמיהו או אחד מן־הנביאים:

Y ellos dixeron, Vnos, Ioan el Baptista: y otros, Elias: y otros, Ieremias, o alguno de los prophetas.

15 ויאמר אליהם ישוע ואתם אותי מי תאמרו להיות:

Dizeles, Y vosotros quien dezis que soy?

16 ויען שמעון כיפה ויאמר אתה הוא המשיח בן־אלהי החי:

Y respondiendo Simon Pedro, dixo, Tu eres el Christo, el Hijo del Dios Biuiente.

17 ויען ישוע ויאמר לו אשריך שמעון בר־יונה כי בשר ודם לא גלה לך כי אם אבי אשר בשמים כסאו:

Entonces respondiendo Iesus, dixole, Bienauenturado eres Simon hijo de Ionas: porque no te lo reueló carne ni sangre: mas mi Padre que está en los cielos.

18 ואני אומר לך כי אתה כיפה ועל זאת הכיפה אבנה את־קהלתי ושערי שאול לא יוכלו עליה:

Mas yo tambien te digo, que tu eres Pedro: y sobre esta piedra edificaré mi Iglesia: y las puertas del infierno no preualecerán contra ella.

19 ואתן לך את־מפתחי מלכות השמים וכל אשר תאסר על־הארץ אסור יהיה בשמים וכל אשר תתיר על־הארץ מתר יהיה בשמים:

Y à ti dare las llaues del Reyno de los cielos; que todo loque ligáres en la tierra, será ligado en los cielos: y todo lo que desatáres en la tierra, será desatado en los cielos.

ιϛ´.

13. Ἐλθὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη καισαρείας τῆς Φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων· τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;

Et Iesus venant és parties de Cesaree, de Philippe, interrogua ses disciples, disant, Que disent les hommes qui ie suis moi le Fils de l'homme?

14. Οἱ δὲ εἶπον· οἱ μὲν ἰωάννην τὸν βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ, ἠλίαν· ἕτεροι δὲ, ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν.

Et ils lui respondirent, Les vns, Iehan Baptiste: les autres, Elie: & les autres, Ieremie, ou vn des Prophetes.

15. Λέγει αὐτοῖς· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;

Il leur dit, Mais vous, qui dites-vous que ie suis?

16. Ἀποκριθεὶς δὲ σίμων πέτρος εἶπε· σὺ εἶ ὁ χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.

Simon Pierre respondant, dit, Tu es le Christ, le Fils du Dieu viuant.

17. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· μακάριος εἶ σίμων βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Et Iesus respondant lui dit, Tu es bien heureux, Simon fils de Iona: car la chair & le sang ne te l'a pas reuelé, mais mon Pere qui est és cieux.

18. Κἀγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς.

Et ie te di aussi, que tu es Pierre, & sur ceste pierre i'edifierai mon Eglise: & les portes d'enfer, n'auront point de force à l'encontre d'elle.

19. Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Et ie te donnerai les clefs du royaume des cieux: & quoi que tu auras lié en terre, il sera lié és cieux: & quoi que tu auras deslié en terre il sera deslié és cieux.

13. Venit

CAP. XVI.

13. Venit autem Ieſus in partes Cæſareæ Philippi; & interrogabat diſcipulos ſuos, dicens, Quẽ dicunt homines eſſe filium hominis?

Now when Jeſus came into the coaſtes of Ceſarea Philippi / he aſked his diſciples / ſaying / Whom do men ſay that I y Sonne of man am?

14. At illi dixerunt, Alii Iohannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii verò Ieremiam, aut unum ex prophetis.

And they ſayd / Some ſay / John Baptiſt: and ſome / Elias: and others / Jeremias / or one of the Prophets.

15. Dicit illis Ieſus, Vos autem quem me eſſe dicitis?

He ſayde vnto them / But whome ſaye yee that I am?

16. Reſpondens Simon Petrus, dixit, Tu es Chriſtus filius Dei vivi.

Then Simon Peter anſwered / and ſayd: Thou art the Chriſt / the Sonne of the liuing God.

17. Reſpondens autem Ieſus, dixit ei, Beatus es Simon Bar Ióna: quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed pater meus qui in cæ-lis eſt.

And Jeſus anſwered / and ſayde to him / Bleſſed art thou / Simon / the ſonne of Jonas: for fleſh & bloud hath not reueiled it vnto thee / but my father which is in heauen.

18. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus: & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.

And I ſaye alſo vnto thee / that thou art Peter / and vpon this rocke I will build my Church: and the gates of hell ſhall not ouercome it.

19. Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.

And I will giue vnto thee the keyes of the kingdome of heauen / and whatſoeuer thou ſhalt binde vpon earth / ſhalbe bounde in heauen: and whatſoeuer thou ſhalt looſe on earth / ſhalbe looſed in heauen.

Das XVI. Kapitel.

13. Da kam Jeſus in die gegend der Stat Ceſarea Philippi / vnd fraget ſeine Jünger / vnd ſprach: Wer ſagen die Leute / daß des Menſchen Son ſey?

Da kom Jheſus til Ceſarea Philippi ſtads egn / oc ſpurde ſine Diſciple at / oc ſagde / Huem ſige Folcket / Menniſkens Søn at vere?

14. Sie ſprachen: Etliche ſagen / du ſeyeſt Johannes der Tauffer / Die andern / du ſeyeſt Elias / Etliche / du ſeyeſt Jeremias / oder der Propheten einer.

De ſagde / Nogle ſige / at du eſt den Døbere Johannes / De andre / du eſt Elias / Nogle / du eſt Jeremias / eller en aff Propheterne.

15. Er ſprach zu jnen: Wer ſaget denn jhr / daß ich ſey?

Hand ſagde til dem / Huem ſige da i / mig at vere?

16. Da antwortet Simon Petrus / vnnd ſprach: Du biſt Chriſtus des lebendigen Gottes Son.

Da ſuarede Simon Petrus / oc ſagde / Du eſt Chriſtus den leffuende Guds Søn.

17. Vnnd Jeſus antwortet / vnnd ſprach zu jm: Selig biſt du Simon Jonas Son / denn fleiſch vnnd blut hat dir das nicht offenbart / ſondern mein Vater im Himel.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til hannem / Salig eſt du Simon Jonas ſøn / Thi kød oc blod haffuer icke obenbaret dig det / Men min Fader i Himmelen.

18. Vnd ich ſage dir auch: Du biſt Petrus / vnd auff diſen Felſen will ich bauen meine Gemeine / vnnd die Pforten der Hellen ſollen ſie nicht überweltigen.

Oc ieg ſiger dig oc ſaa / Du eſt Petrus / oc paa denne Klippe vil ieg bygge min menighed / Oc Helffuedis Porte ſkulle icke ſaa mact offuer hende.

19. Vnd will dir des Himmelreichs Schlüſſel geben / Alles was du auff Erden binden wirſt / ſoll auch im Himel gebunden ſein / vnd alles was du auff Erden löſen wirſt / ſoll auch im Himmel loß ſein.

Oc ieg wil giffue dig Himmerigis nøgle / Alt huad ſom du binder paa Jorden / Det ſkal oc vere bundet i Himmelen / Oc alt huad ſom du løſer paa Jorden / det ſkal oc vere løſd i Himmelen.

Kapitola XVI.

13. Když pak přiſſel Gežijš do Kragin Cezaree Měſta Filipowa. Votazal ſe Včedlnijkůw ſwých řka. Kým prawij lidé býti Syna Człowěka?

A gdy Jezus przyſzedł w ſtrony Cezárei Filipowey / pythał vczniow ſwoich / mowiąc / Kiemże mie powiedáią być ludźie? Izali ſynem onym człowieczym?

14. A oni řekli: Někteřij Janem Křtitelem / někteřij Eliáſſem / ginij pak Jeremiáſſem / aneb gednijm z Prorokuow.

A oni rzekli / Jedni Janem Krzcicielem / drudzy Eliaſzem / niektorzy też Jeremiaſzem / abo iednym z Prorokow.

15. Dij gim Gežijš: Wy pak kým mne býti prawijte?

Rzekł im / A wy kiem mie być powiedacie?

16. Y odpowěděw Ssimon Petr / řekl gemu: Ty gſy Kryſtus Syn Boha žiwého.

A Symon Piotr odpowiedáiąc rzekł: Tyś ieſt Kryſtus on Syn Bogá żywiącego.

17. A odpowěděw Gežijš / řekl gemu: Blahoſlawený gſy Ssimone Synu Jonáſſuow / Nebo tělo a krew ne zgewilo tobě / ale Otec můg který geſt w Nebeſých.

Tedy odpowiedáiąc Jezus / rzekł iemu / Błogoſłáwiony ieſteś Symonie Báryoná / Abowiem ciáło y krew nie obiáwiły tobie / ále ociec moy ktory ieſt ná niebie.

18. A yá prawijm tobě / že gſy ty Petr / a na té Skále wzdělám Cýrkew mau / a brány pekelné nepřemohau proti nij.

Ale ia tobie powiedam / Iżeś ty ieſt Piotr / á ná tey opoce zbuduie kośćioł moy / y brany pieklne nie zwyciężą go.

19. A tobě dam Klijče kralowſtwij Nebeſkého. A cožkoli ſwijžeš na zemi / budeť ſwázáno y na Nebi: a cožkoli rozwijžeš na zemi / budeť rozwázáno y na Nebi.

A dam tobie klucze Kroleſtwa niebieſkiego / Iż cokolwiek zwiążeſz na ziemi / bedzie związano ná niebie: A cokolwiek rozwiążeſz ná ziemi / bedźie rozwiązano ná niebie.

יו

20 הידין פקד לתלמידוהי דלאנש לא יאמרון ד דהויו משיחא׃

Allora comandò à i suoi discepoli, che non dicesseno ad alcuno che egli fusse IESV Christo.

21 ומן הידין שרי ישוע למחויו לתלמידוהי ד דעתיד הו דיאזל לא לאורשלם וסגי נחש מן קשישא ומן רבי כהנא וספרא ויתקטל וליומא דתלתא יקום׃

Da quell'hora incominciò IESV à mostrare à i suoi discepoli, che gli bisognaua andare in Ierusalem, e patir molte cose da i Seniori, e da i principali Sacerdoti, e da gli scribi, & essere occiso, e risuscitare il terzo giorno.

22 ודברה כאפא ושרי למכאא בה ואמר חס לך מרי דתהוא לך הדא׃

Et Pietro hauendolo menato da parte, cominciò à riprenderlo, dicendo, Signore habbiti riguardo: non t'auuerrà gia questo.

23 הו דין אתפני ואמר לכאפא זל לך לבסתרי סטנא תוקלתא אנת לי דלא מתרעא אנת דאלהא אלא דבני נשא׃

Egli riuoltatosi, disse à Pietro, Vanne dietro à me, satana, tu mi sei uno scandalo: perche non intendi le cose di Dio, ma quelle de gli huomini.

24 הידין אמר ישוע ל לתלמידוהי מן דצבא דיאתא בתרי יכפור בנ בנפשה וישקול זקיפה ויאתא בתרי׃

Allor IESV disse à i suoi discepoli, Se alcuno uuol uenire dietro à me, rinonti se stesso, e toglia la sua croce, e seguitimi.

25 מן דצבא גיר דיחיא נפשה יובדיה ומן דיובד נפשה מטלתי ישכחיה׃

Imperoche chi uorrà saluare l'anima sua la perderà: e chi perderà l'anima sua per amor mio, la ritrouarà.

יו

20 אז צוה לתלמידיו פן יאמרו לאיש כי ישוע המשיח הוא׃

Entonces mandó à sus Discipulos que à nadie dixessen que el era Iesus el Christo.

21 ומאז החל ישוע להודיע לתלמידיו כי יצטרך לו ללכת אל־ירושלם ולסבול רבות מן־הזקנים ושרי הכהנים וסופרים ולהֵהרג וביום השלישי יקום׃

Desde aquel tiempo començó Iesus, à declarár à sus Discipulos, que le conuenia yr à Ierusalem, y padecer mucho de los Ancianos, y de los principes de los Sacerdotes, y de los Escribas: y ser muerto, y ressucitar àl tercero dia.

22 ויקחהו כיפה ויחל לגער לו לאמר חלילה לך אדני אל־תהי לך זאת׃

Y Pedro, tomandolo à parte, començólo à reprehender, diziendo, Sennor, ten compassion de ti: en ninguna manera esto te acontezca.

23 ויפן ויאמר לכיפה לך לך אחרי השטן כי את מכשול לי הוא כי־לא חכמתה את־אשר לאלהים כי־אם את־אשר לאנשים׃

Entonces el boluiendose, dixo à Pedro, Quitate de delante de mi aduersario; estoruo me eres, porque no entiendes loque es de Dios, si no loque es de los hombres.

24 אז אמר ישוע לתלמידיו איש אשר תאבה ללכת אחרי ימאס לנפשו וישא את־צליבו וילך אחרי׃

Entonces Iesus dixo à sus discipulos: Si alguno quiere venir en pos de mi, nieguese àsimismo, y tome su cruz, y sigame.

25 כי־כל־אשר יחפוץ להושיע את־נפשו הוא יאבד אותה ואשר יאבד את־נפשו למעני הוא ימצאנה׃

Porque qualquiera que quisiere saluar su vida, la perderá: y qualquiera que perdiere su vida por causa de mi, la hallará.

ις'.

20. Τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ χριστός.

Lors il commanda expressément, qu'ils ne dissent à personne qu'il fust Iesus le Christ.

21. Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.

Dés lors Iesus commença à declarer à ses disciples, qu'il lui faloit aller en Ierusalem, & souffrir beaucoup de choses de la part des Anciens, & des principaux Sacrificateurs, & des Scribes: & estre mis à mort, & ressusciter au troisieme iour.

22. Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾷν αὐτῷ, λέγων· ἵλεώς σοι κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.

Adonc Pierre l'ayant prins à part, se print à le tanser, disant, Seigneur, aye pitié de toi: ceci ne t'aduiendra point.

23. Ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ Πέτρῳ· ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

Mais lui s'estant retourné, dit à Pierre, Va arriere de moi, Satan, tu m'es en scandale: car tu ne comprens point les choses qui sont de Dieu, mais les choses qui sont des hommes.

24. Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Lors Iesus dit à ses disciples, Si quelcun veut venir apres moi, qu'il renonce à soi-mesme, & charge sur soi sa croix, & me suiue.

25. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

Car quiconque voudra sauuer son ame, il la perdra: & quiconque perdra son ame pour l'amor de moi, il la trouuera.

CAP. XVI.

20. Tunc præcepit discipulis suis ut nemini dicerẽt quia ipse esset Iesus Christus.

Then he charged his disciples/that they should tell no man that he was Jesus the Christ.

21. Exinde cœpit Iesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Ierosolymam, &multa pati à senioribus & scribis & principibus sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere.

From that time forth Jesus began to shewe unto his disciples / that he must goe unto Jerusalem / and suffer many things of the Elders / & of the hie Priests / & Scribes / and bee slaine/ and rise againe the thirde day.

22. Et assumens eum Petrus cœpit increpare illum, dicens, Absit à te Domine, non erit tibi hoc.

Then Peter tooke him aside / & began to rebuke him/ saying/ Master, pitie thy selfe: this shall not be unto thee.

23. Qui conversus, dixit Petro, Vade post me satana, scandalum es mihi: quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum.

Then he turned backe/and sayd unto Peter / Get thee behinde me / Satan: thou art an offence unto mee / because thou understandest not the things that are of God/ but the things that are of men.

24. Tunc Iesus dixit discipulis suis, Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucẽ suam, & sequatur me.

Jesus then said to his disciples/ If any man will folowe me / let him forsake him selfe / and take up his crosse/ and follow me.

25. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam, qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.

For whosoeuer will saue his life / shall lose it: and whosoeuer shall lose his life for my sake / shall finde it.

Das XVI. Capitel.

20. Da verbot er seinen Jüngern/ daß sie niemand sagen solten/ daß er Jesus der Christ were.

Da forbød hand sine Disciple/at de skulde ingen sige/ at hand vaar Jhesus/ den Christus.

21. Von der zeit an/ fieng Jesus an/ vnd zeiget seinen Jüngern/ wie er müste hin gen Jerusalem gehen/ vnd vil leiden von den Eltesten vnnd Hohenpriestern vnd Schrifftgelehrten/ vnd getödtet werden/ vnnd am dritten tag aufferstehen.

Fra den tid/ begynte Jhesus/ at giffue sine Disciple til kende/ Huorlunde hand skulde gaa til Jerusalem/ oc lide meget/ aff de Eldste oc ypperste Prester oc Scrifftkloge/ oc slaß ihiel/ oc opstaa tredie dag.

22. Vnnd Petrus nam jhn zu sich/ fuhr jhn an/ vnnd sprach: HERR/ schone dein selbs/ das widerfare dir nur nicht.

Oc Peder tog hannem til sig/ oc straffede hannem oc sagde/ HERRE/ Spar dig selff/ Det skee dig ingelunde.

23. Aber er wandte sich vmb/ vnnd sprach zu Petro: Heb dich Sathan von mir/ du bist mir ergerlich/ denn du meinest nicht was Göttlich/ sondern was Menschlich ist.

Men hand vende sig om/ oc sagde til Peder/ Vige fra mig Sathan/ Du est mig til forargelse/ thi du acter icke huad Gud hører til/ men det som menniskeligt er.

24. Da sprach Jesus zu seinen Jüngern: Will mir jemand nachfolgen/ der verleugne sich selbs/ vnd neme sein Creutz auff sich/ vnd folge mir.

Da sagde Jhesus til sine Disciple/ Vil nogen effter følge mig/ hand skal forsage sig selff/ oc tage sit Kaarß paa sig/ oc følge Mig.

25. Denn wer sein Leben erhalten will/ der wirdts verlieren/ Wer aber sein Leben verleuret vmb meinent willen/ der wirdts finden.

Thi huo som vil beholde sit Liff/ hand skal miste det. Men huo som mister sit Liff/ for min skyld/ Hand skal finde det.

Kapitola XVI.

20. Tehdy přikázal Včedlnijkům swým/ aby žádnému neprawili / by on byl Gežus Krystus.

Tedy przykazal vczniom swoim/ áby nikomu nie powiedali / że on iest Jezusem Krystusem.

21. A od té chwijle počal Gežiš oznamowati Včedlnijkuom swým/ že musý gijti do Geruzaléma / a že mnoho musý trpěti od Starſſých a od Včitelůw Zákona a Knjžat Kněžſkých/a že zabit bude/a že tretjho dne z mrtwých wstane.

A od onego cżásu poczał Jezus oznáymiác vcżniom swoim / iż musi iść do Jeruzálem / y wiele cirpieć od starszych / y od Kśiążąt kaplańskich / y od náucżycielow / á być zábith / y trzeciego dniá wskrzeszonym być.

22. Podwedw gey Petr počal ho trestati/řka: Odstup to od tebe Pane/Nebudeť tobě toho.

Rodwiodszy go Piotr ná strone / poczal go fukáć/ mowiac/ Badź nád soba miłościw Pánie/ żadnym obycżáiem nie przyidzie to náćie.

23. Kterýžto obrátiw se řekl Petrowi: Gdi za mnau Satane/ pohoršenij gsy mi: nebo nesmyſſlijš těch wěcý/ kteréž gsau Božij/ ale kteréž lidské gsau.

A on obeyzrawszy sie/rzekł Piotrowi/Podź ode mnie szátháne/ iestheś mi ná záwádzie: Abowiem nie rozumieß co iest Bożego/ ále co iest ludźi.

24. Tehdy řekl Gežiš Včedlnijkůw swým: Chceli kdo za mnau přigijti/ opři se sám sobě/a wezmi křijž swůg/á následug mne.

Tedy Jezus rzekł vczniom swoim/ Ktoby chciał zá mna iść/ Niechay sie sam siebie záprzy / y weźmie krzyż swoy / á zá mna idźie.

25. Nebo kdo bude chtijti žiwot swůg zachowati / ztratijť gey: a kdož ztratij žiwot swuog pro mne/nalezneť gey.

Bo ktoby chciał záchowáć duße swoie/ stráci ia / á ktoby strácił duße swoie dla mnie / náydzie ia.

יו

26 מָנָא גֵירְ מֶתְהַנֵּא בַּר־נָשָׁא אֶן עָלְמָא כֻּלֵּהּ נִקְנֵא וְנַפְשֵׁהּ נֶחְסַר אַו מָנָא נֶתֵּל בַּר־נָשָׁא חֻלָּפָא דְנַפְשֵׁהּ׃

Che giouarà à l'huomo, se ben hauerà guadagnato tutto il mondo, & faccia perdita de la sua anima? O vero, che darà l'huomo in ricompensa de l'anima sua?

יו

26 כִּי מָה יוֹעִיל לָאָדָם אִם יִקְנֶה אֶת־כָּל הָאָרֶץ וְאֶת־נַפְשׁוֹ יֵעָנֵשׁ אוֹ מַה יִּתֵּן אָדָם חֲלִיפַת נַפְשׁוֹ׃

Porque de que aprouecha àl hombre, si grangeàre todo el mundo, y perdiere su alma? O que recompensa darà el hombre por su alma?

ις΄.

26. Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

Car que profite-il à l'homme, s'il gagne tout le monde, & qu'il face perte de son ame? ou que donnera l'homme pour recompense de son ame?

27 עֲתִיד הוּ גֵיר בְּרֵהּ דְאֶנָשָׁא דְנֵאתֵא בְּתֶשְׁבּוּחְתָּא דְאָבוּהִי עַם מַלְאָכוֹהִי קַדִּישֵׁא וְהָידֵין נְפָרַע לְאֱנָשׁ אֱנָשׁ אַיךְ עֲבָדוּהִי׃

Perche il Figliuol de l'huomo dee venire ne la gloria di suo Padre con gli Angeli suoi: & allora renderà à ciascuno secondo le sue opere.

27 כִּי יֵשׁ עָתִיד בֶּן־הָאָדָם לָבוֹא בִכְבוֹד אָבִיו אֶת הַמַּלְאָכִים וְאָז יָשִׁיב לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂיו׃

Porque el Hijo del hombre vendrà en la gloria de su Padre con sus Angeles: y entonces pagara à cada vno conforme à sus obras.

27. Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ· καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

Car le Fils de l'homme doit venir en la gloire de son Pere auec ses Anges, & lors il rendra à chacun selon ses œuures.

28 אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְאִית אֱנָשָׁא דְקָיְמִין תְּנָן דְלָא נֶטְעֲמוּן מַוְתָּא עְדַמָא דְנֶחְזוּן לִבְרֵהּ דְאֶנָשָׁא דְאָתֵא בְּמַלְכוּתֵהּ׃

Io vi dico in verità, che sono alcuni di quei che son qui presenti, lequali non gustaranno la morte insin a tanto che veggano il Figliuol del'huomo venire nel regno suo.

28 אָמֵן אֹמֵר אֲנִי לָכֶם הֲיֵשׁ מֵהָעוֹמְדִים פֹּה אֲשֶׁר לֹא יִטְעֲמוּ אֶת־הַמָּוֶת עַד אֲשֶׁר יִרְאוּ בֶּן־הָאָדָם לָבוֹא בְּמַלְכוּתוֹ׃

Decierto os digo, que à y algunos de losque estan aqui, que no gustaràn la muerte hasta que ayan visto àl Hijo del hombre viniendo en su Reyno.

28. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

En verite ie vous di, qu'il y à quelques vns de ceux qui sont ici presens, qui ne gousteront point la mort, iusques à tant qu'ils ayent veu le Fils de l'homme venir en son regne.

יז

1 וּבָתַר שְׁתָּא יוֹמִין דְּבַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא וְלְיַעְקוֹב וְלְיוֹחָנָן אַחוּהִי וְאַסֶּק אֶנּוּן לְטוּרָא רָמָא בְּלְחוּדֵיהוֹן׃

Il sesto giorno appresso IESV piglia seco Pietro e Iacopo e Giouanni suo fratello, e conduceli separatamente in vn alto monte.

יז

1 וְאַחֲרֵי שֵׁשֶׁת יָמִים לָקַח יֵשׁוּעַ אֶת־כֵּיפָה וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן אָחִיו וַיַּעַל אוֹתָם אֶל הַר גָּבֹהַּ לְבַדָּם׃

Y Despues de seys dias Iesus toma à Pedro, y à Iacobo, y à Ioan, su hermano, y sacalos à parte à vn monte alto.

ΚΕΦΑΛ. ιζ΄.

Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν, κατ' ἰδίαν.

Et le sixieme iour apres, Iesus prend Pierre, & Iaques, & Iehan son frere, & les mene en vne haute montagne à part.

2 וְאֶשְׁתַּחְלַף יֵשׁוּעַ קְדָמֵיהוֹן וְנְהַר פַּרְצוּפֵהּ אַיךְ שִׁמְשָׁא נַחְתּוֹהִי דֵּין חִוָּרוּ אַיךְ נוּהְרָא׃

Et iui si trasformò in lor presentia: e la sua faccia risplendè come il sole, e i suoi vestimenti diuennero bianchi come la luce.

2 וַיִּצְטַיֵּר לִפְנֵיהֶם וְנָגְהוּ פָנָיו כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ וּבְגָדָיו הָיוּ לְבָנִים כַּאֲשֶׁר הָאוֹר׃

Y transfiguróse delante deellos: y resplandezió su rostro como el Sol: y sus vestidos fueron blancos comó la luz.

2. Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.

Et fut transfiguré en leur presence: & sa face resplendit comme le soleil, & ses vestimens deuindrent blancs comme la lumiere.

3 וְאֶתְחְזִיו לְהוֹן מוּשֶׁא וְאֵלִיָּא כַּד מְמַלְּלִין עַמֵּהּ׃

Et ecco apparuero loro Moise & Elia, che parlauano con lui.

3 וְהִנֵּה נִרְאוּ אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה וְאֵלִיָּהוּ הַמְדַבְּרִים אִתּוֹ׃

Y heaqui les apparecieron Moysen y Elias hablando con el.

3. Καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες.

Et voici Moyse & Elie furent veus parlans auec lui.

26. Quid

CAP. XVI.

26. Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Aut quã dabit homo commutationem pro anima sua.

For what shall it profite a man, though he should winne the whole worlde, if he lose his owne soule? or what shall a man giue for recompence of his soule?

27. Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis: & tunc reddet unicuique secundùm opera eius.

For the Sonne of man shall come in the glorie of his Father with his Angels, and then shall he giue to euery man acording to his deedes.

28. Amen dico vobis, sunt quidem de hic stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno suo.

Verely I say vnto you, there be some of them that stande here, which shall not taste of death, till they haue seene the Sonne of man come in his kingdome.

CAP. XVII.

ET post dies sex assumit Iesus Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelsum seorsum.

And after sixe dayes Jesus toke Peter, and James, & John his brother, and brought them vp into an hie mountaine apart.

2. Et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix.

And was transfigured before them: and his face did shine as the Sunne, and his clothes were as white as the light.

3. Et ecce aparuerunt illis Moyses & Elias cum eo loquentes.

And beholde, there appeared vnto them Moses, and Elias, talking with him.

Das XVI. Capitel.

26. Was hülffs den Menschen, so er die gantze Welt gewünne, vnd neme doch schaden an seiner Seele? Oder was kan der Mensch geben, damit er seine Seele wider löse?

Huad hielper det Menniskeu, om hand vinder den gantske Verden, Oc toge dog skade paa sin Siel? Eller huad kand it Menniske giffue, som hand kand igen løse sin Siel met?

27. Denn es wirdt je geschehen, daß des Menschen Son komme inn der Herrligkeit seines Vaters, mit seinen Engeln, vnd alßdenn wirdt er vergelten einem jeglichen nach seinen Wercken.

Thi det skal io skee at Menniskens Søn skal komme i sin Faders Herlighed, met sine Engle, Oc da skal hand betale huer effter sine gerninger.

28. Warlich ich sage euch, Es stehen etliche hie, die nicht schmecken werden den Todt, Biß daß sie des Menschen Son kommen sehen inn seinem Reich.

Sandelige siger ieg eder, Her staa nogle, som icke skulle smage døden, før end de see Menniskens Søn komme i sit Rige.

Das XVII. Capitel.

Vnd nach sechs tagen, nam Jesus zu sich Petrum vnd Jacobum vnd Johannem seinen Bruder, vnd füret sie beseyts auff einen hohen Berg.

OC sex dage der effter, tog Jhesus Peder oc Jacob, oc hans Broder Johannem til sig, oc førde dem offuer en side op paa it høyt Bierg.

2. Vnd ward verkleret für jhnen. Vnd sein Angesicht leuchtet wie die Sonne, vnnd seine Kleider wurden weiß als ein Liecht.

Oc bleff forklaret faar dem. Oc hans ansicte skinde som Solen, Oc hans Klæder bleffue huide som it Liuß.

3. Vnnd sihe da erschienen jhnen Moses vnnd Elias, die redeten mit jhm.

Oc see, da obenbaredis Mose oc Elias faar dem, de talede met hannem.

Kapitola XVI.

26. Co zagisté platno gest člowěku, by pak wessſkeren Swět zyskal, a na swé dussy ssłodu trpěl: Aneb, kterau dá člowěk odměnu za dussy swau?

Abowiem coż pomoże człowiekowi, iesliby wszythek świat zyskał, á ná duszy swey był karan? Abo co da człowiek czymby okupił dusze swoie?

27. Syn zagisté člowěka přigijti má w Slawě Otce swého s Angely swými, a tehdážt odplatij gednomu každému wedlé skutkuow geho.

Gdyż przyidzie Syn człowieczy w chwale oyca swego z Anioły swoimi, á thedy odda káżdemu według vczynkow iego.

28. Zagistéť prawijm wám: že gsau někteřij z těch kteřijž tuto stogij, kteřijž neokusý smrti, až vzřij Syna Člowěka přicházigijcýho w Králowstwij swém.

Záprawde wam powiedam, iże są niktorzy z tych co tu stoią kthorzy nie vkuszą śmierci, áż vyzrą Syná człowieczego gdy przyidzie do Krolestwá swego.

Kapitola XVII.

WO ssesti pak dnech pogal Gežijš Petra, a Jakuba a Jana Bratra geho: Vwedl gena hůru wysokau saukromij:

A Szostego dniá, pothym wziął Jezus Piotrá, y Jákubá, y Jáná bráthá iego, y wprowádził ie osobno ná gore wysoka.

2. A proměnil se před nimi. Y zastkwěla se twář geho yako Slunce, a Raucho geho včiněno bijlé yako snijh.

Y przemieniony iest przed nimi, á oblicze iego ksniało sie iáko słonce, odzienie thez iego sthało sie białe iáko świátłość.

3. A ay okázali se gim Mogžijš a Eliáš, mluwijce s nim.

A otho vkazáli sie im Moizesz, y Eliasz, z nim rozmawiáiacy.

יז

4 ענא דין כאפא ואמר לישוע מרי שפיר הו לן דתנן נהוא ואן צבא אנת נעבד תנן תלת מטללין חדא לך וחדא למושא וחדא לאליא:

Allor Pietro entrando à parlare, disse à IESV, Signore, egli è bene che noi ci stiamo qui: se tu vuoi facciamo qui tre pauiglioni, vno à te, & vno à Moise, & vno ad Elia.

יז

4 ויען כיפה ויאמר לישוע אדני טוב יש להיות לנו פה אם תרצה נעשה פה שלשה אהלים לך אחד ולמשה אחד ולאליהו אחד:

Y respondiendo Pedro, dixo à Iesus, Sennor, Bien es que nos quedemos aqui; si quieres, hagamos aqui tres cabannas, parati vna, y para Moysen otra, y para Elias otra.

ιζ.

4. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπε τῷ Ἰησοῦ· κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. εἰ θέλεις ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσῇ μίαν καὶ μίαν Ἠλίᾳ.

Adonc Pierre prenant la parole, dit à Iesus, Seigneur, il est bon que nous soyons ici: si tu veux, faisons ici trois tabernacles, vn pour toi, & vn pour Moyse, & vn pour Elie.

5 ועד הו ממלל הא ענגא נהירתא אטלת עליהון וקלא הוא מן ענגא דאמר הנו ברי חביבא דבה אצטבית לה שמעו:

Mentre che egli ancor parlaua, ecco che vna nuuola lucida gli adombrò: poi ecco vscir de la nuuola vna voce che diceua, Questo è il mio Figliuol diletto, nel quale io mi son compiuto, vdite lui.

5 עוד הוא מדבר והנה ענן נגה סכך עליהם והנה קול מענן לאמר זה הוא בני ידידי אשר בו רציתי אותו שמעו:

Estando aun hablando el, heaqui vna nuue de luz que los cubrió: y heaqui vna boz de la nuue que dixo, este es mi Hijo amado, enel qual tomo contentamiento: à el oyd.

5. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε.

Et comme encore il parloit, voici vne nuee resplendissante qui les enombra: puis voila vne voix qui vint de la nuee, disant, Cestui-ci est mon Fils bien-aimé, auquel i'ai prins mon bon plaisir, escoutez-le.

6 וכד שמעו תלמידא נפלו על אפיהון ודחלו טב:

Il che vdendo i discepoli, caddero con la faccia loro à terra, & hebbero gran timore.

6 וכאשר שמעו התלמידים נפלו על־פניהם וייראו מאד:

Y oyendo los Discipulos, cayeron sobre sus rostros: y temieron en gran manera.

6. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα.

Ce que les disciples ayanz oui, cheurent sur leur face en terre, & eurent tresgrand' peur.

7 ואתקרב לותהון ישוע וקרב להון ואמר קומו לא תדחלון:

E IESV accostatosi, gli toccò, e disse, Leuauateui su, e non temete.

7 ויגש ישוע ויגע בם ויאמר קומו ואל־תיראו:

Entonces Iesus llegando, tocóles, y dixo, Leuantaos, y no temays.

7. Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν· ἐγέρθητε, καὶ μὴ φοβεῖσθε.

Adonc Iesus vint vers eux, & les toucha, leur disant, Leuez vous & n'ayez point de peur.

8 ואדימו עיניהון ולאנש לא חזו אלא אן לישוע בלחודוהי:

Et essi alzando gli occhij, non videro alcuno, senon IESV solo.

8 וישאו עיניהם ואיש לא ראו כי אם את־ישוע לבדו:

Y alçando ellos sus ojos, à nadie vieron, sino à solo Iesus.

8. Ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον.

Et iceux esleuans leurs yeux, ne virent personne, sinon Iesus tout seul.

9 וכד נחתין מן טורא פקד אנון ישוע ואמר להון לעין אנש לא תאמרון חזונא הנא עד מא דיקום ברה דאנשא מן מיתא:

Poi scendendo essi del monte, IESV comando loro, dicendo, Non dite questa visione ad alcuno, infin à tanto che il Figliuol de l'huomo risusciti da morte.

9 וברדתם מן־ההר צוה אותם ישוע לאמר לאיש לא תאמרו לו את־המראה עד־אשר בן־האדם יקום ממתים:

Y como decendieron del monte, mandóles Iesus, diziendo, No digays à nadie la visió, hastaque el Hijo del hõbre ressuscite de los muertos.

9. Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

Et comme ils descendoyent de la montagne, Iesus leur commanda, disant, Ne dites à personne la vision, iusques à tant que le Fils de l'homme soit ressuscité des morts.

10 ושאלוהי תלמידוהי ואמרין לה מנא הכיל ספרא אמרין דאליא ולא דיאתא ליקדם:

Et i suoi discepoli il domandorono, dicendo, Perche dicon dunque gli Scribi, che debbe venir prima Elia?

10 וישאלו לו תלמידיו לאמר ומה יאמרון הסופרים כי יצטרך אליהו לבוא בראשונה:

Entonces sus Discipulos le preguntaron diziendo, Que pues dizen los Escribas, que es menester que Elias venga primero?

10 Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;

Et ses disciples l'interroguerent, disant, Pourquoi donc disent les Scribes, qu'il faut qu'Elie viene premierement?

CAP. XVII.

4. Respondens autem Petrus, dixit ad Iesum, Domine, bonum est nos hîc esse: si vis, faciamus hîc tria tabernacula, tibi unum, & Moysi unum, & Eliæ unum.

Then answered Peter / & saide to Jesus / Master / it is good for vs to be here: if thou wilt / let vs make here three tabernacles / one for thee / and one for Moses / and one for Elias.

5. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens, Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui: ipsum audite.

While hee yet spake / beholde / a bryght cloude shadowed them: and beholde / there came a voyce out of the cloude / saying / This is my beloued Sonne / in whome I am well pleased: heare him.

6 Et audientes discipuli, ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde.

And when the disciples heard that / they fell on their faces / and were sore afrayde.

7. Et accessit Iesus, & tetigit eos: dixitq́; eis, Surgite, & nolite timere.

Then Jesus came and touched them and said / Arise / and be not afrayed.

8. Levantes autem oculos suos, neminem viderunt, nisi solum Iesum.

And when they lifted vp their eyes / they sawe no man / saue Jesus onely.

9. Et descendentibus illis de monte, præcepit eis Iesus, dicens, Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis à mortuis resurgat.

And as they came downe from the mountaine / Jesus charged them / saying / Shewe the vision to no man / vntill the Sonne of man rise againe from the dead.

10. Et interrogaverunt eũ discipuli, dicentes, Quid ergo Scribæ dicunt quod Eliam oporteat primum venire?

And his disciples asked him / saying / Why then say the Scribes that Elias must first come?

Das XVII. Capitel.

4. Petrus aber antwortet / vnnd sprach zu Jesu: HERR / hie ist gut sein / wilt du / so wollen wir drey Hütten machen / Dir eine / Mosi eine / vnd Elias eine?

Da suarede Peder / oc sagde til Jhesum / HERRE / Her er gaat at vere Vilt du / da ville wi göre tre Bolige / Dig en / Mose en / oc Elias en.

5. Da er noch also redete / sihe / da überschattet sie eine liechte Wolcken. Vnd sihe / eine stimme auß der Wolcken sprach: Diß ist mein lieber Son / an welchem ich wolgefallen habe / den solt jhr hören.

Der hand end saa talede / see / da offuerskuggede en klar Sky dem. Oc see / en rost aff skyen sagde / Denne er min elskelige Søn / i huilcken ieg haffuer behagelighed / hannem skulle i høre.

6. Da das die Jünger höreten / fielen sie auff jhr Angesichte / vnnd erschracken sehr.

Der Disciplene hørde det / fulde de ned paa deris Ansicte / oc bleffue saare forferdede.

7. Jesus aber trat zu jnen / rüret sie an / vnnd sprach: Stehet auff / vnnd förchtet euch nicht.

Men Jhesus traadde frem til dem / rørde ved dem / oc sagde / Staar op / oc frøcter inted.

8. Da sie aber jhre Augen auffhuben / sahen sie niemand / denn Jesum alleine.

Men der de oploffte deris øyen / saae de ingen / vden Jhesum alene.

9. Vnnd da sie vom Berge herab giengen / gebot jhnen Jesus / vnnd sprach: Jhr solt die Gesicht niemand sagen / biß deß Menschen Son von den Todten aufferstanden ist.

Oc der de ginge ned aff Bierget / bød Jhesus dem / oc sagde / J skulle ingen sige denne Syn / før end Mennizkens Søn / er opstanden fra de Døde.

10. Vnd seine Jünger fragten jhn / vnd sprachen: Was sagen denn die Schrifftgelerten / Elias müsse zuvor kommen?

Oc hans Disciple spurde hannem at / oc sagde / Huad sige da de Scrifftkloge / Elias skal tilforn kome?

Kapitola XVII.

4. Y promluwiw Petr / řekl k Gežijssowi: Pane / dobřeť gest nám zde býti: chceššli vdělayme tuto tři Stánky: tobě geden / Moyžijssowi geden / a Eliášsowi geden?

R odpowiedáiac Piotr rzekł Jezusowi / Pánie / Dobrze nam tu byc / ußli chceß vczynimy tu trzy przybytki / thobie ieden / Moizeßowi ieden / á Eliaßowi ieden.

5. A když on gesstě mluwil / a ay Oblak swětlý zastijnil ge. A hle hlas z Oblaku / řkucý: Tentoť gest Syn můg milý / w němž mi se dobře zalijbilo / poslauchaytež ho.

A gdy on ießcze mowił / oto obłok iásny záćmił ie / á oto głos z obłoku ták mowiacy / Ten iest moy syn miły ná ktho rym przestawam iego słuchaycie.

6. Y vslyssawsse to Včedlnijcy / padli na twáři swé / a báli se welmi.

A vsłyßáwßy to vczniowie / vpádli ná oblicze swoie / y zlekli sie bárzo.

7. Y přistaupiw Gežijs dotekl se gich / řka gim: Wstaňtež / nebogte se.

Tedy przystapiwßy Jezus dotknal sie ich / rzekł / Wsthancie á nie boycie sie.

8. A pozdwihsse očij swých / žádného newiděli / gediné samého Gežijsse.

A oni podniozßy oczy swoie / niko go nie widzieli / okrom Jezusa samego.

9. A když sstupowali s Hůry / přikazal gim Gežijs / řka: Nižádnému neprawte widěnij / ož kudž Syn Člowěka z mrtwých newstane.

A gdy zstepowáli z gory / przykazal im Jezus / mowiac / Nikomu nie powiedáycie widzenia / áż Syn człowieczy zmartwych wstánie.

10. Y otázali ho Včedlnicy / řkuce: Proč tehdy Včitelé Zákona prawij / že prwé Eliáš musý přigijti?

R pytali go vczniowie iego / mowiac / Coż thedy náucżyciele powiedáia / iż Eliaß musi pierwey przyść?

יז

11 ענא ישוע ואמר להון אליא אתא לתקדם דכל מדם ישלם:

IESV rispondendo, disse loro, Elia verrà ben prima, e ridurrà tutte le cose in loro stato.

12 אמר אנא לכון דין דהא אליא אתא ולא ידעוהי ועבדו בה כל מא דצבו הכנא אף ברה דאנשא עתיד דיחש מנהון:

Hor io vi dico, che Elia è gia venuto, & essi non l'hanno consciuto: ma hanno fatto di lui cio che hanno voluto. Cosi ancora il Figliuol de l'huomo patirà da essi.

13 הידין אסתכלו תלמידא דעל יוחנן מעמדנא אמר להון:

Allora intesero i discepoli, ch'egli haueua detto loro di Giouanni Battista.

14 וכד אתו לות כנשא קרב לה גברא וברך על בורכוהי:

E come essi furono arriuati a la turba, venne à lui vn huomo, che si gl'inginocchiò dinanzi, dicendo:

15 ואמר לה מרי אתרחם עלי ברי דאירת לה בר אגרא ובישאירת עביד כמא גיר דבנין בנורא נפל וכמא דבנין במיא:

Signore, habbi misericordia del mio figliuolo, percioch'egli è lunatico, & è malamente tormentato: conciosia cosa che bene spesso cade nel fuoco, e spesso ancor ne l'acqua.

16 וקרבתה לתלמידיך ולא אשכחו למאסיותה:

Et hollo condotto à i tuoi discepoli, & essi non l'hanno potuto risanare.

17 ענא ישוע ואמר און שרבתא דלא מהימנא ומעקלתא עד מא לאמתי אהוא לותכון ועד מא לאמתי אסיברכון איתיהי לי לכא:

IESV rispondendo, disse, O generatione incredula e peruersa, insin a quanto sarò io con voi? insin à quanto vi tolerarò io? Conducetelo qua a me.

יז

11 ויען ויאמר להם אכן אליהו יבא בראשון וכל תקומם:

Y respondiendo Iesus, dixoles, A la verdad Elias vendrá primero, restituyrá todas las cosas.

12 ואני אומר לכם כי אליהו כבר בא ולא ידעו אותו כי אם עשו בו אשר חפצו וגם כן בן האדם יש עתיד לענות מהם:

Mas digo os, que ya vino Elias, y no lo conocieron: antes hizieron en el todo loque quisieron. Ansi tambien el Hijo del hombre padecerá de ellos.

13 אז התבוננו התלמידים כי על יוחנן הטובל דבר אליהם:

Los Discipulos entonces entendieron que les dezia de Ioan el Baptista.

14 וכאשר באו אל העם קרב אליו איש ויברך על ברכיו:

Y como ellos llegaron à la companna, vino à el vn hombre hincandosele de rodillas.

15 לאמר אדני חננו לבני כי בן ירח הוא ויענה מאד כי הרבה יפול באש ופעמים רבים במים:

Y diziendo Sennor, ten misericordia de mi hijo, que es lunatico y padece malamente: porque muchas vezes cae enel fuego, y muchas en el agua:

16 ואגישנו אל תלמידיך ולא יכלו לרפא אותו:

Y helo presentado à tus Discipulos, y no lo han podido sanar.

17 ויען ישוע ויאמר הדור סורר ועקש עד מה אהיה עמכם ועד מה אסבל אתכם הביאוהו פה אלי:

Y respondiendo Iesus, dixo, O generacion infiel y torcida, hastaquando tengo de estar con vosotros? Hasta quando os tengo de suffrir? Traedmelo acà.

ιζ.

11. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα.

Et Iesus respondant leur dit, De vrai, Elie viendra premierement, & restablira toutes choses.

12. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἠλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ᾽ ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν. οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ᾽ αὐτῶν.

Mais ie vous di qu'Elie est desia venu, & ils ne l'ont point cognu: mais lui ont fait tout ce qu'ils ont voulu: ainsi aussi le Fils de l'homme doit souffrir par eux.

13. Τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

Adonc les disciples entendirent bien que c'estoit de Iehan Baptiste qu'il leur auoit parlé.

14. Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος, γονυπετῶν αὐτῷ.

Et quand ils furent venus vers les troupes, vn homme vint à lui, s'agenouillant deuant lui:

15. Καὶ λέγων, Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει. πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ.

Et disant, Seigneur, aye pitié de mon fils, car il est lunatique, & est miserablement affligé: car souuent il tombe au feu, & souuent en l'eau.

16. Καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι.

Et ie l'ai presenté à tes disciples, mais ils ne l'ont peu guerir.

17. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ᾽ ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.

Et Iesus respondant, dit, O generation incredule, & de sens renuersé, iusques à quand serai-ie auec vous? iusques à quand finalement vous supporterai-ie? amenez le moi ici.

CAP. XVII.

11. At ille respondens, ait eis, Elias quidem venturus est, & restituet omnia.

And Jesus answered / and said unto them / Certainly Elias must first come / and restore all things.

12. Dico autem vobis, quia Elias iam venit, & non cognoverunt eum, sed fecerũt in eo quæcunq; voluerunt Sic & filius hominis passurus est ab eis.

But I say unto you / that Elias is come alreadie / and they knewe him not / but haue done unto him whatsoever they woulde: likewise shall also the Sonne of man suffer of them.

13. Tunc intellexerunt discipuli, quia de Iohanne Baptista dixisset eis.

Then the disciples perceyued that he spake unto them of John Baptist.

14. Et cum venisset ad turbam, accessit ad eum homo genibus provolutus ante eũ.

And when they were come to the multitude / there came to him a certaine man / and kneeled downe to him.

15. Dicens, Domine miserere filio meo, quia lunaticus est, & malè patitur: nam sæpe cadit in ignem, & crebrò in aquam.

And said / Master / haue pitie on my sonne: for he is lunatike / and is sore vexed: for oft times he falleth into the fire / and oft times into the water.

16. Et obtuli eum discipulis tuis: & non potuerunt curare eum.

And I brought him to thy disciples / and they could not heale him.

17. Respondens Iesus, ait, O generatio incredula & perversa, quousque ero vobiscum? usquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me.

Then Jesus answered / & said / O generation faithles / and crooked / howe long now shall I be with you? how long now shal I suffer you? bring him hither to me.

Das XVII. Capitel.

11. Jesus antwortet vnd sprach zu jnen: Elias soll ja zuvor komen / vnd alles zu recht bringen.

Jhesus suarede / oc sagde til dem / Elias skal io tilforn komme / oc skicke alting til rette.

12. Doch ich sage euch / es ist Elias schon kommen / vnnd sie haben jhn nicht erkandt / sondern haben an jhm gethan / was sie wolten. Also wirdt auch des Menschen Son leiden müssen von jhnen.

Dog siger ieg eder / Elias er allerede kommen / Oc de kende hannem icke / men giorde mod hannem / huad de vilde / Saa skal oc saa Menniskens Søn lide aff dem.

13. Da verstunden die Jünger / daß er von Johanne dem Teuffer zu jnen geredt hatte.

Da forstode Disciplene / at hand haffde talet til dem / om den Døbere Johanne.

14. Vnd da sie zu dem Volck kamen / trat zu jhm ein Mensch / vnd fiel jm zu füssen.

Oc der de komme til Folcket / gick it Menniske til hannem / oc falt hannem til fode /

15. Vnd sprach: HERR / erbarm dich über meinen Son / denn er ist Monsüchtig / vnd hat ein schweres leiden / er fellet offt ins feuer / vnnd offt ins Wasser.

Oc sagde: HERRE / forbarme dig offuer min Søn / Thi hand er Maanesiug / oc haffuer en suar pine / Hand falder offte i Ild / oc offte i Vand.

16. Vnd ich hab jhn zu deinen Jüngern bracht / vnd sie kondten jm nicht helffen.

Oc ieg ledde hannem til dine Disciple / oc de kunde icke hielpe hannem.

17. Jesus aber antwortet vnnd sprach: O du vngleubige vnd verkerte Art / Wie lange sol ich bey euch sein / wie lange soll ich euch dulden? Bringet mir jn hieher.

Jhesus suarede / oc sagde / Odu vantro oc vanartige Slect / Huor lenge skal ieg vere hoß eder? Huor lenge skal ieg lide eder? Leder mig hannem hid.

Kapitola XVII.

11. A on řekl gim: Eliáš zagisté přigde prwe / a naprawij wssecky wěcy.

A Jezus odpowiedáiac / rzekł im / Eliaßci pierwey przyidzie / y náprawi wßytki rzeczy.

12. Ale prawijm wám / že giž Eliáš přissel / a nepoznali ho / ale včinili gemu což gsau koli chtěli. Tak y Syn Člowěka trpěti má od nich.

Ale ia wam powiedam / Iž Eliaß iuž przyßedł / á nie poznali go / ále vczynili nád nim co kolwiek chcieli / tákći y Syn człowieczy bedzie od nich cierpiał.

13. Tehdy srozuměli Včedlnijcy / žeby o Janowi Křtiteli powěděl gim.

Thedy porozumieli vczniowie / że im o Janie Krzcicielu powiedział.

14. A když přissel k zástupu / přistaupil k němu Člowěk / a na kolena poklekl před nim.

A gdy oni przyßli do onego zgromádzenia ludu / przyßhapił k niemu człowiek y padł mu v kolan.

15. Řka. Pane / smilug se nad synem mým / neb Náměsýčnijkem gest / a bijdně se trápij / neb často padá do ohně / a častokrát do wody:

Mowiac / Pánie / Zmiłuy ſie nád ſynem moim / abowiemci lunátykiem iest / y źle ſie ma / gdyż czesto kroć wpada wogień / y czesto kroć w wode.

16. Y podal gsem ho Včedlnijkům twým / a nemohlij ho vzdrawiti.

Y przynośiłem go do vczniow twoich / ále go nie mogli vzdrowić.

17. A odpowijdage Gežijš / řekl: O pokolenij newěrné a přewrácené / do kud budu s wami? dokawad wás trpěti budu? Přiwedte gey sem ke mně.

Tedy Jezus odpowiedáiac / rzekł / O rodzáiu niewierny / y przewrotny / y poki bede z wámi? ypoki was bede cierpiał? Przywiedzcie mi go thu.

יז

18 וכאא בה ישוע ונפק מנה שאדא ואתאסי טליא מן הי שעתא:

E Iesv lo minacciò, & il demonio vscì da esso: e da quell'hora fu risanato il fanciullo.

19 הידין קרבו תלמידא לות ישוע בלחודוהי ואמרו לה למנא חנן לא אשכחן למאסיותה:

Allora i discepoli accostandosi da parte à Iesv, dissero, Perche non habbiam potuto scacciarlo noi.

20 אמר להון ישוע מטול לא הימנותכון אמין גיר אמר אנא לכון דאן תהוא בכון הימנותא איך בפרדתא דחרדלא תאמרון לטורא הנא דשני מכא וישנא ומדם לא נחסבכון:

E Iesv disse loro, Per la vostra incredulità, Onde io vi dico certo, che se voi haurete fede come vn grano di senape, direte à questo monte, Passa di qui à colà, & egli passarà: è niente vi sarà impossibile.

21 הנא דין גנסא לא נפק אלא בצומא ובצלותא:

Ma questa sorte di demonij non esce fuore, se non per oratione e digiuno.

22 כד מתהפכין דין בגלילא אמר להון ישוע עתיד הו ברה דאנשא דנשתלם באידי בני נשא:

E mentre essi conuersauano ne la Galilea, Iesv disse loro, Il Figliuol de l'huomo debbe esser dato ne le mani de gli huomini.

23 ונקטלונהי וליומא דתלתא יקום וכרית להון טב:

Et occideranno lo, & il terzo dì risusciterà. Di che essi grandemente si contristorono.

24 וכד אתו לכפרנחום קרבו הנון דנסבין תרין זוזין דכסף רישא לות כאפא ואמרו לה רבכון לא יהב תרין זוזוהי:

Essendo poi venuti in Capernaum, quelli che riceueuano le didramme, se ne vennero à Pietro, e dissergli, Il vostro maestro non paga egli le didramme?

יז

18 ויגער בו ישוע ויצא ממנו השטן וירפא הנער משעה ההיא:

Y reprehendiólo Iesus, y salió el demonio deel: y el moço fue sano desde aquella hora.

19 אז קרבו תלמידים אל ישוע בלבדו לאמר למה אנחנו לא יכלנו להוציאו:

Entonces llegandose los Discipulos à Iesus à parte, dixeron, Porque nosotros no lo pudimos echar fuera?

20 ויאמר ישוע אליהם על כי לא מאמינים אתם כי באמת אומר אני לכם אם יש לכם אמונה כמו גרעין חרדל תאמרו להר הזה עבור מפה שמה ויעבר וכל דבר לא ימנע מכם:

Y Iesus les dixo, Por vuestra infidelidad: porque decierto os digo, que si tuuierdes fe, como vn grano de mostaza, dyreys à este monte, Passate de aqui acullà: y passarseha, y nada os será impossibile.

21 ומין הזה איננו ישלך כי אם בתפלה ובצום:

Mas este linage de demonios no sale sino por oraçion y ayuno.

22 וכאשר התהלכו בגליל אמר אליהם ישוע יש עתיד בן האדם להמסר בידי האדם:

Y boluiendo ellos à Galilea, dixoles Iesus, El Hijo del hombre será entregado en manos de hombres peccadores:

23 ויהרגוהו וביום השלישי יקום ויתעצבו מאד:

Y matarlohan: mas àl tercero dia ressuscitará. Y ellos se entristecieron engranmanera.

24 וכאשר באו אל כפר נחום קרבו אל כיפה האנשים אשר לקחו את הדרכמנים ויאמרו לו המלמדכם לא משלם דרכמונים:

Y como llegaron à Capernaum, vinieron à Pedro losque cobrauan las dos dragmas, y dixeron, Vuestro maestro no pagalas dos dragmas?

ιζ.

18. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

Et Iesus tansa le diable, lequel sortit hors d'icelui: & dés ce mesme instant l'enfent fut gueri.

19. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν, εἶπον· Διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

Adonc les disciples vindrent à part à Iesus, & lui dirent, Pourquoi ne l'auons-nous peu ietter hors?

20. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.

Et Iesus leur respondit, C'est à cause de vostre incredulité: car en verité ie vous di, que si vous auiez foy autant gros comme est vn grain de semence de moustarde, vous dir務 à ceste montagne, Trauerse d'ici là, & elle trauerseroit: & rien ne vous seroit impossible.

21. Τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

Mais ceste sorte de diables ne sort point, sinon par oraison & iusne.

22 Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

Et comme ils conuersoyent en Galilee, Iesus leur dit, Il aduiendra que le Fils de l'homme sera liuré és mains des hommes.

23. Καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

Et ils le mettront à mort, mais au troisieme iour il ressuscitera. Et les disciples en furent grandement contristés.

24. Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναοὺμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ, καὶ εἶπον· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα;

Et quand ils furent venus en Capernaum, ceux qui recevoyent les didrachmes, s'adresserent à Pierre, & lui dirent, Vostre maistre ne paye-il pas les didrachmes?

18. Et

CAP. XVII.

18. Et increpavit illum Iesus, & exiit ab eo dæmonium, curatus est puer ex illa hora.

And Jesus rebuked the devil / and he went out of him : and the childe was healed at that houre.

19. Tunc accesserunt discipuli ad Iesum secretò, & dixerunt, Quare nos non potuimus eiicere illud?

Then came the disciples to Jesus apart / and saide / Why could not we cast him out?

20. Dixit illis Iesus, Propter incredulitatem vestrã. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi hinc illuc: & transibit, & nihil impossibile erit vobis.

And Jesus said unto them / Because of your unbeliefe: for verely I saye unto you / if ye have fayth as much as is a graine of mustard seede, ye shall saye unto this mountaine / Remove hence to yonder place / and it shall remove : and nothing shalbe unpossible unto you.

21. Hoc autem genus non eiicitur nisi per orationem & ieiunium.

Howbeit this kinde goeth not out / but by prayer and fasting.

22. Conversantibus autem eis in Galilea, dixit illis Iesus, Filius hominis tradendus est in manus hominum.

And as they abode in Galile / Jesus said unto them The Sonne of man shalbe delivered into the handes of men.

23. Et occident eum, & tertia die resurget. Et contristati sunt vehementer.

And they shall kill him / but the thirde day shall hee rise againe: and they were verie sorie.

24. Et cum venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei Magister vester non solvit didrachma?

And when they were come to Capernaum / they that receyued polle money / came to Peter / and sayde / Doeth not your Master pay tribute?

Das XVII. Capitel.

18. Vnd Jesus bedrohete jn / vnd der Teufel fuhr auß von jhm / vnnd der Knabe ward gesund zu derselbigen stund.

Oc Jhesus truede hannem / Oc Diffuelen foer vd aff hannem / Oc drengen bleff karsk i den samme stund.

19. Da tratten zu jm seine Jünger besonders / vnd sprachen: Warumb kondten wir jhn nicht außtreiben?

Da gienge Hans Disciple til hannem serdelis / oc sagde / Hui kunde wi icke vddriffue hannem?

20. Jesus aber antworttet / vnnd sprach zu jhnen: Vmb eures vnglaubens willen. Denn ich sage euch warlich / so jhr Glauben habt / als ein Senffkorn / so müget jhr sagen zu diesem Berge / Heb dich von hinnen dort hin / so wirdt er sich heben / vnnd euch wird nichts vnmüglich sein.

Jhesus suarede / oc sagde til dem / For eders Vantro skyld. Thi sandelige siger ieg eder / Der som i haffue troen / som it Seneps korn / da mue i sige til dette Bierg / Flyt dig her fra der hen / Saa skal det flytte sig / Oc eder skal inted vere vmueligt.

21. Aber dise art feret nicht auß / denn durch beten vnd fasten.

Men denne Art far icke vd / vden met bøn oc faste.

22. Da sie aber jhr wesen hatten in Galilea / sprach Jesus zu jhnen: Es ist zukünfftig / daß des Menschen Son überantwortet werde inn der Menschen hende.

Der de haffde deris omgengelse i Galilea / sagde Jhesus til dem / Det skal ske / At Menniskens Søn skal antuordis i Menniskens hender.

23. Vnd sie werden jhn tödten / vnd am dritten tage wirdt er aufferstehen. Vnd sie wurden sehr betrübt.

Oc de skulle sla hannem ihiel / oc hand skal opstaa den tredie dag. Oc de bleffue saare bedrøffuede.

24. Da sie nun gen Capernaum kamen / giengen zu Petro die den Zinßgroschen einnamen / vnnd sprachen: Pflegt euer Meister nicht den Zinßgroschen zu geben?

Der de komme nu til Capernaum / ginge de til Peder som toge Skat op / oc sagde / Pleyer icke eders Mestere at giffue Skat?

Kapitola XVII.

18. Y pohrozyl gemu Gežijš. Y wyšslo od něho ďabelstwj / a vzdraweno gest Dijtě w tu hodinu.

Y sfukał go Jezus / á wyšedł z nie go diabeł / y vzdrowione iest dziecię od oney godziny.

19. Tehdy přistaupili Včedlnijcy k Gežijšowi saukromnij / a řekli gemu: Proč gsme my nemohli ho wywrcy?

Thedy przyszedszy vczniowie do Jezusá osobno / rzekli mu / Czemuśmy my go wygnáć niemogli?

20. Řekl gim Gežijš: Pro neweru wassij. Neb zagisté prawijm wám. Budeteli mijti wijru yako zrno horčičné / dijte hoře této: Gdi odsud / a půgdeť / a nebude wám nic nemožného.

A Jezus rzekł im / Dla niedowiárstwa waszego / Bo wam záprawdę powiedam / byście mieli wiárę táko ziárno gorczyczne / rzeczecie they gorze / Przeydzi ztąd tám / tedy przeydzie / Y nic niepodobnego wam nie będzie.

21. Toto pak pokolenij newymijtá se / geginé skrze modlitbu a půst.

A tenći rodzay nie wychodzi iedno przez Modlitwę y post.

22. A když byli w Galilei / řekl gim Gežijš Syn člowěka má byti zrazen w ruce lidské.

Y gdy oni przebywáli w Gálileiey / rzekł do nich Jezus / Będzie syn człowieczy wydan w rece ludzkie.

23. A zabigij gey / a třetijho dne z mrtwých wstane. Y zarmautili se náramně.

Y zábiią go / ále trzeciego dniá wzbudzon będzie / Y zásmucili sie bárzo.

24. A když přissli do Kapharnaum / přistupili kteřijž Clo wybijrali k Petrowi / a řekli gemu: Mistr wáš / což neplátí Cla?

A gdy oni przyszli do Kápernáum / przystąpili do Piotrá ći ktorzy wybieráli cłá / y rzekli / Zá Mistrz wász nie płáci cła?

יז

25 אָמַר לְהוֹן אִין וְכַד עַל כֵּאפָא לְבַיְתָא קַדְמֵהּ יֵשׁוּעַ וְאָמַר לֵהּ מָנָא מִתְחֲזֵא לָךְ שֶׁמְעוֹן מַלְכֵא דְּאַרְעָא מֶן מַן נָסְבִין מֶכְסָא וְכֶסַף רִישָׁא מֶן בְּנַיְהוֹן אַו מֶן נוּכְרָיֵא׃

Egli disse, Si. E come fu entrato in casa, IESV gli si fece innanzi, dicendo, Che ti pare Simone? i Re de la terra da chi pigliano i tributi, o il censo? da i lor figliuoli, o da gli stranieri?

26 אָמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן מֶן נוּכְרָיֵא אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מָדֵין בְּנֵי חֵארֵא אֶנּוּן בְּנַיָּא׃

Pietro gli dice, Da gli stranieri. E IESV gli disse, Adunque i figliuoli son liberi.

27 דְּלָא דֵין נַכְשֵׁל אֶנּוּן זֵל לְיַמָּא וַארְמָא בַּלּוֹעָא וְנוּנָא קַדְמָיָא דְּסָלֵק פְּתַח פּוּמֵהּ וְתֶשְׁכַּח א אֶסְתְּרָא הִי סַב וְקַרֵב חֲלָפַי וַחֲלָפַיךְ׃

Ma accioche noi non gli scandalizziamo, vattene al mare, e gitta l'hamo, e piglia il primo pesce che verrà su: & aprendoli la bocca, trouarai vno statere: piglia quello, e dallo loro per me e per te.

יח

1 בְּהַי שַׁעְתָא קְרֵבוּ תַּלְמִידֵא לְוָת יֵשׁוּעַ וְאָמְרִין מַנּוּ כַּי רַב בְּמ בְּמַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא׃

In quella hora vennero i discepoli à IESV, dicendo, Chi è il maggiore nel regno de cieli?

2 וַקְרָא יֵשׁוּעַ טַלְיָא וְאַקִימֵהּ בַּיְנָתְהוֹן׃

E IESV chiamando à se vn fanciullo, il messe nel mezo di loro.

3 וְאָמַר אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאֵן לָא תֶתְהַפְּכוּן וְתֶהְווּן אַיְךְ טַלְיָא לָא תֶעְלוּן לְמַלְכוּתָא דַּשְׁ דַּשְׁמַיָּא׃

E disse, Io vi dico in verità, che se voi non vi conuertite, e diuentate come piccoli fanciulli, non entrarete nel regno de cieli.

יז

25 וַיֹּאמֶר גַּם וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל־הַבַּיִת קִדְּמוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר מַה נִּרְאָה לְךָ שִׁמְעוֹן מַלְכֵי הָאָרֶץ מִמִּי יִקְחוּ מַס אוֹ־תְרוּמָה מִבְּנֵיהֶם אוֹ מִן־הַנָּכְרִיִּים׃

Y el dize, Si. Y entrado el en casa, Iesus le habló antes diziendo, Que te parece Simon? Los reyes de la tierra de quien cobran los tributos o el censo? de sus hijos, o de los estrannos?

26 וַיֹּאמֶר לוֹ כֵּיפָה מִן־הַנָּכְרִיִּים וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ לָכֵן חָפְשִׁים הָיוּ הַבָּנִים׃

Pedro le dize, de los estrannos. Dizele entonces Iesus, Luego francos son los hijos?

27 וּלְמַעַן אֲשֶׁר לֹא נַכְעִיסֵם לֵךְ אֶל־הַיָּם וּשְׁלַח מְצוּדָה וְקַח אֶת־הַדָּג אֲשֶׁר בָּרִאשׁוֹן יַעֲלֶה וְתִפְתַּח אֶת־פִּיהוּ וְתִמְצָא לֶטֶר אוֹתוֹ תִּקַּח וְתִתֵּן לָהֶם בַּעֲבוּרִי וּבַעֲבוּרֶךָ׃

Mas porque no los offendamos, vé à la mar, y echa el anzuelo, y el primer pece que viniere, tomalo, y abierta su boca hallaras vn estatero, da selo por mi y por ti.

יח

1 בְּשָׁעָה הַהִיא קָרְבוּ הַתַּלְמִידִים אֶל־יֵשׁוּעַ לֵאמֹר לָכֵן מִי גָּדוֹל יִהְיֶה בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

En aquel tiempo llegaronse los Discipulos á Iesus, diziendo, Quien es el muy grande enel Reyno de los cielos?

2 וַיִּקְרָא יֵשׁוּעַ לְנַעַר וַיַּעֲמִידֵהוּ בְּתוֹכָם׃

Y llamando Iesus vn ninno, pusolo en medio de ellos:

3 וַיֹּאמֶר אָמֵן אֹמֵר לָכֶם אִם לֹא תִתְהַפְּכוּ וְתִהְיוּ כְּמוֹ הַנְּעָרִים אֵינְכֶם תָּבוֹאוּ בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Y dixo, De cierto os digo que sino os boluierdes, y fuerdes, como ninnos, no entrareys enel Reyno de los cielos.

ιζ.

25. Λέγει, ναί. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων· τί σοι δοκεῖ σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη, ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;

Il dit, Ouï. Et quand il fut entré en la maison, Iesus le preuint, disant, Que te semble, Simon? Les rois de la terre, de qui prenent-ils tributs ou imposts? est-ce de leurs enfans, ou des estrangers?

26. Λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος· ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.

Pierre dit, Des estrangers. Iesus lui respondit, Les enfans donc sont francs.

23. Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίζωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα. ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

Mais afin que nous ne les scandalizions, va-t'en à la mer, & iette le hameçon: & pren le premier poisson qui montera: & quand tu lui auras ouuert la gueule, tu trouueras vn statere: pren-le, & le leur baille pour moi & pour toi.

ΚΕΦΑΛ. ιη'.

ΕΝ ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ λέγοντες· τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;

En ceste mesme heure les disciples vindrent à Iesus, disans? Qui est le plus grand au royaume des cieux?

2. Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Et Iesus ayant appelé à soi vn petit enfant, le mit au milieu d'eux.

3. Καὶ εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Puis dit, En verité ie vous di, que si vous n'estes changés, & ne deuenez comme les petis enfans, vous n'entrerez point au royaume des cieux.

CAP. XVII.

25. Ait, Etiam. Et cum intraſſet in domum prævenit eum Ieſus, dicens, Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cenſum? à filiis ſuis, an ab alienis?

He ſaid/ Yes. And when he was come into the houſe/ Jeſus preuented him/ ſaying/ What thinkeſt thou Simon? Of whome do the Kinges of the earth take tribute/ or polle money? of theyr children/ or of ſtrangers?

26. Et ille dixit, Ab alienis. Dixit illi Ieſus, Ergo liberi ſunt filii.

Peter ſaid vnto him/ Of ſtrangers. Then ſaid Jeſus vnto him/ Then are the children free.

27. Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcē qui primus aſcenderit, tolle: & aperto ore eius, invenies ſtatêrem: illum ſumens, da eis pro me & te.

Neuertheles/ leſt wee ſhoulde offende them/ goe to the ſea/ and caſt in an angle/ and take the firſt fiſhe that commeth vp/ and when thou haſt opened his mouth/ thou ſhalt finde a piece of twentie pence: that take/ and giue it vnto them for mee and thee.

Das XVII. Capitel.

25. Er ſprach: Ja. Vnd als er heim kam/ kam jm Jeſus zu vor/ vnd ſprach: Was dünckt dich Simon? Von wem nemen die Könige auff Erden den Zoll oder Zinſe? von jren Kindern/ oder von Frembden?

Hand ſagde Ja. Oc der hand kom hiem/ da kom Jeſus hannem tilforn/ oc ſagde/ Huad tyckes dig Simon/ Aff huem tage de Konger paa Jorden told eller ſkat? aff deris Børn/ eller aff Fremmede?

26. Da ſprach zu jm Petrus: Von den Frembden. Jeſus ſprach zu jhm: So ſind die Kinder frey.

Da ſagde Peder til hannem/ Aff de Fremmede. Jheſus ſagde til hannem/ Da ere Børnene fri.

27. Auff daß aber wir ſie nicht ergern/ ſo gehe hin an das Meer/ vnd wirff den Angel/ vnd den erſten Fiſch der auffer fehret/ den nimb/ vnnd wenn du ſeinen Mund auffthuſt/ wirſt du einen Stater finden/ denſelbigen nim̃ vnd gib jhn für mich vnd dich.

Men paa det wi ſkulle icke forarge dem/ da gack hen til Haffuet/ oc kaſt krogen/ Oc tag den førſte Fiſk/ ſom kommer op/ oc naar du lader hans mund op/ ſkalt du finde en Stater/ Tag den ſamme/ oc giff hannem faar mig oc dig.

Kapitola XVII.

25. Y řekl: Tak geſt. A když wſſel do domu/ předſſel gey Gežijš řkaucý/ řka: Co ſe tobě zdá Simone? Kralowé zemſſtij od kterých berau Clo aneb plat? od Synůw ſwých/ čili od cyzých?

Rzekł/ Płáci/ A gdy wſzedł w dom/ vprzedził go Jezus mowiac/ Coż ſie tobie zda Szymonie? Krolowie ziemſcy od ko biora cła y czynſz? czyli od ſynow ſwoich abo od obcych?

26. A on řekl: Od cyzých. Rzekl gemu Gežijš: Tehdy gſau ſwobodnij Synowé.

Rzekł mu Piotr/ Od obcych/ Powiedział mu Jezus/ Tedyć ſynowie ſą wolni.

27. Ale abychom gich nepohorſſyli: gdi k Moři/ a wrž vdicy/ a tu rybu kteráž nayprw wwážne wezmi/ a otewra vſta gegij/ nalezneſs w nich groſs/ ten wezma day gim za mne y za ſebe.

Wſzakże abyſmy ich nie obráżili/ ſzedſzy do morzá/ rzuć wędę/ a onę rybę ktorá napierwey wynidzie weźmi/ y othworzywſzy gębe iey naydzieſz Státer/ ktory wziąwſzy day im zá mię y zá ſię.

CAP. XVIII.

IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes, Quis putas maior eſt in regno cælorum?

The ſame time the diſciples came vnto Jeſus/ ſaying/ Who is the greateſt in the kingdome of heauen?

2. Et advocans Ieſus parvulum, ſtatuit eum in medio eorum.

And Jeſus called a litle childe vnto him/ and ſet him in the middes of them.

3. Et dixit, Amen dico vobis, niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, nō intrabitis in regnum cælorum.

And ſayde/ Verely I ſay vnto you/ except ye be conuerted/ and become as litle children/ ye ſhall not enter into the kingdome of heauen.

Das XVIII. Capitel.

ZV derſelbigen ſtunde tratten die Jünger zu Jeſu/ vnnd ſprachen: Wer iſt doch der gröſſeſt im Himelreich?

Paa den ſamme ſtund/ginge Diſciplene til Jheſum/ oc ſagde/ Huo er dog den Størſte i Himmerigis rige.

2. Jeſus rieff ein Kind zu ſich/ vnnd ſtellet das mitten vnter ſie.

Jheſus kallede it Barn til ſig/ oc ſkickede det mit blant dem.

3. Vnnd ſprach: Warlich ich ſage euch: Es ſey denn/ daß jhr euch vmbkeret/ vnnd werdet wie die Kinder/ ſo werdet jhr nicht in das Himelreich kommen.

Oc ſagde/ Sandelige ſiger ieg eder/ Uden ſaa er/ at i omuende eder oc bliffue ſom Børn/ da komme i icke i Himmerigis rige.

Kapitola XVIII.

WTu hodinu/ přiſtaupili Včedlnijcy k Gežijšowi/ řkauce: Kdo geſt wětſſý w králowſtwij Nebeſkém?

WOn czás przyſzli do Jezuſá vczniowie mowiąc/ A ktoż wiecżſzy ieſt w Krolęſtwie niebieſkiem?

2. A přiwolaw Gežijš malikého/ poſtawil gey v proſtřed nich.

A wezwawſzy Jezus dziecią tká/ poſtáwił ie w poſrodku ich.

3. A řekl: Zagiſtéť prawijm wám: neobrátijteli ſe/ a nebudeteli včiněni yako maličcý/ newegete do králowſtwij Nebeſkého.

Rzekł/ Záprawdę powiedam wam/ ieſli ſie nie náwrocicie/ y nie ſtaniecie ſie iáko dziátki/ nie wnidziecie do Krolęſtwá niebieſkiego.

יח

4 מן הכיל דממכך נפשה איך הנא טליא הו יהוא רב במלכותא דשמיא׃

Per il che chiunque si sbasserà come questo fanciullo, costui sarà il maggiore nel regno de cieli.

5 ומן דיקבל איך טליא הנא בשמי לי הו מקבל׃

E chi riceuerà vn tal piccolo fanciullo nel Nome mio, riceue me.

6 וכל דיכשל לחד מן הלין זעורא דמהימנין בי פקח הוא לה דתתהוא תליא רחיא דחמרא בצורה ומטבע בעומקוהי דימא׃

E chi scandalizarà vn di questi piccoli, che credeno in me, sarebbe meglio per lui che gli fusse attaccata al collo vna macina da asini, e fosse sommerso nel profondo del mare.

7 וי לעלמא מן מכשולא אננקא גיר דיאתון מכשולא וי הין לגברא דבאידה יאתון מכשולא׃

Guai al mondo per li scandali. Certo egli è necessario che vengano de gli scandali: nondimeno guai à quell'huomo, per cui lo scandalo auuiene.

8 אן דין אידך או רגלך מכשלא לך פסוקיה ושדיה מנך טב הו לך גיר דתעול לחיא כד חגיס אנת או פשיג ולא כד אית לך תרתין אידין או תרתין רגלין תפל בנורא דלעלם׃

Doue se la tua mano, o il tuo piede ti scandaliza, taglialo, e gittalo via da te: che meglio è per te entrar ne la vita zoppo o monco, che hauendo due mani, o due piedi, esser gittato nel fuoco eterno.

9 ואן הו עינך מכשלא לך חציה ושדיה מנך טב הו לך דבחדא עינא תעול לחיא ולא כד אית לך תרתין עינין תפל בגהנא דנורא׃

E se il tuo occhio ti scandaliza, caualo, e gittalo via da te: ch'egli è meglio per te entrar ne la vita con vno occhio solo, che hauendo due occhij, esser gittato ne la geenna del fuoco.

יח

4 לכן כל־אשר ישתפל כמו הנער הזה הוא יש גדול במלכות השמים׃

Ansique qualquiera que se abaxâre, como este minno, este es el muy grande en el Reyno de los cielos.

5 ואשר יקח את־נער כזה בשמי הוא יקחני׃

Y qualquiera que recibiere à vn tal ninno en mi nombre, à mi recibe.

6 ואשר יכשיל אחד מן־הצעירים האלה המאמינים בי טוב לו אשר יתלה רכב החמר בצוארו ויטבע במצלות ים׃

Y qualquiera que offendiere à alguno de estos pequennos, que creen en mi, mejor le fueraque le fuera colgada del cuello vna piedra de molino de asno, y que fuera anegado en el profundo de la mar.

7 אוי לעולם ממכשולים וצריך הוא לבוא מכשולים אך אוי לאנוש ההוא אשר בו המכשול יבוא׃

Ay del mundo por los escandalos: porque necessario es que vengan escandalos: mas ay de aquel hombre por el qual viene el escandalo.

8 ואם ידך או רגלך תכשילוך קצץ אותן והשלך ממך כי טוב לך לבוא אל־החיים חלש או פסח מהיות לך ידים או רגלים ולהשלך אל־אש־כל־עולמים׃

Portanto si tu mano o tu pie te fuere occasion de caer, cortalos y echa los de ti: mejor te es entrar coxo o manco à la vida, que teniendo dos manos o dos pies ser echado al fuego eterno.

9 ואם עינך תכשילך נקרנה והשלך ממך כי טוב לך בעין אחת לבוא אל־החיים מהיות לך עינים ולהשלך אל־גי־הנום האש׃

Y si tu ojo te es occasion de caer, sacalo y echa lo de ti: que mejor te es entrar con vn ojo à la vida, que teniendo dos ojos ser echado al quemadero del fuego.

ιη'.

4. Ὅστις οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Parquoi quiconque se sera humilié soimesme, comme est ce petit enfant, c'est cestui la qui est le plus grand au royaume des cieux.

5. Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.

Et quiconque reçoit, vn tel petit enfant en mon Nom, il me reçoit.

6. Ὃς δ᾽ ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.

Mais quiconque scandalize vn de ces petis qui croyent en moi, il lui vaudroit mieux qu'on lui pendist vne meule d'asne au col, & qu'il fust plongé au profond de la mer.

7. Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων. ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.

Mal-heur au monde à cause des scandales. Car il est necessaire que scandales aduienent: toutesfois mal-heur à l'homme par qui scandale aduient.

8. Εἰ δὲ ἡ χείρ σου, ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὰ, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλὸν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα, βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

Que si ta main ou ton pied te fait chopper, coupe-le, & le iette arriere de toi: car mieux te vaut entrer boiteux ou manchot en la vie, qu'auoir deux pieds ou deux mains, & estre ietté au feu eternel.

9. Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶ μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Et si ton œil te fait chopper, arrache-le, & le iette arriére de toi: car il te vaut mieux entrer en la vie, n'ayant qu'vn œil, qu'auoir deux yeux, & estre ietté en la gehenne du feu.

CAP. XVIII.

4. Quicunque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est maior in regno cælorum.

Whosoeuer therefore shall humble himselfe as this litle child / the same is the greatest in the kingdome of heauen.

5. Et qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit.

And whosoeuer shall receyue such a litle childe in my name / receyueth me.

6. Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

But whosoeuer shall offende one of these litle ones which beleue in me / it were better for him / that a milstone were hanged about his necke / and that he were drowned in the depth of the sea.

7. Væ mundo à scandalis. Necesse est enim ut veniant scandala: veruntamen væ homini illi per quem scandalum venit.

Wo be vnto the worlde because of offences: for it must needes be that offences shal come / but wo be to that man / by whome the offence commeth.

8. Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te: abscinde eum, & proiice abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudú, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.

Wherefore / if thine hande or thy foote cause thee to offende / cut them of / and cast them from thee: it is better for thee to enter into life / halt / or maimed / then hauing two handes / or two feete / to be cast into euerlasting fire.

9. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proiice abs te: bonum tibi est unum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

And if thine eye cause thee to offende / plucke it out / an cast it from thee: it is better for thee to enter into lyfe with one eye / then hauing two eyes / to bee cast into hell fire.

Das XVIII. Capitel.

4. Wer nun sich selbs nidriget / wie diß Kind / der ist der grössest im Himelreich.

Huo som sig nu selff fornedrer / som dette Barn / hand er den største i Himmerigis rige.

5. Vnnd wer ein solchs Kind auffnimbt / in meinem Namen / der nimbt mich auff.

Oc huo som anammer saadant it Barn i mit Naffn / hand anammer mig.

6. Wer aber ergert diser geringsten einen / die an mich glauben / dem were besser / daß ein Mülstein an seinen Halß gehenget würde / vnnd erseufft würde im Meer / da es am tieffsten ist.

Men huo som forarger en aff disse Ringiste / som tro paa mig / Hannem vaare der bedre / at der hengdis en Møllesten om hans halß / oc hand bleffue senckt i Haffuit / som det er dybest.

7. Weh der Welt der Ergerniß halben. Es muß ja Ergerniß kommen / doch weh dem Menschen durch welchen ergerniß kombt.

Ve Verden / for forargelse skyd. Der skal io forargelse komme / Dog ve det Menniske / ved huilket forargelse kommer.

8. So aber deine Hand oder dein Fuß dich ergert / so haue jhn abe / vnd wirff jhn von dir / Es ist dir besser / daß du zum Leben lahm oder ein krüpel eingehest / denn daß du zwo hende oder zwen füsse habest / vnd werdest in das ewige Fewer geworffen.

Der som din Haand eller din Fod forarger dig / da hug hannem aff / oc kast hannem fra dig. Det er dig bedre / at du gaar halt ind i Liffuit eller en Krøbling / End at du haffuer tho hender eller tho føder / oc kastis i den euige Ild.

9. Vnnd so dich dein Auge ergert / reiß es auß / vnd wirffs von dir / es ist dir besser / daß du einäugig zum Leben eingehest / denn das du zwey augen habest / vnnd werdest in das Hellische feuer geworffen.

Oc der som dit Oye forarger dig / da riff det vd / oc kast det fra dig. Der er dig bedre / at du gaar ind i Liffuit met it Oye / end at du haffuer thu Oyen / oc kastis i Helffuedis Ild.

Kapitola XVIII.

4. Protož kdožkoli ponijžij se yako malický tento / tenť gest wětšij w kralowstwj Nebeském.

Kto tedy sie vniży iáko to dzieciatko / tenci iest wieczszy w krolestwie niebieskiem.

5. A kdož přigme gednoho malického takowého we Gménu mém / mneť přigijmá:

A ktoby przyiał iedno dzieciatko tháková w imie moie / mnie przyimie.

6. Kdoby pak pohoršyl gednoho z malických těchto kterijž we mne wěřij / vžitečneby bylo gemu / aby zawěssen byl žernow Oslicij na hrdlo geho / a vwržen byl do hlubokosti Mořské.

Ktoby zaś obráźił iednego z tych to małych ktorzy w mie wierzą / lepiey by mu było aby záwieszono kámień młyński v szyie iego / y zatopiono go w glebokości morskiey.

7. Běda Swětu pro pohoršenj. Musyť býti zagisté aby přicházelo pohoršenij: Ale wšak běda člowěku tomu skrze něhožto přicházý pohoršenij.

Biádá świátu dla zgorszenia: ábowiem muszą przyść zgorszenia awszákże biádá człowiekowi onemu przez ktorego zgorszenie przychodzi.

8. Protož horšylit tebe Ruka twá / aneb noha twá / v[illegible] gi a wrž od sebe: dobréť gť tobě do žiwota wgijti mdlému a kulhawému / nežli dwě ruce aneb dwě noze magijcýmu / vwrženu býti do wěčného ohně.

A iesli reká twoiá / ábo nogá twoiá ciebie w zgorszenie przywodzi / odetni ia / y zárzuć od siebie: Lepiey tobie chromym ábo niedołężnym wniść do żywothá / á niżli máiąc dwie rece ábo nodze / być wrzuconem w ogień wieczny.

9. A pakli oko twé horšý tebe / wylup ge a wrž od sebe: dobréť gť tobě s gednijm okem do žiwota wgijti / nežli obě oči mage vwrženu býti do wěčného ohně.

A iesli oko twoie ciebie w zgorszenie przywodzi / wylup ie / y zárzuć od siebie / Lepieyci iednookie wniść do żywothá / á niżli dwie oczy máiąc być wrzuconym na męke ognistą.

יח | יח | ιη'.

10 חזו לא תבסון על חד מן הלין זעורא אמר אנא לכון גיר דמלאכיהון בכל זבן חזין פרצופה דאבי דבשמיא:

Guardateui di non disprezzare vn di questi piccoli: perche io vi dico, che i lo-ro Angeli ne cieli veggon sempre la faccia del Padre mio celeste.

10 ראו פן תבזו אחד מן הצעירים האלה כי אומר לכם כי מלאכיהם בשמים תמיד יראו את פני אבי אשר בשמים:

Mirad no tengays en poco à alguno de estos pequennos: porque yo os digo que sus angeles en los cielos veen siempre la faz de mi Padre que está en los cielos.

10. Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Prenez garde que vous ne mesprisiez vn de ces petis: car ie vous di qu'ès cieux leurs Anges voyent tousiours la face de mon Pere qui est ès cieux.

11 אתא גיר ברה דאנשא דנחא מדם דאביד הוא:

Perche il Figliuol de l'huomo è venuto à saluar quello che era perito.

11 כי בא בן האדם להושיע את האובד:

Porque el Hijo del hombre es venido para saluar lo que se auia perdido.

11. Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

Car le Fils de l'homme est venu pour sauuer ce qui estoit peri.

12 מנא מתחזא לכון אן יהוון לאנשא מאא ערבין ויטעא חד מנהון לא שבק תשעין ותשעא בטורא ואזל בעא להו דטעא:

Che vi pare? Se vn huomo hauerà cento pecore, & vna di quelle si sia smarrita, non lassa egli le nouantanoue, e vassene ne le montagne à cercar quella che è smarrita?

12 מה נראה לכם אם יהיו לאיש פלמוני מאה צאן ותעתה אחת מהן הלא יעזב את התשעים ותשע על ההרים וילך לבקש את התעה:

Que os parece? Si tuuiesse algun hombre cien ouejas, y se perdiesse vna dellas, no yria por los montes, dexadas las nouenta y nueue, à buscar la que se auria perdido?

12. Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐννενηκονταεννέα, ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον;

Que vous semble? Si vn homme à cent brebis, & qu'il y en ait vne esgaree, ne laisse-il pas les quatre vingts & dixneuf, & s'en va aux montagnes cercher celle qui est esgaree?

13 ואן ישכחיה אמין אמר אנא לכון דחדא בה יתיר מן תשעין ותשעא דלא טעו:

E s'egli auuiene ch'ei la ritroui, io vi dico in verità, ch'egli si rallegra piu di quella che de le nonantanoue che non s'erano smarrite.

13 ויהי אם ימצאנה אמן אמר לכם כי ישמח עליה יותר מתשעים ותשע אשר לא תעו:

Y si aconteciesse hallarla, de cierto os digo, que mas se goza de aquella, que de las nouenta y nueue que no se perdieron.

13. Καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐννενηκονταεννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

Et s'il aduient qu'il la trouue, en verité ie vous di, qu'il à plus de ioye d'elle, que des quatre vingts & dixneuf qui n'ont point esté esgarees.

14 הכנא לא אית צבינא קדם אבוכון דבשמיא דיאבד חד מן הלין זעורא:

Cosi non è la volontà del Padre vostro che è ne cieli, che perisca vn solo di questi piccoli.

14 כן לא יש רצון לפני אביכם אשר בשמים לאבוד גם אחד מן הצעירים האלה:

Ansi no es la volundad de vuestro Padre, que está en los cielos, que se pierda vno de estos pequennos.

14. Οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων.

Aussi la volonté de vostre Pere qui est ès cieux, n'est pas qu'aucun de ces petis perisse.

15 אן דין אסכל בך אחוך זל אכסיהי בינך ולה בלחוד אן שמעך יתרת אחוך:

Hor se il tuo fratello peccarà inuerso di te, va, e riprendilo tra te e lui solo. S'egli t'ascoltarà, tu hai guadagnato il tuo fratello.

15 ואם יחטא בך אחיך לך והוכיחהו אתך ועמו לבדו ואם ישמעך הותרתה את אחיך:

Portanto si tu hermano peccare contra ti, vé y redarguyelo entre ti y el solo: si te oyere, ganado hás à tu hermano.

15. Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.

Que si ton frere à peché enuers toi, va & le repren entre toi & lui seul: s'il t'escoute, tu as gagné ton frere.

10. Vide-

CAP. XVIII.

10. Videte ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim vobis, quia angeli eorum in cælis semper vident faciem patris mei qui in cælis est.

See that ye despise not one of these litle ones: for I say vnto you/ that in heauen their Angels al wayes beholde the face of my Father which is in heauē.

11. Venit enim filius hominis salvare quod perierat.

For the sonne of man is come to saue that which was lost.

12. Quid vobis videtur? si fuerint alicui centū oves, & erraverit una ex eis: nónne relinquit nonaginta novem in montibus, & vadit quærere eam quæ erravit?

How thinke ye? If a man haue an hundreth sheepe/ and one of them bee gone astray/ doeth he not leaue ninetie and nine/ and go into the mountaines/ and seeke that which is gone astray?

13. Et si contigerit ut inveniat eam: amen dico vobis, quia gaudet super eam magis, quam super nonagintanovem quę non erraverunt.

And if so be that he find it/ verely I say vnto you/ hee reioyceth more of that sheepe/ them of the ninetie and nine which went not astray.

14. Sic non est voluntas ante patrem vestrum, qui in cælis est, ut pereat unus de pusillis istis.

So is it not the wil of your Father which is in heauen/ that one of these litle ones should perish.

15. Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum, si te audierit: lucratus eris fratrem tuum.

Moreouer/ if thy brother trespace against thee/ go and tel him his faute betweene thee and him alone: if he heare thee/ thou hast wonne thy brother.

Das XVIII. Capitel.

10. Sehet zu/ daß jhr nicht jemand von disen kleinen verachtet/ denn ich sage euch: Jhre Engel im Himmel sehen allezeit das Angesicht meines Vaters im Himmel.

Seer til/ at i icke foracte nogen aff disse Smaa/ Thi ieg siger eder/ deris Engle i Himmelen/ see altid min Faders Ansict i Himmelen.

11. Denn des Menschen Sohn ist kommen/ selig zu machen/ das verloren ist.

Thi Menniskens Søn er kommen/ at gøre det salig/ som er fortabt.

12. Was dűncket euch? Wenn irgend ein Mensch hundert Schafe hette/ vnd eins vnter denselbigen sich verjrret? Lesst er nicht die neun vnd neunzig auff den Bergen/ gehet hin/ vnd suchet das verirrete?

Huad tyckes eder? Om it Menniske haffde hundrede Faar/ oc it aff dem fore vild? Forlader hand icke da de ni oc halffemtesinds tiue paa Biergene/ gaar hen/ oc leder effter det som far vild?

13. Vnd so sichs begibt/ daß ers findet/ Warlich sage ich euch/ er frewet sich darűber/ mehr denn űber die neun vnd neunzig/ die nicht verirret sind.

Oc hender det sig saa/ at hand finder det/ Sandelige siger ieg eder/ hand gleder sig der aff/ mere end aff de ni oc halffemtesinds tiue/ som icke fore vild.

14 Also auch ists fűr eurem Vater im Himel nicht der wille/ daß jemand von disen kleinen verloren werde.

Lige saa er oc icke den vilie faar eders Fader i Himmelen/ at nogen aff disse Smaa skal fortabis.

15. Sűndiget aber dein Bruder an dir/ so gehe hin/ vnnd straffe jhn zwischen dir vnd jhm alleine. Hőret er dich/ so hast du deinen Bruder gewonnen.

Synder din Broder mod dig/ da gack hen/ oc straffe hannem mellem dig oc hannem alene. Hører hand dig/ da haffuer du baadet din Broder.

Kapitola XVIII.

10. Wizteż abyste nepotupowali gednoho z malických těchto: neboť prawijm wám/ že Angelé gegich w Nebesých wždycky widij twář Otce mého/ kterýž w Nebesých gest.

Báczćież ábyśćie nie wzgardzáli iednego z tych to máłych/ ábowiem wam powiedam/ iż Aniołowie ich ná niebie záwsze widzą oblicze Oycá mego ktory iest w niebie.

11. Nebo přissel Syn Człowěka/ aby spasyl to což bylo zahynulo.

Bo Syn człowieczy przyszedł/ aby zachował to co było zginelo.

12. Co se wám zdá? kdyby někdo měl Sto Owec/ a kdyby zbloudila gedna z nich/ wssak opustij Dewadesát dewět na horách/ a gde hledati té kteráž poblaudila?

A coż sie wam zda? Jesliby miał kto sto owiec/ á zabładziłaby iedná z nich/ ázaż opuściwszy dziewiećdziesiąt y dziewięć nie idzie ná gory/ szukáć oney ktora zábłądziłá?

13. A přitreffijli se že gi nalezne/ zagisté prawijm wám/ že se radowati bude nad nij/ wijce než nad Dewadesáti dewijti/ kteréž nepoblaudily.

A iesli sie thák trefi/ iż ią naydzie/ záprawdę powiedam wam/ że sie iey wiecey raduie niżli onym dziewiaćidziesiąth y dziewiąći kthore nie błądziły.

14. Tak nenij wůle před Otcem wassým kterýž gest w Nebesých/ aby zhynul geden z malických těchto.

Tákći nie iest wola Oycá wászego ktory iest ná niebie/ áby zginął ieden z tych máłych.

15. Gestliže pak zhřessý proti tobě Bratr twůg/ gdi a potrestey ho mezy sebau a mezy nim samým: Uposlechneli tebe/ zýskal gsy Bratra twého.

A iesliby zgrzeszył przećiwko tobie brát twoy/ idź/ á karz go miedzy thobą y onym sámym/ Jeslićie usłucha/ zyskałeś brátá swoiego.

יח

16 וְאֶן לָא נֶשְׁמְעָךְ דְּבַר עַמָּךְ חַד אַו תְּרֵין דְּעַל תְּרֵין אַו תְּלָתָא סָהֲדִין תְּקוּם כֻּל מֶלְּתָא׃

Ma se non t'ascoltarà, piglia con teco ancor uno o due: accioche ne la bocca di due o tre testimonij, ogni parola stia ferma.

16 וְאִם לֹא יִשְׁמַע קַח אֵלֶיךָ עוֹד אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם כִּי עַל פִּי שְׁנַיִם אוֹ שְׁלוֹשִׁים עֵדִים יָקוּם כָּל־דָּבָר׃

Mas sino te oyere, toma aun contigo vno o dos: para que en boca de dos o de tres testigos consista toda la cosa.

16. Ἐὰν δὲ μή ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα.

Mais s'il ne t'escoute, prens-en auec toi encores vn ou deux: afin qu'en la bouche de deux ou de trois tesmoins toute parole soit ferme.

17 אֶן דֵּין אַף לָא לְהָנוּן נֶשְׁמַע אֱמַר לְעִדְּתָא אֶן דֵּין אַף לָא לְעִדְּתָא נֶשְׁמַע נֶהֱוֵא לָךְ אַיךְ מַכְסָא וְאַיךְ חַנְפָּא׃

E se non si degnarà d'ascoltar quegli, dillo à la Chiesa: e se non si degna d'ascoltare ancor la Chiesa, siati come pagano e publicano.

17 וְאִם לֹא יִשְׁמָעֵם אֱמֹר לָעֵדָה וְאִם גַּם יְמָאֵן לִשְׁמוֹעַ אֶת־הָעֵדָה יְהִי לְךָ כְּמוֹ גוֹי וּבַעַל עֲבֵרָה׃

Y sino oyere à ellos, di lo à la Congregacion: Y si no oyere à la Congregacion, tenlo por vn ethnico, y vn publicano:

17. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ. ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

Que s'il ne daigne les escouter, di-le à l'Eglise: & s'il ne daigne escouter l'Eglise, qu'il te soit comme les payens & peagers.

18 וְאָמִין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּכֻל מָא דְּתֶאסְרוּן בְּאַרְעָא נֶהֱוֵא אֲסִיר בִּשְׁמַיָּא וּמֶדֶּם דְּתֶשְׁרוּן בְּאַרְעָא נֶהֱוֵא שְׁרֵא בִּשְׁמַיָּא׃

Io vi dico in verità, che tutte le cose che voi legarete sopra la terra, saranno legate in cielo: e tutte le cose che voi scioglierete sopra la terra, saranno sciolte in cielo.

18 אָמֵן אוֹמֵר לָכֶם כָּל אֲשֶׁר תַּאַסְרוּ עַל־הָאָרֶץ גַּם בַּשָּׁמַיִם אֲסוּרִים הֵמָּה וְכָל אֲשֶׁר תַּתִּירוּ עַל־הָאָרֶץ גַּם בַּשָּׁמַיִם מֻתָּרִים הֵמָּה׃

Decierto os digo que todo loque ligardes en la tierra, será ligado enel cielo: y todo loque desatardes en la tierra será desatado enel cielo

18. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ.

En verité ie vous di, que quoi que vous aurez lié sur la terre, il sera lié au ciel: & quoi que vous aurez deslié sur la terre, il sera deslié au ciel.

19 תּוּב אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּאֶן תְּרֵין מֶנְכוּן נֶשְׁתַּוּוּן בְּאַרְעָא עַל כֻּל צְבוּ דְּנֶשְׁאֲלוּן נֶהֱוֵא לְהוּן מֶן לְוָת אָבִי דְּבִשְׁמַיָּא׃

Appresso vi dico, che se due di voi saranno consentienti sopra la terra, d'ogni cosa che domandaranno, sarà lor fatta gratia dal Padre mio che è ne cieli.

19 וְגַם עוֹד אָמֵן אוֹמֵר לָכֶם אִם שְׁנַיִם מִכֶּם יֵאוֹתוּ לָהֶם בָּאָרֶץ עַל־כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר יִשְׁאָלוּ יִהְיֶה לָהֶם מֵאֵת אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמָיִם׃

Item, digo os, que si dos de vosotros consintieren en la tierra, de toda cosaque pidieren, serleshá hecho por mi Padre que está en los cielos.

19. Πάλιν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Derechef ie vous di, que si deux d'entre vous s'accordent sur la terre, de toute chose qu'ils demanderont, il leur sera fait de mon Pere qui est és cieux.

20 אַיכָא גֵּיר דִּתְרֵין אַו תְּלָתָא כְּנִישִׁין בִּשְׁמִי תַּמָּן אֲנָא בַּיְנָתְהוּן׃

Imperoche doue son due o tre congregati nel nome mio, iui sono io nel mezo di loro.

20 כִּי־בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר שְׁנַיִם אוֹ שְׁלוֹשָׁה יִקָּהֲלוּ שָׁמָּה בִּשְׁמִי שָׁם אֲנִי בְּתוֹכָם׃

Porque donde estan dos o tres congregados en mi nombre, alli estoy en medio dellos.

20. Οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Car là où il y à deux ou trois assemblés en mon Nom, là ie suis au milieu d'eux.

21 הָידֵין קְרֶב לְוָתֵהּ כֵּאפָא וֶאמַר לֵהּ מָרִי כְּמָא זַבְנִין אֶן אַסְכֶּל בִּי אָחִי אֶשְׁבּוּק לֵהּ עַד־כְּמָא לְשַׁבַע זַבְנִין׃

Allora Pietro accostandosi à lui, disse, Signore, quante volte, se il mio fratello peccarà inuerso di me, gli perdonarò io, insin à sette volte?

21 אָז קָרַב אֵלָיו כֵּיפָה וַיֹּאמַר אֲדֹנִי כַּמָּה פְּעָמִים יֶחֱטָא בִּי אָחִי וְאֶסְלַח לוֹ הַעַד־שֶׁבַע פְּעָמִים׃

Entonces Pedro llegandose à el, dixo, Sennor, quantas vezes perdonaré à mi hermano que peccare contra mi? Hasta siete?

21. Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε· Κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις;

Lors Pierre s'approchant de lui, dit, Seigneur iusques à combien de fois mon frere pechera-il contre moi, & ie le lui pardonnerai? sera-ce bien iusques à sept fois?

22 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לָא אָמַר אֲנָא לָךְ עַד־לְמָא לְשַׁבַע אֶלָּא עַד לְמָא לְשַׁבְעִין זַבְנִין שְׁבַע שְׁבַע׃

IESV li dice, Io non ti dico insin à sette volte, ma insin à settanta volte sette.

22 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ אֵינֶנִּי אוֹמֵר לְךָ שֶׁבַע פְּעָמִים כִּי־אִם שִׁבְעִים שֶׁבַע פְּעָמִים׃

Iesus le dize, No te digo hasta siete, mas aun hasta setenta vezes siete.

22. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· οὐ λέγω σοι, ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

Iesus lui respondit, Ie ne te di point, iusqu'à sept fois, mais iusqu'à sept fois septanté fois.

CAP. XVIII.

16. Si autem te non audierit: adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum.

But if hee heare thee not / take yet with thee one or two / that by the mouth of two or three witneſſes every worde may be confirmed.

17. Quod ſi non audierit eos: dic eccleſiæ, ſi autem eccleſiam non audierit: ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.

And if hee will not vouchſafe to heare them / tell it vnto the Church: and if hee refuſe to heare the Church alſo / let him bee vnto thee as an heathen man / and a Publicane.

18. Amen dico vobis, quęcunque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.

Verely I ſay vnto you / Whatſoever ye binde on earth / ſhall be bound in heaven: and whatſoever ye looſe on earth / ſhall be looſed in heaven.

19. Iterum dico vobis, quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo qui in cælis eſt.

Againe / Verely I ſay vnto you / that if two of you ſhall agree in earth vpon any thing / whatſoever they ſhall deſire / it ſhalbe given them of my Father which is in heaven.

20. Vbi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorũ.

For where two or three are gathered together in my Name / there am I in the middes of them.

21. Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? uſque ſepties?

Then came Peter to him / and ſayde: Maſter / howe oft ſhal my brother ſinne againſt me / and I ſhall forgive him? vnto ſeven times?

22. Dixit illi Ieſus, Non dico tibi uſque ſepties: ſed uſque ſeptuagies ſepties.

Jeſus ſayd vnto him / I ſay not to thee / vnto ſeven times / but vnto ſeventie times ſeven times.

Das XVIII. Capitel.

16. Höret er dich nicht / ſo nim̃ noch einen oder zwen zu dir / Auff daß alle ſache beſtehe / auff zweyer oder dreyer Zeugen munde.

Hører hand dig icke / da tag end en eller tho til dig / Paa det al Sagen ſkal bliffue faſt i tho eller tre Vidnis Mund.

17. Höret er die nicht / ſo ſage es der Gemeine. Höret er die Gemeine nicht / ſo halt jhn als einen Heiden vnd Zölner.

Hører hand dig icke / da ſig det faar Menigheden. Hører hand icke Menigheden / Da holt hannem for en Hedning oc Toldere.

18. Warlich ich ſage euch: Was jhr auff Erden binden werdet / ſol auch im Himmel gebunden ſein / Vnd was jr auff Erden löſen werdet / ſoll auch im Himmel loß ſein.

Sandelige ſiger ieg eder / Huad ſom i binde paa Jorden / Skal oc vere bundet i Himmelen. Oc huad ſom i løſe paa Jorden / Skal oc vere løſd i Himmelen.

19. Weiter ſage ich euch: Wo zwen vnter euch eines werden auff Erden / warumb es iſt / das ſie bitten wöllen / das ſoll jhnen widerfahren von meinem Vater im Himmel.

Fremdelis ſiger ieg eder / Der ſom tho aff eder bliffue eniſ paa iorden / Huor om det er / at de ville bede / Det ſkal vederfaris dem / aff min Fader i Himmelen.

20. Denn wo zwen oder drey verſam̃let ſind in meinem Namen / da bin ich mitten vnter jhnen.

Thi at huor ſom tho eller tre ere forſamlede i mit Naffn / Der er ieg mit blant dem.

21. Da trat Petrus zu jhm / vnnd ſprach: HERRE / wie offt muß ich deñ meinem Bruder / der an mir ſündiget / vergeben? Iſts gnug ſibenmal?

Da traadde Peder frem til hannem / oc ſagde / HERRE / Huor offte ſkal ieg da vorlade min Broder / ſom ſynder mod mig? Er det nock ſiu gonge?

22. Jeſus ſprach zu jhm: Ich ſage dir nicht ſiebenmal / ſondern ſibentzig mal ſiben mal.

Jheſus ſagde til hannem / Jeg ſiger dig icke ſiu gonge / Men haffierdeſinds tiue gonge ſiu gonge.

Kapitola XVIII.

16. A pakliť tebe neupoſlechne / přigmiž k ſobě gednoho aneb dwa / aby w vſtech dwau nebo třij Swědkůw ſtálo každé ſlowo.

Ale ieſli cie nie vſlucha / weźmi z ſobą ieſzcze iednego abo dwu / áby w vściech dwu ábo trzech świádkow ſtanelá káżda rzecz.

17. Pakli gich neupoſlechne / powěz Cyrkwi: a pakli Cyrkwe neupoſlechne / budiž tobě yako Pohan a zgewný hřijſſnijk.

A ieſliby ich nie vſluchał / powiedz zgromádzeniu / A ieſliby y zgromádzenia nie vſluchał / niechći bedźie iáko ktory pogánin y celnik.

18. Zagiſté prawijm wám: Cožkoli ſwijžete na zemi / budeť ſwázáno y na Nebi: a což rozwijžete na zemi / budeť rozwázáno y na Nebi.

Záprawdę powiedam wam / Cobyśćie kolwiek związáli ná źiemi / bedźie związano y na niebie: A cobyśćie rozwiązáli ná źiemi / bedźie rozwiązano y w niebie.

19. Opěť prawijm wám: Geſtliže dwa z wás ſwolilibyſe na zemi / o wſſelikau wěcy za kterauž by koli proſyli / ſtaneť ſe gim od Otce mého kterýž w Nebeſých geſt.

Záſię powiedam wam / iż gdyby ſię z was dwá zezwolili na źiemi o wſzelką rzecz ktorey by prośili / ſtánie ſię im od Oycá mego ktory ieſt ná niebie.

20. Nebo kde ſe ſegdau dwa nebo třij we Gméno mém / tuť gſem yá v proſtřed nich.

Abowiem gdźie ſą dwá ábo trzey zgromadzeni w imie moie / thámem ieſt w pośrodku ich.

21. Tehdy přiſtaupiw Petr řekl gemu: PAne / kolikrát zhřeſſý Bratr můg proti mně / a odpuſtijm gemu? do ſedmi kráť?

Tedy Piotr przyſtąpiwſzy do niego rzekł / Pánie: Ile kroć brát moy zgrzeſzy przeciwo komnie / mamli mu odpuśćić? izali do śiodmego rázu?

22. Řekl gemu Gežijš: Neprawijm tobě až do ſedmikrát / ale až do Sedmdeſátikrát a ſedmikrát.

Rzekł mu Jezus / Nie powiedam ći áż do śiedmi kroć / ále áż do śiedmidźieśiąt kroć śiedmi.

יח

23 מטל הנא אתדמית מלכותא דשמיא לגברא מלכא דצבא דנסב חושבנא מן עבדוהי׃

Per questo il regno de cieli è assimigliato ad vn huomo che era Re, il qual volse far conto co i suoi seruitori.

24 וכד שרי למסב קרבו לה חד דחיב רבו ככרין׃

Et hauendo cominciato à far conto, gliene fu appresentato vno che gli era debitore di dieci milia talenti.

25 וכד לית הוא לה למפרע פקד מרה דנזדבן הו ואנתתה ובנוהי וכל מדם דאית לה ונפרוע׃

Ma non hauendo egli di che pagare, il suo signore comando che fosse venduto esso, e la sua donna, e i suoi figliuoli, e tutto cio ch'egli haueua, e cosi si facesse il pagamento.

26 ונפל הו עבדא סגד לה ואמר מרי אגר עלי רוחא וכל מדם פרע אנא לך׃

Allora quel seruitore gittandosi à terra, il supplicaua, dicendo, Signore, habbi patientia inuerso di me, ch'io ti pagarò ogni cosa.

27 ואתרחם מרה דעבדא הו ושריהי וחובתה שבק לה׃

Onde il signore hauendo compassion di quel seruitore, il lassò andare, e rimessegli il debito.

28 ונפק דין עבדא הו ואשכח לחד מן כנותה דחיב הוא לה דינרא מאא ואחדה וחנק הוא לה ואמר לה הב לי מדם דחיב אנת לי׃

Essendo poi quel seruitore vscito fuore, trouò vno de gli altri seruitori suoi compagni, il quale gli era debitore di cento denari: e messegli le mani addosso, gli stringeua la gola, dicendo, Pagami quello che tu mi debbi.

29 ונפל הו כנתה על רגלוהי בעא מנה ואמר אגר עלי רוחא וכל מדם פרע אנא לך׃

Allora quel seruitor suo compagno gittandosi à terra, lo pregaua, dicendo, Habbi patientia inuerso di me, che io ti pagarò il tutto.

יח

23 ועל כן נדמתה מלכות השמים לאדם מלך אשר רצה לעשות חשבון עם עבדיו׃

Por loqual el Reyno de los cielos es semejante à vn hombre Rey, que quiso hazer cuentas con sus sieruos.

24 ובהחלו לעשות חשבון הגש אליו אחד אשר חיב לו רבוא ככרים׃

Y començando à hazer cuentas, fuele presentado vno que le deuia diez mil talentos.

25 וכאשר לא היה לו לשלם צוה אותו אדניו למכר ואת אשתו והבנים וכל אשר לו ולשלם׃

Mas aeste, no pudiendo pagar, mandó su sennor vender, à el y a su muger y hijos, con todo loque tenia, y pagar.

26 ויפל העבד על הארץ ויתחנן לו לאמר אדני ארך אפך עלי וכל אשלם לך׃

Entonces aquel sieruo prostrado adorauaalo, diziendo, Sennor deten la ira para conmigo, y todo telo pagaré.

27 ויכמרו רחמי האדון על העבד ההוא וינתר אותו ואת המשאה נשא לו׃

El sennor mouido à misericordia de aquel sieruo, soltólo, y perdonóle la deuda.

28 ויצא העבד ההוא וימצא אחד מעבדי אדניו אשר חיב לו מאה מעות ויאחז אותו ויחנק לאמר שלם לי את אשר חויב את׃

Y saliendo aquel sieruo, halló vno de sus companneros que le deuia cien dineros: y trauando deel apretaualo, diziendo, Paga loque deues.

29 ויכרע העבד אדניו אל רגליו ויתחנן אליו לאמר הארך אפך עלי וכל אשלם לך׃

Entonces su compannero, prostrandose à sus pies, rogauale diziendo, Deten la ira para conmigo, y todo telo pagaré.

ιη'.

23. Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.

Pourtant le royaume des cieux est accomparé à vn roy, lequel voulut faire conte auec ses seruiteurs.

24. Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων.

Et quand il eut commencé à faire conte, on lui en presenta vn qui lui deuoit dix mille talens.

25. Μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι.

Et d'autant qu'icelui n'auoit de quoi payer, son seigneur commanda qu'il fust vendu, lui & sa femme, & ses enfans, & tout ce qu'il auoit, & que la dette fust payee.

26. Πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνει αὐτῷ, λέγων· κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω.

Parquoi ce seruiteur se iettant en terre, le supplioit, disant, Seigneur, aye patience enuers moi, & ie te rendrai le tout.

27. Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.

Adonc le seigneur de ce seruiteur esmeu de compassion, le relascha, & lui quitta la dette.

28. Ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγε, λέγων· ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις.

Mais quand ce seruiteur fut parti, il trouua vn de ses compagnons en seruice, qui lui deuoit cent deniers: lequel il saisit, & l'estrangloit, disant, Paye moi ce que tu me dois.

29. Πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτὸν, λέγων· μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ ἀποδώσω σοι.

Et son compagnon en seruice se iettant à ses pieds, le prioit, disant, Aye patience enuers moi, & ie te rendrai le tout.

CAP. XVIII.

23. Ideo aſſimilatum eſt regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis.

Therefore is the kingdome of heauen likened vnto a certaine King/ which woulde take a count of his ſeruants.

24. Et cum cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei unus qui debebat ei decem millia talenta.

And when he had begun to recken/ one was brought vnto him/ which ought him ten thouſand talents.

25. Cùm autem non haberet vnde redderet, iuſſit eum Dominus eius venundari, & uxorem eius & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.

And becauſe hee had nothing to pay/ his maſter commaunded him to be ſolde/ and his wife/ and his children/ and all that hee had/ and the dette to be payed.

26. Procidens autem ſervus ille, orabat eum, dicens Patientiã habe in me, & omnia reddam tibi.

The ſeruant therefore fell downe/ and beſought him/ ſaying/ Maſter/ appeace thine anger toward me/ and I will pay thee all.

27. Miſertus autem dominus ſervi illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.

Then that ſeruants maſter had compaſſion/ and looſed him/ and forgaue him the dette.

28. Egreſſus autem ſervus ille, invênit unum de conſervis ſuis qui debebat ei cẽtum denarios: & tenens ſuffocabat eum, dicens, Redde quod debes.

But when the ſeruant was departed/ he found one of his felowes/ which ought him an hundreth pence/ and he layed hands on him/ and tooke him by the throte/ ſaying/ Pay me that thou oweſt.

29. Et procidens conſervus eius, rogabat eum, dicens, Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

Then his felowe fell downe at his feete and beſought him/ ſaying/ Appeace thine anger towards me/ and I will pay thee all.

Das XVIII. Capitel.

23. Darumb iſt das Himmelreich gleich einem Könige/ der mit ſeinen Knechten rechnen wolt.

Der faare lignis Himmerigis rige ved en Konge/ ſom vilde holde regenſkaff met ſine Suenne.

24. Vnd als er anfieng zu rechnen/ kam jhm einer für/ der war jhm zehen tauſent pfundt ſchuldig.

Oc der hand begynde at regne/ kom en faar hannem/ ſom vaar hannem thi tuſinde Pund ſkyldig?

25. Da ers nun nicht hatte zubezahlen/ hieß der Herr verkauffen jhn/ vnnd ſein Weib/ vnnd ſeine kinder/ vnd alles was er hatte/ vnd bezahlen.

Der hand haffde nu icke at betale met/ da bod Herren at ſele hannem oc hans Huſtru/ oc hans Børn/ oc alt det hand haffde/ oc betale.

26. Da fiel der Knecht nider/ vnnd betet jhn an/ vnd ſprach: Herr habe gedult mit mir/ ich wil dirs alles bezalen.

Da fald den Swend ned/ oc tilbad hannem/ oc ſagde/ Herre/ Haff tolmodighed met mig/ ieg vil betale dig det altſammen.

27. Da jammert den Herren deſſelbigen Knechts/ vnd ließ jhn loß/ vnd die Schuld erließ er jhm auch.

Da ynckedis Herren offuer den ſamme Suend/ oc hand gaff hannem loſſ/ oc forlod hannem oc ſaa Gielden.

28. Da gieng derſelbe Knecht hinauß/ vnd fand einen ſeiner mitknechte/ der war jhm hundert Groſchen ſchuldig/ vnnd er greiff jn an/ vnnd würget jhn/ vnd ſprach: Bezale mir was du mir ſchuldig biſt.

Da gick den ſamme Tienere hen vd/ oc fant en aff ſine Medtienere/ hand vaar hannem hundrede Pending ſkyldig/ Oc hand greb fat paa hannem/ oc vilde quele hannem/ oc ſagde/ Betale mig det du eſt mig ſkyldig?

29 Da fiel ſein Mitknecht nieder/ vnd bat jhn/ vnd ſprach: Hab gedult mit mir/ ich will dirs alles bezalen.

Da falt hans Medtienere ned/ oc bad hannem oc ſagde/ Haff tolmodighed met mig/ ieg vil betale dig det alleſammen/

Kapitola XVIII.

23. Protož podobno geſt Králowſtwij Nebeſké Cžlowěku králi/ kterýž chtel počet kláſti s Služebnijky ſwými.

Dla tego przypodobane ieſt Kroleſtwo niebieſkie niektoremu Krolowi ktory chciał liczbe odbierać od ſlug ſwoich.

24. A když počal počet kláſti/ podán geſt gemu geden kterýž dlužen byl deſet tiſýcůw Hřiwen.

A gdy poczał odbierać ſtáwiono mu niektorego co był winien dzieſiec tyſiecy tálentow.

25. A když neměl odkudby zaplatil/ kázal gey Pán geho prodati/ y ženu geho/ y Děti geho/ y wſſecko což měl/ a zaplatiti.

A gdy on nie mogł zápłácić/ kazał go Pan iego záprzedáć/ y zone iego/ y dzieci/ y wſzythko co miał/ y płácić dług.

26. Y padl ſlužebnijk ten proſýce ho řka: Páne/ počekay mi/ a wſſecko zaplatijm tobě.

A on ſługá vpadſzy kłániał mu ſie mowiąc/ Panie/ odłoz gniew ſwoy przeciwko mnie/ á wſzytko tobie oddam.

27. Y ſlitowaw ſe Pán nad ſlužebnijkem tijm/ propuſtil gey/ a dluh gemu odpuſtil.

Tedy Pan zlitowawſzy ſie nád onym ſługą/ wypuścił go y dług mu odpuścił.

28. A wyſſed ſlužebnijk ten/ nalezl gednoho z ſpolu ſlužebnijkůw ſwých/ kterýž byl gemu dlužen ſto peněz/ a chopiw gey hrdlowal ſe s nim/ řka: Zaplať co gſy dlužen.

A on ſługá wyſzedſzy/ nálazł iednego z tych co z nim ſłużyli/ ktory mu był winien ſtho Groſzy/ y popadſzy go/ duſił gi mowiąc/ Odday mi coś winien.

29. Y padl ſpolu ſlužebnijk ten/ a proſyl ho/ řka: Popočkayž mi/ a wſſeckoť zaplatijm tobě.

Vpadſzy mu towárzyſz iego v nog/ prośił go mowiąc/ Odłoż gniew ſwoy przećiwko mnie/ á oddam ći wſzytko.

יח

30 והוא לא אבה כי־אם הלך וישליך אותו בבית הסהר עד־כי ישלם את־משאה׃

Mas el no quiso, si no fue, y echólo en la carcel hasta que pagasse la deuda.

31 ויראו עבדי אדניו את־אשר נעשה ויתעצבו מאד ויבאו ויבארו לאדניהם כל־הדברים האלה׃

Y viendo sus companneros lo que passaua entristecieronse mucho: y viniendo declararon à su sennor todo lo que auia passado.

32 ויקרא אותו אליו אדניו ויאמר לו העבד בליעל הנה את־כל המשאה הזאת נשאתיך כי־התחננת לי׃

Entóces llamandolo su sennor, dizele, Mal sieruo, toda aquella deuda te perdoné, porque me rogaste:

33 הלא תשוה גם לך לחנן על אשר עבד אתך הוא וכאשר אנכי חננתי עליך׃

No te conuenia tambien à ti tener misericordia de tu compannero, como tambien yo tuue misericordia de ti?

34 ויחר אף אדניו וימסר אותו לעונשים עד כי ישלם כל־משאותיו׃

Entonces su sennor enojado, entrególo à los verdugos hasta que pagasse todo lo que le deuia.

35 וככה אבי אשר בשמים יעשה לכם אם לא ישאו איש לאחיו מלבבכם את־שגיאותם׃

Ansi tambien harà con vosotros mi Padre celestial, si no perdonardes de vuestros coraçones cada vno à vuestros hermanos sus offensas.

יט

1 ויהי כאשר כלה ישוע את־הדברים האלה ויסע מגליל ויבא אל־גבולי יהודה לעבר הירדן׃

Y aconteció que acabando Iesus estas palabras, passose de Galilea, y vino en los terminos de Iudea, passado el Iordan.

יח

30 הו דין לא צבא אלא אזל ארמיה בית אסירא עדמא דיתל לה מא דחיב לה׃

Ma egli non volse: anzi andò, e messelo in prigione, insin à tanto ch'ei pagasse il debito.

31 כד חזו דין כנותהון מדם דהוא כרית להון טב ואתו אודעו למרהון כל מא דהוא׃

Et hauendo gli altri seruitori suoi compagni veduto questo fatto, l'hebbero molto per male, & andorono à manifestare allor signore tutto il fatto.

32 הידין קריהי מרה ואמר לה עבדא בישא הי כלה חובתא שבקת לך דבעית מני׃

Allora il suo signore chiamatolo à se, gli dice, O iniquo seruitore io t'ho rimesso tutto quel debito, perche tu men' hai pregato.

33 לא ולא הוא לך דתחון לכנתך איכנא דאנא חנתך׃

Non era egli douere che ancor tu hauessi compassione del tuo conseruo, si come io haueuo hauuto compassione di te?

34 ורגז מרה ואשלמה למנגדנא עדמא דיפרוע כל מדם דחיב לה׃

Et adiratosi il signor suo, lo dette à i tormentatori, insin à tanto che esso gli hauesse pagato tutto il debito.

35 הכנא יעבד לכון אבי דבשמיא אן לא תשבקון אנש לאחוהי מן לבכון סכלותה׃

Cosi farà ancor à voi il mio Padre celeste, se non pardonarete di cuore, ciascun di voi al suo fratello i suoi errori.

יט

1 והוא דכד שלם ישוע מלא הלין שקל מן גלילא ואתא לתחומא דיהוד לעברא דיורדנן׃

Poi che IESV hebbe finite queste parole, si partì de la Galilea, e venne ne confini de la Giudea, per l'altra parte del Giordano.

ιη΄.

30. Ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακήν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον.

Mais il n'en voulut rien faire: ains s'en alla, & le mit en prison, iusqu'à tant qu'il eust payé la dette.

31. Ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα.

Or ses autres compagnons en seruice voyans ce qui auoit esté fait, furent fort marris: dont ils s'en vindrent, & declarerent à leur seigneur tout ce qui auoit esté fait.

32. Τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ· δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με.

Lors son seigneur l'appela à soi, & lui dit, Seruiteur meschant, ie t'ai quitté toute ceste dette, pourautant que tu m'en as prié.

33. Οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγώ σε ἠλέησα;

Ne te faloit-il pas aussi auoir pitié de ton compagnon en seruice, ainsi que i'auoy eu pitié de toi?

34. Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ.

Adonc son seigneur courroucé le liura aux sergeans, iusques à ce qu'il lui eust payé tout ce qui lui estoit deu.

35. Οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.

Ainsi vous en fera aussi mon Pere celeste, si vous ne pardonnez de cœur chacun à son frere ses fautes.

ΚΕΦΑΛ. ιθ΄.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

Aduint que quand Iesus eut acheué ces propos, il se partit de Galilee, & vint és quartiers de Iudee, par outre le Iordain.

30. Ille

CAP. XVIII.

30. Ille autem noluit: sed abiit, & misit eum in carcerem, donec redderet debitum.

Yet he would not / but went and cast him into prison / till he should pay the dette.

31. Videntes autem conservi eius quæ fiebant, contristati sunt valde: & venerunt, & narraverunt domino suo omnia quæ facta fuerant.

And when his other felowes sawe what was done / they were very sory, & came / and declared unto their master al that was done.

32. Tunc vocavit illum dominus suus: & ait illi, Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me:

Then his master called him / and sayde to him / O evil servant / I forgave the all that dette / because thou prayedst me.

33. Nónne ergo oportuit & te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum?

Oughtest not thou also to have had pitie on thy felow / even as I had pitie on thee?

34. Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum.

So his master was wroth / and delivered him to the taylers / til he should pay al that was due to him.

35. Sic & pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

So likewise shall mine heavenly Father doe unto you / except ye forgive from your heartes / eche one to his brother their trespaces.

CAP. XIX.

ET factum est, cum consummasset Iesus sermones istos, migravit à Galilæa, & venit in fines Iudææ trans Iordanem.

And it came to passe / that when Jesus had finished those sayings / he departed from Galile / and came into the coastes of Judea beyond Jordan.

Das XVIII. Capitel.

30. Er wolte aber nicht / sondern gieng hin / vnnd warff jhn ins Gefengniß / biß daß er bezalet was er schuldig war.

Oc hand vilde icke / men gick hen / oc kaste hannem i Fengsel / indtil hand betalede / det hand vaar skyldig.

31. Da aber seine Mitknechte solchs sahen / worden sie sehr betrübt / vnd kamen / vnd brachten für jren Herrn alles das sich begeben hatte.

Men der hans Medtienere saae det / bleffue de saare bedrøffuede / oc de komme oc førde faar deris Herre alt det som skeed vaar.

32. Da fodert jn sein Herr für sich / vñ sprach zu jm / Du schalcksknecht / alle dise schuld hab ich dir erlassen / dieweil du mich batest.

Da kallede hans Herre hannem faar sig / oc sagde til hannem / Du Skalckactige Suend / Al denne Geld forlod ieg dig / fordi du badst mig.

33. Soltest du denn dich nicht auch erbarmen über deinen Mitknecht / wie ich mich über dich erbarmet habe?

Skulde da du icke oc saa forbarme dig offuer din Medtienere / lige som ieg haffuer forbarmet mig offuer dig?

34. Vnnd sein Herr ward zornig / vnd überantworttet jhn den Peinigern / biß daß er bezalet alles was er jm schuldig war.

Oc hans Herre bleff vred / oc antuorde hannem dem som pine / indtil hand betalede altsammen / det hand vaar hannem skyldig.

35. Also wirdt euch mein himlischer Vater auch thun / so jr nicht vergebet von euerm hertzen / ein jeglicher seinem Bruder seine fehle.

Saa skal oc min Himmilske Fader gøre mod eder / om i icke forlade aff eders hierte huer sin Broder hans Brøst.

Das XIX. Capitel.

Vnd es begab sich / da Jesus dise rede volendet hatte / erhub er sich auß Galilea / vnd kam inn die grentze des Jüdischen Lands / jenseit des Jordans.

OC det hende sig / der Jhesus haffde giort ende paa denne tale / reysede hand aff Galilea / oc kom i det Jødiske Lands landemercke / paa hin side Jordan.

Kapitola XVIII.

30. A on nechtěl: ale odšsel a wsadil ho do žaláře / do kudž by nezaplatil dluhu.

Ale on nie chćiał / owßem ßedßy / wsadził go do ciemnice / mowiąc iż by mu oddał co był winien.

31. Tehdy widauce spolu služebnjcy co se dálo / zarmautili se welmi / y přišli a powěděli Pánu swému wšecko co se bylo stalo.

A vyzrawßy towárzyße teo co sie stáło / zásmucili sie bárzo / y ßedßy oznaymili pánu swemu wßythko co sie było stało.

32. Tehdy powolal ho Pán geho / a řekl gemu: Služebnjče neprawý / wešsteren dluh odpustil gsem tobě / neb gsy mne prosyl.

Thedy wezwawßy go Pan tego / rzekł mu / Sługo złośliwy / Jam ci wßythek on dług odpuscił / iżeś mie prosił.

33. Zdaliž y ty neměl se slitowati nad spoluslu žebnjkem twým / yako y yá slitowal gsem se nad tebau?

Izaześ y ty nie miał sie zmiłowáć nád towárzyßem twoim iákom sie ia też zmiłował nád tobą?

34. Y rozhněwaw se Pán geho / dal gey Katuom / dokudž by nezaplatil wšeho dluhu.

Y rozgniewawßy sie Pan iego / podał go opráwcom / áż by oddał wßyt ko co mu winien był.

35. Takž y Otec muog Nebeský včinij wám / gestliže neodpustijte gedenkaždý Bratru swému z Srdcý wašsých.

Tákci y Oćiec moy niebieski vczyni wam / iesli byśćie nie odpuśćili káżdy bratu swemu z serc wáßych vpadkow ich.

Kapitola XIX.

Y Stalo se když dokonal Gežijs řeči tyto / šsel z Galilee / a prišsel do Kragin Jůdských za Jordán.

Y Stało śie gdy dokończył Jezus tych rzeczy / poßedł z Galileiey / y przyßedł do gránic Judzkich zá Jordanem.

יט

2 וְאֶתוֹ בָּתְרֵהּ כֶּנְשֵׁא סַגִּיָאא וְאַסִּי אֶנּוּן תַּמָּן׃

E molte turbe il seguitorono, & iui egli le risanò.

3 וְקַרְבוּ לְוָתֵהּ פְּרִישֵׁא וּמְנַסִּין הֲווֹ לֵהּ וְאָמְרִין אֶן שַׁלִּיט לְאֱנָשׁ דְּנֶשְׁרֵא אַנְתְּתֵהּ בְּכֻל עֶלָּא׃

Et i Farisei venneró à lui, tentandolo e dicendoli, E egli lecito à l'huomo ripudiar la sua moglie per qualunque cagione?

4 הוּ דֵּין עְנָא וְאָמַר לְהוֹן לָא קְרִיתּוּן דְּהוּ דַּעֲבַד מֶן בְּרֵישִׁית דְּכַרָא וְנְקַבְתָּא עֲבַד אֶנּוּן׃

Egli rispondendo, disse loro, Non hauete voi letto, che il Creatore da principio gli fece maschio e femina?

5 וְאָמַר מֶטֻּל הָנָא נֶשְׁבּוֹק גַּבְרָא לְאָבוּהִי וּלְאֶמֵּהּ וְנֶקַּף לְאַנְתְּתֵהּ וְנֶהְווֹן תְּרַיְהוֹן חַד בְּסַר׃

E disse, Per questa cagione l'huomo lassarà, il padre e la madre, e congiugnerassi con la sua moglie, e li due saranno vna carne.

6 מֶדֵּין לָא הֲווֹ תְּרֵין אֶלָּא חַד פַּגַר מֶדֶּם הָכִיל דְּאַלָהָא זַוַג בַּר נָשָׁא לָא יְפַרֵשׁ׃

Pertanto gia non son piu due, ma vna carne. Quello dunque che Iddio ha congiunto, l'huomo non lo separi.

7 אָמְרִין לֵהּ לְמָנָא הָכִיל מוּשֵׁא פַּקֵּד דְּנֶתֶּל כְּתָבָא דְּשׁוּבְקָנָא וְנֶשְׁרִיה׃

Essi gli dicono, Perche dunque comandò Moise che si desse il libello del ripudio, e ch'ella si mandasse via?

8 אָמַר לְהוֹן מוּשֵׁא לְוּקְבַל קַשְׁיוּת לֶבְּכוֹן אֶפֶּס לְכוֹן דְּתֶשְׁרוֹן נֶשֵּׁיכוֹן מֶן בְּרֵישִׁית דֵּין לָא הֲוָא הָכַנָּא׃

Egli dice loro, Percioche Moise per la durezza del vostro cuore vi permesse il ripudiar le vostre moglij: ma da principio non fu gia cosi.

יט

2 וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו עַם רַב וַיִּרְפָּאֵם שָׁם׃

Y siguieronle muchas compannas, y sanólos alli.

3 וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו הַמְּפָרְשִׁים וַיְנַסּוּהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ הֲלֹא יוּכַל אִישׁ לְשַׁלַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ בַּעֲבוּר כָּל־דָּבָר׃

Entonces llegaronse à el los Phariseos tentandolo, y diziendole, Es licito àl hombre embiar à su muger por qualquier causa.

4 וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא קְרָאתֶם כִּי הַבּוֹרֵא מֵרֵאשִׁית זָכָר וּנְקֵבָה עָשָׂה אוֹתָם׃

Y el respondiendo, dixoles, No aueys leydo que el que los hizo àl principio, macho y hembra los hizo?

5 וַיֹּאמֶר עַל־כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לְבָשָׂר אֶחָד׃

Y dixo, Portanto el hombre dexarà padre y madre, y llegarseha à su muger: y serán dos en vna carne.

6 וְעַתָּה אֵינָם שְׁנַיִם כִּי־אִם בָּשָׂר אֶחָד הָיוּ וַאֲשֶׁר חִבֵּר אֱלֹהִים אָדָם לֹא יְפָרֵד׃

Ansi que no son ya mas dos, sino vna carne. portãnto lo que Dios juntó, no lo aparte el hombre.

7 וַיֹּאמְרוּ לוֹ וְלָמָּה מֹשֶׁה צִוָּה לְהִנָּתֵן סֵפֶר כְּרִיתוּת וּלְשַׁלְּחָה אוֹתָהּ׃

Dizienle: Porque pues Moysen mandó dar carta de diuorcio, y embiarla?

8 וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי־מֹשֶׁה בַּעֲבוּר מְגִנַּת לִבְּכֶם הִנִּיחַ לְשַׁלֵּחֲכֶם אֶת־נְשֵׁיכֶם אַךְ מֵרֵאשִׁית לֹא הָיָה כֵּן׃

Dixoles, Por la dureza de vuestro coraçon Moysen os permitió embiar vuestras mugeres: mas àl principio no fue ansi.

ιθ.

2. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.

Et grandes troupes le suiuirent, & là il les guerit.

3. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν, καὶ λέγοντες αὐτῷ· εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ, ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;

Lors des Pharisiens vindrent à lui le tentans, & lui disans, Est-il loisible à l'homme de repudier sa femme pour quelque occasion que ce soit?

4. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς;

Lequel respondant leur dit, N'auez-vous point leu que celui qui les à faits dés le commencement les fit masle & femelle?

5. Καὶ εἶπεν· ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

Et qu'il dit, Pour ceste cause l'homme delaissera pere & mere, & s'adioindra à sa femme, & les deux seront vne mesme chair.

6. Ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία· ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

Par ainsi ils ne sont plus deux, mais sont vne mesme chair. Ce donc que Dieu à conioint, que l'homme ne le separe point.

7. Λέγουσιν αὐτῷ, τί οὖν μωϋσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν;

Ils lui dirent, Pourquoi donc Moyse a-il commandé de bailler la lettre de diuorce, & repudier sa femme?

8. Λέγει αὐτοῖς, ὅτι μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτω.

Il leur dit, C'est que Moyse pour la dureté de vostre cœur, vous à permis de repudier vos femmes: mais du commencement il n'estoit pas ainsi.

CAP. XIX.

2. Et secutæ sunt eum turbæ multæ,& curavit eos ibi.

And great multitudes followed him/ and he healed them there.

3. Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, & dicentes,Si licet homini dimittere uxorem suam, quacunque ex causa?

Then came unto him the Pharises tempting him/ and saying to him/ Is it lawfull for a man to put away his wife for euerie faute?

4. Qui respondens, ait eis, Non legistis, quia qui fecit ab initio, masculum & feminam fecit eos?

And he answered and sayde unto them/ Haue yee not read/ that he which made thē at the beginning / made them male & female.

5. Et dixit, Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una.

And sayd/For this cause / shall a man leaue father and mother / & cleaue unto his wife/ and they twaine shal be one flesh?

6. Itaque iam non sunt duo: sed una caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

Wherefore they are no more twaine/ but one flesh. Let not man therefore put asunder that/ which God hath coupled together.

7. Dicunt illi, Quid ergo Moyses mandavit dare libellū repudii, & dimittere?

Then said to him / Why did then Moses command to giue a bill of diuorcement/and to put her away?

8. Ait illis, Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic.

He said unto them/Moses because of the hardnes of your heart/suffred you to put away your wiues: but from the beginning it was not so.

Das XIX. Capitel.

2. Vnd folgete jm vil Volcks nach/ vnnd er heilet sie daselbst.

Oc meget Folck fulde hannem effter/ oc hand helbredede dem samme sted.

3. Da tratten zu jm die Phariseer/ versuchten jn/ vnnd sprachen zu jm: Jsts auch recht/ das sich ein Mann scheidet von seinem Weibe/ vmb irgend eine vrsache?

Da traadde Phariseerne til hannem/ oc fristede hannem/ oc sagde til hannem/ Er det oc ret/ At en Mand skil sig fra sin Hustru/ for huad som helst aarsage?

4. Er antwortet aber/ vnd sprach zu jnen? Habt jr nicht gelesen/ das/ der im anfang denn Menschen gemacht hat/der macht/daß ein Mann vnnd Weib sein solt:

Hand su arede/ oc sagde til dem/ Haffue i icke læst/ At den som haffuer giort Mennisken i begyndelsen/ hand giorde/ at der skulde vere en Mand oc Quinde?

5. Vnnd sprach: Darumb wirdt ein Mensch Vater vnd Mutter lassen vnd an seinem Weibe hangen/ vnnd werden die zwey ein fleisch sein.

Oc sagde/ Der faare skal it Mennisk forlade Fader oc Moder/ oc bliffue hoss sin Hustru/ Oc de tho skulle vere it Kod.

6. So sind sie nun nicht zwey/sondern ein Fleisch. Was nun Gott zusammen gefüget hat/ das soll der mensch nicht scheiden.

Saa ere de nu icke tho/ men it Kod/ Huad som Gud nu haffuer til sammen føyet/det skal Mennisken icke atskilie.

7. Da sprachen sie: Warumb hat denn Moses gebotten/ einen Scheidbrieff zu geben/ vnnd sich von jhr zu scheiden?

Da sagde de/ Huor faare bød da Mose/ at giffue it Skilssmøssebreff/ oc skille sig aff met hende?

8. Er sprach zu jhnen: Moses hat euch erlaubt zu scheiden von euern Weibern/ von euers Hertzen hertigkeit wegen/ Von anbegin aber ists nicht also gewesen.

Hand sagde til dem / Mose tilstedde eder at skillis fra eders Hustruer/ for eders hiertis haardhed skyld/ Men aff begyndelsen haffuer det icke saa veret.

Kapitola X I X.

2. Wssli za nim Zástupowé množý: a vzdrawowal ge tam.

Y ßlo za nim wielkie zgromadzenie ludu/y vzdrowil ie tám.

3. Tehdy přistaupili k němu Zakonijcy pokaussegijce ho / a řkauce: Můželi Cžlowěk Manželku propustiti pro kteraukoli přjčinu:

Tedy przyßli do niego Faryzeußowie kußac go/y mowiac k niemu/ Godzili sie cžlowiekowi opuścic žone dlakáždey przycžyny?

4. Kterýžto odpowěděw/ řekl gim: Zdali ž gste nečtli/ že kdož stworil Cžlowěka s počátku/ Muže a ženu včinil ge?

A on odpowiedziawßy rzekl im/Nie cžytaliście / iž stworzyciel od pocžatku mežcžyzne y niewiaste vcžynil ie?

5. A řekl : Protok opustij člowěk Otce a Matku/ a bude se přjdržeti Manželky swé/ y budau dwa w gednom těle.

Rzekl/Przetho opuáci cžlowiek oycá y mátke/y bedzie przylacžon kuženie swey/á ktorzy dwá byli/sthána sie iednym cialem.

6. A tak giž negsta dwa / ale gedno tělo. A protož což gest Bůh spogil / člowěk ne rozlučug.

A ták iuž niesa dwá/ale iedno ciáło: Co thedy Bog zlacžyl/cžlowiek niechay nierozlácža.

7. Rzekli oni : Proč gt pak Moyžijs rozkázal dáti List zapuzenj/a propustiti gi?

Rzekli mu/Przecžže tedy Mojžeß roskazal dáwác list rozwodny/ y opuścic ia?

8. Rzekl gjm : Moyžijs pro twrdost srdce wasseho dopustil wám propausstěti Manželky wasse/ale s počátku tak nebylo.

A on rzekl im / Mojžeß prze zátwárdziałośc sercá wáßego dopuścil wam opußcžác žony waße/ ácž od pocžatku nie bylo ták.

יט

9 אמר אנא לכון דין דמן דשבק אנתתה דלא גורא ונסב אחרתא גאר ומן דנסב שביקתא גאר:

Hor io vi dico, che chiunque ripudiarà la ſua moglie, eſcetto che per cauſa di fornicatione, e pigliaranne vn'altra, commette adulterio: e chi pigliarà per moglie quella che è ripudiata, commette adulterio.

10 אמרין לה תלמידוהי אן הכנא אית עדליא ביני גברא לאנתתא לא פקח למסב אנתתא:

I ſuoi diſcepoli gli dicono, Se coſi ſta il fatto de l'huomo con la ſua moglie, non è punto eſpediente il maritarſi.

11 הו דין אמר להון לא כל נש ספק לא למלתא הדא אלא מן דיהיב לה:

Egli diſſe loro, Tutti non capiſcono queſto parlare: ma quelli à i quali è ſtato conceſſo.

12 אית גיר מהימנא דמן כרסא דאמהון אתילדו הכנא ואית מהימנא דמן בני נשא הוו מהימנא ואית מהימנא דהנון עבדו נפשהון מהימנא מטול מלכותא דשמיא מן דמשכח דיספק יספק:

Perche vi ſono de gli eunuchi che ſon coſi nati dal ventre de la madre: e vi ſono de gli eunuchi, che ſono ſtati fatti eunuchi da gli huomini: e vi ſono de gli eunuchi, che ſi ſon fatti eunuchi lor medeſimi, per il regno de cieli. Chi puo capire capiſca.

13 הידין קרבו לה טליא דנסים אידה עליהון ונצלא וכאו בהון תלמידוהי:

Allora gli furono appreſentati de fanciulli, accioche poneſſe le mani ſopra eſſi, & oraſſe: ma i diſcepoli gridauano loro.

14 הו דין ישוע אמר להון שבוקו טליא אתין לותי ולא תכלון אנון דאילין גיר דאיך הלין אנון איתיה מלכותא דשמיא:

E Iesv diſſe loro, Laſſate ſtar queſti fanciulli, e non proibite loro il venire à me: percioche di tali è il regno de cieli.

יט

9 ואני אומר לכם כל־אשר ישלח את־אשתו כי־אם על־תזנות ויקח אחרת נאף הוא ואשר יקח משלחת מנאף:

Y yo os digo que qualquiera que embiàre ſu muger, ſino fuere por fornicacion, y ſe caſare con otra, adultéra: y elque ſe caſare con la embiada, adultéra.

10 ויאמרו אליו תלמידיו אם כן יש דבר האדם את־האשה לא טוב להתחתן:

Dizenle ſus Diſcipulos: Si anſi es el negocio del hombre con ſu muger, no conuiene caſarſe.

11 והוא אמר אליהם כלם לא יכילו את־הדבר הזה כי־אם אשר נתן להם:

Entonces el les dixo, No todos ſon capaces deſte negocio: ſino à losque es dado.

12 כי היו סריסים אשר מבטן האם נולדו כן והיו סריסים אשר נעשו מן האנשים והיו סריסים אשר סרסו לנפשכם בעבור מלכות השמים אשר יוכל להכיל יכיל:

Porque ay caſtrados, que nacieron anſi del vientre de ſu madre: y ay caſtrados, que ſon hechos por los hombres: y ay caſtrados, que ſe caſtràron à ſi miſmos por cauſa del Reyno de los cielos. Elque puede tomar, tome.

13 אז הגשו אליו ילדים לשים עליהם את־ידים ולהתפלל ותלמידים גערו אותם:

Entonces fueronle preſentados algunos ninnos, paraque puſieſſe las manos ſobre ellos, y oraſſe: y los Diſcipulos les rinneron.

14 ויאמר ישוע הניחו את־הילדים ואל־תמנעו אותם לבוא אלי כי לאלה יש מלכות השמים:

Y Ieſus dice: Dexad los ninnos, y no les impidays de venir à mi: porque de los tales es el Reyno de los cielos.

ιθʹ.

9. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ἐπὶ πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾶται.

Or ie vous di, moi, que quiconque repudiera ſa femme, ſinon pour cas de paillardiſe, & ſe mariera à vne autre, commet adultere: & qui ſe ſera marié à celle qui eſt repudiee, commet adultere.

10. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικὸς, οὐ συμφέρει γαμῆσαι.

Ses diſciples lui diſent, Si tel eſt l'affaire de l'homme auec la femme, il n'eſt point expedient de ſe marier.

11. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται.

Mais il leur dit, Tous ne comprenent pas cela, mais ceux auſquels il eſt donne.

12. Εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω.

Car il y à des eunuques qui ſont ainſi nés du ventre de leur mere: & y à des eunuques, qui ont eſté faits eunuques par les hommes: & y à des eunuques qui ſe ſont faits eunuques eux-meſmes pour le royaume des cieux. Qui peut comprendre ceci, le comprene.

13. Τότε προσηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς, καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

Alors lui furent preſentés des petis enfans, afin qu'il leur impoſaſt les mains, & qu'il priaſt, dont les diſciples le tanſerent.

14. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Mais Ieſus leur dit, Laiſſez les petis enfans, & ne les empeſchez point de venir à moi: car à tels eſt le royaume des cieux.

CAP. XIX.

9. Dico autem vobis, quia quicunque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur.

I say therefore vnto you/ that whosoeuer shall put away his wife/ except it be for whoredome/ and marry another/ committeth adulterie: and whosoeuer marrieth her which is diuorced/ doeth commit adulterie.

10. Dicunt ei discipuli eius, Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere.

Then said his disciples to him/ If the matter be so betwene man and wife/ it is not good to marrie.

11. Qui dixit illis, Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est.

But he sayde vnto them/ All men cannot receiue this thing/ saue they to whom it is giuen.

12. Sunt enim eunuchi qui de matris utero sic nati sunt: & sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi qui se ipsos castraverunt propter regnum cælorum. Qui potest capere capiat.

For there are some chaste/ which were so borne of their mothers belly: and there be some chaste/ which be made chaste by men: and there bee some chaste/ which haue made themselues chaste for the kingdome of heauen. He that is able to receiue this/ let him receiue it.

13. Tunc oblati sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, & oraret. Discipuli autem increpabant eos.

Then were brought to him litle children/ that hee shoulde put his handes on them/ and pray: and the disciples rebuked them.

14 Iesus verò ait eis, Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium est enim regnum cælorum.

But Jesus said/ Suffer the litle children/ and forbid them not to come to me: for of such is the kingdome of heauen.

Das XIX. Capitel.

9. Ich sage aber euch: Wer sich von seinem Weibe scheidet (Es sey denn vmb der Hurerey willen) vnnd freyet ein andere der bricht die Ehe. Vnnd wer die abgescheidete freyet/ der bricht auch die Ehe.

Oc ieg siger eder/ Huo som skil sig ved sin Hustru (vden det er for Hoer skyld) oc tager en anden/ Hand bryder Ecteskaff. Oc huo som tager den affskilde/ hand bryder oc Ecteskaff.

10. Da sprachen die Jünger zu jm: Stehet die sache eines Mannes mit seinem Weibe also/ so ist nicht gut Ehelich werden.

Da sagde Disciplene til hañem/ Staar en Mands sag saa met hans Hustru/ da er det icke gaat at giffte sig.

11. Er sprach aber zu jhnen: Das wort fasset nicht jederman/ sondern denen es gegeben ist.

Hand sagde til dem/ dette Ord fatter icke huer Mand/ men de som det er giffuit.

12. Denn es sind etliche verschnitten/ die sind aus Mutterleib also geborn/ vnnd sind etliche verschnitten/ die von Menschen verschnitten sind/ vnnd sind etliche verschnitten/ die sich selbs verschnitten haben/ vmb des Himelreichs willen. Wer es fassen mag/ der fasse es.

Thi der ere nogle Gillinge/ som ere saa fødde aff Moders liff/ Oc nogle ere Gillinge/ som ere gillede aff Mennisken/ Oc der ere nogle Gillinge/ som haffue gillet dem selff/ for Himmerigis rige skyld. Huo det kand begribe/ hand begribe det.

13. Da wurden Kindlein zu jhm gebracht/ daß er die hende auff sie leget/ vnd betet. Die Jünger aber fuhren sie an.

Da bleffue der smaa Børn førde til hannem/ at hand skulde legge Henderne paa dem/ oc bede. Oc Disciplene straffede dem.

14. Aber Jesus sprach: Lasset die Kindlein/ vnd wehret jhnen nicht zu mir zu kommen/ denn solcher ist das Himelreich.

Da sagde Jhesus/ Lader de Smaa Børn berem me/ oc formener dem icke at komme til mig/ Thi Himmerigis rige hører saadane til.

Kapitola XIX.

9. Protož prawijm wám: žekdožkoli propustij Manželku swau (lečpro smilstwo) a gjnau pogme/ cyzoložijk. A kdož propusstěnau pogme/ také cyzoložij.

A ia powiedam wam/ Iž ktobykolwiek opuścil žone swoie/ oproez dla nieczystości/ a inšaby poial/ cudzoložy/ a ktoby kolwiek the zopuszczona poial/ cudzoložy.

10. Rzekli gemu Včedlnijcy geho: Poněwadž gest takowá pre s Manželkau Člowěku/ nenij dobré se ženiti.

Rzekli mu vczniowie iego/ Jesli tak sie ma spráwá czlowieká z žoną/ nie iest požyteczna rzecz sie oženic.

11. Kterýžto řekl gim: Ne wssycknik pochopiti mohau slowa tohoto/ ale ti kterymž gest dáno.

A on im rzekl/ Nie wšyscy pojmuia ty slowá/ ale ktorym iest dano.

12. Neboť gsau Panicowé/ kteřijž gsau se tak z Mateřina břicha zrodili: a gsau Panicowé/ kteřijž včiněnj gsau od Lidij: a gsau Panicowé/ kteřijž gsau se sami w Panictwij oddali pro Králowstij Nebeské. Kdo muože pochopiti/ pochop.

Abowiem sa rzezáncy/ ktorzy z žywotá mátki ták sie narodzili/ y sa tež rzezáncy/ kthorzy od ludzi ja vrzezáni/ y sa tež rzezáncy kthorzy sie sámi vrzezáli dla Krolestwá niebieskiego/ ktho može poiac/ niechay poymuie.

13. Tehdy podáný gsau gemu Dijtky/ aby na ně ruce wzkládal/ a modlil se. Včedlnijcy pak přimlauwali gim.

Tedy mu ofiárowano dziátki/ áby rece wložyl ná nie/ y modlil sie/ á vczniowie fukali ie.

14. Ale Gežijs, řekl gim: Nechte Dijtek gijti kemně/ a nebraňtež gim/ neb takowých gest kralowstwij Nebeské.

Ale Jezus rzekl/ Zániechayćie dziatek/ ani im zabránáyćie przychodzić do mnie/ abowiem thakowych iest Krolestwo niebieskie.

יט

15 וסם אידה עליהון ואזל מן תמן :

E poi ch'egli hebbe poste le mani sopra essi si parti di là.

16 ואתא חד קרב ואמר לה מלפנא טבא אנא דטב אעבד דנהוון לי חיא דלעלם :

Et ecco venne vno, e disse li, Maestro buono, che bene farò io per hauer la vita eterna?

17 הו דין אמר לה מנא קרא אנת לי טבא לית טבא אלא אן חד אלהא אן דין צבא אנת דתעול לחיא טר פוקדנא :

Egli disse à lui, Perche mi chiami tu buono? Niuno è buono, senon vn solo, cioè Iddio. E se tu vuoi entrar ne la vita, osserua i comandamenti.

18 אמר לה אילין הו דין ישוע אמר לה דלא תקטול ולא תגור ולא תגנוב ולא תסהד סהדות שוקרא :

Colui gli dice, Quali? e IESV disse, Non fare homicidio. Non fare adulterio. Non far furto. Non dir falso testimonio.

19 יקר לאבוך ולאמך ותחב לקריבך איך נפשך :

Honora tuo Padre e tua madre: & ama il tuo prossimo come te stesso.

20 אמר לה הו עלימא הלין כלהין נטרת אנין מן טליותי מנא חסיר אנא :

Il giouene gli dice, Tutte queste cose ho osseruate fin de la mia giouenezza: che mi mancha egli ancora?

21 אמר לה ישוע אן צבא אנת גמירא למהוא זל זבן קנינך והב למסכינא ותהוא לך סימתא בשמיא ותא בתרי :

Iesu li disse, Se tu vuoi esser perfetto, va. Vendi cioche tu hai, e dallo à i poueri, & hauerai vn tesoro in cielo: poi vieni, e seguitami.

22 שמע דין הו עלימא מלתא הדא ואזל כד כריא לה אית הוא לה גיר קנינא סגיאא :

Il giouene vdita questa parola, sen'andò mal contento: perch'egli haueua molte possessioni.

יט

15 וכאשר שם עליהם את־ידים וילך משם :

Y auiendo puesto sobre ellos las manos, partiose de alli.

16 והנה אחד קרב ויאמר לו רבי טוב מה־טוב אעשה להיות לי חיי לעולם :

Y heaqui vno llegandose, dixole, Maestro bueno, que bien haré para auer la vida eterna?

17 והוא אמר לו מה קורא לי טוב גם אחד לא טוב כי־אם אלהים לבדו ואם תחפץ לבוא אל־החיים שמר את־המצות :

Y el le dixo, Porque me dizes bueno? Ninguno es bueno sino vno, es à saber, Dios. Y si quieres entrar à la vida, guarda los mandamientos.

18 ויאמר לו מה אלה ויאמר ישוע זאת לא תרצח לא תנאף לא תגנב לא תענה עד שקר :

Dizele, Quales? Y Iesus dixo, No matarás. No adulterarás. No hurtarás. No dirás falso testimomio.

19 כבד את־אביך ואת־אמך ותאהב את קרבך כמוך :

Honrra àl padre y à la madre. Item, Amarás à tu proximo, como à ti mismo.

20 ויאמר לו הבחור כל־אלה שמרתי מנעורי מה עוד יחסר־לי :

Dizele el mancebo, Todo esto guardé desde mi mocedad. Que mas me falta.

21 ויאמר לו ישוע עם תאבה להיות תמים לך־לך ומכר את־כל־אשר לך ותן לאביונים ויהיה לך אוצר בשמים ואז לך בוא תבוא אחרי :

Dizele Iesus, Si quieres ser perfecto, Anda, vende loque tienes, y da lo à los pobres: y tendrás thesoro enel cielo: y ven, sigueme.

22 וכשמוע הבחור את־הדבר הלך את־דרכו נעצב כי־היה לו מקנה רב :

Yoyendo el mancebo esta palabra, fuese triste: porque tenia muchas possessiones.

ιθ.

15. Καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

Et leur ayant imposé les mains, il se partit de là.

16. Καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ· διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον;

Et voici, vn certain s'approchant lui dit, Maistre qui es bon, quel bien ferai-ie, afin que i'aye la vie eternelle?

17. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς.

Il lui respondit, Pourquoi m'appeles-tu bon? il n'y à nul bon qu'vn: assauoir Dieu: que si tu veux entrer en la vie, garde les commandemens.

18. Λέγει αὐτῷ, ποίας; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε, τὸ, οὐ φονεύσεις· οὐ μοιχεύσεις· οὐ κλέψεις· οὐ ψευδομαρτυρήσεις.

Il lui dit, Quels? Et Iesus lui respondit, Tu ne tueras point. Tu ne commettras point adultere. Tu ne desrobberas point. Tu ne diras point faux tesmoignage.

19. Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα· καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Honore ton pere & ta mere: item, Tu aimeras ton prochain comme toi-mesme.

20. Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος, πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ;

Le ieune homme lui dit, I'ai gardé toutes ces choses dés ma ieunesse: que me defaut-il encore?

21. Ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.

Iesus lui dit, Si tu veux estre parfait, va, ven ce que tu as, & le donne aux poures: & tu auras vn thresor au ciel, puis vien, & me sui.

22. Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

Mais quand le ieune homme eut entendu ceste parole: il s'en alla tout triste: car il auoit de grands biens.

CAP. XIX.

15. Et cum imposuisset eis manus, abiit inde.

And when he had put his hands on them, he departed thence.

16. Et ecce unus accedens, ait illi, Magister bone, quid boni faciam ut habeam vitam æternam?

And beholde one came, and said unto him, Good Master, what good thing shall I do, that I may haue eternall life?

17. Qui dixit ei, Quid me interrogas de bono? unus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata.

And he saide unto him, Why callest thou me good? there is none good but one, euen God: but if thou wilt enter into lyfe, keepe the commandements.

18. Dicit illi, Quæ? Iesus autem dixit, Non homicidium facies, Non adulterabis, Non facies furtum, Non falsum testimonium dices.

He sayd to him, Which? And Iesus sayd, These, Thou shalt not kill: Thou shalt not commit adulterie: Thou shalt not steale: Thou shalt not beare false witnesse.

19. Honora patrem tuum & matrem tuam, & Diliges proximum tuum sicut teipsum.

Honour thy father and mother: and thou shalt loue thy neighbour as thy selfe.

20. Dicit illi adolescens, Omnia hæc custodivi à iuventute mea: quid adhuc mihi deest?

The yong man sayde unto him, I haue obserued all these things from my youth: what lacke I yet?

21. Ait illi Iesus, Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni sequere me.

Jesus sayd unto him, If thou wilt be perfite, go, sell that thou hast, and giue it to the poore, and thou shalt haue treasure in heauen, and come and follow me.

22. Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis: erat enim habens multas possessiones.

And when the yong man heard that saying, he went away sorowfull: for hee had great possessions.

Das XIX. Capitel.

15. Und leget die hende auff sie, und zog von dannen.

Oc hand lagde Henderne paa dem, oc drog der fra.

16. Und sihe einer trat zu jhm, und sprach: Guter Meister, was sol ich guts thun, daß ich das ewige Leben müge haben?

Oc see, Der traadde en til hannem, oc sagde, Gode Mestere, Huad gaat skal ieg gøre, at ieg kand haffue det euige Liff?

17. Er aber sprach zu jhm: Was heissest du mich gut? Niemand ist gut, denn der einige Gott. Wilt du aber zum Leben eingehen, so halt die Gebot.

Hand sagde til hannem, Hui kalder du mig god? Ingen er god, uden aleniste Gud. Men vilt du ingaa til Liffuit, da holt Budene.

18. Da sprach er zu jhm: Welche? Jesus aber sprach: Du solt nicht tödten. Du solt nicht Ehebrechen. Du solt nicht stelen. Du solt nicht falsch gezeugniß geben.

Da sagde hand til hannem, Huilcke? Ihesus sagde, Du skalt icke ihielslaa. Du skalt icke bedriffue Hoer. Du skalt icke stiele. Du skalt icke bære falskt vidnisbyrd.

19. Ehre Vater und Mutter. Und du solt deinen Nechsten lieben als dich selbs.

Ere Fader oc Moder. Oc du skalt elske din Neste, som dig selff.

20. Da sprach der Jüngling zu jm: Das hab ich alles gehalten von meiner jugend auff, was fehlet mir noch?

Da sagde Drengen til hannem, Det haffuer ieg huldet altsammen fra min Ungdom, Huad fattis mig end nu?

21. Jesus sprach zu jhm: Wilt du volkomen sein, so gehe hin, verkauffe was du hast, und gibs den Armen, so wirst du einen schatz im Himel haben, und kom und folge mir nach.

Ihesus sagde til hannem, Vilt du vere fuldkommen, Da gack hen, oc sel huad du haffuer, oc giff Fattige det, da skalt du haffue it ligende fæ i Himmelen, oc kom, oc efterfølg mig.

22. Da der Jüngling das wort höret, gieng er betrübt von jhm, denn er hatte vil Güter.

Der Drengen hørde det ord, gick hand bedrøffuit fra hannem, Thi hand haffde meget Gods.

Kapitola XIX.

15. A když wzkládal na ně ruce, odšel odtud.

A włożywszy na nie ręce, poszedł zonąd.

16. A hle geden přistaupiw, řekl gemu: Mistře dobrý, co dobrého budu činiti, abych měl žiwot wěčný?

A oto ieden przystąpiwszy, rzekł iemu, Mistrzu dobry, co dobrego mam czynić, ábym miał żywot wieczny?

17. Kterýž řekl gemu: Co mne nazýwáš dobrým: Gediný gest dobrý, totiž Bůh. Ale chceš li do žiwota wgiti, zachowáway Přikázanij.

A on rzekł iemu, Przecz zemnie zowiesz dobrym? żadenie iest dobry oprocz iednego, to iest Bogá, A ieśli chcesz do żywotá wnidź, záchowáy przykazánia.

18. Dij gemu: Která? A Gežijš řekl gemu: Nezabigeš, Nezcyzoložijš, Nepokradeš, Nepromluwijš křiwého swědectwij.

Rzekł iemu, Ktore? A powiedział Jezus, Nie będziesz zabiiał, nie będziesz cudzołożył, nie będziesz kradł, nie będziesz mowił fałszywego świádectwá.

19. Cti Otce twého y Matku twau, a milowa ti budeš bližnjho twého yako tebe samého.

Czci oycá y mátkę, a bliźniego twe° miłowáć będziesz tákosámego śiebie.

20. Dij gemu Mládenec: Wšecho toho ostřijhal gsem od mladosti mé, čehož mi se gesstě nedostáwá?

Rzekł mu młodzieniec, Jam thego wszytkiego strzegł z młodości moiey, Czegoż mi iescze niedostawá?

21. Řekl gemu Gežijš: Chceš li dokonalý býti, gdi a rozproday wšecko což máš, a rozday chudým, a budeš míti poklad w Nebi: A poď, a následug mne.

Rzekł mu Jezus, Jeśli chcesz być doskonálym, idź przeday co iedno masz, y day vbogim, á będziesz miał skarb w niebie, á przyszedszy, podź zá mną.

22. A když vslyšel Mládenec to slowo, odšel smuten gsa, neb měl statku mnoho.

A gdy ty słowá młodzieniec vsłyszał, poszedł smutny, ábowiem miał mayętności wiele.

יט

23 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דַּעֲטִלָא הִי לַעֲתִירָא דְּנֵעוֹל לְמַלְכוּת שְׁמַיָּא׃

Onde Iesv disse à i suoi discepoli, Io vi dico in verità, che il ricco difficilmente entrarà nel regno de cieli.

24 תּוּב דֵּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דַּדְלִיל הוּ לְגַמְלָא לְמֵעַל בְּחֲרוּרָא דְּמַחְטָא אוֹ עַתִּירָא דְּנֵעוֹל לְמַלְכוּתָא דְּאַלָהָא׃

E di nuouo vi dico, e gli è piu facile che vn camello passi per il pertuso d'vn'aco, che vn ricco entri nel regno di Dio.

25 תַּלְמִידֵא דֵּין כַּד שְׁמַעוּ תַּהִירִין הֲווֹ טָב וָאמְרִין מַנוּ־כַּי מֶשְׁכַּח דְּנִחֵא׃

Vdendo questo i suoi discepoli si stupiuano grandemente, dicendo, Chi puo dunque esser saluo?

26 חַר בְּהוֹן יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן לְוָת בְּנַי־נָשָׁא הָדָא לָא מֶשְׁכְּחָא לְוָת אַלָהָא דֵּין כֹּל מֶדֶם מֶשְׁכְּחָא׃

E Iesv riguardandoli, disse loro, Appresso de gli huomini questo è impossibile, ma appresso Iddio son possibili tutte le cose.

27 הָידֵין עֲנָא כֵּאפָא וַאֲמַר לֵהּ הָא חֲנַן שְׁבַקְן כֹּל מֶדֶם וְאָתִין בָּתְרָךְ מָנָא־כַּי נֶהְוֵא לַן׃

Allor Pietro rispondendo, gli disse, Ecco noi habbian lassato il tutto, & habbianti seguito, che cosa dunque n'haueremo noi?

28 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דַּאנְתּוֹן דְּאָתִיתוֹן בָּתְרַי בְּעָלְמָא חַדְתָּא מָא דְּיָתֵב בְּרֵהּ דְּאֲנָשָׁא עַל תְּרוֹנוֹס דְּשׁוּבְחֵהּ תֵּתְבוּן אַף אַנְתּוֹן עַל תְּרֵי־עֲסַר כּוּרְסָון וְתְדוּנוּן תְּרֵי־עֲסַר שַׁבְטָא דְּיִסְרָאֵל׃

Iesv disse loro, Io vi dico in verita, che voi che m'hauete seguitato, ne la rigeneratione, quando il Figliuol de l'huomo sedrà nel seggio de la sua gloria, sedrete ancor voi sopra dodici seggij, à giudicare le dodici tribu d'Israel.

יט

23 וַיֵּשׁוּעַ אָמַר אֶל־תַּלְמִידָיו אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי יֶעֱצַל עָשִׁיר לָבוֹא אֶל־מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Entonces Iesus dixo à sus discipulos; Dicierto os digo, que el rico difficilmente entrara en el Reyno de los cielos.

24 וְעוֹד אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם קַל הוּא לַעֲבוֹר הַגָּמָל בְּעַד חוֹר הַמַּחַט מִבּוֹא עָשִׁיר אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Mas os digo, que mas liuiano trabajo es passar vn cable por el ojo de vna aguja, que el rico entrar en el Reyno de Dios.

25 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ תַּלְמִידָיו אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִבְהֲלוּ מְאֹד לֵאמֹר וּמִי יוּכַל לְהִוָּשַׁע׃

Sus discipulos oyendo estas cosas espantaronse en gran manera, diziendo, Quien pues podrá ser saluo?

26 וַיַּבֵּט יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֶת־הָאֲנָשִׁים זֹאת לֹא תוּכַל לִהְיוֹת אֲבָל אֶת הָאֱלֹהִים כֹּל תּוּכַלְנָה לִהְיוֹת׃

Y mirando los Iesus, dixoles, Acerca de los hombres impossibile es esto: mas acerca de Dios todo es possible.

27 אָז־עָנָה כֵיפָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה אֲנַחְנוּ עָזַבְנוּ אֶת־כֹּל אֲשֶׁר לָנוּ וַנֵּלֶךְ אַחֲרֶיךָ וּמַה יִּהְיֶה לָּנוּ׃

Entonces respondiendo Pedro, dixole, He aqui, nosotros hemos dexado todo, y te auemos seguido, que pues auremos?

28 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־אַתֶּם אֲשֶׁר הֲלַכְתֶּם אַחֲרַי בַּחֲלִיפָה אִם יֵשֵׁב בֶּן־אָדָם עַל־כִּסֵּא כְבוֹדוֹ תֵּשְׁבוּ גַּם אַתֶּם עַל־שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה כִסְאוֹת וְתִשְׁפְּטוּ אֶת־שְׁנֵי עָשָׂר שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃

Y Iesus les dixo, De cierto os digo, que vosotros que me aueys seguido, quando en la regeneracion se assentará el Hijo del hombre en el throno de su gloria, vosotros tambien os sentareys sobre doze thronos para juzgar à los doze tribus de Israel.

ιθ.

23. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν;

Adonc Iesus dit à ses disciples, En verité ie vous di, qu'vn riche entrera difficilement au royaume des cieux.

24. Πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

Et derechef ie vous di, Il est plus aisé qu'vn chameau passe par le pertuis d'vne aiguille, que qu'vn riche entre au royaume de Dieu.

25. Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξεπλήσσοντο σφόδρα, λέγοντες· τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;

Ces choses ouïes, ses disciples s'estonnerent fort, disans, Qui est-ce donc qui peut estre sauué?

26. Ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι· παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά ἐστι.

Et Iesus les regardant leur dit, Quant aux hommes, cela est impossible: mais quant à Dieu toutes choses sont possibles.

27. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;

Adonc Pierre prenant la parole lui dit, Voici nous auons tout delaissé, & t'auons suiui: que nous en aduiendra-il donc?

28. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

Et Iesus leur dit, En verité ie vous di, que vous qui m'auez suiui, en la regeneration, quand le Fils de l'homme sera assis au throne de sa gloire, vous aussi serez assis sur douze thrones, iugeans les douze lignees d'Israel.

CAP. XIX.

23. Iesus autem dixit discipulis suis, Amen dico vobis, quia dives difficilè intrabit in regnum cælorum.

Then Jesus said vnto his disciples/ Verely I say vnto you/ that a rich man shal hardly enter into the kingdome of heauen.

24. Et iterum dico vobis, facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cælorum.

And againe I say vnto you/ It is easier for a camel to go through y eye of a needle/ then for a rich man to enter into the kingdome of God.

25. Auditis autem his, discipuli mirabantur valde, dicentes, Quis ergo poterit salvus esse?

And when his disciples heard it/ they were exceedingly amased/ saying/ Who then can be saued?

26. Aspiciens autem Iesus, dixit illis Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possibilia sunt.

And Jesus beheld them/ and said vnto them/ With men this is vnpossible/ but with God all things are possible.

27. Tunc respondens Petrus, dixit ei, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis?

Then answered Peter/ and sayde to him/ Behold/ we haue forsaken all/ and followed thee: what shall we haue?

28. Iesus autem dixit illis, Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël.

And Jesus sayd vnto them/ Verely I say to you/ that when the Sonne of man shall sit in the throne of his maiestie/ ye which followed me in the regeneration/ shall sit also vpon twelue thrones/ & iudge the twelue tribes of Israel.

Das XIX. Capitel.

23. Jesus aber sprach zu seinen Jüngern: Warlich ich sage euch / ein Reicher wird schwerlich ins Himelreich kommen.

Da sagde Jhesus til sine Disciple / Sandelige / Jeg siger eder / En Rig kommer Neppeligei Himmerigis rige.

24. Vnd weitter sage ich euch / Es ist leichter daß ein Kamel durch ein nadelöhre gehe / den das ein Reicher ins Reich Gottes komme.

Oc ydermere siger ieg eder / Det er lettere / at it Kamel gaar gennem it Naale øye / Endt at en Rig kommer i Guds rige.

25. Da daß seine Jünger höreten / entsatzten sie sich sehr / vnd sprachen: Je / wer kan denn selig werden?

Der hans Disciple hørde det / bleffue de saare forferdede / oc sagde / Huo kand da bliffue salig?

26. Jesus aber sahe sie an / vnnd sprach zu jnen: Bey den menschen ists vnmüglich / aber bey Gott sind alle ding müglich.

Da saa Jhesus paa dem / oc sagde til dem / Hoss Mennisken er det vmueligt / Men hoss Gud / ere alle ting muelige.

27. Da antworttet Petrus / vnnd sprach zu jm: Sihe / wir haben alles verlassen / vnd sind dir nachgefolget / was wirdt vns dafür?

Da suarede Peder / oc sagde til hannem / See / Wi haffue offergiffuit alting / oc efterfult dig / Huad skulle wi haffue igen?

28. Jesus aber sprach zu jhnen: Warlich ich sage euch / daß jhr / die jhr mir seidt nachgefolget / in der Widergeburt / da des menschen Son wird sitzen auf dem Stul seiner Herrligkeit / werdet jhr auch sitzen auff zwölff Stülen / vnnd richten die zwölff geschlechte Jsrael.

Jhesus sagde til dem / Sandelige siger ieg eder / At i som haffue efterfult mig / i skulle vdi Genfødelsen / naar Menniskens Søn skal side paa sin Herligheds stoel / oc saa side paa tolff Stole / oc dømme de tolff Jsraelss slecter.

Kapitola XIX.

23. Tehdy Gežjš řekl Včedlnijkům swým: Zagisté prawijm wám / že bohatý nesnadně přigde do králowstwij Nebeského.

Tedy Jezus rzekł vczniom swoim / Zaprawde powiedam wam / iż bogá thy trudno wnidźie do Krolestwá niebieskiego.

24. A opět prawijm wám: Snázegest Welblaudu skrze vssy gehly progijti / nežli bohatému wgijti do králostwij Nebeského.

Záśe powiedam wam / Łátwiey iest Wielbladowi przez dziure igielna prześć / niż bogáthemu wnidź do Krolestwá niebieskiego.

25. A vslyssawsse to Včedlnijcy / diwili se welmi / řkauce: Y tehdy kdo bude mocy spasen býti?

Co vslyszawszy vczniowie iego / zlekli sie bárzo mowiac / Ktoż thedy może być zbáwion?

26. A pohleděw Gežijš / řekl: V lidij gest to nemožné / ale v Boha wssecky wěcy gsau možne.

A Jezus weyzrawszy ná nie / rzekł im / V ludźi to nie podobno iest / ále v Bogá wszytki rzeczy podobne są.

27. Tehdy odpowěděw Petr / řekl gemu: Hle wy opustili gsme wssecky wěcy / a sslí gsme za tebau / což tehdy mijti budeme?

Tedy Piotr odpowiedáiac / rzekł iemu / Otośmy my opuścili wszytko y poszlichmy zá tobą: Coż sie nam tedy dostánie?

28. A Gežijš řekl gim: Zagisté prawijm wám / že wy kteřijž gste náſledowali mne / w druhém narozenij / když ſedne Syn člowěka na ſtolicy welebnosti ſwé / ſednete y wy na dwanácti ſtolicých / ſaudijce dwanáctero Pokolenij Izrahelské.

A Jezus rzekł im / Záprawde powiedam wám / iż wy ktorzyśćie zemna szli w odrodzeniu / gdy vsiedźie Syn człowieczy ná stholcu chwały swey / bedźiećie y wy siedźiec ná dwánaśćie stholcách / sądząc dwánaśćie pokolenia Izráelskie.

יט

29 וכל אנש דשבק בתא
או אחא או אחותא או
אבא או אמא או אנתתא
או בניא או קוריא מטול
שמי חד במאא יקבל
וחיא דלעלם יארת:

E chiunque hauerà lassato case, ò fratelli, ò sorelle, ò padre, ò madre, ò moglie, ò figliuoli, ò campi, per il Nome mio, ne riceuerà per ogni Vn cento, & hereditarà la Vita eterna.

יט

29 וכל אשר יעזב את-בית
או אחים או אחיות או אב
או אם או אשה או בנים או
שדות בעבור שמי מאה בעבור
אחד יקח ואת-חיי כל-עולמים
יירש:

Y qualquiera que dexâre casas, o hermanos, o hermanas, o padre, o madre, o muger, o hijos, o tierras, por mi nombre, recibira ciento tanto, y la vida eterna aurá por heredad.

ιθ'.

29. Καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

Et quiconque aura delaissé maisons, ou freres, ou sœurs, ou pere, ou mere, ou femme, ou enfans, ou champs à cause de mon Nom, il en receura cent fois autant, & heritera la vie eternelle.

36 סגיאא דין קדמיא
דיהוון אחריא ואחריא
קדמיא:

Ma molti che son primi, saranno Vltimi: e gli Vltimi saranno primi.

30 ורבים יהיו ראשונים אשר
היו אחרונים ואחרונים אשר
היו ראשונים:

Mas muchos primeros, serán postreros: y postreros, primeros.

30. Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι, ἔσχατοι· καὶ ἔσχατοι, πρῶτοι.

Mais plusieurs qui sont primiers, seront derniers: & les derniers seront premiers.

כ

1 דמיא גיר מלכותא
דשמיא לגברא מרא
ביתא דנפק בצפרא
דיאגור פעלא לכרמה:

Imperoche il regno de cieli è simile ad Vn huomo padre di famiglia, il quale Vsci fuore, subbito che fu giorno ad allogar de gli operari ne la sua Vigna.

כ

1 כי נדמתה מלכות השמים
לאדם בעל הבית אשר יצא
משכים בבקר לשכר פועלים
אל-כרמו:

Porque el Reyno de los cielos es semejante à vn hombre, padre de familia, que salió por la mannana à coger peones para su vinna.

ΚΕΦΑΛ. κ'.

ΟΜΟΙΑ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

Car le royaume des cieux est semblable à vn pere de famille, lequel est sorti incontinét au poinct du iour pour loer des ouuriers pour sa vigne.

2 קץ דין עם פעלא מן
דינרא ביומא ושדר אנון
לכרמה:

Et essendosi accordato con gli operari per Vn denaro il giorno, gli mandò ne la sua Vigna.

2 וכאשר יאת לפעלים בזוזה
ליום וישלח אותם לכרמו:

Y concertado con los peones por vn dinero al dia, embiólos à su vinna.

2. Συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

Et quand il eut accordé auec les ouuriers à vn denier par iour, il les envoya à sa vigne.

3 ונפק בתלת שעין וחזא
אחרנא דקימין בשוקא
ובטילין:

Poi Vscendo fuore circa l'hora terza, ne Vidde de gli altri che si stauano nel mercato otiosi.

3 ויצא בשעה השלישית וירא
אחרים עומדים בשוק ובטילים:

Y saliendo cerca de la hora de las tres, vido otros que estauan en la plaça ociosos:

3. Καὶ ἐξελθὼν περὶ τὴν τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς.

Puis estant sorti enuiron les trois heures, il en vid d'autres qui estoyent sans besongne au marché.

4 ואמר להון זלו אף
אנתון לכרמא ומדם
דולא יהב אנא לכון:

E disse à quelli ancora, Andate ancor Voi ne la mia Vigna, & io Vi darò tutto quello che sarà giusto.

4 ויאמר אליהם לכו גם אתם
לכרמי ואשר צדקה היא אתן
לכם:

Y dixoles, Id tambien vosotros à mi vinna, y daroshé lo que fuere justo.

4. Κἀκείνοις εἶπεν· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν.

Ausquels il dit, Allez-vous en aussi à ma vigne, & ie vous baillerai ce qui sera de raison.

5 הנון דין אזלו ונפק
תוב בשת ובתשע שעין
ועבד הכות:

Et essi andorno. Et Vscendo di nuouo fuore circa la sesta e nona hora, fece il simile.

5 וכאשר הלכו עוד יצא כשעה
הששית והתשיעית ויעש כמו-כן:

Y ellos fueron, Salió otra vez cerca de las seys, y de las nueue horas, y hizo lo mismo.

5. Οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως.

Et ils s'y en allerent, Puis sortit derechef enuiron six & neuf heures, & fit de mesme.

CAP. XIX.

29. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.

And whosoeuer shall forsake houses, or brethren, or sisters, or father, or mother, or wife, or children, or landes, for my Names sake, he shall receiue an hundreth fold more, and shall inherite euerlasting life.

30. Multi autem erunt primi, novissimi: & novissimi primi.

But many that are first, shalbe last, and the last shalbe first.

CAP. XX.

Simile est regnum cælorum homini patrifamilias qui exiit primo manè conducere operarios in vineam suam.

For the kingdome of heauen is like vnto a certaine housholder, which went out at the dawning of the day to hire labourers into his vineyarde.

2. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam.

And hee agreed with the labourers for a penie a day, & sent them into his vineyard.

3. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos.

And he went out about the thirde houre, and saw other standing idle in the market place.

4. Et dixit illis, Ite & vos in vineam: & quod iustum fuerit, dabo vobis.

And saide vnto them, Go ye also into my vineyarde, and whatsoeuer is right, I will giue you: and they went their way.

5. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextā & nonam horam: & fecit similiter.

Againe hee went out about the sixt and ninth houre, and did likewise.

Das XIX. Capitel.

29. Vnd wer verlesset Heuser oder Brůder / oder Schwester / oder Vater / oder Mutter / oder Weib / oder Kinder / oder åcker / vmb meines Namens willen / der wirdts hundertfeltig nemen / vnnd das ewige Leben ererben.

Oc huo som offuergiffuer Huss / eller Brødre / eller Søstre / eller Fader / eller Moder / eller Hustru / eller Børn / eller Agre / for mit Naffn skyld / Hand skal tage det hundrede folt / oc arffue det euige Liff.

30. Aber vil die da sind die ersten / werden die letzten / Vnnd die letzten werden die ersten sein.

Men mange som ere de første / bliffue de siste / Oc de siste / skulle bliffue de første.

Das XX. Capitel.

DAs Himmelreich ist gleich einem Haußvater / der am morgen außgieng / Arbeiter zu mieten in seinen Weinberg.

HImmerigis rige lignis ved en Hosbonde / som vdgick om morgenen / at leye Arbeydere i sin Vingaard.

2. Vnd da er mit den Arbeitern eins ward / vmb einen groschen zum Taglohn / sandte er sie inn seinen Weinberg.

Oc der hand bleff forligt met Arbeyderne / om en Pending til daglon / da sende hand dem i sin Vingaard.

3. Vnnd gieng auß vmb die dritte stunde / vnnd sahe andere an dem Marckt můssig stehen.

Oc hand gick vd ved den tredie stund / oc saa andre staa ledige paa Torffuit.

4. Vnd sprach zu jnen: Gehet jhr auch hin inn den Weinberg / ich wil euch geben was recht ist.

Oc sagde til dem / Gaa i oc saa bort i Vingaarden / Jeg vil giffue eder huad ret er.

5. Vnnd sie giengen hin. Abermal gieng er auß / vmb die sechste vnnd neundte stunde / vnd thet gleich also.

Oc de ginge hen. Hand gick atter vd / ved den siette oc niende stund / oc giorde lige saa.

Kapitola XIX.

29. A każdý kdož opustij dům / neb Bratřij / neb Sestry / neb Otce / neb Matku / neb Manželku / neb Syny / a neb Pole pro gméno mé / stokrát wijce wezme / a žiwotem wěčným wládnauti bude.

A wszelki kthoryby opuścił domy / ábo brácia / abo śiostry / ábo oyca / ábo matkę / ábo żonę / abo dźieci / ábo role dla imienia mojego / tyle stokroć weźmie / y żywot wieczny dziedzicznie otrzyma.

30. Mnozý pak prwnij / budau poslednij: a poslednij prwnij.

A wiele pierwszych będą ostátecznymi / á ostátecznych pierwszemi.

Kapitola XX.

POdobno gest Králowstwij Nebeské Człowěku Hospodaři / kterýž wyssel hned ráno / aby najal dělnijky na Winicy swau.

ABowiem podobne jest Krolestwo niebieskie człowiekowi / gospodarzowi / kthory wyszedł skoro ná świtániu náymowáć robothniki do winnice swojey.

2. A když se stala smlauwa a Dělnijky z Penijze dennijho / poslal gena Winicy swau.

A gdy się zmowił z robothnikámi z Groszá ná dźień / posłał je do winnice swojey.

3. A wyssed w hodinu třetij wzřel giné na náginu ani stogij prázdnij.

A wyszedszy około trzeciey godźiny / vyzrał drugie ktorzy stali ná rynku próżnując.

4. Y řekl gim: Gděteż y wy na Winicy mau: a co bude sprawedliwého / dám wám.

Rzekł im / Idźcie y wy do winnice / á coby spráwiedliwego było / dám wam.

5. A oni ssli. Opět pák wyssel při ssesté a dewáté hodině / a včinil též.

A oni poszli: Záśię wyszedszy około szostey y dźiewiątey godźiny / tákże vczynił.

כ

6 וּלְאַפֵּי חַד־עֶסְרָא שָׁעִין נְפַק וְאַשְׁכַּח אַחֲרָנִין דְּקָיְמִין וּבַטְלִין וַאֲמַר לְהוֹן מְנָא קָיְמִין אַנְתּוּן יוֹמָא כֻּלֵּהּ וּבַטְלִין׃

Poi circa l'hora Vndecima, Vscendo fuore, ne trouò de gli altri che si stauano pure otiosi, e dice loro, Perche Vi state Voi qui tutto'l dì otiosi?

7 אָמְרִין לֵהּ דְּלָא אֱנָשׁ אַגְרַן אָמַר לְהוֹן וְלוֹ אַף אַנְתּוּן לְכַרְמָא וּמְדֵם דְּוָלֵא נָסְבִין אַנְתּוּן׃

Essi gli dicono, Percioche niuno ci ha allogati. Egli dice loro, Andateuene ancor Voi ne la mia Vigna, e riceuerete tutto quello che sarà giusto.

8 כַּד הֲוָא דֵין רַמְשָׁא אֲמַר מָרֵא כַּרְמָא לְרַב בַּיְתֵהּ קְרִי לְפָעְלָא וְהַב לְהוֹן אַגְרְהוֹן וְשָׁרֵא מִן אַחֲרָיֵא וְעַד־מָא לְקַדְמָיֵא׃

Venuta che fu la sera, il padron de la Vigna dice al suo fattore, Chiama gli operari, e paga loro la mercede, comminciando da gli Vltimi insino à i primi.

9 וְאֶתוֹ הָנוּן דְּחַד־עֶסְרָא שָׁעִין נְסַבוּ דִּינָר דִּינָר׃

Et arriuati quelli ch'erano Venuti circa l'Vndecima hora, riceuerono ciascuno Vn denaro.

10 וְכַד אֶתוֹ קַדְמָיֵא סְבַרוּ דְּיַתִּיר שָׁקְלִין וְשָׁקְלוּ דִּינָר דִּינָר אַף הָנוּן׃

Poi Venendo i primi, si pensauano di douer riceuer piu: e riceuerono pur anch'essi, ciascuno Vn denaro.

11 וְכַד שְׁקַלוּ רְטַנוּ עַל מָרֵא בַּיְתָא׃

E riceuutolo, mormorauano contra'l padre di famiglia.

12 וְאָמְרִין הָלֵין אַחֲרָיֵא חֲדָא שָׁעָא עֲבַדוּ וְאַשְׁוִית אֶנּוּן עַמַּן דְּשָׁקְלַן יוּקְרֵהּ דְּיוֹמָא וְחוּמֵהּ׃

Dicendo, Questi Vltimi hanno lauorato Vn'hora sola, e tu gli hai fatti pari à noi che habbiam portato il peso del giorno, & il calore.

כ

6 וּבְעַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁעָה יָצָא וַיִּמְצָא אֲחֵרִים עוֹמְדִים בְּטֵלִים וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה פֹּה עוֹמְדִים אַתֶּם כָּל־הַיּוֹם בְּטֵלִים׃

Y saliendo cerca de las onze horas, halló otros que estauan ociosos, y dixoles, Porque estays aqui todo el dia ociosos?

7 אָמְרוּ לוֹ כִּי אִישׁ לֹא שָׂכַר אוֹתָנוּ אָמַר אֲלֵיהֶם לְכוּ גַּם אַתֶּם בְּכַרְמִי וַאֲשֶׁר צְדָקָה הִיא תִּקָּחוּ׃

Dizenle ellos, Porque nadie nos ha cogido. Dizeles, Id tambien vosotros à la vinna, y recibireys lo que fuere justo.

8 וְכַאֲשֶׁר הָיָה עֶרֶב אָמַר אֲדוֹן הַכֶּרֶם לָאִישׁ אֲשֶׁר נִצָּב עַל־הַכֶּרֶם קְרָא לַפּוֹעֲלִים וְתֵן לָהֶם אֶת־הַשָּׂכָר הָחֵל מֵאַחֲרוֹנִים עַד־הָרִאשׁוֹנִים׃

Y quando fue la tarde del dia, el sennor de la vinna dixo à su procurador, Llama los peones, y pagales el jornal començando desde los postreros hasta los primeros.

9 וְהָאֵלֶּה אֲשֶׁר כְּשָׁעָה עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה בָּאוּ אִישׁ אִישׁ אֶת־זוּזוֹ לָקָחוּ׃

Y viniendo los que auian venido cerca de las onze horas, recibieron cada vno vn dinero.

10 וַיָּבֹאוּ הָרִאשׁוֹנִים וַיַּחְשְׁבוּ כִּי יוֹתֵר מֵאֵלֶּה לְקַחְתָּם וַיִּקְחוּ גַּם הֵמָּה אִישׁ אֶת־זוּזוֹ׃

Y viniendo tambien los primeros, pensaron que auian de recebir mas: mas tambien ellos recibieron cada vno vn dinero.

11 וְכַאֲשֶׁר לָקְחוּ הֵלִינוּ עַל־בַּעַל־הַבַּיִת׃

Y tomando lo murmurauan contra el padre de la familia.

12 לֵאמֹר כִּי־הָאֵלֶּה הָאַחֲרוֹנִים אַחַת שָׁעָה פָּעֲלוּ וַתַּשְׁוֶה אוֹתָם לָנוּ אֲשֶׁר אֶת־מַשָּׂאת הַיּוֹם וְאֶת־הַחֹם נָשָׂאנוּ׃

Diziendo; Estos postreros han hecho vna hora, y has los hecho iguales à nosotros, que auemos lleuado la carga y el calor de dia.

κ'.

6. Περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργοὺς, καὶ λέγει αὐτοῖς· τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;

Et enuiron les onze heures il sortit, & en trouua là d'autres qui estoyent sans besongne, ausquels il dit, Pourquoi vous tenez-vous ici tout le iour à rien faire?

7. Λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἂν ᾖ δίκαιον λήψεσθε.

Ils lui respondirent, Pource que personne ne nous à loés. Et il leur dit, Allez-vous-en aussi à ma vigne, & vous receurez ce qui sera de raison.

8. Ὀψίας δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ, κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.

Quand donc le soir fut venu, le maistre de la vigne dit à celui qui auoit charge de ses affaires, Appele les ouuriers, & leur paye leur loyer: commençant de puis les derniers iusques aux premiers.

9. Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον.

Adonc ceux deuers les onze heures estans venus, ils receurẽt chacun vn denier.

10. Ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται· καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον.

Or quand les premiers furent venus, ils cuidoyent plus receuoir: mais ils receurent aussi chacun vn denier.

11. Λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου.

Et l'ayans receu, murmuroyent contre le pere de famille.

12. Λέγοντες, ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν καύσωνα.

Disans, Ces derniers-ici n'ont besongné qu'vne heure, & tu les as faits pareils à nous, qui auons porté le faix du iour & le hasle.

CAP. XX.

6. Circa undecimam verò exiit, & invênit alios ſtantes, & dicit illis, Quid hîc ſtatis tota die otioſi.

And he went about the eleuenth houre / & found other ſtanding idle / & ſaid vnto them / Why ſtand ye here all the day idle?

7. Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit. Dicit illis, Ite & vos in vineã, (& quòd iuſtum fuerit, accipietis.)

They ſaid vnto him / Becauſe no man hath hired vs. He ſaid to them / Goe ye alſo into my vineyarde / and whatſoeuer is right / that ſhall ye receiue.

8. Cum ſerò autem factum eſſet, dicit dominus vineæ procuratori ſuo, Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à noviſſimis uſque ad primos.

And when euen was come / the Maſter of the vineyarde ſayde vnto his ſtewarde / Call the labourers / and giue them their hyre / beginning at the laſt / till thou come to the firſt.

9. Cùm veniſſent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt ſingulos denarios.

And they which were hired about the eleuenth houre / came and receiued euery man a penny.

10. Venientes autem & primi, arbitrati ſunt quòd plus eſſent accepturi: acceperunt autem & ipſi ſingulos denarios.

Nowe when the firſt came / they ſuppoſed that they ſhould receiue more / but they likewiſe receiued euery man a penny.

11. Et accipientes murmurabant adverſus patremfamiliâs.

And when they had receiued it / they murmured againſt the Maſter of the houſe.

12. Dicentes, Hi noviſſimi una hora fecerunt: & pares illos nobis feciſti qui portavimus pondus diei & æſtus.

Saying / Theſe laſt haue wrought but one houre / and thou haſt made them equall vnto vs / which haue borne the burden / and heate of the day.

Das XX. Capitel.

6. Vmb die eilffte ſtunde aber gieng er auß / vnd fand andere müſſig ſtehen / vnd ſprach zu jnen: Was ſtehet jr hie den gantzen tag müſſig?

Men ved den elleffte ſtund gick hand vd / oc fant andre ſtaa ledige / oc ſagde til dem / Hui ſtaa i her den gantſke tag ledige?

7. Sie ſprachen zu jhm: Es hat vns niemand gedinget: Er ſprach zu jnen: Gehet jr auch hin in den Weinberg / vnd was recht ſein wirdt / ſoll euch werden.

De ſagde til hannem / Der leyde ingen oſſ. Hand ſagde til dem / Gaa i oc ſaa hen i Vingarden / oc huad ret er / ſkulle i faa.

8. Da es nun Abend ward / ſprach der Herr des Weinbergs zu ſeinem Schaffner: Ruffe den Arbeitern / vnd gib jhnen den Lohn / vnd heb an / an den letzten / biß zu den erſten.

Der det bleff nu afften / ſagde Herren for Vingaarden til ſin Foget / Kalde Arbeyderne / oc giff dem Løn / Oc begynde paa de ſiſte / indtil de førſte.

9. Da kamen die vmb die eilffte ſtunde gedinget waren / vnd empfieng ein jeglicher ſeinen Groſchen.

Da komme de / ſom vaare leyde ved den elleffte ſtund / oc finge huer ſin Pending.

10. Da aber die erſten kamen / meineten ſie / ſie würden mehr empfahen / vnd ſie empfiengen auch ein jeglicher ſeinen Groſchen.

Men der de førſte komme / mente de at de ſkulde faaet mere / Oc de finge oc ſaa huer ſin Pending.

11. Vnd da ſie den empfiengen / murreten ſie wider den Haußvater.

Men der de finge den / knurrede de mod Hoſbonden.

12. Vnd ſprachen: Diſe letzten haben nur eine Stunde gearbeittet / vnd du haſt ſie vns gleich gemacht / die wir des tages Laſt vnnd die Hitze getragen haben.

Oc ſagde / Diſſe ſiſte haffue ekon arbeydet en ſtund / oc du haffuer giord dem lige met oſſ / wi ſom haffue baaret dagens Byrde oc Hede.

Kapitola XX.

6. Při gedenácté pak hodině wyſſel / a nalezl giné ani ſtogij y řekl gim: Proč tuto ſtogijte celý den prázdnij?

Potym okolo iedennaſtey godziny wyſzedſzy / nalazł drugie ktorzy ſtali prozunuiacy / y rzekł im / Przecz thu ſtoicie cáły dzień proznuiacy?

7. Řkan gemu: Neb žadný nás nenayal. Djm gim: Gdětež y wy na Winicy mu / a což bude ſprawedliwého wezmete.

Rzekli mu / Iż nas żaden nie náiął: Rzekł im / Idzcie y wy do winnice / á coby było ſpráwiedliwego / weźmiecie.

8. A když byl wečer / řekl Pán Winaři ſwému: Powolay dělnijků / a zaplať gim mzdu / počna od poſlednijch až do prwnijch.

A gdy wieczor przyſzedł / rzekł pan winnice ſprawcy ſwemu / Záwołáy robotnikow / y oddáy im zapłátę / poczawſzy od oſtháthich áż do pierwſzych.

9. A když přiſſli ti kteřijž byli při gedenácté hodině přiſſli / wzal geden každý po Penijzy.

A gdy pryſzli oni ktorzy o iedennaſtey godzinie byli zmowieni / wźięli káżdy po groſzu.

10. Y přiſſedſſe prwnij / domnijwali ſe žeby měli wijce wzýti: ale wzali gſau y oni geden každý po Penijzy.

Przyſzedſzy też y pierwſzy / mniemáli żeby wiecey wźiąć mieli / ále wźięli y oni káżdy po groſzu.

11. A wzawſſe / reptali proti Hoſpodáři.

A wźiawſzy / ſzemráli przećiw goſpodarzowi.

12. Řkauce: Tito poſlednij gednu hodinu toliko dělali / a rowné gſy ge nám včinil / kteřijž gſme neſli Břijmě dne y horko.

Mowiąc / Ci oſtáteczni iedne godzine robili / á ty śie nám rownymi / ktorzyſmy ćieſzką praca dniá y też vpalenie znośili.

כ

13 הו דין ענא ואמר לחד מנהון חברי לא מעול אנא בך לא הוא בדינר קצת עמי:

Et egli rispondendo, disse ad vn di loro, Amico, io non ti fo gia torto: non t'accordasti tu con meco per vn denaro?

14 סב דילך ואזל צבא אנא דין דלהנא אחרנא אתל איך דלך:

Togli il tuo, e vattene: io voglio dare à quest'vltimo tanto quanto a te.

15 אולא שליט לי דמדם דצבא אנא אעבד בדילי או עינך בישא דאנא טב אנא:

Non è egli lecito far de le cose mie quel ch'io voglio? L'occhio tuo è egli maligno, perche io son buono?

16 הכנא יהוון אחריא קדמיא וקדמיא אחריא סגיאין אנון קריא וזעורין גביא:

In questo modo gli vltimi saranno primi, & i primi vltimi. Percioche molti son chiamati, e pochi eletti.

17 עתיד הוא דין ישוע דנסק לאורשלם ודבר לתרי עסר תלמידוהי בינוהי ולהון באורחא ואמר להון:

E salendo IESV in Ierusalem, prese da parte nel camino i suoi dodici discepoli, e disse loro.

18 הא סלקין חנן לאורשלם וברה דאנשא משתלם לרבי כהנא ולספרא ונחיבוניהי למותא:

Ecco noi sagliamo in Ierusalem, & il Figliuol de l'huomo sarà dato ne le mani de principali Sacerdoti, e de gli Scribi, e condannarannolo à morte.

19 וישלמוניהי לעממא ובזחון בה ונגדוניהי ונזקפוניהי וליומא דתלתא יקום:

E darannolo in poter de Gentili ad esser schernito, flagellato, e crocifisso, & il terzo di risuscitarà.

כ

13 ויען ויאמר לאחד מהמה מרעי אינני עושה לך חמס הלא בזוזה תאות לי:

Y el respondiendo dixo à vno deellos, Amigo, no te hago agrauio. No te concertaste conmigo por vn dinero?

14 קח אשר לך ולך כי רציתי לאחרון הזה לתת כמו לך:

Toma lo que es tuyo, y vete: y quiero dar à este postrero como à ti.

15 או הלא אוכל לעשות את־אשר ארצה בעניני או אם עינך תרוע כי אני מטיב הוא:

No me es licito à mi hazer lo que quiero en mi cosas? Es malo tu ojo, porque yo soy bueno?

16 ככה יהיו האחרונים ראשונים והראשונים אחרונים כי רבים נקראו ומעטים נבחרו:

Ansi los primeros serán postreros: y los postreros primeros: porque muchos son llamados, mas pocos escogidos.

17 ויעל ישוע אל־ירושלם ויקח את־שנים עשר תלמידים בסתר בדרך ויאמר להם:

Y subiendo Iesus à Ierusalem, tomó sus doze Discipulos à parte enel camino, y dixoles.

18 הנה אנחנו עולים ירושלימה ובן האדם ימסר לשרי הכהנים ולסופרים ויחיבוהו למות:

Heaqui subimos à Ierusalem: y el Hijo del hombre será entregado à los principes de los sacerdotes, y à los Escribas: y condenarlohan à muerte?

19 וימסרוהו לגוים להליץ להיסר ולתלות וביום השלישי יקום:

Y entregarlo han à las Gentes para que lo escarnezcan, y açoten, y crucifiquen: mas al tercero dia ressuscitarà.

κ'.

13. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ αὐτῶν· ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι;

Et il respondit à l'vn d'eux, & dit. Compagnon, ie ne te fai point de tort: n'as-tu pas accordé auec moi à vn denier?

14. Ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί.

Pren ce qui est tien, & t'en va: mais si ie veux donner à ce dernier autant comme à toi.

15. Ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;

Ne m'est-il pas loisible de faire ce que ie veux de mes biens? Ton œil est-il malin de ce que ie suis bon?

16. Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι, πρῶτοι· καὶ οἱ πρῶτοι, ἔσχατοι. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Ainsi les derniers seront premiers & les premiers, derniers: car plusieurs sont appeles, mais peu esleus.

17. Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς.

Et Iesus montant en Ierusalem, print à part sur le chemin ses douze disciples, & leur dit.

18. Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι· καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ.

Voici, nous montons en Ierusalem, & le Fils de l'homme sera liuré aux principaux Sacrificateurs & aux Scribes, & ils le condamneront à mort.

19. Καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Et le liureront aux nations pour s'en mocquer, & le fouetter, & crucifier: mais au troisieme iour il ressuscitera.

CAP. XX.

13. At ille respondens, uni eorum dixit: Amice, non facio tibi iniuriam: nónne ex denario convenisti mecum?

And hee answered one of them / saying / Friende / I do thee no wrong: didest thou not agree with me for a penny?

14. Tolle quod tuum est, & vade: volo autem & huic novissimo dare sicut & tibi.

Take that which is thine owne / and goe thy way: I will giue vnto this last / as much as to thee.

15. Aut non licet mihi quod volo, facere? an oculus tuus nequam est quia ego bonus sum?

Is it not lawfull for me to do as I will with mine owne? Is thine eye euill because I am good?

16. Sic erunt novissimi, primi: & primi, novissimi. Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.

So the last shall be first / and the first last: for many are called / but fewe chosen.

17. Et ascendens Iesus Ierosolymam, assumpsit duodecim discipulos secreto, & ait illis.

And Jesus went vp to Jerusalem / and tooke the twelue disciples apart in y way / and said vnto them.

18. Ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum & Scribis, & condemnabunt eum morte.

Beholde / we goe vp to Jerusalem / and the Sonne of man shall be deliuered vnto the chiefe Priestes / and vnto the Scribes / and they shall condemne him to death.

16. Et tradent eum Gentibus ad illudendum & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget.

And shall deliuer him to Gentiles / to mocke / and to scourge / & to crucifie him but the third day he shall rise againe.

Das XX. Capitel.

13. Er antwortet aber / vnd saget zu einem vnter jnen: Mein Freund / ich thu dir nicht vnrecht / Bist du nicht mit mir eins worden vmb einen Groschen?

Hand suarede / oc sagde til en aff dem / Min Ven / ieg gør dick icke wret / Est du icke forligt met mig om en Pending?

14. Nim was dein ist / vnd gehe hin. Ich will aber disem letzten geben / gleich wie dir.

Tag det dit er / oc gack hen. Jeg vil giffue denne siste / lige som dig.

15. Oder hab ich nicht macht zuthun / was ich will / mit dem meinen? Sihest du darumb scheel / daß ich so gütig bin?

Eller haffuer ieg icke mact til / at gore met mit / huad ieg vil? Seer du der faare twert / at ieg er god?

16. Also werden die letzten die ersten / vnd die ersten die letzten sein. Deñ vil sind beruffen / aber wenig sind außerwehlet.

Saa skulle de siste bliffue de første / Oc de første de siste. Thi mange ere kallede Men saa ere vdualde.

17. Vnd er zoch hinauff gen Jerusalem / vnnd nam zu sich die zwölff Jünger besonders auff dem wege / vnd sprach zu jhnen:

Oc hand drog hen op til Jerusalem / oc tog de tolff Disciple serdelis til sig paa veyen / oc sagde til dem.

18. Sihe / wir ziehen hinauff gen Jerusalem / Vnd des Menschen Son wird den Hohenpriestern vnd schrifftgelerten überantwortet werden / vnd sie werden jn verdamnien zum Tode.

See wy reyse hen op til Jerusalem / Oc Menniskens Søn skal antuordis de Ypperste Prester oc Scriftkloge / Oc de skulle fordømme hannem til døde.

19. Vnd werden jn überantwortten den Heiden / zu verspotten / vñ zu geisseln / vnd zu creutzigen / vnd am dritten tage wird er wider aufferstehen.

Oc skulle antuorde Hedninge hannem / til at bespaatte oc at hudstryge / oc at kaarsfeste / Oc paa tredie dag skal hand opstaa igen.

Kapitola XX.

13. A on odpowěděw gednomu z nich / řekl: Přijteli / nečinijm tobě křiwdy / wssak gsy z Penijze dennjho smluwil semnau?

A on odpowiedziac / rzekł iednemu z nich / Thowárzyszu nie czynie krzywdy / á zaś sie nie zmowił z groszá?

14. Wezmiž což twého gest / a odegdi: chcy zagisté y tomuto poslednjmu dáti yáko y tobě.

Wezmi co twego iest / á idź precz / chcećta temu ostáteczniemu dáć iáko y tobie.

15. Zdaliž mi nesluššý včiniti w mém což chcy? čili oko twé nesslechetné gest / že yá dobrý gsem?

Izaż mi sie nie godźi vczynić z moim co chce? Abo oko twoie złośćiwe iest / iżem ia dobry?

16. Takžj budau poslednij prwnij / a prwnij poslednij. Nebo mnoho gest powolaných ale málo wywolených.

Tákći ostáteczni beda pierwszemi / á pierwszy ostáteczni / Abowiem wiele iest wezwánych / ále málo wybránych.

17. A wstupuge Gežiss do Geruzaléma / poyal s sebau dwanácte Včedlnjkůw swých tayně / y řekl gim.

A gdy szedł Jezus do Jeruzalem / wział z soba dwanaście vczniow osobno ná drodze / I rzekł im.

18. Ay wstupugeme do Geruzaléma / a Syn člowěka wydán bude Knijžatům Kněžským a Mistrům / a odsaudijt gey na Smrt.

Otho idźiemy do Jeruzálem / á Syn człowieczy bedźie wydan Kśiażetam kapláńskim / y náuczycielom / y osadza go ná śmierć.

19. A dadij gey cyzýmu Lidu k posmijwanij / a k bičowánij / a k vkřižowánij / a třetijho dne z mrtwých wstane.

I podádza go pogánom ná to ábyśie z nie° nágráli / y biczowali go / y vkrzyżowali go / á trzećie° dniá powstanie.

כ

20 הָידֵין קִרְבַת לֵהּ אֶמְּהוֹן דִּבְנַי זַבְדַי הִי וּבְנַיָהּ וְסָגְדַת לֵהּ וְשָׁאֲלָא הֲוָת לֵהּ מֶדֶּם׃

Allor la madre de figliuoli di Zebedeo venne à lui co i suoi figliuoli, inchinandosigli, e domandandoli qualche cosa.

21 הוּ דֵּין אֲמַר לָהּ מָנָא צָבְיָא אַנְתְּי אָמְרָא לֵהּ אֱמַר דְּנֵתְּבוּן הָלֵין תְּרֵין בְּנַי חַד מֶן יַמִּינָךְ וְחַד מֶן סֶמָּלָךְ בְּמַלְכוּתָךְ׃

Et egli disse, Che vuoi tu? Ella gli dice, Di, che questi due miei figliuoli seggano nel tuo regno, uno à la tua destra, e l'altro à la sinistra.

22 עֲנָא יֵשׁוּע וֶאֱמַר לָא יָדְעִין אַנְתּוּן מָנָא שָׁאְלִין אַנְתּוּן מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֶשְׁתָּא כָּסָא דְּאֶנָא עֲתִיד אֶנָא לְמֶשְׁתֵּא אַו מַעְמוֹדִיתָא דְּאֶנָא עָמֶד אֶנָא תֶּעְמְדוּן אָמְרִין לֵהּ מֶשְׁכְּחִינַן׃

E Iesu rispondendo, disse, Voi non sapete quel che vi domandate. Potete voi beuere il calice che ho à beuere io? & esser battezati del battesimo, di che son battezato io? Essi gli dicono, Noi possiamo.

23 אֲמַר לְהוֹן כָּסִי תִּשְׁתּוּן וּמַעְמוֹדִיתָא דְּאֶנָא עָמֶד אֶנָא תֶּעְמְדוּן דְּתֶתְּבוּן דֵּין מֶן יַמִּינַי וּמֶן סֶמָּלַי לָא הֲוָת דִּילִי דְּאֶתֵּל אֶלָּא לְאָילֵין דְּמַטַיְבַת מֶן אָבִי׃

Et egli disse loro, Voi beuerete bene il mio calice, e sarete battezati del battesimo, del qual son battezato io: ma il sedere à la mia destra, & à la mia sinistra, non s'appartiene à me il darlo: ma à quelli sarà dato à i quali è apparecchiato dal Padre mio.

24 כַּד דֵּין שְׁמַעוּ עֶסְרָא רְגֵזוּ עַל הָנוֹן תְּרֵין אַחִין׃

Et hauendo gli altri dieci udito questo, si sdegnorono de due fratelli.

25 וְקָרָא אֶנוּן יֵשׁוּע וֶאֱמַר לְהוֹן יָדְעִין אַנְתּוּן דְּרֵישַׁיְהוֹן דְּעַמְמֵא מָרַיְהוֹן אֶנוּן וְרַוְרְבָנַיְהוֹן שַׁלִּיטִין עֲלַיְהוֹן׃

E Iesu gli chiamò à se, e disse, Voi sapete che i principi de le genti signoreggiano sopra essi, & i grandi esercitano la potestà sopra quelle.

כ

20 אָז קָרְבָה אֵלָיו אֵם בְּנֵי זַבְדִּי עִם־בָּנֶיהָ וַתִּשְׁתַּחוּ לוֹ לִשְׁאוֹל שְׁאֵלָתָהּ מִמֶּנּוּ׃

Entonces llegose à el la madre de los hijos de Zebedeo con sus hijos, adorando, y pidiendole algo.

21 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ מַה שְּׁאֵלָתֵךְ וַתֹּאמֶר לוֹ אֱמֹר אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ שְׁנֵי בָּנַי הָאֵלֶּה אֶחָד לִימִינְךָ וְאֶחָד לִשְׂמֹאלְךָ בְּמַלְכוּתֶךָ׃

Y el le dixo, Que quieres? Ella le dixo, Di que se assienten estos dos hijos mios el vno à tu manderecha, y el otro à tu yzquierda en tu Reyno.

22 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לֹא יְדַעְתֶּם מַה־תִּשְׁאָלוּ הֲתוּכְלוּ לִשְׁתּוֹת אֶת־הַכּוֹס אֲשֶׁר אֲנִי אֶשְׁתֶּה וּלְהִטָּבֵל בִּטְבִילָה אֲשֶׁר אֲנִי בָהּ אֶטָּבֵל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו נוּכָל׃

Entonces Iesus respondiendo, dixo, No sabeys lo que pedis, Podeys beuer el vaso que yo tengo de beuer? y ser baptizados del baptismo deque yo soy baptizado? Dicenle ellos Si.

23 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֶת־כּוֹסִי תִשְׁתּוּ וּבִטְבִילָה אֲשֶׁר אֲנִי אֶטָּבֵל תִּטָּבְלוּ אַךְ לָשֶׁבֶת לִימִינִי וְלִשְׂמֹאלִי אֵינֶנּוּ לִי לָתֵת כִּי־אִם אֲשֶׁר נָכוֹן לָהֶם מֵאָבִי׃

El les dize, A la verdad mi vaso beuereys: y del baptismo deque yo soy baptizado, sereys baptizados: mas sentaros à mi manderecha y à mi yzquierda, no es mio dar lo, sino à losque està aparejado de mi Padre.

24 וַיִּשְׁמְעוּ הָעֲשָׂרָה וַיִּכְעֲסוּ עַל־שְׁנֵי הָאַחִים׃

Y como los diez oyeron esto, enojaronse de los dos hermanos.

25 וְיֵשׁוּעַ קָרָא אוֹתָם אֵלָיו וַיֹּאמֶר הֲלֹא תֵדְעוּ כִּי־שָׂרֵי הַגּוֹיִם יִמְשְׁלוּ בָם וְהַגְּדוֹלִים יִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם׃

Entonces Iesus llamandolos, dixo, Ya sabeys que los principes, de las Gentes se ensennorean sobre ellas: y losque son Grandes, essecutan sobre ellas potestad.

κ'.

20. Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου, μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ.

Lors la mere des fils de Zebedee vint à lui auec ses fils, se prosternant, & lui demandant quelque chose.

21. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· τί θέλεις; λέγει αὐτῷ, εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

Et il lui dit, Que veux-tu? Elle lui dit, Ordonne que mes deux fils qui sont ici, soyent assis l'vn à ta main droite & l'autre à ta gauche, en ton royaume.

22. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ, δυνάμεθα.

Et Iesus respondant, dit, Vous ne sauez que vous demandez: pouuez-vous boire la coupe que ie doi boire, & estre baptizés du baptesme duquel ie doi estre baptizé? Ils lui disent, Nous le pouuons.

23. Καὶ λέγει αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι; ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου.

Et il leur dit, De vrai vous boirez ma coupe, & serez baptizes du baptesme, duquel ie serai baptizé: mais de seoir à ma main droite au à ma gauche, ce n'est point à moi de le donner, mais il sera donné à ceux ausquels il est preparé de mon Pere.

24. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν.

Les dix autres ayans ouï cela, furent indignés contre les deux freres.

25. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν· οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

Parquoi Iesus les ayant appelés vers soi, leur dit, Vous sauez que les princes des nations les maistrisent: & les grands vsent d'authorité sur icelles.

CAP. XX.

20. Tunc acceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi cũ filiis ſuis, adorans & petens aliquid ab eo.

Then came to him the mother of Zebedeus children with her ſonnes / worſhipping him / & deſiring a certaine thing of him.

21. Qui dixit ei, Quid vis? ait illi, Dic ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram in regno tuo.

And hee ſaide vnto her / What wouldeſt thou? She ſaid to him / Graunt that theſe my two ſonnes may ſit / the one at thy right hand / and the other at thy left hand in thy kingdome.

22. Reſpondens autem Ieſus, dixit, Neſcitis quid petatis. Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum? (*Et baptiſmate quo ego baptizor*, *baptizari.*) Dicunt ei, Poſſumus.

And Jeſus anſwered and ſaid / Ye know not what ye aſke. Are yee able to drinke of the cuppe that I ſhall drinke of / and to be baptized with the baptiſme that I ſhall bee baptized with? Then ſayde to him / Wee are able.

23. Ait illis, Calicem quidem meum bibetis: (*Et baptiſmate quo ego baptizor, baptizabimini.*) ſedere autem ad dexteram meam & ſiniſtram, non eſt meum dare vobis: ſed quibus paratum eſt à patre meo.

And he ſaid vnto them / Ye ſhall drinke in deede of my cup / and ſhall be baptized with the baptiſme / that I am baptized with / but to ſit at my right hand / and at my left hand / is not mine to giue: but it ſhalbe giuen to them for whome it is prepared of my Father.

24. Et audientes decem, indignati ſunt de duobus fratribus.

And when the other tenne heard this / they diſdained at the two brethrē.

25. Ieſus autem vocavit eos ad ſe: & ait, Scitis quia principes gentium dominātur eorum: & qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos.

Therefore Jeſus called them vnto him / and ſaide / Ye knowe that the lordes of the Gentiles haue domination ouer them / and they that are great / exerciſe authoritie ouer them.

Das XX. Capitel.

20. Da tratt zu jhm die Mutter der Kinder Zebedei / mit jhren Sönen / fiel für jm nieder / vnd bat etwas von jhm.

Da traadde Zebedei Børns Moder til hannem / met ſine Sønner / falt ned faar hannem / oc bad hannem om noget.

21. Vnd er ſprach zu jr: Was wilt du? Sie ſprach zu jm: Laß diſe meine zwen Söne ſitzen in deinem Reich / einen zu deiner Rechten / vnnd den andern zu deiner Lincken.

Oc hand ſogde til hende / Huad vil du? Hun ſagde til hannem / Lad diſſe mine tho Sønner ſide i dit Rige / den ene hoſſ din høyre / oc den anden hoſſ din Venſtre ſide.

22. Aber Jeſus antwortet vnnd ſprach: Jhr wiſſet nicht / was jr bittet. Könnet jr den Kelch trincken / den ich trincken werde / vnd euch tauffen laſſen mit der Tauff / da ich mit getaufft werde? Sie ſprachen zu jhm: Ja wol.

Jheſus ſuarede / oc ſagde / I vide ike / huad i bede om. Kunde i dricke den Kalck / ſom ieg ſkal dricke / oc lade eder døbe / met den Daab / ſom ieg ſkal døbis met? De ſagde til hannem / Ja / vel.

23. Vnd er ſprach zu jnen: Meinen Kelch ſolt jhr zwar trincken / vnd mit der Tauffe da ich mit getauffet werde / ſolt jr getaufft werden. Aber das ſitzen zu meiner Rechten vnd Lincken zu geben / ſtehet mir nicht zu / ſondern denen es bereittet iſt von meinem Vater.

Oc hand ſagde til dem / Min Kalck ſkulle i viſſelige dricke / oc met den Daab / ſom ieg ſkal døbis met / ſkulle i døbis. Men at ſide hoſſ min Høyre oc venſtre ſide ſtaar mig icke til at giffue / Men dem ſom det er bered aff min Fader.

24. Da das die zehen höreten / wurden ſie vnwillig über die zwen Brüder.

Der de Thi det hørde / toge de det til miſtycke met de tho Brødre.

25. Aber Jeſus rieff jhnen zu ſich / vnd ſprach: Jhr wiſſet / daß die weltlichen Fürſten herrſchen / vnd die Oberherrn haben gewalt.

Oc Jheſus kallede dem til ſig / oc ſagde / I Vide / at Verdens Førſter regere / Oc de Ypperlige haffue mact.

Kapitola XX.

20. Tehdy přiſtaupila k němu Matka Synuow Zebedeowých s Syny ſwými / klaněgijce ſe / a proſýce něco od něho.

Tedy przyſzłá do niego mátká ſynow zebedeuſzowych z ſyny ſwymi / dáiac mu chwałę y proſzac niecoo od niego.

21. Kterýžto řekl gij: Co chceš? Řekla gemu: Řzeý / ať tito dwa Synowé mogi ſednau / geden na Prawicy twé / a druhý na Lewicy w Králowſtwij twém.

A on iey powiedział / Czego chceſz? A oná mu rzekłá / Rzecz áby śiedzieli ći dwá ſynowie moi / ieden po práwicy twoiey / á drugi po lewicy w Kroleſtwie twoim.

22. Odpowijdage Gežijš / řekl: Newijte zač proſýte. Můžeteli pijti Kalich kterýž yá pijti mám? a křtem gimž yá ſe křtijm křtěni býti? Řekli gemu: Můžeme.

A Jezus odpowiedźiac rzekł / Nie wiecie czego prośićie: Możećieli pić kielich ktory iá bede pił? y krztem ktorym bywam krzczon być okrzceni? Rzekli mu / Możemy.

23. Dij gim: Kalich zagiſté můg pijti budete / a křtem gimž yá ſe křtijm / pokřtěni budete: ale ſeděti na Prawicy mé a na Lewicy / neniž mé dati wám / ale kterýmž připraweno geſt od Otce mého.

Thedy im rzekł / Kielich ći mov pić bedźiećie / y krztem ktorym mie krzcza okrzczeni bedźiećie / Ale śiedźieć po práwicy moiey / y po lewicy moiey / nie ieſt moiá rzecz dáć / Ale bedźie dano tym ktorym ieſt zgothowano od oycá moiego.

24. A vſlyſſawſſe to deſet / rozhněwali ſe na dwa Bratry.

Co gdy vſłyſzeli drudzy dźieśieć / zá źle mieli onym dwiemá brátom.

25. Ale Gežijš powolaw gich k ſobě / řekl: Wijte / že Knijžata Pohanſká panugij nad ſwými: a kteřijž wětſſij gſau / moc vkazugij nad nimi.

A Jezus wezwawſzy ich rzekł im / Wiecie iż Kśiazetá narodow pánuia nád nimi / A kthorzy wielcy ſa / vżywáia zwierzchnośći nád nimi.

כ

26 לא הדין הכנא יהוא בינתכון אלא מן דצבא בכון דיהוא רבא יהוא לכון משמשנא ׃

Non ſarà gia coſi tra voi: ma chiunque vorrà tra voi diuenir grande, ſia voſtro miniſtro.

27 ומן דצבא בכון דיהוא קדמיא יהוא לכון עבדא ׃

E chiunque vorrà tra voi eſſer primo, ſia voſtro ſeruitore.

28 איכנא דברה דאנשא לא אתא דישתמש אלא דישמש דיתל נפשה פ פורקנא חלף סגיאא ׃

Si come il Figliuol de l'huomo non è venuto per eſſer ſeruito, ma per ſeruire, e dare l'anima ſua in redentione per molti.

29 וכד נפק ישוע מן א אירירחו אתא הוא בתרה כנשא סגיאא ׃

E partendoſi eſſi da Ierico, vna gran turba il ſeguito.

30 והא סמיא תרין יתבין הוו על יד אורחא וכד שמעו דישוע עבר יה יהבו קלא ואמרין א אתרחם עלין מרי ברה דדויד ׃

Et ecco due ciechi che ſedeuano lungo la via, vdendo che IESV paſſaua, gridorono dicendo, Habbi miſericordia di noi Signore, Figliuol de Dauid.

31 כנשא דין כאין הוו בהון דישתקון והנון יתיראית ארימו קלהון ואמרין מרן אתרחם עלין ברה דדויד ׃

E la turba gli riprendeua, perche taceſſeno, ma eſſi maggiormente gridauano, dicendo, Habbi miſericordia di noi, Figliuol di Dauid.

32 וקם ישוע וקרא אנון ואמר מנא צבין אנתון אעבד לכון ׃

E IESV fermatoſi li chiamò, e diſſe, Che volete voi ch'io vi facci?

33 אמרין לה מרן דית דיתפתחן עינין ׃

Eſſi gli dicono, Signore, che ci ſiano aperti gli occhij.

כ

26 ולכה לא יהיה ביניכם כי אם אשר יחפוץ להיות בכם גדול יהי משרתכם ׃

Mas entre voſotros no ſera anſi: ſino elque quiſiere entre voſotros hazerſe grande, ſera vueſtro ſeruidor.

27 ואשר יחפוץ בכם להיות הראשון יהי עבדכם ׃

Y elque quiſiere entre voſotros ſer el primero, ſera vueſtro ſieruo.

28 כאשר גם הוא בן האדם לא בא להשרת כי אם לשרת ולתת את נפשו פדיון לרבים ׃

Como el Hijo del hombre no vino para ſer ſeruido, ſino para ſeruir: y para dar ſu vida en reſcate por muchos.

29 ויצאו מן יריחו וילכו אחריו עם רב ׃

Entonces ſaliendo ellos de Ierícho, ſeguiale gran companna.

30 והנה שני עורים ישבו אל הדרך וישמעו כי ישוע יעבור ויצעקו לאמר חננו אדונינו בן דוד ׃

Y heaqui dos ciegos ſentados junto àl camino, como oyeron que Ieſus paſſaua, clàmaron, diziendo, Sennor, Hijo de David, ten miſericordia de noſotros.

31 והעם גערו אותם לחשות והמה יותר צעקו לאמר חננו אדנינו בן דוד ׃

Y la companna les rennia que callaſſen: mas ellos clamauan mas, diziendo, Sennor, Hijo de David, ten miſericordia de noſotros.

32 ויעמד ישוע ויקרא להם ויאמר מה תרצו אעשה לכם ׃

Y parandoſe Ieſus, llamólos, y dixo, Que quereys que haga por voſotros?

33 ויאמרו לו אדני אשר תפקחנה עינינו ׃

Dizele ellos, Sennor, que ſean abiertos nueſtros ojos.

κ'.

26. Οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν διάκονος.

Mais il ne ſera point ainſi entre vous: ains quiconque voudra eſtre grand entre vous, ſoit voſtre miniſtre.

27. Καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος.

Et quiconque voudra eſtre premier entre vous, ſoit voſtre ſeruiteur.

28. Ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Tout ainſi que le Fils de l'homme n'eſt point venu pour eſtre ſerui, mais pour ſeruir, & donner ſa vie en rançon pour pluſieurs.

29. Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ ἱεριχὼ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

Et comme ils ſe partoyent de Ierico, grande troupe le ſuiuit.

30. Καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες. ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαυίδ

Et voici, deux aueugles qui eſtoyent aſsis pres du chemin, ayans oui que Ieſus paſſoit, crierent, diſans, Seigneur Fils de Dauid, aye pitié de nous.

31. Ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν· οἱ δὲ μεῖζον ἔκραζον, λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαυίδ.

Et la troupe les tanſa, afin qu'ils ſe teuſſent: mais iceux crioyent tant plus fort, diſans, Seigneur, Fils de Dauid, aye pitié de nous.

32. Καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπε· τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;

Et Ieſus s'arreſtant les appela, & dit, Que voulez-vous que ie vous face?

33. Λέγουσιν αὐτῷ· κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί.

Ils lui dirent, Seigneur, que nos yeux ſoyent ouuerts.

CAP. XX.

26. Non ita erit inter vos, sed quicunque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister.

But it shall not bee so among you: but whosoeuer will bee great among you, let him be your seruant.

27. Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus:

And whosoeuer will bee chiefe among you, let him be your seruant.

28. Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.

Euen as the sonne of man came not to be serued, but to serue, and to giue his life for the ransome of many.

29. Et egredientibus illis ab Iericho, secuta est eum turba multa.

And as they departed from Iericho, a great multitude followed him.

30. Et ecce duo cæci sedentes secus viam, audierũt quia Iesus transiret: & clamaverunt dicentes, Domine, miserere nostri, fili David.

And beholde, two blinde men, sitting by the way side, when they heard that Jesus passed by, cryed saying, O Lord, the Sonne of Dauid, haue mercy on vs.

31. Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes, Domine, miserere nostri, fili David.

And the multitude rebuked them, because they should holde their pace: but they cryed the more, saying, O Lord, the Sonne of Dauid, haue mercy on vs.

32. Et stetit Iesus, & vocavit eos, & ait, Quid vultis ut faciam vobis?

Then Jesus stoode still, and called them, and said, What will ye that I should doe to you?

33. Dicunt illi, Domine, ut aperiantur oculi nostri.

Then sayd to him, Lord, that our eyes may be opened.

Das XX. Capitel.

26. So soll es nicht sein vnter euch/ sondern so jemand will vnter euch gewaltig sein/ der sey euer Diener.

Saa skal det icke vere blant eder/ Men der som nogen vil vere mectig blant eder/ hand skal vere eders Tienere.

27. Vnnd wer da will der fürnemest sein/ der sey euer Knecht.

Oc huo som vil vere den Ypperste/ hand skal vere eders Tienere.

28. Gleich wie des Menschen Son ist nicht kommen/ daß er jhm dienen lasse/ sondern daß er diene/ vnd gebe sein Leben zu einer erlösung für vile.

Lige som Menniskens Søn er icke kommen/ at lade sig tiene/ Men at hand vilde tiene/ oc giffue sit Liff til en Genløselse for mange.

29. Vnd da sie von Jericho außzogen/ folgete jhm vil Volcks nach.

Oc der de droge vd fra Jericho/ fulde meget Folck effter hannem.

30. Vnd sihe/ zwen Blinden sassen am wege/ vnnd da sie höreten/ das Jesus fürüber gieng/ schryen sie/ vnd sprachen: Ach HERR du Son Dauid/ erbarm dich vnser.

Oc see/ der sade tho Blinde hoss veyen/ Oc der de hørde/ at Jhesus gick frem/ robte de/ oc sagde/ Ah HERRE/ du Dauids Søn/ Forbarme dig offuer oss.

31. Aber das Volck bedrohet sie/ daß sie schweigen solten. Aber sie schryen vielmehr/ vnd sprachen: Ach HERR/ du Son David/ erbarm dich vnser.

Da truede Folcket dem/ at de skulde tie. Men de robte meget mere/ oc sagde/ Ah HERRE/ du Dauids søn/ Forbarme dig offuer oss.

32. Jesus aber stund stille/ vnd rieff jhnen/ vnd sprach: Was wolt jhr/ daß ich euch thun soll?

Da stod Jhesus stille/ oc kallede at dem/ oc sagde/ Huad ville i/ at ieg skal gøre eder?

33. Sie sprachen zu jhm: HERR/ daß vnser augen auffgethan werden.

De sagde til hannem/ HERRE/ at vore øyen kunde opladis.

Kapitola XX.

26. Ne tak bude mezy wámi Ale kdožkoli mezy wámi bude chtjti býti wětssý/ budiž služebnijk wáss:

Ale nie ták bedźie miedzy wámi/ owszem ktobykolwiek miedzy wámi chciał wielkim zostáć/ niech bedźie sługa wászym.

27. A kdožbykoli mezy wámi chtěl býti prwnij / budiž wáss služebnijk:

A ktobykolwiek miedzy wámi chciał pierwszym być/ niech bedźie służebnikiem wászym.

28. Jakožto Syn Člowěka nepřissel/ aby gemu slaužili/ ale aby on slaužil / a aby dal žiwot swůg na wykaupenij za mnohé.

Jáko Syn człowieczy nie przyszedł áby mu służono/ ále áby służył/ y dał żywot swoy wokup zá wiele ich.

29. A když wycházeli z Gerycho / ssli za nim zástupowé množý:

A gdy oni wychodźili z Jerychá/ szło zá nim bárzo wiele ludźi.

30. A ay dwa slepij sedijce v cesty/ vslysseli žeby Gežijš tady ssel: Y zwolali/ řkauce: Pane/ smilug se nad námi Synu Dawidůw.

A oto dwá ślepi śiedząc przy drodze/ vsłyszawszy iż Jezus przeszedł/ záwołáli mowiąc / Zmiłuy śię nád námi Pánie/ Synu Dawidow.

31. Zástup pak přimlauwal gim/ aby mlčeli. A oni wijce wolali/ řkauce: Páne / smilug se nad námi/ Synu Dawiduow.

Ale oná wielkość ludźi fukáłá ie áby milczeli/ A oni tym wiecey wołáli / mowiąc/ Zmiłuj śię nád námi Pánie/ Synu Dawidow.

32. Y zastawiw se Gežijš/ powolal gich k sobě/ a řekl gim: Co chcete/ ať wám včinijm?

A stánawszy Jezus / záwołáł ich y rzekł/ Co chcecie, ábym wam vczynił?

33. Řekli gemu: Pane/ ať se otewrau oči nássé.

Rzekli mu / Pánie, áby śię otworzyły oczy násze.

כ

34 ואתרחם עליהון וקרב לעיניהון ובר שעתה את אתפתחו עיניהון ואזלו בתרה:

E Iesv essendosene mosso à compassione, toccò i loro occhij: & incontinente gli occhij loro rihebbero la vista, & essi lo seguitorono.

כ

34 ויחן אותם ישוע ויגע בעיניהם ומיד ראו עיניהם וילכו אחריו:

Entonces Iesus, auiendo misericordia de ellos tocó los ojos de ellos, y luego sus ojos recibieron la vista, y siguieronlo.

κ'.

34. Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et Iesus meu de compassion toucha leurs yeux: & incontinent leurs yeux recouurerent la veuë, & ils le suiuirent.

כא

1 וכד קרב לאורשלם ואתא לבית־פגא על גיב טורא דזיתא שדר ישוע תרין מן תלמידוהי:

Come si furono auuicinati à Ierusalem, e venuti in Betphage al monte de gli Oliui, allor Iesv mandò due discepoli.

כא

1 וכאשר קרבו לירושלים ויבואו אל־בית פאגי אל־הר הזיתים אז שלח ישוע שנים תלמידים:

Y como se acercaron de Ierusalem, y vinieron à Beth-phage, àl Monte de las Oliuas, entonces Iesus embió dos Discipulos.

ΚΕΦΑΛ. κα'.

Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ Ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητάς.

Or quand ils furent pres de Ierusalem, & furent venus à Beth-phagé, au mont des Oliuiers, lors Iesus enuoya deux disciples.

2 ואמר להון זלו לקריתא הדא דלוקבלכון ומחדא משכחין אנתון חמרא דאסירא ועילא עמה שרו אתו לי:

Dicendo loro, Andate al castello che è à l'incontro di voi, e incontinente trouarete vn'asina legata, & vn polledro con essa: scioglietele, e conducetele à me.

2 ויאמר להם לכו אל־הטירה אשר לפניכם ומיד תמצאו את־אתון אסורה ועיר אתה התירו והגישו אלי:

Diziendoles, Id àl aldea que está delante de vosotros, y luego hallareys vna asna atada, y vn pollino con ella: desataldа y traedmela.

2. Λέγων αὐτοῖς, πορεύθητε εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι.

Leur disant, Allez en la bourgade qui est vis à vis de vous, & incontinent vous trouuerez vne asnesse attachee, & son poulain auec elle: destachez les, & me les amenez.

3 ואן אנש אמר לכון מדם אמרו לה דלמרן מתבעין ומחדא משדר להון לכא:

E se alcuno vi dirà niente, dite che il Signore n'ha bisogno: e subito gli mandarà.

3 ואם איש יאמר לכם מאומה אמרו כי־אדני יצטרך בם ומיד ישלח אותם:

Y si alguno os dixere algo, dezid, E Sennor los ha menester: y luego los dexará.

3. Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.

Que si quelcun vous dit quelque chose, Vous direz que le Seigneur en a à faire: & incontinent il les enuoyera.

4 הדא דין כלה הות דתתמלא מדם דאתאמר ביד נביא דאמר:

Tutto questo fu fatto, acciochè s'adempiesse quello ch'era stato detto per il Propheta che dice.

4 וכל־זאת היתה להמלא הנאמר על־הנביא לאמר:

Y todo esto fue hecho para que se cumpliesse lo que fue dicho por el Propheta, que dixo.

4. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος.

Or tout cela se fit, afin que fust accompli, ce dont auoit esté parlé par le Prophete, disant.

5 אמרו לברת צהיון הא מלככי אתא לכי מכיך ורכיב על חמרא ועל עילא בר אתנא:

Dite a la figliuola di Sion, Ecco il tuo Re che viene à te mansueto, e sedendo sopra vn'asina e vn polledro figliuol di quella che è sotto il giogo.

5 אמרו לבת ציון הנה מלכך יבוא עני ורוכב על־חמור ועל עיר בן־אתונות:

Dezid à la hija de Sion, He aqui, tu Rey te viene, Manso, sentado sobre vna asna, y vn pollino hijo de animal de yugo.

5. Εἴπατε τῇ θυγατρὶ Σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.

Dites à la fille de Sion, Voici, ton Roy vient à toi, debonnaire, & monté sur vne asnesse, & le poulain de celle qui est sous le ioug.

6 ואזלו תלמידא ועבדו איכנא דפקד להון ישוע:

Hor i discepoli andorono, e fecero come Iesv haueua comandato.

6 וילכו התלמידים ויעשו כאשר צוה אותם ישוע:

Y los Discipulos fueron, y hizieron como Iesus les mandó.

6. Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταί, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.

Les disciples donc s'en allerent, & firent ainsi que Iesus leur auoit ordonné.

CAP. XX.

34. Miſertus autem eorum, Ieſus, tetigit oculos eorum. Et confeſtim viderunt, & ſecuti ſunt eum.

And Jeſus moued with compaſſion touched their eyes / & immediatly their eyes receiued ſight / and they followed him.

CAP. XXI.

ET cum appropinquaſſent Ieroſolymis, & veniſſent Beth-phage ad montem oliveti, tunc Ieſus miſit duos diſcipulos.

And when they drew nere to Jeruſalem / and were come to Bethphage / vnto the mount of y Oliues / then ſent Jeſus two diſciples.

2. Dicens eis, Ite in caſtellum quod contra vos eſt, & ſtatim invenietis aſinam alligatam & pullum cum ea: ſolvite, & adducite mihi.

Saying to them / Go into the towne that is ouer againſt you / and anon ye ſhall finde an aſſe bound / an a colte with her: looſe them / and bring them vnto me.

3. Et ſiquis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet: & confeſtim dimittet eos.

And if any man ſay ought vnto you / ſay ye: that the Lorde hath neede of the / and ſtraight way he will let them go.

4 Hoc autem factum eſt ut adimpleretur quod dictum eſt per prophetam, dicentem.

All this was done that it might be fulfilled which was ſpoken by the Prophet / ſaying.

5. Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit tibi manſuetus, & ſedens ſuper aſinam & pullum filium ſubiugalis.

Tell ye the daughter of Sion / Behold thy King commeth vnto thee / meeke & ſitting vpon an aſſe / and a colt / the fole of an aſſe vſed to the yoke.

6. Euntes autem diſcipuli, fecerunt ſicut præcepit illis Ieſus.

So the diſciples wend / and did as Jeſus had commanded them.

Das XX. Capitel.

34. Vnd es jammerte Jeſum / vnd rüret jre Augen an / Vnnd als bald wurden ire Augen wider ſehend / vnd ſie folgeten jm nach.

Oc Jheſus ynkedis der offuer / oc hand rørde ved deris øyen / Oc ſtrax bleffue deris øyen ſeendis igen / Oc de effter fulde hannem.

Das XXI. Capitel.

DA ſie nun nahe bey Jeruſalem kamen / gen Bethphage an den Oelberg / ſandte Jeſus ſeiner Jünger zwen.

DEr de komme nu nær til Jeruſalem til Bethphage / hoſſ Oliebierget / Da ſende Jheſus tho aff ſine Diſciple.

2. Vnnd ſprach zu jnen: Gehet hin in den Flecken / der fur euch ligt / vnd bald werdet jhr eine Eſelin finden angebunden / vnd ein Füllen bey jr / löſet ſie auff / vnd füret ſie zu mir.

Oc ſagde til dem / Gaar bort i den By / ſom ligger faar eder / Oc ſtrax ſkulle i finde en Aſenninde bunden / oc it Føl hoſſ hende / Løſer dem / oc fører dem til mig.

3. Vnd ſo euch jemand etwas wird ſagen / ſo ſprechet der HERR bedarff jhr / ſo bald wird er ſie euch laſſen.

Oc der ſom nogen taler eder noget til / da ſiger / HERREN haffuer dem behoff / ſaa ſkal hand ſtrax lade eder tage dem.

4. Das geſchach aber alles / auff daß erfüllet würde / daß geſagt iſt durch den Propheten / der da ſpricht:

Det ſkede altſammen / at det ſkulde fuldkommes / ſom er ſagd ved Propheten / ſom ſiger.

5. Saget der Tochter Zion / Sihe / dein König kombt zu dir ſanfftmütig / vnd reitt auff einem Eſel / vnd auff einem Füllen der laſtbaren Eſelin.

Siger Zions Daatter / See / Din Kong kommer til dig Sactmodig / oc rider paa en Aſen / oc paa den vndertuingt Aſenindis Føl.

6. Die Jünger gingen hin / vnd theten wie jnen Jeſus befohlen hatte.

Diſciplene ginge hen / oc giorde ſom Jheſus befalede dem /

Kapitola XX.

34. Y ſlitowaw ſe nad nimi Gežjš / dotekl ſe očij gegich. A y hned prohledli / aſſli za nim.

A Jezus vlitowawſſy ſie / dotknal ſie oczu ich / á ná tychmiaſt przeyrzály oczy ich.

Kapitola XXI.

A Když ſe přibljžili k Geruzalému / a přiſſli do Betphage k Hůře Oliwetſké. Tehdy Gežjš poſlal dwa Včedlnjky ſwé.

A Gdy ſie przybližáli ku Jeruzálem / y przyſſli do Bethfage nád gore oliwna / tedy Jezus poſlal dwu vczniow.

2. Řka gim: Gdětež do Měſtečka kteréž proti wám geſt / a y hned nalezněte Oſlicy přiwázanau a Oſlátko s nj: Odwěžtež ge / a přiwedte ke mně.

Mowiac k nim / Idźcie do miáſteczká ktore ieſt przeciwko wam / á nátychmiaſt naydźiecie oślicę vwiązána y oślę z nią / odwiązawſſy / przywiedźcie mi ie.

3. A gſli kdo co wám: řecte / že Pán gich potřebuge: a hned propuſtij ge.

A ieſliby wam co kto rzekł / powiedźcie iž Pan tych rzeczy potrzebuie / ábowiem záraźem poſle ie.

4. Toto pak ſtalo ſe proto / aby ſe naplnilo / což geſt powědjno ſkrze Proroka / řkaucýho:

A to ſie wſſytko ſtało / áby ſie wypełniło co ieſth powiedźiano przez Proroká mowiacego.

5. Powězte dceři Syonſké: Ay Král twůg béře ſe k tobě tichý / ſedě na Oſlicy a na Oſlátku téghu podrobené.

Powiedźcie corce Syońſkiey / oto Krol twoy idźie do ćebie cichy / śiedząc ná oślicy / y ná oślęciu tey ktora ieſt pod iarzmem.

6. Y ſſedſſe Včedlnjcy / včinili tak yakož gim přikázal Gežjš.

Szedſſy tedy vczniowie / ták vczynili iáko im był roſkazał Jezus.

כא

7 ואיתיו לחמרא ולעילא וסמו על עילא נחתיהון ורכב עלוהי ישוע:

E menorono l'asina e il polledro, e posero sopra essi i lor mantelli, e messerui sopra lui à sedere.

7 ויגישו את־האתון ואת־העיר וישימו עליהם את־בגדיהם וירכב עליהם:

Y truxeron el asna y el pollino, y pusieron sobre ellos sus mantos, y hizieronlo sentar sobre ellos.

κα΄.

7. Ἤγαγον τὴν ὄνον, καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισαν ἐπάνω αὐτῶν.

Et amenerent l'asnesse, & le poulain & mirent leurs vestemens dessus, & le firent asseoir sur iceux.

8 וסגיאא דכנשא משוין הוו מאניהון באורחא אחרנא דין פסקין הוו סוכא מן אילנא ורמין באורחא:

Et vna grandissima moltitudine distesero i lor vestimenti ne la via: & altri tagliauano de rami de gli arbori, e distendeuangli ne la via.

8 ורבים מהעם הציעו את־בגדותם בדרך ואחרים כרתו את־ענפים מהעצים ויציעו בדרך:

Y muy mucha companna tendian sus mantos en el camino: y otros cortauan ramos de los arboles, y tendian por el camino.

8. Ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ.

Adonc grandes troupes estendirent leurs robbes par le chemin, & les autres coupoyẽt des rameaux des arbres, & les estendoyent par le chemin.

9 כנשא דין אילין דאזלין הוו קדמוהי ואתין בתרה קעין הוו ואמרין אושענא לברה דדויד בריך הו דאתא בשמה דמריא אושענא במרומא:

E le turbe che andauano innanzi e quelle che seguiuano, gridauano, dicendo, Hosanna al Figliuol di Dauid, benedetto sia colui che viene nel nome del Signore, Hosanna tu che sei ne luoghi altissimi.

9 והעם אשר הלכים לפניו ואחריו קראו לאמר הושיע נא לבן־דוד ברוך הבא בשם יהוה הושיע נא בעליונות:

Y las compannas que yuan delante, y lasque yuan detras acclamauan diciendo, Hosanna, al Hijo de Dauid. Bendito elque viene enel nombre del Sennor: Hosanna, en las alturas.

9. Οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαυίδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

Et les troupes qui alloyent deuant, & qui suiuoyent, crioyent, disans, Hosanna, au Fils de Dauid, benit soit celui qui vient au Nom du Seigneur: Hosanna es lieux tres-hauts.

10 וכד על לאורשלם אתתזיעת כלה מדינתא ואמרין הוו מנו הנא:

E come fu entrato in Ierusalem, tutta la citta si commosse, dicendo. Chi è costui?

10 וכאשר בא אל־ירושלים ותרעש כל־העיר לאמר מי־זה הוא:

Y entrando el en Ierusalem, toda la ciudad se alborotó diziendo, Quien es este?

10. Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς ἱεροσόλυμα ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα· τίς ἐστιν οὗτος;

Et quand il fut entré en Ierusalem, toute la ville fut esmeuë, disant, Qui est cestui-ci?

11 כנשא דין אמרין הוו הנו ישוע נביא דמן נצרת דגלילא:

E le turbe diceuano, Questo è IESV quel Profeta da Nazaret di Galilea.

11 והעם אמרו זה הוא ישוע הנביא מן נצרת הגליל:

Y las compannas dezian, Este es Iesus el Propheta de Nazareth de Galilea.

11. Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας.

Et les troupes, disoyent, C'est Iesus le Prophete, de Nazareth de Galilee.

12 ועל ישוע להיכלא דאלהא ואפק לכלהון אילין דזבנין ומזבנין בה בהיכלא וסחף פתורא דמערפנא וכורסותא דהנון דמזבנין יונא:

IESV poi entrò nel tempio di Dio, e scacciò fuor tutti quelli che vendeuano e comprauano nel tempio: e mandò sottosopra i banchi de cambiatori, e le sedie di coloro che vendeuano le colombe.

12 ויבוא ישוע אל־היכל אלהים ויגרש כל־מוכרים וקונים בהיכל ואת־שלחנות השלחנים הפך ואת־מושבות המכרים את־היונים:

Y entró Iesus en el Templo de Dios, y echó fuera todos los que vendian y comprauan en el Templo; y trastornó las mesas de los cambiadores, y las sillas delos que vendian palomas.

12. Καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς.

Et Iesus entra au temple de Dieu, & chassa dehors tous ceux qui vendoyent & achetoyent au temple, & renuersa les tables des changeurs, & les selles de ceux qui vendoyent les pigeons.

CAP. XXI.

7. Et adduxerunt aſinam & pullum: & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum déſuper ſedere fecerunt.

And brought the aſſe and the colte/ and put on them their clothes/ and ſet him thereon.

8. Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua in via: alii autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in via:

And a great multitude ſpred their garmentes in the way: and other cut downe branches from the trees/ and ſtrawed them in the way.

9. Turbæ autem quæ præcedebant & quę ſequebátur, clamabant, dicentes, Hoſanna filio David: Benedictus qui venit in nomine Domini: hoſanna, in altiſſimis.

Moreouer/ the people that went before/ and they alſo that followed/ cryed/ ſaying/ Hoſanna the ſonne of Dauid: bleſſed be hee that commeth in the Name of the Lorde/ Hoſanna thou which art in the hieſt heauens.

10. Et cum intraſſet Ieroſolymam, commota eſt univerſa civitas, dicens, Quis eſt hic?

And when he was come into Jeruſalem/ al y citie was moued/ ſaying/ Who is this?

11. Populi autem dicebant, Hic eſt Ieſus propheta, à Nazareth Galilææ.

And the people ſayde/ This is Jeſus the Prophet of Nazareth in Galile.

12 Et intravit Ieſus in templum Dei; & eiiciebat omnes videntes & ementes in templo, & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit.

And Jeſus went into the Temple of God/ and caſt out all them that ſolde and bought in the Temple/ and ouerthrew the tables of the money changers/ & the ſeats of them that ſolde doues.

Das XXI. Capitel.

7. Vnnd brachten die Eſelin vnnd das Füllen/ vnd legten jhre Kleider drauff vnd ſatzten jhn drauff.

Oc hende Aſeninden oc Follet/ Oc lagde deris Klæder der paa/ oc ſette hannem der paa.

8. Aber viel Volcks breittet die kleider auff den Weg. Die andern hieben Zweige von den Bäwmen/ vnnd streueten ſie auff den Weg.

Oc mange aff Folcket bredde Klæder paa veyen. De andre Hugge Grene aff Træene/ oc ſtrødde dem paa veyen.

9. Das Volck aber/ das vorgieng vnd nachfolget/ ſchrey vnnd ſprach: Hoſianna dem Son David/ Gelobet ſey der da kombt in dem Namen des HERREN/ Hoſianna inn der höhe.

Men Folcket/ ſom gick faare oc fulde effter/ robte/ oc ſagde/ Hoſianna Dauids Søn/ Loffuet vere den ſom kommer i HERRENS Naffn/ Hoſianna i det høye.

10. Vnnd als er zu Jeruſalem einzoch/ erreget ſich die gantze Stadt/ vnd ſprach: Wer iſt der?

Oc der hand drog ind i Jeruſalem/ da oprørdis den gantſke Stadt/ oc ſagde/ Huo er den?

11. Das Volck aber ſprach: das iſt der Jeſus/ der Prophet von Nazareth auß Galilea.

Folcket ſagde/ det er Jheſus den Prophete/ aff Nazaret vdaff Galilea.

12. Vnd Jeſus gieng zum Tempel Gottes hinein/ vnd treib herauß alle Verkauffer vnd Kauffer im Tempel/ vnnd ſtieß vmb der Wechßler tiſche/ vnnd die Stüle der Taubenkrämer.

Oc Jheſus gick ind i Guds Tempel/ oc vddreff alle dem ſom ſolde oc købte i Templen. Oc omſtøtte Vedſlernis bord/ oc Due kremernis ſtole.

Kapitola XXI.

7. A přiwedli Oſlicy y Oſlátko/ a wložili na ně Raucha ſwá/ a gey na wrchu poſadili.

A przywiedli oślicę oſle/ á włożywßy ná nie ßáty ſwoie/ wſádźili go ná nie.

8. Mnohý pak záſtup ſtlali raucha ſwa na ceſtě Ginij pak Ratoleſti z dřijwij ſekali/ a metali na ceſtu.

Abárzo wielkie zebránie ludu ſłáli ßáty ſwoie na drodze/ á drudzy rąbáli gáłązki z drzew y ná drodze ſłáli.

9. A záſtupowé kteřijž napřed ſſli/ y ti kteřijž nazad ſſli/ wolali řkauce. Spaſenij Synem Dawidowým/ požehnaný kterýž ſe béře we Gměnu PAně/ ſpaſyž nás na wýſoſtech.

Zebránie też ludźi ktore wprzod ßły zá nim/ krzyknęło mowiąc/ Hoſánna Synowi Dawidowemu/ bło goſłáwiony ten kthory idźie w imię Páńſkie/ Hoſánná ktoryś ieſt w niebie naywyżßym.

10. A když wgel do Geruzaléma/ zbauřilo ſe wſſecko Měſto/ řka: Y kdo gě tento?

A gdy wiechał do Jeruzálem/ wzruſzyło ſię wßytko miáſto/ mowiąc/ Ktoż to ieſt?

11. A lidě prawili: Tentoť geſt Gežijs Prorok od Nazarěthu Galilegſkeho.

A poſpolity lud mowił/ Tenći ieſt Jezus on Prorok z Názáreth Gáliley ſkiego.

12. Y wſſel Gežijs do Chrámu Božijho/ a wymijtal wſſecky Prodawače a Kupce z Chrámu/ a ſtoly Peněžoměnců/ á ſtoly prodáwagijcých Holubice přewracel.

Tedy Jezus wſzedł do Kośćiołá Bożeᵒ/ y wygnał wßytki ktorzy przedawáli y kupowáli w Kośćiele/ á ſtoły bánkierzow/ y ſtolice tych ktorzy przedawáli gołębie/ ſpodwrácał.

כא

13 ואמר להון כתיב הו דביתי בית צלותא יתקרא אנתון דין עבדתוניהי מערתא דלסטיא:

Et disse loro, Egli è scritto, La casa mia si chiamarà la casa d'oratione: e voi l'hauete fatta vna spelonca di ladroni.

14 וקרבו לה בהיכלא סמיא וחגיסא ואסי אנון:

E vennero à lui de ciechi, e de zoppi nel tempio, & egli li risanò.

15 כד חזו דין רבי כהנא ופרישא תדמרתא דעבד וטליא דקעין בהיכלא ואמרין אושענא לברה דדויד אתאבש להון:

Allora i principali Sacerdoti e gli Scribi vedendo le cose marauigliose ch'egli haueua fatte, & i fanciulli che gridauano nel tempio, e diceuano, Hosanna al Figliuol di Dauid, se ne sdegnorono.

16 ואמרין לה שמע אנת מנא אמרין הלין אמר להון ישוע אין מממתום לא קריתון דמן פומא דטליא דילודא תקנת תשבוחתא:

E dissergli, Odi tu quello che costor dicono? E IESV dice loro, Si. Non hauete voi mai letto, per bocca de fanciulli e di quei che lattano, facesti perfetta la laude.

17 ושבק אנון ונפק לה לבר מן מדינתא לבית עניא ובת תמן:

E lassandoli, se n'vscì fuor de la città, & andò in Betania, & iui alloggiò.

18 בצפרא דין כד הפך למדינתא כפן:

La mattina poi ritornando egli à la città hebbe fame.

19 וחזא תתא חדא באורחא ואתא לותה ולא אשכח בה מדם אלא אן טרפא בלחוד ואמר לה לא יהוון בכי תוב פארא לעלם ומחדא יבשת תתא הי:

E vedendo vn fico ne la via s'accostò ad esso, e non vi trouò niente su, se non le foglie solamente, e dissegli, Non nasca di te mai più frutto da hora innanzi, e subbito il fico seccò.

כא

13 ויאמר להם נכתב כי ביתי בית התפלה יקרא ואתם עשיתם אותו למערת פריצים:

Y dizeles, Escripto está, Mi Casa, Casa de oracion será llamada: mas vosotros cueua de ladrones la aueys hecho.

14 ויקרבו אליו עורים ופסחים בהיכל וירפא אותם:

Entonces vinieron à el ciegos y coxos en el Templo, y sanólos.

15 וכאשר ראו שרי הכהנים וסופרים את הפלאות אשר עשה ואת הנערים קוראים בהיכל לאמר הושע נא לבן דוד ויכעסו:

Mas los principes de los Sacerdotes y los Escribas, viendo las marauillas que hazia, y los mochachos acclamando en el Templo, y diziendo, Hosanna al Hijo de Dauid, enojaronse:

16 ויאמרו אליו הלא תשמע את אשר האלה אומרים וישוע אמר אליהם אך הלא קראתם כי מפי עוללים ויונקים יסדת עז:

Y dixeronle, Oyes loque estos dizen? Y Iesus les dize, Si. Nũca leystes, De la boca de los ninnos y de losque maman perficionaste el alabança?

17 ויעזב אותם ויצא לחוץ העיר אל בית עניה וילן שם:

Y dexandolos, saliose fuera de la ciudad à Bethania: y posó allí.

18 וישב בבקר אל העיר וירעב:

Y por la mannana boluiendo à la Ciudad, tuuo hambre.

19 וירא תאנה אחת על הדרך ויבא אליה ולא מאומה מצא בה כי אם העלים לבדם ויאמר לה לא עוד ממך פרי יהיה לעולם ותיבש פתאם התאנה:

Y viendo vna higuera cerca del camino, vino à ella, y no halló nada en ella, sino hojas solamente: y dixole, Nunca mas nazca de ti fruto para siempre. Y luego la higuera se secó.

κα´.

13. Καὶ λέγει αὐτοῖς· γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

Et leur dit, Il est escrit, Ma maison sera appelee maison de priere: mais vous en auez fait vne cauerne de brigands.

14. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Adonc des aueugles & des boiteux vindrent à lui au temple, & il les guerit.

15. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντας, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυίδ, ἠγανάκτησαν.

Mais quand les principaux Sacrificateurs & les Scribes eurent veu les merueilles qu'il auoit faites, & les enfans criens au temple, & disans, Hosanna au Fils de Dauid, ils en furent indignés.

16. Καὶ εἶπον αὐτῷ· ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσι; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;

Et lui dirent, Ois-tu ce que ceux-ci disent? & Iesus leur dit, Oui: ne leustes-vous iamais, Tu as accompli la louange par la bouche des enfans, & de ceux qui tettent?

17. Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ.

Et les ayant laissés, il sortit hors de la ville, pour s'en aller en Bethanie, & logea là.

18. Πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασε.

Or le matin comme il retournoit en la ville, il eut faim.

19. Καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον. καὶ λέγει αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ.

Et voyant vn figuier, qui estoit sur le chemin, ils s'y adressa, & n'y trouua rien sinon des fueilles seulement, & lui dit, Que plus ne naisse aucun fruict de toi à iamais, & incontinent le figuier secha.

CAP. XXI.

13. Et dicit eis, Scriptum est, Domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.

And saide to them / It is written / Mine house shal be called the house of prayer: but ye haue made it a denne of theeues.

14. Et accesserunt ad eum cæci, & claudi in templo: & sanavit eos.

Then the blinde / & the halt came to him in the Temple / and he healed them.

15. Videntes autem principes sacerdotum & Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes, Hosanna filio David: indignati sunt.

But when the chiefe Priests & Scribes sawe the maruels that hee did / and the children crying in the Temple / and saying / Hosanna the Sonne of Dauid / they disdained.

16. Et dixerunt ei, Audis quid isti dicunt? Iesus autem dixit eis, Vtique, nunquam legistis, Quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem?

And sayd vnto him / Hearest thou what these say? And Jesus said vnto them / Yea: read yee neuer / By the mouth of babes and sucklinges thou hast made perfite the praise?

17. Et relictis illis, abiit foras extra Civitatem in Bethaniam: ibiq; mansit.

So he left them / and went out of the citie vnto Bethania / and lodged there.

18. Manè autem revertens in Civitatem, esuriit.

And in the morning as he returned into the citie / he was hungrie.

19 Et videns fici arborem unam secus viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea nisi folia tantum, & ait illi, Núquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuò ficulnea.

And seeing a figge tree in the way / hee came to it / & found nothing thereō / but leaues onely / and sayde to it / Neuer fruite growe on thee hence forwardes. And anon the figge tree withered.

Das XXI. Capitel.

13. Vnd sprach zu jnen: Es stehet geschriben: Mein Hauß soll ein Bethauß heissen / Jr aber habt eine Mördergruben drauß gemacht.

Och sagde til dem / Der staar screffuet / Mit Huss / skal kaldis it Bedehuss / Men i haffue giort en Røssuere Kule der aff.

14. Vnd es giengen zu jm Blinden vnnd Lamen im Tempel / vnnd er heilete sie.

Oc der ginge Blinde oc Halte til hannem i Templen / oc hand helbredede dem.

15. Da aber die Hohenpriester vnd Schrifftgelerten sahen die Wunder / die er thet / vnnd die Kinder im Tempel schreyen vnnd sagen: Hosianna dem Son Dauid: wurden sie entrüstet.

Men der de Ypperste Prester oc Scrifftklaage saae de vnderlige Gerninger / som hand giorde / oc at Bernene robte i Templen oc sagde / Hosianna Dauids Søn / da toge de det til mistycke.

16. Vnd sprachen zu jm: Hörest du auch / was diese sagen? Jesus sprach zu jnen: Ja / habt jr nie gelesen / Auß dem munde der Vnmündigen vnnd Seuglingen hast du lob zugericht?

Oc sagde til hannem / Hører du oc huad disse sige? Jhesus sagde til dem / Ja / Haffue i aldri læst / Aff de Vmyndigis oc Diendismund haffuer du bered Loff?

17. Vnd er ließ sie da / vnd gieng zur Stadt hinauß gen Bethanien / vnnd bleib daselbst.

Oc hand forlod dem til der / oc gick hen vdaff Staden Bethanien / oc bleff der.

18. Als er aber deß Morgens wider in die Stadt gieng / hungerte jhn.

Der hand om morgenen gick til Staden igen / hungrede hannem.

19. Vnd er sahe einen Feigenbaum an dem Wege / vnd gieng hinzu / vnd fand nichts daran / denn alleine bletter / vnd sprach zu jm: Nun wachse auff dir hinfort nimmermehr keine Frucht. Vnnd der Feigenbaum verdorret als balde.

Oc hand saa it Figen træ hoss veyen / oc gick der til / oc fant inted der paa / vden aleniste Bladene / Oc hand sagde til det / Nu voxe aldri mere nogen fruct paa dig. Oc Figen træet visnede strax.

Kapitola XXI.

13. A řekl gim: Psánoť gest / Dům můg / Dům Modlitby slauti bude: ale wy včinili gste gey pelessij lotrowskau.

R rzekł im / Napisano iest / Dom moy / dom modlitwy názwan bedźie / á wyście gi vczynili iáskinią zboycow.

14. Y přistaupili k němu slepij a kulhawij w Chrámě / a vzdrawil ge.

Tedy przystapili k niemu slepi y chromi w kośćiele / á vzdrowił ie.

15. Widauce pak wrchnij Kněžij a Zákonijcy diwy kteréž činil / a dijtky ani wolagij w Chrámě / a prawij: Spasenij Synem Dawidowým / rozhněwali se.

A obaczywszy Kśiążethá kápláńskie y náuczyćielowie dźiwy ktore był vczynił / y dźiéći ktore wołáły w kośćiele / ymowiły Hosánná synowi Dawidowemu / rozgniewáli ſie.

16. A řekli gemu: Slyssijssliž co tito prawij? A Gežijs řekl gim: Y owssem / zdali gste nikdý nečtli / žež aust Nemluwňátek a těch kteříž prsy požijwagij / dokonal gsy chwálu?

R rzekli mu / Słyszyszże co ći mowią? A Jezus rzekł im / Słyszę / Nieczytáliśćie nigdy / iż z vst niemowiątek y tych ktorzy ſſą piersi / wykonáłeś chwałe?

17. A opustiw ge / ssel wen z Města do Bethaný / a tu zuostal.

A opuśćiwszy ie / wyszedł precz z miástá do Bethániey / y thamże nocował.

18. Rano pak nawracuge se do Města / zlačněl.

Tedy ráno gdy ſie wroćił do miástá / łaknął.

19. A wida geden Fijkowý Strom podlé cesty / přissel k němu / a nenalezl na něm nic / gedině listij toliko / y řekl gemu: Nikdý wijce nerod se z tebe owotce na wěky. Y vschlo hned dřewo Fijkowé.

R vyzrawszy niektore figowe drzewo ná drodze / przystąpił k niemu / y nie nálazł nic ná nim / iedno liśćie sámo / y rzekł / Niechay ſie wiecey z ćiebie owoc nie rodzi ná wieki / y vschło záraz em figowe drzewo.

כא

20 וחזו תלמידא ותהרו ואמרין איכנא בר שעתה יבשת תתא:

Il che vedendo i discepoli, si marauigliorono, dicendo, Come s'è in vn subbito seccato il fico.

21 ענא ישוע ואמר להון אמין אמר אנא לכון דאן תהוא בכון הימנותא ולא תתפלגון לא בלחוד הדא דתתא תעבדון אלא אפן לטורא הנא תאמרון דאשתקיל ופל בימא תהוא:

IESV rispondendo, disse loro, Io vi dico in verità, che se voi haurete fede, e non dubitarete, non sol farete questo ch'è stato fatto al fico, ma anco se voi direte à questo monte, Leuati, e gittati nel mare, sarà fatto.

22 וכל מדם דתשאלון בצלותא ותהימנון תסבון:

E tutte le cose che voi domandarete ne l'oratione, credendo, le otterrete.

23 וכד אתא ישוע ל להיכלא קרבו לה רבי כהנא וקשישא דעמא כד מלף ואמרין לה בא באינא שולטן הלין עבד אנת ומנו יהב לך שולטנא הנא:

Essendo egli poi venuto nel tempio, s'accostorono à lui, mentre ch'egli insegnaua, i principali Sacerdoti, & i Vecchij del popolo dicendo, Con quale autorità fai tu queste cose? e chi t'ha data questa autorità?

24 ענא ישוע ואמר להון אשאלכון אף אנא מלתא חדא ואן תאמרון לי אף אנא אמר לכון באינא שולטנא הלין עבד אנא:

IESV rispondendo, disse loro, Io ancora domandarò voi d'vna cosa: laqual se voi mi direte, ancor io dirò à voi con quale autorità io fo queste cose.

25 מעמודיתה דיוחנן מן אימכא איתיה מן שמיא הי או מן בני־נשא הגון דין מתרעין הוו בנפשהון ואמרין דאן נאמר מן שמיא אמר לן על מנא לא הימנתוניהי:

Il Battesimo di Giouanni donde era egli? dal cielo, ò da gli huomini? Et essi discorreuano tra se medesimi, dicendo, Se noi diciamo, dal cielo, egli ci dirà, Perche dunque non gli hauete voi creduto?

יא

20 ויראו התלמידים ויתמהו לאמר איך פתאום יבשה התאנה:

Entonces viendo esto los Discipulos, marauillados dezian, Como se secó luego la higuera.

21 ויען ישוע ויאמר להם אמן אני אומר לכם אם תהיה לכם אמונה ולא תספקו אין זאת לבד בתאנה תעשו כי־אם להר הזה תאמרו הנשא והשתלך בים ויהיה:

Y respondiendo Iesus dixoles, Decierto os digo, que si tuuierdes fe, y no dudardes, no solo hareys esto à la higuera, mas si à este mõte dixerdes, Quitate, y echate en la mar, será hecho.

22 וכל אשר תשאלו בתפלה מאמינים תקחו:

Y todo loque pidierdes con oracion creyendo, lo recibereys.

23 וכאשר בא אל־ההיכל ובלמדו נגשו אליו שרי הכהנים וזקני העם לאמר במה שלטון אתה עשה האלה ומי נתן לך את־שלטון הזה:

Y como vino àl Templo, los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos del Pueblo, ensennando el, llegaron à el diziendo, Conque autoridad hazes esto? y quien te dió està autoridad?

24 ויען ישוע ויאמר להם אשאלכם גם אני דבר אחד אשר אם תאמרו לי גם אני אמר לכם במה שלטון אלה עשיתי:

Y respondiendo Iesus, dixoles, Y o tambien os preguntaré vna palabra: la qual si me dixerdes, tambien yo os diré conque autoridad hago esto.

25 הטבילת יוחנן מאין היא אם מן השמים או מן האנשים והם חשבו בנפשם לאמר אם נאמר מן־השמים יאמר לנו ולמה לא האמנתם לו:

El baptismo de Ioan de donde era? del cielo, o de los hombres? Ellos entonces pensaron entre si, diziendo, Si dixeremos, Del cielo; dezir nos há, Porque pues no le creystes.

κα΄.

20. Καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν, λέγοντες, πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ;

Les disciples ayans veu cela, s'esmerueillerent, disans, Comment est le figuier à l'instant deuenu sec.

21. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν, καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται.

Iesus respondant leur dit, En verité ie vous di, pourueu que vous ayez foy, & que vous ne soyez point en doute, non seulement vous ferez ce qui à esté fait au figuier: mais aussi si uous dites à ceste montagne, Oste-toi, & te iette en la mer, cela se fera.

22. Καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε.

Et quoi que vous demandiez en priant, si vous croyez, vous le receurez.

23. Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερὸν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγοντες· ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην;

Puis quand il fut venu au temple, les principaux Sacrificateurs, & les Anciens du temple vindrent à lui comme il enseignoit, & dirent, De quelle authorité fais-tu ces choses? & qui est celui qui t'a donne ceste authorité?

24. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Iesus respondant leur dit, Ie vous interroguerai aussi d'vne chose, laquelle si vous me dites, ie vous dirai aussi de quelle authorité ie fai ces choses.

25. Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς, λέγοντες· ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ.

Le Baptesme de Iehan d'où estoit-il? du ciel, ou des hommes? Or ils disputoyent en eux-mesmes, disans, Si nous disons, Du ciel: Il nous dira, Pourquoi donc ne l'auez-vous point creu?

CAP. XXI.

20. Et videntes diſcipuli mirati ſunt dicentes, Quomodo continuò aruit?

And when his diſciples ſaw it, they marueiled, ſaying, Howe ſoone is the figge tree withered.

21. Reſpondens autem Ieſus, ait eis, Amen dico vobis, ſi habueritis fidẽ, & non hæſitaveritis non ſolum de ficulnea facietis, ſed & ſi mõti huic dixeritis, Tolle & iacta te in mare: fiet:

And Jeſus anſwered and ſaid vnto them, Verely J ſay vnto you, if yee haue fayth, an doute not, yee ſhall not onely doe that, which J haue done to the figge tree, but alſo if ye ſay vnto this mountaine, Take thy ſelfe away, and caſt thy ſelfe into the ſea, it ſhal be done.

22. Et omnia quæcunque petieritis in oratione credẽtes, accipietis.

And whatſoeuer ye ſhall aſke in prayer, if ye beleeue, ye ſhall receiue it.

23. Et cum veniſſet in templum, acceſſerunt ad eum docentem, principes ſacerdotum, & ſeniores populi, dicentes, In qua poteſtate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc poteſtatem?

And when hee was come into the Temple, the chiefe Prieſts, and the Elders of the people came vnto him, as hee was teaching, & ſayd, By what authoritie doeſt thou theſe things? and who gaue thee this authoritie.

24. Reſpondens Ieſus dixit eis, Interrogabo vos & ego unum ſermonem: quem ſi dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua poteſtate hæc facio.

Then Jeſus anſwered and ſayde vnto them, J alſo wil aſke of you a certaine thing, which if ye tell me, J likewiſe will tell you by what authoritie J doe theſe things.

25. Baptiſmus Iohannis, unde erat? è cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter ſe dicẽtes, Si dixerimus è cælo, dicet nobis, Quare ergo non credidiſtis illi.

The baptiſme of John whence was it? from heauen, or of men? Then they reaſoned among them ſelues, ſaying, If we ſhall ſay, From heauen, he wil ſay vnto vs, Why did ye not then beleeue him?

S. Mattheus.

Das XXI. Capitel.

20. Vnd da das die Jünger ſahen/ verwunderten ſie ſich/ vnd ſprachen: Wie iſt der Feigenbaum ſo bald verdorret?

Oc der Diſciplene ſaa det/ forundrede de dem/ oc ſagde/ Huorledis viſnede Figen træet ſaa ſnart?

20. Jeſus aber antwortet/ vnnd ſprach zu jhnen: Warlich ich ſage euch/ ſo jhr glauben habt/ vnd nicht zweiffelt/ ſo werdet jhr nicht allein ſolchs mit dem Feigenbaum thun/ ſondern ſo jhr werdet ſagen zu diſem Berge/ heb dich auff/ vnnd wirſt dich ins Meer/ ſo wirdts geſchehen.

Jeſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ Sandelige ſiger ieg eder/ der ſom i haffue troen/ oc icke tuile/ Da ſkulle i icke aleniſte gøre ſaadant met Figen træet/ Men der ſom i ſige til dette Bierg/ Løfft dig op oc kaſt dig ned i Haffuet/ da ſkal det ſke.

22. Vnnd alles was jhr bittet im Gebet/ ſo jhr glaubet/ ſo werdet jrs empfahen.

Oc alt det i bede om i eders bøn/ der ſom i tro/ da ſkulle i faa det.

23. Vnd als er in den Tempel kam/ tratten zu jm/ als er lehret/ die Hohenprieſter/ vnd die Elteſten im Volck vnd ſprachen: Außwaſer macht thuſt du das? Vnd wer hat dir die macht gegeben?

Oc ſom hand kom i Templet/ da traadde til hannem ſom hand lerde de Ypperſte Preſter oc de Eldſte blant Folcket/ oc ſagde/ Aff huad mact gør du dette? Oc huo haffuer giffuet dig denne mact?

24. Jeſus aber antwortet/ vnnd ſprach zu jhnen: Jch will euch auch ein wort fragen/ ſo jr mir das ſaget/ will ich euch ſagen/ auß waſer macht ich das thu.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ Jeg vil oc ſpørre eder at it ord/ Der ſom i ſige mig det/ da vil ieg ſige eder/ aff huad mact ieg gør dette.

25. Wo her war die Tauffe Johannis? war ſie vom Himmel/ oder von den Menſchen? Da gedachten ſie bey ſich ſelbs/ vnd ſprachen: Sagen wir/ ſie ſey vom Himel geweſen/ ſo wirdt er zu vns ſagen: Warumb glaubet jhr jm denn nicht?

Hueden vaar Johannis Daab? Vaar hand aff Himmelen/ eller aff Menniſken? Da tenckte de ved ſig ſelff/ oc ſagde/ Sige wi/ hand vaar aff Himmelen/ Da ſiger hand til oſſ/ Hui trode i hannem da icke?

S. Mathauſs.

Kapitola XXI.

20. A widauce Včedlnijcy diwili ſe/ řkauce: Kterak geſt y hned vſchlo?

To thedy vyzrawſſy vczniowie/ dziwowali ſie mowiac/ Jakož natychmiaſt vſchlo figowe drzewo?

21. A odpowěděw Geżijš/ řekl gim: Zagiſtě prawijm wám/ budeteli mijti Wijru/ a nebudeteli pochybowati/ netoliko to Fijkowému dřewu včinjte/ ale kdybyſſte y této Hoře řekli: Zdwihnj ſe a wrž ſebau do Moře/ ſtaneť ſe.

A odpowiedaiac Jezus/ rzekł im/ Záprawdę powiedam wam/ ieſliby ſcie mieli wiárę á nie wathpili/ nie tylko tho co ſie ſtało z figowym drzewem vczynicie/ ále też gdybyſcie they gorze rzekli/ Podnieś ſię á rzuć ſię w morze/ zſtánie ſie.

22. A wſſeckny wěcy za kterežkoli proſyti budete na Modlitbě wěřijce/ wezmete.

Y wſzyćki rzeczy oktore proſić będziecie w modlitwie wierzac/ weżmiecie.

23. A když přiſſel do Chrámu/ přiſtaupili k němu Knijžata Kněžſká a Starſſij Lidu když včil/ řkauce: W kteréž mocy tyto wěcy činijš? a kdo geſt tobě tu moc dal?

A gdy on przyſzedł do Kośćiołá/ Kśiążętá kápłańſkie y ſtárſzy z ludu/ przyſtapili k niemu gdy vczył/ y mowili/ Ktora mocą to czyniſz? á kthoć dał tę zwierzchność?

24. Odpowěděw Gežijš/ řekl gim: Otijžiť ſe y yá wás o gedné wěcy/ o kterežto powjteli mi/ y yá wám powjm kterau mocy tyto wěcy činim.

A Jezus odpowiedáiac rzekł im/ Spytám iá też was o iedne rzecz/ ktora ieſli mi powiecie/ ia też wam powiem ktora mocą to czynię.

25. Křeſt Janůw odkud geſt byl/ z Nebeli čili z Lidj? A oni myſlili mezy ſebau/ řkauce: Dijmeli z Nebe/ dijť nám: Proč gſte pak neuwěřili gemu?

Krzeſt Janow z kad był/ z niebá czyli z ludzi? A oni myſlili ſámi w ſobie/ mowiac/ Jeſli powiemy z niebá/ rzecze nam/ Czemużeśćie tedy nie vwierzyli iemu?

כא

26 ואן נאמר מן בני נשא דחלינן מן כנשא כלהון גיר איך נביא אחידין הוו ליוחנן׃

E se diciamo, Dagli huomini, noi temiamo la turba, percioche tutti hanno Giouanni per Profeta.

27 ועני ואמרין לה לא ידעינן אמר להון ישוע אף לא אנא אמר לכון באינא שולטנא הלין עבד אנא׃

E cosi rispondendo à IESV dissero, Noi non lo sappiamo. Et egli disse à loro; Ne io ancor dico à voi con quale autorità io fo queste cose.

28 מנא דין מתחזא לכון גברא חד אית הוא לה בניא תרין וקרב לות קדמיא ואמר לה ברי זל יומנא פלוח בכרמא׃

Hor che vi pare? Vn huomo haueua due figliuoli: & accostatosi al primo disse, Figliuol mio, vattene hoggi à lauorar ne la mia vigna.

29 הו דין ענא ואמר לא צבא אנא בחרתא דין אתתוי ואזל׃

Et egli rispondendo, disse, Io non voglio andarui: ma poi pentitosi, v'andò.

30 וקרב לות אחרנא ואמר לה הכות הו דין ענא ואמר אנא מרי ולא אזל׃

Et accostatosi à l'altro, disse il simile. Et egli rispondendo disse, Io v'andarò, signore: e non v'andò.

31 מנו מן הלין תריהון עבד צבינה דאבוהי אמרין לה הו קדמיא אמר להון ישוע אמין אמר אנא לכון דמכסא וזניתא קדמין לכון למלכותא דאלהא׃

Qual de due fece la volontà del padre? Essi gli dicono, Il primo. IESV dice loro, Io vi dico in verità, che i publicani e le meretrici vi vanno innanzi nel regno di Dio.

32 אתא גיר לותכון יוחנן באורחה דכאנותא ולא הימנתוניהי מכסא דין וזניתא הימנוהי אנתון דין אף לא כד חזיתון אתתויתון בחרתא דתהימנון בה׃

Imperoche Giouanni venne à voi per la via de la giustitia, e non gli credeste: ma i publicani e le meretrici gli credettero: e voi cio vedendo, non vi pentiste poi per crederli.

כא

26 ואם נאמר מן האנשים נירא את העם כי בעיני כלם היה יוחנן כנביא׃

Y si dixeremos, De los hombres; tememos el volgo: porq; todos tienen à Ioan por propheta.

27 ויענו לישוע ויאמרו לא ידענו ויאמר גם הוא אליהם וגם אני לא אומר לכם במה שלטון עשיתי האלה׃

Y respondiendo à Iesus dixeron, No sabemos. Y el tambien les dixo, Ni yo os diré conque autoridad hago esto.

28 ומה נראה לכם אדם היה לו שני בנים ויגש אל הראשון ויאמר בני לך היום ופעל בכרמי׃

Mas que os parece? Vn hombre tenia dos hijos: y llegando àl primero, dixole, Hijo ve oy à trabajar en mi vinna.

29 והוא ענה ויאמר לא אעשה ואחרי כן ישוב וילך׃

Y respondiendo el, dixo, No quiero. Mas despues arrepentido, fue.

30 ויגש אל השני ויאמר לכה והוא ענה ויאמר אלך אדני ולא הלך׃

Y llegando àl otro, dixole de la misma manera. y respondiendo el, dixo, Yo sennor voy. Y no fue.

31 מי משנים האלה עשה רצון אביו אמרו לו הראשון ויאמר אליהם ישוע אמן אני אומר לכם כי בעלי עבירה וזונות ילכו לפניכם במלכות אלהים׃

Qual de los dos hizo la voluntad del padre? Dizen ellos, El primero. Dizeles Iesus, De cierto os digo que los publicanos y las rameras os van delante àl Reyno de Dios.

32 כי בא אליכם יוחנן בדרך הצדקה ולא האמנתם לו ובעלי עבירה והזונות האמינו לו ואתם ראיתם ולא עשיתם תשובה אחרי כן להאמין לו׃

Porque vino à vosotros Ioan por via de justicia, y no le creystes: y los publicanos y las rameras le creyeron: y vosotros viendolo nunca os arrepentistes para creerle.

κα΄.

26. Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον. πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν ἰωάννην ὡς προφήτην.

Et si nous disons, Des hommes: nous craignons les troupes: car tous tienent Iehan pour Prophete.

27. Καὶ ἀποκριθέντες τῷ ἰησοῦ εἶπον· οὐκ οἴδαμεν. ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Adonc ils respondirent à Iesus, disans, Nous ne sauons. Et lui aussi leur dit, Ie ne vous di point aussi de quelle authorité ie fai ces choses.

28. Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχε τέκνα δύο. καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ, εἶπε· τέκνον ὕπαγε, σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου.

Mais que vous semble? Vn homme auoit deux fils: & venant au premier, lui dit, Mon fils va-t'en, & besongne auiord'hui en ma vigne.

29. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐ θέλω· ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπῆλθε.

Et icelui respondant dit, Ie n'y veux point aller: mais puis apres s'estant repenti, il s'y en alla.

30. Καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ, εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἐγὼ κύριε· καὶ οὐκ ἀπῆλθε.

Puis vint à l'autre, & lui dit de mesme, lequel respondit, & dit, I'y vai, Seigneur: mais il ne s'y en alla point.

31. Τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός; λέγουσιν αὐτῷ, ὁ πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Lequel de ces deux fit la volonté du pere? Ils lui disent, Le premier. Iesus leur dit, En verité ie vous di, que les peagers & les paillardes vous deuancent au royaume de Dieu.

32. Ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ, οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

Car Iehan est venu à vous par la voye de iustice, & vous ne l'auez point creu: mais les peagers & les paillardes l'ont creu: & vous ayans veu cela, ne vous estes point repentis puis apres pour le croire.

CAP. XXI.

26. Si autem dixerimus ex hominibus: timemus turbam: omnes enim habebant Iohannem ſicut prophetam.

And if we ſay / Of men / wee feare the people: for all hold John as a Prophet.

27. Et reſpondentes Ieſu, dixerunt: Neſcimus. Ait illis & ipſe, Nec ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.

Then they anſwered Jeſus / and ſayde / We cannot tel. And he ſaid vnto them / Neither tell I you by what authoritie I doe theſe things.

28. Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios: & accedens ad primum, dixit, Fili, vade hodie operare in vinea mea.

But what thinke ye? A certaine man had two ſonnes / and came to the elder / and ſaide / Sonne / goe and worke to day in my vineyarde.

29. Ille autem reſpondens, ait, Nolo. Poſtea autem pœnitentia motus abiit.

But he anſwered / and ſaid / I wil not: yet afterwarde hee repented him ſelfe / and went.

30. Accedens autem ad alterum, dixit ſimiliter. At ille reſpondens ait, Eo domine, & non ivit.

Then came he to the ſecond / and ſand likewiſe. And he anſwered / and ſaid / I wil / ſir: yet he went not.

31. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei, Primus. Dicit illis Ieſus, Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedunt vos in regnum Dei.

Whether of them twaine did the will of the father? They ſayd vnto him / The firſt. Jeſus ſaide vnto them / Verely I ſay vnto you / that the Publicanes and the harlots ſhall goe before you into the kingdome of God.

32 Venit enim ad vos Iohannes in via iuſtitiæ: & non crediſtis ei, publicani autem & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam habuiſtis poſtea, ut crederetis ei.

For John came vnto you in the way of rigthcouſnes / & yee beleeued him not: but the Publicanes / and the harlots beleeued him / & ye / though ye ſaw it / were not moued with repetance afterward / that ye might beleeue him.

Das XXI. Kapitel.

26. Sagen wir aber / ſie ſey von Menſchen geweſen / ſo müſſen wir vns für dem Volck förchten / Denn ſie hielten alle Johannes für einen Propheten.

Men ſige wi / hand vaar aff Menniſken / da frœcte wi oſſ for Folcket / Thi de hulde alle Johannem for en Prophete.

27. Vnd ſie antwortten Jeſu / vnd ſprachen: Wir wiſſens nicht. Da ſprach er zu jhnen: So ſage ich euch auch nicht auß waſer macht ich das thu.

Oc de ſuarede Jheſu / oc ſagde / Wi vide det icke. Da ſagde hand til dem / Saa ſiger ieg eder icke heller / Aff huad mact ieg gør dette.

28. Was düncket euch aber? Es hatte ein Mann zwen Söne / vnd gieng zu dem erſten vnnd ſprach: Mein Son gehe hin / vnd arbeite heut inn meinem Weinberge.

Men Huad tyckis eder? En Mand haffde tho Sønner / oc hand gick til den Førſte / och ſagde / Min Søn / gack hen / oc arbeyde i dag vdi min Viingaard.

29. Er antwortet aber / vnd ſprach: Jch wils nicht thun. Darnach reuet es jn / vnd gieng hin.

Hand ſuarede / och ſagde / Jeg vil det icke gøre / Der effter angrede det hannem / och hand gick hen.

30. Vnd er gieng zum andern / vnd ſprach gleich alſo. Er antwortet aber / vnd ſprach: Herr Ja / vnd gieng nicht hin.

Oc hand gick til den anden / oc ſagde lige ſaa. Men hand ſuarede / oc ſagde / Herre / Ja / Oc gick icke hen.

31. Welcher vnter den zweyen hat des Vaters willen gethan? Sie ſprachen zu jhm / der erſte. Jeſus ſprach zu jhnen: Warlich ich ſage euch / die Zölner vnnd Huren mügen wol ehe in das Himelreich kommen / denn jhr.

Huileken aff de tho giorde Faderens vilie? De ſagde til hannem / Den førſte. Jheſus ſagde til dem / Sandelige ſiger ieg eder / Toldere oc Skøger kunde vel før komme i Himmerigis rige / end i.

32. Johannes kam zu euch / vnd lehret euch den rechten weg / vnd jr glaubet jhm nicht / aber die Zölner vnnd Huren glaubten jhm / Vnd ob jhrs wol ſahet / thatet jhr dennoch nicht Buſſe / daß jhr jhm darnach auch geglaubt hettet.

Johannes kom til eder / oc lerde eder den rette vey / Oc i trode hannem icke / Men Toldere oc Skøger trode hannem. Oc om i det end vel ſaae / da bedrede i eder alligevel icke / at i oc der effter trode hannem.

Kapitola XXI.

26. Pakli dijme z Lidij / bogjme ſe Zaſtupu / Neb gſau wſſyckni měli Jana yako za Proroka.

Jeſli zaś powiemy / z ludzi / boimy ſie zgromadzenia ludzi bo wſzyſcy máia Janá zá Proroká.

27. Y odpowěděwſſe Gežijſſowi řekli: Newijme. Řekl gim y on: Aniž yá wám powijm w které mocy tyto wěcy činijm.

Y odpowiedáiac Jezuſowi / rzekli / Nie wiemy / Rzekl im tez y on / Ani ia tez wam powiedam ktora moca to czynie.

28. Ale co ſe wám zdá? Člowěk geden měl dwa Syny / a přiſtaupiw k prwnijmu / řekl: Synu / gdi dnes a děley na winicy mé.

Y coż ſie wam zda? Niektory miał dwu ſynu / y przyſiedſzy do pierwſzego / rzekl / Synu / idz rob dziś w winnicy moiey.

29. A on odpowěděw / řekl: Nechcy. A potom lijtoſtij hnut gſa / ſſel.

A on odpowiedáiac / rzekl / Nie chce / Ale potym obaczywſzyſie / ſzedl.

30. Y přiſtaupiw k druhému / řekl gemu též. A on odpowěděw / řekl: Gdu Pane / a neſſel.

Przyſzedſzy pothym do drugiego / rzekl mu takież / A on odpowiedaiac rzekl / Jdę ia pánie / a nie ſzedl.

31. Kteryž těch dwau včinil wůli Otcowu? Řekli gemu: Prwnij. Řekl gim Gežijš: Giſtě prawjm wám / že zgewnij hřijſſnijcy a Newěſtky / předegdau wás do Králowſtwij Božijho.

Ktory z tych dwu vczynił wola oycowſka? Rzekli mu / Pierwſzy: Powiedział im Jezus / Záprawde powiedam wam / iż celnicy y wſzeteczníce vprzedzáia was do kroleſtwa Bożeº.

32. Nebo přiſſel k wám Jan ceſtau ſprawedlnoſti / a newěřili gſte gemu. Ale zgewnij hřijſſnijcy a Newěſtky vwěřili gemu. Wy pak widauce to aniž gſte pokánij činili potom / abyſſte wěřili gemu.

Abowiem przyſzedl do was Jan droga ſprawiedliwości / á nie vwierzyliście mu / Celnicy zaś y wſzeteczníce vwierzyli mu / ale wy chociaście to widzieli nie vpámietaliście ſie / á byście mu vwierzyli.

כא

33 שמעו אחרנא מתלא גברא חד אית הוא מרא ביתא ונצב כרמא ואחדרה סיגא וחפר בה מעצרתא ובנא בה מגדלא ואוחדה לפלחא וחזק:

Ascoltate vn'altra similitudine. Egli era vn huomo padre di famiglia, il qual piantò vna vigna, e circondolla d'vna siepe: e cauò, e fece in essa vn torcolo, & edificouui vna torre: & allogolla à i lauoratori, & andossene via.

34 כד דין מטא זבנא דפארא שדר לעבדוהי לות פלחא דנשדרון לה מן פארא דכרמה:

Quando poi s'auuicinò il tempo de' frutti, mandò i suoi seruitori à i lauoratori, per riceuere i suoi frutti.

35 ואחדו פלחא לעבדוהי ואית דמחאוהי ואית דרגמוהי ואית דקטלוהי:

Et i lauoratori pigliando i suoi seruitori, l'vno ne batterono, l'altro ammazzorono, l'altro lapidorono.

36 ותוב שדר עבדא אחרנא וסגיאין מן קדמיא והכות עבדו להון:

Di nuouo vi mandò de gli altri seruitori, piu che i primi: & essi fecero loro il simile.

37 אחרית דין שדר ל לותהון לברה כד אמר כ כבר נבהתון מן ברי:

Vltimamente mandò loro il suo figliuolo, dicendo, Essi haueranno rispetto al mio figliuolo.

38 פלחא דין כד חזאוהי לברא אמרו בינתהון הנו ירתא תו נקטליוהי וג ונאחוד ירתותה:

Et i lauoratori come videro il figliuolo, dissero fra lor medesimi, Questo è l'herede, venite, occidiamolo, & occupiamo la sua heredità.

36 ואחדו אפקוהי לבר מן כרמא וקטלוהי:

Et hauendolo preso, lo scaccioron fuor de la vigna, & ammazzoronlo.

כא

33 אחר משל שמעו אדם פלמוני היה בעל הבית אשר נטע כרם ומשוכה הקיף לו וגם יקב חצב בו ויבן מגדל בתוכו וימסר אותו לכרמים וילך לגור:

Oyd otra parabola, Fue vn hombre padre de familia, el qual plantó vna vinna: y cercola de vallado, y fundó en ella la gar, y edifico torre; y diola à renta à labradores, y partióse lexos.

34 ויקרב עת הבציר וישלח את־עבדיו אל־הכורמים לקחת את־פריו:

Y quando se acercó el tiempo delos frutos, embió sus sieruos à los labradores, para que recibiessen sus frutos.

35 ויאחזו הכרמים את־עבדיו אחד מהם הכו אחד הרגו ואחד סקלו:

Mas los labradores, tomando los sieruos, àl vno hirieron, y àl otro mataron, y àl otro apedrearon.

36 עוד שלח עבדים אחרים רבים מראשונים ויעשו להם גם־כן:

Embió otra vez otros sieruos mas que los primeros: y hizieron con ellos de la misma manera.

37 ולאחרון שלח אליהם את־בנו לאמר אולי יראו את־בני:

Y à la postre embióles su hijo diziendo, Tendran respecto de mi hijo.

38 והכרמים כאשר ראו את־בנו אמרו בקרבם זה הוא יורש הבה נהרגהו ונאחז את־ירשתו:

Mas los labradores, viendo àl hijo, dixeron entre si, Este es el heredero; venid, matemoslo, y y tomemos su heredad.

39 ויאחזו אותו ויוציאו לחוץ הכרם ויהרגוהו:

Y tomado, echaronlo fuera de la vinna, y mataronlo.

κα΄.

33. Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε· ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνόν, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.

Escoutez vne autre similitude. Il y auoit vn pere de famille, qui planta vne vigne, & l'enuironna d'vne haye, & & creusa en icelle vn pressoir, & y bastit vne tour: puis la loa à des vignerons & s'en alla dehors.

34. Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργούς, λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

Or la saison des fruicts estant prochaine, il enuoya ses seruiteurs vers les vignerons, pour en receuoir les fruicts.

35. Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.

Mais les vignerons ayans prins ses seruiteurs fouetterent l'vn, & tuerent l'autre, & assommerent de pierres l'autre.

36 Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων. καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

Derechef il enuoya d'autres seruiteurs en plus grand nombre que les premiers, & ils leur en firent de mesmes.

37. Ὕστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων· ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.

Finalement il envoya vers eux son propre Fils, disant, Ils porteront reuerence à mon Fils.

38. Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱόν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.

Mais quand les vignerons virent le fils, ils direnr entre eux, Cestui-ci est l'heritier: venez mettons-le à mort, & nous saisissons de son heritage.

39. Καὶ λαβόντες αὐτόν, ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν.

Et l'ayans prins, le ietterent hors de la vigne, & le mirent à mort.

33. Alium

CAP. XXI.

33. Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamiliâs qui plantavit vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis: & peregrè profectus est.

Heare another parable/There was a certaine housholder/which planted a vineyarde/and hedged it rounde about/and made a winepresse therein/and built a towre/and let it out to husbandmen/and went into a strange countrey.

34. Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit servos suos ad agricolas, ut acciperēt fructus eius.

And when the time of the fruite drewe nere/he sent his seruants to the husbandmen to receiue the fruites thereof.

35. Et agricolæ apprehensis servis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidaverunt.

And the husbandmen tooke his seruants and beat one/and killed another/and stoned another.

36. Iterum misit alios servos plures prioribus: & fecerunt illis similiter.

Againe hee sent other seruants/mo then the first: and they did the like vnto them.

37. Novissimè autem misit ad eos filium suum, dicens, Verebuntur filium meum.

But last of all he sent vnto them his owne sonne/saying/They will reuerence my sonne.

38. Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra se, Hic est hæres, venite, occidamus eum, & habebimus hęreditatem eius.

But when the husband men sawe the sonne/they said among them selues/This is the heire: come/let vs kill him/and let vs take his inheritance.

39. Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt.

So they tooke him/and cast him out of the vineyarde/and slew him.

Das XXI. Capitel.

33. Höret ein ander Gleichniß. Es war ein Haußvater/der pflantzet einen Weinberg/vnnd führet einen Zaun drumb/vnd grub eine Kelter drinnen/vnd bauet einen Thurn/vnd thet jn den Weingärtnern auß/vnd zog überland.

Hører en anden lignelse. Der vaar ein Hosbonde/som plantede en Vingaard/oc giorde it Gierde der omkring/oc groff en Perse der vdi/oc bygde it Taarn/oc fick Vingaards mend hannem/oc foer vdenlandz.

34. Da nun herbey kam die zeit der Früchte/sandte er seine Knechte zu den Weingärtnern/daß sie seine Früchte empfiengen/

Der Fructens tid kom nu/sende hand sine Tienere til Vingaards mendene/ath de skulde anamme hans Fruct.

35. Da namen die Weingärtner seine Knechte/einen steupten sie/den andern tödten sie/den dritten steinigeten sie.

Da toge Vingaards mendene hans Tienere/Den ene Hustruge de/den anden sloge de ihiel/den tredie stenede de.

36. Abermal sandte er andere Knechte/mehr denn der ersten waren/vnd sie theten jhnen gleich also.

Hand sende atter andre Tienere/flere end de første vaare/Oc de giorde lige saa mod dem.

37. Darnach sandte er seinen Son zu jnen/vnd sprach: Sie werden sich für meinem Son scheuen.

Der effter sende hand sin Søn til dem/oc sagde/De skulle frøcte for min søn.

38. Da aber die Weingärtner den Son sahen/sprachen sie vntereinander: Das ist der Erbe/kombt/lasst vns jhn tödten/vnd sein Erbgut an vns bringen.

Der Vingaards mendene saae Sønnen/sagde til huer andre/Det er Arffuingen/kommer/Lader oss sla hannem ihiel/oc vende hans Arffuegodz til oss.

39. Vnd sie namen jhn/vnd stiessen jhn zum Weinberg hinauß/vnnd tödten jhn/

Oc de toge hannem/och stotte hannem vdaff Vingaarden/oc sloge hannem ihiel.

Kapitola XXI.

33. Giné podobenstwij slyste. Czlowěk geden byl Hospodář kterýž rozdělal Winicy/a opleti gi plotem/a wkopal w nij Lis/a vdělal Wěži/y osadil Winaři: a odssel preč cestau.

Drugiego podobienstwá sluchaycie/Byl niektory gospodarz ktory násádzil winnice/y plothem ia ogrodzil y wkopal w niey práse a zbudowal wieże/y náiał ia robotnikom/y poiechal precz.

34. A když se přibljžil čas Owotce/poslal Služebnijky swé k Winařům/aby wzalj vžitky gegij

A gdy sie przyblizył czás owocow/poslal slugi swoie do onych robotnikow áby odebráli pożytki iego.

35. Winaři pak zgijmawsse Služebnijky geho/giného zmrskali/a giného zabili/giného pak vkamenowali.

A robotnicy poimawszy slugi ie°/iednego vbili/drugiego zámordowáli/drugiego zás vkámionowáli.

36. Opět poslal giných Služebnijkůw wjce nežli prwé/y včinili gim též.

Powtore poslal insze slugi/ktorych wiecey bylo niz pierwszych/á oni tákże im vczynili.

37. Naposledy pak poslal k nim Syna swého/řka Snadť se vstydij Syna mého.

Ná osthátek poslal do nich syná swego/mowiac/Beda sie wstydác syná mego.

38. Winaři pak vzřewsse Syna geho/řekli mezy sebau: Tentoť gest Dědic/podme zabijgme gey/a budeme mijti dědictwij geho.

Ale robotnicy vyzrawszy syná/rzekli sami w sobie/Tenci iest dziedzic/podzcie/zabiymy go/y posiadźmy dziedzictwo iego.

39. Y popadsse gey/wywrhli ho wen z Winice/a zabili.

Tedy poimawszy go/wyrzucili precz z winnice/y zámordowáli.

כא

40 מא דאתא הכיל מרה דכרמא מנא יעבד לפלחא הנון׃

Quando dunque sarà venuto il Signor de la vigna, che farà egli à quei lauoratori?

41 אמרין לה דביש ביש יובד אנון וכרמא יוחד לאחרנא פלחא אילין דיהבין לה פארא בזבנהון׃

Essi gli dicono, Farà malamente perire quei mali huomini, & allogarà la sua vigna ad altri lauoratori, i quali gli renderanno i frutti à i tempi suoi.

42 אמר להון ישוע לא ממתום קריתון בכתבא דכאפא דאסליו בניא הי הות לרישא דזויתא מן לות מריא הות הדא ואיתיה תדמורתא בעינין׃

IESV dice loro, Non hauete voi letto mai ne le Scritture, La pietra che rifiutorono gli edificatori, è stata posta ne la testa de l'angulo? Questo è stato fatto dal Signore, & è cosa mirabile ne gli occhij nostri.

43 מטול הנא אמר אנא לכון דתשתקל מנכון מלכותא דאלהא ותתיהב לעמא דעבד פארא׃

Per questo io vi dico, che il regno di Dio sarà tolto à voi, e dato à gente che faccia i frutti di esso.

44 ומן דנפל על כאפא הדא יתרעע וכל מן דהי תפל עלוהי תדריוהי׃

E chi cadrà sopra questa pietra, si fracassarà: e sopra cui essa cadrà, lo tritarà.

45 וכד שמעו רבי כהנא ופרישא מתלוהי ידעו דעליהון אמר׃

Et hauendo i principali Sacerdoti e i Farisei vdite le sue similitudini, conobbero ch'egli diceua di loro.

46 ובעו למאחדה ודחלו מן כנשא מטל דאיך דלנביא אחידין הוו לה׃

E cercando di pigliarlo, temerono le turbe percioche elle il teneuano come Profeta.

כא

40 וכאשר יבא אדון הכרם מה יעשה לכורמים׃

Pues quando viniere el sennor de la vinna, que hara à aquellos labradores?

41 אמרו לו את הרעים ברעה יאבדם ואת כרמו ישכיר לכורמים אחרים אשר ישיבו לו פרי לעתותם׃

Dizenle ellos A los malos destruyrá malamente; y su vinna dará à renta à otros labradores que le paguen el fruto à sus tiempos.

42 ויאמר אליהם ישוע הלא קראתם בכתובים אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה מאת יהוה היתה זאת היא נפלאת בעינינו׃

Dizele Iesus, Nunca leystes en las Escripturas, La piedra que desecharon los que edificauan, esta fue hecha por cabeça de esquina? Por el Sennor es hecho esto, y es cosa marauillosa en nuestros ojos.

43 על כן אומר אני לכם כי תוסר מכם מלכות אלהים ותנתן לגוי עשה פריה׃

Portanto os digo, que el Reyno de Dios será quitado de vosotros: y será dado à gente que haga el fruto del.

44 ואשר יפול על האבן הזאת ישבר וכל אשר תפל עליו תשבר אותו׃

Y el que cayere sobre esta piedra, será quebrantado: y sobre quien ella cayere, desmenuzarloha.

45 וישמעו שרי הכהנים ומפרשים את משליו הבינו כי עליהם דבר׃

Y oyendo los principes de los Sacerdotes, y los Phariseos, sus parabolas, entendieron que hablaua de ellos.

46 ויבקשו לאחז אותו וייראו את העם כי כנביא היה להם׃

Y procurauan prenderlo, mas temian la multitud porque lo teneam come à propheta.

κα'.

40. Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις;

Quand donc le Seigneur de la vigne sera venu, que fera-il à ces vignerons-la?

41. Λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

Ils lui disent, Il les fera perir malheureusement comme meschans, & loera sa vigne à d'autres vignerons, qui lui rendront les fruicts en leurs saisons.

42. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;

Et Iesus leur dit, ne leustes-vous iamais és Escritures, La pierre que les edifians ont reiettee, est deuenue la maistresse pierre du coin. Ceci à esté fait par le Seigneur, & est chose merueilleuse deuant nos yeux.

43. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.

Pourtant vous di-ie, que le royaume de Dieu vous sera osté, & sera donné à vne nation qui rapportera les fruicts d'icelui.

44. Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν.

Or celui qui cherra sur ceste pierre, sera du tout froissé: & celui sur qui elle cherra, elle le brisera.

45. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει.

Et quand les principaux Sacrificateurs & les Phariliens eurent entendu ces similitudes, ils apperceurent qu'il parloit d'eux.

46. Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους· ἐπειδὴ ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

Et cerchans de l'empoigner, ils craignirent les troupes, pource qu'on le tenoit pour Prophete.

CAP. XXI.

40. Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?

When therefore the Lorde of the vinevarde shall come / what will he doe to those husbandmen?

41. Aiunt illi, Malos malè perdet: & vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis.

They said unto him / Hee will cruelly destroy those wicked men / and will let out his vineyard unto other husbandmen / which shall deliuer him the fruites in their seasons.

42. Dicit illis Iesus, Nunquam legistis in scripturis, Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic est factus in caput anguli? A Domino factum est istud: & est mirabile in oculis nostris?

Jesus sayd unto them / Read ye neuer in the Scriptures / The stone which y builders refused / the same is made the head of the corner? This was the Lords doing / and it is maruellous in our eyes.

43. Ideo dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.

Therefore say I unto you / the kingdome of God shall bee taken from you / and shall be giuen to a nation / which shall bring forth the fruites thereof.

44. Et qui ceciderit super lapidem istum, contringetur: super quem vero ceciderit, conteret eum.

And whosoeuer shall fall on this stone / he shall be broken: but on whomesoeuer it shall fall / it will grinde him to powder.

45. Et cum audissent principes sacerdotum & Pharisæi parabolas eius: cognoverunt quod de ipsis diceret.

And when the chiefe Priestes and Pharises had heard his parables / they perceiued that he spake of them.

46. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut prophetam eum habebant.

And they seeking to lay handes on him / feared the people / because they tooke him as a Prophet.

Das XXI. Capitel.

40. Wenn nun der Herr des Weinberges kommen wirdt / was wirdt er disen Weingärtnern thun?

Naar som Vingaardens Herre nu kommer / huad skal hand da gøre disse Vingaards mend?

41. Sie sprachen zu jm: er wirdt die Bößwicht übel umbbringen / und seinen Weinberg andern Weingärtnern außthun / die jm die Früchte zu rechter zeit geben.

De sagde til hannem / Hand skal ilde forderffue de Arge skalcke / oc faa andre Vingaards mend sin Vingaard / som skulle giffue hannem Fruct i den rette tid.

42. Jesus sprach zu jhnen: Habt jr nie gelesen inn der Schrifft? Der Stein den die Bauleute verworffen haben / der ist zum Eckstein worden. Von dem HERRN ist das geschehen / und es ist wunderbarlich für unsern augen.

Jhesus sagde til dem / Haffue i icke læst i Scrifften / Den Steen som Bygnings mendene forskiøde / Hand er bleffuen til en Hiørne steen. Det er skeet aff HERREN / Oc det er underligt faar vore Oyen.

43. Darumb sage ich euch: Das Reich Gottes wird von euch genommen / und den Heiden gegeben werden / die seine Früchte bringen.

Der faare siger ieg eder / Guds rige skal tagis fra eder / oc giffuis Hendningene / som skulle gøre fruct der aff.

44. Und wer auff disen Stein fellet / der wird zurschellen. Auff welchen er aber fellet / den wirdt er zurmalmen.

Oc huo som falder paa denne Steen / hand skal sønderslaaß. Men huilcken Hand falder paa / den skal hand sønderknuse.

45. Und da die Hohenpriester und Phariseer seine Gleichnisse höreten / vernamen sie / das er von jnen redet.

Och der de Ypperste Prester oc Phariseerne hørde hans Lignelse / da merckte de / at hand talede om dem.

46. Und sie trachten darnach / wie sie jhn griffen / aber sie forchten sich für dem Volck / denn es hielt jn für einen Propheten.

Oc de haffde i sinde at gribe hannem / Men de frøctede for folcket / Thi de hulde hannem for en Prophete.

Kapitola XXI.

40. Protož když přijde Pán Winice / co včinij Winařům těm?

Gdy tedy przyidźie pan winnice / co vczyni robotnikom onym.

41. Řekli gemu: Zlé / zle zatratij: a Winicy swau poručij ginym Winařům / kteřijž budau dáwati gemu vžitek / časy swými.

Rzekli mu / Ony złe / źle potráći / á winnice swoie naymie inszym robotnikom / ktorzy oddádzą mu owoc czásu swego.

42. Řekl gim Gežijš: Nikdyžli gste nečtli w pijsmijch? Kámen kterýž gsau zawrhli dělnijcy / ten gest včiněn w Hlawu vhlowau. Od Pána stalo se toto / a gest diwně před Očima naššima.

Rzekł im Jezus / Nie czytaliście nigdy w pismiech? Kamień ktory odrzucili budujący / ten sie stał głową w węgłá / od Páná to iest vczyniono / y dziwno iest przed oczymá nászymi.

43. Protož prawijm wám / že bude odňato od wás Králowstwij Božij / a bude dáno / Lidu činijcýmu vžitky geho.

A przetoż powiedam wam / iż będzie odięte od was Krolestwo Boże / y będzie dane narodowi ktoryby podał owoc iego.

44. A kdož padne na ten Kámen / rozrazý se: a na kohož vpadne / zetřeť gey.

A kto padnie ná ten kámień / będzie skruszon / a ná kogoby zás on vpádł / zetrze go.

45. A když vslyšeli wrchnij kněžij a Zákonjcy Podobenstwij geho / porozuměli že by o nich mluwil.

A vsłyszawszy Kśiążętá kápłáńskie y Faryzeuszowie podobieństwá iego / poználi iż o nich mowił.

46. Y hledajíce ho gijti / báli se Zaastupuow / neb yako za Proroka gey měli.

A szukáiąc iákoby go poimáć / bali sie pospolstwá / ábowiem go iáko Proroká mieli.

כב

1 וַעֲנָא תוּב יֵשׁוּעַ בְּמַתְלֵא וֶאמַר׃

Allora rispondendo IESV di nuouo, parlò loro per similitudini, dicendo.

2 אֶתְדַּמְיַת מַלְכוּתָא דַשְׁמַיָּא לְגַבְרָא מַלְכָּא דַעֲבַד מֶשְׁתּוּתָא לַבְרֵהּ׃

Il regno de cieli è assimigliato ad vn huomo che era Re, il qual fece le nozze al suo figliuolo.

3 וְשַׁדַּר לְעַבְדַוְהִי דְּנִקְרוֹן לַמְזַמְנֵא לְמֶשְׁתּוּתָא וְלָא צְבַו לְמֵאתָא׃

E mandò i suoi seruitori à chiamar quelli che erano inuitati à le nozze, & non volsero venire.

4 וְתוּב שַׁדַּר עַבְדֵּא אַחְרָנֵא וֶאמַר אֶמַרוּ לַמְזַמְנֵא דְּהָא שָׁרוּתִי מְטַיְבָא וְתוֹרַי וּמְפַטְמַי קְטִילִין וְכֹל מֵדֶם מְטַיַּב תַּו לְמֶשְׁתּוּתָא׃

Di nuouo mandò de gli altri seruitori, dicendo, Dite à gl'inuitati, Ecco, io ho apparecchiato il mio desinare: i miei tori, e gli altri grassi animali sono occisi, e tutte le cose sono apparecchiate, Venite à le nozze.

5 הֶנּוּן דֵּין בְּסַו וְאֶזַלוּ אִית דְּלַקְרִיתֵהּ וְאִית דְּלַתֶּאגּוּרְתֵהּ׃

Ma essi non curandosene, sen'andorono, chi a la sua villa, e chi a la sua mercantia.

6 שַׁרְכָּא דֵּין אֶחַדוּ לְעַבְדַוְהִי וְצַעַרוּ וְקַטְלוּ׃

E gli altri presero i suoi seruitori, & ingiuriorongli, & ammazzorongli.

7 כַּד שְׁמַע דֵּין מַלְכָּא רְגַז וְשַׁדַּר חַיְלָוָתֵהּ אוֹבֵד לְקָטוֹלֵא הָנוּן וְלַמְדִינַתְהוֹן אוֹקֵד׃

Laqual cosa il Re hauendo intesa, s'adirò: e mandò i suoi eserciti, & ammazzò quelli homicidi, & abbruciò la lor città.

8 הָיְדֵין אֶמַר לְעַבְדַוְהִי מֶשְׁתּוּתָא מְטַיְבָא וְהָנוּן דַּמְזַמְנִין הֲווֹ לָא שָׁוִין הֲווֹ׃

Poi disse à i suoi seruitori, Le nozze sono apparechiate, ma quelli che erano stati inuitati, non n'erano degni.

כב

1 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וְעוֹד אָמַר אֲלֵיהֶם בִּמְשָׁלִים לֵאמֹר׃

Y respondiendo Iesus, boluióles à hablar en parabolas, diziendo.

2 נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְאָדָם מֶלֶךְ אֲשֶׁר עָשָׂה חֲתֻנָּה לִבְנוֹ׃

El Reyno delos cielos es semejante à vn hombre Rey, que hizo bodas à su hijo.

3 וַיִּשְׁלַח עֲבָדָיו לִקְרֹא קְרוּאִים אֶל־חֲתֻנָּה וְלֹא אָבוּ לָבֹא׃

Y embió sus sieruos para que llamassen los llamados à las bodas: mas no quisieron venir.

4 עוֹד שָׁלַח עֲבָדִים אֲחֵרִים לֵאמֹר אִמְרוּ לַקְּרֻאִים הִנֵּה בְרִיתִי הֲכִינוֹתִי שׁוֹרַי וּמְרִיא נִטְבָּחוּ וְכֻלָּם נְכוֹנִים בּוֹאוּ אֶל־חֲתֻנָּה׃

Boluió à embiar otros sieruos, diziendo, Dezid à los llamados, He aqui, mi comida he aparejado, mis toros y animales engordados son muertos, y todo esta aparejado: venid à las bodas.

5 וְהֵמָּה מָאֲסוּ וַיֵּלְכוּ אֶחָד אֶל־שָׂדֵהוּ אֲשֶׁר הָיָה לוֹ לְבַדּוֹ וְאֶחָד אֶל־סַחְרוֹ׃

Mas ellos no curaron, y fueronse vno à su labrança, y otro à sus negocios.

6 וּשְׁאָרִים אָחֲזוּ אֶת־עֲבָדָיו וּבְעֹשֶׁק הֲרָגוּם׃

Y otros, tomando sus sieruos affrentaronlos, y mataronlos.

7 וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ וַיִּחַר אַפּוֹ וַיִּשְׁלַח צְבָאוֹתָיו וַיְאַבֵּד אֶת־הָרֹצְחִים הָאֵלֶּה וְאֶת־עִירָם שָׂרַף בָּאֵשׁ׃

Y el Rey, oyendo esto, enojóse: y embiando sus exercitos, destruyó à aquellos homicidas, y pusó à fuego su ciudad.

8 אָז אָמַר אֶל־עֲבָדָיו הַחֲתֻנָּה אַךְ נְכוֹנָה הִיא וְהַקְּרוּאִים לֹא הָיוּ שׁוֹוִים׃

Entonces dize à sus sieruos, Las bodas à la verdad estan aparejadas; mas los que eran llamados, no eran dignos.

κβʹ.

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς, λέγων.

Lors Iesus prenant la parole, leur parla derechef en similitude, disant.

2. Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

Le royaume des cieux est semblable à vn roy qui fit les nopces de son fils.

3. Καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν.

Et enuoya ses seruiteurs pour appeler ceux qui auoyent esté conuiés aux nopces, mais ils n'y voulurent point venir.

4. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων· εἴπατε τοῖς κεκλημένοις, ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα. δεῦτε εἰς τοὺς γάμους.

Derechef il enuoya d'autres seruiteurs, disant, Dites à ceux qui estoyent cõuiés, Voici, i'ai apresté le disner: mes taureaux, & mes bestes engraissees sont tuees, & tout est prest, venéz aux nopces.

5. Οἱ δὲ ἀμελήσαντες, ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ.

Mais iceux n'en tenans conte, s'en allerent l'vn à sa metairie, & l'autre à sa trafique.

6. Οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν, καὶ ἀπέκτειναν.

Et les autres prindrent ses seruiteurs, & les outragerent, & tuerent.

7. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε.

Quand le roy l'entendit, il se mit en colere, & y ayant enuoyé ses gendarmes, fit perir ces meurtriers-la, & brusla leur ville.

8. Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστι, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.

Alors il dit à ses seruiteurs, Or bien, les nopces sont apprestees, mais ceux qui estoyent conuiés n'en estoyent pas dignes.

CAP. XXII.

ET reſpondens Ieſus, dixit iterum in parabolis eis, dicens:

Then Jeſus anſwered / and ſpake unto them againe in parables / ſaying.

2. Simile factum eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo.

The kingdome of heauen is like unto a certaine king which married his ſonne.

3. Et miſit ſervos ſuos vocare invitatos ad nuptias: & nolebant venire.

And ſent fort his ſeruants / to call them that were bid to the wedding / but they would no come.

4. Iterum miſit alios ſervos, dicens, Dicite invitatis, Ecce prandium meum paravi, tauri mei & altilia occiſa, & omnia parata: venite ad nuptias.

Againe he ſend forth other ſeruants / ſaying / Tell them which are bidden / Beholde / I haue prepared my dinner: mine oxen & my fatlings are killed / and all thinges are readie: come unto the marriage.

5. Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam ſuam: alius verò ad negotiationem ſuam.

But they made light of it / and went their wayes / one to his ferme / and another about his marchandiſe.

6. Reliqui verò tenuerunt ſervos eius, & contumeliis affectos occiderunt.

And the remnant tooke his ſeruants / and intreated them ſharpely / and ſlewe them.

7. Rex autem cùm audiſſet, iratus eſt: & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum ſuccendit

But when the King heard it / he was wroth / and ſent forth his warriers / and deſtroyed theſe murderers / & burnt up their citie.

8. Tunc ait ſervis ſuis, Nuptiæ quidem paratæ ſunt: ſed qui invitati erant, non fuerunt digni.

Then ſaid he to his ſeruants / Truely the wedding is prepared: but they which were bidden / were not worthy.

Das XXII. Capitel.

Vnd Jeſus antwortet vnd redet abermal durch Gleichniſſe zu jhnen / vnd ſprach:

OC Jeſus ſuarede oc talede atter ved Lignelſer til dem oc ſagde.

2. Das Himmelreich iſt gleich einem Könige / der ſeinem Sone Hochzeit machte.

Himmerigis rige lignis ved en Konge / ſom giorde ſin Søns brøllup.

3. Vnd ſandte ſeine Knechte auß / daß ſie den Gäſten zur Hochzeit ruffeten / vnd ſie wolten nicht kommen.

Oc vdſende ſine Tienere / at de ſkulde kalde dem ſom budne vaare til brøllup / Oc de vilde icke komme.

4. Abermal ſandte er andere knechte auß / vnd ſprach: Saget den Gäſten / Sihe / meine Malzeit habe ich bereitet / meine Ochſen vnd mein Maſtvieh iſt geſlachtet / vnd alles bereitt. Kompt zur Hochzeit.

Hand vdſende atter andre Tienere / oc ſagde / Siger dem ſom budne ere / See / ieg haffuer bered mit Maaltid / mine Øxen / oc mit fede Queg er ſlactet / och alting er rede / Kommer til brøllup.

5. Aber ſie verachteten das / vnd giengen hin / einer auff ſeinen Acker / der ander zu ſeiner Handthierung.

Men de foractede det / oc ginge hen / Den ene paa ſin Ager / Den anden til ſin Købmanſkaff.

6. Etliche aber griffen ſeine Knechte / höneten vnd tödten ſie.

Men nogle grebe hans Tienere / beſpaattede oc thielſloge dem.

7. Da das der Konig höret / ward er zornig / vnnd ſchickte ſein Heer auß / vnd brachte diſe Mörder vmb / vnd zündet jhre Stadt an.

Der Kongen det hørde / bleff hand vred / oc ſkickede ſin Hør vd / oc ødelagde diſſe Mandrabere / oc ſette ild paa deris Stad.

8. Da ſprach er zu ſeinen Knechten: Die Hochzeit iſt zwar bereit / aber die Gäſte warens nicht werth.

Da ſagde hand til ſine Tienere / Brøllupper er io bered / Men de ſom vaare budne vaare de icke verde.

Kapitola XXII.

Y Odpowěděw Gežjſs mluwil gim opět w podobenſtwjch / řka.

TEdy odpowiedáiac Jezus potwore / mowił im przez podobieńſtwá / rzekac.

2. Podobno včiněno geſt Králowſtwj Nebeſké Cžlowěku Králi / kterýž včinil ſwatbu Synu ſwému.

Przypodobáne ieſt kroleſtwo niebieſkie niektoremu Krolowi ktory ſprawił weſele ſynowi ſwemu.

3. Y poſlal Služebnjky ſwé / aby powolali pozwaných na Swatbu: A nechtěli přigjti.

Y poſłáł ſłużebniki ſwoie wzywac tych ktorzy byli proſzeni ná weſele / ale nie chcie i przyść.

4. Opět poſlal giné Služebnjky ſwé / řka: Powězte pozwaným / Ay oběd můg připrawil gſem / wolowé mogi a krmný dobytek zbit geſt / a wſſecky wěcy hotowy gſau / podtež na Swatbu.

Záſie poſłał inſze ſłużebniki / mowiac / Powiedzcie wezwánym. O tem nágothował obiad moy / woly moie y karmne rzeczy ſa pobite / y wſzytki rzeczy gotowe / Podzcie ná weſele.

5. Ale oni zanedbalj: A rozeſſli ſe / giný do Wſy ſwé / a giný po kupectwij ſwém:

A oni nie dbáiac ná to / poſzli precz / ieden do ſwey roley / a drugi do kupiectwá ſwego.

6. Ginij pak zgjmali ſlužebnjky geho / a zhaněwſſe zmordowali.

Krenu drudzy poimawſzy ſłużebniki ie° / y zelżywość im vczyniwſzy / pomordowali ie.

7. Tehdy Kral když vſlyſſel / rozhněwalſe / a poſlaw Wogſka ſwá zhubil Wražedlnijky ty / a Měſto gegich zapálil.

Co vſłyſzawſzy Krol / rozgniewalſie / y poſławſzy woyſka ſwe wytrácił ony zabiiacze / y miáſto ich ſpalił.

8. Tehdy řekl ſlužebnjkuom ſwým: Swatba zagiſté hotowa geſt / ale ti kteřij pozwáni byli / nebyli hodni.

Tedy rzekł ſłużebnikom ſwoim / Weſele ieſtci gotowe / lecz wezwáni nie byli godnymi.

כב

κβ'.

9 זלו הכיל למפקנא דאורחתא וכל מן ד דמשכחין אנתון קרו ל למשתותא:

Andate dunque à i passi de le strade, e quanti voi trouarete, tutti chiamate à le nozze.

9 לכן לכו לכם אל־תוצאות דרכים וכל אשר תמצאו קראו אל־חתנה:

Id pues à las ſalidas de los caminos: y llamad à las bodas à quantos hallardes.

9. Πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους.

Alles donc aux quarrefours des chemins, & autant que vous en trouuerez, conuiez les aux nopces.

10 ונפקו עבדא הנון לאורחתא וכנשו כל דאשכחו בישא וטבא ואתמלי בית משתותא סמיכא:

E quei seruitori vsciti fuore à le strade, raunoron tutti quei che trouorono, cosi cattiui, come buoni: e cosi le nozze si riempierono di conuiuanti.

10 ויצאו העבדים האלה על־הדרכים ויאספו כל־אשר מצאו גם רעים וגם טובים ותמלא החתנה ביושבים במסבה:

Y ſaliendo los ſieruos por los caminos, juntaron todos los que hallaron, juntamente malos y buenos: y las bodas fueron llenas de combidados.

10. Καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὗρον, πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων.

Adonc ſes ſeruiteurs ſortirent vers les chemins, & aſſemblerent autant qu'ils en trouuerent, tant mauuais que bons: tellement que le lieu des nopces fut rempli de gens qui eſtoyent à table.

11 ועל מלכא דנחזא סמיכא וחזא תמן גברא דלא לביש לבושא ד דמשתותא:

Il Re poi entrando dentro per vedere i conuiuanti, vide iui vn huomo che non era vestito di vesta da nozze.

11 ויבא המלך לראות את־היושבים וירא שם אדם ואינו מלבש לבוש חתנה:

Y entró el Rey para ver los combidados, y vido alli vn hombre no veſtido de veſtido de boda:

11. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου.

Et le roy y eſtant entré pour voir ceux qui eſtoyẽt à table, vid là vn homme qui n'eſtoit pas veſtu de robbe de nopces.

12 ואמר לה חברי איכנא עלת לכא כד נחתא דמשתותא לית לך הו דין אשתתק:

E diceli, Amico, come sei tu entrato quà, non hauendo vesta da nozze? Et egli si tacque.

12 ויאמר לו רעי איך באת הלם ואין לך לבוש חתנה והוא נאלם:

Y dixole, Amigo, como entraſte acá no teniendo veſtido de boda? Y à el ſe le cerró la boca.

12. Καὶ λέγει αὐτῷ· ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφιμώθη.

Et lui dit, Compagnon, comment es-tu entré ici ſans auoir vne robbe de nopces? & il eut la bouche cloſe.

13 הידין אמר מלכא למשמשנא אסורו א אידוהי ורגלוהי ואפקוהי לחשוכא בריא תמן נהוא בכיא וחורק שנא:

Allora il Re disse à i ministri, Legateli i piedi e le mani, e gittatelo ne le tenebre piu estreme: iui sarà pianto e stridor di denti.

13 אז אמר המלך למשרתים אסרו ידיו ורגליו שאוהו ושלכו לחשך החיצון שם יהיה בכי וחירוק שנים:

Entonces el Rey dixo à los que ſeruian, Atado de pies y de manos tomaldo y echaldo en las tinieblas de à fuera: alli ſerá el lloro y el batimiento de dientes.

13. Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις· δήσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας, ἄρατε αὐτὸν, καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Adonc le roy dit aux ſeruiteurs, Liez le pieds & mains, & le iettez es tenebres de dehors, là y aura pleur & grincement de dents.

14 סגיאין אנון גיר קריא ועידין גביא:

Imperoche molti son chiamati, ma pochi eletti.

14 כי רבים היו קרואים ומעטים נבחרים:

Porque muchos ſon llamados; y pocos Eſcogidos.

14. Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Car pluſieurs ſont appelés, mais peu ſont esleus.

15 הידין אזלו פרישא נסבו מלכא דאיכנא נצודונהי במלתא:

Allora i Farisei si partirono, e consiglioronsi come l'hauessero à pigliare in parole.

15 אז הלכו המפרשים ויועצו איך ילכדוהו בדבר:

Entonces ydos los Phariſeos, conſultaron, como lo tomarian en alguna palabra.

15. Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ.

Alors les Phariſiens s'eſtans retirés, prindrent conſeil comment ils l'enlaceroyent en parole.

CAP. XXII.

9. Ite ergo ad exitus viarum: & quoſcunque inveneritis, vocate ad nuptias.

Goe ye therefore out into the high waies / and as many as yee finde / bid them to the marriage.

10. Et egreſſi ſervi eius in vias congregaverũt omnes quos invenerunt, malos & bonos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium.

So thoſe ſeruannts went out into the hie wayes and gathered together al that euer they founde / both good and bad: ſo the weddyng was furniſhed wyth gheſtes.

11. Intravit autem rex ut videret diſcumbentes: & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali.

Then the King came in / to ſee the gheſtes / and ſawe there a man which had not on a wedding garment.

12. Et ait illi, Amice, quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit.

And he ſaide vnto him / Friend / how cameſt thou in hither / & haſt not on a wedding garment? And he was ſpeachleſſe.

13. Tunc dixit rex miniſtris, Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eũ in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.

Then ſayde the King to the ſeruaunts / binde him hande and foote: take him away / and caſt him into vtter darkeneſſe: there ſhall bee weeping and gnaſhing of teeth.

14. Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

For many are called: but fewe choſen.

15. Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt ut caperent eum in ſermone.

Then went the Phariſes and tooke counſell howe they might tangle him in talke.

Das XXII. Capitel.

9. Darumb gehet hin auff die ſtraſſen / vnd ladet zur Hochzeit / wen jhr findet.

Gaar der faare hen paa Veyene / oc binder til Brøllup / huem i finde.

10. Vnd die Knechte giengen auß auff die Straſſen / vnnd brachten zuſammen wen ſie funden / böſe vnd gute / vnd die Tiſche wurden alle vol.

Oc Suennene ginge vd paa Veyene / oc ſaffnede tilſammen huem de funde / Onde oc Gode / Oc bordene bleffue alle fulde.

11. Da gieng der König hinein / die Gäſte zu beſehen / vnd ſahe allda einen Menſchen / der hatte kein Hochzeitlich kleid an.

Da gick Kongen ind / at beſee Geſterne / Ock hand ſaa der it Menniſke / ſom haffde icke brøllups Klæder paa.

12. Vnd ſprach zu jm: Freund / wie biſt du herein kommen / vnd haſt doch kein Hochzeitlich kleid an? Er aber verſtummet.

Oc hand ſagde til hannem / Ven / Huorledis eſt du kommen hid ind / och haffuer dog icke brøllups Klæder paa? Oc hand tagde ſtille.

13. Da ſprach der König zu ſeinẽ dienern: Bindet jhm hende vnd Füſſe / vnnd werffet jhn inn das Finſterniß hinauß / da wird ſein heulen vnd zeenklappen.

Da ſagde Kongen til ſine Tienere / Binder hender oc føder paa hannem / oc kaſter hannem hen vd i Mørcket / Der ſkal vere graad oc tendgnidſel.

14. Denn vil ſind beruffen / aber wenig ſind außerwelet.

Thi mange ere kallede / Men faa ere vdualde.

15. Da giengen die Phariſeer hin / vnd hielten einen Rath / wie ſie jhn fiengen in ſeiner rede.

Da ginge Phariſeerne hen / oc hulde it Raad / huorledis de ſkulde gribe hannem i hans tale.

Kapitola XXII.

9. Protož gděte na ceſty / a kteréžkoli naležnete / zowtež na Swatbu.

A przeto idźcie ná roſtánie drog / á ilebyśćie nálezli wzowcie ná weſele.

10. Y wyſſedſſe Služebnijcy geho na ceſty / ſhromáždili wſſecky kteréžkoli nalezli / dobré y zlé / a naplněna geſt ſwatba hodownijky.

A wyßedßy ſlużebnicy oni ná drogi / zeoráli wßyſtki ilech nálezli / złe y dobre / y napełnione ieſt weſele tymi ktorzy ſiedzieli przy ſtole.

11. Tehdy wſſel Král aby pohleděl na hodownijky / y uzřel Člowěka neoděného rauchem Swatebnijm.

A wſzedßy Krol áby ogladał śiedzace / obaczył tám człowieká / ktory niemiał ná ſobie ßaty weſela.

12. Y řekl gemu: Přijteli / kterak gſy ſem wſſel nemage raucha Swatebnijho? A on oněměl.

Y rzekł mu / Towárzyßu iákoś tu wßedł nie maiacßáthy weſela? A on zámilknał.

13. Tehdy řekl Král ſlužebnijkům: Swijžijce Ruce geho y nohy / uwrztež gey do temnoſtij zewnitřnijch / tamť bude pláč a ſſkřijpenij zubuow.

Tedy rzekł Krol przyſtáwom / Zwiazawßy nogi y rece iego / weźmicie go / y wrzućcie w ciemnośc zewnetrzna / tám bedźie płácz y zgrzytánie zebow.

14. Nebo mnoho geſt powolaných / ale málo Wywolených.

Abowiem wiele ieſt wezwánych / ále málo wybránych.

15. Tehdy odſſedſſe Zákonijcy / w raddu weſſli / aby polapili Gežijſſe w řeči.

Tedy odßedßy Fáryzeußowie / rádzili ſie áby go podchwycili w mowie.

כב

16 ושדרו לותה תלמידיהון עם דבית הרודס ואמרין לה מלפנא ידעינן דשריר אנת ואורחא דאלהא בקושתא מלף אנת ולא שקיל אנת צבתא לאנש לא גיר נסב אנת באפא דאנש:

E mandangli i lor discepoli insieme congli Herodiani, dicendo, Maestro, noi sappiamo che tu sei huomo verace, & insegni la via di Dio in verità, e non ti curi d'alcuno: perche tu non riguardi a la persona de gli huomini.

17 אמר לן הכיל איכנא מתחזא לך שליט למתל כסף רישא לקסר או לא:

Dicci dunque, che ti pare? è egli lecito dare il tributo à Cesare, o nò?

18 ישוע דין ידע בישותהון ואמר מנא מנסין אנתון לי נסבי באפא:

E Iesu hauendo conosciuta la lor malitia disse, Perche mi tentate voi, hipocriti?

19 חאוני דינרא דכסף רישא הנון דין קרבו לה דינרא:

Mostratemi la moneta del tributo: & essi gli portorono vn denaro.

20 ואמר להון ישוע דמנו צלמא הנא וכתבא:

Et egli dice loro, Di chi è questa imagine, e la soprascrittione?

21 אמרין דקסר אמר להון הבו הכיל דקסר לקסר ודאלהא לאלהא:

Essi gli dicono, Di Cesare, Allora egli dice loro, Rendete dunque à Cesare, le cose che son di Cesare, & à Dio quelle che son di Dio.

22 וכד שמעו אתדמרו ושבקוהי ואזלו:

Il che essi vdendo si marauigliorono: e lassandolo, sen'andoron via.

23 בהו יומא קרבו לה זדוקיא ואמרין לה ליתי חית מיתא ושאלוהי:

In quel giorno vennero à lui i Sadducei, i quali dicono che non è resurrettione, e domandorongli.

כב

16 וישלחו אליו את־תלמידיהם עם עבדי הורודס לאמר רבי ידענו כי איש אמונים אתה ואת־דרך אלהים באמת תלמד ולא תשעה אל־כל־איש כי־לא תשא את־פני־האדם:

Y embian à el sus Discipulos con los de Herodes, diziendo, Maestro, sabemos que eres amador de verdad, y que ensennas con verdad el camino de Dios? y que no te curas de nadie, porque no tienes, accepcion de persona de hombres.

17 לכן אמר לנו מה נראה לך היכשר לתת מס לקיסר אם לא:

Di nos pues, que te parece? Es licito dar tributo à Cesar, o no?

18 וכי ידע ישוע את־רעתם אמר למה תנסוני החנפים:

Mas Iesus entendida su malicia, dize les, Porque me tentays hypocritas?

19 הראוני את־טבע המס והמה הגישו לו זוז אחד:

Mostradme la moneda del tributo. Y ellos le mostraron vn dinero.

20 ויאמר אליהם ישוע למי יש־הצלם הזה והכתבה:

Entonces dizeles, Cuya es esta figura, y loque esta encima escripto?

21 אמרו לו לקיסר או אמר להם לכן תנו לקיסר אשר לקיסר ולאלהים אשר לאלהים:

Ellos le dizen, De Cesar, Y dizeles, Pagad pues à Cesar lo que es de Cesar: y à Dios, loque es de Dios.

22 וכאשר שמעו תמהו ויעזבוהו וילכו:

Y oyendo esto, marauillaronse: y dexaronlo, y fueronse.

23 ביום ההוא קרבו אליו צדוקים אשר אומרים כי לא תהיה תקומה וישאלו לו:

A quel dia llegaron à el los Sadduceos, que dizen no auer resurrecion, y preguntaronle.

κβ'.

16. Καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν, λέγοντες· διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων.

Et lui enuoyerent leurs disciples auec des Herodiens, disans, Maistre, nous sauons que tu es veritable, & que tu enseignes la voye de Dieu en verité, & ne te chaut de personne: car tu ne regardes point à l'apparence des hommes.

17. Εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοὶ δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον καίσαρι, ἢ οὔ;

Di nous donc que te semble? est-il loisible de donner le tribut à Cesar, ou non?

18. Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶπε· τί με πειράζετε ὑποκριταί;

Et Iesus cognoissant leur malice, dit, Hypocrites, pourquoi me tentez-vous?

19. Ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον.

Monstrez-moi la monnoye du tribut. Et ils lui presenterent vn denier.

20. Καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ ἡ ἐπιγραφή;

Et il leur dit, De qui est ceste image, & ceste escriture.

21. Λέγουσιν αὐτῷ, καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς, ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος, καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ.

Ils lui disent, de Cesar. Lors il leur dit, Rendez donc à Cesar les choses qui sont à Cesar: & à Dieu celles qui sont à Dieu.

22. Καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

Oyans cela, ils s'esmerueillerent, & le laissans s'en allerent.

23. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν.

Ce iour-la les Sadduciens, (qui disent qu'il n'y à point de resurrection) vindrent à lui & l'interroguerent.

CAP. XXII.

16. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes, Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominũ

And they sent vnto him their disciples with the Herodians/ saying/ Master/ wee knowe that thou art true/ and teachest the way of God truely/ neither carest for anye man: for thou considerest not the person of men.

17. Dic ergo nobis quid tibi videtur, licet censum dare Cæsari, an non?

Tell vs therefore/ howe thinkest thou? Is it lawfull to giue tribute vnto Cesar/ or no?

18. Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait, Quid me tentatis hypocritæ?

But Jesus perceiued their wickednesse/ and sayde/ Why tempt ye mee/ ye hypocrites.

19. Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium.

Shewe me the tribute money. And they brought him a peny.

20. Et ait illis Iesus. Cuius est imago hæc, & superscriptio?

And he sayde vnto them/ Whose is this image and superscription?

21. Dicũt ei, Cęsaris. Tunc ait illis, Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.

Then sayde vnto him/ Cesars. Then sayde hee vnto them: Giue therefore to Cesar/ the thinges which are Cesars/ and giue vnto God/ those thinges which are Gods.

22. Et audientes mirati sunt, & relicto eo abierunt.

And when they heard it/ they marueiled/ and left him/ and went their way.

23. In illo die accesserunt ad eum Sadducęi, qui dicunt non esse resurrectionem: & interrogaverunt eum.

The same day the Sadduces came to him (which say that there is no resurrection) and asked him.

Das XXII. Capitel.

16. Vnd sandten zu jm jre Jünger/ sampt Herodis Diener/ vnnd sprachen: Meister/ wir wissen daß du warhafftig bist/ vnd lehrest den weg Gottes recht/ vnd du fragest nach niemand/ denn du achtest nicht das ansehen der Menschen.

Oc de sende deris Disciple til hannem/ met Herodis Tienere/ oc sagde/ Mestere/ Wi vide at du est sandru/ oc lærer Guds vey rettelige/ och du skiøder om ingen/ Thi du acter icke Menniskens anseelse.

17. Darumb sage vns/ was dücket dich? Ists recht daß man dem Keiser Zinse gebe oder nicht?

Sig oss der faare/ huad tyckis dig? Er det ræt at mand giffuer Keyseren skat/ eller ey?

18. Da nun Jesus merckte jhre schalckheit/ sprach er: Jr Heuchler/ was versuchet jhr mich?

Der Jhesus nu merckte deris skalckhed/ sagde hand/ J Øyenskalcke/ Hui frister mig?

19. Weiset mir die Zinßmüntze. Vnd sie reichten jhm einen Groschen dar.

Lader mig see Skattens mynt/ Oc der racte hannem en Pending.

20. Vnd er sprach zu jnen: Weß ist das Bild vnd die überschrifft?

Oc hand sagde til dem/ Hues Billede oc offuerscrifft er dette?

21. Sie sprachen zu jm: Des Keisers. Da sprach er zu jnen: So gebt dem Keiser/ was des Keisers ist/ vnd Gott was Gottes ist.

De sagde til hannem Keyserens. Da sagde hand til dem/ Saa giffuer Keyseren/ det Keyseren hører til/ oc Gud/ det Gud hører til.

22. Da sie das höreten/ verwunderten sie sich/ vnd liessen jhn/ vnd giengen davon.

Der de hørde det forundrede de dem/ oc forlode hannem oc ginge bort.

23. An demselbigen tag tratten zu jhm die Saduceer/ die da halten es sey kein Aufferstehung/ vñ fragten jn.

Paa den samme dag traadde Saduceerne til hannem/ som holde at der er ingen Opstandelse/ oc spurde hannem at.

Kapitola XXII.

16. Y poslali k němu Včedlnjky swé s Služebnjky Herodesowými/ řkauce: Mistře/ wijme že prawdomluwný gsy/ a cestě Božij w prawdě včijš/ a nedbáš na žádneho/ neb nepatřijš na osobu lidskau:

A przetho poslali do niego vcznie swoie z Herodyany/ mowiac Mistrzu/ wiemy izes prawdziwy/ y drogi bożey w prawdzie vczyss/ a niedbass ni nakogo/ abowiem nie patrzass na osobe ludzka.

17. Protož powěz nám coť se tobě zdá: Slussýli plat dáti Cýsaři/ čili nic?

Powiedz nam thedy/ co sie tobie zda/ Godzili sie dać czynss Cesárzowi/ abo nie?

18. A poznaw Gežijš lest gich/ řekl: Co mne pokaussýte pokrytcy?

A Jezus poznawssy złość ich/ rzekl/ Czemu mie kusicie obludni ludzie?

19. Vkažte mi penijz platu. A oni podali gemu penijze.

Pokażcie mi monete czynssowa/ A oni mu przyniesli Gross.

20. Y řekl gim Gežijš: Čij gest tento obraza swrchu napsánj?

Tedy rzekl im/ Czyi iest ten obraz y napis?

21. Řekli gemu: Cýsařůw. Řekl gim: Dategž tehdy což gest Cýsařowého Cýsaři/ a což gest Božijho Bohu.

Rzekli mu/ Cesárski/ Tedy powiedzial im/ Przeto oddawaycie Cesárzowi/ co na Cesárza należy/ a Bogu co iest Bożego.

22. To vslyssawsse diwili se/ a opustiwsse gey odessli od něho.

Co vslyssawssy/ dziwowali sie/ A opusciwssy go possli precz.

23. W ten den přistaupili k němu Saduceowé/ kteřijž prawij že nenij z Mrtwých wstánij.

Dnia onego przyssli k niemu Saduceussowie/ ktorzy powiedaia iż niemass z martwych wstánia/ Rpytali go.

כב

24 ואמרין לה מלפנא מושא אמר לן דאן אנש ימות כד לית לה בניא נסב אחוהי אנתתה ויקים זרעא לאחוהי׃

Dicendo, Maestro, Moise disse, Se alcuno morrà senz'hauer figliuoli, il suo fratello pigli la donna di lui per moglie, e susciti il seme al suo fratello.

25 אית הוו דין לותן אחא שבעא קדמיא נסב אנתתא ומית ודלית הוא לה בניא שבקה אנתתה לאחוהי׃

Hor appresso di noi erano gia sette fratelli, e il primo preso ch'egli hebbe moglie, si mori, e non hauendo seme lassò la sua moglie al suo fratello.

26 הכנא אף הו דתרין אף הו דתלתא ועדמא לשבעתיהון׃

Similmente fece ancor il secondo, e il terzo, infin al settimo.

27 בחרתא דין דכלהון מיתת אף אנתתא׃

Finalmente doppo tutti mori ancor la donna.

28 בקימתא הכיל לאינא מן הלין שבעא תהוא אנתתא כלהון גיר נסבוה׃

Ne la resurrettione dunque, di quali di quei sette sarà ella moglie? conciosia cosa che tutti l'hebbero.

29 ענא ישוע ואמר להון טעין אנתון דלא ידעין אנתון כתבא ולא חילה דאלהא׃

E IESV rispondendo, disse loro, Voi errate, non intendendo le Scritture, nè la virtu di Dio.

30 בקימתא גיר דמיתא לא נסבין נשא אף לא נשא הוין לגברא אלא איך מלאכא דאלהא בשמיא איתיהון׃

Imperoche ne la resurrettione non pigliano moglie, ne si danno à marito: ma sono come Angeli di Dio in cielo.

31 על קימתא דין דמיתא לא קריתון מדם דאתאמר לכון מן אלהא דאמר׃

Quanto poi à la resurrettion de morti, non hauete voi letto quel che vi è detto da Dio, il qual dice.

כב

24 לאמר רבי משה אמר אם איש ימות ולא היה לו בן יקח אחיו אשת המת לו לאשה להקים לאחיו זרע׃

Diziendo, Maestro, Moysen dixo, Si alguno muriere sin hijos, su hermano se case con su muger, y despertarà simiente à su hermano.

25 ויהיו אתנו שבעה אחים והראשון אשר לקח אשה מת בלי זרע ויעזב את־אשתו לאחיו׃

Fueron pues antre nosotros siete hermanos: y el primero tomó muger, y murió. Y no teniendo generacion, dexó su muger à su hermano.

26 וכן גם השני גם שלישי עד השביעי׃

De la misma manera tambien el segundo, y el tercero, hasta los siete.

27 ואחרי־כלם מתה אשה גם היא׃

Y despues de todos murió tambien la muger.

28 ובתקומה למי מן השבעה תהיה האשה כי כלם היו בעליה׃

En la resurrecion pues, cuya de los siete serà la muger? porque todos la tuuieron.

29 ויען ישוע ויאמר אליהם תועים אתם אינכם יודעים גם את־מכתבים וגם לא את־גבורת אלהים׃

Entonces respondiendo Iesus, dixoles, Errays ignorando las escripturas, y la potencia de Dios.

30 כי בתקומה לא יתחתנו ולא תארשנה כי אם כמו מלאכי אלהים בשמים יהיו׃

Porque en la resurrecion ni maridos tomarán mugeres, ni mugeres maridos; mas son como los Angeles de Dios en el cielo.

31 ועל־התקומת המתים הלא קראתם את־אשר נאמר לכם מן־האלהים לאמר׃

Y de la resurrecion delos muertos, no aueys leydo loque os es dicho de Dios à vosotros, que dize.

κβ'.

24. Λέγοντες· διδάσκαλε, Μωϋσῆς εἶπεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

Disans, Maistre, Moyse à dit, si quelcun vient à mourir sans auoir enfans, son frere, prendra la femme d'icelui, & suscitera lignee à son frere.

25. Ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησε· καὶ μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

Or y auoit il parmi nous sept freres: dont, le premier apres qu'il fut marié, trespassa: & n'ayant point eu de lignee, laissa sa femme à son frere.

26. Ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά.

Semblablement aussi le second, puis le troisieme, iusques au septieme.

27. Ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

Or apres eux tous mourut aussi la femme.

28. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν;

En la resurrection donc, duquel des sept sera-elle femme? car tous l'ont eue.

29. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.

Mais Iesus respondant, leur dit, Vous errez, ne sachans point les Escritures, ne la vertu de Dieu.

30. Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσι.

Car en la resurrection on ne prend ni ne donne-on femmes en mariage: mais ils sont comme les Anges de Dieu au ciel.

31. Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, λέγοντος.

Et quant à la resurrection des morts, n'auez-vous point leu ce dont vous à parlé Dieu mesme, disant.

CAP. XXII.

24. Dicentes, Magister, Moyses dixit, Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater eius uxorem illius, & suscitet semen fratri suo.

Saying / Master / Moses saide / If a man die / hauing no children / let his brother marrie his wife / and raise vp seed vnto his brother.

25. Erant autem apud nos septem fratres: & primus uxore ducta defunctus est: & non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo.

Now there were with vs seuen brethren / and the first married a wife / and deceased: and hauing no yssue / left his wife vnto his brother.

26. Similiter secundus & tertius usque ad septimum.

Likewise also the seconde / and the thirde / vnto the seuenth.

27. Novissimè autem omnium & mulier defuncta est.

And last of all the woman died also.

28. In resurrectione ergo, cuius erit de septem, uxor? omnes enim habuerũt eam.

Therefore in the resurrection / whose wife shall shee be of the seuen? for all had her.

29. Respondens autem Iesus, ait illis, Erratis, nescientes scripturas, neque virtutem Dei.

Then Jesus answered / and said vnto them / Ye are deceiued / not knowing ỹ Scriptures / nor the power of God.

30. In resurrectione enim neque nubent, neq; nubentur: sed sunt sicut angeli Dei in cælo.

For in the resurrection they neither marry wiues / nor wiues are bestowed in marriage but are as the Angels of God in heauen.

31. De resurrectione autem mortuorũ non legistis quod dictum est à Deo dicente vobis.

And concerning the resurrection of the dead / haue ye not read what is spoken vnto you of God / saying.

Das XXII. Capitel.

24. Vnd sprachen: Meister / Moses hat gesagt / so einer stirbt / vnnd hat nicht Kinder / so soll sein Bruder sein Weib freyen / vnd seinem Bruder Samen erwecken.

Oc sagde / Mestere / Mose haffuer sagd / Naar nogen døer / oc haffuer icke Børn / da skal hans Broder tage hans hustru til ecte / oc opuecke sin Broder Sæd.

25. Nun sind bey vns gewesen siben Brůder / Der erste freyet vnd starb / vnd dieweil er nicht Samen hatte / ließ er sein Weib seinem Bruder.

Nu haffue veret hoss oss siu Brødre / Den første giffte sig / oc døde / Oc efferdi hand haffde icke sæd / loed hand sin broder sin hustru efter sig.

26. Desselben gleichen der ander / vnd der dritte / biß an den sibenden.

Den anden giorde lige saa / oc den tredie / indtil den siuende.

27. Zu letzt nach allen starb auch das Weib.

Paa det siste effter dem alle døde oc quinden.

28. Nun in der Aufferstehung / welches Weib wird sie sein vnter den siben? Sie haben sie ja alle gehabt.

Hues Hustru aff disse siu / skal hun da vere i Opstandelsen? De haffue io alle hafft hende.

29. Jesus aber antwortet / vnd sprach zu jhnen: Jr irret / vnnd wisset die schrifft nicht / noch die krafft Gottes.

Jhesus suarede / oc sagde til dem / I fare vild / oc vide icke Scriffen / och ey heller Guds krafft.

30. In der Aufferstehung werden sie weder freyen / noch sich freyen lassen / sondern sie sind gleich wie die Engel Gottes im Himel.

I Opstandelsen skulle de huercken tage til ecte / oc ey lade sig tage til ecte / Men de ere lige som Guds engle i Himmelen.

31. Habet jhr nicht gelesen von der Todten aufferstehung daß euch gesagt ist von Gott / da er spricht:

Haffue i icke læst om de Dødis opstandelse / det eder er sagd aff Gud / der hand siger.

Kapitola XXII.

24. Y otázali ßeho řkauce: Mistře / Moyžijß řekl: vmřel-liby kdo nemage Syna / aby Bratr geho poyal ženu geho / a aby wzbudil ßýmě Bratru swému.

Mowiać / Misthrzu / Moizeß rzekł / Jesliby ktho vmárł nie máiac dziatek / niech brat iego práwem powinowáthym poymie żone iego / y wzbudzi potomstwo brátu swemu.

25. Y bylo v nás sedm Bratřij: prwnij poyaw ženu / y vmřel. A nemage Semene / zůstawil ženu Bratru swému.

Byli tedy śiedm bráćiey v nas / á pierwßy ożeniwßy sie vmarł / a gdy nie miał potomstwá / zostháwił żone swoie brátu swemu.

26. Též y druhý / y třetij / až do sedmého.

Także tez wtory y trzeći áż do siodmego.

27. Naposledy pak ze wßech vmřela y žena.

A po wßytkich vmárłá tez y żoná.

28. Protož při wzkřijßenij / čijbude žena z těch sedmi? nebo wßyckni gi měli.

W zmartwych wstániu tedy / ktorego z onych śiedmi bedźie żoná? gdyż ia wßyscy mieli.

29. Y odpowěděw Gežijß / řekl gim: Bláudijte / neznagijce Pijsem / ani moci Božij.

A odpowiedáiac Jezus / rzekł im / Błądźićie nie vmieiac pism áni mocy Bożey.

30. Neb když z mrtwých wstanau / ani se budau ženiti ani wdáwati / ale budau yako Angelé Božij w Nebi.

Abowiem w zmártwych wstániu áni sie żenią / áni zá mąż dawáią / ále są iáko Aniolowie Boży w niebie.

31. O wzkřijßenij pak z mrtwých / zdali gste nečtli co gest powědijno od Boha / kterýžto prawij wam:

A o zmartwych wstániu nie czytáliśćie / co wam powiedziano iest od Bogá / gdźie mowi.

כב

32 דְּאֶנָא אֶנָא אֱלָהֵה דְּאַבְרָהָם אֱלָהֵה דְּאִיסְחָק אֱלָהֵה דְּיַעְקוֹב וַאלָהָא לָא הֲוָא דְּמִיתֵא אֶלָּא דְּחַיֵּא׃

Io son l'Iddio d'Abraham, e l'Iddio d'Isaac, e l'Iddio di Iacob? Iddio non è gia Iddio di morti, ma di viui.

33 וְכַד שְׁמַעוּ כֶּנְשֵׁא מֶתְתַּמְהִין הֲוַו בְּיוּלְפָּנֵה׃

E le turbe vdendo questo si stupiuano de la dottrina.

34 פְּרִישֵׁא דֵּין כַּד שְׁמַעוּ דְּשַׁתֵּק לְזַדּוּקָיֵא אֶתְכַּנַּשׁוּ אַכְּחַד׃

Hor i Farisei hauendo vdito ch'egli haueua fatti tacere i Sadducei, s'adunorono insieme.

35 וְשַׁאלֵה חַד מֶנְהוֹן דְּיָדַע נָמוֹסָא כַּד מְנַסֵּא לֵה׃

E vn di loro ch'era dottor de la Legge, li domandò, tentandolo, e dicendo.

36 מַלְפָּנָא אַיְנָא פּוּקְדָנָא רַב בְּנָמוֹסָא׃

Maestro, qual è il gran comandamento ne la Legge?

37 יֵשׁוּעַ דֵּין אֱמַר לֵה דְּתֶרְחַם לְמָרְיָא אֱלָהָךְ מֶן כֻּלֵּה לֶבָּךְ וּמֶן כֻּלָּה נַפְשָׁךְ וּמֶן כֻּלֵּה חַיְלָךְ וּמֶן כֻּלֵּה רֶעְיָנָךְ׃

IESV gli disse, Ama il Signore Iddio tuo con tutto il tuo cuore, con tutta l'anima tua, e con tutta la tua mente.

38 הָנוּ פּוּקְדָנָא רַבָּא וְקַדְמָיָא׃

Questo è il primo e gran comandamento.

39 וְדַתְרֵין דְּדָמֵא לֵה דְּתֶרְחַם לְקַרִיבָךְ אַיךְ נַפְשָׁךְ׃

E il secondo simile ad esso, è, Ama il tuo prossimo come te medesimo.

40 בְּהָלֵין תְּרֵין פּוּקְדָנִין תְּלֵא אוֹרָיְתָא וּנְבִיֵּא׃

Da questi due comandamenti dipende tutta la Legge e i Profeti.

כב

32 אֲנִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב וֵאלֹהִים אֵינוֹ הוּא אֱלֹהֵי הַמֵּתִים כִּי־אִם הַחַיִּים׃

Yo soy el Dios de Abraham, y el Dios de Isaac, y el Dios de Iacob? Dios, no es Dios de los muertos, mas de losque biuen.

33 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הָעָם תָּמְהוּ עַל־תַּלְמוּדוֹ׃

Y oyendo esto las compannas estauan fuera de si de su doctrina.

34 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַמְפָרְשִׁים כִּי־הֶחֱשָׁה אֶת־צְדוּקִים נוֹסְדוּ יַחַד׃

Entonces los Phariseos oyendo que auia cerrado la boca à los Sadduceos, juntarõse à vna:

35 וַיִּשְׁאַל אֶחָד מֵהֶם וּמְלַמֵּד הוּא מְנַסֶּה אוֹתוֹ וַיֹּאמַר׃

Y preguntó vno dellos, interprete de la Ley, tentandolo, y diziendo.

36 רַבִּי אֵיזוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה הִיא בַּתּוֹרָה׃

Maestro, qual es el mandamiento Grande en la Ley?

37 וַיֵּשׁוּעַ אָמַר לוֹ תֶּאֱהַב אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ׃

Y Iesus le dixo, Amaras àl Sennor tu Dios de todo tu coroçon, y de toda tu alma, y de toda tu mente.

38 וְזֹאת יֵשׁ רִאשׁוֹנָה וּגְדוֹלָה מִצְוָה׃

Este es el Primero y el Grande mandamiento.

39 וְהַשֵּׁנִית תְּשׁוּוֶה לָהּ תֶּאֱהַב אֶת־רֵעֲךָ כָּמוֹךָ׃

Y el Segundo es semejante à este: Amaras à tu proximo, como à ti mismo.

40 בִּשְׁתֵּי מִצְוֹת הָאֵלֶּה כָּל הַתּוֹרָה וְגַם הַנְּבִיאִים כֻּלָּם תְּלוּיִם׃

De estos dos mandamientos depende toda la Ley y los prophetas.

κβ'.

32. Ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς, θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων.

Ie suis le Dieu d'Abraham, & le Dieu d'Isaac, & le Dieu de Iacob? Dieu n'est pas le Dieu des morts: mais des viuans.

33. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Et les troupes oyans cela, s'estonnoyent de sa doctrine.

34. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσε τοὺς σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό.

Or quand les Phariſiens entendirent qu'il auoit fermé la bouche aux Sadduciens, ils s'assemblerent d'vn accord.

35. Καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς, πειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων.

Et vn d'entr'eux, docteur de la Loy, l'interrogua en le tentant, & disant.

36. Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;

Maistre, lequel est le grand commandement de la Loy?

37. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου.

Iesus lui dit, Tu aimeras le Seigneur ton Dieu de tout ton cœur, & de toute ton ame, & de toute ta pensee.

38. Αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή.

Cestui-ci est le premier & le grand commandement.

39. Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Et le second semblable à icelui, est, Tu aimeras ton prochain comme toimesme.

40. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται.

De ces deux commandemens dependent toute la Loy & les Prophetes.

CAP. XXII.

32. Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? Non est Deus mortuorum, sed viventium.

I am the God of Abraham / & the God of Isaac / and the God of Iacob? God is not the God of the dead / but of the lyuing.

33. Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina eius.

And when the people heard it / they were astonied at his doctrine.

34. Pharisæi autem audientes quòd silentium imposuisset Sadducæis, convenerunt in unum.

But when the Pharises had heard / that he had put the Sadduces to silence / they assembled together.

35. Et interrogavit eum, unus ex eis legis doctor, tentans eum,

And one of them / which was an expounder of the Law / asked him a question / tempting him / and saying.

36. Magister, quod est mandatum magnum in Lege?

Master / which is the great commandement in the Law?

37. Ait illi Iesus, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.

Jesus saide to him / Thou shalt loue the Lord thy God with all thine heart / with al thy soule / and with all thy minde.

38. Hoc est maximum & primum mandatum.

This is the first and the great commandement.

39. Secundum autem simile est huic, Diliges proximum tuum sicut teipsum.

And the seconde is like vnto this / Thou shalt loue thy neighbour as thy selfe.

40. In his duobus mandatis universa Lex pendet & Prophetæ.

On these two commandements hangeth the whole Lawe and the Prophets.

Das XXII. Capitel.

32. Ich bin der Gott Abraham / vnd der Gott Isaac / vnnd der Gott Jacob? Gott aber ist nicht ein Gott der Todten / sondern der Lebendigen.

Jeg er Abrahams Gud / oc Isaacs Gud / och Jacobs Gud: Saa er Gud icke de Dødis / Men de Lefuendis Gud.

33. Vnd da solches das Volck höret / entsatztē sie sich über seiner lehre.

Oc der Folcket det hørde / forundrede de dem paa hans Lerdom.

34. Da aber die Phariseer höreten / daß er den Saduceern das maul gestopfft hatte / versammleten sie sich.

Der Phariseerne hørde / at hand haffde stoppet munden paa Saduceerne / da forsamlede de dem.

35. Vnnd einer vnter jhnen / ein Schrifftgelerter / versucht jhn / vnnd sprach:

Oc en aff dem som vaar en Schrifftklog / fristede hannem / oc sagde.

36. Meister / welches ist das fürnemste Gebot im Gesetz?

Mestere / Huilcket er det ypperste Bud i Louen?

37. Jesus aber sprach zu jhm: Du solt lieben Gott deinen HERRN / von gantzem Hertzen / von gantzer Seelen / von gantzem gemüte.

Jhesus sagde til hannem / Du skalt elske Gud din HERRE / aff gantske Hierte / aff gantske Siel / aff gantske sind.

38. Diß ist das fürnemest vnnd gröste Gebot.

Dette er det ypperste och største Bud.

39. Das ander ist dem gleich: Du solt deinen Nechsten lieben / als dich selbs.

Det andet er lige som dette / Du skalt elske din Neste / lige som dig selff.

40. In disen zweyen Gebotten hanget das gantze Gesetz vnnd die Propheten.

Udi disse thu Bud henger al Louen oc Propheterne.

Kapitola XXII.

32. Jáť gsem Bůh Abrahamuow / Bůh Izákuow / a Buoh Jákobuow: A neniiť Buoh mrtwých / ale žiwých.

Jam iest Bog Abráhámow / Bog Izáákow / y bog Jakobow: Bog nie iestci Bogiem vmarłych / ále żywych.

33. Protož slyssýce Zástupowé / diwili se včenij geho.

A gdy to ono zgromádzenie ludu słyszáło / zdumiáło się dla náuki iego.

34. Tehdy Zákonijcy vslyssawsse žeby k mlčenij přiwedl Saducejské / sessli se w hromadu.

A vsłyszawszy Fáryzeuszowie / iż vstá záwárł Sáduceuszom / zeszli się społu.

35. Y otázal se ho geden z nich Zákona Včitel pokaussegeho / a řka:

Tedy go spytał ieden z nich doktor w zakonie / kusząc go y mowiąc.

36. Mistře / které gest Přikázanij weliké w Zákoně?

Mistrzu / ktore iest nawiecższe roskazánie w zakonie?

37. Řekl gemu Gežijss: Milowati budess Pána Boha twého z celého Srdce twého / a ze wssý Dusse twé / a ze wssý mysli twé.

A Jezus rzekł mu / Będziesz miłowáł Páná Bogá twego ze wszytkiego sercá twe° / y ze wszytkiey dusze twoiey / y ze wszytkiey myśli twoiey.

38. To gest naywětssý a prwnij Přikázanij.

Toć iest pierwsze y wielkie roskazánie.

39. Druhé pak gest podobné tomu: Milowati budess Blijžnijho twého yako tebe samého.

A wtore podobne iest temu / Będziesz miłowáł bliźniego twego iáko sámego siebie.

40. Na těch dwau Přikázanijch wesskeren Zákon záležij / y Prorocy.

Ná tym dwoygu roskazaniu wszytek zakon y Prorocy záwiszeli.

כב

41 כַּד כְּנִישִׁין דֵּין פְּרִישֵׁא שַׁאֵל אֶנּוּן יֵשׁוּעַ׃

Et essendo i Farisei congregati insieme, IESV domandò loro.

42 וֶאמַר מָנָא אָמְרִין אַנְתּוּן עַל מְשִׁיחָא בַּר מַנּוּ אָמְרִין לֵהּ בַּר דַּוִיד׃

Dicendo, Che opinione hauete voi di Christo? di chi è egli figliuolo? Essi gli dicono, Di Dauid.

43 אָמַר לְהוֹן וְאַיכַנָא דַּוִיד בְּרוּחַ קָרֵא לֵהּ מָרְיָא אָמַר גֵּיר׃

Egli dice loro, come dunque Dauid in spirito il chiama Signore, dicendo.

44 דְּאֶמַר מָרְיָא לְמָרִי תִּב לָךְ מֶן יַמִּינִי עְדַמָא דְּאֶסִים בְּעֶלְדְּבָבַיךְ תְּחִית רַגְלַיךְ׃

Disse il Signore al mio Signore, Siedi à la mia destra, infin à tanto ch'io ponga i tuoi nimici per iscabello de piedi tuoi?

45 אֶן הָכִיל דַּוִיד קָרֵא לֵהּ מָרְיָא אַיכַנָא בְּרֵהּ הוּ׃

Se adunque Dauid il chiama Signore, come è egli suo figliuolo?

46 וְלָא אְנָשׁ אֶשְׁכַּח דְּנֶתֶּל לֵהּ פֶּתְגָּמָא וְלָא אְנָשׁ אַמְרַח תּוּב מֶן הַו יַוְמָא לְמֶשְׁאָלוּתֵהּ׃

E niuno gli poteua risponder parola, ne alcuno da quel giorno in poi hebbe ardire di domandarlo piu di cosa veruna.

כג

1 הָידֵין יֵשׁוּעַ מַלֶּל עַם כֶּנְשָׁא וְעַם תַּלְמִידַוְהִי׃

Allora IESV parlò à le turbe & à i suoi discepoli.

2 וֶאמַר לְהוֹן עַל כּוּרְסְיָא דְּמוּשֶׁא יָתְבוּ סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא׃

Dicendo, Gli Scribi e Farisei seggono ne la catedra di Moise.

3 כֹּל מֶדֶּם הָכִיל דְּנֵאמְרוּן לְכוֹן דְּתֶטְּרוּן טַרוּ וַעְבֶדוּ אַיךְ עְבָדַיְהוֹן דֵּין לָא תֶּעְבְּדוּן אָמְרִין גֵּיר וְלָא עָבְדִין׃

Tutte le cose dunque che vi comandaranno che osseruiate, osseruatele, e fatele: ma non fate gia secondo l'opere loro, perciochè dicono, e non fanno.

כב

41 וּכַאֲשֶׁר נִקְבְּצוּ הַפְּרוּשִׁים שָׁאַל לָהֶם יֵשׁוּעַ׃

Y estando juntos los Phariseos, Iesus les preguntó.

42 לֵאמֹר מָה נִרְאֶה לָכֶם עַל־הַמָּשִׁיחַ בֶּן־לְמִי יֵשׁ הוּא וַיֹּאמְרוּ לוֹ לְדָוִד׃

Diziendo, Que os parece del Christo? Cuyo hijo es? Dizenle ellos, De Dauid.

43 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְאֵיךְ דָּוִד בְּרוּחַ קוֹרֵא לוֹ אֲדוֹנִי לֵאמֹר׃

El les dize, Pues como Dauid en Espiritu lo llama Sennor, diziendo.

44 נְאֻם יְהוָה לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי עַד אָשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ׃

Dixo el Sennor à mi Sennor, Assientate à mis diestras, entretanto que pongo tus enemigos por estrado de tus pies?

45 וְאִם דָּוִד קוֹרֵא לוֹ אָדוֹן הֵיךְ בְּנוֹ הוּא׃

Pues si Dauid lo llama Sennor, como es su hijo?

46 וְאִישׁ לֹא יוּכַל לְהָשִׁיב לוֹ דָבָר וְאִישׁ לֹא הָיָה מִיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר מִלְאוֹ לִבּוֹ לִשְׁאוֹל לוֹ עוֹד מְאוּמָה׃

Y nadie le podia responder palabra: ni osó alguno desde aquel dia preguntarle mas.

כג

1 אָז דִּבֵּר יֵשׁוּעַ אֶל־הָעָם וְאֶל־תַּלְמִידָיו׃

Entonces Iesus habló à las compannas y à sus Discipulos.

2 לֵאמֹר עַל־מוֹשַׁב מֹשֶׁה יָשְׁבוּ הַסּוֹפְרִים וְהַפְּרוּשִׁים׃

Diziendo, Sobre la cathedra de Moysen se assentaron los Escribas y los Phariseos:

3 וְכֹל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לָכֶם לִשְׁמֹר שִׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אַךְ כְּמַעֲשֵׂיהֶם אַל תַּעֲשׂוּ כִּי־יֹאמְרוּ וְלֹא־יַעֲשׂוּ׃

Ansique todo loque os dixeren, que guardeys, guardaldo y hazeldo: no hagays conforme à sus obras: porque dizen y no hazen.

κβ'.

41. Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς.

Et les Pharisiens estans assemblés Iesus les interrogua.

42. Λέγων· τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστι; λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ Δαυίδ.

Disant, Que vous semble-il du Christ? de qui est-il Fils? Il lui respondirent, De Dauid.

43. Λέγει αὐτοῖς, πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων.

Et il leur dit, Comment donc Dauid l'appele-il en Esprit, Seigneur? disant.

44. Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

Lé Siegneur à dit à mon Seigneur, Sieds-toi à ma dextre iusques à tant que i'aye mis tes ennemis pour marchepied de tes pieds.

45. Εἰ οὖν Δαυὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι;

Si donc Dauid l'appele Seigneur, comment est-il son fils?

46. Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λόγον. οὐδὲ ἐτόλμησέ τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.

Et nul ne lui pouuoit respondre vn seul mot, ni personne ne l'osa plus interroguer depuis ce iour-la.

ΚΕΦΑΛ. κγ'.

ΤΟ'ΤΕ ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Adonc Iesus parla aux tropes, & à ses disciples.

2 Λέγων· ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι.

Disant, les Scribes & Pharisiens, sont assis en la chaire de Moyse.

3. Πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε. κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσι γάρ, καὶ οὐ ποιοῦσι.

Toutes les choses donques qu'ils vous diront que vous gardiez, gardez-les, & les faites: mais ne faites point selon leurs œuures: car ils disent & ne font pas.

CAP. XXII.

41. Congregatis autem Pharisæis, interrogavit eos Iesus.

While the Pharises were gathered together, Jesus asked them.

42. Dicens, Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei, David.

Saying, What thinke yee of Christ? whose sonne is he? They said vnto him, Dauids.

43. Ait illis, Quomodo ergo David in Spiritu vocat eũ Dominum, dicens.

He saide vnto them, Howe then doeth Dauid in spirite call him Lord, saying.

44. Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?

The Lord said to my Lord, Sit at my right hande, till I make thine enemies thy footestoole?

45. Si ergo David vocat eum Dominum; quomodo filius eius est?

If then Dauid call him Lord, how is he his sonne?

46. Et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

And none could answere him a worde, neither durst any from that day forth aske him any mo questions.

CAP. XXIII.

TVnc Iesus locutus est ad turbas & ad discipulos suos.

Then spake Jesus to the multitude, and to his disciples.

2. Dicens, Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi.

Saying, The Scribes and the Pharises sit in Moses seat.

3 Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, servare & facite: secundum opera verò eorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt.

All therefore whatsoeuer they bid you obserue, that obserue and doe: but after their workes doe not: for they say, and doe not.

Das XXII. Capitel.

41. Da nun die Phariseer beyeinander waren, fraget sie Jesus.

Der Phariserne vaare nu tilsammen, Spurde Jhesus dem at.

42. Vnd sprach: Wie dünckt euch vmb Christo? Wes Son ist er? Sie sprachen: Davids.

De sagde, Huad tyckis eder om Christo? Hues søn er hand? De sagde, Dauids.

43. Er sprach zu jhnen: Wie nennet jhn denn David im Geist einen HERRN? da er sagt:

Hand sagde til dem, Huorledis kalder da Dauid hannem i Aanden en Herre? der som hand siger.

44. Der HERR hat gesagt zu meinem HERRN: Setze dich zu meiner Rechten, biß daß ich lege deine feinde zum schemel deiner füsse.

HErren sagde til min Herre, Sæt dig hoss min høyre haand, Indtil ieg legger dine Fiender til en skammel vnder dine føder.

45. So nun David jn einen HErrn nennet, wie ist er denn sein Son?

Efterdi Dauid nu kalder hannem en Herre, huorledis er hand da hans Søn?

46. Vnnd niemand kondt jhm ein wort antworten, vnd dorfft auch niemand von dem tage an hinfort jhn fragen.

De ingen kunde suare hannem it ord, Der torde oc ingen ydermere spørie hannem at noget effter den dag.

Das XXIII. Capitel.

DA redete Jesus zu dem Volck, vnd zu seinen Jüngern:

DA talede Jhesus til Folcket, oc til sine Disciple.

2. Vnd sprach: Auff Mosis Stul sitzen die Schrifftgelerten vnd Phariseer.

De sagde, paa Mose Stoel side Scrifftkloge oc Pharisæer.

3. Alles nun was sie euch sagen, das jhr halten sollet, das haltet vnd thuts, aber nach jhren wercken solt jhr nicht thun, sie sagens wol, vnnd thuns nicht.

Alt det, som de nu sige eder, at i skulle holde, det holle der oc gører det, Men effter deris gerninger skulle i icke gøre, De sige det vel, oc gøre det icke.

Kapitola XXII.

41. A když se sessli Zákonijcy otázal se gich Gežijš.

A gdy sie Faryzeuszowie zebráli, spytal ich Jezus.

42. Řká: Co se wám zdá o Krystu? Cžj gest Syn? Řzekli gemu: Dawidůw.

Mowiac, Co sie wam zda o Krystusie? Czyi iest Syn? Rzekli mu, Dawidow.

43. Řzekl gim: Kterak tehdy Dawid w duchu nazýwá ho Pánem, řka:

Rzekl im, Jakož thedy Dawid w Duchu zowie go Pánem? mowiac.

44. Řzekl PAn PAnu mému, seď na Prawicy mé, dokawádž nepoložijm nepřátel twých podnož noh twých.

Rzekl Pan Pánu memu, Siedz po práwicy moiey, aż położe nieprzyiacioly twoie podnożkiem nog twoich.

45. Poněwádž tehdy Dawid nazýwá ho PAnem, y kterak Synem geho gest?

Jesli tedy Dawid zowie go Pánem, iákož iest Synem iego?

46. Anižádný nemohl gemu odpowěděti slowa, aniž se ho směl kdowijce od toho dne tázati.

A żaden nie mogł mu nic odpowiedzieć, áni śmiał żaden od onego dniá ni ocż go pytać wiecey.

Kapitola XXIII.

TEhdy Gežijš mluwil k Zástupům a k Včedlnijkům swým.

TEdy Jezus mowił onemu zgromadzeniu ludu y vczniom swoim.

2. Řka: Na Stolicy Moyžijšowu wsedli Včitelé a Zákonijcy.

Rzekac Na stolcu Moiżeszowym siedzą Doktorowie y Fáryzeuszowie.

3. Protož wssecko cožbykoli rozkázali wám, zachowáwayte a čiňte, ale podlé skutkůw gegich nečiňte, neboť prawij a nečinij.

Wsz tki tedy rzeczy ktoreby wam powiedáli abyście záchowáli, záchowywaycie y czyńcie, ále wedle vczynkow ich nie czyńcie, ábowiem powiedáia á nie czynia.

כג | כג | κγ'.

4 ואסרין מובלא יקירתא וסימין על כתפתא דבני נשא הנון דין בצבעהון לא צבין דנקרבון להין:

Conciosia che legano de pesi grani e difficili à portare, e pongonli sopra le spalle de gli huomini: ma essi non li vogliono pur muouere col dito loro.

4 כי יקשרו משאות כבדות וסבלים וישימו על שכם האנשים ובאצבעם לא יאבו להניע אותם:

Porque atan cargas pesadas, y difficiles de lleuar, y ponē sobre los ombros de los hombres: mas ni aun con su dedo las quieren mouer.

4. Δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων· τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά.

Car ils lient ensemble des fardeaux pesans & importables, & les mettent sur les espaules des hommes: mais ils ne les veulent point remuer de leur doigt.

5 וכלהון עבדיהון עבדין דנתחזון לבני נשא מפתין גיר תפליהון ומורבין תכלתא דמרטוטיהון:

E fanno tutte l'opere loro per esser riguardati da gli huomini: imperoche allargano le lor filatterie, e fanno ben grandi le frangie de lor vestimenti.

5 כי כל מעשיהם עושים רק להראות לאנשים כי ירחיבו את טוטפותם ויגדלו כנפות כסויותם:

Antes todas sus obras hazen para ser mirados de los hombres: porque ensancham sus philacterias, y estienden los fluecos de sus mantos:

5. Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν.

Et font toutes leurs œuures pour estre regardés des hommes: car ils eslargissent leurs phylacteres, & allongent les franges de leurs vestemens.

6 ורחמין ריש סמכא בחשמיתא וריש מותבא בכנושתא:

Et amano i primi seggi ne le cene, e i primi luoghi ne le congregationi.

6 ואהבו מסבות ראשונות במשתי הערב ואת מושבות ראשונות בעדות:

Y aman los primeros asientos en las cenas, y las primeras sillas en las synogas:

6. Φιλοῦσί τε τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς.

Et aiment les premieres places és banquets, & les premieres seances és synagogues.

7 ושלמא בשוקא ודנהוון מתקרין מן אנשא רבי:

E le salutationi ne le piazze, e d'esser chiamati Maestri da gli huomini.

7 ואת ברכות בשוק ולהקרא מאנשים רבי רבי:

Y las salutaciones en las plaças, y ser llamados de los hombres, Rabbi, Rabbi.

7. Καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββί ῥαββί.

Et les salutations és marchés, & estre appelés des hommes, Nostre maistre, Nostre maistre.

8 אנתון דין לא תתקרון רבי חד הו גיר רבכון מ משיחא אנתון דין כלכון אחא אנתון:

Ma voi non vogliate gia esser chiamati Maestri, percioche vn solo è il vostro Maestro, cioè, Christo: e voi tutti sete fratelli.

8 ואתם אל תקראו רבי כי אחד הוא לבדו רבי ומלמדכם המשיח וכלכם אחים אתם:

Mas vosotros, no querays ser llamados Rabbies, porque vno es vuestro Maestro, el Christo: y todos vosotros soys hermanos.

8. Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητὴς ὁ χριστός· πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε.

Mais vous, ne soyez point appelés, Nostre maistre: car vn seul est vostre docteur, assauoir Christ, & quāt à vous, vous estes tous freres.

9 ואבא לא תקרון לכון בארעא חד הו גיר אבוכון דבשמיא:

Ne chiamate alcuno per vostro padre sopra la terra: percioche vn solo è il Padre vostro, cioè, quello che è ne cieli.

9 וגם לאב לא תקראו לכם על הארץ כי אחד הוא אביכם אשר בשמים:

Y vuestro Padre no llameys à nadie en la tierra: porque vno es vuestro Padre, el qual está en los cielos.

9. Καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Et n'appelez aucun en la terre vostre Pere: car vn seul est vostre Pere, assavoir celui qui est es cieux.

10 ולא תתקרון מדברנא מטול דחד הו מדברנכון משיחא:

Ne vogliate esser chiamati dottori: percioche vn solo è il vostro dottore, cioè Christo.

10 ולא תקראו מלמדים כי אחד הוא מלמדכם המשיח:

Ni os llameys doctores: porque vno es vuestro Doctor, el Christo.

10. Μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητὴς ὁ χριστός.

En ne soyez point appelés docteurs: car vn seul est vostre docteur, assauoir Christ.

11 הו דין דרב בכון נהוא לכון משמשנא:

Ma chi di voi è il maggiore, sarà vostro seruitore.

11 ואשר גדול בכם יהי משרתכם:

El que es el mayor de vosotros, sea vuestro sieruo:

11. Ὁ δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται ὑμῶν διάκονος.

Mais celui qui est le plus grand entre vous, soit vostre seruiteur.

CAP. XXIII.

4. Alligant enim onera gravia &importabilia,& imponunt in humeros hominum: digito autem ſuo nolunt ea movere.

For they binde heaui burdens / and grieuous to be borne / and lay them on mens ſhoulders / but they them ſelues will not moue them with one of their fingers.

5. Omnia verò opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus, dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias.

All their workes they do for to be ſeene of men: for they make their phylacteries broad/ and make long the frindges of their garments.

6. Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis.

And loue the chiefe place at feaſtes/ and to haue the chiefe ſeates in the aſſemblies.

7. Et ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus, rabbi.

And greetings in the markets/and to be called of men/ Rabbi/Rabbi.

8. Vos autem nolite vocari rabbi, unus eſt enim magiſter veſter,(CHRISTVS omnes autem vos, fratres eſtis.

But be not ye called/ Rabbi: for one is your Doctor/ to wit/Chriſt/ & all ye are brethren.

9. Et patrem nolite vocare vobis ſuper terram: unus eſt enim pater veſter qui in cælis eſt.

And call no man your father vpon the earth: for there is but one/ your Father which his in heauen.

10. Nec vocemini magiſtri: quia magiſter veſter, unus eſt, Chriſtus.

Bee not called doctors: for one is your doctor/ euen Chriſt.

11. Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter.

But he that is greateſt among you/ let him be your ſeruant.

Das XXIII. Capitel.

4. Sie binden aber ſchwere vnd vntregliche bürden / vnnd legen ſie den menſchen auff den halß / aber ſie wöllen dieſelben nicht mit einem finger regen.

De binde ſuare Byrder / ſom mand icke kand bære/ oc legge Menniſkene dem paa halſen/ Men de ville icke røre dem met en finger.

5. Alle jhre wercke aber thun ſie / daß ſie von den Leuten geſehē werden. Sie machen jhre Denckzedel breit / vnd die ſáume an jren kleidern groß.

De gøre alle deris gerninger/at de kunde anſees aff Folcket. De gøre deris Tanckebreff brede / oc ſømmene paa deris klæder ſtore.

6. Sie ſitzen gern oben an über tiſch/ vnd in den Schulen.

De ſide gerne øffuerſt til Bords / oc i Scholerne.

7. Vnd habens gerne / daß ſie gegrüſſet werden auff dem Marckt/vnd von den Menſchen Rabbi genannt werden.

De ville gerne vert helſede paa Torffuit/ oc kaldis Rabbi aff Menniſkene.

8. Aber jhr ſolt euch nicht Rabbi nennen laſſen / denn einer iſt euer Meiſter/ Chriſtus/ jhr aber ſeidt alle Brüder.

Men i ſkulle icke lade kalde eder Rabbi / Thi en er eders Meſtere / Chriſtus / Men i ere alle Brødre.

9. Vnd ſolt niemand Vater heiſſen auff Erden / denn einer iſt euer Vater/ der im Himel iſt.

Oc i ſkulle ingen kalde Fader páa iorden / Thi en er eders Fader / ſom er i Himmelen.

10. Vnnd jhr ſolt euch nicht laſſen Meiſter nennen / denn einer iſt euer Meiſter/Chriſtus.

Oc i ſkulle icke lade kalde eder Meſtere / Thi en er eders Meſtere / Chriſtus.

11. Der gröſſeſt vnter euch/ ſoll euer Diener ſein.

Den ſtørſte blant eder/ ſkal vere eders Tienere.

Kapitola XXIII.

4. Swazugij zagiſtě břemena těžká a neſneſytedlná / a wzkládagij na rawena lidſká: ale prſtem ſwým nechtij ſe gich dotknauti.

Bo wiąžą brzemiona ćięžkie/y trudne ku noßeniu/y kłádą ie ná rámioná ludzkie/á pálcem ſwym nie chcą ich rußyć.

5. A wſſecknyk ſkutky ſwé činij/aby byli widijni od Lidij. Rozſſyřugij zagiſté nápiſy ſwé/ a weliké dělagij podolky ſwé.

Owßem wßytki ſpráwy ſwe czynią áby byli widzeni od ludzi/ ábowiem rozßerzáią bramy ſwe popiſáne/ y przedłużáią podołki płáßczow ſwoich.

6. Amilugij prwnij ſeděnij na wečeřijch/a prwnij Stolice w Sſkolách.

Ktemu miłuią pierwße siedzenia ná wieczerzách/y pierwße ſtołice w bożnicách.

7. A pozdrawowánij na Trhu/a aby byli nazýwáni od Lidij Miſtři.

A w rynkach pozdrawiánia/á iż by ie ludzie zwáli Miſtrzámi.

8. Ale wy nechtěgte býti nazýwáni Miſtřj / nebo geden geſt Miſtr wáš Kryſtus: wy pak wſſyckni Bratřij gſte.

Ale wy nie daycie śię zwáć miſtrzámi/ábowiem ieden ieſt náuczyciel wáß/to ieſt Kryſtus / á wy wſzyſcy ieſteście bracia.

9. A Otce nenazýwáyte ſobě na zemi/nebo geden geſt Otec wáš/kterýž geſt w Nebeſých.

A nikogo nie zowćie oycem wáßym ná ziemi / ábowiem ieden ieſt oćiec wáß ktory ieſt ná niebie/

10. Aniž ſe nazýwayte Miſtry / nebo geſt geden Miſtr wáš Kryſtus.

Niezowćie ſie náuczyćielmi/ gdyż ieden ieſt náuczyciel wáß/ tho ieſt Kryſtus.

11. Kdož wás wětſſý geſt/ budeť Služebnijkem waſſým.

Ale ten ktory ieſth nawiecźßy z wás niechay bedzie ſługa wáßym.

כג

12 מן גיר דירים נפשה יתמכך ומן דימך נפשה יתתרים :

E chiunque s'inalzarà, sarà sbassatò: e chiunque s'humiliarà sara inalzato.

13 וי לכון ספרא ופרישא נסבי באפא דאכלין אנתון בתא דארמלתא בעלתא דמורכין אנתון צלותכון מטול הנא תקבלון דינא יתירא :

Guai à voi Scribi e Farisei hipocriti: percioche voi diuorate le case de le vedone, e questo sott'ombra di lunghe orationi: per tanto voi ne riceuerete maggior condannatione.

14 וי לכון ספרא ופרישא נסבי באפא דאחדין אנתון מלכותא דשמיא קדם בני נשא אנתון גיר לא עאלין אנתון ולאילין דעאלין לא שבקין אנתון למעל :

Hor guai à voi Scribi e Farisei hipocriti: percioche voi chiudete il regno de cieli dinanzi à gli huomini: che non entrate voi, ne lassate entrar quelli che v'entrano.

15 וי לכון ספרא ופרישא נסבי באפא דמתכרכין אנתון ימא ויבשא דתעבדון חד גיורא ומא דהוא עבדין אנתון לה ברא דגהנא אעפא עליכון :

Guai à voi Scribi e Farisei hipocriti: percioche voi circuite il mare e la terra, per far vn proselito, e poi ch'egli è fatto, il fate figliuol de la geenna, il doppio piu che voi.

16 וי לכון נגודא סמיא דאמרין אנתון דמן דימא בהיכלא לא הוא מדם מן דין דימא בדהבא דבהיכלא חאב :

Guai a voi guide cieche, che dite, Chiunque giurarà per il tempio, questo è niente, ma chi giurarà per l'oro del tempio, è debitore.

17 סכלא וסמיא מנא גיר רב דהבא או היכלא דהו מקדש לה לדהבא :

Stolti e ciechi, quale è maggiore, l'oro o il tempio che santifica l'oro?

כג

12 כי כל־אשר יתרומם ישפל ואשר ישתפל ירום :

Porque el que se enalteciere, será humillado: Y el que se humillare, será enaltecido.

13 אוי לכם הסופרים והמפרשים החנפים כי תאכלו את־בתי האלמנה ובעלילות הדברים תאריכו תפלות על־כן תקחו משפט יותר :

Ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypocritas: porque comeys las casas de las biudas aun con color de luenga oracion: por esto lleuareys mas graue juyzio.

14 אוי לכם סופרים ומפרשים החנפים כי־תסגרו את־מלכות השמים לפני־האנשים כי־אתם לא תבאו בה והבאים לא תניחו לבוא :

Mas ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypocritas: porque cerrays el Reyno de los cielos delante de los hombres: que ni vosotros entrays, ni à los que entran dexays entrar.

15 אוי לכם סופרים ומפרשים חנפים כי־תסבו הים ויבשה לעשות גר אחד ואם־נעשה תעשו אותו בן־גיהנם כפלים עליכם :

Ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypocritas: porque rodeays la mar y la seca por hazer vn conuertido: y quando fuere hecho, hazeyslo hijo del quemadero doblado mas que vosotros.

16 אוי לכם מנהיגים עורים אשר תאמרו כל־אשר ישבע בהיכל אינו מאומה ואשר ישבע בזהב ההיכל הוא נחבל :

Ay de vosotros guias ciegas, que dezis, Qualquiera que jurare por el Templo, es nada: mas qualquiera que jurare por el oro del Templo, deudor es.

17 נבלים ועורים מה גדול הוא אם הזהב או ההיכל אשר יקדש את־הזהב :

Locos, y ciegos, qual es mayor, el oro, ò el Templo que sanctifica àl oro?

κγ'.

12. Ὅστις δὲ ὑψώσῃ ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται. καὶ ὅστις ταπεινώσῃ ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.

Car quiconque s'esleuera sera abbaissé, & quiconque s'abbaissera, sera esleué.

13. Οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα.

Mal-heur sur vous, Scribes & Pharisiens hypocrites: car vous mangez tout entierement les maisons des vefues, voire en faisant semblant de prier beaucoup: pour cela en receurez-vous plus grande condamnation.

14. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.

Mais mal-heur sur vous, Scribes & Pharisiens hypocrites, d'autant que vous fermez le royaume des cieux au deuant des hommes: car vous-mesmes n'y entrez point, & ne souffrez point, que ceux qui y entrent, y entrent.

15. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν, ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν.

Mal-heur sur vous, Scribes & Pharisiens hypocrites: car vous tournoyez la mer, & la terre, afin de faire vn proselite: & quand il l'est deuenu, vous le rendez fils de la gehenne au double plus que vous.

16. Οὐαὶ ὑμῖν ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ λέγοντες· ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν, ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει.

Mal-heur sur vous, conducteurs aueugles, qui dites, Quiconque aura iuré par le temple, ce n'est rien: mais qui aura iuré par l'or, du temple, il est redeuable.

17. Μωροὶ καὶ τυφλοί· τίς γὰρ μείζων ἐστὶν, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν;

Fols, & aueugles: car lequel est plus grand, l'or, ou le temple qui sanctifie l'or?

CAP. XXIII.

12. Qui autem ſe exaltaverit, humiliabitur: & qui ſe humiliaverit, exaltabitur.

For whoſoeuer wil exalt him ſelfe/ ſhall be brought low: & whoſoeuer will humble him ſelfe/ ſhalbe exalted.

13. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes, propter hoc amplius accipietis iudicium?

Wo be auto you Scribes and Phariſes/ hypocrites: for ye deuoure widowes houſes/ euen vnder a colour of long prayers: wherefore ye ſhal receiue the greater damnation.

14. Væ autem vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia clauditis regnum cælorum ante homines, vos enim nō intratis: nec introeuntes ſinitis intrare.

Who therefore be vnto you Scribes & Phariſes/hypocrites/becauſe yee ſhut vp the kingdome of heauen before men: for yee your ſelues goe not in/neither ſuffer ye them that would enter/ to come in.

15. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.

Wo bee vnto you/ Scribes and Phariſes/ hypocrites: for ye compaſſ ſea & lande to make one of your profeſſion: and when he is make/ ye make him two folde more the child of hel/ then you your ſelues.

16. Væ vobis duces cæci, qui dicitis, Quicunque iuraverit per templum, nihil eſt: qui autem iuraverit in auro templi, debet

Wo be vnto you blinde guides/ which ſay/ Whoſoeuer ſweareth by the Temple/ it is nothing: but whoſoeuer ſweareth by the golde of the Temple/ hee offendeth.

17. Stulti & cæci, quid enim maius eſt, aurum, an templū quod ſanctificat aurum?

Yee fooles and blinde/ whether is greater/ the golde/ or the Temple that ſanctifieth the gold?

Das XXIII. Capitel.

12. Denn wer ſich ſelbs erhöhet/ der wirdt ernidriget/ vnnd wer ſich ſelbs ernidriget/ der wirdt erhöhet.

Thi huo ſig ſelff ophøyer/ hand ſkal nedtryckis/ Oc huo ſig ſelff nedtrycker/ hand ſkal ophøyes.

13. Weh euch Srifftgelehrten vnd Phariſeer/ jhr Heuchler/ die jhr der Witwen häuſer freſſet/ vnnd wendet lang Gebet für/ darumb werdet jhr deſte mehr verdamniß empfahen.

Ve eder Schrifftkloge oc Phariſeer/ i Oyenſkalcke/ i ſom opæde Viduerſſ huſſ/ oc giffue faare at i bede lenge/ der faare ſkullet i ananme diſſ ſtørre fordømmelſe.

14. Wehe euch Schrifftgelerten vnd Phariſeer/ jhr Heuchler/ die jhr das Himelreich zuſchlieſſet für den Menſchen/ Jr kommet nicht hinein/ vnnd die hinein wollen/ laſſet jr nicht hinein gehen.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariſeer/ i Oyenſkalcke/ J ſom tillucke Himmerigis rige for Menniſken/ J komme der icke ind/ oc dem ſom ville der ind/ lade i icke gaa der ind.

15. Weh euch Schrifftgelerten vnd Phariſeer/ jr Heuchler/ die jr Land vñ Waſſer vmbziehet/ daß jr einen Jüden genoſſen machet/ vnd wen ers worden iſt/ machet jr auß jm ein kind der Hellen/ Zweifeltig mehr denn jhr ſeidt.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariſeer/ i Oyenſkalcke/ J ſom drage om Land oc Vand at i kunde gøre en Fremmet til henger. Oc naar hand er bleffuen/ da gøre i it Helffuedis Barn aff hannem/ dubbelt mere end i ere.

16. Weh euch verblendte leiter/ die jr ſagt: Wer da ſchweret bey dem Tempel/ daß iſt nichts/ wer aber Schweret bey dem golde am Tempel/ der iſt ſchuldig.

Ve eder forblindede Ledere/ i ſom ſige/ Huo ſom ſuer ved Templen/ det er inted/ Men huo ſom ſuer om det guld i Templen/ hand er ſkyldig.

17. Jr narren vnnd blinden/ Was iſt gröſſer? das Gold/ oder der Tempel/ der das Gold heiliget?

J Daarer oc Blinde/ Huilcket er ſtørre/ Guldet eller Templen/ ſom helliger Guldet?

Kapitola XXIII.

12. A kdo ſe powyſſý/ bude ponijžen: a kdo ſe ponijžij/ powyſſen bude.

Abowiem kto ſie wywyżſzá/ bedzie vnizon/ á ktoby ſie vniżył/ bedzie wy wyżſzon.

13. Běda wám Včitelé a Zákonijcy pokrytcy/ kteřijž žžijráte Domy Wdowſké/ dlauhé Modlitby činijce. Protož wětſſij odſauzenij wezmete.

Biádá wam Doktorowie y Fáryzeuſzowie pokryci/ iż do końcá pożyrácie domy wdow/ á to pod pokrywká długich modlitw/ dla tego odnieśiecie ciężſze karánie.

14. Ale běda wám Včitelé a Zákonijcy pokrytcy/ nebo zawijráte Králowſtwij Nebeſké před Lidmi. Sami tam newcházýte/ a těm kteřijžby wgijti chtěli nedopauſſtijte.

A biádá wam doktorowie y Fáryzeuſzowie pokryci/ ábowiem záwieracie Kroleſtwo niebieſkie przed ludźmi/ gdyż wy ſámi nie wchodźicie/ ani wchodzącym dopuſzczacie wnić.

15. Běda wám Včitelé a Zákonijcy pokrytcy/ nebo obcházýte Zemi y Moře/ abyſſte včinili gednoho Nowowěrce: a když bude včiněn/ včinijte gey Syna zatracenij/ dwakrát wijce nežli gſte ſami.

Biádá wam doktorowie y Fáryzeuſzowie pokryci/ iż krążycie morze y źiemie/ ábyſćie vczynili iedneᵒ nowego Żydowiná/ á gdy zoſtháne/ czynicie go ſynem potępienia dwá kroć wiecey niż wy ſámi ieſteśćie.

16. Běda wám wůdcowé ſlepij/ kteřijž řijkáte: Kdoby koli přiſáhl ſkrze [illegible]m/ nic nenij: ale kdoby přiſáhl ſkrze Zlato Chrámowé/ winen gt.

Biádá wam wodzowie ſlepi/ Ktorzy powiedáćie/ ktoby przyſiagł ná kościoł/ nic nie ieſt/ A ktoby przyſiagł na złoto kośćielne/ ieſt winien.

17. Blázni a ſlepij/ y co gt wětſſýho/ Zlato li/ čili Chrám kterýž poſwěcuge Zlata?

Głupi á ſlepi/ Abowiem coż wiecż ſzego ieſt/ złoto/ czy kośćioł ktory poświąca złoto?

כג

18 ומן דימא במדבחא לא היא מדם מן דין דימא בקורבנא דלעל מנה חאב:

E piu, chiunque giurarà per l'altare, questo (dite voi) è niente: ma chi giurarà per il dono che è sopra esso, è obligato.

19 סכלא ועוירא מנא גיר רב קורבנא או מדבחא דמקדש לקורבנא:

Stolti e ciechi, qual è maggiore, il dono ò l'altare che santifica il dono?

20 מן דימא הכיל במדבחא ימא בה ובכל דאית לעל מנה:

Chi giura dunque per l'altare, giura per esso, e per tutte le cose che vi son sopra.

21 ומן דימא בהיכלא ימא בה ובמן דעמר בה:

E chi giura per il tempio, giura per esso, e per colui che vi habita.

22 ומן דימא בשמיא ימא בכורסיה דאלהא ובמן דיתב לעל מנה:

E chi giura per il cielo, giura per il trono di Dio, e per colui che vi siede su.

23 ווי לכון ספרא ופרישא נסבי באפא דמעסרין אנתון נענעא ושבתא וכמונא ושבקתון יקירתה דנמוסא דינא ורחמא והימנותא הלין דין ולא היא דתעבדון והלין לא תשבקון:

Guai à voi Scribi e Farisei hippocriti: percioche voi decimate la menta, e l'aneto, e'l cimino, & lassate le cose piu importanti de la Legge, cioè, il giudicio, e la misericordia, e la fede. Queste cose bisognaua fare, e non lassar quelle.

24 נגודא סמיא דמצללין בקא ובלעין גמלא:

Guide cieche, che scolate la zanzala, & inghiottite il camello.

כג

18 ואשר ישבע במזבח איננו מאומה ואשר ישבע במתנה אשר עליו נחבל הוא:

Item, Qualquiera que juráre por el altar, es nada: mas qualquiera que juráre por el Presente que está sobre el, deudor es.

19 נבלים ועורים ומה גדול אם המתנה או המזבח אשר יקדש את המתנה:

(Locos y) ciegos: porque qual es mayor, el Presente, ó el altar que sanctifica al Presente?

20 הנשבע במזבח ישבע באותו ובכלם אשר עליו:

Pues elque juráre por el altar, jura por el, y por todo loque está sobre el.

21 ואשר נשבע בהיכל ישבע באותו וביושב בו:

Y elque juráre por el Templo, jura por el, y por el que habita enel.

22 ואשר נשבע בשמים ישבע בכסא אלהים ובאותו אשר יושב עליו:

Y elque juráre por el cielo, jura por el throno de Dios, y por el que está sentado sobre el.

23 אוי לכם סופרים ומפרשים החנפים כי תעשרו את מנתא שבת וכמון ועזבתם את אשר יותר בתורה את משפט וצדקה ואמונה אלה הצטרכו לעשות ואלה לא לעזוב:

Ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypocritas: porque dezmays la menta, y el eneldo, y el comino, y dexastes lo que es lo mas graue de la ley, es à saber, el juyzio, y la misericordia, y la fe. esto era menester hazer, y no dexar lo otro.

24 מנהיגים עורים אשר תזקקו את בקא ותבלעו את גמל:

Guias ciegas, que colays el moxquito, mas tragays el camello.

κγ'.

18. Καὶ, ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει.

Et quiconque, dites vous, aura iuré par l'autel ce n'est rien: mais qui aura iuré par le don qui est sur icelui, il est redeuable.

19. Μωροὶ καὶ τυφλοί· τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον;

Fols, & aueugles: car lequel est plus grand, le don, au l'autel qui sanctifie le don?

20. Ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ.

Celui donc qui iure par l'autel, iure par icelui, & par toutes les choses qui sont dessus icelui.

21. Καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν.

Et quiconque iure par le temple, iure par icelui, & par celui qui y habite.

22. Καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.

Et quiconque iure par le ciel, iure par le throne de Dieu, & par celui qui est assis dessus.

23. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον· καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

Mal-heur sur vous, Scribes & Phariſiens hypocrites: car vous diſmez la mente, l'anet & le cumin, & delaiſſez les choſes de la Loy, qui ſont de plus grande importance, aſſauoir iugement, miſericorde, & loyauté: il faloit faire ces choſes-ici, & ne laiſſer point celles-la.

24. Ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.

Conducteurs aueugles, qui coulez le mouſcheron, & engloutiſſez le chameau.

CAP. XXIII.

18. Et quicunque iuraverit in altari, nihil est: quicunque autem iuraverit in dono quod est super illud, debet.

And whosoeuer sweareth by the altar/ it is nothing: but whosoeuer sweareth by the offring that is vpon it/ offendeth.

19. Cæci, quid enim maius est, donum, an altare quod sanctificat donum?

Ye fooles and blind / whether is greater/ the offring / or the altar which sanctifieth the offring?

20. Qui ergo iurat in altari, iurat in eo & in omnibus quæ super illud sunt.

Whosoeuer therefore sweareth by the altar/ sweareth by it/ and by all thinges thereon.

21. Et quicunque iuraverit in templo, iurat in illo & in eo qui habitat in ipso.

And whosoeuer sweareth by the Temple / sweareth by it / & by him that dwelleth therein.

22. Et qui iurat in cælo, iurat in throno Dei & in eo qui sedet super eum.

And he that sweareth by heauen / sweareth by the throne of God / and by him that sitteth thereon.

23. Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia decimatis mentam & anethum & cyminum, & reliquistis quæ graviora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem, hæc oportuit facere, & illa non omittere.

Wo be to you/ Scribes and Pharises/ hypocrites: for ye thyte mynt/ and annyse / and commyn / and leaue the weightyer matters of the Lawe/ as iudgement / and mercye / and fidelitie. These ought yee to haue done / and not to haue left the other.

24. Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.

Ye blinde guides/ which straine out a gnat / and swallow a camel.

Das XXIII. Capitel.

18. Wer da schweret bey dem Altar das ist nichts / wer aber schweret bey dem opfer / das droben ist / der ist schuldig.

Huo som suer om Alteret / det er inted / Men huo der suer om Offeret / som der er paa/ hand eer skyldig.

19. Ir Narren vnd blinden/ was ist grösser? das opffer / oder der Altar/ der das opffer heiliget?

I Daarer oc blinde / Huilcket er større? Offeret eller Alteret / som helliger Offeret?

20. Darumb / wer da schweret bey dem Altar / der schweret bey demselben/ vnd bey allem das droben ist.

Der faare Huo som suer om Alteret / hand suer om det samme/ oc om alt det der er paa.

21. Vnnd wer da schweret bey dem Tempel / der schweret bey demselbigen/ vnd bey dem/ der drinnen wonet.

Oc huo som suer om Templen / hand suer om det samme / oc om den / der boer vdi.

22. Vnnd wer da schweret bey dem Himmel / der schweret bey dem stul Gottes / vnnd bey dem / der drauff sitzet.

Oc huo som suer om Himmelen / hand suer om Guds Stoel / oc om den / som der sider paa.

23. Weh euch Schrifftgelerten vnd Phariseer / jr heuchler / die jr verzehendet die Müntz / Till vnd Kümel/ vnd lasset dahinden das schwerest im Gesetz / nemblich / das Gerichte / die Barmhertzigkeit vnd den Glauben/ Diß solt man thun/ vnd jennes nicht lassen.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariseer / i Oyenskalcke/ I som tinde Mynte / Dild oc Kommin / oc lade tilbage/ det suariste i Louen / som er / Dom/ Barmhiertighed oc Troen / Dette skulde mand gøre/ ock icke forsømme det andet.

24. Ihr verblendte Leiter / die jhr Mucken seuget / vnnd Kameel verschluckt.

I forblindede Ledere I som sij Mygget aff oc opsluge Kamelet.

Kapitola XXIII.

18. A kdoby koli přisáhl skrze Oltář / nic nenij: ale kdoby přisáhl skrze dar kterýž na něm gest/ winen gest.

A ktoby przyśiagł ná ołtarz/ nic nie iest/ ále ktoby przyśiagł ná dar ktori iest/ ná nim / winien iest.

19. Blázni a slepij/ y což wětšsiho/ dar li/ čili Oltář kterýž poswěcuge daru?

Głupi á ślepi/ Abowiem / Coż więczßego iesth? Dar/ czyli ołtarz ktory poświąca dar?

20. Protož kdož přisahá skrze Oltář / přisahá skrze něg / y skrze to wssecko což na něm gest.

Ktoby przyśiagł ná ołtarz/ przyśiegác nán/ y ná wßytko co ná nim iest.

21. A kdož přisahá skrze Chrám / přisahá skrze něg/ y skrze toho kterýž prebýwá w něm:

A ktoby kolwiek przyśiagł ná kościoł / przyśiegác nan/ y ná tego ktory w nim mießka.

22. A kdož přisahá skrze Nebe/ přisahá skrze stolicy Božij/ y skrze toho kterýž na nij sedij.

A ktoby przyśiagł ná niebo/ przyśie gác ná stolice Boża / y ná tego ktory ná niey śiedźi.

23. Běda wám Včitelé a Zakonijcy pokrytcy/ nebo dáwáte Desátky/ Mátu/ a Kopr/ a Kmijn/ a opausstijte ty wěcy kteréž gsau těžssij Zákona / yako Saud / a Milosrdenstwij / a Wijru: Tyto wěcy gisté měli gste činiti/ a oněch neopausstěti.

Biadá wam doktorowie y Fáryzeußowie pokryći/ iż dawácie dźieśiecine z miętki/ z ányżu y z kminu/ á opußczacie poważnieyße rzeczy zakonne/ tho iest/ sąd/ miłośierdźie y wiáre/ tyć rzeczy było czynić/ á onych nie opußczác.

24. Wůdcowé slepij / kteřijž cedijte Komára/ a Welblauda požijráte.

Wodzowie ślepi przecedzácie komorá/ á wielbłądá pożeracie.

כג

25 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבַי בְּאַפֵּא דְּמַדְכֵּין אַנְתּוּן לְבַרֵה דְּכָסָא וּדְזָבוּרָא לְגַו דֵּין מְלֵין חֲטוּפְיָא וְעַוְלָא׃

Guai à voi Scribi e Farisei hipocriti: percioche voi nettate quel che è di fuore del calice, e del piatto; ma dentro son pieni di rapina e d'intemperantia.

26 פְּרִישָׁא עַוִּירָא דַּכִּי לוּקְדַּם גַּוֵּה דְּכָסָא וּדְזָבוּרָא דַּהְוָא אָף בַּרְהוֹן דַּכְיָא׃

Fariseo cieco, netta primamente quello che è dentro del calice e del piatto: acciochè quello ancora che è di fuor di essi sia netto.

27 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבַי בְּאַפֵּא דְּדָמֵין אַנְתּוּן לְקַבְרֵא מְכַלְּשָׁא דְּמֵן לְבַר מִתְחַזֵין שַׁפִּירָא מֵן לְגַו דֵּין מְלֵין גַּרְמַיָּא דְּמִיתָא וְכֻלָּה טַנְפוּתָא׃

Guai à voi Scribi e Farisei hipocriti: percioche voi sete simili à i sepolcri imbiancati, i quali paiono ben belli di fuore, ma dentro son pieni d'ossa di morti, e d'ogni sporcitia.

28 הָכַנָא אָף אַנְתּוּן מֵן לְבַר מִתְחַזֵין אַנְתּוּן לִבְנַי נָשָׁא אַיְךְ זַדִּיקֵא וּמֵן לְגַו מְלֵין אַנְתּוּן עַוְלָא וּמַסַּב בְּאַפֵּא׃

Così voi ancora, di fuore parete ben giusti à gli huomini: ma dentro sete pieni d'hipocrisia e d'iniquità.

29 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבַי בְּאַפֵּא דְּבָנֵין אַנְתּוּן קַבְרָא דַּנְבִיֵּא וּמְצַבְּתִין אַנְתּוּן בֵּית קְבוּרָא דְּזַדִּיקֵא׃

Guai à voi Scribi e Farisei hipocriti: percioche voi edificate i sepolcri de Profeti & ornate i monumenti de giusti.

30 וְאָמְרִין אַנְתּוּן דְּאֵלוּ הְוֵין בְּיוֹמַי אֲבָהַין לָא הְוֵין הְוֵין לְהוֹן שׁוּתָּפֵא בַּדְמָא דַּנְבִיֵּא׃

E dite, Se noi fussimo stati ne giorni de nostri Padri, non saremmo già stati lor compagni nel sangue de Profeti.

כג

25 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמְפָרְשִׁים חֲנֵפִים כִּי תְטַהֲרוּ אֶת־אֲשֶׁר לַחוּץ הַכּוֹס וְהַקְּעָרָה וּמִבַּיִת מְלֵאִים אַתֶּם גְּזֵלָה וְטֻמְאָה׃

Ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypocritas: porque limpiays lo que está de fuera del vaso, ó del plato, mas de dentro está todo lleno de robo y de immundicia.

26 הַמְּפָרֵשׁ עִוֵּר טַהֵר בָּרִאשׁוֹן אֶת־אֲשֶׁר מִבַּיִת לַכּוֹס וְלַקְּעָרָה וְגַם זֶה אֲשֶׁר בַּחוּץ טָהוֹר יִהְיֶה׃

Phariseo ciego, limpia primero lo que está dentro del vaso y del plato, paraque tambien lo que está fuera se haga limpio.

27 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמְפָרְשִׁים חֲנֵפִים כִּי דוֹמִים אַתֶּם לִקְבָרִים מְלֻבָּנִים אֲשֶׁר מִחוּץ נִרְאוּ הֲדוּרִים וּבְתוֹכָם מְלֵאוּ עַצְמוֹת הַמֵּתִים וְכָל־טֻמְאָה׃

Ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypocritas: porque soys semejantes, à sepulchros blanqueados: que se fuera, à la verdad, se muestrã hermosos à los hombres: mas de dentro estan llenos de huessos de muertos, y de toda suziedad.

28 לָכֵן גַּם אַתֶּם מִחוּץ תֵּרָאוּ לַאֲנָשִׁים כְּמוֹ צַדִּיקִים וּבְתוֹכְכֶם מְלֵאתֶם חֹנֶף וְחָמָס׃

Ansi tambien vosotros, de fuera, à la verdad os mostrays justos à los hombres: mas de dentro, llenos estays de falsedad y iniquidad.

29 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמְפָרְשִׁים חֲנֵפִים כִּי בְנִיתֶם אֶת־קִבְרֵי הַנְּבִיאִים וַתְּעַדְּנוּ אֶת־קְבוּרוֹת צַדִּיקִים׃

Ay de vosotros Escribas y Pariseos, hypocritas: porq; edificays los sepulchros de los prophetas, y adornays los monumentos de los justos.

30 וַתֹּאמְרוּ אִם הָיִינוּ בִּימֵי אֲבוֹתֵינוּ וְאֵינֶנּוּ הָיִינוּ חַבְרֵיהֶם בְּדַם הַנְּבִיאִים׃

Y dezis, Si fueramos en los dias de nuestros padres, no ouieramos sido sus companneros en la sangre de los prophetas.

κγ'.

25. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀκρασίας.

Mal-heur sur vous, Scribes & Pharisiens hypocrites: car vous nettoyez le dehors de la coupe & du plat: mais par dedans ils sont pleins de rapine & d'exces.

26. Φαρισαῖε τυφλὲ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν.

Pharisien aueugle, nettoye premierement le dedans de la coupe & du plat, afin que le dehors aussi d'iceux soit net.

27. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν, καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.

Mal-heur sur vous, Scribes & Pharisiens hypocrites: car vous estes semblables aux sepulcres blanchis, qui apparoissent beaux par dehors, mais par dedans ils sont tout pleins d'ossemens de morts, & de toute ordure.

28. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.

Pareillement aussi vous monstrez-vous iustes par dehors aux hommes, mais par dedans vous estes pleins d'hypocrisie & d'iniquité.

29. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων.

Mal-heur sur vous, Scribes & Pharisiens hypocrites: car vous bastissez les tombeaux des Prophetes, reparez les sepulcres des iustes.

30. Καὶ λέγετε· εἰ ἦμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.

Et dites, Si nous eussions esté és iours de nos peres, nous n'eussions point esté leurs compagnons au sang des Prophetes.

CAP. XXIII.

25. Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia mundatis quod déforis est calicis & paropsidis: intus autem pleni estis rapina & immunditia.

Wo be to you / Scribes and Pharises / hypocrites: for yee make cleane the vtter side of the cuppe / and of the platter: but within they are ful of briberie and excesse.

26. Pharisæe cæce, munda priùs quod intus est, calicis & paropsidis, ut fiat & id quod déforis est, mundum.

Thou blinde Pharise / clense first the inside of the cuppe & platter, that the outside of them may be cleane also.

27. Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia.

Wo be to you / Scribes and Pharises / hypocrites: for ye are like vnto whited tombes / which appeare beautiful outward / but are within ful of dead mens bones / & of filthines.

28. Sic & vos à foris quidē pareris hominibus iusti: intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate.

So are ye also: for outward ye appeare righteous vnto men / but within ye are full of hypocrisie and iniquitie.

29. Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia ædificatis sepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iustorum.

Wo be vnto you / Scribes & Pharises / hypocrites: for ye build the tombes of the Prophets / and garnish the sepulchres of the righteous.

30. Et dicitis, Si fuissemus in diebus patrum nostrorum non essemus socii eorum in sanguine prophetarum.

And say / If we had bene in the dayes of our fathers / wee would not haue bene parteners with thē in the blood of the Prophets.

Das XXIII. Capitel.

25. Weh euch Schrifftgelehrten vnd Phariseer / jhr Heuchler / die jhr die Becher vnnd Schüssel außwendig reinlich haltet / innwendig aber ists vol raubes vnd frasses.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariseer / i Oyenskalcke / I som holde Begere oc Fad rene vduortis / Men in den til ere de fulde aff roff oc frodzeri.

26. Du Blinder Phariseer / reinige zum ersten das innwendige am Becher vnd Schussel / auff daß auch das außwendige rein werde.

Du Blinde Phariseer / rense først det som er inden i Begere oc Fad / at det som er vden til kand oc bliffue rent.

27. Weh euch Schrifftgelerten vnd Phariseer / jhr Heuchler die jhr gleich seyt wie die übertünchte Gräber / welche außwendig hübsch scheinen / aber inwendig sind sie voller Todtenbein / vnnd alles Vnflats.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariseer / i Oyenskalcke / I som ere lige som kalckede Graffuer / som synis deylige vduortis / Men in den til ere de fulde aff døde Been / oc al vrenlighed.

28. Also auch jhr / von aussen scheinet jr für den Menschen fromm / aber inwendig seyt jr voller heucheley vnd vntugend.

Lige saa ere oc i / vduortis synes i fromme faar Menniskén / Men induortis ere i fulde aff øyenskalckeri oc wdygd.

29. Weh euch Schrifftgelerten vnd Phariseer / jhr Heuchler / die jhr der Propheten Gräber bauet / vnnd schmücket der Gerechten Gräber.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariseer / i Oyenskalcke / I som opbygge Propheternis graffuer / oc pryde de Retferdigis graffuer.

30. Vnd sprecht: Weren wir zu vnser Väter zeiten gewesen / so wolten wir nicht theilhafftig sein mit jhnen / an der Propheten Blut.

Oc sige / Haffde wi veret til i vaare Forfedris tid / da vilde wi icke verit delactige met dem / i Propheternis blod.

Kapitola XXIII.

25. Běda wám Včitelé a Zákonijcy pokrytcy / nebo čistijte což zewnitř gest / Konwe a Mijsy / ale wnitř gste plnij Laupeže a nezdrželiwosti.

Biádá wam doktorowie y Fáryzeuszowie pokryći / iż oczyściacie kubek y misę z wierzchu / á we wnatrz pełne sa drapiestwá y zbytku.

26. Zákonijče slepý / wyčist prwé což wnitř gest / Mijsy a Konwe / aby y to což gest zewnitř bylo čisto.

Fáryzeuszu slepy / Oczyść pierwey co iest we wnatrz kubká y misy / áby y to co zewnatrz iest czystem sie stálo.

27. Běda wám Včitelé a Zákonijcy pokrytcy / nebo gste podobnij Hrobuom zbijlenym / kteřijž se zdagij zewnitř lidem krásnij / ale wnitř gsau plnij kostij vmrlcijch / y wšij nečistoty.

Biádá wam doktorowie y Fáryzeuszowie pokryći / iż iesteście podobni grobom pobielánym / kthore z wierzchu zdádza sie być cudne / á we wnatrz pełne sa kości vmarlych / y wszelákiey nieczystości.

28. Tak y wy zewnitř zdáte se Lidem sprawedliwij / ale wnitř gste plnij pokrytstwij a neprawosti.

Thakżey wy z wierzchu zdacie sie ludziom spráwiedliwi / a wewnatrz pełni iesteście obludności y niepráwości.

29. Běda wám Včitelé a zákonijcy pokrytcy / nebo wzděláwáte hroby Prorocké / a ozdobugete hroby sprawedliwých.

Biádá wam doktorowie y Fáryzeuszowie pokryći / iż budujecie groby prorokow / y przyodziewajacie pámiatke spráwiedliwych.

30. A říkáte: Bychme byli za dnuow Otcuow naššých / nebylibychom towaryššij gich we krwi Prorocké.

Rpowiedacie / Bysmy my byli zá oycow nászych / nie bylibysmy towárzyszmi ich we krwi prorokow.

כג

31 מדין מסהדין אנתון על נפשכון דבניא אנתון דהנון דקטלו לנביא:

E così sete testimonij a voi medesimi, d'esser figliuoli di coloro che ammazzarono i Profeti.

32 ואף אנתון מלו משחתא דאבהיכון:

Empiete ancora voi la misura de padri vostri.

33 חויתא ילדא דאכדנא איכנא תערקון מן דינה דגהנה:

Serpenti, generationi di vipere, come scamparete voi dal giuditio de la geenna.

34 מטול הנא הא אנא משדר אנא לותכון נביא וחכימא וספרא מנהון קטלין אנתון וזקפין אנתון ומנהון מנגדין אנתון בכנושתכון ותרדפון אנון מן מדינא למדינה:

Per questo, ecco, io vi mando de Profeti, e de Savij, e degli Scribi: e di quelli alcuni n'ammazzarete e crocifiggerete, & alcuni batterete ne le vostre synagoghe, e perseguitarete gli di città in città:

35 איכנא דנאתא עליכון כלה דמה דזדיקא דאתאשד על ארעא מן דמה דהביל זדיקא עדמא לדמה דזכריא בר ברכיה הו דקטלתון בינית היכלא למדבחא:

Accioche sopra voi venga tutto'l sangue giusto, che è stato sparso sopra la terra, dal sangue del giusto Abel, insin al sangue di Zacharia figliuol di Barachia il qual voi occideste intra'l tempio e l'altare.

36 אמין אמר אנא לכון דנאתין הלין כלהין על שרבתא הדא:

Io vi dico in verità, che tutte queste cose verranno sopra questa generatione.

37 אורשלם אורשלם קטלת נביא ורגמת לאילין דשליחין לותה כמא זבנין צבית דאכנש בניכי איך דכנשא תרנגולתא פרוגיה תחית גפיה ולא צביתון:

Ierusalem, Ierusalem, cha ammazzi i Profeti, e lapidi quelli che ti son mandati, quante volte ho io voluto raccogliere i tuoi figliuoli, come la gallina raccoglie i suoi pollicini sotto l'ale, e tu non hai voluto?

כג

31 אֲבָל עֵדִים אַתֶּם עֲלֵיכֶם כִּי בְנֵיהֶם אֲשֶׁר הָרְגוּ אֶת הַנְּבִיאִים אַתֶּם:

Ansiq; testimonio days à vosotros mismos que soys hijos de aquellos q̃ mataron à los ꝓphetas.

32 וְגַם אַתֶּם מַלְאוּ מִדּוֹת אֲבוֹתֵיכֶם:

Vosotros tambien henchid la medida de vuestros padres.

33 נְחָשִׁים צֶאֱצָאֵי הָאֶפְעִים אֵיךְ תִּבְרְחוּ מִמִּשְׁפַּט גֵּיהִנּוֹם:

Serpientes, generacion de biuoras, como euitareys el juyzio del quemadero?

34 לָכֵן הִנֵּה אָנֹכִי שׁוֹלֵחַ אֲלֵיכֶם אֶת הַנְּבִיאִים וַחֲכָמִים וְסוֹפְרִים וּמֵהֵמָּה תַּהַרְגוּ וְתִתְלוּ מֵהֶם תַּכּוּ בַשּׁוֹטִים בַּעֲדַתְכֶם וְתִרְדְּפוּם מֵעִיר לְעִיר:

Portanto heaqui, yo embio à vosotros prophetas, y sabios, y escribas, y deellos vnos matareys y crucificareys: y otros deellos açotareys en vuestras synogas, y perseguireys de ciudad en ciudad.

35 לְמַעַן יָבוֹא עֲלֵיכֶם כָּל דָּם נָקִי אֲשֶׁר נִשְׁפַּךְ עַל הָאָרֶץ מִדְּמֵי הֶבֶל הַצַּדִּיק עַד דַּם זְכַרְיָהוּ בֶּן בֶּרֶכְיָהוּ אֲשֶׁר הֲרַגְתֶּם בֵּין הַהֵיכָל וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ:

Paraque venga sobre vosotros toda la sangre justa que se ha derramado sobre la tierra desde la sangre de Abel el justo hasta la sangre de Zacharias hijo de Barachias, àlqual matastes entre el Templo y el altar.

36 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי יָבוֹאוּ כָּל הָאֵלֶּה עַל דּוֹר הַזֶּה:

Decierto os digo, que todo esto vendrá sobre esta generacion.

37 יְרוּשָׁלַיִם יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר תַּהַרְגִי אֶת הַנְּבִיאִים וְתִסְקְלִי אֶת אֲשֶׁר נִשְׁלְחוּ אֵלַיִךְ כַּמָּה פְּעָמִים רָצִיתִי לִקְבּוֹץ אֶת בָּנַיִךְ כַּאֲשֶׁר מְקַבְּצָה תַּרְנְגוֹלֶת אֶפְרוֹחֶיהָ תַּחַת כְּנָפַיִם וְלֹא אֲבִיתֶם:

Ierusalem, Ierusalem, q̃ matas los prophetas, y apedreas à losque son embiados à ti, quantas vezes quise juntar tus hijos, como la gallina junta sus pollos debaxo de las alas, y no quisistes.

κγ.

31 Ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας.

Ainsi estes-vous tesmoins contre vous-mesmes, que vous estes enfans des Meurtriers des Prophetes.

32. Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.

Vous donc aussi acheuez de remplir la mesure de vos peres.

33. Ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης;

Serpens, engeance de viperes, comment euiterez-vous le iugement de la gehenne?

34 Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας, καὶ σοφοὺς, καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν.

Pource voici, ie vous enuoye des Prophetes, & des sages, & des Scribes, & vous en tuerez, & en crucifierez, & en fouetterez, en vos synagogues, & les poursuiurez de ville en ville.

35. Ὅπως ἔλθῃ ἐφ᾽ ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον, ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.

Afin que viene sur vous tout le sang iuste qui a esté respandu en la terre, depuis le sang d'Abel le iuste, iusques au sang de Zacharie, fils de Barachie, lequel vous auez mis à mort entre le temple & l'autel.

36. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

En verité ie vous di que toutes ces choses viendron sur ceste generation.

37. Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε.

Ierusalem, Ierusalem, qui tues les Prophetes, & lapides ceux qui te sont enuoyes: combien de fois ai-ie voulu assembler en vn tes enfans, comme la poulle assemble ses poussins sous ses ailes, & vous ne l'aueé point voulu?

CAP. XXIII.

31. Itaque testimonio estis vobismetipsis quia filii estis eorum qui prophetas occiderunt.

So then ye be witnesses unto your selues / that ye are the children of them that murdered the Prophets.

32. Et vos implete mensuram patrum vestrorum.

Fulfill yee also the measure of your fathers.

33 Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis à iudicio gehennæ?

O serpentes / the generation of vipers / how shoulde yee escape the damnation of hell?

34. Et ecce ego mitto ad vos prophetas & sapientes & scribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de civitate in civitatem:

Wherefore behold / I send unto you Prophets / and wise men / & Scribes / & of them ye shall kill and crucifie: and of thē shall ye scourge in your Synagogues / and persecute from citie to citie.

35. Vt veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zachariæ filii Barachiæ, quem occidistis inter templum & altare.

That upon you may come all the righteous blood that was shedde upon the earth / from the blood of Abel the rigtheous / unto the blood of Zacharias / the sonne of Barachias / whome ye slewe betwene the Temple and the altar.

36. Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam,

Verely I say unto you / all these thinges shall come upon this generation.

37. Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina cōgregat pullos suos sub alas, & noluisti?

Jerusalem / Jerusalem / which killest the Prophets / and stonest them that are sent to thee / howe often would I haue gathered thy children together / as the henne gathereth her chickens vnder her wings / and ye would not.

Das XXIII. Capitel.

31. So gebt jhr zwar über euch selbs zeugniß / daß jhr kinder seyt / dere / die die Propheten getödt haben.

Saa bære i da vidnesbyrd offuer eder selff / at i ere deris Børn / som haffue ihielslaget Propheterne.

32. Wolan / erfüllet auch jhr das maß euer Väter.

Nu vel / Opfylder eders Forfedris maal.

33. Jr Schlangen / jr Otterngezichte / wie wolt jhr der Hellischen verdamniß entrinnen?

I Hugorme / i øgle Slect / Huorledis ville i undgaa Helffuedis fordømmelse?

34. Darumb / sihe / ich sende zu euch Propheten vnd Weisen vñ Schrifftgelerten / vnnd derselbigen werdet jr etliche tödten / vnd creutzigen / vnnd etliche werdet jhr geisseln inn euren Schulen / vnnd werdet sie verfolgen von einer Stadt zu der andern.

Der faare / see / Jeg sender til eder Propheter oc Vise oc Scrifftkloge / oc i skulle sla nogle ihiel aff dem / oc Kaarsfeste / oc nogle skulle i hudstryge i eders Scholer / oc forfølge dem fra en Stadt til en anden.

35. Auff das über euch komme / alle daß gerechte Blut / das vergossen ist auff Erden / von dem blut an des Gerechten Abels / biß auffs blut Zacharias Barachie Son / welchen jhr getödtet habt zwischen dem Tempel vnd Altar.

At der skal komme offuer eder / alt det retferdige Blod / som er udgydet paa Jorden fra den retferdige Abels Blod / indtil Zacharias Barachie søns blod / huilcken i sloge ihiel mellem Templen oc Alteret.

36. Warlich ich sage euch / daß solches alles wird über diß geschlecht kommen.

Sandelige siger ieg eder at alt dette skal komme offuer denne Slect.

37. Jerusalem / Jerusalem / die du tödtest die Propheten / vnd steinigest die zu dir gesand sind / Wie offt habe ich deine Kinder versamlen wöllen / wie eine Henne versamlet jre Küchlin / vnter jre flügel / Vnnd jhr habt nicht gewölt?

Jerusalem / Jerusalem du som ihielslar Propheter / oc stener dem som ere sende til dig / Huor offte vilde ieg forsamlet dine Børn / som en Høne forsamler sine Kyllinge / vnder sine Vinge oc i vilde icke?

Kapitola XXIII.

31. Protož gste ná swědectwj sami sobě / že gste Synowé těch / kteřijž gsau Proroky zmordowali.

A ták świádczycie sami sobie / iż iesteście synowie tych ktorzy proroki zamordowali.

32. Y wy také naplňte mijru Otcůw wassých.

Wy thez wypełnicie miárke oycow wászych.

33. Hadowé a plémé Gessterčij / kterak vtečete před Saudem Pekelného Ohně?

Węzowie y rodzáie żmiiow / iákoż możecie vyść przed sadem pothępienia?

34. Protož ay yá posýlám k wám Proroky / a Maudré / a Včitele / a wy z těch někteeré zabigete / a vkřižugete / a některé z nich bičowati budete w Sskolách wassých / a budete honiti z Města do Města.

Przeto otho ia posyłam do was proroki / y medrce / y náuczyciele / á z nich niektore zábiiecie / y vkrzyżniecie / y z nich niektore vbicżniecie w bożnicach wászych / y będziecie przesládowác od miástá do miástá.

35. Aby přissla na wás wsseliká krew sprawedliwá / kteráž gest wylita na Zemi / od krwe Abele sprawedliwého / až do krwe Zacharyássowy / Syna Barachyássowa / kteréhož gste zabili mezy Chrámem a Oltářem.

Aby przyszłá ná was wszytká krew spráwiedliwa rozláná ná ziemi / ode krwie Ablá spráwiedliwego / áż do krwie Zácháryaszá syná Baráchiaszowego / ktore gośćie zábili miedzy kośćiołem y ołtarzem.

36. Zagisté prawijm wám / že přigdau tyto wssecky wěcy na pokolenij toto.

Zaprawdę powiedam wam / przyidą ty wszytki rzeczy ná narodzen.

37. Geruzaléme / Geruzaléme / kterýž mordugess Proroky / a kamenugess ty kteřij gsau k tobě posláni: Kolikrát chtěl gsem shromážditi Syny twé / tak yako Slepice shromažduge kuřátka swá pod křijdla / a nechtěl gsy?

Jeruzálem / Jeruzálem ktore zábiiasz proroki / y kámienniesz ty ktorzy do ciebie są posłani / iákożem ia chćiał wiele kroć zgromádzić syny twoie / iáko kokosz kurczethá swoie pod skrzydłá zgromádza / á nie chćieliśćie?

כג

38 הָא מֶשְׁתְּבֵק לְכוֹן בַּיְתְּכוֹן חַרְבָא:

Ecco la vostra casa vi è lassata deserta.

39 אָמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּלָא תֶחְזוּנָנִי מֶן הָשָׁא עֲדַמָּא דְּתֵאמְרוּן בְּרִיךְ הוּ דְּאָתָא בַּשְׁמֵה דְּמָרְיָא:

Perche io vi dico che da hora innanzi voi non mi vederete, infin a tanto che voi diciate, Benedetto sia colui che viene nel nome del Signore.

כד

1 וַנְפַק יֵשׁוּע מֶן הַיְכְלָא לְמֵאזַל וְקַרֶבוּ תַּלְמִידַוְהִי מַחְוֵין לֵה בֶּנְיָנֵה דְּהַיְכְלָא:

Et uscito Iesv del tempio, sen'andava: e i suoi discepoli si gli accostorono per mostrargli le fabbriche del tempio.

2 הוּ דֵּין אֱמַר לְהוֹן לָא הָא חָזֵין אַנְתּוּן הָלֵין כֻּלְהֵין אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּלָא תֶשְׁתְּבֵק הָרְכָּא כֵּאף עַל כֵּאף דְּלָא תֶסְתְּתַר:

E Iesv disse loro, Vedete voi tutte queste cose? Io vi dico in verità, che qui non sarà lassata pietra sopra pietra, che non sia distrutta.

3 וְכַד יָתֵב יֵשׁוּע עַל טוּרָא דְּזַיְתָא קְרֶבוּ תַּלְמִידַוְהִי וְאָמְרִין בֵּינ בֵּינַיְהוֹן וְלֵה אָמַר לַן אֵמַתַי הָלֵין נֶהְוְיָן וּמָנָא הִי אָתָא דְּמֵאתִיתָךְ וַדְשׁוּלָמֵה דְּעַלְמָא:

E sedendo egli sopra'l monte de gli Olivi, i suoi discepoli gli s'accostorono da parte, dicendo, Dicci, quando saranno queste cose? e qual sarà il segno del tuo auuenimento, e de la consumation del mondo.

4 עֲנָא יֵשׁוּע וְאָמַר לְהוֹן אֶזְדַּהֲרוּ לָא אֱנָשׁ נַטְעֵיכוֹן:

E Iesv rispondendo, disse loro, Guardate che alcun non v'inganni.

5 סַגִּיאֵא גֵּיר נֵאתוּן בַּשְׁמִי וְנֵאמְרוּן דְּאֶנָא אֶנָא מְשִׁיחָא וְסַגִּיאֵא נַטְעוּן:

Percioche molti verranno nel nome mio: dicendo: Io son Christo, & inganneranno molti.

כג

38 הִנֵּה יֵעָזֵב לָכֶם בֵּיתְכֶם שׁוֹמֵם:

Heaqui, vuestra Casa os es dexada desierta.

39 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־לֹא תִרְאוּנִי מֵעַתָּה עַד כִּי־תֹאמְרוּ בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה:

Porque yo os digo que desde aora no me vereys, hasta que digays, Bendito el que viene en el nombre del Sennor.

כד

1 וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ וַיֵּלֶךְ מִן־הַהֵיכָל וַיִּקְרְבוּ תַלְמִידָיו לְהַרְאוֹת אוֹתוֹ אֶת־בִּנְיָנֵי הַהֵיכָל:

Y salido Iesus del Templo, yua se: y llegaronse sus Discipulos para mostrar le los edificios del Templo.

2 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הֲתִרְאוּ כָּל־הָאֵלֶּה אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם לֹא תֵעָזֵב פֹּה אֶבֶן עַל־אֶבֶן אֲשֶׁר לֹא תִשָּׁבֵר:

Y respondiendo el, dixoles, Veys todo esto? Decierto os digo, que no será dexada aqui piedra sobre piedra que no sea destruyda.

3 וּבְשִׁבְתּוֹ עַל־הַר הַזֵּיתִים נִגְּשׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו לְבַדּוֹ לֵאמֹר אֱמֹר לָנוּ מָתַי יִהְיוּ הָאֵלֶּה וּמָה אוֹת בּוֹאֶךָ וְתַכְלִית הָעוֹלָם:

Y sentandose el en el Monte de las Oliuas, llegaronse à el sus Discipulos à parte, diziendo, Di nos quando serán estas cosas, y que sennal aurá de tu venida, y de la fin del siglo.

4 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם רְאוּ פֶּן־יַשִּׁיאֲכֶם אִישׁ:

Y respondiendo Iesus, dixoles, Mirad que nadie os enganne.

5 כִּי־רַבִּים יָבֹאוּ בִּשְׁמִי לֵאמֹר אֲנִי הַמָּשִׁיחַ וְלָרַבִּים יַתְעוּ:

Porque vendrán muchos en mi nombre, diziendo, Yo soy el Christo: y à muchos enganñarán.

κγ'.

38. Ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.

Voici, vostre maison s'en va vous estre laissee deserte.

39. Λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀπ' ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Car, vous di-ie, dés ceste heure vous ne me verrez plus, iusqu'à ce que vous disiez, Benit soit celui qui vient au Nom du Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. κδ'.

Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ.

Adonc Iesus sortant s'en alloit hors du temple: & lors ses disciples vindrent pour lui monstrer les bastimens du temple.

2. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐ βλέπετε πάντα ταῦτα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ μὴ καταλυθήσεται.

Et Iesus leur dit, Voyez-vous pas toutes ces choses? en verité ie vous di, qu'il ne sera ici laissé pierre qui ne soit demolie.

3. Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν, λέγοντες, εἰπὲ ὑμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος;

Et lui estant assis sur la montagne des Oliuiers, les disciples vindrent à lui a part, disans, Di-nous quand aduiendront ces choses, & quel sera le signe de ton aduenement, & de la fin du monde?

4. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.

Et Iesus respondant leur dit, Prenez garde que quelcun ne vous seduise.

5. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.

Car plusieurs viendront en mon Nom, disans, Ie suis le Christ: & en seduiront plusieurs.

CAP. XXIII.

38. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.

Behold / your habitation shalbe left vnto you desolate.

39. Dico enim vobis, non me videbitis àmodo donec dicatis Benedictus qui venit in nomine Domini.

For I say vnto you / ye shall not see mee henceforth till that ye say / Blessed is hee that commeth in the Name of the Lord.

CAP. XXIIII.

ET egressus Iesus de templo, ibat. Et accesserunt discipuli eius ut ostenderent ei ædificationes templi.

And Jesus went out / and departed from the Temple / and his disciples came to him / to shew him y building of the Temple.

2. Ipse autem respondens dixit illis, Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hìc lapis super lapidem qui non destruatur.

And Jesus said vnto them / See ye not all these things? Verely I say vnto you / there shall not be here left a stone vpon a stone / that shall not be cast downe.

3. Sedente autem eo super Montem oliveti, accesserũt ad eum discipuli secretò, dicentes, Dic nobis, quando hæc erunt? & quod signum adventus tui, & consummationis seculi?

And as he sate vpon the mount of Olives / his disciples came vnto him apart / saying / Tell vs when these thinges shall bee / and what signe shalbe of thy comming / and of the end of the world.

4. Et respondens Iesus, dixit eis, Videte nequis vos seducat:

And Jesus answered / and sayde vnto them / Take heede that no man deceiue you.

5. Multi enim venient in nomine meo, dicentes, Ego sum Christus: & multos seducent.

For many shal come in my Name / saying / I am Christ / and shall deceiue many.

Das XXIII. Capitel.

38. Sihe / euer Hauß soll euch wüst gelassen werden.

See / eders Huss skal forladis eder øde.

39. Denn ich sage euch / Jr werdet mich von jetzt an nicht sehen / biß jhr sprecht: Gelobt sey der da kombt im Namen des HERRN.

Thi ieg siger eder / J skulle her effter icke see mig før end i sige / Loffuet vere den som kommer i HERRENS Naffn.

Das XXIIII. Capitel.

VNd Jesus gieng hinweg von dem Tempel / vnd seine Jünger tratten zu jm / daß sie jm zeigeten des Tempels gebäu.

OC Jhesus gick bort aff Templen / oc hans Disciple traadde til hannem / at de vilde vise hannem Templens bygning.

2. Jesus aber sprach zu jhnen: Sehet jhr nicht das alles? Warlich ich sage euch: Es wirdt hie nicht ein stein auff dem andern bleiben / der nicht zubrochen werde.

Da sagde Jhesus til dem / See i icke alt dette? Sandelige siger ieg eder / Her skal icke bliffue en Steen paa den anden / som ey skal sonderslaas.

3. Vnnd als er auff dem Oelberg saß / tratten zu jm seine Jünger besonders / vnnd sprachen: Sage vns / wenn wirdt das geschehen? Vnnd welches wirdt das Zeichen sein deiner zukunfft vnd der Welt ende?

Oc som hand sad paa Oliebierget traadde hans Disciple enlige til hannem / oc sagde / Sig oss / naar skal det ske? Oc huad Tegen skal der vere paa din tilkommelse oc Verdens ende?

4. Jesus aber antwortet / vnnd sprach zu jnen: Sehet zu / daß euch nicht jemand verfüre.

Jhesus suarede / oc sagde til dem / Seer til / at der bedrager ingen eder.

5. Denn es werden vil kommen vnter meinem Namen / vnnd sagen: Ich bin Christus / vnnd werden vil verfüren.

Thi der skulle komme mange i mit Naffn / oc sige / Jeg er Christus / oc de skulle bedrage mange.

Kapitola XXIII.

38. Hle zanechán bude wám Dům wáš pustý.

Oto wam zostáie dom wáš pusty.

39. Neboť prawijm wám / že mne giž wijce neuzřijte / až y dijte: Požehnaný kterýž gde we Gménu PAně.

Abowiem powiedam wam / nie vyzrycie mie od tego cżásu / áż rzeczecie / Błogosławiony ktory idzie w imie Pánskie.

Kapitola XXIIII.

A Wyssed Gežjš z Chrámu / ssel odtud. Y přistaupili Včedlnijcy geho / aby vkázali gemu stawenij Chrámowé.

A Wyszedszy Jezus z kościoła / szedł precż / y przystapili vcżniowie iego / aby mu vkázáli budowánia kościelne.

2. A on odpowěděw / řekl gim: Widjteli tyto wssecky wěcy? Zagisté prawjm wám / nebude tuto ostawen kámen na kameni / kterýžby nebyl zbořen.

Rzekł im Jezus / A zaż nie widźicie thych wszytkich rzecży / záprawde powiedam wam / że thu nie będzie zostáwion kámien ná kámieniu / ktoryby nie był rozwálon.

3. A když se posadil na hůře Oliwetské / přistaupili k němu Včedlnijcy geho saukromij / řkauce: Powěz nám / kdy tyto wěcy budau? a která znamenij budau přijchodu twého / a skonánij Swěta?

A gdy on siedźiał na gorze oliwney / przysthapili k niemu osobno vcżniowie iego / rzekąc / Powiedz nam kiedy ty rzecży będą / y co zá znak przyścia twego? y dokonánia świátá.

4. Y odpowěděw Gežjš / řekl gim: Wiztež / aby wás žádný nesswedl.

Rodpowiedáiąc Jezus / rzekł im / Párrzcie áby wás kto nie zawiodł w błąd.

5. Nebo mnozý přigdau we Gménu mém / řkauce: Játť gsem Krystus / á swedau mnohé.

Abowiem wiele ich przyidźie w imie moie / rzekąc / Jam iest Krystus / y wiele ich w błąd záwiodą.

כד

κδʹ.

6 עתידין אנתון דין למשמע קארסא ושמעא דקרבא חזו לא תתדודון ולא גיר דכלהין יהוין אלא לא עד כיל שולמא׃

Hor voi sete per udir de le guerre, e de romori di guerre: guardate di non vi turbare: perche bisogna che tutte queste cose auuengano, ma non è ancora il fine.

6 כי תשמעו מלחמות ושמועות המלחמות ראו פן־תבהלו כי צריך להעשות כל־הדברים האלה אך עד־הנה לא בא קץ׃

Y oyreys guerras, y rumores de guerras: mirad que no os turbeys: porque es menester que todo esto acontezca: mas aun no es la fin.

6. Μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος.

Or vous auez à ouïr des guerres, & bruits de guerres: prenez garde à vous, ne soyez point troublés: car il faut que toutes ces choses aduienent: mais encore ne sera-ce pas la fin.

7 יקום גיר עמא על עמא ומלכותא על מלכותא ויהוון כפנא ומותנא וזועא בדוכא דוכא׃

Imperoche si leuara gente contra gente, e regno contra regno, e saranno pestilentie, carestie, e terremoti in ciaschedun luogo.

7 כי־יקום גוי על־גוי וממלכה על־ממלכה ויהיה דבר רעב ורעש בכל־מקומות׃

Porque se leuantará nacion contra nacion, y reyno contra reyno: y seran pestilencias, y hambres, y terremotos por los lugares.

7. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται λιμοὶ, καὶ λοιμοὶ, καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους.

Car nation s'esleuéra contre nation, & royaume contre royaume: & y aura famines, & pestilences & tremblemens de terre de lieu en lieu.

8 הלין דין כלהין רישא אינין דחבלא׃

E tutte queste cose sono un principio di dolori.

8 וכל אלה ראשית החבלים׃

Y todas estas cosas, principio de dolores.

8. Πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων.

Mais toutes ces choses sont commencement de douleurs.

9 הידין ישלמונכון לאולצנא ונקטלונכון ותהוון סניאין מן כלהון עממא מטול שמי׃

Allora gli huomini vi metteranno in tribulationi, & ammazzarannoui, e sarete odiati da tutte le genti per cagion del mio Nome.

9 אז יסגירו אתכם בצרה ויהרגו אתכם ותשנאו לכל־הגוים בעבור שמי׃

Entonces os entregarán para ser affligidos: y mataroshan. y sereys aborrecidos de todas naciones por causa de mi nombre.

9. Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλῖψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.

Alors ils vous liureront pour estre affliges, & vous tueront: & vous serez haïs de toutes nations à cause de mon Nom.

10 הידין יתכשלון סגיאא ויסנון חד לחד וישלמון חד לחד׃

E molti allora si scandalizaranno, e tradirannosi l'un l'altro.

10 ואז יכשלו רבים ואיש את־רעהו יסגירו ובלבבם ישנאו׃

Y muchos entonces seran escandalizados: y entregarsehan vnos á otros, y vnos a otros se aborrecerán.

10. Καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι, καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους.

Lors plusieurs aussi seront scandalizés, & trahiront l'vn l'autre, & se hairont l'vn l'autre.

11 וסגיאא נביא דגלא יקומון ויטעון לסגיאא׃

Molti falsi profeti ancora si leuaranno su, & ingannaranno molti.

11 ורבים נביאי שקר יקומו ויתעו רבים׃

Y muchos falsos prophetas se leuantarán, y engannarán á muchos.

11. Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται, καὶ πλανήσουσι πολλούς.

D'auantage, plusieurs faux Prophetes s'esleueront, & en seduiront plusieurs.

12 ומטול סגיאות עולא יפוג חובא דסגיאא׃

E perche l'iniquita abbondará, si raffeddara la charità di molti.

12 וכי ירבה פשע תפוג אהבת רבים׃

Y por auerse multiplicado la maldad, la charidad de muchos se resfriará.

12. Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν.

Et pource que l'iniquité sera multipliee, la charité de plusieurs se refroidira.

13 מן דין דנסיבר עדמא לחרתא הו יחא׃

Ma chi perseuerara infin al fine, costui sará saluo.

13 ואשר יחיל עד קץ הוא יושע׃

Mas el que perseuerare hasta la fin, este será saluo.

13. Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Mais qui aura perseueré iusques à la fin, cestui-la sera sauué.

6. Auditu-

CAP. XXIIII.

6. Audituri enim eſtis prælia & opiniones præliorum. Videte ne turbemini, oportet enim hæc fieri: ſed nondum eſt finis.

And ye ſhall heare of warres / & rumors of warres / ſee that ye be not troubled: for all theſe things muſt come to paſſe / but the ende is not yet.

7. Conſurget enim gens in gentem, & regnum in regnum: & erunt peſtilentiæ, & fames, & terræ motus per loca.

For nation ſhall riſe againſt nation / and realme againſt realme / and there ſhall bee peſtilence / and famine / and earthquakes in diuers places.

8. Hæc autem omnia, initia ſunt dolorum.

All theſe are but the beginning of ſorowes.

9. Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.

Then ſhall they deliuer you vp to bee afflicted / and ſhall kill you / and yee ſhall bee hated of all nations for my Names ſake.

10. Et tunc ſcandalizabuntur multi; & invicem tradent: & odio habebunt invicem.

And then ſhall many bee offended / & ſhall betraye one another / and ſhall hate one another.

11. Et multi pſeudoprophetæ ſurgent: & ſeducent multos.

And many falſe Prophets ſhall ariſe / and ſhall deceiue many.

12. Et quoniam abundabit iniquitas: refrigeſcet charitas multorum.

And becauſe iniquitie ſhalbe increaſed / the loue of many ſhalbe colde.

13. Qui autē perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.

But he that endureth to the ende / he ſhall be ſaued.

Das XXIIII. Capitel.

6. Ihr werdet hören Kriege vnd geſchrey von Kriegen / Sehet zu / vnd erſchreckt nicht / daß muß zum erſten alles geſchehen / aber es iſt noch nicht das ende da.

I ſkulle høre Strid oc rycte om Strid / Seer til / oc forferdis icke / Dette ſkal al sammen først ſke / Men de thaffuer icke end alligeuel da ende.

7. Dennes wirdt ſich empören ein Volck über das ander / vnnd ein Königreich über das ander / vnnd werden ſein Peſtilentz vnnd theure zeit / vnd Erdbeben hin vnd wider.

Thi at it Folck ſkal ſette ſig op offuer det andet / oc it Konge rige offuer det andet / Oc der ſkal vere Peſtilentze / oc Dyr tid / oc Jordſkel alle vegne.

8. Da wirdt ſich erſt die noth anheben.

Da ſkal bedrøffuelſen først begyndis.

9. Als denn werden ſie euch überantwortten / in trübſal / vnd werden euch tödten / vnd jhr müſſet gehaſſet werden / vmb meines Namens willen von andern Völckern.

Oc da ſkulle de føre eder i genuordighed / oc ſla eder ihiel / Oc ſkulle hadis aff alle Folck / for mit Naffn ſkyld.

10. Denn werden ſich vil ergern / vnd werden ſich vnter einander verrathen / vnd werden ſich vntereinander haſſen.

Da ſkulle mange forargis / oc foraade huer andre indbyrdis / oc hade huer andre indbyrdis.

11. Vnd es werden ſich vil falſcher Propheten erheben / vnd werden vil verfüren.

Oc der ſkulle da mange falſke Propheter opſtaa / oc de ſkulle forføre mange.

12. Vnd die weil die Vngerechtigkeit wird überhand nemen / wird die Liebe in vilen erkalten.

Oc effterdi at wretferdighed ſkal da faa offuer haand / da ſkal Kierlighed bliffue Kold i mange.

13. Wer aber beharret biß ans ende / der wirdt ſelig.

Men huo ſom bliffuer beſtandig indtil enden / hand bliffuer ſalig.

Kapitola XXIIII.

6. Vſlyſſyte zagiſtě boge / a pokřiky bogůw. Wiztež abyſſte ſe nermautili / nebo muſegij tyto wěcy býti / ale ne y hned konec.

Vſlyßycie walki / y wieśćio walkach / patrzcież abyśćie ſoba nie trwożyli: ábowiem mußą ſie ſtáć ty wßytki rzeczy / Ale ießcże nie ieſt koniec.

7. Powſtaneť zagiſtě Lid proti Lidu / a Králowſtwij proti Králowſtwij: a budau Morowě / a hladowě / a změ třeſenij po mijſtech:

Abowiem powſtanie narod przeciwko narodowi / y Kroleſtwo przeciwko Kroleſtwu / y bedą mory / głody / y drżenia ziemie po wielu mieyſcach.

8. Ale tyto wſſecky wěcy gſau počátkowě boleſtij.

A ty wßytki rzeczy ſą początkiem boleśći.

9. A tehdážť wás wydadij w zarmaucenij / a budau wás mordowati: a budete w nenáwiſti wſſem Lidem / pro Gméno mé.

Tedy podadzą was w vdręczenie / y zábiią was / y bedziecie nie nawidzeni od wßech narodow dla imienia mego.

10. A tehdáž ſe budau horſſyti mnozý / a weſpolek ſe budau zrazowati a nenáwiděti.

A tedy wiele ſie ich obráźi / á ieden drugiego wyda / y bedą ſie mieć w nienawiśći ſpołu.

11. A mnozý ffaleſſnij Prorocy powſtanau / a ſwedau mnohé.

Y wiele fałßywych prorokow powſtánie / y wiele ich w błądzá wiodą.

12. A že ſe rozmnožij nepráwoſt / zſtydne Láſka mnohých.

A dla tego iż ſie rozmnoży nieprawość / oziębnie miłość wiela ich.

13. Ale kdož ſetrwá až do konce / ten ſpaſen bude.

A ktho wytrwa do końca / ten bedzie zachowan.

כר

14 ותתכרז הדא סברתא דמלכותא בכלה עלמא לסהדותא דכלהון עממא והידין יאתא שולמא:

E questo Euangelio del regno si predicarà per tutto'l mondo in testimonio à tutte le genti: & allor verrà il fine.

15 מא דין דחזין אנתון אתא טנפתא דחורבא דאתאמר בדניאל נביא דקימא בדוכתא קדישתא הו דקרא יסתכל:

Quando dunque voi vedrete l'abbominatiõ de la desolatione, che è detta per il Profeta Daniel, stare nel luogo santo (chi legge consideri bene.)

16 הידין אילין דביהוד אנון יערקון לטורא:

Allora quei che sono in Giudea fuggano a i monti.

17 והו דבאגרא הו לא יחות למסב דבביתה:

Chi è sopra'l tetto, non discenda per toglier cosa alcuna di casa sua.

18 ואינא דבחקלא הו לא יהפך לבסתרה למסב לבושה:

E chi è nel campo, non torni in dietro à togliere i suoi vestimenti.

19 וי דין לבטנתא ולאילין דמינקן בהנון יומתא:

Guai à le donne grauide, & à quelle che latteranno in quei giorni.

20 צלו דין דלא יהוא ערוקיכון בסתוא ולא בשבתא:

Pregate pur che la vostra fuga non sia d'inuerno, ne in giorno di sabbato.

21 יהוא גיר הידין אולצנא רבא אינא דלא הוא מן רישיתה דעלמא ועדמא להשא ולא יהוא:

Imperoche allora sara gran tribulatione, qual non fu mai dal principio del mondo infin ad hora, ne mai piu sarà.

כד

14 ותקרא זאת בשורת הממלכה בכל־תבל לעדות לכל־הגוים ואז תבוא התכלית:

Y será predicado este Euangelio del Reyno en toda la tierra habitable por testimonio à todas las naciones: y entonces vendrá la fin.

15 ואם תראו את־שקוץ משומם הנאמר בדניאל הנביא העומד במקום הקדש אשר קורא יבין:

Portanto quando vierdes la abominacion de assolamiento, que fué dicha por Daniel propheta, que estará en el lugar Sancto, elque lee, entienda.

16 אז אשר יהיו ביהודה ינוסו אל־ההרים:

Entonces losque estuuieren en Iudea, huy gan à los montes.

17 ואשר על הגג לא ירד לקחת מאומה מן־ביתו:

Y el que sobre la techumbre, no deciemda à tomar algo de su casa.

18 ואשר בשדה לא יתהפך לקחת את־בגדיו:

Y elque en el campo, no buelua otra vez à tomar sus ropas.

19 ואוי להרות ולמיניקות בימים ההמה:

Mas ay de las prennadas y de las que crian en aquellos dias.

20 ואתם התפללו פן־יהיה מנוסכם בחרף או בשבת:

Orad pues que vuestra huyda no sea en inuierno, ni en dia de fiesta:

21 כי אז תהיה צרה גדולה כאשר לא היתה מראשית העולם עד־עתה ועוד לא תהיה:

Porque aurà entonces grande afflicion, qual no fué desde el principio del mundo hasta aora, ni será.

κδʹ.

14. Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος.

Et cest Euangile du royaume sera presche en toute la terre habitable, en tesmoignage à toutes nations, & lors viendra la fin.

15. Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω.

Quand donc vous verrez l'abomination de la desolation qui est dite par Daniel le Prophete, estre establie au lieu sainct, (qui lit l'entende.)

16. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη.

Adonc ceux qui seront en Iudee, s'enfuyent aux montagnes.

17. Ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβαινέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

Et que celui qui sera sur la maison, ne descende point pour emporter aucune chose de sa maison.

18. Καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ.

Et que celui qui est au champ, ne retourne point en arriere pour emporter ses habillemens.

19. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

Mais mal-heur sur les femmes enceintes, & sur celles qui allaiteront en ces iours-la.

20. Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος, μηδὲ ἐν σαββάτῳ.

Or priez que vostre fuite ne soit en hyuer ni au iour du Sabbat.

21. Ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται.

Car lors il y aura grande affliction, telle qu'il n'y en à point eu de semblable depuis le commencement du monde iusques à maintenant, ni ne sera.

CAP. XXIIII.

14. Et prædicabitur hoc Evangelium regni in univerſo orbe, in teſtimonium omnibus gentibus: & tunc veniet conſummatio.

And this Goſpell of the kingdome ſhall be preached throug the whole worlde for a witneſſe vnto all nations / and then ſhall the ende come.

15. Cùm ergo videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtantem in loco ſancto (qui legit intelligat.)

When ye therefore ſhall ſee the abomination of deſolation ſpoken of by Daniel the Prophet / ſtanding in the holy place/ (let him that readet / conſider it.)

16. Tunc qui in Iudea ſunt, fugiant ad montes:

Then let them which be in Judea / flee into the mountaines.

17. Et qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua.

Let him which is on the houſe top=pe/ not come downe to fetch any thing out of his houſe.

18. Et qui in agro, non revertatur tollere tunicam ſuam.

And he that is in the fielde / let not him returne backe to fetch his clothes.

19. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.

And wo ſhalbe to them that are with child/and to them that giue ſucke in thoſe dayes.

20. Orate autem, ut non fiat fuga veſtra in hyeme vel ſabbatho.

But pray that your flight be not in the winter/neither on the Sabbath day.

21. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi uſque modò, neque fiet.

For then ſhall bee great tribulation/ ſuch as was not from the beginning of y world ty this time/ nor ſhalbe.

Das XXIIII. Kapitel.

14. Vnd es wirdt geprediget werden das Euangelium vom Reich / in der gantzen Welt/zu einem zeugniß über alle Völcker / Vnnd denn wirdt das Ende kommen.

Oc Euangelium om Riget / ſkal predickis i den gantſke Verden / Al it Vitniſbyrd / offuer alle Folck/ ock da ſkal enden komme.

15. Wenn jhr nun ſehen werdet den Greuel der verwüſtung / davon geſagt iſt durch den Propheten Daniel/ daß er ſtehet an der heiligen ſtete/Wer das liſet der mercke drauff.

Naar ſom i nu ſee ødeleggelſens Verſtyggelighed / ſom er ſagd aff ved Propheten Daniel/ at den ſtaar / i den hellige Sted / Huo ſom det læſſ/ hand giffue act der paa.

16. Als denn fliehe auff die Berge/ wer im Jüdiſchen Lande iſt.

Da fly ſig op paa Biergene / huo ſom er i Jodeland.

17. Vnd wer auff dem Dach iſt/ der ſteige nicht ernider/etwas auß ſeinem Hauſe zu holen.

Oc huo ſom er paa Taget / hand ſtige icke ned at hente noget aff ſit Huſſ.

18. Vnd wer auff dem Felde iſt / der kere nicht vmb / ſeine kleider zu holen.

Oc huo ſom er paa marcken / hand vende icke tilbage/ at hende ſine Klæder.

19. Weh aber den Schwangern vnd Seugern zu der zeit.

Ve de fructſommelige / oc ſom giffue di paa den tid.

20. Bittet aber / daß euer Flucht nicht geſchehe im Winter oder am Sabbath.

Beder / at i ſkulle icke fly om Vinteren / eller om Sabbathen.

21. Denn es wird alßdenn ein groß Trubſal ſein / als nicht geweſen iſt von anfang der Welt/ bißher/ vnnd als auch nicht werden wirdt.

Thi at der ſkal da bliffue ſaa ſtor en bedrøffuelſe/ ſom der icke haffuer veret fra Verdens begyndelſe/ hid indtil/oc ſom icke heller ſkal bliffue.

Kapitola XXIIII.

14. A bude kázáno toto Ewangelium králowſtwj po wſſem Swětě/ na Swědectwij wſſem Národuom a tehdáž přigde ſkonánij.

Y bedzie przepowiedána thá Ewanielia Krolestwa po wszythkiey ziemi/ ná świádectwo wszytkim narodom / á tedyc przyidzie koniec.

15. Protož když vzřijte ohawnoſt zpuſtěnij/ kteráž geſt powědijna od Danyele Proroka/ ana ſtogij na mijſtě Swatém (kdo čte rozuměg.)

Gdy tedy vyzrycie brzydliwe spustoszenie / ktore iest przepowiedziáne przez Dánielá proroká stoiace ná mieyscu świetym (kto czyta niechay rozumie.)

16. Tehdáž ti kterij gſau w Jůdſtwu/ať vtekau k Horám:

Thedy ktorzyby w ziemi Zydowskiey byli / niech vciekáia ná gory.

17. A kdo na střeſſe / neſtupug dolůw/ aby něco wzal z domu ſwého;

A ktoby był ná domie/niechay nie zstepuie aby co wziął z domu swego.

18. A kdo na poli / newracug ſe aby wzal raucha ſwá.

A ktoby był ná roli / niech sie nazad nie wráca bráćszat swoich.

19. Běda pak těhotným a těm kteréž kogij w těch dnech.

Y biadá bedzie brzemiennym/ y piersiámi kármiacym w ony dni.

20. Protož modlte ſe/ aby vtijkánij waſſe nebylo w zymě/ aneb w den Swátečnij.

A prośćie/áby vciekánie wásze nie było zimie áni w sobotę.

21. Nebo bude tehdáž trápenij weliké/ yakéž nebylo od počátku Swěta až doſawad / aniž bude.

Abowiem ná on czás bedzie wielki vcisk / táki nie był od poczathku świátá áż do teo czásu / áni bedzie.

כד

22 וְאִלּוּלָא אֶתְכַּרִיו יוֹמָתָא הָנוּן לָא חָיֵא הֲוָא כָּל בְּסַר מֶטוּל גְּבַיָא דֵּין יֶתְכַּרוּן יוֹמָתָא הָנוּן׃

E ſe quei giorni non fuſſeno ſtati abbreuiati, niſſuna carne ſi ſaluarebbe: ma per cagion de gli eletti, quei giorni ſaranno abbreuiati.

23 הָידֵין אֶן אֱנָשׁ יֵאמַר לְכוֹן הָא הָרְכָּא הוּ מְשִׁיחָא אַו הָרְכָּא לָא תְּהַימְנוּן׃

Allora ſe alcun vi dirà, Ecco qui Chriſto, ò eccolo lì, non lo crediate.

24 יְקוּמוּן גֵּיר מְשִׁיחֵא דַּגָּלֵא וּנְבִיֵא דַּכַּדְבוּתָא וְיֶתְּלוּן אָתְוָתָא רַוְרְבָתָא אַיְךְ דְּיַטְעוּן אֶן מֶשְׁכְּחָא אַף לַגְבַיָא׃

Percioche ſi leuaranno ſu de falſi Chriſti e de falſi profeti, e faranno gran ſegni e miracoli, da ingannar, ſe poſſibil foſſe, ancor gli eletti.

25 הָא קַדְמֶת אֶמְרֶת לְכוֹן׃

Ecco, io ve l'ho predetto.

26 אֶן הָכִיל יֵאמְרוּן לְכוֹן הָא בְּחוּרְבָּא הוּ לָא תֶּפְקוּן אַו דְּהָא בְּתַוָּנָא הוּ לָא תְּהַימְנוּן׃

Se adunque vi diranno, Ecco, egli è nel diſerto: non v'andate: Eccò gli è ne le ſtanze ſegrete, non lo crediate.

27 אַיְכַנָּא דְּבַרְקָא נָפֵק מֶן מַדְנְחָא וּמֶתְחְזֵא עַדְמָא לְמַעְרְבָא הָכַנָּא תֶּהְוֵא מֶאתִיתֵה דִּבְרֵה דְּאֶנָשָׁא׃

Imperoche ſi come il folgore eſce da Oriente, & appariſce inſin ad Occidente, coſi ſarà l'auenimento del Figliuol de l'huomo.

28 אַיְכָא דֵּין דְּיֶהְוֵא פַּגְרָא תַּמָּן יֶתְכַּנְּשׁוּן ב נֶשְׁרֵא׃

Perche doue ſarà il cadauero, iui ſi congregaranno le aquile.

29 מֶחְדָא דֵּין בָּתַר אוּלְצָנָא דְּיוֹמָתָא הָנוּן שִׁמְשָׁא יֶחְשַׁךְ וְסַהְרָא לָא יַחְוֵא נוּהְרֵה וְכוֹכְבֵא יֶפְּלוּן מֶן שְׁמַיָּא וְחַיְלֵא דִּשְׁמַיָּא יֶתְתַּזִּיעוּן׃

Subbito doppo la tribulation di quei giorni, il ſole s'obſcurarà, e la luna non renderà il ſuo lume, e le ſtelle cadrãno dal cielo, e le virtù de cieli ſi commoueranno.

כד

22 וְאִם לֹא קָצְרוּ הַיָּמִים הָאֵלֶּה לֹא יִוָּשַׁע כָּל־בָּשָׂר אַךְ בַּעֲבוּר הַבְּחִירִים יִקָּצְרוּ הַיָּמִים הָאֵלֶּה׃

Y ſi aquellos dias no fueſſen acortados, ninguna carne ſeria ſalua: mas por cauſa de los Eſcogidos, aquellos dias ſerán acortados.

23 אָז אִם אִישׁ יֹאמַר לָכֶם הִנֵּה פֹּה הַמָּשִׁיחַ אוֹ בֹּה לֹא תַאֲמִינוּ׃

Entonces ſi alguien os dixere, Heaqui eſtá el Chriſto, ò alli, no creays.

24 כִּי יָקוּמוּ מְשִׁיחֵי שֶׁקֶר וּנְבִיאֵי שֶׁקֶר וְיִתְּנוּ אוֹתוֹת גְּדוֹלוֹת וּמוֹפְתִים לְהַטְעוֹת אִם יוּכַל גַּם אֶת־הַבְּחִירִים׃

Porque ſe leuantarán falſos Chriſtos, y falſos prophetas: y darán ſennales grandes y prodigios: de tal manera que eggannarán, ſi es poſsible, aun à los Eſcogidos.

25 הִנֵּה קִדַּמְתִּי לֵאמֹר לָכֶם׃

Heaqui os lo he dicho antes.

26 לָכֵן אִם יֹאמְרוּ לָכֶם הִנֵּה בַמִּדְבָּר הוּא אַל־תֵּצֵאוּ הִנֵּה בַחֲדָרִים אַל־תַּאֲמִינוּ׃

Anſique ſi os dixeren: Heaqui, en el deſierto eſtá: no ſalgays. Heaqui, en camaras: no creays.

27 כִּי־כְמוֹ בָרָק יֵצֵא מִמִּזְרָח וְנִרְאָה עַד־מַעֲרָב כֵּן־תִּהְיֶה בִּיאַת בֶּן־הָאָדָם׃

Porque como relampago que ſale del Oriente, y ſe mueſtra haſta el Occidente, anſi ſerá tambien la venida de hijo del hombre.

28 וּבְכָל מָקוֹם אֲשֶׁר תִּהְיֶה הַנְּבֵלָה שָׁמָּה יֵאָסְפוּ הַנְּשָׁרִים׃

Porque donde quiera que eſtuuiere el cuerpo muerto, alli ſe juntarán tambien las aguilas.

29 וּפִתְאֹם אַחַר צָרַת הַיָּמִים הָאֵלֶּה יֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וּלְבָנָה לֹא תִתֵּן אוֹרָהּ וְכוֹכָבִים יִפְּלוּ מִן הַשָּׁמַיִם וּגְבוּרוֹת הַשָּׁמַיִם יָמוּטוּ׃

Y luego deſpues de la aflicion de aquellos dias, el Sol ſe eſcurecerá: y la Luna nó dará ſu lumbre: y las eſtrellas caerán del cielo: Y las virtudes de los cielos ſerán commouidas:

κδ'.

22. Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ. διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι.

Que ſi ces iours-la n'euſſent eſté abbregés, nulle perſonne ne ſeroit ſauué: mais à cauſe des esleus, ces iours-la ſeront abbregés.

23. Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε.

Lors ſi quelcun vous dit, Voici, le Chriſt eſt ici, ou il eſt là, ne le croyez point.

24. Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται· καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

Car faux Chriſts & faux Prophetes s'esleueront, & feront grands ſignes & miracles: voire pour ſeduire les esleus meſmes, s'il eſtoit poſsible.

25. Ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν.

Voici, Ie le vous ai predit.

26. Ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστί, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε.

Si donc on vous dit, Voici, il eſt au deſert: ne ſortez point: voici, il eſt és cabinets: ne le croyez point.

27. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Car comme l'eſclair ſort d'Orient, & ſe monſtre iuſques en Occident, autant en ſera il auſsi de l'aduenement du Fils de l'homme.

28. Ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί.

Car où ſera le corps mort, là s'aſſembleront auſsi les aigles.

29. Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.

Or incontinent apres l'affliction de ces iours-la, le ſoleil deuiendra obſcur, & la Lune ne donnera point ſa lumiere, & les eſtoiles cherront du ciel, & les vertus des cieux ſeront esbranlees.

CAP. XXIIII.

22. Et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro: sed propter electos breviabuntur dies illi.

And except those dayes should be shortened, there should no flesshe be saued: but for the electes sake those dayes shall bee shortened.

23. Tunc si quis vobis dixerit, Ecce hîc est Christus, aut illic: nolite credere.

Then if any shall say vnto you, Loe, here is Christ, or there, beleue it not.

24. Surgent enim pseudochristi, & pseudoprophetæ: & dabũt signa magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.

For there shall arise false Christes, & false Prophets, & shall shewe great signes and wonders, so that if it were possible, they should deceiue the very elect.

25. Ecce prædixi vobis.

Behold, I haue tolde you before.

26. Si ergo dixerint vobis, Ecce in deserto est: nolite exire, ecce in penetralibus: nolite credere.

Wherefore if they shall say vnto you, Beholde, he is in the desert, goe not forth: Beholde, he is in the secret places, beleue it not.

27. Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret usque in Occidentem: ita erit & adventus filii hominis.

For as the ligthning commeth out of the East, and shined into the West, so shall also the comming of the Sonne of man be.

28. Vbicunque fuerit corpus, illi congregabuntur & aquilæ.

For wheresoeuer a dead carkeis is, thither will the Egles resorte.

29. Statim autem post tribulationem dierum illorum Sol obscurabitur, & luna nõ dabit lumen suum, & stellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commovebuntur.

And immediatly after the tribulations of those dayes, shall the sunne bee darkened, and the moone shall not giue her light, and the starres shall fall from heauen, and the powers of heauen shall be shaken.

Das XXIIII. Capitel.

22. Vnd wo dise Tage nicht würden verkürtzt, so würde kein Mensch selig, aber vmb der Außerwehlten willen, werden die Tage verkürtzt.

Oc der som disse dage icke bleffue forkaartede, da bleffue inted Menniske saligt, Men for de Vdualdis skyld, skulle de dage forkaartis.

23. So als denn jemand zu euch wird sagen: Sihe, hie ist Christus, oder da, so solt jhrs nicht glauben.

Der som nogen da siger til eder, See, Her er Christus, eller der, da skulle i det icke tro.

24. Denn es werden falsche Christi vnnd falsche Propheten auffstehen, vnd grosse Zeichen vñ Wunder thun, daß verfüret werden in den jrthumb (wo es muglich were) auch die Außerwehlten.

Thi der skulle opstaa falske Christi oc falske Propheter, oc gøre store Tegen oc vnderlige Gerninger, At de vdualde skulle ocsaa forføris (der som det vaare mueligt) i Vildfarelse.

25. Sihe ich habs euch zuvor gesagt.

See, ieg haffuer nu tilforn sagd eder det.

26. Darumb wenn sie zu euch sagen werden: Sihe, er ist in der Wüsten, so gehet nicht hinauß, Sihe, er ist in der Kam̃er so glaubts nicht.

Der saare, naar som de sige til eder, See, hand er i Ørcken, da gaar icke hen vd, See, hand er i Herberet, da troer icke.

27. Denn gleich wie der Blitz außgehet vom Auffgang, vnd scheinet biß zum Nidergang, Also wirdt auch sein die zukunfft des Menschen Sons.

Thi at lige som Liunet vdgaar aff Østen, oc skinner hen indtil Vesten, Saa skal oc Menniskens Søns tilkommelse vere.

28. Wo aber ein Aaß ist, da samlen sich die Adler.

Huor om it Aadzel er, der forsamlis Ørnene.

29. Bald aber nach dem trübsal derselbigen zeit, werden Soñ vnd Mond den schein verlieren, vnd die Sterne werden vom Himmel fallen, vnnd die krefften der Himmel werden sich bewegen.

Men strax effter den samme drøffuelsis tid, skulle Soel oc Maane miste skinnet, Oc Stiernerne skulle falde aff Himmelen, oc Himmelens kraffter skulle røre sig.

Kapitola XXIIII.

22. A byk nebyli vkráceni dnowé ti, nebylby spasen žádný člowěk: Ale pro wywolené vkráceni budau dnowé ti.

A gdyby nie były skrocone ony dni, żadne ciało nie było by záchowáne ále dla wybránych będą skrocone dni ony.

23. Tehdy kdyžliby wám kdo: Hle, tuto gest Kristus, aneb tamto: newěřte.

Tedy iesliby wam kto rzekł, Oto tu Krystus, ábo owdzie, nie wierzcie.

24. Nebo powstanau ffalessnij Krystowé a ffalessnij Prorocy: a činiti budau diwy weliké a zázraky, tak aby w blud vwedeni byli (by to mohlo býti) také y Wywolenij.

Abowiem powstaną fałszywi Krystusowie, y fałszywi Prorocy, y czynić będą znamioná wielkie y cudá, tak iż by zwiedli (by mogło być) y sáme wybráne.

25. Ay předpowěděl gsem wám.

Otom ci wam opowiedział.

26. Protož budauli wám prawiti: Hle na paussti gest, newycházegte: Hle w skrayssijch gest, newěřte.

Jesliby tedy wam rzekli, Otho ná pusczy iest, Nie wychodźcie, Otho w mieyscách skrytych iest, nie wierzcie.

27. Neb yako blesk wycházý od wýchodu slunce, a vkazuge se až na západ, tak bude y přijchod Syna člowěka.

Abowiem iáko błyskáwicá wychodzi od wschodu słońcá y okazuie się áż na zachodzie, tak będzie y przyście Syná człowieczego.

28. Kdežkoli bude Tělo, tu se sletij y Orlice.

Bo gdzieby był ścierw, tám się orłowie zgromádzą.

29. A hned po zarmaucenij těch dnij Slunce se zatmij, a Měsýc nedá swětla swého, a Hwězdy budau padati s Nebe, a mocy Nebeské budau se hýbati:

A nátychmiasth po vtrapieniu onych dni, słońce zaćmi się, y księżyc nie da świátłości swoiey, á gwiazdy vpádną z niebá, y mocy niebieskie poruszone będą.

כד

30 והידין יתחזא נישה דברה דאנשא בשמיא והידין נרקדן כלהין שרבתא דארעא ויחזון לברה דאנשא דאתא על ענני שמיא עם חילא ושובחא סגיאא׃

Et allora apparirà nel cielo il segno del Figliuolo de l'huomo: & allor s'affligeranno tutte le tribu de la terra, e vedranno il Figliuol de l'huomo venire ne le nuuole del cielo con potentia e con molta gloria.

31 וישדר מלאכוהי עם שיפורא רבא ויכנשון לגביא דילה מן ארבע רוחא מן רישיהון דשמיא ועדמא לרישיהון׃

E mandarà i suoi Angeli con vn gran suono di tromba, che congregaranno i suoi eletti da i quattro venti, da l'vno estremo de cieli insin à l'altro estremo di essi.

32 מן תתא דין ילפו בלאתא דמחדא דסוכיה רכן ופרעין טרפיה ידעין אנתון דמטא קיטא׃

Hor imparate la similitudine da l'arboro del fico: quando il suo ramo è gia tenero, e le sue foglie son nate, voi sapete che la state è vicina.

33 הכנא אף אנתון מא דחזיתון הלין כלהין דעו דמטת לה לתרעא׃

Cosi voi ancora, quando vedrete tutte queste cose, sappiate ch'egli è vicino in su le porte, il regno di Dio.

34 אמין אמר אנא לכון דלא תעבר שרבתא הדא עדמא דהלין כלהין יהוין׃

Io vi dico in verità, che non trapassarà questa età, infin a tanto che tutte queste cose sian fatte.

35 שמיא וארעא יעברון ומלי לא יעברון׃

Il cielo e la terra trapassaranno ben via, ma non passaranno gia via le mie parole.

36 על יומא דין הו ועל שעתא הי אנש לא ידע אף לא מלאכא דשמיא אלא אבא בלחוד׃

Ma di quel giorno e di quell'hora niuno ne sal ne ancor gli Angeli del cielo, se non mio l'padre solo.

כד

30 ואז תראה הנס בן־האדם בשמים ואז יספדו כל־שבטי הארץ ויראו את־בן־האדם בא בעני השמים בחיל ובכבוד רב׃

Y entonces se mostrará la senna del Hijo del hombre en el cielo; y entonces lamentarán todos los tribus de la tierra, y verán àl Hijo del hombre que vendrá sobre las nuues del cielo con grande poder y gloria.

31 וישלח את־מלאכיו בשופר וקול גדול ויאספו את־בחיריו מארבע רוחות ממרומי השמים עד קצותם׃

Y embiará sus Angeles con trompeta y gran boz: y juntarán sus Escogidos de los quatro vientos del vn cabo del cielo hasta el otro.

32 בתאנה למדו את־המשל אם עתה ענפה יהיה רך והעלים יצמחו ידעתם כי קרב קיץ׃

Del arbol de la higuera aprended la comparacion. Quando ya su rama se enternece, y las hojas brotan, sabeys que el verano está cerca.

33 ככה גם אתם אם תראו כל־האלה דעו כי קרוב הוא בדלתים׃

Ansi tambien vosotros quando vierdes toda estas cosas, sabed que está cercano, à las puertas.

34 אמן אני אמר לכם כי לא יעבר דור הזה עד אשר כל־האלה יהיו׃

Dicierto os digo que no passará está edad que todas estas cosas no acontezcan.

35 שמים וארץ יעברו ודברי לא יעברו׃

El cielo y la tierra perecerá, mas mis palabras no pereceran.

36 ועל־היום ההוא ועל־השעה איש לא יודע וגם אינם מלאכי השמים כי־אם אבי לבדו׃

Mas del dia ò hora, nadie lo sabe, ni aun los Angeles de los cielos, si no mi Padre solo.

κδ'.

30. Καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς· καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.

Et adonc apparoistra au ciel le signe du Fils de l'homme: lors aussi se lamenteront en frapant la poitrine toutes les lignees de la terre, & verront le Fils de l'homme venir és nuees du ciel, auec puissance & grande gloire.

31. Καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος καὶ φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν.

Le quel enuoyera ses Anges auec grand son de trompette, qui assembleront en vn ses esleus des quatre vents, depuis l'vn des bouts des cieux iusques à l'autre bout.

32. Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλός, καὶ τὰ φύλλα ἐκφυῇ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος.

Or apprenez la similitude du figuier. Quand desia son rameau est en seue, & qu'il iette les fueilles, vous cognoissez que l'esté est prochain.

33. Οὕτω καὶ ὑμᾶς, ὅταν ἴδητε πάντα ταῦτα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

Vous aussi pareillement, quand vous verrez toutes ces choses, sachez qu'il est prochain à la porte.

34. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται.

En verité ie vous di, que ceste generation ne passera point, tant que toutes ces choses-la soyent faites.

35. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

Le ciel & la terre passeront, mais mes paroles ne passeront point.

36. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μόνος.

Or quant à ce iour-la & à l'heure, nul ne le sait, non pas les Anges du ciel mais mon pere seul.

CAP. XXIIII.

30\. Et tunc parebit ſignum filii hominis in cælo, & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & maieſtate.

And then ſhall appeare the ſigne of the Sonne of man in heauen: and then ſhall all the kinreds of the earth mourne / and they ſhall ſee the Sonne of man come in the clodes of heauen with power and great glory.

31\. Et mittet angelos ſuos cum tuba, & voce magna: & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à ſummis cælorum uſque ad terminos eorum.

And he ſhall ſende his Angels with a great ſounde of a trumpet / and they ſhall gather together his elect / from the foure windes and from the one ende of the heauen vnto the other.

32\. Ab arbore autem fici diſcite parabolam: cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, ſcitis quia propè eſt æſtas.

Now learne the parable of the figgetree: when her bong is yet tender / and it bringeth forth leaues / ye knowe that ſommer is nere.

33\. Ita & vos, cum videritis hæc omnia, ſcitote quia propè eſt in ianuis.

So likewiſe / ye / when ſee all theſe things / knowe that the kingdome of God is nere / euen at the dores.

34\. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

Verely I ſay vnto you / this generation ſhall not paſſe / till all theſe thinges bee done.

35\. Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt.

Heauen and earth ſhall paſſe away: but my wordes ſhall not paſſe away.

36\. De die autem illa & hora nemo ſcit, neque angeli cælorum, niſi ſolus pater.

But of that day and houre knoweth no man / no not the Angels of heauen / but my Father onely.

Das XXIIII. Capitel.

30\. Vnnd als denn wird erſcheinen das zeichen des Menſchen Sons im Himmel. Vnd als denn werden heulen alle Geſchlecht auff Erden / vnnd werden ſehen kommen deß Menſchen Son in den Wolcken des Himmels / mit groſſer krafft vnd herrligkeit.

Oc da ſkal Menniſkens Søns tegen obenbaris i Himmelen. Oc da ſkulle alle Slecter paa iorden græde / oc de ſkulle ſee Menniſkens Søn komme i Himmelens ſkyer / met ſtor Krafft oc herlighed.

31\. Vnnd er wird ſenden ſeine Engel mit hellen Poſaunen / vnd ſie werden ſammlen ſeine Außerwehleten von den vier Winden / von einem ende des Himmels zu dem andern.

Oc hand ſkal vdſende ſine Engle met en klar lydende Baſune / oc de ſkulle forſamle hans vdualde aff de fire Vær / fra den ene ende paa Himmelen / til den anden.

32\. An dem Feigenbaum lernet ein Gleichniß. Wenn ſein Zweig jetzt ſafftig wirdt / vnd Bletter gewinnet / ſo wiſſet jr / daß der Somer nahe iſt

Lærer en Lignilſe paa Figen trøet / Naar der kommer vedſke i grenen der paa / oc faar blad / Da vide i / at Sommeren er hart hoſſ.

33\. Alſo auch / wenn jhr das alles ſehet / ſo wiſſet / daß es nahe für der Thür iſt.

Saa ſkalle oc lige ſaa / naar I ſee alſammen dette / vide / at det er nær faar døren.

34\. Warlich ich ſage euch / diß Geſchlecht wirdt nicht vergehen / biß daß diſes alles geſchehe.

Sandelige / ieg ſiger eder / Denne Slect ſkal icke forgaa / før end dette ſkeer alſammen.

35\. Himmel vnnd Erden werden vergehen / Aber meine Wort werden nicht vergehen.

Himmelen oc Jorden ſkulle forgaa / Men mine Ord ſkulle icke forgaa.

36\. Von dem Tage aber / vnd von der ſtund weiß niemand / auch die Engel nicht im Himmel / ſondern allein mein Vater.

Der ved ingen aff den Dag oc aff den Stund / icke heller Englene i Himmelen / men min Fader alleniſte.

Kapitola XXIIII.

30\. A tehdáž ſe vkáže na Nebi znamenij Syna člowěka: A tehdáž budau kwěliti wſſeckna pokolenij země: A vzřij Syna člowěka přicházegijcyho w oblacých Nebeſkých / s mocý welikau a s welebnoſtij.

Tedy ſie vkaże znak ſyná czlowieczego ná niebie / y thedy też będą nárzekác wſzythki pokolenia ziemie / y vyzrza Syná czlowieczego gdy przyidzie po oblokách niebieſkich z mocą y chwałą wielką.

31\. Y poſſle Angely ſwé s hláſem welikým trauby: a shromáždij Wolené geho od čtyř wětrůw / od wrchu Nebes až do konce gegich.

Y poſle Anioly ſwoie z trąbą z wielkim gloſem / y zgromádzą wybráne iego ze cztérech wiátrow / od iednego kraiu niebá aż do drugiego.

32\. Od ſtromu pak Fijkowého naučte ſe podobenſtwij. Kdyžgiž ratoleſt geho odmladne / a Liſtij ſe pucij / wijte že giž blijzko geſt Léto.

A od figi vczcie ſie podobienſtwá / gdy iuż gáláż iey odmladzá ſie / y liśćie wypuſzcza / znacie iż bliſko ieſth láto.

33\. Takéž y wy / když vzřijte tyto wſſeckni wěcy / wězteż žeť blijzko geſt a we dweřijch.

Tháқże y wy / gdy vyźrzyćie thy wſzythki rzeczy / poznacie iż bliſko ieſt v drzwi.

34\. Zagiſté prawijm wám / že nepomine Pokolenij toto / až ſe tyto wſſecky wěcy ſtanau.

Záprawde powiedam wam / Nie przeminiec ten wiek / áżby ſie ſtály ty wſzytki rzeczy.

35\. Nebe a země pominau / ale ſlowa má ne pominau.

Niebo y ziemiá przeminą / ále ſlowá moie nie przeminą.

36\. O tom pak dni a hodině nižádný newij / ani Angelé Nebeſſtij / gediné ſám Otec můg.

A o onym dniu / y godzinie nikt niewie / áni Aniołowie niebieſcy / iedno ſam Oćiec moy.

כד

37 איכנא דין דיומי נוח הכנא תהויא מאתיתה דברה דאנשא׃

E come gia furono i giorni di Noe, cosi sarà ancora l'auuenimento del Figliuol de l'huomo.

38 איכנא גיר דאיתיהון הוו קדם טופנא אכלין ושתין ונסבין נשא ויהבין לגברא עדמא ליומא דעל נוח לכולא׃

Imperoche si come ne i giorni innanzi al diluuio: manziauano è beueuano pigliauan moglie, e dauano à marito, infin al giorno che Noe entrò ne l'arca.

39 ולא ידעו עדמא דאתא טופנא ושקל לכלהון הכנא תהויא מאתיתה דברה דאנשא׃

E non sen accorsero, infin à tanto che il diluuio venne, e tolsegli tutti via: cosi sarà ancora l'auuenimento del Figliuol de l'huomo.

40 חידין תרין יהוון בקריתא חד נתדבר וחד נשתבק׃

Allora due saranno nel campo: l'vno ne sarà preso, e l'altro sarà lassato.

41 ותרתין יהוין טחנן בריחיא חדא מתדברא וחדא משתבקא׃

Di due che macinano nel mulino, vna ne sarà presa, e l'altra lassata.

42 אתתעירו הכיל דלא ידעין אנתון באידא שעתא אתא מרכון׃

Vegliate dunque, percioche voi non sapete à che hora il Signor vostro debbe venire.

43 הדא דין דעו דאלו ידע הוא מרא ביתא באידא מטרתא אתא גנבא מתתעיר הוא ולא שבק הוא דנתפלש ביתה׃

Voi sapete ben questo, che se il padre di famiglia sapesse à qual veglia il ladro douesse venire, vegliarebbe, e non lassarebbe scassar la sua casa.

44 מטול הנא אף אנתון הוו מטיבין דבשעתא דלא סברין אנתון אתא ברה דאנשא׃

Però state ancor voi apparecchiati: percioche il Figliuol de l'huomo verrà à quel l'hora che voi non pensate.

כד

37 כִּי כַּאֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי נֹחַ כֵּן תִּהְיֶה בִּיאַת בֶּן־הָאָדָם׃

Mas como los dias de Noe, ansi será la venida del Hijo del hombre.

38 כִּי כַּאֲשֶׁר הָיוּ בַּיָּמִים הָהֵם לִפְנֵי הַמַּבּוּל אֹכְלִים וְשֹׁתִים וּמִתְחַתְּנִים וְנוֹתְנִים לַחֲתֻנָּה עַד הַיּוֹם אֲשֶׁר בּוֹ נֹחַ בָּא אֶל־הַתֵּבָה׃

Porque como eran en los dias del Diluuio, comiendo, beuiendo, tomando mugeres los maridos, y dandolas los padres, hasta el dia que Noe entró en el arca.

39 וְלֹא יָדְעוּ עַד כִּי בָּא הַמַּבּוּל וַיִּשָּׂא כֻּלָּם וְכֵן יִהְיֶה בִּיאַת בֶּן־הָאָדָם׃

Y no conocieron, hasta que vino el Diluuio, y lleuó à todos, ansi será tambien la venida del Hijo del hombre.

40 אָז שְׁנַיִם יִהְיוּ בַּשָּׂדֶה אֶחָד יִלָּקַח וְאֶחָד יֵעָזֵב׃

Entonces estarán dos en el campo: vno será tomado, y otro será dexado.

41 שְׁתַּיִם טוֹחֲנוֹת בָּרֵחַיִם אַחַת תִּלָּקַח וְאַחֶרֶת תֵּעָזֵב (שְׁנַיִם בָּעֶרֶשׂ אֶחָד אֶחָד יִלָּקַח וְאֶחָד יֵעָזֵב׃)

Dos mugeres moliendo à vn molinillo: la vna será tomada, y la otra será dexada.

42 לָכֵן שִׁקְדוּ כִּי לֹא יְדַעְתֶּם בְּאֵיזוֹ שָׁעָה אֲדוֹנֵיכֶם יָבוֹא׃

Velad pues, porque no sabeys à que hora há de venir vestro Sennor.

43 וּדְעוּ זֹאת אִם יָדַע בַּעַל־הַבַּיִת בְּאֵיזוֹ אַשְׁמוּרָה הַגַּנָּב יָבוֹא וְאוּלָם יִשְׁקֹד וְלֹא יַנִּיחַ לַחְתֹּר אֶת־בֵּיתוֹ׃

Esto empero sabed, que si el padre de la familia supiesse à qual vela el ladron auria de venir? velaria, y no dexaria minar su casa.

44 עַל־כֵּן גַּם אַתֶּם תִּהְיוּ עֲתִידִים כִּי בָהּ בְּשָׁעָה אֲשֶׁר אֵינְכֶם חוֹשְׁבִים יָבוֹא בֶּן־הָאָדָם׃

Portanto tambien vosotros estad apercebidos, porque el Hijo del hombre há de venir à la hora que no pensays.

κδ΄.

37. Ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Mais comme estoyent les iours de Noé, ainsi en prendra-il aussi de l'aduenement du Fils de l'homme.

38. Ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν.

Car ainsi qu'ils estoyent és iours de deuant le deluge, mangeans & beuuans, se marians & baillains en mariage, iusques à ce iour-la que Noé entra en l'arche.

39. Καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Et n'apperceurent point le deluge iusqu'à ce qu'il fust venu, & les emporta tous: ainsi en prendra-il aussi de l'aduenement du Fils de l'homme.

40. Τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται.

Adonc deux seront au champ. l'vn sera recueilli & l'autre laisse.

41. Δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι· μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται.

Deux meudront au moulin: l'vne sera recueillie, & l'autre laissee.

42. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.

Veillez donc: car vous ne sauez à quelle heure doit venir vostre Seigneur.

43. Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

Mais sachez cela, que si le pere de famille sauoit à quelle veille de la nuict le larron deuroit venir, il veilleroit & laisseroit point percer la maison.

44. Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Pourtant vous aussi soyez prests: car le Fils l'homme viendra à l'heure que vous ne cuiderez point.

CAP. XXIIII.

37. Sicut autem in diebus Noë: ita erit & adventus filii hominis.

But as the dayes of Noe were / so likewise shall the cōming of the Sonne of man be.

38. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedētes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, usque ad eum diem quo intravit Noë in arcam.

For as in the dayes before the flood / they did eate and drinke / marry / and giue in marriage / vnto the day that Noe entred into the Arke.

39. Et non cognoverunt donec venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus filii hominis.

And knewe nothing / till the floode came / and tooke them all away: so shall also the comming of the Sonne of man be.

40. Tunc duo erunt in agro: unus assumetur, & unus relinquetur.

Then two men shall be in the fieldes / the one shalbe receiued / and the other shall be refused.

41. Duæ molentes in mola: una assumetur, & una relinquetur.

Two women shalbe grinding at the mil: the one shall be receiued / and the other shall be refused.

42. Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit.

Wake therefore: for ye know not what houre your master will come.

43. Illud autē scitote, quoniam si sciret paterfamiliâs qua hora fur venturus esset, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam.

Of this bee sure / that if the good man of the house knewe at what watche the thiefe would come / he would surely watch / and not suffer his house to bee digged through.

44. Ideo & vos estote parati: quia qua nescitis hora filius hominis venturus est.

Therefore be ye also readie: for in the houre that ye thinke not / wil the Sonne of man come.

Das XXIIII. Capitel.

37. Gleich aber wie es zu der zeit Noe war / Also wird auch sein die zukunfft des Menschen Sons.

Lige som det vaar i Noe tid Saa skal oc Menniskens Søns tilkommelse vere.

38. Denn gleich wie sie waren in den tagen / vor der Sündflut / sie assen / sie truncken / freyeten / vnd liessen sich freyen / biß an den tag / da Noe zu der Archen eingieng.

Thi lige som de vaare i de dage / faar Syndfloden / De ode / de drucke / de toge til ecte / oc lade sig tage til ecte / Indtil den dag / der Noe gick ind i Arcken.

39. Vnnd sie achtens nicht / biß die Sündflut kam / vnd nam sie alle dahin. Also wirdt auch sein die zukunfft des Menschen Sohns.

Oc de actede det icke / Indtil Syndfloden kom / oc tog dem alle bort. Saa skal oc Menniskens Søns tilkommelse vere.

40. Denn werden zwen auff dem Felde sein / Einer wirdt angenommen / vnnd der ander wirdt verlassen werden.

Da skulle Tho vere paa marcken / Den ene skal anammis / Oc den anden skal forladis.

41. Zwo werden malen auff der Müle / Eine wirdt angenommen / vnnd die ander wirdt verlassen werden.

Tho skulle male paa en mølle / Den ene skal anammis / Oc den anden skal forladis.

42. Darumb wachet / denn jr wisset nicht / welche stunde euer HERR kommen wirdt.

Vaager der fore / Thi i vide icke / paa huad stund eders Herre skal komme.

43. Das solt jr aber wissen / wenn ein Haußvater wisste / welche stunde der dieb kommen wolt / so würde er ja wachen / vnnd nicht inn sein Hauß brechen lassen.

Men det skulle i vide / der som en Hosbonde viste / paa huad stund Tyffuen vilde kome / Da skulde hand vel vaage / oc icke lade bryde ind i sit Huß.

44. Darumb seidt jhr auch bereitet / denn des Menschen Son wirdt kommen zu einer stunde / da jr nicht meinet.

Der faare vere i oc saa rede / Thi Menniskens Søn skal komme paa den stund / som i icke acte.

Kapitola XXIIII.

37. A yakož bylo za dnůw Noe / tak bude přijchod Syna Człowěka.

Ale iáko było za dni Noego / thák bedzie y przyście Syná człowieczeo.

38. Nebo yakož gsau byli za dnůw před Potopau / gedauce a pigijce / ženijce se a wdáwagijce se / až do toho dne / když Noe wšel do Korábu.

Abowiem iáko za czasow ktho re były przed potopem / iedli y pili / y ożeniáli sie / y zá maż dawáli / aż do onego dnia / ktorego wszedł Noe do árchi.

39. A nepoznali až přišla Potopa / a potopila wšecky. Tak bude y přijštij Syna člowěka.

Y nie poználi / aż przyszedł potop / y zábral wszytki / ták też bedzie przyście Syná człowieczego.

40. Tehdáž budau dwa na poli / geden bude wzat / a druhý zanechán.

Tedy beda dwa ná roli / z ktorych ieden bywa wzieth / á drugi zostáwion.

41. Dwě budau we Mlýně při žernowu / gedna bude wzata / a druhá zanechána. (Dwa na loži gednom / geden bude wzat / a druhý zanechán.)

Dwie beda mleć we mlynie / iedná bywa wzietá / á druga zostáwioná.

42. Protož bděte / neb newijte w kterau hodinu PAn wáš přigjti má.

Czuyćie tedy / abowiem nie wiećie ktorey godziny wasz Pan przyidzie.

43. Toto pak wězte / že kdyby wěděl Hospodář / w kterau hodinu Zloděg mělby přigjti / bděl by zagisté / a nedalby podkopati domu swého.

A wiedzćie to / że gospodarz by był wiedział ktorey godziny złodziey miał przyść / czułby był / aniby domu swoiego podkopać dopuścił.

44. Protož y wy buďte hotowi / nebo w kterau hodinu se nenaděgete / Syn Człowěka přigde.

Przeto y wy badźći. gothowi / bo ktorey godziny nie mniewaćie / Syn człowieczy przydzie.

כד

45 מנו הכי איתיהי עבדא מהימנא וחכימא דאקימה מרה על בני ביתה דיתל להון סיברתא בזבנה׃

Hor chi è quel fedele e prudente ſeruitore, che il ſuo ſignore ha conſtituito ſopra la ſua famiglia, per dar loro il nutrimento al tempo?

46 טובוהי לעבדא הו דיאתא מרה ישכחיוהי דעבד הכנא׃

Beato quel ſeruitore, il quale quando il ſuo ſignor verrà, lo trouarà che fa coſi.

47 אמין אמר אנא לכון דעל כל דאית לה נקימיוהי׃

Io vi dico in verità, ch'egli il conſtituirà ſopra tutti i ſuoi beni.

48 אן דין נאמר עבדא הו בישא בלבה דמרי מוחר למאתא׃

Ma ſe quel ſeruitore eſſendo maluagio, dirà nel cuor ſuo, Il mio padrone tarda à venire.

49 ונשרא לממחא כנותה ונהוא אכל ושתא עם רויא׃

E comenciarà à battere gli altri ſeruitori, & à mangiare e beuere con gl'imbriachi.

50 נאתא מרה דעבדא הו ביומא דלא סבר ובשעתא דלא ידע׃

Il padron di quel ſeruitore verrà in vn dì ch'ei non aſpetta, e in vn'hora ch'egli non ſa.

51 ונפלגיוהי ונסים מנתה עם נסבי באפא תמן נהוא בכיא וחרוק שנא׃

E ſepararallo, e porrà la ſua parte con gl'hipocriti: iui ſarà pianto e ſtridor di denti.

כה

1 הידין תתדמא מלכותא דשמיא לעסר בתולן הנין דנסבי למפידיהין ונפקי לאורע חתנא וכלתא׃

Allora il regno de cieli ſarà ſimile à dieci vergini, lequali, preſe le loro lampane, vſcirono incontro à lo ſpoſo.

כד

45 ומי יש עבד נאמן ומשכיל אשר השימו אדוניו על בני ביתו לתת להם מזון בעתו׃

Quien pues es el ſieruo fiel y prudente àl qual el ſennor puſo ſobre ſu familia, paraque les dà alimento à tiempo.

46 אשרי העבד ההוא אשר בבוא אדוניו ימצאנו עשות כן׃

Bienauenturado aquel ſieruo, àlqual, quando ſu ſennor veniere, lo hallàre haziendo anſi.

47 אמן אני אמר לכם כי על כל רכושו ישימנו׃

De cierto os digo que ſobre todos ſus bienes lo pondrà.

48 ואם יאמר העבד הרע ההוא בלבו יאחר אדני לבוא׃

Y ſi alquel ſieruo malo dixere en ſu coraçon, Mi ſennor ſe tarda de venir.

49 ויחל להכות את עבדי אדניו וגם לאכל ולשתות עם השכורים׃

Y començàre à herir ſus companneros, y aun à comer y beuer con los borrachos.

50 יבוא האדון העבד ההוא ביום אשר איננו חושב ובשעה אשר לא יודע׃

Vendrà el ſennor de aquel ſieruo el dia que el no eſpera y à la hora que el no ſabe.

51 וינתח אותו ואת חלקו ישים עם חנפים שם יהיה בכי וחירוק שנים׃

Y apartarloha: y pondrà ſu parte con los hypocritas. Alli ſerà el lloro, y el batimiento de dientes.

כה

1 אז תדמה מלכות השמים לעשר בתולות אשר לקחו את לפידיהן ותצאנה לקראת החתן׃

Entonces el Reyno de los cielos ſerà ſemejante à diez virgines, que tomando ſus lamparas ſalieron à recerbir àl eſpoſo.

κδ΄.

45. Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ;

Qui eſt donc le ſeruiteur fidele & prudent, que ſon maiſtre à eſtabli ſur la compagnie de ſes ſeruiteurs, pour leur bailler la nourriture en temps.

46. Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.

Bien-heureux eſt ce ſeruiteur-la que ſon maiſtre trouera ainſi faiſant, quand il viendra.

47. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

En verité ie vous di, qu'il l'eſtablira ſur tous ſes biens.

48. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν.

Que ſi ce mauuais ſeruiteur-la dit en ſon cœur, Mon maiſtre met long temps à venir.

49 Καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων.

Et qu'il ſe prene a batre, ſes compagnons en ſeruice, & meſmes à boire, & manger auec les yurongnes.

50. Ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει.

Le maiſtre de ce ſeruiteur-la viendra au iour qu'il ne l'attend point, & à l'heure qu'il ne ſait point.

51. Καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Et le ſeparera, & le mettra au rang des hypocrites: là y aura pleur & grincement de dents.

ΚΕΦΑΛ. κε΄.

ΤΟ'ΤΕ ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου.

Adonc le royaume des cieux ſera ſemblable à dix vierges, leſquelles ayans prins leurs lampes, s'en allerent au deuant de l'eſpoux.

CAP. XXIIII.

45. Quis putas, eſt fidelis ſervus & prudens, quem cõſtituit dominus ſuus ſuper familiam ſuam, ut det illis cibum in tempore.

Who then is a faithfull ſeruant and wiſe/whome his maſter hath made ruler ouer his houſholde/to giue them meate in ſeaſon?

46. Beatus ille ſervus quem cum venerit dominus eius, invenerit ſic facientem.

Bleſſed is that ſeruant whom his maſter/when he commeth/ſhall finde ſe doing.

47. Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.

Verely I ſay vnto you/he ſhal make him ruler ouer all his goods.

48. Si autem dixerit malus ſervus ille in corde ſuo, Moram facit dominus meus venire:

But if that euill ſeruant ſhall ſay in his heart/My maſter doeth deferre his comming.

49. Et cœperit percutere conſervos ſuos, manducet autem & bibat cum ebrioſis.

And begin to ſmite his fellowes/and to eate/and to drinke with the drunken.

50. Veniet dominus ſervi illius in die qua non ſperat, & hora qua ignorat.

That ſeruants maſter wil come in a day/when he looketh not for him/and in an houre that he is not ware of.

51. Et dividet eum, partemque eius ponet cum hypocritis, illic erit fletus & ſtridor dentium.

And will cut him of/& giue him his portion with hypocrites: there ſhal bee weeping/and gnaſhing of teeth.

CAP. XXV.

TVnc ſimile erit regnum cælorum decem virginibus: quæ accipientes lampades ſuas exierunt obviam ſponſo (& ſponſæ.)

Then the kingdome of heauen ſhall be likened vnto then virgins/which tooke their lampes/and went to meete the bridegrome.

Das XXIIII. Capitel.

45. Welcher iſt aber nun ein treuer vnnd kluger Knecht/den der Herr geſetzt hat über ſein Geſinde/daß er jnen zu rechter zeit Speiſe gebe?

Huilcken er nu en tro oc ſnild Suend/ſom Herren haffuer ſkicket offuer ſit Tiunde/at giffue dem Mad rœt i tide?

46. Selig iſt der Knecht/wenn ſein Herr kombt/vnd findet jn alſo thun.

Salig er den Suend/naar hans Herre kommer/oc finder hannem gøre lige ſaa.

47. Warlich ich ſage euch/er wirdt jn über alle ſeine Güter ſetzen.

Sandelige ſiger ieg eder/Hand ſkal ſette hannem offuer alt ſit Godz.

48. So aber jener/der böſe Knecht/wirdt inn ſeinem hertzen ſagen: Mein Herr kombt noch lange nicht.

Men der ſom en aff de onde Suenne ſiger i ſit hierte/Min Herre tøffuer end nu lenge at komme.

49. Vnnd fehet an zu ſchlagen ſeine Mitknechte/iſſet vnd trincket mit den truncken en.

Oc begynder at ſla ſine Medtienere/æder oc dricker met de Druckene.

50. So wirdt der Herr deſſelbigen knechts kommen/an dem tage/des er ſich nicht verſihet/vnd zu der ſtunde/die er nicht meinet.

Saa kommer den ſamme Suends Herre/paa den dag/ſom hand icke acter/oc ſkal ſønder hugge hannem.

51. Vnd wirdt jn zuſcheittern/vnd wirdt jm ſeinen lohn geben/mit den heuchlern/da wirdt ſein heulen vnd zeenklappen.

Oc hand ſkal giffue hannem ſin Løn/met Øyenſkalcke/Der ſkal vere graad oc tendergnidſel.

Das XXV. Capitel.

DEnn wird das Himelreich gleich ſein zehen Jungfrauen/die jhre Lampen namen/vnd giengen auß/dem Breutgam entgegen.

DA ſkal i Himmerigis rige lignis ved ti Jomfruer/ſom toge deris Lamper/oc ginge vd mod Brudgommen.

Kapitola XXIIII.

45. Kdožž ſe zdá Služebnijk wěrný a opatrný/kterěhož vſtanowil Pán geho nad Čželedij ſwau/aby gim dal pokrm w čas?

A kthoryž ieſt ſługá wierny y roſtropny kthorego poſtánowił Pan nád czeládzia ſwoia/áby im dal pokárm wc zas?

46. Blahoſlawený geſt Služebnijk ten/kterěhož když přigde Pán geho/nalezne an tak činij.

Szczęśliwy ſługá on kthorego przyſſedſſy pan iego naydzie/a on ták czyni.

47. Zagiſtě prawijm wám/že nad wſſým Statkem ſwým vſtanowij geỹ.

Záprawdę powiedam wam/że go poſtáwi nád wſſykimi máietnościámi ſwemi.

48. Pakliby řekl zlý Služebnijk ten w ſrdcy ſwém: Meſſká Pán můg přigijti.

A ieſliby rzekł ſługá w sercu ſwoim/Odwlacza Pan moy przyſcie ſwoie.

49. Y počalby bijti ſpoluſlužebnijky ſwě/a gijſti a pijti s opilcy:

Y poczalby bić towárzyſſe ſwoie/a kremnieść y pić z pianicami.

50. Přigdeť Pán Služebnijka toho w den w kterýž ſe ne naděge/a w hodinu w kterauž newij:

Przyidzie Pan ſługi onego/dnia ktorego on nie oczekawa/y w godzinę kthorey nie wie.

51. Y rozdělij geỹ/a dijl geho položij s pokrytcy: Tuť bude pláč a ſſtřijpenij zubuow.

Rodkaczy go/a cześćiego położy z obłudnymi/tám będzie płácz y zgrzytánie zebow.

Kapitola XXV.

TEhdy podobno bude Králowſtwij Nebeſké deſýti Pannám/kterěžto wzawſſe Lampy ſwě/wyſſly proti ženichowi (á Newěſtě.)

TEdy podobne będzie Kroleſtwo niebieſkie dzieſiaći pánnam/kthore wziawſſy kágánce ſwie wyſſly przeciw oblubieńcowi.

כה

2 חַמֵשׁ דֵּין מִנְּהֵין ח חַכִּימָן הֲוַי וְחַמֵשׁ סַכְלָן׃

E cinque di loro erano stolte, e cinque sauie.

3 וְהָנֵין סַכְלָתָא נְסַבִי לַמְפִידֵיהֵין וְלָא נְסַבִי עַמְהֵין מִשְׁחָא׃

Le stolte hauendo prese le lor lampane, non tolsero seco de l'olio.

4 הָנֵין דֵּין חַכִּימָתָא נְסַבִי מִשְׁחָא בְּמָאנָא עַם לַמְפִידֵיהֵין׃

Ma le sauie presero de l'olio ne vasi loro insieme con le lampane.

5 כַּד אוֹחַר דֵּין חַתְנָא נָמִי כֻּלְהֵין וּדְמַכִי׃

E tardando lo sposo à venire, hebbero tutte sonno, & addormentoronsi.

6 וּבְפַלְגֵה דְּלִלְיָא הֲוָת קְעָתָא הָא חַתְנָא אָתָא פּוּקוּ לְאוּרְעֵה׃

Hor in su la meza notte fu fatto vn grido che diceua, Ecco, lo sposo viene, vscitegli incontro.

7 הָידֵין קָמִי כֻּלְהֵין בת בְּתוּלָתָא וְתַקְנִי ל לַמְפַדֵיהֵין׃

Allora si leuoron su tutte quelle vergini, & apparecchioron le lor lampane.

8 אָמְרֵין דֵּין הָנֵין סַכְלָתָא לְחַכִּימָתָא הַבִין לָן מִן מִשְׁחָכֵין דְּהָא דָּעְכוּ לְהוֹן לַמְפַדֵין׃

E le stolte dissero à le sauie, Dateci del vostro olio, percioche le nostre lampane si spegneno.

9 עֲנַי הָנֵין חַכִּימָתָא וְאָמְרֵין לְמָא לָא יִסְפַּק לָן וְלְכֵין אֶלָּא זִילִין לְוָת אִילֵין דִּמְזַבְנִין וְזַבְנִין ל לְכֵין׃

Le sauie risposero, dicendo, Non gia, accioche non auuenga che non basti à noi & à voi: ma andate piu tosto à quelli che ne vendeno, e comprateuene.

10 וְכַד אֲזַלִי לְמִזְבַּן אֲתָא חַתְנָא וְאִילֵין דִּמְטַיְבָן הֲוַי עַלַי עַמֵּהּ לְבֵית הִלּוּלָא וְאִתְתְּחֵד תַּרְעָא׃

E mentre ch'elle andauano à comprarne, venne lo sposo: e quelle che erano apparecchiate, entrerono con lui à le noze: e fu serrata la porta.

כה

2 וְחָמֵשׁ מֵהֶן הָיוּ מַשְׂכִּילוֹת וְחָמֵשׁ כְּסִילוֹת׃

Y las cinco deellas eran prudentes: y las cinco, locas.

3 אֲשֶׁר כְּסִילוֹת הֵן בְּקַחְתָּן אֶת־לַפִּידֵיהֶן לֹא לָקְחוּ אִתָּנָה שָׁמֶן׃

Las que eran locas, tomando sus lamparas, no tomaron azeyte consigo.

4 וְהַמַּשְׂכִּילוֹת לָקְחוּ שֶׁמֶן בִּכְלֵיהֶן עִם לַפִּידֵיהֶן׃

Mas las prudentes tomaron azeyte en sus vasos juntamente con sus lamparas.

5 וְכַאֲשֶׁר אִחַר הֶחָתָן נָמוּ וַיִּשְׁנוּ כֻּלָּן׃

Y tardandose el esposo, cabecearon todas, y durmieronse.

6 וּבַחֲצוֹת לַיְלָה הָיְתָה זְעָקָה הִנֵּה הֶחָתָן בָּא צְאנָה לִקְרָאתוֹ׃

Y à la media noche fué hecho pregon, Heaqui, el esposo viene: salildo à recebir.

7 אָז קָמוּ כָּל־בְּתוּלוֹת הָאֵלֶּה וְהֵכִינוּ אֶת־לַפִּידֵיהֶן׃

Entonces todas aquellas virgines se leuantaron, y adereçaron sus lamparas.

8 וְהַכְּסִילוֹת אָמְרוּ אֶל־הַמַּשְׂכִּילוֹת תְּנָה לָנוּ מִשַּׁמְנְכֶן כִּי־לַפִּידֵינוּ כָבוּ׃

Y las locas dixeron à las prudentes, Dadnos de vuestro azeyte: porque nuestras lamparas se apagan.

9 וַתַּעֲנֶינָה הַמַּשְׂכִּילוֹת לֵאמֹר פֶּן יַסְפִּיק לָנוּ לָכֶן לְכֶנָה אֶל־הַמּוֹכְרוֹת וּקְנֶינָה לָכֶן׃

Mas las prudentes respondieron diziendo, Porque no nos falte à nosotras, y à vosotros yd antes à los que venden, y comprad para vosotras.

10 וּבְלֶכְתָּן לִקְנוֹת בָּא הֶחָתָן וַאֲשֶׁר מוּכָנוֹת הֵנָּה בָּאוּ עִמּוֹ אֶל־חֲתֻנָּה וַיִּסָּגֵר הַפֶּתַח׃

Y ydas ellas à comprar, vino el esposo: y las que estauan apercebidas, entraron con el à las bodas: y cerrose la puerta.

κε'.

2. Πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι, καὶ αἱ πέντε μωραί.

Or d'icelles y en auoit-il cinq sages, & cinq folles.

3. Αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον.

Celles qui estoyent folles, en prenant leurs lampes, n'auoyent point prins auec elles d'huile.

4. Αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν, μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν.

Mais les sages auoyent prins de l'huile en leurs vaisseaux auec leurs lampes.

5. Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι, καὶ ἐκάθευδον.

Et comme l'espoux tardoit à venir, elles sommeillerent toutés, & s'endormirent.

6. Μέσης δὲ νυκτὸς, κραυγὴ γέγονεν. ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.

Or à la minuict il se fit vn cri, disant, Voici, l'espoux vient, sortez au deuant de lui.

7. Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν.

Adonc se leuerent toutes ces vierges la, & appresterent leurs lampes.

8. Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται.

Et les folles dirent aux sages, Baillez-nous de vostre huile: car nos lampes s'esteignent.

9. Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι· μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.

Mais les sages respondirent, disans, nous ne pouuons, depeur que nous n'en ayons point assez pour nous & pour vous: mais allez plustost vers ceux qui en vendent, & en achetez pour vousmesmes.

10. Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα.

Or cependant qu'elles en alloyent acheter, l'espoux vint: & celles qui estoyent prestes entrerent auec lui aux nopces, & la porte fut fermee.

CAP. XXV.

2. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.

And fiue of them were wise / and fiue foolish.

3. Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum.

The foolish tooke their lampes / but tooke none oyle with them.

4. Prudentes verò acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.

But the wise tooke oyle in their vessels with their lampes.

5. Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes & dormierunt.

Now while the bridegrome taryed long / all slumbred and slept.

6. Media autem nocte clamor factus est, Ecce sponsus venit, exite obviam ei.

And at midnight there was a crie made / behold / the bridegrome commeth: goe out to meete him.

7. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ: & ornaverunt lampades suas.

Then all those virgins arose / and trimmed their lampes.

8. Fatuæ autem sapientibus dixerunt, Date nobis de oleo vestro: quia lampades nostræ exstinguntur.

And the foolish said to the wise / Giue vs of your oyle / for our lampes are out.

9. Responderunt prudentes, dicentes, Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes: & emite vobis.

But the wise answered / saying / We feare lest there wil not be inough for vs and you: but go ye rather to them that sell / and bye for your selues.

10. Dum autem irent emere, venit sponsus: & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua.

And while they went to bie / the bridegrome came: and they that were readye / went in with him to the wedding / and the gate was shut.

Das XXV. Capitel.

2. Aber fünff vnter jhnen waren thöricht / vnnd fünff waren klug.

Fem aff dem vaare daarlige / oc fem vaare kloge

3. Die thörichten namen jre Lampen / aber sie namen nicht öle mit sich.

De Daarlige toge deris Lamper / Oc de toge icke Olie met sig.

4. Die klugen aber namen öle inn jren Gefessen sampt jren Lampen.

Men de kloge toge Olie i deris kar met deris Lamper.

5. Da nun der Breutgam verzog / wurden sie alle schlefferig vnnd entschlieffen.

Der Brudgommen nu tøffuede / da søffnede de alle / oc soffue.

6. Zur Mitternacht aber ward ein geschrey: Sihe / der Breutgam komt / gehet auß jhm entgegen.

Om Midnat bleff it Skrig / See / Brudgommen kommer / gaar vd mod hannem.

7. Da stunden dise Jungfrawen alle auff / vnd schmückten jre Lampen.

Da stode disse Jomfruer alle op / oc prydede deris Lamper.

8. Die Törichten aber sprachen zu den klugen: Gebt vns von eurem öle / denn vnser Lampen verleschen.

Da sagde de daarlige til de kloge / Giffuer oss aff eders Olie / Thi vaare Lamper vdsisckis.

9. Da antworten die klugen / vnd sprachen: Nicht also / auff daß nicht vns vnd euch gebreche / Gehet aber hin zu den Kremern / vnd kauffet für euch selbs.

Da suarede de Kloge / oc sagde / Icke saa / paa det oss oc eder skal icke fattis / Gaar bort til Kremerne / oc køber selff til eder.

10. Vnd da sie hingiengen zu kauffen / kam der Breutigam / vnd welche bereit waren / giengen mit jhm hinein zur Hochzeit / vnnd die Thür ward verschlossen.

Oc der de ginge bort at købe / da kom Brudgommen / oc de som vaare rede / ginge hen ind met hannem til Brøllup / Oc døren bleff tillucht.

Kapitola XXV.

2. Pět pak z nich bylo bláznivých / a pět maudrých:

A pięć z nich było madrych / a pięć głupich.

3. Ale pět bláznivých wzawšsy Lampy swé / newzaly Olege s sebau:

Ktore były głupie / wziawszy kaganice swoie / nie wzięły oleiu z sobą.

4. Maudré pak wzaly Oleg w nádoby swé s Lampami.

Ale madre wzięły były oleiu w naczynia swoie z kagáńcámi swemi.

5. A když prodléwal ženich / zdřijmaly se wssecky a zesnuly.

A gdy oblubieniec omieszkawał / zdrzymały się wszytki / y posnęły.

6. O půlnocy pak stal se křik: Ay ženich gde / wygděte proti němu.

Y stał się o půłnocy krzyk / Oto oblubieniec idzie / wynidźcie przeciwko iemu.

7. Tehdy wstaly wssecky Panny ty / a přihotowily Lampy swé.

Tedy wstáły oni wszytki pánny / y nágotowáły kágańce swoie.

8. Bláznivé pak maudrým řekly: Wděte nám Olege wassého / neb Lampy nasse hasnau.

A głupie rzekły madrym / Daycie nam z oleiu wászego / bo kágańce násze gásną.

9. Odpowěděly maudré / řkauce: Nikoli / snadby se nám y wám nedostalo / gděte raděgij k prodawačům / a kupte sobě.

Y odpowiedziáły one madre / mowiąc / Obawamy się / żeby y nam y wam niedostáło / Ale idźcie rácżey do tych co przedáią / y kupcie sobie.

10. A když ssly kupowat / přissel ženich / a které hotowy byly / wessly s nim na Swatbu: Y zawřijna gest Brána.

A gdy ony szły kupowác / przyszedł oblubieniec / A one ktore były gotowe / weszły z nim ná wesele / y zámkniono są drzwi.

כה

11 בְּחַרְתָא דֵּין אֶתַי אַף הָנֵין בְּתוּלָתָא אַחֲרָנְיָתָא וָאמְרֵין מָרַן מָרַן פְּתַח לַן׃

Di poi vengono ancora l'altre vergini, dicendo, Signor, Signore, aprici.

12 הוּ דֵּין עְנָא וְאָמַר לְהֵין אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכֵין דְּלָא יָדַע אֶנָא לְכֵין׃

Ma egli rispondendo, disse, In verità vi dico, ch'io non vi cognosco.

13 אֶתְתְּעִירוּ הָכִיל דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן לְיוֹמָא הוּ וְלָא לְשָׁעְתָּא׃

State dunque vigilanti: percioche voi non sapete ne 'l dì, ne l'hora, ne laquale il Figliuol de l'huomo debbe venire.

14 אַיְךְ גַּבְרָא גֵּיר דְּחָנֵק קְרָא לְעַבְדַּוְהִי וַאשְׁלֵם לְהוֹן קֶנְיָנֵה׃

Certamente egli è come vn huomo che andandosene in viaggio, chiamò i suoi seruitori, e dette loro i suoi beni.

15 אִית דְּיַהַב לֵהּ חַמֵּשׁ כַּכְּרִין וְאִית דְּתַרְתֵּין וְאִית דְּחָדָא אֱנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ חַיְלֵהּ וְחָנֵק מֶחְדָּא׃

Et à l'vno dette cinque talenti, & à l'altro due, & à l'altro vno: à ciascun secondo la propria virtù: e subito poi andò via.

16 אֱזַל דֵּין הָו דְּנְסַב חַמֵּשׁ כַּכְּרִין אֶתְתַּגַּר בְּהֵין וִיתַר חַמֵּשׁ אַחְרָנְיָן׃

Hor quello che haueua ricenuti i cinque talenti, andò, e trafficò con essi, e guadagnò cinque altri talenti.

17 וְהָכְוָת הָו דְּתַרְתֵּין אֶתְתַּגַּר תַּרְתֵּין אַחְרָנְיָן׃

Similmente ancor quello che haueua riceuuti i due, ne guadagnò ancor egli due altri.

18 הָו דֵּין דְּנְסַב חֲדָא אֱזַל חֲפַר בְּאַרְעָא וְטַשִּׁי כַּסְפָּא דְּמָרֵהּ׃

Ma quello che n'haueua riceuuto vno, sen'andò à far vna fossa in terra, e nascose l'argento del suo padrone.

כה

11 וְאַחֲרוֹן בָּאוּ גַם שְׁאָר בְּתוּלוֹת לֵאמֹר אֲדֹנָי אֲדֹנָי פְּתַח לָנוּ׃

Y despues vinieron tambien las otras virgines, diziendo, Sennor, Sennor, abrenos.

12 וְהוּא יַעֲנֶה לֵאמֹר אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם לֹא יָדַעְתִּי אֶתְכֶן׃

Mas respondiendo el, dixo, Decierto os digo, que no os conozco.

13 עַל־כֵּן שִׁקְדוּ כִּי לֹא יְדַעְתֶּם אֶת־יוֹם וְאֶת־שָׁעָה אֲשֶׁר בָּהּ בֶּן־הָאָדָם יָבוֹא׃

Velad pues, porque no sabeys el dia ni la hora, en laqual el Hijo del hombre hà de venir.

14 כִּי כְּמוֹ אָדָם הוֹלֵךְ לָגוּר קָרָא לַעֲבָדָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אֶת־רְכוּשׁוֹ׃

Porque el Reyno de los cielos es como vn hombre que partiendose lexos llamó à sus sieruos, y entrególes sus bienes.

15 וּלְאֶחָד מֵהֶם נָתַן חָמֵשׁ כִּכָּרִים וּלְאַחֵר שְׁתַּיִם וּלְאַחֵר אַחַת אִישׁ אִישׁ לְחֵילוֹ וַיִּסַּע מִיָּד׃

Y à estedió cinco talentos, y àl otro dos, y àl otro vno: à cada vno conforme à su facultad, y partióse luego lexos.

16 וַיֵּלֶךְ זֶה אֲשֶׁר חָמֵשׁ כִּכָּרִים לָקַח וַיִּסְחַר בָּהֶן וַיִּקֶן חָמֵשׁ כִּכָּרִים אֲחֵרוֹת׃

Y partido el, el que auia recebido cinco talentos, granjeó con ellos, y hizo otros cinco talentos.

17 וְכֵן אֲשֶׁר לָקַח שְׁתַּיִם קָנָה גַם הוּא עוֹד שְׁתַּיִם אֲחֵרוֹת׃

Semejantemente tambien elque auia recebito los, ganó tambien el otros dos.

18 וַאֲשֶׁר אַחַת לָקַח הָלַךְ וְחָפַר בָּאָרֶץ וַיִּטְמֹן אֶת־כֶּסֶף אֲדֹנָיו׃

Mas elque auia recibido vno, fue y enterrólo en tierra, y escondió el dinero de su sennor.

κέ.

11. Ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι· κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν.

Puis apres vienent aussi les autres vierges, disans, Seigneur, Seigneur, ouure-nous.

12. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

Mais il leur respondit, & dit, En verité ie vous di, que ie ne vous cognoi point.

13. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Veillez donc: car vous ne sauez ne le iour ne l'heure, en laquelle le Fils de l'homme viendra.

14. Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν, ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

Car c'est comme vn homme, lequel s'en allant dehors appela ses seruiteurs, & leur commit ses biens.

15. Καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν· ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν· καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως.

Et à l'vn bailla cinq talens, & à l'autre deux, & à l'autre vn à chacun selon sa portee: & incontinent s'en alla dehors.

16. Πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα.

Or celui qui auoit receu les cinq talens, s'en alla, & trafiqua d'iceux: & en fit cinq autres talens.

17. Ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο.

Semblablement aussi celui qui auoit receu les deux, en gagna aussi deux autres.

18. Ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

Mais celui qui en auoit receu vn, se partit, & l'enfouit en terre, & cacha l'argent de son maistre.

CAP. XXV.

11. Noviſſimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes, Domine, Domine, aperi nobis,

Afterwardes came alſo the other virgins / ſaying / Lord / Lord / open to vs.

12. At ille reſpondens ait, Amē dico vobis, neſcio vos.

But he anſwered / and ſaid / Verely I ſaye vnto you / I know you not.

13. Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam, (*in qua filius hominis veniet.*)

Watch therefore: for ye knowe neither the day / nor the houre / when the Sonne of man will come.

14. Sicut enim homo peregrè proficiſcens, vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis bona ſua,

For the kingdome of heauen is as a man that goinginto a ſtrange countrey / called his ſeruants / and deliuered to them his goods.

15. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum, unicuique ſecundùm propriam virtutē: & profectus eſt ſtatim.

And vnto one hee gaue fiue talentes / and to another two / and to another one / tho euery man affter his owne habilitie / and ſtraight way went from home.

16. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque.

Then he that had receiued the fiue talents / went and occupied with them / and gained other fiue talents.

17. Similiter & qui duo acceperat, lucratus eſt alia duo.

Likewiſe alſo / he that receiued two he alſo gained other two.

18. Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui.

But hee that receiued that one / went and digged it in the earth / and hid his maſters money.

Das XXV. Kapitel.

11. Zu letzt kamen auch die andern Jungfrauen / vnd ſprachen: HERR / HERR / thu vns auff.

Paa det ſiſte komme oc de andre Jomfruer / oc ſagde / HERRE / HERRE / lad op faar oſſ.

12. Er antwortet aber / vnd ſprach: Warlich ich ſage euch / Ich kenne euer nicht.

Hand ſuarede oc ſagde / Sandelige ſiger ieg eder / Jeg kender eder icke.

13. Darumb wachet / denn jr wiſſet weder tag noch ſtund / inn welcher des Menſchen Son kommen wirdt.

Vaager der faare / Thi i vide huercken dag eller ſtund / paa huilcken Menniſkens Søn ſkal komme.

14. Gleich wie ein menſch der über Land zog / ruffete ſeinen Knechten / vnd thet jnen ſeine Güter ein.

Lige ſom it Menniſke de foer vden Lands / kallede ſine Suenne / ock fick dem ſit godz.

15. Vnnd einem gab er fünff Centner / dem andern zwen / dem dritten einen / Einem jedern nach ſeinem vermögen / vnd zog bald hinweg.

Oc hand fick den ene fem Pund / den anden thu / den tredie it / huer effter ſin formue / oc hand drog ſtrax bort.

16. Da gieng der hin / der fünff Centner empfangen hatte / vnd handelte mit denſelbigen / vnd gewan andere fünff Centner.

Da gick den bort / ſom haffde anammet fem Pund oc købſlo met dem / oc vant andre fem Pund.

17. Deßgleichen auch der zwen Centner empfangen hatte / gewan auch zwen andere.

Lige ſaa / vant oc den ſom haffde anammet de thu Pund / andre thu.

18. Der aber einen empfangē hatte / gieng hin / vnd machete eine Grube inn die Erden / vnnd verbarg ſeines Herrn geld.

Men den ſom haffde anammet det ene / gick bort / oc giorde en graff i iorden / oc ſkiulte ſin Herris Penninge.

Kapitola XXV.

11. Napoſledy pak přiſſly y ginē Panny / řkauce: Pane / Pane / otewři nám.

Potym przyßly y druzie panny / mowiac / Panie panie otworz nam.

12. A on odpowēdēw / řekl: Zagiſtē prawijm wám / neznám wás.

A on odpowiedáiac / rzekl / Zápráwde powiedam wam / Nie znam was.

13. A protož bdēte / nebo newijte dne ani hodiny / wkterau Syn Člowēka přigde.

Czuycie thedy / bo nie wiecie dnia áni godziny ktorey Syn człowieczy przyidzie.

14. Nebo yakož Člowēk geden gda na ceſtu / powolal Služebnijkuow ſwých / a rozdal gim ſtatek ſwůg.

Abowiem tákie ieſt Kroleſtwo Boże / iako gdy kto wdroge iádac / wezwał ſłużebnikow ſwoich / y poruczył im maietnośći ſwoie.

15. Y dal gednomu pēt hřiwen / druhēmu pak dwē / a třetimu gednu / každēmu podlē možnoſti geho / y odſſel hned.

Jednemu dał pieć tálentow / drugiemu dwá / trzeciemu ieden / kazdemu wedle godnośći iego / y wnet odiechal precz.

16. Odſſel pak ten kterýž wzal pēt Hřiwen / a tēžal gimi / y zýſkal giných pēt.

Potym ſzedßy on kthory był wźiał pieć talentow / robił imi / y zyſkał drugie pieć tálentow.

17. Tēž y ten kterýž wzal dwē / zýſkal ginē dwē.

Tákże y ten ktory był wźiał dwá / zyſkał tez y on drugie dwá.

18. Ale ten kterýž wzal gednu / odſſel a zakopal gi w zemi / a ſkryl penijze Pána ſwēho.

A ten ktory był wźiał ieden / ſzedßy zákopał gi w ziemie / y ſkrył ſrebro páná ſwego.

כה

19 בָּתַר דֵּין וַבְנָא סַגִּיאָא אֶתָא מָרְהוֹן דַּעְבָדֵא הָנוֹן וַנְסַב מֶנְהוֹן חוּשְׁבָּנָא׃

Doppo vn lungo tempo il padron di quei seruitori viene, e fa conto con essi.

20 וַקְרֵב הָו דַּנְסַב הָוָא חַמֵשׁ כַּכְּרִין וַקְרֵב חַמֵשׁ אֲחֵרָנְיָן וַאמַר מָרִי חַמֵשׁ כַּכְּרִין יַהֶבְתְּ לִי הָא חַמֵשׁ אֲחֵרָנְיָן אֶתְתַּגְרֵת עֲלַיְהֵין׃

E venendo quello che haueua riceuuti i cinque talenti, gli portò cinque altri talenti, dicendo, Signore, tu mi desti cinque talenti, ecco, io n'ho guadagnati con essi cinque altri.

21 אֲמַר לֵהּ מָרֵהּ אִיו עַבְדָא טָבָא וַמְהַיְמְנָא עַל קַלִיל מְהַיְמַן הֲוַיְתְ עַל סַגִּי אֲקִמָךְ עוּל לְחֶדְוְתֵהּ דְּמָרָךְ׃

E il suo padrone gli disse, Bene sta, seruitor buono e fedele: tu sei stato fedele sopra poche cose, io ti constituirò sopra molte: entra nel gaudio del tuo padrone.

22 וַקְרֵב הָו דְּתַרְתֵּין כַּכְּרַוְהִי וַאמַר מָרִי תַּרְתֵּין כַּכְּרִין יַהֶבְתְּ לִי הָא תַּרְתֵּין אֲחֵרַנְיָן אֶתְתַּגְרֵת עֲלַיְהֵין׃

Poi venendo quello che haueua riceuuti i due talenti disse, Signore, tu mi desti due talenti, ecco, io n'ho guadagnati con essi due altri.

23 אֲמַר לֵהּ מָרֵהּ אִיו עַבְדָא טָבָא וַמְהַיְמְנָא עַל קַלִיל מְהַיְמַן הֲוַיְתְ עַל סַגִּי אֲקִימָךְ עוּל לְחֶדְוְתֵהּ דְּמָרָךְ׃

E il suo padrone gli disse, Bene sta, seruitor buono e fedele, tu sei stato fedele sopra poche cose, io ti constituirò sopra molte: entra nel gaudio del tuo padrone.

24 קְרֵב דֵּין אָף הוּ דַּנְסַב חֲדָא כַּכְּרָא וַאמַר מָרִי יָדַע הֲוֵית לָךְ דְּגַבְרָא אַנְתְּ קַשְׁיָא וְחָצֵד אַנְתְּ אַיְכָא דְּלָא זְרַעְתְּ וַמְכַנֵּשׁ אַנְתְּ מֶן אַיְכָא דְּלָא בַּדַּרְתְּ׃

E venendo ancor quello che haueua riceuuto vn sol talento, disse, Signore, io conosceuo che tu eri huomo rigido, che mieti doue tu non hai seminato, e raccogli di là doue tu non hai sparso.

כה

19 וַיְהִי אַחֲרֵי עִתּוֹת רַבּוֹת וַיָּשׁוּב אֲדוֹן הָעֲבָדִים הָאֵלֶּה וַיַּעַשׂ אִתָּם חֶשְׁבּוֹן׃

Y despues de mucho tiempo vino el sennor de aquellos sieruos, y hizo cuentas con ellos.

20 וַיִּקְרַב זֶה אֲשֶׁר חָמֵשׁ כִּכָּרִים לָקַח וַיַּקְרֵב עוֹד חָמֵשׁ כִּכָּרִים לֵאמֹר אֲדֹנִי חָמֵשׁ כִּכָּרִים נָתַתָּה לִּי הִנֵּה עוֹד חָמֵשׁ כִּכָּרִים בִּצַּעְתִּי עֲלֵיהֶם׃

Y llegando el que auia recebido cinco talentos, truxo otros cinco talentos, diziendo, Sennor, cinco talentos me entregaste, heaqui otros cinco talentos hé ganado con ellos.

21 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדוֹנָיו הֶאָח עֶבֶד טוֹב וְנֶאֱמָן עַל מְעַטִּים הָיִיתָ נֶאֱמָן עַל רַבִּים אַפְקִידְךָ בֹּא אֶל־שִׂמְחַת אֲדֹנֶיךָ׃

Y su sennor le dixo, Bien está, buen sieruo y fiel; sobre poco has sido fiel, sobre mucho te pōdré: entra enel gozo de tu sennor.

22 וַיִּקְרַב גַּם זֶה אֲשֶׁר שְׁתַּיִם כִּכָּרִים לָקַח וַיֹּאמַר אֲדֹנִי שְׁתַּיִם כִּכָּרִים נָתַתָּה לִּי הִנֵּךְ עוֹד שְׁתַּיִם כִּכָּרִים בִּצַּעְתִּי עֲלֵיהֶם׃

Y llegando tambien elque auia recebido dos talentos, dixo, Sennor, dos talentos me entregaste, heaqui otros dos talentos he ganado sobre ellos.

23 וַיֹּאמֶר לוֹ אֲדוֹנָיו הֶאָח עֶבֶד טוֹב וְנֶאֱמָן עַל־מְעַטִּים הָיִיתָה נֶאֱמָן עַל־רַבִּים אַפְקִידְךָ בֹּא אֶל־שִׂמְחַת אֲדֹנֶיךָ׃

Su sennor le dixo, Bien está buen sieruo y fiel: sobre poco has sido fiel, sobre mucho te pondré: entra enel gozo de tu sennor.

24 וַיִּקְרַב גַּם זֶה אֲשֶׁר אַחַת כִּכָּר לָקַח וַיֹּאמַר אֲדֹנִי יָדַעְתִּי כִּי־אִישׁ קָשֶׁה אַתָּה קוֹצֵר אֲשֶׁר שָׁם לֹא זָרַעְתָּ וּמְאַסֵּף אֲשֶׁר שָׁם לֹא פִזַּרְתָּ׃

Y llegando tambien el que auia recebido vn talento, dixo, Sennor yo te conocia que eres hōbre duro, que siegas donde no sembraste, y coges donde no derramaste.

κέ.

19. Μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει μετ᾽ αὐτῶν λόγον.

Or long temps apres le maistre de ces seruiteurs vient, & fait conte auec eux.

20. Καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων· κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ᾽ αὐτοῖς.

Adonc celui qui auoit receu les cinq talens, vint, & presenta cinq autres talens, disant, Seigneur, tu m'as commis cinq talens : voici, i'en ai gagne cinq autres par dessus.

21. Ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω, εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

Et son seigneur lui dit, Cela va bien, bon seruiteur & loyal : tu as esté loyal en peu de chose, ie t'establirai sur beaucoup : entre en la ioye de ton seigneur.

22. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπε· κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ᾽ αὐτοῖς.

Puis celui qui auoit receu les deux talens, vint, & dit, Seigneur, tu m'as commis deux talens : voici, i'en ai gagné deux autres par dessus.

23. Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ. ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

Et son seigneur lui dit, Cela va bien, bon seruiteur & loyal: tu as esté loyal en peu de chose, ie t'establirai sur beaucoup : entre en la ioye de ton seigneur.

24. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς, εἶπε· κύριε. ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας.

Mais celui qui n'auoit receu qu'vn talent vint, & dit, Seigneur, ie cognoissoye, que tu estois homme rude, moissonnant là où tu n'as point semé, & assemblant là où tu n'as point espars.

CAP. XXV.

19. Post multum verò temporis venit dominus servorum illorum, & posuit rationem cum eis.

But after a long season/ the master of those seruants came / and reckened with them.

20. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens, Domine, quinque talenta tradidisti mihi: ecce alia quinque superlucratus sum.

Then came hee that had receiued fiue talents / and brought other fiue talentes/saying/Master/thou deliueredst vnto me fiue talents: behold / I haue gained with them other fiue talents.

21. Ait illi dominus eius, Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituā: intra in gaudium domini tui.

Then his master said vnto him/ It is well done good seruant and faithful/ Thou hast bene faithfull in litle / I will make thee ruler ouer much: enter in into thy masters ioye.

22. Accessit autem & qui duo talenta acceperat, & ait, Domine, duo talenta tradidisti mihi: ecce alia duo lucratus sum.

Also he that had receiued two talentes/ came and saide / Master / thou deliueredst vnto me two talents: beholde / I haue gained two other talents with them.

23. Ait illi dominus eius, Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituā: intra in gaudium domini tui.

His master said vnto him / It is well done good seruant / and faithfull / Thou hast bene faithfull in litle / I wil make thee ruler ouer much: enter into thy masters ioy.

24. Accedens autem & qui unum talentum acceperat, ait, Domine, scio quia homo durus es; metis ubi non seminasti, & congregas ubi non sparsisti.

Then he which had receiued the one talent/ came and said/ Master / I knewe that thou wast an hard man / which reapest where thou sowedst not/and gatherest where thou strawedst not.

Das XXV. Capitel.

19. Vber eine lange zeit/ kam der Herr diser Knechte/ vnd hielt rechenschafft mit jhnen.

En lang tid der effter/ kom disse Suennis Herre/ oc holt regenskaff met dem.

20. Da trat herzu/ der fünff Centner empfangen hatte/ vnd legete andere fünff Centner dar/ vnd sprach: Herr/ du hast mir fünff Centner gethan/ Sihe da/ ich habe damit andere fünff Centner gewonnen.

Da gick den frem / som haffde anammet fem Pund / oc lagde andre fem Pund der til/ oc sagde/ Herre / Du antuordede mig fem Pund/ See der/ ieg haffuer vundet der met fem andre Pund.

21. Da sprach sein Herr zu jhm: Ey du fromer vnd getrewer Knecht/ du bist über wenigem getreu gewest/ Ich will dich über vil setzen/ Gehe ein zu deines Herrn freude.

Da sagde Hans Herre til hannem / Ey du fromme oc tro Suend / Du haffuer veret tro offuer lidet/ Jeg vil sette dig offuer meget / Gack ind til din Herris glede.

22. Da tratt auch herzu / der zwen Centner empfangen hatte / vnnd sprach: Herr/ du hast mir zwen Centner gethan/ Sihe da/ ich hab mit denselben zwen ander gewonnen.

Da gick oc den frem / som haffde anammet thu Pund / oc sagde / Herre / du antuordede mig thu Pund/ See der/ ieg haffuer vundet thu andre Pund met dem.

23. Sein Herr sprach zu jhm: Ey du frommer vnd getreuer Knecht/ du bist über wenigem getreu gewesen/ ich will dich über vil setzen / Gehe ein zu deines Herren freude.

Hans Herre sagde til hannem/ Ey du fromme oc tro Suend/ Du haffuer veret tro offuer lidet/ Jeg wil sette dig offuer meget/ Gack ind til din Herris glede.

24. Da tratt auch herzu/ der einen Centner empfangen hatte / vnnd sprach: Herr / ich wusste/ daß du ein harter Mann bist / du schneidest wo du nicht geseet hast/ vnd sammlest/ da du nicht gestreuet hast.

Da traadde oc den frem/ som haffde annammet it Pund/ oc sagde. Herre / Jeg viste/ at du est en streng Mand / Du høster der som du icke saade / oc samler der som du icke spredde.

Kapitola XXV.

19. Po mnohém pak času přissel Pán Služebnijkůw těch/ y kladl počet s nimi.

A po niemálym czásie przyszedł pan onych służebnikow / y vczynił liczbe z nimi.

20. A přistaupiw ten kterýž byl pět Hřiwen wzal/ podal giných pěti Hřiwen/ řka: Pane/ pět Hřiwen dal gsy mi / hle giných pět Hřiwen gimi zýskal gsem.

Tedy przystapiwszy ten ktory był wziął piec tálentow/ przyniosł drugie piec tálentow / mowiac/ Pánie/ poruczyłes mi piec tálentow/ othom drugie piec tálentow zyskał imi.

21. Řekl gemu Pán geho: Bopomozy Služebnijče wěrný a dobrý/ že gsy nad málem byl wěrný/ nad mnohem tebe vstanowijm: Wegdiž w radost Pána twého.

Y rzekł mu pan iego / Dobrzeć sługo dobry y wierny/ nád málym wiernymes był / nád wielem cie postánowie/ wnidz do rádości pána twoiego.

22. Přistaupiw pak ten/ kterýž byl dwě Hřiwně wzal/ řekl: Pane / dwě Hřiwně gsy mi dal/ hle giné dwě gimi zýskal gsem.

A przysthapiwszy then ktory był dwá talenty wziął /rzekł / Pánie poruczyłes mi dwá tálenty/ otom drugie dwá imi zyskał.

23. Řekl gemu Pan geho: Děkugiť služebnijče dobrý a wěrný/ že gsy nad málem byl wěrný/ nad mnohem tebe vstanowijm: wegdiž w radost Pána twého.

Rzekł mu pan iego / Dobrzeć sługo dobry y wierny / nád málymes wierny był / nád wielem cie postánowie/ wnidz do rádości páná twego.

24. Přistaupiw potom y ten kterýž byl wzal gednu hřiwnu/ řekl: Pane/ wijm že gsy ty člowěk vkrutný/ žneš kde gsy nerozsýwal/ a zbijráš kde gsy nerozsypal.

A przystapiwszy y ten ktory był ieden tálent wziął/ rzekł / Pánie znałem cie iż iestes człowiek srogi/ ktory żniesz gdzies nie siał/ y zbierasz z tąd gdzies nie rosproszył.

כה

25 ודחלת ואזלת טשיתה ככרך בארעא הא אית לך דילך:

E temendo, men'andai à nascondere il tuo talento in terra: ecco qui, tu hai il tuo.

25 ויראתי והלכתי וטמנתי את־ככרך בארץ הנך אשר לך:

Portanto vue mido, y fue y escondi tu talento en tierra; heaqui tienes loque es tuyo.

κε΄.

25. Καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ. ἴδε ἔχεις τὸ σόν.

Parquoi craignant, ie m'en suis allé, & ai caché ton talent en terre: voici, tu as ce qui est tien.

26 ענא מרה ואמר לה עבדא בישא וחכננא ידע הוית לי דחצד אנא איכא דלא זרעת ומכנש אנא מן איכא דלא בדרת:

E il suo padrone rispondendo, gli disse, O malaagio e negligente seruitore, tu sapeui ch'io mieto doue non ho seminato, e raccolgo di la doue non ho sparso.

26 ויען אדניו ויאמר לו עבד רע ועצל ידעת כי אקצור אשר שם לא זרעתי ואאסף אשר שם לא פזרתי:

Y respondiendo su sennor dixole, Mal sieruo y negligente, sabias que siego donde no sembré, y que coxgo donde no derramé.

26. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ. πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ, ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα.

Et son seigneur respondant lui dit, Mauuais seruiteur & lasche, tu sauois que ie moissonnoye là où ie n'ai point semé, & assembloye là où ie n'ai point espars.

27 ולא הוא לך דתרמא כספי על פתורא ואתא הוית אנא ותבע הוית דילי עם רביתה:

Adunque bisognaua dare i miei denari à i banchieri, e come io fussi venuto, haurei riceuuto il mio con vsura.

27 לכן צרכך היה לתת את־כספי לשלחנים ואם אבא אקח את־אשר לי בתרבית:

Portanto te conuenia dar mi dinero à los vanqueros: y viniendo yo recibiera loque es mio con vsura.

27. Ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.

Il te faloit donc bailler mon argent aux banquiers: & estant venu i'eusse receu le mien auec vsure.

28 סבו הכיל מנה ככרא והבוה להו דאית לה עסר ככרין:

Toglieteli dunque il talento, e datelo à quello che ha i dieci talenti.

28 על־כן שאו ממנו את־הככר ותנו אשר עשר ככרים לו:

Quitalde pue el talendo, y daldo àl que tiene diez talentos.

28. Ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα.

Ostez-lui donc le talent, & le donnez à celui qui à les dix talens.

29 למן גיר דאית לה יתיהב לה ותתתוסף לה הו דין דלית לה ואף הו דאית לה ישתקל מנה:

Perche à ciascuno che ha, gli sarà dato, & abbondarà, & à chi non ha etiandio quel ch'egli ha, gli sarà tolto.

29 כי־לכל־אשר יש לו ינתן לו וישפע ולאשר איננו דבר גם זה אשר לו יקח ממנו:

Porque à qualquiera que tuuiere le será dado, y tendrá mas: y àlque no tuuiere, aun loque tiene le será quitado.

29. Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

(Car à chacun qui aurail il sera donné, & il en aura tant plus: mais à celui qui n'a rien, cela mesmes, qu'il à, lui sera osté.)

30 ולעבדא בטילא אפקוהי לחשוכא ברייא תמן יהוא בכיא וחורק שנא:

E gittate il seruitor inutile ne le tenebre piu estreme: iui sarà pianto e stridor di denti.

30 ואת־עבד בליעל השליכו לחשך החיצון שם יהיה בכי וחירוק שנים:

Y àl sieruo inutil echaldo en las tinieblas de à fuera: alli será el loro, y el batimiento de dientes.

30. Καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Iettez donc le seruiteur inutile és tenebres de dehors: là y aura pleur & grincement de dents.

31 מא דאתא דין ברה דאנשא בשובחה וכלהון מלאכוהי קדישא עמה הידין יתב על תרונס דשובחה:

Hor quando il Figliuol de l'huomo verrà ne la sua gloria, e tutti i santi Angeli con lui, allor sedrà sopra il seggio de la sua maiesta.

31 וכאשר יבוא בן־האדם בכבודו וכל־מלאכים הקדושים אתו אז ישב על־כסא כבודו:

Y quando el Hijo del hombre vendrà en su gloria, y todos los sanctos angeles conel, entonces se sentarà sobre el throno de su gloria.

31. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ.

Or quand le Fils de l'homme sera venu, auec sa gloire, & tous les saincts Anges auec lui, adonc il se serra sur le throne de sa gloire.

25. Et

CAP. XXV.

25. Et timens abii, & abscondi talẽtum tuum in terra: ecce habes quod tuũ est.

I was therefore afraide/and went and hid thy talent in the earth: beholde/ thou hast thine owne.

26. Respondens autem dominus eius, dixit ei, Serve male & piger, sciebas quia meto ubi non semino, & cõgrego ubi non sparsi:

And his Master answered/ and said vnto him/ Thou euill servant/ and slothfull/ thou knewest that I reape where I sowed not/ and gather where I strawed not.

27. Oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, & veniens ego recepissem utiq; quod meũ est cum usura.

Thou oughtest therefore to haue put my money to the exchangers/ and then at my comming should I haue receiued mine own with vantage.

28. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.

Take therefore the talent from him/ and giue it vnto him which hath ten talents.

29. Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.

For vnto euery man that hath/ it shalbe giuen/ and hee shall haue abundance/ and from him that hath not/ euen that he hath/ shall be taken away.

30. Et inutilem servum eiicite in tenebras exteriores. Illinc erit fletus & stridor dentium.

Cast therefore that vnprofitable seruant into vtter darkenes: there shall be weeping/ and gnashing of teeth.

31. Cum autem venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ.

And when the Sonne of man commeth in his glorie/ and all the holy Angels with him/ then shall he sit vpon the throne of his glorie.

Das XXV. Capitel.

25. Vnnd forchte mich/ gieng hin/ vnnd verbarg deinen Centner in die Erden/ Sihe/ da hast du das deine.

Oc ieg befrøctede mig/ oc gick bort/ oc skiulte dit Pund i iorden/ See/ der haffuer du dit egit.

26. Sein Herr aber antwortet/ vnd sprach zu jhm: Du Schalck vnd fauler Knecht/ wustest du daß ich schneide da ich nicht geseet habe/ vnd samle/ da ich nicht gestreuet habe.

Hans Herre suarede/ oc sagde til hannem/ Du Skalck oc lade Suend/ Viste du at ieg høster/ der som ieg icke saade/ oc samler/ der som ieg icke spredde.

27. So soltest du mein Geldt zu den Wechßlern gethan haben/ vnd wenn ich kommen were/ hette ich das meine zu mir genommen mit Wucher.

Da skulde du antuordet Vedzlere mine Pendinge/ oc naar ieg haffde kommet/ da haffde ieg taget mit eget til mig met aager.

28. Darumb nemet von jhm den Centner/ vnnd gebts dem/ der zehen Centner hat.

Tager der faare det Pund fra hannem/ oc giffuer det den/ som haffuer thi Pund.

29. Denn wer da hat/ dem wird gegeben werden/ vnd wirdt die fülle haben/ Wer aber nicht hat/ dem wirdt auch das er hat genommen werden.

Thi huo som haffuer/ hannem skal giffuis/ oc hand skal haffue nock/ Men huo som inted haffuer/ hannem skal oc fratagis det hand haffuer.

30. Vnd den vnnützen Knecht werfft in die Finsterniß hinauß/ da wirdt sein heulen vnd Zeenklappen.

Oc kaster den vnyttige Suend hend vd i mørcket/ Der skal vere graad oc tendgnidsel.

31. Wenn aber des Menschen Son kommen wirdt in seiner Herrligkeit/ vnd alle heilige Engel mit jhm/ denn wirdt er sitzen auff dem Stul seiner Herrligkeit.

Naar Menniskens Søn kommer/ i sin Herlighed/ oc alle hellige Engle met hannem/ Da skal hand side paa sine Herligheds stoel.

Kapitola XXV.

25. Y boge se tebe/ odssel gsem/ a skryl gsem Hřiwnu twau w zemi: Hle/ teď máss což twého gest.

Przeto bojąc się/ szedłem/ y skryłem tálent twoy w ziemię/ Otho masz co iest twego.

26. A odpowijdage Pan geho/ řekl gemu: Služebnijče zlý a leniwý/ wěděl gsy/ že žnu kde gsem nerozsýwal/ a zbijrám kde gsem nerozsypal.

A odpowiedáiąc pan iego/ rzekł mu/ Sługo zły y niedbáły/ wiedziałeś iż żnę gdźiem nie śiał/ y z tąd zgromadzam gdźiem nie rosproszył.

27. Protož měl gsy ty penijze mé dáti Peněžoměncuom/ a yá přigda wzalbych což gest mého y s požitkem.

Miałeś tedy pieniądze moie porucżyć kupcom/ á ia przyszedszy/ wziąłbym był co moiego iest z lichwą.

28. Protož wezměteż od něho Hřiwnu/ a dayte tomu kterýž má deset Hřiwen.

A przeto weźmicie od niego tálent/ á dayćie gi temu ktory má dźieśięć tálentow.

29. Nebo každému kdož má/ bude gemu dáno/ a bude dosti míti: a tomu kterýž nemá/ y to což se zdá žeby měl/ budeť od něho odyato.

Abowiem wszelkiemu ktory ma/ będźie dano/ y obfitowáć będźie/ á ktory nie má/ y to co ma będźie/ wźięto od niego.

30. A neužitečného Služebnijka vwrztež do temnostij zewnitřnijch/ tuť bude pláč a skřijpenij zubůw.

A niepożytecznego sługe wrzućcie w ciemność nadálszą/ thám będźie płácz y zgrzytánie zębow.

31. A když přigde Syn Człowěka w welebnosti swé/ a wssyckni Angelé geho s nim: Tehdyť se posadij na Stolicy Welebnosti swé:

Gdy tedy przyidźie Syn człowieczy w chwale swey/ y wszyscy święci Anyołowie z nim/ tedy śiedźie ná stolicy chwały swey.

כה

32 ויתכנשון קדמוהי כלהון עממיא ויפרש אנון חד מן חד איך רעיא דמפרש ערבא מן גדיא׃

E congregarannosi dinanzi à lui tutte le genti, e se parara gli vni da gli altri, non altriments che il pastore se para le pecore da capretti.

33 ויקים ערבא מן ימינה וגדיא מן סמלה׃

E metterà le pecore da la sua destra, e i capretti da la sinistra.

34 הידין יאמר מלכא להנון דמן ימנה תו בריכוהי דאבי ירתו מלכותא דעתידא הות לכון מן תרמיתה דעלמא׃

Allor dirà il Re à quelli che saranno da la sua destra, Venite benedetti del Padre mio, possedete il regno che vi è apparecchiato fin da la fondatione del mondo.

35 כפנת גיר ויהבתון לי למאכל וצהית ואשקיתונני אכסניא הוית וכנשתונני׃

Percioche io ho hauuto fame, e voi m'hauete dato mangiare: ho hauuto sete, e voi mi hauete dato bere: sono stato forestiere, e voi m'hauete raccolto.

36 ערטליא הוית וכסיתונני כריה הוית וסערתונני ובית אסירא הוית ואתיתון לותי׃

Sono stato ignudo, e voi m'hauete vestito: sono stato infermo, e voi m'hauete visitato: sono stato in prigione, e voi sete venuti a me.

37 הידין יאמרון לה הנון זדיקא מרן אמתי חזינך דכפן אנת ותרסינך או דצהא אנת ואשקינך׃

Allora i giusti gli risponderanno, dicendo, Signore, quando t'habbiam noi veduto hauer fame, & habbiamoti pasciuto? ò hauer sete, & habbiamoti dato bere?

38 ואמתי חזינך דאכסניא אנת וכנשנך או דערטלי אנת וכסינך׃

Et quando t'habbiam noi veduto forestiere, & habbiamoti raccolto? ò ignudo, & habbiamoti vestito?

כה

32 ויקהלו לפניו כל־הגוים ויפריד אותם אלה מאלה כמו רועה יפריד את־כבשים מאת־גדיים׃

Y seràn juntadas delante deel todas las gentes: y apartarlosha los vnos de los otros, como aparta el pastor las ouejas de los cabritos.

33 ויצג את־כבשים אל־ימינו ואת־גדיים אל־השמול׃

Y pondrà las ouejas à su derecha, y los cabritos à la yzquierda.

34 ואז יאמר המלך לאלה אשר אל ימינו לכו ברוכי אבי ורשו את־ממלכה המוכנה לכם מראשית העולם׃

Entonces el Rey dirà à los que estaràn à su derecha, Venid benditos de mi Padre, posseed el Reyno aparejado para vosotros desde la fundacion del mundo.

35 כי רעבתי ותתנו לי לאכל צמאתי ותשקוני גר הייתי ותאספוני׃

Porque tuue hambre, y tistes me de comer: tuue sed, y distesme de beuer: fue huesped, y recogitesme:

36 עירום הייתי ותכסוני חליתי ותפקדוני בבית סהר הייתי ותבאו אלי׃

Desnudo, y cubristesme: enfermo, y visitàstesme: estuue en la carcel, y venistes à mi.

37 אז יענו לו הצדקים לאמר אדני מתי ראינוך רעב ונאכילך או צמא ונשקך׃

Entonces los justos le responderàn, diziendo, Sennor, quando te vimos hambriento, y te sustentamos? o sediento, y te dimos de beuer?

38 ומתי ראינוך גר ונאספך או ערום ונכסך׃

Y quando te vimos huesped, y te recogimos? o desnudo, y te cubrimos.

κέ.

32. Καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων.

Et seront assemblees deuant lui toutes nations: & il les separera les vns d'auec les autres, comme le berger separe les brebis d'auec les boucs.

33. Καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων.

Et mettra les brebis à sa main droite, & les boucs à la gauche.

34. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

Alors dira le roy à ceux qui seront à sa droite, Venez les benits de mon Pere, possedez en heritage le royaume qui vous à esté apprestè dés la fondation du monde.

35. Ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με.

Car i'ai eu faim, & vous m'auez donné à manger: i'ai eu soif, & vous m'auez donné à boire: i'estoy estranger, & vous m'auez recueilli.

36. Γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με. ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με.

I'estoye nud, & vous m'auez vestu: i'estoye malade, & vous m'auez visité: i'estoy en prison, & vous estes venus vers moi.

37. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες. κύριε. πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν;

Adonc lui respondront les iustes, disans, Seigneur, quand t'auons-nous veu auoir faim, & t'auons repeu? auoir soif, & t'auons donné à boire?

38. Πότε δέ σε εἴδομεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνόν, καὶ περιεβάλομεν;

Et quand t'auons-nous veu estranger & t'auons recueillei? ou, nud, & t'auons vestu?

CAP. XXV.

32. Et congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab invicem, ſicut paſtor ſegregat oves ab hœdis.

And before him ſhal be gathered all nations/ and he ſhall ſeparate them one from another/ as a ſhepheard ſeparateth the ſheepe from the goates.

33. Et ſtatuet oves quidem à dextris ſuis, hœdos autem à ſiniſtris.

And hee ſhall ſet the ſheepe on his right hand/ and the goates one the left.

34. Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.

Then ſhall the King ſay to them on his right hande/ Come yee bleſſed of my Father: inherite yee the kingdome prepared for you from the fundations of the worlde.

35. Eſurivi enim: & dediſtis mihi manducare. Sitivi, & dediſti mihi bibere, hoſpes eram: & collegiſtis me.

For I was an hungred/ and yee gaue me meat: I thirſted/ & ye gaue me drinke: I was a ſtranger/ and ye lodged me.

36. Nudus: & operuiſtis me, infirmus: & viſitaſtis me, in carcere eram: & veniſtis ad me.

I was naked/ and ye clothed me: I was ſicke/ and ye viſited me: I was in priſon/ and ye came vnto me.

37. Tunc reſpondebunt ei iuſti, dicentes, Domine, quãdo te vidimus eſurientem, & pavimus te: ſitientem, & dedimus tibi potum?

Then ſhall the righteous anſwere him/ ſaying/ Lorde/ when ſawe we thee an hungred/ and fed thee? or a thirſt/ & gaue thee drinke?

38. Quando autem te vidimus hoſpitem, & collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te?

And when ſawe wee thee a ſtranger/ and lodged thee? or naked/ and clothed thee?

Das XXV. Capitel.

32. Vnd werden für jm alle Völcker verſammlet werden/ vnd er wird ſie von einander ſcheiden/ gleich als ein Hirte die Schafe von den Böcken ſcheidet.

Oc alle Folck ſkulle vorſamlis faar hannem/ Oc hand ſkal ſkille dem fra huer andre/ lige ſom en Hyrde ſkil Faar fra Geder.

33. Vnd wirdt die Schafe zu ſeiner rechten ſtellen/ vnnd die Böcke zur lincken.

Oc hand ſkal ſticke Faarene hoſſ ſin Høyere Haand/ oc Gederne hoſſ den venſtre Haand.

34. Da wird denn der König ſagen zu denen zu ſeiner Rechten: Kombt her jhr geſegneten meines Vatters/ ererbet das Reich/ das euch bereittet iſt von anbegin der Welt.

Saa ſkal da Kongen ſige til dem hoſſ hans høyre Haand/ kommer hid i min Faders velſignede/ arffuer det Rige/ ſom eder er berede aff Verdens begyndelſe.

35. Denn ich bin hungerig geweſen/ vnd jhr habt mich geſpeiſet. Jch bin durſtig geweſen/ vnd jr habt mich getrencket. Jch bin ein Gaſt geweſen/ vnd jhr habt mich beherberget.

Thi ieg hungrede/ oc i gaffue mig mad. Jeg torſtede/ oc i gaffue mig dricke. Jeg vaar Fremmit/ oc i lonte mig huſſ.

36. Jch bin nacket geweſen/ vnd jr habt mich bekleidet. Jch bin kranck geweſen/ vnnd jr habt mich beſucht. Jch bin gefangen geweſen/ vnd jr ſeid zu mir kommen.

Jeg vaar Nøgen/ oc i kledde mig. Jeg vaar Siug/ oc i beſøcte mig. Jeg vaar i Fengzel/ oc i kome til mig.

37. Denn werden jm die Gerechten antworten/ vnnd ſagen: HERR/ wenn haben wir dich hungerig geſehen/ vnd haben dich geſpeiſet? Oder durſtig/ vnd haben dich getrenckt?

Da ſkulle Retferdige ſuare hannem/ oc ſige/ HERRE/ Naar ſaae wi dig hungrig/ oc gaffue dig mad? Eller torſtig/ oc gaffue dig dricke?

38. Wenn haben wir dich einen Gaſt geſehen/ vnnd beherberget? Oder nacket/ vnd haben dich bekleidet?

Naar haffue wi ſeet dig Fremmet/ oc lont dig huſſ? Eller nøgen/ oc haffue kled dig?

Kapitola XXV.

32. A ſhromážděni budau před něho wſſyckni Národowě. Y rozdělij ge na různo/ tak yako Paſtýř odděluge Owce od Kozlůw:

Y będą zgromádzone przedeń wſzytki narody/ y odłączy ie dny od drugich/ iáko páſtherz odłącza owce od kozłow.

33. A poſtawij Owce na Prawicy ſwé/ a Kozly na Lewicy.

A poſtháwi owce po práwey rece ſwoiey/ á kozły po lewey.

34. Tehdy dij Král těm kteřijž na Prawicy geho budau: Poďte požehnanij Otce mého/ wládněte Králowſtwijm wám připrawenym od vſtanowenij Swěta.

Tedy rzecze Krol tym ktorzy będą po práwicy iego/ Podźcie błogoſłáwieni oycá mego/ pośiadźie dźiedźicznie Kroleſtwo wam zgotowáne od záłożenia świátá.

35. Neb gſem łačněl/ a dali gſte mi gijſti. Žijžnil gſem/ dali gſte mi pijti. Hoſtem gſem býwal/ a přigali gſte mne.

Abowiem łáknąłem/ á wyście mi dáli ieść/ prágnąłem/ y dáliśćie mi pić/ byłem gośćiem/ y przyielíśćie mię.

36. Náh gſem byl/ a odijli gſte mne. Nemocen gſem byl/ a nawſſtijwili gſte mne. W žaláři gſem ſeděl/ a přicházeli gſte ke mně.

Byłem nágim/ á wyśćie mię przyodźiali/ byłem niemocnym/ á wyśćie mię náwiedźili/ byłem w więźieniu/ á wyśćie do mnie przyſzli.

37. Tehdy odpowědij gemu Sprawedliwij/ řkauce: PAne kdy gſme tebe wijdali łačného/ a krmili gſme tebe? Žijžniwého/ a dáwalijť gſme nápog?

Tedy mu odpowiedzą ſpráwiedliwi/ mowiąc/ Pánie kiedyſmy ćię widźieli łáknącym/ y nákarmiliſmy ćię/ ábo prágnącym/ y dáliſmy tobie pić?

38. A neb kdy gſme tebe widěli hoſtem/ a přigali gſme tebe? Aneb nahého/ a odijli gſme tebe?

Y kiedyſmy ćię/ widźieli gośćiem/ y przyięliſmy ćię/ ábo nágim/ y przyodźialiſmy?

כה | כה | κε'.

39 ואמתי חזינך כריהא או בית אסירא ואתין לותך:

39 או מתי ראינוך חולה או בבית הסהר ונבא אליך:

39. Πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρός σε;

Quando t'habbiam noi veduto infermo, o in prigione, e siamo venuti à te?

O quando te vimos enfermo, o en la carcel, y venimos à ti?

Ou quand t'auons-nous veu malade, ou en prison, & sommes venus vers toi?

40 וענא מלכא ואמר להון אמין אמר אנא לכון דכמא דעבדתון לחד מן הלין אחי זעורא לי הו עבדתון:

40 ויען המלך ויאמר אליהם אמן אני אומר לכם כל־אשר עשיתם לאחד מאחי הקטנים האלה לי עשיתם:

40. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.

E il Re rispondendo, dirà loro, Io vi dico in verità, che inquanto che voi l'hauete fatto ad vn di questi miei minimi fratelli, l'hauete fatto à me.

Y respondiendo el Rey, dezirles há, Dezierto os digo que enquanto lo hezistes à vno de estos mis hermanos pequennitos, à mi lo hezistes.

Et le roy respondant, leur dira, En verité ie vous di, qu'entant que vous l'auez fait à l'vn de ces plus petis de mes freres, vous le m'auez fait.

41 הידין יאמר אף להנון דמן סמלה זלו לכון מני ליטא לנורא דלעלם דמטיבא לאכל־קרצא ולמלאכוהי:

41 ואז יאמר גם לאלה אשר לשמאל סורו ממני הארורים אל־אש כל־עולמים אשר הוכנה לשטן ולמלאכיו:

41. Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.

Allor dirà ancor à quelli che saranno da la sinistra, Partiteui da me, maladetti, al fuoco eterno, che è apparecchiato al diauolo & à suoi angeli.

Entonces dirá tambien à los que estarán à la yzquierda, Yd hos de mi malditos àl fuego eterno que está aparejado para el diablo y sus angeles.

Lors il dira aussi à ceux qui seront à gauche, Departez-vous de moi, maudits au feu eternel, qui est preparé au diable & à ses anges.

42 כפנית גיר ולא יהבתון לי למאכל וצהית ולא אשקיתונני:

42 כי רעבתי ולא נתתם לי לאכל צמאתי ולא השקיתוני:

42. Ἐπείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με.

Percioche io ho hauute fame, e voi non m'hauete dato mangiare: ho hauuto sete, e non m'hauete dato bere.

Porque tuue hambre, y no me distes de comer: tuue sed, y no me distes debeuer.

Car i'ai eu faim, & vous ne m'auez point donné a manger: i'ai eu soif, & ne m'auez point donné à boire.

43 ואכסניא הוית ולא כנשתונני וערטליא הוית ולא כסיתונני וכריהא הוית ובית אסירא הוית ולא סערתונני:

43 גר הייתי ולא אספתוני ערום ולא כסיתוני חולה ובבית אסורים ולא פקדתוני:

43. Ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με· ἀσθενής, καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με.

Sono stato forostiere, e non m'hauete raccolto: sono stato ignudo, e non m'hauete vestito: sono stato infermo, & in prigione, e non m'hauete visitato.

Fue huesped, y no me recogistes: desnudo, y no me cubristes: enfermo y en la carcel estuue, y no me visitastes

I'estoy' estranger, & vous ne m'auez point recueilli: nud, & vous ne m'auez point vestu: malade & en prison, & ne m'auez point visité.

44 הידין נענון ואף הנון ויאמרון מרן אמתי חזינך כפנא או צהיא או אכסניא או ערטליא או כריהא או בית אסירא ולא שמשנך:

44 אז יענו אותו גם המה לאמר אדני מתי ראינוך רעב או צמא או גר או ערום או חולה או במשמרה ולא שרתנוך:

44. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοὶ λέγοντες· κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι;

Allora essi ancor gli risponderanno, dicendo, Signore, quando t'habbiamo noi veduto hauer fame, o sete, ò esser forestiere, o ignudo, o infermo, o in prigione, e non t'habbiam seruito?

Entonces tambien ellos le responderan, diziendo, Sennor, quando te vimos hambriento, o sediento, o huesped, o desnudo, o enfermo, o en la carcel, y no te seruimos?

Lors aussi ceux-la lui respondront, disans, Seigneur, quand t'auons-nous veu auoir faim, ou soif, ou estre estranger, ou nud, ou malade, ou en prison, & ne t'auons point subuenu?

CAP. XXV.

39. Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere: & venimus ad te?

Or when ſawe we thee ſicke / or in priſon / and came vnto thee?

40. Et reſpondens rex, dicet illis, Amen dico vobis, quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.

And the King ſhall anſwere and ſay vnto them / Verely I ſay vnto you / in as much as yee haue done it vnto one of the leaſt of theſe my brethren / ye haue done it to me.

41. Tunc dicet & his qui à ſiniſtris erunt, Diſcedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus eſt diabolo & angelis eius.

Then ſhall hee ſay vnto them on the left hande / Departe from me ye curſed / into euerlaſting fyre / which is prepared for the deuil and his Angels.

42. Eſurivi enim: & non dediſtis mihi manducare, ſitivi: & non dediſtis mihi potum.

For I was an hungred / and ye gaue me no meate: I thirſted / and ye gaue me no drinke:

43. Hoſpes eram: & non collegiſtis me, nudus: & non operuiſtis me, infirmus, & in carcere: & non viſitaſtis me.

I was a ſtraunger / and ye lodged me not: I was naked / and ye clothed me not: ſicke / and in priſon / and ye viſited me not.

44. Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicentes, Domine, quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere: & non minſtravimus tibi?

Then ſhall they alſo anſwere him / ſaying / Lorde / when ſawe wee thee an hungred / or a thirſt / or a ſtranger / or naked / or ſicke / or in priſon / and did not miniſter vnto thee?

Das XXV. Capitel.

39. Wenn haben wir dich kranck oder gefangen geſehen / vnnd ſind zu dir kommen?

Naar haffue wi ſeet dig ſiug eller ſangen / oc ere komne til dig?

40. Vnd der König wirdt antworten / vnd ſagen zu jhnen: Warlich ich ſage euch / was jhr gethan habt einem vnter diſen meinen geringſten Brüdern / das habt jr mir gethan.

Oc Kongen ſkal ſuare / oc ſige til dem / Sandeſige ſiger ieg eder / Huad ſom i haffue giort en aff diſſe mine minſte Brødre / det haffue i giort mig.

41. Denn wird er auch ſagen zu denen zur Lincken: Gehet hin von mir / jr verfluchten / in das ewige Fewer / das bereittet iſt dem teuffel vnd ſeinen Engeln.

Da ſkal hand oc ſige til dem hoſſ den venſtre haand / Gaar bort fra mig / i Forbandede / i den euige Ild / ſom er bered Dieffuelen oc hans Engle.

42. Ich bin hungerig geweſen / vnd jhr habt mich nit geſpeiſet. Ich bin durſtig geweſen / vnnd jhr habt mich nicht getrencket.

Jeg vaar hungrig / oc i gaffue mig icke mad. Jeg vaar tørſtig / oc i gaffue mig icke dricke.

43. Ich bin ein Gaſt geweſen / vnd jr habt mich nicht beherberget. Ich bin nacket geweſen / vnnd jr habt mich nicht bekleidet. Ich bin kranck vnnd gefangen geweſen / vnnd jr habt mich nicht beſucht.

Jeg vaar Fremmet / oc i lonte mig icke herbere. Jeg vaar Nøgen / oc i kledde mig icke. Jeg vaar Siug oc fangen / oc i beſøcte mig icke.

44. Da werden ſie jm auch antworten / vnd ſagen: HERR / wenn haben wir dich geſehen hungerig / oder durſtig / oder einen gaſt / oder nacket / oder kranck oder gefangen / vnnd haben dir nicht gedienet?

Da ſkulle de ocſaa ſuare hannem / oc ſige / HERRE / Naar haffue wi ſeet dig hungrig / eller tørſtig / eller fremmet / eller nøgen / eller ſiug / eller fangen / Oc haffue icke tient dig?

Kapitola XXV.

39. Aneb kdy gſme tebe widěli nemocného / neb w žaláři / a přicházeli gſme k tobě?

Abo kiedyſmy cie widzieli niemocnym / abo w więzieniu / y przyſzliſmy do ciebie?

40. A odpowijdage Král dij gim: Zagiſtě prawijm wám / cožkoli gſte činili gednomu z Bratřij těchto mých naymenſſých / mně gſte včinili.

A odpowiedáiac Krol rzecze im / Záprawdę powiedam wam / Jleście vczynili iednemu z thych bráciey moiey namnieyſzych / mniście vczynili.

41. Potom dij y těm kteřijž na Lewicy geho budau: Odegdětež odemne zlořečenij do ohně wěčného / kterýž geſt připrawen ďáblu y Angelům geho.

Tedy rzecze y tym ktorzy po lewicy będą / Jdźcie odemnie przeklęci w ogień wieczny / ktory zgotowány ieſt dyablu y Aniołám iego.

42. Neb gſem lačněl / a nedali gſte mi gijſti: žijžnil gſem / a nedali gſte mi pijti:

Abowiemem łáknął / y nie dáliście mi ieść / prágnąłem / y nie daliście mi pić.

43. Hoſtem gſem byl / a nepřigali gſte mne: Náh / a neodijwali gſte mne: Nemocen a w žaláři gſem byl / a nenawſſtijwili gſte mne.

Byłem gościem / á nie przyięliście mię / byłem nágim / á nie przyodziáliście mię / byłem niemocnym y w więzieniu / á nie náwiedziliście mię.

44. Tehdy odpowědij gemu y oni / řkauce: PAne / kdy gſme tebe wijdali lačného / nebo žijžniwého / aneb hoſtem / nebo nahého / neb nemocného / aneb w žaláři / a nepoſlaužili gſme tobě?

Thedy mu odpowiedzą y oni / mowiąc / Pánie / kiedyżeſmy cie widzieli łáknącym / ábo prágnącym / ábo gościem / ábo nágim / ábo niemocnym / ábo w więzieniu / á nie ſłużyliſmy tobie?

כה — כה — κεʹ.

45 הידין יענא ויאמר להון אמין אמר אנא לכון דכמא דלא עבדתון לחד מן הלין זעורא אף לא לי עבדתון׃

Allora egli riſponderà loro, dicendo, Io ui dico in verità, che inquanto voi non l'hauete fatto ad vno di queſti minimi, ne anco à me l'hauete fatto.

45 אז יענה להם לאמר אמן אומר לכם כל אשר לא עשיתם לאחד ממעטים האלה וגם לי לא עשיתם׃

Entonces reſponderleshà, diziendo, Decierto os digo que en quanto no lo heziſtes à vno deſtos pequennitos, ni à mi lo heziſtes.

45. Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ᾽ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε.

Lors il leur reſpondra, diſant, En verité ie vous di, qu'entant que vous ne l'auez point fait à l'vn de ces plus petis, vous ne me l'auez point fait auſsi.

46 ויאזלון הלין לתשניקא דלעלם וזדיקא לחיא דלעלם׃

E coſi queſti andaranno al ſupplicio eterno, e i giuſti à la vita eterna.

46 וילכו אלה אל ענש העולם וצדיקים לחיי כל עולמים׃

Y iran eſtos àl tormento eterno, y los juſtos à la vida eterna.

46. Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Et ceux-ci s'en iront aux peines eternelles: mais les iuſtes s'en iront à la vie eternelle.

כו — כו — ΚΕΦΑΛ. κϛʹ.

1 והוא דכד שלם ישוע כלהין מלא הלין אמר לתלמידוהי׃

Et auuenne che poi che IESV hebbe finite tutte queſte parole, diſſe à i ſuoi diſcepoli.

1 ויהי כאשר כלה ישוע כל הדברים האלה אמר אל תלמידיו׃

Y Aconteció que como vuo acabado Ieſus todas eſtas palabras, dixo à ſus Diſcipulos,

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Et aduint quand Ieſus eut acheuê tous ces propos, qu'il dit à ſes diſciples.

2 ידעין אנתון דבתר תרין יומין הוא פצחא וברה דאנשא משתלם דיזדקף׃

Voi ſapete che dentro à due giorni ſi fa la feſta de la Paſqua, & il Figliuol de l'huomo ſarà dato ad eſſer crociſiſſo.

2 ידעתם כי אחר יומים יהיה הפסח ובן האדם ימסר להצלב׃

Sabeys que dentro de dos dias ſe haze la Paſcua: y el Hijo del hombre es entregado para ſer crucificado.

2. Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

Vous ſauez que dédans deux iours la ſolennité de la Paſque ſe fait. & le Fils de l'homme s'en va eſtre liuré pour eſtre crucifié.

3 הידין אתכנשו רבי כהנא וספרא וקשישא דעמא לדרתה דרב כהנא דמתקרא קיפא׃

Allor ſi congregarono i principali Sacerdoti, e gli Scribi, e i Vecchij del popolo ne la ſala del Pontefice, che ſi chiamaua Caifa.

3 אז נקהלו שרי הכהנים וסופרים וזקני העם אל חצר כהן הגדול הנקרא קיפא׃

Entonces los principes de los Sacerdotes, y los Eſcribas y los Ancianos del Pueblo ſe juntaron àl patio del Pontifice, el qual ſe llamaua Caiphas.

3. Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου Καϊάφα.

Lors s'aſſemblerent les principaux Sacrificateurs, & les Scribes, & les Anciens du peuple en la ſalle du ſouuerain Sacrificateur, nommé Caiphe.

4 ואתמלכו על ישוע דבנכלא נאחדונהי ונקטלונהי׃

E conſultorono inſieme di pigliare IESV con inganno, e farlo morire.

4 ויועצו לתפש את ישוע במרמה ולהרוג׃

Y tuuieron conſejo para prender por enganno à Ieſus, y matarlo.

4. Καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν κρατήσωσι δόλῳ, καὶ ἀποκτείνωσιν.

Et tindrent conſeil de ſaiſir Ieſus par fineſſe, & de le mettre à mort.

5 ואמרין הוו לא בעדעאדא דלא יהוא שגושיא בעמא׃

E diceuano, Non gia nel dì de la feſta, accioche non ſi faccia tumulto nel popolo.

5 ויאמרו אל ביום החג פן תהיה מהומה בעם׃

Y dezian, No endia de fieſta: porque no ſe haga alboroto enel pueblo.

5. Ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

Mais diſoyent-ils, Non point durant la feſte, de peur qu'il ne ſe face tumulte entre le peuple.

6 וכד הוא ישוע בבית עניא בביתה דשמעון גרבא׃

Hor eſſendo IESV in Betania, in caſa di Simon lebbroſo.

6 וכאשר היה ישוע בבית עניה בבית שמעון המצורע׃

Y eſtando Ieſus en Bethania en caſa de Simon el leproſo.

6. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ.

Et comme Ieſus eſtoit en Bethanie, en la maiſon de Simon, dit le lepreux.

CAP. XXV.

45. Tunc respondebit illis, dicens, Amen dico vobis, quandiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis.

Then shall he answere them, and say, Verely I say vnto you, in as much as ye did it not to one of the least of these, yee did it not to me.

46. Et ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem, in vitam æternam.

And these shall goe into euerlasting paine: and the rigtheous into life eternall.

CAP. XXVI.

ET factum est: cùm consummasset Iesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis.

And it came to passe, when Iesus had finished all these sayings, he said vnto his disciples.

2. Scitis quia post biduum Pascha fiet, & filius hominis tradetur ut crucifigatur.

Ye knowe that within two dayes is the Passeouer, and the Sonne of man shall bee deliuered to be crucified.

3. Tunc congregati sunt principes sacerdotum & seniores populi in atrium principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas.

Then assembled together the chiefe Priestes, and the Scribes, and the Elders of the people into the hall of the hie Priest called Caiaphas.

4. Et consilium fecerunt ut Iesum dolo tenerent, & occiderent.

And consulted how they might take Iesus by subtiltie, and kill him.

5. Dicebant autem, Non in die festo: ne forte tumultus fieret in populo.

But they said, Not on the feast day, lest any vproare be among the people.

6. Cum autem Iesus esset in Bethania in domo Simonis Leprosi.

And when Iesus was in Bethania, in the house of Simon the leper.

Das XXV. Capitel.

45. Denn wird er jnen antworten vnnd sagen: Warlich ich sage euch/ was jhr nicht gethan habt einem vnter disen Geringsten / das habt jhr mir auch nicht gethan.

Da skal hand suare dem / oc sige / Sandelige siger leg eder / Huad som i icke haffue giort en aff disse Minste / det haffue i oc icke giort mig.

46. Vnd sie werden in die ewige Pein gehen/ aber die Gerechten in das ewige Leben.

Oc de skulle gaa i den euige Pine / Men de Retferdige i det euige Liff.

Das XXVI. Capitel.

Vnd es begab sich/ da Jesus alle dise rede vollendet hatte/ sprach er zu seinen Jüngern:

OC det hende sig / der Jesus haffde giort ende paa al denne Tale / da sagde hand til sine Disciple.

2. Jhr wisset / das nach zweyen tagen Ostern wird / vnd des Menschen Son wirdt überantworttet werden/ daß er gecreutziget werde.

J vide/ at effter tho dage er det Paaske / Oc Menniskens Søn bliffuer forraad/ at hand skal kaarsfestis.

3. Da versammleten sich die Hohenpriester vnd Schrifftgelehrten/ vnd die Eltesten im Volck / in den Pallast des Hohenpriesters/ der da hieß Caiphas.

Da forsamlede de ypperste Prester oc Scriffteloge/ oc de Eldste blant Folcket sig / i den Ypperste Prestis Sal / som hed Caiphas.

4. Vnd hielten rath/ wie sie Jesum mit listen griffen vnd tödten.

Oc hulde raad / huorledis de kunde gribe Jesum met list / oc ihielslaa hannem.

5. Sie sprachen aber: Ja nicht auff das Fest/ auff daß nicht ein Auffrhur werde im Volck.

Oc de sagde/ Ja icke paa Høytiden/ at der skal icke bliffue it Oprør blant Folcket.

6. Da nun Jesus war zu Bethanien / im Hause Simonis des Außsetzigen.

Der Jhesus vaar nu i Bethanien/ vdi Simonis den Spedalskis huss.

Kapitola XXV.

45. Tehdy odpowij gim/ řka: Zagisté prawijm wám: Co gste koli nečinili gednomu z naymenssých těchto / mně gste nečinili.

Thedy im odpowie / mowiąc/ Záprawdę powiedam wam / Jzeście nie czynili iednemu z tych naymnieyszych / ániście mnie vczynili.

46. Y půgdau tito do trápenij wěčného / ale Sprawedlivij do žiwota wěčného.

A poydą ci ná mękę wieczną / á spráwiedliwi do żywotá wiecznego.

Kapitola XXVI.

Y Stalo se/ když dokonal Gežijš řeči tyto wssecky / řekl Včedlnijkuom swým:

Y Stálo się gdy dokończył Jezus tych wszytkich słow/ rzekł vczniom swoim.

2. Wijte/ že po dwau dnech Welikánoc bude/ a Syn Člowěka zražen bude/ aby byl vkřižowán.

Po dwu dniu będzie Wielkanoc/ á Syn człowieczy będzie podan áby był vkrzyżowan.

3. Tehda sesslí se Wrchnij Kněžij a Starssij Lidu na Syň Wrchnijho Kněze / kterýž slaul Kayffáš.

Tedy się zebráli Książętá kápłáńskie / Doktorowie / y stárszy z ludu do dworu kápłaná / ktorego zwano Káiáfás.

4. A raddu včinili / aby Gežijše lstiwě yali a zabili.

A rádzili się społu áby Jezusá zdrádą poimáli y zábili.

5. Ale prawili: Ne w Den Swátečnij / aby snad nebyl rozbrog w Lidu.

A rzekli/ Nie w święto/ áby się nie stálo zámieszánie w ludu.

6. Když pak byl Gežijš w Bethaný w Domu Ssimona malomocného.

A gdy Jezus był w Bethániey w domu Symoná trędowátego.

כו

7 קרבת לה אנתתא דאית עליה שטיפתא דמשחא דבסמא סגי דמיא ואשפעתה על רשה דישוע כד סמיך׃

Era venuta à lui vna donna che haueua vn vaso d'alabastro d'vn vnguento di gran prezzo, e sparselo sopra'l capo di esso: che sedeua.

8 חזו דין תלמידוהי ואתבאש להון ואמרין למנא אבדנא הנא׃

E i suoi discepoli cio vedendo, n'hebbero sdegno, dicendo, A che proposito questa perdita.

9 משכח הוא גיר דנזדבן הנא בסגי ונתיהב למסכנא׃

Conciosia che questo vnguento si poteua vendere vn gran prezzo, e darsi à i poueri.

10 ישוע דין ידע ואמר להון מנא מלאין אנתון לה לאנתתא עבדא שפירא עבדת לותי׃

Il che hauendo IESV conosciuto, disse loro, Perche date voi molestia à questa donna? ella certamente ha fatto vna buona opera inuerso di me.

11 בכל־זבן גיר מסכנא אית לכון עמכון לי דין לא בכל־זבן אית לכון׃

Voi hauerete ben sempre de poueri con esso voi, ma me non hauerete gia sempre.

12 הדא דין דארמית בסמא הנא על גושמי איך דלמקברני עבדת׃

Perche spargendo costei questo vnguento sopra'l mio corpo, l'ha fatto per la mia sepoltura.

13 ואמין אמר אנא לכון דאיכא דתתכרז סברתי הדא בכלה עלמא יתמלל אף מדם דעבדת הדא לדוכרנה׃

Io vi dico in verità, che dounnque sarà predicato questo Euangelio per tutto'l mondo, si racconterà ancora cio che costei ha fatto, in memoria di lei.

14 הידין אזל חד מן תרעסר דמתקרא יהודא סכריוטא לות רבי כהנא׃

Allora vno di dodici, che si chiamaua Giuda Iscariote, sen'andò à i principali Sacerdoti.

כו

7 נגשה אליו אשה ובידה פך בהט שמן יקר מאד ותשפך על ראשו בשבתו׃

Vino à el vna muger con vn vaso de alabastro de vnguento de gran precio, y derramôlo sobre la cabeça deel estando sentado à la mesa.

8 ויראו התלמידים ויכעסו לאמר על־מה האבדה הזאת׃

Lo qual viendo sus Discipulos enojaronse, diziendo, Porque se pierde esto?

9 כי יכל השמן הזה להמכר ברב ולהנתן לאביונים׃

Porque este vnguento se podia vender por gran precio, y darse à los pobres.

10 וידע ישוע ויאמר להם למה תלאו את־האשה כי מעשה טוב פעלה בי׃

Y entendiendolo Iesus, dixoles, Porque days pena à esta muger que me ha hecho buena obra?

11 כי בכל־עת אביונים יהיו עמכם ואני לא בכל עת אהיה עמכם׃

Porque siempre tendreys pobres con vosotros, mas à mi no siempre me tendreys.

12 היא שלכה את־השמן הזה על־גופי לקברני עשתה׃

Porque echando esto vnguento sobre mi cuerpo, para sepultarme lo ha hecho.

13 אמן אני אומר לכם בכל־מקום אשר תקרא שם את־הבשרה הזאת בכל הארץ יאמר את־אשר עשתה זאת לזכרונה׃

Decierto os digo que donde quiera que este Euangelio fuere predicado en todo el mundo, tambien será dicho para memoria de ella lo que esta ha hecho.

14 אז הלך אחד משנים עשר הנקרא יהודה אישכריוטי אל־ראשי הכהנים׃

Entonces vno de los doze, que se llamaua Iudas Iscariota, fue à los principes de los Sacerdotes.

κϛ'.

7. Προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνακειμένου.

Vne femme estoit venue à lui, ayant vne boiste d'oignement de grand prix, & l'auoit respandu sur la teste d'icelui estant à table.

8. Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, λέγοντες· εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη;

Et ses disciples voyans cela, furent indignés, disans, A quoi sert ce degast?

9. Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι πτωχοῖς.

Car cest oignement pouuoit estre vendu beaucoup, & estre donné aux poures.

10. Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ.

Mais Iesus apperceuant cela, leur dit, Pourquoi donnez-vous fascherie à ceste femme? car elle à fait vn bon acte enuers moi.

11. Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

Pourtant que vous aurez tousiours les poures auec vous: mais vous ne m'aurez point tousiours.

12. Βαλοῦσα αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν.

Car ce qu'elle à respandu cest oignement sur mon corps, elle l'a fait pour l'appareil de ma sepulture.

13. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

En verité ie vous di, qu'en quelque lieu que sera presché cest Euangile en tout le monde, cela aussi qu'elle à fait sera recité en memoire d'elle.

14. Τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς.

Adonc l'vn des douze, qui estoit appelé Iudas Iscariot, s'en alla vers les principaux Sacrificateurs.

CAP. XXVI.

7. Accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, & effudit super caput ipsius recumbentis.

There came vnto him a woman / which had a boxe of very costly oyntmēt / and powred it on his head / as he sate at the table.

8. Videntes autem discipuli, indignati sunt, dicentes, Vt quid perditio hæc?

And when his disciples sawe it, they had indignation / saying / What needed this waste?

9. Potuit enim istud vænundari multo, & dari pauperibus.

For this ointment might haue bene solde for much / and bene giuen to the poore.

10. Sciens autem Iesus, ait illis, Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me.

And Jesus knowing it / saide vnto them / Why trouble ye the woman? for shee hath wrought a good worke vpon me.

11. Nam semper pauperes habetis vobiscum: me autem non semper habetis.

For ye haue the poore alwayes with you / but me shall ye not haue alwayes.

12. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum: ad sepeliendum me, fecit.

For in that shee powred this oyntment on my body / she did it to burie me.

13. Amen dico vobis ubicunque prædicatum fuerit evangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit, in memoriam eius.

Verely I say vnto you / Wheresoeuer this Gospel shall bee preached throughout all the worlde / there shall also this that shee hath done / be spoken of for a memoriall of her.

14. Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes sacerdotum.

Then one of the twelue / called Judas Iscariot / went vnto the chiefe Priestes.

Das XXVI. Capitel.

7. Tratt zu jm ein Weib / das hatte ein Glaß mit köstlichem Wasser / vnd goß es auff sein Haupt / da er zu tisch saß.

Da traadde en Quinde til hannem / som haffde it Glass met kaastelig Vand / oc vdstyrte det paa hans Hoffuit / som hand sad til bords.

8. Da das seine Jünger sahen / wurden sie vnwillig / vnd sprachen: Wozu dienet diser vnrath?

Der hans Disciple det saae / toge de det til mistycke / oc sagde Huor til tiener dette wraad?

9. Dises Wasser hett mocht theuer verkaufft vnnd den Armen gegeben werden.

Dette Vand maatte bleffuet dyre solt / oc giffuit Fattige.

10. Da das Jesus merckte / sprach er zu jhnen: Was bekümmert jr das Weibe? Sie hat ein gut Werck an mir gethan.

Der Jesus det merckte / sagde hand til dem / Hui bekumre i denne Quinde? Hun haffuer giort en god gerning mod mig.

11. Jr habt allezeit Arme bey euch / mich aber habt jr nicht allezeit.

I haffue altid Fattige hoss eder / Men mig haffue i icke altid.

12. Daß sie diß Wasser hat auff meinen Leib gegossen / hat sie gethan / daß man mich begraben wirdt.

At hun vdstyrte dette Vand paa mit Legeme / haffuer hun giort / at mand skal begraffue mig.

13. Warlich ich sage euch / Wo diß Evangelium geprediget wirdt in der gantzen Welt / da wirdt man auch sagen zu jhrem gedechtniß / was sie gethan hat.

Sandelige ieg siger eder / Huor som dette Euangelium bliffuer predicket i den gantske Verden / der skal mand oc sige til hendis Hukommelse / Huad hun haffuer giort.

14. Da gieng hin der zwölffen einer / mit Namen Judas Jscharioth / zu den Hohenpriestern.

Da gick en bort aff de Tolff / som hed Judas Jscharioth / til de Ypperste Prester.

Kapitola XXVI.

7. Přistaupila k němu žena magijcy Nádobu Alabastrowau Masti drahé / y wylila gi na hlawu geho / když seděl za Stolem.

Przyszła była do niego niewiasta / máiąc słoiek máści kosztowney / y wylała ia była ná głowę iego gdy siedział v stołu.

8. A widauce to Včedlnijcy / rozhněwali se / řkauce: Y čemu gest ztráta tato?

Co widząc vczniowie iego / rozgniewáli się mowiąc / Ná coż tha vtrátá?

9. Neb mohla tato mast prodána byti za mnoho / a dáno býti chudým.

Abowiem możono te máść drogo przedáć / y rozdáć to vbogim.

10. A wěda to Gežijs / řekl gim: Proč za zlé máte této ženě? dobrýť zagisté skutek včinila na demnau:

Co gdy poznał Krystus / rzekł im / Przecz że frásu nie zadawácie tey nie wieście? gdyż dobry vczynek przeciw ko mnie vczyniłá.

11. Neb chudé wždycky máte s sebau / ale mne ne wždycky mijti budete.

Abowiem záwsze bedziecie mieć vbogie miedzy soba / Ale mnie nie záwsze miec bedziecie.

12. Wyliwssy zagisté tato Mast tuto na mé Tělo / ku pohřebu mému to včinila.

Bo iż thá one máść wypuściłá náciało moie / to vczyniłá dla pogrzebu mego.

13. Zagistéť prawijm wám: Kdežkoli kázáno bude Ewangelium toto po wssem Swětě / budeť praweno / že to včinila na památku gegij.

Záprawdę powiedam wam / Gdzie kolwiek bedzie przepowiedána Ewánielia tá po wszytkim świecie / y to co oná vczyniá / bedzie powiedano ná pámiatkę iey.

14. Tehdy odssel geden ze dwanácti / kterýž slaul Gidáss Jsskaryotský k Knijžatům Kněžským.

Tedy szedszy ieden ze dwunaście / ktorego zwano Judasz Jskárycthes do Ksiazat kaplańskich.

כו

15 ואמר להון מנא צבין אנתון למתל לי ואנא משלם אנא לה לכון הנון דין אקימו לה תלתין דכספא:

E disse loro, Che mi volete voi dare, & io ve lo darò ne le mani? Et essi gli assegnorono trenta argenti.

16 ומן הידין בעא הוא לה פלעא דנשלמיוהי:

E da quell'hora cercaua il tempo cōmodo per tradirlo.

17 ביומא דין קדמיא דפטירא קרבו תלמידא לות ישוע ואמרו לה איכא צבא אנת דנטיב לך דתלעס פצחא:

Hor il primo giorno de la festa de gli azimi, i discepoli vennero à IESV, dicendon, Doue vuoi tu che noi t'apparecchiamo da mangiare l'agnello di Pasqua?

18 הו דין אמר להון זלו למדינתא לות פלן ואמרו לה רבן אמר זבני מטא לה לותך עבד אנא פצחא עם תלמידי:

Et egli disse, Andate ne la città ad vn tale, e diteli, Dice il Maestro, Il tempo mio è vicino, onde io farò la Pasqua appresso di te co'miei discepoli.

19 ותלמידוהי עבדו א איכנא דפקד להון ישוע וטיבו פצחא:

E i discepoli fecero come IESV haueua loro imposto, e apparecchioron la Pasqua.

20 וכד הוא רמשא סמיך הוא עם תרי עסר תלמידוהי:

Venuta che fu la sera, si messe à tauola co i dodici.

21 וכד לעסין אמר אמין אמר אנא לכון דחד מנכון משלם לי:

E mentre ch'essi mangiauano, disse, Io vi dico in verità che vno di voi mi tradirà.

22 וכרית להון טב ושריו למאמר לה חד חד מנהון למא אנא מרי:

E contristati di cio grandemente, incominciorono, ciascun di loro à dirli, Signore, son io quello?

כו

15 ויאמר מה תרצו לתת־לי ואני אסגירנו לכם והמה נקבו לו שלשים כסף:

Y dixoles, Que me quereys dar, y yo os lo entregaré: y ellos le sennalaron treynta pieças de plata.

16 ומאז בקש עתו להסגיר אותו:

Y desde entonces buscaua oportunidad para entregarlo.

17 וביום אחד למצות קרבו התלמידים אל־ישוע ויאמרו לו איפה תרצה ונכין לך לאכל את־הפסח:

Y el primer dia de la fiesta de los panes sin leuadura vinieron los Discipulos à Iesus diziendo le, Donde quieres que te aderecemos para comer el cordero de la Pascua?

18 ויאמר לכו אל־העיר לפלמוני ואמרו לו המלמד אומר עתי קרובה היא אתך אעשה את־הפסח עם תלמידי:

Y el dixo, Id à la Ciudad à vno, y dezilde, El Maestro dize, Mi tiempo està cerca: en tu casa haré la Pascua con mis Discipulos.

19 ויעשו התלמידים כאשר צוה אותם ישוע ויכינו את־הפסח:

Y los Discipulos hizieron como Iesus les mandó, y adereçaron la Pascua.

20 ויהי־ערב ויסמך עם־שנים עשר:

Y como fue la tarde del dia, sentose à la mesa con los doze.

21 וכאשר אכלו אמר אמן אני אומר לכם כי אחד מכם יסגירני:

Y comiendo ellos, dixo, De cierto os digo, que vno de vosotros me ha de entregar.

22 ויעצבו מאד ויחלו איש איש מהם לאמר אליו האם אני הוא אדני:

Y ellos entristecidos en gran manera, començó cada vno deellos à dezir, Soy yo Sennor?

κϛ'.

15. Εἶπε· τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια.

Et leur dit, Que me voulez vous donner, & ie le vous liurerai? Et ils lui consignerent trente pieces d'argent.

16. Καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.

Et dés lors cerchoit-il opportunité pour le liurer.

17. Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ· ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα;

Or le premier iour de la feste des pains sans leuain, les disciples vindrent à Iesus lui disans, Où veux-tu que nous t'apprestions à manger l'Agneau de Pasque?

18. Ὁ δὲ εἶπεν· ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ· ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστι· πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.

Et il respondit, Allez en la ville vers vn tel, & lui dites, Le Maistre dit, Mon temps est pres, ie ferai la Pasque chez toi auec mes disciples.

19. Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

Et les disciples firent comme Iesus leur auoit ordonné, & preparerent la Pasque.

20. Ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα.

Quand donques le soir fut venu, il se mit à table auec les douze.

21. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.

Et comme ils mangeoyent, il dit, En verité ie vous di, que l'vn de vous me trahira.

22. Καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν, μήτι ἐγώ εἰμι, κύριε;

Alors ils furent fort contristés, & chacun d'eux se print à lui dire, Seigneur, est-ce moi?

CAP. XXVI.

15. Et ait illis, quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi conſtituerunt ei triginta argenteos.

And ſayde/ What will ye giue me/ and I will deliuer him vnto you? and they appointed vnto him thirty pieces of ſiluer.

16. Et exinde quærebat opportunitatem ut eum traderet.

And from that time/ he ſought opportunitie to betray him.

17. Prima autem die Azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes: Vbi vis paremus tibi comedere Paſcha?

Nowe on the firſt day of the feaſt of vnleauened bread the diſciples came to Jeſus/ ſaying vnto him/ Where wilt thou that we prepare for thee to eate the Paſſeouer?

18. At Ieſus dixit, Ite in civitatem ad quēdam, & dicite ei, Magiſter dicit, Tempus meum propè eſt, apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis.

And he ſayde/ Goe into the citie to ſuch a man/ & ſay to him/ The maſter ſaith/ My time is at hand: I will keepe the Paſſeouer at thine houſe with my diſciples.

19. Et fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit illis Ieſus: & paraverunt paſcha.

And the diſciples did as Jeſus had giuen them charge/ and made ready the Paſſeouer.

20. Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis.

So when the euen was come/ he ſate downe with the twelue.

21. Et edentibus illis, dixit, Amen dico vobis quia unus veſtrum me traditurus eſt.

And as they did eate/ he ſaide/ Verely I ſaye vnto you/ that one of you ſhall betray me.

22. Et contriſtati valde, cœperunt ſinguli dicere, Nunquid ego ſum Domine?

And they where exceeding ſorowfull/ and began euery one of them to ſay vnto him/ Is it I/ Maſter?

Das XXVI. Capitel.

15. Vnd ſprach: Was wolt jhr mir geben ich will jhn euch verrahten? Vnnd ſie boten jhm dreiſſig Silberling.

Oc ſagde/ huad ville i giffue mig/ Jeg vil forraade eder hannem? Oc de bøde hannem trediue Sølffpendinge.

16. Vnd von dem an/ ſuchet er gelegenheit/ daß er jhn verriethe.

Oc der effter ſøcte hand leylighed til/ at forraade hannem.

17. Aber am erſten tage der ſüſſen brodt/ tratten die Jünger zu Jeſu/ vnnd ſprachen zu jhm: Wo wilt du/ das wir dir bereitten das Oſterlamb zu eſſen?

Men paa det ſøde Brødz førſte dag/ ginge Diſciplene til Jeſum/ oc ſagde till hannem/ Huor vilt du/ at wi ſkulle berede dig Paaſke Lammet at æde?

18. Er ſprach: Gehet hin inn die Stadt zu einem/ vnd ſprecht zu jhm: Der Meiſter leſt dir ſagen/ meine zeit iſt hie/ ich will bey dir die Oſtern halten mit meinen Jüngern.

Hand ſagde/ Gaar hen i Staden/ til en/ oc ſiger til hannem/ Meſteren lader dig ſige/ Min tid er nær hoſſ/ jeg vil holde Paaſke hoſſ dig met mine Diſciple.

19. Vnd die Jünger thaten/ wie jhnen Jeſus befohlen hatte/ vnd bereitteten das Oſterlamb.

Oc Diſciplene giorde/ lige ſom Jheſus befalede dem/ oc beredde Paaſke Lammet.

20. Vnd am Abend ſatzte er ſich zu Tiſch mit den zwölffen.

Oc om afftenen ſette hand ſig til Bordz met de Tolff.

21. Vnd da ſie aſſen/ ſprach er: Warlich ich ſage euch/ Einer vnter euch wird mich verrahten.

Oc der de ode/ ſagde hand/ Sandelige ſiger jeg eder/ En aff eder ſkal forraade mig.

22. Vnd ſie wurden ſehr betrübt/ vnd huben an ein jeglicher vnter jhnen/ vnd ſagten zu jhm: HErr/ bin ichs?

Oc de bløffue ſaare bedrøffuede/ oc begynte/ huer blant dem/ oc ſage til hannem/ HERRE/ er der jeg?

Kapitola XXVI.

15. A řekl gim: Co mi chcete dáti/ a ya wám ho zradijm? A oni vložili gemu dáti Třidceti Střijbrných.

Rzekł im/ Co mi chcecie dáć/ á ia go wam wydam? A oni mu náznáczyli trzydzieśći pieniedzy ſrebrnych.

16. A od téchwijle/ hle dal přijhodného čaſu/ aby gey zradil.

A od onego czáſu vpátrował czas áby go wydał.

17. Prwnijho pak dne Přeſnic/ přiſtaupili k Gežijſſowi Včedlnijcy/ řkauce: Kde chceſs ať připrawijme tobě/ aby gedl Beránka?

A pierwſzego dniá świetá przaśnikow/ przyſzli do niego vczniowie iego/ mowiąc mu/ Gdzie chceſz ábyſmyć zgotowáli ieść báránká wielkonocnego?

18. Gežijš pak řekl: Gděte do Měſta k gednomu/ a řcete gemu: Miſtrť wzkázal/ Čzas můg blijzko geſt/ v tebeť gijſti budu Beránka s Včedlnijky mými.

A on rzekł/ Idźcie do miáſtá do niektorego człowieká á rzeczcie mu/ Miſtrz mowi/ Czás moy bliſko ieſt/ v ciebie bede obchodził wielką noc z vczniámi memi.

19. Y včinili Včedlnijcy tak yakož gim byl vložil Gežijš/ a připrawili Beránka.

Y vczynili vczniowie ták iſz roſkazał Jezus/ y zgotowáli báránká wielkonocnego.

20. A když byl wečer/ ſedl za Stůl s Dwanácti Včedlnijky ſwými.

A gdy był wieczor/ śiadł v ſtołu ze dwiemánaśćie.

21. A když gedli/ řekl gim: Zagiſtě prawijm wám/ že geden z wás mne zradij.

A gdy oni iedli/ rzekł/ Záprawde powiedam wam/ iż ieden z was mnie wyda.

22. Y zarmautiwſſe ſe welmi/ počali každý z nich řijcy: Zdali yá gſem PAne?

Tedy ſie záſmucili bárzo/ y poczeli káždy z nich mowić iemu/ A zaż ia ieſt Panie?

כו

23 הו דין ענא ואמר מן דצבע אידה עמי בלגתא הו ישלמני׃

Et egli rispondendo, disse, Colui che ha intinto con meco la mano nel piatto, esso mi tradirà.

24 וברה דאנשא אזל איכנא דכתיב עלוהי ווי לה דין לגברא הו דבאידה ברה דאנשא משתלם פקח הוא לה לגברא הו אלו לא אתילד׃

Certamente il Figliuol de l'huomo sene va, si come di lui è scritto: ma guai à quell'huomo, da cui il Figliuol de l'huomo è tradito. Buono sarebbe stato per lui se quell'huomo non fusse mai nato.

25 ענא יהודא משלמנא ואמר דלמא אנא הו רבי אמר לה ישוע אנת אמרת׃

E Giuda ilqual lo tradì, rispondendo, disse, Maestro, son io quello? Egli dice à lui. Tu l'hai detto.

26 כד דין לעסין שקל ישוע לחמא וברך וקצא ויהב לתלמידוהי ואמר סבו אכולו הנו פגרי׃

E mentre ch'essi mangiauano, IESV prese del pane, e renduto ch'egli hebbe le gratie, lo spezzò, e detteło à i discepoli, e disse, Pigliate, mangiate, questo è il mio corpo.

27 ושקל כסא ואודי ויהב להון ואמר סבו אשתו מנה כלכון׃

Di Poi preso il bicchiero, e rendute le gratie, il dette loro, dicendo, Beuetene tutti.

28 הנו דמי דדיתיקא חדתא דחלף סגיאא מתאשד לשובקנא דחטהא׃

Percioche questo è il mio sangue, che è del nuouo Testamento, ilqual si sparge per molti in remission de peccati.

29 אמר אנא לכון דין דלא אשתא מן השא מן הנא ילדא דגפתא עדמא ליומא דבה אשתיוהי עמכון חדתא במלכותה דאלהא׃

E dicoui che io non beuerò da hora innanzi di questo frutto di Vite, insin à quel giorno quando io lo beuerò con esso uoi nuouo nel regno del Padre mio.

כו

23 ויען ויאמר אשר יטביל אתי את־ידו בקערה הוא יסגירני׃

Entóces el respondiendo, dixo, El que mete la mano cómigo enel plato, este me ha de entregar.

24 ואכן בן־האדם ילך כאשר נכתב עליו ואוי לאדם ההוא אשר בו בן־האדם ימסר טוב היה לו אשר לא נולד האדם ההוא׃

A la verdad el Hijo del hombre vá, como está escripto deel: mas ay de aquel hombre por quien el Hijo del hombre es entegrado. bueno le fuera àl tal hombre no auer nacido.

25 ויען יהודה אשר מסר אותו ויאמר האם אני הוא רבי ויאמר לו אתה אמרת׃

Entonces respondiendo Iudas, que lo entregaua, dixo, Soy yo por ventura Maestro? Dizele, Tu lo has dicho.

26 וכאשר אכלו לקח ישוע את־הלחם ויברך ויפרס ויתן לתלמידיו ויאמר קחו ואכלו זה הוא גופי׃

Y comiendo ellos, tomó Iesus el pan, y auiendo hecho gracias, partiólo, y dió á sus Discipulos, y dixo, Tomad, comed: esto es mi cuerpo.

27 ויקח את־הכוס ויברך ויתן להם לאמר שתו ממנו כלכם׃

Y tomando el vaso, y hechas gracias dióles diciendo, Beued deel todos.

28 כי זה הוא דמי דם ברית החדשה אשר על־רבים נשפך לכפור עונים׃

Porque esto es mi sangre del Nueuo testamento, la qual es derramada por muchos para remission de los peccados.

29 ואני אומר לכם כי מעתה אינני שותה מאנב הגפן הזאת עד היום ההוא אשר אשתהו אתכם חדש במלכות אבי׃

Y digo os que desde aora no beueré mas de este fruto de vid, hasta aquel dia, quando lo tengo de beuer nueuo con vosotros enel Reyno de mi Padre.

κϛ´.

23. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ὁ ἐμβάψας μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει.

Mais il leur respondit, & dit, Celui qui à mis sa main au plat pour tremper auec moi, c'est celui qui me trahira.

24. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

Or quant au Fils de l'homme, il s'en va selon qu'il est escrit de lui: mais malheur à cest homme-la, par lequel le Fils de l'homme est trahi: il eut esté bon à cest homme-la de n'estre point né.

25. Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, εἶπε· μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί; λέγει αὐτῷ· σὺ εἶπας.

Et Iudas qui le trahissoit respondant dit, Maistre, est-ce moi? Il lui dit, Tu l'as dit.

26. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

Et comme ils mangeoyent, Iesus print le pain: & apres qu'il eut rendu graces, il le rompit, & le bailla à ses disciples, & dit, Prenez, mangez: ceci est mon corps.

27. Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες.

Puis ayant prins la coupe, & rendu graces, il la leur bailla disant, Beuuez en tous.

28. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Car ceci est mon sang, le sang du nouueau Testamét, lequel est respandu pour plusieurs en remission des pechés.

29. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ᾽ ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ᾽ ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.

Or ie vous di, Que depuis ceste heure ie ne boirai de ce fruict-ici de vigne, iusques à ce iour-la que ie le boirai nouueau auec vous au royaume de mon Pere.

CAP. XXVI.

23. At ipse respondens, ait, Qui intingit mecū manum in paropside, hic me tradet.

And he answered and said, He that dippeth his hande with me in the dish, he shall betray me.

24 Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo: væ autem homini illi, per quem filius hominis traditur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.

Surely the Sonne of man goeth his way, as it is written of him: but wo be to that man by whome the Sonne of man is betrayed: it had bene good for that man if he had neuer bene borne.

25. Respondens autem Iudas qui tradidit eum, dixit, Nunquid ego sum Rabbi? Ait illi, Tu dixisti.

Then Judas which betrayed him, answered, and said, Is it I, Master? He said vnto him, Thou hast said it.

26. Cœnantibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit: deditque discipulis suis, & ait, Accipite, & comedite: hoc est corpus meum.

And as they did eate, Jesus tooke the bread: and when he had giuē thanks he brake it, and gaue it to the disciples, and said, Take, eate: this is my body.

27. Et accipiens calicem, gratias egit: & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes.

Also he tooke the cuppe, and when he had giuen thankes, hee gaue it them, saying, Drinke ye all of it.

28. Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

For this is my blood of the New testament, that is shed for many, for the remission of sinnes.

29. Dico autem vobis, non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno patris mei.

I say vnto you, that I will not drinke henceforth of this fruite of the vine vntill that day, when I shall drinke it newe with you in my fathers kingdome.

Das XXVI. Capitel.

23. Er antwortet vnd sprach: Der mit der Hand mit mir in die Schüssel tauchet, der wirdt mich verrahten.

Hand suarede, oc sagde: Den som dypper met haanden met mig i Fadet, hand skal forraade mig.

24. Des Menschen Son gehet zwar dahin, wie von jm geschrieben stehet, Doch weh dem Menschen durch welchen des Menschen Son verrahten wirdt, Es were jhm besser, daß derselbige mensch noch nie geboren were.

Menniskens Søn gaar visselige der hen, lige som det staar screffuit om hannem, Dog Ve det Menniske, ved huilcket Menniskens Søn bliffuer forraad, Det vaare hannem bedre, at det samme Menniske haffde icke veret fød.

25. Da antwortet Judas, der jhn verrieth, vnd sprach: Bin ichs Rabbi? Er sprach zu jhm: Du sagests.

Da suarede Judas, som hannem forraade, oc sagde: Er det ieg Rabbi? Hand sagde til hannem, Du siger det.

26. Da sie aber assen, nam Jesus das Brodt, dancket, vnnd brachs vnd gabs den Jüngern, vnd sprach: Nemet, esset, das ist mein Leib.

Oc der de ode, Tog Jhesus Brødet, tackede, oc brød det, oc gaff Disciplene det, oc sagde, Tager, æder, Det er mit Legeme.

27. Vnnd er nam den Kelch, vnnd dancket, vnnd gab jhnen den, vnnd sprach: Trincket alle darauß.

Oc hand tog Kalcken, oc tackede, gaff dem den, oc sagde, Dricker alle der aff.

28. Das ist mein Blut des neuen Testaments, welches vergossen wirdt für vil, zur vergebung der Sünden.

Det er mit Blod som er det ny Testamentis, huilcket som bliffuer vdgydet for mange, til Synderns forladelse.

29. Ich sage euch, ich werde von nun an nicht mehr von disem Gewechs des Weinstocks trincken, biß an den tag, da ichs neue trincken werde mit euch in meines Vaters Reich.

Jeg siger eder, Jeg skal her effter icke mere dricke aff dette som voxer paa Vintræ, indtil den dag, at ieg skal dricke det nyt met eder i min Faders Rige.

Kapitola XXVI.

23. A odpowěděw, řekl: Kdo sahá se mnau rukau do Mjsy, tenť mne zradij.

A on odpowiedáiac rzekł, Ktory omoczył ze mną rękę w misie, ten mię wyda.

24. Syn zagisté Člowěka gde, yakož psáno o něm, ale běda člowěku tomu, skrze něhož Syn Člowěka zrazen bude, dobré by bylo gemu, by se byl nenarodil člowěk ten.

Synci człowieczy idzie iáko est napisáno o nim, Ale biadá człowieku wi onemu przez ktorego Syn człowieczy iest wydan: Dobrze mu bylo áby sie był nie národził człowiek ten.

25. Odpowijdage pak Gidáš kterýž ho zrádil, řekl: Zdali yá gsem Mistře? Řekl gemu: Ty gsy řekl.

A odpowiedáiac Judasz ktory go wydał, rzekł, A záż ia iest Mistrzu? Rzekł mu, Powiedziałeś.

26. A když odwečeřeli, wzal chléb Gežijš, a dobrořečil y lámal, a dáwal Včedlnijkům swým, řka: Wezměte a gezte, Toto gest Tělo mé.

A gdy oni iedli, wźiął Jezus chleb, á podźiękowawszy, łamał y dał vczniom, y rzekł, Bierzcie, iedzcie, to cieist ciáło moie.

27. A wzaw Kalich djky činil, a dal gim, řka: Pijtež z toho wssyckni.

A wźiawszy Kielich, podźiękował y dał im rzekac, Pyicież te wszyscy.

28. Nebo tato gest Krew má nowého Swědectwij, kteráž za mnohé wylijwáse, na odpuštěnij hřijchůw.

Abowiem toć iest krew mojá nowego Testámentu, ktora dla wiela ich bywa rozlaná ná odpuszczenie grzechow.

29. Ale prawijm wám, že giž nebudu pijti z tohoto plodu winného kořene, až do onoho dne, když gey pijti budu s wámi nowý w králowstwij Otce mého.

A powiedam wam, iż nie bede pił od tad z tego to owocu winnice, áż w on dźień gdy gi bede pił z wámi nowy w Krolestwie oycá mego.

כו

30 ושבחו ונפקו לטור זיתא:

E detto che hebbero l'hinno, se n'vscirono al monte degli Oliui.

31 הידין אמר להון ישוע אנתון כלכון תתכשלון בי בהנא ליליא כתיב גיר דאמחיה לרעיא ונתבדרון ערבא דעניה:

Allor IESV dice loro, Tutti voi questa notte vi scandalizarete per conto mio; percioche egli è scritto Io percoterò il pastore, e le pecore del gregge si dispergeranno.

32 מן בתר דקאם אנא הין קדם אנא לכון לגליליא:

Ma poi ch'io sarò risuscitato, v'andarò innanzi in Galilea.

33 ענא כאפא ואמר לה אפן כל נש נתכשל בך אנא ממתום לא אתכשל בך:

E rispondendo Pietro gli disse, Se ben tutti si scandalizaranno per conto tuo, io non mi scandalizarò giamai.

34 אמר לה ישוע אמין אמר אנא לך דבהנא ליליא קדם דנקרא תרנגלא תלת זבנין תכפור בי:

IESV gli disse, Io ti dico in verità, che questa notte prima ch'el gallo canti, tu mi rinegarai tre volte.

35 אמר לה כאפא אן נהוא לי לממת עמך לא אכפור בך והכות אף כלהון תלמידא אמרו:

Pietro gli dice, Se ben mi bisognasse morir con teco, io non ti rinegarò. Similmente dissero ancor tutti gli altri discepoli.

36 הידין אתא עמהון ישוע לדוכתא דמתקריא גדסימן ואמר לתלמידוהי תבו הרכא עד אזל אצלא:

Allor IESV se ne venne con essi in vn luogo chiamato Getsemane, e dice à i discepoli, Sedeteui qui insin à tanto ch'io vada colà a fare oratione.

כו

30 וכאשר השתבחו יצא אל־הר הזיתים:

Y quando ouieron dicho el hymno, salieron àl monte de las Oliuas.

31 אז אמר להם ישוע כלכם תכשלו בי בלילה הזה כי נכתב הך את־הרעה ותפצן הצאן:

Entonces Iesus les dize, Todos vosotros sereys escandalizados en mi esta noche. Porque escripto està, Heriré àl pastor, y las ouejas de la manada seràn derramadas.

32 ואחרי שקמתי אלך לפניכם בגלילה:

Mas desque aya resuscitado, esperaroshé en Galilea.

33 ויען כיפה ויאמר לו אם גם כלם יכשלו בך אני לעולם לא אכשל:

Y respondiendo Pedro, dixole, Aunque todos sean escandalizados en ti, yo nunca seré escandalizado.

34 ויאמר לו ישוע אמן אני אומר לך כי בזה הלילה בטרם יקרא תרנגול שלש פעמים תכחשני:

IEsus le dize, De cierto te digo que esta noche, antes que el gallo cante, me negaràs tres vezes.

35 ויאמר לו כיפה ואם צרכי למות אתך לא אכחשך וככה גם תלמידיו כלם אמרו:

Dizele Pedro, Aunque me sea menester morir contigo, no te negare. Y todos los Discipulos dixeron lo mismo.

36 אז בא אתם ישוע למגרש הנקרא גית־שמנים ויאמר לתלמידיו שבו בזה עד־כי אלך ואתפלל שם:

Entonces llegó Iesus con ellos àl aldea que se llama Gethsemane, y dice à sus Discipulos: Sentaos aqui, hasta que vaya alli y ore.

κϛ'.

30. Καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Et quand ils eurent chanté le cantique, ils s'en allerent en la montagne des Oliuiers.

31. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ, ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· γέγραπται γὰρ, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης.

Lors Iesus leur dit, Vous tous serez ceste nuict scandalizés en moi. car il est escrit, Ie fraperai le berger, & les brebis du troupeau seront esparses.

32. Μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Mais apres que ie serai ressuscite, I'irai deuant vous en Galilee.

33. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ εἰ, καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοὶ, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι.

Et Pierre prenant la parole, lui dit, Encore que tous soyent scandalizés en toi, si ne serai-ie iamis scandalizé.

34. Ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.

Iesus lui dit, en verité ie te di, qu'en ceste propre nuict, deuant que le coq chante, tu me renieras par trois fois.

35. Λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.

Pierre lui dit, Quand mesmes il me faudroit mourir auec toi, si ne te renierai-ie point. Autant aussi en dirent les disciples.

36. Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ.

Alors Iesus s'en vint auec eux en vn lieu dit Geth-semané: & dit à ses disciples, Seez-vous ici, iusques à tant que ie m'en aille, & que ie prie là.

CAP. XXVI.

30. Et hymno dicto, exierunt in montem oliveti.

And when they had ſung a Pſalme/ they went out into the mount of Oliues.

31. Tunc dicit illis Ieſus, Omnes vos ſcandalum patiemini in me, in iſta nocte. Scriptum eſt enim, Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves gregis.

Then ſaid Jeſus vnto them/ All yee ſhall bee offended by me this night: for it is written/ I will ſmite the ſhepheard/ & the ſheepe of the flocke ſhalbe ſcattered.

32. Poſtquam autem reſurrexero, præcedam vos in Galilꝏam.

But after I am riſen againe/ I will goe before you into Galile.

33. Reſpondens autem Petrus, ait illi, Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor.

But Peter anſwered/ and ſaide vnto him/ Though that all men ſhould be offended/ by thee/ yet will I neuer be offended.

34. Ait illi Ieſus, Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis.

Jeſus ſaid vnto him/ Verely I ſay vnto thee/ that this night/ before the cocke crow/ thou ſhalt deny me thriſe.

35. Ait illi Petrus, Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes diſcipuli dixerunt.

Peter ſaide vnto him/ Though I ſhould die with thee/ yet will I not denie thee. Likewiſe alſo ſaid all the diſciples.

36. Tunc venit Ieſus cum illis in villam quæ dicitur Geth-ſemani: & dixit diſcipulis ſuis, Sedete hîc, donec vadam illuc, & orem.

Then went Jeſus with them into a place which is called Gethſemane/ and ſaid vnto his diſciples/ Sit ye here/ while I goe and pray yonder.

Das XXVI. Kapitel.

30. Vnnd da ſie den Lobgeſang geſprochen hatten/ giengen ſie hinauß/ an den Oelberg.

Oc der de haffde ſagd Loffſangen/ ginge de hen vd til Olie birget.

31. Da ſprach Jeſus zu jhnen: In diſer nacht werdet jr euch alle ergern an mir. Denn es ſtehet geſchriben: Ich werde den Hirten ſchlagen/ vnnd die Schafe der Herte werden ſich zerſtreuen.

Da ſagde Jheſus til dem/ I denne nat ſkulle i alle forarge eder paa mig. Thi det ſtaar ſcreffuit/ Jeg ſkal ſla Hyrden/ Oc Hiordens Faar ſkulle atſpredis.

32. Wenn ich aber aufferſtehe/ will ich für euch hin gehen in Galileam.

Men naar ieg ſtaar op/ da vil ieg ga hen faar eder i Galilea.

33. Petrus aber antworttet/ vnnd ſprach zu jhm: Wenn ſie auch alle ſich an dir ergerten/ ſo will ich doch mich nimmermehr an dir ergern.

Peder ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Der ſom de oc alle forarge dem paa dig/ Saa vil ieg dog aldri forarge mig.

34. Jeſus ſprach zu jhm: Warlich ich ſage dir/ In diſer Nacht/ ehe der Hane krehet/ wirſt du mich dreymal verleugnen.

Jheſus ſagde til hannem/ Sandelige ſiger ieg dig/ I denne nat/ før Hanen gal/ ſkalt du necte mig tre gonge.

35. Petrus ſprach zu jhm: Vnnd wenn ich mit dir ſterben müſte/ ſo will ich doch dein nicht verleugnen. Deßgleichen ſagten auch alle Jünger.

Peder ſagde til hannem/ Oc der ſom ieg ſkulde dø met dig/ Da vil ieg icke necte dig. Lige ſaa ſagde oc alle Diſciplene.

36. Da kam Jeſus mit jnen/ zu eim Hofe/ der hieß Gethſemane/ vnnd ſprach zu ſeinen Jüngern: Setzet euch hie/ biß das ich dort hingehe/ vnd bete.

Da kom Jheſus met dem/ til en Haffue/ ſom hed Gethſemane/ oc ſagde til ſine Diſciple/ Setter eder her/ ſaa lenge ieg gaar der bort/ oc beder.

Kapitola XXVI.

30. A chwálu Bohu wzdawſſe/ wyſſli na Horu Oliwetſkau.

Y záśpiewawßy pieśń/ wyßli ná gorę oliwna.

31. Tehdy řekl gim Gežijš: Wſſyckni wy pohorſſyte ſe nademnau této nocy. Neb pſáno geſt: Bijti budu Paſtýře/ a rozprchnau ſe owce ſtáda.

Thedy im rzekl Jezus/ Wßyſcy wy zgorßycie ſie mna they nocy/ ábowiem ieſt nápiſano/ Vderzę paſtherzá/ y będą roſproßone owce trzody.

32. Ale když z mrtwých wſtanu/ předegdu wás do Galilee.

A gdy powſtáne/ poydę przed wámi do Galileiey.

33. Odpowijdage pak Petr/ řekl gemu: Byť ſe pak wſſyckni pohorſſyli nad tebū/ yáť ſe nikdý nepohorſſim.

Y odpowiedáiąc Piotr/ rzekł iemu/ Chocby ſię wßyſcy zgorßyli tobą ia nigdy ſię nie zgorßę.

34. Řekl gemu Gežijš: Zagiſté prawijm tobě/ že této nocy prwé než Kohut zazpijwá/ třikrát mne zapřijš.

Rzekł mu Jezus/ Záprawdęć powiedam/ iż tey nocy pierwey niż kur zápoie/ trzy kroć ſię mnie záprzyß.

35. Řekl gemu Petr: Bych ť pak měl také s tebau vmřijti/ nezapřjm tebe. Též tak y wſſyckni ginij Včedlnjcy prawili.

Rzekł mu Piotr/ Chocbym z tobą muśiał vmrzeć/ ia ſię ciebie nie záprzę/ tákże y wßyſcy vczniowie mowili.

36. Tehdy přiſſel s nimi Gežijš do Wſy/ kteráž ſlowe Gethſemany/ Y řekl Včedlnijkům ſwým: Poſedtež tuto/ až odegda tamto ſe pomodlijm.

Tedy przyßedł Jezus z nimi ná mieyſce ktore zową Gethſemáne/ y rzekł vczniom/ Siedźcie thu/ áż ia ßedßy będę ſię tám modlił.

כו

37 ודבר לכאפא ולתריהון בני זבדי ושרי למתכמרו ולמתתעקו:

E preso con seco Pietro e i due figliuoli di Zebedeo comincio à contristarsi, & hauer grande angoscia.

38 ואמר להון כריא הי לה לנפשי עד למותא קוו לי הרכא ושהרו עמי:

Allor IESV disse loro, L'anima mia è presa di tristezza insin à la morte: restateui qui, e vegliate con meco.

39 ופרק קליל ונפל על אפוהי ומצלא הוא ואמר אבי אן משכחא יעברני כסא הנא ברם לא איך דאנא צבא אנא אלא איך דאנת:

Et andatosene vn poco piu oltre, si gittò giu con la faccia, pregando, e dicendo, Padre mio, s'egli e possibile, passi via da me questo calice: nondimeno non sia gia come voglio io, ma come vuoi tu.

40 ואתא לות תלמידוהי ואשכח אנון כד דמכין ואמר לכאפא הכנא לא אשכחתון חדא שעא דתשהרון עמי:

Dipoi viene à i suoi discepoli, e trouali che dormiuano, e dice à Pietro, A questo modo voi non hauete potuto vegliare vn'hora con esso me?

41 אתתעירו וצלו דלא תעלון לנסיונא רוחא מטיבא פגרא דין כריה:

Vegliate & orate, accioche voi non entriate in tentatione. Lo spirito è ben pronto, ma la carne è inferma.

42 תוב אזל דתרתין זבנין צלי ואמר אבי אן לא משכח הנא כסא דיעבר אלא אן אשתיתה והוא צבינך:

Di nuouo se n'andò la seconda volta, e fece oratione, dicendo, Padre mio, se questo calice non puo passar via da me, senza che io lo beua, sia fatta la tua volontà.

43 ואתא תוב אשכח אנון כד דמכין עיניהון גיר יקירן הוי:

Dipoi venendo, gli troua vn'altra volta à dormire: percioche gli occhij loro erano aggrauati.

כו

37 ויקח את כיפה ואת שני בני זבדי והחל להתעצב ולהתחרד:

Y tomando à Pedro, y à los dos hijos de Zebedeo, començó à entristecerse y à angustiarse.

38 אז אמר אליהם השתוחחה נפשי עד מות התעודדו פה ושקדו עמי:

Entonces Iesus les dize, Mi alma está muy triste hasta la muerte: quedaos aqui, y velad conmigo.

39 ויעבר מעט ויפל על פניו ויתפלל לאמר אבי אם יוכל להיות יעבר הכוס הזה ממני אבל לא כרצוני כי אם כרצונך:

Y yendose vn poco mas adelante, prostrose sobre su faz orando, y diziendo; Padre mio, si es posible, passe de mi este vaso: empero no como yo quiero, mas como tu.

40 ויבא אל תלמידיו וימצאם ישנים ויאמר אל כיפה איככה לא יכלתם שעה אחת לשקד עמי:

Y vino à sus Discipulos, y hallólos durmiendo; y dixo à Pedro, No aueys podido velar conmigo vna hora.

41 שקדו והתפללו פן תבואו במסה אולם רוח שוקדת אבל הבשר חלש:

Velad y orad, paraque no entreys en tentacion: el espiritu à la verdad esta presto, mas la carne enferma.

42 עוד שנית הלך ויתפלל לאמר אבי אם לא יוכל זה הכוס לעבר ממני כי אם אשתהו יהי רצונך:

Otra vez fué, segunda vez, y oró diziendo, Padre mio, si no puede este vaso passar de mi sin que yo lo beua, hagase tu voluntad.

43 ויבא וימצאם עוד שנית ישנים כי היו עיניהם כבדות:

Y vino otra vez, y hallólos durmiendo: que los ojos deellos eran agrauados:

κϛʹ.

37. Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον, καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.

Lors il print auec soi Pierre & les deux fils de Zebedee: & commença à estre contristé, & à estre fort angoissé.

38. Τότε λέγει αὐτοῖς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.

Adonc il leur dit, Mon ame est saisie de tristesse iusques à la mort: demeurez ici, & veillez auec moi.

39. Καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος, καὶ λέγων· πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ.

Et s'en allant vn peu plus outre, il se ietta en terre sur sa face, priãt, & disant. Mon pere, s'il est possible, que ceste coupe passe arriere de moi: toutes fois non point comme ie vueil, mais comme tu veux.

40. Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ.

Puis il vint à ses disciples, & les troue dormans, & dit à Pierre, Est-il ainsi que vous n'ayez peu veiller vne heure auec moi?

41. Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον· ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

Veillez & priez, que vous n'entriez en tentation: car quant à l'esprit, il est prompt, mais la chair est foible.

42. Πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν, προσηύξατο λέγων, πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.

Derechef il s'en alla pour la seconde fois, & pria, disant, Mon Pere, s'il n'est possible que ceste coupe passe arriere de moi, sans que ie la boiue, ta volonté soit faite.

43. Καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.

Puis il reuint, & les trouue derechef dormans: car leurs yeux estoyent appesantis.

CAP. XXVI.

37. Et assumpto Petro & duobus filiis Zebedæi, cœpit contristari & mœstus esse.

And hee tooke Peter / & the two sonnes of Zebedeus / & began to waxe sorrowfull / and grieuously troubled.

38. Tunc ait illis, Tristis est anima mea usq; ad mortem: sustinete hîc, & vigilate mecum.

Then saide Jesus vnto them / My soule is very heauie / euen vnto the death: tary yee here / and watch with me.

39. Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans & dicens, Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste, veruntamē non sicut ego volo, sed sicut tu vis.

So he went a litle further / and fell on his face / and prayed / saying / O my Father / if it bee possible / let this cuppe passe from me: neuerthelesse / not as I will / but as thou wilt.

40. Et venit ad discipulos suos, & invenit eos dormiētes: & dicit Petro, Sic non potuistis una hora vigilare mecum.

After / he came vnto the disciples / and found them a sleepe / and saide to Peter / What? coulde ye not watch with me one houre?

41. Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.

Watch / and pray / that ye enter not into tentation: the spirit in deede is ready / but the flesh is weake.

42. Iterum secundò abiit & oravit, dicens, Pater mi, si non potest calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

Againe he went awaye the second tyme / & prayed / saying / O my Father / if this cup cā not passe away from mee / but that I must drinke it / thy will be done.

43. Et venit iterum, & invenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati.

And he came / and found them a sleepe againe: for their eyes were heauie.

Das XXVI. Capitel.

37. Vnd nam zu sich Petrum / vnd die zwen Söne Zebedei / vnd fieng an zu trauren vnd zu zagen.

Oc hand tog Peder / oc de tho Zebedei Sønner til sig / Oc begynte at bedrøffuis oc at beffue.

38. Da sprach Jesus zu jnen: Meine Sele ist betrübet biß an den todt / bleibet hie / vnd wachet mit mir.

Da sagde Jhesus til dem / Min Siel er bedrøffuit indtil døden / bliffuer her / oc vaager met mig.

39. Vnnd gieng hin ein wenig / fiel nider auff sein Angesichte / vnd betet / vnnd sprach: Mein Vater ists müglich / so gehe diser Kelch von mir / doch nicht wie ich will / sondern wie du wilt.

Oc hand gick noget lenger frem / falt ned paa sit Ansict / oc bad / oc sagde / Min Fader / Er det mueligt / da gaa denne Kalck fra mig / Dog icke som Jeg vil / Men lige som du vilt.

40. Vnd er kam zu seinen Jüngern / vnd fand sie schlaffend / vnd sprach zu Petro: könnet jr denn nicht eine stund mit mir wachen?

Oc hand kom til sine Disciple / oc fant dem soffuendis / oc sagde til Peder. Kunde i da icke vaage en time met mig.

41. Wachet vnd betet / daß jhr nicht in anfechtung fallet. Der Geist ist willig / aber das Fleisch ist schwach.

Vaager oc beder / At i icke skulle falde i fristelse. Aanden er villig / Men Legemet er skrøbeligt.

42. Zum andernmal gieng er aber hin / betet vnd sprach: Mein Vater / ists nicht müglich / daß diser Kelch von mir gehe / ich trincke jhn denn / so geschehe dein wille.

Anden gong gick hand atter hen / bad / oc sagde / Min Fader / Er det icke mueligt / at denne Kalck kand gaa fra mig / Uden ieg skal dricke hannem / da ske din vilie.

43. Vnnd er kam vnd fand sie aber schlaffend / vnnd jhre Augen waren vol schlaffs.

Oc hand kom oc fand dem atter soffuendis / Oc deris Øyen vaare fulde aff søffn.

Kapitola XXVI.

37. A pogaw s sebau Petra / a dwa Syny Zebedeowa / počal se rmautiti a teskliw býti.

A wziąwszy Piotrá y dwu synow Zebedeuszowych / począł się smucić y ciężko frásowáć.

38. Tehdy řekl gim: Smutnáť gest Dusse má až k smrti / potrwaytež tuto a bděte semnau.

Tedy rzekł im Jezus / Duszá mojá iest prawie smętna áż do śmierci / zostańcie tu / á czuycie ze mną.

39. A poodssed maličko / padl na twář swau / modle se / a řka: Otče můg / gestli možné / nechť odegde odemne Kalich tento / ale wssak ne yak yá chcy / ale yak ty chceš.

A szedszy trochę dáley / padł ná oblicze swoie / modląc się y mowiąc / Oycze moy / ieśli można rzecz niechay odeydzie odemnie kubek ten / á wszák że nie tako iá chcę / ále tako ty.

40. Y přissel k Včedlnjkům swým / a nalezl ge ani spij. Y řekl Petrowi: Takli gste nemohli gediné hodiny bdijti semnau?

Tedy przyszedł do vcznıow / y nálazł ie śpiące / y rzekł Piotrowi / Nthákżeście nie mogli iedne godzine czuć ze mną?

41. Bděte a modlte se / abysste newessli w pokussenij. Duch zagisté hotow gest / ale Tělo nemocno.

Czuyćie y modlćie się / ábyśćie nie weszli w pokuse: Duch ci iest chutki / ále ciáło mdłe.

42. Opět podruhé odssel / a modlil se / řka: Otče můg / nemuželiť tento Kalich minauti mne / než abych gey pil / staniž se wůle twá.

Nzásię powtore szedszy modlił się / rzekąc / Oyce moy / ieśli nie może ten kubek odeydź odemnie ażbych go nie pił / niech sie dźieie wola twoiá.

43. Y přissel opět / a nalezl ge ani spij: nebo byly oči gegich obtijženy.

Nálazł ie powthore śpiące / ábowiem były oczy ich obciążone.

כו

כו

κϛʹ.

44 ושבק אנון ואזל תוב צלי דתלתא זבנין ולה למלתא אמר:

E lassatigli, di nuouo sen'andò, e fece oratione la terza volta, dicendo le medesime parole.

44 ויעזב אותם וילך עוד ויתפלל שלישית ויאמר את־דבר ההוא:

Y dexandolos, fué otra vez, y oró, tercera vez, diziendo las mismas palabras.

44. Καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀπελθὼν πάλιν, προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.

Et les ayant laissés, il s'en alla derechef, & pria pour la troisieme fois, disant les mesmes paroles,

45 הידין אתא לות תלמידוהי ואמר להון דמכו מכיל ואתתניחו הא מטת שעתא וברה דאנשא משתלם באידיהון דחטיא:

Poi viene à i suoi discepoli, & dice loro, Dormite hormai, & riposateui: ecco l'hora è vicina che il Figliuol de l'huomo è dato ne le mani de peccatori.

45 אז בא אל־תלמידיו ויאמר להם שנו עתה ונוחו הנה קרבה השעה ובן־האדם מסגר בידי חטאים:

Entonces vino à sus Discipulos, y dizeles, Dormid ya, y descansad, heaqui hà llegado la hora, y el Hijo del hombre es entregado en manos de Peccadores.

45. Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· καθεύδετε τὸ λοιπὸν, καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ, ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν.

Adonc il vient à ses disciples, & leur dit, Dormez d'oresenauant, & vous reposez: voici l'heure est prochaine, & le Fils de l'homme s'en va estre liure és mains des meschans.

46 קומו נאזל הא מטא הו דמשלם לי:

Leuateui su, andiamo: ecco che s'auicina colui che mi tradisce.

46 קומו ונלכה הנה קרב אשר יסגירני:

Leuantaos, vamos: heaqui hà llegado el que me hà entregado.

46. Ἐγείρεσθε· ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με.

Leuez-vous, allons: voici, celui qui me trahit s'approche.

47 ועד הו ממלל הא יהודא משלמנא חד מן תרעסרתא אתא וכנשא עמה סגיאא עם ספסרא וחוטרא מן לות רבי כהנא וקשישא דעמא:

E mentre ch'egli ancor parlaua, ecco Giuda vno de dodici venne, e con lui vna gran turba con spade & haste, da parte de principali Sacerdoti, e de Vecchij del popolo.

47 עוד הוא מדבר והנה יהודה אחד מן־שנים עשר בא ואתו המון רב עם חרבות ורמחים מראשי הכהנים וזקני העם:

Y hablando aun el, heaqui Iudas, vno de los doze, vino; y con el mucha companna con espadas y bastones de parte de los principes de Sacerdotes, y de los Ancianos del Pueblo.

47. Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.

Et comme il parloit encore, voici Iudas l'vn des douze, vint, & grande troupe auec lui, auec espees & bastons, de par les principaux Sacrificateurs & les Anciens du peuple.

48 ויהב הוא להון אתא יהודא משלמנא ואמר להו דנשק אנא הויו לה אחודוהי:

Et esso che lo tradiua, haueua dato loro il segno, dicendo, Quello che io bacierò, esso è, pigliatelo.

48 ואשר הסגירו נתן להם אות לאמר את־אשר אשק זה הוא תפשוהו:

Y el que lo entregaua, les auia dado sennal, diziendo, Al que yo besare, aquel es, prendeldo.

48. Ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν.

Or celui qui le trahissoit, leur auoit donné vn signal, disant, Celui que ie baiserai, c'est lui: saisissez-le.

49 ומחדא קרב לות ישוע ואמר שלם רבי ונשקה:

Et incontinente venendosene à IESV, disse, Maestro, Iddio ti salui, e baciollo.

49 ומיד נגש אל־ישוע ויאמר שלום לך רבי וישק לו:

Y luego que llegó à Iesus, dixo, Ayas gozo, Maestro, y besólo.

49. Καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ ἰησοῦ, εἶπε χαῖρε, ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

Et incontinent s'approchant de Iesus, il lui dit, Maistre, bien te soit: & le baisa.

50 הו דין ישוע אמר לה על הי דאתית חברי הידין אתקרבו וארמיו אידיהון על ישוע ואחדוהי:

E IESV disse à lui, Amico, à che fare sei tu venuto? Allora color s'accostorono, e messer le mani addosso à IESV, e preserlo.

50 וישוע אמר לו רעה על־מה באת אז קרבו וישלחו את־ידים על־ישוע ואחזו בו:

Y Iesus le dixo, Amigo, a que vienes? Entonces llegaron, y echaron mano à Iesus, y prendieronlo.

50. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει; τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

Lors Iesus lui dit, Compagnon, à que faire es-tu ici? Adonc ils s'approcherent, & ietterent les mains sus Iesus, & le saisirent.

CAP. XXVI.

44. Et relictis illis, iterum abiit: & oravit tertiò, eundem sermonem dicens.

So he left them and went away againe/ and praied the third time/ saying the same wordes.

45. Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis, Dormite iam, & requiescite: ecce appropinquavit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum.

Then came he to his disciples/ and saide vnto them/Sleepe henceforth/and take your rest: behold/ the houre is at hand/ and the Sonne of man is giuen into the hands of sinners.

46. Surgite eamus: ecce appropinquavit qui me tradet.

Rise/ let vs go: beholde/ he is at hand that betrayet me.

47. Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa cum gladiis& fustibus missi à principibus sacerdotum & senioribus populi.

And while he yet spake/ lo/ Judas/ one of the twelue/ came/ an with him a great multitude with swordes and staues/ from the high Priests and Elders of the people.

48. Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens, Quemcunque osculatus fuero, ipse est: tenete eũ.

Nowe he that betrayed him/ had giuen them a token/ saying/ Whomsoeuer J shall kisse/ that is he/ lay holde on him.

49 Et confestim accedens ad Iesum, dixit, Ave rabbi. Et osculatus est eum.

And foorth with hee came to Jesus and saide/ God saue thee/ Master/and kissed him.

50. Dixitque illi Iesus, Amice,ad quid venisti? Tunc accesserunt, & manus iniecerunt in Iesum: & tenuerunt eum.

Then Jesus saide vnto him/ Friende/ wherefore art thou come? Then came they/and laide hands on Jesus/and tooke him.

Das XXVI. Capitel.

44. Vnd er ließ sie/ vnd gieng abermal hin/ vnd betet zum dritten mal/ vnd redet dieselbigen wort.

Oc hand loed dem bliffue/ oc gick atter hen/oc bad tredie gong/ oc talede de samme ord.

45. Da kam er zu seinen Jüngern/ vnd sprach zu jnen: Ach wolt jr nun schlaffen vnd ruhen: Sihe/ die stund ist hie/ daß des Menschen Son inn der Sünder hende überantwortter wirdt.

Da kom hand til sine Discipsle/ oc sagde til dem/ Ah/ ville i nu soffue oc huile eder? See/ stunden er kommen/ at Mennistens Søn skal antuordis i Synderis hender.

46. Stehet auff/ last vns gehen/ Sihe/ er ist da/der mich verräth.

Staar op/ lader oss gaa/ See/ hand er der/ som mig foraader.

47. Vnd als er noch redet/ Sihe/ da kam Judas der zwölffen einer/ vnd mit jhm eine grosse Schar mit Schwerten vnd mit Stangen/ von den Hohenpriestern vnd Eltesten des Volcks.

Oc som hand end talede/ See/ da kom Judas/ en aff de Tolff/ oc en stor Skare met hannem/ met Suerd oc met Stenger/ fra de Ypperste Prester oc de Eldste faar Folcket.

48. Vnd der Verrähter hatte jhnen ein Zeichen gegeben/ vnnd gesagt: Welchen ich küssen werde/ der ists/ den greiffet.

Oc Forrederen haffde giffuit dem it Tegen oc sagd/ Huilcken som ieg kysser/ den er det/ griber hannem.

49. Vnnd als bald trat er zu Jesu/ vnd sprach: Gegrüsset seyst du Rabbi/ vnd küsset jhn.

Oc hand traadde strax frem til Jhesum/ oc sagde/ Hel vere dig Rabbi/ oc kyste hannem.

50. Jesus aber sprach zu jm: Mein Freund/ warumb bist du kommen? Da tratten sie hinzu/ vnd legten die hende an Jesum/ vnd griffen jhn.

Jhesus sagde til hannem/ Min Ven/ Huor faare est du kommen? Da traadde de frem/ oc lagde hender paa hannem/ oc grebe hannem.

Kapitola XXVI.

44. Tehdy nechaw gjch/ opět odſſel/ a modlil se p otetij/ tauž řeč řijkage.

A opuściwszy ie powtore odszedł/ y trzeci raz sie modlił tyż słowa mowiac.

45. Potom přiſſel k Včedlnijkům swým/a řekl gim: Spětež giž/a odpočiňte: hle přiblijžila se hodina/a Syn Człowěka zrazen bude w ruce hřijſſných.

Tedy przyszedł do vcznіow swoich/y rzekł im/ Już teraz śpicie y odpoczywaycie/ oto przybliżyła sie godzina/ a Syn człowieczy bedzie wydan w rece grzesznikow.

46. Wſtaňtež/ podme: ay přibližuge se ten kterýž mne zradij.

Wstańcie/podżmy/ oto blisko iest ten ktory mie wyda.

47. A když on geſſtě mluwil/ Hle Gidáš geden ze Dwanácti přiſſel/ a s nim zástup mnohý s Meči a s kygini/ poslánі gsauce od Knijžat Kněžských a Starſſých lidu.

A gdy ieszcze mowił/ oto Judasz ieden ze dwunaście przyszedł/ z nim wielki poczet ludzi z mieczmi y z kiymi/ od Kśiążąth kapłanskich y stárszych ludu.

48. A ten kterýž gey byl zradil dal gim znamenij/ řka: Kohožkoli polijbijm/ ten gest: držtež gey.

A ten ktory go wydał/ dał im był znák/ mowiac/ Kogobych ia całował/ tenci iest/ poimaycie go.

49. A hned přiſtaupiw k Gežijſſowi/ řekl: Zdráw bud Miſtře: a polijbil gey.

Rychło przystąpiwszy ku Jezusowi/ rzekł/ Badź pozdrowion Mistrzu/ y pocałował go.

50. Y řekl gemu Gežijš: Přijteli/ nač gsy přiſſel? Tehdy přiſtaupili a Ruce wložili na Gežijſſe/ a gali gey.

A Jezus rzekł mu/ Towárzyszu po coś przyszedł? Tedy przystąpiwszy/ wrzucili rece ná Jezusá/ y poimáli go.

כו

51 והא חד מן הנון דעם ישוע אושט אידה ושמט ספסרא ומחיהי לעבדה דרב כהנא שקלה ארנה:

Et ecco, vn di quelli che erano con IESV, stesa la mano, tirò fuore il suo coltello, e percosse il seruitor del Principe de sacerdoti, e taglioli l'orecchia.

52 הידין אמר לה ישוע אהפך ספסרא לדוכתה כלהון גיר הנון דנסבו ס סיפא בסיפא ימותון:

Allor IESV gli dice, Rimetti il tuo coltello al suo luogo: percioche tutti quelli che pigliaranno il coltello, periranno di coltello.

53 או סבר אנת דלא משכח אנא דאבעא מן אבי ונקים לי השא יתיר תרת עסרא לגיונין דמלאכא:

Pensi tu che io non possi hora pregar mio Padre, ch'egli mi dia piu di dodici legioni d'Angeli?

54 איכנא הכיל יתמלון כתבא דהכנא ולא דנהוא:

Come dunque s'adempieranno le Scritture lequali dicono, che bisogna che cosi si faccia?

55 בהי שעתא אמר ישוע לכנשא אין דעל גיסא נפקתון בספסרא ובחוטרא דתאחדונני כל יום לותכון בהיכלא יתב הוית ומלף ולא אחדתונני:

In quell'hora IESV disse à le turbe, Voi sete vsciti con spade & haste, non altrimenti che contra vn ladrone, per pigliarmi. Ogni giorno vi sedeuo appresso, insegnando nel tempio, e non m'hauete mai preso.

56 הדא דין דהות דנתמלון כתבא דנביא הידין תלמידא כלהון שבקוהי וערקו:

Ma tutto questo è auuenuto accioche s'adempiessero le Scritture de Profeti. Allor tutti i discepoli lo lassorono, e fuggironsi.

57 והנון דאחדוהי לישוע אובלוהי לות קיפא רב כהנא איכא דספרא וקשישא כנישין הוו:

E coloro hauendo preso IESV, lo menorono à Caifa Principe de sacerdoti, là doue gli Scribi e i Vecchij s'erano congregati.

כו

51 והנה אחד מאלה אשר היו את ישוע שלח את ידו וירק את חרבו ויך את עבד כהן הגדול ויכרת את אזנו:

Y heaqui vno de los que estauan con Iesus, estendiendo la mano sacó su espada, y hiriendo à vn sieruo del Pontifice, quitole vna oreja.

52 אז אמר לו ישוע השב את חרבך אל מקומה כי כל אשר יקחו את חרב בחרב ימותו:

Entonces Iesus le dize, Buelue tu espada à su lugar: porque todos losque tomaren espada, à espada morirán.

53 או תחשוב כי לא אוכל עתה לשאול מאבי להקים לי יותר משנים עשר ליגיוני מלאכים:

O piensas que no puedo aora orar à mi Padre, y el me daria mas de doze legiones de Angeles?

54 ואיך ימלאון הכתבים כי כן יצטרך להעשות:

Como pues se cumplirian las Escripturas de que ansi conuiene que sea hecho?

55 ובה בשעה אמר ישוע לכתות כאשר אל פריץ יצאתם בחרבות ורמחים לתפוש אותי בכל יום עמכם ישבתי מלמד בהיכל ולא אחזתם אותי:

En aquella hora dixo Iesus à las Compannas, como à ladron aueys salido con espadas y con bastones à prenderme: cada dia me sentaua con vosotros ensennando en el Templo, y no me prendistes.

56 וכל זאת היתה אשר ימלאו מכתבי הנביאים אז תלמידיו כלם עזבוהו ויברחו:

Mas todo esto se haze paraque se cunplan las Escriptutas de los prophetas. Entonces todos los Discipulos huyeron dexandolo.

57 והמה אחזו את ישוע ויוליכו אל קיפא כהן גדול אשר שם הסופרים והזקנים נאספו:

Y ellos, prendido Iesus, truxeronlo à Caiphas Pontifice, donde los Escribas y los Ancianos estauan juntos.

κϛ'.

51. Καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ ἰησοῦ, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ· καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.

Et voici, vn de ceux qui estoyent auec Iesus, auançant la main tira son espee, & en frapa le seruiteur du souuerain Sacrificateur, & lui emporta l'oreille.

52. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται.

Lors Iesus lui dit, Remets ton espee en son lieu: car tous ceux qui auront prins l'espee, periront par l'espee.

53. Ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων;

Penses-tu que ie ne puisse maintenant prier mon Pere, qui me bailleroit presentement plus de douze legions d'Anges?

54. Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι.

Comment donc seroyent accomplies les escritures, qui disent qu'il faut qu'ainsi soit fait?

55. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, συλλαβεῖν με. καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.

A ce mesme instant Iesus dit aux troupes, Vous estes sortis auec espees & bastons, comme apres vn bringand, pour me prendre: tous les iours i'estoye assis entre vous enseignant au temple, & vous ne m'auez point saisi.

56. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν, ἔφυγον.

Mais tout ceci est aduenu, afin que les escritures des Prophetes soyent accomplies. Adonc tous les disciples l'abandonnerent, & s'en fuirent.

57. Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν.

Mais ceux qui auoyent saisi Iesus, l'amenerent à Caiphe le souuerain Sacrificateur, où les Scribes & les Anciens estoyent assemblés.

CAP. XXVI.

51. Et ecce unus ex his qui erant cum Ieſu, extendens manum, exemit gladium ſuum: & percutiens ſervum principis ſacerdotum, amputavit auriculam eius.

And beholde, one of them which were with Jeſus, ſtretched out his hande, and drewe his ſwerde, and ſtrooke a ſeruant of the high Prieſt, and ſmote of his eare.

52. Tunc ait illi Ieſus, Converte gladium tuum in locũ ſuum, omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.

Then ſayde Jeſus vnto him, Put vp thy ſworde into his place: for all that take the ſworde, ſhall periſh with the ſworde.

53. An putas quia non poſſum rogare patrem meum: & exhibebit mihi modò pluſquam duodecim legiones angelorum?

Eyther thinkeſt thou, that I can not now pray to my Father, and he will giue me mo thẽ twelue legions of Angels?

54. Quomodo ergo implebuntur ſcripturæ, quia ſic oportet fieri?

Howe then ſhould the Scriptures be fulfilled, which ſay, that it muſt be ſo?

55. In illa hora dixit Ieſus turbis, Tanquam ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus cõprehendere me: quotidie apud vos ſedebam docens in templo: & non me tenuiſtis.

The ſame houre ſaide Jeſus to the multitude, Ye be come out as it were againſt a thiefe, with ſwords and ſtaues, to take me: I ſate daily teaching in the Temple among you, and ye tooke me not.

56. Hoc autem totum factum eſt, ut adimplerentur ſcripturæ prophetarũ. Tunc diſcipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

But al this was done, that ỹ Scriptures of the Prophets might be fulfilled. Then all the diſciples forſooke him, and fled.

57. At illi tenentes Ieſum, duxerunt ad Caipham principem ſacerdotum, ubi Scribæ & ſeniores convenerant.

And they tooke Jeſus, and led him to Caiphas ỹ hie Prieſt, where ỹ Scribes and the Elders were aſſembled.

Das XXVI. Capitel.

51. Vnnd ſihe, einer auß denen, die mit Jeſu waren, recket die hand auß, vnnd zoch ſein Schwerdt auß, vnnd ſchlug deß Hohenprieſters Knecht, vnd hieb jm ein Ohr ab.

Oc ſee, En aff dem, ſom vaare met Jheſu, ractte haanden vth, oc drog ſit Suerd vd, oc ſlo den ypperſte Preſtis Suend, oc hug it Øre aff hannem.

52. Da ſprach Jeſus zu jm: Stecke dein Schwerdt an ſeinen ort, denn wer das Schwerdt nimbt, der ſoll durchs Schwerdt vmbkommen.

Da ſagde Jheſus til hannem, Stick dit Suerd i ſin ſked, Thi huo ſom tager Suerdet, hand ſkal om kommen met Suerd.

53. Oder meineſt du, daß ich nicht köndte meinen Vater bitten, daß er mir zu ſchickte mehr denn zwölff Legion Engel?

Eller ment du, at ieg icke kunde bede min Fader, at hand tilſkickede mig mere en tolff Skock Engle?

54. Wie würde aber die Schrifft erfüllet? Es muß alſo gehn.

Men Huorlunde ſkulde Scrifften fuldkommis? Det ſkal alt ſaa gaa til.

55. Zu der ſtunde ſprach Jeſus zu der Scharen: Jr ſeydt außgangen, als zu einem Mörder, mit Schwerdten vnd mit Stangen, mich zu fahen, bin ich doch täglich geſeſſen bey euch, vnd habe gelehret im Tempel, vnd jr habt mich nicht gegriffen?

Paa den tid, ſagde Jheſus til Skaren, I ere vdgongne, lige ſom til en Roffuere, met Suerd oc met Stenger, at tage fat paa mig, Haffuer icg dog dagligé ſidet hoſſ eder, oc haffuer lært i Templen, oc i grebe mig icke.

56. Aber das iſt alles geſchehen, daß erfüllet würden die Schrifft der Prophetẽ. Da verlieſſen jn alle Jünger, vnd flohen.

Men det er altſammen ſkeet, at Propheternis Scrifft ſkulde fuldkommis. Da forlode alle Diſciplene hannem, oc flyde.

57. Die aber Jeſum gegriffen hatten, fůreten jn zu dem Hohenprieſter Caiphas, dahin die Schrifftgelerten vnnd Elteſten ſich verſammlet hatten.

Men de ſom haffde grebit Jheſum, førde hannem til den Ypperſte Preſt Caiphas, Der ſom Scrifftklogene oc de Eldſte haffde forſamlit ſig hen.

Kapitola XXVI.

51. A ay geden z těch kteřijž byli s Gežijſſem, wztahw Ruku wytrhl Měč ſwůg, a vdeřiw Služebnijka Knijžete Kněžſkého, vťal vcho geho.

A oto ieden z tych ktorzy byli z Jezuſem, wyciagnawſzy ręke, doby miecza ſwego, à vderzywſzy ſługe kaplaná nawyżſzego, vciął mu vcho.

52. Tehdy řekl gemu Gežijš: Obrať Měč twůg w mijſto geho: nebo wſſyckni kteřij Měč berau, od Meče zahynau.

Tedy mu rzekł Jezus, Obroć miecz ſwoy ná mieyſce iego, Abowiem wſzyſcy ktorzyby miecz bráli, mieczem poginą.

53. Zdaliž nemnijš, žebych mohl proſyti Otce mého, a dalby mi nynij wijce nežli dwanácte hauffuow Angelůw?

A zaż mnimaſz ábym nie mogł teráz prośić oycá mego, ktoryby mi ſtáwił wiecey niż dwánaśćie woyſk Aniołow?

54. Ale kterak pak naplnij ſe Pijſma, že to tak muſý býti?

Niákoż ſie mogą wypełnić piſmá? powiedáiąc iż ták ſie zſtáć muśi.

55. W tu hodinu řekl Gežijš záſtupům: Jakožto k Lotru wyſſli gſte s meči a s kygmi, abyſſte mne yali. Wſſak na každý den ſedáwal gſem v wás w Chrámě, a negali gſte mne.

Oney godźiny mowił Jezus onemu zebrániu ludźi, Wyſzliśćie iáko ná złodźieiá z mieczmi y z kiymi poimáć mie: Siedźiałem ná káżdy dźień v was vcząc w kośćiele, á wżdyśćie mie nie poimáli.

56. Ale toto wſſecko ſtalo ſe, aby ſe naplnila Pijſma Prorocká. Tehdy Včedlnijcy wſſyckni opuſtiwſſe Gežijše, vtekli.

A to wſzytko ſie dźiáło, áby ſie wypełniły piſmá Prorockie, Tedy vczniowie wſzyſcy opuśćiwſzy go, zućiekáli.

57. A oni yawſſe Gežijše, wedli ho k Kayffáſſowi Knijžeti Kněžſkému, kdežto Včitelé a ſtarſſij byli ſe ſeſſli.

A poimawſzy oni Jezuſá, przywiedli do Kaifáſzá przedniejſzego Kápłaná, gdźie ſie byli zebráli Doktorowie y ſtárſzy.

כו

58 שמעון דין כאפא אזל הוא בתרה מן רוחקא עדמא לדרתה דרב כהנא ועל יתב לגו עם דחשא דיחזא חרתא:

E Pietro il seguiua di lontano, infin à la corte del Principe de sacerdoti: & entrato dentro, si pose à sedere co i ministri per vederne la fine.

59 רבי כהנא דין וקשישא וכנושתא כלה בעין הוו על ישוע סהדא ד דימיתוניהי:

Hor i principali Sacerdoti e i Vecchij, e tutto'l consiglio cercauano falsa testimonianza contra IESV, per farlo morire.

60 ולא אשכחו ואתו סגיאא סהדא דשוקרא אחרית דין קרבו תרין:

E non la trouauano: E quantunque vi fussen venuti molti falsi testimonij, non la trouauano: ma pur à la fine vennero due falsi testimonij.

61 ואמרין הנא אמר דמשכח אנא דאשרא היכלא דאלהא ולתלת יומים אבניוהי:

E dissero, Costui ha detto, Io posso distruggere il tempio di Dio, e in tre di riedificarlo.

62 וקם רב כהנא ואמר לה לא מדם מפנא אנת פתגמא מנא מסהדין עליך הלין:

Allor leuatosi su il principi de sacerdoti gli disse, Non rispondi tu niente? Che cosa testificano costoro contra di te?

63 ישוע דין שתיק הוא וענא רב כהנא ואמר לה מומא אנא לך באלהא חיא דתאמר לן אן אנת הו משיחא ברה דאלהא:

Et IESV si taceua. Onde il Principe de sacerdoti riprese à dirgli, Io ti scongiuro per l'Iddio viuente, che tu ci dica se tu sei Christo Figliuol di Dio.

64 אמר לה ישוע אנת אמרת אמר אנא לכון דין דמן השא תחזוניהי לברה דאנשא דיתב מן ימינא דחילא ואתא על ענני שמיא:

IESV gli dice, Tu l'hai detto: e che è piu, io vi dico, che da hora innanzi voi vedrete il Figliuol de l'huomo sedere à la destra de la virtu di Dio, e venir ne le nuuole del cielo.

כו

58 וכיפה הלך אחריו מרחוק עד חצר כהן הגדול ויבא ביתה וישב עם המשרתים לראות את הקץ:

Mas Pedro lo seguia de lexos hasta el patio del Pontifice: y entrado dentro, estauase sentado con los criados, para ver el fin.

59 ושרי הכהנים והזקנים וכל העדה בקשו עד שקר על ישוע להמיתו:

Y los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos, y todo el ayuntamiento, buscauan algun falso testimonio contra Iesus, para entregarlo à la muerte:

60 ולא מצאו ויקרבו עדי שקר רבים ולא מצאו ואחרון קרבו שני עדי שקר:

Y no hallauan: aunque muchos testigos falsos se llegauan: no hallaron. Mas à la postre vinieron dos testigos falsos.

61 ויאמרו זה אמר כי אוכל להרס את היכל יהוה ובשלשת ימים לבנות אותו:

Que dixeron, Este dixo, Puedo derribar el Templo de Dios, y reedificarlo en tres dias.

62 ויקם כהן גדול ויאמר לו האינך תענה לאשר אלה מעדים עליך:

Y leuantandose el Pontifice dixole, No respondes nada? Que testifican estos contra ti?

63 וישוע שתק ויען כהן גדול ויאמר אליו אשביעך באלהי החיים אשר תאמר לנו אם את המשיח אשר בן אלהים הוא:

Mas Iesus callaua. Y respondiendo el Pontifice, dixole, Conjurote por el Dios Biuiente, que nos digas, si eres tu el Christo hijo de Dios.

64 ויאמר לו ישוע את אמרת ואכן אני אומר לכם מעתה תראו בן האדם יושב מימין הגבורה ובא בעני השמים:

Iesus le dize, Tu lo has dicho. Y aun os digo, que desde aora aueys de ver àl Hijo del hombre assentado à la diestra de la potencia de Dios, y que viene en las nuues del cielo.

κϛʹ.

58. Ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν, ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως. καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, ἰδεῖν τὸ τέλος.

Et Pierre le suiuoit de loin iusques à la cour du souuerain Sacrificateur: & lui entré dedans s'assit auec les officiers afin qu'il en vist la fin.

59. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσωσι.

Or les principaux Sacrificateurs, & les Anciens, & tout le conseil cerchoyent faux tesmoignages contre Iesus, afin qu'ils le missent à mort.

60. Καὶ οὐχ εὗρον· καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον. ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες.

Et n'en trouuoyent point: & combien que plusieurs faux tesmoins fussent venus, ils n'en trouuerent point de propres. Mais à la fin deux faux tesmoins s'approcherent.

61. Εἶπον· οὗτος ἔφη, δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν.

Et dirent, Cestui-ci a dit, Ie puis desfaire le temple de Dieu, & en trois iours le rebastir.

62. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;

Adonc le souuerain Sacrificateur se leua, & lui dit, Ne responds-tu rien? qu'est-ce que tesmoinent ceux-ci à l'encontre de toi?

63. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Et Iesus se teut. Lors le souuerain Sacrificateur prenant la parole lui dit, Ie t'adiure par le Dieu viuant, que tu nous dies si tu es le Christ, le Fils de Dieu.

64. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, σὺ εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ᾽ ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

Iesus lui dit, Tu l'as dit: qui plus est ie vous di, Ci apres vous verrez le Fils de l'homme assis à la dextre de la vertu de Dieu, & venant és nuees du ciel.

CAP. XXVI.

58. Petrus autem ſequebatur eum à longè, uſque in atrium principis ſacerdotum. & ingreſſus intrò, ſedebat cum miniſtris: ut videret finem.

And Peter followed him afarre of vnto the hie Prieſts hal/ and went in/ & ſate with the ſeruants to ſee the ende.

59. Principes autem ſacerdotum & omne concilium quærebant falſum teſtimonium contra Ieſum, ut eum morti traderent.

Now the chiefe Prieſts & the Elders/ & all the whole Counſel ſought falſe witnes againſt Jeſus/ to put him to death.

60. Et non invenerunt, cùm multi falſi teſtes acceſſiſſent. Noviſſimè autem venerunt duo falſi teſtes.

But they founde none/ and though many falſe witneſſes came/ yet found they none: but at the laſt came two falſe witneſſes.

61. Et dixerunt, Hic dixit, Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt triduum reædificare illud.

And ſaid/ This man ſaid/ I can deſtroy the Temple of God/ and builde it in three dayes.

62. Et ſurgens princeps ſacerdotum, ait illi, Nihil reſpondes ad ea quæ iſti adverſum te teſtificantur.

Then the chiefe Prieſt aroſe/ and ſayde to him/ Anſwereſt thou nothing? What is the matter that theſe men witneſſe againſt thee?

63. Ieſus autem tacebat. Et princeps ſacerdotum ait illi, Adiuro te per Deum vivum, ut dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius Dei.

But Jeſus helde his peace. Then the chiefe Prieſt anſwered/ and ſaid to him/ I charge thee by the liuing God/ that thou tell vs/ if thou be the Chriſt the Sonne of God.

64. Dicit illi Ieſus, Tu dixiſti, veruntamen dico vobis, àmodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli.

Jeſus ſaid tho him/ Thou haſt ſaide it: neuertheles I ſay vnto you/ hereafter ſhall yee ſee the Sonne of man/ ſitting at the right hand of the power of God/ and come in the cloudes of the heauen.

Das XXVI. Capitel.

58. Petrus aber folgete jhm nach von ferns/ biß inn den Pallaſt des Hohenprieſters/ vnnd gieng hinein/ vnd ſatzte ſich bey die Knechte/ auff daß er ſehe wo es hinauß wolte.

Oc Peder fulde longt effter hannem/ indtil den Ypperſte Preſtis Sal/ oc gick hen ind/ oc ſette ſig hoſſ Suennene/ paa det hand kunde ſee/ huad ende det vilde faa.

59. Die Hohenprieſter aber vnd Elteſten/ vnd der gantze Rath/ ſuchten falſche zeugniß wider Jeſum/ auff daß ſie jhn tödten.

Men det Ypperſte Preſter oc de Eldſte/ oc det gantſke Raad/ ſøcte falſk Vidniſbyrd mod Jheſum/ paa det de kunde ſla hannem ihiel.

60. Vnd funden keins. Vnd wiewol vil falſcher zeugen herzu tratten/ funden ſie doch keines. Zu letzt tratten herzu zwen falſche Zeugen.

Oc de funde inted/ Oc alligeuel at der ginge mange falſke Vidne frem/ ſaa funde de tog inted. Paa det ſiſte traadde thu falſke Vidne frem.

61. Vnnd ſprachen: Er hat geſagt: Jch kan den Tempel Gottes abbrechen/ vnd in dreyen Tagen denſelben bauen.

Oc ſagde/ Hand haffuer ſagd/ Jeg kand ned bryde Guds Tempel/ oc opbygge den i tre dage.

62. Vnd der Hoheprieſter ſtund auff/ vnnd ſprach zu jhm: Antwortteſt du nichts zu dem/ das diſe wider dich zeugen?

Oc den Ypperſte Preſt ſtod op/ oc ſagde til hannem/ Suarer du inted til det/ ſom diſſe vidne mod dig?

63. Aber Jeſus ſchweig ſtille. Vnd der Hoheprieſter antworttet vnnd ſprach zu jm: Jch beſchwere dich bey dem lebendigen Gott/ daß du vns ſageſt/ ob du ſeiſt Chriſtus der Son Gottes:

Men Jheſus tagde ſtille. Oc den Ypperſte Preſt ſuarede oc ſagde til hannem/ Jeg beſuer dig ved den leffuendis Gud/ at du ſiger oſſ/ Om du eſt Chriſtus/ Guds Søn.

64. Jeſus ſprach: Du ſageſts. Doch ſage ich euch: Von nun an wirds geſchehen/ daß jhr ſehen werdet des Menſchen Son ſitzen zur rechten der Krafft/ vnd kommen in den Wolcken des Himmels.

Jheſus ſagde/ Du ſiger det. Dog ſiger ieg eder/ Nu her effter ſkal det ſke/ at i ſkulle ſee Menniſkens Søn ſide hoſſ Kraffens høyre Haand/ oc komme i Himmelens ſkyer.

Kapitola XXVI.

58. Ale Petr ſſel za nim zdaleka/ až do Sýně Knijžete Kněžſkého. A wſſed wnitř/ ſeděl s ſlužebnijky/ aby widěl konec.

A piotr ſzedł zá nim z dáleká/ áż do dworu naprzednieyſzego Kápłaná/ gdzie wſzedſzy śiedział z ſługámi/ áby widział koniec.

59. Knijžata pak Kněžſká a wſſecka Rada hledali křiwého ſwědectwij proti Gežijſſowi/ aby gey na Smrt wydali:

A przednieyſzy Kápłani/ y ſtárſzy/ y wſzytko zgromádzenie/ ſzukáli fałſzywego świádectwá przećiwko Jezuſowi/ áby go zámordowáli.

60. Y nenalezli/ ačkoli mnoho ffaleſſných ſwědkůw bylo přiſſaupilo. Nappoſlēze pak přiſſli dwa křiwij ſwědkowé.

Y nie nálezli. Gdy też wiele fáłſzywych świádkow przychodziło/ nie náydowáli/ A ná koniec wyſtápiwſzy dwá fáłſzywi świádkowie.

61. A řekli: Tento gt řekl: Mohu zbořiti Chrám Božij/ a we třech dnech žaſe gey wyſtawěti.

Rzekli/ Then mowił/ Mogę zborzyć Kośćioł Boży/ á zá trzy dni zbudowáć gi.

62. A powſtaw Knijže kněžſké/ řekl gemu: Nic neodpowijdáš k těm wěcem/ kteréž tito proti tobě ſwědčij?

A wſtawſzy przednieyſzy Kápłan/ rzekł mu/ Nic nieodpowiedaſz? Ncoż to ieſt co ći przećiwko tobie świádczą?

63. Ale Gežijš mlčal. Knijže pak Kněžſké řeklo gemu Zaklijnám tebe ſkrze Boha žiwého/ aby nam powěděl/ gſyli ty Kryſtus Božij Syn?

Lecz Jezus milczał/ A odpowiedáiąc przednieyſzy Kapłan/ rzekł mu/ Poprzyſięgam ćię przez Bogá żywego/ ábyś nám powiedźiał/ ieſliś ty ieſt Kryſtus on Syn Boży?

64. Řekl gemu Gežijš: Ty gſy řekl. Ale wſſak prawijm wám/ od tohoto čaſu vzřijte Syna Člowěka/ an ſedij na prawicy mocy Božij/ a přicházý w Oblacých Nebeſkých.

Rzekł mu Jezus/ Thyś powiedział: Nád to powiedam wam Od te° czáſu vyzrycie Syná człowiecze go śiedzącego ná práwicy mocy Bożey/ y przychodzącego w obłokách niebieſtich.

כו

65 הָיְדֵין רַב כָּהֲנָא צְרָי מָאנַוְהִי וֶאמַר הָא גַדֵּף מָנָא מְכִיל מֶתְבְּעֵין לַן סָהֲדֵא הָא הָשָׁא שְׁמַעְתּוּן גּוּדָפֵהּ׃

Allor il Principe de Sacerdoti si stracciò i suoi vestimenti, dicendo. Egli ha bastemmiato, che habbiam noi piu bisogno di testimonij? Ecco, voi hauete hora vdito la sua bastemmia.

66 מָנָא צָבֵין אַנְתּוּן עֲנַו וְאָמְרִין חַיָּב הוּ מַוְתָּא׃

Che vene pare? Et essi rispondendo, dissero, Egli è degno di morte.

67 הָיְדֵין רַקּוּ בְּאַפַּוְהִי וַמְקַפְּחִין הֲווּ לֵהּ אֲחָרָנֵא דֵין מָחֵין הֲווּ לֵהּ׃

Allora essi gli sputoron ne la faccia, e dettergli de le guanciate, & altri de le bacchettate.

68 וְאָמְרִין אֶתְנַבָּא לַן מְשִׁיחָא מָנוּ הוּ דְּמַחָךְ׃

Dicendo, profetizaci Christo, chi è quello che t'ha battuto?

69 כֵּאפָא דֵין יָתֵב הֲוָא לְבַר בְּדַרְתָּא וְקֶרְבַת לְוָתֵהּ אַמְתָא חֲדָא וֶאמְרָא לֵהּ אַף אַנְתְּ עַם יֵשׁוּעַ הֲוַיְתְּ נָצְרָיָא׃

Hor Pietro si staua à seder di fuore ne la corte, & vna seruente si gli fece innanzi, dicendoli, Tu ancora eri con IESV Galileo.

70 הוּ דֵין כְּפַר קְדָם כֻּלְּהוֹן וֶאמַר לָא יָדַע אֶנָא מָנָא אָמְרָא אַנְתְּי׃

Et egli lo negò dinanzi à tutti, dicendo, Io non so quel che tu dici.

71 וְכַד נְפַק לְסֶפְּתָא חָזָתֵהּ אֲחֶרְתָּא וֶאמְרָת לְהוֹן דְּתַמָּן הָיָא אַף הָנָא עַם יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא׃

Poi vscendo à la porta, vn'altra seruente lo vidde, & disse à quelli che erano iui, Costui ancora era con IESV Nazareno.

72 וְתוּב כְּפַר בְּמוֹמָתָא דְּלָא יָדַע אֶנָא לֵהּ לְגַבְרָא׃

Et egli di nuouo lo negò con giuramento, dicendo, Io non cognosco quest' huomo.

כו

65 אָז קָרַע הַכֹּהֵן גָּדוֹל אֶת־בְּגָדָיו לֵאמֹר כִּי־גִדֵּף עַל־מָה נִצְטָרֵךְ עוֹד לְעֵדִים הִנֵּה עַתָּה שְׁמַעְתֶּם אֶת־גִּדּוּפוֹ׃

Entonces el Pontifice rompió sus vestidos, diziendo, Blasphemadohá: que mas necessidad tenemos de testigos? heaqui aora aueys oydo su blasphemia.

66 מַה נִּרְאֶה לָכֶם וְהֵמָּה עָנוּ לֵאמֹר מִשְׁפַּט מָוֶת לוֹ׃

Que os parece? Y respondiendo ellos dixeron, Culpado es de muerte.

67 אָז יָרְקוּ בְּפָנָיו וַיַּכֻּהוּ בְּאֶגְרֹף וּקְצָתָם שָׁלְחוּ אֶת־יְדֵיהֶם בְּאַפּוֹ׃

Entonces le escupieron en su rostro, y dieronle de bofetadas, y otros lo herian de palmadas.

68 לֵאמֹר הִנָּבֵא לָנוּ הַמָּשִׁיחַ מִי זֶהוּ אֲשֶׁר הִכָּה אֹתָךְ׃

Diciendo, Prophetizanos, ó Christo, quien es el que te há herido.

69 וְכֵיפָא בַּחוּץ יָשַׁב בֶּחָצֵר וַתִּגַּשׁ אֵלָיו שִׁפְחַת אַחַת לֵאמֹר וְאַתְּ הָיִיתָ עִם יֵשׁוּעַ הַגְּלִילִי׃

Y Pedro estaua sentado fuera en el patio: Y llegóse à el vna criada diziendo, Y tu con Iesus el Galileo estauas.

70 וְהוּא כִּחֵשׁ לְעֵינֵי כֻלָּם לֵאמֹר לֹא יָדַעְתִּי מַה תֹּאמֵרִי׃

Mas el negó de lante de todos diciendo, No sé loque dizes.

71 וַיֵּצֵא הַפֶּתְחָה וַתִּרְאֵהוּ אַחֶרֶת וַתֹּאמֶר לַאֲשֶׁר הָיוּ שָׁם גַּם זֶה הָיָה אֶת־יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי׃

Y saliendo à la puerta, vidolo otra, y dixo à losque estauan alli: Tambien este estauà con Iesus Nazareno.

72 וְגַם בַּפַּעַם הַזֹּאת כִּחֵשׁ בִּשְׁבוּעָה כִּי־לֹא יָדַעְתִּי אֶת־הָאֱנוֹשׁ׃

Y negó otra vez con juramento, diziendo, No conozco à esse hombre.

κϛ'.

65. Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων ὅτι ἐβλασφήμησε. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἴδε νῦν, ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ.

Adonc le souuerain Sacrificateur deschira ses vestemens, disant, Il à blasphemé: qu'auons-nous plus à faire de tesmoins? Voici, vous auez ouï maintenant son blaspheme. Que vous en semble?

66. Τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· ἔνοχος θανάτου ἐστί.

Eux respondans dirent, Il est coulpable de mort.

67. Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτὸν· οἱ δὲ ἐῤῥάπισαν.

Adonc il lui cracherent au visage, & le bufferent: & les autres lui donnoyent des coups de leur verges,

68. Λέγοντες, προφήτευσον ἡμῖν χριστὲ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε.

Disans, Christ, prophetize-nous, qui est celui qui t'à frapé.

69. Ὁ δὲ πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη, λέγουσα· καὶ σὺ ἦσθα μετὰ ἰησοῦ τοῦ γαλιλαίου.

Or Pierre estoit assis dehors en la cour: & vne chambriere s'adressa à lui, disant, Tu estois aussi auec Iesus le Galileen.

70. Ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων, λέγων· οὐκ οἶδα τί λέγεις.

Mais il le nia deuant tous, disant, Ie ne sai que tu dis.

71. Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ, καὶ οὗτος ἦν μετὰ ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου.

Et comme il sortoit dehors au portail, vne autre chambriere le vid: & dit à ceux qui estoyent là, Cestui-ci aussi estoit auec Iesus le Nazarien..

72. Καὶ πάλιν ἠρνήσατο μεθ' ὅρκου, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.

Et derechef il le nia auec serment, disant, Ie ne cognoi point cest homme-la.

CAP. XXVI.

65. Tunc princeps ſacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens, Blaſphemavit: quid adhuc egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiã.

Then the hie Prieſt rent his clothes/ ſaying/ he had blaſphemed: what haue we any more neede of witneſſes? beholde/ now ye haue heard his blaſphemie.

66. Quid vobis videtur? At illi reſpondentes dixerunt, Reus eſt mortis.

What thinke ye? They anſwered/ & ſaid/ He ys worthy to dye.

67. Tunc expuerunt in faciem eius: & colaphis eum ceciderunt, alii autem palmas in faciem eius dederũt.

Then ſpade they in his face/ & buffeted him: and other ſmote him with their roddes.

68. Dicentes, Prophetiza nobis Chriſte: quis eſt qui te percuſſit?

Saying/ Prophecie to vs/ O Chriſt/ Who is he that ſmote thee?

69. Petrus verò ſedebat foris in atrio: & acceſſit ad eum una ancilla, dicens, Et tu cũ Ieſu Galilæo eras.

Peter ſate without in the hall: and a maide came tho him/ ſaying/ Thou alſo waſt with Jeſus of Galile.

70. At ille negavit coram omnibus, dicens, Neſcio quid dicis.

But he denied before them all/ ſaying/ I wot not what thou ſaieſt.

71. Exeunte autem illo ianuam, vidit eum alia ancilla: & ait his qui erant ibi, Et hic erat cum Ieſu Nazareno.

And when hee went out into the porche/ an other maide ſawe him/ and ſaid vnto them that were there/ This man was alſo with Jeſus of Nazaret.

72. Et iterum negavit cum iuramento, Quia non novi hominem.

And againe he denied with an othe/ ſaying/ I know not the man.

Das XXVI. Capitel.

65. Da zureiß der Hoheprieſter ſeine Kleider/vnd ſprach: Er hat Gott geleſtert/was dürffen wir weitter zeugniß? Sihe/jetzt habt jr ſeine Gottsleſterung gehöret.

Da ſønder reff den Ypperſte Preſt ſine Klæder/oc ſagde/Hand beſpaattede Gud/Huad haffue wi lenger vidniſbyrd behoff? See/nu haffue i hørt hans Guds beſpaadelſe.

66. Was dünckt euch? Sie antworten/vnd ſprachen: Er iſt des todes ſchuldig.

Huad tæckis eder? De ſuarede oc ſagde/Hand er ſkyldig at dø.

67. Da ſpeieten ſie auß in ſein Angeſichte/vnd ſchlugen jn mit Feuſten. Etliche aber ſchlugen jhn ins Angeſicht.

Da ſpøtte de vdi hans Anſict/oc ſloge hannem met knytte neffue/ Oc nogle ſloge hannem/i Anſictt.

68. Vnd ſprachen: Weiſſage vns Chriſte/ wer iſts der dich ſchlug?

Oc ſagde/ Spaa oſſ Chriſte/ huo er den/ der dig ſlo?

69. Petrus aber ſaß drauſſen im Pallaſt/ Vnnd es tratt zu jhm eine Magd/vnd ſprach: Vnd du wareſt auch mit dem Jeſu auß Galilea.

Men Peder ſad der vden faare i Saalen/ Oc der traadde en Pige til hannem oc ſagde/ Oc du haffuer oc ſaa verit met Jheſu aff Galilea.

70. Er leugnet aber fur jnen allen/ vnnd ſprach: Jch weiß nicht was du ſageſt.

Da nectede hand det fagr dem alle/ oc ſagde/Jeg ved icke huad du ſiger.

71. Als er aber zur Thür hinauß gieng/ſahe jn ein andere/vnd ſprach zu denen/die da waren: Dieſer war auch mit dem Jeſu von Nazareth.

Oc ſom hand gick hen vd at dørren/da ſaa en anden hannem/oc ſagde til dem/ ſom der vaare. Denne vaar ocſaa met Jheſu aff Nazareth.

72. Vnd er leugnet abermal/ vnd ſchwur dazu: Jch kenne des Menſchen nicht.

Oc hand nectede atter/oc ſoer der til/ Jeg kender icke det Menniſke.

Kapitola XXVI.

65. Tehdy Knijže Kněžſké roztrhl Raucho ſwé/řka: Rauhal ſe geſt/což geſſtě potřebugem ſwědkuow? ay nynij gſte ſlyſſeli rauhánij.

Thedy przednieyſzy Kápłan rozdárł odzienie ſwoie/ mowiac/ Bluźnił/Coż dáley potrzebuiemy świádkow? Oto ſcie teraz ſłyſzeli bluźnierſtwo iego.

66. Co ſe wám zdá? A oni odpowěděwſſe řekli: Hoden geſt Smrti.

A coż ſie wam zda? A oni odpowiedáiac rzekli/ Winien ieſt śmierci.

67. Tehdy plwali na Twář geho/a záſſygky dáwali gemu. Ginij pak políčkowali gey.

Thedy plwáli na oblicze iego/ y policzkowáli go/ á drudzy go kiymi bili.

68. Řijkagijce: Háday nám Kryſte/kdo geſt ten/ kterýž tebe vdeřil?

Mowiac/Prorokuy nam Kryſtuśie/kto ieſt ktory cię vderzył.

69. Ale Petr ſeděl wně w ſýni. Y přiſtaupila k němu gedna Děwka/řkaucy: Y tys Gežijſſem Gallilegſkým byl gſy.

A Piotr śiedział zewnątrz we dworze/ A przyſtápiłá k niemu iedná ſłużebnicá/ mowiac/ A tys był z Jezuſem Gáliley ſkim.

70. Tehdy on zapřel přede wſſemi/řka: Newijm co prawíſs.

A záprzał ſie on przed wſzytkimi rzekac/Nie wiem co mowiſz.

71. A když wycházel ze dweřij/vzřela gey giná Děwka/y řekla těm kteřijž tu byli: Y tento byl s Gežijſſem Nazarethſkým.

A gdy on wyſzedł do śieni/vyzrálá go druga ſłużebnicá/y rzekłá tym ktorzy tám byli/ A ten był z Jezuſem Názáreyſkim.

72. A opět zapřel s přijſahau/žeby neznal člowěka.

Tedy powtore zá przał ſie z przyſiega/ Nie znam człowieká tego.

כו

73 מן בתר קליל דין קרבו הנון דקימין ואמרו לכאפא שריראית אף אנת מנהון אנת אף ממללך גיר מודע לך:

E poco di poi s'accostaron quelli che stauano li presenti, e dissero à Pietro, Veramente tu ancora sei di quelli: conciosia che la tua fauella ti fa manifesto.

74 הידין שרי למחרמו ולמימא דלא ידע אנא לה לגברא ובה בשעתא קרא תרנגלא:

Allora egli comincio à maladirsi e giurare, dicendo, Io non conosco tal huomo. E subbito il gallo cantò.

75 ואתדכר כאפא מלתה דישוע דאמר הוא לה דקדם דנקרא תרנגלא תלת זבנין תכפור בי ונפק לבר בכא מריראית:

Onde Pietro si ricordò de la parola di IESV, che gli haueua detto, Prima ch'el gallo canti, tu mi negarai tre volte. E cosi vscitosene fuore pianse amaramente.

כו

73 ואחר מעט קרבו העומדים שם ויאמרו לכיפה באמת גם אתה מהמה הוא כי לשונך מודיעך:

Y desde à vn poco llegaron los que seruian, y dixeron à Pedro, Verdaderamente tambien tu eres dellos: porq; aun tu habla te haze manifiesto.

74 אז החל לאלות לנפשו ולהשבע כי לא ידעתי את האנוש ובכתף קרא תרנגול:

Entonces començó à anathematizarse, y à jurar diziendo, No conozco esse hombre. Y el gallo cantó luego.

75 ויזכר כיפה את דבר ישוע אשר אמר אליו כי בטרם יקרא תרנגל שלש פעמים תכחשני ויצא לחוץ ויבך במרירות:

Y accordóse Pedro de las palabras de Iesus, que le dixo, Antes que cante el gallo me negaras tres vezes. Y saliendose fuera, lloró amargamente.

κϛ'.

73. Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες, εἶπον τῷ πέτρῳ· ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ.

Et vn peu apres ceux qui se trouuoyent là, vindrent, & dirent à Pierre, Vrayement tu es aussi de ceux-la: car ton langage te donne à cognoistre.

74. Τότε ἤρξατο καταναθηματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε.

Lors ils print à se maudire, & à iurer, disant, Ie ne cognoi point cest homme-la: & incontinent le coq chanta.

75. Καὶ ἐμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. καὶ ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς.

Adonc Pierre eut souuenance de la parole de Iesus, qui lui auoit dit, Deuant que le coq chante, tu me renieras par trois fois. Ainsi il sortit dehors, & pleura amerement.

כו

1 כד דין הוא צפרא מלכא נסבו על ישוע רבי כהנא וקשישא דעמא איך דנמיתוניהי:

Venuta che fu la mattina, tutti i principali Sacerdoti e i Vecchij del popolo fecero consiglio contra IESV, per farlo morire.

2 ואסרוהי ואובלוהי ואשלמוהי לפילטוס הגמונא:

E legatolo il menorono, e detterlo ne le mani di Pontio Pilato presidente.

3 הידין יהודא משלמנא כד חזא דאתחיב ישוע אתתוי ואזל אהפך הלין תלתין דכספא לרבי כהנא ולקשישי:

Allora Giuda, che l'haueua tradito, vedendo ch'egli era stato condanato pentitosi, riportò i trenta argenti à i principali Sacerdoti & a i Vecchij.

4 ואמר חטית דאשלמת דמא זכיא הנון דין אמרו לה למנא לן אנת ידע אנת:

Dicendo, Io ho peccato, hauendo tradito il sangue innocente. Et essi dissero, Che ci importa à noi? guardaui tu.

כז

1 ויהי בקר ויועצו ונוסדו יחד כל הכהנים וזקני העם על ישוע להמיתו:

Y venida la mannana entraron en consejo todos los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos del pueblo contra Iesus, para entregarlo à muerte.

2 ויאסרוהו ויוליכוהו ויסגירוהו לפונטיוש פילטוס הפקיד:

Y truxeronlo atado, y entregaronlo à Poncio Pilato presidente.

3 אז ראה יהודה אשר מסרו כי נגזר וינחם וישב את שלשים כסף לכהנים ולזקנים:

Entonces Iudas, el que lo auia entregrado, viendo que era condenado, boluió arrepentido las treynta pieças de plata à los principes de los Sacerdotes, y à los Ancianos.

4 לאמר חטאתי במסרי דם נקי והם אמרו מה אלינו אתה תראה:

Diziendo, Yo he peccado entregando la sangre innocente. Mas ellos dixeron, Que se nos dá à nosotros? Vieras lo tu.

ΚΕΦΑΛ. κζ.

Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν.

Puis quand le matin fut venu, tous les principaux Sacrificateurs & les Anciens du peuple tindrent conseil contre Iesus pour le mettre à mort.

2. Καὶ δήσαντες αὐτὸν, ἀπήγαγον, καὶ παρέδωκαν αὐτὸν ποντίῳ πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.

A raison de quoi ils l'amenerent lié, & le liurerent à Ponce Pilate Gouuerneur.

3. Τότε ἰδὼν ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις.

Alors Iudas qui l'auoit trahi, voyant qu'il estoit condamné, se repentit, & reporta les trente pieces d'argent aux principaux Sacrificateurs, & aux Anciens.

4. Λέγων, ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. οἱ δὲ εἶπον, τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει.

Disant, I'ai peché en trahissant le sang innocẽt. Mais ils dirent, Que nous en chaut-il? tu y aduiseras.

CAP. XXVI.

73. Et post pusillum accesserunt qui stabant: & dixerunt Petro, Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum te facit.

So after a while / came vnto him they that stood by / and said vnto Peter / Surely thou art also one of them: for euen thy speach bewrayeth thee.

74. Tunc cœpit detestari & iurare quia non novisset hominem Et continuò gallus cantavit.

Then began he to curse him selfe / and to sweare / saying / I know not the man. And immediately the cocke crew.

75. Et recordatus est Petrus verbi Iesu quod dixerat, Priùs quàm gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, flevit amarè.

Then Peter remembred the wordes of Jesus / which had saide vnto him / Before y cocke crowe / thou shalt deny me thrise. So he went out / and wept bitterly.

CAP. XXVII.

MAne autem facto consilium inierunt omnes principes sacerdotum & seniores populi adversus Iesum, ut eum morti traderēt.

When the morning was come / all the chiefe Priests / and the Elders of the people tooke counsel against Jesus / to put him to death.

2. Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præsidi.

And ledde him away bounde / and deliuered him vnto Pontius Pilate the gouernour.

3. Tunc videns Iudas qui eum tradidit quòd damnatus esset: pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus sacerdotum & senioribus.

Then when Judas which betrayed him / saw that he was condemned / hee repented him selfe / and brought againe the thirtie pieces of siluer to the chiefe Priests / and Elders.

4. Dicens, Peccavi, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt, Quid ad nos? tu videris.

Saying / I haue sinned betraying the innocent blood. But they said / what is that to vs? see thou to it.

Das XXVI. Capitel.

73. Vnd über ein kleine weile / tratten hinzu / die da stunden / vnnd sprachen zu Petro: Warlich du bist auch einer von denen / denn deine Sprache verräth dich.

Och en liden stund der effter / traadde de frem / som der stode / oc sagde til Peder / Sandelige / du est oc en aff dem / Thi dit maal forraader dig.

74. Da hub er an sich zuverfluchen vnnd schweren: Jch kenne des Menschen nit. Vnnd als bald krehet der Hane.

Da begynte hand / at forbande sig oc suere / Jeg kender icke det Menniske. Och strax goel Hanen.

75. Da dachte Petrus an die wort Jesu / da er zu im sagte: Ehe der Hane krehen wirdt / wirst du mich dreymal verleugnen. Vnnd gieng herauß / vnd weinet bitterlich.

Da tenckte Peder paa Jhesu ord / som hand sagde til hannem / For Hanen gal / Skal du forsuere mig tre gange. Oc gick hand vd / oc græd bitterlige.

Das XXVII. Capitel.

Des Morgens aber hielten alle Hohepriester vnnd die Eltesten des Volcks / einen Rath über Jesum daß sie jn tödten.

MEn om Morgenen hulde de Ypperste Prester oc de Eldste saar folcket ith Raad offuer Jhesum / At de kund sla hannem ihiel.

2. Vnd bunden jn / füreten jn hin / vnd überantwortten jhn dem Landpfleger Pontio Pilato.

Oc de bunde hannem / ferden hannem hen / oc antuordede Landzherren Pontio Pilato hannem.

3. Da das sahe Judas / der jn verrathen hatte / daß er verdampt war zum todte / gereuet es jn / vnd bracht herwider die dreissig Silberling den Hohen Priestern vnd den Eltesten.

Der Judas som hannem forraadde saa det / at hand vaar fordømt til døde / Da angrede hannem det / oc hand bar de tredive Sølff penninge til de Ypperste Prester oc Eldste igen.

4. Vnnd sprach: Jch habe übel gethan / daß ich vnschuldig blut verrathen habe. Sie sprachen: Was gehet vns daß an? Da sihe du zu.

Oc sagde / Jeg giorde ilde / at ieg forraadde vskyldigt Blod. De sagde / Huad kommer det oss ved? See du der til.

Kapitola XXVI.

73. A pomalé chwijli / přistaupili kteřij tu stali / y řekli Petrowi: Gistě y ty z nich gsy / nebo řeč twá známa tebe činij.

Y przystapiwszy mało potym ci ktorzy thám stali / rzekli Piotrowi / Zaiście y ty iest z nich / bo y mowá twoiá ciebie iawnie okázuie.

74. Tehdy počal klnauti a přisahati se / žeby neznal člowěka. A hned Kohaut zazpijwal.

Thedy sie poczal przeklináć / mowiac / Nie znam człowieká tego / A záráżem kur zapiał.

75. Y rozpomenul se Petr na slowo Gežijssowo kteréž byl powěděl / že prwé než Kohaut zazpijwá / třikrát mne zapřijss. A wyssed wen / plakal hořce.

Y rospomniał Piotr ná słowá Jezusowe / kthory mu był powiedział / Pierwey niż kur zápoie / trzy kroć sie mnie záprzysz / a wyszedszy precz / gorzko płákał.

Kapitola XXVII.

A Když bylo ráno / wessla w raddu wsseckа Knijžata Kněžská a Starssij Lidu proti Gežijssowi / aby gey na Smrt wydali.

A Gdy było ráno / weszli w rádę wszyscy przedniejszy kápłani / y stárszy ludu przeciwko Jezusowi / áby go zámordowali.

2. Y přiwedli gey swázaného / a dali Pontskému Pilátowi Wládaři.

Y zwiazawszy go / odwiedli y podáli go Ponciusowi Piłatowi stárośćie.

3. Tehdy wida Gidáss kterýž gey byl zradil / žeby odsauzen byl / želege toho / nawrátil třidceti Střijbrných Knijžatuom Kněžským a Starssým Lidu.

Tedy vyzrawszy Judasz ktory go był wydał iż był osadzon / żáluiac wrocił trzydzieśći srebrnikow przedniejszym kapłanom y stárszym.

4. Řka: Zhřessyl gsem / zradiw Krew sprawedliwau. A oni řekli: Co nám do toho? ty wiz.

Mowiac / Zgrzeszyłem wydawszy krew niewinna / Ale oni rzekli / Coż nam do tego? ty vyzrysz.

כז

5 ושדיהי כספא בהיכלא ושני ואזל חנק נפשה׃

Et egli gittati gli argenti nel tempio si parti, & andato sene, si strangolo.

6 רבי כהנא דין שקלוהי לכספא ואמרו לא שליט דנרמיוהי בית קורבנא מטול דטימי דמא הו׃

I principali Sacerdoti hauendo presi gli argenti, dissero, Ei non è lecito mettergli nel corbana, per esser questo, prezzo di sangue.

7 ונסבו מלכא וזבנו בה אגורסה דפחרא לבית קבורא דאכסניא׃

E fatto sopra ciò consiglio, comproro no con essi il campo d'vn vasaro, per sepoltura de forestieri.

8 מטול הנא אתקרי אגורסא הו קריתא דדמא עדמא ליומנא׃

Per questa cagione quel campo è stato chiamato insin al dì d'hoggi, Il campo del sangue.

9 הידין אתמלי מדם דאתאמר ביד נביא דאמר דנסבת תלתין דכספא דמוהי דיקירא דקצו מן בני יסריל׃

Allor s'adempiè quello che era stato detto per il Profeta (Ieremia) che dice, E presero i trenta argenti, il prezzo di colui che è stato apprezzato, il qual, quei che sono de figliuoli d'Israel, hanno pregiato.

10 ויהבת אנון לאגורסה דפחרא איך דפקד לי מריא׃

Et hannogli dati per comprare il campo d'vn vasaro, si come il Signor m'haueua ordinato.

11 הו דין ישוע קם קדם הגמונא ושאלה הגמונא ואמר לה אנת הו מלכא דיהודיא אמר לה ישוע אנת אמרת׃

Hor IESV staua dinanzi al Presidente, e il Presidente gli domandò, dicendo, Sei tu il Re de Giudei? E IESV gli disse, Tu lo dici.

כז

5 וישלך את הכספים אל ההיכל ויפן וילך ויחנק׃

Y arrojando las piecas de plata àl Templo, partióse, y fué, y ahorcóse.

6 והכהנים לקחו את הכספים לאמר לא שוה להשליך אותם אל בית קרבן כי שכר דמים הוא׃

Y los principes de los Sacerdotes, tomando las piecas de plata, dixeron, No es licito echarlas en el arca de la limosna, porque es precio de sangre.

7 ויעצו עצה ויקנו בהם את חלקת היוצר לקבורת הגרים׃

Mas, auido consejo, compraron de ellas el campo del Ollero, por sepultura para los estrangeros.

8 ועל כן נקראה החלקה ההיא חלקת דם עד היום הזה׃

Por loqual fué llamado aquel campo Haceldema Campo de sangre hasta el dia de oy.

9 אז נמלא אשר נאמר (בזכריהו) הנביא לאמר ויקחו שלושים הכסף אדר היקר אשר יקרתי מבני ישראל׃

Entonces se cumplió loque fué dicho por el propheta (Ieremias) que dixo, Y tomarō las treynta piecas de plata, precio apreciado, que fué apreciado por los hijos de Israel.

10 ויתנו אותם לחלקת היוצר כאשר צוני יהוה׃

Y dieronlas para el campo del Ollero, como me ordenó el Sennor.

11 וישוע עמד לפני הפקיד וישאל לו הפקיד לאמר האת מלך היהודים הוא וישוע אמר לו את אומר׃

Y Iesus estuuo delante del Presidente: y el Presidente le preguntó diziendo, Eres tu el Rey de los Iudios? Y Iesus le dixo, Tu lo dizes.

κζ.

5. Καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησε, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο.

Adonc apres auoir ietté les pieces d'argent dedans le temple, il se retira, & s'en alla, & s'estrangla.

6. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπον, οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν· ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι.

Et les principaux Sacrificateurs ayans prins les pieces d'argent, dirent, Il n'est pas loisible de les mettre au thresor: car c'est prix de sang.

7. Συμβούλιον δὲ λαβόντες, ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις.

Et apres qu'ils eurent prins conseil, ils en acheterent le champ d'vn potier, pour la sepulture des estrangers.

8. Διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος, ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς σήμερον.

Et pour ceste cause ce champ-là à esté appelé iusques à ce iourd'hui, Le champ de sang.

9. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ (Ιερεμίου) τοῦ προφήτου, λέγοντος, καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ.

Lors fut accompli ce dont auoit esté parlé par (Ieremie) le Prophete, disant, Et ils ont prins trente pieces d'argent, le prix de celui qui à esté apprecié, lequel ceux d'entre les enfans d'Israel ont apprecié.

10. Καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέ μοι κύριος.

Et les ont bailees pour acheter le champ d'vn potier, selon ce que le Seigneur m'auoit ordonné.

11. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, σὺ λέγεις.

Or Iesus fut presenté deuant le Gouuerneur, & le Gouuerneur l'interrogua, disant, Es-tu le roy des Iuifs? Iesus lui dit, Tu le dis.

5. Et

CAP. XXVII.

5. Et proiectis argenteis in templo, recessit: & abiens, laqueo se suspendit.

And when hee had cast downe the siluer pieces in the Temple, he departed, & went, and hanged him selfe.

6. Principes autem sacerdotum acceptis argenteis, dixerunt, Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium sanguinis est.

And the chiefe Priestes tooke the siluer pieces, and said, It is not lawfull for vs to put them into the treasure, because it is the price of blood.

7. Consilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorũ.

And they tooke counsell, and bought with them a potters field, for the buriall of strangers.

8. Propter hoc vocatus est ager ille, Haceldama, hoc est, ager sanguinis, usque in hodiernum diem.

Wherefore that fielde is called, The field of blood, vntill this day.

9. Tunc impletũ est quod dictũ est per (Ieremiam) prophetam, dicentem, Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati quem appretiaverunt à filiis Israel.

(Then was fulfilled that which was spoken by (Ieremias) the Prophet, saying, And they tooke thirtie siluer pieces, the price of him that was valued, whome they of the children of Israel valued.

10. Et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.

And they gaue them for the potters field, as the Lord appointed me.)

11. Iesus autem stetit ante præsidem, & interrogavit eum præses, dicens, Tu es Rex Iudæorum? Dicit illi Iesus, Tu dicis.

And Jesus stoode before the gouernour, and the gouernour asked him, saying, Art thou the King of the Iewes? Iesus said vnto him, Thou sayest it.

Das XXVII. Capitel.

5. Vnd er warff die Silberlinge in den Tempel / hub sich davon / gieng hin / vnd erhenget sich selbs.

Oc hand kaste Sølff pendingene i Tempelen / Skyndede sig der fra / gick bort oc hengde sig selff.

6. Aber die Hohenpriester namen die Silberlinge / vnnd sprachen: Es taug nicht / daß wir sie in Gotteskasten legen / denn es ist Blutgelt.

Men de Ypperste Prester toge Sølff pendingene / oc sagde / Det sømer sig icke at wi legge dem i Gudz kiste / Thi det er Blod pendinge.

7. Sie hielten aber einen rath / vnd kaufften einen Töpffers acker darum / zum begrebniß der Bilger.

Saa hulde de it Raad / oc købte en Pottemageris ager der faare / til ath iorde Pillegrime vdi.

8. Daher ist derselbige acker genennet der Blutacker / biß auff den heutigen tag.

Der aff er den samme Ager kaldet Blodageren / indtil paa denne dag.

9. Da ist erfüllet / das gesagt ist durch den Propheté (Jeremias) da er spricht: Sie haben genomen dreissig Silberling / damit bezalet ward der verkauffte / welchen sie kaufften von den kindern Israel.

Da er fuldkommet / der som talet er ved Propheten (Jeremias) der som hand siger / De haffue taget tretiue Sølffpendinge / der den solde bleff betalet met / huilcken de købte aff Israels børn.

10. Vnd haben sie gegeben vmb einen Töpffers acker / als mir der HErr befohlen hat.

Oc haffue giffuit dem for en Pottemageris ager / Som HErren befalede mig.

11. Jesus aber stund für dem Landpfleger / vnd der Landpfleger fragete jn / vnnd sprach: Bist du der Jüden König? Jesus aber sprach zu jm: Du sagests.

Men Jhesus stod faar Landzherren / Oc Landzherren spurde hannem at / oc sagde / Est du Jødernis Konge? Jhesus sagde til hannem / Du siger det.

Kapitola XXVII.

5. A powrhw Stříjbrné w Chrámu y odſſel: a odſſed / oſſydlé se oběſyl.

A porzućiwſſy srebniki w Kośćiele / odſſedl ná strone / y poſſedſſy zádawil sie.

6. Knijžata pak Kněžſká wzawſſe penijze řekli: Neslušſijť gich wložiti do Pokladnice / neb mzda Krwe gest:

A przedniejſſy Kápláni wziąwſſy ony srebrniki / mowili / Nie godźi sie ich kłáść do ſkárbu / ábowiem iest zapłátá krwie.

7. A vradiwſſe se / kaupili za ně pole Hrnčijřowo / ku Pohřebu Pautnijkůw.

A wſſedſſy w rádę / kupili zá nie rolą zduná ná pogrzeb gośći.

8. Protož nazwano gest pole to Acheldemach / to gest / Krwe pole / až do dneſſnijho dne.

Dla thego oná rolá názwana iest Rola krwie áž do dniá dźiśieyſſego.

9. Tehdy naplnilo se což powědijno gest ſkrze (Jeremiáſſe) Proroka / kteryž dí: A wzali třidceti Stříjbrných mzdu nayatého / kteréhož nayali od Synuow Jzrahelſkých.

Tedy sie wypełniło to co iest powiedźiano przez (Jeremiaſſá) Proroká / gdźie mowi / Y wzięli trzydźieśći srebrnikow zá zapłátę oſſácowánego / ktory był oſſácowan od synow Jzráelſkich.

10. A dali ge za pole Hrnčijřowo / yakož mi vstanowil PAN.

Y dáli ie ná rolą zdunową / iáko mi postánowił Pan.

11. Gežijš pak stál před Wládařem: Y otázal ho Wládař / řka: Tyli gſy Král Židowſký? Řekl gemu Gežijš: Ty prawijš.

A Jezus stał przed stárostą / y pytał go stárostá / mowiąc / Jzáś ty iest on Krol Zydowſki? A Jezus rzekł iemu / Ty powiedaſſ.

כז

12 וכד אכלין הוו קרצוהי רבי כהנא וקשישא מדם בפתגמא הו לא פני׃

Et essendo egli accusato dai principali Sacerdoti e dai Vecchij, non rispose niente.

13 הידין אמר לה פילטוס לא שמע אנת כמא מסהדין עליך׃

Allor Pilato gli dice. No odi tu quante cose testificano contra di te?

14 ולא יהב לה בפתגמא אף לא בחדא מלא ועל הדא אתדמר טב׃

Ma egli non gli rispose a veruna parola, in modo che il Presidente si marauigliaua grandemente.

15 בכל עאדא דין מעד הוא הגמונא דנשרא אסירא חד לעמא אינא דהנון צבין הוו׃

Hor il presidente era solito per la festa lassare al popolo vn prigione, quale essi hauessen voluto.

16 אסיר הוא להון דין אסירא ידיעא דמתקרא בר־אבא׃

Et allora vi era vn prigione famoso, chiamato Barabba.

17 וכד כנישין אמר להון פילטוס למן צבין אנתון דאשרא לכון לבר־אבא או לישוע דמתקרא משיחא׃

Essendo dunque essi raunati insieme, Pilato disse loro, Qual volete vos ch'io vi lassi, Barabba, ò IESV che si chiama Christo?

18 ידע הוא גיר פילטוס דמן חסמא אשלמוהי׃

Imperoche ben sapeua egli ch'essi glie l'haueuan dato ne le mani per inuidia.

19 כד יתב דין הגמונא על בים דילה שלחת לה אנתתה ואמרא לה לא לך ולהו זדיקא סגי גיר חשת בחלמי יומנא מטלתה׃

E mentre ch'egli sedeua nel tribunale, la sua moglie mandò a dirgli, non voler hauer à far niente con quel giusto: perche io ho patito hoggi molto in sogno, per conto suo.

20 רבי כהנא דין וקשישא אפיסו לכנשא דנשאלון לבר־אבא לישוע דין דנובדון׃

Allora i principali Sacerdoti e i Vecchij persuasero a le turbe che domandassen Barabba, e facessen morir IESV.

כז

12 ובאשר הלשינו אותו הכהנים והזקנים איננו דבר יענה׃

Y siendo acusado por los principes de los Sacerdotes, y por los Ancianos, nada respondió.

13 אז אמר לו פילטוס הלא תשמע כמה עדות יענו עליך׃

Pilato entonces le dize, No oyes quantas cosas testifican contra ti?

14 ולא ענה לו גם על־דבר אחד ויתמה הפקיד מאד׃

Y no le respondió ni vna palabra, que el Presidente se marauillaua mucho.

15 וביום החג הועיד הפקיד לפטר לעם מאסירים אחד אשר רצו בו׃

Y en el dia de la fiesta acostumbraua el Presidente soltar al pueblo vn preso qual quisiessen.

16 ויהי להם אסיר פריץ ושמו בר־אבא׃

Y tenia entonces vn preso famoso, que se dezia Barabbas.

17 ובאשר נאספו המה אמר להם פילטוס את־מי תרצו ואפטר לכם אם בר־אבא או ישוע הנאמר משיח׃

Y jũtos ellos, dixoles Pilato, Qual quereys que os suelte, à Barabbas, ò à Iesus q̃ se dize el Christo?

18 כי־ידע כי בשנאה מסרו אותו׃

Porque sabia que por embidia lo auian entregado.

19 ובשבתו על־הבמה שלחה אליו אשתו לאמר אל יהי לך עסק את־הצדיק ההוא כי רבות עניתי היום בחלום בעבורו׃

Y estando el sentado en el tribunal, su muger embió à el diziendo, No tengas que ver con aquel justo: porque oy he padecido muchas cosas en suennos por causa de el.

20 וראשי הכהנים וזקנים פתו את־העם לשאול על־בר־אבא ולאבד את־ישוע׃

Mas los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos, persuadieron al pueblo, que pidiesse à Barabbas, y à Iesus matasse.

κζ'.

12. Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

Et comme il estoit accusé par les principaux Sacrificateurs & Anciens, il ne respondoit rien.

13. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος, οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσι;

Adonc Pilate lui dit, N'ois-tu pas combien de tesmoignagnes ils amenent contre toi?

14. Καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.

Mais ils ne lui respondit rien à vne seule parole: tellement que le Gouuerneur s'esmerueilloit grandement.

15. Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἕνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον, ὃν ἤθελον.

Or auoit de coustume le Gouuerneur de relascher au iour de la feste vn prisonnier au peuple, assauoir celui qu'ils vouloyent.

16. Εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον Βαραββᾶν.

Et pour lors il y auoit vn prisonnier notable, dit Barabbas.

17. Συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; Βαραββᾶν, ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν;

Quand donc ils furent assembles, Pilate leur dit, Lequel voulez-vous que ie vous relasche, ou Barabbas, ou Iesus qu'on appele Christ?

18. Ἤδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν.

(Car il sauoit bien qu'ils l'auoyent liuré par enuie.

19. Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λέγουσα, μηδέν σοι καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.

Et comme il estoit assis au siege iudicial, sa femme enuoya vers lui, disant, N'aye que faire auec ce iuste-la: car i'ai auiourd'hui beaucoup souffert en songeant à cause de lui.)

20. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους, ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.

Adonc les principaux Sacrificateurs & les Anciens persuaderent aux troupes qu'ils demandassent Barabbas, & qu'ils fissent perir Iesus.

CAP. XXVII.

12. Et cùm accuſaretur à principibus ſacerdotum & ſenioribus, nihil reſpondit.

And when he was accuſed of the chiefe Prieſtes & Elders / he anſwered nothing.

13. Tunc dicit illi Pilatus, Non audis quanta adverſum te dicunt teſtimonia?

Then ſayde Pilate vnto him / Heareſt thou not howe many thinges they lay againſt thee?

14. Et non reſpondit ei ad ullum verbum: ita ut miraretur preſes vehementer.

But hee anſwered him not to one worde / in ſo much that the gouernour marueiled greatly.

15. Per diem autem ſolennem conſueverat præſes populo dimittere unum vinctum quem voluiſſent.

Nowe at the feaſt / the gouernour was wont to deliuer vnto the people a priſoner / whom they would.

16. Habebat autem tunc vinctum inſignem, qui dicebatur Barabbas.

And they had then a notable priſoner / called Barabbas.

17. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus, Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Ieſum qui dicitur Chriſtus?

When they were then gathered together / Pilate ſaide vnto them / Whether will yee that I let looſe vnto you Barabbas / or Jeſus which is called Chriſt?

18 Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſſent eum.

(For he knew wel / that for enuy they had deliuered him.

19. Sedente autem illo pro tribunali, miſit ad eum uxor eius, dicens, Nihil tibi & iuſto illi, multa enim paſſa ſum hodiè per viſum propter eum.

Alſo when hee was ſet downe vpon the iudgement ſeate / his wife ſent to him / ſaying / Haue thou nothing to do with that iuſt man: for I haue ſuffered many things this day in a dreame by reaſon of him.)

20. Principes autem ſacerdotum & ſeniores perſuaſerunt populis ut peterent Barabbam, Ieſum verò perderent.

But the chiefe Prieſtes and the Elders had perſwaded the people / that they ſhould aſke Barabbas / and ſhould deſtroy Jeſus.

Das XXVII. Capitel.

12. Vnnd da er verklagt ward von den Hohenprieſtern vnnd Elteſten / antwortet er nichts.

Och der de Ypperſte Preſter och Eldſte klagede paa hannem / da ſuarede hand inted.

13. Da ſprach Pilatus zu jhm: Höreſt du nicht / wie hart ſie dich verklagen?

Da ſagde Pilatus til hannem / Hører du icke / huor haardelige de klage paa dig?

14. Vnd er antwortet jm nicht auff ein wort / alſo daß ſich auch der Landpfleger ſehr verwunderte.

Oc hand ſuarede hannem icke til it ord / Saa / at Landzherren oc ſorunderde ſig ſaare.

15. Auff das Feſt aber hatte der Landpfleger gewonheit / dem Volck einen Gefangenen loß zu geben / welchen ſie wolten.

Men paa Høytiden pleyde Landzherren / at giffue Folcket en Fange loſſ / huilcken de vilde.

16. Er hatte aber zu der zeit einen Gefangen / einen ſonderlichen für andern / der hieß Barrabas.

Oc hand haffde paa den tid en Fange / en beſynderlig faar andre / ſom hed Barrabas.

17. Vnd da ſie verſammlet waren / ſprach Pilatus zu jhnen: Welchen wolt jhr / daß ich euch loß gebe / Barrabam / oder Jeſum von dem geſagt wirdt / er ſey Chriſtus?

Oc der de vaare vorſamlede / ſagde Pilatus til dem / Huilcken ville i / ath ieg ſkal giffue eder loſſ / Barrabam / eller Jheſum / om huilcken der ſigis / Hand er Chriſtus?

18. Denn er wuſte wol / daß ſie jhn auß neid überantwortet hatten.

Thi hand viſte vel / at de haffde aff had antuordet hannem.

19. Vnnd da er auff dem Richtſtul ſaß ſchickte ſein Weib zu jhm / vnnd ließ jhm ſagen: Habe du nichts zuſchaffen mit diſem Gerechten / ich habe heut vil erlitten im traum von ſeinet wegen.

Oc der hand ſad paa Domſtolen / ſkickede hans Huſtru til hannem / oc loed hannem ſige Befatte dig inted met denne Retferdige / Jeg haffuer lid meget i dag vdi drømme / for hans ſkyld.

20. Aber die Hohenprieſter vnd Elteſten überredten das Volck / daß ſie vmb Barrabas bitten ſolten / vnnd Jeſum vmbbrechten.

Men de Ypperſte Preſter oc de Eldſte toge Folcket met ord / ath de ſkulde bede om Barrabas / oc affliffue Jheſum.

Kapitola XXVII.

12. A když na něho Knijžata Kněžſká a Starſſij Lidu žalowalj / nic neodpowěděl.

A gdy nań ſkárżyli przedniey-ſſy Kaplani / y ſtárſſy / nic nie odpowiedział.

13. Tehdy řekl gemu Pilát: Neſlyſſijſſli / kterak mnohá proti tobě prawj ſwědectwij?

Tedy mu rzekł Piłat / Nie ſłyſſyſs iáko wiele przeciw tobie świádczą?

14. A on neodpowěděl gemu k žádněmu ſlowu / tak že Wladař podiwil naramně.

A nie odpowiedział iemu ná żadne ſłowo / thák iż ſie bárzo dziwował ſtároſtá.

15. Na den pak Slawný / měl obyčeg Wládař propuſtiti Lidu Wězně gednoho / kteréhožby chtěli:

A w świeto zwykł był ſtároſthá wypuſſczáć poſpolitemu ludowi iednego więźnia ktoregoby chcieli.

16. Y měl tehdaž Wězně gednoho znamenitého / kterýž ſlaul Barrabáſs.

A mieli ná ten czás więźniá znácznego / ktorego zwano Bárabaſs.

17. Protož když ſe byli ſeſſli / řekl gim Pilat: Koho chcete ať wám propuſtijm / Barrabáſſeli / čili Gežijſſe / kterýž ſlowe Kryſtus?

A gdy ſie byli zebráli / rzekł im Piłat / Ktorego chcecie ábym wam wypuścił? Bárabaſſá / czyli Jezuſá ktory ieſt rzeczon Kryſtus?

18. Nebo wěděl / že gey z záwiſti wydali.

Bo wiedział iż go przez zazdrość byli wydáli.

19. A když ſeděl na Saudne Stolicy / poſlala k němu Žena geho / řkaucy: Nic nemeg činiti s Sprawedliwým tijmto / neb gſem mnoho trpěla dnes we ſpanij pro něho.

A gdy on śiedział ná ſtolicy ſadowey / poſłáłá ku niemu żoná iego / mowiac / Nie miey żadney ſpráwy z onym ſpráwiedliwym / ábowiem wielem cierpiáłá dziś weſnie dla niego.

20. Ale Knijžata Kněžſká a Starſſij / nawedli Lid / aby proſyli za Barrabáſſe / Gežijſſe pak aby zahubili.

A przedniey ſſy Káplani y ſtárſſy ná tho poſpolſtwo przywiedli / áby proſili o Barabaſſá / á Kryſtuſá áby ſtrácili.

כז

21 וענא הגמונא ואמר להון למן צבין אנתון דא דאשרא לכון מן תריהון הנון דין אמרו לבר־אבא:

E così il Presidente domandando, disse loro, Qual de due volete voi ch'io vi lassi? Essi dissero, Barabba.

22 אמר להון פילטוס ולישוע המתקרא משיחא מנא אעבד לה אמרין כלהון יזדקף:

Pilato dice loro, Che farò io dunque à IESV, che si chiama Christo? Tutti gli dicono, Crocifiggasi.

23 אמר להון פילטוס מנא גיר ביש עבד הנון דין יתיראית קעו ואמרו יזדקף:

E il presidente disse, Ma che male ha egli fatto? Et essi gridauano piu forte, dicendo, Crocifiggasi.

24 פילטוס דין כד חזא דמדם לא מותר אלא יתיראית רובא הוא שקל מיא אשיג אידוהי לעין כנשא ואמר מחסי אנא מן דמה דהנא זדיקא אנתון תדעון:

Allor Pilato vedendo che niente questo giouaua, ma che il tumulto maggiormente cresceua, prese de l'acqua, e lauossi le mani in presentia del popolo, dicendo, Io sono innocente del sangue di questo giusto: guardate voi.

25 וענו כלה עמא ואמרו דמה עלין ועל בנין:

E tutto il popolo rispondendo, disse, Il sangue suo sia sopra noi e sopra i nostri figliuoli.

26 הידין שרא להון לבר־אבא ונגד בפרגלא לישוע ואשלמה דיזדקף:

Allora egli liberò loro Barraba, & hauendo flagellato IESV, lo dette che si crocifiggesse.

27 הידין אסטרטיוטא דהגמונא דברוהי לישוע לפרטורין וכנשו עלוהי כלה אספיר:

Allora i soldati del persidente presero IESV nel pretorio, e raunorongli intorno tutta la corte.

28 ואשלחוהי ואלבשוהי כלמיס דזהוריתא:

Et hauendolo spogliato, gli messero attorno vna vesta di scarlatto.

כז

21 ויען הפקיד ויאמר אליהם את־מי תרצו משנים האלה לפטר לכם והם אמרו את־בר־אבא:

Y respondiendo el Presidente dixoles, Qual de los dos quereys que os suelte? Y ellos dixeron, A Barabbas.

22 ויאמר להם פילטוס ומה אעשה לישוע אשר נאמר משיח ויאמרו לו כלם יתלה:

Pilato les dixo, Que pues haré de Iesus que se dize el Christo? Dizele todos, Sea crucificado.

23 והפקיד אמר ומה רעה עשה והמה עוד יותר קראו לאמר יתלה:

Y el Presidente les dixo, Pues que mal ha hecho? Mas ellos gritauan mas diziendo, Sea crucificado.

24 וכאשר ראה פילטוס כי לא יסכן כי־אם יותר מהומה תעשה לקח מים ויכבס את־ידים לפני העם לאמר נקי אנכי מדם הצדיק הזה אתם תראו:

Y viendo Pilato que nada aprouechaua, antes se hazia mas alboroto, tomando agua lauó sus manos delante del pueblo diziendo, innocente soy yo de la sangre de este justo: veldo vosotros.

25 ויען כל־העם ויאמר דמו עלינו ועל־בנינו:

Y respondiendo todo el pueblo, dixo, Su sangre sea sobres nosotros, y sobre nuestros hijos.

26 אז פטר להם את־בר־אבא ואת־ישוע יסר בשוטים ומסרו להתלות:

Entonces soltóles à Barabbas: y auiendo açotado à Iesus, entrególo para ser crucificado.

27 אז הרצים הנצבים על־הפקיד לקחו את־ישוע אל־בית דין ויקהילו אליו את־כל החבל:

Entonces los soldados del Presidente tomádo à Iesus àl audiécia, juntarõ à el toda la quadrilla.

28 ויפשיטו אותו ויעדוהו במעיל השני:

Y desnudandolo, cercaronlo de vn manto de grana.

κζ.

21. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν, εἶπεν αὐτοῖς, τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον, Βαραββᾶν.

Et le Gouuerneur prenant la parole leur dit, Lequel des deux voulez-vous que ie vous relasche? Ils dirent, Barrabbas.

22. Λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τί οὖν ποιήσω ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν; λέγουσιν αὐτῷ πάντες, σταυρωθήτω.

Mais Pilate leur dit, Que ferai ie donc de Iesus qu'on appele Christ? Tous lui disent, Qu'il soit crucifié.

23. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον, λέγοντες, σταυρωθήτω.

Et le Gouuerneur leur dit, Mais quel mal a-il fait? Lors ils crierent d'autant plus, disans, Qu'il soit crucifie.

24. Ἰδὼν δὲ ὁ πιλάτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων, ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου ὑμεῖς ὄψεσθε.

Pilate donc voyant qu'il ne profitoit rien, mais que le tumulte s'esleuoit tant plus, print de l'eau. & laua ses mains deuant le peuple, disant, Ie suis innocent du sang de ce iuste-ici: vous y aduiserez.

25. Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπε, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

Et tout le peuple respondant, dit, Son sang soit sur nous, & sur nos enfans.

26. Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.

Lors il leur relascha Barrabbas: & leur liura Iesus, apres l'auoir fait fouëtter, afin qu'il fust crucifié.

27. Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ᾽ αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν.

Adonc les gendarmes du Gouuerneur amenerent Iesus au pretoire, & assemblerent deuant lui toute la bande.

28. Καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην.

Et l'ayans desuestu, mirent sur lui vn manteau d'escarlate.

CAP. XXVII.

21. Reſpondens autem præſes, ait illis, Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt, Barabbam.

Then the gouernour anſwered/ and ſaide vnto them / Whether of the twaine will yee that I let loſe vnto you? And they ſayde/ Barrabas.

22. Dicit illis Pilatus, Quid igitur faciam de Ieſu qui dicitur Chriſtus, Dicunt omnes, Crucifigatur.

Pilate ſaid vnto them/ What ſhall I doe then w Jeſus which is called Chriſt? They all ſaid to him / Let him be crucified.

23. Ait illis præſes, Quid enim mali fecit? Ait illi magis clamabãt, dicentes, Crucifigatur.

Then ſaid the gouernour / But what euil hath he done? Then they cryed the more/ ſaying/ Let him be crucified.

24. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret: accepta aqua, lauit manus coram populo, dicens, Innocens ego ſum à ſanguine iuſti huius: vos videritis.

When Pilate ſawe that hee auailed nothing/ but that more tumult was made/ hee tooke water and waſhed his handes before the multitude/ ſaying / I am innocent of the blood of this iuſt man: looke you to it.

25. Et reſpondens univerſus populus, dixit, Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros.

Then anſwered all the people / and ſayd / His blood be on vs / and on our children.

26. Tunc dimiſit illis Barabbam: Ieſum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur.

Thus let hee Barabbas looſe vnto them/ and ſcourged Jeſus / and deliuered him to be crucified.

27. Tunc milites præſidis ſuſcipientes Ieſum in prætorium, congregaverunt ad eum univerſam cohortem.

Then the ſouldiers of the gouernour tooke Jeſus into the common hall / and gathered about him the wohle bande.

28. Et exeuntes eum, chlamydem coccineam circundederunt ei.

And then ſtripped him / & put vpon him a ſkarlet robe.

Das XXVII. Capitel.

21. Da antwortet nun der Landpfleger/ vnd ſprach zu jnen: Welchen wolt jr vnter dieſen zweyen/ den ich euch ſol loß geben? Sie ſprachen: Barrabam.

Da ſuarede nu Landzherren/ oc ſagde til dem/ Huilcken ville i at ieg ſkal giffue eder løſſ/ aff diſſe tho? De ſagde/ Barrabam.

22. Pilatus ſprach zu jhnen: Was ſoll ich denn machen mit Jeſu / von dem geſagt wird/ er ſey Chriſtus? Sie ſprachen alle: Laß jn creutzigen.

Pilatus ſagde til dem/ Huad ſkal ieg da gøre met Jheſu / om huilckem der ſigis / hand er Chriſtus? De ſagde alle / Lad kaarsfeſte hannem.

23. Der Landpfleger ſagete: Was hat er denn übels gethan? Sie ſchryen aber noch mehr / vnnd ſprachen: Laß jhn creutzigen.

Landzherren ſagde/ Huad ont haffuer hand da giort? Men de robede end mere/ oc ſagde Lad kaarsfeſte hannem.

24. Da aber Pilatus ſahe/ daß er nichts ſchaffet / ſondern das vil ein gröſſer getümmel ward/ nam er waſſer vnnd wuſch die hende für dem Volck/ vnd ſprach: Ich bin vnſchuldig an dem blut diſes Gerechten/ ſehet jhr zu.

Der Pilatus ſaa/ at hand beſkaffede inted / men at der bleff it megit ſtørre Bulder/ da tog hand Vand/ oc tode Henderne faar folcket/ oc ſagde/ Jeg er vſkyldig i denne Redfertigis blod/ ſeer i til.

25. Da antwortet das gantze volck/ vnnd ſprach: Sein blut komme über vns vnd über vnſere kinder.

Da ſuarede det gantſke Folck / och ſagde/ Hans Blod komme offuer oſſ oc offuer vore Børn.

26. Da gab er jnen Barrabam loß/ aber Jeſum ließ er geiſſeln/ vnd überantwortet jhn / daß er gecreutziget würde.

Da gaff hand dem Barrabam løſſ/ Men Jheſum loed hand hudſtryge / oc antuordede dem hannem/ at hand ſkulde kaarsfeſtis.

27. Da namen die kriegsknechte des Landpflegers Jeſum zu ſich jnn das Richthauß / vnnd ſammleten über jn die gantze Schar.

Da toge Landzherrens Stridſmend Jheſum til ſig i Domhuſit / oc forſamlede til hannem den gantſke Skare.

28. Vnd zogen jn auß/ vnd legten jm einen Purpurmantel an.

Oc de førde hannem aff/ oc lagde en Purpur kaabe paa hannem.

Kapitola XXVII.

21. Y odpowěděw Wladař/ řekl gim: Koho chcete ze dwau aby wám byl propuſſtěn? A oni řekli: Barrabáſſe.

Rodpowiedáiac ſtároſtá/ rzekł im / ktorego chcecie aby n wam wypuścił z tych dwu? A oni powiedzieli / Bárábaſzá.

22. Rzekl gim Pilát: Což pak včinjm s Gežiſſem / kterýž ſlowe Kryſtus? Rzekli wſſyckni: Vkřižowán bud.

Rzekł im Piłat / Coż tedy vczynię Jezuſowi ktory ieſt rzezon Kriſtus? Rzekli mu wſzyſcy/ Niech będźie vkrzyżowan.

23. Rzekl Wládař: Y co geſt zlého včinil? Oni pak wjce wolali/ řkauce: Vkřižowán bud.

A ſthároſtá rzekł / Coż wżdy złego vczynił? A oni thym wiecey wolali/ mowiac / Niech będźie vkrzyżowan.

24. A wida Pilát žeby nic neproſpěl/ ale žeby wětſſý rozbrog byl / wzaw wodu/ vmyl ruce před lidem / řka: Newinent gſem ná krwij Sprawedliwého tohoto/ wy wizte.

Rwidząc Piłat iż to nic niepomogło/ owſzem wiecey ſie zámieſzánie mnożyło / wziawſzy wode/ vmył rece przed zebrániem ludźi/ mowiac/ iam ieſt nie winien krwie tego ſprawiedliwego / wy ſie w tym czuycie.

25. A odpowěděw weſſkeren Lid/ řekl: Krew geho na nás y na naſſe Syny.

A odpowiedáiac wſzytek lud/ rzekł/ Krew iego niech będźie ná nas y ná ſyny náſze.

26. Tehdy propuſtil gim Barrabáſſe/ ale Gežiſſe vbičowaného dal gim / aby byl vkřižowán.

Tedy im wypuścił Bárábaſzá. A vbiczowawſzy Jezuſa / podał go ná vkrzyżowánie.

27. Tehdy Žoldnéři Wládařowi /wzawſſe Gežiſſe do Rathauzu / shromáždili k němu weſſkeren záſtup:

Tedy żołnierze ſtárościni wziawſzy Jezuſá do ratuſzá / zebráli do niego wſzytkę rotę.

28. A ſwlekſſe gey / oblekli ho w Pláſſť čerwený:

A gdy go zewlekli / oblekli go w ſzáte ſzkárlatową.

כז

29 וגדלו כלילא דעוזניא וסמו ברישה וקניא בימינה וברכו על בורכיהון קדמוהי ומבזחין הוו בה ואמרין שלם מלכא דיהודיא:

E fatta vna corona di spine, gliela posero sopra'l capo, e vna canna ne la sua man destra: & inginocchiandosi dinanzi à lui, lo scherniuano, dicendo, Iddio ti salui, Re de Giudei.

30 ורקו בפרצופה ושקלו קניא ומחין הוו לה על רשה:

Poi sputando li addosso, presero la canna, e percoteuangli il capo.

31 וכד בזחו בה אשלחוהי כלמיס ואלבשוהי נחתוהי ואובלוהי דנזדקף:

E poi che l'hebbero così schernito, gli spogliaron la vesta rossa, e vestironlo de suoi vestiments, e menoronlo à crocifiggere.

32 וכד נפקין אשכחו גברא קורניא דשמה שמעון להנא שחרו דנשקול זקיפה:

Et vscendo fuore, trouarono vn huomo Cireneo, nominato Simone: e costrinserlo à portar la croce di esso.

33 ואתו לדוכתא דמתקריא גוגולתא הי דמתפשקא קרקפתא:

Et arriuati che furono al luogo chiamato Golgotha, che vuol dire luogo di cranio.

34 ויהבו לה דנשתא חלא דחליט במררתא וטעם ולא צבא למשתא:

Gli detter bere de l'aceto mescolato con fiele: & hauendolo gustato, non volse beuere.

35 וכד זקפוהי פלגו נחתוהי בפסא (דנתמלא מדם דאתאמר ביד נביא דפלגו נחתי בינתהון ועל לבושי ארמיו פסא:)

Poi che l'hebber crocifisso, spartirono i suoi vestiments, gittando la sorte: acciochè s'adempiesse quel che fu detto per il Profeta, che dice, Essi si spartirono i miei vestiments, e gittoron la sorte sopra la veste mia.

36 ויתבין הוו ונטרין לה תמן:

E postisi à sedere, gli faceuano iui la guardia.

כז

29 ויסבכו עטרת מסירים וישימוה על־ראשו וקנה בימינו ויכרעו ברכים לפניו ויליצוהו לאמר שלום לך מלך היהודים:

Y pusieron sobre su cabeça vna corona texida de espinas, y vna canna en su mano derecha: y hincando la rodilla delante deel burlauan deel diziendo, Ayas gozo Rey de los Iudios.

30 וירק ירקו בו ויקחו את־הקנה ויכו אל־ראשו:

Y escupiendo en el, tomaron la canna, y herian en su cabeça.

31 וכאשר הליצו לו הפשיטוהו את־מעיל וילבישו אותו את־בגדיו ויוליכו אותו לתלות:

Y desque lo ouieron escarnecido, desnudaronle el manto, y vistieronlo de sus vestidos, y lleuaronlo para crucificarlo.

32 וכאשר יצאו מצאו איש קירני ושמו שמעון ואותו נגשו לשאת את־תוו:

Y saliendo, hallaron à vn Cyreneo, que se llamaua Simō: à este cargarō paraq; lleuasse su cruz.

33 ויבואו אל־מקום הנאמר גלגלתא אשר מתרגם מקום גלגלת:

Y como llegaron àl lugar que se llama Golgotha, que es dicho El lugar de la Calauera.

34 ויתנו לו לשתות חמץ עם ראש מחול ובטעמו ימאן לשתות:

Dieronle à beuer vinagre mezclado con hiel: y gustando, no quiso beuerlo.

35 וכאשר תלוהו חלקו את־בגדיו ויפילו גורל להמלא הנאמר בנביא יחלקו בגדי להם ועל לבושי יפילו גורל:

Y Desque lo ouieron crucificado, repartieron sus vestidos echando suertes, paraque se cumpliesse loque fué dicho por el Propheta, Repartieronse mis vestidos, y sobre mi ropa echaron suertes.

36 וישבו וישמרוהו שם:

Y guardauanlo sentados alli.

κζ.

29. Καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ. καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ, λέγοντες, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

Et plierent vne couronne d'espines, & la mirent sur sa teste, & vn roseau en sa main droite: & s'agenouillans deuant lui, se mocquoyent de lui, disans, Bien se soit, Roy des Iuifs.

30. Καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Et apres auoir craché contre lui, & prindrent le roseau, & én frapoyent sa teste.

31. Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.

Puis s'estans mocqués de lui, ils lui despouillerent le manteau, & le vestirent de ses vestemens, & l'amenerent pour estre crucifié.

32. Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον, ὀνόματι Σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

Et comme ils sortoyent: ils trouuerent vn Cyrenien, nommé Simon: lequel ils contraignirent de porter la croix d'icelui.

33. Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ· ὅς ἐστι λεγόμενος κρανίου τόπος,

Et estant arriué en la place dite Golgotha, (qui vaut autant à dire que la place du Test.)

34. Ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον. καὶ γευσάμενος οὐκ ἤθελε πιεῖν.

Ils lui donnerent à boire du vinaigre meslé auec du fiel: & quand il en eut gousté, il n'en volut point boire.

35. Σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ προφήτου, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον.

Et apres l'auoir crucifié, ils departirent les vestemens, en iettant le sort, afin que fust accompli ce qui est dit par le Prophete, Ils se sont departis mes vestemés: & ont ietté le sort sur mon saye.

36. Καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ.

Et estans assis, ils le gardoyent la.

CAP. XXVII.

29. Et plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput eius, & arundinem in dextera eius. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes, Ave rex Iudæorum.

And platted a crowne of thornes/ and put it vpon his head/ and a reede in his right hande/ and bowed their knees before him/ and mocked him/ ſaying/ God ſaue thee king of the Iewes.

30. Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius.

And ſpitted vpon him/ and tooke a reede/and ſmote him on the head.

31. Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamydem: & induerunt eum veſtimentis eius, & duxerunt eum ut crucifigerent.

Thus when they had mocked him/ they tooke the robe from him/ and put his owne raiment on him/ and led him a way to crucifie him.

32. Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæũ, nomine Simonem: hunc angariaverunt ut tolleret crucem eius.

And as they came out/ they founde a man of Cyrene/named Simon: him they compelled to beare his Croſſe.

33. Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha, quod eſt Calvariæ locus.

And when they came vnto the place called Golgotha/ (that is to ſay/ the place of dead mens ſkulles.)

34. Et dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum. Et cùm guſtaſſet, noluit bibere.

They gaue him vineger to drinke/ mingled with gall: and when he had taſt:d thereof/ he would not drinke.

35. Poſtquam autem crucifixerunt eum, diviſerunt veſtimenta eius, ſortem mittentes: ut impleretur quod dictum eſt per prophetam, dicentem, Diviſerunt ſibi veſtimenta mea: & ſuper veſtem meam miſerunt ſortẽ.

And when they had crucified him/ they parted his garments/ and did caſt lots/ that it might be fulfilled/ which was ſpoken by the Prophet/ They deuided my garments among them/ and vpon my veſture did caſt lottes.

36. Et ſedentes ſeruabant eum.

And then ſate/and watched him there.

Das XXVII. Capitel.

29. Vnd flochten eine dörnen Krone/ vnd ſatzten ſie auff ſein Haupt/ vnnd ein Rhor in ſeine rechte hand / vnnd beugeten die knie für jm/ vnnd ſpotteten jn/ vnd ſprachen: Gegrüſſet ſeyſt du Jüden König.

Oc flettede en torne Krune/ oc ſette hende paa hans Hoffuit/ oc it Røer i hans høyre haand/ Oc bøyede knæene faar hannem/ oc ſpaattede hannem/ oc ſagde/ hil vere du Jøde Konge.

30. Vnd ſpeyeten jn an/ vnd namen das Rhor/ vnnd ſchlugen damit ſein Haupt.

Oc de ſpotte paa hannem/ oc toge Røret/ oc ſloge hans Hoffuit der met.

31. Vnd da ſie jn verſpottet hatten/ zogen ſie jm den Mantel auß/ vnd zogen jm ſeine kleider an/ vnnd füreten jn hin/ daß ſie jn creutzigen.

Oc der de haffde beſpaattet hannem / droge de kaaben aff hannem oc førde hannem i ſine Kleder/ oc ledde hannem hen/ at kaarsfeſte hannem.

32. Vnd in dem ſie hinauß giengen/ funden ſie einen Menſchen von Kyrene/ mit namen Simon/ den zwungen ſie/ daß er jm ſein Creutz trug.

Oc i det ſom de ginge vd/ funde de it Menniſke aff Cyrene/ ſom hede Simon/ hannem tuingde de til/ at hand bar hannem hans Kaarſſ.

33. Vnnd da ſie an die ſtet kamen/ mit namen Golgatha / das iſt verdeutſchet/ Schedelſtet.

Oc der de komme til den Sted / ſom kaldis Golgatha / det er fordanſket / Hoffuit pande ſted/

34. Gaben ſie jhm eſſig zu trincken mit Gallen vermiſchet / vnnd da ers ſchmecket/ wolt er nicht trincken.

Da gaffue de hannem Edicke at dricke/ blandet met Galde/ Oc der hand ſmagede det / vilde hand icke dricke.

35. Da ſie jhn aber gecreutziget hatten / theileten ſie ſeine Kleider/ vnd worffen das Loß darumb / Auff daß erfüllet würde / das geſagt iſt durch den Propheten/ ſie haben meine Kleider vnter ſich getheilet/ vnd über mein Gewandt haben ſie das Loß geworffen.

Oc der de haffde kaarsfeſt hannem/ da ſkiffte de hans Kleder/ oc kaſte Laad der om/ At det ſkulde fuldkommis/ ſom er ſagd ved Propheten/ De ſkiffte mine Kleder blant ſig/ oc de kaſte Laad om min Kledebon.

36. Vnd ſie ſaſſen allda/ vnd hüteten ſein.

Oc de ſade der/ oc toge vare paa hannem.

Kapitola XXVII.

29. A ſpletſſe Korunu z trnij wſtawili na Hlawu geho / a dali treſt w prawau ruku geho a klekagijce na kolenau před nim/ poſmijwali ſe gemu/ řkauce: Zdráw buď Králi Židowſký.

Y vplotſſy korone z ciernia/ włozyli ná głowe iego/ y trcine w prawice iego/ á klániaiac ſie przed nim/ nágrawáli go/ mowiac/ Badz pozdrowion Krolu Zydowſki.

30. A pligijce na něho / brali treſt/ a byli Hlawu geho.

A gdy nań plwáli/ wźieli trcine y bili go w głowe iego.

31. A když ſe gemu napoſmijwali/ ſwlekli s něho Pláſſť / a oblekli gey w Raucho geho / y wedli gey aby byl vkřižowán.

A gdy go nágráli/ zwlekli go z oney ſſáty/ y vbráli go w odźienie iego / y wiedli go ná vkrzyżowánie.

32. A wyſſedſſe / nalezli člowěka Cyrenenſkého / gménem Sſymona: toho přinutili / aby neſl Křijž geho.

A wychodzac/ náleźli niektho rego Cyreneyczyká imieniem Symoná/ tego przymuśili áby niosł krzyż iego.

33. Y přiſſli na mijſto gménem Golgotha / kteréž ſlowe Poprawné mijſto.

Y przyſſedſſy ná mieyſce rzeczone Golgothá/ ktore ieſt mieyſcem trupich głow.

34. Y dali gemu Octa s žlučij ſmijſſeného. A když okuſyl/ nechtěl pijti.

Dáli mu pić ocet zmieſſány z żołćią/ á skoſſtowawſſy / nie chciał pić.

35. Když pak gey vkřižowali/ rozdělili raucho geho / mecýce o ně Los: Aby ſe naplnilo což powědijno geſt ſkrze Proroka/ kterýž dj: Rozdělili ſobě raucho mé/ a o mug oděw metali Los.

Potym vkrzyżowawſſy go/ rozdźielili ſſáty iego rzuciwſſy los/ áby ſie wypełniło to co ieſt rzeczono przez proroká/ Rozdźielili ſobie ſſáty moie/ y ná odźienie moie los miotáli.

36. A ſedijce/ ſſetřili ho.

A śiedząc/ ſtrzegli go tám.

כז

37 וסמו לעל מן רשה עלתא דמותה בכתבא הנו ישוע מלכא דיהודיא:

Posero etiandio sopra i suo capo la causa sua scritta, QVESTO E IESV IL RE DE GIVDEI.

38 ואזדקפו עמה תרין לסטיא חד מן ימינה וחד מן סמלה:

Allora furon crocifissi con esso lui due ladroni, vno à la destra, e l'altro à la sinistra.

39 אילין דין דעברין הוו מגדפין הוו עלוהי ומנידין רשיהון:

E quelli che passauano, il vituperauano, scrollando la testa.

40 ואמרין סתר היכלא ובנא לה לתלתא יומין פצא נפשך אן ברה אנת דאלהא וחות מן זקיפא:

E dicendo, Tu che distruggi il tempio, & in tre giorni l'edifichi, salua te stesso: se tu sei il Figliuol di Dio scendi giu de la croce.

41 הכות אף רבי כהנא מבוחין הוו עם ספרא וקשישא ופרישא ואמרין:

Similmente ancor i principali Sacerdoti beffeggiandolo insieme con gli Scribi e i Vecchy, diceuano.

42 לאחרנא אחי נפשה לא משכח למחיו אן מלכה הו דיסריל נחות השא מן זקיפא ונהימן בה:

Egli ha saluati gli altri, e non puo saluar se medesimo: s'egli è Re d'Israel, scenda hora de la croce, & cosi gli crederemo.

43 תכיל על אלהא יפרקיוהי השא אן צבא בה אמר גיר דברה אנא דאלהא:

Egli s'è confidato in Dio, liberilo hora s'ei gli vuol bene: conciosia ch'egli ha detto, Io sono il Figliuol di Dio.

44 הכות אף גיסא הנון דאזדקפו עמה מחסדין הוו לה:

Questo medesimo ancor gli rimprouerauano i ladroni che erano stati crocifissi con esso lui.

כז

37 וישימו מעל־לראשו את־דינו הנכתב זה הוא ישוע מלך היהודים:

Y pusieron sobre su cabeça, su causa escripta, Este es Iesus el Rey de los Iudios.

38 אז נתלו אתו שנים פריצים אחד מימין ואחד משמאל:

Entonces crucificaron con el dos ladrones: vno à la derecha, y otro à la yzquierda.

39 והעוברים גדפו אותו ומניעים ראשיהם:

Y los que passauan, le dezian injurias meneando sus cabeças.

40 לאמר האת ההרס את־ההיכל ובשלשת ימים תבנהו הושיעך אם־בן־אלהים את רדה מן התלי:

Y diziendo, Ola, tu, el que derribas el Templo de Dios, y en tres dias lo reedificas, saluate à ti mismo. Si eres Hijo de Dios, deciende de la cruz.

41 וגם כן הכהנים ילעיגו אותו עם הסופרים וזקנים ומפרשים לאמר:

Desta manera tambien los principes de los Sacerdores escarneciendo, con los Escribas, (y los Phariseos,) y los Ancianos, dezian:

42 לאחרים הושיע ולנפשו לא יוכל להושיע אם־מלך ישראל הוא ירד עתה מן הצליב ונאמין בו:

A otros salvó: à si no se pude saluar. Si es el Rey de Israel, decienda aora de la cruz, y creeremos, à el.

43 בטח על־אלהים יצילהו עתה אם חפץ בו כי־אמר כי־בן־אלהים אני:

Confia en Dios, librelo aora si lo quiere: porque ha dicho, Soy Hijo de Dios.

44 וגם כזאת הפריצים אשר נתלו עמו חרפוהו:

Lo mismo tambien le çaherian los ladrones, que estauan crucificados con el.

κζ.

37. Καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην, οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

Ils mirent aussi au dessus de sa teste son dicton par escrit en ces mots, CESTVI-CI EST IESVS LE ROY DES IVIFS.

38. Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λῃσταί, εἷς ἐκ δεξιῶν, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων.

Lors furent crucifiés auec lui deux brigands l'vn à droite, & l'autre à gauche.

39. Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτόν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν.

Et ceux qui passoyent pres de là, lui disoyent outrages, hochans leurs testes.

40. Καὶ λέγοντες, ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.

Et disans, Toi qui desfais le temple, & en trois iours le rebastis, sauue-toi mesme: si tu es le Fils de Dieu, descen de la croix.

41. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων καὶ Φαρισαίων, ἔλεγον.

Semblablement aussi les principaux Sacrificateurs, auec les Scribes & les Anciens, se mocquans, disoyent.

42. Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι; εἰ βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν αὐτῷ.

Il à sauué les autrés, il ne se peut sauuer soi-mesme: s'il est Roy d'Israel, qu'il descende maintenant de la croix, & nous croirons à lui.

43. Πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν, ῥυσάσθω νῦν αὐτόν, εἰ θέλει αὐτόν· εἶπε γάρ, ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός.

Il se confie en Dieu, qu'il le deliure maintenant, s'il l'a pour agreable: car il à dit, Ie suis le Fils de Dieu.

44. Τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνείδιζον αὐτῷ.

Cela mesme lui reprochoyent aussi les brigands qui estoyent crucifiés auec lui.

37. Et

S. MATTHAEVS.

CAP XXVII.

37. Et impoſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcriptam: HIC EST IESVS REX IVDEORVM.

They ſet vp alſo ouer his head his cauſe written/ THIS IS IESVS THE KING OF THE IEVVES.

38. Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones: unus à dextris, & unus à ſiniſtris.

And there where two thieues cruciſied with him / one on the right hand / and another on the left.

39. Prætereuntes autem blaſphemabant eum, moventes capita ſua.

And they that paſſed by / reuiled him/ wagging their heades.

40. Et dicentes, Vah qui deſtruis templum Dei, & in triduo illud reædificas, ſalva temetipſum: ſi filius Dei es, deſcende de cruce.

And ſaying / Thou that deſtroyeſt the Temple / and buildeſt it in three dayes/ ſaue thy ſelfe: if thou be the Sonne of God / come downe from the croſſe.

41. Similiter & principes ſacerdotum illudentes cum Scribis & ſenioribus, dicebant.

Likewiſe alſo the hie Prieſtes mocking him / with the Scribes / and Elders/ and Phariſes/ ſaid.

42. Alios ſalvos fecit: ſeipſum non poteſt ſalvum facere: ſi rex Iſraël eſt, deſcendat nunc de cruce, & credimus ei:

He ſaued others / but he cannot ſaue him ſelfe: if he be the King of Iſrael/ let him now come downe from the croſſe / and wee will beleeue him.

43. Confidit in Deo: liberet nunc eum ſi vult: dixit enim, Quia filius Dei ſum.

He truſteth in God / let him deliuer him nowe / if he will haue him: for he ſayde/ I am the Sonne of God.

44. Idipſum autem & latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.

That ſame alſo the thieues which were crucified with him / caſt in his teeth.

S. Mattheus.

Das XXVII. Capitel.

37. Vnnd oben zu ſeinen Haupten hefften ſie die vrſach ſeines todtes/ beſchriben / nemlich: Diß iſt Jeſus der Jüden König.

Oc offuen ved hans Hoffuit ſette de aarſagen til hans død/beſcreffuen i ſaa maade/Denne er Jheſus Jødernis Konge.

38. Vnd da wurden zwen Mörder mit jhm gecreutziget/einer zur rechten/vnd einer zur lincken.

Oc der bleffue tho Røffuere kaarsfeſte met hannem/En hoſſ den Høyre/ oc en hoſſ den Venſtre haand.

39. Die aber fürüber giengen/leſterten jn/vnd ſchüttelten jre köpffe.

Men de/ſom der ginge frem/beſpaattede hannem/ oc røſte deris Hoffuit.

40. Vnnd ſprachen: Der du den Tempel Gottes zubricheſt/vnd baueſt jn in dreyen tagen/hilff dir ſelber/ Biſt du Gottes Son/ſo ſteig herab vom Creutz.

Oc ſagde/Du ſom nedbryder Guds Tempel/oc opbygger den i tre dage/Hielp dig ſelff/Eſt du Guds ſøn/da ſtig hid ned aff Karſſet.

41. Deßgleichen auch die Hohenprieſter ſpotteten ſein / ſampt den Schrifftgelerten vnnd Elteſten/vnd ſprachen:

Lige ſaa ſpattede ocſaa de Ypperſte Preſter hannem/met Scrifftkloge/oc de Eldſte/ oc ſagde

42. Andern hat er geholffen/vnnd kan jhm ſelber nicht helffen/ Iſt er der König Iſrael / ſo ſteige er nun vom Creutz/ ſo wöllen wir jhm glauben.

Hand haffuer hulpet andere/oc kand icke hielpe ſig ſelff/Er hand Iſraels Konge/Da ſtige ſig nu ned aff kaarſſit/ſaa vilde wi tro hannem.

43. Er hat Gott vertrawet/der erlöſe jn nun/ lüſtets jn/denn er hat geſagt: Ich bin Gottes Son.

Hand forlod ſig paa Gud/hand frelſe hannem nu/haffuer hand lyſt til hannem/ Thi hand ſagde/ Jeg er Guds Søn.

44. Deßgleichen ſchmeheten jhn auch die Mörder/die mit jm gecreutziget waren.

Lige ſaa forhaanede ocſaa Røffuerne hannem/ ſom vaare kaarsfeſt met hannem.

S. Mathauß.

Kapitola XXVII.

37. Y wſtawili nad Hlawu geho winnu geho napſanau: Tentoť geſt Ježiſs Král židomſký.

Y włożyli nád głowe winę ie go opiſána: Tenci ieſt Jezus on Krol Zydowſki.

38. Tehdy vkřižowána gſau s nim dwa Lotřij / geden na prawicy a druhý na lewicy.

Tedy byli vkrzyżowáni z nim dwá zboyce/ieden ná práwey á drugi ná lewey rece.

39. Kteřijž pak chodili tudy/ rauhali ſe gemu / vkřiwugijce hlaw ſwých.

A ci ktorzy przechodźili támtedy/bluźnili go kiwáiac glowámi ſwemi.

40. A řijkagijce: Ha há/ kterýž ruſſijš Chrám Božij/ a we třech dnech gey zaſe wzděláwáš/ ſpomozyž ſám ſobě: Gſyli Syn Božij/ ſſtupiž s Křijže.

A mowiac/Tyś on ktory borzyſz Kośćioł/a przez trzy dni zbudniceſz gi/Zachoway ſam ſiebie/ ieſliś ſyn Boży/zſtap z krzyża.

41. Též y Knijžata Kněžſká poſmijwagijce ſe s Zákonijky a s Starſſými/ prawili:

Tákże przedniejſzy kápłani z doktormi/y z ſtárſzymi nágrawáiac/mowili.

42. Giným geſt ſpomáhal/ ſam ſobě nemuož pomocy: Geſtliže geſt Král židowſký/ nech ať nynij s ſſtaupij s Křijže/a vwěřijme gemu.

Inſze záchował/ á ſam śiebie záchować nie może: Jeſli ieſt Krol Izráelſki niech teraz zſtapi z krzyża/á vwierzymy iemu.

43. Auffal w Boha / nech ať gey wyſwobodij / chcelik: Poněwadž geſt prawil: Syn Božij gſem.

Dufa w Bogu / niech go theraz wybáwi ieśli ſie w nim kocha/ boć powiedźiał / Jeſtem ſynem Bożym.

44. Též také y Lotřij/ kteřijž byli s nim vkřižowáni/ vtrhali gemu.

Toż też y zboyce ktorzy byli z nim vkrzyżowáni / wyrzucáli mu ná oczy.

כז

45 מן שת שעין דין הוא חשוכא על כלה ארעא עדמא לשעא תשע :

E da l'hora sesta si fecer tenebre sopra tutta la terra insin à l'hora nona.

46 ולאפי תשע שעין קעא ישוע בקלא רמא ואמר איל איל למנא שבקתני :

E circa l'hora nona, IESV gridò ad alta voce, dicendo, Eli, Eli, lama sabacthani? cioè, Iddio mio, Iddio mio, perche m'hai tu abbandonato?

47 אנשין דין מן הנון דקימין הוו תמן כד שמעו אמרין הוו הנא לאליא קרא :

Il che hauendo udito alcuni di quelli ch'erano iui, diceuano, Costui chiama Elia.

48 ובה בשעתא רהט חד מנהון ושקל אספוגא ומלה חלא וסמה בקניא ומשקא הוא לה :

E subito un di loro corse, e prese una spugna, & empiella d'aceto, e postala sopra una canna gli daua bere.

49 שרכא דין אמרין הוו שבוקו נחזא אן אתא אליא למפרקה :

E gli altri diceuano, Lassa stare, vediamo un poco se Elia viene à liberarlo.

50 הו דין ישוע תוב קעא בקלא רמא ושבק רוחה :

E IESV gridando di nuouo ad alta voce, mandò fuor lo Spirito.

51 ומחדא אפי תרעא דהיכלא אצטרי לתרין מן לעל עדמא לתחת וארעא אתתזיעת וכאפא אצטרי :

Et ecco il velo del tempio si stracciò in due parti, da alto insin al basso: e la terra tremò, e le pietre si spezzarono.

52 ובית קבורא אתפתחו ופגרא סגיאא דקדישא דשכיבין הוו קמו :

E i monumenti s'apersero, e molti corpi di Santi, che haueuan dormito, risuscitorono.

כז

45 ומשעה הששית היה חשך על כל הארץ עד שעה התשיעית :

Y desde la hora de las seys fueron tinieblas sobre toda la terra hasta la hora de las nueue.

46 וכשעה התשיעית קרא ישוע בקול גדול לאמר אלי אלי למה שבקתני זהו אלי אלי למה עזבתני :

Y cerca de la hora de las nueue Iesus exclamó con gran boz, diziendo, Eli, Eli, lama sabachthani? esto es, Dios mio, Dios mio, porque me has desamparado?

47 וקצת האנשים העומדים שם כשמעם אמרו כי את אליהו קורא זה :

Y algunos de losque estauan alli, oyendolo, dezian, A Elias llama este.

48 ופתאם רץ אחד מהם ויקח את ספוג וימלא אותו בחמץ וישם על קנה וישקהו :

Y luego corriendo vno deellos tomó vna espongia, y hinchióla de vinagre, y poniendola en vna canna, dauale paraque beuiesse.

49 ואחרים אמרו הרף ונראה אם יבוא אליה להצילנו :

Y los otros dezian, Dexa veamos si vendra Elias à librarlo.

50 וישוע עוד קורא בקול גדול ויגוע :

Mas Iesus auiendo otrá vez exclamado con gran boz, dió el Espiritu.

51 והנה הפרכת ההיכל נקרעה לשנים ממעל עד למטה והארץ רעשה והסלעים נקרעו :

Y heaqui, el velo del Templo se rompió en dos. de alto à baxo: y la tierra se mouió, y las piedras se hendieron.

52 והקברים נפתחו וגופות רבות הקדושים מישני אדמת עפר הקיצו :

Y los sepulchros se abrieron: y muchos cuerpos de Sanctos que auian dormido, se lauantaron:

κζ.

45. Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης.

Mais depuis six heures il y eut tenebres sur tout le païs, iusquss à neuf heures.

46. Περὶ δὲ τὴν ἐννάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἠλὶ, ἠλὶ λαμὰ σαβαχθάνι; τοῦτ' ἔστι, θεέ μου, θεέ μου, ἱνατί με ἐγκατέλιπες;

Et enuiron neuf heures Iesus s'escria à haute voix, disant, Eli, Eli, lamma sabachthani? c'est à dire, Mon Dieu, mon Dieu, pourquoi m'as-tu abandonné?

47. Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες ἔλεγον, ὅτι ἠλίαν φωνεῖ οὗτος.

Et quelques vns de ceux qui estoyent là presens, ayans ouï cela, disoyent, Cestui-ci appele Elie.

48. Καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν.

Et incontinent quelcun d'entr'eux courut, & print vne esponge. & l'ayant emplie de vinaigre, la mit à l'entour d'vn roseau, & lui en bailla à boire.

49. Οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας σώσων αὐτόν.

Mais les autres disoyent, Laisse, voyons si Elie viendra le sauuer.

50. Ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα.

Et lors Iesus ayant crié derechef à haute voix, rendit l'Esprit.

51. Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω· καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν.

Et voila, le voile du temple se fendit en deux, depuis le haut iusques au bas: & la terre trembla, & les pieres se fendirent.

52. Καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη.

Et les sepulcres s'ouurirent, & plusieurs corps des Saincts qui avoyent esté endormis, se leuerent.

CAP. XXVII.

45. A ſexta autem hora, tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram, uſque ad horam nonam.

Nowe from the ſixt houre was there darkeneſſe ouer all the land / unto y nynth houre.

46. Et circa horam nonam clamavit Ieſus voce magna, dicens, Eli, Eli, láma ſabathani? hoc eſt, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?

And about the ninth houre Jeſus cryed with a loud voyce / ſaying / Eli / Eli / lamaſabachthani? that is / My God / My God / why haſt thou forſaken me?

47. Quidam autem illic ſtantes & audientes, dicebãt, Eliam vocat iſte.

And ſome of them that ſtoode there / when they heard it / ſaid / This man calleth Elias.

48. Et continuò currens unus ex eis, acceptam ſpongiam implevit aceto: & impoſuit arundini, & dabat ei bibere.

And ſtraight way one of them ranne and tooke a ſponge: and filled it with vineger and put it on a reede / and gaue him to drinke.

49. Cæteri verò dicebant, Sine, videamus an veniat Elias liberans eum.

Other ſaide / Let be: let us ſee / if Elias will come and ſaue him.

50. Ieſus autem iterum clamans voce magna, emiſit ſpiritum.

Then Jeſus cryed againe with a loude voyce / and yelded up the ghoſt.

51. Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes, à ſummo uſque deorſum, & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt.

And beholde / the vaile of the Temple was rent in twaine / from the toppe to the bottome: and the earth did quake / and the ſtones were clouen.

52. Et monumenta aperta ſunt: & multa corpora ſanctorum qui dormierant, ſurrexerunt.

And the graues did open them ſelues / and many bodies of the Saintes which ſlept / aroſe.

Das XXVII. Capitel.

45. Vnnd von der ſechſten Stunde an / ward ein Finſternis über das gantze Land / biß zu der neundten ſtunde.

Oc fra den ſiette time / bleff it Mørck offuer det gantſke Land / indtil den niende time.

46. Vnnd vmb die neundte Stunde ſchrey Jeſus laut vnnd ſprach: Eli / Eli / lama aſabthani? das iſt / Mein Gott / mein Gott / warumb haſt du mich verlaſſen?

Oc ved den niende time robte Jheſus høyt / oc ſagde / Eli / Eli / lama aſabthani? Det er / Min Gud / Min Gud / Huor faare haffuer du forladet mig?

47. Etliche aber die da ſtunden / da ſie das höreten / ſprachen ſie: Der rüffet dem Elias.

Oc nogle ſom der ſtode / der de det hørde / da ſagde de / Hand kalder paa Elias.

48. Vnd bald lieff einer vnter jnen / nam einen Schwam / vnd füllet jn mit eſſig / vnd ſteckt jn auff ein Rohr / vnd trencket jn.

Oc ſtrax løb en aff dem / tog en Suomp / oc fylde de hannem met Eddicke / oc ſtack hannem paa it Reer oc gaff hannem dricke.

49. Die andern aber ſprachen: Halt / laß ſehen / ob Elias komme / vnd jhm helffe.

Men de andre ſagde / Holt / lad ſee / Om Elias kommer oc hielper hannem.

50. Aber Jeſus ſchrey abermal laut / vnd verſchied.

Men Jheſus robte atter høyt / oc hand vdgaff ſin aand.

51. Vnd ſihe da / der Fürhang im Tempel zureiß inn zwey ſtück / von oben an / biß vnten auß. Vnnd die Erde erbebete / vnnd die Felſen zuriſſen.

Oc ſee / Forhenget i Templen reffnede i thu ſtycke / fra det øffuerſte til det nederſte. Oc Jorden beffuede / Oc ſtenene brøſte ſønder.

52. Vnd die Gräber theten ſich auff / vnnd ſtunden auff vil Leibe der Heiligen / die da ſchlieffen.

Oc Graffuerne lode ſig op / oc der ſtode mange Helligens Legeme op / ſom ſoffue.

Kapitola XX VII.

45. Od ſſeſté pak hodiny / tmy ſtaly ſe powſſij Zemi / až do hodiny dewáté.

A od ſzoſthey godziny / ſtáłá ſie ćiemność po wſzey ziemi / áż do dźiewiątey godziny.

46. A při hodině dewáté / zwolal Gežijš hlaſem welikým řka: Eli / Eli / Lama zabachthany? To geſt / Bože můg / Bože můg / y proč gſy mne opuſtil?

A około dźiewiątey godźiny / záwołał Jezus wielkim głoſem / rzekác / Eli / Eli / lama ſabachtáni? to ieſt / Boże moy Boże moy czemuś mie opuśćił?

47. A někteřij tu ſtogijce a ſlyſſýce / prawili: Eliáſſe wolá tento.

Tedy niektorzy z tych co tám ſtali / vſlyſzawſzy to / rzekli / Eliaſza ten wołá.

48. A hned geden z nich běžaw / wzal haubu a naplnil gi Octem / a wložiw / na treſt / dáwal gemu pijti.

A náthychmiaſt bieżawſzy ieden z nich / y wziąwſzy gębkę / nápełnił ią octem / y włożywſzy ná trćinę / podał mu áby pił.

49. Ale ginij prawili: Nech ať vzřijme / přigdeli Eliáš wyſwoboditi ho.

A drudzy mowili / Zániechay / pátrzaymy ieſli przyidźie Eliaſz áby go wybáwił.

50. A Gežijš opět wolage hlaſem welikým / wypuſtil Duſſý.

A gdy powtore Jezus wołał wielkim głoſem / wypuśćił duchá.

51. A aj Opona Chrámowá / roztrhla ſe na dwě ſtraně / od wrchu vž dolůw: a Země ſe třáſla / a ſkalé ſe zſedalo.

A oto zaſłoná kośćielna przepádłá ſię ná dwoie / od wierzchu áż do dołu / y zadrżáłá ziemiá / á ſkáły ſię padáły.

52. A Hrobowě ſe otwijrali / a mnohá Těla Swatých / kteřijž byli zeſnuli / wſtala gſau.

Groby też otworzyły ſie / y wiele ćiał świętych ktorzy byli poſnęli / powſtáło.

כז

53 ונפקו ובתר קימתה עלו למדינתא קדישתא ואתחזיו לסגיאא :

Et vsciti de monumenti doppo la resurrettione di esso, vennero ne la santa Città, & apparsero à molti.

54 קנטרונא והעמה הנטרין הוו לישוע כד חזו זועא ואילין דהוי דחלו טב ואמרו שרירא־ית הוא ברה הוא דאלהא :

Hor il Centurione, e quei che erano conseco à far la guardia à IESV, veduto il terremoto, è le cose che erano auuenute, temerono grandemente, dicendo, Veramente costui era il Figliuol di Dio.

55 אית הוי דין תמן נשא סגיאתא דחזין הוי מן רוחקא הלין דאתי הוי בתרה דישוע מן גלילא ומשמשן הוי לה :

Erano ancor iui molte donne, che riguardauano di lontano, lequali haueuan seguitato IESV da Galilea, ministrandogli.

56 דחדא מנהין מרים מגדליתא ומרים אמה דיעקוב ודיוסא ואמהון דבני זבדי :

Tra lequali era Maria Maddalena, e Maria madre di Iacoppo e di Iose, e la madre de figliuoli di Zebedeo.

57 כד הוא דין רמשא אתא גברא עתירא מן רמתא דשמה יוסף דאף הו אתתלמד הוא לישוע :

E venuta la sera, venne vn huomo ricco da Arimatea, nominato Iosef, che era stato anch'egli discepolo di IESV.

58 הנא קרב לות פילטוס ושאל פגרה דישוע ופקד פילטוס דנתיהב לה פגרא :

Costui andatosene à Pilato, gli domandò il corpo di IESV. Allor Pilato comandò ch'el corpo si rendesse.

59 ושקלה יוסף לפגרא וכרכה בחיצא דכתנא נקדא :

E così Iosef prese il corpo, & inuolselo in vn lenzuolo netto.

כז

53 ויצאו מקבריהם אחר תקומתו ובאו אל־עיר הקדש ונראו לרבים :

Y salidos de los sepulchros, despues de su resurrecion, vinieron à la Sancta Ciudad, y apparecieron à muchos.

54 וגם שר המאה ואשר היו עמו לשמר את־ישוע כאשר ראו את־הרעש ואת־אשר נעשו יראו עד־מאד לאמר באמת בן־אלהים היה זה :

Y el Centurion, y losque estauan con el guardando à Iesus, visto el terremoto; y las cosas que auian sido hechas, temieron en gran manera diziendo, Verdaderamente Hijo de Dios era este.

55 ותהיינה שם נשים רבות מרחוק רואות אשר באו אחרי ישוע מגליל לשרת לו :

Y estauan alli muchas mugeres mirando de lexos, las quales auian seguido de Galilea à Iesus, siruiendole:

56 אשר בהן היתה מרים המגדלנית ומרים ליעקב ואם יוסה ואם בני זבדי :

Entre las quales èra Maria Magdalena, y Maria de Iacobo, y la madre de Iose, y la madre de los hijos de Zebedeo.

57 וכאשר היה ערב בא איש עשיר מן־הרמתים ושמו יוסף אשר גם הוא היה תלמיד ישוע :

Y como fué la tarde del dia, vino vn hombre rico de Arimathea llamado Ioseph, el qual tambien auia sido Discipulo de Iesus.

58 והוא נגש אל־פילטוס וישאל את־גוף ישוע אז פילטוס צוה להנתן לו את־הגוף :

Este llego à Pilato, y pidió el cuerpo de Iesus. Entóces Pilato mandó que el cuerpo se le diesse.

59 ויקח יוסף את־הגוף ויעטף אתו בסדין טהור :

Y tomando Ioseph el cuerpo, emboluiòlo en vna sauana limpia:

κζ.

53. Καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.

Lesquels estans sortis des sepulcres apres la resurrection d'icelui, entrerent en la saincte Cité, & apparurent à plusieurs.

54. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν, καὶ τὰ γινόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.

Or le Centenier, & ceux qui estoyent auec lui gardans Iesus, ayans veu le tremblement de terre, & les choses qui estoyent aduenues, eurent grand' peur, disans, Veritablement cestui-ci estoit Fils de Dieu.

55. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ.

Il y auoit là aussi plusieurs femmes qui regardoyent de loin, lesquelles auoyent suiui Iesus depuis Galilee, en lui subuenant.

56. Ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου.

Entre lesquelles estoit Marie Magdeleine, & Marie mere de Iaques & de Ioses, & la mere des fils de Zebedee.

57. Ὀψίας δὲ γενομένης ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ ἀριμαθαίας, τοὔνομα ἰωσὴφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε τῷ ἰησοῦ.

Et le soir estant venu, il vint vn riche homme, qui estoit d'Arimathee, nommé Ioseph, qui mesmes auoit esté disciple de Iesus.

58. Οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. τότε ὁ πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα.

Iceluí vint à Pilate, & demanda le corps de Iesus. Lors Pilate commanda que le corps fust rendu.

59. Καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ ἰωσὴφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ.

Ainsi Ioseph print le corps, & l'enueloppa d'vn linceul net.

CAP. XXVII.

53. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius, venerunt in sanctam civitatem : & apparuerunt multis.

And came out of the graues after his resurrection / and whent into the holy Citie / and appeared vnto many.

54. Centurio autem & qui cum eo erant custodientes Iesum, viso terræmotu & his quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes, Vere filius Dei erat iste

When the Centurion / and they that were with him watching Jesus / saw the earthquate / and the things that were done / they feared greatly / saying / Truely this was the Sonne of God.

55. Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quę secutæ erant Iesum à Galilæa, ministrantes ei:

And many women were there / beholding him afarre of / which had followed Jesus from Galile / ministring vnto him.

56 Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacòbi & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi.

Among whom was Marie Magdalene / aad Marie the mother of James & Joses / and the mother of Zebedeus sonnes.

57. Cùm autem serò factum esset, vênit quidam homo dives ab Arimathæa, nomine Ioseph, qui & ipse discipulus erat Iesu.

And when the euen was come / there came a riche man of Arimathea / named Joseph / who had also himselfe bene Jesus disciple.

58. Hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus.

He went to Pilate / and asked the body of Jesus. Then Pilate commanded the bodie to be delivered.

59. Et accepto corpore, Ioseph involuit illud in sindone munda.

So Joseph tooke the bodie / & wrapped it in a cleane linnen cloth.

Das XXVII. Capitel.

53. Vnd giengen auß den Gräbern / nach seiner aufferstehung / vnd kamen inn die heilige Stadt vnnd erschinen vilen.

Oc ginge aff Graffuerne / effter hans opstandelse / oc komme i den hellige Stad / oc obenbaredis saar mange.

54. Aber der Hauptman / vnnd die bey jm waren vnd bewarten Jesum / da sie sahen das Erdbeben / vnd was da geschach / erschracken sie sehr / vnd sprachen : Warlich diser ist Gottes Son gewesen.

Men Hoffuitsmanden / oc de som vaare hoss hannem oc beuarede Jesum / der de saae det Jordskel / oc huad der skede / da forferdedis de saare / oc sagde / Sandelige vaar denne Guds Søn.

55. Vnd es waren vil Weiber da / die von ferns zusahen / die da Jesu waren nachgefolget auß Galilea / vnd hatten jm gedienet.

Oc der vaare mange Quinder / som longt fra saae til / de som haffde efterfult Jhesum aff Galilea / oc haffde tient hannem.

65. Vnter welchen war Maria Magdalena / vnd Maria die Mutter Jacobi vnd Joses / vnd die Mutter der kinder Zebedei.

Blant huilcke vaar Maria Magdalena / oc Maria Jacobi oc Joses Moder / oc Zebedei Børns Moder.

57. Am abend aber kam ein reicher Mann von Arimathia / der hieß Joseph / welcher auch ein Jünger Jesu war.

Men om afftenen kom en rig Mand aff Arimathia / som hed Joseph / huilcken som oc saa vaar en aff Jhesu Disciple.

58. Der gieng zu Pilato / vnd bat jn vmb den Leib Jesu. Da befalh Pilatus / man solte jhm jn geben.

Hand gick til Pilatum / oc bad hannem om Jhesu Legeme. Da befalede Pilatus / at mand skulde antuorde hannem det.

59. Vnd Joseph nam den Leib / vnd wickelet jn in ein rein Linwad.

Oc Joseph tog Legemet / oc suøbte det i it rent Linklede.

Kapitola XXVII.

53. A wyssedsse z Hrobůw po Wzkřijssenij geho / přissli do Swatého Města / a vkázali se mnohým.

A wyszedszy z grobow po zmartwychwstania tego / weszly miástá świete / y wielam sie ich okazaly.

54. Tedy Centuryo / a ti kteřijž s nim byli ostřijhagijce Gežijsse / widauce Země třesenij / a ty wěcy kteréž se dály / báli se welmi / řkauce : Gistě Syn Božij byl tento.

A setnik y ci ktorzy z nim byli strzegac Jezusá / vyzrawszy trzesienie ziemnie y to co sie bylo stálo / zlekli sie bárzo / mowiac / Záiste ten byl synem Bożym.

55. Byly také tu Ženy mnohé z dalcka / kteréž byly přissly za Gežijssem od Galilee / posluhugijce gemu :

A bylo tám wiele niewiást z dáleká pátrzacych / ktore byly szly zá Jezusem od Galileiey poslugujac mu.

59. Mezy nimiž byla Marya Magdalena / a Marya Jakubowa / a Jozeffowa Matka / a Matka Synůw Zebedeowých.

Miedzy ktorymi byla Márya Mágdalená / y Márya mátká Jakobá y Jozesá / y mátká synow Zebedeuszowych.

57. A když byl wečer / přissel geden člowěk bohatý od Arymathye / gměnem Jozeff / kterýž také byl Gežijssuow Včedlnijk.

A gdy byl wieczor / przyszedl bogáty człowiek z Arymáthiey / imieniem Jozef / ktory też byl vczniem Jezusowym.

58. Ten přistaupil k Pilátowi / a prosyl za Tělo Gežijssowo. Tehdy Pilát rozkázal mu dáti Tělo.

Ten szedl do Piłatá / y prosil go o ciało Krystusowe / tedy Piłat kazał oddáć ciało.

59. A wzaw Tělo Jozeff / obwinul gew plátno čisté.

A Jozef wziawszy ciało / owinal ie w czyste prześcierádlo.

כו | כו | κζ'.

60 וְסָמֵיהּ בְּבֵית קְבוּרְתֵּהּ חַדְתָּא דִּי לֵהּ דַּנְקִיר בְּכֵאפָא וְעַגְלוּ כֵּאפָא רַבְּתָא אַרְמִיו עַל תַּרְעָא דְּבֵית קְבוּרָא וְאָזַל׃

E poselo nel suo monumento nuouo: ch'egli haueua intagliato in vna pietra, poi riuolto vn gran sasso à l'vscio del monumento, & andossene.

60 וַיָּשֶׂם אוֹתוֹ בְּקִבְרוֹ חָדָשׁ אֲשֶׁר חָצַב בַּסֶּלַע וַיָּגֶל אֶבֶן גְּדוֹלָה עַל־פֶּתַח הַקֶּבֶר וַיֵּלַךְ׃

Y pusolo en vn sepulchro suyo nueuo que auia labrado en penna: y rebuelta vna grande piedra à la puerta del sepulchro, fuese.

60. Καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ. καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν.

Et le mit en son sepulcre neuf, qu'il auoit taillé en vn roc: & ayant roulé vne grande pierre à l'huis du sepulcre, s'en alla.

61 אִירֶת הֲוֵי דֵּין תַּמָּן מַרְיָם מַגְדַּלְיְתָא וּמַרְיָם אַחֲרִיתָא דְּיָתְבָן הֲוַי לְקוּבְלֵיהּ דְּקִבְרָא׃

E Maria Maddalena e l'altra Maria si stauano iui à sedere riscontro al sepolcro.

61 וַתְּהִי־שָׁם מִרְיָם הַמִּגְדָּלְנִית וְאַחֶרֶת מִרְיָם יוֹשְׁבוֹת לְמוּל הַקֶּבֶר׃

Y estauan alli Maria Magdalena, y la otra Maria, sentadas delante del sepulchro.

61. Ἦν δὲ ἐκεῖ μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

Et Marie Magdeleine & l'autre Marie estoyent là assises à l'endroit du sepulcre.

62 לְיוֹמָא דֵּין דְּמָחַר דְּאִיתוֹהִי בָּתַר עֲרוּבְתָּא אִתְכַּנַּשׁוּ רַבֵּי כָּהֲנָא וּפְרִישָׁא לְוָת פִּילָטוֹס׃

Il di seguente, che è doppo la preparation del sabbato, i principali Sacerdoti e i Farisei sen'andorono insieme à Pilato.

62 וּבַיּוֹם אַחַר אֲשֶׁר הוּא אַחַר בְּדִיקַת הֶחָמֵץ נֶאֶסְפוּ רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים וְהַמְּפָרְשִׁים אֶל־פִּילָטוֹס׃

Y el siguiente dia, que es el segundo dia de la preparacion de la Pascua, juntaronse los principes de los Sacerdotes y los Phariseos à Pilato.

62. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς πιλάτον.

Or le lendemain qui est apres la prepation du Sabbat, les principaux Sacrificateurs, & les Pharisiens s'assemblérent vers Pilate.

63 וְאָמְרִין לֵיהּ מָרַן אִתְדְּכַרְן דְּהָהוּ מַטְעִינָא אֲמַר הֲוָא כַּד חַי דְּמִן בָּתַר תְּלָתָא יוֹמִין קָאֵם אֲנָא׃

Dicendo, Signore, noi ci siamo ricordati che quel seduttore, quando ancor viueua, disse, Io risuscitarò dopo tre giorni.

63 לֵאמֹר אֲדֹנִי זָכַרְנוּ כִּי מַתְעֶה הַהוּא אָמַר בְּעוֹדֶנּוּ חַי אַחַר שְׁלֹשֶׁת יָמִים אָקוּם׃

Diziendo, Sennor, acordamos nos que aquel engannador dixo biuiendo aun, Despues del tercero dia resuscitaré.

63. Λέγοντες, κύριε. ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι.

Disans, Seigneur, ils nous souuient que ce seducteur la, quand il viuoit encores, disoit, Dedans trois iours ie ressusciterai.

64 פְּקוֹד הָכִיל מְזַדַּהֲרִין בְּקִבְרָא עַד יוֹמָא לִתְלָתָא יוֹמִין דִּלְמָא יֵאתוּן תַּלְמִידוֹהִי יִגְנְבוּנֵיהִי בְּלֵלְיָא וְיֵאמְרוּן לְעַמָּא דְּמִן בֵּית מִיתֵא קָם וְתֶהֱוֵא טוּעֵי אַחֲרָיְתָא בִּישָׁא מִן קַדְמָיְתָא׃

Comanda dunque ch'el sepolcro sia ben guardato insin al terzo giorno: accioche talora i suoi discepoli non vengano di notte, e furinlo, e dicano al popolo, Egli è risuscitato da morte, e cosi l'vltimo errore sia peggior ch'el primo.

64 וְעַל כֵּן צַוֵּה לְהַבְצִר אֶת־הַקֶּבֶר עַד־יוֹם הַשְּׁלִישִׁי פֶּן־יָבוֹאוּ תַלְמִידָיו בַּלַּיְלָה וְיִגְנְבוּהוּ וְיֹאמְרוּ לָעָם כִּי קָם הוּא מִמֵּתִים וְהָיָה תַּעְתּוּעַ אַחֲרוֹן רַע מֵרִאשׁוֹן׃

Manda pues fortificar el sepulchro hasta el dia tercero: porque no vengan sus Discipulos de noche, y lo hurten, y digan al pueblo, Resuscitó de los muertos: Y será el postrer error peor que el primero.

64. Κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς, κλέψωσιν αὐτὸν, καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.

Commande donc que le sepulcre soit gardé seurement iusques au troisieme iour: de peur que ses disciples ne vienent de nuict, & le desrobbent, & disent au peuple, Il est ressuscité des morts: dont le dernier abus sera pire que le premier.

65 אֲמַר לְהוֹן פִּילָטוֹס אִית לְכוֹן קֶסְטוּנְרָא וְלוּ אִזְדַּהַרוּ אֵיכַנָּא דְּיָדְעִין אַנְתּוּן׃

Pilato disse loro, Voi hauete de le guardie, andate, guardatelo come voi sapete.

65 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם פִּילָטוֹס הִנֵּה לָכֶם מִשְׁמֶרֶת לְכוּ וְהָעֵזוּ כַּאֲשֶׁר יְדַעְתֶּם׃

Dizeles Pilato, la guarda teneys: id, fortificad como entendeys.

65. Ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ πιλάτος, ἔχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.

Mais Pilate leur dit, Vous auez la garde: allez, & l'asseurez comme vous l'entendez.

66 הָנוּן דֵּין אֱזַלוּ אִזְדַּהַרוּ בְּקִבְרָא וְחָתְמוּ כֵּאפָא הָי עִם קֶסְטוּנְרָא׃

Essi allora sen'andorono, e sicurorono il sepolcro sigillando il sasso, e ponendoui le guardie.

66 וְהֵמָּה הָלְכוּ וַיָּעֵזוּ אֶת־הַקֶּבֶר וַיַּחְתְּמוּ אֶת־הָאֶבֶן עִם מִשְׁמֶרֶת׃

Y yendo ellos, fortificaron el sepulchro con guarda, sellando la piedra.

66. Οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον, μετὰ τῆς κουστωδίας.

Eux donc s'en allerent, & asseurerent le sepulcre, seellans la pierre, auec gardes.

CAP. XXVII.

60. Et posuit illud in monumento suo novo quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum ad ostium monumenti, & abiit.

And put in his newe tombe / which he had hewen out in a rocke / and rolled a great stone to the doore of the sepulchre / and departed.

61. Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, sedentes cōtra sepulchrum.

And there was Marie Magdalene / and the other Marie sitting over against the sepulchre.

62. Altera autem die, quæ est post Parascêven, convenerunt principes sacerdotum, & Pharisæi ad Pilatum.

Nowe the next day that followed the preparation of the Sabbath / ye hie Priests and Pharises assembled to Pilate.

63. Dicentes, Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens, Post tres dies resurgam.

And said / Syr / we remember y^t that deceiuer sayde / while he was yet aliue / Within three dayes I will rise.

64. Iube ergo custodiri sepulchrum usq; in diem tertium: ne fortè veniant discipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi, Surrexit à mortuis: & erit novissimus error peior priore.

Commaund therefore / that the sepulchre bee made sure vntill the third day / least his disciples come by night / and steale him away / and say vnto the people / Hee is risen from the dead: so shall the last errour bee worse then the first.

65. Ait illis Pilatus, Habebetis custodiam: ite custodite sicut scitis.

Then Pilate Pilate said vnto them / Ye haue a watch: goe / and make it sure as ye know.

66. Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum, signantes lapidem, cum custodibus.

And they went / and made the sepulchre sure with the watch / and sealed the stone.

Das XXVII. Capitel.

60. Vnnd legete jn in sein eigen neu grab / welches er hatte lassen in einen Felß hauen / vnd weltzet einen grossen stein für die thür des Grabes / vnnd gieng davon.

Oc lagde det i sin egen ny Graff / huilcken hand haffde ladit hugge i en Sten / oc hand velte en stor sten faar dørren paa Graffuen / oc gick bort.

61. Es war aber allda Maria Magdalena / vnnd die ander Maria / die satzten sich gegen das Grab.

Men Maria Magdalena vaar der / oc den anden Maria / de sette sig tuert offuer fra Graffuen.

62. Des andern tags / der da folget nach dem Rüsttage / kamen die Hohenpriester vnd Phariseer sämptlich zu Pilato.

Den anden dag / som følger effter Beredelsens dag / Komme de Ypperste Prester oc Phariseer endrecteligc til Pilatum.

63. Vnd sprachen: Herr / wir haben gedacht / daß diser Verfürer sprach / da er noch lebet: Ich will nach dreyen tagen aufferstehen.

Oc sagde / Herre / Wi komme ihu / at denne Bedragere sagde / der hand end leffde / Jeg vil effter tre dage opstaa.

64. Darumb befihle / daß man das Grab verware / biß an den dritten tag / auff daß nicht seine Jünger kommen / vnd stelen jn / vnnd sagen zum Volck / er ist aufferstanden von den todten / vnd werde der letzte betrug erger / denn der erste.

Befale der faar / at mand foruarer Graffuen / indtil den tredie dag / Paa det hans Disciple skulle icke komme / oc stiele hannem / oc sige til Folcket / Hand er opstanden fra de døde / Oc det siste bedregeri skal bliffue verre end det første

65. Pilatus sprach zu jhnen: Da habt jhr die Hüter / gehet hin / vnnd verwaret / wie jr wisset.

Pilatus sagde til dem / der Haffue i Voctere / gaar hen / oc foruarer / som i vide.

66. Sie giengen hin / vnd verwarten das Grab mit Hütern / vnd versigelten den Stein.

De ginge hen / oc foruarede Graffuen met Voctere / oc beseglede Stenen.

Kapitola XXVII.

60. A wložil do Hrobu swého nowého / kterýž byl wytesal w Skále. A přiwalil kámen weliký k dweřům Hrobowým / y odssel.

Y położył je w nowym grobie swoim / ktory był w skále wykował / y tamże przywaliwszy ku drzwiam grobu kamień wielki / odszedł.

61. A byla tu Marya Magdaléna / a druhá Marya / sedijce proti Hrobu.

A była tám Márya Mágdalená / y druga Márya siedząc przeciwko grobowi.

62. Druhý pak den / kterýž byl po welikém Pátku / sessla se Knijžata Kněžská a Zákonijcy k Pilatowi.

Nazáiutrz ktory iest dzień po dniu przygotowánia / zebráli się przednieysży Kápłani y Fáryzeuszowie do Piłatá.

63. Řkauce: Páne / rozpomenuli gsme se / že tento Swůdce řekl gesstě žiw gsa / Po třech dnech z mrtwých wstanu.

Mowiąc / Pánie / rospomnieliśmy iż on zwodźiciel powiedźiał jescze będąc żyw / Po trzech dni powstánę.

64. Protož rozkažiž ostřijhati Hrobu až do třetijho dne / aby snad nepřissli Včedlnijcy geho a neukradli ho / a řekli by Lidu: Wstal gest z Mrtwých: Y budeť poslednij blud / horssý nežli prwnij.

Rozkaż tedy obwárowáć grob aż do dniá trzeciego / by snadź przyszedszy vczniowie iego nocą nie vkrádli go / y nie powiedźieli ludowi iż powstał z martwych / y będźie ostáteczny błąd gorszy niż pierwszy.

65. Řekl gim Pilát: Máte Stráž / gděte ostřijhayte yakž vmijte.

Powiedźiał im Piłat / Macie straż / idźcie obwáruycie iáko vmiecie.

66. A oni odssedsse osádili Hrob / zapečetiwsse Kámen s Strážnými.

A oni szedszy / obwárowáli grob / zápieczętowawszy kamień y z strażą.

כח

1 ברמשא דין בשבתא דנגהא חד בשבא אתת מרים מגדליתא ומרים אחרתא דנחזין קברא׃

Hor circa la fine del sabbato su l'apparire del primo giorno de la settimana, Maria Maddalena, e l'altra Maria vennero à vedere il sepolcro.

2 והא זועא רבא הוא מלאכא גיר דמריא נחת מן שמיא וקרב עגל כאפא מן תרעא ויתב הוא עליה׃

Et ecco si fece vn gran terremoto: perche l'Angelo del Signore scese di cielo, e venuto, riuolse il sasso da l'vscio, e sedeuasi sopra esso.

3 איתוהי הוא דין חזוה איך ברקא ולבושה חור הוא איך תלגא׃

Et era il suo aspetto com'vn folgore, e il suo vestimento bianco come nieue.

4 ומן דחלתה אתתזיעו אילין דנטרין הוו והוו איך מיתא׃

E le guardie per la paura che hebbero di lui, si spauentorono, e diuennero come morti.

5 ענא דין מלאכא ואמר לנשא אנתין לא תדחלן ידע אנא גיר דלישוע דאזדקף בעין אנתין׃

Ma l'Angelo parlando, disse à le donne, Vos, non habbiate paura: io so bene che voi cercate IESV, il quale è stato crocifisso.

6 לא הוא תנן קם לה גיר איכנא דאמר תאין חזין דוכתא דסים הוא בה מרן׃

Egli non è qui, perche è risuscitato, si come egli haueua detto. Venite, vedete il luogo, doue il Signore era posto.

7 ואזלין בעגל ואמרין לתלמידוהי דקם מן בית מיתא והא קדם לכון לגלילא תמן תחזונהי הא אמרת לכון׃

Et andateuene prestamente, e dite à i suoi discepoli, ch'egli è risuscitato da morte: & ecco, egli sene va innanzi à voi in Galilea: voi lo vedrete li: ecco, io ve l'ho detto.

כח

1 ובערב השבת אשר יאיר אל־אחד השבת באה מרים המגדלנית ואחרת מרים לראות את־הקבר׃

Y la vispera de los Sabbados que amanece para el primero de los Sabbados vino Maria Magdalena, y la otra Maria à ver el sepulchro.

2 והנה רעש היה גדול כי מלאך יהוה ירד משמים ויגש ויגל את־האבן מפתח הקבר וישב עליה׃

Y heaqui, fue hecho vn gran terremoto: porque el Angel de Sennor decendiendo del cielo, y llegando, auia rebuelto la piedra dela puerta de sepulchro, y estaua sentado sobre ello.

3 ויהי מראהו כמו ברק ובגדו לבן כמו שלג׃

Y su aspecto era como vn relampago; y su vestido, blanco como la nieue.

4 ומן יראתו נבהלו השומרים ויהיו כמתים׃

Y del miedo deel las guardas fueron assombradas, y fueron bueltos como muertos.

5 ויען המלאך ויאמר לנשים אל־תיראנה אתנה כי־ידעתי כי את־ישוע התלוי תבקשנה׃

Y respondiendo el Angel, dixo à las mugeres, No temays vosotras; porque yo sé que buscays à Iesus el que fue crucificado.

6 איננו פה כי הקיץ כאשר אמר באנה וראינה את־המקום אשר הושם אדני שמה׃

No está aqui: porque ha resuscitado, como dixo. Venid, ved el lugar donde fue puesto el Sennor.

7 ובמהרה לכנה ואמרנה לתלמידיו כי קם ממתים והנה ילך לפניכם בגליל ושם תראינה אותו והנה אמרתי לכנה׃

Y presto id, dezid à sus Discipulos, que ha resuscitado de los muertos: y heaqui os espera en Galilea; alli lo vereys: heaqui os lo he dicho.

ΚΕΦΑΛ. κή.

Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθε μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία, θεωρῆσαι τὸν τάφον.

Or au soir du Sabbat, au iour qui deuoit luire, pour le premier de la semaine, Marie Magdeleine, & l'autre Marie vindrent voir le sepulcre.

2. Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.

Et voici, il se fit vn grand tremblement de terre, car l'Ange du Seigneur descendit du ciel, & vint, & roula la pierre arriere de l'huis du sepulcre, & s'assit sur icelle.

3. Ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν, ὡσεὶ χιών.

Et son regard estoit comme vn esclair, & son vestement comme neige.

4. Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί.

Et les gardes, pour la peur qu'ils eurent de lui, furēt estrayés & deuindrent comme morts.

5. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναιξὶ, μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε.

Mais l'Ange prenant la parole, dit aux femmes, Vous autres ne craignez point: car ie say que vous cerchez Iesus qui à esté crucifié.

6. Οὐκ ἔστιν ὧδε ἠγέρθη γὰρ, καθὼς εἶπε. δεῦτε, ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος.

Il n'est point ici: car il est ressuscité comme il l'auoit dit. Venez, voyez le lieu où gisoit le Seigneur.

7. Καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς γαλιλαίαν ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε. ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν.

Et vous en allez bien tost: & dites à ses disciples qu'il est ressuscite des morts, & voici, ils s'en va deuant vous en Galilee, là vous le verrez: voici, ie le vous ait dit.

CAP. XXVIII.

VEſpere autem ſabbathi quæ luceſſit in prima ſabbathi, vênit Maria Magdalene, & altera Maria videre ſepulchrum.

Nowe in the ende of the Sabbath/ wehn the firſt day of the weeke beganne to dawne/ Marie Magdalene/and the other Marie came to ſee the ſepulchre.

2\. Et ecce terræ motus factus eſt magnus. Angelus enim Domini deſcendit de cælo: & accedens revolvit lapidem, & ſedebat ſuper eũ.

And beholde/ there was a great earthquake: for the Angel of the Lorde deſcended from heauen/ and came and rolled backe the ſtone from the doore/and ſate vpon it.

3\. Erat autem aſpectus eius ſicut fulgur: & veſtimentum eius ſicut nix.

And his countenance was like lightning/ and his raimen: withe as ſnewe.

4\. Præ timore autem eius exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui.

And for feare of him / the keepers were aſtonied/an became as dead men.

5\. Reſpõdens autem angelus dixit mulieribus, Nolite timere vos: ſcio enim quòd Ieſum qui crucifixus eſt, quæritis.

But the Angell anſwered/and ſaid to the women/ Feare ye not: for I knowe that ye ſeeke Ieſus which was crucified.

6\. Non eſt hîc: ſurrexit enim, ſicut dixit, venite & videte locum ubi poſitus erat Dominus.

He is not here/ for he is riſen/ as he ſaide: come/ſee the place where the Lorde was laid.

7\. Et citò euntes, dicite diſcipulis eius quia ſurrexit: & ecce præcedit vos in Galilæam, ibi eum videbitis, ecce prædixi vobis.

And go quickly/ and tel his diſciples/ that he is riſen from the dead / and behold he goeth before you into Galile: there ye ſhall ſee him: lo / I haue tolde you.

Das XXVIII. Capitel.

AM abend aber des Sabbaths/welcher anbricht am Morgen des erſten Feyertags der Sabbathen/ kam Maria Magdalena/vnd die ander Maria/ das Grab zubeſehen.

OM Sabbathen at afften/ huilcken der begyndis den forſte Hellige dag i Sabbatherne om Morgenen/ kom Maria Magdalena/ oc den anden Maria/ at beſee Graffuen.

2\. Vnnd ſihe es geſchach ein groß Erdbeben. Denn der Engel des HERRN kam vom Himmel herab/ tratt hinzu/ vnnd waltzet den Stein von der Thür/ vnd ſatzte ſich drauff.

Oc ſee/ der ſkede it ſtort Jordſkel. Thi HERRENS Engel kom ned aff Himmelen/ traadde hen til/oc velte Stenen fra Dørren/oc ſette ſig der paa.

3\. Vnnd ſeine geſtallt war wie der blitz/vnd ſein kleid weiß als der ſchne.

Oc hans ſkickelſe vaar lige ſom liunit/ oc hans Klede huit ſom ſne.

4\. Die Hüter aber erſchracken für forcht/vnd wurden als weren ſie tod.

Men Vocterne forferdedis aff frøct oc bleffue lige/ ſom de haffde veret døde.

5\. Aber der Engel antworttet/ vnd ſprach zu den Weibern: Förchtet euch nicht/ich weiß/ daß jr Jeſum den gecreutzigten ſuchet.

HERRENS Engel ſuarede/ oc ſagde til Quinderne/ Frøcter eder icke/ Jeg veed/at i lede effter Jheſum den Kaarsfeſte.

6\. Er iſt nicht hie/ Er iſt aufferſtanden wie er geſagt hat. Kommet her vnd ſehet die ſtet/ da der HERR gelegen hat.

Hand er icke her/ Hand er opſtanden/ ſom hand ſagde. Kommer hid/ oc ſeer den ſted/ ſom HERREN laa.

7\. Vnd gehet eilend hin/ vnnd ſaget es ſeinen Jüngern/ daß er aufferſtanden ſey von den todten/ vnd ſihe/ er wird für euch hingehen in Galileam/ da werdet jr jn ſehen/ ſihe ich habs euch geſagt.

Oc gaar ſtrax hen/ oc ſiger hans Diſciple det/ at hand er opſtanden fra de døde/ Oc ſee/ hand ſkal gaa hen faar eder til Galileam/ Der ſkulle i ſee hannem/ ſee/ieg haffuer ſagd eder det.

Kapitola XXVIII.

NAſkonánij pak Soboty/ když giž ſwitalo na Neděli/ přiſſla Marya Magdaléna/a druhá Marya/ aby ſpatřily Hrob.

A Wośkátnia ſobotę gdy świtkło napirwßy dźień po ſobocie/ przyßłá Márya Mágdálená / y druga Márya / áby grobo ogládáły.

2\. A ay Země třeſenij ſtalo ſe weliké: Nebo Angel Páně sſtaupil s Nebe/ y přiſtaupiw odwalil Kámen/ a poſadil ſe na něm.

A oto ſie ſtáło wielkie drżenie ziemie / abowiem Anioł Pánſki zſtapiwßy z niebá / przyſtapił y odwalił kámień ode drzwi / y ſiedział ná nim.

3\. A byl oblíčeg geho yako bleſk/ a Raucho geho bijlé yako Snijh.

A było weyzrenie iego iáko błyſkáwicá / á odźienie ie° biale iáko śnieg.

4\. A proſtrach geho zděſyli ſe ſtrážnij / a včiněni gſau yako mrtwij.

A od boiáźni iego ſtroże przeſtráßeni ſą/ y ſtáli ſie iákoby vmárli.

5\. Y odpowěděw Angel/ řekl ženám: Nebogte ſe wy/ neb wijm že Gežijſſe (kterýž geſt vkřižowán) hledáte.

A odopwiedáiąc Anioł / rzekł niewiáſtham / Nie boycie ſie wy/ bocia wiem iż Jezuſá vkrzyżowánego ſzukacie.

6\. Nenijť ho tuto/ wſtalť geſt zagiſté / yakož předpowěděl. Poďte/a wizte mijſto / kdež byl položen PAn.

Nie máßći go tu/ ábowiem wſtał z martwych iáko powiedźiał/ chodźcie ogladáycie mieſce gdźie leżał Pan.

7\. A rychle gdauce/ powězte Včedlnijkům geho / že geſt wſtal z mrtwých: a hle předegdeť wás do Galilee/ tam gey vzřijte: Ay powěděl gſem wám.

A predko idąc / powiedźcie vczniom iego iż powſtał z martwych/ á oto idźie przed wámi do Gáliley / thám go vzrycie / ótomći wam powiedział.

כח

8 ואזלין עגל מן קברא בדחלתא ובחדותא רבתא ורהטן דיאמרן לתלמידוהי:

Et elle vscite prestamente del monumento con timore & allegrezza grande corsero ad annuntiarlo à i suoi discepoli. E mentre ch'elle andauano per annuntiarlo à i suoi discepoli.

9 והא ישוע פגע בהין ואמר להין שלם לכין הנין דין קרבי אחדי רגלוהי וסגדי לה:

Ecco che IESV venne loro incontro dicendo, Iddio vi salui: & elle accostatesi, abbracciorono i suoi piedi, & inchinaronsi dinanzi a lui.

10 הידין אמר להין ישוע לא תדחלן אלא זלין אמרין לאחי דיאזלון לגלילא ותמן יחזונני:

Allor IESV disse loro, Non habbiate paura: andate, fate intendere à i miei fratelli che vadano in Galilea, e la mi vedranno.

11 כד אזלין דין אתו אנשא מן קסטונרא הנון למדינתא ואמרו לרבי כהנא כל מדם דהוא:

Et andando elle, ecco, alcune de le guardie vennero à la città, e raccontorono à i principali Sacerdoti tutte le cose auuenute.

12 ואתכנשו עם קשישא ונסבו מלכא ויהבו כספא לא זעור לקסטונרא:

Allora essi congregatisi insieme co i Vecchij, e preso consiglio, dettero à i soldati vna gran somma di denari.

13 ואמרין להון אמרו דתלמידוהי אתו גנבוהי בליליא כד דמכינן:

Dicendo, Dite che i suoi discepoli son venuti di notte, & hannolo rubbato mentre che voi dormiuate.

14 ואן אשתמעת הדא קדם הגמונא חנן מפיסינן לה ולכון דלא צפתא עבדינן:

E se questo sarà vdito dal Presidente, noi il persuaderemo, e faremo voi sicuri.

כח

8 ותצאנה במהרה מן הקבר ביראה ובשמחה גדולה ותרצנה להגיד לתלמידיו:

Entonces ellas saliendo del sepulchro con temor y gran gozo, fueron corriẽdo à darlas nueuas à sus Discipulos. Y yendo à dar las nueuas à sus Discipulos.

9 וכאשר הלכו להגיד לתלמידיו והנה ישוע נקרה להן לאמר שלום לכן והנה נגשו ותפשו את רגליו וישתחוינה לו:

Heaqui Iesus les sale àl encuentro, diziendo, Ayays gozo. Y ellas llegaron, y trauaron de sus pies, y adoraronlo.

10 אז אמר להן ישוע אל תיראנה לכנה והגדנה לאחי אשר ילכו גלילה ושם יראוני:

Entonces Iesus les dice, No temays, id, dad las nueuas à mis hermanos, que vayan à Galilea, y allà me veràn.

11 וכאשר הלכו הנה הנה קצת משומרים באו אל העיר ויגידו לראשי הכהנים את כל אשר נעשו:

Y yendo ellas, heaqui vnos de la guarda vinieron à la Ciudad, y dieron auiso à los principes de los Sacerdotes de todas las cosas que auian acontecido.

12 ויאספו הזקנים ויעצו ויקחו ויתנו כסף לרב לאנשי מלחמה:

Y juntados con los Ancianos, auido consejo, dieron mucho dinero à los soldados.

13 לאמר אמרו כי תלמידיו באו בלילה ויגנבוהו בשכבנו:

Diziendo: Dezid, Sus Discipulos vinieron de noche, y lo hurtaron, durmiendo nosotros.

14 ואם תשמע זאת מן הפקיד אנחנו נפתה אותו ונבטיח אתכם:

Y si esto fuere oydo del Presidente, nosotros lo persuadiremos, y hazeros hemos seguros.

κη'.

8. Καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Elles adonc se partirent legerement du sepulcre auec crainte & grand' ioye: & coururent l'annoncer aux disciples d'iceluí.

9. Ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων· χαίρετε· αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ.

Mais comme elles alloyent pour l'annoncer à ses disciples: voici Iesus leur vint au deuant, disant, Bien vous soit. Et elles s'approcherent, & empoignerent ses pieds, & l'adorerent.

10. Τότε λέγει αὐταῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ φοβεῖσθε. ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται.

Adonc Iesus leur dit, Ne craignez point: allez, & annoncez à mes freres qu'ils aillent en Galilee, & que là ils me verront.

11. Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα.

Or quand elles furent parties, voici, quelques vns de la garde vindrent en la ville, & rapporterent aux Sacrificateurs toutes les choses, qui estoyent aduenues.

12. Καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις.

Lors ils s'assemblerent auec les Anciens, & apres qu'ils eurent prins conseil, ils donnerent bonne somme d'argent aux gendarmes.

13. Λέγοντες, εἴπατε, ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων.

Leur disans, Dites, Ses disciples sont venus de nuict, & l'ont desrobbe comme nous dormions.

14. Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.

Et si le Gouuerneur vint à entendre ceci, nous le lui persuaderons, & vous en mettrons hors de peine.

8. Et

CAP. XXVIII.

8. Et exierunt citò de monumēto cum timore & gaudio magno, currentes nuntiare discipulis eius.

So they departed quickly from the sepulchre/with feare and great ioye/and did runne to bring his disciples word.

9. Et ecce Iesus occurrit illis, dicens, Avete. Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pedes eius, & adoraverunt eum.

And as they went to tell his disciples/ behold/ Jesus also met them/ saying/ God saue you. And they came/and tooke him by the feete/ and worshipped him.

10. Tunc ait illis Iesus, Nolite timere, ite, nuntiate fratribus meis ut eant in Galilæam, ibi me videbunt.

Then saide Jesus vnto them/ Bee not afraid. Go/ & tell my brethren/that they goe into Galile/and there shall they see me.

11. Quæ cùm abiissent, ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia quæ facta fuerant.

Nowe when they were gone/ beholde/ some of the watch came into the citie/ and shewed vnto the hie Priestes all the things that were done.

12. Et congregati cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus.

And they gathered them together with the Elders/ and tooke counsel/ & gaue large money vnto the souldiers.

13. Dicentes, Dicite Quia Discipuli eius nocte venerunt, & furati sunt eum nobis dormientibus.

Saying/ Say/ His disciples came by night and stole him away while we slept.

14. Et si hoc auditum fuerit à Præside, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus.

And if the gouernour heare of this/ wee will perswade him/ and saue you harmeles.

Das XXVIII. Capitel.

8. Vnd sie giengen eilend zum Grabe hinauß/ mit forcht vnnd grosser freude/ vnd lieffen/ daß sie es seinen Jüngern verkündigeten. Vnnd sie giengen seinen Jüngern zuverkündigen.

Oc de ginge hastelige vd aff Graffuen met froct oc stor glede/ oc lobe/ at de kunde kundgøre hans Disciple det. Oc der de ginge at kund gøre hans Disciple det.

9. Sihe/da begegnet jhnen Jesus/ vnd sprach: Seidt gegrüsset. Vnnd sie tratten zu jhm/ vnd griffen an seine Füsse/ vnd fielen für jhm nieder.

See/ da møtte Jhesus dem/ oc sagde/ Hel vere eder/ Oc de traadde til hannem/ oc toge paa hans Føder/ oc fulde ned faar hannem.

10. Da sprach Jesus zu jnen: Förchtet euch nicht/ gehet hin/ vnd verkündiget es meinen Brüdern/ daß sie gehen in Galileam/ daselbs werden sie mich sehen.

Da sagde Jhesus til dem/ Frøcter eder icke/ gaar hen/ oc kundgører mine Brødre det/ At de gaa til Galileam/ der skulle de see mig.

11. Da sie aber hingiengen/ sihe/da kamen etliche von den Hütern in die Stadt/ vñ verkündigeten den Hohenpriestern alles was geschehen war.

Oc der de ginge hen/ See/ da komen nogle aff Vocterne i Staden/ oc forkyndede de Yppersste Prester/ alt det som vaar skeet.

12. Vnd sie kamen zusammen mit den Eltesten/ vnd hielten einen rath/ vnd gaben den Kriegsknechten Gelts gnug.

Oc de kommen tilsammen met de Eldste/ oc hulde it Raad/ oc gaffue Stridzmendene Pendinge nock.

13. Vnnd sprachen: Saget/ seine Jünger kamen des Nachts/ vnd stalen jhn/ dieweil wir schlieffen.

Oc sagde/ Siger/ Hans Disciple komme om natten/ oc staale hannem/ den stund wi soffue.

14. Vnd wo es würde außkommen bey dem Landpfleger/ wöllen wir jn stillen/ vnnd schaffen/ daß jhr sicher seyt.

Oc der som Landzherren faar det at vide/ da ville wi stille hannem til freds/ oc skaffe det saa/ at i skulle vere vden fare.

Kapitola XXVIII.

8. I wyssly rychle z Hrobu s báznij/ a s radostij welikau běžijce/ aby Včedlnijkuom geho zwěstowaly. Když pak ony sslly/ zwěstowati Včedlnikům geho.

Tedy wyszedszy rychło z grobu z boiáźnią y z radością wielką/ bieżáły áby oznaymily vcżniom iego/ A gdy szły áby tho opowiedziáły vcżniom iego.

9. Ay Gežijss potkal se s nimi/ řka: Zdráwy budte. A ony přistaupily a chopily se noh geho/ a klaněly se gemu.

Oto Jezus záſzedł im droge/ mowiac/ Badzcie pozdrowione/ A ony przysthapiwszy vchwyćily sie nog iego/ y chwale mu daly.

10. Tehdy Gežijss řekl gim: Nebogte se/ Gděte zwěstugte Bratřijm mým/ ať gdau do Galilee/ tamť mne vzřij.

Thedy im rzekł Jezus/ Nie boycie sie/ idzcie/ oznaymicie bráciey moiey ábyszli do Gáliłeiey/ tám że mie vyzrá.

11. Kteréžto když odessly/ ay někteřij z strážných přissli do Města/ a oznámili Knij žatuom Kněžským wsecky wěcy kteréž se tu staly.

A gdy ony szły/ oto niektorzy z strzażey przyszli do miásthá/ y oznáymili przednieyszym kapłanom wszytki rzeczy ktore sie stały.

12. A ssedsse se s Starssými/ a raddu včiniwsse/ peníze hogně dali Žoldněřuom.

Tedy sie zebráli z stárszymi/ y porádziwszy sie/ wiele pieniedzy dali zolnierzom.

13. Řkauce: prawte/ že Včedlnijcy geho přissli w nocy/ a vkradli gey/ když gsme my spali.

Mowiac/ Powiedaycie iż vczniowie iego noca przyszedszy/ vkrádli go nam gdysmy spáli.

14. A vslyssýlit o tom Wládař/ myť ho na řeč nawedeme/ a wás bezpečny včinijme.

A iesliby to stárosty doszło/ my go na tho námowiemy/ á bespiecznymi was vczyniemy.

כח

15 הָנוּן דֵּין כַּד נְסַבוּ כַּסְפָּא עֲבַדוּ אֵיךְ דַּאלְפוּ אִנּוּן וְנֶפְקַת מִלְּתָא הָדָא בֵּית יְהוּדָיֵא עַד־מָא לְיַוְמָנָא׃

Essi presi i denari, fecero secondo che era stato loro insegnato. E questa parola fu diuolgata fra i Giudei insin al giorno d'hoggi.

16 תַּלְמִידָא דֵּין חַד־עֲסַר אֱזַלוּ לְגָלִילָא לְטוּרָא אֵיכָא דְּוַעַד אֶנּוּן יֵשׁוּעַ׃

Hor gli Vndici discepoli sen'andorono in Galilea, nel monte doue IESV haueua ordinato loro.

17 וְכַד חֲזַאוּהִי סְגַדוּ לֵהּ מֶנְּהוֹן דֵּין אֶתְפַּלַּגוּ הֲווֹ׃

Et come lo Videro, l'adororono: ma pur alcuni dubbitorono.

18 וְקַרַב יֵשׁוּעַ מַלֵּל עַמְּהוֹן וֶאֱמַר לְהוֹן אֶתְיְהֶב לִי כֻּל שׁוּלְטָן בִּשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא (וַאיכַנָא דְשַׁדְּרַנִי אָבִי אַף אֶנָא מְשַׁדַּר אֶנָא לְכוֹן׃)

E IESV accostandosi parlò loro, dicendo, A me è datu ogni potestà in cielo & in terra. (Come il Padre ha mandato me, cosi io mando Voi.)

19 זַלוּ הָבִיל וַלְמֵדוּ כֻּלְּהוֹן עַמְּמֵא וַאַעֲמֵדוּ אֶנּוּן בְּשֵׁם אַבָּא וּבְרָא וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Andate dunque & insegnate à tutte le genti, battezando gli nel nome del Padre, e del Figliuolo, e de lo Spirito santo.

20 וַאלְפוּ אֶנּוּן דְּיִטְּרוּן כֻּל מָא דְּפַקְדֶּתְכוֹן וְהָא אֶנָא עַמְּכוֹן אֶנָא כֻּלְּהוֹן יַוְמָתָא עַד־מָא לְשׁוּלָמֵהּ דְּעָלְמָא אָמִין׃

Insegnando loro ad osseruar tutte le cose che io V'ho comandate. Et ecco io son sempre con esso Voi, insin à la consumation del secolo.

שְׁלַם אֶוַנְגֶּלִיּוֹן קַדִּישָׁא כְּרוּזוּתָא דְּמַתַּי דַּאכְרֶז עֶבְרָאִית בְּאַרְעָא דְּפַלֶּסְטִינֵי׃

כח

15 וְהֵמָּה לָקְחוּ אֶת־הַכֶּסֶף וַיַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר לֻמְּדוּ וְנִשְׁמְעָה דִבָּה זֹאת בֵּין יְהוּדִים עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃

Y ellos, tomado el dinero, hizieron como estauan instruydos. y este dicho fue diuulgado entre los Iudios hasta el dia de oy.

16 וְעַשְׁתֵּי עָשָׂר תַּלְמִידִים הָלְכוּ אֶל־גְּלִילָה עַל־הַהַר אֲשֶׁר יָעַד לָהֶם יֵשׁוּעַ׃

Mas los onze Discipulos se fueron à Galilea, àl monte, donde Iesus les auia ordenado.

17 וַיִּרְאוּ אוֹתוֹ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וּקְצָתָם סָפֵקוּ׃

Y como lo vieron, adoraronlo: mas algunos dudan.

18 וַיִּגַּשׁ יֵשׁוּעַ וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר נִתַּן לִי כָּל־שִׁלְטוֹן בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ (וְכַאֲשֶׁר שְׁלָחַנִי אָבִי כָּכָה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ אֶתְכֶם)׃

Y llegando Iesus, hablóles, diziendo, Toda potestad me es dada en el cielo y en la tierra. (Como me embió el Padre; ansi tabien yo os embio.)

19 עַל־כֵּן לְכוּ וְלַמְּדוּ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְטַבְּלוּ אוֹתָם בְּשֵׁם הָאָב וְהַבֵּן וְהָרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Portanto id, ensennad à todas las gentes; baptizando los en nombre del Padre, y del Hijo, y del Espiritu sancto.

20 וְלַמְּדוּ אוֹתָם לִשְׁמֹר כָּל־אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם וְהִנֵּה אֲנִי עִמָּכֶם הוּא כָּל־הַיָּמִים עַד־תַּכְלִית הָעוֹלָם אָמֵן׃

Ensennandolos que guarden todas las cosas que os hé mandado: y heaqui yo estoy con vosotros todos los dias hasta la fin del siglo.

נִשְׁלְמָה בְּשׂוֹרָה טוֹבָה וְתוֹרַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הַנִּכְתָּבָה עַל־יְדֵי מַתַּי הַמְבַשֵּׂר׃

κη'.

15. Οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν· καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις, μέχρι τῆς σήμερον.

Et iceux ayans prins l'argent, firent ainsi qu'ils estoyent enseignés: tellement que ce propos à esté diuulgue entre les Iuifs, iusques à ce iourd'hui.

16. Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.

Mais les onze disciples s'en allerent en Galilee, en la montagne où Iesus leur auoit ordonné.

17. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ· οἱ δὲ ἐδίστασαν.

Et quand ils l'eurent veu, ils l'adorerent, mais quelques vns douterent.

18. Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε αὐτοῖς λέγων, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. (καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς)

Et Iesus s'approchant parla à eux, disant, Toute puissance m'est donnee au ciel & en terre, (comme mon Pere m'a enuoyé, ainsi aussi ie vous enuoye.)

19. Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Allez donc, & endoctrinez toutes nations, les baptizans au nom du Pere, & du Fils, & du sainct Esprit.

20. Διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἀμήν.

Et les enseignans de garder tout ce que ie vous ai commandé: & voici ie suis auec vous tousiours iusq' à la fin du monde. Amen.

Τέλος τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου εὐαγγελίου.

CAP. XXVIII.

15. At illi accepta pecunia, fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum istud apud Iudæos, usque in hodiernum diem.

So they tooke the money / & did as they were taught : and this saying is noysed among the Jewes unto this day.

16. Vndecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi constituerat illis Iesus.

Then the eleuen disciples went into Galile/ into a mountaine/ where Jesus had appointed them.

17. Et videntes eum adoraverunt, quidam autem dubitaverunt.

And when they sawe him / they worshipped him : but some douted.

18. Et accedens Iesus locutus est eis, dicens, Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. (Sicut misit me pater, & ego mitto vos.)

And Jesus came/ & spake unto them/ saying / All power is giuen unto me in heauen and in earth. (As my Father sent me / so send I you.)

19 Euntes ergo docete omnes gentes : baptizantes eos in nomine patris, & filii, & spritus sancti,

Goe therefore/ & teach all nations/ baptizing them in the name of the Father/ & the Sonne/ and the holy Ghost.

20. Docentes eos servare omnia quæcunque mandavi vobis : & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi.

Teaching them to obserue all thinges / whatsoeuer I haue commanded you : and lo/ I am with you alway/ vntill the ende of the world/ Amen.

F I N I S.

Das XXVIII. Capitel.

15. Vnd sie namen das Geldt / vnd theten wie sie geleret warē. Solches ist eine gemeine rede worden bey den Jüden/ biß auff den heutigen tage.

Oc de toge Pendinge/ oc giorde sige som de vaare vnderuisde. Dette bleff en almindelig tale hoss Jødene / indtil paa denne dag.

16. Aber die eilff Jünger giengen in Galilea / auff einen Berg/ dahin Jesus jhnen bescheiden hatte.

Men de elleffue Disciple ginge til Galileam / paa it Bierg / som Jhesus haffde bestillet dem hen.

17. Vnnd da sie jhn sahen / fielen sie für jhm nieder/ Etliche aber zweiffelten.

Oc der de saae hannem / da fulde de ned faar hannem / Men nogle tuilede.

18. Vnd Jesus trat zu jhnen / redet mit jhnen / vnd sprach : Mir ist gegeben alle gewalt im Himel vnd Erden. (Gleich wie mich mein Vater gesand hat/ so sende ich euch.)

Oc Jhesus traadde til dem/ talede met dem oc sagde: Mig er giffuen al Mact i Himmelen oc Jorden. (Lig som Faderen vdsende mig/ sah seder ieg eder.)

19. Darumb gehet hin / vnd lehret alle Völcker / vnd tauffet sie im namen deß Vaters / vnnd deß Sons/ vnd des heiligen Geists.

Gaar fordi hen / oc lærer alle Folck/ oc døber dem/ i Naffn Faders/ oc Søns / oc den hellige Aands.

20. Vnd lehret sie halten alles was ich euch befolhen habe. Vnd sihe/ ich bin bey euch alle tage / biß an der Welt ende.

Oc lærer dem at holde / alt det ieg haffuer befalet eder. Oc see/ Jeg er hoss eder alle dage / indtil Verdens ende.

Ende des Euangelions
S. Matthes.

Kapitola XXVIII.

15. A oni wzawſſe penijze/ včinili tak yakž byli naučeni. Y rozhláſſeno geſt ſlowo to v Židuow/ až do dneſſnijho dne.

A oni wziawſzy pieniadze/ vczynili iáko ie náuczono/ y rozniosłá ſie tá powieść miedzy Zydy áž do dniá tego.

16. Gedenácte pak Včedlnijkuow odeſſlo do Galilee/ na Huoru kdežto gim byl vložil Gežijs.

Jedennaśćie the z vcznlow ſzli do Gálileiey/ ná gore gdźie im poſtáno wil Jezus.

17. A widauce gey klaněli ſe mu/ ale někteřij pochybowali.

Ruyzrawſzy go/ dali mu chwaſe/ á niektorzy watpili.

18. A přiſtaupiw Gežijs mluwil gim / řka: Dána mi gē wſſeliká moc na Nebi y na zemi. (Jakož mne poſlal otecz/ y yá ſolylám wás.)

A przyſtapiwſzy Jezus / mowił im rzekac / Daná mi ieſt wſzytká zwierzchność ná niebie y ná ziemi. (ták iáko mie poſłal oćiec/ tak zey ia was poſylam.)

19. Protož gdauce včte wſſecky Národy / křtijce gewe Gemēnu Otce/ y Syna/ y ducha Swatěho :

Jdac tedy vczcie wſzytki narody / krzczac ie w imie Oyca y Syna y Ducha świetego.

20. Včijce ge zachowáwati wſſeckny wěcy/ kteréž gſem koli přikázal wám. A hle yá s wámi gſem po wſſeckny dni/ až do ſkonánij Swěta.

Vczac ie chować wſzytkich rzeczy com wam przykazał/ A oto ia ieſtem z wámi po wſzytki dni áž do ſkonczenia świátá.

Dokonáwá ſe Ewangelium ſepſané od Swatěho Mathauſſe.

SANCTVS
MARCVS,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,

ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אונגליון · בשורה · ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

דמרקוס

בראן א

ריֿשא דאונגליון ישוע משיחא ברה דאלהא׃

Il principio de l'Euangelio di IESV CHRISTO Figliuol di Dio.

2 איך דכתיב באשעיא נביא דהא משדר אנא מלאכי קדם פרצופך דנתקן אורחך׃

Si come è scritto nei Profeti, Ecco io mando il mio messagiero dinanzi à la tua faccia, il quale apparechiara la tua via innanzi à te.

3 קלא דקרא במדברא טיבו אורחה דמריא ואשרו שבילוהי׃

La voce di colui che grida nel diserto, Apparechiate la via del Signore, fate dritti i suoi sentieri.

4 הוא יוחנן במדברא מעמד ומכרז מעמודיתא דתיבותא לשובקנא דחטהא׃

Giouanni era nel deserto à battezare, e à predicare il battesimo de la penitentia, in remissione de peccati.

5 ונפקא הות לותה כלה כור דיהוד וכלהון בני אורשלם ומעמד הוא להון ביורדנן נהרא כד מודין בחטהיהון׃

E tutta la region de la Giudea, e quei di Ierusalem andauano à lui, & erano tutti battezati da esso nel fiume Giordano, confessando i lor peccati.

6 הו דין יוחנן לביש הוא לבושא דסערא דגמלא ואסיר הוא ערקתא דמשכא בחצוהי ומאכולתה איתיה הות קמצא ודבשא דברא׃

Ora Giouanni era vestito di peli di camello, e cinto da vna cintura di cuoio intorno à i suoi financhi: e mangiaua locuste e mele saluatico.

כפי מרקוס

א

ראשית הבשורת ישוע המשיח בן־אלהים׃

Comiença el Euangelio de Iesus el Christo hijo de Dios,

2 כאשר נכתב בנביאים הנני שלח מלאכי לפניך ופנה דרכך לפניך׃

Como esta escripto en los prophetas, Hea qui yo embió mi Angel delante de tu faz, que apareje tu camino delante de ti.

3 קול קורא במדבר פנו דרך יהוה ישרו בערבה מסלה לאלהינו׃

Boz del que clama enel desierto, Aparejad el camino del Sennor: endereçad sus veredas.

4 היה יוחנן טובל במדבר וקורא טבילת התשובה לסליחת חטאים׃

Baptizaua Ioan enel desierto, y predicaua el baptismo de penitencia para remission de peccados.

5 ויצאו אליו כל־ארץ יהודה ואשר־בירושלים ויטבלו ממנו כלם בירדן הנהר מתודים את־חטאתם׃

Y salia à el toda la prouincia de Iudea, y los de Ierusalem: y eran todos baptizados deel enel rio del Iordan, confessando sus peccados.

6 ויהי־יוחנן בעל שער כי לבושו משערות גמלים ואזור עור אזור במתניו ואכלו ארבה ודבש היער׃

Y Ioan andaua vestido de pelos de camello, y de vna cinta de cuero arredor de sus lomos: y comia langostas y miel montés.

ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ.

α.

ΑΡΧΗ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

Le commencement de l'Euangile de Iesus Christ Fils de Dieu.

2 Ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου·

Ainsi qu'il est escrit és Prophetes, Voici, i'enuoye mon messager deuant ta face, qui preparera ta voye au deuant de toi.

3. Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ·

La voix de celui qui crie au desert est, Accoustrez le chemin du Seigneur dressez ses sentiers.

4. Ἐγένετο ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Iehan baptizoit au desert, & preschoit le Baptesme de repentance, en remission des pechés.

5. Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Et tout le païs de Iudee, & ceux de Ierusalem alloyent vers lui, & estoyent tous baptizés par lui au fleuue du Iordain, confessans leurs pechés.

6. Ἦν δὲ ὁ ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.

Or Iehan estoit vestu de poils de chameau, & auoit vne ceinture de cuir autour de ses reins: & mangeoit des sauterelles & du miel sauuage.

S. MARCI.

CAP I.

INITIVM evangelii Ieſu Chriſti filii Dei.

The beginning of the Goſpel of Jeſus Chriſt the Sonne of God:

2. Sicut ſcriptum eſt in Iſaia propheta : Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

As it is written in ỹ Prophets. Behold, J ſend my meſſenger before thy face: which ſhall prepare thy way before thee.

3. Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius.

The voyce of him that cryeth in the wildernes is, Prepare the way of the Lorde: make his paths ſtraight.

4. Fuit Iohannes in deſerto baptizans, & prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.

John did baptize in the wildernes, and preache the baptiſme of amendement of life, for remiſſion of ſinnes.

5. Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, & Ieroſolymitæ univerſi : & baptizabantur ab illo in Iordanis flumine confitentes peccata ſua.

And all the countrey of Judea, & they of Jeruſalem went out vnto him, and were all baptized of him, in the riuer Jordan, confeſſing their ſinnes.

6. Et erat Iohannes veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius : & locuſtas & mel ſylveſtre edebat.

Nowe John was clothed with cameles heare, and with a girdle of a ſkinne about his loynes : and he did eate locuſtes and wilde hony.

S. Marcus.

Das erſte Capitel.

DAſz iſt der Anfang deſz Evangelij von Jeſu Chriſto, dem Son Gottes.

DEtte er Euangelij begyndelſe om Jheſu Chriſto, Guds Son.

2. Als geſchriben ſtehet in den Propheten: Sihe, ich ſende meinen Engel für dir her, der da bereite deinen Weg für dir.

Som ſtaar ſcreffuit i Propheterne. See, Jeg ſender min Engel faar dig, ſom ſkal berede din vey faar dig.

3. Es iſt eine ſtimme eines Predigers inn der Wüſten: Bereitet den Weg deſz HERRN, machet ſeine Steige richtig.

Det er en Prædikeris roſt i Ørcken, Bereder HERRENS vey, gører hans ſtij rette.

4. Johannes der war inn der Wüſten, tauffet vnnd prediget von der Tauffe der Buſſe, zur vergebung der ſünden.

Johannes vaar i Ørcken, døbte oc predickede om Penitenƶis Daab, til ſyndernis forladelſe.

5. Vnd es gieng zu jm hinaus das gantze Jüdiſche Land, vnnd die von Jeruſalem, vnnd lieſſen ſich alle von jm tauffen im Jordan, vnnd bekenneten jre ſünde.

Oc det gantſke Jødeland gick vd til hannem, oc de aff Jeruſalem, oc lode ſig alle døbe aff hannem i Jordan, oc bekende deris Synder.

6. Johannes aber war bekleidet mit Kamelhaaren, vnd mit einem ledern Gürtel vmb ſeine Lenden, vnnd aſz Hewſchrecken vnd wild Honig.

Oc Johannes vaar kled met Kamels haar, oc met it Belte aff læder om ſine lender oc ood Greſhopper oc vilt Hunnig.

S. Marek.

Kapitola I.

POčátek Ewangelium Gežjſſe Kryſta Syna Božjho.

POczatek Ewánieliey Jezuſá Kryſtuſá Syná Bozego.

2. Yakož pſáno geſt v Izayáſſe Proroka: Ay Já pojſylám Angela mého před Twářij twau, kterýž připrawij Ceſtu twau před tebau.

Jáko nápiſano ieſt w prorocech, Otho ia poſyłam poſłá mego przed oblicznośćia twoia, ktory zgotuie droge twa przed toba.

3. Hlas wolagijcyho na Pauſſti, připrawugte Ceſtu PAně, přijmé čiňte ſtezky geho.

Głos wołáiacego ná puſzczy ꝛen ieſt, Gotuycie droge Pánſką, ꝛczyńcie proſteśćieſzki iego.

4. Byl Jan na Pauſſti, a křtil, y kázal Křeſt pokánij na odpuſſtěnij hřijchůw.

Y był Jan ná puſzczy krzcząc, á opowiedał krzeſt vznánia ku odpuſzczeniu grzechow.

5. Y wycházeli k němu že wſſý Kraginy Zidowſké, y Geruzalémſſtij wſſyckni: a křtili ſe od něho w Jordáně Řzece, wyznáwagijce hřijchy ſwé.

Wyſzłá tedy wſzytká ziemiá Judſká ku niemu y Jerozolimczycy, á wſzyſcy od niego krzczeni byli w rzece Jordanie, wyznawáiąc grzechy ſwoie.

6. A byl Jan odijn ſrſtmi Welblaudowými a Pás kozenný na bedrách geho: a Kobylky gedl a Med leſnij.

A Jan obłoczył ſie w śierść wielbładza, y páſem ſkorzánym około biodr ſwych, á iadał ſzkáńcze y miod leśny.

א

7 ומכרז הוא ואמר הא אתא בתרי דחילתן מני הו דלא שוא אנא דאתגחן אשרא ערקתא דמסנוהי׃

E predicaua, dicendo, Doppo me vien colui che è piu potente di me, del quale io non son degno inchinandomi, di sciogler la corregia de le scarpe.

8 אנא אעמדתכון במיא הו דין יעמדכון ברוחא דקודשא׃

E vero ch'io v'ho battezati con acqua: ma egli vi battezarà con lo Spirito santo.

9 והוא ביומתא הנון אתא ישוע מן נצרת דגלילא ואתעמד ביורדנן מן יוחנן׃

Et occorse che in quei giorni venne IESV da Nazaret di Galilea, e fu battezato da Giouanni nel Giordano.

10 ומחדא דסלק מן מיא חזא דאסתדקו שמיא ורוחא איך יונא דנחתת עלוהי׃

Et incontinente vscendo egli de l'acqua, vidde aprirsi i cieli, e lo Spirito come vna colomba, scender sopra esso.

11 וקלא הות מן שמיא אנת הו ברי חביבא בך אצטבית׃

Et uscì vna voce dal cielo, che disse, Tu sei il mio Figliuol diletto, nel quale io mi sono bene compiaciuto.

12 ומחדא אפקתה רוחא למדברא׃

E subbito lo Spirito il sospinse al diserto.

13 והוא תמן במדברא יומתא ארבעין כד מתנסא מן סטנא ואיתוהי הוא עם חיותא ומשמשין הוו לה מלאכא׃

E fu iui nel diserto per quaranta giorni, doue era tentato da satana: e staua con le bestie seluaggie: e gli Angeli gli seruiuano.

14 בתר דאשתלם דין יוחנן אתא לה ישוע לגלילא ומכרז הוא סברתא דמלכותה דאלהא׃

Poi che Giouanni fu preso, IESV venne in Galilea, predicando l'Euangelo del regno di Dio.

א

7 וַיִּקְרָא לֵאמֹר בָּא אַחֲרַי הַגִּבּוֹר מִמֶּנִּי וַאֲנִי קָטֹנְתִּי מִשּׁוֹחַ וּמְפַתֵּחַ אֶת־שְׂרוֹךְ נַעֲלָיו׃

Y predicaua, diziendo, Viene tras mi elque es mas fuerte que yo, àl qual no soy digno de desatar encoruado la correa de sus çapatos.

8 כִּי־אֲנִי טָבַל אֶתְכֶם בַּמַּיִם וְהוּא יִטְבֹּל אֶתְכֶם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Yo à la verdad os he baptizado con agua, mas el os baptizará con Espiritu Sancto.

9 וַיְהִי־בַּיָּמִים הָהֵם וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ מִן־נְצֶרֶת הַגָּלִיל וַיִּטָּבֵל מִן־יוֹחָנָן בַּיַּרְדֵּן׃

Y aconteció en aquellos dias, que Iesus vino de Nazareth de Galilea, y fue baptizado de Ioan enel Iordan.

10 וּפִתְאֹם עָלָה מִמַּיִם וַיַּרְא וְהִנֵּה נִבְקָעִים הַשָּׁמַיִם וְרוּחַ כְּמוֹ יוֹנָה יוֹרֶדֶת עָלָיו׃

Y luego, subiendo del agua, vido abrirse los cielos, y àl Espiritu, como paloma, que decendia, (y reposaua) sobre el.

11 וַיְהִי־קוֹל מִשָּׁמַיִם אַתָּה הוּא בְּנִי יְדִידִי אֲשֶׁר בּוֹ רָצִיתִי׃

Y fue vna boz de los cielos, que dexia, Tu eres mi Hijo amado: en ti tomo contentamiento.

12 וְגַם פִּתְאוֹם הִשְׁלִיכָה אוֹתוֹ רוּחַ אֶל־הַמִּדְבָּר׃

Y luego el Espiritu Sancto lo impelle àl desierto:

13 וַיְהִי שָׁם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים יוֹם לְהִנָּסוֹת מִן־הַשָּׂטָן וַיְהִי־עִם הַבְּהֵמוֹת וְהַמַּלְאָכִים שֵׁרְתוּהוּ׃

Y estuuo alli en el desierto quarenta dias (y quarenta noches:) y era tentado de Satanas: y estaua con las fieras: y los Angeles le seruian.

14 וְכַאֲשֶׁר נִמְסַר יוֹחָנָן בָּא יֵשׁוּעַ בַּגָּלִילָה מְבַשֵּׂר אֶת־בְּשׂוֹרַת מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Mas despues que Ioan fue entregado, Iesus vino à Galilea predicando el Euangelio del Reyno de Dios.

ά.

7. Καὶ ἐκήρυσσε λέγων, ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου, ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ.

Et preschoit, disant, Celui qui est plus fort que moi, vient apres moi, duquel ie ne suis digne en me baissant de deslier la courroye des souliers.

8. Ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι. αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Vrai est que ie vous ai baptizés d'eau: mais il vous baptizera du sainct Esprit.

9. Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν ἰησοῦς ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἰωάννου εἰς τὸν ἰορδάνην.

Or aduint en ces iours-la que Iesus vint de Nazareth, ville de Galilee, & fut baptizé par Iehan au Iordain.

10. Καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανούς, καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν·

Et soudain comme il sortoit hors de l'eau, Iehan vid les cieux se fendre, & le sainct Esprit comme vne colombe descendant sur icelui.

11. Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Adonc fut faite vne voix venante des cieux, disant, Tu es mon fils bien aimé, auquel i'ai prins mon bon plaisir.

12. Καὶ εὐθέως τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.

Et incontinent l'Esprit le poussa au desert.

13. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.

Et fut là au desert quarante iours estant tenté de Satan: & estoit auec les bestes sauuages, & les Anges le seruoyent.

14. Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν ἰωάννην, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν γαλιλαίαν, κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Or apres que Iehan eut esté mis en prison, Iesus vint en Galilee, preschant l'Euangile du royaume de Dieu.

CAP. I.

7. Et prædicabat dicens, Venit fortior me post me: cuius non sum dignus procumbens solvere corrigiam calceamentorum eius.

And preached/ saying / A stronger then I/ commeth after me/whose shoes latched I am not worthy tho stoupe downe/ and vnloose.

8. Ego baptizavi vos aqua: ille verò baptizabit vos spiritu sancto.

Treweth it is / I haue baptized you with water : but he will baptize you with the holie Ghost.

9. Et factum est in diebus illis, venit Iesus à Nazareth Galilææ: & baptizatus est à Iohanne in Iordane.

And it came to passe in those dayes/ that Jesus came from Nazaret a citie of Galile / and was baptized of John in Jordan.

10. Et statim adscendens de aqua, vidit cælos apertos, & Spiritum tanquam colúbam descendentem & manentem in ipso.

And assoone as he was come out of the water / John sawe the heauens clouen in twaine / & the holy Ghost descending vpon him like a doue.

11. Et vox facta est de cælis, Tu es filius meus dilectus, in te complacui.

Then there was a voyce from heauen/ saying/ Thou art my beloued Sonne / in whome I am well pleased.

12. Et statim Spiritus expulit eum in desertum.

And immediately the Spirit driueth him into the wildernes.

13. Et erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur à satana, eratq; cum bestiis, & angeli ministrabant illi.

And he was there in the wildernes fourtie dayes / and was tempted of Satan: hee was also with the wilde beastes / and the Angels ministred vnto him.

14. Postquam autem traditus est Iohannes, venit Iesus in Galilæam, prædicans evangelium regni Dei.

Now after that John was committed to prison/ Jesus came into Galile / preaching the Gospell of the kingdome of God.

Das I. Capitel.

7. Vnd prediget / vnnd sprach: Es kompt einer nach mir / der ist stercker denn ich / dem ich nicht gnugsam bin/ daß ich mich für jm bücke/ vnd die riemen seiner Schuch aufflöse.

Oc predickede / oc sagde / Der kommer en effter mig hand er sterckere end ieg/ Huilcken ieg er icke verdig til/ at bucke mig ned faar hannem/ oc opløse hans Skotuenge.

8. Ich tauffe euch mit Wasser/ aber er wird euch mit dem heiligen Geist tauffen.

Jeg døber eder med Vand / Men hand skal døbe eder met den hellige Aand.

9. Vnnd es begab sich zu derselbigen zeit/ daß Jesus auß Galilea von Nazareth kam / vnd ließ sich tauffen von Johanne im Jordan.

Oc det hende sig paa den samme tid at Jhesus kom aff Galilea fra Nazareth / oc loed sig døbe aff Johanne i Jordan.

10. Vnnd als bald steig er auß dem Wasser/ vnd sahe/ daß sich der Himel auffthat/ vnd den Geist/ gleich wie eine Taube herab kommen auff jhn.

Oc hand stigde strax op aff Vandet / oc saa/ at Himmelen obnedis/ Oc Aanden komme ned paa hannem lige som en Due.

11. Vnnd da geschach eine stimme vom Himmel: Du bist mein lieber Son/ an dem ich wolgefallen habe.

Oc der skede en røst aff Himmelen / Du est min elskelige Søn / i huilcken ieg haffuer behalighed.

12. Vnd bald treib jhn der Geist in die Wüsten.

Oc strax dreff Aanden hannem vd i Ørcken.

13. Vnnd war allda in der Wüsten viertzig tage / vnd ward versucht von dem Sathan/ vnd war bey den Thieren / vnd die Engel dieneten jm.

Oc hand vaar der fyretiue dage i Ørcken/ Oc bleff fristet aff Satan / oc vaar hoss Diur/ Oc Englene tiente hannem.

14. Nach dem aber Johannes überantworttet ward/ kam Jesus in Galilea / vnd prediget das Evangelium vom Reich Gottes.

Men effter at Johannes bleff greben / kom Jhesus i Galilea / oc predickede Euangelium om Guds rige.

Kapitola I.

7. A hlásal/ řka: Přijssel sylnĕgssý po mnĕ nežli yá gsem/ kteréž hožto negsem hoden padna rozwázati Ržemýnka obu wij geho.

A kazał mowiąc/ Idźieć zá mna ten ktory mozniejszy iest niźli ia/ ktoremum ia nie godźien nákloniwszy sie rozwiązáć rzemyká trzewikow iego.

8. Jak gsem wás křtil Wodau/ ale onk wás křtijti bude Duchem Swatým.

Aczciem ia was krzcił wodą/ álec on będźie was krzcił Duchem swiętym.

9. Y stalo se w těch dnech/ přijssel Gežijs z Nazaréthu Galilegského/ a pokřtil se w Jordáně od Jana.

A stáło sie na onczás iż Jezus przyszedł od Názareth miástá Galileyskiego/ á okrzczon iest od Jána w Jordanie.

10. A hned pakž wystaupil z wody/ uzřel Nebesa otewřená/ a Ducha ya kožto Holubicy sstupugijcýho/ a zůstáwagijcýho na něm.

Ktory táko skoro wyszedł z wody/ vyzrał iż sie rostępowało niebo/ á Duchá iáko gołębicę nań zstępuiącego.

11. A hlas se stal s Nebe: Ty gsy Syn můg milý/ w tobě gsem sobě zalijbil.

A sthał sie głos z niebá / mowiąc/ Thyś iest on namilszy Syn moy/ ná ktorym ia przestawam.

12. A y hned Duch wypudil gey na paussť.

A natychmiast Duch wyrzucił gi na puszczą.

13. Y byl na paussti čtyřidceti dnij a čtyřidceti nocý / a pokaussýn gest od Diábla / a byl s Zwěřij / a Angelé posluhowali gemu.

A był tám ná puszczy przez czterdźieśći dni / będąc kuszon odszátáná / y był z zwierzęthy / á Aniołowie służyli iemu.

14. A když pak byl wsazen Jan / přijssel Gežijs do Galilee/ zwěstuge Ewangelium králowstwij Božijho.

Potym gdy Jan był wydan / przyszedł Jezus do Gálileiey / opowiedáiąc Ewanielią Krolestwa Bożego.

א

15 ואמר שלם לה זבנא ומטת מלכותא דאלהא תובו והימנו בסברתא:

E dicendo, Egli è compiuto il tempo, & il regno di Dio s'appressa. Rauuedeteui, e credete à l'Euangelio.

16 וכד מהלך חדרי ימא דגלילא חזא לשמעון ולאנדראוס אחוהי דרמין מצידתא בימא איתיהון הוו גיר צידא:

E caminando lungo il mare de la Galilea, vidde Simone & Andrea suo fratello, che gittauano le reti nel mare: percioche erano pescatori.

17 ואמר להון ישוע תו בתרי ואעבדכון צידא דבני נשא:

E Iesv disse loro, Venite dietro à me, e farouui esser pescatori d'huomini.

18 ומחדא שבקו מצידתהון ואזלו בתרה:

Et essi subbito lassate le loro reti, lo seguitorono.

19 וכד עבר קליל חזא ליעקוב בר זבדי וליוחנן אחוהי ואף להון בספינתא דמתקנין מצידתהון:

E di li caminando vn poco piu oltre, vidde Iacopo, filiuol di Zebedeo, e Giouanni suo fratello, che racconciauano le loro reti ne la naue.

20 וקרא אנון ומחדא שבקו לזבדי אבוהון עם אגירא ואזלו בתרה:

E subbito li chiamò: & essi lassato il padre loro Zebedeo ne la naue co i mercennarij, lo seguitorono.

21 וכד עלו לכפר נחום מחדא מלף הוא בשבא בכנושתהון:

E cosi sen' entrano in Capernaum: & egli subbito nel giorno del Sabbato entrando ne la sinagoga, insegnaua.

22 ותמיהין הוו ביולפנה מלף הוא להון גיר איך משלטא ולא איך ספריהון:

E stupiuansi de la sua dottrina: imperoch' egli insegnaua loro come persona che ha autorità, e non come gli Scribi.

א

15 לאמר כי נמלאה העת והקרב מלכות אלהים שובו אל יהוה והאמינו לבשורה:

Y diziendo, El tiempo es complido: Y, El Reyno de Dios está cerca: enmendaos, y creed àl Euangelio.

16 ויתהלך בשפת ים הגליל וירא את שמעון ואת אנדראס אחי שמעון שלכים את רשתים בים כי דיגים המה:

Y passando junto à la mar de Galilea, vido à Simon, y à Andres su hermano que echauan la red en la mar, porque eran pescadores.

17 ויאמר להם ישוע לכו אחרי להיות דיגי אנשים:

Y dixoles Iesus, Venid en pos de mi, y haré que seays pescadores de hombres.

18 ופתאם עזבו את רשתותם וילכו אחריו:

Y luego, dexadas sus redes, lo siguieron.

19 ויתהלך משם מעט וירא את יעקב הזבדי ויוחנן אחיו והמה באניה ויכוננו את הרשתים:

Y passando de alli vn poco mas adelante, vido à Iacobo hijo de Zebedeo, y à Ioan su hermano, tambien ellos en el nauio, que adereçauan las redes:

20 ופתאם קרא אותם ויעזבו את אביהם הזבד באניה עם שכרים וילכו אחריו:

Y luego los llamó, y dexando à su padre Zebedeo en el nauio con los jornaleros, fueron en pos deel.

21 ויקרבו אל כפר נחום ומיד בשבתות בא אל העדה וילמד:

Y entran en Capernaum, y luego, los Sabbados entrando en la Synoga ensennaua.

22 ויחרדו על תלמודו כי היה מלמד אותם כמו שלטן לו ולא כמו הסופרים:

Y espantauanse de su doctrina: porque los ensennaua como quien tiene potestad: y no como los Escribas.

ά.

15. Καὶ λέγων, ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

Et disant, Le temps est accompli & le royaume de Dieu est approché: amédez-vous, & croiez à l'Euangile.

16. Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε σίμωνα καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τοῦ σίμωνος βάλλοντας ἀμφίβληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς·

Or en cheminant aupres de la mer de Galilee, il vid Simon & André son frere, iettans leurs filés en la mer (car ils estoyent pescheurs)

17. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων.

Adonc Iesus leur dit, Venez apres moi, & ie vous ferai estre pescheurs d'hommes.

18. Καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et soudain laissans leurs filés, ils le suiuirent.

19. Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου. καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα.

Et de là passant vn peu plus outre, il vid Iaques fils de Zebedee, & Iehan son frere, qui racoustroyent leurs files en la nasselle.

20. Καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν, ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.

Et incontinent les appela, & iceux laissans leur pere Zebedee en la nasselle auec les ouuriers, le suiuirent.

21. Καὶ εἰσπορεύονται εἰς καπερναούμ. καὶ εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκε.

Puis ils entrerent en Capernaum: & tost apres au iour du Sabbat estant entré en la synagogue, il enseignoit.

22. Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

Et ils s'estonnoyent de sa doctrine: car il les enseignoit comme ayant authorité, & non point comme les Scribes.

S. MARCVS.

CAP. I.

15. Et dicens, Quoniam impletum est tempus, & appropinquavit regnum Dei: pœnitemini, & credite Evangelio.

And saying/ The time is fulfilled/ and the kingdome of God is at hand: repent and beleeue the Gospell.

16. Et præteriens secus Mare-Galilææ, vidit Simonem & Andream fratrem eius, mittentes retia in mare (erant enim piscatores.)

And as he walked by the sea of Galile/ hee sawe Simon/ and Andrewe his brother/ casting a net into the sea/ (for they were fishers.)

17. Et dixit eis Iesus, Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.

Then Iesus saide vnto them/ Follow me/ and I will make you to be fishers of men.

18 Et protinus relictis retibus, secuti sunt eum.

And straight way they forsooke their nets/ and followed him.

19. Et progressus inde pusillum vidit Iacobum Zebedæi & Iohannem fratrem eius, & ipsos componentes retia in navi.

And when hee had gone a litle further thence/ he sawe Iames the sonne of Zebedeus/ and Iohn his brother/ as they were in the ship/ mending their nets.

20. Et statim vocavit illos. Et relicto patre suo Zebedæo in navi cum mercenariis, secuti sunt eum.

And anon hee called them: and they left their father Zebedeus in the shippe with his hyred seruaunts/and went their way after him.

21. Et ingrediuntur Capharnaum: & statim sabbathis ingressus in synagogam, docebat eos.

So they entred in to Capernaum/ & straight way on the Sabbath day he entred into the Synagogue/ and taught.

22. Et stupebant super doctrina eius, erat enim docens eos quasi potestatē habens, & non sicut Scribæ.

And they were astonied at his doctrine: for he taught them as one that had authoritie/and not as the Scribes.

S. Marcus.

Das I. Capitel.

15. Vnd sprach: Die zeit ist erfüllet/ vnnd das Reich Gottes ist herbey kommen/ thut busse/ vnd glaubet an das Evangelium.

Oc sagde/ Tiden er fuldkommen/ oc Guds riger nær/ Bedrer eder oc troer Euangelium.

16. Da er aber an dem Galileischen Meer gieng/ sahe er Simon vnd Andreas seinen Bruder/ daß sie jhre Netz ins Meer worffen/ denn sie waren Fischer.

Oc der hand gick foss det Galileiske haff/ Saa hand Simon och hans broder Andreas/ at de kastderis garn i haffuit/ Thi de vaare Fiskere.

17. Vnd Jesus sprach zu jnen: Folget mir nach/ ich wil euch zu Menschenfischern machen.

Och Jhesus sagde til dem/ Følger mig efter: Jeg vil gøre eder til Menniskens fiskere.

18. Also bald verliessen sie jre Netze/ vnd folgeten jhm nach.

Oc de forlode strax deris garn oc fulde hannem effter.

19. Vnd da er von dannen ein wenig fürbaß gieng/ sahe er Jacobum den Son Zebedei/ vnd Johannem seinen Bruder/ daß sie die Netze im Schiff flickten.

Oc som hand gick de fra lidet lenger frem/ saa hand Jacobum Zebedei søn/ och hans broder Johannem/ at de bøte garn i skibet.

20. Vnd bald rieff er jhnen. Vnd sie liessen jhren Vater Zebedeum im Schiff mit den Taglönern/ vnnd folgeten jm nach.

Och hand kallede strax at dem. Oc de forlode deris fader Zebedeum i skibet met Daglønerne/ oc fulde hannem effter.

21. Vnnd sie giengen gen Capernaum/ vnd bald an den Sabbathen gieng er in die Schulen/ vnd lehrete.

Oc de ginge ind i Capernaum/ oc strax om Sabbathen gick hand i Scholen/ oc lærde.

22. Vnd sie entsatzten sich über seiner Lehre/ denn er lehret gewaltiglich/ vnnd nicht wie die Schrifftgelehrten.

Oc de forundrede dem paa hans lerdom/ Thi hand lerde veldelige/ och icke som Scrifftkloge.

S. Marek.

Kapitola I.

15. A řka: Naplnil se čas/ a přiblijžilo se králowstwij Božij: Cžiňte pokánij/ a wěřte Ewangelium.

A mowiac/ Wypelnił się czas/ przybliża się Krolestwo Boże: Uznaycież się a wierzcie Ewanieliey.

16. A chodě wedlě Moře Galilegského/ uzřel Ssimona a Ondřege bratra geho/ ani paussťegij sýti do moře/ neb byli Rybáři.

Przechadzáiac się tedy nád morzem Gáliley skim/ vyzrał Symoná y Andrzeiá brátha iego/ iż zarzucáli śieći do morzá/ bo byli rybitwi.

17. Y řekl gim Gežijs: Podtežza mnau/ a učinijm wás Rybáře Lidij.

Ku ktorym rzekł Jezus/ Podźćie zá mną/ á ia vczynię iż będźiećie rybitwi ludzkimi.

18. A oni hned opustiwsse Sýti/ ssli za nim.

Oni tedy nátychmiast opuśćiwszy śieći swe/ szli zá nim.

19 A possed odtud malicko/ uzřel Jakuba Zebedeowa/ a Jana Bratra geho/ y ty ani na Lodij skládagij Sýti swé.

Z támtąd odszedszy máluczko/ vyzrał Jákubá syná Zebedeuszowego/ y Janá brátá iego/ ktorzy opráwowáli śieći swe w łodźi.

20 A y hned powolal gich. A oni opustiwsse Otce swého Zebedea na Lodij s pacholky/ ssli za njm.

Rychło ich zwołał/ á oni zostáwiwszy oycá swego w łodźi z naiemniki/ poszli zá nim.

21. Y wessli do Kaffarnaum: A y hned w Sobo tu wssed Gežijs do Sskoly/ učil ge.

Potym weszli do Kápernáum/ á wnet w Sábát wszedszy do bożnice/ vczył.

22. Y diwi li se s strachem Učenij geho/ nebo byl uče ge yako moc mage/ a ne yako Učitelé gegich.

Y zdumiewáli się ná náuke iego/ ábowiem ie vczył iáko maiac zwierzchność/ á nie thak iáko Náuczycielowie.

א

23 ואית הוא בכנושתהון גברא דאית הוא בה רוחא טמאתא וקעא:

Hor ne la loro sinagoga era vn huomo che haueua vn spirito immondo, il qual gridò.

24 ואמר מנא לן ולך ישוע נצריא אתית למובדותן ידע אנא לך מן אנת קדישא דאלהא:

Dicendo, Ohime, che hai tu à far con esso noi, IESV Nazareno? Sei tu venuto a distruggerci? io so chi tu sei, cioè, il Santo di Dio.

25 וכאא בה ישוע ואמר סכור פומך ופוק מנה:

E IESV il riprese grauemente, dicendo, Taci, & esci fuor di costui.

26 ושדתה רוחא טנפתא וקעת בקלא רמא ונפקת מנה:

Allora lo spirito immondo poi che l'hebbe sconquassato gridando ad alta voce, sen' vsci.

27 ואתדמרו כלהון ובעין הוו חד עם חד ואמרין דמנא הי הדא ומנא הו הנא יולפנא חדתא דבשולטנא ואף לרוחא טנפתא פקד ומשתמעין לה:

Et tutti sene stupirono, in tal modo che tra loro ricercauano, dicendo, Che cosa è questa? che nuoua dottrina è questa? ch'egli comanda con autorita etiandio à gli spiriti immondi, & essi gli obedisconoi?

28 ומחדא נפק טבה בכלה אתרא דגלילא:

E subbito andò la fama di lui per tutta la contrada circonuicina di Galilea.

29 ונפקו מן כנושתא ואתו לביתה דשמעון ודאנדראוס עם יעקוב ויוחנן:

E incontinente vsciti de la sinagoga, se ne vennero insieme con Iacopo e Giouanni à la casa di Simone e d'Andrea.

30 וחמתה דשמעון רמיא הות באשתא ואמרו לה עליה:

Doue la suocera di Simone giaceua in letto con la febre: e subbito gli parlano di essa.

א

23 וַיְהִי בַּעֲדָתָם אֱנוֹשׁ בְּרוּחַ טֻמְאָה וַיִּקְרָא:

Y auia en la Synoga deellos vn hombre con espiritu immundo, el qual dió bozes.

24 לֵאמֹר מַה לָּנוּ וָלָךְ יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי בָּאתָ לְאַבֵּד אֹתָנוּ יְדַעְתִּיךָ מִי אַתְּ קְדוֹשׁ אֱלֹהִים:

Diziendo, Ea, que has con nosotros Iesus Nazareno? Has venido à destruyrnos? Sé quien eres, el Sancto de Dios.

25 וַיִּגְעַר בּוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר חֲסֹם וְצֵא מִמֶּנּוּ:

Y rinnole Iesus, diziendo, Emmudece, y sal deel.

26 וְכַאֲשֶׁר מִרְטָה אוֹתוֹ הָרוּחַ טֻמְאָה וַתִּזְעַק זְעָקָה גְּדוֹלָה וַתֵּצֵא מִמֶּנּוּ:

Y haziendolo pedaços el espiritu immundo, y clamando à gran boz salió deel.

27 וַיִּבָּעֲתוּ כֻּלָּם לִשְׁאוֹל בֵּינֵיהֶם לֵאמֹר מַה־זֶּה הוּא מַה לִּמּוּד הֶחָדָשׁ הַזֶּה כִּי בְשִׁלְטוֹן גַּם לְרוּחוֹת טְמֵאוֹת מְצַוֶּה וְשׁוֹמְעוֹת בּוֹ:

Y todos se marauillaron, de tal manera que inquirian entresi, diziendo, Que es esto? Que nueua doctrina es esta, que con potestad aun a los espiritus immundos manda, y le obedecen.

28 וַתֵּצֵא הַשְּׁמוּעָה הַהִיא פִּתְאֹם בְּכָל כִּכַּר הַגָּלִיל:

Y luego vino su fama por toda la prouincia (arredor) de Galilea.

29 וְכַאֲשֶׁר יָצְאוּ מִן הָעֵדָה בָּאוּ אֶל־בֵּית שִׁמְעוֹן וְאַנְדְּרֵאוּס עִם יַעֲקֹב וְיוֹחָנָן:

Y luego salidos de la Synoga, vinieron à casa de Simon y de Andres, con Iacobo y Ioan.

30 וַחֲמוֹת שִׁמְעוֹן חוֹלָה בְחַמָּה וּמִיַּד דִּבְּרוּ לוֹ עָלֶיהָ:

Y la suegra de Simon estaua acostada con callentura: y dixeron le luego deella.

α.

23. Καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξε.

Or se trouua en leur synagogue vn homme qui auoit vn esprit immonde, lequel s'escria.

24. Λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοι ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.

Disant, Harqu'y a-il entre toi & nous, Iesus Nazarien? es tu venu pour nous destruire? ie sai qui tu es assauoir le Sainct de Dieu.

25. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων, Φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.

Mais Iesus le tansa, disant, Tai-toi, & sors de dedans lui.

26. Καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, καὶ κράξαν φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.

Adonc l'esprit immonde le desronpant, & s'escriant à haute voix, sortit hors d'icelui.

27. Καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συζητεῖν πρὸς αὐτοὺς, λέγοντας, τί ἐστι τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

Et tous furent en esmoi, tellement qu'ils s'enqueroyent entr'eux, disans, Qu'est-ceci? quelle doctrine nouuelle est ceste-ci? qu'il commande d'authorité, mesmes aux esprits immondes, & ils lui obeissent?

28 Ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς γαλιλαίας.

Par ainsi sa renommee courut soudain par toute la contree d'alentour Galilee.

29. Καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος καὶ ἀνδρέου μετὰ ἰακώβου καὶ ἰωάννου.

Et tost apres estans sortis de la synagogue, ils vindrent auec Iaques & Iehan en la maison de Simon & André.

30. Ἡ δὲ πενθερὰ σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς.

Or la belle mere de Simon gisoit malade de fieuere: & soudain ils lui parlent d'elle.

CAP. I.

23. Et erat in ſynagoga eorum, homo in ſpiritu immundo: & exclamavit.

And there was in their Synagogue a man which had an uncleane ſpirite/ and he cryed.

24. Dicens, Quid nobis & tibi Ieſu Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio qui ſis, Sanctus Dei.

Saying/ Ah/ what haue we to doe with thee/ O Jeſus of Nazaret? Art thou come tho deſtroy vs? I knowe thee what thou art/ euen that holy one of God.

25. Et comminatus eſt ei Ieſus, dicens, Obmuteſce, & exi de homine.

And Jeſus rebuked him/ ſaying/ Holde thy peace/ and come out of him.

26. Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & exclamans voce magna, exiit ab eo.

And the uncleane ſpirit tare him and cried with a loud voyce/ and came out of him.

27. Et mirati ſunt omnes: ita ut conquirerent inter ſe dicentes, Quid nam eſt hoc? quæ nã doctrina hæc nova? quia in poteſtate etiam ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei.

And they were all amaſed/ ſo that they demaunded one of another/ ſaying/ What thing is this? what new doctrine is this? for hee commandeth the foule ſpirits with authoritie/ and they obey him.

28. Et proceſſit rumor eius ſtatim in omnem regionem Galilææ.

And immediately his fame ſpred abroad throughout all the region bordering on Galile.

29. Et protinus egredientes de ſynagoga, venerunt in domum Simonis & Andreę cum Iacobo & Iohanne.

And aſſoone as they were come out of the Synagogue/ they entred into the houſe of Simon and Andrewe/ with James and John.

30. Decumbebat autem ſocrus Simonis febricitans; & ſtatim dicunt ei de illa.

And Simons wiues mother laye ſicke of a feuer/ and anon they told him of her.

Das I. Capitel.

23. Vnd es war in jhren Schulen ein Menſch/ beſeſſen mit einem vnſaubern Geiſt/ der ſchrey.

Oc der vaar it Menniſke i deris Schole/ ſom vaar beſæt met en wren Aand/ den robte/

24. Vnd ſprach: Halt/ was haben wir mit dir zu ſchaffen Jeſu von Nazareth? du biſt kommen vns zuverderben?/ ich weiß wer du biſt/ der heilige Gottes.

Oc ſagde/ Holt/ huad haffue wi met dig at ſkaffe Jeſu aff Nazareth? Du eſt kommen ath forderffue oſſ/ Jeg veed huo du eſt/ Guds hellige.

25. Vnd Jeſus bedrohet jhn/ vnd ſprach: Verſtumme/ vnd fahre auß von jm.

Oc Jheſus truede hannem/ oc ſagde/ Ti ſtille/ oc far vd aff hannem.

26. Vnd der vnſauber geiſt reiß jn/ vnd ſchrey laut/ vnnd fuhr auß von jhm.

Oc den wrene Aand reff hannem/ oc robte høyt/ och foer vd aff hannem.

27. Vnd ſie entſatzten ſich alle/ alſo/ daß ſie vntereinander ſich befragten/ vnd ſprachen: Was iſt das? Was iſt das für eine neue Lehre? Er gebeut mit gewalt den vnſaubern Geiſtern/ vnnd ſie gehorchen jm.

Oc de bleffue alle forfærdede/ ſaa/ at de beſpurde ſig met huer andre/ oc ſagde/ Huad er det? Huad er dette for en ny Lerdom? Hand biuder de wrene Aander met mact/ oc de lydde hannem.

28. Vnd ſein gerücht erſchall bald vmbher in die grentze Galilee.

Oc hans Rocte vdſpriddis ſtrax trint omkring/ vdi Galilee egn.

29. Vnd ſie giengen bald auß der Schulen/ vnnd kamen in das hauß Simonis vnd Andreas/ mit Jacoben vnd Johannem.

Oc de ginge ſtrax aff Scholen/ oc komme i Simonis oc Andree huſſ met Jacob och Johannes

30. Vnnd die Schwiger Simonis lag vnnd hatte das Fieber/ vnnd als bald ſagten ſie jm von jhr.

Oc Simonis huſtruis Moder laa oc haffde Kaldeſiuae/ oc ſtrax ſagde de hannem aff hende.

Kapitola I.

23. Y byl w Sſkole gegich člowěk/ mage ducha nečiſtého. Y zwolal.

A byl w bożnicy ich człowiek w ktorym byl duch nieczyſty/ tenże zábolal.

24. Řka: Co nám s te bau Gežiſſy Nazarethſký? přiſſel gſy zatratiti nás? wijm že gſy Swatý Božij.

Mowiac/ Ach cożto bie do nas Jezuśie Názárenſki? przyſzedleś abyś nas wytrácil? znam cię ktoś ieſt/ to ieſt/ on Swięty Boży

25. Y pohrozyl gemu Gežiš/ řka: Vmlkni/ a wygdiž z člowěka.

A sfukal go Jezus mowiac/ Milczże/ a wynidż od niego.

26. Y lomcowal gim Duch nečiſtý/ a křiče hlaſem welikým/ wyſſel od něho.

Tedy rozdárſzy go duch nieczyſty/ wolal gloſem wielkim/ á wyſzedl od niego.

27. Y diwili ſe wſſyckni/ tak že ſe tázali mezy ſebau/ řkauče: Y co gt toto? které gt včenj toto nowé/ že w mocy a w ſýle duchům nečiſtým přikazuge/ a poſlauchagij ho?

Zdziwili ſie wszyſcy/ ták iż miedzy ſoba pytali/ mowiac/ A co ż to ieſt? á co to za nowa ieſt náuká? Iż moca/ też y duchom nieczyſtym roſkázuie/ á ſa poſluſzni iemu.

28. Y roznesla ſe powěſt geho hned po wſſý kragině Galilegſké.

A ták o nim przyſzla ſlawá po oney wszytkiey krainie podlegley Galileiey.

29. A y hned wyſſedſſe z Sſkoly/ přiſſli do domu Sſimonowa a Ondřegowa s Jakubem a s Janem.

A natychmiaſt wyſzedſzy z bożnice/ przyſzli do domu Symonowego y Andrzeiowego/ z Jákubem y z Janem.

30. Sſimonowa pak Swekruſſe ležala trpěcy Zymnicy/ a hned gemu powěděli o nij.

A świekrá Symonowá leżalá w febrze/ o ktorey mu wnet powiedziano.

דמרקוס	כפי מרקוס	ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ.

א

31 וקרב אחדה באידה ואקימה ומחדא שבקתה אשתא ומשמשא הות להון:

Et egli accostatosi, la leuò su, pigliandola per la mano: e subbito la febre la lasso, onde ella seruì loro.

32 ברמשא דין במערבי שמשא איתיו לותה כלהון אילין דבישאית עבידין ודיונא:

Venuta la sera, poi che fu tramontato il sole, gli portauano tutti gli ammalati, e gl'indemoniati.

33 ומדינתא כלה כנישא הות על תרעא:

Et tutta la città s'era raunata à la porta.

34 ואסי לסגיאא דבישאית עבידין הוו בכורהנא משחלפא ודיוא סגיאא אפק ולא שבק הוא להון לדיוא דנמללון מטל דידעין הוו לה:

Et egli ne guari molti che erano ammalati di varie infermità, e scacciò molti demonij, e non permetteua che i demonij dicessero che lo conosceuano.

35 ובצפרא קדם קם טב ואזל לאתרא חורבא ותמן מצלא הוא:

La mattina poi essendo ancor molto di notte, IESV leuatosi vscì, & andossene in luogo diserto, & iui faceua oratione.

36 ובעין הוו לה שמעון ודעמה:

E Simone il seguitò, e gli altri che erano con lui.

37 וכד אשכחוהי אמרין לה כלהון אנשא בעין לך:

Et hauendolo ritrouato, gli dissero, Tutti ti cercano.

38 אמר להון הלכו לקוריא ולמדינתא דקריבן דאף תמן אכרז להדא גיר אתית:

Et egli disse loro, Andiamocene à i castelletti vicini, accioche io predichi ancor là: percioche per questo sono io venuto.

א

31 ויקרב ויתמך בידה ויקם אותה ותעזבנה החמה פתאם ותשרת להם:

Entonces llegando el, tomóla de su mano y leuantola: y luego la dexó la callentura: y seruiales.

32 ויהי ערב ובא השמש ויגישו אליו כל החולים ובעלי שדים:

Y quando fue la tarde, como el Sol se puso trayan à el todos los que tenian mal, y endemoniados.

33 וכל העיר היה נקהלה אל הפתח:

Y toda la ciudad se juntó à la puerta.

34 וירפא רבים חולים במחלות רבות ושדים רבים הוציא וכלא את השדים מדבר כי ידעו אותו:

Y sanó à muchos que estauan enfermos de diuersas enfermedades: y echó fuera muchos demonios: y no dexaua dezir à los demonios que lo conocian.

35 וישכם בבקר ויקם ויצא וילך ישוע במקום המדבר ושם התפלל:

Y leuantandose muy de mannana, aun muy de noche, salió y fuese à vn lugar desierto, y alli oraua.

36 וילכו אחריו שמעון ואשר עמו:

Y siguiólo Simon y los que estauan con el.

37 וכאשר מצאו אותו אמרו לו כי כלם מבקשים אותך:

Y hallandolo, dizenle, Todos te buscan.

38 ויאמר להם נלכה אל החוות ועדים הקרובות אשר גם שם אקרא כי על זאת באתי:

Y dizeles, Vamos à los lugares vezinos, paraque predique tambien alli: porque para esto he salido.

α.

31. Καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτήν, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς. καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

Adonc s'approchant, il la leva, en la prenant par la main, & soudain la fievre la laissa, & elle les servoit.

32. Ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους.

Le soir estant venu, comme le soleil se couchoit, ils lui apportoyent tous ceux qui se portoyent mal, & les demoniaques.

33. Καὶ ἡ πόλις ὅλη ἐπισυνηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν.

Et toute la ville estoit assemblee à la porte.

34. Καὶ ἐθεράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε, καὶ οὐκ ἤφιε λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ᾔδεισαν αὐτόν.

Et il guerit tous ceux qui estoyent malades de diuerses maladies: & ietta hors plusieurs diables, ne permettant point que les diables disent, qu' ils le cognussent.

35. Καὶ πρωῒ ἔννυχον λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθε, καὶ ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχετο.

Puis au matin comme il estoit encore fort nuict, s'estant leué, il sortit, & s'en alla en vn lieu desert & prioit là.

36. Καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.

Et Simon, & les autres qui estoyent auec lui, le suiuirent iusques à ce qu'ils l'eussent trouué.

37. Καὶ εὑρόντες αὐτόν, λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι πάντες ζητοῦσί σε.

Et quand ils l'eurent trouué, ils lui dirent, Tous te cerchent.

38. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα κἀκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα.

Adonc il leur dit, Allons nous-en aux prochaines bourgades, afin que i'y presche aussi: car pour cela suis-ie venu.

CAP. I.

31. Et accedens elevavit eam apprehensa manu eius: & continuò dimisit eam febris, & ministrabat eis.

And he came & tooke her by the hand, and lift her vp, and the feuer forsooke her by and by, and she ministred vnto them.

32. Vespere autem facto cum occidisset sol, afferebãt ad eum omnes malé habentes & dæmonia habentes:

And when euen was come, & the sunne was downe, they brought to him all that were diseased, and them that were possessed with deuils.

33. Et erat omnis civitas congregata ad ianuam.

And the whole citie was gathered together at the doore.

34. Et curavit multos qui vexabãtur variis lãguoribus: & dæmonia multa eiiciebat, & non sinebat ea loqui quoniam sciebant eum.

And hee healed many that were sicke of diuers diseases: and hee cast out many deuils, and suffred not the deuils to say that they knewe him.

35. Et diluculo valde surgens, egressus abiit in desertum locum: ibiq; orabat.

And in the morning very early, before day, Jesus arose and went out into a solitary place, and there prayed.

36. Et prosecutus est eum Simõ, & qui cum illo erant.

And Simon, & they that were with him, followed after him.

37. Et cum invenissent eum, dixerunt ei, Quia omnes quærunt te.

And when they had found him, they saide vnto him, All men seeke for thee.

38. Et ait illis, eamus in proximos vicos & civitates, ut & ibi prædicem: ad hoc enim veni.

Then hee sayde vnto them, Let vs goe into the next townes, that I may preache there also: for I came out for that purpose.

Das I. Capitel.

31 Vnd er tratt zu jr/vnd richtet sie auff/vnd hielt sie bey der hand/vnnd das Fieber verließ sie bald/vnd sie dienet jhnen

Oc hand traadde til hende/ oc reysde hende op/ oc holt hende ved haanden/ oc den Kaaldesiuge forlod hende strax/ Oc hun tiente dem.

32 Am abent aber/da die Sonne vntergangen war/ brachten sie zu jm allerley Krancken vnd besessene.

Men om afftenen der Solen vaar nedgangen/ da førde de allehaande Siuge oc besette til hannem.

33. Vnd die gantze Stadt versammlet sich für der thür.

Oc den gantske Stad forsamlede sig faar døren.

34. Vnnd er halff vilen Krancken/ die mit mancherley Seuchen beladen waren/vnd treib vil teufel auß/vnd ließ die teufel nicht reden/denn sie kenneten jhn.

Och hand halp mange Siuge/som vaare beladne met atskillig siugdom/ Oc hand vddreff mange Dieffle, och lod Diefflene icke tale/thi de kende hannem.

35. Vnnd des morgens vor tage stund er auff/vnd gieng hinauß. Vnd Jesus gieng in eine wüste stette/vnnd betet daselbs.

Oc om morgenen stod hand op før dag/ oc gick hen vd. Oc Jhesus gick til en øde Sted/ oc giorde der sin bøn.

36. Vnd Petrus/ mit denen die bey jhm waren/eileten jhm nach.

Oc Peder met dem som vaare hoss hannem/ skyndede sig effter hannem.

37. Vnnd da sie jn funden/sprachen sie zu jhm: Jederman suchet dich.

Och der de funde hannem sagde de til hannem/ Huer mand leder effter dig.

38. Vnd er sprach zu jnen: Last vns in die nechsten Städte gehen/ daß ich daselbs auch predige/ denn dazu bin ich kommen.

Och hand sagde til dem/ lader oss gaa til disse neste Stæder/ at ieg oc kand der predicke/ Thi ieg er der til kommen.

Kapitola I.

31. A přistaupiw pozdwihl gij/ vgaw gi za ruku gegij/ a hned ostala gi zymnice/ y posluhowala gim.

Tedy przyszedszy/ wzwiodł ia wiawszy za recke/ a natychmiast ia febrá opuściłá/ ä oná służyłá im.

32. A když byl wečer giž po západu slunce/ nosyli k němu wssecky nemocné y ďábelnijky.

A iuż w wieczor gdy słonce záchodziło/ przywodzili do niego wszytki niemocne y opętáne.

33. A bylo se wssecko Měsťo sesslo ke dweřuom.

A wszytko miastho zbieżáło sie ku drzwiam.

34. Y vzdrawowal mnohé/ kteřijž byli trápeni rozličnými neduhy/ a ďábelstwij mnohá wyhánjel/ a nedopustil gim mluwiti/ nebo gsau ho znali.

Y vzdrawiał wiele tych ktorzy rozlicznymi niemocámi złożeni byli/ á wyrzucił wiele dyabłow/ nie dopuszczáiac mowic dyabłom żeby go znác mieli.

35. A na vswitě welmi ráno wstaw wyssel/ a ssel na pusté mijsto/ a tam se modlil.

Gdy potym wsthał bárzo ráno/ dobrze przed świtániem wyszedł precz/ á szedł na pustynia y tam sie modlił.

36. Y ssel za nim Ssimon/ y ti kteřijž s nim byli.

A zá nim szli/ Symon y ci ktorzy przy nim byli.

37. A když gey nalezli/ řekli gemu: Ze wssyckni tebe hledagij.

Ktorzy gdy go znaleźli/ rzekli k niemu/ Wszyscy cie szukáia.

38. Y řekl gim: Poďme do okolnijch Městeček a Měst/ abych y tam kázal/ nebo gsem proto přissel.

Thedy im on rzekł/ Idźmy do bliższych miásteczek/ abych te ż y tám kázał/ ábowiem ciem dla teo wyszedł.

א

39 ומכרז הוא בכלהין כנושתהון בכלה גלילא ומפק שאדא:

E così predicaua ne le lor sinagoghe, per tutta la Galilea, e scacciaua i demonij.

40 ואתא לותה גרבא ונפל על רגלוהי ובעא הוא מנה ואמר לה אן צבא אנת משכח אנת למדכיותי:

Et vn lebbroso viene à lui, pregandolo, & inginocchiandosigli dauanti, e dicendogli, Se tu vuoi, tu mi puoi mondare.

41 הו דין ישוע אתרחם עלוהי ופשט אידה וקרב לה ואמר צבא אנא אתדכא:

E IESV mossosi à compassione, stese la mano, e toccollo, dicendogli, Io voglio, sii mondato.

42 ובה בשעתא אזל מנה גרבה ואתדכי:

Et detto questo, di subbito la lebbra si partì da lui, e così fu mondato.

43 וכאא בה ואפקה:

Et hauendolo minacciato, incontinente il mandò via.

44 ואמר לה חזי למא לאנש אמר אנת אלא זל חוא נפשך לכהנא וקרב קורבנא חלף תדכיתך איכנא דפקד מושא לסהדותהון:

E dicegli, Guarda di non dir niente à persona: ma vattene, e mostrati al Sacerdote, & offerisci per la tua mondatione quelle cose che Moisè ha comandate in testimonio ad essi.

45 הו דין כד נפק שרי הוא מכרז סגי ואטבה למלתא איכנא דלא נשכח הוא ישוע גליאית דיעול למדינתא אלא לבר הוא באתרא חורבא ואתין הוו לותה מן כל דוכא:

Ma egli vscito che fu fuore, cominciò à publicar molte cose, e diuolgar il fatto in modo che IESV non poteua piu entrare à la scoperta ne la città: ma si staua fuore in luoghi diserti: e da ogni parte veniuano à lui.

א

39 ויהי קורא בעדותם בכל־הגליל ומוציא את־השדים:

Y predicaua en las Synogas dellos en toda Galilea: y echaua fuera los demonios.

40 ויבוא אליו מצרע ויתפלל אליו ויכרע ויברך ויאמר לו כי אם תרצה תוכל לטהרני:

Y vn leproso vino à el, rogandole, y hincada la rodilla dizele, Si quieres, puedes me limpiar.

41 ולישוע נכמרו רחמיו וישלח ידו ויגע בו ויאמר לו רציתי הטהר:

Y Iesus auiendo misericordia del, estendió su mano y tocólo, y dizele, Quiero, se limpio.

42 וכאשר אמר פתאם הלכה ממנו הצרעת ויטהר:

Y auiendolo el dicho, luego la lepra se fue del, y fue limpio.

43 ויכלאו פתאם ויוציאו:

Y defendióle, y echolo luego.

44 ויאמר לו ראה פן תאמר לאיש כי אם לך והגיד אותך לכהן והקרב על־טהרתך אשר צוה משה לעדות להם:

Y dizele, Mira que no digas à nadie nada: sino vé, muestrate àl Sacerdote, y offrece por tu limpieza loque Moysen mandó para que les conste.

45 והוא יצא ויחל לקרא כלם ולהשמיע את הדבר כן אשר לא יוכל ישוע להלך עוד בגלוי אל־העיר כי־אם בחוץ במקומות המדבר להיות כי באו אליו מכל מקומות:

Y el salido, començó à predicar muchas cosas, y à diuulgar el negocio, que ya Iesus no podia entrar manifiestamente en la ciudad: mas estaua fuera en los lugares desiertos: y venian à el de todas partes.

α.

39. Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὅλην τὴν γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.

Il preschoit donc en leurs synagogues, par toute Galilee, & iettoit hors les diables.

40. Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων αὐτῷ, ὅτι ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

Et vn lepreux vint à lui le priant, & s'agenouillant deuant lui, & disant, Si tu veux, tu peux me nettoyer.

41. Ὁ δὲ ἰησοῦς σπλαγχνισθεὶς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, θέλω καθαρίσθητι.

Adonc Iesus esmeu de compassion estendit la main, & le toucha, & lui dit, Ie le vueil, sois nettoyé.

42. Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη.

Et quand il l'eut dit, la lepre se partit soudain de lui, & il fut nettoyé.

43. Καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν.

Et l'ayant menacé, soudain il le renvoya.

44. Καὶ λέγει αὐτῷ, ὅρα μηδενὶ μηδὲν εἴπῃς· ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

Et lui dit, Garde que tu n'en dies rien à personne: mais va-t'en, & te mõstre au Sacrificateur, & presente pour ta purification les choses que Moyse a commandees, pour tesmoignage à iceux.

45. Ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ, καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν· ἀλλ' ἔξωθεν ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.

Mais icelui estant parti commença à publier maintes choses, & diuulguer l'affaire: tellement que Iesus ne pouuoit plus entrer à descouuert en la ville, mais il se tenoit dehors ẽlieux deserts: & de toutes parts on venoit à lui.

CAP. I.

39. Et erat prædicans in ſynagogis eorum, & in omni Galilæa: & dæmonia eiiciens.

And hee preached in their Synagogues/ throughout all Galile/ and caſt the deuils out.

40. Et venit ad eum leproſus deprecans eum: & genu flexo dicit ei, Si vis, potes me mundare.

And there came a leper to him/ beſeeching him/ and kneeled downe vnto him/and ſaide to him/If thou wilt/thou canſt make me cleane.

41. Ieſus autem miſertus eius, extendit manum ſuam: & tangens eum, ait illi, Volo, Mundare.

And Jeſus had compaſſion/ and put forth his hande/& touched him/and ſaide to him/ I will: be thou cleane.

42. Et cùm dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.

And aſſoone as he had ſpoken/ immediatly the leproſie departed from him/ and he was made cleane.

43. Et comminatus eſt ei, ſtatimq; eiecit illum.

And after hee had giuen him a ſtraight commaundement/ hee ſent him awaye forthwith.

44. Et dicit ei, Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te principi ſacerdotum, & offer pro emundatione tua quæ præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.

And ſayde vnto him/ See thou ſay nothing to any man/but get thee hence/ and ſhewe thy ſelfe to the Prieſt/ and offer for thy cleanſing thoſe thinges/ which Moſes commaunded/ for a teſtimoniall vnto them.

45. At ille egreſſus cœpit prædicare & diffamare ſermonem: ita ut iam non poſſet manifeſtè introire in civitatem, ſed foris in deſertis locis eſſet, & conveniebant ad eum undique.

But when he was departed/ he began to tell many thinges/ & to publiſh the matter: ſo that Jeſus could no more openly enter into the citie/ but was without in deſert places: and they came to him from euery quarter.

Das I. Kapitel.

39. Vnd er predigete in jhren Schulen/ inn gantz Galilea/ vnd treib die teufel auß.

Oc hand predickede i deris Scholer/vdi al Galilea/ Oc vddreff Dieffle.

40. Vnd es kam zu jm ein Auſſetziger/ der bat jhn/ kniet für jhm/ vnd ſprach zu jhm: Wilt du/ ſo kanſt du mich wol reinigen.

Och der kom en Spedalſk til hannem/ bad hannem/ bøyde ſine knæ faar hannem/ och ſagde til hannem/Vilt du/da kant du vel renſe mig.

41. Vnd es jammerte Jeſum/ vnd recket die hand auß/ rüret jn an/ vnd ſprach: Ich wils thun/ſey gereiniget.

Oc Jheſus ynckedis offuer hannem/Och hand vdracte ſin Haand/ rørde ved hannem/oc ſagde/Jeg vil det gøre/ver ren.

42. Vnd als er ſo ſprach/ gieng der Auſſatz als bald von jm/vnd er ward rein.

Oc ſom hand det ſagde/ da gick Spedalſkheden ſtrax aff hannem/och hand bleff ren.

43. Vnnd Jeſus bedrohet jn/vnnd treib jhn als bald von ſich.

Oc Jheſus truede hannem/ oc dreff hannem ſtrax fra ſig.

44. Vnnd ſprach zu jhm: Sihe zu/ das du niemand nichts ſageſt/ ſondern gehe hin/ vñ zeige dich dem Prieſter/ vnd opffere für deine reinigung/ was Moſes gebotten hat/ zum zeugniß über ſie.

Oc ſagde til hannem/See til/at du ſiger ingen det/ Men gack hen/oc bete dig for Preſten/ oc offre for din Renſelſe/ det ſom Moſe haffuer bafalet/til it vidniſbyrd offuer dem.

45. Er aber/da er hinauß kam/hub er an/ vnd ſaget vil darvon/ vnd machet die Geſchicht ruchtbar/alſo/daß er hinfort nicht mehr kondt öffentlich in der Stadt gehen/ ſondern er war hauſſen in den wüſten örtern/vnd ſie kamen zu jhm von allen enden

Men hand/der hand kom vd/begynte hand/och ſagde meget der aff oc kundgiorde den Gerning/ Saa/ at hand kunde der effter icke mere gaa obenbare i Staden/ men hand vaar vden faare i de øde ſteder/Och de komme til hannem aff alle Ende.

Kapitola I.

39. Y kázal w Sſkolách gegich/ y we wſſý Galilei/ a dabelſtwij wymijtal.

Y kazał w bożnicach ich po wſzytkiey Galileiey/ wyrzucaiac dyabelſtwá.

40. Tehdy přiſſel k němu Malomocný pro ſe ho/ a pokleknw na kolena/ řekl: Pane/ chceſli/ můžeſs mne očiſtiti.

Zátym przyſzedł trędowaty proſząc go/ á vpádáiąc v kolan iego/ y mowiąc k niemu/Jeſliż chceſz możeſz mię oczyśćić.

41. A Gežijs ſlitowaw ſe nad nim/ wztáhl Ruku ſwau/ a dotekw ſe ho/ řekl gemu: Chcy/ bud čiſt.

A ták Jezus ruſzony miłoſierdźiem ściągnawſzy rękę dotknął ſię go/ mowiąc ku niemu/ Chcę/ badźże oczyśćion.

42. A když to řekl/ y hned odſtaupilo od něho Malomocenſtwij/ a očiſſtěn geſt.

A gdy to on rzekł/ nátychmiáſt trąd zginął z niego/ y był oczyśćion.

43. Y pohrozyl gemu Gežijs/a y hned kázal gemu preč gijti.

Rzágroziwſzy mu Jezus/ nátychmiaſt go odpráwił.

44. A řekl gemu: Wizyž aby nižádnému nic nepravil/ ale gdi vkaž ſe Knijžeti Kněžſkému/ a obětug za očiſſtěnij/ což geſt přikazal Možijs na ſwědectwj gim.

A rzekł k niemu/ Strzeżże ábyś nikomu nic nie powiedał/ ale idź á vkaż ſię ſam Kápłanowi/ ofiárowawſzy zá oczyśćienie twe to ko roſkázał Moiżeſz ku świádectwu im.

45. A on wyſſed/ počal wypravowati a ohlaſſowati tu wěc/ tak že giž Gežijs nemohl do Měſta zgewně wgijti/ ale wně na mijſtech puſtých byl: Y ſchazeli ſe k němu odewſſad.

Ale on odſzedſzy/począł wiele opowiedáć á terzecz rozſláwiáć/ thak iż iuż Jezus nie mogł iáwnie wnidź do miáſtá/ ále był ná ſtronie ná mieyſcach puſtych/gdźie ſię zewſząd ſchadzáli do niego.

ב

1 ועל תוב ישוע לכפר נחום ליומתא וכד שמעו דבביתא הו:

Doppo al quanti giorni entrò di nuouo in Capernaum: e s'intese ch'egli era in casa.

2 אתכנשו סגיאא איכנא דלא אשכח אחד אנון אף לא קדם תרעא וממלל הוא עמהון מ מלתא:

E subbito vi si raunoron molti, in modo che ne ancor quei luoghi che erano dauanti la porta, ne poteuano piu capere: & egli annuntiaua loro la Parola.

3 ואתו לותה ואיתיו לה משריא כד שקיל בית ארבעא:

Aller vengono à lui certi che portauano vn paralitico, ch'era portato da quattro.

4 ודלא אשכחו למתקרבו לותה מטל כנשא סלקו להון לאגרא וארימו ת תטלילא דאתר דאיתוהי הוא ישוע ושבוה לערסא דרמא הוא בה משריא:

E non potendosi appressare à lui, per la moltitudine, scopersero il tetto de la casa dou'egli era, e fattaui vn'apertura, caloron giu il letticello, nel quale il paralitico giaceua.

5 כד חזא דין ישוע הימנותהון אמר להו מ משריא ברי שביקין לך חטהיך:

Hor IESV veduta la fede loro, disse al paralitico, Figliuolo, i tuoi peccati ti son perdonati.

6 אית הוו דין תמן מן ספרא ופרישא דיתבין ומתרעין הוו בלבהון:

Et alcuni de gli Scribi erano iui à sedere, e pensauano ne cuori loro.

7 דמנא הנא ממלל גודפא מנו משכח ל למשבק חטהא אלא אן חד אלהא:

Perche dice cosi costui de le bastemmie? Chi puo perdonare i peccati senon Iddio solo?

ב

1 ועודנו בא בכפר נחום לימים וכאשר נשמע כי בבית הוא:

Y Entró otra vez en Capernaum despues de algunos dias: y oyose que estaua en casa.

2 ופתאם נקהלו רבים כן אשר לא יוכל לשאת אותם גם לא החצר לפני הדלת וידבר אליהם את הדבר:

Y luego se juntaron à el muchos, que ya no cabian ni aun à la puerta: y hablauales la Palabra.

3 ובאו אליו נשאי את נשול איברים והוא נשא בארבעים:

Entonces vinieron àel vnos trayendo vn paralytico que era traydo de quatro.

4 וכי לא יוכלו לקרב אליו בעבור הקהל עלו על הגג ויסירו את המכסה אשר היה שם ויכרו ויורידו את הערש אשר בה הנשול איברים שכב:

Y como no podian llegar à el à causa de la companna, descubrieron la techumbre donde estaua, y horadando abaxan el lecho enque el paralytico estaua echado.

5 וירא ישוע את אמונתם ויאמר לנשול איברים בני נשאו לך פשעיך:

Y viendo Iesus la fe de ellos: dize àl paralytico, Hijo, tus peccados te son perdonados.

6 ויהיו אחדים מן הסופרים שם יושבים וחושבים בלבותם:

Y estauan alli sentados algunos de los Escribas, los quales pensando en sus coraçones.

7 מה זה ככה מדבר גדופות מי יוכל לשאת פשעים כי אם אלהים לבדו:

Dezian, Porque habla este blasphemias? Quien puede perdonar peccados, sino solo Dios?

ΚΕΦΑΛ. β'.

Καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ δι' ἡμερῶν, καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι.

Quel'ques iours apres il entra derechef en Capernaum: & le bruit fut qu' il estoit en la maison.

2. Καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοὶ, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον.

Et soudain plusieurs s'y assemblerent, tellement que mesme l' endroit d' aupres de la porte ne les pouuoit tenir, & il leur annonçoit la parole,

3. Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων,

Alors quelques vns vindrent à lui, apportans vn paralytique qui estoit chargé par quatre.

4. Καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.

Mais pource qu' ils ne pouuoyent approcher de lui à cause de la foule, ils descouurirent le toict du lieu, où estoit Iesus, & l' ayant percé, aualerent le petit lict auquel le paralytique gisoit.

5. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ παραλυτικῷ, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

Alors Iesus ayant veu leur foy, dit au paralytique, Mon fils, tes pechés te sont pardonnés.

6. Ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

Or quelques vns des Scribes estoyent là assis, & disputoyent en leurs cœurs.

7. Τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός.

Porquoi cestui-ci prononce-il ainsi des blasphemes? qui est ce qui peut pardonner les peches, sinon vn seul Dieu?

CAP. II.

ET iterum intravit Capharnaum post dies, & auditum est quòd in domo esset.

After a fewe dayes, he entred into Capernaum againe, and it was noysed that he was in the house.

2. Et convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum.

And anon, many gathered together, in so much that the places about the doore could not receiue any more: & hee preached the worde vnto them.

3. Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur.

And there came vnto him, that brought one sicke of the palsie, borne of foure men.

4. Et cum non possent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat: & patefacientes submiserunt grabâtum in quo paralyticus iacebat

And because they coulde not come neere vnto him for the multitude, they vncouered the roofe of the house where he was: and when they had broken it open, they let downe the bed, where in the sicke of the palsie lay.

5. Cùm autem vidisset Iesus fidem illorum, ait paralytico, Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

Now when Jesus saw their fayth, he said to the sicke of the palsie, Sonne, thy sinnes are forgiuen thee.

6. Erant autem illic quidam de Scribis sedentes, & cogitantes in cordibus suis.

And there were certaine of the Scribes, sitting there, and reasoning in their hearts.

7. Quid hic sic loquitur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

Why doeth this man speake such blasphemies? who can forgiue sinnes, but God onely?

Das II. Capitel.

Vnd vber etliche tage gieng er widerumb gen Capernaum, vnnd es ward ruchtbar, daß er im Hause war.

DE nogle dage der effter, gick hand til Capernaum igen, Oc det bleff obenbare, at hand vaar i husit.

2. Vnd als bald versammleten sich vil, also, daß sie nicht raum hatten, auch haussen für der thür, vnnd er saget jnen das wort.

Oc strax forsamledis der mange, saa, ath de haffde icke rom, oc saa vden faare døren, oc hand sagde dem ordet.

3. Vnnd es kamen etliche zu jm, die brachten einen Gichtbrüchtigen, von vieren getragen.

Oc der komme nogle til hannem, de førde en Verckbrøden, som fire bare.

4. Vnnd da sie nicht kondten bey jn kommen, für dem Volck, deckten sie das Dach auff, da er war, vnd grubens auff, vnd liessen das Bette hernider, da der Gichtbrüchtige innen lag.

Oc der de kunde icke komme til hannem, for folck, da toge de Taget aff, som hand vaar, oc groffue det op, oc lode Sengen ned, der den Verckbrødne laa vdi.

5. Da aber Jesus jhren Glauben sahe, sprach er zu dem Gichtbrüchtigen: Mein Son, deine sünde sind dir vergeben.

Men der Jesus saa deris Tro, sagde hand til den verckbrødne, Min søn, dine synder ere dig forladne.

6. Es waren aber etliche Schrifftgelerten, die sassen allda, vnd gedachten inn jhren hertzen:

Men der vaare nogle Schrifftkloge, de sade der, och tenckte i deris hierter.

7. Wie redet diser solche Gotteslesterung? Wer kan sünde vergeben, denn allein Gott?

Hui taler denne saadan Guds bespaattelse? Huo kand forlade synden, vden Gud alene.

Kapitola II.

A Opětwssel do Kaffarnaum po osmi dnech: Y vslysseno gest žeby w Domu byl.

POtym po kilku dni przyszedl záśię do Kapernaum, y dowiedźiano śię że był domá.

2. Y hned sesslo se gich mnoho, tak že nemohli ani ke dweřuom: Y mluwil gim Slowo.

A wnet śię ich wiele zebráło, tak iż śię zmieśćić nie mogli ná onych mieyscách przededrzwiámi, z vczynił rzecz do nich.

3. Tehdy přissli k němu nesauce sslakem poraženého, kterýžto od čtyř nesen byl

Tedy przyszli k niemu niektorzy niosąc powietrzem ruszonego, ktorego nieśli czterzey.

4. A když ho nemohli gemu podati pro Zástup, y trhali střechu kdež byl Gežíss: a probořiwsse, spustili dolůw Lož ce, na němž ležal sslakem poražený.

A gdy śię k niemu przyćisnąć nie mogli dla zgromádzenia, odkryli dach tám gdźie był, á oddarszy, ná powroziech spuśćili łożko, ná ktorym on po wietrzem ruszony leżał.

5. A když vzřel Gežíss wjru gegich, řekl sslakem poraženému: Synu, odpausstěgjť se tobě hřjchowé twogi.

Tedy Jezus obaczywszy wiárę ich, rzekł powietrzem ruszonemu, Synu odpuszczone są tobie grzechy twoie.

6. Y byli tu někteřij z Včitelůw sedijce, a myslijce w srdcých swých.

Byli też tám niektorzy z nauczyćielow śiedząc y rozmyśláiąc w sercoch swych.

7. Co tento tak mluwij rauhawě? Kdo můž odpustiti hřijchy, gedině sám Bůh?

A coż? á tákże ten mowi bluźnierstwá? A kto z grzechy odpuśćić może, iedno sám Bog?

ב

8 ישוע דין ידע ברוחה דהלין מתרעין בנפשהון ואמר להון מנא מתרעין אנתון הלין בלבכון:

E subbito hauendo Iesv conosciuto col suo Spirito, che pensauano così in loro stessi, disse loro, Perche pensate voi queste cose ne vostri cuori?

9 אידא פשיקא למאמר למשריא דשביקין לך חטהיך או למאמר דקום שקול ערסך והלך:

Qual è piu facile dire al paralitico, I tuoi peccati ti son perdonati, o dire, Leuati su, e togli il tuo letto, e camina?

10 דתדעון דין דשליט הו ברה דאנשא בארעא למשבוק חטהא אמר למשריא:

Hor accioche voi sappiate, ch'el Figliuol de l'huomo ha potestà in terra di perdonare i peccati, (dice al paralitico.)

11 לך אמר אנא קום שקול ערסך ואזל לביתך:

Io ti dico, Leuati su, e togli il tuo letto, e vattene à casa tua.

12 וקם בר שעתה ושקל ערסה ונפק לעין כלהון איכנא דנתדמרון כלהון וישבחון לאלהא כד אמרין דלא מתום חזין הכנא:

E subbito si leuò, e preso il letto, se n'vscì in presentia di tutti: in tal modo che furono tutti stupefatti, e glorificauano Iddio, dicendo, Noi non habbiam veduto gia mai cosa tale.

13 ונפק תוב לות ימא וכלה כנשא אתין הוו לותה ומלף הוא להון:

E di nuouo sen'andò verso il mare, e tutt'il popolo veniua à lui, & egli insegnaua loro

14 וכד עבר חזא ללוי בר חלפי דיתב בית מכסא ואמר לה תא בתרי וקם אזל בתרה:

E passando Iesv, vide Leui figliuolo d'Alfeo, che sedeua al banco de la cabella, e dissegli, Seguitami: & egli leuatosi su, il seguitò.

ב

8 ופתאם ידע ישוע ברוחו כי ככה חשבו בנפשם ויאמר להם מה זאת חשבתם בלבותיכם:

Y conociendo luego Iesus en su Espiritu que pensauan esto dentro de si, dixoles: Porque pensays estas casas en vuestros coraçones.

9 מה יפשק לאמר לנשול אברים נשאו לך פשעים או לאמר קום ושא ערשך והלך:

Qual es mas facil, Dizir àl paralytico, tus peccados te son perdonados, o dezirle Leuantate, y toma tu lecho y anda?

10 וכי תדעו כי שלטון יש לבן האדם לשאת על הארץ את פשעים אמר לנשול אברים:

Pues porque sepays que el Hijo del Hombre tiene potestad en la tierra de perdonar los peccados, dize al paralytico.

11 אומר אני לך קום ושא את ערשך ולך לביתך:

A ti digo, Leuantate, y toma tu lecho, y vete à tu casa.

12 ויקם ברגע וישא את ערשו ויצא לפני כלם ויחרדו כלם ויכבדו את האלהים לאמר כי בכל עתותינו כזאת לא ראינו:

Entonces el se leuantó luego: y tomando su lecho salióse delante de todos, demanera que todos se espantaron, y glorificaron à Dios diziendo, Nunca tal auemos visto.

13 ויצא עוד אל שפת הים וכל הקהל באו אליו וילמדם:

Y boluió à salir à la mar: y toda la campanna venia à el, y ensennaualos.

14 ויעבר וירא את לוי האלפי יושב על המכס ויאמר לו בוא אחרי ויקם ויבא אחריו:

Y passando vido à Leui hijo de Alpheo sentado àl vanco de los publicos tributos, y dizele, Sigueme. Y leuantandose, siguiolo.

β'.

8. Καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι οὕτως διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς· τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Et incontinent Iesus ayant cognu en son esprit, qu'ils disputoyent ainsi en eux mesmes, leur dit Pourquoi disputez-vous de telles choses, en vos cœurs?

9. Τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν ἔγειραι, καὶ ἆρόν σου τὸν κράββατον, καὶ περιπάτει.

Lequel est plus aisé, ou de dire au paralytique, Tes pechés te sont pardõnés: ou de dire, Leue toi, & charge ton petit lict, & chemine.

10 Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας· λέγει τῷ παραλυτικῷ.

Or afin que vous sachiez que le Fils de l'homme a authorité de pardonner les pechés en terre (il dit au paralytique.)

11. Σοὶ λέγω, ἔγειραι, καὶ ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

Ie te di. Leue-toi, & charge ton petit lict, & t'en va en ta maison.

12. Καὶ ἠγέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράββατον, ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων· ὥστε ἐξίστασθαι πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν, λέγοντας, ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν.

Et icelui soudain se leua, & ayant chargé son petit lict, il sortit en la presence de tous, tellement qu'ils furent tous estonnes, & glorifioyent Dieu: disans, Onques ne vismes-nous telle chose

13. Καὶ ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς.

Adonc il s'en alla derechef vers la mer, & tout le peuple venoit à lui & il les enseignoit.

14. Καὶ παράγων εἶδε Λευῒ τὸν τοῦ Ἀλφαίου, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι· καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Et en passant par là, il vid Leui fils d'Alphee assis au lieu du peage, & lui dit, Sui moi: & icelui s'estant leué, le suiuit.

CAP. II.

8. Quo ſtatim cognito Ieſus ſpiritu ſuo quia ſic cogitarent intra ſe, dicit illis, Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris?

And immediately when Jeſus perceyued in his ſpirite / that thus they thought with them ſelues / he ſaid vnto them / Why reaſon ye theſe things in your hearts?

9. Quid eſt facilius, dicere paralytico, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge, tolle grabâtum tuum & ambula?

Whether is it eaſier to ſay to the ſicke of the palſie / Thy ſinnes are forgiuen thee? or to ſaye / Ariſe / and take vp thy bed / and walke?

10. Vt autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico.)

And that ye may knowe / that the Sonne of man hath authoritie in earth to forgiue ſinnes / (he ſaid vnto the ſicke of the palſie.)

11. Tibi dico, Surge, tolle grabâtum tuum, & vade in domum tuam.

I ſay vnto thee / Ariſe and take vp thy bed / and get thee hence into thine owne houſe.

12. Et ſtatim ſurrexit ille: & ſublato grabâto abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes, Quia nunquam ſic vidimus.

And by and by he aroſe / and tooke vp his bed / and went forth before them all / in ſo much that they were all amaſed / and glorifyed God / ſaying / We neuer ſaw ſuch a thing.

13. Et egreſſus eſt rurſus ad mare: omniſque turba veniebat ad eum, & docebat eos.

Then he went againe toward the ſea / and all the people reſorted vnto him / and he taught them.

14. Et cùm præteriret, vidit Levi Alphæi ſedentem ad telonium: & ait illi, Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum.

And as Jeſus paſſed by / he ſawe Leui the ſonne of Alpheus ſitte at the receyte of cuſtome / and ſaide vnto him / Followe me. And he aroſe and followed him.

Das II. Capitel.

8. Vnd Jeſus erkennet bald in ſeinem Geiſt / daß ſie alſo gedachten bey ſich ſelbs / vnd ſprach zu jhnen: Was gedencket jhr ſolchs inn euren hertzen?

Och Jheſus kende ſtrax i ſin Aand / at de tenckte ſaa ved ſig ſelff / oc hand ſagde til dem / Hui tencke i ſaadant i eders hierter?

9. Welchs iſt leichter zu dem Gichtbrüchtigen zu ſagen: Dir ſind deine ſünde vergeben: Oder / ſtehe auff / nim dein Bette vnd wandele:

Huilcket er lettere at ſige til den Verckbrødne / Dine ſynder ere dig forladne? Eller / ſtat op / tag din Seng / oc vandre?

10. Auff daß jr aber wiſſet daß des Menſchen Sohn macht hat / zuvergeben die ſünde auff Erden / ſprach er zu dem Gichtbrüchtigen:

Men paa det i ſkulle vide / At menniſkens Søn haffuer mact / at forlade ſynden paa Jorden / da ſagde hand til den Verckbrødne.

11. Jch ſage dir / ſtehe auff / nimb dein Bette / vnd gehe heim.

Jeg ſiger dig / ſtat op / tag din Seng / oc gack hiem.

12. Vnd als bald ſtund er auff / nam ſein Bette / vnd gieng hinauß für allen / alſo / daß ſie ſich alle entſatzten / vnd preiſeten Gott / vnnd ſprachen: Wir haben ſolchs noch nie geſehen.

Oc hand ſtod ſtrax op / tog ſin Seng / och gick hen vd faar alle / Saa / at de bleffue alle forferdede / oc priſede Gud / oc ſagde / Wi haffue end aldri ſeet ſaadant.

13. Vnd er gieng widerumb hinauß an das Meer / vnd alles volck kam zu jm / vnd er lehret ſie.

Oc hand gick vd igen til Haffuit / oc alt Folcket kom til hannem / oc hand lerde dem.

14. Vnd da Jeſus fürüber gieng / ſahe er Levi / den Son Alphei / am Zol ſitzen / vnd ſprach zu jm: Folge mir nach. Vnnd er ſtund auff / vnnd folgete jhm nach.

Och der Jheſus gick frem / ſaa hand Leui / Alphei ſøn ſide hoſſ Tolden / oc hand ſagde til hannem / Folge mig effter. Oc hand ſtod op / oc fulde hannem effter.

Kapitola II.

8. To hned poznaw Gežiš duchem ſwým / žeby tak myſlili mezy ſebau / řekl gim: Proč o to myſlijte w ſrdcých waſſých?

A poznawſzy wnet Jezus Duchem ſwym iż ták v śiebie myſlili / rzekł do nich / A czemuż to rozmyſlácie w ſercách wáſzych?

9. Co geſt ſnáze řijcy ſſlakem poraženému: Odpauſſtěgijť ſe tobě hřijchowé twogi: čili řijcy / Wſtaň / wezmi Lože twé / a chod?

A cożłácwiey rzec themu powietrzem ruſzonemu? Odpuſzczone ſa tobie grzechy / Abo rzec / Wſtań á wezmi łożko twe y chodź.

10. Ale abyſſte wěděli / že Syn Člowěka má moc na zemi odpauſſtěti hřijchy. Y řekl ſſlakem poraženému.

A thák żebyście wiedzieli / iż Syn człowieczy ma te zwierzchność odpuſzczáć grzechy na ziemi / (rzekł do ruſzonego powietrzem.)

11. Tobě ť prawjm wſtaň / wezmi Lože twé / a gdi do domu twého.

Tobie mowie wſtań / á wezmi łożko twe y poydzi do domu twego.

12. A on hned wſtal / a wzaw Lože ſwé odſſel předewſſemi / tak že ſe diwili wſſyckni / a chwálili Boha / řkauce: Že gſme nikdý tako wé wěcy newiděli.

Tedy on nátychmiaſt wſtał / á wziawſzy łożko wyſzedł przed wſzytkimi / tákiż ſie wſzyſcy zdumieli / á chwalili Boga mowiac / Nigdychmy nic tákowego nie widźieli.

13. Y wiſſed opět k Moři / a weſſkeren záſtup přicházel k němu / y včil ge.

Wyſzedł záſie potym do morzá / á wſzythek lud przychodził ku niemu / y náuczał ie.

14. A když ſſel / uzřel Lewi Alffeowa Syna an ſedj na Cle. Y řekl gemu: Pod za mnau. A on wſtaw ſſel za nim.

A gdy ſzedł dáley / Vyźrał Lewi Syná Alfeuſzowego śiedzacego ná cle / ku ktoremu rzekł / Jdź zá mna / á on wſtawſzy ſzedł zá nim.

ב

15 וַהֲוָא֗ה דְּכַד סְמִיךְ בְּבַיְתֵהּ סַגִּיאָא מָכְסֵא֗ וְחַטָּיֵא סְמִיכִין הֲווּ עַם יֵשׁוּע וְעַם תַּלְמִידַוְהִי אִיתַיְהוֹן הֲווּ גֵּיר סַגִּיאָא דְאָתוּ בָּתְרֵהּ׃

Et auuenne, che sedendo egli à tauola in casa di esso Leui, molti publicani e peccatori sedeuano ancor à tauola insieme con IESV, *e co i suoi discepoli: perciòche veneravano molti che l'haueuan seguitato.*

16 וְסָפְרָא וּפְרִישֵׁא כַּד חַזְאוּהִי דְּלָעֵס עַם מָכְסֵא וְעַם חַטָּיֵא֗ אֶמַרוּ לְתַלְמִידַוְהִי מָנָא עַם מָכְסֵא וְחַטָּיֵא לָעֵס וְשָׁתֵא׃

Egli Scribi e Farisei vedendolo mangiare co i publicani e peccatori, diceuano à i suoi discepoli, Che vuol dire ch'ei mangia e beue co i publicani e peccatori?

17 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּע אֶמַר לְהוֹן לָא֗ סְנִיקִין חֲלִימֵא עַל אָסְיָא אֶלָּא֗ אִילֵין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין לָא אֶתִית דְּאֶקְרֵא֗ לְזַדִּיקֵא אֶלָּא לְחַטָּיֵא׃

E IESV hauendo vdito questo, disse loro, Quei che son sani, non hanno bisogno di medico, ma quelli che sono ammalati. Io non son venuto à chiamare i giusti, ma i peccatori à penitentia.

18 תַּלְמִידַוְהִי דֵּין דְּיוֹחָנָן וְדַפְרִישֵׁא֗ צָיְמִין הֲווּ וְאָתוּ וְאָמְרִין לֵהּ לְמָנָא תַלְמִידַוְהִי דְּיוֹחָנָן וְדַפְרִישֵׁא֗ צָיְמִין וְתַלְמִידָיךְ דִּילָךְ לָא֗ צָיְמִין׃

Appresso i discepoli di Giouanni e de Farisei digiunauano: e vengono à lui, e dicongli, Perche digiunano i discepoli di Giouanni e de Farisei, e i tuoi discepoli non digiunano?

19 אֶמַר לְהוֹן יֵשׁוּע לְמָא מִשְׁכְּחִין בְּנַוְהִי דְּגַנּוֹנָא֗ כְּמָא דְּחַתְנָא עַמְּהוֹן הוּ דְּנִצוּמוּן לָא֗׃

E IESV disse loro, I figliuoli de la casa nuttiale posson eglino, mentre che lo sposo è con loro, digiunare? per tutto'l tempo ch'essi hanno seco lo sposo, non posson gia digiunare.

ב

15 וַיְהִי בְּשִׁבְתּוֹ בְּבֵיתוֹ וְרַבִּים בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס וְחַטָּאִים יָשְׁבוּ עִם יֵשׁוּעַ וְעִם תַּלְמִידָיו כִּי הָיוּ רַבִּים אֲשֶׁר בָּאוּ אַחֲרָיו׃

Y aconteció que estando Iesus à la mesa en casa deel, muchos publicanos y peccadores estauan tambien à la mesa juntamente con Iesus y con sus discipulos: porque auia muchos, y auian lo seguido.

16 וְהַסֹּפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים בִּרְאוֹתָם כִּי אָכַל עִם בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס וְעִם חַטָּאִים אָמְרוּ לְתַלְמִידָיו מַה זֹּאת כִּי עִם בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס וְעִם חַטָּאִים אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה׃

Y los Escribas y los Phariseos, viendolo comer con los publicanos, y con los peccadores, dixeron à sus discipulos, Que es que vuestro Maestro come y beue con los publicanos y con los peccadores?

17 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם הַגִּבּוֹרִים לֹא יִצְטָרְכוּ לְרוֹפֵא כִּי אִם הַחוֹלִים לֹא בָאתִי לִקְרֹא אֶת צַדִּיקִים כִּי אִם אֶת חַטָּאִים לִתְשׁוּבָה׃

Y oyendolo Iesus, dize les, Los sanos no tienen necessidad de medico, mas los que tienen mal No he venido à llamar los justos, mas los peccadores à penitencia.

18 וְתַלְמִידֵי יוֹחָנָן וְתַלְמִידֵי מְפָרְשִׁים צָמִים הָיוּ וַיָּבֹאוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ וְלָמָּה תַלְמִידֵי יוֹחָנָן וּמְפָרְשִׁים צָמִים וְתַלְמִידֶיךָ אֵינָם צָמִים׃

Y los Discipulos de Ioan, y los de los Phariseos ayunauan, y vienen, y dizenle, Porque los discipulos de Ioan, y los de los Phariseos ayunan: y tus Discipulos no ayunan?

19 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ לֹא יוּכְלוּ לָצוּם בְּנֵי הֶחָתָן בְּעוֹדֶנּוּ יֵשׁ הֶחָתָן אִתָּם בְּכַמָּה הָעֵת יֵשׁ אִתָּם הֶחָתָן לֹא יוּכְלוּ לָצוּם׃

Y Iesus les dize, Pueden ayunar los que son de bodas, quando el Esposo està con ellos? Entretanto que tienen consigo àl Esposo no pueden ayunar.

ϐ.

15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et aduint comme Iesus estoit à table en la maison d'icelui, que plusieurs peagers & gens de mauuaise vie se mirent aussi à table auec Iesus & ses disciples: car il y en auoit beaucoup qui pareillement l'auoyent suiui.

16. Καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, τί ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει.

Dont les scribes & Pharisens voyans qu'il mangeoit auec les peagers & gens de mauuaise vie, disoyent à ses disciples. Porquoi mange-il & boit auec les peagers & mal viuans?

17. Καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Et Iesus ayant entendu cela, leur dit, Ceux qui sont en santé n'ont besoin de medicin: mais ceux qui se portent mal: ie ne suis point venu pour appeler les iustes, mais les pecheurs, à repentance,

18. Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύοντες· καὶ ἔρχονται, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Διὰ τί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσι.

Or les disciples de Iehan & des Pharisiens iusnoyent: lesquels vindrent vers lui, & lui dirent, Pourquoi iusnent les disciples de Iehan & des Pharisiens: mais tes disciples ne iusnent point?

19. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν; Ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν.

Et Iesus leur respondit, Les gens des nopces peuuent-ils iusner pendant que le nouueau marié est auec eux? durant le temps qu'ils ont le nouueau marié auec eux, ils ne peuuent iusner.

CAP. II. | Das II. Capitel. | Kapitola II.

15. Et factum eſt: cùm accumberet in domo illius: multi publicani & peccatores ſimul diſcumbebant cū Ieſu & diſcipulis eius, erant enim multi qui & ſequebantur eum.

And it came to paſſe / as Jeſus ſate at table in his houſe / many Publicanes and ſinners ſate at table alſo with Jeſus / and his diſciples: for there were many that followed him.

15. Vnd es begab ſich / da er zu tiſch ſaß inn ſeinem Hauſe / ſatzten ſich vil zölner vnd Sünder zu tiſch mit Jeſu vnd ſeinen Jüngern / denn jhrer war vil / die ihm nachfolgeten.

Oc det hende ſig / der hand ſad til Bordz i hans Huſſ / da ſette mange Toldere oc Syndere ſig til bordz met Jheſu oc hans Diſciple / Thi at de vaare mange / ſom efterfulde hannem.

15. Y ſtalo ſe / když ſedĕl za ſtolem w domu geho / mnozy zgewnij a tagnij hřijſſnijcy ſpolu ſedĕli s nim a s Včedlnijkygeho / nebo bylo mnoho těch kteřijž ſſli za nim.

A przydáło ſie gdy ſiedział w domu iego / gdźie tež śiedźiało wiele celnikow y grzeſznych ſpolu z Jezuſem / y ze zwolenniki iego / bo ich wiele było ktorzy zá nim ſzli.

16. Et Scribæ & Phariſæi videntes quia manducaret cum publicanis & peccatoribus, dicebant diſcipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit magiſter veſter?

And when the Scribes and Phariſes ſaw him eat with the Publicanes and ſinners / they ſaid vnto his diſciples / how is it / that hee eateth and drinketh with Publicanes and ſinners?

16. Vnnd die Schrifftgelerten vnd Phariſeer / da ſie ſahen / daß er mit den zölnern vnnd Sündern aſs / ſprachen ſie zu ſeinen Jüngern: warumb iſſet vnd trincket er mit den zölnern vnnd Sündern?

Och der de Scrifftkloge oc Phariſeer ſaae / at hand oed met Toldere oc Syndere / da ſagde de til hans Diſciple / Hui eder oc dricker hand met Toldere oc Syndere.

16. Včitelé pak a Zákonijcy widauce / žeby gedl s zgewnými a tagnými hřijſſnijky / řekli Včedlnijkům geho: Proč s zgewnými a tagnými hřijſſnijky gij a pige Miſtr wáš?

A gdy vyzrel ináuczyćielowie y Fáryzeuſzowie iž iadł z celniki y grzeſzniki rzekli do zwolennikow ie°/ Což to ieſt iž z celniki y z grzeſzniki ie y pie?

17 Hoc audito Ieſus ait illis, Non neceſſe habent ſani, medico: ſed qui malè habent, non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.

Nowe when Jeſus heard it / he ſayd vnto them / The whole haue no need of the phyſition / but the ſicke. I came not to call the rigtheous / but the ſinners to repentance.

17. Da das Jeſus höret / ſprach er zu jnen: Die ſtarcken dörffen keines Artztes / ſondern die krancken. Ich bin kommen zu ruffen den Sündern zur buſſe / vnd nicht den Gerechten.

Der Jheſus det hørde / ſagde hand til dem. De ſtercke haffue ingen Læge behoff / men de Siuge. Jeg er kommen at kalde Syndere til bedring / oc icke de Retferdige.

17. To vſlyſſaw Gežijš / řekl gim: Nepotřebugij zdrawij Lékaře / ale nemocnij: nebť gſem nepřiſſel wolati ſprawedliwých / ale hřijſſných ku pokánj.

Tho gdy vſłyſzał Jezus / rzekł do nich / Ci ktorzy ſa zdrowi nie potrzebuia lekárzá / ále ci ktorzy ſie zle maia. Nie przyſzedłciem ábych wzywał ſprawiedliwych / ále grzeſznych ku vznániu.

18. Et erant diſcipuli Iohannis & Phariſæi ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi, Quare diſcipuli Iohannis & Phariſæorum ieiunant: tui autem diſcipuli non ieiunant?

And the diſciples of John / and the Phariſes did faſt / and came and ſaid vnto him / Why doe the diſciples of John and of the Phariſes faſt / and thy diſciples faſt not?

18. Vnd die Jünger Johannis vnd der Phariſeer faſteten vil / vnd es kamen etliche / die ſprachen zu jm: Warumb faſten die Jünger Johannis vnd der Phariſeer / vnd deine Jünger faſten nicht?

Oc Johannes Diſciple oc Phariſeernis faſtede meget / Oc der komme nogle / de ſagde til hannem / Huor faare faſte Johannis Diſciple oc Phariſeernis / och dine Diſciple faſte icke.

18. Když pak Včedlnijcy Janowi a Zákonijſſtij poſtili ſe / y přiſſli a řekli gemu: Proč Včedlnijcy Janowi a Zákonijſſtij poſtij ſe / ale twogi Včedlnijcy ſe nepoſtij?

A zwolennicy Janowi y Fáryzeyſcy pośćili / á przyſzedſzy mowili do niego / Przecz ze zwolennicy Janowi y Fáryzeyſcy paſzczaia? á twoi zwolennicy nie poſzcza?

19. Et ait illis Ieſus, Nunquid poſſunt filii nuptiarum quamdiu ſponſus cum illis eſt, ieiunare? Quanto tempore habēt ſecum ſponſum, non poſſunt ieiunare.

And Jeſus ſayd vnto them / Can the children of the mariage chamber faſt / whiles the bridegrome is with them? as long as they haue the bridegrome with them / they can not faſt.

19. Vnnd Jeſus ſprach zu jhnen: Wie können die Hochzeitleute faſten / dieweil der Breutigam bey jnen iſt? Alſo lange der Breutigam bey jhnen iſt / können ſie nicht faſten.

Oc Jheſus ſagde til dem / Huorledis kunde Brøllups folckene faſte / den ſtund Brudgommen er hoſſ dem? Saa lenge ſom Brudgommen er hoſſ dem? kunde de icke faſte.

19. Y řekl gim Gežijš: Zdali mohau Synowé Swatby poſtiti ſe / dokudž geſt s nimi Ženich? Dokawadž magij s ſebau Ženicha / nemohau ſe poſtiti.

Tedy do nich rzekł Jezus / Zali moga ſynowie oblubieńcowi na ten czás pośćić poki przy nich ieſt oblubieniec? poki z ſoba oblubieńcá máia / nie mogą pośćić.

ב | ב | β'.

20 ואתון דין יומתא דמא דאשתקל חתנא מנהון הידין יצומון בהון יומתא:

Ma verranno i giorni che lo sposo sarà tolto loro, & allora digiuneranno in quei giorni.

20 וימים באים אשר ינשא מהם החתן ואז יצומו בימים האלה:

Mas vendrán dias, quando el Esposo será quitado de ellos: y entonces, en aquellos dias ayunarán.

20. Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ᾽ αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

Mais les iours viendront que le nouueau marie leur sera oste, & adonc ils iusneront en ces iours-la.

21 לא אנש רמא אורקעתא חדתא ותאט על מאנא בליא דלא נסבא מליתה הי חדתא מן בליא והוא סדקא יתירא:

Similmente niuno cuce vno pezzo di panno nuouo in vn vestimento vecchio: altrimenti quel pezzo nuouo messo per supplimento sene porta via del vecchio, e fassi la rottura peggiore.

21 ואיש לא ישלח חתיכת בגד הפסול על שמלה ישנה כי ישא מלואה החדש מישן ובדקו רע מקדם יהיה:

Nadie echa remiendo de panno rezio en vestido viejo: de otra manera el mismo remiendo nueuo tira del viejo, y hazese peor rotura.

21. Καὶ οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιῤῥάπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· εἰ δὲ μή, αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

Aussi nul ne coud vne piece de drap escru à vn vieil vestement: autrement la piece du drap neuf, qui a esté mise pour remplage, emporte la piece du drap vieil, & la rompure en est pire.

22 ולא אנש רמא חמרא חדתא בזקא בליתא דלא חמרא מצרא לזקא וזקא אבדין וחמרא מתאשד אלא רמין חמרא חדתא בזקא חדתתא:

Ne alcuno mette il vin nuouo nei barili vecchij: altrimente il vin nuouo rompe i barili, & il vino si versa, & i barili vanno à male: ma il vin nuouo si debbe mettere ne barili nuoui.

22 ואיש לא ישלח יין חדש בנאדת בלים פן ישבר יין החדש את נאדות ויין ישפך ונאדת יאבדון כי אם יין חדש בנאדת חדשים ישלחו:

Ni nadie echa vino nueuo en odres viejos: de otra manera el vino nueuo rompe los odres, y derramase el vino y los odres se pierden: mas el vino nueuo en odres nueuos seha de echar.

22. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.

Pareillement nul ne met le vin nouueau en vieux ouaires: autrement le vin nouueau rompt les ouaires, & le vin s'espand, & les ouaires se perdent: mais le vin nouueau doit estre mis en ouaires neufs.

23 והוא דכד אזל ישוע בשבתא בית זרעא ותלמידוהי מהלכין הוו ומלגין שבלא:

Et auuenne ch'egli passaua in giorno di Sabbato per le biade, & i suoi discepoli nel caminare cominciorono à suellere de le spighe.

23 ויהי כאשר הלך בשבתות בזרועים ויחלו תלמידיו להלך את הדרך ויקטפו מלילות בידיהם:

Y aconteció que passando el otra vez por los sembrados en sabbado: sus Discipulos andando començaron à arrancar espigas.

23. Καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχυας.

Et aduint comme il passoit vn iour de Sabbat parmi les blés, que ses disciples en cheminant se prindrent à arracher & froyer des espics.

24 ואמרין לה פרישא חזי מנא עבדין בשבתא מדם דלא שליט:

Et i Farisei gli dissero, Ecco, perche fanno eglino in giorno di Sabbato quello che non è lecito?

24 והפרשים אמרו לו ראה מה עשים בשבת אשר לא שוה להם:

Entonces los Phariseos le dixerõ, He aqui, porque hazen tus Discipulos en Sabbado lo que no es licito?

24. Καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, ἴδε τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστι.

Adonc les Pharisiens lui dirent, Regarde, pourquoi font-ils ce qui n'est loisible és Sabbats.

25 אמר להון ישוע לא ממתום קריתון מנא עבד דויד כד אסתנק וכפן הו ודעמה:

Et egli disse loro, Non hauete voi mai letto cio che fece Dauid quando hebbe bisogno, & hebbe fame esso e quei che erano con essolui?

25 והוא אמר להם הלא בימיכם קראתם מה עשה דוד כאשר היה צרכו ורעב הוא ואשר אתו:

Y el les dixo, Nunca leyestes que hizo Dauid quando tuuo necessida, y vuo hambre, el y los que estauan con el?

25. Καὶ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοῖς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαυίδ, ὅτε χρείαν ἔσχε, καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ.

Mais il leur dit, Ne leustes vous iamais ce que fit Dauid quand il eut necesité & qu'il eut faim, lui & ceux qui estoyent auec lui?

20. Venient

CAP. II.

20. Venient autem dies cùm auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabûnt in illis diebus.

But the dayes wil come/ when the bridegrome shall be taken from them/ and then shall they fast in those dayes.

21. Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri: alioquin aufert supplementum novum à veteri, & maior scissura fit.

Also no man soweth a piece of new cloth in an olde garment: for else the newe piece taketh awaye the filling vp from the olde / and the breach is werse.

22 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpit vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt, sed vinum novum in utres novos mitti debet.

Likewise / no man putteth new wine into olde vessels: for els the new wine breaketh the vessels / and the wine runneth out / and the vessels are lost but new wine must be put into new vessels.

23 Et factum est iterum cum sabbathis ambularet per sata, & discipuli eius cœperunt progredi & vellere spicas.

And it came to passe as hee went through the corne on the Sabbath daye/ that his disciples / as they went on their way/ began to plucke the eares of corne.

24. Pharisæi autem dicebant ei, Ecce, quid faciunt (*discipuli tui*) sabbathis quod non licet.

And the Pharises said vnto him/ Beholde/ why doe they on the Sabbath daye/ that which is not lawfull?

25. Et ait illis, Nunquam legistis quid fecerit David, quando necessitatem habuit & esuriit ipse & qui cum eo erant?

And he sayde to them / Haue ye neuer read what Dauid did/ when he had neede / and was an hungred / both he / and they that were with him?

Das II. Capitel.

20. Es wirdt aber die zeit kommen/ daß der Breutigam von jnen genommen wirdt/ denn werden sie fasten.

Men den tid skal komme/ ath Brudgommen skal tagis fra dem/ Da skulle de faste.

21. Niemand flicket einen Lappen von neuem tuch an ein alt kleid/ denn der neue Lappe reisset doch vom alten/ vnd der riß wird erger.

Ingen bør der it gammelt klede met en klud aff nyt Klede/ Thi den ny Klud riffuis dog aff det gamle/ oc Reffuen bliffuer verre.

22. Vnnd niemand fasset Most inn alte Schleuche/ anders zureisset der Most die Schleuche/ vnd der Wein wird verschüttet/ vnd die Schleuche kommen vmb/ Sondern man soll Most inn neue Schleuche fassen.

Oc ingen lader Most i gamle Flasker/ Ellers riffuer Mosten flaskerne sønder/ och Vinen spildis/ och flaskerne forderffuis/ Men mand skal lade Most i ny flasker.

23. Vnd es begab sich/ da er wandelte am Sabbath durch die Saat/ vnd seine Jünger fiengen an/ in dem sie giengen/ Ehern außzurauffen.

Oc det hende sig / der de vandrede om Sabbathen gennem sæden/ oc hans Disciple begynte/ i det de ginge/ at plocke ax aff.

24. Vnnd die Phariseer sprachen zu jhm: Sihe zu/ was thun deine Jünger am Sabbath/ das nicht recht ist?

Oc Phariseerne sagde til hannem/ See til/ hua gøre dine Disciple om Sabbathen / som icke er ræt:

25. Vnd er sprach zu jhnen: Habt jhr nie gelesen/ was Dauid thet / da es jhm not war / vnd jhn hungerte/ sampt denen die bey jhm waren?

Oc hand sagde til dem / Haffue i icke læst / huad Dauid giorde/ der hand haffde det behoff / oc hannem hungrede met dem / som vaare hoss hannem?

Kapitola II.

20. Ale přigdauk dnowé/ kdyžto odyat bude od nich Ženich/ a tehdáž se budau postiti w těch dnech.

Aleć przyida czáſy gdy od nich odeyma oblubienca/ a tedyć będą pościć w ty czáſy.

21. Nižádný záplaty sukna nowého nepřišſijwá k rauchu starému/ ginak odtrženа býwá záplata nowá od starého/ a wětſſij dijra býwá.

A żaden nie przyszywa sukna no wego nie folowánego do starey száty/ bo inák oná sztuká nowa drze stáre / y bywa gorszy rospor.

22. A žádný newlewá Wijna nowého do Sudůw starých/ ginak rozpučij Wijno Sudy a wylige se/ a Sudowé pokažý se: ale Wijno nowé má lito býti do Suduow nowých.

R żadenci nie lele winá nowego w stáre naczynia / bo inák wino nowe rozsadza naczynie/ y rozlewa sie wino / á naczynia gina / Aleć wino nowe ma być wlewáne do naczynia nowego.

23. Y stalo se ópět/ když w den Swátečnij ſſel Gežiſs skrze Obilij/ a Včedlnijcy geho gdauce/ počali wymijnati klasy.

Stálo sie potym iż w dzień Sábátny szedł przez śiane polá/ a zwolenni cy iego idac droga poczeli wyrywác kłosy.

24. Thedy Zákonijcy řekli gemu: Hle Včedlnijcy twogi proč činij / což w den Swátečnij nesluſſij?

Thedy rzekli k niemu Fáryzeuszowie / Przecz o to w Sábáth czynia to co nie słuszy?

25. Y řekl gim: Nikdyliž gste nečtli/ co gest včinil Dawid když gest nauzy měl a lačněl/ on y kteřijž s nim byli?

Aon im powiedział / Záście nigdy nie czytáli co uczynił Dawid/ gdy potrzebował y gdy był łáczen sam y ci ktorzy znim byli?

ב

26 איכנא על לביתה דאלהא כד אביתר רב כהנא ולחמא דפתורה דמריא אכל הו דלא שליט למאכל אלא אן לכהנא ויהב אף לאילין דעמה הוו׃

Come egli entrò ne la casa di Dio al tẽpo d'Abiatar principal Sacerdote: e mangiò i pani de la propositione, i quali non era lecito mangiare, senon à i Sacerdoti: e dettene etiandio à quelli che erano in sua compagnia?

27 ואמר להון דשבתא מטול ברנשא אתבריתֿ ולא הוא בר נשא מטול שבתא׃

Poi disse loro, Il Sabbato è fatto per l'huomo, e non l'huomo per il Sabbato.

28 מרה הו הכיל ואף דשבתא ברה דאנשא׃

E per tanto il Figliuol de l'huomo è Signore ancor del Sabbato.

ג

1 ועל תוב ישוע לכנושתא ואית הוא תמן גברא חד דיבישא אידה׃

Vn altra volta ancora entrò ne la sinagoga, & eraui vn huomo che haueua vna man secca.

2 ונטרין הוו לה דאן מאסא לה בשבתא דנקטרגוניהי׃

E poneuan mente s'egli lo risanaua nel dì dal Sabbato, per accusarlo.

3 ואמר להו לגברא דיבישא אידה קום במציעתא׃

Et egli dice à quell'huomo che haueua la man secca, Sta su nel mezo.

4 אמר דין אף להון שליט בשבתא למעבד דטב או דביש נפשא למחיו או למובדו הנון דין שתיקין הוו׃

Poi dice à coloro, E egli lecito far bene ne giorni de Sabbati, ò far male? saluare la persona, ò pur occiderla? Et essi taceuano.

ב

26 אֵיךְ בָּא אֶל־בֵּית אֱלֹהִים אֶל־ — אֶבְיָתָר (אֲבִימֶלֶךְ) הַכֹּהֵן וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים אָכַל אֲשֶׁר לֹא שָׁוֶה לוֹ לֶאֱכֹל כִּי־אִם לַכֹּהֲנִים וַיִּתֵּן גַּם לָאֵלֶּה אֲשֶׁר אִתּוֹ הָיוּ׃

Como entró en la Casa de Dios, siendo Abiathar Pontifice, y comió los panes de la Proposicion de los quales no es licito comer sino à los Sacerdotes, y aun dio à los que estauan consigo?

27 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשַּׁבָּת הָיְתָה בַּעֲבוּר הָאָדָם וְאָדָם לֹא בַעֲבוּר הַשַּׁבָּת׃

Dixoles tambien, El Sabbado por causa del hombre es hecho no el hombre por causa del Sabbado.

28 לָכֵן בֶּן־הָאָדָם יֵשׁ אֲדוֹן הַשַּׁבָּת׃

Ansique el Hijo del Hombre Sennor es aun del Sabbado.

ג

1 וְעוֹדֶנּוּ בָּא אֶל־הַקָּהָל וַיְהִי־שָׁם אָדָם אֲשֶׁר לוֹ יָד יְבֵשָׁה׃

Y otra vez entró en la Synoga: y auia allí vn hombre que tenia vna mano seca:

2 וַיִּשְׁמְרוּהוּ אִם בַּשַּׁבָּתוֹת יִרְפָּא אֲשֶׁר יַלְשִׁינוּהוּ׃

Y asechauanlo, si en Sabbado lo sanaria. para accusarlo.

3 וַיֹּאמֶר לָאֱנוֹשׁ אֲשֶׁר הָיָה לוֹ יָד יְבֵשָׁה קוּם בַּתָּוֶךְ׃

Entonces dixo àl hombre que tenia la mano seca, leuantate en medio.

4 וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲיֵשׁ כֵּן לְהֵיטִיב בַּשַּׁבָּת אוֹ לְהָרֵעַ לְהוֹשִׁיעַ נֶפֶשׁ אוֹ לַהֲרֹג וְהֵמָּה הֶחֱרִישׁוּ׃

Y dizeles, Es licito hazer bien en Sabbados, o hazer mal? saluar la persona, o matarla? Mas ellos callauan.

β'.

26. Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι· καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι.

Comment il entra en la maison de Dieu, au temps d'Abiathar principal Sacrificateur, & mangea les pains de proposition, qu'il n'estoit loisible de manger sinon aux Sacrificateurs? & en donna aussi à ceux qui estoyent auec lui.

27. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο· οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον·

Puis il leur dit, Le Sabbat est fait pour l'homme, & non point l'homme pour l' Sabbat.

28. Ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

Par ainsi le Fils de l'homme est Seigneur aussi du Sabbat.

ΚΕΦΑΛ. γ'. 3.

1. Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα·

Puis il entra derechef, en la synagogue, & là estoit vn homme qui auoit la main seche.

2. Καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασι θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

Et ils prenoyent garde sur lui, pour voir s'il le gueriroit au Sabbat, afin qu'ils l'en accusassent.

3. Καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι εἰς τὸ μέσον.

Lors il dit à l'homme qui auoit la main seche. Leue-toi en place.

4. Καὶ λέγει αὐτοῖς· ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων.

Puis il leur dit, Est-il loisible de bien faire és Sabbats, ou de mal faire? de sauuer vne personne, ou de la tuer? mais ils se teurent.

CAP. II.

26. Quomodo introivit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum, & panes propositionis manducavit, quos non licebat manducare, nisi sacerdotibus, & dedit eis qui cum eo erant?

Howe he went into the house of God, in the dayes of Abiathar the hie Priest, and did eate the shew bread, which were not lawfull to eate, but for the Priestes, and gaue also to them which were with him?

27. Et dicebat eis, Sabbathum propter hominem factum est: & non homo propter sabbathum.

And he sayd to them, The Sabbath was made for man, and not man for the Sabbath.

28. Itaque Dominus est filius hominis, etiam sabbathi

Wherefore the Soone of man is Lorde, euen of the Sabbath.

CAP. III.

ET introivit iterum in synagogam: & erat ibi homo habens manum aridam.

And he entred againe into the Synagogue, and there was a man which had a withered hand.

2. Et observabant eum si sabbathis curaret: ut accusarent illum.

And they watched him, whether he would heale him on the Sabbath day, that they might accuse him.

3. Et ait homini habenti manum aridam, Surge in medium.

Then he sayde vnto the man which had the withered hande, Arise: stand forth in the middes.

4. Et dicit eis, Licet sabbathis benefacere, an malè? animam salvam facere, an perdere? At illi tacebant

And he sayd to them, It is lawfull to do a good deede on the Sabbath day, or to do euill? to saue the life, or to kill? But they helde their peace.

Das II. Capitel.

26. Wie er gieng in das hauß Gottes / zur zeit Abiathar des Hohen-Priesters / vnd aß die Schaubrodt / die niemand dorffte essen denn die Priester / vnd er gab sie auch denen / die bey jhm waren.

Huorledis hand gick i Guds Huss / vdi Abiathars den ypperste Prestis tid / oc oed Skuebrodene / som ingen torde æde / / vden Presterne / Oc hand gaff oc saa dem der aff / som vaare hoss hannem.

27. Vnd er sprach zu jhnen: Der Sabbath ist vmb des Menschen willen gemacht / vnd nicht der Mensch vmb des Sabbaths willen.

Oc hand sagde til dem / Sabbathen er giort for Menniskens skyld / Oc icke Mennisken for Sabbathens skyld.

28. So ist des Menschen Sohn ein HERR auch des Sabbaths.

Saa er Menniskens Søn en HERRE / oc saa offuer Sabbathen.

Das III. Capitel.

Vnd er gieng abermal in die Schule. Vnd es war da ein Mensch / der hatte eine verdorrete Hand.

OC hand gick atter i Scholen / Oc der vaar it Menniske / som haffde en vissen hgand.

2. Vnnd sie hielten auff jhn / ob er auch am Sabbath jhn heilen würde / auff daß sie eine sache zu jhm hetten.

Oc de toge vare paa hannem / om hand oc vilde helbrede hannem paa Sabbathen / Paa det de kunde haffue sag til hannem.

3. Vnd er sprach zu dem Menschen mit der verdorreten hand: Tritt herfür.

Oc hand sagde til det Menniske met den visne haand / Trin hid frem.

4. Vnd er sprach zu jnen: Soll man am Sabbath guts thun / oder böses thun? Das leben erhalten / oder tödten? Sie aber schwiegen stille.

Oc hand sagde til dem / Skal mand gøre gaat om Sabbathen / eller gøre ont? opholde Liffuit / eller sla thiel? Men de tagde stille.

Kapitola II.

26. Kterak wssel do Domu Božiho / za Abiathara Knjžete Knězského / y gedl chleby poswátné / kterýchžto nesluššalo gjsti / gediné samým Kněžijm / á dal y těm kteřijž s nim byli?

To iest / Jako wszedszy do Domu Bożego zá Abiathará Kápłaná nawyższego / iadł chleby poświątne / ktorych sie nie godziło ieść / iedno Kápłanom / á dawał y tymcoż nim byli.

27. Y prawil gim: Den Swátečnij pro člowěka včiněn gest / a ne člowěk pro den Swátečnij.

Ktemu im powiedział / Szábát ći uczyniony iest dla człowieká / á nie człowiek dla Szábátu.

28. Protož Syn člowěka Pán gest také y dne Swátečnijho.

A ták że Syn człowieczy iest theż Pánem Szábátu.

Kapitola III.

I Ehdy wssel opět do Sskoly / a byl tu člowěk mage ruku vschlau.

Y wszedł powtore do bożnice / gdzie thám był człowiek co miał reke vschła.

2. Y sstříli ho / vzdrawilliby gey w Den Swátečnij / áby ho obžalowali.

Tedy go pilnowáli iesliby go w Szábáth vzdrowił / aby go obwinowali.

3. Y řekl tomu Člowěku / kterýž měl vschlau Ruku: Wstaň do prostředku.

Rzekł tedy człowiekowi máiacemu reke vschła / Stań w poszrzodku.

4. Y řekl gim: Slussijli w Den Swátečnij dobře činiti / čili zle? Žiwot zachowati / čili zahubiti? A oni mlčeli.

Rzekł do nich / Godzili sie w Szábát dobrze czynić abo źle? człowieká záchowáć abo zámordowáć? A oni zámilknęli.

ג

5 וחר בהון בחמתא כד כריא לה על קשיותא דלבהון ואמר להו לגברא פשוט אידך ופשט ותקנת אידה :

Allora egli hauendoli riguardati à torno con isdegno, contristandosi de la durezza del cuor loro, dice à quell'huomo, Distendi la tua mano. Et egli la distese: e così la sua mano gli fu restituita sana come l'altra.

6 ונפקו פרישא בר שעתה עם דבית הרודס מלכא נסבו עלוהי איכנא דיובדוניהי :

Onde i Farisei vsciti fuore, fecer subbito consiglio con gli Herodiani contra di lui, per metterlo à morte.

7 וישוע עם תלמידוהי אזל לה לות ימא ועמא סגיאא מן גלילא נקפה ומן יהוד :

Ma IESV insieme co i suoi discepoli si ritirò verso il mare: & vna gran moltitudine lo seguì da la Galilea e da la Giudea.

8 ומן אורשלם ומן אדום ומן עברא דיורדנן ומן צור ומן צידן כנשא סגיאא דשמעו הוו כל דעבד אתו לותה :

E da Ierusalem, e da l'Idumea, e da la parte di là dal Giordano. Et vna gran moltitudine di quelli che habitauano intorno à Tiro & à Sidone, hauendo vdite le cose che faceua, vennero à lui.

9 ואמר לתלמידוהי דיקרבון לה ספינתא מטול כנשא דלא יחבצוניהי :

Onde egli comandò a i suoi discepoli che gli fosse sempre presta vna nauicella, per cagion de la turba: acciochè non lo stringessero.

10 סגיאא גיר מאסא הוא עדמא דיהון נפלין עלוהי מטול דיתקרבון לה :

Imperoche egli n'haueua guariti molti, in modo che tutti quelli ch'erano afflitti, si gli gittauano addesso per toccarlo.

11 ואילין דאית הוי להון מחותא דרוחא טנפתא מא דחזאוהי נפלין הוו וקעין ואמרין אנת הו ברה דאלהא :

E gli spiriti immondi come l'haueuan veduto, si gli gittauano innanzi, dicendo, Tu sei il Figliuol di Dio.

ג

5 ויביטם מסביב בחמה וישתוחח על־כהות לבבם ויאמר אל־האיש הטה את־ידך ויט ותושב ידו בריאה כמו האחרת :

Y mirandolos enderredor con enojo, condoleciendose de la ceguedad de su coraçon, dice àl hombre, Estiende tu mano. Y estendió la: y su mano fue restituyda sana como la otra.

6 ויצאו המפרשים בתאם ועם עבדי הירודס נועצו עליו איככה יאבדוהו :

Entonces saliendo los Phariseos, tomaron consejo con los Herodianos contra el, para macarlo:

7 ויסר ישוע עם תלמידיו אל־הים ועם רב מגליל באו אחריו ומיהודה :

Mas Iesus se apartó á la mar con sus Discipulos· y siguiole gran multitud de Galilia, y de Iudea.

8 ומירושלים ומאדום ומעבר הירדן ומצור וצידון עם רב כשמעם כמה עשה באו אליו :

Y de Ierusalem, y de Idumea, y de la otra parte de Iordan, y de los que moran arredor de Tyro y de Sidon, grande multitud, oyendo quan grandes cosas hazia, vinieron à el.

9 ויאמר לתלמידיו להקריב אליו אניה בעבור העם פן־יונוהו :

Y dixo à sus Discipulos que la nauezilla le estuuiesse siempre apercebida por causa de la cōpanna, parque no lo opprimiessen.

10 כי־רפא לרבים כן אשר יפלו עליו להגיע בו כל אשר נגע למו :

Porque auia sanado à muchos, de tal manera que cayan sobreel quantos tenian plagas.

11 ורוחות טמאות אם ראוהו נפלו לפניו ותזעקו לאמר כי את בן־אלהים הוא :

Y los espiritus immundos, en viendolo, se prostrauan delante deel, y dauan bozes diziendo, Tu eres el Hijo de Dios.

γ'.

5. Καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου· καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

Adonc les regardant à l'enuiron auec indignation, & pareillement marri de l'endurcissement de leur cœur, il dit au personnage, Esten ta main. Et il l'estendit: & la main fut rendue saine comme l'autre,

6. Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι, εὐθέως μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι.

Lors les Pharisiens estans sortis, consulterent auec les Herodiens à l'encontre de lui, comment ils le feroyent perir.

7. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν. καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἠκολούθησαν αὐτῷ, καὶ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας.

Mais Iesus auec ses disciples se retira vers la mer, & grande multitude le suiuoit de Galilee, & de Iudee.

8. Καὶ ἀπὸ ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου· καὶ οἱ περὶ τύρον καὶ σιδῶνα, πλῆθος πολὺ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν.

Et de Ierusalem, & d'Idumee, & de par delà le Iordain. Et de ceux qui habitoyent à l'enuiron de Tyr & de Sidion ayans entendu les grandes choses qu'il faisoit, grande multitude vindrēt vers lui.

9. Καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν.

Et il dit à ses disciples, qu'vne petite nasselle ne bougeast de la, pour lui seruir, à cause des troupes, afin qu'elles ne l'empressassent.

10. Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας.

Car il en auoit gueri beaucoup, tellement que tous ceux qui estoyent affligés, se iettoyent contre lui, afin qu'ils le touchassent.

11. Καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ ἔκραζε, λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Et les esprits immondes, quand ils le voyoyent, se prosternoyent deuant lui, & s'escrioyent, disans, Tu es le Fils de Dieu.

CAP. III

5. Et circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum, dicit homini, Extende manum tuam. Et extendit: & reſtituta eſt manus illi.

Then hee looked rounde abeut on them angerly / mourning alſo for the hardnes of their hearts / and ſaide to the man / Stretch forth thine hande. And he ſtretched it out: and his hande was reſtored / as whole as the other.

6. Exeuntes autem Phariſæi, ſtatim cum Herodianis conſilium faciebant adverſus eum quomodo eum perderent.

And the Phariſes departed / & ſtraight way gathered a counſell with the Herodians agaynſt him / that they might deſtroy him.

7. Ieſus autem cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare: & multa turba à Galilæa & Iudæa ſecuta eſt eum.

But Jeſus auoyded with his diſciples to the ſea: and a great multitude followed him from Galile / and from Judea.

8. Et ab Ieroſolymis & ab Idumæa & trans Iordanē, & qui circa Tyrum, & Sidonē, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum.

And from Jeruſalem / and from Idumea / and beyonde Jordan: and they that dwelled about Tyrus and Sidon / when they had heard what great things he did / came vnto him in great nomber

9. Et dixit diſcipulis ſuis ut navicula ſibi deſerviret propter turbam, ne comprimerent eum.

And he commaunded his diſciples / that a ſhippe ſhould waite for him / becauſe of the multitude / leaſt they ſhould throng him.

10. Multos enim ſanabat, ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quotquot habebant plagas.

For hee had healed many / in ſo much that they preaſed vpon him / to touch him as many as had plagues.

11. Et ſpiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei: & clamabant dicentes, Tu es filius Dei.

And when the vncleane ſpirites ſaw him / they fell downe before him / and cried / ſaying / Thou art the Sonne of God.

Das III. Capitel.

5. Vnnd er ſahe ſie vmbher an mit zorn / vnnd war betrůbet über jhrem verſtockten hertzen / vnd ſprach zu dem Menſchen: Strecke deine hand auß. Vnd er ſtreckte ſie auß / vnd die hand ward jhm geſund wie die ander.

Oc hand ſaa om kring paa dem met vrede / oc vaar bedrøffuit offuer deris forherdede Hierte / oc hand ſagde til Menniſket / Reck din Haand vd. Oc hand rackte hende vd / oc den haand bleff hannem karſk / lige ſom den anden.

6. Vnd die Phariſeer giengen hinauß / vnd hielten als bald einen rath mit Herodis Dienern / über jhn / wie ſie jhn vmbbrechten.

Oc Phariſeerne ginge vd / oc hulde ſtrax it Raad met Herodis Tienere / offuer hannem / huorledis de kunde omkomme hannem.

7. Aber Jeſus entweich mit ſeinen Jüngern an das Meer / vnnd vil volcks folgete jm nach auß Galilea / vnd auß Judea.

Men Jheſus vndnigede met ſine Diſciple til Haffuit / Oc der fulde hannem meget Folck effter aff Galilea / oc aff Judea.

8. Vnd von Jeruſalem / vnnd auß Jdumea / vnd von jenſeidt des Jordans / vnd die vmb Tyro vnd Sidon wohnen / eine groſſe menge / die ſeine Thaten hőreten / vnd kamen zu jm.

Oc aff Jeruſalem / oc aff Jdumea / oc fra hin ſide Jordan / oc de ſom bo om kring Tyrus oc Sidon / en ſtor mangfoldighed / ſom hørde hans Gerninger / oc komme til hannem.

9. Vnd er ſprach zu ſeinen Jüngern / daß ſie jhm ein Schifflein hielten / vmb des Volcks willen / daß ſie jn nicht drüngen.

Oc hand ſagde til ſine Diſciple / at de ſkulde ſkicke hannem it Skib til / for Folckens ſkyld / at de ſkulde icke trenge hannem.

10. Denn er heilete jhrer vil / alſo / daß jhn überfielen / alle die geplaget waren / auff daß ſie jn anrůreten.

Thi hand helbredede mange aff dem / ſaa at alle de ſom vaare plagede / offuer fulde hannem / paa det de kunde røre ved hannem.

11. Vnd wenn jn die vnſaubern Geiſter ſahen / fielen ſie für jhm nider / ſchryen vnd ſprachen: Du biſt Gottes Sohn.

Oc naar de vrene Aander ſaae hannem / da fulde de ned faar hannem / robte / oc ſagde / Du eſt Guds Søn.

Kapitola III.

5. A obezřew ge s hněwem / zarmaucen gſa pro ſlepotu Srdce gich / řekl Cžlowěku: Wztáhni ruku twau. Y wztáhl / a včiněna geſt ruka geho zdrawá / yáko y druhá.

A poyzrawſzy po nich z gniewem / rozżalił ſie / że ſerce ich było zátwárdzone: Y rzekł człowiekowi / Wyciągni rękę twą / á on ią wyciągnął / Y vzdrowiona ieſt ręká iego ták iáko y druga.

6. A wyſſedſſe Zakonijcy hned s Služebnijky Herodeſowými / raddu včinili proti Gežijſſowi / kterakby gey zahubili.

Tedy wyſzedſzy Fáryzeuſzowie, zeſzli ſie nátychmiaſt w rádę z Herodyány przeciwko iemu áby go ſtrácili.

7. Tehdy Gežijš s Wčedlnijky ſwými odſſel k Moři / a mnohý záſtup od Galilee a z Judſtwa ſſel za nim.

A le Jezus z ſwymi zwolenniki vſzedł do morzá / á wielki poczet ludzi z Galil..ey y z Judy zá nim ſzedł.

8. Y od Geruzaléma / y od Idumee / y z Zayordánij / y ti kteřijž byli okolo Týru a Sydonu množſtwij weliké / ſlyſſýce / které wěcy činil / přiſſli k němu.

Także z Jeruzálem y z Idumeiey y z kráiny zá Jordanem / tákże y tych wielkie mnoſtwo ktorzy mieſzkali okolo Tyru y Sydonu / zeſzli ſie k niemu ſłyſząc o tym co czynił.

9. Y rozkázal Gežijš Wčedlnijkum ſwým aby gemu Lodičku zgednali pro záſtup / aby ho netiſſkli / nebo mnohe vzdrawowal.

A przeto z mowił ſwym zwolennikom áby záwżdy miał łodź pogotowiu d a zebránia ludzi / żeby go nie ściſnęli.

10. Tak že ſe naň walili aby ſe ho dotýkali / kteřijžkoli měli neduhy.

Abowiem ich był wiele vzdrowił / ták iż ſie k niemu zbiegáli áby ſie go dotykáli ile ich iedno mieli łáſie razy.

11. A duchowé nečiſtij když ho widěli / padali před nim křičijce / a řkauce: Ty gſy Syn Božij.

A gdy go duchowie nieczyſći záyźreli / vpádli mu v nog / y wołáli mowiąc / Tyś ieſt Syn Boży.

ג

12 וסגי כאא הוא בהון דלא נגלונהי׃

Et egli grandemente li riprendeua, comandando loro che non lo manifestassero.

13 וסלק לטורא וקרא לאילין דצבא ואתו לותה׃

Doppo questo salì nel monte, e chiamò à se quelli ch'ei volse: & essi vennero à lui.

14 וגבא תרעסר דיהוון עמה ודנשדר אנון דיכרזון׃

E ne constituì dodici, perche fussero con esso lui, e per mandargli à predicare.

15 ודיהוון שליטין דיאסון כריהא ודנפקון דיוא׃

Et hauessero potestà di guarir le malattie, e di scacciare i demonij.

16 ושמי לשמעון שמא כאפא׃

Il primo fu Simone, à cui pose nome Pietro.

17 וליעקוב בר זבדי ול וליוחנן אחוהי דיעקוב סם להון שמא בני רגשי דאיתוהי בני רעמא׃

E Iacobo figliuol di Zebedeo, e Giouanni fratel di Iacopo, e pose loro nome Boanerges, cioè figliuoli di tuono.

18 ואנדראוס ופילפוס ובר תולמי ומתי ותאומא ויעקוב בר חלפי ותדי ו ושמעון קננאיא׃

Et Andrea, e Filippo, e Bartolomeo, e Matteo, e Tomaso, e Iacopo figliuolo d'Alfeo, e Taddeo, e Simon Cananeo.

19 ויהודא סכריוטא הו דאשלמה ואתו לביתא׃

E Giuda Iscariote, il qual poi lo tradì.

20 ואתכנשו כנשא תוב איכנא דלא ישכחון הוו לחמא למאכל׃

Di poi sene vengono à casa, e di nuouo la turba si rauna, in tal modo che essi non poteuano pur mangiare il lor pane.

21 ושמעו אחינוהי ונפקו למאחדה אמרין הוו גיר דמן הונה נפק׃

Et hauendo i suoi parenti vdita la cosa, vscirono, per ritenerlo: percioche diceuano ch'egli era fuor di sentimento.

ג

12 והרבה כלאן פן תגלינה אותו׃

Mas el les rennia mucho que no los manifestassen.

13 ויעל על ההר ויקרא את אשר רצה בם ויבאו אליו׃

Y subió àl monte, y llamó à si los que el quiso, y vinieron à el.

14 ויעש שנים עשר להיות עמו וכי ישלחם לבשר׃

Y hizo à los Doze para que estuuiesen con el y para embiarlos à predicar.

15 ולהיות להם שלטון לרפאת את חליים ולהוציא את השדים׃

Y que tuuiessen potestad de sanar enfermedades, y de echar fuera demonios.

16 ולשמעון קרא שמו כיפה׃

(Primeramente à Simon,) y puso à Simon nombre Pedro.

17 ואת יעקב הצבדי ויוחנן אחי יעקב וישם להם שמות בני רגש זה הוא בני הרעם׃

Y à Iacobo hijo de Zebedeo, y à Ioan hermano de Iacobo. y pusoles nombre Boanerges, que es, hijos del trueno.

18 ואנדראוס ופילפוס ובר תלמי ומתי ותומה ויעקב בן חלפי ותדי ושמעון הקונא׃

Y à Andres, y à Philippe, y à Bartholome, y à Mattheo, y à Thomas, y à Iacobo hijo de Alpheo, y à Thaddeo, y à Simon el Cananeo.

19 ויהודה אשכריות אשר גם מסרו ויבאו אל הבית׃

Y à Iudas Iscariota, el que lo entregó: y vinieron à casa.

20 ויקהל עוד עם רב כן אשר לוא יוכלו לאכל את הלחם׃

Y otra vez se juntó la companna de tal manera que ellos ni aun podian comer pan.

21 וכאשר שמעו מידעיו יצאו לתפש אותו כי אמרו כי נהם׃

Y como lo oyeron los suyos, vinieron para prenderlo: porque dezian, Està fuera de si.

γ.

12. Καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιήσωσι.

Mais il les tansoit fort, afin qu' ils ne le declarassent point.

13. Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός· καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν.

Puis il monta en vne montagne, & appela à soi ceux qu' il voulut, & ils vindrent à lui.

14. Καὶ ἐποίησε δώδεκα, ἵνα ὦσι μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν.

Et il en ordonna douze pour estre auec lui, & pour les enuoyer prescher:

15. Καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.

Et auoir puissance de guarir les maladies, & de ietter hors les diables.

16. Καὶ ἐπέθηκε τῷ σίμωνι ὄνομα πέτρον·

Assauoir Simon le premier, lequel il surnomma Pierre.

17. Καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰακώβου· καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα βοανεργὲς, ὅ ἐστιν, υἱοὶ βροντῆς.

Puis Iaques fils de Zebedee, & Iehan frere de Iaques, auquels il imposa nom Boanerges, qui vaut autant à dire qu' enfans de tonnerre.

18. Καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ βαρθολομαῖον, καὶ ματθαῖον, καὶ θωμᾶν, καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου, καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα τὸν κανανίτην.

Et André, & Philippe, & Bartholemi, & Matthieu, & Thomas, & Iaques fils d' Alphee, & Thaddee, & Simon le Cananeen,

19. Καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον.

Et Iudas Iscariot, qui aussi le trahit.

20. Καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν.

Puis ils vindrent en la maison: & derechef vne multitude s' assembla, tellement qu' ils ne pouuoyent pas mesme prendre leur repas.

21. Καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ᾽ αὐτοῦ, ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γὰρ, ὅτι ἐξέστη.

Et quand ceux qui lui attouchoyent eurent entendu cela, ils sortirent pour le saisir: car ils disoyent, qu' il estoit hors du sens.

CAP. III.

12 Et vehementer comminabatur eis ne manifeſtarent illum.

And he ſharpely rebuked them / to the end they ſhould not vtter him.

13. Et aſcendens in montem vocavit ad ſe quos voluit ipſe: & veneruntad eũ.

Then he went vp into a mountaine / and called vnto him whome he would / and they came vnto him.

14. Et fecit ut eſſent duodecim cum illo: & ut mitteret eos prædicare.

And he appointed twelue that they ſhould be with him / and that he might ſende them to preach.

15. Et dedit illis poteſtatem curandi infirmitates, & eiiciendi dæmonia.

And that they might haue power to heale ſickneſſes / and to caſt out deuils.

16. Et impoſuit Simoni nomen Petrus.

And the firſt was Simon / and he named Simon / Peter.

17. Et Iacobum Zebedæi & Iohannem fratrem Iacobi: & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt filii tonitrui.

Then James the Sonne of Zebedeus / and John / James brother (and named them Boanerges / which is / the ſonnes of thunder.)

18. Et Andream & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam & Iacobum Alphæi, & Thadæum & Simonem Canaæum,

And Andrewe / and Philip / and Bartlemewe / and Matthewe / and Thomas / and James / the ſonne of Alpheus / and Thaddeus / and Simon the Canaanite.

19. Et Iudam Iſcariotem qui & tradidit illum. Et veniunt ad domum.

And Judas Iſcariot / who alſo betrayed him / and they came home.

20. Et convenit iterum turba, ita ut non poſſent neque panem manducare.

And the multitude aſſembled againe / ſo that they coulde not ſo much as eate bread.

21. Et cum audiſſent ſui, exierunt tenere eum, dicebant enim, Quoniam in furorem verſus eſt.

And when his kinſfolkes heard of it / they went out to lay holde on him: for they thought he had bene beſide himſelfe.

Das III. Capitel.

12 Vnd er bedrohet ſie hart / daß ſie jhn nicht offenbar machten.

Oc hand truede dem hart / at de ſkulde icke gøre hannem obenbare.

13. Vnd er gieng auff einen berg / vnd rieff zu ſich / welche er wolte / vnd die giengen hin zu jhm.

Oc hand gick op paa it Bierg / oc kallede til ſig / huilcke hand vilde / oc de ginge hen til hannem.

14. Vnd er ordnete die zwölffe / daß ſie bey jhm ſein ſolten / vnd das er ſie außſandte zu predigen.

Oc hand ſkickede Tolff / at de ſkulde vere hoſſ hannem / oc at hand ſkulde vdſende dem til at predicke.

15. Vnd daß ſie macht hetten / die Seuche zu heylen / Vnd die teuffel außzutreiben.

Oc at de ſkulde haffue mact / at helbrede Siugdomme / oc at vddriffue Diefle.

16. Vnd gab Simon den namen Petrus.

Oc hand gaff Simon det Naffn Peder /

17. Vnd Jacoben den Sohn Zebedei / vnd Johañes den Bruder Jacobi / vnd gab jnen den namen Bnehargem / das iſt geſagt / Doñerskinder.

Oc Jacob Zebedei ſøn oc Johannes Jacobi broder / oc gaff dem det Naffn Boanerges / det er Tordens børn.

18. Vnd Andream / vnd Philippum / vnd Bartholomeum / vnd Matheum / vnd Thomam / vnd Jacobum Alphei Sohn / vnd Thaddeum / vnd Simon von Cana.

Oc Andream / oc Philippum / oc Bartholomeum / oc Mattheum / oc Thomam / oc Jacobum Alphei ſøn / oc Thadeum / oc Simon aff Cana.

19. Vnd Judas Jſcharioth / der jhn verrieth Vnd ſie kamen zu hauſe.

Oc Judas Jſcharioth / ſom hannem forradde. Oc de komme til huſit.

20 Vnd da kam abermal das Volck zuſammen / alſo / daß ſie nicht raum hatten zu eſſen.

Oc der kom atter Folcket tilſammen / ſaa at de haffde icke rum at æde.

21. Vnd da es höreten die vmb jhn waren / giengen ſie hinauß / vnd wolten jhn halten / denn ſie ſprachen: Er wird von ſinnen kommen.

Oc der de ſom vaare hoſſ hannem hørde det / da ginge de vd / oc vilde holde hannem / Thi de ſagde / Hand kommer fra ſindene.

Kapitola III.

12. A on náramně hrozyl gim aby ho neoznamowali.

Ale on ná nie bárzo fukal áby go nie oznaymowáli.

13. A wſtaupiw na hůru / powolal k ſobě těch kterýchž on chtěl: Y přiſſli k němu.

Thedy wßedl ná gorę / y wezwal do ſiebie ty ktore ſam chćial / á przyßli k niemu.

14. Y vſtanowil gich Dwanácte aby s nim byli / a aby ge poſlal kazati.

Y poſtánowił dwánaśćie áby byli przy nim / á iżby ie poſłał áby kazáli.

15. Y dal gim moc / aby vzdrawowali nemocy / a wymijtali Diábly.

Máiąc też y moc vzdrawiáć niemocy / y wygániáć dyabelſtwá.

16. Y přewzděl Sſimonowi gměno Petr.

Naprzod Symoná / ktoremu imię dał / Piotr.

17. A Jakuba Zebedeowa / a Jana Bratra Jakubowa / a přewzděl gim gmeno Boanerges / to geſt / Synowé Hromu.

Y Jakubá Syná Zebedeuſzowego / y Janá brátá Jákubowego / y názwał ie Boánerges / co ſię wykláda / ſynowie gromu.

18. A Ondřege / a Filipa / a Bartholoměge / a Mathauſſe / a Thomáſſe / a Jakuba Alfeowa / a Thadea / a Sſymona Kananegſkého.

Przytym Andrzeiá / Filipá / y Bártłomieiá / Matheuszá / Tomaszá / y Jakubá ſyná Alfeuszowego / Tádeuszá / y Symoná Chánáneyczyká.

19. A Gidáſſe Yſſkaryothſkého / kterýž gey zradil. Y když přiſſli do Domu.

Też y Judaszá Jſkáryotę ktory go zdrádźił / á przyßli do domu.

20. Opět ſe ſeſſel záſtup / tak že nemohli ani chleba pogeſti.

Zeßła ſię pothym wielkość ludźi / ták iż oni nie mogli y chlebá ieść.

21. A ſlyſſewſſe o tom geho / wyſſli aby gey držeIi / nebo prawili žeby ſe s ſmyſlem pominul.

A gdy to vſłyßeli iego powinowáći / przyßli áby go poimáli / bo mowili żeby odßedł od rozumu.

ג

22 וספרא אילין דמן אורשלם נחתו אמרין הוו בעלזבוב אית בה ובדרישא דדיוא מפק דיוא:

E gli Scribi che erano scesi da Ierusalem, diceuano, Egli ha Beelzebub, e scaccia i demonij per mezo del principe de demonij.

23 וקרא אנון ישוע ובמתלא אמר להון איכנא משכח סטנא לסטנא למפקו:

Et egli chiamatigli à se, diceua loro per similitudini, Come puo Satana discacciare Satana?

24 אן מלכותא גיר על נפשה תתפלג לא משכחא למקם מלכותא הי:

Conciosia che se vn regno è diuiso contra se stesso, quel regno non puo stare in pie.

25 ואן ביתא על נפשה יתפלג לא משכח ביתא הו למקם:

E se vna casa è diuisa contra se stessa, quella casa non puo stare.

26 ואן הו דסטנא קם על נפשה ואתפלג:

E cosi se Satana s'è leuato contra se stesso, & è diuiso

27 לא משכח למקם אלא חרתה הי לא אנש משכח דיעול לבית חסינא וחטוף מאנוהי אלא אן לוקדם לחסינא יאסור והידין ביתה יבוז:

Egli non puo durare, ma ridotto al fine. Non puo alcuno rapir le robbe d'vn potente, entrato ch'egli è in casa sua, se prima non hauerà legato il potente: & allora gli saccheggiarà la sua casa.

28 אמין אמר אנא לכון דכלהון חטהא וגודפא דיגדפון בני נשא ישתבקון להון:

Io vi dico in verità, che tutti i peccati saranno perdonati à i figliuoli de gli huomini, e tutte le bastemmie con le quali haueranno bastemmiato.

29 מן דין דיגדף ברוחא דקודשא לית לה שובקנא לעלם אלא מחיב הו לדינא דלעלם:

Ma chi bastemmiarà contra lo Spirito santo, non hauerà rimessione in eterno: ma è obligato à l'eterno giuditio.

ג

22 והספרים אשר מירושלים ירדו ויאמרו כי בעל-זבוב יש לו ובשר השדים הוציא את השדים:

Y los Escribas que auian venido de Ierusalem, dezian, que tenia à Beelzebul? y que por el principe de los demonios echaua fuera los demonios.

23 ויזעק אותם ויאמר להם במשלים איך יוכל השטן להוציא את-השטן:

Y llamandolos, dixoles por parabolas, Como puede Satanas echarfuera à Satanas?

24 ואם ממלכה בעצמה תפרד לא-תוכל לקום הממלכה ההיא:

Y si algun reyno contra si mismo fuere diuiso, no puede permanecer el tal reyno.

25 ואם בית על-עצמו יפרד לא יוכל לקום הבית הזה:

Y si alguna casa fuere diuisa contra simisma, no puede permanecer la tal casa.

26 ואם השטן קם עליו ויפרד:

Y si Satanas se leuantàre contra simismo, y fuere diuiso.

27 לא יוכל לקום כי אם יסוף איש לא יוכל לבוא אל-בית הגבור ולבז את-כליו אם לא בראשונה יאסר את-הגבר ואז את-ביתו יבז:

No puede permanecer: mas tiene fin, nadie puede saquear las alhajas del valiente entrando en su casa, si antes no prendiere àl valiente: y entonces saquearà su casa.

28 אמן אני אומר לכם כי כל-חטאים ינשאו לבני אנשים גם גדופים אשר יגדפו:

De cierto os digo que todos los peccados serã perdonados à los hijos de los hombres, y las blasphemias quales quiera conque blasphemàren:

29 ואשר יגדף את-רוח הקדש לא תהיה לו סלחה לעולם כי אם-יאשם לדין עולם:

Mas qual quiera que blasphemare contra el Espiritu Sancto, no tiene perdon para siempre: mas està obligado à eterno juyzio.

γ'.

22. Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες, ἔλεγον, ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει· καὶ, ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

Et les Scribes qui estoyent descendus de Ierusalem, disoyent, Il a Beelzebub, & iette hors les diables par le prince des diables.

23. Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν,

Mais lui les ayant appelés à soi, leur dit par similitudes, Comment peut Satan ietter satan dehors?

24. Καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη·

Car si vn royaume est diuisé contre soimesme, ce royaume-la ne peut subsister.

25. Καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη.

Et si vne maison est diuisee contre soimesme, ceste maison-la ne peut subsister,

26. Καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν μεμέρισται,

Pareillement, si Satan s'esleue contre soi-mesme, & est diuisé.

27. Οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐ δύναται οὐδεὶς τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ· καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.

Il ne peut subsister, ains il s'en va faillir. Nul ne peut entrer en la maison d'vn homme fort, & piller son bien, si premierement il n'a lié le fort: & lors il pillera la maison d'icelui.

28. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν.

En verité ie vous di, que toutes sortes de pechés seront pardonnés aux enfans des hommes, & toutes sortes de blasphemes par lesquels ils aurõt blasphemé.

29. Ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως·

Mais quiconque aura blasphemé contre le sainct Esprit, n'aura point de pardon eternellement, ains sera coulpable de condamnation eternelle.

CAP. III.

22. Et Scribæ qui ab Ierosolymis descenderant, dicebant, Quoniam Beelzebub habet: & quia in principe dæmoniorum eiicit dæmonia.

And the Scribes which came from Jerusalem, said, He hath Beelzebub, and through the prince of deuils he casteth out deuils.

23. Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis, Quomodo potest satanas satanam eiicere?

But he called them unto him, and said unto them in parables, Howe can Satan driue out Satan?

24. Et si regnum in se dividatur, non potest regnum illud stare.

For if a kingdome be deuided agaynst it selfe, that kingdome can not stand.

25. Et si domus super semetipsum dispertiatur: non potest domus illa stare.

Or if a house be deuided agaynst it selfe, that house can not continue.

26. Et si satanas consurrexerit in semetipsum, dispertitus est.

So if Satan make insurrection agaynst himselfe, and be deuided, he can not endure, but is at an ende.

27 Et non poterit stare, sed finem habet. Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere, nisi prius fortem alliget, & tunc domum eius diripiet.

No man can enter into a strong mans house, and take away his goodes, except he first bind that strōg man, and then spoile his house.

28. Amen dico vobis quoniā omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blasphemiæ quibus blasphemaverint.

Verely I say unto you, all sinnes shall be forgiuen unto the children of men, and blasphemies, wherewith they blaspheme.

29. Qui autem blasphemaverit in Spiritum sanctū, non habet remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti.

But he that blasphemieth against the holy Ghost, shall neuer haue forgiuenes, but is culpable of eternall damnation.

Das III. Capitel.

22. Die Schrifftgelerten aber / die von Jerusalem abher komen waren / sprachen: Er hat den Beelzebub / vnd durch den öbersten Teufel treibt er die teufel auß.

Men de Scrifftkloge som vaare komne ned fra Jerusalem / saade / Hand haffuer Beelzebub / oc ved den Offuerste Dieffuel / vddriffuer hand Dieffle.

23. Vnd er riefft sie zusammen / vnd sprach zu jhnen in gleichnissen: Wie kan ein Sathan den andern auß treiben?

Oc hand kallede dem tilsammen / oc sagde til dem i Lignelser / Huorledis kand en Satan vddriffue den anden?

24 Wenn ein Reich mit jhm selbs vntereinander vneins wird / mag es nicht bestehen.

Der som it Rige bliffuer wens met sig selff inbyrdes / da kand det icke bliffue bestandigt.

25. Vnnd wenn ein Hauß mit jhm selbs vntereinander vneins wird / mag es nicht bestehen.

Oc naar som it Huss bliffuer wens met sig selff indbyrdis da kand det icke bliffue bestandigt.

26. Setzet sich nun der Sathan wider sich selbs / vnd ist mit jhm selbs vneins.

Setter nu Dieffuelen sig mod sig selff / oc er wens met sig selff.

27. So kan er nicht bestehen / sondern es ist auß mit jhm. Es kan niemand einem starcken in sein hauß fallen / vnd seinen Haußrath rauben / es sey denn / daß er zuvor den Starcken binde / vnd als denn sein Hauß beraube.

Da kand hand icke bliffue bestandig / men det er vde met hannem. Der kand ingen falde en Sterck i hans Huss / oc røffue hans Boskaff / Vden saa er / at hand tilforn binder den Stercke / oc siden berøffuer hans Huss.

28. Warlich / Ich sage euch / alle sünde werden vergebē den Menschen kindern / auch die Gotteslesterung / damit sie Gott lestern.

Sandelige / Jeg siger eder / Alle synder skulle forlades Menniskens børn / ocsaa Guds bespaattelse / met huilcken de bespaattede Gud.

29. Wer aber den heiligen Geist lestert / der hat keine vergebung ewiglich / sondern ist schuldig des ewigen Gerichts.

Men huo som bespaatter den hellig Aand / hand haffuer ingen forladelse euindelige / Men er skyldig til den euige Dom.

Kapitola III.

22 Ale Včitelé kteřijž byli přissli od Geruzaléma prawili: Ze Bělzebuba ma / a že w Knijžeti Diábelském wymijta ďábly.

Tedy nauczycielowie ktorzy przyszli z Jeruzálem / mowili iż Belzebub byl przy nim / á iż przez ksiąze dyabelskie / dyabelstwá wyganial.

23. A powolaw gich prawil gim podobenstwij: Kterak můž ďábel ďábla wymijtati?

A wezwawszy ich mowil ku nim w przypowieściach / A iákoż może szátan szátaná wygániáć?

24. A gestliže Králowstwij w sobě se rozdělij / nemůže státi Králowstwij to.

Gdyż y krolestwo ktoreby przeciw sobie bylo rozdwoione / nie może sie ostać krolestwo ono.

25. A rozdwogijli se Dům protj sobě / nebude mocy Dům ten státi.

Thakże y dom iesliby przeciw sobie byl rozdwoion / nie może sie ostać tákowy dom.

26. A powstaneli Ssatan sám proti sobě / rozdělen gest.

Tákżeć też y szátan iesliby sam przeciw sobie sie oborzyl / á bylby rozdwoion / nie możeć sie ostać / á iuż iest koniec iego.

27. A nemůže státi / ale má konec. Nižádný nemůže násobij sylného wegda do Domu geho wzebrati / gedině leč prwě swijže sylného / a teprwě Duom geho zlaupij.

Niemożeć żaden sprzethu tákiego mocarzá wszedszy w dom iego roschwycić / iesliby pierwey mocarzá onego nie związal / á thedyć dom iego wybierze.

28. Zagisté prawijm wám / že wssyckni hřijchowé odpusstěni budau Synům lidským / y rauhánij gimžby se rauhali:

Powiedamci wam záprawdę / że wszytki grzechy będą odpuszczone synom ludzkim / y bluźnierstwá ktorymikolwiekby bluźnili.

29. Ale kdoby se rauhal proti Duchu swatému / nemá odpusstěnj na wěky / ale winen bude wěčným hřijchem:

Ale ktobykolwiek bluźnil przeciw Duchowi świętemu / niema odpuszczenia ná wieki / owszem iest winien potępienia wiecznego.

ג

30 מטול דאמרין הוו דרוחא טנפתא אית בה:

Percioche diceuano, Egli ha lo spirito immondo.

31 ואתו אמה ואחוהי ק קימין לבר ושדרו די דיקרונהי להון:

Hor i suoi fratelli e sua madre vengono: e standosene di fuore, mandorono à lui alcuni che lo chiamassero.

32 יתב הוא דין חדרוהי כנשא ואמרו לה הא אמך ואחיך לבר בעין לך:

E la turba gli sedeua intorno, e dissergli, Ecco tua madre e i tuoi fratelli quà fuore che ti cercano.

33 וענא ואמר להון מן הי אמי ומן אנון אחי:

Et egli rispose loro, dicendo, Chi è mia madre, e chi sono i miei fratelli?

34 וחר באילין דיתבין לותה ואמר הא אמי והא אחי:

E riguardando nel cerchio i discepoli che gli sedeuano intorno, disse, Ecco mia madre, e i miei fratelli.

35 מן גיר דיעבד צבינה דאלהא הויו אחי וחתי ואמי:

Imperoche chiunque farà la volontà di Dio, questo è mio fratello, e mia sorella, e madre.

ד

1 תוב דין שרי הוא מלף על יד ימא ואתכנשו לותה כנשא סגיאא איך דיסק יתב לה בספינתא בימא וכלה כנשא קאם הוא על ארעא על יד ימא:

E di nuouo cominciò ad insegnar presso al mare, e gran moltitudine si raccolse à lui, in tal modo ch'egli entrato ne la naue, si sedeua nel mare, e tutta la turba si staua in terra à la riua del mare.

2 ומלף הוא להון ב במתלא סגי ואמר הוא ביולפנה:

Et insegnaua loro molte cose per similitudini, e diceua loro ne la sua dottrina.

ג

30 כי אמרו רוח טמאה יש לו:

Porque dezian, Tiene espiritu immundo.

31 ויבאו אמו ואחיו ויעמדו בחוץ וישלחו אליו לקרא לו:

Vienen pues los hermanos y su madre, y estando de fuera, embiaron à el llamandolo.

32 ותשב מקהלה סביבותיו ויאמרו לו הנה אמך ואחיך ואחיותיך בחוץ בקשוך:

Y la companna estaua assentada arredor deel y dixeron le: Heaqui, tu madre y tus hermanos (y tus hermanas) te buscan fuera.

33 ויען להם לאמר מי אמי או אחי:

Y el les respondió diziendo, Quien es mi madre y mis hermanos?

34 ויביט אותם אשר אתו סביב סביב לו יושבים לאמר הנה אמי והנם אחי:

Y mirando al derredor à sus Discipulos que estauan sentados arredor deel, dixo, Heaqui mi madre y mis hermanos.

35 כי כל אשר יעשה את רצון אלהים הוא אחי והיא אחותי ואמי:

Porque qualquiera que hiziere la voluntad de Dios, este es mi hermano, y mi hermana, y mi madre.

ד

1 ועוד החל ללמד אל הים ויקהל אליו עם רב כן אשר יעלה אל האניה לשבת בים וכל העם היה על שפת הים על הארץ:

Y otra vez comencó à ensennar junto à la mar: y juntóse à el gran companna: tanto, que entrandose el en vn nauio, se sentó en la mar: y toda la companna estaua en tierra junto à la mar.

2 וילמדם רבות במשלים ויאמר להם בתלמודו:

Y ensennauales por parabolas muchas cosas y deziales en su doctrina:

ΚΕΦΑΛ. γ'.

30. Ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.

C'est pource qu'ils disoyent, Il a l'esprit immonde.

31. Ἔρχονται οὖν ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοί· καὶ ἔξω ἑστῶτες, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν.

Alors donc ses freres & sa mere vindrent: & estans dehors enuoyerent quel ques vns vers lui pour l'appeller: & la multitude estoit assise à l'entour de lui.

32. Καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν· εἶπον δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου, καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσί σε.

Ainsi donques on lui dit, Voila ta mere & tes freres là dehors, qui te demandent.

33. Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ ἀδελφοί μου.

Mais il leur respondit, disant, Qui est ma mere, ou qui sont mes freres?

34. Καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν καθημένους, λέγει, ἴδε ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου·

Et en regardant de tous costés à l'enuiron ceux qui estoyent assis à l'entour de lui. il dit, Voici ma mere & mes freres.

35. Ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου, καὶ ἀδελφή μου, καὶ μήτηρ ἐστί.

Car quiconque fera la vol onté de Dieu, cestui-la est mon frere, & ma sœur, & ma mere,

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολύς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον, καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν.

Puis il se print derechef à enseigner aupres de la mer & grandes troupes s'assamblerent vers lui: tellement qu'estant monté en vne nasselle il se tenoit assis en la nasselle sur la mer, & tout le peuple estoit sur terre aupres de la mer.

2. Καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Et il leur enseignoit beaucop de choses par similitudes, & leur disoit en sa doctrine.

30.Quo-

CAP. III.

30. Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet

Because they sayde/He had an vncleane spirit.

31. Et veniunt mater eius & fratres: & foris stantes miserunt ad eum vocantes eum.

Then came his brethren and mother/and stoode without/and sent vnto him/and called him.

32. Et sedebat circa eum turba: & dicunt ei, Ecce mater tua & fratres tui foris quærunt te.

And the people sate about him/and they sayde vnto him/Beholde/thy mother/and thy brethren seeke for thee without.

33. Et respondens eis, ait, Quæ est mater mea & fratres mei?

But he answered them/saying/Who is my mother and my brethren?

34. Et circumspiciens eos qui in circuitu eius sedebāt, ait, Ecce mater mea & fratres mei.

And hee looked rounde about on them/which sate in compasse about him/and said/Behold my mother and my brethren.

35. Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus & soror mea & mater est.

For whosoeuer doeth the will of God/he is my brother/and my sister/and mother.

CAP. IIII.

ET iterum cœpit docere ad mare: & congregata est ad eum turba multa, ita ut navim ascendens sederet in mari, & omnis turba circa mare super terram erat.

And he began againe to teach by the sea side/and there gathered vnto him a great multitude: so that he entred into a ship/and sate in the sea/and all the people was by the sea side on the land.

2. Et docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina sua.

And he taught them many thinges in parables/& saide vnto them in his doctrine.

Das III. Capitel.

30. Denn sie sagten/er hat einen vnsaubern geist.

Thi de sagde/Hand haffuer en wren Aand.

31. Vnd es kam seine Mutter/vnd seine Brüder/vnnd stunden haussen/schickten zu jm/vnd liessen jhm ruffen.

Oc hans Moder kom/oc hans Brødre/oc stode vden faare/sickede til hannem/oc lode hannem kalde.

23. (Vnd das Volck saß vmb jhn) Vnd sie sprachen zu jm: Sihe/deine Mutter vnd deine Brüder draussen/fragen nach dir.

(Oc Folcket sad omkring hannem) Oc de sagde til hannem/See/din Moder oc dine Brødre der vde/spørie effter dig.

33. Vnd er antwortet jhnen/vnd sprach: Wer ist meine Mutter vnd meine Brüder?

Oc hand suarede dem/oc sagde/Huo er min Moder oc mine Brødre?

34. Vnd er sahe rings vmb sich auff die Jünger/die vmb jhn im kreiß sassen vnd sprach: Sihe/das ist meine Mutter/vnd meine Brüder.

Oc hand saa trint omkring sig paa Disciplene/som sade trint omkring hannem/oc hand sagde/See/det er min Moder oc mine Brødre.

35. Denn wer Gottes willen thut/der ist mein Bruder/vnd meine Schwester vnd meine Mutter

Thi huo som gør Guds vilie/hand er min Broder oc min Søster oc min Moder.

Das IIII. Capitel.

Vnd er fieng abermal an zu lehren am Meer/vnd es versammlet sich vil Volcks zu jhm/also/daß er muste in ein Schiff tretten/vnd auff dem wasser sitzen/vnnd alles Volck stund auff dem Lande am Meer.

OC hand begynde atter at lære hoss Haffuit/Oc der forsamledis meget Folck til hannem/saa/at hand maate trede i it Skib/oc side paa vandet/Oc alt Folcket stod paa Landet hoss Haffuit.

2. Vnd er prediget jhnen lang durch gleichnisse/vnd inn seiner Predigt sprach er zu jhnen:

Oc hand predickede lenge faar dem ved Lignelser/Oc hand sagde til dem i sin predicken.

Kapitola III.

30. Nebo prawili/že ducha nečistého ma.

Abowiem mowili že ma ducha nieczystego.

31. Tehdy přišla Matka geho a Bratřij/a stogijce wně/poslali k němu aby ho wywolali.

Tedy záthym przyszli mátká y brácia iego/á stoiac ná dworze/posiali k niemu wzywáiac go.

32. A seděl okolo něho zástup. Y řekli gemu: Hle Matka twá a Bratřij twogi wně hledagij tebe.

A wielkość ludźi śiedźiáłá okolo niego/y opowiedźiano mu/Oto mátká twa y brácia twoi szukaia ćie ná dworze.

33. A on odpowěděw gim/řekl: Která gest Matka má a Bratřij mogi?

Tedy im odpowiedźiał mowiac/Ktoż iest mátká moiá y brácia moi?

34. A obezřew Včedlnijky/kteřijž okolo něho seděli/řekl: Hle Matka má a Bratřij mogi.

A poyźrawszy wszedy wokolo/y ná zwolenniki ktorzy śiedźieli okolo niego/rzekł/Otoć mátká moiá y brácia moi.

35. Nebo kdo bude činiti wuoli Božij/ten Bratr mug y Sestra y Matka gest.

Abowiem ten kto będźie czynił wola Boża/tenći iest brát moy/śiostrá moiá/y matká moiá.

Kapitola IIII.

A Opětpočal včiti při Moři: Y shro mázdil se k němu Zástup mnohý/tak že wstaupiw na Lodij/seděl na Moři/a wešken Zástup byl na Zemi podlé Moře:

Y Począł záśię vczyć przy morzu/á zeszło się ku niemu wiele ludźi/tákiż on wszedszy do łodki śiedźiał ná morzu/a wszytká oná wielkość była nád morzem ná źiemi.

2. Y včil ge mnohým wěcem w podobenstwijch/á prawil gim w včenij swém:

Tedy ie náucżał wiela rzeczy wprzy powieściách a mowił do nich náuczáiac ie.

ד

3 שְׁמַעוּ הָא נְפַק זָרוֹעָא לְמִזְרַע׃

Ascoltate, Ecco vn seminatore sen'andò à seminare.

4 וְכַד זָרַע אִית דְּנֶפַל עַל יַד אוּרְחָא וְאֶתָא פָּרַחְתָּא וְאַכַלְתֵּהּ׃

Et auuene che nel seminare vna parte de la semenza cadde longo la strada, e venero gli vccelli del cielo, e mangioronla.

5 וְאַחְרָנָא דֵּין נְפַל עַל שׁוּעָא אַיְכָא דְּלַית הֲוָא אַרְעָא סַגִּי וּבַר שָׁעְתֵהּ בְּלַע מְטוּל דְּלַית הֲוָא עוּמְקָא דְּאַרְעָא׃

Vn'altra parte ne cadde in luogi sassosi, doue non haueua molta terra, e subito nacque: percioche non haueua profondità di terreno.

6 כַּד דְּנַח דֵּין שִׁמְשָׁא חֲמַא וּמְטוּל דְּלַית הֲוָא לֵהּ עֶקְרָא יְבֵשׁ׃

E come fu leuato il sole, s'aunampò: e perch'ella non haueua radice, si seccò.

7 וְאַחְרָנָא נְפַל בֵּית כּוּבָא וְסַלְקוּ כּוּבָא וְחַנְקוּהִי וּפֵארָא לָא יְהַב׃

Vn'altra parte ne cadde tra le spine, e le spine salsiron sù, e suffocoronla, onde non rendè frutto.

8 וְאַחְרָנָא דֵּין נְפַל עַל אַרְעָא טַבְתָּא וְסַלֵק וְרַבָּא וִיהַב פֵּארָא אִית דִּתְלָתִין וְאִית דְּשִׁתִּין וְאִית דִּמְאָא׃

E l'altra cadde ne la buona terra, e rendè frutto che saliua e cresceua: e l'vn grano apportaua trenta, l'altro sessanta, e l'altro cento.

9 וְאָמַר הֲוָא מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא דְּנִשְׁמַע יִשְׁמַע׃

Poi disse loro, Chi ha orecchie da vdire oda.

10 כַּד הֲוָא דֵּין בַּלְחוּדַוְהוּן שַׁאֲלוּהִי הָנוּן דְּעַמֵּהּ עַם תְּרֵי־עֶסְרַתְּהוּ מַתְלָא הָנָא׃

Quando poi egli fu restato solo, quelli che gli erano intorno, insieme co i dodici, li domandarono de la similitudine.

11 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לְכוֹן יְהִיב לְמִדַּע אָרָזָא דְּמַלְכוּתֵהּ דַּאֲלָהָא לְבָרָיֵא דֵּין כֹּל מִדֶּם בְּמַתְלָא הָוֵא׃

Et egli disse loro, A voi è dato di conoscere il misterio del regno di Dio: ma à quelli che son di fuore, tutte le cose si fanno per similitudini.

ד

3 שִׁמְעוּ הִנֵּה יָצָא הַזּוֹרֵעַ לִזְרוֹעַ׃

Oyd: Heaqui, elque sembraua, salió à sembrar.

4 וַיְהִי בִּזְרוֹעַ וּמִקְצָתוֹ נָפַל אֶל־הַדֶּרֶךְ וַיָּבוֹאוּ עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיֹּאכְלוּ אוֹתוֹ׃

Y aconteció sembrando, que vna parte cayó junto àl camino: y vinieron las aues del cielo, y tragaronlo.

5 וְאַחֵר נָפַל עַל־הַסֶּלַע אֲשֶׁר לֹא הָיָה שָׁם אֶרֶץ רַבָּה וּפִתְאֹם צָמַח עַל־כִּי לֹא הָיָה לוֹ עֵמֶק הָאָרֶץ׃

Y otra parte cayó en pedregales, donde no tenia mucha tierra: y luego salió, porque no tenia la tierra profunda:

6 וּבִזְרוֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ נִשְׂרַף וְכִי לֹא הָיָה לוֹ שֹׁרֶשׁ יָבֵשׁ׃

Mas, salidó el Sol, quemose: y porquanto no tenia rayz, secose,

7 וְאַחֵר נָפַל בַּקּוֹצִים וַיַּעֲלוּ הַקּוֹצִים וַיְחַנְּקוּהוּ וּפְרִי לֹא נָתַן׃

Y otra parte cayo en espinas: y subieron las espinas, y ahogaronla, y no dió fruto.

8 וְאַחֵר נָפַל אֶל־הָאָרֶץ טוֹבָה וַיִּתֵּן פְּרִי עוֹלֶה וְצוֹמֵחַ וַיַּעַל אֶחָד שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד שִׁשִּׁים וְאֶחָד מֵאָה׃

Y otra parte cayó en buena tierra, y dió fruto, que subió y creció: y lleuó vno à treynta, y otro à sesenta, y otra à ciento.

9 וַיֹּאמֶר כָּל־אֲשֶׁר לוֹ אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע׃

Entonces dixoles; Elque tiene oydos para oyr, oyga.

10 וְכַאֲשֶׁר הָיָה לְבַדּוֹ שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ אֵלֶּה אֲשֶׁר אִתּוֹ עִם שְׁנַיִם עָשָׂר עַל־הַמָּשָׁל׃

Y quango estuuo solo, preguntaronle losque estauan cón el con los Doze, de la parabola:

11 וַיֹּאמֶר לָהֶם לָכֶם נִתַּן לָדַעַת אֶת־סוֹד מַלְכוּת אֱלֹהִים וְלָאֵלֶּה אֲשֶׁר בַּחוּץ הֵמָּה בִּמְשָׁלִים כֻּלָּם נִהְיוּ׃

Y dixoles, A vosotros es dado saber el mysterio del Reyno de Dios: mas à losque estan fuera, por parabolas todas las cosas;

δ.

3. Ἀκούετε· ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι.

Escoutez, voici, vn semeur s'en alla pour semer.

4. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτό.

Et aduint qu'en semant, vne partie de la semence cheut aupres du chemin, & les oiseaux du ciel vindrent, & la mágerent toute.

5. Ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς·

L'autre partie cheut en lieux pierreux, où elle n'auoit guere de terre, & soudain elle se leua, pource qu'elle n'entroit pas profondement en terre.

6. Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

Mais quand le soleil fut leué, elle fut hauie, & pource qu'elle n'auoit nulle racine, elle se secha.

7. Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε.

L'autre partie cheut entre les espines: & les espines monterent, & l'estoufferent, & elle ne rédit point de fruict.

8. Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα, καὶ ἔφερεν ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν.

Et l'autre partie cheut en bonne terre, & rendit du fruict, montant & croissant: tellement qu'vn grain en apporta trente, & l'autre soixante & l'autre cent.

9. Καὶ ἔλεγεν, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

Adonc il leur dit, Qui a oreilles pour ouïr, oye.

10. Ὅτε δὲ ἐγένετο καταμόνας, ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν.

Et quand il fut à par soi, ceux qui estoyent entour lui auec les douze, l'interroguerent touchant la similitude.

11. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται.

Et il leur dit, Il vous est donné de cognoistre le secret du royaume de Dieu: mais àceux-la qui sont dehors toutes choses se traittent en similitudes.

CAP IIII.

3. Audite: ecce, exiit ſeminans ad ſeminandum.

Hearken: Behold / there went out a ſower to ſowe.

4. Et dum ſeminat, aliud cecidit circa viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt illud.

And it came to paſſe as hee ſowed / that ſome fell by the way ſide / and the foules of the heauen came and deuoured it vp.

5. Aliud verò cecidit ſuper petroſa ubi non habuit terram multam: & ſtatim exortum eſt, quoniam non habebat altitudinem terræ.

And ſome fell on ſtonie ground / where it had not much earth / and by and by ſprang vp / becauſe it had not depht of earth.

6. Et quando exortus eſt ſol, exæſtuavit, & eo quòd non habebat radicem, exaruit.

But aſſoone as ẏ ſunne was vp / it caught heat / and becauſe it had not roote / it withered away.

7. Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocaverunt illud, & fructum non dedit.

And ſome fell among the thornes / and the thornes grewe vp and choked it / ſo that it gaue no fruite.

8. Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum aſcendentem & creſcentem, & afferebat unum triginta, unum ſexaginta, & unum centum.

Some againe fell in good grounde / and did yeeld fruit that ſprong vp / & grewe / and it brought forth / ſome thirtie folde / ſome ſixtie folde / and ſome an hundreth folde.

9. Et dicebat, Qui habet aures audiendi audiat.

Then he ſayde vnto them / Hee that hath eares to heare / let him heare.

10. Et cum eſſet ſingularis, interrogaverunt eum hi qui cum eo erant duodecim, parabolam

And when he was alone / they that were about him with the twelue / aſked him of the parable.

11. Et dicebat eis, Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei: illis autem qui foris ſunt, in parabolis omnia fiunt.

And he ſaid vnto them / To you it is giuen to knowe the myſterie of the kingdome of God: but vnto them that are without / all things be done in parables

Das III. Capitel.

3. Höret zu. Sihe / es gieng ein Seeman auß zu ſeen.

Hører til. See / der gick en Sæmand vd at ſaa.

4. Vnd es begab ſich in dem er ſeet / fiel etlichs an den weg / da kamen die Vögel vnter dem Himel / vnd fraſſens auff.

Oc det hende ſig / i det hand ſaade / at noget falt hoſſ Veyen / da komme Fulene vnder Himmelen oc ode det op.

5. Etlichs fiel in das ſteinichte / da es nicht vil erden hatte / vnnd gieng bald auff / darumb / das es nicht tieffe erden hatte.

Noget falt i Stengrud / der ſom det haffde icke megen iord / oc rant ſnart op / fordi / at det haffde icke dyb iord.

9. Da nun die Sonne auffgieng / verwelcket es / vnd dieweil es nicht wurtzel hatte / verdorret es.

Der Solen gick nu op / da viſnede det / oc effterdi det haffde icke Roed / da tiurdis det bort.

7. Vnd etlichs fiel vnter die Dörnen / vnd die Dörnen wuchſen empor / vnd erſticktens / vnd es bracht keine frucht.

Oc noget falt blant Torne / oc tornene voxte op / oc qualde det / oc det bar icke Fruct.

8. Vnd etlichs fiel auff ein gut Land / vnd bracht frucht / die da zunam vnd wuchs / vnd trug dreiſſigfeltig / vnd etlichs ſechtzigfeltig / vnd etlichs hundertfeltig.

Oc noget falt i en god Jord / oc bar Fruct / ſom formeredis oc voxte / Oc noget bar trediue folt / oc noget tryſinds tiue folt / oc noget hundredefolt.

9. Vnd er ſprach zu jhnen: wer ohren hat zu hören der höre.

Oc hand ſagde til dem / Huo ſom haffuer øern at høre met / hand høre.

10. Vnd da er allein war / fragten jhn vmb diſe gleichniſſe / die vmb jhn waren / ſampt den zwölffen.

Oc der hand vaar alene / da ſpurde de hannem om denne Lignelſe / ſom vaare omkring hannem / met de Tolff.

11. Vnd er ſprach zu jhnen: Euch iſts gegeben das geheimniß des Reichs Gottes zu wiſſen / denen aber drauſſen widerfehret es alles durch gleichniſſe.

Oc hand ſagde til dem / Det er eder giffuit at vide Guds Rigis Hemmelighed / Men dem der vden faare / vederfaris det alt ſammen ved Lignelſer.

Kapitola IIII.

3. Slyſſte Ay wyſſel Rozſewat / aby rozſſywal.

Sluchaycie / otho niektory ciſial wyſzedł ku ſianiu.

4. A když rozſſywal / gedno padlo podle ceſty / a přiletěli ptácy powětrnij / y zzobalige.

R ſtahlo ſie gdy ſial / iedno pádło podle drogi / á ptacy powietrzni przyleciawſſy wyiedli ie.

5. A giné padlo na zemi ſkalnij / kdežto neměło země mnohé / a hned wzeſſlo / neb neměło hlubokoſti země.

Drugie zaſie vpádło ná opoke / gdzie niemaiac wiele ziemie nátychmiáſt wzeſſlo / przeto iž niemiało gle biey w ziemi.

6. A když wzeſſlo Slunce / vwadlo / a proto že neměło wlhkoſti / vſchlo.

A gdy ſłońce wzeſſło z gorzáło / á przeto iž korzenia niemiało / vſchło.

7. A giné padlo mezy Trnij / a zroſtlo Trnij / y vduſylo ge / a nedalo vžitku.

Drugie záſie vpádło w ciernie / á gdy wzeſſly ciernia / záguſſyly ie / y niedało owocu.

8. Giné pak padlo w zemi dobrau / a dalo vžitek wzhůru wſtupugjcý a roſtaucý: Y přináſſelo gedno třidcátý / a giné ſſedeſátý / á giné pak Stý

Drugie thež vpádło ná ziemie dobá / y pedáło owoc vrodzáyny / y vroſſly / á iedno przynioſło trzydzieści / drugie ſſeśćdzieśiat / trzecie záſie ſto.

9. Y prawil: Kdo má vſſy k ſlyſſenij / ſlyš.

Tedy rzekł do nich / Ktho ma vſſy ku ſluchániu / niech ſłucha.

10. A když byl ſám / otázalo ſe ho těch kteřijž s nim byli Dwanácte o Podobenſtwij.

A gdy ſam był o ſobno / pytáli go ći co przy nim byli ze dwiemánaście / około tey przypowieśći.

11. Y prawil gim: Wám geſt dáno znáti tagemſtwij Králowſtwij Božijho: ale těm kteřijž gſau wně / w podobenſtwijch wſſecky ſe wěcy děgij.

A on im powiedział / Wam ieſt dano poznáć táiemnice Kroleſtwá Bożego / Ale tym ktorzy ná ſtronie ſą / wſſytko bywa w przypowieśćiách.

ד

12 דכד חזין נחזון ולא נחזון וכד שמעין נשמעון ולא נסתכלון דלמא נתפנון ונשתבקון להון חטהיהון׃

Accioche guardando, guardino, e non veggano: & vdendo, odano, e non intendano: accioche non ſi conuertano, e i peccati ſiano lor perdonati.

13 ואמר להון לא ידעין אנתון להי למתלא הנא ואיכנא כלהון מתלא תדעון׃

Poi dice loro, Non ſapete voi queſta ſimilitudine, e come comprenderete voi tutte le ſimilitudini?

14 זרועא דזרע מלתא זרע׃

Il ſeminatore ſemina la Parola.

15 הלין דין דעל יד אורחא הלין אנון דמזדרעא בהון מלתא ומא דשמעו מחדא אתא סטנא ושקל לה למלתא דזריעא בלבהון׃

Ora queſti ſono che riceueno la ſemenza lungo la ſtrada, doue la parola è ſeminata: e come l' hanno vdita, incontinente vien Satana, e toglie via la parola che era ſeminata ne cuori loro.

16 והנון דעל שועא אזדרעו הלין אנון דמא דשמעו מלתא מחדא בחדותא מקבלין לה׃

Et alcuni altri ſono ſimilmente che riceueno il ſeme in luoghi ſaſſoſi: i quali vdendo la Parola, ſubbito la riceueno con allegreza.

17 ולית להון עקרא בנפשהון אלא דזבנא אנון ומא דהוא אולצנא או רדופיא מטול מלתא עגל מתכשלין׃

E non hanno radice in ſe ſteſſi, ma ſon di poca durata: conciosia che sopraueuendo poi qualche afflittione, o perſecutione per cagion de la Parola, ſubbito ſi ſcandalizano.

18 והנון דבית כובא מזדרעין הלין אנון אילין דשמעו מלתא׃

Altri ſono ancora, che riceueno il ſeme intra le ſpine: queſti ſon quelli che odeno la parola.

ד

יב למען ראה יראו ולא ידעו ושמוע ישמעון ולא יבינו פן־ישובו ונשאו להם הפשעים׃

Paraque viendo vean y no vean; y oyendo oygan y no entiendan: porque no ſe conuiertan y les ſean perdonados los peccados.

יג ויאמר להם לא ידעתם את־המשל הזה ואיך כל־המשלים תבינו׃

Y dixoles: No ſabeys eſta parabola? como pues entendereys todas las parabolas?

יד הזורע זרע את־הדבר מזריע׃

El que ſiembra es el que ſiembra la Palabra.

טו ואשר אל־הדרך אלה המה מתי נזרע הדבר ואם שמעו פתאם בא השטן ונשא את־הדבר הנזרע בלבותם׃

Y eſtos ſon los de junto àl camino: en los que la Palabra es ſembrada, mas deſpues que la oyeron, luego viene Satanas, y quita la Palabra que fue ſembrada en ſus coraçones.

טז וככה האלה אשר על־הסלע נזרעו אשר אם שמעו את־הדבר פתאום בשמחה לקחו אותו׃

Y anſimiſmo eſtos ſon losque ſon ſembrados en pedregales; losque quando han oydo la Palabra, luego la toman con gozo.

יז וכי לא יש להם שרש בנפשם כי־אם לשעה לבדם ואם־תבוא צרה או רדופה על־הדבר אז פתאום יכשלו׃

Mas no tienen rayz en ſi: antes ſon temporales: que en leuantandoſe la tribulacion o la perſecucion por cauſa de la Palabra, luego ſe eſcandalizan.

יח ואלה הם אשר בקוצים נזרעו כאשר ישמעו את־הדבר׃

Y eſtos ſon losque ſon ſembrados en eſpinas: losque oyen la Palabra.

δ.

12. Ἵνα βλέποντες βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι· καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι, καὶ μὴ συνιῶσι· μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα.

Afin qu' en voyant ils voyent, & n' apperçoiuent point: & qu' en oyant ils oyent, & n' entendent point: de peur qu' ils ne ſe conuertiſſent, & que les peches leur ſoyent pardonnés.

13. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην; καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε.

Puis il leur dit, Ne ſauez-vous pas ceſte ſimilitude? & comment cognoiſtrez-vous toutes les ſimilitudes?

14. Ὁ σπείρων, τὸν λόγον σπείρει·

Le ſemeur c' eſt celui qui ſeme la parole.

15. Οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς, καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

Et voici, ceux qui reçoiuent la ſemence aupres du chemin, ce ſont ceux où la parole eſt ſemee, mais apres qu' ils l' ont ouïe, incontinent Satan vient, & oſte la parole ſemee en leurs cœurs.

16. Καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν.

Et voici ſemblablement, ceux qui reçoiuent la ſemẽce en lieux pierreux, ce ſont ceux qui ayans ouï la parole ſoudain la reçoiuent auec ioye.

17. Καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν· εἶτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζονται.

Mais ils n' ont point de racine en eux meſmes, & ne ſont qu' à temps: tellement qu' oppreſsion ou perſecution aduenant pour la parole, ils ſont incontinent ſcandalizés.

18. Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι, οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες.

Auſsi ceux qui reçoiuent la ſemence entre les eſpines, ce ſont ceux qui oyent la parole:

CAP. IIII.

12. Vt videntes videant, & non videant: & audientes audiant, & non intelligant: nequando convertantur & dimittantur eis peccata.

That they seeing / may see / and not discerne: and they hearing / may heare / and not understand / least at any time they should turne / and their sinnes should be forgiuen them.

13. Et ait illis, Nescitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis?

Againe he sayde unto them: Perceiue ye not this parable? howe then shoulde ye understand all other parables?

14. Qui seminat, verbum seminat.

The sower soweth the worde.

15. Hi autem sunt qui circa viam: ubi seminatur verbum, & cùm audierint, confestim venit satanas, & aufert verbum quod seminatum est in cordibus eorum.

And these are they that receiue the seede by the wayes side / in whome the worde is sowen: but when they haue heard it / Satan commeth immediately / and taketh awaye the worde that was sowen in theyr hearts.

16. Et hi sunt similiter qui super petrosa seminantur: qui cum audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud.

And likewise they that receiue the seede in stonie grounde / are they / which when they haue heard the worde / straight wayes receiue it with gladnes.

17. Et non habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta tribulatione & persecutione propter verbum, confestim scandalizantur.

Yet haue they no roote in them selues / and endure but a time: for when trouble and persecution ariseth for the worde / immediately they be offended.

18. Et alii sunt qui in spinis seminantur: hi sunt qui verbum audiunt.

Also they that receyue the seede among the thornes / are such as heare the worde.

Das IIII. Capitel.

12. Auff das sie es mit sehenden augen sehen / vnd doch nicht erkennen / vnd mit hörenden Ohren hören / vnd doch nicht verstehen / auff daß sie sich nicht der mal eins bekehren / vnd jnen jhre sünde vergeben werden.

Paa det de skulle met seendis Oyen see det / oc dog icke mercke / oc høre met hørendis Oern / oc dog icke forstaa / At de skulle icke en gong omuende / sig oc deris synder motte forladis dem.

13. Vnd er sprach zu jhnen: Verstehet jhr dise Gleichnissen nicht? Wie wolt jhr denn die andern alle verstehen?

Oc hand sagde til dem / Forstaa i icke denne Lignilse? Huorledis ville i da forstaa alle de andre?

14. Der Seeman sehet das Wort.

Den Sæmand saar Ordet.

15. Dise sinds aber die an dem weg sind / wo das wort geseet wird / vnnd sie es gehört haben / so kombt als bald der Sathan / vnnd nimbt weg das wort / das inn jhr hertz geseet war.

Oc disse ere de som ere hoss Veyen / Huor som Ordet bliffuer saat / oc de haffue hort det / Saa kommer strax Satan / oc tager Ordet bort / som vaar saat i deris hierte.

16. Also auch die sinds / die auffs steinichte geseet sind / wenn sie das wort gehöret haben / nemen sie es bald mit freuden auff.

Lige saa ere oc de / som ere saade i Stengrud / Naar som de haffue hort Ordet / da anamme de det strax met glede.

17. Vnd haben keine wurtzel inn jhnen / sondern sind Wetterwendisch / wenn sich trübsal oder verfolgung vmbs worts willen erhebt / so ergern sie sich als bald.

Oc haffue ingen roed i sig / men bliffue ved til en tid / Naar modgang eller forfølgelse begyndis for samme Ordis skyld / da forarge de sig strax.

18. Vnd dise sinds / die vnter die Dörnen geseet sind / die das wort hören.

Oc disse ere de / som ere saade blant Torne / De som høre Ordet.

Kapitola IIII.

12. Aby widauce widěli a nespatřili: a slyssijce slysseli a nerozuměli / aby se nikdy neobrátili / a nebyli odpusstěni gim hřijchowé.

Aby widząc widzieli á nie obaczyli / á slysząc slyszeli á nie zrozumieli / by sie kiedy nie náwrocili / á byłyby im odpuszczone grzechy.

13. Y řekl gim: Neznáteliž podobenstwi tohoto? a kterak pak wssecka podobenstwij poznáte?

A rzekł do nich / Nie wiecież przypowieści tey? A iákoż możecie poznać wszytki przypowieści?

14. Kdož rozsýwá / slowoť rozsýwá.

Rozsiewca on słowá sieie.

15. Ti pak kteřijž gsau podlé cesty / kdežto se rozsýwá slowo / když vslyssij / y hned přicházý ďábel / a wynijmá slowo kteréž wsáto gest w srdcých gegich.

Ci zásie sa ktorzy podle drogi nasienie przyimuia / ktorym rozsiewáia słowo / á gdy słysza / náтychmiast przychodzi szátán / á wybiera słowo wsiáne w sercách ich.

16. A ti též kteřijž se na Skále rozsýwagij / gsau kteřijž když vslyssij slowo / hned s radostij přigmau ge.

Tákże też sa ktorzy ná opoce słowo przyimuia / ktorzy vsłyszawszy słowo / nátychmiast ie z radością przyimuia.

17. A nemagi žkořene w sobě / ale gsau časnij: potom když wznikne zarmaucenij a protiwenstwij pro slowo Božij / hned se pohorssugij.

Ale nie máia korzenia w sobie / owszem sa doczesnymi / á potym gdy przyidzie vciśnienie / abo prześládowánie dla słowa / nátychmiast sie obrażáia.

18. A ginij kteřijž se w trnij rozsýwagij: Ti gsau / kteřijž slowo slyssij.

A zásie ci sa ktorzy miedzy cierniem słowo przyimuia / á powiedam że ci sa ktorzy słowá słucháia.

ד

19 וְרְגְיָא דְעָלְמָא הָנָא וְטוּעַי דְעוּתְרָא וְשַׁרְכָּא דְרֶגְיָגָתָא אַחְרָנָיָתָא עָאלִין חָנְקִין לָה לְמֶלְתָא וְדְלָא בְּאַרָא הָוְיָא׃

Ma le cure di questo seculo, e l'inganno de le ricchezze, e le concupiscentie de l'altre cose che poi sopravengono, soffocano la Parola, onde ella diviene infruttosa.

20 וְהָנוּן דְבְאַרְעָא טָבְתָא אֶזְדְּרַעוּ הָלֵין וְאִנוּן דְשָׁמְעִין מֶלְתָא וְמְקַבְּלִין וְיָהְבִין פֵאֲרָא בְּתְלָתִין וְבְשִׁתִין וּבְמְאָא׃

Et altri sono, che hanno riceuuto il seme ne la buona terra, i quali odeno la Parola, e riceuenla, e fanno frutto, l'Vno trenta, l'altro sessanta, e l'altro cento.

21 וְאָמַר לְהוֹן דְלְמָא אָתֵא שְׁרָגָא דְתְחִית סָאתָא יְתְתְּסִים אָו תְחִית עַרְסָא לָא הָוָא דְעַל מְנָרְתָא יְתְתְּסִים׃

Ancora diceua loro, Accendesi la lucerna, per mettersi sotto lo staio, o sotto il letto? Non s'accende ella per mettersi sopra il candeliere?

22 לַיְת גֵיר מֶדֶם דְטְשָׁא דְלָא יְתְגְּלֵא וְלָא הָוָא בְטוּשְׁיָא וְלָא מֶתְגְלֵא׃

Imperoche non è cosa alcuna occulta, che non si manifesti, o che possi essere ascosa: anzi bisogna ch'ella venga in palese.

23 אִן אְנָשׁ אִית לֵה אֶדְנָא דְנֶשְׁמַע נֶשְׁמַע׃

Chi ha orecchie da vdire, oda.

24 וְאָמַר לְהוֹן חָזוּ מָנָא שָׁמְעִין אַנְתּוּן בְּהַי כַּיְלְתָא דְמְכִילִין אַנְתּוּן מֶתְתְכִיל לְכוֹן וּמֶתְתּוֹסַף לְכוֹן לְאִילֵין דְשָׁמְעִין׃

Poi disse loro, Auuertite à quel che voi vdite, Con qual misura voi misurate, con tale sarà misurato à voi: & à voi che vdite, sarà aggiunto.

25 מַן דְאִית לֵה גֵיר יְתְיְהֵב לֵה וּמַן דְלַיְת לֵה אַף הו דְאִית לֵה נֶשְׁתְּקֵל מֶנֵה׃

Perche à chi ha, gli sarà dato, & à chi non ha, gli sarà tolto etiamdio quel ch'egli ha.

ד

19 וְהַדְּאָגוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִרְמַת הַהוֹן וּמַחֲמַדֵּי עַיִן עַל־אַחֲרִיתָם יָבוֹאוּ וְיַחְנְקוּ אֶת־הַדָּבָר וּבְלִי תוֹעֶלֶת יַעֲשֶׂה׃

Mas las congoxas deste siglo, y el enganno de las riquezas, y las cudicias, que ay en las otras cosas, entrando ahogan la Palabra, y es hecha sin fruto.

20 וְאֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר עַל אֶרֶץ טוֹבָה נִזְרְעוּ וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־הַדָּבָר וַיִּקְחוּ וַיַּעֲשׂוּ פְּרִי אֶחָד שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד שִׁשִּׁים וְאֶחָד מֵאָה׃

Y estos son losque fueron sembrados en buena tierra; losque oyen la Palabra, y la reciben, y hazen fruto vno à treynta, otro à sesenta, otro à ciento.

21 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֵיזֶה יָבוֹא הַנֵּר אִם יוּשַׂם תַּחַת הַסְּאָה אוֹ תַּחַת הַמִּטָּה לֹא כִּי־אִם עַל־הַמְּנוֹרָה יוּשָׂם׃

Dixoles tambien? Viene el candil para ser puesto debaxo del almud, o debaxo de la cama? No viene para ser puesto en el candelero?

22 כִּי אֵינֶנּוּ דָּבָר נֶעְלָם אֲשֶׁר לֹא יִגָּלֶה וְדָבָר לֹא נִסְתַּר כִּי־אִם לָבוֹא אֶל־הָאוֹר׃

Porque no ay nada oculto que no aya de ser manifestado: ni secreto que no aya de venir en descubierto.

23 כָּל אִישׁ אֲשֶׁר לוֹ אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע׃

Si alguno tiene oydos para oyr, oyga.

24 וַיֹּאמֶר לָהֶם רְאוּ וְשִׁמְעוּ בַּמָּה מִדָּה תָמֹדּוּ יִמַּד לָכֶם וְעַל־יֶתֶר יוּשַׂם לָכֶם לַשּׁוֹמְעִים׃

Dixoles sambien: Mirad, loque oys: Con la medida que medis, os mediràn otros: y serà annedido à vosotros losque oys.

25 כִּי כָּל־אֲשֶׁר הָיָה לוֹ יִנָּתֵן לוֹ וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ לוֹ דָבָר גַּם אֶת־אֲשֶׁר לוֹ יֻקַּח מִמֶּנּוּ׃

Porque elque tiene serleha dado: y elque no tiene, aun loque tiene serà quitado deel.

δ.

19. Καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συμπνίγουσι τὸν λόγον καὶ ἄκαρπος γίνεται.

Mais les solicitudes de ce monde, & la fallace des richesses, & les conuoitises des autres choses, estans entrees en leurs esprits, estouffent la parole, & elle deuient infructueuse.

20. Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον, καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἐν τριάκοντα, καὶ ἐν ἑξήκοντα, καὶ ἐν ἑκατόν.

Mais voici, ceux qui ont receu la semence en bonne terre, ce sont ceux qui oyent la parole & la reçoiuent, & portent fruict: l'vn trente, & l'autre soixante, & l'autre cent.

21. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ.

Il leur disoit aussi, La chandele est-elle apportee, afin qu'elle soit mise sous le boisseau, ou sous le lict; n'est-ce point afin qu'elle soit mise sur le chandelier?

22. Οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν, ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

Car il n'y a rien de secret, qui ne soit en fin manifesté, & n'y a rien de caché, qui ne viene en euidence.

23. Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Si quelcun a oreilles pour ouïr, qu'il oye.

24. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν.

D'auantage il leur dit, Regardez ce que vous oyez: de telle mesure que vous mesurerez, il vous sera mesuré: & à vous qui oyez, il sera adiousté.

25. Ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Car à celui qui a, il lui sera donné: & à celui qui n'a rien, cela mesme qu'il a lui sera oste.

19. Et

CAP. IIII.

19. Et ærumnæ ſeculi, & deceptio divitiarum, & circa reliqua concupiſcentiæ introeuntes ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur.

But the cares of this worlde / and the deceitfulnes of riches / and the luſtes of other things enter in / and choke the worde / and it is vnfruitfull.

20. Et hi ſunt qui ſuper terram bonā ſeminati ſunt: qui audiunt verbum & ſuſcipiunt, & fructificant, unum triginta, unum ſexaginta, & unum centum.

But they that haue receyued ſeede in good grounde / are they that heare the worde / and receyue it / and bring forth fruit / one corne thirtie / another ſixtie / and ſome an hundreth.

21. Et dicebat illis, Nunquid venit lucerna ut ſub modio ponatur, aut ſub lecto? nónne ut ſuper candelabrum ponatur?

Alſo he ſaide vnto them / Is the candle ligthed to be put vnder a buſhel / or vnder the table / and not to be put on a candleſticke?

22. Non eſt enim aliquid abſconditum quod non manifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed ut in palàm veniat.

For there is nothing hid / that ſhall not be opened: neither is there a ſecrete / but that it ſhall come to light.

23. Si quis habet aures audiendi audiat.

If any man haue eares to heare / let him heare.

24. Et dicebat illis, Videte quid audiatis. In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adiicietur vobis.

And he ſayd vnto them / Take heed what ye heare. With what meaſure ye mete / it ſhalbe meaſured vnto you: and vnto you that heare / ſhall more be giuen.

25. Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo.

For vnto him that hath / ſhall it be giuen / and from him that hath not / ſhall be taken away / euen that he hath.

Das IIII. Capitel.

19. Vnd die ſorge diſer welt / vnd der betriegliche Reichthumb / vnd vil andere lüſte / gehen hinein / vnd erſticken das Wort / vnd bleibet ohne frucht.

Oc denne Verdens omhyggelſe / oc den bedregelige Rigdom / oc mange andre Begerelſer / gaa hen ind / oc quele Ordet / oc det bliffuer vden Fruct.

20. Vnd diſe ſinds / die auff ein gut Land geſeet ſind / die das wort hören / vnd nemens an / vnd bringen frucht / etlicher dreiſſigfeltig / vnd etlicher ſechtzigfeltig / vnd etlicher hundertfeltig.

Oc diſſe ere de / ſom ere ſaade i god Jord / De ſom høre Ordet / oc annamme det / oc gøre Fruct Noget trediue folt / oc noget tryſinds tiue folt / oc noget hundrede folt.

21. Vnd er ſprach zu jhnen: Zündet man auch ein Liecht an / daß mans vnter einen Scheffel / oder vnter einen Tiſch ſetze? Mit nichte / ſondern daß mans auff einen Leuchter ſetze.

Oc hand ſagde til dem / Tender mand oc it Liuſſ / at mand ſkal ſette det vnder en Skeppe / eller vnder it Bord? Ingelunde / Men at mand ſkal ſette det paa en Liuſeſtage.

22. Denn es iſt nichts verborgen / daß nicht offenbar werde / vnnd iſt nichts heimlichs / das nicht herfür komme.

Thi der er inted ſkiult ſom ey ſkal obenbaris / Oc der er inted lonligt / ſom ey ſkal kundgøris.

23. Wer ohren hat zu hören / der höre.

Huo ſom haffuer øern at høre met / hand høre.

24. Vnd ſprach zu jhnen: Sehet zu / was jhr höret. Mit welcherley maß jhr meſſet / wirdt man euch wider meſſen / vnd man wirdt noch zu geben euch / die jhr diß höret.

Oc hand ſagde til dem / Seer til / huadi høre / Met huad Maade i maale / ſkal mand maale eder igen / oc mand ſkal dend giffue eder til / i ſom dette høre.

25 Denn wer da hat / dem wirdt gegeben / vnd wer nicht hat / von dem wirdt man nemen / auch das er hat.

Thi huo ſom haffuer / hannem ſkal giffuis / Oc huo ſom icke haffuer / fra hannem ſkal mand tage ocſaa det ſom han haffuer.

Kapitola IIII.

19. Ale pečowánij tohoto Swěta a zklamánij zbožij / a giných wěcý wcházegijce w ně žádoſti / vduſſugij ſlowo / a bez aužitku býwá včiněno.

Ale ſtárānya ſwiāthā tego / y zdrādliwe bogactwā y chciwośći ktoreſā w inych rzeczach wſzedſzy zāgluſzāiā ſlowo / tāk iż bywa bez pożytku.

20. Titoť pakgſau / kteřijž w zemi dobrau rozſýwáni gſau / kteřijž ſlyſſij Slowo Božij a přigijmagij / a činij vžitek: Gedno třidcátý / á giné ſſedeſátý / giné pak Stý.

A ćiē zaśie ſā ktorzy w dobrā ziemię naśienie przyimuiā / ktorzy ſluchāiā ſlowo / y przyimuiā / y przynoſzą owoc / thāk iż iedno ziarno przynośi trzydzieśći / drugie ſześćdzieſiąt / trzećie ſto.

21. Dále prawil gim: Zdali rozžata býwá Swijce / aby poſtawena byla pod Nádobu nebo pod poſtel? wſſak aby na ſwijcen wſtawena byla.

Nād to im rzekł / Izāli świece zāświecāią aby ią klādziono pod korzec ābo pod łoże? Zaż nie dla thego āby byłā w lichtarz poſtāwionā?

22. Nebo nic nenij ſkrytého / coby nebylo zgeweno: anižtaké včiněno co tagného / aby na gewo newyſſlo.

Abowiemći nic nie ieſt tāk tāiemnego coby ſie obiāwić nie miāło / āni ieſt to coby ſkryto było / gdyż potrzebā āby ſie nā iāwnią okāzało.

23. Kdo má vſſy k ſlyſſenij / ſlyš.

Jeſliż kto vſzy ma ku ſluchāniu / niech ſlucha.

24. Y prawil gim: Wizte co máte ſlyſſeti: kterau měrau budete měřiti / taužbude wam odměřeno / a bude wám přidáno.

Zātym rzekł do nich / Obāczćież ćzego ſłuchacie / Jaka miāra mierzycie / drudzy wam też odmierzą / ſ będzie wam przydano ktorzy ſłuchacie.

25. Nebo kdo má / bude gemu dáno: a kdo nemá / y to což má / bude od něho odyato.

Abowiem ten kto ma / bedzie mu dano / ā kto nie ma / też y tho co ma / odeyma od niego.

ד

26 ואמר הוא הכנא הי מלכותא דאלהא איך אנש דנרמא זרעא בארעא:

Diceua ancora, Così è il regno di Dio, come se vn huomo gittasse il seme in terra.

27 ונדמך ונקום בליליא ובאיממא וזרעא נרבא וניארך כד הו לא ידע:

E dormisse, e leuassesi notte e giorno: e il seme germinasse e crescesse, non sapendo egli come.

28 ארעא גיר מיתיא לה לפארא ולוקדם הויא עסבא ובתרה שבלתא אחרית דין חטתא משמליתא בשבלא:

Imperoche la terra per se stessa fruttifica, primamente l'herba, poi la spiga, e poi il pieno frumento ne la spiga.

29 מא דשמן דין פארא מחדא אתיא מגלא דמטי חצדא:

E come il frutto è prodotto, subbito egli mette la falce, percioche la mietitura è venuta.

30 ואמר למנא נדמיה למלכותא דאלהא ובאינא מתלא נמתליה:

Diceua etiandio, A chi assimigliaremo noi il regno di Dio? e con qual similitudine ne faremo noi comparatione?

31 איך פרדתא הי דחרדלא הי דמא דאזדרעת בארעא ועיריאהי מן כלהון זרעונא דעל ארעא:

Egli è come vn grano di senape, il quale quando e seminato in terra, è minore di tutti gli altri semi che son sopra la terra.

32 ומא דאזדרעת סלקא והויא רבא מן כלהון ירקונא ועבדא סוכא רורבתא איך דתשכח דבטלליה פרחתא תשכון:

E poi ch'egli è seminato, saglie su, e diuien maggiore di tutte l'altre piante: e fa i rami grandi, in tal modo che gli vcelli del cielo posson fare i nidi sotto la sua ombra.

33 במתלא דאיך הלין ממלל הוא עמהון ישוע מתלא איך דמשכחין הוו למשמע:

E con molte così fatte similitudini, trattaua loro la Parola, secondo che poteuano vdire.

ד

26 ויאמר כן היא המלכות האלהים כי כאשר אדם ישליך זרע אל הארץ:

Dezia mas: Ansi es el Reyno de Dios como si hombre eche simiente en la tierra:

27 וישן ויקום לילה ויומם והזרע יצמח ונמשך בלי דעתו:

Y duerma, y se leuante de noche y de dia: y la simiente brote y crezca como el no sabe.

28 כי בנדבה הארץ תעשה פריה בראשונה את החציר אז מלילה ואז בר מלא במלילה:

Porque de suyo frutifica la tierra, primero yerua, luego espiga, luego grano lleno enel espiga.

29 ואם תשמן הפרי במהרה ישלח את המגל כי בא הקציר:

Y quando el fruto fuere producido, luego se mete la hoz: porque la siega es llegada.

30 ויאמר למי נדמה את מלכות אלהים או במה משל נמשילנה:

Item dezia A que haremos semejante el Reyno de Dios? o con que parabola lo compararemos?

31 לגרגר החרדל אשר נזרע על הארץ קטון הוא מכל הזרעים אשר על הארץ:

Como el grano de la mostaza: que quando es sembrado en tierra es el mas pequenno de todas las simientes que ay en la tierra:

32 ואם יזרע יעלה ויהיה גדול מכל הירוקים ויעשה סרעפות גדולות כן אשר יוכלו תחת צלו לשכן עוף השמים:

Mas quando fuere sembrado, sube, y hazese el mayor de todas las legumbres: y haze grandes ramas, de tal manera que las aues del cielo puedan hazer nidos debaxo de su sombra.

33 ובמשלים האלה רבים אמר להם את הדבר כאשר יכלו לשמוע:

Y con muchas tales parabolas les hablaua la Palabra, conforme à lo que podiam oyr.

δ.

26. Καὶ ἔλεγεν, οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς.

D'auantage il dit, Le royaume de Dieu est comme si vn homme ayant ietté la semence en la terre, dormoit, & se leuoit denuict & de iour:

27. Καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός·

Et que la semence germast & creust, lui ne sachant comment.

28. Αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ.

Car la terre d'elle-mesme, produit premierement l'herbe, puis apres les espics, & puis le plein froment en espic:

29. Ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπὸς, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.

E quand le fruict s'est monstré, suodain l'homme y met la faucille, a cause que la moisson est preste.

30. Καὶ ἔλεγε, τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν.

Puis il disoit, A quoi accompare-rons-nous le royaume de Dieu: ou de quelle similitude le representerons nous?

31. Ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

Il en prend comme du grain de semence de moustarde, lequel estant semé en terre, est bien le plus petit de toutes les semences qui sont iettees en la terre.

32. Καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.

Mais apres estre semé, il se leue, & deuient plus grand que toute autre herbe: & iette de grandes branches, tellement que les oiseaux du ciel peuuent bastir ieurs logettes sous son ombre.

33. Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν·

Ainsi per plusieurs telles similitudes il leur traittoit de la parole, selon qu'ils pouuoyent ouïr.

CAP. IIII

26. Et dicebat, Sic eſt regnum Dei, quemadmodum ſi homo iaciat ſementem in terram.

Alſo he ſayd / So is the kingdome of God / as if a man ſhoulde caſt ſede in the ground.

27. Et dormiat, & exurgat nocte & die, & ſemen germinet, & increſcat dum neſcit ille.

And ſhould ſleepe / and riſe vp night and day / and the ſede ſhould ſpring and growe vp / he not knowing how.

28. Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica.

For the earth bringeth forth fruite of her ſelfe / firſt the blade / thē the eares / after that full corne in the eares.

29. Et cum ſe produxerit fructus: ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt meſſis.

And aſſoone as the fruite ſheweth it ſelfe / anon he putteth in the ſickle / becauſe the harueſt is come.

30. Et dicebat, Cui aſſimilabimus regnum Dei: aut cui parabolę comparabimus illud?

He ſaide moreouer / Whereunto ſhall wee liken the kingdome of God? or with what compariſon ſhall we compare it?

31. Sicut granum ſinapis: quod cum ſeminatum fuerit in terra, minus eſt omnibus ſeminibus quæ ſunt in terra.

It is like a graine of muſtard ſede / which when it is ſowne in the earth / is the leaſt of all ſedes that be in the earth.

32. Et cum ſeminatum fuerit, aſcendit, & fit maius omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita ut poſſint ſub umbra eius aves cæli habitare.

But after that it is ſowen / it groweth vp / and is greateſt of all herbes / and beareth great branches / ſo that the foules of heauen may build vnder the ſhadowe of it.

33. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbū, prout poterant audire.

And with many ſuch parables he preached the worde vnto them / as they were able to heare it.

Das IIII. Capitel.

26. Vnd er ſprach: das Reich Gottes hat ſich alſo / als wen̄ ein Menſch Samen auffs Land wirfft.

Oc hand ſagde / Guds rige haffuer ſig lige ſaa / ſom naar it Menniſke kaſter ſæd i iorden.

27. Vnd ſchlefft / vnd ſtehet auff nacht vnd tag / vnd der Same gehet auff / vnd wechſet / das ers nicht weiß.

Oc ſoffuer / oc ſtaar op / nat oc dag / Oc Sæden rinder op oc voxer / at hand det icke veed.

28. (Denn die Erde bringet von jr ſelbs zum erſten das graß / darnach die ehrn / darnach den vollen Weitzen inn den ehrn.)

(Thi Jorden bær aff ſig ſelff førſt Greſ / der effter Ax / der effter fuldſom Huede i Axene)

29. Wenn ſie aber die frucht bracht hat / ſo ſchicket er bald die ſicheln hin / denn die erndte iſt da.

Oc naar hun haffuer baaret Fruct / Da ſticker hand ſtrax Segelen hen / thi Høſten er der.

30. Vnd er ſprach: Wem wöllen wir das Reich Gottes vergleichen? vnd durch welch gleichniß wöllen wir es fürbilden?

Oc hand ſagde / Huem ville wi ligne Guds rige ved? oc ved huad ligniſſe ville wi ligne det?

31. Gleich wie ein Senffkorn / wenn das geſeet wirt auffs Land / ſo iſts das kleineſt vnder allem Samen auff Erden.

Lige ſom it Senips korn / naar det bliffuer ſaad i Jorden / da er det minſt blant al ſæd paa iorden /

32. Vnd wenn es geſeet iſt ſo nimbt es zu / vnd wird gröſſer denn alle Kolkreuter vnd gewinnet groſſe zweige / alſo / daß die Vögel vnter dem Himel vnter ſeinem ſchatten wohnen kōn̄en.

Oc naar det er ſaat / da voxer det / oc bliffuer ſtørre end alle Kaal vrter / oc faar ſtore grene / Saa / at de Fule vnder Himmelen kunde bo vnder ſkuggen der paa.

33. Vnd durch vil ſolche gleichniſſe ſaget er jhnen das wort / nach dem ſie es hören kondten.

Oc hand ſagde dem ved mange ſaadanne Ligniſſer / effter ſom de kunde høre det..

Kapitola IIII.

26. Y prawil gim: Takt geſt královſtwij Božij / Jako kdyby člowěk vvrhl Sýmě w zemi.

Y mowyl / Tákowec ieſt Kroleſtwo niebieſkie / iž ieſli człowiek wrzuci na śienie w ziemie.

27. A ſpalby / a wſtáwalby we dne y w nocy / a Sýmě wzegde a wzroſte když on newij.

A zaśnie / y wſtánie w nocy y we dnie / naśienie wzeydzie / y vroście ták iáko on nie wzwie.

28. Nebo ſama od ſebe plodij země / naypřw bylinu / potom klas / potom plně obilě w klaſu.

Boć ziemiá dobrowolnie owoc podawa / naprzod trawke / potym klos / á potym pelen klos zboża.

29. A když z ſebe wydá aurodu / y hned ſrpem žne / nebt geſt přiſſla žeň.

A gdy ſie vkaže owoc / wnet zápuśći sierp / bo žniwo przyſzło.

30. Y řekl opět: Kčemu připodobnijme Královſtwij Božij? aneb kterému podobenſtwij ge přirownáme?

Nad to powiedał / Ku ktorey że rzeczy przypodobiemy Kroleſthwo Boże? ábo ku czemu ſie przyrownamy?

31. Geſt yako zrno horčičné / kteréžto když wſáto býwá w zemi / menſſij geſtže wſſech Semen kteráž gſau na zemi:

Tákowec ieſt iáko ziárno gorczyczne / ktore gdy wśieia w ziemie / namnieyſze ieſt ze wſzytkiego náśienia ktore ieſt ná ziemi.

32. A když ſe zplodij / roſte w bylinu / a býwá wětſſij než wſſecky zeliny / a činij ratoleſti weliké / tak že pod ſtijnem geho budau mocy Ptácy Nebeſſtij přebýwati.

Ale gdy bedzie wśiáne / wſchodzi / y bywa wiecżſze nad ine iarzyny / á podawa z śiebie gálęzie wielkie / ták iž pod ćieniem iego mogą mieć gniazdá ptácy powietrzni.

33. A takowými mnohými podobenſtwijmi mluwil gim ſlowo / yakož mohli ſlyſſeti.

Y mowil do nich ſłowá ſwe w tákowych przypowieśćiách iáko ſluchać mogli.

ד

34 ודלא מתלא לא ממלל הוא עמהון לתלמידוהי דין בינוהי ולהון מפשק הוא כל מדם:

E senza similitudini non parlaua loro: ma separatamente à i suoi discepoli esponeua ogni cosa.

35 ואמר להון בהו יומא ברמשא נעבר לן לעברא:

Et in quel giorno venuta che fu la sera, disse loro, Passiamo à l'altra riua.

36 ושבקו לכנשא ודברוהי כד בספינתא הו וספינא אחרניתא אית הוי עמהון:

E licentiata la turba, il pigliano ne la nauicella cosi com'egli era: e de l'altre nauicelle ancora erano con essolui.

37 והות עלעלא רבתא דרוחא וגלא נפלין הוו בספינתא וקריבא הות דתתמלא:

E leuossi vna gran tempesta di vento, e l'onde si gettauano ne la naue in tal modo che ella gia se n'empieua.

38 הו דין ישוע על בסדיא דמיך הוא בחרתה דספינתא ואתו אקימוהי ואמרין לה רבן לא בטיל לך דאבדינן:

Et egli era ne la poppa à dormire sopra vn capezzale: onde lo suegliano, e dicongli, Maestro, non ti curi tu che noi periamo.

39 וקם וכאא ברוחא ואמר לימא שלי וגיר אנת ושלית רוחא והוא ניחא רבא:

Et egli suegliatosi, minacciò il vento, e disse al mare, Taci, e sta cheto. Allora il vento cessò, e fecesi vna tranquillità grande.

40 ואמר להון למנא דחולתנין אנתון ולמנא לית בכון הימנותא:

Poi disse loro, Perche sete voi cosi timidi? come non hauete voi fede?

41 ודחלו דחלתא רבתא ואמרין הוו חד לחד מנו כי הנא דרוחא וימא משתמעין לה:

Et essi temerono di gran timore, e diceuano l'vno à l'altro, Chi è costui, che il vento e il mare gli obediscono?

ד

34 ובלי משלים לא דבר אליהם וכאשר עם תלמידיו לבדו או פתר להם כלם:

Y sin parabola no les hablaua: mas à sus Discipulos en particular declaraua todo.

35 ויאמר להם ביום ההוא כאשר יהי ערב נעבר על העבר:

Y dixoles aquel dia quando fue tarde, Passemos de la otra parte.

36 ויעזבו את העם ויקחו אותו כאשר היה באניה ואחרות האניות היו עמו:

Y embiando la companna, tomaronlo, como estaua enel nauio, y auia tambien con el otros nauichuelos.

37 ותהי סערה וסופה גדולה והגלים נפלו על האניה כן אשר עתה תקריב להמלאות:

Y leuantose vna grande tempestad de viento, y echaua las ondas en el nauio, de tal manera que ya se henchia.

38 והוא היה באחרית שוכב על מראשות ויקימו אותו ויאמרו לו מלמד לא תוגה לך כי נאבד:

Y el estaua en la popa durmiendo sobre vn cabeçal: y despertaronlo, y dizenle, Maestro, no miras que perecemos?

39 ויקץ ויגער את הרוח ויאמר אל הים דם חתם ותשתק הרוח ויהי שתיקה גדולה:

Y leuantandose el rinnió al viento, y dixo à la mar, Calla, enmudece. y cessó el viento: y fue hecha grande bonança.

40 ויאמר להם מה יראתם ככה איככה לא יש לכם אמונה:

Y à ellos dixo-Porque soys ansi temerosos? como no teneys fe?

41 וייראו יראה גדולה ויאמרו איש אל רעהו ומי זה הוא כי גם הרוח והים ישמעו בקולו:

Y temieron con gran temor, y dezian el vno al otro, Quien es este, que aun el viento y la mar le obedecen?

δ.

34. Χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα.

Et ne parloit point à eux sans similitude: mais à part il declaroit le tout à ses disciples,

35. Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὀψίας γενομένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.

Ce iour-la quand le soir fut venu, il leur dit, Passons de là l'eau.

36. Καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ' αὐτοῦ.

Et apres auoir laissé les troupes, ils le prindrent auec eux ainsi qu'il estoit en la nasselle. or y auoit-il aussi d'autres petites nasselles auec lui.

37 Καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη· τὰ δὲ κύματα ἐπέβαλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι·

Lors vn grand tourbillon de vent se leua, tellement que les ondes se iettoyent en la nasselle, de sorte qu'elle s'emplissoit desia.

38. Καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων. καὶ διεγείρουσιν αὐτὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα.

Or estoit-il en la pouppe, dormant sur vn oreiller: adonc ils l'esueillent, & lui disent Maistre, ne te chaut-il que nous perissons?

39. Καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ, σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

Mais lui estant esueillé tansa le vent, & dit à la mer, Tai-toi, tien-toi coye Lors le vent cessa, & fut faite grande tranquillité.

40. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε οὕτω; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν.

Puis il leur dit, Pourquoi estes-vous ainsi craintifs? Comment n'auez-vous point de foy?

41 Καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ.

Mais ils craignirent de grande crainte, & disoyent l'vn à l'autre, Mais qui est cestui-ci, que le vent mesmes & la mer lui obeissent?

CAP. IIII.

34. Sine parabola autem non loquebatur eis, seorsum autem, discipulis suis disserebat omnia.

And without parables spake he nothing unto them: but he expounded all things to his disciples aparte.

35. Et ait illis in illa die, cùm serò esset factum, Transeamus contrà.

Nowe the same day when euen was come, he said vnto them, Let vs passe ouer vnto the other side.

36. Et dimittentes turbam, assumunt eum ita ut erat in navi: & aliæ naves erant cum illo.

And they left the multitude, and tooke him as he was in the ship: and there were also with him other ships.

37. Et facta est procella magna venti, & fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis.

And there arose a great storme of winde, and the waues dashed into the ship, so that it was nowfull.

38. Et erat ipse in puppi super cervical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi, Magister, non ad te pertinet quia perimus?

And hee was in the sterne a sleepe on a pillow: and they awoke him, & said to him, Master, carest thou not that we perish?

39. Et exurgens cominatus est vento, & dixit mari, Tace, obmutesce. Et cessavit ventus: & facta est tranquillitas magna.

And he rose vp, and rebuked the winde, and saide vnto the sea, Peace, and be still. So the winde ceased, and it was a great calme.

40. Et ait illis, Quid timidi estis? nec dum habetis fidem?

Then he said vnto them, Why are yee so fearefull? how is it that ye haue no fayth?

41. Et timuerunt timore magno: & dicebant ad alterutrum, Quis, putas, est iste, quia & ventus & mare obediunt ei.

And they feared exceedingly, and sayde one to another, Who is this, that both the winde and the sea obey him?

Das IIII. Capitel.

34. Vnd ohne gleichniß redet er nichts zu jhnen. Aber insonderheit leget ers seinen Jüngern alles auß.

Oc vden Ligniser talede hand inted til dem. Men besynderlige vdlagde hand sine Disciplер det altsammen.

35. Vnd an dem selbigen tage des abends sprach er zu jhnen: Last vns hinüber faren.

Oc den samme dag at afften, sagde hand til dem, Lader oss fare hen offuer.

36 Vnd sie liessen das Volck gehen, vnd namen jn, wie er im Schiff war, vnd es waren mehr Schiff bey jhm.

Oc de lode Folcket gaa, oc toge hañem, som hand vaar i Skibet, oc der vaare flere Skib hoss hannem.

37. Vnd es erhub sich ein grosser Windwürbel, vnd warff die Wellen in das Schiff, also daß das Schiff vol ward.

Oc der begyntis en stor Huereluind, oc kaste Bølgerne i Skibet, saa at Skibet bleff fult.

38. Vnd er war hinden auff dem Schiff, vnd schlieff auff einem küssen. Vnd sie weckten jhn auff, vnd sprachen zu jm. Meister, fragest du nichts darnach, daß wir verderben?

Oc hand vaar bag i Skibet, oc soff paa en Pude. Oc de vacte hannem op, oc sagde til hannem, Mestre, støder du inted der om, at wi forderffuis?

39. Vnd er stund auff, vnd bedrohete den wind, vnd sprach zu dem Meer: Schweige, vnd verstumme, vnd der Wind leget sich, vnd ward ein grosse stille.

Oc hand stod op, oc truede Værit, oc sagde til Haffuit, Ti, oc ver stille. Oc Værit lagde sig, oc det bleff meget stille.

40. Vnd er sprach zu jhnen: Wie seidt jhr so forchtsam? Wie daß jhr keinen glauben habt?

Oc hand sagde til dem, Hui ere i saa frøctactige? Hui haffue i ingen tro?

41. Vnd sie forchten sich sehr, vnd sprachen vntereinander: Wer ist der: denn Wind vnd Meer sind jhm gehorsam.

Oc de frøctede sig saare, oc sagde til huerandre, Huo er den? Thi at Værit oc Haffuit ere hannem lydige.

Kapitola IIII.

34. A bez podobenstwj nemluwil gim: Včedlnijkům pak swým saukromij wykládal wssecko.

A oprocz przypowieśći nie mowił do nich, wſzakże zwolennikom swoim osobno wſzytko wykładał.

35. Y řekl gim w ten den, když včiněn byl wečer: Plawme se přes Moře.

Pothym dnia onego mowił do nich gdy było k wieczorowi, Przepraw my śie do dalſzego brzegu.

36. A nechawsse zástupu, poyali gey tak yakž byl na Lodi, ale y giné Lodi byly s nim.

Tedy opuśćiwſzy zebránie ludźi, przyięli go thak iáko był w lodźi, á ine lodźi też były z nim.

37. Tehdy stala se bauře weliká od wětru, až wlny hnal na Lodij, tak že se naplňowala Lodij.

Záthym powstał wicher wielki, á náwalnośći obiiáły śię o lodź ták iż iuż byłá pełna.

38. A on při koncy Lodi spal na podussce: Y zbudili gey a řekli gemu: Mistře, nepečuge že hyneme?

A on był ná zadźie łodźi śpiąc ná wezgłowiu, tedy go obudźili mowiąc mu, Miſtrzu, nie maſz thego ná pieczy iż giniemy?

39. A wstaw pohrozyl wětru, a řekl Moři: Vmlkni a vpokog se. Y přestal wijtr, a stalo se vtissenij weliké.

A ták śię ocućiwſzy, sfukał wiátr, á rzekł morzu, Milcz á vśmierz śię, y vciſzył śię wiatr, á sthało śię bárzo cicho.

40. Y řekl gim: Proč se tak bogijte? což gesstě nemáte wijry?

Rzekł záthym do nich, Czemu żeśćie ták boiáźliwemi? A iákoż wiáry nie maćie?

41. Y bali se bázni welikau, a prawili geden k druhému: Y kdo gest tento, že Wijtr a Moře poslauchagij ho?

Vlękli śię tedy wielkim strachem, mowiąc ieden ku drugiemu, A coż to zacz ieſt? że też wiátry y morze są posłuſzni iemu.

ה

1 ואתו לעברא דימא לאתרא דגדריא:

E così arriuorono à l'altra parte del mare ne la regione de Gadareni.

2 וכד נפק מן ספינתא פגע בה מן בית קבורא גברא דאית בה רוחא טנפתא:

E come fu vscito de la naue, incontinente si gli fece incontro vn huomo vscito de monumenti, che haueua vno spirito immondo.

3 ועמר הוא בית קבורא ובשׁשׁלתא אנשׁ לא משׁכח הוא למאסרה:

Il quale haueua la sua stanza ne i monumenti, ne pur con le catene lo poteua alcuno tener legato.

4 מטול דכל אמתי דבסוטמא ובשׁשׁלתא מתאסר הוא שׁשׁלתא מתבר הוא וסוטמא מפסק הוא ולא אנשׁ מן משׁכח הוא למכבשׁה:

Percioch'egli era stato molte volte legato con ceppi e con catene, & haueua rotte le catene, e spezzati i ceppi: ne persona l'haueua mai potuto domare.

5 ובכל זבן בליליא ובאימממא בבית קבורא ובטורא איתוהי הוא ו וקעא הוא ומצלף נפשׁה בכאפא:

E staua sempre notte e giorno ne i monti e ne i monumenti, gridando, e percotendo se stesso con le pietre.

6 כד חזא דין לישׁוע מן רוחקא רהט סגד לה:

Hor hauendo egli veduto IESV da lontano, corse, & inginochiossi, dinanzi à lui.

7 וקעא בקלא רמא ו ואמר מא לי ולך ישׁוע ברה דאלהא מרמיא מומא אנא לך באלהא דלא תשׁנקני:

E gridando ad alta voce, disse, Che ho io à far con teco, IESV Figliuol di Dio altissimo? Io ti scongiuro per Dio, che tu non mi tormenti.

8 אמר חוא לה גיר ב פוק מן בר נשׁא רוחא טנפא:

(Percioch'egli li diceua, Esci fuor di quest'huomo, spirito immondo.)

ה

1 ויבאו לעבר הים אל־מדינת הגדריים:

Y vinieron de la otra parte de la mar à la prouincia de los Gadarenos.

2 וכאשר יצא מאניה ומיד קרה מקברים אדם ברוח טמאה:

Y salido el del nauio, luego le salió àl encuentro vn hombre de los sepulchros con vn espiritu immundo:

3 לאשר היה ביתו בקברים ואיש לא יוכלו לאסר אותו בזקים:

Que tenia manida en los sepulchros, y ni aun con cadenas lo podia alguien atar.

4 על־כי פעמים רבים בזקים ובעבותות נאסר ונסחבו ממנו העבותות והזקים נשברו ואיש לא יכל לדוממנו:

Porque muchas vezes auia sido atado con grillos y cadenas: mas las cadenas auian sido hechas pedaços deel, y los grillos desmenuzados: y nadie lo podia domar.

5 ובכל־יום ולילה בהרים ובקברים היה זעק ומסקל עצמו באבנים:

Y siempre de dia y de noche andaua dando bozes en los montes y en los sepulchros, y hiriendose à las piedras.

6 וכראותו את־ישוע מרחוק רץ וישתחו לו:

Y como vido à Iesus de lexos, corrió, y adorolo:

7 ויזעק בקול גדול לאמר מה לי ולך ישוע בן־אלהי העליון אשבעה לך באלהים פן תשמני:

Y clamando à gran boz dixo, Que tienes comigo Iesus hijo del Dios Altisimo? Conjurote por Dios que no me atormentes.

8 ויאמר לו צאי הרוח טמאה מן־האדם:

Porque le dezia, Sal de este hombre espiritu immundo.

ΚΕΦΑΛ. ε'.

ΚΑὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν.

Et ils arriuerent delà la mer en la contrée des Gadareniens.

2. Καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ.

Et quand il fut sorti de la nacelle, incontinent vn homme qui auoit vn esprit immonde sortit des sepulcres & le vint recontrer:

3. Ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνημείοις. καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι.

Lequel auoit sa demeurance és sepulcres, & nul ne le pouuoit tenir lié, non pas mesmes de chaines.

4. Διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι, καὶ διεσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετρῖφθαι καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυε δαμάσαι.

Pource que souuent quand il auoit esté lié de ceps & de chaines, il auoit rompu les chaines & mis les ceps en pieces: & personne ne le pouuoit domter.

5. Καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις.

Et il estoit continuellement de nuict & de iour és montagnes & és sepulcres, criant & se frapant de pierres.

6. Ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.

Quand donc tout de loin il vid Iesus il accourut, & se prosterna deuant lui:

7. Καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοι, ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεὸν μή με βασανίσῃς.

Et criant à haute voix, dit, Qu'y a-il entre toi & moi, Iesus Fils du Dieu Souuerain ie t'adiure de par Dieu, que tu ne me tormentes point.

8. Ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.

Car Iesus lui disoit, Vuide hors de cest homme, esprit immonde.

CAP. V.

ET venerunt trans fretũ maris in regionem Geraſenorum.

And they came ouer to the other ſide of the ſea into the countrey of the Gadarens.

2. Et exeunti ei de navi, ſtatim occurrit de monumentis homo in ſpiritu immundo.

And when he was come out of the ſhip, there mette him incontinently out of the graues, an man which had an vncleane ſpirite.

3. Qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis iam quiſquam poterat eum ligare.

Who had his abyding among the graues, and no man coulde binde him, no not with chaines.

4. Quoniam ſæpe compedibus & catenis vinctus, dirupiſſet catenas, & compedes comminuiſſet, & nemo poterat eum domare.

Becauſe that when he was often bounde which fetters and chaines, hee plucked the chaines aſunder, and brake the fetters in pieces, neither could any man tame him.

5. Et ſemper die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans & concîdens ſe lapidibus.

And alwayes both night and day he cried in the mountaines, and in the graues, and ſtrooke himſelfe with ſtones.

6. Videns autem Ieſum à longé, cucurrit & adoravit eum.

And when he ſaw Jeſus afarre of, he ran, and worſhipped him.

7. Et clamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi Ieſu fili Dei altiſſimi ? adiuro te per Deum ne me torqueas.

And cryed with a loude voyce, and ſaide, What haue I to doe with thee, Jeſus, the Sonne of the moſt high God? I charge thee by God, that thou torment me not.

8. Dicebat enim illi, Exi ſpiritus immunde ab homine.

(For he ſayde vnto him, Come out of the man, thou vncleane ſpirit.)

Das V. Kapitel.

Vnd ſie kamen jenſeidt des Meers/ inn die gegend der Gadarener.

OC de komme paa hin ſide Haffuit/ i de Gadareners egn.

2. Vnd als er auß dem Schiff tratt/ lieff jhm als bald entgegen auß den Gräbern/ ein beſeſſen Menſch/ mit einem vnſaubern geiſt.

Oc ſom hand traadde aff Skibet/ da løb der ſtrax it beſæt Menniſke mod hannem aff Graffuerne/ met en wren Aand.

3. Der ſeine wohnung in den Gräbern hatte/ vnd niemand kondte jhn binden/ auch nicht mit ketten.

Som haffde ſin bolig i Graffuerne/ Oc der kunde ingen binde hannem/ icke heller met Lencker.

4. Denn er war offt mit feſſeln vnd ketten gebunden geweſen/ vnd hatte die ketten abgeriſſen/ vnd die feſſel zurieben vnd niemand kondt jhn zemen.

Thi hand haffde offte verit bunden met Boyer oc Lencker/ oc haffde affreffuit lenckerne/ oc ſønderbrudet boyerne/ oc ingen kunde ſpæge hannem.

5. Vnd er war allezeit/ beide tag vnd nacht auff den bergen/ vnd in den Gräbern/ ſchrey vnd ſchlug ſich mit ſteinen.

Oc hand vaar altid/ baade dag oc nat/ paa Biergene oc i Graffuerne/ robte oc ſlog ſig met ſten.

6. Da er aber Jeſum ſahe von ferns/ lieff er zu/ vnd fiel für jm nider.

Oc der hand ſaa Jheſum longt borte/ løb hand til/ oc falt ned faar hannem.

7. Schrey laut/ vnd ſprach: was hab ich mit dir zu thun/ O Jeſu du Sohn Gottes des Allerhöchſten? Jch beſchwere dich bey Gott/ daß du mich nicht queleſt.

Robte høyt/ oc ſagde/ Huad haffuer ieg met dig at gøre/ O Jheſu/ du Allerhøyſtis Guds Søn? Jeg beſchuer dig ved Gud/ at du icke piner mig.

8. Er aber ſprach zu jhm: Fahre auß du vnſauber geiſt/ von dem Menſchen.

Hand ſagde til hannem/ Far vd du wrene Aand/ aff det Menniſke.

Kapitola V.

TEhdy přeplawili ſe přes Moře do Kraginy Geraſenſkých.

STámtad przyſzli do dálſzego brze gu morſkiego/ do ziemie Gádareńczykow.

2. A když on wyſſel z Lodi/ hned ſe s nim potkal Człowěk z hrobůw mage Ducha nečiſtého.

A wyſzedſzy z lodzi/ nátych miaſt mu zábiezał z grobow człowiek w ktorym był duch nie czyſty.

3. Kterýž přijbytek měl w hrobijch. A aniž geſt giž kdo mohl ho řetězy ſwázati:

Ktory miał mieſzkánie w grobiech/ á nie mogł go nikt y łáncuchem związáć.

4. Nebo čaſto gſa pauty a řetězy okowán/ lámal řetězy/ a pauta roztrhal/ a nižádný ho nemohl ſkrotiti.

Przeto iż go czeſto był wiązan łáncuchi z pętámi/ ále ſie ná nim łáncuchy rwáły/ á pętá rárgały/ y nie mogł go żaden okrocić.

5. A wždycky we dney w nocy w hrobijch a na horách byl křiče a tepa ſe kamenijm.

A záwżdy we dnie y w nocy wołał w gorách y w grobiech/ á tłukł ſie ſam kámieńmi.

6. A vhlědaw Gežijſſe zdaleka/ běžel a poklonil ſe gemu.

A vyzrawſzy Jezuſa z dáleká przy bieżał/ kłániáiac ſie przed nim.

7. A křiče hlaſem welikým/ řekl: Co máš ſemnau Gežijſſy Synu Boha neywyſſſího? zaklijnám tebe ſkrze Boha aby mne netrápil.

A wołáiac głoſem wielkim/ mowił/ Coż mi do ciebie Jezuśie Synu Bogá Nawyżſzego? poprzyſie gam cie przez Bogá ábyś mie nie męczył.

8. Nebo prawil gemu: Wygdiž duſſe nečiſtý od člowěka tohoto.

(Abowiem mu mowił/ Wynidź duchu nieczyſty z człowieká tego).

ה

9 ושאלה איכנא שמך אמר לה לגיון שמן מטול דסגיא חנן:

E demandauagli, Come hai tu nome? Et egli rispose, dicendoli, Io ho nome Legione: percioche noi siamo molti.

10 ובעא הוא סגי דלא נשדריוהי לבר מן אתרא:

E lo pregaua molto che non gli mandasse fuer del paese.

11 אית הוא דין תמן לות טורא בקרא רבתא דחזירא דרעיא:

Her egli era iui presso à i monti vn gran branco di porci che pasceua.

12 ובעין הוו מנה הנון שאדא ואמרין שדר לן על הנון חזירא דבהון נעול:

E tutti quei demonij lo pregauano, dicendo, Mandaci tra quei porci, accioche noi entriamo in essi.

13 ואפס להון ונפקו רוחא הלין טנפתא ועלו בחזירא ורהטת הי בקרא לשקיפא ונפלת בימא ואתחנקו במיא:

E IESV incontinente il permesse loro: e cosi vsciti quelli spiriti immondi, entrorono ne i porci: & il gregge furiosamente correndo si precipitò nel mare, & erano circa duo milia; & affogoronsi nel mare.

14 והנון דרעין הוו להון ערקו ואמרו במדינתא ואף בקוריא ונפקו למחזא מדם דהוא:

E quei che pasceuano i porci, fuggirono, e portorono le nuoue à la città, & à le ville. La onde vscirono à vedere che cosa era auuenuta.

ה

9 וישאל לו מה שמך ויען לאמר לגיון שמי כי רבים אנחנו:

Y preguntóle, Como te llamas? Y respondió diziendo, Legion me llamo: porque somos muchos.

10 ויתחנן לו הרבה פן־ישלח אותם מחוץ למדינה:

Y rogauale mucho que no lo echasse fuera de aquella prouincia.

11 ויהי־שם אל־ההר עדר חזירים גדולה במרעה:

Y estaua alli cerca de los montes vna grande manada de puercos paciendo;

12 ויתחננו לו כל־השדים לאמר הנח אותנו אשר בחזירים האלה נבוא אנחנו:

Y rogaronle todos aquellos demonios diziendo, Embianos en los puercos paraque entremos en ellos.

13 ויניחם פתאום ישוע ותצאנה רוחות הטמאות ותבואנה בחזירים ויעבר העדר בעברה אל־הים ויהיו כמו אלפים ויחנקו בימים:

Y permittióles luego Iesus: y saliendo aquellos espiritus immundos, entraron en los puercos: y la manada cayó por vn despennadero en la mar, los quales eran como dos mil, y ahogaronse en la mar.

14 ויברחו רועי החזירים ויגידו אל־העיר ואל־השדות ויצאו לראות מה זה הנעשה:

Y losque apacentauan los puercos, huyeron, y dieron auiso en la ciudad y en los campos. Y salieron para ver que era aquello que auia acontecido.

ε'.

9. Καὶ ἐπηρώτα αὐτὸν, τί σοι ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη λέγων, λεγεὼν ὄνομά μου· ὅτι πολλοί ἐσμεν.

Adonc il l' interroga, Comment as-tu nom? Et il respondit, disant, I' ai nom Legion: car nous sommes plusieurs.

10. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας.

Et le prioit fort qu'il ne les enuoyast point hors de la contree.

11. Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη.

Or y auoit-il là vers les montagnes vn grand troupeau de pourceaux qui paissoit.

12. Καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες, λέγοντες, πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν·

Et tous ces diables la le prioyent, disans, Enuoye-nous és pourceaux, afin que nous entrions dedans iceux. Et Iesus incontinent le leur permit.

13. Καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ ἰησοῦς· καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι· καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ.

Adonc ces esprits immondes estans sortis, entrerent és pourceaux, & le troupeau se rua du haut en bas ē la mer, (or y en auoit-il enuiron deux mille) & furent estouffes en la mer.

14. Οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους ἔφυγον, καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς· καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστι τὸ γεγονός.

Et ceux qui paissoyent les pourceaux, s' enfuirent, & en porterent les nouuelles en la ville, par les villages

CAP. V.

9. Et interrogabat eum, Quod tibi nomen est? Et dicit ei, Legio mihi nomen est; quia multi sumus.

And he asked him, What is thy name? and he answered, saying, My name is Legion: for we are many.

10. Et deprecabatur eum multum, ne se expelleret extra regionem.

And hee prayed him instantly, that hee woulde not sende them awaye out of the countrey.

11. Erat autẽ ibi circa montem grex porcorum magnus, pascens.

Now there was there in the mountaines a great heard of swine, feeding.

12. Et deprecabantur eum spiritus, dicentes, Mitte nos in porcos, ut in eos introeamus.

And all the deuills besought him, saying, Send vs into the swine, that we may enter into them.

13. Et concessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus immundi, introierũt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus est in mare, ad duo millia, & suffocati sunt in mari.

And incontinently Jesus gaue thẽ leaue. Then the vncleane spirites went out, & entred into the swine, and the herde ranne headlong from the high bãke into the sea, (& there were about two thousande swine) and they were drowned in the sea.

14. Qui autem pascebant eos, fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem & in agros. Et egressi sunt videre quid esset factum.

And the swineherds fled, and tolde it in the citie, and in the countrey, and they came out to see what it was that was done.

Das V. Capitel.

9. Vnd er fraget jhn: Wie heissest du? Vnd er antworttet, vnd sprach: Legion heisse ich, denn vnser ist vil.

Oc hand atspurde hannem, Huad heder du? Oc hand suarede, oc sagde, Stock heder ieg, Thi wi ere mange.

10. Vnd er bat jhn sehr, daß er sie nicht auß derselben Gegend triebe.

Oc hand bad hannem saare, at hand skulde icke driffue hannem aff den samme Egn.

11. Vnd es war daselbs an den Bergen eine grosse Herd Seu an der Waide.

Oc der vaar samme sted hoss Biergene en stor Hiord Suin, som der ode.

12. Vnd die teuffel baten jhn alle, vnd sprachen: Laß vns in die Seu fahren.

Oc Dieffslene bade hannem alle, oc sagde, Lad oss fare i de Suin.

13. Vnd als bald erlaubet jnen Jesus. Da furen die vnsaubern geister auß, vnd fuhren inn die Seue, vnd die Herd stürtzet sich mit einem sturm ins Meer. Jhr aber war bey zwey tausent, vnd ersoffen im Meer.

Oc Jhesus tilstede dem strax. Da fore de vrene Aander vd, oc fore i Suinene, Oc Hiorden styrte sig hasteligi i Haffuit, Oc de vaare ved thu tusinde, oc druckende i Haffuit.

14. Vnd die Seuhirten flohen, vnd verkündigten das inn der Statt vnd auff dem Lande. Vnd sie giengen hinauß, zu sehen was da geschehen war.

Oc Suinehyrderne flyde, Oc kundgiorde det i Staden oc vdi Landet. Oc de ginge vd, at see det som vaar skeet.

Kapitola V.

9. Y tázal ho: Které gest tobě gměno? Y řekl gemu: Hauff gměno mě gest, neb gest nás mnoho.

Tedy go pytał, Jáko cie zowa? A on mu odpowiedział mowiac, Zowa mie hufem, ábowiem nas iest wiele

10. Y prosyl ho welmi, aby newyháněl ho z té kraginy.

A prośił go bárzo áby ich nie wygániał z oney ziemie.

11. Bylo pak tu při horách stádo weliké Wepřůw pasaucé se.

Było thez tám po gorách wielkie stádo wieprzow co sie páśli.

12. Y prosyli ho ďáblowé řkauce: Pusť nás do Wepřuow, ať do nich wegdeme.

A wszyscy dyabli prośili go mowiac, Puść nas w wieprze ábychmy w nie wstąpili.

13. Y dopustil gim hned Gežijš. A wyšedsse duchowé nečistij, wessli do Wepřů, a welikau prudkostij, běželo to stádo do Moře, a bylo gich ke dwěma tisýcum, y ztonuli w Moři.

A nátychmiast im dopuścił Jezus, á wyszedszy duchowie nieczyśći, wstąpili w wieprze, y wpádło ono stádo z gory do morzá, á było ich około dwu thysiacu, y potonęli w Morzu.

14. Ti pak kteřijž ge páſli, vtekli a oznámili to w Městě y po polijch. Y wyšli lidé aby widěli co se bylo stalo:

Oni thez co páśli wieprze zućiekáli, y oznaymili to w mieśćiech y po wśiach: Tedy oni wyszli áby ogladáli to co sie stáło.

ה

15 ואתו לות ישוע וחזאוהי להו דשאדוהי כד לביש ונמנכף ויתב הו דאית הוא בה לגיון ודחלו:

E vengono à Iesv, e veggono colui che era stato indemoniato che sedeua, & era vestito, & in buon sentimento, il quale haueua hauuta la legione de demonij addosso, & hebber paura.

16 ואשתעיו להון הנון דחזו דאיכנא הוא להו דשאדוהי ואף על הנון חזירא:

E quelli che haueuano veduto, raccontoron loro come la cosa era auuenuta à colui ch'era stato indemoniato, e del fatto de porci.

17 ושריו בעין מנה ד דיאזל לה מן תחומהון:

Allora cominciorono à pregarlo, che si partisse da i lor confini.

18 וכד סלק לספינתא בעא הוא מנה הו ד דשאדוהי דעמה יהוא:

Et essendo egli entrato ne la naue, colui ch'era stato indemoniato lo pregaua di star con esso lui.

19 ולא שבקה אלא אמר לה זל לביתך לות אנשיך ואשתעא להון מדם דעבד לך מריא ודאתרחם עליך:

Ma Iesv non gliel permesse, anzi gli disse, Vattene à casa tua à li tuoi, e racconta loro quante gran cose il Signor t'ha fatte, e come hauuta misericordia di te.

20 ואזל ושרי מכרז ב בעסרת מדינתא מדם דעבד לה ישוע וכלהון ת תמיהין הוו:

E cosi egli sen'andò, e cominciò à predicare in Decapoli quanto gran cose Iesv gli haueua fatte, e tutti si marauigliauano.

ה

15 ויבואו אל ישוע ויראו את אשר היה בעל השדים כי ישב לבוש ונבון את אשר היה לו לגיון וייראו:

Y vienen à Iesus, y veen alque auia sido atormentado del demonio, sentado, y vestido, y en seso, elque auia tenido la legion, y vuieron temor.

16 ואשר ראו ספרו להם איכה נעשה לבעל השדים ולחזירים:

Y contaronles losque lo auian visto, como auia acontecido àlque auia tenido el demonio, y de los puercos.

17 ויחלו להתחנן לו לצאתו מגבולותם:

Y comencaron à rogarle que se fuese de los terminos deellos.

18 וכאשר עלה אל האניה ויתחנן לו בעל השדים להיות עמו:

Y entrando el en el nauio, rogauale el que auia sido fatigado del demonia, para estar con el.

19 וישוע לא הניחו כי אם אמר לו לך לביתך ואל מולדתך והגד להם כמה עשה לך יהוה וכי חננך:

Mas Iesus no le permittió, sino dixole, Vete à tu casa à los tuyos, y cuentales quan grandes cosas el Sennor ha hecho contigo, y como ha auido misericordia de tì.

20 וילך ויחל לקרא בעשרה ערים כמה עשה לו ישוע ויתמהו כלם:

Y fuese, y cómençó à predicar en Decapolis quan grandes cosas Iesus auia hecho con el: y todos se marauillauan.

ε΄.

15. Καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον, καὶ σωφρονοῦντα τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν.

Lors ils sortirent pour voir ce qui estoit aduenu, & vindrent à Iesus & virent celui qui auoit esté demoniaque, assis & vestu, & de bon sens: voire celui qui auoit eu la legion, & eurent peur.

16. Καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες, πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων.

Et ceux qui auoyent veu cela, leur raconterent comme il estoit aduenu à ce demoniaque, & touchant les pourceaux.

17. Καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Adonc ils se prindrent à le prier qu' il separtist de leurs quartiers.

18. Καὶ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς, ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ.

Et quand il fut entré en la nasselle, celui qui auoit esté demõiaque le prioit qu' il fust auec lui.

19. Ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς, καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος ἐποίησε, καὶ ἠλέησέ σε.

Mais Iesus ne le lui permit point, ains lui dit Va-t' en ta maison vers les tiens, & leur raconte combien grandes choses le Seigneur t' a faites & comment il a eu pitié de toi.

20. Καὶ ἀπῆλθε, καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ δεκαπόλει, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· καὶ πάντες ἐθαύμαζον.

Ils' en alla donc, & commenca a publier en Decapolis combien grandes choses le Seigneur lui auoit faites: & tous s' en esmerueilloyent.

CAP. V. | Das V. Capitel. | Kapitola V.

15. Et veniunt ad Iesum, & vident illum qui à dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum, & sanæ mentis: & timuerunt.

And they came to Jesus / and saw him that had bene possessed with the deuill/and had the legion/ sit both clothed/ and in his right minde: and they were afrayd.

15. Vnd kamen zu Jesu/ vnd sahen den/ so von den teufeln besessen war/ daß er saß vnd war bekleidet/ vnd vernünfftig/ vnd förchten sich.

Oc komme til Jhesum/oc saae den/ som vaar besæt aff Diefflene/at hand sad/oc haffde kleder paa/oc vaar ved sine sind /oc de fræctede sig.

15. A když přišli k Gežíšowi/ vzřeli toho kterýž byl trápen od ďábelstwij / an sedij oděijn gsa/a zdrawé mysli/y báli se.

A pryszedszy do Jezusá / pátrzyli ná onego ktory był opętány/ iż siedział obleczony / będąc przy dobrym rozumie/ á wktorym był ton huf.

16. Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter factum esset ei qui dœmonium habuerat: & de porcis.

And they that sawe it/ tolde them / what was done to him that was possessed with the deuill / and concerning the swine.

16. Vnd die es gesehen haten/ sagten jhnen/ was dem besessenen widerfaren war/ vnd von den Seuen.

Oc de som det seet haffde / sagde dem / huad den Besætte vaar vederfaret / oc om Suinene.

16. A kteříž to widěli / wyprawowali kterak se stalo tomu kterýž měl ďábelstwij / y o Wepřijch.

Ci tedy ktorzy to widźieli / opowiedźieli im iáko się to przydáło onemu opętánemu / y o wieprzach.

17. Et rogare cœperunt eum, ut discederet de finibus eorum.

Then they began to prey him/that hee would departed from their coastes.

17. Vnd sie fiengen an/vnd baten jn/ daß er auß jhrer Gegend zöge.

Oc de begynte / oc bade hannem / at hand vilde drage aff deris Egn.

17. Tehdy počali ho prosyti/ aby odssel z kragin gegich.

Ktorzy go wnet prośić poczęli áby wyszedł z gránic ich.

18. Cumq; ascenderet navim, cœpit illum deprecari qui à dæmonio vexatus fuerat, ut esset cum illo.

And when he was come into the ship / hee that had bene possessed with ẏ deuil/ prayed him that he might be with him.

18. Vnd da er in das Schiff tratt/ bat jhn der besessene/ daß er möchte bey jhm sein.

Oc der hand traadde i Skibet/ da bad den besætte hannem / at hand maatte bliffue hoss hannem.

18. A když wstaupil na Lodij/ počal ho prosyti ten kterýž ztrápen byl od ďábelstwj / aby byl snim.

A gdy wszedł w łodź / prośił go on co był opętánym áby został przy nim.

19. Et non admisit eum: sed ait illi, Vade in domum tuam, ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui.

Howbeit / Jesus would not suffer him/ but said vnto him / Goe thy waye home to thy friends / & shew them what great thinges the Lorde hath done vnto thee/ and how he hath had compassion on thee.

19. Aber Jesus ließ es jhm nicht zu/ sondern sprach zu jhm : Gehe hin in dein hauß / vnd zu den deinen/ vnd verkündige jhnen/wie grosse wolthat dir der HERR gethan/vnd sich deiner erbarmet hat.

Oc Jesus tilstedde hannem icke/ Men hand sagde til hannem /Gack hen i dit huss/oc til dine/oc forkynde dem/ huor store velgerninger HERREN haffuer giort dig/oc forbarmet sig offuer dig

19. Gežíš pak nedopustil/ ale řekl gemu: Gdi do domu twého k twým/ a zwěstug gim kterak gest weliké wěcy včinil tobě PAN/ a slitowal se nad tebau.

Ale mu Jezus nie dopuśćił / owszem mu rzekł / Idź do domu twoiego do swych / á oznáymi im iáko wielkie rzeczy z tobą Pan vczynił / á iáko się nád tobą zlitował.

20. Et abiit & cœpit prædicare in Decapoli quanta sibi fecisset Iesus: & omnes mirabantur.

So he departed/and began to publish in Decapolis / what great things Jesus had done vnto him : and all men did marueile.

20. Vnd er gieng hin / vnd fieng an auß zuruffen inn den zehen Städten/ wie grosse wolthat jhm Jesus gethan hatte/vnd jederman verwundert sich.

Oc hand gick bort / oc begynte at vdrobe i de thi Stæder /huor store Velgerninger Jhesus haffde giort hannem / Oc huer Mand forundrede sig.

20. Y odssel /a počal ohlassowati w kragině Desyti Měst / kterak weliké wěcy včinil gemu Gežíš/ y diwili se wssyckni.

Tedy odszedł / y począł opowiedać w Dekápolim iáko wielkie rzeczy z nim vczynił Jezus / á było to v wszytkich w podziw.

ה

21 וכד עבר ישוע ב בספינתא להו עברא תוב אתכנשו עלוהי כנשא סגיאא כד איתוהי על יד ימא׃

E poi che IESV fu di nuouo trapassato à l'altra riua ne la naue, si raunò vn gran popolo verso lui, & era presso al mare.

22 ואתא חד דשמה יוארש מן רבי כנושתא וכד חזיהי נפל לות רגלוהי׃

Allora ecco venire vno de principali de la sinaggoga, che haueua nome Iairo: & come l'hebbe veduto, si gli gittò à i piedi.

23 ובעא הוא מנה סגי ואמר לה ברתי בישאית עבידא תא סים אידך עליה ותתחלמי ותחיא׃

E pregaualo molto, dicendo, La mia figliuoletta sta in estremo, io ti prego che tu venghi, e ponghi le mani sopra essa, accioch'ella si risani, e cosi viuerà.

24 ואזל עמה ישוע ודביק הוא לה כנשא סגיאא וחבצין הוו לה׃

Et egli sen'andò con lui, & vn gran popolo lo seguitaua, in modo che lo stringeuano.

25 אנתתא דין חדא דאיתיה הות במרדיתא דדמא שנין תרתעסרא׃

Hor vna certa donna che era stata con flusso di sangue ben dodici anni.

26 אידא דסגי סבלת מן אסותא סגיאא ואפקרת כל מדם דאית לה ומדם לא אתעדרת אלא אף יתיראית אתאלצת׃

Et haueua patito assai da molti medici, & haueua speso tutto il suo, senza riceuerne giouamento alcuno, ma piu tosto era andata peggiorando.

27 כד שמעת על ישוע אתת בחבצא דכנשא מן בסתרה וקרבת ללבושה׃

Hauendo vdito parlar di IESV venetra la turba di dietro, e toccò il suo vestimento.

28 אמרא הות גיר דאפן ללבושה קרבא אנא חיא אנא׃

Percioch'ella diceua, Se io toccarò pur le sue vestimenta, io sarò sanata.

ה

21 וכאשר עבר ישוע באניה עוד אל־העבר ויקהל עם רב אליו ויהי אל־שפת הים׃

Y passando otra vez Iesus en nauio de la otra parte, juntose à el gran companna: y estaua junto à la mar.

22 והנה בא אחד רב המקהלה ושמו יאיר וכאשר ראה אותו נפל אל־רגליו׃

Y vino vno de los principes de la Synoga llamado Iairo: y como lo vido, prostrose à sus pies:

23 ויתחנן לו הרבה לאמר כי בתי תגוע אך בוא ושים עליה את־ידיך למען תושע ותחיה׃

Y rogauale mucho, diziendo, Mi hija está à la muerte. Ven y pondras las manos sobre ella, paraque sela salua, y biuira.

24 וילך עמו ובא אחריו עם רב ויציקו אותו׃

Y fue con el, y seguiale gran companna, y apretauanlo.

25 ואשה אחת היתה דוה בנדתה שתים עשרה שנה׃

Y vna muger que estaua con fluxo de sangre doze annos auia.

26 ורבות סבלה מן רפאים רבים ותבלע את־כל־אשר לה ולא נרפאה כי אם על־יתר נרועה׃

Y auia suffrido mucho de muchos medicos, y auia gastado todo loque tenia, y nada auia aprouechado, antes le yua peor:

27 וכאשר שמעה על־ישוע באה בדרך מאחור ותגע את־בגדו׃

Como oyó dezir de Iesus, vino en la companna por las espaldas, y tocó su vestido:

28 כי אמרה כי אם אגיע את־בגדיו ואושע׃

Porque dezia, Si yo tocare tan solamente su vestido seré salua.

ε.

21. Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν.

Et quand Iesus fut derechef passé à l'autre riue en vne nasselle, grandes troupes s'assemblerent vers lui, & il estoit pres de la mer.

22. Καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτόν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Adonc voici, vn des principaux de la synagogue nommé Iaïrus, vint: & l'ayant veu, se ietta à ses pieds.

23. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλά, λέγων, ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ καὶ ζήσεται.

Et le prioit fort, en disant, Ma petite fille est à l'extremité: ie te prie, que tu vienes & que tu lui imposes les mains, afin qu'elle soit guerie, & qu'elle viue.

24. Καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν.

Iesus donc s'en alla auec lui: & grandes troupes le suiuoyent, tellement, qu'ils l'empressoyent.

25. Καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα.

Or y auoit-il vne certaine femme malade d'vne perte de sang depuis douze ans:

26. Καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὰ παρ' ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα.

Laquelle auoit beaucoup souffert entre les mains de plusieurs medecins, & auoit despendu tout le sien, & n'auoit rien profité ains plustost estoit allee en empirant.

27. Ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

Icelle ayant ouï parler de Iesus, vint en la foule par derriere, & toucha l'habillement d'icelui.

28. Ἔλεγε γάρ, ὅτι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι.

Car disoit-elle, Si tant seulement ie touche ses habillemens ie serai guerie.

CAP. V.

21. Et cum tranſcendiſſet Ieſus in navi rurſum trãs fretum, convenit turba multa ad eum, & erat circa mare.

And when Jeſus was come ouer againe by ſhippe vnto the other ſide / a great multitude gathered tho him / and he was nere vnto the ſea.

22. Et venit quidam de archiſynagogis nomine Iairus: & videns eum, procidit ad pedes eius.

And beholde / there came one of the rulers of the Synagogue / whoſe name was Jairus: and when hee ſawe him / hee fell downe at his feete.

23. Et deprecabatur eum multum, dicens, Quoniam filia mea in extremis eſt, Veni, impone manus ſuper eã, ut ſalva ſit & vivat.

And beſought him inſtantly / ſaying / My litle daughter lyeth at poynt of death: J pray thee that thou wouldeſt come and lay thine handes on her, that ſhe may be healed / and liue.

24 Et abiit cum illo, & ſequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.

Then he went with him / and a great multitude fellowed him / and thronged him.

25. Et mulier quæ erat in profluvio ſanguinis annis duodecim.

(And there was a certaine woman / which was diſeaſed with an iſſue of blood twelue yeeres.

26. Et fuerat multa perpeſſa à compluribus medicis, & erogaverat omnia ſua, nec quicquam profecerat, ſed magis deterius habebat.

And had ſuffred many thinges of many phyſicions / and had ſpent all that ſhe had / and it auayled her nothing / but ſhee became much worſe.

27. Cum audiſſet de Ieſu, venit in turba retro, & tetigit veſtimentum eius.

When ſhe had heard of Jeſus / ſhee came in the preaſe behinde / and touched his garment.

28. Dicebat enim, Quia ſi vel veſtimentum eius tetigero, ſalva ero.

For ſhe ſayd / If I may but touch his clothes / I ſhalbe whole.

Das V. Capitel.

21. Vnd da Jeſus wider herüber fuhr im Schiff / verſammlet ſich vil Volcks zu jhm / vnnd war an dem Meer.

Oc der Jheſus foer hid offuer igen i Skibet / da forſamledis der meget Folck til hannem / oc hand vaar hoſſ Haffuit.

22. Vnd ſihe / da kam der Oberſten einer von der Schule / mit namen Jairus / vnd da er jhn ſahe / fiel er jhm zu fuſſen.

Oc ſee / Da kom en aff de Offuerſte aff Scholen / ſom hed Jairus / Oc der hand ſaa hannem / falt hand ned faar hans fødder /

23. Vnd bath jhn ſehr / vnd ſprach: Meine Tochter iſt in den letzten zügen / du wolteſt kommen / vnd deine hand auff ſie legen / daß ſie geſund werde / vnd lebe.

Oc bad hannem ſaare / oc ſagde / Min Daatter er paa ſit aller yderſte / Vilde du komme / oc legge din haand paa hende / at hun kunde bliffue helbrede / oc leffue.

24. Vnd er gieng hin mit jm. Vnd es folget jhm vil Volcks nach / vnd ſie drungen jhn.

Oc hand gick bort met hannem. Oc der fulde meget Folck effter hannem / oc de trengde hannem.

25. Vnd da war ein Weib / das hatte den blutgang zwölff jar gehabt.

Oc der vaar en Quinde / ſom haffde hafft Blodſot i tolff aar.

26. Vnd vil erlidten von vilen Ertzten / vnd hatte alle jhr Gut drob verzehret / vnd halff ſie nichts / Sondern vil mehr ward es erger mit jhr.

Oc leder meget aff mange Læge. Oc hun haffde forteret alt ſit Godz der paa / Oc det halp hende inted / men det bleff meget verre met hende.

27. Da die von Jeſu hörete / kam ſie im Volck von hinden zu / vnd rühre te ſein kleid an.

Der hun hørde om Jheſu / da kom hun blant Folcket bagtil / oc rørde ved hans Kleder.

28. Denn ſie ſprach: Wenn ich nur ſein kleid möcht anrühren / ſo würde ich geſund.

Thi hun ſagde / Maatte ieg ekon røre ved hans Klæder / Da bleffue ieg helbrede.

Kapitola V.

21. A když wſtaupil Gežijš na Lodi / opět ſe přeplawil: Y ſſel ſe k němu záſtup mnohý / a on byl v Moře.

A gdy ſię záſie Jezus przepráwil w lodzi ku dalſzemu brzegu / zebrálá ſię do niego wielkość ludzi / á on był nad morzem.

22. Y přiſſel geden z Kniižat Sſkoli Zidowſké Jayrus gměnem / a vzřew gey padl k nohám geho.

A otho przyſzło Kſiąże bożnice imieniem Jair / á vyzrawſzy go / padł v nog iego.

23. A welmi ho proſyl / řka: Dcera má na ſkončenij geſt / poď a wložna ni ruku twau / á zdráwa bude a žiwa.

Y proſył go wielce mowiąc / Iż dzie weczka mojá iuż przywiedziona kuſkonaniu / proſzę abyś przyſzedł á włożył ná nie ręce / żeby była záchowána y żywá zoſtáłá.

24. Y ſſel s nim. A záſtup mnohý ſſel za nim / y tiſkli gey

Tedy ſzedł z nim / á przy nim wielkość ludzi / ták iż go vciſnęli.

25. A žena kteráž byla w ſwé nemocy dwanácte let.

A niewiaſtá niektora co ćierpiáłá plynienie krwie od dwunaśćie lat.

26. A mnoho byla trpěla od mnohých Lékařůw / a byla wynaložila weſſkeren ſtatek ſwůg / aniž gij co bylo proſpělo / alé wždy ſe geſt hůře měla.

Y wiele vćierpiáłá od wielá lekárzow / á wſzytko ſwe náto nałożyłá / á wżdy iey to nic nie pomogło / owſzem ſię iey tym więcey pogorſzáło.

27. Když pak vſlyſſela o Gežijſſowi / přiſſla w záſtupu zzadu / y dotekla ſe raucha geho.

Ta gdy vſłyſzáłá o Jezuśie / przyſzłá z tyłu między zebrániem ludzi / y tknęłá ſię ſzáty iego.

28. Neb prawila: Že dotknuli ſe toliko raucha geho / zdráwa budu.

Bo ták ſobie mowiłá / Jeſliż ſię tylko tknę ſzát iego / będę záchowáná.

ה

29 ומחדא יבשת מעינא דדמה וארגשת בפגרה דאתאסית מן מחותה:

E subbito il flusso del suo sangue si seccò, e sentì nel suo corpo ch'ella era risanata da quel flagello.

30 ישוע דין מחדא ידע בנפשה דחילא נפק מנה ואתפני לות כנשא ואמר מנו קרב למאני:

E IESV incontinente conoscendo in se stesso che da lui era vscita virtù, riuoltatosi nela turba, disse, Chi ha toccati i miei vestimenti?

31 אמרין לה תלמידוהי חזא אנת לכנשא דחבצין לך ואמר אנת מנו קרב לי:

Allora i suoi discepoli gli dissero, Tu vedi che la turba ti stringe, e dici, Chi m'ha toccato?

32 וחאר הוא דיחזא מנו הדא עבד:

Et egli guardaua pur intorno per veder colei che cio haueua fatto?

33 הי דין אנתתא כד דחילא ורתיתא דידעת מא דהוא לה אתת נפלת קדמוהי ואמרת לה כלה שררא:

E la donna temendo e tremando, sapendo cio che era stato fatto in lei, venne e gittosigli dinanzi, e disseli tutta la verità.

34 הו דין אמר לה ברתי הימנותכי אחיתכי זלי בשלמא והויתי חלימא מן מחותכי:

Et egli le disse, Figliuola, la tua fede t'ha saluata, vattene in pace, e sii sana dal tuo flagello.

35 ועד הו ממלל אתו מן דבית רב כנושתא ואמרין דברתך מיתת למנא מכיל מעמל אנת למלפנא:

Mentre ch'egli ancor parlaua vengono alcuni da casa di quel principal de la sinagoga, dicendogli, La tua figliuola è morta, perche das tu piu molestia al Maestro?

36 ישוע דין שמע למלתא דאמרו ואמר להו רב כנושתא לא תדחל בלחוד הימן:

Ma IESV, tosto ch'egli hebbe vdito quello che si diceua, disse al principal de la sinagoga, Non temere, credi solamente.

ה

29 ופתאום יבש בור דמה ותדע בבשרה כי נרפאה מן הדוה:

Y luego la fuente de su sangre se secó: y sintió en el cuerpo que era sana de aquel açote.

30 ומיד ידע ישוע בנפשו כי יצא ממנו כח ויפן בעם ויאמר מי הגיע את בגדי:

Y Iesus luego conociendo ensimismo la virtud que auia salido deel, boluiendose à la companna dixo, Quien ha tocado à mis vestidos?

31 ויאמרו לו תלמידיו הראה כי העם הציק אותך ותאמר מי הגיעני:

Y dixeronle sus Discipulos, Vees que la companna te opprime, y dizes, Quien me ha tocado?

32 וירא סביב סביב לראות את אשר עשתה זאת:

Y el miraua arredor por ver à la que auia hecho esto.

33 והאשה יראה וחרדה כי יודעת היא אשר נעשה ממנה באה ותפל לפניו ותאמר לו כל האמת:

Entonces le muger temiendo y remblando, sabiendo loque en si auia sido hecho, vino, y prostrose delante deel, y dixole toda la verdad.

34 ויאמר לה בתי אמונתך הושיעתך לכי בשלום והיי שלמה מדותך:

Y el le dixo, Hija, tu fe te ha hecho salua: ve en paz, y se sana de tu açote.

35 עודנו מדבר באו מבית רב העדה לאמר כי בתך מתה מה עוד תעמיל את המלמד:

Hablando aun el, vinieron del principe de la Synoga diziendo, Tu hija es muerta, paraque fatigas mas àl Maestro?

36 וישוע פתאום שומע את דבר נאמר ויאמר לרב העדה אל תירא לבד האמין:

Mas Iesus luego en oyendo esta razon que se dezia, dixo al principe de la Synoga, No temas; cree solamente.

ε.

29. Καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος.

Et incontinent le flux de son sang s'estancha, & elle sentit en son corps qu'elle estoit guerie de son fleau.

30. Καὶ εὐθέως ὁ Ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε, τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων.

Et soudain Iesus recognoissant en soimesme la vertu qui estoit issue de soi, se retourna en la foule, disant, Qui a touché mes habillemens?

31. Καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις, τίς μου ἥψατο.

Et ses disciples lui dirent, Tu vois que la foule t'empresse, & tu dis, Qui m'a touché?

32. Καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν.

Mais il regardoit tout à l'entour, pour voir celle qui auoit fait cela.

33. Ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ, ἦλθε καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

Adonc la femme craignant & tremblant, sachant ce qui auoit esté fait en sa personne, vint & se ietta deuant lui, & lui dit toute la verité.

34. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.

Et il lui dit, Ma fille, ta foy t'a sauuee: va t'en en paix, & sois guerie de ton fleau.

35. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε· τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον.

Comme il parloit encores, quelques vns arriuerent de chez le principal de la synagogue, disans, Ta fille est morte, pourquoi trauailles-tu plus le maistre?

36. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ, μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε.

Et incontinent que Iesus eut ouï ce qu'on disoit, il dit au principal de la synagogue, Ne crain point: croy seulement.

CAP. V.

29. Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis eius: & ſenſit corpore quia ſanata eſſet à plaga.

And ſtraight way the courſe of her blood was dried vp/ and ſhe felt in her bodie/ that ſhe was healed of that plague.

30. Et ſtatim Ieſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem quæ exierat de illo, conuerſus ad turbam, aiebat, Quis tetigit veſtimenta mea?

And immediatly when Jeſus did know in him ſelf the vertue that went out of him/ he turned him rounde about in the preaſe/ and ſayde/ Who hath touched my clothes?

31. Et dicebant ei diſcipuli ſui, Vides turbam comprimentem te, & dicis, Quis me tetigit?

And his diſciples ſayde vnto him/ Thou ſeeſt the multitude throng thee/ and ſayeſt thou/ Who did touch me?

32. Et circumſpiciebat videre eam quæ hoc fecerat.

And he looked round about/ to ſee her that had done that.

33. Mulier verò timens & tremens, ſciens quod factũ eſſet in ſe: venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.

And the woman feared and trembled: for ſhe knew what was done in her/ and ſhe came and fell downe before him/ and tolde him the whole trueth.

34. Ille autem dixit ei, Filia, fides tua te ſaluam fecit: vade in pace, & eſto ſana à plaga tua.

And he ſayde to her/ Daughter/ thy fayth hath made thee whole: go in peace/ and be whole of thy plague.)

35. Adhuc eo loquente veniunt ad archiſynagogum, dicentes, Quia filia tua mortua eſt: quid ultrà vexas magiſtrum?

While he yet ſpake/ there came from the ſame ruler of the Synagogues houſe certaine which ſayde/ Thy daughter is dead: why diſeaſeſt thou the Maſter any further?

36. Ieſus autem audito verbo quod dicebatur, ait archiſynagogo, Noli timere: tantummodo crede.

Aſſoone as Jeſus heard that word ſpoken/ he ſayde vnto the ruler of the Synagogue/ Be not afraide: onely beleeue.

Das V. Capitel.

29. Vnd als bald vertrucknet der brunn jres bluts/ vnd ſie fület es am leibe/ daß ſie von jhrer plage war geſund worden.

Oc ſtrax tiurdis hendis blødis kilde/ Oc hun fornam det paa Legemet/ at hun vaar bleffuen helbrede aff ſin Plage.

30. Vnd Jeſus fület als bald an jhm ſelbs die krafft/ die von jhm außgangen war/ vnd wandte ſich vm̃ zum Volck/ vnd ſprach: Wer hat meine kleider angerühret?

Oc Jheſus fornam ſtrax ved ſig ſelff/ den Krafft/ ſom vaar vdgongen fra hannem/ Oc hand vende ſig om til Folcket/ oc ſagde/ Huo haffuer rørt ved mine Kleder?

31. Vnd die Jünger ſprachen zu jm: Du ſiheſt/ daß dich das Volck dringet/ vnd ſprichſt/ wer hat mich angerühret?

Oc Diſcipline ſadge til hannem/ Du ſeer/ at Folcket trenger dig/ oc du ſiger/ Huo rørde ved mig?

32. Vnd er ſahe ſich vmb nach der/ die das gethan hatte.

Oc hand ſaa ſig om/ effter den ſom det haffde giort.

33. Das Weib aber förchte ſich/ vnd zittert (denn ſie wuſte/ was an jr geſchehen war) kam/ vnd fiel für jm nider/ vnd ſaget jhm die gantze warheit.

Men Quinden frøctede ſig/ oc beffuede (thi hun viſte huad hende vaar ſkeet) kom oc falt ned faar hannem/ oc ſagde hannem al ſandhed.

34. Er ſprach aber zu jhr: Mein Tochter dein glaub hat dich geſund gemacht/ gehe hin mit friden/ vnd ſey geſund von deiner plage.

Men hand ſagde til hende/ Min Daatter/ Din tro haffuer giort dig helbrede/ Gack bort met fred/ oc ver helbrede aff din Plage.

35. Da er noch alſo redet/ kamen etliche vom geſinde des Oberſten der Schule/ vnd ſprachen: Deine Tochter iſt geſtorben/ was müheſt du weiter den Meiſter?

Der hand end ſaa talede/ da komme der nogle aff Scholens Offuerſtis tienere/ oc ſagde/ Din Daatter er død/ Hui wmager du Meſteren lenger?

36. Jeſus aber höret bald die rede/ die da geſagt ward/ vnd ſprach zu dem Oberſten der ſchule: Förcht dich nicht/ glaube nur.

Oc Jheſus hørde ſtrax den Tale/ ſom bleff ſagd/ oc hand ſagde til den Offuerſte for Scholen/ Frøcte dig icke/ Tro ekon.

Kapitola V.

29. A hned vzdrawena geſt od ſwé nemocy/ a pocýtila na těle zeby vzdrawena byla od nemocy.

R náthychmiaſt wyſchło zrzodło krwie iey/ á poczułá ná ciele iż ieſt vzdrowioná od tego trapienia.

30. A hned poznaw Gežijš ſám w ſobě moc kteraž byla wyſſla z něho/ obrátiw ſe k záſtupu řekl: Kdo ſe dotekl raucha mého?

A poznawſzy wnet Jezus moc ktorá od niego wyſzła/ obróciwſzy ſię miedzy zebrániem ludźi/ rzekł/ A ktoż ſię tykał ſzat moich?

31. I řekli gemu Včedlnijcy geho: Widijš ano tebe záſtup tiſkne/ a prawijš: Kdo ſe geſt mne dotekl?

Thedy mu rzekli zwolennicy iego/ Widziſz iż cię wielkość ludźi ćiśnie/ a mowiſz/ Ktoż mię dotknał.

32. I hleděl wůkol/ aby gi vzřel která geſt to včinila.

A obeyzrał ſię áby obaczył one ktora to vczyniłá.

33. Žena pak bogecy a třeſaucy ſe/ y widaucy co ſe ſtalo při nij/ přiſtaupila a padla před nim/ y powěděla gemu wſſecku prawdu.

A boiac ſię y drżac niewiáſthá/ wiedząc co ſię iey przydáło/ przyſzłá y vpádłá przed nim/ á powiedziáłá mu wſzytkę prawdę.

34. A Gežijš řekl gij: Dcero/ wijra twá tebě zdrawau včinila/ gdiž w pokogi/ a buď zdráwa od Nemocy twé.

Zátym on rzekł do niey/ Corko/ wiará twoiá wybawiłá cię/ idźże w pokoiu/ á bądź zdrową od trapienia twego.

35. A když on geſſtě mluwil/ přiſſli k Knijžeti Sſkoly Židowſké/ řkauce: Dcera twá giž vmřela/ proč wijce trápijš Miſtra?

A gdy tego ieſzcze domawiał/ przyſzli niekthorzy od Kſiążęciá bożnice mowiąc/ Dźiewká twoiá vmárłá/ y czemuż wiecey gábaſz miſtrzá.

36. I vſlyſſaw Gežijš ſlówo kterěž mluwili/ řekl k Knijžeti Sſkoly Židowſké: Neboy ſe/ toliko wěř.

A Jezus wnet vſłyſzawſzy one ſłowá ktore powiedano/ rzekł Kſiążęciu bożnice/ Nie lekay ſię iedno tylko wierz.

ה

37 ולא שבק לאנש דיאזל עמה אלא לשמעון כאפא וליעקוב וליוחנן אחוהי דיעקוב:

E non permesse che alcuno il seguitasse, escetto Pietro, e Iacopo, e Giouanni fratello di Iacopo.

39 ואתו לביתא דהו רב כנושתא וחזא דרהיבין ובכין ומיללין:

E cosi sene venne à la casa del principal de la sinagoga, e vede il tumulto, e quei che piangeuano, e faceuano gran lamento.

39 ועל ואמר להון מנא רהיבין אנתון ובכין טליתא לא מיתת אלא דמכא הי:

Et entrato dentro, disse loro, Perche fatte vos tumulto, e piangete? La fanciulla non è morta, ma dorme.

40 וגחכין הוו עלוהי הו דין ישוע אפק לכלהון ודבר לאבוה דטליתא ולאמה ולהנון דעמה ועל לאיכא דדמיא הות טליתא:

Et essi si rideuano di lui ma egli hauendoli tutti mandati fuore, piglia seco il padre e la madre de la fanciulla, e quelli che erano con esso lui, & entra la doue la fanciulla era à giacere.

41 ואחד באידה דטליתא ואמר לה טליתא קומי:

E presa la mano de la fanciulla, le disse, Talita cumi, il che e interpretato, Fanciulla, (io ti dico) leuati su.

42 ובר שעתה קמת טליתא ומהלכא הות איתיה הות גיר ברת שנין תרתעסרא ומתדמרין הוו דומרא רבא:

E la fanciulla incontinente si leuò su, e caminaua: perciocb'ella era d'età di dodici anni, onde essi si stupirono di grande stupore.

43 ופקד אנון סגי דלא אנש ידע הדא ואמר דנתלון לה למלעס:

E comandò loro instantarmente che persona non sapesse tal cosa: e disse che si le desse da mangiare.

ה

37 ולא הניח איש לבוא אחריו כי אם את כיפה ויעקב ויוחנן אחי יעקב:

Y no permittió que alguno viniesse tras del, sino Pedro, y Iacobo, y Ioan hermano de Iacobo.

38 ויבואו אל בית רב העדה וירא את מהומה את בוכים ואת אנקים הרבה:

Y llegan à la casa del principe de la Synoga, y vido el alboroto, losque llorauan y gemian mucho.

39 ויבא ויאמר להם מה תהמו ותבכו הנערה לא מתה כי אם ישנה:

Y entrado dizeles, Porque os alborotays, y llorays? la moça no es muerta, duerme.

40 וילעיגו לו והוא השליכם כלם ויקח אליו את אבי הנערה ואת אמה ואשר עמו ויבוא אל אשר הושמה הנערה:

Y hazian burla deel. Mas el echados fuera todos, toma àl padre y à la madre de la moça, y losque estauan con el, y entra donde estaua la moça echada.

41 ויחזק ביד הנערה ויאמר לה טליתא קומי והו מתרגם הנערה אומר אני לך קומי:

Y tomando la mano de la moça, dizele, Thalitha cumi, que es, si lo interpretares, Moça, à ti digo, leuantate.

42 ופתאם קמה הנערה ותלך כי היתה כשתים עשרה שנה ויחרדו חרדה גדולה:

Y luego la moça se leuantó, y andaua: porque era de doze annos. y espantaronse de grande espanto.

43 ויצו אותם הרבה מאד פן איש ידע זאת ויאמר לתת לה לאכל:

Mas el les mandó mucho que nadie lo supiesse · y dixo que diessen à la moça de comer.

έ.

37. Καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν ἰακώβου.

Et ne permit point qu'aucun le suiuist, si non Pierre, & Iaques & Iehã frere de Iaques.

38. Καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον, κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά.

Puis il vint en la maison du principal de la synagogue, & apperceut le bruit, & ceux qui pleuroyent & menoyent grand dueil.

39. Καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς, τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

Et lors estans entré dedans, il leur dit, Pourquoi menez-vous bruit & pleurez? l'enfant n'est pas morte, mais elle dort.

40 Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ· ὁ δὲ ἐκβαλὼν ἅπαντας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμενον.

Et ils se rioyent de lui: mais les ayãs fait sortir, il print le pere & la mere de l'enfant, & ceux qui estoyent auec lui: & entra là où l'enfant estoit gisante.

41. Καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ. ταλιθὰ κοῦμι, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, τὸ κοράσιον. σοὶ λέγω, ἔγειραι.

Et ayant prins la main de l'enfant, lui dit, Thalitha cumi: qui vaut autant à dire, estant exposé, que, Petite fille (ie te di) leue toi.

42. Καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον, καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα. καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ.

Et incontinent la petite fille se leua, & cheminoit: car elle estoit aagee de douze ans. Dont ils furent estonnés d'vn grand estonnement.

43. Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλά, ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦτο. καὶ εἶπε δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

Et il leur commanda fort que personne ne le seust: & puis dit, qu'on lui donnast à manger.

CAP. V.

37. Et non admiſit quenquam ſe ſequi, niſi Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem Iacobi.

And he ſuffred no man to follow him/ ſaue Peter and James/and John the brother of James.

38. Et veniunt in domum archiſynagogi, & videt tumultum, & flentes, & eiulantes multum.

So he came vnto the houſe of the ruler of the Synagogue/ and ſawe the tumult/ and them that wept and wailed greatly.

39. Et ingreſſus, ait illis, Quid turbamini,& ploratis? puella non eſt mortua, ſed dormit.

And he went in/ and ſaid vnto thē/ Why make ye this trouble/ and weepe? the childe is not dead/ but ſleepeth.

40. Et irridebant eum,Ipſe verò eiectis omnibus, aſſumit patrem & matrem puellæ, & qui ſecum erant, & ingrediuntur ubi puella erat iacens.

And they laught him to ſcorne: but hee put them all out/ and tooke the father/ and the mother of the childe / and them that were with him/and entered in where the childe lay.

41. Et tenens manum puellæ, ait illi, Talitha cumi, quod eſt interpretatum, Puella (tibi dico) ſurge.

And tooke the childe by the hande/ and ſaide vnto her/Talitha cumi/which is by interpretation/ Mayden/ I ſaye vnto thee/ ariſe.

42. Et confeſtim ſurrexit puella: & ambulabat, erat autem annorum duodecim, & obſtupuerunt ſtupore magno.

And ſtraight way the mayden aroſe/ and walked: for ſhee was of the age of twelue yeres: & they were aſtonied out of meaſure.

43. Et præcepit illis vehementer ut nemo id ſciret: & dixit dari illi manducare.

And he charged them ſtraitely that no man ſhould know of it / and commaunded to giue her meate.

Das V. Kapitel.

37. Vnd lieſʒ niemand jhm nachfolgen/ denn Petrum vnd Jacobum vnd Johannem den Bruder Jacobi.

Och hand loed ingen efterfølge ſig / vden Peder/ oc Jacob/ oc Hans Jacobi broder.

38. Vnd er kam inn das hauſʒ des Oberſten der Schule/ vnd ſahe das getümmel vnd die da ſehr weineten vnd heuleten.

Oc hand kom i den Offuerſtis huſſ for Scholen/ oc ſaa det bulder/ oc dem ſom ſaare græde oc hylede.

39. Vnd er gieng hinein/ vnd ſprach zu jnen: Was tumelt vnd weinet ir? das kind iſt nicht geſtorben/ ſondern es ſchlefft.

Oc hand gick ind oc ſagde til dem/ Hui buldre i oc græde? Barnet er icke død/ men det ſoffuer.

40. Vnd ſie verlachten jhn. Vnd er treib ſie alle auſʒ/ vnd nam mit ſich den Vater des kindes/ vnd die Mutter/ vnd die bey jhm waren/ vnd gieng hinein/ da das kind lag.

Oc de beſpaattede hannem. Oc hand dreff dem alle vd/ oc tog Barnſens Fader oc Moder met ſig/ oc dem ſom vaare met hannem/ oc gick ind/ ſom Barnet laa.

41. Vnd ergreiff das Kind bey der hand vnd ſprach zu jhr: Talitha kumi/ das iſt verdolmetſcht/ Meidlein/ ich ſage dir/ ſtehe auff.

Oc hand tog Barnet ved haanden / oc ſagde til hende/ Talitha Kumi/ det er vdlagd/ Pige/ Jeg ſiger dig/ ſtat op.

42. Vnd als bald ſtund das Meidlein auff/vnd wandelte. Es war aber zwölff jar alt. Vnd ſie entſatzten ſich über die maſʒ.

Oc Pigen ſtod ſtrax op / oc vandrede/ Oc hun vaar tolff aar gammel. Oc de forferdedis offuermaade.

43. Vnd er verbot jhnen hart/das es niemand wiſſen ſolte / vnd ſaget/ ſie ſolten jhr zu eſſen geben.

Oc hand forbød dem hart/at ingen ſkulde der faa at vide. Oc hand ſagde/ at de ſkulde giffue hende at æde.

Kapitola V.

37. Y nedopuſtil za ſebau gijti nižadnēmu/ gedinē Petrowi/ Jakubowi/ a Janowi bratru Jakubowu.

Y nie dopuścił žadnemu chodźić zá ſobą/ iedno Piotrowi / Jákobowi/ y Janowi brátu Jákobowemu.

38. Když přiſſli do domu Knijžete Sſkolnijho/ y uzřel tam hluk/ ano plačij a kwijlij welmi.

A przyſſedſſy w dom Kśiążęćiá bożnice/ widźi zámieſſánie y ludźie płáczące y bárzo nárzekáiące.

39. Y wſſed/ řekl gim: Co ſe rmautijte a plačete? neumřela geſt Děwečka/ ale ſpij.

Y wſſedſſy/ rzekł im/ przecżże płácżećie á ſobą trwożyćie? dźiewecżká ná nie vmárłá/ ale záſnęłá.

40. Y poſmijwali ſe gemu. On pak wyhnaw wſſecky/ po-gal toliko Otce a Matku Děwečky/ a ty kteříž s nim byli: y wesſli tam kdež Děwečka ležala.

Y śmiali ſie z niego/ ále on roſkazawſſy wſſytkim wynidź/ wźiął oycá y mátkę oney dźiewecżki/ y ony ktorzy przy nim byli/ á wſſedł tám gdźie dźiewecżká leżáłá.

41. A vyaw ruku Děwečky/ řekl gij: Talitha kumi, genž ſe wykládá: Děwečko tobě prawijm/ wſtaň.

A wźiąwſſy ią zá rękę/ rzekł do niey/ Tálithá Kumi/ to ieſt/ ieſliby ſię wykłádał/ Dźiewecżko (tobie mowię) wſtań.

42. A hned wſtala Děwečka a chodila/ a byla we dwanácti letech. Y zděſyli ſe diwenijm přewelikým.

Y nátychmiaſt dźiewecżká wſtawſſy/ chodźiłá/ ábowiem byłá we dwunáśćie lećiech/ y zdumieli ſię z podźiwieniem wielkim.

43. A přikázal gim přijliſſně/ aby žádný o tom nezwěděl: Y rozkázal gij dáti gijſti.

Tedy im wielce zákazał áby tego żaden nie wiedźiał/ á rzekł áby mu dano co ieść.

ו

1 ונפק מן תמן ישוע ואתא למדינתה ונקפין הוו לה תלמידוהי:

Poi vſcì di li, e venne ſene ne la ſua patria, e i ſuoi diſcepoli lo ſeguitauano.

2 וכד הות שבתא שרי למלפו בכנושתא וסגיאא דשמעו אתדמרו ואמרין הוו אימכא לה הלין להנא ואידא הי חכמתא דאתיהבת לה דחילא דאיך הלין באידוהי יהוון:

E come fu venuto il Sabbato, cominciò ad inſegnar ne la ſinagoga: e molti che l'vdiuano ſene ſtupiuano, dicendo, D'onde vengono à coſtui queſte coſe? e che ſapientia è queſta che gli è data? e tali virtù che ſi fanno per le ſue mani?

3 לא הוא הנא נגרא ברה דמרים ואחוהי דיעקוב ודיוסא ודיהודא ודשמעון ולא הא אחותה תנן לותן ומתכשלין הוו בה:

Non è coſtui quel fabro, figliuol di Maria, fratello di Iacopo, e di Ioſe, e di Iuda, e di Simone? e le ſue ſorelle non ſono elle qui appreſſo di noi? Et erano ſcandalizati di lui.

4 ואמר להון ישוע לית נביא דציר אלא אן במדינתה ובית אחינוהי ובביתה:

Allor IESV diceua loro, Non è Profeta che ſia diſhonorato, ſenon ne la patria ſua, e tra i ſuoi parenti e ne la ſua famiglia.

5 ולא משכח הוא דיעבד תמן אף לא חד חילא אלא אן דעל כריהא קליל סם אידה ואסי:

E coſi non potè fare iui alcuna virtù, ſe non che guarì alcuni pochi ammalati, ponendo le mani ſopra eſſi.

6 ומתדמר הוא בחסרות הימנותהון ומתכרך הוא בקוריא כד מלף:

E marauigliauaſi de la loro incredulità: & andauaſene per le ville che erano d'attorno, inſegnando.

ו

1 ויצא משם ויבא אל ארץ מולדתו ויבואו אחריו תלמידיו:

Y Salió de alli, y vino à ſu tierra, y ſiguieronlo ſus diſcipulos.

2 וכאשר היתה השבת החל בעדה ללמד ורבים שומעים חרדו לאמר מאין לזה אלה ומה החכמה אשר נתנה לו כי הכוחות כאלה בידיו נעשו:

Y llegado el Sabbado, començó à enſennar en la Synoga: y muchos oyendolo eſtauan atonitos (de ſu doctrina) diziendo, De donde tiene eſte eſtas coſas? y que ſabiduria es eſta que le es dada? y tales marauillas que por ſus manos ſon hechas?

3 הלא זה הוא החרש בן מרים אחי יעקב ויוסה ויהודה ושמעון והלא תהיינה אחיותיו פה עמנו ויכשלו בו:

No eſte el carpintero, hijo de Maria, hermano de Iacobo, y de Ioſes, y de Iudas, y de Simon? No eſtan tambien aqui con noſotros ſus hermanas? Y eſcandalizauanſe en el.

4 ויאמר להם ישוע כי לא יש נביא צעיר כי אם בארץ מולדתו ובאחותו ובביתו:

Mas Ieſus les dezia, No ay propheta deshonrrado ſino en ſu tierra, y entre ſus parientes, y en ſu caſa.

5 ולא יוכל שם גם אחד כח לעשות כי אם למעטים חולים שם את ידיו עליהם וירפאם:

Y no pudo alli hazer alguna marauilla: ſolamente ſanó vnos pocos enfermos poniendo ſobre ellos las manos.

6 ויתמה על חסר אמונתם ומתהלך בבנות הערים סביב מלמד:

Y eſtaua marauillado de la incredulidad de ellos: y rodeaua las aldeas de alderedor enſennando.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Apres il partit de là, & vint en ſon païs: & ſes diſciples le ſuiuoyent.

2. Καὶ γενομένου σαββάτου ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν· καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, πόθεν τούτῳ ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ ὅτι καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται.

Et quand le Sabbat fut venu, il ſe print à enſeigner en la ſynagogue: & beaucoup de ceux qui l'oyoyent, s'eſtonnoyent, diſans, D'ou vienent ces choſes à ceſtuici? & quelle eſt ceſte ſageſſe qui lui eſt donnee? que meſmes telles vertus ſe font par ſes mains?

3. Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς μαρίας, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ, καὶ ἰούδα καὶ σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

Ceſtui-ci n'eſt-il pas charpentier? fils de Marie, frere de Iaques, & de Ioſes, & de Iude, & de Simon? ſes ſœurs auſſi ne ſont-elles pas ici parmi nous? Et ils eſtoyent ſcandalizés de lui.

4. Ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

Adonc Ieſus leur dit, Vn Prophete n'eſt ſans honneur, ſinon en ſon païs, & entre ſes parens, & ceux de ſa famille.

5. Καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσε.

Et il ne peut faire là aucune vertu, ſi non qu'il guerit quelque peu de malades, leur ayant impoſé les mains.

6. Καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, καὶ περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων.

Et s'eſmerueilloit de leur incredulité: & tournoyoit à l'entour des bourgades, enſeignant.

CAP. VI.

ET egressus inde, abiit in patriam suam: & sequebantur eum discipuli sui.

After warde he departed thence/ and came into his owne country/ and his disciples followed him.

2. Et facto sabbatho cœpit in synagoga docere:& multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes, Vnde huic hæc omnia? & quæ est sapientia quæ data est illi, & virtutes tales,quæ per manus eius efficiuntur?

And when the Sabbath was come/ he began to teach in the Synagogue/ and meny that heard him/ were astonied/ and sayde From whence hath he these things? and what wisedome is this that is given vnto him/ that euen such great workes are done by his handes?

3. Nonne hic est faber filius Mariæ frater Iacobi & Ioseph & Iudæ & Simonis?nóne & sorores eius hîc nobiscum sunt? & scandalizabantur in illo?

Is not this the carpenter Maries sonne/the brother of James and Joses/ & of Juda and Simon? and are not his sisters here with vs? And they were offended in him.

4. Et dicebat illis Iesus, Quia non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua, & in cognatione sua.

Then Jesus said vnto them/ A Prophet is not without honor/ but in his owne countrey/and among his owne kinred/and in his owne house.

5. Et non poterat ibi virtutem ullam facere: nisi paucos infirmos impositis manibus curavit.

And he could there do no great workes/saue that he layd his hands vpon a few sicke folke/ and healed them.

6. Et mirabatur propter incredulitatem eorum; & circuibat castella in circuitu docens.

And he marueiled at their vnbeliefe/ and went about by the townes on euery side/teaching.

Das VI. Capitel.

Vnd er gieng auß von dannen/ vnd kam inn sein Vaterland/ vnd seine Jünger folgeten jhm nach.

OC hand gick vd der fra/oc kom til sit Federne Land/ oc hans Discipler fulde hannem effter.

2. Vnd da der Sabbath kam/ hub er an zu lehren in jhrer Schule. Vnd vil die es höreten/ verwunderten sich seiner lehre/ vnd sprachen: Woher kombt dem solches? vnd was Weißheit ists/ die jm gegeben ist/ vnd solche Thaten/ die durch seine hende geschehen?

Oc der Sabbathen kom/ begynte hand at lære i deris Schole. Oc mange som det hørde/ forundrede sig paa hans Lerdom/ oc sagde/ Hueden haffuer hand saadant? oc huad visdom er det/ som hannem er giffuen/ oc saadane vnderlige Gerninger/ som ske ved hans Hender?

3. Ist er nicht der Zimmerman/ Marie Son/ vnd der Bruder Jacobi vnd Joses/ vnd Jude vnd Simonis? Sind nicht auch seine Schwestern allhie bey vns? Vnd sie ergerten sich an ihm.

Er hand icke en Tømmermand/ Marie søn/ oc Jacobi/ oc Joses/ oc Jude/ oc Simonis broder? Ere icke oc hans Søstere her hoss oss? Oc de forargede sig paa hannem.

4. Jesus aber sprach zu jhnen: Ein Prophet gilt nirgent weniger denn im Vaterland/ vnd daheim bey den seinen.

Men Jhesus sagde til dem/ En Prophete geller ingen sted mindre/ end i Federnelandet/ oc hiemme hoss sine.

5. Vnd er kondt allda nicht ein einige That thun/ on wenig Siechen leget er die hende auff/ vnd heilet sie.

Oc hand kunde icke gøre der en eniste vnderlig Gerning/ Vden nogle faa Siuge lagde hand Henderne paa/ oc helbredede dem.

6. Vnd er verwunderte sich jhres vnglaubens/ vnd er gieng vmher in die Flecken im kreiß/ vnd lehrete.

Oc hand forundrede sig paa deris vantro/ Oc hand gick alle vegne trint omkring i Byerne/ oc lærde.

Kapitola VI.

TEhdy wyssed odtud/ ssel do Wlasti swé: y ssli za nim Včedlnijcy geho.

A wyszedszy z támthad/ przyszedł do oyczyzny swey/ á zá nim szli zwolennicy iego.

2. A když bylo w Sobotu/ počal včiti w Sskole/ a mnozý slysseyce diwili se včeni geho/ řkauce: Odkud tento má tyto wssecky wěcy? a yaka gest maudrost geho kteráž gest dána gemu? a diwowé takowij kteřijž se děgij skrze ruce geho?

A gdy przyszedł Sabáth/ począł węzyc w bożnicy/ á wiele ich słuchaiac zdumiewálisie/ y mowili/ Zkadże ten to ma? á coż za mądrość ktora dana iest iemu/ iż też cuda tákie dzieia sie przez rece iego?

3. Wssak tento gest Tesař syn Marye/ bratr Jakubuow/ a Jozeffůw/ Jůdůw/ a Ssimonůw? Wssak y Sestry geho zde s námi gsau? Y horssyli se na něm.

Izali to nie on cieśla ktory iest Syn Máryey/ brát Jakobow y Jozy/ Judaszow y Symonow? Zaż nie máß v nas y siostr iego? y obrażáli sie w nim.

4. A Gežijs gim prawil/ že nenij Prorok bez poctiwosti/ gedině w wlasti swé/ a w rodině swé/ a w domu swém.

Thedy mowił ku nim Jezus/ Zaden Prorok nie iest beze czci chybá w oyczyźnie swoiy/ á miedzy krewnymi y w domu swoim.

5. Y nemohl tu znamenij žádného včiniti/ gedině málo nemocných/ wzkládage na ně ruce/ vzdrawil:

A nie mogł thám okazáć żádney mocy/ iedno iż máło chorych wkłádáiac ná nie rece vzdrowił.

6. Y podiwil se pro gegich newěru. Y obcházel okolo po Městečkách vče.

A dziwował sie niedowiárstwu ich/ y chodził po wsiách okolicznych náuczáiac.

ו

7 וקרא לתרעסרתה ושרי דנשדר אנון תרין תרין ויהב להון שולטנא על רוחא טנפתא דנפקון:

E chiamò ancora i dodici à se, e comincio à mandarli à due à due, e dette lor potestà sopra gli spiriti immondi.

8 ופקד אנון דלא נשקלון מדם לאורחא אלא אן שבטא בלחוד לא תרמלא ולא לחמא ולא נחשא בכיסיהון:

E comandò loro che non togliesseno alcuna cosa da portar per camino, se non Vn baston solamente, non tasca, non pane, non denari ne la cintura.

9 אלא נסאנון סנדלא ולא נלבשון תרתין כותינין:

Ma si calzasseno di sandali, e non si Vestisseno di due veste.

10 ואמר להון לאינא ביתא דעאלין אנתון תמן הוו עדמא דנפקין אנתון מן תמן:

E diceua loro, Douunque Voi entrarete in Vna casa, restateui li insin a tanto che Voi Vene partiate.

11 וכל מן דלא נקבלונכון ולא נשמעונכון מא דנפקין אנתון מן תמן בצו חלא דבתחתיא דרגליכון לסהדותהון ואמין אמר אנא לכון דיהוא ניח לסדום ולעמורא ביומא או למדינתא הי:

E tutti quelli che non Vi riceueranno, ne Vi Vdiranno, partendoui di li, scotete la poluere che è sotto i Vostri piedi, in testimonio ad essi. Io Vi dico in Verità che quei di Sodoma e Gomorra saranno piu dolcemente trattati nel di del giuditio, che quella tal città.

12 ונפקו הוו ואכרזו דנתובון:

Et essi andati Via, predicauano che si rauuedesseno.

ו

7 ויקרא את־שנים עשר ויחל לשלח אותם שנים שנים ויתן להם שלטון על־רוחות הטמאות:

Y llamó à los Doze, y començolos à embiar de dos endos: y dioles potestad contra los espiritus immundos.

8 ויצו להם אשר לא ישאו בדרך כי־אם את־מטה לבדו ולא צקלון ולא לחם ולא באזור נחשת:

Y mandoles que no lleuassen nada para el camino: sino solamente vn bordon, ni alforja, ni pan, ni dinero en la bolsa.

9 כי אם להנעיל את מנעלים ולא ללבוש שתים כתנות:

Mas que calçassen çapatos: y no vistiessen dos ropas.

10 ויאמר להם אם תבואו ביתה שבו שם עד כי תצאו משם:

Y deziales, En qualquier casa que entrardes, posad alli hasta que salgays de alli.

11 וכל אשר לא יקחו אתכם ולא ישמעו אתכם צאו משם ותנפצו גם את־עפר אשר תחת רגליכם לעדות להם אמן אני אומר לכם נרפה תהיה לסדום ועמורה ביום דין מעיר הזאת:

Y todos aquellos que no os recibieren, ni os oyeren, saliendo de alli, sacudid el poluo que està debaxo de vuestros pies en testimonio à ellos. De cierto os digo, que mas tolerable será el castigo de los de Sodoma, o de los de Gomorrha el dia del juyzio, que el de aquella ciudad.

12 ויצאו ויקראו לעשותם תשובה:

Y saliendo, predicauan, que hiziesen penitencia.

ϛ'.

7. Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.

Adonc il appela les douzé, & commença de les enuoyer deux à deux, & leur donna puissance sur les esprits immondes.

8. Καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον· μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν,

Et leur commanda de ne rien prendre pour porter sur le chemin, si non vn baston seulement: ne malette, ne pain, ne monnoye en leur ceinture.

9. Ἀλλ' ὑποδεδεμένους σανδάλια· καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας.

Mais qu' ils fussent chaussés de souliers, & qu' ils ne se vestissent point de deux robbes.

10. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε, ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν.

Il leur disoit aussi, En quelque part que vous entrerez en vne maison, demeurez y iusqu' à tant que vous partiez de là.

11. Καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται Σοδόμοις ἢ Γομόρροις, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Et tous ceux qui ne vous receuront, & ni vous orront, en partant de là, secouëz la poudre de dessous vos pieds, en tesmoignage contre iceux. En verité ie vous di, que ceux de Sodome & Gomorrhe seront plus tolerablement traittes au iour du iugement que ceste ville-la.

12. Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι.

Eux donc estans partis prescherent qu' on s' amendast.

CAP. VI.

7. Et vocavit duodecim: & cœpit eos mittere binos, & dabat illis poteſtatem ſpirituum immundorum.

And he called the twelue / and began to ſend them two and two / and gaue them power ouer vncleane ſpirites.

8. Et præcepit eis ne quid tollerent in via, niſi virgam tantum, non peram, non panem, neque in zona æs.

And commanded them / that they ſhoulde take nothing for their iourney / ſaue a ſtaffe onely: neither ſcrip / neither bread / neither money in their girdles.

9. Sed calceatos ſandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.

But that they ſhould be ſhod with ſandales / and that they ſhould not put on two coates.

10. Et dicebat eis, Quocunque introieritis in domum: illic manete donec exeatis inde.

And he ſaide vnto them / whereſoeuer ye ſhall enter into a houſe / there abide till ye depart thence.

11. Et quicunque non receperint vos, nec audierint vos: exeuntes inde excutite pulverem de pedibus veſtris in teſtimonium illis. *(Amen dico vobis, tolerabilius erit Sodomis aut Gomorrhis in die iudicii, quam civitati illi.)*

And whoſoeuer ſhall not receyue you / nor heare you / when ye depart thence / ſhake of the duſte that is vnder your feete / for a witneſſe vnto them. Verely I ſay vnto you / It ſhall be eaſier for Sodom / or Gomorrha at the day of iudgement / then for that citie.

12. Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent.

And they went out / preached / that men ſhould amend their liues.

Das VI. Capitel.

7. Vnd er berieff die zwölffe / vnd hub an / vnd ſandte ſie / ja zwen vnd zwen / vnd gab jhnen macht über die vnſaubern geiſter.

Oc hand fremkallede de Tolff / oc begynte / oc ſende dem / ia tho oc tho / oc gaff dem mact offuer de vrene Aander.

8. Vnd gebot jhnen / daß ſie nichts bey ſich trügen auff dem wege / denn allein einen ſtab / keine taſche / kein brodt / kein gelt im gürtel.

Oc bod dem / At de ſkulde inted bære met ſig paa veyen / Vden alene en Staff / ey Taſke / ey Brød / ey Pendinge i belter.

9. Sondern weren geſchucht / vnd daß ſie nicht zwen Röcke anzögen.

Men ſkulde haffue ſko paa / oc icke føre dem i tho Kiortle.

10. Vnd ſprach zu jhnen: Wo jhr inn ein hauß gehen werdet / da bleibet innen / biß jhr von dannen ziehet.

Oc hand ſagde til dem / Huor ſom i gaa vdi it Huſſ / bliffuer der inde / indtil i reyſe der fra.

11. Vnd welche euch nicht auffnemen noch hören / da gehet von dannen herauß: vnd ſchüttelt den ſtaub ab von euren füſſen / zu einem gezeugniß über ſie. Ich ſage euch warlich / es wirdt Sodoma vnd Gomorren am jüngſten Gerichte träglicher ergehen / denn ſolcher Stadt.

Oc huilcke eder icke anamme oc ey høre / Da gaar der vd fra / oc røſter ſtøffuen aff eders Føder / til it vidniſbyrd offuer dem. Jeg ſiger eder ſandelige / Det ſkal gaa lideligere til met Sodoma oc Gomorra paa den yderſte Dom / End met ſaadan en Stad.

12. Vnd ſie giengen auß / vnd predigten man ſolte buſſe thun.

Oc de ginge vd / oc predickede / At man ſkulde bedre ſig.

Kapitola VI.

7. A ſwolaw Dwanácte / počal ge poſýlati po dwau / a dal gim moc nad duchy nečiſtými.

Tedy wezwał onych dwunaśćie / y począł ie po dwu rozsyłáć / dawáiąc im moc nád duchy nieczyſtymi.

8. A přikázal gim / aby ničehož nebrali na ceſtu / gedině toliko hůl: ne moſſny / ne chlewa / ani na paſe peněz.

Y roſkazał im áby nic z ſobą ná drogę nie bráli iedno tylko láſkę / áni ſumek / áni chlebá / áni pieniędzy w trzośie.

9. Ale obuté nohy mage w ſtřewjce / a aby ſe neoblačeli we dwě Sukně.

Ale iżby ſię obuli w trzewiki / áiż by nie obloczyli dwu ſukien.

10. A prawil gim: Kdežkoli wegdete do domu / tu oſtaňte / dokudž newygdete odtud.

Zátym do nich mowił / Gdźiekolwiek wnidźiecye do domu / támmieſzkaycie aż ſię z támtąd ruſzycie.

11. A kdožkoli wás nepřijali / ani wás ſlyſſeli: wygdauce odtud / wyrazte prach z noh waſſých / na ſwědectwij gim. Giſtě prawijm wám: Lehčegij bude Sodomſkým a Gomorſkým w den Saudný / nežli Měſtu tomu.

A ktorzyby wás kolwiek nie przyimowáli / áni was ſłucháli / wyſzedſzy z támtąd / otrząście proch ktory ieſt pod nogámi wáſzemi ku przeświádczeniu ich: Záprawdę powiedam / Łżey będźie Sodomie y Gomorze w dźień ſądny / á niż miáſtu onemu.

12. Tehdy wyſſedſſe kázali aby pokánij činili.

A ták oni wyſzedſzy / opowiedáli ludźiom áby ſię vználi.

ו

ו

ϛʹ.

13 ושדא סגיאא מפקין הוו ומשחין הוו במשחא כריהא סגיאא ומאסין הוו:

Escaccianano molti demonij, & vngeuano con olio molti infermi, e risanauangli.

13 ושדים רבים הוציאו וימשחו בשמן חולים רבים וירפאום:

Y echauan fuera muchos demonios, y vngian con olio à muchos enfermos, y sanauan.

13. Καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀῤῥώστους, καὶ ἐθεράπευον.

Et ietterent hors plusieurs diables, & oignirentl d' huile plusieurs malades, & les guerirent.

14 ושמע הרודס מלכא על ישוע אתידע הוא לה גיר שמה ואמר הוא יוחנן מעמדנא קם מן בית מיתא מטול הנא חילא מסתערין בה:

Hor il Re Herode venne ad intender di IESV (percioche il suo nome era gia manifesto) e diceua, Quel Giouanni che battezaua, è risuscitato da morte, e però le virtù operano in lui.

14 וישמע מלך הירודס כי שמו הולך וגדול ויאמר כי יוחנן הטבל ממתים קם ועל כן פעלו הכחות בו:

Y oyó el rey Herodes la fàma de Iesus. porque su nombre era hecho notorio, y dixo, Ioan el que baptizauà, ha resuscitado de los muertos? y portanto virtudes hazen en el.

14. Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἡρώδης· φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἔλεγεν, ὅτι ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ.

Or le roy Herode ne ouït parler (car le mon d' icelui estoit fort celebre) & dit, Ce Iehan qui baptizoit, est ressuscité des morts, & pourtant vertus monstrent leur force en lui.

15 אחרנא אמרין הוו דאליא הו ואחרנא דנביא הו איך חד מן נביא:

Altri diceuano, Egli è Elia: & altri diceuano, Egli è vn Propheta: o come vno de Profeti.

15 ואחרים אמרו כי אליהו יש הוא ואחרים אמרו כי הנביא הוא או כאחד הנביאים:

Otros dezian. Elias es, y otros dezian, Propheta es, o alguno de los prophetas.

15. Ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι ἠλίας ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅτι προφήτης ἐστίν, ( ) ὡς εἷς τῶν προφητῶν.

Les autres disoyent, C'est Elie: Et les autres disoyent C'est vn Prophete, ou comme l' vn des Prophetes.

16 כד שמע דין הרודס אמר יוחנן הו דאנא פסקת רישה הו קם מן בית מיתא:

Ma Herode hauendone vdito, disse, Questo è Giouanni che io decapitai: egli è risuscitato da morte.

16 וכאשר שמע הירודס אמר כי אשר נשאתי ראשו מעליו יוחנן זה הוא קם ממתים:

Y oyendolo Herodes, dixo, este es Ioan elque yo degollé: el ha resuscitado de los muertos.

16. Ἀκούσας δὲ ὁ ἡρώδης, εἶπεν· ὅτι ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα ἰωάννην, οὗτός ἐστιν· αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν.

Quand donc Herode eut entendu cela, il dit, Cestui-ci est ce Iehan que i' ai decapité: il est resuscité des morts.

17 הו גיר הרודס שדר הוא אחדה ליוחנן וארמיה בית אסירא מטול הרודיא אנתת פיליפוס אחוהי הי דנסב:

Percioche esso Herode haueua gia mandato à pigliar Giouanni, & à legarlo in prigione, per cagion d' Herodiade, moglie di Filippo suo fratello: conciosia che egli se l' haueua presa per moglie.

17 והוא הירודס שלח ויתפש את־יוחנן ויאסר אותו במטרה בעבור הירודית אשת פילפוס אחיו כי לקחה:

Porque el mismo Herodes auia embiado y prendido à Ioan, y lo auia aprisionado en la carcel à causa de Herodias muger de Philippo su hermano: porque la auia tomado por muger.

17. Αὐτὸς γὰρ ὁ ἡρώδης ἀποστείλας, ἐκράτησε τὸν ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν·

Car Herode ayant enuoyé ses gens, auoit fait prendre Iehan, & l'auoit lie en prison, à cause d' Herodias femme de Philippe son frere pource, qu' il l'auoit prinse en mariage.

18 אמר הוא גיר יוחנן להרודס דלא שליט ד דתסב אנתת אחוך:

Imperoche Giouanni diceua ad Herode, Non t'è lecito hauerla moglie del tuo fratello.

18 ויאמר יוחנן להירודס כי לא שוה לך לקחת את אשת אחיך:

Porque Ioan dezia à Herodes, No te es licito tener la muger de tu hermano.

18. Ἔλεγε γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ ἡρώδῃ, ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Car Iehan disoit à Herode, Il ne t' est pas loisible d' auoir celle qui est femme de ton frere.

19 הי דין הרודיא לחימא הות לה וצביא הות למקטלה ולא משכחא הות:

Per il che Herodiade gli poneua insidie, e voleua farlo morire: ma nõ poteua.

19 והירודית החרישה לו ותאבה יכלה להרג אותו ולא:

Mas Herodias lo assechaua, y desseaua matarlo: y no podia.

19. Ἡ δὲ ἡρωδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο.

Et pourtant Herodias en auoit à lui, & desiroit de le faire mourir: mais elle ne pouuoit.

CAP. VI.

13. Et dæmonia multa eiiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & ſanabant

And they caſt out many deuils: and they anointed many that were ſicke / with oyle and healed them.

14. Et audivit rex Herodes (manifeſtum enim factum eſt nomen eius) & dicebat, Quia Iohannes Baptiſta reſurrexit à mortuis: & propterea virtutes operantur in illo.

Then king Herode heard of him (for his name was ſpread abroade) and ſayde / John Baptiſt is riſen againe from the dead / and therefore great workes are wrought by him.

15. Alii autem dicebant, Quia Elias eſt. Alii vero dicebant, Quia propheta eſt, quaſi unus ex prophetis

Other ſaid / It is Elias: and ſome ſaid / It is a Prophet / or as one of the Prophets.

16. Quo audito, Herodes ait, quem ego decollavi Iohannem, hic à mortuis reſurrexit.

So when Herode heard it / he ſayde / It is John whom I beheaded: he is riſen from the dead.

17. Ipſe enim Herodes miſit ac tenuit Iohannem, & vinxit eum in carcerem propter Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui, quia duxerat eam.

For Herode himſelfe had ſent forth / and had taken John / and bound him in priſon for Herodias ſake / which was his brother Philips wife / becauſe he had maried her.

18. Dicebat enim Iohannes Herodi, Non licet tibi habere uxorem fratris tui.

For John ſayde vnto Herode / It is not lawfull for thee to haue thy brothers wife.

19. Herodias autem inſidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat.

Therefore Herodias had a quarell againſt him / and would haue killed him / but ſhe could not:

Das VI. Capitel.

13. Vnd trieben vil teufel auß / vnd ſalbeten vil Siechen mit öle / vnd machten ſie geſund.

Oc de dreffue mange Dieffle vd / oc ſaluede mange Siuge met Olie oc helbredede dem.

14. Vnd es kam für den König Herodes (denn ſein Name war nun bekandt) vnd er ſprach: Johannes der Tauffer iſt von den todten aufferſtanden / darumb thut er ſolche Thaten.

Oc der kom faar Herodes (thi hans Naffn vaar nu bekent) oc hand ſagde Johannes den Døbere er opſtanden fra de døde / der ſaare gør hand ſaadanne vnderlige Gerninger.

15. Etliche aber ſprachen: Er iſt Elias. Etliche aber / er iſt ein Prophet / oder einer von den Propheten.

Oc nogle ſagde / Hand er Elias / Men nogle / Hand er en prophete / eller en aff Propheterne.

16. Da es aber Herodes höret / ſprach er: Es iſt Johannes den ich enthauptet hab / der iſt von den todtẽ aufferſtanden.

Men der Herodes hørde det / ſagde hand / Det er Johannes ſom ieg haffuer halshugget / hand er opſtanden fra de Døde.

17. Er aber Herodes hatte auß geſandt / vnd Johannem gegriffen / vnd ins gefengniß gelegt / vmb Herodias willen / ſeines Bruders Philippi Weib / denn er hatte ſie gefreyet.

Thi Herodes haffde vdſent / oc greb et Johannem / oc lagd hannem i Fengsel / for Herodias / ſin broders Philippi Hustru ſkyld / Thi hand haffde taget hende til ecte.

18. Johannes aber ſprach zu Herode: Es iſt nicht recht / daß du deines Bruders Weib habeſt.

Oc Johannes ſagde til Herodes / Det er icke ræt / at du haffuer din broders Hustru.

19. Herodias aber ſtellet jhm nach / vnd wolt jn tödten / vnd kondt nicht.

Oc Herodias ſtod effter hannem / oc vilde ſlaget hannem ihiel / oc hun kunde icke.

Kapitola VI.

13. A ďabelſtwij mnohá wymijtali / a mazali Olegem mnohé nemocné / a byli vzdrawowáni.

I wyrzucáli wiele dyábelſtwá / á wielechorych oleykiem mázali / y vzdrawiáli ie.

14. Y vſlyſſal Herodes Král (neb bylo zgewně včiněno gměno geho) y prawil: Že Jan Křtitel wſtal z mrtwých / a protož ſe děgij diwowé ſkrze něho.

To vſłyſzał Krol Herod (bo imie iego było ſławne) y rzekł / Jan on ktory krzcił / wſthał z martwych / y dla thegoż ſie w nim ty mocy okázuią.

15. Ginij pak prawili / že geſt Eliáš. A ginij / že geſt Prorok / aneb yáko geden z Prorokuow.

A drudzy mowili / Heliaſzci tho / drudzy záſie powiedáli / Prorok ieſt / ábo ieden z onych prorokow.

16. To vſlyſſaw Herodes / řekl: Kterého gſem yá ſťal Jana / tenť geſt z mrtwých wſtal.

Co ſłyſząc Herod / rzekł / Tenci ieſt Jan ktoregom dał ściąć / á onci wſtał z martwych.

17. Nebo Herodes byl poſlal a yal Jana / a wſadil gey žaláře / pro Herodyadu manželku Filipa bratra ſwého / neb gi byl poyal za manželku.

Abowiem ten Herod poſłał był żołnierze y poimał Jana podawſzy go do więzienia / dla Herodyády żony Filipá brátá ſwego ktory ią był poiął zá żone.

18 Prawil byl zagiſté Jan Herodeſowi: Neſluſſijť tobě mijti manželky bratra twého.

Bo Jan mowił Herodowi / Nie ſłuſzy ábyś miał żone brátá twego.

19. Herodyadys pak byla leſt ſkláda la proti němu / a chtěla gey ohrdlo připrawiti / ale nemohla.

Rzuciła nań waśń Herodyás / a chciałá go zámordowáć / ále nie mogłá.

ו | ו | ς.

20 הרודס גיר דחל הוא מן יוחנן על דידע הוא דגברא הו זדיקא וקדישא ומנטר הוא לה וסגיאתא שמע הוא לה ועבד ובסימאית שמע הוא לה:

Percioche Herode temeua Giouanni, sapendo ch'egli era huomo giusto e santo, & haueualo in reuerentia. & hauendolo vdito, faceua molte cose, & ascoltauvalo volentieri.

20 כי הירודס ירא את־יוחנן יודע כי הוא איש צדיק וקדוש ויצרנו ושומע אותו רבות עשה וחפץ לשמוע אותו:

Porque Herodes temia à Ioan, conociendolo varon justo y sancto: y teniale respecto, y obedeciendolo hazia muchas cosas: y oyalo de buena gana.

20. Ὁ γὰρ ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν. καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε.

Car Herode craignoit Iehan, sachant qu'il estoit homme iuste & sainct, & l'auoit en reuerence, & l'ayant ouï, faisoit beaucoup de choses, & le escoutoit volontiers.

21 והוא יומא ידיעא כד הרודס בבירת ילדה חשמיתא עבד הוא לרורבניהי ולכילירכא ולרישא דגלילא:

Ma venuto vn giorno opportuno, quādo Herode faceua la cena del suo natale à i principi, & à i capitani, & à i primi de la Galilea.

21 ויהי יום מועד כאשר הירודס ביום מולדתו עשה משתה לשלישיו ולשרי אלפים ולסרני־הגליל:

Y viniendo vn dia oportuno enque Herodes, en la fiesta de su nacimiento, hazia cena à sus principes, y tribunos, y à los principales de Galilea:

21. Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς γαλιλαίας.

Mais vn iour estant venu opportun, que Herode faisoit le festin du iour de sa naissance aux grands seigneurs, & aux capitaines, & aux principaux de Galilee:

22 ועלת ברתה דהרודיא רקדת ושפרת לה להרודס ולאילין דסמיכין עמה ואמר מלכא לטליתא שאלי מני מדם דצבינא אנתי ואתל לכי:

La figliuola d'essa Herodiade entrò, e danzò: & essendo piaciuta ad Herode, & à quelli che sedeuano insieme con lui à tauola, il Re disse à la fanciulla, Domandami cio che tu vuoi, che io tel darò.

22 וכאשר באה בתה בת הירודית ותדלג ותרצה להירודס וליושבי שלחן ויאמר המלך לנערה שאלי ממני וכל־אשר תשאלי אתן לך:

Y entrando la hija de Herodias, y baylando, y agradando à Herodes, y à los que estauan con el à la mesa: el Rey dixo à la moça: Pideme loque quisieres, que yo telo daré.

22. Καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς ἡρωδιάδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι.

Et la fille d'Herodias estant entree, & ayant dansé, & ayant pleu à Herode, & aussi à ceux qui estoyent ensemble à la table: le roy dit à la ieune fille, Demande-moi ce que tu voudras, & ie le te donnerai.

23 וימא לה דמדם דתשאליני אתל לכי עדמא לפלגה דמלכותי:

E giurolle, dicendo, Tutto quel che tu mi domandarai, io ti darò, insin à la metà del mio regno.

23 וישבע לה מה בקשתך ותנתן לך עד־חצי המלכותי ותעש:

Y jurole, Todo loque me pidieres te daré, hasta la mitad de mi reyno.

23. Καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐάν με αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.

Et lui iura, disant, Tout ce que tu me demanderas, ie le te donnerai, voire iusques à la moitié de mon royaume.

24 הידין נפקת ואמרת לאמה מנא אשאליוהי אמרא לה רישה דיוחנן מעמדנא:

Et ella vscita fuore, disse à sua madre, Che domandarò io? & ella disse, la testa di Giouanni Battista.

24 ותצא ותאמר לאמה מה אשאל והיא אמרה את־ראש יוחנן הטבל:

Y saliendo ella dixo à su madre, Que pediré? Y ella dixo, La cabeça de Ioan el Baptista.

24. Ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς. τί αἰτήσομαι; ἡ δὲ εἶπε, τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Elle donc estant sortie dit à sa mere, Que demanderai-ie? & elle dit, La teste de Iehan Baptiste.

25 ומחדא עלת בבטילותא לות מלכא ואמרא לה צביא אנא בהדא שעתא דתתל לי על פינכא רישה דיוחנן מעמדנא:

Allora ella rientrata subbito con grande affettione al Re, gli domandò, dicendo, Io voglio che tu mi dia incontinente in vn piatto la testa di Giouanni Battista.

25 ובאה פתאם במהרה אל־המלך ותשאל לאמר שאלתי היא להנתן לי מיד על־הקערה את־ראש יוחנן הטבל:

Entoces ella entró prestamente àl Rey, y pidió, diziendo, quiero que aora luego me des en vn plato la cabeça de Ioan el Baptista.

25. Καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ἠτήσατο, λέγουσα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Et incontinent estant rentree auec grāde affection vers le roy, elle lui fit requeste, disant, Ie voudroy' que tout à ceste heure, tu me donasses en vn plat la teste de Iehan Baptiste.

20. Hero-

CAP. VI.

20\. Herodes enim metuebat Iohannem, ſciens eum virum iuſtum & ſanctum: & cuſtodiebat eum, & audito eo multa faciebat: & libenter eum audiebat.

For Herode feared John/ knowing that he wz a iuſt man/ and an holy/and reuerenced him / and when he heard him / hee did many things / and heard him gladly.

21\. Et cùm dies oportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit principibus & tribunis & primis Galilææ.

But the time being conuenient / when Herode on his birth day made a banket to his princes and capitaines / and chiefe eſtates of Galile.

22\. Cumque introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimulque recumbentibus: rex ait puellæ, Pete à me quod vis: & dabo tibi.

And the daughter of the ſame Herodias came in and daunced / and pleaſed Herode / and them that ſate at table together/ the king ſaid vnto the maide/ Aſke of me what thou wilt: and I will giue it thee.

23\. Et iuravit illi, Quia quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.

And he ſware vnto her / Whatſoeuer thou ſhalt aſke of me / I wil giue it thee/ euen vnto the halfe of my kingdome.

24\. Quæ cum exiſſet, dixit matri ſuæ, Quid petam? At illa dixit, Caput Iohannis Baptiſtæ.

So ſhe went forth / and ſaid to her mother / What ſhall I aſke? And ſhe ſaid/ John Baptiſts head.

25\. Cumque introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad regem, petivit dicens, Volo, ut protinus des mihi in diſco caput Iohannis Baptiſtæ.

Then ſhe came in ſtraight way with haſte vnto the King/ and aſked/ ſaying/ I woulde that thou ſhouldeſt giue me euen nowe in a charger the head of Iohn Baptiſt.

Das VI. Capitel.

20 Herodes aber forchte Johañem/ denn er wuſte / daß er ein frommer vnd heiliger man war / vnd verwaret jhn / vnd gehorchet jhm inn vilen ſachen/ vnd höret jhn gerne.

Oc Herodes fryctede Johannem / thi hand viſte/ at hand vaar en from oc hellig Mand / oc hand forvarede hannem/ oc lydde hannem i mange Sager/ oc hørde hannem gerne.

21\. Vnd es kam ein gelegner tag / daß Herodes auff ſeinen Jarstag ein Abendmal gab / den Oberſten vñ Hauptleuten vnd fürnemſten in Galilea.

Oc det kom en beleylig dag / At Herodes giorde de Offuerſte oc Hoffuitzmendene oc de Ypperſte i Galilea / it Geſtebud / paa ſin Aar ſdag.

22\. Da trat hinein die Tochter der Herodias / vnd tantzete/ vnd gefiel wol dem Herode / vnd denen die am tiſch ſaſſen. Da ſprach der König zum Meidlein: Bitte von mir was du wilt / ich will dirs geben.

Da traadde Herodias Daatter hen ind/oc dantzede / Oc det behagede Herodes vel / oc dem ſade til bordz. Da ſagde Kongen til Pigen/Bed aff mig huad du vilt/ieg wil giffue dig det.

23\. Vnd ſchwur jhr einen eid / was du wirſt von mir bitten / wil ich dir geben/ biß an die helffte meines Königreichs.

Oc hand ſoer hende en Eed/ Huad du beder aff mig/ vil ieg giffue dig / indtil halffdelen aff mit Kongerige.

24\. Sie gieng hinauß vnd ſprach zu jhrer Muter: Was ſoll ich bitten? Die ſprach: Das haupt Johannes des Tauffers.

Hun gick hen vd / oc ſagde til ſin Moder/ Huad ſkal ieg bede om? Hun ſagde / Johannis den Døberis hoffuit.

25\. Vnd ſie gieng bald hinein mit eile zum Könige/ bat vnd ſprach: Ich will daß du mir gebeſt / jetzt ſo bald auff einer Schüſſel/ das Haupt Johañis des Tauffers.

Oc hun gick ſtrax haſtelige ind til Kongen/ bad/ oc ſagde / Jeg vil/at du ſkalt nu ſtrax giffue mig / paa it Fad / Johannis den Døberis hoffuit.

Kapitola VI.

20\. Nebo Herodes obáwal ſe Jana/ wěda gey býti muže ſprawedliwěho a Swatěho: y ſſetřijwal ho / a wyſlýchage gey mnohě wěcy činil / a rád ho poſlauchal.

Abowiem Herod obawal ſie Janá/wiedząc że był mąż ſpráwiedliwy y świety / á miał go w vcżciwośći / á ſłucháiąc go / wiele czynił / y ſłuchał go rad.

21\. A gdyž ſe den přijhodný přitreffil / Herodes pamatuge den ſwěho narozenij / včinil Wečeři Knijžatuom / a Vředníkuom / a prwnijm z Galilee.

Gdy thedy był dzień po temu/ gdy Herod w dzień narodzenia ſwoiego ſpráwił wieczerzą ná pány ſwoie/ná rotmiſtrze/ y ná przednieyſze w Gálileiey.

22\. A gdyž weſſla dcera tě Herodyady a tancowala / lijbylo ſe Herodeſowi y ſpolu hodownijkům. Y řekl Král Děwečce: Pros mne zač chceſs / a dam tobě.

Thám gdy przyſzłá dziewká oney Herodyady / táncowálá / y ſpodobálá ſie Herodowi / y inym ſpołu ſiedzącym / y rzekł Krol ku dziewce / Proś mie ocż iedno chceſz / á dam tobie.

23\. Y přiſáhl gij / že začkoli proſyti budeſs / dám tobě / by pak bylo polowice kralowſtwij měho.

Y przyśiągł iey / Ocżkolwiek mie prośić będzieſz / dámći / áż y do połowice kroleſtwá mego.

24\. Kterážto když wyſſla / řekla mateři ſwě: Zač budu proſyti? A ona řekla: Za hlawu Jana Křtitele.

Ale oná wyſzedſzy / rzekłá máteé ſwey / Ocżże mam prośić? á oná iey powiedziáłá / O głowę Janá Krzćićielá.

25\. A když weſſla hned s chwátanijm k Krali / proſyla ho / řkauc: Chcy aby mi dal hned na miſe hlawu Jana Křtitele.

A thak oná nátychmiáſt wſzedſzy vmyſlnie do Krolá / proſiłá mowiąc / Teraz iuż chcę ábyś mi dał ná miſie głowę Janá Krzćićielá.

ו

26 וכרית לה סגי למלכא מטול דין מומתא ומטול סמיכא לא צבא דיגליה׃

Di che il Re fu mal contento, nondimeno per cagion del giuramẽto e di quelli che sedeuano con lui à tauola, non le volse desdire.

27 אלא מחדא שדר מלכא ספוקלטרא ופקד דנתיתא רישה דיוחנן ואזל פסקיה רישה דיוחנן בית אסירא׃

E mandò subbito il carnefice, e comandò che portasse la testa d'esso Giouãni. Et egli andò, e decapitollo ne la prigione.

28 ואיתי בפינכא ויהב לטליתא והי טליתא יהבת לאמה׃

E portò la sua testa in vn piatto, e dettela à la fanciulla, e la fanciulla la dette à sua madre.

29 ושמעו תלמידוהי ואתו שקלו שלדה וסמוה בבית קבורא׃

Quando i suoi discepoli hebbero cio vdito, vennero, e portoron via il suo corpo, e poserlo in vn monumento.

30 ואתכנשו שליחא לות ישוע ואמרו לה כל מדם דעבדו וכל מא דאלפו׃

Gli Apostoli poi si ricondussero à Iesv, e raccontorongli tutte le cose, e quelle che haueuan fatte, e quelle che haueuano insegnate.

31 ואמר להון תו לכון גאול לדברא בלחודין ואתתניחו קליל אית הוו גיר סגיאא דאזלין ואתין ולית הוא להון אתרא אף לא למאכל׃

Et egli disse loro, Venite voi stessi separatamente in luogo solitario, e riposateui vn poco. Percioche erano molti che veniuano & andauano, e non haueuan pur tempo di mangiare.

32 ואזלו לאתרא חורבא בספינתא בלחודיהון׃

E così sen'andò da parte in vn luogo diserto per naue.

ו

26 וישתוחח מעט המלך ובעבור השבועה והיושבים על השלחן לא אבה להתל בה׃

Y el Rey se entreisteció mucho; mas à causa del juramento, y de los que estauan con el à la mesa, no quiso entristecerla.

27 ומיד שלח המלך את רב טבחים ויצו לשאת את ראשו מעליו׃

Y luego el Rey, embiando vno de la guarda, mandó que fuese trayda su cabeça.

28 וילך וישא את ראשו מעליו בבית הסהר ויקרב את ראשו על הקערה ויתן אותו לנערה והנערה נתנה אותו לאמה׃

El qual fue, y lo degolló en la carcel, y truxo su cabeça en vn plato, y diola à la moça y la moca la dio à su madre.

29 וישמעו תלמידיו ויבואו וישאו את פגרו וישימו אל הקבר׃

Y oyendolo sus discipulos, vinieron, y tomaron su cuerpo y pusieronlo en vn sepulchro.

30 ויקהלו השליחים אל ישוע ויגידו לו כלם ואשר עשו ואשר למדו׃

Y los Apostoles se juntaron à Iesus, y contaronle todo, loque auian hecho, y loque auian ensennado.

31 ויאמר להם לכו לכם לבדכם אל מקום מדבר ותנוחו מעט כי רבים היו ההולכים והשבים ולא היה להם עת לאכל׃

Y el les dixo, Venid vosotros à parte àl lugar desierto, y reposad vn poco. porque auia muchos yentes y vinientes, quea aun no tenian lugar de comer.

32 וילכו אל מקום מדבר באניה לבדם

Y fueronse en vn nauio àl lugar desierto à patte

ς.

26. Καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι.

Et le roy estant tresmarri, ne la voulut toutes fois esconduire, à cause du serment, & de ceux qui estoyent à table auec lui.

27. Καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα, ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Ains enuoya incontinent vn de ses gardes, & commanda qu'il apportast la teste d'icelui · lequel s'y en alla, & le decapita en la prison :

28. Ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς.

Et apporta la teste d'icelui en vn plat, & la donna à la ieune fille, & la ieune fille la donna à sa mere.

29. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον, καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν τῷ μνημείῳ.

Et ses disciples ayans ouï le fait, vindrent & emporterent son corps, & le mirent en vn sepulcre.

30 Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν.

Et les Apostres se rassemblerent vers Iesus, & lui raconterent tout ce qu'ils auoyent fait & enseigné.

31. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν ηὐκαίρουν.

Et il leur dit, Venez-vous-en à part en vn lieu retiré, & vous reposez vn petit : car il y auoit beaucop d'allans & de venans vers Iesus : tellement qu'ils n'auoyent pas mesmes le loisir de manger.

32. Καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν.

Ils s'en allerent donc en vne nasselle en vn lieu retiré à part.

CAP. VI.

26. Et contriſtatus eſt rex. Propter iuſiurandum & propter ſimul diſcumbentes noluit eam contriſtari.

Then the King was verie ſorie: yet for his othes ſake / and for their ſakes which ſate at table with him / he woulde not refuſe her.

27. Sed miſſo ſpiculatore præcepit afferri caput eius in diſco.

And immediately the King ſent the hangman / and gaue charge that his head ſhould be brought. So he went and beheaded him in the priſon.

28. Et decollavit eum in carcere, & attulit caput eius in diſco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri ſuę.

And brought his head in a charger / and gaue it to the maide / and the maide gaue it to her mother.

29. Quo audito, diſcipuli eius venerunt, & tulerunt corpus eius: & poſuerunt illud in monumento.

And when his diſciples heard it / they came and tooke vp his bodie / and put it in a tombe.

30. Et convenientes Apoſtoli ad Ieſum, nuntiaverunt ei omnia quæ egerant & docuerant.

And the Apoſtles gathered them ſelues together to Jeſus / and tolde him al things / both what they had done / and what they had taught.

31. Et ait illis, Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi: & nec ſpatium manducandi habebant:

And he ſayde vnto them / Come ye aparte into the wildernes / and reſt a while: for there were many commers and goers / that they had not leaſure to eate.

32. Et aſcendentes in navim, abierunt in deſertum locum ſeorſum.

So they went by ſhip out of the way into a deſert place.

Das VI. Capitel.

26. Der König war betrübt / doch vmb des Eydes willen / vnd dere die am tiſche ſaſſen / wolt er ſie nicht laſſen ein fehl bitt thun.

Kongen vaar bedrøffuit / Dog for Edens ſkyld / oc deris ſom ſade til bords / vilde hand icke lade hende bede til forgeffuis.

27. Vnd bald ſchickte hin der König den Hencker / vnd hieß ſein Haupt her bringen. Der gieng hin / vnnd enthauptet jhn im Gefengniß.

Oc Kongen ſende ſtrax Bødelen bort / oc befalede / at hente hans hoffuit. Hand gick hen / oc halshug hannem i Fengzelet /

28. Vnd trug her ſein Haupt auff einer Schüſſeln / vnd gabs dem Meidlein / vnd das Meidlein gabs jhrer Mutter.

Oc bar hans hoffuit frem paa it fad / oc fick Pigen det / de Pigen fick ſin Moder det.

29. Vnd da das ſeine Jünger höreten / kamen ſie vnd namen ſeinen Leib / vnd legten jhn in ein grab.

Oc der hans Diſciple hørde det / kom me de / oc toge hans Legeme / oc lagde det i en Graff.

30. Vnd die Apoſtel kamen zu Jeſu zu ſammen / vnd verkündigten jhm das alles / vnd was ſie gethan vnd gelehrt hatten.

Oc Apoſtlene forſamledis til Jeſum / oc forkyndede hannem alt det / Oc huad de haffde giort oc lært.

31. Vnd er ſprach zu jhnen: Laſſet vns beſonders inn eine Wüſten gehen / vnd ruhet ein wenig / denn jhrer war vil / die ab vnd zugiengen / vnd hatten nicht zeit gnug zu eſſen.

Oc hand ſagde til dem / Lader off gaa offuer ſide i en Ørck / oc huile lidet / Thi de vaare mange / ſom ginge fra oc til / oc de haffde icke tid nock at æde.

32. Vnd er fuhr da inn einem Schiff zu einer Wüſte beſonders.

Oc hand foer det i it Skib til en Ørck offuer ſide.

Kapitola VI.

26. Tehdy zarmautil ſe Král / pro přijſahu / a pro ſpolu hodownijky nechtěl gij oſlyſſeti.

Ale ſie Krol bárzo záfráſowal / dla przyśiegi y dla onych ktorzy z nim ſpolu śiedzieli / nie chcac iey odrzucáć ná ſtronę.

27. Ale poſlaw Kata / rozkázal mu přineſti hlawu na mijſe:

Zátym wnet Krol poſlał kátá / roſkázuiac áby przynieſiono głowę ie° / tedy on ſzedſzy / ściął go w ćiemnicy.

28. Y ſťal gey w Žaláři / a přineſl hlawu geho na mijſe / a dal gi Děwečce / a Děwečka dala Mateři ſwé.

Y przynioſł głowę iego ná miśie / á oddał ia dziewce / dziewká záśie oddáłá ia mátce ſwey.

29. To vſlyſſawſſe Včedlnijcy geho / přiſſli a wzali Tělo geho / a pochowali ge w hrobě.

To gdy vſłyſzeli zwolennicy iego / przyſzli y wzięli trupá iego y położyli go w grobie.

30. Tehdy přiſſedſſe Apoſſtolé k Gežijſſowi / zwěſtowali gemu wſſecky wěcy / které byli činili a včili.

Zeſzli ſie pothym Apoſtołowie do Jezuſá / y opowiedzieli mu wſzythko co czynili y czego vczyli.

31. Y řekl gim: Poďte ſaukromij na puſté mijſto / a odpočiňte maličko. Nebo bylo množſtwij těch kteřijž přicházeli a odcházeli / tak že gſau k gijdlu chwijle neměli.

A n kthorym rzekł / Podźćie wy oſobno ná mieyſce puſte / á odpoczyńćie máluczko / bo wiele thych było co przychádzáli y odchazali / ták iż niemieli czáſu zeby ſie byli náiedli.

32. A wſtaupiwſſe na Lodij / odeſſli na puſté mijſto.

A ták ſzli ná mieyſce puſte / oſobno przepráwiwſzy ſie w łodzi.

ו

33 וחזו אנון סגיאא כד אזלין ואשתודעו אנון ובי בשא רהטו מן כלהין מדינתא קדמוהי לתמן :

Ma il popolo gli vidde andare, e molti il conobbero: e vi concorsero à piedi da tutte le città, & arriuorono innanzi à loro, e raccolserſi à lui.

34 ונפק ישוע חזא כנשא סגיאא ואתרחם עליהון דדמין לערבא דלית להון רעיא ושרי הוא למלפו אנון סגיאתא :

E Iesv, vſcito fuore, vidde vna gran moltudine, & hebbe compaſſione di loro: percioche erano come pecore che non hanno paſtore. E cominciò ad inſegnar loro molte coſe.

35 וכד הוא עדנא סגיאא קרבו לותה תלמידוהי ואמרין לה הנא אתרא חורבא הו ועדנא סגי :

Et eſſendo gia grande hora, i ſuoi diſcepoli s'accoſtorono à lui, dicendo, Queſto luogo è diſerto, & è gia grande hora.

36 שרי אנון דיאזלון לאגורסא דחדריהון ולקוריא ויזבנון להון לחמא לית להון גיר מדם למאכל :

Licentiagli, accioche ſene vadano à le ville, & à i borghi che ſon qui dattorno, à comprarſi del pane: percioche non hanno che mangiare.

37 הו דין אמר להון הבו להון אנתון למלעס אמרין לה נאזל נזבן דמאתין דינרין לחמא ונתל להון לעסין :

Egli riſpondendo, diſſe loro, Date voi loro da mangiare. Et eſſi gli dicono, Andaremo noi à comprar dugento denari di pane, e daremo loro da mangiare?

38 הו דין אמר להון זלו חזו כמא לחמין אית לכון הרכא וכד חזו אמרין לה חמשא לחמין ותרין נונין :

Et egli diſſe loro, Quanti pani hauete voi? andate e guardate. Et eſſi ſaputo che l'hebbero, dicono, Cinque, e due peſci.

ו

33 ויראו אותם ההלכים וידעו אותו רבים וברגליהם מכל הערים רצו שמה והקדימו אותם ויבואו אליו :

Y vieronlos yr muchos: y conocieronlo, y con currierón alla muchos à pie de las ciudades, y vinieron anteque ellos, y juntaronſe à el.

34 ויצא ישוע וירא קהל רב ונכמרו רחמיו עליהם כי היו כצאן אשר אין להם רועה ויחל ללמדם רבות :

Y ſaliendo Ieſus vido vna grande companna y vuo miſericordia deellos, porque eran como ouejas ſin paſtór: y començóles à enſennar muchas coſas.

35 ובהאריך שעות רבות ויגשו אליו תלמידיו לאמר כי חרב המקום ועתה האריכה השעה :

Y como ya fue el dia muy entredo, ſus Diſcipulos llegaron à el, diziendo, El lugar es deſierto, y el dia es ya muy entrado,

36 הנח אותם למען ילכו סביב השדות והחוות ויקנו להם לחם כי אין מאומה בידם אשר יאכלו :

Embialos paraque vayen à los cortijos y aldeas de alderredor, y compren para ſi pan, porque no tienen que comer.

37 ויען ויאמר להם תנו להם אתם לאכל ויאמרו לו נלך ונקנה במאתים זוזים לחם ונתן להם לאכל :

Y reſpondiendo el, dixoles, Daldes de comer voſotros. Y dixeronle. Que vamos y compremos pan por dozientos dineros, y les demos de comer?

38 ויאמר להם כמה ככרי לחם היו לכם לכו וראו וכראותם אמרו חמשת ושני דגים :

Y el les dize, Quantos panes teneys? Id y veldo, Y ellos ſabidolo, dixeron. Cinco, y dos peces.

ϛ.

33. Καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοί, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ, καὶ προῆλθον αὐτούς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν.

Mais le peuple le vid s'en aller, & pluſieurs le recognurent: & y accoururent à pied de toutes les villes, & y vindrent deuant eux, & s'amaſſerent vers lui.

34. Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα· καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.

Adonc Ieſus eſtant ſorti, vid là de grandes troupes, & fut eſmeu de compaſſion enuers eux, de ce qu'ils eſtoyent comme brebis n'ayans point de berger, & ſe mit à leur enſeigner pluſieurs choſes.

35. Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης, προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγουσιν, ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή·

Et comme il eſtoit deſia grande heure, les diſciples vindrent à lui diſans, Ce lieu eſt deſert, & il eſt deſia grande heure.

36 Ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς, ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν.

Donne-leur congé, afin qu'ils s'en aillent aux villages, & bourgades d'à l'enuiron, & qu'ils achetent des pains pour eux: car ils n'ont que manger.

37. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν διακοσίων δηναρίων ἄρτους, καὶ δῶμεν αὐτοῖς φαγεῖν.

Et reſpondant il leur dit, Mais vous donnez-leur à manger. Ils lui dirent, Irions-nous acheter des pains pour deux cens deniers, & leur donnerions à manger?

38. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε. καὶ γνόντες λέγουσι, πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.

Et il leur dit, Combien auez-vous de pains: allez & regardez. Et apres l'auoir ſeu ils dirent, Cinq, & deux poiſſons.

CAP. VI

33. Et viderunt eos abeuntes, & cognoverunt multi: & pedestres de omnibus civitatibus cōcurrerunt illuc, & prævenerunt eos.

But the people sawe them when they departed / and many knew him / & ran afoote thither out of all cities / and came thither before them / and assembled vnto him.

34. Et exiens vidit turbam multam Iesus: & misertus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem, & cœpit illos docere multa.

Then Jesus went out / and saw a great multitude / and had compassion on them / because they were like sheepe which had no shepheard: and hee began to teach them many things.

35. Et cum iam hora multa fieret, accesserunt discipuli eius, dicentes, Desertus est locus hic, & iam hora præteriit.

And when the daye was nowe farre spent / his disciples came vnto him / saying / This is a desert place / and nowe the day is farre passed.

36. Dimitte illos, ut euntes in proximas villas & vicos, emant sibi cibos quos manducent.

Let them depart / that they may goe into the villages and townes about / & bye them bread: for they haue nothing to eate.

37. Et respondens ait illis, Date illis vos manducare. Et dixerunt ei, Euntes emamus ducentis denariis panes: & dabimus illis manducare?

But he answered / and saide vnto them / Giue ye them to eate. And they saide vnto him / Shal we go & bye two hundreth peny worth of bread / and giue them to eate?

38. Et dicit eis, Quot panes habetis? ite & videte. Et cum cognovissent, dicunt, Quinque, & duos pisces.

Then he sayde vnto them / Howe manie loaues haue ye? go & looke. And when they knew it / they said / Fiue / and two fishes.

Das VI. Capitel.

33. Vnd das Volck sahe sie wegfahren / vnd vil kandten jhn / vnd lieffen daselbs hin miteinander zu fusse / auß allen Städten / vnd kamen jnen zu vor / vnd kamen zu jhm.

Oc Folcket saae dem fare bort / oc mange kende hannem / oc lobe der bort met huer andre til fodz / aff alle Stæder / oc komme før end de / oc komme til hannem.

34. Vnd Jesus gieng herauß / vnd sahe das grosse Volck / vnd es jammert jn derselben / denn sie waren wie die Schafe / die keinen Hirten haben. Vnd fienge an ein lange Predigt.

Oc Jhesus gick vd / oc saa det megle Folck / Oc hand ynckedis offuer dem / Thi de vaare som de Faar / der haffue ingen Hyrde. Oc hand begynte en lang Predicken.

35. Da nun der tag fast dahin war / tratten seine Jünger zu jhm / vnnd sprachen: Es ist Wüste hie / vnd der tag ist nun dahin.

Der dagen vaar nu fast forløben / traadde hans Disciple til hannem / oc sagde / Det er her øde / oc dagen er nu forløben.

36. Laß sie von dir / daß sie hingehen vmbher inn die dörffer vnnd Märckte / vnd kauffen jhnen brodt / denn sie haben nichts zu essen.

Lad dem fra dig / at de kunde gaa bort omkring i de omliggendis Byer / oc købe sig Brød / Thi de haffue inted at æde.

37. Jesus aber antwortet / vnd sprach zu jhnen: Gebet jr jhnen zu essen. Vnd sie sprachen zu jhm: Sollen wir deñ hingehen / vnd zweyhundert pfenning werth Brodt kauffen / vnd jhnen zu essen geben?

Men Jhesus suarede / oc sagde til dem / Giffue i dem at æde. Oc hand sagde til hannem / Skulle wi da gaa bort / oc købe Brød for thu hundrede Pendinge / oc giffue dem at æde?

38. Er aber sprach zu jnen: Wie vil Brodt habt jhr? Gehet hin vnd sehet. Vnd da sie es erkundet hatten / sprachen sie: Fünffe / vnd zwen Fisch.

Oc hand sagde til dem / Huor mange Brød haffue i? Gaar bort / oc seer at. Oc der de haffde forfaret det / sagde de / Fem / oc tho Fiske.

Kapitola VI.

33. A widauce ge zástupowé že preč gdau / poznali ho mnozý / y zběhlo se gich mnoho / a ze wssech Měst běželi tam pěssky / y předessli ge.

Ale ono zebránie ludu widząc ony odchodzące / poznali go wiele ich / y zbieżeli sie thám pieszo ze wszytkich miast / á vprzedziwszy ie / zeszli sie do niego.

34. A wyssed Gežijss vzřel zástup mnohý / y sutowal se nad nimi / nebo byli yako Owce nemagijce Pastyře. Y počal ge včiti mnohým wěcem.

Tedy Jezus wyszedszy ono wielkie zebránie ludzi / ruszony miłosierdziem nad nimi / ktorzy byli iáko owce nie máiące pastyrza / począł ie vczyc wiela rzeczy.

35. A když giž byla dlauhá chwijle / přistaupili Včedlnijcy geho / řkauce: Pusté gest toto mijsto / a chwijle dlauhá giž pominula:

A gdy iuż było dobrze ná dzien / przyszli k niemu zwolennicy iego / mowiąc / Miejsce iest puste / á iuż daleko ná dzien /

36. Rozpusť ge / ať gdauce do okolnijch wesnic a městeček / nakaupij sobě pokrmů kteréž by gedli.

Rospuśćie / aby sie rozszedszy do miasteczek y do wsi okolicznych nakupili sobie chlebow / bo nie máia co ieść.

37. A odpowěděw řekl gim: Daytež wy gim gijsti. Y řekli gemu: Gdauce / kaupijme za dwě Stě grossuow chleba / a dáme gim gijsti?

Ale on odpowiedziawszy / rzekł / Daycie wy im co ieść / A oni rzekli ku niemu / Idzmyż kupmy za dwieśćie pieniedzy chlebá / á daymy im coby iedli.

38. Y dij gim: Kolik chlebůw máte? gděte ohledayte. A když zwěděli / řekli gemu: Pět / a dwě Rybě.

Zátym on rzekł do nich / Wieleż chlebow macie? idźcie á dowiedzcie sie / A oni dowiedziawszy sie / powiedzieli / Piecioro chlebá y dwie rybie.

ו

39 ופקד להון דנסמכון לכל־נש סמכין סמכין על עסבא:

Allora egli comandò loro che gli facessino tutti sedere à tauola per tauola sopra l'herba verde.

40 ואסתמכו סמכין סמכין דמאא מאא ודחמשין חמשין:

E cosi si posero à sedere in piu partite, à cento & à cinquanta per partita.

41 ונסב הנון חמשא לחמין ותרין נונין וחר בשמיא וברך וקצא לחמא ויהב לתלמידוהי דנסימון להון והנון תרין נונין פלגו לכלהון:

Et egli prese i cinque pani, e i due pesci, & alzati gli occhi al cielo, rende gratie, e spezzo i pani: e dettegli a i suoi discepoli, che gli ponessino innanzi ad essi: e sparti i due pesci à tutti.

42 ואכלו כלהון וסבעו:

E cosi tutti magiorono, e satioronsi.

43 ושקלו קצא תרעסר קופינין כד מלין ומן נוניא:

E leuoron via de pezzi auanzati dodici corbe piene, e de pesci ancora.

44 איתיהון הוו דין האכלו לחמא חמשא אלפין גברין:

Et erano quelli che haueuano mangiato circa cinque milia huomini.

45 ומחדא אלץ לתלמידוהי דנסקון לספינתא ויאולון קדמוהי לעברא לבית צידא עד שרא הו לכנשא:

Subbito poi sospinse i suoi discepoli à salir ne la naue, & andarsene innanzi à lui à l'altra riua verso Betsaida, mentre ch'egli licentiasse la turba.

46 וכד שרא אנון אזל לטורא למצליו:

E come gli hebbe mandati via, sen'andò insul monte ad orare.

47 כד הוא דין רמשא ספינתא איתיה הות מצעת ימא והו בלחודוהי על ארעא:

Venuta poi la sera, la naue era nel mezo del mare, & egli era solo in terra.

ו

39 ויצו אותם לשבתם כלם שלחנות שלחנות על־עשב דשא:

Y mandoles que hiziessen recostar à todos por mesas sobre la yerua verde.

40 ויפלו ערוגות ערוגות פה מאה ומאה ופה חמשים וחמשים:

Y recostaronse por partes, por mesas, de ciento en cento, y de cincuenta en cincuenta.

41 ויקח את־חמשת לחם ואת־שני דגים ויפנה למעלה אל־השמים ויברך וישבר את־הלחם ויתן לתלמידיו לשים לפניהם ואת־שני הדגים לחלק לכלם:

Y tomados los cinco panes y los dos peces, mirando àl cielo, bendixo, y partió los panes, y dió a sus Discipulos que les pusiessen delante: Y los dos peces repartió à todos.

42 ויאכלו כלם וישבעו:

Y comieron todos, y hartaronse.

43 וישאו פתים שנים עשר סלים מלאים ומן־הדגים:

Y alçaron de los pedaços Doze esportones llenos; y de los peces.

44 ויהיו האכלים את־הלחם כחמשת אלפים איש:

Y eran los que comieron, cinco mil varones.

45 ומיד נגש את־תלמידיו לעלות אל־האניה ולהקדים בעבר בית צידה עד כי ישלח את־העם:

Y luego dió priessa á sus discipulos à subir en el nauio, y yr delante deel à Bethsaida de la otra parte, entre tanto que el despedia la cõpanna.

46 וכאשר שלח אותם עלה על־ההר להתפלל:

Y desque les vuo despedido, fuese àl monte à orar.

47 ובהיות הערב היתה האניה בתוך הים והוא לבדו על־הארץ:

Y como fue la tarde, el nauio estaua en medio de la mar, y el solo en tierra.

ϛ'.

39. Καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.

Adonc il leur commanda qu' ils les fissent tous asseoir par tablees sur l'herbe verde.

40. Καὶ ἀνέπεσον πρασιαὶ πρασιαί, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα.

Et ils s'assirent par rangees, pat centeines & cinquanteines,

41. Καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς· καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε πᾶσι.

Et quand il eut prins les cinq pains & les deux poissons, regardant vers le ciel, il rendit graces, & rompit les pains & les bailla à ses disciples, & afin qu'ils les leur missent deuant: & departit les deux poissons a tous.

42. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν.

Et tous en mangerent, & furent rassasiés.

43. Καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων.

Et ils recueillirent des pieces de pain douze pleines panerees, & quelque reste des poissons.

44. Καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους ὡσεὶ πεντακισχίλιοι ἄνδρες.

Or ceux qui auoyent mangé estoyent enuiron cinq mille hommes.

45. Καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον.

Incontinent apres cela il contraignït ses disciples de monter sur la nasselle, & aller deuant lui outre la mer vers Bethsaïda, cependant qu' il donneroit congé aux troupes.

46. Καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

Et quand il leur eut donné congé, il s'en alla en la montagne pour prier.

47. Καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.

Le soir venu. la nasselle estoit au milieu de la mer, & il estoit lui seul sur terre.

CAP. VI.

39. Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes, secundum contubernia super viride fœnum.

So he commaunded them, to make them al sit downe by companies vpon the greene grasse.

40. Et discubuerunt in partes per centenos & quinquagenos.

Then they sate downe by rowes, by hundreths / and by fifties.

41. Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus: intuens in cęlum, benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis ut ponerent ante eos: & duos pisces divisit omnibus.

And hee tooke the fiue loaues / and the two fishes, and looked vp to heauen, and gaue thankes / and brake the loaues / and gaue them to his disciples to set before them / and the two fishes hee deuided among them all.

42. Et manducaverunt omnes, & saturati sunt.

So they did all eate / and were satisfied.

43. Et sustulerunt reliquias fragmentorum, duodecim cophinos plenos: & de piscibus.

And they tooke vp twelue baskets full of the fragments / and of the fishes.

44. Erant autem qui manducaverunt, quinque millia virorum.

And they that had eaten / were about fiue thousand men.

45. Et statim coëgit discipulos suos ascendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum.

And straight way he caused his disciples to go into the ship / and to go before vnto the other side vnto Bethsaida / while hee sent away the people.

46. Et cùm dimisisset eos, abiit in montem orare.

Then assoone as he had sent them away, he departed into a mountaine to pray.

47. Et cum serò esset, erat navis in medio mari, & ipse solus in terra.

And when euen was come / the shippe was in the mids of the sea / and he alone on the land.

Das VI. Capitel.

39. Vnd er gebott jhnen / das sie sich alle lagerten / bey tisch vollen / auff das grüne graß.

Oc hand bød dem / at de sette sig alle ned at æde i at skillige hobe paa det grøne Græß.

40. Vnd sie satzten sich nach Schichten / ja hundert vnd hundert / fünffzig vnd fünffzig.

Oc de sette oc skickede sig / ia hundrede oc hundrede / halfftrediesinds tiue oc halfftrediesinds tiue.

41. Vnd er nam die fünff Brodt / vnd zwen Fisch / vnd sahe auff gen Himel / vnd dancket / vnd brach die Brodt / vnd gab sie den Jüngern / daß sie jnen fürlegten / Vnd die zwen Fisch theilet er vnter sie alle.

Oc hand tog de fem Brød / oc tho Fiske / oc saa op i Himmelen / oc tackede / oc brød Brødene / oc fick Disciplene dem / at de skulde legge faar dem / Oc hand skiffte de tho Fiske blant dem alle.

42. Vnd sie assen alle / vnd wurden satt.

Oc de ode alle / oc bleffue mette

43. Vnd sie huben auff die Brocken zwölff körbe vol / vnd von den Fischen.

Oc de toge Smulerne op / tolff Kurffue fulde / oc aff Fiskene.

44. Vnd die da gessen hatten / der war fünfftausent Man.

Och de som ode / vaare fem tusinde Mend.

45. Vnd als bald treib er seine Jünger / daß sie inn das Schiff tratten / vnd vor jhm hinüber füren gen Bethsaida / biß daß er das Volck von sich liesse.

Oc hand nødde sine Disciple strar til / at de ginge i Skibet / oc fore hen offuer faar hannem til Bethsaida / indtil hand forlod Folcket fra sig.

46. Vnd da er sie von sich geschaffet hatte / gieng er hin auff einen Berg zu beten.

Oc der hand haffte skilt dem fra sig / gick hand op paa it Bierg at bede.

47. Vnd am Abend war das Schiff mitten auff dem Meer / vnd er auff dem Lande alleine.

Oc om afftenen vaar Skibet mit paa Haffuit / oc hand alene paa landet.

Kapitola VI.

39. A y rozkázal gim aby se kázali posaditi wssem po haufsijch na zelené trávě.

Tedy im rostazał áby wszytkim ſtá dać kazáli rzędmi ná zieloney trawie.

40. Y ssadili se rozdijlně po Stu a po Padesáti.

A ták śiedli rzędmi po grzędách / indzie po ſtu indzie po piącidzieśiat.

41. A wzaw pět chlebuow a dwě Rybě / popatřiw do Nebe / dobrořečil / y lámal chleby / a dal Včedlnijkuom swým aby kladli před ně A dwě Rybě rozdělil mezy wssecky.

Wziawszy tedy ono pięcioro chlebá y ony dwie rybie / weyzrawszy w niebo / błogoſławił / á łamiąc chleby / dawał zwolennikom swoim áby przed nie kłádli / y dwie rybie podzielił mie dzy wszytki.

42. Y gedli wssyckni á nasyceni gsau.

Ñiedli wszyscy á náiedli ſie.

43. Potom sebrali ostatky drobtůw dwanácte koſſuow plných / y z Ryb.

Tamże zebráli o kruszkow dwána ście koszow pełnych y ostatki ryb.

44. A bylo těch kteřijž gedli / pět Tisýcuow mužuow.

A tych ktorzy iedli / było około piącityſięcy mężow.

45. A y hned přinutil Včedlnijky swé wstaupiti na Lodij / aby gey předessli přes Moře do Bethsaydy / ažby on rozpustil lid.

Tedy wnet roſkazał zwolennikom ſwym wniść w łodź / áby ſie naprzod przepráwili do Bethſaidá ku dalszemu brzegowi / ążby on ro ſpuścił lud.

46. A rozpustiw ge / ſſel na hůru aby se modlil.

A gdy ie odpráwił / wszedł ná gorę áby ſie modlił.

47. A když byl wečer byla Lodij v prostřed Moře / a on sám na zemi.

Zátym gdy ſie dźień k wieczoru chylił / była łodź w pośrzod morzá á on ſam był ná ziemi.

ו | ו | ϛʹ.

48 וחזא אנון דמשתנקין כד רדין רוחא גיר לוקבלהון הוות ובמטרתא רביעיתא דליליא אתא לותהון ישוע כד מהלך על מיא וצבא הוא דיעבר אנון׃

E vıddegli che durauan fatica à nauigare: (percioche il vento era loro contrario) e circa la quarta veglia de la notte se ne venne à loro caminando sopra'l mare, e voleua trapaſſarli.

48 וירא כי־השתוממו בהתדפקם כי־היתה רוח להם להפך ובמשמרת הארבעית הלילה בא אליהם מתהלך על־הים ואבה לעבר אותם׃

Y vidolos que ſe trabajauan nauegando, porque el viento les era contrario: y cerca de la quarta vela de la noche vino à ellos andando ſobre la mar, y queria paſſarlos.

48. Καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν· ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς· καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς.

Et vid qu'ils auoyent grande peine à tirer: car le vent leur eſtoit contraire: & enuirõ la quatrieme veille de la nuict il vint vers eux cheminant ſur la mer, & les vouloit paſſer.

49 הנון דין חזאוהי דמהלך על מיא וסברו להון דחזוא הו דגלא וקעו׃

Ma eſſi vedutolo caminar ſopra'l lamare, penſaron che fuſſe vna fantaſma, e gridarono.

49 ובראותם אותו מתהלך על־הים חשבו כי־מזיק ויזעקו׃

Y viendo lo ellos, que andaua ſobre la mar, penſaron que era phantaſma, y dieron bozes.

49 Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν.

Mais quand ils le virent cheminãt ſur la mer, ils cuiderent que ce fuſt vn fantoſme: dont ils s'eſcrierent.

50 כלהון גיר חזאוהי ודחלו ובר שעתה מלל עמהון ואמר להון אתלבבו אנא אנא לא תדחלון׃

Percioche tutti il vedeuano, e conturboronſi. Allora egli parlo con eſſi, e diſſe loro, State di buono animo, che ſono io, non habbiate paura.

50 כי כלם ראו אותו ויבהלו ופתאום ידבר אתם ויאמר להם חזקו אנכי הוא אל־תיראו׃

Porque todos lo vian: y turbaronſe: mas luego habló con ellos, y les dixo, Aſſeguraos, yo ſoy, no ayays miedo.

50. Πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον, καὶ ἐταράχθησαν. καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ᾽ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

Car ils le voyoyent tous, & furent troubles: mais incontinent il parla à eux, & leur dit, Aſſeurez vous, c'eſt moi: n'ayez point de peur.

51 וסלק לותהון לספינתא ושלית רוחא וטב מתדמרין הוו ותהירין בנפשהון׃

E montò ſu à loro ne la naue, & il vento ceſſo: onde eſſi grandemente & oltre modo ſi ſtupiuano in lor medeſimi, e marauigliauanſi.

51 ויעל־אליהם אל־האניה ותשתק הרוח וישתוממו מאד מאד בנפשם ויתמהו׃

Y ſubeó à ellos en el nauio, y el viento repoſó y grandemente ſobre manera eſtauan fuera de ſi, y ſe marauillauan.

51. Καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον· καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, καὶ ἐθαύμαζον.

Adonc il monta en la naſſelle vers eux, & le vent ceſſa: dont ils s'eſtonnerent beaucoup plus fort en eux-meſmes, & s'eſmerueillerent.

52 לא גיר אסתכלו הוו מן לחמא הו מטול דלבהון מעבי הוא׃

Imperoche non haueuano ben compreſo il fatto de pani: conciosia che il cuor loro era accecato.

52 כי לא הבינו על־הלחם כי לבבם כהה׃

Que aun no auian cobrado entendimiento en los panes: porque ſus coraçones eſtauan ciegos.

52. Οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις· ἦν γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν πεπωρωμένη·

Car ils n'auoyent pas bien prins garde au fait des pains d'autant que leur cœur eſtoit ſtupide.

53 וכד עברו עברא אתו לארעא דגנסר׃

Et eſſendo paſſati di là, vennero à la terra di Genezaret, e preſero porto.

53 ויעברו ויבואו אל־ארץ כנרת ויגשו׃

Y quando fueron de la otra parte, vinieron en tierra de Genezareth, y tomaron puerto.

53. Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν Γενησαρέτ, καὶ προσωρμίσθησαν.

Et quand ils furent paſſés outre, ils vindrent en la contree de Genezareth, & prindrent port.

54 וכד נפקו מן ספינתא בר שעתה אסתכלוהי אנשי אתרא׃

Et vsciti che furono de la naue, ſubbito il conobbero.

54 וכאשר יצאו מאניה פתאום הכירוהו׃

Y ſaliendo ellos del nauio, luego lo conocieron.

54. Καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτόν.

Et comme ils furent ſortis de la naſſelle, les gens le recognuerent incontinent.

CAP. VI

48. Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans ſuper mare: & volebat præterire eos.

And he ſawe them troubled in rowing / (for the winde was contrarie vnto them) and about the fourth watch of the night / he came vnto them / walking vpon the ſea / and would haue paſſed by them.

49. At illi ut viderunt eum ambulantem ſuper mare, putaverunt phantaſma eſſe, & exclamaverunt.

And when they ſawe him walking vpon the ſea / they ſuppoſed it had bene a ſpirite / and cried out.

50. Omnes enim viderunt eum, & conturbati ſunt. Et ſtatim locutus eſt cum eis, & dixit eis, Confidite, ego ſum: nolite timere.

For they all ſawe him / and were ſore afrayed: but anon he talked with them / and ſayd vnto them / Be of good comfort: it is I / be not afrayde.

51. Et aſcendit ad illos in navim, & ceſſavit ventus, & plus magis intra ſe ſtupebãt.

Then he went vp vnto them into the ſhip / and the winde ceaſed / and they were ſore amaſed in them ſelues beyonde meaſure / and marueiled.

52. Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum.

For they had not conſidered the matter of the loaues / becauſe their heartes were hardened.

53. Et cùm transfretaſſent, venerunt in terram Genezareth: & applicuerunt.

And they came ouer / and went into the land of Geneſaret / and arriued.

54. Cumque egreſſi eſſent de navi, continuò cognoverunt eum.

So when they were come out of the ſhip ſtraight way they knew him.

Das VI. Capitel.

48. Vnd er ſahe / daß ſie not lidten im rudern / denn der wind war jhnen entgegen. Vmb die vierde Wache der nacht kam er zu jhnen / vnd wandelte auff dem Meer. Vnd er wolt für jnen übergehen.

Oc hand ſaa / at de lidde nød i det de rode / Thi Værit vaar dem imod. Om den fierde Vact om natten / kom hand til dem / oc vandrede paa Haffuit / Oc hand vilde gaa om kring dem.

49. Vnd da ſie jhn ſahen auff dem Meer wandeln / meineten ſie / es wer ein geſpenſt / vnd ſchryen.

Oc der de. ſaae hannem vandre paa Haffuit / mente de / at det haffde veret it Spøgelſe / oc de robte.

50. Denn ſie ſahen jhn alle / vnd erſchracken. Aber als bald redet er mit jhnen / vnd ſprach zu jnen: Seidt getroſt / ich bins / förchtet euch nicht.

Thi de ſaae hannem alle / oc bleffue forferdede. Men hand talede ſtrax met dem / oc ſagde til dem / Verer trøſtige / Det er ieg. Frøcter icke.

51. Vnd er tratt zu jhnen inn das Schiff / vnd der Wind leget ſich. Vnd ſie entſatzten vnd verwunderten ſich über die maß.

Oc hand traadde i Skibet til dem / oc Værit ſtillede ſig. Oc de forferdedis oc forundrede ſig offuer maade.

52. Denn ſie waren nichts verſtendiger worden über den Brodten / vnd jhr hertz war verſtarret.

Thi de vaare icke bleffue forſtandige aff Brødene / oc deris hierte vaar forblindet.

53. Vnd da ſie hinüber gefahren waren / kamen ſie in das Land Geneſareth vnd fuhren an.

Oc der de vaare offuer farne / komme de til Geneſareth land / oc lagde til.

54. Vnd da ſie auß dem Schiff tratten / alsbald kandten ſie jhn.

Oc der de traadde aff Skibet / da kende de hannem ſtrax.

Kapitola VI.

48. A widauge ge vſylu gij w plawenij (neb gim byl wijtr odporný) protož při čtwrtém bděnij nočnijm / přiſſel k nim chodě po Moři / y chtěl ge pominauti.

Y vyzrał że ſie prácowáli wioząc / (ábowiem wiatr był im ſprzeciwny) A ták o czwartey w noc przyſzedł do nich chodząc po morzu y chciał ie minąć.

49 A oni když vzřeli geỹ an chodj po Moři domnijwali ſe žeby obluda byla / y zkřijkli:

Tedy oni vyzrawſzy go chodząc po morzu / mniemali żeby byłá obludá / y záwołáli.

50. Neb geỹ wſſyckni widěli / a zarmautili ſe. A hned promluwil k nim / a řekl gim: Dauffaytež / ne bogte ſe / yať gſem.

Abowiem wſzyſcy widząc go zátrwożyli ſobą / Ale on rzekł do nich temi ſłowy / Wierzcie támći ieſt / a nie lękaycie ſie.

51. Y wſtaupil k nim na Lodij / a přeſtal wijtr. A oni tijm wijce ſami w ſobě ſtrachem ſe diwili.

Zátym wſtąpił do nich w łodź / ktorzy ſie wiátr / z kąd ſie bárzo áż y ná zbyt sámi w ſobie zdumiewáli y dziwowáli.

52. Neb gſau byli nerozuměli o chlebijch / bylo zagiſté ſrdce gegich oſlepeno.

Bo nie zrozumieli (co ſie działo) w onych chlebiech / gdyż ſerce ich było zá twardzone.

53. A když ſe přeplawili / přiſſli do Země Genezaretſké / a tu Lodi přiſtawili.

A gdy ſie przepráwili / przyſzli do ziemie Genezáreth / y przybili ſie ku brzegu.

54. A když wyſſli z Lodi / hned geỹ poznali.

Thedy wyſzedſzy z lodzi / nátychmiaſt go poználi.

ו | ו | ϛ'.

55 וַרְהַטוּ בְּכֻלָּהּ אַרְעָא הָי וְשָׁרִיו לְמַיְתָיוּ לְאַילֵין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין כַּד שָׁקִילִין לְהוֹן בְּעַרְסָתָא לְאַיכָא דְּשָׁמְעִין הֲווּ דְּאִיתָוְהִי׃

E correndo da ogni parte per tutta quella contrada, comminciorono à portar ne' letti quelli che erano ammalati là doue Vdiuano dire ch'egli fusse.

55 וַיָּרוּצוּ סָבִיב כָּל הַכִּכָּר הַהוּא וַיָּחֵלּוּ לָשֵׂאת עַל־הַמִּטּוֹת אֶת־כָּל אֲשֶׁר רָעָה בָם וּלְהַקְרִיבָם אֶל אֲשֶׁר שָׁמְעוּ כִּי שָׁם הוּא׃

Y corriendo toda la tierra de al derredor, començaron à traer de todas partes enfermos en lechos, como oyeron que estaua alli.

55. Περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραββάτοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστι·

Et coururent çà & là par toute la contree d'à l'entour, & se prindrent à lui apporter çà & la en des petis licts ceux qui se portoyent mal, là où ils oyoyent dire qu'il estoit.

56 וְאַיכָא דְּעָאֵל הֲוָא לְקוּרְיָא וַלְמְדִינָתָא בְּשׁוּקָא סָיְמִין הֲווּ כַּרְיֵהָא וּבָעֵין הֲווּ מֶנֵּהּ דְּאָפֶן לְכַנְפָא דַּלְבוּשֵׁהּ נֶקְרְבוּן וְכֻלְּהוֹן אַילֵין דְּקָרְבִין הֲווּ לֵהּ מֶתְאַסִּין הֲווּ׃

E douunque egli entraua in borghi, o in città, o in Ville, poneuano gl'infermi ne le piazze: e pregauanlo di poter toccare almeno l'estremità del suo Vestimento: e quanti lo toccauano, tutti erano guariti.

56 וּבְכָל־מָקוֹם אֲשֶׁר יָצָא שָׁמָּה אֶל־חַוּוֹת אֶל־עָרִים אֶל־שָׂדוֹת אֶל־שְׁוָקִים יָשִׂימוּ אֶת־הַחוֹלִים וַיִּתְחַנְּנוּ לוֹ לְהַגִּיעָם לְבַדּוֹ אֶת־כְּנַף שִׂמְלָתוֹ וְכָל־אֲשֶׁר הִגִּיעוּ בוֹ נוֹשָׁעוּ׃

Y donde quiera que entraua, en aldeas o ciudades, o heredades, ponian en las calles los que estauan enfermos, y rogauan le que tocassen siquiera el borde de su vestido: y todos losque le tocauan, eran saluos.

56. Καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται. καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσώζοντο.

Et par tout où il estoit entré ès bourgades, ou villes, ou villages, ils mettoyent les malades ès marchés: & le prioyent que pour le moins ils peussent toucher le bord de sa robbe: & tous ceux que le touchoyent estoyent gueris.

ז | ז | ΚΕΦΑΛ. ζ.

1 וְאֶתְכַּנַּשׁוּ לְוָתֵהּ פְּרִישֵׁא וְסָפְרֵא דְּאֶתוֹ מִן אוּרִשְׁלֶם׃

Poi si raunano à lui i Farisei, & alcuni de gli Scribi che erano Venuti da Ierusalem.

1 וַיִּקָּהֲלוּ אֵלָיו הַמְּפָרְשִׁים וּקְצָת הַסּוֹפְרִים בָּאוּ מִירוּשָׁלָיִם׃

Y juntaronse à el Phariseos, y algunos de los Escribas que auian venido de Ierusalem.

Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι, καί τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων.

Adonc les Pharisiens & quelques vns des Scribes qui estoyent venus de Ierusalem, s'assemblerent vers lui.

2 וַחֲזוֹ אֲנָשִׁין מִן תַּלְמִידַוְהִי דְּאָכְלִין לַחְמָא כַּד לָא מַשִּׁיגָן אִידַיְהוֹן וְאֶתְעַדְּלוּ׃

Et hauendo Veduti alcuni de suoi discepoli mangiare il pane con le mani communi: cioè non lauate, biasimauano tal cosa.

2 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ כִּי קְצָת הַתַּלְמִידִים בְּיָדַיִם טְמֵאוֹת זְהוּ בְּלִי רַחַץ אָכְלוּ לֶחֶם וַיִּזְעֲקוּ וַיִּתְוַדּוּ׃

Los quales viendo à algunos de sus Discipulos comer pan con manos comunes, es à saber, por lauar, condenauanlos:

2. Καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσί, τοῦτ' ἔστιν, ἀνίπτοις, ἐσθίοντας ἄρτους, ἐμέμψαντο.

Et voyans quelques vns des disciples d'icelui prendre leur repas auec les mains, communes, (c'est à dire, sans estre lauees.) ils les en blasmoyent.

3 כֻּלְּהוֹן גֵּיר יְהוּדָיֵא וּפְרִישָׁא אֶן הוּ דְּבַטִּילָאִית לָא מַשִּׁיגִי אִידַיְהוֹן לָא לָעֲסִין מְטוּל דְּאָחִידִין מַשְׁלְמָנוּתָא דְּקַשִּׁישֵׁא׃

Percioche i Farisei e tutti i Giudei, non mangiano senza lauarsi spesso le mani, ritenendo l'ordinatione de gli antichi.

3 כִּי הַמְּפָרְשִׁים וְכָל הַיְּהוּדִים אִם לֹא בְכַף אֶל־כַּף יִרְחֲצוּ יָדַיִם אֵינָם אוֹכְלִים נוֹצְרִים אֶת גְּזֵרַת הַזְּקֵנִים׃

Porque los Phariseos y todos los Iudios, teniendo la tradicion delos Ancianos, si murchas vezes no se lauan las manos, no comen.

3. Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων.

Car les Pharisiens & tous les Iuifs ne mangent point qu'ils ne lauent souuent leurs mains, retenans les traditions des anciens.

CAP. VI.

55. Et percurrentes universam regionem illam, cœperunt in grabatis eos qui se malè habebant circumferre, ubi audiebant eum esse.

And ranne about throughout all that region round about / and began to carie hither and thither in beddes all that were sicke / where they heard that he was.

56. Et quocunque introibat in vicos vel in villas aut civitates; in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, salvi fiebant.

And whyther so euer hee entred into townes / or cities / or villages / they laid theyr sicke in the streetes / and prayed him that they might touch at the least the edge of his garment. And as many as touched him / were made whole.

CAP. VII.

ET conveniunt ad eum Pharisæi & quidam de Scribis, venientes ab Ierosolymis.

Then gathered vnto him the Pharises / & certaine of the Scribes which came from Jerusalem.

2. Et cum vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperaverunt.

And when they saw some of his disciples eate meate with common handes / (that is to say vnwashen) they complained.

3. harisæi enim & omnes Iudæi, nisi crebrò laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum.

(For the Pharises / and all the Jewes / except they wash their handes oft / eate not / holding the tradition of the Elders.

Das VI. Capitel.

55. Vnd lieffen alle in die vmbligenden Länder / vnd huben an die Krancken vmbher zu führen auff betten / wo sie höreten daß er war.

Oc de løbe i alle omliggende land / oc begynte at føre de Siuge om kring paa Sengene / huor som de hørde at hand vaar.

56. Vnd wo er inn die Märckte oder Städte oder Dörffer eingieng / da legten sie die Krancken auff den Marckt / vnd baten jhn / daß sie nur den Saum seines kleides anrühren möchten / vnd alle die jn anrühreten / worden gesund.

Oc huor som hand gick ind i Byer eller Stæder / eller Landzbyer / da lagde de Siuge paa torffuit / oc bade hannem / At de maatte ekon røre Sømmen paa hans Kleder / Oc alle de som rørde ved hannem / bleffue helbrede.

Das VII. Capitel.

Vnd es kamen zu jm die Phariseer / vnd etliche von den Schrifftgelehrten / die von Jerusalem komen waren.

OC der komme Phariseer til hannem / oc nogle aff de Scrifftkloge / som vaare komne fra Jerusalem.

2. Vnd da sie sahen etliche seiner Jünger mit gemeinen / das ist / mit vngewaschen henden das brodt essen / versprachen sie es.

Oc der de saae nogle aff hans Disciple æde brød met almindelige / det er / met wtoene hender / da fortalede de det.

3. Denn die Phariseer vnd alle Juden essen nicht / sie waschen denn die hende manchmal. Halten also die auffsetze der Eltesten.

Thi at Phariseerne oc alle Joderne æde icke / vden de to henderne tit oc offte / Saa holde de de Eldstis paaleggelse.

Kapitola VI.

55. A běhagjce po wssj kragině tě / počali na ložcých k němu nosyti ty kteřijž nemocni byli / kdežkoli zwěděli o něm žeby byl.

A gdy one wszythke krainę okoliczną przeszli / poczeto nosić niemocne na łożach / gdy vslyszeli iż tám był.

56. A kamžkoli wcházel do Městeček neb do Wsý / nebo do Měst / na vlicech kladli nemocně / a prosyli ho / aby aspoň podolka raucha geho dotkli se / a kolikožkoli se ho dotkli / vzdraweni gsau.

A gdziekolwiek iedno przyszedł / do wsi / ábo do miast / ábo ná polá / kládli przeden niemocne po vlicách / prosząc go áby się tylko dotkneli podolká szat iego / A ile się ich dotkneli go / przychodzili ku zdrowiu.

Kapitola VII.

Y Sesslí se k němu Zákonijcy / a někteřij z Včiteluow přissedsse do Geruzaléma.

TEdy się k niemu zeszli Fáryzeuszowie / y z Doktorow niektorzy co byli przyszli z Jeruzálem.

2. A když vzřeli některé z Včedlnijkuow geho obecnýma rukama / to gest nevmytýma giijsti chleby haněli ge.

A vyźrawszy niektore z zwolenników iego / iż iedli chleb z brudnemi rękoma y nie vmywszy się / vrąckowáli ná nie.

3. Neb Zákonijcy y wssyckni Židé / leč by často ruce vmyli / negij dali / držijce vstanowenij Starssých:

Abowiem Fárizeuszowie y wszyscy Żydowie / iesli czesto rąk nie vmywáli / tedy nie iedli / trzymáiac vstáwy przodkow swych.

ז ז ζ.

4 ומן שוקא אן לא עמדין לא לעסין וסגיאתא אחרניתא אית אילין דקבלו דיטרון מעמודיתא דכסא ודקסטא ודמאני נחשא ודערסתא:

E tornando dal mercato, non mangiano senon sono lauati. Molte altre cose sono ancora ch'essi hanno prese ad osseruare, come i lauamenti de bicchieri, e de boccali, & de ramini, e de letti.

4 ומשוקים אם לא יטבלו לא יאכלו ואחרות רבות הנה אשר קבלו לנצר כמו טבילות הכסות וקסטות ונחשתם ומטות

Y Boluiendo de la plaça, si no se leuaren, no comen: y otras muchas cosas ay que tomaron para guardar, como el lauar de los vasos de beuer, y de los jarros, y de los vasos de metal, y de los lechos.

4. Καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς, ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι· καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν, ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων καὶ κλινῶν.

Et retournans du marché, ils ne mãgent point, qu'ils ne soyent laués: il y a aussi beaucoup d'autres choses qu'ils ont prinses à garder, comme les lauemens des coupes, des brocs, de la vaisselle, & des chalits.)

5 ושאלוהי ספרא ופרישא למנא תלמידיך לא מהלכין איך משלמנותא דקשישא אלא כד לא מסיגין אידיהון אכלין לחמא:

Di poi essi Farisei e Scribi, li domandano, I tuoi discepoli perche non caminano secondo l'ordination de gli antichi, ma mangiano il pane senza lauarsi le mani?

5 ואז שאלו לו המפרשים והסופרים למה תלמידיך לא הלכו בגזרות הזקנים כי אם לא רחצו ידיהם ואכלו את הלחם:

Y preguntaronle los Phariseos y los Escribas, Porque tus Discipulos no andan conforme à la tradicion de los Ancianos, mas comen pan con las manos por lauar?

5. Ἔπειτα ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, Διατί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον.

Là dessus les Pharisiens & les Scribes l'interroguerent, disans, Pourquoi ne cheminent point tes disciples selon la tradition des anciens: mais prenent leur repas sans lauer les mains?

6 הו דין אמר להון שפיר אתנבי עליכון אשעיא נביא נסבי באפא איך דכתיב דעמא הנא בספותה הו מיקד לי לבהון דין סגי רחיק מני:

Egli rispondendo, disse loro, Quanto ben profeto Esaia di voi altri hipocriti: si come è scritto, Questo popolo mi honora con le labbra, ma il cuor loro è lungi da me.

6 ויען ויאמר להם היטב נבא ישעיהו עליכם החנפים כמו נכתב העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני:

Y respondiendo el, dixoles, Hypocritas, bien prophetizó de vosotros Isajas, como esta escripto, Este pueblo con los labios me honrra, mas su coraçon lexos esta de mi,

6. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, καλῶς προεφήτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται, Οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ.

Il respondit, & leur dit, Certainemẽt Esaie a bien prophetizé de vous autres hypocrites: comme il est escrit, Ce peuple-ci m'honore de ses leures, mais leur cœur est bien fort esloigné de moi.

7 וסריקאית דחילין לי כד מלפין יולפנא דפוקדנא דבני נשא:

Et in vano mi honorano, insegnando per dottrine, i commandamenti de gli huomini.

7 ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלמדה:

Y, En vano me honrran, ensennando doctrinas, mandamientos de hombres.

7. Μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.

Mais en vain m'honorent ils, enseignans des doctrines qui ne sont que commandemens d'hombres.

8 כד שבקתון גיר פוקדנא דאלהא ואחידין אנתון משלמנותא דבני נשא מעמודיתא דכסא ודקסטא וסגיאתא אילין דלהלין דמין:

Perche lassando il comandamento di Dio ritenete l'ordinatione de gli huomini: come sono i lauamenti de boccali e de bicchieri: e fate molte altre cose simili à queste.

8 כי עזבתם את־מצות יהוה ותשמרו את־מסרת האנשים את־טבילות הכוסות וקסטות ואחרות כאלה רבות עשים אתם:

Porque dexando el mandamiento de Dios, teneys la tradicion de los hombres: el lauar de los jarros, y de los vasos de beuer: y hazeys muchas cosas semejantes à estas.

8. Ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

Car en delaissant le commandement de Dieu, vous retenez la tradition des hommes, assauoir les lauemens des brocs, & des coupes, & faites beaucoup d'autres choses semblables.

9 אמר להון שפיר טלמין אנתון פוקדנא דאלהא דתקימון משלמנותכון:

E diceua loro, Voi sprezzate bene il comandamento di Dio per osseruar la vostra ordinatione.

9 ויאמר להם היטב תבטלו את־מצות אלהים אשר את־גזרותיכם תשמרו:

Deziales tambien, Bien; inualidays el mandamiento de Dios para guardar vuestra tradició.

9. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε.

Il leur dit aussi, Vous annulez bien le commandement de Dieu, afin que vous gardiez vostre tradition.

CAP VII.

4. Et à foro, niſi baptizentur, non comedunt, & alia multa ſunt quæ tradita ſunt illis ſervare, baptiſmata calicum & urceorum, & æramentorum & lectorum.

And when they come from the market/ except they waſh/ they eate not: and many other thinges there be/ which they haue taken vpon them to obſerue/ as the waſhing of cuppes/ and pottes/ and of braſen veſſels/ and of tables.)

5. Et interrogabant eum Phariſæi & Scribæ, Quare diſcipuli tui non ambulant iuxta traditionem ſeniorum, ſed communibus manibus manducant panem?

Then aſked him the Phariſes & Scribes/ Why walke not thy diſciples according to the tradition of the Elders/ but eate meate with vnwaſhen handes?

6. At ille reſpondens, dixit eis, Bene prophetavit Iſaias de vobis hypocritis, ſicut ſcriptum eſt, Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.

Then he anſwered and ſayd vnto them/ Surely Eſai hath propheſied wel of you/ hypocrites/ as is written/ This people honoureth me with their lippes/ but theyr heart is farre away from me.

7. In vanum autem me colunt, docētes doctrinas præcepta hominum.

But they worſhip me in vaine/ teaching for doctrines the commaundements of men.

8. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditiones hominum, baptiſmata urceorum & calicum: & alia ſimilia his facitis multa.

For ye lay the commaundement of God apart/ and obſerue the tradition of men/ as the waſhing of pottes and of cuppes/ and many other ſuch like things ye do.

9. Et dicebat illis, Benè irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem veſtram ſervetis.

And he ſayde vnto them/ Well/ ye reiect the commaundemēt of God/ that ye may obſerue your owne tradition.

Das VII. Capitel.

4. Vnd wenn ſie vom Marckt kommen/ eſſen ſie nit/ ſie waſchen ſich denn. Vnd des dings iſt vil/ das ſie zu halten haben angenommen/ von Trinckgefeſſen/ vnd krügen/ vnd ehernen gefeſſen/ vnd tiſch zu waſchen.

Oc naar de komme aff Torffuit/ da æde de icke/ vden de to dem. Oc der er meget ſaadant/ ſom de haffue taget ved at holde/ met Drickekar/ oc Kruſſ/ oc Koabar kar/ oc bord at to.

5. Da fragten jhn nun die Phariſeer vnd die Schrifftgelerten: Warumb wandeln deine Jünger nicht nach den aufſſätzen der Elteſten/ ſondern eſſen das Brodt mit vngewaſchen Henden?

Da ſpurde nu Phariſeerne oc de Scriffkloge hannem at/ Hui vandre icke dine Diſciple effter de Eldſtis paaleggelſe/ men æde Bræd met wtoene hender.

6. Er aber antworttet/ vnd ſprach zu jnen: Wol fein hat von euch heuchlern Eſaias geweiſſaget/ wie geſchriben ſtehet: Diß Volck ehret mich mit den lippen/ aber jhr hertz iſt ferne von mir.

Hand ſuarede/ oc ſagde til dem/ Vel ſmuckt haffuer Eſaias ſpaat om eder Ovenſkalcke ſom ſcreffuit ſtaar/ Dette Folck ærer mig met Læbene/ Men deris hierte er longt fra mig.

7. Vergeblich aber iſts/ daß ſie mir dienen/ dieweil ſie lehren ſolche lehre/ die nichts iſt denn Menſchen gebott.

Det er forgeffuis at de tiener mig/ efftersi de lære ſaadan Lerdom/ ſom icke er andet end Menniſkens Bud.

8. Jhr verlaſſet Gottes gebott/ vnd haltet der Menſchen aufſſätze/ von krügen vnd trinckgefeſſen zu waſchen vnd deß gleichen thut ihr vil.

I forlade Guds bud/ oc holde Menniſkens Paaleggelſe/ om Kruſſ oc Drickekar at to/ oc i gøre meget lige ſaadant.

9. Vnd er ſprach zu jhnen: Wol fein habt jr Gottes gebott auff gehaben/ auff das jhr eure aufſſätze haltet.

Oc hand ſagde til dem/ Vel ſmuckt haffue i nedlagt Guds bud/ paa det i kunde holde eders Paaleggelſe.

Kapitola VII.

4. A když s trhu přigdau/ negedij leč ſe vmygij: A giné mnohé wěcy/ kterež gſau gim vſtanoweny aby zachowáwali/ totiž/ vmýwanij Konwic/ a Wěder/ a Medenic/ y Stolůw.

Takže z dworu przyſzedſzy ieſliby ſie nie vmyli/ tedy nie iadali/ y wiele ſa inych rzeczy ktore przieli ku trzymániu/ to ieſt/ vmywánie kubkow/ y konewek/ y inego naczynia miedzia nego/ y łożek.

5. Potom otázali ho Zákonijcy a Včitelé/ řkauce: Proč Včedlnicy twogi nezachowáwagij vſtanowenij Starſſých/ ale nevmytýma rukama gedij chleb?

Potym go pytáli Fáriżeuſzowie y Dokthorowie/ Przecz zwolennicy twoi nie chodza wedle vſtaw przodkow/ ale iedza chleb nie vmywſzy rak?

6. A on opowěděw/ řekl gim: Dobřeť geſto wás pokrytcých prorokowal Izayáš/ yakož pſáno geſt: Lid tento vſty mne ctij/ alě ſrdce gegich daleko geſt odemne:

Thedy on odpowiedziawſzy/ rzekł im/ Iście dobrze Ezáiáſs o was ludziach pokrytych prorokował/ iáko ieſt nápiſano/ Lud ten vſti mie chwali/ ale ſerce ich dáleko ieſt odemnie.

7. Nadarmoť mne giſtě ctij/ včijce včenij a přikázanij lidſká.

Prożnoć mie tedy chwala/ vczac náuk/ ktore ſa roſkazániem ludzkiem.

8. Nebo opuſtiwſſe Přikázanij Božij/ držijte vſtanowenij lidſka/ totiž/ vmýwanij konwic/ wěder/ a giné mnohé wěcy podobné těmto činijte.

Abowiem opuściwſzy roſkazánie Boże/ trzymacie vſtáwi ludzkie/ vmywánie konewek/ y kubkow/ nád to y wiele inych tákowych rzeczy czynicie.

9. Y prawil gim: Dobře wy ruſſijte Přikázanj Božj/ abyſte vſtanowenj ſwá zachowáwali.

Mowił też do nich/ Czyście czynicie iż w niwecz obrácacie przykazánie Boże/ záchowywáiac vſtáwy wáſs.

ז

10 מושא גיר אמר יקר לאבוך ולאמך ומן דמצחא לאבא או לאמא מותא ימות:

Perche Moise disse, Honora tuo padre e tua madre: e Chi maladirà il padre o la madre, muoia di morte.

11 אנתון דין אמרין אנתון אן יאמר גברא לאבוהי או לאמה קורבני מדם דמני תאתר:

E Voi dite, Se l'huomo dirà al padre o à la madre, Corban (cioè, il dono) qualunque sarà fatto da me ti giouarà, sarà senza colpa.

12 ולא שבקין אנתון לה דיעבד מדם לאבוהי או לאמה:

E cosi non gli lassate far piu niente à suo padre, o à sua madre.

13 ומסלין אנתון מלתא דאלהא מטל משלמנותא דאשלמתון ודדמין להלין סגיאתא עבדין אנתון:

Annullando la Parola di Dio per la Vostra costitutione che hauete ordinata: e fate molte altre cose simili.

14 וקרא ישוע לכנשא כלה ואמר להון שמעוני כלכון ואסתכלו:

Chiamata poi à se tutta la turba, dicena loro, Ascoltatemi tutti, & intendete.

15 לית מדם דלבר מן בר נשא הו ועאל לה דמשכח מסיב לה אלא מדם דנפק הו הו מסיב לבר נשא:

Niente è fuor de l'huomo di cio che entra in esso, che lo possa rendere immondo: ma le cose che escono da esso, son quelle che lo rendenc immondo.

16 מן דאית לה אדנא דישמע ישמע:

Se alcuno ha orecchie da Vdire, oda.

17 כד דין על ישוע לביתא מן כנשא שאלוהי תלמידוהי על מתלא הו:

Quando poi egli, partitosi da la turba, se ne fu entrato in casa, i suoi discepoli lo domandorono de la similitudine.

ז

10 כי משה אמר כבד את אביך ואת אמך ומקלל אביו ואמו מות יומת:

Porque Moysen dixo, Honrra à tu padre y à tu madre, y, El que maldixere al padre, o à la madre, morirà de muerte:

11 ואתם אומרים אם יאמר איש לאביו או לאמו קרבן זהו מתן אשר ממני יסכן לך:

Y vosotros dezis, El hombre dirà al padre o à la madre, Todo corban, quiere dezir, don mio à ti aprouechara.

12 ועוד לא תניחו אותו לעשות מאומה לאביו ולאמו:

Y no le dexays mas hazer por su padre, o por su madre:

13 בוגדים בדבר יהוה במסרתכם אשר מסרתם וכאלה רבות תעשו:

Inualidando la palabra de Dios con vuestra tradicion que distes: y muchas cosas hazeys semejantes à estas·

14 ויזעק את כל העם ויאמר להם שמעוני כלכם ובינו:

Y llamando à toda la companna, dixoles, Oydme todos, y entended.

15 אין דבר לחוץ האדם הבא בקרבו אשר יוכל לטמא אותו כי אם אשר יצאו ממנו אלה הם אשר יטמאו את האדם:

Nada ay fuera del hombre que entre en el, que lo pueda contaminar: mas lo que sale de el, aquello es lo que contamina al hombre.

16 למי אזנים לשמוע ישמע:

Si alguno tiene oydos para oyr, oyga.

17 וכאשר בא לבית מהעם וישאלוהו תלמידיו על המשל:

Y entrandose de la companna en casa, preguntaronle sus Discipulos de la parabola.

ζ.

10. Μωσῆς γὰρ εἶπε, Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου· καί, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω·

Car Mose a dit, Honore ton pere & ta mere: Item, qui maudira pere ou mere, meure de mort.

11. Ὑμεῖς δὲ λέγετε, ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, κορβᾶν, ὅ ἐστι δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ, ὠφεληθῇς.

Mais vous dites, Si quelcun dit à son pere ou à sa mere, Le corban, (c'est à dire le don) qui sera fait de par moi, viendra à ton profit, il sera hors de coulpe.

12. Καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

Et ne lui souffrez faire plus rien à son pere ou à sa mere.

13. Ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε. καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

Ainsi mettans la parole de Dieu à neant par vostre tradition, que vous auez establie, & faites plusieurs choses semblables,

14. Καὶ προσκαλεσάμενος πάντα τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀκούετέ μου πάντες, καὶ συνίετε.

Puis il ayant appelé à soi toutes les troupes il leur dit, Escoutez-moi tous, & entendez.

15. Οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτόν, ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον.

Il n'y a rien de ce qui entre par dehors en l'homme, qui le puisse souiller: mais les choses qui sortent de lui, ce sont celles qui souillent l'homme.

16. Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Si quelcun a oreilles pour ouïr, qu'il oye.

17. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς.

Puis quand il fut entré en la maison, s'estant retiré d'auec les troupes, les disciples l'interroguerent touchant la similitude.

CAP. VII.

10. Moyses enim dixit, Honora patrem tuum & matrem tuam: &, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.

For Moses sayd / Honour thy Father/ and thy mother: and/ Whosoeuer shall curse father or mother / let him die the death.

11. Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri aut matri, Corban, (quod est donū) quodcunque ex me, tibi profuerit.

But ye say/ If a man say to father or mother / Corban / that is / By the gyfte that is offered by me/ thou mayest haue profite / he shall be free.

12. Et ultrà non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri.

So ye suffer him no more to do any thing for his father/ or his mother.

13. Rescindentes verbum Dei per traditionem vestrā quam tradidistis, & similia huiusmodi multa facitis.

Making the worde of God of none authoritie / by your tradition which ye haue ordeined: and ye do many such like things.

14. Et advocans iterum turbam, dicebat illis, Audite me omnes, & intelligite.

Then he called the whole multitude vnto him/ and said vnto them / Hearken you all vnto me/ and vnderstand.

15. Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare; sed quæ de homine procedunt, illa sunt quæ communicant hominem.

There is nothing without a man/ that can defile him/ when it entreth into him: but the things which procede out of him/ are they which defile the man.

16. Si quis habet aures audiendi, audiat.

If anye haue eares to heare/ let him heare.

17. Et cum introisset in domum à turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam.

And when hee came into an house away from people/ his disciples asked him concerning the parable.

Das VII. Kapitel.

10. Denn Moses hat gesagt: Du solt deinen Vater vnd deine Mutter ehren/ vnd wer Vater oder Mutter fluchet/ der sol des todtes sterben.

Thi Mose haffuer sagd / du skalt ære din Fader oc din Moder / oc huo som bander Fader eller Moder/ hand skal visselige dø.

11. Ir aber lehret: Wenn einer spricht zum Vater oder Mutter Corban/ (das ist/ wenn ichs opffere/ so ist dirs vil nützer) der thut wol.

Men i lære / Naar en siger til Fader eller Moder (Corban / det er / Der som ieg offrer det / da er det dig meget nytteligere) hand gør vel.

12. Vnd so last jr hinfort jhn nichts thun seinem Vater oder seiner Muter.

Oc saa lade i hannem icke ydermere gøre sin Fader eller sin Moder noget.

13. Vnd hebt auff Gottes wort durch ewer auffsätze / die jhr auffgesetzt habt/ vnd deßgleichen thut jhr vil.

Oc i bort tage Guds ord formedelst eders Paaleggelser som i legge paa. Oc i gøre meget lige saadant.

14. Vnd er riefft zu jhm das gantze Volck/ vnd sprach zu jnen: Höret mir alle zu/ vnd vernemets.

Oc hand kallede alt Folcket til sig / oc sagde til dem/ Hører mig alle / oc forstaar det.

15. Es ist nichts ausser dem menschē/ daß jhn köndte gemein machen / so es inn jhn gehet / sondern das von jhm außgehet / das ists / das den Menschen gemein macht.

Der er inted vden faare Mennisket / oc gaar i hannem / som kand gøre hannem almindelig / Men der som gaar vd aff hannem / det er det / som gør Mennisket almindeligt.

16. Hat jemand ohren zu hören der höre.

Haffuer nogen øern at høre met / hand høre.

17. Vnd da er von dem Volck inns hauß kam / fragten jhn seine Jünger vmb dise Gleichnis.

Oc der hand kom fra Folcket ind i Husit/ da spurde hans Disciple hannem om denne Lignilse.

Kapitola VII.

10. Neb Moyžjš powědel: Cti Otce twého y Matku twau? A kdožby zlořečil Otcy neb Matcki/ ať smrtij vmře.

Bo Moyżesz rzekł / Cczy oycá twe° y mátkę twoię/ á ktory złorzeczył oycu ábo mátce/ niech śmierćią vmrze.

11. Ale wy prawijte: Dijli člowěk Otcy neb Mateři Korban, to gest / dar kterýžkoli gest odemne / t oběť pro tě ge:

Lecz wy mowićie/ Jestliżby kto rzekł oycu ábo mátce / Korban (tho iest dar) kthory kolwiek będzie odemnie / pomożeć. (tedy nie winien będzie.)

12. A wijce nedopustijte gim ničehéhož činiti Otcy swému neb Mateři.

A nie dopuszczaćie mu więcey nic dobrego czynić oycu swemu ábo matce swey.

13. Russice Přikázanij Božij pro vstanowenj wasse kteréž gste vstanowili/ a mnohé wěcy podobné těmto činijte.

W niwecz obrácáiąc słowo Boże vstáwá wászá ktoraśćie vstawili y wiele inych rzeczy tym podobnych czynićie.

14. Y powolaw opět zástupu/ prawil gim/ slysstemne wssyckni a rozuměgte:

A wezwawszy wszytkiego zgromádzenia / rzekł im/ Słuchayćie mie wszyscy/ á zrozumieyćie.

15 Nic nenij z pokrmůw člowěka wcházegijcých do něho/ cožby gey mohlo posskwrniti: ále které wěcy člowěka wycházegij/ tyť gsau kteréž posskwrňugij člowěka.

Nie mász nic zwierzchownego co wchodźi w człowieká / coby go mogło splugáwić / Ale co wychodźi od niego / to ćiest coszpeci człowieká.

16. Mali kdo vssy k slysſenij / slyss.

Jestliż ktho ma wszy ku słucháníu niech słucha.

17. A když wssel do domu od zástupu/ otázali ho Vředlnijcy geho o podobenstwij.

A gdy odszedszy od zgromádzenia wszedł do domu / pytáli go zwolennicy iego o oney przypowieśći.

ז

ζ.

18 אמר להון הכנא אף אנתון עטלין אנתון לא ידעין אנתון דכל מדם דמן לבר עאל לבר נשא לא משכח מסיב לה׃

Et egli diſſe loro. Coſì ſete ancor voi ſenz'intelletto? Non intendete ancora che tutto ciò che di fuore entra ne l'huomo, non lo può fare immondo?

18 ויאמר להם איך לא מבינים אתם מאומה הלא בנתם כי כל אשר מחוץ יבוא באדם לא יוכל לטמא אותו׃

Y dizeles, Anſi? tambien voſotros ſoys ſin entendimiento? No entendeys que todo lo de fuera que entra enel hombre, no lo puede contaminar?

18. Καὶ λέγει αὐτοῖς, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι.

Et il leur dit, Et vous eſtes-vous ainſi ſans entendement? n'entendes-vous point encore, que tout ce qui entre en l'homme par dehors ne le peut ſouiller?

19 דלא הוא ללבה עאל אלא לכרסה ומשתדא בתדכיתא דמדכיא כלה מאכולתא׃

Percioche non gli entra nel cuore, ma nel ventre, donde eſce poi fuore nel luogo neceſſario, purgando tutti i cibi.

19 כי לא יבוא אל הלב כי אם אל הבטן ובמחרא יצא ומטהר כל מאכל׃

Porque no entra en ſu coraçon, ſino en el vientre? y ſale el hombre à la ſecreta, y purga todas las viandas.

19. Ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζον πάντα τὰ βρώματα.

Car il n'entre point en ſon cœur, mais au ventre, & ſort de hors au retrait, purgeant toutes les viandes.

20 מדם דין דנפק מן בר נשא הו הו מסיב לבר נשא׃

E diceua, che quel che eſce de l'huomo, è quello che lo fa immondo.

20 ויאמר כי את אשר מאדם יצא הוא מטמא את האדם׃

Mas dezia: que lo que del hombre ſale, aquello contamina àl hombre.

20. Ἔλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Il leur diſoit donc, Ce qui ſort de l'homme, c'eſt ce qui ſouille l'homme

21 מן לגו גיר מן לבא דבני נשא נפקין מחשבתא בישתא גורא וזניותא גנבותא קטלא׃

Imperoche da l'interiore del cuor de gli huomini eſcono i mali penſieri, gli adulterij, le fornicationi, gli homicidij.

21 כי מקרב מלבב האנשים יצאו עשתונות רעות נאפים תזנות רצחים׃

Porque de dentro, del coraçon de los hombres ſalen los malos penſamientos, los adulterios, las fornicaciones, los homicidios.

21. Ἔσωθεν γὰρ, ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι.

Car du dedans, c'eſt à dire, du cœur des hommes ſortent mauuaiſes penſees, adulteres paillardiſes meurtres.

22 עלובותא בישותא נכלא צחנותא עינא בישתא גודפא שבהרנותא שטיותא׃

I furti, l'auaritie, le malitie, gl'inganni, l'impudicitia, l'occhio maligno, le baſtemmie, la ſuperbia, la ſtoltitia.

22 גנבות בצעים רעות מרמה פשע עין הלעג ותבו קללה גדופה בוזה גאות אולת׃

Los hurtos, las auaritias, las maldades, el enganno, las deſuerguenças, el mal ojo, las injurias, la ſoberuia, la locura.

22. Κλοπαὶ, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρὸς, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη.

Larcins, mauuaiſes pratiques pour auoir l'autrui, meſchancetés, fraude, inſolence mauuais regard, blaſme, fierte folie.

23 הלין כלהין בישתא מן לגו הו נפקין ומסיבן לה לבר נשא׃

Tutti queſti mali eſcono di dentro, e rendeno l'huomo immondo.

23 כל הרעות האלה מקרב יצאו וטמאו את האדם׃

Todas eſtas maldades de dentro ſalen, y contaminan àl hombre.

23. Πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Tous ces maux-la ſortent du dedans, & ſouillent l'homme.

24 מן תמן קם ישוע ואתא לתחומא דצור ודצידן ועל לביתא חד ולא צבא הוא דאנש ידע בה ולא אשכח דנטשא׃

Poi leuatoſi di lì, ſen'andò ne confini di Tiro e di Sidone: & entrato ſene in vna caſa, non voleua che alcuno il ſapeſſe: ma non potè ſtare occulto.

24 ויקם משם וילך אל גבולי צור וצידון ויבוא אל הבית ולא איש לא אבה להתודע ולא יוכל להתחבא׃

Y leuantandoſe de alli, fueſe à los terminos de Tyro y de Sidon: y entrando en caſa, quiſo que nadie lo ſupieſſe? mas no pudo eſconderſe.

24. Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια Τύρου καὶ Σιδῶνος· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γνῶναι· καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν.

Puis s'eſtant leué de là, il s'en alla aux marches de Tyr & de Sidon: & eſtant entré en vne maiſon il vouloit que perſone ne le ſeuſt, mais il ne peut eſtre celé.

CAP. VII.

18. Et ait illis, Sic & vos imprudentes estis? non intelligitis quia omne extrinsecus introiens in hominem non potest eum communicare.

And he saide vnto them / What? are yee without vnderstanding also? Doe ye not knowe that whatsoeuer thing from without entreth into a man/ cannot defile him.

19. Quia non intrat in cor eius, sed in ventrem vadit, & in secessum exit, purgans omnes escas?

Because it entreth not into his heart/ but into the bellie/ & goeth out into the draught which is the purging of all meates?

20. Dicebat autem quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.

Then he saide / That which commeth out of man/ that defileth man.

21. Abintus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia.

For from within / euen out of the heart of men/ procede euill thoughts/ adulteryes/ fornications/ murthers.

22. Furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia.

Theftes/ couetousnes / wickednes/ deceit/ vncleannes/ a wicked eye/ backebyting/ pride/ foolishnes.

23. Omnia hæc mala abintus procedunt, & communicant hominem.

All these euill thinges come from within and defile a man.

24. Et inde surgens abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latère.

And from thence he rose/ and went into the borders of Tyrus and Sydon/ and entred into an house/ and woulde that no man shoulde haue knowen: but he could not be hid.

Das VII. Capitel.

18. Vnd er sprach zu jhnen: Seidt jr denn auch so vnverstendig? Vernemet jhr noch nicht/ das alles was aussen ist/ vnd in den Menschen gehet/ das kan jhn nicht gemein machen?

Oc hand sagde til dem / Ere da oc i saa vforstandige? Forstaa i icke end nu/ At alt huad som er vden faare/ oc gaar i Mennisket/ det kand icke gøre hannem almindelig?

19. Denn es gehet nicht in sein hertz/ sondern in den bauch/ vnd gehet auß durch den natürlichen gang/ der alle Speise außfeget.

Thi det gaar icke i hans Hierte/ men i Bugen / oc gaar vd ved den naturlige Gang/ som vdfeyer al mad.

20. Vnd er sprach: Was auß dem Menschen gehet / das macht den Menschen gemein.

Oc hand sagde / Huad som gaar aff Menisket/ det gør Menisket almindeligt.

21. Denn von iñen auß dem hertzen der Menschen/ gehen herauß böse gedancken/ Ehebruch/ Hurerey/ Mordt.

Thi at inden vd aff Menniskens hierte/ vgaa/ onde tancker / hoer / skørleffnit / mord.

22. Dieberey/ Geitz / Schalckheit / List/ Vnzucht / Schalcksauge/ Gotteslesterung / Hochfart / Vnvernunfft.

Tyffueri/ gerighed/ skalckhed / suig / vtuct / skalcke øyen / Guds bespaattelse / hoffmod/ vforstandighed.

23. Alle dise böse stück gehen von iñen herauß/ vnd machen den Menschen gemein.

Alle disse onde stycke gaa inden vd fra / oc gøre Menisket almindeligt.

24. Vnd er stund auff vnd gieng von dannen / inn die grentze Tyri vnd Sidon/ vnd gieng in ein hauß/ vnd wolt es niemand wissen lassen/ vnd kondt doch nicht verborgen sein.

Oc hand stod op / gick der fra til Tyri oc Sidons egn/ oc hand gick i it Huss/ oc vilde ingen lade vide det / Oc hand kunde dog icke bliffue skiult.

Kapitola VII.

18. Y řekl gim: Tak y wy nemaudřij gste? Nerozumijte li/ že wsseckno wcházege zewnitř do člowěka / nemůže ho posskwrniti?

Tedy rzekł do nich / A tákżcy wy iesteście bez rozumienia? Nie rozumieycież iż wszytko co zwierzchu przychodzi w człowieká / nie może go splugáwić?

19. Nebo newcházý w srdce geho/ ale w břicho/ a wen se wypausstij/ čistijc wsseliké pokrmy.

Abowiem nie wchodzi w serce iego/ ále w brzuch / y wychodzi ná dwor przeczyściiyac wszytky potrawy.

20. Ale prawil/ že které wěcy z člowěka wycházegij/ tiť posskwrňugij člowěka.

A powiedał że tho co pochodzi od człowieká/ to zoszpeca człowieká.

21. Nebť z wnitř z srdce lidského pocházegij zlá mysslenij/ cyzoložstwa / smilstwá / wraždy.

Bo ze wnatrz serca ludzkiego wychodza myśli złe/ cudzołostwá/ nierzy story/ y morderstwá.

22. Kraděže/ lakomstwij / neprawosti / lesť/ nestydatost / oko zle/ rauhanij / pýcha/ bláznowstwij:

Złodziejstwá / łákomstwá/ nieczystości / zdrádá / wszeteczeństwo/ oko złe/ obmowisko/ pichá/ szaleństwo.

23. Wsseckny wěcy tyto zlé pocházegij z wnitř / a tyť posskwrňugij člowěka.

Wszythki ty złości ze wnatrz pochodza / y plugáwia człowieká.

24. A wstaw odtud / odssel do kragin Týru a Sydonu / a wssed do domu/ nechtěl aby kdo o něm wěděl/ ale nemohl se tagiti.

A ták on wstawszy z támtąd szedł do gránic Tyrskich y Sydońskich/ á wszedszy do domu/ nie chciał aby o nim kto miał wiedzieć/ lecz sie potáić nie mogł.

ז

25 מֶחְדָא גֵּיר שְׁמַעַת אַנְתְּתָא חֲדָא דְּמְטוּלְתָהּ דְּאִית לִבְרַתָּהּ רוּחָא טַנְפְּתָא וֶאתָת נֶפְלַת קְדָם רַגְלוֹהִי׃

Percioche vna donna, la figliuola de laquale haueua vno spirito immondo, hauendo vdito di lui venne, e gittossigli à i piedi.

26 הִי דֵּין אַנְתְּתָא אִיתֶיהּ הֲוָת חַנְפְּתָא מֶן פּוּנִיקִי דְּסוּרִיָא וּבָעְיָא הֲוָת מֶנֵּהּ דְּנַפֶּק לְדַיְוָא מֶן בְּרַתָּהּ׃

(Era questa donna Greca, di natione Strofenissa) e pregaualo che scacciasse il demonio de la sua figliuola.

27 וֶאמַר לָהּ יֵשׁוּעַ שְׁבוּקִי לְוּקְדַם נֶסְבְּעוּן בְּנַיָא לָא הֲוָא גֵּיר שַׁפִּירָא דְּנֶסַּב לַחְמָא דִּבְנַיָא וְנֶרְמֵא לְכַלְבֵּא׃

E IESV disse, Lassa che prima si satijno i figliuoli: perche non è conueniente pigliare il pan de figliuoli, e gittarlo à i cagnoletti.

28 הִי דֵּין עֶנַת וֶאמְרָא לֵהּ אִין מָרִי אַף כַּלְבֵּא מֶן תְּחִית פָּתוּרָא אָכְלִין פֶּרְתּוּתָא דִּבְנַיָא׃

Ma ella rispose, e disseli, Vero è Signore, percioche i cagnoletti mangiano sotto la tauola de le miche de figliuoli.

29 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ זֶלִי מֶטוּל הָדָא מֶלְּתָא נֶפַק לֵהּ שֵׁאדָא מֶן בְּרַתְכִי׃

Allora egli le disse, Per questa parola, vattene, che il demonio è vscito de la tua figliuola.

30 וֶאזְלַת לְבַיְתָהּ וֶאשְׁכְּחַת בְּרַתָּהּ כַּד רַמְיָא בְּעַרְסָא וְנָפִיק מֶנָּהּ שֵׁאדָה׃

Et ella andatasene à casa sua, trouò che il demonio era vscito, e la figliuola che giaceua sopra il letto.

31 תּוּב נְפַק יֵשׁוּעַ מֶן תְּחוּמָא דְּצוּר וְדַצַיְדָן וֶאתָא לְיַמָא דְּגָלִילָא לַתְחוּמָא דְּעֶסְרַת מְדִינָתָא׃

Vscito poi di nuouo de confini di Tiro e di Sidone, sene venne al mare di Galilea, per mezo i confini di Decapoli.

ז

25 כִּי שָׁמְעָה אִשָּׁה עָלָיו וּלְבִתָּהּ הָיְתָה לָּהּ רוּחַ טְמֵאָה וַתָּבוֹא וַתִּפֹּל אֶל־רַגְלָיו׃

Porque vna muger, cuya hija tenia vn espiritu immundo, luego que oyó deel vino, y echose à sus pies:

26 וַתְּהִי־הָאִשָּׁה הַהִיא אֲרַמִּית מֵאֲרַם חוֹבָה לְמוֹלַדְתָּהּ וַתִּתְחַנֵּן לוֹ לְהוֹצִיאוֹ אֶת־הַשָּׂטָן מִבִּתָּהּ׃

Y la muger era Griega Syrophenicia de nacion, y rogaua le que echase fuera de su hija àl demonio.

27 וְיֵשׁוּעַ אָמַר אֵלֶיהָ הַנִּיחִי בָּרִאשׁוֹנָה לְהַשְׂבִּיעַ אֶת־הַבָּנִים כִּי לֹא טוֹב לָקַחַת אֶת־הַלֶּחֶם הַבָּנִים וּלְהַשְׁלִיךְ לַכְּלָבִים׃

Mas IESVS le dixo, Dexa primero hartarse los hijos: porque no es bien tomar el pan de los hijos y echarlo à los perrillos.

28 וַתַּעַן וַתֹּאמֶר לוֹ כֵּן אֲדֹנִי וְגַם הַכְּלָבִים תַּחַת הַשֻּׁלְחָן יֹאכְלוּ מִפִּתֵּי הַבָּנִים׃

Y respondió ella, y dixole, Si Sennor, porque los perillos debaxo de la mesa comen de las migajas de los hijos.

29 וַיֹּאמֶר לָהּ עַל־זֶה הַדָּבָר לְכִי כִּי יָצָא הַשָּׂטָן מִבִּתֵּךְ׃

Entonces dizele, Por esta palabra, vé el demonio ha salido de tu hija.

30 וְכַאֲשֶׁר הָלְכָה אֶל־בֵּיתָהּ מָצְאָה כִּי־מוּצֵאת הַשֵּׁדָה וַתִּשְׁכַּב בִּתָּהּ עַל־הַמִּטָּה׃

Y como fué à su casa, halló que el demonio auia salido: y la hija echada sobre a cama.

31 וַיָּשָׁב וַיֵּצֵא מִגְּבוּלֵי צוֹר וְצִידוֹן וַיָּבוֹא אֶל־הַיָּם הַגָּלִילָה בְּתוֹךְ גְּבוּלוֹת עֲשֶׂרֶת עָרִים׃

Y boluiendo à salir de los terminos de Tyro y de Sidon, vino à la mar de Galilea por mitad de los terminos de Decapolis.

ζ.

25. Ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Car vne femme, de la quelle vne petite fille auoit vn esprit immonde, soudain qu'elle eut ouï parler de lui, vint, & se ietta à les pieds:

26. Ἦν δὲ ἡ γυνὴ Ἑλληνίς, Συροφοινίκισσα τῷ γένει· καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.

(Or ceste femme estoit Grecque, Syropheniciene de nation) & le prioit qu'il iettast le diable hors de sa fille.

27. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, Ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα. οὐ γάρ καλόν ἐστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

Et Iesus lui dit, Souffre que les enfans soyent les premiers rassasiés: car il n'est pas bon de prendre le pain des enfans, & le ietter aux petis chiens.

28. Ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ λέγει αὐτῷ· ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων.

Mais elle respondit, & lui dit, Il est bien vrai, Seigneur: car les petis chiens mangent sous la table des miettes que les enfans laissant tomber.

29. Καὶ εἶπεν αὐτῇ, Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε· ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου.

Alors il lui dit, Pour ceste parole va t'en: le diable est sorti de ta fille.

30. Καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης.

Et quand elle s'en fut allee en sa maison, elle trouua que le diable estoit sorti, & sa fille couchee sur le lict.

31. Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἦλθε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως.

Puis Iesus estant departi derechef des quartiers de Tyr & de Sidon, vint à la mer de Galilee par le milieu des quartiers de Decapolis.

CAP. VII.

25. Mulier enim ſtatim ut audivit de eo, cuius filia habebat ſpiritum immundum, intravit, & procidit ad pedes eius.

For a certaine woman / whoſe litle daughter had an vncleane ſpirit / heard of him / and came / and fell at his feete.

26. Erat enim mulier Gentilis, Syrophœniſſa genere. Et rogabat eum ut dæmonium eiiceret de filia eius.

(And the woman was a Greeke / a Syrophenißiam by nation) and ſhe beſought him / that he would caſt out the deuill out of her daugther.

27. Qui dixit illi, Sine priùs ſaturari filios, non eſt enim bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.

But Jeſus ſayde vnto her / Let the children firſt be fedde: for it is not good to take ÿ childrens bread / & to caſt it vnto whelpes.

28. At illa reſpondit, & dixit illi, Vtique Domine; nam & catelli comedunt ſub mēſa de micis puerorum.

Then ſhe anſwered / and ſayde vnto him / Trueth / Lord: yet in deed the whelpes eat vnder the table of the childrens crommes.

29. Et ait illi, Propter hunc ſermonem, vade, exiit dæmonium à filia tua.

Then he ſayd vnto her / For this ſaying go thy waye: the deuill is gone out of thy daughter.

30. Et cùm abiiſſet domum ſuam, invenit puellam iacentem ſupra lectum, & dęmonium exiiſſe.

And when ſhee was come home to her houſe / ſhee founde the deuill departed / and her daughter lying on the bed.

31. Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.

And hee departed agayne from the coaſtes of Tyrus and Sidon / and came vnto the ſea of Galile / through the middes of the coaſts of Decapolis.

Das VII. Capitel.

25. Denn ein Weib hatte von jhm gehört / welcher Töchterlein einen vnſaubern Geiſt hatte / vnnd ſie kam / vnd fiel nider zu ſeinen füſſen.

Thi en Quinde haffde hørt om hannem / hues Daatter der haffde en wren Aand / oc hun kom / oc falt neder faar hans føder.

26. (Vnd es war ein Griechiſch Weib / auß Syrophenice) Vnd ſie bat jhn / daß er den Teufel von jhrer Tochter außtriebe.

(Oc det vaar en Grekiſk Quinde aff Syrophenice) Oc hun bad hannem / at hand vilde vddriffue Dieffuelen aff hendis Daatter.

27. Jeſus aber ſprach zu jhr: Laß zu vor die Kinder ſatt werden / Es iſt nicht fein / daß man der Kinder brodt neme / vnd werffs für die hunde.

Oc Jheſus ſagde til hende / lad førſt Børnene bliffue mette. Det er icke ſmuct / at mand tager Børnenis brod / oc kaſter der faar Hunde.

28. Sie antworttet aber / vnd ſprach zu jhm: Ja HErr / aber doch eſſen die Hündlein vnter dem Tiſch / von den broſamen der Kinder.

Hun ſuarede / oc ſagde til hannem / Ja HERre / Dog æde Smaa hundene vnder bordet / aff Børnenis ſmuler.

29. Vnd er ſprach zu jhr: Vmb des worts willen / ſo gehe hin der teufel iſt von deiner Tochter außgefaren.

Oc hand ſagde til hende / Faar det ord ſkyld / da gack bort / Dieffuelen er vdfaren aff din Daatter.

30. Vnd ſie gieng hin inn ihr Hauß vnd fand / daß der teufel war außgefaren / vnd die Tochter auff dem Bette ligend.

Oc hun gick bort i ſit Huſſ / oc fant at Dieffuelen vaar vdfaren / och Daatteren liggendis paa ſengen.

31. Vnd da er wider auß gieng von den grentzen Tyri vnd Sidon / kam er an das Galileiſche Meer / mitten vnter die grentze der zehen Stätte.

Oc der hand gick vd igen aff Tyri och Sidons egn / da kom hand til det Galileiſke Haff / mit blant de thi Stæder.

Kapitola VII.

25. Nebo žena hned yakž o něm vſlyſſela (gegijž to dcera měla ducha nečiſtého) weſſla a padla k nohám geho.

Abowiem vſłyſzawſzy o nim niewiáſtá / ktorey dźieweczká miáłá duchá nieczyſthego / przyſzłá ż padłá v nog iego.

26. Byla zagiſté žena Pohanka Syrofenytſká rodem. Y proſyla ho / aby ďábelſtwij wywrhl z dcery gegij.

A niewiáſtá tá byłá Grecka / rodem z Syrofenicyey / y proſiłá go aby diabelſtwo wyrzućił od dźiewki iey.

27. Kterýž řekl gij: Nech ať prwé naſytij ſe ſynowé / neb ně nenij dobré wzýti chléb Synůw a wrcy pſuom.

Ale rzekł iey Jezus / Zetrway aż pierwey ſynowie na karmie ni bedą / bo nie ſłużſza bráć chleb dźieciam / y podáwáć ſzczeniętam.

28. A ona odpowěděla a řekla gemu: owſſem PANe / ale wſſak y ſſtěňátka gedij droby Synůw pod Stolem.

Na to mu oná odpowiedźiáłá mowiąc / Tákći ieſt Panie / Ale y ſzczenięta iadáią pod ſtholem odrobiny dźiatek.

29. Y řekl gij: Pro tu řeč / gdy / wyſſlo geſt ďábelſtwij z dcery twé.

Tedy on rzekł do niey / Dla tey powieśći idźże / wyſzło dyabelſtwo z dźiewki twey.

30. A když přiſſla do domu ſwého / nalezla Děwečku ana ležij na Loži / a ďábelſtwj ano z nij wyſſlo.

A gdy oná odeſzłá do domu ſwego / ználáżłá iż wyſzło dyabelſtwo / á dźiewká porzucona leżáłá ná łożu.

31. A opět wyſſed z končin Tyrſkých a Sydonſkých přiſſel k Moři Galilegſkému / proſtředkem kragin deſýti Měſt.

A ták wroćiwſzy ſie z gránic Tyrſkich / y Sydońſkich / przyſzedł ku morzu Gálileyſkiemu / przez pośrzodek gránic Dekapolis.

ד

32 ואיתיו לה חרשא חד באקא ובעין הוו מנה דנסים עלוהי אידא׃

Doue alcuni gli menano vn sordo muto, e pregarlo che ponga la mano sopra esso.

33 ונגדה מן כנשא בלחודוהי וארמי צבעתה באדנוהי ורק וקרב ללשנה׃

Et egli hauendolo ritirato da parte fuor de la turba, gli messe i suoi diti ne l'orecchie: e sputando, gli toccò la lingua.

34 וחר בשמיא ואתתנח ואמר לה אתפתח׃

E riguardando verso il cielo, sospirò, e dissegli, Ephphata, cioè, Apriti.

35 ובה בשעתא אתפתחו אדנוהי ואשתרי אסרא דלשנה ומלל בפשיקאית׃

E subbito le sue orecchie s'apersero, e il legame de la sua lingua si sciolse, e così parlaua rettamente.

36 וזהר אנון דלחד לאנש לא נאמרון וכמא דהו מזהר הוא להון הנון יתיר מכרזין הוו׃

E IESV comandò loro, che non lo dicessero à persona: ma quanto piu egli lo comandaua loro, tanto piu essi il publicauano.

37 ויתיראית מתדמרין הוו ואמרין דכל מדם שפיר עבד לחרשא עבד דנשמעון ולדלא ממללין דנמללון׃

E stupiuansi fuor di modo, dicendo, Egli ha fatto ogni cosa bene, e fa i sordi vdire, & i muti parlare.

ח

1 בהנון דין יומתא כד כנשא סגיאא אית הוא ולא אית הוא מדם דנאכלון קרא לתלמידוהי ואמר להון׃

In quei giorni, essendo con lui vna grandissima moltitudine, e non hauendo essi che mangiare, IESV chiamò à se i suoi discepoli, e disse loro.

ד

32 ויקריבו אליו אלם חרש ויחילו לשימו עליו את ידו׃

Y traenle vn sordo y mudo, y rueganle que le ponga la mano encima.

33 ויקחהו מן העם לבדו ויתן את־אצבעותיו באזניו וירק הגיע את־לשונו׃

Y tomandolo de la campanna à parte, metió sus dedos en las orejas de el, y escupiendo tocó su luenga (con la saliua,)

34 ופנה אל־השמים ויתאנח ויאמר לו אתפתח זה הוא הפתח׃

Y mirando àl cielo gimió, y dixo, Ephphata, que es dezir Se abierto.

35 ופתאם נפתחו אזניו וינתר עבות לשונו וידבר ישר׃

Y luego fueron abiertas sus orejas: y fué desatada la ligadura de su lengua, y hablaua bien.

36 ויצו אותם פן יאמרו לאיש וכאשר מצוה אותם כן יבשרו׃

Y mandóles que no lo dixessen à nadie: mas quanto mas les mandaua, tanto mas y mas lo diuulgauan.

37 ועל־יתר תמהו לאמר היטב כל־דברים את חרשים עשה לשמע ואת אלמים לדבר׃

Y en grande manera se espantauan, diziendo, Bien lo ha hecho todo: haze à los sordos oyr y à los mudos hablar.

ח

1 ובימים ההם עם רב מאד היה עמו ואין מאומה בידיהם לאכל ויזעק ישוע את־תלמידיו ויאמר אליהם׃

En aquellos dias, como otra vez vuo gran companna, y no tenian que comer, IESVS llamó sus discipulos, y dizeles.

ζ.

32. Καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα.

Adonc on lui amena vn sourd ayant le parler empesché: & le pria-on qu'il lui imposast les mains.

33. Καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ πτύσας, ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ,

Et l'ayant tiré à part de la multitude, il mit ses doigts és oreilles d'icelui: & ayant chraché lui toucha la langue.

34. Καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστέναξε, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφφαθὰ, ὅ ἐστι, διανοίχθητι.

Puis en regardant au ciel, il souspira, & lui dit, Hephphatha, c'est à dire, Ouure-toi.

35. Καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαὶ, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς.

Et intontinent ses oreilles furent ouuertes, & le lien de sa langue fut deslie, & il parla aisément.

36. Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον·

Et il leur commanda de ne le dire à personne: mais plus il le defendoit, tant plus ils le publioyent.

37. Καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, καλῶς πάντα πεποίηκε· καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

Et s'estonnoyent tant & plus, disans, Il a tout bien fait: il fait ouir les sourds, & parler les muets.

ΚΕΦΑΛ. η'.

Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, παμπόλλου ὄχλου ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς.

En ces iours la comme il y auoit fort grandes troupes, & iceux n'ayans que manger, Iesus appela à soi ses disciples, & leur dit.

CAP. VII.

32. Et adducunt ei ſurdum & mutum : & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.

And they brought unto him one that was deafe / and ſtambred in his ſpeach / & prayed him to put his hand upon him.

33. Et apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas eius: & expuens tetigit linguam eius.

Then he tooke him aſide from the multitude / and put his fingers in his eares / and did ſpit / and touched his tongue.

34. Et ſuſpiciens in cælum ingemuit: & ait illi, Ephphethah, quod eſt, adaperire.

And looking up to heauen / hee ſighed/and ſaide unto him / Ephphatha / that is / Be opened.

35. Et ſtatim apertæ ſunt aures eius , & ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.

And ſtraight way his eares wer opened/ and the ſtring of his tongue was looſed/ & he ſpake plaine.

36. Et præcepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat , tanto magis plus prædicabant.

And hee commaunded them / that they ſhould tell no man : but how much ſoeuer he forbade them/the more a great deale they publiſhed it.

37 Et eo ampliùs admirabātur, dicentes, Bene omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.

And were beyond meaſure aſtonied/ ſaying / He hath done all things well: hee maketh both the deafe to heare / and the domme to ſpeake.

CAP. VIII.

IN diebus illis iterum cùm turba multa eſſet, nec haberent quod manducarent: convocatis diſcipulis, ait illis

In thoſe dayes/ when there was a verie great multitude /and had nothing to eat / Jeſus called his diſciples to him/ and ſaid unto them.

Das VII. Capitel.

32. Vnd ſie brachten zu jhm einen Tauben der ſtum̃ war / vnd ſie baten jhn/daß er die hende auff jhn legte.

Oc de førde en Døff til hannem/ſom vaar Dum/ och de bade hannem/ at hand vilde legge Haanden paa hannem.

33. Vnd er nam jhn von dem Volck beſonders / vnd legete jhm die finger inn die Ohren/vnd ſpůrtzet / vnd růhret ſeine zunge.

Oc hand tog hannem beſynderlige fra Folcket/ och lagde hannem fingrene i Øerne/oc ſpøtte/oc rørde ved hans Tunge.

34. Vnd ſahe auff gen Himmel/ ſeufftzet vnd ſprach zu jm: Hephethah das iſt / thu dich auff.

Och ſaa op til Himmeln/ ſuckede/ oc ſagde til hannem/ Hephethah/ det er/ lad dig op.

35. Vnd als bald thaten ſich ſeine ohren auff/ vnd das band ſeiner zungen ward loß/ vnd redet recht.

Och ſtrax obnedis hans Øern/ oc hans Tungis baand løſnede/oc hand talede ret.

36. Vnd er verbot jhnen/ ſie ſoltens niemand ſagen. Je mehr er aber verbot / Je mehr ſie es außbreitteten.

Oc hand forbød dem/ath de ſkulde ingen ſige det Men io mere hand forbød / io mere kundgiorde de det

37. Vnd wunderten ſich uber die maß / vnd ſprachen : Er hat alles wol gemacht / die Tauben macht er hörend vnd die ſprachloſen redend.

Och de forundrede ſig offuer maade/oc ſagde: Hand giorde det vel altſammen / De Døffue giord. hand horendis/ oc de Maalløſſe talendis.

Das VIII. Capitel.

ZV der zeit da vil Volcks da war / vnd hatten nichts zu eſſen/ rieff Jeſus ſeine Jünger zu ſich / vnnd ſprach zu jhnen.

PAa den tid/ ſom der vaar meget Folck / oc haffde inted at æde, da kallede Jheſus ſine Diſciple til ſig / oc ſagde til dem.

Kapitola VII.

32. Y přiwedli gemu Hluchého a Němého / a proſyli ho aby naň ruku wložil:

Y przywiedli mu gluchego y ledwie mowiącego / á prośili go áby naň rękę włożył.

33. A wywedw gey ſaukromij wen z záſtupu/wložil prſty ſwé w vſſy geho/ a plinuw dotekl ſe yazyka geho.

A gdy go odwiodł od zebrániá ludzi ná ſtronę/ włożył palce ſwe w vſzy iego / á pluną wſzytkual ięzyká ie°.

34. A wzezřew k Nebi wzdechl/a řekl gemu: Hephetah, genž ſe wykládá / Otewři ſe.

Zátym weyzrawſzy w niebo/ weſtchnął y rzekł k niemu / Efátá/ to ieſt/ otworz ſię.

35. A y hned otewřijny gſau vſſy geho/a rozwázán geſt ſwazek yazyka geho / y mluwil práwě.

Y wnet ſię otworzyły vſzy iego / á związká ięzyká iego rozwiązána ieſt/ y mowił wybornie.

36 Y přikázal gim aby nižádnému nepravili. A čijm gim wjce přikazowal / tijm wjce ohlaſſowali.

Tedy im roſkázał áby żadnemu nie powiedáli / Ale áczkolwiek im on zákázował / á wżdy oni to tym więcey opowiedáli.

37. A tijm ſe wjce diwili/ řkauce: Dobře wſſecky wěcy včinil / Hluchým kázal ſlyſſeti / á Němým mluwiti.

Y zdumiawſzy ſię á z y názbyt/ mowili / Dobrze wſzytko vczynił/ dawáiąc to głuchym iż ſłyſzą/ á niemym iż mowią.

Kapitola VIII.

WTěch dnech / Když opět mnohý záſtup byl s Gežijſſem / a neměli coby gedli: Swolaw Včedlnijky ſwé / y řekl gim.

ZA tych tám czáſow gdy zebránie ludzi bárzo wielkie było / á nie mieli coby iedli / wezwał Jezus zwolenników ſwych y rzekł im.

ח

2 מֶתְרַחַם אֲנָא עַל כֶּנְשָׁא הָנָא דְּהָא תְּלָתָא יוֹמִין קְוַיו לְוָתִי וְלַיְת לְהוֹן מָנָא נֵאכְלוּן׃

Io ho compassione di questa gente: percioche già tre giorni dimorano appresso di me, e non hanno che mangiare.

3 וְאֵן הָו דְּשָׁרֵא אֲנָא לְהוֹן כַּד צָיְמִין לְבָתַּיְהוֹן עָיְפִין בְּאוֹרְחָא אֱנָשָׁא דֵּין מִנְהוֹן מֶן רוּחְקָא אָתַיִן׃

E se io gli rimandarò digiuni à casa loro, si verranno meno nel camino: perche alcuni di loro son venuti di lontano.

4 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידַוְהִי אַיְמֵכָא מֶשְׁכַּח אֱנָשׁ הָרְכָא בְּחוּרְבָּא דְּנַסְבַּע לַחְמָא לְהָלֵין כֻּלְּהוֹן׃

Et i suoi discepoli gli risposero, Come potrà mai alcuno sattarli di pane qui nel deserto?

5 וְשַׁאֵל אֶנּוּן הָו כְּמָא לַחְמִין אִית לְכוֹן אָמְרִין לֵהּ שַׁבְעָא׃

Et egli domandò loro, Quanti pani hauete voi? Essi dissero, Sette.

6 וַפַּקֵּד לְכֶנְשָׁא דְּנֶסְתַּמְכוּן עַל אַרְעָא וְנַסַב הָנוּן שַׁבְעָא לַחְמִין וּבַרֵךְ וַקְצָא וִיהַב לְתַלְמִידַוְהִי דְּנְסִימוּן וְסָמוּ לְכֶנְשָׁא׃

Allora egli comandò à la turba, che si ponesse à sedere in terra: e presi i sette pani, poi ch'egli hebbe rendute gratie, gli spezzò, e dettegli à i suoi discepoli, che gli ponessero dinanzi à la turba: & essi gli posero.

7 וְאִית הֲווּ נוּנֵא קַלִיל וְאַף עֲלַיְהוֹן בַּרֵךְ וֶאֱמַר דְּנְסִימוּן אֶנּוּן׃

Haueuano etiandio alcuni pochi pescetti: e poi ch'egli hebbe rendute gratie, comandò che quelli ancora fussen posti loro dauanti.

8 וֶאֱכַלוּ וְסֶבְעוּ וַשְׁקַלוּ תּוּתָרָא דִּקְצָיָא שַׁבְעָא אֶסְפְּרִידִין׃

E così mangiorono, e satioronsi: e leuoron via de pezzi, ch'erano auanzati, sette sporte.

ח

2 רַחֲמְתִּי עַל הָעָם כִּי מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם עַד עַתָּה יָדוּרוּן עִמִּי וְאֵין מְאוּמָה בִּידֵיהֶם אֲשֶׁר יֹאכֵלוּ׃

Tengo misericordia de la companna, porque ya hà tres dias que estan conmigo: y no tienen que coman.

3 וְאִם אֲנִיחֵם צָמִים אֶל בֵּיתָם יִיגְעוּ בַּדֶּרֶךְ כִּי קְצָתָם מֵרָחוֹק בָּאוּ׃

Y si los embio ayunos à sus casas, desmayaran en el camino: porque algunos de ellos hàn venido de lexos.

4 וַיַּעֲנוּ לוֹ תַּלְמִידָיו מֵאַיִן אִישׁ יוּכַל אֶת הָאֵלֶּה פֹּה לְהַשְׂבִּיעַ לֶחֶם בַּמִּדְבָּר׃

Y sus discipulos le respondieron, De donde podrà alguien hartar à estos de pan aqui en el desierto?

5 וַיִּשְׁאָלֵם כַּמָּה לָכֶם לֶחֶם וַיֹּאמְרוּ שִׁבְעָה׃

Y preguntoles, Quantos panes teneys? Y ellos dixeron, Siete.

6 וַיְצַו אֶת הַקָּהָל לִשְׁכַּב עַל הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֶת שִׁבְעָה לֶחֶם וַיְבָרֶךְ וַיִּפְתֹּת וַיִּתֵּן לְתַלְמִידָיו לָשִׂים וַיָּשִׂימוּ לַקָּהָל׃

Entonces mandó à la companna que se recostassen à tierra: y tomando los siete panes, auiendo hecho gracias, partió, y dió à sus Discipulos que pusiessen delante: y pusieron delante à la companna.

7 וַיִּהְיוּ לָהֶם דָּגִים מְעַטִּים וַיְבָרֵךְ וַיֹּאמֶר לְהִנָּתֵן גַּם הֵמָּה׃

Tenian tambien vnos pocos de pescadillos, y auiendo bendicho, dixo que tambien los pusiessen delante.

8 וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂבָּעוּ וַיִּשְׂאוּ שְׁאֵרִית הַפִּתִּים שִׁבְעָה סַלִּים׃

Y comieron, y hartaronse, y leuantaron de los pedaços que auian sobrado, siete espuertas.

η'.

2. Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι.

Ie suis esmeu de compassion enuers les troupes: car il y à desia trois iours qu'ils ne bougent d'auec moi, & n'ont que manger.

3. Καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ. τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν ἥκασι.

Et si ie les renuoye à iusn en leur maison, ils defaudront en chemin: car quelques vns d'entre eux sont venus de loin.

4. Καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας.

Et ses disciples lui respondirent, D'où les pourra on rassasier ici de pains en ce desert?

5. Καὶ ἐπηρώτα αὐτούς, πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.

Lors il demanda, Combien auez-vous de pains: ils dirent, Sept.

6. Καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι. καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.

Adonc il commanda aux troupes de s'asseoir par terre: & print les sept pains, & apres auoir rendu graces, les rompit, & les bailla à ses disciples, pour les leur mettre deuant: & les mirent deuant les troupes.

7. Καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα. καὶ εὐλογήσας εἶπε παραθεῖναι καὶ αὐτά.

Ils auoyent aussi quelque peu de petis poissons: & apres qu'il eut rendu graces, il commanda qu'ils les leur missent deuant aussi.

8. Ἔφαγον δὲ, καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας.

Ils en mangerent donc & furent rassasies: & emporterent du residu des pieces de pain sept corbeilles.

CAP. VIII.

2. Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent.

I haue compassion on the multitude/ because they haue nowe continued with mee three dayes/and haue nothing to eate.

3. Et si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex eis de longè venerunt.

And if I sende them away fasting to theyr owne houses / they would faint by the way: for some of them came from farre.

4. Et responderunt ei discipuli sui, Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?

Then his disciples answered him / howe can a man satisfie these with bread here in the wildernes?

5. Et interrogavit eos, Quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem.

And he asked them/ Howe many loaues haue ye? And they sayd/Seuen.

6. Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit: & dabat discipulis suis ut apponerēt, & apposuerunt turbæ.

Then he commaunded the multitude to sit downe on the ground: and he tooke the seuē loaues/ and gaue thanks/ brake them/ and gaue to his disciples to set before them/and they did set them before the people.

7. Et habebant pisciculos paucos: & ipsos benedixit, & iussit apponi.

They had also a few small fishes: & when he had giuen thankes / he commanded them also to be set before them.

8. Et manducaverunt & saturati sunt: & sustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas.

So they did eate/ and were sufficed/ and they tooke vp of the broken meate that was left / seuen baskets full.

Das VIII. Capitel.

2. Mich jammert des Volcks / deñ sie haben nun drey tag bey mir beharret / vnd haben nichts zu essen.

Mig ynckis offuer folcket/ Thi de haffue nu toffuit hoss mig i tre dage/oc haffue intet ath æde.

3. Vnd wenn ich sie vngessen von mir heim liesse gehen/ würden sie auff dem wege verschmachten / denn etliche waren von ferne kommen.

Och der som ieg lode dem gaa fastende hiem fra mig/ da forsmectede de paa veyen/ Thi nogle vaare komne longt fra.

4. Seine Jünger antwortten jhm: Woher nemen wir Brodt hie in der Wüsten / daß wir sie settigen?

Hans Disciple suarede hannem/ Huor skulle wi tage Brød her i Ørcken / at mette dem met?

5. Vnd er fraget sie: Wie vil habt jr Brodts? Sie sprachen: Sieben.

Oc hand spurde dem at / Huor mange Brød haffue i? De sagde Siw.

6. Vnd er gebot dem Volck/ daß sie sich auff die erden lagerten. Vnd nam die sieben Brodt/ vnd dancket/ vnd brach sie/vnd gab sie seinen Jüngern/ daß sie dieselbigen fürlegten. Vnd sie legten dem Volck für.

Oc hand bød folcket at de skulde sette sig ned paa iorden. Oc hand tog de siw Brød/ oc tackede/ Oc bræd dem / oc fick sine Disciple dem/ at de skulde legge faar dem. Oc de lagde faar folcket.

7. Vnd hatten ein wenig Fischlein/ vnd er dancket / vnd hieß die selbigen auch für tragen.

Oc de haffde faa Smaa fiske / Oc hand tackede/ oc bad dem oc bære dem frem.

8. Sie assen aber/vnd wurden satt/ vnd huben die übrigen Brocken auff/ sieben Körbe.

Oc de ode oc bleffue mette/ Oc toge de leffnede stycke op siw Kurffue.

Kapitola VIII.

2 Lijtost mám nad zástupy/ neb hle gij tři dni trwagij se mnau/ a nemagij coby gedli:

Rozlitowałem / sie nád zebrániem ludzi/ ábowiem iuz przez trzy dni zostawáia przy mnie á nie máia co ieść.

3. A rozpustijmli ge lačné do domuow gegich / zemdlegijť na cestě / nebo někteřij z nich z daleka přissli.

Gdzie wiec iesli ie opuszcze bez pokarmu do/domow ich/ vstáná na drodze/ ábowiem niektorzy z nich z dáleká przyszli.

4. Y odpowěděli gemu Včedlnijcy geho: Y odkud bude mocy kdo tyto nakrmiti chleby zde na paussti?

Tedy mu odpowiedzieli zwolennicy iego / Z kadze tych moze kto tu napuszcy na karmie chleba?

5. Y otázal gich: Kolik chlebůw máte? Kteřijžto řekli: Sedm.

A on ich spytal/ Wiele chlebá macie? Tedy oni powiedzieli/ Siedmioto.

6. Y rozkázal zástupu posaditi se na zemi. A wzaw sedm chlebůw/ dijky včiniw/ lámal/ a dáwal Včedlnijkuom swým aby předkládali/ a oni kladli před zástup.

Roskazal tedy wielkości ludzi áby siádlá ná ziemi / a wziawszy ono siedmioro chlebá gdy vczynil dzieki / po łamal y dal zwolennikom swoim áby przed nie kládli / y polozyli przed ludem.

7. A měli také Rybiček málicko/ y těch požehnal / a kázal před ně kláſti.

Mieli tez y troche rybek / á gdy blogosławil rzekl áby y ony polozyli.

8. Y gedli a nasyceni gsu. Y sebrali což bylo ostalo z drobtuow/ sedm kossuow.

Jedli tedy y naiedli sie / á zebráli vlomko w ktorych bylo zostálo siedm koszow.

ח

9 איתיהון הוו דין אנשא דאכלו איך ארבעא אלפין:

E quelli che haueuano mangiato, erano circa quattro millia, & allora gli licentiò.

10 ושרא אנון וסלק מחדא לספינתא עם תלמידוהי ואתא לאתרא דדלמנותא:

Poi salito subbito ne la naue co i suoi discepoli, venne ne le parti di Dalmanuta.

11 ונפקו פרישא ושריו למבעא עמה ושאלין הוו לה אתא מן שמיא כד מנסין לה:

Et i Farisei vsciron fuore, e comincioreno à disputar con lui, cercando da esso qualche segno dal cielo per tentarlo.

12 ואתתנח ברוחה ואמר מנא בעיא אתא שרבתא הדא אמין אמר אנא לכון דלא תתיהב לה אתא לשרבתא הדא:

Ond'egli profondamente sospirando nel suo spirito, disse, Questa generatione, perche cerca ella segno? io vi dico in verità, che à questa generatione non sarà dato segno alcuno.

13 ושבק אנון וסלק לספינתא ואזלו להו לעברא:

Et lassatigli montò di nuouo in naue, & andossene à l'altra riua.

14 וטעו דנסבון עמהון לחמא ואן לא חדא גריצתא לית הוא עמהון בספינתא:

Et i discepoli s'eran dimenticati di pigliar del pane, e non haueuano con loro ne la naue, se non vn pan solo.

15 ופקד אנון ואמר להון חזו אזדהרו מן חמירא דפרישא ומן חמירא דהרודס:

Et egli comandò loro, dicendo, Auuertite, e guardateui dal fermento de Farisei, e dal fermento d'Herode.

16 ומתחשבין הוו חד עם חד ואמרין דלחמא לית לן:

La onde essi vennero à ragionar tra loro, dicendo, Questo è percioche noi non habbiam pane.

ח

9 ויהיו אלה אשר אכלו כארבעת אלפים איש וינח אותם:

Yeran losque comieron, como quatro mil y despidiólos.

10 ומיד עלה אל־האניה עם תלמידיו ויבוא אל־גורל דלמנותא:

Y luego entrando en el nauio con sus Discipulos, vino en las partes de Dalmanutha.

11 ויצאו המפרשים ויחלו להתוכח עמו שאלים ממנו אות ומופת מן־השמים ומנסים אותו:

Y vinieron Phariseos, y començaron à altercar con el demandandole sennal del cielo, tentandolo.

12 ויאנח ברוחו ויאמר מה הדור זה אות ישאל אמן אומר אני לכם לא תנתן לדור הלז אות:

Y gimiendo de su espiritu dixe, Porque piede sennal esta generacion? Decierto os digo que no se dara sennal à esta generacion.

13 ויניחם וישב ויעל על־האניה וילך אל־העבר:

Y dexandolos boluió à entrar en el nauio, y fuese de la otra parte.

14 וישכחו לקחת לחם כי גם לא לחם אחד היה אתם באניה:

Y auianse oluidado de tomar pan: y no tenian si no vn pan consigo en el nauio.

15 והזהיר אותם לאמר ראו השמרו לכם מחמצת המפרשים ומחמצת הירודס:

Y mandoles diziendo, Mirad, guardaos de la leuadura de los Phariseos. y de la leuadura de Herodes.

16 ויחשבו בנפשם לאמר כי לחם לא יש לנו:

Y altercauan los vnos con los otros diziendo, Pan no tenemos.

η'.

9. Ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι. καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.

(Or ceux qui auoyent mangé estoyent enuiron quarre mille) & puis il leur donna congé.

10. Καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.

Et monta incontinent en vne nasselle auec ses disciples, & vint és quartiers de Dalmanutha.

11. Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν.

Et les Pharisiens s'en vindrent & se prindrent à disputer auec lui, lui demãdans quelque signe du ciel, en le tentant.

12. Καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει, τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.

Adonc il dit en souspirant profondement en son esprit, Pourquoi demande signe ceste generation? En verité ie vous di, que signe ne sera point donné à ceste generation.

13. Καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἐμβὰς πάλιν εἰς τὸ πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.

Et les ayant laissés, il monta derechef en la nasselle. & passa à l'autre riue.

14. Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.

Or auoyent-ils oblié à prendre du pain, & n'auoyent qu'vn auec eux, en la nasselle.

15. Καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς, λέγων, ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, καὶ τῆς ζύμης Ἡρῴδου.

Et il leur commanda, disant, Aduisez, donnez-vous garde du leuain des Pharisiens & du leuain d'Herode.

16. Καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν.

Dont ils pensoyent en eux-mesmes disans, C'est pource que nous n'auons point de pains.

CAP. VIII.

9. Erant autem qui manducaverant, quaſi quatuor millia: & dimiſit eos.

(And they that had eaten / were about foure thouſand) ſo he ſent them away.

10. Et ſtatim aſcendens navim cum diſcipulis ſuis, vênit in partes Dalmanutha.

And anon he entred into a ſhip with his diſciples / and came into the partes of Dalmanutha.

11. Et exierunt Phariſæi, & cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo ſignum de cælo, tentantes eum.

And the Phariſes came forth / and began to diſpute with him / ſeeking of him a ſigne from heauen / and tempting him.

12. Et ingemiſcens ſpiritu, ait, Quid generatio iſta ſignum quærit? Amen dico vobis, ſi dabitur generationi iſti ſignum.

Then he ſighed deepely in his ſpirite / and ſayd / Why doeth this generation ſeeke a ſigne? Verely I ſay vnto you / a ſigne ſhall not be giuen vnto this generation.

13. Et dimittens eos, aſcendit iterum navim, & abiit trans fretum.

So he left them / and went into the ſhip againe / and departed to the other ſide.

14. Et obliti ſunt panes ſumere: & niſi unum panem non habebāt ſecum in navi.

And they had forgotten to take bread / neither had they in the ſhip with them / but one loafe.

15. Et præcipiebat eis, dicens, Videte & cavete à fermento Phariſæorum, & fermento Herodis.

And he charged them / ſaying / Take heed / and beware of the leauen of the Phariſes / and of the leauen of Herode.

16. Et cogitabant ad alterutrum, dicentes, Quia panes non habemus.

And they thought among them ſelues / ſaying / It is / becauſe we haue no bread.

Das VIII. Capitel.

9. Vnd jhrer war bey viertauſent / die da geſſen hatten. Vnd er ließ ſie von ſich.

Oc de vaare ved firetuſinde / ſom haffde æder. Och forlod dem fra ſig.

10. Vnd alsbald tratt er in ein Schiff mit ſeinen Jüngern vnd kam in die gegend Dalmanutha.

Oc ſtrax traadde hand i it Skib met ſine Diſciple / oc kom i Dalmanutha egn.

11. Vnd die Phariſeer giengen herauß / vnd fiengen an ſich mit jhm zu befragen / verſuchten jn / vnd begerten an jhm ein zeichen vom Himel.

Oc Phariſeerne ginge vd / och begynte at beſpørre ſig met hannem / friſtede hannem / och begerede aff hannem it Tegen aff Himmelen.

12. Vnd er ſeufftzet in ſeinem Geiſt / Vnnd ſprach? Was ſuchet doch diß Geſchlecht zeichen? Warlich ich ſage euch / es wirdt diſem Geſchlecht kein zeichen geben.

Oc hand ſuckede i ſin Aand / oc ſagde / Hui ſøger dog denne Slect tegen? Sandelige / Jeg ſiger eder / Der ſkal inted tegen giffuis denne Slect.

13. Vnd er ließ ſie / vnd tratt widerumb in das Schiff / vnd fur herüber.

Och hand forlod dem / oc traadde i ſkibet igen / oc foer offuer.

14. Vnd ſie hatten vergeſſen Brodt mit ſich zu nemen / vnd hatten nicht mehr mit ſich im Schiff denn ein Brodt.

Oc de haffde glemt at tage Brød met ſig / oc de haffde icke mere met ſig i ſkibet end it brød.

15. Vnd er gebot jhnen / vnd ſprach: Schauet zu / vnd ſehet euch für / für dem Sauerteig der Phariſeer / vnd für dem Saurteig Herodis.

Oc hand bød dem / oc ſagde / Seer til / oc tager eder vare / for Phariſeernis Surdy / oc for Herodis Surdey.

16. Vnd ſie gedachten hin vnd wider / vnd ſprachen vntereinander: Das iſts / daß wir nicht Brodt haben.

Oc de tenckte frem oc til bage / oc ſagde til huer andre / Det er det / at wi haffue icke Brød.

Kapitola VIII.

9. Těch pak kteřijž gedli / bylo okolo čtyř Tiſýcuow / y rozpuſtil ge.

A było tych co iedli około czterzech tyſiecy / y roſpuścił ie.

10. Potom hned wſtaupiw na Lodij s Včedlnijky ſwými / plawil ſe do kragin Dalmanutſkých.

A wnet wſzedſzy w łodź z zwolenniki ſwoiemi / przyſzedł do gránic Dalmánutá.

11. Y wyſſli Zákonijcy a počali ſe s nim hádati / hledagijce od něho znamení s Nebe / pokauſſegijce ho.

Y przyſzli Fáryzeuſzowie / á poczeli ſie z nim ſwarzyć / proſząc od niego znáku z niebá / á kuſząc go.

12. A on wzdechſſy řekl: Co pokolenij toto znamenij hledá? Giſtě prawijm wám / že nebude dáno znamenij pokolenij tomuto.

Tedy ſerdecznie weſtchnawſzy w duchu ſwym / rzekł / Przecz że narod ten znákow żądá? Záprawdę powiedam wam / Żadenci znák nie będzie dan narodowi temu.

13. A nechaw gich tu / wſtaupiw zaſe na Lodij / y plawil ſe přes Moře.

Zopuściwſzy ie / wſzedł záſie w łodź / á przepráwił ſie do dálſzego brzegu.

14. Y zapomenuli wzýti s ſebau chlebůw / a toliko geden chléb měli s ſebau na Lodi.

Zápomnieli tedy z ſobą wziąć chlebá / á iedno thylko ieden chleb mieli z ſobą w łodzi.

15. Y přikazowal gim / řka: Střežte a warugte ſe kwaſu Zákonického / a kwaſu Herodeſowa.

Zátym im roſkazał mowiąc / Obaczcież / á ſtrzeżcież ſie od kwáſu Fáryzeuſzow / y od kwáſu Herodowego.

16. Y myſlili řkauce geden k druhému: Že chleba nemáme.

A ták miedzy ſobą ſpołu rozmawiáli powiedáiąc / Dla thegoż że chlebá nie mamy.

ח

17 ישוע דין ידע ואמר להון מנא מתחשבין אנתון דלחמא לית לכון לא עדמא להשא ידעין אנתון ולא מסתכלין אנתון עד כיל לבא קשיא אית לכון:

Il che hauendo IESV conosciuto, dice loro, Che ragionate voi di non hauer pane? non considerate voi, ne intendete ancor niente? ancor hauete il cuor vostro accecato?

18 ועינא אית לכון ולא חזין אנתון ואדנא אית לכון ולא שמעין אנתון ולא עהדין אנתון:

Hauendo voi gli occhi, non vedete, & hauendo l'orecchie non vdite? e non vi ricordate voi?

19 כד הלין חמשא לחמין קצית לחמשא אלפין כמא קופינין דקצאא כד מלין שקלתון אמרין לה תרעסר:

Quando io spezzai i cinque pani à quei cinque milia huomini, quante corbe piene di pezzi ne leuaste? Essi gli dicono, Dodici.

20 אמר להון וכד שבעא לארבעא אלפין כמא אספרידין דקצאא כד מלין שקלתון אמרין שבעא:

E quando io spezzai i sette à quei quattro milia, quante sporte di pezzi auanzati ne leuaste? Essi gli dissero, Sette.

21 אמר להון איכו לא עדמא להשא מסתכלין אנתון:

Et egli disse loro, Come dunque non intendete voi?

22 ואתא לבית צידא ואיתיו לה סמיא ובעין הוו מנה דנקרוב לה:

Poi se ne venne in Betsaida, & lui conducono à lui vn cieco, e preganlo che lo toccasse.

23 ואחד באידה דסמיא ואפקה לבר מן קריתא ורק בעינוהי וסם אידה ושאלה דמנא חזא:

Egli allora presa la mano del cieco, lo menò fuor del borgo: & hauendoli sputato ne gli occhi, e poste le mani sopra esso, li domandò s'egli vedeua niente.

ח

17 וידע ישוע ויאמר להם מה תחשבו כי לא יש לכם לחם הלא תדעו ולא תבינו עוד עתה יכהה לבבכם:

Y comó IESVS lo entendió, dizeles, Que altercays, porque no teneys pan? No considerays ni entendeys? Aun teneys ciego vuestro coraçó?

18 עינים לכם ולא תראו אזנים לכם ולא תשמעו ולא תזכרו:

Teniendo ojos no veys · y teniendo oydos no oys? y no os acordays?

19 כאשר חמשת לחם שברתי בחמשת אלפים איש כמה סלים מלאים מפתים נשאתם ויאמרו לו שנים עשר:

Quando parti los cinco panes entre cinco mil, quantos cophines llenos de los pedaços alçastes? Y ellos dixeron, Doze.

20 וכאשר את שבעה בארבעת אלפים איש כמה דודים מלאים מפתים נשאתם ויאמרו שבעה:

Y quando los siete en qnatro mil, quantas espuertas llenas de los pedaços alçastes? y ellos dixeron Siete.

21 ויאמר אליהם ואיככה אינכם מבינים דבר:

Y dixoles, Como aun no entendeys?

22 ויבוא אל בית צידה ויביאו אליו עור ויתחננו לו להגיע בו:

Y vino à Bethsaida: y traenle vn ciego, y rueganle que le tocasse.

23 ויחזק ביד העור ויוציאנו לחוץ הכפר וירק בעיניו וישם עליהם את ידיו וישאל לו התראה מה:

Entonces tomando àl ciego de la mano, sacolo fuera del aldea, y escupiendo en sus oyos, y poniendole las manos encima, preguntóle, si via algo.

η'.

17. Καὶ γνοὺς ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε; ἔτι πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν.

Et Iesus cognoissant cela, leur dit, Pourquoi pensez-vous touchant ce que vous n'auez point de pain? ne considrez vous point encores & ne entendez vous point? aues-vous encore vostre cœur stupide.

18. Ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε.

Ayans des ieux ne voyez-vous point? ayans des oreilles, n'oyez-vous point? & n'auez-vous point de souuenance?

19. Ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους, κοφίνους πλήρεις κλασμάτων ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα.

Quand ie distribuai les cinq pains aux cinq mille hommes, combien en recueillistes vous de panerees pleines du residu des pieces de pain? Ils lui dirent, Douce.

20. Ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.

Et quand ie distribuai les sept pains aux quatre mille hommes combien en recueillistes-vous de corbeilles pleines du residu des pieces de pain? Ils lui dierent, Sept.

21. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς οὐ συνίετε.

Et il leur dit, Comment n'entendez-vous point?

22. Καὶ ἔρχεται εἰς βηθσαϊδάν· καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται.

Puis il vint en Bethsaida, & ils lui presenterent vn aueugle, & le prioyent qu'il le touchast.

23. Καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης· καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ ἐπηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει.

Lors il print la main de l'aueugle, & le mena hors de la bourgade, & ayant craché sur les yeux d'icelui, & lui ayant imposé les mains, il lui demanda, s'il voyoit quelque chose.

CAP. VIII.

17. Quo cognito, ait illis Iesus, Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoscitis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor vestrum?

And when Jesus knew it / he said unto them / Why reason you thus because ye haue no bread? perceyue ye not yet / neither understand? haue ye your hearts yet hardened?

18. Oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? Nec recordamini?

Haue ye eyes and see not? and haue yee eares and heare not? and doe ye not remember?

19. Quando quinque panes fregi in quinque millia: & quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei, Duodecim.

When I brake the fiue loaues among fiue thousande / howe many baskets full of broken meate tooke ye up? they sayde unto him / Twelue.

20. Quando & septem panes in quatuor millia, quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei, Septem.

And when I brake seuen among foure thousand / how many baskets of the leauings of broken meate tooke ye up? and they sayde / Seuen.

21. Et dicebat eis, Quomodo nondum intelligitis?

Then he saide unto them / How is it that ye understand not?

22. Et veniunt Bethsaidam: & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret.

And hee came to Bethsaida / and they brought a blinde man unto him / und desired him to touch him.

23. Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & exspuens in oculos eius impositis manibus suis, interrogavit eum si quid videret.

Then he tooke the blinde by the hand / and led him out of the towne / & spit in his eyes / and put his handes upon him / and asked him / if he sawe ought.

Das VIII. Capitel.

17. Vnd Jesus vernam das / vnd sprach zu jhnen: Was bekümmert jr euch doch / daß jhr nicht Brodt habt? Vernemet jhr noch nichts / vnd seidt noch nicht verstendig? Habt jhr noch ein verstarret Hertz in euch?

Oc Jhesus fornam det / oc sagde til dem / Hui bekumre i eder dog / at i haffue icke Brød? Formercke i end nu inted / oc ere i icke ènd nu forstandige? Haffue i end nu it forblindit Hierte i eder?

18. Habt Augen / vnd sehet nicht / vnd habt Ohren vnd höret nicht / vnd dencket nicht dran.

Haffue i øyen oc see icke / oc haffue øern oc høre icke. Oc tencke icke der paa.

19. Da ich fünff brodt brach vnter fünff tausent / Wie vil Körbe vol Brocken hubt jhr da auff? Sie sprachen: Zwölffe.

Ath ieg brød fem Brød blant fem tusinde / Huor mange Kurffue fulde aff stycke toge i da op? De sagde / tolff.

20. Da ich aber die sieben brach vnter die vier tausent / Wie vil Körb vol brocken hubt jhr da auff? Sie sprachen: Sieben.

Oc der ieg brød de siw blant de fire tusinde / Huor mange Kurffue fulde aff stycke toge i da op? De sagde / siw.

21. Vnd er sprach zu jhnen: Wie vernemet jhr denn nichts?

Oc hand sagde til dem / Huorledis forstaa i det da icke.

22. Vnd er kam gen Bethsaida / vnd sie brachten zu jhm einen Blinden / vnd baten jn / daß er jhn anrühret.

Oc hand kom til Bethsaida / oc de førde en blind til hannem / oc bade hannem at hand / vilde røre ved hannem.

23. Vnd er nam den Blinden bey der hand / vnd füret jhn hinauß für den Flecken / vnd spürtzet inn seine augen / vnd leget seine hand auff jhn / vnd fraget jhn: Ob er etwas sehe?

Oc hand tog den blinde ved haanden / oc ledde hannem hen vden faar Byen / oc spøtte i hans øyen / oc lagde sin hand paa hannem / oc spurde hannem at om hand saa noget?

Kapitola VIII.

17. To poznaw Gežijš / řekl gim: Co myslijte že chleba nemáte? gesstě neznáte ani rozumijte? gesstě máte oslepené srdce wasse?

Ale to gdy poznał Jezus / rzekł im / Oczym że sie gadacie że nie macie chlebá? Jeszcze ż nie baczycie áni rozumiecie? y jeszcze ż macie sercá zátwárdzone?

18. Oči magijce newidijte? a vssy magijce neslyssijte? Což giž nepomnijte.

Oczy máiac nie widźićie / y vszy máiac nie słyszyćie / á ni pámietáćie te?

19. Když gsem pět chlebůw lámal mezy pět Tisýcůw / kolik gste kossůw plných drobtůw sebrali? Rzekli gemu: dwanácte.

Gdym ony pięcioro chlebá łamał pięciu tysiecy ludźiom / wieleśćie zebráli koszow okruszkow? A oni mu powiedźieli / Dwánaśćie?

20. A když také lámal gsem sedm chlebuow mezy čtyři Tisýce / kolik gste kossuow drobtůw wzali? Y řekli gemu: sedm.

A gdy y ono śiedmioro ná cztery tysiące / wieleśćie koszow pełnych zebráli okruszkow? A oni mu powiedźieli / Siedm.

21. Y řekl gim: Kterakž techdy gesstě nerozumijte?

Tedy rzekł do nich / Iákoż nie zrozumiewaćie?

22. A když přissli do Bethsandy / a přiwedli k němu slepého / prosýce ho aby se ho dotekl.

Potym przyszedł do Bethsáidá / á przywiedli mu ślepego / prosząc aby sie go dotknął.

23. Y vyaw slepého za ruku / wywedl gey wen z Městečka: A plinuw na oči geho / wložil na něg ruce swé. Y otázal ho widělli by co.

A ták viąwszy ślepego zá rękę / odwiodł go precz zá miásteczko / á plunąwszy ná oczy iego / włożył nań ręce / y pytał go jeśliby co widźiał.

ח

24 וחר ואמר חזא אנא בנינשא איך אילנא דמהלכין׃

Allora egli riguardando, disse, Io veggo gli huomini, percioch'io vedo certi come arbori caminare.

ח

24 ויבט ויאמר רואה אני את האנשים כי כאשר עצים הם מתהלכים׃

Y el mirando, dixo Veo los hombres: porque veo que andan, como arboles.

ή.

24. Καὶ ἀναβλέψας ἔλεγε, βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ὡς δένδρα περιπατοῦντας.

Et l'homme ayant leué la veuë, dit, ie voy des hommes: car i'apperçoi marcher des hommes qui sont comme des arbres.

25 תוב סם אידה על עינוהי ותקן וחזא הוא כל מדם נהיראית׃

Poi gli pose di nuouo le mani sopra gli occhij, e gli fece alzar la vista, e cosi fu restituito, e vedeua chiaramente tutti.

25 אז ישוב וישם את ידים על עיניו ויעש אותו להביט ויתקן ויבט כלם באר הטב׃

Y luego le puso otra vez las manos sobre sus ojos, y hizole que mirasse: y fué sano, y vido de lexos y claramente à todos.

25. Εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι· καὶ ἀποκατεστάθη, καὶ ἀνέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας.

Puis apres il mit derechef les mains sur les yeux d'icelui, & lui fit leuer la veuë, & il fut restabli, & les voyoit tous de loin clairement.

26 ושדרה לביתה ואמר אפלא לקריתא תעול ולא תאמר לאנש בקריתא׃

E rimandollo à casa sua, dicendo, Non entrar nel borgo, e non lo dire nel borgo à persona.

26 וישלח אותו לביתו לאמר אל תבוא אל הכפר ואל תאמר לאנש בכפר׃

Y embiolo à su casa, diziendo, No entres en el aldea, ni lo digas à nadie en el aldea.

26. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων, μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ κώμῃ.

Puis il le renuoya en sa maison, disant, N'entre point en la bourgade, & ne le di à personne de la bourgade.

27 ונפק ישוע ותלמידוהי לקוריא דקסריא דפיליפוס ומשאל הוא לתלמידוהי באורחא ואמר להון מנו אמרין עלי אנשא דאיתי׃

E venne IESV e i suoi discepoli ne borghi di Cesarea di Filippo: e per la via domandò à i suoi discepoli, dicendo loro, Chi dicono gli huomini ch'io sia?

27 ויצא ישוע ותלמידיו אל חוות קסריא פילפוס ובדרך שאל לתלמידיו לאמר אליהם את מי אמרו האנשים כי אני הוה׃

Y salió IESVS y sus Discipulos por las aldeas de Cesarea de Philippo: Y en el camino pregunto à sus Discipulos diziendo les, Quien dizen los hombres que soy yo?

27. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι.

Et Iesus & ses disciples estans partis de là, vindrent aux bourgades de Cesaree dite de Philippe: & sur le chemin il interrogua ses disciples, leur disant, Qui disent les hommes que ie suis?

28 הנון דין אמרו דיוחנן מעמדנא ואחרנא דאליא ואחרנא חד מן נביא׃

Et essi risposero, Alcuni dicono, Giouanni Battista, & altri Elia, & altri vno de Profeti.

28 ויענו יוחנן הטובל ואחרים אליהו ואחרים כי אחד מן הנביאים אתה׃

Y ellos respondieron, Ioan el Baptista: Y otros, Elias: y otros, Alguno de los prophetas.

28. Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ἕνα τῶν προφητῶν.

Ils respondirent, Les vns, Iehan Baptiste: & les autres, Elie: & les autres, vn des Prophetes.

29 אמר להון ישוע אנתון דין מנו אמרין אנתון עלי דאיתי ענא שמעון כאפא ואמר לה אנת הו משיחא (ברה דאלהא חיא׃)

Allora egli dice loro, E voi chi dite ch'io sono? E rispondendo Pietro, gli disse, Tu sei Christo.

29 והוא אמר להם ואתם את מי אומרים כי אני הוה ויען כיפה ויאמר לו אתה הוה המשיח׃

Entonces el les dize, Y vosotros quien dezis que soy yo? Y respondiendo Pedro dizele, Tu eres el Christo?

29. Καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ Χριστός.

Adonc il leur dit, Et vous, qui dites-vous que ie suis? Pierre respondant lui dit, Tu es le Christ.

30 וכאא בהון דלאנש לא יאמרון עלוהי׃

Et egli seueramente comandò loro, che non dicessero questo di lui à persona.

30 ויכלאם פן יאמרו לאיש עליו׃

Y amenazólos que no dixessen de el à ninguno.

30. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ.

Et il leur defendit auec menaces, qu'ils ne dissent cella de lui à personne.

CAP. VIII.

24. Et aſpiciens, ait, Video homines velut arbores, ambulantes.

And he looked vp/ and ſaid / I ſee men: for I ſee them walking like trees.

25. Deinde iterum impoſuit manus ſuper oculos eius & cœpit videre, & reſtitutus eſt, ita ut clarè videret omnia.

After that/ he put his handes againe vpon his eyes / and made him looke againe. And he was reſtored to his ſight/ and ſaw euery man afarre of clerely.

26. Et miſit illum in domum ſuam, dicens, Vade in domum tuam: & ſi in vicum introieris, nemini dixeris.

And hee ſent him home to his houſe/ ſaying / Neither go into the towne/ nor tell it to any in the towne.

27. Et egreſſus eſt Ieſus & diſcipuli eius in caſtella Ceſareæ Philippi: & in via interrogabat diſcipulos ſuos, dicens eis, Quem me dicunt eſſe homines?

And Jeſus went out/ and his diſciples into the townes of Ceſarea Philippi. And by the way hee aſked his diſciples/ ſaying vnto them/ Whom do men ſay that I am?

28. Qui reſponderunt illi, dicentes, Iohannem Baptiſtam, alii Eliam, alii verò quaſi unum de prophetis.

And they anſwered / Some ſay/ John Baptiſt: and ſome/ Elias: and ſome/ one of the Prophets.

29. Tunc dicit illis, Vos vero quem me eſſe dicitis? Reſpondens Petrus, ait ei, Tu es Chriſtus.

And he ſayd vnto them/ But whom ſay ye that I am? Then Peter anſwered and ſaid vnto him / thou art the Chriſt.

30. Et comminatus eſt eis ne cui dicerent de illo.

And he ſharpely charged them that concerning him they ſhould tell no man.

Das VIII. Capitel.

24. Vnd er ſahe auff/ vnd ſprach Ich ſehe Menſchen gehen/ als ſehe ich bäume.

Oc hand ſaa op / oc ſagde/ Jeg ſeer Menniſkene gaa / lige ſom jeg ſaae Træ.

25. Darnach leget er abermal die hende auff ſeine augen/ vnd hieß jhn abermal ſehen/ Vnd er ward wider zu recht bracht/ daß er alles ſcharpff ſehen kondte.

Der effter lagde hand atter Henderne paa hans Øyen / oc bad hannem atter ſee/ Oc hand bleff til paſſ igen / at hand kunde klarlege ſee alting.

26. Vnd er ſchicket jhn heim/ vnd ſprach: Gehe nicht hinein inn den Flecken/ vnd ſage es auch niemand drinnen.

Oc hand ſende hannem hiem/ oc ſagde/ Gack icke ind i Byen / oc ſig ingen det der vdi.

27. Vnd Jeſus gieng auß/ vnd ſeine Jünger/ in die Märckte der Stadt Ceſaree Philippi/ vnd auff dem wege fraget er ſeine Jünger/ vnd ſprach zu jhnen: Wer ſagen die Leute/ das ich ſey?

Oc Jheſus gick vd / oc hans Diſciple til de byer hoſſ Ceſaree Philippi ſtad / oc paa veyen ſpurde hand ſine Diſciple at/ oc ſagde til dem/ huem ſige Folckene/ at jeg er?

28. Sie antwortten: Sie ſagen/ du ſeyſt Johannes der Tauffer/ Etliche ſagen/ du ſeyeſt Elias. Etliche du ſeyeſt der Propheten einer.

De ſuarede/ De ſige/ Du eſt Johannes den Døbere. Nogle/ ſige du eſt Elias. Nogle du eſt en aff Propheterne.

29. Vnd er ſprach zu jhnen: Jr aber/ wer ſaget jhr / daß ich ſey? Da antwortet Petrus vnd ſprach zu jhm: Du biſt Chriſtus.

Oc hand ſagde til dem / Men i / huem ſige i at jeg er? Da ſuarede Peder/ oc ſagde til hannem / Du eſt Chriſtus.

30. Vnd er bedrohet ſie/ daß ſie niemand von jhm ſagen ſolten.

Oc hand truede dem / at de ſkulde ingen ſige om hannem.

Kapitola VIII.

24. A on pohleděw/ řekl: Widijm Lidi yako ſtromy ani chodij.

A on przyzrawſzy/ rzekł/ Widzę ludzi/ á widzę ie chodzące iáko drzewá.

25. Potom opět wložil ruce na oči geho: Y počal widěti a vzdrawen geſt/ tak že yaſně widěl wſſeckno.

Pothym záſię położył ręce ná oczy iego / á ſpráwił to iż nowu pátrzał/ á przywrocon ieſt ku wzroku / y widział z dáleká iáſnie wſzytki.

26. Y propuſtil gey do domu geho/ řka: Gdiž do domu twého: wegdeſſli do Měſtečka/ nepraw žádnému.

Thedy go odeſłał Jezus do domu iego/ mowiąc/ Nie chodź ániż do onego miáſteczká / ániż ázdnemu w miáſteczku powiedáy.

27. Tehdy wyſſel Gežijs a Včedlnijcy geho mezy Měſtečka Cezaree Filipowy: Ana ceſtě tázal ſe Včedinijkůw ſwých/ řka gim: Kým mne práwij byti lidé?

A wyſzedſzy Jezus y zwolennicy iego do miáſteczek Ceſárei/ ktorą názywano Filippową/ pytał zwolenników ſwoich na drodze/ mowiąc do nich A którymże mię ludzie być powiedáią?

28. Kteřijžto odpowěděli gemu/ řkauce: Gedni Janem Křtitelem/ ginij Eliáſſem/ ginij pak yako gednijm z prorokůw.

A oni mu odpowiedzieli/ Jánem krzćicielem/ drudzy też Heliáſzem/ á drudzy iednym z prorokow.

29. Tehdy řekl gim: Wy pak kým mne býti prawijte? Odpowěděw Petr/ řekl gemu: Ty gſy Kryſtus.

Ale on im rzekł/ Wy záſię ktorym mię być powiedacie? A odpowiedziá wſzy Piotr/ rzekł kniemu/ Thyś ieſt on Kryſtus.

30. Y přikázal gim aby nižádnému neprawili o něm.

Thedy on zákazał áby tego o nim nikomu nie powiedáli.

ח

31 ושרי הוא למלפו אנון דעתיד הו ברה דאנשא דיחש סגי ודיסתלא מן קשישא ומן רבי כהנא ומן ספרא ויתקטל וליומא דתלתא יקום׃

Poi cominciò loro ad insegnare che bisognaua ch'el Figliuol de l'huomo patisse molte cose, e che fusse riprouato da i Vecchij, e da i principali Sacerdoti, e da gli Scribi, e che fusse occiso: e risuscitasse doppo tre giorni,

32 ועין בגלא מלתא ממלל הוא ודברה כאפא ושרי למכאא בה׃

E diceua queste parole liberamente. Onde Pietro lo tirò à se, e cominciò à riprenderlo.

33 הו דין אתפני וחר ב בתלמידוהי וכאא ב בשמעון ואמר זל לך לבסתרי סטנא דלא רנא אנת דאלהא אלא דבני נשא׃

Ma egli riuoltatosi, e riguardando i suoi discepoli, riprese Pietro aspramente, dicendo, Vattene in dietro satana, percioche tu non intendi le cose che son di Dio, ma quelle de gli huomini.

34 וקרא ישוע לכנשא עם תלמידוהי ואמר להון מן דצבא דיאתא בתרי יכפור בנפשה וישקול זקיפה ויאתא בתרי׃

Poi chiamata à se la turba insieme co i suoi discepoli, disse loro, Chiunque vuol venir dietro à me, rinieghi se stesso, e toglia la croce sua, e seguitimi.

35 כל מן גיר דצבא דיחא נפשה יובדיה וכל דיובד נפשה מטולתי ו ומטול סברתי יחיה׃

Perche chi vorrà saluare l'anima sua, la perderà: e chi perderà l'anima sua per amor mio e de l'Euangelio, costui la saluarà.

36 מנא גיר מתעדר ברנשא אן עלמא כלה יאתר ונפשה יחסר׃

E che giouarà à l'huomo, se ben guadagnasse tutto il mondo, e faccia perdita de l'anima sua?

ח

31 ויחל ללמדם כי יצטרך בן־האדם לסבול רבות ולהמאס מן הזקנים והכהנים ושוטרים ולהרג ואחר שלשת ימים לקום׃

Y començó à enseñnarles, Que conuenia, que el Hijo del hombre padeciesse mucho, y ser reprouado de los Ancianos, y de los principes, y de los Sacerdotes, y de los Escribas: y ser muerto, y resuscitar despues de tres dias.

32 והופיע לדבר את הדבר ויקחהו כיפה ויחל לגער בו׃

Y claramente dezia està palabra. Entonces Pedro lo tomó y començole à rennir.

33 ויפן ויבט את־תלמידיו ויגער לכיפה לאמר לך לך אחרי השטן כי לא תתבונן את־אשר לאלהים כי אם את־אשר לאנשים׃

Y el, boluiendose y mirando à sus discipulos, rinnió à Pedro diziendo, Apartate de mi Sátanas: porque no sabes las cosas que son de Dios si no las que son de los hombres.

34 ויזעק את־הקהל עם תלמידיו ויאמר להם כל אשר יאבה להלך אחרי יכחש בנפשו וישא את־צליבו ויבוא אחרי׃

Y llamando à la companna con sus Discipulos, dixoles Qualquiera que quisiere venir tras mi, nieguese à si mismo, y tome sa cruz, y sigame.

35 כי אשר יאבה להושיע את־נפשו יאבדנה ואשר יאבד את־נפשו למעני ולמען הבשורה הוא יושיע אותה׃

Porque el que quisiere saluar su vida, perderlaha: y esque perdiere su vida por causa de mi y del Euangelio, este là saluará.

36 כי מה יסכן או מה יועיל האדם אם יבצע את־כל־העולם ויענש בנפשו׃

Porque que aprouecharà àl hombre si grangeáre todo el mundo, y pierda su alma?

ή.

31. Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι·

Et commença à les enseigner, qu'il faloit que le Fils de l'homme souffrist beaucoup, & qu'il fust reietté des Anciens, & des principaux Sacrificateurs, & des Scribes: & qu'il fust mis à mort, & qu'il ressuscitast trois iours apres.

32. Καὶ παῤῥησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ.

Et tenoit ce propos tout ouuertement. Lors Pierre le print, & se mit à le tanser.

33. Ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ πέτρῳ, λέγων, ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

Mais lui se retournant, & regardant ses disciples, tansa Pierre, disant, Va arriere de moi, Satan: car tu ne comprens point les choses qui sont de Dieu, mais celles qui sont des hommes.

34. Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Puis ayant appelé les trupes à soi auec ses disciples il leur dit, Quiconque veut venir apres moi, qu'il renonce à soi-mesme, & charge sur soi sa croix, & me suiue.

35. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν.

Car quiconque voudra sauuer son ame, la perdra: mais quiconque perdra son ame pour l'amour de moi & de l'Euangile, cestui-la la sauuera.

36. Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Car que profitera-il à l'homme s'il a gagné tout le monde, & qu'il face perte de son ame?

CAP. VIII.

31. Et cœpit docere eos, quoniam oportet filium hominis pati multa, & reprobari à senioribus & à summis sacerdotibus & Scribis, & occidi: & post tres dies resurgere.

Then he began to teache them that the Sonne of man must suffer many things, & should be reproued of the Elders, and of the hie Priests, and of the Scribes, & be slaine, and within three dayes rise againe.

32. Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.

And he spake that thing plainely. Then Peter tooke him aside, and began to rebuke him.

33. Qui cõversus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens, Vade retro me satana, quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum.

Then he turned backe, and looked on his disciples, and rebuked Peter, saying, Get thee behinde me, Satan: for thou vnderstandest not the things that are of God, but the things that are of men.

34. Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis, Si quis vult me sequi, deneget semetipsum: & tollat crucem suam, & sequatur me

And hee called the people vnto him with his disciples, and sayde vnto thẽ, Whosoeuer will followe mee, let him forsake himselfe, and take vp his crosse, and followe me.

35. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me & Evangelium, salvam faciet eam.

For whosoeuer will saue his life: shall lose it: but whosoeuer shal lose his life for my sake and the Gospels, he shall saue it.

36. Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum: & detrimentum animæ suæ faciat?

For what shall it profite a man, though he should winne the whole worlde, if hee lose his soule?

Das VIII. Capitel.

31. Vnd hub an sie zu lehren: Des Menschen Son muß vil leiden, vnd verworffen werden von den Eltesten vnd Hohenpriestern vnd Schrifftgelehrten, vnd getödtet werden, vnd über drey tage aufferstehen.

Oc hand begynte at lære dem, Menniskens Søn skal meget lide, oc forskiudis aff de Eldste oc ypperste Prester oc Scriffkloge, oc ihielslaß, Oc opstaa den tredie dag.

32. Vnd er redet das wort frey offenbar. Vnd Petrus nam jhn zu sich, fieng an jhm zu wehren.

Oc hand talede det ord frit obenbarlige. Oc Peder tog hannem til sig, begynte at raade hannem fra.

33. Er aber wandt sich vmb, vnd sahe seine Jünger an, vnd bedrohet Petrum, vnd sprach: Gehe hinder mich du Sathan, denn du meinest nicht das Göttlich, sondern das Menschlich ist.

Oc hand vende sig om, oc saa paa sine Disciple, oc truede Peder, oc sagde, Gack bag mig, Du Satan, Thi du ment icke det som er Gudeligt, men Menniskeligt.

34. Vnd er rieff zu sich dem Volck, sampt seinen Jüngern, vnd sprach zu jhnen: Wer mir will nachfolgen, der verleugne sich selbs, vnd neme sein Creutz auff sich vnd folge mir nach.

Oc hand kallede Folcket til sig met sine Disciple, oc sagde til dem, Huo som mig vil efterfølge, hand neete sig selff, oc tage sit Kaarß paa sig, oc følge mig effter.

35. Denn wer sein Leben will behalten der wirdts verlieren, Vnd wer sein leben verleuret, vmb meinen vnd des Euangelij willen, der wird es behalten.

Thi huo som vil beholde sit Liff, hand skal miste det, Oc huo som mister sit Liff, for min oc Evangelij skyld, hand skal beholde det.

36. Was hülffts den Menschen, wenn er die gantze Welt gewünne, vnd neme an seiner Seelen schaden?

Huad hielper det Menniskẽ, der som hand vunde den gantske Verden, oc toge skade paa sin Siel?

Kapitola VIII.

31. Y počal včiti ge, že Syn člowěka musý mnoho trpěti, a potupen býti od Starssých, a od naywyšsších Kněžij a Včitelůw, a zabit býti, a po třech dnech z mrtwých wstáti.

Y począł ie nauczáć, że potrzebá było Synowi człowieczemu wiele cierpieć, y wzgárdzonym być od stárszych, y od Kśiążąt kápláńskich, y Doktorow, á iż miał być zámordowan, potym iż po trzeciem dniu miał zmartwych wstáć.

32. A zgewně gest Slowo mluwil. A chytiw gey Petr, počal ho trestati.

A mowił bespiecznie ty słowá. Tedy Piotr odwiodszy sie z nim, począł go z tego fukáć.

33. Kterýžto obrátiw se, a wida Včedlnijky swé, přimluwil Petrowi, řka: Gdiž za mnau Sſatane, neb nesmaysslijš co gest Božijho, ale co Lidského.

Ale on obróćiwszy sie, y weyzrawszy ná swe zwolenniki, ofukał Piotrá mowiąc, Odeydź ode mnie szátánie, ábowiem nierozumiesz to co iest Bożego, ále to co iest ludzkiego.

34. A swolaw zástup s Včedlnijky swými, řekl gim: Chceli kdo za mnau přigijti, zapři se sám sobě: a wezmi křijž swůg, a následug mne.

A wezwawszy zebránia ludu y z zwolenniki swemi, rzekł im, Ktoż kolwiek chce zá mną iść, niechay sámego siebie záprzy á weźmie krzyż swoy, y niech poydźie zá mną.

35. Nebo budeli kdo chtijti žiwot swůg zachowati, ztratijť gey: pakli kdo ztratij žiwot swůg pro mne á pro Ewangelium, zachowáť gey.

Abowiem ktokolwiek by chćiał záchowáć duszę swą, stráći ią: Lecz ktokolwiek vtráći duszę swą dla mnie y dla Ewánieliey, ten ią záchowá.

36. Nebo co prospěssného bude člowěku, by wesskeren Swět získal, a swé dussy sſkodu včinil?

Bo coż pomoże człowiekowi iesliby pozyskał wszytek świát? á żeby vtrácił duszę swą?

ח

37 או מנא יתל בר נשא תחלופא דנפשה ׃

Ouero, che darà l'huomo in ricompensa de l'anima sua?

38 כל גיר דיבהת בי ובמלי בשרבתא הדא חטיתא וגירתא ואף בריה דאנשא יבהת בה מא דאתא בשובחא דאבוהי עם מלאכוהי קדישא ׃

Certamente chi si vergognarà di me, e de le mie parole in questa generatione adultera e peccatrice, il Figliuol de l'huomo ancora si vergognarà di lui, quando verrà ne la gloria del Padre suo co i santi Angeli.

ט

1 ואמר הוא להון אמין אמר אנא לכון דאית אנשא דקימין תנן דלא יטעמון מותא עד מא דיחזון מלכותא דאלהא דאתת בחילא ׃

Appresso diceua loro, Io vi dico in verità, che sono alcuni di quelli che si trouano qui presenti, i quali non gustaranno la morte, insin à tanto ch'essi habbian veduto il regno di Dio esser venuto con potentia.

2 ובתר שתא יומין דבר ישוע לכאפא וליעקוב וליוחנן ואסק אנון לטורא רמא בלחודיהון ואשתחלף לעיניהון ׃

E doppo sei giorni IESV piglia con seco Pietro, Iacopo, e Giouanni, e conduceli da parte soli sopra vn alto monte: & iui in lor presentia fu trasformato.

3 ומזהר הוא לבושה ומחור טב איך תלגא איכנא דבני־נשא למחורו בארעא לא משכחין ׃

E i vestimenti suoi diuenero risplendenti, e bianchissimi, come nieue, e tali che non potrebbe alcun purgatore sopra la terra farli si bianchi.

4 ואתחזיו להון מושא ואליא כד ממללין עם ישוע ׃

Poi apparue loro Elia con Moise, e stauano a parlar con IESV.

ח

37 או מה יתן אדם בפדיון נפשו ׃

O que recompensa dara el hombre de su alma?

38 כי כל־אשר יבישני ואת־דברי בדור זה הנאופים והחטאים וגם בן האדם יבישנו אם יבוא בכבוד אביו עם מלאכים הקדושים ׃

Porque el que se auergonçare de mi y de mis palabra, en esta generacion adulterina y peccadora, el Hijo del hombre se auergonçera deel, quando vendrá en la gloria de su Padre con los sanctos Angeles.

ט

1 ויאמר להם אמן אני אומר לכם כי היום אנשים פה קמים אשר הם לא יטעמו את־המות עד־אשר יראו את־מלכות אלהים באה בגבורה ׃

Dixoles tambien, Decierto os digo, que ay algunos de los que estan aqui, que no gustarán la muerte, hastaque ayan visto el Reyno de Dios que viene con potencia.

2 ואחרי ששת ימים לקח ישוע את־כיפה ואת יעקב ואת יוחנן ויעל אותם אל־הר גבוה לבדם ויתחלף לפניהם ׃

Y seys dias despues tomo IESVS à Pedro, y à Iacobo, y à Ioan, y sacolos à parte solos à vn monte alto, y fue trasfigurado delante deellos.

3 ובגדיו נהיו גלושים לבנים מאד כמו שלג כמוהם הכבס על־הארץ לא יוכל להלבין ׃

Y sus vestidos fueron bueltos resplandecientes, mui blancos, como nieue quales lauador no los puede blanquear en la tierra.

4 וירא להם אליהו עם משה וידברו עם ישוע ׃

Y aparecióles Elias con Moysen, que hablauan con IESVS.

η'.

37. Ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Ou, que donnera l'homme pour recompense de son ame?

38. Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

Car quiconque aura eu honte de moi & de mes paroles parmi ceste natiõ adulterelle & pecherelle, le Fils de l'hõme aura aussi honte de lui, quand il sera venu en la glorie de son Pere auec les saincts Anges.

ΚΕΦΑΛ θ'.

Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.

Il leur disoit aussi. En verité ie vous di, qu'il y a quelques vns d'entre ceux qui sont ici presens, qui ne gousteront point la mort, iusques à ce qu'ils ayent veu le regne de Dieu estre venu auec puissance.

2. Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον, καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους· καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν.

Et le sixieme iour apres, Iesus print auec soi Pierre, & Iaques, & Iehan, & les mena seuls à part sur vne haute mõtagne: & fut transfiguré deuant eux.

3. Καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς χιών, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι.

Et ses vestemens deuindrent reluisans, & fort blancs, comme neige, tels qu'il n'y a foulõ sur la terre qui les seust ainsi blanchir.

4. Καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἠλίας σὺν Μωσεῖ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ.

Puis fut veu Elie auec Moyse: & ils parloyent auec Iesus.

CAP. VIII.

37. Aut, quid dabit homo commutationis pro anima sua?

Or what shall a man giue for recompence of his soule?

38. Qui enim me confusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice: & filius hominis confundetur eum, cùm venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.

For whosoeuer shall be ashamed of me/and of my wordes among this adulterous and sinfull generation/ of him shall the Sonne of man be ashamed also /when he commeth in the glorie of his Father with the holy Angels.

CAP. IX.

ET dicebat illis, Amen dico vobis, quia sunt quidam de hîc stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei venientis in virtute.

And he sayd vnto them/Verely I say vnto you / that there be some of them that stand here/ which shall not taste of death / till they haue seene the kingdome of God come with power.

2. Et post dies sex assumit Iesus Petrum & Iacobum & Iohannem: & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis.

And sixe dayes after/Jesus tooke Peter/ and James / and John / & brought them vp into an hie mountaine out of the way alone / and he was transfigured before them.

3. Et vestimenta eius facta sunt splendentia & candida nimis velut nix, qualia fullo nō potest super terram candida facere

And his raiment did shine / and was verie white/ as snowe/so white as no fuller can make vpon the earth.

4. Et apparuit illis Elias cum Moyse: & erant loquentes cum Iesu.

And there appeared vnto them Elias with Moses / and they were talking with Jesus.

Das VIII. Capitel.

37. Oder was kan der Mensch geben/damit er seine Seele lôse?

Eller huad kand Menniskẽn giffue / der hand kand løse sin Siel met?

38. Wer sich aber mein vnd meiner wort schemet/vnter disem Ehebrecherischen vnd sündigem geschlecht/ des wirdt sich auch des menschen Sohn schemen/ wenn er kommen wirdt inn der Herrligkeit seines Vaters / mit den heiligen Engeln.

Oc huo som blues ved mig oc mine Ord / blant denne horactige oc syndige Slect/ Ved den skal oc Menniskens Søn blues / naar hand kommer i sin Faders Herlighed / med de hellige Engle.

Das IX. Capitel.

VNd er sprach zu jnen: Warlich ich sage euch/es stehen etliche hie/ die werden den Todt nicht schmecken/ biß daß sie sehen das Reich Gottes mit krafft kommen.

OC hand sagde til dem / Sandelige ieg siger eder / Her staa nogle / som icke skulle smage døden / før end de see Guds Rige komme met Krafft.

2. Vnd nach sechs tagen/ nam Jesus zu sich Petrum / Jacobum vnd Johannem / vnd füret sie auff einen hohen Berg besonders alleine / vnd verkleret sich für jhnen.

Oc sex dage der effter / tog Jhesus Peder / Jacob oc Johannem til sig / oc førde dem besynderlige alene op paa it høyt Bierg, oc forklarede sig faar dem.

3. Vnd seine Kleider wurden helle vnd sehr weiß / wie der schnee/ daß sie kein Ferber auff Erden kan so weiß machen.

Oc hans Kleder bleffue klare oc meget huide/lige som Sne / at ingen Farffuere paa iorden kand gøre dem saa huide.

4. Vnd es erschein jhnen Elias mit Mose/vnd hatten eine rede mit Jesu.

Oc Elias met Mose obenbaredis dem / oc haffde en tale met Jhesu.

Kapitola VIII.

37. Aneb kterau dá člowěk směnu za dussy swau?

Abo co zá nagrodę da czlowiek zá swą duszę?

38. Nebo kdo mne wyzná a slowa má w pokolenij tomto cyzoložném a hřijssném: y Syn člowěka wyzná gey/když přigde w sláwě Otce swého s Angely swatými.

Abowiem ktoć sie wstydáć będźie mnie y słow moich miedzy narodem tym cudzołożnym y grzesznym / zá tego sie też y Syn człowieczy wstydáć będźie/ gdy przyjdźie z chwałą Oycá swoiego z Anioły świętymi.

Kapitola IX.

Y Prawil gim/ zagisté prawijm wám: že gsau někteřij tuto z stogijcých/ kteřijž neokusý smrti / až y vzřij Králowstwij Božij/ přicházegijcý w mocy.

POthym rzekł do nich/ Záprawdę powiedam wám iż niektorzy są z tych co tu stoią/ ktorzy nigdy nie vkuszą śmierci / áż gdy vyzrą Krolestwo Boże przychodzące z mocą.

2. Apo ssesti dnech / poyal Gežijss Petra / Jakuba a Jana y wedl ge na Horu wysokau saukromij samé / a proměnil se před nimi.

A szostego dniá potym wziął Jezus Piotrá y Jákuba/ y Janá/ á wwiodł ie ná gorę wysoką sámy osobno/ y przemienił sie przed nimi.

3. Y včiněno gest Raucho geho stkwaucý a bijlé yako snijh/ yakéhož bijlého Walchář nemůže včiniti.

A száty iego stáły sie lśniące bárzo/białe iáko śnieg/ iákich nie może blecharz na świecie wybielić.

4. Y okázal se gim Eliáss s Moyžijssem / ani mluwij s Gežijssem.

Y vyzreli Eliászá z Moizeszem/ ktorzy rozmawiali z Jezusem.

ט

5 ואמר לה כאפא רבי שפיר הו לן דהרכא נהוא ונעבד תלת מטללין לך חדא ולמושא חדא ולאליא חדא:

E Pietro mouendosi à parlare, dice à IESV, *Maestro, egli è bene che noi siamo qui, facciamo dunque tre tende, vna à te, & vna à Moise, & vna ad Elia.*

6 לא דין ידע הוא מנא אמר איתיהון הוו גיר בדחלתא:

E non sapeua quello ch'ei si dicesse: conciosia che essi erano spauentati.

7 והות עננא ומטללא הות עליהון וקלא הות מן עננא דאמר הנו ברי חביבא לה שמעו:

Poi venne vna nuuola che gli adombrò, e da la nuuola venne vna voce, che diceua, Questo è il mio Figliuol diletto, vdite lui.

8 ומן שליא כד חרו תלמידא לאנש לא חזו אלא אן לישוע בלחודוהי עמהון:

Subbito poi riguardando essi à torno, non viddero piu alcuno, se non IESV *solo con esso loro.*

9 וכד נחתין מן טורא מפקד הוא להון דלאנש לא יאמרון מדם דחזו אלא אן מא דקם ברה דאנשא מן מיתא:

Hor mentre che essi scendeuano del monte, egli comandò loro, che non raccontassero à persona le cose che haueuano vedute, se non quando il Figliuol de l'huomo fusse risuscitato da morte.

10 ואחדוה למלתא בנפשהון ובעין הוו דמנא הי הדא מלתא דכא דקם מן בית מיתא:

Et essi tennero questa parola in se stessi, ricercando tra loro che cosa volesse dire, risuscitare da morte.

11 ומשאלין הוו לה ואמרין מנא הכיל אמרין ספרא דאליא ולא דיאתא לוקדם:

E domandauanlo, dicendo, Perche dicono gli Scribi, che bisogna che prima venga Elia?

ט

5 ויען כיפה ויאמר לישוע רבי טוב יש להיות אותנו פה ונעשה אהלים שלושה לך אחד ולמשה אחד ולאליהו אחד:

Entonces respondiendo Pedro, dixe à IESVS, Maestro, bien sera que nos quedemos aqui, y hagamos tres cabannas: para ti vna, y para Moysen otra, y para Elias otra.

6 כי לא ידע מה מדבר כי היו ביראה:

Porque no sabia loque hablaua, que estaua fuera de si.

7 ויהי ענן סוכך אותם ויבוא קול מענן לאמר זה יש בני ידידי אותו שמעו:

Y vino vna nuue que los assonbro, y vna boz de la nuue que dezia, Este es mi hijo amado AEL OYD,

8 ופתאום הביטו סביב ואיש לא ראו עוד כי אם את ישוע לבדו אתם:

Y luego, como miraron, no vieron mas á nadie consigo, si no à solo IESVS.

9 וכאשר ירדו המה מן ההר ויצו אותם פן יספרו אשר ראו כי אם אחר אשר בן האדם יקום ממתים:

Y decendiendo ellos del monte, mandoles que à nadie dixessen loque auian visto, si non quando el Hijo del hombre ouiesse resuscitado de los muertos.

10 ואת הדבר שמרו בנפשם שאלים מה זאת לקום ממתים:

Y ellos retuuieron el caso en si altercando que seria aquello, Resuscitar de los muertos.

11 וישאלו לו לאמר כי אמרו הסופרים כי אליהו צריך לבוא בראשונה:

Y preguntaronle diziendo, Que es loque los Escribas dizen, que es menester que Elias venga antes.

θ.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ, ῥαββί, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς. σοὶ μίαν, καὶ μωσεῖ μίαν, καὶ ἠλίᾳ μίαν.

Adonc Pierre prenant la parole dit à Iesus, Maistre, il est bon que nous soyons ici: faisons-y donc trois tabernacles, vn pour toi vn pour Moyse, & vn pour Elie.

6. Οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσῃ· ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι.

Or ne sauoit il qu'il disoit: car ils estoyent espouuantés.

7. Καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς· καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, αὐτοῦ ἀκούετε.

Et vne nuee vint qui les enombra: puis de la nuee vint vne voix qui disoit, Cestui-ci est mon Fils bien-aimé: escoutez-le.

8. Καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον. ἀλλὰ τὸν ἰησοῦν μόνον μεθ᾽ ἑαυτῶν.

Et soudain ayans regardé à l'enuiron ils ne virent plus personne, sinon Iesus seul auec eux.

9. Καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

Et comme ils descendoyent de la montagne, il leur commanda expressément qu'ils ne racontassent à personne ce qu'ils auoyent veu, sinon apres que le Fils de l'homme seroit ressuscité des morts.

10. Καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν, πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες, τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.

Dont ils retindrent ceste parole-la en eux-mesmes, s'entredemandans que c'estoit à dire cela, Ressusciter des morts.

11. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον.

Puis apres ils l'interroguerent, disans, Pourquoi disent les Scribes qu'il faut qu'Elie viene premierement.

CAP. IX.

5. Et reſpondens Petrus, ait Ieſu, Rabbi, bonum eſt nos hîc eſſe: & faciamus tria tabernacula, tibi unum, & Moyſi unum, & Eliæ unum.

Then Peter anſwered / and ſaid to Jeſus / Maſter / it is good for vs to be here / let vs make alſo three tabernacles / one for thee / and one for Moſes / and one for Elias.

6. Non enim ſciebat quid diceret: erant enim timore exterriti.

Yet he knew not what he ſaide: for they were afraydе.

7. Et facta eſt nubes obumbrans eos: & venit vox de nube, dicens, Hic eſt filius meus chariſſimus: audite illum.

And there was a cloude that ſhadowed them / and a voyce came out of the cloude / ſaying / This is my beloued Sonne: heare him.

8. Et ſtatim circumſpicientes, neminem amplius viderunt, niſi Ieſum tantùm ſecum.

And ſuddenly they looked rounde about / and ſaw no more any man ſaue Jeſus onely with them.

9. Et deſcendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam quæ vidiſſent, narrarent: niſi cum filius hominis à mortuis reſurrexerit.

And as they came downe from the mountaine / hee charged them that they ſhoulde tell no man what they had ſeene / ſaue when the Sonne of man were riſen from the dead againe.

10. Et verbum continuerunt apud ſe: conquirentes quid eſſet, Cùm à mortuis reſurrexerit.

So they kept that mahter to them ſelues / and demaunded one of another / what the riſing from the dead againe ſhould meane?

11. Et interrogabant eum, dicentes, Quid ergo dicunt Phariſæi & Scribæ, quia Eliã oportet venire primùm.

And they aſked him / ſaying / Why ſay the Scribes / that Elias muſt firſt come?

Das IX. Capitel.

5. Vnd Petrus antwortet / vnd ſprach zu Jeſu: Rabbi / hie iſt gut ſein / Laſſet vns drey Hütten machen / Dir eine / Moſe eine / vnd Elias eine.

Oc Peder ſuarede / oc ſagde til Jeſum / Rabbi / her er gaat at vere / Lader oſſ gøre tre Bolige / Dig en Moſe en / oc Elias en.

6. Er wuſte aber nicht was er redet / denn ſie waren verſtörtzet.

Oc hand viſte icke huad hand talede / thi de vaare forſerdede.

7. Vnd es kam eine Wolcken die überſchattet ſie. Vnd eine Stimme fiel auß der Wolcken / vnd ſprach: Das iſt mein lieber Sohn / den ſolt jhr hören.

Oc de kom en Sky / hun offuerſkuggede dem. Oc en røſt falt aff ſkyen / oc ſagde / Denne er min elſkelige Søn / Den ſkulle i høre.

8. Vnd bald darnach ſahen ſie vmb ſich / vnd ſahen niemand mehr / denn allein Jeſum bey jhnen.

Oc ſtrax der effter / ſaae de ſig omkring / oc ſaae ingen mere / end Jheſum alene hoſſ dem.

9. Da ſie aber vom Berge herab giengen / verbot jhnen Jeſus / daß ſie niemand ſagen ſolten / was ſie geſehen hatten / biß des Menſchen Sohn aufferſtünde von den Todten.

Oc der de ginge ned aff Bierget / da forbod Jheſus dem / at de ſkulde ingen ſige / huad ſom de haffde ſeet / Før end Menniſkens Søn ſtode op fra de døde.

10. Vnd ſie behielten das Wort bey ſich / vnd befragten ſich vnter einander: Was iſt doch das aufferſtehen von den Todten?

Oc de behulde det ord hoſſ ſig / Oc beſpurde ſig met huer andre / huad er tog den opſtandelſe fra de Døde.

11. Vnd ſie fragten jhn / vnd ſprachen: Sagen doch die Schrifftgelehrten / das Elias muß vor kommen?

Oc de ſpurde hannem at / oc ſagde / Sige dog de Scriffkloge / at Elias ſkal io før komme?

Kapitola IX.

5. A odpowěděw Petr / řekl k Gežjšowi: Miſtře / dobřeť geſt nám zde býti: včiňme tuto tři ſtánky / tobě geden / Moyžjſſowi geden / a Eliáſſowi geden.

Tedy począł Piotr mowić / á rzekł Jezuſowi / Miſtrzu dobrzeć nam tu być / poſtawmyż tedy tu trzy namioty / tobie ieden / Moyzeſowi ieden / a Heliaſzowi ieden.

6. Neb geſt newěděl coby mluwil / byli zagiſte báznij zſtraſſeni.

Abowiem niewiedział co mowił gdyż byli w ſtráchu.

7. Y ſtal ſe oblak zaſtěňuge ge. A přiſſel hlas z Oblaku / řka: Tentoť geſt Syn můg milý / poſlauchaytež ho.

Y náſtał obłok ktory ie záćmił / á pochodził głos z obłoku mowiąc / Ten ci ieſt nam miły Syn moy / tegoż ſłuchaycie.

8. A hned obezřewſſe / nižádného newiděli wjce / gedině toliko Gežjſſe s ſebau.

A wnet gdy ſie obeyzreli / żadnego wiecey nie widzieli / iedno iż tylko Jezus był znimi.

9. A když ſſtupowali s huory / přikázal gim aby nižádnému co widěli neprawili / až Syn člowěka z mrtwých wſtane.

Tedy gdy zeſzli z gory roſkazał im áby thego nikomu nie powiedali co widzieli / iedno áżby Syn człowieczy wſtał z martwych.

10. Y zadržeti to ſlowo v ſebe tjžjce mezy ſebau coby to bylo / žez mrtwých wſtane.

A ták oni zátrzymawali to v ſiebie / pytaiac ſie ſpolnie coby tho było z martwych wſtác.

11. Y otázali ho / řkauce: Cožtehda Včitelé a Zákoníjcy prawij / žeby prwé měl Eliáš přigjti?

Y pytáli go mowiac / Przeczże doktorowie powiedáia iż pierwey potrzebá áby przyſzedł Heliaſz?

ט | ט | θ'.

12 אמר להון אליא אתא לוקדם דכל מדם יתקין ואיכנא כתיב על ברה דאנשא דסגי יחש ויסתלא :

12 ויען ויאמר להם ואליהו יבוא בראשונה וישובב כלם וכאשר נכתב על־בן־האדם כי־יגע יכה ויענה :

12. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ πάντα. καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενωθῇ.

Egli rispondendo, disse loro, Elia certo venendo prima, ristabilirà tutte le cose: & si come è scritto del Figliuol de l'huomo, bisogna ch'egli soffrisca molte, cose e che sia stimato per niente.

Y respondiendo el dixoles, Elias à la verdad qnando viniere antes, reformarà todas las cosas, y como està escripto del Hijo del hombre, que padezca mucho, y sea tenido en nada.

Il respondit, & leur dit, De vrai, Elie estant venu premieremẽt doit restablir toutes choses, & faut, comme il est escrit du Fils de l'homme, qu'il souffre beaucoup, & qu'il soit aneanti.

13 אלא אמר אנא לכון דאף אליא אתא ועבדו בה כל מא דצבו איכנא דכתיב עלוהי :

13 אך אמר אני לכם כי גם אליהו בא ויעשו בו כל־אשר חפצו כמו נכתב עליו :

13. Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ Ἠλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.

Ma io vi dico che Elia è venuto, & hannogli fatto tutto cio che essi hanno voluto come di lui è scritto.

Empero digo os que Elias ya vino, y hizieronle todo loque quisieron como està escripto deel.

Mais ie vous di que mesmes Elie est venu, & ils lui ont fait tout ce qu'ils ont voulu, comme il est escrit de lui.

14 וכד אתא לות תלמידוהי חזא לותהון כנשא סגיאא וספרא כד בעין עמהון :

14 וכאשר בא אל־תלמידיו ראה קהל רב סביבותם וסופרים מתוכחים עמם :

14. Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς.

Poi venuto à i suoi discepoli, vidde vna gran turba intorno ad essi, e li Scribi che disputauano con loro.

Y como vino à los Discipulos, vido grande companna arredor deellos, y Escribas que disputauan con ellos.

Puis estant reuenu vers les disciples, il vid vne grãde troupe à l'entour d'eux, & des Scribes qui questionnoyent auec eux.

15 ובר שעתה כלה כנשא חזאוהי ותהו ורהטו שאלו בשלמה :

15 ופתאם כל הקהל רואה אותו נבעת וירוצו אליו לשאול־לו לשלום ולברכו :

15. Καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη, καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.

E subbito tutta quella turba hauendolo veduto, rimase stupefatta, e correndogli incontro il saluterono.

Y luego toda la companna, viendolo, se espantó: y corriendo à el, saludaranlo.

Et incontinent toute la troupe le voyant fut en esmoi, & accourans vers lui, ils le saluerent.

16 ומשאל הוא לספרא מנא דרשין אנתון עמהון :

16 וישאל לסופרים מה תתוכחו אליהם :

16. Καὶ ἐπηρώτησε τοὺς γραμματεῖς, τί συζητεῖτε πρὸς ἑαυτούς,

Et egli domandò li Scribi, dicendo, Di che disputate voi con essi?

Y pregunto à los Escribas, Que disputays conellos?

Lors il interrogua les Scribes, disant, Dequoi estes-vous en question auec eux?

17 וענא חד מן כנשא ואמר מלפנא איתית ברי לותך דאית לה רוחא דלא ממללא :

17 ויען אחד מן הקהל ויאמר מלמד הביאותי את בני אליך אשר לו רוח אלמה :

17. Καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπε, διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον·

E vn di quelli de la turba rispondendo, disse, Maestro, io ho condotto à te il mio figliuolo, che ha vno spirito muto.

Y respondiendo vno de la companna, dixo, Maestro, truxe mi hijo à ti, que tiene vn espiritu mudo:

Et quelcun de la troupe respondit & dit, Maistre, ie t'ai amené mon fis, qui a vn esprit muet.

CAP. IX.

12. Qui respondens, ait illis, Elias cùm venerit primò, restituet omnia: & quo modo scriptum est in filium hominis, ut multa patiatur & contemnatur.

And he answered / and sayde vnto them / Elias verely shall first come and restore all things ? and as it is written of the Sonne of man / he must suffer many things / and be set at naught.

13. Sed dico vobis quia & Elias venit (& fecerunt illi quæcunque voluerunt) sicut scriptum est de eo.

But I say vnto you / that Elias is come / (and they haue done vnto him whatsoeuer that they would) as it is written of him.

14. Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.

And when he came to his disciples he sawe a great multitude about them and the Scribes disputing with them.

15. Et confestim omnis populus videns Iesum, stupefactus est, & expaverunt: & accurrentes salutabãt eum.

And straight way all the people / when they behelde him / were amased / and ran to him / and saluted him.

16. Et interrogavit eos, Quid inter vos conquiritis?

Then he asked the Scribes / What dispute you among your selues ?

17. Et respondens unus de turba, dixit, Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum.

And one of the companie answered / and sayd / Master / I haue brought my sonne vnto thee / which hath a domme spirit:

Das XI. Capitel.

12. Er antworttet aber / vnd sprach zu jnen: Elias soll ja zuvor kommen / vnd alles wider zu rechtbringen / darzu des Menschen Sohn soll vil leiden vnd verachtet werden / wie denn geschrieben stehet.

Hand suarede / oc sagde til dem / Elias skal io før komme / oc sette alting til rette igen / Der til skal Menniskens Søn lide meget oc foractis / Lige som det oc staar screffuit.

13. Aber ich sage euch: Elias ist kommen / vnd sie haben an jhm gethan / was sie wolten / nach dem von jm geschrieben stehet.

Men ieg siger eder / Elias er kommen / Oc de giorde ved hannem / huad de vilde / effter som det staar screffuit om hannem.

14. Vnd er kam zu seinen Jüngern / vnd sahe vil Volcks vmb sie / vnd Schrifftgelehrten / die sich mit jhnen befragten.

Oc hand kom til sine Discipler / oc saa meget Folck omkring dem / oc de Scrifftkloge / som bespurde sig met dem.

15. Vnd als bald / da alles Volck jn sahe / entsatzten sie sich / lieffen zu / vnd grüsseten jhn.

Oc strax der alt Folcket saa hannem / bleffue de forferdede / løbe til / oc hilsede hannem.

16. Vnd er fragete die Schrifftgelehrten: Was befraget jhr euch mit jhnen?

Oc hand spurde de Scrifftkloge at / Huad bespørre i eder met dem.

17. Einer aber auß dem Volck antwortet / vnd sprach: Meister / ich habe meinen Sohn herbracht zu dir / der hat einen sprachlosen Geist.

Oc en aff Folcket suarede / oc sagde / Mestere / Jeg haffuer ført min Søn hid til dig / hand haffuer en maalløß Aand.

Kapitola IX.

12. Kteryž odpowěděw / řekl gim: Eliáš když přigde / předkem naprawij wsseckny wěcy: a yakož psáno gest o Synu člowěka / že má mnoho trpěti a odsauzen býti.

A on im odpowiedział mowiąc / Naprzod gdyć Heliasz przyidzie naprawi wszytko / á iáko iest nápisano o synu człowieczym / potrzebá áby wiele vcierpiał / y áby go nizacz niemiano.

13. Ale prawijm wám / že Eliáš giž gest přissel / a včinili gemu cožgsau koli chtěli / yakož psáno gest o něm.

Ale wam powiedam żeć przyszedł Heliasz / y czynili mu co chcieli / iáko o nim iest nápisano.

14. Tehdy přissed k Včedlnijkům swým / vzřel zástup weliký při nich / a Zákonijky ani se hádagij s nimi.

A gdy przyszedł do swych zwolennikow / vyzrał lud wielki około nich y doktory swárzące się z nimi.

15. A hned wesskeren Lid vzřew Gežijsse / podiwil se s strachem / a vlekli se / a přistupugjce pozdrawowali ho.

Tedy wnet vyzrawszy go lud wszwythek / lękli się / á przyszedszy przywitali go.

16. Tehdy otázal gich: Co mezy sebau tijžete?

Rpytáli doktorow / Coż się swárzycie miedzy sobą?

17. A odpowěděw geden z zástupu / řekl: Mistře / přiwedl gsem syna mého k tobě / kterýž má Ducha němého.

A ieden z onego z gromádzenia ludu / rzekł / Mistrzu przywiodłem do ciebie syná swego ktory má niemego duchá.

ט | ט | θ'.

18 ואיכא דמדרכא לה חבטא לה ומרעת ומחרק שנוהי ויבש ואמרת לתלמידיך דנפקוניהי ולא אשכחו:

Et ogni volta che l'assaglie, lo lacera: & egli allora spuma, e stride co suoi denti, e diseccasi. Io haueuo detto à i tuoi discepoli che lo scacciassero, e non hanno potuto.

18 ואיזה הוא תקחנו ותמריצנו ויגמא ויחרוק שניו וייבש ואמר לתלמידיך להוציא אותה ולא יכלו:

Elqual donde quiera que lo toma, lo despedaça,y echa espumarajos,y cruxe los dientes, y se và secando : y dixe à tus Discipulos que lo echassen fuera,y ne pudieron.

18. Καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.

Qui le desrompt par tout ou il le prend : & lors il escume & grince les dents, & deuient sec:& i' ai requis tes disciples qu' ils le iettassent hors, mais ils n' ont peu.

19 ענא ישוע ואמר לה און שרבתא דלא מהימנא עד מא לאמתי אהוא עמכון ועד מא לאמתי אסיברכון איתאוהי לותי:

E Iesv rispondendoli, dice, Generatione incredula, insin à quando sarò io con voi? insin à quanto vi sopportarò io? Menatelo quà a me.

19 ויען לו ויאמר אוי דור סורר עד־מה עמכם אהיה עד־מה אתאפק לכם הביאוהו אלי:

Y respondiendo el, dixole, O generacion infiel,hasta quando estaré con vosotros ? hasta quando hos tengo de suffrir? Tred melo.

19. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ, λέγει, ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με.

Adonc Iesus lui respondant, dit O nation incredule, iusque à quand finalement serai-ie auec vous? iusques à quand finalement vous supporterai-ie? Amenez-le moi.

20 ואיתיוהי לותה וכד חזתה רוחא בר שעתה חבטתה ונפל על ארעא ומתפכר הוא ומרעת:

E menoronlo à lui: e subito che lo spirito l'hebbe veduto, lacerò colui: e caduto in terra, si riuolgeua di quà e di là spumando.

20 ויביאו אותו אליו וכאשר ראה אותו ופתאם הרוח מעסה אותו ויפל על־הארץ ויתגולל ומגמא:

Y truxeronselo : y como el lo vido, luego el espiritu lo començó à despedacar : y cayendo en tierra rebolcauasse echando espumarajos.

20. Καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτόν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν. καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκυλίετο ἀφρίζων.

Ils l'amenerent donc iusques à lui: & quand il l'eut veu, incontinent l'esprit le desrompit, dont l'enfant cheut à terre, & se tournoit ça-&-là en escumant.

21 ושאל ישוע לאבוהי דכמא לה זבנא הוא מן דהכנא הו אמר לה הא מן טליותה:

Allora egli domandò il padre di lui, Quanto tempo è che questo gli è auuenuto? & egli disse, Fin da fanciullo.

21 וישאל לאביו כמה עת היא אשר זאת נהיתה לו ויאמר מנעוריו:

Y preguntó à su padre Quanto tienpo ha que le aconteció esto? Y el dixo, Desde ninno.

21. Καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ, πόσος χρόνος ἐστίν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπε, παιδιόθεν.

Adonc il interrogua le pere d'icelui, disant, Comb ien y a il de tẽps que ceci lui est aduenu? Lequel dit, Dés son enfance!

22 וזבנין סגיאא ארמיתה בנורא ובמיא דתובדיוהי אלא מדם דמשכח אנת עדרני ואתרחם עלי:

E spesso l'hà gittato nel fuoco, e ne l'acqua, per ammazzarlo. Ma se tu puoi cosa alcuna, aiutaci, mouendoti à compassione di noi.

22 ופעמים רבים רמה אותו גם אל־אש וגם אל־מים לאבדנו לכן אם מאומה תוכל עזרנו ותרחם עלינו:

Y muchas vezes lo echa en el fuego,y en aguas,para matarlo,mas si puedes algo,ayudanos, auiendo misericordia de nosotros.

22 Καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλε, καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν. ἀλλ' εἴ τι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.

Et souuent l'a ietté, & au feu & en eau, pour le faire perir : mais si tu y peux quelque chose, aide-nous, estant esmeu de campassion enuers nous.

23 אמר לה ישוע אן מ משכח אנת דתהימן כל מדם משכח דיהוא למן דמהימן:

E Iesu li disse. Se tu puoi creder questo, tutte le cose son possibili à chi che crede.

23 ויאמר ישוע אליו אם תוכל להאמין כי־כל־יוכל המאמין:

Y Iesus le dixo,Si puedes creer esto,àl que cree todo es possible.

23. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τὸ εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.

Lors Iesus lui dit, Si tu le peux croire, toutes choses sont possibles au croyant.

24 ובר שעתה קעא אבוהי דטליא כד בכא ואמר מהימן אנא עדר לחסירות הימנותי:

E subbito il padre del fanciullo gridando con lagrime, disse, Signore, io credo: soccorre à la mia incredulità.

24 ופתאם זעק אבי הנער בדמעות ויאמר האמנתי אדני עזרני למועד אמונתי:

Y luego el padre del mochacho dixo clamando con lagrimas, Creo Sennor, ayuda à mi incredulidad.

24. Καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρύων ἔλεγε, πιστεύω κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ.

Et incontinent le pere de l'enfant s'escriant auec larmes, dit, Ie croy Seigneur: subuien à mon incredulité.

CAP. I X

Das I X. Capitel.

Kapitola IX.

18. Qui ubicunque eum apprehenderit, allidit illum, & ſpumat, & ſtridet dentibus, & areſcit: & dixi diſcipulis tuis ut eiicerent illum, & non potuerunt.

And whereſoeuer he taketh him/ he teareth him/ and he fometh/ and gnaſheth his teeth/ and pineth away: and I ſpake to thy diſciples that they ſhould caſt him out/ and they could not.

18. Vnd wo er jn erwiſchet/ ſo reiſſet er jn/ vnd ſchäumet vnd knirſchet mit den zähnen/ vnd verdorret. Jch habe mit deinen Jüngern geredt/ daß ſie jn außtrieben/ vnd ſie könnens nicht.

Oc naar hand faar fat paa hannem/ da ſlider hand hannem/ oc hand velter fraade oc ſkær met tenderne/ oc foruiſner. Jeg haffuer talet met dine Diſciple/ at de ſkulde vddriffue hannem/ oc de kunde icke.

18. Ten když gey koli pochopij tepe gim o zemi/ a ſlinij/ a zuby ſſkřipij/ a ſwadne: Y řekl gſem Včedlnijkuom twým aby gey wywrhli/ a nemohli.

Ktory gdzie go kolwiek nápádnie/ rozdziera go/ á on ſie ſlini/ y zgrzyta zebámi ſwemi/ á ſchnie/ y mowilem twym zwolennikom áby go wyrzucili/ ále nie mogli.

19. Qui reſpondens eis, dixit, O generatio incredula, quandiu apud vos ero? quãdiu vos patiar? afferte illum ad me.

Then hee anſwered him/ and ſayde/ O faythles generation/ how long now ſhall I be with you? howe long nowe ſhall I ſuffer you? Bring him vnto me.

19. Er antwortet jm aber/ vnd ſprach: O du vnglaubigs geſchlecht/ wie lange ſoll ich bey euch ſein? Wie lang ſol ich mich mit euch leiden? Bringet jhn her zu mir.

Hand ſuarede hannem/ oc ſagde/ O du vantro Slect/ huor lenge ſkal ieg vere hoſſ eder? Huor lenge ſkal ieg omdrage met eder? henter hannem hid til mig.

19. Kterýž odpowěděw/ řekl gim: O národe newěřicý/ kterak dlauho s wámi budu? a dokawad wás trpěti budu? přiweďte gey ke mně.

Tedy mu on odpowiedziawſſy rzekł O narodzie nie wierny/ y dokadże z wámi bede? y dokadże was cierpieć mam? przywiedźcież go do mnie.

20. Et attulerunt eum. Et cùm vidiſſet eum, ſtatim ſpiritus conturbavit illum: & eliſus in terram, volutabatur ſpumans.

So they brought him vnto him: and aſſoone as the ſpirit ſaw him/ he tare him/ and he fell downe one the grounde/ wallowing and foming.

20. Vnd ſie brachten jn her zu jhm. Vnd alsbald da jhn der Geiſt ſahe/ reiß er jn/ vnd fiel auff die Erden/ vnd waltzet ſich vnd ſchäumet.

Oc de ledde hannem frem til hannem. Oc ſtrax der Aanden ſaa hannem/ da ſled hand hannem/ oc hand falt paa iorden/ oc velte ſig oc fraadis.

20. Y přiwedli. A když gey vzřel/ hned ho duch zbauřil/ a vdeřiw ſebau o zemi wálel ſe ſlině.

Y przywiedli go k niemu/ á gdy on go vyzrał/ nátychmiaſt go duch roſtárgnał/ á on gdy padł ná ziemię/ przewrácał ſie ſliniąc.

21. Et interrogavit patrem eius, Quantum temporis eſt ex quo ei hoc accidit? At ille ait, Ab infantia.

Then he aſked his father/ How long time is it ſince he hath bene thus? And he ſayde/ Of a childe.

21. Vnd er fraget ſeinen Vater/ wie lang iſts/ daß jhm widerfahren iſt? Er ſprach: von Kind auff.

Oc hand ſpurde hans Fader at/ Huor lenge er det/ at det er hannem vederfaret? Hand ſagde/ Aff barndom.

21. Y otázal Otce geho: Kterak dawnij čas geſt/ yakž ſe gemu to přihodilo? A on řekl: Od dětinſtwij hned.

Tedy pytał oycá iego/ iáko dawno tho ſie przydáło iemu/ á on powiedział/ Jeſſcze od dziecinſtwá.

22. Et frequenter eum in ignem & in aquas miſit, ut eum perderet, ſed ſi quid potes, adiuva nos, miſertus noſtri.

And oft times he caſteth him into the fire/ and into the water to deſtroye him: but if thou canſt do any thing/ helpe vs/ and haue compaſſion vpon vs.

22. Vnd offt hat er jhn in Feur vnd Waſſer geworffen/ daß er jhn vmbbrechte. Kanſt du aber was/ ſo erbarme dich vnſer/ vnd hilff vns.

Oc hand haffuer offte kaſt hannem i ild oc vand/ at hand kunde omkommet hannem. Men kant du noget/ da forbarme dig offuer oc hielp oſſ.

22. A čaſto gim metal w: oheň y do wody aby gey zahubyl: ale můžeſſli co pomoz nám ſlituge ſe nad námi.

Y częſto miotał go do ognia y do wody áby go ſtrácił/ ále możeſſli co pomoż nam/ ruſzywſſy ſie przeciw nam miłoſierdziem.

23. Ieſus autem ait illi, Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti.

And Jeſus ſayde vnto him/ If thou canſt beleeue it/ al things are poſſible to him that beleeueth.

23. Jeſus aber ſprach zu jhm: Wenn du köndteſt glauben/ alle ding ſind müglich dem/ der da glaubt.

Jheſus ſagde til hannem/ Der ſom du kunde tro/ Alle ting ere hannem mulige ſom tror.

23. A Gežijš řekl gemu: Můžeſſli wěřiti/ wſſeckoť geſt možně wěřijcým.

Tedy mu rzekł Jezus/ Jeſliż tho wierzyć/ możeſſ/ tedyć wſſytko wierzącemu ſtać ſie może.

24. Et continuò exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat, Credo Domine: adiuva incredulitatem meam.

And ſtraight way the father of the childe crying with teares/ ſayde Lord/ I beleeue: helpe my vnbeliefe.

24. Vnd alsbald ſchrey des Kindes Vater/ vnd ſprach: Jch glaube lieber HERR/ Hilff meinem vnglauben.

Oc ſtrax robte barnſens Fader grædindis/ oc ſagde/ Jeg tror/ Kiere HERRE/ hielp min vantro.

24. A y hned Otec dijtěte s ſlzami zwolaw/ řekl: Wěřijm PANE/ ſpomoz nedowěře mé.

A gdy nátychmiaſt záwołał ociec one go dziecięciá/ ze łzámi rzekł/ Wierzę Pánie/ podpomoż że niedowiárſtwá mego.

ט | ט | θ'.

25 כד חזא דין ישוע דרהט עמא ומתכנש לותה כאא בהי רוחא טנפתא ואמר לה רוחא חרשתא דלא ממללא אנא פקד אנא לכי פוקי מנה ותוב לא תעליני לה׃

Allor Iesv vedendo che la turba concorreua, riprese quello spirito immondo, dicendoli, Spirito muto e sordo, io ti comando che tu esca da esso, e non entri mai piu in lui.

25 וירא ישוע כי רץ העם ויגער ברוח הטמאה ויאמר אליה הרוח אלמה וחרשה אני מצוה אותך צאי ממנו ולא עוד תשובי בו׃

Y como IESVS vido que la companna concurria, rinnió àl espiritu immundo, diziendole, Espiritu mudo y sordo, yo te mando, salde el y no entres mas en el.

25. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ, τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.

Et quand Iesus vid que le peuple y accouroit come l'vn sur l'autre, il tansa l'esprit immonde, lui disant, Esprit muet & sourd, ie te commande, moi, sors hors de lui, & que tu n' entres plus iamais en lui.

26 וקעא שאדא הו סגי ושחקה ונפק והוא איך מיתא איך דסגיאא יאמרון דמית לה׃

Et egli gridando e lacerando grandemente quello, vsci, e il fanciullo diuenne come morto, in modo che molti diceuano, Egli è morto.

26 ותזעק והרבה חבטה אותו ותצא ויהי כמו מת כן אשר רבים אמרו כי מת הוא׃

Entonces el espiritu, clamando y despedaçandolo mucho salió: y el quedó como muerto, que muchos dezian que era muerto.

26. Καὶ κράξαν, καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν, ἐξῆλθε. καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρὸς, ὥστε πολλοὺς λέγειν, ὅτι ἀπέθανεν.

Adonc l'esprit sortit, en s'escriant, & le desrompant bien fort: dont l' enfant deuint comme mort, tellement que plusieurs disoyent, Il est mort.

27 הו דין ישוע אחדה באידה ואקימה׃

Ma Iesv pigliandolo per la mano, lo leuò: & egli si drizzò su.

27 וישוע אחז אותו בידו ויקימנו ויקום׃

Mas IESVS tomandolo de la mano, enhestolo, y leuantose.

27. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἤγειρεν αὐτὸν, καὶ ἀνέστη.

Mais Iesus l'ayant prins par la main le dressa, & il se leua.

28 כד על דין ישוע לביתא שאלוהי תלמידוהי בלחודיהון למנא חנן לא אשכחן למפקותה׃

Poi essendo egli entrato in casa, i suoi discepoli gli domandauano da parte, Perche non l'habbiam noi potuto scacciare?

28 וכאשר בא אל הבית וישאלו לו תלמידיו לבדו כי אנחנו לא יכלנו להוציאו׃

Y como el se entró en casa, sus Discipulos le preguntaron à parte, Porque nosotros no podimos echarlo fuera?

28. Καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

Mais lui estant entré en la maison, ses disciples l'interroguerent à part, disans, Pourquoi ne l'auons-nous peu ietter hors?

29 אמר להון הנא גנסא במדם לא משכח למפק אלא בצומא ובצלותא׃

Et egli disse loro, Questa sorte di spiriti per niuna altra cosa puo vscire che per oratione e digiuno.

29 ויאמר להם זה הדור איננו יוכל לצאת כי אם בתפלה ובצום׃

Y dixoles, Este genero con nada puede salir si no con oracion y ayuno.

29. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

Et il leur respondit, Ceste espece de diables ne peut autrement sortir que par oraison & par iusne.

30 וכד נפק מן תמן עברין הוו בגלילא ולא צבא הוא דאנש ידע בה׃

Poi partitisi di li, caminauano per la Galilea, e non voleua che alcuno il sapesse.

30 ויצאו משם ויעברו בגליל ולא אבה להודיעם׃

Y salidos de alli caminaron juntos por Galilea: y no queria que nadie lo supiesse.

30. Καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ.

Puis estans partis de là, ils cheminerent par Galilee: & ne vouloit point qu'aucun le seust.

25. Et

CAP. IX.

25. Et cùm videret Iesus concurrentem turbam, cõminatus est spiritui immundo, dicens illi, Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & ampliùs ne introeas in eum.

When Jesus sawe that the people came running together / he rebuked the vncleane spirit / saying vnto him / Thou domme and deafe spirit / I charge thee / come out of him / and enter no more into him.

26. Et exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo: & factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent, Quia mortuus est.

Then the spirit cryed / and rent him sore / and came out / and he was as one dead / in so much that many sayd / He is dead.

27. Iesus autem tenens manum eius, elevavit eum: & surrexit.

But Jesus tooke his hand / and lift him vp / and he rose.

28. Et cùm introisset in domum, discipuli eius secretò interrogabant eum, Quare nos non potuimus eiicere eum?

And when hee was come into the house / his disciples asked him secretly / Why could not we cast him out?

29 Et dixit illis, Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione & ieiunio.

And he sayde vnto them / This kinde can by no other meanes come forth / but by prayer / and fasting.

30. Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quenquã scire.

And they departed thence / and went through Galile / and he would not that any should haue knowne it.

Das IX. Capitel.

25. Da nun Jesus sahe / daß das Volck zulieff / bedrohet er den vnsaubern geist / vnd sprach zu jhm: Du sprachloser vnd tauber geist / ich gebiete dir / daß du von jhm außfahrest / vnd fahrest hinfort nicht in jhn.

Der Jhesus nu saa / at Folcket lob til / da truede hand den wrene Aand / oc sagde til hañem / Du maalløsse oc døffue Aand / Jeg biuder dig / at du far vd aff hannem / oc at du far icke her effter i hannem.

26. Da schrey er / vnd reiß jhn sehr / vnd fuhr auß / vnd er ward als were er Todt.

Da skreg hand / oc sled hannem saare / oc foer vd / Oc hand bleff lige som hand haffde verit død / At oc saa mange sagde hand er død.

27. Jesus aber ergreiff jhn bey der hand / vnd richtet jn auff / vnd er stund auff.

Men Jhesus tog hannem ved haanden / oc reysde hannem op / Oc hand stod op.

28. Vnd da er heim kam / fragten jn seine Jünger besonders: Warumb kondten wir jhn nicht außtreiben?

Oc der hand kom hiem / da spurde hans Disciple besynderlige at / Hui kunde wi icke vddriffue hannem?

29. Vnd er sprach: Dise art kan mit nichte außfahren / denn durch beten vnd fasten.

Oc hand sagde / denne Art kand ingelunde fare vd / vden ved bøn oc faste.

30 Vnd sie giengen von dannen hinweg / vnd wandelten durch Galileam / vnd er wolte nicht / daß es iemand wissen solt.

Oc de ginge der fra / oc vandrede gennem Gallileen / oc hand vilde icke at nogen skulde vide det.

Kapitola IX.

25. A když Gežijš vzřel zástup an k němu běžij / pohrozyl duchu nečistemu / řka gemu: Hluchý a němý dusse / yá tobě přikazugi / wygdi od něho / a wijce newcházeg do něho.

A gdy vyzrál Jezus iż śie lud spoku zbiegal / sfukal onego ducha nieczystego / mowiac mu / Ty duchu niemy y gluchy / ia tobie roskázuie wynidź z niego / á nie wchodź wiecei weń.

26. A křiče a welmi gim lomeuge / wyssel od něho. Y včiněn gest yako mrtwý / tak že mnozý prawili / že gest vmřel.

Záwołáwszy tedy duch / á bárzo go rozdárszy wyszedl / ták iż śie on stal iáko vmárly / á wiele ich mowili iż by vmárl.

27. Ale Gežijš vyaw gey za ruku pozdwihl ho / y wstal gest.

Ale Jezus wziawszy go zá rekę podniosl go / á on wstal.

28. A když wssel do Domu / Včedlnijcy geho otázali ho saukromij: Proč gsme my ho nemohli wywrcy?

A gdy sam wszedl do domu / zwolennicy iego pytáli go osobno / Przecz żechmy my go wyrzucić nie mogli?

29. Y řekl gim: Toto pokolenij w ničemž nemuž wygijti / gediné w modlitbě a w postu.

A on im rzekl / Ten rodzay żadnym sposobem wynidź nie może iedno modlitwą á postem.

30. A gdauce odtud ssli mimo Galilei / a nechtěl aby kdo o něm wěděl.

A wyszedszy z tamtad szli spolu w drogę przez Galilea / á niechćial áby był to kto wiedźial.

ט

31 מלף הוא גיר לתלמידוהי ואמר להון דברה דאנשא משתלם באידי בני נשא ונקטלונהי ומא ד דאתקטל ביומא דתלתא יקום:

Percioche egli insegnaua à i suoi discepoli, e diceua loro, Il Figliuol de l'huomo sarà dato ne le mani de gli huomini, & occideranlo: e poi che sarà stato occiso, risusciterà il terzo giorno.

32 הנון דין לא ידעין הוו לה למלתא ודחלין הוו דנשאלונהי:

Ma essi non intendeuano questa parola, e temeuano à domandarnela.

33 ואתו לכפר נחום וכד עלו לביתא משאל הוא להון דמנא מתחשבין הויתון באורחא ביניכון:

Poi se ne venne in Capernaum, e come fu entrato in casa, domandò loro, dicendo, Di che cosa disputauate tra voi per la via?

34 הנון דין שתיקין הוו אתחריו הוו גיר באורחא חד עם חד דמנו רב בהון:

Et essi si tacquero: percioche haueuan disputato l'vn contra l'altro per la via, chi era il maggiore.

35 ויתב ישוע וקרא לתרעסר ואמר להון מן דצבא דיהוא קדמיא יהוא אחריא דכל נש ומשמשנא דכל נש:

Et egli postosi à sedere, chiamò i dodici, e disse loro, Se alcuno vuole essere il primo, sarà l'vltimo di tutti, e il seruitor di tutti.

36 ונסב טליא חד ואקימה במצעתא ושקלה על דרעוהי ואמר להון:

Poi pigliando vn fanciulletto, il pose in mezo di loro, e presolo in braccio, disse loro.

37 כל מן דמקבל איך הנא טליא בשמי לי הו מקבל ומן דלי מקבל לא הוא לי מקבל אלא למן דשדרני:

Chiunque riceuerà vn di questi tali fanciulletti nel nome mio, riceue me: e chiunque riceue me, non riceue me, ma colui che m'ha mandato.

ט

31 וילמד את תלמידיו ויאמר להם כי בן האדם יסגר בידי האנשים וימותתוהו ואם יומת ביום שלישי יקום:

Porque enseñaua à sus Discipulos, y deziales, El Hijo del hombre es entregado en manos de hombres, y matarlohan: mas muerto el, resuscitarà al tercero dia.

32 והמה לא ידעו את הדבר וייראו לשאול לו:

Màs ellos no entendian esta palabra: y auian miedo de preguntarle.

33 ויבוא אל כפר נחום וכאשר היה בבית שאל להם מה בדרך ביניכם התוכחתם:

Y vino à Capernaum: y como vino à casa, preguntóles, Que disputauades entre vosotros en el camino?

34 והמה החשו כי ביניהם התוכחו בדרך מי גדול בם:

Mas ellos callaron: porque los vnos con los otros auian disputado en el camino, Quien el mayor.

35 וישב ויזעק את שנים עשר ויאמר להם אם איש יאבה להיות הראשון יהי אחרון מכלם ומשרת כלם:

Entonces sentandose, llamó à los Doze, y dizeles, El que quisiere ser el primero, sera el postrero de todos, y el seuidor de todos.

36 ויקח את נער אחד ויקימנו בתוכם ויחבקהו ויאמר להם:

Y tomando vn niño, pusolo en medio, ellos, y tomandolo en sus braços, dizeles.

37 כל אשר אחד בנערים האלה יקח בשמי יקחני ואשר יקחני איננו יקחני כי אם את אשר שלחני:

El que recibiere en mi nombre vno de los tales niños, à mi recibe: y el que à mi recibe, no me recibe à mi, mas al que me embió à mi.

θʹ.

31. Ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν. καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Car il enseignoit ses disciples, & leur disoit, Le fils de l'homme s'en va estre liuré és mains des hommes, & ils le feront mourir: mais apres qu'il aura esté mis à mort, il resuscitera au troisieme iour.

32. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

Mais ils n'entendoyent point ce propos, & craignoyent de le lui demander.

33. Καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναούμ· καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα αὐτούς, τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε.

Apres ces choses il vint en Capernaum: & quãd il fut venu en la maison, il les interrogua, disant, De quoi disputiez-vous entre vous par le chemin?

34. Οἱ δὲ ἐσιώπων. πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων.

Et ils se teurent: car ils auoyent disputé les vns cõtre les autres en chemin, qui estoit le plus grand d'entr'eux.

35. Καὶ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος.

Et quand il fut assis, il appela les douze, & leur dit, Si quelcun veut estre le premier, il sera le dernier de tous, & seruiteur de tous.

36. Καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς.

Et ayant prins vn petit enfant, il le mit au milieu d'eux: & apres l'auoir prins entre ses bras, leur dit,

37. Ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.

Quiconque receura vn de tels petis enfans en mon nom, il me reçoit, & quiconque me reçoit, il me reçoit pas, mais reçoit celui qui m'a enuoyé.

CAP. IX.

31. Docebat autē diſcipulos ſuos, & dicebat illis, Quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occiſus tertia die reſurget

For he taught his diſciples/and ſayd vnto them / The Sonne of man ſhalbe deliuered into the handes of men / and they ſhall kill him / but after that he is killed/he ſhall riſe againe the thirde day.

32. At illi ignorabant verbum: & timebant interrogare eum.

But they vnderſtoode not that ſaying/and were afrayed to aſke him.

33. Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi eſſet, interrogabat eos, Quid in via tractabatis?

After hee came to Capernaum: and when he was in the houſe/ he aſked thē / What was it that ye diſputed among you by the way?

34. At illi tacebant, ſiquidem in via inter ſe diſputaverant quis eorum maior eſſet.

And they helde their peace: for by the way they reaſoned among themſelues/who ſhould be the chiefeſt.

35. Et reſidens vocavit duodecim, & ait illis, Si quis vult primus eſſe, erit omnium noviſſimus, & omnium miniſter.

And he ſate downe/and called the twelue/ and ſaide to them / If any man deſire to be firſt / the ſame ſhalbe laſt of all/ and ſeruant vnto all.

36. Et accipiens puerum, ſtatuit eum in medio corū, quem cùm complexus eſſet, ait illis.

And he tooke a litle childe / and ſet him in the middes of them / and tooke him in his armes/and ſaid vnto them.

37 Quiſquis unum ex huiuſmodi pueris receperit in nomine meo: me recipit, & quicunque me ſuſceperit, non me ſuſcipit, ſed eum qui miſit me.

Whoſoeuer ſhall receiue one of ſuch litle children in my Name / receyueth me: and whoſoeuer receiueth me/ receiueth not me/but him that ſent me.

Das IX. Capitel.

31. Er lehret aber ſeine Jünger/vnd ſprach zu jnen: Des Menſchen Son wirdt überantworttet werden in der Menſchen hände/ vnd ſie werden jhn Tödten/vnd wenn er getödtet iſt/ ſo wirdt er am dritten tage aufferſtehen.

Oc hand lærde ſine Diſciple / oc ſagde til dem Menniſkens Søn ſkal antuortis i Menniſkis hender / oc de ſkulle ihiel ſla hannem / Oc naar hand e ihiel ſlagen / da ſkal hand opſtaa paa den tredie dag.

32. Sie aber vernamen das wort nicht/vnd forchten ſich jhn zu fragen.

Men de forſtode icke det Ord / oc frøctede ſig at ſpørre hannem at.

33. Vnd er kam gen Capernaum / vnd da er daheim war/fraget er ſie: Was handelt jhr miteinander auff dem wege?

Oc hand kom til Capernaum / oc der hand vaar hiemme ſpurde hand dem / Huad handlede i paa veyen met huer andre?

34. Sie aber ſchwiegen/denn ſie hatten miteinander auff dem wege gehandelt/welcher der gröſſeſt were?

Oc de tagde ſtille / Thi de haffde handlet met huer andre paa veyen / huilcken der ſkulde vere den ſtørſte?

35. Vnd er ſatzte ſich/vnd rieff den Zwölffen/ vnd ſprach zu jhnen: So jemand will der Erſte ſein/der ſoll der letzte ſein für allen/ vnd aller Knecht.

Oc hand ſette ſig/oc kallede de Tolff/oc ſagde til dem/Der ſom nogen vil vere den Førſte/ hand ſkal vere den ſiſte for alle/oc allis Tienere.

36. Vnd er nam ein Kindlein/Vnd ſtellet es mitten vnter ſie/ vnd hertzet daſſelbige vnd ſprach zu jhnen:

Oc hand tog it lidet Barn/oc ſtickede det mit blandem/oc tog det i faffn/ oc ſagde til dem.

37. Wer ein ſolchs Kindlein inn meinem Namen auffnimbt / der nimpt mich auff/vnd wer mich auffnimpt/ der nimbt nicht mich auff/ ſondern den der mich geſandt hat.

Huo ſom anammer ſaadant it lidet Barn i mit Naffn/ Hand anammer mig / Oc huo mig / anammer/hand anammer icke mig/ men Den/ ſom mig vdſende.

Kapitola IX.

31. Y včil Včedlnijký ſwé a prawil gim / že Syn Člowěka dán bude w ruce lidſké/ a zabigijk gey / a zabit gſa třetij den z mrtwých wſtane.

Abowiem vczył zwolenniki ſwe mowiacim / Syn człowieczy bedzie wydan w rece ludzkie ktorzy go zámordują/ale zámordowány wſtánie dniá trzeciego/

32. A oni nerozuměli ſlowu/ a neſměli ſe ho tázati.

Ale ony tey powieśći nie zrozumiely/bali ſie go ſpytáć.

33. Y přiſſli do Kaffarnaum. Kteřijž když byli w domu tázal gich: Co gſte na ceſtě rozgijmali?

Zátym przyſzedł do Cápernáum á przyſzedſzy do domu pytał ich/ Oczześćie ſie ſwárzyli drodze?

34. A oni mlčeli: nebo byli ſe na ceſtě hádali mezy ſebau/ kdoby z nich byl wětſſý.

Lecz oni milczeli/ ábowiem iedni z drugimi poſwárzyli ſie byli ktoby był wiecżſzy.

35. A poſadiwſſy ſe zawolal dwanácti / a řekl gim: Chceli kdo býti prwnij / budeť wſſech naypo ſlednějſſý / a wſſech ſluzebnijk.

A gdy ſiadł wezwał dwunaśćie y rzekł im/ Jeſliż kto chce być pirwſzym/ bedzie oſtátecznym po wſzythkich y ſługa wſzytkim.

36. A poyaw dijtě / poſtawil ge v proſtřed nich: Kteréžto když obyal/ řekl gim:

Y wziawſzy dzieciatko poſtáwił ie w pośrod ich/ á wziawſzy zo ná rece rzekł im.

37. Kdožkoli gedno z takowých dijtek přigme we gménu mém / mneť přigijmá: a kdožkoli mne přigijmá/ ne mneť přigijmá/ ale toho kterýž geſt mne poſlal.

Ktożkolwiek iedno z tákowych dzia theczek przyimie w imie moie/ mnie przyimuie/ á ktokolwiek mnie przyimuie/ nie mnie przyimuie/ ale onego ktory mie poſłał.

ט | ט | θ.

38 אמר לה יוחנן רבי חזין אנש דמפק שדא בשמך וכליניהי על דלא נקף לן:

Allor Giouanni gli rispose, dicendo, Maestro, noi habbiam veduto vno che scacciaua i demonij nel Nome tuo, il qual non seguita noi: e glie l'habbiam proibito, percioch'ei non ci seguita.

38 ויען לו יוחנן לאמר המלמד ראינו אחד אשר בשמך הוציא את־השדים ולא בא אחרינו ונמנענו כי לא בא אחרינו:

Y respondióle Ioan, diziendo Maestro, Hemos visto à vno que en tu nombre echaua fuera los demonios, el qual no nos sigue: y defendimos selo, porque no nos sigue.

38. Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ ἰωάννης, λέγων, διδάσκαλε, εἴδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν.

Adonc Iehan print la parole, & dit, Maistre nous auons veu quelcun qui iettoit les diables hors par ton Nom, lequel toutesfois ne nous suit point: & nous l'auons engardé, d. autant qu'il ne nous suit point.

39 אמר להון ישוע לא תכלוניהי לית גיר אנש דעבד חילא בשמי ומשכח עגל אמר עלי דביש:

E Iesv gli disse, Non gliel proibite, percioche non è alcuno che faccia qualche virtù nel Nome mio, che possa incontinente dir male di me.

39 ויאמר ישוע אל תמנעו אותו כי איש לא הוה אשר עשה גבורה בשמי ויוכל ברגע לקלל אותי:

Y Iesus le dixo, No selo defendays: porque ninguno ay que hega milagro en mi nombre que luego pueda maldezirme.

39. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε, μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με.

Et Iesus dit, Ne l'engardez point: car il n'y a nul qui face vertu par mon Nom, qui soudain puisse mal parler de moi.

40 מן דלא הוא הכיל לוקבלכון חלפיכון הו:

Perche chi non è contra di noi, è per noi.

40 כי אשר לא הוה קבלכם חלף לכם הוא:

Porque el que no es contra nosotros, por nosotros es.

40. Ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ᾽ ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν.

Car qui n'est point contre nous, est pour nous.

41 כל גיר דנשקיכון כסא דמיא בלחוד בשמא דמשיחא אנתון אמין אמר אנא לכון דלא יאבד אגרה:

E chiunque vi darà bere vn bicchier d'acqua per il Nome mio, in quanto che vor sete di Christo, io vi dico in verità, che non perderà la sua mercede.

41 ואשר ישקה אתכם את־כוס המים בשמי כי למשיח אתם אמן אני אומר לכם לא יאבד את־משכרתו:

Porque qual quiera que os diere vn jarro de agua en mi nombre, porque soys del Christo, de cierto os digo que no perdera su salario.

41. Ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὅτι χριστοῦ ἐστὲ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Car quiconque vous donnera vn verre d'eau à boire en mon Nom, pource que vous estes à Christ, en verité ie vous di, qu'il ne perdra pas son salaire.

42 וכל מן דנכשל לחד מן הלין זעורא דמהימנין בי פקח הוא לה אלו רמיא הות רחיא דחמרא בצורה ושדא בימא:

E chiunque scandalizarà vn di questi piccoli che credeno in me, meglio sarebbe per lui, che gli fosse posta intorno al collo vna pietra da macinare, e fosse gittato nel mare.

42 ואשר יכשיל אחד מן הקטנים המאמינים בי טוב ויותר לו אשר יושם רחים ורכב הטחנה על־צוארו וישלך אל־הים:

Y qualquiera que escandalizare vno deestos pequennitos que creen en mi, mejorle fuera que le fuera puesta cerca de su cuello vna pietra de molino, y que fuera echado en la mar.

42. Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.

En quiconque scandalizera l'vn de ces petis qui croyent en moi, il lui vaudroit mieux qu'on lui mist vne pierre de meule à l'entour de son col, & qu'on le iettast en la mer.

43 אן דין מכשלא לך אידך פסוקיה פקח הו לך פסיגא דתעול לחיא או כד אית לך תרתין אידין תאזל לגהנא:

Hor se la tua mano ti scandaliza, taglia la via: che per te è meglio entrar ne la vita stroppiato, che hauere amendue le mani, & andar ne la geenna, nel fuoco che mai non s'estingue.

43 ואם תכשילך ידך קצצנה כי טוב לך לבואך קלוט אל־החיים מהיות לך ידים ולבוא אל־גיא הנום אל־אש לא־תכבה:

Mas si tu mano te fuere ocasion de caer, cortala: mejor te es entrar à la vida manco, que teniendo dos manos yr àl que madero, al fuego que no puede ser apagado·

43. Καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν. καλόν σοί ἐστι κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν, τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·

Que si ta main te fait chopper, coupela: il te vaut mieux entrer manchot en la vie, qu'auoir deux mains, & aller en la gehenne, au feu qui ne s'esteind point:

CAP. IX.

38. Refpondit illi Iohannes, dicens, Magifter, vidimus quendam in nomine tuo eiicientem demonia qui non fequitur nos, & prohibuimus eum

Then John anſwered him/ſaying/ Maſter / we ſawe one caſting out deuils by the Name / which followed not vs/& we forbade him / becauſe he followeth vs not.

39. Iefus autem ait, Nolite prohibere eum, nemo eft enim qui faciat virtutem in nomine meo, & poffit citò malè loqui de me.

But Jeſus ſaid / Forbid him not: for there is no man that can doe a miracle by my Name/that can lightly ſpeake euill of me.

40. Qui enim non eft adverfum vos, pro vobis eft.

For whoſoeuer is not agaynſt vs is on our part.

41 Quifquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Chrifti eftis: amen dico vobis, non perdet mercedem fuam

And whoſoeuer ſhall giue you a cup of water to drinke for my Names ſake becauſe ye belong to Chriſt/verely I ſay vnto you/he ſhall not loſe his rewarde.

42. Et quifquis fcandalizaverit unum ex his pufillis credentibus in me: bonum eft ei magis fi circundaretur mola afinaria collo eius, & in mare mitteretur

And whoſoeuer ſhall offende one of theſe litle ones / that beleeue in me / it were better for him rather / that a milſtone were hanged about his necke/ and that he were caſt into the ſea.

43 Et fi fcandalizaverit te manus tua, abfcinde illam, bonum eft tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem, ire in gehennam, in ignem inextinguibilem.

Wherefore if thine hande cauſeth thee to offend / cut it of: it is better for thee to enter into life/ maimed / then hauing two handes/ to go into hell/into the fire that neuer ſhalbe quenched.

Das IX. Capitel.

38. Johannes aber antworttet jm/ vnd ſprach: Meiſter/ wir ſahen einen/ der treib Teuffel in deinem Namen auß/ Welcher vns nicht nachfolget/ vnd wir verbottens jm/ darumb/ daß er vns nicht nachfolget.

Oc Johannes ſuarede hannem/ oc ſagde/ Meſtere/ Wi ſaae en/ hand dreff Dieffle vd/ i dit Naffn/ huilken ſom efterfølger oſſ icke Oc wi forbøde hannem det/ fordi at hand icke efterfølger oſſ.

39. Jeſus aber ſprach: Jr ſolts jhm nicht verbieten/ denn es iſt niemand/ der eine that thue in meinem Namen/ vnd möge bald übel von mir reden.

Jheſus ſagde/ J ſkulle icke forbiude hannem det/ Thi der er ingen ſom gør en vnderlig Gerning i mit Naffn/ oc kand ſnart tale ilde om mig.

40. Wer nicht wider vns iſt/ der iſt für vns.

Huo ſom icke er imod oſſ/ hand er met oſſ.

41. Wer aber euch trenckt mit einem Becher Waſſers inn meinem Namen/ darumb daß jhr Chriſtum angehöret/ Warlich ich ſage euch/ Es wirdt jhm nicht vnvergolten bleiben.

Oc Huo ſom ſkencker eder met it Begere vand/ i mit Naffn/ fordi at i høre Chriſtus til/ Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Det ſkal icke bliffue hannem vbetalet.

42. Vnd wer der kleinen einen ergert/ die an mich glauben/ dem were es beſſer/ daß jhm ein Mülſtein an ſeinen Halſe gehengt würde/ vnd ins Meer geworffen würde.

Oc huo ſom forarger en aff de Smaa/ ſom ero paa mig/ hannem vaare det bedre/ at hannem bleffue hengd en Mølleſten om hans halſſ/ oc hand bleffue kaſt i Haffuit.

43 So aber dich dein Hand ergert/ ſo hawe ſie ab/ Es iſt dir beſſer/ daß du ein Krüppel zum leben eingeheſt/ denn daß du zwo hende habeſt/ vnd fahreſt inn die Helle/ inn das ewige Feur.

Oc der ſom din haand forarger dig/ Da hug hende aff/ Det er dig bedre/ at du gaar en Krøbling ind i Liffuit/ End at du haffuer tho hender/ oc far til Helffuede/ i den euige ild.

Kapitola IX.

38. Odpowěděl gemu Jan/ řka: Miſtře/ widěli gſme gednoho/ an we Gménu twém Diábly wymijtá/ kterýž nechodij s námi/ y bránili gſme gemu:

Tedy mu Jan odpowiedział mowiąc/ Miſtrzu widzieliſmy niektorego co przez imie twe wyganiał dyabelſtwo/ ktory nie chodził zá námi y zakazáliſmy mu/ bo zá námi nie chodzi.

39. A Gežijs řekl: Nebraňtež gemu. Nebť nenij žádného kterýž by činil moc we gménu mém/ aťby mohl ſnadně zle mluwiti o mně.

A Jezus rzekł/ Nie zakazuycie mu/ ábowiem żaden nie ieſt ktoryby czynił cudá przez imie moie/ á mogł mi prędko złorzeczyć/

40. Neb kdož nenij proti nám/ s námiť geſt.

Bo ten ktory nie ieſt przeciw nam/ zá námi ieſt.

41. A kdožby koli dal wám nápog Cžijſſy wody we gménu mém/ proto žegſte Kryſtowi/ zagiſté prawijm wám/ neztratijť odplaty ſwé.

Abowiem ktozkolwiekby wam dał ku piciu kubek wody w imie moie/ iżeście ſą Kryſtuſowi/ záprawdę powiedam wam/ żadnym ſpoſobem nie vtráci zapłaty ſwey

42. A kdožby koli pohorſſil gednoho z těchto maličkých kteřijž we mne wěřij/ lépeby bylo gemu/ aby byl zawěſſen k hrdlu geho Žernow Oſličij/ a wržen byl w Moře.

A ktokolwiekby też obráził iednego z tych máluczkich ktorzy w mie wierzą/ lepiey áby mu był włożon młyński kámień około ſzyie iego/ á iż by był wrzucon w morze.

43. A budeli tebe horſſyti ruka twá/ vtni gi: dobřeť geſt tobě mdlému wgijti do žiwota/ nežli dwě ruce magijcýmu/ gijti do pekla w oheň newyhaſýtedlný.

A ieſli ż ręká twa brzywodzi cię ku grzechowi/ odetni ią/ bo lepiey ieſt tobie wniść do żywotá kaléwym/ niż máiąc obie ręce być wrzuconym do piekłá w ogień nieugáſzony.

ט

44 איכא דתולעיהון לא מיתא ונורהון לא דעכא:

La doue il lor verme non muore, e il fuoco non ſi ſpegne.

45 ואן רגלך מכשלא לך פסוקיה בקח הו לך דתעול לחיא חגיסא או כד אית לך תרתין רגלין תתפל בגהנא:

E ſe il tuo pie ti ſcandaliza, taglialo via: che per te è meglio entrar zoppo ne la vita, che hauer amendue i piedi & eſſer gittato ne la geenna, nel fuoco ineſtinguibile.

46 איכא דתולעיהון לא מיתא ונורהון לא דעכא:

La doue il lor verme non muore, e il fuoco non ſi ſpegne.

47 ואן עינך מכשלא לך חציה בקח הו לך דבחדא עינא תעול למלכותה דאלהא או כד אית לך תרתין עינין תתפל בגהנא דנורא:

E ſe il tuo occhio ti ſcandaliza, cauatelo: che t'è meglio entrar nel regno di Dio con vn ſolo occhio, che hauer due occhij, & eſſer gittato ne la geenna del fuoco.

48 איכא דתולעיהון לא מיתא ונורהון לא דעכא:

Doue il lor verme non muore, & il fuoco non s'eſtingue.

49 כל גיר בנורא מתמלח וכל דבחתא במלחא תתמלח:

Imperoche ciaſcuno ſarà ſalato con fuoco, & ogni vittima ſarà ſalata con ſale.

50 שפירא הי מלחא אן דין מלחא תפכה במנא תתמלח תהויא בכון מלחא ובשינא הוו חד עם חד:

Buona coſa è il ſale: ma ſe il ſale ſia inſipido, con che lo condirete voi? Habbiate in voi ſteſſi del ſale, & habbiate pace intra voi.

ט

44 אשר שם תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה

Donde ſu guſano no muere, y ſu fuego nunca ſe apaga.

45 ואם רגלך תכשילך קצצנה כי טוב לך לבוא אל־החיים פסח מהיות לך רגלים ולהשלך אל־גיא הנום אל־אש לא תכבה:

Y ſi tu pie te fuere ocaſion de caer, cortalo mejor te es entrar à la vida coxo, que teniendo dos pies ſer echado en el quemadero, àl fuego que no puede ſer apagado:

46 אשר שם תולעתם לא תמות והאש לא תכבה:

Donde ſu guſano no muere-y ſu fuego nunca ſe apaga.

47 ואם עינך תכשילך נקרנה כי־טוב לך בעין אחת לבוא אל־מלכות אלהים מהיות לך עינים ולהשלך אל־גיא הנום האש:

Y ſi tu ojo te fuere ocaſion de caer, ſacalo: mejor te es entrar àl Reyno de Dios con vn ojo, que teniendo dos ojos ſer echado àl quemadero del fuego:

48 אשר שם תולעתם לא תמות ואש לא תכבה:

Donde ſu guſano no muere, y el fuego nunca ſe apaga.

49 כי כל־דבר באש ימלח וכל קרבן במלח תמלח:

Porque todo hombre ſerá ſalado con fuego Y todo ſacrificio ſerá ſalado con ſal.

50 טוב המלח ואם נמלח המלח במה אותו תצלו יהי־בכם המלח ויהי־שלום ביניכם:

Buena es la ſal: mas ſi la ſal fuere deſſabrida, conque la adobareys? Tened en voſotros miſmos ſal: y tened paz los vnos con los otros.

θ.

44. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

Là où leur ver ne meurt point, & le feu n'eſteind point.

45. Καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν. καλόν ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον.

Et ſi ton pied te fait chopper, coupe-le: il te vaut mieux entrer boiteux en la vie, qu'auoir deux pieds, & eſtre ietté en la gehenne, au feu qui ne s'eſteind point:

46. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

Là où leur ver ne meurt point, & le feu ne s'eſteind point.

47. Καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Si auſsi ton œil te fait chopper, arrache-le: il te vaut mieux entrer n'ayãt qu'vn œil au royaume de Dieu, qu'auoir deux yeux, & eſtre ietté en la gehenne du feu:

48. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

Là où leur ver ne meurt point, & le feu ne s'eſteind point.

49. Πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται.

Car vn chacun ſera ſalé de feu: & toute oblation ſera ſalee de ſel.

50. Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; Ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

C'eſt bonne choſe que le ſel: mais ſi le ſel perd ſa ſaueur, de quoi lui rendra-on ſa ſaueur? Ayez du ſel en vous-meſmes, & ſoyez en paix entre vous.

CAP. IX.

44. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dyeth not/and the fire neuer goeth out.

45. Et ſi pes tuus te ſcandalizat, amputa illum: bonum eſt tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem, mitti in gehennam ignis inextinguibilis.

Likewiſe/if thy foote cauſe thee to offende/ cut it of: it is better for thee to goe halt into life/ then hauing two feete to bee caſt into hell/into the fire that neuer ſhall be quenched.

46. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dieth not/ and the fire neuer goeth out.

47. Quod ſi oculus tuus ſcandalizat te, eiice eum, bonum eſt tibi luſcum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis.

And if thine eye cauſe thee to offende/plucke it out: it is better for thee to go in to the kingdome of God with one eie/ then hauing two eyes/ to be caſt into hell fire.

48. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dieth not/and the fire neuer goeth out.

49. Omnis enim igne ſalietur: & omnis victima ſale ſalietur.

For euery man ſhalbe ſalted with fire: & euery ſacrifice ſhalbe ſalted with ſalt.

50. Bonum eſt ſal, quod ſi ſal inſulſum fuerit: in quo illud condietis? Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos.

Salte is good/but if the ſalte be vnſauerie/where with ſhall it be ſeaſoned? Haue ſalt in your ſelues/ and haue peace/one with another.

Das IX. Capitel.

44. Da jr Wurm nicht ſtirbt/vnd jr Feur nicht verleſcht.

Der ſom deris Orm icke døer/oc deris Ild icke vdſlyckis.

45. Ergert dich dein Fuß/ſo haue jn ab/es iſt dir beſſer/daß du lahm zum leben eingeheſt/denn daß du zween Füſſe habeſt/vnd werdeſt in die Helle geworffen/in das ewige Feuer.

Forarger din fod dig/Da hug hannem aff/Det er dig bedre/at du gaar Halt ind i Liffuet/End at du haffuer tho føder/oc bliffuer kaſt i Helffuede/vdi den euige ild.

46. Da jr Wurm nicht ſtirbt/vnd jhr Feuer nicht verleſcht.

Der ſam deris Orm icke døer/oc deris Ild icke vdſlyckes.

47. Ergert dich dein Auge/ſo wirffs von dir/es iſt dir beſſer/daß du einäugig inn das Reich Gottes geheſt/denn daß du zwey Augen habeſt/vnd werdeſt inn das Helliſche Feuer geworffen.

Forarger dit Oye dig/da kaſt det fra dig/Det er dig bedre/at du gaar Enøyet i Guds rige/End at du haffuer thu Oyen/oc bliffuer kaſt i Helffuedis ild.

48. Da jr Wurm nicht ſtirbet/vnd jhr Feuer nicht verleſcht.

Der ſom deris Orm icke døer/oc deris Ild icke vdſlyckis.

49. Es muß alles mit Feuer geſaltzen werden/vnd alles Opffer wirdt mit ſaltz geſaltzt.

Det ſkal alt ſammen ſaltis met Ild/oc huert Offer ſkal ſaltis met Salt.

50. Das Saltz iſt gut/ſo aber das Saltz thumb wirdt/wo mit wirdt man würtzen? Habt Saltz bey euch/vnd habt friede vntereinander.

Salter er gaat/ Men om ſalter miſter ſin krafft/huor met ſkal mand da giffue ſmag? Haffuer Salt hoſſ eder/oc haffuer Fred met huer andre.

Kapitola IX.

44. Kdež čerw gegich neumjrá/a oheň nehaſne.

Gdźie robacy ich nie vmiera/ á ogień nie gáśnie.

45. Pakli noha twá horſſij tebe/vtniž gi/dobréť geſt tobě kulhawému wgijti do žiwota/nežli dwě noze magijcýmu vwrženu býti do Pekla w oheň neuhaſytedlný.

A ieſliż też nogá twa przywodźi ćię ku grzechowi/vtniiſ ią/bo lepiey tobie wniidź chromym do żywothá/niż máiąc obie nodze być wrzuconym do piekłá w ogień nie ugáſzony.

46. Kdežto čerw gegich neumijrá/a oheň nehaſne.

Gdźie robák ich nie vmiera/ á ogień nie gáśnie.

47. Pakli oko twé horſſý tebe/wylup ge/dobréť geſt tobě gednowokému wgijti do Králowſtwij Božijho/nežli dwě oči magijcýmu vwrženu býti do ohně Pekelného.

A ieſliż oko twoie przywodźi ćię ku grzechowi/wyrwiſ ie/ bo lepiey tobie wnidź do Króleſtwá Bożego iedno okim/niż máiąc obie oczy wrzuconym być do piekłá ogniſtego.

48. Kdežto čerw gegich neumijrá/a oheň nehaſne.

Gdźie robák ich nie vmiera/ á ogień nie gáśnie.

49. Nebo každý člowěk ohněm bude pálen/a wſſeliká obět ſolij bude oſolena.

Abowiem káżdy człowiek ogniem bedźie poſolon/á káżda ofiárá bedźie ſolą oſolona.

50. Dobráť geſt ſuol/pakli ſuol bude neſlaná/čijm oſolijte? Měgte ſuol w ſobě/a pokog měgte mezy ſebau.

Dobráć ieſt ſol/ále ieſli ſol ſmák ſtráći/czymże ią náprawićie? Mieyćież ſámi w ſobie ſol/záchowywáiąc pokoy iedni z drugimi.

י

1 וְקָם מִן תַּמָּן וַאֲתָא לִתְחוּמָא דִּיהוּד לְעֶבְרָא דְּיוּרְדְּנָן וַאֲזַלוּ לְתַמָּן לְוָתֵהּ כִּנְשָׁא סַגִּיאָא וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן תּוּב אַיך דַּמְעַד הֲוָא׃

Leuandosi poi di li, sene viene ne' confini de la Giudea, per la parte di la dal Giordano, e di nuouo le turbe si raccolgono à lui, e secondo ch'egli era solito, di nuouo insegnaua loro.

2 וְקָרְבוּ פְּרִישֵׁא מְנַסֵּין לֵהּ וַמְשַׁאֲלִין דְּאִן שַׁלִּיט לְגַבְרָא דְּנִשְׁבּוּק אַנְתְּתֵהּ׃

Et Farisei essendosigli accostati, li domandoron, per tentarlo: s'egli era lecito à l'huomo di lassar la sua moglie.

3 אָמַר לְהוֹן מָנָא פַּקֶּדְכוֹן מוּשֶׁא׃

Et egli rispondendo disse loro, Che cosa v'ha comandato Moise?

4 הֶנוּן דֵּין אָמְרִין מוּשֶׁא אַפֵּס לַן דְּנֶכְתּוּב כְּתָבָא דְּשׁוּבְקָנָא וְנֶשְׁרֵא׃

Essi dissero, Moise ha permesso che si scriua il libello del diuortio.

5 עֲנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן לוּקְבַל קַשְׁיוּת לֶבְּכוֹן כְּתַב לְכוֹן פּוּקְדָנָא הָנָא׃

Et Iesv rispondendo, disse loro, Egli vi scrisse questo comandamento, per la durezza del vostro cuore.

6 מֶן בְּרִישִׁית דֵּין דְּכַרָא וְנֶקְבְּתָא עֲבַד אֶנּוּן אַלָהָא׃

Ma dal principio de la creatione, Iddio gli fece maschio e femina.

7 מֶטוּל הָנָא נֶשְׁבּוּק גַּבְרָא לַאֲבוּהִי וַלְאֶמֵּהּ וְנֶקַּף לְאַנְתְּתֵהּ׃

Per questo l'huomo lassarà suo Padre e sua madre, & aggiugnerassi à la sua moglie.

8 וְנֶהְוּוֹן תַּרְוֵיהוֹן חַד בְּסַר מֶכִּיל לָא הֲוַו תְּרֵין אֶלָּא חַד בְּסַר׃

Et due saranno vna carne Pertanto gia non son piu due, ma vna carne.

9 מֶדֶּם דַּאֲלָהָא הֲכִיל זַוֵּג בַּר־נָשָׁא לָא נְפָרֵשׁ׃

Quello adunque che Iddio ha congiunto, l'huomo non lo separi.

י

1 וַיָּקָם מִשָּׁם וַיָּבוֹא בִּגְבוּלֵי יְהוּדָה לְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּקָּהֲלוּ עוֹד מַקְהֵלִים אֵלָיו וּכְפַעַם בְּפַעַם שָׁב וְלִמְּדָם׃

Y partiendose de alli, vino en los terminos de Iudea por tras el Iordan: y boluió la companna à juntarse à el. y boluiolos à ensennar, como acostunbraua.

2 וַיִּקְרְבוּ הַמִּפְרָשִׁים וַיִּשְׁאָלוּ לוֹ הֲיוּכַל אִישׁ לַעֲזֹב אֶת־אִשְׁתּוֹ וַיְנַסּוּהוּ׃

Y llegandose los Phariseos, preguntaronle, Si era licito àl marido embiar su muger: tentandolo.

3 וְהוּא עָנָה וְאָמַר לָהֶם מָה צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה׃

Mas el respondiendo, dixoles, Que os mandó Moysen?

4 וְהֵמָּה אָמְרוּ מֹשֶׁה הִנִּיחַ לִכְתֹּב סֵפֶר כְּרִיתוּת וּלְשַׁלֵּחַ׃

Y ellos dixeron, Moysen permittió escreuir carta de diuorcio, y embiar.

5 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם לְמַעַן מְגִנַּת לִבְּכֶם כָּתַב לָכֶם אֶת־הַמִּצְוָה הַזֹּאת׃

Y respondiendo Iesus, dixoles, Por la dureza de vuestro coraçon os escriuió este mandamiẽto.

6 אֲבָל מֵרֵאשִׁית הַבְּרִיאָה זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אוֹתָם אֱלֹהִים׃

Que àl principio de la creacion. macho y hembra los hizo Dios.

7 עַל־כֵּן יַעֲזָב אָדָם אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ׃

Por esto (dize) dexará el hombre à su padre y à la madre, y juntarseha à su muger.

8 וְיִהְיוּ שְׁנֵיהֶם לְבָשָׂר אֶחָד לָכֵן לֹא עוֹד שְׁנַיִם הֵם כִּי אִם בָּשָׂר אֶחָד׃

Y los que eran dos, seran hechos vna carne: ansique no son mas dos, sino vna carne.

9 וַאֲשֶׁר אֱלֹהִים אִחֵד אוֹתָם אָדָם לֹא יַפְרִיד׃

Pues lo que Dios juntó, no lo aparte el hombre.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας, διὰ τοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτὸν, καὶ, ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.

Puis estant parti de là, il vint és quartiers de Iudee, par outre le Iordain, & derechef les troupes s'assemblerent vers lui, & derechef il les enseignoit, comme il auoit accoustumé.

2. Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτὸν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι; πειράζοντες αὐτόν.

Adonc les Pharisiens vindrent & lui demanderent, le tentans, Est-il loisible à l'homme de delaisser sa femme?

3 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμῖν ἐνετείλατο μωσῆς.

Il respondit, & leur dit, Qu'est-ce que Moyse vous à commandé?

4. Οἱ δὲ εἶπον, μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου γράψαι, καὶ ἀπολῦσαι.

Ils dirent, Moyse a permis d'escrire la lettre de diuorce, & de la delaisser.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην.

Et Iesus respondant leur dit, Il vous a escrit ce commandement, pour la dureté de vostre cœur.

6. Ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεὸς, καὶ εἶπεν.

Mais au commencement de la creation, Dieu les fit masle & femelle.

7 Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

Pour ceste cause l'homme delaissera son pere & sa mere, & s'adioindra à sa femme.

8. Καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ.

Et deux seront vne mesme chair: parquoi ils ne sont plus deux, mais vne mesme chair.

9. Ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

Ce que Dieu donques a conioint, que l'homme ne le separe point.

CAP. X.

ET inde exurgens, venit in fines Iudææ ultra Iordanem : & conveniunt iterum turbæ ad eum, & ſicut conſueverat, iterum docebat illos.

And he aroſe from thence / and went into the coaſtes of Iudea by the farre ſide of Iordan / and the people reſorted vnto him againe/and as he was wont/ he taught them againe.

2. Et accedentes Phariſæi, interrogabant eum, Si licet viro uxorem dimittere? tentantes eum.

Then the Phariſes came and aſked him / if it were lawfull for a man to put a way his wife/and tempted him.

3. At ille reſpondens, dixit eis, Quid vobis præcepit Moyſes?

And he anſwered / and ſayde vnto them / What did Moſes commaunde you?

4. Qui dixerunt, Moyſes permiſit libellum repudii ſcribere, & dimittere.

And they ſayd /| Moſes ſuffered to write a bill of diuorcement / and to put her away.

5. Quibus reſpondens Ieſus, ait, ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum illud.

Then Ieſus anſwered and ſaid vnto them / For the hardneſſe of your heart he wrote this precept vnto you.

6. Ab initio autem creaturæ maſculum & feminam fecit eos Deos.

But at the beginning of the creatiō/ God made them male and female.

7. Propter hoc, relinquet homo patrem ſuum & matrem: & adhærebit ad uxorē ſuam.

For this cauſe ſhall man leaue his father and mother/ and cleaue vnto his wife.

8. Et erunt duo in carne una. Itaque iam non ſunt duo, ſed una caro.

And they twaine ſhalbe one fleſh: ſo that they are no more twaine / but one fleſh.

9. Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet.

Therefore/what God hath coupled together / let not man ſeparate.

Das X. Capitel.

Vnd er macht ſich auff/ vnd kam von dannen an die örter des Jüdiſchen Landes/ jenſeit des Jordans/ vnd das Volck gieng abermal mit hauffen zu jhm/ vnd wie ſeine gewonheit war/ lehret er ſie abermal.

OC hand giorde ſig rede/oc kom der fra/til de Jodiſke Landz Steder/paa hin ſide Jordan / Oc Folcket gick atter til hannem i hobe tal/ Oc hand lerde dem atter/ſom hans ſeduane vaar.

2. Vnd die Phariſeer tratten zu jm/ vnd frageten jhn / Ob ein Mann ſich ſcheiden möge von ſeinem Weib? vnd verſuchten jhn damit.

Oc Phariſeerne traadde til hañem/oc ſpurde hannem at/ Om en Mand maa ſkilie ſig fra ſin Huſtru? Oc de friſtede hannem der met.

3. Er antwortet aber / vnd ſprach: Was hat euch Moſes gebotten?

Men hand ſuarede/oc ſagde/Huad haffuer Moſe budet eder?

4. Sie ſprachen: Moſes hat zugelaſſen einen Scheidtbrieff zuſchreiben/ vnd ſich zu ſcheiden.

Oc ſagde/Moſe tilſtedde at ſcriffue it Skilſmaalsbreff/ oc ſkillis at.

5. Jeſus antworttet/vnd ſprach zu jhnen? Vmb eures hertzen hertigkeit willen hat er euch ſolchs geſchrieben.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ For eders Hiertis haarhed ſkyld/ ſcreff hand eder det Bud.

6. Aber von Anfang der Creatur / hat ſie Gott geſchaffen ein Männlein vnd Fräulein.

Men aff Creaturens begyndelſe/ haffuer Gud ſkabt dem en Mand oc Quinde

7. Darumb wirdt der Menſch ſeinen Vater vnnd Mutter verlaſſen/ vnd wirdt ſeinem Weib anhangen.

Der faare ſkal Menniſken forlade ſin Fader oc Moder/oc ſkal bliffue hoſſ ſin Huſtru.

8. Vnd werden ſein die zway ein Fleiſch/ſo ſind ſie nun nicht zwey/ſondern ein Fleiſch.

Oc de tho ſkulle vere it Kød / Saa ere de nu icke tho / men it Kød.

9. Was denn Gott zuſammen gefüget hat / ſoll der Menſch nicht ſcheiden.

Huad Gud da haffuer tilſammen føyit/ſkal Menniſken icke atſkilie.

Kapitola X.

AWſtaw odtud/ přiſſel do končin Jůdſkých za Jordán. Y ſeſſli ſe zaſe k němu záſtupowé/ a yakž obyčeg měl/ opět ge včil.

STámtad wſtawſzy/ przyſzedł w gránice. Judſkie przez ziemicę ktora ieſt zá iordanem / á záſię k niemu zeſzło ſię nie málo ludu/ ktory on vczył ták iáko był zwykł.

2. Tehdy přiſtaupiwſſe Zákonijcy tázali ſeho: Sluſſijli Muži Ženu propuſtiti? pokauſſegijce ho.

Tedy przyſtąpiwſzy Fáryzeuſzowie pytáli go / ieſliż ſię godzi mężowi żonę opuśćić? kuſząc go.

3. A on odpowijdage řekl gim: Co geſt wám přikázal Moyžijs?

[illegible] on odpowiedziáwſzy/ rzekł/ Coż wám roſkazał Moiżeſz?

4. Kteřijžto řekli: Moyžijs dopuſtil Lijſtek zapuzenij napſati/ a propuſtiti.

A oni rzekli/ Moiżeſz dopuśćił nápiſáć liſt rozwodny/ y opuśćić żonę.

5. Gimžto odpowěděw Gežijs/ řekl: Pro twrdoſt ſrdce waſſeho napſal wám Moyžijs to Přikázanij.

Tedy Jezus odpowiedziawſzy im/ rzekł/ Dla zatwardzenia ſercá wáſzego napiſał wam to roſkazánie.

6. Ale od počátku ſtwořenij Muže a Ženu včinil ge Bůh.

Ale od poczatku ſtworzenia/ mężczyznę y niewiáſtę vczynił ie Bog.

7. Protož opuſtij člowěk Otce y Máteř / a přidržeti ſe bude Ženi ſwé.

A dla tegoż opuśći człowiek oycá ſwego y matkę ſwą/ á przyłączy ſię ku żenie ſwey.

8. A budau dwa w gednom Těle. A tak giž negſau dwa / ale gedno Tělo.

A ktorzy byli dwiemá/ bedą iednem ćiałem / á thák iuż dáley nie ſą dwá / ále iedno ćiáło.

9. Protož což geſt Bůh ſpogil/ člowěk nerozdělug.

Co thedy Bog złączył / niechżeć człowiek nie rozłącza.

10 ושאלוהי תוב תלמידוהי בביתא על הדא:

Di nuouo poi i suoi discepoli gli domandorono di quel medesimo in casa.

10 ובבית שבו תלמידיו ושאלו לו על־הדברים האלה:

Y en casa boluieron los Discipulos à preguntarse de lo mismo.

10. Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν. καὶ λέγει αὐτοῖς.

Derechef les disciples l' interroguerent de cela mesme en la maison.

11 ואמר להון כל מן דשרא אנתתה ונסב אחרתא גאר:

Et egli disse loro, Chiunque lassarà la sua moglie, e pigliaranne vn' altra, commette adulterio contra essa.

11 ויאמר להם אשר יעזב את־אשתו ויקח אחרת מנאף עליה:

Y dixeles, Qualquiera que embiare à su muger, y se casare con otra, comete adulterio contra ella.

11. Ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.

Et il leur dit, Quiconque delaissera sa femme, & mariera à vne autre, commet adultere.

12 ואן אנתתא תשרא בעלה ותהוא לאחרנא גירא:

E se la donna lassarà il suo marito, e maritarassi ad vnaltro, commette adulterio.

12 ואם אשה תעזב את־אישה ותקח אחר גם היא מנאפת:

Y si la muger embiare su marido, y se casare con otro, adultêra.

12. Καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται.

Pareillement si la femme delaisse son mari, & se marie à vn autre, elle commet adultere.

13 ומקרבין הוו לה טליא דנקרוב להון תלמידוהי דין כאאין הוו בהלין דמקרבין להון:

Doppo questo gli appresentorono de fanciulletti, accioche gli toccasse: ma i discepoli riprendeuan coloro che gli portauano.

13 ויקריבו לו ילדים להגיע בם ותלמידים גערו במקריבים:

Y presentauanle ninnos para que les tocasse: y los discipulos rennian à los que les presentauā.

13. Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται αὐτῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν.

Et ils lui presenterent des petis enfans, afin qu'il les touchast: mais les disciples tansoyent ceux qui les presentoyent.

14 ישוע דין כד חזא אתבאש לה ואמר להון שבוקו טליא אתין לותי ולא תכלון אנון דאילין דאיך הלין אנון איתיה מלכותא דאלהא:

E IESV vedendo questo, n'hebbe dispiacere: e disse loro, Lassate i fanciulletti venire à me, e non gl'impedite: percioche di questi tali è il regno di Dio.

14 וכאשר ראה ישוע זעם ואמר להם הניחו את־הילדים לבוא אלי ואל תמנעו אותם כי אלה הם אשר להם יש המלכות אלהים:

Y viendolo Iesus, enojo se, y dizoles, Dexad los ninnos venir à mi, y no se lo defendays: porque de los tales es el Reyno de Dios.

14. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Ceque Iesus voyant, il en fut indigné, & leur dit laissez les petis enfans venir à moi, & ne les empeschez point: car à tels est le royaume de Dieu.

15 אמין אמר אנא לכון דכל דלא נקבל מלכותא דאלהא איך טליא לא יעול לה:

Io vi dico in verità, che chi non riceuerà il regno di Dio come vn fanciulletto, non entrarà in esso.

15 אמן אני אומר לכם כל אשר לא יקבל את מלכות אלהים כמו הילד לא יבוא בה:

Dicierto os digo, que el que no recibiere el Reyno de Dios como vn ninno, no antrara en el.

15. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

En verité ie vous di Que quiconque ne receura le royaume de Dieu comme petit enfant, n' entrera point en icelui.

16 ושקל אנון על דרעוהי וסם אידה עליהון ובריך אנון:

Et hauendoli presi in bracchio, e poste le mani sopra essi, gli benedisse.

16 ויחבק אותם וישם את ידים עליהם ויברך אותם:

Y tomandolos en los braços, poniendo las manos sobre ellos los bendezia.

16. Καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτά, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά, ηὐλόγει αὐτά.

Et apres les auoir prins entre ses bras, leur, imposant les mains, il les benit.

CAP. X.

10. Et in domo iterum discipuli eius de eodem interrogaverunt eum.

And in the house his disciples asked him againe of that matter.

11. Et ait illis, Quicunque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit; adulterium committit super eam.

And he said vnto them/ Whosoeuer shall put away his wife and marie another / committeth adulterie against her.

12. Et si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, mœchatur.

And if a woman put away her husbande/and be maried to another / shee committeth adulterie.

13. Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos, Discipuli autem comminabantur offerentibus.

Then they brought litle children to him/ that he should touch them:and his disciples rebuted those that brought them.

14. Quos cùm videret Iesus, indignè tulit, & ait illis, Sinite parvulos venire ad me: & ne prohibueritis eos: talium enim est regnum Dei.

But when Jesus sawe it/ he was displeased / and sayd to them / Suffer the litle children to come vnto me / and forbid them not: for of such is the kingdome of God.

15. Amen dico vobis: quisquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud.

Verely I say vnto you / Whosoeuer shall not receiue the kingdome of God as a litle childe / he shall not enter therein.

16. Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos.

And he tooke them vp in his armes / and put his handes vpon them / and blessed them.

Das X. Capitel.

10. Vnd daheim fragten jn abermal seine Jünger vmb dasselbige.

Oc hans Disciple spurde hannem atter hiemme om det samme.

11. Vnd er sprach zu jhnen: Wer sich scheidet von seinem Weibe / vnd freyet ein andere / der bricht die Ehe an jr.

Oc hand sagde til dem / Huo som skiller sig fra sin Hustru / oc tager en anden / hand bedriffuer hoer met hende.

12. Vnd so sich ein Weib scheidet von jrem Mane / vnd freyet einen andern / die bricht jre Ehe.

Oc der som en Quinde skil sig fra sin Mand / oc tager en anden / hun bedriffuer hoer.

13. Vnd sie brachten Kindlein zu jm / daß er sie anrůhrete / die Jünger aber fuhren die an / die sie trugen.

Oc de førde smaa Børn til hannem / at hand skulde røre ved dem / Oc Disciplene lode ilde paa dem / som baare dem.

14. Da es aber Jesus sahe / Ward er vnwillig / vnd sprach zu jhnen: Lasset die Kindlein zu mir kommen / vnd weret jhnen nicht / denn solcher ist das Reich Gottes.

Der Jhesus det saa / bleff hand fortørnet / oc sagde til dem / Lader smaa Børn komme til mig / oc forhindrer dem icke / Thi Guds rige hører saadanne til.

15. Warlich / ich sage euch / wer das Reich Gottes nicht empfehet / als ein Kindlein / der wirdt nicht hinein kommen.

Sandelige / Jeg siger eder / Huo som icke anammer Guds rige / som it lidet Barn / hand skal icke komme der ind.

16. Vnd er hertzet sie / vnd leget die hände auff sie / vnd segnet sie.

Oc hand tog dem i fassn / oc lagde henderne paa dem // oc velsignede dem.

Kapitola X.

10. A opěť w Domu Včedlnijzy geho o těmž gsau ho tázali.

Tedy w domu záśie zwolennicy iego o teyże rzeczy pytáli go.

11. I řekl gim: Kdožkoli propustij Manželku swau / a ginau pogme / cyzoložstwij se dopustij proti nij.

A on im rzekł / Ktożkolwiek opuśći żone swą á poymie ina / cudzołoży przeciw niey.

12. Pakli Zena propustij Muže swého / a s ginym se oddá / cyzoložij.

A ieśliż też niewiástá opuśći meżá swoiego / á poydźie zá drugiego / cudzołoży.

13. Tehdy podáwali gemu dijtek / aby se gich dotýkal. Ale Včedlnijcy přimlauwali těm kteřijž ge nesli.

Tedy mu przywiedźiono dźiateczki áby sie ich dotykał / ale zwolennicy fukali ná ony ktorzy ie przywodźili.

14. Kteréžto když vzřel Gežijs / za zlé měl / a řekl gim: Nechtež dijtek ať gdau ke mně / a nebraňte gim / nebo takowých gest Králowstwij Božij.

Co gdy obaczył Jezus / gniewał sie / mowiąc do nich / Dopuśćcie dźiateczkam idź do mnie / á nie zákazuycie im / ábowiemći tákowych iest Krolestwo Boże.

15. Zagisté prawijm wám: Kdožkoli nepřijgme Králowstwij Božijho yako maličký / newegde do něho.

Záprawdę wam powiedam / Ktożkolwiek Krolestwá Bożego nie przyymie táko dźieciątko / żadnym sposobem do niego nie wnidźie.

16. A obgijmage ge a wzkládage na ně ruce / požehnanij gim dáwal.

A biorąc ie na rece / á wkłádáiąc ná nie rece / błogosławił im.

י

17 וכד רדא באורחא רהט חד נפל על בורכוהי ומשאל הוא לה ואמר מלפנא טבא מנא אעבד דארת חיי דלעלם׃

Essendo egli poi vscito ne la via, vno corse a lui, & inginocchiossigli dinanzi, e li domando dicendo, Maestro buono, Che farò io per possedere la vita eterna?

18 אמר לה ישוע מנא קרא אנת לי טבא לית טבא אלא אן חד אלהא׃

Iesv gli disse, Perche mi chiami tu buono? Niuno è buono, senon vn solo, cioè, Iddio.

19 פוקדנא ידע אנת לא תגור לא תגנוב לא תקטול ולא תסהד סהדותא דגלתא לא תטלום יקר לאביך ולאמך׃

Tu sai i comandamenti, Non fare adulterio, Non ammazzare, Non rubbare, Non dir falso testimonio, Non ingannare, Honora tuo padre e tua madre.

20 הו דין ענא ואמר לה מלפנא הלין כלהין ב נטרת מן טליותי׃

Colui rispondendo, li disse, Maestro, tutte queste cose ho osseruate sin da la mia giouentù.

21 ישוע דין חר בה — ואחבה ואמר לה חדא חסירא לך זל זבן כל מדם דאית לך והב למסכנא ותהוא לך סימתא בשמיא וסב זליבך ותא בתרי׃

E Iesv riguardandolo, gli hebbe affettione, e dissele, Vna cosa ti manca: Va, vendi ciò che tu hai, e dallo à i poueri, & hauerai vn tesoro in cielo: poi vieni e seguitimi, togliendo la croce tua.

22 הו דין אתכמר ב במלתא הדא ואזל כד עיקא לה אית הוא לה גיר נכסא סגיאא׃

Ma colui contristandosi per questa parola, sen' andò mal contento: percioche egli haueua molti beni.

י

17 וכאשר יצא בדרך רץ אחד ויכרע אליו וישאל לו לאמר מלמד טוב מה אעשה ויירש את־חיי העולם׃

Y saliendo él àl camino, vno coriendo y hincando la rodilla delante deel, le preguntó, Maestro bueno, que haré para posseer la vida eterna.

18 ויאמר ישוע אליו לאמר מה תאמר לי טוב איש לא טוב כי אם אחד האלהים׃

Y Iesus le dixo, Porque me dizes Bueno? Ninguno ay bueno, sino vn Dios.

19 ידעת את־המצות לא תנאף לא תרצח לא תגנב לא תענה עד שקר לא תשכיל כבד את־אביך ואת אמך׃

Los mandamientos sabes, No adulteres, No mates, No hurtes, No digas falso testimonio, No defrudes, Honrra à tu padre y madre.

20 והוא ענה ואמר לו מלמד כל־זאת שמרתי מנעורי׃

El entonces respondiendo, dixole, Maestro todo esto he guardado desde mi mocedad.

21 וישוע הביטו ונשק לו ואמר אליו אחת תחסר לך לך ומכרה כל־אשר לך ותן לאביונים ויהיה לך אוצר בשמים ובוא ושא את צליב ולך אחרי׃

Entonces Iesus mirandolo, amólo, y dixole Vna cosa te falta: vé, todo loque tienes vende, y dà à los pobres, y tendràs thesoro en el cielo: y ven sigueme (tomado tu cruz. si quieres ser perfecto.)

22 ויכמרו רחמיו על־הדבר הזה וילך ברוח נכאה כי היה לו קנין רב׃

Mas el, entristecido por esta palabra, fuese triste: porque tenia muchas possessiones.

ι'.

17. Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν, προσδραμὼν εἷς, καὶ γονυπετήσας αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτὸν, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω.

Et comme il sortoit pour se mettre en chemin, quelcun accourut, & s'estant agenouillé deuant lui, l' interrogua, disant, Maistre qui es bon, que ferai-ie pour heriter la vie eternelle?

18 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός.

Mais Iesus lui respondit, Pourquoi m' appeles-tu bon? il n' y a nul bon qu' vn assauoir Dieu.

19. Τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.

Tu sais les cõmandemens. Ne commets point adultere. Ne tue point. Ne desrobbe point. Ne di point faux tesmoignage. Ne fai dommage à personne. Honore ton pere & ta mere.

20. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.

Il respondit, & lui dit, Maistre i' ai gardé toutes ces choses des ma ieunesse

21. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἕν σοι ὑστερεῖ· ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν.

Et Iesus ayant ietté l' œil sur lui, l'aima, & lui dit, Vn poinct te defaut, va, & ven tout ce que tu as, & le donne aux poures, tu auras vn thresor au ciel: puis vien-t' en sui-moi, ayant chargé la croix.

22. Ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

Mais il fut fasché de ce mot, & s' en alla tout marri: car il auoit de grands biens.

17 Et

CAP X.

17. Et cum egressus esset in via, procurrens quidam genuflexo ante eum, rogabat eum, Magister bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam?

And when he was gone out on the way/ there came one running/ and kneeled to him/ & asked him/ Good Master/ what shall I do/ that I may possesse eternall life?

18. Iesus autem dixit ei, Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi unus, Deus.

Iesus saide to him/ Why callest thou me good? there is none good but one/ euen God.

19. Præcepta nosti, Ne adulteres, Ne occîdas, Ne fureris, Ne falsum testimoniũ dixeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum & matrem.

Thou knowest the commaundementes/ Thou shalt not commit adulterie. Thou shalt not kill. Thou shalt not steale. Thou shalt not beare false witnesse. Thou shalt hurt no man. Honour thy father & thy mother.

20. At ille respondens, ait illi, Magister, hæc omnia observavi à iuventute mea.

Then he answered: and said to him/ Master/ all these things I haue obserued from my youth.

21. Iesus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei, Vnum tibi deest: vade, quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me (*tollens crucem tuam.*)

And Iesus beheld him/ and loued him/ and sayde vnto him/ One thing is lacking vnto thee/ Goe and sell all that thou hast/ and giue to the poore/ and thou shalt haue treasure in heauen/ and come/ folowe me/ and take vp the crosse.

22. Qui contristatus in verbo, abiit mœrens, erat enim habens multas possessiones.

But he was sad at that saying/ and went awaye sorowfull: for hee had great possessions.

Das X. Capitel.

17. Vnd da er hinauß gangen war auff den weg/ lieff einer vorne für/ kniet für jhn/ vnd fraget jhn: Guter Meister/ was soll ich thun/ daß ich das ewige Leben ererbe?

Oc der hand vaar vdgangen paa veyen/ da løb en hen frem/ falt paa knæ faar hannem/ oc spurde hannem at/ Gode Mestere/ huad skal ieg gøre/ at ieg kand arffue det euige Liff?

18. Aber Jesus sprach zu jm: Was heissest du mich gut? Niemand ist gut/ denn der einige Gott.

Oc Jhesus sagde til hannem/ Hui kalder du mig god? Der er ingen god/ vden Gud alene.

19. Du weissest je die Gebot wol/ Du solt nicht Ehebrechen. Du solt nicht Tödten. Du solt nicht Stelen. Du solt nicht falsche Gezeugniß reden. Du solt niemandt teuschen. Ehre deinen Vater vnd Mutter.

Du vedst io Budene vel/ Du skalt icke bedriffue hoer. Du skalt icke sla ihiel. Du skalt icke stiele. Du skalt icke tale falske vidnisbyrd/ Du skalt ingen besuige. Ere din Fader oc Moder.

20. Er antworttet aber vnd sprach zu jhm. Meister/ das hab ich alles gehalten von meiner Jugend auff.

Hand suarede/ oc sagde til hannem/ Mestere/ det haffuer ieg huldet altsammen op aff min Vngdom/

21. Vnd Jesus sahe jn an/ vnd liebet jhn/ vnd sprach zu jhm: Eines fehlet dir/ Gehe hin/ verkauffe alles was du hast/ vnd gibs den armen/ so wirst du einen Schatz im Himmel haben/ vnd komb/ folge mir nach/ vnd nimb das Creutz auff dich.

Oc Jhesus saa paa hannem/ oc elskte hannem/ oc sagde til hannem/ En ting fattis dig/ Gack bort/ sæl alt det du haffuer/ oc giff det Fattige/ saa skalt du haffue it Ligende fæ i Himmelen/ Oc kom/ efterfølg mig/ Oc tag Kaarsset paa dig.

22. Er aber ward vnmuts über der rede/ vnd gieng Traurig darvon/ denn er hatte vil güter.

Men hand bleff ilde til fridz aff den tale/ oc gick bedrøffuit bort/ Thi hand haffde meget godz.

Kapitola X.

17. Potom když wyssel na cestu/ předběhl gey geden/ y pokleckl před nim na kolenau/ a tázal se ho/ řka: Mistře dobrý/ co včinijm abych žiwota wěčneho dossel?

A tak wyszedszy w droge/ niektory gdy przybiezal a vpadł mu v kolan/ pytał go/ Mistrzu dobry/ coż czynic mam abych otrzymał żywot wieczny?

18. A Gežijš řekl gemu: Co mne nazýwáš dobrým/ žádný nenij dobrý/ gedině sám Bůh.

A Jezus mu rzekł/ Czemuż mie názywasz dobrym? Zadenci nie iest dobrym iedno ieden/ to iest Bog.

19. Vmijssli Přikázanij? Nezcyzolozijš/ Nezabigeš/ Nevkradneš/ Newydáš ffalessného swědectwj/ Neoklamáš/ Cti Otce twého y Matku twau.

Vmiesz że przykazanie? Nie cudzołoż/ nie zabiiay/ nie kradni/ nie powieday fałszywego świadectwá/ nie czyn żadnemu szkody/ czci oycá twego y mátkę.

20. A on odpowěděw/ řekl gemu: Mistře/ tyto gsem wsseckny wěcy zachowal od mé mladosti.

Thedy mu on odpowiedziawszy/ rzekł/ Mistrzu/ iam tego wszytkiego strzegł od młodości moiey.

21. Tehdy Gežijš pohleděw na něho/ zamilowal gey/ a řekl gemu: Gednohok se nedostáwů/ Gdi cožkoli máš proday a day chudým/ a budeš mijti poklad w Nebi/ a wezma křijž/ pod za mnau.

A Jezus weyzrawszy nań/ rozmiłował sie go/ y rzekł mu/ Jednegoż ci nie dostawa/ Idźże a przeday wszytko co masz y rozday vbogim/ á bedzieß miał skarb w niebie/ przydźże á chodź zá mną wziąwszy krzyż ná sie.

22. Kterýžto zarmautiw se z toho slowa odssel smutný/ nebo měl mnohá Zbožij.

Ale sie on zásmucił dla oney powieści y odszedł frásowny/ á bowiem miał wiele máietności.

י

23 חר דין ישוע בתלמידוהי ואמר להון כמא עטלא לאילין דאית להון נכסא דיעלון למלכותא דאלהא:

Allor IESV riguardando intorno, dice à i suoi discepoli, Quanto difficilmente entraranno nel regno di Dio quelli che hanno de le ricchezze!

24 תלמידא דין מתדמרין הוו על מלוהי ועגא תוב ישוע ואמר להון בני כמא עטלא לאילין דתכילין על נכסיהון דיעלון למלכותא דאלהא:

Ei discepoli si stupiuano de le sue parole: onde IESV di nuouo replicando dice loro, Figliuoli, quanto è difficile che quei che si confidano ne le richezze, entrino nel regno di Dio!

25 פשיק הו לגמלא דיעול בחרורא דמחטא או עתירא למלכותא דאלהא למעל:

Egli è piu facile che vn camello entri per il pertuso d'vn aco, che vn ricco entri nel regno di Dio.

26 הנון דין יתיראית מתדמרין הוו ואמרין בביניהון מנו משכח למחא:

Et essi maggiormente si marauigliorono, dicendo intra se stessi, E chi puo mai esser saluo?

27 חר דין בהון ישוע ואמר להון לות בני נשא הדא לא משתכחא אלא לות אלהא כל מדם גיר משתכחא לות אלהא:

Ma IESV riguardandoli, dice, Appresso de gli huomini è ben impossibile, ma non gia appresso Iddio. Imperoche appresso Iddio tutte le cose son possibili.

28 ושרי כאפא למאמר הא חנן שבקן כל מדם ונקפנך:

Allor Pietro incominciò à dirli, Ecco, noi habbiam lassato ogni cosa, e t'habbiam seguitato.

י

23 ויפן ישוע ויאמר לתלמידיו איכה יעצלו אלה אשר יש להם קנין רב לבוא אל־מלכות אלהים:

Entonces Iesus mirando alderredor, dize á sus Discipulos, Quan difficilmente entrarán enel Reyno de Dios los que tienen riquezas.

24 ותלמידים נבעתו על־הדברים האלה ויען ישוע ויאמר להם בנים איך יעצלו אלה אשר מבטיחים על־הונם לבוא אל־מלכות אלהים:

Y los Discipulos se espandaron de sus palabras: Mas Iesus respondiendo, les boluió à dezir, Hijos, quan difficil es entrar àl Reyno de Dios, losque confian en las riquezas.

25 כי־קל לעבור הגמל בעד חור המחט מבוא עשיר אל־מלכות אלהים:

Mas facil es passar vn cable por el ojo de vna aguja, que el rico entrar al Reyno de Dios.

26 והמה נבהלו מאד לאמר בנפשם ומי יוכל להושע:

Mas ellos se espantauan mas, diziendo dentro desi, Y quien podra saluarse?

27 ויביטם ישוע לאמר את־האנשים לא יוכל אבל את־האלהים כי את־האלהים כל־יוכל להיות:

Entonces Iesus mirandolos, dize, Acerca de los hombres, impossible: mas acerco de Dios, no porque todas cosas son possibles acerca de Dios.

28 ויחל כיפה לאמר אליו הנה אנחנו עזבנו כל ונלך אחריך:

Entonces Pedro començó à dezirle, Heaqui, nosotros auemos dexado todas las cosas, y te auemos seguido.

ι.

23. Καὶ περιβλεψάμενος ὁ ἰησοῦς, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται.

Alors Iesus ayant regardé à l'entour dit à ses disciples, Combien difficilement entreront au royaume de Dieu ceux qui ont des richesses:

24. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς, τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

Et ses disciples s'estonnerent de ces paroles. Mais Iesus derechef prenant la parole, leur dit, Enfans, qu'il est difficile à ceux qui se fient és richesses, d'entrer au royaume de Dieu:

25. Εὐκοπώτερόν γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

Il est plus aise qu'vn chameau passe par le pertuis d'vne aiguille, qu'vn riche entre au royaume de Dieu.

26. Οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ τίς δύναται σωθῆναι.

Dont ils s'estonnerent d'autant plus, disans entr'eux, Et qui peut estre sauué?

27. Ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγει παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ τῷ θεῷ. πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

Mais Iesus les ayant regardés, dit, Il est impossible quant aux hommes, mais non point quand à Dieu: car toutes choses sont possibles à Dieu.

28. Καὶ ἤρξατο ὁ πέτρος λέγειν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.

Adonc Pierre se print à lui dire, Voici, nous auons tout delaissé, & t'auons suiui.

CAP. X.

23. Et circumſpiciens Ieſus, ait diſcipulis ſuis, Quàm difficilè qui pecunias habẽt, in regnum Dei introibunt.

And Jeſus looked round about / and ſayd vnto his diſciples / Howe hardly to they that haue riches / enter into the kingdome of God.

24 Diſcipuli autem obſtupeſcebant in verbis eius, At Ieſus rurſus reſpondens, ait illis, Filioli, quàm difficile eſt confidentis in pecuniis, in regnum Dei introire.

And his diſciples were aſtonied at his wordes. But Jeſus anſwered againe / and ſayd vnto them / Children / howe hard is it for them that truſt in riches / to enter into the kingdome of God.

25. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum Dei.

It is eaſier for a camel to go through the eye of a needle / then for a riche man to enter into the kingdome of God.

26. Qui magis admirabantur, dicentes ad ſemetipſos, Et quis poteſt ſalvus fieri.

And they were much more aſtonyed / ſaying with them ſelues / Who then can be ſaued?

27. Et intuens illos Ieſus, ait, apud homines impoſſibile eſt: ſed non apud Deum: omnia enim poſſibilia ſunt apud Deum.

But Jeſus looked vpon them / and ſayde / With men it is impoſſible / but not with God: for with God all things are poſſible.

28. Et cœpit ei Petrus dicere, Ecce, nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.

Then Peter began to ſaye vnto him / Lo / we haue forſaken al / and haue followed thee.

Das X. Capitel.

23. Vnd Jeſus ſahe vmb ſich vnd ſprach zu ſeinen Jüngern: Wie ſchwerlich werden die Reichen in das Reich Gottes kommen.

Oc Jheſus ſaa ſig om / oc ſagde til ſine Diſciple / Huor ſuarlige ſkulle de Rige komme i Guds Rige.

24. Die Jünger aber entſatzten ſich über ſeiner rede. Aber Jeſus antwortet widerumb / vnd ſprach zu jhnen: Lieben Kinder / wie ſchwerlich iſts / daß die / ſo jhr vertrauen auff Reichthumb ſetzen / ins Reich Gottes kommen.

Oc Diſciplene bleffue forferdede for hans tale. Men Jheſus ſuarede igen / oc ſagde til dem / Kiere Børn / Huor ſuart er det / at de / ſom ſette deris tillid Rigdom / kunde komme i Guds Rige.

25. Es iſt leichter / daß ein Kamel durch ein Nadelöhr gehe / denn daß ein Reicher inns Reich Gottes komme.

Det er lettere / at it Kamel gaar gennem it Naal øye / End at en Rig kommer i Guds Rige.

26. Sie entſatzten ſich aber noch vil mehr / vnd ſprachen vnter einander: Wer kan denn ſelig werden?

Da forferdedis de end megit mere / oc ſagde til huer andre / Huo kand da vorde ſalig?

27. Jeſus aber ſahe ſie an / vñ ſprach: Bey den Menſchen iſts vnmüglich / aber nicht bey Gott / denn alle ding ſind müglich bey Gott.

Men Jheſus ſaa paa dem / oc ſagde / Hoſſ Menniſken er det wmuligt / Men icke hoſſ Gud / Thi alle ting ere mulige hoſſ Gud.

28. Da ſaget Petrus zu jhm: Sihe / wir haben alles verlaſſen / vnd ſind dir nach gefolget.

Da ſagde Peder til hannem / See / wi haffue forlat al ting / oc haffue effterfult dig.

Kapitola X.

23. A pohledĕw wůkol Gežijš / řekl Včedlnijkům ſwým: Kterak neſnadně kteřijž penijze magij wegdau do Králowſtwij Nebeſkého.

A obeyzrawßy ſie Jezus / rzekł do zwolennikow ſwoich / Z takaz trudnoſcia ci ktorzy bogáctwá máia wnidą do Kroleſtwá Bożego.

24. Tehdy Včedlnijcy s děſſenijm diwili ſe ſlowům geho. Ale Gežijš opět odpowěděw / řekl gim: Synáčkowé / kterak neſnadno gě těm kteřijž vffagij w penjze / wgijti do králowſtwij Božijho.

Vlekli ſie tedy zwolennicy dla tych ſłowiego / A Jezus im záſie odpowiedziawßy rzekł / Synowie / takoż ieſt trudno thym co bogáctwam vfaia wnidz do Kroleſtwá Bożego.

25. Snáze geſt Welblaudu ſkrze geheinij vcho progijti / nežli bohatému wgijti do králoſtwij Božijho.

Łácwiey ieſt wielbładowi wynidz przez vcho igielne / niż bogáczowi wnidz do Kroleſtwá Bożego.

26. Kteřijžto wijce ſe diwili / řkuce ſami mezy ſebau: Y kdo můž ſpaſen býti?

A oni ſie thym wiecey dziwowáli / mowiac ſámi ku ſobie / A ktoż może być zbáwion?

27. A pohledĕw Gežijš na ně řekl gim: V lidij to nemožně gě / ale ne v Boha.: nebo wſſecky wěcy možné gſau v Boha.

A Jezus poyzrawßy ná nie / rzekł / V ludzi to ieſt niepodobno / ale nie v Bogá / Abowiem v Bogá wßytko ieſt podobno.

28. Potom počal gemu řijcy Petr: Ay my opuſtili gſme wſſecky wěcy / a ſſli gſme za tebau.

A począł mu Piotr mowić / Otochmy my wßytko opuścili / á ßlichmy zá toba.

י

29 עְנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר אַמִין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּלַית אְנָשׁ דְּשַׁבַק בַּיְתָא אָו אַחָא אָו אַחְתָא אָו אַבָא אָו אֶמָא אָו אַנְתְּתָא אָו בְּנַיָּא אָו קוּרְיָא מֶטֻלָּתִי וּמֶטוּל סְבַרְתִּי׃

IESV rispondendo, disse, In Verità io Vi dico, che non è alcuno il quale habbia lassato casa, o fratelli, o sorelle, o padre, o madre, o moglie, o figliuoli, o possessioni, per amor mio e de l'Euangelio.

30 וְלָא נְקַבֵּל חַד בַּמְאָא הָשָׁא בְּזַבְנָא הָנָא בָּתֵּא וְאַחֵא וְאַחְוָתָא וְאֶמְהָתָא וּבְנַיָּא וְקוּרְיָא עַם רְדוּפְיָא וּבְעָלְמָא דְּאָתֵא חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

Che hora in questo tempo, non ne riceua cento Volte tanto, di case e fratelli, e sorelle, e madri, e figliuoli, e possessioni, con le persecutioni: e nel secolo a Venire la Vita eterna.

31 סַגִּיאֵא דִּין קַדְמָיֵא דְּנֶהְוּוֹן אַחְרָיֵא וְאַחְרָיֵא קַדְמָיֵא׃

Ma molti che son primi, saranno Vltimi, e gli Vltimi saranno primi.

32 כַּד סָלְקִין הָווּ דֵּין בְּאוּרְחָא לְאוּרִשְׁלֶם הָוָא יֵשׁוּעַ קָדֵים הֲוָא לְהוֹן וּמֶתְתַּמְּהִין הָווּ וַאזָלִין בְּבַתְרֵה כַּד דְּחִילִין וּדְבַר לַתְרֵעַסְרְתֵּה וְשָׁרִי דְּנֵאמַר לְהוֹן מֶדֶּם דַּעְתִיד דְּנֶהְוֵא לֵה׃

Hor essi erano per camino, salendo Verso Ierusalem, e IESV andaua loro innanzi: & eranno spauentati, e seguendo temeuano. E IESV hauendo di nuouo tirati à se i dodici, comincio loro à dir le cose che gli doueuano auuenire, dicendo.

33 דְּהָא סָלְקִין חְנַן לְאוּרִשְׁלֶם וּבְרֵה דְּאְנָשָׁא מֶשְׁתְּלֶם לְרַבַּי כָּהְנֵא וְלַסָּפְרֵא וְנֶחַיְּבוּנָיְהִי לְמַוְתָא וְנַשְׁלְמוּנָיְהִי לְעַמְמֵא׃

Ecco, noi sagliamo in Ierusalem, e il Figliuol de l'huomo sarà dato a i principali Sacerdoti, & à gli Scribi: & essi lo condannaranno a morte, e darannolo à i Gentili.

י

29 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם אִישׁ לֹא יֵשׁ אֲשֶׁר עָזַב בַּיִת אוֹ אַחִים אוֹ אֲחָיוֹת אוֹ אָבִיו אוֹ אִמּוֹ אוֹ אִשָּׁה אוֹ בָנִים אוֹ שָׂדוֹת לְמַעֲנִי וּלְמַעַן הַבְּשׂוֹרָה׃

Y respondiendo Iesus, dixo, Decierto os digo, que ninguno ay que aya dexado casa, o hermanos, o hermanas, o padre, o madre, o muger, o hijos, o heredades, por causa de mi y del Euangelio,

30 אֲשֶׁר לֹא יִקַּח מֵאָה יָדוֹת בְּעֵת הַזֶּה בָּתִּים וְאַחִים וְאַחָיוֹת וְאִמּוֹת וּבָנִים וְשָׂדוֹת עִם רְדִיפָה וּבָעוֹלָם הַבָּא חַיֵּי הָעוֹלָם׃

Que no reciba ciento tanto aora en este tiempo, casa, y hermanos, y hermanas, y madres, y hijos, y heredades, con persecuciones, y enel siglo venidero vida eterna.

31 כִּי רַבִּים מֵאַחֲרוֹנִים יִהְיוּ רִאשׁוֹנִים וּמֵרִאשׁוֹנִים אַחֲרוֹנִים׃

Empero muchos primeros seran postreros: y postreros, primeros.

32 וַיִּהְיוּ בַדֶּרֶךְ עוֹלִים אֶל יְרוּשָׁלַיִם וַיְקַדֵּם אוֹתָם יֵשׁוּעַ וַיִּבָּהֲלוּ וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו וַיִּרָאוּ וַיִּקַּח עוֹד אֶת שְׁנֵים עָשָׂר וַיָּחֶל לֵאמֹר אֲלֵיהֶם אֶת אֲשֶׁר עֲתִידִים לְהִקָּרוֹת לוֹ׃

Y estauan enel camino subiendo à Ierusalem y Iesus yua delante de ellos, y espantauanse, y seguian lo con miedo: entonces boluiendo à tomar à los Doze à parte, començoles à dezir las cosas que le auian de acontecer:

33 כִּי הִנֵּה עוֹלִים אֲנַחְנוּ יְרוּשָׁלַיְמָה וּבֶן הָאָדָם יִמָּסֵר לַכֹּהֲנִים וְלַסּוֹפְרִים וִיחַיְּבוּ רָאשׁוֹ לָמוּת וְיַסְגִּירוּ אוֹתוֹ בִּידֵי הַגּוֹיִם׃

Heaqui subimos à Ierusalem: y el Hijo del hombre sera entregado à los Principes de los Sacerdotes, y à los Escribas, y condenarlohan à muerte, y entregarlohan à las Gentes:

ι.

29. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου.

Iesus respondant, dit, En verité ie vous di, qu'il n'y a nul qui ait laissé maison, ou freres, ou sœurs, ou pere, ou mere, ou femme, ou enfans, ou champs, pour l'amour de moi & de l'Euangelie.

30. Ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ ἀδελφὰς, καὶ μητέρας, καὶ τέκνα, καὶ ἀγροὺς, μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

Qui n'en reçoiue maintenant en ce temps-ici cent fois autant, maisons, & freres, & sœurs, & mere, & enfans, & champs, auec persecution: & au siecle à venir, la vie eternelle.

31. Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.

Mais plusieurs qui sont premiers, seront derniers: & les derniers seront premiers.

32. Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν.

Or estoyent-ils en chemin montans en Ierusalem, & Iesus alloit deuant eux: & ils s'espouuantoyent, & craignoyent en le suiuant: & Iesus ayant derechef prins les douze, se mit à leur declarer les choses qui lui deuoyent aduenir.

33. Ὅτι ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι.

Disant, Voici, nous montons en Ierusalem: & le Fils de l'homme sera liuré aux principaux Sacrificateurs, & aux Scribes: & ils le condamneront à mort, & le liureront aux nations.

CAP. X.

29. Respondens Iesus, ait, Amen dico vobis, nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & propter Evangelium.

Jesus answered/ and sayde/ Verely I say vnto you/ there is no man that hath forsaken house / or brethren / or sisters/ or father/ or mother/ or wife/ or children / or landes for my sake and the Gospels.

30 Qui nō accipiet centies tantum, nunc in tempore hoc; domos & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum persecutionibus, & in seculo futuro, vitam æternam.

But hee shall receyue an hundreth folde nowe at this present: houses / and brethren / and sisters/and mothers/and children/ and lands with persecutions / & in the world to come/eternall life.

31. Multi autem erunt primi, novissimi; & novissimi, primi.

But many that are first/ shalbe last and the last/first.

32. Erant autem in via ascendentes Ierosolymam: & præcedebat illos Iesus, & stupebant: & sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, cœpit illis dicere quæ essent ei eventura.

And they were in the way going vp to Jerusalem / and Jesus went before them/ and they were amased/ & as they followed/they were afrayed/and Jesus tooke the twelue againe / and began to tel them what things should come vnto him.

33. Quia ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & Scribis & senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus.

Saying/Beholde/ we go vp to Jerusalem / & the Sonne of man shall be deliuered vnto the hie Priests / and to the Scribes / and they shall condemne him to death / and shall deliuer him to the Gentiles.

Das X. Capitel.

29. Jesus antworttet/ vnd sprach: Warlich/ ich sage euch/ Es ist niemand/ so er verlesset Hauß / oder Brüder/oder Schwester/oder Vater oder Mutter / oder Weib / oder Kinder / oder äcker / vmb meinet willen/ vnd vmb des Euangelij willen.

Jhesus suarede/ oc sagde / Sandelige / Jeg siger eder / Der er ingen / der som hand forlader Huss / eller Brødre / eller søstere / eller Fader/ eller Moder / eller Hustru / eller Børn/ eller Agre/ For min skyld / oc for Euangelij skyld.

30. Der nicht hundertfältig empfahe / jetzt inn diser zeit / Häuser vnd Brüder vnd Schwester vnd Mutter/ vnd Kinder vnd äcker / mit Verfolgungen/vnd in der zukünfftigen Welt das ewige Leben.

At hand ey skal faa hundrede foltigen / Nu i denne tid / Huss oc Brødre/ søstre oc modre / oc børn/ oc Agre/ met forfølgelse / oc i den tilkommendis Verden det ewige Liff.

31. Vil aber werden die Letzten sein/ die die ersten sind/Vnd die ersten sein/ die die letzten sind.

Demange skulle bliffue de siste/ som ere de første/ Oc de skulle bliffue de første/som ere de siste.

32. Sie waren aber auff dem wege / vnd giengen hinauff gen Jerusalem/ vnd Jesus gieng für jhnen / vnd sie entsatzten sich/ Vnd Jesus nam abermal zu sich die Zwölffe / vnd saget jhnen/ was jhm widerfaren würde.

Men de vaare paa veyen/ oc ginge op til Jerusalem/ Oc Jhesus gick faar dem/ oc de bleffue forferdede/ fulde hannem effter / oc befrøctede sig. Oc Jhesus tog atter de Tolff til sig / och sagde dem/ huad hannem skulde vederfaris.

33. Sihe/ wir gehen hinauff gen Jerusalem / vnd des Menschen Son wird überantworttet werden den Hohenpriestern vnd Schrifftgelehrten/ vnd sie werden jhn verdammen zum Tode/ vnd überantwortten den Heiden.

See/ wi gaa hen op til Jerusalem / Oc Menniskens Son skal antuordis de Ypperste Prester oc Scriffrkloge/ Oc de skulle fordømme hannem til Døden / oc antuorde Hedninge hannem.

Kapitola X.

29. Odpowěděw Gežjiš/ řekl: Giště prawjm wám / že neniј žádného kdožby opustil Dům/ neb Bratry/ neb Sestry/neb Otce/neb Matku/neb Syny / neb Rolě / pro mne a pro Ewangelium.

Ná tho Jezus odpowiedziawßy/ rzekł/ Záprawde mowie wam/ żaden nie iest ktoryby opuścił dom/ ábo bráciá/ ábo śiostry/ ábo oycá/ ábo mátkę/ ábo żonę/ ábo dźieci/ ábo role dla mniey dla Ewánieliey.

30. Aby newzal stokrát tolikě žnynij w tomto čašu / Domuow a Bratrůw / a Sester / a Matek / a Synůw / y Dědins protiwenstwijm / a w budaucým wěku žiwot wěčný.

Żeby nie miał wźiąć stho kroć więcey / teraz zá tego czásu / domow/ y bráciey/ y śiostr/ y máttek/ y dźieci/ y rol z prześlá dowánięm/ á w przyßłym wieku żywot wiecżny.

31. Nebo mnozý prwnij/ budau poslednij / a poslednij prwnij.

Abowiem wiele pirwßych będą poślednymi/ á poślední pierwßemi.

32. Y byli Vředlnijcy na cestě wstupugijce do Geruzaléma / a Gežjiš předcházel ge: Y diwili se/ a gdauce za nim báli se. A pogaw opět dwanácte/ počal gim prawiti coby se gemu mělo přihoditi/ řka:

Y byli w drodze idac ku Jeruzálem á Jezus ßedł przed nimi / y lękali sie / á idac zá nim bali sie: Y záśie wźiawßy z sobą ony dwánaśćie/ poczal im powiedać co sie z nim dźiać miało.

33 Ay wstupugeme do Geruzaléma / a Syn člowěka zrazen bude Knijžatům Kněžským/ a Zákonijkům/ a Starssým: y potupij gey na Smrt/ a wydadij gey Pohanuom.

Mowiąc/ Otho idźiemy do Jeruzálem/ á Syn człowieczy bedźie wydan Kśiążętam kápłáńskim y Doktorom/ á skáżą go ná śmierć/ y podádzą go pogánom.

י

34 ויבזחון בה וינגדוניהי וירקון באפוהי ויקטלוניהי וביומא דתלתא יקום :

E scherniranno lo, e batterannolo, e sputaranogli addosso, & ammazzarannolo, ma il terzo di risuscitarà.

35 וקרבו לותה יעקוב ויוחנן בני זבדי ואמרין לה מלפנא צבין חנן דכל דנשאל תעבד לן :

Allor Iacopo e Giouanni, figliuoli di Zebedeo, sene vengono à lui, dicendo, Maestro, noi vogliamo che tu ci facci quello che noi ti domandaremo.

36 אמר להון מנא צבין אנתון אעבד לכון :

Et egli disse loro, Che volete voi ch'io vi facci?

37 אמרין לה הב לן דחד יתב מן ימינך וחד מן סמלך בשובחך :

Essi li dissero, Concedici che noi sediamo, l'vno à la tua destra, el'altro à la tua sinistra ne la tua gloria.

38 הו דין אמר להון לא ידעין אנתון מנא שאלין אנתון משכחין אנתון דתשתון כסא דאנא שתא אנא ומעמודיתא דאנא עמד אנא תעמדון :

E IESV disse loro, Voi non sapete quel che vi domandate. Potete voi beuere il calice che beuo io, & esser battezati del battesimo, di che io son battezato?

39 אמרין לה משכחינן אמר להון ישוע כסא דשתא אנא תשתון ומעמודיתא דאנא עמד אנא תעמדון :

Essi gli dissero, Noi possiamo. E IESV disse loro, Voi beuerete ben il calice che beuo io, e sarete battezati del battesimo, di che io son battezato.

40 דתתבון דין מן ימיני ומן סמלי לא הוא דילי למתל אלא לאילין דמטיבא :

Ma il sedere à la mia destra, & à la mia sinistra, non tocca à me darlo: ma sarà dato à coloro, à i quali è apparecchiato.

י

34 ויליצוהו וייסרוהו וירקו בפניו וימותתוהו וביום השלישי יקום :

Las quales lo escarnecerán, y lo açotarán, y escupirán enel, y matarlohan: mas àl tercero dia resuscitará.

35 ויקרבו אליו יעקב ויוחנן בני זבדי לאמר מלמד נאבה אשר תעשה לנו את אשר נשאל ממך :

Entonces Iacobo y Ioan hijos de Zebedeo se llegaron à el, diziendo, Maestro, querriamos que nos hagas loque pidieremos.

36 ויאמר אליהם מה תאבו לעשותי לכם :

Y el les dixo, Que quereysque os haga?

37 ויאמרו לו תן לנו אשר אחד ממנו מימינך ואחד משמאלך נשב בכבודך :

Y ellos le dixeron, Danos que en tu gloria nos sentemos el vno à tu diestra y el otro à tu siniestra.

38 וישוע אמר להם לא ידעתם מה שאלתם התוכלו לשתות את הכוס אשר אני אשתה ובטבילה אשר אטבל תטבלו :

Entonces Iesus les dixo, No sebeys lo que pedis: podeys beuer el vaso que yo beuo, y ser baptizados del baptismo de que yo soy baptizado?

39 ויאמרו אליו נוכל וישוע אמר להם את הכוס אשר אני אשתה תשתוהו ובטבילה אשר אטבל תטבלו :

Y ellos le dixeron, Podemos. Y Iesus les dixo, A la verdad el vaso que Io beuo, beuereys: y del baptismo de que yo soy baptizado, sereys baptizados:

40 אבל לשבת מימיני ומשמאלי איננו לי לתת כי אם אשר הוכן להם :

Mas que os senteys à mi diestra y à mi siniestra', no es mio darlo sino à los que està aparejado.

ι.

34. Καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Et se mocqueront de lui, & le fouëtteront, & cracheront contre lui, puis le feront mourir: mais il ressuscitera au troisime iour.

35. Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, οἱ υἱοὶ ζεβεδαίου, λέγοντες, διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν, ποιήσῃς ἡμῖν.

Adonc Iaques & Iehan fils de Zebedee vienent à lui, disans, Maistre, nous voudrions que tu nous fisses ce que nous demanderons.

36. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν.

Et il leur dit, Que voulez-vous que ie vous face?

37. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.

Et ils dirent, Ottroye nous, que nous soyons assis en ta gloire, l'vn à ta droite, & l'autre a ta gauche.

38. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι.

Et Iesus leur dit, Vous ne sauez que vous demandez: pouuez-vous boire la coupe que ie doi boire, & estre baptizés du baptesme dont ie doi estre baptizé?

39. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δυνάμεθα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε.

Et ils lui dirent, Nous le pouuons. Et Iesus leur dit, Vrai est vous boirez la coupe que ie doi boire, & vous serez baptizés du baptesme dont ie doi estre baptizé.

40. Τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.

Mais de seoïr à ma droite, & à ma gauche, ce n'est point à moi de le donner: mais il sera donné à ceux auquels il est preparé.

CAP. X.

34. Et illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum, & tertia die resurget.

And they shall mocke him/and scourge him / and spit vpon him / and kill him: but the thirde day he shall rise againe.

35. Et accedunt ad eum Iacobus & Iohannes filii Zebedæi, dicentes, Magister, volumus ut quodcunque petierimus facias nobis.

Then James and John the sonnes of Zebedeus came vnto him / saying / Master/we would y thou shouldest do for vs that that we desire.

36. At ille dixit eis, Quid vultis ut faciam vobis.

And he sayde vnto them / What would ye I should do for you?

37. Et dixerunt, Da nobis ut unus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua.

And they sayd to him / Grant vnto vs/that we may sit one at thy right hand / and the other at thy left hand in thy glorie.

38. Iesus autem ait eis, Nescitis quid petatis, potestis bibere calicem quem ego bibo, aut baptismo quo ego baptizor, baptizari?

But Jesus sayd vnto them / Ye knew not what ye aske. Can ye drinke of y cup that I shall drinke of / and be baptized with the baptisme that I shal be baptized with?

39. At illi dixerunt ei, Possumus. Iesus autem ait eis, Calicem quidem quem ego bibo bibetis, & baptisma quo ego baptizor baptizabimini.

And they sayd vnto him / We can. But Jesus said vnto them / Ye shall drinke in deede of the cup that I shall drinke of / and be baptized with the baptisme where with I shall be baptized.

40. Sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram non est meum dare vobis, sed quibus paratum est.

But to sit at my right hande/ and at my left/ is not mine to giue/ but it shalbe giuen to them for whom it is prepared.

Das X. Capitel.

34. Die werden jn verspotten/ vnd geisseln/ vnd verspeyen vnd Tödten/ vnd am dritten tag wirdt er aufferstehen.

De skulle bespaatte oc hudstrige / oc bespøtte / oc ihielsla hannem / ocpaa tredie dag skal hand opstaa.

35. Da giengen zu jhm Jacobus vnd Johannes die Söne Zebedei / vnd sprachen: Meister / wir wöllen / daß du vns thust / was wir dich bitten werden.

Da ginge Jacobus oc Johannes Zebedei Sønner til hannem / och sagde / Mestere/ wi ville/at du sk alt gøre oss / det som wi bede dig om.

36. Er sprach zu jhnen: Was wolt jhr/daß ich euch thue?

Hand sagde til dem/ Huad ville i / at ieg skal gøre eder?

37. Sie sprachen zu jhm: Gib vns daß wir sitzen / einer zu deiner Rechten / vnd einer zu deiner Lincken / in deiner Herrligkeit.

De sagde til hannem/Giff oss/ at wi maae side/den ene hoss din høyre side/oc den ene hoss din Venstre side i din Herlighed.

38. Jesus aber sprach zu jhnen: Jr wisset nicht was jr bittet. Köndt jhr den Kelch trincken / den ich trincke/ vnd euch tauffen lassen mit der Tauffe / da ich mit getaufft werde?

Oc Jhesus sagde til dem / I vide icke / huad i bede om. Kunde i dricke den Kalck / som ieg dricker/ oc lade døbe eder met den Daab/ som ieg bliffuer døbt met?

39. Sie sprachen zu jhm: Ja / wir können es wol. Jesus aber sprach zu jhnen: Zwar/ jhr werdet den Kelch trincken/ den ich trincke/ vnd getaufft werden mit der Tauffe/ da ich mit getaufft werde.

De sagde til hañem/Ja det kunde wi vel. Da sagde Jhesus til dem / Sandelige/ i skulle dricke den Kalck/ som ieg dricker/oc døbis met den Daab / som ieg bliffuer døbt met.

40. Zu sitzen aber zu meiner Rechten/ vnnd zu meiner Lincken/ stehet mir nicht zu/euch zu geben/ sondern welchen es bereitet ist.

Men at side hoss mic Høyre oc hoss min Venstre side/ staar mig icke til at giffue eder/ men huilke som det er bered.

Kapitola X.

34. A posmijwati se budau gému / a vpligij/ a vbicugij/a zabigij ho/ a třetij den z mrtwých wstane.

A oni beda go nágráwáć / y vbiczuia go/ y beda nan plwáć/ á zámorduia go/ wszákoż dnia trzeciego wstánie z martwych.

35. Tehdy přistaupili k němu Jakub a Jan synowé Zebedeowi/ řkauce: Mistře/ chcemeť aby zaćkoli poprosýme tebe/ včinil nám.

Ale do niego przyszli Jákub y Jan/ synowie Zebedeuszowi/ mowiac/ Mistrzu/ żadamy abyś to ocz prosić bedziem vczynil dla nas.

36. A on řekl gim: Co chcete abych wám včinil?

Thedy im on rzekl/ Czegoż chcecie abych dla was vczynil?

37. Y řekli gemu: Day nám/ abychom geden na Prawicy twé/ a druhý na Lewicy twé seděli w Sláwě twé.

A oni mu powiedzieli/ Dáy nam / to ábychmy siedzieli ieden po práwey á drugi po lewey twey stronie w chwale twoiey.

38. Y řekl gim Gezijs: Newijte zač prosýte: Můžteli pijti Kalich kterýž yá pigi: aneb křtijti se Křtem kterýmž yá se křtijm?

Ale im Jezus rzekl/ Nie wiecie ocz prosicie/ możeciel i pić kubek ktory ia pije? y być krzczeni krztem ktorym by wam okrzczon?

39. A oni řekli gemu: Můžeme. A Gezijs řekl gim: Kalich zagisté kterýž yá pigi/ pijti budete/ a křtem kterýmž yá se křtijm křtěni budete:

A oni mu powiedzieli/ Możemy: Tedy im rzekl Jezus / Kubek ktory ia pije pić bedziecie / y krztem ktorym bywam okrzczon / krzczeni bedziecie.

40. Ale seděti na Prawicy mé aneb na Lewicy / neniť mé dáti wám/ ale kterým připraweno gest.

Ale siedzieć po práwey ábo po lewey mey stronie / nie moiá tho rzecz dáwáć/ ále dádza tym kthorym iest ná gotowano.

י — ι.

41 וְכַד שְׁמַעוּ עֶסְרָא שַׁרִיו רָטְנִין עַל יַעֲקוֹב וְיוֹחָנָן׃

Et dieci hauendo vdito questo, cominciorono à sdegnarsi verso di Iacopo e Giouanni.

41 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הָעֲשָׂרָה הֵחֵלּוּ לִזְעֹם עַל־יַעֲקֹב וְיוֹחָנָן׃

Y como lo oyeron les Diez, començaron à enojarse de Iacobo y de Ioan.

41. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.

Ce qu'ayans ouï les dix autres, ils commencerent à s'indigner contre Iaques & Iehan.

42 וְקַרְא אֶנּוּן יֵשׁוּע וְאָמַר לְהוֹן יָדְעִין אַנְתּוּן דְּאִילֵין דְּמְסְתַּבְּרִין דְּרֵישָׁא דְּעַמְמֵא מָרַיְהוֹן אֶנּוּן וְרַוְרְבָנַיְהוֹן שַׁלִּיטִין עֲלַיְהוֹן׃

Ma IESV chiamandoli à se dice loro, Voi sapete che quei che si dilettano di signoreggiare sopra le genti, dominano sopra esse: & i grandi tra quelle vsano l'autorità sopra esse.

42 וְיֵשׁוּעַ קָרָא לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְדַעְתֶּם כִּי־הַנִּרְאִים לָשֹׂר עַל־הַגּוֹיִם יִמְשְׁלוּ בָם וְהַגְּדוֹלִים בָּהֶם יִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם׃

Mas Iesus llamandolos, dizeles, Ya sabeys que los que se veen ser principes en las gentes, se enseñorean de ellas: y los que entre ellas son grandes, tienen sobre ellas potestad.

42. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς, οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

Mais Iesus les appelant à soi leur dit, Vous sauez que ceux qui sont estat de dominer sur les nations, les maistrisent: & les grands d'entr'eux vsent d'authorité sur icelles:

43 לָא דֵּין הָכַנָא נֶהֱוָא בֵּינָתְכוּן אֶלָּא מַן דְּצָבֵא בְּכוּן דְּנֶהֱוָא רַבָּא נֶהֱוֵא לְכוּן מְשַׁמְשָׁנָא׃

Ma tra voi non sarà gia così: anzi qualunque di voi vorrà tra voi farsi grande, sarà vostro ministro.

43 וְכָכָה לֹא יִהְיֶה בֵּינֵיכֶם כִּי־אִם אֲשֶׁר יִרְצֶה לִהְיוֹת גָּדוֹל בָּכֶם יְהִי־מְשָׁרֶתְכֶם׃

Mas no será ansi entre vosotros, antes qualquiera que quisiere hazerse grande entre vosotros, será vuestro seruidor:

43. Οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται διάκονος ὑμῶν.

Mais il ne sera point ainsi entre vous: ains quiconque voudra estre le plus grand entre vous, sera vostre ministre.

44 וְאַיְנָא מֶנְּכוּן דְּצָבֵא דְּנֶהֱוָא קַדְמָיָא נֶהֱוֵא עַבְדָּא דְּכֻל־נָשׁ׃

E chiunque vorrà essere il primo tra voi, sarà seruo di tutti.

44 וַאֲשֶׁר יֹאבֶה בָּכֶם לִהְיוֹת הָרִאשׁוֹן יְהִי־עַבְדְּכֶם׃

Y qual quiera de vosotros que quisiere hazerse el primero, será sieruo de todos.

44. Καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος.

Et quiconque d'entre vous voudra estre le premier, sera le seruiteur de tous.

45 וְאָף בְּרֵהּ גֵּיר דְּאְנָשָׁא לָא אֶתָא דְּנֶשְׁתַּמַּשׁ אֶלָּא דְּנְשַׁמֵּשׁ וְנֶתֵּל נַפְשֵׁהּ פּוּרְקָנָא חֲלָף סַגִּיאֵא׃

Percioche ancora il Figliuol de l'huomo non è venuto per esser seruito: ma per seruire, e dare l'anima sua in redentione per molti.

45 כִּי־בֶן־הָאָדָם לֹא בָא לְהִשָּׁרֵת כִּי אִם לְשָׁרֵת וְלָתֵת אֶת־נַפְשׁוֹ פִּדְיוֹן לָרַבִּים׃

Porque el hijo del hombre tampoco vino para ser seruido, mas para seruir, y dar su vida en rescate por muchos.

45. Καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Car aussi le Fils de l'homme n'est point venu pour estre serui, mais pour seruir, & donner sa vie en rançon pour plusieurs.

46 וְאֶתוֹ לְאִירִיחוֹ וְכַד נָפֵק יֵשׁוּע מֶן אִירִיחוֹ הוּ וְתַלְמִידַוְהִי וְכֶנְשָׁא סַגִּיאָא טִימַי בַּר טִימַי סַמְיָא יָתֵב הֲוָא עַל יַד אוּרְחָא וְחָדַר׃

Poi se ne vengono in Ierico: & vscendo egli, e i suoi discepoli, e vna gran turba di Ierico, Bartimeo cieco, figliuol di Timeo, sedeua lungo la via mendicando.

46 וַיָּבוֹאוּ אֶל־יְרִיחוֹ וּבְצֵאתוֹ מִירִיחוֹ וְתַלְמִידָיו וְעָם כַּדַּיו בַּר־טִימַי עִוֵּר יֹשֵׁב בַּדֶּרֶךְ וְשׁוֹאֵל׃

Entonces vienen à Hiericho: y saliendo el de Hiericho, y sus discipulos, y vna gran companna, Bartimeo el ciego hijo de Timeo estaua sentado junto àl camino mendigando.

46. Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱεριχὼ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς Τιμαίου Βαρτιμαῖος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.

Puis apres ils arriuerent en Ierico: & lui partant de Ierico auec ses disciples, & vne grande troupe, vn aueugle, dit Bartimee, c'est à dire, le fils de Timee estoit assis aupres du chemin, & mendioit.

CAP. X.

41. Et audientes decem, cœperunt indignari de Iacobo & Iohanne.

And when the ten heard that / they began to disdaine at James and John.

42. Ieſus autem vocans eos, ait illis, Scitis quia hi qui viderunt principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum poteſtatem habent ipſorum.

But Jeſus called them vnto him / and ſayd to them / Ye knowe that they which delite to beare rule among the Gentiles / haue domination ouer them / and they that bee great among them / exerciſe authoritie ouer them.

43. Non ita eſt autem in vobis, ſed quicunque voluerit fieri maior, erit veſter miniſter.

But it ſhall not bee ſo among you: but whoſoeuer will be great amõg you / ſhal be your ſeruant.

44. Et quicunque voluerit in vobis primus eſſe, erit omnium ſervus.

And whoſoeuer will be chiefe of you / ſhal be the ſeruant of all.

45. Nam & filius hominis non venit ut miniſtraretur ei, ſed ut miniſtraret, & daret animam ſuam redemptionem pro multis.

For euen the Sonne of man came not to be ſerued / but to ſerue / and to giue his lyfe for the raunſome of many.

46. Et veniunt Iericho: & proficiſcente eo de Iericho, & diſcipulis eius, & plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus, ſedebat iuxta viam mendicans.

Then they came to Jericho: and as he went out of Jericho with his diſciples / and a great multitude / Bartimeus the ſonne of Timeus / a blinde man / ſate by the wayes ſide begging.

Das X. Capitel.

41. Vnd da das die zehen höreten / wurden ſie vnwillig über Jacobum vnd Johannem.

Oc der de Thi hørde det / toge de det til miſtycke met Jacob oc Hans.

42. Aber Jeſus rieff jhnen / vnd ſprach zu jhnen: Jhr wiſſet / das die Weltlichen Fürſten Herrſchen / vnd die Mechtigen vnter jhnen haben gewalt.

Da kallede Jheſus dem / oc ſagde til dem / J vide / at de Verdslige Førſter regere / oc de Mectige blant dem haffue mact.

43. Aber alſo ſoll es vnter euch nicht ſein / ſondern welcher wil groß werden vnter euch / der ſoll euer Diener ſein.

Men det ſkal icke vere ſaa blant eder / Men huilcken ſom vil vere ſtor blant eder / hand ſkal vere eders Tienere.

44. Vnd welcher vnter euch will der Fürnembſte werden / der ſol euer aller Knecht ſein.

Oc huilcken ſom vil vere den Ypperſte blant eder / hand ſkal vere alles eders Tienere.

45. Denn auch des Menſchen Son iſt nicht kommen / daß er jm dienen laſſe / ſondern daß er diene / vnd gebe ſein Leben zur bezahlung für vile.

Thi Menniſkens Søn er oc icke kommen / at lade tiene ſig / Men at hand ſkulde tiene / oc giffue ſit Liff til betalninge for mange.

46. Vnd ſie kamen gen Jericho / vnd da er auß Jericho gieng / er vnd ſeine Jünger / vnd ein groß Volck / Da ſaß ein Blinder / Bartimeus / Timei Son / am wege / vnd bettelt.

Oc de komme til Jericho / Oc der hand gick aff Jericho / hand oc hans Diſciple / oc meget Folck / Da ſad en Blind / ved naffn Bartimeus Timei ſøn / hoſſ veyen oc tigde.

Kapitola X.

41. To vſliſſawſſe ginych deſet / počali ſe hněwati na Jana a na Jakuba.

Co gdy dzieśiec inych vſlyſzeli / poczeli zázle mieć Jakubowi y Janowi.

42. Ale Gežijš powolaw gich / řekl gim: Wijte / že ti kteřijž ſe zdadij wládnauci nad lidmi panugijř nad nimi / a Wrchnij gegich moc prowozugij nad nimi.

A thák Jezus wezwawſzy ich / powiedział im / Wiecie że onym ktorym ſie podoba panować nád narody / pánuia nád nimi / á ktorzy ſą wielcy miedzy nimi / vżywáią nád nimi zwierzchności ſwey.

43. Ne tak zagiſtě bude mezy wámi: Ale kdožkoli bude chtijti mezy wámi byti přednij / budeť wſſech ſlužebnijk:

Ale miedzy wámi ták nie będzie / owſzem kto będzie chciáć być wielkim miedzy wámi / niech będzie ſługą wáſzym.

44. A kdožkoli bude chtijti byti wětſſý / bude wás ſlužebnijk.

Y ktozkolwiek z was będzie chciał być pierwſzym / ten będzie wſzytkich ſlużebnikiem.

45. Nebo y Syn Člowěka nepřiſſel aby gemu ſlaužili / ale aby on ſlaužil / a aby dal žiwot ſwůg na wykaupenij za mnohé.

Abowiem y Syn człowieczy nie przyſzedł áby mu ſłużono / ále żeby ſłużył / y dał duſzę ſwą záplátę odkupienia zá wiele ich.

46. Potom přiſſli do Gerycha. A když ſſel on z Gericha / y Včedlnijcy geho / a záſtup mnohý s nim / Tymeůw ſyn Barthymeus ſlepý ſeděl podlé ceſty žebře.

Tedy przyſzli ku Jerychu. A gdy wychadźał z zwolenniki ſwemi z Jerichá y z wielkim ludem / ſyn Tymeuſzow Bártymeuſz ſlepy ſiedźiał podle drogi żebrząc.

י

47 ושמע דישוע הו נצריא ושרי למזעק ולמאמר ברה דדויד אתרחם עלי:

Et hauendo vdito che quello era IESV Nazareno, comminciò à gridare, e dire, IESV Figliuol di Dauid, habbi misericordia di me.

48 וכאין הוו בה סגיאא דנשתוק הו דין יתיראית קעא הוא ואמר ברה דדויד אתרחם עלי:

E molti lo sgridauano, accioche tacesse: ma egli gridaua molto piu forte, Figliuol di Dauid, habbi misericordia di me.

49 וקם ישוע ופקד דנקרוניהי וקראוהי לסמיא ואמרין לה אתלבב קום קרא לך:

E IESV fermandosi, comandò che fusse chiamato: e cosi chiamano il cieco, dicendoli. Sta di buon animo, leuati su, egli ti chiama.

50 הו דין סמיא שדא לבשה וקם אתא לות ישוע:

Et egli gittato via il suo mantello, si leuò su, e vennesene à IESV.

51 אמר לה ישוע מנא צבא אנת אעבד לך הו דין סמיא אמר לה רבי דאחזא:

E IESV rispondendo gli disse, Che vuoi tu ch'io ti facci? Il cieco gli disse, Maestro, ch'io rihabbi la vista.

52 וישוע אמר לה חזי הימנותך אחיתך ומחדא אתחזי לה ואזל הוא באורחא:

IESV gli disse, Vattene, la tua fede t'ha saluato, e subbito rihebbe la vista, e seguitò IESV per la via.

יא

1 וכד קרב לאורשלם על גב בית פאגא ובית עניא לות טורא דזיתא שדר תרין מן תלמידוהי:

E nel' auuicinarsi essi à Ierusalem, à Betfage, e Betania, presso al monte degli Oliui mandò due de suoi discepoli.

י

47 וישמע כי ישוע הנצרי הוא ויחל לזעק ולאמר ישוע בן דוד חנני:

Y oyendo que era Iesus el Nezareno, començó à dar bozes, y dezir. Iesus hijo de Dauid ten misericordia de mi.

48 ויגערו בו רבים לחשות והוא יותר רב מאד צעק חנני חנני בן דוד:

Y muchos le reñian, que callasse: mas el daua mayores bozes, Hijo de Dauid ten misericordia de mi.

49 וקם ישוע ואמר להקרא לו ויקראו לעור ויאמרו לו חזק ואמץ קום קורא לך:

Entonces Iesus parando se, mandó llamarlo y llaman àl ciego, diziendole, Ten confiança; leuantate, que te llama.

50 וישליך את בגדו ממנו ויקם ויבוא אל ישוע:

El entonces, echando su capa, leuantose y vino à Iesus:

51 ויען לו ישוע לאמר מה תאבה לעשותי לך והעור אמר לו רבוני אשר אראה:

Y resondiendo Iesus dizele, Què quieres que te haga? y el ciego le dize. Rabboni, que cobre la vista.

52 וישוע אמר לו לך לך אמונתך הושיעתך ופתאם ראה וילך אחרי ישוע בדרך:

Y Iesus dixo, Vé, tu fe te ha saluado. Y luego cobró la vista y seguia à Iesus en el camino.

יא

1 וכאשר קרבו לירושלים אל בית פאגי ובית עניה אל הר הזיתים וישלח שני תלמידיו:

Y como fueron cerca de Hierusalem, (de Bethphage,) y de Bethania, àl monte de las Oliuas, embia dos de sus Discipulos:

ι'.

47. Καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν, ὁ υἱὸς Δαβίδ, Ἰησοῦ, ἐλέησόν με.

Lequel ayant entendu que c'estoit Iesus le Nazarien, se print à crier, & à dire, Iesus fils de Dauid, aye pitié de moi.

48. Καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με.

Et plusieurs le tansoyent, afin qu'il se teust: mais il crioit tant plus fort, Fils de Dauid, aye pitié de moi.

49. Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι· καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλόν, λέγοντες αὐτῷ, θάρσει, ἔγειραι· φωνεῖ σε.

Et Iesus s'estant arresté dit qu'on l'appelast: & ils appelerent l'aueugle, lui disans, Pren courage, leue-toi il t'appele.

50. Ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

Et iettant bas son manteau, il se leua, & s'en vint vers Iesus.

51. Καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, τί θέλεις ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ ῥαββουνί, ἵνα ἀναβλέψω.

Alors Iesus prenant la Parole, lui dit, Que veux-tu que ie te face? Et l'aueugle lui dit, Maistre, que ie recouure la veue.

52. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε. ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε. καὶ ἠκολούθησε τῷ Ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

Et Iesus lui dit, Va-t'en, ta foi t'a sauue. Et incontinent il recouura la veue, & suiuoit Iesus par le chemin.

ΚΕΦΑΛ. ια'.

Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἱερουσαλήμ, εἰς Βηθσφαγὴ καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Et comme ils approchoyent de Ierusalem, estans pres de Bethphagé, & Bethanie, vers le mont des Oliuiers, il enuoya deux de ses disciples,

CAP. X.

47. Qui cùm audisset quia Iesus Nazarenus est: cœpit clamare, & dicere, Iesu fili David, miserere mei.

And when he heard that it was Jesus of Nazaret, he began to crie and to say, Jesus the sonne of Dauid, haue mercie on me.

48. Et comminabantur ei multi, ut taceret. At ille multo magis clamabat, Fili David, miserere mei.

And manye rebuked him, because hee shoulde holde his peace: but hee cryed much more, O Sonne of Dauid, haue mercie on me.

49. Et stans Iesus præcepit illum vocari Et vocant cæcum dicentes ei, Animæquior esto, surge, vocat te.

Then Jesus stoode still, and commanded him to be called: and they called the blinde, saying vnto him, Be of good comfort: arise, he calleth thee.

50. Qui proiecto vestimento suo exiliens, vênit ad eum.

So he threwe away his cloke, and rose, and come to Jesus.

51 Et respondens Iesus dixit illi, Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei, Rabbóni, ut videam.

And Jesus answered, and said vnto him, What wilt thou that I doe vnto thee? And the blinde said vnto him, Lorde, that I may receyue sight.

52. Iesus autem ait illi, Vade, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, & sequebatur eum in via.

Then Jesus sayd vnto him, Go thy way: thy fayth hath saued thee. And by and by, he receiued his sight, and followed Jesus in the way.

Das X. Capitel.

47. Vnd da er höret, daß es Jesus von Nazareth war, fieng er an zu schreyen, vnd sagen: Jesu du Sohn Dauid, erbarm dich mein.

Oc der hand hørde, at det vaar Jhesus aff Nazareth, da begynte hand at robe, oc sige, Jhesu du Dauidz Søn forbarme dig offuer mig.

48. Vnd vil bedroheten jn, er solte stille schweigen. Er aber schrey vil mehr: Du Sohn David, erbarm dich mein.

Oc mange truede hannem, at hand skulde tie stille. Men hand robte meget mere, Du Dauidz Søn, Forbarme dig offuer mig.

49. Vnd Jesus stund stille, vnd ließ jhm ruffen. Vnd sie rieffen dem Blinden, vnd sprachen zu jhm: Sey getrost, stehe auff, er ruffet dir.

Oc Jhesus stod stille, oc loed kalde hannem. Oc de kallede den Blinde, och sagde til hannem, Ver frimodig, stat op, hand kalder at dig.

50. Vnd er warff sein Kleid von sich, stund auff, vnd kam zu Jesu.

Oc hand kaste sine kleder fra sig, stod op, oc kom til Jhesum.

51. Vnd Jesus antwortet, vnnd sprach zu jhm: Was wilt du daß ich dir thun soll? Der Blinde sprach zu jhm: Rabboni, daß ich sehend werde.

Oc Jhesus suarede, oc sagde til hannem, Huad vilt du, at ieg skal gøre dig? Den Blinde sagde til hannem, Rabboni, at ieg kand see.

52 Jesus aber sprach zu jhm: Gehe hin, dein Glaube hat dir geholffen. Vnd als bald ward er sehend, vnd folgete jhm nach, auff dem wege.

Oc Jhesus sagde til hannem, Gack bort, Din tro haffuer hulpet dig, Oc strax bleff hand seendis, oc fulde hannem effter, paa veyen.

Kapitola X.

47. Kterýžto když vslyssal že Gežijss Nažaretský gde, počal wolati, a řijcy: Gežijssy synu Dawidůw, smilug se nademnau.

A gdy vsłyszał iż tho był on Jezus Názáreński, począł wołác mowiác, Jezuśie Synu Dawidow zmiłuy się nademną.

48. Y přimlauwali gemu mnozý, aby mlčal. Ale on mnohem wijce wolal: Synu Dawidůw smilug se nademnau.

Y fukáli náń wielu ich áby milczał, ále on tym więcey wołał, Synu Dawidow zmiłuy się nádemną.

49. Tehdy zastawiw se Gežijss, kázal ho zawolati. Y powolali slepého, řkauce: Dobré mysli buď, wstaň wolá tebe.

Tedy Jezus zastánowiwszy się, kazał go záwołáć, y záwołano ślepego mowiác mu, Bądź dobrego sercá á wstań, wołá cię.

50. Kterýžto powrhl raucho swé, a wzchopiw se přissel k němu.

A on porzuciwszy płaszcz, gdy wstał, przyszedł ku Jezusowi.

51. Y odpowěděw Gežijss, řekl gemu: Co chcess ať včinijm? A slepý řekl gemu: Mistře, ať widijm.

A odpowiedziawszy Jezus, rzekł mu, Czego chcesz ábych ci vczynił? A ślepy powiedział iemu, Mistrzu niechay wzrok wezmę.

52. A Gežijss řekl gemu: Odegdi wijra twá tebe zdrawého včinila. A hned on prozřel, a ssel za nim cestau.

Rzekł mu tedy Jezus, Idź, wiárá twa wybawiłá cię, á thák nátychmiast wziął wzrok, y szedł zá Jezusem w drodze.

CAP. XI.

ET cum appropinquarét Ierosolymæ & Bethaniç ad montem olivarum, mittit duos ex discipulis suis.

And when they came nere to Jerusalem, to Bethphage & Bethania vnto the mount of Olives, he sent forth two of his disciples.

Das XI. Capitel.

Vnd da sie nahe zu Jerusalem kamen, gen Betphage vnd Bethanien an den Oelberg, sandte er seiner Jünger zween.

Oc der de komme nær til Jerusalem, til Bethphage oc Bethanien hoss Olie birget, Da sende hand tho aff sine Disciple.

Kapitola XI.

KDyž se přibližil k Geruzalemu, a k Betphagi y k Bethaný při Huoře Oliwětské, poslal, dwa z Včedlnijků swých.

A Gdy byli blisko Jeruzálem, Betfáge, y Bethániey, przy gorze oliwney, posłał dwu z vczniow swoich.

יא

2 ואמר להון זלו לקריתא דלקובלו ובר שעתה דעאלין אנתון לה משכחין אנתון עילא דאסיר דאנש מן בני אנשא לא רכבה שרו איתאוהי:

E dice loro, Andate nel borgo che vi è à l'encontro: e subbito che voi vi sarete entrati, trouarete vn polledro legato, sopra il quale niuno huomo ha mai seduto: scioglietelo, e menatelo.

3 ואן אנש יאמר לכון מנא עבדין אנתון הדא אמרו לה דלמרן מתבעא ומחדא משדר לה לכא:

E se alcuno vi dirà, Perche fate voi questo? dite ch'el Signor n'ha bisogno: e subbito il mandarà quà.

4 ואזלו אשכחוהי עילא דאסיר על תרעא לבר בשוקא וכד שרין הוו:

Hor essi andorono, e trouorono il polledro legato fuore à la porta tra due vie, e sciolgonlo.

5 אנשין מן אילין דקימין אמרו להון מנא עבדין אנתון דשרין אנתון עילא:

Et alcuni di quelli che stauano lì, disser loro, Che fate voi che scioglete il polledro?

6 הנון דין אמרו להון איך דפקד אנון ישוע ושבקו אנון:

A i quali essi dissero secondo che IESV haueua lor comandato: e così coloro gli lassorono andare.

7 ואיתיוהי לעילא לות ישוע וארמיו עלוהי מאניהון ורכב עלוהי ישוע:

Et essi menorono il polledro à IESV, e misserui, sopra i lor vestimenti: & egli sede sopra esso.

8 סגיאא דין משין הוו נחתיהון באורחא ואחרנא פסקין הוו סוכא מן אילנא ומשין באורחא:

E molti distendeuano i lor vestimenti ne la via, & altri tagliauano de le frondi de gli arbori, e spandeuanle similmente ne la via.

יא

2 ויאמר להם לכו אל־הטירה אשר לפניכם ופתאם כאשר תבואו בה תמצאו עיר אסור אשר עליו איש לא ישב התירוהו והביאו:

Y dizeles, yd àl lugar que està delante de vosoros, y luego entrados enel, hallàreys vn pollino atado, sobre el qual ningun hombre ha subido: de saltado, y traeldo.

3 ואם איש יאמר לכם מה תעשו זאת אמרו כי־לאדני צרכו ומיד־ישלחנו פה:

Y si alguien os dixere, Porque hazeys esto? Dezid que el Sennor lo ha menester: y luego lo embiara acà.

4 וילכו וימצאו את־העיר אסור אל־השער לחוץ משוק ויתירוהו:

Y fueron, y hallàron el pollino atrado à la puerta, fuera, entre dos caminus, y desatenlo.

5 וקצת האנשים אשר קמים שם אמרו להם מה עשים אתם כי־תתירו את־העיר:

Y vnos de los que estauan allì, les dixeron, Que hazeys, desatando el pollino?

6 והמה אמרו להם כאשר צוה ישוע וישלחום:

Ellos entonces les dixeron como Iesus auia mandado: y dexaronlos.

7 ויוליכו את־העיר אל־ישוע וישליכו עליו את־בגדיהם וישב עליו:

Y truxeron el pollino à Iesus, y echaron sobre el sus vestidos, y el se sentó sobre el·

8 ורבים הציעו את־בגדיהם בדרך ואחרים כרתו עפאים מן־העצים ויציעו בדרך:

Y muchos tendian sus vestidos por el camino, y otros cortauan hojas de los arboles, y tendian por el camino.

ια΄.

2. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικε· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

Et leur dit, Allez-vous-en en ceste bourgade qui est vis à vis de vous: & incontinent que vous y entrerez, vous trouuerez vn asnon ataché sur lequel iamais homme ne s'assit: destachez-le, & l'amenez.

3. Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστελεῖ ὧδε.

Et si quelcun vous dit, Porquoi faites-vous cela? dites que le Seigneur en a à faire: & incontinent il l'enuoyera ici.

4. Ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν.

Ils se partirent donc, & trouuerent l'asnon qui estoit attaché dehors aupres de la porte, entre deux chemins, & le destacherent.

5. Καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων, ἔλεγον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον.

Et quelques vns de ceux qui estoyent la leur dirent, Que faites-vous de stacher l'asnon?

6. Οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς.

Mais il leur respondirent comme Iesus leur auoit commandé: & ils les laisserent aller.

7. Καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ.

Ils amenerent donc l'asnon à Iesus, & mirent leurs vestemens sur icelui, & il s'assit dessus.

8. Πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν· ἄλλοι δὲ στιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν.

Et plusieurs estendoyent leurs vestemens par le chemin. les autres coupoyent des rameaux des arbres, & les espandoyent par chemin.

CAP. XI.

2. Et ait illis, Ite in caſtellum quod contra vos eſt, & ſtatim introeuntes illuc, invenietis pullum ligatum, ſuper quem nemo adhuc hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite.

And ſayd vnto them/ Go youre wayes into that towne that is ouer againſt you/ and aſſoone as yee ſhall enter into it/ yee ſhall finde a colte bounde/whereō neuer man ſate: looſe him/ and bring him.

3. Et ſi quis vobis dixerit, Quid facitis: Dicite quia Domino neceſſarius eſt: & continuò illum dimittet huc.

And if any man ſay vnto you/ Why do yee this? Say that the Lorde hath neede of him/ and ſtraight way he will ſende him hither.

4. Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in bivio: & ſolvunt eum.

And they went their way/ & found a colte tyed by the doore without/ in a place where two wayes met/ and they looſed him.

5. Et quidam de illic ſtantibus dicebant illis, Quid facitis ſolventes pullum.

Then certaine of them that ſtoode there/ſayde vnto them/ What do ye looſing the colte?

6. Qui dixerunt eis ſicut præceperat illis Ieſus: & dimiſerunt eis.

And they ſayde vnto them/ as Jeſus had commanded them. So they let them go.

7. Et duxerunt pullum ad Ieſum: & imponunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum.

And they brought the colde to Jeſus/ and caſt their garments on him/ and he ſate vpon him.

8. Multi autem veſtimenta ſua ſtraverunt in via: alii autem frondes cędebant de arboribus, & ſternebant in via.

And many ſpred their garments in the way: other cut downe branches of the trees/ and ſtrawed them in the way.

Das XI. Capitil.

2. Vnd ſprach zu jhnen: Gehet hin in den Flecken/ der für euch ligt/ vnd als bald wenn jhr hinein kompt/ werdet jhr finden ein Füllen angebunden/ auff welchem nie kein Menſch geſeſſen iſt/ Löſet es ab/ vnd führet es her.

Oc ſagde til dem/ Gaar bort til den By/ ſom ligger faar eder/ Oc ſtrax naar i komme ind/ da ſkulle i finde it Føl bundet/ paa huilket der ſad end aldri noget Menniſke/ Løſer det/ oc fører det hid.

3. Vnd ſo iemand zu euch ſagen wirdt/ warumb thut jhr das? So ſprechet: der Herr bedarff ſein/ ſo wirdt ers bald her ſenden.

Oc der ſom nogen ſiger til eder/ Huor faare gøre t det? Da ſiger/ HERREN haffuer det behoff/ ſaa ſkal hand ſtrax ſende det hid.

4. Sie giengen hin/ vnd funden das Füllen gebunden an der thür/ auſſen auff dem wegſcheid/ vnd löſetens ab.

De ginge hen/ oc funde Følcket bundet hoſſ dørren/ vde paa Veyſkillet/ oc løſde det.

5. Vnd etliche die da ſtunden/ ſprachen zu jhnen: Was machet jhr/ daß jhr das Füllen ablöſet?

Oc nogle ſom der ſtode/ ſagde til dem/ Huad gøre i/ at i løſe Føllet?

6. Sie ſagten aber zu jhnen/ wie jhnen Jeſus geboten hatte/ vnd die lieſſens zu.

Oc de ſagde til dem/ lige ſom Jheſus haffde befalet dem/ oc de ſtedde til.

7. Vnd ſie führeten das Füllen zu Jeſu/ vnd legten jre Kleider darauff/ vnd er ſatzte ſich darauff.

Oc de førde Føllet til Jheſum/ oc lagde deris Klæder der paa/ Oc hand ſette ſig der paa.

8. Vil aber breiteten jhre Kleider auff den Weg. Etliche hieben Meyen von den Bäumen/ vnd ſtreueten ſie auff den Weg.

Oc mange bredde deris kleder paa veyen. Nogle hugge may aff Træene/ oc ſtrødde paa veyen.

Kapitola XI.

2. Řka gim: Gděteż do Hrádku kterýž proti wám geſt/ a hned wegdauce tam/ naleznete Oslátko přiwázané/ na kterémž geſſtě nižádný z lidij neſeděl: odwěžte ge/ a přiweďte ke mně.

Rzekł ku nim/ Idźcie do miáſteczka ktore ieſt przeciwko wam/ á nátychmiaſt wſzedſzy do niego/ naydźiecie ośle vwiązáne/ ná ktorym żaden człowiek nie śiedźiał/ rozwiążćież ie á przywiedźćie.

3. A dijliť wám kdo: Co to činijte? řecete: že PAN ho potřebuge: a hned ge propuſtij ſem.

A ieſliżby wam ktho rzekł/ Pazecz to czynićie? powiedźcie iż Pan ma tego potrzebę/ y wnet ie tu poſzle.

4. Tehdy ſſedſſe/ nalezli Oslátko přiwázané wně před Branau na rozceſtij/ y odwázali ge.

Tedy ſzli/ á nálezli ośle vwiązáne v forty/ ná dworze/ gdźie ſie dwie drodze ſchadzáły/ y odwiązáli ie.

5. A někteřij z těch kteřij tu ſtáli/ řekli gim: Co činijte odwazugjce Oslátko?

Niektorzy tedy z onych co tám ſtali/ rzekli im/ Coż czynićie iż odwiezuiecie oślę?

6. Kteřijž řekli gim yakož byl gim přikázal Gežijš. Y nechali gich.

Ale oni powiedźieli ták iáko im roſkazał Jezus/ y puśćili ie.

7. Protož přiwedli Oslátko k Gežijſſowi/ a wložili na ně Raucha ſwá/ y wſedl na ně.

Przywiedli tedy oślę do Jezuſá/ wrzućiwſzy ná nie ſzáty ſwe/ y wśiadł ná nie.

8. Mnozý pak ſtlali Raucha ſwá na ceſtě/ a ginij ratoleſti ſekali s ſtromuow/ a metali na ceſtě.

A wiele ich ſłáli odźienia ſwoie po drodze/ drudzy záś rabáli gáłązki z drzew/ y kładli ná droge.

יא

9 והנון דקדמוהי והנון דבתרה קעין הוו ואמרין אושענא בריך הו דאתא בשמה דמריא׃

E quelli che andauano innanzi, e quei che ſeguiuano, gridauano, dicendo, Hoſanna, benedetto ſia colui che viene nel nome del Signore.

10 ובריכא הי מלכותא דאתיא דאבון דויד אושענא במרומא׃

Benedetto il regno che viene nel nome del Signore del noſtro padre Dauid: Hoſanna ne luoghi altiſſimi.

11 ועל ישוע לאורשלם להיכלא וחזא כל מדם כד הוא דין עדנא דרמשא נפק לבית־עניא עם תרי־עסר׃

E coſi il Signore entrò in Ieruſalem, e nel Tempio: e poi ch'egli hebbe riguardato ogni coſa à l'intorno, eſſendo gia venuta la ſua ſera, ſe n'vſci verſo Betania co i dodici.

12 וליומא אחרנא כד נפק מן בית־עניא כפן׃

Et il giorno ſeguente, eſſendo eſſi vſciti di Betania, egli hebbe fame.

13 וחזא תתא חדא מן רוחקא דאית בה טרפא ואתא לותה דאן ישכח בה מדם וכד אתא לה אשכח בה אלא אן טרפא דבנא גיר לא הוא דתאנא׃

Et hauendo veduto di lontano vn fico che haueua de le foglie, andò per veder ſe à ſorte v haueſſe trouato qualche coſa: & arriuato che vi fu, non trouò niente altro che foglie: percioche non era il tempo de fichi.

14 ואמר לה מכיל לעלם אנש מנכי פארא לא יאכול ושמעו תלמידוהי ואתו לאורשלם׃

Allor IESV coſi parlando, gli diſſe, Non mangi piu perſona alcun frutto di te in eterno: e i ſuoi diſcepoli l'udirono.

יא

9 וההולכים לפנים ואחור צעקו לאמור הושע נא ברוך הבא בשם יהוה׃

Y los que yuan delante, y los que yuan de tras dauan grita diziendo, hoſanna, Bendito el que viene en el nombre del ſennor.

10 ברוכה מלכות דויד אבינו הבאה בשם יהוה הושיעה נא במרומים׃

Bendito el Reyno que viene en el Nombre del Sennor de nueſtro padre Dauid: Hoſanna en las alturas.

11 ויבוא ישוע ירושלימה ובהיכל ויביט כלם סביב ויהי ערב ויצא אל־בית־עניה עם שנים עשר׃

Y enrró el Sennor en Ieruſalem y en el Templo: y auiendo mirado alderredor todas las coſas, y ſiendo ya tarde, ſaliose à Bethania con los Doze.

12 וממחרת כאשר יצאו מבית עניה ורעב׃

Y el dia ſiguiente, como ſalieron de Bethania, tuua hambre.

13 וירא את־תאנה מרחוק ויהיו בה עליה ויבוא אליה למצא מה יהי־בה ובבואו אליה אין מאומה מצא כי־אם את עליה כי־לא היתה עת התאנים׃

Y viendo de lexos vna higuera, que tenia hojas, vino à ver ſi por ventura hallaria en ella algo: y como vino à ella, nada halló ſino hojas: porque no era timpo de higos.

14 ויען ישוע ויאמר לה מעתה ועד עולם איש לא יאכל פרי ממך וישמעו תלמידיו׃

Entonces Ieſus reſpondiendo, dixo à la higueras Nunca mas nadie cóma de ti fruto para ſiempre. Y eſto oyeron ſus diſcipulos.

ια.

9. Καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες· ὠσαννά. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Et ceux qui alloyent deuant, & ceux qui ſuiuoyent, crioyent, diſans, Hoſanna benit ſoit celui qui vient au nom du Seigneur.

10. Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου, τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυίδ· ὠσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

Benit ſoit le regne de Dauid noſtre pere, lequel vient au Nom du Seigneur: Hoſanna és lieux treſ-hauts.

11. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἰς τὸ ἱερόν. καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

Ainſi Ieſus entra en Ieruſalem, & au temple: & quand il eut tout regarde, de toutes parts, & que deſia il eſtoit tard, il ſortit pour aller en Bethanie auec les douze.

12. Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας, ἐπείνασε.

E le lendemain quand ils furent partis de Bethanie, il eut faim:

13. Καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόθεν, ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ· καὶ ἐλθὼν ἐπ᾽ αὐτήν, οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων.

Et voyant de loin vn figuier qui auoit des feuilles, il s'en alla pour voir s'il y troueroit quelque choſe: & y eſtant venu, il ne trouua rié ſinon des feuilles: car il n'eſtoit pas la ſaiſon des figues.

14. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Lors Ieſus prenant la parole dit au figuier, Que plus à iamais nul ne mange fruict de toi. Et ſes diſciples l'entendirent.

CAP. XI.

9. Et qui præibant & qui sequebantur clamabant, dicentes, Hosan-na, Benedictus qui venit in nomine Domini.

And they that went before / and they that followed / cryed / saying / Hosanna: blessed be hee that commeth in the Name of the Lorde.

10. Benedictum quod venit regnum patris nostri David, Hosan-na in excelsis.

Blessed be the kingdome that commeth in the Name of the Lorde of our father Dauid: Hosanna / O thou which art in the hiest heauens.

11 Et introivit Ierosolymam in templum: & circumspectis omnibus, cùm iam vespera esset hora: exiit in Bethaniam cum duodecim.

So Jesus entred into Jerusalem / and into the Temple: and when he had looked about on all things / and nowe it was euening / he went forth vnto Bethania with the twelue.

12. Et alia die cùm exirent à Bethania, esuriit.

And on the morowe when they were come out from Bethania / he was hungrie.

13. Cumque vidisset à longè ficum habentem folia, vênit siquid fortè inveniret in ea, & cùm venisset ad eam, nihil invenit præter folia, non enim erat tempus ficorum.

And seeing a figge tree afarre of / that had leaues / he wẽt to see if he might finde any thing thereon: but when he came vnto it / he found nothing but leaues: for the time of figges was not yet.

14. Et respondens dixit ei, Iam nõ ampliùs in æternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli eius.

Then Jesus answered / and said to it / Neuer man eate fruite of thee hereafter while the worlde standeth / and his disciples heard it.

Das XI. Capitel.

9. Vnd die vorne vorgiengen / vnd die hernach folgeten / schryen vnnd sprachen: Hosianna / Gelobet sey der da kompt im Namen des HERRN.

Oc de som ginge faare / oc de som fulde effter / robe / oc sagde / Hosianna / Loffuit vere den som kommer i HERRENS Naffn.

10. Gelobet sey das Reich vnsers Vatters Davids / das da kompt inn dem Namen des HERRN / Hosianna in der höhe.

Loffuit vere vor Faders Davidz Rige / som kommer i HERRENS Naffn / Hosianna i det Høye.

11. Vnd der HERR gieng ein zu Jerusalem / vnd inn den Tempel / vnd er besahe alles / vnd am Abend gieng er hinauß gen Bethanien mit den Zwölffen.

Oc hand gick ind i Jerusalem / oc vdi Templen / oc hand besaa alting / Oc om afftenen gick hand hen vd til Bethanien met de Tolff.

12. Vnd des andern tags / da sie von Bethanien giengen hungerte jhn.

Oc den anden dag / der de ginge fra Bethanien / hungrede hannem.

13. Vnd er sahe einen Feigenbaum von ferne / der Bletter hatte / da tratt er hin zu / ob er etwas darauff fünde. Vnd da er hin zu kam / fand er nichts denn nur Bletter / denn es war noch nicht zeit / das Feigen sein solten.

Oc hand saa it Figentræ longt borte / som haffte blad / Da traadde hand der til / om hand kunde finde noget der paa. Oc som hand kom der til / da fant hand der inted vden alene Blad / Thi det vaar icke end tid / at Fegen skulde vere.

14. Vnd Jesus antwortet vnd sprach zu jhm: Nun esse von dir niemand keine Frucht ewiglich. Vnd seine Jünger höreten das.

Oc Jhesus suarede / oc sagde til det / Nu skal icke nogen æde Fruct aff dig euindelige. Oc hans Disciple hørde det.

Kapitola XI.

9. A ti kteřijž napřed ssli / y ti kteřijž za nim ssli / wolali / řkauce: Spas nás požehnaný kterýž se béře we gménu Božjm:

Ci też ktorzy szli wprzod y pozad / wolali mowiac / Hosanna / blogosławiony ktory idzie w imie pańskie.

10 Požehnané kteréž gest přisslo we Gménu PANě králowstwij Otce nasseho Dawida / Spas nás na wýsostech.

Blogosławione Krolestwo ktore przyszło w imie Pańskie / oycá naszego Dawidá / Hosanná / o ty ktorys iest ná wysokości.

11. Potom wssel do Geruzaléma y do Chramu / a spatřiw tu wsseckо / když giž byla wečernij hodina / wssel do Bethaný s dwanácti.

A wszedł Pan do Jeruzálem y do Kościołá / y gdy wszytko oglądał / á iuż byłá wieczorna godziná / przyszedł do Bethaniey z dwiemanaście.

12. A druhého dne když wycházeli z Bethaný / zlačněl.

A nazáiutrz wyszedszy z Bethaniey / łáknał.

13. A vzřew z daleka Fijk an má lijstij / ssel zdali by co nalezl na něm. A když přissel k němu / nic gest nenalezl kromě lijstij: neb gest nebyl čas Fijkůw.

A gdy vyzrał z dáleka figowe drzewo / ná ktorym było liście / przyszedł pátrzyc ázaby był co ná nim nálazł / y gdy do nie go przyszedł niczinie nalazł / iedno liście / bo nie był czas figám.

14. Tehdy odpowěděw Gežijs / řekl gemu: Giž wijce na wěky nižádný s tebe negez owotce. Y slysseli to Včedlnijcy geho.

Tedy Jezus rzekł figowemu drzewu / Niechżec nikt ná wieki nie vżywa owocu z ciebie / co słyszeli vczniowie iego.

יא

15 ועל ישוע להיכלא דאלהא ושרי דנפק לאילין דזבנין ומזבנין בהיכלא והפך פתורא דמערפנא וכורסותא דהנון דמזבנין יונא:

Poi ſene vengono in Ieruſalem, & entrato IESV nel Tempio, cominciò à ſcacciar fuore quei che vendeuano e comprauano nel tempio, e mandò ſotteſopra i banchi de cambiatori, e le ſedie di coloro che vendeuano le colombe.

16 ולא שבק הוא דאנש נעבר מאנא בגו היכלא:

E non laſſaua che alcuno portaſſe de vaſi per il Tempio.

17 ומלף הוא ואמר להון לא כתיב דביתי בית צלותא נתקרא לכלהון עממא אנתון דין עבדתיניהי מערתא דלסטיא:

Et inſegnaua, dicendo loro, Non è egli ſcritto, La mia caſa ſi chiamarà caſa d'oratione à tutte le genti? e voi l'hauete fatta vna ſpelonca di ladroni.

18 ושמעו רבי כהנא וספרא ובעין הוו דאיכנא נובדוניהי דחלין הוו גיר מנה מטול דכלה עמא תמיהין הוו ביולפנה:

E i Sacerdoti principali, e gli Scribi, vdirono la coſa, e cercauano come lo poteſſeno far morire: percioche lo temenano, conciofia che tutta la turba ſi ſtupiua de la ſua dottrina.

19 וכד הוא רמשא נפקו לבר מן מדינתא:

E venuta la ſera, IESV ſen' vſcì fuor de la città.

20 ובצפרא כד עברין חזו תתא הי כד יבשא מן עקרה:

Poi la mattina paſſando, viddero che il fico s'era ſeccato da le radici.

21 ואתדכר שמעון ואמר לה רבי הא תתא הי דלטת יבשת:

Onde Pietro ricordandoſi, gli dice, Maeſtro, ecco, il fico che tu maladiceſti, s'è ſeccato.

22 ועני ישוע ואמר להון תהוא בכון הימנותא דאלהא:

E IESV diſſe loro, Habbiate la fede di Dio.

יא

15 ויבואו ירושלימה וכאשר בא ישוע בהיכל החל להשליך את־המוכרים והקונים בהיכל ואת־שלחנות המלוים והלוים ואת מושבות מוכרי יונים הפך:

Vienen pues à Ieruſalem: y entrando Ieſus en el Templo, començó à echar fuera à los que vēdian y comprauan en el Templo, y traſtornó las meſas de los monederos, y las ſillas de los que vendian palomas.

16 ולא הניח איש אשר יעבר כלי בתוך ההיכל:

Y no conſentia que alguien lleuaſſe vaſo por el Templo.

17 וילמד ויאמר להם הלא נכתב כי־ביתי בית תפלה יקרא לכל־העמים ואתם עשיתוהו מערת פריצים:

Y enſennauales diziendo, No eſtá eſcripto que mi Caſa caſa de oracion ſerá llamada de todas las Gentes? y voſotros la aueys hecho cueua de ladrones.

18 וישמעו הסופרים והכהנים ויבקשו איכה יאבדוהו ויראו אותו כי כל־העם תמהו על־תלמודו:

Y oyeron lo los Eſcribas y los Principes de los Sacerdotes y procurauan como lo matarian: porque le tenian miedo porque toda la companna eſtaua fuera de ſi de ſu doctrina.

19 וכאשר היה ערב יצא אל מחוץ לעיר:

Mas como fue tarde, Ieſus ſalió de la Ciudad

20 ובבקר עברו ויראו את תאנה יבשה משרש:

Y paſſando por la mannana, vieron que la higuera ſe auia ſecado deſde las rayzes.

21 ויזכר כיפה ויאמר לו רבי ראה התאנה אשר ארות יבשה:

Entonces Pedro acordandoſe, le dize, Maeſtro, la heaqui, higuera que mal dixiſte, ſe ha ſecado.

22 ויען ישוע ויאמר להם תהי לכם אמונת אלהים:

I reſpondiendo IESVS, dizeles, Tened fe de Dios.

ια'.

15. Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψε.

Ils vindrent donc en Ieruſalem, & quand Ieſus fut entré au temple, il ſe print à ietter hors ceux qui vendoyent & achetoyent au temple, & renuerſa les tables des changeurs, & les ſelles de ceux qui vendoyent les pigeons.

16 Καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ.

Et ne permetoit point que peſonne portaſt aucun vaiſſeau par le temple.

17 Καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς, οὐ γέγραπται, ὅτι ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν.

Et enſeignoit en leur diſant, N'eſt-il pas eſcrit, Ma maiſon ſera appellee Maiſon d'oraiſon par toutes nations? mais vous en auez fait vne cauerne de brigands.

18. Καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσουσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Ce qui ayans entendu les Scribes & les principaux Sacrificateurs, ils cerchoyent comment ils le feroyent perir: car ils le craignoyent, à cauſe que tout le commun peuple s'eſtonnoit de ſa doctrine.

19. Καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως.

Et le ſoir venu Ieſus ſortit de la ville,

20. Καὶ πρωῒ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν.

Et le matin comme ils paſſoyent aupres du figuier, ils le virent ſeché dés les racines,

21. Καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ· ῥαββί, ἴδε ἡ συκῆ ἣν κατηράσω, ἐξήρανται.

A lors Pierre s'eſtant reſouuenu, lui dit, Maiſtre, voici le figuier que tu as maudit eſt ſeché.

22. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς· ἔχετε πίστιν θεοῦ.

Et Ieſus reſpondant leur dit, Ayez la foy de Dieu.

CAP XI.

15. Et veniunt Ierosolymam. Et cum introisset in templum, cœpit eiicere vẽdentes & ementes in templo, & mensas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit.

And they come to Jerusalem / and Jesus went into the Temple / & began to cast out them that sold and bought in the Temple / and ouerthrew the tables / of the money chaungers / and the seates of them that sold doues.

16. Et non sinebat ut quisquam transferret vas per templum:

Neither woulde he suffer that any man should carie ad vessel through the Temple.

17. Et docebat, dicens eis, Nónne scriptum est, Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum.

And he taught / saying vnto them / Is it not written / Mine house shalbe called the House of prayer vnto all nations? but you haue made it a denne of theeues.

18. Quo audito, principes sacerdotum & Scribæ quærebant quomodo eum perderent, timebant enim eum: quoniam universa turba admirabatur super doctrina eius.

And the Scribes & hie Priestes heard it / and sought howe to destroy him: for they feared him / because the whole multitude was astonied at his doctrine.

19. Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate.

But when euen was come / Jesus went out of the citie.

20. Et cùm manè transirent, viderunt ficum aridam factam à radicibus.

And in the morning as they passed by / they sawe the figge tree dryed vp from the rootes.

21. Et recordatus Petrus, dixit ei, Rabbi, ecce, ficus cui maledixisti, aruit.

Then Peter remembred / and sayde vnto him / Master / beholde / the figge tree which thou cursedst / is withered.

22. Et respondens Iesus ait illis, Habete fidem Dei.

And Jesus answered / and said vnto them / Haue fayt in God.

Das XI. Capitel.

15. Vnd sie kamen gen Jerusalem / vnd Jesus gieng in den Tempel / fieng an vnd treib auß die Verkäuffer vnd Käuffer inn dem Tempel / Vnnd die Tische der Wechßler vnd die stüle der Taubenkrämer stieß er vmb.

Oc de komme til Jerusalem / oc Jhesus gick i Templen / begynte oc vddriffue dem som solde oc købte i Templen / oc Vedzlernis bord / oc Duekremmernis stole støtte hand om.

16. Vnd ließ nicht zu / daß iemand etwas durch den Tempel trüge.

Oc til stedde icke / at nogen bar noget gennem Templen.

17. Vnd er lehret / vnnd sprach zu jnen: Stehet nicht geschrieben / mein Hauß soll heissen ein Bethauß allen Völckern / jr aber habt eine Mördergruben darauß gemacht.

Oc hand lerde / oc sagde til dem / Staar det icke screffuit Mit Huss skal kaldis it Bedehuss aff alle Folck / Men i haffue giort en Røffuere kule der aff.

18. Vnd es kam für die Schrifftgelehrten vnd Hohenpriester / vnd sie trachten wie sie jn vmbbrechten. Sie forchten sich aber für jhm / denn alles Volck verwunderte sich seiner Lehre.

Oc det kom faar de Scrifftkloge oc ypperste Prester / Oc de tenckte / huorledis de kunde omkomme hannem / Men de fræctede for hannem / Thi alt Folcket forundrede sig paa hans lerdom.

19. Vnd des abends gieng er hinauß für die Statt

Oc om afftenen gick hand vd aff Staden.

20. Vnd am Morgen giengen sie fürüber / vnd sahen den Feigenbaum / daß er verdorret war / biß auff die Wurtzel.

Oc om morgenen ginge de frem / oc saae Figentræet / at det vaar visnet indtil røderne.

21. Vnd Petrus gedachte daran / vnd sprach zu jhm: Rabbi / sihe der Feigenbaum / den du verflucht hast / ist verdorret.

Oc Peter tenckte der paa / oc sagde til hannem / Rabbi / See Figentræet / det du forbandede er / visnet.

22. Jesus antwortet vnd sprach zu jhnen: Habt Glauben an Gott.

Jhesus suarede / oc sagde til dem / Haffuer troen til Gud.

Kapitola XI.

15. A přišli do Geruzalẽma. A když wšsel do Chrámu / počal wymijtati prodawače a kupce z Chrámu / a stoly Peněžoměnčůw / a stolice těch kteřijž prodáwali Holuby / přewracel.

A ták przyszli do Jeruzálem / a Jezus wszedszy do kościoła / począł wyrzucáć ty którzy kupowáli y przedawáli w kościele / á sprzewrácał stoły bánkierzow / y stołki tych co przedawáli gołębie.

16. A nedopustil aby kdo yaké nádobij nesl skrze Chrám.

Ani dopuścił áby miał kto nieść naczynie przez kościoł.

17. Y včil ge / řka gim: Zdali ž nenij psáno / že dům můg / dům Modlitby slauti bude wšem Národuom? wy gste pak gey včinili pelessij Lotrowskau.

Támże uczył / mowiąc im / Izaż nie iest nápisano / że dom moy / dom modlitwy będźie wszem narodom? á wyśćie gi vczynili iáskinią zboycow.

18. To vslyssawsse Knijžata Kněžská a Zákonijcy / hledali teraž by ho zahubili. Ale báli se ho / nebo weškeren zástup diwil se včenij geho.

To słysząc Doktorowie y Kśiążętá kápláńskie / szukáli iákoby go zátráćili / ábowiem sie go báli / gdyż wszytek lud zdumiał sie náuce iego.

19. A když byl wečer / wyssel z Města.

Ale gdy wieczor nádchodził / wyszedł Jezus z miastá.

20. A Vědlnijcy ráno gdouce / vzřeli Fijk an vschl hned zkořene.

A gdy sie ráno przechadzáli / vyzreli iż figowe drzewo z korzenia vschło.

21. A wzpomenuw Petr / řekl gemu Mistře / hle Fijk kterýž gsy zlořečil / vschl.

Tedy Piotr wspomniawszy / rzekł mu / Mistrzu / otho figowe drzewo coś ie klął / vschło.

22. Y odpowěděw Gežijss / řekl gim: Měgtež wijru Božij.

A Jezus odpowiedziawszy / rzekł im / Mieycie wiárę Bozą.

יא

23 אמין אמר אנא לכון דמן דיאמר לטורא הנא אשתקל ופל בימא ולא יתפלג בלבה אלא יהימן דהוא הו מדם דאמר יהוא לה מדם דאמר:

Io Vi dico in Verità, che chiunque dirà à questo monte, Leuati, e gittati nel mare, e non dubitarà nel suo cuoro, ma crederà che le cose ch'ei dice auuerranno, tutto cio ch'ei dirà gli auuerrà.

24 מטול הנא אמר אנא לכון דכל מדם דמצלין אנתון ושאלין אנתון הימנו דנסבין אנתון ויהוא לכון:

Pertanto io Vi dico, Tutte le cose che Voi orando domandate, credete di riceuerle, e Vi saranno fatte.

25 ומא דקימין אנתון למצליו שבוקו מדם דאית לכון על אנש דאף אבוכון דבשמיא ישבוק לכון סכלותכון:

E quando Voi starete à fare oratione, perdonate se hauete alcuna cosa contra qualcuno, accioche ancor il Padre Vostro, che è ne cieli, perdoni à Voi i Vostri delitti.

26 אן דין אנתון לא שבקין אנתון אף לא אבוכון דבשמיא ישבוק לכון סכלותכון:

Doue se Voi non perdonarete, ne anco il Padre Vostro, che è ne cieli, perdonarà i Vostri delitti à Voi.

27 ואתו תוב לאורשלם וכד מהלך הוא בהיכלא אתו לותה רבי כהנא וספרא וקשישא:

Poi Vengono di nuouo in Ierusalem, e caminando egli per il Tempio, Vengono à lui i principali Sacerdoti, e gli Scribi, e i Vecchij.

28 ואמרין לה באינא שולטנא הלין עבד אנת ומנו יהב לך שולטנא הנא דהלין תעבד:

E diconli, Con qual autorità fai tu queste cose? e chi t'ha data questa autorità di far queste cose?

יא

23 אמן אני אומר לכם כי כל אשר יאמר להר הזה הנשא והשלך אל הים ולא ימאן בלבבו כי אם יאמין כי כל אשר ידבר יהיה יהיה לו כל אשר יאמר:

Porque diciertoos digo, que quàlquiera que dixere à este monte, Quitate, y echate en la mar: y no dubdáre en su coraçon, mas creyere que será hecho loque dize, loque dixere le será hecho.

24 על כן אומר אני לכם כל אשר בתפלה תשאלו האמינו כי תקחו ויהי לכם:

Portanto os digo, que todo loque orando pidierdes, creed que lo recibireys, y os vendrà.

25 ואם תקומון להתפלל שאו אם יש לכם מאומה על כל איש למען גם אביכם אשר בשמים ישא לכם את פשעיכם:

Y quando estuuierdes orando, perdonad, si teneys algo contra alguno: paraque vuestro Padre que esta en los cielos, os perdone à vosotros vuestras offensas.

26 ואם אתם לא תשאו גם לא אביכם הבשמים ישא את עלותיכם:

Porque si vosotros no perdonardes, tanpoco vuestro Padre que está en los cielos, os perdonará vuestras offensas.

27 ויבאו עוד ירושלימה ובהתהלכו בהיכל באו אליו הכהנים והסופרים והזקנים:

Y boluieron à Hierusalem: y andando el por el Templo, vienen à el los Principes de los Sacerdotes, y los Escribas, y los Ancianos:

28 ויאמרו לו במה שלטון עשית זאת ומי נתן לך את השלטון הזה כי תעשה זאת:

Y dizenle, Conque facultad hazes estas cosas, y quien te ha dado esta facultad, para hazer estas cosas?

ια'.

23. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει, γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ.

En verité ie vous di, que quiconque dira à ceste montagne, Enleue-toi, & te iette en la mer: & ne fera point de difficulté en son cœur, mais croira que ce qu'il dit, se fera tout: tout ce qu'il aura dit, lui sera fait.

24. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν.

Pourtant vous di-ie, tout ce que vous demanderez en priant, croyez que vous le receurez, & il vous sera fait.

25. Καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Mais quand vous-vous presenterez pour faire oraison, pardōnez si vous auez quelque chose contre quelcun, afin qu'aussi vostre Pere qui est és cieux vous pardone vos fautes.

26. Εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Car si vous ne pardonnez, vostre Pere qui est és cieux ne vous pardonnera point vos fautes.

27. Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι.

Puis derechef ils vindrent en Ierusalem: & comme il cheminoit au tēple, les principaux Sacrificateurs, & les Scribes, & les Anciens vindrent vers lui:

28. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς.

Et lui dirent, De quelle authorité fais-tu ces choses, & qui est celui qui t'a donné ceste authorité que tu faces ces choses?

CAP. XI.

23. Amen dico vobis, quia quicunq; dixerit huic monti, Tollere & mittere in mare, & non hæſitaverit in corde ſuo, ſed crediderit, quia quodcunque dixerit, fiat, fiet ei.

For verely I ſay vnto you/that whoſoeuer ſhall ſaye vnto this mountaine/ Take thy ſelfe awaye/ and caſt thy ſelfe into the ſea/ and ſhall not wauer in his heart/but ſhall beleeue that thoſe things which he ſayeth/ ſhall come to paſſe/ whatſoeuer he ſayeth/ ſhalbe done to him.

24. Propterea dico vobis, omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis.

Therefore I ſay vnto you/whatſoeuer ye deſire when ye pray/ beleeue that ye ſhall haue it/ and it ſhalbe done vnto you.

25. Et cùm ſtabitis ad orandum, dimittite ſiquid habetis adverſus aliquem: ut & pater veſter qui in cælis eſt, dimittat vobis peccata veſtra.

But when ye ſhall ſtande/ and pray/ forgiue/ if ye haue any thing againſt any man/ that your Father alſo which is in heauen/ may forgiue you your treſpaſſes.

26. Quòd ſi vos non dimiſeritis: nec pater veſter qui in cælis eſt, dimittet vobis peccata veſtra.

For if you will not forgiue/ your Father which is in heauen/will not pardon you your treſpaſſes.

27. Et veniunt rurſus Ieroſolymam. Et cum ambularet in templo, accedunt ad eum ſummi ſacerdotes & Scribæ & ſeniores.

Then they came againe to Jeruſalem: and as hee walked in the Temple/ there came to him the hie Prieſts/ & the Scribes/ and the Elders.

28. Et dicunt ei, In qua poteſtate hæc facis? & quis dedit tibi hanc poteſtatem ut iſta facias?

And ſayd vnto him/ By what autheritie doeſt thou theſe things? and who gaue thee this authoritie/that thou ſhouldeſt do theſe things?

Das XI. Capitel.

23. Warlich/ ich ſage euch/ Wer zu diſem Berg ſpreche/ hebe dich vnd wirff dich ins Meer/ vnd zweiffelte nicht inn ſeinem hertzen/ ſondern glaubte/ das es geſchehen würde/ was er ſaget/ So wirdts jhm geſchehen/ was er ſaget.

Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Huo ſom ſagde til dette Bierge/ Løfft dig oc kaſt dig i Haffuit/ oc hand tuilede icke i ſit hierde/ Men trode/ at det ſkulde ſke/ ſom hand ſagde/ Da ſkal det ſke hannem ſom hand ſagde.

24. Darumb ſage ich euch: Alles was jhr bittet inn eurem Gebet/ glaubet nur/ daß jrs empfahen werdet/ ſo wirdts euch werden.

Der faare ſiger ieg eder/ Alt huad i bede i eders Bøn/ troer ekon/ at i ſkulle faa det/ oc det ſkal vederfaris eder.

25. Vnd wenn jhr ſtehet vnd betet/ ſo vergebet/ wo jhr etwas wider jemand habt/ Auff daß auch euer Vater im Himel/ euch vergebe eure fehle.

Oc naar i ſtaa oc bede/ da forlader/ der ſom i haffue noget mod nogen/ Paa det at eders Fader i Himmelen/ ſkal oc forlade eder eders Brøſt.

26. (Wo jhr aber nicht vergeben werdet/ So wirdt euch euer Himliſcher Vater auch nicht vergeben eure fehle.)

(Men forlade de icke/ da ſkal oc eder Himmelſke Fader icke forlade eder eders Brøde.)

27. Vnd ſie kamen abermal gen Jeruſalem/ vnd da er inn den Tempel gieng/ kamen zu jhm die Hohenprieſter vnd Schrifftgelehrten vnd die Elteſten.

Oc de komme atter til Jeruſalem/ Oc der hand gick i Templen/ da komme de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge/ oc die Eldſte til hannem.

28. Vnd ſprachen zu jm: Auß waſer Macht thuſt du das? Vnd wer hat dir die macht gegeben/ daß du ſolches thuſt?

Oc ſagde til hannem/ Aff huad mact gør du det? Oc huo haffuer giffuit dig den mact/ at du gør ſaadant?

Kapitola XI.

23. Giſtě prawijm wám: Že kdožby koli z wás řekl Hoře této/ Zdwihni ſe a puſt ſe do Moře/ a nebude pochybowati w ſrdcy ſwém/ ale bude wěřiti/ že cožkoli dij aby ſe ſtalo/ ſtaneť ſe gemu.

Bo záprawdę wam powiedam/ Iż ktorykolwiek rzecze tey gorze/ Podnieś ſię á wrzuć ſię w morze/ á nie będzie ſię wahał w ſercu ſwym/ lecz vwierzy że ſię ſtánie co mowi/ tedyć ſię ſtánie co iedno rzecze.

24. Protož prawijm wám: Wſſecky wěcy/ za kteréžkoli modljce ſe proſyte/ wěřte že wezmete/ a ſtanauť ſe wám.

A przetoż wám powiedam/ Ocz kolwiek modląc ſię proſicie/ wierzcie że weźmiecie á ſtánie ſię wam.

25. A když ſtanete k modlenij/ odpauſſtěgte prwé ač co máte proti komu/ aby y Otec wáš Nebeſký odpuſtil wám hřijchy waſſe.

Gdy też ſtániecie modląc ſię/ odpuśćcie ieſli co przeciw komu macie/ áby on oćiec waſz ktory ieſt w niebie odpuścił wám przeſtępſtwá wáſze.

26. Pakli wy neodpuſtijte/ ani Otec wáš kterýž w Nebeſých geſt/ odpuſtij wám hřijchuow waſſých.

Bo ieſliż wy nie odpuśćićie/ tedyć áni oćiec on ktory w niebie ieſt/ odpuśći wám przeſtępſtwá wáſze.

27. Y přiſſli opět do Geruzaléma: A když chodil w Chrámě/ přiſtaupili k němu naywyſſij Kněžij/ á Zakonijcy/ a Starſſij.

Przyſzli záśię potym do Jeruzálem/ á gdy ſię on przechadzał po Kościele/ zeſzli ſię do niego Kſiążętá kápłáńſkie/ Doktorowie y ſtárſzy.

28. Y řekli gemu: Kterau mocý to činijš? a kdo geſt tobě dal tu moc aby tyto wěcy činil?

Y mowili do niego/ Ktoraż to mocą czyniſz? á ktoć dał zwierzchność te abyś to czynił?

יב | יב | ιβ'.

2 ושדר לות פלחא עבדה בזבנא דמן פארא דכרמא יסב׃

Quando poi fu il tempo, mandò vn seruitore à i lauatori, per riceuer da essi del frutto de la vigna.

2 וישלח אל־הכורמים בעתו את־עבדו לקחת מן הכורמים מפרי הכרם׃

Y embio vn sieruo à los labradores àl tiempo, par àque tomasse de los labradores del fruto de la vinna.

2. Καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος.

Or en la saison il enuoya vn seruiteur vers les vignerons, afin de receuoir d'eux du fruict de la vigne.

3 הנון דין מחאוהי ושדרוהי כד ספיק׃

Ma essi lo presero, e batteronlo, & rimandoronnelo voto.

3 והמה לקחו אותו והפשיטו והכו וישלחוהו ריקם׃

Màs ellos tomandolo hirieronlo, y embiaronlo vazio.

3. Οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, καὶ ἀπέστειλαν κενόν.

Mais iceux le prenans, le batirent & le renuoyerent vuide.

4 ושדר תוב לותהון עבדא אחרנא ואף להו רגמוהי וצלבוהי ושדרוהי בצערא׃

Di nuouo poi mandò loro vn'altro seruitore: & essi tirandogli de sassi, gli ruppero la testa, e rimandoronlo vituperato.

4 ויוסף וישלח אליהם את־עבד אחר וגם אותו סקלוהו ויכו את ראשו וישלחוהו בבוזה׃

Y boluió à embiarles otro sieruo: mas ellos apedreandolo hirieronlo en la cabeça, y boluieronlo à embiar affrentado.

4. Καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον.

Derechef il leur enuoya vn autre seruiteur, & lui iettans des pierres ils lui froisserent toute la teste, & le renuoyerent l'ayant honteusement traitte.

5 ושדר תוב אחרנא ואף להו קטלוהי ולסגיאא עבדא אחרנא שדר ומנהון מחו מנהון דין קטלו׃

Appresso ne mandò vn'altro, il quale essi occisero: e poi molti altri, de quali alcuni ne batterono, e alcuni n'ammazzorono.

5 ויוסף לשלוח אחד וגם אותו הרגו ואחרים רבים ומקצתם הכו וקצתם הרגו׃

Y boluió à embiar otro, y à aquel mataron, y à otros muchos, hiriendo à vnos, y matando à otros.

5. Καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλε κἀκεῖνον ἀπέκτειναν· καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτείνοντες.

Et derechef il en enuoya encore vn autre, lequel ils tuerent: & plusieurs autres, desquels ils batirent les vns, & tuerent les autres.

6 לחרתא דין חד ברא חביבא אית הוא לה ושדרה לותהון אחרית אמר גיר כבר יבהתון מן ברי׃

La onde hauendo egli ancor vn figliuolo, suo diletto, mandò loro ancor quello per l'vltimo, dicendo, Essi haueranno in riuerentia il mio figliuolo.

6 ועודנו אחד לו בן־ידידו וישלח גם אותו אליהם באחרון לאמר כי־יכנעו מלפני בני׃

Teniendo pues aun vn hijo suyo amado, embiólo tambien à ellos el postrero, diziendo, Porque tendràn en reuerrencia à mi hijo.

6. Ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.

Or ayant encore vn fils bien-aimé, il leur enuoya aussi pour le dernier, disant, Ils reuereront mon fils.

7 הנון דין פלחא אמרו בנפשהון הנו ירתא תו נקטליוהי ותהוא דילן ירתותא׃

Ma quei lauoratori dissero tra lor medesimi, Questo qui è l'herede: venite, ammazziamolo, e l'heredità sarà nostra.

7 והכרמים האלה אמרו בקרבם כי זה הוא היורש לכו ונהרגהו ולנו תהיה הירשה׃

Màs, los labradores (viendolo venir à si,) dixeron entre si, Este es el heredero, venid, matemoslo, y la heredad serà nuestra.

7. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.

Mais ces vignerons la dirent entr'eux, C'est ici l'heritier, venez, tuons-le, & l'heritage sera nostre.

8 ונסבו קטלוהי ואפקוהי לבר מן כרמא׃

E cosi presolo, l'ammazzorono, e gittoronlo fuor de la vigna.

8 ויקחו אותו וימותתו וישלכוהו אל־מחוץ לכרם׃

Y prendiendolo mataronlo, y echaron fuera de la vinna.

8. Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.

Parquoi le prenans, ils le tuerent, & le ietterent hors de la vigne.

CAP. XII.

2. Et misit ad agricolas in tempore servum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.

And at a time, hee sent to the husbandmen a servant, that hee might receyue of the husbandmen of the fruite of the vineyarde.

3. Qui apprehensum eum ceciderunt: & dimiserunt vacuum.

But they tooke him, and beat him, and sent him away emptie.

4. Et iterum misit ad illos alium servum: & illum in capite vulneraverunt, & contumeliis affecerunt.

And againe, he sent unto them an other servaunt, and at him they cast stones, and brake his head, and sent him away shamefully handled.

5. Et rursum alium misit, & illum occiderunt: & plures alios: quosdam cædentes, alios verò occidentes.

And againe he sent another, and him they slewe, and many other, beating some, and killing some.

6. Adhuc ergo unum habens filium charissimum: & illum misit ad eos novissimum, dicens, Quia reverebuntur filium meum.

Yet had he one sonne, his deare beloued: him also he sent the last unto thē, saying, They will reuerence my sonne.

7. Coloni autem dixerunt ad invicem, Hic est hæres: venite, occidamus eum: & nostra erit hæreditas.

But the husbandmen sayd among themselues, This is the heire: come, let us kill him, and the inheritance shalbe ours.

8. Et apprehendentes eum, occiderunt: & eiecerunt extra vineam.

So they tooke him, and killed him, and cast him out of the vineyarde.

Das XII. Capitel.

2. Und sandte einen Knecht, da die zeit kam, zu den Weingärtnern, daß er von den Weingärtnern neme von der Frucht des Weinberges.

Oc hand sende en Suend til Vingaardzmendene der tiden kom, at hand skulde tage aff Vingaardens Fruct aff Vingaardzmendene.

3. Sie namen jhn aber und stäubten jhn, und liessen jhn leer von sich.

Oc de toge hannem oc hugstrøge hannem, oc lode hannem tomhendet fra sig.

4. Abermal sandte er zu jhnen einen andern Knecht, demselbigen zerworffen sie den Kopff mit steinen, und liessen jhn geschmähet von sich.

Hand sende atter en anden Suend til dem, Den samme steffrede de hoffuedit paa met sten, oc lode hannem fra sig met førhaanelse.

5. Abermal sandte er einen andern, denselbigen tödten sie, und vil andere, Etliche stäupten sie, etliche tödten sie.

Hand sende atter en anden, Den sloge de ihiel, oc mange andre, Somme hudstrøge de, Somme sloge de ihiel.

6. Da hatte er noch einen einigen Sohn, der war jhm lieb, den sandte er zum Letzten auch zu jhnen, und sprach: Sie werden sich für meinem Sohn scheuen.

Da haffde hand en eniste Søn, som hand haffde kier, den sende hand oc paa det siste til dem, oc sagde, De bluis for min Søn.

7. Aber dieselben Weingärtner sprachen untereinander: Diß ist der Erbe, kompt lasst uns jhn tödten, so wirdt das Erbe unser sein.

Men de samme Vingaardzmend sagde til huer andre, Denne er Arffuingen, Kommer, lader oss slaa hannem ihiel, saa bliffuer Arffuen vor.

8. Und sie namen jhn und tödten jhn, und wurffen jn herauß für den Weinberg.

Oc de toge hannem, oc sloge hannem ihiel, oc kaste hannem uden faar Vingarden.

Kapitola XII.

2. A w čas užitku, poslal k Winařuom Služebnijka, aby od Winařuow wzal Owotce z Winice.

Tedy poslał sługe do oraczow gdy bił czás áby wział od oraczow owoce z winnice.

3. Kteřijžto popadssy gey, zmrskali ho, a pustilj prázdného.

Ale go oni poimawszy, ubili, y odesłáli prožnym.

4. Opět poslal k nim giného Služebnijka, y toho též ranili w hlawu, a uhaněli.

Pothym do nich y drugiego sługe posłał, ále go oni ukamienowawszy ránili w glowe, á odesłáli go z zelżywośćia.

5. A opět poslal giného, a oni y toho zabili. A mnoho giných, z nichž některé zmrskali, a giné zmordowali.

Y záśie posłał drugiego, ále onego zábili, y wiele inych, iedny bijac, drugie záśie morduiac.

6. Gesstě pak mage gediného Syna naymilegssyho, y toho poslal k nim naypossednegssyho, řka: Snadť se ustydij Syna mého.

A tak gdy iescze miał iednego syná swego namilszego, posłał go też do nich ná ostátek, mowiac, Wżdyć sie beda bać syná mego.

7. Ale Winaři řekli gedni k druhým: Tentoť gest Dědic Poďte, zabijme gey, a budeť nasse dědictwij.

Ale oni oráczе rzekli miedzy soba, Tenci iest dziedzic, podźcież zábiymy go, á násze bedzie dziedzictwo.

8. Tehdy popadsse gey, zábili ho, a wywrhli wen z Winice.

Y poimawszy go zámordowáli, á wyrzucili precz z winnice.

יב

9 מנו הכיל יעבד מרא כרמא יאתא יובד להנון פלחא ויתליוהי כרמא לאחרנא :

Che farà dunque il padron de la Vigna? Verrà, e mandarà in perditione i lauoratori, e darà la Vigna à de gli altri.

10 ואף לא כתבא הנא קריתון דכאפא דאסליו בניא הי הות לרישא דזויתא :

Non hauete voi mai letta questa Scrittura? La pietra che gli edificatori hanno riprouata, quella è stata messa per capo d'angolo.

11 מן לות מריא הות הדא ואיתיהא תדמורתא בעינין :

Questa cosa è stata fatta del Signore, & è marauigliosa ne gli occhi nostri.

12 ובעין הוו למחדיה ודחלו מן עמא ידעו גיר דעליהון אמר מתלא הנא ושבקוהי ואזלו :

Et essi cercauano di pigliarlo, ma temeuano la turba: che ben conobbero, ch'egli haueua detta questa similitudine contra di loro. E così lassatolo, sen'andorono.

13 ושדרו לותה אנשא מן ספרא ומן דבית הרודס דנצידוניהי במלתא :

Dipoi mandano à lui alcuni de Farisei, e de gli Herodiani, per pigliarlo in parole.

14 הנון דין אתו ושאלוהי מלפנא ידעינן דשריר אנת ולא שקל אנת צפתא לאנש לא גיר חאר אנת בפרצופא דבני נשא אלא בשררא אורחא דאלהא מלף אנת שליט למתל כסף רישא לקסר או לא נתל או לא נתל :

Costoro essendo venuti, gli dicono, Maestro, noi sappiamo che tu sei huomo veridico, e non ti curi d'alcuno: perche tu non hai rispetto à la persona de gli huomini, ma insegni la via di Dio in verità: è egli lecito dare il tributo à Cesare, ò nò? Daremolo noi, ò non daremo?

יב

9 ומה יעשה אדון הכרם יבוא ויאבד את־הכרמים ויתן את־הכרם לאחרים :

Que pues hará el Sennor de la vinna? Vendrá, y destruyrá à estos labradores, y dará su vinna à otros.

10 הלא את־כתב הזה קראתם אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה :

Ni aun esta escriptura aueys leydo? La piedra que condenaron los que edificauan: esta es puesta por cabeça de esquina:

11 מאת־יהוה היתה זאת היא נפלאת בעינינו :

Por el Sennor es hecho esto, y es cosa marauillosa en nuestros ojos?

12 ויבקשו לאחז אותו ויראו את־העם כי ידעו כי עליהם אמר את־המשל ויניחוהו וילכו :

Y procurauan prenderlo, mas temian la multitud, porque entendian que dezia à ellos aquella perabola: y dexandolo fueronse.

13 וישלחו אליו אנשים מפרושים ועבדי הורודס לצודנו בדבר :

Y embian à el algunos de los Phariseos y de los Herodianos, paraque lo tomassen en alguna palabra:

14 ויבואו ויאמרו אליו המלמד ידענו כי־נאמן אתה ולא תשעה אל־כל איש כי־לא תשא את־פני האנשים כי אם באמת תלמד את־דרך אלהים היכשר להתן מס לקיסר אם לא הנתן או לא נתן :

Y viniendo ellos, dizenle, Maestro, Ya sabemos que eres hombre de verdad: y no te curas de nadie? porque no miras à aparencia de hombres, antes con verdad ensennas el camino de Dios: Es licito dar tributo à Cesar, o no? Daremos, o no daremos?

ιβ'.

9. Τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται, καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργούς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.

Que fera donc le seigneur de la vigne? Il viendra & fera perir ces vignerons-la, & baillera la vigne à d'autres.

10. Οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας.

Et n'auez-vous point mesme leu ceste Escriture, La pierre que les edifians ont reiettee, est deuenue la maistresse pierre du coin?

11. Παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.

Ceci a esté fait par le Seigneur, & est chose merueilleuse deuant nos yeux.

12. Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

Adonc tascherent-ils de le saisir, mais ils craignirent le peuple: car ils cognurent bien qu'il auoit dit ceste similitude contre eux: parquoi le laissans, ils s'en allerent.

13 Καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτόν τινας τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ.

Or ils lui enuoyerent quelques vns des Phariseens & des Herodiens, pour l'enlacer en parole:

14. Οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ· διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις, ἔξεστι κῆνσον καίσαρι δοῦναι, ἢ οὔ; δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν.

Lesquels estans venus vers lui, lui dirent Maistre, nous sauons que tu es veritable, & qu'il ne te chaut d'aucun: car tu n'as point d'esgard à l'apparence des hommes mais tu enseignes la voye de Dieu en verité, est-il loisible de payer le tribut à Cesar, ou non? le payerons-nous, ou si nous ne le payerons point?

CAP. XII

9. Quid ergo faciet dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos:& dabit vineam aliis.

What ſhall then the Lord of the vineyard doe? Hee will come and deſtroye theſe houſbandmen/ and giue the vineyarde to others.

10. Nec ſcripturam hanc legiſtis, Lapidem quem reprobaverunt ędificantes,hic factus eſt in caput anguli.

Haue ye not read ſo much as this Scripture? The ſtone which the builders did refuſe/ is made the head of the corner.

11. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris?

This was done of the Lorde/and it is marueilous in our eies.

12. Et quærebant eum tenere: & timuerunt turbam, cognoverunt enim quoniā ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo, abierunt.

Then they went about to take him/ but they feared ÿ people: for they perceiued that he ſpake that parable againſt them: therefore they left him/ and went their way.

13. Et mittunt ad eum quoſdam ex Phariſæis & Herodianis: ut eum caperent in verbo.

And they ſent vnto him certaine of the Phariſes/ and of the Herodians that they might take him in his talke.

14. Qui venientes dicunt ei, Magiſter, ſcimus quia verax es, & non curas quenquam: nec enim vides in faciem hominum, ſed in veritate viam Dei doces, licet dari tributum Cæſari: an non dabimus?

And when they came/ they ſayde vnto him/ Maſter/ we knowe that thou art true/and careſt for no man: for thou conſidereſt not the perſon of men/ but teacheſt the way of God truely/ Is it lawfull to giue tribute to Ceſar/or not?

Das XII. Capitel.

9. Was wirdt nun der Herr des Weinberges thun? Er wirdt kommen/ vnd die Weingärtner vmbbringen/vnd den Weinberg andern geben.

Huad ſkal nu Vingaardens Herre gøre? Hand ſkal komme/ oc ødelegge Vingaardz mendene/ oc faa andre Vingaarden.

10. Habt jhr auch nicht geleſen diſe Schrifft? Der Stein/den die Bauleute verworffen haben/ der iſt ein Eckſtein worden.

Haffue i oc icke leſt denne Scrifft? Den ſten/ſom Bygningzmendene forkaſte/ hand er bleffuen en Hiørne ſten.

11. Von dem HERRN iſt diß geſchehen/ vnd es iſt wunderbarlich für vnſern augen.

Det er ſkeet aff HERREN/ oc er vnderligt faar vore øyen.

12. Vnd ſie trachten darnach/ wie ſie jhn griffen/ vnd forchten ſich doch für dem Volck/ denn ſie vernamen/ daß er auff ſie diſe Gleichnuß geredt hatte/ vnd ſie lieſſen jhn/ vnd giengen dauon.

Oc de lagde ſig effter/ at gribe hannem/ oc frøctede ſig dog for Folcket/ Thi de forſtode/ at hand ſagde denne Lignilſe mod dem/ Oc de forlode hannem oc ginge bort.

13. Vnd ſie ſandten zu jhm etliche von den Phariſeern vnd Herodis dienern/ daß ſie jhn fiengen in worten.

Oc de ſende nogle til hannem aff Phariſeerne oc Herodis tienere/ at de ſkulde gribe hannem i Ordene.

14. Vnd ſie kamen vnd ſprachen zu jhm/ Meiſter/ wir wiſſen/ daß du warhafftig biſt/ vnd frageſt nach niemand/ denn du achteſt nicht das anſehen der Menſchen/ ſondern du lehreſt den weg Gottes recht/ Jſts recht daß man dem Keiſer Zinß gebe/ oder nicht? ſollen wir jn geben/ oder nicht geben?

Oc de komme oc ſagde til hannem/ Meſtere/ wi vide/ at du eſt ſandru/ oc ſkøder om ingen/ Thi du acter icke Menniſkens anſeelſe/ Men du lærer rettelige Guds vey/ Er det ræt/ At mand giffuer Keyſeren ſkat/ eller ey? ſkulle wi giffue hannem/ eller icke giffue.

Kapitola XII.

9 Cožthedy včinij Pán Winice? Přigde/ a zatratij Winaře ty/ a dá Winicy ginym.

Což tedy vczyni pán oney winnice? przyydzie á potráci oracze/ y da winnice inym.

10. Zdali gſte pijſma toho nečtli? Kámen který gſau zawrhli dělnijcy/ ten včiněn geſt hlawau vhelnij.

Y nie czythálizeście piſmá tego/ Kthory kámień odrzucili buduiacy/ ten ſie ſtal glowa v węglá.

11. Od PANA ſtalo ſe toto/ a geſt diwně před očima naſſyma.

Od pánáć ſie to ſtáło/ á ieſt z podziwieniem w oczách náſzych.

12. Y hledali ho gijti/ ale báli ſe záſtupu/ neb gſau poznali/ žeby toto Podobenſtwij proti nim powěděl. A opuſtiwſſe gey/ odeſſli preč.

Stárálí ſie tedy iákoby go poimáć/ ále ſie poſpolſtwa báli/ bo poználi iż przeciw nim one przypowieść powiedział/ á ták go opuściwſzy odeſzli.

13. Y poſlali k němu někteř z Zákonijkůw a Herodyanſkých/ aby gey polapili w ſlowu.

Y poſláli k niemu niektore z Fáryzeuſzow y z Herodianow/ áby go podchwycili ſlowy.

14. Kteřijžto přiſſedſſe řekli gemu: Miſtře/ wijme že gſy prawdomluwný/ a nedbáſs na nižádného: nebo nepatřijſs na oſobu lidſkau/ ale w prawdě ceſtě Boží včíſs: Mámeli daň dáwati Cýſaři/ čili nemámi dáti nic?

A ták oni przyſzedſzy/ rzekli do niego/ Miſtrzu/ wiemy żeś prawdziwy ieſt/ á niedbaſz niná kogo/ ábowiem ſie nie ogladaſz na oſobe ludzka ále w prawdzie drogi Bożey vczyſz: Sluſznali rzecz dáć czynſz Ceſárzowi ábo nie? Zali damy/ zali nie damy?

יב | יב | θ.

15 הו דין ידע נכלהון ואמר להון מנא מנסין אנתון לי איתו לי דינרא אחזיה׃

Egli conoscendo la loro hipocrisia, disse loro, Perche mi tentate voi? portatemi vn denaro, ch'io lo vegga.

15 ובדעתו את חנפתם אמר אליהם מה־תנסוני התנו לי דינר לראות׃

Entonces el como entendia la hypocrisia deellos, dixoles, Porque me tentays? Traedme la moneda paraque la vea.

15 Ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς, Τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω.

Lui cognoissant leur hypocrisie, leur dit, Pourquoi me tentez-vous? apportez-moi vn denier, que ie le voye.

16 ואיתיו לה אמר להון דמנו צלמא הנא וכתבא הנון דין אמרו דקסר׃

Essi gliel portarono. Et egli disse loro: Di chi è questa imagine, e l'inscrittione? Essi gli dissero, Di Cesare.

16 והתיו ויאמר להם למי־הצלם הזה והכתב ויאמרו לו לקיסר׃

Y ellos se la truxeron: y dizeles, Cuya es esta imagen y esta inscripcion? Y ellos le dixeron, De Cesar.

16. Οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς, Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Καίσαρος.

Et ils le lui presenterent. Lors il leur dit, De qui est ceste image & ceste escriture? Ils lui dirent, De Cesar,

17 אמר להון ישוע דדקסר הבו לקסר ודאלהא לאלהא ותמהו הוו בה׃

E IESV rispondendo, disse loro, Rendete quel che è di Cesare, e quel che è di Dio à Dio. Et essi restoron marauigliati di lui.

17 ויען ישוע ויאמר להם לכן תנו לקיסר אשר לקיסר ולאלהים אשר לאלהים ויתמהו עליו׃

Y respondiendo IESVS, dixoles, Pagad loque es de Cesar à Cesar, y loque es deDios, à Dios. Y marauillaronse deello.

17. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ.

Et Iesus respondant leur dit, Rendez à Cesar les choses qui sont à Cesar, & à Dieu celles, qui sont à Dieu: & ils furent esmerueillés de lui.

18 ואתו זדוקיא לותה הנון דאמרין דקימתא לית ומשאלין הוו לה ואמרין׃

I Sadducei ancora (i quali dicono che non ci è resurrettione) vennero à lui, e domandoronlo, dicendo.

18 ויבואו צדוקים אליו אשר אמרו כי לא יש תקומת המתים וישאלו לו לאמר׃

Entonces vienen à el los Sadduceos, que dizen que no ay Resurrecion, y preguntaronle, diziendo,

18. Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες,

Adonc les Saduciens (qui disent qu'il n'y a point de resurrection) vindrent à lui & l'interroguerent, disans,

19 מלפנא מושא כתב לן דאן מאת אחוהי דאנש ושבק אנתתא ובניא לא שבק נסב אחוהי אנתתה ונקים זרעא לאחוהי׃

Maestro, Moise ci scrisse, che se il fratello di qualcuno muore, o lassa la moglie, e non lassi figliuoli il suo fratello pigli la moglie di esso, e susciti il seme al fratello suo.

19 המלמד משה כתב לנו כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבוא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה והיה הבכור אשר תלד יקום על־שם אחיו המת׃

Maestro, Moyses nos escriuió, que si el hermano de alguno muriesse, y dexasse muger, y no dexasse hijos, que su hermano tome su muger, y despierte simiente à su hermano.

19. Διδάσκαλε, Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ καταλίπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

Maistre, Moyse nous a laisse par escrit, que si le frere de quelcun est mort, & a laissé sa femme, & n'a point laissé d'enfans, que son frere prene la femme d'icelui, & qu'il suscite lignee à son frere.

20 שבעא אחין אית הוו קדמיא נסב אנתתא ומית ולא שבק זרעא׃

Furono gia sette fratelli, il primo de quali prese moglie, e morendo non lasso seme.

20 שבעה אחים היו וראשון לקח אשת אחיו ומת וזרע אין לו׃

Fueron pues siete hermanos: y el Primero tomo muger: y muriendo, no dexó simiente.

20. Ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα.

Or y auoit-il sept freres, dont le premier print femme, & mourant ne laissa point de lignee.

21 ודתרין נסבה ומית כד אף לא הו שבק זרעא ודתלתא הכותה׃

Il secondo poi la prese, e morì, ne esso ancor lasso seme: e cosi il terzo similmente.

21 והשני לקחה וימות וגם אין לו זרע וכן השלישי׃

Y tomóla el segundo, y murió: Y ni aquel tampoco dexó simiente: y el tercero, de la misma manera.

21. Καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκε σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως.

Et le second la print, mourut, & lui aussi ne laissa point de lignee: le troisieme semblablement.

CAP. XII.

15. Qui ſciens verſutiam illorum, ait illis, Quid me tentatis? afferte mihi denarium ut videam.

Should we giue it / or ſhould we not giue it? But he knewe their hypocriſie / and ſaid vnto them / Why tempt ye me? Bring me a penie / that I may ſee it.

16. At illi attulerunt ei. Et ait illis, Cuius eſt imago hęc, & inſcriptio? Dicunt ei, Cæſaris.

So they brought it / and hee ſayde vnto them / Whoſe is this image and ſuperſcription? and they ſaid vnto him / Ceſars.

17 Reſpondens autem Ieſus, dixit illis, Reddite igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Et mirabantur ſuper eo.

Then Ieſus anſwered / and ſaid vnto them / Giue to Ceſar the things that are Ceſars / and to God / thoſe that are Gods: and they marueiled at him.

18 Et venerunt ad eum Sadducæi qui dicũt reſurrectioctionem non eſſe: & interrogabant eum dicentes.

Then came the Sadduces vnto him / (which ſay / there is no reſurrection) and they aſked him / ſaying.

19. Magiſter, Moyſes nobis ſcripſit, ut ſi cuius frater mortuus fuerit, & dimiſerit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater eius uxorem ipſius, & reſuſcitet ſemen fratri ſuo.

Maſter / Moſes wrote vnto vs / If any mans brother die / and leaue his wife / and leaue no children / that his brother ſhoulde take his wife / and raiſe vp ſeede vnto his brother.

20. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus eſt non relicto ſemine.

There were ſeuen brethren / and the firſt tooke a wife / and when he dyed / left no iſſue.

21. Et ſecundus accepit eam, & mortuus eſt: & nec iſte reliquit ſemen. Et tertius ſimiliter.

Then the ſeconde tooke her / and he died / neither did he yet leaue iſſue / and the thirde likewiſe.

Das XII. Capitel.

15. Er aber mercket jhre heucheley / vnd ſprach zu jhnen: Was verſucht jhr mich? Bringet mir einen groſchen daß ich jn ſehe.

Men hand merckte deris Oyenſkalckeri / oc ſagde til dem / Hui friſte i mig? Tager hid en Pendig / oc lader mig ſee.

16. Vnd ſie brachten jm. Da ſprach er: Wes iſt das Bilde vnd die überſchrifft? Sie ſprachen zu jhm: Des Keiſers.

Oc de bare hannem frem. Da ſagde hand / Hues er det Billede oc den offuerſcrifft De ſagde til hannem / Keyſerens.

17. Da antwortet Jeſus / vnnd ſprach zu jnen: So gebet dem Keiſer was des Keiſers iſt / vnd Gott was Gottes iſt. Vnd ſie verwunderten ſich ſein.

Da ſuarede Jheſus / oc ſagde til dem / Saa giffuer Keyſeren / huad Keyſerens er / Oc Gud / huad Guds er. Oc de forundrede ſig paa hannem.

18. Da tratten die Sadduceer zu jhm / die da halten / es ſey keine Aufferſtehung / die fragten jn / vnd ſprachen:

Da traadde Saduceerne til hannem / ſom holde ſaa faare / At der er ingen Opſtandelſe / de ſpurde hannem at / oc ſagde.

19. Meiſter / Moſes hat vns geſchrieben / Wenn iemands Bruder ſtirbt / vnd leſſt ein Weib / vnd leſſet keine Kinder / So ſoll ſein Bruder deſſelbigen Weib nemen / vnd ſeinem Bruder Samen erwecken.

Meſtere / Moſe ſcreff oſſ / Naar noger mans Broder doer / oc lader en Huſtru effter ſig / oc lader ingen Børn effter ſig / Da ſkal hans Broder tage den ſammes Huſtru / oc opuecke ſin broder ſæd.

20. Nun ſind ſieben Brüder geweſen / der Erſte nam ein Weib / der ſtarb vnd ließ keinen Samen.

Nu haffuer det verit ſiu Brødre / Den førſte tog en Huſtru / hand døde / oc loed ingen Sæd effter ſig.

21. Vnd der ander nam ſie / vnd ſtarb / vnd ließ auch nicht Samen. Der dritte deſſelben gleichen.

Oc den anden tog hende / Oc døde / oc loed icke heller ſæd effter ſig. Den tredie lige ſaa.

Kapitola XII.

15. Kterýžto znage leſt gegich / řekl gim: Co mne pokauſſýte? přineſte mi Penijz ať ohledám.

Ale on wiedzac obludność ich / rzekł im / Czemuż mię kuśicie? Przynieście mi pieniądz ábych go oglądał.

16. A oni podali gemu. Y řekl gim: Cžij geſt tento obraz a nápis: Ržekli gemu: Cýſařuw:

Tedy mu oni przynieśli / y rzekł im / Czyiże tho ieſt obraz y napis? A oni powiedźieli / Ceſarſki.

17. A odpowěděw Gežijš / řekl gim: Daytež tehdy, což ...

17. A odpowěděw Gežijš / řekl gim: Daytež teh da které wěcy gſau Cýſařowy Cýſaři: a které gſau Božij / Bohu. Y podiwili ſe tomu.

A odpowiedźiawſzy Jezus / rzekł im / Wróććież co ieſth Ceſarſkiego / Ceſárzowi / á co ieſt Bożego / Bogu / y zadźiwili ſie mu.

18. Potom přiſſli k němu Saduceowé / kteřijž prawij že z mrtwých wſtánij nenij. Y otázali ho / řkauce:

Zátym do niego przyſzli Saduceuſzowie / ktorzy powiedaia iż nie máſz zmartwych wſtánia / y pytáli go mowiąc.

19. Miſtře / Mojžijš nám napſal / kdyby čij bratr vmřel / a oſtawilby po ſobě manželku / á ſynůwby neoſtawil / aby bratr geho poyal Manželku geho / a wzbudil plémě bratru ſwému.

Miſtrzu / Moiżeſz nam nápiſal / Jeſliżby czyi brat vmárł y pozoſtawił żonę a ſynowby nie pozoſtáwił / áby wźiął brat iego żonę iego / á wzbudźił potomſtwo brátu ſwemu.

20. Protož ſedm bratřij bylo / a prwnij poyaw Zenu / vmřel neoſtawiw Semene:

Y było śiedm bráćiey / á pierwſzy poiawſzy żonę / vmarł nie pozoſtáwiwſzy potomſtwá.

21. A druhý poyaw gi také vmřel / a aniž geſt ten oſtawil Semene. A třetij též:

Tedy ią wźiął drugi / y vmárł / lecz też áni on pozoſtawił potomſtwá / y trzeci także.

י ב | ιβ'.

22 ושבעתיהון נסבוה ולא שבקו זרעא אחרית כלהון מיתת אף הי אנתתא :

E cosi tutti i sette la presero, e non lasciaron seme. L'Ultima di tutti morì la donna ancora.

22 ויקחוה שבעה האלה ואין להם זרע ובאחרונה מתה גם האשה :

Y tomaronla los siete : y tampoco dexaron simiente : à la postre murió tambien la muger.

22. Καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

Les sept donc la prindrent, ne laissans point de lignee. La femme aussi mourut la derniere de tous.

23 בקימתא הכיל דאינא מנהון תהוא אנתתא שבעתיהון גיר נסבוה :

Ne la resurrettione adunque, quando saranno risuscitati, di qual d'essi sarà ella moglie ? conciosia che sette l'hanno hauuta per moglie.

23 ובתקומה כאשר יקומון למי מאלה תהיה האשה כי לשבעה היתה להם לאשה :

En la resurrecion pues, quando resuscitáren, muger de qual deellos será ? Porque los siete la tuuieron por muger.

23. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.

En la resurrection donc, quand ils seront ressuscités, duquel d'iceux sera-elle femme ? car les sept l'ont eue á femme.

24 אמר להון ישוע לא הוית מטול הדא טעין אנתון דלא ידעין אנתון כתבא ולא חילה דאלהא :

E IESV rispondendo, disse loro, Hor non errate voi, percioche non intendete le Scritture, ne la potentia di Dio ?

24 ויען ישוע ויאמר להם הלא לכן תעיתם כי לא ידעתם את הכתב ולא את גבורת אלהים :

Entonces respondiendo Iesus dizeles, No errays por esso, porque no sabezs las Escripturas, ni la potencia de Dios ?

24. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.

Lors Iesus respondant leur dit, Ce que vous vous fouruoyez, n'est ce pas d'autant que vous ne sauez point les Escritures, ne la puissance de Dieu ?

25 מא גיר דקמו מן מיתא לא נסבין נשא אף לא נשא הוין לגברא אלא איך מלאכא דבשמיא איתיהון :

Imperoche quando gli huomini saranno risuscitati da morte, non pigliaranno moglie, ne le donne si maritaranno : ma saranno come gli Angeli che sono in cielo.

25 כי כאשר יקומו מהמתים לא יקחו ולא יבמו כי אם יהיו כמלאכים אשר בשמים :

Porque quando resuscitaràn da los muertos ni maridos toman mugeres, ni mugeres maridos: mas son como los Angeles que estan en los cielos.

25. Ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Car quand ils seront ressuscites des morts, ils ne prendront point à femme, ni ne seront baillees femmes en mariage : mais ils seront comme les Anges qui sont ès cieux.

26 על מיתא דין דקימין לא קריתון בכתבא דמושא איכנא מן סניא אמר לה אלהא אנא אנא אלהה דאברהם ואלהה דאיסחק ואלהה דיעקוב :

E quanto à i morti, che sia vero che risuscitino, non hauete voi letto nel libro di Moise, come Iddio gli parlò nel pruno, dicendo, Io sono l'Iddio d'Abraam, e l'Iddio d'Isaac, e l'Iddio di Iacob ?

26 ועל המתים כי יקומו הלא קראתם בספר משה לאמר ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר אנכי אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב :

Y de los muertos que ayan de resuscitar, no aueys leydo en el libro de Moysen, como le habló Dios en el çarçal diziendo, Yo soy el Dios de Abraham, y el Dios de Isaac, y el Dios de Iacob.

26. Περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ μωσέως, ἐπὶ τῆς βάτου ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς, λέγων· ἐγὼ ὁ θεὸς ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ.

Et quant aux morts, pour monstrer qu'ils resuscitent, n'auez vous point leu au liure de Moyse, comment Dieu parla à lui au buisson, disant, Ie suis le Dieu d'Abraham, & le Dieu d'Isaac, & le Dieu de Iacob ?

27 ולא הוא אלהא דמיתא אלא דחיא אנתון הכיל סגי טעין אנתון :

Egli non è gia Iddio di morti, ma Iddio di viui. Voi errate dunque grandemente.

27 אלהים לא יש אלהי המתים כי אם אלהי החיים לכן אתם הרבה תעיתם :

No es Dios de muertos, mas Dios de biuos : ansique vosotros muchos errays.

27. Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς ζώντων. ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε.

Dieu n'est point le Dieu des morts, mais le Dieu des viuans : vous-vous fouruoyez donc grandement.

22. Et

CAP. XII.

22. Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem: & non reliquerunt ſemen. Noviſſima omnium defuncta eſt & mulier.

So the ſeuen had her/ and left no yſſue; laſt of all the wife died alſo.

23. In reſurrectione ergo cùm reſurrexerint, cuius de his erit uxor? ſeptem enim habuerunt eam uxorem.

In the reſurrection then/ when they ſhall riſe againe/ whoſe wife ſhall ſhe be of them? for ſeuen had her to wife?

24. Et reſpondens Ieſus, ait illis, Nónne ideo erratis, non ſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei?

Then Jeſus anſwered/ and ſaid vnto them/ Are ye not therefore deceiued/ becauſe yee knowe not the Scriptures/ neither the power of God?

25. Cùm enim à mortuis reſurrexerint, neque nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut angeli in cælis.

For when they ſhall riſe againe from the dead/ neither men marie/nor wiues are maried/but are as the angels which are in heauen.

26. De mortuis autem quòd reſurgant, non legiſtis in libro Moyſi, ſuper rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens, Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob?

And as touching the dead/ that they ſhall riſe againe/ haue ye not read in the booke of Moſes/ howe in the buſh God ſpake vnto him/ ſaying/ J am the God of Abraham/ and the God of Jſaac/ and the God of Jacob?

27. Non eſt Deus mortuorum, ſed vivorum. Vos ergo multum erratis.

He is not the God of the dead/ but the God of the liuing. Ye are therefore greatly deceyued.

Das XII. Capitel.

22. Vnd namen ſie alle ſieben/ vnd lieſſen nicht Samen. Zu letzt nach allen ſtarb das Weib auch.

Oc de toge hende alle ſiw/ oc lode icke ſæd effter ſig. Paa det ſiſte/ døde oc Quinden/ effter dem alle.

23 Nun inn der Aufferſtehung/ wenn ſie aufferſtehen/ welchs Weib wirdt ſie ſein vnter jhnen/denn ſieben haben ſie zum Weibe gehabt?

Hues huſtru aff dem ſkal hun nu vere i Opſtandelſen/ naar de ſtaa op/ Thi de haffue hafft hende til huſtru?

24. Da antwortet Jeſus vnd ſprach zu jhnen: Jſts nicht alſo? Jhr jrret/ darumb daß jr nichts wiſſet von der Schrifft/noch von der krafft Gottes.

Da ſuarede Jheſus/ oc ſagde til dem/ Er det icke ſaa? J fare vild/der faare at i vide inted aff Scriifften/ och ey aff Guds krafft.

25. Wenn ſie von den Todten aufferſtehen werden/ ſo werden ſie nicht freyen/ noch ſich freyen laſſen/ ſondern ſie ſind wie die Engel im Himel.

Naar ſom de ſkulle opſtaa fra de Døde/da ſkulle de huercken gifftis/oc ey tagis til ecte/men de ere ſom Engele i Himmelen.

26. Aber von den Todten/ daß ſie Aufferſtehen werden/ habt jhr nicht geleſen im Buch Moſi/ bey dem Buſch/ wie Gott zu jm ſaget/ vnd ſprach: Jch bin der Gott Abraham/ vnd der Gott Jſaac/ vnd der Gott Jacob.

Men om de Døde/at de ſkulle opſtaa/ Haffue i icke leſt i Moſe bog/ huorlodis Gud talede til hannem hoſſ buſken/ oc ſagde Jeg er Abrahams Gud/ oc Jſaacs Gud/ oc Jacobs Gud.

27. Gott aber iſt nicht der Todten/ ſondern der Lebendigen Gott/ darumb jrret jhr ſehr.

Oc Gud er icke de Dødis/ men de Leffuendis Gud. Der faare fare i ſaare vild.

Kapitola XII.

22. A tak gi pogijmalo wſſech ſedm/ a nezůſtawili po ſobě Semene. J naypoſlěze pak ze wſſech/ vmřela y Žena.

Owa ták oni ſiedm poymowáli ią/ áni po ſobie zoſtháwili potomſtwa/ na oſtátku po wßytkich vmárłá tez y niewiáſtá.

23. Protož při Wzkřijſſenij když z mrtwých wſtanau/ čij z těch bude Manželka? neb gich ſedm mělo gi za Manželku.

A thák czáſu z martwych wſtánia gdy powſtáną/ czyia to z nich bedzie żoná? bo ſiedm ich mieli ią zá żonę.

24. A odpowijdage Gežijš/ řekl gim: Wſſak proto blaudijte/ že neznáte pijſem/ ani moci Božij.

Ná tho Jezus odpowiedziáwßy/ rzekł im. Azaż nie dla tego bładzićie/ że nie vmiećie piſmá áni mocy Bożej?

25. Wſſak zagiſté když w ſtanau z mrtwých/ nebudau ſe ženiti/ ani wdáwati/ ale budau yako Angelé Božij w Nebi.

Abowiem gdy z martwych wſtáną/ áni żon poymowáć beda/ áni zá mąż wydáwáć beda/ ale ſą iáko Aniołowie w niebie.

26. A o mrtwých že magij wſtáti/ zdali gſte nečtli w Knihách Moyžijſſowých/ kterak we Křij genu powěděl Buoh/ řka: Jáť gſem Bůh Abrahamůw/ a Bůh Jzákůw/ a Bůh Jakobůw.

A o vmárłych iż beda wzbudzenie czytáliśćie w kśięgách Moiżeßowych? iáko we krzu mowił Bog do niego/ rzekąc/ Jáćiem ieſt Bog Abráámow/ Bog Jzáákow/ y Bog Jákobow.

27. Neniť Buoh mrtwých/ ale žiwých: Protož wy welmi blaudijte.

Nie ieſtći Bogiem vmárłych/ ale Bogiem żywiących/ A przetoż wy bárzo błądźićie.

יב

28 וקרב חד מן ספרא ושמע אנון דדרשין נחנא דשפיר אגיב להון פתגמא ושאלה אינו פוקדנא קדמיא דכלהון:

E Vno de gli Scribi, eſſendoſi accoſtato, & hauendogli Vditi diſputare inſieme, e Vedendo ch'egli haueua a loro riſpoſto bene, gli domando, Quale è il primo di tutti i comandamenti?

29 אמר לה ישוע קדמי מן כלהון פוקדנא שמע יסריל מריא אלהן מריא חד הו:

Iesv li riſpoſe, Il primo di tutti i comandamenti e, Aſcolta Iſrael, il noſtro Signore Iddio, è il ſolo Signore.

30 ותרחם למריא אלהך מן כלה לבך ומן כלה נפשך ומן כלה רעינך ומן כלה חילך הנו פוקדנא קדמיא:

Tu amaràs dunque il tuo Signore Iddio con tutto'l tuo cuore, e con tutta l'anima tua, e con tutta la mente tua, e con tutta la tua forza. Queſto è il primo comandamento.

31 ודתרין דדמא לה דתרחם לקריבך איך נפשך פוקדנא אחרנא דרב מן הלין לית:

E il ſecondo ſimile ad eſſo è queſto, Amarai il proſſimo tuo come te medeſimo. Altro comandamento maggior di queſti non ciè.

32 אמר לה הו ספרא שפיר רבי בשררא אמרת דחד הו ולית אחרין לבר מנה:

E lo Scriba li diſſe, Maeſtro, tu hai detto bene in Verita ch'egli è Vn ſolo Iddio, e che oltre à lui non ce n'è altro.

33 ודנרחמיוהי אנש מן כלה לבא ומן כלה רעינא ומן כלה נפשא ומן כלה חילא ודנרחם קריבה איך נפשה יתירא הי מן כלהון יקדא ודבחא:

E che l'amarlo con tutto'l cuore, e con tutto l'intelletto, e con tutta l'anima, e con tutta la forza, e l'amare il proſſimo come ſe medeſimo, è piu che tutti gli holocauſti e ſacrifitij.

יב

28 ויקרב אחד מן־הסופרים אשר שמע אותם מתוכחים וירא כי היטיב לענות להם וישאל לו איזה היא מצוה הראשונה על כלן:

Y llegandoſe vno de los Eſcribas, que los auia oydo diſputar, y ſabia que les auia reſpondido bien, preguntóle, Qual era el mas principal mandamiento de todos.

29 ויען לו ישוע המצוה הראשונה על־כלן זאת היא שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד:

Y Ieſus le reſpondió, El mas principal mandamiento de todos es, Oye Iſrael, el Sennor nueſtro Dios, el Sennor, vno es:

30 ואהבת את־יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך ובכל כחך זאת המצוה הראשונה:

Amaràs pues àl Sennor tu Dios de todo tu coraçon, y de toda tu anima, y de todo tu penſamiento, y de todas tus fuerças: eſte es el mas principa mandamiento.

31 ושנית השוה לה זאת היא ואהבת לגר אשר אתך כמוך גדול מהנה איננה מצוה היא:

Y el Segundo es ſemejante à el, Amarás à tu proximo, como à ti miſmo. no ay otro mandamiento mayor que eſtos.

32 ויאמר לו הסופר הטב מלמד באמת אמרת כי אחד הוא יהוה אלהים ולא יש אחר מבלעדיו:

Entonces el Eſcriba le dixo, Bien Maeſtro, verdad has dicho, que Vno es Dios, y no ay otro fuera de el.

33 ואהב אותו מכל־לבב ומכל־מאד ומכל־נפש ומכל־כח ואהב את־הגר כמו את־נפשו רב הוא על־כל עולות וזבחים:

Y que amarlo de todo coraçon, y de todo entendimiento, y de toda el alma, y de todas las fuerças: y amar àl proximo como aſimiſmo, mas es que todos holocauſtos y ſacrificios.

ιβ΄.

28. Καὶ προσελθὼν, εἷς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτόν, ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολή.

Lors quelcun des Scribes eſtant venu là, les ayant ouïs diſputer enſemble, & ſachant qu'il leur auoit bien reſpondu à propos, l'interrogua, diſant, Quel eſt le premier commandement de tous?

29. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν, ἄκουε Ἰσραήλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστι.

Ieſus lui reſpondit, Le premier de tous les commandemens eſt, Eſcoute Iſrael, le Seigneur noſtre Dieu eſt le ſeul Seigneur.

30. Καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. αὕτη πρώτη ἐντολή.

Pourtant tu aimeras le Seigneur ton Dieu de tout ton cœur, & de toute ton ame, & de toute ta penſee, & de toute ta force. Ceſtui-ci eſt le premier cômandement.

31. Καὶ δευτέρα ὁμοία, αὕτη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι.

Et le ſecond ſemblable à icelui, eſt, Tu aimeras ton prochain comme toi-meſme. Il n'y a point d'autre commandement plus grand que ceux-ci:

32. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς, καλῶς διδάσκαλε ἐπ' ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστι θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.

Et le Scribe lui dit, Maiſtre, tu as bien dit à la verité, qu'il y a vn Dieu, & qu'il n'y en a point d'autre que lui.

33. Καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ τῶν θυσιῶν.

Et que l'aimer de tout le cœur, & de toute l'intelligence, & de toute l'ame, & de toute la force: & aimer ſon prochain comme ſoi-meſme, eſt plus que tous les holocauſtes & ſacrifices.

CAP. XII.

28. Et acceſſit unus de Scribis qui audierat illos cōquirentes, & videns quoniam bene illis reſponderit, interrogavit eum quod eſſet primum omnium mandatum.

Then came one of the Scribes that had heard them diſputing together/and perceiuing that hee had anſwered them wel/he aſked him / Which is the firſt commaundement of all?

29 Ieſus autem reſpondit ei, Quia primum omnium mandatum eſt, Audi Iſraël, Dominus Deus tuus, Deus unus eſt.

Jeſus anſwered him / The firſt of all the commaundements is / Heare Iſrael / The Lord our God is the onely Lord.

30. Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc eſt primum mandatum.

Thou ſhalt therefore loue the Lorde thy God with al thine heart / & with al thy ſoule / and with all thy minde / and with all thy ſtrenght: this is the firſt commaundement.

31. Secundum autem ſimile eſt illi, Diliges proximum tuum tanquam teipſum. Maius horum aliud mandatum non eſt

And the ſeconde is like/that is/Thou ſhalt loue thy neighbour as thy ſelfe. There is none other commandement greater then theſe.

32. Et ait illi, Scriba, Bene Magiſter, in veritate dixiſti, quia unus eſt Deus, & non eſt alius præter eum,

Then the Scribe ſaide vnto him / Well Maſter/thou haſt ſand the truth/ that there is one God/ and that there is none but he.

33. Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam ſeipſum: maius eſt omnibus holocautomatibus & ſacrificiis.

And to loue him with all the heart/ and with all the vnderſtanding/ and with all the ſoule / and with all the ſtrenght/&to loue his neigbour as himſelfe/ is more then all burnt offrings and ſacrifices.

Das XII. Capitil.

28. Vnd es tratt zu jm der Schrifftgelehrten einer / der jhnen zu gehöret hatte / wie ſie ſich miteinander befrageten/ vnd ſahe das er jhnen fein geantwortet hatte/ vnd fraget jhn: Welches iſt das fürnemeſt Gebot für allen?

Oc der traadde en aff Scrifftklogene til hannem. ſom haffde hørt paa dem/ huorledis de beſpurde ſig met huer andre/oc ſaa at hand haffde giffuit it ſmuct ſuar/oc hand ſpurde hannem at/ huilcket er det ypperſte Bud faar alle?

29. Jeſus aber antwortet jm: Das fürnemeſt Gebott für allen Gebotten iſt das: Höre Jſrael/ der HERR vnſer Gott iſt ein einiger Gott.

Och Jheſus ſuarede hannem / Det ypperſte Bud faar alle er det: Hør Jſrael/ HERREN vor Gud er en einſte Gud.

30. Vnd du ſolt Gott deinen HERREN lieben / von gantzem Hertzen/ von gantzer Seele/ von gantzem Gemüte/ vnd von allen deinen Kräfften/ das iſt das fürnemeſte Gebott.

Oc du ſkalt elſke Gud din HERRE / aff gantſke hierde/ aff gantſke Siel/ aff gantſke ſind. Oc aff alle dine krauffter/ det er det ypperſte Bud.

31. Vnd das ander iſt jm gleich/ Du ſolt deinen Nechſten lieben als dich ſelbs. Es iſt kein ander gröſſer Gebott / denn diſe.

Oc det ander er lige ſom dette/ Du ſkalt elſke din Neſte/lige ſom dig ſelff. Der er inded andet ſtøre Bud/ end diſſe.

32. Vnd der Schrifftgelehrte ſprach zu jm: Meiſter/ du haſt warlich recht geredt / denn es iſt ein Gott/ vnd iſt kein ander auſſer jhm.

Oc Scrifftklogen ſagde til hannem/ Meſtere/ du haffuer ſandelige talet ræt. Thi der er en Gud / och der er ingen an den vden hannem.

33. Vnd denſelbigen lieben von gantzem Hertzen/ von gantzem Gemüte/ von gantzer Seele / vnd von allen Kräfften/ vnd lieben ſeinen Nechſten als ſich ſelbs / das iſt mehr denn Brandopffer vnd alle opffer.

Och at elſke den ſamme aff gantſke hierte/ aff gantſke ſind/aff gantſke ſiel/oc aff alle kraffter/Oc elſke ſin Neſte lige ſom ſig ſelff / det er mere end Brendoffer oc alle offer.

Kapitola XII.

28. Tehdy přiſtaupil k němu geden z Včiteluow/ kterýž byl ſlyſſal ani ſe s nim hádagij: a wida žeby gim dobře odpowěděl/ otázal Gežiſſe/ Které by bylo Přikázanij prwnij ze wſſech.

A gdy przyſzedl niektory z doktorow/ co ſlyſzal gdy ſie gadali/ wiedzac że im dobrze odpowiedział/ ſpytał go ktore ieſt pierwſze miedzy wſzytkim przykazánie?

29. A Gežijs odpowěděl gemu/ Že prwnij ze wſſech Přikázanij geſt: Slyš Izraheli: Pán Buoh twuog/ Bůh geden geſt.

Thedy mu Jezus odpowiedział/ Pirwſze ze wſzytkich roſkazánie ieſt/ Sluchay Izráelu / Pan Bog náſz Pan ieden ieſt.

30. A milowati budeſs Pána Boha twého ze wſſeho Srdce twého / a ze wſſij duſſe twé/ a ze wſſij myſſli twé/ y ze wſſij mocy twé. Tok geſt prwnij Přikázanij.

A przeto z miluy Páná Bogá twego ze wſzytkiego ſercá twego / ze wſzytkiey duſze twoiey y ze wſzythkiey twoiey myſli / y ze wſzytkich śił twoich/ á toć ieſt pierwſze roſkazánie.

31. Druhé pak podobné geſt tomu: Milowati budeſs Bližnijho twého yako ſebe ſamého. Wětſſých Přikázanij nad tyto nenij

A wtore záſie temuż podobná/ tho ieſt/ Miluy bliźniego iáko ſámego ſiebie/ nád tyc otho nie máſz inego wieczſzego roſkazánia.

32. Y řekl gemu Včitel: Dobře gſy Miſtře w prawdě powěděl/ že geden geſt Bůh/ a nenijť giného kromě něho.

Tedy mu rzekł on Doktor / Dobrześ Miſtrzu w prawdźie powiedział/ iż ieden ieſt Bog / á nádeń nie máſz inego.

33. A aby milowán byl ze wſſeho Srdce/ a ze wſſij myſli/ a ze wſſeho rozumu/ y ze wſſij duſſe/ y ze wſſij ſýly/ a milowati Bližnijho ſwého yako ſebe ſamého / wětſſijť geſt nad wſſecky zápalné y wijtězné oběti.

A milowáć go ze wſzytkiego ſercá/ ze wſzythkiego zmyſłu/ ze wſzytkiey duſze/ y ze wſzytkich śił/ także milowáć bliźniego iáko ſámego śiebie/ co ieſt rzecz wieczſzá niż wſzytki palone y ine ofiáry.

יב

34 ישוע דין חזיהי דחכימאית מפנא פתגמא ועניא ואמר לה לא הוית רחיק מן מלכותא דאלהא ולא אנש אמרח תוב דישאליוהי :

E Iesv vedendo ch'egli haueua saniamente risposto, li disse, Tu non sei lontano dal regno di Dio, E niuno haueua poi piu ardire d'interrogarlo.

35 ענא ישוע ואמר כד מלף בהיכלא איכנא אמרין ספרא דמשיחא ברה הו דדויד :

Insegnando poi Iesv nel tempio, entrò à dire, Come dicono gli Scribi che Christo è figliuol di Dauid?

36 הו גיר דויד אמר ברוחא דקודשא דאמר מריא למרי תב לך מן ימיני עדמא דאסים בעלדבביך כובשא תחית רגליך :

Conciosia cosa che esso Dauid disse per lo Spirito santo, Il Signore ha detto al mio Signore, Siedi a la mia destra, infin à tanto ch'io ponga i tuoi nimici per iscabello de piedi tuoi.

37 הו הכיל דויד קרא לה מרי ואיכנא ברה איתוהי וכלה כנשא שמע הוא לה בסימאית:

Adunque esso Dauid il chiama Signore: e d'onde è egli suo figliuolo? E molta turba l'vdiua volentieri.

38 ובילפנה אמר הוא להון אזדהרו מן ספרא דצבין דבאסטלא יהלכון ורחמין שלמא בשוקא :

Ancor diceua loro ne la sua dottrina, Guardateui da gli Scribi, che vogliono andare attorno con veste lunghe, & amano le salutationi ne le piazze.

39 וריש מותבא בכנושתא וריש סמכא בחשמיתא :

E le prime sedie ne le congregationi, e i primi luoghi ne le cene.

יב

34 וירא ישוע כי בחכמה ענה ויאמר לו אינך רחוק ממלכות אלהים ואיש לא היה עוד אשר מלאו לבו לשאול לו :

Iesus entonces viendo que auia respondido sabiamente, dizele, No estas lexos del Reyno de Dios. Y ninguno le osaua ya preguntar.

35 ויען ישוע ויאמר בלמדו בהיכל איך יאמרו הסופרים כי המשיח בן דוד הוא :

Y respondiendo Iesus dezia, ensennando en el Templo, Como dizen los Escribas que el Christo es hijo de Dauid?

36 והוא דוד אמר ברוח הקדש נאם יהוה לאדני שב לימיני עד אשית איביך הדם לרגליך :

Porque el mismo Dauid dixo por Espiritu Sancto, Dixo el Sennor à mi Sennor, Assientate à mis diestras, hasta que ponga tus enemigos por estrado de tus pies.

37 והוא דוד קורא לו אדון ואיככה בנו הוא ורבים מהעם שמעו אותו בנעם :

Luego llamandole el mismo Dauid Sennor, de donde pues es su hijo? Y mucha companna lo oya de buena gana.

38 ויאמר להם בתלמודו השמרו לכם מן הסופרים אשר חפצו להתהלך במחלצות ולשאול לשלומם בשוקים :

Y deziales en su doctrina, Guardaos de los Escribas, que quieren andar con ropas luengas y las salutaciones en las plaças.

39 ומושבים ראשונים בעדות ומסבות ראשונות במשתי הערב :

Y las primeras sillas en lás synogás, y los primeros assientos en las cenas.

ιβ'.

34. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ. οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

Et Iesus voyant qu'il auoit respondu prudemment, lui dit, Tu n'es pas loin du royaume de Dieu: & nul ne l'osoit plus interroguer.

35. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς ἔλεγε διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ. πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ χριστὸς υἱός ἐστι δαυίδ.

Et Iesus enseignant au temple, prenant la parole, leur dit, Comment disent les Scribes que le Christ est fils de Dauid?

36. Αὐτὸς γὰρ δαυὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, λέγει ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

Car Dauid mesme a dit par le sainct Esprit, Le Seigneur a dit à mon Seigneur, Sieds toy à ma dextre, iusqu'à tât que i'aye mis tes ennemis pour marchepied de tes pieds.

37. Αὐτὸς οὖν δαυὶδ λέγει αὐτὸν κύριον· καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.

Dauid donc lui-mesme l'appele Seigneur: comment donc est-il son fils? Et grandes troupes prenoyent plaisir à l'ouir.

38. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

D'autantage il leur disoit en sa doctrine, Donnez-vous garde des Scribes, qui aiment à se pourmener en robbes longues, & les salutations ès marchés:

39. Καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.

Et les premieres seances ès synagogues, & les premieres places ès bâquets.

CAP. XII.

34. Iesus autem vidēs quòd sapienter respondisset, dixit illi, Non es longè à regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.

Then / when Jesus saw that he answered discretely / he said vnto him / Thou art not farre from the kingdome of God. And no man after that durst aske him any question.

35. Et respondens Iesus, dicebat, , docens in templo, Quomodo dicunt Scribæ Christum filium esse David?

And Jesus answered & said teaching in the Temple / How say the Scribes that Christ is the sonne of Dauid?

36. Ipse enim David dicit in spiritu sancto, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

For Dauid himselff said by the holy Ghost / The Lorde saide to my Lorde / Sit at my right hande / till I make thine enemies thy footestoole.

37. Ipse ergo David dicit eum Dominum: & unde est filius eius? Et multa turba eum libenter audivit.

Then Dauid himselfe calleth him Lord: by what meanes is he then his sonne? and much people heard him gladly.

38. Et dicebat eis in doctrina sua, Cavete à Scribis, qui volunt in stolis ambulare, & salutari in foro.

Moreouer hee sayde vnto them in his doctrine / Beware of the Scribes which loue to go in long robes / & loue salutations in the markets.

39. Et in primis cathedris sedere in synagogis, & primos discubitus in cœnis.

And the chiefe seates in the Synagogues / and the first roomes at feastes.

Das XII. Capitel.

34. Da Jesus aber sahe / daß er vernünfftiglich antwortet / sprach er zu jhm: Du bist nicht ferne von dem Reich Gottes. Vnd es dorffte jhn niemand weiter fragen.

Der Jhesus saa / at hand suarede forstandelige / sagde hand til hannem / Du est icke longt fra Guds rige. Oc der torde ingen atspørrie hannem ydermere.

35. Vnd Jesus antworttet / vnd sprach / da er lehret im Tempel: Wie sagen die Schrifftgelehrten / Christus sey Dauids Sohn?

Oc Jhesus suarede / oc sagde / der hand lerde i Tempelen / Huorledis sige de Scrifftkloge / Christus er Dauids søn?

36. Er aber Dauid spricht / durch den heiligen geist / der HERR hat gesagt zu meinem HERRN: setze dich zu meiner Rechten biß daß ich lege deine Feinde zum Schemel deiner füsse.

Oc Dauid siger selff / ved den hellig Aand / HERREN sagde til min Herre / Sæt dig hoss min høyre haand / indtil ieg legger dine Fiender til en skammel vnder dine føder.

37. Da heisset jhn ja Dauid seinen HERRN / woher ist er denn sein Son? Vnd vil Volcks höret jn gerne.

Der kalder io Dauid hannem sin Herre / hueden er hand da hans Søn? Oc meget Folck hørde hannem gerne.

38. Vnd er lehret sie / vnd sprach zu jnen: sehet euch für / für den Schrifftgelehrten / die in langen Kleidern gehen vnd lassen sich gern auff dem Marckte grüssen.

Oc hand lerde dem / oc sagde til dem / Vocter eder for de Scrifftkloge / som gaa i lange kleder / oc lade gerne helse sig paa Torffuit.

39. Vnd sitzen gerne oben an inn den Schulen / vnd über Tisch im Abendmal.

Oc side gerne øffuerst i Scholerne / oc til bords i Gestebud.

Kapitola XII.

34. Tehdy wida Gežijš že by maudře odpowěděl / řekl gemu: Negsy daleko od Králowstwij Božijho. A žadný wijce nesměl se ho tázati.

Widzac thedy Jezuß iż rostropnie odpowiedział / rzekł mu / Nie daleko iesteś od krolestwa Bożego: A nie śmiał go żaden dáley pytáć.

35. Y odpowěděw Gežijš / řekl vče w Chrámě: Kterak prawij Včitelé / že Krystus gest Syn Dawiduow?

Thedy Jezus odpowiedziawszy / rzekł / Nauczáiac w Kośćiele / iakoż mowia Doktorowie / Iż Krystus iest syn Dawidow?

36. Poněwadž on Dawid prawij w Duchu swatém: Řekl PAn PAnu mému / seď na Prawicy mé / Ažť y položjm nepřátely twé podnože noh twých.

Boy sam Dawid powiedział przez Duchá świetego / Rzekł Pan Pánu memu / Siadz ná práwicy moiey / áż podł. ż: nieprzyiacioly twoie podnożkiem nog twych.

37. Poněwadž tehdy sám Dawid nazýwá gey PAnem / kterakž Synem geho gest? A mnohý zástup rád ho poslauchal.

A ták sám Dawid powieda go być Pánem / Z kadże tedy iest Synem iego? A bárzo wiele ludu rádo go słuchálo.

38. Y mluwil gim w včenij swém: Warugte se Včitelůw / kteřijž rádi w krásném rausse chodij / a chtěgij pozdrawowáni býti na Trhu.

Y mowił do nich w náuce swoiey / Strzeżćie sie Doktorow ktorzy chcą chodzić w dlugich ßátách / á kochá ia sie w pozdrawianiu ná rynkoch.

39. A na prwnijch Stolicech seděti w Sskolách / a prwnij mijsta mijti na Wečeřech.

Y pierwße siadánia ná schadzkách / y pierwße zásiadánia ná wieczerzách.

יב

40 הָנוּן דָּאכְלִין בָּתַּיָּא דְּאַרְמְלָתָא בְּעִלְּתָא דְּמוֹרְכִין צְלוֹתְהוֹן הָנוּן נְקַבְּלוּן דִּינָא יַתִּירָא׃

Iquali diuorano le case de le vedoue, e questo sott'ombra che essi fanno lunghe orationi. Questi riceueranno maggior condannatione.

40 אֲשֶׁר אָכְלוּ אֶת־בָּתֵּי הָאַלְמָנוֹת וּבַעֲלִילוֹת הַדְּבָרִים תַּאֲרִיכוּ תְּפִלּוֹתָם עַל־כֵּן יִקְחוּ מִשְׁפָּט יוֹתֵר׃

Que tragan las casas de las biudas y ponen delante que hazen luengas oraciones. Estos recibirán mayor juyzio.

ιβ'.

40. Οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι. οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

Qui mangent tout entierement les maisons des vefues, voire en faisant semblant de prier beaucoup: ils en receueront plus grande condamnation.

41 וְכַד יָתֵב יֵשׁוּעַ לוּקְבַל בֵּית גַּזָּא חָאַר הֲוָא אַיְכַנָא כֶּנְשָׁא רָמֵין עוּרְפָנָא בֵּית גַּזָּא וְסַגִּיָּאֵא עַתִּירֵא רָמֵין הֲווֹ סַגִּי׃

Estando Iesv a sedere à l'incontro de la tesoreria, riguardaua come la turba metteua de denari ne la cassa de la tesoreria: e molti ricchi ve ne metteuano assai.

41 וַיֵּשֶׁב יֵשׁוּעַ לִפְנֵי הַנִּשְׁכָּה וַיַּרְא אֵיךְ הָעָם שֹׁלֵךְ נְחֹשֶׁת אֶל־הַלִּשְׁכָּה וְרַבִּים מִן עֲשִׁירִים הַרְבֵּה שָׁלְכוּ׃

Y estando sentado Iesus delante del arca de la offrenda, miraua como el pueblo echauá dinero en el arca: y muchos ricos echauan mucho.

41. Καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά.

Iesus aussi estant assis vis à vis du trone, prenoit garde comment le peuple mettoit argent au trone,

42 וַאתַת אַרְמַלְתָּא חֲדָא מְסַכִּנְתָּא אַרְמִיַּת תְּרֵין מְנִין דְּאִיתֵיהוֹן שְׁמוּנָא׃

E venuta vna pouera vedoua, vi messe due piccioli, che sono vn quatrino.

42 וַתָּבוֹא אַלְמָנָה אַחַת וַתַּשְׁלֵךְ שְׁנַיִם מָנִים זֶה הוּא רִיבְעָה׃

Y como vino vna biuda pobre, echó dos minutos, que es vn quarto.

42. Καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης.

Or plusieurs riches y mettoyent beaucoup: & vne poure vefue vint, laquelle y mit deux petites pieces qui font vn quadrin.

43 וְקַרְאָ יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידָוְהִי וְאָמַר לְהוֹן אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהָדָא אַרְמַלְתָּא מְסַכִּנְתָּא יַתִּיר מִן כֻּלְּהוֹן אֶנָשָׁא דְּרָמִין אַרְמִיַּת בֵּית גַּזָּא׃

Allor chiamando à se i suoi discepoli, dice loro, Io vi dico in verità, che questa pouera vedoua ha messo piu di tutti quelli che hanno messi denari ne la tesoreria.

43 וַיִּקְרָא לְתַלְמִידָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי הָאַלְמָנָה הַמִּסְכֵּנָה הַזֹּאת רַב מִכֻּלָּם שָׁלְךְ אֲשֶׁר שָׁלְכוּ אֶל־הַנִּשְׁכָּה׃

Entonces llamando à sus Discipulos, dizeles, Dezierto os digo, que esta biuda pobre echo mas que todos losque han echado en el arca.

43. Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκε τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον.

Lors appelant à soi ses disciples, il leur dit, En verité ie vous di, que ceste poure vefue a plus mis au tronc que tous ceux qui y ont mis.

44 כֻּלְּהוֹן גֵּיר מִן מֶדֶּם דְּיַתִּיר לְהוֹן אַרְמִיו הָדָא דֵּין מִן חָסִירוּתָהּ כֻּל מֶדֶּם דְּאִית הֲוָא לָהּ אַרְמִיַּת כֻּלֵּהּ קִנְיָנָהּ׃

Percioche tutti hanno messe di quello che auanzaua loro: ma coste i v'ha messo de la sua pouertà tutto cio ch'ella haueua, e tutto il suo vitto.

44 כִּי־כֻלָּם מִיֹּתְרָם שָׁלְכוּ וְהִיא מֵחֶסְרוֹנָהּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר לָהּ שָׁלְכָה אֶת־כָּל מִחְיָתָהּ׃

Porque todos han echado de loque les sobra: mas esta de su pobreza echó todo loque tenia, todo su alimento.

44. Πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

Car tous y ont mis de ce qui leur abonde: mais ceste-ci y a mis de sa poureté tout ce qu'elle auoit, voire toute sa substance.

יג

1 וְכַד נָפֵק יֵשׁוּעַ מִן הַיְכְלָא אָמַר לֵהּ חַד מִן תַּלְמִידָוְהִי מַלְפָנָא חֲזִי אֵילֵין כֵּאפָא וְאֵילֵין בֶּנְיָנֵא׃

Vscendo poi egli del tempio, vno de suoi discepoli gli dice, Maestro, guarda che pietre, e che edifitij.

1 וּבְצֵאתוֹ מִן־הַהֵיכָל אָמַר לוֹ אֶחָד מִן־הַתַּלְמִידָיו מְלַמֵּד הִנֵּה כַּמָּה אֲבָנִים וְכַמָּה בִנְיָנִים׃

Y saliendo del templo, dizele, vno de sus Discipulos, Maestro, mira que piedras, y que edificios.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι, καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.

E comme il partoit du temple, vn de ses disciples lui dit, Maistre, regarde quelles pierres, & quels bastimens.

CAP XII.

40. Qui devorant domos viduarum ſub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium.

Which deuoure widowes houſes / euen vnder a colour of long prayers. Theſe ſhall receyue the greater damnation.

41. Et ſedens Ieſus gazophylacium, aſpiciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium, & multi divites iactabant multa.

And as Jeſus ſate ouer againſt the treaſurie/ he beheld how the people caſt money into the treaſurie / and many rich men caſt in much.

42. Cùm veniſſet autem vidua una pauper, miſit duo minuta, quod eſt quadrans.

And there came a certaine poore widow / and ſhe threw in two mites / which make a quadrin.

43. Et convocans diſcipulos ſuos, ait illis, Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus miſit qui miſerunt in gazophylacium.

The he called vnto him his diſciples/ & ſaid vnto them / Verely I ſay vnto you / that this poore widow hath caſt more in / then all they which haue caſt into the treaſurie.

44. Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miſerunt; hæc verò, de penuria ſua, omnia quæ habuit miſit, totum victum ſuum.

For they all did caſt in of their ſuperfluitie: but ſhee of her pouertie did caſt in all that ſhe had / euen all her liuing.

CAP. XIII.

ET cùm egrederetur de templo, ait illi unus ex diſcipulis ſuis, Magiſter, aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ.

And as he went out of the Temple/ one of his diſciples ſayde vnto him / Maſter / ſee what ſtones / and what buildings are there.

Das XII. Capitel.

40. Sie freſſen der Witwen heuſſer/ vnd wenden langes Gebet für/ dieſelben werden deſto mehr verdammniß empfahen.

De æde Enckers huſ/ vnder det ſkin at de bede lenge/ De ſamme ſkulle faa ſaa meget ſtørre fordømmelſe.

41. Vnd Jeſus ſetzet ſich gegen dem Gotteskaſten/ vnd ſchauet wie das Volck Gelt einlegte in den Gottes kaſten/ vnd vil Reichen legten vil ein.

Oc Jheſus ſette ſich tuert offuer fra Guds kiſte/ oc ſaa til/ huorledis folcket lagde Pendinge i Guds kiſte/ Oc mange Rige lagde meget vdi.

42. Vnd es kam ein arme Witwe/ vnd legte zwey Scherfflein ein/ die machen einen Heller.

Oc derkom en fattig Encke/ oc lagde thu Skerff vdi/ de gøre en Pending.

43. Vnd er rieff ſeine Jünger zu ſich/ vnd ſprach zu jhnen: Warlich ich ſage euch / diſe arme Witwe hat mehr in den Gotteskaſten gelegt/ denn alle die eingelegt haben.

Oc hand kallede ſine Diſciple til ſig oc ſagde til dem/ Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Denne fattige Encke lagde mere i Guds kiſte/ end alle de ſom lagde vdi.

44. Denn ſie haben alle von jhrem übrigen eingelegt/ diſe aber hat von jhrem Armut/ alles was ſie hat / jre gantze Narung eingelegt.

Thi de lagde alle vdi aff deris offuerflødighed/ Men denne lagde vdi aff ſin fattigdom alt det hun haffde/ hendis gantſke Næring.

Das XIII. Capitel.

Vnd da er auß dem tempel gienge/ ſprach zu jhm ſeiner Jünger einer: Meiſter/ ſihe/ welche Steine/ vnd welch ein Bau iſt das?

Oc der hand gick aff Tempelen / ſagde en aff hans Diſciple til hannem / Meſtere/ ſee/ huilcke ſtene/ oc huilcken en Bygning er det?

Kapitola XII.

40. Kteřijžto zžijragij domy wdowſké/ pod zámyſlem dlauhe Modlitby / tiť wezmau Saud těžſſý.

Ktorzy do gruntu pożyráia domy wdow/ á chcac być widzeni/ bawią ſie dlugiemi modlitwámi / ći od nioſa ćiężſzy ſąd.

41. A ſedě Gežijš proti Pokladnicy/ patřil kterak záſtup mece Penijze do Pokladnice. A mnozý bohatij metali mnoho.

A gdy Jezus śiedział przećiw ſkárbnicy/ pátrzał iáko lud kładł pieniądze do ſkárbu/ á wiele bogaczow wiele kładli.

42. A když přiſſla gedna chudá-wdowa/ vwrhla dwa ſſarty/ genž geſt čtwrtá čáſtka penijeze.

Kedy przyſzedſzy też niektora wdowá vboga/ włożyła dwá drobne pieniądze/ ktore ważyly Quadranth.

43. Y ſwolaw Včedlnijky ſwé/ řekl gim: Zagiſte prawijm wám/ že tato chudá wdowa/ wijce geſt vwrhla/ než tito wſſyckni kteřijž metali do Pokladnice.

Tedy on wezwawſzy ku ſobie zwolenników ſwych/ rzekł im/ Záprawdę wam powiedam/ Tá vboga wdowá wiecey włożylá niż wſzyſcy ći ktorzy kłádli do ſkarbu.

44. Nebo wſſyckni to což gim zbýwalo metali/ ale tato z ſwé chudoby wſſecko což měla vwrhla/ wſſecku žiwnoſt ſwau.

Abowiem ći wſzyſcy to co im zbywáło/ zmieſli/ ále thá z niedoſtátku ſwego co miáłá włożyłá/ y wſzytko ſwe pożywienie.

Kapitola XIII.

A Když wycházel z Chrámu/ řekl gemu geden z Včedlnijkuow geho: Miſtře/ pohleď kteraké kamenij / a yaké geſt toto ſtawenij.

A Gdy wychodzył z Kośćiołá/ rzekł mu niektory z zwolenników iego/ Miſtrzu obacz iákie to kámienie y iákie budowánie.

יג

2 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לֵהּ חָזֵא אַנְתְּ הָלֵין בֶּנְיָנֵא רַוְרְבֵא לָא מִשְׁתַּבְקָא הָרְכָא כֵּאף עַל כֵּאף דְּלָא מִסְתַּתְרָא׃

E Iesv rispondendo, gli dice, Vedi tu queste gran fabbriche? non sarà lassata pietra sopra pietra, che non sia ruinata.

3 וְכַד יָתֵב יֵשׁוּעַ בְּטוּרָא דְּזַיְתָא לוּקְבַל הַיְכְּלָא שַׁאֲלוּהִי כֵּאפָא וְיַעֲקוֹב וְיוֹחַנָּן וְאַנְדְּרֵאוֹס בַּלְחוֹדַיְהוֹן׃

E stando egli à sedere nel monte degli Oliui, à l'incontro del tempio, Pietro, e Iacopo, e Giouanni, & Andrea lo domandauano così da parte, dicendo.

4 אֱמַר לַן אֶמַּתַי הָלֵין נֶהְוְיָן וּמָנָא הִי אָתָא מָא דְּקַרְבָן הָלֵין כֻּלְּהֵין לְמֶשְׁתַּלָּמוּ׃

Dicci quando saranno queste cose, e qual sarà il segno di quando tutte queste cose haueranno fine?

5 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ שָׁרִי לְמֵאמַר לְהוֹן חָזוּ דַּלְמָא אֱנָשׁ נַטְעֵיכוֹן׃

E Iesv rispondendo loro, incominciò à dire, Guardate che alcun non v'inganni.

6 סַגִּיאֵא גֵּיר נֵאתוֹן בַּשְׁמִי וְנֵאמְרוּן דְּאֶנָא אֶנָא וְלַסַּגִּיאֵא נַטְעוּן׃

Perche verranno molti nel Nome mio, dicendo, Io son Christo: & inganneranno molti.

7 מָא דֵּין דְּשָׁמְעִיתוּן קְרָבָא וְטֶבָא דִּקְרָבָא לָא תֶּתְּדַּחְלוּן עֲתִיד הוּ גֵּיר דְּנֶהְוֵא אֶלָּא לָא עַדְּכִיל חַרְתָּא׃

Hor quando voi sentirete de le guerre, e de romori di guerre, non vi turbate: per che bisogna ch'elle siano: ma non sarà ancor il fine.

8 נְקוּם גֵּיר עַמָּא עַל עַמָּא וּמַלְכוּ עַל מַלְכוּ וְנֶהְווֹן זַוְעֵא בְּדוּכְּא דּוּכְּא וְנֶהְווֹן כַּפְנָא וְשׁוּגְשָׁיָא הָלֵין רֵישָׁא אֶנּוּן דְּחֶבְלֵא׃

Percioche si leuarà su gente contra gente, e regno contra regno: e saranno de terremoti per ogni luogo, e carestie, e turbulentie. Queste cose saranno i principij de dolori.

יג

2 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ הֲרוֹאֶה אֶת־בִּנְיָנִים הָאֵלֶּה הַגְּדוֹלִים לֹא תֻנַּח אֶבֶן עַל־אֶבֶן עַל־מְלֻנַּחַת אֲשֶׁר לֹא תֵהָרֵס׃

Y Iesus respondiendo dixole, Vees estos grandes edificios? no quedara piedra sobre piedra que no sea derribada.

3 וּבְשִׁבְתּוֹ עַל־הַר הַזֵּיתִים לְנֶגֶד הַהֵיכָל שָׁאֲלוּ לוֹ בִּלְבַדָּם כֵּיפָה וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן וְאַנְדְּרֵאוּס׃

Y sentandose en el Monte de las Oliuas delante del Templo, preguntaronle à parte Pedro, y Iacobo, y Ioan, y Andres.

4 אֱמֹר לָנוּ מָתַי יִהְיוּ הָאֵלֶּה וּמָה הָאוֹת כִּי־יִכְלוּ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Di nos quando seran estas cosas? Y que senal aura quando todas las cosas han de ser acabadas?

5 וְיֵשׁוּעַ עָנָה לָהֶם וַיָּחֶל לְדַבֵּר הֵאוֹ פֶּן יַשִּׁיאֲכֶם אִישׁ׃

Y Iesus respondiendoles, començó à dezir, Mirad que nadie os enganne.

6 כִּי־רַבִּים יָבוֹאוּ בִּשְׁמִי לֵאמֹר כִּי אֲנִי הוּא וְיַתְעוּ לְרַבִּים׃

Porque vendrân muchos en mi nombre, diziendo, Yo soy el Christo: y engannaran à muchos.

7 וְאִם תִּשְׁמְעוּ מִלְחָמוֹת וּשְׁמוּעוֹת הַמִּלְחָמוֹת אַל תִּבָּהֲלוּ כִּי־צָרִיךְ לִהְיוֹת אַךְ עַד־הֵנָּה אֵינֶנּוּ הַקֵּץ׃

Mas quando oyerdes de guerras, y de rumores de guerras, nô os turbey: porque conuiene hazerse ansi. mas aun no sera la fin.

8 כִּי יָקוּם גּוֹי עַל־גּוֹי וּמַמְלָכָה עַל־מַמְלָכָה וְיִהְיֶה רַעַשׁ בְּכָל מְקוֹמוֹת וְיִהְיֶה רָעָב וּמְהוּמָה רֵאשִׁית הַחֲבָלִים הָאֵלֶּה׃

Porque gente se leuantaran contra gente, y reyno contra reyno: y aurà terremotos en cada lugar, y aurà hambres, y alborotos: principios de dolores seran estos.

ιγ'.

2. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτῷ, Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.

Lors Iesus respondant lui dit, Vois-tu pas ces grands bastimens? Il ne sera laissé pierre sur pierre qu'elle ne soit demolie.

3. Καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας.

Et comme il estoit assis au mont des Oliuiers vis à vis du temple, Pierre & Iaques, Iehan & André l'interroguerent à part.

4. Εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ πάντα ταῦτα συντελεῖσθαι.

Disans, Di-nous quand seront ces choses, & quel sera le signe quand toutes ces choses, doiuent estre accomplies.

5. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς, ἤρξατο λέγειν, Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.

Lors Iesus leur respondant commença à leur dire, Prenez garde que quelcun ne vous seduise.

6. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.

Car plusieurs viendront en mon Nom disans, C'est moi qui suis le Christ, & en seduiront plusieurs.

7. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος.

Or quand vous orrez des guerres & des bruits de guerres, ne soyez point troublés: car il faut que ces choses aduienent: mais encore ne sera-ce pas la fin.

8. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα.

Car nation s'esleura contre nation, & royaume contre royaume: & y aura tremblemens de terre de lieu en lieu, & famines, & troubles, ces choses seront commencement de douleurs.

9. Quid

CAP. XIII.

2. Et reſpondens Ieſus, ait illi, Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur.

Then Jeſus anſwered & ſaid vnto him/ Seeſt thou theſe great buildinges? there ſhall not be left one ſtone vpon a ſtone/ that ſhall not be throwen downe.

3. Et cum ſederet in monte olivarum contra templum, interrogabant eum ſeparatim Petrus & Iacobus & Iohannes & Andreas.

And as he ſate on the mount of Oliues / ouer againſt the Temple/ Peter / and James / and John / and Andrewe aſked him ſecretly.

4. Dic nobis, quando iſta fient? & quod ſignum erit quãdo hæc omnia incipient conſummari?

Tell vs/ when ſhall theſe things be? and what ſhalbe the ſigne when al theſe things ſhalbe fulfilled?

5. Et reſpondens Ieſus cœpit dicere illis, Videte, ne quis vos ſeducat.

And Jeſus anſwerd them / and beganne to ſay/ Take heede leaſt any man deceiue you.

6. Multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego ſum: & multos ſeducẽt.

For many ſhall come in my name/ ſaying/ I am Chriſt / and ſhall deceiue many.

7. Cùm audieritis autem bella & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: ſed nondum finis.

Furthermore when yee ſhall heare of warres / and rumours of warres / be ye not troubled: for ſuch things muſt needes bee: but the end ſhall not be yet.

8. Exurget enim gens contra gentem, & regnum ſuper regnum: & erunt terræmotus per loca, & fames: Initium dolorum hæc.

For nation ſhall riſe againſt nation/ and kingdome againſt kingdome / and there ſhall be earthquakes in diuers quarters / & there ſhalbe famine and troubles: theſe are the beginnings of ſorowes.

Das XIII. Capitel.

2. Vnd Jeſus antwortet vnd ſprach zu jm. Siheſt du wol allen diſen groſſen Bau? Nicht ein Stein wird auff dem andern bleiben / Der nicht zubrochen werde.

Oc Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Seer du vel al denne ſtore bygning. Jcke en Steen ſkal bliffue paa den anden/ ſom ey ſkal ſønder ſlaſſ.

3. Vnd da er auff dem Oelberg ſaß gegen dem Tempel / fragten jn beſonders Petrus vnd Jacobus vnd Johannes vnd Andreas:

Oc der hand ſad paa Olie bierget tuert offuer fra Tempelen / daſpurde Peder oc Jacob oc Johannes oc Andreas hannem beſynderliche at.

4. Sage vns / wenn wirdt das alles geſchehen? Vnd was wirdt das Zeichen ſein / wenn das alles ſoll vollendet werden?

Sig oſſ / Naar ſkal alt dette ſke? Oc huad Tegen ſkal der vere/ naar alt dette ſkal fuldkommis?

5. Jeſus antworttet jnen/ vnd fieng an zuſagen: Sehet zu / daß euch niemand verführe.

Jheſus ſuarede dem / oc begynte at ſige / Seer til/ at icke nogen forføre eder?

6. Denn es werden vil kommen vnter meinem Namen / vnd ſagen / ich bin Chriſtus/ vnd werden vil verführen.

Thi der ſkull mange komme vnder mit Naffn/ oc ſige/ Jeg er Chriſtus/ oc de ſkulle forføre mange.

7. Wenn / jr aber hören werdet von Kriegen / vnnd Kriegsgeſchrey / ſo förchtet euch nicht/ denn es muß alſo geſchehen/ aber das Ende iſt noch nicht da.

Oc naar i faa at høre om Krig / oc Krigis rocte/ Da frøcter eder icke/ thi det maa ſaa ſke/ Men enden er der icke end da.

8. Es wirdt ſich ein Volck über das ander empörn / vnd ein Königreich über das ander. Vnd werden geſchehen Erdbeben hin vnd wider / vnd wirdt ſein theure zeit vnd ſchrecken. Das iſt der not anfang.

Der ſkal it Folck ſette ſig offuer det andet / oc it Kongerige offuer det andet. Oc der ſkal ſke Jordſkel her oc der / Oc der ſkal vere dyr tid oc forferdelſe. Dette er Bedrøffuelſens begyndelſe.

Kapitola XIII.

2. Odpowěděw Gežijs/ řekl gemu: Widijšli toto ſtawenij? Nebudeť oſtawen kámen na kameni/ aby nebyl zkažen.

Tedy mu Jezus odpowiedziawſzy rzekł/ Widziſz tho wielkie budowánie? nie zoſtánieć kámień ná kámieniu ktoryby nie był rozwalon.

3. A když ſeděl na hůře Oliwětſſké proti Chrámu/ tázali ho obzwláſſtně Petr/ a Jakub/ a Jan/ a Ondřeg:

A śiedzac ná gorze oliwney przeciw koſciołowi/ pytáli go oſobno/ Piotr/ Jákub/ Jan/ y Andrzey.

4. Powěz nám/ kdy tyto wěcy budau? a ktere znamenij bude když tyto wſſecky wěcy počnau ſe dijti?

Powiedzże nam kiedy ty rzeczy bedą/ á co zá znák bedzie gdy przyjdzie czás iż ſie wſzytko ma konczyć?

5. Odpowěděw Gežijs/ počal gim prawiti: Wizťež/ ať wás nižádný neſwede.

A odpowiedziawſzy im Jezus/ począł mowić/ Báczćież aby was niktnie zwodził.

6. Nebo ť mnozý přigdau we gměnu měm/ řkauce: že yá gſem/ a mnohé ſwedau.

Abowiem wielec ich przyidzie w imieniu moim/ powiedaiac/ Jaciem ieſt Krystus / y wiele ich zwiodą.

7. Když pak vſlyſſýte boge a prawenij o bogijch/ neſtrachugte ſe/ neb mu ſegij tý wěcy býti/ ale ne y hned konec.

Gdy tedy vſłyſzyćie walki y wieśći o walkách/ nie trwożćież ſobą/ boć potrzebá bydź temu/ álec nie ieſzcze koniec.

8. Powſtaneť zagiſté Národ proti Národu/ a králowſtwij proti králowſtwij/ a bude země třeſenij po mijſtech/ a hladowé/ y růžnice. A tyto wěcy budau počátek boleſti.

Abowiem powſtanie narod przeciw narodowi/ á kroleſtwo przeciw kroleſtwu/ y bedą trzęſienia ziemie ná ká zdych mieyſcách/ y bedą głody y zá mieſzánia/ á ty ſą poczatki boleśći.

יג | יג | ιγ'.

9 חזו דין אנתון בנפשכון ישלמונכון גיר לדינא ובכנושתהון תתנגדון ו קדם מלכא והגמונא תקומון מטולתי לסהדותהון׃

9 וְהִשָּׁמְרוּ לְנַפְשֹׁתֵכֶם כִּי יַסְגִּירוּ אֶתְכֶם בְּבָתֵּי הַדִּינִים וּבַעֲדוֹת תֻּכּוּ וְלִפְנֵי נְשִׂיאִים וּמְלָכִים תּוּקְמוּ לְמַעַן שְׁמִי לְעֵדוּת לָהֶם׃

9. Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ εἰς συναγωγάς· δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

Ma habbiate cura à voi stessi: percioche vi daranno in poter de concilij e delle sinagoghe: sarete battuti, e sarete menati dinanzi à i presidenti e Re, per cagion mia, in testimonio ad essi.

Mas vosotros mirad por vosotros: porque os entregarán en consejos, y en synogas. sereys açotados: y delante de presidentes y de reyes sereys llamados por causa de mi por testimonio à ellos.

Mais prenes-garde à vous-mesmes, car ils vous liureront aux consistoires: & aux synagogues: vous serez fouettes & seres presentés deuāt les gouuerneurs & les rois à cause de moi, en tesmoignage à iceux.

10 לוקדם דין עתידא דתתכרז סברתי בכלהון עממא׃

10 וּבְכָל הַגּוֹיִם תִּצְטָרֵךְ בָּרִאשׁוֹנָה לְהִקָּרֵא אֶת הַבְּשׂוֹרָה׃

10. Καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον.

E bisogna che l'Euangelio sia prima predicato tra tutte le genti.

Y en todas las gentes conuiene que el Euangelio sea predicado antes.

Et faut que l'Euangile soit premierement preiché en toutes nations.

11 ואמתי דמקרבין לכון דין דישלמונכון לא תקדמון תאצפון מנא תמללון ולא תרנון אלא הו מדם דמתיהב לכון בהי שעתא הנא מללו לא הוא גיר אנתון ממללין אלא רוחא דקודשא׃

11 וְכַאֲשֶׁר יוֹלִיכוּ אֶתְכֶם לִמְסֹר לֹא תַחְשְׁבוּ מָה תְּדַבְּרוּן וְלֹא תֶהְגּוּ כִּי אֲשֶׁר יִנָּתֵן לָכֶם בָּעֵת הַהִיא אוֹתוֹ דַבְּרוּ כִּי אֵינְכֶם אַתֶּם אֲשֶׁר מְדַבְּרִים כִּי אִם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

11. Ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε, οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Hor quando vi meneranno à darui in poter di quelli, non vi curate innanzi di quel che habbiate à dire, ne vi pensate su punto: ma dite cio che vi sarà dato in quell'hora: imperoche non sete voi quelli che parlate, ma è lo Spirito santo.

Y quando os truxeren entregando os, no premediteys que aueys de dezir, ni lo penseys: mas loque os fuere dado en aquella hora, esso hablad. porque no soys vosotros losque hablays, si no el Espiritu Sancto.

Or quand ils vous meneront pour vous liurer, ne soyez deuant en souci de ce que vouz aurez à dire, & n'y meditez point: mais tout ce qui vous sera donné en cest instant-la, dites cela, car ce n'est pas vous qui parlez, mais le sainct Esprit.

12 נשלם דין אחא לאחוהי למותא ואבא לברה ונקומון בניא על אבהיהון ונמיתון אנון׃

12 כִּי יִמְסֹר אָח לְאָחִיו בַּמָּוֶת וְאָב אֶת בְּנוֹ וְיִתְקוֹמְמוּ בָנִים עַל אֲבוֹתָם וּמוֹתְתוּ אוֹתָם׃

12. Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

Il fratello darà il fratello à la morte, e il padre darà il figliuolo, e i figliuoli si leuaranno contra i padri e le madri, e faranno gli morire.

Y entregará à la muerte el hermano àl hermano. y el padre àl hijo: y leuantarsehan los hijos contra los padres, y matarloshán.

Lors vn frere liurera l'autre frere à mort, & le pere l'enfant, & s'esleueront les enfans à l'encontre des peres & meres, & les feront mettre à mort.

13 ותהוון סניאין מן כל נש מטול שמי מן דין דנסיבר עדמא לחרתא הו נחא׃

13 וִהְיִיתֶם שְׂנוּאִים מִכֻּלָּם לְמַעַן שְׁמִי וַאֲשֶׁר יוֹחִיל עַד עֵת קֵץ זֶה יִוָּשֵׁעַ׃

13. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

E sarete odiati da tutti per il Nome mio: ma chi perseuerarà insin al fine, costui sarà saluato.

Y sereys aborrecidos de todos por mi nombre: MAS ELQUE PERSEVERARE HASTA LA FIN, ESTE SERA SALVO.

Et serez haïs de tous à cause de mon Nom: mais qui soustiendra iusques à la fin, cestui-la sera sauué.

CAP. XIII. — Das XIII. Capitel. — Kapitola XIII.

9. Videte autem vosmetipsos: Tradent enim vos in conciliis, & in synagogis vapulabitis, & ante præsides, & reges stabitis propter me, in testimonium illis.

9. Ihr aber sehet euch für/ denn sie werden euch überantwortten für die Rathhäuser vnd Schulen/ vnd jhr müsset gestäupet werden/ vnd für Fürsten vnd Könige müsset ir geführet werden/ vmb meinet willen/ zu einem Zeugniß über sie.

9. Pilni pak budte sami sebe. Nebo wydáwati wás budau na Sněmy/ a w Sskolách budete biti/ a před Králi a Wládaři stanete pro mne/ na swědectwij gim.

But take ye heede to your selues: for they shall deliuer you vp to the Counsels/ and to the Synagogues: ye shall be beaten/ and brought before rulers/ and kinges for my sake/ for a testimoniall vnto them.

Men seei eder faare/ Thi de skulle antuorde eder hen til Raadhuss/ oc Scholer/ Oc i skulle hudstrygis oc i skulle føris faar Førster oc Konger/ for min skild/ til it vidnisbyrd offuer dem.

Ale wy sie ostrzegayćie/ boć was wydádzą przed sady/ y do boźnic/ y bedą was być/ á przed przełożonymi y Krolmi dla mnie stháwáć bedźiecie ku przeświadczeniu ich.

10. Et in omnes gentes primum oportet prædicari evangelium.

10. Vnd das Euangelium muß zuvor geprediget werden vnder alle Völcker.

10. Ale we wssech Národech nayprw musý býti kázáno Swaté Ewangelium.

And the Gospell must first be published among all nations.

Oc Euangelium skal før predickis blant alle Folck.

A potrzebá áby naprzod v wszytkich narodow była opowiedána Ewánielia.

11. Et cum duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquamini, non enim vos estis loquentes: sed Spiritus sanctus.

11. Wenn sie euch nun führen vnd überantwortten werden/ so sorget nicht was jr reden solt/ vnd bedencket euch nicht zuvor/ Sondern was euch zu derselbigen stunde gegeben wirdt/ das redet/ denn jhr seits nicht/ die da reden/ sondern der heilige Geist.

11. A když wás powedau wydáwagjce/ nepřemyšlugte co byšte mluwili/ ale což wám bude dáno w tu hodinu/ to mluwte. Nebo negste wy kteřijž mluwijte/ ale Duch Swatý.

But when they leade you/ and deliuer you vp/ take yee no thought afore/ neither premeditate what ye shall say: but whatsoeuer is giuen you at the same time/ that speake: for it is not ye that speake/ but the holy Ghost.

Naar som de nu føre oc antuorde eder hen/ Da førger icke for/ huad i skulle tale/ oc betencker det ey heller tiforn/ Men huad som eder giffuis i den samme stund det taler/ Thi at i ere icke de som tale/ Men den hellige Aand.

A gdy was wydáne wodźić bedą/ nie troszczież sie przed tym co byśćie mowić mieli/ ani o tym myślcie/ ále cokolwiek wam bedźie podano ná on czás to mowćie/ Abowiem nie wy iesteśćie ktorzy mowićie/ ále Duch on Swięty.

12. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & consurgent filii in parentes, & morte afficient eos.

12. Es wird aber überantwortten ein Bruder den andern zum todte/ Vnd der Vater den Son/ vnd die kinder werden sich empören wider die Eltern/ vnd werden sie helffen tödten.

12. Wydá pak bratr bratra na smrt/ a Otec Syna: a powstanau synowé proti Rodičům/ a smrtij ge zhubij.

Yea/ and the brother shall deliuer the brother to death/ and the father the sonne/ and the children shall rise against their parents/ and shall cause them to die.

Der skal en Broder antuorde den anden hen til døden/ Oc Faderen Sønnen/ oc Bornene skulle sette sig op mod Foreldrene/ oc de skulle hielpe til at sla dem ihiel.

Y podać brát brátá ná śmierć/ á oćiec syná/ y powsthána dźieći przećiw rodźicom/ stáráiac sie iákoby ie o śmierć przyprawili.

13. Et eritis odio omnibus, propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem, hic salvus erit.

13. Vnd werdet gehasset sein von jederman/ vmb meines Namens willen. Wer aber beharret biß an das ende/ der wirdt Selig.

13. A budete w nenáwisti wssechněm pro gméno mé. Ale kdož setrwá až do konce/ ten spasen bude.

And yee shall be hated of all men for my Names sake: but whosoeuer shall endure vnto the end/ he shall be saued.

Oc i skulle hadis aff huermand/ for mit naffn skyld. Men huo som bliffuer bestandig indtil enden/ hand skal bliffue salig.

Bedźiećie v wszytkich w nienawiśći dla imienia mego/ lecz ktory dotrwa áż do końcá/ ten bedźie wybáwion.

יג

14 מָא דֵין דַחֲזַיְתּוּן אָתָא טַנְפּוּתָא דְחוּרְבָנָא הָי דְאֶתְאמִירָא בְּדָנִיאֵל נְבִיָּא דְקָיְמָא אַיְכָא דְלָא וָלֵא הו דְקָרֵא נֶסְתַּכַּל הָידֵין אִילֵין דְבִיהוּד אֶנּוּן נֶעְרְקוּן לְטוּרָא׃

Hor quando voi vedrete l'abomineuole desolatione (che è detta dal Profeta Daniel) stare oue non debbe (chi legge intenda) allora quei che saranno in Giudea, fuggano à i monti.

15 וּמַן דְבֵאגָּרָא הו לָא נֶחוּת וְלָא נֵעוֹל לְמֶשְׁקַל מֶדֶם מֶן בַּיְתֵה׃

E chi sarà in su'l tetto, non discenda in casa, ne entri à togliere cosa alcuna di casa sua.

16 וּמַן דְבַחְקְלָא הו לָא נֶתְהְפֵךְ לְבֶסְתְרֵה דְנֶשְׁקוֹל לְבָשֵׁה׃

E chi sarà nel campo, non ritorni à le cose lasciate in dietro, a portar via il suo mantello.

17 וַי דֵין לְבַטְנָתָא וְלְאִילֵין דְמַינְקָן בְּהָנוֹן יַוְמָתָא׃

E guai à le donne grauide, & à quelle che lattaranno in quei giorni.

18 צַלַּו דֵין דְלָא נֶהְוֵא עֲרוֹקְכוֹן בְּסַתְוָא׃

Pregate che la vostra fuga non sia di verno.

19 נֶהְוֵא גֵיר בְּיַוְמָתָא הָנוֹן אוּלְצָנָא דְלָא הֲוָא אַכְוָתֵה מֶן רֵישׁ בְּרִיתָא דְבְרָא אֱלָהָא וְעַד מָא לְהָשָׁא וְלָא נֶהְוֵא׃

Percioche quei giorni saranno di tale afflittione, qual non è stata dal principio de la creation de le cose, che Iddio ha create insin ad hora, ne mai piu sarà.

20 וְאֶלוּ לָא מָרְיָא כַּרִי יַוְמָתָא הָנוֹן לָא חָיָא הֲוָא כָּל בְּסַר אֶלָא מֶטוּל גְבַיָּא דְגְבָא כַּרִי יַוְמָתָא הָנוֹן׃

E se il Signore non hauesse abbreuiati i giorni, niuna carne si sarebbe saluata: ma per gli eletti, i quali egli ha eletto, ha abbreuiati quei giorni.

21 הָידֵין אֶן אְנָשׁ נֵאמַר לְכוֹן דְהָא הָרְכָא הו מְשִׁיחָא וְהָא הָרֵךְ תַּמָּן לָא תְהַיְמְנוּן׃

Et allora se alcun vi dirà, Ecco qui Christo, o eccolo li, non lo crediate.

יג

14 וְאִם תִּרְאוּ אֶת־שִׁקּוּץ מְשׁוֹמֵם הַנֶּאֱמָר בְּדָנִיֵּאל הַנָּבִיא עוֹמֵד בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא יֵשׁ לוֹ לַעֲמֹד הַקּוֹרֵא יָבִין אָז אֲשֶׁר בִּיהוּדָה יָנוּסוּ אֶל־הֶהָרִים׃

Empero quando vierdes la abominacion de assolamiento, (que fué dicha por Daniel,) que estará donde no deue, el que lee, entienda, entõces losque estuuieren en Iudea, huygan à los mõtes.

15 וַאֲשֶׁר עַל־הַגָּג לֹא יֵרֵד אֶל־הַבַּיִת וְלֹא יָבוֹא לָשֵׂאת מְאוּמָה מִבֵּיתוֹ׃

Y elque estuuiere sobre la casa, no decienda à la casa: ni entre para tomar algo de su casa.

16 וַאֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה הוּא לֹא יִפְנֶה לְאָחוֹר לָשֵׂאת אֶת־בְּגָדָיו׃

Y elque estuuiere en el campo, no torne atrás ni aun à tomar su cappa.

17 וְאוֹי לֶהָרוֹת וְלַמֵּינִיקוֹת בַּיָּמִים הָאֵלֶּה׃

Mas ay de las prennadas, y de las que criaren en aquellos dias.

18 הִתְפַּלְּלוּ פֶּן־תְּהִי מְנוּסַתְכֶם בַּחֹרֶף׃

Orad pues que no acontezca vuestra huyda en inuierno. (ó en Sabbado.)

19 כִּי־יִהְיוּ הַיָּמִים הָאֵלֶּה יְמֵי צָרָה וּמְצוּקָה כַּאֲשֶׁר לֹא הָיוּ מֵרֵאשִׁית הַבְּרִיאָה אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים עַד עַתָּה וְלֹא יִהְיוּ לְעוֹלָם׃

Porque serán aquellos dias vna aflicion, qual nunca fué desde el principio de la Creacion de las cosas que crió Dios hasta este tiempo, ni será.

20 וְאִם יְהוָה לֹא יִקְצֹר אֶת־הַיָּמִים לֹא יִוָּשַׁע כָּל בָּשָׂר אַךְ לְמַעַן הַבְּחִירִים אֲשֶׁר בָּחַר קָצַר אֶת־הַיָּמִים׃

Y si el Sennor no ouiesse acortado aquellos dias, ningũa carne se saluaria: mas por causa delos escogidos, que el escogió, acortó aquellos dias.

21 וְאָז אִם־אִישׁ יֹאמַר לָכֶם הִנֵּה פֹּה הַמָּשִׁיחַ אוֹ הִנֵּה שָׁם לֹא תַאֲמִינוּ׃

Y entonces si alguno os dixere, Heaqui, aqui está el Christo, ó heaqui alli está no lo creays.

ιγ'.

14. Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς ὅπου οὐ δεῖ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω· τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη.

Or quand vous verrez l'abomination de la desolation (qui est dite par Daniel le Prophete) estre establie, là où elle ne doit: (qui lit, l'entende) alors que ceux qui seront en Iudee s'enfuyent aux montagnes.

15. Ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

Et que celui qui sera sur la maison, ne descende point en la maison, & n'y entre point pour emporter aucune chose de la maison.

16. Καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὤν, μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω, ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

Et que celui qui sera au champ, ne retourne point en arriere, pour emporter son habillement.

17. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

Mais mal-heur sur celles qui seront encientes, & sur celles qui allaitteront en ces iours-la.

18. Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος.

Priez donc que vostre fuite n'aduienne point en hyuer.

19. Ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλίψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς, ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται.

Car en ces iours-là il y aura telle affliction, qu'il n'y en a point eu de semblable depuis le commencement de la creation des choses que Dieu a creés iusques à maintenant, ni ne sera.

20. Καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, οὓς ἐξελέξατο, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας.

Et si le Seigneur n'eust abbregé ces iours-la nulle personne ne seroit sauué: mais il a abbregé ces iours-la, à cause des esleus qu'il a esleus.

21. Καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστὸς, ἤ, ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε.

Et alors si quelcun vous dit, Voici, le Christ est ici: ou voici, il est là, ne le croyez point.

CAP. XIII.

14. Cùm autem videritis abominationem deſolationis, ſtantem, ubi non debet (qui legit, intelligat) tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant in montes.

Moreouer / when ye ſhall ſee the abomination of deſolation (ſpocke of by Daniel the Prophet) ſtanding where it ought not / (let him that readeth / conſider it) then let them that be in Judea flee into the mountaines.

15. Et qui ſuper tectum, ne deſcendat in domum, nec introeat ut tollat quid de domo ſua.

And let him that is vpon the houſe not come downe into the houſe / neither enter therein / to fetch any thing out of his houſe.

16. Et qui in agro erit, non revertatur retrò, tollere veſtimentum ſuum.

And let him that is in the field / not turne backe againe vnto the thinges which hee left behinde him / to take his clothes.

17. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.

Then woe ſhall be to them that are with childe / an to them that giue ſucke in thoſe dayes.

18. Orate verò ut hyeme non fiat fuga veſtra.

Pray therefore that your flight be not in the winter.

19. Erunt enim dies illi tribulationis tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit Deus uſque nunc, neque fient.

For there ſhalbe in thoſe dayes ſuch tribulation / as was not from the beginning of the creation which God created vnto this time / neither ſhall be.

20. Et niſi breviaſſet Dominus dies, non fuiſſet ſalva omnis caro: ſed propter electos quos elegit, breviavit dies.

And except that the Lorde had ſhortened thoſe dayes / no fleſh ſhould be ſaued: but for the electes ſake / which hee hath choſen / he hath ſhortened thoſe dayes.

21. Et tunc ſiquis vobis dixerit, Ecce, hîc eſt Chriſtus, ecce illic, ne credideritis.

Then if any man ſay to you, Loe / here is Chriſt / or loe / he is there / beleeue it not.

Das XIII. Capitel.

14. Wenn jhr aber ſehen werdet den greuel der verwüſtung / von dem der Prophet Daniel geſaget hat / daß er ſtehet / da er nicht ſoll (Wer es liſet / der verneme es) Als denn / wer in Judea iſt / der fliehe auff die Berge.

Naar ſom i faa at ſee ødeleggelſens Verſtyggelſe / om huilcken Daniel Prophete haffuer ſagd / at hand ſtaar / der ſom hand icke ſkulde (huo det læſſ / hand forſtaa det) Huo ſom da er i Jødeland / hand fly paa Biergene.

15. Vnd wer auff dem Dache iſt / der ſteige nicht hernider ins Hauß / vnd komme nicht darein etwas zu holen auß ſeinem Hauſe.

Oc huoſom er paa Taget / hand ſtige icke ned i Huſit // oc komme der ind at hente noget aff ſit huſſ.

16. Vnd wer auff dem Felde iſt / der wende ſich nicht vmb / ſeine Kleider zu holen.

Oc huo ſom er paa Marcken / hand vende ſig icke til bage / at hende ſine Klæder.

17. Wehe aber den Schwangern vnd Seügern zu der zeit.

Oc vede Fructſommelige / oc Diendis paa den tid.

18. Bittet aber / das euer Flucht nicht geſchehe im Winter.

Men beder / at eders Flucſt icke ſkal ſke om Vinteren.

19. Denn in diſen Tagen werden ſolche Trübſal ſein / als ſie nie geweſen ſind bißher / von anfang der Creaturen / die Gott geſchaffen hat / vnd als auch nicht werden wirdt.

Thi at i diſſe dage ſkal vere ſaadan bedrøffuelſe / ſom aldri haffuer verit her til aff creaturens begyndelſe / ſom Gud ſkabte / oc ſom icke heller ſkal bliffue.

20. Vnd ſo der HERR diſe Tage nicht verkürtzt hette / Würde kein Menſch ſelig / aber vmb der Außerwehlten willen / die er außerwehlet hat / hat er diſe tage verkürtzet.

Oc der ſom HERREN icke haffde forſteckit diſſe dage / da bleffue inted Menniſke ſaligt / Men for de Vdualdid ſkyld / ſom hand haffuer vdualt / haffuer hand forſtecket diſſe dage.

21. Wenn nun jemand zu der zeit wird zu euch ſagen: Sihe / hie iſt Chriſtus / ſihe / da iſt er / ſo glaubet nicht.

Naar ſom nogen ſiger nu til eder paa den tid / See / Her er Chriſtus / ſee / der er hand / Da tror icke.

Kapitola XII.

14. Když pak vzřjte ohawnoſt zpuſſtěnij / o kterež powědjno geſt od Danyele Proroka / ana ſtogij kdežby ſtáti neměla (Kdo čte / rozuměg) Tehdáž tj kdož gſau w Zidowſtwu / ať vtékau na hory:

Gdy tedy vyzrzycie obrzydle ſpuſtoſzenie / ktore opowiedziane ieſt od Dániela Proroká / bedace thám gdzie nie trzebá / (kto czyta niechże obacza) tedy ci cow Zydowſtwie beda / niech vciekaia ná gory.

15. A kdo ná Střeſſe geſt / neſſtupug do Domu / ani wcházeg aby co wzal z Domu ſwého:

Then záſie ktory bedzie ná domu / niechnie ſchodzi do domu / áni wchodzi aby miál co wziác z domu ſwego.

16. A kdo bude na poli / newracug ſe zaſe aby wzal raucho ſwe.

Ktory też bedzie ná polu / niech ſie nie wráca ná zad / aby miał wziać płaſzcz ſwoy.

17. Běda pak Těhotným a těm kteréž krmij w těch dnech.

Biádá tedy niewiáſtam brzemiennym y dziatkam zſacym ná ten czás.

18. Protož modlete ſe / aby vtijkanij waſſe nebylo w Zymě.

Modlcie ſie áby wáſze vciekanie nie było zimie.

19 Nebť budau dnowé zármutku takowij / yacyž gſau nebyli od počátku ſtwořenij / kteréž geſt Bůh ſtwořil / až doſawad / anjž potom budau.

Abowiem ty thám dni beda tháKowem vciśnieniem / iákie nie było od poczatku rzeczy ſtworzonych / ktore ſpráwił Bog aż do thego czaſu / iant bedzie.

20. A byť newkrátil PAN těch dnij / nebylby ſpaſen žádný člowěk: ale pro wywolené kteréž geſt zwolil / vkrátij těch dnůw.

A gdyby nie vkrocił Pan dni onych / żadnego byciáło nie było wybawione / Ale dla przebranych ktore obrał / vkrocił dni onych.

21. A tehdáž řekneli wám kdo: Hle tuto / aneb / hle tamto geſt Kryſtus / newěřte:

A ieſliby wam kto rzekł / Oto tu Kryſtus / ábo oto thám / nie wierzcież.

יג | יג | ιγ'.

22 יקומון גיר משיחא דדגלותא ונביא דכדבותא ונתלון אתותא ותדמרתא ונטעון אן משכחא אף לגביא׃

Imperoche si leuaranno su de falsi Christi e de falsi Profeti, e faranno segni e miracoli, per ingannare, se fusse possibile, gli eletti ancora.

22 כי־יקומו משיחי שקר ונביאי שקר ויתנו אותות ומופתים להתעות אם לא בלי יכלת את־הבחירים׃

Porque se leuantarán falsos Christos y falsos prophetas: y darán sennales y prodigios para engannar, si se pudiesse hazer, aun à los escogidos.

22. Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

Car faux Christs & faux Prophetes s'esleueront, & feront des signes & miracles pour seduire mesmes les esleus si possible estoit.

23 אנתון דין אזדהרו הא קדמת אמרת לכון כל מדם׃

Ma voi state auuertiti: ecco, io v'ho predetto il tutto.

23 ואתם השמרו הנה קדמתי לאמר לכם כלם׃

Mas vosotros mirad; heaqui os lohe dicho antes todo.

23 Ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν πάντα.

Mais donnez-vous garde: voici, ie vous ai predit le tout.

24 בהנון דין יומתא בתר אולצנא הו שמשא נחשך וסהרא לא נתל נוהרה׃

Oltre à cio in quei giorni, doppo quella tribulatione, il sole s'oscurarà, e la luna non renderà il suo splendore.

24 אבל בימים ההם אחר הצרה ההיא השמש יחשך וירח לא יגיה אורו׃

Empero en aquellos dias, despues de aquella aff iction, el Sol se escurecerà, y la Luna no darà su resplandor.

24. Ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, μετὰ τὴν θλῖψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς.

Aussi en ces iours-la apres ceste affliction-la le soleil sera obscurci, & la lune ne donnera point sa clarté.

25 וכוכבא נפלון מן שמיא וחילותא דשמיא נתתזיעון׃

E le stelle del cielo cadranno, e le virtù che sono in cielo, si commoueranno.

25 וכוכבי השמים יהיו נפלים והכחות אשר בשמים ימוטו׃

Y las estrellas caerán del cielo, y las virtudes que estan en los cielos seran commouidas.

25 Καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.

Et les estoiles du ciel cherront, & les vertus qui sont ès cieux seront esbranlees.

26 והידין נחזונהי לברה דאנשא כד אתא בענגא עם חילא רבא ועם שובחא׃

Et allora si vedrà il Figliuol de l'huomo venir ne le nuuole con molta potestà e gloria.

26 ואז יראו את־בן האדם לבוא בעננים עם כוח גדול ועם כבוד׃

Y entonces verán àl Hijo del hombre que vendra en las nuues con mucha potestad y gloria.

26. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης.

Et lors ils verront le Fils de l'homme venir ès nuees auec grande puissance & glorie.

27 והידין נשדר מלאכוהי ויכנש לגביהי מן ארבעתיהון רוחא מן רישה דארעא ועדמא לרישה דשמיא׃

Et allora egli mandarà i suoi Angeli, e raccoglierà i suoi eletti da i quattro venti, da l'estremità de la terra insin à la sommità del cielo.

27 ואז ישלח את־מלאכיו ויאסף את־בחיריו מארבע רוחות מקצה הארץ עד קצה השמים׃

Y entonces embiará sus Angeles, y juntara sus Escogidos de los quadro vientos, desde el vn cabo de la tierra hasta el cabó del cielo.

27. Καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.

Adonc il enuoyera ses Anges, & assemblera en vn les esleus de tous les costés des quatre vents, depuis le bout de la terre iusques au bout du ciel.

28 מן תתא דין ילפו פלאתא דמא דרך סוכיה ופרעו טרפיה ידעין אנתון דמטא קיטא׃

Hor imparate la similitudine dal fico. Quando il suo ramo è gia tenero, e le foglie son nate, voi sapete che la state è vicina.

28 ומהתאנה למדו את־המשל אם עת ענפיה ירכו ועליה דשאו ידעתם כי קרוב הקיץ׃

De la higuera aprended la semejança: Quando su rama ya se haze tierna, y brota hojas, conoceys que el verano està cerca:

28. Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν αὐτῆς ἤδη ὁ κλάδος ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν.

Or aprenez la similitude du figuier, Quand son rameau est en seue, & qu'il iette les fueilles, vous cognoissez que l'esté est prochain.

29 הכנא אף אנתון מא דחזיתון הלין דהוין דעו דקריבא הי על תרעא׃

Così ancor voi, quando vedrete auenir queste cose, sappiate ch'egli è presso in su le porte.

29 ככה גם אתם אם יראו להעשות את־האלה דעו כי־קרוב הוא לפתח׃

Ansi tambien vosotros quando vierdes hazerse estas cosas, conoced que està cerca, à las puertas.

29 Οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

Vous aussi pareillement, quand vous verrez que ces choses aduiendront, sachez qu'il est prochain, à la porte.

CAP. XIII.

22. Exurgent enim pseudochristi & pseudoprophetæ: & dabunt signa & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos.

For false Christes shall rise / and false Prophets / and shall shew signes and wonders / to deceiue if it were possible / the verye elect.

23. Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia.

But take ye heed: behold / I haue shewed you all things before.

24 Sed in illis diebus post tribulationem illam Sol cótenebrabitur, & luna non dabit splendorem suum.

Moreouer in those dayes / after that tribulation / the Sunne shall waxe darke / & the Moone shall not giue her light.

25. Et stellæ cæli erunt decidentes, & virtutes quæ in cælis sunt, movebuntur.

And the starres of heauen shall fall: & the powers which are in heauen shall shake.

26. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus, cum virtute multa & gloria.

And then shall they see the Sonne of man comming in the cloudes / with great power and glorie.

27. Et tunc mittet angelos suos, & congregabit electos suos à quatuor ventis, à summo terræ usque ad summum cæli.

And he shall then sende his Angels / and shall gather together his elect from the foure windes / and from the vtmost parte of the earth to the vtmost parte of heauen.

28. A ficu autem discite parabolam. Cùm iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia: cognoscitis quia in proximo sit æstas.

Nowe learne a parable of the figge tree. When her bough is yet tender / and it bringeth forth leaues / ye knowe that sommer is nere.

29. Sic & vos cùm videritis hæc fieri, scitote quòd in proximo sit in ostiis.

So in like maner / when yee see these thinges come to passe / knowe that the kingdome of God is neere / euen at the doores.

Das XIII. Capitel.

22. Denn es werden sich erheben falsche Christi / vnd falsche Propheten / die zeichen vnd wunder thun / daß sie auch die Außerwehlten verführen / so es müglich were.

Thi der skulle mange falske Christi reyse sig op / oc falske Propheter / som gøre Tegen oc vnderlige Gerninger / At de oc skulle forføre de vdualde / der som det vaare muligt.

23. Ihr aber sehet euch für / sihe / ich habs euch alles zuvor gesagt.

Men see i eder faare / See / Jeg haffuer sagd det altsammen tilforn.

24. Aber zu der zeit / nach der Trübsal / werden Sonne vnd Mond jhren Schein verlieren.

Oc paa den tid / effter denne bedrøffuelse / skulle Soel oc Maane miste deris skin.

25. Vnd die Sterne werden vom Himmel fallen / vnd die kräffte der Himmel werden sich bewegen.

Oc Stierner skulle falde aff Himmelen / oc Himmelens Kraffter skulle røre sig.

26. Vnd denn werden sie sehen des Menschen Son kommen in den wolcken / mit grosser Krafft vnd Herrligkeit.

Oc da skulle de see Meniskens Søn komme i skyerne / met stor Krafft oc Herlighed.

27 Vnd denn wirdt er seine Engel senden / vnd wirdt versammlen seine Außerwehlten / von den vier winden / von dem ende der Erden / biß zum ende der Himmel.

Oc da skal hand sende sine Engle / oc skal forsamle sine vdualde / fra de fire Væder / aff Jordens ende / indtil Himmelens ende.

28. An dem Feigenbaum lernet ein Gleichnuß. Wenn ietzt seine zweige safftig werden / vnd bletter gewinnen / so wisset jhr / das der Sommer nahe ist.

Lærer en lignilse paa Figen træet / Naar som Grenen bliffuer vedzkefuld / oc faar Blad / da vide i / at Sommer er nær.

28. Also auch / wenn jhr sehet daß solches geschicht / so wisset / daß es nahe für der thür ist.

Lige saa / naar i see / at saadant skeer / Da vider / at det er nær faar dørren.

Kapitola XIII.

22. Nebk powstanau ffalessnij Krystowé / a ffalessnij Proroci / a budau činiti diwy a zázraky k swedenij / by to mohlo býti / také y wywolených.

Boć nástána fáleszni Krystusowie / y fáleszni Prorocy / y beda wydawać znáki y cuda ku zwiedzieniu / by mo glo byc y wybránych.

23. Protož wy ssetřte sebe / hle / předpowěděl gsem wám wssecky wěcy.

Wy sie tedy strzeżćie / otomći wám wszytko opowiedział.

24. W těch pak dnech / potom po zarmaucenij / Slunce se zatmij / a Měsýc nedá swětla swého.

Nad to w onych czásiech po vćisnieniu tym / záćmi sie słonce / á miesiąc nie poda iásnośći swoiey.

25. A Hwězdy nebeské budau padati / a moc kteréž gsau na Nebi budau se hýbati.

Y beda spádać gwiazdy niebieskie / á mocy ktore są ná niebie chwiać sie beda.

26. A tehdáž vzřij Syna Člowěka / an se beře w Oblacých s mocý welikau a s sláwau.

A tedyć vyzra Syná człowieczego przychodzącego ná obłocech z wielka moca y chwała.

27. A tehdy pošle Angely swé / a shromáždij wywolené swé od čtyř Wětrůw / od končin země až do wrchu Nebe.

Tedyć też on pośle Anioły swe / á zbierze wszytki swe przeoráne od czterech wiátrow / od konczyn ziemie aż do kończyn nieba.

28. Od Fijku pak naučte se podobenstwij / když giž ratolest geho odmladne / a wypučij se lijstij / znáte že blijzko gest Léto.

Ale sie náuczćie przypowieśći od figowego drzewá / gdy iuż gáłązká iey bedźie młoda / á wypuszcza listki / znaćie iż láto iest blisko.

29. Též y wy když vzřijte ano se tyto wěcy dějij / wězte že blijzko gest a we dweřijch.

Thákże y wy gdy obaczyćie iż sie to dźiać bedźie / znayćież że iuż blisko / á we drzwiách iest Krolestwo Boże.

יג

30 אמין אמר אנא לכון דלא תעבר שרבתא הדא עד—מא דהלין כלהין יהוין:

In verita io vi dico che non trapassarà questa età, insin che tutte queste cose siano fatte.

31 שמיא וארעא יעברון ומלי לא יעברון:

Il cielo e la terra passaranno ben via, ma le mie parole non passaranno gia.

32 על דין יומא הו ועל שעתא הי אנש לא ידע אף לא מלאכא דשמיא ולא ברא אלא אן אבא:

Ma del giorno e de l'hora, niuno il sa, ne ancor gli Angeli che sono in cielo, ne il Figliuolo ancora: ma solamente il Padre.

33 חזו אתתעירו וצלו לא גיר ידעין אנתון אמתי הו זבנא:

Habbiateui cura, siate vigilanti, e fate oratione: percioche voi non sapete quando sia l'hora.

34 איך גברא הו גיר ד דחזק ושבק ביתה ויהב שולטנא לעבדוהי ולאנש אנש עבדה ולתרעא פקד דיהוא גיר:

Et è come vn huomo che sene va via, hauendo lassata la sua casa, e data la potestà di gouernare à i suoi seruitori, & à ciascuno l'offitio suo, & ha comandato al portinaro che stia vigilante.

35 אתתעירו הכיל דלא ידעין אנתון אמתי אתא מרה דביתא ברמשא או בפלגה דליליא או במקרא תרנגלא או בצפרא:

Vegliate dunque, perche voi non sapete quando il padron de la casa verrà: se da sera, ò à meza notte, ò al cantar del gallo, ò à la mattina.

36 דלמא יאתא מן ש שליא ונשכחכון כד ד דמכין אנתון:

Accioche venendo egli in vn subbito, non vi troui à dormire.

37 מדם דלכון דין אמר אנא לכלכון הו אמר אנא הויתון עירין:

E quel ch'io dico à voi, lo dico à tutti State vigilanti.

יג

30 אמן אני אומר לכם כי לא יעבר דור הזה עד־כי יהיו כל־הדברים האלה:

Dicierto os digo que no paſſarà eſta generacion, que todas eſtas coſas no ſean hechas.

31 השמים והארץ יעבורו ודברי לא יעבורו:

El cielo y la tierra paſſaràn, mas mis palabras nunca paſſaràn.

32 ועל־היום ההוא ועל־השעה איש לא יודע ולא המלאכים אשר בשמים ולא הבן־כי־אם האב:

Empero de aquel dia y de la hora, nadie ſabe ni aun los angeles que eſtan en el cielo, ni el miſmo Hijo, ſi no ſolo el Padre.

33 ראו עורו שקדו והתפללו כי לא ידעתם מתי תבוא העת:

Mirad, velad y orad: porque no ſabeys quando ſerà el tiempo.

34 כאשר אדם יגור וינח את־ביתו ויתן לעבדיו את־השלטון ולכל איש את־מעשהו ולשוער צוה לשקד:

Como el hombre que partiendoſe lexós, dexó ſu caſa, y dió à ſus ſieruos ſu haziendá, y à cada vno ſu cargo, y al portero mandó que velaſſe.

35 לכן שקדו כי לא ידעתם מתי יבוא בעל הבית אם בערב או־בחצי הלילה או־במקרא תרנגל או־בבקר:

Velad pues, porque no ſabeys quando el Sennor de la caſa vendrá, à la tarde, ò à la media noche, ò àl canto del gallo, ò àla mannana.

36 פן יבוא וימצא אתכם ישנים:

Porque quando viniere de repente, no os halle durmiendo.

37 ואשר אומר אני לכם לכלם אמרתי שקדו:

Y las coſas que à voſo tros digo, à todos las digo, Velad.

ιγʹ.

30. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται.

En verité ie vous di, que ceſte generation ne paſſera point tant que toutes ces choſes ſoyent faites.

31. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

Le ciel & la terre paſſeront, mais mes paroles ne paſſeront point.

32. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατήρ.

Or quant à ce iour la & à l'heure, nul ne le ſait, non pas les Anges qui ſont au ciel, ni auſsi le Fils mais le Pere.

33. Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν.

Prenez garde à vous, veillez, & priez: car vous ne ſauez quand ſera ce temps-la.

34. Ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ.

C'eſt ainſi comme ſi vn homme allant dehors, laiſſoit ſa maiſon, & donnoit authorité à ſes ſeruiteurs, & à vn chacun ſa taſche & cõmandoit au portier qu'il veillaſt.

35. Γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ, ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ.

Veillez donc: car vous ne ſauez quand le Seigneur de la maiſon viẽdra, au ſoir, ou à minuict, ou à l'heure que le coq chante, ou au matin.

36. Μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας.

De peur qu'arriuant ſoudain, il ne vous trouue dormans.

37. Ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω· γρηγορεῖτε.

Or les choſes que ie vous di, ie les di à tous: Veillez.

CAP. XIII.

30. Amen dico vobis, quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant.

Verely I say vnto you / that this generation shall not passe / till all these thinges be done.

31. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.

Heauen and eart shall passe away / but my wordes shall not passe away.

32. De die autem illo vel hora, nemo scit, neq; angeli in cælo, neque filius: nisi pater.

But of that day and houre knoweth no man/no/not the Angels which are in heauen/ neither the Sonne him selfe/ saue the Father.

33. Videte, vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit.

Take heede: watch/ and pray: for yee knowe not when the time is.

34. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suam: & dedit servis suis potestatem cuiusque operis, & ianitori præcepit ut vigilet.

For the Sonne of man is as a man going into a strange countrey/ & leaueth his house/ and giueth authoritie to his seruants/ and to euery man his worke/ and commandeth the porter to watch.

35. Vigilate ergo (nescitis enim quando dominus domus veniat: serò an media nocte, an galli cantu, an manè.)

Watch therefore/ (for yee knowe not when the Master of the house will come/ at euen/ or at midnight/ at the cocke crowing/ or in the dawning.)

36. Ne cùm venerit repentè, inveniat vos dormientes.

Lest if he come sodeinly/ hee should finde you sleeping.

37. Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate.

And those thinges that I say vnto you/ I say vnto all men/ Watch.

Das XIII. Kapitel.

30. Warlich ich sage euch: Diß Geschlecht wirdt nicht vergehen/ biß daß diß alles geschehe.

Sandelige/ Jeg siger eder/ Denne Slect skal icke forgaa/ før dette skeer altsammen.

31. Himel vnd Erden werden vergehen/ Meine Wort aber werden nicht vergehen.

Himmel oc Jord skulle forgaa/ Men mine Ord skulle icke forgaa.

32. Von dem tage aber vnd von der stunde weiß niemand/ auch die Engel nicht im Himmel/ auch der Son nicht/ sondern allein der Vater.

Oc aff den dag oc stund ved ingen/ oc icke Englene i Himmelen/ oc ey heller Sønnen/ Men alene Faderen.

33. Sehet zu/ wachet vnd betet/ denn ihr wisset nicht/ wenn es zeit ist.

Seer til/ Vaager oc beder/ Thi i vide icke/ naar det er tid.

34. Gleich als ein Mensch der über Land zog/ vnd ließ sein Hauß/ vnd gab seinen Knechten macht/ einem jeglichen sein werck/ vnd gebott dem Thürhüter/ er solt wachen.

Lige som it Menniske/ som foer vden Landz/ oc forlod sit Huss/ oc gaff sine Suenne mact/ Huer sin Gerning/ oc bød Døruocteren/ at hand skulde vaage?

35. So wachet nun/ denn jhr wisset nicht/ wenn der Herr des Hauses kompt/ ob er kömpt am Abend/ oder zu Mitternacht/ oder vmb den Hannenschrey/ oder des Morgens.

Saa vaager nu/ Thi i vide icke/ naar Husens Herre kommer/ om hand kommer om afftenen/ eller ved Midnat/ eller naar Hanen gal/ eller om Morgenen.

36. Auff daß er nicht schnelle komme/ vnd finde euch schlaffend.

Paa det/ Hand skal icke komme hastelige/ oc finde eder soffuendis.

37. Was ich aber euch sage/ das sage ich allen/ wachet.

Huad som ieg siger eder/ det siger ieg alle/ Vaager.

Kapitola XIII.

30. Zagisstě prawijm wám: Žeť nepomine pokolenij toto/ až se tyto wssecky wěcy stanau.

Záprawdeć wam powiedam/ žadnym sposobem nie przeminie ten wiek aż gdyby wßytki ty rzeczy były vczynione.

31. Nebe a Země pominau/ ale slowa má nepominau.

Nieboć y ziemiá przemina/ lecz słowá moie żadnym sposobem nie przemina.

32. Ale o tom dni a hodině/ nižádnýý newij/ ani Angelé w Nebi/ ani Syn/ gediné sám Otec.

Aleć o tym dniu y godzinie żaden nie wie/ áni też y Anieli ktorzy sa w niebie/ ani sám Syn/ tylkoż sám Ociec.

33. Wizte bděte/ a modlte se/ něb newijte kdy čas bude.

Strzeżcież się/ czuycie á modlcie się bo nie wiecie kiedyć czás bedzie.

34. Jakožto člowěk kterýž gest daleko odssel opustil dům swůg/ a zdal služebnijkům swým wládařstwij/ a gednomu každému powinnost geho/ a wrátnému přikázal aby bděl:

Jáko ten ktory idzie precz zostáwi wßy dom swoy/ á dawßy moc służebnikom swym/ káżdego nád swa robota/ á wrotnemu roskazawßy áby czul.

35. Protož bděte/ nebo newijte kdy Hospodář domu přigde: v wečerli/ čili o půlnocy/ čili když kaury pěgij/ čili ráno.

Czuyćież tedy/ (bo nie wiecie gdy Pan domu onego przyidzie/ ieśliż z wieczorá/ ieśli w pułnocy/ ieśli gdy kurzy zápoia/ ieśli z poránku.)

36. Aby když by přissel w nenadále/ nenalezl wás a wy spijte.

Aby gdy z predká przyidzie nie ználázł wás śpiacych.

37. A což wám prawijm/ wssechněm prawijm: Bděte ž.

A ták to co wám mowie/ wßytkim ci mowie/ Czuyćież.

יד

1 בתר דין תרין יומין הוא הוא פצחא דפטירא ובעין הוו רבי כהנא וספרא איכנא בנכלא יאחדוניהי ויקטלוניהי:

Hor doppo due giorni doueua esser la Pasqua e la festa de gli azimi: e i principali Sacerdoti e gli Scribi cercauano come l'hauessen oper inganno à pigliare, e farlo morire.

2 ואמרין הוו לא בעדעדא דלמא יהוא שגושיא בעמא:

E diceuano. Nō gia nel giorno de la festa, accioche non si faccia tumulto di popolo.

3 וכד הו איתוהי הוא בבית עניא בביתה דשמעון גרבא כד סמיך אתתא דאית עליה שטפתא דבסמא דנרדין רישיא סגי דמיא ופתחתה ואשפעתה על רישה דישוע:

Et essendo egli in Betania, ne la casa di Simon lebbroso, mentre ch'egli sedeua à tauola, venne là vna donna, che haueua vn alabastro d'vnguento di nardo fino di gran prezzo: e spezzato l'alabastro, glielo sparse sopra'l capo.

4 אית הוו דין אנשא מן תלמידוהי דאתבאש להון בנפשהון ואמרו דלמנא הוא אבדנא דהנא בסמא:

Et erano alcuni che n'haueuan dispiacere in se stessi, e diceuano, A che proposito s'è fatta questa perdita de l'vnguento?

5 משכח הוא גיר ל למזדבנו יתיר מן תלת מאא דינרין ולמתיהבו למסכנא ומזדעבין הוו בה:

Conciosia che questo si poteuà vender piu di trecento denari, e darsi à i poueri: e fremeuano contra essa.

6 הו דין ישוע אמר ש שובקוה מנא מהרין א אנתון לה עבדא שפירא עבדת לותי:

Ma Iesv disse, Lassate la stare, perche le date voi molestia? Ella ha fato vna buona opera inuerso di me.

7 בכל זבן גיר מסכנא אית לכון עמכון ואמתי דצבין אנתון משכחין א אנתון דתתעבדון להון ד דשפיר אנא דין לא בכל זבן איתי לותכון:

Perche sempre hauerete i poueri con esso voi: e quando voi vorrete, potrete far loro del bene: ma me non hauerete gia sempre.

יד

1 ואחרי שני ימים היה הפסח והמצות ויבקשו הכהנים והסופרים איך יאחזוהו במרמה וימותתהו:

Y era la Pascua y los dias de los panes sin leuadura dos dias despues: y procurauan los Principes de los Sacerdotes y los Escribas como lo prenderian por enganno. Y lo matarian.

2 ויאמרו אל בחג פן תהי מהומה בעם:

Y dezian, No en el dia de la Fiesta, porque no se haga alboroto del pueblo.

3 ובאשר היה בבית עניה בבית שמעון המצורע בשבתו בשלחן באה אשה אשר לה פך בהט בשם נרד ראש יקר מאד ותשבר את־הבהט ותשפך על־ראשו:

Y estando el en Bethania en casa de Simon el leproso, y sentado à la mesa, vino vna muger teniendo vn vaso de alabastro de vnguento de nardo espique de mucho precio, y quebrando el alabastro, derramoselo en la cabeça.

4 ויהיו אנשים אשר כעסו בנפשם ויאמרו על־מה אבדת הבשם הזאת נעשתה:

Y vuo algunos que se enojaron dentro de si y dixeron, Paraque se hà hecho esta perdicion de vnguento?

5 כי־יוכל להמכר במו שלשים כסף ולהנתן לאביונים ויהמו עליה:

Porque podia esto ser vendido por mas de trezientos dineros, y darse à los pobres. Y bramauan contra ella.

6 ויאמר ישוע הניחו אותה מה תוגיון אותה מעשה טוב עשתה בי:

Mas Iesus dixo, Dexalda, porque la fatigays? buena obra me ha hecho.

7 אביונים תמיד היו לכם עמכם ואם תאבו היטיב תיטיבו להם אבל אני לא אהיה תמיד עמכם

Que siempre tendreys los pobres con vosotros. y quando quisierdes les podreys hazer bien: mas à mi no siempre me tendreys.

ΚΕΦΑΛ. ιδ.

Ην δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας· καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν.

Or deux iours apres estoit la feste de Pasque, & des pains sans leuain: & les principaux Sacrificateurs & les Scribes cerchoyent comment ils le pourroyent saisir par finesse, & le mettre à mort.

2. Ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ.

Mais disoyent-ils, Non point durant la feste, de peur qu'il ne se face tumulte entre le peuple.

3. Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου, νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς, καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς.

Et comme il estoit en Bethanie en la maison de Simon, dit le lepreux, & estoit à table, il vint là vne femme qui auoit vne boiste d'oignement d'aspic liquide precieux: Et rompit la boitte, & espandit l'oiguement sur la teste d'iceiui.

4. Ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ λέγοντες, εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν.

Dont quelques vns furent indignes en eux-mesmes, & disoyent, A quoi sert le degast de cest oignement?

5. Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.

Car cest oignement pouuoit estre vendu plus de trois cens deniers, & estre donné aux poures, Ainsi ils en fremissoyent à l'encontre d'elle.

6. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον εἰργάσατο εἰς ἐμέ.

Mais Iesus dit, Laissez-la: porquoi lui donnez-vous fascherie? elle a fait vn bon acte enuers moi.

7. Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

Pourtant que vous auez tousiours les poures auec vous, & toutes les fois que vous voudrez, vous leur pourrez bien faire: mais vous ne m'aurez point tousiours.

CAP. XIIII.

ERat autem Pascha & Azyma post biduũ: & quærebant summi sacerdotes & Scribæ quomodo eum dolo tenerent & occiderent.

And two dayes after followed the feast of the Passeouer, and of vnleauened bread: and the hie Priests, and Scribes sought how they might take him by craft, and put him to death.

2. Dicebant enim, Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo.

But they sayde, Not in the feast day, least there be any tumult among the people.

3. Et cum esset Bethaniæ in domo Simonis Leprosi, & recumberet, venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi: & fracto alabastro, effudit super caput eius.

And when he was in Bethania in the house of Simon the leper, as he sate at table, there came a woman hauing a boxe of oyntment of spikenard, very costly, and she brake the boxe, and powred it on his head.

4. Erant autem quidam indignè ferentes intra semetipsos, & dicentes, Vt quid perditio ista unguenti facta est?

Therefore some disdained among them selues, and said, To what end is this waste of oyntment?

5. Poterat enim unguentum istud vænundari plus quam trecentis denariis, & dari pauperibus. Et fremebant in eam.

For it might haue bene solde for more them three hundreth pence, and bene giuen vnto the poore, and they grudged against her.

6. Iesus autem dixit, Sinite eam, quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me.

But Jesus said, Let her alone: why trouble ye her? she hath wrought a good worke one me.

7. Semper enim pauperes habetis vobiscum: & cùm volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper habetis.

For ye haue the poore with you alwayes, and when ye will ye may doe them good, but me ye shall not haue alwayes.

Das XIIII. Capitel.

Vnd nach zweyen tagen war Ostern/ vnd die tage der süssenbrodt. Vnd die Hohenpriester vnd Schrifftgelehrten suchten/ wie sie jn mit listen griffen/ vnd tödten.

DEt tho dage der effter vaar Paaske/ oc det Søde Brødz dage. Oc de ypperste Prester oc Skrifftkloge lete effter/ huorledis de kunde met liste gribe oc ihielsla hannem.

2. Sie sprachen aber: Ja nicht auff das Fest/ daß nicht ein auffrhur im Volck werde.

Oc de sagde/ Ja icke paa Høytiden/ At der skal icke bliffue it Oprør blant Folcket.

3. Vnd da er zu Bethanien/ war inn Simonis des Außsetzigen Hause/ vnd saß zu Tisch/ da kam ein Weib/ die hatte ein Glaß mit vngefälschtem vnnd köstlichem Nardenwasser/ vnd sie zubrach das Glaß/ vnd goß es auff sein Haupt.

Oc der hand vaar i Bethanien i Simonis den Spedalskis Huss/ oc sad til bordz/ Da kom en Quinde/ hun haffde it Glass met wforfalsket oc kaastelige Nardis vand/ oc hun sonderbrød glasset/ oc vdstyrte det paa hans Hoffuit.

4. Da waren etliche/ die wurden vnwillig/ vnnd sprachen: Was soll doch diser vnrath?

Da vaare nogle/ som toge det til mistycke/ oc sagde/ Huad skal dog dette wraad?

5. Man köndt das Wasser mehr deñ vmb drey hundert Groschen verkaufft haben/ vnd dasselb den Armen geben. Vnd murreten über sie.

Mand kunde haffue sold dette Vand mere end for try hundrede Pendinge/ oc giffuit fattige. Oc de knurrede paa hende.

6. Jesus aber sprach: Lasset sie mit frieden/ was bekümmert jr sie? Sie hat ein gut Werck an mir gethan.

Oc Jesus sagde/ Lader hende met fred/ hui bekumrei hende? Hun giorde en god gerning mod mig.

7. Jr habt allezeit Arme bey euch/ vnd wenn jhr wolt/ könnet jhr jhnen guts thun. Mich aber habt jhr nicht allezeit.

J haffue altid Fattige hos eder/ Oc naar i ville/ da kunde i gøre dem til gode/ Men Mig haffue i icke altid.

Kapitola XIIII.

TEhdy po dwau dnech/ byl hod Beránka a Přesnic. Y hledali wrchnij Kněžij a Zákonijcy/ kteraťby Gežijsse lstiwě yali a zabili.

A Byłá wielka noc y święto Przasznikow po dwu dni y szukáli Kśiążethá kapłáńskie y doktorowie/ iákoby go zdrádą poimawszy zábili.

2. Ale prawili: Ne w den Swátečnij/ aby snad nebyl rozbrog w Lidu.

Wszákoż mowili/ Nie w święto áby nie był rozruch miedzy ludem.

3. A když byl Gežijš w Bethaný w domu Ssimona Malowocněho/ a seděl za stolem/ přissla Zena magijcy Nádobu Alabastrowau Masti drahě z Nardowěho kořenij: b rozbiwssy nádobu/ wylila gi na hlawu geho.

Gdy tedy był w Betániey w domu Symoná trędowáte°/ gdy śiedział/ przyszłá niewiástá máiąc słoick álabástrowy olejku Spikánárdowego/ bárzo drogiego/ á stłukszy álábástr wylałá gi ná głowę iego.

4. Y byli někteřij za zlé magijce mezy sebau/ a řkauce: Y proč ztráta Masti této stala se?

Y byli niektorzy co się gniewáli sámi v śiebie/ á mowili/ Naczże się stáłá vtrátá olejku tego?

5. Nebo mohla tato Mast prodána býti dráže než za tři Sta grossuow/ a dáno býti chudým. Y sstřípěli zuby na ni.

Abowiem to możono przedáć więcey niż zá trzyśtá pieniędzy/ y rozdáć vbogiem/ y zgrzytali ná nię.

6. Ale Gežijš řekl: Nechtež gij: Co gi rmautijte? Dobrýť gest skutek včinila nademnau.

Tedy Jezus rzekł/ Dayćie iey pokoy/ y przecżże ią frásuiecie? dobryć vczynek przećiwko mnie vczyniłá.

7. Wssak chudé máte wždycky s sebau/ a když budete chtijti muožte gim dobře činiti/ ale mne ne wždy mijti budete.

Bo záwżdy vbogie będźiećie mieć z sobą/ y kiedykolwiek zachcećie możećie im dobrze czynić/ lecż mnie nie záwżdy mieć będźiećie.

יד

8 הי דאית הוא לה להדא עבדת וקדמת איך דלקבורתא בסמרת גושמי׃

Costei ha fatto cio ch'ella ha potuto, ella ha anticipato d'vngere il mio corpo per la sepultura.

9 ואמין אמר אנא לכון דכל איכא דתתכרז סברתי הדא בכלה עלמא ואף מדם דעבדת הדא נתמלל לדוכרנה׃

In verità vi dico, che dounque sarà predicato questo Euangelio per tutto il mondo, si raccontarà etiandio cio che costei ha fatto, in memoria di lei.

10 יהודא דין סכריוטא חד מן תרעסר אזל לות רבי כהנא איך דנשלמיוהי להון לישוע׃

E Giuda Iscariote, vno de dodici, sen'ando a i principali Sacerdoti, per darlo loro.

11 הנון דין כד שמעו ה חדיו ואשתודיו כספא דנתלון לה ובעא הוא לה פלגא דנשלמיוהי׃

Et essi vdito questo si rallegrorono, e promessero di darli denari: ond'egli cercaua come potesse commodamente tradirlo.

12 וביומא קדמיא דפטירא דבה דבחין יהודיא פצחא אמרין לה תלמידוהי איכא צבא אנת דנאזל נטיב לך ד דתאכול פצחא׃

Hor il primo giorno de la solennità de gli azimi, quando si sacrificaua la Pasqua, i suoi discepoli gli dicono, Doue vuoi tu che noi andiamo ad apparecchiarti da mangiar la Pasqua?

13 ושדר תרין מן תלמידוהי ואמר להון זלו למדינתא והא פגע בכון גברא דשקיל מאנא דמיא זלו בתרה׃

Allora egli manda due de suoi discepoli, e disse loro, Andate ne la città, e verrauui innanzi vn huomo che porta vn vaso d'acqua: seguitelo.

14 ולאיכא דעאל אמרו למרא ביתא רבן אמר איכו בית משריא איכא דאכול עם תלמידי פ בפצחא׃

E doue egli entrarà, dite al padron de la casa, il Maestro dice, Dou'è la stanza, oue io mangiarò la Pasqua co i miei discepoli?

יד

8 אשר היה לה עשתה ותקדים למשוח את־גופי לקבורה׃

Esta lo que pudo, hizo; porque ha preuenido à vngir mi cuerpo para la sepultura.

9 אמן אומר אני לכם בכל מקומות אשר תקרא הבשורה הזאת בכל עולם גם אשר עשתה היא יספר לזכרונה׃

De cierto os digo, que donde quiera que fuere predicado este Euangelio en todo el mndo, tambien esto que ha hecho esta sera dicho para memoria de ella.

10 ויהודה סכריוטא אחד משנים עשר הלך אל־הכהנים להסגירו בידיהם׃

Entonces Iudas Iscariota, vno de los Doze, vino à los principes de los Sacerdotes, para entregarlo a ellos.

11 וכשמעם שמחו ויקבו לו לתת כסף ויבקש איך בעתו יסגירנו בידם׃

Y ellos oyendolo, holgaronse: y prometieron que le darian dineros Y buscaua oportunidad como lo entregaria.

12 וביום ראשון למצות כאשר זבחים את־הפסח אמרו לו תלמידיו איה תרצה נלך ונכין כי תאכל את־הפסח׃

Y el primer dia de la fiesta de los panes sin leuadura, quando sacrificauan la pascua, sus Discipulos le dizen, Donde quieres que vamos à aparejarte para que comas la Pascua?

13 וישלח שני תלמידיו ויאמר להם לכו אל־העיר ויקרה לכם איש נשא נבל מים ולכו אחריו׃

Y embia dos de sus Discipulos, y dizeles, Id à la Ciudad, y encontrarosha vn hombre que lleua vn cantaro de agua, seguildo.

14 ואשר יבוא שמה אמרו לבעל הבית כי אמר המלמד איה הלשכה אשר אכל שם את הפסח עם־תלמידי׃

Y donde entrare, dezid al sennor de la casa El Maestro dize, Donde esta el aposen to donde tengo de comer la Pascua con mis Discipulos?

ιδ´.

8. Ὃ εἶχεν αὕτη, ἐποίησε· προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.

Elle a fait ce qui estoit en elle: elle a anticipé d'oindre mon corps pour l'appareil de ma sepulture.

9. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

En verité ie vous di, qu'en quelque lieu que sera presché cest Euangile, en tout le monde, cela aussi qu'elle a fait sera recité en memoire d'elle.

10. Καὶ ὁ ἰούδας ὁ ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐτοῖς.

Adonc Iudas Iscariot, l'vn dez douze s'en alla vers les principaux Sacrificateurs, afin qu'il le leur liurast.

11. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ.

Lesquels l'ayans ouï s'esiouirent, & lui promirent de lui donner argent: & il cerchoit comment il le liureroit commodément.

12. Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα.

Or le premier iour des pains sans leuain qu'on sacrifioit l'agneau de Pasque, ses disciples lui dirent, Où veux-tu que nous allions, afin de t'apprester à manger l'agneau de Pasque.

13. Καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ.

Adonc il enuoya deux de ses disciples, & leur dit, Allez en la ville, & vn homme vous viendra à l'encontre, portant vne cruche d'eau: suiuez-le.

14. Καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω.

Et en quelque lieu qu'il entrera, dites au maistre de la maison, Le maistre dit, Ou est le logis où ie mangerai l'agneau de Pasque auec mes disciples?

CAP. XIIII.

8. Quod habuit hæc, fecit: prævênit ungere corpus meum in ſepulturam.

She hath done that ſhe could: ſhe came afore hande to anoint my bodye to the burning.

9. Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit Evangelium iſtud in univerſo mundo, & quod fecit hęc, narrabitur in memoriam eius.

Verely I ſay unto you / wheresoever this Goſpell ſhall be preached throughout the whole worlde / this alſo that ſhe hath done / ſhall be ſpoken of in remembrance of her.

10. Et Iudas Iſcariotes unus de duodecim abiit ad ſummos ſacerdotes, ut proderet eum illis.

Then Judas Iſcariot / one of the twelue / went away unto the hie Prieſts / to betray him unto them.

11. Qui audientes gaviſi ſunt: & promiſerunt ei pecuniam ſe daturos. Et quærebat quomodo illum opportunè traderet.

And when they heard it / they were glad / and promiſed that they would giue him money: therefore he ſought howe he might conueniently betray him.

12. Et primo die Azymorum quando paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli, Quo vis eamus, & paremus tibi ut manduces paſcha?

Nowe the firſt day of unleauened bread / when they ſacrificed the Paſſeouer / his diſciples ſaide unto him / Where wilt thou that we goe and prepare / that thou maiſt eate the Paſſeouer?

13. Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis, Ite in civitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans, ſequimini eum.

Then he ſent forth two of his diſciples / and ſaide unto them / Goe ye into the citie / & there ſhall a man meete you / bearing a pitcher of water: followe him.

14. Et quocunque introierit, dicite domino domus, quia magiſter dicit, Vbi eſt refectio mea, ubi paſcha cũ diſcipulis meis manducem?

And whitherſoeuer he goeth in / ſaye ye to the goodman of the houſe / The Maſter ſayeth / Where is the lodging where I ſhall eate the Paſſeouer with my diſciples?

Das XIIII. Capitel.

8. Sie hat gethan / was ſie kondt / Sie iſt zuvor kommen meinen Leichnam zu ſalben zu meinem Begräbniß.

Hun giorde huad hun kunde / Hun er til faarn kommen / at ſalue mit Legeme til min begraffuelſe.

9. Warlich ich ſage euch / Wo diß Euangelium geprediget wirdt in aller Welt / da wirdt man auch das ſagen zu jhrem Gedechtniß / daß ſie jetzt gethan hat.

Sandelige ſiger ieg eder / Huor ſom dette Euangelium predickis i al Verden / Da ſkal mand oc ſige det til hendis Hukommelſe / ſom hun nu giorde.

10. Vnd Judas Iſcharioth / einer von den Zwölffen / gieng hin zu den Hohenprieſtern / daß er jhn verrieth.

Oc Judas Iſcharioth / en aff de Tolff / gick bort til de Ypperſte Preſter / at forraade hannem.

11. Da ſie das hörten / wurden ſie fro / vnd verhieſſen jhm das Gelt zu geben. Vnd er ſuchete / wie er jhn füglich verrieth.

Der de hørde det / bleffue de glade / oc loffuede at giffue hannem Pendinge. Oc hand lete effter / huorledis hand kunde forraade hannem met lempe.

12. Vnd am erſten tage der Süſſenbrodt / da man das Oſterlamb opfferte / ſprachen ſeine Jünger zu jhm: Wo wilt du / daß wir hingehen vnd bereiten / daß du das Oſterlamb eſſeſt?

Paa det Søde brødz førſte dag / der mand offrede Paaſkelam / ſagde hans Diſciple til hannem / Huor vilt du / at wi ſkulle gaa hen / oc berede / at du æder Paaſkelam?

13. Vnnd er ſandte ſeiner Jünger zwen / vnd ſprach zu jhnen: Gehet hin in die Stadt / vnd es wirdt euch ein Menſch begegnen / der tregt einen Krug mit Waſſer / folget jm nach.

Oc hand ſende tho aff ſine Diſciple bort / oc ſagde til dem / Gaar bort i Staden / oc der ſkal it Menniſke møde eder / ſom bær it Kruſſ met Vand / følger hannem effter.

14. Vnd wo er eingehet / da ſprechet zu dem Haußwirt: Der Meiſter leſſet dir ſagen / wo iſt das Gaſthauß / darinne ich das Oſterlamb eſſe mit meinen Jüngern?

Oc huor ſom hand gaar ind / der ſiger til Hoſbonden / Meſteren lader dig ſige / Huor er Geſtehuſit / der ieg kand æde Paaſkelam vdi met mine Diſciple?

Kapitola XIIII.

8. Co geſt mohla / to včinila: předeſſla geſt aby Těla mého pomazala k pohřebu.

Co mogłá tho vczyniłá / ábowiem w czás vprzedziła pomázác ciáło me ku pogrzebowi.

9. Zagiſtéť prawijm wám: Že kdežkoli bude kázáno toto Ewangelium po wſſem Swětě / také co geſt včinila tato / bude wyprawowáno na památku gegij

Záprawdę powiedam wam / Kedyżkolwiek opowiedana będźie Ewanielia ta po wſzytkim świecie / też co tá vczyniłá powiedzaná pámiątce iey.

10. Tehdy Gidáſs Jſſkaryothſký geden ze Dwanácti / odſſel k wrchnijm Kněžijm / aby ho gim zradil.

Tedy Judaſz Iſzkáryoth ieden ze dwunaśćie / przyſzedł do Kśiąząt kapłáńſkich áby go im wydał.

11. Kteřijžto ſlyſſijce zradowali ſe / a ſlijbili gemu penijze dáti. Y hledal toho / kterakby ho přijhodně zradil.

Tho gdy oni vſłyſzeli / vrádowáli ſie / y obiecáli mu dáć pieniądze / á przethoż czyhał ná czás iákoby go był wydał.

12. Prwnijho pak dne Vřeſnic / když welikonočnij Beránek obětowán byl / řekli gemu Včedlnijci geho: Kde chceſs ať půgdeme / a připrawijme tobě aby gedl Beránka?

Pierwſzego tedy dniá Przaśnikow gdy obchodźili wielką noć / rzekli mu zwolennicy iego / Gdźież chceż ábychmy ſzedſzy nagothowáli vżywáć wielkiey nocy?

13. Y poſlal dwa z Včedlnijkuow ſwých / a řekl gim: Gděte do Měſta / a potkáť wás člowěk Láhwicy wody neſa / gděte ž za nim:

A ták poſłał dwu z ſwych zwolennikow / y rzekł im / Idźcie do miáſtá / á podka ſie z wámi niekthory nioſąc dzban wody / idźcież zá nim.

14. A kamžkoli wegde / řcete ž Pánu domu toho: Miſtr ť prawij: Kde geſt Wečeřadlo mé? Kdebych gedl Beránka s Včedlnijky mými?

A gdziekolwiek wnidźie / powiedzcież goſpodarzowi / Miſtrz mowi / Gdźież ieſt goſpodá kedy bede pożywáł wielkiey nocy z zwolenniki moiemi?

יד

15 וְהָא מַחְוֵא לְכוּן עֶלִיתָא רַבְּתָא דַּמְשַׁוְיָא וַמְטַבְיָא תַּמָּן תַּקְנוּ לָן:

Et egli vi mostrarà vna gran sala, ornata, & apparata: iui apparecchiate per noi.

16 וַנְפַקוּ תַּלְמִידַוְהִי וַאֲתוֹ לַמְדִינְתָּא וַאַשְׁכַּחוּ איךְ כְּנָא דַּאֲמַר לְהוֹן וַטַיְבוּ פִּצְחָא:

E cosi i discepoli si partirono, e vennero ne la citta, e trouarono secondo ch'egli haueua detto loro, & apparecchiaron la Pasqua.

17 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא אֲתָא עַם תְּרֵי־עֶסְרַתְּהוּ:

Venuta poi la sera, egli sene venne co i dodici.

18 וְכַד סְמִיכִין וְלָעְסִין אֲמַר יֵשׁוּע אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּחַד מֶנְכוּן דָּאכֵל עַמִּי הוּ יַשְׁלְמַנִי:

Et essendo essi à tauola, e mangiando, IESV disse, In verità vi dico, che vn di voi che mangia con meco, mi tradirà.

19 הָנוּן דֵּין שַׁרִיו מֶתְתְּעִיקִין וַאָמְרִין לֵהּ חַד חַד לְמָא אֶנָא:

Allora essi comincirono à contristarsi, & à dirgli ad vno ad vno, Sono io quello? e l'altro, Sono io quello?

20 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן חַד מֶן תְּרֵי־עֶסַר דְּצָבַע עַמִּי בְּלַגְּתָא:

Et egli rispendendo, disse loro, Egli è vno de dodici, che intinge meco nel piatto.

21 וּבְרֵהּ דַּאנָשָׁא אָזֶל אֵיךְ כְּנָא דַּכְתִיב עֲלַוְהִי וַי דֵּין לְגַבְרָא הָו דַּבְאִידֵהּ מֶשְׁתְּלֶם בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא פַּקִּח הֲוָא לֵהּ לְגַבְרָא הָו אֶלוּ לָא אֶתִילֵד:

Certo il Figliuol de l'huomo sene va, secondo che di lui è scritto: ma guai à quel l'huomo, per cui il Figliuol de l'huomo è tradito: bene sarebbe stato per quell' huomo, s'egli non fusse mai nato.

22 וְכַד הָנוּן לָעְסִין נְסַב יֵשׁוּע לַחְמָא וּבָרֵךְ וַקְצָא וִיהַב לְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן סַבוּ הָנָא אִיתַוְהִי פַּגְרִי:

E mentre che essi mangiauano, IESV prese del pane, e poi ch'egli hebbe rendute gratie, lo spezzò, e dette loro, e disse, Pigliate, mangiate: questo è il mio corpo.

יד

15 וְהוּא יַרְאֶה אֶתְכֶם עֲלִיָּה גְדוֹלָה יְצוּעָה וּנְכוֹנָה שָׁם הָכִינוּ לָנוּ:

Y el os mostrarà vn gran cenadero aparejado, adereçad para nosotros alli.

16 וַיֵּצְאוּ תַלְמִידָיו וַיָּבֹאוּ אֶל־הָעִיר וַיִּמְצְאוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהֶם וַיָּכִינוּ אֶת־הַפָּסַח:

Y fueron sus Discipulos, y vinieron à la Ciudad, y hallaron como les auia dicho, y adereçaron la Pascua.

17 וַיְהִי־עֶרֶב וַיָּבוֹא עִם־שְׁנֵים עָשָׂר:

Y llegada la tarde. vino con los Doze.

18 וְכַאֲשֶׁר יָשְׁבוּ וְאָכְלוּ אָמַר יֵשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי אֶחָד מִכֶּם יִמְסְרֵנִי אֲשֶׁר אוֹכֵל אִתִּי:

Y como se sentaron à la mesa, y comiessen, dize Iesus, Dicierro os digo, que vno de vosotros que come commigo, me ha de entregar.

19 וַיָּחֵלּוּ לְהָרִיד בְּשִׂיחָם וְלֵאמֹר אֵלָיו אֶחָד אֶל־אֶחָד אִם אָנִי וְאַחֵר אִם אָנֹכִי הוּא:

Entonces ellos començaron à entristecerle, y à dezirle cada vno por si, Por ventura seré yo? y el otro, Seré yo?

20 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר אֲשֶׁר יִטְבֹּל עִמִּי בַּקְּעָרָה:

Y respondiendo el, dixoles, Vno de los Doze que moja conmigo en el plato.

21 אָכֵן כִּי בֶן־הָאָדָם הֹלֵךְ אֶת־דַּרְכּוֹ כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב עָלָיו אַךְ אוֹי לָאֱנוֹשׁ הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ בֶּן־הָאָדָם יִמָּסֵר טוֹב הָיָה לוֹ אֲשֶׁר לֹא יֻלַּד הָאֱנוֹשׁ הַהוּא:

A la verdad el Hijo del hombre vá, como està deel escripto: mas ay de aquel hombre por quien el Hijo del hombre es entregado. Bueno le fuera sino fuerá nacido el tal hombre.

22 וְכַאֲשֶׁר אָכְלוּ לָקַח יֵשׁוּעַ אֶת־הַלֶּחֶם וַיְבָרֵךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן לָהֶם וַיֹּאמֶר קְחוּ וְאִכְלוּ זֹאת יֵשׁ גּוּפִי:

Y estando ellos comiendo, tomó Iesus el pan, y bendiziendo, partió, y diòles, y dixo, Tomad, comed, esto es mi cuerpo,

ιδ.

15. Καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα ἐστρωμένον, ἕτοιμον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν.

Et il vous monstrera vne grande chambre ornee & preparee: apprestez-nous là l'agneau de Pasque.

16. Καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν· καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

Ainsi les disciples partirent, & vindrent en la ville, & trouuerent comme il leur auoit dit, & appresterent l'agneau de Pasque.

17. Καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.

Puis le soir venu, il s'en vint auec les douze.

18 Καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ.

Et comme ils estoyent à table, & mangeoyent, Iesus dit, En verité ie vous di, que l'vn de vous qui mange auec moi, me trahira.

19. Οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι, καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς, μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος, μήτι ἐγώ;

Lors ils se prindrent à se contrister: & lui dirent l'vn apres l'autre Est-ce moi? & l'autre, Est ce moi?

20. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον.

Mais il respondit, & leur dit, C'est l'vn des douze, lequel trempe auec moi au plat.

21. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

Certes le Fils de l'homme s'en va, selō qu'il est escrit de lui: mais malheur à cest homme la par lequel le Fils de l'homme est trahi: il eust esté bon à cest homme-la de n'estre point né.

22. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον, καὶ εὐλογήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ εἶπε· λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

Et comme ils mangeoyent, Iesus print le pain: & apres auoir rendu graces il le rompit, puis le leur bailla & dit, prenez, manges, ceci est mon corps.

CAP. XIIII.

15. Et ipſe vobis demonſtrabit cœnaculum grande ſtratum: & illic parate nobis.

And he will ſhew you an vpper chamber which is large / trimmed & prepared: there make it readie for vs.

16 Et abierunt diſcipuli eius, & venerunt in civitatem: & invenerunt ſicut dixerat illis, & paraverunt paſcha.

So his diſciples went forth / and came to the citie /, and found as he had ſaide vnto them / and made readie the Paſſeouer.

17. Veſpere autem facto, venit cum duodecim.

And at euen he came with the twelue.

18. Et diſcumbentibus eis & manducantibus, ait Ieſus, Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum.

And as they ſate at table and did eate / Jeſus ſaide / Verely I ſay vnto you / that one of you ſhall betray mee / which eateth with me.

19. At illi cœperunt contriſtari, & dicere ei ſingillatim, Nunquid ego?

Then they beganne to be ſorowful and to ſay to him one by one / Is it I? And another / Is it I?

20. Qui ait illis, Vnus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.

And he anſwered and ſaid vnto thē / It is one of the twelue that dippeth with mee in the platter.

21. Et filius quidem hominis vadit ſicut ſcriptum eſt de eo; væ autem homini illi per quem filius hominis traditur, bonum erat ei, ſi non eſſet natus homo ille.

Truely the Sonne of man goeth his way / as it is written of him: but wo be to that man / by whome the Sonne of man is betrayed: it had bene good for that man / if he had neuer bene borne.

22. Et manducantibus illis, accepit Ieſus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, hoc eſt corpus meum.

And as they did eate / Jeſus tooke the bread / and when he had giuen thankes / hee brake it and gaue it to them / and ſaid / Take eate / this is my bodie.

Das XIIII. Kapitel.

15. Vnd er wirdt euch einen groſſen Saal zeigen / der gepflaſtert vnd bereitet iſt / daſelbs richtet für vns zu.

Oc hand ſkal viſe eder en ſtor Sal / ſom er ſtenlagd oc bered / Reder der til for oſſ.

16. Vnd die Jünger giengen auß / vnd kamen inn die Stadt / vnd fundens / wie er jhnen geſagt hatte / vnd bereiteten das Oſterlamb.

Oc Diſciplene ginge vd / oc komme i Staden / oc funde det / lige ſom hand haffde ſagd dem / Oc de beredde Paaſkelam.

17. Am Abend aber kam er mit den zwölffen.

Oc om afftenen kom hand met de Tolff.

18. Vnd als ſie zu Tiſch ſaſſen / vnd aſſen / ſprach Jeſus: Warlich ich ſage euch / einer vnter euch wirdt mich verrahten.

Oc ſom de ſade til Bordz oc ode / ſagde Jheſus / Sandelige / Jeg ſiger eder / En blant eder / ſom æder met mig / ſkal forraade mig.

19. Vnd ſie wurden traurig / vnnd ſagten zu jm / einer nach dem andern: Bin ichs? Vnd der ander: Bin ichs?

Oc de bleffue bedrøffuede / oc ſagde til hannem / en effter den anden / Er det ieg? Oc den anden / Er det ieg?

20. Er antwortet / vnd ſprach zu jhnen: Einer auß den Zwölffen / der mit mir inn die Schüſſel tauchet.

Hand ſuarede / oc ſagde til dem / En aff de Tolff ſom døpper met mig i Fadet.

21. Zwar des Menſchen Sohn gehet hin / wie von ihm geſchrieben ſtehet. Weh aber dem Menſchen / durch welchen des Menſchen Son verrathen wirdt / Es were demſelbigen Menſchen beſſer / das er nie geborn were.

Sandelige / Menniſkens Søn gaar hen / lige ſom det ſtaar ſcreffuit om hannem. Men ve det Menniſke / ved huilcken Menniſkens Søn bliffuer forraad / Det vaare ſamme Menniſke bedre / at hand vaare aldri fød.

22. Vnd in dem ſie aſſen / nam Jeſus das Brot / dancket / vnd brachs / vnd gabs jhnen / vnd ſprach: Nemet / eſſet / das iſt mein Leib.

Oc i det de ode / Tog Jheſus Brødet / tackede / oc brød / det oc gaff dem det / oc ſagde / Tager / æder / Det er mit Legeme.

Kapitola XIIII.

15. A onť wám vkáže Weceřadlo weliké po dlážené a připrawené / y tu nám připrawte.

A onci wam vka że ſale wielka. obita y przygotowana / thamże nágotuycie.

16. Y odeſſli Včedlnijcy geho / a přiſſli do Města / a nalezli tak yakož gim byl powěděl / y připrawili Beránka.

Odſzedſzy thedy zwolennicy / orzyſzli do miáſtá. y nalezli wſzytko iáko im powiedział / y nágotowáli wielka noc.

17. Když pak byl wečer / přiſſel ſe Dwanácti.

A gdy kwieczoru było / przyſzedł ze dwiemanaśćie.

18. A když ſeděli za Stolem a gedli / řekl Gežiſs: Zagiſté prawijm wám / že geden z wás mne zradij kteryž gij ſemnau.

Potym gdy śiedźieli y iedli / rzekł Jezus / Záprawdę wam powiedam / Jeden z was zdradźi mie kthory ie ze mna.

19. A oni počali ſe rmautiti / a prawiti gemu geden každý zwláſſtě: Y zdali yá gſem?

Tedy oni poczeli byc ſmetni / y mowili mu z oſobná / A zali ia? a drudzy / A za ia?

20. Kterýž řekl gim: Geden z Dwanácti / kterýž ſahá rukau ſemnau do miſy.

Lecz on im odpowiedźiawſzy / rzekł / Jeden ze dwu naśćie kthory ze mna macza w miśie.

21. Syn zagiſté člowěka gde / yakož gt pſáno o něm. Ale běda člowěku tomu / ſkrze něhož Syn člowěka bude zrazen / dobřeby bylo gemu / by ſe byl nenarodil člowěk ten.

Acz ci Syn człowieczy idźie iáko o nim ieſt napiſano / Ale bieda człowiekowi onemu przez ktorego Syn człowieczy bedźie wydan / dobrzeſz było by ſie był człowiek on nie narodźił.

22. A když oni gedli / wzal Gežiſs chléb: a dobrořeče lámal / a dáwal gim / řka: Wezměte / gezte / Totoť geſt Tělo mé.

A gdy ieſzcze iedli / wźiał Jezus chleb / a blogoſławiac łamał y dał im mowiac / Bierzcie iedzcie / to ieſt ciáło moie.

יד

23 ונסב כסא ואודי ובריך ויהב להון ואשתיו מנה כלהון:

Poi preso il calice, rendè gratie, e lo dette loro, e ne beuuero tutti.

24 ואמר להון הנו דמי דדיתקא חדתא דחלף סגיאא מתאשד:

E disse loro, Questo è il mio sangue del Nuouo testamento, il qual si sparge per molti.

25 אמין אמר אנא לכון דתוב לא אשתא מן ילדא דגפתא עד מא ליומא הו דבה אשתיוהי חדתאית במלכותא דאלהא:

Io vi dico in verità, che da hora innanzi non beuerò del frutto de la vite, infin a quel giorno ch'io lo beuerò nuouo nel regno di Dio.

26 ושבחו ונפקו לטור זיתא:

E poi ch'essi hebber detto il cantico, se n'vscirono al monte de gli Oliui.

27 ואמר להון ישוע כ כלכון תתכשלון בי בהנא ליליא כתיב גיר דאמחא לרעיא ויתבדרון אמרוהי:

Allor IESV dice loro, Voi questa notte sarete scandalizati tutti in me, perciochè egli è scritto, Io percoterò il pastore, e le pecore saranno disperse.

28 אלא מא דקמת קדם אנא לכון לגלילא:

Ma poi ch'io sarò risuscitato, v'andarò innanzi in Galilea.

29 אמר לה כאפא אן כלהון יתכשלון אלא לא אנא:

E Pietro gli disse, E se ben tutti si scandalizaranno, nondimeno io non mi scandalizarò.

30 אמר לה ישוע אמין אמר אנא לך דאנת יומנא בליליא הנא קדם דיקרא תרנגלא תרתין זבנין תלת תכפור בי:

Allor IESV li dice, Io ti dico in verità, che hoggi in questa notte, prima che il gallo canti due volte, tu mi negarai tre volte.

יד

23 ויקח את־הכוס ויברך ויתן להם וישתו ממנו כלם:

Y tomando el vaso, auiendo hecho gracias, dióles: y beuieron deel todos.

24 ויאמר להם זאת יש־דמי דם ברית החדשה אשר על־רבים נשפך:

Y dizeles, Esto es mi sangre del Nueuo Testameoto que por muchos es derramada.

25 אמן אני אומר לכם כי עוד לא אשתה מאנב הגפן עד־היום ההוא אשר בו אשתנו חדש במלכות אבי:

Diciertо os digo, que no beueré mas de fruto de vid hasta aquel dia, quando lo beueré nueuo enel Reyno de Dios.

26 ויתהללו ויצאו אל־הר הזיתים:

Y como ouieron cantado el hymno, salieronse àl monte de las Oliuas.

27 ויאמר להם ישוע כי כלכם תכשלו בי בלילה הזה כי־נכתב הך את־הרועה ותפוצינה הצאן:

Iesus entonces les dize, Todos sereys escandalizados en mi esta, noche porque escripto esta Heriré àl pastor y serán derramadas las oueias.

28 אבל אחרי קומי אקדים אתכם בגלילה:

Mas desque aya resuscitado, yré delante de vosotros à Galilea.

29 וכיפה אמר לו ואם־כלם יכשלו אך אני לעולם לא אכשל:

Entonces Pedro le dixo, Aunque todos sean escandalizados, más no yo.

30 ויאמר לו ישוע אמן אני אומר לך כי היום בלילה הזה לפני קרא תרנגל שנית שלש פעמים תכחשני:

Y dizele Iesus, Deciertо te digo, (tu) oy, esta noche, antes que el gallo aya cantado dos vezes, me negarás tres vezes.

ιδ.

23. Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς· καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες.

Puis ayant prins la coupe, il rendit graces, & la leur bailla, & ils en beurent tous.

24. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον.

Et il leur dit, Ceci est mon sang, le sang du nouueau Testament, lequel est respandu pour plusieurs.

25. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

En verité ie vous di, que ie ne boirai plus du fruict de la vigne iusques à ce iour-la que ie le boirai nouueau au royaume de Dieu.

26. Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Et quand ils eurent chanté le cantique, ils s'en allerent en la montagne des Oliuiers.

27. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα.

Adonc Iesus leur dit, Vous tous ceste nuict serez scandalizés en moi: car il est escrit, Ie fraperai le berger, & les brebis seront esparses.

28. Ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Mais apres que ie serai ressuscité, i'irai deuant vous en Galilee.

29. Ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ, καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἀλλ' οὐκ ἐγώ.

Et Pierre lui dit, Quand bien tous seroyent scandalizés, si ne le serai-ie point quant à moi.

30. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σὺ σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρίς ἀπαρνήσῃ με.

Lors Iesus lui dit, En verité ie te di, qu'au iourd'hui en ceste propre nuict, deuant que le coq ait chanté deux fois, tu me renieras par trois fois,

CAP. XIIII.

23 Et accepto calice, gratias agens, dedit eis, & biberunt ex illo omnes.

Alſo he tooke the cuppe / and when he had giuen thankes / gaue it to them: and they all dranke of it.

24. Et ait illis, Hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur.

And he ſaid vnto them/This is my blood of the newe Teſtament / which is ſhed for many.

25. Amen dico vobis, quia iam non bibam de genimine vitis uſq; in diem illum cum illud bibam (novum) in regno Dei.

Verely I ſay vnto you/I will drinke no more of the fruite of the vine/vntill that day / that I drinke it new in the kingdome of God.

26. Et hymno dicto, exierunt in montem olivarum.

And when they had ſung a pſalme: then went out to the mount of Oliues.

27. Et ait eis Ieſus, Omnes ſcandalizabimini in me in nocte iſta; quia ſcriptum eſt: Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves.

Then Jeſus ſaid vnto them/All yee ſhall be offended by me this night: for it is written / I will ſmite the ſhepheard / and the ſheepe ſhalbe ſcattered.

28 Sed poſtquam reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.

But after that I am riſen / I will goe into Galile before you.

29. Petrus autem ait, illi, Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te: ſed non ego.

And Peter ſaid vnto him/ Although all men ſhould be offended / yet would not I.

30. Et ait illi Ieſus, Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priuſquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

Then Jeſus ſaid vnto them/ Verely I ſay vnto thee/ this day/euen in this night/ before the cocke crowe twiſe/thou ſhalt deny me thriſe.

Das XIIII. Capitel.

23. Vnd nam den Kelch/vnd dancket/ vnd gab jhnen den/ vnd ſie drunckenalle darauß.

Oc hand tog Kalcken/oc tackede/oc gaff dem den / Oc de drucke alle der aff.

34. Vnd er ſprach zu jnen: Das iſt mein Blut/ des neuen Teſtaments/ das für vile vergoſſen wirdt.

Oc hand ſagde til dem / Det er mit Blod / ſom er det ny Teſtamentis/ ſom bliffuer vdgydet for mange.

25. Warlich/ ich ſage euch / daß ich hinfort nicht Trincken werde vom gewächſe des Weinſtocks/ biß auff den tag/da ichs neu trincke/in dem Reich Gottes.

Sa ïdelige/Jeg ſiger eder / at ieg ſkal icke ydermere dri.ke aff det ſom voxer paa Vintræ / indtil paa den dag/ at ieg ſkal dricke der nyt / i Guds Rige.

26. Vnd da ſie den Lobgeſang geſprochen hatten gingen ſie hinauß an den Oelberg.

Oc der de haffde ſagd Loffſangen/ da ginge de vd til Olie bierget.

27. Vnd Jeſus ſprach zu jhnen: Jr werdet euch in diſer nacht alle an mir ergern/ denn es ſtehet geſchriben: Jch werde den Hirten ſchlagen / vnd die Schafe werden ſich zerſtreuen.

Oc Jheſus ſagde til dem/ J ſkulle i denne nat forarge eder alle paa mig/ Thi det ſtaar ſcreffuit / Jeg ſkal ſla Hyrden / oc Faarene ſkulle at ſpredis.

28. Aber nach dem ich Aufferſtehe/ wil ich für euch hingehen in Galileam.

Men effter at ieg opſtaar/ da vil ieg gaa hen faar eder i Galilea.

29. Petrus aber ſaget zu jhm: Vnd wenn ſie ſich alle ergerten/ ſo wolte doch ich mich nicht ergern.

Da ſagde Peder til hannem/ Oc der ſom de end alle forargede ſig / Saa vilde ieg dog icke forarge mig.

30. Vnd Jeſus ſprach zu jhm Warlich ich ſage dir/ Heute in diſer nacht/ Ehe denn der Hane zweymal krehet/ wirſt du mich dreymal verläugnen.

Oc Jheſus ſagde til hannem/ Sandelige ſiger ieg dig / J dag/ vdi denne nat / før end Hanen gal tho gonge/ ſkalt du necte mig tre gonge.

Kapitola XIIII.

23. Potom wzaw Kalich/dijký wzdáwage dal gim. Y pili z něho wſſyckni.

Y wziawſzy kubek á vczyniwſzy dzięki / dal im / y pili z niego wſzyſcy.

24. Y řekl gim: Tatoť geſt Krew má nowého Swědectwij / kteráž za mnohé wylita bude.

Zátymże im rzekł/To ieſt krew moiá nowego teſtamentu / ktora zá wiele ich bywa wylaná.

25. Zagiſté prawjm wám: Žeť giž nebudu pijti z tohoto winného kořene / až do onoho dne/ když gey pijti budu nowý w Králowſtwij Božijm.

Záprawdę powiedam wam/ Nie będę dáley pił z owocu winnego/ aż do onego dniá gdy ie nowe pić będę w Krolestwie Bożym.

26. A chwálu Bohu wzdawſſe/ wyſſli na hůru Oliwětſkau.

A odſpiewawſzy pieśń/ weſzli na gorę oliwną.

27. Potom řekl gim Gežijs: Wſſyckni wy pohorſſijte ſe na denmau této nocy: nebo pſáno geſt: Bijti budu Paſtýře/ a rozprchnau ſe Owce.

Tedy do nich rzekł Jezus/ Wſzyſcy ſię zgorſzycie we mnie tey nocy: Bo ieſt nápiſano / Vderzę páſtyrzá á będą roſproſzone owce.

28. Ale když z mrtwých wſtanu/ předegduť wás do Galilee.

Lecz gdy powſtánę/ vprzedzę was do Galileiey.

29. Tehdy Petr řekl gemu: Byť ſe pak wſſyckni pohorſſyli/ ale yá nic.

Ale mu Piotr powiedział/ Choćiażby ſię then wſzyſcy zgorſzyli/ ále ia nie.

30. Ržekl gemu Gežijs: Zagiſté prawijm tobě/ že ty dnes této nocy prwé než Kohaut dwakrát zazpijwá/ třikrát mne zapřijſs.

Rzekł mu tedy Jezus/ Záprawdę powiedam / iż dziś tey nocy pierwey niż dwá kroć kur zápoie/ trzy kroć ſię mnie záprzyſz.

יד

31 הוּ דֵּין יַתִּירָאִית אָמַר הֲוָא דְּאֶן יֶהְוֵא לִי לְמֵמָת עַמָּךְ לָא אֶכְפּוּר בָּךְ מָרִי וְאַכְוָתֵהּ אַף כֻּלְּהוֹן תַּלְמִידֵא אֶמַרוּ׃

Ma egli molto piu diceua, Se ben mi bisognasse morire insieme con teco, io non ti negarò giamai. E similmente diceuano ancor tutti gli altri.

32 וַאֲתוֹ לְדוּכְתָּא אַידָא דְּמֶתְקַרְיָא גַּדסִמָן וְאָמַר לְתַלְמִידוֹהִי תִּבוּ הָרְכָא עַד מְצַלֵּא אֶנָא׃

Dipoi sene vengono in vn luogo nominato Getsemane, & allor dice à i suoi discepoli, Sedeteui qui insin à tanto ch'io andarò à fare oratione.

33 וּדְבַר עַמֵּהּ לְכֵאפָא וְלַיַעְקוֹב וְלַיוּחַנָּן וְשָׁרִי לְמֶתְכַּמָּרוּ וּלְמֶתְעַקָּו׃

E Piglia seco Pietro, e Iacopo, e Giouanni: e comincia à spauentarsi & andare in estrema angoscia.

34 וְאָמַר לְהוֹן כַּרְיָא הִי לָהּ נַפְשִׁי עֲדַמָּא לְמַוְתָא קַוּו לִי הָרְכָא וְאֶתְתְּעִירוּ׃

E dice loro, L'anima mia è grandamente contristata insin à morte: rimaneteui qui, e state vigilanti.

35 וּקְרֶב קַלִּיל וּנְפַל עַל־אַרְעָא וּמְצַלֵּא הֲוָא דְּאֶן מִשְׁכְּחָא תֶּעְבַּר מֶנֵּהּ שָׁעְתָא׃

E andatosene vn poco piu oltre, si gittò in terra: e pregaua che s'egli era possibile, quell'hora passasse via da lui.

36 וְאָמַר אַבָּא אָבִי כֹּל מִדֶּם מֶשְׁכַּח אַנְתְּ אַעְבַר מֶנִּי כָּסָא הָנָא אֶלָּא לָא צְבִיָנִי דִּילִי אֶלָּא דִּילָךְ׃

E diceua, Abba, Padre, tutte le cose ti son possibili, togli via da me questo calice: nondimeno non sia gia quel che voglio io, ma quel che vuoi tu.

37 וַאֲתָא אַשְׁכַּח אֶנּוּן כַּד דָּמְכִין וְאָמַר לְכֵאפָא שֶׁמְעוֹן דָּמֵכַתְּ לָךְ לָא אֶשְׁכַּחַתְּ חְדָא שָׁעָא לְמֶתְתְּעָרוּ׃

Poi viene, e trouali à dormire, e dice à Pietro, Simone, tu dormi? non hai tu potuto vegliare vn'hora?

38 אֶתְתְּעִירוּ וְצַלּוֹ דְּלָא תֶּעֱלוּן לְנֶסְיוֹנָא רוּחָא צְבִיָא וּמְטַיְבָא אֶלָּא פַּגְרָא כְּרִיהּ׃

Vegliate & orate, accioche voi non entriate in tentatione: che lo spirito è ben pronto, ma la carne è debile.

יד

31 וְהוּא עוֹד יוֹתֵר אָמַר אִם אֶצְטָרֵךְ לָמוּת עִמְּךָ לֹא אֲכַחֵשׁ אוֹתְךָ וְכָכָה כֻּלָּם אָמְרוּ׃

Mas el mucho mas dizia, Si me fuere menester morir contigo, no te negaré Tambien todos dezian lo mismo.

32 וַיָּבוֹאוּ אֶל־מָקוֹם וּשְׁמוֹ גֵּיא שְׁמָנִים וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו שְׁבוּ פֹה עַד כִּי אֶתְפַּלֵּל׃

Y vienen àl lugar que se llama Gethsemani, y dize à sus Discipulos, Sentaos aqui, entretanto que oro.

33 וַיִּקַּח אֶת־כֵּיפָה וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן אִתּוֹ וַיָּחֶל לְהִבָּעֵת וּלְהָצִיק׃

Y toma con sigo à Pedro, y à Iacobo, y à Ioan, y començó à atemorizar se, y à angustiarse.

34 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מִשְׁתּוֹחֲחָה נַפְשִׁי עַד־מָוֶת הוֹחִילוּ פֹּה וְשִׁקְדוּ׃

Y dizeles, mucho está triste mi alma, hasta la muerte: esperád aqui, y velad.

35 וַיַּקְדִּים מְעַט וַיִּפֹּל עַל־הָאָרֶץ וַיִּתְפַּלֵּל אִם לֹא בְלִי יְכֹלֶת תַּעֲבוֹר נָא מִמֶּנּוּ הַשָּׁעָה׃

Y yendose vn poco adelante, prostrose à tierra, y oró, Que si fuesse possible, passasse deel aquella hora;

36 וַיֹּאמֶר אַבָּא אָבִי כֹּל תּוּכַל אֶת הַעֲבֵר אֶת־הַכּוֹס הַזֶּה מִמֶּנִּי אַךְ לֹא אֲשֶׁר אֲנִי רוֹצֶה כִּי־אִם אֲשֶׁר אָתָּה׃

Y dixo, Abba, Padre, todas las cosas son à ti possibles: traspassa de mi este vaso: empero no loque yo quiero, sino loque tu.

37 וַיָּבוֹא וַיִּמְצָאֵם יְשֵׁנִים וַיֹּאמֶר לְכֵיפָה שִׁמְעוֹן הֲתִישַׁן הֲלֹא יָכֹלְתָּ לְשָׁעָה אַחַת לִשְׁקֹד׃

Y vino, y hallólos durmiendo: y dize à Pedro Simon, duermes? No has podido velar vna hora?

38 שִׁקְדוּ וְהִתְפַּלְלוּ פֶּן תָּבוֹאוּ בְמַסּוֹת כִּי רוּחַ נְדָבָה וּבָשָׂר חַלָּשׁ׃

Velad y orad, no entreys en tentacion: el espiritu à la verdad es presto, mas la carne enferma.

ιδʹ.

31. Ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον, ἐάν με δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.

Mais il disoit encores de plus fort. Quand mesmes il me faudroit mourir auec toi, si ne te renierai-ie point. Et tous aussi disoyent de mesmes.

32. Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα γεθσημανῆ. καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καθίσατε ὧδε ἕως προσεύξωμαι.

Puis apres ils vindrent en vn lieu nommé Geth-semané: Et il dit à ses disciples, Seez-vous ici iusques à tant que i'aye prié.

33. Καὶ παραλαμβάνει τὸν πέτρον καὶ τὸν ἰάκωβον καὶ ἰωάννην μεθ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.

Lors il print auec soi Pierre, & Iaques, & Iehan, & commença à s'espouuanter, & à estre fort angoissé.

34. Καὶ λέγει αὐτοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε (μεθ᾽ ἐμοῦ)

Adonc il leur dit, Mon ame est saisie de tristesse iusques à la mort, demeurez ici, & veillez.

35. Καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσηύχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστι παρέλθῃ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ ὥρα.

Et s'allant vn peu plus outre, il se ietta en terre: & prioit, que s'il se pouuoit faire, l'heure se passast arriere de lui.

36. Καὶ ἔλεγεν, ἀββᾶ ὁ πατήρ, πάντα δυνατά σοι. παρένεγκε τὸ ποτήριον ἀπ᾽ ἐμοῦ τοῦτο. ἀλλ᾽ οὐ τί ἐγὼ θέλω ἀλλὰ τί σύ.

Et disoit, Abba Pere, toutes choses te sont possibles, transporte ceste coupe arriere de moi toutesfois non point ce que ie vueil, mais ce que tu veux.

37. Καὶ ἔρχεται, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας. καὶ λέγει τῷ πέτρῳ, σίμων καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι.

Puis il vient, & les trouue dormans & dit à Pierre, Simon, dors-tu? n'as-tu peu veiller vne heure?

38. Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

Veillez, & priez que vous n'entriez en tentation: car quant à l'esprit, il est prompt mais la chair est foible.

CAP. XIIII.

31. At ille amplius loquebatur, Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant.

But he saide more earnestly / If I shoulde die with thee / I will not denie thee: likewise also said they all.

32. Et venit in prædium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis, Sedete hîc donec orem.

After they came into a place named Gethsemane: then he saide to his disciples / Sit ye here / till I haue prayed.

33. Et assumit Petrum & Iacobum & Iohannem secum: & cœpit pavere & tædere.

And hee tooke with him Peter / & James and John / and he began to be afraid / and in great heauines.

34. Et ait illis, Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hîc, & vigilate.

And saide vnto them / My soule is very heauy / euen vnto the death: tary here and watch.

35. Et cùm processisset paululum, procidit super terram & orabat ut si fieri posset, transiret ab eo hora.

So he went forward a litle / and fell down on the ground / and prayed / that if it were possible / that houre might passe from him.

36. Et dixit, Abba, pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me, sed non quod ego volo, sed quod tu.

And he sayde / Abba / Father / all thinges are possible vnto thee: take away this cup from me: neuerthelesse / not that I wil / but that thou wilt / be done.

37. Et venit, & invenit eos dormientes. Et ait Petro, Simon, dormis? non potuisti una hora vigilare?

Then he came and founde them sleeping / and saide to Peter / Simon / sleepest thou? couldest not thou watch one houre?

38. Vigilate, & orate ut non intretis in tẽtationem. Spiritus quidem promptus est, caro verò infirma.

Watch ye / and pray / that ye enter not into tentation: the spirit in deede is ready / but the flesh is weake.

Das XIIII. Capitel.

31. Er aber redete noch weiter: Ja wenn ich mit dir auch sterben müste / wolt ich dich nicht verläugnen. Desselbigen gleichen sagten sie alle.

Men hand talede end ydermere / Ja der som ieg oc skulde dø met dig / da vilde ieg icke neete dig. Lige det samme sagde de alle.

32. Vnd sie kamen zu dem Hofe / mit namen Gethsemane / vnd er sprach zu seinen Jüngern / setzt euch hie / biß ich hingehe / vnd bete.

Oc de komme til den haffue / som kaldis Gethsemane / Oc hand sagde til sine Disciple / sider eder her / saa lenge ieg gaar bort / oc beder.

33. Vnd nam zu sich Petrum vnd Jacobum vnd Johannem / vnd fieng an zu zittern vnd zu zagen.

Oc hand tog Peder oc Jacob / oc Hans til sig / Oc begynte at skelffue oc beffue.

24. Vnnd sprach zu jhnen: Meine Seele ist betrübet biß an den Tod / Enthaltet euch hie / vnd wachet.

Oc sagde til dem / Min Siel er bedrøffuit / indtil døden / bliffuer her oc vaager.

35. Vnd er gieng ein wenig fürbaß / fiel auff die Erden / vnd betet / Daß / so es müglich were / die stunde fürüber gienge.

Oc hand gick lidet lenger frem / falt ned paa Jorden / oc bad / At den stund maatte gaa offuer / om det vaare muligt.

36. Vnd sprach: Abba / mein Vater / Es ist dir alles müglich / überhebe mich dises Kelchs / Doch nicht was ich wil / sondern was du wilt.

Oc sagde / Abba min Fader / Alting er dig muglich / Tag denne Kalck bort fra mig. Dog icke huad ieg vil / Men huad du vilt.

37. Vnd kam / vnd fand sie schlaffent. Vnd sprach zu Petro: Simon schleffest du? Vermöchtest du nicht eine stunde zu wachen?

Oc hand kom / oc fant dem soffuendis. Oc hand sagde til Peder / Simon soffuer du? Kunde du icke vaage en time?

38. Wachet vnd betet / daß jhr nicht inn Versuchung fallet. Der Geist ist willig / aber das Fleisch ist schwach.

Vaager oc beder / at i skulle icke falde i fristelse. Aanden er villig / Men Legemet er skrøbeligt.

Kapitola XIIII.

31. A on wijce mluwil: Bychť pak musyl spolu s tebau vmřijti / nezapřijm tebe. Též také y ginij wssyckni mluwili.

Ale on tym wiecey mowil / By potrzebá y vmrzeć mi z toba / nie záprzę sie ciebie / á także też y wszyscy mowili.

32. Tehdy přissli na Popluzij / kterémuž gest gméno Gethsemány. Y řekl k Včedlnijkům swým: Seďtež tuto / dokudž se nepomodlijm.

A thák przyszli ná mieysce kthore zwano Gethsemáne / tedy rzekł swym zwolennikom / Siedźcie tu poki sie ia modlić bede.

33. A poyaw s sebau Petra / a Jakuba / a Jana / počal se lekati a teskliw býti.

Y wziawszy Piotrá / y Jákubá. y Janá z soba / poczał sie lekáć y ćieszko smucić.

34. Y řekl gim: Smutnáť gest Dusse má až k smrti / počekayteż tuto / a bděte.

Mowiac ku nim / Bárzo smutna iest dusza ma áż do śmierći / zostańcież tu á czuycie.

35. A když odssel malicko / padl na zemi / a modlil se / mohlo liby býti / aby odessla od něho hodina.

Odszedszy tedy maluczko / padł ná ziemie y modlił sie / iesliby być mogło aby od niego odeszlá godziná oná.

36. Y řekl: Otče / Otče / wssecky wěcy možné gsau tobě / přenes Kalich tento odemne: ale wssak ne což ya chcy / ale co ty.

Y mowił / Abbá Oycze / wszytko ći tobie iest podobne / przenieś odemnie ten kubek / wszákże nie to co ia chce / ále co ty chcesz.

37. Y přissel k nim / a nalezl ge ani spij. Y řekl Petrowi: Ssimone / což spijs? nemohl gsy gediné hodiny bdijti?

Zátym przyszedł á ználazł ie spiace / y rzekł Piotrowi / Symon spisz? Nie mogłżeś ze mna czuć iedne godzine?

38. Bděte a modlte se / abyste neweslli w pokussenij / duch zagisté hotow gest / ale tělo nemocno.

Czuyciez á modlćie sie / byśćie nie pòzyszli w pokuszenie / Acżci duch iest predki / ale ciáło mdłe.

יד

39 ואזל תוב צלי והי מ מלתא אמר:

E di nuouo andatosene, pregò, dicendo le medesime parole.

40 והפך תוב אתא אשכח אנון כד דמכין מטול דעיניהון יקירן הוי ולא ידעין הוו מנא יאמרון לה:

Poi ritornato, gli trouò di nuouo che dormiuano: percioche gli occhij loro erano aggrauati, ne sapeuano che risponderagli.

41 ואתא דתלת זבנין ואמר להון דמכו מכיל ואתתניחו מטת חרתא ואתת שעתא והא משתלם ברה דאנשא באידיהון דחטיא:

Et viensene la terza volta, e dice loro, Dormite pur da hora innanzi, e riposateui, Basta, l'hora è venuta: ecco il Figliuol de l'huomo è dato ne la mani de peccatori.

42 קומו נאזל הא קרב הו דמשלם לי:

State su, andiamo, ecco che s'auuicina colui che mi tradisce.

43 ועד הו ממלל אתא יהודא סכריוטא חד מן תרעסר ועמא סגיאא עם סבסרא וחוטרא מן לות רבי כהנא וספרא וקשישא:

Et in quello istante, mentre ch'egli ancor parlaua, arriua Giuda, che era vn de dodici, e con esso vna gran turba con spade e bastoni, mandati da i principali Sacerdoti, e da gli Scribi, e da i Vecchij.

44 ויהב להון אתא משלמנא הו דמשלם ואמר הו דנשק אנא הויו אוחדוהי והיראית ו ואובלוהי:

Hor colui che lo tradiua haueua dato loro vn segno, dicendo, Quello ch'io baciarò, esso è: pigliatelo, e menatelo via sicuramente.

45 ובר שעתה קרב ואמר לה רבי רבי ונשקה:

E venuto ch'ei fu, subbito accostandosi à lui, gli dice, Maestro, maestro: e baciollo.

יד

39 ועודנו הלך ויתפלל אותו הדבר אמר:

Y boluiendose à yr, oró, y dixo las mismas palabras.

40 וישב וימצאם עוד ישנים כי היו עיניהם כבדות ולא ידעו מה יענו לו:

Y buelto, hallólos otra vez durmiendo: porque los ojos dellos eran cargados, y no sabian que responderle.

41 ויבוא שלישית ויאמר להם התישנו עוד ותנוחון נמנע באה השעה הנה נסגר בן־האדם בידי החטאים:

Y vino la tercera vez, y dizeles, Dormid ya y descànsad. basta, la hora es venida: heaqui, el Hijo del hombre es entregado en manos de los peccadores.

42 עורו ונלכה הנה אשר יסגירני קרב:

Leuantaos, vamos. heaqui el que me entrega, està cerca.

43 ופתאם בדברו עודנו בא יהודה אחד משנים עשר ועמו עם רב בחרבות ורמחים מן־הכהנים וסופרים וזקנים:

Y luego, aun hablando el, vino Iudas, que era vno de los Doze, y conel mucha companna con espadas y bastones de parte de los Principes de los Sacerdotes, y de los Escribas, y de los Ancianos.

44 והמסגירו נתן להם אות לאמר את־אשר אשק זה הוא אותו תפשוהו והוליכו לבטח:

Y el que lo entregaua, les auia dado sennal comun diziendo, Al que yo besàre, aquel es: prendeldo, y lleualdo seguramente.

45 ובבואו במהרה קרב אליו לאמר רבי רבי וישקהו:

Y como vino, llegóse luego à el, y dizele, Maestro, Maestro? y besólo.

ιδ.

39. Καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.

Et derechef il s'en alla, & pria, disant le mesme propos.

40. Καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας. ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρημένοι· καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσι.

Puis estant retourné, il les trouua derechef dormans, car leurs yeux estoyent appesantis: & ils ne sauoyent que lui respondre.

41. Καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον, καὶ λέγει αὐτοῖς, καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε. ἀπέχει. ἦλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν.

Puis il vint pour la troisieme fois, & leur dit, Dormez d'ores en auant, & vous reposez: il suffit. l'heure est venue Voici le Fils de l'homme s'en va estre liuré és mains des meschans.

42. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν. ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικε.

Leuez-vous, allons: voici, celui qui me trahit, s'approche.

43. Καὶ εὐθέως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται ἰούδας εἷς ὢν τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων.

Et soudain comme il parloit encores, Iudas (qui estoit l'vn des douze) vint & grande troupe auec lui, auec espees & bastons, de par les principaux Sacrificateurs, & les Scribes, & les anciens.

44. Δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν, καὶ ἀπαγάγετε ἀσφαλῶς.

Or celui qui le trahissoit auoit donné vn signal entr'eux, disant, Quicõque ie baiserai, c'est cestui-la: saisissez-le, & l'emmenez seurement.

45. Καὶ ἐλθών, εὐθέως προσελθὼν αὐτῷ λέγει, ῥαββί ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

Quand donc il fut venu incontinent il s'approcha de lui, & dit, Maistre, Maistre, & le baisa.

CAP. XIIII.

39. Et iterum abiens, oravit, eundem ſermonem dicens.

And againe he went away / and prayed / and ſpake the ſame wordes.

40. Et reverſus denuo, invenit eos dormientes (erant enim oculi eorum gravati) & ignorabant quid reſponderent ei.

And hee returned / and founde them a ſleepe againe: for their eyes were heavie: neither knewe they what they ſhould anſwere him.

41. Et venit tertiò, & ait illis, Dormite iam, & requieſcite. Sufficit, vênit hora: ecce, filius hominis tradetur in manus peccatorum.

And he came the third time / and ſaid vnto them / Sleepe hencefort / and take your reſt: it is ynough: the houre is come: beholde / the Sonne of man is deliuered into the handes of ſinners.

42. Surgite, eamus, ecce, qui me tradet, propè eſt.

Riſe vp: let vs goe: lo / he that betrayeth me / is at hand.

43 Et adhuc eo loquente, venit Iudas Iſcariotes unus de duodecim, & cum eo turba multa cum gladiis & lignis, à ſummis ſacerdotibus & Scribis & ſenioribus.

And immediately while hee yet ſpake / came Judas that was one of the twelue / & with him a great multitude with ſwordes and ſtaues from the hie Prieſtes / & Scribes / and Elders.

44. Dederat autem traditor ſignum eis, dicens, Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt: tenete eum, & ducite cautè.

And he that betrayed him / had giuen them a token / ſaying / whomeſoeuer I ſhall kiſſe / he it is: take him and leade him away ſafely.

45. Et cùm veniſſet, ſtatim accedens ad eum, ait, Rabbi, & oſculatus eſt eum.

And aſſoone as he was come / he went ſtraight way to him / and ſaide / Maſter / Maſter / and kiſſed him.

Das XIIII. Capitel.

39. Vnd gieng wider hin / vnd betet / vnd ſprach dieſelbigen wort.

Oc hand gick bort igen / oc bad / oc ſagde de ſamme ord.

40. Vnd kam wider / vnd fand ſie abermal ſchlaffend / denn jhre Augen waren voll ſchlaffs / vnd wuſten nicht was ſie jhm antwortten.

Oc hand kom igen / oc fant dem atter ſoffuendis / Thi deris øyen vaare fulde aff ſøffn / oc de viſte icke / huad de ſuarede hannem.

41. Vnd er kam zum dritten mal / vnd ſprach zu jnen: Ach wolt jhr nun ſchlaffen vnd ruhen? Es iſt genug / die Stunde iſt kommen / Sihe / des Menſchen Son wirdt überantworttet inn der Sünder hände.

Oc hand kom tredie gong / oc ſagde til dem / Ah ville i nu ſoffue oc huile? Det er nock. Stunden er kommen / See / Menniſkens Søn ſkal antuordis hen i Synderis hender.

42. Stehet auff / laſſet vns gehen. Sihe / der mich verräth / iſt nahe.

Staar op / lader oſſ gaa. See / den mig forraader / er hart hoſſ.

43. Vnd alsbald da er noch redet / kam herzu Judas der zwölffen einer / vnd ein groſſe Schar mit jhm / mit Schwerten vnd mit Stangen / von den Hohen Prieſtern vnd Schrifftgelehrten vnd Elteſten.

Oc ſtrax / ſom hand end nu talede / kom Judas en aff de Tolff frem / oc en ſtor Skare met hannem / met ſuerd oc met ſtenger / fra de Ypperſte Preſter oc Scrifftkloge oc Eldſte.

44. Vnd der Verräther hatte jnen ein Zeichen gegeben / vnd geſagt: Welchen ich küſſen werde / der iſts / den greiffet / vnd führet jhn gewiß.

Oc Forrederen haffde giffuit dem it Tegen / oc ſagd / Huilcken ieg kyſſer / den er det / griber hannem / oc fører hannem varlige.

45. Vnd da er kam / tratt er bald zu jm / vnd ſprach zu jm: Rabbi / Rabbi / Vnd küſſet jhn.

Oc der hand kom / traadde hand ſtrax til hannem / oc ſagde til hannem / Rabbi / Rabbi / oc kyſte hannem.

Kapitola XIIII.

39. A opět odſſed modlil ſe / tauž řeč mluwě.

A wroćiwſzy ſie záſie / modlił ſie mowiąc onyż ſłowá.

40. A nawrátiw ſe / opět nalezl ge ani ſpij (nebo oči gegich byly obtijženy) y newěděli coby gemu odpowěděli.

A wroćiwſzy ſie / náłazł ie záſie ſpiące / bo oczy ich były obćiążone / ani wiedźieli coby mu odpowiedźieć.

41. A přiſſed potřetij / řekl gim: Spětež giž / a odpočijwayte Doſtiť geſt / přiſſlať giž hodina / ay Syn člowěka zrazen bude w ruce hřijſſných.

A przyſzedł po trzećie / á rzekł im / ſpićież dáley y odpoczywayćie / doſyć ći / przyſzłáć godźiná / oto będźie wydan Syn człowieczy w ręce grzeſznych.

42. Wſtaňtež / poďme / hle kterýž mne zradij / blijzkoť geſt.

Wſtańćież á podźmy / oto ktory mię wydawa bliſko ieſt.

43. A když on geſſtě mluwil / přiſſel Gidáš Yſſkaryotſký geden z dwanácti / a s nim záſtup mnohý s meči a s dřijwijm / poſláni od wrchnijch Kněžij / a od Zákonijkuw / a Starſſých.

A wnet pokád to ieſzcze mowił / przyſzedł Judaſz ktory był ieden ze dwunaśćie / á z nim wielki poczet / z mieczmi / y z kijmi od Kśiążąt kápláńſkich / od Doktorow / y od ſtárſzych.

44. Zrádce pák gim byl dal znamenij / řka / Kohožkoli polijbijm / tenť geſt / držtež ho / a wedte opatrně.

A ten co go wydał / dał im był znák ſpołeczny / mowiąc / Ktoregoć iákolwiek pocáłuię / tenći ieſt / imayćie ź go á wiedźćie beſpiecznie.

45. A když přiſſel / hned přiſtaupiw k němu řekl: Miſtře. Y polijbil ho.

A ták przyſzedſzy nátychmiaſt ſie przyſtąpił k niemu / y rzekł mu / Miſtrzu / miſtrzu / y pocáłował go.

יד

46 הנון דין ארמיו עלוהי אידיא ואחדוהי :

E cosi coloro gli messer le mani addosso, e presero lo.

47 חד דין מן הנון דקימין שמט סיפא ומחיהי לעבדה דרב כהנא ושקלה אדנה :

Allora un certo di quelli che erano iui presenti, tirò fuore el coltello, e ferì un seruitor del principal Sacerdote, e tagliolli un'orecchia.

48 הו דין ישוע ענא ואמר להון איך דעל גיסא נפקתון עלי בסיפא ובחוטרא דתאחדונני :

E IESV parlando, disse loro, Voi sete uenuti non altrimenti che contra un ladrone con spade & haste, per pigliarmi.

49 כל יום לותכון הוית כד מלף אנא בהיכלא ולא אחדתונני אלא דישלמון כתבא הות הדא :

Io ero pur ogni giorno appresso di voi ad insegnar nel tempio, ne mai mi pigliaste: ma questo è, à fine che s'adempiano le Scritture.

50 הידין שבקוהי תלמידוהי וערקו :

E tutti i suoi discepoli lassandolo, si fuggirono.

51 ועלימא חד אתא הוא בתרה ועטיף הוא סדונא ערטל ואחדוהי :

Et un certo giouene il seguitaua, inuolto in un lenzuolo sopra'l corpo ignudo: e quei gioueni il presero.

52 הו דין שבק סדונא וערק ערטל :

Ma egli lasciato il lenzuolo, si fuggi da loro ignudo.

53 ואובלוהי לישוע לות קיפא רב כהנא ואתכנשו לותה כלהון רבי כהנא וספרא וקשישא :

Hor essi menorono IESV al sommo Sacerdote: e con lui si raunorono tutti i principali Sacerdoti, e i Vecchij, e gli Scribi.

יד

46 והמה שלחו בו את ידיהם ואחזו בו :

Entonces ellos echaron enel sus manos, y prendieronlo.

47 ואחד מן הקמים הריק את החרב ויך את עבד כהן הגדול ויכרת את אזנו :

Y vno de los que estauan alli, sacando el espada, hirió àl sieruo del Pōtifice: y cortóle la oreja.

48 ויען ישוע ויאמר להם כמו אל הפריץ יצאתם בחרבות ורמחים לתפשני :

Y respondiendo Iesus, dixoles, Como à ladron aueys salido con espadas y con bastones à tomarme?

49 בכל יום הייתי אתכם בהיכל מלמד ולא אחזתוני אבל להמלא את הכתבים :

Cadadia estaua con vosotros ensennando enel Templo, y no me tomastes mas, paraque se cumplan las Escripturas.

50 אז עזבוהו כלם וינוסו :

Entonces dexandolo todos sus Discipulos huyeron.

51 ובחור פלמוני אחד בא אחריו לבוש סדין על עירום ואחזוהו הנערים :

Empero vn mancebillo lo seguia cubierto de vna sauana sobre el cuerpo desnudo; y los mancebillos lo prendieron.

52 והוא עזב את הסדין ויברח מהם ערום :

Mas el, dexando la sauana, se huyó deellos desnudo.

53 ויביאו את ישוע אל כהן הגדול ויקהלו אליו כל הכהנים והזקנים והסופרים :

Y truxeron à Iesus àl Pontifice; y juntaronse à el todos los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos, y los Escribas.

ιδ.

46. Οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

Adonc ils ietterent les mains sur lui, & le saisirent.

47. Εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.

Et quelcun de ceux qui estoyent là presens tira son espee, & en frapa le seruiteur du souerain Sacrificateur, & lui emporta l'oreille.

48. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με.

Lors Iesus print la parole, & leur dit, Estes vous sortis comme apres vn brigand auec espees & bastons, pour me prendre?

49. Καθ᾽ ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· ἀλλ᾽ ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί.

I'estoy' tous les iour entre vous enseignant au temple, & vous ne m'auez point saisi: mais tout ceci est aduenu afin que les Escritures soyent accomplies.

50. Καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον.

Adonc tous l'ayans delaissé, s'enfuirent.

51. Καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκολούθησεν αὐτῷ, περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ· καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι.

Et vn certain ieune homme le suiuoit, enueloppé d'vn linceul sur le corps nud: & quelques ieunes gens le saisirent.

52. Ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ᾽ αὐτῶν.

Mais en laissant son linceul, il s'enfuit arriere d'eux tout nud.

53 Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα· καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ γραμματεῖς.

Or de là ils emmenerent Iesus au souuerain Sacrificateur: chez lequel s'assemblerent tous les principaux Sacrificateur, les Ancienss, & les Scribes.

CAP. XIIII.

46. At illi manus iniecerunt in eum: & tenuerunt eum.

Then they laid their handes on him / and tooke him.

47. Vnus autem quidam de circumstantibus, educens gladium, percussit servum summi sacerdotis: & amputavit illi auriculam.

And one of them that stood by / drewe out a sworde / and smote a seruant of the hie Priest / and cut of his eare.

48. Et respondens Iesus, ait illis, Tanquam ad latronem existis cum gladiis & lignis comprehendere me?

And Jesus answered and said vnto them / Ye bee come out as vnto a thiefe with swordes and with staues to take me.

49. Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuistis. Sed ut impleantur scripturæ.

I was dayly with you teaching in the Temple / and ye tooke me not: but this is done that the Scriptures shoulde bee fulfilled.

50. Tunc discipuli eius, relinquentes eum, omnes fugerunt.

Then they all forsooke him / and fled.

51. Adolescens autem quidam sequebatur eum, amictus sindone super nudo: & tenuerunt eum.

And there followed him a certaine young man / clothed in linnen vpon his bare bodie / and the young men caught him.

52. At ille reiecta sindone, nudus profugit ab eis.

But he left his linnen cloth / and fled from them naked.

53. Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdotem: & convenerunt omnes sacerdotes & Scribæ & seniores.

So they led Jesus away to ẏ hie Priest / and to him came all the hie Priests / and the Elders / and the Scribes.

Das XIIII. Capitel.

46. Die aber legten jhre Hände an jhn / vnd griffen jhn.

Da lagde de deris hender paa hannem / oc grebe hannem.

47. Einer aber von denen / die dabey stunden / zog sein Schwerdt auß / Vnnd schlug des Hohenpriesters Knecht / vnd hieb jhm ein Ohr ab.

Men en aff dem / som stode der hoss / drog sit Suerd vd / oc slo den yppersste Prestis tienere / oc hug hannem it Ore aff.

48. Vnd Jesus antworttet / vnd sprach zu jnen: Jr seyt außgegangen als zu einem Mörder / mit Schwerdten vnd mit Stangen / mich zu fahen.

Oc Jhesus suarede / oc sagde til hannem / I ere vdgangne / som til en Roffuere / met Suerd oc met stenger / at tage fat paa mig.

49. Jch bin täglich bey euch im Tempel gewesen / vnd habe gelehret / vnd jhr habt mich nicht gegriffen / Aber auff daß die Schrifft erfüllet werde.

Jeg haffuer verit daglige hoss eder i Templen / oc haffuer lært / oc i grebe mig icke / Men paa det Scrifften skal fuldkommis.

50. Vnd die Jünger verliessen jhn alle / vnd flohen.

Oc Disciplene forlade hannem alle / oc flyde.

51. Vnd es war ein Jüngling / der folgete jhm nach / der war mit Leinwath bekleidet auff der blossen haut / vnd die Jünglinge griffen jhn.

Oc der vaar en vng Karl / som fulde hannem effter / hand vaar kled met linklede paa sin bare hud / och de vnge Karle grebe hannem.

52. Er aber ließ den Leinwath faren / vnd flohe bloß von jhnen.

Men hand slap Linkledet / oc flyde nøgen fra dem.

53. Vnd sie führeten Jesum zu dem Hohenpriester / Dahin zusammen kommen waren alle Hohepriester vnd Eltesten vnd Schrifftgelehrten.

Oc de førde Jhesum til den Yppersste Prest / der som alle de Yppersste Prester oc Eldste och Scrifftkloge vaare forsammlede.

Kapitola XIIII.

46. Tehdy oni wztáhli naň ruce / a yali gey.

Tedy sie naň rekámi swemi rzucili y poimáli go.

47. Geden pak z těch kteřijž tu okolo stáli / wytáhl Meč / a vdeřil Služebnika wrchnijho Kněze / y vťal gemu vcho.

A niektory z tych co stali dobywßy mieczá / vderzył slugę kßiążecią kápláńskiego / y vciął mu vcho.

48. A odpowěděw Gežijs řekl gim: Gako k Lotru wyssli gste s Meči / a s dřijwijm / abyste mne yali.

Wßáko ż Jezuß odpowiedziawßy rzekł im / Jakoby ná zboycę wyßliście z mieczmi y z kijmi poimácmie.

49. Nakaždý den býwal gsem v wás vče w Chrámě / a neyali gste mne. Ale aby se naplnila Pijsma.

Ná káždymći dzień był v was w kośćiele vczac / á wzdyśćie mie nie poimali / leczći sie tho dzieie aby sie wypełniły pisma.

50. Tehdi Včedlnijcy geho opustiwsse gey / wssyčkni vtekli pryč.

A ták zostáwiwßy go wßyscy vciekli.

51. Geden pak Mládenec šel za nim / odijn gsa rauchem lněným po nahém těle / A oni lapili gey.

Ale niektory młodzieniaßek ßedł zá nim obwinawßy sie prześcierádłem ná nágie ciáło / y poimali go młodzieńcy.

52. On pak opustiw raucho lněné / vtekl náh od nich.

Ale on porzućiwßy prześcierádło nágo im vciekł.

53. Y přiwedli Gežijsse k wrchnijmu Kněžy. Tehdy sessli se wssyčkni Kněžij / y Starssý y Včitelé.

Tedy wiedli Jezuśá do nawyżße go Kápláná / a zeßły sie z nim wßytki Kśiążetá / kápláńskiey starßy / y Doktorowie.

יד

54 שמעון דין מן רחיקא אתא הוא בתרה עדמא לגו דרתה דרב כהנא ויתב הוא עם משמשנא ושחן לוקבל נורא:

E Pietro il seguitaua da lungi, infin dentro ne la corte del sommo Sacerdote, e stauasi à sedere insieme co i ministri, e scaldauasi al fuoco.

55 רבי כהנא דין וכלה כנשהון בעין הוו על ישוע סהדותא דנמיתונהי ולא אשכחו:

Hor i principali Sacerdoti, e tutto il Consilio cercauano falsa testimonianza contra IESV, per farlo morire: e non la trouauano.

56 כד סגיאא גיר מסהדין עלוהי לא שוין הוי סהדותהון:

Imperoche molti haueuano falsamente testimoniato contra di lui, e le testimonianze non erano conformi.

57 אנשין דין קמו עלוהי סהדא דשוקרא ואמרו:

E leuandosi su certi, rendeuano contra di lui falso testimonio, dicendo.

58 דחנן שמענהי דאמר דאנא שרא היכלא הנא דעביד באידיא ולתלתא יומין בנא אנא אחרנא דלא עביד באידיא:

Noi l'habbiamo vdito dire, Io distruggerò questo tempio fatto à mano, & in tre giorni n'edificarò vn'altro che non farà fatto à mano.

59 ואף לא הכנא שויא סהדותהון:

Ma ne ancor così le testimonianze loro erano conformi.

60 וקם רב כהנא במציעתא ושאלה לישוע ואמר לא מפנא אנת פתגמא מנא מסהדין עליך הלין:

Allora leuandosi su nel mezo il principal Sacerdote, domandaua IESV, dicendo, Tu non rispondi niente? perche testificano costoro contra di te?

יד

54 וכיפה מרחוק בא אחריו עד מחוץ לחצר כהן הגדול וישב עם המשרתים מתחמם אל האש:

Pedro empero lo siguió de lexos hasta dentro del patio del Pontifice: y estaua sentado con los seruidores, y callentandose àl fuego,

55 והכהנים וכל העדה בקשו על ישוע עדה למותתו ולא מצאו:

Y los principes de los Sacerdotes, y todo el concilio, buscauan àlgun testimonio contra Iesus, para entregarlo à la muerte: mas no hallauā.

56 ורבים ענו עד שקר עליו ועדותם לא היו משוות:

Porque muchos dezian falso testimonio contra el mas sus testimonio nó concertauan.

57 וקצתם יקומו ויענו עד שקר עליו לאמר:

Entonces leuantandose vnos, dieron contra el falso testimonio diziendo.

58 כי אנחנו שמענו באמרו כי אני אהרוס את ההיכל הזה המעשה ידים הוא ובשלשת ימים אבנה אחר אשר אינו מעשה ידים הוא:

Nosotros le auemos oydo, que dezià, Yo derribaré este Templo. que es hecho de manos, y en tres dias edificaré otro hecho sin manos.

59 וגם כן לא משוה עדותם:

Mas ni aun ansi se concertaua el testimonio deellos.

60 ויקם כהן הגדול בתוכם וישאל לישוע לאמר הלא תענה מאומה מה אלה מעידים עליך:

El Pontifice entonces, leuantandose en medio, preguntó à Iesus, diziendo, No respondes algo? Que atestiguan estos contra ti?

ιδ.

54. Καὶ ὁ πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως· καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.

Or Pierre le suiuoit de loin iusques dedans, en la cour du souuerain Sacrificateur: & estoit assis auec les seruiteurs, & se chauffoit au feu.

55. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ ἰησοῦ μαρτυρίαν, εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτὸν, καὶ οὐχ εὕρισκον.

Or les principaux Sacrificateurs & tout le consistoire cerchoyent tesmoignage contre Iesus pour le mettre à mort: & n'en trouuoyent point.

56. Πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν.

Car plusieurs disoyent faux tesmoignage contre lui, mais les tesmoignages n'estoyent point conformes.

57. Καί τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, λέγοντες·

Alors quelques vns s'esleuerent, & porterent faux tesmoignage à l'encontre de lui, disans,

58. Ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω.

Nous l'auons ouï qu'il disoit, Ie desferai ce temple-ici qui est fait de main, & en trois iours i'en rebastirai vn autre qui ne sera point fait de main.

59. Καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν.

Mais encor ainsi leurs tesmoignage n'estoyent point conformes.

60. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον, ἐπηρώτησε τὸν ἰησοῦν, λέγων, οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν.

Adonc le souuerain Sacrificateur se leuant au milieu, interrogua Iesus, disant, Ne respon-tu rien? qu'est-ce que tesmoignent ceux-ci à l'encõtre de toi?

CAP. XIIII.

54. Petrus autem à longè secutus est eum usque intro in atrium summi sacerdotis: & sedebat cum ministris ad ignem, & calefaciebat se.

And Peter followed him afarre of / euen into the hall of the hie Priest / and sate with the seruantes / and warmed him selfe at the fire.

55 Summi verò sacerdotes & omne concilium quærebant adversus Iesum testimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant.

And the hie Priests / and all the Counsell sought for witnes against Jesus/to put him to death/but found none.

56. Multi enim testimonium falsum dicebant adversus eum, & convenientia testimonia non erant.

For many bare false witnes against him/ but their witnes agreed not together.

57. Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant adversus eum, dicentes.

Then there arose certaine/ and bare false witnes against him/ saying.

58. Quoniam nos audivimus eum dicentem, Ego dissolvam templum hoc manufactum, & post triduum aliud non manufactum, ædificabo.

We heard him say/ J will destroy this Temple made with handes / and within three dayes J will builde another/ made without handes.

59. Et non erat conveniens testimonium illorum.

But their witnes yet agreed not together.

60. Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogavit Iesum, dicens, Non respondes quicquam ad ea quæ tibi obiiciuntur ab his?

Then the hie Priest stoode vp amongs them/and asked Jesus/ saying/ Aunswerest thou nothing? what is the matter that these beare witnes against thee?

Das XIIII. Capitel.

54. Petrus aber folgete jhm nach von fernen/ biß hinein inn des Hohenpriesters Palast/ vnd er war da/ vnd saß bey den Knechten/ vnd wärmete sich bey dem Liecht.

Oc Peder fulde longt effter hannem/ind i den yppersste Prestis Sal/ Oc hand vaar der/ oc sad hoss Tienerne/ oc varmde sig hoss liusit.

55. Aber die Hohenpriester/ vnd der gantze Rath / suchten Zeugniß wider Jesum/ auff daß sie jhn zum Todt brechten/ vnd funden nichts.

Men de Yppersste Prester oc det gantske Raad/ sætte Vidnisbyrd mod Jhesum/ at de kunde komme hannem til døde/ Oc de funde inted.

56. Vil gaben Falsche Zeugniß wider jhn/ aber jhr Zeugniß stimmete nicht überein.

Mange gaffue falske Vidnisbyrd mod hannem Men deris Vidnisbyrd komme icke offuer it.

57. Vnd etliche stunden auff/ vnd gaben falsche Zeugniß wider jn/ vnd sprachen:

Oc nogle stode op/ oc gaffue falskt Vidnisbyrd mod hannem/ oc sagde.

58. Wir haben gehört/ daß er saget: Jch wil den Tempel/ der mit händen gemacht ist/ abbrechen vnd in dreyen Tagen einen andern bauen / der nicht mit händen gemacht sey.

Wi haffue hørt at hand sagde/ Jeg vil nedbryde den Tempel/ som er giort met hender/ oc inden tre dage bygge en anden/ som icke er giort met hender.

59. Aber jhr Zeugniß stimmete noch nicht überein.

Oc deris Vidnisbyrd komme icke end nu offuer it.

60. Vnd der Hohepriester stund auff vnter sie/ vnnd fragte Jesum/ vnnd sprach: Antworttest du nichts zu dem/ daß dise wider dich zeugen.

Oc den Yppersste Prest stod op blant dem/ oc spurde Jhesum at/ oc sagde/ Suarer du inted til det/ som disse vidne mod dig?

Kapitola XIIII.

54. Petr pak ssel za nim zdaleka až do Sýně Kněze wrchnijho y seděl s Služebnijky / a hřijl se v ohně.

A Piotr zá nim szedł z dálekā/ áż w dwor Kśiążęciá Kápłáńskiego/ y siedźiał z służebniki grzeiąc się v ogniá.

55. A naywyssij Kněžij / y wssecko shromážděnij / hledali proti Gežijssowi swědectwij/ aby gey na smrt wydali/ a nenalezli.

Y szukáli Kśiążętá Kápłáńskie y wszytko zgromádzenie przeciw Jezusowi świádectwá áby go ná śmierć zdáli/ ále nie náleźli.

56. Ač mnozý křiwě swědectwij mluwili proti němu/ a swědectwij gegich nebyla dostatečná.

Abowiem wiele ich przećiw iemu mowili fálszywe świádectwá/ ale świádectwá ich zgodne nie były.

57. A někteřij powstawsse křiwě swědectwij mluwili proti němu/ řkauce:

Tedy niektorzy powstawszy fálszywe świádectwo przećiw iemu wznośili/ mowiąc.

58. My gsme slyssěli tohoto/ že řekl: Já zbořijm Chrám tento Rukau vdělaný/ a we třech dnech giný ne rukau vdělaný postawijm.

My słyszeliśmy gdy mowił/ Ja rozwálę Kośćioł ten ktory iest rękámi zbudowány/ á w trzech dniach iny nie ręką vczyniony zbuduię.

59. A nebylo hodně gegich swědectwij.

Lecz áni y ták świádectwo ich zgodne było.

60. Tehdy powstaw wrchnij Kněž v prostřed/ otázal Gežijsse/ řka: neodpowijdáss ničehož k těm wěcem/ kteréž tito na tebe swědčij?

Y powsthawszy w pośrzodek nawyższy Kápłan pytał Jezusá mowiąc/ Niczże nie odpowiedasz? Coż i przećiw tobie świádczą?

יד

61 הוּ דֵּין יֵשׁוּע שְׁתִיק הֲוָא וּמֶדֶּם לָא עֲנָיֵהּ וְתוּב שְׁאֵלֵהּ רַב כָּהֲנֵא וֶאמַר אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּמְבַרְכָא׃

Ma egli taceua, e non riſpondeua coſa alcuna. Di nuouo il principal Sacerdote il domandà e diceli, Sei tu Chriſto, il Figliuol di Dio benedetto?

62 הוּ דֵּין יֵשׁוּע אֲמַר לֵהּ אֶנָא אֶנָא וְתֶחְזוּן לַבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא דְּיָתֵב מֶן יַמִּינָא דְּחַיְלָא וְאָתֵא עַל עֲנָנֵי שְׁמַיָּא׃

IESV li diſſe, Io ſono: e vederete il Figliuol de l'huomo ſedere à la deſtra de la potentia di Dio, e venir ne le nuuole del cielo.

63 רַב כָּהֲנֵא דֵּין צְרָא כּוּתִּינֵהּ וֶאֱמַר מְנָא מֶבִּיל מֶתְבַּעִין לַן סָהֲדֵא׃

Allora il principal Sacerdote ſtracciandoſi i ſuoi veſtimenti, dice, Che habbiam noi piu biſogno di teſtimonij?

64 הָא מֶן פּוּמֵהּ שְׁמַעְתּוּן גּוּדָפָא מָנָא מֶתְחֲזֵא לְכוּן הָנוּן דֵּין כֻּלְּהוּן דָּנוּהי דְּחַיָּב הוּ מַוְתָא׃

Voi hauete vdito la baſtemmia, che ve ne pare? e tutti coloro il giudicorono eſſer degno di morte.

65 וְשַׁרִיו אֶנָשִׁין רָקִין ב בְּפַרְצוּפֵהּ וּמְחַפִּין אַפּוּהִי וּמְקַפְּחִין לֵהּ וָאמְרִין א אֶתְנַבָּא וְדַחְשָׁא מָחִין הֲווּ לֵהּ עַל פַּכּוֹהִי׃

Et alcuni comincioron à ſputargli addoſſo, e velargli la faccia, e dargli de le guanciate, e dirgli, Indouina. Et i ſeruitori ancora li dauano de colpi con le lor verghe.

66 וְכַד שֶׁמְעוֹן לְתַחַת בְּדַרְתָּא אֶתַת חֲדָא ע עְלַיְמְתָא דְּרַב כָּהֲנֵא׃

Hor mentre che Pietro era di ſotto ne la corte, vienne vna de le ſerue(n)ti del principal Sacerdote.

67 חֲזָתֵהּ דְּשָׁחֵין וְחָרַת בֵּהּ וֶאמְרָא לֵהּ וְאָף אַנְתְּ עַם יֵשׁוּע הֲוַיְתְּ נָצְרָיָא׃

Et hauendo veduto Pietro che ſi ſcaldaua, riguardando in lui, dice, Tu ancora eri con IESV Nazareno.

יד

61 וְהוּא שָׁתַק וּמְאוּמָה לֹא עָנָה עוֹדֶנּוּ שָׁאַל לוֹ כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הַמָּשִׁיחַ בֶּן־הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא׃

Mas el callaua, y nada reſpondió. El Pontifice le boluió à preguntar, y dizele Eres tu el Chriſto hijo del Bendito?

62 וַיֵּשׁוּעַ אָמַר אֲנִי הוּא וְיִרְאוּ אֶת־בֶּן־הָאָדָם יוֹשֵׁב לִימִין הַגְּבוּרָה וּבָא בַּעֲנָנֵי הַשָּׁמָיִם׃

Y Ieſus le dixo, Yo ſoy: y vereys àl Hijo del hombre aſſentado à la dieſtra de la Potencia de Dios, y que viene en las nuues del cielo.

63 וְכֹהֵן הַגָּדוֹל קָרַע אֶת־כֻּתָּנְתָּיו לֵאמֹר מַה עוֹד נִצְטָרֵךְ עֵדִים׃

Entonces el pontifice, rompiendo ſus veſtidos, dixo, Que mas tenemos neceſſidad de teſtigos?

64 שְׁמַעְתֶּם גִּדּוּפוֹת מַה נִּרְאָה לָכֶם וְהֵמָּה כֻּלָּם דָּנוּ אוֹתוֹ כִּי־מִשְׁפַּט מָוֶת לוֹ׃

Oydo aueys la blaſphemia: que os parece? Y ellos todos lo condenaron ſer culpado de muerte:

65 וַיָּחֵלּוּ אֲנָשִׁים לָרוֹק בְּפָנָיו וַיְכַסּוּ אֶת פָּנָיו וַיַּכֻּהוּ בְּאֶגְרֹף לֵאמֹר אֵלָיו הִנָּבֵא וְהָעֲבָדִים שָׁלְחוּ אֶת־יְדֵיהֶם בְּאַפּוֹ׃

Y algunos començaron à eſcupir en el, y cubrir ſu roſtro y à darle bofetadas, y dezirle, Prophetiza. y los ſeruidores lo herian de bofetadas.

66 וְכַאֲשֶׁר הָיָה כֵּיפָה בֶּחָצֵר לְמַטָּה בָּאָה אַחַת מִן אַמְהוֹת כֹּהֵן הַגָּדוֹל׃

Y eſtando Pedro en el palacio abaxo, vino vna de las criadas del Pontifice:

67 וַתֵּרֶא אֶת כֵּיפָה מִתְחַמֵּם בָּאֵשׁ וַתַּבִּיטֵהוּ לֵאמֹר וְאַתָּה עִם יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי הָיִיתָה׃

Y como vido à Pedro que ſe callentaua, mirandolo, dize, Y tu con Ieſus el Nazareno eras.

ιδ'.

61. Ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ.

Mais il ſe teut, & ne reſpondit rien. Derechef le ſouuerain Sacrificateur l'interrogua, & lui dit, Es tu le Chriſt le Fils de Dieu benit?

62 Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἐγώ εἰμι· καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

Et Ieſus lui dit, Ie le ſuis? & vous verrez le Fils de l'homme aſſis à la dextre de la vertu de Dieu, & venant és nuees du ciel.

63. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαῤῥήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;

Lors le ſouuerain Sacrificateur deſchira ſes veſtimens, & dit, Qu'auons-nous encor à faire de teſmoins?

64. Ἠκούσατε τῆς βλασφημίας. τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θανάτου.

Vous auez oüi le blaſpheme: que vous en ſemble? Adonc eux tous le cõdamnerent comme eſtant coulpable de mort.

65. Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν αὐτὸν, καὶ λέγειν αὐτῷ, προφήτευσον. καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον.

Et quelques vns ſe prindrent à cracher contre lui, & à lui couurir la face, & a lui bailler des beuffes: & lui diſoyent, Prophetize-nous. Et les ſergeans lui bailloyent dés coups de leurs verges,

66. Καὶ ὄντος τοῦ πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω, ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως.

Or comme Pierre eſtoit en bas en la cour, vne des chambrieres du ſouuerain Sacrificateur vint,

67. Καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει, καὶ σὺ μετὰ τοῦ ναζαρηνοῦ ἰησοῦ ἦσθα.

Et quand elle eut apperceu Pierre qui ſe chauffoit, elle le regarda en face, & dit, Et toi, tu eſtois auec Ieſus le Nazarien.

CAP. XIIII.

61. Ille autem tacebat, & nihil respōdit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum: & dixit ei, Tu es Christus filius Dei benedicti?

But he helde his peace / and answered nothing. Againe the hie Priest asked him / and said vnto him / Art thou Christ the Sonne of the Blessed?

62. Iesus autem dixit illi, Ego sum: & videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis, & venientem cum nubibus cæli.

And Iesus said / I am he / and ye shall see the Sonne of man sit a the right hand of the power of God / and come in the cloudes of heauen.

63. Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua, ait, Quid adhuc desideramus testes?

Then the hie Priest rent his clothes and said / what haue wee any more neede of witnesses?

64. Audistis blasphemiam, quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eū esse reum mortis.

Yee haue heard the blesphemie: what thinke ye? And they all condemned him to be worthy of death.

65. Et cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cædere, & dicere ei, Prophetiza, & ministri alapis eum cædebant.

And some beganne to spit at him / and to couer his face / and to beate him with fistes / and to say vnto him / Prophesie. And the sergeants smote him with their roddes.

66. Et cùm esset Petrus in atriò deorsum, venit una ex ancillis summi sacerdotis.

And as Peter was beneath in the hall / there came one of the maides of the hie Priest.

67. Et cùm vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait, Et tu cum Iesu Nazareno eras.

And when / he saw Peter warming him selfe / she looked on him / & said / Thou wast also with Iesus of Nazaret.

Das XIIII. Capitel.

61. Er aber schweig stille / vnd antwortet nichts. Da fragete jhn der Hohepriester abermal / vnd sprach zu jhm: Bist du Christus der Son des Hochgelobten?

Men Jhesus taqde stille / oc suarede inted. Da spurde den Ypperste Prest hannem atter at / ac sagde til hannem Est du Christus den Velsignedis Søn?

62. Jesus aber sprach: Ich bins / vnd jhr werdet sehen des Menschen Sohn sitzen zur Rechten Hand der Krafft / vnd kommen mit des Himmels wolcken.

Jhesus sagde / Jeg er / Oc i skulle see Menniskens Søn side hoss Krafftens høyere Haand / oc komme met Himmelens skyer.

63. Da zerreiß der Hohepriester seinen Rock / vnd sprach: was dörffen wir weiter Zeugen?

Da sønder reff den Ypperste Prest sin Kiortel / oc sagde / Huad haffue wi ydermere Vidnisbyrd behoff

64. Ihr habt gehört die Gotteslästerung / was düncket euch? Sie aber verdampten jn alle / daß er des Todtes schuldig were.

I haffue hort Guds bespaattelse. Huad tockis eder? Da fordømde de hannem alle / at hand vaar skyldig at dø.

65. Da fiengen an etliche jhn zu verspeyen / vnd verdeckten sein angesicht / vnd mit Fäusten schlagen / vnd zu jhm sagen: Weissage vns / Vnd die Knechte schlugen jhn ins Angesichte.

Da begynte nogle at bespøtte hannem / oc skiule hans Ansict / oc sla hannem met knytte neffue / oc sige til hannem / Spaa oss / Oc Tienerne sloge hannem i Ansictet.

66. Vnd Petrus war darniden im Pallast / da kam des Hohenpriesters Mägde eine.

Oc Peder vaar der nedre i Salen / Da kom en aff den ypperste Predis Piger.

67. Vnnd da sie sahe Petrum sich wärmen / schauet sie jhn an / vnnd sprach: Vnd du warest auch mit Jesu von Nazareth.

Oc der hun saa Peder verme sig / da stirrede hun paa hannem / oc sagde / Oc du haffuer och saa veret met Jhesu aff Nazareth.

Kapitola XIIII.

61. Ale on mlčal / a nic neodpowěděl. Tehdy opět Wrchnij Kněz otázal ho / a řekl gemu: Tyli gsy Krystus Syn Boha požehnaněho?

Ale on milczał á nic nie odpowiedział. Potym go pytał náwyższy Kápłan / y rzekł mu / A tyżeś iest on Krystus Syn Blogosłáwionego.

62. A Gežijš řekl gemu / Ják gsem: a vzřijte Syna člowěka an sedij na Prawicy mocy Božij / a an přicházy s Oblaky Nebeskými.

A Jezus rzekł / Jám iest / y vyzrycie Syná człowieczego siedzącego ná práwicy mocy Bożey / y przychodzącego z obloki niebieskimi.

63. Tehdy wrchnij Kněz roztrhw raucho swé / řekl: Y co gesstě potřebugem swědkůw?

Rozdárszy tedy Káplan náwyższy swe száty / rzekł / Coż nam iesscze potrzebá świadectwá?

64. Slysseli gste rauhánij / co se wám zdá? Oni pak wssyckni potupili gey / žegest hoden smrti.

Słyszeliście bluźnierstwo / coż sie wam zda? á oni wszyscy skazali przeciw iemu / że gest winien śmierci.

65. Y počali někteřij naň plwati / a twář geho zakrýwati / a polickowati / a řijkati gemu: Hadaǰ nám. A Služebnijcy policky gemu dáwali.

A poczęli nań niektorzy plwáć y zákrywáć oblicze iego / á dawáiac mu policzki / mowili mu / Ződay że. Służebnicy też bili go kiymi.

66. A když byl Petr w Sýni dole přissla gedna děwka wrchnijho Kněze:

A gdy Piotr był w dworze ná dole / przyszłá iedná z służebnic nawiższego Kápłana.

67. A když vzřela Petra an se hřege / popatřiwssy naň / řekla: Y tys Gežijssem Nazarethským byl gsy.

A vyzrawszy Piotrá á on sie grzeie / pátrzac nań mowiłá / A tyś był z Jezusem Názárenskim.

י ד

68 הו דין כפר ואמר לא ידע אנא מנא אמרת אנתי ונפק לבר לספת וקרא תרנגלא :

Ma egli negò, dicendo, Io no'l conosco, ne so quel che tu dici. Poi vscì fuore ne l'antiporto, e il gallo cantò.

69 וחזתה תוב עלימתא הי ושרית דתאמר לאילין דקימין דאף הנא מ מנהון הו :

E la seruente hauendolo di nuouo veduto, comincio à dire à quei che erano iui, Costui è di quelli.

70 הו דין תוב כפר ובתר קליל תוב אילין דקימין אמרו לכאפא שריראית מנהון אנת אף גיר גלילאא אנת וממללך דמא :

Ma egli negò di nuouo, e poco di poi quelli che erano iui, à nuouo dissero à Pietro, Veramente tu sei di quelli: perche tu sei Galileo, e la tua fauella s'assimiglia.

71 הו דין שרי הוא מחרם ומומא דלא ידע אנא לה לגברא הנא דאמרין אנתון :

Allora egli comminciò à maladire, e giurare, dicendo, Io non conosco quest'huomo che voi dite.

72 ובה בשעתא קרא תרנגלא דתרתין זבנין ואתדכר שמעון מלתא דישוע דאמר הוא לה דקדם דנקרא תרנגלא תרתין זבנין תלת תכפור בי ושרי דנבכא :

E di nuouo il gallo cantò: onde Pietro si ricordo de la parola che IESV gli haueua detta, Prima che il gallo canti due volte, tu mi negarai tre volte: & essendosi gettato fuora, pianse.

ט ו

1 ומחדא בצפרא עבדו מלכא רבי כהנא עם קשישא ועם ספרא ועם כלה כנושתא ואסרוה לישוע ואובלוהי ואשלמוהי לפילטוס ה הגמונא :

Subbito poi la mattina i principali Sacerdoti co i Vecchij, e gli Scribi, e tutto il Consistorio fecer consiglio: & hauendo legato IESV, il menarono, e dettero le nelle mani à Pilato.

יד

68 והוא כחש לאמר לא ידעתי ואינני מבין מה תאמרי ויצא אל מחוץ לחצר ותרנגל קרא :

Mas el negó diziendo, No lo conozco, ni se loque te dizes. Y saliose fuera à la entrada: y canto el gallo.

69 וכאשר ראתה אותו עוד האמה החלה לאמר לקמים כי זה מאלה הוא:

Y la criada viendolo otra vez, començó à dezir à losque estauan alli, Este es deellos.

70 והוא עוד כחש ואחר מעט עוד אמרו לכיפה הקמים באמת מאלה את כי גלילי את ולשונך שוה :

Mas el negó otra vez. Y poco despues otra vez losque estauan alli, dixeron à Pedro, Verdaderamente eres deellos; porque eres Galileo, y tu habla es semejante.

71 והוא החל לאלות נפשו ולהשבע כי לא ידעתי את אנוש הזה אשר אומרים אתם :

Y el començó à anathematizarse y jurar, No conozco à este hombre que dezis.

72 ויקרא תרנגל שנית ויזכר כיפה לדבר אשר אמר לו ישוע כי לפני קרא תרנגול שנית תכחשני שלש פעמים ויחל לבכות :

Y luego cantò el gallo: y Pedro se acordó de las palabras que Iesus le auia dicho, Antes que el gallo cante dos vezes, me negaras tres vezes. y començà à llorar.

ט ו

1 ובמהרה בבקר ויעצו ונוסדו יחד הכהנים עם הזקנים וסופרים וכל העדה ויאסרו את ישוע ויוליכוהו ויסגירוהו בידי פילטוס :

Y luego por la mannana, hecho consejo, los Summos Sacerdotes con los Ancianos, y con los Escribas, y con todo el concilio, truxeron à Iesus atado, y entregaronlo à Pilato.

ιδ'.

68. Ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων, Οὐκ οἶδα, οὐδὲ ἐπίσταμαι τί σὺ λέγεις. καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον. καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε.

Mais il le nia, disant, Ie ne le cognoi point, & ne sai que tu dis: & il sortit dehors au portail, & le coq chanta.

69. Καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν, ἤρξατο λέγειν τοῖς παρεστηκόσιν, ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστιν.

Et quand la chambriere l'eut veu derechef, elle se print à dire à ceux qui estoyent là presens, Cestui-ci est de ceux-la.

70. Ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ πέτρῳ, ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει.

Mais il ne nia derechef. Et derechef vn peu apres, ceux qui estoyent, là presens, dirent à Pierre, Vrayement tu es de ceux-la: car tu es Galileen, & ton langage s'y rapporte.

71. Ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε.

Lors il print à se maudire, & à iurer, disant, Ie ne cognoi point cest homme-la que vous dites.

72. Καὶ ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε· καὶ ἀνεμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος οὗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δίς, ἀπαρνήσῃ με τρίς· καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε.

Et le coq chanta pour la seconde fois: & Pierre se resouuint de la parole que Iesus lui auoit dite, Deuant que le coq ait chanté deux fois, tu me renieras par trois fois. Et s'estant ietté hors, il pleura.

ΚΕΦΑΛ. ιε'.

Καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωῒ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δήσαντες τὸν ἰησοῦν ἀπήνεγκαν, καὶ παρέδωκαν τῷ πιλάτῳ.

Et incontinent au matin les principaux Sacrificateurs auec les Anciens & les Scribes, & tout le consistoire, ayans tenu conseil, lierent Iesus, & l'emmenerent, & le liurerent à Pilate.

CAP XIIII.

68. At ille negavit, dicens. Neque scio, neq; novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium: & gallus cantavit.

But he denied it / saying / I knowe him not/neither wot I what thou sayest. Then he went out into the porche / and the cocke crewe.

69. Rursus autem cùm vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus, Quia hic ex illis est.

Then a maid saw him againe / and began to say to them that stoode by/this is one of them.

70. At ille iterum negavit. Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro, Verè ex illis es: nam & Galilæus es.

But he denied it againe: and anon after/ they that stoode by/said againe to Peter/ Surely thou art one of them: for thou art of Galile/ and thy speach is like.

71. Ille autem cœpit anathematizare & iurare, Quia nescio hominem istum, quē dicitis.

And he beganne to curse / and sweare / saying / I knowe not this man of whome ye speake.

72. Et statim gallus iterum cantavit. Et recordatus est Petrus verbi quod dixerat ei Iesus, Priùs quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

Then the seconde time the cocke crewe / and Peter remembred the worde that Jesus had sayde vnto him / Before the cocke crowe twise/thou shalt deny mee trise/and waying that with him selfe/ he wept.

Das XIIII. Capitel.

68. Er leugnet aber vnd sprach: Ich kenne jhn nicht/ weiß auch nicht was du sagest. Vnd er gieng hinauß in den Vorhof / vnd der Han krehet.

Da nectede hand/ oc sagde / Jeg kender hannem icke / ieg ved oc icke huad du siger. Oc hand gick vd i Forgaarden/oc Hanen goel.

69. Vnd die Magd sahe jhn / vnd hub abermal an zu sagen denen/die da bey stunden: Dieser ist der einer.

Oc Pigen saa hannem / oc begynte atter at sige til dem/ som der stode hoss/ Denne er en aff dem.

70. Vnd er leugnet abermal. Vnd nach einer kleinen weile sprachen abermal zu Petro/ die dabey stunden: Warlich du bist der einer / denn du bist ein Galileer / vnnd deine Sprach lautet gleich also.

Oc hand nectede atter. Oc en liden stund der effter/ sagde de atter til Peder/ som der stode hoss/ Sandelige du est en aff dem / Thi du est en Galileer/ oc dit Maal lyder lige saa.

71. Er aber fieng an sich zuverfluchen vnd schweren: Ich kenne des Menschen nicht/ von dem jhr saget.

Da begynte hand at forbande sig oc suere/ Jeg kender det Menniske ike/ der i tale om.

72. Vnd der Han krehet zum andernmal. Da gedachte Petrus an das wort / das Jesus zu jhm sagte: Ehe der Hane zweymal krehet / wirst du mich dreymal verläugnen. Vnd er hub an zu weinen.

Oc Hanen goel anden gong / Da tencte Peder paa det ord / som Jhesus sagde til hannem / Før end Hanen gal tho gonge/ skalt du forsuere mig tre gonge. Oc hand begynte at græde.

Kapitola XIIII.

68. A on zapřel / řka: Aniž wijm / ani rozumijm co prawijš. Y wyšsel wen před sijň / a Kohaut zazpijwal.

Ale on záprzal / mowiac / Nie znam go / áni wiem co ty mowiš / y wyšedl precz do sieni / á kur zápiał.

69. A opět když gey uzřela Děwka / počala prawiti těm kteřijž tu okolo stáli Ze tento z nich gest.

Tedy služebnicá kthorá go zásie widziała / poczełá mowic tym ktorzy stali / Ten ci iest z onych.

70. A on opět zapřel: A po malé chwijli opět ti kteřijž tu stáli / řekli Petrowi: Gistě z nich gsy/neb y Galilegský gsy. (Nebo řeč twá známa tebe činij.)

A on zásie záprzał: Y pothym záś máluczko ktorzy tám stali / rzekli Piotrowi Wiercie ty z onych / boś y Galileyczk / y mowá twá iest podobna.

71. A on počal se klěti a přisahati / že neznám člowěka toho o němž wy prawijte.

Thedy sie poczał klać y przysięgać mowiac / Nie znam ci człowieká tego o ktorym powiedacie.

72. A hned opět Kohaut zazpijwal. Y rozpomenul se Petr na Slowo / kteréž byl řekl gemu Gežijš/ Prwé než Kohaut dwakrát zazpijwá / třikrát mne zapřijš. Y počal plakati.

Tedy powtore kur zápiał / y wspomniał Piotr słowá ktore mu mowił Jezus / że pierwey niż kur dwa kroć zápoie / trzy kroć sie mnie záprzyš / á zámyśliwšy sie płakał.

CAP. XV.

ET confestim manè consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus & Scribis & universo consilio, vincientes Iesum, duxerunt & tradiderunt Pilato.

And anon in the dawning / the high Priestes helde a counsell with the Elders / and the Scribes / and the whole Counsell/and bound Jesus/and led him away/ and delivered him to Pilate.

Das XV. Capitel.

Vnd bald am morgen/ hielten die Hohenpriester einen Rath mit den Eltesten vnd Schrifftgelehrten / dazu der gantze Rath/ vnd bunden Jesum/ vnd führeten jhn hin / vnd überantwortteten jn Pilato.

OC strax morgenen / hulde de Ypperste Prester it Raad met de Eldste och Schrifftkloge / der til det gantske Raad / Oc de bunde Jesum/ oc førde hannem bort/ oc antuordede Pilato hannem.

Kapitola XV.

Tehdy hned ráno Radu učiniwše wrchnij Kněžij s Staršijmi a s Zákonijky/ y se wšijm shromážděnijm / swázawše Gežijše wedli gey/ a dali Pilátowi.

TEdy wnet ráninczko zšedšy sie do rády nawyšy Kápłáni z staršymi y z Doktory / y ze wšytkim zgromádzeniem / przywiedli Jezusá zwiazánego / y podáli go Piłatowi.

טו

2 וְשַׁאלֵהּ פִּילַטוֹס אַנְתְּ הוּ מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא הוּ דֵין עְנָא וַאמַר לֵהּ אַנְתְּ אָמַרְתְּ׃

E Pilato il domandò, Sei tu il Re de Giudei? Et egli rispondendo, disse: Tu lo dici.

3 וַאכְלִין הֲווּ קַרְצַוְהִי רַבַּי כָּהֲנֵא בְּסַגִּיאָתָא׃

Es principali Sacerdoti l'accusauano di molte cose.

4 הוּ דֵין פִּילַטוֹס תּוּב שַׁאלֵהּ וַאמַר לֵהּ לָא מְפַנֵּא אַנְתְּ פִּתְגָּמָא חְזִי כְּמָא מַסְהֲדִין עֲלַיךְ׃

Onde Pilato il domandò di nuovo, dicendo, Tu non rispondi niente? Vedi quante cose testificano contra di te?

5 הוּ דֵין יֵשׁוּע מֶדֶם פִּתְגָּמָא לָא יַהֵב אַיכַּנָּא דְּנֶתְדַּמַּר פִּילַטוֹס׃

Ma Iesv non rispose piu cosa alcuna: in modo che Pilato si marauigliaua.

6 מְעַד הֲוָא דֵין בְּכֻל עֵאדָא לְמֶשְׁרָא לְהוֹן אַסִירָא חַד אַיְנָא דְּשָׁאלִין׃

Hor il dì de la festa soleua lassar loro vn prigione, qualunque essi hauessero domandato.

7 וְאִית הֲוָא חַד דְּמֶתְקְרֵא בַּר־אַבָּא דַּאסִיר הֲוָא עַם עָבְדַי אֶסְטַסִין הָנוּן דְּקֶטְלָא בְּאֶסְטַסִין עֲבַדוּ׃

Et erauene vno chiamato Barraba, il quale era in prigione co i seditiosi, che haueuan fatto vn'homicidio per seditione.

8 וְקָעוּ עַמָּא וְשַׁרִיו לְמֶשְׁאַל אַיךְ דְּמְעַד הֲוָא עָבֵד לְהוֹן׃

E la turba gridando, cominciò à domandar ch'ei facesse secondo che sempre haueua fato loro.

9 הוּ דֵין פִּילַטוֹס עְנָא וַאמַר לְהוֹן צָבֵין אַנְתּוּן אֶשְׁרֵא לְכוֹן מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא׃

Onde Pilato rispose loro, dicendo, Volete voi ch'io vi lassi il Re de Giudei?

10 יָדַע הֲוָא גֵּיר פִּילַטוֹס דְּמֶן חֶסְמָא אַשְׁלְמוּהִי רַבַּי כָּהֲנֵא׃

Perciochè egli sapeua bene che i principali Sacerdoti glie l'haueuan dato per inuidia.

טו

2 וַיִּשְׁאַל לוֹ פִּילָטוֹס הַאַתָּה הוּא מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר לוֹ אַתָּה אוֹמֵר׃

Y preguntóle Pilato, Eres tu el Rey de los Iudios? respondiendo el, dixole, Tu lo dizes.

3 וַיַּרְבּוּ אוֹתוֹ הַכֹּהֲנִים הַרְבֵּה מְאֹד׃

Y accusauanlo los principes de los Sacerdotes mucho.

4 וּפִילָטוֹס שָׁב וְשָׁאַל לוֹ לֵאמֹר הֲלֹא תַעֲנֶה דָּבָר רְאֵה כַּמָּה עֵדוּת יָעִידוּ עָלֶיךָ׃

Y preguntóle otra vez Pilato, diziendo, No respondes algo? Mira quan muchas cosas atestiguan contra ti.

5 וְעוֹדֶנּוּ יֵשׁוּעַ לֹא דָבָר אֶחָד עָנָה כֵּן אֲשֶׁר תָּמַהּ פִּילָטוֹס׃

Mas Iesus ni aun con esso respondió, que Pilato se marauillaua.

6 וּבְיוֹם הֶחָג הִפְטִיר לָהֶם אֶחָד מֵאֲסִירִים אֶת־אֲשֶׁר שָׁאָלוּ׃

Empero en el dia de la Fiesta les soltaua vn preso qualquiera que pidiessen.

7 וַיְהִי אִישׁ וּשְׁמוֹ בַּר־אַבָּא אֶת הַמְּלֻוִּים אָסוּר אֲשֶׁר בַּמְּלוּנָה עָשׂוּ הֶרֶג׃

Y auia vno que se llamaua Barabbas preso con sus companneros de la rebuelta, que en vna rebuelta auian hecho muerte.

8 וַיִּזְעַק הָעָם וַיָּחֵל לִשְׁאוֹל כַּאֲשֶׁר תָּמִיד עָשָׂה לָהֶם׃

Y la multitud, dando bozes, començó à pedir como siempre les auia hecho.

9 וּפִילָטוֹס עָנָה לָהֶם לֵאמֹר אִם תִּרְצוּ אֶפְטֹר לָכֶם אֶת־מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y Pilato les respondió, diziendo, Quereys que os suelte al Rey de los Iudios?

10 כִּי־יָדַע כִּי־בְשִׂנְאָה מָסְרוּ אוֹתוֹ הַכֹּהֲנִים׃

Porque conocia que por embidia lo auian entregado los Principes de los Sacerdotes.

ιε΄.

2. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ πιλάτος, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. σὺ λέγεις.

Et Pilate l'interrogua, disant, Es-tu le Roy de Iuifs. Iesus respondant lui dit, Tu le dis.

3. Καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά· (αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο.)

Et les principaux Sacrificateurs l'accusoyent de plusieurs choses: mais lui ne respondoit rien.

4. Ὁ δὲ πιλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων· οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν.

Pilate donc l'intterogua derechef, disant, Ne respon-tu rien? voila combien de choses ils tesmoignent contre toi.

5. Ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν πιλάτον.

Mais Iesus ne respondit rien non plus: tellement que Pilate s'en esmerueilloit.

6. Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον, ὅνπερ ᾐτοῦντο.

Or leur relaschoit-il à la feste vn prisonnier, qui que ce fust qu'ils demandassent.

7. Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος βαραββᾶς μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν.

Et y en auoit vn dit Barrabbas, lequel estoit prisonnier auec ses complices de sedition, lesquels auoyent commis meurtre en la sedition.

8. Καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς.

Et le peuple s'escriant tout haut, se print à demãder qu'il fist comme il leur auoit tousiours fait.

9. Ὁ δὲ πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων· θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων;

Pilate donc leur respondit, disant, Voulez-vous que ie vous relasche le Roy des Iuifs?

10. Ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς.

Car il sauoit bien que les principaux Sacrificateurs l'auoyent liuré par enuie.

CAP. XV.

2. Et interrogavit eum Pilatus, Tu es rex Iudæorum? At ille reſpondens ait illi, Tu dicis.

Then Pilate aſked him / Art thou the king of the Iewes? And he anſwered/and ſaid vnto him / Thou ſaieſt it.

3. Et accuſabant eum ſummi ſacerdotes in multis. (*Ipſe vero nihil reſpondit.*)

And the hie Prieſtes accuſed him of many thinges.

4. Pilatus autem rurſum interrogavit eum, dicens, Non reſpondes quicquam? vide in quantis te accuſant.

Wherefore Pilate aſked him againe / ſaying / Anſwereſt thou nothing? beholde howe many thinges they witneſſe againſt thee.

5. Ieſus autem amplius nihil reſpondit: ita ut miraretur Pilatus.

But Jeſus anſwered no more at all / ſo that Pilate marueiled.

6. Per diem autem feſtum ſolebat dimittere illis unum ex vinctis, quemcunque petiiſſent.

Now at the feaſt Pilate did deliuer a priſoner vnto them / whomſoeuer they would deſire.

7. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum ſeditioſis erat vinctus, qui in ſeditione fecerat homicidiū.

Then there was one named Barabbas / which was bound with his fellowes / that had made inſurrection / who in the inſurrection had cōmitted murde.

8. Et cùm aſcendiſſet turba, cœpit rogare, ſicut ſemper faciebat illis.

And the people cryed aloud / an began to deſire that he would do as he had euer done vnto them.

9. Pilatus autem reſpondit eis, & dixit, Vultis dimittam vobis regem Iudæorum?

Then Pilate anſwered them / and ſaide / Will yee that I let looſe vnto you the king of the Iewes?

10. Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes.

For he knew that the hie Prieſtes had deliuered him of enuie.

Das XV. Capitel.

2. Vnd Pilatus fraget jhn: Biſt du ein König der Jüden? Er antworttet aber / vnd ſprach zu jhm: Du ſageſts.

Oc Pilatus ſpurde hannem ath / Eſt du Jødernis Konge. Hand ſuarede / oc ſagde til hannem / Du ſiger det.

3. Vnd die Hohenprieſter beſchuldigeten jn hart.

Oc de ypperſte Preſter klagede hart paa hannem.

4. Pilatus aber fragte jn abermal / vnd ſprach: Antwortteſt du nichts? Sihe / wie hart ſie dich verklagen.

Da ſpurde Pilatus hannem atter at / oc ſagde / Suarer du inted? See / huor hart de beklage dig.

5. Jeſus aber antworttet nichts mehr / alſo / daß ſich auch Pilatus verwunderte.

Men Jheſus ſuarede inted mere / ſaa / at Pilatus oc forundrede ſig.

6. Er pflegte aber jhnen auff das Oſterfeſt einen gefangenen loß zu geben / welchen ſie begerten.

Oc hand pleyde at giffue dem en fange løſſ paa Paaſke høytiden / huilcken de begærede.

7. Es war aber einer / genant Barrabas / gefangen mit den auffrhüriſchen / die im auffrhur einen Mord begangen hatten.

Da vaar der en / ſam hed Barrabas fangen / met de Oprøriſke / ſom haffde giort it Mord vdi it oprør.

8. Vnd das Volck gieng hinauff / vnd bat / daß er thet / wie er pfleget.

Oc Folcket gick op / oc bad / at hand vild gøre / ſom hand pleyde.

9. Pilatus aber antworttet jhnen: Wolt jhr / daß ich euch den König der Jüden loß gebe?

Oc Pilatus ſuarede dem / Ville i / at ieg ſkal giffue eder Jødernis Konge?

10 Denn er wuſſte / daß jhn die Hohenprieſter auß neid überantworttet hatten.

Thi hand viſte / at de ypperſte Preſter haffde antuordet hannem hen aff had.

Kapitola XV.

2. Y otázal ho Pilát: Tyli gſy Král Zidowſký? A on odpowěděw / řekl gemu: Ty prawijš.

R pytał go Piłat / Tyżeś ieſt on Krol żydowſki? A on mu odpowiedziawſzy rzekł / Ty powiedaſz.

3. Y žalowali na něho wrchnij Kněžij mnohé wěcy.

Skarżyli nań tedy wielce Kſiążętá Kápłáńſkie.

4. Tehdy Pilát otázal ho opět / řka: Což ničehož neodpowijdáš? widijš kterak mnohé wěcy na tebe žalugij.

Ale go Pił[illegible]t powtore ſpytał mowiąc / Niczże nie odpowiedaſz? oto iáko wiele świádczą przeciwko tobie.

5. A Gežijš nic wijce neodpowěděl / tak že ſe podiwil Pilát.

A Jezus przedſię nic nie odpowiedział / tak iż ſię Piłat dziwował.

6. Na den pak ſlawný / měl obyčeg gim propuſtiti gednoho z wěžnůw / za kteréhožby proſyli.

Ale w święto wypuſzczał im więźnia iednego ktoregoby żądali.

7 Y byl kterýž ſlaul Barrabáš / genž s ſwarliwými byl w wězenij / kterýž w ſwadě včinil byl wraždu.

R był niektory co go nazywano Bárábaſz w więzieniu / z tymi co z nim roſtyrk vczynili / á w tym że roſtyrku mę zoboyſtwa ſię byli dopuścili.

8. Akdyž wzhůru weſſel Záſtup / počal proſyti aby včinil yakož gim wždy činijwal.

Tedy poſpolſtwo záwoławſzy poczęli proſić o to iáko im záwżdy czynił.

9. Tehdy Pilát odpowěděl gim / řka: Chceteli propuſtijm wám Krále Zidowſkého?

R odpowiedziáwſzy Piłat rzekł im / Chceciež puſzczę wam Krolá onego Zidowſkiego?

10. Neb geſt dobře wěděl / že gſau z záwiſtibyli wydali gey wrchnj Kněžij.

Abowiem wiedział iż przez zazdroſć wydáły go Kſiążętá Kápłáńſkie.

טו

11 רבי כהנא דין יתיראית חפטו לכנשא דלבר אבא ישרא להון :

E i principali Sacerdoti sollevoron la turba à domandare che piu tosto lasciasse lor Barraba.

12 הו דין פילטוס אמר להון מנא הכיל צבין אנתון אעבד להנא דקרא אנתון מלכא דיהודיא :

Ma Pilato di nuouo rispondendo, disse loro, Che volete dunque ch'io facci di colui che voi chiamate, Re de Giudei?

13 הנון דין תוב קעו וקופיהי :

Et essi di nuouo gridorono, Crocifiggilo.

14 הו דין פילטוס אמר להון מנא גיר דביש עבד והנון יתיראית קעין הוו וקופיהי :

E Pilato diceua loro, Ma che male ha egli fatto? Et essi tanto piu forte gridorono, Crocifiggilo.

15 פילטוס דין צבא דנעבד צבינא לכנשא נשרא להון לבר אבא ואשלם להון ליושע כד מנגד דנזדקף :

Onde Pilato volendo contentar la turba, lasso loro Barraba: & hauendo flagellato IESV, lo dette che fusse crucifisso.

16 אסטרטיוטא דין אובלוהי לגו דרתא דאיתיה פרטורין וקרו לכלה אספיר :

Allora i soldati lo menoron dentro ne la corte, che è il Pretorio, e chiamano tutta la compagnia.

17 ואלבשוהי ארגונא וגדלו סמו לה כלילא דכובא :

E vestenlo di porpora, e pongonli intorno al capo vna corona di spine, ch'essi haueuano tessuta.

18 ושריו למשאל בשלמה שלם מלכא דיהודיא :

Poi cominciorono è salutarlo, dicendo, Iddio ti salui, Re de Giudei.

19 ומחין הוו לה על רישה בקניא ורקין הוו באפוהי וברכין הוו על בורכיהון וסגדין לה :

E percoteuangli il capo con vna canna, e sputauangli addosso, & inginocchiandosi, gli faceuano riuerentia.

טו

11 והכהנים פתו את העם יותר לפטר להם את בר אבא :

Mas los Principes de los Sacerdotes incitarõ à la multitud, que les soltasse antes à Barabbas.

12 ופילטוס ענה ועוד אמר אליהם ומה תרצו לעשותי לאשר אומרים אתם כי מלך היהודים :

Y respondiendo Pilato, dizeles otra vez, Que pues quereys que haga del que llamays Rey de los Iudios?

13 והמה שבו וזעקו הוקיעהו :

Y ellos boluieron à dar bozes, Crucificalo.

14 ופילטוס אמר להם ומה רעה עשה והמה על יתר זעקו הוקיעהו :

Mas Pilato les dezia pues que mal ha hecho? y ellos dauan mas bozes, Crucificalo.

15 ופילטוס רוצה לעשות לעם כרצונם ויפטר את בר אבא ויתן את ישוע ליסר בשוטים ולהוקע :

Y Pilato, queriendo satisfazer al pueblo, soltoles à Barabbas, y entregó à Iesus açotado para que fuesse crucificado.

16 והרצים הוליכו אותו בחצר והוא בית דין ויזעיקו את כל החבל :

Entonces los soldados lo lleuaron dentro del patio, es à saber, àl audiencia: y conuocan toda la quadrilla.

17 ותעדוהו מעיל השני ויסבכו עטרת הסירים וישימו עליו :

Y vistenlo de purpura, y ponenle vna corona texida de espinas.

18 ויחלו לשאול לשלומו לאמר שלום לך מלך היהודים :

Y començaron à saludarle, Ayas gozo Rey de los Iudios.

19 ויכו את ראשו בקנה וירקו בו ויכרעו על ברכיהם וישתחוו לו :

Y herianle su cabeça con vna canna, Y escupian en el, y adorauanlo hincadas las rodillas.

ιε.

11. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς.

Mais les principaux Sacrificateurs esmeurent le peuple, afin qu'il leur relaschast plustost Barrabbas.

12. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀποκριθεὶς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε βασιλέα τῶν ἰουδαίων.

Et Pilate respondant leur dit, derechef, Que voulez-vous donc que ie face à celui que vous appelez Roy des Iuifs?

13. Οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.

Et derechef ils s'escrirent, disans, Crucifie-le.

14. Ὁ δὲ Πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς· τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσοτέρως ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.

Adonc Pilate leur dit, Mais quel mal a-il fait? Et ils s'escrierent tant plus fort, Crucifie-le.

15. Ὁ δὲ Πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκε τὸν ἰησοῦν φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ.

Pilate donc voulant contenter le peuple, leur relascha Barrabbas, & apres auoit fait fouetter Iesus, le liura, afin qu'il fust crucifié.

16. Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν,

Adonc les gendarmes l'emmenerent dedans la cour qui est le pretoire: & appelerent toute la bande.

17. Καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον.

Et le vestirent d'vne robbe de pourpre, & lui mirent à l'entouder la teste vne couronne d'espines qu'ils auoyent pliee.

18. Καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτὸν, καὶ λέγειν, χαῖρε ὁ βασιλεῦ τῶν ἰουδαίων.

Et se prindrent à le saluer, en disant, Bien te soit, Roy des Iuifs.

19. Καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.

Et lui frapoyent la teste auec vn roseau, & crachoyent contre lui: & se mettans à genoux, lui faisoyent la reuerence.

CAP. XV.

11. Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis.

But the hie Priestes had moued the people to desire that he would rather deliuer Barabbas vnto them.

12. Pilatus autem iterum respondens, ait illis, Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum?

And Pilate answered, & said againe vnto them / What will ye then that I do with him / whome ye call the King of the Iewes?

13. At illi iterum clamaverunt, Crucifige eum.

And they cryed againe / Crucifie him.

14. Pilatus verò dicebat illis, Quid enim mali fecit? At illi magis clamabāt, Crucifige eum.

Then Pilate said vnto them / But what euill hath he done? And they cryed the more feruently / Crucifie him.

15. Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit Iesum flagellis cæsum ut crucifigeretur.

So Pilate willing to content the people / loosed them Barabbas / and deliuered Iesus when he had scourged him / that he might be crucified.

16. Milites autem duxerunt eum in atrium prætorii, & cōvocant totam cohortem.

Then the souldiers led him away into the hall / which is the cōmon hall / and called together the whole bande.

17. Et induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes spineam coronam.

And clad him with purple / and platted a crowne of thornes / and put it about his head.

18. Et cœperunt salutare eum, Ave rex Iudæorum.

And began to salute him / saying / Haile / King of the Iewes.

19. Et percutiebant caput eius arundine: & conspuebant eum, & ponētes genua, adorabant eum.

And they smote him on the head with a reede / and spat vpon him / and bowed the knees / and did him reuerence

Das XV. Capitel.

11. Aber die Hohenpriester reitzeten das Volck / daß er jnen vil lieber den Barrabam loß gebe.

Men de ypperste Prester skyndede folcket til / At hand skulde meget heller giffue dem Barrabam løss.

12. Pilatus aber antworttet widerumb / vnd sprach zu jnen: Was wolt jhr denn / daß ich thue dem / den jhr schuldiget / Er sey ein König der Jüden?

Da suarede Pilatus igen / och sagde til dem / Huad ville i da / at ieg skal gøre / den / der i skylde / At hand er Jødernis Konge.

13. Sie schryen abermal: Creutzige jhn.

De skrege atter / kaarsfest hannem.

14. Pilatus aber sprach zu jhnen: Was hat er übels gethan? Aber sie schryen noch vil mehr: Creutzige jhn.

Da sagde Pilatus til dem / Huad ont haffuer hand giort? Men de skrege end meget mere / Kaarsfest hannem.

15. Pilatus aber gedachte dem Volck genug zu thun / vnd gab jnen Barrabam loß / vnd überantworttet jhnen Jesum / daß er gegeisselt vnd gecreutziget würde.

Da tencte Pilatus at gøre Folcket fyllest / och hand gaff dem Barrabam løss / Oc antuordede dem Jesum hen / at hand skulde hudstrygis oc kaarsfestis.

16. Die Kriegßknecht aber führeten jn hinein in das Richthauß / vnd rieffen zusammen die gantze Schar.

Da førde Stridzmendene hannem ind i Domhusit / oc kallede den gantske Skare tilsammen.

17. Vnd zogen jhm ein Purpur an / vnd flochten eine dörne Krone / vnd satzten sie jhm auff.

Oc førde hannem i it Purpur / och flettede en torne Krune / och sette hende paa hannem.

18. Vnd fiengen an jhn zu grüssen: Gegrüsset seyst du der Jüden König.

Oc begynde at hilse hannem / Hil vere du Jøde Konge.

19. Vnd schlugen jhm das Haupt mit dem Rohr / vnd verspeyeten jhn / vnd fielen auff die knie / vnnd beteten jhn an.

Oc de sloge hans Hoffuit met Røret / oc bespøtte hannem / oc fulde paa Knæ / oc tilbade hannem.

Kapitola XV.

11. Ale Biskupowé ponukli Zástupu / aby gim raděgij propustil Barrabasse.

Lecz kśiażętá kápłáńskie podusczáli pospolstwo izby im rádszey Barábaszá puśćił.

12. A Pilát opět odpowěděw / řekl gim: Což tehdy chcete ať včinijm Králi Židowskému?

A odpowiedziawszy Piłat rzekł im powtore / Coż wżdy chcećie ábych vczynił temu ktorego powiedaćie krolem Żydowskim?

13. A oni opět zwolali: Vkřižug gey.

Thedy oni záśie wołáli / Vkrzyżuy go.

14. A Pilát prawil gim: Y což gest zlého včinil? Oni pak wijce wolali / Vkřižug ho.

Y mowił do nich Piłat / Y coż wżdy złego vczynił? Ale oni thym wiecey wołáli / Vkrzyżuyże go.

15. Tehdy Pilát chtě Lidu dosti včiniti / pustil gim Barrabásse / a dal gim Gežijsse vbičowaného / aby byl vkřižowán.

A ták Piłat chcąc pospolstwu dosyć vczynić / puśćił im Barábaszá / á Jezusá vbiczowanego podał áby był vkrzyżowan.

16. Žoldnéři pak vwedli gey wnitř do Sýně domu Radného / a swolali wsseckù zběř:

Y wwiodszy go żołnierze do dworá / to iest do ratuszá / przyzwáli wszytkiey roty.

17. Y oblekli gey w Ssarlat / a wložili naň Korunu spletsse z trnij.

A oblokszy go w szárłat / włożyli nań korone vplecioną z ćiernia.

18. Y počali ho poz drawowati / řkauce: Zdráw Králi Židowský.

Y poczęli go witáć mowiąc / Witáyże Krolu Żydowski.

19. A bili hlawu geho třtinau / a plwali na něho / a klekagijce na kolenau / klaněli se gemu.

A tłukli głowe iego trzćiną / y plwáli nań / á náchyláiąc kolan / kłániáli śie iemu.

טו

20 וְכַד בְּזַחו בֵּה אַשְׁלְחוּהי אַרְגְּוָנָא וְאַלְבְּשׁוּהי מָאנַוְהי וְאַפְּקוּהי דְּנִזְקְפוּנָיהי׃

E poi che l'hebbero cosi schernito, lo spogliorono de la porpora, e vestironlo de suoi proprij vestimenti, e menoronlo fuore per crocifiggerlo.

21 וְשַׁחַרוּ חַד דְּעָבַר הְוָא שֶׁמְעוֹן קוּרִינָיָא דַּאתֵא הְוָא מֶן קְרִיתָא אֲבוּהי דַּאלֶכְסַנְדְּרוֹס וַדְרוּפוֹס דְּנֶשְׁקוּל זְקִיפֵה׃

E sforzorono vn certo Simone Cireneo che passaua (venendo egli da la villa) padre d'Alessandro e di Rufo, à portar la croce d'esso IESV.

22 וַאיְתִיוּהי לְגָגוּלְתָּא דּוּכְתָּא דְּמֶתְפַּשְׁקָא קַרְקַפְתָּא׃

E conduceonlo al luogo di Golgota, che s'interpreta, luogo di cranio.

23 וִיהַבוּ לֵה לְמֶשְׁתֵּא חַמְרָא דַּחֲלִיט בֵּה מוּרָא הוּ דֵּין לָא נְסַב׃

E dettergli bere del vino mescolato con mirra: ma egli non ne prese.

24 וְכַד זְקַפוּהי פַּלְגוּ מָאנַוְהי וַארְמִיו עֲלַיְהוֹן פֶּסָא מַנוּ מָנָא נֶסַב׃

Poi ch'essi l'hebber crocifisso, spartirono i suoi vestimēti, gittando sopra essi la sorte, per sapere quel che ciascuno n'hauesse à pigliare.

25 אִית הְוָת דֵּין שָׁעָא תְּלָת כַּד זְקַפוּהי׃

Et era l'hora terza quando il crocifissero.

26 וּכְתִיבָא הְוָת עֶלְּתָא דְּמוֹתֵה בַּכְתָבָא הָנַו מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא׃

Et il titolo del suo delitto era scritto cosi IL RE DE GIVDEI.

27 וּזְקַפוּ עַמֵּה תְּרֵין לֶסְטָיֵא חַד מֶן יַמִּינֵה וְחַד מֶן סֶמָּלֵה׃

Crocifissero ancora con essolui due ladroni, vno da la destra sua, e l'altro da la sua sinistra.

טו

20 וְכַאֲשֶׁר הֵלְעִיגוּ לוֹ הִפְשִׁיטוּהוּ אֶת־מְעִיל הַשָּׁנִי וַיַּלְבִּישׁוּ אוֹתוֹ אֶת־בְּגָדָיו וַיּוֹצִיאוּהוּ לְהוֹקִיעַ אוֹתוֹ׃

Y desque lo ouieron escárnecido, desnudaronle la ropa de purpura, y vistieronle sus propriós vestidos, y sacanlo para crucificarlo.

21 וַיַּגִּישׁוּ אֶחָד מֵהָעוֹבְרִים וּשְׁמוֹ שִׁמְעוֹן הַקִּירֵינִי אֲשֶׁר בָּא מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא אֲבִי אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס וְרוּפוֹס לָשֵׂאת אֶת־צְלִיבוֹ׃

Y cargaron à vno que passaua, (Simon Cyreneo padre de Alexandro y de Rufo, que venia del campo.) para que lleuasse su cruz.

22 וַיּוֹלִיכוּהוּ אֶל־גָּלְגָּלְתָּא מָקוֹם וְהוּ מְתֻרְגָּם מְקוֹם גֻּלְגֹּלֶת׃

Y lleuanlo al lugar de Golgathà, que declarado quiere dezir, lugar de la Calauera.

23 וַיִּתְּנוּ לוֹ לִשְׁתּוֹת יַיִן עִם מֹר וְלֹא לָקַח׃

Y dieronle à beuer vino myrrhado: mas el no lo tomó.

24 וְכַאֲשֶׁר הוֹקִיעוּהוּ חִלְּקוּ אֶת־בְּגָדָיו וַיַּפִּילוּ גוֹרָל עֲלֵיהֶם מִי מָה יִשָּׂא׃

Y desque lo vuieron crucificado, repartieron sus vestidos echando suertes sobre ellos, que lleuaria cada vno.

25 וַתְּהִי שָׁעָה הַשְּׁלִישִׁית וַיּוֹקִיעוּהוּ׃

Y era la hora de las tres quando lo crucificarō.

26 וַיְהִי דִינוֹ נִכְתָּב זֶה הוּא מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y el titulo escriptó de su causa era, EL REY DE LOS IVDIOS.

27 וְעִמּוֹ הוֹקִיעוּ שְׁנֵי פָרִיצִים אֶחָד מִימִינוֹ וְאֶחָד מִשְּׂמֹאלוֹ׃

Y crucificaron con el dos ladrones, vno à la man derecha, y otro à la man yzquierda.

ιε'.

20. Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια· καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.

Puis apres quand ils se furent mocqués de lui, ils le desuestirent de la robbe de pourpre, & le reuestirent de ses vestemens, l'emmenerent dehors pour le crucifier.

21. Καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ῥούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

Et contraignirent vn certain passant, nomme Simon Cyrenien, (lequel venoit des champs, qui estoit pere d'Alexandre & de Rufus de porter la croix d'icelui.

22. Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθᾶ τόπον, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, κρανίου τόπος.

Et puis le menerent en la place de Golgotha, qui vaut autant à dire que la place du teit.

23. Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον. ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε.

Puis lui donnerent à boire du vin mixtionné auec de la myrrhe: mais il ne le print point.

24. Καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν, διεμέριζον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ, τίς τί ἄρῃ.

Et quand ils l'eurent crucifié ils departirent ses vestiments, en iettant le sort sur iceux, pour sauoir ce que chacun en emporteroit.

25. Ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

Or estoit-il trois heures quand ils le crucifierent.

26. Καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Et le dicton de sa condamnation portoit en escrit, LE ROY DES IVIFS.

27. Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστὰς, ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ.

Ils crucifierent aussi auec lui deux brigands: l'vn à sa main droite, & l'autre à sa gauche.

CAP. XV.

20. Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum vestimentis suis, & educunt illum ut crucifigerent eum.

And when they had mocked him / they tooke the purple of him / and put his owne clothes on him / and led him out to crucifie him.

21. Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum, venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi, ut tolleret crucem eius.

And they compelled one that passed by / called Simon of Cyrene (which came out of the countrey / and was father of Alexander and Rufus) to beare his crosse.

22. Et perducunt illum in Golgotha locum: quod est interpretatum, Calvariæ locus.

And they brought him to a place named Golgotha / which is by interpretation / the place of dead mens skulles.

23. Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit.

And they gave him to drinke wine mingled with myrrhe: but he receiued it not.

24. Et crucifigentes eum, diviserunt vestimenta eius, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret.

And when they had crucified him / they parted his garments / casting lots for them / what euery man should haue.

25. Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum.

And it was the third houre / when they crucified him.

26. Et erat titulus causæ eius inscriptus, Rex Iudæorum.

And the title of his cause was written aboue / The King of the Iewes.

27. Et cum eo crucifigunt duos latrones: unum à dextris, & alium à sinistris eius.

They crucified also with him two thieues / the one on the right hand / and the other on his left.

Das XV. Capitel.

20. Vnd da sie jhn verspottet hatten zogen sie jm die Purpur auß / vnd zogen jhm seine eigne Kleider an / vnd führeten jn auß / daß sie jhn creutzigten.

Oc der de haffde bespaattet hannem / da førde de hannem aff Purpuret / oc førde hannem i sine egne Kleder / oc de førde hañem vd / at de skulde kaarsfeste hannem.

21. Vnd zwungen einen / der fürüber gieng / mit namen Simon von Cirene / der vom Felde kam / (der ein Vater war Alexandri vnd Ruffi) daß er jhm das Creutz trüge.

Och der gick en frem / hed Simon aff Cirene / som kom aff marcken (huilcken der vaar Alexandri oc Ruffi fader) hannem tuingde de til / at hand bar hannem Kaarsset.

22. Vnd sie brachten jhn an die stet Golgatha / das ist verdolmetschet / Schedelstet.

Oc de førde hannem til den sted Golgatha / det er vdlagt / Hoffuitpande sted.

23. Vnd sie gaben jhm Myrrhen im Wein zu trincken / vnd er nams nicht zu sich.

Och de gaffue hannem Mirrha at dricke i Vin / oc hand tog det icke til sig.

24. Vnd da sie jhn gecreutziget hatten / theileten sie seine Kleider / vnd worffen das Loß darumb / welcher was überkeme.

Oc der de haffde Kaarsfest hannem / skiffte de hans Kleder / oc kaste Laad der om / huad huer skulde haffue.

25. Vnd es war vmb die dritte stunde da sie jhn creutzigten.

Oc det vaar ved den tredie stund / der kaarsfeste hannem.

26 Vnd es war oben über jn geschrieben / was man jhm schuld gab / nemlich / Ein König der Jüden.

Och der vaar screffuit offuen offuer hannem huad skyld mand gaff hannem / som vaar / Jødernis Konge.

27. Vnd sie creutzigeten mit jhm zween Mörder / einen zu seiner rechten / vnd einen zu seiner lincken.

Oc de kaarsfeste tho Røffuere met hannem / en hoss hans høyre / oc en hoss den venstre haand.

Kapitola XV.

20. A když gemu se naposmijwali / swlekli s něho Sſarlat / á oblekli gey w Raucho geho / a wedli gey aby ho vkřižowali.

A gdy go nágrawali / zwlekli go z ßárlatu / y oblekli w ßáty włáſne / á wywiedli gi áby go vkrzyzowáli.

21. Tehdy přinutili něyakého kterýž tudy mimo ně ſſel / Sſimona Cyrenenſkého / kterýž ſſel ze Wſſy. Otce Alexandrowa a Ruffowa / aby wzal kříž geho.

Tedy przymuśili niektorego mimo idącego Symoná Cyreneyczyká (ktory ßedł z polá / oycá Alexándrowe° y Rufiego) áby wziął krzyż ie°.

22. Y wedli gey až na miſſto Golgotha / kteréž se wykládá Poprawné.

Y przywiedli go ná mieyſce Golgotá / co ſie wykłádá / Mieyſce trupich głow.

23. Y dáwali gemu piti Wijno s Mirhau / a nepřigal ho.

Y podáli mu ku piciu wino z mirrą / Ale go on nie przyiał.

24. A ti kteřijž vkřižowali gey rozdělili raucho geho / mecýce o ně Los / kdoby co wzal.

A gdy go vkrzyzowáli / podźielili ßáty iego / miecąc o nie los co kto miał wziąć.

25. A bola hodina třetij: Y vkřižowali gey.

A byłá trzećia godźiná gdy go vkrzyzowáli.

26. A byl nápis winy geho napsán: Král Židowſký.

Był też y nápis wyſtepku iego nápiſány / Tenći ieſt Krol on żydowſki.

27. Vkřižowali také s nim dwa Lotry / gednoho na Prawicy a druhého na Lewicy geho.

Vkrzyzowáli też przy nim dwá zboyce / iednego po práwey á drugiego po lewey ſtronie iego.

CAP. XV.

28. Et impleta est scriptura, quæ dicit, Et cum iniquis reputatus est.

Thus the Scripture was fulfilled/ which said/ And hee was counted amōg the wicked.

29. Et prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes, Vah qui destruis templum, & in tribus diebus reædificas.

And they that went by / railed on him/ wagging their heades/ and saying/ Hey/ thou that destroyest the Temple/ and buildest it in three dayes.

30. Salvum fac temetipsum, descendens de cruce.

Saue thy selfe / and come downe from the crosse.

31. Similiter & summi sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant, Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere.

Likewise also euen the hie Priestes mocking/ saide among them selues with the Scribes/ He saued other men/ him selfe he cannot saue.

32. Christus rex Israël descendat nunc de cruce: ut videamus & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei.

Let Christ the King of Israel nowe come downe from the crosse / that we may see/ & beleeue. They also that were crucified with him/ reuiled him.

33. Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram usque in horam nonam.

Nowe when the sixt houre was come/ darkenesse arose ouer all the lande vntill the ninth houre.

34. Et hora nona exclamavit Iesus voce magna, dicens, Eloi, Eloi, lammasabacthani? quod est interpretatū, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?

And at the ninth houre Jesus cryed with a loud voyce / saying / Eloi/ Eloi/ lamma-sabachthani? which is by interpretation/ My God/ My God/ why hast thou forsaken me?

Das XV. Capitel.

28. Da ward die Schrifft erfüllet/ die da sagt: Er ist vnter die übelthäter gerechnet.

Da bleff Scrifften fuldkommen som siger/ Hand er regnet blant Misdedere.

29. Vnd die fürüber giengen/ lästerten jhn/ vnd schüttelten jhre Häupter/ vnd sprachen: Pfui dich/ wie fein zubrichst du den Tempel/ vnd bauest jhn in dreyen tagen.

Oc de der ginge frem/ bespaattede hannem/ oc røste deris Hoffuit / oc sagde/ Tui dig huor deylige ned-bryder du Templen / oc bygger den i tre dage.

30. Hilff dir nun selber / vnd steige herab vom Creutze.

Hielp dig nu selff/ oc stig hid ned aff kaarsset.

31. Desselbigen gleichen die Hohenpriester verspotteten jhn vntereinander/ sampt den Schrifftgelehrten vnd sprachen: Er hat andern geholffen/ vnd kan jhm selber nicht helffen.

Lige saa bespaattede de ypperste Prester hannem blant huer andre / met Scrifftklogene/ oc sagde/ hand haffuer hulpet andre/ oc kand icke hielpe sig selff.

32. Ist er Christus / vnd König inn Israel/ so steige er nun vom Creutz/ daß wir sehen vnd glauben. Vnd die mit jhm gecreutziget waren/ schmäheten jhn auch.

Er hand Christus / oc Konge i Israel / da stige sig nu ned aff kaarsset / at wi kunde see oc tro. Oc de som vaare Kaarsfeste met hannem / forhaanede hannem oc saa.

33. Vnd nach der sechsten stunde/ ward ein Finsternuß über das gantze Land / biß vmb die neundte stunde.

Oc effter den siette time bleff it Morck offuer det gantske Land / indtil ved den niende time.

34. Vnd vmb die neundte stunde rieff Jesus laut/ vñ sprach: Eli/ Eli/ lama asabthani? Das ist verdolmetschet: Mein Gott/ mein Gott/ warum hast du mich verlassen?

Oc ved den niende time / robte Jhesus høyt / och sagde / Eli/ Eli/ lama asabthani? Det er vdlagt/ Min Gud/ min Gud/ huor faare haffuer du forlat mig?

Kapitola XV.

28. Y naplněno gest Pijsmo kteréž dij: A s hříjšnými počten gest.

Wypełniło się tedy pismo ktore mowi/ A z złośniki iest policzon.

29. A chodijce mimo něho/ rauhali se gemu / hýbagijce hlawami swými/ a řijkagijce: Ha há/ kterýž rušijš Chrám Božij a we třech dnech gey zase wzděláwáš.

Ci też ktorzy tám mimo chodźili/ sromocili go/ chwiejąc głowámi swemi/ á mowiąc/ A tyżeś to co rozwálaß Kośćioł/ y we trzech dniach gi zbudujeß?

30. Pomoz sobě samému/ a sstup s Křijže.

Wybaw że się sam/ á zstąp z krzyżá:

31. Též y wrchnij Kněžij posmijwagijce se s Zákonijky/ geden k druhému prawili: Giným gest spomáhal/ sam sobě spomocy nemůže.

Tákże też y Kśiążetá Kápłáńskie nagráwáiąc go/ mowili iedni do drugich z Doktory/ Inne záchowal/ á sámego siebie záchowáć nie może.

32. Krystus Král Izrahelský/ nechť nynij sstaupij s křijže/ ať vzřijme a vwěřijme. A ti kteřijž s nijm vkřižowáni byli/ vtrhali gemu.

Niechżeć theraz Krystus on Krol Izráelski zstąpi z krzyżá/ ábyśmy vyzreli y vwierzyli/ Ci thez co z nim byli vkrzyżowáni/ sromocili go.

33. A když byla hodina ssestá/ staly se tmy po wssý zemi/ až do hodiny dewáté.

A gdy przychodźiła godźiná szostá/ stáły się ćiemnośći po wszytkiey źiemi aż do dźiewiatey godźiny.

34. A w hodinu dewátau/ zwolal Gežijš hlasem welikým/ řka: Eloy/ Eloy/ Lamazabachthány? genž se wykládá/ Bože můg/ Bože můg/ y co gsy mne opustil?

Tedy dźiewiątey godźiny krzyczał Jezus głosem wielkim/ mowiąc/ Eloi/ Eloi/ lammá sábáchthání? co się wykłada/ Boże moy/ Boże moy/ czemuś mię opuśćił?

טו

35 ואנשין דשמעו מן הנון דקימין אמרין הוו לאליא קרא:

Et alcuni di quelli che erano li presenti, hauendo vdito, diceuano, Ecco, egli chiama Elia.

36 ורהט דין חד ומלא אספוגא חלא ואסר בקניא דנשקיוהי ואמרו שבוקו נחזא אן אתא אליא מחת לה:

Et vno corse, & empiè vna spunga d'aceto, e postala sopra vna canna, gli dette bere, dicendo, Lassate, vediamo se Elia viene à leuarlo.

37 הו דין ישוע קעא בקלא רמא ושלם:

E Iesv mandando fuore vna gran voce, spirò.

38 ואפי תרעא דהיכלא אצטרי לתרין מן לעל עדמא לתחת:

Allora il velo del tempio si diuise in due parti, da l'alto insin al basso.

39 כד חזא דין קנטרונא הו דקאם הוא לותה דהכנא קעא ושלם אמר שריראית הנא גברא ברה הוא דאלהא:

Et il Centurione, che staua iui à l'incontro di lui, hauendo veduto che così gridando era spirato, disse, Veramente quest'huomo era figliuol di Dio.

40 אית הוי דין נשא מן רוחקא דחזין הוי מרים מגדליתא ומרים אמה דיעקוב זעורא ודיוסא ושלום:

Eranui ancor de le donne, che riguardauano da lungi, tra lequali era Maria Maddalena, e Maria madre di Iacopo piccolo, & di Iose, e di Salome.

41 הנין דכד הו בגלילא נקיפן הוי לה ומשמשן לה ואחרניתא סגיאתא דסלקי הוי עמה לאורשלם:

Lequali, ancor quando egli era in Galilea, l'haueuan seguitato, e ministratoli: e molte altre, lequali erano salite insieme con esso lui in Ierusalem.

42 וכד הוא רמשא דערובתא דאיתיה קדם שבתא:

Et essendo già venuta la sera (percioche era il dì de la preparatione, che è dananti il Sabbato.)

טו

35 וקצתם העומדים שם כשמעם אמרו הנה קורא לאליהו:

Y oyendolo vnos de los que estauan alli, dezian, He aqui à Elias llama.

36 וירץ אחד וימלא את ספוג בחמץ וישם על הקנה וישקהו לאמר הרפו נראה אם יבוא אליהו ויורידהו:

Y corrio vno, y hinchiendo de vinagre vna espongia, y poniendola en vna canna, diole de beuer, diziendo, Dexad, veamos si vendrá Elias à quitarlo.

37 וישוע קרא בקול גדול ויגוע:

Mas Iesus, dando vna grande boz, espiró.

38 ופרכת ההיכל נקרעה לשנים ממעל עד למטה:

Entonces el velo del templo se partió en dos de alto àbaxo.

39 וירא השר על המאה אשר עמד לנגדו כי ככה קרא ויגוע ויאמר באמת האיש הזה בן אלהים היה:

Y el Centurion, que estauá delante deel, viendo que auia espirado ansi clamando, dixo, Verdaderamente este hombre era hijo de Dios.

40 ותהיינה גם נשים מרחוק רואות אשר בהן היתה מרים המגדלנית ומרים אם יעקב הקטון ויוסה ושלומית:

Y tambien estauan algunas mugeres mirando de lexos. entre las quales era Maria Magdalena, y Maria de Iacobo el menor, y la madre de Ioses, y Salome.

41 אשר גם כאשר היה בגלילה הלכו אחריו ותשרתנה אותו ואחרות רבות ועלו עמו ירושלימה:

Las quales, estando aun el en Galilea, lo auian seguido, y le seruian: y otras muchas que juntamente con el auian subido à Ierusalem.

42 וכאשר היה ערב ונשף בערב יום בהיות בדיקת החמץ המקדימה את השבת:

Y quando fue la tarde, porque era la Preparacion, es à saber, la Vispera del Sàbbado.

ιε'.

35. Καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες, ἔλεγον· ἰδοὺ ἡλίαν φωνεῖ.

Et quelques vns de ceux qui estoyent là presens, ayans ouï cela, disoyent, Voici, il appele Elie.

36. Δραμὼν δὲ εἷς, καὶ γεμίζας σπόγγον ὄξους, περιθείς τε καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτὸν, λέγων, ἄφετε, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἡλίας καθελεῖν αὐτόν.

Et quelcun accourut, & emplit vne esponge de vinaigre, & la mit à l'entour d'vn roseau, & lui en bailla à boire, disant, Laissez, voyōs si Elie viendra pour l'oster.

37. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσε.

Et Iesus apres auoir ietté vn grand cri, rendit l'esprit.

38. Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω.

Et le voile du temple se fendit en deux depuis le haut ius qu'au bas.

39. Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω κράξας ἐξέπνευσεν· εἶπε, ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ.

Et le Centenier qui estoit là vis à vis de lui voyant qu'il auoit rendu l'esprit, en criant ainsi, dit, Veritablement cest homme estoit Fils de Dieu.

40. Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ σαλώμη.

Il y auoit aussi des femmes qui regardoyent de loin: entre lesquelles estoit Marie Magdaleine & Marie mere de Iaques le petit & de Ioses, & Salomé.

41. Αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς ἱεροσόλυμα.

Lesquelles dés lors mesme qu'il estoit en Galilee, l'auoyent suiui, & lui auoyēt subuenu: & plusieurs autres lesquelles estoyent montees ensemble auec lui en Ierusalem.

42. Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ, ὅ ἐστι προσάββατον.

Et le soir estant ia venu (d'autant que c'estoit le iour de la Preparation, qui est deuant le Sabbat.)

וט

28 וַשְׁלֶם כְּתָבָא דְאָמַר דְעַם עַוָלֵא אֶתְחַשַּׁב׃

E così fu adempiuta la Scrittura, che dice, Et è stato posto nel numero de gl'iniqui.

29 וְאָף אִילֵין דֵין דְעָבְרִין הֲוַו מְגַדְּפִין הֲווּ עֲלוֹהִי וּמְנִידִין רִישַׁיְהוֹן וְאָמְרִין אוֹן שָׁרֵא הַיְכְלָא וּבָנֵא לֵהּ לַתְלָתָא יַוְמִין׃

Quelli ancora che passauano gli diceuano oltraggio, scotendo la testa, e dicendo, Hei, tu che distruggi il tempio di Dio & in tre giorni lo riedifichi.

30 פַּצָּא נַפְשָׁךְ וְחוּת מֶן זְקִיפָא׃

Salua te stesso, e scendi de la croce.

31 וְהָכַנָא אָף רַבַּי כָּהֲנֵא גָחְכִין הֲווּ חַד עַם חַד וְסָפְרֵא וְאָמְרִין אַחְרָנֵא אַחִי נַפְשֵׁה לָא מֶשְׁכַּח לְמַחָיוּ׃

Similmente ancora i principali Sacerdoti facendosene beffe tra lor e insieme con gli Scribi, diceuano, Egli ha saluato gli altri, e non può saluar se medesimo.

32 מְשִׁיחָא מַלְכֵּה דִיסְרָיֵל נֵחוּת הָשָׁא מֶן זְקִיפָא דְנֶחְזֵא וְנְהַיְמֶן בֵּה וְאָף הָנוּן דֵין דַזְקִיפִין הֲווּ עַמֵּה מְחַסְדִין הֲווּ לֵה׃

Che Christo il Re d'Israël discenda hor de la croce, acciochè noi vediamo, e crediamo. Quelli ancora che eran crocifissi con esso lui, l'ingiuriauano.

33 וְכַד הֲוַי שָׁעְתָּא שֶׁתְּ שָׁעִין הֲוָא חֶשׁוֹכָא עַל כֻּלָּה אַרְעָא עַד מָא לְשָׁעְתָּא תְשַׁע׃

Venuta poi l'hora sesta, furon fatte le tenebre sopra tutta la terra insin a l'hora nona.

34 וּבַתְשַׁע שָׁעִין קְעָא יֵשׁוּע בְּקָלָא רָמָא וְאָמַר אֵיל אֵיל לְמָנָא שְׁבַקְתָּנִי דְאִיתַיְהּ אֱלָהִי אֱלָהִי לְמָנָא שְׁבַקְתָּנִי׃

Et à l'hora nona IESV gridò ad alta voce, dicendo, Eloi, Eloi, lamma sabacthani, che vuol dire, Iddio mio, Iddio mio, perche m'hai tu abandonato?

טו

28 וַיִּמָּלֵא הַכָּתוּב אֲשֶׁר אָמַר וְאֶת־פֹּשְׁעִים נִמְנָה׃

Y cumpliose la Escriptura que dize, Y con los iniquos fue contado.

29 וְהָעוֹבְרִים גִּדְּפוּהוּ מְנִיעִים רָאשֵׁיהֶם וְלֵאמֹר הֶאָח הַהֹרֵס אֶת־הֵיכָל וּבִשְׁלֹשֶׁת יָמִים בּוֹנֶה׃

Y losque passauan, lo denostauan meneando sus cabeças, y diziendo, Vah, que derribas el Templo de Dios, y en três dias lo edificas:

30 הוֹשִׁיעַ לְנַפְשְׁךָ וּרְדַת מִן־הַצָּלָב׃

Saluate à ti mismo, y deciende de la cruz.

31 וְכָכָה גַּם הַכֹּהֲנִים יַלְעִיגוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ עִם הַסּוֹפְרִים לֵאמֹר לַאֲחֵרִים הוֹשִׁיעַ וּלְנַפְשׁוֹ לֹא יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ׃

Y desta manera tambien los Principes de los Sacerdotes escarneciendo, dezian vnos à otros con los Escribas, à otros saluo, à si mismo no puede saluar.

32 הַמָּשִׁיחַ הַמֶּלֶךְ יִשְׂרָאֵל יֵרֶד נָא עַתָּה מִן הַצָּלָב וְנִרְאֶה וְנַאֲמִין וְגַם הַתְּלוּיִים עִמּוֹ גִּדְּפוּהוּ׃

El Christo, Rey de Israel decienda aora de la cruz, paraque veamos y creamos. Tambien losque estauan crucificados con ello denostauan.

33 וְכַאֲשֶׁר הָיְתָה שָׁעָה הַשִּׁשִּׁית הָיָה חֹשֶׁךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ עַד־שָׁעָה הַתְּשִׁיעִית׃

Y quando vino la hora de las seys, fueron hechas tinieblas sobre toda la tierra hasta la hora de las nueue.

34 וּבְשָׁעָה הַתְּשִׁיעִית צָעַק יֵשׁוּעַ בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר אֱלוֹהִי אֱלוֹהִי לָמָּה סְבַקְתָּנִי וְהוּא מְתֻרְגָּם אֵלִי אֵלִי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי׃

Y à la hora de las nueue exclamò Iesus à gran boz, diziendo, Eloi, Eloi lamma sabachthani? que declarado, quiere dezir, Dios mio, Dios mio, porque me has desamparado?

ιε΄.

28. Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη.

Ainsi fut accomplie l'Escriture, qui dit, Et il a esté mis au rang des mal-faicteurs.

29. Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες· οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν.

Et ceux qui passoyent pres de là lui disoyent outrages hochans leurs testes, & disans, He toi, qui desfais le temple, & en trois iours rebastis.

30 Σῶσον σεαυτὸν, καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.

Sauue-toi toi-mesme, & descen de la croix.

31. Ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον· ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι;

Semblablement aussi les principaux Sacrificateurs mesmes se mocquans, auec les Scribes, disoyent les vns aux autres, Il a sauué les autres, il ne se peut sauuer soi-mesme.

32. Ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. Καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.

Que le Christ, le Roy d' Israel descende maintenant de la croix, afin que nous le voyons, & & croyons. Et ceux aussi qui estoyent crucifiés auec lui, lui disoyent outrages.

33 Γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης.

Mais quand il fut six heures, tenebres furent faites sur tout le païs iusques à neuf heures.

34. Καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐννάτῃ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων· ἐλωῒ ἐλωῒ, λαμμὰ σαβαχθανί; ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες;

Et à neuf heures Iesus cria à haute voix, disant, Eloi, Eloi, lamma sabachthani? qui vaut autant à dire que, Mon Dieu, Mon Dieu pourquoi m'as tu abandonné?

CAP. XV.

35. Et quidam de circumſtantibus audientes dicebāt, Ecce, Eliam vocat.

And ſome of them that ſtoode by / when they heard it / ſaid / Beholde / he calleth Elias.

36. Currens autem unus, & implens ſpongiam aceto, circumponenſque calamo potum dabat ei, dicens, Sinite: videamus ſi veniat Elias ad deponendum eum.

of And one ran / and filled a ſponge full u-vineger / and put it on a reede / and gaue him to drinke / ſaying / Let him alone: t vs ſee if Elias will come and take him downe.

37. Ieſus autem emiſſa voce magna expiravit.

And Jeſus cryed with a loude voyce / and gaue vp the ghoſt.

38. Et velum templi ſciſſum eſt in duo, à ſummo uſque deorſum.

And the vaile of the Temple was rent in twaine / from the top to the bottome.

39. Videns autem Centurio qui ex adverſo ſtabat, quia ſic exclamans expiraſſet: ait, Verè hic homo filius Dei erat.

Nowe when the Centurion / which ſtood ouer againſt him / ſawe that he thus crying gaue vp the ghoſt / he ſaid / Truely this man was the Sonne of God.

40. Erant autem & mulieres de longè aſpicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris & Ioſeph mater, & Salóme.

There were alſo women / which behelde afarre of / among whome was Marie Magdalene / and Marie (the mother of James the leſſe / and of Joſes) and Salome.

41. Et cùm eſſet in Galilęa, ſequebantur eum, & miniſtrabant ei, & aliæ multæ quæ ſimul cum eo aſcenderant Ieroſolymam.

Which alſo when he was in Galile / followed him / and miniſtred vnto him / and many other women which came vp with him vnto Jeruſalem.

42. Et cùm iam ſerò eſſet factū: (quia erat Paraſcéue, quod eſt ante ſabbathum.)

And now when night was come (becauſe it was the day of the preparation / that is before the Sabbath.)

Das XV. Kapitel.

35. Vnd etliche / die dabey ſtunden / da ſie das höreten / ſprachen ſie: Sihe / er ruffet dem Elias.

Oc nogle ſom ſtode der hoſſ / der de det hørde / ſagde de / See / hand kalder at Elias.

38. Da lieff einer / vnd füllet einen Schwamm mit Eſſig / vnd ſtecket jn auff ein Rohr / vnd trencket jhn / vnd ſprach: Halt / laſſet ſehen / ob Elias komme / vnd jn herab neme.

Da løb en / oc fylede en Suomp met Edicke / oc ſtack hannem paa it Roer / oc gaff hannem dricke / oc ſagde / Holt / lader ſee / Om Elias kommer / oc tager hannem ned.

37. Aber Jeſus ſchrey laut vnd verſchied.

Men Jheſus robte høyt / och vdgaff ſin Aand.

38. Vnd der Fürhang im Tempel zureiß in zwey ſtück / von oben an biß vnten auß.

Oc Forhenget i Templen reffnede i thu ſtycke / fra det øffuerſte / til det nederſte.

39. Der Hauptman aber / der dabey ſtund gegen jhm über / vnd ſahe / daß er mit ſolchem Geſchrey verſchied / ſprach er: Warlich diſer Menſch iſt Gottes Sohn geweſen.

Oc Høffuitsmanden ſom ſtod der hoſſ tuert offuer fra hannem / oc ſaa / at hand vdgaff Aanden met ſaadant rob / da ſagde hand / Sandelige vaar dette Menniſke Guds Søn.

40. Vnd es waren auch Weiber da / die von ferne ſolchs ſchaueten / vnter welchen war Maria Magdalena / vñ Maria des kleinen Jacobs vnd Joſes Mutter / vnd Salome.

Oc der vaare och ſaa Quinder / ſom longt fra ſaae ſaadant. Blant huilcke vaar Maria Magdalena / oc Maria den lille Jacobs oc Joſes Moder / oc Salome.

41. Die jm auch nachgefolget / da er in Galilea war / vnd gedienet hatten / vnd vil andere / die mit jhm hinauff gen Jeruſalem gegangen waren.

De ſom oc haffde effter fultoc tiene hannem / der hand vaar i Galilea / oc mange andre / ſom vaare gongne op til Jeruſalem met hannem.

42. Vnnd am Abend / dieweil es der Rüſttag war / welcher iſt der Vorſabbath.

Oc om afftenen / effterdi at det vaar beredelſis dagen / huilcken der er faar ſabbathen.

Kapitola XV.

35. A někteřij z okolo ſtogijcých ſlyſſýce to / prawili: Hle / Eliáſſe wolá.

A niektorzy z tych co tám ſtali / mowili / Otoć woła Eliaſzá.

35. A Běžaw geden naplnil Haubu Woctem / a wložiw na Třeſt / dáwal gemu pijti / řka: Ponechte / uzřijme přijgdeli Eliáſs / a zſložil ho.

Zátym przybieżawſzy niektory nápełnił gebkę octhu / y włożywſzy ná trzcinę dał mu pić / mowiąc / Niechay cięż vyzremy ieſli przyydźie Eliaſz ázdeymie go.

37. Gežijš pak zwolaw hlaſem welikým / puſtil Duſſy.

Tedy Jezus wołáiąc głoſem wielkim / wypuścił duchá.

38. A Opona Chrámu roztrhla ſe na dwě / od wrchu až dolůw.

Rroſpádłá ſie oponá kościelna od wierzchu áż do dołu.

39. Tehdy wida Centuryo kterýž naproti ſtál / žeby tak wolage wypuſtil duſſy / řekl: Zagiſté Cžlowěk tento / Syn Božij byl.

Co gdy widźiał ſetnik ktory ſthał przeciwko iemu / iż thak z wołániem wypuſzczał duchá rzekł: Záprawdę człowiek ten był Syn Bozy.

40. Byly pak tu y Ženy zdaleka dijwagjce ſe / mezy nimiž to byla Marya Magdaléna / a Marya Jákuba menſſyho / a Jozeffowa Máté / a Salomé.

Były thez y niewiáſty pátrząiące z dáleká / miedzy ktorymi byłá Márya Mágdáléna / y Marya Jákubá / mnieyſzego / y Jozego mátká / y Sálome.

41. Nebo když byl w Galilei chodily za nim / a poſluhowaly gemu: y giné mnohé / kteréž byly s nim přiſſly do Geruzaléma.

Kthore też gdy był w Gáliley / przyſzły były zá nim á ſłużyły mu / y wiele inych / ktore były z nim / zſtąpili do Jeruzálem.

42. A když giž byl wečer (že byl weliký Pátek kterýž gě před Sobothau.)

A gdy iuż był wieczor / (ábowiem był dźień przygothowánia to ieſt / dźień przed Szábátem.)

טו

43 אתא יוסף הו דמן רמתא מיקרא בולוטא איתוהי דאף הו מסכא הוא למלכותא דאלהא ואמרח ועל לות פילטוס ושאל פגרה דישוע:

Venne Iosef da Arimatea, vn'honorato consigliero, il quale aspettaua ancor egli il regno di Dio: e prese ardir d'entrare à Pilato, e domandogli il corpo di IESV.

44 פילטוס דין תמה דאן מן כדו מית וקרא לקנטרונא ושאלה דאן מן קדם עדנא מית:

E Pilato si marauigliò ch'ei fusse gia morto: e chiamato à se il Centurione, il domandò s'era lungo tempo ch'ei fosse morto.

45 וכד ילף יהב פגרה ליוסף:

E saputo ch'ei l'hebbe dal Centurione, donò il corpo à Iosef.

46 וזבן יוסף כתנא ואחתה וכרכה בה וסמיה בקברא דנקיר הוא בשועא ועגל כאפא על תרעה דקברא:

Il quale haueua comprato vn lenzuolo, e leuato ch'egli hebbe esso IESV de la croce, l'inuolse nel lenzuolo, e poselo in vn monumento, che era intagliato in vna pietra: e voltò vn sasso à l'vscio del monumento.

47 מרים דין מגדליתא ומרים הי דיוסי חזין איכא דאתתסים:

E Maria Maddalena, e Maria madre di Iose, stauano à vedere doue sarebbe posto.

טו

43 בא יוסף מן הרמתים נכבד יועץ והוא מיחל את מלכות אלהים אשר מלאו לבו לבוא אל פילטוס ולשאול את גויה ישוע:

Ioseph de Arimathea Senador noble, que tambien el esperaua el Reyno de Dios, vino y osadamente entró à Pilato, y pidió el cuerpo de Iesus.

44 ויתמה פילטוס אם עת מת ויקרא לשר מאה וישאל לו אם מקדם מת:

Y Pilato se marauilló, si ya fuesse muerto: y haziendo venir àl Centurion, preguntole, si era ya muertto.

45 וידע משר מאה ויתן את גויה ליוסף:

Y entendido del Centurion, dió el cuerpo à Ioseph.

46 ויקן סדין ויורידהו ויעטף אותו בסדין וישם אותו בקבר אשר חצוב מסלע ויגל אבן על פתח הקבר:

El qual compró vna sauana, y quitado emboluiólo en la sauana: y pusolo en vn sepulchro que era cortado de piedra: y reboluió la piedra à la puerta del sepulchro.

47 ומרים המגדלית ומרים ליוסה ראו איו מושם:

Y Maria Magdalena, y Maria madre de Ioses mirauan donde era puesto.

ιε'.

43. Ἦλθεν ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς πιλάτον, καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

Ioseph de Arimathee, conseiller honorable (lequel aussi estoit attendant le regne de Dieu) ayant prins hardiesse s'en vint vers Pilate, & lui demanda le corps de Iesus.

44. Ὁ δὲ πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε.

Et Pilate s'esmerueilla, s'il estoit desia mort: puis ayant appelé le Centenier, il l'interrogua, s'il y auoit long temps qu'il estoit mort.

45. Καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ.

Ce qu'ayant cognu du Centenier, il donna le corps à Ioseph.

46. Καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καὶ καθελὼν αὐτὸν, ἐνείλησε τῇ σινδόνι, καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου.

Et icelui ayant acheté vn linceul, le descendit de la croix, & l'enueloppa du linceul, & le mit dedans vn sepulcre qui estoit taillé en vn roc, puis roula vne pierre à l'huis du sepulcre.

47. Ἡ δὲ μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.

Et Marie Magdaleine & Marie mere de Ioses regardoyent où on le mettoit.

יו

1 וכד עברת שבתא מרים מגדליתא ומרים דיעקוב ושלום זבני הרוסא דנאתין נמשחניהי:

Passato che fu il sabbato, Maria Maddalena, e Maria madre di Iacopo, e Salome, comprorono de gli vnguenti odoriferi, per venir ad vngerlo.

2 בשבא דין בחד בשבא אתי לבית קבורא כד דנח שמשא:

E la mattina del primo giorno del Sabbato ben per tempo, vengono al monumento essendo gia leuato il sole.

יו

1 וכאשר עברה השבת או מרים המגדלית ומרים ליעקב ושלומית קנו בשם ושמן יקר לבוא ולסוך אותו:

Y como passo el Sabbado, Maria Magdalena, y Maria de Iacobo, y Salome, compraron drogas aromaticas, para venir à vngirlo.

2 ומשכים בבקר באחת השבתות באו אל הקבר כזרוח השמש:

Y muy de mannana, el primero de los Sabbados, vienenàl sepulchro, ya salido el Sol.

ΚΕΦΑΛ. ις'.

Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰακώβε καὶ σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν.

Or le Sabbat estant passé, Marie Magdaleine & Marie mere de Iaques, & Salomé acheterent des onguens aromatiques, pour le venir embaumer.

2. Καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.

Parquoi fort matin, le premier iour de la semaine, elles arriuerent au sepulcre, le soleil estant leué.

CAP. XV.

43. Venit Ioseph ab Arimathæa, nobilis decurio, qui & ipse erat expectans regnũ Dei: & audacter introivit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu.

Joseph of Arimathea, an honourable Counsellour, which also looked for the kingdome of God, came, and went in boldely unto Pilate, and asked the bodie of Jesus.

44. Pilatus autem mirabatur si iam obiisset. Et accersito centurione, interrogavit eum si iam mortuus esset.

And Pilate marueiled, if he were already dead, and called unto him the Centurion, and asked of him whether hee had bene any while dead.

45. Et cùm cognovisset à centurione, donavit corpus Ioseph.

And when he knew the trueth of the Centurion, he gaue the bodie to Joseph.

46. Ioseph autem mercatus sindonem, & deponens eum involvit sindoni, & posuit eum in monumento quod erat excisum de petra, & advolvit lapidẽ ad ostium monumenti.

Who bought a linnen cloth, and took him downe, and wrapped him in the linnẽ cloth, and layed him in a tõbe that was hewen out of a rocke, and rolled a stone unto the doore of the sepulchre.

47. Maria autem Magdaléne & Maria Ioseph aspiciebant ubi poneretur.

And Marie Magdalene, and Marie Joses mother beheld where he should be layed.

CAP. XVI.

ET cùm transisset sabbathum, Maria Magdaléne, & Maria Iacobi, & Salóme emerunt aromata, ut venientes ungerent Iesum.

And when the Sabbath day was past, Marie Magdalene, and Marie the mother of James, and Salome, bought sweete oyntments that they might come, and embaulme him.

2. Et valde manè una sabbathorum, veniunt ad monumentum: orto iam Sole.

Therefore earely in the morning, the first day of the weeke, they came unto the sepulchre, when the sunne was yet rising.

Das XV. Capitel.

43. Kam Joseph von Arimathia/ ein erbarer Rathsherr/ welcher auch auff das Reich Gottes wartet/ der wagts/ vnd gieng hinein zu Pilato/ vnd bat jhn vmb den Leichnam Jesu.

Da kam Joseph aff Arimathia/ en erlig Raadmand/ huilcken som oc ventede Guds rige. Hand driftede sig til/ oc gick ind til Pilatum/ oc bad om Jhesu Legeme.

44. Pilatus aber verwunderte sich/ daß er schon todt war. Vnd rieff dem Hauptman/ vnd fraget jhn/ ob er lengst gestorben were?

Da forundrede Pilatus sig/ at hand vaar allerede død. Oc hand kallede Hoffuitzmanden/ oc spurde hannem at om hand haffde verit lenge død?

45. Vnd als ers erkündet von dem Hauptman/ gab er Joseph den Leichnam.

Oc der hand formerckte det aff Hoffuitzmanden/ da gaff hand Joseph Legemet.

46. Vnd er kauffte ein Linwad/ vnd nam jhn ab/ vnd wickelt jn in die Linwad/ vnd legte jhn in ein Grab/ das war in einen Felsen gehauen/ vnd weltzet einen Stein für des Grabes thür.

Oc hand købte it Linklede/ oc tog hannem ned/ oc suøbte hannem i Linkledet/ och lagde hannem i e[illegible] Graff/ sam vaar vdhuggen i en Steen/ Oc hand velt[illegible] en Steen faar dørren paa graffuen.

47. Aber Maria Magdalena/ vnd Maria Joses schaueten zu/ wo er hin gelegt war.

Men Maria Magdalena/ oc Maria Joses saae til huor hand bleff lagd.

Das XVI. Capitel.

Vnd da der Sabbath vergangen war/ kauffte Maria Magdalena/ vnd Maria Jacobi vnd Salome Speccerey/ auff daß sie kemen/ vnd salbeten jhn.

OC der Sabbathen vaar forgangen/ da købte Maria Magdalena oc Maria Jacobi oc Salome dyrebar smørilse/ at de skulde komme/ oc salue hannem.

2. Vnd sie kamen zum Grabe an einem Sabbather sehr frůe/ da die Sonne auffgieng.

Oc de komme til Graffuen paa en aff Sabbatherne meget aarle/ der Soel opgick.

Kapitola XV.

43. Přissel Jozeff od Arymathye znamenitý Desátnijk/ kterýž y on očekáwal Králowstwj Božjho. A směle wssed k Pilátowi/ prosyl ho za tělo Gežijssowo.

Przyszedszy Jozef ktory był z Arymátyey / uczciwy Senator / ktory też oczekawał Krolestwá Bożego / śmiele szedł do Piłatá / y prosił o ciáło Jezusowe.

44. A Pilát podiwil se/ gižli by vmřel. A powolaw Centuryona/ otázal ho gižli gest vmřel.

Thedy sie Piłát dziwował iesliby iuż vmárł / á wezwawszy Setniká / pytał go dawnoli vmárł.

45. A když zwěděl od Centuryona/ dal Tělo Jozeffowi.

A dowiedziawszy sie od setniká / dárował ciáło Jozefowi.

46. Tehdy Jozeff kaupiw plátna/ a zsložiw ho/ obwinul w plátno/ y položil do hrobu kterýž byl wytesán z skály/ a přiwalil kámen ke dweřuom hrobowým.

Ten kupiwszy prześciradło / y zławszy go / owinał w prześciradło / y położył w grobie ktory był wykopan w opoce / y zátoczył kamień do drzwi grobowych.

47. Ale Maryá Magdaléna/ a Maryá Jozeffowa diwaly se kdeby gey kladli.

Tedy Márya Mágdálená / y Márya márka Jozego / pátrzyły kedy go położono.

Kapitola XVI.

A Když pominula Sobotha/ Marya Magdaléna/ a Marya Jakubowa/ a Salomeowa/ nakaupily wonných mastij/ aby přijdauce pomazaly Gežijsse.

A Gdy minał Szábáth / Márya Mágdálená y Márya Jakubowá mátká / y Salome / nákupiły máści / áby przyszedszy námazáły go /

2. A welmi ráno prwnij den po Sobotě přissly k hrobu/ an giž Slunce wzessło.

A ták pierwszego dniá po świecie przyszły do grobu gdy wzeszło słonce.

יו

10 והי אזלת סברת להנון דעמה הוו דאבילין הוו ובכין:

Ella poi andò, e riferillo à quelli che erano stati conseſſolui, liquali ſtauano addolorati, o piangeuano.

11 והנון כד שמעו דאמרן דחי ואתחזי להין לא הימנו אנין:

E vdendo eſſi ch'ei viueua, e ch'egli era ſtato veduto da lei, non lo credettero.

12 בתר הלין אתחזי לתרין מנהון בדמותא אחרתא כד מהלכין ואזלין לקריתא:

Doppo queſte apparue in vnaltra forma à due di loro che erano in camino per andare in villa.

13 והנון אזלו אמרו לשרכא אף לא להנון הימנו:

Et eſſi andorono, e riferironlo à gli altri: ma ne anco a loro credettero.

14 אחרית דין אתחזי לתרעסר כד סמיכין וחסד לזעורות הימנותהון ולקשיות לבהון דלהנון דחזאוהי דקם לא הימנו:

Finalmente apparue a gli vndici, mentre che eſſi erano à tauola, e rimprouerò loro la loro incredulità, e durezza di cuore: percioche non hauean creduto à quelli che l'haueuan veduto riſuſcitato.

15 ואמר להון זלו לעלמא כלה ואכרזו סברתי בכלה בריתא:

Poi diſſe loro, Andate per tutto il mondo, e predicate l' Euangelio ad ogni creatura.

16 אינא דמהימן ועמד חיא ואינא דלא מהימן מתחיב:

Chi crederà, & ſarà battezzato, ſarà ſaluo: e chi non crederà, ſarà condannato.

17 אתותא דין לאילין דמהימנין הלין נקפן בשמי שאדא נפקון ובלשנא חדתא נמללון:

E queſti ſegni ſeguiteranno coloro che crederanno: cioè, Nel nome mio ſcacciaranno i demonij: parlaranno nuoui linguaggi.

יו

10 היא הלכה ותגד לאשר היו עמו אבלים ובוכים:

Y endo ella, hizolo ſaber à los que auian eſtado con el, que eſtauan triſtes y llorando.

11 וכאשר שמעו המה כי חי הוא וכי נראה מהנה לא האמינו:

Y ellos como oyeron que biuia, y que auia ſido viſto della, no lo creyeron.

12 ואחרי כן כאשר שנים מהם מהלכים והולכים אל השדה נראה להם בדמות אחרת:

Mas deſpues apareció en otra forma à dos dellos que yuan camino, yendo àl aldea.

13 והמה הלכו ויגידו לאחרים וגם לאלה לא האמינו:

Y ellos fueron, y hizieronlo ſaber à los otros y ni aun à ellos creyeron.

14 ובאחרית כאשר ישבו עשתי עשרה האלה במסבה נראה להם ויגער את בגדם ואת מגנת לבם כי לאלה אשר ראו אותו כי קם הוא לא האמינו:

Finalmente ſe apareció à los Onze, eſtando ſentados à la meſa: y çahirióles ſu incredulidad, y la dureza de coraçon, que no ouieſſen creydo à los que lo auian viſto reſuſcitado.

15 ויאמר להם לכו אל כל העולם וקראו את הבשורה לכל בריאה:

Y dixoles, Id por todo el mundo, predicad el Euangelio à toda criatura.

16 המאמין ונטבל יושע ואשר איננו מאמין ישפט:

El que creyere, y fuere baptizado, ſerá ſaluo: mas el que no creyere, ſerá condenado.

17 ואותות אשר יעשו המאמינים אלה הן בשמי יוציאו שדים בלשונות חדשות ידברו:

Y eſtas ſennales ſeguiràn à los que creyeren: Por mi Nombre echaràn fuera demonios: Hablaràn nueuas lenguas:

ιϛʹ.

10. Ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις, πενθοῦσι καὶ κλαίουσι.

Et elle s'en alla, & l'annonça à ceux qui auoyent eſté auec lui: leſquels menoyent dueil & pleuroyent.

11. Κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ, καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν.

Iceux ayans entendu qu'il viuoit, & qu'elle l'auoit veu, ne le creurent point.

12. Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν.

Puis apres ces choſes, il ſe monſtra en autre forme à deux d'entre eux, qui eſtoyent en chemin pour aller aux champs.

13. Κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.

Et ceux-la eſtans retournés l'annoncerent aux autres, mais ils ne les creurent non plus.

14. Ὕστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη, καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν.

Finalement il ſe monſtra aux onze, eſtans enſemble aſsis, & leur reprocha leur incredulité & dureté de cœur: d'autant qu'ils n'auoyent point creu ceux qui l'auoyent veu reſſuſcité.

15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.

Et il leur dit, Allez-vous-en par tout le monde, & preſchez l'Euangile à toute creature.

16. Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται.

Qui aura creu & aura eſté baptizé, ſera ſauué: mais qui n'aura point creu, ſera condamné.

17. Σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι· γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς.

Et ce ſont ici les ſignes qui accompagneront ceux qui auront creu, ils ietteront hors les diables par mon Nom: ils parleront nouueaux langages.

CAP. XVI.

10. Illa vadens nuntiavit his qui cum eo fuerant, lugentibus, & flentibus.

And shee went and tolde them that had bene with him which mourned and wept.

11. Et illi audientes quia viveret, & visus esset ab ea: non crediderunt.

And when they heard that he was aliue/ and had appeared to her / they beleeued it not.

12. Post hæc autem duobus ex his ambulantibus ostensus est in alia effigie, euntibus in villam.

After that / he appeared vnto two of them in an other forme/ as they walked & went into the countrey.

13. Et illi euntes nuntiaverunt cæteris: nec illis crediderunt.

And they went and tolde it to the remnant/but they beleeued them not.

14. Novissimè autē recumbentibus illis undecim apparuit: & exprobravit incredulitatē eorum & duritiem cordis, quia iis qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.

Finally/he appeared vnto the eleuē as they sate together / and reproued them of their vnbeliefe and hardnes of heart / because they beleeued not them which had seene him / being risen vp againe.

15. Et dixit eis, Euntes in mundum universum, prędicate Evangelium omni creaturæ.

And he said vnto them/Goe ye into all the world/and preach the Gospell to euery creature.

16. Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur.

He that shall beleeue and bee baptized / shalbe saued: but he that will not beleeue/shalbe damned.

17. Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo dæmonia ejicient, Linguis loquentur novis.

And these tokens shall followe them that beleeue / In my Name they shall cast out deuils / and shall speake with newe tongues.

Das XVI. Capitel.

10. Vnd ſie gienge hin/ vnd verkündigets denen/ die mit jm geweſen waren die da leide trugen vnd weineten.

Oc hun gick bord / oc kundgiorde dem det ſom haffde verit met hannem/ ſom ſørgede oc græde.

11. Vnd dieſelbigen/ da ſie höreten/ daß er lebete/ vnd were jhr erſchienen/ glaubten ſie nicht.

Och de ſamme/ der de horde/ at hand leffde/ oc vaar hende obenbaret/ da trode de icke.

12. Darnach/ da zween auß jhnen wandelten/ offenbaret er ſich vnter einer andern geſtalt/ da ſie auff das Feld giengen.

Der effter/ der tho aff dem vandrede/ da obenbarede hand ſig i en anden ſkickelſe der de ginge paa Marcken

13. Vnd dieſelbigen giengen auch hin vnnd verkündigeten das den andern/ den glaubeten ſie auch nicht.

Oc de ſamme ginge oc bort/ oc forkyndede de andre det/ dem trode de oc icke.

14. Zuletzt/ da die eilffe zu Tiſche ſaſſen/ offenbaret er ſich/ vnd ſchalt jhres Hertzen härtigkeit/ daß ſie nicht glaubt hatten denen/ die jhn geſehen hatten aufferſtanden.

Paa det ſidſte/ der de Elleffue ſade til Bords/ obenbarede hand ſig/ oc ſtraffede deris vantro/ oc deris hiertis haardhed/ At de haffde icke troet dem/ ſom haffde ſeet hannem opſtanden.

15. Vnd ſprach zu jnen: Gehet hin in alle Welt/ vnd prediget das Euangelium allen Creaturen.

Oc hand ſagde til dem/ Gaar bort i al Verden oc predicker Euangelium faar alle Creature.

16. Wer da glaubt vnnd getaufft wirdt/ der wirdt ſelig werden/ Wer aber nicht glaubet/ der wirdt verdampt werden.

Huo ſom tror/ oc bliffuer døbt/ hand ſkal bliffue ſalig/ Men huo ſom icke tror/ hand ſkal bliffue fordømt.

17. Die Zeichen aber/ die da folgen werden/ denen/ die da glauben/ ſind die: Jn meinem Namen werden ſie Teuffel außtreiben/ mit neuen Zungen reden.

Oc de Tegen/ ſom ſkulle følge dem/ der tro/ ere diſſe/ J mit Naffn ſkulle de vddriffue Dieffle. Tale met ny Tunger.

Kapitola XVI.

10. Ona pak ſſedſſy zwěſtowala těm kteřijž s nim býwali ſkagijčým a plačicým.

A oná ſzedſzy/ opowiedziáłá thym ktorzy przy nim bywáli/ á oni narzekáli y płákáli.

11. A oni ſlyſſawſſe žeby žiw byl a widijn od nij/ neuwěřili.

A gdy oni vſłyſzeli iż geſt żyw/ á iż ieſt wydzian od niey/ nie wierzyli.

12. Potom pak dwěma z nich gdaucým vkázal ſe w gine ſpuoſobě/ když ſſli do Wſy:

Potym thez dwiemá z nich przechadzáiacym ſie/ vkazał ſie w inym kſztałcie gdy ſzli do niektorego miáſteczká.

13. A oni ſſedſſe powěděli giným/ aniž gſau gim wěřili.

A oni thez ſzedſzy opowiedzieli drugiem/ ktorzy tez im nie vwierzyli.

14. Naypoſlezepak/ když ſeděło za ſtolem Gedenácte/ vkázal ſe gim Gežijš/ a treſtal nedowěru gich a twrdoſt Srdce/ že těm kteřij gey widěli z mrtwých wſtalého/ newěřili.

Ná oſtátek onym iedennaſcie ſpołu śiedzącym vkazał ſie/ y wyrzucał im ná oczy niedowiárſtwo ich y zátwárdzenie ſercá/ iż tym ktorzy go widzieli wzbudzonego/ nie wierzyli.

15. Y řekl gim: Gdauce po wſſem Swětě/ kažte Ewangelium wſſemu Stwořenij.

Rzekł im/ Wyſzedſzy ná wſzytek świát opowiedaycie Ewángieliá wſzemu ſtworzeniu.

16. Kdož vwěřij a pokřtij ſe/ Spaſen bude: kdož pak neuwěřij/ bude zatracen.

Ktoć vwierzy á okrzſci ſie/ zbáwion bedźie/ ále kto nievwierzy/ bedźie potepion.

17. Znamenij pak ti kteřijž vwěřij tato mijti budau/ We gménu mém ďably budau wymijtati. Jazyk y nowými mluwiti.

A tyć známioná zá thymi poyda ktorzy vwierza/ przez imie moie dyabelſtwá wyrzucać beda/ nowemi iezyki mowić beda.

יו

3 ואמרן הוי בנפשהין מנו דין נעגל לן כאפא מן תרעא דבית קבורא:

E diceuano tra loro, Chi ci riuoltarà il ſaſſo da l'vſcio del monumento?

4 וחרי חזי דמעגלא הי כאפא רבא הות גיר טב:

E riguardando, veggono che il ſaſſo era riuoltato, conciosia che era molto grande.

5 ועלין לבית קבורא וחזי עלימא דיתב מן ימינא ועטיף אסטלא חורתא ותמהי:

Et entrate nel monumento, viddero vn giouene à ſedere da la man deſtra, veſtito d'vna gran veſta bianca: e ſpauentoronſi.

6 הו דין אמר להין לא תדחלן לישוע נצריא בעין אנתין הו דאזדקף קם לא הוא תנן הא דוכתא איכא דסים הוא:

Ma egli diſſe loro, Non vi ſpauentate. Voi cercate IESV Nazareno, che è ſtato crocifiſſo: egli è riſuſcitato, non è qui: ecco il luogo doue l'haueuan poſto.

7 אלא זלין אמרין לתלמידוהי ולכאפא דהא קדם לכון לגלילא תמן תחזוניהי איכנא דאמר לכון:

Però andate, dite à i ſuoi diſcepoli, & à Pietro, ch'egli v'andarà innanzi in Galilea; voi lo vedrete là, ſi come egli vi diſſe.

8 וכד שמעי ערקי ונפקי מן קברא אחיד הוא להין גיר תהרא ורתיתא ולאנש מדם לא אמרין דחילן הוי גיר:

Et elle vſcite ben preſto fuore, fuggirono dal monumento: percioche tremore e ſtupore l'haueua occupate: e non diſſer niente ad alcuno, percioch'elle temeuano.

9 בשפרא דין בחד בשבא קם ואתחזי לוקדם למרים מגדליתא הי דשבעא שאדין אפק הוא מנה:

Riſuſcitato che fu IESV là mattina, nel primo giorno del ſabbato, apparue primamente à Maria Maddalena, de la quale haueua ſcaciati ſette demonij.

יו

3 ותאמרנה אשה אל אחותה מי יגל לנו את האבן מפתח הקבר:

Y dezian entreſi, Quien nos reboluerá la piedra de la puerta del ſepulchro?

4 והביטו וראו כי נגלה האבן כי גדולה מאד היא:

Y como miraron, veen la piedra rebuelta, porque era grande.

5 ובואן אל הקבר ראו עלם יושב לימין מכסה בבגד לבן ונבעתו:

Y entradas enel ſepulchro, vieron vn mancebo ſentado à la mano derecha cubierto de vna ropa luenga blanca: y eſpantaronſe.

6 והוא אמר להן אל תבעתו מבקשות אתן את ישוע הנצרי אשר התלוהו קם הוא ואיננו פה הנה המקום אשר שמוהו שמה:

Mas el les dize-No ayays miedo: buſcays à Ieſus Nazareno, crucificado; reſuſcitado es no eſtá aqui: he aqui el lugar donde lo puſieron.

7 אבל לכנה ואמרנה לתלמידיו ולכיפה כי הוא מקדים אתכם בגלילה שם תראוהו כאשר אמר לכם:

Mas id, dezid à ſus Diſcipulos, y à Pedro, que el vá delante de voſotros à Galilea: alli lo vereys, como os dixo.

8 ותצאנה במהרה ותברחנה מן הקבר כי באה עליהן רעדה וחרדה ולאיש לא אמרו דבר כי יראו:

Y ellas ſe fueron huyendo preſtamente del ſepulchro: porque las auia tomado temblor y eſpanto: ni dezian nada à nadie: porque auian miedo.

9 וכאשר קם ישוע בבקר באחד בשבת נראה בראשונה למרים המגדלית אשר ממנה הוציא שבעה שדים:

Mas como Ieſus reſuſcitó por la mannana el primer dia de los Sabbados, primeramente apareció à Maria Magdalena, de la qual auia echado ſiete demonios.

ιϛ'.

3. Καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς· τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;

Et diſoyent entre elles, Qui nous roulera la pierre arriere de l'huis du ſepulcre?

4. Καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος· ἦν γὰρ μέγας σφόδρα.

Et ayans regardé, elles virent que la pierre aſtoit roulee: car elle eſtoit fort grande.

5. Καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκήν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.

Puis eſtans entrees dedans le ſepulcre, elles virent vn ieune homme aſſis à main droite, veſtu d'vne robbe blanche: dont elles s'eſpouuanterent.

6. Ὁ δὲ λέγει αὐταῖς· μὴ ἐκθαμβεῖσθε. Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον. ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν.

Mais il leur dit, Ne vous eſpouuantez point: vous cerchez Ieſus le Nazarien qui a eſté crucifié: il eſt reſſuſcité, il n'eſt point ici: voici le lieu où on l'auoit mis.

7. Ἀλλ' ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ Πέτρῳ, ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.

Mais allez, dites à ſes diſciples, & à Pierre, qu'il s'en va deuant vous en Galilee: là vous le verrez, comme il vous a dit.

8. Καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου. εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.

Et elles ſoudain partans de là s'enfuirent arriere du ſepulcre: car tremblement & frayeur les auoit ſaiſies: & n'en dirent rien à perſonne: car elles auoyent peur.

9. Ἀναστὰς δὲ ὁ Ἰησοῦς πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια.

Or Ieſus eſtant reſſuſcité, le matin au premier iour de la ſemaine, s'apparut premierement à Marie Magdeleine, de laquelle il auoit ietté hors ſept diables.

CAP. XVI.

3\. Et dicebant ad invicem, Quis revolvet nobis lapidē ab ostio monumenti?

And they saide one to another/ Who shall rolle vs away the stone from the doore of the sepulchre?

4\. Et respicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde.

And when they looked / they sawe that the stone was rolled away (for it was a very great one.)

5\. Et introeuntes in monumentum, viderunt iuvenem sedētem in dextris, coopertum stola candida: & obstupuerunt.

So they went into the sepulchre/ and saw a young man sitting at the right side/clothed in a long white robe: and they were afraid.

6\. Qui dicit illis, Nolite expavescere? Iesum quæritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hic, ecce locus ubi posuerunt eum.

But he said vnto them / Be not afraid: ye seeke Jesus of Nazaret/ which hath bene crucified: he is risen: he is not here: behold the place / where they put him.

7\. Sed i:e, dicite discipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.

But go your way / and tell his disciples/ & Peter / that he will go before you into Galile: there shall ye see him / as he said vnto you.

8\. At illæ exeuntes, fugerūt de monumento, invaserat enim eas tremor & pavor: & nemini quicquam dixerunt, timebant enim.

And they went out quickely/ and fled from the sepulchre: for they trembled / and were amased: neither said they any thing to any man; for they were afraid.

9\. Surgens autē Iesus manè, prima sabbathi, apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat septem dæmonia.

And when Jesus was risen againe/ in the morowe (which was the first day of the weeke) hee appeared first to Marie Magdalene/ out of whome he had cast seuen deuils.

Das XVI. Kapitel.

3\. Vnd sie sprachen vntereinander: Wer waltzet vns den Stein von des Grabes thür?

Oc de sagde til huer andre/ Huo skal velte oss stenen fra dorren paa Graffuen?

4\. Vnd sie sahen dahin/ vnd wurden gewar/ daß der Stein abgewelzet war/ denn er war sehr groß.

Oc de saae der hen / oc bleffue var/ at Stenen vaar affuelt/ Thi hand vaar meget stor.

5\. Vnd sie giengen hinein in das Grab/ vnd sahen einen Jüngling zur rechten Hand sitzen / der hatte ein lang weiß kleid an/ vnd sie entsatzten sich.

Oc de ginge ind i graffuen / och saae en dreng side ved den høyre haand / hand haffde it longt huit Klede paa/ oc de bleffue forferdede.

6\. Er aber sprach zu jhnen: Entsetzet euch nicht. Jhr suchet Jesum von Nazareth den gecreutzigten / er ist aufferstanden vnd ist nicht hie/ Sihe da die stete/ da sie jhn hin legten.

Da sagde hand til dem/ Forferdis icke. I lede effter Jhesum aff Nazareth den kaarsfeste / Hand er opstanden/ oc er icke her / See der/ den Sted/ som de lagde hannem.

7\. Gehet aber hin/ vnd sagets seinen Jüngern/ vnd Petro/ daß er für euch hingehen wird inn Galilea/ da werdet jhr jhn sehen/ wie er euch gesagt hat.

Saa gaar bart/ oc siger hans Disciple det/ oc Peder/ At hand skal gaa hen faar eder til Galileam/ Der skulle i see hannem/ som hand haffuer sagd eder.

8\. Vnd sie giengen schnell herauß/ vnd flohen von dem Grabe/ denn es war sie zittern vnnd entsetzen ankomen/ vnd sagten niemand nichts/ denn sie forchten sich.

Oc de ginge hastelige vd/ oc flyde fra Graffuen/ Thi der vaar kommen beffuelse oc forferdelse paa dem/ Oc de sagde ingen intet/ Thi de fryctede sig.

9 Jesus aber/ da er aufferstanden war/ frü am ersten tag der Sabbather/ erschein er am ersten der Maria Magdalene/ von welcher er sieben Teuffel außgetrieben hatte.

Men Jhesus/ der hand vaar opstanden/ aarle den forste dag paa Sabbatherne / do obenbaredis hand forst Maria Magdalene / aff huilcken hand haffde dreffuid siu Dieffle.

Kapitola X I.

3\. Y prawily wespolek: Kdo nám odwalij kámen od dweřij Hrobowých?

Y mowiły miedzy soba / Ktoż odwali nam kamień od drzwi grobowych?

4\. A wzhlédsse/ vzřely odwálený kámen/ byl zagisté weliký welmi.

(A gdy poyzrały/ obaczyły kamień odwalony) abowiem był barzo wielki.

5\. A wssedsse do Hrobu/ vzřely Mládence an sedij na Prawicy / oděného rauchem bijlým/ y vlekly se.

Wszedszy thedy w grob/ vyzrały młodzieniaszká siedzacego po práwey stronie/ vbránego w száty biale/ y lekly sie.

6\. Kterýžto řekl gim: Neboyte se/ Gežijsse hledáte Nazaretského vkřižowaného: wstalk gest/ nenijt tuto/ hle mijsto kde žto byli gey položili.

Ale on rzekł do nich Nie lękayćie sie / Jezusá onego szukacie Názárańskiego / ktory był vkrzyżowan/ wzbudzonci iest/ nie masz go tu/ oto mieysce gdzie go było położono.

7\. Ale gděte a powězte Včedlnijkuom geho y Petrowi že wás předegde do Galilee. Tam gey vzřijte/ yakož gest powěděl wám.

A ták idźcie á powiedzćie to zwolennikom iego / y Piotrowi / iż was vprzedzi do Galileiey/ tám go oglądaćie/ iáko wám powiedźiał.

8\. A ony wyssedsse rychle od hrobu vtekly/ neb byl přissel na ně strach a hruoza: a žádnému nic ohož nepravily/ neb se bály.

Thedy wnet odszedszy / vćiekły od grobu/ ábowiem ze drżeniem zdumiáły sie/ á nikomu nic nie powiedały/ bo sie bały.

9\. Wstaw pak Gežijss z mrtwých ráno w Neděli/ vkázal se naypprw Marygi Magdalené / z nijžto byl wywrhl sedm dábluow.

A ták gdy wstał Jezus rániuczko pierwszego dni ápo świecie / vkazał sie Máryey Mágdálenie/ z ktorey był wyrzucił siedmioro dyabelstwá.

יו

18 וְחֶוְיָתָא נֶשְׁקְלוּן וְאֶן סַמָּא דְמַוְתָא נֶשְׁתּוּן לָא יַהַר אֶנּוּן וְאִידַיְהוּן נְסִימוּן עַל כְּרִיהֵא וְנֶתְחַלְמוּן׃

Toranno via i serpenti: e se beueranno alcuna cosa mortifera, non nocerà loro: porranno le mani sopra gli ammalati, e guariranno.

18 נְחָשִׁים יִשְׂאוּ וְאִם אָסוֹן מָה יִשְׁתּוּ בְּלִי נֶזֶק יִהְיֶה עַל־נַחְלִים יָשִׂימוּ אֶת יָדַיִם וְיִיטָבוּ׃

Quitaràn serpientes: Y si beuieren cosa mortifera, no les dannarà: Sobre los enfermos pondràn sus manos, y sanaràn.

ιϛʹ.

18. Ὄφεις ἀροῦσι· κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψῃ. ἐπὶ ἀῤῥώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἕξουσι.

Ils chasseront les serpens. Et quand ils auront beu quelque chose mortelle, elle ne leur nuira nullement. Ils imposeront les mains sur les malades, & ils se porteront bien.

19 יֵשׁוּעַ דֵּין מָרַן מֶן בָּתַר דְּמַלֵּל עַמְּהוּן לִשְׁמַיָּא סְלֵק וִיתֵב מֶן יַמִּינָא דַּאלָהָא׃

Hor il Signor IESV poi ch'egli hebbe parlato loro, fu eleuato in alto nel cielo, e sedè à la destra di Dio.

19 וַאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵיהֶם לֻקַּח אֶל־הַשָּׁמַיִם וְיָשַׁב לִימִין אֱלֹהִים׃

Y el Sennor, desque les vuo hablado, fue recebido arriba al cielo. y assentose à la diestra de Dios.

19. Ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ.

Or le Seigneur Iesus apres auoir parlé à eux, fut esleué en haut au ciel: & s'assit à la dextre de Dieu.

20 הָנוּן דֵּין נְפַקוּ וַאכְרִזוּ בְּכֻל דוּכָא וּמָרַן מְעַדַּר הְוָא לְהוּן וּמַשַּׁר מֶלַּיְהוּן בְּאָתְוָתָא דַּעְבְדִין הְווֹ׃

E quelli si partirono, e predicorono per tutto, operando il Signor con essi, e confermando la parola co i segni che seguiuano appresso.

20 וְהֵמָּה יָצְאוּ וַיְבַשְּׂרוּ בְּכָל הָאָרֶץ וַיהוָה הֶחֱזִיק וַיְדַבֵּר עִמָּם תַּחְתָּיו בָּאוֹתוֹת הַבָּאוֹת אָמֵן׃

Y ellos, saliendo, predicaron en todas partes, obrando con ellos el Sennor, y confirmando la Palabra con las sennales que se seguian.

20. Ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες, ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων, ἀμήν.

Eux aussi estans partis prescherent par tout, le Seigneur ouurant auec eux, & confermant la parole par les signes quis'en ensuiuoyent.

שְׁלֶם אֶוַנְגֶּלְיוֹן קַדִּישָׁא סְבַרְתָּא דְמַרְקוֹס דְּמַלֵּל וְסַבַּר רְהוֹמָאִית בְּרְהוֹמֵא׃

נִשְׁלְמָה בְשׂרָה קְדוֹשָׁה כְּפִי מַרְקוֹס הַמְּבַשֵּׂר׃

Τέλος τοῦ κατὰ Μάρκον ἁγίου εὐαγγελίου.

CAP. XVI.

18. Serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ęgros manus imponent: & bene habebunt.

And shall take away serpents/ & if they shall drinke any deadly thing / it shall not hurt them: they shall lay their handes on the sicke / and they shall recouer.

19. Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei.

So after the Lord had spoken vnto them, he was receiued into heauen/ and sate at the right hand of God.

20. Illi autem profecti prędicaverunt ubique: Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

And they went forth/ and preached euery where. And the Lord wrought with them/and cōfirmed the word with signes that followed/Amen.

FINIS.

Das XVI. Capitel.

18. Schlangen vertreiben. Vnd so sie etwas tödlichs trincken/ wirds jhnen nicht schaden. Auff die Krancken werden sie die Hände legen/ so wirdts besser mit jnen werden.

Fordriffue Hugorme. Oc der som de dricke nogen forgifft / da skal det icke skade dem. Paa de Siuge skulle de legge deris Hender/ saa skal det bliffue bedre met dem.

19. Vnd der HERR/ nach dem er mit jhnen geredt hatte/ ward er auffgehaben gen Himmel/ vnd sitzet zur rechten Hand Gottes.

Oc HERREN/ effter at hand haffde talet met dem/ bleff hand optagen til Himmelen/ Oc sider hoss Guds høyre haand.

20. Sie aber giengen auß/ vnd predigten an allen örtern/ Vnnd der HERR wirckte mit jhnen/ vnd bekräfftiget das Wort/ durch mitfolgende Zeichen.

Oc de ginge vd/ oc predickede alle stede/ Oc HERREN arbeydede met dem/ oc stadfeste Ordet/ ved metfølgende Tegen.

Ende des Euangelions
S. Marcus.

Kapitola XVI.

18. Hady brâti. A budauli co gedowateho pijti/ neosskodijk gim. Na nemocnē ruce wzkládati budau a dobře se mijti budau.

Weje beda brác/ y choćby co śmiertelnego pili/ żadnym sposobem im nie záſſkodźi/ á rece ná niemocnych położą y będą zdrowi.

19. A když zagiſtě Pán Gežijs gim odmluwil/ wzat gest do Nebe: a sedij na Prawicy Božij:

A ták Pan gdy do nich mowił/ wźięt iest wzgore do niebá/ y siadł ná práwicy Bożey.

20. A onj ſſedſſe kázali wſſudy/ a PAN gim pomáhal/ a řečij gegich potwrzowal/ činēnijm diwůw.

Oni też wyſſedſſy przepowiedáli wſſedy gdźie Pán spolu z nimi spráwował/ y vtwierdźił słowo przez znáki ktore sie dźiały.

Skonáwá se Ewangelium/ popsanē od Swatého Marka Ewangelisty.

SANCTVS LVCAS,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

S. LVCAM.

CAP. I.

QVONIAM quidem multi conati sunt ordinare narrationẽ quę in nobis completæ sunt rerum.

FOr as much as many haue taken in hand to set forth the storye of those thinges / whereof wee are fully persuaded.

2. Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis.

As they haue deliuered them vnto vs / which from the begiñing sawe them their selues / and were ministers of the worde.

3. Visum est & mihi, assecuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi scribere, optime Theophile.

It seemed good also to me (most noble Theophilus) assoone as I had searched out perfectly all thinges from the beginning / to write vnto thee thereof from poynt to point.

4. Vt cognoscas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

That thou mightest acknowledge the certainety of those thinges / whereof thou hast bene instructed.

5. Fuit in diebus Herodis regis Iudææ, sacerdos quidã nomine Zacharias, de vice Abia: & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabeth.

In the time of Herode King of Iudea / there was a certaine Priest named Zacharias / of the course of Abia: and his wife was of the daughters of Aaron / and her name was Elisabet.

6. Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela.

Both were iust before God / and walked in all the commandements and ordinances of the Lord / without reprovse.

S. Lucas.

Das I. Capitel.

SIntemal sichs vil vnterwunden haben / zu stellen die rede von den Geschichten / so vnter vns ergangen sind.

EFterdi mange haffue tagit sig faare / at beskicke den Tale om de Gerninger / som ere stede i blant oss.

2. Wie vns das gegeben haben / die es von anfang selbs gesehen / vnd Diener des Worts gewesen sind.

Som de det haffue giffuit oss / der det aff begyndelsen haffue seet / oc veret Ordens Tienere.

3. Habe ichs auch für gut angesehen / nach dem ichs alles von anbegin erkundet habe / daß ichs zu dir mein guter Theophile / mit fleiß Ordentlichen schriebe.

Da haffuer ieg anseet det for gaat / effter ieg haffuer vd spurd alting aff begyndelsen / At scriffue alting stickelige til dig / min gode Theophile / met flid.

4. Auff daß du gewissen grund erfahrest der Lehre / welcher du vnterrichtet bist.

Paa det du kant haffue viss grund paa den Lærdom / i huilcken du est vnderuist.

5. ZV der zeit Herodis des Königes Judee / war ein Priester von der Ordnung Abia / mit Namen Zacharias / vnd sein Weib von den Töchtern Aaron / welche hieß Elisabeth.

I Herodis Judee Kongis tid / vaar en Prest aff Abia stiffte / ved naffn Zacharias / oc hans Hustru aff Aarons døtter / som hed Elizabeth.

6. Sie waren aber alle beide fromb für Gott / vnd giengen inn allen Gebotten vnd Satzungen des HERREN vntadelich.

Oc de vaare baade sammen fromme faar Gud / oc ginge wstraffelige i alle HERRENS Bud oc Stickelser.

S. Lukaſs.

Kapitola I.

PONěwadž gſau mnozý vſylowali ſepſati pořádně wyprawowánij těch wěcý / kteréž gſau ſe mezy námi wykonaly.

GDyż wiele ich podięli ſię wypiſać ſpráwę tych rzeczy ktore miedzy námi były doſtáteczṅie vpewnione.

2. Jakož gſau nám wydali ti kteřijžto od počátku ſami widěli / a Služebnijcy řeči byli.

Ták iáko nam podáli ći ktorzy od poczatku ná nie pátrzyli / y byli ſługámi ſłowá.

3. Widělo ſe y mně / kterýž gſem wſſeckno od počátku pilně wyhledal / tobě abych pořádně wypſal wýborný Theophile.

Zdálo ſię też y mnie wſzytkiego doſtáteczṅie z poczatku doſzedſzy / porządnie o tym do ciebie piſáć / o nazacnieyſzy Teofile.

4. Aby poznal prawdu těch ſlow y těch wěcý / o nichž gſy wyučen.

Abyś poznał prawdę thych rzeczy ktorych ćię z przodku vczono.

5. Byl za dnuow Herodeſa Krále Judſkého / Kněž gménem Zachariáš / z ſtřijdy Abyáſſowy / a Manželka geho z Dcer Aronowých / a gméno gegij Alžběta.

Był zá czáſow Herodá onego Krolá Judſkiego / Kápłan niektory imieniem Zácháryaſz z ſtrożu Abie° / á żoná iego była z corek Aaronowych / ktorey imię było Elżbietá.

6. Byli pak oba Sprawedliwj před Bohem / chodijce we wſſech Přikázanijch a Sprawedlnoſtech PANě bez auhony:

A byli oboie ſpráwiedliwemi przed Bogiem / chodząc we wſzytkim roſkazániu w vſtáwách páńſkich oprocz nagánienia.

CAP. I.

7. Et non erat illis filius: eo quod eſſet Elizabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebus ſuis.

And they had no child/ becauſe that Eliſabet was barren: and both were well ſtricken in age.

8. Factum eſt autem: cum ſacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ, ante Deum.

And it came to paſſe/ as hee executed the Prieſtes office before God/ as his courſe came in order.

9. Secundum conſuetudinem ſacerdotii, ſorte exiit ut incenſum poneret, ingreſſus in templum Domini.

According to the cuſtome of the Prieſtes office/ his lot was to burne incenſe when he went into the Temple of the Lord.

10. Et omnis multitudo populi erat orans foris, hora incenſi.

And the whole multitude of the people were without in prayer/ while the incenſe was burning.

11. Apparuit autem illi angelus Domini, ſtans à dextris altaris incenſi.

Then appeared vnto him an Angel of the Lord ſtanding at the right ſide of the altar of incenſe.

12. Et Zacharias turbatus eſt videns, & timor irruit ſuper eum.

And when Zacharias ſawe him/ he was troubled/ and feare fell vpon him.

13. Ait autem ad illum angelus, Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua: & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Iohannem

But the Angel ſaide vnto him/ Feare not/ Zacharias: for thy prayer is heard/ & thy wife Eliſabet ſhal beare thee a ſonne/ and thou ſhalt call his name Iohn.

14. Et erit gaudium tibi & exultatio, & multi in nativitate eius gaudebunt.

And thou ſhalt haue ioy and gladneſſe/ & many ſhall reioyce at his birth.

15. Erit enim magnus coram Domino: & vinum & ſiceram non bibet: & Spiritu ſancto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ.

For he ſhall bee great in the ſight of the Lorde/ and ſhall neither drinke wine/ nor ſtrong drinke: and he ſhall bee filled with ẏ holy Ghoſt/ euen from his mothers wombe.

Das I. Capitil.

7. Vnd ſie hatten kein Kind/ Denn Eliſabeth war vnfruchtbar/ vnd waren beide wolbetaget.

Oc de haffde inted Barn/ Thi Elizabeth vaar vfructſommelig/ oc de vaare baade vel alderne.

8. Vnd es begab ſich/ da er Prieſtersampt pfleget für Gott. Zurzeit ſeiner Ordnung.

Oc det begaff ſig/ der hand giorde Preſte embedet faar Gud/ i ſin Skifftis tid.

9. Nach gewohnheit des Prieſterthums/ vnd an jm war/ daß er räuchern ſolt/ gieng er inn den Tempel des HERREN.

Effter Preſtedommens ſeduane/ oc det falt hannem til/ at giffue Røgelſe/ da gick hand i HERRENS Tempel.

10. Vnd die gantze menge des Volcks war hauſſen vnnd betet/ vnter der Stunde des räucherns.

Oc al Folckens mangfoldighed/ vaar vden faare oc bad/ i Røgelſens tid.

11. Es erſchein jhm aber der Engel des HERRN/ vnd ſtund zur rechten hand am räuchaltar.

Oc HERRENS Engel obenbaredis faar hannem/ oc ſtod ved den høyre haand hoſſ Røgalteret.

12. Vnd als Zacharias jhn ſahe/ erſchrack er/ vnd es kam jhn eine forcht an.

Oc ſom Zacharias ſaa hannem/ forferdedis hand/ oc hannem kom en redzel paa.

13. Aber der Engel ſprach zu jhm: Förchte dich nicht Zacharia/ deñ dein gebet iſt erhöret. Vnd dein Weib Eliſabeth wirdt dir einen Son geberen/ des Namen ſolt du Johannes heiſſen.

Men Engelen ſagde til hannem/ Frøcte dig icke Zacharia/ Thi din Bøn er bønhørd. Oc din Huſtru Elizabeth ſkal føde dig en Søn/ hans naffn ſkalt du kalde Johannes.

14. Vnd du wirſt des freude vnd wonne haben/ vnd vil werden ſich ſeiner Geburt freuen.

Oc du ſkalt haffue glæde oc frygd aff hannem/ Oc mange ſkulle glædis i hans Fødzel.

15. Denn er wird groß ſein für dem HERren/ Wein vnd ſtarck geträncke wirdt er nicht trincken. Vnd wirdt noch inn Mutterleib erfüllet werden mit dem heiligen Geiſt.

Thi hand ſkal vere ſtor faar HERREN/ Vin oc ſterck Drick ſkal hand icke dricke. Oc hand ſkal end opfyldis i Moders liff met den hellig Aand.

Kapitola I.

7. A neměli žádného Syna/ proto/ že Alžběta byla neplodná/ a oba ſe byli zſtarali we dnech ſwych.

A nie mieli potomſtwa/ przeto iż Elżbieta była niepłodna/ a iuż byli oboie podeſzłymi w leciech.

8. Y ſtalo ſe když Kněžſtwij požijwal Zacharyáš w pořádku ſtřijdy ſwe před Bohem.

Stało ſie tedy gdy ſpráwował vrząd Kápłánſki w rzędzie pokolenia ſwego przed Bogiem.

9. Wedlé obyčege Kněžſtwij/ Loſem naň přiſſlo/ aby položil zápal/ wſſed do Chrámu PÁNě:

Według zwyczáiu vrzędu Kápłáńſkiego/ przypadł náń los iż miał ſpráwowáć kadzenie wſzedſzy do kośćiołá Páńſkiego.

10. A wſſecko množſtwij Lidu bylo wně modlijce ſe w hodinu zápalu.

A wſzytko zgromádzenie ludu było ná dworze modląc ſie czáſu kadzenia.

11. Tehdy vkázal ſe gemu Angel PANě/ ſtoge na prawé ſtraně Oltáře zápalu.

Vkazał ſie mu Anioł Páńſki ſtoiąc po práwey ſtronie ołtharzá kadzenia.

12. Y vzřew gey Zacharyáš/ zarmautil ſe/ a bázeň připadla na něho.

Zátrwożył ſie tedy Zachäryaſz vyzrawſzy go/ y przypádłá náń boiaźń.

13. Y řekl k němu Angel: Neboġ ſe Zacharyáſſy/ nebo gest vſlyſſána Modlitba twá/ a Alžběta Manželka twá porodij tobě Syna/ a nazuoweš giméno geho Jan:

Y rzekł do niego Anioł/ Nie boy ſie Zächáryaſzu/ boć ieſth wyſłuchána modlitwá twoia/ á żoná twá Elżbietá porodźi tobie ſyná/ y wzowieſz imie iego Jan.

14. Y budet tobě k radoſti y k weſelij/ a mnozý z geho narozenij budau ſe radowati,

A będźie tobie ku weſelu y ku rádośći/ á rozrádnia ſie ich wiele z národzenia iego.

15. Bude zagiſté weliký před PANEM: a wijna y nápoge opogného nebudet pijti: a Duchem ſwatým budet naplněn/ geſſtě w žiwotě Matky ſwé:

Abowiem będźie wielkim przed Pánem/ á nie będźie pił winá ani ſekár/ y będźie nápełnion Duchem świętym ieſzcze z żywothá mátki ſwey.

דלוקיס

קפלאון א

מטול דסגיאא צבו דנכתבון תשעיתא דסוערנא אילין דחנן מפסינן בהון׃

Perche molti si sono messi ad ordinare la narration di quelle cose, che tra noi son certissime.

2 איך מדם דאשלמו לן הנון דמן קדים הוו חזיא ומשמשנא דילה דמלתא׃

Si come ci hanno riferito quelli che da principio le haueuano essi stessi vedute, & sono stati ministri de la parola.

3 אתחזי אף לי מטול דקריב הוית יציפאית לכלהון דכל מדם בטכסה אכתוב לך נציחא תאופילא׃

E parse ancor à me, poi che tutte dal cominciamento l'ho diligentemente comprese, di scriuerne per ordine à te, ottimo Teofilo.

4 דתדע שררא דמלא אילין דאתתלמדת להין׃

Accioche tu riconoschi la certezza di quelle cose, de le quali sei stato instrutto.

5 הוא ביומתה דהרודס מלכא דיהודא כהנא חד דשמה הוא זכריא מן תשמשתא דבית אביא ואנתתה מן בנתה דאהרון שמה הוא אלישבע׃

Nel tempo d'Herode re de la Giudea, era vn certo Sacerdote detto per nome, Zacaria de la classe d'Abia: e la sua moglie era de le figliuole d'Aarone: e il suo nome era Elisabet.

6 תריהון דין זדיקין הוו קדם אלהא ומהלכין בכלהון פוקדנוהי ובכאנותה דמריא דלא עדלי׃

Et erano amendue giusti dinanzi à Dio, caminando in tutti i comandamenti & ordinationi del Signore, senza riprensione.

כפי לוקס

א

כי רבים האיצו לתכן ספר המעשים הנמלאים בנו׃

AVIENDO muchos tentado á poner en orden la historia de las cosas que entre nosotros han sido certissimas.

2 כאשר מסרו לנו אשר מראשית ראו ומשרתי דבר היו׃

Como nos lo ensennaron losque desde el principio lo vieron de sus ojos, y fueron ministros del negocio:

3 נראה לי את כל הדברים האלה אשר מכלם מראשית ראיתי באר היטב לכתב לך בנעימים ידידיה׃

Hame parecido tambien à mi despues de auer entendido todas las cosas desde el principio con diligencia, escreuirte las por orden, o buen Theophilo.

4 אשר תדע את אמת ומכון הדברים האלה אשר למדת׃

Paraque conozcas la verdad de las cosas, en las quales has sido ensennado.

5 ויהי בימי הורודוס מלך יהודה כי היה איש ושמו זכריהו ממשמרת בית אביא ואשתו מבנות אהרון ושמה אלישבע׃

Vuo en los dias de Herodes rey de Iudea vn Sacerdote llamado Zacharias de la suerte de Abias: y su muger, de las hijas de Aaron, llamada Elisabeth.

6 ויהיו צדיקים שניהם לפני אלהים הולכים בכל מצות וחקות יהוה תמימים׃

Y eran ambos justos delante de Dios, andando en todos los mandamientos y estatutos del Sennor sin reprehension.

ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

ΚΕΦΑΛ. α'.

Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων.

Pource que plusieurs se sont appliqués à mettre par ordre vn recit des choses qui ont esté pleinement certifiees entre nous:

2. Καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου.

Comme nous ont baillé à cognoistre ceux qui dés le commencement les ont eux-mesmes veués, & ont esté ministrés de la parole:

3. Ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε.

Il m'a aussi semblé bon, apres auoir tout compris dés le commencement iusques au bout, tres-excellent Theophile, que ie t'en escriue par ordre.

4. Ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

Afin que tu cognoisses la certaineté des choses desquelles tu as esté informé.

5. Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, ἱερεύς τις, ὀνόματι Ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ.

Au temps d'Herode roy de Iudee, il y auoit vn certain Sacrificateur nomé Zacharie, du rang d'Abia: & sa femme estoit des filles de Aaron: & le nom d'icelle estoit Elizabeth.

6. Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.

Et estoyent tous deux iustes deuant Dieu, cheminans en tous les commandemens, & ordonnances du Seigneur, sans reproche.

א

7 ברא דין לית הוא להון מטול דאלישבע עקרתא הות ותריהון סגיאי ב ביומתהון הוו:

E non haueuano alcun figliuolo, percioche Elisabet era sterile, & amendue erano assai vecchij.

8 הוא הוא דין כד מכהן הוא בטכסא דתשמשתה קדם אלהא:

Hor auuenne che esercitando egli l'offitio sacerdotale dinanzi à Dio, secondo l'ordine de la sua famiglia.

9 בעידא דכהנותא מטיהי דיסים בסמא ועל להיכלה דמריא:

Secondo il costume de l'offitio del sacerdotio, gli toccò la sorte di fare l'incensamento, poi che fosse entrato nel tempio del Signore.

10 וכלה כנשא דעמא מצלא הוא לבר בעדנא דבסמא:

E tutta la moltitudine del popolo staua fuore à fare oratione, à l'hora de l'incensamento.

11 ואתחזי לה לזכריא מלאכא דמריא דקאם מן ימינא דמדבחא ד דבסמא:

In tanto gli apparue l'Angelo del Signore, stando da la destra de l'altare de l'incensamento.

12 ואשתגש זכריא כד חזיהי והחלתא נפלת עלוהי:

Et Zacaria come lo vidde, si turbò, e vennegli timore.

13 ואמר לה מלאכא לא תדחל זכריא מטול ד דאשתמעת צלותך ו ואנתתך אלשבע תאלד לך ברא ותקרא שמה יוחנן:

Ma l'Angelo gli disse, Non temer Zacaria: percioche il tuo prego è stato esaudito: e la tua moglie Elisabet ti partorirà vn figliuolo, e chiamarai il suo nome, Giouanni.

14 ותהוא לך חדותא ורוזא וסגיאא יחדון ב במולדה:

Onde hauerai gioia & allegrezza, e molti si rallegraranno del suo nascimento.

15 יהוא גיר רב קדם מריא וחמרא ושכרא לא ישתא ורוחא דקודשא נתמלא עד הו בכרסא דאמה:

Percioche sarà grande dinanzi al Signore, e non beuerà vino ne ceruogia: e sarà ripieno di Spirito santo insin dal ventre di sua madre.

א

7 ולא היה להם בן כי אלישבע היתה עקרה ושניהם זקנים באו בימים:

Y no tenian generacion: porque Elisabeth era esteril, y ambos eran venidos en dias.

8 ויהי בכהנו בדברת משמרתו לפני יהוה:

Y aconteció que administrando Zacharias el Sacerdocio delante de Dios por el orden de su vez.

9 כדרך כהנה בגורלו להקטיר בא אל היכל יהוה:

Conforme à la costumbre del Sacerdocio, salio en su vez a poner el perfume entrando enel Templo del Sennor.

10 וכל המון העם היה מתפלל מחוץ בעת קטרת:

Y toda la multitud del pueblo estaua fuera orando à la hora del perfume.

11 וירא לו מלאך יהוה עומד מימין המזבח הקטרת:

Y apareciole el Angel del Sennor que estaua à la mande recha del altar del perfume.

12 ויחרד זכריהו בראתו ויראה נפלה עליו:

Y turbose Zacharias viendo lo, y cayó temor sobre el.

13 כי אמר אליו המלאך אל תירא זכריהו כי נשמע תפלתך ואשתך אלישבע תלד לך בן ותקרא שמו יוחנן:

Mas el Angel le dixo, Zacharias no temas; porque tu oracion ha sedo oyda: y tu muger Elisabeth te engendrará vn hijo, y llamaras su nombre Ioan.

14 ותהיה שמחה לך וגילה ורבים ישמחו על מולדתו:

Y aurás gozo y alegria, y muchos se gozarán de su nacimiento.

15 כי יהיה גדול לפני יהוה ויין ושכר לא ישתה וברוח הקדש ימלא בעודנו בבטן אמו:

Porque será grande delante de Dios: y no beuerá vino ni sydra: y será lleno de Espiritu Sancto aun desde el vientre de su madre.

α.

7. Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἡ Ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

Et n'auoyent point d'enfans, à cause qu'Elizabeth estoit sterile, & tous deux estoyent fort auances en aage.

8. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ.

Or aduint comme Zacharie exercoit la Sacrificature deuant le Seigneur a son rang,

9. Κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου.

Que selon la coustume de la sacrificature, le sort lui escheut, d'offrir le parfum, entrant au temple du Seigneur.

10. Καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος.

Et toute la multitude du peuple estoit en priere dehors, l'heure qu'on offroit le parfum.

11. Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος.

Adonc l'Ange du Seigneur s'apparut à lui, se tenant du costé droit de l'autel du parfum.

12. Καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν.

Et Zacharie fut troublé quand il le vid, & crainte le saisit.

13. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, μὴ φοβοῦ Ζαχαρία· διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην.

Mais l'Ange lui dit, Zacharie ne crain point d'autant que ta prierre est exaucee, & Elizabeth ta femme enfantera vn fils. & tu appeleras son nom, Iehan.

14. Καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται.

Et en auras ioye & liesse, & plusieurs s'esiouiront de sa naissance.

15. Ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ.

Car il sera grand deuant le Seigneur, & ne boira ne vin ne ceruoise: & sera rempli du sainct Esprit dés le ventre de sa mere.

א

16 וסגיאא מן בני יסריל יפנא אנון לות מריא אלההון:

E conuertirà molti de figliuoli d'Israël al Signore Iddio loro.

17 והו יאזל קדמוהי ברוחא ובחילא דאליא נביא דיפנא לבא דאבהא על בניא ולאילין דלא מתטפיסין לידעתא דכאנא ניטיב למריא עמא גמירא:

Et andarà innanzi à lui e ne lo spirito e virtù d'Elia, per conuertire i cuori de padri ai figliuoli, & i ribelli à la prudentia de giusti: per apparecchiare al Signore vn popolo ben disposto.

18 ואמר זכריא למלאכא איכנא אדע הדא אנא גיר איתי סבא ואנתתי סגיאת ביומתה הי:

Onde Zacaria disse à l'Angelo, In che modo conoscerò io questo? conciosia cosa che io son vecchio, e la mia moglie è assai oltre ne giorni suoi.

19 וענא מלאכא ואמר לה אנא אנא גבריאל דקאם אנא קדם אלהא ואשתלחת דאמלל עמך ואסברך הלין:

E l'Angelo rispondendo, gli disse, Io son Gabriel, che sto dinanzi à Dio: e sono stato mandato à parlarti, & annuntiarti queste buone nuoue.

20 מכיל תהוא שתיק ולא תשכח למללו עדמא ליומא דהלין יהוין על דלא הימנת למלי הלין דמתמלין בזבנהין:

Et ecco tu sarai muto, ne potrai parlare insin al giorno che queste cose auuerranno: perciochè tu non hai creduto à le mie parole, lequali s'adempieranno al tempo loro.

21 עמא דין קאם הוא ומסכא לזכריא ותמיהין הוו על תוחרתה דבהיכלא:

Hor il popolo staua aspettando Zacaria, e marauigliauansi ch'ei tardasse tanto nel tempio.

א

16 ורבים מבני ישראל ישיב אל־יהוה אלהיהם:

Y à muchos de los hijos de Israel conuertirà àl Sennor Dios deellos:

17 והוא ילך לפניו ברוח וגבורת אליהו והשיב לב אבות על־בנים ולב בנים על־אבותם להכין ליהוה עם תמים וישר:

Porque el yrá delante deel con el Espiritu y virdud de Elias, para conuertir los coraçones de los padres à los hijos, y los rebelles à la prudencia de los justos: finalmente para aparejar àl Sennor pueblo perfecto.

18 ויאמר זכריהו אל־המלאך במה־אדע זאת כי־אני זקנתי ואשתי זקנה באה בימים:

Y dixo Zachárias àl Angel, Enque conoceré esto? porque yo soy viejo, y mi muger venida en Dias.

19 ויען המלאך ויאמר לו אני גבריאל העומד לפני יהוה ושלחתי לדבר אליך ולבשר לך את־האלה:

Y respondiendo el Angel, dixole, Yo soy Gabriel que estoy delante de Dios, y soy embiado à hablarte, y à darte estas buenas nueuas.

20 והנה תהיה שותק ולא תוכל לדבר עד־היום אשר יהיו האלה על־כי לא האמנת לדברי אשר ימלאו בעתו:

Y heaqui seras mudo, y no podrás hablar hastá el dia que esto sea hecho: porquanto no creyste à mis palabras, las quales se cumplirán à su tiempo.

21 והעם היה נצב ומיחל על־זכריהו ויתמהו בהאריכו בהיכל:

Y el pueblo estaua esperando à Zacharias, y marauillauanse que el se tardaua enel Templo.

α'.

16. Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν.

Et conuertira plusieurs des enfans d'Israel au Seigneur leur Dieu.

17. Καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.

Et ira deuant lui en l'esprit & vertu d'Elie, afin qu'il conuertisse les cœurs des peres aux enfans, & les rebelles à la prudence des iustes, afin qu'il prepare au Seigneur vn peuple bien ordonné.

18. Καὶ εἶπε Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον, κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς.

Lors Zacharie dit à l'Ange, Cõment cognoistrai-ie ceci? car ie suis ancien, & ma femme est fort aagee.

19. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ. ἐγώ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρός σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα.

Et l'Ange respondant lui dit, Ie suis Gabriel qui assiste deuant Dieu: & ai esté enuoyé pour parler à toi, & t'anoncer ces bonnes nouuelles.

20. Καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα· ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν.

Dont voici, tu seras sans parler & de-fait ne pourras parler iusques au iour que ces choses aduiendront: d'autant que tu n'as point creu à mes paroles qui seront accomplies en leur saison.

21. Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν· καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ.

Or estoit le peuple attendant Zacharie, & s'esmerueilloyent de ce qu'il tardoit tant au temple.

S. LVCAS.

CAP. I.

16. Et multos filiorum Iſraël convertet ad Dominum Deum ipſorum.

And many of the children of Iſrael ſhall he turne to their Lord God.

17. Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ: ut convertat corda patrũ in filios, & incredulos ad prudentiam iuſtorum, parare Domino plebem perfectam

For hee ſhall go before him in the ſpirit and power of Elias / to turne the heartes of the fathers to the children / and the diſobedient to the wiſdome of the iuſt men / to make readie a people prepared for the Lorde.

18. Et dixit Zacharias ad angelum, Vnde hoc ſciam? ego enim ſum ſenex: & uxor mea proceſſit in diebus ſuis.

Then Zacharias ſayde vnto the Angell / Whereby ſhall I knowe this? For I am an olde man / and my wife is of a great age.

19. Et reſpondens angelus dixit ei, Ego ſum Gabriel qui aſto ante Deum: & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare.

And the Angell anſwered / and ſaide vnto him / I am Gabriel that ſtande in the preſence of God / and am ſent to ſpeake vnto thee / and to ſhewe thee theſe good tidinges.

20. Et ecce, eris tacens, & non poteris loqui uſque in diem quo hæc fiant: pro eo quòd non credidiſti verbis meis, quæ implebuntur in tempore ſuo.

And beholde / thou ſhalt bee domme / and not bee able to ſpeake / vntill the day that theſe thinges be done / becauſe thou beleeuedſt not my wordes / which ſhall be fulfilled in their ſeaſon.

21. Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur quòd tardaret ipſe in templo.

Nowe the people waited for Zacharias / and marueiled that he taryed ſo long in the temple.

S. Lucas.

Das I. Capitel.

16. Vnd er wirdt der Kinder von Iſrael vil zu Gott jhrem HERREN bekehren.

Oc hand ſkal omuende mange Børn aff Iſrael til Gud deris HERRE.

17. Vnd er wirdt für jhm hergehen / im Geiſt vnd krafft Elias / zu bekehren die hertzen der Väter zu den Kinderen / vnd die Vnglaubigen zu der klugheit der Gerechten / zu zurichten dem HERRN ein bereit Volck.

Oc hand ſkal gaa frem faar Hannem / i Elie aand oc krafft / at omuende Fedrenis hierter til børnene / oc de vantro til de Retferdigis ſnildhed / at beſkicke HERREN it berid Folck.

18. Vnd Zacharias ſprach zu dem Engel: Wobey ſoll ich das erkennen? Denn ich bin alt / vnd mein Weib iſt betaget.

Oc Zacharias ſagde til Engelen / Huor paa ſkal ieg det kunde kende? Thi ieg er gammel / oc min Huſtru er alderne.

19. Der Engel antworttet vnnd ſprach zu jhm: Ich bin Gabriel / der für Gott ſtehet / vnnd bin geſandt mit dir zu reden / daß ich dir ſolches verkündigte.

Engelen ſuarede / oc ſagde til hannem / Jeg er Gabriel / ſom ſtaar faar Gud / oc er vdſent at tale met dig / at ieg ſkulde forkynde dig ſaadant.

20. Vnd ſihe / du wirſt erſtummen / vnd nicht reden können / biß auff den tag / da diß geſchehen wirdt / darumb daß du meinen wortten nicht geglaubet haſt / welche ſollen erfüllet werden zu jhrer zeit.

Oc ſee / Du ſkalt bliffue dum / oc icke kunde tale / indtil den dag / at dette ſkal ſke / Fordi at du trode icke mine ord / huilcke der ſkulle fuldkommis i deris tid.

21. Vnd das Volck wartet auff Zacharias / vnd verwunderte ſich / daß er ſo lang im Tempel verzog.

Oc Folcket biede effter Zacharias / oc forundrede dem / at hand tøffuede ſaa lenge i Templen

S. Lukaſs.

Kapitola I.

16. A mnohé z Synuow Izrahelſkých obrátij k Pánu Bohu gedich:

A nawróci wiele ſynow Izráelſkich ku Pánu Bogu ich.

17. A onť předegde před ním w duchu a w mocy Eliáſſowě / aby obrátil Srdce Otcůw k Synům / a newěřijcy k opatrnoſti Sprawedliwých / aby připrawil PANU Lid dokonalý.

Bo on poydźie wprzod przed oblicznośćia iego z duchem y z moca Eliaſzowa / áby obrócił ſercá oycow ku ſynom / á rporne ku roſtropnośći ſpráwiedliwych / iżby zgotowal Panu lud przyprawny.

18. Y řekl Zachar yáš k Angelu: Počem toto poznám? nebo yá ſtarý gſem / a Manželka má zſtarala ſe we dnech ſwých.

Tedy rzekł Zachárya ſz do Anioła / Poczymże wżdy to poznam? bom ia ſtáry / á żoná moiá podeſzłá w leciech.

19. Odpowěděw Angel řekl gemu: Jáť gſem Gabryel kterýž ſtogijm před Bohem / a poſlán gſem abych mluwil tobě / a tyto wěcy weſelé tobě zwěſtowal.

Y odpowiedziawſzy Anioł rzekł mu / Jaciem ieſt Gábryel ktory ſtoie przed Panem / á poſlan ieſthem ábych mowił do ciebie / á iżbych ći ty rádośći opwiedział.

20. A hle budeš němý a nebudeš mocy mluwiti / až do dne w kterém ſe tyto wěcy ſtanau: proto / že gſy neuwěřil řečem mým které ſe naplnij čaſem ſwým.

Oto ż zámilkniesz ány bedźieſz mogł mowić / áż do onego dniá gdy ſie tho ſtánie / dla tego żeś nieuwierzył ſłowom moim / ktore ſie wypełnią czáſu ſwoiego.

21. A Lid očekáwal Zachariáſſe: Y diwili ſe že on tak prodléwal w Chrámě.

Y był lud czekáiac Zácháryaſzá / á dziwowali ſie że ſie ták omieſzkáwal w kośćiele.

א

22 כד נפק דין זכריא לא משכח הוא דנמלל עמהון ואסתכלו דחזוא חזא בהיכלא והו מרמז רמז הוא להון וקוי כד חרש:

E poi che fu vscito fuore, non poteua parlar loro: onde essi s'accorsero ch'egli haueua veduta nel tempio qualche visione: & egli lo dimostraua loro per cenni, e restosi muto.

23 וכד אתמליו יומתא דתשמשתה אתא לביתה:

Et auuenne che come furon compiuti i giorni del suo officio, egli sen' andò a casa sua.

24 והוא מן בתר יומתא הנון בטנת אלישבע אנתתה ומטשיא הות נפשה ירחא חמשא ואמרא הות:

E doppo quei giorni, Elisabet sua moglie concepè, e nascosesi per cinque mesi, dicendo.

25 דהלין עבד לי מריא ביומתא דחר בי למסק חסדי דבית בני נשא:

Così m'ha fatto il Signore ne giorni, ne i quali ha riguardato in me per leuar via il mio obbrobrio tra gli huomini.

26 בירחא דין דאשתא אשתלח גבריאיל מלאכא מן לות אלהא לגלילא למדינתא דשמה נצרת:

Poi nel sesto mese l'Angelo Gabriel fu mandato da Dio in vna città de la Galilea, il cui nome è Nazaret.

27 לות בתולתא דמכירא לגברא דשמה יוסף מן ביתה דדויד ושמה דבתולתא מרים:

Ad vna vergine sposata ad vn huomo che haueua nome Iosef, de la casa di Dauid: e il nome de la vergine, era Maria.

28 ועל לותה מלאכא ואמר לה שלם לכי מלית טיבותא מרן עמכי בריכת בנשא:

E come l'Angelo fu entrato à lei, disse Rallegrati, che sei riceuuta in gratia, il Signore è con teco: tu sei benedetta tra le donne.

א

22 ובצאתו לא יכל לדבר אליהם וידעו כי מראה ראה בהיכל והוא היה קורץ להם ויהי אלם לא יפתח פיו:

Y saliendo, no les podia hablar: y entendieron que auia visto vision en el Templo: y el les hablaua por sennas: y quedó mudo.

23 ויהי כאשר מלאו ימי כהנתו וילך אל ביתו:

Y fue, que cumplidos los dias de su officio, vinose à su casa.

24 ואחר הימים האלה הרתה אלישבע אשתו ותתחבא חמשה חדשים לאמר:

Y despues de aquellos dias concibió su muger Elisabeth y encubriase por cinco meses, diziendo.

25 כי ככה לי עשה יהוה בימים אשר הביט להסיר את חרפתי באנשים:

Porque el Sennor me hizo esto en los dias en que miró para quitar mi affrenta entre los hombres.

26 ובחדש הששי שלח המלאך גבריאל מאלהים אל עיר גלילה ושמה נצרת:

Y àl sexto mes el Angel Gabriel fue embiado de Dios à vna ciudad de Galilea que se llama Nazareth.

27 אל העלמה המאורשה לאיש ושמו יוסף מבית דויד ושם העלמה מרים:

A una Virgen desposada con vn varon que se llamaua Ioseph, de la Casa de Dauid. y el nombre de la Virgen era Maria.

28 ויבוא המלאך אליה ויאמר שלום לך מחנה יהוה עמך ברוכה את בנשים:

Y entrando el Angel à ella dixo, Gozo ayas amada, el Sennor es contigo, Bendita tu entre las mugeres.

α.

22. Ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ. καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός.

Et quand il fut sorti, il ne pouuoit parler à eux: lors ils cognourent qu'il auoit veu quelque vision au temple: car il le leur donnoit à entendre par signes: & demeura muet.

23. Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Et aduint que quand les iours de son ministere furent acheués, il retourna en sa maison.

24. Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα.

Et apres ces iours-la, Elizabeth sa femme conceut, & se cachoit par l'espace de cinq mois, comme disant.

25. Ὅτι οὕτω μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις.

Certes le Seigneur m'a fait ainsi és iours esquels il m'a regardee, pour oster mon opprobre d'entre les hommes,

26. Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα ναζαρέτ.

Or au sixieme mois l'Ange Gabriel fut enuoyé de Dieu en vne ville de Galilee, laquelle auoit nom Nazareth.

27. Πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρί, ᾧ ὄνομα ἰωσὴφ, ἐξ οἴκου δαυίδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου, μαριάμ.

Vers vne vierge fiancee à vn homme, qui auoit nom Ioseph, de la maison de Dauid: & le nom de la vierge estoit Marie.

28. Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν, εἶπε, χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν.

Et l'Ange estant entré au lieu où elle estoit, lui dit, Bien te soit qui es receuë en grace: Le Seigneur est auec toi: tu es benite entre les femmes.

CAP. I.

22. Egressus autem non poterat loqui ad illos: & cognoverunt quòd visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, & permansit mutus.

And when hee came out / hee could not speake vnto them: then they perceiued that hee had seene a vision in the Temple: for he made signes vnto them / and remained domme.

23. Et factum est: ut impleti sunt dies officii eius, abiit in domum suam.

And it came to passe / when the dayes of his office were fulfilled / that he departed to his owne house.

24. Post hos autem dies concepit Elisabeth uxor eius: & occultabat se mensibus quinque, dicens:

And after those dayes / his wife Elisabet conceiued / and hid her selfe fiue moneths / saying.

25. Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.

Thus hath the Lorde dealt with me / in the dayes wherein he looked on me / to take from me my rebuke among men.

26. In mense autem sexto, missus est angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth.

And in the sixte moneth / the Angell Gabriel was sent from God vnto a citie of Galile / named Nazaret.

27. Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo David: & nomen virginis Maria.

To a virgin affianced to a man whose name was Joseph / of the house of Dauid / and the virgins name was Marie.

28. Et ingressus angelus ad eam, dixit, Ave gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.

And the Angell went in vnto her / and said / Haile thou that art freely beloued: the Lorde is with thee: blessed art thou among women.

Das I. Capitel.

22. Vnd da er herauß gieng / kondte er nicht mit jnen reden. Vnd sie merckten / daß er ein Gesicht gesehen hatte im Tempel. Vnd er wincket jhnen / vnd bleib stumb.

Oc der hand gick vd / kunde hand icke tale met dem. Oc de merckte / at hand haffde seet en Syn i Templen. Oc hand nickede at dem / oc bleff dum.

23. Vnd es begab sich / da die zeit seines ampts auß war / gieng er heimb inn sein Hauß.

Oc det begaff sig / der hans Embedis tid vaar vde / da gick hand hiem i sit huß.

24. Vnd nach den tagen ward sein Weib die Elisabeth schwanger / vnd verbarge sich fünff Monden / vnnd sprach.

Oc effter de dage bleff hans Hustru Elizabeth fructsommelig / oc hun skiulte sig fem maanede / oc sagde.

25. Also hat mir der HERR gethan inn den tagen da er mich angesehen hat / daß er meine schmach vnter den Menschen von mir neme.

Saa haffuer HERREN giort mod mig / i de dage der hand ansaa mig / At hand skulde tage min blusel fra mig iblant Menniskene.

26. Vnd im sechsten Monden ward der Engel Gabriel gesand von Gott / inn eine Statt in Galilea / die heisset Nazareth.

Oc i den siette maanet / bleff Gabriel Engel send aff Gud / til en Stad i Galilea / som heder Nazareth.

27. Zu einer Jungfrauen / die vertrauet war einem Manne / mit namen Joseph / vom Hause Dauid / vnd die Jungfrau hieß Maria.

Til en Jomfru / som vaar troloffuit en Mand / ved naffn Joseph / aff Dauidz Huß / oc Jomfruen hed Maria.

28. Vnd der Engel kam zu jr hinein / vnd sprach: Gegrüsset seyst du Holdselige / der HERR ist mit dir / du gebenedeyte vnter den Weibern.

Oc Engelen kom ind til hende / oc sagde / Hil vere du Lifsalige / HERREN er met dig / du Velsignede iblant Quinderne.

Kapitola I.

22. Wyssed pak nemohl mluwiti k nim: y poznali žeby widěnij widěl w Chrámu. Ale on náwěstij gim dáwal: a zůstal němý.

Potym gdy wyszedł / nie mogł do nich przemowić / y poználi że widzenie widział w Kościele / bo im przez znáki vkázował / y został niemym.

23. Y stalo se když se wyplnili dnowé Vřadu geho / y odssel do domu swého.

Y stáło sie gdy sie wypełnity dni vrzędu ie° / wrócił sie ku domowi swemu.

24. A po těch dnech počala Alžběta Manželka geho / a tagila se za pět Měsýcůw / řkaucy:

Zátym że po onych dniach poczęlá Elżbietá żoná iego / y kryłá sie przez pięć miesięcy / mowiąc.

25. Že tak mi včinil PAN we dnech / w nichžto wzezřel aby odjal mě pohaněnij mezy Lidmi.

Tákci mi Pan vczynił w tych czá siech gdy ná mie weyzrał / áby odiął moie pohańbienie miedzy ludźmi.

26. Měsýce pak ssestého / poslán gest Angel Gabryel od Boha do Města Galilegského / kterémuž gméno Nazareth

Potym miesiącá szostego posłan iest Anioł Gábryel od Bogá / do miástá Gálileyskie° ktore zwáno Názáret.

27. Ku Panně oddané Muži / kterémuž gméno bylo Jozeff / z čeledi Dawidowy: a gméno Panny Marya.

Do pánienki zá mąż zmowioney / ktorey imię było Iozef z domu Dawidowego / á imię pánienki Márya.

28. Y wssed Angel / řekl k nij: Zdáwa milosti plná / Pán Bůh s tebau / požehnaná ty mezy Ženami.

Wszedszy tedy Anioł do niey / rzekł / Radź pozdrowioná z łáski vmiłowána / Pan z tobą iest / błogosłáwionáś ty miedzy niewiástámi.

א

29 הִידֵין כַּד חֲזָת אֶתְרַהֲבַת בְּמֶלְּתֵהּ וּמֶתְחַשְׁבָא הֲוָת דְּמָנוּ שְׁלָמָא הָנָא׃

Et ella vedendolo, si turbò del suo parlare, e pensaua che salutation fusse questa.

30 וַאֲמַר לָהּ מַלְאָכָא לָא תֶּדְחֲלִין מַרְיַם אֶשְׁכַּחְתִּי גֵּיר טַיְבוּתָא לְוָת אֱלָהָא׃

Allora l'Angelo le disse, Maria, non temere: perche tu has trouata gratia dinanzi a Dio.

31 הָא גֵּיר תְּקַבְּלִין בַּטְנָא וְתֵאלְדִין בְּרָא וְתֶקְרִין שְׁמֵהּ יֵשׁוּע׃

Ecco, tu conceperai nel tuo ventre, e partorirai vn figliuolo, e chiamarai il suo nome IESV.

32 הָנָא נֶהְוֵא רַב וּבְרֵהּ דְּעֶלָּיָא נֶתְקְרֵא וְנֶתֵּל לֵהּ מָרְיָא אֱלָהָא כּוּרְסְיֵהּ דְּדַוִיד אֲבוּהִי׃

Questo sarà grande, e chiamarassi Figliuol de l'altissimo. Et il Signore Iddio gli darà il seggio di Dauid suo Padre.

33 וְנַמְלֵךְ עַל בַּיְתֵהּ דְּיַעֲקוֹב לְעָלַם וַלְמַלְכוּתֵהּ סוֹף לָא נֶהְוֵא׃

E regnarà sopra la casa di Iacob in eterno, & il suo regno non harà fine.

34 אָמְרָא מַרְיַם לְמַלְאָכָא אַיְכַנָּא נֶהְוֵא הָדָא דְּגַבְרָא לָא חֲכִים לִי׃

Allor Maria disse à l'Angelo, Come si farà questo, conciosia ch'io non conoscerò huomo alcuno?

35 עֲנָא מַלְאָכָא וַאֲמַר לָהּ רוּחָא דְּקוּדְשָׁא תֵּאתֵא וְחַיְלֵהּ דְּעֶלָּיָא נַגֵּן עֲלַיְכִי מֶטוּל הָנָא הַו דְּמֶתְיְלֵד מֶנֵּכִי קַדִּישָׁא הוּ וּבְרֵהּ דַּאלָהָא נֶתְקְרֵא׃

El'Angelo rispondendo, le disse, Lo Spirito santo soprauerrà in te, e la virtù de l'Altissimo t'inombrarà. E però il santo che nascerà di te, sarà chiamato Figliuol di Dio.

36 וְהָא אֱלִישָׁבַע אַחְיָנְתְּכִי אָף הִי בַּטְנָא בְּרָא בְּסַיְבוּתָהּ וְהָנָא יַרְחָא דְּאֶשְׁתָּא לָהּ לְהָי דְּמֶתְקַרְיָא עַקַּרְתָּא׃

Et ecco, Elisabet tua parente ha conceputo ancor ella vn figliuolo ne la sua vecchiezza: e questo è il sesto mese à lei che pur era chiamata sterile.

א

29 וּבִרְאוֹתָהּ חָרְדָה עַל־דְּבָרוֹ וַתִּתְחַשֵּׁב מַה זֹּאת הַבְּרָכָה׃

Mas ella, como vido, turbose de su hablar: y pensaua que salutacion fuesse esta.

30 וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ אֵלֶיהָ אַל־תִּירְאִי מִרְיָם כִּי מָצָאת חֵן לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Entonces el Angel le dize, Maria no temas porque has hallado gracia acerca de Dios.

31 הִנָּךְ הָרָה וְיוֹלֶדֶת בֵּן וְקָרָאת שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ׃

Y heaqui que concibiràs enel vientre, y pariràs hijo: y llamaras su nombre Iesus.

32 וְזֶה יִהְיֶה גָּדוֹל וּבֶן־עֶלְיוֹן יִקָּרֵא וְיִתֶּן לוֹ יְהוָה אֱלֹהִים אֶת כִּסֵּא דָוִד אָבִיו׃

Este serà grande, y Hijo del Altissimo serà llamado: y darleha el Sennor Dios la silla de Dauid su padre.

33 וְיִמְלוֹךְ בְּבֵית יַעֲקֹב לְעוֹלָם וּלְמַלְכוּתוֹ אֵין קֵץ׃

Y reynarà en la Casa de Iacob eternalmente, y de su Reyno no aurà cabo.

34 וַתֹּאמֶר מִרְיָם אֶל־הַמַּלְאָךְ אֵיךְ תֵּעָשֶׂה זֹּאת כִּי אִישׁ לֹא יָדָעְתִּי׃

Entonces Maria dixo àl Angel, Como serà esto? porque no conozco varon.

35 וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לָהּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ תָּבוֹא עָלַיִךְ וּגְבוּרַת הָעֶלְיוֹן יָסֹךְ לָכִי וְלָכֵן קָדוֹשׁ הַנּוֹלָד מִמֵּךְ בֶּן־הָעֶלְיוֹן יִקָּרֵא׃

Y respondiendo el Angel, dixole El Espiritu Sancto vendrà sobre ti, y la virtud del Altissimo te cubrirà: porloqual tambien lo Sancto que de ti nacerà, serà llamado Hijo de Dios.

36 וְהִנֵּה אֱלִישָׁבַע קְרוֹבָתֵךְ וְהִיא הָרָה בֵּן בְּזִקְנָתָהּ וְזֶה חֹדֶשׁ הַשִּׁשִּׁי לָהּ אֲשֶׁר נִקְרֵאת עֲקָרָה׃

Y heaqui, Elisabeth tu parienta, tambien ella ha concebido hijo en su vejez: y este es el sexto mes à ella que es llamada la esteril:

α΄.

29. Ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος.

Et quand elle l'eut veu, elle fut fort troublee à cause des paroles d'icelui: & pensoit en elle-mesme quelle estoit cette salutation.

30. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ, μὴ φοβοῦ μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ.

Adonc l'Ange lui dit, Marie, ne crain point: car tu as trouuè grace deuant Dieu,

31. Καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν.

Et voici, tu conceuras en ton ventre, & enfanteras vn fils, & appeleras son nom Iesus.

32. Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Icelui sera grand, & sera appelé Fils du Souuerain, & le Seigneur Dieu lui donnera le throne de Dauid son pere.

33. Καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.

Et il regnera sur la maison de Iacob eternellement, & n'y aura nulle fin à son regne.

34. Εἶπε δὲ μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον, πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω.

Lors Marie dit à l'Ange, Comment se fera ceci, veu que ie ne cognoi point d'homme?

35. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ.

Et l'Ange respondāt lui dit, Le sainct Esprit suruiendra en toi, & la vertu du Souuerain t'enombrera, dont cela aussi qui naistra de toi sainct, sera appelé le Fils de Dieu.

36. Καὶ ἰδοὺ ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου, καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρᾳ αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ, τῇ καλουμένῃ στείρᾳ.

Et voila, Elizabeth ta cousine, elle aussi a conceu vn fils en sa vieillesse: & ce mois ici est le sixieme à celle qui estoit appelee sterile.

CAP I.

29. Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.

And when ſhe ſaw him / ſhe was troubled at his ſaying / and thought what maner of ſalutation that ſhould be.

30. Et ait angelus ei, Ne timeas Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum.

Then the Angell ſaide vnto her / Feare not / Marie: for thou haſt found fauour with God.

31. Ecce concipies in utero, & paries filium: & vocabis nomen eius Ieſum.

For lo / thou ſhalt conceiue in thy wombe / and beare a ſonne / and ſhalt call his name Jeſus.

32. Hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem David patris eius.

He ſhall bee great / and ſhall be called the Sonne of the moſt High / and the Lorde God ſhall giue vnto him the throne of his father Dauid.

33. Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.

And hee ſhall reigne ouer the houſe of Jacob for euer / and of his kingdome ſhalbe none end.

34. Dixit autem Maria ad angelum, Quomodo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco?

Then ſaid Marie vnto the Angell / How ſhall this be / ſeeing J know not man?

35. Et reſpondens angelus, dixit ei, Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi, ideo que & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei.

And the Angell anſwered / and ſaid vnto her / The holy Ghoſt ſhall come vpō thee / and the power of the moſt High ſhall ouerſhadowe thee: therefore alſo that holy thing which ſhall be borne of thee / ſhall bee called the Sonne of God.

36. Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua: & hic menſis, ſextus eſt illi, quæ vocatur ſterilis.

And behold / thy couſin Eliſabet / ſhe hath alſo conceiued a ſonne in her olde age: and this is her ſixt moneth / which was called barren.

Das I. Capitel.

29. Da ſie jhn aber ſahe / erſchrack ſie über ſeiner rede / vnd gedachte / welch ein gruß iſt das?

Oc der hun ſaa hannem / forferdedis hun offuer hans tale / oc tenckte / huilcken en hilſen er det?

30. Vnd der Engel ſprach zu jhr: Förchte dich nicht Maria / du haſt Gnade bey Gott funden.

Oc Engelen ſagde til hende / Frøckte dig icke Maria / Du haffuer fundet naade hoſſ Gud.

31. Sihe / du wirſt ſchwanger werden im Leibe / vnd einen Son geberen / des Namen ſolt du Jeſus heiſſen.

See / du ſkalt vnd fange i Liffuit / oc føde en Søn / hans Naffn ſkalt du kalde Jheſus.

32. Der wirdt groß / vnd ein Sohn des Höchſten genennet werden. Vnd Gott der HERR wirdt jhm den Stul ſeines Vaters Dauids geben.

Hand ſkal bliffue ſtor oc kaldis den Høyſtis Søn. Oc Gud HERREN ſkal giffue hannem Dauids ſin Faders ſtoel.

33. Vnd er wirdt ein König ſein über das Hauß Jacob ewiglich / vnd ſeines Königreichs wirdt kein ende ſein.

Oc hand ſkal vere en Konge offuer Jacobs Huſi euindelige / oc der ſkal icke vere ende paa hans Kongerige.

34. Da ſprach Maria zu dem Engel: wie ſoll das zugehen? Sintemal ich von keinem Manne weiß?

Da ſagde Maria til Engelen / Huorledis ſkal det gaa til? efterdi ieg ved aff ingen Mand.

35. Der Engel antwortet vnd ſprach zu jr: Der heilige Geiſt wirdt über dich kommen / vnd die Krafft des Höchſten wirdt dich überſchatten. Darumb auch das Heilige / das von dir geboren wirdt / wirdt Gottes Sohn genennet werden.

Engelen ſuarede / oc ſagde til hende / Den hellige Aand ſkal komme offuer dig / oc den Høyſtis krafft ſkal offuerſkugge dig. Der faare oc ſaa det Hellige / ſom ſkal fødis aff dig / ſkal kaldis Guds Søn.

36. Vnd ſihe Eliſabeth / deine Gefreundte / iſt auch ſchwanger mit einem Sohn / inn jhrem alter / vnd gehet jetzt im ſechſten Mond / die im geſchrey iſt / daß ſie vnfruchtbar ſey.

Oc ſee Elizabeth din Frencke / er oc fructſommelig met en Søn i hendes Alderdom / oc hun gaar nu i den ſiette maanet / ſom er i rycte / at hun er vfructſommelig

Kapitola I.

29. Kterážto když vſlyſſela / zarmautila ſe w řeči geho / a myſlila yakéby to bylo pozdrawenij.

Ale oná vyzrawſſy go / zátrwożyłá ſie ná ſłowá iego / myſląc iákieby to było pozdrowienie.

30. Y řekl Angel: Nebog ſe Marya / nebo gſy nalezla miloſt v PAna.

Tedy iey rzekł Anioł / Nie boy ſie Maryá / gdyżeś ieſt w łaſce v Bogá.

31. Ay počneſs w žiwotě a porodijſs Syna / a nazuoweſs Gméno geho Gežus.

Bo oto pocznieſz w żywoćie y porodziſz ſyná á názowieſz imie iego Jezus.

32. Tenť bude weliký / a Syn Naywyſſſýho ſlauti bude. A dať gemu Pán Bůh Stolicy Dawida Otce geho.

Tenci bedzie wielki / á bedzie zwan ſyn Nawyżſſego / y da mu Pan Bog ſtolicę Dawidá oycá iego.

33. A králowati bude w Domu Jákobowu na wěky / a Králowſtwij geho nebude konce.

Bedzie też krolował nád domem Jákobowym ná wieki / á kroleſtwu iego nie bedzie końca.

34. Y řekla Marya k Angelu: Kterak ſe ſtane toto / poněwádž yá Muže nepoznáwám?

Zátym Marya rzekłá do Aniołá / Y iákoż tho má być gdyż ia męża nie mam vznáć?

35. A odpowěděw Angel / řekl gij: Duch Swatý s hůry oſtaupij w tebe / a moc Naywyſſſýho zaſtijnijť tobě. A Protož co ſe z tebe Swatého narodij / ſlauti bude Syn Božij.

Ale anioł odpowiedziawſzy / rzekł iey / Duch świethy przyidzie w cie / á moc Nawyżſſego zácini cie / á dla tegoż też to co ſie z ćiebie národzi święte / bedzie názwano ſyn Boży.

36. A hle Alžběta přijtelkyně twá / y ona gejí počala Syna w ſtaroſti ſwé: a tento geſt gij Sſeſtý Meſýc kterážſlowě neplodná:

A otoć Elżbietá krewna twa / yſá má poczełá ſyná w ſtaroſci ſwey / á iuż ten ieſt mieſiac ſſoſty / oney ktora názywano niepłodna.

א

37 מֶטוּל דְּלָא אֶטַל לְאַלָהָא מֶדֶם׃

Imperoche niuna cosa sia impossibile appresso Iddio.

38 אֶמְרָא מַרְיַם הָא אֶנָא אַמְתֵהּ דְּמָרְיָא נֶהְוֵא לִי אַיְךְ מֶלְּתָךְ וְאֶזַל מַלְאַכָא מֶן לְוָתֵהּ׃

E Maria disse, Ecco quì la serua del Signore, siami fatto secondo la tua parola, E così l'Angelo si partì da lei.

39 קָמַת דֵּין מַרְיַם בְּהוֹן בְּיוֹמָתָא הָנוֹן וְאֶזַלַת בְּטִילָאִית לְטוּרָא ל לַמְדִינְתָּא דִיהוּד׃

Hor in quei giorni Maria si leuò su, & andossene, con prestezza a la montagna, in vna città de la Giudea.

40 וְעֶלַת לְבַיְתֵהּ דִּזְכַרְיָא וְשֶׁאלַת שְׁלָמֵהּ דְּאֶלִישָׁבַע׃

Et entrò ne la casa di Zacaria, e saluto Elisabet.

41 וַהְוָא דְּכַד שְׁמַעַת אֶלִישָׁבַע שְׁלָמֵהּ דְּמַרְיַם דָּץ עוּלָא בְּכַרְסָהּ ו וְאֶתְמַלְיַת רוּחָא ד דְקוּדְשָׁא׃

Et auuenne che quando Elisabet vdi la salutation di Maria, il fanciullo le saltellò nel ventre, Et Elisabet fu ripiena di Spirito santo.

42 וַקְעַת בְּקָלָא רָמָא וֶאמְרַת לְמַרְיַם מְבַרַכְתָּא אַנְתְּי בְּנֶשֶׁא וּמְבַרַךְ הוּ פ פֵּארָא דְבְכַרְסֵכְי׃

E gridò ad alta voce, e disse, Tu sei benedetta intra le donne, e benedetto è il frutto del tuo ventre.

43 אַימְכָא לִי הָדָא דְּאֶמֵּא דְּמָרִי תֶּאתֵא לְוָתִי׃

E d'onde vien à me questo, che la madre del mio Signore venga a me?

44 הָא גֵיר כַּד נְפַל קָלָא דַּשְׁלָמֵכְי בְּאֶדְנַי בַּחְדוּתָא רַבְּתָא דָּץ עוּלָא בְּכַרְסִי׃

Perche ecco, subbito che la voce de la tua salutatione è venuta à le mie orecchie, il fanciullo ha per allegrezza saltato nel mio ventre.

א

37 כִּי לֹא יִהְיֶה מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת לִפְנֵי יְהוָה כָּל־דָּבָר׃

Porque ninguna cosa es impossiible acerca de Dios.

38 וַתֹּאמֶר מִרְיָם הִנֵּה שִׁפְחַת יְהוָה אָנִי יְהִי לִי כִּדְבָרֶךָ וַיֵּלֶךְ הַמַּלְאָךְ מִמֶּנָּה׃

Entonces Maria dixo, Heaqui la criada del Sennor, cumplasse en mi conforme à tu palabra. Y el Angel se partió deella.

39 וַתָּקָם מִרְיָם בַּיָּמִים הָהֵמָּה וַתֵּלֶךְ הָהָרָה בְּחִפָּזוֹן אֶל עִיר יְהוּדָה׃

En aquellos dias leuantandose Maria, fue à la montanna con priessa à vna Ciudad de Iuda.

40 וַתָּבוֹא בְּבֵית זְכַרְיָהוּ וַתִּשְׁאַל לִשְׁלוֹם לֶאֱלִישָׁבַע׃

Y entrò en casa de Zacharias, y saludó à Elisabeth.

41 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמְעָה אֱלִישֶׁבַע אֶת־בִּרְכַּת מִרְיָם וַיָּדָץ הָעוּל בְּבִטְנָהּ וַתִּמָּלֵא אֱלִישֶׁבַע בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Y aconteció, que como oyó Elisabeth la salutacion de Maria la criatura salto en su vientre; y Elisabeth fue llena de Espiritu Sancto.

42 וַתִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַתֹּאמַר בְּרוּכָה אַתְּ בַּנָּשִׁים וּבָרוּךְ פְּרִי בִטְנֵךְ׃

Y exclamó à gran boz, y dixo, Bendita tu entre las mugeres, y bendito el fruto de tu vientre.

43 וְאֵיזֹה לִי זֹאת כִּי־אֵם אֲדוֹנִי בָּאָה אֵלָי׃

Y dedonde esto à mi, que venga la madre de mi Sennor à mi?

44 כִּי־הִנֵּה בִּהְיוֹת קוֹל בִּרְכָתֵךְ בְּאָזְנַי וַיָּדָץ הָעוּל בְּגִילָה בְּבִטְנִי׃

Porque heaqui, que como llegó la boz de tu salutacion à mis oydos, la criatura saltó con alegria en mi vientre.

α'.

37. Ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα.

Car chose quelconque n'est impossible à Dieu.

38. Εἶπε δὲ μαριάμ, ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

Et Marie dit, Voici la seruante du Seigneur: qu'il me soit fait selon ta parole. Ainsi l'Ange se partit d'auec elle.

39. Ἀναστᾶσα δὲ μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς, εἰς πόλιν ἰούδα.

Or en ces iours-la Marie se leua, & s'en alla hastiuement au païs des montagnes, en vne ville de Iuda.

40. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν ἐλισάβετ.

Et entra en la maison de Zacharie, & salua Elizabeth.

41. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ ἐλισάβετ.

Et aduint que si tost qu'Elizabeth eut ouï la salutation de Marie, le petit enfant tressaillit en son ventre, & fut Elizabeth remplie du S. Esprit.

42. Καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

Et s'escria à haute voix, & dit, Tu es benite entre les femmes, & benit est le fruict de ton ventre.

43. Καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρός με.

Et d'où me vient ceci, que la mere de mon Seigneur viene vers moi?

44. Ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου.

Car voici, incontinent que la voix de ta salutatiõ est paruenuë à mes oreilles, le petit enfant a tressailli de ioye en mon ventre.

CAP. I.

37. Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.

For with God shall nothing be unpossible.

38. Dixit autem Maria, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum. Et discessit ab illa angelus.

Then Marie saide, Beholde, the seruaunt of the Lord: be it unto me according to thy word. So the Angell departed from her.

39. Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione in civitatem Iuda.

And Marie arose in those dayes, and went into the hill countrey with haste to a citie of Juda.

40. Et intravit in domum Zachariæ, & salutavit Elisabeth.

And entred into the house of Zacharias, and saluted Elisabet.

41. Et factum est: ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exultavit infans in utero eius: & repleta est Spiritu sancto Elizabeth.

And it came to passe, as Elisabet heard the salutation of Marie, the babe sprāg in her bellie, and Elisabet was filled with the holy Ghost.

42. Et exclamavit voce magna, & dixit, Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

And she cryed with a loud voyce, & sayde, Blessed art thou among women, because the fruite of thy wombe is blessed.

43. Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?

And whence commeth this to mee, that the mother of my Lord should come to me?

44. Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.

For lo, assoone as the voyce of thy salutation sounded in mine eares, the babe sprang in my bellie for ioy.

Das I. Capitel.

37. Denn bey Gott ist kein ding unmüglich.

Thi hoss Gud er ingen ting vmuelig.

38. Maria aber sprach: Sihe, ich bin des HERRN Magd, mir geschehe, wie du gesaget hast. Und der Engel schied von jhr.

Oc Maria sagde, See, Jeg er HERRENS Tienerinde, mig ske lige som du haffuer sagd. Oc Engelen skildis fra hende.

39. Maria aber stund auff inn den tagen, vnd gieng auff das gebirge endelich, zu der Stad Jude.

Oc Maria stod op i de dage, oc gick hasteligе paa Biergene, til Jude Stad.

40. Und kam inn das hauß Zacharias, vnd grüsset Elisabeth.

Oc kom i Zacharias Huss, oc hilsede Elizabeth.

41. Und es begab sich, als Elisabeth den gruß Maria höret hupffet das Kind inn jhrem leibe. Und Elisabeth ward des heiligen Geists voll.

Oc det begaff sig, der Elizabeth horde Marie hilsen, da rørde Barnet sig i hendis liff. Oc Elizabeth bleff opfylt met den hellige Aand.

42. Und riefflaut, vnd sprach: Gebenedeyet bist du vnter den Weibern, vnd Gebenedeyet ist die Frucht deines Leibes.

Oc robte høyt, oc sagde, Velsignet est du iblant Quinderne, oc velsignet er din Liffuis Fruct.

43. Und woher kompt mir das, daß die Mutter meines HERRN zu mir kompt?

Oc hueden kommer mig det, at min HERRIS Moder kommer til mig?

44. Sihe, da ich die Stimme deines Grusses hörete, hupffet mit freuden das Kind in meinem Leibe.

See, der ieg hørde din røstis hilsen, da rørde Barnet sig i mit Liff met glæde.

Kapitola I.

37. Nebo nebude nemožné v Boha wsselikė slowo.

Bo v Bogá nie bedźie żadne słowo niepodobne.

38. Y řekla Marya: Ay děwka PANIE, staniž mi se podlé Slowa twého. Y odssel od nij Angel.

A ták rzekłá Márya, Otoż służebnicá Pańská, Niech śię ze mną dźieie wedle słowá twego, y odszedł od niej Anioł.

39. Tehdy powstawssy Marya w těch dnech, ssla na horn s chwátanijm do Města Júdowa:

Zátym wstawszy Márya w onych dniach, poszłá w gorną kráinę z kwápienim do miástá Judskiego.

40. Y wessla do domu Zacharyassowa, a pozdrawila Alžběty.

A wszedszy w dom Záchárysow przywitałá Elżbietę.

41. Y stalo se, když vslyssela pozdrawenij Marye Alžběta, zradowalo se Nemluwňátko w žiwotě gegijm: Y naplněna gest Duchem Swatým Alžběta.

Tám gdy vsłyszáłá Elżbietá witánie Máryey, skoczyło dźiećiątkow żywoćie iey, y nápełnioná iest Duchá świętego Elżbietá.

42. A zwolala hlasem welikým, a řekla: Požehnaná ty mezy Ženami, y požehnaný plod břicha twého.

A záwołáłá głosem wielkim, y rzekłá, Błogosłáwionáś ty miedzy niewiástami, iż błogosłáwiony owoc żywotá twego.

43. A odkád mi to, aby přissla Matka PAna mého ke mně?

Ale skądże mnie to, iż przyszłá mátká Páná mego do mnie?

44. Neb ay yakž se stal hlas pozdrawenij twého w vssých mých, zplésalo gest nemluwňátko radostij w žiwotě mém:

Abowiem otho iáko doszedł głos witánia twego do vszu moich, skoczyłoż weselem niemowniątko, w żywoćie moim.

א

45 וטוביה לאידא ד דהימנת דהוא שולמא לאילין דאתמלל עמה מן לות מריא׃

E beata colei che ha creduto: perche le cose che le sono state dette dal Signore hauerannno effetto.

46 ואמרת מרים מורבא נפשי למריא׃

Allor Maria disse, L'anima mia magnifica il Signore.

47 וחדית רוחי באלהא מחיני׃

Et il mio spirito s'è rallegrato in Dio Saluator mio.

48 דחר במוככא ד דאמתה הא גיר מן השא טובא יתלן לי שרבתא כלהין׃

Percioch'egli ha riguardato à la bassezza de la sua serua: & ecco che da hora innanzi tutte le generations mi diranno beata.

49 דעבד לותי רורבתא הו דחילתו וקדיש שמה׃

Imperoche gran cose m'ha fatte colui che è potente: & il cui Nome è santo.

50 וחננה לדרא ושרבתא על אילין דדחלין לה׃

E la misericordia sua è di generatione in generatione à quelli che il temeno.

51 עבד זכותא בדרעה ובדר חתירי בתרעיתא דלבהון׃

Egli ha operato potentemente col braccio suo: ha dispersi i superbi nel pensiero del lor cuore.

52 סחף תקיפא מן כורסותא וארים מכיכא׃

Ha leuati di sedia i potenti: & ha inalzati gli abbietti.

53 כפנא סבע טבתא ועתירא שדא סביקאית׃

Ha riempiti di beni i famelici: & i ricchi ha lassati voti.

54 עדר ליסריל עבדה ואתדכר חננה׃

Ha riceuuto Israël seruo suo, ricordandesi de la sua misericordia.

א

45 ואשריך אשר האמנת כי יכלו כל־הדברים אשר דבר יהוה אליך׃

Y bienauenturada la que creyó, porque se cumpliran las cosas que le fueron dichas de parte del Sennor.

46 ותאמר מרים מגדילה נפשי את־יהוה׃

Entonces Maria dixo, Engrandece mi alma al Sennor.

47 ותגל רוחי באלהי ישעי׃

Y mi espiritu se alegró en Dios mi Salud.

48 כי הביט אל־עני אמתו והנה מעתה יאשרוני כל־הדורות׃

Porque miró à la baxeza de su criada: Porque heaqui desde aora mi diran bienauenturada tódas lìs edades.

49 כי־עשה עמדי גדולות הגבור וקדוש שמו׃

Porque me ha hecho grandes cosas el Poderoso, y su sancto Nombre.

50 וחסדו לדור ודור ליראיו׃

Y su misericórdia de generacion à generacion à losque lo temen.

51 עשה גבורה בזרועו הפיץ את־הגאים במחשבת לבבם׃

Hizo valentia con su braço: esparzió los soberuios del pensamiento de su coraçon.

52 הוריד גבורים מכסאות והרים את־השפלים׃

Quito los poderosos de los thronos, y leuantó à los humildes.

53 רעבים מלא טובות ועשירים שלח ריקם׃

A los hambrientos hinchió de bienes, y à los ricos embió vazios.

54 לקח את־ישראל עבדו לזכר חסדו׃

Recibió à Israel su criado acordandose de la misericordia.

α'.

45. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου.

Orbien heureuse est celle qui a creu: car les choses qui lui ont esté dites par le Seigneur, auront accomplissement.

46. Καὶ εἶπε μαριὰμ, μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον.

Adonc Marie dit, Mon ame magnifie le Seigneur:

47. Καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου.

Et mon esprit s'est esgayé en Dieu qui est mon Sauueur.

48. Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.

Car il a regardé la petitesse de sa seruante: voici, certes doresenauant tous aages me diront bien-heureuse.

49. Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Car le puissant m'a fait choses grandes, & sainct est son Nom.

50. Καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Et sa misericorde est de generation en generation, à ceux qui le craignent.

51. Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ· διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν.

Il a besongné puissamment par son bras, il a dissipé les orgueilleux en la pensee de leur cœur.

52. Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς.

Il a mis bas de leurs thrones les puissans. & a esleué les petis.

53. Πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.

Il a rempli de biens ceux qui auoyent faim: il a renuoyé les riches vuides.

54. Ἀντελάβετο ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους.

Il a receu en protection Israel son seruiteur, a fin d'auoir souuenance de sa misericorde.

CAP. I.

45. Et beata quæ credidit, quoniam perficiētur ea quæ dicta ſunt ei à Domino.

And bleſſed is ſhee that beleened: for thoſe thinges ſhall be perfourmed/ which were told her from the Lord.

46. Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum.

Then Marie ſaid/ My ſoule magnifieth the Lord.

47. Et exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

And my ſpirit reioyceth in God my Sauiour.

48. Quia reſpexit humilitatem ancillę ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

For he hath looked on the poore degree of his ſeruant: for beholde / from hencefort ſhall all ages call me bleſſed.

49. Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen eius.

Becauſe/he that is migthie/ hath done for me great things / and holy is his Name.

50. Et miſericordia eius à progenie in progenies, timentibus eum.

And his mercie is from generation to generation on them that feare him.

51. Fecit potentiam in brachio ſuo: diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.

He hath ſhewed ſtrength with his arme: he hath ſcattered the proud in the imagination of their heartes.

52. Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit humiles.

He hath put downe the mightie from their ſeates / and exalted them of lowe degree.

53. Eſurientes implevit bonis: & divites dimiſit inanes.

He hath filled the hungrie with good things/and ſent away the rich emptie.

54. Suſcepit Iſraël puerum ſuum, & recordatus miſericordiæ ſuæ.

He hath vpholden Iſrael his ſeruant/ being mindefull of his mercy.

Das I. Capitel.

45. Vnd/ O ſelig biſt du/ die du geglaubet haſt/ denn es wirdt vollendet werden/ was dir geſagt iſt von dem HERRN.

Oc o ſalig eſt du/ſom trode/ Thi det ſkal fuldkommis ſom dig er ſagd aff HERREN.

46. Vnd Maria ſprach: Meine Seele erhebt den HERREN.

Oc Maria ſagde. Min Siel ophøyer HERREN.

47. Vnd mein Geiſt freuet ſich Gottes meines Heilands.

Oc min Aand glæder ſig i Gud min Frelſere/

48. Denn er hat ſeine elende Magd angeſehen/ Sihe/ von nun an werden mich ſelig preiſen alle Kindes Kind.

Thi hand haffuer anſeet ſin elendige Tienerinde/ See/her effter ſkulle alle Børns børn priſe mig ſalig.

49. Denn er hat groſſe ding an mir gethan/ der da mechtig iſt vnd des Namen heilig iſt.

Thi hand haffuer giort ſtore ting mod mig/ ſom er mectig/ Oc hans Naffn er helligt/

50. Vnd ſeine Barmhertzigkeit weret jmmer für vnd für/ bey denen die jhn fórchten.

Oc hans Barmhertighed varer vden aff ladelſe ſtedze oc altid/ Hoſſ dem ſom hannem frøcte.

51. Er übet gewalt mit ſeinem Arm/ vnd zerſtreuet die da hochfertig ſind in jhres hertzen ſinn.

Hand bruger Macr met ſin Arm/ Oc atſpreder dem ſom ere Hoffmodige i deris hierdis ſind.

52. Er ſtóſſet die Gewaltigen vom Stul/ vnd erhebt die Elenden.

Hand ſtøder de Mectige aff ſtolen/ Oc ophøyer de Elendige.

53. Die Hungerigen füllet er mit gütern/ vnd leſſet die reichen leer.

De Hungrige fylder hand met Gaat/ Oc lader de Rige tomme.

54. Er dencket der Barmhertzigkeit/ vnd hilfft ſeinem Diener Jſrael auff.

Hand tencker paa Barmhertighed/ Oc hielper ſin Tienere Jſrael op.

Kapitola I.

45. A Blahoſlawenás kteráž gſy vwěřila/ nebok dokonány budau na tobě ty wěcy/ kteřé gſau powědijny tobě od PAna.

A blogoſławiona ktora vwierzyłá/ gdy ż ſie wykonáła ty rzeczy ktore iey powiedziano od Páná.

46. Y řekla Marya: Welebij duſſe má Hoſpodina.

Tedy rzekłá Márya/ Niech żeć wielbi duſzá moiá Páná.

47. A zradowal ſe duch muog w Bohu Spaſytelj mém.

Zraduie ſie duch moy w Bogu zbáwicielu moim.

48. Neb geſt wzezřel na pokoru Dijwky ſwé/ Neb ay z toho mne Blahoſlawenau budau nazýwati wſſyckni Národowé:

Gdyż weyzrał ná pokorna ſłużebnice ſwą/ bo oto od tego czáſu blogoſławiona mie powiedác będą wſzytki wieki.

49. Nebok mi geſt včinil weliké wěcy ten kteryž mocný geſt/ a Swaté Gméno geho.

Abowiem zacnie zemna poczynał on możny/ ktorego ieſt świete imie.

50. A Miloſrdenſtwij geho od pokolenij až do pokolenj/ bogjcým ſe ho.

A ktorego miłoſierdzie na wſzytki wieki ieſt gotowe/ tym co ſie go boia.

51. Včinil moc w Rameni ſwém/ rozptýlil pyſſné myſli ſrdce gegich.

Mocnyć vczynek ſpráwił rámieniem ſwem/ roſproſzył pyſzne myſli ſerca ich.

52. Zſadil mocné s ſtolice/ a powýſſyl pokorných.

Strácał mocarzez ſtolic/ á podnioſł pokorne.

53. Lačné nakrmil dobrými wěcmi/ a Bohaté rozpuſtil prázné.

Z głodzone nápełnił dobrámi/ á bogacze odprawił prozne.

54. Přiyal Jzrahele Služebnijka ſwého/ rozpomenul ſe na Miloſrdenſtwij ſwé.

Podpárł Jzraelá ſługe ſwoiego/ áby pamietał ná miłośierdzie.

א

55 איך דמלל עם אבהין עם אברהם ועם זרעה לעלם:

Si come egli ha parlato à i nostri padri, cioè ad Abraam, & al seme suo in eterno.

56 קוית דין מרים לות אלישבע איך ירחא תלתא והפכת לביתה:

E restossi Maria con essa circa tre mesi: e poi sene ritornò à casa sua.

57 אלישבע דין הוא הוא לה זבנא דתאלד וילדת ברא:

Hor ad Elisabet si compiè il tempo di partorire: e partorì vn figliuolo,

58 ושמעו שבביה ובני טוהמה דאסגי אלהא חננה לותה וחדין הוו עמה:

Et i vicini, e parenti suoi vdirono che il Signore haueua ampiamente vsata la sua misericordia verso di lei, e rallegrauansene con essa.

59 והוא ליומא דתמניא ואתו למגזרה לטליא וקרין הוו לה בשמא דאבוהי זכריא:

Poi ne l'ottauo giorno, vennero à circoncidere il piccolo fanciullo, e chiamauanlo Zacaria, col nome di suo padre.

60 וענת אמה ואמרא להון לא הכנא אלא נתקרא יוחנן:

E sua madre rispondendo, disse, Non gia ma si chiamarà Giouanni.

61 ואמרו לה דליה אנש דמתקרא בשרבתכי בשמא הנא:

Et essi dissero à lei, Ei non è alcuno nel tuo parentado che si chiami con questo nome.

62 ורמזו לאבוהי ד דאיכנא צבא דנשמיוהי:

E faceuan cenno à suo padre com'egli harebbe voluto che si chiamasse.

63 ושאל פנקיתא וכתב ואמר יוחנן הו שמה ואתדמר כל־נש:

Ilqual domandaua vna tauoleta, scrisse, dicendo, Giouanni è il suo nome: e tutti si marauigliorono.

א

55 כאשר דבר אל־אבותינו לאברהם ולזרעו לעולם:

Como habló à nuestros Padres, à Abraham y à su simiente, para siempre.

56 ותשב מרים עמה כשלשה חדשים ותשב אל־ביתה:

Y quedóse Maria con ella como tres meses: y boluiose à su casa.

57 וימלאו ימי אלישבע ללדתה ותלד בן:

Y à Elisabeth, cumpliosele el tiempo de parir y parió vn hijo:

58 וישמעו שכניה ודודיה כי־הגדיל יהוה את־חסדו אתה וישמחו עמה:

Y oyeron los vezinos y los parientes que auia Dios hecho grande misericordia con ella y alegraronse con ella.

59 ויהי־ביום השמיני ויבאו למול את־הילד ויקראו אתו בשם אביו זכריהו:

Y aconteció, que al octauo dia vinieron para circuncidar el ninno, y llamauanlo del nombre de su padre, Zacharias.

60 ותען אמו לאמר לא כן כי־אם יקרא יוחנן:

Y respondiendo su madre, dixo, No, sino Ioan será llamado.

61 ויאמרו אליה כי־איננו איש במשפחתך אשר נקרא בשם הזה:

Y dixeronle, Porque? nadie ay en tu parentela que se llame deste nombre.

62 ויקרצו לאביו ומה־ירצה להקרא אותו:

Y hablaron por sennas à su padre, como le queria llamar.

63 וישאל לוח ויכתב לאמר יוחנן יש־שמו ויתמהו כלם:

Y demandando la tablilla, escriuió, diziendo, Ioan es su nombre. Y todos se marauillaron.

α'.

55. Καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

(Selon qu'il en a parlé à nos peres, assauoir à Abraham & à sa posterité) à iamais.

56. Ἔμεινε δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς· καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

Et Maria demeura auec elle, enuiron trois mois, puis s'en retourna en sa maison.

57. Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν.

Or le terme d'Elizabeth fut accompli pour enfanter: & enfanta vn fils.

58. Καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς, ὅτι ἐμεγάλυνε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.

Et ses circonuoisins, & ses parens ayans entendu que le Seigneur auoit amplement declaré sa misericorde enuers elle, s'en resiouissoyent auec elle.

59. Καὶ ἐγένετο, ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Ζαχαρίαν.

Et aduint qu'au huitieme iour ils vindrent pour circoncir le petit enfant, & l'appeloyent Zacharie du nom de son pere.

60. Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἶπεν, οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης.

Mais sa mere print la parole, & dit, Non: mais il sera nommé Iehan.

61. Καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου, ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.

Et ils lui direntt, Il n'y a aucun en ta parenté qui soit appelé de ce nom.

62. Ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν.

Lors ils firent signe au pere d'icelui qu'il declarast comment il vouloit qu'il fust nommé.

63. Καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψε, λέγων, Ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἐθαύμασαν πάντες.

Lequel ayant demandé vnes tablettes, escriuit, disant, Iehan est son nom. Dont tous furent esmerueillés.

CAP. I.

55. Sicut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham & ſemini eius in ſecula

(As he hath ſpoken to our fathers / to wit / to Abraham / & his ſeede) for euer.

56. Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus: & reverſa eſt in domum ſuam.

And Marie abode with her about three moneths: after / ſhe returned to her owne houſe.

57. Eliſabeth autem impletum eſt tempus pariendi: & peperit filium.

Nowe Eliſabets time was fulfilled / that ſhee ſhould be deliuered / & ſhe brought forth a ſonne.

58. Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnificavit Dominus miſericordiam ſuam cum illa, & congratulabantur ei.

And her neighbours / and couſins heard tell howe the Lorde had ſhewed his great mercy vpon her / & they reioyced with her.

59. Et factum eſt: in die octavo venerunt circuncidere puerum, & vocabant eum nomine patris ſui, Zachariam.

And it was ſo that on the eight day they came to circumciſe the babe / & called him Zacharias / after the name of his father.

60. Et reſpondens mater eius, dixit, Nequaquam, ſed vocabitur Iohannes.

But his mother anſwered / and ſaid / Not ſo / but he ſhall be called Iohn.

61. Et dixerunt ad illam, Quia nemo eſt in cognatione tua qui vocetur hoc nomine.

And they ſaide vnto her / There is none of thy kinred / that is named with this name.

62. Innuebant autem patri eius, quem vellet vocari eum.

Then they made ſignes to his father / how he would haue him called.

63. Et poſtulans pugillarem, ſcripſit, dicens, Iohannes eſt nomen eius. Et mirati ſunt univerſi.

So he aſked for writing tables / & wrote / ſaying / His name is Iohn / and they marueiled all.

Das I. Capitel.

55. Wie er geredt hat vnſern Vätern Abraham vnd ſeinem ſamen ewiglich.

Som hand ſagde til vore Fedre / Abraham oc hans Sæd euindelige.

56. Vnd Maria bleib bey jhr bey dreyen Monden / Darnach kehret ſie widerumb heim.

Oc Maria bleff hoſſ hende ved tre maanede / der effter foer hun hiem til bage igen.

57. Vnd Eliſabeth kam jhre zeit / daß ſie geberen ſolt / vnd ſie gebar einen Sohn.

Oc Elizabeths tid kom / at hun ſkulde føde / oc hun fødde en Søn.

58. Vnd jhre Nachbarn vnd Gefreundten höreten / daß der HERR groſſe Barmhertzigkeit an jhr gethan hatte / vnd freueten ſich mit jhr.

Oc hendis Nabo oc Slect hørde / at HERREN haffde giort ſtor Barmhertighed met hende / oc de glædde ſig met hende.

59. Vnd es begab ſich am achten tage / kamen ſie zu beſchneiden das Kindlein / vnd hieſſen jhn nach ſeinem Vater / Zacharias.

Oc det hende ſig paa den ottende dag / da komme de at omſkære Barnet / oc de kallede hannem effter hans Fader Zacharias.

60. Aber ſeine Mutter antworttet / vnd ſprach: Mit nichten / ſondern er ſoll Johannes heiſſen.

Men hans Moder ſuarede / oc ſagde / Ingenlunde / men hand ſkal hede Johannes.

61. Vnd ſie ſprachen zu jhr: Iſt doch niemand inn deiner freundſchafft / der alſo heiſſe.

Oc de ſagde til hende / Der er dog ingen i din Slect / ſom ſaa kaldis.

62. Vnd ſie winckten ſeinem Vater / wie er jhn wolt heiſſen laſſen.

Oc de nickede at hans Fader / huorledis hand vilde lade kalde hannem.

63. Vnd er foderte ein Täfelein / ſchreib vnd ſprach: Er heißt Johannes. Vnd ſie verwunderten ſich alle.

Oc hand begerede en Taffle / ſcreff oc ſagde / Hand heder Johannes. Oc de forundrede ſig alle.

Kapitola I.

55. Yakož geſt mluwil k Otcům naſſým / k Abrahamowi a k Semeni geho na wěky

Jáko mowil do oycow náſzych / to ieſt do Abráhámá y iego potomkow ná wieki.

56. Y oſtala Marya s nij yakožto za tři Měſýce / a potom nawrátila ſe / do Domu ſwého.

A ták z nią mieſzkálá Márya / iákoby przez trzy mieſiące / a potym ſię wrócilá do domu ſwego.

57. Alžbětě pak naplnil ſe čas / aby porodila: Y porodila geſt Syna.

Elzbiecie też wypełnił ſię czás porodzenia / y vrodźiła ſyná.

58. Y vſlyſſeli Sauſedé / a přátelé gegj / že geſt weliké včinil PAN Miloſrdenſtwij ſwé s nij / y ſpolu radowali ſe s nij.

Co vſłyſzawſzy ſąśiedźi y krewni iey / iż zacnie Pán vżył miłośierdźia przeciw iey / rádowali ſię z nią.

59. Stalo ſe pak w den oſmý přiſſli obřezowati dijtěte / a nazýwali gey gménem Otce geho Zacharyáſſem.

A gdy było dniá oſmego / zeſzli ſię áby obrzezali dźieciątko / y nazywáli go imieniem oycá iego Zácháryaſzem.

60. Těhdy odpowěděwſſy Matka geho / řekla: Nikoli / ale ſlautiž bude Jan.

Ale odpowiedźiawſzy mátká iego / rzekła / nie ták / álec będźie wezwan Jánem.

61. Y řekli k nij: Wſſak nižádného nenij w rodu twém / kterýžby ſlaul gménem tijm.

Tedy do niey rzekli / Żadnego nie maſz w narodźie twym coby go nazywano tym imieniem.

62. Y dáwali nawěſſtij Otcy geho / kýmby ho chtěl nazwati.

Y vkazowáli przez znáki oycu iego iákoby go chciał przezwáć.

63. A on požadaw deſſtičky napſal / řka: Jan geſt gméno geho. Y diwili ſe wſſyckni.

A on kazawſzy ſobie podáć tábliczę / nápiſał mowiąc / Jan ieſt imię iego / y dźiwowali ſię wſzyſcy.

א

64 וּמֶחְדָא אֶתְפְּתַח פּוּמֵהּ וְלֶשָּׁנֵהּ וּמַלֵּל וּבָרֵךְ לַאלָהָא׃

E ſubbito la ſua bocca s'aperſe, e la ſua lingua ſi ſciolſe: e coſi parlaua, laudando Iddio.

65 וַהֲוָת דֶּחְלְתָא עַל כֻּלְּהוֹן שְׁבָבַיְהוֹן וּבְכֻלֵּהּ טוּרָא דִיהוּד הָלֵין מִתְמַלְּלִין הֲוַי׃

Onde nacque timore in tutti i lor Vicini: e tutte queſte parole ſi diuolgorono per tutta la montagna de la Giudea.

66 וְכֻלְּהוֹן דַּשְׁמַעוּ מִתְחַשְּׁבִין הֲווֹ בְּלֶבְּהוֹן וְאָמְרִין מָנָא כְּבַר נֶהֱוֵא טַלְיָא הָנָא וְאִידֵהּ דְּמָרְיָא אִית הֲוָת עַמֵּהּ׃

E tutti quei che l'Vdirono, ſe le meſſero nel cuore, dicendo, Chi ſarà mai queſto fanciullo? E la mano del Signore era con lui.

67 וְאֶתְמְלִי זְכַרְיָא אֲבוּהִי רוּחָא דְקוּדְשָׁא וְאֶתְנַבִּי וֶאֱמַר׃

E Zacaria ſuo padre fu ripieno di Spirito Santo, e profetò, dicendo.

68 מְבָרַךְ הוּ מָרְיָא אֱלָהָא דְּיִסְרָיֵל דְּסַעַר עַמֵּהּ וַעֲבַד לֵהּ פּוּרְקָנָא׃

Laudato ſia il Signore Iddio d'Iſraël: percioch'egli ha Viſitato e fatta la redentione al ſuo popolo.

69 וַאֲקִים לַן קַרְנָא דְפוּרְקָנָא בְּבַיְתֵהּ דְּדָוִיד עַבְדֵּהּ׃

Et hacci drizzato il corno di ſalute, ne la caſa di Dauid ſeruo ſuo.

70 אַיךְ דְּמַלֵּל בְּפוּמָא דִנְבִיָּוְהִי קַדִּישֵׁא דְמִן עָלְמָא׃

Si come ha parlato per la bocca de ſuoi ſanti Profeti, che gia vn tempo furono, dicendo.

71 דְּנִפְרְקַן מִן בְּעֶלְדְבָבַן וּמִן אִידָא דְכֻלְּהוֹן סָנְאַין׃

Che noi ſaremmo ſaluati da i noſtri nimici, e da la mano di tutti quelli che ci hanno in odio.

א

64 וּפִתְאֹם נִפְתַּח פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ וַיְדַבֵּר וַיְבָרֶךְ אֶת־יְהוָה׃

Y luego fue abierta ſu boca, y ſu luenga: y habló bendiziendo à Dios.

65 וַתְּהִי יִרְאָה עַל־כָּל־שְׁכֵנָיו סָבִיב סָבִיב וַיִּשָּׁמְעוּ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּכָל הַרְרֵי יְהוּדָה׃

Y fue vn temor ſobre todos los vezinos dellos: y en todas las montannas de Iudea fueron diuulgadas todas eſtas coſas.

66 וְכֻלָּם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ שָׂמוּ עַל־לְבָבָם לֵאמֹר וּמִי יִהְיֶה הַיֶּלֶד הַזֶּה וְיַד יְהוָה הָיְתָה עִמּוֹ׃

Y todos losque lo oyan, ſe marauillauan, diziendo, Quien ſera eſte ninno? Y la mano del Sennor era con el.

67 וּזְכַרְיָהוּ אָבִיו נִמְלָא בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וַיִּנָּבֵא לֵאמֹר׃

Y Zacharias ſu padre fue lleno de Eſpiritu Sancto, y prophetizó, diziendo.

68 בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־פָקַד וַיַּעַשׂ פְּדוּת לְעַמּוֹ׃

Bendito el Sennor Dios de Iſrael, que viſitó y hizo redemcion à ſu Pueblo.

69 וַיָּקֶם לָנוּ קֶרֶן יְשׁוּעָה בְּבֵית דָּוִד עַבְדּוֹ׃

Y nos enheſto el cuerno de ſalud en la Caſa de Dauid ſu ſieruo:

70 כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִי־נְבִיאִים הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם הֵמָּה׃

Como habló por boca de los ſanctos que fueron deſde el principio, ſus Prophetas.

71 אֶת־יְשׁוּעָה מֵאֹיְבֵינוּ וּמִיַּד־כָּל שֹׂנְאֵינוּ׃

Salud de nueſtros enemigos, y de mano de todos los que nos aborrecieron.

α´.

64. Ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ διηρθρώθη, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν.

Et à l'inſtant ſa bouche fut ouuerte, & ſa langue deſliee, tellement qu'il parloit en louant Dieu.

65. Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς· καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα.

Dont crainte ſuruint à tous leurs circonuoiſins, & touttes ces paroles furent diuulgees par tout le pais des montagnes de Iudee.

66. Καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες· τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ χεὶρ κυρίου ἦν μετ᾽ αὐτοῦ.

Et tous ceux qui les entendirent les mirent en leur cœur diſant, Que ſera ce de ce petit enfant? Et la main du Seigneur eſtoit auec lui,

67. Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσε, λέγων.

Lors Zacharie ſon pere fut rempli du S. Eſprit, & propheti za, diſant,

68. Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο, καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ.

Benit ſoit le Seigneur, le Dieu d'Iſrael, de ce qu'il a viſité & fait deliurance de ſon peuple:

69 Καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ Δαυὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ.

Et nous a eſleué la corne de ſalut en la maiſon de Dauid ſon ſeruiteur.

70. Καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ.

Ainſi qu'il en a parle par la bouche de ſes ſaincts Prophetes, qui ont eſté de tout temps.

71. Σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς.

Que nous ſerions ſauues d'entre les mains de nos ennemis, & de la main de tous ceux qui nous haiſſent,

CAP. I. — Das I. Capitel. — Kapitola I.

64. Apertum eſt autem ilico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deũ.

And his mouth was opened immediately / and his tongue looſed / and he ſpake and prayſed God.

64. Vnd als bald ward ſein Mund vnd ſeine Zunge auff gethan / vnd redete vnd lobete Gott.

Oc ſtrax oplodis hans Mund oc hans Tunge/ oc hand talede oc priſede Gud.

64. A y hned otewřela ſe vſta geho/ y yazyk geho / a mluwil geſt weleběe Boha.

Zátym ſię wnet otworzyły vſtá iego y i...yk iego/ y mowił błogosłáwiac Bogá.

65. Et factum eſt timor ſuper omnes vicinos eorum: & ſuper omnia montana Iudææ divulgabantur omnia verba hæc.

Then feare came on all them that dwelt nere vnto them/ and all theſe wordes were noyſed abroad throughout all the hol countrey of Iudea.

65. Vnd es kam eine forcht über alle Nachbarn / vnd diß Geſchicht ward alles ruchtbar auff dem gantzen Jüdiſchen Gebirge.

Oc der kom en frøct offuer alle Naboerne/ Oc dette ſom ſkeet vaar røctedis altſammen paa alle de Jødiſke Bierge.

65. Y přiſſel ſtrach na wſſecky Sauſedy gegich / a po wſſech horách Jůdſkých rozhlaſſowala ſe wſſecka ſlowa tato.

A ták przyſzedł ſtrách ná wſzytki ſąſiády ich/ á po wſzytkiey gorney kráinie Judſkiey rozſłáwione ſą wſzytki ty ſłowá.

66. Et poſuerunt omnes qui audierant in corde ſuo, dicentes, Quis, putas, puer iſte erit? Etenim manus Domini erat cum illo.

And all they that heard them/ layed them vp in their heartes/ ſaying/ What maner childe ſhall this be / and the hande of the Lord was with him.

66. Vnd alle die es höreten/ namens zu hertzen/ vnd ſprachen: Was meineſtu/ wil auß dem Kindlein werden? Denn die Hand des HERRN war mit jhm.

Oc alle ſom det hørde / ſagde det paa Hierte/ oc ſagde/ Huad ment du / at her ſkal bliffue aff Barnet? Thi HERRENS Haand vaar met hannem.

66. Y myſlili wſſyckni kteřijž ſlyſſeli w Srdcy ſwém/ řkauce: Y kteraké toto Dijtě bude? Neb zagiſté ruka PANIE byla s nim.

Tedy wſzyſcy ktorzy vſłyſzeli/ záchowywáli ie w ſercu ſwoiem/ mowiąc/ Necoż to zá dzieciątko będzie? A ták ręká Páńſka byłá z nim.

67. Et Zacharias pater eius repletus eſt Spiritu ſancto: & prophetavit, dicens.

Then his father Zacharias was filled with the holy Ghoſt / and propheſied / ſaying.

67. Vnnd ſein Vater Zacharias ward des heiligen Geiſtes vol/ weiſſaget vnd ſprach:

Oc hans Fader Zacharias bleff opfylt met den hellig Aand/ ſpaade/ oc ſagde:

67. Zacharyáš pak Otec geho/ naplněn geſt Duchem Swatým/ y prorokowal/ řka:

Zachárysz tedy ociec iego nápełnion ieſt Duchá świętego / y prorokował mowiąc.

68. Benedictus Dominus Deus Iſraël: quia viſitavit & fecit redemptionem plebis ſuæ.

Bleſſed be the Lorde God of Iſrael/ becauſe hee hath viſited and redeemed his people.

68. Gelobet ſey der HERR der Gott Jſrael/ denn er hat beſucht vnd erlöſet ſein Volck.

Loffuit vere HERREN Jſraels Gud/ Thi hand haffuer beſøct oc forloſt ſit Folck.

68. Požehnaný Pán Bůh Izrahelſký / neb geſt nawſſtijwil a včinil wykaupenij Lidu ſwého.

Błogosłáwiony Pan Bog Izráelſki / co náwiedził y odkupił lud ſwoy.

69. Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo David pueri ſui.

And hath raiſed vp the horne of ſaluation vnto vs / in the houſe of his ſeruaunt Dauid.

69. Vnd hat auffgericht ein Horn des Heils inn dem Hauſe ſeines Dieners Dauids.

Oc hand haffuer oprejſt Salighedſens Horn / J Dauids ſin tieneris Huſ.

69. A wyzdwihl nám roh Spaſenij/ w Domu Dawida Služebnijka ſwého.

Y podnióſł rog zbáwienia nam w Domu Dawidá ſłużebniká ſwego.

70. Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui à ſeculo ſunt, prophetarum eius.

As he ſpake by the mouth of his holye Prophets/ which were ſince the worlde began/ ſaying.

70. Als er vor zeiten geredt hat/ durch den Mund ſeiner heiligen Propheten.

Som hand talede i fordom tid/ ved ſine hellige Propheters Mund.

70. Yakož geſt mluwil ſkrze vſta Swatých/ (kteřijž od wěku gſau) Prorokůw ſwých.

Jáko powiedał przez vſtá świętych/ ktorzy od wieku byli prorokow ſwoich.

71. Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos.

That he would ſent vs deliueraunce from our enemies/ and from the handes of all that hate vs.

71. Das er vns errettet von vnſern Feinden/ vnd von der Hand aller die vns haſſen.

At hand vilde frelſe oſſ fra vore fiender/ oc fra alle deris haand ſom oſſ hade.

71. Wyproſſtěnij z Nepřátel naſſých / a z ruki wſſech kteřijž nás nenáwiděli.

Iż nas miał wybáwić od nieprzyiácioł náſzych/ y z ręki wſzytkich ktorzy nas nienáwidzą.

א

72 ועבד חננה עם אבהין ועהד לדיתיקוהי קדישתא׃

Per vsar misericordia verso i nostri padri, e ricordarsi del suo santo Testamento.

73 ומומתא דימא לאברהם אבון (דיתל לן׃)

Et del giuramento ch'egli haueua giurato al nostro padre Abraam (di concederci.)

74 דנתפרק מן אידא דבעלדבבן והלא דחלתא נפלוח קדמוהי׃

Che liberati da la mano de nostri nimici, noi li seruissimo senza timere.

75 בחננא ובכאנותא קדמוהי כלהין יומתן׃

In santità e giustitia dinanzi à lui, tutti i giorni de la vita nostra.

76 ואנת טליא נביה דעליא תתקרא תאזל גיר קדם פרצופה דמריא דתטיב אורחתה׃

E tu piccolo fanciullo, sarai chiamato Profeta de l'Altissimo: percioche tu andarai innanzi a la faccia del Signore, à preparar le sue vie.

77 דיתל מדעא דחיא לעמה בשובקנא דחטהיהון׃

Per dar cognitione de la salute al suo popolo, ne la rimessione de lor peccati.

78 ברחמא דחננא דאלהן דבהון יסערן דנחא מן רומא׃

Per le viscere de la misericordia del nostro Iddio, ne laquale ci ha visitati l'Oriente che vien da alto.

79 למנהרו לאילין דבחשוכא ובטללא דמותא יתבין ונתרוץ רגלין באורחא דשלמא׃

Per rilucere à quelli che seggano ne le tenebre e ne l'ombra de la morte, per dirizzare i nostri piedi nella via de la pace.

80 טליא דין רבא הוא ומתחיל ברוחא ובחורבא איתוהי הוא עדמא ליומא דתחויתה דלות יסריל׃

E il piccolo fanciullo cresceua e fortificauasi in spirito: e stette ne i diserti insin al giorno ch'ei si doueua mostrare ad Israel.

א

72 לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם אֲבוֹתֵינוּ וְלִזְכּוֹר בְּרִית קָדְשׁוֹ׃

Haziendo misericordia con nuestros Padres y acordandose de su sancto Testamento:

73 אֶת־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם אָבִינוּ (לָתֵת לָנוּ׃)

Del juramento que juró à Abraham nuestro Padre, (que nos auia de dar.)

74 אֲשֶׁר מֻצָּלִים מִיַּד אוֹיְבֵינוּ בְּלִי יִרְאָה נַעַבְדֶנּוּ׃

Que sin temor, libertados de nuestros enemigos, le seruiriamos:

75 בְּחֶסֶד וּבְצֶדֶק לְפָנָיו כָּל־יְמֵי חַיֵּינוּ׃

En sanctitad y justicia delante deel, todos los dios de nuestra vida.

76 וְאַתָּה הַיֶּלֶד נְבִיא הָעֶלְיוֹן תִּקָּרֵא כִּי־תֵלֵךְ לִפְנֵי יְהוָה לְהָכִין אֶת־דְּרָכָיו׃

Tu empero, o ninno Propheta del Altissimo seràs llamado: porque yras delante de la faz del Sennor, para aparejar sus caminos:

77 לָתֵת אֶת דַּעַת יְשׁוּעָה לְעַמּוֹ בִּסְלִיחַת חַטֹּאתָם׃

Dando sciencia de salud à su pueblo para remission de sus peccados:

78 בְּרַחֲמֵי חֶסֶד אֱלֹהֵינוּ בַּאֲשֶׁר פְּקָדָנוּ מִזְרַח מִמָּרוֹם׃

Por las entrannas de misericordia de nuestro Dios, conque nos visitó de lo alto el Oriente.

79 לְהָאִיר אֶת־יוֹשְׁבִים בַּחֹשֶׁךְ וּבְצַלְמָוֶת וּלְיַשֵּׁר אֶת־רַגְלֵינוּ עַל־דֶּרֶךְ שָׁלוֹם׃

Para dar luz à los que habitan en tinieblas y en sombra de muerte: para encaminar nuestros pies por camino de paz.

80 וְהַיֶּלֶד גָּדַל חָזַק וְאָמֵץ בְּרוּחַ וַיְהִי בַּמִּדְבָּר עַד־יוֹם הֵרָאוֹתוֹ אֶל־יִשְׂרָאֵל׃

Y el ninno crecia, y era confortado del Espiritu y estuuo en los desiertos hasta el dia que se mostró à Israel.

ά.

72. Ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ.

Pour faire misericorde enuers nos peres, & auoir memmoire de sa saincte alliance,

73. Ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, (τοῦ δοῦναι ἡμῖν.)

Qui est le iurement qu'il a iuré à Abraham nostre pere. (assauoir qu'il nous donneroit.)

74. Ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, ῥυσθέντας, λατρεύειν αὐτῷ.

Qu'apres estre deliurés de la main de nos ennemis, nous lui seruirions sans crainte.

75. Ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν.

En sainctete & iustice deuant lui, tous les iours de nostre vie.

76. Καὶ σὺ παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ.

Et toi petit enfant, tu seras appelé le Prophete du Souuerain: car tu iras deuant la face du Seigneur, pour apprester ses voyes.

77. Τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

Et pour donner cognoissance du salut a son peuple, par la remission de leurs pechés.

78. Διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους.

Par les entrailles de la misericorde de nostre Dieu, desquelles nous a visité l'Orient d'en haut:

79. Ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

Afin qu'il reluise à ceux qui sont assis en tenebres & en ombre de mort: pour adresser nos pieds, au chemin de paix.

80. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι· καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

Et le petit enfant croissoit, & estoit fortifié en esprit: & fut és deserts iusqu'au iour qu'il deuoit estre manifesté à Israel.

CAP. I.

72. Ad faciendam miſericordiam cum patribus noſtris: & memorari teſtamenti ſui ſancti.

That he would ſhewe mercie towards our fathers / and remember his holye Couenant.

73. Iuſiurandum quod iuravit ad Abraham patrem noſtrum,(daturum ſe nobis)

And the othe which he ſware to our father Abraham.(Which was,that he would graunt vnto vs.)

74. Vt ſine timore, de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſerviamus illi.

That we being deliuered out of the hands of our enemies / ſhould ſerue him without feare.

75. In ſanctitate & iuſtitia, coram ipſo, omnibus diebus noſtris.

All the dayes of our life / in holines and righteouſnes before him.

76. Et tu puer, propheta Altiſſimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias eius.

And thou,babe, ſhalt bee called the Prophet of the moſt High: for thou ſhalt goe before the face of the Lorde / to prepare his wayes.

77. Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius,in remiſſionem peccatorum eorum.

And to giue knowledge of ſaluation vnto his people/ by the remiſſion of their ſinnes.

78. Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos, Oriens, ex alto.

Trough the tender mercie of our God / whereby the dayſpring from an high / hath viſited vs.

79. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis ſedent: ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis.

To giue light to them that ſit in darkenes / and in the ſhadowe of death / and to guide our feete into the way of peace.

80. Puer autem creſcebat, & confortabatur ſpiritu, & erat in deſertis uſq; in diem oſtenſionis ſuæ ad Iſraël.

And the childe grewe / and waxed ſtrong in ſpirit / and was in the wildernes / til the day came that he ſhould ſhewe him ſelfe vnto Iſrael.

Das I. Capitel.

72. Vnd die Barmhertzigkeit erzeigete vnſern Vätern / vnd gedechte an ſeinen heiligen Bund.

Oc beuiſe vore Fedre Barmhertighed / oc tencke paa ſin hellige Pact.

73. Vnd an den Eid / den er geſchworen hat vnſerm Vater Abraham / (vns zugeben.)

Oc paa den Eed / ſom hand ſoer vor Fader Abraham / (At giffue oſſ.)

74. Das wir erlöſet auß der Hand vnſer Feinde / jm dieneten ohn forcht.

At naar wi vaare forløſde aff vore Fienders Haand / ſkulde wi tiene hannem.

75. Inn heiligkeit vnd gerechtigkeit / die jhm gefellig iſt. vnſer Lebenlang.

I Hellighed oc Retferdighed / ſom hannem er behagelig / vden redzel vor Liffs tid.

76. Vnd du Kindlein wirſt ein Prophet des Höchſten heiſſen / du wirſt vor dem HERREN her gehen / das du ſeinen weg bereiteſt.

Oc du Barn lille / ſkalt kaldis den Høyſtis Prophete / Du ſkalt gaa frem faar HERREN / at berede hans vey.

77. Vnd erkentnuß des Heils gebeſt ſeinem Volck / die da iſt in vergebung jhrer Sünde.

Oc at giffue hans Folck Salighedſens forſtand ſom er i deris ſynders forladelſe.

78. Durch die hertzliche Barmhertzigkeit vnſers Gottes / durch welche vns beſucht hat der Auffgang auß der Höhe.

Ved vor Guds hiertelige Barmhiertighed / ved huilcken Opgangen aff det Høye haffuer beſøct oſſ.

79. Auff das er erſcheine denen die da ſitzen im Finſterniß vnd ſchatten des tods / vnd richte vnſer füſſe auff den weg des Frides.

Paa det hand ſkulde ſkinne faar dem / ſom ſide i mercke oc i Dødzens ſkugge / oc viſe vore føder paa Fredens vey.

80. Vnd das Kindlein wuchß / vnd ward ſtarck im Geiſt / vnd war in der wüſten / biß das er ſolt herfür tretten für das Volck Iſrael.

Oc Barnet voxte / oc vaar ſterckt i Aanden / oc vaar vdi Orcken / indtil hand ſkulde traade frem faar Iſraels Folck.

Kapitola I.

72. Aby včinil Miloſrdenſtwij s Otcy naſſými / a rozpomenul ſe na ſwědectwij ſwé Swaté.

Aby vżył miłośierdżia nád oycy náſzymi / á roſpomniał ná teſtáment ſwoy świety.

73. Napřijſahu kterauž geſt přiſáhl Abrahamowi Otcy naſſemu / (žeſe. nám ſamého dá.)

Y ná przyśiegę ktora przyśiągł Abráhámowi oycu náſzemu / (że nam to dáć miał.)

74. Abychom bez ſtrachu z ruky nepřátel naſſých gſauce wyſwobozeni / ſlaužili gemu.

Iż oprocz ſtráchu będąc z ręki nieprzyiacielſkiey wybáwieni / ſłużylichmy mu mieli.

75. W Swatoſti a w ſprawedlnoſti před ním / po wſſecky dni naſſe.

W świętobliwośći y w ſpráwiedliwośći przed nim po wſzytki dni żywota náſzego.

76. A ty Dijtě Prorokem Naywyſſjho ſlauti budeſs / neb předegdeſs před twářj PANE připrawowati ceſti geho.

A ty też dźiećiątko Prorokiem nawyż ſze° będźieſz názwáne / bo poydźieſz w przod przed obliczności Páńſka / ábys gotował drogi iego.

77. Aby bylo dáno vměnij ſpaſytedlné Lidu geho / na odpuſſtěnij hřjchůw gegich.

A iżbyś podał wiádomość zbáwienia ludowi iego / przez odpuſzczenie grzechow ich.

78. Skrze ſtkewa Miloſrdenſtwij Boha naſſeho / w němžto nawſſtijwil nás wzcházegež wýſoſti.

Dla wnętrznośći miłośierdżia Bogá náſzego / ktorymi náwiedźił nas Láteroſl z wyſokośći.

79. Aby poſwijtil těm kteřijž w temnoſtech a w ſtijnu Smrti ſedij / aby byly zprawený nohy naſſe na ceſtu pokoge.

Aby ſię okazáłá tym ktorzy w ćiem nośćiach y w ćieniu śmierći położeni ſą / ku wyproſtowániu nog naſzych ná drogę pokoiu.

80. Dijtě pak roſtlo a poſylňowalo ſe Duchem / a bylo na pauſſti / až do dne vkázanij ſwého Lidu Izrahelſkému.

A ták dźiećiątko ono podraſtało / y było vmocnione Duchem / y było ná puſtyniách / áż do onego dnia kiedy ſię ukázało przed Izráelem.

ב

1 הוא דין ביומתא הנון ונפק פוקדנא מן אגוסטוס קסר דנתכתב כלה עמא דאוחדנה:

Hor auuenne che in quei giorni vsci vn editto da parte di Cesare Augusto, che si descriuesse tutto il mondo.

2 הדא מכתבנותא קדמיתא הות בהגמונותא דקורינוס בסוריא:

Questa prima descrittione si fece, essendo Cirenio gouernator de la Siria.

3 ואזל הוא כל נש דנתכתב במדינתה:

E cosi tutti andauano à farsi scriuere, ciascuno ne la sua propria citta.

4 סלק הוא דין ואף יוסף מן נצרת דגליל ליהוד למדינתה דדויד דמתקריא בית לחם מטול דאיתוהי הוא מן ביתה ומן שרבתה דדויד:

Onde Iosef ancora sali di Galilea, da la città di Nazaret, in Giudea, ne la città di Dauid, laqual si chiama Betlehem: percio ch'egli era de la casa e parentado di Dauid.

5 עם מרים מכירתה כד בטנא דתמן נתכתב:

A farsi scriuere insieme con Maria che gli era stata data per moglie, laquale era grauida.

6 והוא דכד תמן אנון אתמליו יומתה דתאלד:

Et auuenne mentre ch'essi erano li, che si compierono i giorni ch'ella doueua partorire.

7 וילדת ברה בוכרא וכרכתה בעזרורא וארמיתה באוריא מטול דלית הוא להון דוכתא איכא דשרין הוו:

E cosi partori il suo figliuol primogenito, & inuolselo ne le fascie, e poselo à giacere ne la mangiatoia d'una stalla: percioche ne l'hostaria non v'era luogo per loro.

8 רעותא דין איתיהון הוו בה באתרא דשרין הוו תמן ונטרין הוו מטרתא דליליא על מרעיתהון:

Hora in quella medesima contrada v'erano de pastori che stauano à la campagna, vegliando e facendo le guardie de la notte sopra il lor gregge.

ב

1 ויהי בימים האלה ויצא חק מקיסר אוגוסטוס להפקד את־כל התבל:

Y aconteció en aquellos dias que salió edicto de parte de Augusto Cesar, que toda la tierra fuese empadronada.

2 וזה המפקד היה הראשון בשלוט קירניוס בארם:

Este empadronamiento primero fue hecho siendo Presidente de la Syria Cyrenio.

3 וילכו כלם להפקד איש איש אל־עירו:

Y yuan todos para ser empadronados cada vno à su ciudad.

4 ויעל גם יוסף מגליל מעיר נצרת אל־יהודה לעיר דוד אשר נקראה בית לחם יען אשר היה מבית וממטה דוד:

Y subió Ioseph de Galilea, de la ciudad de Nazareth, à Iudea, à la ciudad de Dauid, que se llama Bethlehem, porquanto era de la Casa y familia de Dauid:

5 להפקד עם מרים מארשה לו לאשה והיא הרה:

Para ser empadronado, con Maria su muger desposada con el, la qual estaua prennada.

6 ויהי בהיותם שם וימלאו ימיה ללדת:

Y aconteció, que estando ellos alli, los dias en que ella auia de parir, se cumplieron.

7 ותלד בנה בכורה ותחתלהו ותשיתהו באבוס כי־לא היה להם מקום במלון:

Y parió à su hijo primogenito, y emboluiolo, y acostoló en el pesebre: porque no auia lugar para ellos en el meson.

8 ויהיו רעים בככר ההיא לנים בשדה ושומרים אשמורות לילה על־עדריהם:

Y auia pastores en la misma tierra, que velauan y guardauan las velas de la noche sobre su ganado.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ καίσαρος αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.

Or aduint en ces iours-la qu'vn edit fut publié de la part de Cesar Auguste, que tout le monde fut enrollé.

2. Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς συρίας κυρηνίου.

(Ceste premiere description fut faite, lors que Cyrenius auoit le gouuernement de Syrie.)

3. Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

Ainsi tous alloyent pour estre enrollés, vn chacun en sa ville.

4. Ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, ἐκ πόλεως ναζαρὲτ, εἰς τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν δαυίδ, ἥτις καλεῖται βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς δαυίδ.

Ioseph aussi monta de Galilee en Iudee assauoir de la ville de Nazareth en la cite de Dauid, qui est appelee Beth-lehem (à cause qu'il estoit de la maison & famille de Dauid.)

5. Ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικὶ, οὔσῃ ἐγκύῳ.

Pour estré enrollé auec Marie, la femme qui lui auoit esté fiancee: laquelle estoit enceinte.

6. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν.

Et aduint comme ils estoyent là, que le terme d'icelle pour enfanter fut accompli.

7. Καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

Et elle enfanta son fils premier né, & l'emmaillotta, & le coucha en vne creche, à cause qu'il n'y auoit point de place pour eux en l'hostellerie.

8. Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ, ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν.

Or y auoit-il en la mesme contree des bergers couchans aux champs, & gardans les veilles de la nuict sur leur troupeau.

CAP. II.

FActum eſt autem, in diebus illis, exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis.

And it came to paſſe in thoſe dayes/ that there came a commaundement frõ Auguſtus Ceſar / that all the worlde ſhoulde be taxed.

2. Hæc deſcriptio prima, facta eſt à præſide Syriæ Cyrino.

(This firſt taxing was made when Cyrenius was gouernour of Syria.)

3. Et ibant omnes ut profiterentur, ſinguli in ſuam civitatem.

Therefore went all to be taxed/ euery man to his owne citie.

4. Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa de civitate Nazareth, in Iudæam, civitatem David, quæ vocatur Beth lehem: eo quòd eſſet de domo & familia David.

And Joſeph alſo went vp from Galile out of a citie called Nazaret / into Judea / vnto the citie of Dauid / which is called Beth-lehem (becauſe he was of the houſe & linage of Dauid.)

5 Vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi uxore, prægnante

To be taxed with Marie that was giuen him to wiſe / which was with child.

6. Factum eſt autem, cum eſſent ibi, impleti ſunt dies ut pareret.

And ſo it was/that while they were there/the dayes were accompliſhed that ſhe ſhould be deliuered.

7. Et peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eũ involvit, & reclinavit eum in præſepio: quia non erat eis locus in diverſorio.

And ſhe brought forth her firſt begotten ſonne/ and wrapped him in ſwadeling clothes/ and layed him in a cratche / becauſe there was no rowme for them in the Inne.

8. Et paſtores erant in regione eadem: vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum.

And there were in the ſame countrey ſhepherdes/ abiding in the fielde/ & keeping watch by night becauſe of their flocke.

Das II. Capitel.

Es begab ſich aber zu der Zeit/ daß ein Gebott vom Keiſer Auguſto außgieng/ daß alle Welt geſchätzet würde.

OC det begaff ſig paa den tid / at der vdgick it Bud aff Keyſer Auguſto/ At al Verden ſkulde beſcriffuis til Skat.

2. Vnd diſe Schatzung war die allererſte/ vnd geſchach zur zeit da Cyrenius Landpfleger in Syrien war.

Oc denne Beſcriffuelſe vaar den allerførſte/ oc ſkede paa den tid/ der Cyrenius vaar Landzherre i Syrien.

3. Vnd jederman gieng/ daß er ſich ſchätzen lieſſe / ein jeglicher inn ſeine Stadt.

Oc huer mand gick/ at lade beſcriffue ſig til Skat huer til ſin Stad.

4. Da machet ſich auff auch Joſeph/ auß Galilea / auß der Stadt Nazareth/ in das Jüdiſche Land/ zur Statt Dauid/ die da heiſſet Bethlehem/ darumb daß er von dem Hauſe vnd Geſchlechte David war.

Da giorde oc Joſeph ſig rede/ aff Galilea/ aff den Stad Nazareth/ i Jødeland/ til Dauids Stad/ ſom kaldis Bethlehem / Fordi at hand vaar aff Dauidz Huſſ oc ſlect.

5. Auff daß er ſich ſchätzen lieſſe mit Maria ſeinem vertraueten Weibe/ die war ſchwanger.

At hand ſkulde lade beſcriffue ſig til ſkat/ met Maria ſin troloffuede Huſtru/ ſom vaar fructſommelig.

6. Vnd als ſie daſelbs waren / kam die zeit daß ſie geberen ſolte.

Oc ſom de vaare der/ da kom tiden / at hun ſkulde føde.

7. Vnd ſie gebar jhren erſten Son/ vnnd wickelt jhn in Windeln / vnnd leget jhn in eine Krippen/ denn ſie hatten ſonſt keinen raum inn der Herberge.

Oc hun fødde ſin førſte Søn / oc ſuøbte hannem i Klude / oc lagde hannem i en Krubbe / Thi de haffde ellers inted rum i Herbere.

8. Vnd es waren Hirten in derſelbigen gegend auff dem Felde / bey den Hürten/ die hüteten des Nachts jhrer Herde.

Oc der vaare Hyrder i den ſamme Egn paa marcken hoſſ Faare ſtierne / ſom voctede deris Hiord om natten.

Kapitola II.

TEhdy ſtalo ſe w těch dnech: Wyſſlo geſt wyřčenij od Cyſaře Auguſta / aby byl popſán weſſkeren ſwět.

Y ſtáło ſie zá onych czáſſow / że wyſzedł dekret od Ceſarza Auguſtá áby popiſano wſzytke ziemie.

2. Toto popſánij nayprwnij ſtalo ſe od Wládaře Syrſkého Cyrýna.

(A ten pierwſzy popys był za ſtaroſty Syryyſkiego Cyrenuſza).

3. Y ſſli wſſyckni aby ſe přiznawali gedenkaždý do ſwého Měſta.

A przetoż wſzyſcy ſzli ku popiſowi/ każdy do miáſtá ſwego.

4. Y wſtaupil také Jozeff od Galilee z Měſta Nazarethu do Zidowſtwa/ do Měſta Dawidowa / kterěž ſlowě Bethlehem/ proto/ že byl z Domu a z Czeledi Dawidowi.

Szedł też y Jozef od Gálileey z miáſtá Názáret / ku Juda do miáſtá Dawidowe° / ktore zowa Bethleem/ dla tego iż był z domu y z narodu Dawidowego.

5. Aby ſe přiznal s Maryijí oddanau ſobě Manželkau těhotnau.

Aby był popiſan z Márya poſlubiona ſobie żona / ktora byłá brzemienna

6. Y ſtalo ſe když tam byli / naplnili ſe dnowé Marye/ aby porodila.

A ſtało ſie gdy tám byli wypelniły ſie dni ktorych porodzić miáłá.

7. Y porodila Syna ſwého prworozeného/ a w plénky ho obwinula / a položila gey w Geſlech: neb neměli mijſta w Hoſpodě.

Porodziłá ſyna ſwoiego pierworodnego / á owinełá go w pieluſzki y położyłá go w żłobie / dla tego iż im mieyſcá nie było w goſpodzie.

8. A Paſtýři byli w kragině té ponocugijce/ a oſtřij hagijce bděnj no čnjho nad ſwým Stadem.

W tey że kráinie byli páſtyrze leżac ná polách/ y nocna ſtraż trzymáiac nád ſtadem ſwem.

ב

9 והא מלאכא דאלהא אתא לותהון ותשבוחתה דמריא אנהרת עליהון ודחלו דחלתא רבתא:

Et ecco l'Angelo del Signore sopravuenne loro, e la luce del Signore risplende loro à attorno: onde essi hebbero gran timore.

10 ואמר להון מלאכא לא תדחלון הא גיר מסבר אנא לכון חדותא רבתא דתהוא לכלה עלמא:

El'Angelo disse loro, Non temete: perche, ecco, io v'annuntio vna grande allegrezza, laqual sara à tutto'l popolo.

11 אתילד לכון גיר יומנא פרוקא דאיתוהי מריא משיחא במדינתה דדויד:

Cioè, che hoggi è nato à voi il Saluatore che è il Signor Christo ne la città di Dauid.

12 והדא לכון אתא משכחין אנתון עולא דכריך בעזרורא וסים באוריא:

E questo vsia per segno, Voi trouarete il fanciullo infasciato, e posto in vna mangiatoia.

13 ומן שלי אתחזי עם מלאכא חילותא סגיאא דשמיא כד משבחין לאלהא ואמרין:

E incontinente fu insieme con quell'Angelo vna moltitudine de gli eserciti celesti che laudauano Iddio, e diceuano.

14 תשבוחתא לאלהא במרומא ועל ארעא שלמא וסברא טבא לבני נשא:

Gloria sia ne i luoghi altissimi à Dio, e pace in terra, à gli huomini, buona volonta.

15 והוא דכד אזלו מן לותהון מלאכא לשמיא מללו רעותא חד עם חד ואמרין נרדא עדמא לבית לחם ונחזא למלתא הדא דהות איך דמריא אודע לן:

E poi che gli Angeli si furon partiti da essi & andati in cielo, i pastori diceuano tra loro. Horsu passiamo insin à Betlehem, e vediamo vn poco questa cosa che è auuenuta, laquale il Signore ci ha fatta intendere.

ב

9 והנה מלאך יהוה נצב אצלם וכבוד יהוה נגה עליהם סביב סביב וייראו יראה גדולה:

Y heaqui, el Angel del Sennor vino sobre ellos: y claridad de Dios los hinchió de resplandor de todas partes, y vuieron gran temor.

10 ויאמר להם המלאך אל תיראו כי הנני מבשר אתכם שמחה גדולה אשר תהיה לכל העם:

Mas el Angel les dixo, No temays, porque heaqui, os doy nueuas de gran gozo, que será à todo el Pueblo.

11 כי ילד לכם היום ישוע אשר הוא משיח יהוה בעיר דוד:

Que hos es nacido oy Saluador, que es el Sennor el Christo, en la ciudad de Dauid:

12 וזאת לכם האות תמצאו ילד מחתל מושם באבוס:

Y esto os será per sennal: Hallareys àl niaño embuelto, echado en el pesebre.

13 ופתאם היה עם המלאך רב צבא השמים המהללים את יהוה לאמר:

Y repentinamente fue con el Angel multitud de exercitos celestiales, que alabauan à Dios, y dezian.

14 כבוד במרומים לאלהים ובארץ שלום ובאנשים רצון:

Gloria en las alturas à Dios, Y en la tierra paz, y à los hombres buena voluntad.

15 ויהי כאשר עלו מאתם המלאכים השמימה ואנשי מקנה אמרו איש אל רעהו נלך נא עד בית לחם ונראה את הדבר הזה הנעשה את אשר יהוה הודיע לנו:

Y aconteció, que como los Angeles se fueron deellos al cielo, los pastores dixeron los vnos à los otros, Passemos pues hasta Bethlehem, y veamos este negocio que ha hecho Dios, y nos ha mostrado.

β.

9. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖ, καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς. καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν,

Et voici l'Ange du Seigneur suruint vers eux, & la clarté du Seigneur resplédit autour d'eux, dont ils furent saisis d'vne fort grande peur.

10 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ,

Adonc l'Ange leur dit, N'ayez point de peur: car voici, ie vous annonce vne grande ioye, laquelle sera à tout le peuple.

11. Ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος, ἐν πόλει δαυίδ.

C'est qu'auiour d'hui en la cité de Dauid vous est né le Sauueur, qui est Christ le Signeur.

12. Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον. εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

Et vous aurez ces enseignes, c'est que vous trouuerez le petit enfant emmaillotté, & gisant en vne creche.

13. Καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου αἰνούντων τὸν θεὸν, καὶ λεγόντων.

Et soudain auec l'Ange il y eut vne multitude des armees celestes louans Dieu, & disans.

14 Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

Gloire soit à Dieu és cieux treshauts, & en terre paix: enuers les hommes, bonne volonte.

15. Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους, διέλθωμεν δὴ ἕως εἰς βηθλεέμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν.

Et aduint qu'apres que les Anges s'en furent allés d'auec eux au ciel, ces gens la assauoir les bergers dirent entr'eux, Allons donc iusqu'en Bethlehem, & voyons ceste chose qui est aduenue, que le Seigneur nous a notifiee.

CAP. II.

9. Et ecce angelus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos, & timuerunt timore magno.

And lo / the Angell of the Lord came vpon them / and the glory of the Lorde ſhone about them / and they were ſore afraid.

10. Et dixit illis angelus, Nolite timere: ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.

Then the Angell ſaid vnto them / Bee not afraide: for behold / I bring you tidings of great ioy / that ſhalbe to all the people.

11. Quia natus eſt vobis hodie Salvator qui eſt Chriſtus Dominus in civitate David.

That is / that vnto you is borne this daye in the citie of Dauid / a Sauiour / which is Chriſt the Lord.

12. Et hoc vobis ſignum, Invenietis infantem pannis involutum, & poſitum in præſepio.

And this ſhalbe a ſigne to you / Yee ſhall finde the childe ſwadled / and layed in a cratch.

13. Et ſubitò facta eſt cum angelo multitudo militiæ cæleſtis, laudantium Deum, & dicentium.

And ſtraight way there was with the Angell a multitude of heauenly ſouldiers / praiſing God / and ſaying.

14. Gloria in altiſſimis Deo: & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Glorie be to God in the high heauens / and peace in earth / and towardes men good will.

15. Et factum eſt: ut diſceſſerunt ab eis angeli in cælum, paſtores loquebantur ad invicem: Tranſeamus uſque Beth-léhem, & videamus hoc verbum quòd factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis.

And it came to paſſe when the Angels were gone away from them into heauen that the ſhepheardes ſaide one to another / Let vs goe then vnto Bethlehem / and ſee this thing that is come to paſſe / which the Lord hath ſhewed vnto vs.

Das II. Capitel.

9. Vnd ſihe / des HERREN Engel tratt zu jhnen / vnd die klarheit des HERREN leuchtet vmb ſie / vnd ſie forchten ſie ſehr.

Oc ſee / HERRENS Engel traadde til dem / oc HERRENS klarhed ſkinde om dem / Oc de fryctede ſaare.

10. Vnd der Engel ſprach zu jhnen: Förchtet euch nicht / ſihe ich verkündige euch groſſe freude / die allem Volck widerfahren wirdt.

Oc Engelen ſagde til dem: Fryctet eder icke / See / ieg forkynder eder ſtor Glæde / ſom ſkal vederfaris alt Folcket.

11. Denn euch iſt heute der Heiland geborn / welcher iſt Chriſtus der HERR / in der Stad Dauid.

Thi Eder er i dag en Frelſere født / ſom er den HERRE Chriſtus / i Dauidz Stad.

12. Vnd das habt zum Zeichen: Jr werdet finden das Kindlein inn windeln gewickelt / vnd inn einer Krippen ligen.

Oc det ſkulle i haffue til it Tegen / J ſkulle finde Barnet ſuøbt i Klude / oc liggendis i en Krubbe.

13. Vnd als bald war da bey dem Engel die menge der himliſchen Heerſcharen / die lobeten Gott / vnd ſprachen:

Oc ſtrax bleff der hoſſ Engelen en Himmelſke Herſkaris mangfoldighed / ſom loffuede Gud / oc ſagde.

14. Ehre ſey Gott in der Höhe / Friede auff Erden / vnd dem Menſchen ein Wolgefallen.

Ære vere Gud i det Høye / Oc Fred paa Jorden / oc Menniſken en vel behagelighed.

15. Vnd da die Engel von jhnen gen Himmel fuhren / ſprachen die Hirten vntereinander: Laſſet vns nun gehen gen Bethlehem / vnd die Geſchicht ſehen die da geſchehen iſt / die vns der HERR kundt gethan hat.

Oc der Englene fore fra dem til Himmelen / da ſagde Hyrderne til huer andre / Lader oſſ nu gaa til Bethlehem oc ſee den Gerning / ſom der er ſkeet / ſom HERREN haffuer obenbaret oſſ.

Kapitola II.

9. A ay Angel PANIE poſtawil ſe podlé nich / a yaſnoſt Božij obklijčila ge: Y báli ſe báznij welikau.

A oto Aniol Páñſki z nagłá k nim przyſzedl / á iáſność Páńſka oświeciłá ie ze wſzad / y lękli ſie wielka boiáznia.

10. Y řekl gim Angel: Nebogtež ſe / neb ay zwěſtugi wám radoſt welikau / kteráž bude wſſemu lidu.

Tedy im rzekł Aniol / Nie boyćież ſie / ábowiem ći oto oznáymuie wam weſele wielkie / ktore bedzie wſzytkiemu ludowi.

11. Nebo narodil ſe wám dnes Spaſytel / kterýž geſt Kryſtus Pán w Měſtě Dawidowě.

Iż ſie wam dźiś národźił zbáwićiel / ktory ieſt Kryſtus Pan w mieśćie Dawidowem.

12. A toto wám znamenij / Naleznete Nemluwňátko / plénkámi obwinuté / a položené w Geſlech:

A bedźiećie ten miec znák / znaydźiećie niemowiatko vwinione w pieluſzki / y leżace w żlobie.

13. A hned s Angelem ſtalo ſe množſtwij Rytijřſtwa Nebeſkého chwálijcých Boha / a řkaucých:

A wnet z onym Aniołem przyſzło wiele záſtepow niebieſkich / chwaląc Bogá y mowiąc.

14. Sláwa na wyſoſtech Bohu: a na Zemi Pokog / Lidem dobré wůlé.

Chwala ná wyſokośći Bogu / á ná źiemi pokoy / przećiw ludźiam dobra wola.

15. Tehdy ſtalo ſe když odeſſli od nich Angelé do Nebe / Paſtýři rozmlauwali weſpolek / řkauce: Poďme až do Bethléma / a wizme to ſlowo kteréž ſe ſtalo / kteréž včinil PAn a vkázal nám.

Potym gdy odeſzli Aniołowie od nich do niebá / tedy páſtyrze ony mowili iedni do drugich / Podźimyż iuż aż do Betleem / á oglądaymy te ſpráwe ktora nam Pan oznaymił.

ב

16 ואתו מסרהבאית ואשכחו למרים וליוסף ולעולא דסים באוריא׃

E cosi vennero prestamente, e trouorono Maria e Iosef, e il fanciullo posto ne la mangiatoia.

17 וכד חזו אודעו למלתא דאתמללת עמהון עלוהי על טליא׃

E come l'hebber veduto, diuolgoron la cosa ch'era stata detta loro di questo piccolo fanciullo.

18 וכלהון דשמעו אתדמרו על אילין דאתמלל מן רעותא׃

E tutti quelli che ne vdirono, si marauiglioron de le cose che eran dette loro da i pastori.

19 מרים דין נטרא הוא כלהין מלא הלין ומפחמא בלבה׃

E Maria conseruaua tutte queste parole, considerandole nel suo cuore.

20 והפכו רעותא הגון כד משבחין ומהללין לאלהא על כל דחזו ושמעו איכנא דאתמלל עמהון׃

I pastori poi se ne ritornorono, glorificando e laudando Iddio di tutte le cose che haueuano vdite e vedute, si come era stato detto loro.

21 וכד מלו תמניא יומין דנתגזר טליא אתקרי שמה ישוע דאתקרי מן מלאכא קדם דנתבטן בכרסא׃

E poi che furon compiuti gli otto giorni che si doueua circoncidere il fanciullo, fu chiamato il suo nome IESV, il quale era stato nominato da l'Angelo prima che fusse conceputo nel ventre.

22 וכד אתמליו יומתא דתדכיתהון איך נמוסא דמושא אסקוהי לאורשלם דנקימוניהי קדם מריא׃

Poi compiuti che furono i giorni de la lor purgatione, secondo la Legge di Moise, lo portorono in Ierusalem, per presentarlo al Signore.

ב

16 וילכו בחפזון וימצאו את האם ואת יוסף ואת הילד מושם באבוס׃

Y vinieron à priessa, y hallaron à Maria, y à Ioseph, y al ninno acostado en el pesebre.

17 ובראותם הודיעו על הדבר המדבר אליהם על הילד הזה׃

Y viendo lo, hizieron notorio lo que les auia sido dicho del ninno.

18 וכלם אשר שמעו תמהו על אשר דברו אליהם מן הרועים׃

Y todos los que lo oyeron, se marauillaron de lo que los pastores les dezian.

19 ומרים נצרה כל הדברים האלה ותהגה בלבבה׃

Mas Maria guardaua todas estas cosas confiriendo las en su coraçon.

20 וישובו הרועים ויכבדו וישבחו את יהוה על כלם אשר שמעו וראו כאשר דבר אליהם׃

Y boluieron se les pastores glorificando y alabando à Dios de todas las cosas que auian oydo y visto, como les auia sido dicho.

21 וכאשר נמלאו שמנת ימים להמול את הילד ויקרא שמו ישוע הנקרא מן המלאך בטרם הרה הוא בבטן׃

Y passados los ocho dias para circuncidar àl ninno, llamaron su nombre Iesus el qual le fue puesto del Angel antes que el fuese concebido en el viente.

22 ובמלאת ימי טהרתה כתורת משה הביאוהו ירושלימה להקריב לפני יהוה׃

Y como se cumplieron los dias de la purificacion de Maria conforme à la Ley de Moysen, truxeronlo à Hierusalem para presentarlo àl Sennor:

β.

16. Καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε μαριὰμ, καὶ τὸν ἰωσὴφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

Ils vindrent donc à grand' haste, & trouuerent Marie & Ioseph, & le petit enfant gisant en la creche.

17. Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου.

Et quand ils l'eurent veu, ils diuulguerent ce qui leur auoit esté dit touchant ce petit enfant.

18. Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς.

Dont tous ceux qui les ouïrent s'esmerueillerent des choses qui leur estoyent dites par les bergers.

19. Ἡ δὲ μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

Et Marie gardoit soigneusement toutes ces choses, les ruminant en son cœur.

20. Καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

Puis apres les bergers s'en retournerent glorifians & louans Dieu de toutes les choses qu'ils auoyent ouïes & veuës, selon qu'il leur en auoit esté parlé.

21. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτὸν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

Et quand les huit iours furent accomplis pour circoncir l'enfant, adonc son nom fut appelé IESVS, lequel auoit esté nommé par l'Ange deuant qu'il fust conceu au ventre.

22. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς, κατὰ τὸν νόμον μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι τῷ κυρίῳ.

Et quand les iours de la purification d'icelle furent accomplis selon la Loy de Moyse, ils le portrent en Ierusalem pour le presenter au Seigneur.

CAP. II.

16. Et venerunt feſtinantes : & invenerunt Mariam & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio.

So they came with haſte/ and found both Marie and Joſeph/ and the babe layed in the cratch.

17. Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc.

And when they had ſeene it / they publiſhed abroade the thing/which was tolde them of that childe.

18. Et omnes qui audierũt, mirati ſunt : & de his quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos.

And all that heard it / wondered at the thinges which were tolde them of the ſheepheardes.

19. Maria autem conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.

But Marie kept all thoſe ſayings/ & pondred them in her heart.

20. Et reverſi ſunt paſtores, glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant, & viderant ſicut dictum eſt ad illos.

And the ſheepherdes returned glorifying and praiſing God / for all that they had heard and ſeene/as it was ſpoken vnto them.

21. Et poſtquam conſummati ſunt dies octo ut circuncideretur puer: vocatum eſt nomen eius Ieſus , quod vocatum eſt ab angelo priusquàm in utero cõciperetur.

And when the eyght dayes were accompliſhed/that they ſhoulde circumciſe the childe / his name was then called Jeſus / which was named of the Angell / before hee was conceiued in the wombe.

22. Et poſtquam impleti ſunt dies purgationis eius ſecundùm legem Moyſi, tulerunt illum in Ieruſalem, ut ſiſterent eum Domino.

And when the dayes of her purification after the Lawe of Moſes were accompliſhed/ they brought him to Jeruſalem/ to preſent him to the Lorde.

Das II. Capitel.

16. Vnd ſie kamen eilend / vnd funden beyde Mariam vnd Joſeph/ darzu das Kind inn der Krippen ligen.

Oc de komme haſtelige / oc funde baade Mariam oc Joſeph / der til Barnet liggendis i Krubben.

17. Da ſie es aber geſehen hatten/ breitteten ſie das wort auß / welches zu jhnen von diſem Kind geſagt war.

Oc der de haffde ſeet det/ da forkyndede de det Ord ſom vaar ſagd til dem om dette Barn.

18. Vnd alle für die es kam/ wunderten ſich der rede / die jhnen die Hirten geſagt hatten.

Oc alle/ ſom det hørde/ forundrede ſig paa den Tale/ ſom Hyrderne ſagde dem.

19. Maria aber behielt alle diſe wort/vnd bewegt ſie in jrem hertzen.

Men Maria beuarede alle diſſe ord / oc betenckte dem i ſit hierte.

20. Vnd die Hirten kehreten wider vmb/preiſeten vnd lobeten Gott vmb alles / das ſie gehöret vnd geſehen hatten/wie denn zu jnen geſagt war.

Oc Hyrderne vende til bage igen / priſede oc loffuede Gud for alt det/ſom de haffde hørt oc ſeet/lige ſom det da vaar ſagd til dem.

21. Vnd da acht tag vmb waren/ da das Kind beſchnitten würde/da ward ſein Name genennet Jeſus / welcher genennet war/ von dem Engel / ehe denn er in Mutter leibe empfangen ward.

Och der otte dage vaare forløbne/ at Barnet ſkulde omſkæris / Da bleff hans Naffn kaldet Jheſus / ſom der vaar kaldet aff Engelen/ før hand bleff vndfangen i Moders liff.

22. Vnd da die tage jhrer reinigung nach dem Geſetz Moſe kamen/ brachten ſie jn gen Jeruſalem/auff das ſie jhn dar ſtelleten dem HERREN.

Oc der hendis renſelſis dage effter Moſe Low komme / da førde de Hannem til Jeruſalem / at de ſkulde der lade hannem komme fa[illegible]r HERREN.

Kapitola II.

16. Y přiſſli chwátagijce / a nalezli Marygi a Jozeffa / a Nemluwňátko položené w Geſlech.

A thák ſpießnie przyßli/ y náleźli Márya z Jozefem / y niemowiathko leżacé w żłobie.

17. A vzřewſſe poznali o ſlowu / kteréž gim bylo powědijno o tom Dijtěti.

R gdy vyzreli/ rozſławikli to co im było powiedziano o dzieciat ku onem.

18. Y diwili ſe wſſyckni kteřijž ſlyſſeli o těch wěcech / kteréž prawený byly od Paſtýřůw k nim.

A wßyſcy ktorzy to ſlyßeli co mowili do nich páſtyrze / dziwowáli ſie.

19. Ale Marya zachowáwala wſſecka ſlowa tato / rozgijmagijce ge w Srdcy ſwém.

Tedy Márya to wßytko záchowywáłá/ znaßaiac to do ſercá ſwego.

20. Y nawrátili ſe Paſtýři/ chwalijce a welebijce Boha ze wſſech wěcý/ kteréž byli ſlyſſeli a widěli/ yakož geſt powědijno k nim.

R wrocili ſie páſtyrze wyſławiáiacy chwálac Boga / záto wßytko co ſłyßeli y widzieli iáko im powiedano.

21. A když ſe dokonalo oſm dnij/aby obřezáno bylo Dijtě: Nazwáno geſt Gméno geho Gezus / kteréž geſt nazwáno od Angela / prwé než ſe w žiwotě počalo.

A gdy przyßedł dźień oſmy/ iżby obrzezano dzieciatko / tedy imie iego názwano ieſt Jezus/ktore było miánowano od Aniołá pierwey niż ſie w żywocie poczeło.

22. A když ſe naplnili dnowé očiſſtěnij gegich / podlé Zákona Moyžiſſowa/ neſli Dijtě do Geruzaléma/ aby ge poſtawili před PANEM.

Gdy ſie też wypełniły dni oczyſćiánia Máryey wedle zakonu Moiżeßowego / przywiedli go do Jeruzalem/ áby go ſtáwili Pánu.

ב

23 איך דכתיב בנמוסא דמריא דכל דכרא פתח מרבעא קדישא דמריא נתקרא׃

(Si come è scritto ne la Legge del Signore, Che ogni maschio che apre la matrice, si chiamarà santo al Signore,)

24 ודנתלון דבחתא איכנא דאמיר בנמוסא דמריא זוגא דשופנינא או תרין פרוגא דיונא׃

E per dare la oblationne à Dio, secondo che è detto ne la Legge del Signore, cioè vn par di tortore, ouero due pipioni di colombe.

25 גברא דין חד איתוהי הוא באורשלם שמה הוא שמעון וגברא הנא כאין הוא וזדיק ומסכא הוא לבויאה דיסריל ורוחא דקודשא אית הות עלוהי׃

Et ecco, in Ierusalem era vn huomo, che haueua nome Simeone: & era quest huomo giusto e pio, che aspettaua la consolation d'Israel: e lo Spirito santo era sopra esso.

26 ואמיר הוא לה מן רוחא דקודשא דלא נחזא מותא עדמא דנחזא למשיחה דמריא׃

Et haueua hauuto per riuelatione da lo Spirito santo ch'egli non vedrebbe la morte senza veder prima il Christo del Signore.

27 הי הנא אתא הוא ברוחא להיכלא וכד מעלין לה אבהוהי לישוע טליא דנעבדון חלפוהי איכנא דפקיד בנמוסא׃

E mosso da lo Spirito venne nel tempio. E quando il padre e la madre condusser dentro il fanciullo IESV, per far di lui secondo il costume de la Legge.

28 קבלה על דרעוהי וברך לאלהא ואמר׃

Egli ancora il prese ne le sue braccia, e laudò Iddio, e disse.

ב

23 כאשר נכתב בתורת יהוה כי כל־זכר פטר רחם קדוש ליהוה יקרא׃

Como está escripto en la Ley del Sennor, Todo macho que abriere matriz, será sancto àl Sennor.

24 ולתת מנחה כאשר נאמר בתורת יהוה שתי תורים או שני בני יונה׃

Y para dar la offrenda, conforme à loque está dicho en la Ley del Sennor, vn par de tortolas, o dos pollos de palomas.

25 והנה היה אדם בירושלים ושמו שמעון ואיש צדיק וירא אלהים הוא ומיחל אל־נחמת ישראל ורוח הקדש היה עליו׃

Y he aqui, auia vn hombre en Ierusalem llamado Simeon. y este hombre, justo y pio, esperaua la consolacion de Israel, y el Espiritu Sancto era sobreel.

26 ונתן לו מענה מרוח הקדש לא לראותו את־המות בטרם ראה את־משיח יהוה׃

Y auia recebido respuesta del Espiritu Sancto, que no veria la muerte, antes que viesse àl Christo del Sennor.

27 ויבוא ברוח אל־ההיכל ובהביא אביו ואמו את־הילד ישוע לעשותם על־דברת התורה עליו׃

Y vino por Espiritu àl templo. Y como metieron àl ninno Iesus sus padres enel Templo, para hazer por el conforme à la costumbre de la Ley:

28 והוא לקח אותו על־זרועיו ויברך את יהוה ויאמר׃

Entonces el lo tomó en sus braços, y bendixo à Dios, y dixo.

β'.

23. Καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται.

Comme il est escrit en la Loy du Seigneur, Que tout masle ouurant la matrice, sera appelé sainct au Seigneur:

24. Καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν, κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν.

Et pour offrir l'oblation, selon qu'il est dit en la Loy du Seigneur, assauoir vne paire de tourterelles ou deux pigeonneaux.

25. Καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα Συμεὼν, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ· καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτόν.

Or voici, il y auoit vn homme en Ierusalem qui auoit nom Simeon: cest homme estoit iuste & craignant Dieu, lequel attendoit la consolation d'Israel, & le sainct esprit estoit sur lui.

26. Καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου.

Et il auoit esté aduerti diuinement par le sainct Esprit qu'il ne verroit point la mort que premierement il n'eust veu le Christ du Seigneur.

27. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ.

Icelui estant meu par l'Esprit vint au temple: & comme le pere & la mere portoyent dedans le petit enfant Iesus, pour faire de lui selon la coustume de la Loy:

28. Καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν θεὸν, καὶ εἶπε.

Il le print entre ses bras, & benit Dieu, & dit,

CAP. II.

23 (Sicut ſcriptum eſt in lege Domini, Quia omne maſculinum adaperiens vulvam, ſanctum Domino vocabitur.)

(As it is written in the Law of the Lord / Every man childe that first openeth the wombe / shalbe called holy to the Lord.)

24. Et ut darent hoſtiam ſecundum quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

And to giue an oblation / as it is commaunded in the Law of the Lord / a paire of turtle Doues / or two yong pigeons.

25. Et ecce, homo erat in Ieruſalem, cui nomen Simeon, & homo iſte iuſtus & timoratus, expectans conſolationem Iſraël: & Spiritus ſanctus erat in eo.

And behold / there was a man in Jerusalem / whose name was Simeon: this man was iust / and feared God / & waited for the consolation of Israel / and the holy Ghost was vpon him.

26. Et reſponſum acceperat à Spiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi priùs videret Chriſtum Domini.

And a reuelation was giuen him of the holy Ghost / that hee should not see death / before he had seene the Lords Christ.

27. Et venit in ſpiritu in templum. Et cùm inducerent puerum Ieſum parẽtes eius, ut facerent ſecundùm conſuetudinẽ legis pro eo.

And he came by the motion of the Spirit into the Temple: & when the parents brought in the child Jesus / to do for him after the custome of the Law.

28. Et ipſe accepit eum in ulnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit.

Then he tooke him in his armes / and praised God / and sayd.

Das II. Capitel.

23. Wie denn geſchrieben ſtehet im Geſetz des HERREN: Allerley Männlein / das zum erſten die Mutter bricht / ſoll dem HERREN geheiliget heiſſen.

Lige ſom det oc ſtaar ſcreffuit i HERRENS Low / Alle honde Mandkøn / ſom førſt obner Moders liff / ſkal kaldis HERREN hellig.

24. Vnd das ſie geben das Opffer / nach dem geſagt iſt im Geſetz des HERREN / ein par Turteltauben / oder zwo junge tauben.

Oc at de ſkulde giffue Offer / effter ſom ſagd er i HERRENS Low / it par Turtelduerieller tho unge Duer.

25. Vnd ſihe / ein Menſch war zu Jeruſalem / mit Namen Simeon / vnd derſelbe Menſch war fromb vnnd Gottsfürchtig / vnd wartet auff den Troſt Iſrael / vnnd der heilige Geiſt war in jhm.

Oc ſee / der vaar it Menniſke i Jeruſalem / ſom hed Simeon / oc ſamme Menniſke vaar from oc Gudfryctig / oc hand ventede Iſraels troſt / oc den hellig Aand vaar i hannem.

26. Vnd jm war ein antwort worden von dem heiligen Geiſt / er ſolte den Todt nicht ſehen / er hette denn zuvor den Chriſt des HERREN geſehen.

Oc hand fick ſuar aff den hellige Aand / at hand ſkulde icke ſee Døden / før hand finge HERRENS Chriſt at ſee.

27. Vnnd kam auß anregung des Geiſtes in den Tempel. Vnd da die Eltern das Kind Jeſum in den Tempel brachten / daß ſie für jhn theten / wie man pfleget / nach dem Geſetz.

Oc hand kom i Templen aff Aandes opvæckelſe. Oc der Foreldrerne førde Barnet Jheſum i Templen / at de ſkulde gøre for hannem / lige ſom mand pleyer effter lowen.

28. Da nam er jhn auff ſeine arm / vnd lobete Gott / vnd ſprach:

Da tog hand hannem paa ſine arme / oc loffuede Gud / oc ſagde.

Kapitola II.

23. Yakož pſáno geſt w Zákoně PANIE / že každý Pacholjk otwijrage žiwot / Swatý PANU ſlauti bude:

(Jáko było opiſano w zákonie Pánſkim / Wßelki mężczyzná pierworodny świętym Pánſkim będźie.)

24. A aby dali Oběť za něho / yakož powědijno geſt w Zákoně PANIE / dwě Hrdličce / aneb dwě Holaubátek.

Ktemu áby oddáli ofiárę wedle tego co ieſth powiedziano w zakonie Páńſkim / parę ſynogárlic ábo dwoie gołąbiąt.

25. A ay člowěk byl w Geruzalémě / kterémuž Gméno Symeon / a Člowěk ten byl Sprawedlíwý a Bohabogný / čekage potěſſenij Izrahelſkého a Duch Swatý byl w něm.

A oto był niektory w Jeruzálem / ktoremu imie było Symeon / człowiek ſpráwiedliwy y bogoboyny / oczekawáiac pociechy Izráelſkiey / á Duch święty był nad nim.

26. A ten odpowěd wzal od Ducha Swatého / že neuzřij Smrti / ažby prwé ſpatřil Kryſta PANě.

Y oznáymiono mu to było przez Duchá świętego / że nie miał oglądáć śmierci / ażby pierwey oglądał Krystuſá onego Páńſkiego.

27. Y přiſſel w duchu do Chrámu. A když vwodili Dijtě Gežijſſe Rodičowé geho / aby včinili podlé obyčege Zákona za něho:

Ten z nátchnienia Duchá świętego przyßedł do kośćiołá / á gdy rodźi cy wwiedli dźieciątko Jezuſá aby zań vczynili wedle zwyczáiu zákonnego.

28. A on gey wzal na Lokty ſwé / y chwálil Boha / a řekl:

Tedy on wziąwßy go ná ręce ſwe / błogoſłáwił Bogá mowiąc.

ב

29 מְכִיל שָׁרֵא אַנְתְּ לֵהּ לְעַבְדָּךְ מָרִי אַיךְ מֶלְּתָךְ בִּשְׁלָמָא׃

Tu lassi hora andare, Signore, il tuo seruo in pace, secondo la tua parola.

30 דְּהָא חְזַי עַיְנַי חְנָנָךְ׃

Percioche gli occhij miei hanno veduta la tua Salute.

31 הוּ דְּטַיֶּבְתְּ בְּפַרְצוֹפָא דְּכֻלְּהוֹן אֻמָּוָתָא׃

Laqual tu hai apparecchiata innanzi à la faccia di tutti i popoli.

32 נוּהְרָא לְגֶלְיָנָא דְּעַמְמֵא וְשׁוּבְחָא לְעַמָּךְ אִיסְרָיֵל׃

Lume per la riuelatione de Gentili, e per gloria del tuo popolo Israel.

33 יָוסֵף דֵּין וְאֶמֵּהּ תְּמִיהִין הְווֹ עַל אִילֵּין דְּמֶתְמַלְלָן הְוַי עֲלוֹהִי׃

Et il padre e la madre sua si marauigliauono de le cose che si diceuano di lui.

34 וּבָרֶךְ אֶנּוּן שֶׁמְעוֹן וֶאֱמַר לְמַרְיָם אֶמֵּהּ הָא הָנָא סִים לְמַפּוּלְתָּא וּלְקִימָא דְּסַגִּיָּאֵא בְּאִיסְרָיֵל וּלְאָתָא דְּחֶרְיָנָא׃

Poi Simeone lo benedisse, e disse à Maria madre di lui, Ecco, costui è posto per ruina e resurrettione di molti in Israel, e per vn segno à cui sarà contradetto.

35 וּבְנַפְשֵׁכִי דֵּין דִּילֵכִי תְּעְבַר רוּמְחָא אַיךְ דְּנֶתְגַּלְיָן מַחְשְׁבָתָא דְּלֶבְוָתָא דְּסַגִּיָּאֵא׃

(Et vno coltello trapassarà la tua propria anima) acciochè si riuelino i pensieri di molti cuori.

36 וְחַנָּא דֵּין נְבִיתָּא בְּרַתֵּהּ דְּפַנוּאֵיל מִן שַׁבְטָא דְּאָשֵׁיר אָף הִי קַשִּׁישָׁת בְּיוֹמָתָהּ הֲוָת וְשַׁבַע שְׁנִין עַם בַּעְלָהּ הֲוָת מִן בְּתוּלוּתָהּ׃

Eraui etiandio Anna profetessa, figliuola di Fanuel, de la tribu d'Aser: costei era passata molto innanzi ne l'età sua, & haueua viuuta col suo marito sette anni da la sua vergintà.

ב

29 עַתָּה תְּשַׁלַּח אֶת־עַבְדְּךָ אֲדֹנָי כִּדְבָרְךָ בְּשָׁלוֹם׃

Aora despides, Sennor, à tu sieruo, conforme à tu palabra, en paz.

30 כִּי רָאוּ עֵינַי אֶת יְשׁעֶךָ׃

Porque han visto mis ojos tu Salud.

31 אֲשֶׁר הֲכִינוֹתָ לִפְנֵי כָּל־הָעַמִּים׃

Laqual has aparejado en presencia de todos los pueblos.

32 אוֹר לְהָאִיר אֶת־הַגּוֹיִם וְלִכְבוֹד עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל׃

Lumbre para ser reuelada à las Gentes, y la Gloria de tu Pueblo Israel.

33 וַיְהִי יוֹסֵף וְאִמּוֹ תּוֹמְהִים עַל־הַמְדֻבָּרִים עָלָיו׃

Y el padre y su madre estauan marauillados de las cosas que se dezian deel.

34 וַיְבָרְכֵמוֹ שִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר אֶל־מִרְיָם אִמּוֹ הִנֵּה זֶה הוּשָׂם לְמַפָּלָה וְלִתְקוּמַת רַבִּים בְּיִשְׂרָאֵל וּלְאוֹת מְדָנִים׃

Y bendixolos Simeon, y dixo à su madre Maria, He aqui, que este es dado para cayda y para leuantamiento de muchos en Israel, y para sennal a quien sera contradicho:

35 וְאַתְּ נַפְשֵׁךְ יַעֲבֹר חֶרֶב לְהִגָּלוֹת מַחְשְׁבוֹת מִלִּבּוֹת רַבִּים׃

Y tu anima, de ti misma, traspassarà cuchillo, para que de muchos coraçones sean manifestados los pensamientos.

36 וַתְּהִי חַנָּה נְבִיאָה בַּת־פְּנוּאֵל מִמַּטֵּה אָשֵׁר וְהִיא בָאָה בַיָּמִים רַבִּים כִּי־הָיְתָה אֶת אִישָׁהּ שֶׁבַע שָׁנִים מִבְּתוּלֶיהָ׃

Estaua tambien alli Anna Prophetissa hija de Phanuel, del tribu de Asser, la qual auia venido en grande edad, y auia biuido con su marido siete annos desde su virginidad.

β'.

29. Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ.

Seigneur, tu laisses maintenant aller ton seruiteur en paix solon ta parole.

30. Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου.

Car mes yeux ont veu ton salut.

31. Ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν.

Lequel tu as preparé pour estre mis deuant la face de tous les peuples.

32. Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ.

Lumiere pour l'esclarcissement des nations, & la gloire de ton peuple Israel.

33. Καὶ ἦν Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.

Et Ioseph & la meré d'celui s'esmerueilloyent des choses qui estoyent dites de lui.

34. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεών, καὶ εἶπε πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ, Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον.

Et Simeon les benit, & dit à Marie mere d'icelui, Voici, cestui ci est mis pour le trebuschement & pour le releuement de plusieurs en Israel, & pour vn signe auquel on contredira.

35. Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία· ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

Et mesmes aussi vne espee percera ta propre ame,) afin que de plusieurs cœurs les pensees soyent descouuertes.

36. Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις θυγάτηρ Φανουὴλ ἐκ φυλῆς Ἀσήρ. αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς.

Il y auoit aussi Anne la prophetesse, fille de Phanuel, de la lignee d'Aser: laquelle estoit ia auancee en aage, & auoit vescu auec son mari sept ans depuis la virginité,

CAP. II.

29. Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace.

Lord/nowe lettest thou thy seruant departe in peace/ according to thy worde:

30. Quia viderunt oculi mei, salutare tuum.

For mine eyes haue seene thy saluation.

31. Quod parasti ante faciem omnium populorum.

Which thou hast prepared before the face of all people.

32. Lumen* ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israël.

A light to be reueiled to the Gentiles/ & the glorie of thy people Israel.

33. Et erat pater eius & mater mirantes super his quæ dicebantur ab illo.

And Joseph and his mother marueiled at those thinges / which were spoken touching him.

34. Et benedixit illis Simeon: & dixit ad Mariam matrem eius, Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorū in Israël, & in signum cui contradicetur.

And Simeon blessed them/ and said vnto Marie his mother/ Beholde/ this childe is appointed for the fal and rising againe of many in Israel / and for a signe which shalbe spoken against.

35. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

(Yea and a sworde shall pearce through thy soule) that the thoughtes of many heartes may be opened.

36. Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser: hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua.

And there was a Prophetisse / one Anna the daughter of Phanuel / of the tribe of Aser / which was of a great age/ and had liued with an husband seuen yeeres from her virginitie.

Das II. Capitel.

29. HERR/ nun lessest du deinen Diener im Feide fahren / wie du gesagt hast.

HERRE/lad nu din Tienere fare i Fred/ lige som du haffuer sagd.

30. Denn meine augen haben deinen Heiland gesehen.

Thi mine øyen haffue seet din Frelsere.

31. Welchen du bereittet hast/ für allen Völckern.

Huilcken du beredde/ for alle Folck.

32. Ein Liecht zu erleuchten die Heiden/ vnd zum preiß deines Volcks Jsrael.

It Liuss til at oplyse Hedningene/ Oc dit Folck Jsrael til en Herlighed.

33. Vnd sein Vater vnd Mutter verwunderten sich deß/ das von jhm geredt ward.

Oc hans Fader oc Moder forundrede sig paa det/ som bleff sagd om hannem.

34. Vnd Simeon segnet sie/ vñ sprach zu Maria seiner Mutter: Sihe/ diser wird gesetzt zu einem Fall vnd aufferstehen viler in Jsrael/ vnd zu einem Zeichen dem widersprochen wirdt.

Oc Simeon velsignede dem/ oc sagde til hans Moder Maria / See / Denne skal settis mange til it Fald oc opstandelse i Jsrael/ oc til it Tegen som skal imod sigis.

35. Vnd es wirdt ein Schwerdt durch deine Seele dringen/ Auff daß viler hertzen gedancken offenbar werden.

Oc der skal it Suerd trenge igennem din siel/ Paa det at mange hierters tancker skulle obenbaris

36. Vnnd es war eine Prophetin Hanna/ eine Tochter Phanuel/ vom Geschlecht Aser. Die war wol betaget/ vnd hatte gelebt sieben Jar mit jhrem Manne/ nach jrer Jungkfrauschafft.

Oc der vaar en Prophetinde Anna/ Phanuels Daatter/ aff Asers slect. Hun vaar vel alderne/ oc haffde leffuit siu aar met sin Hosbonde/ effter sin Jomfrudom.

Kapitola II.

29. Nynij propausstijss Služebnijka twého PANE/ podlé slowa twého w pokogi.

Teraz Pánie odpuszczasz sługę twego w pokoiu / według słowá twego.

30. Neb gsau widěly oči mé Spasenij twé.

Gdy z oczy moie oglądáły zbáwienie twoie.

31. Kteréž gsy připrawil před obliěegem wssech lidij.

Ktoreś zgotowal przed oczymá wszytkich narodow.

32. Swětlo k zgewenij wssechněm národům / a k sláwě lidu twého Jzrahelského.

Swiátłość ku obiáwieniu pogánom / y chwałe ludu twe° Jzráelskie°.

33 Otec pak geho a Matka diwili se těm wěcem/ kteréž prawěny byly o něm.

A ták ociec y mátká iego dziwowáli sie temu / co powiedziano o nim.

34. Y požehnal gim Symeon/ a řekl k Marygi Matce geho: Ay položen gest tento k pádu a k powstánij mnohým w Lidu Jzrahelském / a na znamenij kterémužto bude odpjráno.

A błogosławił im Symeon/ mowiąc do Máryey mátki iego / Oto then położon iest ná wpády ná powstánie wielu ich w Jzráelu y ná znák ktoremu sie sprzeciwiác bedą.

35. A twau Dussy pronikne Meč/ aby zgewena byla z mnohých srdcý myssleni.

(Ktheimu y duszę twą przenikanie miecz /) áby były obiáwione myśli z wiela serc.

36. Byla také Anna Prorokyně dcera Fanuelowa z pokolenij Asser/ ta se sstarala we dnech mnohých/ a žiwa byla s mužem swým sedm leth od Panenstwij swého.

Byłá też y Anná prorokini / corká Fánuelowá y pokolenia Aser / tá iuż byłá bárzo podeszła w leciech/ á siedm lath żyła y mężem od pánienstwá swego.

ב

37 והות ארמלתא איך שנין תמנאין וארבע ולא פרקא הות מן היכלא ובצומא ובצלותא פלחא הות באיממא ובליליא:

Et era vedoua di circa ottanta quattro anni: laqual non si partiua mai del tempio, seruendo notte e giorno con digiuni & orationi.

38 ואף הי קמת בה בשעתא ואודית למריא וממללא הות עלוהי עם כל נש דמסכא הוא לפורקנה דאורשלם:

Et essendo soprauenuta à quella medesima hora, laudaua anch'ella il Signore, e parlaua di lui à tutti quelli che aspettauano la redentione in Ierusalem.

39 וכד שלמו כל מדם איך דבנמוסא דמריא הפכו לגלילא לנצרת מדינתהון:

E poi che essi hebber finito di far tutte le cose secondo la Legge del Signore, sene ritornorono in Galilea, ne la lor città di Nazaret.

40 טליא דין רבא הוא ומתחיל ברוחא ומתמלא חכמתא וטיבותא דאלהא אית הות עלוהי:

Il piccolo fanciullo poi cresceua, e fortificauasi di spirito, riempiendosi di sapientia: e la gratia di Dio era sopra di lui.

41 ואנשוהי בכל שנא אזלין הוו לאורשלם בעדעדא דפצחא:

Hor il padre e la madre sua andauano ogni anno in Ierusalem per la festa di Pasqua.

42 וכד הוא בר שנין תרתעסרא סלקו איכנא דמעדין הוו לעדעדא:

E quando egli fu d'età di dodici anni, essendo essi saliti in Ierusalem, secondo l'vsanza de la festa.

43 וכד שלמו יומתא הפכו להון ישוע דין טליא פש לה באורשלם ויוסף ואמה לא ידעו:

E finiti i giorni, mentre che essi se ne ritornauano, il fanciullo IESV rimase in Ierusalem: & il padre e la madre sua non sen'accorsero.

ב

37 וְהִיא אַלְמָנָה כְּאַרְבַּע וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְלֹא סָרָה מִן הַהֵיכָל וַתְּשָׁרֶת בְּצוֹמוֹת וּתְפִלּוֹת יוֹמָם וָלָיְלָה:

Y era biuda de hasta ochenta y quatro annos, que no se apartaua del Templo, en ayunos y oracion siruiendo de noche y de dia.

38 וְהִיא קָרְבָה בָּעֵת הַהִיא וַתּוֹדֶה לַיהוָה וַתְּדַבֵּר עָלָיו עִם כֻּלָּם אֲשֶׁר יְחַלּוּ לִפְדוּת בִּירוּשָׁלַיִם:

Y esta sobreuiniendo en la misma hora, juntamente confessaua àl Sennor, y hablaua deel à todos losque esperauan la Redemcion en Ierusalem.

39 וּבְכַלּוֹתָם כֻּלָּם כְּתוֹרַת יְהוָה וַיָּשׁוּבוּ גָּלִילָה אֶל עִירָם נְצָרֶת:

Mas como cumplieron todas las cosas segun la Ley del Sennor, boluieronse à Galilea, à su Ciudad Nazareth.

40 וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיֶּאֱמַץ בָּרוּחַ מָלֵא חָכְמָה וְתִחִנַּת אֱלֹהִים הָיְתָה עָלָיו:

Y el ninno crecia, y era confortado del Espiritu, y henchiase de sabiduria: y la gracia de Dios era sobreel.

41 וַיֵּלְכוּ אָבִיו וְאִמּוֹ שָׁנָה בְשָׁנָה יְרוּשָׁלַיְמָה לְחַג הַפָּסַח:

Y yuan sus padres todos los annos à Ierusalem en la fiesta de la Pascua.

42 וּבִהְיוֹתוֹ בֶן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה עָלוּ אֶל יְרוּשָׁלַיִם כְּמִנְהַג הֶחָג:

Y como fue de doze annos ellos subieron à Ierusalem conforme à la costumbre del dia de la Fiesta:

43 וּבְכַלּוֹת הַיָּמִים בְּשׁוּבָם הִתְעוֹדֵד יֵשׁוּעַ הַיֶּלֶד בִּירוּשָׁלַיִם וְלֹא יָדְעוּ יוֹסֵף וְאִמּוֹ:

Y acabados los dias, boluiendo ellos quedose el ninno Iesus en Ierusalem sin saberlo Ioseph y su madre.

β'.

37. Καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν.

Et icelle estant vefue d'enuiron quatre vints & quatre ans, ne bougeoit du temple, seruant à Dieu en iusnes & oraisons, nuict & iour.

38. Καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν ἱερουσαλήμ.

Celle-ci donc estant suruenue en ce mesme instant, louoit aussi de sa part le Seigneur, & parloit de lui à tous ceux qui attendoyent la deliurance en Ierusalem.

39. Καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν ναζαρέτ.

Et quand ils eurent accompli tout ce qui est selon la Loy du Seigneur, ils s'en retournerent en Galilee, en Nazareth leur ville.

40. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

Or le petit enfant croissoit & se fortifioit en esprit, estant rempli de sapience: & la grace de Dieu estoit sur lui.

41. Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα.

Or son pere & sa mere alloyent tous les ans en Ierusalem, à la feste de Pasque

42. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς ἱεροσόλυμα, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς.

Lui donc estant venu en l'aage de douze ans, comme ils furent montés en Ierusalem selon la coustume de la feste:

43. Καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς, ὑπέμεινεν ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνω ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ.

Quand ils eurent accompli les iours de la feste, eux s'en retournans, l'enfant Iesus demeura en Ierusalem, & Ioseph, & la mere d'icelui ne s'en apperceurent point.

CAP. II.

37. Et hæc vidua usque ad annos octoginta quatuor: quæ non discedebat de templo, ieiuniis & obsecrationibus serviens nocte ac die.

And she was widowe about foure score & foure yeres / and went not out of the Temple / but erued God with fastings and praiers / night an day.

38. Et hæc, ipsa hora superveniens, confitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Israel.

She then comming at the same instant vpon them confessed likewise the Lorde / and spake of him to all that looked for redemption in Jerusalem.

39. Et ut perfecerunt omnia secundùm legem Domini, reversi sunt in Galilæam, in civitatem suam Nazareth.

And when they had performed all things according to the Lawe of the Lorde, they returned into Galile to their owne citye Nazaret.

40. Puer autem crescebat, & confortabatur, plenus sapientia, & gratia Dei erat in illo.

And the childe grewe / and waxed strong in Sprit / and was filled with wisedome / and the grace of God was with him.

41. Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem, in die solenni Paschæ

Nowe his parents went to Jerusalem euerye yeere / at the feaste of the Passouer.

42. Et cùm factus esset annorum duodecim, ascendētibus illis in Ierosolymam secundùm consuetudinem diei festi.

And when he was twelue yeere olde / and they were comme vp to Jerusalem / after he custome of the feast.

43. Consummatisque diebus cum redirent, remansit puer Ie[illegible] in Ierusalem: & non cognoverunt parentes eius.

And had finished the dayes thereof / as they returned / the childe Jesus remained in Jerusalem / and Joseph knewe not nor his mother.

Das II. Capitel.

37. Vnd war nun eine Witwe bey vier vnd achtzig jahren / die kam nimmer vom Tempel / dienet Gott mit fasten vnd beten tag vnd nacht.

Oc hun vaar nu en Vidue / ved fire oc firesindstiue aar / hun kom aldri aff Templen / tiente Gud met fasten oc beden dag oc nat.

38. Dieselbige tratt auch hinzu / zu der selbigen stunde / vnd preisete den HERRN / vnd redete von jhm / zu allen / die da auff die Erlösung zu Jerusalem warteten.

Den samme traadde oc frem til / i den samme stund / oc prisede HERREN / oc talede om hannem til alle / som ventede forløsning i Jerusalem.

39. Vnd da sie es alles vollendet hatten / nach dem Gesetz des HERREN / kereten sie wider in Galileam zu jhrer Statt Nazareth.

Oc der de haffde fuldkommet alting / effter HERRENS Low / da fore de til Galileam igen / til deris Stad Nazareth.

40. Aber das Kind wuchß / vnd ward starck im Geist / voller Weißheit / vnd Gottes Gnade war bey jhm.

Men Barnet voxte / oc bleff stercke i Aanden / fuld met visdom oc Guds naade vaar hoss hannem.

41. Vnd seine Eltern giengen alle jar gen Jerusalem / auff das Osterfest.

Oc hans Foreldre ginge huert aar til Jerusalem vaa Paaske høytiden.

42. Vnd da er zwölff jahr alt war / giengen sie hinauff gen Jerusalem / nach gewonheit des Festes.

Oc der hand vaar tolff aar gammel / ginge de op til Jerusalem / effter Høytidens sduane.

43. Vnd da die tage vollendet waren / vnd sie wider zu hauße giengen / bleib das Kind Jesus zu Jerusalem / vnd seine Eltern wustens nicht.

Oc der de dage haffde ende / oc de ginge hiem igen da bleff Barnet Jesus i Jerusalem, oc hans Foreldre viste det icke.

Kapitola II.

37. A ta Wdowau byla až do leth osmdesáti a čtyř / kteráž to newycházela z Chrámu / Posty / a Modlitbami / slaužecy we dne y w noci.

A będąc wdowa około ośmidziesiąt y czterzech lat / nie odchadzała od kościołá / á poszcząc y modląc się służyłá Bogu w nocy y we dnie.

38. A ta w tauž hodinu přišedssy / chwálila PANA / a mluwila o něm wssem kteříž čekali wykaupenij Izrahelského.

Ta przyszedszy tegoż czásu chwaliła theż Pana / y powiedáłá o nim wszytkim ktorzy oczekawáli odkupienia w Jeruzálem.

39. A když wykonali wssecky wěcy / podlé Zákona PANě / wrátili se do Galilee / Města swého Nazarethu.

A tak oni odpráwiwszy wszytko wedle zakonu Pánskiego / wrocili się ku Gálilejey do Nazáret miastá swe°.

40. Dijtě pak rostlo a posylňowalo se Duchem: plné maudrosti a milost Božij byla w něm.

A podrastáło dziećiatko / á vmocniło się w duchu / będąc pełne mądrości / y łaská Boża byłá nád nim.

41. Y chodili Rodičowé geho každého roku do Geruzaléma / na den Slawný Welikonočnij.

Tedy rodzicy iego chodzili ná káżdy rok do Jeruzálem ná święto Wielkonocne.

42. A když byl včiněn Gežijs we dwanácti Letech / a oni wstupowali do Geruzaléma / podlé obyčege dne Swátečnijho.

A gdy iuż był we dwunaście lećiech / thedy oni szli do Jeruzálem / wedle zwyczáiu święta.

43. Tehdy wykonawsse dni když se nawracowali / zůstalo Dijtě Gežijs w Geruzalémě / a nepoznali Rodičowé geho.

A gdy się dni wypełniły / oni się wrocili / á zostáło dziećiatko Jezus w Jeruzálem / o czym nie wiedział Jozef y matka iego.

ב

44 סָבְרִין הֲווֹ גֵּיר דְּעַם בְּנַי לְוִיָּתְהוּן הוּ וְכַד אֶתוֹ מַרְדָּא יוֹמָא חַד בְּעָאוּהִי לְוָת אֱנָשַׁיְהוּן וּלְוָת מַן דְּיָדַע לְהוּן׃

Ma pensandosi ch'egli fusse ne la compagnia, camminorono vna giornata, & andauanlo cercando fra i lor parenti, e fra quelli che haueuano la lor conoscenza.

45 וְלָא אַשְׁכְּחוּהִי וְהֶפְכוּ לְהוּן תּוּב לְאוּרִשְׁלֶם וּבָעֵין הֲווֹ לֵהּ׃

E non lo trouando, se ne ritornorono in Ierusalem, cercandolo.

46 וּמֶן בָּתַר תְּלָתָא יוֹמִין אַשְׁכְּחוּהִי בְּהַיְכְּלָא כַּד יָתֵב מְצַעְתּ מַלְפָּנֵא וְשָׁמַע מֶנְהוּן וּמְשַׁאֵל לְהוּן׃

Et auuenne che doppo tre giorni lo trouorono nel tempio che sedeua in mezo de dottori, ascoltandoli, e domandandoli.

47 וְתָמִיהִין הֲווֹ כֻּלְּהוּן אִילֵין דְּשָׁמְעִין הֲווֹ לֵהּ בְּחֶכְמְתֵהּ וּבְפֶתְגָּמַוְהִי׃

E tutti quei che l'vdiuano, si stupiuano de la sua intelligentia, e de le sue risposte.

48 וְכַד חֲזָאוּהִי תְּמַהוּ וֶאמְרַת לֵהּ אֶמֵּהּ בְּרִי לְמָנָא עֲבַדְתְּ לַן הָכַנָא הָא אֶנָא וַאבוּךְ בְּטוּרָפָא סַגִּיאָא בָּעֵין הֲוַין לָךְ׃

Et essi come lo viddero, si marauigliorono: e sua madre gli disse, Figliuol mio, perche ci hai tu fatto cosi? Ecco, tuo padre & io dolenti, ti cercauamo.

49 אֶמַר לְהוּן מָנָא בָּעֵין הֲוַיתוּן לִי לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּבֵית אָבִי וָלֵא לִי דְּאֶהְוֵא׃

Et egli disse loro, Perche cagion mi cercauate voi? Non sapete voi che mi bisogna esser occupato ne le cose del Padre mio?

50 הֶנוּן דֵּין לָא אֶשְׁתַּוְדַּעוּ לְמֶלְתָא דֶּאמַר לְהוּן׃

Et essi non intesero la parola ch'egli haueua detto loro.

ב

44 כִּי־חָשְׁבוּ לִהְיוֹתוֹ בָּאֹרְחָה וּבָאוּ כְּדֶרֶךְ יוֹם וַיְבַקְשֻׁהוּ בַּדּוֹדִים וּבַמְיֻדָּעִים׃

Y pensando que estaua en la companna, anduuieron camino de vn dia: y buscauanlo entre los conocidos.

45 וְכַאֲשֶׁר לֹא מְצָאוּהוּ שָׁבוּ יְרוּשָׁלַיְמָה וַיְבַקְשֻׁהוּ׃

Y como no lo hallassen, boluieron à Ierusalem buscandolo.

46 וַיְהִי־אַחַר שְׁלֹשֶׁת יָמִים מְצָאוּהוּ בַּהֵיכָל יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַמְלַמְּדִים שׁוֹמֵעַ אוֹתָם וְשׁוֹאֵל לָהֶם׃

Y aconteció, que tres dias despues lo hallaron en el Templo sentado en medio de los doctores, óyendolos y preguntandoles.

47 וַיִּתָּמְהוּ כֻּלָּם אֲשֶׁר שְׁמָעֻהוּ עַל־תְּבוּנָתוֹ וְעַל־מַעֲנוֹתָיו׃

Y todos los que lo oyan, estauan fuera de si de su entendimento y respuestas.

48 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ אוֹתוֹ תָּמְהוּ וַתֹּאמֶר אֵלָיו אִמּוֹ לֵאמֹר בְּנִי מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָּנוּ הִנֵּה אָבִיךָ וַאֲנִי בְּמָרַת רוּחַ בִּקַּשְׁנוּךָ׃

Y como lo vieron, espantaronse: y dixole su madre, Hijo, porque nos has hecho esto? heaqui, tu padre y yo te auemos buscado con dolor.

49 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לָמָּה תְּבַקְשֻׁנֵנִי הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־צָרְכִּי לִהְיוֹת בְּאֵלֶּה אֲשֶׁר לְאָבִי הֵמָּה׃

Entonces el les dize, Que ay porque me buscauades? no sabiades que en los negocios que son de mi Padre me conuiene estar.

50 וְהֵמָּה לֹא בָנוּ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵיהֶם

Mas ellos no entendieron las palabras que les habló.

β'.

44. Νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν· καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς.

Mais estimans qu'il estoit en la cõpagnie, ils cheminerent vne iournee: & le recerchoyent entre leurs parens & ceux de leur cognoissance.

45. Καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν.

Et ne le trouuans point, ils s'en retournerent en Ierusalem, le cerchans.

46. Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς.

Et aduint que trois iours apres ils le trouuerent au temple assis au millieu des docteurs, les escoutant, & les interroguant.

47. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ.

Dont tous ceux qui l'oyoyent, s'estonnoyent de sa sapience & de ses responses.

48. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν. καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε· τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε.

Et quand ils le virent, ils s'estonnerẽt, & sa mere lui dit, Mon enfant, Pourquoi nous as-tu ainsi fait? voici, ton pere & moi te cerchions estans en grand peine.

49. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;

Adonc il leur dit, Pourquoi est ce que vous me cerchiez? ne sauiez-vous pas qu'il me faut estre occupé és affaires de mon Pere?

50. Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

Mais ils n'entendirent point ce qu'il leur disoit.

CAP. II.

44. Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu, venerunt iter diei,& requirebant eum inter cognatos & notos

But they ſuppoſing/that he had bene in the companie/ went a dayes iourney/ and ſought him among their kinſfolke/and acquaintance.

45. Et non invenientes,regreſſi ſunt in Ieruſalem, requirentes eum.

And when they founde him not/they turned backe to Jeruſalem/ and ſought him.

46. Et factum eſt, poſt triduum invenerunt illum in templo ſedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos.

And it came to paſſe three dayes after/that they founde him in the Temple/ ſitting in the middes of the doctours/ both hearing them / and aſking them queſtions.

47. Stupebant autem omnes qui eum audiebant, ſuper prudentia & reſponſis eius.

And all that heard him/ were aſtonied at his underſtanding/ and anſweres.

48 Et videntes admirati ſunt. Et dixit mater eius ad illum, Fili,quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.

So when they ſawe him/they were amaſed/ & his mother ſaid unto him/ Sonne/ why haſt thou thus dealt with us? beholde / thy father and I haue ſought thee with heauie heartes.

49. Et ait ad illos,Quid eſt quod me quęrebatis?neſciebatis quia in his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe?

Then ſaid he unto them/ Howe is it that ye ſought me? knewe ye not that I muſt goe about my Fathers buſines?

50. Et ipſi non intellexerunt verbum, quod locutus eſt ad eos.

But they underſtoode not the worde that he ſpake tho them.

Das II. Capitel.

44. Sie meineten aber/ er were unter den Geferten/ und kamen eine tagreiſe/ und ſuchten jhn unter den Gefreundten und Bekannten.

Da mente de/at hand haffde verit iblant Selſkab/ Oc de komme en dags reyſe/oc lete effter hannem iblant Sleectinge oc Kyndinge.

45. Und da ſie jn nicht funden/giengen ſie widerumb gen Jeruſalem/ und ſuchten jhn.

Oc der de funde hannem icke/ ginge de til bage igen til Jerúſalem/ oc lete effter hannem/

46. Und es begab ſich nach dreyen tagen/ funden ſie jhn im Tempel ſitzen/ mitten unter den Lehrern/daß er jhnen zuhörete und ſie fragete.

Oc det begaff ſig tre dage der effter/ Da funde de hannem ſidendis i Templen/ mit i blant de Lærde/ahand hørde dem oc ſpurde dem at.

47. Und alle die jm zuhoreten/verwunderten ſich ſeines Verſtands und ſeiner Antwort.

Oc alle de hannem hørde/ forundrede ſig paa hans forſtand oc genſuar.

48. Und da ſie jhn ſahen / entſatzten ſie ſich. Unnd ſeine Mutter ſprach zu jhm: Mein Son/ warumb haſt du uns das gethan? Sihe/dein Vater und ich/haben dich mit ſchmertzen geſucht.

Oc der de ſaae hannem / bleſſuede forſerdede. Oc hans Moder ſagde til hannem/Min Søn / Hui giorde du oſſ det? See/din Fader oc ieg lete effter dig met bedrøffuelſe.

49. Und er ſprach zu jhnen: Was iſts/daß jhr mich geſucht habt? Wiſſet jhr nicht/ daß ich ſein muß in dem das meines Vatters iſt?

Oc hand ſagde til dem/ Huad er det/ at i lete effter mig? Vide i icke/ at ieg ſkal vere i det/ ſom er min Faders.

50. Und ſie verſtunden das wort nicht/ daß er mit jhnen redet.

Oc de forſtode det ort icke/ ſom hand talede met dem.

Kapitola II.

44. Domnijwagijce ſe o něm žeby byl w zaſtupu/ přiſſli čeſtau dne geonoho/ y hledali ho mezy přijbuznými a známými.

A mniemáiąc żeby był w towárzyſtwie/ ßli w droge dźień ieden/ a ßukáli go miedzy krewnymi y znáiomemi.

45. A nenalezſſe/ wrátili ſe do Geruzaléma/ hledagijce ho.

A gdy go nie nálezli/ wrócili ſie do Jeruzalem ßukáiąc go.

46. Y ſtalo ſe po třech dnech/ nalezli gey w Chrámě/ an ſedij mezy Doktory poſlauchage gich/ a otazuge ſe gich.

Potym po trzećiem dniu nálezli go śiedzącego w kośćiele miedzy Doktory/ á onich ſłucha y pyta ſie ich.

47. Tehdy s ſtraſſyli ſe wſſyckny/ kteřijž gey ſlyſſeli nad Maudroſtij a odpowědmi geho.

Wßyſcy tedy ktorzy go ſłucháli/ zdumiewáli ſie nad rozumemy nad odpowiedźiámi iego.

48. A widauce diwili ſe. Y řekla Matka geho k němu: Synu/ proč gſy nám včinil tak? Ele Otec twůg y yá s žaloſtij gſme hledali tebe.

A wyzrowßy go zadźiwili ſie/ tedy k niemu rzekła matká iego/ Synu przecześ nam ták vczynił? oto ociec twoy y ja fráſuiąc ſie ßukáliſmy ćie.

49. Y řekl k nim: Což geſt že gſte mne hledali? zdali gſte newěděli / že w těch wěcech které gſau Otce mého/ muſým yá býti?

Ale on rzekł do nich/ Coż ieſt żeśćie mie ßukali? Zażeśćie nie wiedźieli iż w tych rzeczách ktore ſą oycá mego/ potrzebá mnie być?

50. A oni neſrozuměli ſlowu kterež geſt mluwil k nim.

Lecz oni nie zrozumieli ſłow ktore im mowił.

ב

51 ונחת עמהון ואתא לנצרת ומשתעבד הוא להון אמה דין נטרא הות כלהין מלא בלבה:

Et andossene giu con essi, e venne in Nazaret, e staua loro soggetto. E sua madre conseruaua tutte queste parole dentro al suo cuore.

52 ישוע דין רבא הוא בקומתה ובחכמתה ובטיבותא לות אלהא ובני נשא:

IESV poi andaua crescendo in sapientia e statura, & in gratia appresso Iddio e gli huomini.

ג

1 בשנת חמש עשרה דין דמלכותה דטבריוס קסר בהגמונותא דפנטיוס פילטוס ביהוד כד רישא רביעיא הרודס בגלילא ופיליפוס אחוהי רישא רביעיא באיטוריא ובאתרא דטרכונא ולוסניא רישא רביעיא דאבילניא:

Nel'anno quintodecimo de l'imperio di Tiberio Cesare, allor che Pontio Pilato era presidente de la Giudea, & Herode era tetrarca de la Galilea, e Filippo suo fratello tetrarca del paese d'Iturea e Traconitide, e Lisania tetrarca d'Abilene.

2 ברבות כהנותא דחנן ודקיפא הות מלתא דאלהא על יוחנן בר זכריא בחורבא:

Essendo Anna e Caifa pontefici fu fatta la parola di Dio à Giouanni figliuol di Zacaria nel diserto.

3 ואתא בכלה אתרא דחדרי יורדנן כד מכרז מעמודיתא דתיבותא לשובקנא דחטהא:

E venne per tutta la contrada intorno al Giordano, predicando il battesimo de la penitentia in remission de peccati.

ב

51 וירד עמם ויבוא בנצרת וידם להם ואמו נצרה את כל הדברים האלה בלבבה:

Y decendió con ellos: y vino à Nazareth, y estaua sujeto à ellos. Y su madre guardaua todas estas cosas en su coraçon.

52 ויצעד ישוע בקומה ובחכמה ובחנה לפני יהוה ואנשים:

Y Iesus crecia en sabiduria y en edad, y gracia acerca de Dios y de los hombres.

ג

1 ובחמש עשרה שנה למלכות טיבריוס קיסר בהפקד פנטיוס פילטוס ליהודה בהיות הירודס שר מארבע על־הגליל ופילפוס אחיו שר מארבע על־איטוריא ובמדינת טרכונא ולוסניא שר רביעי על־אבילנא:

Y en el anno quinze del imperio de Tiberio Cesar, siendo Presidente de Iudea Poncio Pilato, y Herodes Tetrarcha de Galilea, y su hermano Philippo Tetrarcha de Iturea y de la prouincia de Trachonite, Y Lysania Tetrarcha de Abilinia.

2 בהיות כהנים גדולים חנן וקיפא היה דבר יהוה על־יוחנן בן־זכריהו במדבר:

Siendo Principes de los Sacerdotes Annas y Caiphas, fue Palabra del Sennor sobre Ioan hijo de Zacharias, en el desierto.

3 ויבוא בכל ככר הירדן ויקרא את טבילת תשובה לסליחת חטאים:

Y vino en toda la tierra alderredor del Iordan predicando Baptismo de penitencia para remission de peccados;

β΄.

51. Καὶ κατέβη μετ᾽ αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς ναζαρέτ. καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

Adonc il descendit auec eux, & vint en Nazareth: & leur estoit suiet, & sa mere contregardoit toutes ces paroles-la en son cœur.

52. Καὶ ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

Et Iesus s'auançoit en sapience & stature, & en grace enuers Dieu & les hommes.

ΚΕΦΑΛ. γ΄.

ΕΝ ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας τιβερίου καίσαρος, ἡγεμονεύοντος ποντίου πιλάτου τῆς ἰουδαίας. καὶ τετραρχοῦντος τῆς γαλιλαίας ἡρώδου, φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τετραρχοῦντος τῆς ἰτουραίας καὶ τραχωνίτιδος χώρας, καὶ λυσανίου τῆς ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος.

Or l'an quinzieme de l'empire de Tibere Cesar, lors que Ponce Pilate estoit gouuerneur en Iudee, & qu'Herode estoit tetrarque en Galilee, & son frere Philippe pareillement tetrarque en la contree d'Ituree, & de Trachonite, & Lysanias tetrarque en Abilene.

2. Ἐπ᾽ ἀρχιερέων ἄννα καὶ καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ ἰωάννην τὸν τοῦ ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Sous Anne & Caiphe souuerains Sacrificateurs: la parole de Dieu fut adressee à Iehan fils de Zacharie, au desert.

3. Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Et il vint en toute la contree d'à l'entour le Iordain, preschant le Baptesme de repentance en remission des pechés,

CAP. II. — Das II. Capitel. — Kapitola II.

51. Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth: & erat ſubditus illis. Et mater eius conſervabat omnia verba hæc in corde ſuo.

Then hee went downe with them / and came to Nazaret / and was ſubiect to them: and his mother kept all theſe ſayinges in her heart.

51. Vnder ging mit jhnen hinab / vnd kam gen Nazareth / vnd war jnen vnterthan. Vnd ſeine Mutter behielt alle diſe wort in jhrem hertzen.

Oc hand gick ned met dem / oc kom til Nazareth / oc vaar dem vnderdanig. Oc hans Moder beuarede alle diſſe ord i ſit hierte.

51. Vſſel s nimi / a přiſſel do Nazarěthu / a byl poddán gim. Matka pak geho zachowáwala wſſeckna ſlowa ta w ſrdcy ſwēm.

A ták ſzedſſy z nimi / przyſzedl do Názáret / á byl ich poſluſzen / mátká tez iego wſzytko to záchowywálá w ſercu ſwem.

52. Et Ieſus proficiebat ſapientia, & ætate & gratia apud Deum & homines.

And Jeſus increaſed in wiſedome / and ſtature / and in fauour with God and men.

52. Vnnd Jeſus nam zu an Weißheit / Alter vnd Gnade / bey Gott vnd den Menſchen.

Oc Jheſus forfremmedis i viſdom / alder oc naade / hoſſ Gud oc Menniſken.

52. A Gežijš proſpijwal maudroſtij a wěkem / a miloſtij v Boha ý v Lidij.

Jezus tez pomnażal ſie w mądrości y we wzroście / y w láſce v Bogá y v ludzi.

CAP. III. — Das III. Capitel. — Kapitola III.

ANno autem quintodecimo imperii Tiberii Cæſaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Ituræ & Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha,

Now in the fiftenth yere of the reigne of Tyberius Ceſar / Pontius Pilate being gouernour of Judea / and Herode being Tetrarch of Galile / & his brother Philip Tetrarch of Jturea / and of the countrey of Trachonitis / and Lyſamas the Tetrarch of Abilene.

Jn dem fünfftzehenden jar des Keiſerthumbs Keiſers Tiberij / da Pontius Pilatus Landpfleger in Judea war / vnd Herodes ein Vierfürſt in Galilea / vnnd ſein Bruder Philippus ein Vierfürſt in Jturea / vnd in der gegend Trachonitis / vnd Liſanias ein Vierfürſt zu Abilene.

I Det femtende Keyſers Tiberij Keyſerdoms aar / der Pontius Pilatus vaar Landzherre i Judea / oc Herodes Hoffding i Galilea / oc hans Broder Philippus Hoffding vdi Jturea oc i Trachonetis Egn / oc Liſanias Hoffding i Abilene.

LEtha pak Patnáctého Cýſařſtwij Tyberya Cýſaře / když Pontſký Pilat zprawowal Zidowſtwo / a Herodes byl Pán čtwrtého dijlu Kraginy w Galilei / Filip pak Bratr geho byl zpráwce Jturcyſký a Trachonidſký Lizaniáſs Abilinſký Wládař.

POtym pia tego naſtego roku zá pánowania Tyberyuſzá Ceſarzá / zá Poncyuſá Pilatá ſtároſty Judſkiego / á zá Herodá Królá Gáliteyſkiego / á zá Filipá brátá tego Królá Jtureyſkiego / y Tráchonitſkiey ziemice / y zá Lizániáſzá Abilenſkiego królá.

2. Sub principibus ſacerdotum Anna & Caipha: factum eſt verbum Domini ſuper Iohannem Zachariæ filium, in deſerto.

(When Annas and Caiphas were the hie Prieſts) the word of God came vnto John / the ſonne of Zacharias in the wilderneſſe.

2. Da Hannas vnd Caiphas Hohepriester waren / Da geſchach der befelch Gottes zu Johannes / Zacharias Son / in der Wüſten.

Der Annas oc Caiphas vaare de ypperſte Preſter / Da ſkede Gudz befalning til Johannem Zacharie ſøn / i Ørcken.

2. Za Knijžat Kněžſkých / Annaſſe a Kayffáſſe. Stalo ſe ſlowo PAně nad Janem Sýnem Zacharyáſſowým na pauſſti.

Gdy nawyzſzemi Kápłany byli Annas y Káiáfaſz / ſtáło ſie ſłowo Páńſkie do Janá Zácharyáſzowego ſyná ná puſzczy.

3 Et vênit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.

And hee came into all the coaſtes about Jordan / preaching the baptiſme of repentance for the remiſſiō of ſinnes.

3 Vnd er kam inn alle gegend vmb den Jordan / vnd prediget die Tauffe der Buſſe zur vergebung der ſünden.

Oc hand kom i al den Egn hoſſ Jordan / oc predicked: penitenzis Daab / til ſyndernis forladelſe.

3. Y chodil po wſſý kragině Jordánſké / ohlaſſuge Křeſt Pokánij / na odpuſſtěnij Hřijchuow:

A ták przyſzedl do wſzytkiey kráiny leżącey nád Jordanem / opowiedáiąc krzeſt vznánia ná odpuſzczenie grzechow.

ג

4 איכנא דכתיב בכתבא דמלא דאשעיא נביא דאמר קלא דקרא בחורבא טיבו אורחה דמריא ותרוצו בבקעתא שבילא לאלהן׃

Si come è scritto nel libro de le parole del Profeta Esaia, che dice, La voce di colui che grida nel diserto, Apparecchiate la via del Signore, fate dritti i suoi sentieri.

ג

4 כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב בְּסֵפֶר דִּבְרֵי יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ בָּעֲרָבָה מְסִלָּה לֵאלֹהֵינוּ׃

Como está escripto en el libro de los sermones del Propheta Isayas, que dize, Boz del que clama enel desierto, Aparejad el camino del Sennor, hazed derechas sus sendas.

γ'.

4. Ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος, Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

Comme il est escrit au liure des paroles d'Esaie le Prophete, disant, La voix de celui qui crie au desert, est, Accoustrez le chemin du Seigneur, dressez ses sentiers.

5 כלהון נחלא נתמלון וכלהון טורא ורמתא נתמככון ונהוא ערמא לשפיא ואתרא עסקא לפקעתא׃

Ogni valle sarà riempiuta, & ogni monte e colle sarà abbassato, e le vie storte saranno ridotte in drittura, e l'aspre vie saranno fatte vie piane.

5 כָּל־גֶּיא יִנָּשֵׂא וְכָל הַר וְגִבְעָה יִשְׁפָּלוּ וְהָיָה הֶעָקֹב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה׃

Todo valle se henchirá, y todo monte y collado se abaxará: y los caminos torcidos seran enderesçados, y los caminos asperos allanados.

5. Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται. καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας.

Toute Vallee sera comblee, & toute montagne & costau sera abbaissé, & seront les choses tortues faites droites, & les chemins raboteux seront applanis:

6 ונחזא כל בסר חייא דאלהא׃

E ogni carne vedrà la salute di Dio.

6 וְנִגְלָה כְּבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָל בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי יְהוָה דִּבֵּר׃

Y verá toda carne la salud de Dios.

6. Καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ.

Et toute chair verra le salut de Dieu.

7 ואמר הוא לכנשא אילין דאתין הוו לותה למעמד ילדא דאכדנא מנו חויכון למערק מן רוגזא דעתיד׃

Diceua dunque à le turbe che veniuan fuore per esser battezzate da lui, Razza di vipere, chi v'ha auuertiti di fuggire l'ira futura?

7 וַיֹּאמֶר לָעָם הַיּוֹצֵא אֵלָיו לְהִטָּבֵל מִמֶּנּוּ צֶאֱצָאֵי אֶפְעִים מִי הִגִּיד לָכֶם לִבְרוֹחַ חֲרוֹן אַף הַבָּא׃

Y dezia à las compannas que salian para ser baptizadas de el, Generacion de biuoras, quien os ensennó à huyr de la yra que vendra?

7. Ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

Il disoit donc aux troupes qui veneyent pour estre baptizes de lui, Engeances de viperes, qui vous a auises de fuir l'ire qui est à venir?

8 עבדו הכיל פארא דשוין לתיבותא ולא תשרון למאמר בנפשכון דאבא אית לן אברהם אמר אנא לכון גיר דמן הלין כאפא משכח אלהא למקמו בניא לאברהם׃

Fate dunque frutti degni di penitentia: e non vi mettete à dire in voi stessi, Noi habbiam per padre Abraam. Imperoche io vi dico, che Iddio è potente à suscitar di queste pietre de figliuoli ad Abraham.

8 לָכֵן עֲשׂוּ פְּרִיּוֹת שׁוּבוֹת לִתְשׁוּבָה וְאַל תָּחֵלּוּ לֵאמֹר בְּנַפְשְׁכֶם אַבְרָהָם יֶשׁ־אָבִינוּ כִּי־אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי־יוּכַל יְהוָה מֵאֲבָנִים הָאֵלֶּה לְהָקִים בָּנִים לְאַבְרָהָם׃

Hazed pues frutos dignos de penitencia, y no comenceys à dezir en vosotros mismos, Por padre tenemos à Abraham, porque os digo que puede Dios, aun de estas piedras leuantar hijos à Abraham.

8. Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ.

Faites des fruicts conuenables à repentance, & ne vous prenez point à dire en vous mesmes, Nous auons Abraham pour pere, car ie vous di, que Dieu peut mesmement de ces pierres-ici, faire sourdre des enfans à Abraham.

9 הא דין נרגא סים על עקרא דאילנא כל אילנא הכיל דפארא לא עבד מתפסק ובנורא נפל׃

E gia la scure è posta à la radice de gli arbori. Perilche ogni arbore che non fa buon frutto, sarà tagliato, e gittato nel fuoco.

9 כִּי־עַתָּה הַגַּרְזֶן אֶל־שֹׁרֶשׁ הָעֵצִים הוּשָׂם לָכֵן כָּל עֵץ אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה פְּרִי טוֹב יִכָּרֵת וּבָאֵשׁ יֻשְׁלָךְ׃

Y ya tambien la hacha esta puesta à la rayz de los arboles: todo arbol pues que no haze buen fruto, es talado, y echado en el fuego.

9. Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Or est ia mesme la coignee mise à la racine des arbres: parquoi tout arbre qui ne fait bon fruct, s'en va estre coupé, & ietté au feu.

CAP. III.

4. Sicut scriptum est in libro sermonum Isaiæ prophetæ: Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.

As it is written in the booke of the sayings of Esaias the Prophet / which sayeth / The voyce of him that cryeth in the wildernes is / Prepare ye the way of the Lord: make his paths straigt.

5. Omnis vallis implebitur: & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt prava in directa: & aspera in vias planas.

Euerie valley shalbe filled / and euerye mountaine / and hill shall be brought lowe / and crooked thinges shall bee made straight / an the rough wayes shalbe made smoothe.

6. Et videbit omnis caro salutare Dei.

And all fleshe shall see the saluation of God.

7. Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut baptizarétur ab ipso, Genimina viperarū, quis ostendit vobis fugere à ventura ira?

Then sayde he to the people that were come out to be baptized of him / O generations of vipers: who hath forewarned you to flee from the wrath to come?

8. Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.

Bring forth therefore fruites worthie amendement of life / and beginne not to saye with your selues / Wee haue Abraham to our father: for I say vnto you / that God is able of these stones to rayse vp children vnto Abraham.

9. Iam enim securis ad radicem arborum posita est. omnis ergo arbor non faciés fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Nowe also is the axe laid vnto the roote of the trees: therefore euery three which bringeth not forth good fruite / shalbe hewen downe / and cast into the fire.

Das III. Capitel.

4. Wie geschrieben steht in dem Buch der rede Jesaias des Propheten / der da sagt: Es ist eine stimme eines Predigers in der Wüsten: Bereitet den Weg des HERREN / vnd macht seine Steige richtig.

Som screffuit staar i Esaie Prophetis talis Beg / som siger / Der er en Predickeris røst i ørcken / Bereder HERRENS vey / oc gører hans fodsti rette.

5. Alle Thal sollen voll werden / vnd alle Berge vnd Hügel sollen erniedriget werden / vnd was krum ist / soll richtig werden / vnd was vneben ist / soll schlechter Weg werden.

Alle Daler skulle opfyldis / oc alle Bierg oc Høye skulle fornedris / Oc det som kroget er / skal rettis / oc det som wiefnt er / skal bliffue slet vey.

6. Vnd alles Fleisch wirdt den Heiland Gottes sehen.

Oc alt Kød skal see Gudz Frelsere.

7. Da sprach er nun zu dem Volck / das hinauß gieng / daß es sich von jm tauffen liesse: Jhr Otterngezichte / wer hat denn euch geweiset / daß jhr dem zukünfftigen Zorn entrinnen werdet?

Oc hand sagde til Folcket / som gick vd / at lade sig døbe aff hannem / I Ogle slect / Huo visde da eder / at i skulde vndfly den Tilkommende vrede?

8. Sehet zu / thut rechtschaffene Frucht der Busse / vnnd nemet euch nicht für zusagen: Wir haben Abraham zum Vater. Denn ich sage euch / Gott kan dem Abraham auß disen Steinen kinder erwecken.

Seer til / gører ret Penitentis fruct / Oc tager eder icke faare at sige / Wi haffue Abraham til fader. Thi ieg siger eder / Gud kand opuecke Abraham Børn aff disse Stene.

9. Es ist schon die Axt den Bäumen an die Wurtzel gelegt. Welcher Baum nicht gute Früchte bringet / wirdt abgehauen / vnd in das Feuer geworffen.

Oxen ligger allerede hoss roden aff Træerne. Huilcket Træ som icke bær god fruct / skal affhuggis oc kastis i Ilden.

Kapitola III.

4. Yakož psáno gest w Knihach proroctwij Izayáše Proroka / řkaucýho: Hlas wolagijcýho na paušti / připrawugte cestu PANE / wpřijmě čiňte stezky geho.

Jáko iest nápisano w kśiegach powieści Ezáiaszá Proroká / ktory ták mowi / Glos wolájacego ná pusczy / Gotuyciez droge Páńska / czyńcie z proste ścieżki iego.

5. Každé vdolj bude naplněno / a každá hora a pahrbek bude ponjžen: Y budau zkřiwené wěcy zpraweny: a ostré cesty budau rowné.

Káżda dolina bedźie nápełniona / á káżda gorá y pagorek zniżon bedźie / á mieyscá krzywe stáná sie prostymi / á nierowne drogi rownymi bedą.

6. A vzřijt každý člowěk Spasenij Božij.

Y oglada wszelkie ciáło zbáwienie Boże.

7. Tehdy prawil Jan k Zástupuom / kteřijž wycházeli aby se křtili od něho: Plemeno gesstěrčj / kdo wám vkázal abyšte vtekli před budaucým hněwem?

Tedy mowił zgromádzeniu ludźi przychodzących áby byli okrzczeni od niego / Narodowie żmiiow / y ktoż to wam okázał żebyśćie vciekáli przed gniewem przyszłym?

8. Protož čiňte hodné skutky pokánij / a neřijkayte mezy sebau Otce máme Abrahama. Neb prawijm wám / že gest mocen Bůh z kamenij tohoto zbuditi Syny Abrahamowy.

Przynośćież tedy pożytki godne ku vznániu / á nie pocżynayćie mowić sami v śiebie / Oycá mamy Abráhamá / ábowiem wam powiedam / Iż by też mogł Bog z tych kámieni wzbudźić dźieci Abráhámowi.

9. Giž zagisté sekera k kořenu stromuow přiložena gest. Protož každý strom kterýž nenese owotce dobrého / wyť at bude a na oheň wržen.

Alećiż y śiekierá do korzenia drzew przyłożoná iest: A przetoż kżde drzewo nieprzynoszące owocu dobre° / bywa wyćięte y w ogień wrzucone.

CAP. III.

16. Et interrogabant eum turbæ, dicentes, Quid ergo faciemus?

Then the people asked him, saying, What shall we do then?

11. Respondens autem dicebat illis, Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.

And he answered, & said unto them, He that hath two coats, let him part with him that hath none: and he that hath meat, let him doe likewise.

12. Veneruntautē & publicani ut baptizarentur: & dixerunt ad illum, Magister, quid faciemus?

Then came there Publicanes also to bee baptized, and said unto him, Master, what shall we do?

13. At ille dixit ad eos, Nihil amplius quam quod constitutum est vobis, faciatis.

And he said unto them, Require no more then that which is appoynted unto you.

14. Interrogabant autem eum & milites, dicentes, Quid faciemus & nos? & ait illis, Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendiis vestris.

The souldiers likewise demaunded of him, saying, And what shall wee doe? And he said unto them, Doe violence to no man, neither accuse any falsely, and be c.ntent with your wages.

15. Existimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Iohanne, ne fortè ipse esset Christus.

As the people waited, and all men mused in their heartes of John, if he were not the Christ.

16 Respondit Iohannes, dicens omnibus, Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cuius non sum dignus solvere corrigiam calceamenrorum e ius: ipse vos baptizabit in spiritu sancto, & igni.

John answered, and said to them all, In deede I baptize you with water, but one stronger then I cōmeth, whose shoes latchet I am not worthie to unloo.e: he will baptize you with the holy Ghost, and with fire.

Das III. Capitel.

10. Vnd das Volck fraget jhn/ vnd sprach: Was sollen wir thun?

Oc Folcket spurde hannem at/ oc sagde/ Huad skulle wi da gøre?

11. Er antwortet vnd sprach zu jhnen: Wer zween Röck hat/ der gebe dem/ der keinen hat/ vnnd wer Speise hat/ thue auch also.

Hand suarede/ oc sagde til dem/ Huo som haffuer tho Kiortle/ skal giffue den/ som haffuer ingen/ Oc huo som haffuer Mad/ skal gøre lige saa.

12. Es kamen auch die Zölner/ daß sie sich tauffen liessen/ vnd sprachen zu jhm: Meister was sollen denn wir thun?

Der komme oc Toldere/ at lade sig døbe/ oc sagde til hannem/ Mestere/ Huad skulle da wi gøre?

13. Er sprach zu jhnen: Fodert nicht mehr denn gesetzt ist.

Hand sagde til dem/ Kreffuer icke mere/ end sæt er.

14. Da fragten jn auch die Kriegsleute/ vnd sprachen: Was sollen denn wir thun? Vnnd er sprach zu jhnen: Thut niemand Gewalt noch Vnrecht/ vnd lasset euch benügen an ewrem Solde.

Da spurde oc Stridzmendene hannem at/ oc sagde/ Huad skulle da wi gøre? Oc hand sagde til dem/ Gører ingen offueruold oc ey wret/ oc lader eder nøye met eders Sold.

15. Als aber das Volck im wahn war/ vnd dachten alle in jrem Hertzen von Johanne ob er villeicht Christus were.

Oc som Folcket vaar i meningen/ oc tenckte alle i deris hierte om Johanne/ Om hand maa vel ske vaare Christus.

16. Antwortet Johannes/ vnnd sprach zu allen: Ich tauffe mit Wasser/ Es kompt aber ein stärcker nach mir/ dem ich nicht gnugsam bin/ daß ich die riemen seiner Schuch aufflöse/ der wird euch mit dem heiligen Geist vnd mit Feuer tauffen.

Da suarede Johannes/ oc sagde til alle. Jeg døber eder met vand/ Men der kammer en Sterckere effter mig/ huilcken jeg er icke verdig til/ at opløse hans Skotuenge/ Hand skal døbe eder met den hellig Aand oc met Ild.

Kapitola III.

10. Y tázali se ho Zástupowé řkauce: Což tehda činiti budeme?

Tedy go pytał lud, mówiąc, Cóż tedy czynić będziem?

11. A on odpowijdage prawil gim: Kdo má dwě sukně/ day gednu nemagijcýmu: a kdo má pokrmy/ včiň též.

A on im opowiedziawszy/ rzekł/ Kto ma dwie sukni/ niech podzieli z tym co nie ma/ á kto ma potráwy/ niech tákże vczyni.

12. Přišli pak k němu y Celnij/ aby se pokřtili. Y řekli gemu: Mistře/ co včinijme?

Zátym przyszli y celnicy áby byli krzszczeni/ y rzekli k niemu/ Mistrzu coż mamy czynić?

13. A on řekl k nim: Nic wijce newybijrayte/ než to což wám vloženo.

Ale im on powiedział/ Nic więcey niewyciągaycie iedno to co wam postánowiono.

14. Tázali se ho také y žoldněři řkauce: A my/ což činiti budeme? Y řekl gim: Nižádného neutiskugte/ ani křiwdy čiňte/ a dosti měgte na swých žoldijch.

Pytáli go też y żołnierze/ mówiąc/ A my cóż wżdy czynić mamy? Tym on odpowiedział/ Żadnego nietłuczcie áni potwarzaycie/ ále miecie dosyć ná swey zápłácie.

15. A když se domnijwali lidé a myslili wšyckni w Srdcých swých o Janowi/ zdali by on snad byl Krystus:

A gdy sie lud nadziewał/ y myślili wszyscy w sercách swych o Janie iesliby on był Krystus.

16. Opowěděl Jan wšechněm/ řka: Yáť zagisté křtijm wás wodau/ ale přijgde sylněgšij nežli yá po mně/ kteréhožto negsem hoden rozwázati reměnka obuwi geho: tenť wás křtiti bude Duchem Swátým/ a ohněm.

Odpowiedział Jan mówiąc wszytkim/ Chociażci ia was krzczę wodą/ áleć idzie ktory iest możnieyszy niż ia/ ktoremu ia nie iestem godzien ábych miał rozwiązáć rzemień v trzewikow/ tenci was będzie krzcił Duchem świętym y ogniem.

ג

17 הו דאחיד רפשא באידה ומדכא אדרוהי וחטא כנש לאוצרוהי ותבנא יוקד בנורא דלא דעכא:

Il cui fuentolo è ne la sua mano, e purga à la sua aia: è raccoglierà il frumento nel suo granaro: & abbruſciarà la paglia con fuoco ineſtinguibile.

18 אף אחרניתא דין סגיאתא מלף הוא ומסבר לעמא:

E coſi molte altre coſe ancora eſortando, euangelizaua al popolo.

19 הרודס דין טטררכא מטול דמתכסס הוא מן יוחנן על הרודיא אנתת פיליפוס אחוהי ועל כלהין בישתא דעבד הוא:

Ma Herode tettarca, eſſendo ripreſo da lui per conto d'Herodiade moglie di Philippo ſuo fratello, e di tutti gli altri mali ch'eſſo Herode faceua.

20 אוסף אף הדא על כלהין וחבשה ליוחנן בית אסירא:

Sopra tutti aggiunſe ancor queſto, ch'ei meſſe Giouanni in prigione.

21 הוא דין כד עמד כלה עמא ואף ישוע עמד וכד מצלא אתפתח שמיא:

Hor auuenne che nel battezarſi tutto il popolo. eſſendoſi battezato ancor Ieſu, e pregando, s'aperſe il cielo.

22 ונחתת רוחא דקודשא עלוהי בדמות גושמא דיונא וקלא הוא מן שמיא דאמר אנת הו ברי חביבא בך אצטבית:

E lo Spirito ſanto diſceſe ſopra eſſo in forma corporale, come vna colomba: e venne vna voce dal cielo, che diſſe, Tu ſei il mio figliuol diletto, in te mi ſon compiaciuto,

23 הו דין ישוע איתוהי הוא איך בר שנין תלתין ומסתבר הוא בר יוסף בר הלי:

E IESV cominciaua ad eſſer di circa trenta anni, figliuol, ſecondo che ſi penſaua, di Ioſef, che fu figliuol d'Eli.

24 בר מטתת בר לוי בר מלכי בר יאני בר יוסף:

Che fu figliuol di Matat, che fu figliuol di Leui, che fu figliuol di Melchi, che fu figliuol di Ianna, che fu figliuol di Ioſef.

ג

17 וּבְיָדוֹ הַנָּפָה וְטִהַר אֶת־גָּרְנוֹ וְאָסַף אֶת־הַחִטָּה בְּמַאֲבוּסוֹ וְהַקַּשׁ יְבַעֵר בָּאֵשׁ לֹא תִכְבֶּה:

El ablentador del qual eſta en ſu mano: y limpiarà ſu era: y juntarà el trigo en ſu alholi, y la paja quemarà en fuego, que nunca ſe apagarà.

18 וְרַבּוֹת אֲחֵרוֹת הוּא מְלַמֵּד וּמְבַשֵּׂר אֶת־הָעָם:

Anſique amoneſtando otras muchas coſas tambien, ànnunciaua el Euàngelio àl pueblo.

19 וְהֵירוֹדֵס שַׂר מֵאַרְבָּעָה כַּאֲשֶׁר הוּכַח מִמֶּנּוּ עַל־הֵירוֹדִית אֵשֶׁת אָחִיו פִּילִפּוֹס וְעַל כָּל רָעוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה הֵירוֹדֵס:

Entonces Herodes Tetrarcha, ſiendo reprehendido de el de Herodias muger de Philippo ſu hermano, y de todas las maldades que auia hecho Herodes.

20 וַיּוֹסֶף גַּם זֹאת עַל־כֹּל וַיִּכְלָא אֶת־יוֹחָנָן בַּמִּשְׁמָרָה:

Annidió tambien eſto ſobre todo, que encerró à Ioan en carcel.

21 וַיְהִי בְּטַבְּלוֹ אֶת כָּל־הָעָם וַיִּטָּבֵל גַּם יֵשׁוּעַ וּבְהִתְפַּלְּלוֹ נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם:

Y aconteció, que como todo el pueblo ſe baptizaua, y Ieſus fueſſe baptizado, y oraſſe, el cielo ſe abrió.

22 וַתֵּרֶד רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בִּדְמוּת גּוּפַת הַיּוֹנָה עָלָיו וַיְהִי קוֹל מִשָּׁמַיִם אַתָּה בְּנִי יְדִידִי בְּךָ רָצִיתִי:

Y decendió el Eſpiritu Sancto en forma corporal, como paloma, ſobre el, y fue hecha vna boz del cielo que dezia, Tu eres mi hijo amado en ti es mi plazer.

23 וְהוּא יֵשׁוּעַ הָיָה כִּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה לְהָחֵל וַיֵּחָשֵׁב כָּמוֹהוּ בֶּן־יוֹסֵף בֶּן־הֵלִי:

Y el miſmo IESVS començaua à ſer como de treynta annos, hijo de Ioſeph, como ſe creya, que fué de Heli.

24 בֶּן־מַתְּתָת בֶּן־לֵוִי בֶּן־מַלְכִּי בֶּן־יַאנִי בֶּן־יוֹסֵף:

Que fue de Matthat, que fue de Leui, que fue de Melchi, que fue de Ianne que fue de Ioſeph.

γ.

17. Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ· τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

Il a ſa pale en ſa main, & il nettoyera toutte nette ſon aire, & aſſemblera le froment en ſon grenier, mais il bruſlera entierement la paille au feu qui ne s'eſteind point.

18. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν.

Ainſi donc admonneſtant auſſi de pluſieurs autres choſes, il euangelizoit au peuple.

19. Ὁ δὲ ἡρώδης ὁ τετράρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησε πονηρῶν ὁ ἡρώδης.

Mais Herode le tetrarque, eſtant reprins par icelui à cauſe d'Herodias femme de Philippe ſon frere, & de tous les maux qu'il auoit faits,

20. Προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, καὶ κατέκλεισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

Adiouſta encores par deſſus tous les autres ceſtui-ci, eſt qu'il mit Iehan en priſon.

21. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν, καὶ ἰησοῦ βαπτισθέντος, καὶ προσευχομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανὸν.

Or aduint que comme tout le peuple eſtoit baptizé Ieſus auſſi eſtant baptizé, & priant, le ciel s'ouurit:

22. Καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει, ὡσεὶ περιστερὰν, ἐπ' αὐτὸν. καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι, λέγουσαν· σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν σοὶ ηὐδόκησα.

Et le ſainct Eſprit deſcendit en forme corporelle ſur lui, comme vne colombe, & il y eut vne voix du ciel, diſant, Tu es mon fils bien aimé i'ai prins en toi mon bon plaiſir.

23. Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος ὢν, ὡς ἐνομίζετο, υἱὸς ἰωσὴφ τοῦ ἡλὶ.

Et Ieſus commençoit d'eſtre enuiron de trente ans fils (comme on l'eſtimoit) de Ioſeph, fils d'Heli:

24. Τοῦ ματθὰτ, τοῦ λευὶ, τοῦ μελχὶ, τοῦ ἰαννὰ, τοῦ ἰωσὴφ.

Fils de Matthat, fils de Leui, fils de Melchi, fils de Ianna, fils de Ioſeph.

ג

10 וּמְשַׁאֲלִין הֲווֹ לֵהּ כֶּנְשָׁא וָאָמְרִין מָנָא הָכִיל נֶעְבֵּד׃

E le turbe li domandauano, dicendo, Che faremo noi dunque?

11 עָנֵא וָאָמַר לְהוֹן מַן דְּאִית לֵהּ תַּרְתֵּין כּוּתִינִין נִתֵּל לְמַן דְּלַיְת לֵהּ וּמַן דְּאִית לֵהּ סַיְבַּרְתָּא הָכַנָּא נֶעְבֵּד׃

Egli rispondendo, diceua loro, Chi ha due veste, diane à chi non ne ha: e chi ha de le coſe da mangiare, faccia il ſimile.

12 וֶאתוֹ אָף מָכְסֵא לְמֶעְמַד וָאָמְרִין לֵהּ מַלְפָנָא מָנָא נֶעְבֵּד׃

Vennero etiandio de publicani per eſſer battezzati, e diſſerli, Maeſtro, che faremo noi?

13 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן לָא תֶּתְבְּעוּן מֶדֶּם יַתִּיר עַל מָא דְּפָקִיד לְכוֹן לְמֶתְבַּע׃

Et egli diſſe loro, Non riſcotete niente piu di quello che v'è ſtato ordinato.

14 וּמְשַׁאֲלִין הֲווֹ לֵהּ פָּלְחֵי אֶסְטְרַטְיָא וָאָמְרִין מָנָא נֶעְבֵּד אָף חְנַן אֲמַר לְהוֹן לָא בְּאֱנָשׁ תֶּתְטַגְּרוּן וּלְאֱנָשׁ לָא תֶּעְשְׁקוּן וְנִסְפְּקָן לְכוֹן אַפְסְנָיָתְכוֹן׃

I ſoldati ancora li domandauano, dicendo. E noi che faremo? Et egli diſſe loro, Non battete alcuno, ne calunniate, e contentateui de voſtri ſtipendij.

15 כַּד דֵּין מְסַבַּר הֲוָא עַמָּא עַל יוֹחַנָּן וְכֻלְּהוֹן מֶתְחַשְּׁבִין הֲווֹ בְּלֶבְּהוֹן דְּדַלְמָא הוּיוּ מְשִׁיחָא׃

Hor il popolo aſpettando, e penſando tutti ne cuori loro di Giouanni, s'egli fuſſe Chriſto.

16 עָנֵא יוֹחַנָּן וָאָמַר לְהוֹן אֶנָא הָא מַעְמֶד אֶנָא לְכוֹן בְּמַיָּא אָתֵא דֵּין בָּתַרַי הוּ דְּחַיְלְתָן מֶנִּי הוּ הָלֵא שָׁוֵא אֶנָא דְּאֶשְׁרֵא עַרְקָא דְּמְסָנוֹהִי הוּ נַעְמְדְכוֹן בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא וּבְנוּרָא׃

Giouanni riſpoſe, dicendo à tutti, Io vi battezzo ben con acqua: ma viene vno piu potente di me, del quale io non ſon degno ſciogliere la correggia de le ſcarpe: eſſo vi battezzarà con lo Spirito ſanto e con fuoco.

ג

10 וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ הַמַּקְהֵלִים לֵאמֹר וּמָה נַּעֲשֶׂה׃

Y las compannas le preguntauan, diziendo, Pues que haremos:

11 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי כְּתֻנּוֹת יִתֵּן לוֹ אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ לוֹ וַאֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ אֹכֶל כָּמוֹ כֵּן יַעֲשֶׂה׃

Y reſpondiendo, dixoles, El que tiene dos ropas, de àl que no tiene: Y el que tiene: alimentos, haga lo miſmo.

12 וַיָּבוֹאוּ גַּם בַּעֲלֵי מֶכֶס לְהִטָּבֵל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַמְלַמֵּד אֲנַחְנוּ מַה נַּעֲשֶׂה׃

Y vinieron tambien à el publicanos para ſer baptizados: y dixeronle, Maeſtro, que haremos?

13 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַל תַּרְבּוּ לַעֲשׂוֹת עַל־הַחֹק אֲשֶׁר הוּשַׂם לָכֶם׃

Y el les dixo, No demandeys mas de loque os eſtà ordenado.

14 וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ גַּם אַנְשֵׁי מִלְחָמָה לֵאמֹר וַאֲנַחְנוּ מַה נַּעֲשֶׂה וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְאִישׁ לֹא תְדַכְּאוּהוּ וּלְאִישׁ לֹא תַעַשְׁקוּהוּ וְהָכִילוּ בְּצִידַתְכֶם׃

Y preguntaronle tambien los ſoldados, diziendo, y noſotros que haremos? Y dizeles, No maltrateys à nadie, ni opprimays: y ſed contentos con vueſtros ſalarios.

15 וַיִּשְׁבְּרוּ הָעָם וַיַּחְשְׁבוּ כֻלָּם בִּלְבָבָם עַל־יוֹחָנָן פֶּן הוּא יְהִי הַמָּשִׁיחַ׃

Y eſtando el pueblo eſperando, y penſando, todos de Ioan en ſus coraçones, ſi por ventura el fueſſe el Chriſto.

16 וַיַּעַן יוֹחָנָן וַיֹּאמֶר לְכֻלָּם אֲנִי טוֹבֵל בַּמַּיִם אַךְ יָבוֹא אֶחָד גָּדוֹל מִמֶּנִּי לַאֲשֶׁר קָטֹנְתִּי לוֹ לְפַתֵּחַ אֶת־שְׂרוֹךְ נַעֲלָיו הוּא יִטְבֹּל אֶתְכֶם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּבָאֵשׁ׃

Reſpondió Ioan, diziendo à todos? Yo à la verdad os baptizo en agua, mas viene quien es mas valeroſo que yo, que no ſoy digno de deſatar la correa de ſus çapatos.

γ'.

10. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέγοντες· τί οὖν ποιήσομεν;

Adonc les troupes l'interroguerent, diſans, Que ferons-nous donc?

11. Ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς, ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοίως ποιείτω.

Lui reſpondant leur dit, Qui celui qui a deux robbes, en eſlargiſſe à celui qui n'en a point: & qui a à manger, face le ſemblable.

12. Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· διδάσκαλε, τί ποιήσομεν;

Et il vint auſſi des peagers pour eſtre baptizés, & ils lui dirent, Maiſtre, que ferons-nous?

13. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε.

Et il leur dit N'exigez rien outre ce qui vous eſt ordonné.

14. Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι, λέγοντες· καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδένα διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.

Les gendarmes auſſi l'interroguerent diſans, Et nous que ferons-nous? il leur dit? N'vſez point de concuſſions, & ne circonuenez perſonne, ains contentez-vus de voos gages.

15. Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ Χριστός.

Et comme le peuple attendoit, & que tous penſoyent à Iehan en leurs cœurs, s'il ne ſeroit point le Chriſt.

16. Ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης ἅπασι λέγων· ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί.

Iehan print la parole, & dit à tous, Vrai eſt que ie vous baptize d'eau: mais il en vient vn plus fort que moi, duquel ie ne ſuis pas digne de deſlier la courroye des ſouliers: c'eſt celui qui vous baptizer a du ſainct Eſprit & de feu.

CAP. III.

17. Cuius ventilabrum in manu eius,& purgabit aream ſuam : & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

Whoſe fanne is in his hande / and he will make cleane his floore / and will gather the wheate into his garner / but the chaffe will hee burne vp with fire that neuer ſhall bee quenched.

18. Multa quidem & alia exhortans evangelizabat populo.

Thus then exhorting with many other thinges / he preached vnto the people.

19. Herodes autem tetrarcha cum corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris ſui, & de omnibus malis quæ fecit Herodes.

But when Herode the Tetrarch was rebuked of him for Herodias his brother Philips wife / and for all the euils which Herode had done.

20. Adiecit & hoc ſuper omnia,& incluſit Iohannem in carcerem.

He added yet this aboue all / that hee ſhut vp Iohn in priſon.

21 Factum eſt autem cum baptizaretur omnis populus,& Ieſu baptizato & orante, apertum eſt cælum.

Nowe it came to paſſe / as all the people were baptized / and that Jeſus was baptized and did praye / that the heauen was opened.

22. Et deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum : & vox de cælo facta eſt, Tu es filius meus dilectus, in te complacuit mihi.

And the holie Ghoſt came downe in a bodily ſhape like a doue / vpō him / and there was a voyce from heauen / ſaying / Thou art my beloued Sonne : in thee J am well pleaſed.

23. Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorum triginta: ut putabatur filius Ioſeph, qui fuit Heli.

And Jeſus him ſelfe began to be about thirtie yeres of age / being as men ſuppoſed the ſonne of Joſeph / which was the ſonne of Eli.

24. Qui fuit Matthath, qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Iannæ, qui fuit Ioſeph.

The ſonne of Matthat / the ſonne of Leui / the ſonne of Melchi / the ſonne of Janna / the ſonne of Joſeph.

Das III. Capitel.

17. In deſſelbigen hand iſt die Wurffſchauffel / vnd er wirdt ſeine Tenne fegen / Vnd wirdt den Waitzen in ſeine Scheuren ſammlen / vnd die Sprew wirdt er mit ewigem Feur verbrennen.

J den ſammis Haand er Kaſteſkulen / oc hand ſkal feye ſin Lo / oc ſkal ſancke Hueden i ſin Lade / oc Affnerne ſkal hand opbrende met euig Jld.

18. Vnd vil anders mehr vermanet vnd verkündiget er dem Volck.

Oc meget andet mere vnderuiſde hand oc kund giorde Folcket.

19. Herodes aber der Vierfürſt / da er von jhm geſtrafft ward / vmb Herodias willen / ſeines Bruders Weib / vnd vmb alles übels willen / das Herodes thet.

Oc der den Hoffding Herodes bleff ſtraffet aff hannem / for Herodias ſin Broders Huſtru ſkyld / oc for alt det onde / ſom Herodes giorde.

20. Vber das alles legt er Johannes gefangen.

Offuer alt det / lagde hand Johannem i fengzel.

21. Vnd es begab ſich / daß ſich alles Volck tauffen ließ / vnd Jeſus auch getaufft war / vnd betet / daß ſich der Himmel auff thet.

Oc det begaff ſig / der alt Folcket loed ſig døbe / oc Jheſus vaar ocſaa døbt / oc bad / at Himmlen obnedis.

22. Vnd der heilige Geiſt fuhr hernider / in leiblicher geſtalt auff jn / wie eine Taube. Vnd eine ſtim̃e kam auß dem Himmel / die ſprach: Du biſt mein lieber Sohn / an dem ich wolgefallen habe.

Oc den hellig Aand foer ned / i legemlig ſkickelſe offuer Hannem / lige ſom en Due Oc en røſt kom aff Himmelen / ſom ſagde / Du eſt min elſkelige Søn / i huilcken ieg haffuer velbehagelighed.

23. Vnd Jeſus gieng in das dreiſſigſt Jar / vnd ward gehalten für einen Son Joſephs / welcher war ein Son Eli.

Oc Jheſus gick i det trediuende aar / oc bleff holden for Joſeph Søn / huilcken ſom vaar Eli Søn.

24. Der war ein Sohn Mathath. Der war ein Son Leui. Der war ein ſon Melchi. Der war ein ſon Janna. Der war ein Son Joſephs.

Som vaar Mathayts ſøn. Som vaar Leui ſøn. Som vaar Melchi ſøn. Som vaar Janna ſøn. Som vaar Joſephs ſøn.

Kapitola III.

17. Kteréhožto wěgiee w ruce geho / a wyčiſtiř hymno ſwé / a shromáždj pſſenicy do Stodoly ſwé / ale plěwy páliti bude ohněm neuhaſytedlným :

Ktory ma lopátę w ręku ſwych / á wychędoży boiſko ſwoie / y zbierze pſzenicę do ſpiklerzá ſwego / á plewy ſpali ogniem nieugáſzonym.

18. Mnohé zagiſté y giné wěcy napomijnage zwěſtowal Lidu.

A ták wiele inych rzeczy nápominaiąc opowiedal ludowi.

19. Herodes pak Pán čtwrtého dijlu kraginy / když od něho byl treſtán pro Herodyadu Manželku Bratra ſwého / y ze wſſech zlých wěcý kteréž geſt činil Herodes.

Tedy Herod Krol karan byl od niego dla Herodyády żony Filipá brátá iego / y dla wſzytkich złości ktore czynil.

20. Přidal pak toto zlé nade wſſecko / že geſt wſſadil Jana do žaláře.

Przydal też y to nád wſzythko iż wſádził Jana do więzienia.

21. Y ſtalo ſe / že ſe křtil weſſkeren Lid. A když ſe pokřtil Gežiſs a modlil ſe / otewřelo ſe Nebe.

Y ſtáło ſię gdy był krzczon wſzytek lud / y Jezus był okrzczon / y modlił ſię / tedy ſię niebo otworzyło.

22. Y ſſtupil Duch Swatý w tělesné způſobě yako holubice na něho: Y ſtal ſe hlas z Nebe: Ty gſy Syn muog milý / w tobě mi ſe geſt zalijbilo.

A zſtapił nań Duch święty w oſobie cieleſney iáko gołębicá / y ſłyſzał ſię głos z niebá / mowiąc / Tyś ieſtheś on namilſzy Syn moy / w tobie czeſta wám.

23. A on Gežiſs počijnal býti iako w třidcyti Letech : Kterýž byl domnijn Syn Jozefuow / kterýž byl Heliuow.

Tedy Jezus poczynał być iáko by we trzechdzieſiąt lat / gdy ieſzcze mniemano żeby był ſynem Jozefowym / ktory był ſyn Heli.

24. Kterýž byl Mathatuow / kterýž byl Lewi / kterýž byl Melchůw / kterýž byl Jannuow / kterýž byl Jozeffuow.

Ktory był ſyn Máthát / ktory był ſyn Lewi / ktory był ſyn Melchy / ktory był ſyn Janná / ktory był ſyn Jozefá.

CAP. III

25. Qui fuit Matthathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge.

The ſonne of Mattathias / the ſonne of Amos / the ſonne of Naum / the ſonne of Eſli / the ſonne of Nagge.

26. Qui fuit Mahath, qui fuit Matthathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Ioſeph, qui fuit Iuda.

The ſonne of Maath / the ſonne of Mattathias / the ſonne of Semei / the ſonne of Joſeph / the ſonne of Juda.

27. Qui fuit Iohanna, qui fuit Reſa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri.

The ſonne of Joanna / the ſonne of Rheſa / the ſonne of Zorobabel / the ſonne of Salathiel / the ſonne of Neri.

28. Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Coſam, qui fuit Elmadam, qui fuit Her.

The ſonne of Melchi / the ſonne of Addi / the ſonne of Coſam / the ſonne of Elmodam / the ſonne of Er.

29 Qui fuit Ieſu, qui fuit Eliezer qui fuit Iorim, qui fuit Matthat, qui fuit Levi.

The ſonne of Joſe / the ſonne of Elieter / the ſonne of Jorim / the ſonne of Matthat / the ſonne of Leui.

30. Qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioſeph, qui fuit Iona, qui fuit Eliacim.

The ſonne of Simeon / the ſonne of Juda / the ſonne of Joſeph / the ſonne of Jonan / the ſonne of Eliacim.

31. Qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit Matthatha, qui fuit Nathan, qui fuit David.

The ſonne of Melea / the ſonne of Mainam / the ſonne of Mattatha / the ſonne of Nathan / the ſonne of Dauid.

32. Qui fuit Ieſſe, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaſſon.

The ſonne of Jeſſe / the ſonne of Obed / the ſonne of Booz / the ſonne of Salmon / the ſonne of Naaſſon.

Das III. Capitel.

25. Der war ein Son Mathathias. Der war ein Son Amos. Der war ein Son Nahum. Der war ein Son Esli. Der war ein ſon Nange.

Som vaar Mathathias ſøn. Som vaar Amos ſøn. Som vaar Nahums ſøn. Som vaar Eſli ſøn. Som vaar Nange ſøn.

26. Der war ein Son Maath. Der war ein Son Mathathias. Der war ein Son Semei. Der war ein ſon Joſech. Der war ein ſon Juda.

Som vaar Maaths ſøn. Som vaar Mathathias ſøn. Som vaar Semei ſøn. Som vaar Joſechs ſøn. Som vaar Juda ſøn.

27. Der war ein Son Johanna. Der war ein Son Reſia. Der war ein ſon Zorobabel. Der war ein ſon Salathiel. Der war ein Son Neri.

Som vaar Johanna ſøn. Som vaar Reſia ſøn. Som vaar Zorobabels ſøn. Som vaar Salathiels ſøn. Som vaar Neri ſøn.

28. Der war ein Son Melchi. Der war ein Son Addi. Der war ein Son Koſam. Der war ein Son Elmadam. Der war ein Son Her.

Som vaar Melchi ſøn. Som vaar Addi ſøn. Som vaar Koſams ſøn. Som vaar Elmadams ſøn. Som vaar Hers ſøn.

29 Der war ein Son Jeſo. Der war ein Son Eliezer. Der war ein Son Jorem. Der war ein Son Mattha Der war ein Son Levi.

Som vaar Jeſo ſøn. Som vaar Eliezers ſøn. Som vaar Jorems ſøn. Som vaar Mattha ſøn. Som vaar Leui ſøn.

30. Der war ein Son Simeon. Der war ein Son Juda. Der war ein Son Josephs. Der war ein Son Jonam. Der war ein Son Eliakim.

Som vaar Simeons ſøn. Som vaar Juda ſøn. Som vaar Joſephs ſøn. Som vaar Jonams ſøn. Som vaar Eliakims ſøn.

31. Der war ein Son Melea. Der war ein Son Menam. Der war ein Son Mathathan. Der war ein Son Nathan. Der war ein Son Dauid.

Som vaar Melea ſøn. Som vaar Menams ſøn. Som vaar Mathathans ſøn. Som vaar Nathans ſøn. Som vaar Dauids ſøn.

32. Der war ein Son Jeſſe. Der war ein Son Obed. Der war ein Son Boos. Der war ein Son Salmon. Der war ein Son Nahaſſon.

Som vaar Jeſſe ſøn. Som vaar Obeds ſøn. Som vaar Boos ſøn. Som vaar Salmons ſøn. Som vaar Nahaſſons ſøn.

Kapitola III.

25. Kterýž byl Mathatyaſſuow // kterýž byl Amoſuow / kterýž byl Naum / kterýž byl Eſli / kterýž byl Nagge.

Ktory byl ſyn Mátátyaßá / ktory byl ſyn Amoſá / kthory byl ſyn Naumá / ktory byl ſyn Eſli / ktory byl ſyn Nagge.

26. Kterýž byl Mahatuow / kterýž byl Mathatyaſſuow / kterýž byl Semeuow / kterýž byl Jozechuow / kterýž byl Judůw.

Ktory byl ſyn Máát / ktory byl ſyn Mátátyaßá / ktory byl ſyn Semei / ktory byl ſyn Jozefá / ktory byl ſyn Judá.

27. Kterýž byl Johannůw / kterýž byl Reſuow / kterýž byl Zorobábeluow / kterýž byl Salathyeluow : kterýž byl Neryuow.

Ktory byl ſyn Joánná / ktory byl ſyn Reſá / kthory byl ſyn Zorobabelá / ktory byl ſyn Salátyelá / ktory byl ſyn Nery.

28. Kterýž byl Melchyuow / kterýž byl Adinow / kterýž byl Kozamůw / kterýž byl Elmadamůw / kterýž byl Herůw.

Ktory byl ſyn Melchy / ktory byl ſyn Addy / ktory byl ſyn Koſam / ktory byl ſyn Elmodam / ktory byl ſyn Er.

29. Kterýž byl Jezuow / kterýž byl Eliezeruow / kterýž byl Joramuow / kterýž byl Mathatuow / kterýž byl Lewi.

Ktory byl ſyn Joſe / ktory byl ſyn Eliezer / ktory byl ſyn Jorym / ktory byl ſyn Máthá / ktory byl ſyn Lewi.

30. Kterýž byl Simeonuow / kterýž byl Juduow / kterýž byl Jozeffuw / kterýž byl Jonamůw / kterýž byl Eliachymůw.

Ktory byl ſyn Symeonow / ktory byl ſyn Judá / ktory byl ſyn Jozefá / ktory byl ſyn Jonámá / ktory byl ſyn Eliácym.

31. Kterýž byl Melchůw / kterýž byl Menamnůw / kterýž byl Mathatanuow / kterýž byl Nathanůw / kterýž byl Dawiduow.

Ktory byl ſyn Meleá / ktory byl ſyn Menán / ktory byl ſyn Mátátá / ktory byl ſyn Nátháná / ktory byl ſyn Dawidá.

32. Kterýž byl Jeſſe / kterýž byl Obeduow / kterýž byl Bozůw / kterýž byl Salmonůw / kterýž byl Naazonuw.

Ktory byl ſyn Jeſſe / ktory byl ſyn Obed / ktory byl ſyn Booz / ktory byl ſyn Salmon / ktory byl ſyn Nááſon.

ג

25 בַּר מַתִּתָא בַּר עָמוֹץ בַּר נַחוּם בַּר חֶסְלִי בַּר נַגִּי׃

Che fu figliuol di Matatia, che fu figliuol d'Amos, che fu figliuol di Naum, che fu figliuol d'Essi, che fu figliuol di Nagge.

26 בַּר מָאת בַּר מַטַּת בַּר שַׁמְעִי בַּר יוֹסֵף בַּר יְהוּדָא׃

Che fu figliuolo di Maat, che fu figliuol di Matatia, che fu figliuol di Semei, che fu figliuol di Iosef, che fu figliuol di Iuda.

27 בַּר יוֹחָנָן בַּר רֵסָא בַּר זוּרְבָּבֶל בַּר שְׁלַתְאֵיל בַּר נֵרִי׃

Che fu figliuol di Ioanna, che fu figliuol di Resa, che fu figliuol di Zorobabel, che fu figliuol di Salatiel, che fu figliuol di Neri.

28 בַּר מַלְכִּי בַּר אַדִּי בַּר כּוֹסָם בַּר אֶלְמוֹדָד בַּר עֵיר׃

Che fu figliuol di Melchi, che fu figliuol d'Addi, che fu figliuol di Cosam, che fu figliuol d'Elmadam, che fu figliuol d'Er.

29 בַּר יוֹסֵא בַּר אֱלִיעָזַר בַּר יוֹרָם בַּר מַתִּתָא בַּר לֵוִי׃

Che fu figliuol di Iose, che fu figliuol d'Eleazar, che fu figliuol di Ioram, che fu figliuol di Mattia, che fu figliuol di Leui.

30 בַּר שִׁמְעוֹן בַּר יְהוּדָא בַּר יוֹסֵף בַּר יוֹנָם בַּר אֶלְיָקִים׃

Che fu figliuol di Simeon, che fu figliuol di Iuda, che fu figliuol di Iosef, che fu figliuol di Ionam, che fu figliuol d'Eliacim.

31 בַּר מַלְיָא בַּר מַאנִי בַּר מַטְתָא בַּר נָתָן בַּר דָּוִיד׃

Che fu figliuol di Melea, che fu figliuol di Menam, che fu figliuol di Matatia, che fu figliuol di Natan, che fu figliuol di Dauid.

32 בַּר אִישַׁי בַּר עוֹבִיד בַּר בָּעָז בַּר שַׁלְמוֹן בַּר נַחְשׁוֹן׃

Che fu figliuol di Iesse, che fu figliuol d'Obed, che fu figliuol di Booz, che fu figliuol di Salmon, che fu figliuol di Naasson.

ג

25 בֶּן־מַתִּתָא בֶּן־עָמוֹץ בֶּן־נַחוּם בֶּן־חֶסְלִי בֶּן־נַגִּי׃

Que fue de Matthathias, que fue de Amos, que fue de Naum, que fue de Essi, que fue de Nagge.

26 בֶּן־מָאַת בֶּן־מַתִּתְיָה בֶּן־שִׁמְעִי בֶּן־יוֹסֵף בֶּן־יְהוּדָה׃

Que fue de Maath, que fue de Matthathias, que fue de Semei, que fue de Ioseph. que fue de Iuda.

27 בֶּן־יוֹחָנָן בֶּן־רֵסָא בֶּן־זְרוּבָּבֶל בֶּן־שְׁאַלְתִּאֵל בֶּן־נֵרִי׃

Que fue de Ioanna, que fue de Rhesa, que fue de Zorobabel, que fue de Salathiel, que fue de Neri.

28 בֶּן־מַלְכִּי בֶּן־אַדִּי בֶּן־קוֹסָם בֶּן־אֶלְמוֹדָד בֶּן־עֵר׃

Que fue de Melchi-que fue de Addi, que fue de cosam, que fue de Elmodam, que fue de Er.

29 בֶּן־יוֹסֵא בֶּן־אֱלִיעֶזֶר בֶּן־יוֹרָם בֶּן־מַתִּתָא בֶּן־לֵוִי׃

Que fue de Iose, que fue de Eliezer, que fue de Iorim, que fue de Mattha, que fue de Leui.

30 בֶּן־שִׁמְעוֹן בֶּן־יְהוּדָה בֶּן־יוֹסֵף בֶּן־יוֹנָם בֶּן־אֶלְיָקִים׃

Que fue de Simeon, que fue de Iuda, que fue de Ioseph, que fue de Ionan, que fue de Eliacim.

31 בֶּן־מַלְיָא בֶּן־מַאנִי בֶּן־מַטְתָא בֶּן־נָתָן בֶּן־דָּוִד׃

Que fue de Melea, que fue de Menan, que fue de Matthatha, que fue de Nathan, que fue de Dauid.

32 בֶּן־יִשַׁי בֶּן־עוֹבֵד בֶּן־בֹּעַז בֶּן־שַׂלְמוֹן בֶּן־נַחְשׁוֹן׃

Que fue de Iesse, que fue de Obed, que fue de Booz, que fue de Salmon, que fue de Naason.

γ'.

25. Τοῦ ματταθίου, τοῦ ἀμώς, τοῦ ναούμ, τοῦ ἐσλί, τοῦ ναγγαί.

Fils de Mattathie, fils de Amos, fils de Nahum, fils de Hessi, fils de Naggé.

26. Τοῦ μαάθ, τοῦ ματταθίου, τοῦ σεμεΐ, τοῦ ἰωσήφ, τοῦ ἰούδα.

Fils de Maath, fils de Mattathie, fils de Semei, fils de Ioseph, fils de Iuda.

27. Τοῦ ἰωαννᾶ, τοῦ ῥησά, τοῦ ζοροβάβελ, τοῦ σαλαθιήλ, τοῦ νηρί.

Fils de Iohanna, fils de Rhesa, fils de Zorobabel, fils de Salathiel, fils de Neri

28. Τοῦ μελχί, τοῦ ἀδδί, τοῦ κωσάμ, τοῦ ἐλμωδάμ, τοῦ ἤρ.

Fils de Melchi fils d'Addi, fils de Cosam, fils de Elmodam, fils de Er.

29. Τοῦ ἰωσή, τοῦ ἐλιέζερ, τοῦ ἰωρείμ, τοῦ ματθάτ, τοῦ λευΐ.

Fils de Iosé, fils d'Eliezer. fils de Iorim, fils de Matthat, fils de Leui.

30. Τοῦ συμεών, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰωσήφ, τοῦ ἰωνάν, τοῦ ἐλιακείμ.

Fils de Simeon, fils de Iuda, fils de Ioseph, fils de Ionan, fils de Eliakim.

31. Τοῦ μελεᾶ, τοῦ μαϊνάν, τοῦ ματταθά, τοῦ ναθάν, τοῦ δαυίδ.

Fils de Melea, fils de Maïnans, fils d Matthata, fils de Nathan, fils de Dauid

32. Τοῦ ἰεσσαί, τοῦ ὠβήδ, τοῦ βοόζ, τοῦ σαλμών, τοῦ ναασσών.

Fils de Iessé, fils d'Obed, fils de Booz, fils de Salmon, fils de Naasson.

ג

33 בר עמינדב בר ארם בר חצרון בר פרץ בר יהודא׃

Che fu figliuol d'Aminadab. che fu figliuol d'Aram, che fu figliuol d'Esrom, che fu figliuol di Fares, che fu figliuol di Iuda.

34 בר יעקוב בר איסחק בר אברהם בר תרח בר נחור׃

Che fu figliuol di Iacob, che fu figliuol d'Isaac, che fu figliuol d'Abraam, che fu figliuol di Tare, che fu figliuol di Nacor.

35 בר סרוג בר ארעו בר פלג בר עבר בר שלח׃

Che fu figliuol di Saruc, che fu figliuol di Ragau, che fu figliuol di Falec, che fu figliuol d'Eber, che fu figliuol di Sala.

36 בר קינן בר ארפכשד בר שים בר נוח בר למך׃

Che fu figliuol di Cainan, che fu figliuol d'Arfaxad, che fu figliuol di Sem, che fu figliuol di Noe, che fu figliuol di Lamec.

37 בר מתושלח בר חנוך בר ירד בר מהללאיל בר קינן׃

Che fu figliuol di Matusala, che fu figliuol d'Enoc, che fu figliuol di Iared, che fu figliuol di Malaleel, che fu figliuol di Cainam.

38 בר אנוש בר שית בר אדם דמן אלהא׃

Che fu figliuol d'Enos, che fu figliuol di Set, che fu figliuol d'Adam, che fu figliuol di Dio.

ג

33 בן עמינדב בן רם בן חצרון בן פרץ בן יהודה׃

Que fue de Aminadab, que fue de Aram, que fue de Esron, que fue de Phares, que fue de Iuda.

34 בן יעקב בן יצחק בן אברהם בן תרח בן נחור׃

Que fue de Iacob, que fue de Isaac, que fue de Abraham, que fue de Thare, que fue de Nachor.

35 בן סרוג בן רעו בן פלג בן עבר בן שלח׃

Que fue de Saruch, que fue de Ragau, que fue de Phaleg, que fue de Heber, que fue de Sale.

36 בן קינן בן ארפכשד בן שם בן נח בן למך׃

Que fue de Arphaxad, que fue de Sem, que fue de Noe, que fue de Lamech.

37 בן מתושלח בן חנוך בן ירד בן מהללאל בן קינן׃

Que fue de Mathusala, que fue de Henoch, que fue de Iared, que fue de Malael, que fue de Cainan.

38 בן אנוש בן שית בן אדם אשר מאלהים׃

Que fue de Henos, que fue de Seth, que fue de Adam, que fue de Dios.

γ'.

33. Τοῦ ἀμιναδὰβ, τοῦ ἀράμ, τοῦ ἐσρώμ, τοῦ φαρὲς, τοῦ ἰούδα.

Fils d'Aminadab, fils de Aram, fils d'Esrom, fils de Pharez, fils de Iuda.

34. Τοῦ ἰακὼβ, τοῦ ἰσαὰκ, τοῦ ἀβραάμ, τοῦ θάρα, τοῦ ναχώρ.

Fils de Iacob, fils d'Isaac, fils de Abraham, fils de Thara, fils de Nachor.

35. Τοῦ σαρούχ, τοῦ ῥαγαῦ, τοῦ φαλὲκ, τοῦ ἐβὲρ, τοῦ σαλά.

Fils de Sarug, fils de Ragau, fils de Phaleg, fils de Heber, fils de Sala.

36. Τοῦ καϊνάν, τοῦ ἀρφαξάδ, τοῦ σὴμ, τοῦ νῶε, τοῦ λάμεχ.

Fils de Caïnan, fils de Arpaxad, fils de Sem, fils de Noe, fils de Lamech.

37. Τοῦ μαθουσάλα, τοῦ ἐνὼχ, τοῦ ἰαρὲδ, τοῦ μαλελεὴλ, τοῦ καϊνάν.

Fils de Mathusala, fils de Henoch, fils de Iared fils de Mahalaleel, fils de Caïnan.

38. Τοῦ ἐνὼς, τοῦ σὴθ, τοῦ ἀδὰμ, τοῦ θεοῦ.

Fils de Enos, fils de Seth, fils d'Adam, qui fut creé de Dieu.

ד

1 ישוע דין כד מלא רוחא דקודשא הפך מן יורדנן ודברתה רוחא לחורבא׃

Hor IESV pieno di Spirito santo si ritirò dal Giordano, e fu menato da lo Spirito nel diserto.

2 יומתא ארבעין דיתנסא מן אכל קרצא ולא לעס מדם בהנון יומתא וכד שלם אנון לחרתא כפן׃

La doue per quaranta giorni fu tentato dal diauolo, e non mangiò niente in quei giorni: e finiti che furono, hebbe poi fame.

ד

1 וישוע מלא רוח הקדש הפך מן הירדן וילך ברוח אל המדבר׃

YIESVS, lleno de Espiritu Sancto, boluió del Iordan, y fue agitado del Espiritu al desierto.

2 ארבעים יום להנסות מן השטן ולא אכל מאומה בימים ההמה ובכלותם אז רעב׃

Por quarenta dias, y era tentado del diablo. Y no comió cosa en aquellos dias: los quales passados, despues tuuo hambre.

ΚΕΦΑΛ δ'.

Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον.

Or Iesus plein du sainct Esprit s'en retourna de deuers le Iordain, & fut mené par la vertu de l'Esprit au desert.

2. Ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασεν.

Et là fut tenté du diable par quarante iours, & ne mangea rien du tout durant ces iours-là: mais apres qu'ils furent passés, finalement il eut faim.

ד

3 ואמר לה אכל קרצא אן ברה אנת דאלהא אמר לכאפא הדא דתהוא לחמא:

Allora il diauolo gli disse, Se tu sei il figliuolo di Dio, di à questa pietra che diuenti pane.

4 ענא ישוע ואמר לה כתיב הו דלא הוא בלחמא בלחוד חיא ברנשא אלא בכל פתגם דאלהא:

E IESV li rispose, dicendo, Egli è scritto, Che l'huomo non viuerà di pan solo, ma d'ogni parola di Dio.

5 ואסקה סטנא לטורא רמא וחויה כלהין מלכותא דארעא בעדנא זעורא:

Il diauolo poi hauendolo condotto in vn alto monte, gli mostrò in vn momento di tempo tutti i regni del mondo.

6 ואמר לה אכל קרצא לך אתל שולטנא הנא כלה ושובחה דלי משלם ולמן דאצבא יהב אנא לה:

E così parlando il diauolo, gli disse, Io ti darò tutta questa potestà de regni, e la gloria loro: percioch'ella è stata data à me, & io la do à chiunque io voglio.

7 אן הכיל תסגוד קדמי דילך יהוא כלה:

Per il che se tu m'adorarai inginocchiandoti dinanzi à me, tutte queste cose saranno tue.

8 ענא דין ישוע ואמר לה כתיב הו דלמריא אלהך תסגוד ולה בלחודוהי תפלוח:

Et IESV rispondendo, gli disse, Vattene dietro à me Satana imperoch' egli è scritto, Adorarai il Signore Iddio tuo, & à lui solo seruirai.

9 ואיתיה לאורשלם ואקימה על כנפא דהיכלא ואמר לה אן ברה אנת דאלהא ארמא נפשך מכא לתחת:

Menollo ancora in Ierusalem, e poselo sopra il pinnacolo del tempio, e disseli, Se tu sei figliuol di Dio, gittati di qui à basso.

ד

3 ויאמר לו השטן אם בן אלהים אתה אמר לאבן הזאת ותהי לחם:

Entonces el diablo le dizo, Si eres Hijo de Dios, di à esta piedra que se haga pan.

4 ויען ישוע אליו לאמר נכתב כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי יהוה:

Y Iesus respondiendole, dixo, Escripto está, Que no con pan solo biuira el hombre, mas con toda palabra de dios.

5 ויוליכהו השטן על הר גבוה ויראהו את כל ממלכות התבל בשצף עת:

Y lleuolo el diablo à vn alto monte, y mostróle todos los reynos de la redondez de la tierra, en vn momento de tiempo:

6 ויאמר לו השטן אתנה לך את כל שלטון הזאת ואת כבודם כי לי נתנו ולאשר חפצתי נותן אני אותו:

Y dixole el diablo, A ti te daré esta potestad toda y la gloria dellos: porque à mi es entregada, y aquien quiero la doy.

7 ואתה אם תשתחוה ותסגוד לי יהיו לך כלם:

Tu pues si adorares delante de mi, seran todos tuyos.

8 ויען לו ויאמר ישוע לך לך אחרי השטן כי נכתב את יהוה אלהיך תירא ואותו תעבד לבדו:

Y respondiendo Iesus, dixole, (Vete de mi Satan porque) escripto está, Al Sennor Dios tuyo adoraras, y à el solo seruirás.

9 ויוליכהו בירושלים ויקימהו על פנת ההיכל ויאמר לו אם בן אלהים אתה התנפל מפה למטה:

Y lleuólo à Ierusalem, y pusolo sobre las almenas del Templo, y dixole, Si eres Hijo de Dios, echate de aqui abaxo.

δ.

3. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος.

Et le diable lui dit, Si tu es Fils de Dieu, di à ceste pierre-ci qu'elle deuiene pain.

4. Καὶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων· γέγραπται, ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ.

Et Iesus lui respondit, disant, Il est escrit Que l'homme ne viura point de seul pain, mais de toute parole de Dieu.

5. Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν, ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας, τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου.

Adonc le diable l'emmena en vne haute montagne, & lui monstra en vn moment de temps tous les royaumes du monde.

6. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν.

Et le diable lui dit, Ie te donnerai toute ceste puissance des royaumes & leur gloire: car elle m'est baillee, & ie la donne à qui ie vueil.

7. Σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου, ἔσται σου πάντα.

Parquoi si tu te veux posterner deuant moi, tout sera tien.

8. Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ· γέγραπται γὰρ, προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

Mais Iesus respondant lui dit, Va arriere de moi, Satan: car il est escrit, Tu adoreras le Seigneur ton Dieu, & à lui seul tu seruiras.

9. Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ εἰ ὁ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω.

Il le mena aussi en Ierusalem, & le mit sur les creneaux du temple, & lui dit, Si tu es Fils de Dieu, iette toi d'ici en bas.

CAP. IIII.

3. Dixit autē illi diabolus, Si filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat.

Then the deuill said vnto him/ If thou be the Sonne of God/ commaunde this stone that it be made bread.

4. Et respondit ad illum Iesus, Scriptum est, Quia non in solo pane vivet homo, sed in omni verbo Dei.

But Jesus answered him/ saying/ It is written/ That man shall not liue by bread onely/ but by euery worde of God.

5. Et duxit illum diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis.

Then the deuill tooke him vp into an high mountaine/ and shewed him all the kingdomes of the worlde/ in the twinkeling of an eye.

6. Et ait illi, Tibi dabo potestatem hanc universam, & gloriam illorum: quia mihi tradita sunt, & cui volo do illa.

And the deuill said vnto him/ All this power will I giue thee/ and the glorie of those kingdomes: for that is deliuered to mee: & to whome soeuer I will/ I giue it.

7. Tu ergo si adoraveris coram me, erunt tua omnia.

If thou therefore wilt worship me/ they shall be all thine.

8. Et respondens Iesus, dixit illi, Scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.

But Jesus answered him/ & said/ Hence from me/ Satan: for it is written/ Thou shalt worship the Lord thy God/ and him alone thou shalt serue.

9. Et duxit illum in Ierusalem, & statuit eum super pinnam templi: & dixit illi, Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum.

Then he brought him to Jerusalem/ and set him on a pinacle of the Temple/ and said vnto him/ If thou be Sonne of God/ cast thy selfe downe from hence.

Das IIII. Capitel.

3. Der teufel aber sprach zu jhm: Bist du Gottes Sohn/ so sprich zu dem Stein/ daß er Brot werde.

Oc Dieffuelen sagde til hannem/ Est du Gudz Søn/ da sig til den Steen/ at hand bliffuer Brød.

4. Vnd Jesus antworttet/ vnd sprach zu jhm: Es stehet geschriben: Der Mensch lebt nicht allein vom Brot/ sondern von einem jeglichen wort Gottes.

Oc Jhesus suarede/ oc sagde til hannem/ Det staar screffuit/ Mennisket leffuer icke aleniste aff Brød/ men aff huert Gudz ord.

5. Vnd der Teufel führet jhn auff einen hohen Berg/ vnd weiset jhm alle Reich der gantzen Welt/ in einem augenblick.

Oc Dieffuelen førde hannem op paa it høyt Bierg/ oc visde hannem alle Rige i den gantske Verden/ i it øyeblick.

6. Vnd sprach zu jhm: Dise macht will ich dir alle geben/ vnd jhre Herrligkeit/ denn sie ist mir übergeben/ vnd ich gebe sie welchem ich wil.

Oc sagde til hannem/ Jeg vil giffue dig al denne mact/ oc deris Herlighed/ Thi hun er mig offuergiffuen/ oc ieg giffuer hende huem ieg vil.

7. So du mich nun wilt anbeten/ so soll es alles dein sein.

Der som du nu vilt tilbede mig/ da skal det alt sammen høre dig til.

8. Jesus antworttet jm vnd sprach: Heb dich von mir weg Sathan/ Es stehet geschriben: Du solt Gott deinen HERRN anbeten vnd jm allein dienen.

Jhesus suarede hannem/ oc sagde/ Vige bort fra mig Satan/ Det staar screffuit/ Du skalt tilbede Gud din HERRE/ oc tiene hannem alene.

9. Vnd er führet jn gen Jerusalem/ vnd stellet jhn auff des Tempels Zinnen/ vnd sprach zu jhm: Bist du Gottes Sohn/ so laß dich von hinnen hinunter.

Oc hand førde hannem til Jerusalem/ oc sette hannem paa tindingen aff Templen/ oc sagde til hannem/ Est du Guds Søn/ da lad dig falde ned her aff.

Kapitola IIII.

3. Řekl gemu Diábel: Gsyli Syn Božij/ řcy kamenij tomuto ať chlebem bude.

Rzekł mu thedy dyabeł/ Jeſliś ieſt Syn Boży/ rzecz kámieniowi temu aby ſie ſtał chlebem.

4. Y odpowěděl gemu Gežijš: Pſánoť geſt/ že new ſamém chlebě žiw geſt Cžlowěk/ ale w každém Slowu Božijm

A Jezus odpowiedáiąc mu rzekł/ Nápiſano ieſt/ Iż nie chlebem ſámym żywie cżłowiek/ ále wſzelkiem ſłowem Bożem.

5. Y wedl gey Diábel na horu přewyſokau/ a vkázal gemu wſſeckna Králowſtwij okreſſku země/ w malé chwijli.

Záthym gdy go wwiodł dyabeł ná gorę wyſoką/ vkázał mu wſzytkie kroleſtwá ziemſkie w iedneyże chwilce.

6. A řekl gemu: Dámť tobě wſſecku tuto moc/ y ſláwu těch to wěcý/ neb mně Dány gſau/ a komuž chcy dáwám ge.

Y rzekł mu dyabeł/ Te wſzytkie moc dam tobie/ y chwałę tych kroleſtw/ bo mi ieſt podána/ a komu iednochcę dawam ia.

7. Protož ty budeſſli ſe klaněti])ředemnau/ budeť wſſecko twé:

A tak bedźieſzli ty mnie chwalił/ będąć twoie wſzytki.

8. Y odpowěděw Gežijš/ řekl gemu: Pſánoť geſt zagiſté/ Pánu Bohu twému budeš ſe klaněti/ a gemu ſamému ſlaužiti.

Ná tho Jezus odpowiedźiawſzy/ rzekł mu/ Odeydź precz odemnie ſzátánie/ Abowiem ći nápiſano/ Bedźieſz Páná Bogá twego chwalił/ y iemu ſámemu ſłużył.

9. Potom wedl ho do Geruzaléma / a poſtawil ho na wrchu Chrámu/ a řekl mu: Gſyli Syn Božij/ puſť ſe odſawád dolůw

Wiodł go potym do Jeruzálem/ á poſtáwił go ná ſzczytu koſcielnym/ y rzekł mu/ Jeſliś ieſt Syn Boży/ rzuć ſie ſam z tad ná doł.

ד

10 כְּתִיב גֵּיר דַּלְמַלְאַכוְהִי יְפַקֵּד עֲלָךְ דְּנַטְרוּנָךְ׃

Percioch'egli è scritto, ch'ei darà commessione di te à i suoi Angeli che ti guardino.

11 וְעַל דְּרָעַיְהוֹן נֶשְׁקְלוּנָךְ דְּלָא תֶּתְקֵל רַגְלָךְ בְּכֵאפָא׃

Et essi ti portaranno ne le mani, acciochè tu non urti il tuo piede in qualche sasso.

12 וַעְנָא דֵּין יֵשׁוּע וֶאמַר לֵהּ אֲמִיר הוּ דְּלָא תְנַסֵּא לְמָרְיָא אֱלָהָךְ׃

Allor IESV rispondendo, gli disse. Egli è detto, Non tentare il tuo Signore Iddio.

13 וְכַד שַׁלֶם אַכֶלקַרְצָא כֻּלְּהוֹן נֶסְיוֹנַוְהִי פְּרַק מֶן לְוָתֵהּ עַד זַבְנָא׃

E poiche il diauolo hebbe finita ogni tentatione, si partì da lui insin ad vn certo tempo.

14 וְהַפֵּךְ יֵשׁוּע בְּחַיְלָא דְּרוּחָא לַגְלִילָא וּנְפַק עֲלַוְהִי טֶבָא בְּכֻלֵּהּ אַתְרָא דַּחְדָרַיְהוֹן׃

E IESV se ne ritornò con la virtù de lo Spirito in Galilea: e sparsesi la fama di lui per tutto il paese circonuicino.

15 וְהוּ מַלֶּף הֲוָא בַּכְנוּשָׁתְהוֹן וּמֶשְׁתַּבַּח הֲוָא מֶן כֻּל אֱנָשׁ׃

Imperoche insegnaua ne le lor sinagoghe, & era glorificato da tutti.

16 וֶאתָא לְנָצְרַת אַיְכָא דְּאֶתְרַבִּי וְעַל אַיְכַנָא דְּמַעְד הֲוָא לַכְנוּשְׁתָּא בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְקָם לְמֶקְרָא׃

Poi venne in Nazaret, dou'egli era stato nutrito: & entrò secondo la sua vsanza il giorno del sabbato ne la sinagoga: e leuossi su a leggere.

17 וֶאתְיְהֶב לֵהּ סֶפְרָא דְאֶשַׁעְיָא נְבִיָּא וּפְתַח יֵשׁוּע סֶפְרָא וֶאשְׁכַּח דּוּכְתָּא אַיְכָא דַּכְתִיב׃

E fu gli dato il libro del Profeta Esaia: & aperto il libro, trouò il luogo doue era scritto.

ד

10 כִּי־נִכְתַּב כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ לִשְׁמָרֶךָ׃

Porque escripto está, Que à sus Angeles mandarà de ti, que te guarden:

11 וְכִי עַל־כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן תִּגּוֹף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ׃

Y que en las manos te lleuaràn, porque no dannes tu pie à piedra.

12 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ כִּי נֶאֱמַר לֹא תְנַסֶּה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

Y respondiendo Iesus, dixole, Dicho está, No tentaràs àl Sennor tu Dios.

13 וְכַאֲשֶׁר כִּלָּה הַשָּׂטָן אֶת כָּל־מַסּוֹתָיו חָדַל מִמֶּנּוּ לְעֵת׃

Y acabada toda tentacion, el diablo se fue deel por algun tiempo.

14 וַיָּשָׁב יֵשׁוּעַ בִּגְבוּרַת הָרוּחַ גָּלִילָה וּשְׁמוּעָתוֹ יָצְאָה אֶל־כָּל מְדִינָה׃

Y Iesus boluió en virtud del Espiritu à Galilea, y salió la fama de el por toda la tierra de alderredor.

15 וְהוּא מְלַמֵּד בְּעֵדוֹתָם נִכְבָּד מִכֻּלָּם׃

Y el ensennaua en las Synogas deellos, y era glorificado de todos.

16 וַיָּבוֹא בְנָצֶרֶת אֲשֶׁר שָׁם הָיָה אָמוּן וַיָּבוֹא כְדַרְכּוֹ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת אֶל־הָעֵדָה וַיָּקָם לִקְרֹא׃

Y vino à Nazareth, donde auia sido criado: y entró, conforme à su costumbre, el dia del Sabbado en la Synoga, y leuantose à leer?

17 וַיִּנָּתֵן לוֹ סֵפֶר יְשַׁעְיָה הַנָּבִיא וַיִּפְתַּח אֶת־הַסֵּפֶר וַיִּמְצָא אֶת־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁם נִכְתָּב׃

Y fuele dado el libro del Propheta Isayas: y como abrió el libro, halló el lugar enque era escripto.

δ'.

10. Γέγραπται γάρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε·

Car il est escrit, qu'il donnera charge de toi à ses Anges pour te contregarder:

11. Καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.

Et qu'ils te porteront en leurs mains, depeur que tu ne heurtes de ton pied à quelque pierre.

12. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι εἴρηται, οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.

Mais Iesus respondant lui dit, Il a esté dit, Tu ne tenteras point le Seigneur ton Dieu,

13 Καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος, ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

Et quand toute la tentation fut finie, le diable se partit de deuers lui iusqu'à vn temps.

14. Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξῆλθε καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ.

Et Iesus par la vertu de l'Esprit retourna en Galilee: & la renommee d'icelui courut ça & là par toute la contree d'àl'enuiron.

15. Καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

Car il enseignoit en leurs synagogues, & estoit honoré de tous,

16. Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ναζαρὲτ, οὗ ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθε κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.

Or il vint en Nazareth, où il auoit esté nourri, & entra en la synagogue, au iour du Sabbat: selon la coustume: e se leua pour lire.

17. Καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον ἠσαΐου τοῦ προφήτου, καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον εὗρε τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον.

Adonc le liure du Prophete Esaie lui fut baillé: & quand il eut despolyé le liure, il trouua le passage où il estoit escrit.

CAP. III.

33. Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esrō, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ.

The ſonne of Aminadab / the ſonne of Aram / the ſonne of Eſrom / the ſonne of Phares / the ſonne of Juda.

34. Qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor.

The ſonne of Jacob / the ſonne of Iſaac / the ſonne of Abraham / the ſonne of Thara / the ſonne of Nachor.

35. Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale.

The ſonne of Saruch / the ſonne of Ragau / the ſonne of Phalec / the ſonne of Eber / the ſonne of Sala.

36. Qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech.

The ſonne of Cainan / the ſonne of Arpharad / the ſonne of Sem / the ſonne of Noe / the ſonne of Lameth.

37. Qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, qui fuit Iared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan.

The ſonne of Mathuſala / the ſonne of Enoch / the ſonne of Jared / the ſonne of Maleleel / the ſonne of Cainan.

38. Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

The ſonne of Enos / the ſonne of Seth / the ſonne of Adam / the ſonne of God.

CAP. IIII.

IEsus autem plenus Spiritu ſancto, regreſſus eſt à Iordane: & agebatur in Spiritu in deſerto.

And Jeſus full of the holy Ghoſt returned from Jordan / and was ledde by the ſpirit into the wilderneſ.

2. Diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis: & cōſummatis illis eſuriit.

And was there fourty dayes tempted of the deuill / and in thoſe dayes he did eate nothing: but when they were ended / he afterwarde was hungrie.

Das III. Capitel.

33. Der war ein Son Aminadab. Der war ein ſon Aram. Der war ein Son Eſrom. Der war ein Son Phares. Der war ein Son Juda.

Som vaar Aminadabs ſøn. Som vaar Aroms ſøn. Som vaar Eſroms ſøn. Som vaar Phares ſøn. Som vaar Juda ſøn.

34. Der war ein Son Jacob. Der war ein Sohn Iſaac. Der war ein Son Abraham. Der war ein Son Thara. Der war ein Son Nachor.

Som vaar Jacobs ſøn. Som vaar Iſaacs ſøn. Som vaar Abrahams ſøn. Som vaar Thara ſøn. Som vaar Nachors ſøn.

35. Der war ein Son Saruch. Der war ein Son Ragahu. Der war ein Son Phaleg. Der war ein Son Eber. Der war ein Son Sala.

Som vaar Saruchs ſøn. Som vaar Ragahu ſøn. Som vaar Phalegs ſøn. Som vaar Ebers ſøn. Som vaar Sala ſøn.

36. Der war ein Son Cainan. Der war ein Son Arphachſad. Der war ein Son Sem. Der war ein Son Noe. Der war ein Son Lamech.

Som vaar Cainans ſøn / Som vaar Arphachſads ſøn. Som vaar Sems ſøn. Som vaar Noe ſøn. Som vaar Lamechs ſøn.

37. Der war ein Son Mathuſala. Der war ein Son Enoch. Der war ein Son Jared. Der war ein Son Malaleel. Der war ein Son Cainan.

Som vaar Methuſala ſøn. Som vaar Enochs ſøn. Som vaar Jareds ſøn. Som vaar Maleleels ſøn. Som vaar Caninans ſøn.

38. Der war ein Son Enos. Der war ein ſon Seth. Der war ein Son Adam. Der war Gottes.

Som vaar Enos ſøn. Som vaar Seths ſøn. Som vaar Adams ſøn. Som vaar Guds.

Das IIII. Capitel.

JEſus aber / vol heiliges Geiſtes / kam wider von dem Jordan / vnd ward vom Geiſt in die Wüſten geführet.

Oc Jheſus / fuld aff den hellig Aand / kom fra Jordan igen / oc bleff ført aff Aanden i Orcken.

2. Vnd ward viertzig tag lang von dem Teufel verſucht / vnd er aß nichts in denſelbigen tagen / vnd da dieſelbigen ein ende hatten / hungerte jhn darnach.

Oc bleff friſtet fyretiue dage aff Dieffuelen / Oc hand oed inted i de ſamme dage / Oc der de ſamme dage haffde ende / da hungrede hannem der effter

Kapitola III.

33. Kterýž byl Aminadabuow / kterýž byl Aramuow / kterýž byl Ezromůw / kterýž byl Pharesůw / kterýž byl Judůw.

Ktory był ſyn Aminádáb / ktory był ſyn Arám / ktory był ſyn Ezron / ktory był ſyn Fares / ktory był ſyn Judá.

34. Kterýž byl Jakobuow / kterýž byl Izakuow / kterýž byl Abrahamuow / kterýž byl Tháre / kterýž byl Náchorůw.

Ktory był ſyn Jakob / ktory był ſyn Izááká / ktory był ſyn Abráhámá / ktory był ſyn Thare / ktory był ſyn Nachorow.

35 Kterýž byl Saruchůw / kterýž byl Ragauow / kterýž byl Faleguow / kterýž byl Heberuow / kterýž byl Sale.

Ktory był ſyn Sáruch / ktory był ſyn Rágau / ktory był ſyn Faleg / ktory był ſyn Heber / ktory był ſyn Sale.

36. Kterýž byl Kaynanuow / kterýž byl Arfaxatůw / kterýž byl Semeuow / kterýž byl Noe / kterýž byl Lamechuow.

Ktory był ſyn Arfáxád / ktory był ſyn Sem / ktory był ſyn Noe / ktory był ſyn Lámechá.

37. Kterýž byl Mathuzalemuow / kterýž byl Enochuow / kterýž byl Jareduo / kterýž byl Malaleheluow / kterýž byl Kaynanuow.

Ktory był ſyn Máthuſálá / ktory był ſyn Enochá / ktory był ſyn Jared / ktory był ſyn Máháláleel / ktory był ſyn Káinán.

38. Kterýž byl Enoſuow / kterýž byl Setuow / kterýž byl Adamuow / kterýž byl Božij.

Ktory był ſyn Henos / ktory był ſyn Seth / ktory był ſyn Adámow / ktory był ſyn Boży.

Kapitola IIII.

GEžijš pak pln gſa Ducha Swatého / wrátil ſe od Jordánu / a puzen byl od Ducha na pauſſť.

TEdy Jezus będąc pełen Duchá świętego / wrócił ſię od Jordánu / y przywiedźion ieſth od tegoż duchá ná puſzczą.

2. Za čtyřidcet tij dnij / a pokauſſen byl od Diábla. A nic negdl w těch dnech: A když ſe ſkonali dnowé / zlačněl.

Będąc przez czterdźieśći dni kuſzon od dyabłá ani iadł nic przez ony dni / ále gdy ſię ony ſkończyły / po tym łaknał.

ד

18 רוּחֵה דְּמָרְיָא עֲלַי וּמֶטּוּל הָנָא מְשַׁחַנִי לְמֶסְבָּרוּ לְמֶסְכֵּנֵא וְשַׁלְחַנִי לְמַאסָיוּ לִתְבִירַי לְבָא׃

Lo Spirito del Signore è sopra me, percioch'egli m'ha unto: & hammi mandato ad euangelizare à i poueri, à sanare i contriti di cuore.

19 וְלַמְכָּרָזוּ לַשְׁבִיָא שׁוּבְקָנָא וְלַעֲוִירָא חָזְיָא וְלַמְשַׁדָּרוּ לִתְבִירָא בְּשׁוּבְקָנָא וְלַמְכָּרָזוּ שַׁנְתָּא מְקַבַּלְתָּא לְמָרְיָא׃

A predicare à i prigioni la liberatione, a i ciechi il vedere, à mettere in liberta gli oppressi, e predicare l'anno accetto del Signore.

20 וַכְרַךְ סֶפְרָא וִיהַבֵּה לַמְשַׁמְשָׁנָא וְאֶזַל יְתֶב כֻּלְּהוֹן דֵּין דַּבְכְנוּשְׁתָּא עַיְנַיְהוֹן חָיְרָן הְוַי בֵּה׃

Poi riserrato il libro, lo rendè al ministro, e posesi a sedere: e gli occhij di tutti quelli che si trouauano ne la sinagoga, erano fissi in lui,

21 וְשַׁרִי לְמֵאמַר לְוָתְהוֹן דְּיוֹמָנָא אֶשְׁתַּלַּם כְּתָבָא הָנָא בְּאֶדְנַיְכוֹן׃

Hor egli comincio loro à dire, Hoggi questa scrittura è adempiuta ne le vostre orecchie.

22 וְסָהֲדִין הְווֹ לֵה כֻּלְּהוֹן וּמֶתְדַּמְּרִין הְווֹ בְּמֶלְּתָא דְּטַיְבוּתָא דְּנָפְקָן הְוַי מֶן פּוּמֵה וְאָמְרִין הְווֹ לָא הוּא הָנָא בַּר יוֹסֵף׃

E tutti gli rendeuano testimonio, e marauigliauansi de le parole piene di gratia, che vsciuano de la sua bocca, ed dicendo, Costui non è egli il figliuolo di Iosef.

23 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּע כְּבַר תֵּאמְרוּן לִי מַתְלָא הָנָא אָסְיָא אַסָּא נַפְשָׁךְ וְכֻל דַּשְׁמַעַן דַּעֲבַדְתְּ בְּכַפַר־נַחוּם עְבֵד אָף הָרְכָא בְּמְדִינְתָּךְ׃

Et egli disse loro, Voi mi direte per ogni modo questa similitudine, Medico, cura te stesso, fa ancor qui ne la tua patria tutte quelle cose che noi habbiamo vdite essere state fatte da te in Capernaum.

ד

18 רוּחַ אֲדֹנָי יְהוִֹה עָלָי יַעַן מָשַׁח יְהוָֹה אֹתִי לְבַשֵּׂר עֲנָוִים שְׁלָחַנִי לַחֲבֹשׁ לְנִשְׁבְּרֵי לֵב׃

El Espiritu del Sennor es sobre mi, por quanto me ha vngido: para dar buenas nueuas à los pobres me hà embiado, para sanar los quebrantados de coraçon:

19 לִקְרֹא לִשְׁבוּיִם דְּרוֹר וְלָאֲסוּרִים פְּקַח קוֹחַ לִקְרֹא שְׁנַת רָצוֹן לַיהוָֹה׃

Para pregonar à los captiuos libertad, y à los ciegos vista: para embiar en libertad à los que brantados. para predicar anno agradable del Sennor (y dia de pagamento.)

20 וַיְגַל אֶת־הַסֵּפֶר וַיִּתֵּן לַמְשָׁרֵת וַיֵּשֶׁב וְעֵינֵי כֻלָּם בָּעֵדָה הָיוּ מַבִּיטוֹת אֵלָיו׃

Y cerrando el libro, como lo dió al ministro sentose, y los ojos de todos en la Synoga estauan attentos à el.

21 וַיָּחֶל לְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כִּי הַיּוֹם נִמְלָא הַכְּתָב הַזֶּה בְּאָזְנֵיכֶם׃

Y començó à dezirles: Oy se hà complido està escriptura en vuestros oydos:

22 וְכֻלָּם הֵעִידוּ לוֹ וְתָמְהוּ עַל־דִּבְרֵי חֵן אֲשֶׁר הוֹלְכִים מִפִּיו וַיֹּאמְרוּ הֲלֹא זֶה הוּא בֶּן־יוֹסֵף׃

Y todos le dauan su testimonio, y estauan marauillados de sus palabras de gracia que salian de su boca, y dezian, No es este el hijo de Ioseph?

23 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אָמְנָם תֹּאמְרוּ לִי אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה רוֹפֵא רְפָא אֶת נַפְשֶׁךָ כַּמָּה שָׁמַעְנוּ עֲשִׂיתָה בִּכְפַר נַחוּם עֲשֵׂה גַּם פֹּה בִּמְכוֹרָתֶיךָ׃

Y dixoles, Sin dubda me direys, Medico cura te à ti mismo: de tantas cosas que auemos oydo auer sido hechas en Capernaum, haz tambien aqui en tu tierra.

δ.

18. Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν.

L'Esprit du Seigneur est sur moi, d'autant qu'il m a oint: il m' a enuoyé pour euangelizer aux poures: pour guerir ceux qui ont le cœur froissé:

19. Κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν.

Pour publier deliurance aux captifs, & aux aueugles le recouurement de la veue: pour enuoyer à deliure ceux qui sont foulés & publier l' an agreable du Seigneur.

20. Καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε· καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ.

Puis ayant ployé le liure, & l'ayant rendu au ministre, il s'assir: & les yeux de tous ceux qui estoyent en la synagogue estoyent fiché sur lui.

21. Ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.

Lors il commenca à leur dire, Auiourd'hui ceste Escriture est accomplie vous l'oyans.

22. Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἰωσήφ;

Et tous lui rendoyent tesmoignage, & s' esmerueilloyent des paroles pleines de grace qui procedoyent de sa bouche: & disoyent, Cestui ci n'est-il pas le fils de Ioseph?

23. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην. ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτόν. ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ καπερναοὺμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.

Dont il leur dit, Vous me direz tout à plein ce prouerbe, Medecin gueri-toi toi-mesme: fai aussi ici en ton païs toutes les choses que nous auons ouï dire auoir este faites par toi en Capernaum.

CAP. IIII.

18. Spiritus Domini super me propter quod unxit me, evangelizare pauperibus, misit me, sanare contritos corde.

The Spirit of the Lord is vpon me/ because he hath anointed me/ that I should preach the Gospell to the poore: hee hath sent mee/ that I shoulde heale the broken hearted.

19. Prædicare captivis remissionem, & cæcis visum, dimittere confractos in remissionem. Prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.

That I should preach deliuerance to the captiues/ and recouering of sight to the blinde/ that I should set at libertie them that are bruised/ and that I should preach the acceptable yere of the Lord.

20. Et cùm plicuisset librum, reddidit ministro, & sedit. Et omnium in synagoga oculi erant intendẽtes in eum.

And hee closed the booke/ and gaue it againe to the minister/ and sate downe: and the eyes of all that were in the Synagogue were fastened on him.

21. Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris.

Then he beganne to say vnto them/ This daye is this Scripture fulfilled in your eares.

22. Et omnes testimonium illi dabant: & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius, & dicebant, Nonne hic est filius Ioseph?

And all bare him witnes/ and wondered at the gracious wordes/ which proceeded out of his mouth/ and said/ is not this Iosephs sonne?

23. Et ait illis, Vtique dicetis mihi hanc similitudinem, Medice, cura teipsum: quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hîc in patria tua.

Then he said vnto them/ Ye will surely say vnto me this prouerbe/ Physicion/ heale thy selfe: whatsoeuer we haue heard done in Capernaum/ doe it here likewise in thine owne countrey.

Das IIII. Capitel.

18. Der Geist des HERRN ist bey mir/ derhalben er mich gesalbet hat/ vnnd gesandt zu verkündigen das Evangelium den Armen/ zu heilen die zustossen hertzen.

HERRENS Aand er hoss mig/ Der faare salvede hand mig. Oc sende mig/ at kundgøre Euangelium for de Fattig:/ at helbrede de knusede Hierter.

19. Zu predigen den Gefangenen/ daß sie loß sein sollen/ vnd den Blinden das gesichte/ vnd den zuschlagenen/ daß sie frey vnd ledig sein sollen/ vnd zu predigen das angeneme Jahr des HERRN.

At predicke fo de Fangne/ at de skulle være løse/ oc de Blinde faa synen/ oc de Fangne/ at de skulle vere fri oc ledige/ oc at predicke HERRENS tacknemmelige aar.

20. Vnd als er das Buch zu thet/ gab ers dem Diener/ vnd satzte sich. Vnd aller augen/ die in der Schule waren/ sahen auff jhn.

Oc der hand lucte Bogen til/ fick hand Tieneren hende/ oc sette sig. Oc alle øyen som vaare i Scholen/ saae paa hannem.

21. Vnd er fieng an zu sagen zu jnen: Heute ist die Schrifft erfüllet für euren ohren.

Oc hand begyntè at sige til dem/ I dag er denne Scriffte fuldkommen faar eders øern.

22 Vnd sie gaben alle zeugniß von jhm/ vnd wunderten sich der holdseligen wort/ die auß seinem Munde giengen/ vnd sprachen: Ist das nicht Josephs Son.

Oc de gaffue alle vidnisbyrd om hannem/ oc vndrede paa de liffsalige ord/ som ginge aff hans mund/ oc sagde/ Er icke denne Josephs Søn?

23. Vnd er sprach zu jhnen: Jr werdet freilich zu mir sagen diß Sprichwort/ Artzt hilff dir selber. Denn wie groß ding haben wir gehöret zu Capernaum geschehen? Thu auch also hie inn deinem Vaterlande.

Oc hand sagde til dem/ I skulle frilige sige dette ordsprock til mig/ Læge hielp dig selff. Thi huor store ting haffue wi hørt ske i Capernaum? Gør oc lige her i dit Federne Land.

Kapitola IIII.

18. Duch Páně nademnau/ proto že pomazal mne/ abych kázal Ewangelium chudým poslal mne/ a vzdrawowal skraussené srdcem.

Duch Páński nádemna/ dla tego iż mie pomázał ábych opowiedał Ewánielia vbogim/ posłał mie ábych vzdrowił skruszone ná sercu.

19. A abych zwěstowal yatým propuštěnij/ a slepým widěnij/ ab ych propustil saužené k swobodě. A abych zwěstowal Léto PANIE wzáctné/ a den odplacenij.

Abych opowiedział więźniom wyzwolenie/ á slepym nápráwienie wzroku/ á żebych złamáne wypuścił ná wolność. Abych opowiedział rok Páński wdzięczny.

20. A když zawřel Knijhu/ wrátil gi Služebnijku/ y posadil se. A wssech w Sskole oči byly patřijce naň.

Zámknawszy pothym księgi gdy ie wrocił sludze/ siadł/ á wszyscy w bożnicy pilnie nań przypátrowáli oczymá swemi.

21. Y počal mluwiti k nim: Dnes naplnilo se pijsmo toto w vssých wassých.

Y poczoł do nich mowić/ Dziśći sie tho pismo wzpełniło coście wy słyszeli.

22. A wssyckni gemu swědectwij wydáwali/ a diwili se libým slowům/ kteráž gsau pocházela z vst geho/ a prawili: Wssak tento gest Syn Jozefuow.

Wszyscy tedy dawáli mu swe świádectwo/ dziwiąc sie onym słowam pełnym wdzięczności/ ktore pochodziły z vst tego/ á mowili/ Iza z then nie iest syn Iozefow?

23. Y řekl gim: Zagisté dijte mi toto podobenstwij/ Lékaři vzdraw sebe samého: Které wěcy slysseli gsme žes činil w Kaffarnaum včiň také y zde w twé wlasti.

Zátym rzekł do nich/ Iście wy mnie rzeczecie tę przypowieść/ Lekárzu vzdrowś̀ mego siebie/ Wszytko cochmy słyszeli iż sie stáło w Kapernaum/ vczyńże y tu w oyczyznie twoiey.

CAP. IIII.

24. Ait autem, Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua.

And he said, Verely I say vnto you, No Prophet is accepted in his owne countrey.

25. In veritate dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israël, quando clausum est cælum annis tribus & mensibus sex, cum facta esset fames magna in omni terra.

But I tell you of a trueth, many widows were in Israel in the dayes of Elias when heauē was shut three yeeres and sixe moneths, when great famine was throughout all the Land.

26. Et ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam.

But vnto none of them was Elias sent, saue into Sarepta, a citie of Sidon, vnto a certaine widow.

27. Et multi leprosi erant in Israel sub Eliseo propheta: & nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus.

Also many lepers were in Israel, in the time of Eliseus the Prophet: yet none of them was made cleane, sauing Naaman the Syrian.

28. Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc audientes.

Then all that were in the Synagogue, when they heard it, were filled w wrath.

29. Et surrexerunt, & eiecerunt illum extra ciuitatē: & duxerunt illum usque ad supercilium montis, super quem ciuitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum.

And rose vp, and thrust him out of the citie, and led him vnto the edge of the hill, whereō their citie was built, to cast him downe headlong.

30. Ipse autem transiens per medium illorum, ibat.

But hee passed trough the middes of them, and went his way.

Das IIII. Capitel.

24. Er sprach aber: Warlich ich sage euch, kein Prophet ist angenem inn seinem Vaterlande.

Oc hand sagde, Sandelige, Jeg siger eder, Jngen Prophete er tacknemmelig i sit Federne Land.

25. Aber in der warheit sage ich euch: Es waren vil Witwen inn Jsrael zu Elias zeiten, da der Himel verschlossen war, drey Jar vnd sechs Monden, da eine grosse Theurung war im gantzen Lande.

Men i sandhed siger jeg eder, Der vaare mange Encker i Jsrael vdi Elie tid, der Himmelen vaar tilluct try aar oc sex maanede, den gong der vaar en suar Dyr tid i det gantske Land.

26. Vnd zu der keiner ward Elias gesand, denn allein gen Sarephtha der Sidonier, zu einer Witwe.

Oc Elias bleff sent til ingen aff dem, vden aleniste til di Sidoners Sarepthа, til en Encke.

27. Vnd vil außsetzige waren in Jsrael zu des Propheten Elisei zeiten, vnd keiner ward gereiniget, denn allein Naaman auß Syrien.

Oc der vaare mange Spedalske i Jsrael vdi Elisei Prophetis tid, Oc der bleff ingen renst aff dem, vden alene Naaman aff Syrien.

28. Vnd sie wurden voll zorns, alle die in der Schulen waren, da sie es höreten.

Oc de bleffue alle fulde aff vrede som vaare i Scholen, der de hørde det.

29. Vnd stunden auff, vnd stiessen jhn zur Statt hinauß, vnd führeten jhn auff einen Hügel des Berges, darauff jhre Statt gebauet war, daß sie jhn hinab stürtzeten.

Oc de stode op, oc stötte hannem vdaff Staden, oc forde hannem op paa det höyiste aff Birget, paa huilcket deris Stad vaar bygd, at de vilde styrte hannem ned.

30. Aber er gieng mitten durch sie hinweg.

Men hand gick bort mit igennem dem.

Kapitola IIII.

24. Y řekl: Gistě prawijm wám: Ze žadny prorok nenij wzáctnym w Wlasti swé.

Tedy rzekł, Záprawdę wam powiedam, Zaden Prorok nie iest przyiemnym w oyczyznie swoiey.

25. Alew prawdě prawijm wám, že mnoho Wdow bylo za dnůw Eliásse w lidu Izrahelském, když to zawřijno bylo Nebe za tři léta a za sest Měsýcůw, a tehdáž byl hlad weliky po wssý zemi:

Ale ć wam w prawdźie powiedam, Było ć wiele wdow zá czásow Eliaszowych w Izrael, gdy było zámknione niebo do trzech laty sześci miesiecy, ták iż sie był wszczał wielki głod po wszytkiey ziemi.

26. Wssak k nižadně z nich nenij poslán, Eliáss, gedině do Sarepty Sydonské k ženě Wdowě.

Lecz do żadney z nich nie był posłan Eliasz, iedno do Sárepthy miástá Sydońskiego, do niewiásthy wdowy.

27. A mnoho Malomocných bylo w Lidu Izrahelském za Elizea Proroka, a nižádný z nich nenij očisstěn, gedině Náaman Syrský.

Było ć też y wiele trędowátych w Izráelu zá czásow Elizeuszá Proroká, á wżdy żaden z nich nie był oczyściony, iedno ż Naáman Syryczyk.

28. Y naplněni gsau wssyckni w Sskole hněwem, to slyssýce.

Tedy wszyscy w bożnicy nápełnieni sá gniewu, to słysząc.

29. Y powstali a wywedli gey wen z Města, a wedli ho až na wrch hory, na nižto Město gich bylo wzděláno, aby gey dolůw ssrtčili.

Y wsthawszy wyrzucili go precz z miástá, wywiedli go ná koniec góry (ná ktorey miásto ich zbudowane było) áby go zrzucili.

30. Ale on bera se prostředkem gich, odssel.

Ale on przeszedszy przez pośrzodek ich, odszedł precz.

CAP. IIII.

10. Scriptum eſt enim quòd Angelis ſuis mādavit de te, ut conſervent te.

For it written/ That he will giue his Angels charge ouer thee to keepe thee.

11. Et quia in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

And with their handes they ſhall lift thee vp/ leſt at any time thou ſhouldeſt daſh thy foote againſt a ſtone.

12. Et reſpondens Ieſus, ait illi, Dictum eſt, Non tentabis Dominum Deum tuum.

And Jeſus anſwered/ and ſaid vnto him/ It is ſaid/ Thou ſhalt not tēpt the Lord thy God.

13. Et conſummata omni tentatione, diabolus receſſit ab illo, uſque ad tempus.

And when the deuill had ended all the tentation/ hee departed from him for a ſeaſon.

14. Et regreſſus eſt Ieſus in virtute Spiritus in Galilæam: & fama exiit per univerſam regionem de illo.

And Jeſus returned by ỹ power of the ſpirit into Galile: and there went a fame of him throughout all the region rounde about.

15. Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, & magnificabatur ab omnibus.

For he taught in their Synagogues/ and was honoured of all men.

16. Et venit Nazareth ubi erat nutritus: & intravit ſecundum conſuetudinem ſuam die ſabbathi in ſynagogam, & ſurrexit legere.

And he came to Nazaret where he had bene brought vp/ and (as his cuſtome was) went into the Synagogue on the Sabbath day/ and ſtoode vp to reade.

17. Et traditus eſt illi liber Iſaiæ prophetæ. Et ut revolvit librum invenit locum ubi ſcriptum erat.

And there was deliuered vnto him the booke of the Prophet Eſaias: and when he had opened the booke/ hee found the place/ where it was written.

Das IIII. Kapitel.

10. Denn es ſtehet geſchrieben: Er wirdt befehlen ſeinen Engeln von dir/ daß ſie dich bewahren.

Thi det ſtaar ſcreffuit/ Hand ſkal befale ſine Engle om dig/ at de ſkulle beuare.

11. Vnd auff den händen tragen/ auff daß du nicht etwa deinen Fuß an einen Stein ſtöſſeſt.

Oc bære dig paa Henderne/ Paa det du ſkalt icke nogen ſked ſtøde din Fod paa en ſten.

12. Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jm: Es iſt geſaget: Du ſolt Gott deinen HERREN nicht verſuchen.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Det er ſagd/ Du ſkalt icke friſte Gud din HERRE.

13. Vnnd da der teufel alle verſuchung vollendet hatte/ weich er von jm eine zeitlang.

Oc der Dieffuelen haffde giort ende paa alle friſtelſer/ vigede hand fra hannem til en tid.

14. Vnd Jeſus kam wider inn des Geiſtes krafft in Galileam/ vnd das gerüchte erſchall von jhm durch alle vmbligende ort.

Oc Jheſus kom i krafftens Aand til Galileam igen Oc røctet om hannem kundgiordis i alle de omliggende Steder.

15. Vnd er lehrete in jren Schulen/ vnd ward von jederman gepreiſet.

Oc hand lærde i deris Scholer/ oc bleff priſet aff huer mand.

16. Vnd er kam gen Nazareth/ da er erzogen war/ vnd gieng in die Schule nach ſeiner gewohnheit/ am Sabbathtage/ vnd ſtund auff/ vnd wolt leſen.

Oc hand kom til Nazareth/ ſom hand vaar opfød/ oc gick i Scholen effter ſin ſeduane om Sabbaths dagen/ Oc hand ſtod op/ oc vilde læſe.

17. Da ward jm das buch des Propheten Eſaias gereicht. Vnd da er das buch herumb warff/ fand er den ort/ da geſchriben ſtehet:

Da finge de hannem Eſaie Prophetis Bog. Oc der hand kaſte om i Bogen/ fant hand den Sted/ ſom ſtaar ſcreffuit.

Kapitola IIII.

10. Nebk geſt pſáno/ že Andělům ſwým přikázal o tobě aby tebě oſtřijhali.

Abowiemći ieſt nápiſano/ Ze Aniolom ſwoim roſkazal o tobie aby cie ſtrzegli.

11. A na ruce wzali tebe/ aby neurazyl o kámen nohy twé.

Aiž cie ná rekn podnioſa/ żebyś kiedy nie obrázil o kámień nogi twoiey.

12. Y odpowěděw gemu Gežijš/ řekl: Powědijnok geſt/ Nebudeš pokauſſeti Pána Boha twého.

Thedy Jezus odpowiedziawſzy/ rzekł mu/ Rzeczono ieſt/ Nie będzieſz kuśił Páná Bogá twego.

13. A když ſe dokonalo wſſecko pokuſſenij/ odſſel od něho Diábel až do čaſu.

A gdy ſie ſkończyłá wſzytká pokuſá/ odſzedł dyabeł ná czás od niego.

14. Tehdy nawrátil ſe Gežijš w moci Ducha do Galilee/ y wyſſla o něm powěſt po wſſý kragině.

A ták Jezus wrócił ſie z mocą Duchá do Galileiey/ á przyſzłá o nim ſławá po wſzytkiey okoliczney krainie.

15. A on včil w Sſkolách gegich/ a welebcn byl odewſſech.

Abowiem on vczył w bożnicách ich/ ták iż go wſzyſcy wyſławiáli.

16. Y přiſſel do Nazarěthu kdež byl wychowán: Y wſſel podlé obyčege w den Sobotnij do Sſkoly/ y wſtal aby četl.

Potym przyſzedł do Názáret gdźie był wychowan/ y wſzedł wed ług zwyczáiu ſwego w dźień ſzábátny do bożnice/ y powſtał áby czytał.

17. Y dána gemu Kniha Jzaýáſſe Proroka. A když otewřel Knihu/ nalezl mjſto kdež bylo napſáno.

Podano mu thedy kśięgi Ezáiaſzá Proroka/ á gdy ie otworzył/ ználazł mieyſce w którym było nápiſano.

ד

24 הו דין אמר אמין אמר אנא לכון דלית נביא דמתקבל במדינתה :

E disse, Io veramente vi dico che nissuno profeta è accetto ne la sua patria.

25 שררא גיר אמר אנא לכון דסגי ארמלתא אית הוי בבית יסריל ביומי אליא נביא כד אתתחדו שמיא שנין תלת וירחא שתא והוא כפנא רבא בכלה ארעא :

Ma in verità vi dico, che al tempo d'Elia erano molte vedoue in Israel, quādo fu chiuso il cielo per tre anni e sei mesi, che fu si gran fame per tutta la terra.

26 ולות חדא מנהין לא אשתדר אליא אלא לצרפת דצידן לות אנתתא ארמלתא :

E nondimeno à ninna di loro fu mandato Elia, ma solamente ad vna donna vedoua, in Sarepta di Sidone.

27 וסגיאא גרבא אית הוו בבית יסריל ביומי אלישע נביא וחד מנהון לא אתדכי אלא אן נעמן ארמיא :

Molti lebbrosi ancora erano in Israel al tempo del Profeta Eliseo: e pur niuno di quelli fu mondato, se non Naaman Siro.

28 וכד שמעו הוו הלין הנון דבכנושתא אתמליו חמתא כלהון :

E vdendo queste cose, tutti si riempieron d'ira ne la sinagoga.

29 וקמו אפקוהי לבר מן מדינתא ואיתיוהי עדמא לגבינא דטורא הו דמדינתהון בניא הות עלוהי דישדונהי מן שקיפא :

E leuoronsi su, e scacciaronlo fuor de la città, e lo condussero insin à la sommità del monte, sopra il quale la lor città era edificata, per precipitarlo di li.

30 הו דין עבר בינתהון ואזל :

Ma egli passando per il mezo di loro, sen'andò.

ד

24 ויאמר אמן אני אומר לכם כי נביא לא נרצה במכורתו :

Y dixo, De cierto os digo, que ningun Propheta es accepto en su tierra.

25 אומר אני לכם באמת רבות אלמנות היו בימי אליהו בישראל בהעצר השמים שלש שנים וששה חדשים כאשר היה רעב גדול על־כל הארץ :

En verdad os digo, que muchas biudas auia en Israel en los dias de Elias, quando el cielo fué cerrado por tres annos y seys meses, que vuo grande hambre en toda la tierra.

26 ולא אל־אשה מהן שלח אליהו כי אם בצרפת אשר לצידון אל־אשה אלמנה :

Más á ninguna deellas fué embiado Elias, si no à Sarephtha de Sidon, à vna muger biuda.

27 ורבים מצורעים היו בימי אלישע הנביא בישראל ואיש מהם לא טהר כי אם נעמן הארמי :

Y muchos leprosós auia en Israel en tiempo del Propheta Eliseo, mas ninguno deellos fuê limpio si no Naaman Syro.

28 וכאשר שמעו את הדברים האלה וימלאו כלם אשר בעדה חמה וכעס :

Entonces todos en le Synoga fueron llenos de yra, oyendo estas cosas.

29 ויקומו וישליכוהו אל־מחוץ לעיר ויוליכוהו עד־סעיף ההר אשר עליו נבנתה עירם לשמטנו :

Y leuantandose, echaronlo fuera de la ciudad, y lleuaronlo hasta la cumbre del monte, sobre el qual la ciudad deellos estaua edificada, para despennarlo.

30 והוא עבר בתוכם מביניהם וילך :

Mas el, passando por medio deellos fuesse.

δ.

24. Εἶπε δὲ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

Mais il leur dit, En verité ie vous di, que nul Prophete n'est receu en son païs.

25. Ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἠλίου ἐν τῷ ἰσραὴλ, ὅτι ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

Or ie vous di pour vrai qu'il auoit plusieurs vefues au temps d'Elie en Israel, lors que le ciel fut fermé trois ans & six mois: tellement que grande famine aduint par tout le païs.

26. Καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη ἠλίας, εἰ μὴ εἰς σάρεπτα τῆς σιδῶνος, πρὸς γυναῖκα χήραν.

Et toutesfois Elie ne fut enuoyé vers aucune d'entr'elles, sinon à vne femme vefue en Sarepta de Sidon.

27. Καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ ἐλισσαίου τοῦ προφήτου ἐν τῷ ἰσραὴλ, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ νεεμὰν ὁ σύρος.

Il auoit aussi plusieurs lepreux en Israel au temps d'Elisee le Prophete: toutes-fois pas vn d'entr'eux ne fut nettoyé, sinon Naaman le Syrien.

28. Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα.

Et ils furent tous remplis de courroux en la synagogue, oyans ces choses.

29. Καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως τῆς ὀφρύος τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ κατακρημνίσαι αὐτόν.

Dont ils se leuérent, & le ietterent hors de la ville, & le menerent iusqu'au bord de la montagne (sur laquelle leur ville estoit bastie) pour le ietter du haut en bas.

30. Αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, ἐπορεύετο.

Mais il passa par le milieu d'eux & s'en alla.

ד

31 ונחת לכפרנחום מדינתא דגלילא ומלף הוא להון בשבתא:

E scese in Capernaum città di Galilea: & iui insegnaua lor ne sabbati.

32 ותמיהין הוו ביולפנה דבשלטנא הות מלתה:

E stupiuansi de la sua dottrina: percioche il suo parlare era con autorità.

33 ואית הוא בכנושתא גברא דאית הוא בה רוחא דשאדא טנפא וזעק בקלא רמא:

Hor ne la sinagoga era vn huomo, che haueua lo spirito d'vn demonio immondo: ilqual gridò ad alta voce.

34 ואמר שבוקני מא לן ולך ישוע נצריא אתית למובדותן ידע אנא לך מן אנת קדישה דאלהא:

Dicendo, Ah, che habbiam noi à far con teco, IESV Nazareno? Sei tu venuto à distruggerci? Io so ben chi tu sei, tu sei il santo di Dio.

35 וכאא בה ישוע ואמר סכור פומך ופוק מנה ושדיהי שאדא במצעתא ונפק מנה כד לא סרח בה מדם:

E IESV lo riprese, dicendo, Taci, & esci di lui. E il demonio poi che l'hebbe gittato nel mezo, vsci da esso, e non gli fece nocumento alcuno.

36 ותמהא אחד לכלנש וממללין הוו עם חדדא ואמרין מנא הי כי מלתא הדא דבשולטנא ובחילא פקדא לרוחא טנפתא ונפקן:

Di qui nacque timore in tutti, e parlauano insieme tra loro, dicendo, Che parlare è questo? che con autorità e potestà comanda à gli spiriti immondi, & essi escono.

37 ונפק עלוהי טבא בכלה אתרא דחדריהון:

E la fama si sparse di lui per ogni luogo de la contrada circonuicina.

ד

31 ויבוא אל־כפר נחום עיר הגליל והיה מלמדם בשבת:

Y decendió à Capernàum ciudad da Galilea, y álli los enſennaua los Sabbados.

32 ויתמהו על־תלמודו כי־בגבורה היה דברו:

Y eſtauan fuera de ſi de ſu doctrina: porque ſu palabra era con poteſtad.

33 ובעדה היה אנוש אשר לו רוח שד טמא ויצעק בקול גדול:

Y eſtaua en la Synoga vn hombre que tenia vn eſpiritu de vn demonio immundo, elqual exclamò à gran boz.

34 לאמר הה מה לנו ולך ישוע הנצרי באתה לאבדנו ידעתיך מי את הקדוש אלהים:

Diziendo, Ea, que tenemos contigo Ieſus Nazareno? has venido à deſtruyrnos? yo te conozco quien eres, el Sancto de Dios.

35 ויגער בו ישוע לאמר חסם וצא ממנו וישליכהו השד בתוך ויצא ממנו ולא רצצו:

YIESVS le rinnió, diziendo, Emmudece, y ſal deel. Entonces el demonio, derribandolo en medio, ſalió deel: y no le hizo danno alguno.

36 ויראה ורעד בא בכלם ותכסמו מלצות ויאמרו איש אל־רעהו לאמר מה זה הדבר כי בשלטון וגבורה מצוה את רוחות טמאות ויצאו:

Y fué eſpanto ſobre todos, y hablauan vnos à otros diziendo, Que coſa es eſta, que con autoridad y potencia manda à los eſpiritus immundos, y ſalen?

37 ויצא שמועתו בכל מקום המדינה:

Y la fama deel ſe diuulgaua de todas partes por todos los lugares de la comarca.

δ.

31. Καὶ κατῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι·

Et deſcendit en Capernaum, ville de Galilee, & là les enſeignoit és Sabbats.

32. Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

Et ils s'eſtonnoyent de ſa doctrine: car ſa parole eſtoit auec authorité.

33. Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ.

Or y auoit-il en la ſynagogue vn homme qui auoit vn eſprit immonde du diable: lequel s'eſcria à haute voix.

34. Λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς, οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.

Diſant, Ha, qu'y-a il entre nous & toi, Ieſus Nazarien? es-tu venu pour nous deſtruire? Ie ſai qui tu es: aſſauoir le Sainct de Dieu.

35. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν.

Et Ieſus le tãſa, diſant, Tai toi: & ſors hors de lui. Et le diable apres auoir ietté d'impetuoſite l'homme du beau milieu, ſortit hors de lui, ne lui ayant fait aucun dommage.

36. Καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες· τίς ὁ λόγος οὗτος; ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται.

Adonc il y eut eſtonnemnet ſur tous, & ils parloyent entr'eux, diſans, Quelle parole eſt ceſte-ci, qu'en authorité & vertu il commande aux eſprits immondes, & ils ſortent?

37. Καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.

Et le bruit de lui paruint en tous les quartiers du pais d'al'entour.

CAP. IIII.

Das IIII. Capitel.

Kapitola IIII.

38. Surgens autem Iesus de synagoga introivit in domũ Simônis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus : & rogaverunt illum pro ea.

38. Vnd er stund auff auß der Schulen/ vnd kam in Simonis Hauß/ vnd Simonis Schwieger war mit einem harten fieber behafft. Vnd sie baten jn für sie.

38. Wyssed pak Gežijss ze Sskoly / wssel do domu Ssimonowa. Swekrusse pak Ssimonowa trápena byla welikau zymnicý : y prosyli ho za ni.

And he rose vp / and came out of the Synagogue / and entred into Simons house. And Simons wiues mother was taken with a great feuer / and they required him for her.

Oc hand stod op aff Scholen/ oc kom i Simonis huss/ oc Simons hustruis moder haffde en suar Koldesiuge. Oc de bade hannem for hende.

Potym Jezus wstawszy z bożnice/ wszedł w dom Symonow á świekre Symonowe trzymała gorączká wielka / y prosili go zá nia.

39. Et stans super illam imperavit febri: & dimisit illam. Et continuò surgens, ministrabat illis.

39. Vnnd er tratt zu jr/ vnnd gebot dem fieber / vnd es verließ sie / vnnd bald stund sie auff / vnd dienete jnen.

39. A stoge nad nij/ přikázal Zýmnicy/ y ostala gi. A ona hned wstawssy posluhowala gim.

Then he stoode ouer her / and rebuked the feuer/ and it left her : and immediately she arose / and ministred vnto them.

Oc hand traadde til hende/ oc bød koldesiugen/ oc hun forlod hende/ oc hun stod strax op / oc tiente dem.

Tedy on stojác nád nia/ sfukał gorączkę/ y wnet iey przestała. Ona tedy nátychmiast wstawszy s[łu]żiłá im.

40. Cùm autem sol occidisset, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens curabat eos.

40. Vnd da die Sonne vntergangen war/ alle die/ so Krancken hatten/ mit mancherley Seuchen/ brachten sie zu jm. Vnd er leget auff einen teglichen die hände/ vnnd machet sie gesund.

40. A když Slunce zasslo/ wssyckni kteříž měli nemocné rozličnými neduhy/ wodili ge k němu. A on na gedno ho každého ruce wzkládage/ uzdrawowal ge.

Nowe when the sunne was downe/ all they that had sicke folkes of diuers diseases / brought them vnto him / and hee layet his hands on euerie one of them / and healed them.

Oc der Solen vaar nedgan[ge]n / da førde alle de som haffde Siuge/ met atskillige Siugdomme/ dem til hannem. Oc hand lagde Henderne paa huer besynderlige / oc giorde dem helbrede.

A gdy słońce záchodziło wszyscy ktorzy mieli niemocne rozlicznymi chorobámi złożone / przywodzili ie do niego / á on ná ktoregokolwiek z nich ręce włożył / uzdrawiał ie.

41. Exibant autem dæmonia à multis, clamantia & dicentia, Quia tu es filius Dei, & increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.

41. Es fuhren auch die Teufel auß von vilen/ schryen vnd sprachen : Du bist Christus der Son Gottes. Vnd er bedrohet sie/ vnd ließ sie nicht reden deñ sie wusten / daß er Christus war.

41. Od mnohých také wycházela Diábelstwij/ křičijce a řauce : Ty gsy Syn Božij. Ale on trestiege ge / nedopaustěl gim mluwiti / neb gsau wěděli že gest on Krystus.

And deuils also came out of many/ crying/ and saying/ Thou art the Christ/ the Sonne of God : but hee rebuked them/ and suffred them not to say that they knew him to be the Christ.

Der fore oc Dieffle vd aff mange/ robte oc sagde/ Du est Christus Guds Søn. Oc hand truede dem/ oc loed dem icke tale/ Thi de viste / at hand vaar Christus.

Ktemu od wiela ich wychodził y dyabelstwá / wołáiac y mowiac / Tyś iest on Krysthus Syn Bo[ż]y/ lecz on ná nie fukáiac nie dopuszczał im mowić / żeby wiedziały iż on iest Krysthusem.

42. Facta autem die, egressus ibat in desertum locum: & turbæ requirebant eum, & venerunt usque ad ipsum: & detinebant illum ne discederet ab eis.

42. Da es aber tag ward/ gieng er hinauß an eine wüste stete / vnnd das Volck suchte jn/ vnd kamen zu jm/ vnd hielten jn auff / daß er nicht von jnen gienge.

42. A když byl den/ wyssed bral se na pusté missto. Y hledali ho zástupowé/ přissli až k němu a zdržowali gey aby neodcházel od nich.

And when it was day / he departed/ and went foorth into a desert place / and the people sought him/ and came to him/ and kept him/ that he should not departe from them.

Oc der det bleff daq/ gick hand vd paa en ode Sted Och Folcket lete effter hannem / och komme til hannem/ och de hulde hannem/ at hand gick icke fra dem.

A gdy nástał dzień szedł ná miejsce puste / a zgromá[d]zenie ludzi szukało go/ y przyszedszy [d]o nie[go]/ zátrzymawáli go áby nie odchodził od nich.

CAP. IIII.

31. Et deſcendit in Capharnaum civitatem Galilææ: ibiq; docebat illos ſabbathis.

And came downe into Capernaum a city of Galile, and there taught them on the Sabbath dayes.

32. Et ſtupebant in doctrina eius: quia in poteſtate erat ſermo ipſius.

And they were aſtonied at his doctrine: for his word was with authoritie.

33. Et in ſynagoga erat homo habens dæmonium immundum, & exclamavit voce magna.

And in the Synagogue there was a man which had a ſpirit of an vncleane deuill, which cryed with a loud voyce

34. Dicens, Sine, quid nobis & tibi Ieſu Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio te qui ſis, Sanctus Dei.

Saying, Oh, what haue we to doe with thee, thou Jeſus of Nazaret? art y come to deſtroy vs? I knowe who thou art, euen the Holy one of God.

35. Et increpavit illum Ieſus, dicens, Obmuteſce, & exi ab eo. Et cum proieciſſet illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit.

And Jeſus rebuked him, ſaying, Hold thy peace, and come out of him. Then the deuill throwing him in the middes of them, came out of him, aud hurt him not.

36. Et factus eſt pavor in omnibus, & colloquebantur adinvicem, dicentes, Quod eſt hoc verbum, quia in poteſtate & virtute imperat immundis ſpiritibus, & exeunt?

So feare came on them all, and they ſpake amõg them ſelues, ſaying, What thing is this? for with authoritie and power he commaundeth the foule ſpirits and they come out?

37. Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.

And the fame of him ſpredde abroade throughout all the places of they countrey round about.

Das IIII. Capitel.

31. Vnd kam gen Capernaum in die Stadt Galilea, vnnd lehrete ſie an den Sabbathen.

Oc kom Capernaum Galilee Stad, oc lærde dem om Sabbathen.

32. Vnd ſie verwunderten ſich ſeiner Lehre, denn ſein Rede war gewaltig.

Oc de forundrede ſig paa hans Lærdom, thi hans Talevaar vnldig.

33. Vnd es war ein Menſch in der Schule, beſeſſen mit einem vnſaubern Teufel, vnd er ſchrey laut:

Oc der vaar it Menniſke i Scholen, beſæt met en wren Dieffuel, Oc hand robte høyt.

34. Vnd ſprach: Halt, was haben wir mit dir zuſchaffen, Jheſu von Nazareth? Du biſt kommen vns zu verderben, Ich weiß wer du biſt, nemlich der Heilige Gottes.

Oc ſagde, Holt, huad haffue wi met dig at ſkaffe Jheſu aff Nazareth? Du eſt kommen at foderffue oſſ. Jeg veed huo du eſt, ſom er Gudz hellige.

35. Vnd Jeſus bedrohet jhn, vnnd ſprach: Verſtumme, vnd fahr auß von jhm. Vnd der Teufel warff jhn mitten vnter ſie, vnnd fuhr von jhm auß, vnd thet jm keinen ſchaden.

Oc Jheſus truede hannem, oc ſagde, Ti ſtille, oc far vd aff hannem. Oc Dieffuelen kaſte hannem mit vnder ſig, oc foer vdaff hannem, oc giorde hannem ingen ſkade.

39. Vnd es kam eine forcht über ſie alle, vnnd redeten miteinander, vnnd ſprachen: Was iſt das für ein ding? Er gebeut mit macht vnd gewalt den vnſaubern geiſtern, vnnd ſie fahren auß.

Oc der kom en redzel offuer dem alle, oc de talede met huer andre, och ſagde, Huad er dette for en ting? Hand binder de wrene Aander met mact oc vold, och de fare vd.

37. Vnd es erſchall ſein geſchrey inn alle örter des vmbligenden Landes.

Oc hans rycte vdſpriddis alle vegne i det omliggende Land.

Kapitola IIII.

31. Y ſſtaupil do Kaffarnaum Měſta Galilegſkého, a tu včil ge we dnech Swatečnijch.

Y przyſzedl do Kápernaum miáſta Galileyſkiego, á tham ie vczyl w ſzabáty.

32. Y diwili ſe včenij geho, neb s mocý byla řeč geho.

Zumiewáli ſie thedy ná náuke iego, bo byly poważne ſlowá iego.

33. A byl tu člowěk w Sſkole mage ďábelſtwij nečiſté: y zwolal hlaſem welikým.

Y byl tám w bożnicy niektory opętány co miał w ſobie duchá nieczyſtego, ktory záwołał głoſem wielkim.

34. Řka: Nechay, co tobě s námi Gežijſſy Nazaretſky: přiſſel gſy zatratiti nás? znám tebe kdo gſy, že gſy ten Swaty Božij.

Mowiąc, Ach coſéi do nas Jezuſie Nazarenſki? Przyſzedleś ábyś nas wytrácił, znamcie ktoś ieſt, On Swiety Boży.

35. Y přimluwil gemu Gežijs, řka: Vmlkniž, a wygdi od něho. A když gey powrhl ďábel v proſtřed wyſſel od něho, a nic gemu neuſſkodil.

Sfukał go tedy Jezus, mowiąc, Vmilkniſz á wynidź od niego thedy dyabelſtwo porzuciwſzy go w pośrzodku, wyſzło od niego, á nic mu nie ſzkodziło.

36. Y ſtal ſe ſtrach nade wſſemi, a rozmlauwali wepoſ. řkauce: Jaké geſt toto Slowo, že w mocy a w ſyle přikazuge duchuom nečiſtým, a wychâzegij?

Y przyſzedł ſtrach ná wſzythki, ámowili iedni do drugich Coż tho ieſt zá rzecz, iż zwierzchnośćią y mocą roſkázuie duchom nieczyſthym, y wychodzą?

37. Y rozhlaſſowala ſe powěſt o něm w každém mijſtě té Kraginy.

Á thák o nim przyſzłá wieść po wſzytkiey okolicznej ziemice.

ד

38 וְכַד נְפַק יֵשׁוּעַ מֶן כְּנוּשְׁתָּא עַל לְבַיְתֵהּ דְּשֶׁמְעוּן וַחֲמָתֵהּ דְּשֶׁמְעוּ אֲלִיצָא הֲוָת בְּאֶשָּׁתָא רַבְּתָא וּבְעוֹ מֶנֵּהּ מֶטוּלָתָהּ׃

IESV poi partitosi de la sinagoga, entrò ne la casa di Simone: e la suocera di Simone era oppressa da vna gran febbre, onde lo pregorono per lei.

39 וְקָם לְעֵל מֶנָּהּ וּכְאָא בְּאֶשָּׁתָה וַשְׁבַקְתָּהּ וּמֶחְדָא קָמַת וַמְשַׁמְּשָׁא הֲוָת לְהוֹן׃

Et egli standole sopra, gridò contra la febbre, e la febbre la lasso, ond'ella subbito si leuò su, e serui loro.

40 בְּמֶעְרְבֵי שִׁמְשָׁא דֵּין כֻּלְּהוֹן אַילֵין דְּאִית הֲוָא לְהוֹן כְּרִיהֵא דַּכְרִיהִין בְּכוּרְהָנָא מְשַׁחְלְפָא אַיְתִיו אֶנּוּן לְוָתֵהּ הוּ דֵּין עַל חַד חַד מֶנְּהוֹן אִידֵהּ סָאֶם הֲוָא וּמַאסֵא הֲוָא לְהוֹן׃

Poi nel tramontar del sole tutti quelli che haueuano de gli ammalati di varie infirmita, gli menorono à lui: & egli mettendo le mani sopra ciascun di loro, gli risanaua.

41 וְנָפְקִין הֲווּ אַף שֵׁאדֵא מֶן סַגִּיאֵא כַּד מְוַעְקִין וָאמְרִין דְּאַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא וְכָאֵא הֲוָא בְּהוֹן וְלָא שָׁבֵק הֲוָא לְהוֹן דְּנֵאמְרוּן דְּיָדְעִין דְּהוּיוּ מְשִׁיחָא׃

I demonij ancora vsciuano da molti, gridando, e dicendo, Tu sei Christo Figliuol di Dio. Et egli riprendendoli aspramente, non gli lassaua parlare: perciochè sapeuano ch'egli era Christo.

42 וַלְצַפְרֵהּ דְּיוֹמָא נְפַק אֲזַל לֵהּ לְאַתְרָא חוּרְבָא וְכֶנְשָׁא בָּעֵין הֲווּ לֵהּ וֶאתוֹ עַד־מָא לְוָתֵהּ וַאֲחֲדוּהִי דְּלָא נֵאזֵל לֵהּ מֶן לְוָתְהוֹן׃

Venuto che fu il giorno, vscì fuore, & andossene in un luogo diserto: e le turbe il cercauano, e vennero à lui e riteneuanlo, perche non si partisse da loro.

ד

38 וַיָּקָם וַיֵּצֵא מִן הָעֵדָה וַיָּבוֹא בְּבֵית שִׁמְעוֹן וַחֲמוֹת שִׁמְעוֹן חֹלָה בְּדַלֶּקֶת גְּדוֹלָה וַיְבַעֲיוּן אוֹתוֹ עָלֶיהָ׃

Y leuantandose Iesus de la Synoga, entrose en casa de Simon: y la suegra de Simon estaua con vna grande fiebre: y rogaronle por ella.

39 וַיַּעֲמֹד עָלֶיהָ וַיִּגְעַר בַּדַּלֶּקֶת וַתַּעַזְבֶנָּה וּבְרֶגַע קָמָה וַתְּשָׁרֶת אוֹתָם׃

Y acercandose à ella rinnió à la fiebre: y la fiebre la dexó: y ella, leuantandose luego, les siruió.

40 וְכַאֲשֶׁר בָּא הַשֶּׁמֶשׁ כֻּלָּם אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם חוֹלִים בְּמַחֲלוֹת חֲלִיפוֹת הֵבִיאוּ אוֹתָם אֵלָיו וְהוּא עַל־אִישׁ שָׂם יָדָיו וַיְרַפְּאֵם׃

Y poniendose el Sol, todos losque tenian enfermos de diuersas enfermedades, los trayan à el: y el, poniendo las manos sobre cada vno deellos, los sanaua.

41 וַיֵּצְאוּ גַּם שֵׁדִים מֵרַבִּים זֹעֲקִים לֵאמֹר כִּי אַתָּה הוּא הַמָּשִׁיחַ בֶּן־אֱלֹהִים וַיְכַלֵּאם וְלֹא הִנִּיחָם לְדַבֵּר כִּי יָדְעוּ כִּי־הוּא הַמָּשִׁיחַ׃

Y salian tambien demonios de muchos, dando bozes y diziendo, Tu eres el Christo Hijo de Dios, mas el rinniendoles no los dexaua hablar, porque sabian que el era el Christo.

42 וּבַבֹּקֶר הַיּוֹם יָצָא וַיֵּלֶךְ אֶל־מְקוֹם צִיָּה וְהָעָם בִּקְשׁוּהוּ וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו וַיֹּאחֲזוּהוּ מִן־יֵלֵךְ מֵעִמָּם׃

Y siendo ya de dia salió, y fuese àl lugar desierto: y las compannas lo buscauan, y vinieron hasta el: y detenianlo que no se fuese deellos:

δ.

38. Ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος. ἡ πενθερὰ δὲ τοῦ σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς.

Et quand Iesus se fut leue de la synagogue, il entra en la maison de Simon: & la belle-mere de Simon estoit detenue d'vne grosse fieure, dont ils prierent pour elle.

39. Καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν. παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.

Et s'estant panché sur elle, il tansa la fieure, & la fieure la laissa: & incontinent elle se leua, & les seruoit.

40. Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεὶς, ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Et comme le soleil se couchoit, tous ceux qui auoyent des malades de diuerses maladies, les lui amenerent: & lui imposant les mains sur vn chacun, les guerissoit.

41. Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα· ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

Les diables aussi sortoyent hors de plusieurs, crians & disans, Tu es le Christ, le Fils de Dieu: mais il les tansoit, & ne leur permettoit de dire qu'ils seussent qu'il estoit le Christ.

42. Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν.

Et quand il fut iour, il se departit, & s'en alla en vn lieu desert: & les troupes le cerchoyent, & vindrent iusques vers lui, & le retenoyent afin qu'il ne se departist point d'auec eux.

ד — δ.

43 הו דין ישוע אמר להון דאף למדינתא אחרניתא ולא לי למסברו מלכותה דאלהא דעל הדא הו אשתדרת׃

Ma egli disse loro, Ei bisogna ch'io annuntij il regno di Dio ancor à l'altre città: concosia ch'io sono stato mandato a questo effetto.

43 ויאמר אליהם כי יש צרכי גם לערים אחרות לבשר את מלכות אלהים כי לזאת שלחתי׃

Y el les dixo, Que tambien à otras ciudades es menester que annuncie el el Euangelio del Reyno de Dios: porque para esto soy embiado.

43. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι.

Mais il leur dit, Il me faut aussi bien euangelizer aux autres villes le royaume de Dieu: car pour cela suis ie enuoye,

44 והו מכרז הוא בכנושתא דגלילא׃

E predicaua ne le sinagoghe de la Galilea.

44 והיה קורא בעדות הגליל׃

Y predicaua en las Synogas de Galilea.

44. Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς Γαλιλαίας.

Et il preschoit ès synagogues de Galilee.

ה — ΚΕΦΑΛ. ε.

1 הוא דין כד כנש עלוהי כנשא למשמע מלתה דאלהא והו קאם הוא על יד ימא דגנסר׃

Hor auuenne che calcandosigli la turba addosso, per vdir la parola di Dio, egli staua lungo il lago di Gennesaret.

1 ויהי כאשר נהר אליו עם רב לשמוע את דבר אלהים והוא עמד אל ים כנרת׃

Y aconteció, que estando el junto àl lago de Genezareth, las compannas se derribauan sobre el por oyr la palabra de Dios.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ·

Or aduint comme la foule estoit toute sur lui, pour ouir la parole de Dieu, que lui se tenoit sur le bord du lac de Genezareth.

2 וחזא ספינתא תרתין דקימן על גיב ימתא וצידא דסלקו מנהין ומשיגין מצידתהון׃

E vide due naui che stauano lungo il lago: e i pescatori n'erano scesi, e lauauano le loro reti.

2 וירא שתי אניות קמות על יד הים והדגים ירדו מהן וירחצו את הרשת׃

Y vido dos nauios que estauan cerca del lago: y los pescadores, auiendo decendido deellos, lauan sus redes.

2. Καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην. οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν, ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα.

Et voyant deux nasselles qui estoyent pres de la riue du lac, (or les pescheurs en estoyent descendus, & lauoyent léurs rets) il monta en l'vne des nasselles, qui estoit à Simon.

3 וחדא מנהין דשמעון הות כאפא וסלק ישוע יתב בה ואמר דנדברונה קליל מן יבשא למיא ויתב הוא ומלף מן ספינתא לכנשא׃

Et entrò in vna de le naui, laquale era di Simone: e pregollo che la ritirasse vn poco da terra: poi postosi à sedere, insegnaua de la naue à le turbe.

3 ויעל באחת האניות אשר היתה לשמעון ויאמר לו להובילנה מעט מאת הארץ וישב וילמד את העם מאניה׃

Y entrado en vno de estos nauios, el qual era de Simon, rogóle que lo desuiasse de tierra vn poco: y sentándose, ensennaua desde el nauio las compannas.

3. Ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους.

Et le pria de la mener vn peu arriere de terre: puis estant assis il enseignoit de la nasselle les troupes.

4 וכד שתק מן ממללה אמר לשמעון דברו לעומקא וארמו מצידתכון לצידא׃

E poi ch'egli hebbe cessato di parlare, disse à Simone, Conduce ne l'alto, e calate giù le vostre reti à far presa.

4 וככלותו לדבר אמר אל שמעון הוביל אל העמק והורידו את רשתכם לדוגה׃

Y como cessó da hàblar, dixo à Simon, lleua en alta mar y echad vuestras redes para tomar.

4. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν Σίμωνα, ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν.

Et quand il eut cesse de parler, il dit à Simon, Mene en pleine eau, & laschez vos rets pour pescher.

5 ענא שמעון ואמר לה רבי לליא כלה לאין ומדם לא אחדן על מלתך דין רמא אנא מצידתא׃

E Simone rispondendo gli disse, Maestro, Noi ci siamo affaticati tutta notte, e niente habbiam preso: nondimeno sopra la tua parola calarò la rete.

5 ויען שמעון ויאמר לו רבי בכל הלילה נחלשנו ומאומה לא אחזנו אבל על דברך אורידה את הרשת׃

Y respondiendo Simon, dixole, Maestro auiendo trabajado toda la noche, nada hemos tomado: mas en tu palabra echaré la red.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ· ἐπιστάτα, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν. ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον.

Lors Simon respondant lui dit, Maistre, toute la nuict nous auons trauaillé: & n'auons rien prins toutesfois à ta parole ie lascherai les files,

CAP. IIII.

43. Quibus ille ait, Quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei, quia ideo missus sum.

But he saide vnto them/Surely I must also preach the kingdome of God to other cities: for therefore am I sent.

44. Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

And he preached in the Synagogues of Galile.

CAP. V.

FActum est autem, cùm turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genezareth.

Then it came to passe/ as the people preassed vpon him to heare the word of God/ that hee stoode by the lake of Genesaret.

2. Et vidit duas naves stantes secus stagnum: piscatores autem descenderant, & lavabant retia.

And sawe two shippes stand by the lake side/ but the fishermen were gone out of them/ and were washing their nets.

3 Ascendens autem in unam navim quæ erat Simônis, rogavit eum à terra reducere pusillum. Et sedens, docebat de navicula turbas.

And he entred into one of the shippes which was Simons/and required him that he would thrust of a litle from the land: and he sate downe/ and taught the people out of the ship.

4. Vt cessavit autem loqui, dixit ad Simonem, Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.

Nowe when he had left speaking/ hee sayde vnto Simon/ Lanche out in to the deepe/ and let downe your nettes to make a draught.

5. Et respondens Simon, dixit illi, Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete.

Then Simon answered/ and sayde vnto him/ Master/we haue trauailed al night/ and haue taken nothing: neuertelesse at thy worde I will let downe the net.

Das IIII. Capitel.

43. Er sprach aber zu jhnen: Jch muß auch andern Stätten das Evangelium predigen vom Reich Gottes/ denn darzu bin ich gesandt.

Da sagde hand til dem/ Jeg skal oc predicke andre Stæder Euangelium om Guds rige/Thi ieg er til vdsent.

44. Vnd er prediget inn den Schulen Galilea.

Och hand predickede i Galilee Scholer.

Das V. Capitel.

Es begab sich aber/ da sich das Volck zu jm drang/zu hören das wort Gottes/ vnd er stund am See Genezareth.

DE der begaff sig/der Folcket trengde sig til hannem/ at høre Gudz ord/ Oc hand stod hoss den Sø Genezareth.

2. Vnd sahe zwey Schiff am See stehen/ die Fischer aber waren außgetretten/ vnd wuschen jhre Netze.

Oc saa thu Skib staa hoss Søen/ oc Fiskerne vare vdgongne/ oc tode deris garn.

3. Tratt er in der Schiff eins/ welches Simonis war/ vnd bat jn/ daß ers ein wenig vom Lande führet. Vnd er satzte sich/ vnd lehret das Volck auß dem Schiff.

Da traadde hand i it aff Skibene/som hørde Simon til/ oc bad hannem/ at hand skulde legge det lidet fra Landet. Oc hand satte sig/oc lærde Folcket aff Skibet.

4. Vnd als er hatte auffgehöret zu reden/ sprach er zu Simon: Fahre auff die höhe/ vnd werffet eure Netze auß/ daß jhr einen zug thut.

Oc der hand loed aff at tale/ sagde hand til Simon/ Far vd paa dybet/ oc kaster eders Garn vd/ at i drage en dræt.

5. Vnd Simon antwortet/ vnd sprach zu jm/ Meister/ wir haben die gantze nacht gearbeitet/ vnd nichts gefangen/ Aber auff dein Wort wil ich das Netze außwerffen.

Oc Simon suarede/ oc sagde til hannem/ Mestere/ wi haffue arbeydet den ganske Nat/ oc finge inted/ Men paa dit Ord vil ieg vdkaste Garnet.

Kapitola IIII.

43. Kterýmžto on řekl: Že y giným Městům musým zwěstowati Králowstwj Božij/ nebo gsem pro to posián.

Ale on rzekl do nich Za isteć te z potrzebá ábych y inem miástam oznáymowal krolestwo Boże/ gdyżem iest ná to posłan.

44. Y včila kázal w Sskolách Galilegských.

A ták opowiedal w bożnicách Gálileyskich.

Kapitola V.

Stalo se pak/ když se zástupowě walili k němu aby slysseli Slowo Božij: a on stál podlě Gezera Genezaretského.

Stało sie pothym gdy wielkość ludźi nalegáłá go dla słuchánia słowá Bożego/ tedy on stánął podle iezioră Genezáreth.

2. Y vzřel dwě Lodj any stogij v Gezěra: a Rybáři byli wystaupili a wypjrali Syti.

Y vyzrał dwie łodźi ktore były przy iezierze/ á rybitwi wyszedszy z nich/ płokáli śieci.

3. Y wstaupiw na gednu Lodij kteráž byla Ssimonowa/ prosyl ho aby od země odwezl malicko. A seda včil z Lodij zástupy:

A ták wszedszy w iedne onych łodźi ktora byłá Symonowa/ prosił go áby máluczko odiechał od brzegu/ á śiadszy vczył ono zgromadzenie z łodźi.

4. A když přestal mluwiti/ řekl k Ssimonowi: Wez na hlubinu/ a rozestřete syti swé k lowenij Ryb.

Pothym gdy przestał powiedáć/ rzekł do Symoná/ Wyiedź ná glebią á zápuśćcie śieci wasze ku łowieniu.

5. Y odpowěděw Ssimon/ řekl gemu: Přikazateli/ přes celau noc pracugijce nic gsme nepopadli/ ale k slowu twému rozestru syti.

Tedy Symon odpowiedziawszy/ rzekł mu/ myśtrzu gdy ciechmy przez wszytke noc pracowali/ przedsiesmy nic nie poimali/ wszákoż ná roskazánie twe zápuszcze śieć.

ה

6 וכד הדא עבדו חבשו נוניא סגיאא דטב ומצטריא הות מצידתהון :

Et hauendo cio fatto, racchiusero vna gran moltitudine di pesci: onde la rete loro si rompeua.

7 וארמזו לחבריהון דבספינתא אחרתא דיאתון יעדרון אנון וכד אתו מלו אנין ספינתא תרתיהין איך דקרבן הוי למטבע :

E fecero segno à i compagni che erano ne l'altra naue, che venissero ad aiutarli: & essi vennero, & empierono ambe due le naui in tal modo ch'elle si sommergeuano.

8 כד חזא דין שמעון כאפא נפל קדם רגלוהי דישוע ואמר לה בעא אנא מנך מרי פרוק לך מני דגברא אנא חטיא :

Simon Pietro veduto questo, si gittò à le ginocchia di IESV, dicendo, Signore, partiti da me: percioche io sono vn huomo peccatore.

9 תמהא גיר אחדה הות ולכלהון דעמה על צידא הו דנונא דצדו :

Imperoche grande stupore l'haueua occupato, & etiandio tutti quelli ch'erano con essolui, per cagion de la presa de pesci che haueuano fatta.

10 הכנת דין אף ליעקוב וליוחנן בני זבדי דאיתיהון הוו שותפא דשמעון אמר דין ישוע לא תדחל מן השא בני אנשא תהוא צאד לחיא :

Similmente ancor Iacopo e Giouanni, figliuoli di Zebedeo, i quali erano compagni di Simone. Allor IESV disse à Simone, Non temere: tu da hora inanzi pigliarai huomini.

11 וקרבו אנין ספינתא לארעא ושבקו כל מדם ואתו בתרה :

E condotte ch'essi hebbero le naui à terra, lassando ogni cosa, il seguitorono.

ה

6 ובעשותם כדברו סגרו המון דגים רב ותקרע רשתם :

Y auiendolo hecho, encerraron gran multitud de pescado: que su red se rompia.

7 ויקרצו לחבריהם שבאניה אחרת לבוא ולעזרם ויבואו וימלאו את שתי אניותם כן אשר קרובות הנה להטבל :

Y hizieron sennas à los companneros que estauan en el otro nauio, que viniessen à ayudarles, y vinieron, y hinchieron ambos nauios, que se anegauan.

8 וירא שמעון כיפה ויפל אל־רגלי ישוע לאמר צא מאתי כי איש חטא אנכי אדני :

Loqual viendo Simon Pedro, derribose de rodillas a Iesus, diziendo, Salte de conmingo Sennor, porque soy hombre peccador.

9 כי יראה ורעד בא עליו ובכלם ותכסמו פלצות על־הדוגת הדגים אשר דיגו :

Porque temor lo auia rodeado, y à todos los que estauan con el, de la presa de los peces que auian tomado.

10 ולכה גם על־יעקב ויוחנן בני זבדי אשר היו חברי שמעון ויאמר ישוע אל־שמעון אל־תירא כי מעתה תהיה מדיג לאנשים :

Y ansimismo à Iacobo y à Ioan hijos de Zebedeo, que eran companneros de Simon. Y Iesus dixo à Simon, No temas: desde aora tomarás hombres (biuos.)

11 ויובילו את־אניות אל־הארץ ויעזבו את־כל אשר להם ויבואו אחריו :

Y como llegaron à tierra los nauios, dexandolo todo, siguieronlo.

ε'.

6. Καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολύ· διερρήγνυτο δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν.

Ce qu'ayans fait ils enfermerent vne grande quantité de poissons, tellement que leurs filés se rompoyent.

7. Καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλθον, καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά.

Dont ils firent signe à leurs compagnons qui estoyent en l'autre nasseile, qu'ils vinssent pour les aider: lesquels vindrent, & ils remplirent les deux nasselles, tellement qu'elles s'enfonçoyent.

8. Ἰδὼν δὲ σίμων πέτρος, προσέπεσε τοῖς γόνασι τοῦ ἰησοῦ, λέγων, ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, κύριε.

Et quand Simon Pierre eut veu cela, il se ietta aux genoux de Iesus, disant, Seigneur, de depars-toi de moi: car ie suis vn homme pecheur.

9. Θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων, ᾗ συνέλαβον.

Car vne frayeur l'auoit du tout saisi, & tous ceux qui estoyent auec lui, à cause de la prinse des poissõs qu'ils auoyent faite.

10. Ὁμοίως δὲ καὶ ἰάκωβον, καὶ ἰωάννην, υἱοὺς ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ σίμωνι. καὶ εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα ὁ ἰησοῦς, μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.

Semblablement aussi Iaques & Iehan fils de Zebedee, qui estoyent compagnons de Simon. Alors Iesus dit a Simõ, N'aye point de peur: doresenauant tu seras preneur d'hommes viuans.

11. Καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et quand ils eurent amené les nasselles à terre, ils abandonnerent tout, & le suiuirent.

CAP. V.

6. Et cum hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam: rumpebatur autem rete eorum.

And when they had ſo done / they incloſed a great multitude of fiſhes / ſo that their net brake.

7. Et annuerunt ſociis qui erant in alia navi ut venirent & adiuvarent eos. Et venerunt & impleverunt ambas naviculas, ita ut mergerentur.

And they beckened to their parteners / which were in the other ſhippe / that they ſhould come and helpe them / who came then / and filled both the ſhippes / that they did ſinke.

8. Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu, dicens Exi à me, quia homo peccator ſum Domine.

Now when Simon Peter ſawe it / he fell downe at Jeſus knees / ſaying / Lorde / goe from me: for I am a ſinfull man.

9. Stupor enim circundederat eum, & omnes qui cũ illo erant, in captura piſcium quam ceperant.

For he was vtterly aſtonied / and al that were with him / for the draught of fiſhes which they tooke.

10. Similiter autem Iacôbum & Iohannem filios Zebedæi qui erant ſocii Simônis Et ait ad Simonem Ieſus, Noli timere: ex hoc iam homines eris capiens.

And ſo was alſo James and John the ſonnes of Zebedeus / which were cõpanions with Simon. Then Jeſus ſaid vnto Simon / Feare not: from henceforth thou ſhalt catch men.

11. Et ſubductis ad terram navibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum.

And when they had brought the ſhippes to lande / they forſooke all / and followed him.

Das V. Capitel.

6. Vnd da ſie das theten / beſchloſſen ſie eine groſſe menge Viſche / vnd jhr Netz zereiß.

Oc der det giorde det / da finge de en ſtor hob Fiſk / oc deris Garn reffuis ſønder.

7. Vnd ſie winckten jhren geſellen / die im andern Schiff waren / daß ſie kemen / vnd hülffen jnen ziehen. Vnd ſie kamen vnd fülleten beide Schiff voll / alſo daß ſie ſuncken.

Oc de nickede at deris Staalbrødre / ſom vaare i det andet Skib / at de ſkulde komme / oc hielpe dem at drage. Oc de komme / oc fyllede baade Skibene fulde / ſaa / at de ſuncke.

8. Da das Simon Petrus ſahe / fiel er Jeſu zu den knien / Vnnd ſprach: HERR gehe von mir hinauß / ich bin ein ſündiger Menſch.

Der Simon Petrus det ſaa / falt hand vaa knæ faar Jheſu / oc ſagde / HERRE / gack vd fra mig / Jeg er it ſyndigt Menniſke.

9. Denn es war jn ein ſchrecken ankommen / vnd alle die mit jhm waren / über diſem Fiſchzug / den ſie miteinander gethan hatten.

Thi hannem vaar kommen en redzel vaa / oc alle dem ſom vaare met hannem / for denne Fiſke dræt / ſom de haffde giort met huer andre.

10. Deſſelbigen gleichen auch Jacobum vnd Johannem / die Söne Zebedei / Simonis geſellen. Vnd Jeſus ſprach zu Simon: Fürchte dich nicht / denn von nun an wirſt du Menſchen fahen.

Diſſligeſt ocſaa Jacobum oc Johannem / Zebedei ſønner / Simons Staalbrødre. Oc Jheſus ſagde til Simon / Frycte dig icke / Thi at nu her effter ſkalt du tage Menniſke.

11. Vnd ſie führeten die Schiff zu Lande / vnd verlieſſen alles / vnd folgeten jhm nach.

Oc de førde Skibene til Landet / oc forlode alting / oc fulde hannem effter.

Kapitola V.

6. A když to včinili zahrnuli množſtwij weliké Ryb / tak že trhala ſe Syk gegich.

To gdy vczynili / zágárnęli bárzo wiele ryb / ták iż ſię rwáłá ſiecich.

7. Y dali náwěſſtij towaryſſuom kteřijž byli na giné Lodi / aby přiſſli a pomohli gim. Y přiſſli / a naplnili obě Lodičce / tak že ſe téměř potopowaly.

Y dali znáć towárzyſom co byli w drugiey łodzi / áby przyſzli á rátowáli ie / á ták przyſzli á nápełnili obie łodzi / ták iż ſię áż záнárzáły.

8. To když vzřel Sſimon Petr / padl k nohám Gežijſſowým / řka: Odegdi odemne PAne / neb gſem Cžlowěk hřijſſný:

Co gdy vyzrał Symon Piotr / vpadł v kolan Jezuſowi / mowiąc / Wynidż odemnie / boć iem ieſt człowiek grzeſzny Pánie.

9. Hruoza zagiſté byla gey obkľijčila / y wſſecky kteřijž s nim byli při lowenj ryb kteréž byli popadli:

Abowiem go był ſtrách ogárnął / y wſzytki co przy nim byli / z onego łowienia ryb ktore zágárnęli.

10. A též Jakuba a Jana / ſyny Zebedeowy / kteřijž byli Towaryſſý Sſimonowi. Y řekl k Sſimonowi Gežijš: Neboj ſe / neb giž potom budeš lidi lowiti.

Tákże Jákubá y Janá ſyny Zebedeuſzowe ktorzy byli towárzyſze Symonowi: A zátym rzekł Jezus do Symoná / Nie boy ſię / od tego czáſu ludzi żywe imáć bedzieſz.

11. A přiwezſſe k břehu Lodij / opuſtiwſſe wſſecky wěcy / ſſli za nim.

A oni wyciągnąwſzy łodzi ná brzeg / zoſtáwiwſzy wſzytko ſzli zá nim.

ה

12 וכד הוא ישוע בחדא מן מדינתא אתא גברא חד דמלא כלה גרבא חזא לישוע ונפל על אפוהי ובעא הוא מנה ואמר לה מרי אן צבא אנת משכח אנת למדכיותי:

Et auuenne mentre ch'egli era in vna di quelle città, ecco vn huomo pieno di lebbra, che hauendo veduto Iesus, si gittò giu con la faccia à terra, e pregollo dicendo, Signore, se tu vuoi, tu mi puoi mondare.

13 ופשט אידה ישוע קרב לה ואמר לה צבא אנא אתדכא ובר שעתה אזל מנה גרבה:

Et egli distesa la mano, il toccò, dicendo, Io voglio: sii mondato. E subito la lebbra si partì da lui.

14 ופקדה דלאנש לא תאמר אלא זל חוי נפשך לכהנא וקרב קורבנא חלף תדכיתך איכנא דפקד מושא לסהדותהון:

E comandogli che non lo dicesse à persona: ma va (disse) e mostrati al Sacerdote, & offerisci per la tua mondatione, secondo che ha comandato Moisè in testimonio ad essi.

15 ונפק עלוהי טבא יתיראית ומתכנש הוא עמא סגיאא למשמע מנה ולמתאסיו מן כורהניהון:

E la fama s'andaua ogni hor piu spargendo di lui: onde molte turbe concorreuano per vdirlo, & esser da lui sanate de le loro infermità.

16 הו דין משנא הוא לדברא ומצלא:

Ma egli si ritiraua ne i diserti, e faceua oratione.

17 והוא בחד מן יומתא כד מלף הוא ישוע יתבין הוו פרישא ומלפי נמוסא דאתו הוו מן כל קוריא דגלילא ודיהוד ודאורשלם וחילא דמריא איתוהי הוא למאסיותהון:

Et auuenne vn giorno ch'egli insegnaua: & erano iui à sedere de Farisei e dottori de la Legge, i quali erano venuti da ogni castello de la Galilea, e de la Giudea e di Ierusalem, e la virtù del Signore era iui à risanarli.

ה

12 ויהי בהיותו באחת הערים והנה איש מלא צורעת וכאשר ראה את ישוע נפל על פניו ויתחנן לו לאמר אדני אם תרצה תוכל לרפאני:

Y aconteció que estando en vna ciudad, hea qui vn hombre lleno de lepra: el qual viendo à Iesus, prostrandose sobre el rostro le rogó, diziendo, Sennor, si quisieres, puedesme limpiar.

13 וישלח ידו ויגע בו לאמר רוצה אני טהר וישב בשרו ברגע ויטהר:

Entonces estendiendo la mano, tocolo, diziendo, Quiero: Se limpio. Y luego la lepra se fué deel.

14 והוא צוה אותו לא לאמר לאיש אחד כי אם לך הראה אותך לכהן והקרב על טהרתך כאשר צוה משה לעדות להם:

Y el le mandó que no lo dixesse à nadie: mas vé (dize) muestrate àl Scerdote, y offrece por tu limpieza, como mandó Moysen, para que les conste.

15 וישמעו הולך וגדול ויבואו אליו עמים רבים לשמוע ולהרפא ממנו ממחלאיהם:

Empero el hablar deel andaua mas: y juntauanse muchas compannas à oyr y ser sanados por el de sus enfermedades.

16 והוא התגנב במדבר להתפלל:

Mas el se apartaua à los desiertos, y oraua.

17 ויהי באחד הימים והוא היה מלמד ויהיו יושבים המפרשים ומלמדי התורה אשר באו מכל טירת הגליל ויהודה וירושלים וגבורת יהוה היתה לרפא אותם:

Y aconteció vn dia, que el estaua ensennando, y Phariseos y doctores de la ley estauan sentados los quales auian venido de todas las aldeas de Galilea, y de Iudea, y Ierusalem: y la virtud del Sennor estaua alli para sanarlos.

ε'.

12. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας, καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγων· Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

Or aduint comme il estoit en vne ville, voici vn homme plein de lepre, lequel voyant Iesus, se iettant en terre sur sa face, le pria, disant, Seigneur, si tu veux, tu me peux nettoyer.

13. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, εἰπών, θέλω καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.

Et il estendit la main, & le toucha, disant, Ie le vueil, sois nettoyé. Et incontinent la lepre se partit de lui.

14. Καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου, καθὼς προσέταξε Μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

Et il lui commanda qu'il ne le dist à personne: mais va dit il, & te monstre au Sacrificateur, & offre pour ta purification comme Moyse a commandé en tesmoignage à iceux.

15. Διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ· καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν.

Et de plus en plus il estoit bruit de lui, tellement que grandes troupes s'assembloyent pour l'ouïr, & pour estre gueris par lui de leurs maladies.

16. Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις, καὶ προσευχόμενος.

Mais il se tenoit retiré és deserts, & prioit:

17. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων. καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ δύναμις Κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς.

Et aduint vn iour qu'il enseignoit, que des Pharisiens & docteurs de la Loy estoyent là assis, qui estoyent venus de toutes les bourgades de Galilee, & de Iudee, & de Ierusalem: & la puissance du Seigneur estoit la pour les guerir.

CAP. V.

12. Et factum est, cùm esset in una civitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Iesum, & procidens in faciē, rogavit eum, dicens, Domine, si vis potes me mundare.

Nowe it came to passe, as he was in a certaine citie, beholde, there was a man full of leprosie, and when hee sawe Jesus, he fell on his face, and besought him, saying, Lorde, if thou wilt, thou canst make me cleane.

13. Et extendens manum, tetigit eum, dicens, Volo: Mundare. Et confestim lepra discessit ab illo.

So he stretched forth his hande, and touched him, saying, I will, be thou cleane. And immediately the leprosie departed from him.

14. Et ipse præcepit illi ut nemini diceret; sed, Vade, ostende te sacerdoti, & offer pro emundatione tua, sicut præcepit Moyses, in testimonium illis.

And he cōmaunded him that he should tell it no man: but Goe, saith he, and shewe thy selfe to the Priest, and offer for thy clensing, as Moses hath commaunded, for a witnesse vnto them.

15. Perambulabat autem magis sermo de illo, & conveniebant turbæ multæ ut audirent, & curarentur ab infirmitatibus suis.

But so much more went there a fame abroade of him, and great multitudes came together to heare, and to be healed of him of their infirmities.

16. Ipse autem secedebat in desertum, & orabat.

But he kept him selfe apart in the wildernes, and prayed.

17. Et factum est in una dierū, & ipse sedebat docens. Et erant Pharisæi sedentes & legis doctores qui venerant ex omni castello Galilææ & Iudææ, & Ierusalem: & virtus Domini erat ad sanandum eos.

And it came to passe, on a certaine day, as he was teaching, that the Pharises and doctours of the Lawe sate by, which were come out of euery towne of Galile, and Judea, and Jerusalem, and the power of the Lord was in him to heale them.

Das V. Capitel.

12. Vnd es begab sich, da er in einer Statt war, Sihe, da war ein Mann voll Außsatzes, da der Jesum sahe, fiel er auff sein angesichte, vnd bat jn, vnnd sprach: HERR, wilt du, so kanst du mich reinigen.

Oc det begaff sig, der hand vaar i en Stad, See, da vaar en Mand fuld aff Spedalsk, Der hand saa Jhesum, falt hand paa sit Ansict, oc bad hannem, oc sagde, HERRE, vilt du, da kant du rense mig.

13. Vnd er strecket die Hand auß, vnd rüret jn an, vnd sprach: Ich wils thun, sey gereiniget. Vnd also bald gieng der außsatz von jhm.

Oc hand vdracte sin Haand, oc rørde ved hannem, oc sagde, Jeg vil det gøre, Verren. Oc strax gick Spedalsken aff hannem.

14. Vnd er gebot jhm, das ers niemand sagen solt, sondern gehe hin, vnd zeige dich dem Priester, vnd opffer für deine reinigung, wie Moses gebotten hat, jnen zum Zeugnuß.

Oc hand bød hannem, at hand skulde ingen sige det, Men gack bort, oc bete dig faar Presten, oc offre for din Renselse, som Mose bød, dem til it Vidnisbyrd.

15. Es kam aber die sag von jhm je weiter auß, vnd kam vil Volcks zusammen, daß sie jn höreten, vnd durch jhn gesund würden von jhren kranckheiten.

Oc talen om hannem kom io lenger vd, Oc der kom meget Folck til sammen, at de kunde høre, oc helbredis ved hannem aff deris Sk[illegible]domme.

16. Er aber entweich in die wüsten, vnd betet.

Men hand vigede bort i Ørcken, oc bad.

17. Vnnd es begab sich auff einen tag, daß er lehrete. Vnd sassen da die Phariseer vnd Schrifftgelehrten, die da kommen waren auß allen Märckten in Galilea, vnd Judea, vnd von Jerusalem, vnd die krafft des HERREN gieng von jm, vnd halff jederman.

Oc det begaff sig paa en dag, at hand lærde. Oc der sade Phariseer oc Scrifftklaage, som vaare komme aff alle Byer i Galilea, oc Judea, oc fra Jerusalem, Oc HERRENS krafft gick aff hannem, oc hand halp huor mand.

Kapitola V.

12. Y stalo se když byl w gednom Městě, hle byl tam muž plný malomocenstwij, y vzřew Gežíjsse padl na twář, a prosyl ho, řka: PAne, chcessli můžess mne očistiti.

Potym gdy był w mieście niektorym, tedy oto był tám człek niektory pełny trądu, á vyzrawszy Jezusa padł ná oblicze prosząc go á mowiąc, Pánie ieśliż chcesz możesz mie oczyśćić.

13. Y wztáhw Gežjss ruku, dotekl se ho řka: chcy, buď čist. A hned gesto dessto od něho malomocenstwij:

A ściągnąwszy Jezus rękę, tknął go mowiąc, Chcę, bądź oczyśćion, y nátychmiast zszedł trąd od niego.

14. Y přikázal gemu, aby nižádněmu nepráwil, ale gdy vkaž se Kněžy, a oběťug za očisstěnij twe yakož přikázal Mogžijs na swědomij gim.

Lecz mu on przykazał żeby tego niko mu nie powiedał, Ale rzekł, Idź vkaż sie sam kápłanowi, y vczyń ofiárę zá oczyśćienie twoie, iáko rostázał Moižesz ná przeświádczenie im.

15. Tehda rozhlassowála se wijce řeč o něm, a scházeli se zástupowé mnozý aby gey slysseli, a vzdraweni byli od swých nemocý.

A roznásżáły sie o nim thym wiecey powieśći, á schadzáło sie bárzo wiele ludźi, áby słucháli á iżby vzdrowieni byli od niemocy swych.

16. Ale on odchazel na paussti a modlil se.

A ták on wszedszy mieszkał ná pustyniách y modlił sie.

17. Y stalo se w geden den, že on seděl vče. Y seděli také Zákonjcy y Zakona včitelé, kteřijž se byli sessli z každeho Městečka Galilegského, a Judského, y z Geruzaléma, a moc PAně byla k vzdrawowanij gich.

A przydáło sie dniá niektorego gdy on náuczał, byli też śiedząc Fáryzeuszowie y zakonni Doktorowie, ktorzy sie byli zeszli ze wszytkich miásteczek Gálileyskich, z Judá, y z Jeruzálem, á moc Páńska byłá z nim ku vzdrowieniu ich.

ה

18 וְאֶנָשָׁא אַיְתִיו בְּעַרְסָא גַּבְרָא חַד מְשַׁרְיָא וּבָעֵין הֲווּ דְּיַעֲלוּן וְסִימוּנָיְהִי קְדָמוֹהִי׃

Et ecco certi huomini che portauano in vn letto vn huomo, che era paralitico: e cercauano di portarlo dentro, e porlo dinanzi a lui.

ה

18 וְהִנֵּה אֲנָשִׁים נֹשְׂאִים אֶת־אִישׁ אֲשֶׁר הָיָה נְשׁוּל אֵבָרִים וַיְבַקְשׁוּ לַעֲלוֹתוֹ וּלְשׂוּמוֹ לְפָנָיו׃

Y heaqui vnos hombres, que trayan en vna cama vn hombre, que estaua paralytico: y buscauan por donde meterlo, y poner lo delante deel.

ε'.

18. Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ.

Lors voici des hommes qui portoyent en vn lict vn hôme qui estoit perclus, & cerchoyent de le porter au dedans, & le mettre deuant lui.

19 וְכַד לָא אֶשְׁכַּחוּ דְּאַיכַנָא יַעֲלוּנָיְהִי מְטוּל סוּגְאָא דְּעַמָּא סְלֶקוּ לְהוֹן לְאֶגָּרָא וְשַׁבְּקוּהִי עַם עַרְסֵהּ מֶן תַּטְלִילָא לְמֶצְעֲתָא קְדָמוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ׃

E non trouando da qual banda potessino introdurlo, per cagion de la moltitudine, salirono sopra il tetto, e per le tegole il mandoron giu insieme col letticello nel mezo, dinanzi à IESV.

19 וְכַאֲשֶׁר לֹא מָצְאוּ אֵיכָכָה יַעֲלוּהוּ מִקָּהָל וַיַּעֲלוּ עַל הַגַּג וַיּוֹרִדוּהוּ בְּאֶשְׁשׁוֹת עִם עַרְשׂוֹ בְּתוֹךְ לִפְנֵי יֵשׁוּעַ׃

Y no hallando por donde meterlo à causa de la multitud, subieron encima de la casa, y por el teiado lo abaxaron con la cama, en medio, delante de Iesus.

19. Καὶ μὴ εὑρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ, εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ.

Et ne trouuans point par quel costé ils le pourroyent mettre dedans, à cause de la foule, ils montereut sur la maison, & le deualerent par les tuiles, auec le petit lict au milieu, deuant Iesus.

20 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ הַיְמָנוּתְהוֹן אֲמַר לְהוּ מְשַׁרְיָא גַּבְרָא שְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהֶיךְ׃

Et egli veduta la fede loro, disse à colui, Huomo, i tuoi peccati ti son perdonati.

20 וְכִי רָאָה אֱמוּנָתָם אָמַר לוֹ הָאָדָם נִשְׂאוּ לְךָ חַטֹּאתֶיךָ׃

El qual, viendo la fe deellos, dizele, Hombre tus peccados te son perdonados.

20. Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

Dont voyant la foy d'iceux, il lui dit, Homme, tes pechés te sont pardonnés.

21 וְשַׁרִיו סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא מֶתְחַשְּׁבִין וְאָמְרִין מַנוּ הָנָא דִּמְמַלֵּל גּוּדָפָא מַנוּ מֶשְׁכַּח לְמֶשְׁבַּק חֲטָהֵא אֶלָּא אֶן אֱלָהָא בַּלְחוּד׃

Allora gli Scribi e i Farisei comminciorono a pensare, dicendo, Chi è costui che parla bastemmie? Chi puo perdonare i peccati, se non Iddio solo?

21 וְהַסּוֹפְרִים וְהַמִּפְרְשִׁים הֵחֵלּוּ לַחְשֹׁב לֵאמֹר מִי זֶה הוּא אֲשֶׁר מְמַלֵּל גִּדּוּפוֹת מִי יָכוֹל לָשֵׂאת חַטָּאת כִּי אִם אֱלֹהִים לְבַדּוֹ׃

Entonces los escribas y los Phariseos començaron à pensar, diziendo, Quien es este que habla blasphemias? Quien puede perdonar peccados, si no solo Dios?

21. Καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, λέγοντες· τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός;

Adonc les Scribes & Pharisiens commencerent à penser, disans, Qui est cestui-ci qui prononce blasphemes? qui est-ce qui peut pardonner les pechés si non vn seul Dieu?

22 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע מַחְשְׁבָתְהוֹן וְאָמַר לְהוֹן מָנָא מֶתְחַשְּׁבִין אַנְתּוּן בְּלֶבְּכוֹן׃

E IESV hauendo conosciuti i lor pensieri, rispondendo, disse loro, Che pensate voi ne vostri cuori?

22 וְכִי יוֹדֵעַ יֵשׁוּעַ אֶת מַחְשְׁבוֹתָם עָנָה וְאָמַר אֲלֵיהֶם מָה תַּחְשְׁבוּ בִּלְבַבְכֶם׃

Iesus entonces, conociendo los pensamientos deellos, respondiendo dixoles, Que pensays en vuestros coraçones?

22. Ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς· τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

Mais Iesus cognoissant leurs pensees, print la parole, & leur dit, Que discourez, vous en vos cœurs?

23 אַידָא פְּשִׁיקָא לְמֵאמַר דְּשְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהֶיךְ אַו לְמֵאמַר דְּקוּם הַלֶּךְ׃

Qual è piu facile à dire, I tuoi peccati son perdonati, o dire, Leuati su, e camina?

23 מָה יָקֵל לְדַבֵּר נִשְׂאוּ לְךָ חַטֹּאתֶיךָ אוֹ לְדַבֵּר קוּם וְהִלֵּךְ׃

Qual es mas facil, dezir, Tus peccados te son perdonados; o dezir, Leuantate, y anda?

23. Τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν· ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν· ἔγειραι καὶ περιπάτει;

Lequel est plus aisé, ou de dire, Tes pechés te sont pardonnés, ou de dire, Leuetoi, & chemine.

CAP. V.

18. Et ecce viri portantes in lecto hominē qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum.

Then beholde, men brought a man lying in a bed, which was taken with a palsie, and they sought meanes to bring him in, and to lay him before him.

19. Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum, & per tegulas summiserunt eum cum lecto in medium ante Iesum.

And when they could not finde by what way they might bring him in, because of the preasse, they went vpon the house, and let him downe through the tiling, bed and all, in the middes before Jesus.

20. Quorum fidem ut vidit, dixit, Homo, remittuntur tibi peccata tua.

And when he sawe their faith, hee sayde vnto him, Man, thy sinnes are forgiuen thee.

21. Et cœperunt cogitare Scribæ & Pharisæi, dicentes, Quis est hic qui loquitur blasphemias? quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

Then the Scribes and the Pharises beganne to thinke, saying, Who is this that speaketh blasphemies? who can forgiue sinnes, but God onely?

22. Vt cognovit autem Iesus cogitationes eorum, respondēs, dixit ad illos, Quid cogitatis in cordibus vestris?

But when Jesus perceiued their thoughts, hee answered and saide vnto them, What thinke ye in your heartes?

23. Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge & ambula?

Whether is easier to say, Thy sinnes are forgiuen thee, or to saye, Rise and walke?

Das V. Capitel.

18. Vnd sihe, etliche Månner brachten einen menschen auff einem Bette, der war Gichtbrůchtig, vnd sie suchten, wie sie jn hinein brechten, vnd fůr jhn legten.

Oc see, nogle Mend baare it Mennifke paa en Seng, som vaar Verckbroden, oc de lete effter, at sore den ind, oc legge faar hannem.

19. Vnd da sie fůr dem Volck nicht funden, an welchem ort sie jhn hinein brechten, stigen sie auff das Dach, vnd liessen jhn durch die ziegel hernider mit dem Bettlein, mitten vnter sie, fůr Jesum.

Oc der de kunde icke finde for Folcket, paa huad sted de skulde føre hannem ind, da stigede de op paa Taget, oc vunde hannem ned i gennem taget met Sengen, mit iblant dem, faar Jhesum.

20. Vnd da er jhren glauben sahe, sprach er zu jhm: Mensch, deine sůnde sind dir vergeben.

Oc der hand saa deris tro, sagde hand til hannem, Mennifke, dine synder ere dig forladne.

21. Vnd die Schrifftgelehrten vnd Phariseer fiengen an zu dencken, vnd sprachen: Wer ist der, daß er Gotteslåstrung redet? Wer kan sůnde vergeben, denn allein Gott?

Oc de Schrifftloge oc Phariseer begynte at tencke oc sagde, Huo er denne, at hand taler Gudz bespaattelse? Huo kand forlade syndere, uden alene Gud?

22. Da aber Jesus jhre gedancken merckte, antwortet er, vnd sprach zu jhnen: Was dencket jhr inn eurem hertzen?

Men der Jesus fornam deris tancker, suarede hand oc sagde til dem, Huad tencke i vdi eders hierter?

23. Welches ist leichter zu sagen, Dir sind deine sůnde vergeben, oder zu sagen, Stehe auff vnd wandele?

Huilcket er lettere at sige, Dig ere dine synder forladne, Eller at sige, Stad op oc vandre:

Kapitola V.

18. A hle muži neſli na loži člowěka kterýž byl ſſlakem poražený: hleděli ho wneſti a položiti před nim.

Tedy oto niektorzy przyniesli ná łożku człowieká ktory był ruſzony powietrzem, y ſzukáli ktoryby go wnieść á poſtáwić przed nim.

19. A nenalezſſe kteraubygey ſtranau wneſli pro Záſtup, wſtaupili na ſtřechu, a ſkrze podlahu ſpuſtili gey s ložem v proſtřed před Gežíſſe.

A gdy nie náležli kthoraby go ſtroná wnieść mieli przed wielkoſcia ludu. Wſzedſzy ná dom przez dáchowki ſpuścili go z łożkiem ná pośrzodek przed Jezuſá.

20. Kterýchžto Wijru když geſt vzřel, řekl: Člowěče, odpauſſtěgij ſe tobě hřijchowe twogi.

Ktory vyzrawſzy wiárę ich, rzekł do niego, Człowiecze odpuſzczone ſa tobie grzechy twoie.

21. Tehdy počali myſliti Včitele a Zákonijcy řkauce: Kdo geſt tento, kterýž mluwij rauhánij? Kdo muože odpuſtiti hřijchy gedině ſam Buoh?

Tedy poczeli myſlić Doktorowie y Fáryzeuſzowie, mowiac, A coż zacz ieſt ten co mowi bluźnierſtwá? y ktoż może odpuśćić grzechy iedno ſam Bog?

22. A yakž poznal Gežijs myſſlenj gegich, odpowěděw, řekl k nim: Proč myſlijte zlé wěcy w ſrdcých waſſých?

Ale Jezus poznawſzy myſli ich, odpowiedziawſzy rzekł do nich, Coż myſlicie w ſercách wáſzych?

23. Co geſt ſnáze řijcy: Odpauſſtěgij ſe tobě hřijchowě, čili řijcy: Wſtaň a choď?

A coż łácwiey rzec, Odpuſzczone ſa tobie grzechy? czyli rzec, Wſtań á chodź?

ה | ה | ε.

24 דתדעון דין דשליט הו ברה דאנשא בארעא דנשבוק חטהא אמר ל למשריא לך אמר אנא קום שקול ערסך וזיל לביתך׃

24 ולמען תדעו כי־לבן האדם יש לו שלטון על־הארץ לשאת חטאים ויאמר לנשול אברים אומר אנכי לך קום ושא מטתך ולך אל־ביתך׃

24. Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· εἶπε τῷ παραλελυμένῳ, σοὶ λέγω, ἔγειραι καὶ ἄρας τὸ κλινίδιόν σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.

Hor accioche voi sappiate che il figliuol de l'huomo ha potestà in terra di perdonare i peccati, Io ti dico (disse al paralitico) Leuati su, piglia il tuo letticello, e vattene à casa tua.

Pues porque sepays que el Hijo del hombre tiene potestad en la tierra de perdonar peccados, dize al paralytico, A ti digo, Leuantate, toma tu cama: y vete à tu casa.

Or afin que vous sachiez que le Fils de l'homme a authorité en terre de par donner les pechés, (il dit au paralytique) Ie te di, leue-toi, charge ton petit lict, & t'en va en ta maison.

25 ומחדא קם לעיניהון ושקל ערסה ואזל לביתה כד משבח לאלהא׃

25 ויקם ברגע לפניהם וישא את־מטתו אשר שכב עליה וילך אל־ביתו מכבד ומהלל את יהוה׃

25. Καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ᾧ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν.

E subbito egli si leuò su in lor presentia, e tolto su il letto, sopra il quale giaceua, sen'ando à casa sua glorificando Iddio.

Y luego, leuantandose en presencia de ellos y tomando en loque estaua echado, fuese à su casa glorificando à Dios.

Et à l'instant icelui s'estant leué deuant eux, chargea son lict, sur lequel il gisoit, & s'en alla en sa maison, glorifiant Dieu.

26 ותמהא אחד לכל־נש ומשבחין הוו לאלהא ואתמליו דחלתא ואמרין דחזין יומנא תדמרתא׃

26 וחרדה החזיקתם כלם ויכבדו את־יהוה וימלאו ביראה לאמר כי היום ראינו פלאות׃

26. Καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες ὅτι εἴδομεν παράδοξα σήμερον.

Diche tutti rimasero stupefatti, e glorificauano Iddio: e furono ripieni di timore, dicendo, Certo noi habbiam vedute hoggi cose incredibili.

Y tomó espanto à todos, y glorificauan à dios: y fueron llenos de temor, diziendo, Que auemos visto marauillas oy.

Et vn estonnement les saisit tous, dont ils glorifioyent Dieu: & furent rēplis de crainte, disans Certes nous auons veu auiourd'hui choses qu'on n'eust iamais attendues.

27 בתר הלין נפק ישוע וחזא מכסא דשמה לוי דיתב בית מכסא ואמר לה תא בתרי׃

27 ואחרי כן יצא וירא בעל מכס ושמו לוי יושב אל־המכס ויאמר לו לך אחרי׃

27. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε, καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι Λευΐν, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀκολούθει μοι.

Doppo queste cose vsci fuore, e vidde vn publicano chiamato per nome Leui, che sedeua al banco de la cabella, e disseli, Seguitami.

Y despues de estas cosas salió: y vido à vn publicano llamado Leui, sentado àl vanco de los publicos tributos y dixole, Sigueme.

Apres ces choses, il s'en alla, & vid vn peager nommé Leui, assis au lieu du peage, & lui dit, Sui-moi.

28 ושבק כל מדם וקם אזל בתרה׃

28 ויעזב כל אשר לו ויקם וילך אחריו׃

28. Καὶ καταλιπὼν ἅπαντα, ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Et egli abbandonate tutte le cose, si leuò su, e seguitollo.

Y dexadas todas cosas, leuantandose, siguiolo.

Lequel abandonnant tout se leua & le suiuit.

29 ועבד לה לוי בביתה קובלא רבא ואית הוא כנשא סגיאא דמכסא ודאחרנא דסמיכין הוו עמהון׃

29 ויעש לו לוי בביתו משתה גדול ויהי קהל רב מבעלי מכס ומאחרים אשר יושבים היו עמו במסבה׃

29. Καὶ ἐποίησε δοχὴν μεγάλην ὁ Λευΐς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολύς, καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι.

E fecegli esso Leui vn gran conuito in casa sua: là doue era vna gran moltitudine di publicani, e d'altri che erano con essi à sedere à tauola.

Y hizo Leui gran vanquete en su casa, y auia mucha companna de publicanos, y de ottos, los quales estauan à la mesa con ellos.

Et Leui fit vn grand banquet en sa maison, où estoit vne grosse assemblee de peagers, & d'autres gens qui estoyēt auec eux à table.

CAP. V.

24. Vt autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico) Tibi dico, Surge, tolle lectum tuũ, & vade in domum tuam.

But that ye may knowe that the Sonne of man hath authoritie to forgiue sinnes in earth (he said vnto the sicke of the palsie) I say to thee, arise: take vp thy bed, and goe to thine house.

25. Et confestim cõsurgens coram illis, tulit in quo iacebat: & abiit in domum suam, magnificans Deum.

And immediately he rose vp before them, and tooke vp his bed whereon he lay, and departed to his owne house, praising God.

26. Et stupor apprehendit omnes: & magnificabant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes, Quia vidimus mirabilia hodie.

And they were all amased, and praised God, and were filled with feare, saying, Doutelesse we haue seene strange thinges to day.

27. Et post hæc exiit, & vidit publicanum nomine Levi, sedentem ad Telonium, & ait illi, Sequere me.

And after that, he went forth and sawe a Publicane named Leui, sitting at the receite of custome, and saide vnto him, Followe me.

28. Et relictis omnibus, surgens secutus est eum.

And hee left all, rose vp, and followed him.

29. Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua, & erat turba multa publicanorum, & aliorum qui cum illis erant discumbentes.

Then Leui made him a great feast in his owne house, were there was a great companie of Publicanes, and of other that sate at table with them.

Das V. Capitel.

24. Auff daß jhr aber wisset, daß des Menschen Sohn macht hat auff Erden sünde zuvergeben, sprach er zu dem Gichtbrüchtigen: Ich sage dir stehe auff, vnd hebe dein Bettlein auff, vnd gehe heim.

Men at I skulle vide, at Menniskens Son haffuer mact paa Jordan, at forlade synder, da sagde hand til den Verckbrødne, Jeg siger dig, stat op, oc tag din Seng op, oc gack hiem.

25. Vnd als bald stund er auff, für jhren augen, vnd hub das Bettlein auff darauff er gelegen war, vnnd gieng heim, vnd preisete Gott.

Oc hand stod strax op, faar deris øyen, oc tog Sergen op, som hand laa vdi, oc gick hiem, oc prisede Gud.

26. Vnd sie entsatzten sich alle, vnd preiseten Gott, vnd wurden voll forcht, vnd sprachen: Wir haben heut seltzame ding gesehen.

Oc de forferdedis alle oc prisede Gud, oc bleffue fulde aff redzel, oc sagde, Wi haffue i dag seet vnderlige ting.

27. Vnd darnach gieng er auß, vnd sahe einen Zöllner, mit namen Levi, am Zoll sitzen, vnd sprach zu jm: Folge mir nach.

Oc der effter gick hond vd, oc saa en Toldere, son hed Leui, side hoss Tolden, oc hand sagde til hannem, Følge mig effter.

28. Vnd er verließ alles, stunde auff, vnd folget jhm nach.

Oc hand forlod alting, oc stod op, oc fulde hannem effter.

29. Vnd der Levi richtet jm ein groß Mahl zu inn seinem hause, vnd vil Zöllner vnd andere sassen mit jhm zu Tisch.

Oc samme Leui redde it stort Gestebud til i sit huss, Oc mange Toldere oc anere sade met dem til Bords.

Kapitola V.

24. Ale abyſſte wěděli, že Syn Cžlowěka má moc na zemi odpauſſtěti hřjchy: Y řekl ſſlakem poraženému: Tobě prawijm wſtaň, wezmi Lože twé, a gdi do Domu twého.

Zebyście thedy wiedzieli, iż Syn człowieczy ma zwierzchność odpuszczać grzechy ná ziemi, (rzekł ruſſonemu powietrzem,) Tobie powiedam, Wſtań, á wziawſſy łozkotwoie idź do domu twego.

25. A hned wſtaw před nimi, wzal lože na němž ležal, y odſſel do Domu ſwého welebě Boha.

Tedy on wnet wſtawſſy przed oblicznośćią ich, wziawſſy to ná czym leżał, ſſedl do domu ſwego chwaląc Bogá.

26. Y podňal ſtrach wſſecky, y welebili Boha, a naplněni gſau báznij řkauce, Že gſme widěli dnes diwné wěcy.

Rzdumieli ſie wſſyscy, á chwalili Bogá, y byly pelni boiázni, mowiac, Záiſtechmy widzieli niedomniemáne rzeczy.

27. A potom wyſſel Gežjſſ, a vzřel Celného an ſedij na Clegměnem Lewi: Y řekl gemu, Pod za mnau.

Potym wyſſedł, y vyzrał celniká imieniem Lewi śiedzącego ná cle, y rzekł mu, Podź zá mną.

28. A on opuſtiw wſſecky wěcy, wſtaw y ſſel za nim:

Tedy on wſſytko pozoſtáwiwſſy, wſtał y ſſedł zá nim.

29. Y včinil gemu hody weliké Lewi w domu ſwém: A byl tu záſtup mnohý Celných, y giných kterýž s nim byli za Stolem.

A vczynił przeń Lewi w domu ſwoim wielka vczte, gdźie było wiele celnikow y inych ktorzy z nim śiedźieli.

ה | ה | έ.

30 ורטנין הוו ספרא ופרישא ואמרין לתלמידוהי למנא עם מכסא וחטיא אכלין אנתון ושתין:

30 וילונו הסופרים והמפרשים ויאמרו אל־תלמידיו למה עם בעלי מכס ועם חטאים תאכלו ותשתו:

30. Καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες. Διατί μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;

E quei che tra loro erano, Scribi, e Farisei mormorauano contra i discepoli, dicendo, Perche mangiate voi e beuete co i publicani e peccari?

Y los Phariſeos y los Eſcribas de ellos murmurauan contra ſus Diſcipulos, diziendo, Porque comeys y beueys con los publicanos y peccadores?

Et ceux d'entr'eux qui eſtoyent Scribes & Phariſiens murmuroyent contre ſes diſciples, diſans, Pourquoi mangez-vous & beuuez auec les peagers, & gens de mauuaiſe vie?

31 ועני ישוע ואמר להון לא מתבעא אסיא לחלימא אלא לאילין דביש ביש עבידין:

31 ויען ישוע ויאמר אליהם לא צרכו אבירים לרפא כי אם החולים:

31. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτούς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

Al che IESV riſpondendo diſſe loro, Quei che ſon ſani, non hanno biſogno di medico, ma quelli che ſono ammalati.

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Los que eſtan ſanos no han meneſter medico ſino los que eſtan enfermos.

Adonc Ieſus prenant la parole, leur dit, Ceux qui ſont en ſanté, n'ont beſoin de medecin, mais ceux qui ſe portent mal.

32 לא אתית דאקרא לזדיקא אלא לחטיא לתיבותא:

32 לא באתי לקרא צדיקים כי אם חטאים לתשובה:

32. Οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Io non ſon venuto à chiamare i giuſti, ma i peccatori à penitentia.

No he venido à llamar à los juſtos, ſino à los peccadores à penitencia.

Ie ne ſuis point venu pour appeler les iuſtes mais les pecheurs, à repentance.

33 הנון דין אמרין לה למנא תלמידוהי דיוחנן צימין אמינאית ומצלין אף דפרישא דילך דין אכלין ושתין:

33 והמה אמרו אליו למה תלמידי יוחנן הרבו לצום והתפללו וכבה גם תלמידי המפרשים ותלמידיך אוכלים ושותים:

33. Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν, Διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσι πυκνά, καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων. οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσι καὶ πίνουσι;

Poi eſſi gli diſſero, Perche cagione digiunano ſpeſſo i diſcepoli di Giouanni, e fanno l'orationi, e ſimilmente quelli de Fariſei, ma i tuoi mangiano e beueno?

Entonces ellos le dixeron, Porque los Diſcipulos de Ioan ayunan muchas vezes, y hazen oraciones, y anſimiſmo los Phariſeos; y tus Diſcipulos comen y beuen?

Ils lui dirent auſſi, Pourquoi iuſnent ſouuent les diſciples de Iehan, & font prieres: ſemblablement auſſi ceux des Phariſiens: mais les tiens mangent & boiuent?

34 הו דין אמר להון לא משכחין אנתון לבנוהי דגנונא כמא דחתנא עמהון תעבדון דיצומון:

34 והוא אמר אליהם לא תוכלו לעשות בני החתן בעודנו החתן עמם כי יצומו:

34. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νηστεύειν;

Et egli diſſe loro, Potete voi fare digiunare i figliuoli de la camera del maritato, mentre che lo ſpoſo e con eſſi?

Y el les dixo, Podeys hazer que los que ſon de bodas ayunen, entretanto que el eſpoſo eſtà con ellos?

Et il leur dit, Pouuez-vous faire iuſner les gens de la chambre du nouueau marié, pendant que le nouueau marié eſt auec eux?

35 ניאתון דין יומתא כד נתתרים חתנא מנהון הידין נצומון בהנון יומתא:

35 וימים באים אם ינשא החתן מאתם או יצומו בימים האלה:

35. Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

Ma verranno bene i giorni, che lo ſpoſo ſarà tolto loro, & allora in quei giorni digiunaranno.

Empero vendràn dias quando el eſpoſo les ſerà quitado: entonces ayunaran, en aquellos Dias.

Mais les iours viendront que le nouueau marié leur ſera oſté: adonc ils iuſneront en ces iour-la.

CAP. V.

30. Et murmurabant Pharisæi & Scribæ eorum, dicẽtes ad discipulos eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis?

But they that were Scribes and Pharises among them / murmured against his disciples / saying / Why eate ye and drinke ye with Publicanes and sinners?

31. Et respondens Iesus, dixit ad illos, Non egent qui sani sunt, medico: sed qui malè habent.

Then Jesus answered / and said unto them / They that are whole / neede not the Physicion / but they that are sicke.

32. Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.

I came not to call the righteous / but sinners to repentance.

33. At illi dixerunt ad eum, Quare discipuli Iohannis ieiunant frequenter, & obsecrationes faciunt, similiter & Pharisæorum: tui autem edunt & bibunt.

Then they sayd unto him / Why doe the disciples of John fast often / and pray / and the disciples of the Pharises also / but thine eate / and drinke?

34. Quibus ipse ait, Nunquid potestis filios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere ieiunare.

And he sayde unto him / Can ye make the children of the wedding chamber to faste / as long as the bridegrome is with them?

35. Venient autem dies: & cum ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus.

But the dayes will come / euen when the bridegrome shall be taken away frõ them: then shall they fast in those dayes.

Das V. Capitel.

30. Vnd die Schrifftgelehrten vnd Phariseer murreten wider seine Jünger / vnd sprachen: Warumb esset vnd trincket jhr mit den Zöllnern vnd Sündern?

Oc de Scriftkloge oc Phariseer knurrede mod hans Disciple / oc sagde / huor faare æde oc dricke i met Toldere oc Syndere?

31. Vnnd Jesus antworttet / vnd sprach zu jhnen: Die Gesunden bedörffen des Artztes nicht / sondern die Krancken.

Oc Jhesus suarede / oc sagde til dem / De Karske haffue Læggen icke behoff / men de Siuge.

32. Ich bin kommen zu ruffen den Sündern zur Busse / vnd nicht den Gerechten.

Jeg er kommen at kalde Syndere til Bedreng / oc icke de Retferdige.

33. Sie aber sprachen zu jhm: Warumb fasten Johannis Jünger so offt / vnd beten so vil / desselbigen gleichen der Phariseer Jünger / aber deine Jünger essen vnd trincken?

Da sagde de til hannem / Huor faare faste Johannis Disciple saa offte / / oc bede saa meget / Phariseernis Disciple lige saa / Men dine Disciple æde oc dricke?

34. Er aber sprach zu jhnen: jhr müget die Hochzeit leute nicht zu fasten treiben / so lange der Bräutigam bey jhnen ist.

Da sagde hand til dem / J kunde icke node Brøllups Folcket til at faste / saa lenge som Brudgommen er hoss dem.

35. Es wirdt aber die zeit kommen / daß der Bräutigam von jnen genommen wirdt / denn werden sie fasten.

Men den tid skal komme / at Brudgommen skal tagis fra dem / Da skulle de faste.

Kapitola V.

30. Tehdy reptali Zákonijcy a Včitelé gich řkauce k Včedlnijkuom geho: Proč s Celnými a Hřijssnijky gijte a pigete?

A ták oni ktorzy byli z Doktorow y z Fárysieuszow / szemráli przeciw zwolennikom ie° / mowiąc / Przeczże zcelniki y z grzesznikí iadacie y piiacie.

31. Y odpowěděw Gežijs / řekl k nim: Nebo třebugijť zdrawij Lékaře / ale nemocnij.

Ale Jezus odpowiedziawszy / rzekl do nich / Nie potrzebáć thym ktorzy zdrowi sa lekárzá / iedno tym ktorzy sie zle máia.

32. Nebo nepřissel gsem wolati Sprawedliwých ale hřijssných k Pokánij.

Nie przyszedlciem ábych wzywal spráwiedliwe / ále grzeszniki ku vznániu.

33. A oni řekli gemu: Proč Včedlnijcy Janowi postij se častokrát a modlij se / též y Zákonitsstij / ale twogi gedij a pigij?

Ale oni rzekli kniemu / Przeczże Janowi zwolennicy poscza czysto? y modlitwy czynia / tákże y Fáryzeyscy? ale twoi iedza y pia?

34. Kterýmž on řekl: Zdali můžete Synům Zenicha / dokudž s nimi gest Zenich / kázati se postiti?

Tedy on rzekl do nich / Zali możecie vczynic żeby synowie wesela mieli pościć poki z nimi iest oblubieniec?

35. Ale přigdau dnowé / když odňat bude od nich Zenich / tehdy se budau postiti w těch dnech.

Lecz ći przyyda dni gdy oblubieniec bedzie wziet od nich / á tedy ná on czas pościć beda.

ה

36 וַאמַר לְהוֹן מַתְלָא דְּלָא אֱנָשׁ קָאֵד אוּרְקַעְתָּא מֶן מָאנָא חַדְתָּא וְרָמֵא עַל מָאנָא בְּלְיָא דְּלָא לְחַדְתָּא קָאֵד וְלַבְלָיָא לָא שָׁלְמָא אוּרְקַעְתָּא דְּמֶן חַדְתָּא׃

E disse loro ancor vna similitudine, Niuno mette vna pezza d'vn vestimento nuouo ad vno vestimento vecchio, altrimenti il nuouo lo straccia, & al vecchio non si confà la pezza tolta dal nuouo.

36 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֶת הַמָּשָׁל כִּי אִישׁ לֹא יִכְרֹת מַחְבֶּרֶת מִבֶּגֶד חָדָשׁ וַיַּשְׁלִיךְ בְּבֶגֶד יָשָׁן פֶּן הֶחָדָשׁ יִפָּלַח וְלַיָּשָׁן לֹא יִשְׁוֶה מֵחָדָשׁ׃

Y deziales tambien vna parabola, Nadie mete remiendo de pànno nueuo en vestido viejo: otramente el nueuo rompe, y àl viejo no conuiene remiendo de nueuo.

36. Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν. εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.

Puis il leur dit vne similitude, Nul ne met vne piece d'vn vestiment neuf à vn vestiment vieil: car autrement ce qui est neuf deschire, & la piece du neuf ne se rapporte point au vieil.

37 וְלָא אֱנָשׁ רָמֵא חַמְרָא חַדְתָּא לְזֶקָּא בְּלְיָתָא וְאֶן דֵּין לָא מְבַזַּע חַמְרָא חַדְתָּא לְזֶקָּא וְהוּ חַמְרָא מֶתְאַשַּׁד וְזֶקָּא אָבְדִין׃

Oltre à ciò, niuno mette il vino nuouo ne gli otri vecchij: altrimenti il vino nuouo romperà gli otri, onde esso si versarà, e gli otri periranno.

37 וְאִישׁ לֹא יַשְׁלִיךְ יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדוֹת יְשָׁנוֹת פֶּן יְבַקַּע יַיִן חָדָשׁ אֶת־הַנֹּאדוֹת וְהוּא יִשָּׁפֵךְ וְנֹאדוֹת תֹּאבֵדוּ׃

Y nadie echa vino nueuo en cueros viejos, otramente el vino nueuo romperà los cueros y el vino se derramarà, y los cueros se perderàn;

37. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται.

Pareillement nul ne met le vin nouueau en ouaires vieux: car autrement le vin nouueau rompra les ouaires, & se respandra, & les ouaires seront perdus.

38 אֶלָּא חַמְרָא חַדְתָּא בְּזֶקָּא חַדְתָּא רָמֵין וְתַרְיְהוֹן מֶתְנַטְרִין׃

Ma il vino nuouo si debbe metter ne gli otri nuoui: e così amendue si conseruano.

38 כִּי־אִם יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדוֹת חֲדָשׁוֹת יֻשְׁלַךְ וּשְׁנֵיהֶם יִנָּצֵרוּ׃

Mas el vino nueuo en cueros nueuos se ha de echar: y lo vno y lo otro se conserua.

38. Ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.

Mais le vin nouueau doit estre mis en ouaires neufs: & ainsi seront contregardés tous les deux.

39 וְלָא אֱנָשׁ שָׁתֵא חַמְרָא עַתִּיקָא וּמַחְדָא בָּעֵא חַדְתָּא אָמַר גֵּיר עַתִּיקָא בַּסִּים׃

E niuno è che hauendo beuuto del vecchio, voglia subbito del nuouo: perche dice, Il vecchio è migliore.

39 וְאִישׁ אִישׁ שׁוֹתֶה יַיִן יָשָׁן מְהֵרָה אֵינֶנּוּ מִתְאַוֶּה חָדָשׁ כִּי אִם אוֹמֵר הַיָּשָׁן טוֹב מֵחָדָשׁ׃

Y ninguno que beuiere el viejo, quiere luego el nueuo: porque dize, El viejo es mejor.

39. Καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν, εὐθέως θέλει νέον· λέγει γὰρ, ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν.

Et n'y a personne qui boiue du vieil, qui vueille tantost du noueuau: car dit-il, Le vieil vaut mieux.

ו

1 הָוָא דֵּין בְּשַׁבְּתָא כַּד מְהַלֵּךְ יֵשׁוּעַ בֵּית זַרְעָא וְתַלְמִידָוְהי מַלְגִּין הָווּ שֶׁבְּלֵא וּפָרְכִין הָווּ בְּאִידַיְהוֹן וְאָכְלִין׃

Hor accadde nel sabbato secondo primo ch'egli passaua per i seminati, e i suoi discepoli suelleuano de le spighe, e tritandole con le mani, le mangiauano.

1 וַיְהִי בְּשַׁבַּת הַשֵּׁנִית בְּלֶכְתּוֹ בְּזֵרוּעִים וַיִּקְטְפוּ תַלְמִידָיו אֶת־מְלִילוֹת וַיִּפְרְכוּ בִּידֵיהֶם וַיֹּאכֵלוּ׃

Y aconteciò que passando el por los panes en vn sabbado segundo del primero, sus Discipulos arrancauan espigas, y comian fregandolas con las manos.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων· καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας, καὶ ἤσθιον, ψώχοντες ταῖς χερσί.

Or aduint au iour du Sabbat second premier, qu'il passoit par les blés: & ses disciples arrachoyent des espics, & les froyans entre leurs mains en mangeoyent.

2 אֱנָשִׁין דֵּין מֶן פְּרִישֵׁא אָמְרִין לְהוֹן מָנָא עָבְדִין אַנְתּוּן מֶדֶּם דְּלָא שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד׃

Onde alcuni de Farisei disser loro, Perche fate voi quel che non è lecito fare ne giorni del sabbato?

2 וַאֲנָשִׁים מִפְּרוּשִׁים אָמְרוּ לָהֶם מָה תַּעֲשׂוּ אֲשֶׁר לֹא יִכְשַׁר לַעֲשׂוֹת בַּשַּׁבָּת׃

Y vnos de los Phariseos les dixeron, Porque hazeys lo que no es licito hazer en Sabbados?

2. Τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς. τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι;

Et quelques vns des Pharisiens leur dirent, Pourquoi faites-vous ce qu'il n'est loisible de faire és Sabbats.

CAP. V.

36. Dicebat autem & ſimilitudinem ad illos, Quia nemo commiſſuram à novo veſtimento immittit in veſtimentum vetus: alioquin & novum rumpit, & veteri non convenit commiſſura à novo.

Againe he ſpake alſo vnto them a parable / No man putteth a piece of a newe garment into an olde veſture: for then the newe renteth it / and the piece taken out of the newe / agreeth not with the olde.

37. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin rumpet vinum novum utres, & ipſum effundetur, & utres peribunt.

Alſo no man powreth newe wine into olde veſſels: for then the newe wine will breake the veſſels / and it will runne out / & the veſſels will periſhe.

38. Sed vinum novum in utres novos mittendum eſt: & utraque conſervantur.

But new wine muſt be powred into new veſſels: ſo both are preſerued.

39. Et nemo bibens vetus, ſtatim vult novum, dicit enim, Vetus melius eſt.

Alſo no man that drinketh olde wine / ſtraight way deſireth newe: for he ſayth / The olde is better.

CAP. VI.

FActum eſt autem in Sabbatho ſecundoprimo, cùm tranſiret per ſata, vellebant diſcipuli eius ſpicas, & manducabant confricantes manibus.

And it came to paſſe on the ſeconde Sabbath / after the firſt / that hee went throug the corne fieldes / and his diſciples plucked the eares of corne / and did eat / and rubbe them in their hands.

2. Quidam autem Phariſæorum dicebant illis, Quid facitis quod non licet in Sabbathis?

And certaine of the Phariſes ſaide vnto them / Why doe ye that which is not lawfull to do on the Sabbath dayes?

Das V. Capitel.

36. Vnd er ſaget zu jhnen ein Gleichniß: Niemand flicket einen lappen vom neuen Kleid auff ein alt Kleid / Wo anders / ſo reiſſet das neue / vnd der lappe vom neuen reimet ſich nicht auff das alte.

Oc hand ſagde en Lignelſe til dem / Ingen ſetter en klud aff nyt Klæde / paa it gammelt klæde / ellers riffuis det ny ſønder / oc kluden aff det ny ſticker ſig icke paa det gamle.

37. Vnd Niemand faſſet Moſt inn alte Schläuche / Wo anders / ſo zureiſſet der Moſt die Schläuche / vnd wirdt verſchütt / vnd die Schläuche kommen vmb.

Oc ingen lader Moſt i gamle Flaſker / Ellers ſønderbryder Moſten Flaſkerne / oc ſpildis / oc Flaſkerne forderffuis.

38. Sondern den Moſt ſoll man inn neue Schläuche faſſen / ſo werden ſie beide behalten.

Men mand ſkal lade Moſt i ny Flaſker / ſaa bliffue de baade foruarede.

39. Vnd niemand iſt / der vom alten trincket / vnd wölle bald deß neuen / denn er ſpricht: Der alte iſt milder.

Oc der er ingen / ſom dricker aff den Gamle / oc vil ſtrax den Ny / Thi hand ſiger / Den Gamle er mildere.

Das VI. Capitel.

VNd es begab ſich auff einen Afterſabbath / daß er durchs Getreide gieng / vnd ſeine Jünger rauffeten Ehern auß / vnd aſſen vnd rieben ſie mit den händen.

OC det begaff ſig paa en Effter ſabbath / at hand gick i gennem kornet / oc hans Diſciple plockede Ax aff / oc ode / oc vrede dem met henderne.

2. Etliche aber der Phariſeer ſprachen zu jhnen: Warumb thut jr / daß ſich nicht ziemet zuthun auff die Sabbather?

Oc nogle aff Phariſeerne ſagde til dem / Huor faare gøre i det ſom icke ſømer ſig at gøre paa Sabbatherne?

Kapitola V.

36. Prawil také y Podobenſtwij k nim / Zežádný záplaty raucha nowého nepřiſſýwá k rauchu wetchému: ginak y nowé roztrhuge / a wetchému nepřiſluſſij záplata od nowého.

Y powiedział też im podobieńſtwo / Zaden płátá ſukna nowego nie przyſzywa do ſzaryſtárey / bo inaczey ono nowe drze ſtáre / y nye zgadza ſie nowy plát z ſtárym.

37 A žádný newléwá Wijna nowého do Suduow ſtarých / ginak Wijno nowé roztrhne Sudy / a ſamo wyteče / a Sudowé pokázý ſe.

A nie nálewa też żaden winá nowego w ſtáre náczynia / bo ináczey / wino nowe rozerwie naczynia y rozleie ſie / á naczynia pogina.

38. Ale Wijno nowé / w Sudy nowé má lito býti / a obé bude zachowáno.

Ale nowe wino ma być lano w náczynia nowe / á ták oboie w cále bywáia záchowáne.

39. Zadný také když pige ſtaré: ney hned zechce nowého: ale dij / Staré lepſſý geſt?

A żadny nápiwſzy ſie winá ſtárego / nie záráżem chce pić nowego / bo mowi / Pożytecżnieyſzec ieſt ſtare.

Kapitola VI.

Y Stalo ſe w druhau Sobothu / že ſſel Gežijš ſkrze Obilij / y trhali Učedlnjcy geho klaſy / a rukama wymj nagijce gedli.

STháło ſie potym iż on w ſabát wtory po pirwſzym ſzedł przez zbożá y uczniowie iego wyrywáli kłoſy / y iedli ie trác ie rękomá.

2. Tehdy někteřij z Zákonijkůw prawili gim: Proč to činijte / což neſluſſý činiti w den Swatečnij?

Tedy niektorzy z Fáryzeuſzow mowili im / Przecz tho czynicie czego ſie w świetá czynić nie godzi?

CAP. VI.

3. Et respondens Iesus ad eos, dixit, Nec hoc legistis quod fecit David, cùm esurisset ipse, & qui cum illo erant?

Then Jesus answered them / and saide / Haue ye not read this / that Dauid did when he him selfe was an hungred / and they which were with him.

4. Quomodo intravit in domum Dei, & panes propositionis sumpsit, & manducavit, & dedit his qui cum ipso erant, quos non licet manducare, nisi tantum sacerdotibus?

How he went into the house of God / and tooke / and ate the shewe bread / and gaue also to them which were with him / which was not lawful to eat / but for the Priests onely?

5. Et dicebat illis, Quia Dominus est filius hominis, etiam sabbathi.

And he saide vnto them / The Sonne of man is Lorde also of the Sabbath day.

6. Factum est autem & in alio sabbatho, ut intraret in synagogam, & doceret. Et erat ibi homo, & manus eius dextra erat arida.

It came to passe also on another Sabbath / that he entred into the Synagogue and taught / and there was a man / whose right hand was dryed vp.

7. Observabant autē Scribæ & Pharisæi, si in sabbatho curaret: ut invenirent unde accusarent eum.

And the Scribes and Pharises watched him / whether he would heale on the Sabbath day / that they might finde an accusation against him.

8. Ipse verò sciebat cogitationes eorum: & ait homini qui habebat manum aridam, Surge, & sta in medium. Et surgens stetit.

But he knewe their thoughts / and saide to the man which had the withered hand / Arise / and stand vp in the middes. And he arose / and stoode vp.

Das VI. Kapitel.

3. Vnd Jesus antwortet / vnd sprach zu jhnen: Habt jhr nicht das gelesen / das David thet / da jhn hungerte / vnd die mit jhm waren?

Oc Jhesus suarede / oc sagde til dem / Haffue i icke læst / huad Dauid giorde / der hannem hungrede / oc de som vaare met hannem?

4. Wie er zum Hause Gottes eingieng / vnd nam die Schaubrot / vnd aß / vnd gab auch denen / die mit jhm waren / die doch niemand dorffte essen / ohn die Priester alleine.

Huorledis hand gick ind i Guds Huß / oc tog Skuebrød / oc aad / oc gaff ocsaa dem / som vaare met hannem / huilcke dog ingen torde æde / uden Presterne alene.

5. Vnd sprach zu jhnen: Des Menschen Sohn ist ein HERR / auch des Sabbaths.

Oc hand sagde til dem / Menniskens Søn er en HERRE / ocsaa offuer Sabbathen.

6. Es geschach aber auff einen andern Sabbath / daß er gieng inn die Schule / vnd lehrete. Vnd da war ein Mensch / des rechte Hand war verdorret.

Oc det skede paa en anden Sabbath / at hand gick i Scholen / oc lærde. Oc der vaar it Menniske / hues høyre haand vaar vissen.

7. Aber die Schrifftgelehrten vnd Phariseer hielten auff jhn / ob er auch heilen würde am Sabbath / auff daß sie eine sache zu jhm fünden.

Men de Scriffkloge oc Phariseer toge vaare paa hannem / om hand oc vilde helbrede om Sabbathen / Paa det de kunde finde Sag met hannem.

8. Er aber merckete jhre gedancken / vnd sprach zu dem Menschen mit der dürren hand: Stehe auff / vnd tritt herfür. Vnd er stund auff / vnd tratt dahin.

Da merckte hand deris tancker / oc hand sagde til det Menniske met den visne Haand / Stat op / oc trin hid frem. Oc hand stod op / oc traadde frem.

Kapitola VI.

3. Odpowěděw Gežiss řekl gim: Což gste toho nečtli / co gest včinil Dawid když lačněl / on y ti kteřijž s nim byli.

Ale Jezus odpowiedziawszy / rzekł do nich / Izaliście tego nie czytháli co vczynił Dawid / gdy był łaknącym y z onymi ktorzy z nim byli.

4. Kterak wssel do domu Božijho / a chleby poswátné wzal a gedl / a dal y těm kteřijž s nim byli / gichžto nesslussalo gijsti / gediné to liko Kněžijm.

Jako wszedł do domu Bożego / y wziął chleby pokładne á iadł / dawáiąc też y tym ktorzy z nim byli: ktorych to chlebow nie godziło się iadáć iedno sámym kápłanom.

5. Y prawil gim / že gest Syn Člowěka Pánem také y dne Swátečnijho.

Y mowił do nich / Syn człowieczy iestći też Pánem Szábátu.

6. Y stalo se opět w giný den Swátečnij / když wssel do Sskoly a včil / že byl tu Člowěk / a ruka geho prawá byla vschlá.

Y stáło się w drugi szábát iż wszedł do bo żnice á vczył / y był támnie ktory co miał práwą rękę vschłą.

7. Y ssetřili ho včitelé á Zákonijcy / vzdrawil-li by ho w den Swátečnij / aby nalezli čijm by gey obžalowali.

Pilnowáli go tedy Doktorowie y Faryzeuszowie iesliby był w szábát vzdrawiał / áby nalezli przyczynę skargi przeciw iemu.

8. Ale on wěděl myssljenij gich: Y řekl člowěku kterýž měl ruku vschlau: Wstaň / a stuog w prostředku. A on wstaw / y stál.

Ale on wiedział myśli ich / y rzekł człowiekowi ktory miał rękę vschłą / Wstań á stań w pośrzodku / á ták on wstawszy stánął:

CAP. VI.

9. Ait autem ad illos Iesus, Interrogo vos, si licet sabbathis benefacere, an malè: animam salvam facere; an perdere?

Then said Jesus unto them / I will aske you a question / Whether is it lawfull on the Sabbath dayes to doe good / or to doe euill? to saue life / or to destroy it?

10. Et circumspectis omnibus dixit homini, Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est manus eius.

And he beheld them all in compasse / and saide unto the man / Stretch foorth thine hande. And he did so / and his hand was restored againe / as whole as the othe other.

11. Ipsi autem repleti sunt insipientia: & colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Iesu.

Then they were filled full of madnes / and communed one with another / what they might do to Jesus.

12. Factum est autem in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

And it came to passe in those dayes / that hee went into a mountaine to pray / & spent the night in prayer to God.

13. Et cùm dies factus esset, vocavit discipulos suos: & elegit duodecim ex ipsis (quos & Apostolos nominavit.)

And when it was day / he called his disciples / and of them he chose twelue / which also he called Apostles.

14. Simônem quem cognominavit Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobū & Iohannem, Philippum & Bartholomæum.

(Simon whome he named also Peter / and Andrewe his brother / James & John / Philippe / and Bartlemewe.

15. Matthæum & Thomam, Iacobum Alphæi, & Simonem qui vocatur Zelotes.

Matthewe / and Thomas: James the sonne of Alpheus / and Simon called Zelous.

16. Et Iudam Iacobi, & Iudam Iscariotem, qui fuit proditor.

Judas James brother / and Judas Iscariot / which also was the traitour.)

Das VI. Capitel.

9. Da sprach Jesus zu jhnen: Ich frage euch / Was ziemet sich zu thun auff die Sabbather / gutes oder böses / das Leben erhalten / oder verderben?

Da sagde Ihesus tildem / Jeg spør eder at / Huad sømer sig at gøre om Sabbathen / Gaat eller ont? Opholde Liffuit / eller forderffue?

10. Vnd er sahe sie alle vmbher an / vnd sprach zu dem Menschen: Strecke auß deine Hand. Vnd er thets / da ward jhm seine Hand wider zu recht bracht / gesund wie die ander.

Oc hand saa omkring paa dem alle / oc sagde til det Menniske / Reck din Haand vd Oc hand giorde det / Da bleff hans Haand karsk igen / oc helbrede lige som den anden.

11. Sie aber wurden gantz vnsinnig / vnd beredeten sich mit einander / was sie jhm thun wolten.

Men de bleffue aldelis galne / oc talede met huer andre / huad de vilde gøre hannem.

12. Es begab sich aber zu der zeit / daß er gieng auff einen Berg zu beten / vnnd er bleib über Nacht in dem Gebet zu Gott.

Oc det begaff sig paa den tid / at hand gick paa it Bierg at bede / oc hand bleff natten offuer i Bønen til Gud.

13. Vnd da es tag ward / rieff er seinen Jüngern / vnd erwehlet jrer zwölffe / welche er auch Apostel nennet.

Oc der det bleff dag / kallede hand sine Disciple / oc vdvalde Tolff aff dem / huilcke hand oc kallede Apostle.

14. Simon / welchen er Petrum nennet / vnd Andream seinen Bruder / Jacobum vnd Johannem / Philippum vnd Bartholomeum.

Simon / huilcken hand kallede Peder / oc Andream hans Broder / Jacobum oc Johannem / Philippum oc Bartholomeum.

15. Mattheum vnd Thomam / Jacobum Alphei Son / Simon genannt Zelotes.

Mattheum oc Thomam / Jacobum Alphei søn / Simon som kaldis Zelotes.

16. Judam Jacobs Son / vnd Judam Ischariothen / den verrähter.

Judam Jacobs søn / oc Judam Ischarioth den Forredere.

Kapitola VI.

9. Y řekl k nim Gežijš: Tížiwás / slussyli we dni Swátečnijm dobře činiti / čili zlé? Žiwot zachowati / čili zatratiti?

Zatym do nich rzekł Jezus / Spytam was o niektora rzecz / Slusžyli w Szábát czynic dobrze czyli źle? zá chowácli człowieká czy stráćic?

10. A obezřew wssecky / řekl člowěku: Zthání Ruku twau. Y wzthál / a nawrácena gest k zdrawij ruka geho.

A ták poyzráwszy po wszythkich / rzekł człowiekowi / Wyciągni rekę twoię / á on ták vczynił / y wrocona mu iest reká iego ták zdrowa iako y druga.

11. Oni pak naplněni gsauce zuořiwostij / mluwili wespolek / coby včiniti měli Gežijssowi.

Tedy oni bedąc pełni szaleństwá / rozmawiali iedni z drugimi coby vczynic Jezusowi.

12. Y stalo se w těch dnech / wyssel Gežijš na hůru aby se modlil / y byl přes noc trwage na Modlitbě Božij.

Y stało sie tegoż czásu odszedł ná gorę ku modleniu / y nocował tám modląc sie Bogu.

13. A když byl den / powolal Včedlnijkuow swých a wywolil z nich Dwanácte / kteréž y Apostoly nazwal:

A gdy był dzień / przyzwał zwolenników swych / á wybrawszy z nich dwánáście ktore názwał Apostoły.

14. Ssimona kteréмuž dal gméno Petr / a Ondřege Bratra geho / Jakuba / a Jana / Filipa / a Bartholoměge.

Symona ktorego nazwał Piotrem / y Andrzeiá brátá ie° / Jákubá / Janá / Filipá / y Bartlomieia.

15. Mathausse / a Thomásse / Jakuba Alffeowa Syna / a Ssymona kterýž slowě Zelotes.

Máteuszá y Tomásá / Jakubá Alfeuszowego syná / y Symoná ktorego zowá Zelotes.

16. Judou Jakubowa / a Gidásse Yskaryotského / kterýž byl zrádce.

Jude brátá Jákobowego / y Judaszá Jskáryotá / ktory też był zdráyca.

ו | ו | ϛʹ.

3 ענא ישוע ואמר להון ולא הדא קריתון מדם דעבד דויד כד כפן הו ואילין דעמה׃

3 ויען ישוע ויאמר להם הלא ואת קראתם אשר עשה דויד כאשר רעב הוא ואשר אתו היו׃

3. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησε Δαυίδ, ὁπότε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ὄντες.

E IESV rispondendo, disse loro, Non hauete voi mai letto cio che fece Dauid, quando hebbe fame esso, e quei che erano con lui.

Y respondiendo Iesus, dixoles, Ni aun esto aueys leydo, Que hizo Dauid quando tuuo hambre, el, y los que con el estauan?

Adonc Iesus prenant la parole, leur dit, N'auez-vous pas au moins leu ce que fit Dauid quand il eut faim, lui, & ceux qui estoyent auec lui?

4 דעל לביתה דאלהא ולחמא דפתורה דמריא נסב אכל ויהב לאילין דעמה הו דלא שליט הוא למאכל אלא לכהנא בלחוד׃

4 כאשר בא אל־בית יהוה ויקח את־לחם הפנים ויאכל ויתן גם לאשר עמו אשר לא שוה להם לאכל כי אם לכהנים לבדם׃

4. Ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ· οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;

Come egli entrò ne la casa di Dio, e prese i pani de la propositione, e mangione, e dettene à quelli che erano con esso lui: i quali non era lecito mangiare se non à i Sacerdoti soli?

Como entró en la Casa de Dios, y tomó los panes de la proposicion, y comio, y dió tambien à los que estauan con el los quales no era licito comer, sino à solos los Sacerdotes.

Comment il entra en la maison de Dieu, & prins les pains de proposition, & en mangea, & en donna aussi à ceux qui estoyent auec lui: lesquels il n'est loisible de manger sinon aux Sacrificateurs seulement?

5 ואמר להון דמרה הו דשבתא ברה דאנשא׃

5 ויאמר להם כי־בן־האדם הוא אדון השבת׃

5. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

Poi diceua loro, Il Figliuol de l'huomo è Signore ancor del Sabbato.

Y deziales, El Hijo del hombre es Sennor aun del Sabbado.

Puis il leur dit, Le Fils de l'homme est Seigneur aussi du Sabbat.

6 הוא דין לשבתא אחרתא על לכנושתא ומלף הוא ואית הוא תמן גברא דאידה דימינא יבישא הות׃

6 ויהי בשבת אחרת בבואו אל־העדה ללמד ויהי־שם אדם ויד ימינו היתה יבשה׃

6. Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά.

Auuenne ancora in vn altro sabbato i ch'egli entrò ne la sinagoga, & insegnaua: & era iui vn huomo, la cui man destra era secca.

Y acontecio tambien en otro Sabbado, que el entró en la Synoga, y ensennó, Y estaua alli vn hombre que tenia la mano yzquierda seca.

Il aduint aussi en vn autre Sabbat, qu'il entra en la synagogue, & enseignoit, & là estoit vn homme duquel la main droite estoit seche.

7 וספרא ופרישא נטרין הוו לה אן הו דמאסא בשבתא דנשכחון נאכלון קרצוהי׃

7 וינצרו הסופרים והמפרשים אם הוא גם ירפא בשבת אשר ימצאו אודות לחיבו׃

7. Παρετήρουν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει αὐτὸν, ἵνα εὕρωσι κατηγορίαν αὐτοῦ.

Hor gli scribi e Farisei stauana a guardare s'egli lo risanasse nel sabbato, per trouare di che accusarlo.

Y assechâuanlo los Escribas, y los Phariseos, si sanaria en Sabbado: por hallar de que lo accusassen.

Or les Scribes & Pharisiens prenoyent garde sur lui, s'il le gueriroit au Sabbat, afin qu'ils trouuassent de quoi l'accuser.

8 הו דין ידע הוא מחשבתהון אמר להו גברא דיבישא אידה קום תא לך למצעת כנושתא וכד אתא וקם׃

8 והוא ידע את־מחשבותם ויאמר לאיש אשר היתה לו יד יבשה קום ועמד בתוך ויקם ויעמד׃

8. Αὐτὸς δὲ ᾔδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν· καὶ εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον· ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη.

Ma egli conosceua i lor pensiers, e disse à l'huomo che haueua la mano secca, Leuati, e sta su nel mezo. Et egli leuatosi, stette su.

Mas el sabia los pensamientos de ellos y dixo àl hombre que tenia la mano seca, Leuantate, y ponte en medio. Y el leuatandose, pusose en pie.

Mais il cognoissoit leurs pensees: dont il dit à l'homme qui auoit la main seche, Leue-toi, & te tien debout au milieu, Et icelui se leuant, se tint debout.

ו — ו — ϛ'.

9 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֶשְׁאֶלְכוֹן מְנָא שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד דְּטָב אוֹ דְּבִישׁ נַפְשָׁא לְמַחָיוּ אוֹ לְמוֹבָדוּ׃

Iesv dunque disse loro, Io vi domandarò vna cosa, E egli lecito ne giorni del sabbato far bene, o pur far male: saluare l'anima, o perderla?

9 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם שׁוֹאֵל אָנֹכִי לָכֶם מָה יִכְשַׁר בַּשַּׁבָּת אִם לְהֵטִיב אוֹ לְהָרַע לְהוֹשִׁיעַ נֶפֶשׁ אוֹ לְאַבֵּד׃

Entonces Iesus les dize, Preguntaros hé vna cosa: Es licito en Sabbados bien hazer, o mal hazer? hazer salua vna persona o matarla?

9 Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς, τί ἔξεστι τοῖς σάββασιν, ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ (ἀπολέσαι;)

Iesus donc leur dit, Ie vous demanderai vne chose, Est-il loisible és Sabbats de bien faire, ou de mal faire? de sauuer vne personne, ou de la tuer?

10 וְחַר בְּהוֹן בְּכֻלְּהוֹן וַאֲמַר לֵהּ פְּשׁוּט אִידָךְ וּפְשַׁט וְאֶתְתַּקְנַת אִידֵהּ אַיְךְ חַבְרְתָהּ׃

Et hauendoli riguardati tutti à torno, disse à quell'huomo, Distendi la tua mano. Et egli cosi fece: e la sua mano fu restituita sana come l'altra.

10 וַיַּבִּיטֵם כֻּלָּם סָבִיב וַיֹּאמֶר לָאִישׁ נְטֵה אֶת יָדְךָ וַיַּעַשׂ כֵּן וַתּוּשַׁב יָדוֹ בְּרִיאָה כְּמוֹ אַחֶרֶת׃

Y mirandolos à todos àlderredor, dixe al hombre, Estiende tu mano. y el lo hizo ansi: y su mano fue restituyda sana como la otra.

10. Καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτούς, εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησεν οὕτω. καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

Et quand il les eut tous regardés à l'enuiron, il dit au personnage. Esten ta main. Ce qu'il fit, & sa main lui fut renduë saine comme l'autre.

11 הֶנּוֹן דֵּין אֶתְמְלִיו חֶסְמָא וּמְמַלְּלִין הֲווּ חַד עַם חַד דְּמָנָא נֶעְבְּדוּן לֵהּ לְיֵשׁוּעַ׃

Ond'essi furono ripieni di furore: e ragionauano insieme tra loro quel che farebbeno à Iesv.

11 וְהֵמָּה נִמְלְאוּ בְּאִוֶּלֶת וַיְדַבְּרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מַה יַּעֲשׂוּן לְיֵשׁוּעַ׃

Y ellos fueron llenos de locura, y hablauan los vnos à los otros que harian à Iesus.

11 Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ.

Dont ils furent remplis de forcenerie, & deuisoyent ensemble que c'est qu'ils pourroyent faire à Iesus.

12 הֲוָא דֵּין בְּיוֹמָתָא הָנוּן נְפַק יֵשׁוּעַ לְטוּרָא לְמֶצְלָיוּ וְתַמָּן אֲנָא הֲוָא בִּצְלוֹתֵהּ דַּאלָהָא׃

Et in quei giorni auuenne ch'egli se n'andò al monte à far oratione, e stettesi tutta la notte a pregare Dio.

12 וַיְהִי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה וַיֵּצֵא אֶל־הָהָר לְהִתְפַּלֵּל וַיְהִי מִתְעוֹדֵד בִּתְפִלַּת אֱלֹהִים כָּל הַלָּיְלָה׃

Y aconteció en aquellos dias, que fue àl monte à orar, y passó la noche orando à Dios.

12. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ.

Or il aduint en ces iours la, qu'il s'en alla en vne montagne pour prier: & fut toute la nuict en priere à Dieu.

13 וְכַד נְגַהּ קְרָא לְתַלְמִידָוְהִי וְגַבָא מֶנְהוֹן תְּרֵעֲסַר הֶנּוֹן דִּשְׁלִיחֵא שַׁמִּי אֶנּוּן׃

Quando poi fu giorno, chiamò i suoi discepoli, & elesse dodici di loro, i quali nominò Apostoli.

13 וַיְהִי יוֹם וַיִּקְרָא אֶת תַּלְמִידָיו וַיִּבְחַר מֵהֶם שְׁנֵים עָשָׂר אֲשֶׁר קְרָאָם שְׁלִיחִים׃

Y como fue de dia, llamó à sus discipulos: y escogió Doze de ellos, los quales tambien llamó Apostoles?

13. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε.

Et quand le iour fut venu, il appela ses disciples & en esleut douze, lesquels il nomina aussi Apostres:

14 שֶׁמְעוֹן הַו דְּשַׁמִּי כֵּאפָא וְאַנְדְרֵאוּס אֲחוּהִי וְיַעְקוֹב וְיוֹחַנָן וּפִילִיפּוֹס וּבַר־תוֹלְמַי׃

Cioè, Simone, il quale ancor chiamò Pietro, & Andrea suo fratello: Iacopo, e Giouanni: Filippo, e Bartolomeo.

14 אֶת שִׁמְעוֹן אֲשֶׁר קְרָאוֹ כֵּיפָה וְאַנְדְּרֵיאוּס אָחִיו וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן וּפִילִפּוֹס וּבַר־תַּלְמַי׃

A Simon, àl qual tambien llamó Pedro, y à Andres su hermano Iacobo, y Ioa, Philippe y Bartholome:

14. Σίμωνα ὃν καὶ ὠνόμασε Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον.

Assauoir Simon, qu'il nomma aussi Pierre, & André son frere: Iaques & Iehan: Philippe & Barthelemi:

15 וּמַתַּי וְתָאוֹמָא וְיַעְקוֹב בַּר חַלְפַי וְשֶׁמְעוֹן דְּמֶתְקְרֵא טַנָּנָא׃

Matteo, e Tomaso: Iacopo, figliuolo d'Alfeo, e Simone che si chiama Zelote.

15 וּמַתַּי וְתוֹמָה וְיַעֲקֹב הָאַלְפִי וְשִׁמְעוֹן הַנִּקְרָא הַקַּנָּא׃

Mattheo, y Thomas, y Iacobo hijo de Alpheo, y Simon el que se llama Zeloso;

15. Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου, καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον Ζηλωτήν.

Matthieu & Thomas: Iaques fils d'Alphee, & Simon appele Zelotes.

16 וִיהוּדָא בַּר יַעְקוֹב וִיהוּדָא סְכַרְיוּטָא הַו דַּהֲוָא מַשְׁלְמָנָא׃

Iuda fratello di Iacopo, e Giuda Iscariote, quel che fu traditore.

16 יְהוּדָה לְיַעֲקֹב וִיהוּדָה אִישׁ־שְׂכָרִיּוֹת אֲשֶׁר נִהְיָה הַמּוֹסֵר׃

Iudas de Iacobo, y Iudas Iscariota, que, tambien fue el traydor.

16. Ἰούδαν Ἰακώβου, καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης.

Iude frere de Iaques: & Iudas Iscariot, qui aussi fut traistre.

ו

17 וּנְחַת עַמְּהוֹן יֵשׁוּע וְקָם בְּפַקְעְתָא וְכֶנְשָׁא סַגִּיאָא דְּתַלְמִידָוְהִי וְסוּגָאָא דְּכֶנְשָׁא דְּעַמָּא מֶן כֻּלָּהּ יְהוּד וּמֶן אוּרִשְׁלֶם וּמֶן סְפַר יַמָּא דְּצוּר וַדְצַידָן׃

Poi essendosene sceso giu con esso loro, si fermò in luogo campestre, con la compagnia de suoi discepoli, & vna gran moltitudine di popolo da tutta la Giudea e Ierusalem, e da la maremma di Tiro e Sidone.

18 דְּאֶתוֹ דְּנֶשְׁמְעוּן מֶלְּתֵהּ וַדְנֶתְאַסּוּן מֶן כּוּרְהָנַיְהוֹן וְאַילֶין דְּמֶתְאַלְצִין מֶן רוּחֵא טַנְפָתָא וּמֶתְאַסֵין הֲווֹ׃

I quali erano venuti per vdirlo, e per esser guariti de le lor malattie: quelli ch'erano tormentati da spiriti immondi: & erano risanati.

19 וְכֻלֵּהּ כֶּנְשָׁא בָּעֵין הֲווֹ לְמֶתְקַרָבוּ לֵהּ חַיְלָא גֵּיר נָפֵק הֲוָא מֶנֵּהּ וַלְכֻלְּהוֹן מַאסֵא הֲוָא׃

E tutta la turba cercaua di toccarlo: percioche da esso vsciua virtù, e sanaua tutti.

20 וַארִים עַיְנַוְהִי עַל תַּלְמִידַוְהִי וַאמַר טוּבַיְכוֹן מֶסְכֵּנֵא דְּדִילְכוֹן הִי מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Et egli alzando gli occhij suoi verso i suoi discepoli, diceua, Beati voi poueri: percioche il regno di Dio è vostro.

21 טוּבַיְכוֹן לְאַילֶין דְּכַפְנִין הָשָׁא דְּתֶסְבְּעוּן טוּבַיְכוֹן לְדָבְכֵין הָשָׁא דְּתֶגְחֲכוּן׃

Beati voi che hora hauete fame: percioche voi sarete satiati. Beati voi che hora piangete: percioche voi riderete.

22 טוּבַיְכוֹן מָא דְּסָנְיִן לְכוֹן בְּנַי נָשָׁא וּמְפַרְשִׁין לְכוֹן וּמְחַסְדִין לְכוֹן וּמַפְּקִין שְׁמְכוֹן אַיְךְ בִּישָׁא חֲלָף בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

Beati sarete voi quando gli huomini v'haueranno in odio, e quando vi separaranno, e vi diranno villania, e rifiutarano il vostro nome come cosa mala; per cagione del Figliuol de l'huomo.

ו

17 וַיֵּרֶד עִמָּם וַיַּעֲמוֹד בְּמָקוֹם עֲרָבָה וּקְהַל תַּלְמִידָיו וַהֲמוֹן רַב הָעָם מִכָּל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם וּשְׂפַת יָם צוֹר וְצִידוֹן׃

Y decendió con ellos, y parose en vn lugar llanó: y la companna de sus Discipulos, y grande multitud de pueblo de toda Iudea y de Ierusalem y de la costa de Tyro y de Sydon.

18 אֲשֶׁר בָּאוּ לִשְׁמוֹעַ אוֹתוֹ וּלְהֵרָפֵא מִמַּחֲלֵיהֶם וַאֲשֶׁר מְאֻלָּצִים מֵרוּחוֹת הַטֻּמְאוֹת וַיֵּרָפְאוּ׃

Que auian venido à oyrle, y para ser sanados de sus enferrmedades. Y otros que auian sido atormentados de espiritus immundos, y eran sanos.

19 וְכָל־הָעָם בִּקֵּשׁ לְהַגִּיעוֹ כִּי כֹחַ מִמֶּנּוּ יָצָא וְרָפָה כֻּלָּם׃

Y toda la compannа procuraua de tocarle: porque salia deel virtud, y sanaua à todos.

20 וְהוּא נָשָׂא עֵינָיו עַל־תַּלְמִידָיו לֵאמֹר אַשְׁרֵי הָאֶבְיוֹנִים כִּי לָכֶם הִיא מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y el alçando los ojos à sus Discipulos, dezia, Bienauenturados los pobres, porque vuestro es el Reyno de Dios.

21 אַשְׁרֵי הָרְעֵבִים עַתָּה כִּי יִשְׂבָּעוּ אַשְׁרֵי הַבּוֹכִים עַתָּה כִּי יִצְחָקוּ׃

Bienauenturados los que aora teneys hambre, porque sereys hartados. Bienauenturados los que aora llorays, porque reyreys.

22 אַשְׁרֵיכֶם אִם יִשְׂנָאוּכֶם הָאֲנָשִׁים אִם יַפְרִידוּ אֶתְכֶם וִיחָרְפוּ וְיַשְׁלִיכוּ אֶת שִׁמְכֶם כְּמוֹ רָע לְמַעַן בֶּן־הָאָדָם׃

Bienauenturados sereys quando los hombres os aborrecieren, y quando os esparzieren, y os denostaren, y rayeren vuestro nombre como malo por el Hijo del hombre.

ϛ.

17. Καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς ἰουδαίας, καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ τῆς παραλίου τύρου καὶ σιδῶνος.

Puis descendant auec eux, il s'arresta en vne plaine auec le troupe de ses disciples: & grande multitude de peuple de toute Iudee, & de Ierusalem, & de la contree maritime de Tyr & Sidon.

18. Οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν. καὶ οἱ ὀχλούμενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων· καὶ ἐθεραπεύοντο.

Lesquels estoyent venus pour l'ouïr, & pour estre gueris de leurs maladies: Et ceux qui estoyent tormentes des esprits immondes: & furent gueris.

19 Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο, καὶ ἰᾶτο πάντας.

Et toute la multitude taschoit à le toucher: car vertu sortoit de lui: & il les guerissoit tous.

20. Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἔλεγε, μακάριοι οἱ πτωχοί· ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Adonc icelui esleuant ses Ieux vers ses disciples, leur disoit, vous estes bien-heureux, vous poures: car le royaume de Dieu est vostre.

21. Μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν· ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν· ὅτι γελάσετε.

Vous estes bien-heureux, vous qui maintenant auez faim: car vous serez rassasies. Vous estes bien-heureux, vous qui pleurez maintenant: car vous rirez.

22. Μακάριοι ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Vous serez bien-heureux quand les hommes vous hairont & vous retrancheront, & vous diront outrages, & reietterõt vostre nom comme mauuais, à cause du Fils de l'homme.

CAP. VI.

17. Et deſcendens cum illis, ſtetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum eius, & multitudo copioſa plebis ab omni Iudæa & Ieruſalē: & maritima & Tyri & Sidonis.

Then he came downe with them/ and ſtood in a plaine place / with the companuy of his diſciples / and a great multitude of people out of all Judea / and Jeruſalem/& from the ſea coaſt of Tyrus and Sidon.

18. Qui venerant ut audirent eum, & ſanarētur à languoribus ſuis. Et qui vexabantur à ſpiritibus immundis, curabantur.

Which came to heare him / and to healed of their diſeaſes. And they that were vexed with foule ſpirits / and they were healed.

19 Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.

And the wohle multitude ſought to touch him: for there went vertue out of him/and healed them all.

20. Et ipſe elevatis oculis in diſcipulos ſuos, dicebat, Beati pauperes: quia veſtrū eſt regnum Dei.

And he lifted vp his eyes vpon his diſciples/ and ſaid / Bleſſed be ye poore: for yours is the kingdome of God.

21. Beati qui nunc eſuritis: quia ſaturabimini. Beati qui nunc fletis: quia ridebitis.

Bleſſed are ye that hunger nowe: for ye ſhalbe ſatisfied: bleſſed are ye that weepe now: for ye ſhall laugh.

22 Beati eritis cùm vos oderint homines, & cùm ſeparaverint vos, & exprobraverint & eiecerint nomen veſtrum tanquam malum, propter filium hominis.

Bleſſed are ye when men hate you/ and when they ſeparate you / & reuile you/and put out your name as euill/for the Sonne of mans ſake.

Das VI. Kapitel.

17. Vnd er gieng hernider mit jnen/ vnd tratt auff einen Platz im Felde/ vnd der hauff ſeiner Jünger/ vnd eine groſſe menge deß Volcks/ von allem Jüdiſchen Lande vnnd Jeruſalem/ vnd Tyro vnd Sidon/am Meer gelegen.

Oc hand gick ned met dem / oc traadde paa en Plan i Marcken / oc hans Diſciplers ſkare / oc en ſtor hob Folck / aff alt Jødeland oc Jeruſalen / oc Tyro oc Sidon / liggendis hoſſ Haffuit.

18. Die da kommen waren/ jhn zu hören/ vnnd daß ſie geheilet würden von jren Seuchen/vnd die von vnſaubern Geiſtern vmgetrieben wurden/ die wurden geſund.

Som vaare komne at høre hannem/oc at de kunde bliffue helbrede aff deris Siuger. Oc de ſom bleffue omdreffne aff vrene Aander/ de bleffue helbrede.

19. Vnd alles Volck begeret jn anzurüren / denn es gieng Krafft von jhm/ vnd heilet ſie alle.

Oc alt Folcket begerede at røre ved hannem / Thi der gick Krafft aff hannem/ oc helbredede dem alle.

20. Vnd er hube ſeine Augen auff über ſeine Jünger/vnd ſprach: Selig ſeyt jhr Armen/ denn das Reich Gottes iſt euer.

Oc hand løffte ſine øyen op offuer ſine Diſciple/ oc ſagde / Salige ere i Fattige / Thi Gudz Rige hører eder til.

21. Selig ſeyt jr / die jr hie hungert/ denn jhr ſolt ſatt werden. Selig ſeyt jhr / die jr hie weinet / denn jr werdet lachen.

Salige ere i / i ſom her hungre/ thi i ſkulle mættis. Salige ere i / i ſom her græde / thi i ſkulle lee.

22. Selig ſeyt jr/ ſo euch die Menſchen haſſen/vnd euch abſondern/ vnd ſchelten euch/ vnd verwerffen euren Namen/als einen boßhafftigen/vmb des Menſchen Sohns willen.

Salige ere i/ der ſom Menniſkene hade eder/ oc fraſkille eder/ oc ſkende eder / oc forſkiude eders Naffn, ſom it vanartigt/for Menniſkens Søns ſkyld.

Kapitola VI.

17. A sſtaupiw s nimi s hůry/ ſtal ná mijſtě polnijm / y Záſtup Včedlnijkuow geho / a množſtwij weliké lidu že wſſeho Židowſtwa y z Geruzaléma/ y z Tyru / y z Sydonu genž při Moři gſau.

Potym zſtąpił z nimi/ á ſtanął ná to wnie w polu/ y poczet zwolennikow iego y wielkie mnoſtwo ludu ze wßytkiego Judey y z Jeruzalem/ y z krain pomorſkich/ z Tyru y z Sydonu.

18. Kteřijž byli přiſſli aby gey ſlyſſeli / a vzdraweni byli od neduhuow ſwých. A ti kteřijž trápeni byli od duchůw nečiſtých/ vzdraweni býwali.

Co ſie ſchodzili áby go ſłuchali y byli vzdrowionemi od niemocy ſwych. Y ktorzy też przykroſci cierpieli od duchow nieczyſtych/ vzdrowieni bywali.

19. Weſſkeren také Záſtup hledal ſe ho dotknauti/ neb moc z něho wycházela / a vzdrawowala wſſecky.

Owa ſie wßytká wielkoſć ludzi ſtáráłá iáko by ſie go dotknąć/ ábowiem moc wychodziłá od niego / y vzdrawiał wßytki.

20. A on pozdwih w Očij na Včedlnijky ſwé/ řekl: Blahoſlawenij chudij/ nebo waſſe geſt Králowſtwij Božij.

A ták podniozßy oczu ſwych ná zwolenniki ſwoie/ mowił / Szczeſliwi vbodzy / boć wáße ieſt kroleſtwo Boże.

21. Blahoſlawenij kteřijž nynij lačnijte/ neb naſyceni budete. Blahoſlawenij kteřijž nynij pláčete/ neb ſe ſmáti budete:

Szczeſliwi ktorzy teraz łákniećie/ bo bedźiecie naſyceni / Szczeſliwi ktorzy płáczecie teraz/ bo ſie śmiać bedźiecie.

22. Blahoſlawenij budete když wás nenawidieti budau Lidé/ a když oddělij wás a haněti budau wás / a wywrhau gméno wáſſe yakožto zlé / pro Syna Człowěka.

Szczeſliwi bedźiecie gdy was nie beda nawidźiec ludźie / y wyłącza was á beda was ſromocić / á imie wáße wyrzucáć beda ták o złe/ dla Syna człowieczego.

ו

23 חַדוּ בְּהוּ יַוְמָא וְדוּצוּ דַאגְרְכוּן סַגִי בַּשְׁמַיָא הָכַנָא גֵיר עָבְדִין הֲווֹ אַבָהָתְהוּן לַנְבִיָא :

Rallegrateui in quei giorni, e fate festa: percioche ecco, la mercè Vostra è grande ne cieli: perche in questo modo faceuano i padri loro à i Profeti.

ו

23 שִׂמְחוּ בַּיוֹם הַהוּא וְגִילוּ הִנֵּה שְׂכַרְכֶם רַב בַּשָּׁמַיִם וְגַם כָּאֵלֶּה עָשׂוּ לַנְּבִיאִים אֲבוֹתָם :

Gozaos en aquel dia, y alegraos, porque heaqui, vuestro galardon es grande en los cielos porque ansi hazian sus padres à los Prophetas.:

ς'.

23. Χαίρετε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε. ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

Esiouissez-vous en ce iour-la, & sautez de ioye: car voici, vostre salaire est grand au ciel: car de mesmes en faysoyent leurs peres aux Prophetes.

24 בְּרַם וַי לְכוּן עַתִירָא דְקַבֶּלְתוּן בוּיָאכוּן :

Ma guai à Voi ricchi: percioche hauete la Vostra consolatione.

24 אֲבָל אוֹי לָכֶם לָעֲשִׁירִים כִּי קִבַּלְתֶּם תַּנְחוּמוֹתֵיכֶם :

Mas ay de vosotros ricos: porque teneys vuestro consuelo.

24. Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις· ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν.

Mais mal-heur sur vous riches: car vous remportez vostre consolation.

25 וַי לְכוּן סַבְעָא דְתִתְכַּפְנוּן וַי לְכוּן לַדְגַחְכִין הָשָׁא דְתִתְבְּכוּן וְתִתְאַבְּלוּן :

Guai à Voi che sete satij, percioche hauerete fame. Guai à Voi che hora ridete: percioche Vi lamentarete e piangerete.

25 אוֹי לָכֶם הַנִּמְלָאִים כִּי תִרְעָבוּ אוֹי לָכֶם הַמְצַחֲקִים כִּי תִתְאַבְּלוּ וְתִבְכּוּ :

Ay de vosotros los que estays hartos, porque aureys hambre.

25. Οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι ὅτι πεινάσετε. οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν· ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.

Mal-heur sur vous qui estes remplis: car vous aurez faim. Mal-heur sur vous qui riez maintenant: car vous lamenterez & pleurerez.

26 וַי לְכוּן כַּד יְהוֹון א אָמְרִין עֲלֵיכוּן בְּנַי נָשָׁא דְשַׁפִּיר הָכַנָא גֵיר עָבְדִין לַנְבִיָא דְדַגָלוּתָא אַבָהָתְהוּן :

Guai à Voi quando tutti gli huomini diranno bene di Voi, percioche così faceuano i padri loro à i falsi profeti.

26 אוֹי לָכֶם אִם יֹאמְרוּ אֲנָשִׁים כִּי טוֹבִים אַתֶּם וְכָזֹאת עָשׂוּ לִנְבִיאֵי שֶׁקֶר אֲבוֹתָם :

Ay de vosotros quando todos los hombres dixeren bien de vosotros: porque ansi hazian sus padres à los falsos Prophetas.

26. Οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

Mal-heur sur vous, quand tous les hommes diront bien de vous: car leurs peres en faisoyent de mesmes aux faux prophetes.

27 לְכוּן דֵין אָמַר אֶנָא לַדְשָׁמְעִין אַחֵבוּ לַבְעֶלְדְבָבַיְכוּן וַעֲבֵדוּ דְשַׁפִּיר ל לְאִילֵין דְסָנֵין לְכוּן :

Ma à Voi dico, che Vdite, Amate i Vostri nimici: fate bene à quelli che V'hanno in odio.

27 כִּי אִם לָכֶם אוֹמֵר אֲנִי אֲשֶׁר שׁוֹמְעִים אֶהֱבוּ אֶת אוֹיְבֵיכֶם הֵיטִיבוּ לְשׂוֹנְאֵיכֶם :

Mas à vosotros los que oys, digo, Amad à vuestros enemigos: hazed bien à los que os aborrecen.

27. Ἀλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς.

Mais à vous qui oyez, ie vous di, Aimez vos ennemis: faites bien a ceux qui vous haissent.

28 וּבָרְכוּ לְאִילֵין דְלָיְטִין לְכוּן וְצַלוּ עַל אִילֵין ד דְדָבְרִין לְכוּן בַּקְטִירָא :

Benedite quelli che Vi mala dicono: e pregate per quelli che Vi fanno ingiuria.

28 בָּרְכוּ לְאוֹרְרֵיכֶם וְהִתְפַּלְלוּ בַּעֲבוּר עוֹשְׁקֵיכֶם :

Bendezid à los que os maldizen: y orad por los que os calunnian.

28. Εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς.

Benisez ceux qui vous maudissent, & priez pour ceux qui vous courent sus.

29 וְלַדְמָחֵא לָךְ עַל פַּכָּךְ קָרֵב לֵהּ אַחֲרָנָא וּמַן מַן דְשָׁקֵל מַרְטוּטָךְ לָא תִכְלָא אַף כּוּתִינָךְ :

Et à colui che ti batte in Vna guancia, porgigli ancora l'altra: & à chi ti toglie il tuo mantello, non gli proibire ancora il saio.

29 אִם יַכֶּה אִישׁ עַל־הַלְּחִי אַחַת הַקְרֵב לוֹ גַּם אֶת־הָאַחֶרֶת וְאִם יִשָּׂא מִמְּךָ אִישׁ אֶת בִּגְדְךָ וְאֶת־הַכְּתֹנֶת לֹא תִכְלָא מִמֶּנּוּ :

Y al que te hiriere en la mexilla, da le tambien la otra: y del que te quitare la capa, ni aun el sayo le defiendas,

29. Τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς.

Et à celui qui te frape en vne ioue presente lui aussi l'autre: & si quelcun t'oste ton manteau, ne l'empesche point de prendre aussi le saye.

CAP. VI.

23. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces vestra multa est in cælo, secundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorũ.

Reioyce ye in that day/ and be glad: for beholde / your rewarde is great in heauen: for after this maner their fathers did to the Prophets.

24. Veruntamen væ vobis divitibus, qui habetis consolationem vestram.

But wo be to you that are riche: for ye haue receyued your consolation.

25. Væ vobis qui saturati estis: quia esurietis. Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.

Wo be to you that are full: for yee shall hunger. Wo be to you that now laugh: for ye shall waile and weepe.

26 Væ cùm benedixerint vobis omnes homines, secundum hęc enim faciebant pseudoprophetis patres eorum.

Wo be to you when all men speake well of you: for so did their fathers to the false Prophets.

27. Sed vobis dico qui auditis, Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos.

But I saye vnto you which heare/ Loue your enemies: do wel to them which hate you.

28. Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.

Blesse them that curse you/ and pray for them which hurt you.

29. Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere.

And vnto him that smyteth thee on the one cheeke/ offer also the other: and him that taketh awaye thy cloke/ forbid not to take thy coate alse.

Das VI. Capitel.

23. Freuet euch als denn vnd hupffet/ denn sihe/ euer Lohn ist groß im Himmel. Deßgleichen theten jhre Väter den Propheten auch.

Glæder eder da / oc springer/ Thi see/ eders Løn er stor i Himmelen. Lige det samme giorde ocsaa deris Fedre Propheterne.

24. Aber dagegen weh euch Reichen/ denn jhr habt euren trost dahin.

Men wee eder Rige der imod/ Thi i haffue eders trøst borte.

25. Weh euch die jhr vol seyt / denn euch wirdt hungern. Weh euch/ die jr hie lachet /denn jr werdet weinen vnd heulen.

Vee eder i som ere fulde/ Thi eder skal hungre. Vee eder i som lee/ Thi i skulle græde oc hyle.

26. Weh euch / wenn euch jederman wol redet. Des gleichen theten jhre Väter den falschen Propheten auch.

Vee eder/ naar huer mand taler vel paa eder. Lige det samme giorde ocsaa deris Fedre mod de falske Propheter.

27. Aber ich sage euch / die jr zuhöret: Liebet eure Feinde. Thut denen wol/ die euch hassen.

Men ieg siger eder / i som høre til / Elsker eders Fiender. Gører dem gaat / som eder hade.

28. Segnet die / so euch verfluchen. Bittet für die / so euch beleidigen.

Velsigner dem / som eder forbande. Beder for dem/ som ere eder fortredelige.

29. Vnd wer dich schläget auff einen Backen / dem biete auch den andern dar. Vnd wer dir den Mantel nimpt/ dem wehre nicht auch den Rock.

Oc huo som slar dig paa det ene Kindben / bit hannem ocsaa det andet til. Oc huo som tager Kaaben fra dig/ forhindre hannem oc icke kiortelen.

Kapitola VI.

23. Radugte se w ten den a weselte se/ neb ay odplata wasse mnohá gest w Nebi. Též gsau zagisté činijwali Prorokuom Otcowé gegich.

Weselcież sie dnia onego y rádość okazuycie/ boć otho nagroda wasza iest obfita w niebiosach/ takci the zy Prorokom czynili oycowie ich.

24. Ale wssak běda wám bohatým kteřijž máte zde potěssenij swé.

Ale biáda wam bogaczom / boście iuż odnieśli pociechę waszę.

25. Běda wám kteřijž gste nasyceni/ nebo lačněti budete/ Běda wám kteřijž se nynij směgete/ nebo kwěliti a plakati budete.

Biádaż wam ktorzyście nápełnieni/ ábowiem łáknąc będziecie / Biádaż wam ktorzy sie teraz śmiecie cie/ bo będziecie nárzekáć y płákać.

26. Běda wám/ když dobrořečiti wám budau Lidé wssyckni/ nebo tak gsau činijwali ffalessným Prorokům Otcowé gegich.

Biadaż wam gdy ludzie wszyscy dobrorzeczyć wam będą / ábowiem ci theż toż czynili fałesznym prorokom oycowie ich.

27. Ale wám ť prawijm kteřijž slyssýte/ Milugte nepřátely wasse/ dobře čiňte těm kteřijž wás nenáwidij.

Alec wam powiedam ktorzy słuchacie/ Miłuycież nieprzyiacioly wásze / czyńcie dobrze tym kthorzy was nienawidzą.

28. Dobrořečte těm kteřijž wám zlořečij/ a modlte se zá ty/ kteřijž wám bezprawij činij.

Dobrorzeczcie tym co was przeklináią/ á modlcie sie za thymi ktorzy was drażnią.

29. A vdeřilli tebe kdo w Líce gedno/ nastaw gemu y druhého. A tomu kterýž tobě odgijmá Plássť / také y Sukně nebraň

Temu ktoryby cie vderzył w pcze lisci / poday y druga / y temu ktoryby brał płaszcz / y sukniey nie zbrániay.

ו

30 לכל דשאל לך הב לה ומן מן דשקל דילך לא תתבע:

Da à ciascuno che ti domanda: & à chi toglie le cose tue, non le ridomandare.

31 ואיכנא דצבין אנתון דנעבדון לכון בני נשא הכנת עבדו להון אף אנתון:

E secondo che voi volete che gli huomini facciano à voi, fate ancora voi similmente a loro.

32 אין גיר מחבין אנתון לאילין דמחבין לכון אידא הי טיבותכון אף גיר חטיא לאילין דמחבין להון רחמין:

Percioche se voi amate quelli che amano voi, che grado vi sene debbe hauere? conciosia che i peccattori ancora amano quelli che amano loro.

33 ואן עבדין אנתון דטב לאילין דמטאבין לכון אידא הי טיבותכון אף חטיא גיר הכנא עבדין:

E se voi fate bene à quelli che fanno bene à voi, che obligo vi sene debbe hauere: conciosia che i peccatori ancora fanno il medesimo.

34 ואן מוזפין אנתון למן דסברין אנתון דתתפרעון מנה אידא הי טיבותכון אף חטיא גיר לחטיא מוזפין דהכות יתפרעון:

E se voi prestate à quelli da i quali sperate riceuere, che gratia vi si debbe? percioche i peccatori ancora prestano à i peccatori, per riceuerne la pariglia.

35 ברם אחבו לבעלדבביכון ואטאבו להון ואוזפו ולא תפסקון סברא דאנש ויהוא סגי אגרכון ותהוון בנוהי דרמא דהו בסים הו על בישא ועל כפורא:

Anzi amate i vostri nimici, fate bene, e prestate senza sperarne cosa veruna: e il vostro premio sarà grande, e sarete figliuoli de l'Altissimo: percioche egli è benigno verso gl'ingrati e maluagi.

ו

30 לכל שואל ממך תן לו ומנשא אשר לך לא תגש ממנו:

Y à qualquiera que te pidiere, dá: y al que te tomare lo que es tuyo, no bueluas à pedir.

31 וכמו תרצו אשר יעשו לכם האנשים גם אתם עשו להם כמו כן:

Y como quereys que os hagan los hombres, hazeldes tambien vosotros ansi.

32 ואם תאהבו את־אהביכם תחנת מה יהיה לכם כי גם חטאים אוהבים את־אוהביהם:

Porque si amays à los que os aman, que gracias aureys? Porque tambien los peccadores aman à los que los aman.

33 ואם תיטיבון למיטיביכם תחנת מה יהיה לכם כי גם החטאים את זאת עשו:

Y si hizierdes bien à los que os hàzen bien, que gracias aureys? porque tambien los peccadores hazen lo mismo.

34 ואם תלוו לאלה אשר תקוו לקחת תחנת מה יהיה לכם כי גם החטאים ילוו לחטאים לעשותם גם כן:

Y si prestardes à aquellos de quien esperays recebir, que gracias aureys? porque tambien los peccadores prestan à los peccadores para recebir otro tanto.

35 לכן אהבו את איביכם והיטיבו והלוו ואל תחרגו ממסגרותיכם ויהי לכם שכרכם רב ויהיו בני עליון כי הוא טוב ומיטיב על בני בליעל ועל מרעים:

Amad pues à vuestros enemigos, y hàzed bien, y emprestad no esperando de ello nada: y será vuestro galardon grande, y sereys hijos del Altissimo: porque el es benigno aun para con los ingratos y malos.

ϛʹ.

30. Παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε, δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ, μὴ ἀπαίτει.

Et à tout homme qui te demande baille-lui: & à celui qui t'oste le tien, ne le redemande point.

31. Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

Et comme vous voulez que les hommes vous facent, faites-leur aussi semblablement.

32. Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι.

Car si vous aimez ceux qui vous aiment, quel gré vous en saura-on? car les mal-viuans aimet aussi ceux qui les aiment.

33. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι.

Et si vous faites bien á ceux qui vous font bien, quel grè vous en saura-on? car les mal-vivans font aussi le mesme.

34. Καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα.

Et si vous prestez à ceux de qui vous esperez le receuoir, quel gre vous en saura on? car les mal-viuans, afin qu'ils en reçoiuent la pareille.

35. Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε οἱ υἱοὶ τοῦ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς.

Pourtant aimez vos ennemis, & faites bien, & prestez sans en rien esperer: & vostre salaire sera grand, & vous serez fils du Souuerain: car il est benin enuers les ingrats & mauuais.

CAP. VI.

30\. Omnia autem petenti te, tribue: & qui aufert quæ tua sunt, ne repetas.

Giue to euery man that asketh of thee: and of him that taketh away thy goods, aske them not againe.

31\. Et prout vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis similiter.

And as ye would that men should do to you, so do ye to them likewise.

32\. Et si diligitis eos qui vos diligunt: quæ vobis est gratia? nam & peccatores diligentes se diligunt.

For if ye loue them which loue you: what thanke shall ye haue? for euen the sinners loue those that loue them.

33\. Et si benefeceritis his qui vobis benefaciunt: quæ vobis est gratia? siquidem & peccatores hoc faciunt.

And if ye do good for them which do good for you, what thanke shall ye haue? for euen the sinners do the same.

34\. Et si mutuum dederitis his à quibus speratis recipere: quæ gratia est vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia.

And if ye lend to them of whome ye hope to receyue, what thanke shall ye haue? for euen the sinners lende to sinners, to receyue the like.

35\. Veruntamen diligite inimicos vestros: benefacite & mutuum date, nihil inde sperantes: & erit merces vestra multa, & eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos.

Wherefore loue ye your enemies, and do good, & lend, looking for nothing againe, and your reward shalbe great, and ye shall be the children of the most High: for he is kinde vnto the vnkinde, and to the euill.

Das VI. Capitel.

30\. Wer dich bittet/ dem gib. Vnd wer dir das deine nimpt/ da fodere es nicht wider.

Giff den/ som dig beder. Oc huo som tager dit fra dig/ da kreff det icke igen.

31\. Vnd wie jhr wolt/ das euch die Leute thun sollen/ also thut jhnen gleich auch jhr.

Oc som i ville/ at Folck skulle gøre mod eder/ Lige saa gøre oc i mod dem.

32\. Vnd so jhr liebet die euch lieben/ was dancks habt jr davon? Denn die Sünder lieben auch jhre Liebhaber.

Oc der som i elske dem der eder elske/ huad tack haffue i der faare? Thi Syndere elske oc dem som dem elske.

33\. Vnd wenn jr euren Wolthätern wol thut/ was dancks habt jr davon? Denn die Sünder thun dasselbige auch.

Oc der som i gøre vel mod dem der gøre vel mod eder/ huad tack haffue i der faare? Thi Syndere gøre oc lige saa.

34\. Vnd wenn jhr leihet/ von denen jhr hoffet zu nemen/ was dancks habt jhr davon? Denn die Sünder leihen den Sündern auch/ auff daß sie gleiches wider nemen.

Oc der som i læne dem/ der i haabis at tage aff/ huad tack haffue i der faare? Thi Syndere læne oc saa Syndere/ paa det de skulle tage lige saa igen.

36\. Doch aber liebet eure Feinde/ Thut wol/ vnd leihet/ daß jhr nichts dafür hoffet/ so wirdt euer lohn groß sein/ vnd werdet Kinder des Allerhöchsten sein/ Denn er ist gütig über die vndanckbarn vnd boßhafftigen.

Dog alligeuel/ Elsker eders Fiender/ Gører vel oc læner/ at i haabis der inted faare/ Saa skal eders Løn vere stor/ oc i skulle vere den Allerhøyestis Børn/ Thi hand er veluillig mod de wtacknemmelige oc vanartige.

Kapitola VI.

30\. Každému kdož prossj tebe/ day: a kdo béře což twého gest/ zase nežáday.

Káždemu ktoryby cie oćz prosil/ day/ á themu co odćiebie rzeczy twe powierze/ nie vpominay sie.

31\. A yakž chcete aby wám činili Lidé/ y wy gim též čiňte.

Ńiáko chcecie áby wam ludźie czynili/ tákże też im y wy czyńcie.

32\. Milugeteli také ty kteřijž wás milugij/ yakau míjti budete milost? nebo y Hřijssnijcy milugij ty kteřijž ge milugij.

Bo ieśliż milujecie ty ktorzy was miluia/ coż zá láskę mieć będźiecie? Abowiemćiy grzeßnicy miluia ty od ktorych milowáni bywáia.

33\. A budeteli dobře činiti těm kteřijž wám dobře činij/ yakau mate zato milost? poněwadž to y Hřijssnijcy činij.

A ieśli dobrze czynićie tym ktorzy wam dobrze czynia/ coż zá láskę mieć będźiecie? ábowiemćy y grzeßnicy też czynia.

34\. A budeteli půgčowati těm od kterýchž se naděgete zase wzýti/ která wám gest milost? a wssak y Hřijssnijcy Hřijssnijkuom puogčugij/ aby tolikéž zase wzali.

A ieśli pożyczaćie tym od kthorych sie nádźiewaćie odebrać/ coż zá láskę mieć będźiecie? ábowiemći y grzeßnicy grzeßnikom pożyczáia/ áby rowno odebráli.

35\. Protož wy milůgte nepřátely wasse/ a dobře čiňte gim a puogčuogte/ nic se odtud nenaděgijce: a bude odplata wasse mnohá/ a budete Synowé Naywyssssého/ nebo on dobrotiwý gest k newděčným y ke zlým.

Miluyćież tedy nieprzyiaćioły wásze/ y czyńćie im dobrze/ y pożyczaycie nic sie z tego nie nádźiewáiac/ tedyć będźie wielka nagrodá wászá/ á będźiecie synowie onego Nawyższego/ ábowiemći on iest dobrotliwy przećiw niewdźięcznikom y złośnikom.

ו

36 הֲווּ הָכִיל מְרַחְמָנֵא
אֵיכַנָא דְאַף אֲבוּכוֹן מ
מְרַחְמָנָא הוּ׃

Siate dunque misericordiosi, come ancor il Padre vostro è misericordioso.

ו

36 לָכֵן הֱיוּ רַחוּמִים כַּאֲשֶׁר
אֲבִיכֶם רַחוּם הוּא׃

Sed pues misericordiosos, como tambien vuestro Padre es misericordioso.

ς'.

36. Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί.

Soyez donc misericordieux, comme aussi vostre Pere est misericordieux.

37 לָא תְדוּנוּן וְלָא מ
מִתְתְּדִינִין אַנְתּוּן לָא
תְחַיְּבוּן וְלָא מִתְחַיְּבִין
אַנְתּוּן שְׁרוֹ וְתִשְׁתַּרוּן׃

Non giudicate, e non sarete giudicati: non condannate, e non sarete condannati: perdonate, e sarà perdonato à voi.

37 וְאַל תָּדִינוּ וְלֹא תִדּוֹנוּ אַל
תְּחַיְּבוּ וְלֹא תְשֻׁפְּטוּ שְׂאוּ
וְיִנָּשֵׂא׃

No juzgueys, y no sereys juzgados: no condeneys, y no sereys condenados: perdonad, y sereys perdonados.

37. Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε·

Dauantage ne iugez point, & vous ne serez point iugés: ne condamnez point, & vous ne serez point cōdamnés: quittez, & il vous sera quitté.

38 הַבוּ וּמִתְיְהֵב לְכוּן ב
בְּכַיְלְתָא טַבְתָא וַרְקַעְתָא
וּמְשַׁפַּעְתָא יִרְמוּן ב
בְּעוּבַיְכוּן בְּהַי גֵּיר כַּיְלְתָא
דְּמְכִילִין אַנְתּוּן מִתְתְּכִיל
לְכוּן׃

Date, e sarà dato à voi, Buona misura, calcata, e scossa, e ben colma si darà nel vostro seno, imperoche con la medesima misura, con che voi misurate, sarà misurato à voi.

38 תְּנוּ וְיִנָּתֵן לָכֶם מִדָּה טוֹבָה
נְכוּתָה נְמוּטָה וְנִצּוֹפָה יִתְּנוּ
בְּחֵיקְכֶם כִּי בְּאֵיזֹה מִדָּה אֲשֶׁר
תָּמֹדּוּ אַף יִמֹּד לָכֶם׃

Dad, y serhos ha dado: medida buena, apretada, remecida, y rebossando darán en vuestro regaço: porque con la misma medida que midierdes, os serà buelto à medir.

38. Δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν, πεπιεσμένον, καὶ σεσαλευμένον, καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

Donnez, & il vous sera donné. On vous dōnera au sein bonne mesure, pressee & entassee, & qui s'en ira par dessus: car de la mesure que vous mesurez, on vous mesurera d'autre part.

39 וְאָמַר הֲוָא לְהוֹן מ
מַתְלָא לְמָא מֶשְׁכַּח
סַמְיָא לְסַמְיָא לְמִדְבְּרוּ
לָא תְרַיְהוֹן בְּגוּמָצָא
נָפְלִין׃

Ancor disse loro vna similitudine, Vn cieco puo egli guidare vn altro cieco? Non cadranno essi amendue ne la fossa?

39 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֶת־הַמָּשָׁל
הֲיוּכַל עִוֵּר לְהוֹלִיךְ אֶת הָעִוֵּר
הֲלֹא שְׁנֵיהֶם יִפְּלוּ בַּשָּׁחַת׃

Y deziales (tambien) vna parabola, Puede el ciego guiar àl ciego? no caerán ambos en el hoyo?

39. Εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται;

Pareillement il leur disoit vne similitude, Est-il possible qu'vn aueugle puisse mener vn autre aueugle? ne cherront-ils point tous deux en la fosse?

40 לַיְת תַּלְמִידָא דְיַתִּיר
מֶן רַבֵּהּ כָּל־נָשׁ גֵּיר
דְּגְמִיר נֶהְוֵא אַיְךְ רַבֵּהּ׃

Il discepolo non è sopra il suo maestro: ma ogni perfetto sarà come il suo maestro

40 לֹא יֵשׁ תַּלְמִיד עַל־מְלַמְּדוֹ
וְשָׁלֵם הוּא כָּל אֲשֶׁר שָׁוָה
לִמְלַמְּדוֹ׃

El Discipulo no es sobre el Maestro: mas qualquiera que fuere como el maestro serà perfecto.

40. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ· κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

Le disciple n'est point par dessus son maistre: mais tout disciple qui sera bien accompli, sera rendu conforme à son maistre.

41 מָנָא גֵּיר חָזֵא אַנְתְּ
גְּלָא דִּבְעַיְנֵהּ דְּאָחוּךְ
קָרִיתָא דֵּין דִּבְעַיְנָךְ לָא
מִתְחַזְיָא לָךְ׃

Appresso, perche vedi tu la festuca che è ne l'occhio del tuo fratello, e non consideri la traue che è nel tuo proprio occhio?

41 וּמָה תִּרְאֶה אֶת־הַחֲשַׁשׁ
אֲשֶׁר בְּעֵין אָחִיךָ וְאֶת קוֹרָה
בְּעֵין נַפְשְׁךָ לֹא תָבִין׃

Porque miras la paja que està en el ojo de tu hermano, y la viga que està en tu proprio ojo no consideras?

41. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;

Dauantage pourquoi regardes-tu le festu qui est en l'œil de ton frere, & tu n'apperçois point vn cheuron en ton propre œil?

CAP. VI.

36. Estote ergo misericordes, sicut & pater vester misericors est.

Be ye therefore mercifull, as your Father also is mercifull.

37. Nolite iudicare, & non iudicabimini, nolite condemnare, & non cōdemnabimini. Dimittite, & dimittemini.

Iudge not, and ye shall not be iudged: condemne not, and ye shall not be condemned: forgiue, and ye shalbe forgiuen.

38. Date, & dabitur vobis, mensuram bonam & confertam & coagitatam & supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eâdem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.

Giue, and it shall bee giuen vnto you: a good measure, pressed downe, shaken together and running ouer shall men giue into your bosome: for with what measure ye mete, with the same shal men mete to you againe.

39. Dicebat autem illis & similitudinem: Nunquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt.

And he spake a parable vnto them: Can the blinde leade the blinde? shall they not both fall into the ditch?

40. Non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius.

The disciple is not aboue his master: but whosoeuer wilbe a perfite disciple, shal be as his master.

41. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: trabem autem quæ in oculo tuo est, non consideras?

And why seest thou a mote in thy brothers eie, and considerest not the beame that is in thine owne eye?

Das VI. Capitel.

36. Darumb seit Barmhertzig/ wie auch euer Vater Barmhertzig ist.

Der saare verer barmhertige/ lige som eders Fader oc er Barmhertig.

37. Richtet nicht/ so werdet jr auch nicht gerichtet. Verdambt nicht so werdet jhr nicht verdambt. Vergebet so wirdt euch vergeben.

Dømmer icke/ Saa skulle i oc icke dømmis. Fordømmer icke/ saa skulle i icke fordømmis. Forlader/ Saa skal eder forladis.

38. Gebt/ so wirdt euch gegeben. Ein voll/ getrückt/ gerüttelt vnnd überflüssig Maß/ wirdt man in euren Schoß geben. Denn eben mit der Maß/ da jhr mit messet wirdt man euch wider messen.

Giffuer/ saa skal eder giffuis. En fuld/ knuget/ skuddet oc offuerflødig Maade skal mand giffue i eders skiød. Thi lige met den Maade som i maale met/ skal mand maale eder igen.

39. Vnd er saget jnen ein Gleichniß: Mag auch ein Blinder einem Blinden den weg weisen? Werden sie nicht alle beide inn die Gruben fallen?

Oc hand sagde dem en Lignelse/ Kand oc en Blind vise en Blind veyen? Falde de icke baade sammen i Graffuen?

40. Der Jünger ist nicht über seinen Meister/ wenn der Jünger ist wie sein Meister/ so ist er vollkommen.

Disciplen er icke offuer sin Mestere/ Naar Disciplen er som hans Mestere/ da er hand fuldkommen.

41. Was sihest du aber einen Splitter inn deines Bruders auge/ vnd des Balcken inn deinem auge wirst du nicht gewar?

Huad seer du en Skæff i din Broders øye/ oc Bielcken i dit øye bliffuer du icke var?

Kapitola VI.

36. Protož buďte Milosrdnij/ yako y Otec wáš Milosrdný gest.

A tháк badźcie miłosierniтак yo ociec wáš miłosierny iest.

37. Nesuďte a nebudete sauzeni. Nepotupuogte/ a nebudete potupeni. Odpausstěgte a bude wám odpusstěno.

Nie sadźcież á nie bedźiecie sadzeni/ nie skázuycie á nie bedźiecie skazáni/ rozwiczuycie á bedźiecie rozwiazáni.

38. Dáwayte/ a budeť wám dáno. Mijru dobrau a plnau a natlāčenau a wrchowatau/ dadijť w Luono wasse. Tauž zagisté měrau kterauž měřiti budete/ bude wam odměřeno.

Daycież á bedźie wam dano/ miáre dobra/ nátłoczona/ potrzesiona/ y opływáiaca dádza w zánádrzá wásze/ ábowiem taż miára ktora mierzycie/ taż wam záśie drudzy odmierza.

39. Powěděl gim také y Podobenstwij/ Zdali muože slepý slepého wésti? wssak obado yámy padagij.

Y powiedźiał im podobieństwo/ Izali może slepy slepego prowádzić? ázaż nie obádwá w doł wpádna.

40. Nenijť Včedlnjk nad Mistra swého: ale dokonalý každý bude/ budeli yako Mistr geho.

Nie iest ćiwczeń nád mistrza swego/ ále ktożkolwiek chce być vczniem doskonálym/ ma być iáko mistrz.

41. Což pak widijs mrwu w oku Bratra twého/ a břewna kteréž gest w oku twém neznamenáss?

Ale czemuż vpátruiesz paźdźiorko w oku bráta twe°/ á tramu ktory masz w oku własnym/ nie baczysz?

ו

42 או איכנא משכח אנת למאמר לאחוך אחי שבוק אפק גלא מן עינך דהא קריתא דבעינך דילך לא מתחזיא לך נסב באפא אפק לוקדם קריתא מן עינך והידין יתחזיא לך למפקו גלא מן עינה דאחוך:

O come puoi tu dire al tuo fratello, Fratello, lassami cauar la festuca che è ne l'occhio tuo, tu che non vedi la traue che è nel occhio tuo? Hipocrita, caua prima la traue del tuo occhio: & allora vedrai di cauar fuore la festuca che è ne l'occhio del tuo fratello.

43 לא אית אילנא טבא דעבד פארא בישא אף לא אילנא בישא דעבד פארא טבא:

Certamente non è buono arboro quello che fa mal frutto: ne malo arboro quello che fa buon frutto.

44 כל אילנא גיר מן פארוהי הו מתידע למא גיר לקטין מן כובא תאנא ואף לא מן סניא קטפין ענבא:

Imperoche ciascun arboro si conosce dal suo proprio frutto. Perche da le spine non si colgono i fichi, ne dal pruno si vendemmia l'vua.

45 גברא טבא מן סימתא טבא דלבה מפק טבתא וגברא בישא מן סימתא בישתא דלבה מפק בישתא מן תותרי לבא גיר ממללן ספותא:

L'huomo buono manda fuore il bene dal buon tesoro del suo cuore: e il mal huomo manda fuor il male dal mal tesoro del suo cuore: percioche da l'abondantia del cuore la sua bocca parla.

46 מנא קרין אנתון לי מרי מרי ומדם דאמר אנא לא עבדין אנתון:

Hor perche mi chiamate voi, Signor, Signore, e non fate le cose ch'io dico?

47 כל אנש דאתא לותי ושמע מלי ועבד להין א אחוינכון למנא דמא:

Chiunque viene à me, & ascolta le mie parole, e falle, vi mostrarò à chi egli è simile.

ו

42 או־איך תוכל לאמר לאחיך אחי הרף אשליך את־חשש מאת עינך ואתה לא רואה את־קורה בעינך החנף השלך בראשונה את־קורה מעינך ואז תראה להשליך את־חשש אשר בעין אחיך:

O como puedes dezir à tu hermano, Hermano, dexa, echaré fuera la paja que esta en tu ojo, no mirando tu la viga que esta en tu ojo? Hypocrita, echa fuera primero de tu ojo la viga: y entonces miraràs de echar fuera la paja que està en el ojo de tu hermano.

43 כי עץ טוב איננו עושה פרי רע ועץ רע איננו עושה פרי טוב:

Porque no es buen arbol el que haze malos frutos: ni arbol malo el que haze buen fruto.

44 כל עץ יודע מפריו ומקוצים לא יאספו תאנים ומסנה לא יבצרו ענבים:

Porque cada arbol por su fruto es conocido: que no cogen higos de las espinas, ni vendimian vuas de las çarças.

45 אדם טוב מאוצר לבו טוב עושה טוב ואדם רע מאוצר לבו רע עושה רעה ומיתר לבו ידבר פיו:

El buen hombre del buen thesoro de su coraçon saca bië: y el mal hombre del mal thesoro de su coraçon saca mal. porque del abundancia de su coraçon habla su boca.

46 מה תקראו לי אדון אדון ואינכם עושים אשר אני מדבר:

Porque me llamays Sennor Sennor, y no hazeys lo que digo?

47 כל־אשר בא אלי ושומע את־דברי ועושה אותם אגיד לכם למי דומה הוא:

Todo aquel que viene à mi, y oye mis palabras, y las haze, yo os ensennare à quien es semejante.

ϛʹ.

42. Ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφὲ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτὰ, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Ou comment peux-tu dire à ton frere, Frere, permets que i'oste le festu qui est en ton œil: toi qui ne vois point vn cheuron qui est en ton œil? Hypocrite, iette premierement le cheuron hors de ton œil, & adonc tu regarderas de ietter hors le festu qui est en l'œil de ton frere.

43. Οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν· οὐδὲ δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.

Certes l'arbre n'est point bon qui fait fruict pourri: ni l'arbre pourri, qui fait bon fruict.

44. Ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται, οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν.

Car chacun arbre est cognu par son propre fruict. Car aussi des espines ne se cueilent point les figues, ni du buisson ne vendange-on point les raisins.

45. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν. ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

L'homme de bien tire hors chose bonne du bon thresor de son cœur: & le mauuais homme tire hors chose mauuaise du mauuais thresor de son cœur: car c'est de l'abondance du cœur que la bouche parle.

46. Τί δέ με καλεῖτε, κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;

Mais pourquoi m'appelez-vous Seigneur, Seigneur, & ne faites point ce que ie di?

47. Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων, καὶ ποιῶν αὐτοὺς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος.

Quiconque vient à moi, & oit mes paroles, & les met en effect, ie vous monstrerai à qui il est semblable.

CAP. VI.

42. Aut quomodo potes dicere fratri tuo, Frater, ſine eiiciam feſtucam de oculo tuo: ipſe in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita eiice primum trabem de oculo tuo: & tunc perſpicies, ut educas feſtucam de oculo fratris tui.

Either how canſt thou ſay to thy brother/ Brother/ let me pull out the mote that is in thine eye / when thou ſeeſt not the beame that is in thine owne eye? Hypocrite caſt out the beame out of thine owne eye firſt / & then ſhalt thou ſee perfitely / to pull out the mote that is in thy brothers eye.

43. Non eſt enim arbor bona quæ facit fructus malos, neque arbor mala, faciens fructum bonum.

For it is not a good tree that bringeth fort euill fruite: neither an euil tree/ that bringeth forth good fruit.

44. Vnaquæque enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur. Neque enim de ſpinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant uvam.

For euery tree is knowne by his owne fruite: for neither of thornes gather men figges / nor of buſhes gather they grapes.

45. Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum: & malus homo de malo theſauro profert malum Ex abundátia enim cordis, os loquitur.

A good man out of the good treaſure of his heart bringeth forth good / and an euill man out of the euill treaſure of his heart bringeth forth euill: for of the abundance of the heart his mouth ſpaketh.

46. Quid autem vocatis me, Domine, Domine: & non facitis quæ dico?

But wy call ye me Maſter/ Maſter/ and do not the things that I ſpeake?

47. Omnis qui venit ad me, & audit ſermones meos, & facit eos: oſtendam vobis cui ſimilis ſit.

Whoſoeuer commeth to me / and heareth my wordes / and doth the ſame / I will ſhew you to whom he is like.

Das VI. Capitel.

42. Oder wie kanſt du ſagen zu deinem Bruder: Halt ſtill Bruder/ ich will den Splitter auß deinem Aug ziehen/ vnd du ſiheſt ſelbſt nicht den Balcken in deinem Auge? Du Heuchler/ zeuch zuvor den Balcken auß deinem Auge/ vnd beſihe denn/ daß du den Splitter auß deines Bruders Auge zieheſt.

Eller huorledis kant du ſige til din Broder / Holt ſtille Broder/ ieg vil drage Stæſſuen aff dit øye/ oc du ſeer icke ſelff Bielcken i dit øye? Du Øyenſkalck/ drag førſt Bielcken aff dit øye / oc ſee ſaa til / at du drager Stæſſuen aff din Broders øye.

43. Denn es iſt kein guter Baum/ der faule Frucht trage/ vnd kein fauler Baum/ der gute Frucht trage.

Thi der er inted gaa Træ / ſom bær raaden fruct/ oc inted raadet træ / ſom bær god fruct.

44. Ein jeglicher Baum wirdt an ſeiner eigen Frucht erkannt. Denn man liſet nicht Feigen von den Dörnen/ Auch ſo liſet man nicht Trauben von den Hecken.

Huert Træ kendis paa ſin egen fruct. Thi mand plocker icke Figen aff Torne/ Mand plocker oc icke Vindruer aff Hybenbuſke.

45. Ein guter Menſch bringet guts herfür/ auß dem guten ſchatz ſeines hertzen/ Vnd ein boßhafftiger menſch bringet böſes herfür auß dem böſen ſchatz ſeines hertzen. Denn wes das hertz voll iſt / des gehet der mund über.

It gaat Menniſke bær gaat frem / aff ſit hiertis gode / Liggende fæ Oc it vanartig Menniſke bær ont frem / aff ſit hiertis onde Liggendefæ. Thi huad ſom hiertet er fult aff / der aff løber Munden offuer.

46. Was heiſſet jhr mich aber HERR/ HERR/ vnd thut nicht was ich euch ſage?

Oc hui kalde i mig HERRE/ HERRE/ oc gøre icke huad ieg ſiger eder?

47. Wer zu mir kompt/ vnd höret meine rede/ vnd thut ſie/ den will ich euch zeigen/ wem er gleich iſt.

Huo ſom kommer til mig / oc hører min Tale/ oc gør hende / Den vil ieg viſe eder/ huem hand er lig.

Kapitola VI.

42. A kterak můžeſs říjcy bratru twému: Bratře/ nech ať wywrhu mrwu z Oka twého: ſám pak w Oku twém břewna newidijſs? Pokrytče/ wywrz prwé břewno z Oka twého a tehdy prohlédneſs aby wyňal mrwu z oka Bratra twého.

Abo iáko możeſz rzec brátu twemu/ Bráćie day ci wyrzuce páździorko ktore ieſt w twym oku / gdyż tramu kthory ieſt w twym oku nie baczyſz: Pokrythy człowiecze wyrzuc wprzod tram on z oká twego/ á tedy przypátrzyſz ſie ábyś wyrzucil páździorko ktore ieſt w oku brátá twe°.

43. Neb není ten Strom dobrý/ kterýž neſe Owotce zlé/ ani geſt Strom zlý/ kterýž neſe Owotce dobré.

Abowiemći drzewo dobre nie przynaſza owocu złego/ áni drzewo náprochniale owocu dobrego.

44. Každý zagiſté Strom po owotcy ſwém býwá poznán. Nezbijragij s trnij Fijkůw/ ani s hložij zbijragij hroznůw.

Gdyż káżde drzewo z właſnego owocu poznawáią/ boć też nie zbieráią z ciernia fig/ áni ze krzá zbieráią groná.

45. Dobrý člowěk z dobrého pokladu ſrdce ſwého/ wynáſſý dobrau wěc: zlý pak člowěk ze zlého pokladu Srdce ſwého/ wynáſſý zlau wěc. Nebo z hognoſti Srdce vſta mluwij.

Człowiek dobry z dobrego ſkárbu ſercá ſwe° podawa rzeczy dobre/ á zły człowiek ze złe° ſkárbu ſercá ſwego podawa zła rzecz/ ábowiem z obfitośći ſercá mowia vſtá iego.

46. Y proč mi říjkáte: PAne/ PAne/ a nečinijte což prawijm wám?

Przeczże mie tedy zowiećie / Pánie Pánie / á tego nie czynićie co powiedam?

47. Každý kdož přicházy ke mně/ a ſlyſſý řeči mé/ y činij ge: vkážik wám komuby podoben byl.

Ktozkolwiek przychodżi do mnie á ſłucha ſłow mych / y czyni im doſyć / okaże wam komu ieſt podobnym.

ו

48 דמא לגברא דבנא ביתא נחפר ועמיק וסם שתאסא על שועא כד הוא דין מלאא אתטרי מלאא בביתא הו ולא אשכח דנזיעיוהי סימא הות גיר שתאסתה על שועא :

Egli è ſimile ad vn huomo che edificaua vna caſa, ilqual cauò, e cauò ben al fondo, e poſe il fondamento ſopra la pietra: & eſſendo venuta l'inondatione, il fiume vrtò in quella caſa, e non la potè muouere: percio ch'ella era fondata ſopra la pietra.

49 והו דשמע ולא עבד דמא לגברא דבנא ביתה על עפרא דלא שתאסתא וכד אתטרי בה נהרא בר שעתה נפל והות מפולתה רבא דביתא הו :

Ma colui che l'ode, e non le fa, è ſimile à l'huomo che edificò, la ſua caſa ſopra la terra ſenza, fondamento, ne laquale il fiume vrtò: ond'ella ſubbito cadde, e la ruina di quella caſa fu grande.

ז

1 וכד שלם מלא כלהין למשמעתה דעמא על ישוע לכפר נחום :

Poi ch'egli hebbe finite tutte le ſue parole à l'audientia del popolo, entrò in Capernaum.

2 עבדה דין דקנטרונא חד עביד הוא בישאית אינא דיקיר הוא עלוהי וקריב הוא למאת :

Doue il ſeruitor d'vn certo Centurione era ammalato, eſtaua per morire, il quale gli era molto caro.

3 ושמע על ישוע ושדר לותה קשישא דיהודיא ובעא הוא מנה אין דיאתא יחא לעבדה :

Et hauendo vdito parlar di IESV, mandò à lui alcuni de Vecchij de Giudei, pregandolo che veniſſe à riſanare il ſuo ſeruitore.

4 הנון דין כד אתו לות ישוע בעין הוו מנה בטילאית ואמרין שוא הו דתעבד לה הדא :

Et eſſi venuti à IESV, lo pregauano con diligentia, dicendo, Egli è degno che tu gli facci queſto bene.

ו

48 דומה הוא לאדם בונה הבית אשר חפר והעמיק וישם יסודו על־הסלע וכאשר בא השטף ויגוף הנחל על־הבית ההוה ולא יכל להמיטו כי יסד היא על־הסלע :

Semejante es àl hombre que edifica vna caſa: que cauó y ahondó, y puſo el fundmento ſobre piedra, y auiendo auenida, el rio dió con impetu en aquella caſa, mas no la pudo menear: porque eſtauà fundada ſóbre piedra.

49 ואשר שומע ואיננו עושה דומה הוא לאדם הבונה ביתו על־ארץ בלי יסוד ויגוף הנחל ופתאום נפל ויהי מפלת הבית ההוא גדולה :

Mas el que oyó, y no hizo, ſemejante es àl hombre que edifico ſu caſa ſobre tierra ſin fundamento: en laqual el rio dió con impetu, y luego cayó: y fué grande la ruyna de aquella caſa.

ז

1 וכאשר כלה את כל־הדברים האלה באזני העם ויבוא אל־כפר נחום :

Y como acabó todas ſus palabras en oydos del pueblo, entró en Capernaum.

2 ועבד שר מאה פלוני היה בחליו וקרוב למות אשר היה לו יקר :

Y el ſieruo de vn Centurion enfermo ſe yua muriendo, elqual el tenia en eſtima.

3 ובשמעו על ישוע שלח אליו את זקני יהודים לשאול ממנו אשר יבוא וירפא את־עבדו :

Y como oyó de Ieſus, embió à el los Ancianos de los Iudios, rogandole que vinieſſe y libraſſe à ſu ſieruo.

4 ובבואם אל־ישוע נהמו אותו מאד לאמר כי שוה הוא אשר תעשה לו זאת :

Y viniendo ellos à Ieſus, rogaronle con diligencia, diziendole, Porque es digno de concederle eſto:

ϛʹ.

48. Ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρας δὲ γενομένης, προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσε σαλεῦσαι αὐτήν· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

Il eſt ſemblable à l'homme qui en baſtiſſant vne maiſon, aura foui & creuſé, & aura mis le fondemẽt ſur la roche: & quand il eſt venu vne rauine d'aux, le fleuue a heurté contre ceſte maiſon-la, mais il ne l'a peu eſbranler:: car elle eſtoit fondée ſur la roche.

49. Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου· ᾗ προσέρρηξεν ὁ ποταμός, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

Mais celui qui les a ouïes, & ne les a point miſes en effect, eſt ſemblable à l'homme qui aura baſti ſa maiſon à terre, ſans fondement: contre laquelle le fleuue a heurté, & incontinent elle eſt tombee, la ruine de ceſte maiſon-la a eſté grande.

ΚΕΦΑΛ ζ.

Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καπερναούμ.

Or quand il eut acheué toutes ces paroles, le peuple l'eſcoutant, il entra en Capernaum.

2. Ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἔμελλε τελευτᾷν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.

Et le ſeruiteur d'vn certain Centenier, qui lui eſtoit fort cher, eſtant malade, s'en alloit mourir.

3. Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

Et quand le Centenier ouït parler de Ieſus, il enuoya vers lui des Anciens des Iuifs, le priant qu'il vinſt pour deliurer ſon ſeruiteur.

4. Οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες, ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξει τοῦτο.

Leſquels eſtans venus vers Ieſus, le prierent affectueuſement, diſans, qu'il eſtoit digne qu'on lui ottroyaſt cela.

CAP. VI.

48. Similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & posuit fundamentum super petram, inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, & non potuit eam movere: fundata enim erat super petram.

He is like a man which built an house, and digged deepe / and layde the foundation on a rocke: and when the waters arose the flood beat vpon that house / and coulde not shake it: for it was grounded vpon a rocke.

49. Qui autẽ audit & non facit: similis est homini ædificanti domum suam super terram, sine fundamento: in quam illisus est fluvius: & continuò cecidit, & facta est ruina domus illius magna.

But he that heareth and doeth not / is like a man that built an house vpon the earth without foundation / against which the floud did beat / and it fell by and by: and the fall of that house was great.

CAP. VII.

CVM autem implesset omnia verba sua in aures plebis, intravit Capharnaum.

When he had ended all his sayings in the audience of the people / hee entred into Capernaum.

2. Centurionis autem cuiusdam servus malè habens, erat moriturus: qui illi erat pretiosus.

And a certaine Centurions seruant was sicke and readie to die / which was deare vnto him.

3. Et cùm audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iudæorum, rogans eum ut veniret, & salvaret servum eius.

And when he heard of Jesus / he sent vnto him the Elders of the Jewes / beseeching him that he would come & heale his seruant.

4. At illi cùm venissent ad Iesum, rogabãt eum sollicitè, dicentes ei, Quia dignus est ut hoc illi præstes.

So they came to Jesus / and besought him instãtly / saying that he was worthie that he should do this for him.

Das VI. Capitel.

48. Er ist gleich einem Menschen / der ein hauß bauete / vnd grub tieff / vnd leget den grund auff den Felß. Da aber gewässer kam da reiß der Strom zum Hause zu / vnd mochts doch nicht bewegen / denn es war auff den Felß gegründet.

Hand er lige som it Menniske / der bygde it Huss / oc groff Dybt / oc lagde grunduollen paa en Klippe. Oc der Vandløb kom / da støtte Strømmen paa Huset / oc kunde icke rørte det aff sted / Thi det vaar grundfest paa en Klippe.

49. Wer aber höret / vnd nicht thut / der ist gleich einem Menschen / der ein Hauß bauete auff die Erden on grund. Vnd der Strom reiß zu jm zu / vnd es fiel bald / vnd das Hauß gewann einen grossen riß.

Men huo som hører oc icke gør / Hand er lige som it Menniske / der bygde it Huss paa Jorden vden grunduol / Oc Strømmen støtte der paa / oc det falt strax / oc Huset fick en stor Flecke.

Das VII. Capitel.

Nach dem er aber für dem Volck außgeredt hatte / gieng er gen Capernaum.

OC der hand haffde vdtalet for Folcket / gick hand til Capernaum.

2. Vnd eines Hauptmanns knecht lag todtkranck / den er werth hielt.

Oc en Hoffuitzmandz Suend laa dødsiug / huilcken hand holt meget aff.

3. Da er aber von Jesu höret / sandte er die Eltesten der Jüden zu jhm / vnd bat jhn / daß er keme / vnd seinen Knecht gesund machet.

Oc der hand horde om Jhesu / da sende hand de Eldste aff Joderne til hannem / oc bad hannem / at hand vilde komme / oc helbrede hans Suend.

4. Da sie aber zu Jesu kamen / baten sie jhn mit fleiß / vnd sprachen: Er ist sein werth / daß du jhm das erzeigest.

Oc der de komme til Jhesum / bade de hannem Atelige / oc sagde / Hand er vel verd / at du gøre hannem det.

Kapitola VI.

48. Podobenť gest člowěku kterýž stawij Dům / a kterýž kopal hluboko / a položil grunty na skále: A když se stala powodeň / obořila se řeka na Dům ten / y ne mohla gim pohnauti: Nebo byl založen na skále.

Podobny iest człowiekowi dom budu iacemu / ktory wykopawszy y wybrawszy glebo ko zakłada grunthy na opoce / a gdy wzbiera powodz otraca sie rzeka o on dom / ale go nie može poderwac / bo iest załozony na opoce.

49. Alekdož slyssý a nečinij / podoben gest Człowěku kterýž stawij Dům swůg na Zemi bez gruntu / na kterýžto přissel potok a hned padl / y stal se pad Domu toho weliký.

Ten zasie ktory słucha a nie czyni / podobien iest człowiekowi ktory budnie dom swoy na ziemi bez gruntu / o ktory gdy sie rzeka otraci / narychmiast sie obálil / y stal sie wielki vpad domu onego.

Kapitola VII.

Když pak wykonal wssecka slowa swá w vssy lidu / wssel do Kaffarnaum.

POthym wszytkich slow swoich dokończywszy gdy słuchał lud / wszedł do Kapernaum.

2. Setnijka pak gednoho služebnijk nemocen gsa / k smrti se přibližowal / kterehož on byl milowal.

A niektorego setnika sługa niemocą złożony miał vmrzeć / ktorego sobie wielce ważył.

3. A když vslyssal o Gežijssowi / poslal k němu Starssij z Židůw pro se ho aby přissel / a vzdrawil Služebnijka geho.

Ten gdy sie osłyszał o Jezusie / posłał k niemu starsze Żydowskie / prosząc go aby przyszedł a rátował sługe iego.

4. A oni když přissli k Gežijssowi / prosyli ho snažně / řkauce gemu: Hoden gest aby gemu to včinil.

Oni tedy przyszli po Jezusa / y prosili go z pilnością / mowiąc / Godna rzecz abyś mu to okazał.

ד

5 רחם גיר לעמן ואף בית כנושתא הו בנא לן׃

Percioch'egli ama la nostra gente, & esso ci ha edificata la sinagoga.

6 ישוע דין אזל הוא עמהון כד דין לא הוא סגי רחיק מן ביתה שדר לותה קנטרונא רחמוהי ואמר לה מרי לא תעמל לא גיר שוא אנא דתעול תחית מטללי׃

Iesv dunque andaua con essoloro. Et essendo egli gia non molto lungi da la casa, il Centurione gli mandò de suoi amici, à dirli, Signore, non ti pigliare molestia: perche io non son degno che tu entri sotto il mio tetto.

7 מטול הו אנא לא הוית דלותך אתא אלא אמר במלתא ונתאסא טליי׃

Per il che ne ancor me stesso ho riputato degno di venire à te: ma di con la parola, e il mio seruitore si risanarà.

8 אף אנא גיר גברא אנא דמשעבד אנא הוית תחית שולטנא ואית תחית אידי אסטרטיוטא ואמר אנא להנא זל ואזל ולאחרנא תא ואתא ולעבדי עבד הדא ועבד׃

Imperoche ancor io son huomo sottoposto à l'altrui potestà, che ho sotto di me de soldati: e dico à l'vno, Va, & egli va: & à l'altro, Vieni, & egli viene: & al mio seruitore, Fa questo, & egli il fa.

9 כד שמע דין ישוע הלין אתדמר בה ואתפני ואמר לכנשא דאתא הוא בתרה אמר אנא לכון דאף לא בית יסריל אשכחת איך הדא הימנותא׃

Vdendo Iesv queste cose, si marauigliò di lui: e riuoltatosi à la turba che lo seguiua, disse, Io vi dico che ne pur in Israel ho trouato tanta fede.

10 ואהפכו הנון דאשתדרו לביתא ואשכחו לעבדא הו דכריה הוא כד חלים׃

Et essendo ritornati à casa quelli che erano stati mandati, trouoron sano il seruitore che era stato ammalato.

ז

5 כי אוהב את עמנו ואת בית העדה הוא בנה לנו׃

Que ama nuestra nacion, y el nos edificó vna synoga.

6 וישוע הלך אתם וכאשר הוא לא רחוק היה מן־הבית או שר מאה שלח אליו אחות מרעיו לאמר לו אדני אל תגע כי קטנתי מבאך תחת גגי׃

Y Iesus fué con ellos. mas como ya no estuuiessen lexos de su casa, embió el Centurion amigos à el diziendole, Sennor, no tomes trabajo. que no soy digno que entres debaxo de mi tejado.

7 על־כן אני לא שויתי לבוא אליך כי אם אמר נא בדבר וירפא עבדי׃

Porloqual ni áun me tuue por digno de venir à ti mas manda con la palabra, y mi criado serà sano.

8 וגם אני אדם תחת שלטון מושם והיו תחתי אנשי מלחמה ואם אומר אני לזה לך והולך ולאחר בוא ובא ולעבדי עשה זאת ועשה הוא׃

Porque tambien yo soy hombre puesto en potestad, que tengo debaxo de mi soldados: y digo à esté, Vé, y va. y al otro, Ven: y viene: y à mi sieruo, Haz esto? y haze lo.

9 וכאשר שמע זאת ישוע תמה עליו ויפן ויאמר לעם אשר בא אחריו אומר אנכי לכם כי לא בישראל מצאתי כזאת אמונה׃

Loqual oyendo Iesus, marauillose de el, y buelto, dixo à las compannas que lo seguian, Digo hos que ni aun en Israel he hallado tanta fe.

10 וישובו השליחים בבית וימצאו את עבד חילה כי־נרפא מחליו׃

Y bueltos à casa losque auian sido embiado, hallaron sano al sieruo que auia estado enfermo:

ζ.

5. Ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν.

Car disoyent-ils, il aime nostre nation, & nous a basti la synagogue.

6 Ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς· ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους, λέγων αὐτῷ κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου εἰσέλθῃς.

Iesus donc s'en alloit auec eux. Et cóme desia il n'estoit plus gueres loin de la maison, le Centenier enuoya vers lui ses amis, lui disant, Seigneur, ne te trauaille point, car ie ne suis pas digne que tu entres sous mon toict.

7. Διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

Parquoi aussi ne me suis-ie point reputé digne d'aler vers toi: mais di la parole, & mon seruiteur sera gueri.

8. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

Car ie suis aussi homme constitué sous la puissance d'autrui, ayant sous moi des gendarmes. Et ie di à l'vn, Va, & il vient: & à mon seruiteur, Fai-cela, & il le fait.

9. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν. καὶ στραφεὶς, τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε, λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.

Lesquelles choses ouïes, Iesus s'esmerueilla de lui: & se retournant dit à la troupe qui le suiuoit, Ie vous di, que ie n'ai point trouué si grande foy, mesmes en Israel.

10. Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον, εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.

Et quand ceux qui auoyent esté enuoyés, & furent retourné en la maison, ils trouuerent le seruiteur, qui auoit esté malade, se portant bien.

CAP. VII.

5. Diligit is enim gentem nostram: & synagogam ipse ædificavit nobis.

For he loueth/sayd they/our nation/ and he hath built vs a Synagogue.

6. Iesus autem ibat cum illis. Et cum iam non longè esset à domo, misit ad eum Centurio amicos, dicens, Domine, noli vexari. Non enim sum dignus, ut sub tectum meum intres.

Then Iesus went with them: but when he was nowe not farre from the house/ the Centurio sent friends to him/ saying vnto him/ Lord/ trouble not thy selfe: for I am not worthie that thou shouldest enter vnder my roofe.

7. Propter quod & meipsum non sum dignum arbitratus ut venirem ad te, sed dic verbo, & sanabitur puer meus.

Wherefore I thought not my selfe worthy to come vnto thee: but say the worde/ and my seruant shalbe whole.

8. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, vade, & vadit: & alii, veni, & venit: & servo meo, fac hoc, & facit.

For I likewise am a mã set vnder authoritie/ and haue vnder me souldiers/ and I say vnto one/ Go/ and he goeth: and to another Come/ and he commeth: and to my seruant/ Do this/ and he doeth it.

9. Quo audito, Iesus miratus est: & conversus, sequentibus se turbis, dixit, Amen dico vobis, nec in Israël tantam fidem inveni.

When Iesus heard these things/ he marueiled at him/ and turned him/ and sayde to the people that followed him/ I saye vnto you/ I haue not founde so great fayth/ no not in Israel.

10. Et reversi qui missi fuerant, domum: invenerunt servum qui languerat, sanum.

And when they that were sent/ turned backe to the house/ they found the seruant that was sicke/ whole.

Das VII. Capitel.

5. Denn er hat vnser Volck lieb/ vnd die Schule hat er vns erbauet.

Thi hand elsker vort Folck/ oc hand haffuer opbygd oss Scholen.

6. Jesus aber gieng mit jhnen hin. Da sie aber nun nicht ferne von dem Hause waren/ sandte der Hauptmann freunde zu jhm/ vnd ließ jhm sagen: Ach HERR bemühe dich nicht/ ich bin nicht werth/ daß du vnter mein Dach gehst.

Da gick Jhesus bort met dem. Oc der de vaare nu icke longt fra Huset/ Da sende Høffuitzmanden Venner til hannem/ oc loed hannem sige/ Ah HERRE/ vmage dig icke/ Jeg er icke verd/ at du gaar vnder mit Tag.

7. Darumb ich auch mich selbs nicht wirdig geachtet habe/ daß ich zu dir keme/ sondern sprich ein wort/ so wirdt mein Knab gesund.

Der faare actede jeg mig oc icke selff verdig til/ at komme til dig/ Men sig it ord/ da bliffuer min Dreng helbrede.

8. Denn auch ich bin ein Mensch der Oberkeit vnterthan/ vnd habe Kriegsknecht vnter mir/ vnd spreche zu einem: Gehe hin/ so gehet er hin/ Vnd zum andern/ Komb her/ so kombt er. Vnd zu meinem Knecht/ Thue das/ so thut ers.

Thi jeg er oc it Mennisk Offrigheden vnderdanig/ oc haffuer Stridzmend vnder mig/ oc jeg siger til en/ Gack bort/ saa gaar hand bort. Oc til en anden/ Kom hid/ saa kommer hand. Oc til min Suend/ Gør det/ saa gør hand det.

9. Da aber Jesus das höret/ verwunderte er sich sein/ vnd wandte sich vmb/ vnd sprach zu dem Volck/ daß jhm nachfolgete: Jch sage euch/ solchen glauben habe ich inn Jsrael nicht funden.

Men der Jhesus hørde det/ forundrede hand sig paa hannem/ oc vende sig om/ oc sagde til Folcket som hannem effter fulde/ Jeg siger eder/ saadan Tro haffuer jeg icke fundet i Jsrael.

10. Vnd da die gesandten widerumb zu Hause kamen/ funden sie den krancken Knecht gesund.

Oc der de som vaare vdsende/ komme til bage igen til Huset/ da funde de den siuge Suend karsk.

Kapitola VII.

5. Nebt miluge Národnas/ a Sskolu on nám wyſtawěl.

Abowiem narod naß miekuie/ y onżec nam zbudowal bożnice.

6. Tehdy Gežijs ſſel s nimi. A když giž nedaleko byl od Domu/ poſlal k němu Setnijk přátelý/ řka: Pane/ nepracůg/ Negſem zagiſtě hoden/ aby wſſel pod ſtřechu mau.

A thák Jezus ßedł z nimi/ ále gdy nie dálecko był od domu/ posłał do niego on setnik przyiacioły/ mowiac mu/ Pánie nie drudzże sie/ abowiemci ia nie iest godzien áby ś wßedł pod dach moy

7. A protož gſem y ſebe ſamého za nehodného položil abych přiſſel k tobě: ale řekniž ſlowem/ a budeť vzdrawen ſlužebnijk můg.

A dla tegoż y sam nie mniemiałem siebye godnym przyjdź do ciebie/ Ale rzecz słowem/ á ozdrowieiec sługá moy.

8. Nebo y yá gſem člowěk pod mocý poſtawený/ mage pod ſebau Rytijře: a dijm to muto/ gdi/ a gde: a ginému přid/ a přigde: a ſlužebnijku mému/ včiň toto/ a včinj.

Bożiem thez y ia iest czlowiek pod zwierzchnośćia postánowiony/ máiac pod soba służebne/ y mowie temu/ Jdź/ á poydzie/ á drugiemu Przyydź/ y przyidzie/ á sludze moiemu/ Vczyn to/ y vczyni.

9. To vſlyſſaw Gežijš/ podiwil ſe: a obrátiw ſe k těm Záſtupuom kteřijž za nim ſſli/ řekl: Zagiſté prawijm wám/ že w Lidu Izrahelſkém nenalezl gſem tak weliké wijry.

To vsłyßawßy Jezus/ dziwował sie mu/ y obróciwßy sie do zgromádzenia ludzi ktore ßło zá nim/ rzekł/ Powiedam wam/ żeciem áni w Jzráelu ták wielkiey wiáry nie ználazł.

10. Wrátiwſſe ſe pak ti kteřijž poſláni byli do domu/ nalezli ſlužebnijka kterýž nemocen byl/ zdrawého.

Tedy ony co byli posłani/ wróciwßy sie do domu/ nalezli sługe ktory chorował zdrowego.

ז

11 והוא ליומא דבתרה אזל הוא למדינתא דשמה נאין ותלמידוהי עמה וכנשא סגיאא :

Auuenne ancor dipoi, che IESV andaua in vna città chiamata Naim: & insieme con essolui andauano molti de suoi discepoli, & vna gran turba.

12 וכד קרב לתרעא דמדינתא חזא כד מלוין מיתא דיחידיא הוא לאמה והי אמה ארמלתא הות וכנשא סגיאא דבני מדינתא עמה :

E come fu presso à la porta de la città, ecco che era portato fuore vn morto, figliuolo vnico a sua madre, e questa era vedoua, e molta gente de la città era con essales.

13 חזה דין ישוע ואתרחם עליה ואמר לה לא תבכין :

Et hauendola il Signore veduta, si mosse à compassion di lei, e disselc, Non piangere.

14 ואזל קרב לערסא והנון דשקלין הוו לה קמו ואמר עלימא לך אמר אנא קום :

Poi s'accostò, e toccò la bara, e quelli che portauano, si fermarono: & egli disse, Giouenetto, io ti dico, leuati su.

15 ויתב הו מיתא ושרי למממללו ויהבה לאמה :

E il morto si leuò su à sedere, e cominciò à parlare: & egli il dette à sua madre.

16 ואחדת דחלתא לאנשא כלהון ומשבחין הוו לאלהא ואמרין דנביא רבא קם בן וסער אלהא לעמה :

E tutti hebbero timore, e glorificauano Iddio, dicendo, Vn gran Profeta veramente s'è leuato fra noi, e Iddio ha visitato il suo popolo.

17 ונפקת עלוהי מלתא הדא בכלה יהוד ובכלה אתרא דחדריהון :

E sparsesi questa fama di lui per tutta la Giudea, e per tutto il paese d'intorno.

ז

11 ויהי ביום אחר וילך לעיר ושמה נעים וילכו עמו אחדות תלמידיו וקהל רב :

Y aconteció despues, que el yua à la ciudad que se llama Naim, y yuan con el sus Discipulos, muchos, y gran companna,

12 וכאשר הקריב לפתח העיר והנה נשאו מת בן יחיד לאמו והיא אלמנה ועם רב מן העיר עמה :

Y como llegó cerca de la puerta de la ciudad, heaqui que sacauan vn defunto vnigenito à su madre, laqual tambien era biuda: Y auia con ella grande companna de la ciudad.

13 וכאשר ראה אותה האדון נכמרו רחמיו עליה ויאמר לה אל תבכי :

Y como el Sennor la vido, fue mouido à misericordia della, y dizele, No llores.

14 ויקרב ויגע בארון והנשאים עמדו ויאמר עלם אומר אני לך קומה :

Y acercandose, tocó, las andas: y losque lo lleuauan, pararon, y dize, Mancebo, à ti digo, leuantate.

15 ויקם וישב המת ויחל לדבר ויתן אותו לאמו :

Entonces boluiose à sentar el que auia sido muerto, y començó a hablar. y diólo à su madre.

16 ותבוא יראה על כלם ויכבדו את יהוה לאמר כי נביא גדול קם בנו וכי פקד יהוה את עמו :

Y tomó à todos temor, y glorificauàn à Dios diziendo, Que Propheta grande se ha leuantado entre nosotros: Y que dios ha mirado su pueblo.

17 ויצא הדבר ההוא בכל יהודה עליו ובכל הככר :

Y salió esta fama de el por toda Iudea, y por toda la tierra del alderredor.

ζ'.

11. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί, καὶ ὄχλος πολύς.

Or aduint le iour suiuant que Iesus alloit en vne ville nommee Nain: & plusieurs de ses disciples & grosse troupe alloyent auec lui.

12. Ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκώς, υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὕτη χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ.

Et comme il approchoit de la porte de la ville, voici, on portoit hors vn mort, fils vnique de sa mere, laquelle estoit vefue: & grand'compagnie de la ville estoit auec elle.

13. Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, μὴ κλαῖε.

Et quand le Seigneur l'eut veuë, il fut esmeu de compassion enuers elle: & lui dit, Ne pleure point.

14. Καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν. καὶ εἶπε, νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι.

Et s'estant approché, il toucha la biere (or ceux qui portoyent le corps, s'arresterent) & il dit, Ieune homme, ie te di, leue toi.

15. Καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρός, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

Et celui qui estoit mort, se rassit, & commença à parler. Et il le rendit à sa mere.

16. Ἔλαβε δὲ φόβος ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, λέγοντες, ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

Et crainte les saisit tous, & glorifioyent Dieu, disans, Certes vn grand Prophete s'est leué entre nous, & certes Dieu a visité son peuple.

17. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

Et ce bruit courut de lui par toute Iudee & par toute la contree d'à l'entour.

CAP. VII.

11. Et factum est: deinceps ibat in civitatem quæ vocatur Naim: & ibant cum eo discipuli eius & turba copiosa.

And it came to passe the day after / that he went into a citie called Nain / and many of his disciples went with him and a great multitude.

12. Cùm autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur, filius unicus matris suæ: & hæc, vidua erat: & turba civitatis multa cum illa.

Nowe when hee came nere to the gate of the citie / beholde / there was a dead man caried out/who was the onely begotten sonne of his mother / which was a widowe/ and much people of the citie was with her.

13. Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi, Noli flere.

And when the Lorde sawe her / hee had compassion on her / and sayde unto her/ Weepe not.

14 Et accessit, & tetigit loculum. (Hi autē qui portabant, steterunt) Et ait, Adolescens, tibi dico, Surge.

And he went and touched the coffin/ (and they that bare him / stoode still) and he said / Yong man / I say unto thee/ Arise.

15. Et resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ.

And hee that was dead/sate up/and began to speake/and he delivered him to his mother.

16. Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes, Quia propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visitavit plebem suam.

Then there came a feare on them all/ and they glorified God/saying/A great Prophet is raysed up among us / and God hath visited his people.

17. Et exiit hic sermo in universam Iudæam de eo, & in omnem circà regionem.

And this rumour of him went forth thoroughout all Iudea/ and troughout all the region round about.

Das VII. Capitel.

11. Vnd es begab sich darnach/ daß er inn ein Statt mit namen Nain gieng / vnd seiner Jünger giengen vil mit jhm/vnd vil Volcks.

Oc det begaff sig der effter/ at hand gick i en Stad/ som hed Nain / oc der ginge mange aff hans Disciple met hannem / oc meget Folck.

12. Als er aber nahe an das Statthor kam / sihe / da trug man einen Todten herauß der ein einiger Sohn war seiner Mutter / vnd sie war eine Witwe/vnd vil Volcks auß der Stat gieng mit jhr.

Oc der hand kom nær til Stadzporten / See / da bar mand en Død vd / som vaar sin Moders eniste Søn / oc hun vaar en Encke / Oc meget Folck aff Staden gick met hende.

13. Vnd da sie der HERR sahe/ jammerte jn derselbigen / vnd sprach zu jhr: Weine nicht.

Oc der HERREN saa hende / da ynckedis hand der offuer / oc sagde til hende / Græd icke.

14. Vnd tratt hinzu vnd rüret den Sarck an / vnd die Träger stunden Vnd er sprach / Jüngling / ich sage dir / stehe auff.

Oc hand traadde til/oc rørde ved Baaren/Oc de som bare/stode. Oc hand sagde Du unge Dreng/Jeg siger dig / stat op.

15. Vnd der Todte richtet sich auff/ vnd fieng an zu reden/ vnd er gab jhn seiner Mutter.

Oc den Døde reyste sig op / oc begynte at tale/ Oc hand gaff hans Moder hannem.

16. Vnd es kam sie alle ein forcht an/ vnd preiseten Gott Vnd sprachen: Es ist ein grosser Prophet vnter vns auffgestanden / vnd Gott hat sein Volck heim gesucht.

Oc der kom en redzel paa dem alle / oc de prisede Gud oc sagde / Der er en stor Prophete opstanden iblant oss / oc Gud haffuer besøgt sit Folck.

17. Vnd disse rede von jhm erschall inn das gantze Jüdische Land vnd in alle vmbligende Länder.

Oc denne Tale om hannem rœctedis i det gantske Jødiske Land / oc i alle omliggende Land.

Kapitola VII.

11. Y stalo se potom / Sſel Gežijs do Města kteréž slowe Naym/ y ſſli s nim Včedlnijcy geho/ a zástup weliký.

Potym dniá drugiego ſʒedł do miástá ktore zowa Náim / á przy nim ſzło wiele zwolennikow iego/ y zebránie ludzi wielkie.

12. A když se přiblijžil k Bráně Města/ay mrtwý nesen byl wen/ syn gediný Matky swé/a ta Wdowa byla / a Zástup Města mnohý s nij.

A gdy przychodził ku bránie mieſckiey/ tedy oto vmarlego wynoſzono / ktory był iedyny ſyn v mátki ſwey/ á ktemu wdowy/ y byłá z nią wielkość ludu z miástá.

13. Kteranžto když vzřel Gežijs / Milosrdenſtwijm hnut gsa nad nij/řekl gij: Neplač iž.

One tedy vyzrawſzy Pan/ ruſzon iest nad nią miłoſierdziem/ y rzekł iey/Nie płácz.

14. A přistaupiw dotekl se Már. Ti pak kteřijž nesli/ zastawili se. Y řekl: Mládenče/ tobě k prawnijwſtaň.

A przyſtapiwſzy ſie tknął mar (á ci co go nieſli ſtánęli) y rzekł / Młodzienia ſzku powiedam ći / Wſtań.

15. A wſtaw sedl ten kterýž byl vmřel/ a počal mluwiti. Y dal gey Matce geho.

Tedy śiádł on ktory był vmarł/ y począł mowić / á ták go oddał mátce iego.

16. Tehdy vodyala wſſecky bázeň/y welebili Pána Boha / řkauce: Ze Prorok weliký powſtal mezy námi/ a že Buoh nawſſtijwil Lid ſwuog ¢

Y ziął wſzytkich ſtrách/ á chwalili Bogá / mowiąc/ Záprawdę Prorok wielki powſtał miedzy námi/á záiſte Bog weyzrał ná lud ſwoy.

17. Y wyſſla řeč tá o něm po wſſem Zidowſtwu y po wſſý wokolnij Kragině.

Y przyſzłá o nim tá powieść po wſzytkim Iudá / y po wſzytkiey ziemicy pogránieczney.

ז

18 ואשתעיו ליוחנן תלמידוהי הלין כלהין :

E tutte queste cose raccontarono à Giouanni i suoi discepoli.

19 וקרא יוחנן לתרין מן תלמידוהי ושדר אנון לות ישוע ואמר אנת הו הו דאתא או לאחרין הו מסכינן :

Onde Giouanni chiamò à se due de suoi discepoli, e mandolli à IESV, dicendo, Sei tu quello che dee venire, ò pur n'aspettiamo noi vn'altro.

20 ואתו לות ישוע ואמרין לה יוחנן מעמדנא שדרן לותך ואמר אנת הו הו דאתא או לאחרין מסכינן :

Essi venuti a IESV, li dissero, Giouanni Battista ci ha mandati a te, dicendo, Sei tu quello che doueua venire, ò n'aspettiamo noi vn'altro?

21 בה דין בהי שעתא סגיאא אסי מן כורהנא ומן מחותא ומן רוחא בישתא ולסגיאא סמיא יהב הוא למחזא :

In quell'hora medesima egli risanò molti de le lor malattie e piaghe, e dai mali spiriti, & à molti ciechi donò il vedere.

22 וענא ישוע ואמר להון זלו אמרו ליוחנן כל מדם דחזיתון ושמעתון דסמיא חזין וחגירא מהלכין וגרבא מתדכין וחרשא שמעין ומיתא קימין ומסכנא מסתברין :

Poi rispondendo IESV, disse loro, Andate, e riferite à Giouanni le cose che hauete vedute e vdite: cioè che i ciechi veggono, i zoppi caminano, i lebbrosi son mondati, i sordi odono, i morti risuscitano, e l'Euangelio s'annuntia à i poueri.

23 וטוביהי למן דלא נתכשל בי :

E beato chiunque non si scandalizarà in me.

ז

18 ויגידו ליוחנן תלמידיו על כל הדברים האלה :

Y dieron las nueuas à Ioan de todas estas cosas sus Discipulos :

19 ויקרא יוחנן לשני תלמידיו וישלחם אל ישוע לאמר האתה הוא הבא או לאחר ניחלנו :

Y llamó Ioan vnos dos de sus Discipulos. Y embió à Iesus, diziendo, Eres tu aquel que auia de venir. ó esperaremos à otro?

20 וכאשר באו האנשים אליו אז אמרו יוחנן הטבל שלחנו אליך לאמר האתה הוא הבא או לאחר ניחלנו :

Y como los varones vinieron à el dixeron, Ioan el Baptista nos hà embiado à ti, diziendo, Eres tu aquel que auia de venir, ó esperaremos à otro?

21 וביום ההוא רפא לרבים מחליים ומנגעים ומשדים רעים ועורים רבים אשר חנן אותם בראי :

Y en la misma hora sanò à muchos de enfermedades, y plagas, y de espiritus malos: y à muchos ciegos dió la vista.

22 ויען ישוע ויאמר להם לכו והגידו ליוחנן אשר רואים ושומעים אתם כי עורים רואים פסחים הלכים מצורעים נטהרים חרשים שומעים מתים קמים אביונים מתבשרים :

Y respondiendo Iesus, dixoles, Id, dad las nuenas à Ioan de lo que aueys visto y oydo: Que los ciegos veen los coxos andan, los leprosos son limpiados, los sordos oyen, los muertos resuscitan, a los pobres es annunciado el Euàngelio.

23 ואשרי האיש אשר לא יכשל בי :

Y bienauenturado es el que no fuere escandalizado en mi.

ζ'.

18. Καὶ ἀπήγγειλαν ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων.

Or toutes ces choses furent rapportees à Iehan par ses disciples.

19. Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ ἰωάννης, ἔπεμψε πρὸς τὸν ἰησοῦν, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;

Dont Iehan appela deux de ses disciples, & les enuoya vers Iesus, disant, Es-tu celui qui deuoit venir, ou si nous en attendrons vn autre.

20. Παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον, ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός σε, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν.

Or iceux estans venus vers lui, lui dirent, Iehan Baptiste nous a enuoyés vers toi, disant, Es-tu celui qui deuoit venir, ou si nous en attendrons vn autre.

21. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν.

Or en ceste mesme heure-la il en guerit plusieurs de maladies & fleaux, & de malins esprits: & donna la veuë à plusieurs aueugles.

22. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε· ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.

Puis respondant leur dit, Allez, & rapportez à Iehā ce que vous auez veu & ouï: assauoir que les aueugles recouurent la veuë, les boiteux cheminent, les lepreux sont nettoyés, les sourds oyét, les morts ressuscitent, l'Euangile est presché aux poures.

23. Καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

Et bien heureux est quiconque n'aura point esté scandalizé en moi.

CAP. VII.

18. Et nuntiaverunt Iohanni diſcipuli eius de omnibus his.

And the diſciples of John ſhewed him of all theſe things.

19. Et convocavit duos de diſcipulis ſuis Iohannes: & miſit ad Ieſum, dicens, Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

So John called vnto him two certaine men of his diſciples, and ſent thẽ to Jeſus, ſaying, Art thou he that ſhould come, or ſhall we waite for an other?

20. Cùm autem veniſſent ad eum viri, dixerunt, Iohannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens, Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

And when the men were come vnto him, they ſayde, John Baptiſt hath ſent vs vnto thee, ſaying, Art thou hee that ſhoulde come, or ſhall we waite for an other?

21. (In ipſa autẽ hora multos curavit à languoribus & plagis, & ſpiritibus malis: & cæcis multis donavit viſum)

And at that time hee cured many of their ſickeneſſes, and plagues, and of euill ſpirits, and vnto many blind men he gaue ſight.

22. Et reſpondens, dixit illis, Euntes renuntiate Iohanni quę audiſtis & vidiſtis: Quia cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur.

And Jeſus anſwered, and ſaid vnto them, Goe your wayes and ſhewe John, what things yee haue ſeene and heard: that the blinde ſee, the halt goe, the Lepers are clenſed, the deafe heare, the dead riſe againe, and the poore receiue the Goſpell.

23. Et beatus eſt quicunque, non fuerit ſcandalizatus in me.

And bleſſed is he, that ſhall not be offended in me.

Das VII. Capitel.

18. Vnd es verkündigeten Johanni ſeine Jünger das alles.

Oc Johannis Diſciple forkyndede hannem alt dette.

19. Vnd er rieff zu ſich ſeiner Jünger zween / vnd ſandte ſie zu Jeſu / vnd ließ jm ſagen: Biſt du der da kommen ſoll / oder ſollen wir eines andern warten?

Oc hand kallede tho aff ſine Diſciple til ſig / oc ſende dem til Jeſum / och loed hannem ſige / Eſt du den der ſkal komme / Eller ſkulle wi tøffue effter en anden?

20. Da aber die Männer zu jm kamen / ſprachen ſie: Johannes der Tauffer hat vns zu dir geſandt / vnd leſſt dir ſagen: Biſt du der da kommen ſoll / oder ſollen wir eines andern warten?

Men der Mendene komme til hannem / ſagde de / Johannes den døbere haffuer ſent oſſ til dig / oc lader dig ſige / Eſt du den ſom ſkal komme / Eller ſkulle wi tøffue effter en anden?

21. Zu derſelbigen ſtunde aber macht er vil geſund von ſeuchen vnd plagen / vnd böſſen Geiſtern / vnd vilen Blinden ſchencket er das geſichte.

Oc paa den ſamme ſtund giorde hand mange helbrede aff Siuger och Plager oc onde Aander / oc hand gaff mange Blinde ſynen.

22. Vnd Jeſus antworttet vnd ſprach zu jhnen: Gehet hin / vnd verkündiget Johanni / was jhr geſehen vnd gehöret habt / Die Blinden ſehen / die Lahmen gehen / die Außſetzigen werden rein / die Tauben hören / die Todten ſtehen auff / den Armen wirdt das Euangelium geprediget.

Och Jeſus ſuarede / oc ſagde til dem / Gaar bort oc forkynder Johanni / huad i haffue ſeet oc hørt / de Blinde ſee / de halte gaa / de Spedalſke vorde rene / de Døffue høre / de Døde ſtaa op / Euangelium predickis for de Fattige.

23. Vnd Selig iſt / der ſich nicht ergert an mir.

Oc ſalig er den / ſom icke forarger ſig paa mig.

Kapitola VII.

18. Y zwěſtowali Janowi Včedlnijcy geho wſſecky wěcy tyto.

Oznaymili też y Janowi zwolennicy iego o tym wßytkim.

19. Apowolaw dwau z Včedlnijkuow ſwých. Jan / poſlal ge k Gežijſſowi řka: Tyli gſy kterýž přigijti máſs / čili giného čekáme?

A on wezwawßy dwu niektorych z zwolennikow ſwoich. Poſłáłe do Jezuſá / mowiac / Tyżeś ieſt ten ktory przyidź miał / czyli drugiego czekáć będziemy?

20. A když přijſſli k němu mužij / řekli: Jan Křtitel poſlal nás k tobě / řka: Tyli gſy kterýž přigijti maſs / čili giného čekáme?

Gdy tedy przyßli do niego mężowie oni / rzekli / Jan krzciciel poſłál nas do ciebie / mowiac / Y tyżeś ieſt ten ktory miał przyidź / czyli drugiego czekáć będziemy?

21. A w tu hodinu vzdrawil mnohé od ne duhuow a od nemocý / á duchůw nečiſtých: a ſlepým mnohým zrak dal.

Tedy oneyże godźiny wiele ich vzdrowił od niemocy / od trapienia / y od duchow złych / á wiele ſlepych wzrokiem dárował.

22. Odpowěděw pak Gežijſs / řekl gim: Gdauce powězte Janowi čo gſte ſlyſſeli a widěli / Že ſlepij widij / kulkawij chodij / malomocnij ſe čiſtij / hluſſý ſlyſſý / mrtwij z mrtwých wſtáwagij / chudij přigijmagij Ewangelium.

Odpowiedźiawßy thedy Jezus / rzekł do nich / Szedßy opowiedzcie Janowi coście widźieli y ſłyßeli / iż ślepi wzrok biorą / chromi chodzą / trędowáci ſą oczyściení / głußy ſłyßą / vmárli powſtawáia / vbogim Ewángielia opowiedaia.

23. A blahoſlawený geſt ten / kdož ſe nademnau nepohorſſý.

A ßczeſliwy ieſt ten ktorykolwiek nie będźie obráżon we mnie.

ז

24 כַּד דֵּין אֱזַלוּ תַלְמִידַוְהִי דְיוֹחַנָן שַׁרִי יֵשׁוּעַ לְמֵאמַר לְכֶנְשָׁא עַל יוֹחַנָן מָנָא נְפַקְתּוּן לְחוּרְבָּא לְמֶחְזָא קַנְיָא דְמֵן רוּחָא מֶתְתְּזִיעַ׃

Partiti che si furono i messi di Giouanni, egli incominciò à dir di Giouanni à le turbe, Che andaste voi à vedere al diserto? vna canna scossa dal vento?

ז

24 וַיֵּלְכוּ מַלְאֲכֵי יוֹחָנָן וַיָּחֶל לְדַבֵּר אֶל הָעָם עַל יוֹחָנָן מַה יְצָאתֶם בַּמִּדְבָּר לִרְאוֹת הֲקָנֶה אֲשֶׁר מֵרוּחַ יָנוּד בַּמָּיִם׃

Y como se fueron los mensageros, de Ioan, començo à hablar de Ioan à las compannas, Que salistes à ver al desierto? alguna canna que es agitada del viento?

ζ.

24. Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν (πρὸς τοὺς ὄχλους) περὶ ἰωάννου, τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

Puis quand les messagers de Iehan furent partis, il se print à dire de Iehan aux troupes, Qu'estes-vous allés voir au desert? vn roseau demené du vent?

25 וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחְזָא גַּבְרָא דְנַחְתָּא רְכִיכָא לְבִישׁ הָא אִילֵין דִּבְלְבוּשָׁא מְשַׁבְּחָא ו וּבְפֻנָּקָא אִיתַיְהוּן בֵּית מַלְכָּא אִנּוּן׃

Ma che andaste voi à vedere? vn huomo vestito di delitiosi vestimenti? Ecco, quei che si vesteno di pomposo vestimento, e viueno in delitie stanno ne palazzi de i Re.

25 אוֹ מַה יְצָאתֶם לִרְאוֹת אִם אֶת הָאָדָם לָבוּשׁ בְּגָדִים רַכִּים הִנֵּה אֲשֶׁר בְּבִגְדֵי אֶדֶר וּבְעֵדֶן הֵמָּה בְּבָתֵּי מְלָכִים הֵם׃

Mas que salistes à ver? algun hombre cubierto de vestidos delicados? heaqui que losque estan en vestido precioso y en delicias, en los palacios de los reyes estan.

25. Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν.

Mais qu'estes-vous allés voir? vn homme reuestu de precieux vestemens? voici ceux qui sont magnifiquement vestus, & qui viuent en delices, sont ès maisons des rois:

26 וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחְזָא אִין אָמַר אֶנָא לְכוֹן וְיַתִּיר מֶן נְבִיָּא׃

Ma che andaste voi à vedere? vn Profeta? Certo io vi dico, ancor piu che Profeta.

26 אוֹ מַה יְצָאתֶם לִרְאוֹת אִם אֶת הַנָּבִיא אָמְנָם אוֹמֵר לָכֶם גַּם יוֹתֵר מִנָּבִיא הוּא׃

Mas que salistes à ver? algun Propheta? Tambien os digo, y aun mas que Propheta.

26. Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

Mais qu'estes-vous allés voir? vn Prophete? voire, vous di-ie, & plus que Prophete.

27 הָנַו דְעַלַוְהִי כְּתִיב דְהָא מְשַׁדַּר אֶנָא מַלְאַכִי קְדָם פַּרְצוּפָךְ דְּנַתְקֵן אוּרְחָא קְדָמָךְ׃

Questo è colui di cui è scritto, Ecco, io mando il mio Angelo innanzi à la faccia tua, il quale apparecchiarà la tua via innanzi à te.

27 כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר נִכְתַּב עָלָיו הִנֵּה אָנֹכִי שׁוֹלֵחַ אֶת מַלְאָכִי לְפָנֶיךָ וּפִנָּה דַּרְכְּךָ לְפָנֶיךָ׃

Este es de quien està escripto, Heaqui embio mi angel delante de tu faz, el qual aparejarà tu camino delante de ti.

27. Οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

C'est celui duquel il est escrit, Voici, i'enuoye mon messager deuant ta face, lequel preparera ta voye deuant toi.

28 אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְלַיְת נְבִיָּא בִּילִידַי נְשָׁא דְרַב מֶן יוֹחַנָן מַעְמְדָנָא וְזעוּרָא דֵּין בְּמַלְכוּתָא דַאלָהָא רַב הוּ מֶנֵּה׃

Io vi dico certo che tra quei che son nati di donne, non è alcun Profeta maggior di Giouanni Battista: nondimeno il minor che sia nel regno di Dio, è maggior di lui.

28 כִּי אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי בִּילִידֵי נָשִׁים לֹא קָם נָבִיא גָּדוֹל מִן יוֹחָנָן הַטֹּבֵל וַאֲשֶׁר קָטֹן בְּמַלְכֻת אֱלֹהִים גָּדוֹל הוּא מִמֶּנּוּ׃

Porque yo os digo que entre los nacidos de mugeres, no ay mayor Propheta que Ioan el Baptista: mas el mas pequenno en el Reyno de los cielos es mayor que el.

28. Λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδείς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, μείζων αὐτοῦ ἐστι.

Car ie vous di qu'entre ceux qui sont nés de femme, il n'y a nul Prophete plus grand que Iehan Baptiste: & toutesfois celui qui est le moindre au royaume de Dieu est plus grand qu'icelui.

29 וְכֻלֵּה עַמָּא דַשְׁמַעוּ אַף מָכְסָא זַדִּקוּ לַאלָהָא דְעַמַדוּ מַעְמוּדִיתֵה דְיוֹחַנָן׃

E tutto il popolo che vdiua, e i publicani che erano battezati del battesimo di Giouanni, giustificorono Iddio.

29 וְכָל הָעָם שׁוֹמֵעַ וּבַעֲלֵי מֶכֶס צִדְּקוּ אֶת יְהוָה וַיִּטָּבְלוּ בִּטְבִילַת יוֹחָנָן׃

Y todo el pueblo oyendolo, y los publicanos, justificaron à Dios baptizandose con el Baptismo de Ioan.

29. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα ἰωάννου.

Et tout le pleuple qui oyoit cela, & les peagers qui auoyent esté baptizés du Baptesme de Iehan, iustifierẽt Dieu

CAP. VII. | Das VII. Kapitel. | Kapitola VII.

24. Et cùm diſceſſiſſent nuntii Iohannis, cœpit de Iohanne dicere ad turbas, Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento moveri?

And when the meſſengers of John were departed / he began to ſpeake unto the people/ of John/ What went yee out into the wildernes to ſee? A reede ſhaken with the winde?

24. Da aber die Botten Johannis hin giengen/ fieng Jeſus an zu reden zu dem Volck von Johanne: Was ſeyt jr hinauß gegangen inn die Wüſten zu ſehen? Woltet jhr ein Rhor ſehen/ das vom Winde bewegt wirdt.

Oc der Johannis bud ginge bort/ begynte Jeſus at tale/ til Folcket/ om Johanne. Huad ere i gongne hen vd i ørcken at ſee? Vilde i ſee it Røer/ ſom røris aff værit?

24. A když odeſſli poſlowé Janowi/ počal prawiti k záſtupům o Janowi: Co gſte wyſſli na pauſſť widěti? Třtinuli kláčenau wětrem?

Zátym gdy odeſzli poſłowie Janowi/ począł o Janie mowić do zgromádzenia ludzi/ Czemu żeśćie ſie wyſzli dziwowáć ná puſzczą? Trzćinie ktorá ſie od wiátru chwieie.

25. Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtimentis indutum? Ecce, qui in veſte pretioſa ſunt, & deliciis, in domibus regum ſunt.

But what went ye out to ſee? A man clothed in ſoft rayment? beholde / they which are gorgeously apparelled / and liue delicately/ are in kings courts.

25. Oder was ſeyt jhr hinauß gegangen zu ſehen? Woltet jhr einen Menſchen ſehen in weichen Kleidern? Sehet die inn Herrlichen Kleidern vnd lüſten leben / die ſind in den Königlichen Höfen.

Eller huad ere i vdgongne at ſee? Vilde i ſee it Menniſke/ i bløde klæder? Seer dem ſom leſſue i kaaſtelige klæder oc vellyſt de ere Kongelige Gaarde.

25. Neb co gſte wyſſli widěti/ člowěkali mě kým raucham oděného? Ay kteříjž w rauſſe drahém gſau a w rozkoſſy / w domijch Králowſkých gſau.

Ale cożeśćie wyſzli widźieć? człowieká w miekkie ſzáty obleczonego? Otoć ktorzy ſą w odźieniu koſztownym y w roſkoſzách/ ſąć w pálacoch Krolewſkich.

26. Sed quid exiſtis videre? prophetam? Vtique dico vobis, & plus quàm prophetam.

But what went ye fort to ſee? A Prophet? yea/ I ſaye to you/ and greater then a Prophet.

26. Oder was ſeyt jr hinauß gegangen zu ſehen? Woltet jhr einen Propheten ſehen? Ja ich ſage euch / der da mehr iſt denn ein Prophet.

Eller huad ere i vdgangne at ſee? Vilde i ſee en Prophete? Ja ieg ſiger eder / den ſom mere er / end en Prophete.

26. Aněb co gſte wyſſli widěti/ Prorokali? Owſſem prawijmť wám/ y wijce nežli Proroka?

Ale cożeśćie wyſzli widźieć? Proroká? A powiedamći też wam że więcſzego niż Proroká.

27. Hic eſt de quo ſcriptū eſt: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

This is he of whom it is written/ Behold/ I ſend my meſſenger before thy face/ which ſhall prepare thy way before thee.

27. Er iſts / von dem geſchriben ſtehet: Sihe / ich ſende meinen Engel für deinem Angeſicht her / der da bereiten ſoll deinen weg für dir.

Hand er den/ ſom ſtaar ſcreffuit om/ See/ Jeg ſender min Engel faar dit Anſict / ſom ſkal berede din vey faar dig.

27. Tentoť geſt o kterémž pſáno geſt: Ay já poſýlám Angela mého před twáříj twau/ kterýž připrawij ceſtu twau před tebau.

Tenći ieſt o ktorym piſano/ Oto poſylam poſłá mego przed obliczem twoim / kthory zgotuie drogę twoię przed tobą.

28. Dico enim vobis, maior inter natos mulierum propheta Iohanne Baptiſta nemo eſt: qui autem minor eſt in regno Dei, maior eſt illo.

For I ſaye unto you/ there is no greater Prophet then John / among them that are begotten of women: neuertheles/ he that is the leaſt in the kingdome of God/ is greater then he.

28. Denn ich ſage euch / daß vnter denen/ die von Weibern geborn ſindt/ iſt kein gröſſer Prophet / denn Johannes der Tauffer. Der aber kleiner iſt im Reich Gottes/ der iſt gröſſer denn er.

Thi ieg ſiger eder / at iblant dem / ſom ere fødde aff Quinder / er der ingen ſtørre Prophete / end den Døbere Johannes. Men den ſom er Mindre i Guds rige/ den er Større end hand.

28. Giſtě prawijm wám/ wětſſý mezy Syny ženſkými Prorok nad Jana Křtitele nenij žádný/ ale kdožkoli geſt menſſý w Králowſtwij Božijm/ geſtiť wětſſý nežli on.

Abowiem powiedam wam/ Miedzy tymi ktorzy ſie rodzą z niewiaſt/ żaden nie ieſt więcżſzy Prorok nád Jana krzćićiela: Lecz ktory nam nieyſzym ieſt w Kroleſtwie Bożym / ten więcżſzym ieſt niż on.

29. Et omnis populus audiens, & publicani, iuſtificaverunt Deum, baptizati baptiſmo Iohannis.

Then all the people that heard/ and the publicanes iuſtified God / being baptized with the baptiſme of John.

29. Vnd alles Volck das jhn höret/ vnd die Zölner gaben Gott recht/ vnd lieſſen ſich tauffen mit der Tauffe Johannis.

Oc alt Folcket ſom hannem hørde / oc Toldere/ gaffue Gud ræt / oc lode ſig døbe met Johannis daab.

29. Tehdy weſſkeren Lid ſlyſſe to/ y zgewnij hřijſſnjcy/ welebili Boha/ gſauce pokřtěni křtem Janowým.

Tedy lud wſzytek to ſłyſząc/ y celnicy / wyznawáli ſprawiedliwego Bogá/ kthorzy byli pokrzſzczeni krzſtem Janowym.

ז

30 ברישא דין וספרא טלמו בנפשהון צבינא דאלהא דלא אתעמדו מנה :

Ma i Farisei e i Dottori de la Legge, che non eran battezati da lui, disprezzorono il consiglio di Dio in se stessi.

31 למן הכיל אדמא לאנשא דשרבתא הדא ולמן דמין :

Onde il Signor disse, A chi dunque assimigliarò io gli huomini di questa generatione: & à chi son simili?

32 דמין לטליא דיתבין בשוקא וקעין לחבריהון ואמרין זמרן לכון ולא רקדתון ואלין לכון ולא בכיתון :

Essi son simili à fanciulli che stanno à seder ne la piazza, e gridono l'una parte à l'altra, e dicono, Noi v'habbiam sonato, con flauti, e voi non hauete danzato: noi v'habbiam cantato de canti lamenteuoli, e non hauete pianto.

33 אתא גיר יוחנן מעמדנא לא אכל לחמא ולא שתא חמרא ואמרין אנתון שאדא אית בה :

Imperoche venne Giouanni Battista che non mangiaua pane, ne beueua vino, è voi dite, Egli ha il demonio.

34 אתא ברה דאנשא אכל ושתא ואמרין אנתון הא גברא אכולא ושתא חמרא ורחמא דמכסא ודחטיא :

E poi venuto il Figlinol de l'huomo, che mangia e beue: e dite, Ecco vn huomo mangiatore e beuitor di vino, amico di publicani e di peccatori.

35 ואזדדקת חכמתא מן כלהון בניה :

Ma la Sapientia è giustificata da tutti i suoi figliuoli.

36 אתא דין בעא מנה חד מן פרישא דילעס עמה ועל לביתה דפרישא הו אסתמך :

Hor vno de Farisei lo pregò che mangiasse con esso seco: & egli entrato in casa del Fariseo, si messe à tauola.

ז

30 והמפרשים וסופרי תורה עצת יהוה נאצו בנפשם ולא נטבלו ממנו :

Mas los Phariseos, y los sabios de la ley, desecharon el consejo de Dios contra si mismos, no siendo baptizados de el.

31 ויאמר האדון ולמי אדמה את־אנשי דור הזה ולמי דומים המה :

Y dize el Sennor, A quien pues compararé los hombres de esta generacion, y a que son semejantes.

32 דומים המה לילדים היושבים בשוק והקוראים ועונים חד־אל־אחד לאמר חללנו לכם ולא דלגתם קוננו לכם ולא ספדתם :

Semeiantes son à los mochachos sentados en la plaça, y que dan bozes los vnos à los otros, y dizen, Tannimos hos con flautas, y no baylastes endechamos hos, y no llorastes:

33 כי־בא יוחנן הטבל ולא אכל לחם ויין לא שתה ותאמרו כי יש לו השטן :

Porque vino Ioan Baptista que ni comia pan ni beuia vino: y dezis, Demonio tiene.

34 בא גם בן־האדם אוכל ושותה ותאמרו הנה איש זולל וסובא ורעה בעלי מכס וחטאים הוא :

Vino el Hijo del hombre, que come y beue: y deyis, He aqui vn hombre comilon, y beuedor de vino, amigo de publicanos y de peccadores.

35 ותצדק החכמה מכל בנותיה :

Mas la Sabiduria es justificada de todos sus hijos.

36 ויבוא אחד מפרושים וישאל ממנו לאכל לחם עמו ויעל אל־בית־המפרש ויסב :

Y rogóle vno de los Phariseos, que comiesse con el. Y entrado en casa del Phariseo, sentose à la mesa.

ζ.

30. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτοὺς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.

Mais les Pharisiens, & les docteurs de la Loy, qui n' auoyent point esté baptizés par icelui, reietterent le conseil de Dieu à l'encontre d'eux-mesmes.

31. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης; καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι;

Lors le Seigneur dit, A qui donc accomparerai-ie les hommes de ceste generation? & à quoi ressemblent-ils?

32. Ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε. ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.

Ils sont semblables aux enfans qui sont assis au marché, & crient les vns aux autres, & disent, Nous vous auons flusté, & vous n' auez point dansé: nous vous auons chanté complaintes, & vous n' auez point pleuré.

33. Ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς μήτε ἄρτον ἐσθίων, μήτε οἶνον πίνων, καὶ λέγετε, δαιμόνιον ἔχει.

Car Iehan Baptiste est venu ne mangeant point de pain, & ne beuuāt point de vin: & vous dites, Il a le diable.

34. Ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν.

Le Fils de l'homme est venu mangeant & beuuant: & vous dites, Voici vn mangeur & vn beuueur, vn ami des peagers & gens de mauuaise vie.

35. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων.

Mais la sapience a esté iustifiee par tous ses enfans.

36. Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου ἀνεκλίθη.

Et vn des Pharisiens le pria de manger chez lui: dont il entra en la maison du Pharisien, & se mit à table.

CAP. VII.

30. Phariſæi autem & Legiſperiti conſilium Dei ſpreverunt in ſemetipſos, non baptizati ab eo.

But the Phariſes and the expounders of the Lawe deſpiſed the counſell of God/againſt them ſelues/and were not baptized of him.

31. Ait autem Dominus, Cui ergo ſimiles dicam homines generationis huius? & cui ſimiles ſunt?

And the Lorde ſayde/Where vnto ſhal I liken the men of this generation? & what thing are they like vnto?

32. Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, & loquentibus adinvicem, & dicentibus, Cantavimus vobis tibiis, & non ſaltaſtis: lamentavimus, & non ploraſtis.

They are like vnto children ſitting in the market place/and crying one to another/ and ſaying/We haue piped vnto you/ and ye haue not daunced: we haue mourned to you/ and ye haue not wept.

33. Venit autem Iohannes Baptiſta, neque manducans panem, neque bibens vinum: & dicitis, Dæmonium habet.

For John Baptiſt came/neyther eating bread/ nor drinking wine: and yee ſay/ Hee hath the deuill.

34. Venit Filius hominis manducans & bibens, & dicitis, Ecce homo devorator, & bibens vinum, amicus publicanorum & peccatorum.

The Sonne of man is come/ and eathet and drinketh: and ye ſay/Beholde/a man which is a glutton/an a drinker of wine/a friend of Publicanes and ſinners.

35. Et iuſtificata eſt ſapientia ab omnibus filiis ſuis.

But wiſedome is iuſtified of all her children.

36. Rogabat autem illum quidam de Phariſæis, ut mãducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi diſcubuit.

And one of the Phariſes deſired him that he would eate with him: and he went into the Phariſes houſe/and ſate downe at table.

Das VII. Capitel.

30. Aber die Phariſeer vnd Schrifftgelehrten verachteten Gottes rath/ wider ſich ſelbs/vnd lieſſen ſich nicht von jm tauffen.

Men Phariſeer oc Scriftkloge foractede Guds raad/mod ſig ſelff/och lode icke døbe ſig aff hannem.

31. Aber der HERR ſprach: Wem ſol ich die menſchen diſes Geſchlechts vergleichen? Vnd wem ſind ſie gleich?

Oc HERREN ſagde/huem ſkal ieg ligne denne Slectis menniſke ved oc huem ere de lige?

32. Sie ſindt gleich den Kindern die auff dem Marckt ſitzen/vnd ruffen gegeneinander/ vnd ſprechen: Wir haben euch gepfiffen/ vnd jhr habt nicht getantzet. Wir haben euch geklaget/ vnd jhr habt nicht geweinet.

De ere de Børn lige/ſom ſide vaa Torffuit/ oc robe mod huer andre/ och ſige/ Wi pibede for eder/ oc i dantzede icke. Wy klagede ynckelige for eder/ oc i græde icke.

33. Denn Johannes der Tauffer iſt kommen/ vnd aß nicht Brot/ vnd tranck keinen Wein/ſo ſagt jr: er hab den teuffel.

Thi den Døbere Johannes kom/ och oed icke Brød/och drack ingen Vin/Saa ſigei/hand haffuer Dieffuelen.

34. Des Menſchen Sohn iſt kommen/ iſſet vnd trincket/ ſo ſaget jhr/ ſihe der Menſch iſt ein Freſſer vnnd Weinſäuffer/ der Zölner vnd Sünder Freund.

Menniſkens Søn er kommen/ æder oc dricker/ Saa ſigei/ See/ det Menniſke er en Fraadzere oc Vindranckere/ Tolderis oc Synderis ven.

35. Vnd die Weißheit muß ſich rechtfertigen laſſen von allen jhren Kindern.

Oc Viſdommen maa lade gøre ſig retferdig aff alle ſine Børn.

36. Es bat jhn aber der Phariſeer einer/ daß er mit jhm eſſe. Vnnd er gieng hinein inn des Phariſeers Hauß/ vnd ſetzet ſich zu Tiſch.

Oc der bad en aff Phariſeerne hannem/at hand vilde æde met hannem. Oc hand gick vd i Phariſeerens huſſ oc ſette ſig til bordz.

Kapitola VII.

30. Ale Zákonijcy a w Zákoně včenij pohrzeli radau Božij ſami proti ſobě/ negſauce pokřtěni od něho.

Ale Fáryzeuſzowie y náuczeni w zokonie odrzucili rádę Bożą ſámi przeciw ſobie/ kthorzy nie byli pokrzſzczeni od niego.

31. Y řekl PAn: Komu tehda přirownám lidi pokolenj tohoto/ a komu podobni gſau?

Zátym że rzekł Pan/R komuż wżdy przyrownam ludzie narodu tego? á ku ktorey rzeczy wżdy ſą podobni?

32. Podobni gſau dětem kteřijžto ſedij na Rynku/ a geden na druhé wolagij/ řkauce: Pijſkali gſme wám na pijſſtalky a neſkákali gſte: nařijkali gſme/ a neplakáli gſte.

Podobni ſą dżieciom ná rynku śiedzacym/ kthore woláiac iedny ku drugim mowia/ Grálichmy wám ná piſzczałkách á nie táncowáliście/ nárzekáliſmy wam á nie plákaliście.

33. Nebo přiſſel Jan Křtitel negeda chleba/ ani pige wijna/ a prawijte ďábelſtwij má.

Abowiem przyſzedł Jan Krzćićiel nie iedzac chlebá áni piiac winá/ á wżdy mowićie/ Má dyabelſtwo.

34. Přiſſel Syn člowěka geda a pige/ a prawijte: Hle Człowěk žráč a opilec Wijna/ přijtel zgewných a tayných hřijſſnijkuow.

Przyſzedł Syn człowieczy iedzacy piiac/ á też mowićie/ Oto ż człowiek obżercá y opilcá winem/ przyiaciel celnikow y grzeſzników.

35. Y oſprawedlněna geſt maudroſt od wſſech Synuow gegich.

Aleć ieſt vſprawiedliwioná mądrość od wſzytkich ſynow ſwoich.

36. Proſyl ho pak geden Zákonijk aby gedl s nim. A wſſed do domu Zákonijka/poſadil ſe za Stolem.

Tedy go prośił niektory z Fáryzeuſzow aby z nim iadł/ á ták wſzedſzy w dom Fáryzeuſzow/ śiedźiał.

ז | ז | ζ.

37 ואנתתא חטיתא אית הות במדינתא הי וכד ידעת דבביתה דפרישא הו סמיך נסבת שטיפתא דבסמא :

Et ecco vna donna in quella città, laquale era peccatrice, hauendo saputo ch'egli era à mangiare in casa del Fariseo, portò vn alabastro d'vnguento.

37 והנה אשה היתה בעיר והיא חטאה וכאשר ידעה כי־סב בבית המפרש סבלה פך בהט בשם :

Y heaqui vna muger que auia sido peccadora en la Ciudad, cômo entendió que estaua à la mesa en casa de aquel Phariseo, truxo vn vaso de alabastro de vnguento:

37. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλὸς, ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου.

Or voici, il y auoit vne femme de la ville qui auoit esté de mauuaise vie, laquelle ayant cognu qu' il estoit à table en la maison du Pharisien, apporta vne boiste d'oignement:

38 וקמת בסתרה לורת רגלוהי ובכיא הות ושרית בדמעיה מצבעא רגלוהי ובסערא דרישה משויא להון ומנשקא הות רגלוהי ומשחא בסמא :

E postasi à i suoi piedi di dietro, piangendo, incomminciò à bagnargli con le lagrime: & asciugauali co i capelli del suo capo, e baciauali, & vngeuali con l'vnguento.

38 ותקם אל־רגליו מאחור בוכיה ותחל להרוות את־רגליו בדמעות ותקלקל בשערות ראשה ותשק את־רגליו ותסך בבשם :

Y estando detrás à sus pies, començó llorando à regar con lagrimas sus pies, y limpiaualos con los cabellos de su cabeça. y besaua sus pies, y vngia los con el vnguento.

38. Καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ.

Et se tenant derriere aux pieds d'icelui, & pleurant elle se print à les arrouser de larmes: & les essuyoit de ses propres cheueux, & lui baisoit les pieds, & les oignoit de l'oignement.

39 כד חזא דין פרישא הו דקריהי אתחשב בנפשה ואמר הנא אלו נביא הוא ידע הוא מן הי ומנא טבה דחטיתא הי אנתתא הי דקרבת לה :

E il Fariseo che l'haueua chiamato, vedendo questo, disse intra se stesso, Se costui fusse Profeta, certo conoscerebbe chi, e quale sia questa donna che lo tocca: perciochè ell'è peccatrice.

39 וכאשר ראה המפרש אשר קרא אותו אמר בקרבו לאמר זה אם נביא הוא גם ידע מי־זאת ומה שמועתה אשר מגיעה בו כי־חטאה היא :

Y como vido esto el Phariseo que lo auia llamado, dize en si, diziendo, Este, si fuera Propheta, conoceria quien y qual es la muger que lo toca: que es peccadora.

39. Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, λέγων, οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ, ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι.

Lors le Pharisien qui l'auoit conuié, l'ayant apperceuë, dit en soi mesme, Si cestui ci estoit Prophete, certes il sauroit qui & quelle est ceste femme qui le touche: car elle est de mauuaise vie.

40 ענא דין ישוע ואמר לה שמעון מדם אית לי דאמר לך אמר לה אמר רבי אמר לה ישוע :

E IESV rispondendo, gli disse, Simone, io ho qualche cosa da dirti. Et egli disse, Maestro, di (& IESVS lui disse.)

40 ויען ישוע ויאמר אליו שמעון יש־לי מה לאמר אליך והוא אמר אמר רבי (ויאמר לו ישוע)

Entonces respondiendo Iesus, dixole, Simon, vna cosa tengo que dezirte. Y el le dize, Di Maestro. (y Iesus dicho à le.)

40. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν, Σίμων, ἔχω σοι τι εἰπεῖν. ὁ δέ φησι, διδάσκαλε, εἰπέ. (καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἰησοῦς)

Et Iesus prenant la parole, lui dit, Simon i'ai quelque chose à te dire, Et il dit, Maistre, di-la. (è Iesus lui a dict.)

41 תרין חיבא אית הוו לחד מרא חובא חד חיב הוא לה דינרא חמש מאא ואחרנא דינרא חמשין :

Vn creditore haueua due debitori: l'vn de quali gli doueua dare cinquecento denari, e l'altro cinquanta.

41 שני אנשי תכבים היו למלוה פלוני אחד נשה בו דינרים חמש מאות ואחד חמשים :

Vn acreedor tenia dos deudores: el vno deuia quinientos, dineros y el otra cincuenta.

41. Δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινι· ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα.

Vn creancier auoit deux detteurs: l'vn lui deuoit cinq cens deniers, & l'autre cinquante.

42 ודלית הוא להון למפרע לתריהון שבק אינא הכיל מנהון יתיר יחביוהי :

E non hauendo essi di che pagare, fece gratia à tutti due. Di dunque, qual di questi l'amarà piu?

42 וכאשר לא היה להם לשלם חנן אותם שניהם ומי־מהם אמר יותר יאהב אותו :

Y no teniendo ellos de que pagar, soltó la deuda à ambos. Di pues, qual destos lo amará mas?

42. Μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν, εἰπὲ, πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει;

Et comme ils n'auoyent dequoi payer, il quitta à tous deux leur dette. Or di donc lequel d'iceux l'aimera le plus?

CAP. VII.

37. Et ecce mulier quæ erat in civitate, peccatrix, ut cognovit quod accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti.

And behold/a woman in the citie/ which was a sinner / when she knewe that Jesus sate at table in the Pharises house/ shee brought a boxe of oyntment.

38. Et stans retrò secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & unguento ungebat.

And she stoode at his feete behinde him weeping / and began to wash his feete with teares / and did wipe them with the heares of her head / and kissed his feete / and anointed them with the ointment.

39. Videns autem Pharisæus qui vocaverat eum, ait intra se, dicens, Hic si esset propheta, sciret utique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est.

Now when the Pharise which bade him/sawe it / he spake within himselfe/ saying/ If this man were a Prophete/ he would surely haue knowne who/ and what maner of woman this is which toucheth him : for she is a sinner.

40. Et respondens Iesus, dixit ad illum, Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magister, dic. (Et Iesus dixit illi.)

And Jesus answered/and said unto him/ Simon/ I haue some what to say unto thee. And he said / Master/ say on. (Jesus sayd unto him.)

41. Duo debitores erant cuidam fœneratori : unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.

There was a certaine lender which had two detters :the one ought fiue hundreth pence/and the other fiftie.

42. Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque Quis ergo eum plus diligit?

When they had nothing to pay / he forgaue them both. Which of them therefore/ tel me / will loue him most?

Das VII. Capitel.

37. Vnd sihe/ ein Weib war in der Statt/ die war eine Sünderin. Da die vernam daß er zu Tische saß in des Phariseers Hauß / bracht sie ein glaß mit Salben.

Och see/der vaar en Quinde i Staden/hun vaar en Synderinde. Der hun fornam/at hand sad til bordz i Phariseerens huss / da hente hun it Glass met Salue.

38. Vnd tratt hinden zu seinen füssen/vnd weinet/vnd fieng an seine füsse zu netzen mit threnen / vnd mit den haaren jhres Hauptes zu trucknen/ vnd küsset seine Füße / vnd salbet sie mit Salben.

Oc traadde bag til hans Føder / oc græd/ oc begynte at væde hans føder/ met Graad oc at tørre dem met sit Hoffuit haar / oc hun kyste hans Føder / oc saluede dem met Saluen.

39. Da aber das der Phariseer sahe/ der jn geladen hatte/ sprach er bey sich selbs / vnd saget : Wenn diser ein Prophet were / so wüsst er / wer vnd welch ein Weib das ist / die jhn anrüret/ denn es ist eine Sünderin.

Der Phariseeren/ som haffde indbudet hannem/ saa det / talede hand ved sig selff/ oc sagde/ Der som denne vaare en Prophete/ da viste hand/ huo oc huordan en Quinde dette er / som rører ved hannem/ Thi hun er en Synderinde.

40. Jesus antworttet/ vnd sprach zu jhm : Simon ich habe dir etwas zu sagen. Er aber sprach : Meister/ sage an : (Jesus sprach zu jm)

Jhesus suarede / oc sagde til hannem / Simon / Jeg haffuer noget at sige dig. Da sagde hand/Mestere/ sig frem. (Jesus sagde til hannem)

41. Es hatte ein wucherer zween Schuldener / Einer war schuldig fünffhundert groschen / der ander fünfftzig.

Der haffde en Aagerkarl tho Skyldener/ Den ene vaar fem hundrede Pendinge skyldig / den anden halfftredie sinds tiue.

42. Da sie aber nicht hatten zu bezalen/ schenckt ers beiden. Sage an/ welcher vnter denen wirdt jn am meisten lieben?

Oc der de haffde icke at betale met/ da gaff hand dem det baade til. Sig nu / huilcken aff dem skal elske hannem mest?

Kapitola VII.

37. A hle Zena kteráž byla w Městě hřijssnice/ yakž zwěděla zeby Gežijss se děl za Stolem w domu Zákonijka / přinesla Masti nádobu Alabastrowau :

A oto niewiásta ktora byłá w mieście grzeßnicá/ dowiedziawßy się iż siedział w domu Fáryzeußowym/ przyniosłá słoiek álábástrowy olevku.

38. A stogecy zza du v Noh geho/ počala slzami smačeti Noh geho/a wlasy hlawy swé wytijrala/ lijbala také/ nohy geho/ a Mastij mazala.

Y stánawßy v nog iego z tyłu/ płácząc poczęła łzámi pokrápiać nogi iego / á włosámi głowy swoiey vcieráć/ á cáłuiąc nogi iego olevkiem mázałá.

39. A wida Zákonijk kterýž ho byl pozwal / řekl sám w sobě : Byť tento byl Prorok/ wěděl by zagisté kteraká a yaká gest Zena která se ho dotýká / nebo hřijssnice gest.

Co gdy vyzrał Fáryzéus on ktory go był wezwał / rzekł sam v śiebie mowiąc/ Być ten był prorokiem/ wżdyć by znał ktora y iáka to iest niewiástá co się go dotyká/ bo iest grzeßnicá.

40. Y odpowěděw Gežijs/ řekl k němu : Ssymone/ mám tobě něco powěděti. A on řekl : Mistře/ powěz. (Gežijs řekl k němu.)

Ale Jezus odpowiedziawßy / rzekł do niego / Symon / mam ći nieco powiedźieć/ A on rzekł / Powiedz Mistrzu. (Jezus rzekł do niego.)

41. Y odpowěděw Gežijs : Dwa dlužnijcy byli dlužni gednomu wěřiteli/ geden byl dlužen pět Set grossuow / a druhý padesát.

Dwá dłużnicy byli winni niektore mu/ ieden pięć set großy / á drugi pięć dźiesiąt.

42. A když neměli odkudby zaplatili / odpustil oběma. Protož který gey wijce miluge?

A gdy mu oni nie mieli czym płáćić/ darował ich thym obudwu A przetoż powiádz mi/ z tych dwu ktoryß go więcey miłowáć będźie?

ז

43 ענא שמעון ואמר סבר אנא דהו דאשתבק לה סגי אמר לה ישוע תריצאית דנת׃

Simone rispendendo, disse, Io stimo che quello l'amarà piu, à cui egli ha piu donato, Et egli disse, Tu hai giudicato rettamente.

44 ואתפני לות הי אנתתא ואמר לשמעון חזא אנת אנתתא הדא לביתך עלת מיא לרגלי לא יהבת הדא דין בדמעיה רגלי צבעת ובסערה שוית אנין׃

Poi riuoltatosi à la donna, disse à Simone, Vedi tu questa donna? Io son entrato in casa tua, doue tu non m'hai dato acqua per lauarmi i piedi, e costei ha bagnati i miei piedi con le lagrime, & hagli asciugati co i capelli del suo capo.

45 אנת לא נשקתני הדא דין הא מן דעלת לא שלית רגלי למנשקו׃

Tu non m'hai dato bacio: e costei, da poi ch'io sono entrato, non ha cessato di baciare i miei piedi.

46 אנת משחא לרישי לא משחת הדא דין במשחא דבסמא רגלי משחת׃

Tu non m'hai vnto il capo con olio: e costei m'ha vnti i piedi con vnguento.

47 חלף הדא אמר אנא לך דשביקין לה חטהיה סגיאא מטול דאחבת סגי הו דין דקליל משתבק לה קליל מחב׃

Per laqual cosa io ti dico, che le son perdonati i suoi peccati, che son molti, perciochè ell'ha amato molto: e colui à cui è perdonato meno, meno ama.

48 ואמר להי אנתתא שביקין לכי חטהיכי׃

Poi disse à lei, I tuoi peccati ti son perdonati.

49 שריו דין הנון דסמיכין אמרין בנפשהון מנו הנא דאף חטהא שבק׃

E quelli che erano insieme à tauola, cominciorono à dire intra se stessi, Chi è costui, che perdona ancor i peccati?

50 ישוע דין אמר להי אנתתא הימנותכי אחיתכי זלי בשלמא׃

Et egli disse à la donna, La tua fede t'ha saluata: vattene in pace.

ז

43 ויען שמעון ויאמר שבר אנכי כי זה אשר חנן אותו רב ויאמר לו ישרתה לדין׃

Y respondiendo Simon: dixo, Pienso que a, quel alqual soltó más. Y el le dixo Rectamente has juzgado.

44 ויפן אל־האשה ויאמר לשמעון הרואה אתה את־האשה באתי לביתך ומים על־רגלי לא נתתה והיא בדמעות הרותה את־רגלי ובשערי ראשה תקלקל׃

Y buelto à la muger, dixo à Simon, Vees esta muger? entré en tu casa, no diste agua para mis pies: y esta ha regado mis pies con lagrimas, y limpiado los con los cabellos de su cabeça.

45 נשיקה לא נתת לי והיא מאחר באה לא נטשה לנשק את־רגלי׃

No me diste beso: y esta, desde que entrê no hà cessado de besar mis pies.

46 בשמן ראשי לא משחת והיא סכה את־רגלי בבשם׃

No vngiste mi cabeça con olio: y esta hà vngido con vnguento mis pies.

47 על־כן אומר לך אנכי כי־נשאו לה חטאת רבות לכן אהבה רב ולאשר נשא מעט גם הוא אוהב מעט׃

Porloqual te digo que sus muchos peccados son perdonados, porque amó mucho: mas alque se perdona poco, poco áma.

48 ויאמר אליה נשאו לך חטאתיך׃

Y à ella dixo, Los peccados te son perdonados.

49 ויחלו היושבים במסבה לאמר בנפשם מי־זה הוא אשר גם ישא עונות׃

Y los que estauan juntamente sentados à la mesa, començaron à dezir entre si, Quien es este, que tambien perdona peccados?

50 ויאמר אל־האשה אמונתך הושיעתך לכי בשלום׃

Y dixo à la muger, Tu fe te ha saluado, vé en paz.

ζ.

43. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν, ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὀρθῶς ἔκρινας.

Simon respondant lui dit, I'estime que c'est celui à qui il a quitté le plus: & il lui dit, Tu as droitement iugé.

44. Καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ Σίμωνι ἔφη, βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε.

Lors se tournant vers la femme, il dit à Simon, Vois tu ceste femme? ie suis entré en ta maison, & tu ne m'as point donné d'eau pour lauer mes pieds mais ceste-ci a arrousé mes pieds de larmes, & les a essuyés de ses propres cheueux.

45. Φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.

Tu ne m'as point donné vn baiser, mais elle, depuis que ie suis entré, n'a cessé de baiser mes pieds.

46. Ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας.

Tu n'as point oint ma teste d'huile, mais elle a oint mes pieds d'oignement.

47. Οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαὶ, ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ.

A raison de quoi te di-ie que ses pechés, qui sont grands lui sõt pardonnés: car elle a beaucoup aimé: & icelui auquel est moins pardonné, cestui-la aime moins.

48. Εἶπε δὲ αὐτῇ, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι.

Puis il dit à la femme, Tes pechés te sont pardonnés

49. Καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν;

Et ceux qui estoyent ensemble à table se prindrent à dire entr'eux, Qui est cestui-ci qui mesme pardonne les peches?

50 Εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

Mais il dit à la femme, Ta foi t'a sauuee, va-t'en paix.

CAP. VII.

43. Respondens Simon, dixit, Aestimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei, Rectè iudicasti.

Simon answered/ and sayde/ I suppose that he/ to whom he forgaue most. And he said vnto him/ Thou hast truely iudged.

44. Et conversus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hanc mulierem ? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti : hæc autem lachrymis rigavit pedes meos, & capillis suis tersit.

Then he turned to the woman/ and saide vnto Simon/ Seest thou this woman? I entred into thine house/ and thou gauest me no water to my feete: but she hath washed my feet with teares/ and wiped them with the heares of her head.

45. Osculum mihi non dedisti : hæc autem ex quo intravi, non cessavit osculari pedes meos.

Thou gauest me no kisse : but she since the time I came in/ hath not ceased to kisse my feete.

46. Oleo caput meũ non unxisti: hæc autem unguento unxit pedes meos.

Mine head with olye thou didest not anoint : but she hath anoynted my feete with oyntment.

47. Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multũ. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

Wherefore I say vnto thee/ many sinnes are forgiuen her: for shee loued much. To whom a litle is forgiuen/ he doeth loue a litle.

48. Dixit autem ad illam, Remittuntur tibi peccata.

And he said vnto her/ Thy sinnes are forgiuen thee.

49. Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere intra se : Quis est hic qui etiam peccata dimittit.

And they that sate at table with him/ began to say within themselues/ Who is this that euen forgiueth sinnes?

50. Dixit autem ad mulierem, Fides tua te salvam fecit, vade in pace.

And he sayde to the woman/ Thy fayth hath saued thee: goe in peace.

Das VII. Capitel.

43. Simon antworttet vnd sprach: Ich achte/ dem er am meinsten geschenckt hat. Er aber sprach zu jhm: du hast recht gerichtet.

Simon suarede oc sagde/ Jeg acter/ den som hand gaff mest til. Da sagde hand til hannem/ Du dømde ret.

44. Vnd er wandte sich zu dem weibe/ vnd sprach zu Simon: Sihest du diß Weib? Ich bin kommen inn dein Hauß/ du hast mir nicht wasser gegeben zu meinen Füssen/ dise aber hat meine füße mit threnen genetzet/ vnd mit den haaren jhres Haupts getrücknet.

Oc hand vende sig til Quinden/ oc sagde til Simon/ Seer du denne Quinde? Jeg kom i dit huss/ du haffuer icke giffuit mig Vand/ til mine Føder/ Men denne giorde mine Føder vaade met Graad/ oc tiurde dem met sit Hoffuit haar.

45. Du hast mir keinen Kuß gegeben/ Dise aber nach dem sie herein kommen ist/ hat sie nicht abgelassen meine füsse zu küssen.

Du haffuer ingen kyss giffuit mig/ men denne loed icke aff at kysse mine Føder/ siden hun kom hid ind.

46. Du hast mein Haupt nicht mit öle gesalbet/ Sie aber hat meine füsse mit salben gesalbet.

Du haffuer icke saluit mit hoffuit met olie/ Men hun saluede mine Føder met salue.

47. Derhalben sage ich dir: Jr sind vil sünde vergeben/ denn sie hat vil geliebet/ Welchem aber wenig vergeben wirdt/ der liebet wenig.

For den skyld siger ieg dig/ hende ere mange Synder forladne/ Thi hun elskte meget/ Men huilcken som lider forladis/ hand elsker lidet.

48. Vnd er sprach zu jr: Dir sind deine sünde vergeben.

Oc hand sagde til hende/ Dig ere dine Synder forladne.

49. Da fiengen an/ die mit jhm zu Tisch sassen/ vnd sprachen bey sich selbs: Wer ist diser/ der auch die sünde vergibt?

Da begynte de som sade til bordz met hannem/ oc sagde ved sig selff/ huo er denne/ som oc forlader synderne?

50. Er aber sprach zu dem Weibe: Dein Glaub hat dir geholffen/ Gehe hin mit friden.

Oc hand sagde til Quinden/ din Tro haffuer hulpit dig/ Gack bort met fred.

Kapitola VII.

43. Odpowěděl Ssymon řekl: Mám za to/ že ten kterémuž wjce odpustil. A on řekl gemu práwě gsy rozsaudil.

Ale Symon odpowiedziawszy/ rzekł/ Ták mniemam iż ten ktoremu wiecey dárowal/ A thedy on rzekł/ Dobrześ rozeznal.

44. A obratiw se k ženě/ řekl Ssymonowi: Widijssli tuto ženu: Wssel gsem do Domu twého/ wody nohám mým nepodal gsy: ale tato slzami smáčela nohý mé/ a wlasy swými wytřela.

Y obróciwszy się ku niewieście/ rzekł Symonowi/ Widziszże te niewiastę? Wszedłem ci do domu twego á nie dałeś wody ná nogi moie/ á tá otho łzámi pokropiłá nogi moie/ y włosámi głowy swey otárłá.

45. Nepolíbil gsy mne: ale tato yakž gsem wssel/ nepřestala lijbati noh mých.

Nie pocałowałeś mię/ á tá oto iákożem tu przyszedł/ nie przestáłá cáłowáć nog moich.

46. Olegem hlawy mé nepomazal gsy: ale tato mastij zmazala nohy mé.

Nie pomazałeś oleykiem głowy moiey/ á tá oto oleykiem nogi moie natarłá.

47. Protož prawijm tobě: Odpauštěgijť se gij hřijchowé mnozý/ neboť gest milowala mnoho. Komuť se pak méně odpauštij/ méněť miluge.

A dla tegożći powiedam/ że iey od puszczono wiele grzechow/ y przetoż wiele vmiłowałá/ ále komuć mało odpuszczáią/ máło miłuie.

48. Y řekl k nij: Odpauštějíť se tobě hřijchowé.

Rzekł zátym do niey/ Odpuszczone sa tobie grzechy.

49. Tehda počali kteřijž tu spolu seděli za stolem řijcy/ sami w sobě: Y kdož gest tento/ kterýž také hřijchy odpauštij?

Y poczeli niektorzy cospołu siedzieli mowić miedzy sobą/ Icóż zacz iest ten ktory też y grzechy odpuszcza?

50. Y řekl k ženě: Wijra twá tebe k Spasenij přiwedla/ gdiž w pokogi.

Ale on rzekł ku niewieście/ Wiárá twá zachowałá cię/ Idźże w pokoiu.

ח

1 והוא מן בתר הלין מתכרך הוא ישוע ב במדינתא ובקוריא ומכרז הוא ומסבר מלכותא דאלהא ותרעסרתה עמה׃

Di poi auue. ne ch'egli andaua per ciascuna città e castello, predicando & annuntiando il regno di Dio: e i dodici e-ranno con essolui.

2 ונשא הנין דאתאסי מן כורהנא ומן רוחא ב בישתא מרים דמתקריא מגדליתא הי דשבעא שאדין נפקו מנה׃

Et alcune donne ancora, che erano state risanate da gli spiriti maligni, e da le loro infermita: cioè, Maria chiamata Maddalena, de laquale erano vsciti sette demonij.

3 ויוחן אנתת כוזא רב ביתה דהרודס ושושן ואחרניתא סגיאתא אילין דמשמשן הוי להון מן קניניהין׃

E Giouanna moglie di Cuza, procurator d'Herode. e Susanna, e molte altre: lequali gli ministrauano de le lor facultà.

4 וכד כנשא סגיאא כנש הוא ומן כל מדינן אתין הוו לותה אמר במתלא׃

E rauunandosi molta turba, e concorrendo molti a lui da ciascuna città, egli disse per similitudine.

5 נפק זרועא למזרע ו זרעה וכד זרע אית דנפל על יד אורחא ואתדריש ואכלתה פרחתא׃

Vn seminator vsci à seminare il suo seme: e nel seminare, vna parte ne cadde lungo la via, onde fu calpestato, e gli vcelli del cielo il mangiorono.

6 ואחרנא נפל על שועא וכד שעתה יעא דלית הוא לה תלילותא יבש׃

E vnaltra parte ne cadde sopra la pietra, e come fu nato, si seccò, percioche non haueua humore.

7 ואחרנא נפל בית כובא ויעו עמה כובא וחנקוהי׃

E vnaltra ne cadde fra le spine: e le spine nascendo su insieme con esso, il soffocono.

ח

1 ויהי אחרי הדברים האלה וילך בערים וטירות ויקרא ויבשר את מלכות אלהים והשנים עשר היו עמו׃

Y aconteció despues, que el caminaua por todas las ciudades y aldeas predicando, y annunciando el Euangelio del Reyno de Dios: y los doze con el.

2 וקצת הנשים אשר היו מרפאות מן רוחות רעות ומן מחלים מרים הנקראה מגדלנית אשר ממנה שבעה שדים יצאו׃

Y algunas mugeres que auian sido curadas deel de malos espiritus, y de enfermedades: Maria, que se llamaua Magdalena de laqual auian salido siete demonios:

3 ויוחנה אשת כוזה בעל בית הירודס ושושנה ואחרות רבות אשר שרתו אותו מנכסיהן׃

Y Ioanna muger Chuzas procurador de Herodes, y Susanna, y otras muchas que le seruian de sus haziendas.

4 וכאשר נקהל עם רב כי מכל הערים באו אליו אמר במשל׃

Y como se juntó vna grande companna, y los que estauan, en cada ciudad vinieron á el, dixo por vna parabola.

5 יצא הזורע לזרוע את זרעו ובזרעו אחד נפל על הדרך וירמס ועוף השמים אכלוהו׃

Vno que sembraua, salió á sembrar su simiente: y sembrando, vna parte cayó junto ál camino, y fué hollada: y las aues del cielo la comieron.

6 ואחר נפל על הסלע ויצמח וייבש כי לא היה לו שמן משמן או יובל׃

Y otra parte cayó sobre piedra: y nacida, se cóse, porque no tenia humor.

7 ואחר נפל בתוך הקוצים ויעלו עמו הקוצים ויחנקוהו׃

Y otra parte cayó entre espinas: y naciendo las espinas juntamente, ahogaronla.

ΚΕΦΑΛ. η.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν καὶ κώμην, κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ.

Or aduint puis apres qu'il alloit de ville en ville, & de bourgade en bourgade, preschant & annonçant le royaume de Dieu: & les douze estoyent auec lui.

2. Καὶ γυναῖκές τινες αἳ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνή, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει.

Et aussi quelques femmes qui auoyent esté par lui gueries des malins esprits, & de maladies: assauoir Marie qu'on appeloit Magdaleine, de laquelle estoyent sortis sept diables.

3. Καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου, καὶ Σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

Et Iehanne femme de chuzas, lequel auoit le maniement des affaires d'Herode: & Susanne, & plusieurs autres: lesquelles lui subuenoyent de leurs biens.

4. Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτόν, εἶπε διὰ παραβολῆς.

Et comme grande troupe s'assembloit, & que plusieurs alloyent à lui de toutes les villes, il dit par similitude.

5. Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον ἑαυτοῦ. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό·

Vn semeur sortit pour semer sa semence, & en semant, vne partie de la semence cheut aupres du chemin, & fut foulee, & les oiseaux du ciel la mangerent toute.

6. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα·

Et l'autre partie cheut sur de pierres, & quand elle fut leuee, elle se secha, à cause qu'elle n'auoit point d'humeur.

7. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό.

Et l'autre partie cheut entre les espines, & les espines se leuerent ensemble, & l'estoufferent.

CAP. VIII

ET factum eſt deinceps, & ipſe iter faciebat per civitates & caſtella prædicans & evãgelizans regnum Dei: & duodecim cum illo.

And it came to paſſe afterward / that he him ſelfe went through euery citie and towne / preaching / and publiſhing the kingdome of God / & the twelue were with him.

2. Et mulieres aliquæ quæ erant curatæ à ſpiritibus malignis & infirmitatibus, Maria quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem dæmonia exierant.

And certaine women / which were healed of euill ſpirites / and infirmites / as Marie which was called Magdalene / out of whom went ſeuen deuils.

3. Et Ioanna uxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multæ quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.

And Joanna the wife of Chuza Herodes ſteward / & Suſanna / & many other which miniſtred vnto him of their ſubſtance.

4. Cùm autem turba plurima conveniret, & dè civitatibus properarent ad eum, dixit per ſimilitudinem.

Now when much people were gathered together / and were come to him out of all cities / he ſpake by a parable.

5. Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum, & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cæli comederunt illud.

A ſower went out to ſowe his ſeede / and as he ſowed / ſome fell by the way ſide / and is was troden vnder feete / and the foules of heauen deuoured it vp.

6. Et aliud cecidit ſupra petram: & natum aruit, quia non habebat humorem.

And ſome fell on the ſtones / and when it was ſprong vp / it withered away / becauſe it lacked moyſtnes.

7. Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinę ſuffocaverunt illud.

And ſome fell among thornes / and the thornes ſprang vp with it / and choked it.

Das VIII. Capitel.

Vnd es begab ſich darnach / daß er reiſete durch Stätte vnnd Märckte / vnd prediget vnd verkündiget das Euangelium vom Reich Gottes / vnd die Zwölffe mit jhm.

OC det begaff ſig der effter / at hand reyſde i gennem Stæder oc Byer / oc predickede oc forkyndede Euangelium om Guds rige / oc de Tolff met hannem.

2. Dazu etliche Weiber / die er geſund hatte gemacht von den böſen geiſtern vnd kranckheiten / nemlich Maria die da Magdalena heiſſet von welcher waren ſieben Teufel auß gefahren.

Der til met / nogle Quinder / ſom hand haffde giort helbrede aff onde Aander / oc ſiugdomme / ſom vaar Maria der kaldis Magdalena / aff huilcken der vaare ſiu Dieffle vdfarne.

3. Vnd Johanna das Weib Chuſa / des Pflegers Herodis / vnd Suſanna / vnd vil andre / die jhnen handreichung theten von jhrer haabe.

Oc Johanna Chuſe Herodis Fogedis Huſtru oc Suſanna / oc mange andre / ſom vaare dem behielpelige met deris Godz.

4. Da nun vil Volcks bey einander war / vnd auß den Stätten zu jhm eileten / ſprach er durch eine Gleichniſſe:

Som der vaar nu meget Folck til ſammen / oc haſtede til hannem aff Stæderne / da ſagde hand ved en Lignelſe.

5. Es gieng ein Säemann auß zu säen ſeinen Samen / vnd in dem er säet / fiel etlichs an den weg / vnd ward vertretten vnd die Vögel vnter dem Himmel fraſſens auff.

Der gick en Sæmand vd at ſaa ſin Sæd / Och i det hand ſaade / falt noget hoſſ Veyen / oc bleff bortraad / oc Fule vnder Himmelen ode det op.

6. Vnd etlichs fiel auff den Felß / Vnd da es auffgieng / verdorret es / darumb daß es nicht ſafft hatte.

Oc noget falt paa Sten / oc der det voxte op / viſnede det fordi / at det haffde icke vedſke.

7. Vnd etlichs fiel mitten vnter die dörnen / vnd die dörnen giengen mit auff / vnd erſticktens.

Oc noget falt mit iblant Torne / oc tornene voxte op met / oc qualde det.

Kapitola VIII.

Y Stalo ſe potom / že on chodil po Městech a po Městečkách / káže a zwěſtuge Kralowſtwij Božij / a Dwanácte s nim.

Stało ſie pothym iz chodzil po wſzytkich mieſciech y po wſiách kazacy opowiedáiac Kroleſtwo Boze / á oni dwánaſcie byli z nim.

2. Y ženy některé / kteréž byly vzdrawený od duchůw zlých a od nemocý / Maryá kteráž ſlowe Magdalénſká / z nijž bylo ſedm Diabluow wyſſlo.

Y niektore niewiáſty ktore był vzdrowił od duchow złych y od chorob / iáko Márya ktora zwano Mágdalena z ktorey ſiedmioro diabelſtwá wyſzło.

3. A Johanna Chuzowa Manželka / Vřednijka Herodeſowa / a Zuzanna / a giné mnohé / kteréž poſluhowaly gemu z Statkuow ſwých.

Johanná thez zoná Chuzego ſprawce Herodowego / k themu Zuzánna y inych wiele ktore mu ſłuzyly z máietnoſci ſwoich.

4. W tom když ſe ſcházel záſtup mnohý a z Městpoſpijchali k němu / mluwil gim ſkrze Podobenſtwij:

A gdy wielkie zgromádzenie ludzi ſchodziło ſie / y ktorzy byli we wſzytkich mieſciech ſzly do niego / rzekł przez podobienſtwo.

5. Wyſſel kterýž rozſýwá: aby rozſýwal Sýmě ſwé. A když rozſýwal: Gedno padlo podlé zeſty / y poſſlapáno geſt / a Ptácy powětrnij ſzobali ge.

Niektory co ſiał wyſzedł ſiać naſienia ſwego / á gdy ſiał / pádało iedno podle drogi y podeptano ie / á przyle ciáwſzy ptacy powietrzni wyiedli ie.

6. A giné padlo na Skálu: a když wzeſſlo / vwadlo geſt / neb neměło wlhkoſti.

Drugie záś vpádło ná opokę / á wzſedſzy vſchło / ábowiem niemiáło wilgotnoſci.

7. Giné pak padlo mezy trnij: a ſpolu wzroſtlé trnij / vduſylo ge.

Drugie tez pádło miedzy ćierznie / á gdy wyroſło ćiernie / záglușzyło ie.

ח

8 ואחרנא נפל בארעא טבתא ושפירתא וצמחת ועבד פארא חד במאא הלין כד אמר קעא הוא דמן דאית לה אדנא דישמע ישמע :

E vnaltra ne cadde ne la buona terra, e nato che fu, fece frutto cento volte tanto. Dicendo egli queste cose gridaua, Chi ha orecchie da vdire, oda.

9 ושאלוהי תלמידוהי דמנו מתלא הנא :

E i suoi discepoli il domandauano, ricercando che similitudine fosse questa.

10 הו דין אמר להון לכון הו גיר יהיב למדע ארזא דמלכותה דאלהא לדנו דין דשרכא בפלאתא מתאמר דכד חזין לא נחזון וכד שמעין לא נסתכלון :

Et egli disse, A voi è dato il conoscere i misterij del regno di Dio: ma à gli altri si parla per similitudini: accioche vedendo, non veggano, e vdendo, non intendano.

11 הנו דין מתלא זרעא איתוהי מלתא דאלהא :

Hor la similitudine è questa, Il seme, è la parola di Dio.

12 הנון דין דעל יד אורחא איתיהון הנון דשמעין מלתא ואתא בעל דבבא שקל מלתא מן לבהון דלא יהימנון ויחון :

Quelli che sono lungo la via, son coloro che l'odeno: poi viene il Diauolo, e toglie la parola dal cuor loro, accioche credendo non siano saluati.

13 והלין דין דעל שועא הלין אנון דמא דשמעו בחדותא מקבלין לה למלתא ועקרא לית להון אלא דזבנא הי הימנותהון ובזבן נסיונא מתכשלין :

Quelli che son sopra la pietra, son coloro i quali poi che hanno vdito, riceueno la parola con allegrezza, e questi non hanno radice: i quali credeno à tempo, e nel tempo de la tentatione si ritirano in dietro.

ח

8 ואחר נפל על־הארץ טובה ויצמח ויעש פרי מאה באחד וכאשר דבר האלה אשר לו אזנים לשמוע ישמע :

Y otra parte cayó en buena tierra: y quando fué nacida, lleuó fruto à ciento por vno. Diziendo estas cosas clamaua, El que tiene oydos para oyr, oyga.

9 וישאלו לו תלמידיו לאמר מה יורה המשל הזה :

Y sus Discipulos le preguntaron, que era esta parabola.

10 ויאמר לכם נתן לדעת את סודות מלכות אלהים ולאחרים במשלים למען ראוה לא יראו ושמוע לא יבינו :

Y el dixo, A vosotros es dado conocer los mysterios del Reyno de Dios: mas à los otros, por parabolas paràque viendo no vean, y oyendo no entiendan.

11 וזאת מורה המשל הזרע דבר יהוה הוא :

Es pues esta parabola: La simiente es la palabra de Dios.

12 ואשר על־הדרך המה היו השומעים ואז בא השטן ונשא את־הדבר מלבותם פן יאמינו ויושעו :

Y los de junto àl camino, estos son los que oyen: y luego viene el diablo, y quita la palabra de su coraçon, porque no se saluen creyendo.

13 ואשר על־הסלע המה אם שומעים בשמחה מקבלים את־הדבר ולא יש להם שרש על־כן לעת מאמינים ולעתות בצרה ימרדו :

Y los de sobre piedra, son losque auiendo oydo, reciben la palabra con gozo: mas estos no tienen rayzes: que à tiempo creen, y en el tiempo de la tentacion se apartan.

η΄.

8. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων, ἐφώνει, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Et l'autre partie cheut en bonne terre: & quand elle fut leuee, elle rendit du fruict cent fois autant. En disant ces choses, il crioit, Qui a oreilles pour ouir, oye.

9. Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη.

Et ses disciples l'interroguerent, demandãs quelle estoit ceste similitude la.

10. Ὁ δὲ εἶπεν, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.

Et il respondit, Il vous est donné de cognoistre les secrets du royaume de Dieu: mais aux autres il n'en est parlé que par similitudes: afin qu'en voyant ils ne voyent point: & qu'en oyant ils n'entendent point.

11. Ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή· ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.

Or voici la similitude: La semence c'est la parole de Dieu.

12. Οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν, εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν.

Et ceux qui sont aupres du chemin, ce sont ceux qui oyent la parole: & apres le diable vient, & oste de leur cœur la parole, afin qu'en croyant ils ne soyent sauués.

13. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἳ ὅταν ἀκούσωσι, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται.

Et ceux qui sont en lieux pierreux ce sont ceux, lesquels apres auoir oui la parole, la reçoiuent auec ioye: mais ils n'ont point de racine: iceux croyent pour vn temps, mais au temps de tentation, se retirent.

CAP. VIII.

8. Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum, fecit fructum centuplum Hęc dicens clamabat, Qui habet aures audiendi, audiat.

And ſome fell on good grounde/and ſprang vp/ and bare fruite/ and hundreth folde. And as he ſayde theſe thinges/he cryed/ Hee that hath eares to heare/ let him heare.

9. Interrogabant autem eum diſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabola?

Then his diſciples aſked him/ demaunding/what parable that was?

10. Quibus ipſe dixit, Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

And he ſaid/ Vnto you it is giuen to know the ſecretes of the kingdome of God/ but to other in parables/ that when they ſee/they ſhoulde not ſee/ and when they heare/they ſhould not vnderſtand.

11. Eſt autem hæc parabola: Semen, eſt verbum Dei.

The parable is this/ The ſeede is the worde of God.

12. Qui autem ſecus viam: hi ſunt qui audiunt, deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.

And they that are beſide the way/ are they that heare: after warde commeth the deuill/& taketh away the word out of their hearts/ leſt they ſhould beleeue/ and be ſaued.

13. Nam qui ſupra petram: qui cum audierint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum: & hi radices non habent: quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

But they that are in the ſtones/are they which when they haue heard/receiue the worde with ioye: but they haue no rootes/which for a while beleeue/but in the time of tentation go away.

Das VII. Capitel.

8. Vnd etlichs fiel auff ein gut Land/ vnd es gieng auff/ vnd trug hundertfeltige frucht. Da er das ſaget rieff er/ wer Ohren hat zu hören/ der höre.

Oc noget falt i god Jord/ oc det voxte op/ och bar hundredefolt fruct. Der hand det ſagde/ robte hand/ Huo ſom haffuer øern at høre met/ hand høre.

9. Es fragten jn aber ſeine Jünger/ vnd ſprachen: Was diſe Gleichnuſſe were?

Da ſpurde hans Diſciple hannem at/ oc ſagde/ Huad Lignilſe ſkal dette vere?

10. Er aber ſprach: euch iſts gegeben zu wiſſen das geheimniß des Reichs Gottes/ den andern aber inn gleichnuſſen/ daß ſie es nicht ſehen/ ob ſie es ſchon ſehen vnd nicht verſtehen/ ob ſie es ſchon hören.

Da ſagde hand/ Eder er det giffuit at vide Guds rigis Hemmelighed/ Men de andre i Lignelſer at de ſkulle det icke ſee/ om de det end ſee/ oc icke vorſtaa/ om de det end høre.

11. Das iſt aber die gleichniß. Der Same iſt das wort Gottes.

Men dette er Lignilſen. Sæden er Guds ord.

12. Die aber an dem Wege ſind/ das ſind die es hören/ darnach kompt der teuffel/ vnd nimpt das Wort von jhrem hertzen/ auff daß ſie nicht glauben vnd ſelig werden.

Oc de ſom ere hoſſ veyen/ det ere de ſom det høre/ der effter kommer Dieffuelen/ oc tager ordet aff deris hierte/ paa det/ de ſkulle icke tro oc bliffue ſalige.

13. Die aber auff dem Felß/ ſind die/ wenn ſie es hören/ nemen ſie das Wort mit freuden an/ vnd die haben nicht wurtzel/ Eine zeitlang glauben ſie/ vnd zu der zeit der anfechtung fallen ſie abe.

Oc de paa Sten/ ere de/ Naar ſom de det høre/ da annamme de ordet met glæde/ oc de haffue icke roed/ de tro til en tid/ oc naar friſtelſe kommer da falde de fra.

Kapitola VIII.

8. A giné padlo do země dobré: a když wzeſſlo včinilo vžitek Stý. To powěděw wolal: Kdo má vſſy k ſlyſſenij ſlyſs.

Drugie zaſie padło na ziemię dobrą/ a vrozſſy przyniosło owoc ſtokrotny/ tedy mowiąc to wołał Kto vſzy ma ku ſłuchániu niech ſłucha.

9. Y otázali ho Včedlnijcy geho/ kteréby to bylo podobenſtwij.

Y pytáli go zwolennicy jego mowiąc/ Coż wzdy to ieſt zá podobienſtwo?

10. Kterýmžto on řekl: Wám dáno gest znáti tagemſtwij Králowſtwij Božijho/ ale giným w Podobenſtwij/ aby widauce newiděli/ a ſlyſſijce nerozuměli.

Tedy im on rzekł/ Wam ći dano znáć támiemnice krolestwá Bożego/ ale inem tylko przez podobieństwá/ áby widząc nie widzieli/ á słysząc nie rozumieli.

11. Y geſtiť Podobenſtwij toto/ Sýmě geſt Slowo Božij.

Toć tedy ieſt podobieństwo/ naſienie ieſt ci ſłowo Boże.

12. Kteřijž pak wedlé ceſty gſauti/ kteřijž ſlyſſý/ a potom přicházy Diabel a wynijmá ſlowo z ſrdce gegich/ aby wěřijce ſpaſeni nebyli.

A ktorzy podle drogi/ ćić ſą ktorzy ſłuchaia/ potym przychodźi diabeł y wybiera ſłowo z ſercá ich/ áby vwierzywſzy nie byli zbáwieni.

13. Ale kteřijž na Skálu: ti gſau/ kteřijž když ſlyſſý Slowo/ s radoſtij přigijmagij ge/ a tiť kořenůw nemagij: neb na čas wěřij/ a w čas pokuſſenij odſtupugij.

A ktorzy zaſie ná opoce/ ćić ſą ktorzy gdy ſłuchaia z weſelem przyimuią ſłowo/ álec ći nie máia korzenia ktorzy do czáſu wierząc/ czáſu pokuſy odſtępuią.

ח | ח | η'.

14 הו דין דנפל בית כובא הלין אנון אילין דשמעין מלתא ובצבתא ובעותרא ובריגתה דעלמא מתחנקין ופארא לא יהבין :

Quello che è caduto fra le spine, son coloro che hanno udito, & andandosene son soffocati da le cure, e ricchezze, e piaceri di questa vita, e non apportano alcun frutto.

14 ואשר נפל בקוצים אלה הם השומעים ומדאגות ההמון ובעדנת החיים הולכים ויחנקו ופרימו לא יעשו :

Y loque cayó en espinas, estos son los que oyeron: mas ydos son ahogados de los cuydados, y de las riquezas, y de los passa tiempos de la vida: y no lleuan fruto.

14. Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσὸν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου, καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσι.

Et ce qui est cheut entre les espines, ce sont ceux qui ont oui la parole: mais eux partis sont estouffes par les solicitudes & richesses, & voluptés de ceste vie, & ne rapportent point de fruict à maturité.

15 הו דין דבארעא טבתא הלין אנון אילין דבלבא שפיא וטבא שמעין מלתא ואחדין ויהבין פארא במסיברנותא :

Ma quello che è caduto ne la buona terra, son coloro che udendo la parola con buono e retto cuore, la ritengono, e ne rendeno frutto con patientia.

15 ואשר בארץ טובה אלה הם אשר בלב טוב ושפיר שומעים את הדבר ואחזים ויעשו פרי בדומיה :

Y loque en buena tierra, estos son los que con coraçon bueno y recto retienen la palabra oyda y lleuan fruto en paciencia.

15. Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον, κατέχουσι, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.

Mais ce qui est cheut en bonne terre, ce sont ceux qui de cœur honneste & bon ayans oui la parole, la retienent, & en rapportent fruict auec patience.

16 לא אנש מנהר שרגא ומתחפא לה במאנא או סאם לה תחית ערסא אלא סאם לה לעל מן מנרתא דכל דעאל יחזא נוהרה :

Niuno è che hauendo acceso una lucerna, la copra con un vaso: ouero la ponga sotto il letto: ma la pone sopra il candeliere: à fin che coloro che entrano, veggano lume.

16 איש לא יבעיר לפיד ויכסה אותו בכלי או ישימנו תחת הערש כי אם ישים על מנורה על אשר יבואו יראו את האור :

Ninguno empero que enciende el candil, lo cubre con algun vaso. o lo pone debaxo de la cama: mas ponelo en vn candelero, paraque los que entran, vean la lumbre.

16. Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν· ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ φῶς.

Nul apres auoir allumé la chandelle, ne la couure d'vn vaissaeu, ni ne la met sous le lict: mais la met sur le chandelier, afin que ceux qui entrent voyent la lumiere.

17 לית גיר מדם דכסא דלא יתגלא ולא דמטשי דלא יתידע ויאתא לגליא :

Imperoche non è cosa alcuna occulta, che non s'habbia à manifestare: ne cosa alcuna ascosa che non s'habbia à conoscere, e che non venga in palese.

17 כי אינגו דבר טמון אשר לא יגלה ואינגו נסתר אשר לא יודע ואל גלוי יבוא :

Porque no ay cosa occulta que no ay de ser manifestada: ni cosa escondida, que no aya de ser entendida, y de venir à luz.

17. Οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθήσεται, καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

Car il n'y a secret qui ne soit manifesté: ni chose cachee qui ne se cognoisse, & qui ne viene en lumiere.

18 חזו איכנא שמעתון מן דאית לה גיר יתיהב לה ומן דלית לה אף הו דסבר דאית לה ישתקל מנה :

Guardate dunque come voi udite: percioche à chiunque ha, gli sarà dato, & a chi non ha, gli sara tolto etiandio quel ch'ei si pensa hauere.

18 וראו איכה תשמעו כי לאשר יש לו ינתן לו ולאשר איננו לו מאומה גם אותו אשר שובר להיות לו תנשא ממנו :

Mirad pues como oys: porque à qual quierá que tuuiere, le será dado: y à qualquiera que no tuuiere, aun loque parece tener será quitado de el.

18. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε. ὃς γὰρ ἐὰν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Regardez donc comment vous oyez: car quiconque a, il lui sera donné: & quiconque n'a, mesme qu'il cuide auoir, lui sera osté.

19 אתו דין לותה אמה ואחוהי ולא משכחין הוו דימללון עמה מטול כנשא :

Allora sua madre e i suoi fratelli vennero à lui, e non poteuano accostarsigli, per la turba.

19 ויבואו אליו אמו ואחיו ולא יכלו לדבר עמו בעבור העם :

Y vinieron à el su madre y hermanos: y no podian llegar à el por causa de la multitud.

19. Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον.

Lors sa mere & ses freres suruindrent vers lui, & ne pouuoyent l'aborder pour la presse.

CAP. VIII.

14. Quod autem in spinas cecidit: hi sunt qui audierunt, & à solicitudinibus & divitiis, & voluptatibus vitæ, euntes, suffocantur, & non referunt fructum.

And that which fell among thornes/ are they which haue heard / and after their departure are chocked with cares and with riches / and voluptuous liuing/ and bring forth no fruite.

15. Qui autem in bonam terram: hi sunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

But that which fell in good grounde/ are they which with an honest and good heart heare the worde / and keepe it/ and bring forth fruit with pacience.

16. Nemo autem lucernam accendens, operit eam vase, aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen.

No man when he lighteth a candle/ couereth it vnder a vessel / neither putteth it vnder the table / buth setteth it on a candelsticke / that they that enter in / may see the light.

17. Non est enim occultum quod non manifestetur: nec absconditum quod non cognoscatur, & in palàm veniat.

For nothing is secret/that shall not be euident: neither any thing hid / that shal not be knowne/and come to light.

18. Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: & quicunque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.

Take heede therefore howe yee heare: for whosoeuer hath / to him shalbe giuen: and whosoeuer hath not / from him shall be taken euen that / which it seemeth that he hath.

19. Venerunt autem ad illum mater & frater eius: & non poterant adire eum præ turba.

Then came to him his mother and his brethren/ and could not come neere to him for the prease.

Das VIII. Capitel.

14. Das aber vnter die dörnen fiel/ sind die/ so es hören/ vnd gehen hin vnter den sorgen/ reichthumb vnd wollust dises lebens/ vnd ersticken vnd bringen keine frucht.

Oc det som falt iblant Torne/ ere de/ som det høre oc gaa hen iblant dette Liffs omhyggelse/ rigdom och vellyst/ oc quelis/ oc bære ingen Fruct.

15. Das aber auff dem guten Land sind/ die das Wort hören vnd behalten/ in einem feinen guten hertzen/ vnd bringen frucht im gedult.

Oc det som falt i god Jord/ ere de som høre och beuare ordet/ i it smuct gaat Hierte/ oc bære Fruct i taalmodighed.

16. Niemand aber zündet ein Liecht an/ vnd bedeckts mit einem Gefeß/ oder setzt es vnter eine Banck/ sondern er setzt es auff einen Leuchter. Auff daß wer hinein gehet/ das Liecht sehe.

Oc ingen tender it Liuss/ oc skiul det met it Kar/ eller setter det vnder en Benck/ Men hand setter det paa en Liussestage/ paa det/ at huo som gaar ind/ skal see liusset.

17. Denn es ist nichts verborgen/ das nicht offenbar werde/ auch nichts heimlichs/ das nicht kundt werde/ vnd an tag komme.

Thi der er inted skiult/ som ey skal obenbaris/ oc inted hemmeligt/ som ey skal kundgøris/ oc bliffue obenbare.

18. So sehet nun darauff/ wie jr zuhöret. Denn wer da hat/ dem wirdt gegeben/ Wer aber nicht hat/ von dem wirdt auch genommen das er meinet zu haben.

Saa seer nu der paa/ huorledis i høre til. Thi huo som haffuer/ hannem skal giffuis/ Men huo som inted haffuer/ Fra hannem skal oc tagis det hand meen sig at haffue.

19. Es giengen aber hinzu seine Mutter vnd Brüder/ vnd kondten für dem Volck nicht zu jhm kommen.

Oc hans Moder oc Brodre ginge frem/ oc kunde icke komme til hannem for Folcket.

Kapitola VIII.

14. Kteréž pak padlo mezy trnij: tiť gsau/ kteřijž slyssij/ a po pečowánij a Zbožij/ a rozkossech žiwota chodijce/ bywagij vdussenij/ a nepřinássegij vžitku.

Co zásię pádło miedzy ciernie/ ćić sa ktorzy słuchali / y odszedszy/ odstárknią / y od bogactw/ y od rozkoszy żywotá sa zá głuszeni/ y nie przynoszą owocu.

15. Ale kteréž do Země dobré: Ti gsau/ kteřijžto w Srdcy dobrém a wýborném/ slyssijce slowo zachowáwagij ge/ a vžitek při nássegij w trpěliwosti.

To co też pádło ná źiemię dobrą/ ćić są kthorzy dobrym a wyprzeimym sercem słyszane słowo trzymáią á owoc przynoszą przez cierpliwość.

16. Nižadný pak rozswijtě swijcy/ nepřikrý wá gij nádobau/ ani stawij pod postel: ale na swijcen postawuge/ aby ti kteřijž wcházegij swětlo widěli.

A nie ieśći żaden ktoryby zápaliwszy świece przykryl ią naczyniem ábo kładł pod łoże/ ále ią stáwia w lichtarz áby ći ktorzy wchodzą widźieli świátło.

17. Neb nenij wěc tak taynná/ aby nebyla zgewena: ani skrytá/ aby poznána nebyla a na gewo newyssla.

Abowiemći niemász nic ták táiemnego co by sie obiáwić nie miało/ ani ták skrytego czegoby poznáć niemiano/ á żeby ná iáśnią nie wyszło.

18. Protož wizte kterak byste slysseli. Neb kdo má/ bude gemu dáno: a kdo nemá/ y to což domnijwá se mij ti/ bude odňato od něho.

A przetoż pátrzćie iáko słuchaćie/ Abowiem kthokolwiek ma/ będźie mu przydano/ á kto nie ma/ też y to co sie zda iákoby miał/ będźie od niego odięto.

19. Tehdy přissli k němu Matka a Bratřij geho/ y nemohli ho do gijti pro Zástup.

Przyszli potym k niemu mátká y brácia iego/ ále go doydź nie mogli dla zgromádzenia ludu.

ח

20 ואמרו לה אמך ואחיך קימין לבר וצבין למחזיך:

E fugli fatto intendere, dicendo, Tua madre e i tuoi fratelli son quà fuore, che desiderano di vederti.

21 הו דין ענא ואמר להון הלין אנון אמי ואחי אילין דשמעין מלתה דאלהא ועבדין לה:

Et egli rispondendo, disse loro, Mia madre e miei fratelli son quei che odono la parola di Dio, e la mandano ad effetto.

22 הוא דין בחד מן יומתא סלק ישוע יתב בספינתא הו ותלמידוהי ואמר להון נעבר להו עברא דימתא:

Auuenne poi vn giorno che montò in vna naue esso e i suoi discepoli: e disse loro, Passiamo di là dal lago, E così si partirono.

23 וכד רדין דמך לה ישוע והות עלעלא דרוחא בימתא וקריבא הוא ספינתא למטבע:

E mentre ch'essi nauigauano, egli s'addormentò, e venne vna tempesta di vento nel lago: onde s'empieuano d'acqua, e stauano in pericolo.

24 וקרבו אעירוהי ואמרין לה רבן רבן אבדינן הו דין קם וכאא ברוחא ובמחשולא דמיא ונחו והוא שליא:

Allora essi accostatisi à lui, lo suegliorono, dicendo, Maestro, Maestro, noi periamo. Et egli suegliatosi, gridò contra il vento e la tempesta de l'acqua: e cessorono, e fecesi tranquillità.

25 ואמר להון איכא הי הימנותכון הנון דין כד דחילין מתדמרין הוו ואמרין חד לחד מנו כי הנא דאף לרוחא פקד ולמחשולא ולימא ומשתמעין לה:

E disse loro, Doue è la vostra fede? Et essi pieni di timore si marauigliorono, dicendo tra loro, Chi è mai costui, ch'egli comanda à i venti & à l'acqua, & obediscongli?

26 ורדו ואתו לאתרא דגדריא דאיתיהי בעברא לוקבל גלילא:

Poi nauigorono verso il paese de Gadareni, che è à l'incontro de la Galilea.

ח

20 ויגד לו לאמר אמך ואחיך קמים בחוץ ורצונם היא לראות אותך:

Y fuele dado auiso (diziendo,) Tu madre y tus. hermanos estan fuera, que quieren verte.

21 ויען ויאמר אליהם אמי ואחי אלה הם אשר שומעים את־דבר אלהים ויעשו אותו:

El entonces respondiendo, dixoles, Mi madre y mis hermanos son los que oyen mi palabra. y la hazen.

22 ויהי באחד הימים ויעל על־האניה ועמו תלמידיו ויאמר אליהם נעבר נא על־עבר הים ויעלו:

Y aconteció vn dià que el entró en vn nauio con sus Discipulos, y dixoles, Passemos de la otra parte del Lago: Y subieron.

23 וכאשר רדו וירדם ותרד סופת רוח אל־הים וימלאו וישטפו:

Y nauegando ellos, dormiose. Y decindió vna tempestad de viento en el Lago: y henchianse, y peligrauan.

24 ויקרבו ויעירו אותו לאמר רבינו נאבד והוא קם ויגער ברוח ובסערת מים וישתקו ותהי־שלוה:

Y llegandose, despertaronlo diziendo, Maestro, Maestro, que perecemos. Y despertado el, rinnió àl viento y à la tempestad del agua, y cessaron y fue hecha grande bonança.

25 ויאמר להם איה אמונתכם וייראו ויאמרו איש אל־רעהו ומי זה הוא כי־גם לרוחות מצוה ולמים וישמעו אליו:

Y dixoles, Que es de vnestra fe? Y ellos temiendo, fueron marauillados, diziendo los vnos à los otros, Quien es este, que aun à los vientos y àl agua manda, y le obedecen?

26 וירדו ויבואו אל־מדינת הגדרים אשר היא אל־מול הגליל:

Y nauegató à la tierra de los Gadarenos, que està delante de Galilea.

η'.

20. Καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ, λεγόντων· ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες.

Et il lui fut rapporté en disant, Ta mere & tes freres se tienent là dehors, desirans de te voir.

21. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς, μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες, καὶ ποιοῦντες αὐτόν.

Mais lui respondant leur dit, Ma mere & mes freres sont ceux-la qui oyent la parole de Dieu, & la mettent en effect.

22. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης· καὶ ἀνήχθησαν.

Or il aduint vn iour qu'il monta en vne nasselle, lui, & ses disciples, & il leur dit, Passons outre le lac. Et ils se partirent.

23. Πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο, καὶ ἐκινδύνευον.

Or comme ils voguoyent, il s'endordormit, & vne tempeste de vent descendit au lac: tellement qu'ils s'emplissoyent d'eau, & estoyent en peril.

24. Προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν, λέγοντες, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη.

Adonc ils vindrent vers lui, & l'esueilerent disans, Maistre, Maistre, nous perissons. Mais lui estant esueillé, tansa le vent & la tempeste de l'eau, lesquels cesserent, & fut faite tranquillité.

25. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; Φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

Alors il leur dit, Ou est vostre foy? lesquels ayans crainte, s'esmerueillerent disans entr'eux, Mais qui est cestuici qu'il commande mesmes aux vents, & al'eau, & ils lui obeissent?

26. Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν τῆς γαλιλαίας.

Puis ils tirerent à la contree des Gadareniens, qui est vis à vis de Galilee.

CAP. VIII.

20. Et nuntiatum est illi, Mater tua & fratres tui stant foris, volentes te videre.

And it was tolde him by certaine which sayd/ Thy mother and thy brethrē stande without/ and would see thee.

21. Qui respondens, dixit ad eos, Mater mea & fratres mei, hi sunt qui verbum Dei audiunt & faciunt.

But ho answered / and said unto them/ My mother/ and my brethren are these which heare the worde of God/ and do it.

22. Factum est autē in una dierum: & ipse ascendit in naviculam, & discipuli eius, & ait ad illos, Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt.

And it came to passe on certaine day/ that he went into a shippe with his disciples / and he said unto them / Let vs go ouer unto the other syde of the lake. And they lauched forth.

23. [E]t navigantibus illis obdormivit: & descendit procella venti in stagnum, & compellebātur, & periclitabantur.

And as they sayled / hee fell a sleepe/ and there came downe a storme of winde on the lake / and they were filled with water/ and were in ieopardie.

24. Accedentes autem suscitaverunt eum, dicentes, Præceptor, perimus. At ille surgens, increpavit ventum & tempestatem aquæ: & cessavit, & facta est tranquilitas.

Then they went to him/ and awoke him/ saying/ Master/ Master / we perish. And he arose / and rebuked the winde/ & the waues of water: and they ceased/ & it was calme.

25. Dixit autem illis, Vbi est fides vestra? Qui timentes, mirati sunt adinvicem, dicētes, Quis, putas, hic est, quia ventis & mari imperat, & obediunt ei?

Then he sayd unto them/ Where is your faith? and they feared / and wondred among themselues / saying/ Who is this that commandeth both the windes and water/ and they obey him?

26. Et navigaverunt ad regionem Gerasenorum, quæ est contra Galilæam.

So they sayled unto the region of the Gadarenes / which is ouer against Galile.

Das VIII. Capitel.

20. Vnd es ward jhm angesagt: Deine Mutter vnd deine Brüder stehen draussen/ vnd wöllen dich sehen.

Oc det bleff hannem til kende giffuit/ din Moder oc dine Brødre staa der vde/ oc ville see dig.

21. Er aber antworttet/ vnd sprach zu jhnen: Meine Mutter vnd meine Brüder sind dise/ die Gottes Wort hören vnd thun.

Da suarede hand/ oc sagde til dem/ min Moder oc mine Brødre ere disse/ som høre oc gøre Guds ord.

22. Vnd es begab sich auff der tage einen/ daß er inn ein Schiff tratt/ sampt seinen Jüngern/ vnd er sprach zu jhnen: Lasset vns über den See fahren.

Oc det begaff sig paa en aff dagene/ at hand traadde i it Skib/ met sine Disciple/ Oc hand sagde til dem/ lader oss fare offuer Søen.

23. Sie stiessen vom Lande/ vnd da sie schiffeten/ entschlieff er. Vnd es kam ein Windwirbel auff den See/ vnd die Wellen überfielen sie/ vnnd stunden in grosser fahr.

De støtte fra landet/ oc der de fore offuer/ da soff hand/ Oc der kom en Hueruind paa Søen/ oc Bølgerne offuerfulde dem/ oc de stode i stor fare.

24. Da tratten sie zu jm/ vnd weckten jn auff/ vnd sprachen: Meister/ Meister/ wir verderben. Da stund er auff/ vnd bedrohet den wind/ vnd die woge des wassers/ vnd es ließ ab/ vnd ward eine stille.

Da traadde de til hannem/ oc vacte hannem op/ oc sagde/ Mestere/ Mestere wi forderffuis. Da stod hand op/ oc truede værit/ oc vandens bølger. Ock hand loed aff/ oc bleff stille.

25. Er sprach aber zu jhnen: Wo ist euer Glaube? Sie forchten sich aber/ vnd verwunderten sich/ vnd sprachen vntereinander: Wer ist diser/ denn er gebeut dem Winde/ vnd dem Wasser/ vnd sie sind jhm gehorsam?

Da sagde hand til dem/ huor er eders tro? Men de fryctede sig oc forundrede sig/ oc sagde til huer andre/ Huo er denne? Thi hand biuder vær oc vand/ oc de ere hannem lydige?

26. Vnd sie schifften fort/ in die gegend der Gadarener/ welche ist gegen Galilean über.

Oc de seylede frem/ til de Gadareners Egn/ huilcken der er tuert offuer fra Galileam.

Kapitola VIII.

20. Y powědijno gemu: Matka twá a Bratřij twogi stogij wnē chtijce tebe widěti.

Roznaymiono mu to mowiąc: Matka twa y bracia twoi stoią na dworze chcąc się z tobą widzieć.

21. Kterýžto odpowěděw řekl k nim: Matka má a Bratřij mogi/ gsau ti/ kteřijž slowo Božij slyssý a činij.

Ale on odpowiedziawszy rzekł do nich/ Matka moia y bracia moi onić są ktorzy słowa Bożego słuchaią y czynią mu dosyć.

22. Stalo se pak w geden den/ a on wstaupil na Lodičku/ y Včedlnijcy geho. Y řekl k nim: Přeplawme se přes Gezero. Y odstrčili od břehu.

Y stało się potym dnia niektorego iż wszedł w łodź y zwolennicy iego tedy rzekł do nich/ Przeprawmy się do dalszego brzegu iezioră/ y wieźli się.

23. A když se plawili/ vsnul gest. Tehdy přissla bauře wětrowá na Gezero/ a wlny do Lodij se wrážely/ tak že w nebezpečenstwij byli.

Tamże wiozac się vsnął/ y przyszedł wiatr z wichrem na iezioro/ iż się przepełniali a byli w niebespieczeństwie.

24. Tehdy přistaupiwsse zbudili ho řkauce: Přikazateli/ hyneme. A on wstaw/ pohrozyl wětru a bauři wodnē: y přestala/ a stalo se vtissenij.

A thak przystąpiwszy obudzili go mowiąc/ Mistrzu giniemy/ a on się ocuciwszy zfukał wiatr y wałky wod/ zástym że przestały/ a było vcissenie.

25. Y řekl gim: Kde gest wijra wasse? Kteřijžto bogijce se/ diwili se wespolek řkauce: Y kdo gest tento/ že wětruom přikazuge y Moři/ a poslauchagij ho?

Tedy im rzekł: A gdzież iest wiara wasza? Aleoni zlekszawszy się dziwowali się mowiąc iedni do drugich/ A coż zacz iest ten że wiatrom y wodam rozkázuie a słucháia go?

26. Y přeplawili se do kragjny Gerazenské/ kteráž gest proti Galilei.

Potym się wieźli do krainy Gadarenczikow/ ktora iesth na brzegu przeciw Galileiey.

ח

27 וְכַד נְפַק לְאַרְעָא פְּגַע בֵּהּ גַּבְרָא חַד מִן מְדִינְתָּא דְּאִית הֲוָא בֵּהּ דֵּיוָא מִן זַבְנָא סַגִּיאָא וּמָאנָא לָא לָבֵשׁ הֲוָא וּבְבַיְתָא לָא עָמַר הֲוָא אֶלָּא בְּבֵית קְבוּרָא׃

E smontato ch'ei fu de la naue à terra, gli venne incontro da la città vn certo huomo, il quale haueua gia lungo tempo il demonio addosso, e non si vestiua di vestimento alcuno, ne habitaua in alcuna casa, ma de i monumenti.

27 וַיֵּצֵא אֶל־הָאָרֶץ וַיִּפְגַּע בּוֹ אִישׁ אֶחָד מִן־הָעִיר אֲשֶׁר הָיוּ לוֹ שֵׁדִים מֵעִתִּים רַבּוֹת וּבֶגֶד לֹא לָבוּשׁ וּבַבַּיִת לֹא עָמַד כִּי אִם בַּקְּבָרִים׃

Y saliendo el à tierra, saliòle àl en cuentro de la ciudad vn hombre que tenia demonios ya de muchos tiempos: y no vestia vestido, ni estaua en casa, si no por los sepulchros.

η'.

27. Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.

Et quand il fut sorti de la nasselle sur terre, vn certain homme de ceste ville-la vint à l'encontre de lui, qui auoit les diables dés long temps: & ne estoit point vestu de vestement, & ne demeuroit point en maison, mais dedans les sepulcres.

28 כַּד חֲזָא דֵּין לְיֵשׁוּעַ קְעָא וּנְפַל קְדָמוֹהִי וּבְקָלָא רָמָא אֲמַר מָא לִי וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵהּ דְּאַלָהָא מְרַיְמָא בָּעֵא אֶנָא מֶנָּךְ לָא תְשַׁנְּקַנִי׃

Et hauendo veduto IESV, gridando si gli gittò dauanti e disse ad alta voce, Che ho io à far con teco, IESV figliuol di Dio altissimo: io ti prego, non mi tormentare.

28 וְכַאֲשֶׁר רָאָה אֶת־יֵשׁוּעַ וַיִּצְעַק וַיִּפֹּל אֶל־רַגְלָיו וּבְקוֹל גָּדוֹל אָמַר מַה לִּי וָלָךְ יֵשׁוּעַ בֶּן־אֵל־עֶלְיוֹן אַל־נָא תְשַׁמְּנִי׃

Elqual como vido à Iesus, exlamó, y prostrose delante del, y dixo à gran boz: Que tengo yo contigo Iesus, Hijo del Dios Altissimo? ruegote que no me atormentes.

28. Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ, ἐν φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς.

Icelui donc apperceuant Iesus, & s'escriant, se ietta deuant lui, & dit à haute voix, Qu'y a-il entre moi & toi, Iesus Fils du Dieu souuerain? ie te prie ne me tormente point.

29 פַּקֶּד הֲוָא לֵהּ גֵּיר יֵשׁוּעַ לְרוּחָא טַנְפְתָא לְמִפַּק מִן בַּר נָשָׁא סַגִּי הֲוָא לֵהּ גֵּיר הָא מִן דְּשָׁבְיָא הֲוָא לֵהּ וּמֶתְאֲסַר הֲוָא בְּשַׁשְׁלָתָא וּבְכַבְלָא מִתְנְטַר הֲוָא וּמְפַסֵּק הֲוָא אֲסוּרוֹהִי וּמֶתְדְּבַר הֲוָא מִן שֵׁדָא לְחוּרְבָא׃

Percioche IESV comandaua à lo spirito immondo che vscisse fuor di quell'huomo: perche l'haueua molto tempo posseduto, & era stato legato con catene, e guardato ne i ceppi: & rompendo i legami, era trasportato dal demonio ne i deserti.

29 וַיְצַו אֶת־רוּחַ טֻמְאָה לָצֵאת מִן־הָאָדָם כִּי־בְעִתּוֹת רַבּוֹת חֲטָפוֹ וַיִּלְכְּדוּהוּ בַחַיִּים וַיַּאַסְרוּהוּ בִנְחֻשְׁתַּיִם וַיִּתְּנוּ אוֹתוֹ בְּמִשְׁמָרָה וַיְשַׁבֵּר אֶת הַחֻקִּים וַיּוֹלִיכֵהוּ הַשָּׂטָן בַּמִּדְבָּר׃

Porque mandaua àl espiritu immundo, que saliesse del hombre: porque ya de muchos tiempos lo arrebataua: y guardauanlo preso con cadenas y grillos, mas rompiendo las prisiones era agitado del demonio por los desiertos.

29. Παρήγγελλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρρήσσων τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους.

Car il commandoit à l'esprit immonde, qu'il sortist hors de l'homme: car il l'auoit tenu enserré dés long temps, & icelui estoit bien lié de chaines, & gardé aux ceps mais desrompant les liens, il estoit emporté par le diable aux deserts.

30 שַׁאֲלֵהּ דֵּין יֵשׁוּעַ מַו שְׁמָךְ אָמַר לֵהּ לְגִיוֹן מְטוּל דְּדֵיוָא סַגִּיאָא עַלִּילִין הֲווּ בֵּהּ׃

Allor IESV gli domandò, dicendo, Come hai tu nome? Et egli disse, Legione: percioche molti demonij erano entrati in lui.

30 וַיִּשְׁאַל לוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר מַה שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר לִגְיוֹן כִּי שֵׁדִים רַבִּים בָּאוּ אֵלָיו׃

Y preguntóle Iesus, diziendo, Que nombre tienes? Y el dixo, Legion. Porque muchos demonios auian entrado en el.

30. Ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ δὲ εἶπε, λεγεών· ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν.

Adonc Iesus l'interrogua, disant, Comment as-tu nom: & il dit, Legion, car plusieurs diables estoyent entrés en lui.

31 וּבָעֵין הֲווּ מֶנֵּהּ דְּלָא נְפַקֵּיד לְהוֹן לְמֵאזַל לִתְהוֹמָא׃

E pregauanlo che non comandasse loro che sen andassero ne l'abisso.

31 וַיִּשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ פֶּן יְצַוֶּה אוֹתָם לַהֲלֹךְ אֶל־תְּהוֹם׃

Y rogauanle que no les mandasse que fuesen àl abismo.

31. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.

Et ils le prioyent qu'il ne leur commandast point d'aller en l'abisme.

37. Et

CAP. VIII.

Das VIII. Capitel.

Kapitola VIII.

27. Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis.

And as he went out to land / there mette him a certaine man out of the citie / which had a deuill long time / and hee ware no clothes / neither abode in house / but in the graues.

27. Vnd als er außtratt auff das Land / begegnete jhm ein Mann auß der Statt / der hatte teuffel von langer zeit her / vnd thet keine kleider an / vnd bleib in keinem Hause / sondern inn den Gräbern.

Oc som hand traadde vd paa landet / da møtte en Mand hannem aff staden / som haffde Dieffuelen long tid / oc førde sig icke i klæder / oc bleff icke i noget Huss / men i Graffuer.

27. A když z lodi wystaupil na zemi / potkal gey muž geden běže z Města / kterýž měl Diábelstwij giž mnohé časy / a raucham se neodijwal / ani w domu přebýwal / ale w hrobijch.

A gdy wyſzedł ná brzeg zábieżał mu z miástá onego mąż niektory co miał diabelstwo od wiela czásow / á ni sie obloczył w ſzáte y nie mieſzkawał w domu iedno w grobiech.

28. Is ut vidit Iesum, procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi est Iesu fili Dei altissimi? obsecro te ne me torqueas.

And when he sawe Jesus / he cried out / and fel downe before him / and with a loude voyce saide / What haue I to do with thee / Jesus the Sonne of God / the most High? I beseeche thee torment me not.

28. Da er aber Jesum sahe / schrey er / vnd fiel für jhm nider / vnd rieff laut vnd sprach: Was hab ich mit dir zuschaffen / Jesu du Son Gottes des Allerhöchsten? Ich bitte dich du woltest mich nicht quelen.

Oc der hand saa Jhesum / robte hand / oc falt ned faar hannem / oc robte høyt / oc sagde / Huad haffuer ieg met dig at skaffe / du Jhesu den allerhøyſtis Guds Søn? Jeg beder dig at du icke vilt pine mig.

28. Ten wdyž vzřel Gežiſſe / padl před nim / a zwolaw hlásem welikým / řekl Co mně s tebau gest Gežijſſy Synu Boha naywyžſſyho? prosým tebe aby mne netrápil.

Ten gdy vyzrał Jezuſá krzyczał á przypadſzy do nogiego głosem wielkim mowił / Coż mi do ciebie Jezuſie ſynu Bogá nawyżſzego? proſzę cie nie mecz mie.

29. Præcipiebat enim spiritui immundo, ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus custoditus: & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deserta.

For he commaunded the foule spirite to come out of the man: (for oft times he had caught him: therefore he was bounde with chaines / and kept in fetters: but hee brake the bandes / and was caryed of the deuill into wildernesses.)

29. Denn er gebot dem vnsaubern Geist / daß er von dem Menschen außführe / denn er hatte jhn lange zeit geplaget. Vnd er war mit ketten gebunden / vnd mit fesseln gefangen / vnd zerreiß die bande / vnd ward getrieben von dem teufel in die Wüsten.

Thi hand bød den wrene Aand / at fare vd aff Mennisker / thi hand haffde long tid plaget hannem. Oc hand vaar bunden met Lencker / oc fangen met Bolter / oc hand brøt Bondene sønder / oc bleff dreffuen aff Dieffuelen i ørcken.

29. Přikazowal zagisté duchu nečistému / aby wyſſel od člowěka: Nebo mnohé časy gim lomcowal / a býwal vkowán řetězy / a w pautech gsa ostřjh hán: y zlámage okowy / býwal puzen od Diábelstwij na paussť.

(Abowiem rozkázował duchowi nie czyſtemu áby wyſzedł od człowieká onego / bo go od niemálego czásu trapił / á tákże związány łáncuchem y pęty był pod ſtrażą / wſzákże połamawſzy zwiąſki pędzon był od diabłá ná puſzczynie)

30. Interrogavit autem illum Iesus, dicens, Quod tibi nomen est? At ille dixit, Legio: quia intraverant dæmonia multa in eum.

Then Jesus asked him / saying / What is thy name? And he saide / Legion / because many deuils were entred into him.

30. Vnd Jesus fraget jn / vnd sprach: Wie heissest du? Er sprach: Legion / denn es waren vil Teufel in jhn gefahren.

Oc Jhesus spurde hannem at / oc sagde / huad heder du? Hand sagde / Stock / Thi der vaare mange Dieffle farne i hannem.

30 Y otázal se ho Gežiſſo / řka: Které tobě gméno gest? A on řekl: Wogsko / něb bylo mnoho Diáblůw wesſlo do něho.

Pytał go tedy Jezus mowiąc / Ktore iest twe imie? á on powiedział Huf / ábowiem wiele diabelstwá wſtąpiło było weń.

31. Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyssum irent.

And they besought him / that hee woulde not cōmaunde them to goe out into the deepe.

31. Vnd sie baten jn / daß er sie nicht hiesse in die tieffe fahren.

Oc de bade hannem / at hand skulde icke biude dem fare i Affgrunden.

31. Tehdy prosyli ho / aby gim nepřikazowal gjti do propasti.

Y prosił go áby im nie rozkázował idż w przepáſci.

ח

32 אית הוא דין תמן בקרא דחזירא סגיאא דרעיא בטורא ובעין הוו מנה דיפס להון דבחזירא יעלון ואפס להון:

Hor quiui era vn gregge di molti porci, che pasceuano nel monte, e i demonij lo pregauano che permettesse loro d'entrare in quelli: & egli il permesse loro.

33 ונפקו שאדא מן גברא ועלו בחזירא ותרצת בקרא הי כלה לשקיפא ונפלו בימתא ואתחנקו:

I demonij dunque vsciron di quell'huomo, & entroron ne i porci: onde il gregge impetuosamente corse giu per il precipitio nel Lago, & affogossi.

34 כד חזו דין רעיתא מדם דהוא ערקו ואשתעיו במדינתא ובקוריא:

E come quei che li pasceuano, viddero quel che era auuenuto, si fuggirono, e raccontoronlo ne la città, e ne le ville.

35 ונפקו אנשא דיחזון מדם דהוא ואתו לות ישוע ואשכחוהי לגברא הו דנפקו שאדוהי כד לביש ומנכף ויתב לות רגלוהי דישוע ודחלו:

Onde vscirono per vedere il fatto: e vennero à IESV, e trouerono l'huomo, dal quale erano vsciti i demonij, che sedeua à i piedi di IESV, vestito, e di buon sentimento: & hebbero timore.

36 ואשתעיו להון אילין דחזו איכנא אתאסי גברא הו דיונא:

E quelli ancora, che haueuan veduto, raccontoron loro in che modo l'indemoniato era stato risanato.

37 ובעין הוו מנה כלה כנשא דגדריא דיאזל להון מן לותהון מטול דדחלתא רבתא אחידא אנון הו דין ישוע סלק לספינתא והפך מן לותהון:

Allora tutta la moltitudine del paese circonuicino de Gadareni lo pregarono che si partisse da loro: percioche erano presi da gran timore. Et egli salito ne la naue, sene ritornò.

ח

32 וַיְהִי שָׁם עֵדֶר חֲזִירִים רַבִּים הָרוֹעִים בָּהָר וַיִּתְחַנְּנוּ אֵלָיו לְצַוּוֹתוֹ אוֹתָם לָבוֹא אֶל־הָאֵלֶּה וַיְצַו לָהֶם:

Y auia allí vn hato de muchos puercos que pacian en el monte: y rogaronle que los dexasse entrar en ellos: y dexólos.

33 וּבְצֵאתָם מִן־הָאָדָם בָּאוּ אֶל־הַחֲזִירִים וַיַּהֲלֹךְ הָעֵדֶר בְּסַחַף אֶל־הַיָּם וַיֵּחָנְקוּ:

Y salidos los demonios del hombre, entraron en los puercos: y el hato de ellos se arronjó de vn despennadero en el Lago: y ahogose.

34 וַיִּרְאוּ הָרוֹעִים אֶת־אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיָּנוּסוּ וַיָּבוֹאוּ וַיַּגִּידוּ בָּעִיר וּבַשָּׂדוֹת:

Y los pastores, como vieron loque auia acontecido, huyeron: y yendo, dieron auiso en la ciudad y por las heredades.

35 וַיֵּצְאוּ לִרְאוֹת אֵת אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיָּבוֹאוּ אֶל־יֵשׁוּעַ וַיִּמְצְאוּ כִּי יֹשֵׁב הָאָדָם הַהוּא אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ הַשֵּׁדִים יָצְאוּ לָבוּשׁ וְנָבוֹן הוּא לְרַגְלֵי יֵשׁוּעַ וַיִּרָאוּ:

Y salieron à ver loque auia acontecido, y vinieron à Iesus: y hallaron sentado al hombre, del qual auian salido los demonios, vestido, y en seso à los pies de Iesus: y vuieron temor.

36 וַיַּגִּידוּ לָהֶם אֲשֶׁר רָאוּ אֵיךְ נוֹשַׁע בַּעַל שֵׁד:

Y contaronles losque lo auian visto, como auia sido saluo aquel endemoniado.

37 וַיִּשְׁאֲלוּ אוֹתוֹ כָּל־קְהַל כִּכַּר הַגְּדָרִים לָלֶכֶת מֵעִמָּם כִּי יִרְאָה גְדוֹלָה בָּאָה עֲלֵיהֶם וַיַּעַל עַל־הַסְּפִינָה וַיָּשָׁב מֵאִתָּם:

Entonces toda la multitud de la tierra de los Gadarenos alderredor le rogaron, que se fuese de ellos porque tenian gran temor: Y el subiendo en el nauio, boluiose.

η'.

32. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.

Or là estoit vn grand troupeau de pourceaux, paissans en la montagne: dont ils le prioyent qu'il leur permist d'entrer en iceux: & il le leur permit.

33. Ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνίγη.

Les diables donc sortans de l'homme, entrerent dedans les pourceaux: & le troupeau se rua de haut en bas au lac, & fut estouffé.

34. Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγενημένον, ἔφυγον. καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.

Et quand les porchers eurent veu ce qui estoit aduenu, ils s'enfuirent: & estans partis le raconterent en la ville & par les champs.

35. Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν.

Adonc les gens sortirent pour voir ce qui estoit aduenu, & vindrent vers Iesus, & trouuerēt l'hōme duquel les diables estoyent sortis, assis aux pieds de Iesus, estant vestu, & de sens rassis & posé dont ils eurent peur.

36. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς.

Et ceux aussi qui auoyent veu le tout, leur raconterent comme le demonia que auoit esté deliuré.

37. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν Γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν· ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο. αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν.

Lors toute la multitude de la contree circonuoisine des Gadareniens le prierent qu'il se partist de deuers eux: car ils estoyent saisis de grande crainte. Lui donc monté en la nasselle s'en retourna

32. Erat

CAP. VIII.

32. Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcentium in monte: & rogabãt eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permiſit illis.

And there was there by/ an hearde of many ſwine/ feeding on an hill/ and the deuils beſought him/ that he woulde ſuffer them to enter into them. So he ſuffred them.

33. Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverũt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in ſtagnum & ſuffocatus eſt.

Then when the deuils out of the man/ and entred into the ſwine: and the heard was caried with violence from a ſteepe downe place into the lake/ and was choked.

34. Quod ut viderunt factum qui paſcebant, fugerunt: & nuntiaverunt in civitatem & in villas.

When the heardmen ſawe what was done/ they fled: and when they were departed/ they tolde it in the citie and in the countrey.

35 Exierunt autem videre quod factum eſt: & venerũt ad Ieſum, & invenerunt hominem ſedentem à quo dæmonia exierant, veſtitum, ac ſana mente ad pedes eius, & timuerunt.

Then they came out to ſee what was done/ and came to Jeſus/ and founde the man/ out of whome the deuils were departed/ ſitting at the feete of Jeſus/ clothed/ and in his right minde: and they were afrayed.

36. Nuntiaverunt autem illis & qui viderant, quomodo ſanus factus eſſet à legione.

They alſo which ſawe it/ tolde them by what meanes hee that was poſſeſſed with the deuill/ was healed.

37. Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Geraſenorum ut diſcederet ab ipſis: quia magno timore tenebantur Ipſe autem aſcendens navim, reverſus eſt

Then the whole multitude of the countrey about the Gadarenes/ beſought him/ that he woulde depart from them: for they were taken with a great feare: & he went into the ſhip/ and returned.

Das VIII. Capitel.

32. Es war aber daſelbſt eine groſſe herd Säu/ an der Weide auff dem Berge/ vnd ſie baten jhn/ daß er jnen erlaubet in dieſelbige zu fahren. Vnd er erlaubete jnen.

Oc der vaar en ſtor hiord Suin/ ſom ode paa Bierget/ Oc de bade hannem/ at de maatte fare i dem. Oc hand gaff dem loff.

33. Da fuhren die teuffel auß von dem Menſchen/ vnnd fuhren in die Säu/ vnd die herde ſtürtzet ſich mit einem ſturm in den See/ vnd erſoffen.

Da fore Diefflene aff Menniſket/ oc fore i Suinene/ oc Hiorden ſtyrte ſig haſtelige i Søen/ oc drucknede.

34. Da aber die Hirten ſahen was da geſchach/ flohen ſie/ vnd verkündigetens in der Statt vnd in den Dörffern.

Men der Hyrderne ſaae det ſom ſkede da flyde de/ oc kundgiorde det i ſtaden oc i Byerne.

35. Da giengen ſie hinauß zu ſehen/ was da geſchehen war/ vnd kamen zu Jeſu/ vnd funden den Menſchen/ von welchem die teufel auß gefahren waren/ ſitzend zu den füſſen Jeſu bekleidet vnd vernünfftig/ vnd erſchracken.

Da ginge de vd at ſee/ det ſom vaar ſkeet/ oc komme til Jheſum/ oc funde det Menniſke/ ſom Diefflene vaare farne aff/ ſide klæd hoſſ Jheſu føder/ oc hand vaar ved ſine ſind/ oc de forferdedis.

36. Vnd die es geſehen hatten/ verkündigtens jhnen/ wie der Beſeſſene war geſund worden.

Oc de ſom det haffde ſeet/ kundgiorde dem det/ huorledis den Beſætte bleff karſk.

37. Vnd es bat jhn die gantze menge der vmbligenden Länder der Gadarener/ daß er von jnen gienge/ Denn es war ſie ein groſſe forcht ankommen. Vnd er tratt in das ſchiff/ vnd wandte ſich wider vmb.

Oc den gantſke Almue i de Gadareners omliggende Land bade hannem/ at hand vilde gaa fra dem/ Thi der vaar en ſtor redzel kommen dem paa. Oc hand traadde i Skibet/ oc vende til bage igen.

Kapitola VIII.

32. Bylo pak tu ſtádo wepřůw mnohých/ kteřijž ſe páſli na hůře: y proſyli ho/ aby gim dopuſtil da nich wgijti. Y dopuſtil gim.

A bylo thám wielkie ſtádo wieprzow páſacych ſie po gorze/ y proſyli go áby im wnie dopuſcil wnidź/ y do puſcil im.

33. Tehdy wyſſli Diáblowé z člowěka/ á weſſli do wepřůw: a hřmotem bezželo ſtádo vprkem do Gezera/ y ztonůlo geſt.

Tedy diábelſthwá wyſzedſzy od czlowieká onego/ weſzly w wieprze/ ktorych ſtádo wpádło z gory w iezioro y potonelo.

34. Ten ſkutek když vzřeli ti kteřijž páſli/ vtekli preč/ a zwěſtowali do Měſta y do Wſý.

A gdy páſtyrze vyzrzeli co ſie ſtáło vciekli/ á przyſzedſzy oznaymili to w mieſcie y po wſiach.

35. Tehdy wyſſli wen/ aby wijděli co ſe bylo ſtalo: Y přiſſli k Gežijſſowi/ a nalezli člowěka z kteréhožto ďáblowé wyſſli/ oděného/ a zdrawé myſli an ſedj v noh geho/ y báli ſe.

A przetoż wyſzli áby oglądáli ſie bylo ſtáło/ á przyſzedſzy do Jezuſá náleźli czlowieká onego od ktorego wyſzło diabelſthwo vbránego y z dobrą pamiecią/ ſiedzącego v nog Jezuſowych/ y vlekli ſie.

36. A wyprawowali gim y ti kteřijž byli widěli/ kterak geſt zdráw včiněn od množſtwij Diábluow.

Powiedzieli im tedy ci ktorzy widzieli iáko był ku zdrowiu przywrocon ten ktory był opętány.

37. Y proſyli ho wſſecko množſtwij Gerazenſkých/ aby odſſel od nich: nebo baznij welikau báli ſe. A on wſtaupiw na lodij/ nawrátil ſe.

A ták go proſił wſzytek lud okolicz nie przyległey ziemicy Gadárencżykow áby ſzedł precz od nich ábowiem byli wielkim ſtráchem zięci/ á on też wſiadſzy w lodź wrocił ſie.

ח

38 הו דין גברא דנפקו מנה שאדא בעא הוא מנה דלותה נהוא ושריהי ישוע ואמר לה׃

E l'huomo da cui erano vsciti i demonij, lo pregaua di star con esso lui: ma IESV lo mandò via, dicendo.

39 הפוך לביתך ואשתעא מדם דעבד לך אלהא ואזל ומכרז הוא בכלה מדינתא מדם דעבד לה ישוע׃

Ritorna à casa tua, e racconta tutte le cose che Iddio t'ha fatte. Et egli se n'andò per tutta la città, diuolgando tutte le cose che gli haueua fatte IESV.

40 כד הפך דין ישוע קבלה כנשא סגיאא כלהון גיר לה חירין הוו׃

Hor come IESV fu ritornato, la turba lo riceuè: perche tutti stauano ad aspettarlo.

41 וגברא חד דשמה יוארש ריש כנושתא נפל קדם רגלוהי דישוע ובעא הוא מנה דיעול לביתה׃

Et ecco, venne vn huomo che haueua nome Iairo, & era principal de la sinagoga, il qual si gittò à i piedi di IESV, e pregollo che entrasse in casa sua.

42 ברתא גיר יחידיתא אית הות לה איך ברת שנין תרתי־עסרא וקריבא הות לממת וכד אזל עמה הו ישוע כנשא סגיאא חבץ הוא לה׃

Percioch'egli haueua vna figliuola vnica di circa dodici anni, laqual si moriua. Et mentre ch'egli andaua, la turba il premeua.

43 אנתתא דין חדא דתריע הוא דמה שנין תרתי־עסרא הי דביד אסותא כלה קנינה אפקת ולא אשכחת דמן אנש תתאסא׃

Allora vna donna che haueua il flusso del sangue già da dodici anni, (laquale haueua spesa tutta la sua sustantia ne medici, ne però era stata mai potuta guarir da veruno.)

ח

38 והאיש אשר ממנו יצאו השדים בקש ממנו להיות עמו וישלחהו ישוע לאמר׃

Y aquel hombre, delqual auian salido los demonios, le rogó para estar conel: mas Iesus lo despidió diziendo.

39 שוב אל־ביתך וספר כמה עשה לך אלהים וילך בעיר כלה קורא כמה עשה לו ישוע׃

Bueluete à tu casa, y cuenta quan grandes cosas hà hecho Dios contigo. Y el se fué, predicando por toda la ciudad quan grandes cosas auia Iesus hecho con el.

40 ויהי כאשר שב ישוע ויקבלהו העם כי כלם מיחלים אותו׃

Y acontecio que boluiendo Iesus, la companna lo recibió: porque todos le esperauan.

41 והנה בא איש ושמו יאיר והוא רב העדה היה ויפל אל־רגלי ישוע וישאל ממנו לבוא לביתו׃

Y heaqui vn varon llamado Iairo, el qual tambien era principe de la Synoga, vino, y cayendo à los pies de Iesus, rogauale, que entrasse en su casa:

42 כי בת יחידה היא היתה לו כשתים עשרה שנה והיא קרובה למות ובלכתו עמו קהל רב הציקוהו׃

Porque vna hija vnica que tenia, de como doze annos se estaua muriendo, Y yendo, apretaualo la companna.

43 ואשה היתה דוה בנדתה משתים עשרה שנה אשר היא בלעה את־כל־קנינה את־הרופאים ולא יכלה להרפא מכל־איש׃

Y vna muger que tenia fluxo de sangre ya auia doze annos, la qual auia gastado en medicos toda su hazienda, y de ninguno auia podido ser curada.

η'.

38. Ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνήρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ. ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων,

Et l'homme duquel les diables estoyent sortis, le prioit qu'il fust auec lui: mais Iesus le renuoya, disant,

39. Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός. Καὶ ἀπῆλθε καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς.

Retourne-t'en en ta maison, & raconte combien grandes choses Dieu t'a faites. Il s'en alla donc publiant par toute la ville toutes les choses que Iesus lui auoit faites.

49. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν.

Aduint que quand Iesus fut retourné, la multitude le receut: car tous l'attendoyent.

41. Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ, ᾧ ὄνομα ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Lors voici, vn homme vint, qui auoit nom Iaïrus, lequel estoit le principal de la synagogue: & se iettant aux pieds de Iesus, le pria qu'il vinit en sa maison.

42. Ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. (ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν, οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν.

Car il auoit vne fille vnique, d'enuiron douze ans, qui se mouroit. Or comme il s'en alloit, les troupes l'empressoyent.

43. Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις εἰς ἰατροὺς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι.

Adonc vne femme qui auoit vne perte de sang depuis douze ans, laquelle auoit despendu tout son auoir en medecins, & si n'auoit peu estre guerie de nul.

CAP. VIII.

38. Et rogabat illum vir à quo dæmonia exierant, ut cum eo esset, Dimisit autem eum Iesus, dicens.

Then the man / out of whome the deuils were departed / besought him that hee might be with him : but Iesus sent him away / saying.

39. Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per universam civitatem, prædicans quanta illi fecisset Iesus.

Returne into thine owne house / and shew what great things God hath done to thee. So he went his way / and preached throughout all the citie / what great things Iesus had done vnto him.

40. Factum est autem: cùm rediisset Iesus, excepit illum turba, erant autem omnes expectantes eum.

And it came to passe when Iesus was come againe / that the people receiued him : for they all wayted for him.

41. Et ecce venit vir cui nomen Iairus, & ipse princeps synagogæ erat: & cecidit ad pedes Iesu, rogans eum, ut intraret in domum eius.

And beholde / there came a man named Iairus / & he was the ruler of the Synagogue / who fell downe at Iesus feete / & besought him that he would come into his house.

42. Quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur.

For he had but a daughter onely / about twelue yeeres of age / & she lay a dying (and as he went / the people thronged him.

43. Et mulier quædam erat in fluxo sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari.

And a woman hauing an issue of blood / twelue yeeres long / which had spent all her substance vpon physicions / and could not be healed of any.

Das VIII. Capitel.

38. Es bat jhn aber der Mann / von dem die teuffel auß gefahren waren / daß er bey jhm möchte sein. Aber Jesus ließ jhn von sich / vnd sprach:

Da bad Manden hannem / som Diefflene vaare farne vdaff / at hand maatte bliffue hoss hannem. Men Jhesus forlod hannem fra sig / oc sagde.

39. Gehe wider heim / vnd sage / wie grosse ding dir Gott gethan hat. Vnd er gieng hin / vnd prediget durch die gantze Statt / wie grosse ding jhm Jesus gethan hatte.

Gack hiem igen / oc sig huor store ting Gud haffuer giord dig. Oc hand gick bort / oc predickede igennem den gantske Stad / huor store ting Jhesus haffde giord hannem.

40. Vnd es begab sich / da Jesus wider kam / nam jhn das Volck auff / denn sie warteten alle auff jhn.

Oc det begaff sig / der Jhesus kom igen / anammede Folcket hannem / thi de tøffuede alle effter hannem.

41. Vnd sihe / da kam ein Mann mit namen Jairus / der ein öberster der Schulen war / vnd fiel Jesu zu den Füssen / vnd bat jhn / daß er wolt inn sein Hauß kommen.

Oc see / der kom en Mand / Jairus / oc vaar den Øffuerste for Scholen / oc hand falt ned faar Jhesu føder / oc bad hannem / at hand vilde komme i hans Huss.

42. Denn er hatte eine einige Tochter bey Zwölff jaren / die lag in den letzten zügen. Vnd da er hingieng / drang jhn das Volck.

Thi hand haffde en eniste Daatter ved tolff aar hun laa i det yderste aandefong. Oc der hand gick bort / trengde Folcket hannem.

43. Vnd ein Weib hatte den blutgang zwölff jahr gehabt / die hatte all jhre narung an die ärtzte gewandt / vnd kondte von niemand geheilet werden.

Oc en Quinde haffde hafft Blodsot / tolff aar / hun haffde kostet al sin nering paa læger / oc kunde icke bliffue helbrede aff nogen.

Kapitola VIII.

38. W tom prosyl ho Muž od kterěhožto Diáblowě wyssli / aby s nim byl. Ale Gežijss propustil ho / řka:

Y prosyl go on człowiek od ktorego wyszło diabelsthwo áby był przy nim / ále go Jezus odprawił mowiąc.

39. Nawrak se do domu twěho / a wyprawug kterak welikě wěcy včinil toběBuoh. Y chodil po wssem Městě / a wyprawowal kterak welikě wěcy včinil gemu Gežijss.

Wroć sie do domu twego a opowiedz iáko wielkie rzeczy z tobą Pan vczynił / tákże odszedł opowiedáiąc po wszytkim mieście iák wielkie rzeczy vczynił z nim Jezus.

40. Stalo se pak když se nawrátil Gežijss / přigal gey Zástup: nebo wssyckni očekáwali ho.

Potym gdy się Jezus wrócił / przyięło go zgromadzenie ludzi / ábowiem go wszyscy czekáli.

41. A hle přissel muž kterěmužto gměno Jayrus / a ten byl Knijže Sskoly židowskě: Y padl k nohám Gežijssowým prose ho aby wssel do domu geho.

Tedy oto przyszedł mąż niektory imieniem Jáir / á ten był Książe Bożnice / y przypadszy do nog Jezusowych prosił go áby wszedł w domię.

42. Neb měl Dceru gedinkau okolo dwanácti leth / a ta vmijrala. Y přihodilo se když ssel / že potisskowán byl od Zástupu.

Abowiem tylko iedyna dziewkę miał / ktora byłá iákoby we dwunaście lat / á tá iuż konálá : Idąc tedy ściśnion był od zgromádzenia ludzi.

43. Thedy žena gedna w swě nemocy gsaucy od Leth dwanácti / kterážto byla na Lěkaře wynaložila wesskeren statek swůg / a od žádněho nemohla vzdrawena býti.

Támże niewiástá ktora płynienie krwie cierpiáłá od lat dwunaście / á náłożyłá na lekárze wszytko swe pożywienie / y nie mogłá być od żadnego zleczoná.

ח

44 אתקרבת מן בסתרה וקרבת לכנפא דמאנה ומחדא קמת מרדיתא דדמה׃

Accostatasi à lui di dietro, toccò l'estremita del suo vestimento: e subbito il flusso del sangue le cessò.

45 ואמר ישוע מנו קרב לי וכד כלהון כפרין אמר לה שמעון כאפא ודעמה רבן כנשא אלצין לך וחבצין ואמר אנת מנו ק קרב לי׃

E Iesv disse, Chi è quello che m'ha toccato? e negando tutti, dice Pietro, e quegli altri che erano con lui, Maestro, la moltitudine ti preme e calca, e tu dici, Chi è quel che m'ha toccato?

46 הו דין אמר אנש קרב לי אנא גיר ידעת דחילא נפק מני׃

Ma Iesv disse, Qualcuno m'ha toccato: conciosia cosa ch'io ho sentito che di me è vscita virtù.

47 הי דין אנתתא כד חזת דלא טעתה אתת כד רתיתא ונפלת סגדת לה ואמרת לעין עמא כלה מטול אידא עלתא קרבת ואיכנא מחדא אתאסית׃

La donna vedendo che ciò non era stato à lui occulto, venne tutta tremando: e gittatasili dauanti, gli narrò in presentia di tutto'l popolo, per qual cagione ella l'haueua toccato, e come subbito era stata guarita.

48 הו דין ישוע אמר לה אתלבבי ברתי הימנותכי אחיתכי זלי בשלמא׃

Et egli le disse, Figliuola, sta di buono animo, la tua fede t'ha fatta salua: vattene in pace.

49 ועד הו ממלל אתא אנש מן דבית רב כנושתא ואמר לה מיתת לה ברתך לא תעמל למלפנא׃

Mentre ch'egli ancor parlaua, venne vno dala casa del principal de la sinagoga, dicendogli, La tua figliuola è morta, non molestare il Maestro.

50 ישוע דין שמע ואמר לאבוה דטליתא לא תדחל בלחוד הימין וחיא׃

E Iesv hauendo vdito, rispose ad esso Iairo, dicendo, Non temere: credi solamente, e sarà salua.

ח

44 ותבוא מאחור ותגע לכנף בגדו וברגע קם זוב דמה׃

Llegandose por las espaldàs tocó el borde de su vestido: y luego estancó el fluxo de su sangre.

45 ויאמר ישוע מי הגיעני ובכחשם כלם אמר כיפה ואשר עמו המלמד העם רב הציקו וצורדו אותך ואמרת מי הגיע בי׃

Entonces Iesus dixo, Quien es elque me ha tocado: Y negando todos, dixo Pedro, y losque estauan conel, Maestro, la companna te apprieta y opprime; y dizes, Quien es elque me ha tocado?

46 ויאמר ישוע הגיעני פלמוני כי מריח אנכי כי חיל יצא ממני׃

Y Iesus dixo, Ha me tocado alguien: porque yo he conocido que ha sal ido virtud de mi.

47 וכאשר ראתה האשה כי איננה לטה ותבוא בחרדה ותפול אל רגליו ותגד לו לפני כל העם אודותיה על מה הגיעה בו ואיך נרפאה ברגע׃

Entonces como la muger vido que no se escondia, vino temblando, y prostrandose delante deel, declaróle delante de todo el pueblo la causa porque le auia tocado, y como luego auia sido sana.

48 והוא אמר אליה חזקי ואמצי בתי אמונתך הושיעתך לך לך בשלום׃

Y el le dixo, Confia hija, tu fe te ha saluado: ve en paz.

49 עודנו מדבר ובא אחד מבית רב העדה לאמר לו כי מתה בתך אל תוגע את המלמד׃

Estando aun el hablando, vino vno del principe de la Synoga à dezirle, tu hija es muerta, no des trabajo àl Maestro.

50 וכאשר שמע ישוע ענה לו לאמר אל תירא האמן לבדך ותושע׃

Y oyendolo Iesus, respondióle, No temas: cree solamente, y será salua.

η′.

44. Προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς.

S'approchant de lui par derriere, toucha le bord de son vestement: & à l'instant son flux de sang s'estancha.

45. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε, καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις, τίς ὁ ἁψάμενός μου;

Adonc Iesus dit, Qui est-ce qui m'a touché? Et comme tous le nioyent, Pierre dit, & ceux qui estoyent auec lui, Maistre les troupes te pressent & foulent, & tu dis, Qui est-ce qui m'a touché?

46. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἥψατό μου τὶς· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ.

Mais Iesus dit, Quelcun m'a touché: car i'ai cognu que vertu est issue de moi.

47. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα.

Ceste femme donc voyant que cela ne lui auoit point esté caché, toute tremblant vint: & se iettant deuant lui, lui declara deuāt tout le pleuple, pour quelle cause elle l'auoit touché, & comment elle auoit esté guerie à l'instant.

48. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θάρσει θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.)

Et il lui dit, Fille, asseure toi, ta foy t'a guerie, va en paix.

49. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον.

Comme il parloit encore, quelcun de chez le principal de la synagogue vint, lui disant, Ta fille est morte, ne trauaille point le Maistre.

50. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται.

Mais Iesus l'ayant entendu, respondit au pere de la fille, disant, Ne crain point: croy seulement, & elle sera guerie.

CAP. VIII.

44. Acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti eius: & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis eius.

When ſhe came behinde him/ſhe touched the hemme of his garment/and immediatly her iſſue of blood ſtanched.

45. Et ait Ieſus, Quis eſt qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant, Præceptor, turbæ te comprimunt & affligunt, & dicis, Quis me tetigit?

Then Jeſus ſayde/ Who is it that hath touched me? When euery man denied/ Peter ſayd and they that were with him/Maſter/the multitude thruſt thee/ and treade on thee/ and ſayeſt thou/ Who hath touched me?

46. Et dixit Ieſus, Tetigit me aliquis, nam ego novi virtutem de me exiiſſe.

And Jeſus ſaid/ Some one hath touched me: for J perceyue that vertue is gone out of me.

47. Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes eius: & ob quam cauſam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confeſtim ſanata ſit.

When the woman ſaw that ſhe was not hid/ ſhe came trembling/ and fell downe before him/ and tolde him before all the people/ for what cauſe ſhe had touched him/ & howe ſhe was healed immediately.

48. At ipſe dixit ei, Filia, fides tua te ſalvam fecit: vade in pace.

And he ſaide vnto her/ Daughter/ be of good comfort: thy fayth hath made thee whole: go in peace.

49. Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem ſynagogæ, dicens ei, Quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum.

While he yet ſpake/ there came one from the ruler of the Synagogues houſe/ which ſayd to him/ Thy daughter is dead: diſeaſe not the maſter.

50. Ieſus autem audito hoc verbo, reſpondit patri puellæ, Noli timere: crede tantùm, & ſalva erit.

When Jeſus heard it/ he anſwered him/ ſaying/ Feare not: beleeue onely/ and ſhee ſhall be made whole.

Das VIII. Capitel.

44. Die tratte von hinden hinzu/ vnd rühret ſeines kleides Saum an/ vnd alſo bald beſtund jhr der Blutgang.

Hun gick frem bag til/ oc rørde ved Sømmen aff hans kledebon/ Oc ſtrax ſtod hendis Blodſot.

45. Vnd Jeſus ſprach: Wer hat mich angerühret? Da ſie aber alle läugneten/ ſprach Petrus vnd die mit jhm waren: Meiſter/ das Volck drenget vnnd drucket dich/ vnnd du ſprichſt: Wer hat mich angerühret?

Oc Jheſus ſagde/ huo rørde ved mig? Oc der de nectede alle/ ſagde Peder oc de ſom vaare met hannem/ Meſtere/ Folcket trenger oc trycker dig/ oc du ſiger/ Huo rørde ved mig?

46. Jeſus aber ſprach: Es hat mich jemand angerühret/ denn ich fühle das eine krafft von mir gegangen iſt.

Da ſagde Jheſus/ der rørde nogen ved mig/ Thi eg finder/ at der gick en Krafft aff mig.

47. Da aber das Weib ſahe/ daß nicht verborgen war/ kam ſie mit zittern/ vnd fiel für jhn/ vnd verkündigets für allem Volck/ auß was vrſach ſie jn hette angerühret/ vnd wie ſie were als bald geſund worden.

Men der Quinden ſaa/ at det vaar icke ſkiult/ da kom hun met beffuelſe/ oc falt faar hannem/ oc kundgiorde faar alt Folcket/ for huad ſag hun rørde ved hannem/ oc huorledis hun bleff ſtrax helbrede.

48. Er aber ſprach zu jhr: Sey getroſt meine Tochter/ dein glaube hat dir geholffen/ gehe hin mit friden.

Da ſagde hand til hende/ Ver trøſtig min Daatter/ din tro haffuer hulpet dig/ Gack bort med fred.

49. Da er noch redet/ kam einer vom Geſinde des Oberſten der Schule/ vnd ſprach zu jhm: Deine Tochter iſt geſtorben/ bemühe den Meiſter nicht.

Der hand end nu talede/ da kom der en aff Schołens Offuerſtis tienere/ oc ſagde til hannem/ Din Daatter er død/ vmage icke Meſteren.

50. Da aber Jeſus das höret/ antwortet er jhm/ vnd ſprach: Förchte dich nicht/ glaube nur/ ſo wirdt ſie geſund.

Der Jheſus det hørde/ ſuarede hand hannem/ oc ſagde/ Frøcte dig icke/ Tro eton/ ſaa ſkal hun bliffue helbrede.

Kapitola VIII.

44. Přiſſla u pila zzadu/ a dotkla ſe podolka Raucha geho: a hned přeſtala nemoc gegij.

Przyſtapiwſzy z tylu tknela ſie podolka ſzaty iego/ á náthychmiáſt ſie zaſtánowiło plynienie krwie icy.

45. Y řekl Gežijš: Kdo geſt kterýž ſe mne dotekl? A když wſſyckni zapijrali/ řekl Petr a kteřijž s nim byli: Miſtře Přikazateli záſtupowé tebe tiſknau a dáwij: a ty prawijš/ Kdo ſe mne dotekl?

Thedy rzekł Jezus/ Ktho iest co ſie mnie tknał? á gdy wſzyſcy przeli rzekł Piotr y ci ktorzy z nim byli/ Miſtrzu wielkiość ludzi cie ściſka y thraca/ á ty mowiſz/ Ktoż ſie mnie dotknał?

46. Y řekl Gežijš: Dotekl ſe mne někdo/ nebo znám yá že geſt moc odemne wyſſla.

Ale Jezus rzekł/ Tknał ći ſie mnie ktoś/ bom ia poznał że moc wyſzłá odemnie.

47. A widucy žena žeby tagno nebylo/ třeſaucy ſe/ přiſtaupila a padla před nohami geho: a pro kterau ſe příčinu ho dotkla/ powěděla předewſſým lidem/ a kterak geſt hned vzdrawena.

A gdy vyzrála niewiáſtá oná iż ſie ſkryc nie mogłá/ drżąc przyſzłá/ á vpádſzy przed nim oznaymiłá mu przed wſzytkim ludem dla ktho rey ſie go przyczyny tknełá y iáko narychmiaſt vzdrowiona byłá.

48. A on řekl gjí: Dcero/ Wijra twá tebe vzdrawila/ odegdiž w pokogi.

Tedy iey on powiedział/ Corko badź ſerca dobrego/ wiárá twa zachowáłá ćie/ idźże z pokoiem.

49. A když on geſſtě mluwil/ přiſſel geden k Knijžeti Sſkoly Židowſké/ řka gemu: že giž vmřela dcera twa/ natrap Miſtra.

Niż tego domowik/ oto niekthory przyſzedł od kſiażecia Bożnice powiedaiac mu. Vmárłá corka twoia/ nie przykrzże ſie Miſtrzowi.

50. Ale Gežijš vſlyſſaw to ſlowo/ odpowěděl Otcy Děwečky: Nebogž ſe/ ale toliko wěř/ a zdráwa bude:

To vſlyſzawſzy Jezus odpowiedział mu/ Nie boy ſie á wierz iedno/ bedzieć záchowana.

ח

51 אתא דין ישוע לביתא ולא שבק לאנש דיעול עמה אלא לשמעון וליעקוב וליוחנן ולאבוהי דטליתא ולאמה׃

Et arriuato ch'egli fu à la casa, non lassò entrar seco alcuno, escetto Pietro, e Iacopo, e Giouanni, e il padre e la madre de la fanciulla.

52 כלהון דין בכין הוו ומרקדין עליה ישוע דין אמר לא תבכון לא גיר מיתת אלא דמכא הי׃

Hor tutti la piangeuano, e ne faceuano duolo: ma egli disse, Non piangete: ella non è morta, ma dorme.

53 וגחכין הוו עלוהי ד ידעין דמיתת לה׃

Et essi si faceuan beffe di lui, sapendo ch'ella era morta.

54 הו דין אפק לכל־נש לבר ואחדה באידה וקרה ואמר טליתא קומי׃

Egli hauendo scacciati fuor tutti, e presa les per la mano, gridò, dicendo, Fanciulla, leuati su.

55 והפכת רוחה ומחדא קמ–ת ופקד דנתלון לה למאכ–ל׃

Allora lo spirito le ritornò, e subbito si leuò su: & egli comandò che se le desse da mangiare.

56 ותמהו אבהיה הו דין והר אנון דלאנש לא נאמרון מדם דהוא׃

Onde il padre e la madre di lei rimasero stupefatti: ma egli comandò loro che non dicessèno il fatto à persona.

ט

1 וקרא ישוע לתר–עסרתה ויהב להון חילא ושולטנא על כלהון — שאדא וכורהנא למאסיו׃

Hor Iesv chiamò i dodici insieme, e dette loro potestà & autorità sopra tutti i demonij, e di guarir le malattie.

2 ושדר אנון למכרזו מלכותה דאלה–א ולמאסיו כריהא׃

E mandogli à predicare il regno di Dio, & à risanar gl'infermi.

ח

51 וכאשר בא אל־הבית איש לא הניח לבוא כי אם את־כיפה ויוחנן ויעקב ואת־אבי הנערה ואת־אמה׃

Y entrado en casa, no dexó entrar à nadie (consigo,) sino à Pedro, y à Iacobo, y à Ioan, y àl padre y à la madre de la moça.

52 ויבכו כלם ויתגודדו עליה והוא אמר אל תבכו איננה מתה כי אם ישנה׃

Y llorauan todos, y planteauanla: y el dixo No lloreys: no es muerta, mas duerme.

53 ויליעגו לו יודעים כי מתה׃

Y hazian burla deel, sabiendo que estaua muerta.

54 והוא השליכם כלם חוצה ויחזק בידה ויקרא לאמר טליתא קומי׃

Y el, echados todos fuera, y trauandole de la mano, clamó diziendo, Moçà, leuantate.

55 ותשב רוחה ותקם ברגע ויצו להנתן לה לאכל׃

Entonces su espiritu boluio. y leuantose luego; y el mandó que le diessen de comer.

56 ויתמהו אביה ואמה ויצו אותם פן־יאמרו לאנש אחד את־אשר נעשה׃

Y sus padres estauan fuera de si: à los quales el mandó, que à nadie dixessen loque auia sido hecho.

ט

1 ויצעק את־שנים עשר תלמידיו ויתן להם יכלת ושלטון על־כל־השדים ולרפא את־מחלים׃

Y juntando sus Dóze Discipulos, dioles virtud, y potestad sobre todos los demonios. y que sanassen enfermedades.

2 וישלחם לקרא את־מלכות אלהים ולרפא את־החולים׃

Y embiólos à que predicassen el Reyno de Dios: y que sanassen los enfermos.

η'.

51. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς, καὶ τὴν μητέρα.

Et quand il fut entré en la maison, il ne laissa entrer personne sinon Pierre, & Iaques, & Iehan, & le pere & la mere de la fille.

52. Ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν· ὁ δὲ εἶπε, μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

Or tous pleuroyent, & la plaignoyent: mais il dit, Ne pleurez point, elle n'est pas morte, mais elle dort.

53. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.

Et ils se rioyent de lui, sachans qu'elle estoit morte.

54. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε λέγων, ἡ παῖς ἐγείρου.

Mais lui les ayant mis tous dehors, & ayant prins la main d'icelle, cria disant, Fille, leue toi.

55. Καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα· καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν.

Et l'esprit d'icelle retourna, & elle à l'instant se leua, & il commanda qu'on lui baillast á manger.

56. Καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

Et le pere & la mere d'icelle furent estonnés, mais il leur cõmanda qu'ils ne dissent a personne ce qui auoit esté fait.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θεραπεύειν·

Puis apres Iesus ayant appelé ses douze disciples tous ensemble, leur dõna puissance & authorité sur toutes sortes de diables, & de guerir les malades.

2. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας·

Il les enuoya donc publier le royaume de Dieu, & guérir les malades.

CAP. VIII.

51. [Et cùm veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum quenquam, niſi Petrum & Iacobum & Iohannem, & patrem & matrem puellæ.

And when he went into the houſe / he ſuffred no man to go in with him / ſaue Peter / and James / and John / and the father and mother of the maide.

52. Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit, Nolite flere: non eſt mortua puella, ſed dormit.

And all wept / and ſorowed for her: but he ſaide / Weepe not: for ſhe is not dead / but ſleepeth.

53. Et deridebant eum, ſcientes quòd mortua eſſet.

And they laught him to ſcorne / kno-wing that ſhe was dead.

54. Ipſe autem (*eiectis foràs omnibus.*) tenens manum eius clamavit, dicens, Puella, ſurge.

So hee thruſt them all out / and tooke her by the hande / and cried / ſaying / Mayde / ariſe.

55. Et reverſus eſt ſpiritus eius, & ſurrexit continuò. Et iuſſit illi dare manducare.

And her ſpirit came againe / and ſhe roſe ſtraight way: and he commaunded to giue her meate.

56. Et ſtupuerunt parentes eius: quibus præcepit, ne alicui dicerent quod factum erat.

Then her parentes were aſtonied: but he commaunded them that they ſhould tell no man what was done.

CAP. IX.

CONvocatis autem duodecim Apoſtolis, dedit illis virtutem & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & ut languores curarent.

Then called hee the twelue diſciples together / and gaue them power / and authoritie ouer all deuils / and to heale diſeaſes.

2. Et miſit illos prædicare regnum Dei: & ſanare infirmos.

And he ſent them to preach the kingdome of God / and to cure the ſicke.

Das VIII. Capitel.

21. Da er aber inn das Hauß kam / ließ er niemand hinein gehen / denn Petrum vnd Jacobum vnnd Johannem / vnd des Kinds Vater vnd Mutter.

Oc der hand kom i huſit da loed hand ingen gaa ind / vden Peder oc Jacob oc Johannem / oc Barnſens Fader och Moder.

25. Sie weineten aber alle / vnd klageten ſie. Er aber ſprach: Weinet nicht / ſie iſt nicht geſtorben / ſondern ſie ſchläfft.

Men de græde alle oc beklagede ſig ynckelige for hende. Da ſagde hand / Græder icke / hun er icke død / men hun ſoffuer.

53. Vnd ſie verlachten jhn / wuſten wol daß ſie geſtorben war.

Oc de beſpaattede hannem thi de viſte vel at hun vaar død.

54. Er aber treib ſie alle hinauß / nam ſie bey der hand / vnd rieff / vnd ſprach: Kind / ſtehe auff.

Oc hand dreff dem alle vd / tog hende ved haanden / oc robte / oc ſagde / Barn / ſtat op.

55. Vnd jhr Geiſt kam wider / vnd ſie ſtund alſo bald auff. Vnnd er befahl / man ſolt jhr zu eſſen geben.

Oc hendis Aand kom igen / oc hun ſtod ſtrax op. Oc hand befalede / at mand ſkulde giffue hende at æde.

56. Vnd jhre Eltern entſatzten ſich. Er aber gebot jnen / das ſie niemand ſagten / was geſchehen war.

Oc hendis Foreldere bleffue forferdede. Oc hand bød dem at de ſkulde ingen ſige / huad ſom vaar ſkeet.

Das IX. Capitel.

ER fodert aber die zwölffe zuſammen / vnd gab jhnen gewalt vnd macht über alle Teuffel / vnd daß ſie alle ſeuche heilen kondten.

OC hand kallede de Tolff til ſammen / oc gaff dem vold oc mact offuer alle Dieffle / oc at de kunde helbrede Siugdomme.

2. Vnd ſandte ſie auß zu predigen das Reich Gottes / vnd zu heilen die Krancken.

Oc hand ſende dem vd at predicke Guds rige / oc at helbrede de Siuge.

Kapitola VIII.

51. A když přiſſel do domu / nedopuſtil s ſebau wgjti žádnému / gedině Petrowi a Jakubowi / a Janowi / a Otcy a Mateři Děwečky.

Zátym wſzedſzy w dom nie dopuſcił wnidź nikomu iedno Piotrowi Jákubowi y Janowi / á oycu y mátce dzieweczki.

52. Y plakali gij a kwijlili wſſickni. A on řekl: Neplačtež / neniř mrtwá děwečka / ale ſpjř.

A płákáli iey wſzyſcy y nárzekáli / ále on im rzekł / Nie płáczcie / bo nie vmárłá ále ſpi.

53. Y poſmijwali ſe gemu / wědauce že geſt vmřela.

Tedy ſie z niego śmiali wiedzac iż byłá vmarłá.

54. On pak wyhnaw wen wſſeckij / On pak vgaw ruku gegij / zawolal řka: Děwečko wſtaň.

A ták on wyrzuciwſzy precz wſzytki / á wziawſzy ia zá rękę záwołał mowiac / Dzieweczko wſtań.

55. Y nawrátil ſe Duch gegij / a wſtala hned. Y kázal gij dáti gijſti.

Wrócił ſie tedy duch iey / y wſtáłá wnet / á on roſkazał żeby iei ieść dáno.

56. Y diwili ſe rodičowé gegij: A on gim přikázal / aby žádnému nepráwili / co ſe bylo ſtalo.

Rzdumieli ſie rodzicy iey / á on im też zákazał áby żadnemu nie powiedáli tego co ſie było ſtáło.

Kapitola IX.

Y Swolaw Gežijš dwanácte Apoſſtoluow / dal gim moc a ſýlu nad wſſelikým dábelſtwijm / a aby neduhy vzdrawowali.

POtym wezwał Jezus dwanáſcie zwolenników ſwych / á dał im moc y zwirzchność ná wſzythki dyabelſtwá / y choroby vzdrawiác.

2. Y poſlal ge aby zwěſtowali Králowſtwij Božij / á vzdrawowali nemocné.

A rozeſłał ie iżby opowiedáli niemocne.

ט

3 ואמר להון מדם לא תשקלון לאורחא לא שבטא ולא תרמלא ולא לחמא ולא כספא ולא תרתין כותינין יהוין לכון:

E disse loro, Non portate niente per il camino, ne bastone, ne tasca, ne pani, ne denari: ne habbiate due veste.

4 ולאינא ביתא דעאלין אנתון לה תמן הוו ומן תמן פוקו:

Et in qualunque casa voi entrarete, ivi state, e di li poi ven'andate.

5 ולמן דלא מקבלין לכון מא דנפקין אנתון מן מדינתא הי אף חלא מן רגליכון פצו עליהון לסהדותא:

E dovunque voi non sarete riceuuti, uscendovi di quella città, scotete etiandio la poluere de vostri piedi in testimonio contra essi.

6 ונפקו שליחא ומתכרכין הוו בקוריא ובמדינתא ומסברין הוו ומאסין בכל דוך:

Essendosi dunque partiti, andauano à torno per le castella, euangelizando, e risanando per tutto.

7 שמע דין הרודס טטררכא כלהין דהוין הוי באידה ומתדמר מטול דאמרין הוו אנשין דיוחנן קם מן בית מיתא:

Hor Herode tetrarca udì parlar di tutte le cose che si faceuano da esso IESV: e dubbitaua, perciòche da alcuni si diceua che Giouanni era risuscitato da morte.

8 אחרנא דין אמרין הוו דאליא אתחזי ואחרנא דנביא מן נביא קדמיא קם:

E da alcuni, che Elia era apparito e da altri, che uno de Profeti antichi era risuscitato.

9 ואמר הרודס רישה דיוחנן אנא פסקת מנו דין הנא דהלין שמע אנא עלוהי וצבא הוא דנחזיוהי:

Onde Herode disse, Io ho decapitato Giouanni: chi è dunque costui, del quale io odo tali cose? E cercaua di vederlo

ט

3 ויאמר אליהם אל־תשאו מאומה אל־הדרך ולא מטות ולא צקלון ולא לחם ולא־כסף ולא כאחד שתים כתנות תהיו לכם:

Y dizeles, No tomeys nada para el camino, ni varas, ni alforja, ni pan, ni dinero, ni tengays dos vestidos.

4 ובבית אשר תבואו בה שם העודדו ומשם תצאו:

Y en qualquiera casa que entrardes, quedad alli, y salid de alli.

5 ואשר לא יקבלו אתכם תצאו מעיר ההיא וגם את־עפר מרגליכם התנפלו לעדות עליהם:

Y todos losque nó os recibieren, saliendo hos de aquella ciudad, aun el poluo sacudid de vuestros pies en testimonio contra ellos.

6 ויצאו ויבאו אל־החטירות ויבשרו וירפאו בכל מקומות:

Y saliendo ellos rodeauan por todas las aldeas aununciando el Euangelio, y sanando por todas partes.

7 וישמע הירודס נשיא אחד מארבעה את־כל הדברים האלה ולא הבין כי נאמר מקצתם כי־יוחנן קם ממתים:

Y oyó Herodes el Tetrarcha todas las cosas que hazia: y estaua en dubda, porque dezian algunos, Que Ioan ha resuscitado de los muertos:

8 ומקצתם כי־אליהו נראה קצתם כי־אחד מנביאים הקדמונים קם:

Y otros, Que Elias auia apparecido: y otros Que algun propheta de los antiguos auia resuscitado.

9 ויאמר הירודס מעל־יוחנן נשאתי ראשו ומי זה הוא אשר עליו שומע אנכי כדברים האלה ויבקש לראות אותו:

Y dixo Herodes, A Ioan, yo lo degollé: quien pues será este, de quien yo oygo tales cosas? Y procuraua verlo.

θ'.

3. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδους, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν.

Et leur dit, Ne portez rien pour le chemin, ne bastons, ne malette, ne pain, n'argent: & n'ayez point vn chacun deux habillemens.

4. Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε.

Et en quelque maison que vous entriez, demeurez-y, & vous en allez de la.

5. Καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς.

Et par tout où on ne vous receura point, en partant de ceste ville-la secouez de vos pieds la poudre, en tesmoignage contr'eux.

6. Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

Eux donc estans partis alloyent de bourgade en bourgade, Euangelizans, & guerissans par tout.

7. Ἤκουσε δὲ ἡρώδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ πάντα. καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι ἰωάννης ἐγήγερται ἀπὸ τῶν νεκρῶν.

Or Herode le tetrarque ouït parler de toutes les choses que faisoit Iesus: & estoit en perplexité à cause que quelques vns disoyent que Iehan estoit ressuscité des morts.

8. Ὑπό τινων δὲ, ὅτι ἠλίας ἐφάνη· ἄλλων δὲ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

Et quelques vns qu'Elie estoit apparu: & les autres que quelcun des anciens Prophetes estoit ressuscité.

9. Καὶ εἶπεν ἡρώδης, ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

Adonc Herode dit I'ay decapité Iehan: qui est donc cestui-ci de qui i'enten telles choses? Et cherchoit de le voir.

CAP. IX.

3. Et ait ad illos, Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panē, neque pecuniam, neq; duas tunicas habeatis.

And he ſayde to them/ Take nothing to your iourney / neither ſtaues / nor ſcrippe/neither bread/nor ſiluer/neither haue two coates.

4. Et in quamcunque domum intraveritis, ibi manete, & inde ne exeatis.

And whatſoeuer houſe ye enter into/there abide/ and thence depart.

5. Et quicunque non receperint vos, exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum veſtrorum excutite in teſtimonium ſupra illos.

And whoſoeuer will not receiue you/ when ye goe out of that citie / ſhake of the verie duſt from your feete for a teſtimonie againſt them.

6. Egreſſi autem circuibant per caſtella evangelizantes, & curantes ubique.

And they went out/and went through euery towne preaching the Goſpel/ and healing euery were.

7. Audivit autem Herodes tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo: & hæſitabat eo quòd diceretur à quibuſdam, quia Iohannes ſurrexit à mortuis.

Now Herode the Tetrarch heard of all that was done by him: & he douted/ becauſe that it was ſaide of ſome/ that John was riſen againe from the dead.

8. A quibuſdam verò, Quia Elias apparuit: ab aliis autem, Quia propheta unus de antiquis ſurrexit.

And of ſome/ that Elias had appeared: & of ſome/ that one of the olde Prophets was riſen againe.

9. Et ait Herodes, Iohannem ego decollavi. Quis eſt autem iſte de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

Then Herode ſaid/ John haue I beheaded: Who then is this of whome I heare ſuch things? and he deſired to ſee him.

Das IX. Kapitel.

3. Vnd ſprach zu jnen: Jr ſolt nichts mit euch nemen auff den weg / weder Stab noch Taſchen / noch Brot/ noch Geld / Es ſoll auch einer nicht zween Röcke haben.

Oc hand ſagde til dem / J ſkulle inted tage met eder paa veyen/huercken Staff eller Taſke/icke Brød/ ock ey Pendinge / der ſkal oc icke en haffue tho Kiortle.

4. Vnd wo jr in ein Hauß gehet/ da bleibet biß jhr von dannen ziehet.

Oc huor ſom i gaa i it Huſſ / bliffuer der indtil i drage der fra.

5. Vnd welche euch nicht auffnemen/ da gehet auß von derſelben Statt/ vnd ſchüttelt auch ab den ſtaub von euren füßen/ zu einem zeugnuß über ſie.

Oc huilcke ſom eder icke anamme / da gaar vd aff denſamme Stad / oc røſter oc ſaa ſtøffuen aff eders Føder / til it vidniſbyrd offuer dem.

6. Vnd ſie giengen hinauß / vnnd durchzogen die Märckte / predigten das Euangelium / vnd machten geſund an allen enden.

Oc de ginge vd oc droge igennem Byer/predickede Euangelium / oc helbredede i alle Ende.

7. Es kam aber für Herodes den Vierfürſten / alles was durch jhn geſchach / vnd er beſorget ſich / die weil von etlichen geſagt ward / Johannes iſt von den todten aufferſtanden.

Oc alt det ſom ſkede ved hannem / kom for Herodes den Høffding / oc hand beſørgede ſig/fordi at der bleff ſagd aff nogle/ Johannes er opſtanden fra de Døde.

8. Von etlichen aber / Elias iſt erſchienen / von etlichen aber / es iſt der alten Propheten einer aufferſtanden.

Oc aff nogle/ Elias er obenbaret / Oc aff nogle/ Der er en aff de gamle Propheter opſtanden.

9. Vnd Herodes ſprach: Johannem hab ich enthauptet / wer iſt aber diſer / von dem ich ſolchs höre? Vnd begert jhn zu ſehen.

Oc herodes ſagde/ Johannem haffuer ieg halſſhugget/ Men huo er denne / om huilcken ieg hører ſaadant? Oc hand begerede at ſee hannem.

Kapitola. IX.

3. A řekl k nim: Nic neberťe na ceſtu/ ani holi/ ani moſſny ani chleba / ani peněz / an dwau ſuknij mijwayte.

Tedy rzekł do nich / Nie bierzcież nic ná droge / áni laſek / áni ſumek / áni chlebá / áni pieniedzy / áni mieycie dwu ſukień.

4. A do kteréhožkoli domu wegdete / tu zůſtaňte / a odtud newycházegte.

A do ktorego kolwiek domu wnidźiecie / támże mieſzkaycie / y z támtąd nie wychadzaycie.

5. A kteřijžkoli wás nepřigmau / wygdauce z Měſta toho / také prach z noh waſſých wyrazte / na ſwědectwij proti nim.

A ktorzyby was kolwiek nie przyięli / wyſzedſzy z miáſtá onego / też y proch otrząśnicie z nog wáſzych / ku świádectwu przeciw nim.

6. Y wyſſedſſe chodili po Měſtečkách wůkol / zwěſtugijce Králowſtwij Božij / vzdrawugijce wſſudy.

Wyſzedſzy tedy obchodźili wſzytki miáſteczká opowiedáiąc Ewánielią / á wſzędźie vzdrawiáiąc.

7. Y vſlyſſal Herodes čtwrtého dijlu Knijžetſtwj Wládař / wſſecky wěcy kteréž ſe dály od něho / y pochybowal / proto že bylo praweno od některých / žeby Jan wſtal z mrtwých:

Y vſłyſzał Krol Herod o wſzythkim co ſie dźiáło od niego / y wątpił / dla tego że niektorzy powiedáli iżby Jan wſtał od vmárłych.

8. A od giných / žeby ſe Eliáſs okázal: a od některých pak / žeby geden z Prorokuow ſtarých wſtal.

A niektorzy záśię iż ſie Heliaſz vkazał / á drudzy też iż Prorok niektory z onych ſtárych zmartwych wſtał.

9. Y řekl Herodes: Jana gſem yá ſtial / kdo pak geſt tento o kterémž yá ſlyſſým takowé wěcy? y žádal ho widěti.

Tedy rzekł Herod / Janá ciem ia dał ściąć / Lecz ten co wżdy ieſt zacz o ktorym ia tákowe rzeczy ſłyſzę? y ſzukał tego iákoby go widźieć.

ט

10 וכד הפכו שליחא אשתעיו לישוע כל מדם דעבדו ודבר אנון בלחודיהון לאתרא חורבא דבית צידא:

Gli Apostoli, poi ritornati che furono, raccontarono ad esso IESV tutte le cose ch'essi haueuano fatte. Et egli li prese con seco, e ritirossi da parte in vn luogo diserto de la citta, chiamato Betsaida.

11 כנשא דין כד ידעו אזלו בתרה וקבל אנון ומלל הוא עמהון על מלכותא דאלהא ולאילין דסניקין הוו אסיותא מאסא הוא:

E le turbe hauendolo saputo, il seguitarono: & egli riceuendole, parlaua loro del regno di Dio, e guariua quelli che haueuan bisogno d'esser guariti.

12 כד דין שרי יומא למצלא קרבו תלמידוהי ואמרין לה שרי לכנשא דיאזלון לקוריא דחדרין ולכפרנא דנשרון בהון ונשכחון להון סיברתא מטול דבאתרא חורבא איתין:

Hor il giorno cominciaua à calare, e i dodici si gli accostarono, e dissergli, Da licentia à questa gente, accioche se ne vadano à le castella & à i borghi quà intorno, per alloggiare e trouar da mangiare: percioche noi siamo qui in luogo diserto.

13 אמר להון ישוע הבו להון אנתון למאכל הנון דין אמרין לית לן יתיר מן חמשא לחמין ותרין נונין אלא אן אזלינן נזבנן סיברתא להנא כלה עמא:

Ma egli disse loro, Date lor da mangiare voi altri. Et essi dissero, Noi non habbiam piu che cinque pani, e due pesci: se gia non andiamo à compar da mangiare per tutto questo popolo.

14 הוו גיר איך חמשא אלפין גברין אמר להון ישוע אסמכו אנון סמכא חמשין אנשין בסמכא:

(Percioche erano circa cinque milia huomini.) Allora egli disse à i suoi discepoli, Fateli sedere à cinquanta per tauola.

ט

10 וישבו השלוחים ויספרו לו כל־אשר עשו ויקחם ויוליכם לבדם אל־מקום חרבת־העיר הנקראה בית צידה:

Y bueltos los Apostoles, contaronle todas las cosas que auian hecho. Y tomandolos, apartose à parte à vn lugar desierto (de ciudad) que se llama Bethsaida.

11 וידע לעם ויבואו אחריו ויקבלם וידבר אליהם על־מלכות אלהים ואשר צרכם רפאם:

Loqual como las compannas entendieron, siguieronlo: y el los recibió, y les hablaua del Reyno de Dios: y sanó losque tenian necessidad de cura.

12 וכאשר רפה היום לערוב בחנות היום אז באו שנים עשר ויאמרו אליו הנח את־העם להלך אל־הטירות ושדות אשר מסביב וילינו וימצאו להם אכל כי פה במקום חרבה הוים אנחנו:

Y el dia auia començado à declinar: y llegandose los Doze, dixeronle, Despide las compannas paraque yendo à las aldeas y heredades de alderredor, vayan y hallen viandas: porque aqui estamos en lugar desierto.

13 ויאמר אליהם תנו אתם להם לאכול ויאמרו לא נותרים לנו כי אם חמשה ככרות לחם ושני דגים כי אם נלך ונשבר שבר לכל־העם הזה:

Y dizeles, Daldes vosotros de comer. Y dixeron ellos, No tenemos mas de cinco panes y dos pescados, sino vamos nosotros à comprar viandas para toda esta companna.

14 ויהיו כחמשת אלפים איש ויאמר אל־תלמידיו הושיבו אותם על־מושבם חמשים כאחד:

Y estauan como cinco mil hombres. Entonces dixo à sus discipulos, Hazeldos recostar por mesas de cincuenta en cincuenta.

θ'.

10. Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς, ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδά.

Puis les Apostres estans retourne, lui raconterent toutes les choses qu'ils auoyent faites. Lors Iesus les print, & se retira à part en vne contree deserte de la ville appelee Bethsaida.

11. Οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ δεξάμενος αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο.

Et quand les troupes le seurent, ils le suiuirent: & lui les ayant receus, leur parloit du royaume de Dieu & guerissoit ceux qui auoyent faute de guerison.

12. Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν. προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῷ, ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς, καταλύσωσι, καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν· ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.

Or auoit le iour commencé à decliner, dont les douze venans vers lui, lui dirant, Donne congé à ceste multitude, afin qu'ils s'en aillent aux bourgades, & villages qui sont à l'enuiron, pour s'y retirer & trouuer à manger: car nous sommes ici en païs desert.

13. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν· οἱ δὲ εἶπον, οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ δύο ἰχθύες, εἰ μή τι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.

Mais il leur dit, Vous autres donnez leur à manger. Et ils dirent, Nous n'auons pas plus de cinq pains & deux poissons: si non que nous allissions acheter des viures pour tout ce peuple.

14. Ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα.

Car ils estoyent enuiron cinq mille hommes. Adonc il dit à ses disciples, Faites-les arranger par cinquantaines en chacune rangee.

CAP. IX.

10. Et reversi Apostoli, narraverunt illi quæcunque fecerunt: & assumptis illis secessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaidæ.

And when the Apostels returned / they tolde him what great things they had done. Then he tooke them/and went aside into a solitarie place/nere to the city called Bethsaida.

11. Quod cum cognovissent turbæ, secutæ sunt illũ: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos qui cura indigebãt, sanabat.

But when the people knewe it/they followed him: and he receyued them / &, spake vnto thẽ of the kingdome of God: & healed them that had neede to be healed.

12. Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim, dixerunt illi, Dimitte turbas, ut euntes in castella villasque quæ circa sunt, divertant, & inveniant escas: quia hîc in loco deserto sumus.

And when the day began to weare away/the twelue came / and said vnto him / Send the people away / that they may go into the townes & villages round about / & lodge/& get meate:for we are here in a desert place.

13. Ait autem ad illos, Vos date illis manducare. At illi dixerunt, Non sunt nobis plus quàm quinque panes, & duo pisces: nisi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas.

But he sayd vnto them / Giue ye them to eate. And they sayde/ We haue no mo but fiue loaues & two fishes / except we shoulde go / and buy meate for all this people.

14. Erant autem ferè viri quinque millia. Ait autem ad discipulos suos, facite illos discumbere per convivia quinquagenos.

For they were about fiue thousande men. Then he said to his disciples/Cause them to sit downe by fifties in a companie.

Das IX. Capitel.

10. Vnd die Apostel kamen wider/ vnd erzeleten jhm / wie grosse ding sie gethan hatten. Vnd er nam sie zu sich/ vnd entweich besonders in eine wüsten bey der Statt / die da heisset Bethsaida.

Oc Apostlene komme igen / oc fortalde honnem/ huor store ting de haffde giort. Oc hand tog dem til sig/ oc vigede besynderlige bort i en Orck hoſſStaden/ som kaldis Bethsaida.

11. Da deß das Volck innen ward/ zog es jm nach. Vnd er ließ sie zu sich/ vnd saget jhnen vom Reich Gottes/ vnd machte gesund die es bedorfften.

Der Folcket fornam det/ da droge de effter hannem. Oc hand loed dem komme til sig/ oc sagde dem aff Guds rige / oc helbredede dem/ som det haffde behoff.

12. Aber der tag fieng an sich zu neigen. Da tratten zu jhm die zwölffe vnd sprachen zu jhm: Laß das Volck von dir / daß sie hin gehen inn die Märckte vmbher / vnd in die dörffer/ daß sie herberge vnd Speise finden/ denn wir sind hie inn der wüsten.

Men dagen begynte at bøye sig. Da traadde de Tolff til hannem / oc sagde til hannem / Lad Folcket fra dig / at de kunde gaa her bort om kring i Byerne oc vdi Landzbyerne / at de finde Herbere oc Mad/ Thi wi ere her i ørken.

13. Er aber sprach zu jhnen: Gebt jhr jnen zu essen. Sie sprachen: Wir haben nicht mehr denn fünff brot vnd zween fisch. Es sey denn daß wir hin gehen sollen / vnd speise kauffen für so groß Volck.

Da sagde hand til dem / Giffue i dem at æde. De sagde / wi haffue icke mere end fem brød / oc tho Fiske. Vden saa er at wi skulle gaa bort / oc købe Mad til saa megit Folck.

14. (Denn es waren bey fünff tausend Mann.) Er sprach aber zu seinen Jüngern: Lasset sie sich setzen bey schichten / ja fünffzig vnd fünffzig.

(Thi der vaare ved fem tusinde Mend) Da sagde hand til sind Disciple / Lader dem sette sig ved skickelse/ io halfftrediesinds tiue oc halfftrediesinds tiue.

Kapitola IX.

10. Wrátiwſſe ſe pak Apoſſtolé/ wyprawowali gemu cožkoli činili: a ponaw ge vſtaupil ſaukromj na puſté mjſto/ kterež gt Bethſayda.

Zatym ſie wrócili Apoſtolowie y powiedzieli mu cokolwiek czynili/ Thedy wziawſzy ie z ſoba ſzedł oſobno na mieyſce puſte v miáſtá/ ktore zowa Bethſaidá.

11. To když poznali záſtupowé/ ſſli za nim: y přijal ge/ a mluwil gim o Králowſtwij Božijm/ a ty kteřijž zdrawij potřebowali/ vzdrawowal.

Ale gdy to zrozumiáło zgromádzenie ludzi/ ſzło zá nim á on ie przyiał/ y powiedał im o krolestwie Bozym/ á ty ktorzy vzdrowienia potrzebowáli/ vzdrawiał.

12. Den pak počal ſe nachylowati. Y přiſtaupiwſſe Dwanácte/ řekli gemu: Rozpuſt záſtupy/ ať gdauce do Měſteček a do Weſnic/ kteréž gſau blijzko/ a w hoſpodách gſauce/ naleznau ſobě pokrmy/ neb gſme tuto na mijſtě puſtém.

A gdy ſie dzień chylił k wieczoru / przyſtápiwſzy oni Dwánaście/ rzekli iemu: Rozpuść to zgromádzenie áby odſzedſzy do miáſteczek y wśi okolicznich/ támi ſie vdáli á ználezli coby ieść/bochmy tu ſa ná mieyſcu ſpuſtoſzáłym.

13. Y řekl k nim: Dayte wy gim gijſti. A oni řekli: Nemáme wijce nežli pět chlebůw a dwě Rybě/ leč bychme ſnad ſſli a nakaupili na tento weſſkeren záſtup pokrmůw.

Ale on rzekł do nich / Daycie wy im co ieść/ á oni powiedzieli: Nie mamyć wiecey tylko piecioro chlebá á dwie rybie/ wyiawſzy byſchmy ſzli á nákupili co ieść prze ten lud wſzytek.

14. A bylo mužůw okolo pěti Tiſýcuow. Y řekl Včedlnijkuom ſwým: Rozkažte ſe gim poſaditi/ w každém placu po padeſáti.

Abowiem było mezow iákoby piec tyſiecy/ Rzekł zwolennikom ſwoim/Poſadzcie ie w káżdym rzedzie po piacidzieſiat.

ט

15 ועבדו הכות תלמידא ואסמכו לכלהון:

Et essi cosi fecero, e gli fecero tutti sedere.

16 ונסב ישוע הנון חמשא לחמין ותרין נונין וחר בשמיא ובּרך וקצא ויהב לתלמידוהי דנסימון לכנשא:

Poi egli prese i cinque pani i due pesci, & alzati gli occhij al cielo, gli benedisse, e spezzo, e dettegli à i discepoli, che li ponessero dinanzi à la turba.

17 ואכלו כלהון וסבעו ושקלו קצאא מדם דיתרו תרעסר קופינין:

E cosi mangiarono, e satioronsi tutti: e fu leuato via quello ch'era auanzato loro, cioè dodici sporte di pezzi.

18 וכד מצלא בלחודוהי ותלמידוהי עמה שאל אנון ואמר מנו אמרין עלי כנשא דאיתי:

Auuenne poi, essendo egli solitario à fare oratione, che i suoi discepoli erano con esso lui: e domandogli dicendo, Chi dicono le genti ch'io sono?

19 ענו ואמרין לה יוחנן מעמדנא ואחרנא דאליא ואחרנא דנביא חד מן נביא קדמיא קם:

Essi rispondendo, dissero, alcuni Giouanni Battista: & altri Elia: & altri, che alcuno de gli antichi Profeti è risuscitato.

20 אמר להון אנתון דין מנו אמרין אנתון דאיתי ענא שמעון ואמר משיחה דאלהא:

Poi disse loro, E voi, chi dite che io sono? Simon Pietro rispondendo, disse, Il Christo di Dio.

21 הו דין כאא בהון וזהר אנון דהדא לאנש לא נאמרון:

Et egli grauemente ammonendogli, comando loro che non lo dicessero ad alcuno.

ט

15 ויעשו כן וישבו כלם:

Y hizieronlo ansi: y recostaronse todos.

16 ויקח את־חמשת לחם ואת־שני־דגים ויבט אל־השמים ויברך אותם וישבר ויתן לתלמידיו לשים לעם:

Y tomando los cinco panes y los dos pescados, mirando al cielo, bendixolos, y partió: y dió à sus Discipulos para que pusiessen delante de las compannas.

17 ויאכלו וישבעו כלם וינשאו שנים עשר סלים מיתר הפתים:

Y comieron todos, y hartaronse: Y alçaron loque les sobró, los pedaços, doze esportones.

18 ויהי־בהיותו מתפלל לבדו ויהיו עמו תלמידיו וישאל להם לאמר את־מי־אמרו האנשים להיותי:

Y aconteció, que estando el solo orando, estauan con el los Discipulos: y preguntoles diziendo, Quien dizen las compannes que soy?

19 ויענו ויאמרו את־יוחנן הטבל ואחרים את־אליהו ואחרים כי נביא אחד מן הקדמנים קם:

Y ellos respondieron, y dixeron, Ioan el Baptista: y otros, Elias: y otros que algun Propheta de los antiguos ha resuscitado.

20 ויאמר אליהם ואתם את־מי תאמרו להיותי ויען כיפה את־משיח יהוה:

Y dixoles, Y vosotros quien dezis que soy? Entonces respondiendo Simon Pedro dixo, El Christo de Dios.

21 ויגער להם ויצו אותם פן יאמרו זאת לאיש אחד:

Entonces el amenazandolos, mandoles que à nadie dixessen esto:

θ.

15. Καὶ ἐποίησαν οὕτω, καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας.

Et ils firent ainsi, & les firent tous arranger.

16. Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς, καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.

Lors il print les cinq pains & les deux poissons, & regardant vers le ciel, les benit, & les rompit, & les distribua à ses disciples, afin qu'ils les missent deuant la troupe.

17. Καὶ ἔφαγον, καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων, κόφινοι δώδεκα.

Ainsi en mangerent-ils tous, & furent rassasiés, & fut recueilli de ce qui leur estoit demeuré de reste, des pieces de pain, douze panerees.

18. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον καταμόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων, Τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι;

Or il aduint que comme il estoit à part en priere, & que les disciples estoyent auec lui, il les interrogua, disant, Qui disent les troupes que ie suis?

19. Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ, ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

Eux respondans, dirent, Les vns, Iehan Baptiste: & les autres, Elie: & les autres, Quelcun des anciens Prophetes est resuscité.

20. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὑμᾶς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπε τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ.

Et il leur dit, Et vous qui dites-vous que ie suis? & Pierre respondant dit, Le Christ de Dieu.

21. Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο.

Adonc vsant de menaces il leur commanda qu'ils ne le dissent à personne:

CAP. IX.

15. Et ita fecerunt. Et diſcumbere fecerunt omnes.

And they did ſo / & cauſed all to ſit downe.

16. Acceptis autem quinque panibus & duobus piſcibus, reſpexit in cælum, & benedixit illis: & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante turbas.

Then he tooke the fiue loaues / and the two fiſhes / and looked vp to heauen / and bleſſed them / and brake / and gaue to the diſciples / to ſet before the people.

17. Et manducaverunt omnes: & ſaturati ſunt. Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

So they did all eate / and were ſatiſfyed: & there was taken vp of that remayned to them / twelue baſkets full of broken meat.

18. Et factum eſt: cum ſolus eſſet orans, erant cum illo & diſcipuli: & interrogavit illos, dicens, Quem me dicunt eſſe turbæ.

And it came to paſſe as he was alone praying / his diſciples were w͠ him / & he aſked them / ſaying / Whom ſay yͤ people yͤ I am?

19. At illi reſponderunt, & dixerunt, Iohannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii verò quia unus Propheta de prioribus ſurrexit.

They anſwered / and ſayd / Iohn Baptiſt: and others ſay / Elias: and ſome ſay / that one of the olde Prophets is riſen againe.

20 Dixit autem illis, Vos autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens Simon Petrus dixit, Chriſtum Dei.

And he ſayd vnto them / But whom ſaye ye that I am? Peter anſwered / and ſayd / The Chriſt of God.

21. At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc:

And he warned / and commaunded them / that they ſhould tell that to no man.

Das IX. Capitel.

15. Vnd ſie thaten alſo / vnd ſatzten ſich alle.

Oc de giorde ſaa / oc ſette ſig alle.

16. Da nam er die funff brot vnd zween fiſch / vnd ſahe auff gehn Himmel vnd dancket darüber / brach ſie / vnd gab ſie den Jüngern / daß ſie dem Volck fürlegten.

Da tog hand de fem Brød / oc tho Fiſke / oc ſaa op i Himmelen / oc tackede der offuer / brød dem oc fick Diſciplene dem / at de lagde faar Folcket.

17. Vnd ſie aſſen vnd wurden alle ſatt / vnd wurden auff gehaben / daß jnen überbleib von Brocken / zwölff Körbe.

Oc de ode oc bleffue alle mætte. Och der bleff optaget / det ſom de leffnede aff Styckerne / tolff Kurffue.

18. Vnd es begab ſich / da er allein war / vnd betet / vnd ſeine Jünger bey jhm / fraget er ſie / vnd ſprach: Wer ſagen die leute daß ich ſey?

Oc det begaff ſig / der hand vaar alene / oc bad / oc hans Diſciple hoſſ hannem / da ſpurde hand dem at / oc oc ſage / Huem ſiger Folcket at ieg er?

19. Sie antworten vnd ſprachen: Sie ſagen / Du ſeyeſt Johannes der Tauffer / etliche aber / du ſeyeſt Elias / etliche aber / es ſey der alten Propheten einer aufferſtanden.

De ſuarede / oc ſagde / de ſige / du eſt den Døbere Johannes / oc nogle / du eſt Elias / oc nogle / der er en opſtanden aff de gamle Propheter.

20. Er aber ſprach zu jnen: Wer ſaget jhr aber / daß ich ſey? Da antwortet Petrus / vnd ſprach: Du biſt der Chriſt Gottes.

Da ſagde hand til dem / huem ſige i da at ieg er? Da ſuarede Peder / oc ſagde / Du eſt Guds Chriſt.

21. Vnd er bedrohet ſie / vnd gebot / daß ſie das niemand ſagten.

De hand truede dem / oc bød / at de ſkulde ingen ſige det.

Kapitola IX.

15. Y včiniſſ tak / a rozkázali ſe poſaditi wſſem.

Tedy oni ták vczynili / y ſiedli oni wſzyſcy.

16. A wzaw pět chlebuow a dwě Rybě / wzhlědl k Nebi / a dobrořečil gim / y lámal / a rozdáwal Včedlnijkům ſwým / aby kladli před záſtupy.

A on wziawſzy ono pięcioro chlebá y dwie rybie / poyzráwſzy w niebo / blogoſlawił im / á lamał y dawał zwolennikom / áby kládli przed ono zgromádzenie.

17. Y gedli wſſyckni / a naſyceni gſau A ſebráno geſt což bylo oſtalo / drobtůw dwanácte koſſuow.

A thák iedli oni wſzyſcy y náiedli ſie / y názbierano co im pozoſtálo okruſzkow koſzow dwánáſcie.

18. Y ſtalo ſe / když ſám byl modle ſe / byli s nim Včedlnijcy. Y otázal gich / řka: Kým mne prawij záſtupowé býti?

Y ſtálo ſie gdy on ſam był modlac ſie / á z nim byli zwolennicy / tedy ich pytał mowiac / Kimże mie powiedą być ten lud?

19. A oni odpowěděli / a řekli: Janem Křtitelem / a ginij Eliáſſem / ginij pak že Prorok geden z ſtarých wſtal.

A oni mu odpowiedáiac rzekli / Janem Krzcicielem / drudzy záſię Heliaſzem / á drudzy też iż Prorok niektory z onych ſtarych z martwych wſtał.

20. Y řekl gim: Wy pak kým mne býti prawijte? Odpowěděw Šſymon Petr / řekl: Kryſta Božijho.

Tedy im on rzekł / A wy kim mie być powiedacie? A odpowiedziawſzy Symon Piotr / rzekł: Kryſtuſem onym Bożym.

21. A on pohrozyw gim přikázal / aby žádnému toho neprawili.

Ale on im zágroziwſzy roſkazał / áby tego żadnemu nie powiedáli.

ט

22 וְאָמַר לְהוֹן דַּעֲתִיד הוּ בְּרֵהּ דְּאַנָשָׁא דְּסַגִּיאָתָא יֶחַשׁ וְיֶסְתְּלֵא מַן קַשִּׁישֵׁא וְרַבַּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא וְיִקְטְלוּנָיְהִי וְלְיוֹמָא דִּתְלָתָא יְקוּם׃

Dicendo, Ei biſogna ch'el Figliuol de l'huomo patiſca molte coſe, e che ſia ripruato da i Vecchij, e da i principali Sacerdoti, e da li Scribi, e che ſia occiſo, e riſuſciti il terzo giorno.

ט

22 כִּי יִצְטָרֵךְ בֶּן־הָאָדָם לִסְבֹּל רַבּוֹת וּלְהִמָּאֵס מִן־הַזְּקֵנִים וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים לְהֵרָג וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לָקוּם׃

Diziendo, Es meneſter que el Hijo del hombre padezca muchas coſas: y ſercondenado de los Ancianos, y delos principes de los Sacerdotes y de los Eſcribas; y ſer muerto, y reſuſcitar al tercero dia,

θ.

22. Εἰπών, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.

Diſant, Il faut que le Fils de l'homme ſouffre beaucoup, & ſoit reietté des Anciens, & principaux Sacrificateurs, & des Scribes: & qu'il ſoit mis à mort: & qu'il reſſuſcite au troiſieme iour.

23 וְאָמַר הֲוָא קֳדָם כֻּל־נָשׁ מַן דְּצָבֵא דְּנֵאתֵא בָּתְרַי יְכַפּוּר בְּנַפְשֵׁהּ וְיִשְׁקוֹל זְקִיפֵהּ כֻּל־יוֹם וְיֵאתֵא בָּתְרַי׃

Diceua poi à tutti, Se alcuno vuol venire doppo me, rinuntij ſe ſteſſo, e porti ogni dì la ſua croce, e ſeguitimi.

23 וַיֹּאמֶר אֶל־כֻּלָּם אִם אִישׁ רוֹצֶה לָבוֹא אַחֲרַי יְכַחֵשׁ לְנַפְשׁוֹ וְיִשָּׂא אֶת־צְלָבוֹ יוֹמָם וְיָבוֹא אַחֲרָי׃

Y dezia à todos, Si alguno quiere venir en pos de mi, nieguese àſimiſmo, y tome ſu cruz (cadadia,) y ſigame.

23. Ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Puis diſoit à tous, Si quelcun veut venir apres moi, qu'il renonce à ſoimeſme, & charge ſur ſoi de iour en iour ſa croix, & me ſuiue.

24 מַן גֵּיר דְּצָבֵא דְּנַפְשֵׁהּ יַחֵא מוֹבֵד לָהּ מַן דֵּין דְּיוֹבֵד נַפְשֵׁהּ מְטוּלָתִי הָנָא מַחֵא לָהּ׃

Percioche chi vorrà ſaluare l'anima ſua, la perderà: e chi perderà l'anima ſua per me, la ſaluarà.

24 כִּי אֲשֶׁר יִרְצֶה לְהוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשׁוֹ יְאַבְּדֶנָּה וַאֲשֶׁר יְאַבֵּד אֶת־נַפְשׁוֹ לְמַעֲנִי הוּא יוֹשִׁיעֶנָּה׃

Porque qualquiera que quiſiere ſaluar ſu alma, la perdera: y qual quiera que perdiere ſu alma por cauſa de mi, eſte la ſaluarà.

24. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.

Car quiconque voudra ſauuer ſa vie, il la perdra: mais quiconque perdra ſa vie pour l'amour de moi, celui-la la ſauuera.

25 מָנָא גֵּיר מֶתְעַדַּר בַּר־נָשָׁא דְּנֵאתַר עָלְמָא כֻּלֵּהּ נַפְשֵׁהּ דֵּין יוֹבֵד אַו יֶחְסַר׃

Perche, che vtile ha l'huomo ſe ben guadagnaſſe tutto'l mondo, ruinando intanto ſe ſteſſo, ò perdendoſi?

25 וּמַה יּוֹעִיל הָאָדָם אַף כִּי־יִבְצַע אֶת כָּל הָעוֹלָם אִם יְאַבֵּד אֶת־נַפְשׁוֹ אוֹ אִם־יֵעָנֵשׁ׃

Porque que aprouecha àl hombre, ſi grangeare todo el mundo, y ſe pierda àſimiſmo, o corra peligro de ſi?

25. Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθείς;

Car que profite-il à l'homme s'il gagne tout le monde, & qu'il ſe deſtruiſe ſoimeſme, & qu'il face perte de ſoimeſme.

26 מַן דְּיִבְהַת בִּי דֵּין וּבְמֶלַּי יִבְהַת בֵּהּ בְּרֵהּ דְּאַנָשָׁא מָא דְּאָתֵא בְּשׁוּבְחָא דְּאָבוּהִי עַם מַלְאֲכוֹהִי קַדִּישֵׁא׃

Percioche chi ſi vergognarà di me e de le mie parole, il Figliuol de l'huomo ſi vergonarà di lui, quando verrà ne la maeſtà ſua, e del Padre, e de ſanti Angeli.

26 כִּי־אֲשֶׁר יֵבוֹשׁ בִּי וּדְבָרַי גַּם בֶּן־הָאָדָם יֵבוֹשׁ בּוֹ אִם יָבוֹא בִּכְבוֹדוֹ וּבִכְבוֹד אָבִיו וּמַלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים׃

Porque elque ſe auergonçare de mi y de mis palabras, deſte tal el Hijo del hombre ſe auergonçarà, quando vendrà en ſu gloria, y del Padre, y de los ſanctos Angeles.

26. Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

Car quiconque aura honte de moi & de mes paroles, le Fils de l'homme aura honte de lui, quand il viendra en ſa gloire, & du Pere, & des ſaincts Anges.

27 שְׁרָרָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִית אֲנָשָׁא דְּקָיְמִין הָרְכָא דְּלָא יִטְעֲמוּן מוֹתָא עַד־מָא דְּיֶחֱזוּן מַלְכוּתָא דְּאַלָהָא׃

Her io vi dico veramente, che ſono alcuni di quelli che ſtanno qui preſenti, che non guſtaranno la morte, inſin à tanto che haueranno veduto il regno di Dio.

27 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בֶּאֱמֶת הוֹוִים פֹּה אֲנָשִׁים קָמִים אֲשֶׁר לֹא יִטְעֲמוּ אֶת־הַמָּוֶת עַד־כִּי יִרְאוּ אֶת מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y digohos de verdad, que ay algunos de losque eſtan aqui, que no guſtaràn la muerte, haſta que vean el Reyno de Dios,

27. Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Et ie vous di pour vrai qu'il y en a de ceux qui ſont ici preſens, qui ne gouſteront point la mort iuſques à tant qu'ils ayent veu le regne de Dieu.

CAP IX.

22. Dicens, Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à ſenioribus & principibus ſacerdotum & Scribis, & occidi, & tertia die reſurgere.

Saying, The Sonne of man muſt ſuffer many things, and be reproued of the Elders, and of the hie Prieſts and Scribes, & be ſlaine, and the thirde day riſe againe.

23. Dicebat autem ad omnes, Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me.

And he ſaide to them all, If any man will come after me, let him denie him ſelfe, & take vp his croſſe dayly, and follow me.

24. Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam ſuam propter me, ſalvam faciet illam.

For whoſoeuer will ſaue his life, ſhall loſe it: and whoſoeuer ſhall loſe his life for my ſake, the ſame ſhall ſaue it.

25. Quid enim proficit homo, ſi lucretur univerſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui faciat.

For what auantageth it a man, if he winne the whole worlde, and deſtroy himſelfe, or loſe him ſelfe?

26. Nam qui me erubuerit & meos ſermones; hunc filius hominis erubeſcet cum venerit in maieſtate ſua & Patris, & ſanctorum angelorum.

For whoſoeuer ſhall be aſhamed of me, and of my wordes, of him ſhall the Sonne of man be aſhamed, when he ſhall come in his glory, and in the glorie of the Father, & of the holy Angels.

27. Dico autem vobis verè, ſunt aliqui hîc ſtantes, qui non guſtabunt mortem donec videant regnum Dei.

And I tell you of a ſuretie, there be ſome ſtanding here, which ſhall not taſte of death, till they haue ſeene the kingdome of God.

Das IX. Kapitel.

22. Vnd ſprach: Denn des Menſchen Sohn muß noch vil leiden / vnd verworffen werden von den Elteſten vnd Hohenprieſtern / vnd Schrifftgelehrten / vnd getödtet werden / vnd am dritten tage aufferſtehen.

Oc ſagde / thi menniſkens Son ſkal end nu lide meget / oc forkaſtis aff de Eldſte oc ypperſte Preſter oc Schrifftkloge / oc ſlaſſ ihiel / oc opſtaa tredie dag.

23. Da ſprach er zu jhnen allen: Wer mir folgen wil / der verläugne ſich ſelbs / vnd neme ſein Creutz auff ſich täglich / vnd folge mir nach.

Da ſagde hand dil dem alle / huo ſom vil følge mig / hand ſkal forſage ſig ſelff / oc tage ſit Kaarſſ paa ſig daglige / oc følge mi effter.

24. Denn wer ſein leben erhalten will / der wird es verlieren / Wer aber ſein leben verleuret vmb meinet willen / der wirds erhalten.

Thi huo ſom vil beholde ſit Liff / hand ſkal miſte det / Oc huo ſom miſter ſit Liff for Min ſkyld / hand ſkal beholde det.

25. Vnd was nutz hette der Menſch / ob er die gantze Welt gewünne / vnd verlöre ſich ſelbs / oder beſchediget ſich ſelbs?

Och huad gaſſn haffde Menniſket / om hand vunde den gantſke Verden / oc miſte ſig ſelff / eller giorde ſig ſelff ſkade?

26. Wer ſich aber mein vnd meiner Wort ſchemet / des wird ſich des Menſchen Sohn auch ſchemen / wenn er kommen wird in ſeiner Herrligkeit / vnd ſeines Vaters vnd der heiligen Engel.

Men huo ſom bluiſſ ved mig oc mine ord / hannem ſkal oc Minneſkens Søn bluiſſ ved / naar ſom hand kommer i ſin Herlighed / oc ſin Faders / oc de hellige Englis.

27. Jch ſage euch aber warlich / daß etliche ſind von denen / die hie ſtehen / die den todt nicht ſchmecken werden / biß daß ſie das Reich Gottes ſehen.

Oc ſandelige ſiger ieg eder / At nogle ere aff dem / ſom her ſtaa / der icke ſkulle ſmage Døden / før de ſee Gudz Rige.

Kapitola IX.

22. Prawě / že Syn člowěka muſý mnoho trpěti / a potupen býti od Starſſých / a od Knijžat Kněžſkých / y od Zákonijkůw / a zabit býti / a třetijho dne z mrtwých wſtáti.

Mowiąc / Potrzebać áby Syn człowieczy wiele ćirpiał / á był wzgárdzon od ſtárßych y od Kſiążąt Kápłáńſkych y od Doktorow / y áby był zábit / á trzeciego dniá wzbudzon.

23. Y prawil ke wſſem: Chceli kdo přigijti za mnau / opři ſe ſám ſobě / a wezmi ſwůg křijž na každý den / a náſledug mne.

Y mowił do wßytkych / Jeſliż kto chce zá mną iść / niechżeć záprzy ſámego ſiebie / á weźmie krzyż ſwoy ná káżdy dzień / y niech idzie zá mną.

24. Zagiſtě kdo bude chtijti žiwot ſwůg zachowati / ztratijť gey. A kdož ztratij žiwot ſwůg pro mne / zachowaťgey.

Abowiemci kto będźie chćiał záchowáć duße ſwą / ſtráći ią / á ktokolwiek vtráći duße ſwą dla mnie / tenći ią záchowa.

25. Nebo co geſt platno člowěku / by wſſeren Swět zayſkal / a ſám ſebe kdyby zatratil / a ſſkodu ſobě včinil.

Bo coż tho podpomoże człowieká ieſliby zyſkał wßytek świát / á ſamby ſiebie ſtrácił / álbo pozbył ſáme° ſobie?

26. Nebo kdo ſe bude za mne ſtyděti a za mé řeči / za tohoť ſe Syn člowěka ſtyděti bude / když přigde w welebnoſti ſwé / a Otcowě y Swatých Angelůw.

Abowiemci ten ktory ſie záwſtydźi mnie y ſłow moich / tego ſie Syn człowieczy wſtydáć będźie / gdy przydźie z chwałą ſwoią y oycowſką / y świętych Anjołow.

27. Ale prawijm wám giſtě / gſauť tuto někteřij ſtogijce / kteřijž neokuſý ſmrti / až y vzřij Králowſtwij Božij.

A powiedam wam prawdźiwie / ſą niektorzy z tych co tu ſtoią / ktorzy żadnym ſpoſobem nie okuſzą śmierci / áż gdy vyzrą kroleſtwo Boże.

ט

28 והוא דין בתר מליא הלין איך תמניא יומין דבר ישוע לשמעון וליעקוב וליוחנן וסלק לטורא למצליו :

Doppo queste parole, circa otto giorni, auuenne ch'egli prese con seco Pietro, Giouanni, e Iacopo, e sali nel monte à fare oratione.

29 וכד הו מצלא אשתחלף חזוא דאפוהי ונחתוהי חורו ומבהקין הוו :

E mentre ch'egli oraua, la forma de la sua faccia diuenne vnaltra, e il suo vestimento si fece bianco e rilucente.

30 והא תרין גברין ממללין הוו עמה דאיתיהון מושא ואליא :

Et ecco, due huomini parlauano con esso lui: iquali erano Moise & Elia.

31 דאתחזיו בתשבוחתא אמרין הוו דין על מפקנה דעתיד הוא דישתלם באורשלם :

Che essendo appariti in maestà, parlauano de l'esito di lui ch'egli doueua adempiere in Ierusalem.

32 ויקרין הוו להון בשנתא שמעון והנון דעמה ולמחסן אתתעירו וחזו שובחה ולהנון תרין אנשין דקימין הוו לותה :

Hor Pietro e quei che erano seco, erano aggrauati di sonno: e come si furono suegliati, viddero la sua gloria, e i due huomini che stauano con esso lui,

33 וכד שריו למפרעו מנה אמר שמעון לישוע רבי שפיר הו לן דהרכא נהוא ונעבד תלת מטללין לך חדא ולמושא חדא ולאליא חדא ולא ידע הוא מנא אמר :

Et auuenne che nel partir di quelli da esso, Pietro disse à IESV, Maestro, egli è bene che noi ci stiamo qui, e facciamo tre tabernacoli, vno à te, & vno à Moise, & vno ad Elia: non sapendo quel che si diceua.

34 וכד אמר הלין הות ענגא ואטלת עליהון ודחלו כד חזו למושא ולאליא דעלו בעננא :

E mentre ch'egli diceua queste cose, venne vna nuuola, e adombrogli: e ne l'entrar quelli ne la nuuola, hebbero paura.

ט

28 ויהי אחרי הדברים האלה כשמונה ימים ויקח את כיפה ויוחנן ויעקב ויעל על ההר להתפלל :

Y aconteció que despues de estas palabras, como ocho dias, tomó à Pedro, y à Ioan, y à Iacobo, y subió àl monte à orar.

29 ויהי בהתפללו קרן עור פניו ובגדיו הלבינו כמו ברק :

Y entanto a que oraua, la aparencia de su rostro se hizo otra: y su vestido blanco y resplandeciente.

30 והנה שני אנשים דברו עמו אשר הם משה ואליהו :

Y heaqui dos varones que hablauan con el, lós quales eran Moysen, y Elias:

31 ויראו בכבוד וידברו את מוצאו אשר עתיד הוא למלאת בירושלים :

Que apparecieron en magestad, y hablauan de su salida la qual auia de cumplir en Ierusalem.

32 וכיפה ואשר עמו היו כבדים בשנה ויעירו ויראו את כבודו ואת שני אנשים העמדים אליו :

Y Pedro, y losque estauan con el, estauan cargados de sueno: y como despertaron, vieron su magestad, y à aquellos dos varones que estauan conel.

33 ויהי בהפרדם ממנו אמר כיפה אל ישוע המורה טוב יש להיות אותנו פה נעשה נא שלשת אהלים לך אחד ולמשה אחד ולאליהו אחד ואיננו יודע מה מדבר הוא :

Y aconteció, que apartandose ellos deel, Pedro dize à Iesus, Maestro bien es que nos quedemos aqui: y hagamos tres cabannas: vna parà ti y vna para Moysen, y vna para Elias: no sabiendo loque se dezia.

34 וכאשר הוא מדבר את הדברים האלה ויהיה הענן ויסך אותם וייראו בבואם בענן :

Y estando el bablandó esto, vino vna nuue que los cubrió: y vuieron temor entrando en la nuue.

θ'.

28. Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτώ, καὶ παραλαβὼν τὸν πέτρον, καὶ ἰωάννην, καὶ ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

Or aduint enuiron huit iours apres ces paroles, qu il print auec soi Pierre, & Iehan, & Iaques, & monta en vne montagne pour prier.

29. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτόν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων.

Et comme il prioit, la forme de sa face deuint tout autre, & son vestement deuint blanc, & resplendissant comme vn esclair.

30. Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν μωσῆς καὶ ἠλίας.

Et voici, deux personnages parloyent auec lui, qui estoyent Moyse & Elie.

31. Οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν ἱερουσαλήμ.

Qui apparuerent en glorie, & parloyent de son issuë qu'il deuoit accomplir en Ierusalem.

32. Ὁ δὲ πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ.

Or Pierre & ceux qui estoyent auec lui, estoyent appesantis de someil: & quand ils furent resueillés, ils virent la gloire d'icelui, & les deux personnages qui estoyent auec lui.

33. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν ὁ πέτρος πρὸς τὸν ἰησοῦν, ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοί, καὶ μωσεῖ μίαν, καὶ μίαν ἠλίᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ λέγει.

Et aduint comme ces personnages se departoyent d'auec lui, que Pierre dit à Iesus, Maistre, il est bon que nous soyons ici: faisons-y donc trois tabernacles, vn pour, & vn pour Moyse, & vn pour Elie: ne sachant qu'il disoit.

34. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη, καὶ ἐπεσκίασεν αὐτούς. ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην.

Et comme lui disoit ces choses, vne nuee vint qui les enombra, & ainsi qu'ils entroyent en la nuee, ils eurent peur.

CAP. IX.

28. Factum eſt autem poſt hæc verba ferè dies octo, & aſſumpſit Petrum & Iacobum & Iohannem, & aſcendit in montem ut oraret.

And it came to paſſe about an eight dayes after thoſe words / that he tooke Peter / an John / and James / & went vp into a mountaine to pray.

29. Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus eius, altera: & veſtitus eius, albus & refulgens.

And as he prayed / the facion of his countenance was chaunged / and his garment was white and gliſtered.

30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyſes & Elias.

And beholde / two men talked with him / which were Moſes and Elias.

31. Viſi in maieſtate: & dicebāt exceſſum eius, quem completurus erat in Ieruſalem.

Which appeared in glorie / and tolde of his departing / which he ſhoulde accompliſh at Jeruſalem.

32. Petrus verò & qui cum illo erant, grauati erant ſomno, Et evigilantes, viderūt maieſtatem eius, & duos viros qui ſtabant cum illo.

But Peter & they ÿ were with him / were heauy with ſleepe / & when they awoke / they ſaw his glory / & the two men ſtanding w him.

33. Et factum eſt: cùm diſcederent ab illo, ait Petrus ad Ieſum, Præceptor, bonum eſt nos hic eſſe: & faciamus tria tabernacula, unum tibi, & unum Moyſi, & unum Eliæ; neſciens quid diceret.

And it came to paſſe / as they departed from him / Peter ſayd vnto Jeſus / Maſter / it is good for vs to be here: let vs therefore make three tabernacles / one for thee / and one for Moſes / and one for Elias / and wiſt not what he ſayd.

34. Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes, & obumbravit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem.

While he thus ſpake / there came a cloude / and ouerſhadowed them / and they feared when they were entring into the cloude.

Das IX. Capitel.

28. Vnd es begab ſich nach diſen reden bey acht-tagen / daß er zu ſich nam Petrum / Johannem vnd Jacobum / vnd gieng auff einen Berg zu beten.

Oc det begaff ſig otte dage effter denne Tale / at hand tog til ſig / Peder / Johannem oc Jacobum / oc gick op paa it Bierg at bede.

29. Vnd da er betet / war die geſtalt ſeines angeſichts anders / vnd ſein kleid ward weiß vnd glentzet.

Oc der hand bad / bleff hans Anſictis ſkickelſe anderledis / oc hans klædebon bleff huid oc ſkinnendis.

30. Vnd ſihe / zwen Männer redeten mit jhm / welche waren Moſes vnd Elias.

Oc ſee / tho Mend talede met hannem / ſom vaare Moſe oc Elias.

31. Die erſchinen inn klarheit / vnnd redeten von dem Außgang / welchen er ſolte erfüllen zu Jeruſalem.

De obenbaredis i klarhed / oc talede om den Udgong / ſom hand ſkulde fuldkomme i Jeruſalem.

32. Petrus aber vnd die mit jhm waren / waren vol ſchlaffs. Da ſie aber auff wachten / ſahen ſie ſeine klarheit / vnd die zwen Männer bey jhm ſtehen.

Men Peder oc de ſom vaare met hannem / vaare fulde aff ſøffn. Oc der de vognede op / da ſaae de hans klarhed / oc de tho Mend ſtaa hoſſ hannem.

33. Vnd es begab ſich / da die von jhm wichen / ſprach Petrus zu Jeſu: Meiſter hie iſt gut ſein / Laſſet vns drey Hütten machen / Dir eine / Moſi eine / vnd Elias eine / vnd wuſte nicht waß er redet.

Oc det begaff ſig / der de vigede fra hannem / ſagde Peder til Jeſum / Meſtere / her er gaat at vere / Lader oſſ gøre tre Bolige / Dig en / Moſe en / oc Elias en / Oc hand viſte icke huad hand talede.

34. Da er aber ſolchs redet / kam eine Wolcken / vnd überſchattet ſie / vnd ſie erſchracken / da ſie die Wolcken überzog.

Men der hand talede ſaadant / kom en Sky / oc offuerſkuggede dem / oc de forferdedis / der ſkyen drog offuer dem.

Kapitola IX.

28. Y ſtalo ſe po těch řečech / yako po woſmi dnech / y poyal Petra / a Jakuba / a Jana / y wſtaupil na huoru aby ſe modlil.

Y ſtáło ſie po tych słowiech jákoby po ośmi dnioch / wziął z ſobą Piotrá / Janá / y Jákubá / á wſzedł ná gorę áby ſie modlił.

29. A když ſe modlil / včiněna geſt twář geho proměněná / a Oděw geho bijlý a ſtkwaucý.

A czáſu modlenia ſtáłá ſie inſza oſobá oblicza iego / á vbior iego biały y łſnący ſie.

30. A ay dwa mužij mluwili s nim: A byli Moyžijš / a Eliáš.

A oto dwá mężowie rozmawiáli z nim / ktorzy byli Moizeſz y Heliaſz.

31. Widijni s nim w welebnoſtj: a wyprawowali o ſmrti geho / kterauž měl wyplniti w Geruzalemě.

Ktorzy będąc widziáni z chwałą opowiedáli iego zeście ktore być miáło / iż miał być pogrzebion w Jeruzálem.

32. Petr pak a ti kteřijž s nim byli / obtijženi byli ſnem. A procýtiwſſe / widěli welebnoſt geho / a dwa muže kteřijž ſtáli s nim.

Ale Piotr y drudzy ktorzy byli z nim / ſnem ociążeni byli / a gdy ocucili / vyzreli chwałe ieo / y onych dwu mężow ktorzy z nim ſtali.

33. Y ſtalo ſe / když gſau odeſſli od něho / řekl Petr k Gežijſſowi: Přikazateli / dobrét geſt nám zde býti / vdělayme tuto tři Stánky / Tobě geden / Moyžijſſowi geden / a Eliáſſowi geden / newěda coby mluwil.

Potym gdy oni odeſzli od niego / rzekł Piotr do Jezuſá: Miſtrzu dobrzeby nam thu być. A przetoż poſtawmy trzy namioty / ieden tobie / á ieden Moizeſzowi / y ieden Heliáſzowi / lecz niewiedział co mowił.

34. A když on to mluwil / ſtal ſe Oblak / y zaſtijnil ge / y báli ſe když oni weſſli do Oblaku.

A gdy tego on ieſzcze domawiał / powſtał obłok ktory ie zácmił / y bali ſie gdy wchodzili w obłok.

ט | ט | θ'.

35 וקלא הוא מן עננא דאמר הנו ברי חביבא להו שמעו :

Allora venne da la nuuola vna voce, che diceua, Questo è il mio Figliuol diletto, vdite lui.

35 ויהי קול מענן לאמר זה הוא בני ידידי אותו שמעו :

Y vino vna boz de la nuue, que dezia, este es mi hijo amado, à el oyd.

35. Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, αὐτοῦ ἀκούετε.

Adonc vint vne voix de la nuee, disant, Cestui-ci est mon Fils bien-aimé, escoutez-le.

36 וכד הוא קלא אשתכח ישוע בלחודוהי והנון שתקו ולאנש לא אמרו בהנון יומתא מדם דחזו :

E mentre che la voce si faceua, si trouò IESV solo: & essi tacquero, e non disser nulla à persona in quei giorni, de le cose che haueuano vedute.

36 ובהיות הקול נמצא ישוע לבדו ויחשו ולאיש לא הגידו בימים ההם דבר מאלה אשר ראו :

Y passada aquella boz, Iesus fue hallado solo y ellos callaron: y por aquellos dias no dixeron nada à nadie de lo que auian visto.

36. Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, εὑρέθη ὁ ἰησοῦς μόνος, καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασι.

Et comme la voix se prononçoit, Iesus se trouua seul: & ils se teurent tous, & ne rapporterent en ces iours-la rien à personne de ce qu'ils auoyent veu.

37 והוא ליומא דבתרה כד נחתין מן טורא פגעו בהון כנשא סגיאא :

Nel giorno seguente auuenne che scendendo essi del monte, gli si fece incontro vna gran turba.

37 ויהי ביום אחר ברדתם מן ההר ויקר אליו קהל רב :

Y aconteció el dia siguiente, que apartandose ellos del monte, gran companna le salió àl encuentro.

37. Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

Or aduint le iour en suiuant, qu'eux estans descendus de la montagne, vne grand' troupe le vint rencontrer.

38 וגברא חד מן כנשא הו בעא ואמר מלפנא בעא אנא מנך אתפני עלי ברי דיחידיא הו לי :

Et ecco vn huomo de la turba gridò, dicendo, Maestro, io ti prego, riguarda al mio figliuolo, percioch egli mi è vnico,

38 והנה איש מן העם זעק לאמר אנא רבי הביטה נא אל בני כי־יחידי יש־הוא :

Y heaqui que vn hombre de la compánna clamò, diziendo, Maestro, ruegote que veas à mi hijo que tengo vnico.

38. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησε, λέγων, διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν υἱόν μου. ὅτι μονογενής ἐστί μοι.

Et voici, vn homme d'entre la troupe s'escria, disant, Maistre, ie te prie, regarde à mon fils: car il m'est vniqne.

39 ורוחא עדיא עלוהי ומן שליא קעא ומחרק שנוהי ומרעד ולמחסן ברקא מנה מנד דשחקתה :

Et ecco, lo spirito il piglia, e subbito grida, e laceralo spumando, & a pena si parte da esso, lacerandolo.

39 והנה הרוח תקחנו ובפתע יצעק וימריצנו עם חלאה ובקשיות יפרד ממנו מדכא אותו :

Y heaquí, vn espiritu lo toma, y de repente da bozes: y lo despedaça con espuma: y à penas se aparta deel, quebrantandolo.

39. Καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτὸν, καὶ ἐξαίφνης κράζει καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, συντρίβον αὐτόν.

Et voici vn esprit le prend, & il s'escrie soudainement, & le desrompt en le faisant escumer, & à grand'peine se depart de lui, mesmes en le froissant.

40 ובעית מן תלמידיך דנפקוניהי ולא אשכחו :

Hor io haueuo pregato i tuoi discepoli che lo scacciassero, e non hanno pòtuto.

40 ושאלתי מתלמידיך להוציאו ולא יכלו :

Y rogué à tus Discipulos que lo echassen fuera, y no pudierón.

40. Καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλλωσιν αὐτὸ, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.

Or ai-ie prié tes disciples qu'ils le iettassent hors, mais ils n'ont peu.

41 ענא דין ישוע ואמר או שרבתא דלא מהימנא ומעקמתא עדמא לאמתי אהויא לותכון ואסיברכון קרביהי לכא לברך :

IESV rispondendo, disse, O generatione infidele e peruersa, infin à quando sarò io con voi, e vi sopportarò? Mena quà il tuo figliuolo.

41 ויען־ישוע ויאמר אוי דור סורר ושובב עד מה אהיה עמכם להתאפק לכם הביאה פה את־בנך ידידך :

Y respondiendo Iesus, dize, O generacion infiel y peruersa, hasta quando tengo de estar con vosotros, y os suffriré? Trae tu hijo acà.

41. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου.

Et Iesus respondant dit, o generation infidele & desens reuersé, iusqu' à quand finalement serai-ie auec vous, & vous supporterai-ie? Amene ici ton fils.

25. Et

CAP. IX.

35. Et vox facta eſt de nube, dicens, Hic eſt filius meus dilectus: ipſum audite.

And there came voice out of the cloude/ ſaying/ This is my beloued Sonne/ heare him.

36. Et dum fieret vox, inventus eſt Ieſus ſolus. Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerũt in illis diebus quicquam ex his quæ viderant.

And when the voice was paſt/ Jeſus was found alone: and they kept it cloſe/ and tolde no man in thoſe dayes any of thoſe things which they had ſeene

37. Factum eſt autem: in ſequenti die, deſcendentibus illis de monte, occurrit illi turba multa.

And it came to paſſe on the next day/ as they came downe from the mountaine/ much people met him.

38. Et ecce vir de turba exclamavit, dicens, Magiſter, obſecro te, reſpice in filium meum, quia unicus eſt mihi.

And beholde/ a man of the a companie cryed out/ ſaying/ Maſter/ J beſeech thee/ beholde my ſonne: for he is all that J haue.

39. Et ecce, ſpiritus apprehendit eum, & ſubitò clamat, & elidit, & diſſipat eum cum ſpuma, & vix diſcedit dilanians eum.

And lo/ a ſpirite taketh him/ and ſodeinly he cryeth/ and he teareth him/ that hee fometh/ and with much paine departeth from him/ when he hath bruiſed him.

40. Et rogavi diſcipulos tuos ut eiicerent illum, & non potuerunt.

Nowe J haue beſought thy diſciples to caſt him out/ but they could not.

41. Reſpondens autem Ieſus, dixit, O generatio infidelis & perverſa, uſquequo ero apud vos & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

Then Jeſus anſwered/ and ſayd/ O generation faithles/ and crooked/ howe long nowe ſhall J be with you/ and ſuffer you bring thy ſonne hither.

Das IX. Kapitel.

35. Vnd es fiel eine ſtimme auß der Wolcken/ die ſprach: Diſer iſt mein lieber Son/ den ſolt jhr hören.

Oc der falt en røſt aff ſkyen/ ſom ſagde/ Denne er min elſkelige Søn/ Hannem ſkulle i høre.

36. Vnd in dem ſolche ſtimme geſchach/ funden ſie Jeſum alleine. Vnd ſie verſchwiegen/ vnd verkündigeten niemand nichts inn den ſelbigen tagen/ was ſie geſehen hatten.

Oc i det ſaadan røſt ſkede/ funde de Jheſum alene/ Oc de tagde ſtille/ oc forkyndede ingen inted i de ſamme dage/ aff det de haffde ſeet.

37. Es begab ſich aber den tag hernach/ da ſie von dem Berge kamen/ kam jhnen entgegen vil Volcks.

Oc det begaff ſig den dag der effter/ der de komme aff Bierget/ da kom meget Folck imod dem.

38. Vnd ſihe/ ein Man vnter dem Volck rieff vnd ſprach: Meiſter/ ich bitte dich/ beſihe doch meinen Sohn/ denn er iſt mein einiger Sohn.

Oc ſee/ en Mand iblant Folcket robte/ oc ſagde/ Meſtere/ Jeg beder dig/ beſee dog min Søn. Thi hand er min eniſte Søn.

39. Sihe/ der Geiſt ergreifft jhn/ ſo ſchreyet er als bald/ vnd reiſſet jhn das er ſchäumet/ vnnd mit noth weichet er von jm/ wenn er jhn geriſſen hat.

See/ Aanden griber fat vaa hannem/ Saa rober hand ſtrax/ oc hand riffuer hannem/ at hand fraaer/ oc med nød viger hand fra hannem/ naar hand haffuer riffuit hannem.

40. Vnd ich habe deine Jünger gebeten/ daß ſie jhn außtrieben/ vnd ſie kondten nicht.

Oc ieg bad dine Diſciple/ at de ſkulde vddriffue hannem/ oc de kunde icke.

41. Da antwortet Jeſus/ vnnd ſprach: O du vnglaubige vnd verkerte art/ wie lang ſoll ich bey euch ſein/ vnd euch dulden? Bringe deinen Sohn her.

Da ſuarede Jheſus/ oc ſagde/ O du vantro oc vnartige Slect/ huor lenge ſkal ieg vere hoſſ eder/ oc lide eder? Hent din Søn hid.

Kapitola IX.

35. Y ſtal ſe hlas z Oblaku/ řka: Tentoť geſt Syn můg milý/ toho poſlauchayte.

Sſtał ſię thedy głos z obłoku mowiąc: Tenci ieſt Syn on moy namilſzy tegoż ſłuchaycie.

36. A když ſe ten hlas ſtal/ nalezen geſt Gežiſs ſám. A oni mlčeli/ a nepravili žádnému w těch dnech ničehož z těch wěcý kteréž gſau widěli.

A gdy ſię zſtał on głos/ nálezion ieſt ſam Jezus/ á oni też milczeli/ á przez on czás żadnemu nic nie powiedáli z tych rzeczy ktore widźieli.

37. Stalo ſe pak druhého dne/ když gſau ſſtupowali s hůry/ potkal gey záſtup mnohý.

Y zſtáło ſię názáiutrz gdy oni zſtępowáli z gory/ zábieżało mu zgromádzenie wielkie.

38 A hle muž z záſtupu zwolall/ řka: Miſtře/ proſým tebe/ wzhédni na ſyna mého/ nebť gedinkého toho mám.

A otho niektory záwołał z onego zgromádzenia mowiąc/ Miſtrzu proſzęcię weyzry náſyná mego/ boc tylkoż tego iedynego mam.

39. Kteréhož Duch popadá/ a y hned křičij/ a porážij gey/ a ſapá/ a ſlinij/ a s těžkoſtij odcházý od něho lomcugijc gim.

A oto go duch chwyta/ áż przekáwołá/ y rozdziera go áż do ślin/ á zá ledwie odchodźi od nie° kruſząc go.

40. Y proſyl gſem Včedlnijkuow twých/ aby gey wywrhli/ a nemohli.

Y prośiłciem zwolennikow twoich áby go wyrzucili/ ále nie mogli.

41. Y odpowěděw Gežiſs/ řekl: O pokolenij newěrné a přewrácené/ dokud budu v wás/ a dokud wás trpěti budu? Přiweď ſem ſyna twého.

Thedy Jezus odpowiedźiawſzy rzekł/ O narodźie niewierny y przewrotny/ y dokądże wżdy będę miedzy wámi/ á długo was ćierpieć będę?

ט

42 וכד מקרב לה ארמיה דיוא הו ומעסה וכאא ישוע ברוחא הי טנפתא ואסיה לטליא ויהבה לאבוהי :

E mentre ch'egli andaua oltre, il demonio lo sbattè, e lo lacerò: e IESV minacciò lo spirito immondo, e risanò il fanciullo, e rendello à suo padre.

43 ואתדמרו כלהון ברבותה דאלהא וכד כלנש מתדמר הוא על כל דעבד ישוע אמר לתלמידוהי :

Onde tutti si stupiuano de la magnifica virtù di Dio. E mentre che tutti si marauigliauano di tutto quel ch'ei faceua, egli disse à i suoi discepoli.

44 סימו אנתון מלא הלין באדניכון ברה גיר דאנשא עתיד דנשתלם באידי בנינשא :

Mettete voi queste parole ne le vostre orecchie, imperoche auuerrà che il Figlinol de l'huomo sarà dato ne le mani degli huomini.

45 הנון דין לא אשתודעוה למלתא הדא מטול דמכסיא הות מנהון דלא נדעונה ודחלין הוו דנשאלוניהי עליה על מלתא הדא :

Ma essi non intendeuano questa parola, & era loro in modo velata, che non la comprendeuano: e temeuano domandarlo di tal parola.

46 ועלת בהון מחשבתא דמנו כי רב בהון :

Poi entrorono in disputa in loro stessi, chi di loro fusse il maggiore.

47 ישוע דין ידע מחשבתא דלבהון ונסב טליא ואקימיה לותה :

E IESV conoscendo il pensiero del lor cuore, prese vn fanciullo, e poselo appresso di se.

ט

42 ובקרובו אליו וירטשהו השד וימעסהו ויגער ישוע ברוח הטמאה וירפא את־הנער ויתנהו לאביו :

Y como aun se acercaua, el demonio lo derribo, y despedaçó: mas Iesus rinnió àl espiritu immundo y sanó àl mochacho, y boluiólo à su padre.

43 ויבהלו כלם על־גדלת יהוה ויתמהו על־כלם אשר עשה ויאמר אל־תלמידיו :

Y todos estauan fuera de si en la grandeza de Dios: y Marauillandose todos de todas las cosas que hazia dixo à sus discipulos.

44 שימו אתם את־הדברים האלה אל־אזניכם כי בן־האדם יש־עתיד להנתן בידי האנשים :

Roned vosotros en vuestros coraçones estas palabras: porque ha de acontecer que el Hijo del hombre será entregado en manos de hombres.

45 והמה לא בנו את־הדבר הזה והיה מכסה מהם פן ידעוהו ויראו לשאל לו על־הדבר הזה :

Mas ellos no entendian esta palabra: y era les encubierta para que no la entendiessen: y temian de preguntarle de esta palabra.

46 ותעל־מחשבה בהם מי־הוא גדול בהם :

Entonces entrò en ellos pensamiento, qual de ellos seria el mayor.

47 וכאשר ידע ישוע את־מחשבות לבותם ויאחז את־הילד ויקימנו אצלו :

Mas Iesus, viendo los pensamientos del coraçon de ellos, tomó vn ninno, y pusolo cabe si:

θ'.

42. Ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν· ἐπετίμησε δὲ ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.

Et comme il approchoit tant seulement, le diable le froissa, & le desrompit: mais Iesus tansa l'esprit immonde, & guerit l'enfant, & le rendit à son pere.

43. Ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

Et tous furent estonnés de la magnifique vertu de Dieu. Et comme tous s'esmerueilloyent de tout ce qu'il faisoit, il dit à ses disciples.

44. Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

Vous autres mettez ces paroles en vos oreilles: car il aduiendra que le Fils de l'homme sera liuré ès mains des hommes.

45. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

Mais ils n'entendoyent point ceste parole, & elle leur estoit tellement cachee, qu'ils ne la comprenoyent point: & craignoyent de l'interroguer touchant ceste parole.

46. Εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν.

Puis ils entrerent en dispute entr'eux assauoir lequel d'entr'eux estoit le plus grand.

47. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ.

Mais Iesus voyant la pensee de leur cœur, print vn petit enfant, & le mit aupres de soi:

CAP. IX.

42. Et cum accederet, elisit illum dæmonium, & dissipavit. Et increpavit Iesus spiritum immundum, & sanavit puerum: & reddidit illum patri eius.

And whiles he was yet comming/ the deuill rent him/ and tare him: and Jesus rebuked the vncleane spirit/ and healed the childe/ and deliuered him to his father.

43. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusque mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad discipulos suos.

And then were all amased/ at the migthie power of God: and while they all wondred at all things/ which Jesus did/ he sayd vnto his disciples.

44. Ponite vos in cordibus vestris sermones istos: filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum.

Marke these wordes diligently: for it shall come to passe/ that the Sonne of man shall be deliuered into the handes of men.

45. At illi ignorabant verbum istud, & erat velatum ante eos, ut non sentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.

But they vnderstood not ẏ worde: for it was hid from thē/ sn ẏ they could not perceiue it/ & they feared to aske him of ẏ word.

46. Intravit autem cogitatio in eos, qui eorum maior esset.

Then there arose a disputation among them/ which of them should be the greatest.

47. At Iesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit illum secus se.

When Jesus saw the thoughtes of their heartes/ he tooke a litle childe/ and set him by him.

Das IX. Capitel.

42. Vnd da er zu jhm kam/ reiß jhn der teufel vnd zerret jhn. Jesus aber bedrohet den vnsaubern Geist/ vnd machet den Knaben gesund/ vnd gab jhn seinem Vater wider.

Oc der hand kom til hannem/ da sled Dieffuelen hannem/ oc reff hannem suarlige. Da truede Jhesus den wrene Aand/ oc giorde Drengen helbrede/ oc fick hans Fader hannem igen.

43. Vnd sie entsatzten sich alle über der Herrligkeit Gottes. Da sie sich aber alle verwunderten über allem das er thet/ sprach er zu seinen Jüngern:

Oc de bleffue alle forferdede offuer Gudz herlighed. Oc der de forundrede dem alle/ paa alt det som hand giorde/ da sagde hand til sine Disciple.

44. Fasset jhr zu euren ohren dise rede/ denn des Mennschen Son muß überantworttet werden in der Menschen hände.

Tage i denne tale til eders øern/ Thi Menniskens Søn skal antuordis i Menniskens hender.

45. Aber das wort vernamen sie nicht/ vnd es war für jhnen verborgen/ daß sie es nicht begriffen/ vnd sie forchten sich jn zu fragen vmb dasselbige wort.

Men det ord forstode de icke/ oc det vaar skiult faar dem/ at de begrebe det icke. Oc de fryctede sig at spørre hannem om det samme ord.

46. Es kam auch ein gedancken vnter sie. Welcher vnter jnen der grössest were.

Der kom oc en tancke iblant dem/ Huilcken der skulde vere den Størsté iblant dem.

47. Da aber Jesus den gedancken jhres hertzens sahe/ ergreiff er ein Kind/ vnd stellt es neben sich.

Men der Jhesus saa deris hiertis tancker/ tog hand it Barn/ oc stickede det hoss sig.

Kapitola IX.

42. A když přistaupil/ porazyl gey Diábel/ a sapal gim. Y primluwil duchu nečistému Gežijš/ a vzdrawil dijtě/ a nawrátil ge Otcy geho.

A gdy sie iesze ze przystepowál/ rostárgálo go diabelstwo y roszárpalo/ ále Jezus zfukal duchá nieczystego/ y vzdrowil dziecie á wrcoil ie oycu iego.

43. Y s strachem diwili se wssyckni welikomocnosti Božské. A když se wssyckni diwili wssem wěcem kterěž činil/ řekl Včedlnijkům swým:

Y zdumieli sie wszyscy nád ták zacná moca Boza/ á gdy sie wszyscy dziwowali vszytkim rzeczam ktore czynil/ rzekl do zwolennikow swoich.

44. Složte w srdcých wassých řeči tyto/ nebo zagisté státi se má/ aby Syn člowěka dán byl w ruce lidské.

Pokládaycież wy w vszech wászych slowá ty/ abowiemci tho przyydzie iż Syn czlowieczy bedzie podan w rece ludzkie.

45. A oni nepoznali slowa toho/ a bylo před nimi skryto/ aby nesrozuměli gemu: Y nesměli se ho tázati o tom slowu.

Ale oni nie rozumieli tey powieści/ y bylo tho od nich skryto że sie o tym nie czuli/ y bali sie pytác go o tey powieści.

46. Y wesslo w ně mysslenij/ kdoby z nich byl wětssý/

Y weszlá miedzy nie mysl/ ktoby z nich byl nawietszym.

47. A Gežijš wida myssleníj gegich/ poyaw dijtě/ postawil ge wedlé sebe.

Tedy Jezus widzac mysl serczich/ wziąl dzieciatko y postáwil ie podle siebie.

ט

48 וַאמַר לְהוֹן כֻּל מַן דִּמְקַבֵּל טַלְיָא אַיְךְ הָנָא בַּשְׁמִי לִי הוּ מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל מְקַבֵּל לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי אַינָא גֵּיר דַּזְעוּר בְּכֻלְּכוֹן הָנָא נֶהֱוֵא רַב׃

E disse loro, Chiunque riceuerà questo fanciullo nel Nome mio, riceue me: e chiunque riceuerà me, riceue colui che m'ha mandato: perche chi è il minore tra tutti voi, costui sarà il piu grande.

49 וַעְנָא יוּחַנָּן וַאמַר רַבַּן חֲזַין אֱנָשׁ דְּמַפֵּק שֵׁאדֵא בַּשְׁמָךְ כְּלֵינָיְהי עַל דְּלָא אָתֵא עַמַּן בָּתְרָךְ׃

E Giouanni rispondendo, disse, Maestro noi habbiam veduti vn certo huomo che scaccia i demonij nel Nome tuo: e gliel' habbiam proibito: percioch'egli non ti segue insieme con esso noi.

50 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא תֶּכְלוֹן מַן גֵּיר דְּלָא הֱוָא לוּקְבַּלְכוֹן חֲלָפַיְכוֹן הוּ׃

E IESV li disse, Non lo proibite: perche chi non è contra noi, è per noi.

51 וֶהֱוָא דְּכַד מֶתְמַלֵּין יַוְמָתָא דְּסוּלָקֵהּ אַתְקֵן פַּרְצוּפֵהּ דְּנֵאזַל לְאוּרִשְׁלֶם׃

Quando i giorni de la sua eleuatione si compiuano, egli drizzò la sua faccia tutto risoluto per andare in Ierusalem.

52 וְשַׁדַּר מַלְאַכֵא קְדָם פַּרְצוּפֵהּ וַאזַלוּ עַלוּ לְקְרִיתָא דְּשָׁמְרָיֵא אַיְךְ דְּנַתְקְנוּן לֵהּ׃

E mandò innanzi à se de messi, i quali andando, entrarono in vn borgo de Samaritani, per apparecchiargli allogiamento.

53 וְלָא קַבְּלוּהִי מֶטוּל דְּפַרְצוּפֵהּ לְאוּרִשְׁלֶם סִים הֱוָא לְמֵאזַל׃

Ma essi non lo riceuerono, percioche la faccia sua era come di colui che andaua in Ierusalem.

ט

48 וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּל אֲשֶׁר יְקַבֵּל אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה בִּשְׁמִי יְקַבְּלֵנִי וַאֲשֶׁר יְקַבְּלֵנִי יְקַבֵּל אֶת אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי כִּי אֲשֶׁר קָטוֹן הוּא בְּכֻלְּכֶם זֶה גָּדוֹל הוּא מִכֻּלָּם׃

Y dizeles, Qualquiera que recibiere este ninno en mi nombre, à mi recibe: y qualquiera que me recibiere à mi, recibe àl que me embió. porque el que fuere el menor entre todos vosotros este será el grande.

49 וַיַּעַן יוֹחָנָן וַיֹּאמַר רַבִּי יָדַעְנוּ אִישׁ אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ הוֹצִיא אֶת הַשֵּׁדִים וַנִּכְלָאֵהוּ כִּי לֹא בָא עִמָּנוּ׃

Entonces respondiendo Ioan, dixo, Maestro, Auemos visto à vno que echaua fuera demonios en tu nõbre: y defendimosselo, porque no te sigue con nosotros.

50 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ אַל תִּכְלָאוּ כִּי אֲשֶׁר לֹא לְקָבְלֵנוּ חֶלְקֵת לָנוּ הוּא׃

Iesus le dixo, No lo defendays: porque el que no es contra nosotros, por nosotros es.

51 וַיְהִי בְּהִמָּלֵאת יְמֵי עֲלוֹתוֹ וַיָּתְקַן אֶת פָּנָיו לַהֲלֹךְ אֶל יְרוּשָׁלָיִם׃

Y aconteció que como se cumplio el tiempo en que auia de ser recebido arriba, el affirmó su rostro para yr à Ierusalem.

52 וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים לְפָנָיו וַיֵּלְכוּ וַיָּבוֹאוּ אֶל טִירַת שׁוֹמְרוֹן לְהָכִין לוֹ׃

Y embió mensageros delante de si, los quales fueron, y entraron en vna ciudad de los Samaritanos, para aderecarle alli.

53 וְלֹא קִבְּלוּ אוֹתוֹ כִּי פָּנָיו תִּקֵּן לָלֶכֶת יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Mas no lo recibieron, porque su rostro era de hombre que yua à Iersalem.

θ'.

48. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με· ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας.

Et leur dit, Quiconque receura ce petit enfant en mon Nom, me reçoit: & quiconque me receura, réçoit celui qui m'a enuoyé. Car celui qui est le plus petit d'entre vous tous, cestui-la sera grand.

49. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰωάννης εἶπεν, ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν.

Et Iehan prenant la parole, dit, Maistre, nous auons veu quelcun qui iettoit hors les diables en ton Nom: & l'en auons engarde, d'autant qu'il ne te suit point auec nous.

50. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, μὴ κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστι.

Lors Iesus lui dit, Ne l'en engardez point car qui n'est point contre nous, il est pour nous.

51. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε τοῦ πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ.

Or aduint quand les iour de son esleuation s'accomplissoyent, qu'il dressa sa face, tout resolu d'aller en Ierusalem.

52. Καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην σαμαρειτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ·

Et enuoya des messagers deuant soi, lesquels partis entrerent en vne bourgade des Samaritains, pour lui preparer logis.

53. Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτὸν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς ἱερουσαλήμ.

Mais les Samaritains ne le receurent point, pourtant que sa face estoit comme de celui qui alloit en Ierusalem.

CAP. IX.

48. Et ait illis, Quicunque ſuſceperit puerum illum in nomine meo, me recipit, & quicunque me receperit, recipit eum qui me miſit. Nam qui minor eſt inter vos omnes, hic maior eſt.

And ſayde vnto them/ Whoſoeuer receyueth this litle childe in my Name/ receiueth me: and whoſoeuer ſhall receyue me / receyueth him that ſent me: for he that is leaſt among you all / he ſhalbe great.

49. Reſpondens autem Iohannes, dixit, Præceptor, vidimus quendam in nomine tuo eiicientem dęmonia, & prohibuimus eum: quia non ſequitur nobiſcum.

And John anſwered/and ſaid/Maſter/wee ſawe one caſting out deuils in thy Name/and we forbade him/becauſe he followeth thee not with vs.

50. Et ait ad illum Ieſus, Nolite prohibere, qui enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt.

Then Jeſus ſaid vnto him/ Forbid ye him not: for he that is not againſt vs/is with vs.

51. Factum eſt autem dum complerentur dies aſſumptionis eius, & ipſe faciem ſuam firmavit ut iret in Ieruſalem.

And it came to paſſe / when the dayes were accompliſhed / that he ſhould be receyued vp/he ſetled him ſelfe fully to go to Jeruſalem.

52. Et miſit nuntios ante conſpectum ſuum:& euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi.

And ſent meſſengers before him: and then went and entred into a towne of the Samaritanes / to prepare him lodging.

53. Et non receperunt eum: quia facies eius erat euntis in Ieruſalem.

But they would not receyue him/ becauſe his behauiour was / as though he woulde go to Jeruſalem.

Das IX. Capitel.

48. Vnd ſprach zu jhnen: Wer das Kind auffnimpt in meinem namen/ der nimpt mich auff/ vnd wer mich auffnimpt / der nimpt den auff / der mich geſandt hat. Welcher aber der kleineſt iſt vnter euch allen/ der wirdt groß ſein.

Oc ſagde til dem/ Huo ſom anammer det Barn i mit naffn / hand anammer Mig / oc huo ſom Mig anammer / hand anammer Den / ſom mig vdſende. Oc huo der er den Minſte iblant eder alle/ hand ſkal vere Stor.

49. Da antwortet Johannes vnd ſprach Meiſter wir ſahen einen/ der treib die teufel auß in deinem namen/, vnd wir wehreten jhm / denn er folget dir nicht mit vns.

Da ſuarede Johannes/ oc ſagde / Meſtere / Wi ſaae en / hand dreff Dieffle vd i dit Naffn / oc wi formente hannem det/Thi hand følger dig icke met oſſ.

50. Vnd Jeſus ſprach zu jhm: Wehret jm nicht/denn wer nicht wider vns iſt/ der iſt für vns.

Oc Jheſus ſagde til hannem/ Formener hannem det icke/ Thi huo ſom icke er imod oſſ/ hand er met oſſ.

51. Es begab ſich aber / da die zeit erfüllet war / das er ſolt von hinnen genommen werden / wendet er ſein angeſicht ſtracks gen Jeruſalem zu wandeln.

Oc det begaff ſig /der tiden vaar fuldkommen / at hand ſkulde tagis her fra / da vende hand ſit Anſict at vandre ſtrax til Jeruſalem.

52. Vnd er ſandte Boten für jhm hin/die kamen in ein Marckt der Samariter/ daß ſie jhm herberge beſtelleten.

Oc hand ſende Bud bort faare ſig / De ginge bort/ oc komme i en Samariternis By/ at beſtille hannem herbere.

53. Vnd ſie namen jhn nicht an/ darumb daß er ſein angeſicht gewendet hatte zu wandeln gen Jeruſalem.

Oc de anammede hannem icke/ fordi at hand haffde vent ſit Anſict at vandre til Jeruſalem.

Kapitola IX.

48. Y řekl gim: Kdožkoli přigme djtě toto we gměnu měm/mneť přigijmá: a kdožkoli mne přigijmá / přigijmá toho kterýž mne poſlal. Nebo kdo geſt naymenſſý mezy wámi wſſemi/ tenť wětſſý geſt.

Zatym rzekł ku nim: Kto żkolwiek przyimie dzieciatko to imieniem moim / mnie przyimnie: A ktokolwiek mie przyimie / przyimnie onego ktory mie poſłał. Abowiem ktoć ieſt namnieyſzym miedzy wſzytkimi wámi/ tenci bedzie wielkim.

49. Y odpowěděw Jan/řekl: Přikazateli/wiměli gſme gednoho/ an we Gměnu twěm Diábly wymijtá / y bránili gſme mu/ neb nechodj snámi.

A odpowiedziawſzy Jan rzekł: Miſtrzu widzielichmy niektorego co pod imieniem twym wyrzucał diábelſtwá / y pohámowálichmy go/ ábowiem nie chodzi zá toba známi.

50. Y řekl k němu Gežjš: Nebraňte/ neb kdož nenij proti wám/ s wámiť geſt.

Tedy do niego rzekł Jezus: Nie h[illegible]mnyciesz go/bo ktocnie ieſt przeciwko nam/ za námi ieſt.

51. Y ſtalo ſe/když ſe doplnili duowě wzetij geho / a on byl vmijnil aby ſſel do Gěruzalěma.

Stało ſie potym gdy czás przychodził że miał być wzięt ku gorze/tedy ſie on ſam zmocnił áby ſzedł do Jeruzálem.

52. Y poſſlal poſly před ſebau: A oni gdauce weſſli do Měſta Samarytánſkého/ aby gemu zgednali hoſpodu.

A wypráwił poſły przed ſobą/ ktorzy idąc/ weſzli do miá ſteczká Samárytáńſkiego/ áby mu ná gotowáli goſpode.

53. Y nepřijali ho/ neb byl vmijnil gjti do Geruzaléma.

Ale go oni nie przyięli/ iż poſtáwe okázował idąc do Jeruzálem.

ט

54 וכד חזו יעקוב ויוחנן תלמידוהי אמרין לה מרן צבא אנת דנאמר דתחות נורא מן שמיא ותסיף אנון איך דאף אליא עבד:

Et hauendo i suoi discepoli, cioè Iacopo e Giouanni, veduto questo, dissero, Signore, vuoi tu che noi diciamo che il fuoco scenda dal cielo, e consumigli, come ancor fece Elia?

55 ואתפני וכאא בהון ואמר לא ידעין אנתון דאידא אנתון רוחא:

A i quali IESV riuoltatosi, gli riprese, e disse, Voi non sapete di quale spirito voi sete.

56 ברה גיר דאנשא לא אתא למובדו נפשתא אלא למחיו ואזלו להון לקריתא אחרתא:

Perche il Figliuol de l'huomo non è venuto à perdere l'anime de gli huomini, ma à saluarle. E così sen'andarono in vn altro borgo.

57 וכד אזלין באורחא אמר לה אנש אתא בתרך לאתר דאזל אנת מרי:

Et occorse che caminando essi per la via, vno gli disse, io ti seguirò douunque tu andarai.

58 אמר לה ישוע לתעלא נקעא אית להון ולפרחתא דשמיא מטללא לברה דין דאנשא לית לה איכא דיסמוך רישה:

E IESV disse à lui, Le volpi hanno de le tane, e gli vccelli del cielo hanno de nidi: ma il Figliuol de l'huomo non ha doue posare il suo capo.

59 ואמר לאחרנא תא בתרי הו דין אמר לה מרי אפס לי לוקדם אזל אקבור אבי:

E ad vnaltro disse, Seguitami, Il qual disse, Signore, lassami prima andare à sepellir mio padre.

60 אמר לה ישוע שבוק מיתא קברין מיתיהון ואנת זל סבר מלכותה דאלהא:

IESV li disse, Lassa à i morti sepellire i morti loro: e tu va, & annuntia il regno di Dio.

ט

54 וכאשר ראו תלמידיו יעקב ויוחנן אמרו אדוננו אם תרצה נאמר לרדת אש מן השמים ולאבדם כאשר גם אליהו עשה:

Y viendo esto sus Discipulos Iacobo, y Ioan dixeron, Sennor quieres que digamos que decienda fuego del cielo, y los consuma, como hizo Elias?

55 ויפן ויגער בם לאמר לא ידעתם למי־רוח אתם:

Entonces boluiendo el, rinnioles, diziendo Vosotros no sabeys de que espiritu soys.

56 כי בן־האדם לא בא לאבד נפשות האנשים כי־אם להושע וילכו אל־עירה אחרת:

Porque el Hijo del hombre no ha venido para perder las animas de los hombres, mas para saluarlas. Y fueronse à otra aldea.

57 ויהי בלכתם בדרך ויאמר אחד אליו אלך אחריך באשר תלך אדני:

Y acontecio que yendo ellos, vno le dixo enel camino, Sennor, yo te seguiré donde quiera que fueres.

58 ויאמר אליו ישוע לשועלים היו להם מחבאים ולעוף השמים קניהם ולבן־האדם איננו לו אשר ישים שמה את ראשו:

Y dixole Iesus Las zorras tienen cueuas, y las aues de los cielos nidos: mas el Hijo del hombre no tiene donde recline la cabeça.

59 ויאמר אל־אחד בוא אחרי ויאמר אדני הניחני להלוך בראשונה ולקבר את־אבי:

Y dixo à otra, Sigueme. Y el dixo, Sennor dexame que primero vaya, y entierre à mi padre.

60 ויאמר אליו ישוע הנח למתים לקבר את־מתיהם ואתה לך ובשר את־מלכות אלהים:

Y Iesus le dixo, Dexa los muertos que entierren à sus muertos: y tu ve annuncia el Reyno de dios.

θ.

54. Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, εἶπον, κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι αὐτοὺς, ὡς καὶ Ἠλίας ἐποίησε;

Et quand ses disciples, assauoir Iaques & Iehan virent cela, ils dirent, Seigneur, veux-tu que nous disions que le feu descende du ciel & les consume, comme aussi fit Elie?

55. Στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς.

Mais Iesus se retournant les tansa, & dit, Vous ne sauez de quel esprit vous estes quant à vous.

56. Ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

Car le Fils de l'homme n'est point venu pour faire perir les ames des hommes, mais pour les sauuer. Ainsi ils s'en allerent en vne autre bourgade.

57. Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέ τις πρὸς αὐτὸν, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ, κύριε.

Et aduint comme ils alloyent par le chemin, qu'vn certain lui dit, Ie te suiurai Seigneur, quelque part que tu ailles.

58. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

Mais Iesus lui respondit, Les renards ont des fosses, & les oiseaux du ciel ont des nids: mais le Fils de l'homme n'a point où reposer la teste.

59. Εἶπε δὲ πρὸς ἕτερον, ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου.

Puis il dit à vn autre, Sui-moi: lequel dit, Permets-moi premierement d'aller enseuelir mon pere.

60. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Iesus lui dit, Laisse les morts enseuelir leurs morts: mais toi, va & annonce le royaume de Dieu.

CAP. IX.

54. Cùm vidiſſent autem diſcipuli eius Iacobus & Iohannes, dixerunt, Domine, vis dicamus ut ignis deſcendat de cælo, & conſumat illos, (ſicut & Elias fecit.)

And when his diſciples / James & John ſaw it / then ſayd / Lorde / wilt thou that we commaunde / that fire come downe from heauen / and conſume thē / euen as Elias did?

55. Et converſus increpavit illos, dicens, Neſcitis cuius ſpiritus eſtis.

But Jeſus turnet about / & rebuked them / and ſayde / Ye knowe not of what ſpirite ye are.

56. Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare. Et abierunt in aliud caſtellum.

For the Sonne of man is not come to deſtroy mens liues / but to ſaue them. Then they went to another towne.

57. Factum eſt autem: ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum, Sequar te quocunque ieris.

And it came to paſſe that as they went in the way / a certaine man ſaid vnto him / I will follow thee / Lorde / whitherſoeuer thou goeſt.

58. Dixit illi Ieſus, Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

And Jeſus ſayde vnto him / The foxes haue holes / and the birdes of the heauen haue neſts / but the Sonne of man hath not whereon to lay his head.

59. Ait autem ad alterum, Sequere me. Ille autem dixit, Domine, permitte mihi primùm ire, & ſepelire patrem meum.

But he ſayde vnto another / Followe me. And the ſame ſaide / Lorde / ſuffer me firſt to go and bury my father.

60. Dixitque ei Ieſus, Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos: tu autem vade, annuntia regnum Dei.

And Jeſus ſaid vnto him / Let the dead burie their dead: but go thou and preach the kingdome of God.

Das IX. Capitel.

54. Da aber das ſeine Jünger Jacobus vnd Johannes ſahen / ſprachen ſie: HERR / wilt du / ſo wöllen wir ſagen das Feuer vom Himmel falle / vnd verzehre ſie / wie Elias thet?

Oc der hans Diſciple Jacobus oc Johannes ſaae det / da ſagde de HERRE vilt du / Da ville wi ſige / at der ſkal falde ild aff Himmelen oc fortære dem / lige ſom Elias giorde?

55. Jeſus aber wandte ſich / vnd bedrohet ſie / vnd ſprach: Wiſſet jr nicht / welches Geiſtes Kinder jhr ſeyt?

Da vende Jheſus ſig / oc truede dem / oc ſagde / Vide i icke / hues Aands børn i ere?

56. Des Menſchen Sohn iſt nicht kommen / der Menſchen Seelen zuverderben / ſondern zu erhalten. Vnd ſie giengen in einen andern Marckt.

Menniſkens Søn er icke kommen at forderffue Menniſkens ſiele / men at beholde. Oc de ginge til en anden By.

57. Es begab ſich aber / da ſie auff dem wege waren / ſprach einer zu jm: Ich will dir folgen / wo du hin geheſt.

Oc det begaff ſig / der de vaare paa veyen / da ſagde en til hannem / Jeg vil følge dig / chuort du gaar.

58. Vnd Jeſus ſprach zu jm: Die Füchſe haben gruben / vnd die Vögel vnter dem Himmel haben Neſter / Aber des Menſchen Sohn hat nicht / da er ſein Haupt hinlege.

Oc Jheſus ſagde til hannem / Ræffue haffue graffuer / oc Fulene vnder Himmelen haffue rede / Men Menniſkens Søn haffuer icke / der ſom hand kand legge ſit Hoffuit.

59. Vnd er ſprach zu einem andern: Folge mir nach. Der ſprach aber: HERR erlaube mir / daß ich zuvor hingehe / vnd meinen Vater begrabe.

Oc hand ſagde til en anden / Følge mig effter. Oc hand ſagde / HERRE / Til ſted mig / at ieg gaar førſt bort / oc begraffuer min Fader.

60. Aber Jeſus ſprach zu jhm: Laß die Todten jre Todten begraben / Gehe du aber hin / vnd verkündige das Reich Gottes.

Men Jheſus ſagde til hannem / Lad de Døde begraffue deris døde / oc gack du bort / oc forkynde Guds Rige.

Kapitola. IX.

54. A když to vzřeli Včedlnijcy geho / Jakub a Jan / řekli: PANE / chceſſli ať dijme / aby oheň sſtaupil s Nebe a ſpálil ge / yakož včinil Eliáſs?

Co gdy vyźreli zwolennicy iego Jákub y Jan / rzekli: Pánie chceſzże iż rzeczemy áby ogień ſtąpił z niebá y popalił ie / ták iáko theż był y Heliaſz vczynił.

55. A obrátiw ſe Gežijs potreſtal gich / řka: Newijte čijho gſte duchu.

Ale Jezus obroćywſzy ſie sfukał ie mowiąc: Niewiecie iákiego duchá wy ieſteſćie.

56. Syn zagiſté člowěka nepřiſſel duſſy zatratiti / ale ſpaſyti. Y odeſſli do giného Měſtečka.

Abowiem ći Syn człowieczy nie przyſzedł áby trácił duſze ludzkie / ále iżby záchowywał / á tháKże ſzli do drugiego miáſteczká.

57. Stalo ſe pak když ſſli ceſtau / řekl gemu geden: Půgduť za tebau kam ſe koli obrátijs.

Y przydało ſie gdy oni ſzli / że niektory człowiek w drodze rzekł do niego: Poyde zá toba gdźie iedno poydźieſz Pánie.

58. Y řekl gemu Gežijs: Liſſky daupata magij / a Ptácy nebeſſtij hnijzda / ale Syn Cžlowěka nemá kdeby ſwau hlawu ſklonil.

Ale mu powiedźiał Jezus: Liſzkić máią iámy ſwe / y ptaſzkowie powietrzni gniazdká / á Syn człowieczy niema gdźie przykłonić głowy.

59. Y řekl k giněmu: Pod za mnau. A on řekl: PAne / dopuſt mi prwé gjti a pochowati Otce mého.

Zatym rzekł ku drugiemu / Podź zá mną / á on rzekł: Pánie dopuść mi abych pirwey ſzedł á pogrzebł oycá me°.

60. Y řekl gemu Gežijs: Nech ať mrtwij pochawáwagij mrtwé ſwé / ale ty gdi zwěſtug Králowſtwij Božij.

Na to mu powiedźiał Jezus / Day pokoy: Niechay vmárli pogrzebnia vmarłe ſwoie / ale ty ſzedſzy opowiedáy kroleſtwo Boże.

ט

61 אמר לה אחרנא אתא בתרך מרי לוקדם דין אבס לי אזל אשלם לבני ביתי ואתא:

Vnaltro ancor disse, Io ti seguirò, Signore: ma lassami prima licentiar da quelli che sono in casa mia.

62 אמר לה ישוע לית אנש רמא אידה על חרבא דפדנא וחאר לבסתרה וחשח למלכותה דאלהא:

E IESV li disse, Niuno che habbia messa la sua mano à l'aratro, e riguarda in dietro, è atto al regno di Dio.

ט

61 ויאמר גם אחר אלך אחריך אדני אך הניחני נא בראשונה לשלם לאשר בביתי:

Entonces tambien dixo otro, Seguirte he Sennor: mas dexame que me despida primero de los que estan en mi casa.

62 ויאמר אליו ישוע איש אשר ישלח ידו לאית ופונה לאחור לא יכשר אל־מלכות אלהים:

Y Iesus le dixo, Ninguno que poniendo su mano al arado mirare atras, es abil para el Reyno de Dios.

θʹ.

61. Εἶπε δὲ καὶ ἕτερος, Ἀκολουθήσω σοι κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου.

Lors vn autre aussi dit, Ie te suiurai, Seigneur: mais permets-moi de prendre premierement congé de ceux qui sont en ma maison.

62. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Mais Iesus lui respondit, Nul qui met la main à la charrue, & regarde en arriere, n'est bien disposé pour le royaume de Dieu.

י

1 בתר הלין פרש ישוע מן תלמידוהי אחרנא שבעין ושדר אנון תרין תרין קדם פרצופה לכל אתר ומדינא דעתיד הוא למאזל:

Doppo queste cose il Signore ordinò ancora settanta altri, e mandolli à due à due innanzi à se, per ogni città e luogo, dou'egli doueua andare.

2 ואמר להון חצדא סגי ופעלא זעורין בעו הכיל מן מרא חצדא דיפק פעלא לחצדה:

E però diceua loro, La mietitura è molta, ma ci sono pochi operarij. Pregate dunque il Signor de la mietitura che mande gli operarij ne la mietitura sua.

3 זלו הא אנא משדר אנא לכון איך אמרא ביני דאבא:

Andate: ecco, io vi mando come agnelli intra i lupi.

4 לא תשקלון לכון כיסא ולא תרמלא ולא מסנא ובשלמא דאנש באורחא לא תשאלון:

Non portate ne borsa, ne tasca, ne scarpe: ne salutate alcuno per la via.

5 ולאינא ביתא דעאלין אנתון לוקדם אמרו שלמא לביתא:

In qualunque casa voi entrarete, dite primamente, Pace sia à questa casa.

י

1 ואחר הדברים האלה ויבחר אדני שבעים אחרים וישלחם שנים שנים לפניו בכל עיר ומקום אשר עתיד הוא לבוא שמה:

Y despues destas cosas, sennaló el Sennor aun otros setentà los quales embió de dos en dos delante de si à todas làs ciudades y lugares donde el auia de venir.

2 וידבר אליהם הקציר רב והפעלים מעטים לכן התחננו לאדון הקציר לשלוח את הפועלים לקצירו:

Y deziales, La miesse à la verdad es mucha; mas los obreros, pocos: portanto rogad al Sennor de la miesse, que embie obreros à su miesse.

3 לכו הנה אנכי שולח אתכם כטלאים בתוך הזאבים:

Andad, heaqui, yo os embió como à corderos en medio de lobos.

4 אל־תשאו כים ולא צקלון ולא נעלים ולכל איש בדרך לא תשאלו לשלומו:

No lleueys bolsa, ni alforja, ni capatos: y à nádie saludeys enel camino.

5 בכל בית אשר תבואו בו בתחלה אמרו שלום לבית הזה:

En qual quier casa donde entrardes, primeramente dezid, Paz sea à esta casa.

ΚΕΦΑΛ. ιʹ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.

Or apres ces choses le Seigneur en ordonna aussi septante autres, & les enuoya deux à deux deuant sa face, en toute ville & lieu où il deuoit venir.

2. Ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς, Ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

Et leur disoit, La moisson est grande, mais il y a peu d'ouuriers: priez dôc le Seigneur de la moisson, qu'il pousse des ouuriers en sa moisson.

3. Ὑπάγετε· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων.

Allez, voici, ie vous enuoye comme agneaux au milieu des loups.

4. Μὴ βαστάζετε βαλάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ ὑποδήματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε.

Ne portez ne bourse, ne malette, ne souliers: & ne saluez personne par chemin.

5. Εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.

Et en quelque maison que vous entrerez, dites premierement, Paix soit à ceste maison.

CAP. IX.

61. Et ait alter, Sequar te Domine, ſed permitte mihi primùm renuntiare his qui domi ſunt.

Then another ſaide/ I will followe thee/ Lord: but let me firſt go bid them farewel/ which are at mine houſe.

62. Ait ad illum Ieſus, Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.

And Jeſus ſayde vnto him/ No man that putteth his hand to the plough / & looketh backe / is apt to the kingdome of God.

CAP. X.

POſt hæc autem deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos, & miſit illos binos ante faciem ſuam in omnem civitatem & locum quò erat ipſe venturus.

After theſe thinges / the Lorde appointed other ſeuentie alſo/ and ſent thẽ/ two and two before him into euerie citie and place/ whiter he him ſelfe ſhould come.

2. Et dicebat illis, Meſſis quidem multa: operarii autem pauci, Rogate ergo dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.

And he ſaid vnto them/ The harueſt is great / but the labourers are fewe: praye therefore the Lorde of the harueſt to ſende forth labourers into his harueſt.

3. Ite: ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.

Go your wayes: beholde / I ſende you fort as lambes among wolues.

4. Nolite portare ſacculum, neque peram, neque calceamenta: & neminem per viam ſalutaveritis.

Beare no bagge / neither ſcrip / nor ſhoes/ and ſalute no man by the way.

5. In quamcunque domum intraveritis, primum dicite, pax huic domui.

And into whatſoeuer houſe yee enter/ firſt ſay / Peace be to his houſe.

Das IX. Capitel.

61. Vnd ein ander ſprach: HERR/ ich wil dir nachfolgen/ aber erlaube mir zuvor / das ich einen Abſchied mache mit denen / die in meinem hauſe ſind.

Oc en anden ſagde / HERRE / Jeg vil efterfølge dig / Men tilſted mig først/ at gøre en Skilsmiſſe met dem / ſom ere i mit Huſſ.

62. Jeſus aber ſprach zu jhm: Wer ſeine Hand an den pflug leget / vnd ſihet zurück / der iſt nicht geſchickt zum Reich Gottes.

Jheſus ſagde til hannem / Huo ſom legger ſin haand paa Plouen / oc ſeer til bage / hand er icke bequem til Gudz Rige.

Das X. Capitel.

Darnach ſondert der HERR ander ſibentzig auß/ vnd ſandte ſie/ ja zwen vnd zwen/ für jhm her/ in alle Stätte vnd Ort/ da er wolt hin kommen.

DEr efter vdualde HERREN andre halffierdeſinds tive / oc ſende dem vth / to tho oc tho / faare ſig / i alle Stæder oc til huer Sted / ſom hand vilde komme hen.

2. Vnd ſprach zu jnen: Die Erndte iſt groß/ der Arbeiter aber iſt wenig / bittet den HERREN der Erndte/ daß er Arbeiter außſende inn ſeine Erndte.

Oc hand ſagde til dem / Høſten er ſtor / Men Arbeyderne ere faa / Beder Høſtens HERRE/ at hand vdſender Arbeydere i ſin Høſt.

3. Gehet hin/ Sihe/ ich ſende euch als die Lämmer mitten vnter die Wölffe.

Gaar bort / ſee / Jeg ſender eder / ſom Lam / midblant Vlffue.

4. Traget keinen Beutel/ noch Taſchen/ noch Schuch/ vnd grüſſet niemand auff der Straſſen.

Bærer ingen Pung / ey Taſke / oc ey Sko / oc hilſer ingen paa veyen.

5. Wo jhr inn ein Hauß kompt / da ſprecht zu erſt: Friede ſey in diſem Hauſe.

Huor ſom i komme i it Huſſ / da ſiger førſt / Fred vere i dette Huſſ.

Kapitola IX.

61. I řekl giný: Půgdu za tebau PAne/ ale prwé dopuſt mi ať ſe rozžehnám s těmi kteřijž doma gſau.

Tedy potym rzekł drugi: Poydę zá thobą Pánie / ále mi dopuść żebych pirwey ty pożegnał / ktorzy ſą w domu moim.

62. Řekl k němu Ježiſs: Žádný kdož wztahuge ruku ſwau k pluhu a ohlédá ſe zaſe/ nenij přijhodný k Králowſtwij Božijmu.

Zatym rzekł do niego Jezus: Żadny ktory ręke ſwą przyłożywſzy ku plugowi / obeyrzy ſię ná tho co zá nim ieſt pozad / nie ieſt godny ku kroleſtwu Bożemu.

Kapitola X.

POtom pak wywolil PAn y giných Sedmdeſát dwa/ a poſlal ge po dwau před twářij/ ſwau do každého Měſta y mijſta kamž geſt měl ſám přigiti.

POtym náz náchżył też Pan drugich śiedmdźieśiat / y rozeſłał ie po dwu przed obliczności ſwoią do każdego miáſtá y mieyſcá/ kędy iedno ſam przydź miáł.

2. A prawil gim: Žeň zagiſté geſt mnohá/ ale dělnijkůw málo: Protož proſte PANA žni/ ať poſſle dělnijky na žeň ſwau.

Y mowił im: Aczći żniwo wielkie ieſt / ále robotnikow mało / proście ſz tedy páná żniwá aby wyſłał robotniki ná żniwo ſwoie.

3. Gděte ž/ ay gá poſýlám wás yako Berany mezy Wlky.

Idźcież / Oto ia was poſyłam iáko báránki w pośrzodek wilkow.

4. Protož neneſte s ſebau pytlijka/ ani moſſny/ ani obuwij: a žadného na ceſtě nepozdrawugte.

Nie noście ſz mieſzká áni ſumnek áni botow / á żadnego w drodze nie witaycie.

5. A do kteréhožkoli domu wegdete nayprwé řcete: Pokog tomuto domu:

Do ktoregokolwiek domu wnidźiećie / naprzod że mowćie: Pokoy temu domowi.

י

6 ואן איתתמן בר שלמא נתתניח עליהי שלמכון ואן דין לא שלמכון — עליכון נהפוך:

E se iui sarà alcun figliuolo di pace, la pace vostra riposarà sopra di lui: e se nò, ella ritornarà a voi.

7 בה דין בביתא הוו כד לעסין אנתון ושתין מן ד דילהון שוא הו גיר פעלא אגרה ולא תשנון מן ביתא לביתא:

E rimaneteui ne la medesima casa, mangiando e beuendo di quel che da essi vi sarà dato: percioche l'operaio è degno de la sua mercè, Non passate di casa in casa.

8 ולאידא מדינתא דעאלין אנתון ומקבלין לכון לעסו מדם — דמתתסים לכון:

Et in qualunque città voi entrarete, e che essi vi riceuano, mangiate di quelle cose che vi son poste innanzi.

9 ואסו לאילין דכריהין בה ואמרו להון קרבת עליכון מלכותה דאלהא:

E risanate gl'infermi che sono in essa: e dite loro, Il regno del cielo si è auuicinato à voi.

10 לאידא דין מדינתא דעאלין אנתון ולא — יקבלונכון פוקו לכון ב בשוקא ואמרו:

Ma in qualunque città voi entrarete, & essi non vi riceueranno, uscite ne le piazze di quella e dite.

11 ואף חלא דדבק לן ברגלין מן מדינתכון ב נפצינן לכון ברם הדא דעו דקרבת לה עליכון מלכותה דאלהא:

Noi scotiamo contra di voi ancor la poluere de la vostra città, che ci s'è attaccata addosso: nondimeno sappiate questo, che il regno di Dio vi si è auuicinato.

12 אמר אנא לכון ד דלסדום יהוא ניח ביומא הו או למדינתא הי:

Io vi dico che in quel giorno sarà piu tolerabilmente trattata Sodoma, che quella città.

י

6 ואם יהיה שם בן השלום אז ינוח עליו השלום ואם אין עליכם ישוב:

Y si vuiere alli algun hijo de paz, vuestra paz, reposarà sobre el: y sino, boluerseha à vosotros.

7 ותאריכו בבית ההוא ותאכלו ותשתו אשר אתם כי הפועל ישוה לשכרו אל תלכו מביתה לביתה:

Y posad en aquella misma casa comiendo y beuiendo loque os dieren: porque el obrero digno es de su salario. no os passeys de casa en casa.

8 ובכל עיר אשר תבואו בה ויקבלו אתכם אכלו את אשר ישימו לפניכם:

Y en qualquier ciudad donde entrardes, y os recibieren, comed loque os pusieren delante:

9 ורפאו את מחליים אשר בה ואמרו להם קרבה אליכם מלכות אלהים:

Y sanad los enfermos que en ella ouiere, y dezildes, Allegado seha à vosotros el Reyno de dios.

10 ובכל עיר אשר תבואו בה ולא יקבלו אתכם צאו אל חוצותם ואמרו:

Mas en qualquier ciudad donde entrardes, y no os recibieren, saliendo prorsus calles, dezid.

11 גם את עפר אשר דבק בנו מעירכם ננפץ עליכם אך זאת דעו כי קרבה אליכם מלכות אלהים:

Aun el poluoque se nos ha pegado de vuestra ciudad sacudimos envosotros: esto empero sabed, que el Reyno de los cielos sehà allegado à vosotros.

12 כי אומר אנכי לכם כי לסדום ביום ההוא יקל מעיר ההיא:

Y digo hos, que los de Sodoma auran mas remission aquel Dia, què aquella ciudad.

ι.

6. Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.

Que si quelque enfant de paix est là, vostre paix reposera sur icelui: sinon, elle retournera à vous.

7. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.

Et demeurez en ceste maison-la mangeans & beuuans de ce qui sera mis deuant vous: car l'ouurier est digne de son salaire. Ne passez point de maison en maison.

8. Καὶ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν.

Mesmes aussi en quelque ville que vous entrerez, & qu'ils vous receuront, mangez de ce qui sera mis deuant vous.

9. Καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς, ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Et guerissez les malades qui seront en icelle, & leur dites, Le royaume de Dieu est approché de vous.

10. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς, εἴπατε.

Mais en quelque ville que vous serez entrés, & ils ne vous auront receus, sortez ès rues d'icelle, & dites,

11. Καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν ἀπομασσόμεθα ὑμῖν. πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Nous secouons contre vous mesme la poudre de vostre ville, qui s'est attachee à nous: toutesfois sachez cela, que le royaume de Dieu est approché de vous.

12. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Or ie vous di, qu'en ceste iournee-la ceux de Sodome seront plus tolerablement traiettés que ceste ville-la.

CAP. X.

6. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem, ad vos revertetur.

And if the sonne of peace be there/ your peace shall rest vpon him: if not/it shall turne to you againe.

7. In eâdem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos sunt, dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum,

And in that house tary still/eating & drinking such things as by them shalbe set before you: for the labourer is worthy of his wages. Go not from house to house.

8. Et in quamcunque civitatem intraveritis, & susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis.

But into whatsoeuer citie ye shall enter/ if they receyue you/eate such thinges as are set before you.

9. Et curate infirmos qui in illa sunt, & dicite illis, Appropinquavit in vos regnum Dei.

And heale the sicke that are there/ and say vnto them / The kingdome of God is come nere vnto you.

10. In quamcunque autem civitatem intraveritis, & non susceperint vos, exeuntes in plateas eius, dicite.

But into whatsoeuer citie yee shall enter/ if they will not receyue you/ goe your wayes out into the streetes of the same/and say.

11. Etiam pulverem qui adhæsit nobis de civitate vestra, extergimus in vos, tamen hoc scitote quia appropinquavit regnum Dei.

Euen the verie dust/which cleaueth on vs of your citie/ we wipe of against you: not withstanding know this / that the kingdome of God was come nere vnto you.

12. Dico vobis, quia Sodomis in die illa remissiùs erit, quàm illi civitati.

For I say to you/ that it shall be easier in that day for them of Sodom/ then for that citie.

Das X. Capitel.

6. Vnd so daselbst wirdt ein Kind des Friedes sein/ so wirdt euer Fride auff jhm beruhen/ wo aber nicht/ so wirdt sich euer fride wider zu euch wenden.

Oc der som der er it Fredsens Barn / da skal eders fred huilis paa hannem / Er der oc icke / da skal eders Fred vende sig til eder igen.

7. Inn dem selbigen hause aber bleibet/ esset vnd trincket/ was sie haben. Denn ein arbeiter ist seines lohns werth. Jr solt nicht von einem hause zum andern gehen.

Bliffuer i det samme huss/ æder oc dricker / huad de haffue. Thi en Arbeydere er sin Løn verd. I skulle icke gaa fra it Huss til it andet.

8. Vnd wo jhr in ein Stat kompt/ vnd sie euch auff nemen/ da esset was euch wirdt für getragen.

Oc huor i komme i en Stad / oc de anamme eder/ da æder huad eder bliffer faare/ baaret.

9. Vnd heilet die Krancken/ die daselbs sind/ vnd saget jhnen: Das Reich Gottes ist nahe zu euch kommen.

Oc helbreder de Siuge / som der ere / Oc siger til dem / Gudz Rige er kommet nær til eder.

10. Wo jr aber inn eine Statt kommet/ da sie euch nicht auff nemen/ da gehet herauß auff jhre Gassen/ vnd sprecht:

Oc huor i komme i en Stad / som de icke annamme eder / da gaar vd paa hans Gader / oc siger.

11. Auch den Staub/ der sich an vns gehenget hat von euer Statt/ schlagen wir ab auff euch/ doch solt jr wissen/ das euch das Reich Gottes nahe gewesen ist.

Wi sla ocsaa den stoff aff paa eder / som hengde ved oss aff eders Stad / Dog skulle i vide/ at Gudz Rige haffuer verit eder nær.

12. Jch sage euch: Es wirdt Sodoma träglicher ergehen an jenem tage/ denn solcher Statt.

Jeg siger eder/ Det skal gaa lideligere til met Sodoma paa den dag/ en saadan en Stad.

Kapitola X.

6. A budeliť tu ſyn pokoge/ odpočineť na něm pokog wáš: a pakliť nebude/ k wámť ſe nawrátij.

A ieſliżby tám był ktory ſyn pokoiu / zoſtánie nad nim pokoy/ waſz/ á ieſliż nie/ wroci ſie do was.

7. A w těmž domu oſtaňte/ gedauce a pigijce což v nich geſt/ nepoť geſt hoden dělnijk mzdy ſwé. Nechoď též z domu do domu.

Tám że w tym domu mieſzkayćie iedząc y pijąc/ cożkolwiek przed was położą. Abowiemći godźien ieſt naiem mk zapłáty ſwey/ á nie przechadzayćie ſie z domu do domu.

8. A do kteréhožkoli Měſta wegdete/a přigmau wás gezte/ které ſe koli wěcy předkládagij wám:

Thákże do ktorego kolwiek byśćie miáſtá weſzli / á przyietoby was/ iedzćie co wam położą.

9. A vzdrawugte nemocné kteřijž w něm gſau/ a řecete gim: Přiblijžil oť ſe mezy wás Králowſtwij Božij?

Rozdrawiayćie niemocne ktorzyby w nim byli / á powiedayćie im: Przybliżyło ſie ku wam króleſtwo Boże.

10. A do kteréhož pak koli Měſta wegdete/ a nepřigmau wás/ wygdauce na rynky geho/ řecete:

Do ktoregokolwiek też miáſtá wnidźiećie / á nie przyietoby was/ wyſzedſzy ná vlice iego mowćie:

11. Také prach kterýž ſe přichytil nás z Měſta waſſeho/ wyrážijme na wás/ ale wſſak to wězte žeť ſe geſt přiblijžilo Králowſtwij Božij.

Oroż y proch ktory ſie nas iął z miáſtá wáſzego / oćieramy ná was/ wſzákoż to wiedzćie żeć ſie do was przybliżyło króleſtwo Boże.

12. Prawijm zagiſté wám/ že Sodomſkým w onen den lehčegij bude/ nežli tomu Měſtu.

A powiedamći wam / że Sodomie ná on czás lżey bedźie/ niżli miáſtu onemu.

י | י | ι'.

13 וי לכי כורזין וי לכי בית־צידא דאלו בצור ובצידן הוו חילא דהוו בכין כבר דין בסקא ובקטמא תבו:

Guai à te Corazim, guai à te Betsaida: percioche se in Tiro e Sidone fussono state fatte le virtù, che sono state fatte in voi, gia buon tempo fa, sedendo giu in sacco & cenere, sarebben venuti à penitentia.

13 אוי לך כורזין אוי לך בית־צידה כי אם בצור ובצידון נעשו הגבורות אשר בכם נעשו כבר בשק ובעפר יושבים שבו:

Ay de ti Chorazin: ày de ti Bethsaida: que si en Tyro y en Sidon fueran hechas las marauillas que han sido hechas en vosotras, ya dias ha que sentados en cilicio y ceniza ouieran hecho penitencia.

13. Οὐαί σοι χωραζίν, οὐαί σοι βηθσαϊδά· ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι μετενόησαν.

Mal-heur sur toi Chorazin, malheur sur toi Bethsaida: car si en Tyr & Sidon eussent esté faites les vertus qui on testé faites en vous, iadis gisans auec sac & cendre, ils se fuissent amendés.

14 ברם לצור ולצידן יהוא ניח ביומא דדינא או לכין:

Nondimeno Tiro e Sidone nel giuditio saranno trattati piu tolerabilmente che voi.

14 לכן לצור ולצידון יקל ביום דין מכם:

Portanto Tyro y Sidon auran mas remission que vosotras enel juyzio.

14. Πλὴν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν.

Pourtant Tyr & Sidon seront plus tolerablement traictees au iugement que vous.

15 ואנתי כפר־נחום הי דעדמא לשמיא אתתרימתי עדמא לשיול תתחתין:

E tu Capernaum, che sei stata inalzata infin al cielo, saras abbassata infin a l'inferno.

15 ואת כפר־נחום אשר עד־השמים רוממת עד־שאול תורדי:

Y tu Capernaum: que hasta los cielos estas leuantada, hasta los infiernos seras abaxada.

15. Καὶ σὺ καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ.

Et toi Capernaum, qui as'esté esleuee iusqu'au ciel, tu seras abaissee iusqu'en enfer.

16 מן דלכון שמע לי שמע ומן דלכון טלם לי הו טלם ומן דלי טלם טלם למן דשלחני:

Chi ode voi, ode me. e chi disprezza voi, disprezza me: e chi disprezza me, disprezza colui che m'ha mandato.

16 כל אשר ישמע אליכם ישמע אלי ואשר ינאץ אתכם ינאצני ואשר ינאצני ינאץ את־אשר שלחני:

El que à vosotros oye, à mi oye: y el que à vosotros desecha, à mi desecha: y el que à mi desecha, desecha al que me embió.

16. Ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.

Qui vous escoute, il m'escoute, & qui vous reiette, il me reiette: or qui me reiette, il reiette celui qui m'a enuoyé.

17 והפכו הנון שבעין דשדר בחדותא רבתא ואמרין לה מרן אף שאדא משתעבדין לן בשמך:

Hor li settanta ritornorono con allegrezza, dicendo, Signore, i demonij ancorà ci son soggetti nel Nome tuo.

17 וישובו השבעים עם שמחה לאמר אדני גם השדים נדמו לנו בשמך:

Y boluieron los setenta con gozo, diziendo Sennor, aun los demonios se nos sujetan en tu nombre.

17. Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες, κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου.

Or les septante s'en reuindrent auec ioye, disans, Seigneur, les diables mesmes nous sont assuiettis en ton Nom.

18 הו דין אמר להון חזא הוית לה לסטנא דנפל איך ברקא מן שמיא:

Et egli disse loro, Io vedeua Satana cader dal cielo come vn folgore.

18 ויאמר אליהם ראיתי את־השטן כמו ברק נופל מן השמים:

Y dixoles, Yo via à Satanas, como vn rayo, que caya del cielo.

18. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα.

Et il leur dit, Ie contemploye Satan tombant du ciel comme vn esclair.

19 הא יהב אנא לכון שולטנא דהויתון דישין חוותא ועקרבא וכלה חילה דבעל דבבא ומדם לא נהרכון:

Ecco, io vi do potestà di calcare i serpenti e li scorpioni, & ogni forza del nimico, e niente vi nocerà.

19 הנה נותן אנכי לכם את־שלטון לדרך על־הנחשים ועקרבים ועל כל־גבורת האויב ומאומה לא יזיק אתכם:

He aqui yo os doy potestad de hollar sobre las serpientes y sobre los escorpiones, y sobre toda fuerça del enemigo: y nada os dannara:

19. Ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ.

Voici, ie vous donne puissance de marcher sur serpens, & sur scorpions, & sur toute la force de l'ennemi: & rien ne vous blessera.

CAP. X.

Das X. Capitel.

Kapitola X.

13. Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro & Sidône factæ fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere ſedentes pœniterent.

13. Weh dir Chorazin / weh dir Bethſaida / Denn weren ſolche thaten zu Tyro vnd Sidon geſchehen / die bey euch geſchehen ſind / ſie hetten vor zeiten im Sack vnd in der Aſchen geſeſſen / vnd Buſſe gethan.

13. Běda tobě Korozaym: Běda tobě Bethſaydo: Nebo kdyby w Tyru a Sydonu učiněni byli diwowé kteřijž w wás činěni gſau / dáwnoby w žijni a w popele ſedijce pokánij činili.

Wo be to thee / Chorazin / wo be to thee / Beth-ſaida: for if the miracles had bene done in Tyrus & Sidō / which haue bene done in you / then had a great while agone repented / ſitting in ſackecloth and aſhes.

We dig Corozain / we dig Bethſaida / Thi vaare ſaadanne vnderlige Gerninger ſkede i Tyro oc Sidon / ſom ere ſkede hoſſ eder / da haffde de i fordum tid ſidet i Sæcke oc i aſke / oc giort Penitentze.

Biádáz tobie Chorázyn / byádáz tobie Bethſáidá / ábowiem gdyby w Tyru y Sydonie tákie cudá czynione były / tákie ſie w tobie działy / vználiby ſie / ſiedząc w worze y w popiele.

14. Veruntamen Tyro & Sidôni remiſſiùs erit in iudicio, quàm vobis.

14. Doch es wirdt Tyro vnd Sidon träglicher ergehen am Gerichte / denn euch.

14. Ale wſſak Tyru a Sydonu lehčegij bude na Saudě / nežli wám.

Therefore it ſhalbe eaſier for Tyrus / and Sidon / at the iudgement / then for you.

Dog ſkal det gaa Tyro oc Sidon lideligere paa Dommen / end eder.

A dla tegoż Tyrowi y Sydonowi lekcey będzie czáſu ſądu / niżli wam.

15. Et tu Capharnaum uſque ad cælum exaltata: uſque ad infernum demergêris.

15. Vnd du Capernaum / die du biß an den Himel erhaben biſt / du wirſt in die Helle hinunder geſtoſſen werden.

15. A ty Kaffarnaum až do Nebe pozdwiženo gſy / ale až do Pekla pohřiženo budeſs.

And thou / Capernaum / which art exalted to heauen / ſhalt bee thruſt downe to hell.

Oc du Capernaum / du ſom eſt ophøyet til Himmelen / du ſkalt ſtødis hen vnder i Helſſuede.

A ty Kápernaum ktoreś ieſt áż do niebá wywyżſzone / áż do piekłá będzieſz zniżone.

16. Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.

16. Wer euch höret / der höret mich / vnd wer euch verachtet / der veracht mich / Wer aber mich verachtet / der verachtet den / der mich geſandt hat.

16. Kdož wás ſlyſſij / mne ſlyſſij: a kdo wámi pohrdá / mnau pohrdá. A kdož pohrdá mnau / pohrdá tijm kdož mne poſlal.

He that heareth you / heareth mee: and he that deſpiſeth you / deſpiſeth me: and he that deſpiſeth me / deſpiſeth him that ſent me.

Huo ſom eder hører / hand hører mig / Oc huo ſom eder foracter / hand foracter Mig / Men huo Mig foracter / hand foracter Den / ſom mig vdſende.

Ktoć was ſlucha mnie ſlucha / á kto was odrzuca / mnie odrzuca / á kto mnie ordzuca / onego odrzuca ktory mnie poſłał.

17. Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum gaudio, dicentes, Domine, etiam dæmonia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo.

17. Die ſibentzig aber kamen wider mit freuden / vnd ſprachen: HERR / es ſind vns auch die Teuffel vnterthan in deinem Namen.

17. Potom nawrátili ſe Sedmdeſáte dwa s radoſtij / řkauce: PANE / také y Ďáblowé ſe nám poddáwagij we Gménu twém.

And the ſeuentie turned againe with ioy / ſaying / Lorde / euen the deuils are ſubdued to vs through thy Name.

Oc de halffierdeſinds tiue komme igen met glæde / oc ſagde / HERRE / Der ere oc Dieffle oſſ vnderdanige i dit Naffn.

A ták oni ſiedmdźieſiat wrócili ſie z weſelem mowiac: Pánie y dyabelſthwác ſie nam poddáia przez imie twoie.

18. Et ait illis, Videbam ſatanam ſicut fulgur de cælo cadentem.

18. Er ſprach aber zu jhnen: Jch ſahe wol den Sathanas vom Himmel fallen / als einen blitz.

18. I řekl gim: Widěl gſem Sſatanáſſe yáko bleſk / an padá s Nebe.

And he ſayde vnto them / I ſaw Satan / like lightning / fall downe from heauen.

Da ſagde hand til dem / Jeg ſaa vel Satanas falde aff Himmelen / ſom it liunet.

Tedy im on rzekł: Pátrzałem gdy ſzátan iáko błyſkáwicá z niebá ſpadał.

19. Ecce, dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.

19. Sehet / ich hab euch Macht gegeben zu tretten auff Schlangen vnd Scorpion / vnd über alle gewalt des Feindes / vnd nichts wirdt euch beſchädigen.

19. A dal gſem wám moc / abyſſte ſſlapali na Hady a na Stijry / y na wſſelikau moc nepřijtele / a nic wám ſſkoditi nebude.

Beholde / I giue vnto you power to tread on ſerpents / and ſcorpions / and ouer all the power of the enemie / and nothing ſhall hurt you.

Seer / Jeg haffuer giffuit eder mact / at træde paa Hugorme oc Scorpioner / oc offuer all Fiendes mact / oc inted ſkal ſkade eder.

Otoż wam moc dawam deptác weże y niedźwiadki / y wſzytke moc nieprzyiacielſka / a nic was nie obráži.

י | י | ι.

20 ברם בהדא לא תחדון דשאדא משתעבדין לכון אלא חדו דשמהיכון אתכתבו בשמיא׃

Nondimeno non vi rallegrate di questo, che li spiriti vi son sottoposti: ma ben vi rallegrate che i vostri nomi sono scritti ne cieli.

20 אבל בזאת אל־תשמחו כי־הרוחות נדמו לכם שמחו כי־שמותיכם נכתבו בשמים׃

Mas no os gozeys desto, à saber que los espiritus se os sujeten: mas antes os gozad de que vuestros nombres estàn escriptos en los cielos.

20. Πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται· χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Toutes fois ne vous esiouissez point en ce que les esprits vous sont assuiettis, mais esiouissez-vous plustost pource que vos noms sont escrits és cieux.

21 בה בשעתא רוז ישוע ברוחא דקודשא ואמר מודא אנא לך אבי מרא דשמיא ודארעא דכסית הלין מן חכימא וסכולתנא וגלית אנין לילדא אין אבי דהכנא הוא צבינא קדמך׃

In quella medesima hora IESV esultò in spirito, e disse, Io ti ringratio Padre, Signor del cielo e de la terra, che tu hai nascoste queste cose à i savii e prudenti, e l'hai rivelate à i piccoli. Certo si, Padre: percioche cosi è stato il tuo beneplacito.

21 ובשעה ההיא עלץ ישוע ברוח ויאמר אודה לך אבי אדון שמים וארץ כי הסתרת את האלה מחכמים ונבונים ותגל אותם לעללים אף אבי כי כן נרצה לפניך׃

En aquella misma hora Iesus se alegro en espiritu, y dixo, Confiessote, ó Padre, Sennor del cielo y de la tierra, que escondiste estas cosas à los sabios y entendidos, y las has reuelado à los pequennos: ansi Padre, porque ansi te agradó.

21. Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ· ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου·

En ce mesme instant Iesus s'esiouït en esprit, & dit, Ie te ren graces, ó Pere, Seigneur du ciel & de la terre, de ce que tu as chacé ces choses aux sages & entendus, & les as reuelees aux petis enfans: Il est ainsi Pere, pourtant que tel a esté ton bon plaisir.

22 (ואתפני לות תלמידוהי ואמר להון) כל מדם אשתלם לי מן אבי ולא אנש ידע מנו ברא אלא אן אבא ומנו אבא אלא אן ברא ולמן דאן צבא ברא דיגלא׃

Tutte le cose mi son date dal Padre mio: e niuno sa chi sia il Figliuolo, se non il Padre: ne chi sia il Padre, se non il Figliuolo e colui à chi il Figliuolo vorrà riuelarlo.

22 (ויפן אל־תלמידיו ויאמר אליהם) כלם נתנו לי מאבי ואיש לא יודע מי יש הבן כי־אם האב ומי־יש האב כי־אם הבן ואשר לו תרצה הבן לגלות׃

Todas las cosas me son entregadas de mi Padre: y nadie sabe quien sea el Hijo sino el padre: ni quien sea el Padre, sino el Hijo, y aquien el Hijo lo quisiere reuelar.

22. (Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπε) Πάντα παρεδόθη μοι ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ· καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

Toutes choses m'ont esté donnees en main de mõ Pere: & nul ne cognoist qui est le Fils, sinon le Pere: ne qui est le Pere, sinon le Fils: & celui auquel le Fils le voudra reueler.

23 ואתפני לות תלמידוהי בלחודיהון ואמר טוביהין לעינא דחזין מדם דאנתון חזין׃

E riuoltatosi à i suoi discepoli, disse loro da parte, Beati gli occhij che veggono le cose che vedete voi.

23 ויפן אל־תלמידיו ויאמר לבדם אשרי העינים אשר ראו את־אשר אתם רואים׃

Y buelto particularmente à sus discipulos, dixo, Bienauenturados los oyos que veenlo que vosotros veys.

23 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς, κατ' ἰδίαν εἶπε, μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε.

Puis se retournant vers les disciples, il dit à part, Bien-heureux sont les yeux qui voyent ce que vous voyez.

24 אמר אנא לכון גיר דנביא סגיאא ומלכא צבו דנחזון מדם דחזין אנתון ולא חזו ולמשמע מדם דאנתון שמעין ולא שמעו׃

Perche io vi dico che molti Profeti e Re hanno voluto veder le cose che vedete voi, e non l'hanno vedute: e vdir le cose che vdite voi, e non le hanno vdite.

24 כי־אומר אני כי־נביאים ומלכים רבים חפצו לראות את אשר אתם רואים ולא ראו ולשמוע את אשר אתם שומעים ולא שמעו׃

Porque os digo, que muchos Prophetas y reyes dessearon ver loque vosotros veys, y nó lo vieron: y oyr loque oys, y no lo oyeron.

24. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Car ie vous di, que plusieurs Prophetes & Rois ont desiré deuoir les choses que vous voyes, & ne les ont point veuës: & ouïr les choses que vous oyez, & ne les ont point ouïes.

CAP. X.

20\. Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus vobis ſubiiciuntur: gaudete autem quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.

Neuertheles / in this reioyce not / that the ſpirites are ſubdued vnto you: but rather reioyce / becauſe your names are written in heauen.

21\. In ipſa hora exultavit ſpiritu, & dixit: Confiteor tibi pater, Domine cæli & terræ, quòd abſcondiſti hęc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis, Etiam pater, quoniam ſic placuit ante te.

That ſame houre reioyced Jeſus in the ſpirit / and ſaid / J confeſſe vnto thee / Father / Lorde of heauē and earth / that thou haſt hid theſe thinges from the wiſe and learned / and haſt reueiled them to babes: euen ſo / Father / becauſe it ſo pleaſed thee.

22\. Omnia mihi tradita ſunt à patre meo. Et nemo ſcit quis ſit filius, niſi pater: & quis ſit pater, niſi filius, & cui voluerit filius revelare.

Then he turned to his diſciples / and ſayd / All thinges are giuen me of my Father: and no man knoweth who the Sonne is / but the Father: neither who the Father is / ſaue the Sonne / & he to wohm the Sonne will reueile him.

23\. Et converſus ad diſcipulos ſuos, dixit, Beati oculi qui vident quę vos videtis.

And he returned to his diſciples / & ſaide ſecretely / Bleſſed are the eyes / which ſee that ye ſee.

24\. Dico enim vobis, quòd multi prophetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.

For J tell you that many Prophetes and Kinges haue deſired to ſee thoſe thinges which ye ſee / and haue not ſeene them: and to heare thoſe things which ye heare / and haue not heard them.

Das X. Capitel.

20\. Doch darinn freuet euch nicht / daß euch die Geiſter vnterthan ſind. Freuet euch aber / das eure Namen im Himmel geſchrieben ſind.

Dog glæder eder icke der vdi / at Aanderne ere eder vnderdanige / Men glæder eder / at eders Naffn ere ſcreffne i Himmelen.

21\. Zu der ſtunde freuet ſich Jeſus im Geiſt / vnd ſprach: Jch preiſe dich Vater vnd HERR Himmels vnd der Erden / daß du ſolches verborgen haſt den Weiſen vnd Klugen / vnd haſt es offenbart den Vnmündigen. Ja Vater / alſo war es wolgefellig für dir.

Paa den tid glædde Jheſus ſig i Aanden / oc ſagde / Jeg priſer dig Fader oc HERRE offuer Himmelen oc Jorden / at du haffuer ſkiult ſaadant for de Wiſe oc Kloge oc haffuer obenbaret de vmyndige det. Ja Fader / ſaa vaar det behageligt faar dig.

22\. Es iſt mir alles übergeben von meinem Vater. Vnd niemand weiß wer der Sohn ſey / denn nur der Vater / noch wer der Vater ſey / denn nur der Sohn / vnd welchem es der Sohn will offenbaren.

Det er mig alleſammen offuergiffuit aff min Fader. Oc ingen veed huo Sønnen er / vden alene Faderen / Oc ey heller huo Faderen er / vden alene Sønnen / oc huilcken Sønnen vil obenbare det.

23\. Vnd er wandte ſich zu ſeinen jüngern / vnd ſprach in ſonderheit: Selig ſind die augen / die da ſehen daß jr ſehet.

Oc hand vende ſig til ſine Diſciple / beſagde i beſynderlighed / Salige ere de øyen / ſom ſee det i ſee.

24\. Denn ich ſage euch / vil Propheten vnd Könige wolten ſehen / das jhr ſehet / vnd habens nicht geſehen / vnd hören / das jr höret / vnd habens nicht gehöret.

Thi ieg ſiger eder / Mange Propheter oc Konger vilde ſee / det i ſee / oc haffue det icke ſeet / oc høre det i høre / oc haffue det icke hørt.

Kapitola X.

20\. Ale wſſak w tom ſe neradugte / že ſe wám poddáwagij Duchowé / ale radugte ſe / že gſau gména waſſe napſaná w Nebeſých.

Ale ſie z teº nie ráduyćie iž ſie wam duchowie poddáia / owſzem ſie weſelcie z tego / žeć imioná wáſze nápiſane ſą w niebie.

21\. W tu hodinu rozweſelil ſe w duchu Gežijš / a řekl Chwálijm tebe Otče / PANe Nebe y Země / že gſy ſkryl týto wěcy před maudrými a opatrnými / a zgewil gſyge malićkým. Owſſem Otče / neb ſe tak lijbilo před tebau.

Tegož tám czáſu rozrádowal ſie Jezus w duchu / y mowił: Chwalećie Oycže / Pánie niebá y ziemie / iżeś to zákrył od mądrych y rozumnych / á obiáwileś to niemowniatkom / á tho Oycže iż ſie ták vpodobáło tobie.

22\. Wſſecky wěcy dány gſau mi od Otce mého. A žádný newij kdoby byl Syn / gediné Otec: a kdoby byl Otec gediné Syn / a ten komuby chtěl Syn zgewiti.

Wſzytko ćmnie ieſt podano od Oyca mego / á žaden nie zna co zacž ieſt Syn / iedno Oćiec / á co zácž ieſt Oćiec / iednož Syn / á komukolwiek bedžie chćiał Syn obiáwić.

25\. A obrátiw ſe k Včedlnijkum ſwým / řekl: Blahoſlawené oči kteréž widij to což wy widijte.

Tedy ſie obroćiwſzy ku zwolennikom / rzekł oſobno: Szcześliwe ž to oczy ktore widzą to co wy widzićie.

24\. Neboť prawijm wám / že mnozý Prorocy y Králowé chtěli widěti což wy widijte / a newiděli: a ſlyſſeti což wy ſlyſſýte / a neſlyſſeli.

Bo powiedam wam: Iž wiele Prorokow y Krolow žadali widzieć co wy widžićie / á nie widźieli / y ſłyſzeć co wy ſłyſzyćie / á wždy nie ſłyſzeli.

י | י | ι.

25 והא ספרא חד קם דינסיוהי ואמר מלפנא מנא אעבד דארת חיא דלעלם:

In questo ecco vn Dottor de la Legge si leuosu, per tentarlo, dicendo, Maestro, che cosa farò io per posseder la vita eterna.

25 והנה רב בתורה אחד קם מנסה אותו לאמר המורה מה אעשה ואנחול את חיי עולם:

Y heaqui que vn Doctor de la Ley se leuantó tentandolo, y diziendo, Maestro, haziendo que cosa posseeré la vida eterna?

25. Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων, διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

Alors voici vn docteur de la loy, qui se leua le tentant, & disant, Maistre, En quoi faisant heiriterai ie-la vie eternelle?

26 הו דין ישוע אמר לה בנמוסא איכנא כתיב איכנא קרא אנת:

Et egli disse, Che cosa è scritto ne la Legge? Come leggi tu?

26 ויאמר אליו מה נכתב בתורה איככה קורא:

Y el le dixo, Que està escripto en la Ley? Como lees.

26. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;

Auquel il dit, Qu' est-il escrit en la Loy? comment lis-tu?

27 ענא ואמר לה דתתרחם למריא אלהך מן כלה לבך ומן כלה נפשך ומן כלה חילך ומן כלה רעינך ולקריבך איך נפשך:

Colui rispondendo disse, Ama il tuo Signore Iddio con tutto il tuo cuore, e con tutta l'anima tua, e con tutta la tua forza, e con tutto il tuo intelletto: e il prossimo tuo come te medesimo.

27 ויען ויאמר תאהב את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך ואת קרובך כמוך:

Y el respondiendo, dixo, Amaras àl Sennor tu Dios de todo tu coroçon, y de toda tu anima, y de todas tus fuerças, y de todo tu entendimiento: y a tu proximo, como a ti mismo.

27. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Et icelui respondit, & dit, Tu aimeras le Seigneur ton Dieu de tout ton cœur, & de toute ton ame, & de toute ta force, & de toute ta pensee: & ton prochain comme toi-mesme.

28 אמר לה ישוע תריצאית אמרת הדא עבד ותחא:

Allora egli li disse, Tu hai rettamente risposto: fa questo e viuerai.

28 ויאמר לו היטב ענית עשה זאת ותחיה:

Y dixole, Bien has respondido: haz esto, y biuiras.

28. Εἶπε δὲ αὐτῷ, ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ.

Alors il lui dit, Tu as droitement respondu: fai cela & tu viuras.

29 הו דין כד צבא ל למזדקו נפשה אמר לה למנו קריבי:

Ma colui volendo giustificar se stesso, disse à IESV, E chi è il mio prossimo?

29 והוא אבה להצטדק ויאמר אל ישוע ומי יש קרובי:

Mas el, queriendo se justificar à si mismo, dixo à Iesus, Y quien es mi proximo?

29. Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ τίς ἐστί μου πλησίον;

Mais icelui se volant iustifier, dit à Iesus, Et qui est mon prochain?

30 אמר לה ישוע גברא חד נחת הוא מן אורשלם לאיריחו ונפלו עלוהי ל לסטיא ושלחוהי ומחאוהי ושבקוהי כד קליל קימא בה נפשה ואזלו:

IESV rispondendo, disse, Vn certo huomo scendeua da Ierusalem in Ierico, & incontrossi ne gli assassini: i quali lo spogliorono, e accterglı de le ferite, & andoronsene via lassandolo mezo morto.

30 ויען ישוע ויאמר אדם פלמוני ירד מירושלים אל יריחו ויפול בידי הפריצים ויפשיטוהו ויכוהו וילכו ויעזבוהו כמו מת הוא:

Y respondiendp Iesus, dixo, Vn hombre decendia de Ierusalem à Ierícho, y cayo en ladrones los quales lo despojaron; y hiriendolo, fueronse dexandolo medio muerro.

30. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχὼ, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα.

Iesus respondant dit, Vn homme descendoit de Ierusalem en Ierico, & tomba entre les mains des brigands, qui le despouillerent, & apres qu' ils l'eurent, nauré de plusieurs coups, ils s'en allerent, le laissans a demi mort.

31 וגדש כהנא חד נחת הוא באורחא הי וחזיוהי ועבר:

Poi occorse che vn Sacerdote scese per quella medesima via: & hauendolo veduto, passò da l'altro lato.

31 ויקר כי כהן פלמוני ירד בדרך ההיא וירא אותו ויעבר:

Y aconteció, que decendió vn Sacerdote por el mismo camino: y viendole, passóse del vn lado.

31. Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἀντιπαρῆλθεν.

Or par rencontre vn Sacrificateur descendoit par le mesme chemin, & quand il le vid, il passa de l'autre costé.

CAP. X.

25. Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit, tentans illum, & dicens, Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſſidebo?

Then beholde / a certaine expounder of the Lawe ſtoode vp / and tempted him / ſaying / Maſter / what ſhall I do / to inherite eternall life?

26. At ille dixit ad eum, In lege quid ſcriptum eſt? quomodo legis?

And he ſayde vnto him / What is writtẽ in the Lawe? how readeſt thou?

27. Ille reſpondens dixit, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum ſicut teipſum.

And he anſwered / and ſayd / Thou ſhalt loue thy Lord God with all thine heart / and with all thy ſoule / and with al thy ſtrẽgth / and with all thy thought / and thy neighbour as thy ſelfe.

28. Dixitque illi, Rectè reſpondiſti, hoc fac, & vives.

Then he ſayde vnto him / Thou haſt anſwered right: this do / and thou ſhalt liue.

29. Ille autem volens iuſtificare ſeipſum, dixit ad Ieſum, Et quis eſt meus proximus?

But he willing to iuſtifie himſelfe / ſayde vnto Ieſus / Who is then my neighbour?

30. Suſcipiens autem Ieſus, dixit: Homo quidam deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum, & plagis impoſitis abierũt ſemivivo relicto.

And Ieſus anſwered / and ſayde / A certaine man went downe from Ieruſalem to Iericho / and fell amõg theeues / and they robbed him of his rayment / and wounded him / and departed / leauing him halfe dead.

31. Accidit autem ut ſacerdos quidam deſcenderet eâdem via: & viſo illo præterivit.

And by chance there came downe a certaine Prieſt that ſame way / and when he ſawe him / he paſſed by on the other ſide.

Das X. Capitel.

25. Vnd ſihe / da ſtund ein Schrifftgelehrter auff / vnd verſucht jhn / vnd ſprach: Meiſter / was muß ich thun / daß ich das ewige Leben ererbe?

Oc ſee / da ſtod en Scriffteklog op / friſtede hannem oc ſagde Meſtere / Huad ſkal ieg gøre / at ieg kand arffue det euige Liff?

26. Er aber ſprach zu jm: Wie ſtehet im Geſetz geſchrieben? Wie liſeſt du?

Da ſagde hand til hannem / Huorledis ſtaar ſcreffuit i Lowen? Huorledis læſſ du?

27. Er antwortet / vnd ſprach: Du ſolt Gott deinen HERREN lieben / von gantzem hertzen / von gantzer Seele / von allen kräfften / vnd von gantzem gemüte / vnd deinen Nechſten als dich ſelbs.

Hand ſuarede oc ſagde / Du ſkalt elſke Gud din HERRE / aff gantſke hierte / aff gantſke Siel / aff al mact / oc aff gantſke ſind / Oc dine Neſte lige ſom dig ſelff.

28. Er aber ſprach zu jhm: Du haſt recht geantworttet / thue das / ſo wirſt du leben.

Da ſagde hand til hannem / Du ſuarede ret / Gør det / ſaa ſkalt du leffue.

29. Er aber wolt ſich ſelbs rechtfertigen / vnd ſprach zu Jeſu: Wer iſt denn mein Nechſter?

Men hand vilde gøre ſig ſelff retferdigt / oc ſagde til Jheſum / Huo er da min Neſte?

30. Da antworttet Jeſus / vnnd ſprach: Es war ein menſch / der gieng von Jeruſalem hinab gen Jericho / vnd fiel vnter die Mörder / die zogen jhn auß / vnd ſchlugen jn vnd giengen davon / vnd lieſſen jhn halb todt ligen.

Da ſuarede Jheſus / oc ſagde / Der vaar it Menniſke / ſom gick fra Jeruſalem net til Jericho / oc falt iblant Roffuere / De førde hannem aff / oc ſloge hannem / oc ginge bort / oc lode hannem ligge halff døde.

31. Es begab ſich aber on gefehr / daß ein Prieſter dieſelbige ſtraß hinab zog / vnd da er jhn ſahe / gieng er fürüber.

Da begaff det ſig vforuarendis / at en Preſt drog den ſamme veyned / oc der hand ſaa hannem / gick hand omkring.

Kapitola X.

25. A hle / geden w Zákoně včený wſtal pokauſſege ho / a řka: Miſtře / co čině žiwot wěčný obdržijm?

Támoto niektory wykładacz zakonu wſthawſzy kuſil go mowiac: Miſtrzu coż czyniac otrzymam żywot wieczny?

26. A on řekl němu: W Zákoně co geſt pſano / kterak čteſs?

A on mu odpowiedziawſzy rzekł: A coż ieſt nápiſano w zakonie? iakoż czytaſz?

27. A on odpowěděw / řekl: Milowati budeſs Pána Boha twého z celého ſrdce twého / a z celé duſſe twé / a ze wſſech mocý twých / y ze wſſij myſli twé / a Blijžnijho twého yako tebe ſamého.

On tedy odpowiedziawſzy rzekł: Miluy Páná Bogá twego ze wſzytkie° ſercá twego / ze wſzytkiey duſze twey ze wſzytkich śił twoich / ze wſzytkiey myſli twey. A bliźniego twego iáko ſámego ſiebie.

28. Y řekl gemu Gežijs: Práwě gſy odpowěděl / to čiň / a žiw budeſs.

Ná tho mu rzekł: Dobrześ powiedział / toż czyń á bedźieſz żył.

29. A on chtěge ſe ſám ſprawedliwa včiniti / řekl k Gežijſſowi: A kdo geſt muog Blijžnij?

Ale on chcac ſie ſam vſpráwiedliwić / rzekł do Jezuſá: A ktoż wżdy ieſt moy bliźni?

30. Y odpowěděw Gežijs / řekl gemu: Člowěk geden ſſel z Geruzaléma do Gerycho / y vpadl mezy Lotry / kteřijž také gey oblaupili / a zraniwſſe odeſſli / odpolu žiwa nechawſſe.

To przyiawſzy Jezus rzekł: Człowiek niekthory ſzedł z Jeruzalem do Jerycho / y wpadł miedzy zboyce / ktorzy go złupiwſzy y zrániwſzy / odeſzli nápoły zábitego zoſtáwiwſzy.

31. Y přihodilo ſe / že Kněz geden ſſel tauž ceſtau / a vzřew gey / pominul ho.

A przydáło ſie że taż drogą ſzedł niektory káplan / vyzrawſzy go z przećiwká / minął go.

י

32 וְהָכְנָא אָף לֵוָיָא אֶתָא מְטָא לְהָי דּוּכְתָּא וַחְזָיְהִי וַעְבַר׃

Similmente ancora vn Leuita, essendo venuto presso al luogo, s'accostò, e viddelo, e passò via da l'altro lato.

33 אֱנָשׁ דֵּין שָׁמְרָיָא כַּד רָדֵא הֲוָא אֶתָא אַיְכָא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא וַחְזָיְהִי וְאֶתְרַחַם עֲלַוְהִי׃

Ma vn Samaritano, facendo il suo camino, arriuò a lui: & hauendolo veduto, se ne mosse à compassione.

34 וְאֶתְקְרֶב וַעְצַב מַחְוָתֵהּ וּנְצַל עֲלַיְהֵין חַמְרָא וּמֶשְׁחָא וְסָמֵהּ עַל חֲמָרֵהּ וְאַיְתְיֵהּ לְפוּתְקָא וְאֶתְבְּטֵל לֵהּ עֲלַוְהִי׃

Et accostatosi, fasciò le sue ferite, mettendoui su de l'olio e del vino: poi lo pose sopra il suo giumento, e condusselo à l'hostaria & hebbene cura.

35 וּלְצַפְרֵהּ דְּיוֹמָא אַפֵּק תְּרֵין דִּינָרִין יְהַב לְפוּתְקָיָא וְאֶמַר לֵהּ יְצַף דִּילֵהּ וְאֶן מֶדֶם יַתִּיר תַּפֵּק מָא דְּהָפֵךְ אֶנָא יָהֵב אֶנָא לָךְ׃

E l'altro giorno partendosi, cauò fuor due denari, e dettegli à l'hoste, e disseli, Habbine cura: e tutto ciò che tu spenderai di più, io te lo renderò al mio ritorno.

36 מַנוּ הָכִיל מֶן הָלֵין תְּלָתָא מֶתְחְזֵא לָךְ דַּהֲוָא קָרִיבָא לְהַו דַּנְפַל בְּאִידַי גַּיָּסֵא׃

Qual dunque di questi tre ti pare che fusse prossimo a colui che incorse ne gli assassini?

37 הוּ דֵּין אֱמַר הַו דְּאֶתְרַחַם עֲלַוְהִי אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ זֶל אָף אַנְתְּ הָכַנָא הֱוַית עָבֵד׃

Et egli disse, Quello che vsò misericordia verso di lui, IESV dunque gli disse, Va, e fa tu il simile.

38 וַהֲוָא דְּכַד הָנוּן רָדִין בְּאוּרְחָא עַל לְקְרִיתָא חֲדָא וְאַנְתְּתָא דַּשְׁמָהּ מַרְתָא קַבְּלָתֵהּ בְּבַיְתָהּ׃

Auuenne poi mentre che essi andauano, ch'egli entrò in vn certo castello: e vna donna nominata Maria lo riceuè in casa sua.

י

32 גַּם כֵּן הַלֵּוִי בְּבוֹאוֹ אֶל־מְקוֹם הַהוּא וַיַּרְא וַיַּעֲבֹר׃

Y ansi mismo vn Leuita llegando cerca de aquel lugar, y viendolo, passóse del vn lado.

33 וְשֹׁומְרוֹנִי אֶחָד הוֹלֵךְ לְדַרְכּוֹ בָּא אֵלָיו וּבִרְאוֹתוֹ נִכְמְרוּ רַחֲמָיו׃

Y vn Samaritano que yua camino, viniendo cerca deel, y viédolo, fue mouido à misericordia.

34 וַיִּקְרַב וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־פְּצָעָיו שֹׁופֵךְ גַּם יַיִן וְשֶׁמֶן וַיַּרְכִּיבֵהוּ עַל־חֲמוֹרוֹ וַיּוֹלִיכֵהוּ בַּמָּלוֹן וַיְסַכֶּן לוֹ׃

Y llegandose, vendóle las heridas echandole olio y vino: y poniendolo sobre su caualgadura, lleuolo àl meson, y curolo.

35 וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי בְּצֵאתוֹ הִשְׁלִיךְ שְׁנֵי דִּינָרִים וַיִּתֵּן לְבַעַל הַמָּלוֹן וַיֹּאמֶר אֵלָיו סְכוֹן לוֹ וְכָל אֲשֶׁר תּוֹתִיר לְהִפּוֹת בְּשׁוּבִי אָשִׁיב לָךְ׃

Y otro dia partiendose, sacó dos dineros, y diolos àl huesped, y dixole, Curalo: y todo loque demàs gastares, yo quando bueluà, te lo pagare.

36 וּמִי־מִשְּׁלֹשֶׁת הָאֵלֶּה נִרְאָה לְךָ כִּי־קָרוֹב הוּא לַאֲשֶׁר נָפַל בִּידֵי הַפָּרִיצִים׃

Quien pues de estos tres te parece que fue el proximo de aquel que cayó en ladrones?

37 וְהוּא אָמַר זֶה הוּא אֲשֶׁר עָשָׂה חֶסֶד עִמּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ לֵךְ וַעֲשֵׂה גַּם־כֵּן׃

Y el dixo, El que vsó de misericordia con el. Entonces Iesus le dixo, Vé, y haz tu lo mismo.

38 וַיְהִי־בְּלֶכְתָּם וַיָּבוֹא בְּטִירָה אַחַת וְאִשָּׁה וּשְׁמָהּ מָרְתָא קִבְּלַתּוּ בְּבֵיתָהּ׃

Y acontecio, que yendo, entro el en vna aldea: y vna muger llamada Martha lo recibió en su casa.

ι'.

32. Ὁμοίως δὲ καὶ Λευΐτης, γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν.

Semblablement aussi vn Leuite estant arriué à l'endroit, & le voyant, passa de l'autre costé.

33. Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων, ἦλθε κατ᾽ αὐτὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη.

Mais vn Samaritain passant son chemin, vint à l'endroit d'iceluí, & le voyant fut esmeu de compassion.

34. Καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον. ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ.

Et s'approchant lui resserra ses playes, & y mit dessus de l'huile & du vin: puis le mit sur sa beste, & le mena en l'hostellerie, & le pensa.

35. Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ, τι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με, ἀποδώσω σοι.

Le lendemain au departir il tira, deux deniers, & les bailla à l'hoste, & dit, Pense le: & tout ce que tu despendras d'auantage, ie le te rendrai à mon retour.

36. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς;

Lequel donc de ces trois te semble auoir esté le prochain à celui qui tomba entre les mains des brigands?

37. Ὁ δὲ εἶπεν, ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ᾽ αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

Et lui dit, Celui qui a vsé de misericorde enuers lui. Iesus donc lui dit, Va, & fai toi aussi le semblable.

38. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα, ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

Or aduint comme ils s'alloyent, qu'il entra en vne bourgade: & vne femme nommee Marthe le receut en sa maison.

CAP. X.

32. Similiter & Levita, cùm eſſet ſecus locum, & videret eum, pertranſiit.

And likewiſe alſo a Leuite/ when he was come nere to the place / went and looked on him / and paſſed by on the other ſide.

33. Samaritanus autē quidam iter faciens, venit ſecus eum: & videns eum, miſericordia motus eſt.

Then a certaine Samaritane / as hee iourneyed/ came nere vnto him/ and when he ſawe him / he had compaſſion on him.

34. Et appropians alligavit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponens illum in iumentum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam eius egit.

And went to him / and bounde vp his woundes/ and powred in olye and wine/ and put him on his owne beaſte / and brought him to an Inne / and made prouiſion for him.

35. Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait, Curam illius habe: & quodcunque ſupererogaveris, ego cum rediero reddam tibi.

And on the morowe when he departed / he tooke out two pence / and gaue them to the hoſte / and ſayde vnto him / Take care of him/ and whatſoeuer thou ſpendeſt more/ when I come againe / I will recompence thee.

36. Quis horum trium videtur tibi proximus fuiſſe illi qui incidit in latrones?

Which now of theſe three/ thinkeſt thou/ was neighbour vnto him that fell among the theeues?

37. At ille dixit, Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait illi Ieſus, Vade, & tu fac ſimiliter.

And he ſayde/ He that ſhewed mercie on him. Then ſayd Ieſus vnto him/ Go/ and do thou likewiſe.

38. Factum eſt autem dum irēt, & ipſe intravit in quoddam caſtellum: & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum ſuam.

Now it came to paſſe as they went/ that he entred into a certaine towne / and a certaine woman named Martha/ receiued him into her houſe.

Das X. Kapitel.

32. Deſſelbigen gleichen auch ein Levit/ da er kam bey die ſtet / vnd ſahe jhn / gieng er fürüber.

Diſſligeſt oc ſaa en Leuite/ der hand kom til Steden / oc ſaa hannem / gick hand omkring/

33. Ein Samariter aber reiſet/ vnd kam dahin / vnd da er jhn ſahe / jammerte jhn ſein.

Men en Samaritan reyſde/ oc kom der hen / oc der hand ſaa hannem/ ynckedis hand offuer hannem.

34. Gieng zu jm / verband jhm ſeine Wunden/ vnd goß darein Oel vnd Wein / vnd hub jhn auff ſein Thier/ vnd führet jhn inn die Herberge / vnd pfleget ſein.

Hand gick til hannem / forbant hannem hans Saar / oc loed Olie oc Vin der vdi/ oc løffte hannem paa ſit Diur / oc førde hannem til Herbere / oc røctede hannem.

35. Des andern tages reiſet er/ vnd zog herauß zwen groſchen / vnd gab ſie dem Wirte / vnnd ſprach zu ihm: Pflege ſein / vnd ſo du was mer wirſt darthun / will ich dirs bezalen wenn ich wider komme.

Den anden dag reyſede hand / oc tog tho Pendinge vd / oc gaff Hosbonden dem / oc ſagde til hannem / Røcte hannem. Oc der ſom du legger noget mere der til / da vil ieg betale dig det / naar ieg kommer igen.

36. Welcher düncket dich vnter diſen dreyen der Nechſt ſey geweſen dem der vnter die Mörder gefallen war?

Huilcken tyckis dig / der vaar aff diſſe tre hans Neſte / der vaar falden iblant Røffuere?

37. Er ſprach: Der die Barmhertzigkeit an jm that. Da ſprach Jeſus zu jhm: So gehe hin / vnd thue deß gleichen.

Hand ſagde / Den ſom giorde barmhiertighed met hannem. Da ſagde Jheſus til hannem / Saa gack bort / oc gøre lige ſaa.

38. Es begab ſich aber / da ſie wandelten / gieng er in einen Marckt / da war ein Weib mit namen Martha / die nam jhn auff in jhr Hauß.

Oc det begaff ſig / der de vandrede / gick hand i en By / der vaar en Quinde / ſom hed Martha / hun anammede hannem i ſit huſſ.

Kapitola X.

32. Tež y Jahen/ když byl na té ceſtě a widěl gey / pominul.

Takže rowniey Lewitá gdy przychodził ku mieyſcu onemu/ á vyzrał go z przeciwká/ minał.

33. Samarytán pak geden ceſtau gda přiſſel až k němu / a vzřew gey / miloſrdenſtwijm hnut geſt.

A Samarytan niektory w tez drodze idac nádſzedł go / y vyzráwſzy go ruſzon ieſt miloſierdziem.

34. A přibljžiw ſe owázal rány geho / naliw Olege a Wijna: a wložiw gey na howado ſwé / wedl do hoſpody / a pěči o něm měl.

A przyſzedſzy záwiązał rány ſego/ á nálawſzy oliwy y winá/ włożył go ná bydlatko ſwe/ y wiodł do goſpody / á miał o nim praca.

35. Druhého pak dne wyňal dwa penijze / a dal Hoſpadáři / a řekl: Peči měg o něm / a cožkoli nad to wynaložijs / yá když ſe wrátijm / zaplatijm tobě.

Tedy názájutrz odieżdżáiac/ wyia wſzy dwá groſzá dał goſpodarzowi mowiac mu: Mieyże o nim praca / á cokolwiek nád to wydaz / ia wrociwſzy ſie oddam tobie.

36. Kdo z těch třij zdá ſe tobě Bližnijm býti tomu / kterýž vpadl mezy Lotry?

A ták z tych trzech ktoryż ći ſie widzi blizſzym byc onemu co był wpadł miedzy zboyce?

37. A on řekl: Ten kterýž včinil miloſrdenſtwij nad nim. Y řekl gemu Gežijs: Gdiž / y ty včiň též.

A on rzekł: Ten ktory vżył miłoſierdzia przeciw temu. Rzekł mu thedy Jezus: Idzże precz á vczyń także.

38. Y ſtalo ſe když ſſly / a on wſſel do gednoho Hrádku: A žena gedna gménem Martha přijala gey do domu ſwého.

A zſtáło ſie w drodze / iż on wſzedł do miáſteczká niektorego / á niewiaſtá niektora imieniem Martá przyięła go w dom ſwoy.

י | ι.

39 ואית הות לה חתא דשמה מרים ואתת יתבת לה לות רגלוהי דמרן ושמעא הות מלוהי׃

E questa haueua vna sorella chiamata Maria laquale ancora sedendosi à i piedi di IESV, ascoltaua la sua parola.

39 ואחות היתה לה הנקראה מרים אשר היא ישבה אל רגלי ישוע ותשמע את דברו׃

Y esta tenia vna hermana, que se llamaua Maria: la qual sentandose à los pies de Iesus oya su palabra.

39. Καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ.

Or elle auoit vne sœur nommee Marie, laquelle aussi se tenant assise aux pieds de Iesus, escoutoit sa parole.

40 מרתא דין עניא הות בתשמשתא סגיאתא ואתת אמרא לה מרי לא בטיל לך דחתי שבקתני בלחודי למשמשו אמר לה מעדרא לי׃

E Marta era grandemente occupata intorno à molti seruitij: laquale fermatasi, disse, Signore, non ti curi tu punto che la mia sorella mi lassa ministrar sola? Dille dunque che m'aiuti.

40 ומרתא מתהלכה היה על כל השרת ותקם ותאמר אדני הלא יסכן לך כי אחותי תעזבני לבדי לשרת אמר נא אליה לעזרני׃

Martha empero se distrahia en muchos seruicios: y sobreuiniendo, dize, Sennor no tienes cuydado que mi hermana me dexa seruir sola? dile pues, que me ayude.

40. Ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν. ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε, κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.

Et Marthe estoit distraite à faire beaucoup de seruice: laquelle estant suruenue vers lui, dit, Seigneur, ne te chaut-il point que ma sœur me laisse seruir toute seule? di lui donc qu'elle m'aide aussi de son costé.

41 ענא ישוע ואמר לה מרתא מרתא יצפתי נרהיבתי על סגיאתא׃

IESV rispondendo, le disse, Marta, Marta tu ti pigli cura, e ti affanni intorno à molte cose.

41 ויען ישוע ויאמר לה מרתא מרתא מרדת ומארדת הרבה מאד׃

Respondiendo Iesus entonces, dizole, Martha, Martha, cuydadosa estàs, y con las muchas cosas estas turbada:

41. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μάρθα Μάρθα, μεριμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά.

Et Iesus respondant, lui dit, Marthe, Marthe, tu as souci, & te trauailles apres beaucoup de choses.

42 חדא הי דין דמתבעיא מרים דין מנתא טבתא גבת לה הי דלא תתנסב מנה׃

Ma vna sola cosa è necessaria: Maria ha eletta la buona parte, laquale non le sarà gia tolta.

42 אך אחת היא צריכה מרים בחרה לה מנה טובה אשר לא תלקח ממנה׃

Empero vna cosa es necessaria, Mas Maria escogió la buena parte, la qual no le sera quitada.

42. Ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

Mais vne chose est necessaire, or Marie a choisi la bonne part, qui ne lui sera point ostee.

יא | יא | ΚΕΦΑΛ. ια.

1 והוא דכד מצלא בדוכתא חדא כד שלם אמר לה חד מן תלמידוהי מרן אלפין למצליו איכנא דאף יוחנן אלף לתלמידוהי׃

Auuenne ancora chè essendo egli in vn certo luogo à fare oratione, poi ch'egli hebbe cessato, vno de suoi discepoli gli disse, Signore, insegnaci ad orare, come Giouanni ancora insegnò a i suoi discepoli.

1 ויהי בהיותו במקום פלוני להתפלל וכאשר כלה אמר אחד מתלמידיו אליו אדני למדנו להתפלל כאשר גם יוחנן למד את תלמידיו׃

Y aconteció que estando el orando en vn lugar, como àcabó, vno de sus Discipulos le dixo Sennor, ensennanos à orar, como tambien Ioan ensenno à sus Discipulos.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

Il aduint aussi cōme il estoiet en priere en quelque lieu, apres qu' il eut cessé, que quelcun de ses disciples lui dit, Seigneur, enseigne-nous à prier, ainsi que Iehan aussi a enseigné ses disciples.

CAP. X.

39. Et huic erat soror nomine Maria: quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.

And she had a sister called Marie, which also sate at Jesus feete, and heard his preaching.

40. Martha autem satagebat circa frequens ministerium, quæ stetit & ait, Domine, non est tibi curę, quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adiuvet.

But Martha was combred about much seruing, and came to him, and said: Master, doest thou not care that my sister hath left me to serue alone? bid her therefore, that she helpe me.

41. Et respondens, dixit illi Dominus, Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima.

And Jesus answered, and said vnto her, Martha, Martha, thou carest, & art troubled about many things.

42. Porrò unum est necessarium, Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

But one thing is needefull, Maria hath chosen the good part, which shall not bee taken away from her.

CAP. XI.

Et factum est, cùm esset in quodam loco orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis eius ad eum, Domine, doce nos orare, sicut docuit & Iohannes discipulos suos.

And so it was, that as he was praying in a certaine place, when hee ceased, one of his disciples said vnto him, Master, teach vs to pray, as Iohn also taught his disciples.

Das X. Capitel.

39. Vnd sie hatte eine Schwester, die hieß Maria, die saßte sich zu Jesus füssen, vnd höret seiner rede zu.

Oc hun haffde en søster, hed Maria, hun sette sig hoss Jhesu føder, oc hørde hans tale.

40. Martha aber machet jhr vil zuschaffen, jm zu dienen, vnd sie tratt hinzu, vnd sprach: HERR fragestu nicht darnach, Daß mich meine Schwester lest allein dienen? Sage jhr doch, daß sie es auch angreiffe.

Men Martha giorde sig stor vmage at tiene hannem, oc hun traadde frem, oc sagde, HERRE, skøder du intet der om, at min Søster lader mig tiene alene? Sig hende dog, at hun tager paa met.

41. Jesus aber antwortet, vnd sprach zu jr: Martha, Martha, du hast vil sorge vnd mühe.

Da suarede Jhesus, oc sagde til hende, Martha, Martha, du haffuer megen sorge oc vmage.

42. Eines aber ist not, Maria hat das gute theil erwehlet, das soll nicht von jhr genommen werden.

It er nødtørfftigt. Maria vdualde den gode part som icke skal tagis fra hende.

Das XI. Capitel.

Vnd es begab sich, daß er war an einem ort vnd betet. Vnnd da er auff gehöret hatte, sprach seiner Jünger einer zu jm: HERR, lehre vns beten, wie auch Johannes seine Jünger lehrete.

Oc det begaff sig at hand vaar paa en sted, oc bad. Oc der hand loed aff, sagde en aff hans Disciple til hannem, HERRE, lære oss at bede, som Johannes oc lærde sine Disciple.

Kapitola X.

39. A ta měla Sestru gménem Marygi: kteráž to také sedécy podlé noh PANě, poslauchala slowa geho.

A thác miálá siostrę ktora zwano Márya, ktora też siedząc v nog Jezusowych, słuchała słowá iego.

40. Ale Martha pečowala při častém posluhowánij: Kteráž to stogecy y řekla, PAne, nemášli o to péče, že Sestra má opustila mne samau slaužiti? Protož řcy gij ať mi pomůž.

Ale Marthá odrywálá się około częstey posługi, á ták przyszedszy rzekłá, Pánie niemasz tego ná pieczi, iż siostra moiá opuściłá mie, że więc samá służe? á przetoż iey powiedz áby mi wżdy co pomagáłá.

41. A odpowěděw řekl gij PAn: Martha Martha pečliwá gsy, a rmautijš se při mnohých wěcech.

A odpowiedziawszy Jezus, rzekł iey: Marto Marto, stárasz się y frásuiesz około wiela rzeczy.

42. Zagisté, gednohoť gest potřebij: Marya wýbornau stránku wywolila, kteráž to nebude odňata od nij.

Lecz iedney rzeczy potrzebá, Márya dobrą cząść ktorą obrálá ktora od niey odięta nie będzie.

Kapitola XI.

I Stalo se když byl na gednom mijstě modle se: A když přestal, řekl k němu geden z Včedlnijků geho: PANE, nauč nás modliti se, yakož y Jan včil Včedlnijky swé.

Stało się iż się modlił na niektorym mieyscu, á gdy przestał, rzekł k niemu niektory z zwolenników ieo: Pánie náucz nas modlić się, ták iáko y Jan náuczył zwolenników swoich.

יא

2 אמר להון ישוע אמתי דמצלין אנתון הכנא הויתון אמרין אבון דבשמיא יתקדש שמך תאתא מלכותך יהוא צבינך איך דבשמיא אף בארעא :

Et egli disse loro, Quando voi orate, dite, Padre nostro che sei ne cieli, Sia santificato il tuo Nome. Venga il tuo regno. Sia fatta la tua volontà, sì come in cielo, così ancora in terra.

3 הב לן לחמא דסונקנן כל־יום :

Dacci ogni giorno il nostro pane cotidiano.

4 ושבוק לן חטהין אף חנן גיר שבקן לכל דחיבין לן ולא תעלן לנסיונא אלא פרוקין מן בישא :

E perdonaci i nostri peccati: percioche ancor noi perdoniamo ad ogni nostro debitore. E non c'indurre in tentatione, ma liberaci dal maligno.

5 ואמר להון מנו מנכון דאית לה רחמא ויאזל לותה בפלגות ליליא ויאמר לה רחמי אשאלני תלת גריצן :

Poi disse loro, Chi di voi haverà un amico, il qual vada à lui à meza notte, e dicagli, Amico, prestami tre pani.

6 מטול דרחמא אתא לותי מן אורחא ולית לי מדם דאסים לה :

Percioche un'amico mio è venuto à me di viaggio, e non ho che porgli innanzi.

7 והו רחמה מן לגו יענא ויאמר לה לא תהרינני דהא תרעא אחיד ובני עמי בערסא לא משכח אנא דאקום ואתל לך :

Et egli di dentro rispondendo, dica, Non mi dar molestia, che già la porta è serrata, e i miei fanciulli son con esso me nel letto: io non mi posso levare a dartegli.

יא

2 ויאמר אליהם אם תתפללו אמרו אבינו אשר בשמים יקדש שמך תבוא מלכותך יהי־רצונך כאשר בשמים וכן בארץ :

Y dixoles, Quando orardes, dezid, Padre nuestro, que estas en los cielos, sea tu Nombre sanctificado Venga tu Reyno: sea hecha tu voluntad como enel cielo ansi tambien en la tierra.

3 את־לחמנו דבר יום תן לנו יום יום :

El pan nuestro de cada dia da nos lo oy:

4 שא לנו את־חטאתינו וגם אנחנו נשא לכל־חובנו ואל תביאנו במסה כי אם הצילנו מרעה :

Y perdonanos nuestros peccados, porque tambien nosotros perdanamos à todos losque nos deuen. Y no nos metas en tentacion, mas libranos de mal.

5 ויאמר אליהם מי יש בכם אשר לו רע ויבוא אליו בחצית הלילה ויאמר לו רעי הלוה לי שלשת ככרות לחם :

Dixoles tambien, Quien de vosotros tendra vn amigo, y yrà à el à media noche, y le dirá, Amigo prestame tres panes:

6 כי־רעי בא מדרך אלי ומאומה לא יש־בידי אשר אשים לפניו :

Porque vn mi amigo ha venido à mi de camino, y no tengo que ponerle delante.

7 והוא מבית ענה ואמר אל תוגיעני עת הגיפו הדלתות וילדי אתי במטה המה לא אוכל לקום ולתת לך :

Y el dentro respondiendo, diga, No me seas molesto; la puerta està ya cerrada, y mis ninnos estan conmigo en la cama: no puedo leuantarme, y darte.

ια'.

2. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὅταν προσεύχησθε, λέγετε· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Et il leur dit, Quand vous prierez, dites, Nostre Pere qui es és cieux, Ton nom soit sanctifié. Ton regne viene. Ta volonté soit faite en la terre comme au ciel.

3. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν.

Donne-nous de iour à autre nostre pain quotidien.

4. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Et nous pardonne nos pechés: car nous pardonnons aussi à tous ceux qui nous doiuent. Et ne nous indui point en tentation, mais nous diliure du malin.

5. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου, καὶ εἴπῃ αὐτῷ, φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους.

Puis il leur dit, Qui sera celui d'entre vous qui aura vn ami, lequel ira à lui à la minuict, & lui dira, Ami, preste-moi trois pains.

6. Ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ.

Car vn mien ami m'est suruenu en passant, & ie n'ai rien pour lui presenter:

7. Κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ, μή μοι κόπους πάρεχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς, δοῦναί σοι.

Et que celui qui est dedans responde, & die, Ne me fasche point: car desia ma porte est fermee, & mes petis enfans sont auec moi en la couche: ie ne me puis leuer pour t'en donner.

CAP. XI. | Das XI. Capitel. | Kapitola XI.

2. Et ait illis, Cùm oratis, dicite, Pater, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnũ tuum, (Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra.)

2. Er aber sprach zu jhnen: Wenn jhr betet/ so sprecht: Vnser Vater im Himmel. Dein Name werde geheiliget. Dein Reich komme. Dein will geschehe/ auff Erden wie im Himmel.

2. Y řekl gim: Když se modlijte/ řijkayte: Otče / Oswěť se Gméno twé. Přiď Králowstwij twé. Buď wuole twa/ (gako wnebi tak y na zemi.)

And he saide vnto them/ When ye pray/ say/ Our Father/ which art in heauen/ halowed by thy Name: Thy kingdome come: Let thy will be done euen in eart/ as it is in heauen.

Da sagde hand til dem/ Naar i bede/ da siger/ Vor Fader i Himmelen. Helligt vorde dit Naffn. Tilkomme dit Rige. Vorde din villie/ paa Jorden som i Himmelen.

Tedy im rzekł: Gdy sie modlicie/ mowcie: Oycze nasz ktoryś iest w niebiosach/ swiec sie imię twoie/ Przydź krolestwo twoie/ Badź wola twa iáko w niebie ták y ná ziemi.

3. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

3. Gib vns vnser täglich Brodt jmmerdar.

3. Chléb náss wezdayssij day nám dnes.

Our dayly bread giue vs for the day.

Giff oss altid vort daglige Brød.

Chlebá nászego powszedniego dáy nam ná káżdy dzień.

4. Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem & ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem. (Sed libera nos à malo.)

4. Vnd vergib vns vnser Sünde/ denn auch wir vergeben allen die vns schuldig sind. Vnnd füre vns nicht in versuchung. Sonder erlöse vns von dem übel.

4. Y odpusť nám hřijchy nasse/ nebo y my odpausstijme wsselikému winnijku nassemu. A neuwoď nás w pokussenij.

And forgiue vs our sinnes: for euen wee forgiue euerie man that is indetted to vs: And leade vs not into temptation: but deliuer vs from euill.

Oc forlad oss vore Synder/ Thi wi oc forlade alle som oss ere skyldige. Oc leed oss icke i fristelse. Men frelss oss fra det onde.

Nodpuść nam grzechy násze/ boć teży mi odpuszczamy wszytkim ktorzy nam sa winni/ Nie wwodźże nas w pokuszenie/ ále nas wybaw od złe°.

5. Et ait ad illos, Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, Amice, commoda mihi tres panes.

5. Vnd er sprach zu jhnen: Welcher ist vnter euch/ der einen Freund hat/ vnd gieng zu jm zu mitternacht/ vnd spreche zu jhm: Lieber Freund/ leihe mir drey Brodt.

5. Y řekl k nim: Kdo z wás bude mijti přijtele/ a půgdeli k němu o půl nocy/ a dij gemu:

Moreouer he sayd vnto thẽ/ Which of you shall haue friend/and shall go to him at midnight/ and say vnto him/ Friend/lend me three loaues?

Oc hand sagde til dem/ huilcken er iblant eder/ som haffuer en Ven/ oc ginge til hannem om midnat/ oc sagde til hannem/ Kære Ven/ len mig try brød.

Zátym też rzekł do nich: A ktoż z was máiac przyiaciela/ á szedszy do niego o pułnocy/rzekł by mu: Przyiacielu pożycz mi troygá chlebá?

6. Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum.

6. Denn es ist mein Freund zu mir kommen von der strassen/ vnd ich habe nicht/ daß ich jhm fürlege.

6. Přijteli/ půgč mi třij chlebůw/ nebo přijtel můg přissel s cesty ke mně/ a nemám coby(ch) předložil před něho.

For a Friende of mine is come out of the way to me/ and I haue nothing to set before him.

Thi min Ven er kommen til mig aff veyen/ oc ieg haffuer inted at legge faar hannem.

Abowiem przyiaciel moy przyszedł do mnie z drogi/ á niemam czego przedeń położyć.

7. Et ille deintus respondens dicat, Noli mihi molestus esse, iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili: non possum surgere & dare tibi.

7. Vnd er drinnen würde antworten/ vnd sprechen: Mache mir keine vnruhe/ die Thür ist schon zugeschlossen/ vnd meine Kindlein sind bey mir inn der Kammer/ ich kan nicht auffstehen/ vnd dir geben.

7. A on wnitř gsa/ odpowěděl by/ a řka: Day mi pokog/ neb gsau giž dweře zawřijny/ a dijtky mé semnau gsau w pokogi: nemohuť wstáti/ a dáti tobě.

And he within should answere/ and say/ Trouble me not: the doore is now shut/ and my children are with me in bed: I can not rise and giue them to thee.

Oc hand der inde skulde suare/ oc sige/ Gør mig icke vmage/ Dørren er nu tilluct/ och mine Børn ere hoss mig i Herberet/ ieg kand icke staa op/ oc giffue dig.

A on bedac w domu odpowiedział by mowiac: Nie uprzykrzay mi sie/ iuż ci drzwi zámkniono/ á dziatki moie sa ná łożu zemna/ y nie mogeć wstác ábych ci dał.

יא

8 אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּאֶן מְטוּל רָחמוּתָא לָא יִתֵּל לֵהּ מְטוּל חַצִּיפוּתָא יְקוּם וְיִתֵּל כְּמָא דְּמִתְבְּעֵא לֵהּ׃

8 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אִם לֹא יָקוּם וְיִתֵּן לוֹ עַל־כִּי־רֵעוֹ הוּא וְיָקוּם וְיִתֵּן לוֹ כָּל צָרְכּוֹ עַל־כִּי־אִישׁ עַז פָּנִים הוּא׃

Io Vi dico, che ancor che non ſi leui à dar glieli, per eſſer lui ſuo amico: nō dimeno per la ſua importunita ſi leuarà ſu à dar gliene quanti gliene biſogna.

Digo hos, que aunque no ſe leuante à darle por ſer ſu amigo cierto por ſu importunidad ſe le uantarà, y le darà todo loque aurà meneſter.

ια′.

8. Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρήζει.

Ie vous di, ia ſoit qu'il ne ſe leue point pour lui en donner, pourtant qu'il eſt ſon ami, toutesfois pour ſon importunite il ſe leuera, & lui en donnera autant qu'il en aura beſoin.

9 אַף אֶנָא אָמַר אֶנָא לְכוּן שְׁאֵלוּ וְנֶתְיְהֵב לְכוּן בְּעוּ וְתֶשְׁכְּחוּן קוּשׁוּ וְנֶתְפְּתַח לְכוּן׃

9 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם שַׁאֲלוּ וְיִנָּתֵן לָכֶם בַּקְּשׁוּ וְתִמְצְאוּ דִּפְקוּ וְיִפָּתַח לָכֶם׃

Coſi dico io à Voi, Domandate, e ſarauui dato, cercate, e trouarete, battete, e ſarauui aperto.

Y yo os digo, Pedid; y darſeos hà buſcad, y hallareys; tocad, y ſeros ha abierto.

9. Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε, κρούετε, καὶ ἀνοιχθήσεται ὑμῖν.

Et moi, ie vous di, Demandez, & il vous ſera donné, cerchez, & vous trouuerez · heurtez à la porte, & il vous ſera ouuert.

10 כֻּל גֵּיר דְּשָׁאֵל נָסֵב וּדְבָעֵא מֶשְׁכַּח וּדְנָקֵשׁ מֶתְפְּתַח לֵהּ׃

10 כִּי־כָל־אֲשֶׁר שׁוֹאֵל לוֹקֵחַ וַאֲשֶׁר מְבַקֵּשׁ מוֹצֵא וְלַדּוֹפֵק יִפָּתֵחַ׃

Imperoche ogniun che domanda, riceue: e chi cerca, troua: & à chi batte, ſara aperto.

Porque todo aquel que piede, recibe: y el que buſca, halla; y alque toca, es abierto.

10. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιχθήσεται.

Car quiconque demande, reçoit: & qui cerche, trouue: & à celui qui heurte, il ſera ouuert.

11 אַיְנָא גֵּיר מֶנְּהוֹן אַבָּא דְּנֶשְׁאלְיוּהִי בְּרֵהּ לַחְמָא לְמָא כֵּאפָא מוֹשֶׁט לֵהּ וְאֶן נוּנָא נֶשְׁאלְיוּהִי לְמָא חֲלָף נוּנָא חֶוְיָא מוֹשֶׁט לֵהּ׃

11 כִּי־מִי־בָכֶם אֲשֶׁר יִשְׁאַל מֵאָבִיו לֶחֶם וְיִתֵּן לוֹ אֶבֶן אוֹ־יִשְׁאַל דָּגָה וְיִתֵּן לוֹ נָחָשׁ תַּחְתֶּנָּה׃

Se Vn figliuol domanda del pane à qualcuno che ſia padre tra Voi, li darà Vna pietra? e ſe gli domandarà Vn peſce, li dia in cambio di peſce Vn ſerpente?

Y qual padre de voſotros, ſi ſu hijo le pidiere pan, le dara vna piedra? o ſi peſcado, en lugar de peſcado le dara vna ſerpiente?

11. Τίνα ἢ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον δώσει αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθὺν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ.

Que ſi vn enfant demande du pain à quelcun d'entre-vous qui ſoit pere, lui baillera-il vne pierre? Ou s'il demande du poiſſon, lui baillera-il au lieu de poiſſon vn ſerpent.

12 וְאֶן בַּרְתָּא נֶשְׁאלְיוּהִי לְמָא הוּ עֶקַרְבָּא מוֹשֶׁט לֵהּ׃

12 אוֹ אִם יִשְׁאַל בֵּיצָה וְיִתֵּן לוֹ עַקְרָב׃

O ſe gli domandarà Vn oue, li dia in ſcorpione?

O, ſi lo pidiere vn hueuo, le darà vn eſcorpion:

12. Ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠὸν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον;

Ou s'il demande vn œuf, lui baillera-il vn ſcorpion?

13 וְאֶן אַנְתּוּן דְּבִישֵׁא אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן מַוְהַבָּתָא טָבָתָא לְמֶתַּל לִבְנַיְכוּן כְּמָא יַתִּיר אֲבוּכוּן מִן שְׁמַיָּא יִתֵּל רוּחָא דְּקוּדְשָׁא לְאַיְלֵין דְּשָׁאלִין לֵהּ׃

13 לָכֵן אִם אַתֶּם אֲשֶׁר רָעִים הוֹוִים תֵּדְעוּ לָתֵת מַתָּנוֹת טוֹבוֹת לִבְנֵיכֶם כַּמָּה יוֹתֵר אָבִי מִן הַשָּׁמַיִם יִתֵּן אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לַאֲשֶׁר יִשְׁאָלוּהוּ׃

Se Voi dunque, che ſete maluagi, ſapete dar buoni doni à i Voſtri figliuoli, quanto piu il Padre Voſtro celeſte darà lo Spirito ſanto à quelli che gliel domandano.

Pues ſi voſotros, ſiendo malos, ſabeys dar buenas dadiuas à vueſtros hijos, quanto mas vueſtro padre celeſtial darà Eſpiritu Sancto à los que lo pidieren deel?

13. Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες, οἴδατε ἀγαθὰ δόματα διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ, δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

Si vous donc qui eſtes mauuais, ſauez donner à vos enfans choſes bonnes, combien plus voſtre Pere celeſte donnera-il le ſainct Eſprit à ceux qui le lui demandent?

14 וְכַד מַפֵּק שֵׁאדָא דְּאִיתַוְהִי חַרְשָׁא הֲוָא וְכַד נְפַק הוּ שֵׁאדָא מַלֵּל הוּ חַרְשָׁא וְאֶתְדַּמַּרוּ כֶּנְשָׁא׃

14 וְהָיָה מוֹצִיא אֶת־שֵׁד וְהוּא אִלֵּם וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָצָא וַיְדַבֵּר הָאִלֵּם וַיִּתְמְהוּ הֶהָמוֹן׃

Appreſſo egli ſcacciò fuore Vn demonio, ilquale era muto: & Vſcito che fu il demonio, il muto parlò, e le turbe reſtorono marauigliate.

Tambien echó fuera vn demonio, el qual era mudo: y aconteció que ſalido fuera el demonio, el mudo habló, y las compannas ſe marauillaron.

14. Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐγένετο δὲ, τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.

Lors il ietta hors vn diable, qui eſtoit muet: & aduint quand le diable fut ſorti, que le muet parla: dont les troupes s'eſmerueillerent.

CAP. XI.

8. (Et si ille perseveraverit pulsans,) dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo quòd amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios.

I say vnto you / though he would not arise and giue him, because he is his friende / yet doutles because of his importunitie / hee woulde rise / and giue him as many as he needed.

9. Et ego dico vobis, Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis.

And I say vnto you / Aske / and it shall be giuen you: seeke / and ye shall finde: knocke, and it shalbe opened vnto you.

10. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit, & pulsanti aperietur.

For euery one that asketh / receiueth: and hee that seeketh, findeth: and to him that knocketh, it shalbe opened.

11. Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Aut piscem: nunquid pro pisce serpentem dabit illi?

If a sonne shall aske bread of any of you that is a father: will he giue him a stone? or if he aske a fishe / will he for a fishe giue him a serpent?

12. Aut si petierit ovum: nunquid porriget illi scorpionem?

Or if he aske an egge / will he giue him a scorpion?

13. Si ergo vos cùm sitis mali, nostis bona data dare, filiis vestris: quando magis pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se?

If ye then which are euill / can giue good gifts vnto your children / howe much more shall your heauenly Father the holy Ghost to them, that desire him?

14. Et erat eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cum eiecisset dęmonium, locutus est mutus: & admiratæ sunt turbæ.

Then hee cast out a deuill which was domme: and when the deuill was gone out, the domme spake, and the people wondred.

Das XI. Capitel.

8. Ich sage euch / vnd ob er nicht auffstehet / vnd gibt jhm / darumb daß er sein Freund ist / so wirdt er doch vmb seines vnverschampten geilens willen auffstehen / vnd jhm geben wie vil er bedarff.

Jeg siger eder / oc der som hand icke staar op / oc giffuer hannem fordi / at hand er hans Ven / Saa staar hand dog op for hans vbluelige roben skyld / oc giffuer hannem saa mange som hand haffuer behoff.

6. Vnd ich sage euch auch: Bittet so wird euch gegeben / Suchet / so werdet jhr finden / Klopffet an / so wirdt euch auff gethan.

Oc ieg siger eder ocsaa / Beder / saa skal eder giffuis / Leder / saa skulle i finde / Bancker paa / saa skal eder opladis.

10. Denn wer da bittet / der nimpt / vnd wer da suchet / der findet / vnd wer da anklopffet / dem wird auffgethan.

Thi huo som beder / hand tager / oc huom leder / hand finder / oc huo som bancker paa / hannem skal opladis.

11. Wo bittet vnter euch ein Sohn den Vater vmbs brot / der jhm einen Stein dafür biete? Vnnd so er vmb einen fisch bittet / der jm eine Schlangen fur den Fisch biete?

Huor beder en Søn Faderen iblant eder om brød / at hand biuder en Sten der faare? Oc der som hand beder hannem om en Fisk / at biuder hannem en Hugorm for Fisken?

12. Oder so er vmb ein Ey bittet / der jhm einen Scorpion dafür biete?

Eller der som hand beder hannem om it æg / at hand biuder hannem]en Scorpion der faare?

13. So denn jr / die jr arg seyt / könnet euren Kindern gute Gaben geben / vil mehr wird der Vater im Himmel den heiligen Geist geben / denen die jhn bitten.

Effterdi at i da / i som ere onde / kunde giffue eders Børn gode gaffuer / Meget mere skal Faderen i Himmelen giffue den hellig Aand / dem som hannem bede.

14. Vnd er treib einen teufel auß der war stumb / vnd es geschahe da der teufel außfuhr / da redet der Stumme / vnd das Volck verwunderte sich.

Oc hand dreff en Dieffuil vd / hand vaar dum / Oc det skede / der Dieffuelen foer vd / da talede den Dumme / och Folcket forundrede sig.

Kapitola XI.

8. (A on budeli triwati tluka:) Prawijm pak wám / ačk nedá gemu wstana proto že gest přijtelem geho / ale wssak pro nežbednost geho wstane / a dá gemu kolikožkoli potřebuge.

Powiedamci wam: Chociażby tez wstác niechciał áby dał iemu / przeto że iest przyiaciel iego / wßákoż dla pilney prośby iego wstánie y da mu ile potrzebnie.

9. Y yak prawijm wám: Proste / a bude wám dáno: hledayte / a naleznete: tlucte / a bude wám otewřijno.

Y iać tez wam powiedam: Prośćie á bedźie wam dano / ßukaycie á naydźiecie / kołáccie á bedźie wam otworzono

10. Nebo každý kdož prosý / béře: a kdož hledá / nalézá: a tomu kdož tluče / bude otewřijno.

Abowiem káżdy ktory prośi / bierze: á ktory ßuka / znáyduie: á kołácacemu bedźie otworzono.

11. Kdo pak z wás Otcem gsa / gehožto prosylliby Syn za chléb / zdali kamene podá gemu? Aneb za Ribu? zdali mijsto Ryby dá Hada gemu?

Záli z was ktory oćiec gdy go prośi syn iego o chleb / poda mu kamień? ábo o rybę / izali miásto ryby poda mu węża?

12. Aneb prosylliby za wayce / zdali podá gemu Sstjra?

Abo prośilliby o iáie / izali mu poda niedźwiadká?

13. Protož poněwadž wy gsauce zlij / vmjte dobré dary dáwatj Synuom wassým: čijm wijce Otec wáss Nebeský dá ducha dobrého / těm kteřijž ho prosý.

A przetoż wy gdy żeśćie są źli / vmiećie dowac dobre dáry dźieciám wáßym. Jákoż dáleko wiecey Ociec wáß niebieski da Duchá świete° tym ktorzy od niego prośa?

14. Y wymijtal Gežijss Diábelstwij / a to bylo němé A když wywrhl dábelstwij / mluwil němý: Y diwili se zástupowé.

Tedy wyrzućił diabelstwo ktore było nieme / á gdy ono diabelstwo wyßło / przemowił niemy / y dźiwowáło śie zgromadzenie ludu.

יא

15 אנשא דין מנהון אמרו בבעל זבוב רישא דדיוא מפק הנא דיוא:

Ma alcuni di loro, dissero, Egli scaccia i demonij per opera di Beelzebub principe de demonij.

16 אחרנא דין כד מנסין לה אתא מן שמיא שאלין הוו לה:

Et altri, per tentarlo, ricercauano da lui vn segno dal cielo.

17 ישוע דין ידע הוא מחשבתהון אמר להון כל מלכו דתתפלג על נפשה תחרב וביתא דעל קיומה מתפלג נפל:

Onde egli conoscendo i lor pensieri, disse loro, Ogni regno diuiso contra se stesso, va in ruina: & ogni casa diuisa contra se stessa, cade sopra l'altra casa.

18 ואן סטנא על נפשה אתפלג איכנא תקום מלכותה דאמרין אנתון דבבעל זבוב מפק אנא דיוא:

Doue se satana ancora è diuiso contra se stesso, il suo regno come starà in pie? percioche voi dite ch'io scaccio i demonij per opera di Beelzebub.

19 ואן אנא בבעל זבוב מפק אנא דיוא בניכון במנא מפקין מטול הנא הנון נהוון לכון דינא:

Hor se io per opera di Beelzebub scaccio i demonij. i vostri figliuoli per opera di chi gli scacciano? Per questo essi saranno vostri giudici.

20 אן דין בצבעא דאלהא מפק אנא דיוא קרבת לה עליכון מלכותה דאלהא:

Ma se io scaccio i demonij col dito di Dio, certo il regno di Dio è peruenuto à voi.

21 אמתי דחסינא כד מזין נטר דרתה בשינא הו קנינה:

Quando il forte, essendo armato, guarda la sua corte, tutte le cose ch'ei possede sono in pace.

יא

15 וקצתם אמרו בבעל זבוב ראש השדים הוציא את השדים:

Y algunos deellos dezian, En Beelzebul principe deellos demonios echa fuera los demonios.

16 ואחרים מנסים אות ממנו בקשו מן השמים:

Y otros, tentando, pedian deel sennal del cielo.

17 ובדעתו את מחשבותם אמר אליהם כל ממלכה אשר בנפשה נפרסה תשומם ובית על ביתה יפול:

Mas el conociendo los pensamientos de ellos, dixoles, todo reyno diuiso contra si mismo es assolado; y casa cae sobre casa.

18 ואם גם השטן נפרס בנפשו איך תקום מלכותו כי אמרתם כי בבעל זבוב אוציאה את השדים:

Y si tambien Satanas està diuiso contra si, como starà en pie su reyno? porque dezis, que en Beelzebul echo yo fuera los demonios.

19 ואם אנכי בבעל זבוב מוציא את השדים במה מוציאים אותם בניכם על כן שופטיכם יהיו המה:

Pues si yo echo fuera los demonios en Beelzebul, vuestros hijos en quien los echan fuera? portanto ellos seran vuestros juezes.

20 ואם באצבע אלהים מוציא אנכי את השדים אך באה אליכם מלכות השמים:

Mas si en el dedo de Dios echo fuera los demonios, cierto el Reyno de Dios ha llegado à vosotros.

21 אם גבור חיל נטר את עזרתו בשלום יהיו כל קניניו:

Quando el fuerte armado guarda su palcio, en paz està loque possee.

ιά.

15. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, Ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

Et quelques vns d'entr'eux dirent, C'est par Beelzebub prince de diables, qu'il iette hors les diables.

16. Ἕτεροι δὲ πειράζοντες, σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ.

Mais les autres pour le tenter, lui demandoyent signe du ciel.

17. Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα, εἶπεν αὐτοῖς, Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον, πίπτει.

Mais lui cognoissant leurs pensees, leur dit, Tout royaume diuisé contre soi-mesme sera reduit en desert, & toute maison diuisee contre soi-mesme s'en va bas.

18. Εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια.

Que si Satan est aussi diuisé contre soi-mesme, comment subsistera son regne: pourtant que vous dites que par Beelzebub ie iette hors les diables?

19. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται.

Que si ie iette hors les diables par Beelzebub, vos fils par qui les iettent-ils hors? pour ceste cause seront-ils vos iuges.

20. Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Mais si ie iette hors les diables par le doigt de Dieu, certes le regne de Dieu est paruenu à vous.

21. Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

Quand vn fort homme bien armé garde son hostel, les choses qu'il a sont en seureté:

CAP. XI

15. Quidam autẽ ex eis dixerunt, In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dęmonia.

But ſome of them ſayde/ He caſteth out deuils through Beelzebub the chief of the deuils.

19. Et alii tentantes, ſignum de cælo quærebant ab eo.

And others tempted him/ſeeking of him a ſigne from heauen.

17. Ipſe autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum in ſeipſum diviſum, deſolabitur; & domus ſupra domum, cadet.

But he knew their thoughtes/ and ſayde vnto thẽ/ euery kingdome deuided againſt it ſelfe/ ſhalbe deſolate/ and an houſe deuided againſt an houſe/ falleth.

18. Si autem & Satanas in ſeipſum diviſus eſt: quomodo ſtabit regnum eius? quia dicitis in Beelzebub me eiicere dæmonia.

So if Satan alſo be deuided againſt him ſelfe/ howe ſhall his kingdome ſtande/ becauſe ye ſay that I caſt out deuils through Beelzebub?

19. Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia: filii veſtri in quo eiiciunt? Ideo ipſi iudices veſtri erunt.

If I through Beelzebub caſt out deuils/ by whome do your children caſt them out? Therefore ſhall they be your iudges.

20. Porrò ſi in digito Dei eiicio dæmonia: profectò pervenit in vos regnum Dei.

But if I by the finger of God caſt out deuils/ doubtles the kingdome of God is come vnto you.

21. Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum: in pace ſunt ea quæ poſſidet.

When a ſtrong man armed/ keepeth his palace/ the things that he poſſeſſeth/ are in peace.

Das XI. Capitel.

15. Etliche aber vnter jnen ſprachen: Er treibt die teufel auß/ durch Beelzebub/ den öberſten der Teuffel.

Men nogle iblant dem ſagde/ hand driffuer Dieffle vd/ ved Beelzebub den øffuerſte Dieffuel.

16. Die andern aber verſuchten jn/ vnd begerten ein Zeichen von jm vom Himmel.

Men de andre friſtede hannem/ oc begerede it Tegen aff hannem/ aff Himmelen.

17. Er aber vernam jre gedancken/ vnd ſprach zu jnen: Ein jeglich Reich/ ſo es mit jhm ſelbs vneins wird/ das wird wüſte/ vnd ein Hauß fellet über das ander.

Da fornam hand deris tancker/ oc ſagde til dem/ huert rige/ ſom vorder wens met ſig ſelff/ bliffuer øde/ oc it Huſſ falder offuer det andet.

18. Iſt denn der Sathanas auch mit jm ſelbs vneins/ wie will ſein reich beſtehen? Die weil jhr ſaget/ ich treibe die Teuffel auß durch Beelzebub.

Er da Satanas oc wens met ſig ſelff/ huorledis ſkal hans rige bliffue beſtandigt? Efftersi i ſige/ ieg vddriffuer Dieffle ved Beelzebub.

19. So ich aber die Teuffel durch Beelzebub außtreibe/ durch wen treiben ſie eure Kinder auß? Darumb werden ſie eure Richter ſein.

Oc om ieg vddriffuer Dieffle ved Beelzebub/ ved huem vddriffue eders Børn dem? Der faare ſkulle de vere eders Dommere.

20. So ich aber durch Gottes finger die teufel außtreibe/ ſo kompt je das Reich Gottes zu euch.

Men derſom ieg vddriffuer Dieffle ved Guds finger/ da kommer io Guds rige til eder.

12. Wenn ein ſtarcker gewapneter ſein Palaſt bewaret/ ſo bleibt das ſeine mit frieden.

Naar ſom en Sterck beuebnet beuarer ſit Pallaſſ/ da bliffuer det hand haffuer med fred.

Kapitola XI.

15. Ale někteřij z nich prawili: W Belzebubu knijžeti ďábelſkém wymijta ďábly.

A niektorzy z nich mowili: Przez Beelzebulá kſiąże dyabelſkie wyrzuca dyabelſtwá.

16. A ginij pokauſſegijce/ znamenij s Nebe hledali od něho.

Drudzy záſię kuſząc go/ proſili znáku od niego.

17. Ale on když poznal myſſlenij gegich/ řekl gim: Každé králowſtwij ſamo w ſobě rozdělené/ zpuſtne/ a dům na dům padne.

Ale on gdyż wiedział myſli ich/ rzekł im: Káżde kroleſtwo rozdwolone przeciwko ſobie/ bywa zborzone/ á dom miedzy ſobą rożny vpádnie.

18. Protož geſtliže y Sſathanáſs proti ſobě geſt rozdělen/ kterak ſtane králowſtwij geho? Nebo prawijte/ že yá w Belzebubu wymijtám ďábly.

A ieſliżeć y ſſátan rozdwojon ieſt przeciw ſobie: iákoż ſię oſtoi kroleſtwo iego? Abowiem powiedacie/ iż iá przez Beelzebulá wyrzucam dyabelſtwá.

19. A geſtliže Belzebubem wymijtám ďábly/ Synowé waſſi kým wymijtagij? Protož oni Saudcowé waſſi budau.

Gdzie wiec ieſli iá przez Beelzebulá wyrzucam dyabelſtwá/ ſynowie wáſzy przez kogoż wyrzucáia? á dla tegoż oni będą ſędźmi wáſzymi.

20. Pakli mocý Božij wymijtám ďábly/ giſtě přijſſlo geſt mezy wás Králowſtwij Božij.

Ale ieſliż iá pálcem Bożym wyrzucam dyabelſtwá/ záiſtec do was przyſzło Kroleſtwo Boże.

21. Když ſylný Oděnec oſtřijhá ſýně ſwé/ w pokogi gſau wſſecky wěcy kterýmiž wládne.

Gdy ktory mocarz zbroyny ſtrzeże domu ſwego/ w pokoiu ſą maietności iego.

יא

יא

ια΄.

22 אֶן דֵּין נֵאתֵא הָו מַן דְּחַסִּין מֶנֵּה וְנֶזְכֵּיוּהי כְּלֵה זַיְנֵה שָׁקֵל הוּ דַּתְכִיל הֲוָא עֲלַוְהי וּבְזָתֵה מְפַלֵּג׃

Ma quando vn piu forte di lui soprauuiene, e vincelo, toglie via tutte le sue armi, ne lequali si confidaua, e distribuisce le sue spoglie.

22 וְאִם יָבוֹא חָזָק מִמֶּנּוּ וְגָבַר עָלָיו אָז יִשָּׂא מִמֶּנּוּ אֶת־כָּל נִשְׁקוֹ אֲשֶׁר בָּטַח עָלָיו וְאֶת חֲלִיצוֹתָיו חִלֵּק׃

Mas si otro mas fuerte que el sobreuiniendo lo vẽciere, toma le todas sus armas enque confiaua, y reparte sus despojos.

22. Ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει ἐφ᾽ ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν.

Mais si vn plus fort que lui suruient qui le surmonte, il lui oste toutes ses armes, esquelles il se confioit, & departit ses despouilles,

23 מַן דְּלָא הֲוָא עַמִּי לוּקְבְלִי הוּ וּמַן דְּלָא כָּנֵשׁ עַמִּי מְבַדָּרוּ מְבַדַּר׃

Chi non è con me, è contra di me, e chi non raccoglie con me, disperge.

23 וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ עִמִּי לְקָבְלִי הוּא וַאֲשֶׁר לֹא יֶאֱסֹף עִמִּי יְפַזֵּר׃

El que no es conmigo, contra mi es: y el que conmigo no apanna, derrama.

23. Ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ, κατ᾽ ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ, σκορπίζει.

Qui n'est auec moi, il est contre moi: & qui ne recueille auec moi, il espard.

24 רוּחָא טַנְפְתָא מָא דְּנֶפְקַת מַן בַּר נָשָׁא אָזְלָא מֶתְכַּרְכָא בַּאתְרַוָתָא דְּמַיָּא לַית בְּהוֹן דְּתֶבְעֵא לָהּ נְיָחָא וּמָא דְּלָא אֶשְׁכְּחַת אָמְרָא אֶהְפּוּךְ לְבַיְתִי אַיְכָא דְּנֶפְקֶת׃

Quando lo spirito immondo è vscito de l'huomo camina per luoghi secchi, cercando riposo: e non ne trouando, dice, Io ritornarò ne la mia casa, d'onde sono vscito.

24 וְאִם רוּחַ טְמֵאָה יֵצֵא מִן־הָאָדָם וְיִתְהַלֵּךְ בַּצִּיּוֹת וּבֶחֳרָבוֹת וִיבַקֵּשׁ מְנוּחָה וְלֹא יִמְצָא יֹאמַר אָשׁוּב לְבֵיתִי אֲשֶׁר יָצָאתִי מִשָּׁם׃

Quando el espiritu immundo saliere del hombre, anda por lugares secos buscando reposo: y no hallandolo, dize Boluermehé à mi casa, de donde sali.

24. Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκον, λέγει, Ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον.

Quand l'esprit immonde est sorti de quelque homme, il chemine par lieux secs, cerchant repos: & n'en trouuant point, dit, Ie retournerai en ma maison, d'ou ie suis sorti.

25 וְאֶן אָתָת אֶשְׁכְּחָתֵה דַּחְמִים וּמְצַבְּרָת׃

E venutoui, la troua scopata & ornata.

25 וּבְבוֹאוֹ יִמְצָא אוֹתוֹ מְטֻאטָא בְּמַטְאֲטֵא וּמְטֹהָר׃

Y viniendo, halla la barrida y adornada.

25. Καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.

Et quand il vient, il la trouue balice & paree.

26 הָיְדֵין אָזְלָא דָּבְרָא שְׁבַע רוּחִין אַחְרָנְיָן דְּבִישָׁן מֶנָּה וְעָאלִין וְעָמְרִין תַּמָּן וְהָוְיָא חַרְתֵה דְּבַרְנָשָׁא הָו בִּישָׁא מַן קַדְמָיְתֵה׃

Et allora sene va, e piglia con seco sette altri spiriti i peggiori di se: i quali entrati, habitano iui: e cosi l'vltima conditione di quell'huomo diuien peggior che la prima.

26 אָז יָבוֹא וְיִקַּח אֵלָיו שֶׁבַע רוּחוֹת אֲחֵרוֹת רָעוֹת מִמֶּנָּה וּבְבוֹאָן שָׁכְנוּ שָׁם וַיִּהְיוּ הָאַחֲרוֹנוֹת הָאָדָם הַהוּא רָעוֹת מֵרִאשׁוֹנוֹת׃

Entonces và, y toma otros siete espiritus peores que el, y entrados habitan alli: y son las postrimerias del tal hombre peores que las primerias.

26. Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.

Et adonc il s'en va, & prend auec soi sept autres esprits pires que lui: & y entrent & habitent là: tellement que la derniere condition de cest homme-la est pire que la premiere.

27 וְכַד הָלֵין מְמַלֵּל הֲוָא אַרִימַת אַנְתְּתָא חֲדָא קָלָהּ מַן כֶּנְשָׁא וְאָמְרָא לֵה טוּבַיְהּ לְכַרְסָא דְּטְעֶנְתָּךְ וְלַתְדַיָּא דְּאֵינֶקְתָּךְ׃

E mentre ch'egli diceua queste cose, auuenne che vna certa donna tra la turba alzando la voce, gli disse, Beato il ventre che t'ha portato, e le mammelle che tu hai succhiate.

27 וַיְהִי בְּדַבְּרוֹ אֶת־הָאֵלֶּה וַתָּרֶם אִשָּׁה אַחַת אֶת־קוֹלָהּ בָּעָם וַתֹּאמֶר לוֹ אַשְׁרֵי הַבֶּטֶן אֲשֶׁר עֲמָסַתְךָ וְרֶחֶם אֲשֶׁר נְשָׂאָתְךָ וְדַדִּים אֲשֶׁר יָנַקְתָּ׃

Y aconteció que diziendo el estas cosas, vna muger de la companna leuantandola boz, le dixo, Bienauenturado el vientre que te truxo, y las tetas que mamaste.

27. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ, Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας.

Or aduint comme il disoit ces choses, qu'vne femme d'entre les troupes esleua sa voix, & lui dit, Bien-heureux est le ventre qui t'a porté & les mammelles que tu as tettees,

CAP. XI.

22. Si autem fortior eo superveniens vicerit eum: universa arma eius auferet in quibus confidebat, & spolia eius distribuet.

But when a stronger then he/cōmeth vpon him/and ouercommeth him/he taketh from him all his armour wherein hee trusted/and deuideth his spoiles.

23. Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit.

Hee that is not with me/is agaynst mee: and hee that gathereth not with me/ scattereth.

24. Cùm immundus spiritus exierit de homine, perambulat per loca inaquosa, quærens requiem. Et non inveniens dicit, Revertar in domum meam unde exivi.

When the vncleane spirite is gone out of a mā/he walketh through drie places / seeking rest: and when he findeth none/ he sayeth/ I will returne vnto mine house whence I came out.

25. Et cum venerit, invenit scopis mundatam & ornatam.

And when he commeth / he findeth it swept and garnished.

26. Tunc vadit, & assumit septē alios spiritus nequiores se: & ingressi habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus

Then goeth he/and taketh to him seuen other spirites worse then him selfe: and then enter in/and dwell there/so the last state of that man is worse then the first.

27. Factum est autem, cùm hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi, Beatus venter qui te portavit, & hubera quæ suxisti.

And it came to passe as he sayde these thinges/ a certaine woman of the companie lifted vp her voyce/ and said vnto him / Blessed is the wombe that bare thee / and the pappes which thou hast sucked.

Das XI. Capitel.

22. Wenn aber ein stercker über jhn kompt/ vnd überwindet jn/ so nimpt er jm seinen Harnisch darauff er sich verließ/ vnd theilet den raub auß.

Men naar der kommer en sterckere offuer hannem / oc offueruinder hannem / Da tager hand hans Harnsk/som hand forlod sigpaa / oc bytter Roffuit.

23. Wer nicht mit mir ist/ der ist wider mich / vnd wer nicht mit mir sammlet/ der zurstreuet.

Huo som er icke met mig / hand er mod mig/ oc huo som icke sancker met mig / hand atspreder.

24. Wenn der vnsauber geist von dem Menschen außfehret / so durchwandelt er dürre stette/ sucht ruhe / vnd findet jr nicht. So spricht er: ich will wider vmbkehren in mein Hauß/ darauß ich gegangen bin.

Naar den vrene Aand vdfar aff Mennisken/ da vandrer hand igennem torre steder / søger huile / och finder hende icke. Da siger hand / Jeg vil vende om igen til mit Huss/ som ieg gick vd aff.

25. Vnd wenn er kommt/ so findet ers mit Besemen gekeret vnd geschmücket.

Och naar hand kommer/ da finder hand det feyet met koste oc pryder.

26. Denn gehet er hin/ vnd nimmt sieben geister zu sich / die erger sind denn er selbs/ vnd wenn sie hinein kommen/ wonen sie da/ vnd wird hernach mit demselbigen menschen erger denn vor hin.

Saa gaar hand bort / oc tager siu Aander til sig/ som ere argere / end hand selff / oc naar de komme ind/ bode der/ oc det bliffue der effter verre met det samme Menniske / end tilforn.

27. Vnd es begab sich/ da er solches redet / erhub ein Weib im Volck die stimme / vnd sprach zu jhm: Selig ist der leib/ der dich getragen hat/ vnd die Brüste die du gesogen hast.

Oc det begaff sig / der hand saa talede/ opløffte en Quinde iblant Folcket røsten / oc sagde til hannem/ Saligt er det Liff som bar dig / och de Bryst som du dide.

Kapitola XI.

22. Pakli sylnėgssý než on přigda přemuže gey/ wssecka odėnij gcho odegme w než gest vffal/ a laupeže gcho rozdėlij.

Ale gdy mocnieyßy kto náden targnawßy sie nań zwyćięzy go / odeymuie wßytkc ie° broń w ktorey vfal/ á lupy iego rozdzieli.

23. Kdož nenij semnau/ proti mnėť gest: a kdož nezbijrá se mnau/ rozptyluge.

Ktory ćnie iest zemna / iestći przeciwko mnie / á ktory nie zbiera zemna/ rospraßa.

24. Když nečistý duch wygde od člowėka / chodij po mijstech suchých/ hledage odpočinutí. A nenalezna/ dij: Wrátijm se do domu mého odkud gsem wyssel.

Gdy ćduch nieczysty wychodzi od ktorego człowieká/chodzić po mieyscach oschłych ßukáiac odpoczynku/á gdy nie znáyduie/mowi: Wroce sie do domu mego ſkadem wyßedł.

25. A když přigde/ nalezneť gey chwossťissťi i wyčisstėny a ozdobený.

A ták przyßedßy znáyduie gi vmieciony y wychedożony.

26. A thedy gde/ a přigme k sobė giných sedm duchůw horssých sebe/ a wegdauce přebýwagij tam: Y gsau poslednij wėcy člowėka toho/ horssij prwnijch.

Tedy ßedßy/ bierze z soba siedm inych duchow gorßych niż sam iest / ktorzy wßedßy miaßkáia tham / y stawa sie stan posledni człowieká onego gorßy / aniż pierwßy.

27. Y stalo se když to powėdėl/ pozdwihssy hlasu gedna žena z zástupu/ řekla gemu: Blahoslawený žiwot kterýž tebe nosyl/ a prsy kterýchž gsy požijwal.

A ták gdy to mowił/ krzykneła wynosłym głosem niektora niewiastá z zgromádzenia / mowiac mu: Błogosławiony żywot ktory cie nosił/ y p ersi ktoreś ſsał.

יא

28 אמר לה הו טוביהון לאילין דשמעו מלתה דאלהא ונטרין לה׃

Et egli disse, Anzi beati son quelli che odeno la parola di Dio, e la conseruano.

28 והוא אמר אף כי־אשרי האלה אשר שמעו את־דבר אלהים וישמרו׃

Y el dixo, Antes bienauenturados losque oyen la palabra de Dios, y la guardan.

ια΄.

28. Αὐτὸς δὲ εἶπε, μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.

Adonc il dit, Mais plustost bienheureux sont ceux qui oyent la parole de Dieu, & la gardent.

29 וכד מתכנשין כנשא שרי למאמר שרבתא הדא בישתא אתא בעיא ואתא לא תתיהב לה אלא אתה דיונן נביא׃

Adunandosi poi la moltitudine, incomincio à dire, Questa generatione è maluagia: ella cerca segno, e segno alcun non le sarà dato, senon il segno di Iona Profeta.

29 ויקהלו העם ויחל לדבר הדור זה רע הוא מבקש אות ואות לא ינתן לו כי־אם אות יונה הנביא׃

Y juntandose las compannas à el, començo à dezir, Esta generacion, generacion mala es: sennal busca, mas sennal no le será dada, sino la sennal de Ionas Propheta.

29. Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο λέγειν, ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστι. σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

Et comme les troupes s'amassoyent, il se print à dire, Ceste generation est meschante: elle demande signe, signe ne lui sera point donné, sinon le signe de Iouas le Prophete.

30 איכנא גיר דהוא יונן אתא לנינויא הכנא נהוא אף ברה דאנשא לשרבתא הדא׃

Che si come Iona fu segno à i Niniuiti, cosi sarà etiandio il Figliuol de l'huomo à questa generatione.

30 כי־כאשר היה יונה אות לנינוה כן יהיה בן־האדם לדור הזה׃

Porque como Ionas fué sennal à los Niniuitas, ansi tambien será el Hijo del hombre à esta generacion.

30. Καθὼς γὰρ ἐγένετο ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς νινευΐταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

Car comme Ionas fut signe à ceux de Niniue, ainsi le sera aussi le Fils de l'homme à ceste generation.

31 מלכתא דתימנא תקום בדינא עם אנשא דשרבתא הדא ותחיבי אנון דאתת מן עבריה דארעא דתשמע חכמתה דשלימון והא דיתיר מן שלימון הרכא׃

La Regina d'Austro si leuarà su nel giuditio con gli huomini di questa generatione, e condannaragli: percioch'ella venne da i confini de la terra per vdir la sapientia di Salomone: e pur ecco piu che Salomone in questo luogo.

31 מלכת נגב תקום במשפט עם אנשי דור הזה ותשפטנו כי־באה מאפסי הארץ לשמוע את־חכמת שלמה והנה יותר משלמה פה׃

La Reyna del Austro se leuantarà en juyzio con los hombres de esta generacion, y los condenarà: que vino de los fines de la tierra à oyr la sabiduria de Salomon: y heaqui mas que Salomon en este lugar.

31. Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν σολομῶντος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶντος ὧδε.

La roine de Midi se leuera au iugemēt auec les hōmes de ceste generation, & les condamnera: pourtant qu'elle vint du bout de la terre pour ouir la Sapience de Salomon: & voici, il y a ici plus que Salomon.

32 גברא נינויא יקומון בדינא עם שרבתא הדא ונחיבונה דתבו בכרוזותה דיונן והא דיתיר מן יונן הרכא׃

Gli huomini di Niniue si leuaranno su nel giuditio con questa generatione, e condannarannola: percioche essi à la predicatione di Iona si ridussero à penitentia: e pur ecco qui piu che Iona.

32 אנשי נינוה יקומו ביום דין עם דור הזה וישפטוהו כי־שבו מרעתם במקרא יונה והנה יותר מיונה פה׃

Los hombres de Niniue se leuantarán en juyzio con esta generacion, y la condenarán: que à la predicacion de Ionas hizieron penitencia: y heaqui mas que Ionas en este lugar.

32. Ἄνδρες νινευῗ ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε.

Les gens de Niniue se leueront au iugement auec ceste generation, & la condamneront pourtant qu'ils se sont amendés à la predication de Ionas: & voici, il y a ici plus que Ionas.

CAP. XI.

Das XI. Capitel.

Kapitola XI.

28. At ille dixit, Quinimo beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

But he ſayde / Yea / rather bleſſed are they that heare the worde of God / and keepe it.

28. Er aber ſprach: Ja ſelig ſind die Gottes wort hören / vnd bewaren.

Men hand ſagde / Ja ſalige ere de / ſom høre Guds ord / oc beuare det.

28. A on řekl: Zagiſtě tak geſt/ Blahoſlawenij kteřijž ſlyſſij Slowo Božij / a oſtřij hagij ho.

Ale on rzekl: Rowſzem blogoſláwieni ći ktorzy ſlucháia ſlowá Bożego / y ſtrzegą go.

29. Turbis autem concurrẽtibus cœpit dicere, Generatio hæc, generatio nequã eſt: ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ Prophetæ.

And when the people were gathered thicke together / he begã to ſay / This is a wicked generation: they ſeeke a ſigne / and there ſhall no ſigne be giuen / them / but the ſigne of Jonas the Prophet.

29. Das Volck aber drang hinzu / da fieng er an / vnd ſaget: Diß iſt ein arge Art / ſie begert ein Zeichen / vnd jhr wird kein zeichen gegeben / denn nur das zeichen des Propheten Jonas.

Oc Folcket trengde hen til / da begynte hand / oc ſagde / Denne er en ond Slect / hun begærer it Tegen / oc hende ſkal inted tegen giffuis / vden alene Jone Prophetis tegen.

29. A když ſe záſtupowé zbijhali / počal prawiti: Pokolenij toto / pokolenij neprawé gē: znamenij hleda / a znamenij gemu nebude dáno / gedine znamenij Jonáſſe Proroka.

A gdy ſie niemáko ludu zeſzło okolo niego / począł mowić: Ten narod ieſt złośćiwy / żada znakow alec im znák nie bedźie dan / tylko ż znák on Jonaſzá Proroká.

30. Nam ſicut fuit Ionas ſignum Niniuitis: ita erit & filius hominis generationi iſti.

For as Jonas was a ſigne to the Nineuites / ſo ſhall alſo the Sonne of man bee to this generation.

30. Denn wie Jonas ein zeichen war den Niniviten / alſo wird des menſchen Son ſein diſem Geſchlecht.

Thi lige ſom Jonas vaar de Niniviter it Tegen / Saa ſkal Menniſkens Søn vere denne Slect.

30. Nebo yakož Jonáſs byl za znamenij Nynywitſkým / takéž budě y Syn člowěka pokolenij tomuto.

Abowiem iáko Jonaſz byl ná znák Niniwitom / thakżeć bedźie y Syn człowieczy narodowi temu.

31. Regina Auſtri ſurget in iudicio cum viris generationis huius, & condemnabit illos: quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ecce plus quàm Salomon hîc.

The Queene of the South ſhall riſe in iudgement / with the men of this generation / and ſhall condemne them: for ſhee came from the vtmoſt partes of the earth to heare thee wiſedome of Solomon / and beholde / a greater then Solomon is here.

31. Die Königin von Mittag wird aufftretten für dem Gerichte / mit den Leuten dieſes Geſchlechts / vnd wird verdammen / denn ſie kam von der Welt ende / zu hören die Weißheit Salomonis / vnd ſihe / hie iſt mehr denn Salomon.

Dronningen aff Synden ſkal optræde faar Dommen / met denne Slectis Folck / oc ſkal fordømme dem / Thi hun kom fra Verdens ende / at høre Salomonis viſdom / och ſee / her er mere end Salomon.

31. Králowna od Poledne wſtane na Saud s mužmi pokolenij tohoto / a odſaudij ge: nebo přigela od končin země / aby ſlyſſela maudroſt Salomunowu: a ay wijce než Salomaun tuto.

Krolowa od poludnia wſtánie ná ſąd z mężmi narodu tego / y oſądźi ie dla tego / iż przyſzłá od kończyn źiemie áby ſluchałá mądrośći Salomonowey / á oto ná mieyſcu tym wietſzy ieſt niż Salomon.

32. Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt illã, quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Ionæ, & ecce plus quàm Ionas hîc.

Then men of Nineue ſhall riſe in iudgement with this generation / and ſhall condemne it: for they repented at the preaching of Jonas: and behold / a greater then Jonas is here.

32. Die Leute von Niniue werden aufftretten für dem Gericht / mit dieſem geſchlecht / vnd werdens verdammen / denn ſie theten buſſe nach der Predig Jonas / vnd ſihe / hie iſt mehr denn Jonas.

De Folck aff Niniue ſkulle optræde faar Dommen / met denne Slect / ock ſkulle fordømme hende / Thi de giorde Penitentze effter Jone Predicken / Oc ſee / her er mere end Jonas.

32. Mužij Nynywitſſtij powſtanau na Saud s pokolenijm tijmto / a potupij ge: neb gſau pokánij činili kázanij Jonáſſowu: a hle wijce než Jonáſs tuto /

Ludźie Niniwitſcy powſtáná ná ſąd z narodem tym / y oſądzą ie dla tego / iż ſie vználi ná Jonaſzowe opowiedánie / A oto wietſzy niż Jonaſz ieſt ná tym mieyſcu.

יא

33 לא אנש מנהר שרגא וסאם לה בכסיא או תחית סאתא אלא לעל מן מנרתא דאילין דעאלין נחזון נוהרה :

Niuno accende la lucerna, e ponela in luogo ascoso, ne sotto lo staio, ma sopra il candeliere, accioche quelli che entrano, veggano lume.

34 שרגה דפגרך איתיה עינך אמתי הכיל דעינך פשיטא אף כלה פגרך יהוא נהיר אן דין תהוא בישא ואף פגרך יהוא חשוך :

La lucerna del corpo è l'occhio: la onde se l'occhio tuo sarà semplice, tutto il tuo corpo ancora sarà luminoso: ma se sarà maluagio, il tuo corpo ancora sarà tenebroso.

35 אזדהר הכיל דלמא נוהרא דבך חשוכא הו :

Guarda dunque che il lume, il quale è in te, non sia tenebre.

36 אן דין כלה פגרך ב נהיר הו ולית בה מנתא מדם חשוכא יהוא מנהר כלה איך דשרגא בדלקה מנהר לך :

Se dunque tutto il tuo corpo sarà luminoso, senz'hauer parte alcuna tenebrosa, egli sara luminoso tutto, come quando la lucerna t'illumina con lo splendore.

37 כד דין ממלל בעא פרישא חד דנשתרא לותה ועל אסתמך :

E mentre ch'egli parlaua, vn Fariseo il pregò che desinasse con seco. Et egli entrato in casa si pose à tauola.

38 הו דין פרישא כד חזיהי אתדמר דלא לוקדם אעמד מן קדם שרותה :

Il Fariseo veduto questo, si marauiglio ch'egli non s'era prima lauato innanzi al desinare.

יא

33 איש לא יבער נר וישים במסתר או תחת הסאה כי אם על המנורה למען אלה אשר יבואו יראו את הנגה :

Nadie pone en oculto el candil encendido, ni debaxo del almud: sino en el candelero, paraque losque entran, vean la lumbre.

34 נר הגופה יש העין ואם עינך תמה היא כל גופתך נאורה ואם רעה היא גם כל גופתך נחשכה :

El candil del cuerpo es el ojo: pues si tu ojo fuere simple, tambien todo tu cuerpo serà resplandeciente; mas si fuere maló, tambien tu cuerpo serà tenebroso.

35 לכן ראה פן האור אשר בך חשך יהיה :

Mira pues, si la lumbre que en ti ay, es tinieblas.

36 ואם הגופה נאורה כלה ולא יש בה חלק בחשך או כלה נאורה תהיה וכמו נר בנגהו יאיר אותך :

Ansique siendo todo tu cuerpo resplandeciente, no teniendo alguna parte de tiniebla, serà todo luziente como quando vn candil de resplandor te alumbra.

37 ובדברו שאל ממנו מפרש אחד לסעד לבו עמו ויבוא וישכב :

Y desque vuo hablado, rogole vn Phariseo que comiesse conel: yentrado Iesus, sentose à la mesa.

38 והמפרש ראה ויתמה כי לא בראשונה נטבל במים לפני המרוח :

y el Phariseo como lo vido, marauillose deque no se lauò antes de comer.

ια.

33. Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν.

Or nul n'allume la chandelle, & la met en lieu caché, ne sous vn boisseau: mais sur le chandelier, afin que ceux qui entrent voyent la lumiere.

34. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.

La chandelle du corps, c'est l'œil: si donc ton œil est simple, tout ton corps aussi sera esclairé: mais s'il est malin tõ corps aussi sera tenebreux.

35. Σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν.

Regarde donc que la lumiere qui est en toi ne soyent tenebres.

36. Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.

Si donc tout ton corps est esclairé, n'ayant aucune partie tenebreuse, il sera esclairé par tout comme quand la chandelle t'esclaire par sa lumiere.

37. Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.

Et comme il parloit, quelque Pharisien le pria de disner chez lui: & Iesus y entra, & se mit à table.

38. Ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν, ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου.

Mais le Pharisien s'esmerueilla de ce qu'il vid qu'il ne s'estoit premierement laué deuant le disner.

CAP. XI.

33. Nemo lucernam accendit, & in abſcondito ponit, neque ſub modio: ſed ſupra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.

No man lighteth a candle / and putteth it in a priuie place: neither vnder a bu ſhell: but on a candleſticke/that they which come in/ may ſee the light.

34. Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus: Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit: ſi autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit.

The light of the bodie is the eye: therfore when thine eye is ſingle/ then is thy whole bodie light: but if thine eye be euill/then thy bodie is darke.

35. Vide ergo ne lumẽ quod in te eſt, tenebræ ſint.

Take heede therefore/ that the light which is in thee /be not darkenes.

36. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum: erit lucidum totum, & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te.

If therefore thy whole bodie ſhalbe light / hauing no part darke / then ſhal all be light/euen as when a candle doth light thee with the brightnes.

37. Et cum loqueretur, rogavit illum quidam Phariſæus ut pranderet apud ſe. Et ingreſſus recubuit.

And as he ſpake / a certaine Phariſe beſought him to dine with him: and he went in/ and ſate downe at table.

38. Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans dicere: quare non baptizatus eſſet ante prandium.

And when the Phariſe ſawe it / he marueiled that hee had not firſt waſhed before dinner.

Das XI. Capitel.

33. Niemand zündet ein Liecht an/ vnd ſetzt es an einen heimlichen ort/ auch nicht vnter einen Scheffel/ ſondern auff den Leuchter/ auff daß/ wer hinein gehet/ das liecht ſehe.

Ingen tender it Liuſ/ oc ſetter det paa en lønlig ſted/icke heller vnder en Skeppe/men paa Liuſſeſtagen/ paa det/ at huo ſom gar ind/ ſkal ſee Liuſſet.

34. Das auge iſt des Leibs liecht/ wenn nun dein auge einfeltig ſein wird/ ſo iſt dein gantzer Leib liechte/ So aber dein auge ein ſchalck ſein wird/ ſo iſt dein Leib finſter.

Øyet er Legemens liuſ/ Naar ſom dit Øye bliffuer nu enfoldigt/ da er alt dit Legeme liuſt. Men bliffuer dit Øye en Skalck / da er oc dit Legeme mørckt.

35. So ſchaue drauff/ daß nicht das Liecht inn dir finſterniß ſey.

Saa ſee der til/ at det Liuſ i dig er icke mørckt.

36. Wenn nun dein Leib gantz liecht iſt/ das er kein ſtück vom finſterniß hat/ ſo wird er gantz Liecht ſein/ vnd wird dich erleuchten/ wie ein heller blitz.

Naar ſom dit Legeme er nu gantſke liuſt/ at det haffuer inted ſtycke aff mørcket/ da bliffuer det gantſke liuſt/ oc ſkal opliuſe dig/ ſom it klart Liuet.

37. Da er aber in der rede war/ bat jhn ein Phariſeer/ daß er mit jm das Mittagsmahl eſſe. Vnd er gieng hinein/ vnd ſatzte ſich zu Tiſche.

Oc ſom hand ſaa talede/ bad en Phariſeer hannem/ at hand ſkulde æde middagis Maaltid met hannem. Oc hand gick ind/ oc ſette ſig til Bordz.

38. Da das der Phariſeer ſahe/ verwunderte er ſich/ daß er ſich nicht vor dem eſſen gewaſchen hette.

Der Phariſeeren ſaa det/ forundrede hand ſig/ at hand tode ſig icke før hand oed.

Kapitola XI.

33. Žádný nezažehá ſwijce/ a wſkrytě gij ſtawj/ ani pod nádobu: ale na ſwijcnu/ aby ti kteřijž wcházegij ſwětlo widěli.

A żadenći świece zapaloney nie kładzie do mieyscá ſkrytego/ áni pod korzec/ ále do lichtarzá/ áby ci ktorzy wchodzą widzieli światło.

34. Swijce těla twého/ geſt oko twé: Budeli oko twé ſproſtné/ wſſecko tělo twé bude ſwětlé/ a pakli bude nepraweé/ také tělo twé tmawé bude.

Swiátłość ciáłá ieſt oko/ á przetoż gdyby oko twe było proſte/ y wßytkoć ciáło twe świetne bedzie. Ale gdy bedzie złe/ też y ciáło twe ciemne bedzie.

35. Protož wiz aby ſwětlo/ kteréž geſt w tobě/ tmy nebylo.

Obaczayże tedy ieſliż światło ktore maß w ſobie ieſt ćiemnoſcia.

36. Pákli tělo twé ſwětlé bude/ nemage žádné ſtránky temnoſtij: budeť ſwětlé wſſecko/ a yako Swijce ſwětlem oſwijtij tebe.

Jeſliż tedy ćiáło twe wßytko świetne bedzie/ niemáiac żádney cząſtki záćmioney/ thákći wßytko świetne bedzie/ iáko gdy świecá bláſkiem ſwoim oświeca ćie.

37. A když odmluwil/ proſyl ho geden Zákonijk aby owědwal v něho. A wſſed poſadil ſe za Stuol.

Tego gdy ieſzcze domawiał/niektory Fáryzeuß proßił go áby był ná obiedzie v niego/ wßedßy thedy/ ſiadł.

38. Zákonijk pak wida diwil ſe/ proč ſe neumyl před obědem.

A widząc Fáryzeuß dziwował ſie/ że ſie pirwey nie vmył przed obiádem.

יא

39 אמר להה דין ישוע ה השא אנתון פרישא ברה דכסא ודפינכא מדכין אנתון לגו מנכון דין מלא חטופיא ובישתא:

Onde il Signor li disse, Voi Farisei nettate hora la parte di fuore del calice e del piatto: ma la parte vostra di dentro è piena di rapina e d'iniquità.

40 חסירי רעינא לא הוא מן דעבד דלבר ודלגו הו עבד:

O stolti, colui che ha fatto quel che è di fuore, non ha egli fatto ancora quel che è di dentro?

41 ברם מדם דאית הבותי בזדקתא והא כל מדם דכא הו לכון:

Date piu tosto la limosina di quello che hauete, & ecco tutte le cose vi saran monde.

42 אלא וי לכון פרישא דמעסרין אנתון נענעא ופיגנא וכל ירק ועברין אנתון על דינא ועל חובא דאלהא הלין דין ולא הוא דתעבדון והלין לא תשבקון:

Ma guai à voi Farisei, percioche voi decimate la menta, e la ruta, & ogni herbaggio: ma lasciate indietro il giuditio e la charità di Dio. Bisognaua far queste cose, e non lassar quelle.

43 וי לכון פרישא דרחמין אנתון ריש מותבא בכנושתא ושלמא בשוקא:

Guai à voi Farisei, percioche amate i primi seggij ne le sinagoghe, e le salutationi ne le piazze.

44 וי לכון ספרא ופרישא נסבי באפא דאיתיכון איך קברא דלא ידיעין ובני־נשא מהלכין עליהון ולא ידעין:

Guai à voi Scribi e Farisei hipocriti, percioche voi sete come i sepolcri, che non appariscono, e gli huomini che vi caminano sopra, non ne sanno niente.

יא

39 ואדון אמר אליו המפרשים אתם עתה את אשר מחוץ לכוס ולקערה תטהרו ואשר בקרבכם מלא גזלה ורעה:

Y el Sennor le dixo, Aora vosotros los Phariseos lo de fuera del vaso y del plato limpiays: mas loque está dentro de vosotros, esta lleno de rapina y de maldad.

40 הכסילים הלא העשה את החוץ גם עשה את־הקרב:

Locos, elque hizo lo de fuera, no hizo tambien lo de dentro?

41 אך תנו לצדקה את אשר יש בידיכם והנה כל־דברים טהורים יהיו לכם:

Empero loque resta, dad lymosna: y heaqui todo os será limpio.

42 אבל אוי לכם המפרשים כי־תעשרו את־מנתא מחול וכל־ירק ותעברו את משפט ואהבת אלהים אלה יצטרך לעשות ואלה לא לעזב:

Mas ay de vosotros Phariseos, que dezmyas le menta, y la ruda, y toda ortaliza: mas el juyzio y la Charidad de Dios passays de largo. Empero estas cosas era menester hazer, y no dexar las otras.

43 אוי לכם המפרשים כי־ארבתם את־מושבות ראשונות בעדות ואת ברכות בשוקים:

Ay de vosotros Phariseos, que amays las primeras sillas en las synogas, y las salutaciones en las plaças.

44 אוי לכם הסופרים והמפרשים החנפים כי־אתם כמו קברים הנסתרים ואנשים הולכים עליהם ואינם יודעים:

Ay de vosotros Escribas y Phariseos hypocritas, que soys como sepulchros que no se parecen, y los hombres que andan encima no lo saben.

ια´.

39. Εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε· τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας.

Et le Seigneur lui dit, Vous autres Pharisiés nettoyez le dehors de la coupe & du plat: mais le dedans de vous est tout plein de rapine & de meschanceté.

40. Ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε;

Insensés, celui qui a fait le dehors, n'a-il pas fait aussi le dedans?

41. Πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν.

Mais plustost eslargisses en aumosne ce que vous auez, & voici, toutes choses vous seront nettes.

42. Ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

Mais mal-heur sur vous Pharisiens: car vous dismez bien la menthe, & la rue, & toute maniere d'herbage, & laissez en arriere le iugement & la charité de Dieu: il faloit faire ces choses ici, & ne laisser point celles-la.

43. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις· ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

Mal-heur sur vous Pharisiens, qui aimez les premieres seances és synagogues, & les salutations és marchés.

44. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί· ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.

Mal-heur sur vous Scribes & Pharisiens hypocrites: car vous estes comme les sepulcres qui n'apparoissent point, & les hommes qui passent par dessus n'en sauent rien.

CAP. XI.

39. Et ait Dominus ad illum, Nunc vos Pharisæi quod deforis est calicis & catini mundatis: quod autem intus est vestrum, plenum est rapina & iniquitate.

And the Lorde sayd to him / In dede ye Pharises make cleane the outside of the cup / and of the platter: but the inward part is full of rauening and wickednes.

40. Stulti, nónne qui fecit quod deforis est, etiam id quod deintus est fecit?

Ye fooles / did not hee that made that which is without / make that which is within also?

41. Veruntamen quod superest, date eleemosynam: & ecce omnia munda sunt vobis.

Therefore / giue almes of those thinges which are within / and beholde / all thinges shall be cleane to you.

42. Sed væ vobis Pharisęis, quia decimatis mentam & rutam, & omne olus: & præteritis iudicium, & charitatem Dei, hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.

But wo be to you / Pharises: for yee tithe the mynt and the rewe / & all maner herbes / and passe ouer iudgemēt and the loue of God: these ought ye to haue done / and not to haue left the other vndone.

43. Væ vobis Pharisæis, quia diligitis primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro.

Wo be to you / Pharises: for ye loue the vppermost seates in the Synagogues / and greatings in the markets.

44. Væ vobis, quia estis ut monumenta quæ non apparent, & homines ambulantes supra, nesciunt.

Wo be to you / Scribes and Pharises / hypocrites: for ye are as graues which appeare not / and the men that walke ouer them / perceiue not.

Das XI. Capitel.

39. Der HERR aber sprach zu jm: Ihr Phariseer haltet die Becher vnd Schüssel außwendig reinlich / aber euer inwendigs ist vol raubs Vnnd boßheit.

Da sagde HERREN til hannem / I Phariseere holde Begere oc Fad vduortis renlige / Men det som er inden til i eder / er fult aff roff oc ondskaff.

40. Ihr Narren / meinet jhr / daß inwendig rein sey / wenns außwendig rein ist.

I Daarer / mene i at det er rent inden til / naar som det er rent vden til?

41. Doch gebt Almosen von dem das da ist / sihe / so ists euch alles rein.

Giffuer dog Almisse aff det som der er / see / da er det eder altsammen rent.

42. Aber weh euch Phariseern / daß jr verzehendet die mintze vnd rauten / vnd allerley kol / vnd gehet für dem gerichte über / vnd für der liebe Gottes. Diß solt man thun / vnd jennes nicht lassen.

Men we eder Phariseere / at i tinde aff Mynter oc Ruder / oc alle honde Kaal / oc gaa om kring Dom / oc Gudz kærlighed. Dette skulde mand gøre / oc icke forsomme det andet.

43. Weh euch Phariseern / daß jr gerne oben ansitzet inn den Schulen / vnd wolt gegrüsset sein auff dem Marckte.

We eder Phariseere / at i side gerne øffuerst i Scholerne / oc ville hilsis paa Torffuit.

44. Weh euch Schrifftgelehrten vnd Phariseer / jhr Heuchler / daß jr seyt wie verdeckte Todtengräber / darüber die Leute lauffen / vnd kennen sie nicht.

We eder Scrifftkloge oc Phariseer / i Øyenskalcke / at i ere som Dødis skiulte graffuer / huilcke Folckene løbe offuer / oc kende dem icke.

Kapitola XI.

39. Y řekl PÁN k němu: Nynij wy Zakonijcy což zewnitř gest konwice a mijsy čistijte / ale což wnitř gt wasscho / plno gest laupeže a neprawosti.

Rzekł thedy Pon k niemu: Ależci wy Fáryzeuszowie zwirzchu kubek y misę vmywacie / lecz v was wewnatrz pełno iest drapiestwá y złości.

40. Blázni / wssak ten kterýž gest včinil což zewnitř gt / včinil také y což wnitř gest.

Szaleni / izaż ten ktory vczynił to co iest zwirzchu / nie vczynił też tego co iest y wewnatrz?

41. Ale wssak nad to nadewsse / dáwaytež Almužnu / a ay wssecky wěcy wám čisté gsau.

A przetoż tho co w nich iest daycie zá iálmużne / á otoc wam wszytki rzeczy będą czystemi.

42. Ale běda wám Zákonijkům / kteřijž desátky dáwáte z Máty a z Rauty / a ze wsseliké Zeliny / a opausstijte Saud a Lásku Božij. Tyto wěcy zagisté měli gste činiti / a oněch neopausstěti.

Ale biádá wam Fáryzeuszowie / ktorzy dawacie dziesięcine z mietki y z ruty / y z każdey iárzyny / á opuszczacie sady miłość Bożą. A no wam to było trzebá czynić / á onych nie opuszczáć.

43. Běda wám Zákonijkům / nebo milugete prwnij mijsto w Sskolách / a pozdrawowánij na trhu.

Biadąż wam Fáryzeuszowie / ktorzy miłuiecie pirwsze zasiádánia w zebrániu / y witánia ná rynkách.

44. Běda wám / nebo gste yako Hrobowé kteřijž negsau patrnij / a Lidé chodijce přes ně / newědij.

Biádá wam Doktorowie y Fáryzeuszowie pokryci / Abowiem iesteście iáko groby ktorych niewidáć / co o nich niewiedzą ci ktorzy nádnimi chodzą.

יא

45 וַעֲנָא חַד מִן סָפְרֵא וְאָמַר לֵהּ מַלְפָּנָא כַּד הָלֵין אָמַר אַנְתְּ וָאף לַן מְצַעַר אַנְתְּ׃

Allora vno de Dottori de la Legge rispondendo, gli disse, Maestro, dicendo tu queste cose, fai ingiuria ancora à noi.

45 וַיַּעַן אֶחָד מִן הַסּוֹפְרִים וַיֹּאמֶר לוֹ מְלַמְּדֵנוּ בְּדַבֶּרְךָ אֶת הָאֵלֶּה מְגַדְּפֵנוּ׃

Y respondiendo vno delos Doctores de la Ley, dizele Maestro, quando dizes esto, tambien nos affrentas à nosotros.

ια'.

45. Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν, λέγει αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις.

Alors quelcun des docteurs de la Loy print le propos, & lui dit, Maistre, en disant ces choses tu nous dis aussi outrage.

46 הוּ דֵּין אֲמַר אָף לְכוֹן סָפְרֵא וַי דְּמַטְעֲנִין אַנְתּוּן לִבְנַי־נָשָׁא מוּבְּלֵא יַקִּירָתָא וְאַנְתּוּן בַּחֲדָא מִן צֶבְעָתְכוֹן לָא קָרְבִין אַנְתּוּן לְהֵין לְמוּבְּלֵא׃

Et egli disse, Guai ancora à voi, Dottori de la Legge, percioche voi caricate gli huomini di pesi difficili à portare, e voi non toccate le some pur con vno de vostri diti.

46 וַיֹּאמֶר וְאַתֶּם הַסּוֹפְרִים אוֹי לָכֶם כִּי־תַטְעִנוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים בְּשׂוּכוֹת וּבְסִבְלוֹת וְאַתֶּם בְּאַחַת אֶצְבְּעוֹתֵיכֶם לֹא תִגְּעוּ אֶת־הַשּׂוּכוֹת׃

Y el dixo, Ay de vosotros tambien Doctores de la Ley, que cargays los hombres con cargas que no pueden lleuar: mas vosotros ni aun con vn dedo tocays las cargas.

46. Ὁ δὲ εἶπε, καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί· ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις.

Et il dit, Mal-heur aussi sur vous docteurs de la loy: car vous chargez les hommes de charges importables, mais vous-mesmes ne touchez point les fardeaux de l'vn de vos doigts.

47 וַי לְכוֹן דְּבָנֵין אַנְתּוּן קַבְרֵא דִּנְבִיֵּא דַּאֲבָהַיְכוֹן קַטְלוּ אֶנּוּן׃

Guai à voi, percioche voi edificate i sepolcri de Profeti, e i vostri padri gli occisero.

47 אוֹי לָכֶם כִּי בְנִיתֶם אֶת־קִבְרֵי הַנְּבִיאִים וַאֲבוֹתֵיכֶם הֲרָגוּם׃

Ay de vosotros, que edificays los sepulchros delos Prophetas, y mataronlos vuestros padres.

47. Οὐαὶ ὑμῖν· ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς.

Mal-heur sur vous: car vous bastissez les sepulcres des Prophetes, lesquels vos peres ont tués.

48 סָהֲדִין אַנְתּוּן הָכִיל וְצָבֵין אַנְתּוּן בַּעֲבָדֵא דַּאֲבָהַיְכוֹן דְּהָנוּן קַטְלוּ אֶנּוּן וְאַנְתּוּן בָּנִין אַנְתּוּן קַבְרַיְהוֹן׃

Per certo voi date testimonio d'approuare l'opere de padri vostri: percioche essi gli occisero, è voi edificate i lor sepolcri.

48 אָמְנָם מְעִידִים אַתֶּם כִּי־רְצִיתֶם בְּמַעֲשֵׂי אֲבוֹתֵיכֶם כִּי הֵמָּה הֲרָגוּם וְאַתֶּם בּוֹנִים אֶת־קִבְרֵיהֶם׃

Cierto days testimonio que consentis en los hechos de vuestros padres: porque à la verdad ellos los mataron, mas vosotros edificays sus sepulchros.

48. Ἄρα μαρτυρεῖτε, καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν· ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα.

Pour vrai tesmoignez-vous que vous consentez aux actes de vos peres: car ils les ont tués, & vous bastissez leurs sepulcres.

49 מְטוּל הָנָא אָף חֶכְמְתָא אֶמְרַת דְּהָא אֶנָא אֲשַׁדַּר לְהוֹן נְבִיֵּא וְשְׁלִיחֵא מִנְּהוֹן נְרַדְּפוּן וְנִקְטְלוּן׃

E però la sapientia di Dio disse, Io mandarò loro de Profeti e de gli Apostoli, e di quelli n'occideranno, e perseguitaranno.

49 עַל־כֵּן חָכְמַת אֱלֹהִים אָמְרָה לָהּ אֶשְׁלַח אֲלֵיהֶם נְבִיאִים וּמַלְאָכִים וְיִרְדְּפוּ וְיַהַרְגוּ מֵהֵמָּה׃

Portanto la Sabiduria de Dios tambien dixo, Embiaré à ellos Prophetas, y Apostoles, y dellos à vnos mataràn, y à otros perseguiràn:

49. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν, ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσι καὶ ἐκδιώξουσιν.

Pour ceste cause aussi la Sapience de Dieu a dit, Ie leur enuoyerai des Prophetes & des Apostres, & ils en tueront, & en dechasseront.

50 דְּנִתְתְּבַע דְּמָא דְּכֻלְּהוֹן נְבִיֵּא דְּאֶתְאַשַּׁד מִן דְּאֶתְבְּרִי עָלְמָא מִן שַׁרְבְּתָא הָדָא׃

Accioche il sangue di tutti i Profeti, che è stato sparso fin da la fondatione del mondo, si ricerchi da questa generatione.

50 לְמַעַן יְבֻקַּשׁ דַּם כָּל־הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר נִשְׁפַּךְ מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם מִדּוֹר הַזֶּה׃

Paraque deesta generacion sea demandada la sangre de todos los Prophetas, que ha sido derramada desde la fundacion del mundo.

50. Ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

Afin que le sang de tous les Prophetes, qui a esté respandu dés la fondation du monde, soit redemandé de ceste nation.

CAP. XI.

45. Respondens autem quidam ex Legisperitis, ait illi, Magister, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.

Then answerd one of the expounders of the Lawe/ and sayd vnto him/ Master/ Thus saying thou puttest vs to rebuke also.

46. At ille ait, Et vobis Legisperitis væ: quia oneratis homines oneribus quæ portare non possunt; & ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas.

And he sayd/ Wo be to you also/ ye interpreters of the Lawe: for yee lade men with burdens grieuous to be borne/ and ye your selues touche not the burdens with one of your fingers.

47. Væ vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos.

Wo be to you: for yee builde the sepulchres of the Prophets/ and your fathers killed them.

48. Profecto testificamini, quòd consentitis operibus patrum vestrorũ: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulchra.

Truely ye beare witnes/ and allowe the deedes of your fathers: for the killed them/ and ye build their sepulchres.

49. Propterea & sapientia Dei dixit, Mittam ad illos Prophetas & Apostolos, & ex illis occident & persequentur.

Therefore said the wisedome of God/ I will send them Prophets and Apostles/ and of them they shall slay and persecute.

50. Vt inquiratur sanguis omnium Prophetarum, qui effusus est à constitutione mundi à generatione ista.

That the blood of all the Prophets/ shed from the foundatiõ of the worlde/ may be required of this generation.

Das XI. Capitel.

45. Da antwortet einer von den Schrifftgelehrten/ vnd sprach zu jm: Meister/ mit den worten schmehest du vns auch.

Da suarede en aff de Scriffikloge/ oc sagde til hannem/ Mestere/ met de ord forhaaner du oc oss.

46. Er aber sprach: Vnd weh auch euch Schrifftgelehrten/ denn jr beladet die Menschen mit vnträglichen lasten/ vnd jr rühret sie nicht mit einem finger an.

Da sagde hand/ Oc we oc saa eder Scriffikloge/ Thi i besuare Mennisken met Byrder som de icke kunde bære/ oc i røre dem icke met en finger.

47. Weh euch/ denn jhr bauet der Propheten gräber/ Eure Väter aber haben sie getödtet.

We eder/ Thi i bygge Propheternis graffuer/ Eders Fedre sloge dem ihiel.

48. So bezeuget jhr zwar/ vnd bewilliget in euer Väter werck/ denn sie tödten sie/ so bauet jhr jhre Gräber.

Saa beuise i sandelige/ oc samtycke i eders Fedris Gerninger/ Thi de sloge dem ihiel/ saa bygge i deris graffuer.

49. Darumb spricht die Weißheit Gottes/ Jch wil Propheten vnd Apostel senden/ vnd derselbigen werden sie etliche tödten vnd verfolgen.

Der faare siger Gudz Visdom/ Jeg vil sende Propheter oc Apostle til dem/ Oc de skulle sla nogle ihiel aff dem/ oc forfølge.

50. Auff das erfodert werde von disem Geschlecht aller Propheten Blut/ das vergossen ist/ sint der Welt grund gelegt ist.

Paa det alle Propheters Blod skal kreffuis aff denne Slect/ som er vdstyrt/ siden Verdens Grunduol bleff lagd.

Kapitola. XI.

45 Y odpowěděw geden z dospělých w Zákoně/ řekl gemu: Mistře/ tyto wěcy mluwě/ také nám hanbu činijs.

Odpowiedziawszy tedy niektory z zakonnych wykládáczow/ rzekł mu: Mistrzu gdy to powiedasz/ tedy nam też czynisz krzywdę.

46. A on řekl: Y wam w Zákoně dospělým běda/ nebo obtěžugete lidi břemeny kterýchž nésti nemohau/ a sami gednijm prstem swým břemen se nedotýkáte.

Ale oń rzekł: Biádáż też y wam zakonnym wykládáczom/ Abowiem oćiążaćie ludźi brzemiony trudnemi knoszeniu/ á sámi sie y iednim swym pálcem nie rkniecie brzemienia.

47. Běda wám kteřijž wzděláwáte hroby Prorocké/ a Otcowé wassy gsau ge zbili.

Biádáż wam: Bo budujećie groby Prorokom/ á oycowie wászy pomordowáli ie.

48. W gistotě swědčijte že skútkům Otcůw wassich powolugete: Neb zagisté oni gsau ge zmordowali/ ale wy wzděláwáte hroby gegich.

Zaiste świádectwem wászym poświádczaćie vczynki oycow wászych ábowiemci ie oni pomordowáli/ á wy záśie budujećie groby ich.

49. Protož y Maudrost Boží řekla: Possli k nim Proroky/ a Apostoly/ a ty mordowati budau a honiti:

A dla tegoż thez Mądrość Boża rzekła: Posyłam do nich Proroki y Apostoly/ á z nich iedny pomorduią/ drugie wypędzą.

50. Aby požádáno bylo krwe wssech Proroků/ kteráž wylita gt od vstanowenij Swěta od pokolenij toho.

Aby od narodu tego vpominano sie krwie wszytkich Prorokow ktora iest wylaná od záłożenia fundámentow świátá.

יא

51 מִן דְּמֵהּ דְּהָבִיל עַדְמָא לִדְמֵהּ דְּזְכַרְיָא הָו דְּאֶתְקְטֶל בַּיְנַי הַיְכְלָא לְמַדְבְּחָא אִין אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּמֶתְתְּבַע מִן שַׁרְבְּתָא הָדָא׃

Dal ſangue d'Abel inſin al ſangue di Zacaria, che fu occiſo tra l'altare e il tempio: io vi dico certo che ſarà ricerco da queſta generatione.

51 מִדְּמֵי הֶבֶל עַד־דְּמֵי זְכַרְיָהוּ אֲשֶׁר נֶהֱרַג בֵּין הַמִּזְבֵּחַ וּבֵין הַהֵיכָל אָמְנָם אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם יְבֻקַּשׁ מִדּוֹר הַזֶּה׃

Deſde la ſangre de Abel, haſta la ſangre de Zacharias que murió entre el altar y la Caſa: anſi os digo, ſera demandada deeſta generacion.

ια΄.

51. Ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

Depuis le ſang d'Abel, iuſqu'au ſang de Zacharie qui fut tué entre l'autel & le temple: voire ie vous di qu'il ſera redemandé à ceſte nation,

52 וַי לְכוּן סָפְרֵא דְּשַׁקַלְתּוּן קְלִידָא דְּיִדַעְתָּא אַנְתּוּן לָא עַלְתּוּן וַלְאַילֵין דְּעָאלִין כְּלִיתּוּן׃

Guai à voi Dottori de la Legge, percioche hauete tolta la chiaue de la ſcientia: voi ſteſſi non ſete entrati, & hauete prohibiti quelli ch'entrauano.

52 אוֹי לָכֶם מְלַמְּדֵי הַתּוֹרָה כִּי־נְשָׂאתֶם אֶת־מַפְתֵּחַ הַבִּינָה אַתֶּם לֹא תָבוֹאוּ בָהּ וְאֶת אֲשֶׁר חֲפֵצִים לָבוֹא תְּכַלְאוּ׃

Ay de voſotros Doctores de la Ley, que os tomaſtes la llaue de la ſciencia: voſotros no entraſtes, y à los que entrauan impediſtes.

52. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.

Malheur ſur vous docteurs de la loy: car ayans retiré la clef de cognoiſſance, vous-meſmes n'y eſtes point entrés, & auez engardé ceux qui y entroyent.

53 וְכַד הָלֵין אָמַר הֲוָא לְהוּן שָׁרִיו סָפְרֵא וַפְרִישֵׁא מֶתְכַּאשׁ לְהוּן וּמֶתְחַמְתִין הֲווֹ וַמְתַּבְסִין מְלוּהִי׃

Dicendo egli loro queſte coſe, i Dottori de la Legge e i Fariſei cominciorono grauemente ad opporſegli, & aſtutamente domandarli di molte coſe.

53 וְכַאֲשֶׁר מְדַבֵּר הוּא אֲלֵיהֶם אֶת־הָאֵלֶּה וַיָּחֵלּוּ הַסּוֹפְרִים וְהַמְפָרְשִׁים לְזְעוֹם עַד־מְאֹד וְלִשְׁאוֹל עַל־דְּבָרִים רַבִּים׃

Y diziendoles eſtas coſas, los Eſcribas y los Phariſeos començaron à appremiarlo en gran manera, y à prouocarlo à que hablaſſe de muchas coſas.

53. Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς συνέχειν, καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων.

Et comme il leur diſoit ces choſes, les Scribes & les Phariſiens ſe prindrent à le tenir de pres, & à lui tirer de la bouche pluſieurs choſes:

54 וְנָכְלִין לֵהּ בְּסַגִיאָתָא כַּד בָּעֵין לְמֵאחַד מֶדֶם מִן פּוּמֵהּ דְּנֶשְׁכְּחוּן נֶאכְלוּן קַרְצוֹהִי׃

Spiandolo, e cercando di pigliar qualche coſa da la ſua bocca, per accuſarlo.

54 בַּשְּׁלִי מְאָרְבִים לוֹ וּמְבַקְשִׁים לָצוּד מְאוּמָה מִפִּיו וּלְחַיְּבוֹ׃

Aſſechandolo, y procurando de caçar algo de ſu boca para accuſarlo.

54. Ἐνεδρεύοντες αὐτόν, καὶ ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

En l'eſpiant, & taſchant de recueillir captieuſement quelque choſe, afin qu'ils l'accuſaſſent.

יב

1 וְכַד אֶתְכַּנַּשׁוּ רִבְוָתָא דְּכֶנְשָׁא סַגִּיָאא אַיְכַנָא דְּנְדָיְשׁוּן חַד לְחַד שָׁרִי יֵשׁוּעַ לְמֵאמַר לְתַלְמִידוֹהִי לוּקְדַם אֶזְדַּהְרוּ בְּנַפְשְׁכוּן מִן חֲמִירָא דְּפְרִישֵׁא דְּאִיתַוְהִי מַסַּב בְּאַפֵּא׃

Et eſſendoſi raunata inſieme vna moltitudine innumerabile di gente, in modo che ſi calcauano l'vn l'altro, egli comminciò à dire à i ſuoi diſcepoli, Primamente, guardateui dal fermento de Fariſei, che è hipocriſia.

יב

1 וְכַאֲשֶׁר נִקְהֲלוּ רִבְבוֹת הָעָם כֵּן אֲשֶׁר יִרְמְסוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וַיָּחֶל לְדַבֵּר אֶל־תַּלְמִידָיו בָּרִאשׁוֹנָה הִשָּׁמְרוּ לְנַפְשְׁכֶם מֵחָמֵץ הַמְפָרְשִׁים אֲשֶׁר הִיא חֲנֻפָּה׃

En eſto juntandoſe muchas compannas, tanto que vnos à otros ſe hollauan, començó à dezir à ſus Diſcipulos, Primeramente guardaos de la leuadura de los Phariſeos, que es hypocriſia.

ΚΕΦΑΛ. ιβ.

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον, Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.

Ce pendant les troupes s'eſtans aſſemblees à milliers, tellement qu'ils ſe fouléẽt les vns les autres, il ſe print à dire à ſes diſciples, En premier lieu dõnez-vous garde du leuain des Phariſiens qui eſt hypocriſie.

CAP. XI.

51. A ſanguine Abel uſque ad ſanguinem Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione.

From the blood of Abel vnto the blood of Zacharias: which was ſlaine betwene the altar and the Temple: verely I ſay vnto you, it ſhall be required of this generation.

52. Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clavem ſcientię: ipſi non introiſtis, & eos qui introibant prohibuiſtis.

Wo be to you / interpreters of the Lawe; for ye haue taken away the keye of knowledge: ye entred not in your ſelues/ & them that came in/ ye forbade.

53. Cum autem hæc ad illos diceret, cœperunt Phariſæi & Legiſperiti graviter inſiſtere, & os eius opprimere de multis.

And as he ſayde theſe things vnto them/ the Scribes and Phariſes began to vrge him ſore / & to prouoke him to ſpeake of many things.

54. Inſidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore eius, ut accuſarent eum.

Laying wayte for him/ and ſeeking to catche ſome thing of his mouth/ whereby they might accuſe him.

CAP. XII.

MVltis autem turbis circumſtantibus, ita ut ſe invicem conculcarent, cœpit dicere ad diſcipulos ſuos, Attendite à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.

In the meane time / there gathered together an innumerable multitude of people / ſo that they trode one another: and he began to ſay vnto his diſciples firſt / Take heede to your ſelues of the leauen of the Phariſes / which is hypocriſie.

Das XI. Capitel.

51. Von Abels Blut an/ biß auff das Blut Zacharie/ der vmkam zwiſchen dem Altar vnd Tempel. Ja ich ſage euch / Es wird gefordert werden von diſem Geſchlechte.

Fra Abels Blod/ indtil Zacharie Blod / ſom bleff ihielſlagen mellem Alteret oc templen. Ja ieg ſiger eder / Det ſkal kreffuis aff denne Slect.

52. Weh euch Schrifftgelehrten/ Denn jr den Schlüſſel des Erkenntniß habt/ Jr kompt nicht hinein/ vnd wehret denen/ die hinein wöllen.

We eder Scriffekloge/ Thi i haffue Viſdommens Nøgel / J komme der icke ind / oc formene dem/ ſom ville der ind.

53. Da er aber ſolches zu jhnen ſaget/ fiengen an die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer hart auff jhn zu dringen/ vnd jhm mit mancherley Fragen den Mund zu ſtopffen.

Der hand ſagde ſaadant til dem/ Begynte de ſcriffkloge oc Phariſeer at giffue ſig hart til hannem/ oc at ſtoppe Munden paa hannem met atſkillige Spørſmaal.

54. Vnd laureten auff jn/ vnd ſuchten / ob ſie etwas eriagen köndten auß ſeinem Munde/ daß ſie eine ſache zu jhm hetten.

Oc de toge vare hannem / oc ſøcte/ om de kunde optage noget aff hans Mund / At de kunde haffue Sag met hannem.

Das XII. Capitel.

Es lieff das Volck zu / vnd kamen etliche vil tauſent zu ſammen/ alſo daß ſie ſich vntereinander tratten. Da fieng er an vnd ſaget zu ſeinen Jüngern/ zum erſten/ hütet euch für dem Sauerteig der Phariſeer/ welches iſt die Heucheley.

DA løb Folcket til/ oc der kome nogle mange tuſinde tilſammen /ſaa/ at de traadde huer andre. Da begynte hand/ oc ſagde til ſine Diſciple/ Tager eder vare for Phariſeernis Surdey / ſom er Øyenſkalckeri.

Kapitola XI.

51. Od krwe Abelowy/ až do krwe Zacharyaſſowy / kterýž geſt zahynul mezy Oltářem a Chrámem/ Tak prawijm wám požádána bude od Pokolenij tohoto.

Od krwie Abelowey áž do krwie Zácháryaſzowey / ktory zginal miedzy oltarzem y kośćiolem. Záprawdęć wam powiedam / będąć ſie iey vpominác od narodu tego.

52. Běda wám w Zákoně včeným / kteřijž gſte wzali klijč vměnij: ſami gſte neweſſli / a těm kteřijž wcházeli / bránili gſte.

Biádáž wam zakonnym wykłádácżom/ Abowiemeſćie odięli klucż poznánia/ ſamiżeſćie nie weſzli / á tych ktorzy wnidż chcieli / hámowáliſcie.

53. A když to mluwil gim / počali Zákonijcy a w Zákoně včenij příjſně gemu odpijrati / a w řeči gemu překážeti o mnohých wěcech.

A ták gdy to k nim mowił / poczęli Doktorowie y Fáryżeuſzowie bárzo iemu dokucżáć/ á przyludżáć go ku rozmowam o wielu rzeczách.

54. Vkládagijce o něm/ a hledagijce popadnauti něco z vſt geho/ aby gey obžalowali.

Czyhálac nań/ á chćąc nieczego łowiąc z vſt iego / áby go w czym oſkárżyli.

Kapitola XII.

Akdyž mnozý záſtupowé ſcházeli ſe/ tak že ſe weſpolek tlačili / počal mluwiti Včedlnijkům ſwým: Pilně ſe warugte od kwaſu Zákonijčijho / kterýž geſt pokryſtwij.

POd tymże czáſem gdy ſie bárzo wiele ludżi zebrálo do nie°/ że iedni drugie podepthawáli / począł mowić do zwolennikow ſwoich: Naprzod że ſie ſtrzeżcie od kwáſu Fáryzeyſkie°/ ktory ieſt pokrytwo.

יב | יב | ιβʹ.

2 לית דין מדם דכסא דלא נתגלא ולא דמטשי דלא נתידע:

Perche niente è coperto, che non s'habbia à riuelare, e niente è occulto, che non s'habbia à sapere.

2 כי־דבר לא נכסה אשר לא יגלה ואיננו נסתר אשר לא יודע:

Porque nada ay encubierto, que no aya de ſer deſcubierto: ni oculto, que no aya de ſer ſabido.

2. Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται. καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.

Car rien n'eſt couuert qui ne doiue eſtre reuelé: & rien n'eſt caché qui ne doiue eſtre cognu.

3 כל גיר דבחשוכא אמרתון בנהירא נשתמע ומדם דבתונא באדנא לחשתון על אגרא נתכרז:

Percioche le coſe che voi hauete dette ne le tenebre, s'udiranno ne la luce: e quel che voi hauete parlato ne l'orecchio per le camere, sarà predicato ſopra i tetti.

3 לכן כל־אשר בחשך אמרתם באור ישמעו ואשר אל־האזן דברתם בחדרים יקרא על־הגגות:

Portanto las coſas que dixiſtes en tinieblas, en lumbre ſerán oydas: y lo que hablaſtes àl oydo en las camaras, ſerá pregonado en los tejados.

3. Ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται. καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων.

Pourtant les choſes que vous auez dites en tenebres, ſeront ouïes en lumiere: & ce dont vous auez parlé en l'oreille és chambres, ſera preſché ſur les maiſons.

4 אמר אנא לכון דין לרחמי לא תדחלון מן אילין דקטלין פגרא ומן בתרכן לית להון מדם יתיר למעבד:

E à voi dico, amici miei, Non temete di quelli che ammazzano il corpo, e dipoi non hanno piu altro da poter fare.

4 ואמרתי לכם רעי אל תיראו מאלה אשר הורגים את־הגוף ואחרי־כן לא יש להם יותר מאומה לעשות:

Mas digo hos amigos mios, No ayays temor de los que matan el cuerpo, y deſpues no tienen mas que hagan:

4. Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι.

Or à vous mes amis ie di, N'ayez poinct de peur de ceux qui tuēt le corps, & qui apres cela ne ſauroyent rien faire d'auantage.

5 אחויכון דין ממן תדחלון מן הו דמן בתר דקטל שליט למרמיו בגהנא אין אמר אנא לכון דמן הנא דחלו:

Io vi moſtrarò chi voi deuete temere: temete colui che doppo l'hauere occiſo altrui ha poteſtà di metter ne la geenna: io vi dico certo, temete lui.

5 ואראה אתכם את־מי תיראון יראו את־אשר יש־לו שלטון אחרי הרג להשליך אל־גי־הנום אמנם אומר אנכי לכם אותו תיראו:

Mas enſennaros he à quien temays: Temed à aquel que deſque ouiere muerto, tiene poteſtad de echar en el quemadero: anſi os digo, A eſte temed.

5. Ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε· φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι, ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.

Mais ie vous monſtrerai qui vous deuez craindre: craingnez celui qui a puiſſance, apres qu'il a tué d'enuoyer en la gehenne: voire ie vous di, craignez ceſtui-la.

6 לא חמש צפרין מזדבנן בתרין אסרין וחדא מנהון לא טעיא קדם אלהא:

Non ſi vendeno cinque paſſeretti per due quattrini? e pur vn ſol di quelli non è in obliuione dinanzi à Dio?

6 הלא חמשת צפורים נמכרו בשני אסרים ואחד מהם לא ישכח לפני אלהים:

No ſe venden cinco paxarillos por dos blancas? y vno de ellos no eſtà oluidado de Dios.

6. Οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Ne vend on pas cinq petis paſſereaux deux pites, & vn ſeul d'iceux n'eſt point oublié deuant Dieu?

7 דילכון דין אף מנותא דסערא דרישכון כלהין מנין אנין לא הכיל תדחלון דמן סגיאא דצפרא מיתרין אנתון:

Ma certo ancor i capilli del voſtro capò ſon tutti numerati Non temete dunque, voi ſete da piu che molti paſſaretti.

7 וגם השערי ראשיכם כלם נמנו לכן אל תיראו כי־יותרים מרבים צפורים אתם:

Y aun los cabellos de vueſtra cabeça, todos, eſtán contados, no temays pues: demas eſtima ſoys voſotros que muchos paxarillos.

7. Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

Meſmes auſſi tous les cheueux de voſtre teſte ſont contés: ne craignez donc point? vous valez mieux que beaucoup de paſſereaux.

CAP. XII.

2\. Nihil autem opertum est, quod non reveletur: neque absconditum, quod non sciatur.

For there is nothing couered / that shall not be reueiled: neither hid / that shall not be knowne.

3\. Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti estis in cubiculis, prędicabitur in tectis.

Wherefore whatsoeuer ye haue spoken in darknes / it shalbe heard in the light: & that which ye haue spoken in the eare / in secrete places / shalbe preached on the houses.

4\. Dico autem vobis amicis meis, Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & post hæc non habent amplius quid faciant.

And I say vnto you / my friendes / be not afraid of them that kill the bodie / and after that are not able to do any more.

5\. Ostendam autem vobis quem timeatis: timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timete.

But I will fore warne you / whome ye shall feare: feare him which after he hath killed / hath power tho cast into hell: Yea / I say vnto you / him feare.

6 Nónne quinque passeres væneunt dipondio: & unus ex illis non est in oblivione coram Deo?

Are not fiue sparowes bought for two farthings / and yet not one of them is forgotten before God?

7\. Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt, Nolite ergo timere: multis passeribus pluris estis vos.

Yea / and all the heares of your head are nombred: feare not therefore: ye are more of value then many sparowes.

Das XII. Capitel.

2\. Es ist aber nichts verborgen / das nicht offenbar werde / noch heimlich / daß man nicht wissen werde.

Oc der er inted skiult / som ey skal obenbaris / oc ey hemmeligt / som mand icke skal faa at vide.

3\. Darumb was jhr im Finsterniß saget / das wirdt man jhm Liecht hören / Was jhr redet ins Ohr / in den Kammern / das wirdt man auff den Dächern predigen.

Der faare huad i sige i mørcket / det skal mand høre i Liusset / Huad i tale i øerne / vdi Herberne / det skal mand predicke paa Tagene.

4\. Ich sage euch aber meinen Freunden / Förchtet euch nicht für denen die den leib tödten / vnd darnach nichts mehr thun können.

Oc ieg siger eder mine Venner / Frøcter eder icke for dem / som sla Legemet ihiel / oc der effter icke kunde mere gøre.

5\. Ich wil euch aber zeigen / für welchem jhr euch förchten solt. Förchtet euch für dem / der / nach dem er getödtet hat / auch macht hat zu werffen inn die Hölle. Ja ich sage euch / für dem förchtet euch.

Men ieg vil vise eder / for huem i skulle frøcte eder / Frøcter eder for Den / som oc haffuer mact / effter hand haffuer slaget ihiel / at kaste i helffuede / Ja / Ieg siger eder / Frøcter eder for Den.

6\. Verkaufft man nicht fünff Sperling vmb zween Pfenning? Noch ist für Gott der selbigen nicht eines vergessen.

Sæler mand icke fem Spurrer for tho Pendinge? Alligeuel er der icke en aff dem forglemt for Gud?

7\. Auch sind die Haar auff eurem Haupt alle gezehlet / darumb förchtet euch nicht / denn jhr seyt besser denn vil Sperlinge.

De Haar paa eders Hoffuit ere oc alle talde. Der faare frøcter eder icke / Thi i ere bedre end mange Spurre.

Kapitola XII.

2\. Nebo nic nenij ſkrytého / aby nebylo zgeweno: ani geſt co taynèho / aby nebylo zwědijno:

A bowiemci niemáß nic ſkrytego coby ſie obiáwić nie miáło / ánt thák tháiem nego coby ku wiádomości przyƒdź nie miáło.

3\. Nebo to co gſte prawili we tmách / prawenoť bude na ſwětle: a co gſte mluwili w vſſy w pokogijch / hláſánoť bude na ſtřechách.

A przetoż to coſcie wćiemnościách mowili / ná iáśni ſłyſzeć będzie / á coſcie w vchomowili w zámknieniu / ná domoch będzie opowiedziano.

4\. Ale prawijmť wám přáteluom mým: Abyſſte ſe neſtrachowali těch kteřijž zabigegij tělo / a potom nemagij coby wjce včinili:

A ták wam mowie przyiaciołom moim: Nie boycieſz ſie tych ktorzy zábijáia ciáło / á potym coby dáley mieli czynić / nie máia.

5\. Ale vkážiť wám koho ſe máte báti: Bogte ſe toho / kterýžto když zabige / má moc poſlati do pekelného ohně. Protož prawjm wám toho ſe bogte.

Ale wam okaże kogo ſie bać maćie / boycie ſie onego ktory gdy zábije / ma ieſzcze zwirzchność wrzucić do piekłá / á toć wam powiedam / tego ſie boycie.

6\. Wſſak pět Wrabcuow prodáwagij za dwa halijře / a geden z nich nenij w zapomenutij před Bohem.

Izali piaci wroblikow nie przedáia zá dwá pieniadzá? á wſzákoż y iednego z nich Bog nie zápomina.

7\. Ale y wlaſowé hlawy waſſij wſſyckni zečteni gſau. Protož nebogtež ſe: lepſſij gſte wy než mnozý wrabcy.

A owſzemci włoſy ná głowie wáſzey wſzytki ſa zliczone / á przetoż ſie nie boycie / zacnieyſzyſcie wy ſániż wiele wroblikow.

יב

8 אומר אני לכם כל־אשר יודני לפני האנשים ובן־האדם יודנו לפני מלאכי אלהים׃

Pero digohos que todo aquel que me confessare delante de los hombres, tambien el Hijo del hombre lo confessarà delante de los Angeles de Dios,

8 אמר אנא לכון דין דכל דיודא בי קדם בני־נשא אף ברה דאנשא יודא בה קדם מלאכוהי דאלהא׃

Hor io vi dico, che chiunque mi confessarà dinanzi à gli huomini, il Figliuol de l'huomo ancora confessarà lui dinanzi à gli angeli di Dio.

ιβ'.

8. Λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

Or ie vous di que quiconque me cõfessera deuant les hommes, le Fils de l'homme le confessera aussi deuant les Anges de Dieu.

9 ואשר יכחשני לפני האנשים יכחש הוא לפני מלאכי אלהים׃

Mas el que me negare delante de los hombres, serà negado delante de los Angeles de Dios.

9 אינא דין דכפר בי קדם בני־נשא יתכפר בה קדם מלאכוהי דאלהא׃

Ma chi mi negara dinanzi à gli huomini, sarà negato dinanzi à gli Angeli di Dio.

9. Ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

Mais qui me reniera deuant les hommes, il sera renié deuant les Anges de Dieu.

10 וכל אשר יאמר דבר על־בן־האדם ינשא לו ואשר יגדף את־רוח הקדש לא ינשא לו׃

Y todo aquel que dize palabra contra el Hijo del hombre, serleha perdonado; mas al que blasphemare contra el Espiritu Sancto, no le serà perdonado.

10 וכל דיאמר מלתא על ברה דאנשא ישתבק לה מן דעל רוחא דין דקודשא יגדף לא ישתבק לה׃

E chiunque dirà parola alcuna contra il Figliuol de l'huomo, gli sara perdonato: ma chi bastemmiara contra lo Spirito santo, non gli sara perdonato.

10. Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται.

Et quiconque dira parole contre le Fils de l'homme, il lui sera pardonné: mais à celui qui aura blaspheme contre le sainct Esprit, il ne lui sera point pardonné.

11 וכאשר יקריבו אתכם אל־בעלי אספות וכנשת הגדולה לפני ראשי אבות ושליטים לא תדאגו איך ומה תענו או מה תדברון׃

Y quando os truxeren à las Synogas, y a los Magistrados y Potestades; no esteys solicitos como, o que ayays de responder, o que ayàys de dezir.

11 מא דמקרבין לכון דין לכנושתא קדם רישא ושליטנא לא תאצפון איכנא תפקון רוחא או מנא תאמרון׃

Inoltre, quando vi condurranno à le sinagoghe, & à i Magistrati, & a le potestà, non habbiate pensiero di come, ò che cosa risponderete, o di quello che voi direte.

11. Ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς, καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε, ἢ τί εἴπητε.

Et quand ils vous emmeneront aux synagogues, & aux Magistrats & puissances, ne soyez en souci comment ou quelle chose vous respondrez, ou que vous aurez à dire.

12 כי רוח הקדש תלמד אתכם בשעה ההיא את־כל צרככם לדבר׃

Porque el Espiritu Sancto os ensennarà en la misma hora lo que serà menester dezir.

12 רוחא גיר דקודשא ילפכון בהי שעתא מדם דולא דתאמרון׃

Perche lo Spirito santo v'insegnarà in quell'hora cio che vi bisognarà dire.

12. Τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

Car le sainct Esprit vous enseignera en ce mesme instant-la ce qu'il vous faudra dire.

13 ויאמר אליו אחד מן־העם רבי אמר לאחי לחלק אתי את־נחלתו׃

Y dixole vno de la compañia, Maestro, di à mi hermano que parta conmigo la herencia.

13 אמר לה דין אנש מן הו כנשא מלפנא אמר לאחי פלג עמי ירתותא׃

Vno poi de la turba li disse, Maestro, di al mio fratello che diuida con meco l'heredità.

13. Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.

Et quelcun de la toupe lui dit, Maistre, di à mon frere qu'il partage auec moi l'heritage.

CAP. XII.

8. Dico autem vobis, Omnis quicunque cõfeſſus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei.

Alſo I ſaye vnto you / Whoſoeuer ſhall confeſſe mee before men / him ſhall the Sonne of man confeſſe alſo before the Angels of God.

9. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram angelis Dei.

But he that ſhall denie me before men / ſhalbe denied before the Angels of God.

10. Et omnis qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in Spiritum ſanctum blaſphemaverit, non remittetur.

And whoſoeuer ſhall ſpeake a worde againſt the Sonne of man / it ſhalbe forgiuen him: but vnto him / that ſhall blaſpheme the holy Ghoſt / it ſhall not be forgiuen.

11. Cùm autem inducent vos in ſynagogas, & ad magiſtratus & poteſtates, nolite ſoliciti eſſe qualiter, aut quid reſpondeatis, aut quid dicatis.

And when they ſhall bring you vnto the Synagogues / and vnto the rulers and princes / take no thought howe / or what thing ye ſhall anſwere / or what yee ſhall ſpeake.

12. Spiritus enim ſanctus docebit vos in ipſa hora quid oporteat vos dicere.

For the holy Ghoſt ſhall teache you in the ſame houre / what ye ought to ſay.

13. Ait autem ei quidam de turba, Magiſter, dic fratri meo & dividat mecum hæreditatem.

And one of the companie ſayde vnto him / Maſter / bid my brother deuide the inheritance with me.

Das XII. Capitel.

8. Jch ſage euch aber / wer mich bekennet für den Menſchen / den wirdt auch des Menſchen Sohn bekennen für den Engeln Gottes.

Oc ieg ſiger eder / Huo ſom bekender mig faar Menniſken / den ſkal oc Menniſkens Søn bekende faar Guds Engle.

9. Wer mich aber verleugnet für den Menſchen / des wirdt verleugnet werden für den Engeln Gottes.

Oc huo mig necter faar Menniſken / hand ſkal nectis faar Guds Engle.

10. Vnd wer da redet ein wort wider des Menſchen Sohn / dem ſol es vergeben werden. Wer aber leſtert den heiligen geiſt / dem ſoll es nicht vergeben werden.

Oc huo ſom taler it ord mod Menniſkens Søn / hannem ſkal det forladis. Men huo ſom beſpaatter den hellig Aand / hannem ſkal det icke forladis.

11. Wenn ſie euch aber führen werden in jhre Schulen / vnd für die Obrigkeit / vnd für die Gewaltigen / ſo ſorget nicht / wie oder was jr antworten / oder was jhr ſagen ſolt.

Oc naar ſom de føre eder i deris Scholer / oc faar Øffrighed oc faar de Veldige / Da ſørger icke / huorledis eller huad i ſkulle ſuare / eller huad i ſkulle ſige.

12. Denn der heilige Geiſt wirdt euch zu derſelbigen ſtunde leren / was jhr ſagen ſolt.

Thi den hellige Aand ſkal lære eder ſamme ſtund / huad i ſkulle ſige.

13. Es ſprach aber einer auß dem Volck zu jhm: Meiſter / ſage meinem Bruder / daß er mit mir das Erbe theile.

Da ſagde der en aff Folcket til hannem / Meſtere / ſig min Broder / At hand ſkiffter Arff met mig.

Kapitola XII.

8. Prawijm wam: Každý kdožkoli wyzná mne před Lidmi / y Syn člowěka wyzná gey před Angely Božijmi.

A toć wam powiedam: Wßelki ktory mnie wyzna przed ludźmi / ten go y Syn człowieczy wyzna przed Anioły Bożemi.

9. A kdož mne zapřij před Lidmi / zapřijnt bude před Angely Božijmi.

Ale ktory ſie mnie zaprzy przed ludźmi / będzie zaprzan przed Anioły Bożemi.

10. A každý kdožbij ſlowo proti Synu člowěka / bude gemu odpuſſtěno: Ale tomu kdožby ſe Duchu Swatému rauhal / nebudeť odpuſſtěno.

A ktokolwiek co rzecze przeciw Synowi człowieczemu / będzie mu odpußczono. Ale temu ktoryby bluźnił przeciw Duchowi świętemu / nie będzie odpußczono.

11. Když pak wás woditi budau do Sſkol a k Wládařům / a k mocným / nepečugte kterak aneb cobyſſte odpowijdali / neb cobyſſte mluwili:

Gdy was tedy będą wodźić do bożnic / do vrzędow / y do zwirzchności / nie ſtaraycieß ſie iako y cobyśćie odpowiedźiec / ábo mowić mieli.

12. Duch zagiſté Swatý naučij wás w tu hodinu cobyſſte měli mluwiti.

Abowiemći Duch ś. náuczy was ná ten czás co wam będźie potrzebá mowić.

13. Y řekl gemu geden z záſtupu: Miſtře / řey bratru mému / ať rozdělij ſemnau dědictwij.

Záthym niektory z zebránia rzekł do niego: Miſtrzu rzecz brátu memu áby ſie zemną podźielił dźiedźictwem.

יב

14 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לֵהּ גַּבְרָא מַנּוּ אַקִּימַנִי עֲלַיְכוֹן דַּיָּנָא וַמְפַלְּגָנָא׃

Et egli li disse, O huomo, chi m'ha constituito giudice ò diuisore sopra di Voi?

15 וַאֲמַר לְתַלְמִידַוְהִי אִזְדַּהַרוּ מִן כֻּלָּהּ יַעֲנוּתָא מֶטוּל דְּלָא בְּיַתִּירוּתָא דְּנִכְסֵא אִית חַיֵּא׃

Ancor disse loro, Vedete di guardarui da l'auaritia: percioche, ancora che abondino i beni à qualcuno, non ha però la Vita per i suoi beni.

16 וַאֲמַר מַתְלָא לְוָתְהוֹן גַּבְרָא חַד עַתִּירָא אַעֵלַת לֵהּ אַרְעֵהּ עֲלַלְתָּא סַגִּיאָתָא׃

E disse loro Vna similitudine, La possessione d'Vn certo huomo ricco gli produsse de frutti abbondantemente.

17 וּמֶתְחַשַּׁב הֲוָא בְּנַפְשֵׁהּ וְאָמַר מָנָא אֶעְבֵּד דְּלַיְת לִי אַיְכָא דְּאֶחְמוֹעַ עֲלַלְתַי׃

Ond'egli pensaua intra se stesso, dicendo, Che farò io, che non ho doue possi raunare i miei frutti?

18 וַאֲמַר הָדָא אֶעְבֵּד אֶסְתּוֹר בֵּית קַבְּסַי וַאֶבְנֵא וְאַוְרֵב אֶנּוּן וַאֶחְמוֹל תַּמָּן כֻּלֵּהּ עֲבוּרַי וְטָבָתַי׃

Poi disse, io farò questo: disfarò i miei granari, e ne farò de maggiori, & iui raccoglierò tutti i miei frutti e i mei beni?

19 וְאֵמַר לְנַפְשִׁי נַפְשִׁי אִית לְכִי טָבָתָא סַגִּיאָתָא דְּסִימָן לַשְׁנַיָּא סַגִּיאָתָא אֶתְתְּנִיחִי אֱכוּלִי אֶשְׁתַּי אֶתְבַּסְמִי׃

E dirò à l'anima mia, Anima, tu hai molti beni riposti per molti anni: riposati, mangia, beui, e datti piacere.

20 אֲמַר לֵהּ דֵּין אֱלָהָא חַסִּיר רֶעְיָנָא בְּהָנָא לִלְיָא נַפְשָׁךְ תָּבְעִין לָהּ מֶנָּךְ וְהָלֵין דְּטַיֵּבְתְּ לְמַן נֶהְוְיָן׃

Ma Iddio li disse, O stolto questa notte ripigliaranno l'anima tua da te: e le cose che tu hai apparecchiate di chi saranno?

יב

14 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אָדָם מִי הֱקִימַנִי שֹׁפֵט אוֹ מְחַלֵּק עֲלֵיכֶם׃

Mas el le dixo, Hombre quien me puso por juez o partidor sobre vosotros?

15 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רְאוּ וְהִשָּׁמְרוּ מִבֶּצַע כִּי אִישׁ לֹא חַי עַל יִתְרוֹ וּמִקְנֵהוּ׃

Y dixoles, Mirad, y guardaoz de (toda) auaricia; porque no enel abundancia de cada vno de las cosas que possee, esta su vida.

16 וַיֹּאמֶר אֶת הַמָּשָׁל אֲלֵיהֶם אִישׁ עָשִׁיר הָיָה וְשָׂדֵהוּ עָשָׂה פְּרִי רָב׃

Y dixoles vna parabola, diziendo, La heredad de vn hombre rico auia lleuado muchos frutos:

17 וַיַּחְשֹׁב בְּנַפְשׁוֹ לֵאמֹר מָה אֶעֱשֶׂה כִּי לֹא יֵשׁ לִי מָקוֹם אֲשֶׁר אֹסְפָה אֶת פִּרְיִי שָׁמָּה׃

Y el pensaua dentro de si diziendo, Que hare que no tengo donde junte mis frutos?

18 וַיֹּאמֶר זֹאת אֶעֱשֶׂה אֶהֱרֹס אֶת אֲסָמַי וּגְדֹלִים מֵהֵמָּה אֶבְנֶה וְאֶאֱסֹף שָׁמָּה אֶת כָּל תְּנוּבוֹתַי וְטוּבוֹתַי׃

Y dixo, Esto haré. derribaré mis alholies, y edificarloshé mayores: y alli juntaré todos mis frutos y mis bienes.

19 וְאֹמַר לְנַפְשִׁי הַנֶּפֶשׁ יֶשׁ לָךְ כָּל טוֹבוֹת אֲשֶׁר הוּשְׂמוּ לְשָׁנִים רַבִּים נוּחִי אִכְלִי שְׁתִי הִתְעַנְּגִי׃

Y diré à mi alma, Alma, muchos bienes tienes en deposito para muchos annos: reposate, come, beue, huelgate.

20 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵלָיו הַנָּבָל בַּלַּיְלָה הַזֶּה יִגָּשׁוּן נַפְשְׁךָ מִמְּךָ וְכָל אֵלֶּה אֲשֶׁר עָרַכְתָּ לְמִי הֵמָּה׃

Y dixole Dios: loco esta noche bueluen à pedir tu alma de ti: y loque has apareiado, cuyo será?

ιβ'.

14. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς;

Mais il lui respondit, O homme, qui m'a establi iuge ou partageur sur vous?

15. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.

Puis il leur dit, Voyez, & vous gardez d'auarice: car encore que les biens obondent à quelcun, si n'a-il pas vie par ses biens.

16 Εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, λέγων· ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα.

Et leur recita vne similitude, disant, Les champs de quelque riche homme auoyent rapporte à foison.

17. Καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων, τί ποιήσω; ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου.

Dont il pensoit en soi-mesme, disant, Que ferai-ie, car ie n'ay point ou ie puisse assembler mes fruicts?

18. Καὶ εἶπε, τοῦτο ποιήσω, καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου, καὶ τὰ ἀγαθά μου.

Puis il dit, Voici que ie ferai: i'abbatrai mes greniers, & en bastirai de plus grands, & y assemblerai tous mes reuenus & mes biens.

19. Καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου, ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου.

Puis dirai a mon ame, Ame, tu as beaucoup de biens assemblés pour beaucoup d'annees: repose-toi, mange, & boi, & fai grand'chere.

20. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός, ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται;

Mais Dieu lui dit, Insensé, en ceste mesme nuict on te redemandera ton ame: & les choses que tu as apprestes à qui seront-elles?

CAP. XII.

14. At ille dixit ei, Homo, quis me constituit iudicem aut divisorem super vos?

And he said unto him/ Man/ who made me a iudge or a deuider ouer you?

15. Dixitque ad illos, Videte & cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia, cuiusquam vita eius est, ex his quæ possidet.

Wherefore he said unto them/ Take heed/ and beware of couetousnes: for though a man haue abundance/ yet his life standeth not in his riches.

16. Dixit autem similitudinem ad illos, dicens, Hominis cuiusdam divitis uberes fructus ager attulit.

And he put forth a parable unto them/ saying/ The ground of a certaine riche man brought forth fruites plenteously.

17. Et cogitabat intra se dicens, Quid faciam, quia nõ habeo quo congregem fructus meos?

Therefore he thought with him selfe/ saying/ What shall I doe/ because I haue no roume/ where I may lay up my fruites?

18. Et dixit: Hoc faciam: Destruam horrea mea, & maiora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea.

And he sayde/ This will I do/ I will pull downe my barnes/ and builde greater/ and therein will I gather all my fruites/ and my goodes.

19. Et dicam animæ meæ, Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare.

And I will say to my soule/ Soule/ thou hast much goodes layd up for many yeeres: liue at ease/ eate/ drinke/ & take thy pastime.

20. Dixit autem illi Deus, Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem parasti cuius erunt?

But God sayde unto him/ O foole/ this night will they fetch away thy soule from thee: then whose shall those things be which thou hast prouided.

Das XII. Capitel.

14. Er aber sprach zu jhm: Mensch/ wer hat mich zum Richter oder Erbschichter über euch gesetzt?

Oc hand sagde til hannem/ Menniske/ huo haffuer sæt mig til Dommere eller Arffdelere offuer eder?

15. Vnd sprach zu jhnen: Sehet zu/ vnd hütet euch vor dem Geitz/ denn niemand lebet davon/ daß er vil güter hat.

Oc hand sagde til dem/ Seer til/ oc vocter eder for Gerighed/ Thi ingen leffuer der aff/ at hand haffuer meget Godz.

16. Vnd er saget jhnen ein Gleichniß/ vnd sprach: Es war ein reicher Mensch/ deß Feld hatte wol getragen.

Oc hand talede en Lignelse til dem/ oc sagde/ Der vaar it rigt Menniske/ hues Marck som haffde baaret meget.

17. Vnd er gedacht bey jm selbs/ vnd sprach: Was sol ich thun: Ich habe nicht da ich meine Früchte hin samle.

Oc hand teenckte ved sig selff/ oc sagde/ huad skal ieg gøre? Jeg haffuer icke som ieg kand samle min Fruct vdi.

18. Vnd sprach: Das wil ich thun/ ich wil meine Scheunen abbrechen/ vnd grösser bauen/ vnd wil darein sammlen/ alles was mir gewachsen ist/ vnd meine güter.

Oc hand sagde/ Det vil ieg gøre/ Jeg vil nedbryde mine Lader/ oc bygge større/ oc ieg vil samle der vdi/ alt det som mig er voxit/ oc mit Godz.

19. Vnd will sagen zu meiner Seelen: Liebe Seele/ du hast einen grossen vorrath auff vil Jar/ habe nun ruhe/ iß/ trinck/ vnd habe guten Muth.

Oc ieg vil sige til min Siel/ Kære Siel/ du haffuer it stort Forraad i mange aar/ Hoff nu roli ghed/ æd/ drick/ oc ver glad.

20. Aber Gott sprach zu jhm: Du Narr/ dise nacht wirdt man deine Seele von dir fordern/ vnd wes wirdts sein/ daß du bereitet hast?

Men Gud sagde til hannem/ Du Daare/ J den ne nat skal mand kreffue din Siel aff dig/ Oc huem skal det høre til/ som du haffuer bered?

Kapitola XII.

14. A on řekl gemu: Człowěke/ kdo mne vstanowil Saudcy anebo dělitelem nad wámi.

Ale on mu odpowiedział/ O człowiecze/ y kthoż mie postánowił sędzią ábo dzielczym nád wámi.

15. Y řekl k nim: Wystřijhayteż a warugte se od wsselikého Lakomstwij/ nebo ne w tom gednoho každého žiwot záležij/ což w hognosti Statku má.

A thák rzekł do nich: Báczcież á strzeżcie się łákomstwá/ ábowiem ći nie káżdego żywot w tym należy/ ktory ma dosyc máietnośći.

16. Promluwil k nim také y podobenstwj/ řka: Człowěka gednoho bohatého hogně vrody Pole přineslo:

Y powiedział im podobieństwo ty my słowy: Niektremu bogátemu człowiekowi: zrodziło się obficie ná gruncie iego.

17. Y myslil w sobě/ řka: Co včinijm/ že nemám kambych shromáždil obilij mé?

Tedy thák myślił sam w sobie mowiąc: Coż będę czynił/ gdyż niemam dokądbych zebráć miał vrodzáie moie?

18. Y řekl toto včinijm/ Zbořijm stodoly mé a wětssých nadělám/ a tu shromáždijm wssecky wěcy kterež mi se zrodily/ y Zbožij má.

Y mowił: Ták vczynię/ poka żę gumná moie á ine pobuduię/ á tám zbiorę wszythki vrodzáie moie y dobrá moie.

19. A dijm dussy mé: Dusse/ máss mnoho dobrého složeno za mnohá léta: odpočijway/ gez/ pig/ hodug.

Y powiem duszy swoiey: Duszo masz wiele dobrá záchowáne go ná wiele lath/ odpoczyńże/ iedz/ piy/ á badż wesoła.

20. Y řekl gemu Bůh: Blázne/ této nocy požádagij dusse twé od tebe: a co gsy připrawil čij to bude?

Ale mu Bog powiedział: O szalony/ teyći oto nocy dusze vpominać się będą od ćiebie/ to thedy coś ná gotowáł/ czyieß będzie?

יב

21 הכנא הו מן דסאם לה סימתא ובאלהא לא עתיר׃

Così è colui che tesauriza à se stesso, e non è ricco in Dio.

22 ואמר לתלמידוהי מטול הנא לכון אמר אנא לא תאצפון לנפשכון מנא תאכלון ולא לפגרכון מנא תלבשון׃

Onde disse à i suoi discepoli, Per questo io vi dico, Non vi pigliate affano per l'anima vostra, di cio che v'habbiate à vestire.

23 נפשא גיר יתירא מן סיברתא ופגרא מן לבושא׃

L'anima è piu che'l cibo, e il corpo piu che'l vestimento.

24 אתבקו בעורבא דלא זרעין ולא חצדין ולית להון תונא ובית קפסא ואלהא מתרסא להון כמא הכיל אנתון יתירין אנתון מן פרחתא׃

Considerate i corui, che non seminano, ne mieteno: i quali non hanno celliere, ne granaio, e Iddio gli nutrisce: di quanto maggior pregio sete voi che gli uccelli?

25 אינא דין מנכון כד יצף משכח למוספו על קומתה אמתא חדא׃

E chi è di voi che con la sua sollecitudine possa aggiugnere vn cubito à la sua statura?

26 אן דין אף לא לזעורתא משכחין אנתון מנא על שרכא יצפין אנתון׃

Se voi dunque non potete pur vna cosa minima, perche vi pigliate voi pensiero de l'altre?

27 אתבקו בשושנא איכנא רבין דלא לאין ולא עזלן אמר אנא לכון דין דאף לא שלימון בכלה שובחה אתכסי איך חדא מן הלין׃

Considerate i giglij come crescono: essi non s'affaticano, ne filano: & io vi dico, che ne ancor Salomone in tutta la sua gloria era vestito come vn di questi.

יב

21 כן כל אשר אוצר לנפשו ולא באלהים עשיר הוא׃

Ansi es el que haze para si thesoro, y no es rico en Dios. (El que tiene oydos para oyr, oyga.)

22 ויאמר אל־תלמידיו על־כן אומר אנכי לכם אל־תדאגו לנפשכם מה תאכלו ולא לגופה מה תלבושו׃

Y dixo à sus Discipulos, Portanto os digo, No esteys solicitos de vuestra vida, que comereys ni del cuerpo, que vestireys.

23 הנפש יותרת מן־האכל וגופה יותרת מן־הבגד׃

La vida mas es que la comida y el cuerpo, que el vestido.

24 צפו את־הערבים כי לא זרעו ולא קצרו ולא יש להם אסם ומאבוס ואלהים רועה אותם כמה יותר אתם היקרים מן־העוף׃

Considerad los cueruos que ni siembran, ni siegan: que ni tienen cillero, ni alholi: y Dios los alimenta: quanto de mas estima soys vosotros que las aues?

25 ומי מכם אם ידאג ויוכל לשית על קומתו אמה אחת׃

Quien de vosotros podrá con su solicitud annedir a su estatura vn cobdo?

26 ואם את־הקטון לא יוכל מה על־אחרים ידאג׃

Pues si no podeys aun lo que es menos, para que estareys solicitos de lo demas?

27 השכילו את־שושנים איכה ירבו אינם לואים ואינם טווים ואומר אני לכם כי גם שלמה בכל כבודו לא היה מסלא כאשר אחד מהמה׃

Considerad los lirios, como crecen: no labran, ni hilan: y digo hos, que ni Salomon con toda su gloria se vistió como vno dellos.

ιβʹ.

21. Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.

Ainsi en prẽd-il de celui qui fait grand amas de biens pour soi, & n'est point riche en Dieu.

22. Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσησθε.

Adonc il dit à ses disciples, Pour ceste cause ie vous di, ne soyez point en souci de vostre vie, que vous mangerez, ne de vostre corps, de quoi vous serez vestus.

23. Ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

La vie est plus que la viande, & le corp, plus que le vestement.

24. Κατανοήσατε τοὺς κόρακας ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη· καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς. πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν;

Considerez que les corbeaux ne sement point ni ne moissonnẽt, & si n'ont point de celier, ne de grenier, & toutesfois Dieu les nourrit: de combien valez vous mieux que les oiseaux.

25. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν, μεριμνῶν, δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;

Et qui est celui de vous qui par son souci puisse adiouster vne coudee à sa stature?

26. Εἰ οὖν οὔτε ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;

Si donc vous ne pouuez mesme ce qui est tres-petit, pourquoi estes-vous en souci du reste?

27. Κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

Considerez comment croissent les lis, ils ne trauaillent, ni ne filent, & ie vous di que Salomon mesme en toute sa gloire n'estoit point vestu comme l'vn d'eux.

CAP. XII.

21. Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum dives.

So is he that gathereth riches to himselfe/ and is not rich in God.

22. Dixitq; ad discipulos suos, Ideo dico vobis: Nolite soliciti esse animæ vestræ quid manducetis: neq; corpori quid induamini.

And he spake vnto his disciples/ Therefore I say vnto you/ Take no thought for your life/ what ye shall eate: neither for your bodie/ what ye shall put on.

23. Anima plus est quam esca, & corpus plus quàm vestimentum.

The life is more then meate: and the bodie more then the raiment.

24. Considerate corvos, quia non seminant neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum, & Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis?

Consider the rauens: for they neither sow nor reape: which neither haue storehouse nor barne/ and yet God feedeth them: howe much more are ye better then foules?

25. Quis autem vestrum cogitando potest adiicere ad staturam suam cubitum unum?

And which of you with taking thought/ can adde to his stature one cubite?

26. Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de cæteris soliciti estis?

If yee then bee not able to doe the least thing/ why take yee thought for the remnant?

27. Considerate lilia quomodo crescunt: non laborant, neque nent, dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis.

Consider the lilies how they grow: they labour not/ neither spin they: yet I say vnto you/ that Salomon himselfe in all his royaltie was not clothed like one of these.

Das XII. Capitel.

21. Also gehet es/ wer jhm schätze sammlet/ vnd ist nicht reich in Gott.

Saa gaar det/ huo sig samler Liggendefæ/ oc er icke Rig i Gud.

22. Er aber sprach zu seinen Jüngern: Darumb sage ich euch/ sorget nicht für euer leben/ was jr essen sollet/ auch nicht für euren Leib/ was jr anthun sollet.

Oc hand sagde til sine Disciple/ Der faare siger ied eder/ Sørger icke for eders Liff/ huad i skulle æde/ Icke heller for eders Legeme/ huad i skulle i føre eder.

23. Das Leben ist mehr denn die Speise/ vnd der Leib mehr denn die Kleidung.

Thi Liffuit ere mere end Maden/ oc Legemet mere end Klæderne.

24. Nemet war der Raben/ die säen nicht/ sie erndten auch nicht/ sie haben auch keinen Keller noch Scheunen/ vnd Gott nehret sie doch/ Wie vil aber seyt jhr besser denn die Vögel?

Giffuer act paa Raffne/ de saa icke/ de høste oc icke/ de haffue oc ingen Keldere/ oc ey Lade/ oc Gud føder dem alligeuel. Men huor meget ere i bedre end Fule?

25. Welcher ist vnter euch/ ob er schon darumb sorget/ der da köndte eine Elen lang seiner grösse zusetzen?

Huilcken er iblant eder/ som kand setee en Aln longt til sin storlighed/ alligeuel at hand sørger der faare?

26. So jhr denn das geringste nicht vermöget/ warumb sorgt jr für das ander?

Kunde i da icke det minste/ hui sørge i da for det andet?

27. Nemet war der Lilien auff dem Felde/ wie sie wachsen/ sie arbeiten nicht/ so spinnen sie nicht. Ich sage euch aber/ das auch Salomon in seiner Herrligkeit nicht ist bekleidet gewesen/ als der eines.

Giffuer act paa Lilier paa Marcken/ huorledis de voxe/ De arbeyde icke/ de spinde oc icke. Oc ieg siger eder/ at oc Salomon i al sin Herlighed vaar icke klæd/ som en aff dem.

Kapitola XII.

21. Takt gest každý kdož sobě shromažduge/ a nenij w Bohu bohatý.

Takći iest ten ktory sobie skarby/ a nie iest w Bogu bogatym.

22. Y řekl Včedlnijkuom swým: Protož prawijm wám: Nebudtež pečliwij o žiwot wáš co byšte gedli: ani o tělo wašše/ wč byšte se odijwali.

Tedy rzekł do zwolenników swoich/ dla tegoć wam tak powiedam/ nie starayćież się o żywot wasz cobyście ieść mieli/ ani o ćiele w cobyście sie oblec mieli.

23. Žiwot wětšj gest nežli pokrm/ a tělo wětšj nežli oděw.

Więtszać iesth duszá niż pożywienie/ á ciało niżli szatá.

24. Patřte na Hawrany/ žeť nesegij ani žnau/ a nemagij piwnice ani stodoly/ a Buoh krmij ge. Wšak mnohem w wětšj wážnosti gste wy než oni.

Przypatrzcież sie żeć Krucy nie sieją áni żną/ y nie mają spiżarniey áni gumien/ á wżdy ie Bog karmi/ A zażeście wy nie są zacnieysży niż ptacy?

25. Kdo pak z wás pomysle/ muž přidati k zrostu swému loket geden?

A ktoż z was pilnym swym stárániem myslac może ieden łokieć przyłożyc nád wzrost swoy?

26. Poněwadž tehdy nemůžete ani což naymenššího gest/ proč o giné wěcy pečugete?

Ieslis tedy tego co nam nieysze iest nie możecie/ czemuż się o inych pilnie stáracie?

27. Patřte na kwijtij polnj/ kterak rostau/ nedělagij ani předau. Giště prawjm wám/ že ani Salomun w wšj sláwě swé neodijwal se tak/ yako gedno z těchto.

Obacz zaycież iako rosta lilie/ nie spracuiąc się áni przędą/ á powiedam wam/ że y Salomon we wszytkiey swey chwale nie był tak vbránym/ iáko iedno z tych.

יב

28 אוּ דֵין לְעַמִירָא ד דְיוֹמָנָא אִיתַוְהִי בְחַקְלָא וַמְחַר נָפֵל בְתַנוּרָא אלָהָא הָכַנָא מַלְבֵּשׁ כְּמָא יַתִּיר לְכוּן וְעוּרֵי הַיְמָנוּתָא׃

Hor se Iddio veste cosi l'herba che hoggi è nel campo, e domane si mette nel forno, quanto piu vestirà voi, ò huomini di poca fede.

29 וַאנְתּוּן לָא תֶבְעוּן מָנָא תֵאכְלוּן וּמָנָא תִשְׁתּוּן וְלָא נִפְהֵא רַעְיָנְכוּן בְּהָלֵין׃

Voi ancora non cercate quel ch'habbiate à mangiare, ò quel ch'habbiate à beuere: e non vi leuate in alto.

30 הָלֵין גֵיר כֻּלְהֵין עַמְמֵא הו דְעַלְמָא בָּעֵין אַף לְכוּן הֵין אֲבוּכוּן יָדַע דְמִתְבַּעְיָן לְכוּן הָלֵין׃

Percioche tutte queste cose le cercano le genti del mondo: il Padre vostro sa bene che voi hauete bisogno di queste cose.

31 בְּרַם בְּעוּ מַלְכוּתֵה דַאלָהָא וְהָלֵין כֻּלְהֵין מִתְתּוֹסְפָן לְכוּן׃

Ma piu tosto cercate il regno di Dio, e tutte queste cose vi saranno aggiunte.

32 לָא תִדְחַל גְזָרָא זְעוּרָא דְצְבָא אֲבוּכוּן דְנִתֵּל לְכוּן מַלְכוּתָא׃

Non temete, ò piccol gregge: percioche egli è piaciuto al Padre vostro di darui il regno.

33 זַבְנוּ קֶנְיָנְכוּן וְהַבוּ זַדְקְתָא עֲבַדוּ לְכוּן כִּיסֵא דְלָא בָלֵין וְסִימְתָא דְלָא גָיְזָא בַּשְׁמַיָא אַיְכָא דְגַנָבָא לָא קָרֵב וְסָסָא לָא מְחַבֵּל׃

Vendete le vostre facultà, e date limosina: Fateui de le borse che non inuecchiano, vn thesoro che mai non manca ne cieli, doue ladro non s'accosta, ne tignuola corrompe.

34 אַיְכָא גֵיר דְאִיתֵיהּ סִימַתְכוּן תַּמָן יְהוֵא אַף לִבְכוּן׃

Perche doue è il vostro tesoro, iui è ancora il cuor vostro.

יב

28 וְאִם אֱלֹהִים אֶת־חָצִיר הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר הַיּוֹם עֹמֵד וּלְמָחָר אֶל־הַתַּנּוּר יֻשְׁלָךְ כָּכָה יַלְבִּישׁ כַּמָּה יוֹתֵר אֶתְכֶם אוֹי קְטַנֵּי אֱמוּנָה׃

Y si ansi viste dios à la yerua, que oy està en el campo, y mannana es echada en el horno, quanto mas à vosotros hombres de poca fe?

29 וְאַתֶּם אַל־תְּבַקְשׁוּ מַה תֹּאכְלוּ אוֹ־מַה תִּשְׁתּוּ וְאַל תָּרֻמוּ׃

Vosotros pues no procureys que ayays de comer, o que ayays de beuer, y no andeys eleuados.

30 כִּי כָל־הָאֵלֶּה גּוֹיֵי הָעוֹלָם בִּקְשׁוּ וַאֲבִיכֶם יוֹדֵעַ כִּי־לְצָרְכְּכֶם הֵמָּה׃

Porque todas estas cosas las gentes del mundo las buscan: que vuestro Padre sabe que aueys menester estas cosas.

31 לָכֵן בַּקְשׁוּ אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים וְנוֹסְפוּ לָכֶם כָּל־הָאֵלֶּה׃

Mas procurad el Reyno de Dios, y todas estas cosas os seran annedidas.

32 אַל תִּירָא נָוֶה קָטוֹן כִּי־רָצָה אֲבִיכֶם לָתֵת לָכֶם אֶת הַמַּמְלָכָה׃

No temas, ó manada pequenna, porque àl Padre ha placido daros el Reyno:

33 מִכְרוּ אֶת־קִנְיְנֵיכֶם וּתְנוּ צְדָקָה עֲשׂוּ לְנַפְשְׁכֶם כִּיסִים אֲשֶׁר לֹא יִבָלוּ וְאוֹצָר לֹא יַעֲבֹר בַּשָּׁמַיִם אֲשֶׁר שָׁמָּה גַּנָּב לֹא יִקְרַב וְסָס לֹא יְאַבֵּד׃

Vended loque posseeys, y dad limosna: hazeos bolsas que no se enuejecen, thesoro en los cielos que nunca falta: donde ladron no llega, ni polilla corrompe.

34 כִּי אַיֵּה אוֹצַרְכֶם וְשָׁם הוּא לְבַבְכֶם׃

Porque donde esta vuestro thesoro, alli tambien estara vuestro coracon.

ιβʹ.

28. Εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

Que si Dieu reuest l'herbe qui auiourd'hui est au champ, & demain est mise au four, combien plus vous reuestira-il ô gens de petite foy?

29. Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε.

Vous donc ne demandez point que vous mangerez, ou que vous boirez, & ne soyez point en suspens:

30. Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ· ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων.

(Car les gens de ce monde font apres à rechercher toutes ces choses: mais vostre Pere sait que vous auez besoin de ces choses.

31. Πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

Ains plustost cerchez le royaume de Dieu, & toutes ces choses vous serõt baillees par dessus.

32. Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.

Ne crain point, petit troupeau: car le bon plaisir de vostre Pere a esté de vous donner le royaume.

33. Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια, μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει οὐδὲ σὴς διαφθείρει.

Vendez ce que vous auez, & donnez, en l'aumosne faites-vous des bourses qui ne s'enuieillissent point, vn thresor és cieux qui ne defaille iamais, d'où le larron n'approche point, & où la tigne ne gaste rien.

34. Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται.

Car là où est vostre thresor, là aussi sera vostre cœur.

CAP. XII. | Das XII. Capitel. | Kapitola XII.

28. Si autem fœnum quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quanto magis vos, puſillæ fidei?

If then God ſo clothe the graſſe which is to day in the field / and to morow is caſt into the ouen / howe much more will he clothe you / O ye of litle fayth?

28. So denn das Graß / das heute auff dem Felde ſtehet / vnd morgen in den ofen geworffen wirdt / Gott alſo kleidet / Wie vil mehr wirdt er euch kleiden / jhr Kleinglaubigen?

Klæder da Gud Greſſet ſaa / ſom i dag ſtaar paa Marcken / oc ſkal i morgen kaſtis i onen / Huor meget mere ſkal hand klæde eder / i lident troendis?

28. A poněwadž trávu / kteráž dnes na poli geſt / a zaytra w kůpu ſložena bude / Buoh tak odijwá: čijm wijce wás / o malé wijry?

A ieſlizec ziolko ktore dźiś ieſt ná polu / á iutro bedźie w piec wrzucone / thák Bog przyobłoczy / tákoż dáley was máło vfáiacych?

29. Et vos nolite quærere, quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in ſublime tolli.

Therefore aske not what ye ſhall eate / or what yee ſhall drinke / neither ſtand ye in doute.

29. Darumb auch jhr / fraget nicht darnach / was jhr eſſen / oder was jhr trincken ſolt / vnd fahret nicht hoch her.

Der faare oc ſaa i / ſøder der icke om / huad i ſkulle æde / eller huad i ſkulle dricke / oc farer icke høyt.

29. Protož wy newyhledáwayte coby ſte gedli / aneb coby ſte pili: ani ſe pěčij wywyſugte.

A przetoż wy nie pytaycie ſie coby ſcie ieść ábo pić mieli / áni o thym myſlcie.

30. Hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem veſter ſcit quoniam his indigetis.

For all ſuch things the people of the world ſeeke for: and your Father knoweth that ye haue neede of theſe things.

30. Nach ſolchem allen trachten die Heiden inn der welt. Aber euer Vater weiß wol / daß jhr des bedürffet.

Effter alt ſaadant ſtunde Hedninge i Verden. Men eders Fader ved vel? at i haffue det behoff.

30. Nebo těch wſſech wěcý Pohané hledagij. A Otec wáš wij / že těch wěcý potřebugete.

Abowiemći o thym wſzythkim ludźie teº świátá ſie pytáia / á lec / ociec wáſz zna że wy teº potrzebuiecie.

31. Veruntamen quærite primùm regnum Dei: & hęc omnia adiicientur vobis.

But rather ſeeke ye after the kingdome of God / and all theſe things ſhal be miniſtred vnto you.

31. Doch trachtet nach dem Reich Gottes / ſo wirdt euch das alles zufallen.

At ſporer dog Gudz Rige / Saa ſkal alt dette tilfalde eder.

31. Ale wſſak nayprwé hledayte Králowſtwij Božijho / a tyto wſſeckny wěcy budau přidány wmá.

Rádſzey tedy ſzukaycie kroleſtwá Bożego / á ty c wſzytki ine rzeczy przy dáne wam bedą.

32. Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum.

Feare not / litle flocke: for it is your Fathers pleaſure / to giue you the kingdome.

32. Förchte dich nicht du kleine herd / denn es iſt euers Vaters wolgefallen / euch des Reich zu geben.

Frøcte dig icke du lille Hiord / Thi det er eders Faders behaglighed / at giffue eder Riget.

32. Nebog ſe malické ſtádo / neboť ſe geſt zalijbilo Otcy waſſemu dáti wám králowſtwij.

Nie boyże ſie ty máluczkie ſtádko / ábowiemci ſie vpodobáło oycu wáſzemu dáć wam kroleſtwó.

33. Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynam. Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, theſaurum non deficientem in cælis, quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit.

Sell that yee haue / and giue almes: make you bagges / which ware not olde / a treaſure that can neuer faile in heauen / where no thiefe commeth / neither moth corrupteth.

33. Verkauffet was jhr habt / vnd gebt Almoſen. Machet euch Säckel / die nicht veralten / einen Schatz der nimmer abnimpt im Himmel / da kein Dieb zu kompt / vnd den keine Motten freſſen.

Sæler huad i haffue / oc giffuer Almiſſe. Gører eder Sæcke / ſom icke bliffue gamle / it Liggendefæ ſom aldri formindſkis i Himmelen / der ſom ingen Tyff kommer til / oc det ingen Møl æde.

33. Protož prodáwayte čijmž wládnete / a dáwayte Almužnu. Dělayte ſobě pytlijky kteřijž newetſſegij / poklad kterýž nehyne w Nebeſých: kdežto zloděg dogijti nemuž / ani mol kazý.

Poprzedaycieſz máietnośći wáſze á dáycie iálmużne / gothuycie ſobie mieſzki ktore nie zwiotſzeią / y ſkarb w niebie ktory nigdy nie vſtánie / áni go złodźiey doydźie / áni mol zepſuie.

34. Vbi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrum erit.

For where your treaſure is / there will your hearts be alſo.

34. Denn wo euer Schatz iſt / Da wirdt auch euer Hertz ſein.

Thi huor eders Liggendefæ er / der ſkal oc eders hierte vere.

34. Nebo kdež geſt poklad wáš / tuť budeť ſrdce waſſe.

Abowiemći gdźie ieſt ſkarb wáſz / támći y ſerce wáſze bedźie /

יב

35 יהוון אסירין חציכון ומנהרין שרגיכון :

Siano i vostri lombi cinti, e le vostre lucerne accese.

יב

35 יהיו מתניכם חגורים ונרותיכם נאורות :

Esten cennidos vuestros lomos, y vuestros candiles encendidos.

ιβʹ.

35. Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι.

Que vos reins soyent troussés, & vos chandelles allumees.

36 והוו דמין לאנשא דמסכין למרהון דאמתי יפנא מן בית משתותא דמא דאתא ונקש מחדא יפתחון לה :

E voi siate simili à gli huomini, che aspettano il lor signore, che ritorni da le nozze: accioche quando verra, e batterà la porta, subbito gli aprano.

36 והיו דומים לאנשים מקוים לאדוניהם אם יפנה מן החתנה ויבואו וידפקו ברגע יפתחו לו :

Y vosotros, semeiantes à hombres que esperan quando su sennor ha de boluer de las bodas: para que quando viniere, y tocare luego le abran.

36. Καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ.

Et que vous soyez semblables aux seruiteurs qui attendent leur maistre quand il retournera des nopces, afin que quand il sera venu, & heuttera à la porte incontinent ils lui ouurent.

37 טוביהון לעבדא הנון אילין דיאתא מרהון וישכח אנון כד עירין אמין אמר אנא לכון דיאסור חציהי ונסמך אנון ויעבר ישמש אנון :

Beati quei seruitori, i quali quando il padron verrà, gli trouarà vigilanti. Io vi dico in verità, che si cignerà, e faragli porre à tauola, e passando inanzi seruirà loro.

37 אשרי העבדים האלה אשר אם יבוא האדון ימצא אותם שוקדים אמן אומר אנכי לכם כי־יחגור את־מתניו והושיב אותם במסבה ויעבר וישרתמו :

Bienauenturados aquellos sieruos, los quales, quando el sennor viniere, hallare velando. dicierto os digo, que el se cennirá, y hará que se sienten à la mese, y passando les seruirà.

37. Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτούς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς.

Bien heureux sont ces seruiteurs-la que le maistre trouuera veillans, quand il arriuera. En verité je vous di qu' il se troussera, & les fera metre á table, & s' auancant les seruira.

38 ואן במטרתא ד דתרתין או דתלת יאתא וישכח הכנא טוביהון לעבדא הנון :

E s'egli verrà ne la seconda veglia, ò se verra ne la terza veglia, e trouaragli cosi: beati sono quei seruitori.

38 ואם יבוא באשמורה השנית או־אם יבוא באשמורה השלישית וימצא כן אשרי העבדים האלה :

Y aunque venga à la segunda vela, y aunque venga á la tercera vela, y los hallare ansi, bienauenturados son los tales sieruos.

38. Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ οὕτω, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι·

Que s' il arriue sur la seconde veille, & pareillement sur la troisieme, & qu'il les trouue ainsi, bien- heureux sont ces seruiteurs-la

39 הדא דין דעו דאלו ידע הוא מרא ביתא באידא מטרתא אתא גנבא מתתעיר הוא ולא שבק הוא דנתפלש ביתה :

Hor sappiate questo, che se il padre di famiglia hauesse saputo à che hora il ladro hauesse douuto venire, certo egli harebbe vegliato, e non harebbe lassato scassare la sua casa.

39 ודעו זאת כי־אם ידע בעל הבית את־השעה אשר בה יבוא הגנב אך שקד ישקד ולא יתן לחתור את־ביתו :

Esto empero sabed, que si supiesse el padre de la familia à que hora auia devenir el ladron, velaria ciertamente y no dexaria minar su casa.

39. Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Or sachez ceci, que si le pere de famille eust seu à quelle heure le larron eust de venir, il eust veillé, n'eust point laissé percer sa maison.

40 אף אנתון הכיל הוו מטיבא דבהי שעתא דלא סברין אנתון אתא ברה דאנשא :

Siate dunque ancor voi apparecchiati, percioche à quell' hora che voi non pensate, il Figliuol de l'huomo verrà.

40 ואתם היו עתידים כי בשעה אשר לא תחשבו בוא יבוא בן־האדם :

Vosotros pues tambien estad apercebidos: porque à la hora que non pensays, el Hijo del hombre vendrà.

40. Καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Vous donc aussi soyez prest: car a l'heure que vous ne cuiderez point, le Fils de l'homme viendra.

CAP. XII.

35. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.

Let your loynes be gyrded about / & your lightes burning.

36. Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur à nuptiis : ut cùm venerit & pulsaverit, confestim aperiant ei.

And yee your selues like vnto men that wait for their master/when he will returne from the wedding / that when he commeth and knocketh / they may open vnto him immediately.

37. Beati servi illi, quos cùm venerit dominus, invenerit vigilantes, amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.

Blessed are those seruantes / whome the Lorde when hee commeth shall finde waking : Verely I say vnto you / he will gird him selfe about / and make them to sitte downe at table / and will come forth/ and serue them.

38. Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita invenerit; beati sunt servi illi.

And if he come in the seconde watche / or come in the thirde watche / and shall finde them so / blessed are those seruants.

39 Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam.

Now vnderstande this / that if the good man of the house had knowne at what houre the thiefe woulde haue come / hee would haue watched / and would not haue suffered his house to be digged through.

40. Et vos estote parati : quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.

Bee yee also prepared therefore: for the Sonne of man wil come at an houre when ye thinke not.

Das XII. Capitel.

35. Last euer Lenden vmbgürtet sein/ vnd euer Liechter brennen.

Lader eders Lender vere omgiordede/ oc eders Liuss brende.

36. Vnd seyt gleich den Menschen/ die auff jhren Herrn warten/ wenn er auff brechen wirdt von der Hochzeit/ auff daß/ wenn er kompt/ vnd anklopffet/ sie jhm bald auffthun.

Oc verer lige som de Mennisker/ der toffue effter deris Herre/ naar hand skal komme fra Brøllup/ Paa det/ naar hand kommer/ oc bancker paa/ de skulle strax lade op.

37. Selig sind die Knechte/ die der Herr/ so er kompt/ wachend findet/ Warlich ich sage euch / er wirdt sich auffschürtzen/ vnd wirdt sie zu Tisch setzen/ vnd für jhnen gehen/ vnd jhnen dienen.

Salige ere de Suenne/ som Herren finder vogne/ naar hand kommer/ Sandelige ieg siger eder/ hand skal opskørte sig / oc skal sette dem til bords/ oc gaa faar dem / oc tiene dem.

38. Vnd so er kompt inn der andern Wache / vnd inn der dritten Wache/ vnd wirdts also finden/ Selig sind dise Knechte.

Oc der som hand kommer i den anden vect/ oc i den tredie vrect/ oc finder det saa / Salige ere disse Suenne.

39. Das solt jhr aber wissen/ wenn ein Haußherr wüsste/ zu welcher stunde der Dieb keme / so wachet er vnd ließ nicht inn sein Hauß brechen.

Oc det skulle i vide / Der som en Hosbonde visde/ paa huad time Tyffuen skulde komme/ da vaagede hand / oc lode icke bryde i sit Huss.

40. Darumb seyt jhr auch bereit/ denn des menschen Sohn wirdt kommen zu der stunde/ da jr nicht meinet.

Der faare vere i oc beredde / Thi Menniskens Søn skal komme paa den stund / som i icke tencke.

Kapitola. XII.

35. Budtež bedra wasse přepásaná/ a swijce hořijcý w rukau wassých:

Niechże bedą przepasane biodrá wáße/ y pochodnie zápalone.

36. A wy podownij budte lidem/ očekáwagijcým Pána swého/ kdyžby se wrátil s Swatby/ abyste kdyžby přissel a potlaukl/ hned otewřeli gemu.

A wy badźcie podobni ludźiam ktorzy czekáia páná swego kiedyby sie wrócił z wesela/ iż gdyby przyßedł á zákołatał we drzwi/ áby mu wnet otworzono.

37. Blaze služebnijkům těm/ kteréž když přigde Pán nalezne ge ani bdij. Zagistéť prawijm wám: Ze přepásse se/ a káže gim sýsti/ a chodě bude gim slaužiti.

Szczeßliwiß to sa oni sludzy/ ktore gdy przyidźie pan znaydźie czuiace. Zaprawde powiedam wam/ iż sie przepaße á roskaże im sieść/ á wyßedßy bedźie im służył.

38. A přigdeliť w druhé bdění/ a patliť w třetij bdění přigde/ a tak ge nalezne: Blahoslawenij gsau služebnijcy ti.

Y iesliby też przyßedł o wtorey ábo o trzeciey straży/ á ták ie znalazł/ ßczęśliwiß to ja sludzy oni.

39. Toto pak wězte/ že byť wěděl Hospodář/ w kteraubý hodinu měl zloděg přigijti/ bděl by zagisté/ a nedal by podkopati domu swého.

A ták tho wiedzcie/ gdyćby wiedział gospodarz ktorey godźiny miał by przydź złodziey/ czułćiby/ á niedopuściłby podkopáć domu swego.

40. Y wy budte hotowi/ nebo w kterau hodinu nenaděgete se/ Syn člowěka přigde.

A dla tegoż y wy badźcie gotowi/ bo ktorey sie godźyni nie domnimacie/ Syn człowieczy przyydźie.

יב | יב | ιβ'.

41 אמר לה שמעון כאפא מרן לותן אמר אנת להי למתלא הנא או אף לות כלנש :

Allor Pietro gli disse, Signore, dici tu questa similitudine à noi, o pur à tutti ancora?

41 ויאמר אליו כיפה אדנינו האלינו אמרת את־המשל הזה או־גם אל־כלם :

Entonces Pedro le dixo, Sennor, dizes esta parabola à nosotros, o tambien à todos?

41. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας.

Lors Pierre lui dit, Seigneur, dis-tu ceste similitude pour nous, ou aussi pour tous?

42 אמר לה ישוע מנו איתוהי רבביתא מהימנא וחכימא דנקימיוהי מרה על תשמשתה דנתל פרסא בזבנה :

Il Signor disse, Chi è quel fedele e prudente dispensatore, che il padrone costituirà sopra la sua famiglia per dar loro la portione del vitto al tempo opportuno?

42 ויאמר אדני לכן כל בעל בית נאמן ונבון אשר יפקידנו האדון על־עבדתו לתת דבר שנה בעתו :

Y dixo el Sennor, Quien es el mayor domo fiel y prudente, àl qual el Sennor pondrà sobre su familia, paraque en tiempo les de su racion?

42. Εἶπε δὲ ὁ Κύριος, Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος, καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον;

Et le Seigneur dit; Mais qui est le despensier fidele & prudent, que le maistre aura establi sur son mesnagne pour leur donner en temps l'ordinaire?

43 טוביהי להו עבדא הואתא נשכחיוהי מרה דעבד הכנא :

Beato quel seruo, che quando il suo Signor verrà, lo trouarà à far così.

43 אשרי העבד ההוא אשר בבוא אדוניו ימצאנו לעשות כן :

Bienauenturado aquel sieruo, àl qual, quando el sennor viniere, hallare haziendo ansi.

43. Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.

Bien heureux est ce seruiteur-la que son maistre trouuera ainsi faisant, quand il arriuera.

44 שרירא אמר אנא לכון דנקימיוהי על כלה קנינה :

Veramente vi dico, che lo costituirà sopra tutte le facultà sue.

44 באמת אומר אני לכם כי־על כל־רכושו יפקידנו :

En verdad os digo, que el lo pondrà sobre todos sus bienes.

44. Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

Ie vous di pour vrai, qu'il l'establira sur tout ce qu'il a.

45 אן דין נאמר עבדא הו בלבה דמוחר מרי למאתא ונשרא למחא לעבדא ולאמהתא דמרה ונשרא למלעס ולמשתא ולמרוא :

Doue se quel seruo dirà nel suo cuore. Il mio Signor tarda à venire, comincierà à battere i serui e le serue, & à mangiare, e beuere, & imbriacarsi.

45 ואם יאמר העבד ההוא בלבו מאריך אדוני לבוא ויחל להכות את עבדים ואמהות לאכול ולשתות ולשכר :

Mas si el tal sieruo dixere en su coraçon, Mi sennor se tarda de venir; y començare à herir los sieruos y las criadas, y à comer, y à beuer, y a borrachear.

45. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι· καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι.

Que si ce seruiteur-la dit en son cœur, Mon maistre met long temps à venir, & qu'il se prene à batre les seruiteurs & les serauantes, & à manger, & à boire, & à s'enyurer.

46 נאתא מרה דעבדא הו ביומא דלא סבר ובשעתא דלא ידע ונפלגיוהי ונסים מנתה עם הנון דלא מהימנין :

Il signor di quel seruo verrà vn giorno ch'ei non aspetta, & in vn'hora ch'ei non sa, e separarallo, e porrà la sua parte con gl'infedeli.

46 אז יבוא אדון העבד ההוא ביום אשר לא יחשב ובשעה אשר לא ידע ויחלק אותו וחלקו ישים עם הבוגדים :

Vendrà el sennor de aquel sieruo el dia que el no espara, y à la horaque el no sabe; y apartarloha, y pondra su suerte con los infieles.

46. Ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.

Le maistre de ce seruiteur-la viendra au iour qu'il ne l'attend point, & l'heure qu'il ne sait point, & le separera & le traittera de mesme les desloyaux.

47 עבדא דין אינא דידע צבינא דמרה ולא טיב לה איך צבינה נבלע סגיאתא :

Hor quel seruo che ha conosciuta la volontà del suo signore, e non s'è preparato, ne ha fatto secondo la volontà di esso, sarà battuto di molte battiture.

47 כי־עבד היודע את רצון אדוניו ולא יכין ולא יעשה כרצונו יבלט הרבה מאד :

Porque el sieruo que entendió la voluntad de su sennor, y no se apercibió, ni hizo conforme à su voluntad serà açotado mucho.

47. Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς.

Or ce seruiteur qui a cogneu la volonte da son maistre, & ne s'est point mis en deuoir, & n'a point fait selon la volonté d'celui, sera batu de plusieurs coups.

41. Ait

CAP. XII.

41. Ait autem ei Petrus, Domine, ad nos dicis hanc parabolam: an & ad omnes?

Then Peter said unto him/ Master/ tellest thou this parable unto us / or even to all?

42. Dixit autem Dominus, Quis putas, est fidelis dispensator & prudens, quem constituit dominus supra familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram?

And the Lord sayd/ Who is a faithfull stewarde / and wise / whome the master shall make ruler over his houshold/ to give them their portion of meate in season?

43. Beatus ille servus, quẽ, cum venerit dominus, invenerit ita facientem.

Blessed is that servant/ whom his Master when he commeth/ shall finde so doing.

44. Verè dico vobis, quoniam supra omnia quæ possidet, constituet illum.

Of a trueth I say unto you/ that he will make him ruler over all that he hath.

45. Quòd si dixerit servus ille in corde suo, Moram facit dominus meus venire: & cœpit percutere servos & ancillas, & edere & bibere, & inebriari.

But if that servant saye in his heart/ My master doeth deferre his coming / and shall beginne to smite the servantes / and maydens / and to eate / and drinke / and to be drunken.

46. Veniet dominus servi illius in die qua non sperat, & hora qua nescit, & dividet eum, partemque eius cùm infidelibus ponet.

The master of that servant wil come in a day when he thinketh not/ and at an houre when he is not ware of / and will cut him of / and give him his portion with the unbeleevers.

47. Ille autem servus qui cognovit voluntatem domini sui, & non se preparavit, & non fecit secundum voluntatẽ eius: vapulabit multis.

And that servant that knewe his masters will/ & prepared not him selfe/ neither did according to his will / shall bee beaten with many stripes.

Das XII. Capitel.

41. Petrus aber sprach zu jhm: HERR/ sagest du dise Gleichnuß zu vns / oder auch zu allen?

Da sagde Peder til hannem/ HERRE/ siger du denne Lignelse til oss / eller oc til alle?

42. Der HERR aber sprach: Wie ein groß ding ists vmb ein treuen vnd klugen Haußhalter / welchen sein Herr setzet über sein Gesinde / daß er jhnen zu rechter zeit jhr gebür gebe?

Oc HERREN sagde / Huilcken stor ting er det met en tro oc snild Husholdere/ den som hans Herre setter offuer sit Tiunde / at hand skal i ret tid giffue dem det som dem bør?

43. Selig ist der Knecht / welchen sein Herr findet also thun / wenn er kommet.

Salig er den Suend / huilcken hans Herre finder saa gøre / naar hand kommer.

44. Warlich ich sage euch / er wirdt jhn über alle seine güter setzen.

Sandelige / Jeg siger eder / hand skal sette hannem offuer alt sit Gods.

45. So aber derselbige Knecht inn seinem Hertzen sagen wirdt: Mein Herr verzeucht zu kommen / vnd fehet an zu schlagen Knechte vnd Mägde / auch zu essen vnd zu trincken / vnd sich voll zu sauffen.

Men der som den samme Suend siger i sit hierte / Min Herre tøffuer at komme / Oc hand begynder at sla Suenne oc Piger / oc at æde oc dricke / oc bliffue drucken.

46. So wirdt desselbigen Knechts Herr kommen / an dem tage / da er sichs nicht versihet / vnd zu der stunde / die er nicht weiß / vnd wirdt jn zuscheittern / vnd wird jhm seinen Lohn geben mit den Vnglaubigen.

Da skal den samme Suends Herre komme paa den dag / som hand icke tencker / oc paa den time som hand icke veed / Oc hand skal sønderhugge hannem / oc skal giffue hannem hans Løn met de Vantro.

47. Der Knecht aber / der seines Herren willen weiß / vnd hat sich nicht bereitet / auch nicht nach seinem willen gethan / Der wirdt vil streiche leiden müssen.

Oc den Suend som veed sin Herris villie / oc beredde sig icke / oc giorde icke effter hans villie / Hand skal lide mange hug.

Kapitola XII.

41. Y řekl gemu Petr: PANE/ k námli prawijš toto podobenstwij/ čili k wšem?

Záthym rzekł Piotr k niemu: Pánie á do nasze mowiß to podobieństwo/ czyli do wßytkich?

42. Y řekl PAN: Kdož se zdá wěrný Wládař a opatrný / kteréhož gest vstanowil Pán nad čeledij swau / aby gim dáwal w čas wyměřený / aukol a pokrm:

A Pan powiedział: Ktoryż iest wierny á rostropny ßáfarz / ktorego pán postánowi nád czeladzia swoią / áby im wczás rozdał obrok?

43. Blahoslawený gest služebnijk ten/ kteréhož když přigde Pán geho / nalezne an tak činí.

Szczęśliwyć iest ten sługá / ktorego gdy przyidzie pan znaydzie thák czyniącego.

44. Zagisté prawijm wám/ že nade wšemi dobrými wěcmi kterýmiž wládne / vstanowij gey:

Záprawdęć wam powiedam / żeć nád wßytká swoią máiętnością postánowi go.

45. Pakliby řekl služebnijk ten w srdcy swém: Nesskáť přigijti Pán muog / y počalby bijti služebnijky a děwky / a gijsti a pijti / a opijgeti se:

Lecz iesliby rzekł on sługá: Nie rychłoć przychodzi pan moy / y poczałby bić sługi y służebnice / y ieść / pić á opiiáć się.

46. Přigdeť Pán služebnijka toho w den kterýž se nenaděge/ a w hodinu kterauž newij/ y rozdělijgey / a dijl geho položij s newěrnými.

Przyidzieć pan sługi onego w dzień w ktory się nie nádziewa / á w godzinę ktorey niewie / y wyłączy go / á w poczet niewiernych położy.

47. Služebnijk pak ten kterýž gest poznal wuoli Pána swého a nepřipraworwal se/ a nečinil wůle geho / ranami bit bude mnohými:

On záśię sługá ktory wiedział wolą paná swego / á nie sprawował się ták / áni czynił wedle iego woley / wielce będzie karan.

יב

48 הו דין דלא ידע ועבד מדם דשוא למחותא נבלע מחותא זעורתא כל גיר דאתיהב לה סגי סגי נתתבע מנה ולהו ד דאתגעל להו סגי יתיראית נתבעון באידה:

Ma quello che non l'ha conosciuta, & ha fatto de le cose degne di battiture, sarà poco battuto. Et achiunque sarà stato dato molto, da esso si ricercarà molto, & à chi sarà stato commesso molto, tanto piu gli sarà domandato.

יב

48 ואשר לא ידע ויעשה דבר בן־הכות יבלט מעט וכל אשר נתן לו רבה ורבה תבקש ממנו ואשר הפקידו לו רבה ויותר יבעיון ממנו:

Mas el que no entẽdió, y hizo porque ser açotado sera açotado poco, porque à qualquierà que fue dado mucho mucho será buelto à demãdar deel: alque encõendaron mucho, mas será deel pedido.

ιβ'.

48. Ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.

Mais celui qui ne l'a point cognuë, & a fait choses dignes d'estre batu, sera batu de moins de coups: & à vn chacun à qui il aura esté beaucoup donné, beaucoup lui sera redemandé: & à celui à qui il aura esté beaucoup commis, tant plus lui sera il redemandé.

49 נורא אתית דארמא בארעא וצבא אנא אלו מן כדו ייקדת:

Io son venuto à metter fuoco in terra, e che voglio io, se gia è acceso?

49 אש באתי לרמות על־הארץ ומי יתן כי מעתה תוקד:

Fuego vine à meter en la tierra, y que quiero, sinó que se encienda?

49 Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη;

Ie suis venu mettre le feu en terre: & que vueil-ie plus s'il est ia allumé.

50 ומעמודיתא אית לי דאעמד וסגי אליץ אנא עדמא דתשתמלא:

Hor io ho ad esser battezato d'vn battesimo, e come sono io angustiato insin a tanto che sia compiuto?

50 טבילה יש לי להטבל בה ואיך תאלצני נפשי עד־כי תכלה:

Empero de baptismo me es necessario ser baptizado: y como me angustio hasta que sea cumplido?

50. Βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῇ;

Or ai-ie à estre baptizé d'vn baptesme, & comment suis-ie pressé iusqu'à ce qu'il soit parfait?

51 סברין אנתון דשינא אתית דארמא בארעא אמר אנא לכון דלא אלא פלגותא:

Pensate voi ch'io sia venuto à metter pace in terra? Io vi dico di nò, ma diuisione.

51 חשבתם כי באתי לשלח את־השלום בארץ לא כן אומר לכם כי אם את־הפלגות:

Pensays que he venido à la tierra à dar paz? No, os digo: mas dissension.

51. Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν.

Cuidez-vous que ie soye venu mettre la paix en terre? Non, vous di-ie: mais plustost diuision.

52 מן השא גיר נהוון חמשא בביתא חד דפליגין תלתא על תרין ותרין על תלתא:

Perche da hora inanzi saranno cinque in vna casa diuisi, tre contra due, e due contra tre.

52 כי מעת יהיו חמשה בבית אחד נפלגים שלושה על־שנים ושנים על־שלושה:

Porque estarán de aqui adelante cinco en vna casa diuisos tres contra dos, y dos contra tres.

52. Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσί, καὶ δύο ἐπὶ τρισί.

Car desormais ils seront cinq en vne maison, diuisés trois contre deux, & deux contre trois.

53 נתפלג גיר אבא על ברה וברא על אבוהי ואמא על ברתה וברתא על אמה חמתא על כלתה וכלתא על חמתה:

Il padre si diuiderà contra il figliuolo, e il figliuolo contra il padre: la madre contra la figliuola, e la figliuola contra la madre: la suocera contra la sua nuora, e la nuora contra la suocera sua.

53 כי יפלג אב על־בנו ובן על־אביו אם על־בתה ובת על־אמה חמות על־כלתה וכלה על־חמותה:

El padre estará diuiso contra el hijo, y el hijo contra el padre: la madre contra la hija y la hija contra la madre: la suegra contra su nuera, y la nuera contra su suegra.

53. Διαμερισθήσεται πατὴρ ἐφ' υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί· μήτηρ ἐπὶ θυγατρί, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί· πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς.

Le pere sera diuisé contre le fils, & le fils contre le pere: la mere contre la fille, & la fille contre la mere: la belle-mere contre sa belle fille, & la belle-fille contre sa belle-mere.

CAP. XII.

48. Qui autem nõ cognovit, & fecit digna plagis: vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

But he that knew it not / and yet did commit things worthie of stripes / shalbe beaten with few stripes: for vnto whomsoeuer much is giuen / of him shalbe much requyred / and to whom men much commit / the more of him will they aske.

49. Ignem veni mittere in terram: & quid volo, nisi ut accendatur.

I am come to put fire on the earth / & what is my desire / if it be alreadie kindled?

50. Baptismo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor, usquedum perficiatur.

Notwithstanding I must bee baptized with a baptisme / and howe am I grieued / till it be ended.

51. Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis: sed separationem.

Thinke ye that I am come to giue peace on earth? I tell you / nay / but rather debate.

52. Erunt enim ex hoc, quinque in domo una divisi, tres in duos, & duo in tres.

For from henceforth there shall be fiue in one house deuided / three agaynst two / and two agaynst three.

53. Dividentur pater in filium, & filius in patrem suũ, mater in filiam, & filia in matrem, socrus in nurum suam, & nurus in socrum suam.

The Father shalbe deuided agaynst the sonne / and the sonne against the father: the mother against the daughter / & the daughter agaynst the mother: the mother in lawe against her daughter in lawe / & the daughter in lawe / against her mother in lawe.

Das XII. Capitel.

48. Der es aber nicht weiß / hat doch gethan / daß der streiche werth ist / wirdt wenig streiche leiden. Denn welchem vil gegeben ist / bey dem wirdt man vil suchen / vnd welchem vil befolhen ist / von dem wirdt man vil fodern.

Men den som det icke veed / oc haffuer dog giort / at hand er hug verd / hand skal lidet faa hug. Thi huilcken meget er giffuit / hoss hannem skal mand søge meget / Oc huilcken meget er befalet / aff hannem skal mand meget kreffue.

49. Ich bin kommen / daß ich ein Feuer anzünde auff Erden / Was wolt ich lieber denn es brennete schon?

Jeg er kommen / at ieg skal optende en Ild paa Jorden / Huad vilde ieg helder / end at det allerede brende?

50. Aber ich muß mich zuvor tauffen lassen / mit einer Tauffe / vnd wie ist mir so bange / biß sie vollendet werde?

Oc ieg maa lade mig før døbe / met en Daab / Oc hui er mig saa bange / før hand bliffuer fuldkommen?

51. Meinet jr / daß ich her kommen bin / Fride zu bringen auff Erden? Ich sage nein / sondern zwitracht.

Mene i / at ieg er kommen hid / at føre Fred paa Jorden: Jeg siger ney / men tuedract.

52. Denn von nun an / werden fünff in einem Hause vneins sein / drey wider zwey / vnd zwey wider drey.

Thi her effter skulle fem vere vsamdrectige i it huss / tre mod tho / oc tho mod tre.

53. Es wirdt sein der Vater wider den Sohn / vnd der Son wider den Vater / die Mutter wider die Tochter / vnnd die Tochter wider die Mutter / die Schwiger wider die Schnur / vnd die Schnur wider die Schwiger.

Faderen skal vere mod Sønnen / oc Sønnen mod Faderen / Moderen mod Daatteren oc Daatteren mod Moderen / He soondens Moder mod hendis søns Hustru / oc Sønens Hustru mod hans Moder.

Kapitola XII.

48. Ale kterýž gest nepoznal / a hodné wěcy bitij činil / ranami bit bude nemnohými. Každému pak komuž gest mnoho dáno / bude od něho mnoho požádáno: a komu gsau mnoho poručili / wijceť požádagij od něho.

Ale ktory z niewiádomośći zásluzyl karánie / mniey bedźie karan / Komuć tedy wiecey dano / wiecey sie mu też vpominać beda / á v kogo wiecey schowáia / wiecey thez beda chćieć od niego.

49. Oheň přissel gsem wpustiti na zemi: a co chcy / gedině aby hořal?

Przyßedłćiem abych puśćił ogień ziemie / y czegoż chce ieśliż iuż iest zápalon?

50. Křtem mám se křtijti: a kterak gsem saužen dokudž se se newykoná?

Alećmam być krztem okrzczon / y iákom iest vciśnion áż sie tho dokończy?

51. Domnijwáte se žebych přissel pokog dáti na zemi? Nepřissel / prawijm wám / ale rozdělenij.

Mniemaćież ábych przyßedł dawáć pokoy ná ziemie? nie / owßemći wam powiedam żeć rożnice.

52. Budeť zagisté od této chwijle pět w gednom domu rozděleno / třij proti dwěma / a dwa proti třem:

Abowiem od tego czásu bedźie ich pięć w iednym domu rożnych / trzey przećiwko dwiemá / á dwá przećiwko trzem.

53. Bude rozdělen Otec proti Synu / a Syn proti Otcy swému: Mátě proti Dceři / a Dcera proti Mateři swé: Swekruše proti Newěstě / a Newěsta proti Swekruši swé.

Rozny m bedźie oćiec od syná / á syn od oycá / Matká przećiw dźiewce / dźiewká przećiw mátce / Swiekra przećiw niewieście / niewiásti á przećiw swiekrze swey.

יב

54 וַאמַר לְכֶנְשָׁא מָא דַחֲזַיתּוּן עֲנָנָא דְדָנְחָא מֶן מַעַרְבָא מֶחְדָא אָמְרִין אַנְתּוּן מִטְרָא אָתֵא וְהָוֵא הָכַנָא׃

Poi diceua ale turbe, Quando voi vedete la nuuola che si leua da l'Occidente, subbito dite, Es vien la pioggia: e cosi auuiene.

55 וּמָא דְנָשְׁבָא תַּימְנָא אָמְרִין אַנְתּוּן דְחוּמָא הָוֵא וְהָוֵא׃

E quando voi vedete soffiare l'Ostro, dite che sarà caldo: e cosi auuiene.

56 נָסְבַי בְאַפָּא בַּרְצוּפָא דַשְׁמַיָא וְדַאַרְעָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְתֶתְפַּרְשׁוּן וַבְזַבְנָא הָנָא אַיכַנָא לָא פָּרְשִׁין אַנְתּוּן׃

Hipocriti, voi sapete discernere la faccia del cielo e de la terra: e come non discernete voi questo tempo?

57 לְמָנָא דֵין מֶן נַפְשְׁכוּן לָא דָיְנִין אַנְתּוּן קוּשְׁתָּא׃

E perche non giudicate ancora per voi stessi quel che è giusto?

58 מָא גֵיר דָאֵזֵל אַנְתְּ עַם בַּעֵל דִינָךְ לְוָת אַרְכוּנָא עַד בְאוּרְחָא אַנְתְּ הַב תַּאגוּרְתָּא וְתֶתְפַּרַק מֶנֵּהּ דַלְמָא נְגַבְלָךְ לְוָת דַיָּנָא וְדַיָּנָא נַשְׁלְמָךְ לְגָבָיָא וְגָבָיָא נַרְמְיָךְ בֵּית אֲסִירֵא׃

Quando tu vai col tuo auuersario al magistrato, procura per la via di liberarti da esso: accioche talora egli non ti tiri al giudice, e il giudice ti dia ne le mani de l'escattore, e l'escattore ti metta in prigione.

59 וַאמֵין אָמַר אֲנָא לָךְ דְלָא תֵּפּוּק מֶן תַּמָן עַד מָא דְתֶתֵּל שָׁמוּנָא אַחֲרָיָא׃

Io ti dico che tu non vscirai di li insino à tanto che tu non rendi l'vltimo picciolo.

יג

1 בְּהַו דֵין זַבְנָא אֶתוֹ אֲנָשִׁין אָמְרוּ עַל גְלִילָיֵא הָנוּן דְפִילָטוּס חָלַט דְמְהוּן עַם דַבְחַיְהוּן׃

In quel medesimo tempo erano li presenti alcuni che gli raccontorono de Galilei, il sangue de quali Pilato haueua mescolato co i lor sacrificij.

יב

54 וַיֹּאמֶר לַהֲמוֹנִים אִם תִּרְאוּ אֶת־הֶעָנָן לִזְרוֹחַ מִמַּעֲרָב אָז תֹּאמְרוּ יָבוֹא הַגֶּשֶׁם וַיְהִי כֵּן׃

Y dezia tambien à las compannas, Quando vierdes la nuue que sale del poniente, luego dezis Ague viene: y es ansi.

55 וְאִם מִדָּרוֹם נֹשֶׁבֶת תֹּאמְרוּ כִּי שָׁרָב יִהְיֶה וַיְהִי׃

Y quando sopla el Austro, dezis, Que aurà calor. y ayla.

56 הַחֲנֵפִים אֶת־פְּנֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ תֵּדְעוּ לְהַכִּיר וְאֶת־הָעֵת הַזֹּאת אֵיךְ לֹא תַכִּירוּ׃

Hypocritas, Sabeys examinar la faz del cielo y de la tierra, y este tiempo como no lo examinays,

57 עַל־מָה גַּם מִנַּפְשְׁכֶם לֹא תָדִינוּ צֶדֶק׃

Mas porque aun de vosotros mismos no juzgays lo que es justo?

58 כִּי כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ עִם יְרִיבְךָ אֶל־הַנָּשִׂיא בַּדֶּרֶךְ תֶּן־פְּעֻלָּה לְהִתְפָּרֵק מִמֶּנּוּ פֶּן־יְגָרֶרְךָ אֶל־יְדֵי הַשּׁוֹפֵט וְהַשֹּׁפֵט יַסְגִּיר בִּידֵי הַנּוֹגֵשׂ וְהַנּוֹגֵשׂ יַשְׁלִיכֲךָ אֶל־הַמַּטָּרָה׃

Pues quando vas àl Magistrado con tu aduersario, procura enel camino de librarte deel; porque no te trayga àl juez, y el juez te entregue àl alguazil, y el alguazil te meta en la carcel.

59 אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָךְ לֹא תֵצֵא מִשָּׁם עַד כִּי־תְשַׁלֵּם אֶת מְנָיַת אַחֲרוֹנָה׃

Digo te que no saldras de alla hasta que ayas pagado hasta el postrer cornado.

יג

1 וַיִּהְיוּ עִמּוֹ אֲנָשִׁים בָּעֵת הַהִיא וַיַּגִּידוּ לוֹ עַל־הַגְּלִילִים אֲשֶׁר דָּמָם חָלַט פִּילָטוּס עִם זִבְחֵיהֶם׃

Y en este mismo tiempo estauan alli vnos que le contauan de los Galileos, cuya sangre Pilato auia mezclado con sus sacrificios.

ιβ'.

54. Ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε, ὄμβρος ἔρχεται· καὶ γίνεται οὕτω.

Puis il disoit aux troupes, Quand vous voyez vne nuee qui se leue d'Occident, incontinent vous dites, La pluye vient: & il en aduient ainsi.

55. Καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε, ὅτι καύσων ἔσται. καὶ γίνεται.

Et quand vous voyez le vent de Midi souffler, vous dites qu'il fera chaud, & il aduient ainsi.

56. Ὑποκριταί. τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε.

Hypocrites, vous sauez bien discerner l'apparence du ciel & de la terre: & comment ne discernez-vous ceste saison?

57. Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;

Et que ne iugez-vous aussi de vous-mesmes ce qui y est iuste?

58. Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτήν, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ βάλῃ σε εἰς φυλακήν.

Or quand tu vas au Magistrat auec ton adverse partie, mets peine en chemin d'estre deliuré de lui: afin qu'il ne te tire deuant le iuge, & que le iuge te liure à l'executeur, & que l'executeur ne te mette en prison.

59. Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

Ie te di, que tu ne sortiras de là iusqu'à ce que tu ayes rendu la derniere piece.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα πιλάτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν.

En ce mesme instant-la quelques vns qui se trouuoyent là presens, lui raconterent touchant les Galileens, desquels Pilate auoit meslé le sang auec leurs sacrifices.

CAP. XII.

54. Dicebat autem & ad turbas, Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis, Nimbus venit, & ita fit.

Then sayde he to the people/ When yee see a cloude rise out of the West/ straight way ye saye/ A showre cometh: and so it is.

45. Et cùm austrum flantem, dicitis, Quia æstus erit: & fit.

And when ye see the South wind blow/ ye say/ that it will be hoate: and it commeth to passe.

56. Hypocritæ, faciem cęli & terrę nostis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis?

Hypocrites/ ye can discerne the face of the earth/ and of the skie: but why discerne ye not this time?

57. Quid autem & à vobisipsis non iudicatis quod iustum est?

Yea/ and why iudge ye not of your selves what is right?

58. Cùm autem vadis cum adversario tuo ad principē, in via da operam liberari ab illo: ne fortè trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittet te in carcerem.

While thou goest with thine adversarie to the ruler/ as thou art in the waye/ give diligence in the way/ that thou mayest be delivered from him/ least hee bring thee to the iudge/ and the iudge deliver thee to the iayler/ and the iayler cast thee into prison.

59. Dico tibi, non exies inde, donec etiā novissimum minutum reddas.

I tell thee/ thou shalt not depart thence/ till thou hast payed the utmost mite.

CAP. XIII.

ADerát autem quidam ipso in tempore, nunciantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum.

There were certaine men present at the same season/ that shewed him of the Galileans/ whose blood Pilate had mingled with their owne sacrifices.

Das XII. Capitel.

54. Er sprach aber zu dem Volck: Wenn jhr eine Wolcken sehet auff gehen vom Abend/ so sprecht jhr bald: Es kompt ein Regen/ vnd es geschicht also.

Oc hand sagde til Folcket/ Naar i see en sky opgaa i Vester da sige i strax/ Der kommer Regn/ oc det skeer saa.

55. Vnd wenn jhr sehet den Sudwind wehen/ so sprecht jhr: es wird heiß werden/ vnd es geschicht also:

Oc naar i see Synden vær blæse/ da sige i/ Der bliffuer heet/ oc det skeer saa.

56. Jr Heuchler/ die gestalt der Erden vnd des Himmels könndt jhr prüfen/ wie prüfet jr aber dise zeit nicht?

I Ovenskalcke/ Jordens oc Himmelens skickelse kunde i prøffue/ Men hui prøffue i icke denne tid?

57. Warumb richtet jhr aber nicht an euch selber/ was recht ist?

Oc huor faare dømme i icke paa eder selff/ huad ret er.

58. So du aber mit deinem Widersacher für den Fürsten gehest/ so thue fleiß auff dem wege/ daß du sein loß werdest/ auff daß er nicht etwa dich für den Richter ziehe/ vnd der Richter überantworte dich dem Stockmeister/ vnd der Stockmeister werffe dich ins Gefengniß.

Oc der som du gaar met din Modstandere faar Forsten/ da gor din flid paa veyen/ at du kant bliffue hannem quit/ Paa det hand skal icke nogen tid/ drage dig faar Dommeren/ oc Dommeren skal antuorde Rettermanden dig/ oc Rettermanden skal kaste dig i Fengsel.

59. Jch sage dir/ du wirst von dannen nicht herauß kommen/ biß du den aller letzten Scherff bezalest.

Jeg siger dig/ Du skalt icke komme der vdaff/ før end du betaler det aller siste Skerff.

Das XIII. Capitel.

Es waren aber zu der selbigen zeit etliche dabey/ die verkündigeten jhm von den Galileern/ welcher Blut Pilatus sampt jrem opffer vermischt hatte.

DEr vaare oc paa den samme tid nogle der hoss/ som forkyndede hannem om de Galileer/ huilckis blod Pilatus haffde blandet met deris Offer.

Kapitola XII.

54. Prawil také y k zástupům: Když wijdáte oblak an wzchodij odzápadu/ hned prawijte: Přijwal bude/ a tak bywá.

Mowil też y do zgromádzenia/ Gdy widźicie obłok wschodzący od zachodu/ wnet powiedacie Przychodźić deszcz/ y ták sie stawa.

55. A když od Poledne wijtr wěge/ řijkáte: Bude horko/ a bywak.

A gdy powienie wiátr od południá/ powiedacie iż będą gorącá/ y bywa ták.

56. Pokrytcy/ zpuosob Nebe a Země vmijte sauditi/ ale tohoto času kterak nepoznáwáte

Pokrytcy ludźie/ oblicżność nieba y ziemie rozeznáć vmiecie/ coż sie dźieie iż tego czásu nie rozeznawacie.

57. Prot pak y sami od sebe nesaudjte což sprawedliwého gest?

Przeczże y sámi z siebie nie posadzacie co iest sprawiedliwego?

58. Když pak gdeš s protiwnijkem twým k Knijžeti/ na cestě přičiň pilnost/ aby byl zprostěn od něho: aby snad netáhl tebe k Saudcy/ a Saudce dalby tebe Služebnijku/ a Služebnijk wsadilby tebe do Žaláře.

Gdy tedy idźiesz z twoym przeciwnikiem przed vrząd/ stáray że sie w drodze iákobyś wolen był od niego/ áby cie nie pociągał przed sędziego/ á sędzia żeby cie nie podał oprawcy/ á oprawcá żeby cie nie wrzucił do więzienia

59. Prawijm tobě/ newyndeš odtud/ dokudž také naymenšij wěcy nenawrátijš.

Powiadámci/ nie wynidźiesz stámtąd/ áż też y ostatni drobny pieniądz wrócisz.

Kapitola XIII.

Byli pak tu někteřij toho času/ wyprawugijce gemu o Galilegských/ kterýchžto krew Pilát smijsyl s oběťmi gegich.

PRzyszli thez thám niektorzy na ten czas oznaymuiac mu o Galilerczykoch ktorych krew mieszal Pilath z ofiárámich.

יג

2 וענא ישוע ואמר להון סברין אנתון דהנון גליליא חשיין הוו יתיר מן כלהון גליליא דהכנא הוא אנון:

E Iesv rispondendo, disse loro, Pensate voi che questi Galilei fussero maggior peccatori di tutti gli altri Galilei, perciochè essi hanno patite tali cose?

3 לא אמר אנא לכון דין דאף כלכון אן לא תתובון הכנא תאבדון:

Io vi dico che nò: ma se voi non vi rauuedete, tutti similmente perirete.

4 או הנון תמנתא עסר דנפל עליהון מגדלא בשילוחא וקטל אנון סברין אנתון דחשיין הוו יתיר מן כלהון בני נשא דעמרין באורשלם:

Ouero pensate voi che quei diciotto, sopra iquali cadde la torre in Siloa, & ammazzogli, fussero piu debitori i che tutti gli huomini che habitauano in Ierusalem?

5 לא אמר אנא לכון דין דאן לא תתובון כלכון אכותהון תאבדון:

Io vi dico di no, ma se voi non tornate à penitentia, tutti similmente perirete.

6 ואמר מתלא הנא תאתא אית הות לאנש דנציבא בכרמה ואתא בעא בה פארא ולא אשכח:

Diceua ancora questa similitudine, Vn certo huomo haueua vn fico piantato ne la sua vigna: e venne à cercare in esso del frutto, e non vene trouò.

7 ואמר לפלחא הא תלת שנין אתא אנא בעא אנא פארא בתאתא הדא ולא משכח אנא פסוקיה למנא מבטלא ארעא:

E disse al vignaiuolo, Ecco tre anni sono ch'io vengo à cercar del frutto in questo fico, e non vene trouo: taglialo: à che proposito occupa egli la terra?

8 אמר לה פלחא מרי שבוקיה אף הדא שנתא עד אפלחיה ואזבליה:

Ma egli rispondendo, li disse, Padrone, lassalo stare ancor per quest'anno: infin che io gli caui dattorno, e mettiui del letame.

יג

2 ויען ישוע ויאמר אליהם התחשבו כי הגלילים האלה מכל הגלילים חטאים היו כי כאלה נחלו ונפסו מבני אדם:

Y respondiendo Iesus, dixoles, Pensays que estos Galileos, porque han padecido tales cosas, ayan sido mas peccadores que todos los Galileos.

3 לא כן כי אומר אני לכם אם לא תשובו מרעה כלכם כמוהם תאבדו:

No yo os digo: antes sino os emmendardes, todos perecereys ansi.

4 או שמונה עשר האלה אשר עליהם נפל המגדל בשלח וימיתם התחשבו כי המה לבדם חובים היו על כל האנשים היושבים בירושלים:

O, aquellos diez y ocho, sobre los quales cayo la torre en Siloe y los mató, pensays que ellos fueron mas deudores que todos los hombres que habitan en Ierusalem?

5 לא כן אומר אני לכם אם לא תשובו כלכם כמוהם תאבדו:

No yo os digo: antes sino os emmendardes todos perecereys ansi.

6 ויאמר את המשל הזה היה איש תאנה לו בכרמו שתולה ויבוא לבקש פרי בה ולא מצא:

Y dezia esta parabola, Tenia vno vn arbol de higuera plantado en su vinna: y vino à buscar fruto enel, y no halló.

7 ויאמר אל הכרם הנה שלש שנים באתי לבקש פרי בתאנה הזאת ולא מצאתי אכרתנה ולמה תרמה את הארץ:

Y dixo al vinnero, He aqui tres annos ha que vengo à buscar fruto en esta higuera, y no lo hallo. cortala: porque occuparà aun la tierra?

8 ויאמר אליו הכרם אדני הנח אותה אך השנה הזאת עד כי אכרה סביבותיה ואזבילנה:

El entonces respondiendo, dixole, Sennor, dexala aun este anno, hasta que yo la escaue, y la estercóle:

ιγʹ.

2. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, δοκεῖτε ὅτι οἱ γαλιλαῖοι οὗτοι, ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν.

Et Iesus respondant leur dit, Cuidez-vous que ces Galileens-la fussent plus pecheurs que touz les autres Galileens, pourtant qu'ils ont souffert telles choses.

3. Οὐχὶ, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε.

Non, vous di-ie: mais si vous ne vous amendez, vous perirez tous semblablement.

4. Ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτὼ, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ σιλωὰμ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς· δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἱερουσαλήμ;

Ou cuidez- vous que ces dixhuit sur lequels tomba la tour en Siloé, & les tua, eussent offensé plus que tous les habitans de Ierusalem?

5. Οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε.

Non, vous di-ie: mais si vous ne vous amendez, vous perirez tous semblablement.

6. Ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν παραβολήν· συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε καρπὸν ζητῶν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν.

Il disoit aussi ceste similitude, Quelcun auoit vn figuier planté en sa vigne, & y vint cercher du fruict, & n'en trouua point.

7. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν, ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἵνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;

Dont il dit au vigneron, Voici il y a trois ans que ie vien cercher du fruict en ce figuier, & n'en trouue point: coupe-le: à quel propos aussi empesche-il la terre?

8. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτῷ, κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κοπρίαν.

Et le vigneron respondant, lui dit, Seigneur, laisse-le encores pour ceste annee iusques à ce que ie l'aye deschaussé, & que i'y aye mis du fient.

2. Et

CAP. XIII.

2. Et respondens dixit illis, Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt?

And Jesus answered/and said unto them/Suppose ye/y these Galileans were greater sinners then all the other Galileans / because they haue suffred such things?

3. Non, dico vobis: sed nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.

I tell you/ nay: but except ye amend your liues/ ye shall all likewise perish.

4. Sicut illi decem & octo supra quos cecidit turris in Siloë, & occîdit eos: putatis quia & ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Ierusalem?

Or thinke you that those eightene/ vpon whom the towre in Siloam fell/ and slew them/were sinners about all men that dwell in Jerusalem?

5. Non, dico vobis: sed si pœnitentiam non habueritis, omnes similiter peribitis.

I tell you/ nay: but except ye amend your liues/ye all shall likewise perish.

6. Dicebat autē hanc similitudinem, Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua: & venit quærens fructum in illa, & non invenit.

He spake also this parable/ A certaine man had a figge tree planted in his vineyard: and he came and sought fruit thereon/and found none.

7. Dixit autem ad cultorem vineæ, Ecce anni tres sunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac: & non invenio. Succîde ergo illam: ut quid etiam terram occupat?

Then said he to the dresser of his vineyard/ Beholde/ this three yeeres haue I come and sought fruite of this figge tree/ and find none: cutte downe: why keepeth it also the ground baren?

8. At ille respondens dicit illi, Domine, dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiam circa illam, & mittam stercora.

And he answered/& said vnto him/ Lorde/ let it alone this yere also/ till I digge round about it/and dung it.

Das XIII. Capitel.

2. Vnd Jesus antwortet/vnd sprach zu jhnen: Meinet jhr/ daß dise Galileer für allen Galileern Sünder gewesen sind/ dieweil sie das erlitten haben?

Oc Jhesus suarede/ oc sagde til dem/ Mene i/ at disse Galileer vaare Syndere faar alle Galileer/ fordi at de lede det?

3. Ich sage nein/ sondern wenn jhr euch nicht bessert/ werdet jr alle auch also vmbkommen.

Jeg siger/ ney/ Men der som i icke bedre eder/ da skulle i oc alle saa omkomme.

4. Oder meinet jhr/ daß die achzehen/ auff welche der thurn zu Siloha fiel/ vnd erschlug sie/ seyen schuldig gewesen/ für allen Menschen/ die zu Jerusalem wohnen?

Eller mene i at de atten/ paa huilcke det Taarn i Siloe falt/ oc slo dem ihiel/ vaare skyldige faar alle Mennniske/ som bo i Jerusalem?

5. Ich sage nein. Sondern so jhr euch nicht bessert/ werdet jr alle auch also vmbkommen.

Jeg siger ney/ Men der som i icke bedre eder/ da skulle i oc alle saa omkomme.

6. Er saget jhnen ein Gleichnuß: Es hatte einer einen Feigenbaum/ der war gepflantzet in seinem Weinberge/ vnd kam vnd suchte frucht darauff/ vnd fand sie nicht.

Oc hand sagde dem denne Lignelse/ Der haffde en it Figen træ/ som vaar plantet i hans Vingaard/ oc hand kom oc lete at Frucht der paa/ oc fant hende icke.

7. Da sprach er zu dem Weingärtner: Sihe ich bin nun drey Jar lang/ alle Jar kommen/ vnd habe frucht gesucht auff dissem Feigenbaum/ vnd finde sie nicht/ Haue jn ab/ was hindert er das Land?

Da sagde hand til Vingaardzmanden/ See/ Jeg er nu i try aar/ huert aar kommen/ oc lete effter Fruct paa dette Figen træ/ oc finder hende icke/ Hug det aff/ hui forhindrer det Jorden?

8. Er aber antwortet/ vnd sprach zu jhm: Herr/ laß jhn noch diß Jar/ biß daß ich jhn vmbgrabe/ vnd betünge jhn.

Da suarede hand/ oc sagde til hannem/ Herre/ Lad det end bliffue dette aar/ indtil ieg faar graffuit der om/ oc møget det.

Kapitola XIII.

2. Y odpowěděw řekl gim: Co mnijte/ žeby ti Galilegſſtij byli hřijſſnijcy nad wſſecky Galilegſſké / že gſau takowé wěcy trpěli?

Ale Jezus odpowiedziawſzy rzekł im/ Rozumiecieli ze ci Galileyczycy nad wſzythki ine Galileyczyki grzeſznieyſzymi byli/ iż thákowe rzeczy cirpieli?

3. Nebyli/ prawijm wám/ ale nebudeteli pokánij činiti/ wſſyckni též zahynete.

Koniecznie nie/ á powiedam wam ieſliż ſie nie vznacie/ wſzyſcy tákże zginiecie.

4. A což oněch oſmnácte/ na kteréžto vpadla Wěže w Syloe a zabila ge/ mnijte by y oni winni byli nad wſſecky lidi přebýwagijcý w Geruzalémě?

Albo tákże y oſmnaſcie onych/ ná ktore ſie obaliłá wieża Sylo e/ y pobyla ie/ tákże mniemacie żeby winniey ſzymi byli nád ine ludzi/ ktorzy mieſzkáia w Jeruzalem?

5. Ne/ prawijmť wám: ale nebudeteli pokánj činiti/ wſſyckni též zahynete.

Jácie nie/ á powiedamci wam/ y owſzem ieſliż ſie nie vznacie/ wſzyſcy tákże zginiecie.

6. Powěděl pak toto podobenſtwj: Člowěk geden měl dřewo Fijkowé wſazené na Winicy ſwé: Y přicházel hledage Owotce na něm a nenalezl.

Powiedział potym tho podobieńſtwo/ Miał niektory człowiek figowe drzewo wſádzone w winnicy ſwoiey/ á przyſzedſzy ſzukał ná nim owocu/ y nie nalazł.

7. Y řekl k Winaři winice: Hle/ tři Léta gſau yakž přicházým hledage Owotce na tomto dřewě Fijkowém/ a nenalézám. Protož podetniž gey/ proč tak zemi zaměſſtknáwá?

Tedy rzekł ku winarzowi/ O to od trzech lat táko chodzę ſzukáiac owocu ná thym drzewie figowym/ á nic nie náydoie/ wytniſz ie/ bo coż potym iż prożno ziemie nieużytheczna czyni?

8. A odpowěděw on řekl gemu: Pane/ ponechayž ho y tohoto Léta až gey okopám a ohnogjm.

Ale on mu odpowiedziawſzy rzekł/ Pánie zoſtawże ie ieſzcze ná ten rok/ aż ie okopam y podſypę gnoiem.

יג

9 ואן עבדת פארא ואן לא למא חי תפסקיה׃

E s'egli farà frutto, bene: e se nò, tu poi lo taglierai.

10 כד דין מלף ישוע ב בשבתא בחדא מן כנושתא׃

Era poi ad insegnare in vna de le sinagoghe ne i giorni del Sabbato.

11 אית הות תמן א אנתתא דאית הות לה רוחא דכורהנא שנין תמני עסרא וכפיפא הות ולא משכחא הות דתתפשטי לגמר׃

Et ecco vna donna che haueua vno spirito d'infermità gia per ispatio di diciotto anni: & era chinata, ne poteua in modo alcuno alzar su la testa.

12 חזה דין ישוע וקרה ואמר לה אנתתא שריתי מן כורהניכי׃

IESV hauendola veduta, la chiamò à se, e disseie, Donna, tu sei liberata de la tua infermità.

13 וסם אידה עליהא ומחדא אתפשטת ושבחת לאלהא׃

E posò le mani supra essa: ond'ella subbito si drizzò, e glorificaua Iddio.

14 ענא דין רב כנושתא כד מתחמת על דאסי בשבתא ישוע ואמר ל לכנשא שתא אנון יומין דבהון ולא למפלח בהון היתון אתין מתאסין ו ולא ביומא דשבתא׃

Ma il principal de la sinagoga, hauendo à sdegno che IESV hauesse risanato nel sabbato, disse à la turba. Sei giorni sono ne quali bisogna operare, venite dunque in questi ad esser risanati, e non nel giorno del sabbato.

15 ישוע דין ענא ואמר לה נסב באפא חד חד מנכון בשבתא לא שרא תורה או חמרה מו א אוריא ואזל משקא׃

Onde il Signor gli rispose, e disse, O hipocrita, ciascun di voi non iscioglie in sabbato il suo bue, ò il suo asino da la mangiatoia, e menalo à bere?

י ג

9 אם תעשה פרי ואם לא אז תכרתנו׃

Y si hiziere fruto bien; y sino, cortarlahas despues.

10 והיה מלמד באחת העדותם בשבת׃

Y enseñaua en vna Synoga en Sabbados.

11 והנה אשה היתה אשר לה רוח חלושת שמנה עשרה שנה והיתה כפופה ולא יכלה להביט למעלה בכל־עת׃

Y heaqui vna muger que tenia espiritu de enfermedad diez y ocho años: y andaua agouiada que en ninguna manera podia mirar arriba.

12 וירא אותה ישוע ויקרא לה ויאמר אליה אשה תרפאי מחליך׃

Y como Iesus la vido, llamóla, y dixole: muger, libre eres de tu enfermedad.

13 וישם עליה את ידים ומיד הזדקפה ותכבד את־האלהים׃

Y pusole las manos encima, y luego se enderecó: y glorificaua a Dios.

14 ויען רב העדה ויכעס כי־ביום השבת רפא ישוע ויאמר לעם ששת ימים הי׳ באשר יצטרך לפעול ובאלה בואו ורפאו ולא ביום השבת׃

Y respondiendo vn principe de la Synoga, enojado que Iesus vuiesse curado en Sabbado, dixo à la compaña, Seys dias ay en que es menester obrar: en estos pues venid, y sed curados: y no en dia de Sabbado.

15 ויען לו האדון ויאמר החנפים איש לא יש׳ בכם אשר בשבת לא ינתר את שורו או חמורו מאבוס ויוליכהו להשקות׃

Entonces el Señor le respondió, y dixo, Hypocrita, cada vno de vosotros no desata en Sabbado su buey o su asno del besebre, y lo lleua à beuer?

ιγ.

9. Κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.

Que s'il fait fruict, bien: sinon tu le couperas ci-apres.

10. Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι.

Or comme il enseignoit en vne de leurs synagogues en vn iour de Sabbat.

11. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ, καὶ ἦν συγκύπτουσα, καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές.

Voici il suruint vne femme qui auoit vn esprit de maladie ia par l'espace de dixhuit ans, laquelle estoit courbee, & ne pouuoit aucunement se redresser.

12. Ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησε, καὶ εἶπεν αὐτῇ, γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου.

Et quand Iesus l'eut veuë, il l'appela à soi, & lui dit, Femme tu es deliuree de ta maladie.

13. Καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη, καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν.

Et lui imposa les mains: & à l'instant elle fut redressee, & glorifioit Dieu.

14. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ, ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου.

Mais le maistre de la synagogue, indigné de ce que Iesus auoit gueri au iour du Sabbat, prenant la parole dit à l'assemblee, Il y a six iours esquels il faut ouurer: venez donc en ces iours-la, & soyez gueris, & non point au iour du Sabbat.

15. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν. Ὑποκριτά, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ, ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει;

Dont le Seigneur lui respondit, & dit, Hypocrite, chacun de vous ne destache-il pas son bœuf, ou son asne de la creche au iour du Sabbat, & les mene abbruuer?

CAP. XIII.

9. Et ſi quidem fecerit fructum: ſin autem, in futurum ſuccîdes eam.

And if it beare fruite/ well: if not/ then after thou ſhall cut it downe.

10. Erat autem docens in ſynagoga eorum ſabbathis.

And he taught in one of ỹ Synagogues on the Sabbath day.

11. Et ecce mulier quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere.

And beholde/ there was a woman which had a ſpirit of infirmitie eightene yeeres/ and was bowed together/ and coulde not lift vp her ſelfe in any wiſe.

12. Quam cùm videret Ieſus, vocavit eam ad ſe, & ait illi, Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua.

When Jeſus ſaw her/ he called her to him/and ſayde to her/ Woman/thou art looſed from thy diſeaſe.

13. Et impoſuit illi manus, & cōfeſtim erecta eſt, & glorificabat Deum,

And he laid his handes on her/and immediately ſhe was made ſtraight againe/and glorified God.

14. Reſpondens autem archiſynagogus, indignans quia ſabbatho curaſſet Ieſus, dicebat turbæ, Sex dies ſunt in quibus oportet operari, in his ergo venite, & curamini: & non in die ſabbathi.

And the ruler of the Synagogue anſwered with indignation becauſe that Jeſus had healed on the Sabbath day/ & ſaid vnto the people/ There are ſixe dayes in which men ought to worke: in them therefore come and be healed/ and not on the Sabbath day.

15. Reſpondens autem ad illum Dominus, dixit, Hypocrita unuſquiſque veſtrū ſabbatho non ſolvit bovem ſuum aut aſinum à præſepio, & ducit adaquare?

Then anſwered him the Lorde/and ſayd/ Hypocrite/ doeth not eche one of you on the Sabbath day looſe his oxe or his aſſe from the ſtall/ and leade him away to the water?

Das XIII. Capitel.

9. Ob er wolte frucht bringen/ wo nicht/ ſo haue jhn darnach abe.

Om det vilde bære Fruct/ Vil det icke/ Saa hug det ſiden aff.

10. Vnd er lehret in einer Schule am Sabbath.

Oc hand lærde i en aff Scholerne am Sabbathen.

11. Vnd ſihe/ ein Weib war da/ das hatte einen Geiſt der Kranckheit achtzehen Jar/ vnd ſie war krumb/ vnnd kondte nicht wol aufſſehen.

Oc ſee/ der vaar en Quinde/ hun haffde ſiugdommens Aanden atten aar/ oc hun vaar krumpen oc kunde icke vel ſee op.

12. Da ſie aber Jeſus ſahe/ ruffet er ſie zu ſich vnd ſprach zu jhr: Weib ſey loß von deiner Kranckheit.

Men der Jheſus ſaa hende/ kallede hand hende til ſig/ oc ſagde til hende/ Quinde/ ver fri fra din ſiuge.

13. Vnd leget die hände auff ſie/ vnd alſo bald richtet ſie ſich auff/ vnd preiſete Gott.

Oc hand lagde henderne paa hende/ Oc hun rette ſig ſtrax op/ oc priſede Gud.

14. Da antworttet der Oberſte der Schule/ vnd war vnwillig/ daß Jeſus auff den Sabbath heilete/ vnd ſprach zu dem Volck: Es ſind ſechß tage/ darinnen man arbeiten ſoll/ in denſelbigen kompt vnd laſſt euch heilen/ vnd nicht am Sabbathtage.

Da ſuarede den Offuerſte faar Scholen/ oc tog til miſtycke/ at Jheſus helbredede om Sabbathen/ oc ſagde til Folcket/ Der ere ſex dage/ paa huilcke mand ſkal arbeyde/ Kommer paa de ſamme oc lader eder helbrede/ oc icke paa Sabbaths dagen.

15. Da antworttet jm der HERR/ vnd ſprach: Du Heuchler/ löſet nicht ein jeglicher vnter euch ſeinen Ochſen oder Eſel von der Krippen am Sabbath/ vnd führet jhn zur trencke?

Da ſuarede HERREN hannem/ oc ſagde/ Du Oyenſkalck/ Loſſ icke huer iblant eder ſin Oxe eller Aſen fra Krubben om Sabbathen/ oc forer dem til vandz?

Kapitola XIII.

9. Zdaliby neſl Owotce: pakliť neponeſe/ potōm podetneſs gey.

A ieſliż poda owac/ zoiſtánie: á nie podali/ thedy ie potym wytnieſz.

10. Včijwal pak w Sſkole gegich w dni Swátečnij.

Potym vczył w niektorey boźnicy w Szábath.

11. A ay Zena kteráž měla nemoc od Ducha oſmnácte Let: a byla ſklončná/ aniž mohla wzhůru patřiti.

Tám otho byłá niewiáſtá/ ktora miálá duchá niemocy od oſmináſcie lát/ á byłá ſturczona/ tháк iż ſie roſtwrczyć nie mogłá.

12. Kteraužtó když vzřel Gežiſs/ powolal gi k ſobě/ a řekl gij: Zeno/ zproſſtěna gſy od rwé nemocy.

Te gdy vyzrał Jezus zawoławſzy ná nie rzekł iey/ Niewiáſto vzdrowionáś ieſt od niemocy ſwoiey.

13. Y wložil na ni ruce/ a yhned zdwihla ſe/ a welebila Boha.

Tedy ná nie rece włożył á náthychmiaſt ieſt roſproſtowaná/ y chwali łá Bogá.

14. Tehdy Kniže Sſkolnij odpowěděw hněwage ſe/ pro to žeby w den Swátečnij vzdrawowal Gežiſs/ práwil záſtupu: Sſeſt dnij geſt w nichžto má děláno býti/ protož w těch přicházegte a vzdrawowáni bywayte/ ale ne w den Swátečnij.

Ale odpowiedziawſzy kſiaże Bożnice gniewáiac ſie że Jezus w Sábbát vzdrawiał/ rzekł do zgromádzenia/ Sacſześć dni w ktore trzebá robić/ wty tedy dni przychodzcie y bedziecie vzdrowieni/ ále nie w dzień Sobotni.

15. A odpowěděw Gežiſs/ řekl: Pokrytce/ zdali gedenkaždý z wás w den Swátečnij neodwazuge Oſla ſwého nebo Wola od gěſlij/ a newodj napáget?

Ná to iemu Pan odpowiedział mowiac/ Pokrythy człowiecze/ ázaz każdy z was w Sábbát nie odwiezuie wołu ſwego ábo oſlice ſwey od złobu á nie wiedzie nápáwáć?

יג

16 והדא דין דברתה הי דאברהם ואסרה אכלקרצא הא תמנעסרא שנין לא ולא הות דתשתרא מן הנא אסורא ביומא דשבתא׃

E costei che è figliuola di Abraam, laqual satana haueua tenuta legata gia diciotto anni, non bisognaua egli scioglierla da questa legame nel di de sabbato?

17 וכד הלין אמר הוא בהתין הוו כלהון אילין דקימין הוו לקובלה וכלה עמא חדא הוא בכלהין תמיהתא דהוין הוי באידה׃

E dicendo egli queste cose, tutti gli auuersarij suoi erano confusi: e tutto 'l popolo si rallegraua di tutte le cose gloriose che da lui faceuano.

18 אמר הוא דין ישוע למנא דמיא מלכותא דאלהא ולמנא אדמיה׃

Poi diceua, A che è simile il regno di Dio, & à che l'assimigliarò io?

19 דמיא לפרדתא דחרדלא הי דנסב גברא ארמיה בגנתה ורבת והות אילנא רבא ופרחתא דשמיא אקנת בסוכיה׃

Egli è simile ad vn grano di senape, che vn huomo prese, e messe nel suo horto: ilqual crebbe, e diuenne vn grande arboro, in tal modo che gli vccelli del cielo faceuano i nidi ne suoi rami.

20 תוב אמר ישוע למנא אדמיה למלכותא דאלהא׃

E di nuouo disse: A che assimigliarò io il regno di Dio?

21 דמיא לחמירא הו דנסבת אנתתא טמרת בקמחא דתלת סאין עדמא דכלה חמע׃

Egli è simile al fermento che vna donna prese & ascoselo in tre misure di farina, infin che si lieuitasse tutto.

22 ורדא הוא בקוריא ובמדינתא כד מלף ואזל לאורשלם׃

Poi andaua per le città e ville insegnando e facendo il suo camino verso Ierusalem.

יג

16 ואת בת אברהם הזאת אשר אסרה השטן הנה שמנה עשרה שנה אינה צריכה להתרנה מאסור הזה ביום השבת׃

Y à esta hija de Abraham, que he aqui que Satanas la auia ligado diez y ocho annos no conuino desatarla de esta ligadura en dia de Sabbado?

17 ובדברו את הדברים ויבושו כל מקוממיו וישמח כל העם על כל הנכבדות הנעשו בידו׃

Y diziendo estas cosas, auergonçauanse todos sus aduersarios: mas todo el pueblo se gozaua de todas las cosas que gloriosamente eran por el hechas.

18 ויאמר למי דומה היא מלכות האלהים ולמי אדמה אותה׃

Y dezia, A que es semejante el Reyno de Dios y à que lo compararé?

19 נדמתה לגרעין חרדל אשר לקחו אדם וישלך אל גנתו וירב ויהי לעץ גדול ועוף השמים ישכנו בענפיו׃

Semejante es al grano de la mostaza, que tomandolo el hombre lo metió en su huerto: y creció, y fue hecho arbol grande y las aues del cielo hizieron nidos en sus ramas.

20 ועוד אמר למי אדמה את מלכות השמים׃

Y otra vez dixo, A que compararé al Reyno de Dios?

21 נדמתה לחמץ אשר תקחנו אשה וטמנה אותו בשלש סאים קמח סלת עד כי יחמץ כלו׃

Semejante es à la leuadura, que tomandola la muger la esconde en tres medidas de harina, hasta que todo sea leudado.

22 ויתהלך בערים ובחצרות וילמד ויארח ירושלימה׃

Y passaua por todas las ciudades y aldeas, enseñando, y caminando à Ierusalem.

ιγ'.

16. Ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

Et ne falloit-il point deslier de ce lien au iour du Sabbath ceste-ci, qui est fille d'Abraham, laquelle Satan auoit liee il y a ia dixhuit ans?

17. Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

Lui disant ces choses, tous ses aduersaires estoyent confus: mais toutes les troupes s'esiouïssoyent de toutes les choses glorieuses qui estoyent faites par lui.

18. Ἔλεγε δὲ, τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;

Lors il disoit, A quoi est semblable le regne de Dieu, & à quoi l'accompararai-ie?

19. Ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὔξησε, καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

Il est semblable au grain de semence de moustarde, qu'vn homme print, & mit en son iardin: lequel creut, & deuint vn grand arbre, tellement que les oiseaux du ciel faisoyent leurs nids en ses branches.

20. Καὶ πάλιν εἶπε, τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ;

Derechef il dit, A quoi accomparerai-ie le regne de Dieu.

21. Ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

Il est semblable au leuain, qu'vne femme print & mit parmi trois mesures de farine, iusq'à ce qu'elle fust toute leuee.

22. Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων, καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱερουσαλήμ.

Puis il s'en alloit par les villes & bourgades enseignant, & tenant le chemin vers Ierusalem.

CAP. XIII.

16. Hanc autem filiam Abrahæ quam alligavit satanas, ecce decem & octo annis, non oportuit solvi à vinculo isto die sabbathi.

And ought not this daugther of Abraham, whome Satan had bounde, lo, eigthene yeeres, bee loosed from this bonde on the Sabbath day?

17. Et cùm hæc diceret, erubescebant omnes adversarii eius: & omnis populus gaudebat in universis quæ gloriosè fiebant ab eo.

And when he sayd these things, all his aduersaries were ashamed: but all the people reioyced at all the excellent things, that were done by him.

18. Dicebat ergo, Cui simile est regnum Dei, & cui simile æstimabo illud?

Then said he, What is the kingdome of God like? or were to shall I compare it?

19. Simile est grano sinâpis, quod acceptum homo misit in hortum suum, & crevit: & factum est in arborem magnam, & volucres cæli requieverunt in ramis eius.

It is like a graine of mustard seed, which a man tooke and sowed in his garden, and it grewe, and waxed a great tree, and the foules of the heauen made nestes in the branches thereof.

20. Et iterum dixit, Cui simile æstimabo regnum Dei?

And againe he sayd, Whereunto shall I liken the kingdome of God?

21. Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ sata tria: donec fermẽtaretur totum.

Is is like leauen, which a woman tooke, & hid in three peckes of floure, till all was leauened.

22. Et ibat per civitates & castella docens, & iter faciens in Ierusalem.

And he went through all cities and townes, teaching, & iourneying towardes Jerusalem.

Das XIII. Capitel.

16. Solt aber nicht gelöset werden am Sabbath dise / die doch Abrahams Tochter ist / von disem bande / welche Sathanas gebunden hatte / nun wol achtzehen Jar?

Skulde oc icke denne / som dog er Abrahams Daatter løsis om Sabbathen / aff dette Baand / huilcket Satanas haffde bundet / nu vel atten aar?

17. Vnd als er solches saget / musten sie sich schämen alle / die jm wider gewesen waren / vnd alles Volck freuet sich über allen Herrlichen thaten / die von jhm geschahen.

Oc som hand dette sagde / Da skammede de sig alle / som vaare hannem imod / Oc alt Folcket glædde sig offuer alle herlige Gerninger som skede aff hannem.

18. Er sprach aber: Wem ist das Reich Gottes gleich / vnd wem soll ichs vergleichen?

Oc hand sagde / Huem ere Guds Rige lige / oc ved huem skal ieg det ligne?

19. Es ist einem Senffkorn gleich / welches ein mensch nam / vnd warffs in seinen Garten / vnd es wuchs / vnd ward ein grosser Baum / vnd die Vögel des Himmels wohneten vnter seinen zweigen.

Det er lige som it Seneps korn / Huilcket it Menniske tog / oc kaste det i sin Haffue / oc det voxte / oc bleff it stort Træ / oc Himmelens Fule bode vnder grenene der paa.

20. Vnd abermal sprach er: Wem sol ich das Reich Gottes vergleichen?

Oc hand sagde atter / Huem skal ieg ligne Guds Rige ved?

21. Es ist einem Sauerteige gleich / welchen ein Weib nam / vnd verbarg jhn vnter drey Scheffel Meels / biß das es gar sauer ward.

Der er lige som en Surdey / huilcken en Quinde tog / oc skiulte hannem iblant tre Skepper Mel / indtil det bleff aldelis surt.

22. Vnd er gieng durch die Stätte vnd Märckte / vnd lehrete / vnd nam seinen weg gen Jerusalem.

Oc hand gick igenne Stæder oc Byer / oc lærde / oc tog sin vey til Jerusalem.

Kapitola XIII.

16. Tato pak Dcera Abrahamowa / kterauž byl swázal Satanáš giž osmnácte Let / což gest neměla býti rozwázána od tohoto swazku w den Swátečnij?

A tey oto corki Abrahámowey ktora był związał Szátan przez osimnaście lat / zali nie potrzebá było od zwiąski tey rozwiezáć w dzień Sábbátni?

17. A když to powěděl / zastyděli se wssyckni protiwnijcy geho: a wesskeren Lid radowal se ze wssech wěcý kteréžto slawně dály se od neho.

To gdy powiedział záwstydáli sie wszyscy ci ktorzy sie mu zastawowáli / ale wszytko zgromádzenie radowało sie ze wszythkich chwalebnych spraw ktore sie działy od niego.

18. Protož prawil: Komu podobno gest Kralowstwij Božij / a k čemu ge přirownam?

Zátym ze rzekł Jezus / Ku komuż podobne iest Krolestwo Boże / á ku ktorey rzeczy przypodobnie?

19. Podobno gest zrnu Horčičnému / kteréžto wzaw člowěk / vwrhl do zahrady swé / y wzrostlo: a včiněno gest w Strom weliký / že ptácy nebesstij hnijzdili se na ratolestech geho.

Podobneć iest ziárnu gorczycznemu / ktore wziawszy człek wrzucił do ogrodá swego / á vroszy bywa z niego drzewo wielkie y ptászkowie powietrzni czynia sobie gniázdká ná gálązkách iego

20. A opět řekl: K čemu připodobnijm Králowstwij Božij?

Y rzekł po wtore: Ku czemuż iesscze przypodobuie krolestwo Boże?

21. Podobno gest kwasu / kterýžto wzawssy žena skryla we třech měřicých mauky / až se zkwasylo wssecko.

Podobneć iest kwásowi ktory wziawszy niewiástá do trzech miar mąki zámieśi ták iż wszytká zákwáśnieie.

22. Y chodil po Městech a po Městečkách vče / gda do Geruzalěma.

Tedy chodził po wszytkich mieśćiech y po wśiách / á vczył idąc w drogę do Jeruzálem.

יג

23 שאלה דין אנש דאן זעירין אנון אילין דחאין ישוע דין אמר להון:

Et vno gli disse, Signore son eglino pochi quei che si saluano? Et egli disse loro.

24 אתכתשו למעל בתרעא אליצא אמר אנא לכון גיר דסגיאא נבעון למעל ולא נשכחון:

Sforzateui d'entrar per la porta stretta, perche io vi dico che molti cercaranno d'entrare, e non potranno.

25 מן שעתא דיקום מרא ביתא ויאחוד תרעא ותהוון קימין לבר ונקשין בתרעא ותשרון למאמר מרן מרן פתח לן ויענא הו ויאמר אמר אנא לכון דלא ידע אנא אימכא אנתון:

Poi che il padre di famiglia si sarà leuato, & haurà chiusa la porta, e voi stando fuore, comenciarete a batter la porta, dicendo, Signore, Signore, aprici: & egli rispondendo, vi dira; Io non so donde voi vi siate.

26 ותשרון למאמר קדמיך אכלן ואשתין ובשוקין א אלפת:

Allora incominciarete à dire. Noi habbiam mangiato e beuuto dinanzi à te, e tu has insegnato ne le nostre piazze.

27 ויאמר לכון לא ידע אנא לכון אימכא אנתון פרוקו לכון מני פלחי ש שוקרא:

Et egli dirà, Io vi dico ch'io non so donde voi siate, partiteui da me tutti voi operarij d'iniquita.

28 תמן יהוא בכיא וחורק שנא כד תחוון ל לאברהם ולאיסחק וליעקוב ולכלהון נביא במלכותא דאלהא אנתון דין תהוון מפקין לבר:

Ivi sarà pianto e strider di denti: quando voi vedrete Abraam, Isaac, & Iacob, e tutti i Profeti nel regno di Dio, e voi essere scacciati fuore.

יג

23 ויאיש אחד אמר אליו אדני אם מעטים הנושעים ויאמר אליו:

Y dixole vno, Sennor, son pocos los que se saluan? Y el les dixo.

24 כתשו לבוא בפתח אטום כי רבים אומר אני לכם יבקשו לבוא ולא יוכלו:

Porfiad à entrar por la puerta angosta: porque yo os digo que muchos procuraran de entrar y no podràn.

25 כי כאשר יקום בעל הבית ויסגור את־השער ותחלו לקום בחוץ ולדפק הפתח לאמר אדנינו אדנינו פתח לנו וענה ואמר לכם לא ידעתי אתכם אי מזה אתם:

Desque el Padre de la familia se leuantare, y cerrare la puerta: y començardes à estar fuera, y tocàr à la puerta, diziendo Sennor, Sennor, abrenos: y respondiendo el hos dirà, No os conozco dedonde seays:

26 או תחל לאמר אכלנו לפניך ושתינו וברחובותינו למדתה:

Entonces començareys à dezir, Delante de ti hemos comido y beuido, y en nuestras plaças ensennaste.

27 ויאמר אומר אני לכם לא ידעתיכם אי מזה אתם סורו ממני כל־פעלי־עול:

Y deziros hà, Digo os que no os conozco de donde seays: apartaos de mi todos los obreros de iniquidad.

28 שם יהיה בכי וחירוק שנים אם תראו את־אברהם ויצחק ויעקב וכל־הנביאים במלכות אלהים ואתכם ישליכו חוצה:

Alli serà el lloro y el batimiento de dientes: quando vierdes à Abraham, y à Isaac, y à Iacob, y à todos los Prophetas en el Reyno de Dios: y vosotros ser echados fuera:

ιγ'.

23. Εἶπε δέ τις αὐτῷ, κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς.

Et quelcun lui dit, Seigneur, y a-il peu de gens qui soyent sauué?

24. Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.

Adonc il leur dit, Mettez peine d'entrer par la porte estroite: car ie vous di, que plusieurs tascheront d'entrer, & ne pourront.

25. Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι, καὶ κρούειν τὴν θύραν, λέγοντες, κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.

Et quand le pere de famille sera leué, & aura fermé la porte, & que vous estans dehors vous mettrez à heurter à la porte, disans, Seigneur, Seigneur ouure nous, & que lui respondant vous dira, Ie ne sai d'où vous estes:

26. Τότε ἄρξεσθε λέγειν, ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας.

Adonc vous-vous prendrez à dire, Nous auons mangé & beu en ta presence, & tu as enseigne en nos rues.

27. Καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας.

Lors il dira, Ie vous di, ie ne sai d'où vous estes: departez-vous de moi vous tous qui faites le mestier d'iniquité.

28. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψησθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω.

Là y aura pleur & grincement de dents: quand vous verrez Abraham & Isaac, & Iacob, & tous Prophetes au royaume de Dieu, & que vous serez iettés dehors.

CAP. XIII.

23. Ait autem illi quidam, Domine, ſi pauci ſunt qui ſalvantur? Ipſe autem dixit ad illos.

Then ſayd one vnto him / Lord are there fewe that ſhall be ſaued? And he ſayde vnto them.

24 Contendite intrare per anguſtam portā: quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.

Striue to enter in at the ſtraite gate: for mhny/ I ſay vnto you/ will ſeeke to enter in/ and ſhall not be able.

25. Cùm autem intraverit paterfamiliâs, & clauſerit oſtium, & incipietis foris ſtare, & pulſare oſtium, dicentes, Domine, aperi nobis: & reſpondens dicet vobis, Neſcio vos unde ſitis.

When the good man of the houſe is riſen vp/and hath ſhut to the doore/and ye begin to ſtand without / & to knocke at the doore/ ſaying/ Lord/ Lord/ open to vs/ and he ſhall anſwere and ſay vnto you/ I know you not whence ye are.

26. Tunc incipietis dicecere, Manducavimus coram te & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti.

Then ſhall ye beginne to ſay/ We haue eaten and drunke in thy preſence/ and thou haſt taught in our ſtreetes.

27. Et dicet vobis, Neſcio vos, unde ſitis: diſcedite à me omnes operarii iniquitatis.

But he ſhall ſay/ I tell you/ I know you not whence ye are: depart from me/ all ye workers of iniquitie.

28. Ibi erit fletus & ſtridor dentium: cùm videritis Abraham, & Iſaac, & Iacob, & Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

There ſhall be weeping and gnaſhing of teeth / when ye ſhall ſee Abraham/ and Iſaac/ and Iacob/ & all the Prophets in the kingdome of God/, and your ſelues thruſt out at doores.

Das XIII. Capitel.

23. Es ſprach aber einer zu jhm: HERR / Meineſt du / daß wenig ſelig werden? Er aber ſprach zu jhnen:

Oc der ſagde en til hannem/ HERRE/ Ment du/ at der bliffue faa ſalige? Da ſagde hand til dem.

24. Ringet darnach / daß jhr durch die enge Pforten eingehet / Denn vil werden (das ſage ich euch) darnach trachten/ wie ſie hinein kommen/ vnd werdens nicht thun können.

Legger vind paa / at i kunde indgaa igennem den ſneffre Port / Thi mange ſkulle (det ſiger ieg eder) ſøge der effter / huoledis de kunde komme der ind / oc ſkulle det icke kunde gøre.

25. Von dem an / wenn der Haußwirt auff geſtanden iſt/ vnd die Thür verſchloſſen hat / da werdet jhr denn anfahen drauſſen zu ſtehen / vnd an die Thür klopffen / vnd ſagen? Herr / Herr / thu vns auff. Vnd er wirdt antwortten vnd ſagen: Jch kenne euer nicht / wo jhr her ſeyt.

Der effter naar Hoſbonden er opſtanden/ oc haffuer tilluct Dørren / Saa ſkulle i da begynde at ſtaa vden faare/ oc bancke paa dørren/ oc ſige/ Herre/ Herre/ Lad op faar oſſ. Oc hand ſkal ſuare/ Jeg kender eder icke/ hueden i ere.

26. So werdet jhr denn anfahen zu ſagen: Wir haben für dir geſſen vnnd getruncken / vnd auff den Gaſſen haſt du vns gelehret.

Saa ſkulle i da begynde at ſige / Wi ode oc drucke met tig/ oc du lærde oſſ paa Gaderne.

27. Vnd er wird ſagen: Jch ſage euch / ich kenne euer nicht / wo jhr her ſeyt / Weichet alle von mir jhr Vbelthäter.

Oc hand ſkall ſige/ Jeg ſiger eder. Jeg kender eder icke/ hueden i ere / Viger alle fra mig i Miſdedere.

28. Da wirdt ſein heulen vnd zähnklappen / wenn jhr ſehen werdet / Abraham vnd Jſaac vnd Jacob / vnd alle Propheten im Reich Gottes / euch aber hinauß geſtoſſen.

Der ſkal vere graad oc Tende gnidzel / naar ſom i faa at ſee / Abraham oc Jſaac oc Jacob / oc alle Propheter i Gudz Rige / at i ere vdſtøtte.

Kapitola. XIII.

23. Y řekl gemu geden: PAne/ máloli geſt těch kteřijž ſpaſeni budau? A on řekl k nim:

Rzekł mu niektory/ Pánie/ Jzali mało tych ſą ktorzy máiá być zbáwieni? ále on rzekł ku nim.

24. Snažte ſe wcházeti ſkrze těſknau bránu: nebť prawijm wám/ že mnozý hledati budau wgijti/ a nebudau mocy.

Stáraycie ſie ábyśćie weſzli ćiáſna fortká / bo powiedam ći wam żećich wiele bedą wnidź chćiáł ále nie bedą mogli.

25. A když wegde Hoſpodář a zawře dwéře/ počnete wně ſtáti a tlaucy na dwéře/ řkauce: PAne PAne/ otewři nám: A odpowijdage dijř wám: Neznám wás odkud gſte.

Gdyć wſtanie goſpodarz y zámknie drzwi / á poczniecie ſtháć ná dworze kołácác we drzwi á mowiác/ Pánie Pánie othworz nam/ A on wam odpowie mowiąc/ Niewiemci z kad wy ieſteſćie.

26. Tehdy počnete řijcy: Gijdali gſme a pijgeli gſme před tebau / a na Rynčých naſſých gſy včil

Tedy poczniecie mowić/ Jadáliſmy przed thobą y piłi y vczyłeś na vlicach náſzych.

27. Y dijř wám: Neznámť wás odkud gſte/ Odegděteż ode mne wſſyckni činitelé neprawoſti.

Alec on rzecze/ Powiádamći wám żeć niewiem z kąd wy ieſteſcie/ odſtąpcież odemnie wſzytcy ktorzy broićie złośći.

28. Tamť bude pláč a ſſkřipenij zubůw / když vzřijte Abrahama/ a Izáka/ a Jákoba/ a wſſeckny Proroky w Králowſtwij Božjm/ a ſami ſebe wyhnané wen.

Tham bedzie płáczy zgrzytánie zebow/ gdy vyzrycie Abrahámá/ Jzáká/ y Jákobá / y wſzytki proroki w Krolestwie Bożym z kąd was precz wypedzą.

יג

29 ויאתון מן מדינחא ומן מערבא ומן תימנא ומן גרביא ויסתמכון במלכותא דאלהא:

E ne verranno da Oriente & Occidente, e da Settentrione e Mezodi, e sederanno nel regno di Dio.

30 והא אית אחריא דיהוון קדמיא ואית קדמיא דיהוון אחריא:

Et ecco, che gli ultimi saranno primi: & i primi saranno ultimi.

31 בה ביומא קרבו אנשא מן פרישא ואמרין לה פוק זל לך מכא מטול דהרודס צבא למקטלך:

Nel medesimo giorno vennero alcuni Farisei, dicendoli, Partiti, e vattene via di qua, percioche Herode ti vuole ammazzare.

32 אמר להון ישוע זלו אמרו לתעלא הנא דהא מפק אנא שאדא ואסותא עבד אנא יומנא ומחר וליומא דתלתא משתמלא אנא:

Et egli disse loro, Andate, e dite à quella volpe, come io scaccio i demonij, e do le sanità hoggi e domane, e il terzo giorno fo fine.

33 ברם ולא לי דיומנא ומחר (אסעור) וליומא אחרנא אזל מטול דלא משכחא דנביא יאבד לבר מן אורשלם:

Ma nondimeno mi bisogna hoggi e domane, e il di seguente caminare: percioche non puo essere che vn Profeta perisca fuor di Ierusalem.

34 אורשלם אורשלם קטלת נביא ורגמת ל לאילין דשליחין לותה כמא זבנין צבית למכנשו בניכי איך תרנגולתא דכנשא פרוגיה תחית גפיה ולא צביתון:

Ierusalem, Ierusalem che ammazzi i Profeti, e lapidi quelli che ti son mandati: quante volte ho io voluto raccogliere i tuoi figliuoli, come fa l'vccello il nido suo sotto l'ale, e non hauete voluto?

י ג

29 ויבואו ממזרח וממערב ומצפון ומנגב וישבו במלכות אלהים:

Y vendrán otros del Oriente, y del occidente y del Norte, y del Mediodia, y sentarsehan à la mesa enel Reyno de Dios.

30 והנה האחרונים יהיו ראשונים והראשונים יהיו אחרונים:

Y heaqui, que son postreros, losque eran los primeros: y que son primeros, losque eran los postreros.

31 וביום ההוא באו אנשים מפרושים ויאמרו אליו צא ולך מפה כי הורדס מבקש להרגך:

Aquel mismo dia llegaron vnos de los Phariseos, diziendole, Sal, y vete de aqui: porque Herodes te quiere matar.

32 ויאמר להם לכו ואמרו לשועל הזה הנה מוציא אנכי את השדים ורפואות אני מכלה היום ומחר וביום השלישי אכלה:

Y dizeles, Id, y dezid à aquella zorra heaqui echo fuera demonios y acabo sanidades oy y mannana, y trasmannana soy consumado.

33 אך יש צרכי היום ומחר ומחרת להלך כי לא יוכל לאבד הנביא מחוץ ירושלים:

Empero es menester que oy, y mannana, y tras mannana camine: porque no cabe que propheta muera fuera de Ierusalem.

34 ירושלים ירושלים אשר הורגה את הנביאים וסוקלה את השלוחים אליך כמה פעמים רציתי לקהל את בניך כאשר תרנגלת קהלה את אפרוחיה תחת כנפיה ולא רציתם:

Ierusalem Ierusalem, que matas los Prophetas, y apedreas los que son embiados à ti: quantas vezes quise juntar tus hijos, como el aue sus pollos debaxo de sus alas, y no quesiste.

ιγ'.

29. Καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ βοῤῥᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

Aussi y en viendra-il d'Orient, & d'Occident &, d'Aquilon, & de Midi lesquels seront à table au royaume de Dieu.

30. Καὶ ἰδού εἰσιν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι· καὶ εἰσὶ πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι.

Et voici, il y en a des derniers qui seront premiers & des premiers qui seron derniers.

31. Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες Φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ, ἔξελθε, καὶ πορεύου ἐντεῦθεν· ὅτι Ἡρώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι.

En ce mesme iour-la quelques Pharisiens vindrent vers lui disans, Departs-toi, & t'en va d'ici: car Herode te veut tuer.

32. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ, ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια, καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.

Adonc il leur dit, Allez, dites à ce renard la, Voici, ie iette hors les diables, & acheue de donner guerison auiourd'hui & demain, & au troisieme iour ie pren fin.

33. Πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι· ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλήμ.

Tant y a qu' il me faut marcher auiour-d'hui & de main, & le iour ensuiuant: car il n'eschet point qu' aucun Prophete meure hors de Ierusalem.

34. Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπὶ συνάγει τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

Ierusalem Ierusalem, qui tues les Prophetes, & lapides ceux qui te sont enuoyés: combien de fois ai-ie voulu rassembler en vn tes enfans, ainsi que fait la poule sa couuee sous les ailes: & ne l'auez point voulu?

CAP. XIII.

29. Et venient ab Oriente & Occidente, & Aquilone & Austro: & accumbent in regno Dei.

Then ſhall come many from the Eaſt/ & from the Weſt/ and from the Nord/and from the South/ and ſhall ſit at table in the kingdome of God.

30. Et ecce ſunt noviſſimi qui erunt primi, & ſunt primi, qui erunt noviſſimi.

And behold/ there are laſt/ which ſhall be firſt/ and there are firſt/ which ſhalbe laſt.

31. In ipſa die acceſſerunt quidam Phariſæorum, dicentes illi, Exi & vade hinc: quia Herodes vult te occidere.

The ſame day there came certaine Phariſes/ and ſayd vnto him/ Departe/ and goe hence: for Herode will kill thee.

32. Et ait illis, Ite, & dicite vulpilli, Ecce eiicio dæmonia, & ſanitates perficio hodie & cras, & tertia die conſummor.

Then ſayde he vnto them/ Goye and tell that foxe/ Beholde/ I caſt out deuils/ & will heale ſtil to day/ and to morowe/ and the thirde day I ſhalbe perfected.

33. Veruntamen oportet me hodie & cras, & ſequenti die ambulare: quia non capit prophetā perire extra Ieruſalem.

Neuertheles I muſt walke to day/ and to morowe/and the day following: for it can not be/that a Prophet ſhould periſh out of Jeruſalem.

34. Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occîdis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſti?

O Jeruſalem/ Jeruſalem/ which killeſt the Prophetes/ & ſtoneſt thē that are ſent to thee/ how often would I haue gathered thy children together/ as the henne gathereth her broode vnder her winges/ and ye would not.

Das XIII. Capitel.

29. Vnd es werden kommen vom Morgen vnd vom Abend/ von Mitternacht vnd vom Mittage/ die zu Tiſche ſitzen werden im Reich Gottes.

Oc der ſkulle komme fra Øſter oc fra Veſter/ fra Nør oc fra Synder / de ſom ſkulle ſide til Bordz i Gudz Rige.

30. Vnd ſihe/ Es ſind letzten/ die werden die erſten ſein/ vnd ſind erſten/ die werden die letzten ſein.

Oc ſee/ De ere de ſiſte/ ſom ſkulle vere de førſte/ Oc de ere førſte/ſom ſkulle vere de ſiſte.

31. An demſelbigen tage kamen etliche Phariſeer/vnd ſprachen zu jhm: Heb dich hinauß/ vnd gehe von hinnen/denn Herodes will dich tödten.

Paa den ſamme dag komme nogle Phariſeere/oc ſagde til hannem/ Vige hen vd/ oc gack bort her fra Thi Herodes vil ſla dig ihiel.

32. Vnd er ſprach zu jhnen: Gehet hin vnd ſaget demſelbigen Fuchß/ ſihe/ Ich treibe Teufel auß/ vnd mache geſund heut vnd/ morgen/ vnd am dritten tage werde ich ein ende nemen.

Oc hand ſagde til dem / Gaar bort oc ſiger den Ræff/ See/ Jeg vddriffuer Dieffle/ oc gør helbrede i dag oc i morgen / Oc den tredie dag ſkal ieg haffue ende.

33. Doch muß ich heute vnd morgen/ vnd am tage darnach wandeln/ denn es thuts nicht/ daß ein Prophet vmbkomme auſſer Jeruſalem.

Dog ſkal ieg vandre i dag oc morgen/ oc den dag der effter / Thi det kand icke ſke/ at en Prophete ſkal omkomme vden Jeruſalem.

34. Jeruſalem/ Jeruſalem/ die du tödteſt Propheten/ vnd ſteinigeſt die zu dir geſandt werden/ wie offt habe ich wöllen deine Kinder verſammlen/ wie ein Henne jr Neſt vnter jre flügel/ vnd jhr habt nicht gewolt?

Jeruſalem/Jeruſalem/ du ſom ihielſlar Propheter/ oc ſtener dem ſom ſendis til dig/ Huor offte vilde ieg forſamlet dine børn/ ſom en Høne ſin rede vnder ſine vinge/ oc i vilde icke?

Kapitola XIII.

29. Y přigdauť od Wýchodu/ a od Západu/ a od Půlnocy/ y od Poledne/ a budau ſedětí w Králowſtwij Božijm.

Tedy ſie ich wiele zeydzie od wſchodu y od zachodu ſłońca/ od pułnocy y od południa/ á bedą ſiedzieć w Kroleſtwie Bożym.

30. A ay gſauť poſlednij kteřijž byli prwnij/ a gſau prwnij kteřijž byli poſlednij?

A otoż ſą oſtátecznemi ktorzy bedą pierwſzemi/ á ſą pierwſemi ktorzy bedą oſtátecznemi.

31. W tu hodinu/ přiſtaupili někteřij z Zákonijkůw řkauce gemu: Wygdi a odegdi odſud/ neb Herodes chce tebe zabiti.

Tegoż dnia przyſzli niektorzy Fáryzeuſzowie mowiąc mu/ Wynidź á idź z tąd precz/ bo cie Herod chce zábić.

32. Y řekl gim: Gděte/ powězte liſſce té/ Ay wymijtám Diábly/ a uzdrawugi dnes/ a zaytra/ a třetijho dne ſkonám

Tedy im powiedział/ Idźcież á mowcie tey liſzcze/ Oto ć bede wyrzucał diabelſtwo/ y bede uzdrawiał dziś y iutro á trzeciego dniá bede dokonan.

33. Ale wſſak mám dnes a zýtra y po zaytřij choditi/ neb geſt nelze Proroku za hynauti kromě Geruzaléma.

A wſzákoż potrzebá mi dziś y iutro y trzeciego dniá idź w drogę/ ábowiem ſie nie przydáwa áby prorok miał zginąć oprocz w Jeruzálem.

34. Geruzaléme/ Geruzaléme/ kterýž mordugeſs Proroky/ a kamenugeſs ty kteřijž k tobě býwagij poſláni/ kolikrát gſem chtěl ſhromážditi Syny twé/ yako Pták ptáčata ſwá pod křjdla/ a nechtěl gſy.

O Jeruzálem Jeruzálem ktho re zábiaſz proroki/ á kámienuieſz thy ktorzy ſą do ciebie poſłáni/ ile kroczem chciał zebráć dziatki twe ták iáko kokoſz kurczątká pod ſkrzydła ſwoie/ á niechcieliſcie?

יג

35 הא משתבק לכון ביתכון חרבא אמר אנא לכון גיר דלא תחזונני עדמא דתאמרון בריך הו דאתא בשמה דמריא׃

Ecco la vostra casa vi è lassata diserta. E dicovi che voi non mi vedrete, infin che venga il tempo quando voi direte, Benedetto sia colui che viene nel nome del Signore.

35 הנה יעזוב לכם ביתכם חרבה כי אומר אני לכם כי לא תראו אותי עד כי יבוא אשר תאמרו ברוך הבא בשם יהוה׃

Heaqui hos es dexada vuestra Casa desierta: y digo hos que no me vereys, hastaque venga tiempo quando digays, Bendito elque viene en nombre del Sennor.

ιγ'.

35. Ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος· λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε ἕως ἂν ἥξῃ ὅτε εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Voici, vostre maison s'en va vous estre laissee deserte. Or en verité ie vous di, que vous ne me verrez point iusqu'à ce qu'il aduiendra que vous direz, Benit soit celui qui vient au nom du Seigneur.

יד

1 והוא דכד על לביתא דחד מן רישא דפרישא דנאכול לחמא ביומא דשבתא והנון נטרין הוו לה׃

Auuenne ancora che essendo egli entrato in casa d'uno de principali Farisei un giorno di sabbato à pigliare il cibo, essi stauano ad osseruarlo.

1 ויהי בבואו אל בית אחד ראש המפרשים בשבת לאכל לחם והמה היו נוטרים עליו׃

Y acontesció que entrando en casa de vn principe de los Phariseos vn Sabbado à comer pan, ellos lo assechauan.

ΚΕΦΑΛ. ιδ.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν.

Il aduint aussi que lui estant entré en la maison d'vn de principaux des Pharisiens vn iour de Sabbat pour prendre sa refection, ils prenoyent garde sur lui.

2 והא גברא חד דכביש הוא מיא אית הוא קדמוהי׃

Et ecco un huomo hidropico era il dinanzi a lui.

2 והנה אנוש אחד חולה חליו במימיו היה לפניו׃

Y he aquí vn hombre hydropico estaua delante del.

2. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ.

Et voici, vn homme hydropique estoit là deuant lui.

3 וענא ישוע ואמר לספרא ולפרישא דאן שליט בשבתא למאסיו׃

Et Iesv pigliando la parola parlò a i Dottori de la Legge, & à i Farisei, dicendo, E egli lecito sanare nel di del sabbato?

3 ויען ישוע ויאמר אל המורים ואל המפרשים לאמר אם ישוה לרפא בשבת׃

Y respondiendo Iesus, dixo à los Doctores de la Ley, y à los Phariseos, dizendo, Es licito sanàr en Sabbado?

3. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους λέγων, εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν;

Et Iesus prenant la parole, parla aux docteurs de la loy, & aux Pharisiens, disant, Est-il loisible de guerir au iour du Sabbat?

4 הנון דין שתקו ואחדה הו ואסיה ושריהי׃

Et essi si tacquero. Allora egli prese colui, e risanollo, è mandollo via.

4 והמה החשו ויקחהו וירפא אותו וישלחהו׃

Y ellos callaron. Entonces el tomandole, sanólo, y embiólo.

4. Οἱ δὲ ἡσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτόν, καὶ ἀπέλυσε.

Et ils ne dirent mot. Lors ayant prins le malade, il le guerit, & le renuoya.

5 ואמר להון מנו מנכון דנפל (חמרה) או תורה בברא ביומא דשבתא ולא מחדא דלא מסק לה׃

Poi rispondendo loro, disse, Chi sarà quel di voi, il cui asino ò bue cadrà in vn pozzo, & egli non ne lo trarrà subbito fuore nel di del sabbato?

5 ויען ויאמר אליהם למי חמורו או שורו יפול בבור׃

Y respondiendo à ellos, dixo, El asno ò el buey de quál de vosotros caerá en algun pozo, y el no lo sacarà luego en dia de Sabbado?

5. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε, Τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

Puis leur respondant, il dit, Qui sera celui d'entre vous, qui aura vn asne, ou vn bœuf, qui tombe en vn puits, qui ne le retire hors incontinent au iour du Sabbat?

6 ולא אשכחו למתל לה בתגמא על הדא׃

Et essi non gli poteuan rispondere à queste cose.

6 ולא ברגע ימשה אותו בו ביום השבת ולא יכלו להשיב לו דבר׃

Y no le podian responder (en contrario) à estas cosas.

6 Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα.

Et ils ne lui pouuoyent repliquer à ces choses.

CAP. XIII.

35. Ecce relinquetur vobis, domus vestra deserta, Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat cū dicetis, Benedictus qui venit in nomine Domini.

Beholde / your house is left vnto you desolate: and verely I tell you / ye shall not see mee vntill the time come that ye shall say / Blessed is he that commeth in the Name of the Lorde.

Das XIII. Capitel.

35. Sehet euer Hauß soll euch wüste gelassen werden / deñ ich sage euch: jhr werdet mich nicht sehen / biß daß es komme / daß jhr sagen werdet / Gelobet ist / der da kompt inn dem Namen des HERRN.

See / eders Huss skal forladis eder øde / Thi jeg siger eder / I skulle icke see mig / før det kommer / At i skulle sige / Lofflit vere den som kommer i HERRENS Naffn.

Kapitola XIII.

35. Hle zuostanet wám dum wáss pusty. A prawjm wám / že neozřijte mne až přijde čas když dijte: Požehnaný kterýž přissel we Gménu Božijm.

Otoż wam sie zostawion dom wász opuszthożony / á zaprawdę wam powiadam że mie nie vyzrzycie á ż gdy przyidzie czas kiedy rzeczecie / Błogosławiony ktory przyszedł w imie Pańskie.

CAP. XIIII.

ET factum est, cùm intraret Iesus in domum cuiusdam principis Pharisæorum sabbatho manducare panem, & ipsi observabant eum.

And it came to passe / that when he was entered into the house of one of the chiefe Pharises on the Sabbath day / to eate bread / they watched him.

2. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

And beholde / there was a certaine man before him / which had the dropsie.

3. Et respondens Iesus dixit ad Legisperitos, dicens, Si licet sabbatho curare?

Then Jesus answering / spake vnto the expounders of the Lawe / and Pharises / saying / Is it lawefull to heale on the Sabbath day?

4. At illi tacuerunt. Ipse verò apprehensum sanavit eum, ac dimisit.

And they helde their peace. Then he tooke him / and healed him / and let him go.

5. Et respondens ad illos dixit, Cuius vestrûm asinus aut bos in puteum cadet: & non continuò extrahet illum die sabbathi?

And answered them / saying / Which of you shall haue an asse / or an oxe fallen into a pit / and will not straight way pull him out on the Sabbath day?

6. Et non poterant ad hæc respondere illi.

And they could not answere him againe to those things.

Das XIIII. Capitel.

VNd es begab sich / daß er kam in ein Hauß eines Obersten der Phariseer / auff einen Sabbath / das Brot zu essen / vnd sie hielten auff jn.

OC det begaff sig at hand kom i en aff de Offuerste Phariseers Huss / paa en Sabbath / at æde Brød / Oc de toge vare paa hannem.

2. Vnd sihe / da war ein Mensch für jhm der war wassersüchtig.

Oc see / der vaar it Menniske faar hannem / som vaar vatersotigt.

3. Vnd Jesus antwortet / vnd sagt zu den Schrifftgelehrten vnd Phariseern / vnd sprach: Ists auch recht auff den Sabbath heilen?

Oc Jhesus suarede / oc talede til de Scrifftkloge oc Phariseer / oc sagde / Er det oc ret at helbrede am Sabbathen?

4. Sie aber schwiegen stille. Vnd er greiff in an / vnd heilet jn / vnd ließ jhn gehen.

Oc de tagde stille. Oc hand tog paa hannem / oc helbredede hannem / oc loed hannem gaa.

5. Vnd antwortet / vnd sprach zu jhnen: Welcher ist vnter euch / dem sein Ochse oder Esel inn den Brunnen fållet vnd er nicht als bald jn herauß zeucht am Sabbathtage?

Oc suarede / oc sagde til dem / Huo er iblant eder / hues Oxe eller Asen der falder i Brønden / oc hand icke strax drager det op om Sabbaths dagen?

6. Vnd sie kondten jm darauff nicht wider antwort geben.

Oc de kunde icke giffue hannem suar der paa igen.

Kapitola XIIII.

Y Stalo se / když wssel Gežijss do domu gednoho Knijžete Zákonicijho w Sobothu aby gedl chléb / a oni střijli ho.

Y Stało sie gdy on przyszedł do domu kśiążęciá niektorego Fáryzeyskiego w Sábbáth / iż by tám iadł / thedy go oni podstrzegáli:

2. A ay Člowěk geden wodnotedlný byl před nim.

A oto człowiek niektory spuchły był przed nim.

3. Y odpowěděw Gežijss mluwil k vmělým w Zákoně a Zákonijkům řka: Slussýli w den Swátečnij vzdrawowati?

Thedy Jezus odpowiedziawszy rzekł do zakonnych wykładaczow y do Fáryzeuszow / Godzili sie vzdrawiác w Sábbát?

4. A oni mlčeli. Ale on dosáhw ho / vzdrawil a propustil.

Ale oni milczeli / Tedy go vzdrowił y puścił.

5. Y odpowěděw k nim řekl: Čijž wás Osel aneb Wuol do yámy vpadne / zda li ne hned wytáhne ha w den Swátečnij?

A odpowiedziawszy rzekł im / Gdyby osieł álbo woł ktorego z was wpadł w studnią / záli go nie nátychmiast wyciągnie w dźień Sobotni?

6. A nemohli k tomu odpowědijti gemu.

A nie mogli mu nic odpowiedziec przeciwko temu.

יד

יד

ιδ.

7 ואמר הוא מתלא לות הנון דמזמנין תמן על דחזא הוא להון דמגבין דוכתא דריש סמכא׃

Diceua etiandio à gl'inuitati vna similitudine, considerando come essi s'eleggeuano i primi seggij à tauola, dicendo loro.

7 וידבר אל הקרואים את המשל כראותו כי מושבות ראשונות בחרו ויאמר אליהם׃

Y dixo vna parabola à los combidados, attento como escogian los primeros asientos á la mesa, diziendoles.

7. Ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς.

Il proposoit aussi aux conuiés vne similitude, prenant garde comme ils choisissoyent les premieres places à table, en leur disant.

8 אמתי דמזדמן אנת מן אנש לבית משתותא לא תאזל תסתמך לך בריש סמכא דלמא יהוא מזמן תמן אנש דמיקר מנך׃

Quando tu sarai inuitato da qualcuno à le nozze, non ti porre à tauola nel primo luogo: accioche talora non sia stato inuitato da lui qualcuno piu honorato di te.

8 כאשר תקרא מאיש אל החתנה אל תשב אל מושב הראשון פן יהיה נכבד ממך קרוא ממנו׃

Quando fueres combidado de alguno à bodas, no te assientes en el primer lugar: porque poruentura otro mas honrrado que tu no sea combidado de el:

8. Ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ.

Quand tu seras conuié par quelcun aux nopces, ne te mets point à table au plus haut lieu, de peur qu'il n'aduiene qu'vn plus honorable que toi soit conuié par icelui.

9 ויאתא הו מן דלך ולה קרא ויאמר לך דהב דוכתא להנא ותבהת כד קאם אנת ואחד אנת דוכתא אחריתא׃

E venendo chi ha inuitato te e lui, ti dica, Da luogo à costui: onde allor tu habbi con vergogna à tenere l'vltimo luogo.

9 ויבוא אשר קרא אתך ואותו ויאמר אליך תן להלז מקום ואז תחל עם כלמה מקום התחתי לקבל׃

Y viniendo el que te llamó à ti y à el, te diga, Da lugar à este: y entonces comiences con verguença à tener el postrer lugar.

9. Καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, δὸς τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν.

Et que celui qui aura conuié & toi & lui, ne viene, & ne te die, Fai place à cestui ci: & que lors tu commences auec honte de tenir le plus bas lieu.

10 אלא מא דאזדמנת זל אסתמך לך בחרתא דמא דאתא הו דקרך יאמר לך רחמי אתעלא לעל ואסתמך ותהוא לך תשבוחתא קדם כלהון דסמיכין עמך׃

Ma piu tosto quando tu sarai inuitato, vattene à seder ne l'vltimo luogo: accioche quando verrà colui che t'ha inuitato, ti dica, Amico, vattene piu su: allora ti sarà gloria in presentia di quelli che sedranno insieme con teco à tauola.

10 כי אם קרוא את לך ושכב במקום אחרון ואם יבוא אשר קרא לך יאמר אליך רעי עלה למעלה אז יהיה לך כבוד לפני היושבים במסבת׃

Mas quando fueres llamado, vé, assientate en el postrer lugar: porque quando viniere el que te llamó, te diga, Amigo, sube arriba. entonces auras gloria delante de los que juntamente se assientan à la mesa.

10. Ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι, Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι.

Mais quand tu seras conuié, va, & te mets au plus bas lieu: afin que quand celui qui t'a conuié viendra, il te die, Mon ami, monte plus haut. Lors cela te tournera à honneur deuant tous ceux qui seront à table auec toi.

11 מטול דכל דמרים נפשה יתמכך וכל דממך נפשה יתתרים׃

Imperoche chiunque s'inalza, sarà abbassato: e chi s'abbassa, sarà inalzato.

11 כי כל המתעלה ישפל והמשתפל יעלה׃

Porque qualquiera que se ensalça, serà humillado: y el que se humilla, sera ensalçado.

11. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Car quiconque s'esleue, sera abbaissé: & quiconque s'abbaisse, sera esleue.

7. Dicebat

CAP. XIIII.

7. Dicebat autem & ad invitatos parabolã, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos.

Heſpake alſo a parable to the gheſtes / when he marked howe they choſe out the chiefe roomes / and ſaid vnto them.

8. Cùm invitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne fortè honoratior te ſit invitatus ab illo.

When thou ſhalt be bidden of any man to wedding/ſet not thy ſelfe downe in the chiefeſt place/ leaſt a more honourable man then thou/be bidden of him.

9. Et veniens is qui te & illum vocavit, dicat tibi, Da huic locum: & tunc incipias cum rubore noviſſimum locum tenere.

And he that bade both him and thee/ come / and ſay to thee / Giue this man roome/and thou then beginne with ſhame to take the loweſt roome.

10. Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in noviſſima loco: ut cùm venerit qui te invitavit, dicat tibi, Amice, aſcende ſuperiùs. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus.

But when thou art bidden/go and ſitte downe in the loweſt roome / that when hee that bade thee / commeth / he may ſay vnto thee/ Friend/ſitte vp hier: then ſhalt thou haue worſhip in the preſence of them that ſit at table with thee.

11. Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

For whoſoeuer exalteth him ſelfe/ ſhall be brought lowe/and he that humbleth him ſelfe/ſhalbe exalted.

Das XIIII. Capitel.

7. Er ſaget aber ein Gleichniß zu den Geſten / da er mercket / wie ſie erwehleten oben an zu ſitzen/vnd ſprach zu jhnen:

Oc hand ſagde en Lignelſe til Geſterne/ der hand merchte/ huorledis de vdualde at ſide øffuerſt/ oc ſagde til dem.

8. Wann du von jemand geladen wirſt zur Hochzeit/ ſo ſetze dich nicht oben an/ daß nicht etwa ein ehrlicher denn du/ von jhm geladen ſey.

Naar nogen biuder dig til Brøllup / da ſæt dig icke øffuerſt/ At der ſkal icke nogen tid/ en hederligere end du / vere buden aff hannem.

9. Vnd ſo denn kompt / der dich vnd jn geladen hat/ſpreche zu dir: Weiche diſem/ vnd du müſſeſt denn mit ſcham vnten an ſitzen.

Oc ſaa kommer da/ den der indbød dig oc hannem/ oc ſiger til dig / Giff denne rum / Oc du maat da met Bluſel ſide nederſt.

10. Sondern wenn du geladen wirſt/ ſo gehe hin / vnd ſetze dich vnten an/ auff daß / wenn da kommet der dich geladen hat / ſprech zu dir: Freund/ rucke hinauff / denn wirſt du ehre haben für denen / die mit dir zu Tiſche ſitzen.

Men naar du biudis/ da gack bord / oc ſæt dig nederſt/ At naar hand da kommer ſom dig indbød / ſkal ſige til dig / Ven/ ſæt dig hen op / Saa haffuer du ære faar dem ſom ſide met dig til Bordz.

11. Denn wer ſich ſelbs erhöhet / der ſoll ernidriget werden / vnnd wer ſich ſelbs ernidriget / der ſoll erhöhet werden.

Thi huo ſig ſelff ophøyer / hand ſkal nedtryckis/ Oc huo ſig ſelff nedtrycker/ hand ſkal ophøyis.

Kapitola XIIII.

7. Prawil také y k pozwaným podobenſtwij/ mijně kterakby prwnij ſeděnij wolili/ ř ka k nim:

Zatym przytotzil podobieńſtwo na ty ktorzy byli wezwáni/ baczac iáko pierwſze záſiadánia obierali mowiac do nich.

8. Když budeſs pozwán na Swatbu/neſeday na přwnijm mijſtě/ aťby ſnad poctiwěgſſý tebe nebyl pozwán od něho:

Gdy bedzieſz od kogo wezwan ná weſele / nie ſiádayze ná pierwſzym mieyſcu / by kiedy zacnieyſzy kto niż ty nie był wezwan od niego.

9. A přijgda ten kterýž tebe y onoho pozwal/ řekl by tobě: Day tomuto mijſto / a tehdy počalby s hanbau na poſlednjm mijſtě ſeděti.

A tedy przyſzedſzy ten ktory ciebie y onego wezwał/ rzekłby tobie/ Poſtep mu mieyſcá/ á ták byś ze wſtydem muſiał otrzymáć poſlednieyſze mieyſce.

10. Ale když budeſs pozwán/ gdi poſaď ſe na poſlednijm mijſtě: aby když přijgde ten kterýž tebe pozwal řekl by tobě: Přijteli poſedni wýſſe. A tehdyť bude tobě chwála před ſpolu ſedijcjmi.

Ale gdy bedzieſz wezwan / idzże ſiedziec ná poſlednim mieyſcu / á gdy przyidzie ten ktoryćie wezwał rzecze tobie / Przyiacielu wſtap wyżſzey / á tedyć tobie bedzie cześć przed wſzytkiemi ktorzy z tobą ſiedzą.

11. Nebo každý kdo ſe powyſſuge / bude ponijžen / a kdo ſe ponižuge/ bude powýſſen.

Abowiemći wſzelki co ſie wynośi zniżon bedzie/ á kto ſie vniża wywyżſzon bedzie.

יד

12 אמר דין להו דקריהי מא דעבד אנת שרותא או חשמיתא לא תהוא קרא רחמיך אף לא אחיך או אחיניך ולא שבביך עתירא דלמא אף הנון נקרונך ונהוא לך פורענא הנא:

E diceua etiandio à colui che l'haueua inuitato, Quando tu fai vn desinare, o vna cena, non chiamare i tuoi amici, ne i tuoi fratelli, ne i tuoi parenti, ne i ricchi vicini: accioche poi ancor essi dal canto loro non t'inuitino, e siati renduto il contracambio.

13 אלא מא דעבד אנת קובלא קרי למסכנא סגיפא חגיסא סמיא:

Ma piu tosto quando tu fai vn conuito, chiama de pouerì, de li stroppiati, de zoppi de ciechi.

14 וטוביך דלית להון דיפרעונך יהוא גיר פורענך בקימא דזדיקא:

E sarai beato: percioche non hanno di che ricompensarti, perche la ricompensa ti sarà data ne la resurrettione de giusti.

15 כד שמע דין חד מן הנון דסמיכין הלין אמר לה טוביהי למן דיאכול לחמא במלכותה דאלהא:

Hor hauendo vn di quelli ch'erano insieme à sedere à tauola, vdite queste cose, gli disse, Beato colui che mangiarà il pane nel regno di Dio.

16 אמר לה ישוע גברא חד עבד חשמיתא רבתא וקרא לסגיאא:

Et egli disse à lui, Vn huomo fece vna gran cena, & inuitò molti.

17 ושדר עבדה בעדנא דחשמיתא דיאמר לאילין דקרין הא כל מדם מטיב לכון תו:

E mandò il suo seruitore à l'hora de la cena à dire à gl'inuitati, Venite, che gia ogni cosa è in ordine.

יד

12 ויאמר לאשר קרא אותו כאשר תעשה משתה או מרוח לא תקרא את רעיך ולא את אחיך ולא את דודיך ולא את קרביך עשירים פן גם המה ישובו ויקראו אותך ויהי לך שלום:

Y dezia tambien al que lo auia cambidado, Quando hazes comida ó cena, no llames à tus àmigos, ni à tus hermanos, ni à tus parientes, ni à tus vezinos ricos: porque tambien ellos no te bueluan à combidar, y te sea hecha paga.

13 כי אם תעשה מרוח קרא את האביונים ועניים ופסחים ועורים:

Mas quando hazes vanquete, llàma à los pobres, los mancos, los coxos, los ciegos.

14 ואשריך כי לא יש להם לשלם לך וישלם לך בקימת הצדיקים:

Y seràs bienauenturado, porque no te pueden pagar mas sertehà pagado en la resurrecion de los justos.

15 וכאשר שמע אחד היושבים במסבה את הדברים האלה אמר אליו אשרי האכל לחם במלכות אלהים:

Y oyendo esto vno de los que juntamente estauan sentados à la mesa, dixole, Bienauenturado el que comera pan en el Reyno de los cielos.

16 ויאמר אליו אדם אחד עשה משתה גדול ויקרא רבים:

El entonces le dixo, Vn hombre hizo vna grande cena, y llamó à muchos:

17 וישלח את עבדו לעת המשתה לאמר לקרואים בואו כי עתה נכונים כלם:

Y à la hora de là cena embió à su sieruo à dezir à los combidados, Venid que ya todo esta aparejado.

ιδ.

12. Ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτὸν, ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα.

Il disoit aussi à celui qui l'auoit conuié, Quand tu fais vn disner ou souper, n'appele point tes amis, ne tes freres, ne tes parens, ne tes riches voisins: que parauenture ils ne te côuient de leur part, & que la pareille te soit rendue.

13. Ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς, τυφλούς.

Ains quand tu feras vn banquet, côuie les poures, impotens, boiteux & aueugles:

14. Καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

Et tu seras bien-heureux: pourtant qu'ils n'ont dequoi te rendre la pareille: car la pareille te sera rendue en la resurrection des iustes.

15. Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ, μακάριος ὃς φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

Et vn de ceux qui estoyent ensemble à table, ayant ouï ces propos, lui dit, Biê-heureux sera celui qui mangera du pain au royaume de Dieu.

16. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλούς.

Mais il dit, Vn homme fit vn grand souper, & y conuia beaucoup de gens.

17. Καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, ἔρχεσθε· ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα.

Et enuoya son seruiteur à l'heure du souper dire à ceux qui estoyent conuiés Venez, car tout est desia prest.

CAP. XIIII.

12. Dicebat autem & ei qui ſe invitaverat, Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neq; cognatos, neque vicinos, neq; divites: ne fortè te & ipſi reinvitent, & fiat tibi retributio.

Then ſaid he alſo to him that had bidden him / When thou makeſt a dinner or a ſupper / cal not thy friends / nor thy brethren / neither thy kinſmen / nor the riche neighbours / leaſt they alſo bid thee againe / and a recompēce be made thee.

13. Sed cùm facis conviviū, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos.

But when thou makeſt a feaſt / call the poore / the maimed / the lame / & the blinde.

14. Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in reſurrectione iuſtorum.

And thou ſhalt be bleſſed / becauſe they can not recompenſe thee: for thou ſhalt be recompenſed at the reſurrection of the iuſt.

15. Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi, Beatus qui manducabit panem in regno Dei.

Now when one of them that ſate at table / heard theſe things / he ſayde vnto him / Bleſſed is he that eateth bread in the kingdome of God.

16. At ipſe dixit ei, Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos.

Then ſayde he to him / A certaine man made a great ſupper / and bade many.

17. Et miſit ſervum ſuum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia iam parata ſunt omnia.

And ſent his ſeruant at ſupper time to ſay to them that were bidden / Come: for all things are nowe readie.

Das XIIII. Capitel.

12. Er ſprach auch zu dem / der jn geladen hatte: Wenn du ein Mittags oder Abendmal macheſt / ſo lade nicht deine Freunde / noch deine Brüder / noch deine Gefreundten / noch deine Nachbarn / die da reich ſind / auff daß ſie dich nicht etwa wider laden / vnnd dir vergolten werde.

Oc hand ſagde til den / ſom hannem indbød / Naar du gør middagis ellen afftens Maaltid / Da biud icke dine Venner / ey heller dine Brødre / ey heller dine Frender / ey heller dine Nabo / ſom ere rige / Paa det de ſkulle icke nogen tid biude dig igen / oc betale dig.

13. Sondern / wenn du ein Mahl macheſt / ſo lade die Armen / die Krüppel / die Lahmen / die Blinden.

Men naar du gør it Geſtebud / da biud Fattige / Krøblinge / Halte / Blinde.

14. So biſt du ſelig / Denn ſie habens dir nicht zu vergelten / es wirdt dir aber vergolten werden in der aufferſtehung der Gerechten.

Saa eſt du ſalig / Thi de haffue inted at betale dig / Men det ſkal betalis dig i de Retferdigis opſtandelſe.

15. Da aber ſolches höret einer der mit zu Tiſch ſaß / ſprach er zu jhm: Selig iſt der das Brot iſſet im Reich Gottes.

Der en aff dem ſom ſade met til Bordz / hørde det / da ſagde hand til hannem / Salig er den / ſom æder Brød i Gudz rige.

16. Er aber ſprach zu jhm: Es war ein Menſch / der machte ein groß Abendmal / vnd lud vil dazu.

Da ſagde hand til hannem. Der vaar it Menniſke ſom giorde en ſtor Naduere / oc bad mange der til.

17. Vnd ſandte ſeinen Knecht auß / zur ſtund des Abendmals / zu ſagen den geladenen / kompt / denn es iſt alles bereit.

Oc hand vdſende ſin Suend / paa Naduerens time / at ſige til dem ſom budne vaar / Kommer / thi det er altſammen berid.

Kapitola XIIII.

12. Prawil také y tomu kteřýž ho byl pozwal: Když činijš oběd nebo wečeři / nezow přátel twých / ani Bratřij twých / ani Přijbuzných / ani Saujeduow Bohatých / aťby ſnad y oni zaſe nezwali tebe / a bylaby tobě od plata:

Zatym rzekł ku on emu ktory go był wezwał / Gdy ſpráwuieſz obiad ábo wieczerzą / nie wzywáy ze przyia ciół twoich áni bráciey twey / áni krewnych twych / á ni ſąſiad bogátych / żeby cie też záſie wzaiem nie wezwáli y oddáli to tobie.

13. Ale když činijš hody / powolay chudých / mdlých / kulhawých ſlepých:

Ale gdy ſpráwuieſz vczte wzow ze vbogich vłomnych chromych y ſlepych.

14. A Blahoſlawený budeš / neboť nemagij odkudby odplatili tobě: ale budeť od placeno tobě při wzkřijšenij ſprawedliwých.

A bedzieſz ſzczeſliwym iż nie bedą mogli oddáć tobie / ábowiem ci bedzie oddano przy zmartchwych wſtániu ſpráwiedliwych.

15. To když vſlyšel geden z těch kteřijž tu ſeděli / řekl gemu: Blahoſlawený geſt ten / kdo bude gijſti chléb w Králowſtwij Božijm:

To ſłyſząc niektory z tych ktorzy ſpolu ſiedzieli rzekł iemu / Szczeſliwyć ten ieſt ktory ie chleb w Kroleſtwie Bożym.

16. A on řekl: Člowěk geden včinil Wečeři welikau / a pozwal mnohých.

Ale mu on powiedział / Człowiek niekthory ſpráwił wieczerzą wielką / y wezwał ich wiele.

17. Y poſlal ſlužebnijka ſwého w hodinu wečeře powěděti pozwaným aby přiſſli / že giž připraweny gſau wſſecky wěcy:

A gdy byłá godziná wieczerzey poſłał ſługe ſwego / áby powiedział wezwánym / Podźcież / boć iuż wſzytko gotowo.

יד | יד | ιδ.

18 ושריו מן חד כלהון למשתאלו אמר לה קדמיא קריתא זבנית ואליץ אנא דאפוק אחזיה בעא אנא מנך שבוקיני דמשתאל אנא:

Ma tutti d'uno accordo incominciorono à scusarsi. Il primo gli disse, Io ho comprato un campo, e mi bisogna uscir fuore a uederlo: io ti prego habbimi per iscusato.

18 ויחלו מאחד עד כלם להתחנן הראשון אמר לו את שדה קניתי ויש צרכי לצאת ולראות אותו שואל אני ממך חנן עלי:

Y començaron todos à vna à escusarse. El primero le dixo, He comprado vn cortijo, y he menester de salir, y verlo: ruegote que me ayas por escusado.

18. Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.

Mais il se prindrent tous d'vn accord à s'excuser. Le premier lui dit, I'ai acheté vn heritage, & il me faut necessairement partir pour l'aller voir ie te prie, tien moi pour excusé.

19 אחרנא אמר חמשא זוגין תורא זבנת ואזל אנא דאבקא אנון בעא אנא מנך שבוקיני דמשתאל אנא:

E l'altro disse, Io ho comprato cinque para di buoi, e me ne uo à prouarli: io ti prego habbimi per iscusato.

19 ואחר אמר חמשת צמדי בקר קניתי ואלך לבחון אותם שואל אנכי ממך חנן עלי:

Y el otro dixo, He comprado cinco yuntas de bueyes, y voy à prouarlos: ruegote que me ayas por escusado.

19. Καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.

Et l'autre dit, I'ay acheté cinq couples de bœufs, & m'en vai pour les esprouuer: ie te prie, tien moi pour excusé.

20 אחרנא אמר אנתתא נסבת ומטול הדא לא משכח אנא דאתא

E l'altro disse, Io ho preso moglie, e però non posso uenire.

20 ואחר אמר את אשה לקחתי ולכן לא אוכל לבוא:

Y el otro dixo, Heme casado, y portanto no puedo venir.

20. Καὶ ἕτερος εἶπε, γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.

Et l'autre dit I'ai prins femme en mariage, & pourtant n'y puis-ie aller.

21 ואתא הו עבדא ואמר למרה הלין הידין רגז מרא ביתא ואמר לעבדה פוק בעגל לשוקא ולקריתא דמדינתא ואעל לכא למסכנא ולמכאבא ולמחגרא ולעוירא:

Onde il seruitore ritornatosene, riferi al suo padrone queste cose. Allhora il padre di famiglia adiratosi, disse al suo seruitore, Vattene prestamente à le piazze & a le strade de la città, e mena qua dentro i poueri, e gli stroppiati, e i zoppi, e i ciechi.

21 וישב העבד ההוא ויגד לאדניו את הדברים האלה אז חרה באפו בעל הבית ויאמר לעבדו צא מהר אל השוקים ופרזות העיר והביא פה את האביונים ועניים ועורים ופסחים:

Y buelto el sieruo, hizo saber estas cosas à su sennor. Entonces el padre de la familia, enojado, dixo à su sieruo, Vé presto por las plaças, y por las calles de la ciudad y mete acá los pobres, los mancos, y coxos, y ciegos.

21. Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε.

Ainsi le seruiteur s'retourna, & rapporta ces choses à son maistre. Adonc le pere de famille tout courroucé, dit à son seruiteur, Va-t'en vistement par les places & par les rues de la ville, amene ceans les poures & impotens, & boiteux, & aueugles.

22 ואמר עבדא מרי הוא איך דפקדת ותוב אית אתרא:

Il seruitor poi disse, Signore, cosi s'è fatto come tu hai comandato, & ancor ci è luogo.

22 ויאמר העבד אדני נעשה כאשר צוית ועוד נשאר מקום:

Y dixo el sieruo, Sennor, hecho es como mandaste: y aun ay lugar.

22. Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί.

Et le seruiteur dit, Maistre, il a esté fait ainsi que tu as commandé, & encore y a il de la place.

23 ואמר מרא לעבדה פוק לאורחתא ולבית סיגא ואלוץ דיעלון ונתמלא ביתי:

E il padrone disse al seruitore, Esci fuor ne le uie, e ne le siepi, e sforza la gente ad entrare: accioche la mia casa si riempia.

23 ויאמר אדון אל העבד צא אל הדרכים ואל הגדרות ופצר בם ויסורו אלי אשר ימלא ביתי:

Y dixo el sennor àl sieruo, Vé por las caminos, y por los cercados, y fuerçalos à entrar, paraque se hincha mi casa,

23. Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον, ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου.

Et le Maistre dit au seruiteur, Va par les chemins & hayes, & contrain les d'entrer, afin que ma maison soit remplie.

CAP. XIIII.

18. Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei, Villam emi: & necesse habeo exire & videre illam, rogo te habe me excusatum.

But they all with one mind began to make excuse: The first sayde vnto him / I haue bought a farme / and I must needes go out and see it: I pray thee haue me excused.

19. Et alter dixit, Iuga boum emi quinque & eo probare illa, rogo te habe me excusatum.

And another sayde / I haue bought fiue yoke of oxen / and goe to proue them / I pray thee / haue me excused.

20. Et alius dixit, Vxorem duxi, & ideo non possum venire.

And another sayd / I haue maried a wife / and therefore I can not come.

21. Et reversus servus, nuntiavit hæc domino suo, Tūc iratus paterfamiliâs, dixit servo suo, Exi citò in plateas & vicos civitatis: & pauperes ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

So that seruant returned / and shewed his master these thinges. Thē was the good man of the house angry / and sayd to his seruant / Go out quickly into the places and streetes of the citie / and bring in hither the poore / and the maimed / and the halt / and the blinde.

22. Et ait servus, Domine, factum est ut imperasti: & adhuc locus est.

And the seruant said / Lorde / it is done as thou hast commaunded / and yet there is roome.

23. Et ait dominus servo, Exi in vias & sepes: & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

Then the master sayde to the seruant / Go out into the hie wayes / and hedges / and compell them to come in / that mine house may be filled.

Das XIIII. Capitel.

18. Vnd sie fiengen an alle nacheinander sich zuentschuldigen. Der erste sprach zu jm: Ich habe einen Acker gekaufft / vnd muß hinauß gehen / vnd jn besehen / ich bitte dich / entschuldige mich.

Oc de begynte alle effter huer andre at aarsage sig. Den første sagde til hannem / Jeg købte en Ager / oc skal gaa vd / oc besee hannem / Jeg beder dig / aarsage mig.

19. Vnd der ander sprach: Ich habe fünff joch Ochsen gekaufft / vnd ich gehe ictzt hin / sie zu besehen / ich bitte dich / entschuldige mich.

Oc den anden sagde / Jeg købte fem par Oxen / oc ieg gaar nu hen / at besee dem / Jeg beder dig aarsage mig.

20. Vnd der dritte sprach: Ich habe ein Weib genommen / darumb kan ich nicht kommen.

Oc den tredie sagde / Jeg tog en Hustru / Der faare kand ieg icke komme.

21. Vnd der Knecht kam / vnd saget das seinem Herrn wider. Da ward der Haußherr zornig / vnd sprach zu seinem Knechte: Gehe auß bald auff die strassen vnd gassen der Statt / vnd führe die Armen vnd Krüppel / vnd Lahmen / vnd Blinden herein.

Oc Suenden kom / oc sagde sin Herre det igen. Da bleff Hosbonden vred / oc sagde til sin Suend / Gack strax vd paa Stadsens stræde oc gader / oc før hid ind de Fattige oc Krøblinge oc Halte oc Blinde.

22. Vnd der Knecht sprach: Herr / es ist geschehen / was du befolen hast / Es ist aber noch raum da.

Oc Suenden sagde / Herre / det er giort / som du befalede / Oc der er end nu rum.

23. Vnnd der Herr sprach zu dem Knechte: Gehe auß auff die Landstrassen / vnd an die Zäune / vnd nötige sie herein zu kommen / auff daß mein Hauß vol werde.

Oc Herren sagde til Suenden / Gack vd paa alfare veye / oc hoss Gerde / oc nod dem til at komme her ind / Paa det mit Huss kand bliffue fult.

Kapitola XIIII.

18. Y počali se wšyčkni spolu wymlauwati. Prwnij řekl gemu: Wes gsem kaupil / a musým wygijti a ohledati gi: prosým tebe wymluw mne.

Lecz sie wszyscy iednáko wymáwiac poczeli / pierwszy mu rzekl: Kupilem rolą y mam potrzebe idź á ogladáć ią / proszę cie miey mie za wymowionego.

19. A druhý řekl: Spřeženij Woluow kaupil gsem patero / a gdu abych gich zkusyl: prosým tebe wymluw mne.

A drugi rzekl / Kupilem pięć par wolow / y idę ich doświádczáć / proszę cie miey mie zá wymowionego.

20. A giný řekl: Ženu gsem poyal / a protož nemohu přigijti.

Drugi záśie rzekl / Zonem poial / y dla tegoż przydź nie moge.

21. Y nawrátiw se Služebnijk zwěstowal tyto wěcy Pánu swému. Tehdy rozhněwaw se Hospodář / řekl služebnijku swému: Wygdi rychle na rynky a na vlice Města: a Chudé / mdlé / Slepé / a kulhawé vwed sem.

A gdy sie slugá od nich wrócil oznaymil to Pánu swemu / Tedy sie gospodarz rozgniewawszy rzekl sludze swemu / Idź rychło ná vlice y ná przecznice mieśckie / á vbogie / vlomne / chrome / y slepe tu przywiedź.

22. Y řekl služebnijk: Pane / stalo se yakož gsy rozkázal: a gesstě mijsto gest.

Rzekl slugá / Pánie stálo sie iákoś roskazal / y ieszcze mieysce zostálo.

23. Y řekl Pan služebnijku: Wygdiž na cesty a mezy Ploty / a přinutkay wgijti / ať se naplnij duom můg.

Rzekl tedy Pan sludze / Idź ná drogi y miedzy oplotki / á padź / niech idą áby byl nápelnion dom moi.

יד

24 אָמַר אֶנָא לְכוּן גֵּיר דְּחַד מֶן הָנוּן אֲנָשָׁא דַּקְרִין הֲווֹ לָא נֶטְעְמוּן מֶן חַשָׁמִיתִי׃

Perche io vi dico, che niuno di quegli huomini ch'erano stati inuitati, gustarà de la mia cena.

25 וְכַד אָזְלִין הֲווֹ עַמֵּה כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא אֶתְפְּנִי וֶאמַר לְהוּן׃

Hor molte genti andauano con esso IESV: & egli riuoltatosi, disse loro.

26 מַן דְּאָתֵא לְוָתִי וְלָא סָנֵא לַאבוּהִי וְלֶאמֵּה וְלַאחַוְהִי וְלַאחַוָתֵה וְלַאנְתְּתֵה וְלַבְנַוְהִי וְאַף לְנַפְשֵׁה תַּלְמִידָא לָא מֶשְׁכַּח דְּנֶהֱוֵא לִי׃

se alcuno viene á me, e non ha in odio il padre suo, e la madre, e la moglie, e i figliuoli, e i fratelli, e le sorelle, & oltre á ciò ancora l'anima sua, non può esser mio discepolo.

27 וּמַן דְּלָא שָׁקֵל צְלִיבֵה וְאָתֵא בָּתְרִי תַּלְמִידָא לָא מֶשְׁכַּח דְּנֶהֱוֵא לִי׃

E chiunque non porta la sua croce, e vien dietro á me, non può esser mio discepolo.

28 מַנוּ גֵּיר מֶנְכוּן דְּצָבֵא דְּנֶבְנֵא מַגְדְּלָא וְלָא לוּקְדַם יָתֵב חָשֵׁב נֶפְקְתֵה אֶן אִית לֵה לַמְשַׁלְמוּתֵה׃

Perche, chi è quel di voi, che volendo edificare vna torre, primamente sedendo non faccia il conto de la spesa, s'egli ha il modo di finirla-

29 דְּלָא כַּד נְסִים שֶׁתְאֶסְתָא וְלָא נֶשְׁכַּח לַמְשַׁלָּמוּ כֻּלְּהוֹן דְּחָזֵין נֶהֱוּוֹן מְבַזְּחִין בֵּה׃

Acciochè poi hauendo egli posto il fondamento, e non la potendo finire: tutti quei che veggono, non comincino á farsi beffe di lui.

30 וְנֵאמְרוּן דְּהָנָא גַּבְרָא שָׁרִי לְמֶבְנָא וְלָא אֶשְׁכַּח לַמְשַׁלָּמוּ׃

Dicendo, Quest'huómo cominciò á edificare, & non ha potuto finire.

יד

24 אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי אִישׁ מִן הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הַקְּרוּאִים לֹא יִטְעַם אֶת מִשְׁתִּי׃

Porque yo os digo, que ninguno de aquellos varones que fueron llamados, gustarà mi Cena.

25 וַיֵּלְכוּ עִם רַב עַמּוֹ וַיִּפֶן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם׃

Y muchas compannas yuan con el; y boluiendose dixoles.

26 אִם אִישׁ יָבוֹא אֵלַי וְלֹא יִשְׂנָא אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְאֶחָיו וְאַחְיוֹתָיו וְגַם אֶת־נַפְשׁוֹ לֹא יוּכַל לִהְיוֹת תַּלְמִידִי׃

Se alguno viene à mi, y no aborrece à su padre, y madre, y muger, y hijos, y hermanos, y hermanas, y aun tambien su vida, no puede ser mi Discipulo.

27 וַאֲשֶׁר לֹא יִסְבּוֹל אֶת־צְלִיבוֹ וְיָבוֹא אַחֲרַי לֹא יוּכַל לִהְיוֹת תַּלְמִידִי׃

Y qualquiera que no trae su cruz, y viene en pos de mi, no puede ser mi Discipulo.

28 כִּי מִי מִכֶּם הָרוֹצֶה לִבְנוֹת אֶת הַמִּגְדָּל הֲלֹא בָרִאשׁוֹנָה יוֹשֵׁב וִיחַשֵּׁב אֶת־תּוֹצְאוֹתָיו אִם יֶשׁ־לוֹ לְכַלּוֹת׃

Porque qual de vosotros, queriendo edificar vna torre, no cuenta primero sentado los gastos (que son necessarios,) ara ver si tiene para acabar la?

29 פֶּן יָשִׂים יְסוֹדָתוֹ וְלֹא יוּכַל לְכַלּוֹת וְכָל־הָרוֹאִים יָחֵלּוּ לְהַלְעִיג בּוֹ׃

Porque despues que aya puesto el fundamento, y no pueda acabar la, todos losque lo vieren, no comiencé à hazer burla deel:

30 לֵאמֹר כִּי זֶה הָאָדָם הֵחֵל לִבְנוֹת וְלֹא יָכֹל לְכַלּוֹת׃

Diziendo, Este hombre començó à edificar, y no pudo acabar.

ιδ.

24. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.

Car ie vous di, que nul de ces hommes-la qui auoyent esté conuiés ne goustera de mon souper.

25. Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς.

Or grandes troupes alloyent auec lui; & lui se tournant leur dit.

26. Εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι.

Si quelcun vient vers moi, & ne hait son pere & sa mere, & femme & enfans, & freres & sœurs, & encore mesme son ame il ne peut estre mon disciple,

27. Καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

Et quiconque ne charge sur soi sa croix, & ne vient apres moi, il ne peut estre mon disciple.

28. Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν.

Car qui est celui d' entre-vous qui voulant bastir vne tour, premierement ne s'assee, & ne calcule les despens, s'il a pour la parasheuer?

29. Ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ.

Depeur qu'apres qu'il aura posé le fondement. & n'aura peu parasheuer, tous ceux qui le verront ne commencent á se mocquer de lui.

30. Λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι;

Disans, Cest homme a commencé à bastir &, n'a peu parachuer.

CAP. XIIII.

24. Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.

For I say vnto you/that none of those men which were bidden/shall taste of my supper.

25. Ibant autem turbę multæ cum eo, & cõversus dixit ad illos.

Now there went great multitudes with him/and he turned and sayd vnto them.

26. Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam: non potest meus esse discipulus.

If anie man come to mee/and hate not his father/and mother/and wife/and children/and brethren/and sisters: yea/and his owne life also/hee cannot bee my disciple.

27. Et qui non baiulat crucem suam, & venit post me: non potest meus esse discipulus.

And whosoeuer beareth not his crosse/and commeth after mee/can not be my disciple.

28. Quis enim ex vobis volens turrim ędificare, non priùs sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum.

For which of you minding to builde a towre/sitteth not downe before/and counteth the cost/whether he haue sufficient to performe it.

29. Ne posteà quam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei,

Least that after he hath layd the foundation/and is not able to performe it/all that beholde it/beginne to mocke him.

30. Dicentes, Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare?

Saying/This man began to builde/and was not able to make an ende?

Das XIIII. Capitel.

24. Jch sage euch aber/ daß der Männer keiner/ die geladen sind/ mein Abendmal schmecken wirdt.

Men ieg siger eder/At ingen aff de Mend/som vaare budne/skal smaage min Naduere.

25. Es gieng aber vil Volcks mit jm/ vnd er wandte sich/ vnd sprach zu jhnen:

Oc der gick meget Folck met hannem/ Oc hand vende sig/oc sagde til dem.

26. So iemand zu mir kompt/ vnd hasset nicht seinen Vater/ Mutter/ Weib/ Kind/ Brůder/ Schwester/ auch dazu sein eigen Leben/ der kan nicht mein Jünger sein.

Der som nogen kommer til mig/oc hader icke sin Fader/Moder/ Hustru/ Born/ Brødre/ Søstre/oc der til met sit eget Liff/hand kand icke vere min Discipel.

27. Vnd wer nicht sein Creutz tregt/ vnd mir nachfolget/ der kan nicht mein Jünger sein.

Oc huo som icke bær sit Kaarss/ oc effter følger mig/hand kand icke vere min Disciple.

28. Wer ist aber vnter euch/der einen Thurn bauen wil/ vnd sitzet nicht zuvor vnd überschlegt die kost/ ob ers habe hinauß zu führen?

Oc huo er iblant eder/ som vil bygge it Taarn oc sider icke før/ oc offuerlegger Bekostningen/om hand haffuer at fuldkomme met det?

29. Auff daß nicht/ wo er den grund gelegt hat/ vnnd kans nicht hinauß führen/alle die es sehen/fahen an sein zu spotten.

Paa det/at der som hand legger Grunduollen/ oc kand det icke fuldkomme/de skulle icke alle/som det see/begynde at spaatte hannem.

30. Vnd sagen: Diser Mensch hub an zu bauen/ vnd kan es nicht hinauß füren.

Oc sige/Dette Menniske begynte at bygge/ oc kand det icke fuldkomme.

Kapitola XIIII.

24. Gistě prawijm wám: že žádný z mužuow těch kteřijž gsau pozwáni neokusý Wečeře mé.

Abowiemci wam powiedám żeć żaden z onych mężow ktorzy sa wezwani nie vkuši wieczerzey moiey.

25. Sſli gsau pak množý zástupowé s nim/ a on obrátiw se řekl gim:

Szlo tedy przy nim wielkie zgromadzenie/ a obróciwszy sie rzekl do nich.

26. Gdeli kdo ke mně/ a nemáli w nenáwisti Otce swého/y Mateře/y ženy/y Synuow/y Bratřij/ y Sestr/ nad to y žiwota swého/ nemuože býti mým Včedlnijkem.

Jeśliż kto idzie do mnie/ a nie ma w nienawiści oycá swego y máthki swey/ żony y dzieci/ bráciey y siostr/ y co też wiecey/ duse swoiey/ then ćinie może być moim zwolennikiem.

27. A kdo nenese Křijže swého a ne gde za mnau/ nemůž býtj mým Včedlnijkem.

Kto kolwiek thez nie nosi krzyżá swego á idzie zá mna/ nie może być mym zwolennikiem.

28. Nebo kdo z wás gest chtěge stawěti wěži/ aby prwé sedna nepočijtal nakladůw kteřijž gsu potřebnj/ můželi ge mjti k dokonánj:

Bo ktoż z was iest/ ktory gdyby chciał budowác wieżę/ záß nie pierwey siedząc ráchuie nákład iesliby mu dostatczył ku dokonániu?

29. Aby snad polože grunt a nemoha dokonati/ wšyckni kteřijž by widěli počali by se gemu posmijwati.

Aby gdyby záłożył fundámenty á dokończyć nie mogł/ ci ktorzy widzą nie poczeli szydzić z niego/

30. Řkauce: Tento člowěk počal stawěti/ a nemohl dokonati.

Mowiac/ Człowiek ten poczał budowáć á nie mogł dokonáć.

יד

31 או מנו מלכא דאזל לקרבא למתכתשו עם מלכא חברה ולא לוקדם מתרעא דאן משכח בעסרא אלפין למארע להו דאתא עלוהי בעסרין אלפין :

Ouero, qual è quel re, che douendo andare à far guerra contra vn'altro re, primamente non segga: e pensi s'ei può con dieci milia andar incontro à quello che con venti milia vien contra lui?

32 ואן דין לא עד הו רחיק מנה משדר אזגדא ובעא על שלמא :

Altrimenti essendo colui ancor lontano, mandandoli ambasciatori, li domanda le conditioni de la pace.

33 הכנא כל אנש מנכון דלא שבק כלה קנינה לא משכח דנהוא לי תלמידא :

Così dunque ciascun di voi, che non rinuntia à tutte le cose che possede, non può esser mio discepolo.

34 שפירא הי מלחא אן דין אף מלחא תפכה במנא תתמלח :

Il sale è buono: ma se il sale perde il suo sapore, con che si salarà egli.

35 לא לארעא ולא לזבלא אולא לבר שדין לה מן דאית לה אדנא דנשמע נשמע :

E non è vtile ne per la terra, ne per il letame: ma si gitta via. Chi ha orecchie da vdire, oda.

טו

1 מתקרבין הוו דין לותה מכסא וחטיא דנשמעונהי :

Hor tutti i publicani e peccatori s'accostauano à lui per vdirlo.

2 וספרא ופרישא רטנין הוו ואמרין הנא לחטיא מקבל ואכל עמהון :

E i Farisei e gli scribi mormorauano, dicendo, Costui riceue à se i peccatori, e mangia con essi.

יד

31 או מי־המלך הולך להלחם עם מלך אחר הלא יושב בראשונה ומתיעץ. אם יוכל ברבבה לקרב לאשר ברבותים יבוא עליו :

O, qual rey, auiendo de yr à hazer guerra contra otro rey, sentandose primero no consulta, si puede salir àl encuentro con diez mil al que viene contra el con veynte mil:

32 ואם לא עודנו רחוק ממנו ישלח מליצים לשאול לו על־השלום :

Otramente, quando aun el otro està lexos, le ruega por la paz, embiandole embaxada.

33 כן כל מכם אשר לא יעזב כל קנינו לא יוכל להיות תלמידי :

Ansi pues qualquiera de vosotros que no renuncia à todas las cosas que possee, no puede ser mi Discipulo.

34 טוב המלח ואם יתפל במה ימלח :

Buena es la sal: mas si la sal fuere desvanecida, conque se adobarà?

35 לא אל־הארץ ולא אל־מדמן נכון כי אם ישליכו אותו חוצה אשר לו אזנים לשמוע ישמע :

Ni para la tierra, ni para el muladar es buena: en la calle la echan. Quien tiene oydos para oyr, oyga.

טו

1 ויקרבו אליו כל־בעלי המכס והחטאים לשמוע אותו :

Y llegauanse à el todos los publicanos y peccadores à oyrlo.

2 וילונו המפרשים והסופרים לאמר כי זה מקבל את־החטאים ואוכל עמהם :

Y murmurauan los Phariseos y los escribas, diziendo, Este à los peccados recibe, y con ellos come.

ιδ.

31. Ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν.

Ou, qui est le Roy qui parte pour donner bataille à vn autre Roy, qui premierement ne s'assee & ne consulte s'il pourra auec dix mille aller rencontrer celui qui vient auec vingt mille contre lui?

32. Εἰ δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόρρω ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην.

Autrement ce Roy-la estant encore de loin, il enuoye vn ambassade, & demande les moyens de paix.

33. Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

Ainsi donc chacun de vous qui ne renonce à tout ce qu'il a ne peut estre mon disciple.

34. Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;

Le sel est bon: mais si le sel perd sa saueur, dequoi le salera-on?

35. Οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

Il n'est propre, ni pour mettre en la terre, ni au fumier: mais on le iette hors. Qui a oreilles pour ouir, oye.

ΚΕΦΑΛ. ιε.

Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, ἀκούειν αὐτοῦ.

Or tous les peagers & gens de mauuaise vie s'approchoyent de lui, pour l'ouir.

2. Καὶ διεγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες· ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.

Dont les Pharisiens & les Scribes murmuroyent, disans, Cestui-ci reçoit les gens de mauuaise vie, & mange auec eux.

CAP. XIIII.

31. Aut quis rex iturus cōmittere bellum adverſus alium regem, non ſedens priùs cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe?

Or what King going to make warre against another king/ſitteth not downe firſt/ & taketh counſell/whether he be able with ten thouſand / to meete him that commeth agaynſt him with twentie thouſand?

32. Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt?

Or els while he is yet a great way of/hee ſendeth an ambaſſage / and deſireth conditions of peace.

33. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

So likewiſe/whoſoeuer he be of you/ that forſaketh not all that he hath/ he can not be my diſciple.

34. Bonum eſt ſal. Si autem ſal evanuerit: in quo condietur?

Salt is good: but if ſalt haue loſt his ſauour / where with ſhall it be ſalted?

35. Neque in terram, neque in ſterquilinum utile eſt, ſed foràs mittetur. Qui habet aures audiendi audiat

It is neither meete for the laude/nor yet for the doungḥil/but men caſt it out. He that hath eares to heare / let him heare.

CAP. XV.

ERant autem appropinquantes ei publicani & peccatores, ut audirēt eum.

Then reſorted vnto him all the Publicanes and ſinners/to heare him.

2. Et murmurabant Phariſæi & Scribæ, dicentes, Quia hic peccatores recipit,& manducat cum illis.

Therefore the Phariſes and Scribes murmured / ſaying / Here commeth ſinners/& eateth with them.

Das XIIII. Capitel.

31. Oder welcher König wil ſich begeben in einen Streitt / wider einen andern König / vnd ſitzet nicht zuvor vnd rathſchlaget / Ob er köndte mit zehen tauſend begegnen / dem / der über jn kompt mit zweintzig tauſend?

Eller huilcken Konge vil giffue ſig i Strid / mod en anden Konge / oc ſider icke før oc betencker / Om hand kand mode den met thi tuſinde / ſom kommer mod hannem met tiue tuſinde?

32. Wo nicht / ſo ſchicket er Bottſchafft / wenn jener noch ferne iſt / vnd bittet vmb Friede.

Kand hand icke/ da ſkicker hand Sendebud / den ſtund den anden er end longt borte/oc beder om Fred.

33. Alſo auch ein ieglicher vnter euch der nicht abſaget allem das er hat / kan nicht mein Jünger ſein.

Lige ſaa hueriblant eder / ſom icke forſigeralt det hand haffuer / kand icke vere min Diſcipel.

34. Das Saltz iſt ein gut ding / wo aber das Saltz thumb wirdt / womit wirdt man würtzen?

Salt er en god ting / Men der Saltet ſom miſter ſin krafft / huor met ſkal mand ſalte?

35. Es iſt weder auff das Land / noch in den miſt nütze / ſondern man wirds wegwerffen. Wer Ohren hat zu hören / der höre.

Det er huercken nytteligt paa Marcken eller i Møget / Men mand ſkal kaſte det bort. Huo ſom haffuer øern at høre met / hand høre.

Das XV. Capitel.

Es naheten aber zu jhm allerley Zölner vnd Sünder / daß ſie jhn höreten.

DE der komme allehonde Toldere oc Syndere til hannem / at de vilde høre hannem.

2. Vnd die Phariſeer vnd Schrifftgelehrten murreten / vnd ſprachen: Diſer nimpt die Sünder an / vnnd iſſet mit jhnen.

Oc Phariſeer oc Schrifftkloge knurrede / oc ſagde / denne annammer Syndere / oc æder met dem.

Kapitola XIIII.

31. Aneb který Král chtěge geti aby bogowal proti giněmu Králi / prwě neſedne aby pomyſlil mohlliby s deſýti Tiſýcy potkati ſe s tijm / kterýž ſe dwadcýti Tiſýcy táhne proti němu?

Abo ktory ieſt krol coby wyiechawſzy chciał zwieść bitwę z drugim krolem / nie pierwey ſiadł rádząc ſie ieſliż może z dźieſiącią tyſiecy záciągnąć one mu ktory z dwiemádźieſty tyſiecy iedźie przećiw niemu?

32. Ginák an geſſtě podál od něho geſt / y poſſle poſelſtwij k němu / žádageza ty wěcy kteréž gſau k pokogi.

Rowſzem pok i on ieſzcze ieſt dáleko / wyſyła z poſelſtwem / proſząc oto coby było ku pokoiowi.

33. Protož tak každý z wás kdož neodwolý wſſem wěcem kterýmiž wládne / nemuož býti mým Včedlnijkem.

Także tedy ktory kolwiek z was nie wyrzekł ſie wſzytkich ſwych máiętnośći / tenći nie może być moim zwolennikiem.

34. Dobráť gěſt Sůl: Paklitě Sůl bude zmařená / čijm bude ſoleno?

Dobrać ieſt ſol / lecz ieſli ſol ſmák ſtráci / czymże ią náprawią?

35. Ani do země / ani do hnoge ſe nehodij / ale wywržena bude wen. Kdo má vſſy k ſlyſſenij / ſlyſs.

Gdyż ſie áni ná ziemię áni w gnoy nie godźi / ále bywa precz wyrzucona: A ták kto ma vſzy ku ſłuchaniu niechay ſłucha.

Kapitola XV.

PRzibližowali ſe pak k němu zgewnij y tagnij hřijſſnijcy / aby ho ſlyſſali.

POtym ſie do niego ſchodźili wſzyſcy celnicy y grzeſznicy áby go ſłuchali.

2. Tehdy reptali Včitelé a Zákonijcy / řkauce: Tento hřijſſnijky přigijmá / a gij s nimi.

Szemrali Fáryzeuſzowie / y Doktorowie / mowiąc / Ten przyimuie grzeſzniki y iádá z nimi.

טו

3 ואמר להון ישוע מתלא הנא׃

Onde egli disse loro questa similitudine, dicendo.

4 מנו מנכון גברא דאית לה מאא ערבין ואן יאבד חד מנהון לא שבק תשעין ותשעא בדברא ואזל בעא להו דאבד עד־מא דישכחיוהי׃

Qual huomo è di voi, che hauendo cento pecore, e perdendone vna, non lassi le nouantanoue nel diserto, e vada dietro à quella che s'è perduta, insin che la ritroui?

5 ומא דאשכחה חדא ושקל לה על כתפתה׃

E come l'ha trouata, se la pone sopra le sue spalle tutto allegro,

6 ואתא לביתה וקרא לרחמוהי ולשבבוהי ואמר להון חדו עמי דאשכחת ערבי דאביד הוא׃

E venuto à casa, chiama gli amici e i vicini, dicendo loro, Rallegrateui con esse me, percioche io ho ritrouata la mia peccora che era perduta.

6 אמר אנא לכון דהכנא תהוא חדותא בשמיא על חד חטיא דתאב או על תשעין ותשעא זדיקין דלא מתבעיא להון ת תיבותא׃

Io vi dico, che cosi sarà allegrezza nel cielo per vn peccatore che venga à penitentia piu che per nouantanoue giusti, che non hanno di penitentia bisogno.

8 או אידא הי אנתתא דאית לה עסרא זוזין ותובד חד מנהון ולא מנהרא שרגא ותחמא ביתא ובעיא לה בטילאית עד־מא דתשכחיוהי׃

Ouero qual è quella donna che hauendo dieci dramme, s'ella perde vna dramma: non accenda la lucerna, e scopi la casa, e cerchi diligentemente, insin à tanto che la ritroui?

טו

3 ויאמר אליהם את־המשל הזה לאמר׃

Y el les dize esta paràbola diziendó.

4 למי אדם מכם היו לו מאה צאן ויאבד מהם שה אחד הלא יעזב את־תשעים ותשע במדבר וילך אחר האובד עד־כי ימצאנו׃

Que hombre de vosotros, teniendo cien ouejas, si perdiere vna de ellas, no dexa las nouenta y nueue en el desierto, y và à la que se perdió, hasta que la halle?

5 ואם ימצא ישים על־כתפיו ושומח׃

Y hallàda la pone sobre sus ombros gozoso?

6 ובבואו אל־ביתו יזעק את מרעיו ואת קרביו לאמר אליהם שמחו אתי כי־מצאתי את שיי האובד׃

Y viniendo á cása junta à los àmigos y à los vezinos, diziendoles, Dadme el para bien: porque he hallado mi aueja que se auia perdido?

7 אומר אני לכם כי כך שמחה תהיה בשמים על־חטא אחד השב מרעתו מתשעים ותשעה צדיקים אשר אינם מצטרכים לתשובה׃

Digohos, que ansi aurá gozo en el cielo de vn peccador que se emmienda, mas que de nouenta y nueue justos que no han menester emmendarse.

8 או אשה למי יהיו לה זוזים עשרה אם תאבד זוזה אחת והיא לא תבער נרה ותאטאה במטאטא את־ביתה ותבקש בלהג עד־כי תמצא׃

O, que muger que tiene diez drachmas, si perdiere la vna drachma, no enciende el candil, y barre la casa, y busca con diligencia, hasta hallar là.

ιε'.

3. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων.

Mais il leur proposa ceste similitude, disant,

4. Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐννενηκονταεννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὕρῃ αὐτό.

Qui est l'homme d'entre vous qui ayant cent brebis, s'il en perd vne, ne laisse les quatre vingts & dixneuf au desert, & ne s'en aille apres celle qui est perdue, tant qu'il l'ait trouuee.

5. Καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων.

Et l'ayant trouuee, ne la mette sur ses espaules bien ioyeux:

6. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς· συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.

Puis estant venu en la maison n'appele ses amis & voisins, & ne leur die, Esiouissez-vous auec moi: car i'ai trouué ma brebis qui estoit perdue?

7. Λέγω ὑμῖν· ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐννενηκονταεννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας.

Ie vous di, qu'ainsi y aura-il ioye au ciel pour vn seul pecheur venāt a s'amēder, plus que pour quatre vingts & dixneuf iustes, qui n'ont pas faute de repentance.

8. Ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως ὅτου εὕρῃ.

Ou qui est la femme qui ayant dix drachmas, si elle perd vne drachme, n'allume la chandelle, & ne balie la maison, ne la cerche diligemment, iusqu'a ce qu'elle l'ait trouuee

CAP. XV.

Das XV. Capitel.

Kapitola XV.

3. Et ait ad illos parabolam iſtam, dicens,

Then ſpake he this parable to them/ ſaying.

3. Er ſaget aber zu jnen diß Gleichniß/ vnd ſprach:

Da talede hand denne Lignelſe til dem/ Oc ſagde.

3. Y odpowěděl k nim podobenſtwij toto. Řka:

Ale on to podobienſtwo mowil do nich/ rzekac.

4. Quis ex vobis homo qui habet centum oves: & ſi perdiderit unam ex illis, nónne dimittit nonagintanovem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam?

What man of you hauing an hundreth ſheepe / if hee loſe one of them / doeth not leaue ninetie and nine in the wilderneſſe/ and goe after that which is loſt/ vntill hee finde it?

4. Welcher Menſch iſt vnter euch/ der hundert Schafe hat/ vnd ſo er der eines verleuret/ der nicht laſſe die neun vnd neuntzig inn der Wüſten/ vnnd hingehe nach dem verlornen/ biß daß ers finde?

Huilcket Menniſke er iblant eder/ ſom haffuer hundrede Faar/ oc der ſom hand miſter it aff dem/ at hand ey lader de ni oc halffemteſinds tiue i Orcken/ oc gaar bort effter det ſom bleff borte/ indtil hand det finder?

4. Kterýž geſt z wás Člowěk/ kterýž má Sto Owec/ a ztratjli gednu z nich/ zdali nenechá dewadeſáti dewijti na pauſſti/ a gde k té kteráž zahynula/ dokudž by gij nenalezl?

Ktoryž ieſt z was człowiek coby máiac ſto owiec ſtrácił iedne z nich/ Izali nie opuſzcza onych dziewiacidzieſiat y dziewiaci ná puſzczy/ á ſzedſzy nie ſzuka oney ktora zginełá/ áž ia znaydzie?

5. Et cùm invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens.

And when hee hath founde it/ he layeth it on his ſhoulders with ioy.

5. Vnd wenn ers funden hat/ ſo leget ers auff ſeine achſeln mit freuden.

Oc naar hand haffuer det fundet/ legger hand det paa ſine ſkuldrer met glæde.

5. A když nalezne gi/ wložij na ramena ſwá radugijc ſe:

A z nálazſzy ia/ kłádzie ná ramioná ſwe rádnuiac ſie.

6. Et veniens domum convocat amicos & vicinos, dicens illis, Congratulamini mihi, quia inveni ovē meam quæ perierat?

And when he commeth home/ he calleth together his friendes and neighbours/ ſaying vnto them/ Reioice with me: for I haue found my ſheepe/ which was loſt.

6. Vnd wenn er heim kompt/ ruffet er ſeinen Freunden vnd Nachbarn/ vnd ſpricht zu jhnen: Freuet euch mit mir/ denn ich habe mein Schaf funden/ das verlorn war.

Oc naar hand kommer hiem/ kalder hand ſine Venner oc Naboer/ oc ſiger til dem/ Glæder eder met mig/ Thi ieg haffuer fundet mit Faar/ ſom vaar fortabt.

6. A přijgda domuow/ ſwolá Přátely a Sauſedy/ řka gim: Spolu radůgte ſe ſemnau/ neb gſem nalezl Owcy mau kteráž byla zahynula.

A przyſzedſzy do domu wzywa przyiaciol y ſaſiad/ mowiac im/ Rádnycie ſie ſpolu ze mna/ ábowiem ciem nálazł owieczke moie ktorá byłá zginełá.

7. Dico vobis quòd ita gaudium erit in cælo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonagintanovem iuſtis qui non indigent pœnitentia.

I ſay vnto you/ that likewiſe ioy ſhalbe in heauen for one ſinner that conuerteth/ more then for ninetie and nine iuſt men/ which neede none amendment of life.

7. Jch ſage euch/ alſo wirdt auch freude im Himmel ſein/ über einen Sünder der Buſſe thut/ für neun vnd neuntzig Gerechten/ die der buſſe nicht bedörffen.

Jeg ſiger eder/ Saa ſkal oc vere glæde i Himmelen/ offuer en Syndere/ ſom gør Penitentze/ mere end offuer ni oc halffemteſinds tiue Retferdige/ ſom icke haffue penitentze behoff.

7. Prawjm k wám/ že tak bude radoſt w Nebi nad gednijm hřijſſnijkem pokánij činijcým/ wijce než nad dewade ſáti dewijti ſprawedliwými/ kteřijž nepotřebugij pokánij.

Powiedamći wám/ że ć tež ták że bedzie rádość w niebie nád iednym grzeſznikiem pokutuiacym/ wiecey niž nád dziewiacia dzieſiat y dziewiacia ſpráwiedliwych ktorzy nie potrzebuia vznánia.

8. Aut quæ mulier habens drachmas decem: ſi perdiderit drachmam unam, nōne accendit lucernam, & evertit domum, & quærit diligenter, donec inveniat?

Either what woman hauing ten pieces of ſiluer/ if ſhe loſe one piece/ doeth not light a candle/ and ſweepe the houſe/ and ſeeke diligently till ſhee finde it?

8. Oder/ welch Weib iſt/ die zehen Groſchen hat/ ſo ſie der einen verleurt/ die nicht ein Liecht anzünde/ vnd kehre das Hauß/ vnd ſuche mit fleiß/ biß ſie jhn finde.

Eller huilcken Quinde er/ ſom haffuer thi Pendinge/ oc Miſter en aff dem/ ſom icke tender it Liuſ/ oc feyer Huſit/ oc ſøger met flid/ indtil hun finder hannem?

8. Aneb/ která žena magijcy Hřiwen deſet: a ztratjli Hřiwnu gednu/ zdaliž nezažže Swijce a přemijtá ty wěcy kteréž w domu gſau/ a hledá pilně dokudž nenalezne:

Abo niewiáſtá ktoraby miáłá dzieśięć drágm/ ieſliżby ſtráciłá drágme iedne/ záli nie zápala świece y nie vmiáta domu/ á nie ſzuka z pilnośćia áżby ználázłá?

טו

9 ומא דאשכחתה קריא לרחמתה ולשבבתה ואמרא להין חדין עמי דאשכחת זוזי דאביד הוא׃

E come l'ha trouata, chiama le sue amiche e le vicine, dicendo, Rallegrateui con esseme, percioche io ho trouata la mia dramma che haueuo perduta.

10 אמר אנא לכון דהכנא תהוא חדותא קדם מלאכוהי דאלהא על חד חטיא דתאב׃

Cosi vi dico io, che sarà allegrezza dinanzi à li Angeli di Dio per vn peccatore che venga à penitentia.

11 ואמר הוא להון תוב ישוע גברא חד אית הוא לה בניא תרין׃

Poi disse, vn huomo haueua due figliuoli,

12 ואמר לה ברה זעורא אבי הב לי פלגותא דמטיא לי מן ביתך ופלג להון קנינה׃

E il piu giouene di loro disse al padre, Mio padre, dammi la parte de la sustantia che mi tocca: e cosi egli diuise loro la facultà.

13 ומן בתר יומתא קליל כנש הב ברה זעורא כל מדם דמטיהי ואזל לאתרא רחיקא ותמן בדר קנינה כד חיא בפרחאית׃

E doppo non molti giorni, hauendo il figliuol piu giouene raunata insieme ogni cosa, sen'andò via in paese lontano, e la dissipo tutta la sua sustantia, viuendo dissolutamente.

14 וכד גמר כל מדם דאית הוא לה הוא כפנא רבא באתרא הו ושרי חסר לה׃

Poi ch'egli hebbe consumato ogni cosa, venne in quella regione vna gran fame: ond'egli comincio ad hauer necessità.

15 ואזל נקף לה לחד מן בני מדינתא דאתרא הו והו שדרה לקריתא למרעא חזירא׃

Et andò, & accostossi ad vn de cittadini di quella regione: il quale lo mandò à la sua villa à pascere i porci.

טו

9 ואם תמצא אז תזעק את רעותיה וקרובותיה לאמר שמחנה אתי כי מצאתי את־הזוזה אשר אבדתי׃

Y quando la ouiere hallado, juntà las amigas, y las vezinas, diziendo, Dadme el para bien: porque he hallado la drachma que auia perdido.

10 כן אומר אני לכם שמחה תהיה לפני מלאכי אלהים על־החטא השב מרעה׃

Ansi os digo, que ay gozo en los Angeles de Dios de vn peccador que se emmienda.

11 ויאמר לאדם אחד היו לו שני־בנים׃

Item, dize, vn hombre tenia dos hijos:

12 ויאמר הקטון בהם לאביו אבי תן לי את־חלקתי אשר תבוא לי מביתך ויחלק להם את קנינו׃

Y el mas moço deellos dixo à su padre: Padre, da me la parte de la hazienda que me pertenece: Y el les repartió la hazienda.

13 ואחרי ימים לא רבים ויאסף כלם בן־הקטון וילך אל־ארץ רחוקה ושם הזיל את־כל־קנינו כי־סובא וזולל הוא׃

Y despues de no muchos dias, juntando lo todo el hijo mas moço, partiόse lexos, à vna prouincia apartada: y alli desperdició su hazienda biuiendo perdidamente.

14 וכאשר בלע את כל־אשר לו ויהי רעב חזק בארץ ההיא והוא החל לחסר׃

Y desque lo vuo todo desperdiciado, vino vna grande hambre en aquella prouincia: y comencole à faltar.

15 וילך וידבק לאיש עירוני בארץ ההיא וישלח אותו אל־שדותיו לרעות את החזירים׃

Y fué, y llegose à vno de los ciudadanos de aquella tierra, el qual lo embió à su cortio para que apacentasse los puercos.

ιε.

9. Καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας, λέγουσα· συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα.

Et quand elle l'a trouuee, n'appelé ses amies & voisines, disant, Esiouissez-vous auec moi: car i'ai trouué la drachme que i'auoy perdue?

10. Οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

Ainsi vous di-ie, qu'il y aura ioye deuant les Anges de Dieu pour vn seul pecheur venant a s'amender.

11. Εἶπε δέ, ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς.

Il leur dit aussi, Vn homme auoit deux fils.

12. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί· πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.

Dont le plus ieune dit à son pere, Mon pere, donne-moi la part du bien qui m'appartient. Ainsi il leur partagea les biens.

13. Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως.

Et peu de iours apres, quand le plus ieune fils eut tout assemblé, il s'en alla dehors en pais lointain: & là dissipa son bien en viuant prodigalement.

14. Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι.

Apres qu'il eut tout despendu, vne famine aduint en ce païs-la: dont il cõmença d'auoir disette.

15. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους.

Alors il s'en alla, & se mit auec vn des citoyens du lieu, qui l'enuoya en ses possessions pour paistre les pourceaux.

CAP. XV.

9. Et cùm invenerit, convocat amicas, & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram.

And when ſhe had founde it / ſhee calleth her friendes / and neighbours / ſaying / Reioyce with me: for I haue found the piece which I had loſt.

10. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.

Likewiſe I ſay vnto you / there is ioy in the preſence of the Angels of God for one ſinner that conuerteth.

11. Ait autem, Homo quidam habuit duos filios.

He ſaid moreouer / A certaine man had two ſonnes.

12. Et dixit adoleſcentior ex illis, patri, Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ quæ me contingit. Et diviſit illis ſubſtantiam.

And the yonger of them ſayd to his father / Father / giue me the porcion of the goodes that falleth to me. So he deuided vnto them his ſubſtance.

13. Et non poſt multos dies, congregatis omnibus adoleſcentior filius peregre profectus eſt in regionem longinquam: & ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè.

So not long after / when the yonger ſonne had gathered all together / he tooke his iourney into a farre countrey / and there he waſted his goods with riotous liuing.

14. Et poſtquam omnia cõſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere.

Now when he had ſpent all / there aroſe a great dearth throughout that land / and he began to be in neceſſitie.

15. Et abiit, & adhæſit uni civium regionis illius. Et miſit illum in villam ſuam ut paſceret porcos.

Then he went and claue to a citizen of that countrey / and he ſent him to his farme / to feede ſwine.

Das XV. Capitel.

9. Vnd wenn ſie jn funden hat / rüffet ſie jhren Freundinnen vnd Nachbarinnen / vnd ſpricht: Freuet euch mit mir denn ich habe meinen Groſchen funden / den ich verloren hatte.

Oc naar hun haffuer funder hannem / kalder hun ſiue Venner oc Naberſker / oc ſiger / Glæder eder met mig / Thi ieg haffuer funder min Pending / ſom ieg tabte.

10. Alſo auch / ſage ich euch / wird freude ſein für den Engeln Gottes / über einen Sünder der buſſe thut.

Lige ſaa ſiger ieg eder oc / ſkal vere glæde faar Gudz Engle / offuer en Syndere / ſom gør Penitenße.

11. Vnd er ſprach: Ein Menſch hatte zween Söne.

Oc hand ſagde / Et Menniſke haffde tho Sønner.

12. Vnd der Jüngſte vnter jhnen ſprach zu dem Vater: Gib mir Vater das theil der gütter / das mir gehöret. Vnd er theilet jhnen das gut.

Oc den yngſte aff dem ſagde til Faderen / Giff mig Fader den part aff Godzet / ſom hører mig til. Oc hand ſkiffte godzet iblant dem.

13. Vnd nicht lang darnach ſammlet der jüngſte Sohn alles zuſammen / vnd zog ferne über Land / vnd daſelbs bracht er ſein gut vmb mit braſſen.

Oc icke longt der effter ſanckede den yngſte Søn det alt tilſammen / oc drog longt bort aff Landet / oc der fortærede hand ſit Godz i offuerflødighed.

14. Da er nun alle das ſeine verzehret hatte / ward eine groſſe Theurung durch daſſelbige gantze Land / vnd er fieng an zu darben.

Der haud haffde nu fortæret alt det hand haffde / da bleff der en ſuar Dyr tid i der ſamme gantſke Land / oc hannem begynte at fattis.

15. Vnd gieng hin / vnd henget ſich an einen Burger deſſelbigen Landes / der ſchicket jhn auff ſeinen acker der Säu zu hüten.

Oc hand gick bort / oc gaff ſig til en Borgere der i Landet / hand ſende hannem til ſin Ager at vocte Suin.

Kapitola XV.

9. A když nalezne / ſwolá Přijtelkyně a Sauſedy / řkauc: Spolu raduogte / ſe ſemnau / neb ſem nalezla Hřiwnu kterauž gſem byla ſtratila.

A gdyć znaydzie / wzywa przyiacioleky y ſąśiadek ſwych / mowiac / Ráduycie ſie ſpołu zemna / ábowiemciem nálázłá drágme com ia byłá ſtráciłá.

10. Takť prawijm wám / že radoſt bude Angelům Božijm nad gednijm Hřijſſnijkem pokánij činijcým.

Powiedamci wam / Tákować rádość będźie przed Anioły Bożymi / nád iednym grzeſznikiem pokuthuiacym.

11. Y řekl: Člowěk geden měl dwa Syny:

Nád to rzekł / Człowiek niektory miał dwu ſynu.

12. Y řekl mladſſý z nich Otcy: Otče / day mi dijl Statku kterýž mně náležij. Y rozdělil gim Statek.

Z ktorych młodſzy rzekł oycu Day mi cześć máiętności mnie należacey / á tákże on rozdźielił im máiętność.

13. A po nemnohých dnech / ſhromáždiw wſſeckni wěcy mladſſý Syn / odſſel do daleké Kraginy: a tam rozmrhal ſtatek ſwuog / žiw gſa ſmilně.

Po máluczkim thedy czáśie gdy wſzytko zebrał on młodſzy ſyn / odiechał bárzo w dálekie krainy / y roſproſzył máiętność ſwą żywąc roſpuſtnie.

14. A když wſſeckno vtratil / ſtal ſe hlad weliký w Kragině té / a on počal nuzný býti.

A gdy wſzytko potrawił / ſtáł ſie głod wielki w krainie oney / ták iż onemu poczeło nieſtawáć żywności.

15. Y ſſed přidržal ſe gednoho Měſſtěnjna Kraginy té. A on poſlal gey do wſy ſwé / aby páſl Wepře.

A ták ſzedſzy przyſtał do iednego z mieſzczan oney krainy / ktory go poſłał ná pole ſwe áby páſł wieprze.

טו | טו | ιε΄.

16 ומתרגג הוא למםלא כרסה מן חרובא הנון דאכלין הוו חזירא ולא אנש יהב הוא לה :

E bramaua d'empierſi il ventre de le ſcorze, che i porci mangiauano: e perſona non gliene daua.

16 ויתאו למלאת את בטנו מן החרבות אשר אכלו החזירים ואיש לא נתן לו :

Y deſſeaua henchir ſu vientre de las mondaduras que comian los puercos: mas nadie ſe las daua:

16. Καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ.

Et il deſiroit de remplir ſon ventre des eſcoſſes que les pourceaux mãgeoyent: mais perſonne ne lui en donnoit.

17 וכד אתא לות נפשה אמר כמא השא אגירא אית בית אבי דיתיר להון לחמא ואנא הרכא לכפני אבד אנא :

Ond'egli ritornato in ſe ſteſſo, diſſe, Quanti mercennarij ne la caſa di mio padre hanno abbondantia di pane, & io mi muoio di fame?

17 ויבוא אל נפשו ויאמר כמה שכירי אבי יותרים לחם ואני אובד ברעב :

Y boluiendo en ſi dixo, Quantos jornaleros en caſa de mi padre tienen abundancia de pan, y yo aqui perezco de hambre,

17. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπε· πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι.

Dont eſtant reuenu à ſoi-meſme, il dit, Combien y a-il de mercenaires en la maiſon de mon pere, qui ont du pain tant & plus, & moi ie meur de faim?

18 אקום אזל לות אבי ואמר לה אבי חטית בשמיא וקדמיך :

Io mi leuarò ſu, & andarommene à mio padre, e dirogli, Padre, io ho peccato contra il cielo, e dinanzi à te,

18 אקום ואלך אל אבי ואומר אליו אבי חטאתי בשמים ולפניך :

Leuantarmehe, y yre à mi padre, y dezirlehé: Padre peccado hé contra el cielo, y contra ti:

18. Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου.

Ie me leuerai, & m'en irai vers mon pere, & lui dirai, Mon pere, i'ai peché contre le ciel, & deuant toi.

19 ולא מכיל שוא אנא דברך אתקרא עבדני איך חד מן אגיריך :

E non ſon piu degno d'eſſer chiamato tuo figliuolo: fammi come vno de tuoi mercennarij.

19 וצעיר אנכי מהקרא בנך עשה אותי כאשר אחד שכיריך :

Ya no ſoy digno de ſer llamado tu hijo, hazme como à vno de tus jornaleros.

19. Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου.

Et ne ſuis plus digne d'eſtre appelé ton fils: fai moi comme l'vn de tes mercenaires.

20 וקם אתא לות אבוהי ועדהו רחיק חזיהי אבוהי ואתרחם עלוהי ורהט נפל על צורה ונשקה :

E coſi leuatoſi, ſene venne à ſuo padre: & eſſendo egli ancor lontano, ſuo padre il vidde e moſſeſi à compaſſione: e correndo, ſi gli gittò al collo, e lo baciò.

20 ויקם ויבוא אל אביו ועודנו רחוק ממנו ראה אותו אביו ויכמרו רחמיו וירץ ויפל על צואריו וישק לו :

Y leuantandoſe, vino à ſu padre, Y como aun eſtuuieſſe lexos, vidolo ſu padre y y fué mouido à miſericordia · y corriendo à el derriboſe ſobre ſu cuello, y beſolo.

20. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη. καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν,

Ainſi donc il partit, & vint vers ſon pere, Or lui eſtant encore loin, ſon pere le vid, & fut eſmeu de compaſſion, & accourut, & ſe ietta à ſon col: & le baiſa.

21 ואמר לה ברה אבי חטית בשמיא וקדמיך ולא שוא אנא דברך אתקרא :

Allora il figliuolo gli diſſe, O padre, io ho peccato contra il cielo, dinanzi à te, ne ſon piu degno d'eſſer chiamato tuo figliuolo.

21 ויאמר אליו הבן אבי חטאתי בשמים ולפניך ואינני שוה להקרא בנך :

Y el hijo le dixo, Padre peccado hé contra el cielo, y contra ti: ya no ſoy digno de ſer llamado tu hijo.

21. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου. καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου.

Mais le fils lui dit, Mon pere i'ai peché contre le ciel, & deuant toi: & ne ſuis plus digne d'eſtre appelé ton fils.

CAP. XV.

Das XV. Capitel.

Kapitola XV.

16. Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci manducabant:& nemo illi dabat.

And he would faine haue filled his belly with the huſkes / that the ſwine ate: but no man gaue them him.

16. Vnd er begerte ſeinen bauch zu füllen mit trebern / die die Säu aſſen/ vnd niemand gab ſie jhm.

Oc hand begerede/ at fylde ſin Bug met maſk / ſom Suinene ode / oc ingen gaff hannem den.

16. Y žádal naplniti břicho ſwé mlátem kteréž Wepři gedli/ a žádný nedáwal gemu.

Y żądał iákoby nátkał brzuch ſwoy łuſzczynámi ktorych nie dotádáły wieprze/ ále mu ich nikt nie dał.

17. In ſe autem reverſus, dixit, Quanti mercenarii patris mei abundant panibus: ego autem hîc fame pereo?

Then he came to him ſelfe / and ſaid/ How many hired ſeruants at my fathers haue bread ynough/ and I die for hunger?

17. Da ſchlug er in ſich / vnd ſprach: Wie vil Taglöhner hat mein Vater/ die Brot die fülle haben/ vnd ich verderbe im hunger.

Da tenckte hand ved ſig / oc ſagde / Huor mange Daglønere haffuer min Fader/ ſom haffue Brød nock/ oc ieg forderffuis i Hunger.

17. Tehdy on nawrátiw ſe ſám k ſobě/ řekl: Jak mnozý nágemnijcy w domu Otce mého hognoſt magij chleba / a yá tuto hladem mru?

Potym k ſobie przyſzedſzy/ rzekł/ Iáko wiele náiemnikow oycá mego máia doſyc chlebá / á ia oto od głodu gine?

18. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei, Pater, peccavi in cælum & coram te.

I wil riſe / and go to my father/ and ſay vnto him / Father / I haue ſinned againſt heauen / and before thee.

18. Jch wil mich auff machen/ vnd zu meinem Vater gehen/ vnd zu jhm ſagen: Vater / ich habe geſündiget in den Himmel vnd für dir.

Jeg vil gøre mig rede / oc gaa til min Fader/ oc ſige til hannem / Fader/ Jeg ſyndede mod Himmelen oc faar dig.

18. Wſtanu/ a puogdu k Otcy mému/ a dijm gemu: Otče/ zhřeſſyl gſem proti Nebi a před tebau.

Ale wſtáwſzy poydę do oycá mego / y rzekę iemu / Oycze zgrzeſzyłem przeciw niebu y przed tobą.

19. Iam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut unũ de mercenariis tuis.

And am no more worthy to bee called thy ſonne: make me as one of thy hyred ſeruantes.

19. Vnd bin fort nicht mehr werth/ daß ich dein Sohn heiſſe/ mache mich als einen deiner Taglöhner.

Oc ieg er icke lenger verd / at ieg ſkal kaldis din Søn/ Gør mod mig ſom en aff dine Daglønere.

19. A giž negſem hoden ſlauti Syn twuog / ale učiň mne yako gednoho z nágemnijkůw twých.

Y iużem dáley nie ieſt godzien ozywáć ſię ſynem twoym: Uczyń że mię iednym z náiemnikow twoich.

20. Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Cùm autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum,& oſculatus eſt eum.

So he aroſe and came to his father/ and when he was yet a great way of/ his father ſawe him / and had compaſſion/ & ranne and fell on his necke/and kiſſed him.

20. Vnd er machet ſich auff/ vnd kam zu ſeinem Vater. Da er aber noch ferne von dannen war / ſahe jn ſein Vater / vnd jammert jn / lieff vnd fiel jm vmb ſeinen halß/ vnd küſſet jhn.

Oc hand giorde ſig rede/ oc kom til ſin Fader. Som hand vaar der end longt fra/ ſaa hans Fader hannem/ oc ynckedis offuer hannem / løb oc falt hannem om hans halſſ/ oc kyſte hannem.

20. Y wſtaw ſſel k Otcy ſwému. A když geſſtě podál byl/ uzřel gey Otec geho / y hnut geſt miloſrdenſtwijm/ a přiběhw padl na hrdlo geho/ á políbil ho.

Tedy wſtawſzy ſzedł do oycá ſwego/ á gdy ieſzcze był opodal / vyzrał go oćiec ie° á ruſzony miłoſierdziem / wybieżawſzy padł ná ſzyię iego y cáłowáł go.

21. Dixitque ei filius, Pater, peccavi in cælum & coram te, iam non ſum dignus vocari filius tuus.

And the ſonne ſaid vnto him / Father/ I haue ſinned againſt heauen/and before thee/ and am no more worthy to bee called thy ſonne.

21. Der Sohn aber ſprach zu jhm: Vater / ich habe geſündiget inn den Himel vnd für dir / Jch bin fort nicht mehr werth daß ich dein Son heiſſe.

Da ſagde Sønnen til hannem/ Fader/ Jeg haffuer ſyndet mod Himmelen oc faar dig Jeg er icke lenger mere verd / at ieg ſkal kaldis din Søn.

21. Y řekl gemu Syn: Otče/ zhřeſſyl gſem proti Nebi a před tebau / a giž negſem hoden ſlauti Syn twůg.

Rzekł mu ſyn/ Oycze zgrzeſzyłem przeciw niebu y przed tobą/ á nie ieſthem dáley godzien ozywáć ſię ſynem twoim.

טו | טו | ιε.

22 אמר דין אבוהי לעבדוהי אפקו אסטלא רישיתא אלבשוהי וסימו עזקתא באידה ואסנוהי מסנא ׃

Et il padre disse à i suoi seruitori, Portate quà la piu bella Vesta, e Vestitelo, e dategli vn anello ne la sua mano, e le scarpe ne i suoi piedi.

22 ויאמר האב אל עבדיו הוציאו הקריבו את האדרת הראשנה והלבישו אותו ותנו את טבעה על ידו ונשלים על רגליו ׃

Mas el padre dixo à sus sieruos, Sacad (luego) el principal vestido, y vestildo? y poned anillo en su mano, y çapatos en sus pies.

22. Εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας.

Or le pere dit a ses seruiteurs, Tirez-moi hors la plus belle robbe, & le vestez, & lui donnez vn aneau en sa main, & des souliers en ses pieds:

23 ואיתו קטולו תורא דפטמא ונאכול ונתבסם ׃

Menate ancora quel Vitello ingrassato, & ammazzatelo, e mangiamo e facciamo allegrezza.

23 קחו לכם את בן בקר רך וטוב ומהרו לעשות אותו ונאכל לחם ונסעד לבנו ונשמח ׃

Y traed el bezerro gruesso, y mataldo: y comamos, y hagomos vanquete.

23. Καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν.

Et m'amenez le veau gras, & le tuez, & faisons bonne chere en le mangeant.

24 דהנא ברי מיתא הוא וחיא ואבידא הוא ואשתכח ושריו למתבסמו ׃

Percioche questo mio figliuolo era morto, & è ritornato in Vita: era perduto, & essi ritrouato. E cosi cominciarono à far festa.

24 כי בני הזה מת היה ויחי ואובד היה ונמצא ויחלו לשמוח ׃

Porque este mi hijo muerto era, y ha rebiuido: auiase perdido, y es hallado. Y començaron à hazer vanquete.

24. Ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη. καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι.

Car mon fils que voici estoit mort, & est retourne à vie: il estoit perdu, mais il retrourné Et commenceront à faire bonne chere.

25 הו דין ברה קשישא בקריתא הוא וכד אתא וקרב לות ביתא שמע קל זמרא דסגיאא ׃

Hor il suo figliuolo piu attempato era in Villa, ilquale Venendose, come fu presso à la casa, udi il suono e le danze.

25 ויהי בנו הגדול בשדה וכאשר בא ויקרב אל הבית שמע את קול כנור ומחול ׃

Y su hijo el mas viejo estaua en el campo, el qual como vino, y llegó cerca de casa, oyó la cymphonia y las danças.

25. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν.

Or estoit son fils aisné és champs, & comme en venant il approchoit de la maison & ouit la melodie & les danses.

26 וקרא לחד מן טליא ושאלה מנו הנא ׃

E chiamò Vno de suoi seruitori, e domandolli che cose erano quelle.

26 ויקרא לאחד מן הנערים וישאל מה זה הדבר ׃

Y llamandó vno de los sieruos, preguntóle que era aquello.

26. Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων, ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα.

Et appela vn des seruiteurs, & l'interrogua que c'estoit.

27 אמר לה אחוך אתא וקטל אבוך תורא דפטמא דכד חלים אקבלה ׃

Egli li disse, Il tuo fratello è Venuto, e tuo padre ha occiso quel Vitello ingrassato, percioch'egli la rihauuto sano e saluo.

27 ויאמר לו כי אחיך בא וישחט אביך את בן בקר רך וטוב כי שלו אותו קבל ׃

Y el le dixo, Tu hermano es venido: y tu padre há muerto el bezerro gruesso por auerlo recebido saluo.

27. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει· καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν.

Lequel lui dit, ton frere est venu, & ton pere a tué le veau gras, pourtant qu'il l'a recouuré sain & sauf.

28 ורגז ולא צבא הוא למעל ונפק אבוהי בעא מנה ׃

Di che egli si sdegnò, e non Voleua entrare, la onde su padre Vscito fuore lo pregaua.

28 ויחר אפו ולא אבה לעלות ואביו יצא אליו וישאל ממנו ׃

Entonces el se enojó, y no queria entrar. El padre entonces saliendo, rogauale que entrasse.

28. Ὠργίσθη δέ, καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν.

Mais icelui se mit en colere, & ne voulut point entrer. Son pere donc estant sorti le prioit d'entrer:

CAP. XV.

22. Dixit autem pater ad ſervos ſuos, Citò proferte ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius.

Thē the father ſayde to his ſeruants/ Bring forth the beſt robe/ and put it on him/ and put a ring on his hande/ and ſhoes on his feete.

23. Et adducite vitulum ſaginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur.

And bring the fat calfe/ and kill him/ and let vs eate/ and be mery.

24 Quia hic filius meus mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus eſt. Et cœperunt epulari.

For this my ſonne was dead/ and is aliue againe: and he was loſt/ but he is founde. And they beganne to be mery.

25. Erat autem filius eius ſenior in agro, & cùm veniret & appropinquaret domui, audivit ſymphoniam & chorum.

Now the elder brother was in the field/ and when he came/ and drewe neere to the houſe/ he heard melodie/ and dauncing.

26. Et vocavit unum de ſervis, & interrogavit quid hæc eſſent.

And called one of his ſeruants/ and aſked what thoſe things meant.

27. Iſque dixit illi, Frater tuus venit, & occîdit pater tuus vitulum ſaginatum, quia ſalvum illum recepit.

And he ſayde vnto him/ Thy brother is come/ and thy father hath killed the fatte calfe/ becauſe hat receiued him ſafe and ſound.

28. Indignatus eſt autem, & nolebat introire, Pater ergo illius egreſſus cœpit rogare illum.

Then he was angrie/ and would not goe in: therefore came his father out and intreated him.

Das XV. Capitel.

22. Aber der Vater ſprach zu ſeinen Knechten: Bringet das beſte Kleid herfür/ vnd thut jn an/ vnd gebet jm einen Fingerreiff an ſeine Hand/ vnd Schuch an ſeine füſſe.

Men Faderen ſagde til ſine Suenne/ Henter hid det beſte Klædebon/ oc faar hannem paa/ oc giffuer hannem en Fingerring paa hans haand/ oc Sko paa hans Foder.

23. Vnd bringet ein gemeſtet Kalb her/ vnd ſchlachtets/ Laſſet vns eſſen vnd frölich ſein.

Oc henter en fed Kalff hid/ oc ſlacter hannem Lader oſſ æde oc vere glade.

24. Denn diſer mein Son war todt/ vnd iſt wider lebendig worden/ Er war verloren/ vnd iſt funden worden. Vnd fieng an frölich zu ſein.

Thi denne min Søn vaar dod/ oc er bleffuen leffuendis igen/ Hand vaar fortabt/ oc er funden. Oc de begynde at vere glade.

25. Aber der elteſte Sohn war auff dem Felde/ vnd als er nahe zum hauſe kam/ höret er das Geſänge/ vnd den Reihen.

Men den Eldſte Søn vaar paa Marcken/ Oc ſom hand kom nær til Huſit/ hørde hand Sang oc Dantz.

26. Vnd rieff zu ſich der Knechte einen/ vnd fraget was das were?

Oc kallede en aff Suennene til ſig oc ſpurde/ Huad det vaar?

27. Der aber ſaget jm: Dein Bruder iſt kommen/ vnnd dein Vater hat ein gemeſtet Kalb geſchlachtet/ daß er jhn geſund wider hat.

Hand ſagde til hannem/ Din Broder er kommen/ oc din Fader ſlactede en fed Kalff/ at hand haffuer hannem karſk igen.

28. Da wardt er zornig/ vnd wolt nicht hinein gehen. Da gieng ſein Vater herauß/ vnd bat jhn.

Da bleff hand vred/ oc vilde icke gaa ind. Da gick hans Fader vd/ oc bad hannem.

Kapitola XV.

22. Y řekl Otec k ſlužebnijkuom ſwým: Rychle přineſte Raucho prwnij a oblecte gey/ a dayte Prſten na ruku geho/ a obuw na nohy geho:

Rzekł thedy ociec do ſług ſwoich/ Przynieście one oſobliwa ſzatte y oblecʒcie go/ podaycież pierścień ná rekę iego/ y trzewiki ná nogi.

23. A přiwedte tele tučné a zabijte/ a hodugijce buďme weſeli:

A przywiodſzy tłuſte ciele zárzeżcie/ ábych my iedli y weſelili ſie.

24. Neb tento Syn můg byl vmřel/ a obžil geſt: zahynul/ a nalezen geſt. Y počali hodugijce weſeli býti.

Abowiemći ten moy ſyn vmárł był y ożył/ zginał y ználázł ſie/ á tákże poczeli być weſeli.

25. Byl pak Syn geho ſtarſſý na Poli: A když ſſel a přibližowal ſe k domu/ vſlyſſal hudbu a zpijwánij:

Na then czás ſtárſzy ſyn iego był ná polu/ ktory gdy przyſzedł á był blisko domu/ vſłyſzał ſpiewánie y gránie.

26. Y powolal gednoho z ſlužebnijkůw/ a otázal ho coby to bylo.

A wezwawſzy iednego z ſługebnikow/ pytał coby to było.

27. A on řekl gemu: Bratr twuog přiſſel/ y zabil Otec twůg Tele tučné/ že ho zdrawého přiyal.

Tedy on mu powiedział/ Brát twoy przyſzedł/ y zárznał ociec twoy ono ciele tłuſte iż ſie mu zdrow wrocił.

28. Protož on rozhněwal ſe/ a nechtěl wgijti. Tehdy Otec geho wyſſed počal ho proſyti.

Rozgniewał ſie thedy/ a nie chciał wnidź/ ále ociec iego wyſzedſzy proſił go.

ט״ו

29 הוּ דֵין אֲמַר לַאבוּהי הָא כְּמָא שְׁנִין פָּלַח אֲנָא לָךְ עַבְדוּתָא וְלָא מְתוּם עֲבַרִית פּוּקְדָּנָךְ וּמֶן מְתוּם גַּדְיָא לָא יַהְבְּתְּ לִי דְּאֶתְבַּסַּם עַם רָחְמַי׃

Ma egli rispondendo, disse al padre, Ecco io ti seruo gia tanti anni, ne giamai ho trasgredito alcun tuo comandamento, e mai non m'hai dato pur vn capretto, per godermi co i miei amici.

30 לְהָנָא דֵין בְּרָךְ כַּד אֶתָא וּפָרַח קְנְיָנָךְ עַם זָנְיָתָא נְכַסְתְּ לֵהּ תּוֹרָא דַפְטָמָא׃

Ma quando questo tuo figliuolo, che ha diuorato la tua robba con le meretrici, è venuto, tu gli has ammazzato il vitello ingrassato.

31 אֲמַר לֵהּ אַבוּהי אַנְתְּ בְּכֻל־זְבַן עַמִּי אַנְתְּ וְכֻל־מֶדֶם דִּילִי דִּילָךְ הוּ׃

Et egli li disse, Figliuolo, tu sei sempre con meco, e tutte le cose mie son tue.

32 לְמֶבְסַם דֵּין וָלֵא הֲוָא וְלַמְחַדָא דְּהָנָא אַחוּךְ מִיתָא הֲוָא וַחְיָא וַאֲבִידָא הֲוָא וְאֶשְׁתְּכַח׃

Ma bisognaua far festa e rallegrarsi, percioche questo tuo fratello era morto, & è ritornato in vita: era perduto, & essi ritrouato.

ט״ו

29 וַיַּעַן לְאָבִיו הִנֵּה כַּמָּה שָׁנִים עֲבַדְתִּי אוֹתָךְ וּבְכָל עֵת מִצְוָתְךָ לֹא עָבַרְתִּי וְלִי לֹא נָתַתָּ גְּדִי לִשְׂמֹחַ עִם רֵעַי׃

Mas el respondiendo, dixo al padre, Heaqui tantos annos hà que te sieruo, que nunca he traspassado tu mandamiento, y nunca me has dado vn cabrito paraque haga vanquete con mis amigos.

30 וְכַאֲשֶׁר בָּא בִנְךָ הַזֶּה אֲשֶׁר בִּלַּע אֶת־קִנְיָנוֹ עִם הַזּוֹנוֹת וַתִּשְׁחַט לוֹ אֶת־הָעֵגֶל הַבָּרִיא׃

Mas desque vino este tu hijo, que hà englutido tu hazienda con rameras, hasle matado el bezerro gruesso.

31 וְהוּא אָמַר לוֹ בְּנִי אַתָּה בְּכָל עֵת עִמִּי הֹוֶה וְכָל אֲשֶׁר לִי לְךָ הוּא׃

El entonces le dixo, Hijo, tu siempre estas commigo, y todas mis cosas son tuyas.

32 יֵשׁ צָרְכְּךָ לִשְׂמוֹחַ וְלָגִיל כִּי אָחִיךָ הַזֶּה מֵת הָיָה וַיֶּחִי וְאוֹבֵד הוּא וַיִּמָּצֵא׃

Mas hazer vanquete y holgar nos era menester: porque este tu hermano muerto era, y rebiuió: auiase perdido, y es hallado.

ιε′.

29. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ.

Mais il respondit, & dit à son pere, Voici, il ya tant d'annees, que ie te sers, & iamais ie n'outrepassai ton commandemet, & tu ne me donnas iamais vn cheureau pour faire bonne chere auec mes amis.

30. Ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος, ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν.

Mais quand cestui-ci ton fils, qui a gourmandé son bien auec les paillardes, est venu, tu lui as tué le veau gras.

31. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν.

Et le pere lui dit, Mon enfant, tu es tousiours auec moi, & tous mes biens sont tiens.

32. Εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει. ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος, νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη.

Or faloit-il faire bonne chere & s'esiouir, pourtant que cestui-ci ton frere estoit mort, & il est retourné à vie: il estoit perdu, & il est retrouué.

י״ו

1 וַאֲמַר מַתְלָא לְוָת תַּלְמִידוֹהי גַּבְרָא חַד אִית הֲוָא לֵהּ רַבְּבַיְתָא וְאֶתְאַכַל לֵהּ קַרְצוֹהי דְקֶנְיָנֵהּ מְפַרַח׃

Diceua etiandio a i suoi discepoli, Egli era vn huomo ricco, che haueua vn dispensiere, ilquale gli fu accusato come quello che dissipaua i suoi beni.

י״ו

1 וַיֹּאמֶר אֶל־תַּלְמִידָיו אָדָם אֶחָד הָיָה עָשִׁיר אֲשֶׁר לוֹ מֶשֶׁק הַבַּיִת וְדִבָּתוֹ בָּאָה אֵלָיו כִּי הֵזִיל אֶת־קִנְיָנוֹ׃

Y Dezia tambien à sus Discipulos: Auia vn hombre rico, elqual tenia vn mayordomo: y este fué acusado delante deel como dissipador de sus bienes.

ΚΕΦΑΛ. ις′.

Ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

Il disoit aussi à ses disciples, Il y auoit vn riche homme qui auoit vn maistre d'hostel, lequel fut accusé enuers lui comme dissipateur des biens d'icelui,

CAP. XV.

29. At ille respondens, dixit patri suo, Ecce tot annis servio tibi, & nunquam mãdatum tuum præterivi, & nunquam dedisti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer.

But he answered / and said to his father / Loe / these many yeeres haue I doue thee seruice / neither brake I at any time thy commaundement / and yet thou neuer gauest mee a kidde that I might make mery with my friendes.

30. Sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, vênit, occidisti illi vitulum saginatum.

But when this thy sonne was come / which hath deuoured thy goods with harlottes / thou hast for his sake killed the fatte calfe.

31. At ipse dixit illi, Fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt.

And he said vnto him / Sonne / thou art euer with me / and all that I haue / is thine.

32. Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus erat, & revixit, perierat, & inventus est.

It was was meete that we should make merye / and be glad: for this thy brother was dead / and is aliue againe: and he was lost / but he is found.

CAP. XVI.

Dicebat autem & ad discipulos suos, Homo quidam erat dives qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius.

And he saide also vnto his disciples / There was a certain rich man / which had a steward / and he was accused vnto him / that he wasted his goods.

Das XV. Capitel.

29. Er antworttet aber / vnd sprach zum Vater: Sihe / so vil jahr diene ich dir / vnd habe dein Gebot noch nie übertretten / vnd du hast mir noch nie einen Bock gegeben / daß ich mit meinen Freunden frölich were.

Men hand suarede / oc sagde til Faderen / See / saa mange aar tien ieg dig / oc offuertraadde end aldri dit Bud / oc du haffuer aldri giffuit mig en Buck / at ieg kunde vere glad met mine Venner.

30. Nun aber diser dein Sohn kommen ist / der sein gut mit Huren verschlungen hat / hast du jhm ein gemestet Kalb geschlachtet.

Men nu denne din Søn er kommen / som fortærede sit Godz met Skøger / da slactede du en fed Kalff til hannem.

31. Er aber sprach zu jm: Mein Son du bist allezeit bey mir / vnnd alles was mein ist / das ist dein.

Da sagde hand til hannem / Min Søn / du est altid hoss mig / oc alt det som mit er / det er dit.

32. Du soltest aber frölich vnd guts muts sein / denn diser dein Bruder war todt / vnd ist wider lebendig worden / Er war verloren vnd ist wider gefunden worden.

Oc du skulde vere glad oc fryde dig / Thi denne din Broder vaar død / oc er bleffuen leffuendis igen / Hand vaar fortabt / oc er funden igen.

Das XVI. Capitel.

Er sprach aber auch zu seinen Jüngern: Es war ein reicher Mann / der hatte einen Haußhalter / der war für jhm berüchtiget / als hette er jhm seine güter vmbbracht.

OC hand sagde til sine Disciple / Der vaar en rig Mand / som haffde en Hussoget / hand bleff beført for hannem / at hand skulde forkommet hannem hans Godz.

Kapitola XVI.

29. A on odpowědĕw / řekl Otcy swému: Hle toliko leth slaužijm tobě / a nikdý gsem přikázanij twého nepřestaupil. a wšak nikdý gsy mi nedal Kozelce abych s přátely mými hodugе wesel byl.

Wszakże on opowiedziawszy rzekł oycu / Oto przez thak wiele lat służę tobie / á nigdym nie przestąpił rostazánia twego / á wżdyż mi nigdy nie dał kozlęciá izbych sie weselił z przyiacioły moimi.

30. Ale když Syn tento twůg / kterýž prožral Statek swůg s Newěstkami / přissel / zabil gsy gemu Teletučné.

A teraz gdy syn twoy ktory pożarł wszytkę swą maiętność z wszetecznicámi / przyszedł / zárzałeś przeń ono tłuste cielę.

31. A on řekl gemu: Synu / ty wždycky semnau gsy / a wssecky wěcy mé / gsau twé.

Na to mu on powiedział / Synu tyś záwżdy iest ze mną / á wszytki dobrá moie są twoie.

32. Ale hodowati a radowati gsem se musyl / nebo Bratr twůg tento byl vmřel / a zase obžil: zahynul byl / a nalezen gest.

Alec było potrzebá radowáć sie y weselić / iż ten brát twoy ktory był vmárł / ożył / á ktory był zginął / náleziony iest.

Kapitola XVI.

Prawil pak v Včedlnijkům swým / Člowěk geden byl Bohatý kterýž měl Wládaře / a ten obžalowán gest předním / yakoby mrhal Statek geho.

POthym rzekł do zwolenników swych / Był niektory bogáty człowiek / ktory miał száfárzá / á ten był przed nim osłarżon / iakoby rosprászác miał dobrá iego.

יו

2 וַקְרְיָהי מָרֵהּ וֶאמַר לֵהּ
מָנַו הָנָא דְשָׁמַע אֶנָא
עֲלַיךְ הַב לִי חוּשְׁבָּנָא
דְרַבַּת בַּיְתוּתָךְ לָא גֵיר
מֶשְׁכַּח אַנְתְּ מֶכִיל רַב
בַּיְתָא דְתֶהְוֵא לִי :

Ond'egli lo chiamò, e dissegli, Che è questo che io odo di te? rendimi il conto de la tua dispensatione: perche da hora innanzi tu non haueras piu la potestà di dispensare.

3 אֱמַר הָו רַב בַּיְתָא
בְּנַפְשֵׁהּ מָנָא אֶעְבֵד דְמָרִי
שָׁקֵל מֶנִי רַבַּת בַּיְתוּתָא
הָאתְפּוּר לָא מֶשְׁכַּח אֶנָא
וַלְמֶתְחַדָר בָהֵת אֶנָא :

Hor il despensiere disse intra se stesso, Che farò io che il mio padrone mi leua la dispensatione? Io non posso Zappare, e di mendicarmi vergogno.

4 יָדַעַת מָנָא אֶעְבֵד
דְמָא דְנָפְקַת מֶן רַבַּת
בַּיְתוּתָא נַקַבְּלוּנָנִי ב
בְּבָתַיְהוּן :

So ben quel che io farò, accioche quando io sarò leuato via da la dispensatione, siano di quelli che mi riceuano ne le case loro.

5 וַקְרָא לְחַד חַד מֶן
חַיָבֵא דְמָרֵהּ וֶאמַר ל
לְקַדְמָיָא כְּמָא חַיָב אַנְתְּ
לְמָרִי :

E chiamati à se tutti i debitori del suo padrone, disse al primo. Quanto debbi tu dare al mio padrone?

6 אֱמַר לֵהּ מְאָא מַתְרִין
מֶשְׁחָא אֱמַר לֵהּ סַב
כְּתָבָךְ וְתֵב בַּעְגַל כְּתוּב
חַמְשִׁין מַתְרִין :

E colui gli disse, cento bati d'olio. A cui egli disse, Piglia il tuo scritto, e siedi prestamente, e scriuene cinquanta.

7 וֶאמַר לַאחְרָנָא אַנְתְּ
כְּמָא חַיָב אַנְתְּ לְמָרִי אֱמַר
מְאָא כּוּרִין חֶטָא אֱמַר לֵהּ
קַבֵּל כְּתָבָךְ וְתֵב כְּתוּב
תְּמָאנִין כּוּרִין :

Poi disse ad vn altro, E tu quanto debbi dare? il qual disse, Cento cori di grano, Et egli li disse, piglia il tuo scritto, e scriuene ottanta.

יו

2 וַיִּקְרָא לוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה
זֹּאת שׁוֹמֵעַ אֲנִי עָלֶיךָ תֵּן חֶשְׁבּוֹן
עַל־מֶשֶׁק בֵּיתִי כִּי לֹא תוּכַל
עוֹד לִהְיוֹת־מֶשֶׁק בֵּיתִי :

Y llamólo, y dizele, Que es esto que oygo de ti? dà quenta de tu mayordomia: porque ya no podràs mas ser mayordomo.

3 וַיֹּאמֶר מֶשֶׁק הַבַּיִת מָה אֶעֱשֶׂה
כִּי אֲדוֹנִי יִשָּׂא מֶשֶׁק בֵּיתוֹ מִמֶּנִּי
לִכְרוֹת לֹא אוּכַל לְהוֹרֵשׁ
אֶתְבּוֹשֵׁשׁ :

Entonces el màyordomo dixo dentro de si que haré? que mi sennor me quita la mayordomia cauar, no puedo: mendigar, tengo verguença.

4 יָדַעְתִּי מָה אֶעֱשֶׂה כִּי אִם
תִּנָּשֵׂא מֶשֶׁק הַבַּיִת מִמֶּנִּי יִקְחוּ
אוֹתִי בְּבָתֵּיהֶם :

Yo se loque haré, paraque quando fuere quitado de la mayordomia. me reciban en sus casas.

5 וַיִּקְרָא לְאִישׁ כָּל־אֶחָד מִן־
אַנְשֵׁי תִּכְכֵי אֲדוֹנָיו לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר
לָרִאשׁוֹן כַּמָּה נֶחְבַּלְתָּ לַאדֹנִי :

Y llamando à cada vno de los deudores de su Sennor, dixo àl primero, Quanto deues à mi sennor?

6 וְהוּא אָמַר מֵאָה בַּתִּים שֶׁמֶן
וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַח אֶת כְּתָבְךָ וְשֵׁב
בִּמְהֵרָה וּכְתַב חֲמִשִּׁים :

Y el dixo, Cien batos de azeyte. Y dixole, Toma tu obligacion, y sientate presto, y escriue cincuenta.

7 וּמֵאז אָמַר לְאַחֵר וְאַתָּה
כַּמָּה נֶחְבַּלְתָּ וְהוּא אָמַר מֵאָה
כֹּרִים חִטָּה וַיֹּאמֶר לוֹ קַח אֶת
כְּתָבְךָ וּכְתֹב שְׁמֹנִים :

Despues dixo à otro, Y tu quanto deues? Y el dixo, Cien coros de trigo. Y el le dixo, Toma tu obligacion, y escriue ochenta.

ιϛ'.

2. Καὶ φωνήσας αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ· τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.

Lequel il appela, & lui dit, Qu'est-ce que i'oy dire de toi? ren conte de ton administration: car tu n'auras plus la puissance de manier la despense.

3. Εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος, τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι.

Adonc le maistre d'hostel dit en soi-mesme, Que ferai ie, que mon maistre m'oste l'administration? ie ne puis fouir la terre, & si ai honte de mendier.

4. Ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.

Or ie sai que ie ferai, afin que quand mon administration me sera ostee, quelques vns me reçoiuent en leurs maisons.

5. Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγε τῷ πρώτῳ· πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου;

Lors il appela vn chacun des detteurs de son maistre, & dit au premier, Combien dois tu à mon maistre?

6. Ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα.

Lequel dit, Cent mesures d'huile. Et il lui dit, Pren ta scedule, & t'assieds viste, & escri cinquante.

7. Ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε, σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν κόρους σίτου. καὶ λέγει αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ γράψον ὀγδοήκοντα.

Puis il dit à vn autre, Et toi combien dois-tu? Lequel dit, Cent mesures de froment. Et il lui dit, Pren ta scedule, & en escri quatre vingts.

CAP. XVI.

2. Et vocavit illum, & ait illi, Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare.

And he called him / and sayde unto him: / Howe is it that I heare this of thee? Give an accountes of thy stewardship: for thou maist be no longer steward.

3. Ait autem villicus intra se, Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationẽ? fodere non valeo, mendicare erubesco.

Then the stewarde said within him selfe / What shall I doe: for my master will take away from me the stewardshippe? I can not digge / and to begge I am ashamed.

4. Scio quid faciam: ut cum amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas.

I knowe what I will doe / that when I am put out of the stewardship they may receive me into their houses.

5. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo, Quantum debes domino meo?

Then called he every one of his masters detters / and said unto the first / How much owest thou unto my master?

6. At ille dixit, Centum cados olei. Dixitque illi, Accipe cautionem tuam: & sede, citò scribe quinquaginta.

And he said / An hundreth measures of oyle. And he said to him / Take thy writing / and sit downe quickely / and write fiftie.

7. Deinde alii dixit, Tu verò quantum debes? Qui ait, Centum coros tritici. Ait illi, Accipe literas tuas, & scribe octoginta.

Then said he to an other / How much owest thou? And he saide / An hundreth measures of wheat. Then he said to him / Take thy writting / and write foure score.

Das XVI. Capitel.

2. Vnd er fordert in / vnd sprach zu jhm: Wie höre ich das von dir? Thu rechnung von deinem Haußhalten / denn du kanst hinfort nicht Haußhalter sein.

Oc hand kallede hannem / oc sagde til hannem Hui hører ieg det om dig? Gør regenskaff aff din Hussholdning / Thi du kant icke lenger vere Hussfoget.

3. Der Haußhalter sprach bey sich selbs: Was soll ich thun? mein Herr nimpt das Ampt von mir / graben mag ich nicht / so schäme ich mich zu betteln.

Hussfogeden sagde ved sig selff / Huad skal ieg gere? Min Herre tager Embedet fra mig / Jeg gider icke graffuit / oc ieg skammer mig at trygle.

4. Ich weiß wol was ich thun will / wenn ich nun von dem Ampt gesetzt werde / daß sie mich inn jhre Häuser nemen.

Jeg ved vel huad ieg vil gøre / at de skulle tage mig i deris Huss / naar som ieg bliffuer nu sæt aff Embedet.

5. Vnd er rieff zu sich alle Schuldener seines Herrn / vnnd sprach zu dem ersten: Wie vil bist du meinem Herrn schuldig?

Oc hand kallede til sig alle sin Herris Skyldener, oc sagde til den første / Huor meget est du min Herre skyldig?

6. Er sprach: Hundert Thonnen öls. Vnd er sprach zu jhm: Nimb deinen Brieff / setze dich / vnd schreib flugs fünfftzig.

Hand sagde / Hundrede tynder olie. Oc hand sagde til hannem / Tag dit Breff / sæt dig / oc skriff stray halfftrediesinds tiue.

7. Darnach sprach er zu dem andern: Du aber / wie vil bist du schuldig? Er sprach: Hundert Malter Weitzen. Vnd er sprach zu jm: Nimb deinen Brieff / vnd schreib achtzig.

Der effter sagde hand til den anden / End du / huor meget est du skyldig? Hand sagde / Hundrede maader huede. Oc hand sagde til hannem / Tag dit Breff / oc scriff firesinds tiue.

Kapitola XVI.

2. Y powolal ho / a řekl gemu: Co to slyssjm o tobě? wydaj počet z wládařstwij twého / neb giž nebudeš moci déle wládnauti.

A ták on wezwawszy go / rzekł mu / Coż to o tobie słyszę? oddaj liczbę szafarstwá twego / ábowiem iuż wiecey nie możesz być szafárzem.

3. Y řekl wládař sám w sobě: Co včinjm / nebo Pán muog odgijmá ode mne Wládařstwij? kopatj nemohu / žebrati se stydjm.

Tedy rzekł on szafarz sám v siebie / Coż czynić bede / gdyż Pan moy odeymuie mi szafárstwo? kopáć nie moge / á żebráć sie wstydze.

4. Wjm co včinjm / aby / když budu zbawen Wládařstwij / přijali mne do swých Domůw.

Lecz wiem co uczynię / iż gdy bede złożon z szafárstwá / przyjmą mie wżdy do domow swoich niektorzy.

5. Protož powolaw gednoho každého dlužnjka Pána swého / řekl prwnijmu: Kterak gsy mnoho dlužen Pánu memu?

A ták przyzwawszy wszytkich dłużnikow páná swego / rzekł pierwszemu / Jak wieles winien pánu memu?

6. A on řekl: Sto Láhwic olege. Y řekl gemu: Wezmi Registra twá / a sed rychle / a napiš Padesát.

A on powiedział / Sto batow oliwy. Tedy mu on rzekł / Weźmi tablice twe / y siadszy natychmiast napisz piecdziesiat.

7. Potom druhému řekl: Ty pak yak mnoho gsy dlužen? Kterýž řekl: Sto strychuow pssenice. Řekl gemu: Wezmi Registra twá / a napiš osmdesát.

Zátym drugiemu rzekł / A ty tákoż wiele winien? tedy on rzekł / Sto korcy pszenice / ále mu on powiedział / Weźmisz tablice twe / á nápisz ośmdziesiat.

יו | יו | ιϛ'.

8 ושבח מרן לרב ביתא דעולא דחכימאית עבד בנוהי גיר דעלמא הנא חכימין אנון מן בנוהי דנוהרא בשרבתהון הדא:

E il padrone lodò l'iniquo diſpenſiere, in quanto che egli haueua fatto prudentemente: perciochè i figliuoli di queſto ſecolo ſon piu prudenti ne la loro generatione, che i figliuoli de la luce.

8 וישבח אדון את משק הבית בליעל כי בחכמה עשה כי בני עולם הזה חכמים מבני אור בדורותם:

Y alabó el ſennor àl mayordomo malo por auer hecho prudentemente: porque los hijos de eſte ſiglo mas prudentes ſon que los hijos de luz en ſu genero.

8. Καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσι.

Et le maiſtre loua le maiſtre d'hoſtel inique, pourtant qu'il auoit fait prudemment: par ainſi les enfans de ce ſiecle ſont plus prudens en leur generation, que ne ſont les enfans de lumiere.

9 ואף אנא אמר אנא לכון דעבדו לכון רחמא מן ממונא הנא דעולא דמא דגמר נקבלונכון במטלליהון דלעלם:

Ancor io dico à Voi, Fateui de gli amici con le richezze d'iniquità: acciochè quando Voi mancarete, Vi riceuano ne i tabernacoli eterni.

9 ואני אומר לכם עשו לכם רעים מהמון עול למען אם תחסרו יקחו אתכם באהלי עולם:

Y yo os digo, Hazeos amigos de las riquezas de maldad: paraque quando os falte, ſeays recebidos en las moradas eternas.

9. Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.

Et moi auſſi ie vous di, Faites-vous des amis des richeſſes iniques: afin que quand vous defaudrez, ils vous reçoiuent és tabernacles eternels.

10 מן דבקליל מהימן אף בסגי מהימן הו ומן דבקליל עול אף בסגי עול הו:

Chi è fedele in Vna coſa minima, è fedele ancor in Vna grande: e chi è ingiuſto, in Vna minima coſa, è ingiuſto in Vna grande ancora.

10 הנאמן בקטון וגם בגדול נאמן הוא ואשר מעול בקטון גם מעול בגדול:

El que es fiel en lo muy poco, tambien en lo mas es fiel: y el que en lo muy poco es injuſto tambien en lo mas es iniuſto.

10. Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι· καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστι.

Qui eſt loial en bien petite choſe, il eſt auſſi loyal en grande choſe? & qui eſt iniuſte en bien peu de choſe, il eſt auſſi iniuſte en grande choſe.

11 אן הכיל בממונא דעולא מהימנא לא הויתון שררא לכון מנו מהימן:

Se adunque Voi non ſete ſtati fedeli ne le richezze inique, chi Vi fidarà le Vere?

11 ואם בהמון עול לא תהיו אמונים מי יאמין לכם את אמונה:

Pues ſi en las malas riquezas no fueſtes fieles, lo que es verdadero quien os lo confiara?

11. Εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει;

Si donc vous n'auez eſté loyaux és richeſſes iniques, qui ſe fiera en vous des vrayes richeſſes?

12 ואן בדלא דילכון לא אשתכחתון מהימנא דילכון מנו [illegible] לכון:

E ſe Voi non ſete ſtati fedeli in quel d'altri, quel che è Voſtro chi Vel darà?

12 ואם באחרת לא הייתם אמונים מי יתן לכם את אשר לכם היא:

Y ſi en lo ageno no fueſtes fieles, lo que es vueſtro quien os lo dará?

12. Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει;

Et ſi en l'autrui vous n'auez eſté loyaux, qui vous baillera ce qui eſt voſtre?

13 לית עבדא דמשכח לתרין מרון למפלח או גיר לחד יסנא ולאחרנא ירחם או לחד יקר ולאחרנא ישוט לא משכחין אנתון למפלח לאלהא ולממונא:

Niſſun famiglio può ſeruire à due padroni: perciochè o egli odiarà l'uno, & amarà l'altro: ouero riterrà l'uno, e l'altro diſprezzarà. Voi non potete ſeruire à Dio & à le ricchezze.

13 עבד לא יוכל לעבוד לשני אדונים כי אם את אחד ישנא ואת אחר יאהב או לאחד ידבק ואת אחר יתעתע לא תוכלו לאלהים לעבוד ולהמון:

Ningun ſieruo puede ſeruir à dos ſennores: porque ó aborrecerá àl vno y amará àl otro: ó ſe allegará àl vno, y meno ſpreciará àl otro. No podeys ſeruir à Dios y à Mamona.

13. Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

Nul ſeruiteur ne peut ſeruir à deux maiſtres, car ou il haira l'vn, & aimera l'autre: ou il ſe tiendra à l'vn, & meſpriſera l'autre. Vous ne pouuez ſeruir à Dieu & aux richeſſes.

CAP. XVI.

8. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet: quia filii huius ſeculi, prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt.

And the Lorde commended the vniuſt ſtewarde / becauſe hee had done wiſely. Wherefore the children of this worlde are in their generation wiſer then the children of light.

9. Et ego vobis dico, facite vobis amicos de mammôna iniquitatis, ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

And I ſay vnto you / Make you friēdes with the riches of iniquitie / that when yee ſhall want / they may receiue you into euerlaſting habitations.

10 Qui fidelis eſt in minimo, & in maiori fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, & in maiori iniquus eſt.

He that is faithfull in the leaſt / hee is alſo faithfull in much: and he that is vniuſt in the leaſt / is vniuſt alſo in much.

11. Si ergo in iniquo mammôna fideles non fuiſtis: quod verum eſt quis credat vobis?

If then ye haue not bene faithfull in the wicked riches / who will truſt you in the true treaſure.

12. Et ſi in alieno fideles non fuiſtis: quod veſtrum eſt, quis dabit vobis.

And if ye haue not bene faithfull in another mans goods / who ſhall giue you that which is yours.

13. Nemo ſervus poteſt duobus dominis ſervire; aut enim unum odiet, & alterū diliget: aut uni adhærebit, & alterum contemnet: non poteſtis Deo ſervire & mammônæ.

No ſeruant can ſerue two maſters / for either he ſhall hate the one / and loue the other: or els he ſhall leane to the one / and deſpiſe the other. Ye can not ſerue God and riches.

Das XVI. Capitel.

8. Vnd der Herr lobet den vngerechten Haußhalter / daß er klüglich gethan hatt. Denn die Kinder diſer Welt ſind klüger / denn die Kinder des Liechtes / in jhrem Geſchlechte.

Oc Herren loffuede den vretferdige Husfoget / at hand giorde ſnildelige / Thi denne Verdens Børn ere klogere / end Liuſens Børn / i deris Slect

9. Vnd ich ſage euch auch: Machet euch Freunde mit dem vngerechten Mammon / auff das wenn jhr nun darbet / ſie euch auff nemen in die ewige Hütten.

Oc jeg ſiger eder ocſaa / Gører eder Venner met den vretferdige Mammon / Paa det / naar i nu haffue behoff / de ſkulle anamme eder i de euige Bolige.

10. Wer im geringſten threu iſt / der iſt auch im groſſen treu / vnd wer im geringſten vnrecht iſt / der iſt auch im groſſen vnrecht.

Huo ſom er tro i det minſte / hand er oc tro i det ſtore / Oc huo ſom er vretferdig i det minſte / hand er oc vretferdig i det ſtore.

11. So jhr nuu in dem vngerechten Mammon nicht treu ſeyt / Wer will euch das warhafftige vertrauen?

Der ſom i nu icke ere tro i den vretferdige Mammon / huo vil betro eder til det ſande?

12. Vnd ſo jhr in dem frembden nicht treu ſeyt / wer will euch geben das jenige das euer iſt?

Oc der ſom i icke ere tro i det fremmede / huo vil giffue eder / det ſom eders er?

13. Kein Haußknecht kan zweyen Herrn dienen. Entweder er wirdt einen haſſen / vnd den andern lieben / oder wirdt einem anhangen / vnd den andern verachten. Jhr könnet nicht Gott ſampt dem Mammon dienen.

Ingen Hustiuend kand tiene tho Herrer / vden hand ſkal enten hade den ene / oc elſke den anden / Elſer hand ſkal holde ſig til den ene / oc foracte den anden. I kunde icke tiene Gud oc Mammon.

Kapitola. XVI.

8. Y pochwálil Pán Wládaře neprawého / žeby opatrně včinil: Neb Synowé tohoto Swěta opátrněgſſj gſau / nežli Synowé Swětla w pokolenj ſwém.

Y pochwalił pan ſſáfárzá złoſciwego iż roſtropnie vczynił: A dla tegoż ſynowie tego świátá roſtropnieyſſy ſa nád ſyny świátłoſci wrodzáiu ſwoim.

9. Y ják prawijm wám / čiňte ſobě přátely z Mammony neprawoſti / aby když zhynete / přijali wás do wěčných Stanuaw.

A iác wam powiedam / Czyńćie ſobie przyiacioly z pieniedzy złośćiwych / áby gdy vſtánieciе przyięli was do wiecznych przybytkow.

10. Kdož geſt wěrný w malé wěcy / y w wětſſý wěcy wěrný geſt; a kdož w malé wěcy geſt neprawý / y w wětſſýt neprawý geſt.

Kto wierny ieſt w rzeczách na mnieyſſych / tenci y w wielkich wierny ieſt / á kto w nam nieyſſych ieſt złoſciwym / też y w wieczſſych ieſt złośćiwym.

11. Protož geſtliže w neprawém Zbožij nebyli gſte wěrnij / prawého kdo wám zwěřij?

Jeſliżeśćie tedy w złośćiwych pieniadzách wiernymi nie byli / prawdziwych ktoż wam wierzyc bedźie?

12. A geſtliže w cyzým wěrnij gſte nebyli / což waſſeho geſt kdo dá wám?

A ieſliżeśćie w cudzym wiernymi nie byli / co wáſſe ieſt ktoż wam da?

13. Nižadný Služebnijk nemuože dwěma Panuom ſlaužiti: neb zagiſté gednoho nenáwiděti bude / a druhého milowati: a neb gednoho přijdržeti ſe bude / a druhým pohrzeti. Nemužete Bohu ſlaužiti a Mammoně.

Żaden ſługá dwiemá pánom ſłużyć nie może / bo ábo iednego bedźie miał w nienawiśći / á drugiego milowáć bedźie / ábo k iednemu przyſtánie á drugiego wzgardźi: Nie możecie Bogu ſłużyc y pieniadzam.

יו

14 פְּרִישֵׁא דֵּין כַּד שְׁמַעוּ הָלֵין כֻּלְּהֵין מֶטוּל דְּרָחְמִין הֲווּ כַּסְפָּא מְמַיְקִין הֲווּ בֵּהּ׃

Tutte queste cose vdiuano ancora i Farisei che erano auari: e faceuansi beffe di lui.

15 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לְהוֹן אַנְתּוּן אֶנוּן דִּמְזַדְּקִין נַפְשְׁהוֹן קְדָם בְּנַי נָשָׁא אֱלָהָא דֵּין יָדַע לְבְּוָתְכוֹן דְּמֶדֶם דְּרָם בֵּית בְּנַי־נָשָׁא קְדָם אֱלָהָא נְדִיד הוּ׃

Et egli disse loro, Voi sete quelli che giustificate voi stessi dinanti à gli huomini: ma Iddio conosce bene i vostri cuori: perche quello che à gli huomini è escellente, è abominatione dinanzi à Dio.

16 נָמוּסָא וּנְבִיֵּא עַד־מָא לְיוֹחַנָן מִן הָיְדֵין מַלְכוּתָא דַּאלָהָא מִסְתַּבְּרָא וְכֻל לָהּ חָבֵץ דַּעְוּל׃

La legge e i Profeti, hanno durato infin à Giouanni: da quel tempio in quà s'annuntia il regno di Dio, e ciascun fa forza in esso.

17 פְּשִׁיק הוּ דֵּין דִּשְׁמַיָּא וַאַרְעָא יֶעְבְּרוּן אַו אָתוּתָא חֲדָא מִן נָמוּסָא תֶּעְבַּר׃

Hor egli è piu facile che il cielo e la terra passino via, che vn sol punto de la legge caschi.

18 כֻּל מַן דְּשָׁרֵא אַנְתְּתֵהּ וְנָסֵב אַחְרִתָא גָּאֵר וְכֻל מַן דְּנָסֵב שְׁבִיקְתָא גָּאֵר׃

Chiunque lascia la sua moglie, e piglian e vnaltra, commette adulterio: e chiunque piglia quella che è lassata dal marito commette adulterio.

19 גַּבְרָא דֵּין חַד עַתִּירָא אִית הֲוָא וְלָבֵשׁ הֲוָא בּוּצָא וַאַרְגְּוָנָא וְכֻל־יוֹם מִתְבַּסַּם הֲוָא גָּאֲוָאִית׃

Egli era vn huomo ricco, ilquali si vestiua di porpora e di seta, & ogni giorno passeggiaua splendamente.

20 וּמְסַכְּנָא חַד אִית הֲוָא דִּשְׁמֵהּ לָעָזַר וּרְמֵא הֲוָא לְוָת תַּרְעֵהּ דְּהַו עַתִּירָא כַּד מְמַחַי בְּשׁוּחְנֵא׃

Et era etiandio vn certo pouero nominato Lazaro, il qual giaceua à la porta di colui, piagato.

יו

14 וַיִּשְׁמְעוּ אֶת כָּל הָאֵלֶּה הַמְּפָרְשִׁים אֲשֶׁר אֹהֲבֵי כֶסֶף הֵמָּה וַיְנַאֲצוּהוּ׃

Y oyan tambien los Phariseos todas estas cosas, los quales eran auaros: y burlauan deel.

15 וַיֹּאמֶר לָהֶם אַתֶּם הוֹיִם הַמִּצְטַדְּקִים לְנַפְשְׁכֶם לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים וֵאלֹהִים יוֹדֵעַ לִבּוֹתֵיכֶם כִּי כָּל־רוּם בָּאֲנָשִׁים שִׁקּוּץ הוּא לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Y dizeles, Vosotros soys losque os justificays à vosotros mismos delante de los hombres: mas Dios conoce vuestros coraçones: porque loque los hombres tienen por sublime, delante de Dios es abominacion.

16 הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים עַד־יוֹחָנָן וּמֵאָז מַלְכוּת אֱלֹהִים מְבֻשָּׂר וְכָל אִישׁ יַחְטֹף בָּהּ׃

La ley y los Prophetas, hasta Ioan: desde entonces el Reyno de Dios es annunciado, y quienquiera lo acomete.

17 כִּי קַל הוּא לַעֲבֹר שָׁמַיִם וָאָרֶץ מִנְּפוֹל חִירֶק אֶחָד מִתּוֹרָה׃

Empero mas facil cosa es perecer el cielo y la tierra, que perderse vna tilde de la ley.

18 כָּל אֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶת־אִשְׁתּוֹ וְיִקַּח אַחֶרֶת נֹאֵף וְכָל אֲשֶׁר יִקַּח אִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ מְנָאֵף הוּא׃

Qualquiera que embia à su muger: y se casa con otra, adultera: y elque se casa con la embiada del marido, adultera.

19 אָדָם אֶחָד הָיָה עָשִׁיר לָבוּשׁ אַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וּמֵטִיב לֵב בְּכָל־יוֹם עַד־מְאֹד׃

(Y dixo otra parabola,) Auia vn hombre rico que se vestia de purpura y de lino fino, y hazia cadadia vanquete esplendidamente.

20 וַיְהִי אִישׁ מִסְכֵּן וּשְׁמוֹ לָאעָזָר אֲשֶׁר הֻשְׁלַךְ אֶל־שַׁעֲרוֹ וַיְהִי בּוֹ שְׁחִין אֲבַעְבֻּעוֹת פּוֹרֵחָה׃

Auia tambien vn mendigo llamado Lazaro, elqual estaua echado à la puerta de el, lleno de llagas:

ιϛʹ.

14. Ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν.

Or les Pharisiens aussi qui estoyent auaricieux, oyoyent toutes ces choses, & se mocquoyent de lui.

15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστιν.

Et il leur dit, C'est vous qui vous iustifiez vous mesmes deuant les hommes: mais Dieu cognoist vos cœurs: car ce qui est haut deuant les hommes, est abomination deuant Dieu.

16. Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

La Loy & les Prophetes ont duré iusqu'à Iehan: depuis ce temps-la le regne de Dieu est euangelizé, & chacun le force.

17. Εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.

Or il est plus aisé que le ciel & la terre se passent, que qu'il tõbe vn seul poinct de la Loy.

18. Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει· καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει.

Quiconque delaisse sa femme, & se marie à vne autre, commet adultere: & quiconque prend celle qui est delaissee de son mari, commet adultere.

19. Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς.

Or y auoit-il vn riche homme, qui se vestoit de pourpre & de fin lin, & qui par chacun iour se traittoit bien & magnifiquement.

20. Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος.

Il y auoit d'autre part vn poure, nommé Lazare, qui gisoit à la porte d'icelui, estant tout plein d'vlceres.

14. Audie-

CAP. XVI.

Das XVI. Capitel.

Kapitola XVI.

14. Audiebant autem omnia hæc Pharisæi qui erant avari: & deridebant illum.

All these thinges heard the Pharises also which were couetous/and they mocked him.

14. Das alles hõreten die Pharisеer auch/die waren geitzig / vnnd spotteten sein.

Alt dette hørde ocsaa Phariseerne / som vaare gerige/ oc bespaattede hannem.

14. Slyssali pak tyto wſſeky wěcy Zákonijcy kteřijž byli lakomij/ a posmijwali se gemu.

Tego też y Fáryzeuſzowie słuchâli ktorzy byli łákomi / á wſzákoż ſzydzili z niego.

15. Et ait illis, Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus; Deus autem novit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.

Then he said vnto them/ Yee are they/ which iustifie your selues before men: but God knoweth your heartes: for that which is highly esteemed among men / is abomination in the sight of God.

15. Vnd er sprach zu jnen: Jr seyts/ die jhr euch selbs rechtfertiget für den Menschen / aber Gott kennet eure hertzen/ denn was hoch ist vnter den Menschen / das ist ein greuel für Gott.

Oc hand sagde til dem/ J ere de/ som gøre eder selff redferdige faar Menniſken / Men Gud kender eders hierte/ Thi huad som er høyt iblant Menniſken/ Det eren verstyggelse faar Gud.

15. A řekl gim: Wy gste kteřijž sprawedliwé se činjte před lidmi/ Bůh pak zná srdce waſſe: neb což v lidij wysokého gest to ohawnost gest před Bohem.

Tedy im on rzekł/ Wy iesteście ktorzy sámi siebie vspráwiedliwiacie przed ludźmi/ ále Bog zna sercá wáſze/ ábowiem to co iest v ludźi wynio słego / obrzydłe iest przed Bogiem.

16. Lex & prophetæ, usque ad Iohannem, ex eo regnum Dei evangelizatur, & omnis in illud vim facit.

The Lawe and the Prophets endured vntill John: & since that time the kingdom of God is preached / and euery man preaseth into it.

16. Das Gesetz vnd die Propheten weissagen biß auff Johannes. Vnd von der zeit an / wirdt das Reich Gottes durchs Euangelium geprediget / vnd jederman dringet mit gewalt hinein.

Lowen oc Propheterne spaa indtil paa Johannes / oc fra den tid / skal Gudz Rige predickis ved Euangelium / oc huer mand trenger ind met mact.

16. Zákon a Proroцy až do Jana: a od te chwijle Králowstwij Božij se zwěstuge/ a každý gemu násylé činij.

Zákon y Prorocy áż do Janá/ od tego czáſu Krolestwo Boże opowiedáią/ á káżdy sie do niego wrywagwáłtem.

17. Facilius est autem cælum & terram præterire, quàm de lege unum apicem cadere.

Nowe it is more easie that heauen/ and earth shoulde passe away/ then that one title of the Law should fall.

17. Es ist aber leichter das Himmel vnd Erden vergehen / denn das ein tüttel am Gesetze falle.

Oc det er lettere at Himmel oc Jord forgaa/ end at en Tydel aff Lowen falder.

17. Ale snazeк gest Nebi a Zemi pominauti / nežli od Zákona gednomu Slowijčku zahynauti.

Alec łácwiey niebu y ziemi przeminąć/ á niż iednez kresce zákonu vpáść.

18. Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.

Whosoeuer putteth away his wife/ and marrieth another/ cōmitteth adulterie: and whosoeuer marrieth her that is put away from her husband / committeth adulterie.

18. Wer sich scheidet von seinem Weibe/ vnd freiet ein andere/ der bricht die Ehe/ vnd wer die Abgescheidene von dem Manne freyet/ der bricht auch die Ehe.

Huo som skil sig fra sin Hustru / oc tager en anden/ hand gør hoer/ Oc huo som tager den der atskilt er fra Manden / hand gør oc saa hoer.

18. Každý kdož propustij Manželku swau / a ginau pogijmá/ cyzoložij: A kdož propuſstěnau od Muže pogijmá / cyzoložij.

Ktokolwiek opuſzcza żonę swą á druga poymuie/ then cudzołoży/ á ktokolwiek od męża opuſzczona poymie/ też cudzołoży.

19. Homo quidam erat dives & induebatur purpura, & bysso: & epulabatur quotidie splendidè.

There was a certaine rich man / which was clothed in purple / and fine linnen / and fared well and delicately euery day.

19. Es war aber ein reicher Mann/ der kleidet sich mit Purpur vnd köstlichem Linwad/ vnd lebet alle tag Herrlich vnd inn freuden.

Der vaar en rig Mand / hand klædde sig met Purpur oc kaastelige Linklæder/ oc leffde huer dag herlige oc i glæde.

19. Cžlowěk geden byl Bohatý/ kterýž oblácel se w Sſarlat a w Kment/ a hodowal na každý den ſkwostně.

Był niektory człowiek bogáty/ á obloczył sie wſzárłat y w cienkie lniáne odźienie/ y ná káżdy dźień hoynie vżywał.

20. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, ulceribus plenus.

Also there was a certaine begger named Lazarus / which was layed at his gate full of sores.

20. Es war aber ein armer/ mit Namen Lazarus/ der lag für seiner Tür voller Schweren.

Men der vaar en Fattig/ som hed Lazarus / hand laa faar hans Dør fuld aff Saar.

20. A byl geden Žebrák gménem Lazar / kterýžto ležel v wrát geho/ pln gsa neˇžitůw.

A był też niektory żebrák imieniem Łázárz / ktory był wyrzucon przed sień iego owrzedziały.

יו

21 ומתיאב הוא דנמלא כרסה מן פרתותא דנפלין מן פתורה דהו עתירא אלא אף כלבא אתין הוו מלחכין שוחנוהי׃

E desideraua satiarsi de minuzzoli che cadeuano da la tauola del ricco, e i cani ancora veniuano, e leccauangli le sue piaghe,

22 הוא דין ומית הו מסכנא ואובלוהי מלאכא לעובה דאברהם אף הו דין עתירא מית ואתקבר׃

Hor auuenne che il pouero mori, e fu portato dagli Angeli nel seno d'Abraam. Poi mori ancor il ricco, e fu sepolto.

23 וכד משתנק בשיול ארים עינוהי מן רוחקא וחזה לאברהם וללעזר בעובה׃

Et alzando gli occhij suoi ne l'inferno, mentre ch'egli era in tormenti, vidde Abraam di lontano, e Lazaro nel suo seno.

24 וקרא בקלא רמא ואמר אבי אברהם אתרחם עלי ושדר ללעזר דיצבוע ריש צבעה במיא ונרטב לי לשני דהא משתנק אנא בשלהביתא הדא׃

E gridando, disse, Padre Abraam, habbi pietà di me, e manda Lazaro, che intinga l'estremità del suo dito ne l'acqua, e rinfreschi la mia lingua: percioche io son cruciato in questa fiamma.

25 אמר לה אברהם ברי אתדכר דקבלת טבתיך בחייך ולעזר בישתה והשא הא מתתניח הרכא ואנת משתנק׃

Et Abraam disse, Figliuolo, ricordati che tu riceuesti i tuoi beni ne la tua vita, e Lazaro similmente i mali: doue ora egli è consolato e tu sei tormentato.

יו

21 ויתאו לשבע משבבים אשר נפלו משלחן העשיר וגם הכלבים באו ולקקו את שחין אבעבעתיו׃

Y desseando hartarse de las migajas que cayan de la mesa del rico: y aun los perros venian, y le lamian las llagas.

22 ויהי במות המסכן וינשא מן המלאכים בחיק אברהם וימת גם העשיר ויקבר׃

Y aconteció que murió el mendigo, y fue lleuado por los Angeles àl regaço de Abraham: y murió tambien el rico, y fue sepultado.

23 ובהיותו בשאול בשממות וישא עיניו וירא את אברהם מרחוק ולאעזר בחיקו׃

Y en el Infierno, alcando sus ojos, estando en los tormentos, vido a Abraham lexos, y à Lazaro en su regaço.

24 ויצעק ויאמר אבי אברהם חנני ושלח את לאעזר לטבל את ראש אצבעו במים ויבליג את לשוני כי מענה אנכי בלהבה הזאת׃

Entonces el dando bozes, dixo, Padre Abraham, ten misericordia de mi, y embia á Lazaro que moje la punta de su dedo en agua, y refresque mi lenga: porque soy atormentado en esta llama.

25 ויאמר אברהם בני זכר כי לקחת את את טובותיך בחייך ולאעזר להפך את רעותיו ועתה הוא נחם ואת כואב׃

Y dixole Abraham, Hijo, acuerdate que recebiste tus bienes en tu vida, y Lazaro tambien males: mas aora este es consolado, y tu: atormentado.

ιϛ'.

21. Καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ.

Lequel desiroit estre rassasié des miettes qui tomboyent de la table du riche, & mesmes les chiens venoyent, & lui lechoyent ses vlceres.

22. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη.

Or aduint que le poure mourut, & qu'il fut porté par les Anges au sein d'Abraham: or le riche aussi mourut, & fut enseueli.

23. Καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ.

Et lui estant en enfer, & esleuant ses yeux, comme il estoit és tormens, il vid de loin Abraham & Lazare au sein d'icelui.

24. Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε· πάτερ ἀβραὰμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ.

Et s'escriant, il dit, Pere Abraham, aye pitie de moi, & enuoye Lazare, afin qu'il mouille d'eau le bout de son doigt, & qu'il raffreschisse ma langue. car ie suis griefuement tormenté en ceste flamme.

25. Εἶπε δὲ ἀβραὰμ, τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὅδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι.

Et Abraham respondit, Fils, souuiene toi que tu as receu tes biens & en ta vie, Lazare semblablemét les maux: & maintenant il est consolé, & tu es griefuement tormenté.

CAP. XVI.

Das XVI. Capitel.

Kapitola XVI.

21. Cupiens ſaturari de micis qui cadebant de menſa divitis, (& nemo illi dabat,) ſed & canes veniebant, & lingebant ulcera eius.

21. Vnd begeret ſich zu ſättigen von den Broſamen / die von des Reichen Tiſche fielen. Doch kamen die Hunde / vnd lecketen ſeine Schweren.

21. Zadage naſycen býti z drobtuow / kterjž padali s Stolu Bohatce / (a žadný gemu nedáwal) Ale y Pſy přichazeli / a lijzali nežity geho.

And deſired to bee refreſhed with the crommes that fell from the riche mans table: yea / and the dogges came and licked his ſores.

Oc begerede at mættis aff de Smuler / ſom fulde aff den Rigis Bord. Dog komme Hundene / oc ſlickede hans Saar.

Cheac być náſycon z odrobin ktore pádáły z ſtołu bogaczowego / lecz pśi przychodzac lizáli ráný iego.

22. Factum eſt autem ut moreretur mẽdicus, & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & dives: & ſepultus eſt.

22. Es begab ſich aber / das der Arme ſtarb / vnd ward getragen von den Engeln inn Abrahams ſchoß. Der Reiche aber ſtarb auch vnd ward begraben.

22. Y ſtalo ſe že vmřel Žebrák / a neſen geſt od Angeluow do Luona Abrahamowa. Vmřel také y Bohatec / a pohřben geſt.

And it was ſo that the begger dyed / and was caryed by the Angels into Abrahams boſome. The rich man alſo died and was buried.

Oc det begaff ſig / at den Fattige døde / oc Englene bare hannem i Abrahams ſkød / Oc den Rige døde ocſaa / oc bleff begraffuen.

Y przydáło ſie że vmárł żebrák / á nieśion był od Aniołow ná łono Abráhámowe: potym vmárł y bogacz / pogrzebion ieſt.

23. In inferno, elevans autem oculos ſuos cum eſſet in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in ſinu eius.

23. Als er nun inn der Helle vnd inn der Qual war / hub er ſeine augen auff / vnd ſahe Abraham von ferne / vnd Lazarum inn ſeiner Schoß.

23. Tehdy w Pekle pozdwijhw očij ſwých když byl w mukách / vzřel Abrahama z daleka / a Lazara w Luonu geho:

And being in hell in torments / he lift vp his eyes / and ſawe Abraham afarre of / and Lazarus in his boſome.

Som hand vaar nu i Helffuede oc i pinen / da opløffte hand ſine Øyen / oc ſaa Abraham longt borte / oc Lazarum i hans Skød.

A bedac w piekle podnioſł oczu ſwoich gdy był w mekach / vyźrał Abráhámá z dáleká á Lázárzá ná łonie ie°.

24. Et ipſe clamans dixit, Pater Abrahã, miſerere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

24. Rieff vnd ſprach: Vater Abraham / erbarme dich mein / vnd ſende Lazarum / daß er das euſſerſte ſeines fingers inns Waſſer tauche / vnd küle meine zungen / denn ich leide pein inn diſer flammen.

24. A wolage / řekl: Otče Abrahame / ſmilůg ſe nademnau / a poſſli Lazara ať omočij konec prſtu ſwého w wodě / a ſwažij yazyk můg / neb ſe mučijm w tomto plameni.

Then he cryed / and ſayde / Father Abraham / haue mercie on me / and ſend Lazarus that hee may dippe the tip of his finger in water / and coole my tongue: for I am tormented in this flame.

Hand robte oc ſagde / Fader Abraham / Forbarme dig offuer mig / oc ſent Lazarum / at hand dypper det yderſte aff ſin Finger i Vand / oc leſker min Tunge / Thi ieg lider pine i denne Lue.

Tedy záwołał / mowiac / Oycze Abráhámie zmiłuy nádemną / á poślij Lázárzá áby omoczył koniec palcá ſwego w wodzie á ochłodził ięzyk moy / bociem vtrapion w thym płomieniu.

25. Et dixit illi Abraham, Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris.

25. Abraham aber ſprach: Gedencke Son / daß du dein gutes empfangen haſt inn deinem leben / vnd Lazarus dargegen hat böſes empfangen / Nun aber wirdt er getröſtet / vnd du wirſt gepeiniget.

25. Y řekl gemu Abraham: Synu / rozpomeň ſe / že gſy bral dobré wěcy w žiwotě twém / á Lazar též zlé: Protož nynij tento ſe těſſij / ale ty ſe mučijš

But Abraham ſaid / Sonne / remember that thou in thy life time receiuedſt thy pleaſures / and likewiſe Lazarus paines: nowe therefore is he comforted / and thou art tormented.

Da ſagde Abraham / Betenck Søn at du haffuer anammet dit gode i dit Liffs tid / oc Lazarus der imod haffuer anammet ont / Men nu ſkal hand trøſtis / oc du ſkalt pinis.

Ale Abráhám powiedział / Synu / roſpomni żeś brał dobra twe za żywothá twego / á Lázarz też niewczáſy / á tak on teraz vżywa pociechy á tyś záſie ieſt meczon.

יו

26 ועם הלין כלהין הותא רבתא סימא בינין ולכון דאילין דצבין מכא דיעברון לותכון לא נשכחון ואף לא דמן תמן יעברון לותן׃

Et oltre à tutto questo, tra noi e voi è posta una gran profondità, in tal modo che quei che vogliono di qui passare à voi, non possono, ne di costi trapassare à noi.

27 אמר לה מדין בעא אנא מנך אבי דתשדריוהי לבית אבי׃

Et egli disse, Io ti prego dunque, padre, che tu lo mandi à casa del padre mio.

28 חמשא גיר אחין אית לי יאזל יסהד אנון דלא אף הנון יאתון לדוכתא הדא דתשניקא׃

La doue io ho cinque fratelli, à renderne loro testimonianza, a fine che ancor essi non vengano in questo luogo di tormento.

29 אמר לה אברהם אית להון מושא ונביא ישמעון אנון׃

Abraam gli disse, Essi hanno Moisè e i Profeti, odano quelli.

30 הו דין אמר לה לא אבי אברהם אלא אן אנש מן מיתא יאזל לותהון תיבין׃

Ma egli disse, Non, padre Abraam: ma piu tosto se alcuno de morti andarà à loro si ridurranno à penitentia.

31 אמר לה אברהם אן למושא ולנביא לא שמעין אף לא אן אנש מן מיתא יקום מהימנין לה׃

Et egli disse à lui, Se essi non odeno Moisè e i Profeti, ne anco crederanno, se bene alcun de morti risuscitasse.

יז

1 ואמר הוא ישוע לתלמידוהי לא משכחא דלא יאתון מכשולא ווי דין להו דבאידה יאתון׃

Disse ancora à i suoi discepoli, Egli è impossibile che non auuengano de gli scandali. ma guai à colui per colpa di cui auuengono.

יו

26 ועל־כל זאת בינינו וביניכם תהום רבה הושמה ואשר חפצו לעבר מפה אליכם לא יוכלו ומשם אינם אלינו יעברו׃

Y demas de todo esto, vna grande sima esta confirmada entre nosotros y vosotros, que losque quisieren passar de aqui à vosotros, no pueden, ni de allà passer acà.

27 ויאמר ושואל אנכי ממך אבי אשר תשלח אותו אל־בית אבי׃

Y dixo, Ruegote pues padre, que lo embies à la casa de mi padre.

28 כי היו לי חמשת אחים אשר יעיד להם פן גם המה יבואו במקום שממה הזאת׃

Porque tengo cinco hermanos, paraque les proteste: porque no vengan ellos tambien en este lugar de tormento.

29 ויאמר לו אברהם יש להם משה והנביאים אותם ישמעו׃

Y Abraham le dize A Moysen y à los Prophetas tienen, oygan à ellos.

30 והוא אמר לא כן אבי אברהם כי אם איש ממתים יבוא אליהם או תשובו מערתם׃

El entonces dixo, No, padre Abraham: mas si alguno fuere à ellos de los muertos, se emmendaràn.

31 ויאמר לו אם למשה ולנביאים לא ישמעו ולא אם איש ממתים יקום יאמינו׃

Mas Abraham le dixo, Si no oyen à Moysen y à los Prophetas, tampoco se persuadiràn, si alguno se leuantare de los muertos.

יז

1 ויאמר אל־תלמידיו בלתי יכלת היא אשר לא יבוא מכשול ואוי לו אשר בו יבוא׃

Y A sus Discipulos dize, Impossible es que no vengan escandalos: mas ay de aquel por quien vienen.

ιϛʹ.

26. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύνωνται· μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν.

Et outre tout cela il y a vne grande abisme establie entre vous & nous: tellement que ceux qui veulent passer d'ici vers vous, ne le peuuent: ne de la passer ici.

27. Εἶπε δέ, ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου.

Et il dit, Ie te prie donc, pere, que tu l'enuoyes en la maison de mon pere.

28. Ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.

Car i'ai cinq freres, afin qu'il leur en atteste: de peur qu'eux aussi ne vienent en ce lieu de torment.

29. Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ, ἔχουσι Μωσέα, καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν.

Abraham lui respondit, Ils ont Moyse & les Prophetes, qu'ils les escoutent.

30. Ὁ δὲ εἶπεν, οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ· ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν.

Mais il dit, Non, pere Abraham: mais si quelcun des morts va vers eux, ils s'amenderont.

31. Εἶπε δὲ αὐτῷ, εἰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

Et Abraham lui dit, S'ils n'escoutent Moyse & les Prophetes, non plus seront-ils persuadés quand bien quelcun dès, morts ressuscitera.

ΚΕΦΑΛ. ιζʹ.

Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, ἀνένδεκτόν ἐστι τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται.

Or il dit à ses disciples, Il ne se peut faire que scandales n'aduient: toutesfois mal-heur à celui par qui ils aduienent.

CAP. XVI.

26. Et in his omnibus, inter nos & vos chaos magnũ firmatum eſt: ut hi qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare.

Beſides all this/ betweene you and vs there is a great gulfe ſet/ ſo that they which would goe from hence to you/ cannot/ neither can they come from thence to vs.

27. Et ait, Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei.

Then he ſaide/ I pray thee therefore father/ that thou wouldeſt ſende him to my fathers houſe.

28. Habeo enim quinque fratres: ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.

(For I haue fiue brethren) that he may teſtifie vnto them/ leaſt they alſo come into this place of torment.

29. Et ait illi Abraham, Habent Moyſen & prophetas: audiant illos.

Abraham ſaid vnto him/ They haue Moſes and the Prophets: let them heare them.

30. At ille dixit, Non, pater Abraham: ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.

And he ſaid/ Nay/ father Abraham: but if one came vnto them from the dead/ they will amend their liues.

31. Ait autem illi, Si Moyſen & prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

Then he ſaid vnto him/ If they heare not Moſes and the Prophets/ neither will they be perſwaded/ though one riſe from the dead againe.

CAP. XVII.

ET ait ad diſcipulos ſuos, impoſſibile eſt ut non veniant ſcandala: væ autem illi per quem veniunt.

Then ſaide he to the diſciples/ It can not be auoyded/ but that offences will come/ but wo be to him by whome they come.

Das XVI. Capitel.

26. Vnd über das alles/ iſt zwiſchen vns vnd euch eine groſſe klufft befeſtiget/ daß die da wolten von hinnen hinab fahren zu euch/ können nicht/ vnd auch nit von dannen zu vns herüber fahren.

Oc offuer alt dette/ er mellem oſſ oc eder it ſtort ſuellinde dyb befeſt/ at de ſom ville fare her fra ned til eder/ kunde icke/ oc icke heller fare der fra hid offuer til oſſ.

27. Da ſprach er: So bitte ich dich Vater/ daß du jhn ſendeſt inn meines Vaters Hauß.

Da ſagde hand/ ſaa beder jeg dig Fader/ at du ſender hannem til min Faders Huſſ.

28. Denn ich habe noch fünff Brüder/ daß er inen bezeuge/ auff daß ſie nicht auch kommen an diſen ort der Qual.

Thi jeg haffner end nu fem Brødre/ at hand kand vidne faar dem/ Paa dette de ſkulle oc icke komme i denne Pinis ſted.

29. Abraham ſprach zu jhm: Sie haben Moſen vnd die Propheten/ laß ſie dieſſelbigen hören.

Abraham ſagde til hannem/ De haffue Moſe oc Propheterne/ Lad dem høre dem.

30. Er aber ſprach: Nein/ Vater Abraham/ ſondern wenn einer von den Todten zu jnen gienge/ ſo würden ſie buſſe thun.

Da ſagde hand/ Ney Fader Abraham/ Men der ſom en aff de Døde ginge til dem/ da giorde de Penitentze.

31. Er ſprach zu jm: hören ſie Moſen vnd die Propheten nicht/ ſo werden ſie auch nicht glauben/ ob jemand von den Todten aufferſtünde.

Hand ſagde til hannem/ Høre de icke Moſe oc Propheterne/ da tro de icke heller/ om nogen opſtode fra de Døde.

Das XVII. Capitel.

ER ſprach aber zu ſeinen Jüngern: Es iſt vnmüglich daß nicht Ergerniſſe kommen. Wehe aber dem durch welchen ſie kommen.

OC hand ſagde til ſine Diſciple/ Det er vmuelige at der ſkal ey komme forargelſe. Men we den/ ved huilcken hun kommer.

Kapitola XVI.

26. A nad to nadewſſecko mezy námi a wámi Cýl weliký vtwrzen geſt/ aby ti kteříž chtij odſud k wám gijti nemohli/ ani odonud ſem přigijti.

A nád tho wſzytko miedzy námi y wami odchlan wielka poſtánowioná ieſt/ iż ći ktorzyby z tad chćieli przeydź do was/ nie mogą/ áni z thámtad przeydź owdźie.

27. Y řekl: Tedy proſým tebe otče/ aby ho poſlal do domu Otce mého

Ale on rzekł/ Proſzę ćię tedy Oycze aby ś go poſłał do domu oycá mego.

28. Nebť mám pět bratrůw/ ať gim ſwědčij/ aby y ony nepřiſſli do tohoto mijſta muk.

Abowiem mam pięć bráciey/ áby im tego poświadczył/ iżby theż oni nie przyszli ná to mieyſce męki.

29. Y řekl gemu Abraham: Magijť Moyžijſſe a Proroky/ nechť gich poſlauchagij.

Lecz mu powiedźiał Abráhám/ Máiąc Moizeſzá y Proroki/ niechże ich ſłucháią.

30. A on řekl: Nic Otče Abrahame/ ale kdyby kdo z mrtwých ſſel k nim/ Pokánij by činili.

Ale on rzekł/ Nie Oycze Abráhámie/ Ale gdyby ktho z vmárłych ſzedł do nich/ wżdy ſie vznáią.

31. Y řekl gemu Geſtliže Moyžijſſe a Prorokuow neposlauchagij/ aniž byť kdo z Mrtwých wſtal vwěřij gemu ?

Tedy mu powiedźiał Abráhám/ Jeſliżec Moizeſzá y Prorokow nie poſłucháią/ tedyć y żádnemu choćby z martwych ocucił/ nie vwierzą.

Kapitola XVII.

KVčedlnijkuom pak ſwým/ řekl: Nenij možné/ aby nepřiſſla pohorſſenij: ale běda tomu ſkrze kohož přichazegij.

POthym mowił do ſwych zwolennikow/ Nie możeć być áby zgorſzenia nie miáły przyiydź/ ále biádá themu przez ktorego przychodzą.

יז

2 פקח הוא לה אלו רחיא דחמרא תליא בצורה ושדא בימא או דיכשל לחד מן הלין זעורא :

Piu vtile gli sarebbe che vna macina da asini gli fusse posta intorno al collo, e fusse gittato nel mare, che scandalizare vn di questi piccioli:

3 אזדהרו בנפשכון אן יחטא אחוך כאי בה ואן תאב שבוק לה :

Habbiateui cura: Se il tuo fratello peccarà verso di te, riprendilo: e se si pentira, perdonagli,

4 ואן שבע זבנין ביומא יסכל בך ושבע זבנין ביומא נתפני לותך ויאמר דתאב אנא שבוק לה :

E se ben sette volte il giorno peccasse verso di te, è sette volte il giorno ritorni à te, dicendo: Io mi pento: perdonagli?

5 ואמרו שליחא למרן אוסף לן הימנותא :

Gli Apostoli poi dissero al Signore, Accrescici la fede.

6 אמר להון אן אית הוא לכון הימנותא איך פרדתא דחרדלא אמרין הויתון לתותא הנא דאתעקר ואתנצב בימא ומשתמע הוא לכון :

Il Signor disse, Se voi haueste fede quanto vn grano di senape direste à questo moro, Diradicati, e trapiantati nel mare: & obbedirebbeti.

7 מנו מנכון דאית לה עבדא דדבר פדנא או דרעא ענא ואן יאתא מן חקלא אמר לה מחדא עבר אסתמך :

Chi è di voi che hauendo vn seruitore che ari, ò che pasca le bestie, li dica subito ch'egli è ritornato dal campo, Passa là, è poniti à tauola.

8 אלא אמר לה טיב לי מדם דאחשם ואסור חציך שמשיני עדמא דאלעס ואשתא ובתרכן אף אנת תלעס ותשתא :

E non piu tosto li dica, Apparecchiami da cenare, e cigniti, e seruimi, infin che io habbi mangiato e beuuto: e poi mangiarai e beuarai tu?

יז

2 טוב לו אשר רכב החמור יתלה על־צוארו וישלך אל־הים מהכשיל אחד הצעירים האלה :

Mejor le fuera, si vna muela de vn molino de asno le fuera puesta àl cuello, y fuera echado en la mar, que escandalizar vno de estos pequennitos.

3 השמרו לכם אם יחטא בך אחיך ותגער בו ואם ישוב מרעתו הרף ממנו :

Mirad por vosotros. Si peccare contra ti tu hermano, reprehendelo: y si se arrepintiere, perdonale.

4 ועם שבע פעמים ביום יחטא בך ושבע פעמים ביום ישוב אליך לאמר נחמתי ותשא לו :

Y si siete vezes al dia peccare contra ti, y siete vezes àl dia se boluiere à ti, diziendo, Pesame; perdonale.

5 ויאמרו תלמידים אל־האדון הוסיף לנו את־אמונה :

Y dixeron los Apostoles àl Sennor, Augmenta nos la fe.

6 ויאמר אדני אם יש לכם אמונה כמו גרגר החרדל ותאמרו לשקמה הזאת שרשי והשתלי בים ותשמע לכם :

Entonces el Sennor dixo, Si tuuiessedes fe como vn grano de mostaza, diriades à este sycomoro, Desarraygate, y plantate en la mar, y obedeceros ya.

7 מי ממכם יש לו עבד חרש או־רועה אשר אם יבוא מן השדה יאמר לו בהתף לך וסעד לבך פת לחם :

Y qual de vosotros tiene vn sieruo que ara, o apacienta, que buelto del campo le diga luego, Passa sientate à la mesa?

8 הלא יאמר אליו הכן אשר אוכל בערב וחגור מתניך ושרתני עד־כי אוכל ואשתה ומאחרי כן תאכל ותשתה גם אתה :

No le dize antes, Adereça que cene, y arremangate, y siruеme hasta que aya comido y beuido: y despues deesto come tu y beue?

ιζ.

2. Λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων.

Il lui vaudroit mieux qu'on lui mist vne pierre de meule à l'entour de son col, & qu'il fust ietté en la mer, que de scandalizer vn seul de ces petis.

3. Προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν δὲ ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ.

Prenez garde à vous. Si donc ton frere a peché enuers toi, repren-le: & s'il s'amende, pardonne lui.

4. Καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτῃ εἰς σέ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ ἐπὶ σέ, λέγων, μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ.

Et si sept fois le iour il a peché enuers toi, & que sept fois le iour il retourne à toi, disant, Ie me repen: tu lui pardonneras.

5. Καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, πρόσθες ἡμῖν πίστιν.

Lors les Apostres dirent au Seigneur, Augmente nous la foy.

6. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, εἰ εἴχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ, ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

Et le Seigneur dit, Si vous auiez foy autant gros comme est vn grain de semence de moustarde, vous pourriez dire à ce meurier, Desracine toi, & te plante en la mer: il vous obeiroit.

7. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ εὐθέως, παρελθὼν ἀνάπεσαι,

Mais qui est celui d'entre vous qui ait un seruiteur labourant, ou paissant le bestial, qui le voyant retourner des champs, lui die, Auance-toi incontinent, & te mets à table:

8. Ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι, ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ;

Et ne lui die plustost Appreste moi à souper, & te trousse & me sers iusqu'à ce que i'aye mangé & beu: & apres cela tu mangeras & boiras?

2. Vtilius

CAP. XVII.

2. Vtilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius, & proiiciatur in mare, quàm ut scandalizet unum de pusillis istis.

It were better for him that a great milstone were hanged about his necke, and that he were cast into the sea, then that he should offend one of these litle ones.

3. Attendite vobis, Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: & si pœnitentiam egerit, dimitte illi.

Take heede to your selues: if thy brother trespasse against thee, rebuke him: and if he repent, forgiue him.

4. Et si septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te, dicens, Pœnitet me, dimitte illi.

And though he sinne against thee seuen times in a day, and seuen times in a day turne againe to thee, saying, It repenteth me, thou shalt forgiue him.

5. Et dixerunt Apostoli Domino, Adauge nobis fidem.

And the Apostles said vnto the Lord, Increase our faith.

6. Dixit autem Dominus, Si haberetis fidem sicut granum sinapis, diceretis huic arbori moro, Eradicare & transplantare in mare: & obediret vobis.

And the Lord said, If ye had faith, as much as is a graine of mustarde seede, & should say vnto this mulberie tree, Plucke thy selfe vp by the rootes, and plant thy selfe in the sea, it should euen obey you.

7. Quis autem vestrum habens servum arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi, Statim transi, & recumbe.

Who is it also of you, that hauing a seruant plowing or feeding cattell, would say vnto him by and by, when he were come from the field, Go, and sit downe at table?

8. Et non dicet ei, Para quod cœnem, & præcinge te, & ministra mihi donec manducem & bibam, & post hæc tu manducabis & bibes?

And would not rather say to him, Dresse wherewith I may suppe, & girde thy selfe, and serue mee, till I haue eaten and drunken, and afterwarde eate thou, and drinke thou?

Das XVII. Capitel.

2. Es were jm nützer / daß man einen Mülstein an seinen Halß henget / vnd würffe jhn inns Meer / denn daß er diser kleinen einen ergert.

Det vaare hannem nytteligere / at mand hengde en Mølle sten paa hans halss / oc kaste hannem i Haffuit / end hand forargede en aff disse Smaa.

3. Hütet euch. So dein Bruder an dir sündiget / so straffe jhn / vnd so er sich bessert / vergib jhm.

Vocter eder. Der som din Broder synder mod dig / da straffe hannem / Oc der som hand bedrer sig / da giff hannem til.

4. Vnd wenn er siebenmal des tages an dir sündigen würde / vnnd siebenmal des tages widerkeme zu dir / vnd spreche / Es reuet mich / so solt du jhm vergeben.

Oc der som hand syndede siu gonge mod dig om dagen / oc komme siu gonge igen til dig om dagen / oc sagde / Det fortryder mig / Da skalt du giffue hannem til.

5. Vnd die Apostel sprachen zu dem HErren: Stercke vns den Glauben.

Oc Apostlene sagde til HERREN / Styrcke oss troen.

6. Der HERR aber sprach: Wenn jr Glauben habt / als ein Senffkorn / vnd saget zu disem Maulbeerbaum / reiß dich auß / vnd versetze dich inns Meer / so wird er euch gehorsam sein.

Oc HERREN sagde / Der som it haffue tro / som it Senepskorn / oc sige til dette Morbær træ / Rock dig op / oc sæt dig hen i Haffuit / da skal det vere eder lydigt.

7. Welcher ist vnter euch / der einen Knecht hat / der jm pflüget / oder das Vihe weidet / wenn er heim kompt vom Felde / daß er jhm sage: Gehe bald hin / vnd setze dich zu Tische?

Huilcken er iblant eder / som haffuer en Suend / der pløyer aller vocter Fæ / at hand siger til hannem / naar hand kommer hiem aff marcken / Gack strax hen / oc sæt dig til bortz?

8. Ists nicht also? daß er zu jhm saget: Richte zu / daß ich zu Abend esse / schürtze dich / vñ diene mir / biß ich esse vnd trincke / darnach solst du auch essen vnd trincken.

Er det icke saa? at hand siger til hannem / Red til / det ieg skal æde at afften / skørte dig / oc tien mig / saa lenge ieg æder oc dricker / Der effter skalt oc du æde oc drycke.

Kapitola XVII.

2. Vžitečnějij gest gemu / kdyby kámen žernowý wložen byl na hrdlo geho / a vwržen byl do moře / nežliby pohoršsyl gednoho z maličkých těchto.

Lepiey áby mu był záłożon kámień młyński około szyie á był wrzucon w morze / niżliby miał zgorszyć iedynego tych máluczkich.

3. Sstřežte se / zhřešsyli proti tobě Bratr twůg / potrestiž ho: a budeli toho želeti / odpust mu.

Strzeżcież się. A iesliżby zgrzeszył przeciw tobie brát twoy / karz go słowy / á iesliżby się vznał / odpuść mu.

4. A byť pak sedmkrát za den zhřešsyl proti tobě / a sedmkrát za den obrátil se k tobě / ř. a: Želmi toho / odpust mu.

A choćiażby śiedm kroć zgrzeszył przeciw thobie / y śiedm kroć przez dzień náwroćił się k thobie / mowiąc / Vznałem się / odpuść mu.

5. Vřekli Apossstolé PAnu: Přispoř nám wijry.

Tedy rzekli Apostołowie Pánu / Przymnoż nam wiáry.

6. Vřekl PAN: Kdybysste měli wijru yako zrno horčičné / a řekli tomuto Stromu Morusso / wykořeň a přesaď se do Moře / vposslechlby wás.

Ale im Pan powiedział / Ieslibyście mieli ták wiele wyáry iáko ziárno gorczyczne / á rzeklibyście temu Sykáminowi / Wyrwi się z korzenia á wsadź się w morzu / thedyćby wám było posłuszne.

7. Kdo pak z wás má Služebnijka gessto woře aneb pase / a tomu když se s Pole wrátij / zdali dij: Hned gdi a seď za stuol:

Ktoż z was iest coby miał sługe orzącego y pásącego: kthory gdyby się z polá wroćił / náthychmiast by mu rzekł / Chodź á siadź.

8. A ne dij gemu: Připraw cobych wečeřeti měl / a opássše se služ mi až se nagijm a napigi / a potom y ty pogijs a napigeš se?

A za ż mu rádszey nie rzecze / Nágothuy cobych wieczerzał / á przepásawszy się służ mi áż się náiem y nápie / a potym też ty iedz y piy?

יז

9 לְמָא טַיְבוּתֵהּ מְקַבֵּל הָו עַבְדָּא דַּעֲבַד מֶדֶם דְּאֶתְפְּקֶד לֵהּ לָא סָבַר אֶנָא׃

Resta egli obligato à quel seruitore, per hauer egli fatto cio che gli era stato comandato? Io non lo penso.

10 הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן מָא דַּעֲבַדְתּוּן כֻּלְהֵין אִילֵין דְּפַקִּידִין לְכוֹן אֶמַרוּ דְּעַבְדֵא חֲנַן בַּטִילָא דְּמֶדֶם דְּחַיָּבִין הֲוַין לְמֶעְבַּד עֲבַדְן׃

Cosi ancor voi quando hauerete fatte tutte le cose che vi son comandate, dite, Noi siamo serui inutili: habbiam fatto quello che doueuamo fare.

11 וַהֲוָא דְּכַד אָזֶל יֵשׁוּע לְאוּרִשְׁלֶם עָבַר הֲוָא בֵּית שָׁמְרַיָא לַגְלִילָא׃

Et auuenne mentre ch'egli andaua in Ierusalem, ch'ei passaua per il mezo di Samaria e Galilea.

12 וְכַד קַרִיב לְמֵעַל לְקֻרִיתָא חֲדָא אַרְעוּהִי עַסְרָא אֶנָשִׁין גַּרְבֵא וְקָמוּ מֶן רוּחְקָא׃

Et entrando in vn certo borgo, si gli fecero incontro dieci lebbrosi, i quali si fermorono di lontano.

13 וַאֲרִימוּ קָלְהוֹן וַאֲמְרִין רַבַּן יֵשׁוּע אֶתְרַחַם עֲלַין׃

Et alzorono la lor voce, dicendo, IESV precettore, habbi pietà di noi.

14 וְכַד חֲזָא אֶנּוּן אֲמַר לְהוֹן זֶלוּ חַוּוּ נַפְשְׁכוֹן לְכָהְנֵא וְכַד אָזְלִין אֶתְדַּכִּיו׃

I quali hauendo egli veduti, disse loro, Andate, mostrateui à i Sacerdoti. Poi auuenne che essi ne l'andare, furono mondati.

15 חַד דֵּין מֶנְּהוֹן כַּד חֲזָא דְּאֶתְדַּכִּי הֲפַךְ לֵהּ וּבְקָלָא רָמָא מְשַׁבַּח הֲוָא לַאֲלָהָא׃

Et vn di loro come si vidde esser mondato ritornò glorificando Iddio ad alta voce.

16 וּנְפַל עַל אַפּוּהִי קְדָם רֶגְלוֹהִי דְּיֵשׁוּע כַּד מַוְדֵא לֵהּ וְהָו הֲנָא שָׁמְרָיָא הֲוָא׃

E gittossi giu con la faccia à i piedi di esso IESV, ringrantiandolo: & era costui Samaritano.

יז

9 אִם יְקַדֵּם פְּנֵי עֶבֶד הַהוּא בְּתוֹדָה כִּי־עָשָׂה אֶת־אֲשֶׁר צִוָּה הוּא לֹא מְדַמֶּה אָנֹכִי׃

Por ventura haze gracias al sieruo porque hizo loque le auia sido mandado: Pienso que no.

10 כֵּן גַּם אַתֶּם אִם עֲשִׂיתֶם כָּל אֲשֶׁר צֻוּוּ לָהֶם אִמְרוּ כִּי־עֲבָדִים נֶאֱלָחִים אֲנַחְנוּ כִּי־אֶת־אֲשֶׁר חוֹבִים אֲנַחְנוּ לַעֲשׂוֹת עָשִׂינוּ׃

Ansi tambien vosotros, quando ouierdes hecho todo lo que os es mandado, dezid, Sieruos inutiles somos: porque loque deuiamos de hazer, hezimos.

11 וַיְהִי־בְּלֶכְתּוֹ יְרוּשָׁלַיְמָה וַיַּעֲבֹר בְּתוֹךְ שׁוֹמְרוֹן וְגָלִילָה׃

Y aconteció que yendo el à Ierusalem, passaua por medio de Samaria, y de Galilea.

12 וּבְבוֹאוֹ אֶל־טִירָה אַחַת וַיִּקְרְאוּ לוֹ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מְצוֹרָעִים אֲשֶׁר עָמְדוּ מֵרָחוֹק׃

Y entrando en vna aldea, vinieron le al encuentro diez hombres leprosos: los quales se pararon de lexos.

13 וְהֵמָּה נָשְׂאוּ אֶת קוֹלָם לֵאמֹר יֵשׁוּעַ רַבֵּינוּ חָנֵּנוּ׃

Y alçaron la boz diziendo Iesus Maestro, ten misericordia de nosotros.

14 וּבִרְאוֹתָם אָמַר אֲלֵיהֶם לְכוּ וְהַרְאוּ אֶת נַפְשְׁכֶם לַכֹּהֲנִים וַיְהִי־בְּלֶכְתָּם וַיִּטָּהֵרוּ׃

Los quales como el vido, dixoles, Id, mostraos à los Sacerdotes. y aconteció, que yendo ellos fueron limpios.

15 וְאֶחָד מֵהֶם כַּאֲשֶׁר רָאָה כִּי־נִרְפָּא הוּא וַיָּשָׁב בְּקוֹל גָּדוֹל וַיְכַבֵּד אֶת־הָאֱלֹהִים׃

Entonces el vno deellos como se vido que era limpio, boluió, glorificando à Dios à gran boz.

16 וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו אֶל־רַגְלָיו לְהוֹדוֹת לוֹ וְהוּא הָיָה שׁוֹמְרוֹנִי׃

Y derribose sobre su faz à sus pies haziendole gracias: y este era Samaritano.

ιζ.

9. Μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχθέντα αὐτῷ; οὐ δοκῶ.

Sait-il gré à ce seruiteur-la pource qu'il a fait ce qui lui auoit esté commandé? Ie ne le cuide pas.

10. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε· ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὅτι ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν.

Vous aussi semblablement, quand vous aures fait toutes les choses qui vous sont commandees, dites Nous sommes seruiteurs inutiles: d'autant que nous estions tenus de faire, nous l'auons fait.

11. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας.

Et aduint qu'en allant en Ierusalem, il passoit par le milieu de Samarie & de Galilee.

12. Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόρρωθεν.

Et comme il entroit en vne bourgade, dix hommes lepreux le rencontrerent, lesquels s'arresterent de loin,

13. Καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνήν, λέγοντες· Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς.

Et esleuerent leurs voix, disans Iesus, nostre maistre aye pitie de nous.

14. Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτούς, ἐκαθαρίσθησαν.

Et quand il les eut veus, il leur dit, Allez, monstrez-vous aux Sacrificateurs. Et aduint qu'en s'allant ils furent nettoyés.

15. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν.

Et vn d'entr'eux voyant qu'il estoit gueri, s'en retourna, glorifiant Dieu à haute voix.

16. Καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ. καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης.

Et se ietta en terre sur sa face aux pieds d'icelui rendant graces. Or icelui estoit Samaritain.

CAP. XVII.

9. Nunquid gratiam habet servo illi, quia fecit quæ ei imperaverat? Non puto.

Doeth he thanke that servant / because he did that which was commanded unto him? I trow not.

10. Sic & vos cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.

So likewise ye / when ye have done all those thinges / which are commanded you / say / We are unprofitable servants: we have done that which was our duetie to doe.

11. Et factum est, dum iret in Ierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilæam.

And so it was when he went to Jerusalem / that he passed through the middes of Samaria and Galile.

12. Et cùm ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè.

And as he entred into a certaine towne / there met him ten men that were lepers / which stoode afarre of.

13. Et levaverunt vocem, dicentes, Iesu præceptor, miserere nostri.

And they lift up their voyces / and said / Jesus / Master / have mercy on us.

14. Quos ut vidit, dixit, Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factū est, dum irent, mundati sunt.

And when he saw them / he said unto them / Go / shewe your selves unto the Priests. And it came to passe / that as they went / they were clensed.

15. Vnus autē ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum.

Then one of them / when he sawe that he was healed / turned backe / and with a loud voyce praised God.

16. Et cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens: & hic erat Samaritanus.

And fell downe on his face at his feete / and gave him thankes: and he was a Samaritane.

Das XVII. Capitel.

9. Dancket er auch dem selbigen Knechte / daß er gethan hat / was jm befohlen war? Ich meine es nicht.

Tacker hand oc den samme Suend at hand giorde det som hannem vaar befalet? Jeg men der icke.

10. Also auch jhr / wenn jhr alles gethan habt / was euch befolhen ist / so sprechet: Wir sind vnnütze Knechte / wir haben gethan das wir zu thun schuldig waren.

Lige saa oc i / Naar i haffue giort alt det / som eder er befalet / da siger / Wi ere wnyttelige Tienere / wi giorde det / som wi vaare plictig at gøre.

11. Vnd es begab sich da er reisete gen Jerusalem / zog er mitten durch Samarien vnd Galileam.

Oc det begaff sig / der hand reysde til Jerusalem / drog hand mitigennem Samarien och Galileen.

12. Vnd als er in einen Marckt kam / begegneten jm zehen außsetzige Männer / die stunden von fernen.

Oc som hand kom i en By / motte hannem thi spedalske Mend / de stode longt borte.

13. Vnd erhuben jhre stimme / vnd sprachen: Jesu lieber Meister / erbarme dich vnser.

Oc oploffte deris rost / oc sagde / Jhesu kære Mestere / Forbarme dig offuer oss.

14. Vnd da er sie sahe / sprach er zu jnen: Gehet hin / vnd zeiget euch den Priestern. Vnd es geschach / da sie hin giengen / worden sie rein.

Oc der hand saa dem / sagde hand til dem / Gaar bort / oc beter eder faar Presterne. Och det skede / der de ginge bort / bleffue de rene.

15. Einer aber vnter jhnen / da er sahe / daß er gesund worden war / kehret er vmb / vnd preiset Gott mit lauter stimme.

Oc en iblant dem / der hand saa / at hand vaar bleffuen karsk / vende hand til bage / oc prisede Gud met høy rost.

16. Vnd fiel auff sein angesicht / zu seinen füssen / vnd dancket jhm / vnnd daß war ein Samariter.

Oc falt paa sit ansict / til hans Føder / oc tacked hannem oc det vaar en Samaritan.

Kapitola. XVII.

9. Zdaliž děkuge služebnijku tomu žegest včinil což gemu rozkázal? Nezdá mi se.

Zali dziekuie sludze onemu ktory czyni to co mu roskazano? Nie wdzimi sie.

10. Též y wy / když včinijte wsseckuy wěcy kteréž gsau wám přikázány / řcete: Služebnijcy nevžitečnij gsme: co gsme měli včiniti / včinili gsme.

Takze y wy gdy vczynicie wszytko co wam iest roskazano / mowcie Sludzy nieuzyteczni iestechmy / bo to cochmy byli winni vczynilichmy.

11. Y stalo se když ssel do Geruzaléma / bral se skrze Samařij a Galilei.

Y stało sie gdy szedł do Jeruzalem / iż on przechodził przez posrzodek Samaryey y Galiley.

12. A když wcházel do něyakého Městečka / potkalo se s nim deset Mužůw malomocných / kteřijžto stáli zdaleka.

A gdy wchodził do niektorego miásteczká / tedy zábiezeli mu dziesiec mezow tredowátych / ktorzy stáneli z dáleká.

13. A pozdwijhli hlasu řkauce: Gezijssy přikazateli / smilug se nad námi.

Y krzyknel glosem mowiac / Jezusie Mistrzu zmiluy sie nad nami.

14. Kteréžto on když vzřel řekl: Gděte / vkažte se Kněžijm. Y stalo se že když ssli / očisstěni gsau.

A on ie vyzrawszy / rzekł do nich / Odszedszy okazcie sie kaplanom / y stało sie że gdy szli w drodze oczyscieni ja.

15. Geden pak z nich yakž vzřel že gest očisstěn / nawrátil se s welikým hlasem welebě Boha.

Ale ieden z nich gdy vyzrał że był vzdrowion / wrocił sie chwaląc Bogá glosem wielkim.

16. A padl na twář před nohy geho dijky čině / a ten byl Samarytán.

Y padł ná oblicze swe v nog iego czyniac iemu dzieki / á ten że był Samarytan.

יז

17 ענא דין ישוע ואמר לא הוא עסרא הוין הלין דאתדכיו איכא אנון תשעא :

Allor IESV rispondendo, disse, Non ne furono mondati dieci? e i noue son eglino.

18 למנא פרשו דיאתון יתלון תשבוחתא לאלהא אלא הנא דמן עממא הו נוכריא :

Non si son trouati che siano ritornati à dar gloria à Dio, se non questo straniere.

19 ואמר לה קום זל הימנותך אחיתך :

E dissegli, Leuati su, vattene: la tua fede t'ha saluato.

20 וכד שאלוהי לישוע מן פרישא אמתי אתיא מלכותה דאלהא ענא ואמר להון לא אתיא מלכותה דאלהא בנטורתא :

Essendo poi demandato da i Farisei quando verrebbe il regno di Dio, egli rispose loro e disse, Il Regno di Dio, non verrà con osseruatione.

21 ולא אמרין הא הרכא הי והא הרתמן הי הא גיר מלכותה דאלהא לגו מנכון הי :

Ne si dirà. Eccolo qui, o eccolo lì: perche ecco il regno di Dio è dentro di voi.

22 ואמר לתלמידוהי יאתון יומתא דתתרגרגון למחזא חד מן יומתא דברה דאנשא ולא תחזון :

E disse à i suoi discepoli, Verrano i giorni che voi desiderarete vedere vn de giorni del Figliuol de l'huomo, e non lo vederete.

23 ואן יאמרון לכון הא הרכא הו והא הרתמן הו לא תאזלון :

Allor vi diranno, Eccolo qui, eccolo lì, Non vi andate, ne gli seguitate.

24 איכנא גיר דברקא ברק מן שמיא וכלה תחית שמיא מנהר הכנא יהוא ברה דאנשא ביומה :

Imperoche si come il baleno che risplende da vna parte di sotto'l cielo lampeggia insin à l'altra di sotto'l cielo: cosi sarà il Figliuol de l'huomo nel giorno suo.

יז

17 ויען ישוע ויאמר הלא עשרה אנשים הטהרו והתשעה איה :

Y respondiendo Iesus, dixo, No son diez los que fueron limpios? y los nueue donde estan?

18 הלא נמצאו לשוב ולתת כבוד לאלהים כי אם זר הלז :

No vuo quien boluiesse y diesse gloria à Dios, sino este estrangero?

19 ויאמר לו קום ולך אמונתך הושיעתך :

Y dixole, Leuantate, vete: tu fe te ha saluado.

20 וישאל מן המפרשים מתי תבוא מלכות אלהים ויען להם ויאמר לא תבוא מלכות אלהים בנצרה :

Y preguntado de los Phariseos, quando auia de venir el Reyno de Dios respondióles, y dixo, El Reyno de Dios no vendra manifiesto.

21 ולא יאמרו הנה פה או הנה שם כי הנה מלכות אלהים בקרבכם היא :

Ni diran Helo aqui, o helo alli: porque heaqui el Reyno de Dios entre vosotros està.

22 ויאמר אל תלמידיו יבואו הימים ותתאוו לראות אחד מימי בן האדם ולא תראו :

Y dixo à sus Discipulos, Tiempo vendrà quando dessseareys ver vno de los dias del Hijo del hombre, y no lo vereys.

23 ויאמרו לכם הנה פה או הנה שם אל תלכו ואל תבואו אחריהם :

Y deziros han, Helo aqui, o helo alli. No uays, ni sygays.

24 כי כאשר ברק יברק וכל אשר תחת השמים מקצה השמים ועד קצהו יזהיר כן יהיה בן האדם ביומו :

Porque como el relampago que resplandece de la region de debaxo del cielo, resplandece en lo que està debaxo del cielo, ansi tambien serà el Hijo del hombre en su dia.

ιζ.

17. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ;

Lors Iesus prenant la parole, dit, Les dix ont-ils pas esté nettoyés? & les neuf où sont-ils?

18. Οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος.

Nul ne s'est trouué qui soit retourné pour rendre gloire a Dieu, sinon cest estranger.

19. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

Adonc il lui dit, Leue-toi: va, ta foy t'a sauue.

20. Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν, οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως.

Or estant interrogué par les Phariziens quand le regne de Dieu viendroit, il leur respondit, & dit, Le regne de Dieu ne viendra point auec apparance.

21. Οὐδὲ ἐροῦσιν, ἰδοὺ ὧδε, ἤ, ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν.

Et ne dira on point, Voici, il est ici, ou voila, il est là: car voici, le regne de Dieu est dedans vous.

22. Εἶπε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς, ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε.

Il dit aussi à ses disciples. Les iours viendront que vous desirerez de voir l'vn des iours du Fils de l'homme, & ne le verrez point.

23. Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ὧδε, ἤ, ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθητε, μηδὲ διώξητε.

Lors on vous dira, Voici, il est ici: ou voila, il est là: mais n'y allez point, & ne les suiuez point.

24. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ.

Car comme l'esclair esclaire de l'vn des costés de dessous le ciel, & reluit iusqu'à l'autre qui est sous le ciel, tel sera aussi le Fils de l'homme en son iour.

CAP. XVII.

17. Reſpondens autem Ieſus, dixit, Nónne decem mundati ſunt? & novem ubi ſunt?

And Jeſus anſwered / and ſayde / Are there not ten clenſed? but where are the nine?

18. Non eſt inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi alienigena.

There are none founde that returned to giue God praiſe / ſaue this ſtranger.

19. Et ait illi, Surge, vade: quia fides tua te ſalvum fecit.

And he ſaid vnto him / Ariſe / go thy way / thy faith hath made thee whole.

20. Interrogatus autem à Phariſæis, Quando venit regnum Dei? reſpondit eis, & dixit, Non venit regnum Dei cum obſervatione.

And when he was demaunded of the Phariſes / when y kingdom of God ſhould come / he anſwered them / and ſayde / The kingdome of God commeth not with obſeruation.

21. Neq; dicent, Ecce hîc, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos eſt.

Neither ſhall men ſay / Loe here / or loe there: for beholde / the kingdome of God is within you.

22. Et ait ad diſcipulos ſuos, Venient dies quando deſideretis videre unum diem filii hominis: & non videbitis.

And he ſaid vnto the diſciples / The dayes will come / when ye ſhall deſire to ſee one of the dayes of the ſonne of man / and yee ſhall not ſee it.

23. Et dicent vobis, Ecce hîc & ecce illic. Nolite ire, neque ſectemini.

Then they ſhall ſay to you / Behold here / or beholde there: but go not thither / neither follow them.

24. Nam ſicut fulgur coruſcãs de ſub cælo, in ea quę ſub cælo ſunt, fulget: ita erit filius hominis in die ſua.

For as the lightning that ligtheneth out of the one part vnder heauen / ſhineth vnto the other part vnder heauen / ſo ſhall the Sonne of man be in his day.

Das XVII. Capitel.

17. Jeſus aber antworttet vnnd ſprach: Sind jr nicht zehen rein worden? Wo ſind aber die neune?

Da ſuarede Jheſus / ocſagde / Ere icke thi ſom bleffue rene? Huor ere de ni?

18. Hat ſich ſonſt keiner funden / der wider vmbkehret / vnd gebe Gott die Ehre / denn diſer Fremdlinger?

Bleff der ellers ingen funden / ſom vende tilbage igen / oc gaff Gud ære / vden denne Fremmede?

19. Vnd er ſprach zu jm: Stehe auff / gehe hin / dein glaub hat dir geholffen.

Oc hand ſagde til hannem / Stat op / gack bort: din Tro haffuer hulpet dig.

20. Da er aber gefraget wardt von den Phariſeern / wenn kompt das Reich Gottes? Antwortet er jhnen / vnd ſprach: Das Reich Gottes kompt nicht mit euſſerlichen Geberden.

Oc der hand bleff atſpurt aff Phariſeerne / Naar kommer Guds rige? Da ſuarede hand dem / oc ſagde / Guds rige kommer icke met vduortis Stickelſe.

21. Mann wirdt auch nicht ſagen: Sihe / hie oder da iſt es. Denn ſehet / das Reich Gottes iſt inwendig inn euch.

Mand ſkal oc icke ſige / See her / eller der er det. Thi ſeer / Guds rige er induortis i eder.

22. Er ſprach aber zu den Jüngern: Es wird die zeit kommen / das jr werdet begeren zu ſehen einen Tag des Menſchen Sons / vnd werdet jn nicht ſehen.

Da ſagde hand til Diſciplene / Den tid ſkal komme / at ſkulle begære at ſee en aff menniſkens Søns Dage / Oc i ſkulle icke ſee hannem.

23. Vnd ſie werden zu euch ſagen: Sihe hie / ſihe da. Gehet nicht hin / vnd folget auch nicht.

Oc de ſkulle ſige til eder / See her / ſee der. Gaar icke bort / och følger icke heller.

24. Deñ wie der blitz oben vom Himel blitzet / vnd leuchtet über alles das vnter dem Himmel iſt: Alſo wird des Menſchen Son an ſeinem tage ſein.

Thi ſom Liunet liuner offuen aff Himmelen / oc liuſer offuer alt det ſom er vnter Himmelen / Saa ſkal menniſkens Søn vere paa ſin dag.

Kapitola XVII.

17. Y odpowěděl Gežijs řekl: Zdali gich deſet očiſſtěno neníj / a kdež geſt gich dewět?

A ták Jezus odpowiedziawſzy rzekł / Zaz nie dzieſiec onych oczyſcieni ſa? A oni dziewiec gdźież ſa?

18. Nenij nalezen kterýžby ſe nawrátil a wzdal chwálu Bohu / gedině tento cyzozemec.

Nie nalezieni ſa ktorzyby ſie wrocili áby dáli Bogu chwale / iedno ż ten cudzoziemiec.

19. Y řekl gemu: Wſtaň a gdi / nebo wijra twá tebe zdrawého včinijla.

Rzekł mu tedy / Wſtań á idź / wiárá twa wybáwiłá cie.

20. Otázán pak gſa od Zákonijkuow / kdy přigde Králowſtwij Božij? Odpowěděl gim / a řekl: Nepřijgdeť Králowſtwij Božij s ſſetřenijm:

Pytáli go potym Fáryzeuſzowie / gdyby miało przyidź kroleſtwo Boze. A on im odpowiedziawſzy / rzekł / Nie przyidziec Kroleſtwo Boze ták iákoby ie obáczyć miano.

21. Aniž degij: Hle tuto / nebo / hle tamto. Hle zagiſté / Králowſtwij Božij geſtiť mezi wámi.

Ani rzeka / Oto tu / ábo tám oto ieſt / ábowiem oto Kroleſtwo Boze miedzy wámi ieſt.

22. Y řekl k Včedlnijkum ſwým: Přigdauť dnowé / kdyžto žádati budete widěti geden den Syna Cžlowěka / a neuzřijte.

Zátym rzekł do zwolennikow / Przyidziec czás gdy bedziecie żadáli oglądáć ieden z onych dni Syná człowieczego / á nie oglądacie.

23. A degijť wám: Hle zde / hle tamto: Nechoďte / ani náſledůgte:

Y bedać wam mowić / Otoż tu / otoż tám / ále nie chodzćie áni idźie zá nimi

24. Nebo yako bleſk blýſkage w gedné Kragině pod Nebem / w druhé Kragině pod Nebem ſwijtij / tak bude Syn Cžlowěka we dni ſwém.

Abowiem iáko błyſkáwicá błyſkáiac ſie od iedney ſtrony ktora ieſt pod niebem / do drugiey ſtrony ktora ieſt pod niebem rozjáśnia ſie. Tákżec bedźie y Syn człowieczy w dźień ſwoy.

יז

25 לוקדם דין עתיד הו דנחש סגיאתא ונסתלא מן שרבתא הדא:

Ma prima bisogna ch'ei patisca molte cose, e che sia riprouato da questa generatione.

26 ואיכנא דהוא ביומתה דנוח הכנא יהוא ביומתה דברה דאנשא:

E si come auuenne ne i giorni di Noe, così auuerrà etiandio ne giorni del Figliuol de l'huomo.

27 דאכלין הוו ושתין ונסבין נשא ויהבין לגברא עדמא דעל נוח לכולא ואתא טופנא ואובד לכל־נש:

Mangiauano, beueuano, pigliauano moglie, e dauansi à marito, insin à quel giorno che Noè entrò ne l'arca: e venne il diluuio e distrussels tutti,

28 ואיכנא תוב דהוא ביומתה דלוט דאכלין הוו ושתין וזבנין ומזבנין ונצבין הוו ובנין:

Similmente ancora come auuenne ne i giorni di Lot: mangiauano, beueuano, comprauano, vendeuano, piantauano' edificauano.

29 ביומא דין דנפק לוט מן סדום אמטר מריא נורא וכבריתא מן שמיא ואובד לכלהון:

E il giorno che Lot vscì di Sodoma, pioune fuoco e solfo dal cielo, che li distrusse tutti.

30 הכנא יהוא ביומא דמתגלא ברה דאנשא:

In questo medesimo modo sarà il giorno, quando il figliuol de l'huomo si riuelarà.

31 בהו יומא מן דבאגרא הו ומאנוהי בביתא לא נחות דנשקול אנון ומן דבחקלא הו לא נתהפך לבסתרה:

In quel dì, chi sarà in sul tetto, & hauerà le sue masseritie in casa, non discenda à toglierle: e chi sarà nel campo, similmente non ritorni à le cose lassate in dietro.

יז

25 ובטרם יצטרך הוא לסבל רבות ולהמאס מדור הזה:

Mas primero es menester que padezca mucho, y ser reprouado desta generacion.

26 וכאשר היה בימי נח ככה יהיה בימי בן־האדם:

Y como fue en los dias de Noe, ansi tambien será en los dias del Hijo del hombre.

27 אכלו שתו התחתנו נתנו ולקחו להם נשים מכל אשר בחרו עד־עצם היום הזה אשר בא נח אל־התיבה ויבוא המבול ויאבד כלם:

Comian, beuián, maridos tomauan mugeres y mugeres maridos, hasta el dia que entró Noe enel arca: y vino el diluuio, y destruyó à todos.

28 וכמו כן כאשר היה בימי לוט אכלו שתו קנו מכרו שתלו בנו:

Ansimismo tambien como fue en los dias de Lot: comian, beuian; comprauan, vendian: plantauan, edificauan:

29 וביום ההוא אשר יצא לוט מסדום המטיר יהוה אש וגפרית מן־השמים ויאבדם כלם:

Mas el dia que Lot salió de Sodoma, llouió del cielo fuego, y à suffre, y destruyo à todos.

30 כמו כן יהיה ביום אשר יגלה בן־האדם:

Como esto sera el dia que el Hijo del hombre se manifestará.

31 ביום ההוא אשר יהיה על־הגג וכליו בבית אל־ירד לשאת אותם ואשר בשדה כמו כן אל ישוב לאחור:

En aquel dia, el que estuuiere enel tejado, y sus alhajas en casa, no decienda à tomarlas: y el que en el campo, ansimismo no buelua atràs.

ιζ.

25. Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

Mais premierement il faut qu'il souffre beaucoup, & qu'il soit reiette de ceste nation.

26. Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Et comme il aduint és iours de Noé, ainsi mesmes sera-il és iours du Fils de l'homme.

27. Ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.

On mangeoit & beuuoit, on prenoit & bailloit à femme, iusqu'au iour que Noé entra en l'arche, & le deluge vint qui les fit tous perir.

28. Ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ· ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν.

Semblablement aussi, comme il aduint és iours de Lot: on mangeoit, on beuuoit, on achetoit, on vendoit, on plantoit, & on bastissoit.

29. Ἧ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.

Mais au iour que Lot sortit de Sodome, il pleut feu & souffre du ciel, qui les fit tous perir.

30. Κατὰ ταῦτα ἔσται ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.

Tout ainsi sera-ce au iour que le Fils de l'homme sera reuelé.

31. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.

En ce iour-la qui sera sur la maison, & aura son mesnage en la maison, qu'il ne descende point pour l'emporter: & qui sera és champs, semblablement ne retourne point à ce qui est demeuré en arriere.

CAP. XVII.

25. Primum autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

But first must he suffer many things/ and be reproued of this generation.

26 Et sicut factum est in diebus Noë, ita erit & in diebus filii hominis.

And as it was in the dayes of Noe/ so shall it be in the dayes of the Sonne of man.

27. Edebant, & bibebant, uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, usq; in diem qua intravit Noë in arcam: & venit diluvium, & perdidit omnes.

They ate/ they dranke/ they married wiues/ and gaue in marriage vnto the day that Noe went into the Arke: & the floode came/ and destroyed thē all.

28. Similiter sicut factum est in diebus Lot: Edebant & bibebant; emebant, & vendebant; plantabant, & ædificabant.

Likewise also/ as it was in the dayes of Lot/ they ate/ they dranke/ they bought/ they solde/ they planted/ they built.

29. Qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem & sulphur de cælo, & omnes perdidit.

But in the daye that Lot went out of Sodom/ it rained fire and brimstone from heauen/ and destroyed them all.

30. Secundùm hæc érit qua die filius hominis revelabitur.

After these ensamples shall it be in the day when the Sonne of man shalbe reueiled.

31. In illa hora qui fuerit in tecto, & vasa eius in domo, ne descendat tollere illa: & qui in agro, similiter non redeat retro.

At that day he that is vpon the house/ and his stuffe in the house/ let him not come downe to take it out: and he that is in the fielde likewise/ let him not turne backe to that he left behinde.

Das XVII. Kapitel.

25. Zuvor aber muß er vil leiden/ vnd verworffen werden von disem Geschlechte.

Men hand skal før lide meget/ oc forskiudis aff denne Slect.

26. Vnd wie es geschach zun zeiten Noe/ so wirds auch geschehen inn den tagen des Menschen Sohns.

Oc som det skede i Noe tid/ saa skal det oc ske i Menniskens Søns dage.

27. Sie assen/ sie truncken/ sie freyeten/ sie liessen sich freyen/ biß auff den tag/ da Noe in die Arche gieng/ vnnd kam die Sündflut/ vnd brachte sie alle vmb.

De ode/ de drucke/ de toge til ecte/ oc lode sig tage til ecte/ Indtil paa den dag/ der Noe gick i Arcken/ oc Syndfloden kom/ oc forderffuede dem alle.

28. Desselbigen gleichen/ wie es geschach zun zeiten Lot/ sie aßen/ sie truncken/ sie kaufften vnd verkaufften/ sie pflantzeten/ vnd baueten.

Disligest/ lige som det skede i Loths tid/ de ode/ de drucke/ de købte/ de solde/ de plantede/ de bygde.

29. An dem tage aber/ da Lot auß Sodoma gieng/ da regnet es feuer vnnd Schwefel vom Himmel/ vnnd brachte sie alle vmb.

Oc paa den dag/ der Loth gick aff Sodoma/ da regnede det Ild oc Suoffuel aff Himmelen/ oc ødelagde dem alle.

30. Auff dise weise wirdts auch ergehen an dem tage/ wenn des Menschen Sohn soll offenbar werden.

Ved denne maade skal det och gaa paa den dag/ naar Menniskens Søn skal obenbaris.

31. An demselbigen tage/ wer auff dem Dache ist/ vnd sein Haußrath in dem Hause/ der steige nicht hernider dasselbige zu holen. Desselbigen gleichen/ wer auff dem Felde ist/ der wende nicht vmb nach dem/ das hinder jhm ist.

Paa den samme dag/ huo som er paa Taget/ oc hans Boskaff i Huset/ hand stige icke ned at hente det. Disligest/ huo som er paa Marcken/ hand vende icke tilbage/ effter det/ som er bag hannem.

Kapitola XVII.

25. Ale nayprwé mussy mnoho trpěti/ a potupen býti od Národu tohoto.

Lecz potrzebá pierwey ábywiele ucierpiał/ y był wzgárdzon od národu tego.

26. A yakož se stalo za dnůw Noe/ takť bude y za dnůw Syna Człowěka.

A ták iáko się stáło zá czásow Noego/ tákże też będzie y zá czásow Syna człowieczego.

27. Gedli a pili/ Zeny pogijmali/ a wdáwali ge/ až do dne w kterémžto Noe wssel do Korábu: Y přissla potopa a zahladila wssecky.

Jedli/ pili/ żony poymowáli/ y zámąż wydawáli/ aż do onego dnia w ktory wszedł Noe do Archy/ y przyszedł potop á wytrácił wszytki.

28. Též yakož se stalo we dnech Lotowých: Gedli a pili/ kupowali a prodáwali/ sstěpowali a stawěli:

Tákże też rownie iáko się dziáło zá czásow Lotowych/ iedli/ pili/ kupowáli/ przedawáli/ sadzili y budowali.

29. Ale kterého ž dne wyssel Lot z Sodomy/ pršel Oheň a Syra s Nebe/ a zatratil wssecky:

A tegoż dnia gdy wyszedł Loth z Sodomy/ spadł iák deszcz ogień z siárką z niebá/ á wytrácił wszytki.

30. Takť ná podobně bude/ kterého dne Syn Człowěka se zgewij.

Wedle tych że rzeczy będzie y on dzień w ktory syn człowieczy się obiáwi.

31. W tu hodinu kdož bude na střesse/ a nádobij geho w Domu/ nesstupůg aby ge pobral: A kdo na Poli/ též newracug se spátkem.

Onego to dniá iesliżby kto był ná domu/ á naczynie iego w domu/ niechayże nie schodzi áby ie bráć miał/ á ktoby też był ná polu niechże się ták że nie wráca do tego co ná zad pozostáwił.

יז

32 אִתְדַּכַּרוּ לְאִנְתְּתֵהּ דְּלוֹט׃

Ricordateui de la moglie di Lot.

33 מַן דְּצָבֵא דְּיַחֵא נַפְשֵׁהּ יַוְבְדִיהּ וּמַן דְּיוֹבֵד נַפְשֵׁהּ יַחְיֵהּ׃

Chiunque cercarà di saluare l'anima sua, la perdera: e chiunque la perderà le acquistarà vita.

34 אָמַר אֱנָא לְכוֹן דְּבְהָו לֵלְיָא נֶהֱוּוֹן בְּחַדָא עַרְסָא חַד נֶתְדַּבַּר וַאחֲרָנָא נֶשְׁתְּבֵק׃

Io vi dico che in quella notte saranno due in vn letto, l'vno sarà preso, e l'altro sarà lasciato.

35 וְתַרְתֵּין נֶהְוְיָן טָחְנָן בַּחֲדָא חֲדָא תֶּתְדַּבַּר וַאחֲרִתָא תֶּשְׁתְּבֵק׃

Saranne due che macinaranno insieme, l'vna sarà presa, e l'altra sarà lassata.

36 (תְּרֵין נֶהֱווֹן בְּחַקְלָא חַד נֶתְדַּבַּר וַאחֲרָנָא נֶשְׁתְּבֵק׃)

(Due saranno nel campo, l'uno sarà preso, l'altro sarà lasciato.)

37 עֲנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ לְאַיְכָא מָרַן אֱמַר לְהוֹן אַיְכָא דְּפַגְרָא תַּמָּן נֶתְכַּנְשׁוּן נֶשְׁרֵא׃

Et essi rispondendo, gli dicono, Doue, Signore? Il qual disse loro, Douunque sarà il corpo, iui ancor si raunaranno le aquile.

יח

1 אֱמַר לְהוֹן אַף מַתְלָא דְּבְכֻל עֶדָן נְצַלּוֹן וְלָא נֶתְמַאן לְהוֹן׃

Diceua loro etiandio vna similitudine, à monstrare che bisogna sempre orare, e non istancarsi.

2 דַּיָּנָא חַד אִית הֲוָא בִּמְדִינְתָּא חֲדָא דְּמֶן אֱלָהָא לָא דָּחֵל הֲוָא וּמֶן בְּנַי נָשָׁא לָא מֶתְכַּחַד הֲוָא׃

Dicendo, Egli era vn certo giudice in vna città, ilqual non temeua Iddio, ne teneua conto di persona.

יז

32 זִכְרוּ לְאֵשֶׁת לוֹט׃

Acordaos de la muger de Lot.

33 כִּי אֲשֶׁר יְבַקֵּשׁ לְהוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשׁוֹ יְאַבְּדֶנָּה וַאֲשֶׁר יְאַבֵּד אוֹתָהּ יְחַיֶּה אוֹתָהּ׃

Qualquiera que procurare saluar su vida, la perdera: y qualquiera que la perdiere la saluarà.

34 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בַּלַּיְלָה הַהוּא יִהְיוּ שְׁנַיִם עַל־הַמִּטָּה אַחַת אֶחָד יִלָּקַח וְאַחֵר יֵעָזֵב׃

Digo os que aquella noche estaràn dos en vna cama: el vno serà tomado, y el otro serà dexado.

35 שְׁתַּיִם תִּהְיֶינָה טוֹחֲנוֹת יַחַד אַחַת תִּלָּקַח וְאַחֶרֶת תֵּעָזֵב׃

Dos mugeres estaràn moliendo juntas; la vna serà tomada, y la otra serà dexada.

36 (שְׁנַיִם יִהְיוּ בַּשָּׂדֶה אֶחָד יִלָּקַח וְאַחֵר יֵעָזֵב׃)

(Dos estaràn enel campo; el vno serà tomado, y el otro serà dexadó.)

37 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַיֵּה אֲדֹנֵינוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַיֵּה הַפֶּגֶר וְשָׁמָּה יֵאָסֵף הַנָּשֶׁר׃

Y respondiendole, dizenle, Donde Sennor? Y el les dixo, Donde estuuiere el cuerpo, lla se juntaràn tambien las aguilas.

יח

1 וַיֹּאמֶר אֶת־הַמָּשָׁל אֲלֵיהֶם כִּי יִצְטָרֵךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל־עֵת וְלֹא לְמָאֵן׃

Yrem, dixoles tambien vna parabola, Que es menester orar siempre, y no cessar.

2 לֵאמֹר שׁוֹפֵט אֶחָד הָיָה בְּעִיר אַחַת אֶת יְהוָה לֹא יָרֵא וְאֶת־הָאָדָם לֹא חוֹפֵר׃

Diziendo, Auia vn juez en vna ciudad, el qual ni temia à Dios, ni respectaua hombre.

ιζ.

32. Μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ.

Ayez souuenance de la femme de Lot.

33. Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτὴν, ζωογονήσει αὐτήν.

Quiconque cerchera à sauuer sa vie, la perdra, & quiconque la perdra, la viuifiera.

34. Λέγω ὑμῖν ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.

Ie vous di, qu'en ceste nuict-la deux seront en vn mesme lict: l'vn sera prins, & l'autre laissé.

35. Δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· μία παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται.

Il y en aura deux lesquelles moudront ensemble: l'vne sera prinse, & l'autre laissee.

36. (Δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.)

(Deux seront és champs: l'vn sera prins, & l'autre laissé.)

37. Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, ποῦ κύριε, ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί.

Et eux respondans lui disent, Où Seigneur? Lequel leur dit, En quelque lieu que sera le corps mort, là aussi s'assembleront les aigles.

ΚΕΦΑΛ. ιη.

Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν.

Or il leur dit aussi vne similitude, tendant à ce qu'il faut tousiours prier, & ne s'anonchaloir point.

2. Λέγων, κριτής τις ἦν ἔν τινι πόλει, τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος·

Disant, Il y auoit vn iuge en vne ville, lequel ne craignoit Dieu, & ne respectoit personne.

CAP. XVII.

32. Memores estote uxoris Lot.

Remember Lots wife.

33. Quicunque quæsierit animam suam salvam facere, perdet illam, & quicunque perdiderit illam, vivificabit eam.

Whosoeuer will seeke to saue his soule/ shall lose it: and whosoeuer shall lose it/ shall get it life.

34. Dico vobis, in illa nocte erunt duo in lecto vno: vnus assumetur, & alter relinquetur.

I tel you/in that night there shalbe two in one bed: the one shalbe receiued/ and the other shalbe left.

35. Duæ erunt molentes in unum: una assumetur, & altera relinquetur.

Two women shalbe grinding together: the one shalbe taken/and the other shall bee left.

36. (Duo in agro: unus assumetur, & alter relinquetur.)

(Two shalbe in the field: one shalbe receiued/ and another shalbe left.)

37. Respondentes dicunt illi, Vbi Domine? Qui dixit illis, Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

And they answered/and said to him/ Where / Lorde? And hee saide vnto them/ Wheresoeuer the bodie is/thither will also the Egles resorte.

CAP. XVIII

DIcebat autem & parabolam ad illos, quoniã oportet semper orare & non deficere.

And he spake also a parable vnto them/to this end/ that they ought alwayes to pray/and no towaxe faint.

2. Dicens, Iudex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur.

Saying/ There was a iudge in a certaine citie/ which feared not God/ neither reuerenced man.

Das XVII. Capitel.

32. Gedencket an des Lots Weib.

Tencker paa Loths hustru.

33. Wer da suchet seine Seele zu erhalten/der wirds verlieren/ Vnd wer sie verlieren wirdt/ der wird jhr zum leben helffen.

Huo som søger effter at foruare sin Siel/hand mister hende/ oc huo hende mister/ hand skal hielpe hende til Liffuit.

34. Jch sage euch/ inn derselbigen nacht werden zween auff einem Bette ligen/ Einer wirdt angenommen/ der ander wirdt verlassen werden.

Jeg siger eder/ i den samme nat skulle tho ligge paa en Seng/ den ene skal anammis/ den anden skal forladis.

35. Zwo werden malen miteinander/ Eine wirdt angenommen/ die ander wirdt verlassen werden.

Tho skulle male tilsammen/ den ene skal anammis/ den anden skal forladis.

36. (Denn werden zween auff dem Felde sein/ Einer wirdt angenommen vnd der ander wird verlassen werden.

Da skulle Tho vere paa marcken/ Den ene skal anammis/ den anden skal forladis.

37. Vnd sie antwortten/ vnd sprachen zu jhm: HERR/ wo da? Er aber sprach zu jhnen: Wo das Aß ist/ da sammlen sich die Adeler.

Oc de suarede/ oc sagde til hannem/ HERRE huor da? Oc hand sagde til dem/ Huor som Aadzelet er/ der forsamle oc Ørne sig.

Das XVIII. Capitel.

ER saget jnen aber ein gleichniß davon/ daß man allezeit beten vnd nicht laß werden solt.

OC hand sagde en Lignelse til dem/ der om/ at mand skal altid bede oc icke lade aff.

2. Vnd sprach: Es war ein Richter inn einer Statt/ der forchte sie nicht für Gott/ vnd scheuet sich fur keinem Menschen.

Der vaar en Dommere i en Stad hand fryctede icke Gud/ och skøtte om inted Menniske.

Kapitola XVII.

32. Pomnete na Manželku Lothowu.

Przypomnicie z sobie zone Lotowe.

33. Kdožkoli hleděti bude žiwot swůg zachowati / stratij gey: a kdožkoli gey stratj/ obžiwj gey.

Ktozkolwiek bedzie sie stárat ták oby záchowác duszę swa / strácił ia/ á ktokolwiek ia strácisz gotu iey żywot.

34. Prawijm wám/ w tu noc budau dwa na Loži gednom/ geden bude wzat/a druhý zanechan:

Powiedamci wam Oney nocy beda dwá ná łożu iednym / iednego wezma á drugiego zostáwia.

35. Dwě budau mlěti spolu/ gedna bude wzata a druhá zanechána:

Dwie beda mleć spolu / iedne wezma á druga zostáwia.

36. (Dwa na poli/geden bude wzat/ a druhý zanechán.)

Bedać dwa na polu / á ieden bedzie wziet/ drugi zostáwion bedzie.

37. Odpowěděwsse/řekli gemu: Kde PAne? Kterýž řekl gim: Kdežkoli bude Tělo/tam se shromážděgij y Orlice?

Tedy mu oni dawszy odpowiedz/ rzekli / Gdzież Pánie? Ale on im rzekł / Gdzie bedzie ciało/ thám sie zbiora y orłowie/

Kapitola XVIII.

PRawil k nim také y podobenstwij / že se musý wždycky Modliti a neustawati.

Powiedział im też podobienstwo ktemuż náleżace/ iż sie zawżdy modlić potrzeba á nie leniwieć.

2. Řka Saudce něyaký byl w něyakém Městě/ kterýž se Boha nebál/ a Cžlowěka se nestyděl.

Mowiac/ Był sedzia w niektorym mieście/ ktory sie Bogá nie bał / áni sie żadnego wstydał.

יח

3 אַרְמַלְתָּא דַּיִן חֲדָא אִית הֲוָת בִּמְדִינְתָּא הָי וְאָתְיָא הֲוָת לְוָתֵהּ וְאָמְרָא תְּבַעַיְנִי מִן בְּעֵל דִּינִי׃

E in quella città era vna vedoua, la qual veniua à lui, dicendo, fammi giustitia del mio auersario.

4 וְלָא צָבֵא הֲוָא זַבְנָא סַגִּיאָא בָּתַר־כֵּן דַּיִן אָמַר בְּנַפְשֵׁהּ אִן מִן אֱלָהָא לָא דָּחֵל אֲנָא וּמִן בְּנַי־נָשָׁא לָא מֶתְכַּחַד אֲנָא׃

Et egli per vn tempo non volse. Ma poi disse intra se stesso, Benche io non temi Iddio, ne mi curi di persona.

5 אֶפֶן מֶטוּל דְּמַלְאֲיָא לִי הָדָא אַרְמַלְתָּא אֶתְבְּעִיהּ דְּלָא בְּכֻל עְדָן תֶּהֱוֵא אָתְיָא מַהְרָא לִי׃

Nondimeno perche questa vedoua mi da molestia, io le farò giustitia: acciò che al fine ella venendo, non mi rompi la testa.

6 וְאָמַר מָרַן שְׁמַעוּ מָנָא אָמַר דַּיָּנָא דְּעַוְלָא׃

Hor il Signor disse, Vdite ciò che dice il giudice iniquo.

7 אֱלָהָא דַּיִן לָא נֶתִּירָאִית נֶעֱבֵד תְּבַעְתָּא לַגְבוֹהִי דְּקָרֵין לֵהּ בְּאִימָמָא וּבְלִלְיָא וּמַגַּר רוּחֵהּ עֲלַיְהוֹן׃

Hora Iddio non farà la vendetta de suoi eletti, che gridano à lui giorno e notte. ancor che sopporti in essi?

8 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּנֶעְבֵּד תְּבַעְתְּהוֹן בַּעְגַל (בְּרַם יָאתֵא בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא וְנֶשְׁכַּח כַּי הַיְמָנוּתָא עַל אַרְעָא׃)

Io vi dico che farà la lor vendetta ben tosto. (Ma quando il Figliuol de l'huomo verrà, trouarà egli fede sopra la terra?)

9 וְאָמַר הֲוָא מַתְלָא הָנָא לוּקְבַל אֲנָשָׁא אִילֵין דְּתְכִילִין עַל נַפְשְׁהוֹן דְּאִיתַיְהוֹן זַדִּיקָא וּבָסִין עַל כֻּל נָשׁ׃

Disse ancora questa similitudine à certi che si confidauano in se stessi d'esser giusti, e sprezzauano gli altri.

יח

3 וַתְּהִי־אַלְמָנָה בְּעִיר הַהִוא וַתָּבוֹא אֵלָיו לֵאמוֹר נְקוֹם נִקְמָתִי מִצּוֹרְרִי׃

Auia tambien en aquella ciudad vna biuda, la qual venia à el diziendo, Defiendeme de mi aduersario.

4 וְלֹא אָבָה לָעֵת וְאַחֲרֵי כֵן אָמַר בְּלִבּוֹ אַף כִּי אֶת־אֱלֹהִים לֹא יָרֵא אָנֹכִי וְאֶת הָאָדָם לֹא חוֹבֵר׃

Mas el no quiso por tiempo. mas despues desto dixo dentro de si, Aunque ni temo à Dios ni tengo respecto á hombre;

5 אַךְ כִּי תוֹגִיעֵנִי הָאַלְמָנָה הַזֹּאת אֶנְקְמֶנָּה פֶּן תָּבוֹא לָנֶצַח וּתְמַהֲרֵנִי׃

Toda via, porque esta biuda me es molesta, defenderlahé: porque àl finno venga y me muela.

6 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי שִׁמְעוּ מַה הַשֹּׁפֵט הָעָוֶל אוֹמֵר׃

Y dixo el Sennor, Oyd loque dize el mal juez:

7 וֵאלֹהִים הֲלֹא יַעֲשֶׂה נִקְמַת הַבְּחִירָיו אֲשֶׁר צוֹעֲקִים אֵלָיו יוֹמָם וָלַיְלָה וְאֶרֶךְ אַפַּיִם הוּא עֲלֵיהֶם׃

Y Dios no defenderà à sus escogidos que claman à el dia y noche, aunque sea longanime acerca deellos?

8 אָמְנָם אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי יַעֲשֶׂה נִקְמָתָם בִּמְהֵרָה לָכֵן אִם יָבוֹא בֶן־הָאָדָם אַךְ יִמְצָא אֱמוּנָה עַל־הָאָרֶץ׃

Digo hos que los defenderà presto. (Empero el Hijo del hombre, quando vinire, hallarà fe en la tierra?)

9 וַיֹּאמֶר אֶל־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִבְטְחוּ אֶת־נַפְשָׁם כִּי־צַדִּיקִים הֵמָּה וַיָּבוּז לַאֲחֵרִים אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה׃

Ytem, dixo tambien à vnos que confiauan de si como justos, y menospreciauan à los otros, esta parabola:

ιη.

3. Χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, λέγουσα, Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου.

Or y auoit il en ceste ville-la vne vefue, qui vint à lui, disant, Fai-moi iustice de ma parte aduerse.

4. Καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι.

Et pour vn long temps il n'voulut rien faire. Toutesfois apres cela il dit en soi-mesme, Combien que ie ne craigne Dieu, & ne respecte personne.

5. Διά γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με.

Neantmoins, pource que ceste vefue me donne peine, ie lui ferai iustice, que finalement elle ne viene, & me rompe la teste.

6. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει.

Et le Seigneur dit, Escoutes que dit le iuge inique.

7. Ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς; -

Et Dieu ne vengera-il point ses esleus qui crient à lui iour & nuict, combien qu'il differe de se courroucer pour l'amour d'eux?

8. Ναὶ λέγω ὑμῖν, ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν (ἄρα) εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

Ie vous di, que bien tost il les vengera. (Mais quand le Fils de l' homme viendra, cuidez-vous qu'il trouue foy en la terre?)

9. Εἶπε δὲ πρός τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς, τὴν παραβολὴν ταύτην.

il dit aussi ceste similitude à quelques vns qui se confioyent en eux-mesmes d'estre iustes, & qui ne tenoyent les autres pour rien:

CAP. XVIII.

3. Vidua autem quædam erat in civitate illa; & veniebat ad eum, dicens, Vindica me de adversario meo.

And there was a widowe in that citie / which came unto him / saying / Do me iustice against mine aduersarie

4. Et nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se, Etsi Deum non timeo, nec hominem revereor.

And he would not for a time: but afterwarde he said with him selfe / Though I feare not God / nor reuerence man.

5. Tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens sugillet me.

Yet because this widow troubleth me / I will doe her right / lest at the last she come & make me weary.

6. Ait autem Dominus, Audite quid iudex iniquitatis dicit.

And the Lorde saide / Heare what the unrighteous iudge sauth.

7. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte: & patientiam habebit in illa?

Now shall not God auenge his elect / which cry day and night unto him / yea / though he suffer long for them?

8. Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum. (Veruntamen filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?)

I tell you he will auenge them quickely: (but when the Sonne of man commeth / shall he finde faith on the earth?)

9. Dixit autem & ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernebantur cæteros, parabolam istam

He spake also this parable unto certeine which trusted in them selues that they were iust / and despised other.

Das XVIII. Capitel.

3. Es war aber eine Witwe inn derselbigen Statt / die kam zu jhm / vnd sprach: Rette mich von meinem Widersacher.

Oc der vaar en Encke i den samme Stad / hun kom til hannem / oc sagde / Redde mig fra min Modstandere.

4. Vnd er wolte lange nicht. Darnach aber dachte er bey sich selbs: Ob ich mich schon für Gott nit förchte / noch für keinem Menschen scheue.

Oc hand vilde lenge icke. Men der effter tenckte hand ved sig selff / Alligeuel at ieg icke frycter Gud / oc skøder inted Mennisfe.

5. Dieweil aber mir dise Witwe so vil Mühe machet / will ich sie retten / auff daß sie nicht zu letzt komme / vnd übertaube mich.

Oc effterdi denne Encke gør mig saa megen vmage / da vil ieg redde hende / at hun skal icke komme paa det siste / oc offuer robe mig.

6. Da sprach der HERR: Höret hie / was der vngerechte Richter saget.

Da sagde HERREN / Hører her / huad den vretferdige Dommere sagde.

7. Solt aber Gott nicht auch retten seine Außerwehleten / die zu jhm tag vnd nacht ruffen / vnd solt gedult darüber haben?

Skulde Gud icke oc redde sine Vdualde / som robe til hannem dag oc nat / och skulde hand haffue Taalmodighed der offuer?

8. Ich sage euch / er wirdt sie retten in einer kürtz. (Doch wenn des Menschen Sohn kommen wirdt / meinest du daß er auch werde Glauben finden auff Erden?)

Jeg siger eder / hand skal snart redde dem. (Dog naar menniskens Søn skal komme / Ment du at hand skal finde tro paa Jorden.)

9. Er saget aber zu etlichen die sich selbs vermassen / daß sie fromb weren / vnd verachteten die andern / ein solch Gleichnuß.

Och hand sagde til nogle / som drisfede paa sig selff / at de vaare fromme / oc foractede andre / saadan en Lignelse.

Kapitola XVIII.

3. Byla pak Wdowa w tom Městě; y přicházela k němu řkaucy: Pomsti mne nad protiwnijkem mým.

A w tymże też mieśćie byłá wdowá niektora / co do niego przyszła / mowiąc / Vczyń mię wolną od przećiwniká mego.

4. A on nechtěl za mnohý čas. Ale potom řekl sám w sobě: Ačkoli se Boha nebogijm / a Člowěka se nestydijm

Lecz on niechćiał przez niemáłyczás / Potym mowił sam v siebie / A czei śię Bogá nie boię / ani śię zadnego wstydźę.

5. Wšakže obtěžuje mne tato Wdowa / pomstijm gi / aby naposledy přigdaucy / newhaněla mne.

Wszákoż iż mi śię vprzykrza tá wdowa / vczynię ią wolną / áby mi ná ostátek przyszedszy więcey nie dokuczáłá.

6. Řekl pak PAn: Slyšte co Saudce neprawý dij.

Rzekł thedy Pan / Słuchayćież co mowi ten złośćiwy sędźia.

7. Zdali pak Bůh nepomstij wolených swých / wolagijcých k sobě wedne y w nocy / a odkládati gim bude?

A coż Bog / zali nie wolni wybránych swoich wołáiacych do śiebie we dnie y w nocy? choćiáżby też gniewu swego przewlaczał nád nimi.

8. Prawijm wám / že brzo pomstij gich. (Ale wšak když přijgde Syn Člowěka / zdali nalezne Wijru na Zemi?)

Powiedamći wam żeć se wolnymi vczyni w rychle / (A wszakoż Syn człowieczy gdy przyidźie / á zaż náydźie wiárę ná ziemi?)

9. Řekl pak y k něktěrým kteřijž w sebe dauffali yako sprawedliwij / a ginými pohrdali / Podobenstwij toto:

Zátym rzekł do niektorych wiele o sobie trzymáiacych iákoby byli spráwiedliwemi / á ktorzy iobie ine zá nic mieli / to podobieństwo.

יח

10 תרין גברין סלקו להיכלא למצליו חד פרישא ואחרנא מכסא:

Due huomini salirono al tempio à fare oratione, l'vno Fariseo, e l'altro publicano.

11 והו פרישא קאם הוא בינוהי לנפשה והלין מצלא הוא אלהא מודא אנא לך דלא הוית איך שרכא דאנשא חטופא ועלובא וגירא ולא איך הנא מכסא:

Il fariseo stando in pie, oraua in se stesso dicendo queste cose, Iddio, io ti ringratio ch'io non sono come gli altri huomini, rapaci, ingiusti, adulteri, ò come è ancor questo publicano.

12 אלא צאם אנא תרין בשבתא ומעסר אנא כל מדם דקנא אנא:

Io digiuno due volte la settimana: do le cime di tutte le cose che io possedo.

13 הו דין מכסא קאם הוא מן רוחקא ולא צבא הוא אף לא עינוהי נרים לשמיא אלא טרף הוא על חדיה ואמר אלהא חוסיני לחטיא:

Et il publicano stando da lungi, non voleua pur alzare gli occhi al cielo: ma si batteua il petto, dicendo, Iddio sii propitio à me peccatore.

14 אמר אנא לכון דנחת הנא מזדק לביתה יתיר מן הו פרישא כל נש גיר דמרים נפשה נתמכך וכל מן דמכך נפשה נתתרים:

Io vi dico, che costui scese à casa sua giustificato piu presto che quell'altro: perciò che chiunque s'inalza, sarà humiliato, e chi s'humilia sarà inalzato.

15 קרבו הוו לה דין ילודא דנקרוב להון וחזו אנון תלמידוהי וכאו בהון:

Poi conduceuano à lui de fanciulletti, acciò ch'egli li toccasse: il che vedendo i discepoli, gli riprendeuano.

יח

10 שני אנשים עלו אל ההיכל להתפלל האחד המפרש הוא ואחר בעל המכס:

Dos hombres subieron al templo à orar, el vno Phariseo, y el otro publicano.

11 המפרש עמד ולנפשו מתפלל האלה אלהי אודה לך כי לא הוה אנכי כאשר האנשים אחרים בוזים עושקים מנאפים או כמו בעל המכס הלז:

El Phariseo en pie oráua consigo desta manera: Dios, hagote gracias, que no soy como los otros hombres, ladrones, injustos, adulteros, ni aun como este publicano.

12 צמתי פעמים בשבתות ומעשר אני את כל אשר קנה אנכי:

Ayuno dos vezes en la semana, doy diezmos de todo loque posseo.

13 ובעל מכס קם מרחוק וגם לא אבה לשאת את עיניו אל השמים כי אם תופף על חצהו לאמור אלהי חטא אני חנני:

Mas el publicano estando lexos, no queria ni aun alçar los ojos al cielo: más heria su pecho diziendo, Dios, se propicio à mi peccador.

14 אומר אני לכם כי ירד זה נצדק אל ביתו מן ההוא כי כל המתרומם ישפל והמשתפל ירום:

Digo os que este decendió à su casa mas justificado que el otro: porque qualquiera que se ensalca, sera humillado, y el que se humilla, sera ensalçado.

15 ויקריבו אליו את הילודים לנגעו בם וכאשר ראו התלמידים ויגערו בם:

Y trayan a ellos ninnos paraque les tocasse: loqual viendolo los Discipulos, renniantes.

ιη'.

10. Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης.

Deux hommes monterent au temple pour prier, l'vn Pharisien, & l'autre peager.

11. Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο, ὁ θεὸς εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης.

Le Pharisien se tenant à part, prioit en soi-mesme, disant telles choses, Dieu ie te ren graces, que ie ne suis point cõme le reste des hommes, qui sont rauisseurs, iniustes, adulteres: ni mesmes aussi comme ce peager.

12. Νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι.

Ie iusne deux fois la semaine: ie donne la disme de tout ce que ie possede.

13. Καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ' ἔτυπτεν εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ, λέγων, ὁ θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.

Mais le peager se tenant loin, ne osoit pas mesmes esleuer les yeux vers le ciel: mais frapoit sa poitrine, disant, Dieu sois appaisé enuers moi qui suis pecheur.

14. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ γὰρ ἐκεῖνος. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Ie vous di que cestui-ci descendit iustifié en sa maison plustost que l'autre. Car quiconque s'esleue, sera abaissé: & qui s'abbaisse, sera esleué.

15. Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται· ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

Or on lui presenta aussi des petis enfans, afin qu'il les touchast, ce que voyans les disciples, les tancerent.

CAP. XVIII.

10. Duo homines aſcendebant in templum ut orarent: unus Phariſæus, & alter publicanus.

Two men went vp into the Temple to pray: the one a Phariſe/and the other a Publicane.

11. Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum: raptores, iniuſti, adulteri: velut etiam hic publicanus.

The Phariſe ſtoode & prayed thus with him ſelfe / O God / J thanke thee that J am not as other men / extorſioners/vniuſt/adulterers/or euen as this Publicane.

12. Ieiuno bis in ſabbatho: decimas do omnium quæ poſſideo.

J faſt twiſe in the weeke: J giue tithe of all that euer J poſſeſſe.

13. Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum levare: ſed percutiebat pectus ſuum, dicens, Deus propitius eſto mihi peccatori.

But the Publicane ſtanding afar-re of/would not lift vp ſo much as his eyes to heauen/ but ſmote his breſt/ſaying/ O God/be mercifull to me a ſinner.

14. Dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo, quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

J tell you/this man departed to his houſe iuſtified/ rather then the other: for euery man that exalteth him ſelfe / ſhall be brought lowe/ and he that humbleth him ſelfe/ ſhall be exalted.

15. Afferebant autẽ ad illum, & infantes, ut eos tangeret, Quod cùm viderent diſcipuli increpabant illos.

They brought vnto him alſo babes/ that he ſhould touch them. And when his diſciples ſaw it/ they rebuked them.

Das XVIII. Kapitel.

10. Es giengen zween Menſchen hinauff inn den Tempel zu beten/ Einer ein Phariſeer/ der ander ein Zöllner.

Der ginge thu Menniſke op til Tempelen at bede/ den ene en Phariſeer/ den anden en Toldere.

11 Der Phariſeer ſtund vnd betet bey ſich ſelbſt alſo: Jch dancke dir Gott daß ich nicht bin wie die andern Leute/ Räuber/ Vngerechte/ Ehebrecher oder auch wie diſer Zölner.

Phariſeeren ſtod oc bud ſaa ved ſig ſelff/ Jeg tacker dig Gud/ at ieg icke ſom andre Folck/ Røffuere/ wretferdige/ Horkarle/ eller oc ſom denne Toldere.

12. Jch faſte zwir in der wochen/ vnd gebe den zehenden von allem das ich habe.

Jeg faſter tho gonge om vgen/ oc giffuer Tiende/ aff alt det ieg haffuer.

13. Vnd der Zölner ſtund von ferne/ wolte auch ſeine Augen nicht auffheben gen Himmel/ ſondern ſchlug an ſeine Bruſt/ vnd ſprach: Gott ſey mir Sünder gnedig.

Och Tolderen ſtod longt borte/ vilde icke end opløffte ſine øyen til Himmelen/ Men hand ſlo ſig paa ſit Bryſt/ oc ſagde/ Gud ver mig Syndere naadig.

14. Jch ſage euch/ diſer gieng hinab gerechtfertiget inn ſein hauß für jenem/ Denn wer ſich ſelbs erhöhet/ der wirdt ernidriget werden/ vnd wer ſich ſelbſt ernidriget der wird erhöhet werden.

Jeg ſiger eder/ Denne gick retferdig ned i ſit huſſ/ faar den anden. Thi huo ſig ſelff ophhøyer/ hand ſkal nedtryckis/ Och huo ſig ſelff nedtrycker/ hand ſkal ophøyis.

15. Sie brachten auch junge Kindlein zu jhm daß er ſie ſolt anrühren. Da es aber die Jünger ſahen/ bedroheten ſie die.

De bare oc vnge Børn til hannem/ at hand ſkulde røre ved dem. Oc Diſciplene ſaae det/ truede de dem.

Kapitola XVIII.

10. Dwa Czlowěky wſtupowali do Chrámu aby ſe modlili: geden Zákoniјk/ a druhý zgewný hřijſſnijk.

Dwoie ludzi zſtapiło do kościołá áby ſie modlili/ ieden Fáryzeuſz á drugi celnik.

11. Zákoniјk ſtoge takto ſám v ſebe modlil ſe: Bože/ děkugi tobě/ že negſem yako ginij Lidé/ dráči/ neſprawedliwij/ Cyzoložnijcy/ yako y tento zgewny Hřijſſnijk.

A ſtánawſzy Fáryzeuſz ták ſie ſam v ſiebie modlił/ Boże czynie thobie dźieki/ żem nie ieſt iáko ini ludźie drapiezni/ nieſpráwiedliwi/ y cudzołożni/ ábo ták też y ten celnik.

12. Poſtijm ſe dwakrát do těhodne/ deſátky dáwám ze wſſech wěcý kterýmiž wládnu.

Poſzczę dwá kroć w tegodniu/ dawam dźieſiecinę ze wſzytkie° co mam.

13. Ale zgewný Hřijſſnijk ſtoge zdaleka/ nechtěl ani očij k Nebi pozdwihnauti/ ale bil prſy ſwé/ řka: Bože miloſtiw buď mně hřijſſnému.

Celnik záſie ſtánawſzy z dáleká/ niechćiał podnieść y oczu ſwych niebo/ ále tłukł pierśi ſwe/ mowiąc/ Boże bądź miłośćiw mnie grzeſznemu.

14. Prawijm wám/ odſſel tento ſprawedliwý včiněn gſa do Domu ſwého/ wijce než onen: neb každý kdož ſe powyſſuge/ bude ponijžen: a kdož ſe ponijžuge/ bude powýſſen.

A powiedam to wam/ Iż ten odſzedł vſpráwiedliwionym/ do domu ſwego wiecey niżli on/ ábowiem ktokolwiek ſie podwyżſza/ bedźie vniżon/ á kto ſie vniża/ bedźie podwyżſzon.

15. Přináſſeli také k němu y Nemluwňátka aby ſe gich dotýkal. Což když vzřeli Včedlnijcy/ přimlauwali gim.

Przynoſzono też k niemu dźiateczki áby ſie ich dotykał/ co gdy widźieli zwolennicy/ fukáli na nie.

יח

16 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ קְרָא אֶנּוּן וַאֲמַר לְהוֹן שְׁבוּקוּ טַלְיָא אָתֵין לְוָתִי וְלָא תֶכְלוּן אֶנּוּן דְּדַאילֵין גֵּיר דְּאַיךְ הָלֵין אֶנּוּן דִּילְהוֹן הִי מַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא׃

Ma IESV li chiamà à se, e disse, Lassate venire i fanciulli à me, e non li proibite: percioche di tali è il regno di Dio.

17 אַמִּין אָמַר אֱנָא לְכוֹן דְּמַן דְּלָא יְקַבֵּל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא אַיךְ טַלְיָא לָא יֵעוֹל לָהּ׃

Io vi dico in verità, Chiunque non riceuerà il regno di Dio come fanciullo, non entrarà in esso.

18 וְשַׁאלֵהּ חַד מִן רִישָׁנֵא וַאֲמַר לֵהּ מַלְפָּנָא טָבָא מָנָא אֶעְבֵּד דְּאֵרַת חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

Et vn certo principe li domandò, dicendo, Maestro buono: che farò io, per hereditare la vita eterna?

19 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מָנָא קָרֵא אַנְתְּ לִי טָבָא וְלַיְת טָבָא אֶלָּא אִן חַד אֲלָהָא׃

E IESV li disse, Perche mi chiami tu buono? Niuno è buono, se non Iddio solo.

20 פּוּקְדָנֵא יָדַע אַנְתְּ לָא תֶקְטוּל וְלָא תְגוּר וְלָא תֶגְנוּב וְלָא תִסְהֵד ס סָהֲדוּתָא דְּשׁוּקְרָא יַקַּר לְאָבוּךְ וְלֶאמָּךְ׃

Tu sai i commandamenti, Non adulterare. Non occidere. Non robbare. Non dir falsò testimonio. Honora tuo padre e tua madre.

21 אֲמַר לֵהּ הָלֵין כֻּלְּהֵין נֶטְרֵת אֶנֵּין מִן טַלְיוּתִי׃

E colui disse, Tutte queste cose ho osseruate fin da la mia giouentù.

22 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ חֲדָא חַסִּירָא לָךְ זַבֶּן כֻּל מֶדֶּם דְּאִית לָךְ וְהַב לְמִסְכֵּנֵא וְתֶהְוֵא לָךְ סִימְתָא בַּשְׁמַיָּא וְתָא בָּתְרַי׃

IESV hauendo vdito questo, li disse, Ti manca ancor vna cosa, Vendi tutto quel che tu hai, e dallo à i poueri, & hauerai vn tesoro in cielo, poi vieni, e seguitami.

יח

16 וַיִּזְעַק אוֹתָם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר הַנִּיחוּ אֶת־הַיְלוֹדִים לָבוֹא אֵלַי וְאַל תִּכְלָאוּם כִּי לָאֵלֶּה אֲשֶׁר כָּמוֹהֶם יֶשׁ־מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Mas Iesus llamandolos, dixo, dexad los ninnos venir à mi, y no los impidays: porque de tales es el Reyno de Dios.

17 אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כָּל־אֲשֶׁר לֹא יְקַבֵּל אֶת מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם כְּמוֹ יָלוּד גַּם לֹא יָבוֹא בָהּ׃

De cierto os digo, que qualquiera que no recibiere el Reyno de Dios como vn ninno, no entrara enel.

18 וַיִּשְׁאַל לוֹ אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנִים לֵאמֹר הַמְלַמֵּד טוֹב מָה אֶעֱשֶׂה וְאִירַשׁ אֶת־חַיֵּי עוֹלָם׃

Irem, preguntòle vn principe diziendo, Maestro bueno, Que harè para posseer la vida eterna?

19 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ מָה תִּקְרָא לִי טוֹב וְאֵינֶנּוּ טוֹב כִּי־אִם אֱלֹהִים לְבַדּוֹ׃

Y Iesus le dixo, Porque me dizes bueno? ninguno ay bueno sino solo Dios.

20 יָדַעְתָּ אֶת הַמִּצְוֹת לֹא תִנְאָף לֹא תִרְצַח לֹא תִגְנֹב לֹא תַעֲנֶה עֵד שָׁקֶר כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ׃

Los mandamientos sabes, No mataras, No adulteraras, No hurtaràs, No diras falso testimonio, Honrra à tu padre, y à tu madre.

21 וְהוּא אָמַר כָּל־אֵלֶּה שָׁמַרְתִּי מִנְּעוּרָי׃

Y el dixo, Todas estas cosas he guardado desde mi juuentud.

22 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר אֵלָיו עוֹד אַחַת תֶּחְסַר לָךְ מְכוֹר אֶת־כָּל אֲשֶׁר לָךְ וְתֵן לַמִּשְׁכֵּנִים וִיהִי־לָךְ אוֹצָר בַּשָּׁמַיִם וְלֵךְ לְךָ וּבוֹא אַחֲרָי׃

Y Iesus oydo esto dixole, Aun vna cosa te falta: todo loque tienes, vendelo, y da lo à los pobres, y tendràs thesoro enel cielo. y ven, sigueme.

ιη'.

16. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτὰ, εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά. τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Mais Iesus les ayant fait venir à soi, dit, Laissez les petis enfans venir à moi, & ne les empeschez point: car à tels est le royaume de Dieu.

17. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

En verité ie vous di, quiconque ne receura comme enfant le regne de Dieu, n'entrera point en icelui.

18. Καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρχων, λέγων, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

Lors quelque Seigneur l'interrogua, disant, Maistre qui es bon, que ferai-ie pour heriter la vie eternelle?

19. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.

Iesus lui dit, Porquoi m'appeles-tu bon? Il n'y a nul bon qu'vn assauoir Dieu.

20. Τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.

Tu sais les commandemens, Tu ne commettras point adultere. Tu ne tueras point Tu ne desrobberas point. Tu ne diras point faux tesmoignage. Honore ton pere & ta mere.

21. Ὁ δὲ εἶπε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.

Et cestui-la dit, I'ai gardé toutes ces choses dés ma ieunesse.

22. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἔτι ἕν σοι λείπει. πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.

Quand Iesus eut ouï cela, il lui dit, Vn poinct te defaut encores: ven tout ce que tu as, & le distribue aux poures, & tu auras vn thresor au ciel; puis vien, & me sui.

16. Iesus

CAP. XVIII.

16. Iesus autem convocans illos, dixit, Sinite pueros venire ad me; & nolite vetare eos: talium est enim regnum Dei.

But Jesus called them unto him/ and saide/ Suffer the babes to come unto me/ & forbid them not: for of such is y kingdome of God.

17. Amen dico vobis, quicunque non acceperit regnum Dei, sicut puer, non intrabit in illud.

Verely I say unto you/ whosoever receiueth not the kingdome of God as a babe/ he shall not enter therein.

18. Et interrogavit eum quidam princeps, dicens, Magister bone, quid faciens vitam æternam possidebo?

Then a certeine ruler asked him/ saying/ Good master/ what ought I to doe/ to inherite eternall life?

19. Dixit autem ei Iesus, Quid me dicis bonum? nemo bonus, nisi solus Deus.

And Jesus sayde unto him/ Why callest thou me good? None is good/ saue one/ euen God.

20. Mandata nosti, Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies, Non falsum testimonium dices, Honora patrem tuum & matrem?

Thou knowest the cōmaundements/ Thou shalt not commit adulterie: Thou shalt not kil: Thou shalt not steale: Thou shalt not beare false witnes: Honour thy father and thy mother.

21. Qui ait, Hæc omnia custodivi à iuventute mea.

And he sayde/ All these haue I kept from my youth.

22. Quo audito, Iesus ait ei, Adhuc unum tibi deest: omnia quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me.

Now when Jesus heard that/ he said unto him/ Yet lackest thou one thing. Sell all that euer thou hast/ and distribute unto the poore/ and thou shalt haue treasure in heauen/ and come/ follow me.

Das XVIII. Capitel.

16. Aber Jesus rieff sie zu sich/ vnd sprach: Lasset die kindlein zu mir kommen/ vnd wehret jhnen nicht/ denn solcher ist das Reich Gottes.

Men Jesus kallede dem til sig/ oc sagde/ Lader Børn komme til mig/ oc formener dem icke/ Thi Guds Rige hører saadanne til.

17. Warlich/ ich sage euch/ wer nicht das Reich Gottes nimpt als ein Kind/ der wirdt nicht hinein kommen.

Sandelige/ Jeg siger eder/ Huo som icke tager Gudz Rige som it Barn/ hand kommer der icke ind.

18. Vnd es fraget jhn ein Oberster/ vnnd sprach: Guter Meister/ was muß ich thun/ daß ich das ewige leben ererbe?

Oc en aff de Offuerste spurde hannem at/ oc sagde/ Gode Mestere/ Huad skal ieg gøre/ at ieg kand arffue det euige Liff?

19. Jesus aber sprach zu jm: Was heissest du mich gut? Niemand ist gut/ denn der einige Gott.

Da sagde Jhesus til hannem/ Hui kalder du mig god? ingen er god vden den eniste Gud.

20. Du weissest die gebot wol/ Du solt nicht Ehebrechen. Du solt nicht tödten. Du solt nicht stelen. Du solt nicht falsch gezeugkniß reden. Du solt deinen Vater vnnd deine Mutter ehren.

Du vedst Budene vel/ Du skalt icke bedriffue hoer. Du skalt icke sla ihiel. Du skalt icke stiele. Du skalt icke tale falskt vidnisbyrd. Du skalt ære din Fader oc din Moder.

21. Er aber sprach: Das habe ich alles gehalten von meiner jugend auff.

Da sagde hand/ Dette haffuer ieg huldet alt sammen op aff min Vngdom.

22. Da Jesus das höret/ sprach er zu jhm: Es fehlet dir noch eines/ verkauffe alles was du hast/ vnnd gibs den Armen/ so wirst du einen schatz im Himmel haben/ vnd komb vnnd folge mir nach.

Der Jhesus det hørde/ sagde hand til hannem/ Dig fattis end nu it/ Sæl alt det du haffuer/ oc giff det Fattige/ Saa skalt du haffue it Liggendefæ i Himmelen/ Oc kom/ oc efterfølge mig.

Kapitola XVIII.

16. Ale Gežijſs ſwolaw ge/ řekl: Nechte dijtek ať gdau ke mně ane braňte gim/ neb takowých geſt Králowſtwj Božij.

Ale Jezus wezwawſzy dziateczek/ powiedział/ Dopuśćcie dziateczkam przyidź do mnie/ á nie hámuycie ich/ ábowiemći tákowych ieſt Króleſtwo Boże.

17. Zagiſté prawijm wám/ Kdožkoli nepřigme Kralowſtwij Božijho yako dijtě/ newegde do něho.

Záprawdęć wam powiedam/ Ktożkolwiek nie przyimie Króleſtwá Bożego iáko dzieciatko/ żadnym ſpoſobem nie wnidzie do niego.

28. Y otázalo ho gedno Knijže/ řka: Miſtře dobrý/ co čině Žiwot wěčný obdržijm?

Tedy go pytáło niektore Kſiąże/ mowiąc/ Miſtrzu dobry coż czyniąc otrzymam żywot wieczny?

19. Y řekl gemu Gežijſs: Proč mne nazýwáſs dobrým? Nižádný nenij dobrý gedině ſám Buoh.

I powiedział mu Jezus/ przecz że mie powiedaſz być dobrym? Żadenći nieieſt dobrym/ iedno ż ieden/ to ieſt Bog.

20. Y mijſs Přikázanij/ Nezabige/s / Neſeſmilnijſs/ Neykradneſs/ Nepromluwijſs křiwěho ſwědectwij: Cti Otce twěho y Matku twau?

Znaſz ie roſkazánia? Nie cudzołoż/ nie zábiiay/ nie kradń/ nie powiedáy świadectwá fálſzywego/ czci oycá twego y mátkę twą.

21. Kterýžto řekl: Toho wſſeho oſtřijhal gſem od mé mladoſti.

Tedy on rzekł/ Tegom wſzytkiego przeſtrzegał od młodośći mojey.

22. To vſlyſſaw Gežijſs/ řekl mu: Geſſtě ť ſe gednoho nedoſtáwá: Wſſecky wěcy kteréž máſs proday a rozday chudým/ a budeſs mijti poklad w Nebi/ a pod náſleduog mne.

Co Jezus vſłyſzawſzy powiedział i mu/ Jedney ześ rzeczy ieſzcze nie doſtawa/ Wſzytko co maſz przeday/ á podziel miedzy vbogie/ á bedzieſz miał ſkarb w niebie przydzie/ á chodź zamną.

יח

23 הו דין כד שמע הלין כרית לה עתיר הוא גיר טב :

Colui vdite queste cose, si contristò, percioch'egli era molto ricco.

24 וכד חזא ישוע דכרית לה אמר איכנא עטלא לאילין דאית להון נכסא דיעלון למלכותה דאלהא :

E Iesv vedendo ch'ei s'era contristato, disse, Quanto difficilmente entraranno nel regno di Dio quelli che hanno de le ricchezze?

25 דלילא הי לגמלא דבחרורא דמחטא יעול או עתירא למלכותה דאלהא :

Certo egli è piu facile che vn camello passi per la cruna d'vn aco, che vn ricco entri nel regno di Dio.

26 אמרין לה אילין דשמעו ומנו משכח למחיא :

Allor quelli che vdiuano, dissero, Chi si puo adunque saluare?

27 ישוע דין אמר אילין דלית בני נשא לא משכחן לות אלהא משכחן למהוא :

Et egli disse, Le cose che sono impossibili à gli huomini, son possibili à Dio.

28 אמר לה שמעון כאפא הא חנן שבקן כל מדם ואתין בתרך :

Disse allor Pietro, Ecco, noi habbiam lassata ogni cosa, & habbianti seguito.

29 אמר לה ישוע אמין אמר אנא לכון דלית אנש דשבק בתא או אבהא או אחא או אנתתא או בניא מטול מלכותא דאלהא :

Et egli disse loro, Io vi dico in verità, Non è alcuno che habbia lassato casa, ò padre o madre o fratelli, ò moglie, ò figliuoli, per il regno di Dio.

30 ולא יקבל באעפא סגיאא בהנא זבנא ובעלמא דאתא חיא דלעלם :

Che non riceua molto piu in questo tempo, e nel secolo auuenire la vita eterna.

יח

23 ובשמעו את הדברים האלה ותשתוחח נפשו כי עשיר היה מאד :

Entonces el, oydas estas cosas, fue muy triste: porque era rico mucho.

24 וכאשר ראה ישוע כי השתוחחה נפשו אמר איך עצלו האלה אשר יש להם הון רב לבוא במלכות אלהים :

Y viendo Iesus que se auia entristecido mucho, dixo, Quan difficultosamente entraran enel Reyno de Dios, losque tienen dineros.

25 כי נקל לעבור הגמל בעד חור המחט מבוא עשיר במלכות אלהים :

Porque mas facil cosa es entrar vn cable por vn ojo de vnà aguja, que vn rico entrar al Reyno de Dios.

26 ויאמרו השומעים ומי יוכל להושע :

Y los que lo oyan, dixeron, Y quien podrà ser saluo?

27 והוא אמר אשר לא יוכלו להיות עם האנשים יוכלו להיות את־אלהים :

Y el les dixo, Loque es impossible acerca de los hombres, possible es acerca de Dios.

28 ויאמר כיפה הנה אנחנו עזבנו כלם ונבוא אחריך :

Entonces Pedro dixo, Heaqui, nosotros auemos dexado todas las cosas, y te auemos seguido.

29 והוא אמר אליהם אמן אני אומר לכם כי איש לא הוה אשר עזב בית או אב ואם או אחים או אשה או בנים בעבור מלכות אלהים :

Y el les dixo, Dicierto os digo, que nadie ay que aya dexado casa, o padres, o hermanos o muger, o hijos, por el Reyno de Dios.

30 אשר לא יקח הרבה מאד בעת הזאת ובעולם הבא את־חיי עולם :

Que no aya de recebir mucho mas en este tiempo, y enel siglo venidero la vida eterna.

ιη'.

23. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, περίλυπος ἐγένετο. ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.

Icelui ayant entendu ces choses deuint fort triste, car il estoit fort riche.

24. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον, εἶπε, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Iesus voyant qu'il estoit deuenu fort triste, dit, Qu'il est mal-aisé que ceux qui ont des biens, entrent au royaume de Dieu?

25. Εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

Il est certes plus aisé qu'vn chameau entre par le pertuis d'vne aiguille, que vn riche entre au royaume de Dieu.

26. Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

Et ceux qui ouïrent cela, dirent, Et qui peut donc estre sauué?

27. Ὁ δὲ εἶπε, τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

Et il leur dit, Les choses qui sont impossibles aux hommes, sont possibles à Dieu.

28. Εἶπε δὲ ὁ Πέτρος, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.

Et Pierre dit, Voici, nous auons tout delaissé, & t'auons suiui.

29. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Et il leur dit, En verité ie vous di, qu'il n'y a pas vn qui ait delaissé sa maison, ou parens, ou freres, ou femmes, ou enfans pour l'amour du royaume de Dieu.

30. Ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

Qui ne reçoiue beaucoup plus en ce temps-ici, & au siecle à venir la vie eternelle.

CAP. XVIII.

23. His ille auditis, contriſtatus eſt: quia dives erat valde.

But when he heard thoſe thinges, he was very heauie: for he was marueilous rich.

24. Videns autem Ieſus illum triſtem factum, dixit, Quàm difficilè, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt?

And when Jeſus ſaw him ſorowfull, he ſaide, with what difficultie ſhall they that haue riches, enter into the kingdome of God?

25. Facilius eſt enim camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum Dei.

Surely it is eaſier for a camell to goe through a needles eye, then for a rich man to enter into the kingdome of God.

26. Et dixerunt qui audiebant, Et quis poteſt ſalvus fieri?

Then ſaid they that heard it, And who then can be ſaued?

27. Ait illis, Quæ impoſſibilia ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud Deum.

And he ſaide, The things which are vnpoſſible with men, are poſſible with God.

28 Ait autem Petrus, Ecce, nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.

Then Peter ſaid, Loe, we haue left al, and haue followed thee.

29. Qui dixit eis, Amen dico vobis, nemo eſt qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Dei.

And he ſayde vnto them, Verely I ſay vnto you, there is no man that hath left houſe, or parentes, or brethren, or wife, or children for the kingdome of Gods ſake.

30. Et non recipiat multò plura in hoc tempore, & in ſeculo venturo vitam æternam.

Which ſhall not receiue much more in this world, and in the world to come life euerlaſting.

Das XVIII. Capitel.

23. Da er das höret/ ward er traurig/ denn er war ſehr reich.

Der hand det hørde / bleff hand bedrøffuit/ thi hand vaar ſaare rig.

24. Da aber Jeſus ſahe/ daß er traurig war worden/ ſprach er: Wie ſchwerlich werden die Reichen in das Reich Gottes kommen.

Oc der Jheſus ſaa / at hand vaar bedrøffuit/ ſagde hand / Huor ſuarlige ſkulle de Rige kommet i Gudz Rige.

25. Es iſt leichter/ daß ein Kamel gehe durch ein Nadelöre/ denn daß ein Reicher inn das Reich Gottes komme.

Det er lettere / at it Kamel vaar igennem it Naale øye / end at en Rig kommer i Gudz Rige.

26. Da ſprachen die das höreten: Wer kan denn ſelig werden?

Da ſagde de ſom det hørde / Huo kand da bliffue ſalig?

27. Er aber ſprach: Was bey den Menſchen vnmüglich iſt/ das iſt bey Gott müglich.

Men hand ſagde / Huad ſom er vmueligt hoſ Menniſken / det er mueligt hoſ Gud.

28. Da ſprach Petrus/ ſihe/ wir haben alles verlaſſen/ vnd ſind dir nachgefolget.

Da ſagde Peder / See wi haffue forladit alting / oc haffue efterfuld dig.

29. Er aber ſprach zu jhnen: Warlich ich ſage euch: Es iſt niemand/ der ein Hauß verleſſt/ oder Eltern/ oder Brüder/ oder Weib/ oder Kind/ vmb des Reichs Gottes willen.

Hand ſagde til dem / Sandelige / Jeg ſiger eder / Der er ingen / ſom forlader it Huſ/ eller Foreldere/ eller Brødere/ eller Huſtru / eller Børn/ for Gudz Rige ſkyld.

30. Der es nicht vilfeltig wider empfahe/ in dieſer zeit/ vnnd in der zukünfftigen Welt das ewige Leben.

Som ey ſkal anamme det mangfoldigtigen/ i den ne tid/ oc i den til kommendis Verden/ det euige Liff.

Kapitola XVIII.

23. To on vſlyſſaw zarmautil ſe/ neb bohatý byl welmi.

Lecz on to vſlyſzawſzy/ bárzo ſię zá troſkał/ bowiem był bárzo bogátym.

24. A vzřew Gežijſs zarmauceného/ řekl: Kterak neſnadně kdož peníze magij/ do Králowſtwij Božijho wegdau.

A gdy go Jezus vyzrał ták bárzo záſmuconego/ rzekł/ Jákoż trudno temu co ma pieniądze wnidz do Kroleſtwa Bożego.

25. Snáze geſt zagiſté Welblaudu ſkrze gehelnij vcho progijti/ nežli bohatému wgijti do Králowſtwij Božijho.

Abowiemći łácwiey ieſt wielbladowi prześć przez vcho igielne niż wnidz bogaczowi do kroleſtwá Bożego.

26. Y řekli ti kteřijž ſlyſſeli: Y kdo muože ſpaſen býti?

Ci tedy ktorzy to ſłyſzeli/ rzekli/ Y ktoryż może być zbáwion?

27. Řekl gim: Což geſt nemožného v Lidij/ možné geſt v Boha.

A on temu on powiedział/ To co ieſt niepodobno v ludzi/ podobno ieſt v Bogá.

28. Y řekl Petr: Hle my opuſtili gſme wſſecky wěcy/ a ſſli gſme za tebau.

Zátym rzekł Piotr/ Oto my opuściliſmy wſzytko/ á ſzliſmy zá toba.

29. Kterýžto řekl gim: Zagiſté prawijm wám/ že nenij žádneho kterýžby opuſtil Dům/ aneb Rodiče/ aneb Bratřij/ aneb Manželku/ anebo Syny pro Králowſtwij Božij.

Tedy im on powiedział/ Záprawdę wam powiedam/ Żaden nie ieſt ktoryby opuścić miał dom ábo rodzice/ ábo brácia/ ábo żonę/ ábo dzieci/ dla Kroleſtwa Bożego.

30. Aby newzal w tom to čaſu mnohem wijce/ a w budaucým wěku/ Žiwota wěčného.

Ktoryby nie miał wźiać dáleko więcey tego czáſu/ á w przyſzłym wieku żywot wieczny.

יח

31 ודבר ישוע לתרעסרתה ואמר להון הא סלקינן לאורשלם ומשתלמן כלהין דכתיבן בנביא על ברה דאנשא׃

Poi hauendo presi con seco i dodici, disse loro, Ecco, noi saliamo in Ierusalem, e adempierannosi al Figliuol de l'huomo tutte le cose che sono scritte da i Profeti.

32 נשתלם גיר לעממא ונבזחון בה ונרקון באפוהי׃

Imperoche sarà dato à le genti, e sarà schernito, ingiuriato, e sputacchiato.

33 ונגדונהי ונצערונהי ונקטלונהי וליומא דתלתא יקום׃

E poi che l'haueranno flagellato, l'occideranno: e il terzo di risusciterà.

34 והנון דין חדא מן הלין לא אסתכלו אלא מכסיא הות מנהון מלתא הדא ולא ידעין הוו הלין דמתמללין עמהון׃

Et essi non intesero alcuna di queste cose: & era questa parola nascosa loro si che non intendeuano le cose che egli diceua.

35 וכד קריב לאריחו סמיא חד יתב הוא על יד אורחא וחדר׃

Auuenne poi ne l'auicinarsi lui à Ierico, che vn cieco sedeua lungo la via à mendicare.

36 ושמע קל כנשא דעבר ומשאל הוא דמנו הנא׃

Il quale hauendo vdita la turba che passaua domandò che cosa fusse questa.

37 ואמרין לה ישוע נצריא עבר׃

E dissergli che IESV Nazareno passaua.

38 וקעא ואמר ישוע ברה דדויד אתרחם עלי׃

Allora egli gridò, dicendo, IESV figliuol di Dauid, habbi misericordia di me.

39 ואילין דאזלין הוו קדמוהי דישוע כאין הוו בה דנשתוק הו דין יתיראית קעא הוא ברה דדויד אתרחם עלי׃

E quelli che andauano innanzi, lo riprendeuano, accioche tacesse: ma egli gridaua molto piu forte, Figliuol di Dauid, habbi misericordia di me.

יח

31 ויקח את שנים עשר ויאמר אליהם הנה אנחנו עולים ירושלימה ותכלינה כל הנכתבות בנביאים על בן האדם׃

Y Iesus tomando à parte los Doze, dixoles he aqui, subimos à Ierusalem, y seran cumplidas todas las cosas que fueron escriptas per los Prophetas del hijo del hombre.

32 כי ינתן בידי הגוים ויליצוהו ויגדפוהו וירוק ירקו בפניו׃

Porque será entregado à las Gentes, y será escarnecido, y injuriado, y escupido:

33 וייסרוהו בשוטים ויהרגוהו וביום השלישי יקום ממתים׃

Y desque lo ouieren açotado, matarlohan; mas al tercero dia resuscitarà.

34 והמה לא אחת מהן הבינו ויהי הדבר הזה נכסה מהמה ולא ידעו את המדברים׃

Mas ellos nada destas cosas entendian. y esta palabra les era encubierta: y no entendian lo que se dezia.

35 ויהי בקרבו אל יריחו וישב עור אחד אל הדרך ושואל׃

Y aconteció que acercandose el de Iericho, vn ciego estaua sentado junto àl camino, mendigando.

36 ובשמעו את קול המון עובר וישאל מה תהי זאת׃

El qual como oyó la companna que passaua, preguntaua que era aquello.

37 ויגידו לו כי ישוע הנצרי עובר׃

Y dixeronle, que IESVS Nazareno passaua.

38 ויצעק ישוע בן דוד חנני׃

Entonces diô bozes diziendo, Iesus Hijo de Dauid ten misericordia de mi.

39 וההלכים לפניו גערו בו להשתותו והוא קרא יותר מאד בן דוד חנני׃

Y los que yuan delante rennianle que callasse: mas el clamaua mucho mas, Hijo de Dauid ten misericordia de mi.

ιη'.

31\. Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπε πρὸς αὐτούς, ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν, τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου.

Puis Iesus print à part les douze, & leur dit, Voici, nous montons en Ierusalem, & seront accomplies touchant le Fils de l'homme, toutes les choses qui sont escrites par les Prophetes.

32\. Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαιχθήσεται, καὶ ὑβρισθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται.

Car il sera liuré aux Nations, & sera mocqué, & iniurié, descraché.

33\. Καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται.

Et apres qu'ils l'auront fouetté, ils le mettront à mort: mais au troisieme iour il ressuscitera.

34\. Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

Et ils n'entendirent rien de ces choses, ains ce propos leur estoit caché: & n'entendoyent point ce qu'il leur disoit.

35\. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς ἱεριχώ, τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.

Aduint comme il approchoit de Ierico, qu'il y auoit vn aueugle assis pres du chemin, & mendiant.

36\. Ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί εἴη τοῦτο.

Lequel oyant la multitude qui passoit, demanda que c'estoit.

37\. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος παρέρχεται.

Et ils lui respondirent, que Iesus le Nazarien passoit.

38\. Καὶ ἐβόησε λέγων, ἰησοῦ υἱὲ δαυίδ, ἐλέησόν με.

Lors il cria, disant, Iesus fils de Dauid, aye pitié de moi.

39\. Καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαυίδ, ἐλέησόν με.

Et ceux qui alloyent deuant, le tansoyent, afin qu'il se teust: mais il crioit beaucoup plus fort, Fils de Dauid, aye pitié de moi.

CAP. XVIII.

31. Aſſumſit autem Ieſus duodecim, & ait illis, Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & conſummabuntur omnia quę ſcripta ſunt per prophetas de filio hominis.

Then Jeſus tooke vnto him ẏ twelue/ and ſaid vnto them/ Beholde/ We go vp to Jeruſalem/ and all things ſhal be fulfilled to the Sonne of man/ that are written by the Prophets.

32. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur.

For he ſhall be deliuered vnto the Gentiles/ and ſhalbe mocked/ and ſhalbe ſpitefully entreated/ and ſhall be ſpitted on.

33. Et poſtquam flagellaverint, occident eum, & tertia die reſurget.

And when they haue ſcourged him/ they will put him to death: but the third day he ſhall riſe againe.

34. Et ipſi nihil horum intellexerunt, & erat verbum iſtud abſconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur.

But they vnderſtoode none of theſe thinges/ and this ſaying was hid from them/ neither perceiued they the things/ which were ſpoken.

35. Factum eſt autem, cum appropinquaret Iericho, cęcus quidam ſedebat ſecus viam, mendicans.

And it came to paſſe/ that as he was come nere vnto Jericho/ a certaine blinde man ſate by the way ſide begging.

36. Et cùm audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc eſſet,

And when he heard the people paſſe by/ he aſked what it meant.

37. Dixerunt autem ei, quod Ieſus Nazarenus tranſiret.

And they ſayd vnto him/ that Jeſus of Nazaret paſſed by.

38. Et clamavit, dicens, Ieſu fili David, miſerere mei.

Then he cryed/ ſaying/ Jeſus the Sonne of Dauid/ haue mercy on me.

39. Et qui præibant, increpabant eum ut taceret. Ipſe verò multo magis clamabat, Fili David miſerere mei.

And they which went before/ rebuked him/ that he ſhould hold his peace/ but hee cryed much more/ O Sonne of Dauid/ haue mercie on me.

Das XVIII. Capitel.

31. Er nam aber zu ſich die Zwölffe/ vnd ſprach zu jhnen: Sehet/ wir gehen hinauff gen Jeruſalem/ vnnd es wird alles vollendet/ das geſchrieben iſt durch die Propheten/ von des Menſchen Son.

Oc hand tog til ſig de Tolff/ oc ſagde til dem/ Seer/ wi gaa hen op til Jeruſalem/ oc det ſkal altſammen fuldkommis/ ſom er ſcreffuit ved Propheter om Menniſkens Søn.

32. Denn er wirdt überantworttet werden den Heiden/ vnd er wirdt verſpottet vnd geſchmehet vnd verſpeyet werden.

Thi hand ſkal antuordis Hedninge hen/ oc hand ſkal beſpaattis oc foractis oc beſpøttis.

33. Vnd ſie werden jhn geiſſeln vnd tödten/ vnd am dritten tag wirdt er wider aufferſtehen.

Oc de ſkulle hudſtryge oc ihielſla hannem/ Oc tredie dag ſkal hand opſtaa igen.

34. Sie aber vernamen der keines/ vnd die rede war jnen verborgen/ vnd wuſten nicht/ was das geſagt war.

Men de forſtode indet der aff/ Oc den Tale vaar ſkiult faar dem/ Oc de viſte icke huad det vaar ſagt.

35. Es geſchach aber/ da er nahe zu Jericho kam/ ſaß ein Blinder am wege vnd bettelt.

Oc det ſkede/ der hand kom nær til Jericho/ ſad en Blind hoſſ veyen/ oc tigde.

36. Da er aber höret das Volck/ das durch hin gieng/ forſchet er was das were?

Oc der hand hørde Folcket/ ſom der gick frem/ ſpurde hand huad det vaar?

37. Da verkündigeten ſie jhm: Jeſus von Nazareth gienge fürüber.

Da forkyndede de hannem/ at Jheſus aff Nazareth gick der frem.

39. Vnd er rieff vnd ſprach: Jeſu du Sohn David/ erbarm dich mein.

Oc hand robde oc ſagde/ Jheſu du Dauidz Søn/ forbarme dig offuer mig.

39. Die aber vorne an giengen/ bedroheten jhn/ er ſolt ſchweigen. Er aber ſchrey vil mehr: Du Sohn David/ erbarm dich mein.

Men de ſom ginge fremmerſt/ truede hannem/ at hand ſkulde tie. Da robte hand meget mere/ Du Dauidz Søn/ forbarme dig offuer mig.

Kapitola XVIII.

31. Poyal pak Gežiſs Dwanácte/ a řekl gim: Hle wſtupugeme do Geruzaléma/ a dokonagij ſe wſſecky wěcy kteréž gſau pſány ſkrze Proroky o Synu člowěka.

Wziawſzy potym z ſoba Jezus onych dwunaście/ rzekł im/ Oto wſte pniem do Jeruzálem/ á wykonáia ſie Synowi człowieczemu piſma ony ktore ſa przez Proroki napiſáne.

32. Nebo wydán bude Pohanuom/ a bude poſmijwán a bičowán/ y vplwán:

Bo będzie podan poganom y nágrawan/ y ſpotwarzon y vplwan.

33. A když gey vbyčugij/ zabigij gey: a třetjho dne z mrtwých wſtane.

A vbyczowawſzy go/ zamorduią gi/ ále dnia trzeciego powſtánie.

34. A oni tomu nic neſrozuměli/ a bylo ſlowo to ſkryto před nimi/ aniž ſrozuměli co ſe prawilo.

Ale oni tego nic nie zrozumieli/ á były ty ſłowá zákrythe od nich/ áni wiedzieli co powiedziano.

35. Y ſtalo ſe když ſe přiblížowal k Gerychu/ ſlepý něyaký ſeděl wedlé ceſty žebře.

Y ſtało ſie gdy przychodził ku Jerychu/ ſlepy niektory siedział wedle drogi żebrząc.

36. A když vſlyſſel záſtup pomijgegijcý/ otázal ſe/ co byto bylo.

A gdy vſłyſzał iż przechodziło zgromadzenie ludzi/ pytał co by to było.

37. Y řekli gemu/ že Gežiſs Nazaretſký tudy gde.

Y powiedziáno mu że przeſzedł Jezus Nazáráńſki.

38. A on zwolal/ řka: Gežijſſy Synu Dawiduow/ ſmiluog ſe nademnau.

Tedy on wołał/ mowiąc/ Jezuſie ſynu Dawidow zmiluy ſie nádemną.

39. A ti kteřijž napřed ſſli/ přimlauwali mu aby mlčal/ Ale on mnohém wijce wolal/ Synu Dawiduow/ ſmiluog ſe nademnau.

Lecz ci co ſzli wprzod fukáli go áby milczał/ Ale on tym wiecey wołał/ Jezuſie Synu Dawidow zmiłuy ſie nádemną.

יח

40 וקם ישוע ופקד דנקרוניהי לותה וכד קרב לותה שאלה:

E Iesv fermandosi, comando che fusse menato à se. E com'egli si li fu appressato li domandò.

41 ואמר לה מנא צבא אנת אעבד לך הו דין אמר מרי דאחזא:

Dicendo, Che vuoi tu ch'io ti facci? Et egli disse, Signore, che io rihabbi la vista.

42 וישוע אמר לה חזי הימנותך אחיתך:

E Iesv li disse, Rihabbi la vista: la tua fede t'ha saluato.

43 ובר שעתה חזא ואתא הוא בתרה ומשבח הוא לאלהא וכלה עמא דחזא יהב הוא שובחא לאלהא:

E subbito riceuè la vista, e seguitaualo glorificando Iddio, e tutto'l popolo hauendo veduto questo, dette laude à Dio.

יט

1 וכד על ישוע ועבר באיריחו:

Et essendo entrato dentro, caminaua per Ierico.

2 גברא חד דשמה הוא זכי עתירא הוא ורב מכסא:

Et ecco vn huemo chiamato per nome Zacheo, ilquale era principal de publicani, & era ricco.

3 וצבא הוא דנחזיה לישוע דמנו ולא משכח הוא מן כנשא מטול דבקומתה זעור הוא זכי:

E cercaua di veder Iesv, chi egli fosse, e non poteua per la turba: percioche egli era piccolo di statura.

4 ורהט קדמוהי לישוע וסלק לה לתאתא בפכיהתא דנחזיוהי מטול דהכות עתיד הוא דנעבר:

Onde correndo auanti, sali sopra vn sicomoro per vederlo: percioche doueua passar di li.

5 וכד אתא להי דוכתא ישוע חזיהי ואמר לה אסתרהב חות זכי יומנא גיר ולא דבביתך אהוא:

E come Iesv fu venuto à quel luogo, guardò in su, e viddelo, e disselo, Zacheo, scendi giu prestamente: percioche mi bisogna hoggi dimorare in casa tua.

יח

40 ויעמד ישוע ויצו להוליך אותו אליו ובקרובו שאל לו:

Iesus entonces parandose, mandolo traer á si: Y como el llegó, Preguntole.

41 לאמר מה תרצה אעשה לך והוא אמר אדני אשר אראה:

Diziendo que quieres que te haga? Y el dixo Sennor, que vea.

42 ויאמר אליו ישוע ראה אמונתך הושיעתך:

Y Iesus le dixo, Vee: tu fe te hà hecho saluo.

43 ופתאם ראה ויבא אחריו מכבד אלהים וכל העם הרואה נתן כבוד לאלהים:

Y luego vido, y seguialo glorificando à Dios? y todo el pueblo como vido esto, dió alabança à Dios.

יט

1 וכאשר בא ישוע ועבר את ירחו:

Y entrado passó adelante à Iericho.

2 והנה איש ושמו נקרא זכי והוא היה רב בעלי המכס וזה הוא עשיר מאד:

Y heaqui vn varon llamado Zacheo elqual era principe de los publicanos: y era rico:

3 ויבקש לראות את ישוע מי הוא ולא יכל מפני ההמון כי קומתו זעיר הוא:

Y procuraua ver à Iesus quien fuesse: y no podia à causa de la multitud, porque era pequenno de estatura.

4 והקדים לרוץ ויעל על שקם לראות אותו כי שם עתיד היה לעבור:

Y corriendo delante, subiose en vn arbol Cabrahigo para verlo: porque auia de passar por alli.

5 ובבואו אל המקום וישא עיניו ישוע וירא אותו ויאמר אליו זכי מהר לרדת כי היום יש לי להאריך בביתך:

Y como vino à aquel lugar Iesus, mirando vidolo, y dixole, Zacheo da te priessa, deciende: porque oy es menester que pose en tu casa.

ιη'.

40. Σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν.

Et Iesus s'estant arresté commanda qu'on l'amenast vers lui: puis quand il fut approché, il l'interogua.

41. Λέγων, τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἵνα ἀναβλέψω.

Disant, Que veux-tu que ie te face, Et il respõdit, Seigneur, que ie recouure la veuë.

42. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

Et Iesus lui dit, Recouure la veuë: ta foy t'a sauué.

43. Καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.

Et à l'instant il recouura la veuë: & le suiuoit, glorifiant Dieu. Et tout le peuple voyant cela, donna louange à Dieu.

ΚΕΦΑΛ. ιθ'.

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱεριχώ.

Et Iesus estant entré en Ierico, allo par la ville.

2. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος.

Et voici vn homme appelé Zachee, qui estoit principal peager, & estoit riche.

3. Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστι, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν.

Et taschoit à voir lequel estoit Iesus: & ne pouuoit pour la foule, car il estoit de petite stature.

4. Καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι δι' ἐκείνης ἤμελλε διέρχεσθαι.

Parquoi il accourut deuant, & monta dessus vn sycomore pour le voir: car il deuoit passer par là.

5. Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτὸν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, Ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι.

Et quand Iesus fut venu à l'endroit, regardant en haut, il le vid, & lui dit, Zachee descen hastiuement: car il me faut auiourd'hui demeurer en ta maison.

40. Stans

CAP. XVIII.

40. Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se. Et cùm appropinquasset, interrogavit illum.

And Jesus stoode still / and commanded him to be brought vnto him. And when he was come nere / he asked him.

41. Dicens, Quid tibi vis faciam? At ille dixit, Domine, ut videam.

Saying / What wilt thou that I to vnto thee? And he said / Lord / that I may receiue my sight.

42. Et Iesus dixit illi, Respice, fides tua te salvum fecit.

And Jesus sayde vnto him / Receiue thy sight: thy faith hath saued thee.

43. Et confestim vidit; & sequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

Then immediately he receiued his sight / and followed him / praising God / and all the people / when they sawe this / gaue praise to God.

CAP. XIX.

ET ingressus perambulabat Iericho.

Nowe when Jesus entred and passed through Jericho.

2. Et ecce vir nomine Zachæus: & hic princeps erat publicanorum, & ipse dives.

Beholde / there was a man named Zacheus / which was the chiefe receiuer of the tribute / and he was rich.

3. Et quærebat videre Iesum, quis esset, & non poterat præ turba, quia statura pusillus erat.

And he sought to see Jesus / who he should be / and could not for the preasse / because hee was of a low stature.

4. Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum, ut videret eum: quia inde erat transiturus.

Wherefore he ranne before / and climed vp into a wilde figge tree / that he might see him: for he should come that way.

5. Et cùm venisset ad locũ, suspiciens Iesus vidit illum, & dixit ad eum, Zachæe, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere.

And when Jesus came to the place / he looked vp / and sawe him / and said vnto him / Zacheus / come downe at once: for to day I must abide at thine house.

Das XVIII. Capitel.

40. Jesus aber stund stille / vnd hieß jhn zu sich füren. Da sie jn aber nahe bey jn brachten / fraget er jhn.

Da stod Jhesus stille / oc bad lede hannem til sig. Oc der de finge hannem nær til hannem / spurde hand hannem at.

41. Vnd sprach: Was wilt du daß ich dir thun soll: Er sprach HERR / daß ich sehen müge.

Oc sagde / Huad vilt du / at ieg skal gøre dig? Hand sagde / HERRE / at ieg maa see.

42. Vnd Jesus sprach zu jm: Sey sehend dein glaube hat dir geholffen.

Oc Jhesus sagde til hannem / Ver seendis / Din tro haffuer hulpet dig.

43. Vnd also bald ward er sehend / vnd folget jhm nach / vnnd preisete Gott: Vnd alles Volck / das solchs sahe / lobete Gott.

Oc strax bleff hand seendis / oc efftersulde hannem / oc prisede Gud. Oc alt Folcket / som saadant saa / loffuede Gud.

Das XIX. Capitel.

Vnd er zog hinein / vnd gieng durch Jericho.

OC hand drog bort / oc gick igennem Jericho.

2. Vnd sihe / da ward ein Mann / genannt Zacheus / der war ein öberster der Zöllner / vnd war reich.

Oc see / der vaar en Mand / som hed Zacheus / hand vaar Toldernis øffuerste / oc vaar rig.

3. Vnd begerete Jesum zu sehen / wer er were / vnnd kondte nicht für dem Volck / denn er war klein von person.

Oc hand begerede at see Jhesum / huo hand vaar / oc kunde icke faar Folcket / Thi hand vaar liden paa sin persone.

4. Vnd er lieff für hin / vnd steig auff einen Maulbeerbaum / auff daß er jn sehe / denn alda solt er durch kommen.

Oc hand leb faare hen / oc stigede op i it Morbær træ / paa det hand kunde see hannem / Thi hand skulde komme der frem.

5. Vnd als Jesus kam an dieselbige stete / sahe er auff / vnd ward sein gewar / vnd sprach zu jm: Zachee / steig eylend hernider / denn ich muß heute zu deinem Hause einkehren.

Oc som Jhesus kom til samme sted / saa hand op / oc bleff hannem var / oc sagde til hannem / Zachee / stig strax hid ned / Thi ieg skal i dag komme ind i dit Huß.

Kapitola XVIII.

40. Tehdy zaſtawiw ſe Gežijš / rozkázal ho k ſobě přiwéſti. A když ſe přibližowal / otázal

A thak Jezus ſthánawſzy rozkazał go przywieść do śiebie / á gdy był bliſko / pytał go.

41. Ho řka: Co chceš ať tobě včinijm? A on řekl: PAne / ať widijm.

Mowiąc Coż chceſz abych ći vczynił? A on powiedział / Pánie ábych wziął wzrok.

42. A Gežijš řekl gemu: Prohlédni / wijra twá tebe vzdrawila.

Rzekł Jezus / Weźmiſz wzrok / wiará twa zachowáłá cię.

43. A y hned widěl / a ſſel za nim welebě Boha. A weſſkeren Lid když to vzřel / wzdal chwálu Bohu.

A przetoż nátychmiaſt wziął wzrok / y ſzedł zá nim chwaląc Bogá: Co gdy też lud wſzytek widział / dawał chwałę Bogu.

Kapitola XIX.

A Wſſed Gežijš procházel Gerycho.

WSzedſzy potym Jezus do Jerycho / przechadzał ſię po nim.

2. A hle Muž gmenem Zacheus / a ten byl wrchnij nad Celnými a bohatý:

A oto niektory imieniem Záchéuſz / ktory był przedniejſzym nad celniki / á był bogaty.

3. Y žádal widěti Gežijše kdoby byl: a nemohl pro záſtup / nebo poſtawy malické byl.

Stárał ſię áby widział ktory wżdy jeſt Jezus / ále nie mogł przed zgromádzeniem / bo był máłego wzroſtu.

4. A předběhw wſtaupil na dřewo planého Fijku / aby gey widěl / neb tudy měl gijti.

A ták wprzod bieżawſzy / wſtąpił ná Sykomor áby go vyźrał / bowiem támtedy iść miał.

5. A když přiſſel k tomu mijſtu / wzhlédw wzhůru Gežijš / vzřel gey y řekl gemu: Zachee ſſtup ſpěſſně dolůw / neb dnes w Domu twém muſým zůſtati.

Ale gdy przyſzedł ku onemu mieyſcu / poyzrawſzy ku gorze Jezus vyźrał go y rzekł ku niemu / Záchéuſzu zſtąp rychło / ábowiem dziś potrzebá mi zoſtáć w domu twym.

יט

6 ואסתרהב נחת וקבלה כד חדא :

Et egli scese giu con prestezza, e riceuello allegramente.

7 כד חזו דין כלהון רטנין הוו ואמרין דלות גברא חטיא על שרא :

E tutti, vedendo questo, mormorauano, dicendo ch'egli era entrato ad alloggiar con vn huomo peccatore.

8 קם דין זכי ואמר לישוע הא מרי פלגות נכסי יהב אנא למסכנא ולכל נש מדם דעלבת בארבעא בפרע אנא :

Hor Zacheo stando iui, disse al Signore, Ecco, Signore, io do la metà de miei beni à i poueri, e se ho ingannato alcuno in qual che cosa, io lo rendo à quattro doppij.

9 אמר לה ישוע יומנא הוו חיא לביתא הנא מטל דאף הנא ברה הו דאברהם :

E IESV li disse, Hoggi è venuta salute à questa casa: perciò che ancor egli è figliuolo d'Abraam.

10 אתא גיר ברה דאנשא דנבעא ונחא הו מדם דאביד הוא :

Imperoche il Figliuol de l'huomo è venuto à cercare, e saluar quello che era perduto.

11 וכד שמעין הוו הלין אוסף למאמר מתלא מטל דקריב הוא לאורשלם וסברין הוו דבהי שעתא עתיד דתתגלא מלכותה דאלהא :

Mentre che essi vdiuano queste cose, IESV soggiugnendo, disse vna similitudine, per esser lui vicino à Ierusalem, e perche essi stimauano che il regno di DIO si douesse subbito manifestare.

12 ואמר גברא חד בר טוהמא רבא אזל לאתרא רחיקא דנסב לה מלכותא ונהפוך :

Disse dunque, Vn huomo nobile sen' andò in lontan paese, per pigliarsi vn regno, e ritornarsene.

יט

6 וימהר לרדת ויקבל אותו בשמחה :

Entonces el decendió à priessa, y recibiólo gozoso.

7 ובראותם כלם ילונו לאמר כי אל איש חטא בא ללין :

Y Viendo esto todos murmurauan diziendo que auia entrado à posar con vn hombre peccador.

8 ויעמד זכי ויאמר אל האדון הנה את חצי כל קניני אדני נתן אנכי למשכנים ואם במאומה בצעתי לאיש אשיב בארבעתים :

Entonces Zacheo, puesto en pie, dixo àl Sennor, He aqui Sennor la mitad de mis bienes doy à los pobres: y si en algo he defraudado à alguno, lo bueluo con el quatro tanto.

9 ויאמר אליו ישוע כי היום נעשתה ישועה לבית הזה בעבור כן גם זה בן אברהם הוא :

Y el Sennor le dixo, Oy há sido salua esta casa: porquanto tambien el es hijo de Abraham:

10 כי בא בן האדם לבקש ולהושיע את האבד :

Porque el Hijo del hombre vino à buscar y à saluar lo que se auia perdido.

11 ובשמעם את הדברים האלה ויוסף ויאמר את המשל בהיותו קרוב לירושלים וחשבו המה כי ברגע תהי להגלות מלכות אלהים :

Y oyendo ellos estas cosas, prossiguiendo el, dixo vna parabola, porquanto estaua cerca de Ierusalem: y porque pensauan que luego auia de ser manifestado el Reyno de Dios.

12 ויאמר איש אחד ובן חורים הוא הלך בארץ רחוקה לקחת לו ממלכה ולשוב :

Y dixo, Vn hombre noble se partió à vna prouincia lexos para tomar para si el Reyno, y boluer.

ιθ'.

6. Καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων.

Adonc icelui descendit hastiuement, & le receut auec ioye.

7. Καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον, λέγοντες· ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι.

Et tous voyans, murmuroyent disans qu' il estoit entré chez vn homme de mauuaise vie pour y loger.

8. Σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπε πρὸς τὸν κύριον, ἰδοὺ τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς· καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.

Et Zachee se presentant là, dit au Seigneur, Voici, Seigneur ie donne la moitié de mes biens au poures: & si i' ai circõuenu quelcun de quelque chose, i' en ren le quadruple.

9. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστι.

Adonc Iesus lui dit, Aiourd'hui salut est aduenu à ceste maison ici pourtant que cestui-ci aussi est fils d'Abraham.

10. Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

Car le Fils de l' homme est venu cercher, & sauuer ce qui estoit perdu.

11. Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς εἶπε παραβολὴν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἱερουσαλὴμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.

Or eux oyans ces choses, Iesus poursuiuit son propos, & proposa vne similitude, pource qu' il estoit pres de Ierusalem, & qu' ils cuidoyent qu' a l'instant le regne de Dieu deuoit estre manifesté.

12. Εἶπεν οὖν, ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακράν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι.

Il dit donc, vn noble homme s' en alla en vn païs lointain, conquester pour soi vn royaume, puis retourner;

CAP. XIX.

6. Et festinans descendit, & excepit illum gaudens.

Then he came downe hastily / and receiued him ioyfully.

7. Et cùm viderent, omnes murmurabant, dicentes quòd ad hominem peccatorem divertisset.

And when all they saw it / they murmured / saying / that he was gone in to lodge with a sinfull man.

8. Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum, Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & siquid aliquem defraudavi, reddo quadruplũ.

And Zacheus stoode forth / and said vnto the Lorde / Beholde / Lord / the halfe of my goods I giue to the poore: and if I haue taken from any man by forged cauillation / I restore him foure fold.

9. Ait Iesus ad eum, Quia hodie salus domui huic facta est: eo quòd & ipse filius sit Abrahæ.

Then Jesus sayd to him / This day is saluation come vnto this house / forasmuch as he is also become the sonne of Abraham.

10. Venit enim filius hominis quærere, & salvum facere quod perierat.

For the Sonne of man is come to seeke / and to saue that which was lost.

11. Hæc illis audientibus adiiciens, dixit parabolam, eo quòd esset prope Ierusalem; & quia existimarent quod cõfestim regnum Dei manifestaretur.

And whiles they heard these thinges / he continued and spake a parable / because hee was neere to Jerusalẽ / and because also they thought that the kingdome of God should shortly appeare.

12. Dixit ergo, Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, & reverti.

He said therefore / A certaine noble man went into a farre countrey / to receiue for him selfe a kingdome / & so to come againe.

Das XIX. Capitel.

6. Vnd er steig eilend hernider / vnd nam jhn auff mit freuden.

Oc hand stigede strax ned / oc anammede hannem met glæde.

7. Da sie das sahen / murreten sie alle / daß er bey einem Sünder einkehret.

Der de det saae / knurrede de alle / at hand vende ind til en Syndere.

8. Zacheus aber tratt dar / vnnd sprach zu dem HERRN: Sihe HERR / die helffte meiner güter gebe ich den Armen / vnd ob ich jemand betrogen habe / das gebe ich vierfeltig wider.

Oc Zacheus traade frem / oc sagde til HERREN / See HERRE / Halffdelen aff mit Gods giffuer ieg Fattige / Oc der som ieg haffuer bedraget nogen / det giffuer ieg firefolt igen.

9. Jesus aber sprach zu ihm: Heute ist disem hause Heil widerfahren / sintemal er auch Abrahams Sohn ist.

Da sagde Jesus til hannem / J dag ere dette Huss vederfaret Salighed / Efftherdi hand er oc Abrahams Søn.

10. Denn des Menschen Sohn ist kommen zu suchen vnd selig zu machen / das verlohren ist.

Thi Menniskens Søn er kommen at søge oc at gøre saligt / det som er fortabt.

11. Da sie nun zuhöreten / saget er weiter ein Gleichniß / darumb / daß er nahe bey Jerusalem war / vnd sie meineten / das Reich Gottes solt also bald offenbar werden.

Der de hørde nu til / sagde hand dem fremdelis en Lignelse / Fordi / at hand vaar nær hoss Jerusalem / oc de mente / At Guds Rige skulde strax obenbaris.

12. Vnd sprach: Ein Edeler zog von ferne inn ein Land / daß er ein Reich einneme / vnd denn widerkeme.

Oc hand sagde / En Edel mand drog longt bort til it Land / at indtage it Rige / oc komme saa igen.

Kapitola XIX.

6. Y sstaupil pospěssně / a přijal gey raduge se.

Tedy on wnet zstapil / á przyjął go rádując sie.

7. A když uzřeli wssyckni / reptali řkauce: Že k člowěku hřijssnému se obrátil.

Co gdy widzieli wszyscy / szemráli mowiąc / Iż rám wszedł á vdał sie do człowieká w grzechu żywiącego.

8. Stoge pak Zacheus / řekl PAnu: Hle polowicy Statku mého PANE dáwám chudým / a oklamalli gsem w čem koho / nawracugi to čtwero.

A stánawszy Záchcusz / rzekł ku Pánu / Oto Pánie połowicę dobr mych dawąm vbogim / á iesliżem co komu y krzywdą wydarł / wrácam w tżwor násob.

9. Řekl k němu Gežijss: Dnes Spasenij stalo se Domu tomuto / proto / žeby y on byl Syn Abrahamůw.

Rzekł mu Jezus / Dźiśći sie zbáwienie stáło domowi temu / dla te° żeś y sam iest synem Abráhámowym.

10. Neb přissel Syn člowěka aby hledal a Spasyl / což bylo zahynulo.

Bo przyszedł Syn człowieczy áby szukał á záchował to co było zginęło.

11. To když oni slysseli přidaw / powědel Podobenstwij proto že byl blijzko od Geruzalēma / a že se domnijwali / žeby se hned melo zgewiti Králowstwij Božij.

To gdy oni słyszeli / przydawszy dáley powiedźiał podobieństwo / dla te° że był blisko Jeruzálem / á iż mniemáli że sie wnet krolestwo Boże okázáć miáło.

12. Protož řekl: Člowěk geden znamenitý odssel do daleké krajiny / aby přijal Králowstwij / a zase nawrátil se.

A przetoż rzekł / Człowiek niektory rodu záchnego / iechał w dáleką krainę dostháwać sobie krolestwá / á potym sie wroćił.

יט

13 וקרא עסרא עבדוהי ויהב להון עסרא מנין ואמר להון אתתגרו עד אתא אנא׃

E chiamati dieci suoi seruitori, dette à quelli dieci mine, e disse loro, Trafficate insin à tanto ch'io vengo.

14 בני מדינתה דין סנין הוו לה ושדרו איזגדא בתרה ואמרין לא צבינן דנמלוך עלין הנא׃

Hor i suoi cittadini l'odiauano, e mandorono dietro vn'ambasciaria, dicendo, Noi non vogliamo che costui regni sopra noi.

15 וכד נסב מלכותא והפך אמר דנקרון לה הנון עבדוהי דיהב להון כספא דנדע כל חד מנהון מנא אתתגר׃

Et auuenne ch'ei se ne ritornò, poi ch'egli hebbe preso il regno, e comandò che fussen chiamati à se quei seruitori, à i quali haueua dati i denari, per sapere quel che ciascuno trafficando haueua guadagnato.

16 ואתא קדמיא ואמר מרי מניך עסרא מנין אותר׃

Venne dunque il primo, dicende, Signore, la tua mina ha acquistate dieci altre mine.

17 אמר לה איו עבדא טבא דבקליל אשתכחת מהימן תהוא שליט על עסרא כרכין׃

Et egli li disse, Bene, seruo mio buono: percioche tu sei stato fedele in vna cosa minima, habbi potestà sopra dieci città.

18 ואתא דתרין ואמר מרי מניך חמשא מנין עבד׃

Poi venne il secondo, dicendo, Signore, la tua mina ha fatto cinque mine.

19 אמר אף להנא אף אנת תהוא שליט על חמשא כרכין׃

Et egli disse ancor à questo, E tu sei sopra cinque città.

20 ואתא אחרנא ואמר מרי הא מניך הו דאית הוא לותי כד סים בסודרא׃

Poi ne venne vn'altro, dicendo, Signore, ecco qui la tua mina, che io ho tenuta riposta in vn fazzoletto:

יט

13 ויקרא לעשרת עבדיו ויתן להם עשרת מנים ויאמר אליהם סחרו בהם עד כי אשוב׃

Mas llamados diez sieruos suyos, dioles diez minas, y dixoles Negociad entre tanto que végo.

14 ובני עירו שנאוהו וישלחו צירים אחריו לאמר לא ימלך זה עלינו׃

Empero sus vassalos lo aborrecian: y embiaron tras deel vna embaxada, diziendo, No queremos que este reyne sobre nosotros.

15 ויהי בשובו מלקחתו את המלכות ויאמר להזעק אליו את עבדיו לאשר נתן את הכסף לדעתו כל איש מה סחר׃

Y aconteció, que buelto el auiendo tomado el reyno, mandò llamar à si à aquellos sieruos, à los quales auia dado el dinero, para saber loque auia negociado cada vno.

16 ויבוא הראשון לאמר אדני מנך עשרת מנים הותיר׃

Y vino el primero, diziendo, Sennor tu mina hà ganado diez minas.

17 ויאמר אליו האח עבד טוב כי בקטון נאמן היית יהי לך שלטון על ערים עשר׃

Y el le dize, Està bien, Buen sieruo: puesque en lo poco has sido fiel, tendras potestad sobre diez ciudades.

18 ויבוא השני לאמר אדני מנך עשה חמשת מנים׃

Y vino otro diziendo, Sennor tu mina hà hecho cinco minas.

19 ויאמר להלו ואת היה על חמש ערים׃

Y tambien à este dixo, Tu tambien sé sobre cinco ciudades.

20 ואחר בא לאמר אדני הנך המנה אשר היה לי מושם בסדין׃

Y vino otro, diziendo, Sennor heaqui tu mina, laqual he tenido guardada en vn pannizuelo:

ιθ'.

13. Καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, πραγματεύσασθε ἕως ἔρχομαι.

Et ayant appelé dix siens seruiteurs, il leur donna dix marcs, & leur dit Trafiquez iusqu' à tant que ieviene.

14. Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ, λέγοντες, οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

Or ses citoyens le haissoyent: parquoi ils enuoyerent vne ambassade apres lui, en disant, Nous ne voulons point que cestui-ci regne sur nous.

15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, εἶπε φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύριον, ἵνα γνῷ τίς τί διεπραγματεύσατο.

Il aduint donc aprés qu'il fut retourné ayant conqueste le royaume, qu' il commanda qu'on lui appelast ces seruiteurs-la, ausquels ils auoit bailié l'argent, a fin qu' il seust combien chacun auroit gagné par la trafique.

16. Παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου προσειργάσατο δέκα μνᾶς.

Adonc le premier vint, disant, Seigneur, ton marc a fait dix autres marcs.

17. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, εὖ ἀγαθὲ δοῦλε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων.

Et il lui dit C' est bien fait bon seruiteur: pourtant que tu as esté fidele en peu de chose, aye puissance sur dix villes.

18. Καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποίησε πέντε μνᾶς.

Et l'autre, vint disant, Seigneur ton en a fait cinq autres.

19. Εἶπε δὲ καὶ τούτῳ, καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων.

Et á cestui-ci il dit ausi, Et toy sois marc sur cinq villes.

20. Καὶ ἕτερος ἦλθε, λέγων, κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ.

Et l'autre vint, disant, Seigneur, voici ton marc que i' ai tenu enueloppe en vn linge.

CAP. XIX.

13. Vocatis autem decem ſervis ſuis dedit eis decem mnas, & ait ad illos, Negotiamini dum venio.

And he called his ten ſeruants/and deliuered them then pieces of money/ and ſaid vnto them/ Occupie till I come.

14. Cives autem eius oderant eum: & miſerunt legationem poſt illum, dicentes, Nolumus hunc regnare ſuper nos.

Now his citizens hated him/ and ſent an ambaſſage after him/ ſaying/ We will not haue this man to reigne ouer vs.

15. Et factum eſt, ut rediret accepto regno: & iuſſit vocari ſervos, quibus dedit pecuniam: ut ſciret quantum quiſquam negotiatus eſſet.

And it came to paſſe/whē he wz come againe/ and had receiued his kingdome/that he commanded the ſeruants to be called to him/ to whome he gaue his money/ that he might knowe what euery man had gained.

16. Vênit autem primus, dicens, Domine, mna tua decem mnas acquiſivit.

Then came the firſt/ſaying/Lorde/ thy piece hath increaſed ten pieces.

17. Et ait illi, Euge bone ſerve, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſuper decem civitates.

And he ſaide vnto him/Well/good ſeruant: becauſe thou haſt bene faithfull in a very litle thing/ take thou authoritie ouer ten cities.

18. Et alter venit, dicens, Domine, mna tua fecit quinque mnas.

And the ſeconde came/ ſaying/ Lorde/thy piece hath increaſed fiue pieces.

19. Et huic ait, Et tu eſto ſuper quinque civitates.

And to the ſame he ſaid/ Be thou alſo ruler ouer fiue cities.

20. Et alter venit, dicens, Domine, ecce mna tua quã habui repoſitam in ſudario.

So the other came and ſaid/ Lorde/ beholde thy piece/ which I haue layed vp in a napkin.

Das XIX. Capitel.

13. Diſer fordert zehen ſeiner Knechte/ vnd gab jhnen zehen Pfund/ vnnd ſprach zu jnen: Handelt/ biß daß ich wider komme.

Denne kallede thi aff ſine Suenne/ oc fick dem thi Pund/ oc ſagde til dem/ Købſlar/ indtil ieg kommer igen.

14. Seine Bürger aber waren jm feind/ vnd ſchicketen Bottſchafft nach jhm/ vnd lieſſen jhm ſagen: Wir wöllen nicht/ daß diſer über vns herrſche.

Oc hans Borgere hadede hannem/ oc ſkickede Bud effter hannem/ oc lode hannem ſige/ Wi ville icke/ at denne ſkal regere offuer oſſ.

15. Vnd es begab ſich/ da er wider kam/ nach dem er das Reich eingenommen hatte/ hieß er die ſelbigen Knechte fordern/ welchen er das Gelt gegeben hatte/ daß er wißte/ was ein jeglicher gehandelt hette.

Oc det begaff ſig/ der hand kom igen/ effter at hand haffde indtaget Riget/ da loed hand kalde ſamme Suenne/ huilcke hand fick Pendinge/ At hand kunde vide/ huad huer haffde købſlaget.

16. Da tratt herzu der erſte/ vnnd ſprach: HERR/ dein Pfund hat zehen Pfund erworben.

Da traadde den første frem/ oc ſagde/ Herre/ dit Pund haffuer forhuerffuit thi Pund.

17. Vnd er ſprach zu jhm: Ey du frommer Knecht/ die weil du biſt im geringſten treu geweſen/ ſolt du macht haben über zehen Stätte.

Oc hand ſagde til hannem/ Ey du fromme Suend/ Efterdi du haffuer veret tro i det minſte/ da ſkalt du haffue mact offuer thi Stæder.

18. Der ander kam auch/ vnd ſprach: Herr dein Pfund hat fünff Pfund getragen.

Den anden kom ocſaa/ oc ſagde/ Herre/ dit Pund giorde fem Pund paa ſig.

19. Zu dem ſprach er auch: Vnd du ſolt ſein über Fünff Stätte.

Til den ſagde hand ocſaa/ Oc du ſkalt vere offuer fem Stæder.

20. Vnd der dritte kam/ vnd ſprach: Herr/ ſihe da/ hie iſt dein Pfund/ welches ich habe im Schweißtuch behalten.

Oc den tredie kom/ oc ſagde/ Herre/ ſee der/ her er dit Pund/ huilcket ieg haffuer foruaret i en Suede Klud.

Kapitola XIX.

13. Y powolaw deſyti Služebnijků ſwých/ dal gim deſet hřiwen/ a řekl gim: Kupčetež/ dokud nepřijgdu.

Y przyzwawſzy dzieſiąci ſlużebnikow ſwych/ dał im dzieſiec grzywien/ á rzekł do nich/ Kupczcież pokąd ia nie przyide.

14. Měſſtiané pak geho nenáwiděli ho/ á poſlali poſelſtwij za nim/ řkauce: Nechceme aby tento kralowal nad námi.

A mieſzczánie iego mieli go w nienawiśći/ y wypráwili zá nim poſelſtwo/ mowiąc/ Niechcemy áby then krolował nád námi.

15. Y ſtalo ſe když ſe nawrátil přijaw králowſtwij/ rozkázal zawolati Služebnijků ſwých kterýmž dal Penijze/ aby zwěděl kterak geſt kdo mnoho wykupčil.

Potym gdy ſie wroćił doſtawſzy kroleſtwá/ thedy roſkazał do śiebie wezwáć onych ſług ktorym był dał pieniadze/ áby ſie dowiedział coby ktory ná kupi zyſkał.

16. Y přiſſel prwnij řka: Pane/ Hřiwna twá deſet Hřiwen zyſkala.

A pierwſzy przyſzedſzy rzekł/ Grzywná twa dzieſiec grzywien zyſkálá.

17. Y řekl gemu: Bopomozy Služebnijče dobrý/ protože nad málem byl gſy wěrny/ budeſs moc mijti nad deſyti Měſty.

Thedy mu on rzekł/ Dobrze ſługo dobry/ po gdyżeś był ná ták máłe wiernym/ miey że zwierzchność nád dzieſiacią miaſt.

18. A druhý přiſſel/ řka: Pane/ Hřiwna twá zyſkala pět Hřiwen.

Przyſzedł y drugi rzekac/ Pánie grzywná twa piec grzywien przyczyniłá.

19. Y tomu řekl: Y ty bud nad pěti Měſty.

A on też rzekł iemu/ Y thy też badź nád dzieſiacia miaſt.

20. A giný přiſſel/ řka: Pane/ hle Hřiwna twá/ kterauž gſem měl ſloženau w opaſku:

Drugi potym przyſzedł/ mowiąc/ Pánie oto grzywná twa kthoram miał ychowáną w chuſtce.

יט

21 דחלת גיר מנך דגברא אנת קשיא ושקל אנת מדם דלא סמת וחצד אנת מדם דלא זרעת:

Perciòche ho hauuto paura di te, conciosia che tu sei huomo rigido, togli quello che tu non hai posto, e mieti quello che tu non hai seminato.

22 אמר לה מן פומך אדונך עבדא בישא ידע הוית לי דגברא אנא קשיא ושקל אנא מדם דלא סמת וחצד אנא מדם דלא זרעת:

Egli li dice, io ti giudicarò per le parole de la tua bocca, seruo maluagio. Tu sapeui ch'io sono huomo rigido, che toglio quel ch'io non ho posto, è mieto quel ch'io non ho seminato.

23 למנא לא יהבת כספי על פתורא ואנא אתא הוית ותבע לה עם רביתה:

E perche non hai tu dato i miei denari al banco, e come io fussi venuto, gli haueres riscossi con vsura?

24 ולהנון דקימין קדמוהי אמר סבו מנה מניא והבו להו דאית לותה עסרא מנין:

E disse à quelli, che erano li presenti, Toglietegli la mina, e datela a quello che n'ha dieci.

25 אמרין לה מרן אית לותה עסרא מנין:

Et essi li dissero, Signore, egli à dieci mine.

26 אמר להון אמר אנא לכון דלכל מן דאית לה נתיהב לה ומן הו דין דלית לה אף הו דאית לה נתנסב מנה:

Io vi dico dunque, che à ciascuno che ha, sarà dato: & a chi non ha, gli sarà tolto etiandio quel ch'egli ha.

27 ברם להנון בעלדבבי אילין דלא צבו דאמלך עליהון איתו אנון וקטלו אנון קדמי:

Oltre à ciò, menate quà quei mei nimici, che non volsero ch'io regnassi sopra loro, & ammazzateli dinanzi à me.

28 וכד אמר הלין ישוע נפק לקדמוהי דיאזל לאורשלם:

Dette queste cose, IESV andaua innanzi, salendo in Ierusalem.

יט

21 כי יראתי אותך כי איש עז פנים את תשא אשר לא שמת ותקצור אשר לא זרעת:

Porque vue miedo de ti, que eres hombre rezio: tomas loque no pusiste, y siegas loque no sembraste.

22 ויאמר לו מפיך אשפוט אותך העבד בליעל ידעת כי אני איש עז פנים הוא נושא אשר לא שמתי וקוצר אשר לא זרעתי:

Entonces el le dixo, Mal sieruo, de tu boca te juzgo: sabias que yo era hombre rezio, que quito loque no puse: y que siego loque no sembré.

23 ולמה לא נתת כספך על השלחן ובאתי ולקחתי אותו עם תרבית:

Porque pues no diste mi dinero àl vanco: y yo viniendo lo demandara con el logro?

24 ולאלה אשר עמדו לפניו אמר תשאו ממנו את המנה ותתנו להלו אשר היו לו עשרת מנים:

Y dixo à los que estauan presentes, Quitalde la mine, y dalda al que tiene las diez minas.

25 ויאמרו לו אדנינו היו לו עשרת מנים:

Y ellos le dixeron, Sennor, tiene diez minas.

26 אומר אנכי לכם כי כל אשר יש לו ינתן לו וממנו אשר אין מאומה לו וגם זאת אשר לו תלקח ממנו:

Porque yo os digo que à qualquiera que tuuiere, le será dado mas al que no tuuiere, aun lo que tiene le será quitado,

27 אך את אויבי האלה אשר לא אבו למלכי עליהם הביאו פה ותבתקום לפני:

Y tambien à aquellos mis enemigos, que no querian que yo reynasse sobre ellos, traeldos acà y degollaldos delante de mi.

28 וכאשר אמר האלה הקדים להלך ויעל ירושלימה:

Y dicho esto, yua delante subiendo à Ierusalem.

ιθ.

21. Ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.

Car ie t'ai craint, pource que tu es homme rude: tu prens ce que tu n'as point mis & moissones ce que tu n'as point semé:

22. Λέγει δὲ αὐτῷ, Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε. ᾔδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα.

Et il lui dit, Meschant seruiteur, ie te iugerai par ta parole: tu sauois que ie suis homme rude, prenant ce que ie n'ai point mis, & moissonnant ce que ie n'ai point semé.

23. Καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ τὴν τράπεζαν, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό;

Et pourquoi n'as-tu mis mon argent en banque, & à mon retour ie l'eusse redemandé auec vsure.

24. Καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν, Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν, καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι.

Lors il dit à ceux qui estoyent presens, Ostez-lui le marc, & le donnez à celui qui a les dix.

25. Καὶ εἶπον αὐτῷ, Κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς.

Et ils lui dirent, Seigneur il a dix marcs.

26. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Ainsi vous di-ie, qu'à vn chacun qui aura, sera donné: & à celui qui n'a rien, encore ce qu'il a, lui sera osté.

27. Πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου.

Au surplus amenez ici ces miens ennemis, qui n'ont point voulu que ie regnasse sur eux, & les tuez deuant moi. Ainsi vous di-ie qu'à vn chacun qui n'a rien, encore ce qu'il a lui sera osté.

28. Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα.

Ches choses dites il alloit deuant eux, montant en Ierusalem.

21. Timui

CAP. XIX.

21. Timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti.

For I feared thee/because thou art a strait man: thou takest vp/ that thou laidest not downe/ & reapest that thou didest not sowe.

22. Dicit ei, De ore tuo te iudico serve nequam, sciebas quòd ego homo austerus sum, tollens quod non posui, & metens quod non seminavi.

Then he said vnto him/ Of thine owne mouth will I iudge thee/ O euill seruant. Thou knewest that I am a strait man/ taking vp that I layed not downe/and reaping that I did not sowe.

23. Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam? & ego veniens cum usuris utiq; exegissem illam.

Wherefore then gauest not thou my money into the banke? that at my comming I might haue required it with vantage.

24. Et astantibus dixit, Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet.

And he said to them that stoode by/ Take from him that piece/ and giue it him that hath ten pieces.

25. Et dixerunt ei, Domine, habet decem mnas.

(And they said vnto him/Lord/ he hath ten pieces.)

26. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur: ab eo autem qui nō habet, & quod habet auferetur ab eo.

For I say vnto you/that vnto all them that haue/ it shalbe giuen: and from him that hath not/ euen that he hath/ shall bee taken from him.

27. Veruntamen inimicos meos illos qui noluerūt me regnare super se, adducite huc: & interficite ante me.

Moreouer/ those mine enemies/ which would not that I should reigne ouer them/bring hither/ and slay them before me.

28. Et his dictis, præcedebat ascēdens Ierosolymam.

And when he had thus spoken/ hee went foorth before/ascending vp to Jerusalem.

Das XIX. Capitel.

21. Ich forchte mich für dir/ denn du bist ein harter Mann/ du nim̄st/ das du nicht gelegt hast/ vnd erndtest/ das du nicht gesäet hast.

Jeg fryctede faar dig/ Thi du est en streng Mand/ du tager/ der som du icke lagde/ oc Høster det som du icke saade.

22. Er sprach zu jhm: Auß deinem Munde richte ich dich/ du Schalck/ Wustest du/ daß ich ein harter Mann bin/ nemme das ich nicht gelegt habe/ vnd erndte/ daß ich nicht gesäet habe.

Hand sagde til hannem/ Aff din mund dømmer ieg dig du Skalck/ Viste du/ at ieg er en streng Mand/ tager det/ som ieg icke lagde/ oc høster det/ som ieg icke saade.

23. Warumb hast du denn mein Gelt nicht/ inn die wechselbanck gegeben? Vnd wenn ich kommen were/ hette ichs mit wucher erfodert.

Hui fickst du mine Penninge da icke til Vexelbordet? Oc naar ieg haffde kommet/ haffde ieg vdkrafft dem met aager.

24. Vnd er sprach zu denen/ die dabey stunden: Nemet das Pfund von jm/ vnd gebts dem/ der zehen Pfund hat.

Oc hand sagde til dem/ som der stode hoss/ Tager det Pund fra hannem/ och giffuer det den/ som haffuer thi Pund.

25. Vnd sie sprachen zu jm: Herr/ hat er doch zehen Pfund.

Och de sagde til hannem/ Herre/ hand haffuer dog thi Pund.

26. Ich sage euch aber/ wer da hat/ dem wirdt gegeben werden/ Von dem aber der nicht hat/ wirdt auch das genommen werden/ das er hat.

Men ieg siger eder/ Huo som haffuer/ hannem skal giffuis/ Oc fra den/ som icke haffuer/ skal oc det tagis som hand haffuer.

27. Doch jene meine Feinde/ die nicht wolten/ daß ich über sie Herrschen solte/ bringet her/ vnd erwürget sie für mir.

Fører dog hid/ hine mine Fiender/ som icke vilde/ at eeg skullde regere offuer dem/ oc slar dem ihiel faar mig.

28. Vnd als er solches saget/ zoch er fort/ vnd reisete hinauff gen Jerusalem.

Oc som hand dette sagde/ drog hand frem/ och reysde hen op til Jerusalem.

Kapitola. XIX.

21. Zagisstě bál gsem se tebe/ proto že gsy člowěk vkrutný/ běřeš čehož gsy nepoložil/ a žneš čehož gsy nerozsýwal.

Bom sie bał/ wiedząc żeś iest człowiek srogi/ y bierzesz czegoś nie położył/ á żniesz czegoś nie siał.

22. Rzekl gemu: Z aust twých saudjm tebe služebnjče nesslechetný/ wěděl gsy/ že yá gsem Człowěk vkrutný/ bera což gsem nepoložil/ a žna čehož gsem nerozsýwal.

Tedy on rzekł/ Z vst twych cię sądzę sługo zły/ wiedziałeś żem ia iest człowiek srogi/ biorąc czegom nie położył/ á żnąc czegom nie siał.

23. Y proč gsy nedal Peněz mých na Stůl? a yá přijda bylbych gе wzal y s paužitky.

Przeczżeś tedy nie dał pieniędzy moich ná bánk/ á ia przyszedszy wziąłbych ie był z lichwą?

24. A přijstogicým řekl: Wezměteż od něho hřiwnu/ a dayte tomu kterýž má deset Hřiwen.

A rzekł tym ktorzy tuż stali/ Weźmicie od niego grzywnę/ á daycie ią temu ktory ma ich dziesięć.

25. Y řekli gemu: Pane/ má deset Hřiwen.

Ale mu oni rzekli/ Pánie ma dziesięć grzywien.

26. Prawijm zagisté wám/ že každému kdož má bude dáno/ a wjce mijti bude: ale od toho kterýž nemá/ y to což má bude odňato od něho.

A on im zasię rzekł/ Powiedamci wam/ Iż wszelkiemu ktory ma/ będzie dano/ á od tego ktory nie ma/ y to co ma/ wezmą mu.

27. Ale wssak nepřátely mé/ ty kteřijž nechtěli abych nad nimi kralowal/ přiwedte gsem/ a zmordugte předemnau.

Ktemu teszcze y nieprzyiacioły moie ktorzy nie chcieli ábych krolował nád nimi/ przywiedźcie tu á pomorduycie przedemną.

28. A to powěděw/ předsse ssel w stupuge k Geruzalému.

A ták to rzekszy/ szedł wprzod idąc do Jeruzálem.

יט

29 וכד מטי לבית־פאגא ובית־עניא על גיב טורא דמתקרא דבית זיתא שדר תרין מן תלמידוהי:

Et auuenne, che com'egli si fu auuicinato à Betsage & à Betania, presso al monte che si chiama de gli Oliui, mandò due de suoi discepoli.

30 ואמר להון זלו לקריתא הי דלקיבלן וכד עאלין אנתון הא משכחין אנתון עילא דאסיר דאנש מן מתום לא רכב עלוהי שרו איתאוהי:

Dicendo loro, Andate al castello che è qui à l'incontro, nelquale entrati che voi sarete, trouarete vn polledro legato, sopra ilquale niuno huomo ha mai seduto scioglietelo, e menatelo.

31 ואן אנש משאל לכון למנא שרין אנתון לה הכנא אמרו לה למרן מתבעא:

E se alcuno vi domandarà, perche lo scioglíete voi? diretelí così, percioche il Signor n'ha bisogno.

32 ואזלו הנון דאשתדרו ואשכחו איכנא דאמר להון:

Hor quelli che erano mandati, andorono, e trouorono com'egli haueua detto loro.

33 וכד שרין לה לעילא אמרין להון מרוהי מנא שרין אנתון עילא הו:

E sciogliendo essi il polledro, quelli che n'erano padroni, disser loro, Perche scioglíete voi il polledro?

34 ואמרו להון דלמרן מתבעא:

Essi dissero, Percioche il Signor n'ha bisogno.

35 ואיתיוהי לות ישוע וארמיו על עילא מ מאניהון וארכבוהי לישוע עלוהי:

E così lo menorono à IESV: poi gittati i lor proprij vestimenti sopra il polledro, vi posero sopra IESV.

36 כד דין אזל פרסין הוו מאניהון באורחא:

E mentre ch'egli andaua, distendeuano i lor vestimenti ne la via.

יט

29 ויהי כאשר קרבו אל־בית פאגא ובית עניה אל ההר הנקרא הר הזיתים וישלח שני תלמידיו:

Y aconteció que llegando cerca de Beth-phage, y de Bethania, àl monte que se llama de las Oliuas, embió dos de sus Discipulos.

30 לאמר לכו אל־הטירה אשר לפניכם וכאשר תבואו בה תמצאו עיר בן־אתונות אסור אשר עליו בכל־עת איש לא ישב התירוהו והביאו פה:

Diziendo, Id àl aldea que esta delante: en la qual como entrardes, halareys vn pollino atado en el qual ningun hombre jamas se hà sentado: desataldo, y traeldo.

31 ואם איש ישאל לכם למה מתירים אתם וככה תאמרו לו כי־אדני יצטרך לו:

Y si alguien os preguntare, Porque lo desatays? Dezirleheys assi porque el Sennor lo ha menester.

32 וילכו הנשלחים וימצאו כאשר אמר להם:

Y fueron los que auian sido embiados y hallaron, como el les dixo, (el pollino parado.)

33 וכאשר התירו את העיר ויאמרו אדניו אליהם על־מה תתירו את־העיר:

Y desatando ellos el pollino, sus duennos les dixeron, Porque desatays el pollino?

34 ויאמרו אדני יצטרך לו:

Y ellos dixeron, Porque el Sennor lo hà menester.

35 ויביאו אותו אל־ישוע וירמו את־בגדיו על־העיר וירכיבו את־ישוע:

Y truxeronlo à IESVS: y echando ellos sus vestidos sobre el pollino, pusieron encima à Iesus.

36 ובלכתו הציעו את־בגדיהם בדרך:

Y yendo el, tendian sus capas por el camino.

ιθ'.

29. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Et aduint comme il approchoit de Beth-phagé & de Bethanie, vers la montagne qui est appelee des Oliuiers, qu'il enuoya deux de ses disciples.

30. Εἰπών, Ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην· ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισε. λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

Disant, Allez à la bourgade qui est vis à vis de vous, en laquelle estans entrés, vous trouuerez vn asnon attaché, sur lequel iamais homme ne monta: destachez-le, & l'amenez.

31. Καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, Διατί λύετε, οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ, Ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

Que si quelcun vous demande pourquoi vous le destachez, vous lui direz ainsi, Pource que le Seigneur en a à faire.

32. Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι, εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.

Et ceux qui estoyent enuoyés s'en allerent, & trouuerent ainsi qu'il leur auoit dit.

33. Λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς, Τί λύετε τὸν πῶλον;

Et comme ils destachoyent l'asnon, les maistres leur dirent, Pourquoi destachez-vous cest asnon?

34. Οἱ δὲ εἶπον, Ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

Ils respondirent, Le Seigneur en a à faire.

35. Καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. καὶ ἐπιρρίψαντες ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν.

Ils l'amenerent donc à Iesus: & ietterent leurs vestemens sur l'asnon: puis mirent Iesus dessus.

36. Πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ.

Et comme il alloit, ils estendoyent leurs vestemens par le chemin.

CAP. XIX.

29. Et factum eſt, cùm appropinquaſſet ad Beth-phage & Bethaniam, ad montem qui vocatur oliueti, miſit duos diſcipulos ſuos.

And it came to paſſe/ when hee was come neere to Bethphage/ and Bethania/ beſides the mount which is called the mount of Olives/ he ſent two of his diſciples.

30. Dicens, Ite in caſtellũ quod contra eſt: in quod introeuntes, invenietis pullum aſinæ alligatum, cui nemo unquam hominum ſedit: ſolvite illũ, & adducite.

Saying/ Goe yee to the towne which is before you/ wherein/ aſſoone as yee are come/ ye ſhall finde a colte tyed/ whereon neuer man ſate: looſe him/ and bring him hither.

31. Et ſi quis vos interrogaverit, Quare ſolvitis? ſic dicetis ei, Quia Dominus operam eius deſiderat.

And if any man aſke you/ why ye looſe him/ thus ſhall ye ſay vnto him/ Becauſe ye Lord hath neede of him.

32. Abierunt autem qui miſſi erant, & invenerũt ſicut dixit illis, ſtantem pullũ.

So they that were ſent/ went their way/ and found it as he had ſaid vnto them.

33. Solventibus autem illis pullum, dixerunt Domini eius ad illos, Quid ſolvitis pullum?

And as they were looſing the colte/ the owners thereof ſaid vnto them/ Why looſe ye the colte?

34. At illi dixerunt, Quia Dominus eum neceſſarium habet.

And they ſaid/ The Lord hath neede of him.

35. Et duxerunt illum ad Ieſum, & iactantes veſtimenta ſua ſupra pullum, impoſuerunt Ieſum.

So they brought him to Jeſus/ and they caſt their garments on the colte/ and ſet Jeſus thereon.

36. Funte autem illo ſubſternebant veſtimenta ſua in via.

And as he went/ they ſpred their clothes in the way.

Das XIX. Capitel.

29. Vnd es begab ſich/ als er nahet gen Bethphage vnd Bethanien/ vnd kam an den Oelberg/ ſandte er ſeiner Jünger zween.

Oc det begaff ſig/ der hand kom nær til Bethphage oc Berhanien/ oc kom til Oilebierget/ da ſende hand tho aff ſine Diſciple.

30. Vnd ſprach: Gehet hin inn den Marckt der gegen euch ligt/ vnd weñ jhr hinein kompt/ werdet jhr ein Füllen angebunden finden/ auff welchem noch nie kein Menſch geſeſſen iſt/ löſet es ab/ vnd bringets.

Oc ſagde/ Gaar bort til den By/ ſom ligger faar eder/ Oc naar i komme der ind/ ſkulle i ſtrax finde it føl bundet/ paa huilcket der ſad end nu aldri noget Menniſke/ løſer det/ oc fører det hid.

31. Vnd ſo euch jemand fraget/ Warumb jhrs ablöſet? So ſaget alſo zu jhm: Der HERR bedarff ſein.

Oc der ſom nogen ſpør eder at/ hui i løſe det? Da ſiger ſaa til hannem/ HERREN haffuer det behoff.

32. Vnd die Geſandten giengen hin/ vnd funden wie er jhnen geſagt hatte.

Oc de ſom vaare vdſende giuge bort och funde lige ſom hand haffde ſagd dem.

33. Da ſie aber das Füllen ablöſeten/ ſprachen ſeine Herrn zu jhnen: Warumb löſet jhr das Füllen ab?

Men der de løſde Føllet/ da ſagde Herren der offuer til dem/ hui løſe i Føllet?

34. Sie aber ſprachen: Der HERR bedarff ſein.

Oc de ſagde/ HERREN haffuer det behoff.

35. Vnd ſie brachtens zu Jeſu/ vnd worffen jre Kleider auff das Füllen/ vnd ſatzten Jeſum darauff.

Oc de førde det til Jheſum/ oc kaſte deris Klæder paa Føllet/ oc ſette Jheſum der paa.

36. Da er nun hinzog/ breitteten ſie jhre Kleider auff den weg.

Der hand drog nu bort/ bredde de deris Klæder paa veyen

Kapitola XIX.

29. Y ſtalo ſe když ſe přibljžil k Bethffagi/ a k Bethanÿ k Hoře kteráž ſlowe Olíwetſká/ poſlal dwa Včedlnijky ſwá.

Y ſtálo ſie gdy był bliſko Betfage y Bethaniey v gory ktora zowa oliwna poſłał dwu z zwolennikow ſwych.

30. Řka: Gděte ž do Měſtečka kteréž proti wám geſt: do kteréhož to wegdauce/ naleznete Oſlátko přiwázané/ na kterémžto žádný z Lidij nikdý neſeděl: odwěžte ge/ a přiweďte.

Mowiac/ Idźcie do wśi ktora ieſt przeciw wam/ do ktore wſzedſzy nay dźziecie oſle vwiązáne/ ná ktorym żaden człek nigdy nie śiedźiał/ odwiązawſzy przywiedźcież ie.

31. A optáli ſe wás kdo/ Proč odwazugete? tak dijte gemu: Že PÁN ho potřebuge.

A ieſliżby was ktho ſpytał/ Przecz odwięzuiecie? tákże mu powiedźcie/ Iż tego Pánu potrzebá.

32. Tehdy odeſſli ti kteřijž byli poſláni/ a nalezli yakož gim byl řekl/ Oſlátko ano ſtogij.

A ták ſzedſzy ci ktorzy byli poſłáni/ ználeźli ták iáko im powiedźiał

33. A když oni odwazowali Oſlátko/ řekli Páni geho k nim: Proč odwazugete Oſlátko?

Gdy tedy rozwięzowáli oſle/ rzekli pánowie iego do nich/ Przecz odwięzuiecie oſłe?

34. A oni řekli: Že PÁN ho potřebuge.

Ale im oni powiedźieli. Iż tego Pánu potrzebá.

35. Y přiwedli ge k Gežijſſowi. A wložiwſſe raucha ſwá na Oſlátko/ wſſadili na ně Gežijſſe.

Y wiedli ie do Iezuſá/ á námiotawſzy ſſat ſwych ná ono oſłe/ wſádźili ná nie Iezuſá.

36. A když on gel ſtlali Raucha ſwá na ceſtě.

A ták gdy iechał/ pośćieláli ſſáty ſwe ná drodze.

יט

37 וכד קרב למחתתא דטורא דבית זיתא שריו כלה כנשא דתלמידא חדין ומשבחין לאלהא בקלא רמא על כל חילא דחזו׃

Et essendosi gia appressato à la scesa del monte de gli Oliui, tutta la moltitudine de discepoli facendo allegrezza, cominciorono à laudare Iddio ad alta voce, di tutte le virtù che haueuano vedute.

38 ואמרין הוו בריך הו מלכא דאתא בשמה דמריא שלמא בשמיא ושובחא במרומא׃

Dicendo, Benedetto sia il Re che viene nel nome del Signore: pace in cielo, e gloria ne luoghi altissimi.

39 אנשא דין מן פרישא מן בית כנשא אמרין לה רבי כאי בתלמידיך׃

Allora certi Farisei de la turba li dissero, Maestro, riprendi i tuoi discepoli.

40 אמר להון אמר אנא לכון דאן הלין ישתקון כאפא נקעון׃

Et egli rispondendo, disse loro, Io vi dico che se costor taceranno, le pietre gridaranno.

41 וכד קרב וחזא למדינתא בכא עליה׃

E come si fu auuicinato, vedendo la città, pianse sopra essa, dicendo.

42 ואמר אלו דכי ידעתי אילין דאיתיהין דשלמכי אפן ביהנא יומכי השא דין אתכסי להין מן עיניכי׃

O se ancor tu hauessi conosciuto, pur in questa tua giornata, le cose che appartengono à la tua pace: ma hora elle sono ascose à gli occhij tuoi.

43 יאתון לכי דין יומתא דיחדרונכי בעלדבביכי ויאלצונכי מן כל דוכא׃

Perche verranno i giorni sopra di te, che i tuoi nimici ti circondaranno di bastione: & attorniarannoti, e opprimerannoti d'ogni banda.

יט

37 ובקרובו אל־מורד הר הזיתים החלו כל־המון התלמידים לשמח ולהלל את־האלהים בקול גדול על־כל־הגבורות אשר ראו בעיניהם׃

Y como llegassen yá cerca de la decendida del monte de las Oliuas, toda la multitud de los Discipulos gozandose començaron à alabar à Dios à gran boz de todas las marauillas que auian visto.

38 לאמר ברוך המלך הבא בשם יהוה שלום בשמים וכבוד במרומים׃

Diziendo. Bendito el Rey que viene en nombre del Sennor: paz en el cielo, y gloria en lo altissimo.

39 וקצת המפרשים מהמון אמרו אליו המלמד גער בתלמידיך׃

Entonces algunos de los Phariseos de las compannas le dixeron, Maestro, reprehende à tus Discipulos.

40 ויען ויאמר להם אומר אני לכם כי־אם האלה יחשו ואבנים תצעקנה׃

Y el respondiendo, dixoles, Digo os que si estos callâren, las piedras clámaràn.

41 וכאשר קרב ורואה את־העיר בכה עליה׃

Y como llegó cercá, viendo la ciudad, lloró sobre ella.

42 לאמר אם ידעת אתי גם ביום הזה את־אשר לשלומך ועתה נסתר מעיניך׃

Diziendo, Porque tambien tu, si conociesses alomenos en este tu dia loque toca à tu paz: mas aora está encubierto de tus ojos.

43 כי־ימים באים עליך ובאו איביך ושפכו עליך סוללה ובנו עליך דיק סביב וצרו עליך מכל מקומים׃

Por loqual vendran dias sobre ti que tus enemigos te cercaran con baluarte: y te pondràn cerco, y de todas partes te ponderan en estrecho:

ιθ'.

37. Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες, αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων.

Et comme desia il approchoit à la descente de la montagne des Oliuiers, toute la multitude des disciples s'esiouïssant, se print à louër Dieu à haute voix, pour toutes les vertus qu'ils auoyent veuës.

38. Λέγοντες, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.

Disans, Benit soit le Roy qui vient au nom du Seigneur: paix soit au ciel, & gloire és lieux tres-hauts.

39. Καί τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτόν, διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου.

Adonc quelques vns d'entre les Pharisiens de la troupe lui dirent, Maistre repren tes disciples.

40. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται.

Lui respondant leur dit, Ie vous di que si ceux-ci se taisent, les pierres mesmes crieront.

41. Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ.

Et quand il fut approché, voyant la ville, il pleura sur elle, disant.

42. Λέγων, ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σύ, καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου.

O si toi aussi eusses cognu, voire au moins en ceste tiene iournee les choses qui appartienent à ta paix: mais maintenant elles sont cachees de deuant tes yeux.

43. Ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ, καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν.

Car les iours viendront sur toi que tes ennemis t'assiegeront de tranchees, & t'enuironneront & enserreront de tous costés.

CAP. XIX.

37. Et cùm appropinquaret iam ad deſcenſum montis oliveti, cœperunt omnes turbæ deſcendentium gaudentes laudare Deum voce magna, ſuper omnibus quas viderant virtutibus.

And when he was now come nere to the going downe of the mount of Olives / the whole multitude of the diſciples beganne to reioyce / and to praiſe God with a loude voyce / for all the great workes that they had ſeene.

38. Dicentes, Benedictus qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo, & gloria in excelſis.

Saying / Bleſſed be the King that commeth in the Name of the Lord: peace in heauen / and glorie in the hieſt places.

39. Et quidam Phariſæorum de turbis, dixerunt ad illum, Magiſter, increpa diſcipulos tuos.

Then ſome of the Phariſes of the company ſayde vnto him / Maſter / rebuke thy diſciples.

40. Quibus ipſe ait, Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.

But he anſwered / and ſaid vnto thē / I tell you / that if theſe ſhould hold their peace / the ſtones would cry.

41 Et ut appropinquavit, videns civitatem, flevit ſuper illam.

And when he was come nere / he behelde the Citie / and wept for it.

42, Dicens, Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.

Saying / O if thou hadeſt euen knowen at the leaſt in this thy day thoſe thinges / which belong vnto thy peace: but nowe are they hid from thine eyes.

43. Quia venient dies in te: & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coanguſtabunt te undique.

For the dayes ſhall come vpon thee / that thine enemies ſhall caſt a trench about thee / and compaſſe thee rounde / and keepe thee in on euery ſide.

Das XIX. Capitel.

37. Vnd da er nahe hinzu kam / vnd zog den Oelberg herab / fieng an der gantze hauffe ſeiner Jünger / mit freuden Gott zu loben mit lauter ſtimme / überalle Thaten / die ſie geſehen hatten.

Oc der hand kom nær hen til / oc drog ned at Olie bierget / da begynde hans Diſciplers gantſke Hob / at loffue Gud met Glæde oc høy røſt / offuer alle vnderlige Gerninger / ſom de haffde ſeet.

38. Vnd ſprachen: Gelobet ſey der da kombt ein König inn dem Namen des HERREN / Fride ſey im Himmel / vnd Ehre inn der Höhe.

Oc ſagde / Loffuit vere den ſom kommer en Konge i HERRENS Naffn / Fred vere i Himmelen / och ære i det Høye.

39. Vnd etliche der Phariſeer im Volck ſprachen zu jm: Meiſter / ſtraffe doch deine Jünger.

Och nogle Phariſeer iblant Folcket ſagde til hannem / Meſtre / ſtraffe dog dine Diſciple.

40. Er antworttet vnd ſprach zu jhnen: Jch ſage euch / wo dieſe werden ſchweigen / ſo werden die Steine ſchreyen.

Hand ſuarede / och ſagde til dem / Jeg ſiger eder / der ſom diſſe tie / da ſkulle Steend robe.

41. Vnd als er nahe hin zu kam / ſahe er die Statt an / vnd weinet über ſie.

Oc der hand kom nær hen til / ſaa hand paa Staden / oc græd offuer hannem.

42. Vnd ſprach: Wenn du es wiſteſt ſo würdeſt du auch bedencken / zu diſer deiner zeit / was zu deinem Friede dienet. Aber nun iſts für deinen augen verborgen.

Oc ſagde / der ſom du det viſte / da ſkulde du oc betencke / i denne din tid / huad ſom tien til din Fred. Men nu er det ſkiult faar dine Øyen.

43. Denn es wirdt die zeit über dich kommen / daß deine feinde werden vmb dich / vnd deine Kinder mit dir / eine Wagenburg ſchlagen / dich belägern / vnd an allen orten ängſten.

Thi den tid ſkal komme offuer dig / at dine Fiender ſkulle ſla en Vogenburg omkring dig / oc dine Børn met dig / belegge dig / oc trenge dig alle vegne.

Kapitola XIX.

37. A když ſe giž přibližowal k důlu hory Oliwetſké / počal wſſecken Zástup Včedlnijkůw radugijce ſe chwáliti Boha hlaſem welikým / ze wſſech diwuow kterěž byli widěli.

A gdy był bliſko iuż ná końcu gory oliwney / poczęła wßythká wielkość zwolennikow weſeląc ſie chwálić Bogá głoſem wielkim / ze wßytkich cudow ktore widżieli.

38. Řkauce: Požehnaný kterýž ſe beře Král we Gménu PANJE / pokog ná Nebi / a Sláwa na wýſoſtech.

Mowiąc / Błogoſłáwiony on Krol ktory idżie w imie Páńſkie / pokoy ná niebie / á chwała ná wyſokośći.

39. A někteřij Zákonijcy z Záſtupu / řekli k němu: Miſtře / potreſſcy Včedlnijkůw twých.

Tedy niektorzy Fáryzeußowie z onego zgromádzenia rzekli do niego / Miſtrzu poſkáray zwolenniki twoie.

40. Kterýmž on řekl. Prawijm wám / že budauli tito mlčeti / Kamenij bude wolati.

Ale on odpowiedź dawßy / rzekł im / Powiedam to wam Iż ſliżecby ći milczeli / wnet kámienie woláć będą.

41. A když ſe přiblijžil / wida Měſto plakal nad nim.

A gdy był bliſko vyzrawßy miáſto zapłákał nád nim.

42. Řka: Kdy by poznalo / y tyby / a zagiſté w tento den twůg / kteréž wěcy k pokogi tobě gſau: ale nynij ſkryté gſau od očij twých.

Mowiąc / O gdyby żeś ty znáło / ábo tylko to dnia twego / co ieſt ku pokoiowi twemu / álec to zákryto ieſt od oczu twoich.

43. Nebť přijgdau na tebe dnowé a obklijčij tebe Nepřátelé twogi náſpem / a oblehnau tebe / a ſaužij tě ſe wſſech ſtrán.

Abowiem ten czás ná ćie przyydżie / kiedy ćie obtoczą nieprzyiaciele twoi wálem / y ściſną ćie ze wßąd.

יט

44 וְנַסְחְפוּנָכִי וְלִבְנַיְכִי בְּגַוְכִי וְלָא נֶשְׁבְּקוּן בְּכִי כֵּאפָא עַל כֵּאפָא חֲלָף דְּלָא יַדַעְתִּי זַבְנָא דְּסוּעְרָנָכִי׃

Espiantaranno te e i tuoi figliuoli, che sono in te, ne lassaranno in te pietra sopra pietra: percioche tu non hai conosciuto il tempo de la tua visitatione.

45 וְכַד עַל לְהַיְכְּלָא שָׁרִי לְמַפָּקוּ לְאָילֵין דְּזָבְנִין בֵּהּ וּמְזַבְּנִין׃

Et entrato nel tempio, incominciò à scacciar quelli che vendeuano e comprauano in esso.

46 וְאָמַר לְהוֹן כְּתִיב דְּבַיְתִּי בֵּית צְלוֹתָא אִיתָוְהִי אַנְתּוּן דֵּין עֲבַדְתּוּנָיְהִי מְעַרְתָּא דְּלֶסְטָיֵא׃

Dicendo loro, Egli è scritto, La mia casa e casa d'oratione: e voi l'hauete fatta vna spelonca di ladroni.

47 וְהוּ מַלֶּף הֲוָא כֻּל־יוֹם בְּהַיְכְּלָא רַבַּי כָּהֲנֵא דֵּין וְסָפְרֵא וְקַשִּׁישֵׁא דְּעַמָּא בָּעֵין הֲווּ לְמוֹבָדוּתֵהּ׃

Et insegnaua ogni giorno nel tempio. E i principali Sacerdoti e li Scribi, e i primi del popolo cercauano di farlo morire.

48 וְלָא מֶשְׁכְּחִין הֲווּ מָנָא נֶעְבְּדוּן לֵהּ כֻּלֵּהּ גֵּיר עַמָּא תְּלֵא הֲוָא בֵּהּ לְמֶשְׁמְעֵהּ׃

E non trouauano che cosa si douessen fare: percioche tutto'l popolo staua intento ad vdirlo.

כ

1 וַהֲוָא בְּחַד מִן יַוְמָתָא כַּד מַלֶּף בְּהַיְכְּלָא לְעַמָּא וּמְסַבַּר קָמוּ עֲלַוְהִי רַבַּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא עַם קַשִּׁישֵׁא׃

Auuenne poi vn di quei giorni, che insegnando egli al popolo nel tempio, & euangelizando, vi sopraggiunsero i principali Sacerdoti, e gli Scribi co i Vecchij.

יט

44 וְיַנְפִּצוּ אוֹתָךְ וְאֶת־בָּנַיִךְ בָּךְ וְלֹא יַשְׁאִירוּ בָךְ אֶבֶן עַל־אֶבֶן עַל־כִּי לֹא יָדַעַתְּ אֶת־הָעֵת־פְּקֻדָּתֵךְ׃

Y te derribarán à tierra: y à tus hijos, losque estan dẽtro de ti: y no dexarán sobre ti piedra sobre piedra: porquanto no conociste el tiempo de tu visitacion.

45 וּבְבוֹאוֹ בְּהֵיכָל הֵחֵל לְהַשְׁלִיךְ אֶת־הַקּוֹנִים וְאֶת־הַמֹּכְרִים בּוֹ׃

Y entrando en el Templo, començó à echar fuera à todos los que vendian y comprauan en el.

46 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם נִכְתַּב כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה וְאַתֶּם עֲשִׂיתֶם לִמְעָרַת הַפָּרִיצִים׃

Diziendoles, Escripto está, Mi Casa, Casa de oracion es mas vosotros la aueys hecho cueua de ladrones.

47 וַיְהִי מְלַמֵּד יוֹם יוֹם בְּהֵיכָל וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְסוֹפְרִים וְהָרִאשׁוֹנִים בָּעָם בִּקְשׁוּ לְאַבְּדוֹ׃

Y ensennaua cada dia en el Templo. mas los principes de los Sacerdotes, y los Escribas, y los principes del pueblo procurauan matarlo:

48 וְלֹא מָצְאוּ מְאוּמָה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ לוֹ כִּי־כָל הָעָם תְּלוּאִים בּוֹ לִשְׁמוֹעַ אוֹתוֹ׃

Y no hallauan que hazerle, porque todo el Pueblo estaua suspenso oyendolo.

כ

1 וַיְהִי בְּאַחַד הַיָּמִים הָאֵלֶּה בְּלַמְּדוֹ אֶת־הָעָם בְּהֵיכָל וּבְבַשְּׂרוֹ וַיָּקוּמוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַסֹּפְרִים עִם הַזְּקֵנִים׃

Y aconteciò vn dia, que ensennando el àl Pueblo en el Templo, y annunciando el Euangelio, juntaronse los principes de los Sacerdotes, y los Escribas, con los Ancianos.

ιθ'.

44. Καὶ ἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ· ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.

Et te raseront toi, & tes enfans qui sont en toi, & ne laisseront en toi pierre sur pierre, pourtant que tu n'as point cognu le temps de ta visitation.

45. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας.

Puis estant entré au temple, il se print à ietter hors ceux qui vendoyent & achetoyent en icelui.

46. Λέγων αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς ἐστιν· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

Leur disant, Il est escrit, Ma maison est la maison de priere: mais vous en auez fait vne cauerne de brigands.

47. Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ.

Et estoit tous les iours enseignant au temple. Et les principaux Sacrificateurs & les Scribes, & les principaux du peuple taschoyent à le faire mourir.

48. Καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ, τί ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.

Mais ils ne trouuoyent chose qu'ils lui peussent faire: car tout le peuple estoit fort ententif à l'ouïr.

ΚΕΦΑΛ. κ'.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις.

Or aduint en l'vn de ces iours-la, comme il enseignoit le peuple au temple, & evangelizoit, que les principaux Sacrificateurs, & les Scribes auec les Anciens, suruindrent.

CAP. XIX.

44. Et ad terram proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt, & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem: eo quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ.

And ſhall make thee euen with the ground / and thy children which are in thee / and they ſhall not leaue in thee a ſtone vpō a ſtone / becauſe thou knewest not the time of thy viſitation.

45. Et ingreſſus in templū, cœpit eiicere vendentes in illo & ementes.

He went alſo into the Temple / and began to caſt out them that ſolde therein / & them that bought.

46. Dicens illis, Scriptum eſt, Quia domus mea, domus orationis eſt: Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

Saying vnto them / It is written / Mine houſe is the houſe of prayer: but ye haue made it a denne of thieues.

47. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem ſacerdotum & Scribę & principes plebis quærebant illum perdere.

And he thaught dayly in the Temple. And the high Prieſtes and the ſcribes / and the chiefe of the people ſought to deſtroy him.

48. Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens illum.

But they could not find what they might doe to him: for all the people hanged vpon him when they heard him.

CAP. XX.

ET factum eſt, in una dierum docente illo populum in templo & evangelizante, convenerunt principes ſacerdotum & Scribæ cum ſenioribus.

And it came to paſſe / that on one of thoſe dayes / as he taught the people in the Temple / and preached the Goſpel / the high Prieſtes & the Scribes came vpon him with the Elders.

Das XIX. Capitel.

44. Vnd werden dich ſchleiffen / vnd keinen Stein auff dem andern laſſen / darumb / daß du nicht erkennet haſt die zeit / darinnen du heimgeſucht biſt.

Och de ſkulle legge dig øde / oc icke lade en Sten bliffue paa den anden / Fordi / at du kende icke den tid ſom du eſt hiemſøct vdi.

45. Vnd er gieng inn den Tempel / vnd fieng an außzutreiben die darinnen verkaufften vnd kaufften.

Oc hand gick i Tempelen / oc begynte at vddriffue dem / ſom der vdi ſolde oc købte.

46. Vnd ſprach zu jhnen: Es ſtehet geſchrieben: Mein Hauß iſt ein Bethauß / Jr aber habts gemacht zur Mördergruben.

Oc ſagde til dem / der ſtaar ſcreffuit / Mit huſſ er it Bede huſſ / men i haffue giort en Roffuere kule der aff.

47. Vnd lehret täglich im Tempel. Aber die Hohenprieſter vnd Schrifftgelehrten / vnnd die fürnemeſten im Volck / trachten im nach / das ſie jhn vmbbrechten.

Oc hand lærde daglige i Tempelen. Men de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge oc de Øffuerſte iblant Folcket / ſtode effter at omkomme hannem.

48. Vnd funden nicht wie ſie jm thun ſolten / denn alles Volck hieng jm an / vnd höret jhn.

Och de funde icke / huad de ſkulde gøre hannem / Thi alt Folcket hengde ved hannem / oc hørde hannem.

Das XX. Capitel.

Vnd es begab ſich der tage einen / da er das Volck lehret im Tempel / vnd prediget das Euangelium / da tratten zu jhm die Hohenprieſter vnd Schrifftgelehrten mit den Elteſten.

OC det hende ſig paa en aff de dage / der hand lærde Folcket i Tempelen och predickede Euangelium / da traadde de ypperſte Preſter och Scrifftkloge met de Eldſte til hannem.

Kapitola XIX.

44. A na Zemi tebe rozmecy / y Syny twé kteřijž w tobě gſau / a neoſtawij w tobě kamene na kameni: proto že gſy nepoznalo čaſu nawſſtijwenij twého.

A położą cię rowna z ziemią / y syny twe w tobie / áni zoſtáwią kámienia na kámieniu / dla tego iześ nie poznáło onego czáſu náwiedzenia twego.

45. A wſſed do Chrámu / počal wymijtati prodawače w něm a kupce.

Zátym wſzedſzy do Kośćiołá począł wyrzucać ty ktorzy przedawáli w nim y ku powáli.

46. Řka gim: Pſáno geſt / že Dům můg / dům Modlitby geſt / Ale wy gſte gey včinili peleſſý Lotrowſkau.

Mowiąc im / Napiſano ieſt / Dom moy dom modlitwy ieſt / á wyśćie z niego vczynili iáſkinią zboycow.

47. Y včil na každý den w Chrámě: Knijžata pak Kněžſká a Včitelé / y Starſſý Lidu hledali ho zahubiti:

Y vczył vſtáwicznie w Kośćiele / lecz Kſiążeta Kapłáńſkie / Doktorowie / y przedniejſzy z ludu / ſzukáli tego iákoby go ſtráćić.

48. A nenalezli coby gemu včjnili. Neb weſſkeren Lid welmi pilně poſlauchal ho:

Ale nie mogli znaleść coby mieli czynić / ábowiem wſzytek lud poſpolity ná tym przeſtawał gdy co ſłyſzał od niego.

Kapitola XX.

Y Stalo ſe w geden den když on včil lid w Chrámě / a zwěſtowal Králowſtwj Božij / ſeſſla ſe Knijžata kněžſká a Zákonijcy o Starſſými:

Y Stało ſię niektorego dniá z onych / gdy vczył lud w kośćiele y opowiedał Ewánielią / nádeſzły Kſiążethá kápłáńſkie y Doktorowie z ſtárſzymi.

כ

2 ואמרין לה אמר לן ב באינא שולטנא הלין עבד אנת ומנו הו דיהב לך שולטנא הנא:

E parloron con lui dicendo, Dicci vn poco, con quale autorita fai tu queste cose? ò chi è colui che t'ha dato questa autorita?

3 ענא ישוע ואמר להון אשאלכון ואף אנא מלתא ואמרו לי:

Egli rispondendo, disse loro, Ancor io vi domandarò d'vna cosa, e voi mi rispondete.

4 מעמודיתה דיוחנן מן שמיא הות או מן בני אנשא:

Il battesimo di Giouanni era egli dal cielo, o pur da gli huomini?

5 הנון דין מתחשבין הוו בנפשהון ואמרין דאן נאמר מן שמיא אמר לן ומטול מנא לא הימנתוניהי:

Et essi pensauano in se medesimi, dicendo, Se noi diciamo, Dal cielo: egli dirà, Perche dunque non gli credeste voi?

6 אן דין נאמר מן בני נשא רגם לן עמא כלה מפסין גיר דיוחנן נביא הו:

E se noi diciamo, Da gli huomini: tutto il popolo ci lapidarà, percioche tien per certo che Giouanni sia Profeta.

7 ואמרו לה לא ידעינן מן אימכא הי:

E cosi risposero di non sapere donde fosse.

8 אמר להון ישוע ולא אנא אמר אנא לכון באינא שולטנא הלין עבד אנא:

E IESV disse loro, Ne io dirò à voi con quale autorita fo queste cose.

9 ושרי דיאמר לעמא מתלא הנא גברא חד ד הנצב כרמא ואוחדיה לפלחא ואבעד זבנא סגיאא:

Poi cominciò à dire al popolo questa similitudine, Vn huomo piantò vna vigna, & allogolla ad alcuni lauoratori: & andossene via per molto tempo.

כ

2 ויאמרו אליו לאמר אמר לנו במה שלטון עשה את את האלה או מי זה הוא אשר נתן לך את שלטון הזאת:

Y hablanle, diziendo, Dinos conque potestad hazes estas cosas. o quien es elque te hà dado esta potestad.

3 ויען ויאמר אליהם אשאלה נא לכם גם אני דבר אחד ותאמרו לי:

Respondiendo entonces Iesus, dixoles, Preguntaroshé yo tambien vna palabra, respondedme:

4 הטבילה יוחנן המשמים היתה או מאנשים:

El Baptismo de Ioan era del cielo, ó de los hombres?

5 והמה מתחשבים בנפשם אמרו כי אם נאמר משמים או יאמר ולמה לא האמנתם בו:

Mas ellos pensauan dentro de si, diziendo, Si dixeremos, Del cielo: dirà, Porque pues no le creystes?

6 ואם נאמר מאנשים כל העם יסקלון אותנו כי מאמינים כלם כי יוחנן נביא הוא:

Y si dixeremos, De los hombres, todo el pueblo nos apedreará: porque está ciertos que Ioan era Propheta.

7 ויענו לא ידענו:

Y respondieron, que no sabian de donde auia sido.

8 ויאמר להם ישוע וגם אני לא אמר לכם במה שלטון עשה אנכי את האלה:

Entonces Iesus les dixo, Ni yo os digo conque potestad hago estas cosas.

9 ויחל אל העם לדבר את המשל הזה אדם נטע את הכרם וימסר אותו לאכרים ויגר רבות עתים:

Y començó à dezir àl Pueblo esta parabola: Vn hombre plantó vnà vinna, y arrēdola à labradores. y ausentóse por muchos tiempos.

κ'.

2. Καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν, λέγοντες, εἰπὲ ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην.

Et parlerent à lui, disans, Di-nous, de quelle authorité tu fais ces choses: ou qui est celui qui t'a donné ceste authorité.

3. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ εἴπατέ μοι.

Et Iesus respondant, leur dit, Ie vous interroguerai moi aussi d'vn poinct &, & me respondez:

4. Τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων;

Le Baptesme de Iehan estoit-il du ciel, ou des hommes?

5. Οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, ὅτι ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;

Or disputoyent-ils entr'eux disans, Si nous disons Du ciel: il dira, Pourquoi donc ne l'auez vous creu?

6. Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς. πεπεισμένος γάρ ἐστιν ἰωάννην προφήτην εἶναι.

Et si nous disons, Des hommes: tout le peuple nous lapidera: car ils sont persuadés que Iehan estoit Prophete.

7. Καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν.

Parquoi ils respondirent qu'ils ne sauoyent d'où il estoit.

8. Καὶ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Lors Iesus leur dit, Ie ne vous dirai point aussi de quelle authorité ie fai ces choses.

9. Ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρωπός τις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκανούς.

Alors il se print à dire au peuple ceste similitude, Quelque homme planta vne vigne, & la loa a des vignerons, & fut dehors vn long temps.

3 . Et

CAP. XX.

2. Et aiunt dicentes ad illum, Dic nobis, in qua potestate hæc facis? aut, Quis est qui dedit tibi hanc potestatem?

And spake vnto him/ saying/ Tell vs by what authoritie thou doest these thinges/ or who is he that hath giuen thee this authoritie?

3. Respondens autem Iesus, dixit ad illos, Interrogabo vos & ego unum verbum. Respondete mihi.

And he answered/ & said vnto them/ I also will aske you one thing: tell me therefore.

4. Baptismus Iohannis de cælo erat, an ex hominibus?

The baptisme of John was it from heauen/ or of men?

5. At illi cogitabant intra se, dicentes, Quia si dixerimus, De cælo; dicet, Quare ergo non credidistis illi?

And they reasoned within them selues/ saying/ If we shall say/ From heauen/ he will say/ Why then beleeued ye him not?

6. Si autem dixerimus, Ex hominibus; plebs universa lapidabit nos: certi sunt enim, Iohannem prophetam esse.

But if we shall say/ Of men/ all the people will stone vs: for they be perswaded that John was a Prophet.

7. Et responderunt se nescire unde esset.

Therefore they answered/ that they could not tell whence it was.

8. Et Iesus ait illis, Neque ego dico vobis in qua potestate hæc facio.

Then Jesus said vnto them/ Neither tell I you/ by what authoritie I doe these thinges.

9. Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc, Homo plantavit vineam, & locavit eam colonis: & ipse peregrè fuit multis temporibus.

Then began he to speake to the people this parable/ A certaine man planted a vineyarde/ and let it forth to housbandmen: and went into a straunge countrey/ for a great season.

Das XX. Capitel.

2. Vnd sagten zu jm/ vnd sprachen: Sage vns/ auß waser macht thust du das? Oder wer hat dir die macht gegeben.

Oc talede til hannem/ oc sagde/ Sig oss/ aff huad mact gør du det? Eller huo haffuer giffuet dig den mact.

3. Er aber antworttet vnd sprach zu jhnen: Jch will euch auch ein wort fragen/ saget mirs.

Da suarede hand/ oc sagde til dem/ Jeg vil oc spørre eder at it ord/ siger mig det.

4. Die Tauffe Johannis/ war sie vom Himmel oder von Menschen?

Johannis daab/ vaar hand aff Himmelen eller aff Mennisken?

5. Sie aber gedachten bey sich selbs/ vnd sprachen: Sagen wir vom Himmel/ so wird er sagen: Warumb habt jhr jhm denn nicht geglaubt?

Oc de tencte ved sig selff/ oc sagde/ Sige wi aff Himmelen da siger hand/ huor faare trode i hannem icke?

6. Sagen wir aber von Menschen/ so wirdt vns alles Volck steinigen/ denn sie stehen darauff/ daß Johannes ein Prophet sey.

Men sige wi/ aff Mennisken/ da stener alt folcket oss/ Thi de staa der paa/ at Johannes er en Prophete.

7. Vnd sie antwortten/ sie wisstens nicht/ wo sie her were.

Oc de suarede/ at de viste icke hueden hand vaar.

8. Vnd Jesus sprach zu jhnen: So sage ich euch auch nicht/ auß waser macht ich das thu.

Oc Jhesus sagde til dem/ Saa siger ieg eder oc icke/ aff huad mact ieg gør dette.

9. Er fieng aber an zu sagen dem Volck dise Gleichnuß: Ein Mensch pflantzet einen Weinberg/ vnd thet jn den Weingärtnern auß/ vnd zog über Land ein gute zeit.

Oc hand begynte at sige Folcket denne Lignelse/ it Menniske plantede en Vingaard/ och leyde Vingaards mend hannem/ oc drog vden Landz en long tid.

Kapitola XX.

2. Y řekli gemu: Powěz nám/ w které mocy tyto wěcy činijš? aneb/ kdo gest kterýž dal tobě tuto moc?

A rzekli do niego tymi słowy/ Powiedz nám ktorą mocą to czyniß/ abo ktho iest ten ktory ci dał zwierzchność otote.

3. Tehdy odpowěděw/ řekl k nim: Otáži wás y yá o gedné wěcy/ Odpowězte mi:

Thedy Jezus odpowiedáiac rzekł do nich/ Spytham was y ia o rzecz niektorą/ iedno mi powiedcie.

4. Křest Janůw/ z Nebe li byl čili z Lidij?

Krzest Janow był li z niebá czyli z ludzi?

5. A oni myslili w sobě řkauce: Dijme li z Nebe/ dij nám/ Pročež gste tehdy neuwěřili gemu?

A ták oni myślili v siebie/ mowiac/ Jeśliż powiemy z nieba/ tedy rzecze/ A przecz żeście mu nie wierzyli?

6. Pakli dijme z Lidij/ Lid weškeren vkamenuge nás: neb zagisto držij že gest Jan byl Prorok.

Jeśliż zásie rzeczemy/ Że iest z ludzi/ thedy wßytek lud vkámionuie nas/ Bo tho zá rzecz pewną mają/ iż Jan był Prorokiem.

7. Y odpowěděli: Že newijme odkud gest byl.

Odpowiedzieli tedy/ Że nie wiedzie li skąd był.

8. Y řekl gim Gežijš: Aniž yá wám powijm/ w které mocy toto činijm.

A Jezus im powiedział/ Ani też ia wam powiem ktorą mocą to czynię.

9. Potom počal k lidu prawiti Podobenstwij toto: Člowěk geden štijpil Winnicy/ a nayal gi Winařům/ a sám byl přes pole za mnohé časy.

A począł do ludu powiedáć to podobieństwo/ Człowiek niektory sádził winnice/ y náiał ia oraczom/ á sam odiechál precz ná niemały czás.

כ

10 ובזבנא שדר עבדה לות פלחא דיתלון לה מן פארא דכרמא פלחא דין מחאוהי ושדרוהי כד ס סריק:

Poi à la stagione mandò vn suo seruitore à i lauoratori, accioche li dessero del frutto de la vigna: ma i lauoratori lo batterono, e rimandoronlo voto.

11 ואוסף ושדר לעבדה אחרנא הנון דין אף להו מחאוהי וצערוהי ושדרוהי כד סריק:

E di nuouo mandò ancor vn'altro seruitore: & essi battendo ancor quello, e disonorandelo, ne lo rimandoron voto.

12 ואוסף ושדר דתלתא הנון דין אף להו צלפוהי ואפקוהי:

Poi mandò ancor il terzo, questo ancor ferirono, e scacciaron via.

13 אמר מרא כרמא מנא אעבד אשדר ברי חביבא כבר יחזונה ויתכחדון:

Onde il signor de la vigna, disse, Che farò io? Mandarò il mio figliuolo diletto, forse quando vedranno questo, lo riueriranno.

14 כד חזאוהי דין פלחא מתחשבין הוו בנפשהון ואמרין הנו ירתא תו נקטליוהי ותהוא ירתותא דילן:

Ma come i lauoratori l'hebber veduto, discorsero tra loro, dicendo, Questo è l'herede, venite, ammazziamolo, accioche l'heredità sia nostra.

15 ואפקוהי לבר מן כרמא וקטלוהי מנא הכיל נעבד להון מרא כרמא:

E così scacciatolo fuor de la vigna, l'ammazzarono, Che farà dunque loro il Signor de la vigna?

16 יאתא ונובד לפלחא הנון ונתל כרמא לאחרנא כד שמעו דין אמרו לא תהוא הדא:

Verrà, e distruggerà questi lauoratori, e darà la vigna ad altri. Il che hauendo coloro vdito, dissero, Nō sia già così.

17 הו דין חר בהון ואמר ומנא הי הי דכתיבא דכאפא דאסליו בניא הי הות לריש קרנא זויתא:

Allora egli li riguardò, e disse, Che dunque è questo che è scritto? La pietra che riprouerono gli edificatori, è stata messa per capo d'angolo.

כ

10 ובעתו שלח אל־האכרים את עבדו לתת לו מפרי הכרם והאכרים הכהו וריק שלחוהו:

Y al tiempo embiò vn sieruo à los labradores paraque le diessen del fruto de la vinna-los quales hiriendolo lo embiaron vazio.

11 ויוסף לשלוח עבד אחר והמה גם אותו הכו והבישו ושלחוהו ריק:

Y boluiò à embiar otro sieruo, mas ellos à este tambien herido y affrentado lo embiaron vazio.

12 ויוסף וישלח את־השלישי והמה גם פצעוהו וישליכוהו לחוץ:

Y boluiò à embiar àl tercer sieruo, mas ellos tambien à este echaron herido.

13 ויאמר בעל הכרם מה־אעשה אשלח את־בני ידידי אולי אותו יראו ויכלמו:

Entonces el sennor de la vinna dixo, Que hare? embiaré mi Hijo amado: poruentura quando à este vieren, tendran respecto.

14 וכאשר ראו אותו האכרים ויתחשבו בנפשם לאמר זה היורש הבה נהרג אותו ולנו תהיה ירשתו:

Mas los labradores viendolo pensaron entre si, diziendo, Este es el heredero: venid, matemoslo, paraque la heredad sea nuestra.

15 וישליכוהו מחוץ לכרם וימיתהו ומה יעשה להם בעל הכרם:

Y echandolo fuera de la vinna, mataronlo Que pues les harà el sennor de la vinna.

16 יבוא ויאבד את־האכרים האלה ויתן את־הכרם לאחרים ובשמעם אמרו חלילה לנו:

Vendrà, y destruyrà à estos labradores: y darà su vinna à otros. Y como ellos lo oyeron, dixeron, Guarda.

17 ויביטם לאמר ומה יש זה הנכתב אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה:

Mas el mirandolos, dize, Que pues es loque està escripto, La piedra que condenaron los edificadores, esta fuè por cabeça de esquina?

κ'.

10. Καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν, ἐξαπέστειλαν κενόν.

Et quand vint la saison, il enuoya vn sien: seruiteur vers les vignerons, afin qu'ils lui baillessent du fruict de la vigne, lesquels l'ayans batu, le renuoyerent à vuide.

11. Καὶ προσέθετο πέμψαι ἕτερον δοῦλον· οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες, ἐξαπέστειλαν κενόν.

Et derechef y envoya vn autre seruiteur: lequel ayans aussi batu, apres l'auoir vilainement traitté, ils le renuoyerent à vuide.

12. Καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον.

Et depuis y enuoya aussi le troisieme, lequel ayans aussi nauré ils le ietterent dehors.

13. Εἶπε δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται.

Adonc le Seigneur de la vigne dit, Que ferai-ie: i'y enuoyerai mon fils, le bien aimé: peut estre quand ils le verront, qu'ils le reuerreront.

14. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία.

Mais quand les vignerons le virent, ils tindrent propos entr' eux, disans, Cestui-ci est l'heritier: venez, tuons-le, afin que l'heritage deuiene nostre.

15. Καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;

Et le ietterent hors de la vigne, & le tuerent. Que leur fera donc le Seigneur de la vigne:

16. Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ εἶπον, μὴ γένοιτο.

Il viendra, & fera perir ces vignerons-la, & baillera la vigne à d'autres. Ce qu' ayans ouï, ils dirent ainsi n'aduiene.

17. Ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπε, τί οὖν ἐστι τὸ γεγραμμένον τοῦτο, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας.

Lors il les regarda, & dit, Que veut donc dire ce qui est escrit? La pierre que les edifians ont reiettee, est deuenue la maistresse pierre du coin.

CAP. XX.

10. Et in tempore misit ad cultores servum, ut de fructu vineæ darent illi, Qui cæsum dimiserunt eum inanem.

And at a tyme he sent a seruaunt to the husbandmen/ that they should giue him of the fruite of the vineyarde / but the husbandmen did beat him/ and sent him away emptie.

11. Et addidit alterum servum mittere. Illi auté hunc quoq; cædentes & afficientes contumelia dimiserunt inanem,

Againe he sent yet another seruant: and they did beate him/ & fowle intreated him/ and sent him away emptie.

12. Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes eiecerunt.

Moreouer/ he sent the third / and him they wounded/ and cast out.

13. Dixit autem dominus vineæ, Quid faciam? mittam filium meum dilectum: forsitan cùm hunc viderint, verebuntur.

Then sayde the Lorde of the vineyarde/ What shall I doe? I will send my beloued Sonne: it may be that they will do reuerence/ when they see him.

14. Quem cùm vidissent coloni, cogitaverunt intra se, dicentes, Hic est hæres, occidamus illum, ut nostra fiat hæreditas.

But when the husbandmen sawe him / they reasoned with them selues / saying / This is the heire: come / let vs kil him/ that the inheritãce may be ours.

15. Et eiectum illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ?

So they cast him out of the vineyarde/ & killed him. What shall the Lord of the vineyarde therefore doe vnto them?

16. Veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi, Absit

He will come and destroy these husbandmẽ/ and will giue out his vineyarde to others. But when they heard it / they saide/ God forbid.

17. Ille autem aspiciens eos, ait, Quid est ergo hoc quod scriptum est, Lapidem quẽ reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli?

And he behelde them / and saide/ What meaneth this then that is written / the stone that ẏ builders refused / that is made the head of the corner?

Das XX. Capitel.

10. Vnd zu seiner zeit sandte er einen Knecht zu den Weingärtnern/ daß sie jm geben von der frucht des Weinberges. Aber die Weingärtner steupten jn/ vnd liessen jhn leer von sich.

Oc der tiden kom sende hand en Suend til Vingaardzmendene/ at de skulde giffue hannem Fruct aff Vingaarden/ Men Vingaardz mendene sloge hannem oc lode hannem tomhendet fra sig.

11. Vnd über das sandte er noch einen andern Knecht. Sie aber steupeten denselbigen auch/ vnd höneten jn vnd liessen jhn leer von sich.

Och der offuer/ sende hand end en anden Suend. Men de sloge oc den samme/ oc forhaanede hannem/ oc lode hannem tomhendet fra sig.

12. Vnd über das sandte er den dritten/ sie aber verwundeten den auch/ vnd stiessen jhn hinauß.

Oc der offuer sende hand den tredie. Men de giorde ocsaa den saar/ oc støtte hannem vd.

13. Da sprach der Herr des Weinberges: Was soll ich thun? Jch will meinen lieben Son senden/ villeicht/ weñ sie den sehen/ werden sie sich scheuen.

Da sagde Vingaardens Herre/ Huad skal ieg gøre? Jeg vil sende min elskelige Søn/ maa vel ske/ naar de see hannem/ skulle de frøcte sig.

14. Da aber die Weingärtner den Sohn sahen / dachten sie bey sich selbs / vnd sprachen: Das ist der Erbe/ kommet lasset vns jn tödten/ daß das Erbe vnser sey.

Men der Vingaards mendene saae Sønnen/ tenckte de ved sig selff/ oc sagde/ Det er Arffuingen/ Kommer/ lader oss sla hannem ihiel / at Arffuen skal høre oss til.

15. Vnd sie stiessen jhn hinauß für den Weinberg/ vnd tödten jn. Was wirdt nun der Herr des Weinbergs denselbigen thun:

Oc de støtte hannem vd aff Vingaarden/ oc sloge hannem ihiel. Huad skal nu Vingaardens Herre gøre mod dem?

16. Er wirdt koñen/ vnd dise Weingärtner vmbringen/ vñ seinen Weinberg andern außthun. Da sie das höreten / sprachen sie: Das sey ferne.

Hand skal komme/ oc forderffue disse Vingaards mend/ oc leye andre sin Vingaard. Der de det hørde/ sagde de/ Det vere longt fra.

17. Er aber sahe sie an/ vnd sprach: Was ist denn das/ das geschrieben stehet: Der Stein/ den die Bauleute verworffen haben/ ist zum Eckstein worden?

Oc hand saa paa dem/ oc sagde Huad er det/ som staar screffuit/ Den Sten/ som Bygnings mendene forstøde/ er bleffuen til en Hiørne sten?

Kapitola XX.

10. A w čas Wjna zbijrānij/ poslal k winařům služebnijka/ aby z owotce winnice dali gemu. Kteřijžto zmrskawsse gey pustili ho prázdného.

Gdy potym czás przyszedl / poslal do onych oraczow sługe áby mu pożytki z winnice oddáli/ ktorzy vbiwszy go odesláli z niszczym.

11. A on opět druhého služebnijka poslal. Ale oni y toho také zmrskawsse a vhaněwsse/ pustili prázdného.

Tedy on przedsie poslal sługe drugiego / lecz też ony y tego vbiwszy y ze skomociwszy odesláli z niszczym.

12. Potom opět poslal třetijho/ kteřijžto y toho raniwsse/ wyhnali wen.

Záтym on iesżcze poslal trzeciego/ ále oni y tego zraniwszy wyrzucili.

13. Tehdy řekl Pan Winnice: Co včinijm? pošli Syna mého milého/ snad když toho vzřij/ budau se styděti.

A ták Pan oney winnice rzekł/ Coż mám tzynić? Poślę syná mego milego/ snadź gdy go vyzra/ wsthydác sie go beda.

14. Kteréhožto když vzřeli Winaři/ myslili sami w sobě/ řkauce: Tentoť gest Dědic/ podtež zabime gey/ aby nasse bylo dědictwij.

Ale gdy one° vyzreli oracze/ rozmowili miedzy sobą w ten sposob/ Tenci iest dziedzic/ podzciez á zábiymy go/ áby násze było dziedzictwo.

15. A wystrčiwsse gey wen z Winnice zabili ho. Protož co včinij gim Pán Winnice?

Wyrzuciwszy go tedy z winnice zámordowáli: A przetoż coż im vczyni Pan oncy winnicer

16. Přijgde a zahubij Winaře ty/ a da Winnicy ginym. To vslissawsse řekli/ Nechť toho nenij.

Przyydziec á potrácí oracze ty á da winnice inym. Tho gdy oni słyszeli/ rzekli/ Boże tego nie day.

17. A on wzezřew na ně/ řekl: Co gest pak to/ co psáno gest/ Kámen kterýž zawrhli dělnijcy/ ten včiněn gest w Hlawu vhelnij:

Lecz on poyzrawszy ná nie/ rzekł/ R coż wżdy ono iest nápisano / Kámien ktory odrzucili budulacy/ then sie stał glowa węgielna.

כ

18 וכל מן דיפל על הי כאפא יתרעע וכל מן דהי תפל עלוהי תדריוהי׃

Chiunque cadrà ſopra quella pietra, ſi fracaſſarà : e ſopra cui ella cadrà, lo tritarà.

18 כל־אשר יפול על־האבן הזאת ישבר כי־כל־אשר תפול עליו האבן תמחה ותדק אותו׃

Qualquiera que cayere ſobre a quella piedra ſerá qnebranrado : mas ſobre el que la piedra cayere, deſmenuzarloha.

18. Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται, ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν.

Quiconque cherra ſur ceſte pierre-la, ſera froiſſé : & elle briſera celui, ſur lequel elle cherra.

19 בעו הוו דין רבי כהנא וספרא דנרמון עלוהי אידיא בהי שעתא ודחלו מן עמא ידעו גיר דעליהון אמר מתלא הנא׃

Hor i principali Sacerdoti e li Scribi cercauano in quell'hora di mettergli le mani addoſſo : perche conobbero ch'egli haueua detta queſta ſimilitudine contra di loro : ma temerono il popolo.

19 ויבקשו הכהנים והספרים לשלח אליו את־ידים בשעה ההיא וייראו כי־ידעו כי עליהם אמר את־המשל הזה׃

Y procurauan los Principes de los Sacerdotes y los eſcribas echarle mano en alquella hora, (mas vuieron miedo dèl Pueblo :) porque entendieron que contra ellos auia dicho eſta parabola

19. Καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν. ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπε.

Adonc les principaux Sacrificateurs & les Scribes en ce meſme inſtant taſcherent à mettre les mains ſur lui (mais ils craignirent le peuple :) car ils cognurent bien qu'il auoit dit ceſte ſimilitude contr'eux.

20 ושדרו לותה גשושא דמתדמין בזדיקא דיאחדונהי במלתא וישלמונהי לדינא ולשולטנה דהגמונא׃

Et oſſeruandolo, mandoron de gli ſpioni, che fingeuano d'eſſer giuſti, per ſopraprenderlo in parole, à fine di darlo al magiſtrato & à la poteſtà del Preſidente,

20 ובמרמה שלחו מארבים אשר בשלי כמו שלומים יצטדקו לצודד אותו בדבר ולהסגיר אותו בידי המשרה ושלטון הפקיד׃

Y aſſechandolo, embiaron eſpiones que ſe ſimulaſſen juſtos : para tomarlo en palabras, paraque lo entregaſſen àl principado y à la poteſtad del preſidente :

20. Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους, ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.

Parquoi regardans ſur lui, ils ennoyerent des gens attitrés, qui contrefaiſoyent les gens de bien, pour le ſurprendre en parole : afin de le liurer a la ſeigneurie & puiſſance du Gouuerneur:

21 ושאלוהי ואמרין לה מלפנא ידעינן דתריצאית ממלל אנת ומלף ולא נסב אנת באפא אלא בקושתא אורחא דאלהא מלף אנת׃

Eſſi domandoronlo, dicendo, Maeſtro, noi ſappiamo che tu parli & inſegni rettamente, ne ſei punto accettator di perſone, ma inſegni la via di Dio in verità.

21 וישאלו לו לאמר המלמד ידענו כי־בישר תדבר ומלמד ולא תשא את־פני האנשים כי אם באמת תלמד את־דרך יהוה׃

Los quales le preguntaron, diziendo, Maeſtro, ſabemos que dizes y enſennas biẽ : y que no tienes reſpecto à perſona: antes enſennas el camino de Dios con verdad.

21. Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις.

Leſquels le interroguerent, diſans, Maiſtre, nous ſauons que tu dis & enſeignes droitement, & ne regardes point a l'apparence des perſonnes, mais enſeignes la voye de Dieu en verité.

22 שליט לן דנתל כסף רישא לקסר או לא׃

Ecci egli lecito dare il tributo à Ceſare, ò nò?

22 היכשר לנו לתת מס לקיסר אם לא׃

Es nos licito dar tributo à Ceſar, o no :

22. Ἔξεστιν ἡμῖν καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὔ;

Nous eſt-il loiſible de payer le tribut à Ceſar, ou non?

23 הו דין אסתכל חרעותהון ואמר מנא מנסין אנתון לי׃

Egli hauendo inteſa la loro aſtutia, diſſe loro, Perche mi tentate voi?

23 וכי־ידע מרמתם אמר אליהם למה תנסוני׃

Mas el, entendida el aſtucia de ellos, dixoles, Porque me tentays?

23. Κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν, εἶπε πρὸς αὐτοὺς, τί με πειράζετε;

Mais lui ayant apperceu leur ruſe, leur dit, Pourquoi me tentez-vous?

24 חואוני דינרא דמן אית בה צלמא וכתיבתא הנון דין אמרין דקסר׃

Moſtratemi vn denaro : Di chi ha egli l'imagine e l'inſcrittione? Eſſi riſpondendo, diſſero, Di Ceſare:

24 הראוני דינר למי־יש הצלם והכתב ויענו ויאמרו לקיסר׃

Moſtradme la moneda : de quien tiene la imagen y la inſcripcion? Y reſpondiendo dixeron, de Ceſar.

24. Ἐπιδείξατέ μοι δηνάριον. τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, καίσαρος.

Monſtrez-moi vn denier : de qui a il l'image & l'inſcription? Eux reſpõdans dirent, De Ceſar.

CAP. XX.

18. Omnis qui ceciderit ſuper illum lapidem, conquaſſabitur: ſuper quem autem ceciderit, comminuet illum.

Whoſoeuer ſhall fall vpon that ſtone/ ſhal be broken: and on whom ſoeuer it ſhall fall/ it will grinde him to powd.

19. Et quærebant principes ſacerdotum & Scribæ mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum: cognoverunt enim quòd ad ipſos dixerit ſimilitudinem hanc.

Then the hie Prieſts and the Scribes the ſame houre went about to lay handes on him: (but they feared the people) for they perceiued that he had ſpoken this parable againſt them.

20. Et obſervantes miſerunt inſidiatores qui ſe iuſtos ſimularent: ut caperent eum in ſermone, & traderent illum principatui: & poteſtati præſidis.

And they watched him/ and ſent forth ſpies/ which ſhould faine thew ſelues iuſt men/ to take him in his talke/ and to deliuer him vnto the power and authoritie of the gouernour.

21. Et interrogaverunt eũ, dicentes, Magiſter, ſcimus quia rectè dicis & doces: & non accipis perſonam, ſed viam Dei in veritate doces.

And they aſked him/ ſaying/ Maſter/ wee know that thou ſayeſt/ and teacheſt right/ neither doeſt thou accept mans perſon/ but teacheſt the way of God truely.

22. Licet nobis tributum dare Cæſari, an non?

Is it lawfull for vs to giue Ceſar tribute/ or no?

23. Conſiderans autem dolum illorum, dixit ad eos, Quid me tentatis?

But he perceiued their craftines/ and ſaid vnto them/ Why tempt ye me?

24. Oſtendite mihi denarium. Cuius habet imaginem & inſcriptionem? Reſpondentes dixerunt, Cæſaris.

Shewe me a penie. Whoſe image and ſuperſcription hath it? They anſwered and ſaid/ Ceſars.

Das XX. Capitel.

18. Welcher auff diſen Stein fellet/ der wirdt zuſchellen/ Auff welchen er aber fellet/ den wirdt er zumalmen.

Huo ſom falder paa denne Sten/ hand bliffuer aldelis ſkeffret/ Men huilcken hand falder paa/ hand bliffuer ſønderknuſit/

19. Vnnd die Hohenprieſter vnnd Schrifftgelehrten trachten darnach/ wie ſie die hände an jhn legten zu der ſelbigen ſtunde/ vnd forchten ſich für dem Volck/ denn ſie vernamen daß er auff ſie diſe Gleichniß geſaget hatte.

Oc de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge haffde i ſinde/ huorledis de kunde legge Hender paa hannem i den ſamme ſtund/ oc de fryctede ſig for Folcket/ Thi de forſtode/ at hand haffde ſagd denne Lignelſe mod dem.

20. Vnd ſie hielten auff jn/ vnd ſandten Laurer auß/ die ſich ſtellen ſolten/ als weren ſie fromb/ Auff daß ſie jhn inn der Rede fiengen/ damit ſie jhn überantwortten köndten der Oberkeit vnd gewalt des Landpflegers.

Oc de varede paa hannem/ oc vdſende Beklagere/ ſom ſkulde ſticke ſig/ lige ſom de haffde verit frome Paa det de kunde gribe hannem i Talen/ met huilcket de kunde antuorde Øffrigheden oc Landz herrens mact hannem.

21. Vnd ſie fragten jhn/ vnnd ſprachen: Meiſter/ wir wiſſen daß du auffrichtig redeſt/ vnd lehreſt/ vnd achteſt keines Menſchen anſehen/ Sondern du lehreſt den weg Gottes recht.

Oc de ſpurde hannem at/ oc ſagde/ Meſtere/ wi vide at du taler ret/ oc lærer/ oc acter inted Menniſkis anſeelſe/ Men du lærer Gudz vey rettelige.

22. Jſts recht/ daß wir dem Keiſer den Schoß geben oder nicht?

Er det ret/ at wi giffue Keyſeren Skat eller ey?

23. Er aber mercket jhre Liſte/ vnd ſprach zu jhnen: Was verſucht jhr mich?

Oc hand merckte deris ſuig/ oc ſagde til dem/ Hui friſte i mig?

24. Zeiget mir den Groſchen: Wes Bilde vnd überſchrifft hat er? Sie antwortten/ vnnd ſprachen: Des Keiſers.

Viſer mig Pendingen/ Hues billede oc offuerſcrifft haffuer hand? De ſuarede/ oc ſagde/ Keyſerens.

Kapitola XX.

18. Káždý kdož padne na ten kámen/ rozrazý ſe: a na kohož vpadne/ potřeř gey.

Wſſelki ktoryž vpádnie ná ten kámień/ ſtłucze ſie/ á ná kogo záſie vpádnie/ pokruſzy go.

19. Protož hledala Knijžata Kněžſká a Včitelé/ aby naň wztáhli ruce w tu hodinu: ale báli ſe Lidu/ neb gſau porozuměli/ žeby na ně mluwil Podobenſtwij toto.

Tedy Kſiążetá kápłáńſkie y Doktorowie chcieli ſie naň rzućić rękomá te goż tám czáſu/ iednoż ſie ludu báli/ ábowiem poználi iż ná nie przytaczał to podobieńſtwo.

20. A auklad včiniwſſe/ poſlali ſſpehéře/ kteřížby ſe ſprawedliwými dělali/ aby gey popadli w řeči/ a wydali Wrchnoſti a mocy Wládařawě.

A ták czyháiąc naň poſłáli ſpiegi/ ktorzyby ſie zmyſláli być ſpráwiedliwemi/ áby podchwyćili ſłowá iego/ chcąc go podáć pod zwierzchność y moc ſtároście.

21. Y otázali ho řkauce: Miſtře/ wijme že práwě mluwijš y včijš/ a nepřijmáš oſoby/ ale w prawdě ceſtě Božij včijš:

Ktorzy go pytáli/ mowiąc/ Miſtrzu wiemy że dobrze powiedaſz y uczyſz/ ani ſobie ważyſz oſoby/ owſzem drogi Bożey w prawdzie náuczáſz.

22. Sluſſýli nám Dán dáwatj Cýſaři/ čili nic?

Sluſzyli nam dáć podátek Ceſárzowi/ czyli nie?

23. Ale poznaw leſt gegich/ řekl k nim: Co mne pokauſſýte?

Lecz on opáczywſzy chytrość ich/ rzekł ku nim/ Czemuż mie kuśicie?

24. Vkažte mi groš. Čij má obraz a nápis? Odpowěděwſſe/ řekli gemu: Cýſařůw.

Vkáżcie mi pieniądz: czyi ma iá ſobie obraz y napis? A odpowiedziawſzy mu rzekli/ Ceſárſki.

כ

25 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ הַבוּ הָכִיל דְּקֵסַר לְקֵסַר וְדַאלָהָא לַאלָהָא׃

Et egli disse loro, Rendete dunque à Cesare le cose che son di Cesare, & à Dio le cose che son di Dio.

26 וְלָא אֶשְׁכַּחוּ לְמֵאחַד מֶנֵּהּ מֶלְּתָא קֳדָם עַמָּא וְאֶתְדַּמַּרוּ, עַל פֶּתְגָּמֵהּ וַשְׁתֶקוּ׃

E cosi essi non poteron riprendere la sua parola dinanzi al popolo: ma maravigliandosi de la sua risposta, si tacquero.

27 קְרֶבוּ דֵּין אֲנָשִׁין מֶן זַדּוּקָיֵא הָנוּן דְּאָמְרִין דַּקְיָמְתָא לַית וְשַׁאלוּהי׃

Poi s'accostorono à lui alcuni de Sadducei, che niegano la resurrettione, e domanderonli.

28 וְאָמְרִין לֵהּ מַלְפָנָא מוּשֶׁא כְּתַב לַן דְּאֶן אְנָשׁ נְמוּת אֲחוּהי וְאִית לֵהּ אַנְתְּתָא דְּלָא בְּנַיָא נֶסַּב אֲחוּהי אַנְתְּתֵהּ וַנְקִים זַרְעָא לַאחוּהי׃

Dicendo, Maestro, Moise ci scrisse, Se il fratello di qualcuno verrà à morte, hauendo moglie, e morrà senza figliuoli: il suo fratello pigli la moglie di lui, e suscite il seme al fratel suo.

29 שַׁבְעָא דֵּין אַחִין אִית הֲווּ וְקַדְמָיָא נְסַב אַנְתְּתָא וּמִית דְּלָא בְּנַיָא׃

Hor egli erano sette fratelli, il primo de quali prese moglie, e morà senza figliuoli.

38 וְנַסְבָהּ דַּתְרֵין לַאנְתְּתֵהּ וְהָנָא מִית דְּלָא בְּנַיָא׃

Onde il secondo la prese, e mori ancor egli senza figliuoli.

31 וְדַתְלָתָא תּוּב נַסְבָהּ וְהָכְוָת וְאַף שַׁבְעַתְּיְהוֹן וּמִיתוּ וְלָא שַׁבְקוּ בְּנַיָא׃

Poi la prese il terzo: similmente ancora gli altri de i sette, e senza lassar figliuoli, si morirono.

32 וּמִיתַת בְּחַרְתָא וְאַף אַנְתְּתָא׃

Doppo tutti mori ancor la donna.

כ

25 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם לָכֵן תְּנוּ לְקֵיסָר אֲשֶׁר לְקֵיסָר וְלֵאלֹהִים אֲשֶׁר לֵאלֹהִים׃

Entonces dixoles, Pues dad à Cesar loque es de Cesar: y loque es de Dios, à Dios.

26 וְלֹא יָכְלוּ לְהַכְלִים אֶת־דְּבָרוֹ לִפְנֵי הָעָם וַיִּתְמְהוּ עַל־מַעֲנֹתוֹ וַיֶּחֱשׁוּ׃

Y no pudieron reprehender su dicho delante del Pueblo: antes marauillados de su respuesta, callaron.

27 וַיִּקְרְבוּ אַנְשֵׁי הַצְּדוּקִים אֲשֶׁר אָמְרוּ כִּי־אֵינֶנָּה קִימַת הַמֵּתִים וַיִּשְׁאָלוּ לוֹ׃

Y llegandose vnos de los Sadduceos, los quales niegan auer resurrecion, preguntaronle.

28 לֵאמֹר רַבֵּינוּ מֹשֶׁה כָּתַב לָנוּ אִם אִישׁ יָמוּת וְלֹא הָיָה לוֹ בֵן־ וְיִקַּח אָחִיו אֵשֶׁת הַמֵּת לוֹ לְאִשָּׁה וְיָקִים לְאָחִיו זָרַע׃

Diziendo Maestro, Moysen nos escriuió, Si el hermano de alguno muriere teniendo muger, y muriere sin hijos, que su hermano tome la muger: y leuante simiente à su hermano.

29 וַיְהִיוּ שִׁבְעָה אַחִים וְהָרִאשׁוֹן לָקַח אִשָּׁה וּמֵת בְּלִי זָרַע׃

Fueron pues siete hermanos: y el primero tomó muger, y murio sin hijos.

20 וַיִּקַּח הַשֵּׁנִי אֶת־הָאִשָּׁה וְגַם הוּא מֵת בְּלִי זָרַע׃

Y tomóla el segundo: el qual tambien murió sin hijos.

31 וְהַשְּׁלִישִׁי לָקַח אוֹתָהּ וְגַם כֵּן הַשִּׁבְעָה לֹא עָזְבוּ בָנִים וַיָּמוּתוּ׃

Y tomóla el tercero: ansimismo tambien todos siete: y no dexaron simiente, y murieron.

32 וְאַחֲרֵי כֻלָּם וַתָּמָת הָאִשָּׁה גַּם הִיא׃

Y à la postre de todos murió tambien la muger.

κʹ.

25. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τοίνυν τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.

Et il leur dit, Rendez donc à Cesar les choses qui sont à Cesar, & à Dieu les choses qui sont à Dieu.

26. Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ. καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.

Ainsi ne peurent-ils trouuer à redire en sa parole deuant le peuple: mais tout esbahis de sa response, ils se teurent.

27. Προσελθόντες δέ τινες τῶν σαδδουκαίων οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτὸν.

Lors quelques vns d'entre les Sadduciens (qui nient formellement la resurrection) s'approcherent, & l'interroguerent.

28. Λέγοντες, διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

Disans, Maistre, Moyse nous a laissé par escrit, Si le frere de quelcũ est mort ayant femme, & qu'il soit mort sans enfans: que son freré prene la femme d'icelui, & qu'il suscite lignee à son frere.

29. Ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα, ἀπέθανεν ἄτεκνος.

Or y eut il sept freres, dont le premier print femme, & mourut sans enfans.

30. Καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος.

Et le second la print, & mourut aussi sans enfans.

31. Καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα, καὶ ἀπέθανον.

Puis le troisieme la print, & semblablement tous les sept, & moururent sans auoir laissé enfans.

32. Ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

Apres tous, la femme aussi mourut.

CAP. XX.

25. Et ait illis, Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo.

Then he ſaid vnto them/ Giue then vnto Ceſar the thinges / which are Ceſars/and to God thoſe/which are Gods

26. Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in reſponſo eius, tacuerunt.

And they could not reproue his ſaying/before the people: but they marueiled at his anſwere/and held their peace.

27. Acceſſerunt autem quidam Sadducæorum qui negant eſſe reſurrectionem, & interrogaverunt eum.

Then came to him certaine of the Sadduces (which denie that there is any reſurrection) and they aſked him.

28. Dicentes, Magiſter, Moyſes ſcripſit nobis, Si frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem, & hic ſine liberis fuerit, ut accipiat eam frater eius uxorem, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

Saying / Maſter / Moſes wrote vnto vs / If any mans brother die hauing a wife/ and he die without childrē/that his brother ſhould take his wife/and raiſe vp ſeede vnto his brother.

29. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus eſt ſine filiis

Now there were ſeuen brethren/and the firſt tooke a wife/and hee dyed without children.

30. Et ſequens accepit illam, & ipſe mortuus eſt ſine filio.

And the ſecond tooke the wife / and he dyed childe leſſe.

31. Et tertius accepit illam. Similiter & omnes ſeptem: & non reliquerunt ſemen, & mortui ſunt.

Then the third tooke her: and ſo likewiſe the ſeuen dyed / and left no children.

32. Noviſſimè omnium mortua eſt & mulier.

And laſt of all/the woman dyed alſo

Das XX. Capitel.

25. Er aber ſprach zu jnen: So gebet dem Keiſer was des Keiſers iſt/ vnd Gott / was Gottes iſt.

Da ſagde hand til dem / Saa giffuer Keyſeren/ det Keyſeren hører til/ oc Gud/ det Gud hører til.

26. Vnd ſie kondten ſein wort nicht tadeln für dem Volck / vnd verwunderten ſich ſeiner antwort/ vnd ſchwigen ſtill.

Oc de kunde icke ſtraffe hans Ord faar Folcket/ Oc de forundrede ſig paa hans ſuar /oc tagde ſtille.

27. Da tratten zu ihm etliche der Saduceer (welche da halten es ſey kein aufferſtehen) vnd fragten jhn.

Da traadde nogle aff Saduceerne til hannem (huilcke ſom holde/ at der er ingen Opſtandelſe) oc ſpurde hannem at.

26. Vnd ſprachen: Meiſter/ Moſes hat vns geſchrieben / ſo iemands Bruder ſtirbt/ der ein Weib hat/ vnd ſtirbet erbloß/ ſo ſol ſein Bruder das Weib nemen / vnd ſeinem Bruder einen Samen erwecken.

Oc ſagde / Meſtere/ Moſe haffuer ſaa ſcreffuit oſſ/ Der ſom nogens Broder døer/ ſom haffuer en Huſtru / oc døer vden Arffuing / da ſkal hans Broder tage Huſtruen / oc opuecke ſin Broderen Sæd.

29. Nun waren ſieben Brüder/ Der erſte nam ein Weib/vnd ſtarb erbloß.

Nu vaare ſiu Brodre/ Den førſte tog en Huſtru/ oc døde vden Arffuing.

30. Vnd der ander nam das Weib/ vnd ſtarb auch erbloß.

Oc den anden tog Huſtruen/ oc døde ocſaa vden Arffuing.

31. Vnd der dritte nam ſie. Deſſelbigen gleichen alle ſieben / vnd lieſſen keine kinder / vnd ſtorben.

Oc de tredie tog hende. Diſligeſt alle/ oc lode icke Børn effter ſig/ oc døde.

32. Zu letzt nach allen ſtarb auch das Weib.

Paa det ſiſte / effter dem alle/døde oc ſaa Quinden.

Kapitola XX.

25. Y řekl gim: Nawraťtež tedy co geſt Cyſařowého Cyſaři/ a co geſt Božijho Bohu.

Zátym powiedział im / Oddaycież tedy co ieſt Ceſárſkiego Ceſárzowi/ á co ieſt Bożego Bogu.

26. Y nemohli ſlowa geho ſtijhati před Lidem: a diwijce ſe odpowědi geho/ mlčeli.

A ták nie mogli podchwyćić ſłow iego przed ludem/á z dziwiwſzy ſie od powiedzi iego/ milczeli.

27. Tehdy přiſtaupili někteřij z Saduceyſkých/ kteřijž zapijragij býti z Mrtwých wſtánij. Y otazali ho.

Potym przyſzli niektorzy z Sáduzeuſzow/ (ktorzy powiedáią iż nie máſz zmártwych wſtánia) y pytáli go.

28. Řkauce: Miſtře/ Mogžijſs napſal nám/ Kdyby Bratr něčij vmřel mage Manželku/ a tenby ſeſſel bez Dětij / aby gi pogal Bratr geho za Manželku/ a wzbudil Sýmě Bratru ſwému:

Mowiąc/ Miſtrzu Moizeſz nam nápiſał/ Jeſliżby czy brát vmárł máiąc żonę / á zſzedłby przez dziatek / áby brat iego wziął onę żonę / á wzbudził potomſtwo brátu ſwemu.

29. Y bylo Sedm Bratřij/a prwnij pogaw Zenu / vmřel bez dětij.

Było tedy ſiedm bráciey/ z ktorych pierwſzy pojawſzy żonę/ vmárł bez dziatek.

30. A druhý pogal gi / y ten vmřel bez Dětij.

Potym ią wziął wtory/owa ták y oni ſiedm / á nie zoſtáwiwſzy dziatek pomárli.

31. A třetij pogal gi. Též y wſſech ſedm/ a nezuo ſtawiwſſe Semene/ zemřeli.

Potym ią wziął trzeci/lecz y ten vmárł nie máiąc dziatek.

32. Nayposléze ze wſſech vmřela y Zena.

Po wſzytkich też vmárłá y niewiáſtá.

כ

33 בקימתא הכיל דאינא מנהון תהוא אנתתא שבעתהון גיר נסבוה :

Ne la resu[illegible]ttione dunque di qual di loro sarà ella moglie? conciosia cosa che sette l'hebbero per moglie.

34 אמר להון ישוע בנוהי דעלמא הנא נסבין נשא ונשא הוין לגברא :

E IESV rispondendo, disse loro, I figliuoli di questo secolo pigliano moglie, e danno à marito.

35 הנון דין דלהו עלמא שוו ולקימתא דמן בית מיתא לא נסבין נשא ואף לא נשא הוין לגברא :

Ma quelli che saranno fatti degni di conseguir quel secolo, e la resurrettione da morte, non pigliano poi piu moglie, ne si maritano.

36 אף לא גיר תוב למומת משכחין איך מלאכא אנון גיר ובניא איתיהון דאלהא מטול דהוו בניא דקימתא:

Percioche ne ancor possono piu morire: imperoche sono eguali à gli Angeli, e son figliuoli di Dio essendo essi figliuoli de la resurrettione.

37 דקימין דין מיתא אף מושא בדק אדכר גיר ב בסניא כד אמר מריא אלהה דאברהם ואלהה דאיסחק ואלהה דיעקוב :

E che i morti resuscitino, Moise ancora il mostrò essendo egli presso al pruno, quando dice, che il Signore è l'Iddio d'Abraam, e l'Iddio d'Isaac, e l'Iddio di Iacob.

38 אלהא דין לא הוא דמיתא אלא דחיא כ כלהון גיר חיין אנון לה :

Hor egli non è gia Iddio di morti, ma di vivi? percioche tutti vivono à lui.

39 וענו אנשין מן ספרא ואמרין לה מלפנא שפיר אמרת אנת :

E rispondendo alcuni de li Scribi, dissero, Maestro, tu hai detto bene.

40 ולא תוב אמרחו ל למשאלותה על מדם :

E non ardivano di domandarli piu di niente.

41 ואמר הוא להון א איכנא אמרין ספרא על משיחא דברה הו דדויד :

Egli poi disse loro, Come dicono, Christo esser figliuol di David?

כ

33 ובקימת המתים למי מהם תהיה האשה כי לשבעה היתה לאשה :

En la resurrecion pues, muger de qual deellos será? porque los siete la tuuieron por muger.

34 ויען ויאמר להם ישוע בני עולם הזה לקחו ונתנו להם נשים :

Entonces respondiendo Iesus, dixoles, Los hijos deeste siglo toman mugeres, y las casan:

35 ואשר ישוו לעולם הבא לעמד בגורלם בתקומת המתים לא יקחו ולא יתנו להם נשים :

Mas losque fueren auidos por dignos de aquel siglo, y de la resurrecion de los muertos, ni toman mugeres, ni las casan.

36 כי עוד לא יוכלו למות וכמלאכים יהיו ובני אלהים יהיו אשר בני תקומה המה :

Porque no pueden ya mas morir: porque son iguales à los angeles: y son hijos de Dios quã do son hijos de la resurrecion.

37 וכי יקומו המתים גם מושה בדק כאשר מתוך הסנה אמר אלהי אברהם ואלהי יצחק ואלהי יעקב :

Y que los muertos ayan de resuscitar, Moysen aun lo enfennó junto al çarçal, quando dize ál Sennor, Dios de Abrahan, y Dios de Isaac, y Dios de Iacob.

38 ויהוה איננו אלהי המתים כי אם החיים כי כלם חיו לו :

Porque Dios, no es Dios de muertos, mas de biuos: porque todos biuen quanto à el.

39 ויענו אנשי הספרים ויאמרו רבינו הטבת להשיב :

Y respondiendole vnos de los Escribas, dixeron, Maestro, bien hás dicho.

40 ועוד לא נמצא איש אשר מלאו לבו לשאל לו דבר אחד :

Y no osaron mas preguntarle algo.

41 ויאמר אליהם איך יאמרו את המשיח להיותו בן דוד :

Y el les dixo, Como dizen que el Christo es hijo de Dauid.

κ'.

33. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.

Duquel d'iceux donc sera elle femme en la resurrection? car les sept l'ont eue à femme.

34. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται.

Et Iesus respondant leur dit, Les enfans de ce siecle-ci prenent & sont prins en mariage.

35. Οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίσκονται.

Mais ceux qui seront faits dignes d'obtenir ce siecle-la & la resurrection des morts, ne prendront ni ne seront prins en mariage.

36. Οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι γάρ εἰσι καὶ υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες.

Car ils ne pourront plus mourir, d'autant qu'ils seront pareils aux Anges, & seront fils de Dieu, estans fils de la resurrection.

37. Ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει κύριον τὸν θεὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν θεὸν Ἰσαάκ, καὶ τὸν θεὸν Ἰακώβ.

Or qu'ainsi soit que les morts ressuscitent. Moyse mesme l'a monstre aupres du buisson: quand il appele le Seigneur, le Dieu d'Abraham, & le Dieu d'Isaac, & le Dieu de Iacob.

38. Θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.

Or n'est-il point le Dieu des morts, mais des viuans: car tous viuent à lui.

39. Ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμματέων, εἶπον, Διδάσκαλε, καλῶς εἶπας.

Et quelques vns d'entre les Scribes respondans, dirent, Maistre tu as bien dit.

40. Οὐκ ἔτι δὲ ἐτόλμων ἐπερωτᾷν αὐτὸν οὐδέν.

Or ne l'osoyent-ils plus interroguer de rien.

41. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, πῶς λέγουσι τὸν χριστὸν υἱὸν Δαβὶδ εἶναι.

Mais lui leur dit, Comment dit-on que le Christ est fils de Dauid.

CAP. XX.

33. In reſurrectione ergo, cuius eorum erit uxor? ſiquidem ſeptem habuerunt eam uxorem.

Therefore at the reſurrection/ whoſe wife of them ſhall ſhe be? for ſeuen had her to wife.

34. Et ait illis Ieſus, Filii huius ſeculi nubunt, & traduntur ad nuptias.

Then Jeſus anſwered/ & ſaide unto them / The children of this world marrie wiues/ & are married.

35. Illi verò qui digni habebuntur ſeculo illo & reſurrectione ex mortuis, neque nubunt, neque ducunt uxores.

But they which ſhalbe counted worthie to enioy that worlde / and the reſurrection from the dead/neither marrie wiues/neyther are married.

36. Neque ultrà mori poterunt, æquales enim angelis ſunt: & filii ſunt Dei, cùm ſint filii reſurrectionis.

For they can die no more/ forasmuch as they are equall unto the Angels/and are the Sōnes of God/ſince they are the children of the reſurrection.

37. Quia verò reſurgant mortui, & Moyſes oſtendit, ſecus rubum, ſicut dicit Dominum Deum Abraham, & Deum Iſaac, & Deū Iacob.

And that the dead ſhall riſe againe/ euē Moſes ſhewed it beſides the buſh/ when he ſayde/The Lorde is the God of Abraham/ and the God of Iſaac / and the God of Jacob.

38. Deus autem non eſt mortuorum, ſed vivorum, omnes enim vivunt ei.

For he is not the God of the dead / but of them which liue: for all liue unto him.

39. Reſpondentes autē quidam Scribarum, dixerunt ei, Magiſter, bene dixiſti.

Then certaine of the Phariſes anſwered and ſaid / Maſter / thou haſt well ſaid.

40. Et ampliùs non audebant eum quicquam interrogare.

And after that / durſt they not aſke him any thing at all.

41. Dixit autem ad illos, Quomodo dicūt Chriſtum filium eſſe David?

Then ſaide he unto them/ Howe ſay they that Chriſt is Dauids ſonne?

Das XX. Capitel.

33. Nun inn der aufferſtehung/ welches Weib wird ſie ſein unter denen? Denn alle ſieben haben ſie zum Weib gehabt.

Hues Huſtru iblant dem ſkal hun nu vere i Opſtandelſen? Thi alle ſiu haffde hende til Huſtru.

34. Unnd Jeſus antworttet/ unnd ſprach zu jnen: Die kinder diſer Welt freyen/ unnd laſſen ſich freyen.

Oc Jheſus ſuarede/ oc ſage til dem/Denne Verdens Børn tage til ecte/ oc lade ſig tage til ecte.

35. Welche aber wirdig ſein werden/ jene Welt zu erlangen/ und die aufferſtehung von den Todten/ die werden weder freyen/ noch ſich freyen laſſen.

Men huilcke ſom bliffue verdige til/ at faa hin verden/ oc opſtandelſen fra de Døde/ de ſkulle huercken tage til ecte oc ey lade ſig tage til ecte.

36. Denn ſie können hinfort nicht ſterben/ Denn ſie ſind den Engeln gleich unnd Gottes Kinder/ dieweil ſie Kinder ſind der Aufferſtehung.

Thi de kunde der effter icke dø. Thi de ere Englene lige oc Gudz Børn/ efferdi de ere Opſtandelſens Børn.

37 Das aber die Todten aufferſtehen / hat auch Moſes gedeutet bey dem Buſch / da er den HERREN heiſſet / Gott Abraham unnd Gott Jſaac und Gott Jacob.

Men at de Døde ſkulle opſtaa/ haffuer oc Moſe giffuit til kende hoſſ Buſken / der ſom hand kalder HERREN/ Abrahams Gud / oc Jſaacs Gud / oc Jacobs Gud.

38. Gott aber iſt nicht der Todten/ ſondern der Lebendigen Gott / denn ſie leben jhm alle.

Oc Gud er icke de Dødis / men de leffuendis Gud/ Thi de leffue hannem alle.

39. Da antwortten etliche der Schrifftgelehrten / unnd ſprachen: Meiſter/ du haſt recht geſagt.

Da ſuarede nogle aff de Scrifftkloge / oc ſagde/ Meſtere / du ſagde ret.

40. Unnd ſie dorfften jhn forder nichts mehr fragen.

Oc de torde icke ſpørie hannem at mere der effter.

41. Er aber ſprach zu jhnen: Wie ſagen ſie / Chriſtus ſey Davids Son?

Oc hand ſagde til dem/ huor ledis ſige de/ Chriſtus ere Dauids Søn.

Kapitola XX.

33. Protož při wzkřijſſenij/ čij z nich bude Manželka? poněwadž gich Sedm mělo gi za Manželku.

A ták przy zmartwych wſtániu czyiá to z nich bedzie zoná? ábowiem śiedm mieli ią zá żonę.

34. Y řekl gim Gežijš: Synowé tohoto Swěta/ Ženij ſe a Wdáwagij:

Tedy odpowiedziawſzy rzekł im Jezus/ Ludzie tego wieku poymuią żony / y zá mąż wydawáią.

35. Ale ti kteřijž hodni gmijni budau onoho wěku a Wzkřijſſenij z mrtwých/ ani ſe ženiti budau/ ani wdáwati.

Ale ći ktorzy tego godni będą áby wieku onego doſtąpili/ y powſtánia od vmárłych/ áni żon poymuią/ áni zá mąż idą.

36. Ani také budau mocy wijce vmřijti: neb podobnij gſau Angelům: A gſau Synowé Božij / poněwadž gſau Synowé wzkřijſſenij.

Ani iuż więcey vmieráć mogą/ ábowiem rowni ſą Anyołom/ á ſą ſynmi Bożymi/ gdyż ſą ſynowie zmartwych wſtánia.

37. A že Mrtwij wſtanau z mrtwých/ y Moyžijš to vkázal wedlé Kře/ yakož nazýwá PAna/ Boha Abrahamowa/ a Boha Jzákowa / a Boha Jákobowa.

A iż vmárli wſtáć máią: Teżći to y Moizeſz oznaymił v krzá/ gdy powieda być Páná Bogiem Abráhámowym/ y Bogiem Izaákowym/ y Bogiem Jákobowym.

38. Bůh pak nenij Mrtwých/ ale žiwých: nebo wſſyckni žiwi gſau gemu.

Nie ieſtći tedy Bog vmárłych ále żywych bowiem iemu wſzyſcy żywą.

39. Tehdy odpowěděwſſe někteřij z Zákonijkuow/ řekli gemu. Miſtře/ dobře gſy powěděl.

Niektorzy tedy z Doktorow odpowiedáiąc/ rzekli/ Miſtrzu dobrześ powiedział.

40. A wijc neſměli ho o ničemž tázati.

A tház że go dáley nie ocz nie śmieli pytáć.

41. Protož řekl k nim: Kterak prawij býti Kryſta Synem Dawidowým:

Nád to rzekł do nich/ Jákoż wżdy powiedáią żeby Kryſtus był ſyn Dawidow.

כ

42 וְהוּ דַּוִיד אָמַר בַּכְּתָבָא דְמַזְמוּרָא דַּאמַר מָרְיָא לְמָרִי תִּב לָךְ מֶן יַמִּינָי׃

Quando che Dauid medesimo dice nel libro de Salmi, Il Signor disse al mio Signore, Siedi à la mia destra.

43 עַד־מָא דַּאסִים בְּעֶלְדְּבָבַיךְ תְּחִית רַגְלַיךְ׃

Infin che io porrò i tuoi nimici per iscabello de piedi tuoi?

44 אֶן דַּוִיד הָכִיל קָרֵא לֵהּ מָרִי אַיכַנָּא בְּרֵהּ הָו׃

Dauid dunque il chiama Signore, e come è egli suo figliuolo?

45 וְכַד כֻּלֵּהּ עַמָּא שָׁמַע הֲוָא אָמַר לְתַלְמִידַוְהי׃

E mentre che tutto il popolo vdiua, disse à i suoi discepoli.

46 אִזְדַּהַרו מֶן סָפְרֵא דְּצָבֵין לַמְהַלָּכוּ בְּאֶסְטְלָא וְרָחְמִין שְׁלָמָא בְּשׁוָקָא וְרֵישׁ מוֹתְבָא בַּכְּנוּשָׁתָא וְרֵישׁ סְמָכָא בַּחְשָׁמְיָתָא׃

Guardateui da gli Scribi, che vogliono passeggiare in veste lunghe, & amano le salutationi ne le piazze, e i primi seggij ne le sinagoghe, e i primi luoghi ne i conuiti.

47 הָנוֹן דָּאכְלִין בָּתַּיְא דַּארְמְלָתָא בְּעֶלְּתָא דְּמַורְכִין צְלוֹתְהוֹן הָנוֹן נְקַבְּלוֹן דִּינָא יַתִּירָא׃

I quali diuorano le case de le vedoue: e ciò sotto pretesto di far lunghe orationi. Questi riceueranno maggior dannatione.

כא

1 חָר דֵּין יֵשׁוּע בְּעַתִּירֵא אִילֵין דִּרְמִין הָווּ בֵּית גַּזָּא קוּרְבָּנַיְהוֹן׃

E riguardando, vidde de ricchi che metteuano i lor doni ne la tesoreria.

2 וְחָזָא אַף אַרְמַלְתָּא חֲדָא מְסַכַּנְתָּא דַּארְמִית שְׁמוּנַא תְּרֵין׃

E vidde ancor vna vedoua poueretta che vi metteua due piccioli.

כ

42 וְהוּא דָוִד אוֹמֵר בְּסֵפֶר תְּהִלִּים נְאֻם יְהוָה לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי׃

Y el mismo Dauid dize en el libro de los Psalmos, Dixo el Sennor à mi Sennor, assientate à mis diestras:

43 עַד־אָשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדוֹם רַגְלֶיךָ׃

Entretanto que pongo tus enemigos por estrado de tus pies?

44 וְכִי־קְרָאוֹ דָוִד לַאֲדוֹן וְאֵיכָכָה בְּנוֹ הוּא׃

Ansique Dauid lo llama Sennor· como pues es su hijo?

45 וּבִשְׁמוֹעַ כָּל־הָעָם אָמַר לְתַלְמִידָיו׃

Y oyendolo todo el Pueblo, dixo à sus Discipulos.

46 הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִן הַסּוֹפְרִים אֲשֶׁר חֶפְצָם לְהִתְהַלֵּךְ בְּאַדָּרוֹת וְאֹהֲבוּ אֶת־הַבְּרָכוֹת בַּשְּׁוָקִים וְאֶת־מוֹשָׁבוֹת רִאשׁוֹנוֹת בָּעֵדוֹת וְאֶת מְקוֹמוֹת רִאשׁוֹנוֹת בִּמְסִבָּה בְּמִשְׁתֵּי הָעֶרֶב׃

Guardaos de los Escribas, que quieren andar con ropas largas, y aman las salutaciones en les plaças: y las primeras sillas en las Synogas: y los primeros assientos en las cenas.

47 אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֶת־בָּתֵּי הָאַלְמָנוֹת וּבַעֲלִילוֹת הַדְּבָרִים יַאֲרִיכוּ תְּפִלּוֹתָם וְהֵמָּה מִשְׁפָּט יוֹתֵר יִקָּחוּ׃

Que engluten las cosas de las biudas poniendo por pretexto la luenga oracion. estos recibiràn mayor condenacion.

כא

1 וַיַּבֵּט יֵשׁוּעַ וַיַּרְא אֶת־הָעֲשִׁירִים אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ מַתְּנוֹתָם לְבֵית גִּנְזוֹ׃

Y Mirando, vido los ricos que echauan sus offrendas en el arca de la limosna.

2 וַיַּרְא גַּם אֶת־אַלְמָנָה אַחַת מִשְׁכֵּנָה לְהַשְׁלִיךְ שָׁמָּה שְׁנֵי־מָנִין׃

Y vido tambien vna biuda probrezilla, que echaua alli dos minutos.

κ΄.

42. Καὶ αὐτὸς Δαυὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου.

Veu que Dauid mesme dit au liure des Pseaumes, Le Seigneur a dit à mon Seigneur Sieds toi à ma dextre.

43. Ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

Iusqu'à tant que i'aye mis tes ennemis pour marchepied de tes pieds.

44. Δαυὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ· καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι;

Dauid donc l'appele Seigneur: & comment est-il son fils?

45. Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Et comme tout le peuple escoutoit, il dit à ses disciples.

46. Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλούντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.

Donnez vous garde des Scribes, qui volontiers se pourmenent en robbes longues, & qui aiment les salutations és marchés, & les premieres seances és synagogues, & les premieres places és banquets.

47. Οἳ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

Lesquels mangent tout entierement les maisons des vefues, voire en faisant semblant de prier beaucoup, ils en receuront plus grande condamnation.

ΚΕΦΑΛ. κα΄.

Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους.

Et comme il regardoit, il vid les riches qui mettoyent leurs dons au tronc.

2. Εἶδε δὲ καί τινα χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά.

Il vid aussi vne poure vefue qui y mettoit deux pites.

CAP. XX.

42. Et ipſe David dicit in libro Pſalmorum, Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis.

And Dauid him ſelfe ſaith in the booke of the Pſalmes / The Lorde ſaide vnto my Lord / ſit at my right hand.

43. Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum?

Till I ſhall make thine enemies thy footſtoole.

44. David ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius eius eſt?

Seeing Dauid calleth him Lorde / how is he then his ſonne?

45. Audiente autem omni populo, dixit diſcipulis ſuis.

Then in the audience of all the people he ſaid vnto his diſciples.

46. Attendite à Scribis qui volunt ambulare in ſtolis, & amant ſalutationes in foro, & primas cathedras in ſynagogis, & primos diſcubitus in conviviis.

Beware of the Scribes / which deſire to go in long robes / and loue ſalutations in the marketes / and the higheſt ſeates in the Synagogues / & ẏ chiefe roomes at feaſts.

47. Qui devorant domos viduarum: ſimulantes longam orationē. Hi accipient damnationem maiorem.

Which deuoure widowes houſes / euen vnder a colour of long praying: theſe ſhall receiue greater damnation.

Das XX. Capitel.

42. Vnd er ſelbs David ſpricht im Pſalmenbuch: Der HERR hat geſagt zu meinem HERRN / ſetze dich zu meiner Rechten.

Oc David ſelff ſiger i Pſalme bogen / HERREN ſagde til min HErre / Sæt dig hoſſ min høyre Haand.

43. Biß daß ich lege deine Feinde zum Schemel deiner Füſſe.

Indtil ieg legger dine Fiender til en ſkammel vnder dine Føder.

44. David nennet jhn einen HERREN / wie iſt er denn ſein Son?

David kalder hannem en HERRE / huorledis er hand da hans Søn?

45. Da aber alles Volck zuhöret / ſprach er zu ſeinen Jüngern:

Oc der alt Folcket hørde til / ſagde hand til ſine Diſciple.

46. Hütet euch für den Schrifftgelehrten / die da wöllen einher tretten inn langen Kleidern / vnnd laſſen ſich gerne grüſſen auff dem Marckte / vnd ſitzen gerne oben an in den Schulen / vnd über Tiſch.

Vocter eder for de Scriffkloge / ſom ville træde her frem i longe Klæder / oc lade ſig gerne hilſe paa Torffuit / oc ſide gerne øffuerſt i Scholerne / oc til Bord.

47. Sie freſſen der Witwen häuſer / vnd wenden lange Gebet für / die werden deſte ſchwerer Verdammniß empfahen.

De æde Enckers Huſſ / vnder det ſkin at de bede lenge / De ſkulle faa diſſ ſuarere fordømmelſe.

Kapitola XX.

42. A ſam Dawid prawij w Knihách Zalmowých / Rzekl PAN PANU mému / ſeď na Prawicy mé.

A ſam Dawid powieda w kſięgach Pſalmow / Rzekl Pan Pánu moiemu / Siadz ná práwicy moiey.

43. Dokawádž nepoložijm Nepřátel twých poonože noh twých:

Aż położe nieprzyiacioly twe podnożkiem nog twoich?

44. Poněwadž tedy Dawid PAnem ho nazýwá / y kterak Syn geho gěſt?

A tak Dawid názywa go Pánem: Ajákoż ieſt tedy ſynem iego?

45. A když poſlauchal weſſkeren lid / řekl Včedlnijkům ſwým.

A przetoż gdźie wſzytek lud ſłyſzal / rzekl zwolennikom ſwoim.

46. Pilně ſe wyſtřijhayte od Včitelůw / kteřijž chtj choditi w kraſném rauſſe / a milugj pozdrawowánijná Rynku / a prwnij ſtolice w Sſkolách / a prwnij ſedánij na hodech.

Przeſtrzegaycie ſię Doktorow / ktorzy chcą chodźić w ſzatach ſzerokich / y miłuią witánia ná rynkoch / á pierwſze ſtolice w zgromádzeniu / y pirwſze zaſiadánia przy wieczerzách.

47. Kteřijž zžijragij domy wdowſké / pod zámyſlem dlauhé Modlitby. Tit wezmau těžſſý odſauzenij?

Ktorzy do ſzczatká pożyraią domy wdow / á rzkomo ſię długiemi modlitwámi báwią. A cie odnoſzą cięższy ſąd.

CAP. XXI.

RESpiciens autem, vidit eos qui mittebant munera ſua in gazophylacium divites.

And as he beheld / he ſawe the riche men / which caſt their giftes into the treaſurie.

2. Vidit autem & quandam viduam pauperculam, mittentem æra minuta duo.

And he ſaw alſo a certaine poore widow / which caſt in thither two mites.

Das XXI. Capitel.

ER ſahe aber auff / vnd ſchawete die Reichen / wie ſie jhre Opffer einlegten in den Gotteskaſten.

OC hand ſaa op / oc ſkudde de Rige / huorledis de lagde deris Offer ind i Gudz Kiſte.

2. Er ſahe aber auch ein arme Witwe / die legte zwey Scherpfflein ein.

Da ſaa hand oc en arm Encke / hun lagde thu Skerff vdi.

Kapitola XXI.

POhleděw vzřel ty / kteřijž wmetali dary ſwé do Pokladnice / bohaté.

POtym weyzrawſzy widźiał bogácze oddawaiące dáry ſwe do ſkarbu.

2. Vzřel pak také gednu Wdowu chudičkau / ana vwrhla dwa Penijze malá.

Widźiał też y niektora wdowe vboga kłádącą támdwa drobne pieniądze.

כא

3 ואמר שררא אמר אנא לכון דהדא ארמלתא מסכנתא ארמית יתיר מן כלנש׃

E disse, Io Vi dico Veramente che questa pouera Vedoua ha messo piu di tutti.

4 כלהון גיר הלין מן מא דיתיר הוא להון ארמיו בית קורבנא דאלהא הדא דין מן חסירותה כל דקניא הות ארמיתה׃

Imperoche che tutti questi hanno messo ne i doni di Dio, di quello che auanza loro: ma costei ha messo de la pouerta sua tutto il Vitto ch'ella haueua.

5 וכד אמרין הוו אנשין על היכלא דבכאפא שפירתא ובקורבנא מצבת אמר להון ישוע׃

E mentre che alcuni diceuano del tempio cò egli era ornato di belle pietre, e di doni, egli disse.

6 הלין דחזין אנתון יאתון יומתא דבהון לא תשתבק כאף על כאף דלא תסתתר׃

Son queste le cose che Voi riguardate? Verranno i giorni, ne i quali non sarà lassata pietra sopra pietra, che non sia ruinata.

7 ומשאלין הוו לה ואמרין מלפננא אמתי הלין נהוין ומנא הי אתא מא דקרבין הלין דנהוין׃

Allora essi li domandarono, dicendo, Maestro, quando saranno queste cose, e che segno sarà quando queste cose debbeno auuenire?

8 הו דין אמר להון חזו למא תטעון סגיאא גיר יאתון בשמי ואמרין דאנא אנא משיחא וזבנא קרב לא דין תאזלון בתרהון׃

Et egli disse, Guardate di non essere ingannati: perche molti Verranno nel nome mio, dicendo, Io sono e il tempo s'auuicina: non andate dunque dietro ad essi.

9 ומא דשמעין אנתון קרבא ושגשיא לא תדחלון עתידן אנין גיר הלין לוקדם למהוא אלא לא עד כיל משא חרתא׃

E quando Voi Vdirete de le guerre e de le seditioni, non Vi spauentate: perche bisogna che queste cose primamente auuengono, ma non cosi tosto sarà la fine.

כא

3 ויאמר אמנם אומר אני לכם כי האלמנה הזאת המסכנה רב מכלם השליך׃

Y dixo, Deuerdad os digo, que està biuda pobre echó mas que todos.

4 כי כל האלה מיתרם השליכו אל קרבני אלהים וזאת ממחסוריה כל קנינה אשר לה השליך׃

Porque todos estos, de loque les sobra echaron para las offrẽdas di Dios mas esta, de su pobreza echó todo su sustento que tenia.

5 וכאשר אמרו אנשים על ההיכל כי באבנים יקרים ובקרבנים נעדה או אמר׃

Yà vnos que dezian del templo, que estaua adornado de hermosas piedras, y dones, dixo.

6 את האלה אשר רואים אתם ימים באים אשר בם לא תעזב אבן על אבן אשר לא תהרס׃

Estas cosas que veys, dias vendrán, que no quedarà piedra sobre piedra que no sea destruyda.

7 וישאלו לו לאמר רבינו ומתי יהיו האלה ומה האות אשר עתידים להיות האלה׃

Y preguntaronle, diziendo, Maestro, quando serà esto? Y que sennal aura quando estas cosas ayan de commençar à ser hechas?

8 והוא אמר ראו פן תנשאו כי רבים יבואו בשמי לאמר כי אני הוא והעת קרוב אל נא תלכו אחריהם׃

El entonces dixo, Mirad no seays engannados: porque vendràn muchos en mi nombre, diziendo, yo soy: y el tiempo està cerca, portanto no vays enpos deellos.

9 וכאשר תשמעו מלחמות ומדחות אל תחרדו כי עתידים להיות האלה בראשנה אך איננו הקץ ברגע׃

Empero quando oyerdes guerras y sediciones, no os espanteys: porque es menester que estas cosas acontezcan primero. mas no luego sera la fin.

κβʹ.

3. Καὶ εἶπεν, ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλεν.

Dont il dit, Ie vous di pour vrai, que ceste poure vefue a plus mis que tous les autres.

4. Ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε.

Car tous ceux ci ont mis aux offrandes de Dieu de ce qui leur abonde: mais ceste ci y a mis de la disette tout le viure qu'elle auoit.

5. Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε.

Et comme quelques vns disoyent du temple, qu'il estoit orné de belles pierres & dons, il dit.

6. Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθήσεται.

Est ce cela que vous regardez? les iours viendrõt esquels ne sera laissee pierre sur pierre qui ne soit demolie.

7. Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι;

Adonc ils l'interroguerent, disans, Maistre, quand sera-ce donc que ces choses aduiendront? & quel signe y aura il quand ces choses deuront aduenir?

8. Ὁ δὲ εἶπε, βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε. μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν.

Et il dit, Prenez garde que vous ne soyez seduits: car plusieurs viendront en mon nom, disans, C'est moi qui suis le Christ, & le temps approche: n'allez donc point apres eux.

9. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.

Et quand vous orrez des guerres & seditions, ne vous espouuantez point: car il faut que ces choses aduienent premierement, mais la fin ne sera point incontiuent.

CAP. XXI.

3. Et dixit, Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes miſit.

And he ſaide/Of a trueth I ſay vnto you/that this poore widowe hath caſt in more then they all.

4. Nam omnes hi, ex abundãti ſibi miſerunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deeſt illi, omnem victum ſuum quem habuit, miſit.

For they all haue of their ſuperfluitie caſt into the offeringes of God/but ſhe of her penurie hath caſt in all the liuing that ſhe had.

5. Et quibuſdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus & donis ornatum eſſet, dixit:

Now as ſome ſpake of the Temple/how it was garniſhed with goodly ſtones/and with conſecrate things/he ſaid:

6. Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidẽ qui non deſtruatur.

Are theſe the things that ye looke vpon? the dayes will come/wherein a ſtone ſhall not be left vpon a ſtone/that ſhall not bee throwen downe.

7. Interrogaverunt autem illum, dicentes, Præceptor, quando hæc erunt: & quod ſignum cùm fieri incipient?

Then they asked him/ſaying/Maſter/but when ſhall theſe thinges be? & what ſigne ſhall there be when theſe things ſhall come to paſſe?

8. Qui dixit, Videte ne ſeducamini, Multi enim venient in nomine meo, dicẽtes quia ego ſum: & tempus appropinquavit, nolite ergo ire poſt eos?

And he ſaid/Take heede/that ye be not deceiued: for many wil come in my Name/ſaying/I am Chriſt/and the time draweth neere: followe ye not them therefore.

9. Cùm autem audieritis prælia & ſeditiones, nolite terreri: oportet primùm hęc fieri, ſed nondum ſtatim finis.

And when ye heare of warres and ſeditions/be not afraid: for theſe things muſt firſt come/but the end followeth not by and by.

Das XXI. Capitel.

3. Vnnd er ſprach: Warlich ich ſage euch/diſe arme Witwe hat mehr denn ſie alle eingelegt.

Oc hand ſagde/Sandelige leg ſiger eder/Denne Fattige Encke haffuer lagd mere vdi end de alle.

4. Denn diſe alle haben auß jhrem überfluß eingelegt/zu dem Opffer Gottes/Sie aber hat von jrem Armut alle jre nahrung/die ſie hat/eingelegt.

Thi alle diſſe haffue lag vdi aff deris offuerflødighed til Gudz Offer/Men hun haffuer aff ſin Fattigdom/lad al hendis Nering vdi/ſom hun haffde.

5. Vnnd da etliche ſagten von dem Tempel/daß er geſchmuckt were von feinen Steinen vnnd Kleinoten/ſprach er:

Oc der nogle ſagde om Templen/at det vaar prydet met deylige Stene oc Klenodie/da ſagde hand.

6. Es wirdt die Zeit kommen/inn welcher/des alles/das jr ſehet/nicht ein Stein auff den andern gelaſſen wirdt/der nicht zubrochen werde.

Den tid ſkal komme/i huilcken/der ſkal icke bliffue en Sten paa den anden/aff alt det i ſee/ſom ey ſkal ſønder brydis.

7. Sie fragten jhn aber/vnd ſprachen: Meiſter/wenn ſoll das werden? Vnd welches iſt das Zeichen/wenn das geſchehen wirdt?

Da ſpurde de hannem at/oc ſagde Meſtere/naar ſkal det vorde? oc huilcket er det Tegen/naar det ſkal ſke?

8. Er aber ſprach: Sehet zu/laſſet euch nicht verfüren/Denn vil werden kommen in meinem Namen/vnd ſagen: Ich ſey es/vnd die zeit iſt herbey kommen/folget jhnen nicht nach.

Oc hand ſagde/Seer til/lader eder icke forføre/Thi der ſkulle mange komme i mit Naffn/oc ſige/Det er ieg/Oc tiden er kommen hart hoſſ/Følger dem icke effter.

9. Wenn jr aber hören werdet von Kriegen vnd empörungen/ſo entſetzet euch nicht/denn ſolches muß zuuor geſchehen/aber das Ende iſt noch nicht ſo bald da.

Oc naar i høre om Krig oc Oprør/da forferdis icke/Thi ſaadant ſkal førſke/Men enden er icke end ſtrax der.

Kapitola XXI.

3. Y řekl: zagiſté prawijm wám/že Wdowa tato chudá wijce geſt vwrhla/nežli wſſyčkni.

Rzekł/Prawdziwieć wam powiedam/Wdowá tá vboga więcey niż ći wßyſcy włożyłá.

4. Nebo wſſyckni tito/z toho což gim zbýbálo/dali dary Bohu/ale tato z toho což gij nezbýwalo/wſſecknu žiwnoſt ſwau kterauž měla/vwrhla.

Abowiem wßyſcy ći z tego co im zbywáło kłádli/by thym dárowáli/Bogá/Ale tá z niedoſtátku ſwego/wßytko pożywienie ktore miáłá włożyłá.

5. A nkterým ktekijž prawilo Chrámu/žeby kamenijm dobrým a dary ozdoben byl/řekl:

A gdy niektorzy powiedáli o Kościele iż był pięknym kámieniem y dáry ochedożony/rzekł im.

6. Toto což widijte/přigdauť dnowé/w nichžto nebude zůſtawen kámen na kameni/kterýžby nebyl zkažen.

Aná to z pátrzácie/przyjdąc czáßy w ktore nie będzie zoſtháwion kámień ná kámieniu/ktoryby nie był rozwálon.

7. Protož tázali ho řkauce: Přikazateli/kdy tyto wěcy budau/a kteréť bude znamenij/když ſe počnau dijti?

Tedy go pytáli/mowiąc/Miſtrzu á kiedyż to wzdy będzie? y ktory znák przijdż má kiedy ſię to ſtánie?

8. Kterýž řekl: Wiztež abyſſte nebyli ſwedeni. Nebo mnozý přijgdau we Gměnu mem/řkauce: Že yá gſem/a čas ſe přiblijžil: Protož nenáſledůgte gich.

Ale on powiedział/Bacżcie żebyście nie byli zwiedzieni/boć wiele ich przyjdzie w imię moie/mowiąc/Jáciem ieſt Kryſtus/á czáſći ſię on przybliżá/nie chodźcież tedy zá nimi.

9. A když pak vſlyſſyte boge a různice/neſtrachůgte ſe: Nebť muſý ty wěcy prwé býti/ale ne y hned konec.

A gdy też vſłyßycie walki y nieſnaſki/nie trwożcież ſię/Abowiemci potrzebá áby tho wprzod było/ále nie wnet koniec.

כא

10 יקום גיר עמא על עמא ומלכו על מלכו׃

Allor dice ua loro, Si leuarà gente contra gente, e regno contra regno.

11 וזועא רורבא יהוון בדוכא דוכא וכפנא ומותנא ויהון דחלתא וסודרא ואתותא רורבתא מן שמיא יתחזין וסתוא רורבא יהוון׃

E saranno gran terremoti in varij luoghi, e carestie, e pestilentie, e saranno de li spauenti, e de segni grandi dal cielo.

12 קדם דין הלין כלהין ירמון עליכון אידיא וירדפונכון ונשלמונכון לכנושתא ולבית אסירא ויקרבונכון קדם מלכא והגמונא מטול שמי׃

Ma innanzi à tutte queste cose metteranno le lor mani addosso à voi, e perseguiteranno voi, dandoui à le sinagoghe, & à le prigioni, e tirandoui dinanzi à i re & à i presidenti, per il Nome mio.

13 הויא לכון דין לסהדותא׃

E questo vi seruirà per testimonianza.

14 סימו דין בלבכון דלא תהוון מתילפין למפק רוחא׃

Ponete dunque ne i vostri cuori di non premeditare da rispondere.

15 אנא גיר אתל לכון פומא וחכמתא אידא דלא נשכחון למקם לקובלה כלהון בעלדבביכון׃

Perche io vi darò bocca e sapientia, à laquale non potrannò contradire ne resistere tutti i vostri auuersarij

16 ישלמונכון דין אבהיכון ואחיכון ואחיניכון ורחמיכון ונמיתון מנכון׃

Voi sarete traditi ancor da padri e madri, e da fratelli, e da parenti, e da amici, e di voi ne ammazzaranno.

כא

10 אז־אמר אליהם יקום גוי על־גוי וממלכה על־ממלכה׃

Entonces les dixo, Leuantarseha gente contra gente, y reyno contra reyno.

11 גם רעש גדול בכל־מקומים ודבר ורעב יהיו ומופתים ואותות ונוראות משמים יהיו׃

Y aura grandes terremotos en cada lugar, y hambres, y pestilencias: y aurá prodigios y grandes sennales del cielo.

12 ולפני כלם האלה ישלחו אליכם את־ידיהם וירדפו אתכם ויסגירו אתכם בידי העדה ובמשרות ויוליכו אתכם אל־המלכים ונשיאים בעבור שמי׃

Mas antes de todas estas cosas os echaran mano, y perseguirán entregandohos à las Synogas y à las carceles, trayendo hos à los reyes y à los presidentes por causa de mi nombre.

13 זאת תהיה לכם לעדות׃

Y seroshà esto para testimonio.

14 לכן שימו על־לבבכם אל תקדימו לחשב מה תענו׃

Poned pues en vuestros coráçones de no pensar antes como ayays de responder.

15 כי אנכי אתן לכם את־פה וחכמה אשר לא תוכלו לדבר ולקום בה כל־הקמים עליכם׃

Porque yo os dáré boca y sabiduria, à la qual no podran resistir ni contra dezir todos los que sehos oppondran.

16 כי תמסרו גם מאבותיכם ודודים ורעים ואחים ומקצתכם ימיתו׃

Mas fereys entregados aun de vuestros padres, y hermanos, y parientes, y amigos: y matataran de vosotros.

κα΄.

10. Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν·

Adonc leur dit-il, Nation s'esleuera contre nation, & royaume contre royaume.

11. Σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται· φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται.

Et grands tremblemens de terre seront de lieu en lieu, & famines & pestilences, & y aura espouuantemens, & grands signes du ciel.

12. Πρὸ δὲ τούτων ἁπάντων, ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσι παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου.

Mais deuant toutes ces choses, ils meteront les mains sur vous, & vous persecuteront, vous liurans aux synagogues, & aux prisons: & vous tireront deuant les Rois & les gouuerneurs, pour l'amour de mon Nom.

13. Ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον.

Et cela vous seruira pour tesmoignage.

14. Θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾷν ἀπολογηθῆναι.

Mettez donc en vos cœurs de ne premediter comment vous respondrez.

15. Ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.

Car ie vous donnerai bouche & sapience, à laquelle ne pourront contredire ne resister tous ceux qui vous seront contraires.

16. Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν.

Aussi serez-vous liurés de peres & meres, & freres, & parens, & amis: & en feront mourir d'entre-vous.

CAP. XXI.

10. Tunc dicebat illis, Surget gens contra gentem, & regnum adversus regnum.

Then said he vnto them / Nation shall rise against nation/and kingdome against kingdome.

11. Et terræ motus magni erunt per loca, & pestilentiæ & fames, terroresque de cælo, & signa magna erunt.

And great earthquakes shalbe in diuers places/and hunger/ and pestilence/& fearefull thinges/ and great signes shal there be from heauen.

12. Sed ante hæc omnia iniicient vobis manus suas: & persequentur tradentes in synagogas & custodias, trahentes ad reges, & præsides propter nomen meum.

But before all these/ they shall lay their hands on you/ and persecute you/ deliuering you vp to the Synagogues/ and into prisons / and bring you before kings and rulers for my Names sake.

13. Continget autem vobis in testimonium.

And this shall turne to you / for a testimonial.

14. Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis.

Lay it vp therefore in your hearts/ that ye premeditate not / what ye shall answere.

15. Ego enim dabo vobis os & sapientiam: cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri.

For I will giue you a muth / and wisdom/where against all your aduersaries shall not be able to speake / nor resist.

16 Trademini autem à parentibus & fratribus, & cognatis & amicis: & morte afficient ex vobis.

Yea / ye shall be betrayed also of your parents / and of your brethrē/and kinsemen / and friendes / and some of you shall then put to death.

Das XXI. Capitel.

10. Da sprach er zu jhnen: Ein Volck wirdt sich erheben über das ander/ vnnd ein Reich über das ander.

Da sagde hand til dem. It Folck skal oprense sig offuer det andet / oc it Rige offuer det andet.

11. Vnnd werden geschehen grosse Erdbebunge hin vnnd wider / theure zeit vnnd Pestilentz / auch werden Schrecknis vnd grosse Zeichen vom Himmel geschehen.

Oc der skulle ske store Jordskel bort oc igen / Dyr tid oc Pestilentze / oc forferdelser oc store Tegen skulle ske aff Himmelen.

12. Aber vor disem allen werden sie die Hände an euch legen vnd verfolgen/ vñ werden euch überantwortten inn jhre Schulen vnd Gefängnisse/ vnd für Könige vnd Fürsten ziehen/ vmb meines Namens willen.

Men faare alt dette / skulle de legge Hender paa eder oc forfølge eder / oc de skulle antworde eder hen i deris Scholer oc Fengsel / oc drage eder faar Konger oc Førster / for mit Naffn skyld.

13. Das wird euch aber widerfahren zu einem Zeugniß.

Oc det skal vederfaris eder til it vidnisbyrd.

14. So nemet nun zu hertzen / daß jhr nicht sorget / wie jhr euch verantwortten solt.

Saa legger nu paa hierte / at i icke sørge huorledis i skulle forsuare eder.

15. Denn ich wil euch Mund vnnd Weißheit geben / welcher nicht sollen widersprechen mögen noch widerstehen / alle eure Widerwertigen.

Thi ieg vil giffue eder Mund oc Visdom/huilcken vlle eders Modstandere icke skulle kunde imod sige oc ey imod staa.

16. Jr werdet aber überantworttet werden von den Eltern / Brüdern/ Gefreundten vnd Freunden/ vnnd sie werden euer etliche tödten.

Oc i skulle antuordis hen aff Foreldre / Brødre/ Frender oc Venner/ oc de skulle sla nogle aff eder ihiel.

Kapitola. XXI.

10. Tehdy prawil gim: Powstane Lid proti Lidu / a Králowstwij proti Královstwij.

Zátym rzekł ku nim / Powstánie narod przeciw narodowi / y krolestwo przeciw krolestwu.

11. A Země třesenij weliká budau po mijstech / a Morowé a Hladowé / a hrůzy s Nebe/ a diwowé weliců.

A beda wielkie trzesienia ziemie na káżdzych mieyscach/ y glod/ y powietrza á strachy y znáki wielkie z niebá beda.

12. Ale před těmi wssemi wěcmi zgijmagij wás/ a protiwiti se wám budau / wydáwagijce wás do Sskol a Zalářůw / wedauce k Králům a Wládařům pro Gméno mé:

Alec przed wszytkiem tym rzuca sie ná was rekomá swemi/ beda was prześládowáć/ podawáiac do bożnicy do wiecżienia/ a wodzac przed Krole y przed stárosty/ dla imieniá me°.

13. A přihodij se wám to na swědectwij.

A tyc rzeczy wam beda ná świádectwo.

14. Protož složte to w srdcych wassých/ abyste nemyslili/ kterakbyste odpowijdati měli:

A przetoż nieycie to w sercách wászych/ abyście nie myslili czymby sie bronic.

15. Já zagisté wám dám usta a maudrost/ kteréžto nebudau mocy odolati ani odmlauwati/ wsyckni protiwnicy wassy.

Abowiemci ia wam dám vstá y madrosc ktorey nie beda mogli odeprzec áni sie sprzeciwic wszyscy ktorzy sie wam záſtáwowác beda.

16. A budete zrazowáni od Rodičuow: a od Bratřij/ a od Přijbuzných/ y od přátel/ a zmordugij některé z wás.

Bedziecie też wydáni od rodzicow / od bráciey / y od krewnych / y od przyiacioł/ á niektore z was o śmierć przyprawia.

כא

כא

κα.

17 וְתֶהְווּן סְנִיאִין מֶן כֻּל אֱנָשׁ מֶטוּל שְׁמִי׃

E sarete in odio à tutti per il Nome mio.

17 וִתְהְיוּ שְׂנוּאִים מִכֻּלָּם בַּעֲבוּר שְׁמִי׃

Y ſereys zborrecidos de todos por cauſa de mi nombre.

17. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.

Et ſerez haïs de tous pour l'amour de mon Nom.

18 וּמֶנְתָא מֶן רִישְׁכוּן לָא תֵאבַד׃

Ma non perirà pur vn capello del voſtro capo.

18 וּמִשַּׂעֲרוֹת רָאשֵׁכֶם אַרְצָה לֹא תִפּוֹל אֶחָת׃

Mas vn pelo de vueſtra cabeça no perecerâ,

18. Καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.

Mais vn cheueu de voſtre teſte ne ſera point perdu.

19 בַּמְסַיְבְּרָנוּתְכוּן דֵּין תִּקְנוּן נַפְשְׁכוּן׃

Poſſedete l'anime voſtre per la voſtra patientia.

19 בְּתִקְוָתְכֶם תִּקְנוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם׃

En vueſtra paciencia poſſeereys vueſtras vidás.

19. Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Poſſedez vos ames par voſtre pacience.

20 מָא דֵּין דַּחֲזַיתּוּן לְאוּרִישְׁלֶם דְּחָדִיר לָהּ חַיְלָא הָיְדֵין דַּעוּ דְּקֶרְבַת לָהּ חוּרְבָּהּ׃

Hor quando voi vedrete Ieruſalem circondata da ſoldati, ſappiate allora che s'appreſſa la ſua deſolatione.

20 וְכַאֲשֶׁר תִּרְאוּ כִּי־יְרוּשָׁלַיִם בְּמָצוֹר הִיא סָבִיב אָז תֵּדְעוּ כִּי־קָרְבָה שִׁמְמָתָהּ׃

Y quando vierdes à Ieruſalem cercada de exercitos, ſabed entonces que ſu deſtruycion ha llegado.

20. Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς.

Et quand vous verrez Ieruſalem eſtre enuironnee d'armees, ſaches adonc que ſa deſolation eſt prochaine.

21 הָיְדֵין אִילֵין דְּבִיהוּד אֶנּוּן נֶעְרְקוּן לְטוּרָא וְאִילֵין דְּבְגַוָּהּ אֶנּוּן נֶעְרְקוּן וְדְבְקוּרְיָא לָא נֶעְלוּן לָהּ׃

Allora quei che ſono in Giudea, fugganſene a i monti e quei che ſono nel mezzo di eſſa, partanſene: e quei che ſono ne le regioni, non entrino in eſſa.

21 אָז אֲשֶׁר בִּיהוּדָה יִהְיוּ יָנוּסוּ עַל־הֶהָרִים וַאֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ יִמָּלְטוּ וַאֲשֶׁר בַּשָּׂדוֹת אַל יָשׁוּבוּ בָהּ׃

Entonces los que eſtuuieren en Iudea, huygan à los montes: y los que eſtuuieren en medio della, vayanſe: y los que en las otras regiones, no entren en ella.

21. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκχωρείτωσαν· καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις, μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν.

Alors ceux qui ſont en Iudee, qu'ils s'enfuient aux montagnes: & ceux qui ſont au milieu d'icelle, qu'ils ſe retirent: & ceux qui ſont és champs, qu'ils n'entrent point en icelle.

22 דְּיוֹמָתָא אֶנּוּן הָלֵין דְּתְבַעְתָא דְּנֶשְׁלַם כֻּלְמָא דַּכְתִיב׃

Percioche queſti ſon giorni di vendetta, accioche s'adempiano tutte le coſe che ſono ſcritte.

22 כִּי יְמֵי נְקָמָה הֵמָּה לְמַלֹּאת כֻּלָּם הַנִּכְתָּבִים׃

Porque eſtos ſon dias de vengança: para que ſe cumplan todas las coſas que eſtan eſcriptas.

22. Ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα.

Car ce ſeront-là les iours de vengeance, afin que ſoyent accomplies toutes les choſes qui ſont eſcrites.

23 וַי דֵּין לְאִילֵין דְּבַטְנָן וְלְאִילֵין דְּמַיְנְקָן בְּהָנוּן יוֹמָתָא נֶהְוֵא גֵּיר אוּלְצָנָא רַבָּא בְּאַרְעָא וְרוּגְזָא עַל עַמָּא הָנָא׃

E guai à quelle che ſaranno grauide, & à quelle che latteranno in quei giorni, percioche ſarà grande afflittione ſopra la terra, & ira in queſto popolo.

23 אוֹי לֶהָרוֹת וְלַמֵּינִיקוֹת בַּיָּמִים הָאֵלֶּה כִּי־תִהְיֶה צָרָה וּמְצוּקָה גְּדוֹלָה עַל־הָאָרֶץ וַחֲרוֹן־אַף עַל־הָעָם הַזֶּה׃

Mas ay de las prennadas y de las que crian en aquellos dias: porque aura apretura grande ſobre la tierra, y ira eneſte pueblo.

23. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ.

Or mal-heur ſur celles qui ſeront enceintes, & ſur celles qui allaitteront en ces iours-la: car il y aura grande extremité ſur ceſte contree, & ire en ce peuple.

CAP. XX.

17. Et eritis odio omnibus propter nomen meum.

And ye shall be hated of all men for my Names sake.

18. Et capillus de capite vestro non peribit.

Yet there shall not one heare of your heades perish.

19. In patientia vestra possidebitis animas vestras.

By your patience possesse your soules.

20. Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Ierusalem: tunc scitote quia appropinquavit desolatio eius.

And when ye see Ierusalem besieged with souldiers, then vnderstand that the desolation thereof is neere.

21. Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in medio eius, discedant: & qui in regionibus, non intrent in eam.

Then let them which are in Iudea, flee to the mountaines: and let them which are in the middes thereof, depart out, and let not them ỷ are in the countrey, enter therein.

22. Quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia quæ scripta sunt.

For these be the dayes of vengeance, to fulfill all thinges that are written

23. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus, erit enim pressura magna super terram, & ira populo huic.

But wo be to them that be with childe, & to them that giue sucke in those dayes: for there shall be great distresse in this land, & wrath ouer this people.

Das XXI. Capitel.

17. Vnd jr werdet gehasset sein von iederman, vmb meines Namens willen.

Oc i skulle hadis aff huermand, for mit Naffn skyld.

18. Vnd ein Haar von euerm haupt soll nicht vmbkommen.

Oc it Haar aff eders Hoffuit skal icke forkommis.

19. Fasset eure Seele mit gedult.

Tager eder Siele met taalmodighed.

20. Wenn ihr aber sehen werdet Jerusalem belägert mit einem Heer, so mercket, das herbey kommen ist jhre verwüstunge.

Oc naar i see Jerusalem beleggis met en Hær, Da mercker, at hans ødeleggelse er kommen nær til.

21. Als denn, wer in Judea ist, der fliehe auff das Gebirge, vnd wer mitten darinnen ist, der weiche herauß, vnd wer auff dem Lande ist, der komme nicht hinein.

Huo som da eri Judea, hand fly paa Byerge, Oc huo som er mit der vdi, hand vige der vd, Oc huo som er i Landene, hand komme der icke ind.

22. Denn das sind die Tage der Rache, daß erfüllet werde alles was geschrieben ist.

Thi det er Heffnsens dage, at alt det som screffuit er, skal fuldkommis.

23. Weh aber den Schwangern vnd Säugerin in denselbigen tagen. Deñ es wirdt grosse noth auff Erden sein, vnd ein Zorn über diß Volck.

Wede Fructsomlige oc Diendis i de Dage. Thi der skal vere stor Nød paa Jorden, oc en vrede offuer dette Folck.

Kapitola XXI.

17. A budete w nenáwisti wssechněm pro Gměno mě.

Y bedziecie przemierzłymi v wßytkich dla imienia mego.

18. A wlas s hlawy wassý nezahyne.

Ale y włos z głowy wáßey nie zginie.

19. W trpěliwosti wassý wládněte dussemi wassými.

Przeß waße cierpliwość odzierza waycie duße wáße.

20. A když vzřijte že obležen bude od Wogska Geruzalém, tehdy wězte žeť se přiblijžij zpusstěnij geho.

A gdy vyzrycie Jeruzálem woyſkámi obtoczone, tedy poznaycie żeć bliſkie ieſt ſpuſtoßenie iego.

21. Tehdaž ti kdož gsau w Židowsiwu, ať vtijkagij k horám: a kdo v prostřed něho, ať wygdau: a kteřij w kraginách, ať newcházegij do něho:

Thedy ci co ſa w Judá, niech zuciekáia ná gory, á ktorzy ſa w pośrzod ie°, niech wynida, á ci co ſa ná polách, niechay nie wchodza do nie°.

22. Nebo dnowě ti pomsty gsau, aby se naplnily wssecky wěcy kteréž psány gsau.

Abowiem ci ſa ty dni pomſty, aby ſie wypelnilo wßytko co ieſt nápiſano.

23. Ale běda těhotným a těm kteréž kkmij w těch dnech, nebo bude daw weliký na zemi, a hněw nad lidem timto.

Biadá tedy bedzie brzemienionym, y dziatheczkam ſſacym w onych czaßiech, ábowiem bedzie ściſk wielki w tey ziemi, á gniew w ludu tym.

כא

24 ונפלון בפומא דחרבא ונשתבון לכל אתר ואורשלם תהוא מתדרשא מן עממא עדמא דנשלמון זבנא דעממא:

E cadranno à fil di ſpada, e ſaranno menati prigioni in tutte le nationi: e Ieruſalem ſarà calcata da i Gentili, inſin che ſiano compiuti i tempi de eſſi Gentili.

כא

24 ויפלו בפי־חרב וישבו בכל הגוים וירושלים תהיה מבוסה מן־הגוים עד כי תמלאנה עתות הגוים:

Y caeran à filo de eſpada, y ſeràn lleuados captiuos por todas las naciones: y Ieruſalem ſerá hollada de las gentes haſtaque los tiempos de las Gentes ſean cumplidos.

κα΄.

24. Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ Ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν.

Et ils tomberont au trenchant de l'eſpee, & ſeront menés captifs en toutes nations: & Ieruſalem ſera foulee par les nations, iuſqu'à ce que les temps des nations ſoyent accomplis:

25 ונהוין אתותא בשמשא ובסהרא ובכוכבא ובארעא אולצנא דעממא ובוסך אידיא מן תוהתא דקלא דימא:

Saranno etiandio ſegni nel ſole, e ne la luna, e ne le ſtelle: e ſopra la terra anſietà ne le genti per diſperatione, riſonando il mare e l'onde.

25 ותהיינה אותות בשמש ובלבנה ובכוכבים ובארץ מצוקת הגוים חשך צר ואור חשך בעריפיה ונהם עליו כנהמת הים וכועת גליו:

Entonces aurá ſennales en el Sol, y en la Luna, y en las eſtrellas: y en la tierra apretura de gentes por la confuſion del ſonido de la mar y de las ondas.

25. Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου.

D'auantage, il y aura ſignes au ſoleil & en la lune, & és eſtoiles, & deſtreſſe aux nations, tellement qu'on ne ſaura que deuenir ſur la terre, la mer bruyant & les ondes.

26 ונפקא דמפק נפשתא דבני נשא מן דחלתא דמדם דעתיד למאתא על ארעא ונתתזיעון חילא דשמיא:

Egli huomini languendo per la paura, e per l'aſpettation de le coſe che ſopravuerranno al mondo: percioche le virtù de cieli ſi commoueranno.

26 ירגעו האנשים מיראה ומרעדה על־אשר יבואו בתבל כי־חיל השמים ימוט:

Secandoſe los hombres a cauſa del temor y de la eſperança de las coſas que ſobre vendran à la redondez de la tierra: porque las virtudes delos cielos ſeran commouidas.

26. Ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ· αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.

De ſorte que les hommes ſeront comme rendans l'ame, de peur, & à cauſe de l'attente des choſes qui ſuruiendront au monde vniuerſel: car les vertus des cieux ſeront esbranlees.

27 והידין נחזונהי לברה דאנשא דאתא בענגא עם חילא סגיאא ושובחא רבא:

Et allora ſi vedrà il Figliuol de l'huomo venire in vna nuuola con molta poteſtà e gloria.

27 ואז יראו את בן־האדם בא בענן עם כח וכבוד רב:

Y entonces verán al Hijo del hombre, que vendrà en la nuue con poteſtad y mageſtad grande.

27. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.

Et alors on verra le Fils de l'homme venir en vne nuee auec puiſſance & grand' gloire.

28 מא דין דשרי הלין דנהוין אתלבבו וארימו רישיכון מטול דקרב לה פורקנכון:

Quando queſte coſe cominciaranno à venire, riguardate in ſu, & alzate i capi voſtri, percioche s'appreſſa la voſtra redentione:

28 ובהחל להיות כל־האלה אז הביטו ושאו ראשיכם בעבור כי קרובה פדותכם:

Y quando eſtas coſas començaren à hazerſe mirad, y leuantad vueſtrss cabeças, porque vueſtra redencion eſtá cerca.

28. Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν· διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

Or quand ces choſes commenceront à aduenir, dreſſez-vous en haut, & leuez vos teſtes, d'autant que voſtre deliurance approche.

29 ואמר הוא להון מתלא חזו לתאתא ולכלהון אילנא:

E diſſe loro vna ſimilitudine, Guardate il fico e tutti gli arbori.

29 ויאמר להם את המשל הביטו את התאנה וכל העצים:

Y dixoles támbien vna parabola, Mirad la higuera y todos los arboles:

29. Καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς· Ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα.

Et il leur dit vne ſimilitude, Voyez le figuier & tous les arbres.

CAP. XXI. | Das XXI. Capitel. | Kapitola XXI.

24. Et cadent in ore gladii: & captivi ducentur in omnes gentes, & Ieruſalem calcabitur à Gentibus: donec impleantur tempora nationum.

24. Vnd ſie werden fallen durch des Schwerdts ſcherpffe / vnd gefangen geführt vnter alle Völcker. Vnd Jeruſalem wirdt zutretten werden von den Heiden / biß daß der Heiden zeit erfüllet wirdt.

24. Y padati budau od Meče / a zgijmanij wedeni budau mezy wſſecky Národy: a Geruzalém potlačen bude od cyzých Národůw / dokudž ſe nenaplnij čaſowé těch Národůw.

And they ſhall fall on the edge of the ſworde / and ſhalbe led captiue into all nations / and Jeruſalem ſhalbe troden vnder foote of the Gentiles / vntill the time of the Gentiles be fulfilled.

Oc de ſkulle falde ved ſkarpe Suerd / oc føris fangne iblant alle Folck. Oc Jeruſalem ſkal nedtrætis aff Hedningene / indtil Hedningenis tid bliffuer fuldkommen.

Y poległa od mieczá / á będą odwiedźieni do więzienia miedzy wſzytki narody / y będźie Jeruzalem podeptáne od pogánow / aż ſie też wypełnią czáſy ich.

25. Et erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis, & in terris preſſura gentium præ confuſione ſonitus maris & fluctuum.

25. Vnd es werden Zeichen geſchehen an der Sonnen / vnd Mond / vnd Sternen / vnd auff Erden wirdt den Leuten bange ſein / vnnd werden zagen / vnd das Meer / vnd die Waſſerwogen werden brauſen.

25. A budau znamenij na Sluncy / a na Měſýcy / a na Hwězdach: a na Zemi bude daw Národůw pro bauři zwuku Mořſkého a wlnobitij.

Then there ſhalbe ſignes in the Sonne / and in the Moone / and in the ſtarres / and vpon the earth trouble among the nations with perplexitie: the ſea and the waters ſhall roare.

Oc de ſkulle ſke Tegen i Soel oc Maane / oc Stierner / Oc paa Jorden ſkal Folcket bliffue bange / oc de ſkulle bliffue miſtrøſtige / Oc Haffuit oc Vandbølgerne ſkulle bruſe.

Tedyć będą znáki ná ſłońcu / mieśiącu / y gwiazdách / á ná źiemi vćiśnienie narodow / gdy nie ſtánie rády / á gdy záſzumi morze y wały.

26. Areſcentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ ſupervenient univerſo orbi, nam virtutes cælorum movebuntur.

26. Vnd die Menſchen werden verſchmachten / für forcht vnnd für warten der dinge / die kommen ſollen auff Erden. Denn auch der Himel kräffte ſich bewegen werden.

26. Takže ſchnauti budau Lidé ſtrachem / pro očekáwánij těch wěcý / kteréž přijgdau na weſſkeren Swět. Nebo mocy nebeſké hýbati ſe budau:

And mens heartes ſhall fayle them for feare / and for looking after thoſe thinges / which ſhall come on the world / for the powers of heauen ſhalbe ſhake.

Oc Menniſken ſkulle forſmecte for redzel oc for de tingis foruentelſe / ſo ſkulle komme paa Jorden. Thi at Himmelens kraffter ſkulle røre ſig.

Tháк iż ſie ludźie z duſze wylękną / przed ſtrachem y oczekawániem nieſzcześcia przychodzącego ná okrąg źiemie / Abowiem mocy niebieſkie chwiać ſie będą.

27. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna & maieſtate.

27. Vnnd als denn werden ſie ſehen des Menſchen Son kommen inn der Wolcken / mit groſſer Krafft vnnd Herrligkeit.

27. A tehdážť vzřij Syna člowěka / an gde w oblacech mocý welikau a s welebnoſtij welikau.

And then ſhall they ſee the Sonne of man come in a cloud / w power and great glorie.

Oc da ſkulle de ſee Menniſkens Søn komme i Skyerne / met ſtor krafft oc Herlighed.

A tedyć vyzrą Syná człowieczego przychodzącego w obloku z mocą y chwałą wielką.

28. His autem fieri incipientibus, reſpicite, & levate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra.

28. Wenn aber diſes anfehet zugeſchehen / ſo ſehet auff / vnd hebt euer Häupter auff / darumb daß ſich euer Erlöſung nahet.

28. A když ty wěcy počnau ſe dijti / pohlédtež a pozdwihnětež hlaw waſſých / neb ſe přibližuge wykaupenij waſſe.

And when theſe thinges beginne to come to paſſe / then looke vp / & lift vp your heads: for your redemption draweth neere.

Oc naar ſom dette begynder at ſke / Da ſeer op / oc opløffter eders Hoffuit / Fordi / at eders Forløſning ſtund er til.

To gdy ſie dźiáć poczníe / poglądayćież á podnoście głowy wáſze / iżći ſie iuż przybliża odkupienie wáſze.

29. Et dixit illis ſimilitudinem, Videte ficulneam, & omnes arbores.

29. Vnd er ſaget jhnen ein Gleichniß: Sehet an den Feigenbaum vnd alle Bäume.

29. Y powěděl gim podobenſtwij: Patřte na Fijkowé dřewo y na wſſecka dřijwij

And he ſpake to them a parable / Beholde / the figge tree / and all trees.

Oc hand ſagde dem en Lignelſe / Seer til Figentræet oc alle Træ.

Y powiedźiał im też to podobieńſtwo / Poyzrzyćie ná figowe drzewo y ná wſzytki drzewá.

כא

30 דְּמָא דְּמַפְרְעִין מֶחְדָא מֶנְהוֹן מֶסְתַּכְּלִין אַנְתּוּן דְּקָרֶב לֵה קַיְטָא:

Quando già cominciano à mettere per voi medesimi riguardando, conoscete che la state è già vicina.

31 הָכַנָּא אָף אַנְתּוּן מָא דְּחָזֵיתּוּן הָלֵין דְּהָוְיָן דְּעוּ דְּקַרִיבָא הִי מַלְכּוּתָא דְּאַלָהָא:

Così ancor voi quando vedrette auuenir queste cose, sappiate che il regno di Dio è presso.

32 אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּלָא תֶּעְבַּר שַׁרְבְּתָא הָדָא עַד מָא דְּכֻלְּהֵין הָלֵין נֶהוְיָן:

Io vi dico in verità che non passarà questa generatione, innanzi che tutte queste cose sian fatte.

33 שְׁמַיָּא וְארְעָא נֶעְבְּרוּן וּמֶלַּי לָא נֶעְבְּרוּן:

Il cielo e la terra passaranno ben via, ma le mie parole non passaranno già.

34 אֶזְדַּהֲרוּ דֵּין בְּנַפְשְׁכוֹן דְּלָא מֶמְּתּוּבֵם נֶאקְרוּן לְבֶּתְכוֹן בְּאַסוּטוּתָא וּבְרַוְיוּתָא וּבְיָצְפָּתָא דְּעָלְמָא וּמֶן שֶׁלְיָא נֶאתֵא עֲלַיְכוֹן יַוְמָא הַו:

Hor guardateui che i vostri cuori non s'aggrauino di crapula, & ebbriachezza, e de le cure di questa vita: e che quel giorno vi soprauuenga in vn subbito.

35 אַיְךְ צַבְּחְתָא גֵּיר נֶצְבַּח עַל כֻּלְּהוֹן אַילֵין דְּיָתְבִין עַל אַפַּיְהּ דְּכֻלָּהּ אַרְעָא:

Percioche verrà come vn laccio sopra tutti quelli che habitano sopra la faccia di tutta la terra.

36 הֲווּ הָכִיל שָׁהֲרִין בְּכֻל זְבַן וַמְצַלִּין דְּתֶשְׁוּוֹן לְמֶעְרַק מֶן הָלֵין דְּעֲתִידָן לְמֶהְוָא וַתְּקוּמוּן קֳדָם בְּרֵהּ דְּאְנָשָׁא:

Vegliate dunque pregando d'ogni tempo, d'esser fatti degni di scampar tutte queste cose che debbeno auuenire, e di star dinanzi al Figliuolo de l'huomo.

כא

30 כַּאֲשֶׁר יוֹרִים אָז רָאֹה תֵּדְעוּ מֵהֶם כִּי עֵת קָרוֹב הַקָּצִיר:

Quando ya meten, viendolos, de vosotros mismos entendeys que el verano está ya cerca:

31 כָּכָה גַּם אַתֶּם כַּאֲשֶׁר תִּרְאוּ לִהְיוֹת הָאֵלֶּה תֵּדְעוּ כִּי קְרוֹבָה הִיא מַלְכוּת אֱלֹהִים:

Ansi tambien vosotros, quando vierdes hazerse estas cosas, entended que está cerca el reyno de Dios.

32 אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי לֹא יַעֲבוֹר דּוֹר הַזֶּה עַד כִּי כֻלָּם נִהְיוּ:

Dezierto os digo, que no passarà esta generacion, hastaque todo sea hecho.

33 הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ יַעַבְרוּ וּדְבָרַי לֹא יַעֲבוֹרוּ:

El cielo y la tierra passaran, mas mis palabras no passarán.

34 לָכֵן הִשָּׁמְרוּ בְּנַפְשְׁכֶם פֶּן תִּכְבְּדוּ לִבְבְכֶם בְּזוֹלְלָה סֹבֵא שִׁכָּרוֹן וּבְדַאֲגַת הָעוֹלָם הַזֶּה וּפִתְאֹם יָבוֹא עֲלֵיכֶם הַיּוֹם הַהוּא:

Y mirad por vosotros, que vuestros coraçones no sean cargados de glotonia y embriaguez, y de los cuidados deesta vida: y venga de repente sobre vosotros aquel dia.

35 כִּי כְּמוֹ מוֹקֵשׁ יָבוֹא עַל כָּל יוֹשְׁבֵי פְּנֵי כָל הָאָרֶץ:

Porque como vn lazo vendrà sobre todos losque habitan sobre la haz de toda la tierra.

36 לָכֵן שִׁקְדוּ בְּכָל עֵת וְהִתְפַּלְּלוּ לְמַעַן תָּשׁוּ לִבְרוֹחַ מִפְּנֵי כָל הָעֲתִידִים לִהְיוֹת וְלַעֲמוֹד לִפְנֵי בֶּן הָאָדָם:

Velad pues orando á todo tiempo, que seays auidos dignos de euitar todas estas cosas que han de venir: y de estar en pie delante del Hijo del hombre.

κα'.

30. Ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν.

Quand desia ils poussent, vous cognoissez de vous-mesmes en regardant, que l'esté est desia pres.

31. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Vous aussi pareillement, quand vous verez ces choses aduenir, sachez que le regne de Dieu est pres.

32. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένηται.

En verité ie vous di, que ceste aage ne passera point iusqu'à ce que toutes ces choses soyent faites.

33. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

Le ciel & la terre passeront, mais mes paroles ne passeront point.

34. Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη.

Prenez donc garde à vous-mesmes, que d'auenture vos cœur ne soyent greués de gourmandise & d'yurognerie, & des soucis de ceste vie: & que ce iour-la soudain ne vous surprene.

35. Ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς.

Car il surprendra comme vn laqs tous ceux qui habitent sur le dessus de toute la terre.

36. Ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Veillez donc, prians en tout temps, afin que vous soyez faits dignes d'euiter toutes ces choses qui doiuent aduenir, & que vous puissiez subsister deuant le Fils de l'homme.

CAP. XXI.

30. Cùm producunt iam ex se fructum, scitis quoniam propè est æstas.

When they nowe shoote foorth/ ye seeing them/ know of your owne selues/ that sommer is then nere.

31. Ita & vos cùm videritis hæc fieri, scitote quoniam propè est regnum Dei.

So likewise ye when ye see these thinges come tho passe/ knowe ye that the kingdome of God is neere.

32. Amen dico vobis, quia non peribit generatio hæc, donec omnia fiant.

Verely I say vnto you/ This age shall not passe/ till all these things be done.

33. Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

Heauen and earth shall passe away/ but my wordes shall not passe away.

34. Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda vestra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ: & superveniat in vos repentina dies illa.

Take heed to your selues/ lest at any time your heartes be oppressed with surfeting & drunkennesse/ and cares of this life/ and lest that day come on you at vnwares.

35. Tanquam laqueus enim superveniet in omnes qui sedét super faciem omnis terræ.

For as a snare shall it come on all them that dwell on the face of the whole earth.

36. Vigilate itaque omni tépore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis.

Watch therefore/ and pray continually/ that ye may be counted worthy to escape all these things y shall come to passe/ & that ye may stand before the Sonne of man.

Das XXI. Capitel.

30. Wenn sie jetzt außschlagen/ so sehet jhrs an jhnen/ vnd mercket/ daß jetzt der Sommer nahe ist.

Naar som de faa nu knaapper/ da see i paa dem/ oc mercke at Sommeren er nu nær.

31. Also auch jr/ wenn jhr diß alles sehet angehen/ so wisset/ daß das Reich Gottes nahe ist.

I lige saa/ naar som i see alt dette begyndis/ da vider/ at Guds Rige er nær.

32. Warlich ich sage euch/ diß Geschlecht wirdt nicht vergehen/ biß daß es alles geschehe.

Sandelige ieg siger eder/ Denne Slect skal icke forgaa/ før det sker altsammen.

33. Himmel vnd Erden vergehen/ aber meine Wort vergehen nicht.

Himmel oc Jord forgaa/ Men mine Ord forgaa icke.

34. Aber hütet euch/ daß euere Hertzen nicht beschweret werden mit fressen vnd sauffen/ vnnd mit sorgen der Nahrung/ vnnd komme diser Tag schnell über euch.

Men vocter eder/ At eders Hierter icke besuaris met frodzeri oc druckenskaff/ oc met sorg for Nering/ oc denne dag skal komme hastelige offuer eder.

35. Denn wie ein Fallstrick wird er kommen/ über alle die auff Erden wohnen.

Thi hand skal komme som en Snare/ offuer alle dem som bo paa Jorden.

36. So seyt nun wacker allezeit/ vnd betet/ daß jhr wirdig werden müget zu empfliehen disem allen/ das geschehen soll/ vnd zu stehen für des Menschen Son.

Saa verer nu altid vogne/ oc beder/ At i kunde vere verdige til at vndfly alt dette/ som ske skal/ oc at staa for Mennistens Søn.

Kapitola XXI.

30. Když giž wydáwagij z sebe Pupence/ wijte že blijzko gest Léto.

Gdy tuž wypuszczáta listki/ thedy wy sámi z siebie poznawacie żeć iu zblisko láto.

31. Takéž y wy/ když vzřijte ano se tyto wěcy dégij/ wězteż že blijzko gest Králowstwj Božij.

Tákżey wy gdy vyzrycie iż sie to bedźie dźiało/ poznawaycie żeć blisko iest Krolestwo Boże.

32. Zagisté prawijm wám že nepomine pokolenij toto/ až se wssecky wěcy stanau.

Záprawdę ći wam powiedam/ żadnymći sposobem nie przeminie then wiek áżby sieto wszytko stálo.

33. Nebe a Země pominau/ ale slowa má nepominau.

Nieboć y ziemia przeminie/ ale slowá moie żadnym sposobem nie przemina.

34. Warugte se/ aby snad nebyla obtijžena Srdce wasse obžerstwijm a opilstwijm/ a pečowánijm o tento žiwot: a přisselby na wás náhlý ten den:

Badźcie z tedy tego pilní sámi v siebie/ áby kiedy nie byly ociążone sercá wásze obżarstwem y opilstwem/ y stáránim tego żywota/ żeby ná was z predká nie przyszedl dźien on.

35. Nebo yakožto osydlo přijgde na wssecky kteřij obýwagij na swrchu wssý země.

Abowiemći iáko sidlo przypadnie ná wszytki kthorzy mieszkáia powszytkiey ziemi.

36. Protož bděte na každý čas modlijce se/ abysste hodni gmijnj byli vgijti těch wssech wěcý/ kteréž budaucý gsau/ a státi před Synem člowěka.

A przetoż czuycie modlac sie ná káżdy czas/ áby was miano godnemi/ ktorzybyśćie vyszli tego wszytkiego co przyidzie ma/ á iżbyśćie sthanęli przed Synem człowieczym.

כא

37 באימממא דין מלף הוא בהיכלא ובלליא נפק הוא באת בטורא דמתקרא דבית זיתא :

E così staua il giorno ad insegnar nel tempio: e la notte vscendo, dimoraua in sul monte, che si chiama de gli Oliui.

38 וכלה עמא מקדמין הוו לותה להיכלא למשמע מלתה :

E tutto il popolo la mattina per tempo veniua à lui, per vdirlo nel tempio.

כא

37 ויהי ביום מלמד בהיכל ובלילה יוצא וילן בהר הנקרא הר הזיתים :

Y enſennaua entre dia enel Templo: y de noche, ſaliendo eſtauaſe enel monte que ſe llama de las Oliuas.

38 וכל־העם השכים בבקר ויבוא אליו בהיכל לשמע אותו :

Y todo el pueblo venia à el por la mannana para oyrlo en el Templo.

κα΄.

37. Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν.

Or eſtoit-il de iour enſeignant au temple: & ſortant demeuroit la nuict en la montagne qui eſt appelee des Oliuiers.

38. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

Et dés le poinct du iour tout le peuple venoit vers lui au temple, pour l'ouïr.

כב

1 קריב הוא דין עדעדא דפטירא דמתקריא פצחא:

Auuicinauali poi il giorno de la festa de gli azimi, che si chiama Pascha.

2 ובען הוו רבי כהנא וספרא דאיכנא יקטלוניהי דחלין הוו גיר מן עמא :

E i principali Sacerdoti e gli Scribi cercauano come lo potessen far morire: perciòche temeuano il popolo.

3 על הוא דין סטנא ביהודא דמתקרא סכריוטא דאיתיהי הוא מן מנינא דתרעסר :

Et entrò satana in Giuda, che per cognome si chiamaua Iscariote, ilquale era del numero de dodici.

4 ואזל מלל עם רבי כהנא וספרא ורבי חילא דהיכלא איך דנשלמיוהי להון :

E così egli sen'andò, e parlò co i principali Sacerdoti e co i Maestri del tempio, del modo come lo darebbe loro ne le mani.

5 וחדיו ואקימו דנתלון לה כספא :

Di che essi si rallegrarono, e patuirono di darli denari.

כב

1 ויקרב חג המצות אשר נקרא הפסח :

Y eſtaua cerca el dia de la fieſta de los Panes ſin leuadura, que ſe llama la Paſcua.

2 ויבקשו שרי הכהנים והסופרים איככה יהרגוהו ויראו את־העם :

Y los principes de los Sacerdotes y los Eſcribas procurauan como lo matarian: mas auian miedo del pueblo.

3 ויבוא השטן ביהודה אשר נקרא איש־כריות והוא ממספר שנים עשר :

Y entró Satanas en Iudas que tenia por ſobre nombre Iſcariota, el qual era vno del numero de los Doze.

4 וילך וימלל לשרי הכהנים ולסגנים כאשר יסגירנו בידיהם :

Y fue. y habló con los principes de los Sacerdotes, y con los magiſtrados, de como ſe lo entregaria.

5 וישמחו ונקבו לו כסף לתת :

Los quales ſe holgaron, y concertaron de darle dinero.

ΚΕΦΑΛ. κβ΄.

Ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἡ λεγομένη πάσχα.

Or la feſte des pains ſans leuain, qu'on appele Paſque, approchoit.

2. Καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τό, πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

Et les principaux Sacrificateurs & les Scribes cerchoyent comment ils le pourroyent mettre à mort: car ils craignoyent le peuple.

3. Εἰσῆλθε δὲ ὁ σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα.

Mais Satan entra en Iudas ſurnommé Iſcariot, qui eſtoit du nombre des douze.

4. Καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς στρατηγοῖς τό, πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς.

Lequel s'en alla, & parla auec les principaux Sacrificateurs & les capitaines, comment il le leur liureroit.

5. Καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι.

Dont ils furent ioyeux, & accorderent de lui bailler argent.

CAP. XXI.

37. Erat autem diebus docens in templo, noctibus verò exiens, morabatur in monte qui vocatur oliveti.

Nowe in the day time hee taught in the Temple / and at night the went out / and abode in the mount that is called the mount of Olives.

38. Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

And all the people came in the morning to him / to heare him in the Temple.

CAP. XXII.

APpropinquabat autem dies festus Azymorū, qui dicitur Pascha.

Now the feast of vnleauened bread drew nere / which is called the Passeouer.

2. Et quærebant principes sacerdotum & Scribæ, quomodo eum interficerent: timebant verò plebem.

And the hie Priestes and Scribes sought howe they might kill him: for they feared the people.

3. Intravit autem satanas in Iudam, qui cognominabatur Iscariotes, unum de duodecim.

Then entred Satan into Judas / who was called Iscariot / and was of the nomber of the twelue.

4. Et abiit, & locutus est cum principibus sacerdotum & magistratibus, quemadmodum illum traderet eis.

And he went his way / and communed with the hie Priestes and captaines / how he might betray him to them.

5. Et gavisi sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare.

So they were glad / and agreed to giue him money.

Das XXI. Capitel.

37. Vnnd er lehret des Tages im Tempel / des Nachts aber gieng er hinauß / vnd bleib über Nacht am Oelberg.

Oc hand lærde om dagen i Templen / oc om natten gick hand vd / oc bleff om natten paa Oliebirge.

38. Vnd alles Volck machet sich frue auff zu jhm / im Tempel jhn zuhören.

Oc at Folcket giorde sig aarle rede til hannem i Templen / at høre hannem.

Das XXII. Capitel.

Es war aber nahe das Fest der Süssenbrodt / daß da Ostern heisset.

OE den Sødebrødz Høytid vaar nær / som kaldis Paaske.

2. Vnd die Hohenpriester vnnd Schrifftgelehrten trachteten / wie sie jhn tödten / vnd forchten sich für dem Volck.

Oc de ypperste Prester oc Scrifftkloge haffde i sinde / huorledis de kunde sla hannem ihiel / Oc de fræctede sig for Folcket.

3. Es war aber der Sathanas gefahren in den Judas / genant Ischarioth / der da war auß der zahl der Zwölffen.

Men Satanas vaar faaren i Judas / som kalledis Ischarioth / oc vaar aff de Tolff deris tal.

4. Vnd er gieng hin vnnd redet mit den Hohenpriestern / vnnd mit den Hauptleuten / wie er jhn wolte jhnen überantwortten.

Oc hand gick bort oc talede met de ypperste Prester / oc met Høffuitsmendene / huorledis hand vilde antuorde dem hannem.

5. Vnd sie worden fro / vnd gelobten jhm Gelt zu geben.

Oc de bleffue glade / oc loffue de at giffue hannem Pendinge.

Kapitola XXI.

37. Y býwal wedne vče w Chrámě / ale w nocy wycházege přebýwal na hůře / kteráž slowe Oliwětská.

A tak we dnie vczył w kościele / á w nocy wyszedszy przemieszkawał ná gorze ktora zowa oliwna.

38. A weſſkeren Lidna vſwitě přicházel k němu do Chrámu aby ho poslauchal.

Ale wszytek lud ráníuczko ſie ſchodził do niego aby go w kościele ſłuchał.

Kapitola XXII.

PRžiblížowal ſe pak den Swátečnj Přesnic / kterýž ſlowe Welikánoc:

A Było bliſko święto Przaſnikow / kthore zowa Wielkánoc.

2. Y hledali Knijžata Kněžſká a Včitelé kterakby ho zabili / ale báli ſe Lidu.

Zſzukały tego Kſiążętá Kápłáńſkie y Doktorowie iákoby go zábyć / ále ſie ludu poſpolite° bali.

3. Tehdy wſſel Diábel do Gidáſſe / kterýž ſlaul Yſſkaryotſký / gednoho ze dwanácti:

Wszedł tedy ſzatan w Judaszá / ktorego zwano Iſkáryotem / z liczby dwunaście.

4. Y odſſel a mluwil s Knijžati Kněžſkými a s přednijmi Lidu / kterakby ho gim zradil.

Ktory ſzedszy zmowił ſie z Kſiążęty kápłáńſkimi / y z przełożonymi / iákoby go im wydáć miał.

5. Protož zradowali ſe / a ſlijbili gemu penijze dáti.

Kthorzy temu byli rádzi / y obiecali dáć iemu pieniądze.

כב

6 ואשתודי להון ובעא הוא לה פלעותא דישלמיוהי להון בלעד מן כנשא׃

Et egli promesse, e cercaua commodità di darlo loro ne le mani fuor de la turba.

7 ומטי יומא דפטירא דבה אית הוא עידא דיתנכס פצחא׃

Hor venne il giorno de la festa de gli azimi, ne quale bisognaua sacrificar la Pascha.

8 ושדר ישוע לכאפא וליוחנן ואמר להון זלו טיבו לן פצחא דנלעס׃

Per il che IESV mandò Pietro e Giouanni dicendo, Andate, & apporecchiateci la Pascha: accioche noi mangiamo.

9 הנון דין אמרו לה איכא צבא אנת דנטיב׃

Et essi gli dissero, Doue vuoi tu che noi l'apparecchiamo?

10 אמר להון הא מא דעאלין אנתון למדינתא פגע בכון גברא דשקיל גרבא דמיא זלו בתרה׃

Egli disse loro, Ecco, entrati che voi sarete ne la città, vi si farà incontro vn huomo che porta vn vaso di terra pieno d'acqua, seguitelo ne la casa doue egli entrarà.

11 ואיכא דעאל אמרו למרה דביתא רבן אמר אינו בית משריא איכא דאכול פצחא עם תלמידי׃

E direte al padre de la famiglia di quella casa, Il Maestro ti domanda, Dou'è la stanza: oue io mangi la Pascha co i miei discepoli?

12 והא הו מחוא לכון עליתא חדא רבתא דמשויא תמן טיבו׃

Et egli vi mostrarà vna gran sala parata: apparecchiate iui.

כב

6 ויתודה ויבקש עתו למסר אותו בידיהם בלי מהומה׃

Y prometió: y buscaua oportunidad para entregarlo à ellos sin las compannas.

7 ויבא יום המצות אשר בו צריך לזבוח את הפסח׃

Y vino el dia de los Panes sin leuadura en el qual era menester matar el cordero de la Pascua.

8 וישלח את־כיפה ויוחנן לאמר לכו הכינו לנו את־הפסח אשר נאכל׃

Y embió à Pedro, y à Ioan, diciendo Id, aparejadnos el cordero de la pascua, paraque comamos.

9 והמה אמרו אליו איה תרצה נכין׃

Y ellos le dixeron, Donde quieres que aparejemos?

10 והוא אמר אליהם הנה כאשר תבואו אתם אל־העיר יקרה לכם אדם וכדו על־שכמו לכו אחריו אל־הבית אשר הוא יבוא שמה׃

Y el les dixo, He aqui como entrardes en la ciudad, os encontrarà vn hombre que lleua vn cantaro de agua: seguildo hasta la casa donde entrare:

11 ואמרו לבעל הבית המלמד אמר לך איו המלון אשר שם את־הפסח עם תלמידי אוכלה׃

Y dezid àl padre de la familia de la casa, El Maestro te dize, Donde esta el aposento donde tengo de comer el cordero de la pascua con mis Discipulos.

12 והוא יגיד לכם עליה גדולה יצועה שם הכינו׃

Entonces el os mostrarà vn gran cenadero àdereçado, apparejad alli.

κβ΄.

6. Καὶ ἐξωμολόγησε, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου.

Et il en conuint auec eux, & cerchoit temps propre pour le leur liurer sans esmeute.

7. Ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα.

Ou vint le iour des pains sans leuain, auquel il faloit sacrifier l'agneau de Pasque.

8. Καὶ ἀπέστειλε πέτρον καὶ ἰωάννην, εἰπών, πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν.

Et Iesus enuoya Pierre & Iehan, disant, Allez, & nous apprestez l'agneau de Pasque, afin que nous le mangions.

9. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμεν;

Et ils lui dirent, Où veux tu que nous l'apprestions?

10. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ εἰσπορεύεται.

Et il leur dit, Voici, quand vous serez entrés en la ville, vous rencõtrerez vn homme portant vne cruche d'eau: suiuez-le en la maison où il entrera.

11. Καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας, λέγει σοι ὁ διδάσκαλος, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;

Et dites au maistre de la maison, Le maistre t'enuoye dire, Où est le logis où ie mangerai l'agneau de Pasque auec mes disciples?

12. Κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε.

Et il vous monstrera vne grande chambre haute paree: apprestez là l'agneau de Pasque.

CAP. XXII.

6. Et ſpopondit. Et quærebat oportunitatem ut traderet illum ſine turbis.

And he conſented / and ſought opportunitie to betray him vnto them / when the people were away.

7. Venit autem dies Azymorum, in qua neceſſe erat occidi paſcha.

Then came the day of vnleauened bread when the Paſſeouer muſt bee ſacrificed.

8. Et miſit Petrum & Iohannem, dicens, Euntes parate nobis paſcha, ut manducemus.

And he ſent Peter and John / ſaying / Go / and prepare vs the Paſſeouer / that wee may eate it.

9. At illi dixerunt, Vbi vis paremus?

And they ſayde to him / Where wilt thou / that we prepare it?

10. Et dixit ad eos, Ecce, introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo amphoram aquæ portans: ſequimini eum in domum in quam intrat.

Then he ſaid vnto them / Beholde / when ye be entred into the citie / there ſhall a man meete you / bearing a pitcher of a water: followe him into the houſe y͏ͤ he entreth in.

11. Et dicetis patrifamilias domus, Dicit tibi Magiſter, Vbi eſt diverſorum ubi paſcha cum diſcipulis meis manducem?

And ſay vnto the good man of the houſe / The Maſter ſaith vnto thee / Where is the lodging where J ſhall eat my Paſſeouer with my diſciples?

12. Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum: & ibi parate.

Then he ſhall ſhewe you a great hie chamber trimmed: there make it ready.

Das XXII. Capitel.

6. Vnd er verſprach ſich / vnd ſuchte gelegenheit / daß er jhn überantworttet ohn Rumor.

Oc hand tilſagde dem det / oc ſøcte beleylighed / at hand kunde forraade hannem vden oprør.

7. Es kam nun der Tag der Süſſenbrodt / auff welchen man muſte opffern das Oſterlamb.

Det Søde brødz dag kom nu / paa huilcken mand ſkulde offre Paaſkelammet.

8. Vnd er ſandte Petrum vnnd Johannem / vnd ſprach: Gehet hin / bereitet vns das Oſterlamb / auff daß wirs eſſen.

Oc hand ſende Petrum oc Johannem / oc ſagde / Gaar bort / bereder oſſ Paaſkelammet / at wi kunde æde det.

9. Sie aber ſprachen zu jhm: Wo wiltu / daß wirs bereitten?

Oc de ſagde til hannem / Huor vilt du / at wi ſkulle berede det?

10. Er ſprach zu jnen: Sihe / wenn jhr hinein kompt inn die Stadt / wird euch ein Menſch begegnen / der tregt einen Waſſerkrug / folget jhm nach in das Hauß / da er hinein gehet.

Hand ſagde til dem / See / naar i komme ind i Staden / da ſkal it Menniſke møde eder / ſom bær it Vandkruſſ / Følger hannem effter i Huſit / ſom hand gaar ind.

11. Vnd ſagt zu dem Haußherrn: Der Meiſter leſt dir ſagen / wo iſt die Herberge / darinnen ich das Oſterlamb eſſen müge mit meinen Jüngern?

Oc ſiger til Hoſbonden / Meſteren lader dig ſige / huor er det Herbere / der ieg maa æde Paaſkelammet vdi met mine Diſciple?

12. Vnd er wirdt euch einen groſſen gepflaſterten Saal zeigen / da ſelbs bereitet es.

Oc hand ſkal viſe eder en ſtor ſtenlagd Sal / bereder det der.

Kapitola XXII.

6. A on také gim ſlijbil. Y hledal přijhodného čaſu / aby gey zradil bez záſtupu.

Ja co im on przyrzekł / y ſzukał czáſu iákoby go im wydał przez ludu poſpolitego.

7. Tehdy přiſſel den Přeſnic / w kterémžto potřebij bylo zabiti Beránka.

Záthym przyſzedł dźień Przáſnikow / w ktory było potrzebá obchodźić Wielkanoc.

8. Y poſlal Petra a Jana / řka: Gdauce připrawte nám Beránka / abychom gedli.

Poſłał thedy Pſotrá y Janá / mowiąc / Szedſzy zgotuycie nam Wielkanoc abychmy iey pożywáli.

9. A oni řekli: Kde chceſs ať připrawijme?

A oni iemu rzekli / Gdźież chceſz ábychmyc ia nágotowáli?

10. Y řekl k nim: Hle když wegdete do Měſta / potká wás člowěk džbán wody neſa / gděte ž za nim do domu / do kteréhožto wegde:

Ale on rzekł do nich / Otho gdy wy wnidźiecie do miáſtá / zaydźie wam niektory nioſac dzban wody / Jdźcież za nim do domu w ktory wnidźie.

11. Y dijte Hoſpodáři toho domu: Wzkazuge tobě Miſtr / kde geſt Sýň / kdežto budu gijſti Beránka s Včedlnijky mými?

A powiedźcie goſpodarzowi domu onego / Kazałći Miſtrz powiedźieć / Gdźież ieſt goſpoda kędyby miał pożywáć Wielkieynocy z zwolenniki ſwemi?

12. A on wám vkáže Wečeřadlo weliké podlážené / a tu připrawte.

Tedyć on wam vkaże Sale wielka obita / tamże nágotuycie Wielkanoc.

כב

13 ואזלו אשכחו איך ד האמר להון וטיבו פצחא :

E cosi essi andarono, e trouorono com'egli haueua detto loro : & apparecchioron la Pascha.

14 וכד הוא עדנא אתא ישוע אסתמך ותרי־עסר שליחא עמה :

Quando poi fu Venuta l'hora, si pose à tauola, e i dodici Apostoli con lui.

15 ואמר להון רגתא רגתני דהנא פצחא אכול עמכון קדם דאחש :

E disse loro, Io ho desiderato con gran desiderio di mangiar questa Pascha con essouoi, prima ch'io patisca.

16 אמר אנא לכון גיר דמכיל לא אכליוהי עד־מא דישלם במלכותה דאלהא :

Perche io Vi dico, ch'io non ne mangiarò piu da hora innanzi, insin ch'ella sia compiuta nel regno di Dio.

17 ונסב כסא ואודי ואמר סבו הנא ופלגו בינתכון :

E preso il calice, vendè gratia, e disse Pigliate questo, e diuidetelo fra Voi.

18 אמר אנא גיר לכון דלא אשתא מן ילדא דגפתא עד מא דתאתא מלכותא דאלהא :

Perche io Vi dico ch'io non beuerò del frutto de la Vite, insin à tanto che Venga il regno di Dio.

19 ונסב לחמא ואודי וקצא ויהב להון ואמר הנו פגרי דעל אפיכון מתיהב הדא הויתון עבדין לדוכרני :

Poi prese del panè, e vendute ch'egli hebbe gratie, lo spezzò, e dette loro, dicendo : Questo e il mio corpo ilquale si da per Voi : fate questo in memoria di me.

20 והכות אף על כסא מן בתר דאחשמו אמר ה הנא כסא דיתקא חדתא בדמי דחלפיכון מתאשד :

Similmente dette loro ancora il calice poi che si fu cenato, dicendo, Questo calice è il Nuouo testamento nel mio sangue, che si sparge per Voi.

כב

13 וילכו וימצאו כאשר אמר להם ויכינו את־הפסח :

Y yendo ellos hallaronlo todo como les auia dicho : y aparejaron el cordero de la Pascua.

14 וכאשר באת השעה וישב ושנים עשר תלמידיו אתו :

Y como fue hora, sentose à la mesa : y con el los doze Apostoles.

15 ויאמר אליהם התאוה אויתי את־פסח הזה לאכל עמכם לפני ענותי :

Y dixoles, En gran manera he desseado comer con vosotros este cordero de la Pascua antes que padezca.

16 כי אומר לכם כי עוד לא אוכל ממנו עד כי־ימלא במלכות אלהים :

Porque os digo que no comeré deel, hasta que sea cumplido enel Reyno de Dios.

17 ויקח את־הכוס ויברך לאמר קחו זאת ופלגו ביניכם :

Y tomando el vaso: auiendo hecho gracias dixo, Tomad esto, y partid entre vosotros.

18 כי אומר אני לכם כי־אינני שותה מאנב הכרם עד־כי מלכות אלהים תבוא :

Porque os digo, que no beuere del fruto de vid, hastaque el Reyno de Dios venga.

19 ויקח את־הלחם ויברך ויפרס ויתן להם לאמר זאת יש גופתי אשר עליכם נתן זאת עשו לזכרוני :

Y tomando el pan, auiendo hecho gracias, partió, y dioles, diziendo, Esto es mi cuerpo, que por vosotros es dado : hazed esto en memoria de mi.

20 וכמו כן את־הכוס אחר אכלם לאמר זה הכוס ברית חדשה בדמי אשר עליכם נשפך :

Ansimismo tambien tomo, y les diò el vaso, despues que vuo cenado, diziendo, Esto vaso es el Nueuo testamento en mi sangre, que por vosotros se derrama.

κβ'.

3. Ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

Lors ils s'en allerent, & trouuerẽt selon, qu'il leur auoit dit, & apresterent l'agneau de Pasque.

14. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσε, καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ.

Quand donc l'heure fut venue, il se mit à table, & les douze Apostres auec lui.

15. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, πρὸ τοῦ με παθεῖν.

Adonc il leur dit, I'ai grandement desiré de manger cest agneau de Pasque auec vous deuant que ie souffre.

16. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

Car ie vous di, que ie n'en mangerai plus, iusqu'à ce qu'il soit accompli au royaume de Dieu.

17. Καὶ δεξάμενος ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπε, λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς.

Et il print la coupe : & rendit graces, & dit, Prenez-la, & la destribuez entre vous.

18. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.

Car ie vous di, que ie ne boirai plus du fruict de la vigne, iusqu'à ce que le regne de Dieu soit venu.

19. Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

Puis prenant le pain, & ayant rendu graces, il rompit, & le leur bailla, disant, Ceci est mon corps, lequel est donné pour vous : faites ceci en commemoration de moi.

20. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.

Semblablement aussi leur bailla-il la coupe apres le souper, disant, Ceste coupe est le nouueau Testament en mõ sang, qui est respandu pour vous.

CAP. XXII.

13. Euntes autem invenerunt ſicut dixit illis, & paraverunt paſcha.

So they went / and found as he had ſayde vnto them, & made ready the Paſſeouer.

14. Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo.

And when the houre was come / he ſate downe / & the twelue Apoſtles w him.

15. Et ait illis, Deſiderio deſideravi hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar.

Then he ſay vnto them / I haue earneſtly deſired to eat this Paſſeouer with you before I ſuffer.

16. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.

For I ſay vnto you / Henceforth I will not eat of it any more / vntill it be fulfilled in the kingdome of God.

17. Et accepto calice gratias egit, & dixit, Accipite & dividite inter vos.

And he tooke the cup / and gaue thankes / and ſaide / Take this / and deuide it among you.

18. Dico enim vobis quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.

For I ſay vnto you / I will not drinke of the fruite of the vine / vntill the kingdome of God be come.

19. Et accepto pane, gratias egit, & fregit: & dedit eis, dicens, Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem.

And he tooke bread / and when hee had giuen thankes / he brake it / and gaue it to them / ſaying / This is my body / which is giuen for you: do this in the remembrance of me.

20. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens, Hic eſt calix novum teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.

Likewiſe alſo after ſupper he tooke the cuppe / ſaying / This cuppe is the new Teſtament in my blood / which is ſhed for you.

Das XXII. Capitel.

13. Sie giengen hin / vnd funden / wie er jhnen geſagt hatte / vnd bereiteten das Oſterlamb.

De ginge bort / och funde / lige ſom hand ſagde dem / oc de beredde Paaſkelammet.

14. Vnd da die Stunde kam / ſatzte er ſich nider / vnnd die zwölff Apoſtel mit jhm.

Oc der ſtunden kom / ſette hand ſig ned / oc de Tolff met hannem.

15. Vnnd er ſprach zu jhnen: Mich hat hertzlich verlanget diß Oſterlam mit euch zu eſſen / ehe denn ich leide.

Oc hand ſagde til dem / Mig haffuer hiertelige forlenget / at dette æde Paaſkelam met eder / før end ieg lider.

16. Denn ich ſage euch / daß ich hinfort nicht mehr darvon eſſen werde / biß das erfüllet werde im Reich Gottes.

Thi ieg ſiger eder / at ieg ſkal her effter icke mere æde der aff / indtil det bliffuer fuldkommet i Guds rige.

17. Vnd er nam den Kelch / dancket vnd ſprach: Nemet denſelbigen / vnd theilet jhn vnter euch.

Oc hand tog Kalcken / tackede oc ſagde / Tager denne / och deler hannem iblant eder.

18. Denn ich ſage euch / ich werde nicht trincken von dem Gewächſe des Weinſtocks / biß das Reich Gottes komme.

Thi ieg ſiger eder / Jeg ſkal dricke aff det ſom vorer paa Vintræ / før end Guds rige kommer.

19. Vnd er nam das Brodt / dancket vnd brachs / vnd gabs jhnen / vnnd ſprach: Das iſt mein Leib / der für euch gegeben wirdt / das thut zu meinem Gedechtniß.

Oc hand tog Brødet / tackede oc brød det / oc gaff dem det / oc ſagde / det er mit Legeme / ſom bliffuer giffuit for eder / det gører til min Hukommelſe.

20. Deſſelbigen gleichen auch den Kelch / nach dem Abendmal / vnnd ſprach: Das iſt der Kelch / das neue Teſtament in meinem Blut / das für euch vergoſſen wirdt.

Lige ſaa oc Kalcken / effter Nadueren / oc ſagde / Dette er det ny Teſtamentis Kalck i mit Blod / ſom bliffuer vdgydet for eder.

Kapitola XXII.

13. Tehdy ſſedſſe nalezli yakož gim oznámil / a připrawili Beránka.

A ták ſzedſzy wſzytko to nálezli táko im powiedział / y zgotowali Wielkanoc.

14. A když byla hodina / ſedl za Stuol / a dwanácte Apoſſtolůw s nim:

Potym gdy on czás poſtánowio ny przyſzedł / tedy śiadł / y dwanaſcie Apoſtołow z nim.

15. Y řekl gim: Žádoſtij žádal gſem tohoto Beránka gijſti s wámi / prwé nežbych trpěl.

Rzekł do nich. Z chućiam zadał pożywáć tey Wielkiynocy z wámi / przed tym niż ia ćierpiec bede.

16. Nebť prawijm wám / že ho giž wijce nebudu gijſti / dokudž ſe nenaplnij w Králowſtwij Božijm.

Apowiedam wám / Ze iuż wiecey nie bede tego vżywał / ażby ſie wypełniło w Krolestwie Bożym.

17. A wzaw Kalich dijky činil / a řekl: Wezměte / a rozdělte mezy ſebau:

Rwźiawſzy kubek á vczyniwſzy dźieki / rzekł / Wezmicie tho á podźielcie miedzy ſie.

18. Nebo prawijm wám / žeť nebudu pijti z plodu winného kořene / až Králowſtwij Božij přijgde.

Abowiem wam tho powiedám / Zećnie bede pił z owocu winnego aż przyidźie Krolestwo Boże.

19. A wzaw chléb / dijky činil / a lámal / a dáwal gim / řka: Totoť geſt Tělo mé / kteréž ſe za wás dáwá / to čiňte na mé ſpolu pamatowánij

Rwźiawſzy chleb gdy vczynił dźieki / łamał y dał im / mowiac / To ieſt ciało ktore ſie zá was dawa / to czyncie ná wſpominánie moie.

20. Též y Kalich když odwečeřal / řka: Tentoť geſt Kalich nowý Zákon w mé Krwi / kteráž ſe za wás wylěwá.

Tákże im thez dał y kubek gdy odwieczerzał / mowiac / Ten kubek ieſt ći on teſtáment nowy przez krew moię / ktora ſie zá was wylewa.

כב

21 בְּרַם הָא אִידֵה דְּמַשְׁלְמָנִי עַל פָּתוֹרָא׃

Nondimeno ecco la mano di colui che mi tradisce è qui con meco in su la tauola.

22 וּבְרֵה דְּאנָשָׁא אָזֶל אַיְכַנָא דְּאֶתְפְּרֵשׁ בְּרַם וַי לְהוּ גַּבְרָא דְּבְאִידֵה מֶשְׁתְּלֵם׃

Et certo il Figliuol de l'huomo se ne va, secondo che è determinato: nondimeno guai à quell'huomo per cui egli è tradito.

23 וְשַׁרִיו דְּנֶעְקְבוּן בַּיְנָתְהוּן דְּמַנוּ כֵּי מֶנְהוֹן הוּ דְּהָדָא עָתִיד לְמֶסְעַר׃

Et essi cominciarono à ricercar fra loro: chi fusse quel di loro che hauesse à far questo.

24 הֲוָא דֵּין אַף חֶרְיָנָא בַּיְנָתְהוּן דְּמַן אִית בְּהוֹן רַב׃

E nacque ancor fra essi vna contentione, chi di loro paresse essere il maggiore.

25 הוּ דֵּין יֶשׁוּע אֱמַר לְהוֹן מַלְכַיְהוֹן דְּעַמְמֵא מָרַיְהוֹן אֶנוּן וְדַשַּׁלִיטִין עֲלַיְהוֹן עָבְדֵי טָבָתָא מֶתְקַרְין׃

Doue egli disse loro, I Re de le genti le signoreggiano: e quelli che hanno potestà sopra esse, son chiamati benefattori.

26 אַנְתּוּן דֵּין לָא הָכַנָא אֶלָּא אֵינָא דְּרַב בְּכוּן נֶהֱוֵא אַיך זְעוּרָא וְאֵינָא דְּרִישָׁא הוּ אַיך מְשַׁמְשָׁנָא׃

Ma non già cosi voi: anzi chi è tra voi il maggiore, sia come il minore: e chi comanda, come colui che serue.

27 מַנוּ גֵיר רַב הוּ דַּסְמִיך אַו הוּ דַּמְשַׁמֵּשׁ לָא הָוָא הוּ דַּסְמִיך אֶנָא דֵּין אִיתַי בַּיְנָתְכוּן אַיך הוּ דַּמְשַׁמֵּשׁ׃

Perche, chi è maggiore, colui che siede à tauola, ò colui che serue? Non è colui che siede à tauola? Ma io son nel mezo di voi come colui che serue.

כב

21 אַךְ הִנֵּה יַד הַמּוֹסֵר אוֹתִי אִתִּי עַל הַשֻּׁלְחָן׃

Con todo esso heaqui la mano del que me entrega, conmigo en la mesa.

22 וּבֶן הָאָדָם הוֹלֵךְ כְּמוֹ נִגְזַר אֲבָל אוֹי לָאֱנוֹשׁ הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ יִמָּסֵר׃

Y à la verdad el Hijo del hombre va segun loque està determinado: empero ay de aquel hombre por el qual es entregado.

23 וְהֵמָּה הֵחֵלּוּ לִשְׁאֹל אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִי זֶה הוּא מֵהֵמָּה הֶעָתִיד לַעֲשׂוֹת זֹאת׃

Ellos entonces començaron à preguntar entre si, qual deellos seria el que auia de hazer esto.

24 וַיְהִי רִיב בֵּינֵיהֶם מִי בָהֶם יֵרָאֶה לִהְיוֹת גָּדוֹל׃

Y fue entreellos vna contienda, Quien deellos parecia que auia de ser el mayor.

25 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם מַלְכֵי הַגּוֹיִם מָשְׁלוּ לָהֶם וְשַׁלִּיטֵיהֶם חַנּוּנִים יִקָּרֵאוּ׃

Entonces el les dixo, Los reyes de las gentes se enseñnorean deellas: y los que sobre ellas tienen potestad, son llamados Bienhechores.

26 וְאַתֶּם לֹא כֵן כִּי אִם הַגָּדוֹל בָּכֶם יְהִי כְּמוֹ הַקָּטוֹן וְהַנָּשִׂיא כְּמוֹ מְשָׁרֵת׃

Mas vosotros, no ansi: antes el que es mayor enrre vosotros, sea como el mas moço: y el que es principe, como el que sirue.

27 וּמִי גָּדוֹל אִם הַיּוֹשֵׁב אוֹ אִם הַמְשָׁרֵת הֲלֹא הַיּוֹשֵׁב וַאֲנִי הִנֵּה בְּתוֹכְכֶם כְּמוֹ הַמְשָׁרֵת׃

Porque qual es mayor, el que se assienta a la mesa, o el que sirue? No es el que se assienta a la mesa? y yo soy entre vosotros como el que sirue.

κβ΄.

21. Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Toutesfois voici, la main de celui qui me trahit, est auec moi à table.

22. Καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὡρισμένον· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται.

Et certes le Fils de l'homme s'en va, selon qu'il est determiné: toutesfois malheur à cest homme-la, par qui il est trahi.

23. Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τό, τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.

Lors ils se prindrent à s'entredemander l'vn à l'autre, assauoir-mon qui seroit celui d'entr' eux à qui il aduiendroit de commettre cela.

24. Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τό, τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων.

Il aduint aussi vne contention entr' eux, lequel d'entr' eux seroit estimé le plus grand.

25. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν, εὐεργέται καλοῦνται.

Mais il leur dit, Les rois des nations les maistrisent: & ceux qui vient d'authorité sur icelles, sont nommés bienfaiteurs.

26. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος· καὶ ὁ ἡγούμενος, ὡς ὁ διακονῶν.

Mais il n'en sera point ainsi de vous: ains le plus grand entre vous, soit comme le moindre: & celui qui gouuerne, comme celui qui sert.

27. Τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δέ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν.

Car lequel est plus grand, celui qui est à table, ou celui qui sert? n'est ce point celui qui est à table? or suis-ie au milieu de vous comme celui qui sert.

CAP. XXII.

21. Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa.

Yet beholde, the hand of him that betrayeth me, is with me at the table.

22. Et quidem filius hominis secundùm quod definitum est, vadit: veruntamẽ væ homini illi per quem tradetur.

And truely the Sonne of man goeth as it is appointed: but wo be to that man, by whome he is betrayed.

23. Et ipsi cœperunt quærere inter se, quis esset ex eis qui hoc facturus esset.

Then they began to enquire among, them selues which of them it shoulde be that should do that.

24. Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior.

And there arose also a strife among them, which of them shoued seeme to be the greatest.

25. Dixit autem eis, Reges gentium dominãtur eorum: & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur.

But he said vnto them, The Kings of the Gentiles reigne ouer them, and they that beare rule ouer them, are called Gracious lordes.

26. Vos autem non sic: sed qui maior est in vobis, fiat sicut iunior: & qui præcessor est, sicut ministrator.

But ye shall not be so: but let the greatest among you be as the least: and the chiefest as he that serueth.

27. Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nónne qui recumbit? Ego autẽ in medio vestrûm sum, sicut qui ministrat.

For who is greater, he that sitteth at table, or he that serueth? Is not he that sitteth at table? And I among you as he that serueth.

Das XXII. Capitel.

21. Doch sihe die Hand meines Verräthers ist mit mir über Tische.

Dog see/ min Forræderis haand/ er offuer Bordet met mig.

22. Vnd zwar des Menschen Son gehet hin/ wie es beschlossen ist/ doch weh demselbigen Menschen/ durch welchen er verrathen wirdt.

Oc sandelige Menniskens Son gaar bort/ som det er besluttet/ Dog ve det samme Menniske/ ved huilcket hand bliffuer forrad.

23. Vnnd sie fiengen an zu fragen vnter sich selbst/ Welcher es doch were vnter jhnen/ der das thun würde?

Oc de begynte at spørie iblant sig selff/ huilcken det skulde dog vere iblant dem. Som det skulde gøre:

24. Es erhub sich auch ein Zanck vnter jhnen: Welcher vnter jhnen solt für den grösten gehalten werden.

Der begyntis oc en trette iblant dem/ huilcken aff dem der skulde holdis for den Største.

25. Er sprach aber zu jhnen: Die Weltlichen Könige herrschen/ vnnd die Gewaltigen heisst man gnädige Herren.

Oc hand sagde til dem/ De verdzlige Konger regere/ oc de veldige kalder mand naadige Herrer.

26. Ihr aber nicht also/ sondern der grösseste vnter euch/ soll sein wie der Jüngste/ vnd der fürnembste wie ein Diener.

Men i icke saa/ men den Største iblant eder/ skal vere som de Yngste/ och den Ypperste som en Tiener.

27. Denn welcher ist der grössest? der zu Tische sitzet? oder der da dienet? ists nicht also/ daß der zu Tische sitzt? Ich aber bin vnter euch wie ein Diener.

Thi huilcken er den største? Den som sider til bordz? Eller den som tien? Er det icke saa/ at den som sider til bordz? Men ieg er iblant eder/ som en Tiener.

Kapitola XXII.

21. Ale wssak hle ruka toho kterýž mne zrazuge/ semnau gest za stolem.

Wssakoż oto reka zdrádzáiącego mię zemną iest ná stole.

22. A zagisté Syn člowěka podlé toho yakož gest vloženo o něm gde: Ale wssak běda člowěku tomu/ skrze kteréhožto zrazen bude.

Acżci Syn człowieczy iáko iest postánowiono/ idzie/ wssakoż biádá człowiekowi onemu przez ktorego ma być zdrádzon.

23. A oni počali se tázati mezy sebau/ kdoby z nich byl/ kterýžby to měl včiniti.

Thedy oni poczeli się miedzy soba spolu pytać ktoryby to z nich był coby to vczynić miał.

24. Stal se pak y swár mezy nimi/ kdoby z nich zdál se býti wětssý.

Wszak się też miedzy nimi poswarek ktoby miał być więcszym z nich.

25. Y řekl gim: Králowé wé Pohansstij panugij nad swými/ a kteřijž moc magij nad nimi Dobrodincy slowau.

Ale im on powiedział/ Krolowie narodow pán iac nád nimi/ A ktorzy nád nimi moc máia/ zowa się dobrodzicymi.

26. Wy pak ne tak/ ale kdož wětssý gest mezy wámi/ budiž yako menssý: A kdož prwnij gest/ budiž iako služebnijk

Lecżći wy nie ták/ ow ßem ktory iest miedzy wámi nawięcszym/ ten niech będzie namnieyßim/ a ktory iest przednieyßym/ niech będzie iáko ten co służy.

27. Nebo kdo wětssý gest/ tenli kterýž sedij/ či li ten kterýž slaužij? wssak ten kterýž sedij: Ale yá mezy wámi gsem yako ten kterýž slaužij.

Abowiem ktoż iest więcszy? tenli co siedzi/ czy ten co służy? Izali nie then ktory siedzi? Alećiem ia iest w pośrzodku was iáko ten co służy/

כב

28 אַנְתּוּן אֶנּוּן דְּכַתַּרְתּוּן לְוָתִי בְּנֶסְיוֹנַי׃

Hor Voi ſete quelli che hauete perſeuerato con eſſome ne le mie tentationi.

29 וְאֶנָא מֶשְׁתַּוְדֶא אֶנָא לְכוֹן אַיךְ דְּאֶשְׁתַּוְדִי לִי אָבִי מַלְכוּתָא׃

Et io diſpongo il regno à Voi, come mio Padre l'ha diſpoſto à me.

30 דְּתֵאכְלוּן וְתֶשְׁתּוּן עַל פָּתוּרָא דְּמַלְכוּתָא דִּילִי וְתֵתְבוּן עַל כּוּרְסַוָתָא נְתְדוּנוּן תְּרֵ־־עְסַר שַׁבְטָא דִּיסְרָ־־יל׃

Accioche Voi mangiate e beuiate à la mia tauola nel regno mio: e ſediate ſopra i ſeggij, à giudicar le dodici tribu d'Iſrael:

31 וֶאֱמַר יֵשׁוּע לְשֶׁמְעוּן שֶׁמְעוּן הָא סָטָנָא שְׁאֶל דְּנֶצְרוּבְכוּן אַיךְ דַּלְחֶטָא׃

Diſſe ancora il Signore, Simon, Simone, ecco, ſatana V'ha domandati per criuellarui come il grano.

32 וְאֶנָא בְּעִית עֲלָיךְ דְּלָא תֶחְסַר הַיְמָנוּתָךְ וְאַף אַנְתְּ בְּזַבְן אֶתְפְּנִי וְשַׁרַר לַאחַיךְ׃

Ma io ho pregato per te, accioche la tua fede non manchi. Tu ancora quando ſarai conuertito, conferma i tuoi fratelli.

33 שֶׁמְעוּן דֵּין אֱמַר לֵה מָרִי עַמָּךְ מְטַיַּב אֶנָא וְלַבֵית אֲסִירֵא וְלַמוּתָא׃

Et egli li diſſe, Signore, io ſono apparecchiato à Venir con teco & in prigione, & à la morte.

34 אֱמַר לֵה יֵשׁוּע אָמַר אֶנָא לָךְ שֶׁמְעוּן דְּלָא נְקַרֵא תַּרְנְגָלָא יַוְמָנָא עַדְמָא דְּתְלָת זַבְנִין תְּכְפּוּר דְּלָא יָדַע אַנְתְּ לִי׃

Ma IESV diſſe, Pietro, io ti dico, che il gallo non cantara hoggi, prima che tu non habbi tre Volte negato di conoſcermi.

כב

28 וְאַתֶּם הוֹיִם הַמְעוֹדְדִים עִמִּי בְּמַסּוֹתָי׃

Empero voſotros ſoys losque aueys permanecido conmigo en mis tentaciones:

29 וַאֲנִי אָשִׂים לָכֶם כַּאֲשֶׁר שָׂם אָבִי אֶת־מַמְלָכָה׃

Yo pues os ordeno el Reyno como mi padre me lo ordenó à mi,

30 אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ וְתִשְׁתּוּ עַל־שֻׁלְחָנִי בְּמַלְכוּתִי וְתֵשְׁבוּ עַל־כִּסְאוֹת וְתִשְׁפְּטוּ אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃

Paraque comays, y beuays en mi meſa en mi Reyno: y hos aſſenteys ſobre thronos juzgando à los doze tribus de Iſrael.

31 וַיֹּאמֶר אָדוֹן שִׁמְעוֹן שִׁמְעוֹן הִנֵּה הַשָּׂטָן בִּקֵּשׁ לְהָנִיף אֶתְכֶם כְּמוֹ אֶת הַחִטָּה׃

Dixo tambien el Sennor, Simon, Simon, heàqui que Satanas os ha pedido para çarandàros como à trigo:

32 וַאֲנִי הִתְחַנַּנְתִּי עָלֶיךָ אֲשֶׁר לֹא תֶאְפַּס אֱמוּנָתֶךָ וְאַתְּ אִם תָּשׁוּב קוֹמֵם אֶת אַחֶיךָ׃

Mas yo he rogado por ti que tu fe no falte: y tu buelue alguna vez y confirma à tus hermanos.

33 וְהוּא אָמַר לוֹ אֲדֹנִי עָתִיד אֲנִי לָבוֹא עִמְּךָ גַּם בַּמִּשְׁמָרָה גַּם בַּמָּוֶת׃

Y el le dixo, Sennor aparejado eſtoy a yr con tigo y à carcel, y à muerte.

34 וְהוּא אָמַר אוֹמֵר אֲנִי לְךָ כֵּיפָה לֹא יִקְרָא הַיּוֹם תַּרְנְגֹל בְּטֶרֶם שָׁלֹשׁ פְּעָמִים תְּכַחֵשׁ כִּי לֹא תֵדָעֵנִי׃

Y el dixo, Pedro, digote que el gallo no darà oy boz antes que tu niegues tres vezes que me conoces.

κβʹ.

28. Ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου.

Or eſtes-vous ceux qui auez perſeueré auec moi en mes tentations.

29. Κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν.

Parquoi ie vous diſpoſe le royaume comme mon Pere le m'a diſpoſé.

30. Ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου, ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθίσησθε ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

Afin que vous mangiez & beuuiez à ma table en mon royaume, & que vous ſoyez aſſis ſur thrones, iugeans les douze lignees d'Iſrael.

31. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον.

Auſſi le Seigneur dit, Simon, Simō, voi-ci, Satan a demandé inſtamment à vous cribler comme le blé.

32. Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου.

Mais i'ai prié pour toi, que ta foy ne defaille point toi donc, quand quelque fois tu ſeras conuerti, conferme tes freres.

33. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.

Et il lui dit, Seigneur, ie ſuis tout preſt d'aller auec toi, & en priſon, & à la mort.

34. Ὁ δὲ εἶπε, λέγω σοι Πέτρε, οὐ μὴ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ, πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.

Mais Ieſus dit, Pierre, ie te di, que le coq ne chantera point auiord'hui, que premierement tu ne renies par trois fois de m'auoir cognu.

28. Vos autem eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis.	28. Ihr aber ſeyts/ die jhr beharret habt bey mir/ in meinen Anfechtungen.	28. A wy gſte kteřijž gſte zůſtali ſemnau w mých pokuſſenijch.
And ye are they which haue continued with me in my tentations.	Och i ere de/ ſom ere bleffue varafftige hoſſ mig/ i mine friſtelſer/	A wy ieſtheście ktorzyście trwáli przy mnie w pokuſách moich.
29. Et ego diſpono vobis, ſicut dipoſuit mihi pater meus, regnum.	29. Vnd ich wil euch das Reich beſcheiden/ wie mir mein Vater beſcheiden hat.	29. A yá kwám zpuoſobugi yakož mi zpuoſobil Otec můg Králowſtwij.
Therefore I appoint vnto you a kingdom/ as my Father hath appointed to me.	Oc ieg vil beſkicke eder Riget/ ſom min Fader beſkickede mig.	A przeto iáko mi odkazał oćiec moy kroleſtwo/ ták ia też wam odkázuie.
30. Vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo: & ſedeatis ſuper thronos iudicantes duodecim tribus Iſraël.	30. Daß jhr eſſen vnnd trincken ſolt über meinem Tiſch in meinem Reich/ vnd ſitzen auff Stülen/ vnnd richten die zwölff Geſchlecht Iſrael.	30. Abyſſte gedli a pili za Stolem mým w Králowſtwij mém/ a ſeděli na Stolicých/ ſaudijce dwanáctero Pokolenij Izrahelſké.
That ye may eat/ and drinke at my table in my kingdome/ and ſit on ſeates/ and iudge the twelue tribes of Iſrael.	At i ſkulle æde oc dricke offuer mit Bord i mit Rige/ oc ſide paa Stole/ oc Domme de tolff Iſraels ſlecter.	Abyśćie iedli y pili ná ſtole mym w kroleſtwie mym/ y śiedźieli ná ſtolicách ſądząc dwoienaśćie pokolenie Izráelſkie.
31. Ait autem Dominus, Simon, Simon, ecce ſatanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticum.	31. Der HERR aber ſprach: Simon/ Simon/ Sihe/ der Sathanas hat euer begert/ daß er euch möchte ſichten/ wie den Weitzen.	31. Y řekl PAN: Ssimone/ Ssimone/ hle ďábel wyproſyl wás/ aby třijbil wás yako Pſſenicy:
And the Lorde ſaid/ Simon/ Simon/ behold/ Satan hath deſired you/ to winow you/ as wheat.	Oc HERREN ſagde/ Simon/ Simon/ Satanas begerede eder/ at hand maate ſicte eder/ lige ſom huede.	Zátym też rzekł Pan/ Symon/ Symon/ oto ſzátan pożądał pilnie áby was odwiewał iáko pſzenicę.
32. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos.	32. Ich aber hab für dich gebeten/ daß dein Glaube nicht auffhöre/ vnd wenn du der mal eines dich bekehreſt/ ſo ſtercke deine Brüder.	32. Ale yá gſem proſyl za tebe/ aby nezahynula wijra twá/ A ty někdy obrátě ſe/ potwrzůg bratřij twých.
But I haue prayed for thee/ that thy faith faile not: therefore when thou art conuerted/ ſtrengthen thy brethren.	Men ieg bad for dig/ at din Tro ſkal icke afflade/ oc naar du omuender dig en gong/ da ſtyrcke dine Brødre.	Alem ia prośił zá tobą áby nie uſtáłá wiárá twa/ á przetoż y ty niekiedy náwróćiwſzy ſię/ potwierdzay bráćią twą.
33. Qui dixit ei, Domine, tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire.	33. Er ſprach aber zu jm: HERR/ ich bin bereit mit dir ins Gefengniß vnd in den Tod zu gehen.	33. Kterýžto řekl gemu: PANE/ hotow gſem s tebau do Žaláře y na Smrt gijti.
And he ſaid vnto him/ Lord/ I am ready to go with thee into priſon/ and to death.	Da ſagde hand til hannem/ HERRE/ ieg er bered at gaa med dig i Fengſel oc i Døden.	Tedy on rzekł/ Pánie z tobą ieſtem gotow idź y do więźienia y ná śmierć.
34. Et ille dixit, Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe me.	34. Er aber ſprach: Petre/ ich ſage dir/ der Han wirdt heute nicht krehen/ ehe denn du dreymal verleugnet haſt/ daß du mich kenneſt.	34. A on řekl: Prawijm tobě Petře/ nezazpijwá dnes Kohaut až prwé třikrát zapřijſs/ že neznáš mne.
But he ſaide/ I tell thee/ Peter/ the cocke ſhall not crowe this day/ before thou haſt thriſe denied that thou knoweſt me.	Da ſagde hand/ Peder/ Ieg ſiger dig/ Hanen ſkal icke gale i dag/ før end du haffuer nectet tre gonge/ at du kender mig.	Lecz mu on powiedźiał/ Pietrze powiedam ći/ nie zápoie dziś kur áż ſię trzy kroc zaprzyſz że mie nie znaſz.

כב

35 ואמר להון כד שדרתכון דלא כיסא ולא תרמלא ומסנא למא חסר לכון מדם אמרין לה ולא מדם:

Poi disse à tutti loro, Quando io v'ho mandati senza borsa, e senza tasca, e senza scarpe, euui egli mancata cosa alcuna? Et essi dissero, Niente.

36 אמר להון מן השא מן דאית לה כיסא נסב והכנא אף תרמלא ומן דלית לה סיפא נזבן נחתה ונזבן לה סיפא:

Disse dunque loro, Ma hora chi ha borsa, la toglia, e similmente la tasca: e chi non n'ha venda la sua vesta, e compri vn coltello.

37 אמר אנא לכון גיר דאף הדא דכתיבא ולא דתתמלא בי דעם עולא אתמנא כלהון גיר דעלי אשתלם:

Perche io vi dico, che ancor questo che è scritto bisogna che s'adempia in me, cioè, Et è stato computato tra gl'iniqui: percioche tutte le cose che sono dette di me, hanno fine.

38 והנון אמרין לה מרן הא הרכא איתין תרין סיפין אמר להון ספקין:

Et essi dissero, Signore, ecco qui due coltelli. Et egli disse loro, Basta.

39 ונפק ואזל איך דמעד הוא לטורא דבית זיתא ואזלו בתרה ואף תלמידוהי:

Poi vsci fuore, & andossene, secondo il suo costume, al monte de gli Oliui: e i suoi discepoli ancora il seguitarono.

40 וכד מטי לדוכתא אמר להון צלו דלא תעלון לנסיונא:

E come fu arriuato al luogo, disse loro, Pregate di non entrar in tentatione.

41 והו פרק מנהון איך משדא כאפא וסם בורכא ומצלא הוא:

E discostossi da loro quasi vn tiro di pietra, e inginocchiatosi pregaua.

כב

35 ויאמר אליהם כאשר שלחתי אתכם בלי כיס בלי צקלון ובלי נעלים החסר לכם מאומה ויאמרו אין מאומה:

Y à ellos dixo, Quando os embié sin bolsa y sin alforia, y sin çapatos, faltóhos algo? y ellos dixeron, Nada.

36 ויאמר להם אבל עתה אשר לו כיס יקחנו וכמו כן צקלון ולאשר איננו לו ימכר את־בגדו ויקנה חרב:

Y dixoles, Pues aora el que tiene bolsa, tome la: y tambien el alforia: y el que no tiene, venda su capa y compre espada.

37 כי אומר אנכי לכם כי עודנו זה הנכתב יצטרך לכלות בי זה הוא ואת־פושעים נמנה כי כלם אשר נכתבו עלי סוף למו:

Porque os digo, que aun es menester que se cumpla en mi aquello que está escripto, Y con los malos fue contado. porque lo que esta escripto de mi su cumplimento tiene.

38 והמה אמרו אדנינו הנה שתי חרבות ויאמר להם שדי:

Entonces ellos dixeron, Sennor, he aqui dos espadas ay aqui. Y el les dixo, Basta.

39 ויצא וילך כדרכו על־הר הזיתים וילכו אחריו גם תלמידיו:

Y saliendo fuese, como solia, àl monte de las Oliuas: y sus Discipulos tambien lo siguieron.

40 ובהיותו על־המקום אמר להם התפללו פן־תבואו במסה:

Y como llegó à aquel lugar, dixoles, Orad que no entreys en tentacion.

41 והוא סר מהם כמטחוי אבן ויכרע על־ברכיו ויתפלל:

Y el se apartó deellos como vn tiro de piedrá: y puesto de rodillas, óró:

κβ'.

35. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶπον, οὐδενός.

Puis il leur dit, Quand ie vous ai enuoyés sans bourse, sans malette, & sans souliers, auez-vous eu faute de quelque chose? Et ils respondirent, De rien.

36. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς, ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον, ἀράτω. ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.

Et il leur dit, Mais maintenant qui a vne bourse, la prene: & qui a vne malette semblablement: & qui n'en a point, vende sa robbe, & achete vne espee.

37. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.

Car ie vous di, qu'il faut que ceci aussi qui est escrit, soit accõpli en moi, assauoir, Et il a esté mis au rang des iniques. Car certainement les choses qui sont dites de moi, s'en vont estre accõplies.

38. Οἱ δὲ εἶπον, κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἱκανόν ἐστι.

Et ils dirent, Seigneur, voici deux espees. Et il leur dit, C'est assez.

39. Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Puis il se partit, & s'en alla selon sa coustume au mont des Oliuiers: & ses disciples aussi le suiuirent.

40. Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου εἶπεν αὐτοῖς, προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.

Et quand il fut venu au lieu, il leur dit, Priez que vous n'entriez en tentation.

41. Καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολήν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο.

Adonc il se retira loin d'eux enuiron vn ject de pierre, & s'agenouillant prioit.

35. Et

CAP. XXII.

35. Et dixit eis, Quando miſi vos ſine ſacculo & pera, & calceamentis: nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt, Nihil.

And he ſaid vnto them / When I ſent you without bagge / and ſcrip / and ſhoes / lacked ye any thing? And they ſaid / Nothing.

36. Dixit ergo eis, Sed nunc qui habet ſacculum, tollat, ſimiliter & peram: & qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium.

Then he ſaid to them / But nowe he that hath a bagge / let him take it / and likewiſe a ſcrip: and he that hath none / let him ſell his coate / and bui a ſworde.

37. Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me. Et cum iniquis deputatus eſt. Etenim ea quæ ſunt de me, finem habent.

For I ſay vnto you / that yet ẏ ſame which is written / muſt be perfourmed in me / Euen with the wicked was he numbred: for doutcles thoſe thinges which are written of mee / haue an ende.

38. At illi dixerunt, Domine, ecce duo gladii hîc. At ille dixit eis, Satis eſt.

And they ſaide / Lorde / beholde / here are two ſwordes. And he ſaid vnto them / It is ynough.

39. Et egreſſus ibat ſecundum conſuetudinẽ in montem olivarum. Secuti ſunt autem illum & diſcipuli.

And he came out / & went (as he was wont) to the mount of Oliues: and his diſciples alſo followed him.

40. Et cùm perveniſſet ad locum, dixit illis, Orate, ne intretis in tentationem.

And when he came to the place / he ſaid to them / Pray / leſt ye enter into tentation.

41. Et ipſe avulſus eſt ab eis quantum iactus eſt lapidis: & poſitis genibus, orabat.

And he gate him ſelfe from them / about a ſtones caſt / & kneeled downe / and prayed.

Das XXII. Capitel.

35. Vnd er ſprach zu jhnen: So offt ich euch geſandt habe ohn Beutel / ohn Taſchen / vnd ohn Schuch / habt jhr auch mangel gehabt? Sie ſprachen: Nie keinen.

Oc hand ſagde til dem / Saa offte ieg vdſende eder vden Pung / vden Taſke / oc vden Sko / fattedis eder oc noget? De ſagde / Inted.

36. Da ſprach er zu jnen: Aber nun / wer einen Beutel hat / der neme jhn / deſſelbigen gleichen auch die Taſchen / Wer aber nicht hat / verkauffe ſein Kleid / vnd kauffe ein Schwerdt.

Da ſagde hand til dem / Men nu / huo ſom haffuer en Pung / hand tage hannem / lige ocſaa Taſken Oc huo ſom icke haffuer / hand ſælle ſin Klæd / oc kæbe it Suerd.

37. Denn ich ſage euch / Es muß noch das auch vollendet werden an mir / das geſchrieben ſtehet / Er iſt vnter die übelthäter gerechnet. Denn was von mir geſchrieben iſt / das hat ein Ende.

Thi ieg ſiger eder / Der ſkal end oc det fuldkommis met mig / ſom ſtaar ſkreffuit / Hand er regnet iblant Miſdedere. Thi det ſom er ſkreffuit om mig / haffuer en ende.

38. Sie ſprachen aber: HERR / ſihe / hie ſind zwey Schwerdt. Er aber ſprach zu jhnen: Es iſt gnug.

Oc de ſagde / HERRE / See / her ere thu Suerd. Da ſagde hand til dem / det er nock.

39. Vnd er gieng hinauß nach ſeiner gewonheit an den Oelberg. Es folgeten jhm aber ſeine Jünger nach an denſelbigen ort.

Oc hand gick henvd effter ſin Sedvane til Oliebierget. Oc hans Diſciple fulde hannem effter til den ſamme Sted.

40. Vnd als er dahin kam / ſprach er zu jhnen: Betet auff daß jhr nicht in Anfechtung fallet.

Oc der hand kom did / ſagde hand til dem / Beder / paa det i ſkulle icke falde i friſtelſe.

41. Vnd er reiß ſich von jhnen bey einem Steinwurff / vnd kniet nider / betet.

Oc hand ſled ſig fra dem ved it Stenſkaſt / och falt paa knæ / bad.

Kapitola XXII.

35. Tehdy řekl gim: Když gſem wás poſylal bez pytlijku / a bez moſſny / a bez obuwij / zdali gſte w čem nedoſtatek měli? A oni řekli / W ničemž.

Zátym rzekł do nich / Na ten czás gdym was poſyłał bez mieſzka / bez ſumek / y bez trzewikow / zali wam cze go nie doſtawáło? Tedy rzekli / Nic.

36. Tehdy řekl gim: Ale nyní kdo má pytlijk / wezmi / také y moſſnu: a kdož nemá / prodey Sukni ſwau / a kup ſobě Meč.

A ták im powiedział / Teraz ćiſz ieſli kto ma mieſzek / niechże go wezmie / tákże y ſumki / á kto nie ma / niech przedaplaſzcz ſwoy y kupi miecz.

37. Neb prawijm wám / Že geſſtě to což geſt pſáno / muſý ſe naplniti na mně / A žes neſſlechetnými počten geſt. Neb zagiſté ty wěcy kteréž gſau o mně / konec magij.

Abowiemći wam powiedam / Ieſzcze potrzebá áby ſie we mnie wypełniło ono piſmo: Y policzon ieſt miedzy złośniki. boc ty rzeczy co o mnie ſą ná piſáne / koniec ſwoy máią.

38. Tehdy oni řekli: PANE / hle dwa Meče teď. A on řekl gim / doſtiť geſt.

Thedy oni rzekli / Pánie oto tu dwá miecze / A on im powiedział Doſyć ieſt.

39. A wyſſed podlé obyčege / ſſel na horu Oliwetſkau / a ſſli za nim y včedlnijcy.

Y wyſzedſzy iáko był zwykł / ſzedł ná gore oliwna / á za nim też ſzli zwolennicy iego.

40. A když přiſſel na mijſto / řekl gim: Modlte ſe / abyſſte neweſſli w pokuſſenij:

A gdy przyſzedł ná ono mieyſce rzekł im / Modlcież ſie ábyſcie nie przyſzli w pokuſzenie.

41. A ſám wzdálil ſe od nich / yakoby mohl kamenem dohoditi / a pokleknu na kolena modlil ſe.

On thedy odſzedł od nich iákoby mogł rzućić kámieniem / á kleknawſzy ná koláná modlił ſie.

כב

42 וַאמַר אַבָּא אִן צָבֵא אַנְתְּ יַעְבְּרַנִי כַּסָּא הָנָא בְּרַם לָא צָבְיָנִי אֶלָּא דִילָךְ יְהֵוֵא׃

Dicendo, Padre, se tu vuoi, transferisci da me questo calice: nondimeno non si faccia gia la mia volonta, ma la tua.

43 וְאִתְחְזִי לֵהּ מַלְאַכָא מִן שְׁמַיָּא דִּמְחַיֵּל לֵהּ׃

Et apparueli vn Angelo dal cielo, che lo confortaua.

44 וְכַד הֲוָא בִּדְחַלְתָּא תְּכִיבָאִית מְצַלֵּא הֲוָא וַהֲוָת דּוּעְתֵהּ אַיְךְ שַׁלְתָּא דִּדְמָא וְנָפֵל עַל אַרְעָא׃

Et egli essendo venuto in angoscia, oraua piu lungamente, e il suo sudore diuenne come gocciole di sangue che scorreuano in terra.

45 וְקָם מִן צְלוֹתֵהּ וְאָתָא לְוָת תַּלְמִידוֹהִי וְאַשְׁכַּח אֶנּוּן כַּד דָּמְכִין מִן עָקְתָא׃

Leuatosi poi da l'oratione, e venuto à i suoi discepoli, gli trouo addormentati per la tristezza.

46 וַאמַר לְהוֹן מָנָא דָּמְכִין אַנְתּוּן קוּמוּ וְצַלּוּ דְּלָא תֵעֲלוּן לְנֶסְיוֹנָא׃

E disse loro, Perche dormite voi? leuateui su, & orate, accioche voi non entriate in tentatione.

47 וְעַד הוּ מְמַלֵּל הָנָא כֶּנְשָׁא וְהוּ דְּמֶתְקְרֵא יְהוּדָא חַד מִן תְּרֵעְסַר אָתֵא קְדָמַיְהוֹן וְקֵרֵב לְוָת יֵשׁוּעַ וּנְשַׁקֵהּ (הָדָא גֵּיר אָתָא יַהֵב הֲוָא לְהוֹן דְּאַיְנָא דְּנָשֵׁק אֲנָא הוּיוּ׃)

E mentre ch'egli ancor parlaua, ecco vna turba, e quello che si chiamaua Giuda, vno de dodici, andaua loro innanzi: & accostossi à IESV per baciarlo. (Percioche haueua dato loro il segno, dicendo, Quello che io bacciarò, esso es.)

48 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ יְהוּדָא בְּנוּשָׁקְתָא מְשַׁלֵּם אַנְתְּ לְבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

E IESV li disse, Giuda, col bacio tradisci il Figliuol del'huomo?

כב

42 לֵאמֹר אָבִי אִם תִּרְצֶה לְהַעֲבִיר אֶת־הַכּוֹס הַזֶּה מֵעָלַי אַךְ לֹא רְצוֹנִי כִּי־אִם רְצוֹנְךָ תִּהְיֶה׃

Diziendo, Padre, si quieres, passa este vaso de mi. empero no se haga mi voluntad, mas la tuya.

43 וַיֵּרָאֶה אֵלָיו מַלְאַךְ מִשָּׁמַיִם מַבְלִיג אוֹתוֹ׃

Y aparecióle vn Angel del cielo esforçandolo.

44 וּבִהְיוֹתוֹ בִּדְאָגָה הִתְפַּלֵּל לָנֶצַח וַתְּהִי זֵעָתוֹ כְּמוֹ רְסִיסֵי דָם הַיּוֹרְדִים עַל־הָאָרֶץ׃

Y puesto en agonia, oraua mas intensamente: y fue su sudor como gotas de sangre que decendian hasta tierra.

45 וַיָּקָם מִתְּפִלָּה וַיָּבוֹא אֶל־תַּלְמִידִים וַיִּמְצָאֵם יְשֵׁנִים מִתּוּגָה׃

Y como se leuantó de la oracion, y vino à sus Discipulos, hallólos durmiendo de tristeza.

46 וַיֹּאמֶר לָהֶם מַה תִּישְׁנוּ קוּמוּ וְהִתְפַּלְלוּ פֶּן תָּבוֹאוּ בְּמַסָּה׃

Y dixoles, Que dormis? Leuantaos, y orad que no entreys en tentacion.

47 עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר וְהִנֵּה הֶהָמוֹן וְהַנִּקְרָא יְהוּדָה אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר הַקֹּדֵם אוֹתָם וַיִּקְרַב אֶל־יֵשׁוּעַ וַיִּשָּׁקֵהוּ (כִּי אֶת־הָאוֹת הַזֶּה נָתַן לָהֶם אֲשֶׁר אֶשָּׁקֶנּוּ זֶה הוּא׃)

Estando aun hablando el, he aqui la compaña, y el que se llamaua Iudas, vno de los Doze, yua delante de ellos: y llegóse à Iesus para besarlo. (Les auia dado señal, diziendo, Al que yo besare aquel es.)

48 וְיֵשׁוּעַ אָמַר לוֹ יְהוּדָה בִּנְשִׁיקָה תִּמְסֹר אֶת־בֶּן־הָאָדָם׃

Entonces Iesus le dixo, Iudas, con beso entreges al Hijo del hombre?

κβ'.

42. Λέγων πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω.

Disant, Pere, si tu voulois transporter ceste coupe arriere de moi: toutefois que ma volonté ne soit point faite, mais la tiene.

43. Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν.

Et vn Ange s'apparut du ciel à lui, le fortifiant.

44. Καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσηύχετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.

Et lui estant en agonie, prioit plus instamment: & sa sueur deuint comme grumeaux de sang decoulans en terre.

45. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης.

Puis s'estant leué de sa priere, il vint vers les disciples, lesquels il trouua dormans de tristesse.

46. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί καθεύδετε; ἀναστάντες προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.

Et leur dit, Pourquoi dormez-vous? leuez-vous, & priez, que vous n'entriez en tentation.

47. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ λεγόμενος ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα, προήρχετο αὐτῶν, καὶ ἤγγισε τῷ ἰησοῦ φιλῆσαι αὐτόν. (τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς ὃν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστι.)

Et comme il parloit encore, voici, vne troupe, & celui qui se nommoit Iudas, l'vn des douze, vint deuant eux, & s'approcha de Iesus pour le baiser: (Leur auoit donné vn signal, disant, Celui que ie baiserai, c'est lui.)

48. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;

Mais Iesus lui dit, Iudas, trahis-tu le Fils de l'homme par vn baiser?

CAP. XXII.

42. Dicẽs, Pater, ſi vis, tranſfer calicem iſtum à me. Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat.

Saying, Father, if thou wilt, take away this cup from me: neuertheleſſe, not my will, but thine be done.

43. Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum.

And there appeared an Angell vnto him from heauen, comforting him.

44. Et factus in agonia, prolixiùs orabat. Et factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terrã.

But being in an agonie, he prayed more earneſtly: and his ſweat was like droppes of blood, trickeling downe to the ground.

45. Et cùm ſurrexiſſet ab oratione, & veniſſet ad diſcipulos ſuos, invenit eos dormientes præ triſtitia.

And he roſe vp from prayer, & came to his diſciples, & found them ſleeping for heauines.

46. Et ait illis, Quid dormitis? ſurgite, orate, ne intretis in tentationem.

And he ſaid vnto them, Why ſleepe yee? riſe and pray, leſt ye enter into tentation.

47. Adhuc eo loquente, ecce turba, & qui vocabatur Iudas, unus de duodecim, antecedebat eos, & appropinquavit Ieſu, ut oſcularetur eum. (Quia dedit illis ſignum, dicens, Quemcunq; oſculatus fuero, ipſe eſt.)

And while he yet ſpake, beholde a company, and he that was called Iudas one of the twelue, went before them, and came neere vnto Jeſus to kiſſe him. (And had giuen them a token, ſaying, Whoſoeuer I ſhall kiſſe, that is he.)

48. Ieſus autem dixit illi, Iuda, oſculo filium hominis tradis?

And Jeſus ſaid vnto him, Judas, betrayeſt thou the Sonne of man with a kiſſe?

Das XXII. Capitel.

42. **Vnnd ſprach: Vatter, wilt du, ſo nimb dieſen Kelch von mir, doch nicht mein, ſondern dein Wille geſchehe.**

Oc ſagde, Fader vilt du, da tag denne Kalck fra mig, Dog ſke icke min, men din vilie.

43. **Es erſchein jhm aber ein Engel vom Himmel, vnd ſterckt jhn.**

Da obenbaredis en Engel aff Himmelen, oc ſtyrckede hannem.

44. **Vnnd es kam, daß er mit dem Tode rang, vnnd betet hefftiger. Es ward aber ſein Schweiß wie Blutstropffen, die fielen auff die Erden.**

Oc det kom, at hand ſtridde met Døden, oc bad inderlige. Da bleff hans ſued ſom Blodsdraaber, oc fulde paa Jorden.

45. **Vnd er ſtund auff von dem Gebet, vnd kam zu ſeinen Jüngern, vnd fand ſie ſchlaffend für traurigkeit.**

Oc hand ſtod op aff Bønen, oc kom til ſine Diſciple, oc fand den ſoffuendis aff bedrøffuelſe.

46. **Vnnd ſprach zu jhnen: Was ſchlaffet jhr? Stehet auff vnnd betet, auff daß jhr nicht inn Anfechtung fallet**

Oc hand ſagde til dem, Hui ſoffue i? Staar op oc beder, at i ſkulle icke falde i friſtelſe.

47. **Da er aber noch redet, Sihe, die ſchar, vnd einer von den zwölffen, genant Juda, gieng für jhnen her, vnd nahet ſich zu Jeſu, jhn zu küſſen. (Den er hatte jhnen ein Zeichen gegeben, vnd geſagt: Welchen ich küſſen werde der iſts)**

Oc der hand end nu talede, See, Skaren, oc en aff de Tolff, ſom hed Judas, gick faare dem, oc holt ſig til Jheſum, at kyſſe hannem. (Oc de hand giffuit dem it Tegen oc ſagd, Huilcken ſom ieg kyſſer, den er det.)

48. **Jeſus aber ſprach zu jm: Juda, verrätheſt du des Menſchen Sohn mit einem Kuß?**

Da ſagde Jheſus til hanne, Juda forraader du Menniſkens Søn met en Kyſſ.

Kapitola XXII.

42. Rka: Otče chceſſli přenes Kalich tento odemne. Ale wſſak nemá wůle, ale twá bud.

Mowiac, Oycze ieſliż chceſz przenieś odemnie ten kubek, á wſzakoż nie wola moiá, lecz ſie twa niechay ſtánie.

43. Y vkázal ſe gemu Angel s Nebe poſyluge ho.

Vkazal ſie mu thedy Aniol z niebá poſiláiac go.

44. A včiněn gſa w odporu těla s duchem, dele ſe modlil. Y včiněn geſt pot geho yako krůpě Krwe tekaucý na Zemi.

Ale bedac w vtrapieniu złożony, tym pilniey ſie modlił, á potego był iáko krople krwie padáiace ná ziemie,

45. A když wſtal od Modlitby, a přiſſel k Včedlnijkuom ſwým, nalezl ge ani ſpij, pro zámutek:

A gdy wſtał od modlitwy, przyſzedł do ſwych zwolennikow, ynálazł ie ſpiace przed fráſunkiem.

46. Y řekl gim: Proč ſpijte? wſtaňte a modlte ſe, abyſſte neweſſli w pokuſſenij.

Y rzekł do nich, Przecz że ſpicie? Wſthańcież á modlcie ſie, byſcie nie przyſzli ná pokuſzenie.

47. A když on geſſtě mluwil, ay Záſtup, a ten kterýž ſlaul Gidáſs geden ze Dwanácti ſſel přednimi, a přiblijžil ſe k Geżijſſowi aby gey polijbil. (A dal gim znamenij, řka, kohožkoli polijbijm, ten geſt)

Tego gdy ieſzcze domawiał, oto wielkość ludzi y ten ktorego zwano Judaſz ieden ze dwunáſcie przed nimi ſzedł, á przyſtapił ſie ku Jezuſowi áby go pocáłował. (A dał im był znák, mowiac, kogobych ia całował tenci ieſt)

48. Tehdy řekl gemu Gežijſs: Gidáſſy, polijbenjm Syna Člowěka zrazugeſs?

Rzekł mu Jezus, Judaſzu pocáłowániem zdradzaſz ſyná człowiecze?

כב

49 כד חזו הין אילין ד
דעמה מדם דהוא אמרין
לה מרן נמחא אנון
בסיפא :

Allora quei che gli erano intorno, vedendo quel che doueua essere, li dissero, Signore, percoteremo noi col coltello?

כב

49 וכאשר ראו אלה אשר
עמו את אשר תעשינה אמרו
לו אדני אם נכה בחרב :

Y viendo los que estauan con el loque auia de ser, dixeronle, Sennor, heriremos à cuchillo.

κβ'.

49. Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ, κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ.

Alors ceux qui estoyent autour de lui, voyans ce qui s'en alloit aduenir, lui dirent Seigneur, fraperons-nous de l'espee?

50 ומחא חד מנהון
לעבדה דרב כהנא ונסבה
אדנה דימינא :

Et uno di loro ferì il seruitore del principal Sacerdote, e tagliolli l'orecchia destra.

50 ואחד מהם הכה את עבד
כהן הגדול ויקץ את אזנו
הימנית :

Y vno de ellos hirió à vn sieruo del principe de los Sacerdotes, y quitóle la oreja derecha.

50. Καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν.

Et vn certain d'entr'eux frapa le seruiteur du souuerain Sacrificateur, & lui emporta l'oreille droite.

51 ענא ישוע ואמר כדו
עד מא להדא וקרב
לאדנה דהו דבלע ואסיה:

Ma IESV rispondendo, disse, Lassate infin qui. E toccando l'orecchia di colui, lo risanò.

51 ויען ישוע ויאמר הניחו עד
הנה ויגע באזנו וירפא אותו :

Entonces respondiendo Iesus, dixo, Dexad hasta aqui. y tocando su oreja, sanólo.

51. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἐᾶτε ἕως τούτου. καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν.

Mais Iesus prenant la parole, dit, Laissez les faire iusques ici. Et ayant touché l'oreille d'icelui, le guerit.

52 ואמר ישוע להנון
דאתו עלוהי רבי כהנא
וקשישא ורבי חילא
דהיכלא איך דעל לסטיא
נפקתון עלי בסיפא
ובחוטרא דתחדונני :

Poi disse IESV à quelli che erano venuti à lui, cioè à i principali Sacerdoti, & à i gouernatori del tempio, & à i Vecchij, Voi siete venuti come ad vn ladrone con spade e lancie.

52 ויאמר ישוע אל שרי
הכהנים ואל שרי מאה פקודי
החיל סגני ההיכל וזקנים כמו
אל הפריץ יצאתם אלי
בחרבות ובעצים :

Y Iesus dixo à los que auian venido à el de los principes de los Sacerdotes, y de los Magistrados del Templo, y de los Ancianos, Como à ladron aueys salido con espadas y con bastones.

52. Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους πρὸς αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων;

Puis Iesus dit aux principaux Sacrificateurs, & aux capitaines du temple, & aux Anciens qui estoyent venus contre lui, Estes-vous sortis comme apres vn brigand auec espees & bastōs?

53 כל יום עמכון הוית
בהיכלא ולא אושטתון
עלי אידיא אלא הדא הי
שעתכון ושולטנא
דחשוכא :

Quando io era ogni dì con voi nel tempio, non distendeste mai le mani sopra di me, ma questa è l'hora vostra, e la potestà de le tenebre.

53 כל הימים אשר הייתי
עמכם בהיכל ולא שלחתם
את ידים בי אבל זאת היא
העת ושלטון החשך :

Auiendo estado con vosotros cada dia enel Templo, no estendistes las manos en mi. mas esta es vestra hora, y la potestad de las tinieblas.

53. Καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστιν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.

Comme ainsi soit que i'aie esté iournellement au temple auec vous, vous n'auez point estendu les mains sur moi: mais c'est ici vostre heure & la puissance des tenebres.

54 ואחדו איתיוהי ל
לביתה דרב כהנא ו
ושמעון אתא הוא בתרה
מן רוחקא :

Hor essi hauendolo preso, il menoron via, e condusserlo ne la casa del principal Sacerdote, i Pietro lo seguitaua di lontano.

54 ויאחזוהו ויוליכו ויוליכוהו
בבית כהן הגדול וכיפה בא
אחריו אחריהם :

Y prendiendolo, truxeronlo, Y metieronlo en casa del principe de los Sacerdotes. Y Pedro lo seguia de lexos.

54. Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν.

Adonc ils l'empoignerent, & l'emmenerent, & le firent entrer en la maison du Souuerain Sacrificateur. Or Pierre suiuoit de loin.

CAP. XXII.

49. Videntes autem hi qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei, Domine, si percutimus in gladio?

Now when they which were about him / sawe what would followe / they said vnto him / Lord / shall we smite with swerde?

50. Et percussit unus ex illis servum principis sacerdotum: & amputavit auriculam eius dextram.

And one of them smote a servaunt of the hie Priest / and strake of his right eare.

51. Respondens autem Iesus, ait, Sinite usque huc. Et cùm tetigisset auriculam eius, sanavit eum.

Then Jesus answered / and said / Suffer them thus farre: and he touched his eare / and healed him.

52. Dixit autem Iesus ad eos qui venerant ad se, principes sacerdotum & magistratus templi, & seniores, Quasi ad latronem existis cum gladiis & fustibus?

Then Jesus said vnto the hie Priests / and captaines of the Temple / and the Elders which where come to him / Be ye come out as vnto a thiefe with swordes and staues?

53. Cùm quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me, sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.

When I was daily with you in the Temple / ye stretched not forth the handes against me: but this is your very houre / and the power of darknes.

54. Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum principis sacerdotum: Petrus verò sequebatur à longè.

Then tooke they him / ad ledde him / and brought him to the hie Priestes house. And Peter folowed afarre of.

Das XXII. Capitel.

49. Da aber sahen die vmb jhn waren / was da werden wolte / sprachen sie zu jhm: HERR / sollen wir mit dem Schwerdt darein schlagen?

Oc der de saae / som vaare omkring hannem / huad der vilde ske / sagde de til hannem HERRE / skulle wi sla til met Suerd?

50. Vnd einer auß jhnen schlug des Hohenpriesters Knecht / vnd hieb jm sein recht Ohr ab.

Oc en aff dem / slo den ypperste Prestis Suend / och hug hans høyre Øre aff hannem.

51. Jesus aber antworttet / vnnd sprach: Lasset sie doch so ferne machen. Vnd er rühret sein Ohr an / vnd heilet jhn.

Da suarede Jhesus / oc sagde / Lader dem dog gøre saa longt. Oc hand rørde ved hans Øre / oc lægte hannem.

52. Jesus aber sprach zu den Hohenpriestern vnd Hauptleuten des Tempels / vnd den Eltesten / die über jhn komen waren: Jhr seyt als zu einem Mörder mit Schwerdten vnnd mit Stangen außgegangen.

Da sagde Jhesus til de Ypperste Prester oc Hoffuismendene for Tempelen / oc de Eldste som vaare komne til hannem / J ere vdgongne som til en Roffuere met Suerd oc Stenger.

53. Jch bin täglich bey euch im Tempel gewesen / vñ jr habt keine Hand an mich gelegt / Aber diß ist euer Stunde / vnd die Macht der Finsterniß.

Jeg vaar daglige hoss eder i Tempelen / oc i lagde icke en haand paa mig. Men dette er eders time / oc mørckens mact.

54. Sie griffen jhn aber / vnd führeten jhn / vnnd brachten jhn in des Hohenpriesters Hauß / Petrus aber folgete von ferne.

Da grebe de hannem / och førde hannem / och ledde hannem i den ypperste Prestis huss. Och Peder fylde longt effter.

Kapitola XXII.

49. Tehdy widauce ti kteříž při něm byli co bylo budaucýho / řekli: PAne / budeme li bijti mečem?

A widząc ci ktorzy przy nim byli co się dziać miało / rzekli do niego / Pánie mamyli bić mieczem?

50. Y oderžil geden z nich služebnijka Knijžete Kněžského / a vťal vcho geho prawé.

Tedy niektory z nich vderzył sługę Książęcia kapłáńskiego / y vciął mu vcho práwe.

51. Tehdy odpowěděw Gežijš / řekl: Nechtež až potud. A když se dotekl vcha ge° / vzdrawil gey.

Ale Jezus odpowiedziawszy / rzekł / Zániechayćież ná ten czás / y tknawszy vcháiego / vzdrowił go.

52. Y řekl Gežijš k těm kteřijž byli přišli k němu Knijžatům Kněžským a Zprawcým Chrámu / a k Staršým: Yako k Lotru wyšli gste s Meči a s Kygmi?

Záthym rzekł Jezus do onych Książąt Kápłáńskich y Przełożonych Kościołá / y do stárszych ktorzy byli k niemu przyszli / Wyszliście iáko ná zboycę z mieczmi y z kiymi?

53. Gesstto na každý den býwal gsem s wámi w Chrámu / a newztáhli gste rukau na mne: Ale tatoť gest hodina waše / a moc temnostij.

Gdy żem vstáwicznie bywał z wámi w kościele á nie ściągnęliście rąk ná mię / Ale tháto iest oná godzin ná wászá / y moc ciemności.

54. Tehdy yawsse gey wedli ho / a vwedli do Domu Knijžete Kněžského. Petř pak šel za nim zdaleka.

Wiedli go tedy poimawszy / y przyprowádzili go w dom náwyższego kápłaná / á Piotr zá nim szedł z daleká.

כ ב

55 אוחדו דין נורא במצעת דרתא ויתבין הוו חדריה ויתב אף הו שמעון בינתהון:

Et hauendo essi acceso del fuoco nel mezzo de la corte, & essendosi posti à sedere insieme. Pietro si pose à seder nel mezzo di loro.

56 וחזתה עלימתא חדא דיתב לות נורא וחרת בה ואמרת אף הנא עמה הוא:

E vedendolo vna seruente sedere al fuoco, riguardato ch'ella l'hebbe fissamente, disse, Costui ancora era con esso lui.

57 הו דין כפר ואמר אנתתא לא ידע אנא לה:

Et egli lo rinegò, dicendo, Donna, io non lo conosco.

58 ובתר קליל חזיהי אחרנא ואמר לה אף אנת מנהון אנת כאפא דין אמר לא הוית:

E poco di poi vn altro hauendolo veduto, disse, Tu ancora sei di quelli. Ma Pietro disse: Huomo, io non son gia.

59 ובתר שעא חדא אחרנא מתחרא הוא ואמר שרירא אית אף הנא עמה הוא אף גלילא הו גיר:

Poi per ispatio quasi d'vn' hora, vn certo altro affermaua dicendo, In verità costui ancora era con esso: imperoch'egli è Galileo.

60 אמר כאפא גברא לא ידע אנא מנא אמר אנת ומחדא כד הו ממלל קרא תרנגלא:

E Pietro disse: Huomo, io non so quel che tu dici. E subbito, mentre ch'egli ancor parlaua, il gallo cantò.

61 ואתפני ישוע וחר בכאפא ואתדכר שמעון מלתה דמרן דאמר הוא לה דקדם דנקרא תרנגלא תכפור בי תלת זבנין:

Et il Signore riuoltatosi, riguardo Pietro. Allor Pietro si ricordò de la parola del Signore, com'egli li haueua detto, Prima che il gallo canti, tu mi negarai tre volte.

כ ב

55 ובבערם את האש בתוך החצר ובשבתם מסביב וישב כיפה גם הוא בתוכם:

Y auiendo encendido fuego en medio de la sala, y sentandose todos alderredor, sentose tambien Petro entre ellos.

56 ותרא אותו אמה אחת בשבתו אל האור ותביטנו לאמר וזה הוא עמו היה:

Y como vna criada lo vido que estaua sentado àl fuego, puestos los ojos enel, dixo, Y este con el era.

57 והוא כחשהו לאמר האשה לא ידעתיו:

Entonces el lo nego, diziendo, Muger no lo conozco.

58 ואחר מעט רואה אותו אחר לאמר ואתה מהם הוה וכיפה אמר האדם לא הוה אנכי:

Y vn poco despues viendolo otro, dixo, Y tu de ellos eras. y pedro dixo, Hombre, no soy.

59 ואחר שעה אחת אחר פלמוני העיז לאמר באמת זה עמו היה וגם הגלילי הוא:

Y como vna hora passada, otro affirmaua diziendo, Verdaderamente tambien este era con el: porque es Galileo.

60 ויאמר כיפה לא ידעתי מה תדבר ופתאם בעודנו מדבר ויקרא תרנגל:

Y Pedro dize, Hombre no se que te dizes. Y luego, estando aun el hablando, el gallo cantó.

61 ויפן אדני ויביט את כיפה ויזכר כיפה את דבר אדני אשר דבר אליו כי בטרם יקרא תרנגל תכחשני שלש פעמים:

Entonces buelto el Sennor, miro à Pedro: y Pedro se acordó de la palabra del Sennor, como le auio dicho. Antes que el gallo dé boz me negaràs tres vezes.

κβ.

55. Ἀψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Et ayans allumé du feu au milieu de la cour, & s'estans assis ensemble, Pierre aussi s'assit au milieu d'eux.

56. Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ, εἶπε, καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν.

Et vne chambriere le voyant assis aupres du feu, & ayant l'œil fiché sur lui, dit Cestui-ci aussi estoit auec lui.

57. Ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν, λέγων, γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν.

Mais il le renia, disant, Femme, ie ne le cognoi point.

58. Καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν, ἔφη, καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ πέτρος εἶπεν, ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί.

Et vn peu apres vn autre le voyant, dit, Tu es aussi de ceux la. Mais Pierre dit, O homme, non suis.

59. Καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διϊσχυρίζετο, λέγων, ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν. καὶ γὰρ γαλιλαῖός ἐστιν.

Et enuiron l'espace d'vne heure apres, quelque autre affermoit, pour vrai cestui ci aussi estoit auec lui: car il est Galileen.

60. Εἶπε δὲ ὁ πέτρος, ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ὁ ἀλέκτωρ.

Et Pierre dit, O homme, ie ne sai que tu dis. Et a l'instant, comme il parloit encore, le coq chanta.

61. Καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψε τῷ πέτρῳ· καὶ ὑπεμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς.

Et le Seigneur se retournant, regarda Pierre, & Pierre se ramenteut la parole du Seigneur, comme il auoit dit, deuant que le coq chante, tu me renieras par trois fois.

CAP. XXII.

55. Accenso autem igne in medio atrii, & circunsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.

And when they had kindled a fyre in ye middes of the hall, & were set downe together / Peter also sate, downe among them.

56. Quem cùm vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, & cum fuisset intuita, dixit, Et hic cum illo erat.

And a certaine maide behelde him as he sate by the fyre / and hauing looked on him / said / This man was also with him.

57. At ille negavit eum, dicens, Mulier, non novi illum.

But he denied him / saying / Woman / I know him not.

58. Et post pusillum alius videns eum, Et tu de illis es. Petrus verò ait, O homo, non sum.

And after a litle while / another man saw him / and saide / Thou art also of them. But Peter said / Man / I am not.

59. Et intervallo facto, quasi horæ unius, alius quidam affirmabat, dicens, Verè & hic cum illo erat, nam & Galilæus est.

And about the space of an houre after / a certaine other affirmed / saying / Verely euen this man was with him: for he is also a Galilean.

60. Et ait Petrus, Homo, nescio quid dicis. Et continuò, adhuc illo loquente, cantavit gallus.

And Peter said / Man / I know not what thou sayest. And immediately while he yet spake / the cocke crewe.

61. Et conversus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat, Quia priùs quam gallus cantet, ter me negabis.

Then the Lorde turned backe / and looked vpon Peter: and Peter remembred the worde of the Lorde / how he had saide vnto him / Before the cocke crowe / thou shalt denie me thrise.

Das XXII. Capitel.

55. Da zündeten sie ein fewer an mitten im Pallast / vnnd satzten sich zusammen / vnnd Petrus satzte sich vnter sie.

Da tende de en Ild op mit i Sallen / oc sette sig til sammen / Oc Peder sette sig iblant dem.

56. Da sahe jhn ein Magd sitzen bey dem Liecht / vnd sahe eben auff jn / vnd sprach zu jm: Diser war auch mit jhm.

Da saa en Pige hannem side ved Liuset / oc stirrede paa hannem / oc sagde til hannem / Denne vaar oc met hannem.

57. Er aber verleugnet jhn / vnnd sprach: Weib / ich kenne sein nicht.

Da nectede hand / oc sagde / Quinde / ieg kender hannem icke.

58. Vnd vber eine kleine weile sahe jhn ein ander / vnd sprach: Du bist auch der einer. Petrus aber sprach: Mensch ich bins nicht.

Oc en liden stund der effter / saa en anden hannem / oc sagde / Du est oc en aff dem. Peder sagde, Menniske / ieg er icke.

59. Vnd vber eine weile / bey einer stunde / bekrefftigets ein ander / vnnd sprach: Waarlich / diser war auch mit jm / denn er ist ein Galileer.

Oc noget der effter / ved en stund / stadfeste en anden det / oc sagde / Sandelige / Denne vaar oc met hannem / thi hand er en Galileer.

60. Petrus aber sprach: Mensch / ich weiß nicht was du sagest. Vnd als bald / da er noch redet / krehet der Han.

Men Peder sagde / Menniske / ieg ved icke huad du siger. Oc strax / der hand end talede / gol Hanen.

61. Vnd der HERR wandte sich / vnd sahe Petrum an. Vnd Petrus gedacht an des HERREN wort / als er zu jm gesaget hatte: Ehe denn der Hane krehet / wirst du mich dreymal verläugnen.

Oc HERREN vende sig / oc saa paa Peter. Oc Peder tenckte paa HERRENS ord / som hand sagde til hannem / Før end Hanen gal / skalt du forsuerie mig tre gonge.

Kapitola XXII.

55. A když zanijtili oheň v prostřed Sijně / posadili se wůkol / sedl Petr mezy nimi.

A rospaliwszy ogien w pośrzod dworu / śiedli spolu / gdzieteż y Piotr śiadł miedzy nimi.

56. Kteréhožto když vzřela gedna Děwečka an sedij v ohně / a naň byla pohleděla / řekla: Y tento byl s nim.

Tám gdy go vyzrzałá niektora służebnicá v ogniá śiedzacego / pilnie sie mu przypátruiac / rzekłá / Y thenci z nim był.

57. A on zapřel ho / řka: Ženo / neznám ho.

Ale sie go on záprzał / mowiac / Niewiásto nie znam ći go.

58. A po malé chwijli giný vzřew gey / řekl: Y ty z nich gsy. Ale Petr řekl: Oclowěče / negsem.

Pothym maluczko vyzrawszy go drugi / rzekł / Y ty iesteś z onych: Ale Piotr rzekł / Człowiecze nie iestciem.

59. A pochwijli / yako po gedné hodině / giný zagisté potwrzowal / řka: Gisté y tento s nim byl / neb y Galilegský gest.

A gdy było iakoby w godzinie / tedy drugi z nich twierdził thák / mowiac / Záprawdę y ten z nim był / bo iest y Galileyczyk.

60. Y řekl Petr: Člowěče / newijm co prawijš. A hned když on gesstě mluwil / Kohaut zazpijwal.

Ale Piotr powiedział / Człowiecze / ani wiem co mowiß / y náthychmiast poki ießcze tego domawiał / záspiał kur.

61. A obrátiw se PAN / pohleděl na Petra. Y rozpomenul se Petr na slowo PANie / yakž bylgemu řekl / Že prwé než Kohaut zazpijwa / třikrát mne zapřijss.

Tedy Pan obroćiwszy sie weyzrał ná Piotrá / á rozpomniał Piotr ná słowo Páńskie iáko mu był powiedział / iż przed thym niż kurmiał zápiáć / trzy kroć sie mnie záprzyß.

כא

62 ונפק לבר שמעון ב
בכא מרירארית:

Per il che Pietro vscitosene fuore, pianse amaramente.

63 וגברא דאחידין הוו
לישוע מבזחין הוו בה
ומחפין הוו לה:

Hor quelli huomini che teneuano Iesv, lo scherniuano, e batteuanlo.

64 ומחין הוו לה על
אפוהי ואמרין אתנבא
מנו מחך:

Et hauendolo velato, gli percoteuano la faccia, e domandauangli, dicendo, Indouina, chi è quello che t'ha battuto?

65 ואחרניתא סגיאתא
מגדפין הוו ואמרין
עלוהי:

E molte altre cose diceuano contra di lui, ingiuriandolo con male parole.

66 וכד נגהרת אתכנשו
קשישא ורבי כהנא וספרא
ואסקוהי לבית כנושתהון:

Come poi fu venuto il giorno, i Vecchij del popolo, e i principali Sacerdoti, e li Scribi si raunorono insieme, e menoronlo ne la loro risidentia.

67 ואמרין לה אן אנת הו
משיחא אמר לן אמר
להון אן אמר לכון לא
תהימנונני:

Dicendo, Sei tu Christo? di ccelo. Et egli disse loro, Se io ve lo dirò, voi non lo crederete.

68 ואן אשאלכון לא
מפנין אנתון לי פתגמא
או שרין אנתון לי:

E se ancor io vi domandarò, voi non mi risponderete, ne mi lassarete andare.

69 מן השא יהוא ברה
דאנשא יתב מן ימינא
דחילא דאלהא:

Da hora innanzi il Figliuol de l'huomo sarà a sedere a la destra de la virtù di Dio.

כב

62 וכיפה יצא לחוץ ויבך
במרירות:

Y saliendo fuera Pedro, lloró amargamente.

63 והאנשים אשר אחזו את
ישוע הליצוהו מכים בפנים:

Y todos los hombres que tenian à Iesus burlauan del hiriendo lo.

64 ויחפוהו ויכו את פניו
וישאלו לו לאמר הנבא מי הוא
אשר מכה אותך:

Y cubriendolo herian su rostro, y preguntauanle diziendo, Propheriza quien es el que te hirió.

65 וגדופות אחרות רבות
אמרו אליו:

Y dezian otras muchas cosas injuriandolo.

66 ויהי בקר ויקהלו זקני
העם ושרי הכהנים וסופרים
ויוליכוהו בעדתם:

Y como fue de dia, juntaronse los Ancianos del Pueblo, y los Principes de los Sacerdotes, y los Escribas, y truxeronlo a su concilio.

67 לאמר אם אתה המשיח
אמר לנו ויאמר אליהם אם
אמר לכם לא תאמינו:

Diziendo, Eres tu el Christo? dinoslo. Y dixoles, Si os lo dixere, no creereys:

68 ואם אשאל לא תענו לי
ולא תפטרו:

Y tambien si os preguntare, nome respondereys, ni me soltareys.

69 מעתה יהי בן האדם יושב
מימין גבורת אלהים:

Mas desde aora el Hijo del hombre se assentarà à la diestra de la potencia de Dios.

κβ'.

62. Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ πέτρος, ἔκλαυσε πικρῶς.

Adonc Pierre estant sorti dehors, pleura amerement.

63. Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν ἰησοῦν, ἐνέπαιζον αὐτῷ, δέροντες.

Or ceux qui tenoyent Iesus, se mocquoyent de lui, & le frapoyent.

64. Καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν, ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες. προφήτευσον τίς ἐστιν ὁ παίσας σε.

Et l'ayant bandé lui donnoyent des coups sur la face: & l'interroguoyent, disans, Prophetize qui est celui qui t'a frapé.

65. Καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.

Et disoyent plusieurs autres choses contre lui, en l'outrageant de paroles.

66. Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς. καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον ἑαυτῶν.

Quand le iour fut venu, les Anciens du peuple, & les principaux Sacrificateurs, & les Scribes s'assemblerent, & l'emmenerent dedans le conseil.

67. Λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός; εἰπὲ ἡμῖν. εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε.

Et lui dirent, Si tu es le Christ, di le nous. Et il leur respondit, Si ie le vous di, vous ne le croirez point.

68. Ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι, ἢ ἀπολύσητε.

Que si aussi ie vous interrogue, vous ne me respondrez point, ni ne me laisserez aller.

69. Ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ.

Desormais le Fils de l'homme sera assis à la dextre de la vertu de Dieu.

CAP. XXII.

62. Et egressus foras Petrus flevit amarè.

And Peter went out / and wept bitterly.

63. Et viri qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes.

And the men that held Jesus / mocked him/and strooke him.

64. Et velaverunt eum, & percutiebant faciem eius: & interrogabant eum, dicentes, Prophetiza, quis est qui te percussit?

And when they had blindfolded him/ they smote him on the face/& asked him/ saying / Prophesie who it is that smote thee.

65. Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.

And many other thinges blasphemiously spake they against him.

66. Et ut factus est dies, convenerunt seniores plebis & principes sacerdotum & Scribæ, & adduxerunt illum in consilium suum.

And assoone as it was day / the Elders of the people / and the hie Priestes and the Scribes came together / and ledde him into their Counsell.

67. Dicentes, Si tu es Christus dic nobis. Et ait illis, Si vobis dixero, non credetis mihi.

Saying / Art thou the Christ? tell vs. And he said vnto them / If I tell you/ye will not beleeue it.

68. Si autem & interrogavero, non respondebitis mihi, neque dimittetis.

And if also I aske you/ ye will not answere me/nor let me goe.

69. Ex hoc autem erit filius hominis sedens à dextris virtutis Dei,

Hereafter shall the Sonne of man sit at the right hand of the power of God.

Das XXII. Capitel.

62 Vnd Petrus gieng hinauß / vnd weinet bitterlich.

Oc Peder gick hen vd/oc græd bitterlige.

63. Die Männer aber / die Jesum hielten/ verspotteten jn/vnd schlugen jhn.

Men de Mend / som hulde Jhesum / bespaattede hannem oc sloge hannem.

64. Verdeckten jhn/vnd schlugen jn ins Angesichte/ vnd fragten jhn/vnd sprachen: Weissage / wer ists / der dich schlug?

Skiulte hannem / oc sloge hannem i Ansictet / oc spurde hannem at / oc sagde / Spaa / huo er den / som dig slo?

65. Vnd vil andere lästerungen sagten sie wider jn.

Oc megen anden Bespaattelse sagde de mod hannem.

66. Vnd als es tag ward/ sammleten sich die Eltesten des Volcks / die Hohenpriester vnd Schrifftgelerten/ vnd führeten jhn hinauff für jhren Raht.

Oc der det bleff dag/ forsamlede Folckenis Eldste sig / de ypperste Prester oc Scriffkloge / oc førde hannem hen op faar deris Raad.

67. Vnd sprachen: Bistu Christus? sage es vns. Er sprach aber zu jhnen: Sage ichs euch/ so glaubet jrs nicht.

Oc sagde. Est du Christus/sig oss det. Oc hand sagde til dem/Siger ieg eder det/ da tro i det icke.

68. Frage ich aber/ so antworttet jr nicht/vnd lasset mich doch nicht loß.

Men atspør ieg eder / da suare i icke/ oc lade mig dog icke løß.

69. Darumb von nun an wirdt des Menschen Son sitzen zur rechten hand der krafft Gottes.

Der faare / nu her effter skal Menniskens Søn sidde hoß Guds kraffts høyre Haand.

Kapitola XXII.

62 Y wyssed Petr wen / plakal hořce.

Y wyszedszy Piotr precz/gorzko płakał.

63 Mužij pak ti kteřijž drželi ho/posmijwali se gemu tepauce.

Ci tedy ktorzy spolu trzymali Jezusá/nágrawáli go bijąc go.

64 A zakrywáli ho/ a bili twář geho/a tázali ho řkauce: Hádey kdo gest kterýž tebe vdeřil?

A zasłoniwszy go/bili oblicze iego/pytáiąc go á mowiąc/Zgaday ktoro iest ten ktory cie vderzył?

65 Y giné mnohé wěcy rauhagijce se mluwili proti němu.

Y wiele inych rzeczy sromocąc go mowili nań.

66. A když byl den / sessli se Starssij Lidu á Knijžata Kněžská/a Včitelé/ a wedli ho do Radyswé.

Potym gdy dźień nástał zeszli sie stárszy z ludu/y Kśiążętá Kapłáńskie/y Doktorowie/á przywiedli go przed zgromádzenie swe.

67. Řkauce: Gsyli ty Krystus/ powěz nám? Y řekl gim: Powij mli/ neuwěřijte mi:

Mowiąc/ Powiedzże nam iesliześ ty iest Krystus. Ale on powiedział/Chociażćibych ia wam y powiedział/thedy wy żadnym sposobem wierzyć nie będziecie.

68. A pakli wás otiži/neodpowijte/ani propustijte.

A iesliby ch też was ocz pytał/ żadnym sposobem mi nie odpowiecie/ani mie opuścicie.

69. Ale potom bude to/že Syn Člowěka sedne na Prawicy mocy Božij?

A thák od tegoć czásu będzie Syn człowieczy śiedział na prawicy mocy Bożey.

כב | כב | κβ'.

70 אמרין דין כלהון אנת הו הכיל ברה דאלהא אמר להון ישוע אנתון אמרין אנתון דאנא אנא :

Allor tutti dissero, Tu sei dunque il Figliuol di Dio? Et egli disse loro, Voi dite che io sono.

70 ויאמרו כלם ואת אתה הוה בן־האלהים והוא אמר אליהם אתם אומרים כי אני הוה :

Y dixeron todos, Luego tu hijo eres de Dios? Y el les dixo, Vosotros lo dezis que yo soy.

70. Εἶπον δὲ πάντες, σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι.

Lors il dirent tous, Es-tu donc le Fils de Dieu? Il leur dit, Vous le dites vous-mesmes, que ie le suis.

71 אמרין מנא תוב מתבעין לן סהדותא הנן גיר שמען מן פומה :

Et essi dissero, Che habbiam noi piu bisogno di testimonianza? quando che noi medesimi l'habbiamo udito da la sua bocca?

71 והמה אמרו מה עוד נצטרך עדות כי אנחנו שמענו מפיו :

Entonces ellos dixeron, Que mas testimonio desseamos? porque nosotros lo auemos oydo de su boca.

71. Οἱ δὲ εἶπον, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Lors ils dirent, Qu'auons-nous besoin encores de tesmoignage? car nous mesmes l'auons ouï de sa bouche.

כג | כג | ΚΕΦΑΛ. κγ'.

1 וקמו כלה כנושהון ואיתיוהי לות פילטוס :

E cosi leuatasi su tutta la moltitudine di essi, lo menorono à Pilato.

1 ויקם כל־קהלם ויוליכהו אל־פילטוס :

Leuantandose entonces toda la multitud de ellos, lleuaronlo à Pilato.

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤγαγεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πιλάτον.

Puis apres toute la multitude d'iceux se leua, & le mena à Pilate.

2 ושריו אכלין קרצוהי ואמרין להנא אשכחן דמטעא עמן וכלא דכספי רישא לקסר לבנת ואמר על נפשה דמלכא הו משיחא :

E incominciorono ad accusarlo, dicendo, Noi habiam trouato che costui souuerte la gente, e prohibisce il dare i tributi à Cesare, dicendo se esser Christo Re.

2 ויחלו להלשין אותו לאמור את־זה מצאנו כי מתעה את־הגוי וכלא לתת את־מס לקיסר לאמר על־נפשו כי משיח המלך הוא :

Y començaron à acusarlo, diziendo, A este auemos hallado que peruierte nuestra nacion, y que veda dar tributo à Cesar, diziendo, que el es Christo el Rey.

2. Ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες, τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι.

Et se prindrent à l'accuser, disans, Nous auons trouvé cestui-ci subuertissant la nation, & defendant de bailler le tribut à Cesar, & se disant estre Christ le Roy.

3 פילטוס דין שאלה ואמר לה אנת הו מלכא דיהודיא אמר לה אנת אמרת :

Allor Pilato lo domandò, dicendo, Sei tu il Re de Giudei? Egli rispondendoli, disse, Tu lo dici.

3 ופילטוס שאל לו לאמר האתה הוה מלך היהודים והוא ענה ויאמר לו אתה אומר :

Entonces Pilato le preguntó, diziendo, Eres tu el Rey de los Iudios? Y respondiendole el, dixo, Tu lo dizes.

3. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ, ἔφη, σὺ λέγεις.

Lors Pilate l'interrogua, disant, Es-tu le roy des Iuifs? Lui respondant dit, Tu le dis.

4 ואמר פילטוס לרבי כהנא ולכנשא אנא מדם עלתא לא משכח אנא על גברא הנא :

E Pilato disse à i principali Sacerdoti, & à le turbe, Io non trouo colpa veruna in quest'huomo:

4 פילטוס אמר אל־שרי הכהנים ואל הקהל אינני מצא אודות באנוש הוה :

Y Pilato dixo à los Principes de los Sacerdotes, y à las companas, Ninguna culpa hallo en este hombre.

4. Ὁ δὲ Πιλάτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους, οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ.

Et Pilate dit aux principaux Sacrificateurs & aux troupes, Ie ne trouue aucun crime en cest homme ici.

CAP. XXII.

70. Dixerunt autem omnes, Tu ergo es filius Dei? Qui ait, Vos dicitis, quia ego ſum.

Then ſaide they all / Art thou then the Sonne of God? And he ſaide to them / Ye ſay that I am.

Das XXII. Capitel.

70. Da ſprachen ſie alle: Biſt du denn Gottes Son? Er ſprach zu jhnen: Jhr ſagets / denn ich bins.

Da ſagde de alle / Eſt du da Gudz Søn? Hand ſagde til dem / I ſige det / thi ieg er.

Kapitola XXII.

70. Y řekli wſſyckni: Tehdy ty gſy Syn Božij? Kterýž io řekl: Wy prawijte / že yá gſem.

Zktymže oni rzekli / A wieceś ty ieſt Syn Bożyř A on rzekl do nich / Wy powiedacie żem ieſt.

71. At illi dixerunt, Quid adhuc deſideramus teſtimonium? ipſi enim audivimus de ore eius.

Then ſaid thee / What neede we any further witnes? for we our ſelues haue heard it of his owne mouth.

71. Sie aber ſprachen: Was dörffen wir weiter Zeugniß? Wir habens ſelbs gehöret auß ſeinem Munde.

Da ſagde de / Huad haffue wi lenger vidnisbyrd behoff? wi haffue ſelff hort det aff hans Mund.

71. A oni řekli: Což geſſtě potřebugeme ſwědectwij? Nebo ſami gſme ſlyſſeli z vſt geho?

Oni tedy rzekli / Y coż ieſzcze potrzebuiem świadectwa? otoſmy iuż ſámi ſlyſzeli z vſt iego.

CAP. XXIII.

Et ſurgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum.

Then the whole multitude of them aroſe / and led him vnto Pilate.

Das XXIII. Capitel.

Vnd der gantze hauff ſtund auff / vnd führeten jhn für Pilatum.

OC den gantſke Hob ſtod op / oc førde hannem faar Pilatum.

Kapitola XXIII.

Tehdy powſtawſſy wſſecſſno množſtwij gich / wedli gey k Pilátowi.

TEdy wſtawſzy wſzythká oná wielkość / wiodlá go do Pilatá.

2. Cœperunt autem illum accuſare, dicentes, Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram, & prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe.

And then began to accuſe him / ſaying / We haue found this man peruerting the people / and forbidding to paye tribute to Ceſar / ſaying / That he is Chriſt a King.

2. Vnd fiengen an jhn zuverklagen / vnd ſprachen (Diſen finden wir / daß er das Volck abwendet / vnd verbeut den Schoß dem Keiſer zugeben / vnd ſpricht: Er ſey Chriſtus ein König.

Oc de begynte at klage paa hannem / oc ſagde / Denne finde wi / at hand affuender Folcket / oc forbinder at giffue Keyſeren Skat / Oc ſiger / Hand er Chriſtus en Konge.

2. A počali naň žalowati / řkauce: Tohoto gſme nalezli an přewracý Národ náš / a bránij Daně dáwati Cýſaři / a prawij ſe býti Kryſtem Králem.

Y poczeli nań ſkárżyć mowiąc: Otochmy ználezli tż then wzburzá lud / á nie każe dán dáwać Ceſárzowi / powiedaiąc że on ieſt Kryſthus Krol.

3. Pilatus autem interrogavit eum, dicens, Tu es rex Iudæorum? At ille reſpondens ait, Tu dicis.

And Pilate aſked him / ſaying / Art thou the King of the Jewes? And he anſwered him / and ſaid / Thou ſaieſt it.

3. Pilatus aber fraget jhn / vnnd ſprach: Biſt du der Jüden König? Er antwortet jn vnd ſprach: Du ſagests.

Da ſpurde Pilatus hannem at / oc ſagde / Eſt du Jøde Konge? Hand ſuarede hannem / oc ſagde / Du ſiger det.

3. Tehdy o Pilát otázal ho / řka: Ty-li gſy Král Židowſký? A on odpowěděw / řekl: Ty prawiſſ.

Y pytał go Pylat / mowiąc / A tyżeś ieſt on Krol Żydowſki? náco mu on odpowiedziáwſzy / rzekl / Ty powiadaſz.

4. Ait autem Pilatus ad principes ſacerdotum & turbas: Nihil invenio cauſæ in hoc homine.

Then ſaid Pilate to the hie Prieſtes / and to the people / I finde no fault in this man.

4. Pilatus ſprach zu den Hohenprieſtern vnnd zum Volck? Jch finde keine vrſach an diſem Menſchen.

Pilatus ſagde til de Ypperſte Preſter oc til Folcket / Jeg finder ingen Sag met dette Menniſke.

4. Y řekl Pilát k Knijžatům Kněžſkým a k záſtupům: Žádné nenalézám winy na tomto Człowěku.

A thák Pilat rzekl do Kſiążąt y do ludu poſpolitego / Żadnego ia przewinienia nie nayduię w tym człowieku.

כג

5 הנון דין מועקין הוו ואמרין דשגשה לעמן כד מלף בכלה יהוד ושרי מן גלילא ועדמא להרכא:

Ma essi rinforzauano, dicendo, Egli sollena il popolo, insegnando per tutta la Giudea, comminciando da la Galilea insin qui.

6 פילטוס דין כד שמע שמא דגלילא שאל דאן גברא הו גלילא:

Pilato vdendo nominar la Galilea, domandò se l'huomo era Galileo.

7 וכד ידע דמן תחית שולטנא הו דהרודס שדרה לותה דהרודס מטול דבאורשלם הוא בהנון יומתא:

Et hauendo conosciuto ch'egli era de la giuriditton d'Herode, lo rimandò ad Herode, che in quei giorni era ancor egli in Ierusalem.

8 הרודס דין כד חזיהי לישוע חדי טב צבא הוא גיר למחזיה מן זבנא סגיאא מטול דשמע הוא עלוהי סגיאתא ומסבר הוא דמדם אתא יחזא מנה:

Herode come vidde IESV, si rallegrò sommamente: percioche gia gran tempo desideraua di vederlo: perche vdiua dire molte cose di lui, e speraua di vedergli far qualche segno.

9 ומלא סגיאתא משאל הוא לה ישוע דין מדם פתגמא לא אתיבה:

Hor egli l'interrogò con molte parole: ma esso non gli rispose niente.

10 קימין הוו דין רבי כהנא וספרא ועזיזאית אכלין הוו קרצוהי:

E i principali Sacerdoti e li Scribi stauano li presenti grauemente accusandolo.

11 הרודס דין שטה הו ופלחוהי וכד מבוח אלבשה נחתא דזחוריתא ושדרה לות פילטוס:

Ma Herode insieme co i suoi soldati sprezzandolo e schernendolo, il vestì d'vna veste splendida, e rimandolo à Pilato.

כג

5 והמה העיזו לאמר כי המם את העם מלמד בכל יהודה מחל מגלילה עד הנה:

Mas ellos porfiauan, diziendo, Alborotá àl pueblo ensennàndo por toda Iudea, començando desde Gàlilea hasta aqui.

6 ופילטוס שומע את הגליל שאל אם איש גלילי הוא:

Entonces Pilato, oyendo de Galilea, preguntó si era Galileo.

7 וידע כי משלטון הירודס הוא וישלחהו אל הירודס אשר בימים ההם גם הוא היה בירושלים:

Y como êntendió que pertenecia àl sennorio de Herodes, remittiólo à Herodes: el qual tambien estaua en Ierusalem en aquellos dias.

8 והרודס רואה את ישוע שמח מאד כי רצה לראותו מעת רבה בעבור כי שמע רבות ממנו ויאמר עוד לראות להעשות אות ממנו:

Y Herodes, viendo à Iesus, holgose mucho; porque auia mucho que lo desseaua ver: porque auia oydo deel muchas coses: y tenia esperança de ver dees hazerse alguna sennal.

9 וישאל לו בדברים רבים והוא לא אחד ענה לו:

Y preguntauale con muchas palabras: mas el nada el respondió.

10 ויקומו שרי הכהנים והסופרים לנצח וילשינו אותו:

Y estauan los principes de los Sacerdotes y los Escribas accusandolo con gran porfia.

11 ויליצנו הירודס עם אנשי מלחמה אשר אתו ובאשר הליצוהו ויכסהו בגד לבן וישלחהו אל פילטוס:

Mas Herodes con su corte lo menospreció, y escarneció, vistiendolo de vna ropa rica: y boluiólo à embiar à Pilato.

κγ'.

5. Οἱ δὲ ἐπίσχυον, λέγοντες, ὅτι ἀνασείει τὸν λαὸν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἕως ὧδε.

Mais ils s'efforçoyent tant plus, disans, Il esmeut le peuple, enseignant par toute Iudee, ayant commencé depuis Gelilee iusques ici.

6. Πιλάτος δὲ ἀκούσας Γαλιλαίαν, ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός ἐστι.

Quand Pilate ouit parler de Galilee, Il demanda, si le personnage estoit Galileen.

7. Καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρῴδου ἐστὶν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἡρῴδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.

Et ayant entendu qu'il estoit de la iurisdictiō d'Herode, il le renuoya vers Herode: lequel aussi en ces iours-la estoit en Ierusalem.

8. Ὁ δὲ Ἡρῴδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν· ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ· καὶ ἤλπιζέ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον.

Et quand Herode vid Iesus, il en fut fort ioyeux: car ia dés pieça desiroit-il le voir, à cause qu'il oyoit dire plusieurs choses de lui, & esperoit qu'il lui verroit faire quelque signe.

9. Ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ.

Or l'interrogua-il par diuers propos: mais il ne lui respondoit rien.

10. Εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ.

Et les principaux Sacrificateurs & les Scribes comparurent la, l'accusans auec grande vehemence.

11. Ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρῴδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπρὰν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ.

Mais Herode auec ses gens l'ayant mesprisé, s'estant mocqué de lui, apres qu'il l'eut reuestu d'vn vestement blanc, le renuoya à Pilate.

CAP. XXIII.

5. Atilli invalescebant, dicentes, Commovet populum, docens per universam Iudæam, incipiens à Galilæa usque huc.

But they were the more fierce/ saying / He moueth the people / teaching throughout all Judea / beginning at Galile/euen to this place.

6. Pilatus autem audiens Galilęam, interrogavit si homo Galilæus esset.

Nowe when Pilate heard of Galile/he asked whether the man were a Galilean.

7. Et ut cognovit quòd de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Ierosolymis erat illis diebus,

And when he knewe that he was of Herods iurisdiction/ he sent him to Herode / which was also at Jerusalem in those dayes.

8. Herodes autem viso Iesu, gavisus est valde, erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quòd audiret multa de eo: & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.

And when Herode saw Jesus / he was exceedingly glad: or was desirous to see him of a long season /because he had heard many thinges of him / and trusted to haue seene some signe done by him.

9. Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat.

Then questiened he with him of manie thinges: but he answered him nothing.

10. Stabant autem principes sacerdotum & Scribæ, constanter accusantes eum.

Then hie Priestes also and Scribes stood forth / and accused him vehemently.

11. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo: & illusit, indutum veste alba, & remisit ad Pilatum.

And Herode with his men of warre despised him/and mocked him/ and arayed him in white / and sent him againe to Pilate.

Das XXIII. Capitel.

5. Sie aber hielten an/ vnnd sprachen: Er hat das Volck erreget/ damit/ daß er gelehret hat hin vnd her im gantzen Jüdischen Lande/ vnd hat in Galilea angefangen/ biß hieher.

Men de hulde ved / oc sagde / hand haffuer oprørt Folcket / der met / at hand haffuer lært hid oc did i alt det Jodiske Land / oc begynte i Galilea / hid indtil.

6. Da aber Pilatus Galileam höret / fraget er / Ob er auß Galilea were?

Der Pilatus hørde Galileam/ spurde hand/ Om hand vaar aff Galilea?

7. Vnd als er vernam / daß er vnter Herodis Obrigkeit gehöret/ übersandte er jhn zu Herodes / welcher in denselbigen tagen auch zu Jerusalem war.

Oc der hand fornam / at hand vaar vnder Herodis Øffrighed / da forsende hand hannem til Herodes/ som vaar oc i Jerusalem / vdi de samme dage.

8. Da aber Herodes Jesum sahe / ward er sehr fro/denn er hette jn langest gerne gesehen/ denn er hatte vil von jhm gehöret/ vnd hoffet er würde ein Zeichen von jhm sehen.

Der Herodes saa Jesum / bleff hand meget glad/ Thi hand haffde gerne lenge siden seet hannem / Thi hand haffde hørt meget om hannem / oc haabedis at skulde see it Tegen aff hannem.

9. Vnnd er fraget jhn mancherley. Er antworttet jhm aber nichts.

Oc hand spurde hannem i mange maade. Men hand suarede hannem inted.

10. Die Hohenpriester aber vnnd Schrifftgelehrten stunden vnd verklagten jhn hart.

Oc de ypperste Prester oc Scrifftkloge stode oc klagede hart paa hannem.

11. Aber Herodes mit seinem Hofgesinde verachtet jhn/ leget jhm ein weiß Kleid an/ vnd sandte jhn wider zu Pilato.

Men Herodes met sine Hoffsinder foractede oc bespaattede hannem lagde it huit Klæde paa hannem/ oc sende hannem til Pilatum igen.

Kapitola XXIII.

5. A oni wijce ptemáhali hlasy/ ťkauce: Baurj Lid / po wssem Zidowstwu vče / počaw od Galilee až sem.

Lecz oni sie tym wiecey dopierali/ mowiac/ Burzy lud vczac po wszytkim Juda/ poczawszy od Galileiey á ż do tad.

6. Tehdy Pilát vslyssaw o Galilei/ otázal se/ byllibý člowěk Galileysky.

Y vslyszawszy Pilat że wspominali Galilea/ pytal go iesliby Galileyczyk.

7. A když poznal žeby byl z mocy Herodesowy/ poslal gey k Herodesowi/ kterýž y on byl w Geruzalémě w ty dni.

A gdy zrozumial iż należal pod zwierzchność Herodowe/ odeslal go do Heroda/ ktory tez y sam w Jeruzalem byl przez ony dni.

8. Herodes pak vzřew Gežijsse/ zradowal se welmi/ nebo od mnohého času žádal gey widěti/ proto / že mnohé wěcy o něm slýchal / a měl naděgi žeby některý diw vzřel od něho.

Y vyzrawszy Herod Jezusá/ rádowal sie bárzo/ bo go prágnal widziec od niemálego czásu/ dla tego iż wiele o nim slychal/ y nádziewal sie że mial widziec iaki znák przez ń vczyniony.

9. Y tázal se ho mnohými řečmi. Ale on gemu nic neodpowijdal.

Pytal go tedy wielem slow / ále on iemu nic nie odpowiedal.

10. Knijžata pak Kněžstá a Zákonijcy stali vstawičně žalugijce na něho.

A Ksiażetha kápláńskie y Doktorowie stali/ bárzo mocnie skárżac sie nań.

11. Y pohrdal gim Herodes swým Zástupem: posmijwal se gemu/ obléknw gey w raucho bijle/ a odeslal zase k Pilátowi.

A także Herod z swymi poczrem zá nic go sobie nie mial/ y náśmiewszy sie z niego / dal go oblec w szathy świetne / á odeslal go do Pilatá.

כג

12 ובהו יומא הוו רחמא פילטוס והרודס עם חדדא בעל דבבותא הות גיר מן קדים בינתהון׃

Et in quel medesimo giorno si fecero insieme amici Herode è Pilato: percioche per addietro era stata nimicitia tra loro.

13 קרא דין פילטוס לרבי כהנא ולארכונא דעמא׃

Allor Pilato hauendo chiamati insieme i principali Sacerdoti, e i Magistrati, e il popolo.

14 ואמר להון קרבתון לי גברא הנא איך מהפך עמכון והא אנא עקבתה לעיניכון ועלתא מדם לא אשכחת בגברא הנא מן כל דמרשין אנתון בה׃

Disse loro, Voi m'hauete presentato questo huomo, come quello che riuolti il popolo: & ecco che hauendolo io esaminato in vostra presentia, non ho trouato in questo huomo alcuna di quelle colpe, di che voi l'accusate.

15 אלא אף לא הרודס שדרתה גיר לותה והא לא מדם דשוא למותא סעיר לה׃

Ma ne anco Herode: conciosia che io vi rimessi à lui, & ecco che non gli è stato fatto niente che sia degno di morte.

16 ארדיוהי הביל ואשבקיוהי׃

Castigato dunque ch'io l'habbi, lo lassarò andare.

17 עידא גיר אית הוא דישרא להון חד בעדעדא׃

Et eragli necessario lassarne loro vno ne la festa.

18 קעו דין כלה כנשא ואמרין שקוליהי להנא ושרי לן לבר־אבא׃

Ma tutta la moltitudine insieme gridò, dicendo, Togli via costui, è lassaci Barraba.

19 הו אינא דמטול אסטסיס וקטלא דהוא במדינתא רמא הוא בית אסירא׃

Il quale era stato messo in prigione per vna certa seditione fatta ne la città, e per homicidio.

כג

12 וביום ההוא פילטוס והירודס התרועעו ולפנים שנאת חמס היתה ביניהם׃

Y fueron hechos amigos entresi Pilato y Herodes enel mismo dia: porque antes eran enemigos entresi.

13 ופילטוס מועץ את שרי הכהנים ואת הנשיאים ואת העם׃

Entonces Pilato, conuocando los principes de los Sacerdotes, y los Magistrados, y el pueblo.

14 אמר אליהם הקרבתם אלי את אנוש הזה כמו מתעה את העם והנה אני לפניכם חקרתיו ואודות לא מצאתי באדם הזה על אשר תלשינוהו אלי׃

Dixoles, Aueys me presentado à este, por hombre que aparta al pueblo: y heaqui, yo preguntando delante de vosotros, no he hallado alguna culpa en este hombre de aquellas de que lo accusays.

15 וגם לא הירודס כי שלחתי אתכם אליו והנה איננו מעשהו גם אחד כי משפט מות לו׃

Y ni aun Herodes: porque os remitti à el; y heaqui que ninguna cosa digna de muerte se le ha hecho.

16 לכן איסרנו ואפטר׃

Soltarlohé pues castigado.

17 כי הצרך לפטר להם אחד בחג׃

Y tenia necessidad de soltarles vno en la fiesta.

18 ויצעקו כלם יחד לאמר שא נשא את הלז ופטר לנו את בר־אבא׃

Y toda la multitud dió bozes à vna diziendo Mata à este, y sueltanos à Barabas:

19 אשר על תלונה תעשה בעיר ועל רצח השלך במטרה׃

El qual auia sido echado en la carcel por vna sedicion hecha en la ciudad, y vna muerte.

κγ'.

12. Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ, τε Πιλάτος καὶ ὁ Ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς.

Et en ce mesme iour deuindrent amis entr'eux Pilate & Herode: car auparauant ils estoyent en inimitié entr'eux.

13. Πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν.

Adonc Pilate ayant appelé les principaux Sacrificateurs, & les Gouuerneurs, & le peuple, leur dit.

14. Εἶπε πρὸς αὐτοὺς, προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαὸν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον, ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ.

Vous m'auez presenté cest homme comme subuertissant le peuple: & voici, l'en ayant fait respondre deuāt vous, ie n'ai trouué en cest homme aucun crime de ceux desquels vous l'accusez.

15. Ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης· ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐτῷ.

Ni mesme Herode: car ie vous ai renuoyés vers lui, & voici, rien ne lui a esté fait qui emporte qu'il soit digne de mort.

16. Παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

Quand ie l'aurai chastié, ie le relascherai.

17. Ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα.

Or faloit-il qu'il leur relaschast quelcun à la feste.

18. Ἀνέκραξαν δὲ παμπληθεὶ λέγοντες, αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν.

Dont toutes les troupes s'escrierent ensemble, disans, Oste nous cestui-ci, & nous relasche Barrabbas.

19. Ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον, βεβλημένος εἰς φυλακήν.

Lequel auoit esté mis en prison pour quelque sedition faite en la ville, auec meurtre.

CAP. XXIII.

12. Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ipſa die, nam antea inimici erant adinvicem.

And the ſame day Pilate and Herode were made friendes together: for before they were enemies one to anothe:

13. Pilatus autem convocatis principibus ſacerdotum & magiſtratibus, & plebe.

Then Pilate called together the hie Prieſtes/and the rulers/and the people.

14. Dixit ad illos, Obtuliſtis mihi hunc hominem, quaſi avertentem populum; & ecce ego coram vobis interrogans nullam cauſam inveni in homine iſto ex his in quibus eum accuſatis.

And ſaid vnto them/Ye haue brought this man vnto me/ as one that peruerted the people: & behold/ I haue examined him before you / & haue found no fault in this man / of thoſe things whereof ye accuſe him.

15. Sed neque Herodes, nam remiſi vos ad illum, & ecce, nihil dignum morte actum eſt ei.

No/nor yet Herod: for I ſende you to him: & lo/ nothing worthy of death is done to him.

16. Emendatum ergo illum dimittam.

I will therefore chaſtiſe him/ & let him looſe.

17. Neceſſe autem habebat dimittere eis per diem feſtum unum.

(For of neceſſitie he muſt haue let one looſe vnto them at the feaſt.)

18. Exclamavit autem ſimul univerſa turba, dicens, Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam.

Then al ẏ multitude cryed at once/ ſaying/Away with him/& deliuer to vs Barabbas.

19. Qui erat propter ſeditionem quandam factam in civitate & homicidium, miſſus in carcerem.

Which for a certaine inſurrection made in the citie/ and murder was caſt in priſon.

Das XXIII. Capitel.

12. Auff den tag wurden Pilatus vnd Herodes Freunde miteinander/ denn zuvor waren ſie einander feind.

Paa den dag bleffue Pilatus oc Herodes Venner met huer andre / Thi de vaare før huer andris Fiender.

13. Pilatus aber rieff die Hohenprieſter/ vnd die Oberſten/vnnd das Volck zuſammen.

Oc Pilatus kallede de ypperſte Preſter/ oc de Offuerſte oc Folcket tilſammen.

14. Vnd ſprach zu jhnen: Ihr habt diſen Menſchen zu mir bracht/als der das Volck abwende/vnd ſihe/ ich hab jhn für euch verhöret/vnnd finde an dem Menſchen der ſache keine/ der jhr jhn beſchuldiget.

Oc ſagde til dem/ I haffue ført dette Menniſke til mig/ſom den der omuender Folcket/ Oc ſee/ Jeg haffuer forhørt hannem for eder / oc finder ingen aff de Sager hoſſ dette Menniſke / ſom i ſkylde hannem faare.

15. Herodes auch nicht /denn ich habe euch zu jhm geſand/ vnd ſihe / man hat nichts auff jhn bracht/ das des Todtes werth ſey.

Herodes icke heller/Thi ieg ſende eder til hannem oc ſee/ Mand haffuer inder fort hannem paa / ſom hand bør at dø faar.

16. Darumb wil ich jhn züchtigen vnd loß laſſen.

Der for vil ieg ſtraffe hannem oc lade hannem loſſ.

17. Denn er muſte jnen einen nach gewonheit des Feſtes loß geben.

Thi hand ſkulde giffue dem en loſſ effter Høytidens ſeduane.

18. Da ſchrey der gantze hauffe/vnd ſprach: Hinweg mit diſem/ vnnd gib vns Barrabam loß.

Da robte den gantſke Hob / oc ſagde/ Bort met denne/ oc giff oſſ Barrabam loſſ.

19. Welcher war vmb einer Auffruhr /die in der Stadt geſchach / vnd vmb eines Mords willen / ins Gefengniß geworffen.

Huilcken ſom vaart kaſt i Fengzel for it Oprør/ſom ſkede i Staden/oc for it Mord ſkyld.

Kapitola. XXIII.

12. Y včinění gſau Přátelé Herodes s Pilátem w ten den. Neb před tjm nepřá e le byli wěſpolek.

Rzſtáli ſie ſobie przyiacioly Pilat z Herodem onego z tho dniá/ bo byli przed thym nieprzyiaciel-mi miedzy ſoba.

13 Potom Pilát ſwolaw Knijžata kněžſká Zpráwce Lidu.

Thedy Pilat wezwawſſy kſobie Kſiazat kápláńſkich/ przełożonych/ y ludu poſpolitego.

14. Řekl k nim: Podali gſte mi tohoto člowěka / yakoby Lid přewracel/ a hle yá před wámi tážijc ſe ho/ nižádné winy nenalézám na tomto člowěku/ z těch wěcý kteréž na něho žalugete.

Rzekł do nich / Podáliśćie mi człowieká thego iákoby lud burzyc miáł/ á oto ia pytáiac ſie o nim przed wámi/ žadnego przewienia w tym człowieku nie náyduie / w thym w czym wy go winuiecie.

15. Ano ani Herodes/ neb gſem wás poſlal k němu / a hle nic hodného ſmrti neſtalo ſe gemu.

Kremu áni Herod/ bowiem go odeſłał do nas/ otho nic vczynił nic dla czegoby był śmierći godzien.

16. Protož potreſcyc ho / y propuſtijm.

A przetož go ſkarawſſy wypuſſcze.

17. Obyčeg pak měl gim na den Slawný propuſtiti gednoho.

Y potrzebá bywáło że im ná świeto wypuſſczał iednego.

18. Tehdy zwolal ſpólu wěſſkeren Záſtup /řka: Wezmiž tohoto / a propuſt nám Barrabáſſe:

Ale wſſytek lud wołał ſpołu/ mowiac/ Day ſtráćić thego a puść nam Bárábaſſá.

19. Kterýž byl pro ſwádu něyakau w Městě včiněnau a pro wraždu wſazen do žaláře.

Ktory był dlá nieiákiego reſtyrku w mieście vczynionego / y dla morderſtwá wrzucon do więzienia.

כ ג

20 וַיָּשָׁב פִּילָטוֹס וַיְמַלֵּל אֲלֵיהֶם רוֹצֶה לִפְטֹר אֶת יֵשׁוּעַ׃

Y hablóles otra vez Pilato, queriendo soltar á Iesus.

21 וְהֵמָּה צָעֲקוּ לֵאמֹר תְּלֵה תְּלֵהוּ׃

Mas ellos boluian à dar bozes diziendo, Crucificalo, Crucificalo.

22 וְהוּא שִׁלֵּשׁ לֵאמֹר אֲלֵיהֶם וּמָה רָעָה עָשָׂה הַלָּזֶה אֵינֶנִּי מִשְׁפַּט מָוֶת מָצָאתִי בּוֹ לָכֵן אֲיַסְּרֶנּוּ בְּשׁוֹטִים וְאֶפְטֹר אוֹתוֹ׃

Y el les dixo la tercera vez, Porque? Que mal ha hecho este? ninguna culpa de muerte he hallado enel: castigarlohé pues, y soltarlohé.

23 וְהֵמָּה נִצְּחוּ בְּקוֹלוֹת גְּדוֹלִים שׁוֹאֲלִים מִמֶּנּוּ לְהִתָּלוֹתוֹ וַיִּתְחַזְּקוּ קוֹלוֹתָם וְקוֹלוֹת שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים׃

Mas ellos instauan à grandes bozes pidiendo que fuese crucificado. y las bozes deellos crecian, y de los principes de los Sacerdotes.

24 וּפִילָטוֹס חָרֹה הֶחֱרָה לוֹ לָדִין אֶת־שְׁאֵלָתָם׃

Entonces Pilato juzgó que se hiziesse loque ellos pedian.

25 וַיִּפְטֹר לָהֶם אֶת־אֲשֶׁר בְּתַלְוּנָה וָרֶצַח הֻשְׁלַךְ בַּמִּשְׁמָרָה אֲשֶׁר שָׁאָלוּ וְאֶת יֵשׁוּעַ נָתַן לְתַאֲוָתָם׃

Y soltoles á àquel que auia sido echado en la carcel por sedicion y vna muerte, àl qual auian pedido: y entregó à Iesus à la voluntad deellos.

26 וְכַאֲשֶׁר הוֹלִיכוּהוּ וַיֹּאחֲזוּ בְּשִׁמְעוֹן הַקִּירִי בְּבוֹאוֹ מִשָּׂדֶה וַיָּשִׂימוּ עָלָיו אֶת־צְלִיבָה לִסְבּוֹל אַחֲרֵי יֵשׁוּעַ׃

Y lleuándolo, tomaron à vn Simon Cyreneo, que venia del campo, y pusieronle encima la cruz para que la lleuasse tras Iesus.

כ ג

20 תּוּב דֵּין מַלֵּל עַמְּהוֹן פִּילָטוֹס כַּד צָבֵא דְּנִשְׁרֵא לְיֵשׁוּעַ׃

Di nuouo Pilatò parlò loro, volendo lassare andar IESV.

21 הֶנּוּן דֵּין קָעֵין הֲווֹ וְאָמְרִין זְקוּפַיְהִי זְקוּפַיְהִי׃

Ma essi gridauano, dicendo, Crocifiggilo, crocifiggilo.

22 הוּ דֵּין דַּתְלָת זַבְנִין אֱמַר לְהוֹן מָנָא גֵּיר דְּבִישׁ עֲבַד הָנָא מֵדֶם עֶלְתָא דְּשָׁוְיָא לְמוֹתָא לָא אֶשְׁכַּחֵת בֵּהּ אֶרְדִּיוּהִי הָכִיל וְאֶשְׁבְּקִיוּהִי׃

Et egli la terza volta disse loro, Ma che male ha egli fatto? Io non trouo in lui veruna colpa degna di morte: adunque come io l'hauero corretto, lo lassarò andare.

23 הֶנּוּן דֵּין תַּכְבִּין הֲווֹ בְּקָלָא רָמָא וְשָׁאֲלִין הֲווֹ לֵהּ דְּנֶזְדְּקֵפוּנַיְהִי וְעָשְׁנִין הֲוָא קָלְהוֹן דִּילְהוֹן וְדְרַבַּי כָהֲנֵא׃

Ma essi faceuano instantia con gran voci, domandando che fosse crocifisso: e le voci loro, e de principali Sacerdoti tuttauia piu si rinforzauano.

24 פִּילָטוֹס דֵּין פַּקֵּד דְּתֶהְוֵא שֶׁאֱלָתְהוֹן׃

Onde Pilato sententiò che si facesse quello che domandauano.

25 וְשַׁרְיֵת לְהוֹן לְהוּ דְּמֶטוּל אֶסְטַסִיס וְקֶטְלָא רָמֵא הֲוָא בֵּית אֲסִירֵא הוּ דְּשָׁאלוּ לְיֵשׁוּעַ דֵּין אַשְׁלֶם לְצֶבְיָנְהוֹן׃

E lassò loro colui che per seditione & homicidio era stato messo in prigione, ilquale essi domandauano: e dette IESV à farsene la volontà loro.

26 וְכַד מַוְבְלִין לֵהּ אַחֲדוּ לְשֶׁמְעוֹן קוּרִינָיָא דְּאָתֵא מִן קְרִיתָא וְסָמוּ עֲלָוְהִי זְקִיפָא דְּנֶטְעַן בָּתְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

E quando essi lo menauano, presero vn certo Simone Cirenese, che veniua di villa: e posergli addosso la croce, per portarla dietro a IESV.

κγ'.

20. Πάλιν οὖν ὁ πιλάτος προσεφώνησε, θέλων ἀπολῦσαι τὸν ἰησοῦν.

Derechef donc Pilate, parla à eux, voulant relascher Iesus.

21. Οἱ δὲ ἐπεφώνουν, λέγοντες, σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν.

Mais ils s'escrioyent disans, Crucifie, crucifie-le.

22. Ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτούς, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ, παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

Et pour la troisieme fois il leur dit, Mais quel mal a fait cestui ci ie ne troue en lui aucun crime digne de mort. L'ayant donc fait fouëtter, ie le relascherai.

23. Οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων.

Mais ils rechargeoyent à grands cris, demandans qu'il fust crucifie: & leurs cris & ceux des principaux Sacrificateurs se renforçoyent.

24. Ὁ δὲ πιλάτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν.

Adonc Pilate prononça là dessus que ce qu'ils demandoyent, fust fait.

25. Ἀπέλυσε δὲ αὐτοῖς τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς τὴν φυλακήν, ὃν ᾐτοῦντο. τὸν δὲ ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θελήματι αὐτῶν.

Et leur relascha celui qui pour sedition & meurtre auoit esté mis en prison, & lequel ils demandoyent: & abandonna Iesus a leur volonté.

26. Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι σίμωνός τινος κυρηναίου ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ, ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ ἰησοῦ.

Et comme ils le menoyent, ils prindrent vn certain Simon Cyrenien qui venoit des champs, & lui chargerent la croix pour la porter apres Iesus.

20. Iterum

CAP. XXIII.

Das XXIII. Capitel.

Kapitola XXIII.

20. Iterum autem Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere Iesum.

Then Pilate spake againe to them / willing to let Jesus loose.

21. At illi succlamabant, dicentes, Crucifige, Crucifige eum.

But they cryed / saying / Crucifie / Crucifie him.

22. Ille autem tertio dixit ad illos, Quid enim mali fecit iste? nullam causam mortis invenio in eo, corripiam ergo illum, & dimittam.

And he said vnto them the third time / But what euill hath he done? I finde no cause of death in him: I will therefore chastise him / and let him loose.

23. At illi instabant vocibus magnis postulantes ut crucifigeretur, & invalescebant voces eorum.

But they were instant with loud voyces / and required that he might be crucified: and the voyces of them & of the Priests preuailed.

24. Et Pilatus adiudicavit fieri petitionem eorum.

So Pilate gaue sentence / that it should be as they required.

25. Dimisit autem illis eum, qui propter homicidium & seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant, Iesum verò tradidit voluntati eorum.

And he let loose vnto them him that for insurrection and murder was cast into prison: whom they desired / and deliuered Jesus to do with him what they would.

26. Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenensem venientem de villa: & imposuerunt illi crucem portare post Iesum.

And as they ledde him away / they caught one Simō of Cyrene / comming out of the fielde / and on him they laid the crosse / to beare it after Jesus.

20. Da rieff Pilatus abermal zu jhnen / vnd wolte Jesum loß lassen.

Da robte Pilatus atter til dem / oc vilde lade Jhesum loss.

21. Sie rieffen aber vnd sprachen: Creutzige / creutzige jhn.

Men de robte / oc sagde / Kaarssest / Kaarssest hannem.

22. Er aber sprach zum drittenmal zu jhnen: Was hat denn diser übels gethan? Ich finde keine vrsache des Todes an jhm / darumb wil ich jhn züchtigen / vnd loß lassen.

Da sagde hand tredie gong til dem / Huad ont haffuer da denne giort? Jeg finder ingen dødelig sag met hannem / Der faare vil jeg straffe hannem / oc lade hannem loss.

23. Aber sie lagen jm an mit grossem Geschrey / vnnd foderten / daß er gecreutziget würde / vnd jr vnd der Hohenpriester Geschrey nam überhand.

Men de bleffue hart ved hannem met stort skrig oc begerede / at hand skulde kaarssfestis / Oc deris oc de ypperste Presters skrig fick offuerhand.

24. Pilatus aber vrtheilet / daß jhr bitte geschehe.

Oc Pilatus dømde / at deris begering skulde ske.

25. Vnd ließ den loß / der vmbs Auffruhrs vnd Mords willen war in das Gefengnis geworffen / vmb welchen sie baten / Aber Jesum übergab er jhrem willen.

Oc hand loed den loss / som vaar kast i Fengsel for Oprør oc Mord skyld / om huilcken de bade / Men Jhesum fick hand hen effter deris vilie.

26. Vnd als sie jhn hinführeten / ergriffen sie einen / Simon von Cyrenen / der kam vom Felde / vnd legten das Creutz auff jhn / daß ers Jesu nachtrüge.

Oc der de førde hannem bort / da toge de fat paa en / Simon aff Cirene / som kom aff Marcken / oc de lagde Kaarsset paa hannem / at hand bar det effter Jhesum.

20. Tehdy opět Pilát mluwil k nim / chtěge propustiti Gežjsse.

Ale Piłat mowił do nich powtore / żeby im był puścił Jezusa.

21. A oni wždy wolali / řkauce: Vkřižug / vkřižug ho.

Lecz tym bárziey wołáli / mowiąc / Vkrzyżuy / vkrzyżuy go.

22. A on potřetij řekl k nim: Y co gest zlého včinil tento? nář žádné winy smrti nenalézám na něm / protož potrescy ho a propustijm.

A on po trzecie rzekł do nich; Y coż wżdy on złego vczynił? Żadnegom przewinienia ná śmierc w nim nie ználazł / á thák go skarawszy puszczę wolno.

23. Oni pak hlasy welikými křičeli / žádagijce aby byl vkřižowán. Y rozmáhali se hlasowé gegich.

Ale sie oni dopieráli / prosząc głosem wielkim áby był vkrzyżowan / y tym sie wiecey głosy ich y Kśiążąt kapłáńskich wzmagáły.

24. Protož Pilat přisaudil aby tak bylo yakož oni žádali.

Tedy Piłat przysądził áby ták było iáko żądali.

25. Tehdy přepustil gim toho kterýž pro wraždu a pro swádu wsazen byl do žaláře / za něhož prosyli: ale Gežjsse wydal k wůli gegich.

Y wypuścił onego ktory był dla rozruchu y mordu podan do więzienia o ktorego prośili / á Jezusá podał ná wolą ich.

26 A když geg wedli / chytili Ssimona nějakého Cyrenenského gdaucý hoze wsy / y wložili na něg Křijž aby nesl za Gežjssem.

Gdy go thedy wiedli / poimawszy Symoná niejákiego Cyreneyczyká / ktory ze wśi szedł / włożyli nań krzyż áby go niosł zá Jezusem.

כג

27 וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו הֲמוֹן עַם רָב וְנָשִׁים אֲשֶׁר הִתְגּוֹדְדוּ וּבָכוּ אוֹתוֹ׃

27 וְאָתֵא הֲוָא בָּתְרֵהּ סַגִּיאֵא דְעַמָּא וְנֶשֵׁא אִילֵין דִמְרַקְדָן הֲוַי וְאָלְיָן עֲלָוְהִי׃

κγʹ.

27. Ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν αἳ καὶ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν.

E seguitauanlo vna gran moltitudine di popolo e di donne, lequali lo piangeuano, e ne faceuan lamento.

Y seguialo grande multitud de pueblo, y de mugeres. las quales lo llorauan y lamentauan.

Et grande multitude de peuple & femmes le suiuoyent, lesquels le frapoyent la poictrine, & le lamentoyent.

28 וַיִּפֶן אֲלֵיהֶן יֵשׁוּעַ לֵאמֹר בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם אַל־תִּבְכֶּינָה עָלַי כִּי־אִם עֲלֵיכֶן בְּכֶינָה וְעַל־בְּנֵיכֶן׃

28 וְאֶתְפְּנִי לְוָתְהֵין יֵשׁוּעַ וְאֶמַר בְּנָת אוּרִשְׁלֶם לָא תִבְכְיָן עֲלַי בְּרַם עַל נַפְשְׁכֵין בְּכַיָן וְעַל בְּנַיְכֵין׃

28. Στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπε, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν.

Done IESV riuoltatosi à loro, disse, Figliuole di Ierusalem, non piangete già sopra me, ma piangete sopra voi stesse, e sopra i vostri figliuoli.

Mas Iesus, buelto à ellas, les dize, Hijas de Ierusalem, no me lloreys à mi, mas llorahos à vosotras mismas, y à vuestros hijos.

Mais Iesus se retournant vers elles, dit, Filles de Ierusalem, ne pleurez point sur moi mais pleurez sur vous-mesmes & sur vos enfans.

29 כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים אֲשֶׁר בָּהֶם יֹאמְרוּ אַשְׁרֵי הָעֲקָרוֹת וּבְטָנִים אֲשֶׁר לֹא יָלְדוּ וְדַדִּים אֲשֶׁר לֹא הֵינִיקוּ׃

29 דְּהָא אָתֵין יוֹמָתָא דְּבְהוֹן נֵאמְרוּן טוּבַיְהֵין לְעַקְרָתָא וְלְכַרְסָתָא דְּלָא יִלְדוּ וְלְתַדְיָא דְּלָא אֵינְקוּ׃

29. Ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσι, μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλασαν.

Percioche ecco, verranno i giorni, ne quali si dirà, Beate le sterili, e i ventri che non hanno generato, e le mammelle che non hanno lattato.

Porque he aqui que vendran dias en que diràn, Bienauenturadas las esteriles: y los vientres que no engendraron, y las tetas que no criaron.

Car voici, les iours viendront esquels on dira, Bien-heureuses les steriles, & les ventres qui n'ont point enfanté, & les mammelles qui n'ont point allaitté.

30 וְאָמְרוּ לֶהָרִים כַּסּוּנוּ וְלַגְּבָעוֹת נִפְלוּ עָלֵינוּ׃

30 הָידֵין תְּשָׁרוּן לְמֵאמַר לְטוּרֵא דְּפֵלוּ עֲלַין וּלְרָמָתָא דְּכַסֵּינַן׃

30. Τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσι, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς, καλύψατε ἡμᾶς.

Allora si metteranno à dire à i monti, Cadeteci addosso. & à i colli, Copriteci.

Entonces començaràn á dezir á los montes Caed sobre nosotros: y à los collados, Cubridnos.

Lors ils se prendront à dire aux montagnes, Tombez sur nous: & aux costaux, Couurez nous.

31 לָכֵן אִם בְּעֵץ רָטֹב יַעֲשׂוּ אֶת־הָאֵלֶּה וּבְיָבֵשׁ מַה יֵּעָשֶׂה׃

31 דְּאֵן בְּקַיְסָא רַטִּיבָא הָלֵין עָבְדִין בְּיַבִּישָׁא מָנָא הָוֵא׃

31. Ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται;

Percioche se si fanno queste cose nel legno verde, che si farà egli del secco?

Porque si en el arbol verde hazen estas cosas en el seco que se hara?

Car s'ils font ces choses au bois verd, que sera il fait au bois sec?

32 וַיּוֹלִיכוּ גַּם שְׁנֵי פֹּעֲלֵי עָוֶל אֲחֵרִים עִתּוֹ לְהִתָּלוֹת׃

32 וְאָתֵין הָווּ עַמֵּהּ תְּרֵין אַחְרָנִין עָבְדֵי בִּישָׁתָא דְּנֶתְקַטְלוּן׃

32. Ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.

E furon menati con essolui ancor due altri che erano mal fattori per farli morire.

Y lleuauan tambien con el otros dos malhechores a matar con el.

Deux autres aussi qui estoyent malfaiteurs, furent menés pour les faire mourir auec lui.

33 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נִקְרָא גֻּלְגֹּלֶת וַיִּתְלֻהוּ שָׁמָּה וְאֵת פֹּעֲלֵי עָוֶל אֶחָד מִימִינוֹ וְאֶחָד מִשְּׂמֹאלוֹ׃

33 וְכַד אֶתוֹ לְדוּכְתָּא חֲדָא דְּמֶתְקַרְיָא קַרְקַפְתָּא זְקַפוּהִי תַּמָּן לְהוֹן וְלְהָנוּן עָבְדֵי בִּישָׁתָא חַד מֶן יַמִּינֵהּ וְחַד מֶן סֶמָּלֵהּ׃

33. Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.

E venuti che furono al luogo, che si chiama Caluario, lo crocifissero iui, e i due malfattori: vno da la destra, e l'altro da la sinistra.

Y como vinieron àl lugar que se llama De la Calauera, crucificaronlo alli, y à los malhechores: vno à la derecha: y otro à la yzquierda.

Estans donc venus au lieu qui est appelé le Test, ils le crucifierent là: & les mal-faiteurs, l'vn à la droite, & l'autre à la gauche.

CAP. XXIII. | Das XXIII. Capitel. | Kapitola XXIII.

27. Sequebatur autem illum multa turba populi & mulierum: quæ plangebant & lamentabantur eum.

And there followed him a great multitude of people / and of women / which women bewayled and lamented him.

27. Es folget jhm aber nach ein groſſer hauffe Volcks vnnd Weiber / die klageten vnd beweineten jhn.

Oc der fulde en ſtor hob Folck oc Quinder effter hannem / ſom ynckelige klagede oc begræde hannem.

27. Y ſſel za nim mnohý Záſtup Lidij y Zen / kteréžto plakaly a kwijlily ho.

Rſſło zá nim bárzo wiele ludu y niewiaſt / ktore go płákáły / y żáłowáły.

28. Converſus autem ad illas Ieſus, dixit, Filiæ Ieruſalem, nolite flere ſuper me: ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros.

But Jeſus turned backe vnto them / and ſaid / Daughters of Jeruſalem / weepe not for me / but weepe for your ſelues / & for your children.

28. Jeſus aber wandte ſich vmb zu jhnen / vnd ſprach: Jhr Töchter von Jeruſalem / weinet nicht über mich / Sondern weinet über euch ſelbſt / vnd über eure Kinder.

Men Jheſus vende ſig om til dem / oc ſagde / J Døtter aff Jeruſalem / græder icke offuer mig / Men græder offuer eder ſelff / oc offuer eders Børn.

28. A obrátiw ſe k nim Gežijſſ / řekl: Dcery Geruzalémſké / neplačtež na mne / ale plačte ſamy na ſebě / a na Syny waſſe:

Tedy ſie Jezus obrociwſſy do nich / rzekł / Corki Jerozolimſkie nie nádemna płáczcie / ále nád ſámy ſobą y nád dziatkámi wáſſemi.

29. Quoniam, ecce, venient dies, in quibus dicent, Beatæ ſteriles, & ventres qui non genuerunt, & hubera quæ non lactaverunt.

For beholde / the dayes will come / when men ſhall ſay / Bleſſed are the barren / & the wombs that neuer bare / & the paps which neuer gaue ſucke.

29. Denn ſihe / es wirdt die zeit kommen / inn welcher man ſagen wirdt: Selig ſind die vnfruchtbarn / vnd die Leibe die nicht geboren haben / vnd die Brüſte die nicht geſeuget haben.

Thi ſee / Den tid ſkal komme / i huilcken mand ſkal ſige / Salige ere de wfructſommelige / oc de Liff ſom icke fødde / oc de Bryſt ſom icke daffue di.

29. Neb hle přijgdau dnowé / w nichžto řeknau: Blahoſlawené neplodné / a břicha kteráž gſau nerodila / a Prſy kteréž gſau nekrmily.

Abowiemci oto przyda dni w ktorych bedą mowić / Szczęſliweſſ ſą nie płodne / y ktorych żywoty nie rodżiły / ani pierśi mleká dawáły.

30. Tunc incipient dicere montibus, Cadite ſuper nos, & collibus, Operite nos.

Then ſhall they beginne to ſaye to the mountaines / Fal on vs: and to the hilles / Couer vs.

30. Denn werden ſie anfahen zu ſagen zu den Bergen / fallet über vns / vnd zu den Hügeln / decket vns.

Da ſkulle de begynde at ſige til Biergene / Falder offuer oſſ / oc til Høyene / ſkiuler oſſ.

30. Tehdy počnau říjcy horám Padněte na náſ: a Pahrbkům / Přikrayte nas.

Tedyć poczną mowić gorom. Vpadnicie ná nas / á pagorkam / Okryicie nas.

31. Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt: in arido quid fiet.

For if they doe theſe things to a greene tree / what ſhalbe done to the dry?

31. Denn ſo man das thut am grünen Holtz / was wil am dürren werden.

Thi at gør mand det met it grønt Træ / huad vil bliffue met det torre?

31. Neb poněwadž na zeleném dřijwij toto činij / y co pak bude na ſuchém?

Abowiem ieſlić to ná ſurowym drzewie czynią / á coż ná ſuchem będzie.

32. Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo, ut interficerentur.

And there were two others / which were euill doers / led with him to be ſlaine.

32. Es wurden aber auch hingeführt zwen andere übelthäter / daß ſie mit jhm abgethan würden.

Der bleffue oc tho andre Miſdedere førde bort / at de ſkulde aff liffuis met hannem.

32. Tehdy wedena gſau ſ nim y giná dwa Lotry / aby byli vkřižowáni.

Wiedziono też z nim y drugich dwu złoczyńcow áby ie z nim ſtrácono.

33. Et poſtquam venerunt in locum qui vocatur Calvariæ, ibi crucifixerũt eum: & latrones, unum à dextris, & alterum à ſiniſtris.

And when they were come to the place / which is called Caluarie / there they crucified him / and the euill doers: one at the right hand / and the other at the left.

33. Vnd als ſie kamen an die ſtette / die da heiſſt Schedelſtet / creutzigeten ſie jhn daſelbs / vnd die übelthäter mit jhm / einen zur Rechten / vnd einen zur Lincken.

Oc der de komme til den ſted / ſom kaldis Hoffuitpande ſted / da korſfeſte de hannem der / Oc Miſdederne met hannem / den ene ved den høyre / oc den anden ved den venſtre ſide.

33. A když přiſſli na mijſto / kteréž ſlowe poprawné / tu gey vkřižowali / y ty lotry / gednoho na prawicy / a druhého na Lewicy.

A ták gdy przyſſli ná mieyſce ktore zową Trupich głow / thám go vkrzyżowáli z onymi złoczyńcámi / iednego po práwey á drugiego po lewey ſtronie.

כג

34 הו דין ישוע אמר הוא אבא שבוק להון לא גיר ידעין מנא עבדין ופלגו נחתוהי וארמיו עליהון פסא :

E IESV diceua, Padre, perdona loro, percioche non sanno quel che si fanno. Et hauendo diuisi i suoi vestimenti, gittorno la sorte.

35 קאם הוא דין עמא וחזא ומממקין הוו בה אף ארכונא ואמרין א אחרנא אחי יחא נפשה אן הויו משיחא גביה דאלהא :

E il popolo si staua à riguardare : e i magistrati ancora lo scherniuano insieme con essi, dicendo, Egli ha saluati gli altri, salui hora se stesso, s'egli è Christo, l'eletto di Dio.

36 ומבזחין הוו בה אף אסטרטיוטא כד קרבין לותה ומקרבין לה חלא :

I soldati ancora lo beffeggiauano, accostandosi, e porgendoli de l'aceto.

37 ואמרין לה אן אנת הו מלכא דיהודיא אחא נפשך :

E dicendo, Se tu sei il Re de Giudei, salua te stesso.

38 אית הוא דין אף כתבא דכתיב לעל מנה יונאית ורהומאית ועבראית הנו מלכא דיהודיא :

Era etiandio sopra esso vna inscrittione, scritta in lettere Greche, e Romane, & Hebraiche, cioè, QVESTO E IL RE DE GIVDEI.

39 חד דין מן הנון עבדי בישתא דצליבין הוו עמה מגדף הוא עלוהי ואמר אן אנת הו משיחא פצא נפשך ופצא אף לן :

Et vn di quei malfattori, che erano appiccati, lo bastemmiaua, dicendo, Se tu sei Christo, salua te stesso, e noi.

40 ופנא בה חברה ואמר לה אף לא מן אלהא דחל אנת דאף אנת בה אנת בדינא :

Ma l'altro rispondendo, lo riprendeua, dicendo, Non temi tu almeno Iddio, essendo tu ne la medesima condannatione.

כג

34 וישוע אמר אבי אנא סלח נא להם כי־לא יודעים מה עושים ובחלקם את־בגדיו הפילו גורל :

Mas Iesus deziá, Padre, perdonalos, porque no saben loque hazen. Y partiendo sus vestidos, echaron suertes.

35 ויעמד העם ראה ויליצו הנשיאים ביניהם לאמר הושיע לאחרים יושיע גם לנפשו אם זה הוא המשיח בחיר אלהים :

Y el pueblo estaua mirando : y burlauan deel los principes conellos, diziendo, Aotros hizo saluos, saluese à si, si este es el Christo, el escogido de Dios.

36 ויליצוהו גם אנשי מלחמה בבואם להקריב לו חמץ :

Escarnecian deel tambien los soldados, llegandose y presentandole vinagre:

37 לאמר אם מלך היהודים אתה הושע לנפשך :

Y diziendo, Si tu eres el Rey de los Iudios, saluate à ti mismo.

38 ויהי־גם הכתב נכתב עליו באותיות יוניות רהומיות ועבריות זה הוא מלך היהודים :

Y auia tambien vn titulo escripto sobreel con letras Griegas, y Romanas, y Hebraicas, este es el Rey de Los Iudios.

39 ואחד מפעלי עול התלויים גדפהו לאמר אם המשיח אתה הושע לנפשך ולנו :

Y vno delos malhechores que estauan colgados, lo injuriaua, diziendo, Si tu eres el Christo, saluate à ti mismo y à nosotros.

40 ויען האחד ויגער בו לאמר הלא תירא את־האלהים כי באותו המשפט את :

Y respondiendo el otro, rinniole diziendo, Ni aun tu temes à Dios, estando en la misma condenacion :

κγ.

34. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἔλεγε, πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι. Διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλον κλῆρον.

Mais Iesus disoit, Pere, pardonne leur : car ils ne sauent ce qu'ils font. Puis faisans le partage de ses habillemens, ils ietterent le sort.

35. Καὶ εἱστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς, λέγοντες, ἄλλους ἔσωσε, σωσάτω ἑαυτὸν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός.

Et le peuple se tenoit là regardãt: pareillement les Gouuerneurs se mocquoyent de lui auec eux, disans, Il a saué les autres, qu'il se sauue soi-mesme, s'il est Christ, l'esleu de Dieu.

36. Ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι, καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ.

Les gendarmes aussi se mocquoyent de lui, s'approchans, & lui presentans du vinaigre.

37. Καὶ λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.

Et disans, Si tu es le roy des Iuifs, sauue toi-mesme.

38. Ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊκοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς, οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Or y auoit-il vn escriteau sur lui, escrit en lettres Grecques, & Romaines, & Hebraïques, en ces mots, CESTVICI EST LE ROY DES IVIFS.

39. Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτὸν, λέγων, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς.

Et vn des mal faiteurs qui estoyent pendus, l'outrageoit, disant, Si tu es le Christ, sauue toi toi-mesme & nous.

40. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα αὐτῷ, λέγων, οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν θεὸν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ;

Mais l'autre respondant le tansoit, disant, Au moins ne crains-tu point Dieu, veu que tu es en la mesme condamnation ?

CAP. XXIII.

34. Iesus autem dicebat, Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. Dividentes verò vestimenta eius, miserunt sortes.

Then said Jesus / Father / forgiue them: for they knowe not what they do. And they parted his raiment / and cast lottes.

35. Et stabat populus expectans, & deridebant eum principes cum eis, dicentes, Alios salvos fecit, se salvum faciat, si hic est Christus, Dei electus.

And the people stoode / and beheld: & the rulers mocked him with them / saying / He saued others: let him saue him selfe / if he be the Christ / the chosen of God.

36. Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes ei.

The souldiers also mocked him / & came & offred him vineger.

37. Dicentes, Si tu es rex Iudæorum, salvum te fac.

And said / If thou be the King of ẏ Jewes / saue thy selfe.

38. Erat autem & superscriptio scripta super eum literis Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic est rex Iudæorum.

And a superscription was also writ- ten ouer him / in Greeke letters / and in Latin / and in Hebrewe / This is the King of the Jewes.

39. Vnus autem de his qui pendebant latronibus, blasphemabat eum, dicens, Si tu es Christus, salvum fac temetipsum, & nos.

And one of the euill doers / which were hanged / railed on him / saying / If thou be the Christ / saue thy selfe and vs.

40. Respondens autem alter increpabat eum, dicens, Neq; tu times Deum, quòd in eadem damnatione es?

But the other answered / & rebuked him / saying / Fearest thou not God / seeing thou art in the same condemnation?

Das XXIII. Capitel.

34. Jesus aber sprach: Vater / vergib jhnen / denn sie wissen nicht was sie thun. Vnd sie theileten seine Kleider / vnd wurffen das Loß darumb.

Oc Jhesus sagde / Fader / forlad dem / Thi de vide icke huad de gøre. Oc de skiffte hans Klæder / oc kaste laad der om.

35. Vnd das Volck stunde vn̄ sahe zu. Vnd die Obersten sampt jhnen / spotteten sein / vnnd sprachen: Er hat andern geholffen / er helffe jhm selber / ist er Christ / der Außerwehlte Gottes.

Oc Folcket stod oc saa til / Oc de Offuerste mede dem / bespaattede hannem / oc sagde / Hand haffuer hulpet andre / hand hielpe sig selff / er hand Christus den Gudz vdvalde.

36. Es verspotteten jhn auch die Kriegßknechte / tratten zu jhm vnd brachten jm Essig.

Der bespaattede oc Stridzmendene hannem / tradde til hannem / oc bare hannem Edicke.

37. Vnd sprachen: Bist du der Jüden König / so hilff dir selber.

Oc sagde / Est du Jøde Konge / da hielp dig selff

38. Es war auch oben über jhm geschrieben die überschrifft / mit Griechischen vnd Lateinischen / vnd Ebreischen Buchstaben: Diß ist der Jüden König.

Der vaar oc Offuerskrifften skreffuen offuen offuer hannem / met Gredske / oc Latinske oc Ebraiske bogstaue / Denne er Jøde Konge.

39. Aber der übelthäter einer / die da gehenckt waren / lesterte jn / vn̄ sprach: Bist du Christus / so hilff dir selbst vnd vns.

Men aff Misdederne / som vaare hengde / bespaattede hannem / oc sagde / Est du Christus / da hielp dig selff / oc oss.

40. Da antworttet der ander / straffet jhn vnd sprach: Vnd du förchtest dich auch nicht für Gott / der du doch inn gleicher verdamniß bist.

Da suarede den anden / straffede hannem / oc sagde / Frøcter du dig ocsaa icke faar Gud? du som dog est i lige fordømmelse.

Kapitola XXIII.

34. Tehdy Gežijš řekl: Otče / odpusť gim / nebo newědij coˇčinij. A rozdělivvsse Raucho geho / metali Losy.

Rzmowil Jezus / Oycze odpuść im / boć nie wiedzą co czynią: A rozdzieli wszy száty iego / puścili o nie los.

35. Y stál tu Lid očekáwage / a posmijwali se gemu Knijžata s nimi / řkauce: Ginýmˇ gest pomáhal / nech ať pomůž sám sobě / gestli tento Krystus Božij wolený.

Stał tedy lud dziwuiac się / A kśiążetá kapłáńskie śmieśili sobie z niego społu y z nimi / mowiac / Ine wybáwiał / niech że się y sam wybáwi / ieśliże ci then iest on Krystus Boży wybrány.

36. Posmijwali se gemu také žoldnéři přistupugijce / a wocta podáwali gemu.

Tákże y służebni szydzili z niego przychodząc / á podawáli mu pićocetu.

37. Řkauce: Gsyli ty Král Židowský / spomozyž sám sobě.

Mowiąc / Jeśliżeś ty iest Krol Zidowski / wybawże się sam.

38. A byl také nápis napsaný nad nim Literami Řeckými / Latinskými / a Židowskými: Tentoť gest Král Židowský.

Był też nád nim napis wypisány / Greckiemi / Rzymskiemi / y Żydowskimi literámi / Tenći iest on Krol Żydowski.

39. Geden pak z těch Lotrůw kteřijž s nim wiseli / rauhal se gemu / řka: Gsyli ty Krystus / spomozyž sobě y nam.

Thám że ieden z onych złoczyńcow co byli obieszeni / fromocił go / mowiac / Jeśliżeś ty iest on Krystus / wy bawże y sámego śiebie y nas.

40. A odpowěděw druhý trestal ho / řka: Což ty se Boha nebogijš / gsa w témž potupenij?

Ale odpowiedziawszy drugi / fukał go mowiac / Ani boiszże się ty Boga / gdyżeś iest w tymże skázaniu?

כג

41 ונחנן כאנאירות איך דשוין הוין גיר ואיך דעבדן אתפרען הנא דין מדם דסנא לא עביד לה

E certo noi ci siamo giustamente: perche riceuiamo cose degne di quello che noi habbiam fatto: ma costui non ha gia fatto malo alcuno.

42 ואמר לישוע אתדכרני מרי מא דאתא אנת במלכותך :

E diceua à IESV, Signore, ricordati di me, quãdo tu sarai venuto nel tuo regno.

43 אמר לה ישוע אמין אמר אנא לך דיומנא עמי תהוא בפרדיסא :

E IESV li disse, Io ti dico in verità, Tu sarai hoggi con meco nel paradiso.

44 אית הוי דין איך שעא שת והוא חשוכא על כלה ארעא עדמא לתשע שעין :

Hor egli era quasi l'hora sesta, e fecersi tenebre sopra tutta la terra, infin à l'hora nona.

45 ואתחשך שמשא ואצטרי אפי תרעא דהיכלא מן מצעתה :

E il sol s'oscurò, e il velo del tempio si diuise pel mezo.

46 וקעא ישוע בקלא רמא ואמר אבי באידיך סאם אנא רוחי הדא אמר ושלם :

E IESV gridando ad alta voce, disse, Padre, io raccommando lo spirito mio ne le tue mani. E detto questo, spirò.

47 כד חזא דין קנטרונא מדם דהוא שבח לאלהא ואמר שריראית הנא גברא זדיקא הוא :

Il Centurione hauendo veduto quello che era auuenuto, glorificò Iddio, dicẽdo, Veramente quest'huomo era giusto.

48 וכלהון כנשא אילין דכנישין הוו לחזתא הדא כד חזו מדם דהוא הפכו כד טרפין על חדייהון :

E tutte le turbe che erano insieme venute à questo spettacolo, vedendo le cose che accadeuano, se ne ritornauano battendosi i lor petti.

כג

41 ואנחנו בצדקה כי צדקת מעשינו לקחנו והוא אחת לא עשה אשר לא תעשינה :

Y nosotros à la verdad, justamente: porque recebimos loque merecieron nuestros hechos: mas este ningun mal hizo.

42 ויאמר לישוע זכרני אדני כאשר תבוא במלכותך :

Y dixo à Iesus, Sennor acuerdate de mi quando vinieres en tu Reyno.

43 ויאמר לו ישוע אמן אומר לך היום תהיה אתי בגן עדן :

Entonces Iesus le dixo, Dicierto te digo, que oy seras conmigo enel Parayso.

44 ויהי כשעת הששית ותהי חשיכה על כל הארץ עד שעה התשיעית :

Quando era como la hora de las seys, fueron hechas tinieblas sobre toda la tierra hasta la hora de las nueue.

45 ויחשך השמש ונקרעה הפרכת ההיכל בתוך :

Y el Sol se escureció y el velo del Templo se rompió por medio.

46 ויצעק ישוע בקול גדול ויאמר אבי בידיך אפקיד רוחי ובאמרו את האלה ויגוע :

Entonces Iesus, clamando à gran boz, dixo, Padre en tus manos encomiendo mi espiritu. Y auiendo dicho esto, espiró.

47 וכאשר ראה שר מאה את אשר נעשה ויכבד אלהים לאמר באמת האדם הזה צדיק היה :

Y como el Centurion vido loque auia acontecido, dió gloria à Dios diziendo, Verdaderamente este hombre era justo.

48 ומקהלים כלם אשר באו ועודדו יחד על מחזה הזה חוים את אשר נעשות מתופפים על לבביהם וישובו :

Y toda la multitud de losque estauan presentes à este espectaculo, uiendo loque auia acontecido, se boluian hiriendo sus pechos.

κγ'.

41. Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν. οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε.

Et quand à nous, nous y sommes iustement: car nous receuons choses dignes de nos forfaits, mais cestui-ci n'a rien fait, qu'il ne deust auoir fait.

42. Καὶ ἔλεγε τῷ Ἰησοῦ, μνήσθητί μου κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

Puis il disoit à Iesus, Seigneur, aye souuenance de moi, quand tu viendras en ton regne.

43. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

Lors Iesus lui dit, En verité ie te di, qu'auiourd'hui tu seras auec moi en paradis.

44. Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης.

Or estoit-il enuiron six heures, & tenebres furent faites par tout le païs iusqu'à neuf heures.

45. Καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον.

Et le soleil fut obscurci, & le voile du temple fut fendu par le milieu.

46. Καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπε, πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν.

Alors Iesus criant à haute voix dit, Pere, ie remets mon esprit entre tes mains. Et ayant dit cela, il rendit l'esprit

47. Ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον, ἐδόξασε τὸν Θεόν, λέγων, ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν.

Or le Centenier voyant ce qui estoit aduenu, glorifia Dieu, disant, Pour vrai cest homme ici estoit iuste.

48. Καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον.

Et toutes les troupes qui s'estoyent assemblees à ce spectacle, voyans les choses qui estoyent aduenues, s'en retournoyent frapans leurs poitrines.

CAP. XXIII.

41. Et nos quidem iustè, nam digna factis recepimus: hic verò nihil mali gessit.

We are in deede righteously here: for we receiue things worthy of y we haue done: but this man hath done nothing amisse.

42. Et dicebat ad Iesum, Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuũ.

And he saide vnto Jesus / Lorde / remember me/when thou commest into thy kingdome.

43. Et dixit illi Iesus, Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso.

Then Jesus said vnto him/ Verely I say vnto thee / to day shalt thou be with me in Paradise.

44. Erat autem ferè hora sexta, & tenebræ factæ sunt in universam terram usque in horam nonam.

And it was about the sixt houre:& there was a darknes ouer all the land/ vntil the ninth houre.

45. Et obscuratus est sol: & velum templi scissum est medium.

And the sunne was darkened / & the vaile of the Temple rent through the middes.

46. Et clamans voce magna Iesus ait, Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens expiravit.

And Jesus cryed with a loud voyce/ and saide/ Father/into thine handes I commend my spirit. And when he thus had said/ He gaue vp the ghost.

47. Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens, Verè hic homo iustus erat.

Nowe when the Centurion sawe what was done/ he glorified God/ saying/ Of a suretie this man was iust.

48. Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur.

And all the people that came togetherto that sight / beholding the thinges/which were done / smote their breasts & returned

Das XXIII. Kapitel.

41. Vnd zwar wir sind billich darinnen / denn wir empfahen was vnser Thaten werth sind / Diser aber hat nichts vngeschicktes gehandelt.

Oc sandelige/ wi ere tilbørlige der vdi / thi wi faa der vore Gerninger forskyllede / men denne handlede inted vschickeligt.

42. Vnd sprach zu Jesu / HERR gedencke an mich / wenn du inn dein Reich kommest.

Oc hand sagde til Jhesum/ HERRE/ tenck paa mig / naar du kommer i dit Rige.

43. Vnd Jesus sprach zu jm: Warlich ich sage dir / Heut wirst du mit mir im Paradeiß sein.

Oc Jhesus sagde til hannem/ Sandelige siger ieg dig / J dag skalt du vere met mig i Paradis.

44. Vnnd es war vmb die sechste Stunde / vnd es war ein Finsterniß über das gantze Land / biß an die neundte Stund.

Oc det vaar ved den siette time / Oc der bleff it Mørck offuer det gantske Land / indtil den niende time.

45. Vnnd die Sonne verlor jhren schein / vnd der Vorhang des Tempels zureiß mitten entzwey.

Oc Solen miste sit skin / Oc Forhenget i Templen reffnede mit i thu.

46. Vnd Jesus riefflaut vnd sprach: Vater / ich befehle meinen Geist inn deine Hände. Vnnd als er das gesaget / verschied er.

Oc Jhesus robte høyt/ oc sagde/ Fader/ ieg befaler min Aand i dine Hender. Oc som hand det sagde/ vd gaff hand sin Aand.

47. Da aber der Hauptman sahe / was da geschach / preisete er Gott / vnd sprach: Fürwar / diser ist ein frommer Mensch gewesen.

Oc der Høffuitzmanden saa/ det som der skede/ prisede hand Gud/ oc sagde/ Sandelige / denne vaar it retferdigt Menniske.

48. Vnd alles Volck das da bey war / vnd zusahe / da sie sahen / was da geschach / schlugen sie an jre Brust / vnd wandten wider vmb.

Oc alt det Folck som der vaar hoss / oc saae til / der de saae / det som skede / sloge de sig for deris Bryst oc / vende til bage igen.

Kapitola XXIII.

41. Mi zagisté sprawedliwě: nec hodné wěci za skutky nasse béřenne/ ale tento nic zlého neučinil.

A iście my spráwiedliwie/ bo godne bierzem za swe spráwy káránie/ Alec ten nic złego nie vczynił.

42. Y řekl k Gežijssowi: PAne / rozpomeň se na mne když přijdess do Králowstwij twého.

Záthym że rzekł do Jezusá / Pánie pomni ná mie gdy przyydzieß do krolestwá twego

43. Y odpowěděl gemu Gežijss: Zagisté prawijm tobě dnes budess semnau w Ragi.

Thedy mu powiedział Jezus/ Záprawde powiedam thobie/ Dziś ze mną bedzieß w Ráiu.

44. A bylo wokolo hodiny ssesté y staly se tmy po wssý zemi/ až do hodiny dewáté.

A było iákoby oßostey godzinie / że sie stał ciemności po wßytkiey ziemi/ áż do dziew iatey godziny.

45. Y zatmělo se Slunce a opona Chrámowá roztrhla se na poly.

Y záćmiło sie słońce á zasłoná kościelná rozdárłá sie w pośrzodku.

46. A zwolaw Gežijss hlasem welikým/ řekl Otče/ w ruce twé poraučijm Dussy mau. A to powěděw/ pustil Dussy.

Záwołał tedy Jezus głosem wielkim / á rzekł / Oycze w rece twe podawam duchá moiego / A tho rzekßy skonał.

47. A wida Centuryo co se bylo stalo/ welebil Boha / řka: Gisté člowěk tento sprawedliwý byl.

To gdy vyzrał Setnik co sie działo/ chwalił Bogá mowiac: Záprawdeć to był człowiek spráwiedliwy.

48. A wesskeren zástup těch kteřijž tu spolu byli v toho diwadla/ a widěli které se wěcy dály / tepauce se w prsy swé/ nawracowali se.

Tákże lud wßytek ktory sie był spolu zßedł dziwowáć temu/ widzac toco sie działo/ bil sie w pierśi/ y nawrácał sie.

כג

49 וקימין הוו מן רוחקא כלהון ידועוהי דישוע ונשא אילין דאתי הוי עמה מן גלילא וחזין הוו הלין:

E tutti i suoi conoscenti, e le donne che haueuan seguitato da la Galilea, stauano da lungi, riguardando queste cose.

50 גברא דין חד דשמה יוסף בולוטי מן רמתא מדינתא דיהוד גברא הוא טבא וזדיקא:

Et ecco vn huomo nominato Iosef, che era consigliere, huomo buono e giusto.

51 הנא לא שלם הוא לצביניהון ולסועניהון ומסכא הוא למלכותא דאלהא:

Costui non haueua punto consentito al consiglio, ne à l'attione loro, & era da Arimatea città de Giudei, ilquale aspettaua anch'egli il regno di Dio.

52 הנא קרב לות פילטוס ושאל פגרה דישוע:

Costui senandò à Pilato, e domandò il corpo di IESV.

53 ואחתה וכרכה בחיצא דכתנא וסמה בבית קבורא נקירא הו דלא אנש עדכיל אתתסים הוא בה:

E come l'hebbe deposto, l'inuolse in vn lenzuolo, e poselo in vn sepolcro tagliato in vn sasso, doue non era stato ancor mai posto alcuno.

54 ויומא ערובתא הות ושבתא נגהת הות:

Et era il giorno de la preparatione, e il giorno del sabbato riluceua.

55 קריבן הוי דין נשא הלין דאתי עמה מן גלילא וחזייהי לקברא ואיכנא אתתסים פגרה:

E le donne che erano venute con esso lui di Galilea, seguitando videro il sepolcro: e come il suo corpo era posto.

כד

49 ויעמדו כל־מידעיו מרחוק והנשים אשר הלכו אחריו מגליל לראות את האלה:

Mas todos sus conocidos estauan de lexos, y las mugeres que lo auian seguido desde Galilea, mirando estas cosas.

50 והנה איש ושמו יוסף ויועץ הוא איש טוב וצדיק:

Y he aqui vn varon llamado Ioseph, el qual era senador, varon bueno, y justo:

51 וזה לא ישב בעצתם ובמזמתם (מן הרמתים עיר יהודה) אשר גם הוא קוה את־מלכות אלהים:

El qual no auia consentido enel consejo ni en los hechos dellos, de Arimathea ciudad de Iudea, el qual tambien el esparaua el Reyno de Dios:

52 זה קרב אל־פילטוס וישאל את פגר ישוע:

Este llegô à Pilato, y pidió el cuerpo de Iesus.

53 ויורידו ויעטף אותו בסדין ויתן אותו בקבר חצוב אשר בו בכל עת איש לא הושם:

Y quitado, lo emboluió en vna sauana: y lo puso en vn sepulchro que era labrado de piedra, enel qual aun ninguno auia sido puesto,

54 ויהי יום בדיקת החמץ הנוגעה בשבת ושבת נגהה בה:

Y era dia de la vispera de la Pascua: y el Sabbado se seguiâ.

55 והנשים אשר הלכו אחריו מגליל באו וראו את הקבר ואיכה הושם פגרו:

Y viniendo tambien las mugeres que lo auian seguido de Galilea, vieron el sepulchro, y como fue puesto su cuerpo.

κγ'.

49. Εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

Or tous ceux de sa cognoissance se tenoyent loin, & les femmes qui ensemble l'auoyent suiui de Galilee, regardans ces choses.

50. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι ἰωσὴφ, βουλευτὴς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος,

Et voici vn personnage appelé Ioseph, qui estoit conseiller, homme de bien & iuste.

51. Οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν. ἀπὸ ἀριμαθαίας πόλεως τῶν ἰουδαίων, ὃς προσεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Lequel n'auoit point consenti à leur conseil, ni à leur acte, & estoit d'Arimathee ville des Iuifs, qui aussi attendoit le regne de Dieu.

52. Οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

Icelui estant venu vers Pilate, demanda le corps de Iesus.

53. Καὶ καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος.

Et l'ayant descendu de la croix, l'enueloppa en vn linceul, & le mit en vn sepulcre taillé en vn rocher, auquel aussi personne n'auoit encores esté mis.

54. Καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευή, καὶ σάββατον ἐπέφωσκε.

Or estoit ce le iour de la preparation, & le iour du Sabbat commençoit à venir.

55. Κατακολουθήσασαι δὲ καὶ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ.

Et les femmes aussi qui estoyent venues auec lui de Galilee, ayans suiui Ioseph, regarderent le sepulcre, & comme le corps d'icelui seroit mis.

CAP. XXIII.

49. Stabant autem omnes noti eius à longè & mulieres quæ secutæ eum erant à Galilæa, hæc videntes.

And al his acquaintance stood a farre of / and the women that followed him from Galile / beholding these things

50. Et ecce, vir nomine Ioseph qui erat decurio, vir bonus & iustus.

And behold / there was a man named Joseph / which was a counseller / a good man and a iust.

51. Hic non cõsenserat consilio & actibus eorum, ab Arimathæa civitate Iudæę, qui expectabat & ipse regnum Dei.

He did not consent to the counsell and deede of them / which was of Arimathea / a citie of the Jewes : who also him selfe waited for the kingdome of God.

52. Hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu.

He went vnto Pilate / and asked body of Jesus.

53. Et depositum involvit sindone, & posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat.

And tooke it downe / and wrapped it in a linnen cloth / and laid it in a tombe hewen out of a rocke / wherein was neuer man yet layed.

54. Et dies erat parasceves, & sabbathum illucescebat.

And that day was the preparation / and the Sab bath drewe on.

55. Subsecutæ autem mulieres quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum. & quemadmodum positum erat corpus eius.

And the women also that followed after / which came with him from Galile beheld the sepulchre / and how his bodie was laid.

Das XXIII. Capitel.

49. Es stunden aber alle seine Verwandten von fernen / vnd die Weiber die jhm auß Galilea waren nachgefolget / vnd sahen das alles.

Oc alle hans Tilhengere / stode longt borte / oc de Quinder som efterfulde hannem aff Galilea / oc saae alt dette.

50. Vnd sihe ein Mann mit Namen Joseph / ein Rathsherr / der war ein guter frommer Mann.

Oc see / En Mand som hed Joseph / en Raadzherre / som vaar en god from Mand.

51. Der hatte nicht bewilliget inn jhren Rath vnd handel / der war von Arimathia der Stadt der Jüden / der auch auff das Reich Gottes wartet.

Hand haffde icke samtøckt i deris Raad oc Handel / hand vaar aff Jødernis Stad / Arimathia / som ocsaa tøffuede effter Gudz Rige.

52. Der gieng zu Pilato vnnd bat vmb den Leib Jesu.

Hand gick til Pilatum / oc bad om Jhesu Legeme.

53. Vnd nam jn ab / wickelt jn in ein Linwad / vnd leget jhn in ein gehauen Grab / darimmen niemand ie gelegen war.

Oc tog hannem ned / suøbte hannem i it Linklæde / oc lagde hannem i en vdhuggen Graff / i huilcken der laa aldri nogen.

54. Vnd es war der Rüsttag / vnd der Sabbath brach an.

Oc det vaar Beredelsens dag / oc Sabbathen gick paa.

55. Es folgeten aber die Weiber nach / die mit jm kommen waren auß Galilea / vnd beschaueten das Grab / vnd wie sein Leib gelegt ward.

Oc Quinderne fulde effter / som vaare komne met hannem aff Galilea / oc saae Graffuen / oc huorledis hans Legeme bleff lagd.

Kapitola XXII.

49. Stáli pak wssyckni známj geho zdaleka / y ženy kteréž byly přissly za nim od Galilee ty wěcy widauce.

A wßyscy iego znáiomi z dáleká stali / niewiásty ktore były spolu zá nim przyßły od Galileey / przypátru iac sie temu.

50. A ay Muž gménem Jozeff / kterýž byl geden Rádnij / Muž dobrý a sprawedliwý.

Tedy oto mąż niektory imieniem Jozef Senator / á dobry y sprawiedliwy człowiek.

51. Ten byl nepowolil Radě a skutku gegich / od Arymathye Města židowského / kterýž y on očekáwal Králowstwij Božijho.

Ktory nie zezwalał ná rádę y ná vczynek ich / á był z Arymátyey miástá Judskiego / ktory też ſam oczekawał krolestwá Bożego.

52. Ten přistaupil k Pilátowi / a wyžádal Tělo Gežissowo.

Ten przyßedßy do Piłátá / prosił go o ciáło Jezusowe.

53. A složiw ge / obwinul w plátno čisté / a položil ge do Hrobu wytesáného / w kterémž gesstě nebyl žádný položen.

Rzławßy ie vwinał w prześcierádło / á położył w grobie ktory był z kámienia wyciosány / w ktorym ießcze nigdy żaden nie był położon.

54. A ten den byl weliký Pátek / a Sobotha se začijnala.

A był dzień Przygothowánia na święto / y dzień Szábáthu nástawał.

55. Wssly ženy kteréž s nim byly přissly od Galilee / aby shlédly Hrob / a kterak položeno bylo Tělo geho.

Szły też zá nim niewiásty ktore były z nim przyßły z Galileey / áby widziały grob / y iako było położono ciáło iego.

כג

56 וְהַפְכִי טַיְבִי בְּסְמָא וְהֶרְוָמָא וּבְשַׁבְּתָא שְׁלִי אֵיךְ דַּפְקִיד׃

E poi ch'elle sene furon ritornate, apparecchiarono degli odori & degli vnguenti, e il sabbato si riposarono secondo il comandamento.

כד

1 בְּחַד בְּשַׁבָּא דֵּין בְּשַׁפְרָא עַד חֲשׁוֹךְ אֶתְי לְבֵית קְבוּרָא וְאַיְתִי הָלֵין הֶרְוָמָא דְּטַיְבִי הֲוַי וְאִית הֲוַי עַמְּהֵין נְשָׁא אַחְרָנְיָתָא׃

Poi il primo giorno del sabbato, la mattina molto per tempo, vennero al sepolcro, portando gli odori ch'elle haueuan apparecchiati: & alcune altre con esso loro.

2 וְאַשְׁכַּחַי כֵּאפָא דְּמְעַגְּלָא מֶן בֵּית קְבוּרָא׃

E trouarono la pietra riuolta dal sepolcro.

3 וְעַלְיָן וְלָא אַשְׁכְּחָיְהִי לְפַגְרָא דְּיֶשׁוּעַ׃

Doue essendo elle entrate, non trouorono il corpo del Signor IESV.

4 וַהֲוָא דְּכַד הָוַין תְּמִיהָן עַל הָדָא הָא תְּרֵין גַּבְרִין קָמוּ לְעֵל מֶנְּהֵין וּמַבְרֵק הֲוָא לְבוּשְׁהוֹן׃

Et auuenne che stando elle tutte smarrite di questo, due huomini s'appresentoron dinanzi à loro con veste risplendenti.

5 וַהֲוַי בְּדְחֶלְתָּא וְכַפַּי אַפֵּיהוֹן בְּאַרְעָא וְאָמְרִין לְהֵין מָנָא בָּעְיָן אַנְתֵּין חַיָּא עַם מִיתֵא׃

Diche elle spauentandosi, & abbassando la faccia in terra, essi disser loro, Perche cercate voi il viuente tra i morti?

כג

56 וְהִתְהַפְּכוּ וְהֵכִינוּ אֶת־הַבְּשָׂמִים וְאֶת הַמֹּר וּבַשַּׁבָּת שָׁבְתוּ כַּמִּצְוָה׃

Y bueltas, aparejaron drogas aromaticas, y vnguentos: reposaron el Sabbado, conforme àl mandaminto.

כד

1 וּבְאֶחָד לַשַּׁבָּת הִשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וּבָאוּ אֶל־הַקֶּבֶר נוֹשְׂאוֹת אֶת־הַבְּשָׂמִים אֲשֶׁר הֵכִינוּ וְנָשִׁים אֲשֶׁר אִתָּנָה׃

Y el primer dia de los Sabbados muy demannana vinieron àl monumento, trayendo las drogas aromaticas que auia aparejado; y algunas otras mugeres con ellas.

2 וּמָצְאוּ אֶת־הָאֶבֶן גְּלוּלָה מִקֶּבֶר׃

Y hallaron la piedra rebuelta de la puerta del sepulchro.

3 וּבְבוֹאָנָה בַּקֶּבֶר לֹא מָצְאוּ אֶת־גְּוִיַּת אֲדוֹן יֵשׁוּעַ׃

Y entrando no hallaron el cuerpo del Sennor Iesus.

4 וַיְהִי בְּהִבָּהֲלָן עַל זֹאת וְהִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים קָמוּ עֲלֵיהֶם בִּבְגָדִים בְּרוּקִים׃

Y aconteció que estando ellas espantadas de esto, heaqui dos varones que se pararon cabe ellas vestidos de vestiduras resplandecientes;

5 וּבִהְיוֹתָן בְּיִרְאָה וְהִפְנוּ אֶת־פְּנֵיהֶם לָאָרֶץ אָמַר אֲלֵיהֶן מַה מְּבַקְּשׁוֹת אַתֵּנָה אֶת־הֶחָי עִם הַמֵּתִים׃

Y auiendo ellas temor, y abaxando el rostro à tierra, dixeronles, Porque buscays entre los muertos àl que biue?

κγ΄.

56. Ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα. καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν, κατὰ τὴν ἐντολήν.

Puis estans retournees, elles prepa-rerent des senteurs & oignemens: & le iour du Sabbat elles se reposerent selon le commandement.

ΚΕΦΑΛ. κδ.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέος ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα, φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς.

Mais le premier iour de la semaine, estant ancores fort matin, elles vindrēt au sepulcre, apportans les senteurs qu'elles auoyent preparees: & quelques autres auec elles.

2. Εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου.

Or elles trouuerent la pierre roulee de deuant le sepulcre.

3. Καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

Et estans entrees ne trouuerent point le corps du Seigneur Iesus.

4. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ δύο ἄνδρες ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις.

Et aduint que comme elles estoyent en grande perplexité touchāt cela, voici, deux personnages suruindrent vers icelles en vestemens reluisans comme esclair.

5. Ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς αὐτάς, τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν;

Et comme elles estoyent tout espouuantees, & baissoyent la face en terre, ils leur dirent, Pourquoi cerchez-vous entre les morts celui qui est viuant?

CAP. XXIII. — Das XXIII. Capitel. — Kapitola XXIII.

56. Et revertentes paraverunt aromata & unguenta: & ſabbatho quidem ſiluerunt ſecundum mandatum.

And they returned / and prepared odours / and ointments / and reſted the Sabbath day / according to the commandement.

56. Sie kehreten aber vmb / vnd bereiteten die Specerey vnd Salben / vnd den Sabbath über waren ſie ſtille nach dem Geſetze.

Oc de vende til bage / oc beredde dyrebare Vrter oc Salue / oc Sabbathen offuer vaare de ſtille effter Lowen.

56. A nawrátiwſſe ſe / připrawily wonně wěcy a Maſti: w Sobotu zagiſté odpočinuly wedlé Přikázanij.

A tak wróciwſzy ſie nágotowáły wonnych rzeczy z oleykow / ále w Szábáth według roſkazánia zániechály tego.

CAP. XXIIII. — Das XXIIII. Capitel. — Kapitola XXIIII.

VNA autem ſabbathi valde diluculo venerũt ad monumentum, portantes quæ paraverant aromata.

Now the firſt day of the weeke early in the morning / they came vnto the ſepulchre / & brought the odoures which they had prepared / and certaine women with them.

ABer an der Sabbather einem ſehr frůe / kamen ſie zum Grabe / vnd trugen die Specerey / die ſie bereitet hatten / vnd etliche mit jhnen.

MEn en aff Sabbatherne meget aarle / kome de til Graffuen / oc bare dyrebar Salue ſom de hoffde bered / oc nogle met dem.

PRwnij pak den po Sobothě welmi ráno přiſſly k Hrobu / neſauce wonně wěcy kteréž byly připrawily / a někteté giné ſpolu s nimi.

TEdy dniá pirwſzego tegodniá onego bárzo ránitczko przyſzły do grobu / nioſac ony rzeczy wonne ktore były nágotowáły / y były też niektore z nimi.

2. Et invenerunt lapidem revolutum à monumento.

And they found the ſtone rolled away from the ſepulchre.

2. Sie funden aber den Stein abgeweltzet von dem Grabe.

Oc de funde Stenen velt aff Graffuen.

2. J nalezly kámen odwalený od Hrobu.

Y ználázły kámień odwálony od grobu.

3 Et ingreſſæ, invenerunt corpus Domini Ieſu.

And went in / but founde not the bodie of the Lorde Jeſus.

3. Vnd giengen hinein / vnd funden den Leib deß HERRN Jeſu nicht.

Oc de ginge ind / oc funde icke den HERRIS Jheſu Legeme.

3. A wſſedſſe tam / nenalezly Těla Pána Gežiſſe.

A wſzedſzy nie nálázły ćiáłá Páná Jezuſowego.

4. Et factum eſt, dum mente conſternatę eſſent de iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecus illas in veſte fulgenti.

And it came to paſſe / that as they were amaſed thereat / beholde / two men ſodenly ſtoode by them in ſhining veſtures.

4. Vnd da ſie darumb bekůmmert waren / Sihe / da tratten bey ſie zwen Månner mit glentzenden Kleidern.

Oc der de vaare bedrøffuede / der ſaare / See / da ſtode tho Mend hoſſ dem met ſkynnende Klæder.

4 J ſtalo ſe / když na myſli zſtraſſeny byli pro to / ay Mužijdwa ſtáli podlé nich w rauſſe ſtkwaucým.

Y ſtało ſie gdy bedac zátrwożone w tey rzeczy watpili / oto dwá meżowie ſtáneli przy nich / bedac obleczeni w ſzáty błyſzczące ſie.

5. Cùm timerent autem, & declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas, Quid quæritis vivẽtem cum mortuis?

And as they were afraid / & bowed downe their faces to the earth / they ſaide to them / Why ſeeke ye him that liueth / among the dead?

5. Vnd ſie erſchracken / vnd ſchlugen jhre Angeſicht nider zu der Erden. Da ſprachen die zu jhnen: Was ſuchet jhr den Lebendigen bey den Todten?

Oc de forferdedis oc ſloge deris Anſict ned til Jorden. Da ſagde de til dem / Hui lede i effter den Leffuendis hoſſ de Døde?

5. A když ſe ony bály / a ſchýlily twáři ſwé k zemi / řekli k nim: Co hledáte žiwého s mrtwými?

A gdy ſie ony lekły á ſchyliły twarzku ziemi / rzekli do nich: Przecz że miedzy vmárłymi ſzukácie tego ktory ieſt żyw?

כד | כד | κδʹ.

6 ליתוהי תנן קם לה אתהרין דמלל עמכון כד הוא בגלילא :

6 איננו פה כי אם קם וזכרנה מה דבר אליכן בעודנו בגליל :

6. Οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἠγέρθη. μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ,

Egli non è qui, ma è risuscitato. Ricordateui com' ei vi disse, essendo egli ancora in Galilea.

No està aqui, mas ha resuscitado, acordaos de loque hos habló, quando aun estaua en Galilea.

Il n' est point ici, mais il est ressuscité qu' il vous souuiene comment il parla à vous quand il estoit encore en Galilee.

7 ואמר הוא דעתיד הו ברה דאנשא דנשתלם באידי אנשא חטיא ו ונצטלב ולתלתא יומין יקום :

7 לאמר כי יצטרך בן האדם להסגר בידי האנשים חטאים ולהתלות וביום השלישי לקום :

7. Λέγων, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.

Dicendo che bisognaua ch'el Figliuol de l'huomo fusse dato ne le mani de gli huomini peccatori, e che fusse crocifisso e risuscitasse il terzo giorno.

Diziendo, Que es menester que el Hijo del hombre sea entregado en manos de hombres peccadores, y ser crucificado, y resuscitar àl tercero dia.

Disant, qu' il faloit que le Fils de l' homme fust liuré entre les mains des mal-viuans, & qu'il fust crucifié: & qu'il ressuscitast au troisieme iour.

8 והוין אתדכרין למלוהי :

8 ותזכרנה את דבריו :

8. Καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.

Allora elle si ricordarono de le sue parole.

Entonces ellas se acordaron de sus palabras.

Et elles eurent souuenance des paroles d' icelui.

9 והפכי מן קברא ו ואמרין הלין כלהין לחד עסר ולשרכא :

9 ותתהפכו מן הקבר ותגידו כל הדברים האלה לעשתי עשר ולאחרים כלם :

9. Καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς.

E como elle furon ritornate dal sepolcro, riferiron tutte queste cose à gli vndici, & à tutti gli altri.

Y boluiendo del sepulchro, dieron nueuas de todas estas cosas á los Onze, y à todos los demas.

Et estans retournees de deuers le sepulcre, elles annoncerent toutes ces choses aux onze disciples, & à tous les autres.

10 איתיהין הוי דין מרים מגדליתא ויוחן ומרים אמה דיעקוב ושרכא דעמהין הלין דאמרי הוי לשליחא :

10 והיו מגדלית מרים ויוחנה ומרים ליעקב ואחרות עמם אשר אמרו אל התלמידים את האלה :

10. Ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ Ἰωάννα, καὶ Μαρία Ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἳ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα.

Et era Maria Maddalena, e Ioanna, e Maria madre di Iacopo, e l'altre che erano con esse, lequali diceuano queste cose à gli Apostoli.

Y eran Maria Magdalena, y Ioanna, y Maria de Iacobo, y las demas que estauan con ellas lasque dezian estas cosas à los Apostoles.

C'estoit Marie Magdaleine, & Iehanne, & Marie mere de Iaques, & les autres euec elles, lesquelles dirent ces choses aux Apostres.

11 ואתחזי בעיניהון מ מלא הלין איך שניתא ולא הימנו אנין :

11 ונראו בעיניהם כמו יצר כסילות דבריהן ולא האמינו להם :

11. Καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς.

E le parole di esse paruero appresso di loro come vna fauola, e non credetter loro.

Mas à ellos les parecian como locura las palabras de ellas: y no las creyeron.

Mais les paroles d'icelles leur semblerent cõme resueries, & ne leur creurent point.

6. Non

CAP. XXIIII.

6. Non est hic, sed surrexit, recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset.

He is not here / but is risen: remember howe he spake vnto you / whē he was yet in Galile.

7. Dicens, Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi: & die tertia resurgere.

Saying / that the Sonne of man must be delivered into the hands of sinful men / & be crucified / and the third day rise againe.

8. Et recordatæ sunt verborum eius.

And they remembred his wordes.

9. Et regressæ à monumento, nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, & cæteris omnibus.

And returned from the sepulchre / and tolde these things vnto the eleuen / and to all the remnant.

10. Erat autem Maria Magdalene, & Iohanna, & Maria Iacobi, & cæteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc.

Now it was Marie Magdalen & Joanna / and Marie the mother of James / & other women with them / which tolde these things vnto the Apostles.

11. Et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista, & non crediderunt illis.

But their wordes seemed vnto them / as a fained thing / neither beleeued they them.

Das XXIIII. Capitel.

6. Er ist nicht hie / er ist aufferstanden. Gedenckt daran / wie er euch saget / da er noch in Galilea war.

Hand er icke her / Hand er opstanden / Tencker der paa / huorledis hand talede til eder / der hand vaar i Galilea.

7. Vnnd sprach: Des Menschen Son muß überantwort werden inn die hände der Sünder / vnd gecreutziget werden / vnd am dritten tage aufferstehen.

Oc sagde / Menniskens Søn skal antuordis hen i Synderis hender / oc korsfestis / Oc opstaa tredie dag.

8. Vnd sie gedachten an seine wort.

Oc de tenckte paa hans ord.

9. Vnd sie giengen wider vom Grabe / vnd verkündigeten das alles den eilffen / vnd den andern allen.

Oc de ginge fra Graffuen igen / oc kundgiorde alt dette faar de Elleffue oc alle de andre.

10. Es war aber Maria Magdalena vnd Johanna / vnd Maria Jacobi / vnd andere mit jhnen / die solches den Aposteln sageten.

Oc der vaar Maria Magdalena oc Johanna / oc Maria Jacobi / oc andre met dem / som sagde Apostlene saadant.

11. Vnd es dauchten sie jhre wort eben als werens Märlein / vnnd glaubten jhnen nicht.

Oc deris ord syntis dem at vere lige som løff tale / oc de trode dem icke.

Kapitola XXIIII.

6. Neniť ho zde / ale wstalť gest. Rozpomeňte se kterak mluwil k wám / když gesstě w Galilei byl

Niemaßci go thu / alec wstal / wspomnicież sobie iako wam powiedal / gdy ießcze byl w Galiley.

7. Řka: že Syn člowěka musý wydán býtj / w ruce hřijssných Lidij / a vkřižowán býti a třetij den z mrtwých wstáti.

Mowiac: Potrzebác áby Syn człowieczy był wydan w rece ludzi grzesznych · á żeby był vkrzyżowan / á trzeciego zásie dniá áby zmártwych wstał.

8. Y rozpomenuly se na slowo geho.

Tedy ony sobie wspomniały ná słowa iego.

9. A wrátiwsse se od Hrobu / zwěstowaly tyto wssecky wěcy oněm Gedenácti / y ginym wssechněm.

Rwroćiwszy sie od grobu / oznaymiły to wszytko onym iedenaśćiom / y inym wszytkim.

10. A byla Marya Magdalénská / a Johanna / a Marya Jakubowa / a giné kteréž s nimi byly / kteréž prawily Apostoluom tyto wěcy.

A byłác Márya Mágdálená / y Johanná / y Márya Jakubowa mátká / y ine z nimi; ktore to powiedáły Apostolom.

11. Y zdála se býti předními yako omylná tato slowa / a newěřili gim.

Ale sie im zdáły iákoby błazeństwe słowa ich / y niewierzyli im.

כד

12 שמעון דין קם ורהט לקברא ואדיק חזא כתנא דסימין בלחוד ואזל כד מתדמר בנפשה על מדם דהוא :

Ma Pietro si leuò su, e corse al sepolcro: e riguardando, vidde i lenzuoli soli posti giu, & andossene, marauigliandosi in se stesso di cio che era auuenuto.

13 והא תרין מנהון בה ביומא אזלין הוו לקריתא דשמה עמאוס ופריקא מן אורשלם אסטדותא שתין :

Ecco poi, due di loro andauano quel medesimo giorno ad vn castello, che era circa sessanta stadij lontano da Ierusalem, nominato Emaus.

14 והנון ממללין הוו חד עם חד על הלין כלהין דגדשו :

E ragionauano insieme di tutte queste cose che eramo accadute.

15 וכד הנון ממללין הוו ובעין חד עם חד אתא הו ישוע ומטי אנון ומהלך הוא עמהון :

Et auuenne che mentre essi ragionauano e disputauano, esso Iesv ancora accostatosi, caminaua insieme cō essoloro.

16 ועיניהון אחידין הוי דלא נסתכלוניהי :

Ma gli occhij loro erano tenuti, che non lo conoscessero.

17 ואמר להון מנא אנין מלא הלין דממללין א אנתון חד עם חד כד מהלכין אנתון וכמירין אנתון :

E disse loro, Che ragionamenti son questi che voi conferite insieme caminando, e sete attristati?

18 ועני חד מנהון דשמה קליופא ואמר לה אנת הו כי בלחודיך נוכריא מן אורשלם ולא ידע אנת מדם דהוא בה בהנון יומתא :

E rispondendo vn di loro che haueua nome Cleopas, li disse, Tu solo sei forestiero in Ierusalem, che non hai saputo le cose che vi si son fatte a questi giorni?

כד

12 ויקם כיפה וירץ אל־הקבר וישגיח וירא את־אטון מושם לבדו וילך ויתמה בנפשו את־העשוי :

Y leuantandose Pedro, corrió àl sepulchro: y como miró dentro, vee solos lienços alli echados, y fuese marauillado entre si de este caso.

13 והנה שנים מהמה היו מהלכים ביום ההוא אל־טירה אחת והיא רחוקה מירושלים כברת ששים ושמה עמאוס :

Y heaqui, dos deellos yuan el mismo dia à vn aldea que estaua de Ierusalem sesenta estadios, llamada Emmaus:

14 והמה מללו איש אל־אחיו על־כל הקורות האלה :

Y yuan hablando entresi de todas aquellas cosas que auian acaecido.

15 ויהי־במללם ובבעותם איש לאיש ויקרב ישוע גם הוא ויתהלך אתם :

Y aconteció, que yendo hablando entre si, y preguntandose el vno àl otro, el mismo Iesus se llegó, y yua conellos juntamente.

16 ועיניהם הכו בסנורים מדעתו :

Mas los ojos deellos eran detenidos que no lo conociessen.

17 ויאמר אליהם מה־הדברים האלה אשר ממללים אתם איש אל־רעהו הולכים ונוגים אתם :

Y dixoles, Que platicas son estas que tratays entre vosotros andando, y estays tristes?

18 ויען אחד ושמו קליופא ויאמר אליו האתה לבדך נכרי בירושלים ולא ידעת את אשר נעשו בה בימים האלה :

Y respondiendo el vno, que se llamaua Cleophas, dixole, Tu solo peregrino eres en Ierusalem, que no has sabido las cosas que en ella han acontecido estos dias?

κδ΄.

12. Ὁ δὲ πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα· καὶ ἀπῆλθε, πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.

Toutesfois, Pierre s'estant leué, courut au sepulcre: & s'estant courbé pour regarder, vid seulement les linceux mis à part: puis se partit, s'esmerueillant en soimesme de ce qui estoit aduenu.

13. Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ ἱερουσαλὴμ, ᾗ ὄνομα ἐμμαούς.

Or voici, deux d'entr'eux estoyent en chemin en ce mesme iour, pour aller en vne bourgade nommee Emmaus, laquelle estoit loin de Ierusalem, enuiron soixante stades.

14. Καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων.

Lesquels deuisoyent entr'eux de toutes ces choses qui estoyent aduenues.

15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς.

Or aduint comme ils deuisoyent & en conferoyent entr'eux, que Iesus aussi lui mesme s'estant approché, se mit à cheminer auec eux.

16. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν.

Mais leurs yeux estoyent retenus, qu'ils ne peurent recognoistre.

17. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καί ἐστε σκυθρωποί;

Et il leur dit, Quels sont ces propos que vous tenez entre vous en cheminant? & pourquoi estes-vous tout tristes?

18. Ἀποκριθεὶς δὲ εἷς ᾧ ὄνομα κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτὸν, σὺ μόνος παροικεῖς ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;

Lors l'vn d'iceux, qui auoit nom Cleopas, respondit, & lui dit, Es-tu seul estranger en Ierusalem, qui ne saches point les choses qui y sont aduenues ces iours-ici?

CAP. XXIIII.

12. Petrus autem ſurgens cucurrit ad monumentum: & procumbens vidit linteamina ſola poſita, & abiit ſecum mirans quod factum fuerat.

Then aroſe Peter / & ran vnto ẏ ſepulchre / and looked in / & ſaw the linnen clothes laid by them ſelues / and departed wondering in him ſelfe at that which was come to paſſe.

13. Et ecce duo ex illis ibant ipſa die in caſtellum quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Ieruſalem, nomine Emmaus.

And beholde / two of them went that ſame day to a towne which was from Jeruſalem about three ſcore fourlongs / called Emmaus.

14. Et ipſi loquebantur ad invicem de his omnibus quę acciderant.

And they talked together of all theſe thinges that were done.

15. Et factum eſt, dum fabularentur & ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appropinquans ibat cum illis.

And it came to paſſe / as they communed together / and reaſoned / that Jeſus him ſelf drewe nere / and went with them.

16. Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoſcerent.

But their eyes were holden / that they could not knowe him.

17. Et ait ad illos, Qui ſunt hi ſermones quos confertis ad invicem, ambulantes & eſtis triſtes.

And he ſaid vnto them / What maner of communications are theſe that ye haue one to another as ye walke / and are ſad?

18. Et reſpondens unus cui nomen Cleophas, dixit ei, Tu ſolus peregrinus es in Ieruſalem, & non cognoviſti quæ facta ſunt in illa, his diebus?

And the one (named Cleopas) anſwered / and ſaid vnto him / Art thou onely a ſtranger in Jeruſalem / and haſt not knowen the thinges which are come to paſſe therein in theſe dayes?

Das XXIIII. Kapitel.

12. Petrus aber ſtund auff / vnnd lieff zum Grabe / vnd bücket ſich hinein / vnd ſahe die Leinentücher alleine ligen / vnd gieng dauon / vnd es nam jhn wunder / wie es zugienge.

Da ſtod Peder op / oc løb til Graffuen / oc buckede ſig ind vdi / oc ſaa Linklæderne ligge alene / oc hand gick bort / Oc hand vndrede paa / huorledis det gick til.

13. Vnd ſihe / zwen auß jhnen giengen an demſelbigen tage in einen Flecken / der war von Jeruſalem ſechtzig Feldwegs weit / des Namen heiſſt Emmahus.

Oc ſee / Tho aff dem ginge ſamme dag til en By / ſom vaar tryſinds tiue agre longt fra Jeruſalem / de kaldis Emaus.

14. Vnd ſie redeten mit einander von allen diſen geſchichten.

Oc de talede met huer andre om alt dette ſom vaar ſkeet.

15. Vnd es geſchach / da ſie ſo redeten vnd befragten ſich miteinander / nahet Jeſus zu jhnen / vnd wandelt mit jhnen.

Oc det begaff ſig / der de ſaa talede oc beſpurde ſig met huer andre / kom Jheſus til dem / oc vandrede met dem.

16. Aber jhre Augen wurden gehalten / daß ſie jhn nicht kannten.

Men deris øyen huldis til / at de kende hannem icke.

17. Er ſprach aber zu jhnen: Was ſind das für Rede / die jhr zwiſchen euch handelt vnter wegen / vnnd ſeyt traurig?

Oc hand ſagde til dem / Huad er det faar tale / ſom i handle mellē eder paa veyen / oc ere bedrøffuede?

18. Da antwortet einer / mit Namen Cleophas / vnnd ſprach zu jhm: Biſt du allein vnter den Frembdlingen zu Jeruſalem / der nicht wiſſe / was in diſen tagen darinnen geſchehen iſt?

Da ſuarede en aff dem ſom hed Cleophas / oc ſagde til hannem / Eſt du alene iblant de Fremmede i Jeruſalem / ſom icke veed / huad ſom i diſſe dage er ſkeet der vdi?

Kapitola XXIIII.

12. Tehdy Petr wſtaw běžal k Hrobu / a pohleděw do něho / vzřel proſtěradla ſama položená: y odſſel / ſám w ſobě diwě ſe / co ſe bylo ſtalo.

Wſzakož Piotr wſtawſzy bieżal ku grobowi / á gdy w wnątrz weyzral / obaczył thylko ſámy prześcieradłá leżące / y odſzedł dziwując ſie ſam v ſiebie tey ſprawie.

13. A ay dwa z nich ſſli toho dne do Měſtečka / kteréž bylo wzdálij od Geruzaléma Honůw ſſedeſáte / gménem Emaus.

A oto dwá z nich tegoż dnia ſzli do miáſteczká ktore było ná ſześćidźieſiat ſtáian od Jeruzálem / a zwano ie Emmaus.

14. A rozmlauwali weſpolek o těch wſſech wěcech které ſe byly přihodily.

A rozmawiáli z ſoba o tym wſzytkim co ſie było przydáło.

15. Y ſtalo ſe když rozmlauwali / a ſebe otazowali / že y Gežijs přiblijžiw ſe / ſſel s nimi.

A gdy ták rozmawiáli y ſpolu ſie pytáli / tedy Jezus przybliżywſzy ſie ſzedł poſpołu z nimi.

16. Ale oči gegich držány byly aby ho nepoznali.

Ale oczy ich były zátrzymáne áby go nie poználi.

17. Y řekl nim k nim: Které gſau to řeči kteréž rozmlauwáte weſpolek gdauce / a gſte ſmutnij

Tedy rzekł do nich: Coż to ſą zá rozmowy ktore idąc máćie miedzy ſobą / á przeczże zeście ſmetney twarzy?

18. A odpowěděw geden kterémuž gméno Kleoffáſs / řekl gemu: Ty ſám gſy Pautnijkem do Geruzaléma / a nepoznal gſy které ſe wěcy ſtaly w něm těchto dnůw?

A odpowiedáiąc mu ieden ktoremu było imię Kleophás / rzekł: A ty ſam przemieſzkawaſz w Jeruzálem / á nie wieſz co ſie w nim przez ty dni dźiało?

כד

19 אמר להון מנא אמרין לה על ישוע הו דמן נצרת גברא דהוא נביא וחילתנ הוא במלתא ובעבדא קדם אלהא וקדם כלה עמא:

Et egli disse loro, Quali? Essi gli dissero, Quelle di IESV Nazareno, ilquale è stato huomo Profeta, potente in opere & in parole dinanzi à Dio & à tutto'l popolo.

20 ואשלמוהי רבי כהנא וקשישא לדינא דמותא וזקפוהי:

E come i principali Sacerdoti, e i nostri Gouernatori l'hanno dato in cōdannatione di morte, & hannolo crocifisso.

21 חנן דין סברין הוין דהויו עתיד הוא דנפרקיוהי ליסריל והא תלתא יומין מן דהלין כלהין הוי:

Hor noi sperauamo ch'ei fusse quello che douesse liberare Israel. Nondimeno con tutto questo, hoggi è il terzo giorno che queste cose sono auuenute.

22 אלא אף נשא מנן אתמהן קדמי הוי לבית קבורא:

Ma pur certe donne de le nostre ci hanno spauentati, lequali stamattina per tempo sono state al sepolcro.

23 וכד לא אשכחוה פגרה אתי אמרן לן דמלאכא חזין תמן ואמרין עלוהי דחי הו:

E non hauendo trouato il suo corpo, son venute, dicendo d'hauere ancor veduta vna visione d'Angeli, iquali dicono ch'ei viue.

24 ואף אנשא מנן אזלו לבית קבורא ואשכחו הכנא איך מא דאמרי נשא לה דין לא חזו:

Poi alcuni di quelli che erano con essonoi sono andati al sepolcro, & hanno trouato cosi come le donne haueuan detto, ma lui non l'hanno gia veduto.

כד

19 ויאמר אליהם מה המה ויאמרו אליו את על־ישוע הנצרי אשר היה איש נביא גבור כח במעשה ובדבר לפני אלהים וכל־העם:

Entonces el les dixó, Que? Y ellos le dixeron, De Iesus Nazareno, el qual fue varon Propheta poderoso en obra y en palabra, delante de Dios y de todo el pueblo.

20 איככה מסרוהו שרי הכהנים ונשיאינו אל־משפט מות ויתלוהו:

Y como lo entregaron los principes de los Sacerdotes, y nuestros principes à condenacion de muerte, y lo crucificaron.

21 ואנחנו בטחנו כי־הוא היה עתיד להפדיע את־ישראל ועל כל הדברים האלה יום הזה יום שלישי הוא מאשר נעשו האלה:

Mas nosotros esperauamos que el era el que auia de redemir à Israel; y aora, sobre todo esto, oy es el tercero dia que esto ha acontecido.

22 וגם מקצת הנשים ממנו החרידו אותנו אשר השכימו בבקר אל־הקבר:

Aunque tambien vnas mugeres de los nuestros nos han espantado, las quales antes del dia fueron al sepulchro:

23 ולא מצאו את־גויתו ובאו לאמר כי מראה המלאכים ראו אשר אמרו כי חי הוא:

Y no hállando su cuerpo vinieron, diziendo que tambien auian visto vision de Angeles, los quales dizen que el biue.

24 וילכו אנשים ממנו אל־הקבר וימצאו כן כאשר הנשים אמרו ואותו לא ראו:

Y fueron vnos de los nuestros àl sepulchro, y hallaron ser ansi como las mugeres auian dicho mas àel no lo vieron.

κδ'.

19. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ποῖα; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ.

Et il leur dit, Quelles? Ils respondirent, Touchant Iesus le Nazarien, qui a esté homme Prophete, puissant en œuures & en paroles deuant Dieu & tout le peuple.

20. Ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

Et comment les principaux Sacrificateurs, & nos Gouuerneurs, l'ont liuré en condamnation de mort, & l'ont crucifié.

21. Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ. ἀλλά γε σὺν πᾶσι τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο.

Or esperions-nous que ce fust celui qui deuoit deliurer Israel: & encore auec tout cela, c'est auiourd'hui le troisieme iour que ces choses sont aduenues.

22. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον.

Mais aussi quelques femmes des nostres nous ont grandement estonnés, qui ont esté de grand matin au sepulcre:

23. Καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθον, λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν.

Et n'ayans trouué son corps, sont venues, disans, que mesmes elles auoyent veu vne vision d'Anges, lesquels disoyent qu'il est viuant.

24. Καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτω καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.

Dont aucuns des nostres sont allés au sepulcre, & ont trouué ainsi que les femmes auoyent dit: mais ils ne l'ont point veu.

CAP. XXIIII.

19. Quibus ille dixit, Quæ? & dixerunt: De Iesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere & sermone coram Deo & omni populo.

And he said vnto thẽ, What things? And they said vnto him, Of Jesus of Nazaret, which was a Prophet, mighty in deed & in worde before God, and all the people.

20. Et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & cruci fixerunt eum.

And how the hie Priests, and our rulers delivered him to be condemned to death, & haue crucified him.

21. Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel: & nunc super hæc omnia, tertia dies est hodie quod hæc facta sunt.

But we trusted that it had bene he that should haue delivered Israel, and as touching all these thinges, to day is the thirde day, that they were done.

22. Sed & mulieres quædam ex nostris, terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum.

Yea, & certaine women among vs made vs astonied, which came early vnto the sepulchre.

23. Et non invento corpore eius, venerunt, dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere.

And when they found not his bodie, they came, saying, that they had also seene a vision of Angels, which said that he was aliue.

24. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita invenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum verò non invenerunt.

Therefore certaine of them which were with vs, went to the sepulchre, and founde it euen so as the womẽ had said, but him they sawe not.

Das XXIIII. Capitel.

19. Vnd er sprach zu jnen: Welches? Sie aber sprachen zu jm: Das von Jesu von Nazareth, welcher war ein Prophet, mechtig von Thaten vnnd Worten, für Gott vnd allem Volck.

Oc hand sagde til dem, Huad er det? De sagde til hannem, Det, om Jesu aff Nazareth, huilcken som vaar en Prophete, mectig i Gerninger oc Ord, faar Gud oc alle Folck.

20. Wie jn vnsere Hohenpriester vnd Obersten überantworttet haben, zum verdamniß des Todtes, vnd gecreutziget.

Huorledis vore ypperste Prester oc Offuerste antuordede hannem hen, til Dødzens fordømmelse, oc korsfeste hannem.

21. Wir aber hoffeten er solte Israel erlösen. Vnd über das alles, ist heut der dritte tag, das solches geschehen ist.

Oc wi haabedis, at hand skulde forløst Israel Oc offuer alt dette, er i dag den tredie dag, at dette skede.

22. Auch haben vns erschrecket etliche Weiber der vnsern, die sind frue bey dem Grabe gewesem.

Der haffue oc nogle forferdet oss aff voris Quinder, de vaare aarle hoss Graffuen.

23. Haben seinen Leib nicht funden, kommen vnd sagen, sie haben ein Gesichte der Engel gesehen.

Oc funde icke hans Legeme, komme oc sige, at de saae en Engle syn, huilcke der sige, hand leffuer.

24. Vnd etliche vnter vns giengen hin zum Grabe, vnnd fundens also, wie die Weiber sagten, aber jhn funden sie nicht.

Oc nogle off oss ginge bort til Graffuen, oc funde det saa, som Quinderne sagde, Men hannem funde de icke.

Kapitola XXIIII.

19. Kterýmžto on řekl: Které? Y řekli: O Gežjssowi Nazaretském, kterýž byl Muž Prorok, mocný w skutku y w řeči, před Bohem y předewssým Lidem.

Rzekł im: Acożto? A oni rzekli iemu: O Jezusie Názáreńskim, ktory był Prorok mocny w spráwach y w słowiech, przed Bogiem y wszytkim ludem.

20. A kterák gsau wydali gey naywisssý Kněžij, a Knijžata nasse na odsauzenij k smrti, a vkřižowali gey.

A iáko go Książętá Kápłáńskie y vrząd nász wydáli pod skazánie ná śmierć, y vkrzyżowáli go.

21. My pak gsme se nadáli, žeby on měl wykaupiti Lid Izrahelský: A nynij tomuto wssemu třetij den gest dnes, yakž gsu se tyto wěcy staly.

A mychmy sie nádziewáli iż to on był ktory miáł odkupić Izráel, á temu wszytkiemu iuż tho dziś trzeci dzień wychodzi, iáko sie to stało.

22. Ale y Ženy některé z nassých zstrassyly nás, kteréž před Sluncem byly v Hrobu.

Lecz y niewiásty niektore z nászych przestrászyly nas ktore ránuczko były v grobu.

23. A nenalezsse Těla geho, přissly prawijce, že gsau také widěnij Angelské widěly, kteřijžto prawij že gest žiw.

R nie znalazszy ćiáłá iego, przyszły powiedáiąc iż widzenie Anielskie widziáły, ktorzy powiedzieli iż by żyw był.

24. Y chodili někteřij z nassých k Hrobu, a nalezli tak yakož Ženy prawily, ale geho newiděli.

A ták niektorzy co známi byli chodzili do grobu, y ták znaleźli iáko nie wiásthy powiedáły, ále samego nie widzieli.

כד

25 הידין אמר להון ישוע או חסירי רעינא ויקירי לבא למהימנו בכלהין אילין דמללו נביא׃

Allora egli disse loro, O stolti e tardi di cuore à credere in tutte le cose, di che i Profeti hanno parlato.

26 לא הוא הלין עתיד הוא דיסיבר משיחא ודיעול לתשבוחתה׃

Non bisognaua egli che Christo patisse queste cose, & entrasse ne la sua gloria?

27 ושרי הוא מן מושא ומן כלהון נביא ומפשק הוא להון על נפשה מן כלהון כתבא׃

E cominciandosi da Moise, & da tutti i Profeti, dichiaraua loro in tutte le Scritture, le cose che erano dette di lui medesimo.

28 וקרבו הוו לקריתא הי דאזלין הוו לה והו מסבר הוא להון דאיך דלדוכא רחיקא אזל הוא׃

Et intanto s'auuicinarono al castello doue andauano: & esso faceua sembiante d'andar piu lungi.

29 ואלציוהי ואמרין לה פוש לותן מטול דיומא השא רכין לה למחשך ועל דיקוא לותהון׃

Esforzoronlo, dicendo, Resta con essonoi, percioch'egli è presso a sera, e il giorno è gia calato. E cosi egli entro per rimanersi con loro.

30 והוא דכד אסתמך עמהון נסב לחמא ובריך וקצא ויהב להון׃

Et auuenne che mentre egli era con esso loro à tauola, prese il pane, e rendè gratie, poi lo spezzò, e porsene loro.

31 ומחדא אתפתחי עיניהון ואשתודעוהי והו אשתקל לה מנהון׃

Et i loro occhij furono aperti, onde lo conobbero: & egli sparì via da essi.

כד

25 והוא אמר אליהם הכסילים וכבדי לבב להאמין בכלם אשר דברו הנביאים׃

Entonces el les dixo, O locos, y tardos de coraçon para creer à todo loque los Prophetas han dicho.

26 הלא הצטרך המשיח לענות ולבוא לכבודו׃

No era menester que el Christo padeciera estas çosas y que entrara (ansi) en su gloria?

27 ויחל ממשה ומכל הנביאים ויבאר להם את־כל־הכתובים עליו׃

Y començando desde Moysen, y de todos los Prophetas, declarauales esto en todas las escripturas que eran deel.

28 ויקרבו אל־הטירה אשר הלכו שמה והוא הבטיחם ללכתו הלאה׃

Y llegaron àl aldea à dondeyuan; y el fingió que yua mas lexos.

29 ויבצרו בו לאמר עודה נא אתנו כי היה ערב ונטה היום ויבוא במלון ללין אתם׃

Mas ellos lo detuuieron pór fuerça, diziendo, Quedate con nosotros, porque se haze tarde, y el dia es ya baxo. Y entró con ellos.

30 ויהי־בשבתו אתם ויקח את־הלחם ויברך וישבר ויתן להם׃

Y aconteció, que estando sentado à la mesa con ellos, tomando el pan, bendixo, y partiò, y dióles.

31 ויפקחו עיניהם וידעו אותו והוא הלך מעיניהם׃

Entonces fueron abiertos los ojos deellos, y conocieronlo; mas el se despareció de los ojos deellos.

κδ'.

25. Καὶ αὐτὸς εἶπε πρὸς αὐτούς, ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται.

Lors il leur dit, O gens despourueus de sës, & tardifs de cœur à croire à toutës les choses que les Prophetes ont prononcees!

26. Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;

Ne faloit-il pas que le Christ souffrist ces choses, & qu'ainsi il entrast en sa gloire?

27. Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ.

Puis commençant par Moyse, & suiuant par tous les Prophetes, il leur declaroit en toutes les Escritures les choses qui estoyent de lui.

28. Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο· καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω πορεύεσθαι.

Ainsi ils approcherent de la bourgade, ou ils alloyent: mais lui faisoit semblant d'aller plus loin.

29. Καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν, λέγοντες, μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ, καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς.

Parquoi ils le parforcerent, disans, Demeure auec nous: car le soir commence à venir: & le iour est ia decliné. Il entra donc pour demeurer auec eux.

30. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς.

Et aduint que comme il estoit à table auec eux, il print le pain, & rendit graces, puis l'ayant rompu, le leur distribua.

31. Αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν.

Adonc furent ouuerts leurs yeux, tellement qu'ils le recognurent: mais il se disparut de deuant eux.

CAP. XXIIII.

25. Et ipse dixit ad eos: O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Prophetæ?

Then he said vnto them / O fooles and slowe of heart to beleeue all that the Prophets haue spoken.

26. Nónne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?

Ought not Christ to haue suffred these things, and to enter into his glorie?

27. Et incipiens à Moyse & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant.

And he beganne at Moses, and at all the Prophets, and interpreted vnto them in all the Scriptures the thinges which were written of him.

28. Et appropinquaverunt castello quo ibant, & ipse se finxit longiùs ire.

And they drewe neere vnto the towne, which they went to, but hee made as though he would haue gone further.

29. Et coëgerunt illum, dicentes, Mane nobiscum, quoniam advesperascit, & inclinata est iam dies. Et intravit cum illis.

But they constrained him, saying, Abide with vs: for it is towardes night, and the day is farre spent. So he went in to tarie with them.

30. Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis.

And it came to passe, as he sate at table with them, he tooke the bread, and gaue thankes, and brake it, and gaue it to them.

31. Et aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt eum: & ipse evanuit ex oculis eorum.

Then their eyes were opened, & they knew him: but he was taken out of their sight.

Das XXIIII. Capitel.

25. Vnnd er sprach zu jnen: O jhr Thoren vnnd treges hertzen/ zu glauben allem dem / das die Propheten geredt haben.

Oc hand sagde til dem/ O i Daarer oc senhiertede/ til at tro alt det / som Propheterne haffue sagt.

26. Müste nicht Christus solches leiden / vnnd zu seiner Herrligkeit eingehen?

Skulde Christus icke lide saadant / oc indgaa til sin Herlighed?

27. Vnd fieng an von Mose vnd allen Propheten/ vnd legete jnen alle Schrifft auß/ die von jhm gesagt waren.

Oc hand begynte fra Mose oc alle Propheter / oc sagde dem alle Scriffter vd / som vaare sagde om hannem.

28. Vnd sie kamen nahe zum Flecken/ da sie hingiengen. Vnd er stellet sich/ als wolt er fürder gehen.

Oc de komme nær til Byen / der de ginge til. Oc hand loed som hand vilde gaa lenger.

29. Vnd sie nötigeten jn / vnd sprachen: Bleib bey vns / denn es wil abend werden/ vnd der Tag hat sich geneiget / Vnd er gieng hinein bey jhnen zubleiben.

Oc de nødde hannem til / oc sagde / Bliff hoss oss/ Thi det stunder til afften / oc dagen er forløben / Oc hand gick ind at bliffue hoss dem.

30. Vnd es geschach/ da er mit jnen zu Tische saß / nam er das Brodt/ dancket / brachs / vnd gabs jhnen.

Oc det skede / som hand sad met dem til Bords/ Tog hand Brødet tackede/ brød det/ oc gaff dem det.

31. Da worden jhre Augen geöffnet / vnd erkenneten jhn. Vnd er verschwandt für jnen.

Da bleffue deris øyen obnede/ oc de kende hannem. Oc hand forsuant faar dem.

Kapitola XXIIII.

25. Tehdy on řekl k nim: O bláznj a zpozdilij srdcem k wěřenij wssemu cožgsau mluwili Proroci.

Thedy on rzekł do nich: O głupi á nierychłego sercá ku wierzeniu temu wszytkiemu co powiedzieli Prorocy.

26. Zdaliž gest nemusyl těch wěcý trpěti Krystus/ a tak wgijti do Sláwy swé?

Izali tego nie było potrzebá cierpiec Krystusowi / y wnidź do chwały swoiey

27. A pokaw od Moyžijsse a wssech Prorokůw / y wyklá dal gim ze wssech Pijsem / kteráž o něm byla.

A począwszy od Mojżeszá y wszytkich Prorokow / wykłádał im we wszytkich Pismiech / co o nim nápisáno było.

28. Y přiblijžili se k Městečku/ do kterého sli/ a on potrhl se yakoby chtěl dále gijti.

A gdy byli blisko miásteczká do ktorego śli/ tedy on ták zmyślał iákoby miał dáley iść.

29. Y přinutili ho / řkauce: Zůstaň s námi / neb se giž připozdijwá/ a den se nachýlil. Y wssel s nimi.

Ale go oni przynućili mowiąc: Zostań z námi / boć iuż iest tuż k wieczoru y schodźi dźień. A tákże wszedł áby został z nimi.

30. Y stalo se když seděl s nimi za Stolem / wzal chléb / dobrořečil a lámal / y podáwal gim:

R ztáło sie gdy on siedźiał z nimi / wziąwszy chleb błogosławił / á złamawszy dał im.

31. Y otewřijny gsau oči gegich/ a poznali ho: A on zmizel od očij gegich.

Otworzyły sie thedy oczy ich / y poználi go / ále on zniknął od ich oblicznośći.

כד

32 ואמרין הוו חד לחד לא הוא לבן יקיד הוא בגון כד ממלל עמן באורחא ומפשק לן כתבא:

Allor dissero l'vno à l'altro, Non era il nostro cuore ardente in noi, quando egli ci parlaua per la via, & apriuaci le Scritture?

33 וקמו בה בשעתא והפכו לאורשלם ואשכחו לחד עסר דכנישין ולאילין דעמהון:

E leuandosi su in quella medesima hora, ritornarono in Ierusalem, e trouarono gli vndici raunati insieme, e quelli che erano con essi.

34 כד אמרין דשריראית קם מרן ואתחזי לשמעון:

Che diceuano, Il Signore è veramente risuscitato, & è apparso à Simone.

35 ואף הנון אשתעיו אילין דהוי באורחא ואיכנא אתידע להון כד קצא לחמא:

E cosi essi ancora raccontaron le cose accadute nel camino, e com'egli era stato conosciuto da loro ne lo spezzar del pane.

36 וכד הלין ממללין הוו ישוע קם בינתהון ואמר להון שלמא עמכון (אנא אנא לא תדחלון:)

E mentre che parlauano di queste cose, esso IESV s'appresentò nel mezo di loro, e diceli, La pace sia con voi.

37 והנון אתרהבו והוו בדחלתא סברין הוו גיר דרוחא חזין:

Ma essi spauentati & conturbati stimauano di veder vno spirito.

38 אמר להון ישוע מנא מתתזיעין אנתון ומנא סלקן מחשבתא על לבבתכון:

Et egli disse loro, Perche sete voi turbati, e perche entrano de le dubbitationi ne vostri cuori?

39 חזו אידי ורגלי דאנא אנא גששוני ודעו דלרוחא בסרא וגרמא לית לה איך דחזין אנתון דאית לי:

Vedete le mie mani e i miei piedi, perche io son desso, tastatemi, e vedete, percioche vno spirito non ha ne carne ne ossa, come voi vedete ch'io ho.

כד

32 ויאמרו איש אל-רעהו הלא בער היה לבבנו בקרבנו כאשר דבר אלינו בדרך וכאשר באר לנו את הכתבים:

Y dezian entre si, No ardia nuestro coraçon en nosotros mientras nos hablaua en el camino, y quando nos abria las Escipturas?

33 ויקומו בה בשעה וישובו ירושלימה וימצאו את-עשתי עשר ואשר אתם נקהלים יחד:

Y leuantandose en la misma hora, tornaronse à Ierusalem: y hallaron à los Onze ayuntados, y à losque eran con ellos.

34 האמרים כי באמת קם האדון ונראה לשמעון:

Que dezian, Resuscitado ha el Sennor verdaderamente, y ha apparecido à Simon.

35 והמה ספרו את אשר קרה להם בדרך ואיך נודע להם בשברת הלחם:

Entōces ellos contāuan las cosas que auian acontecido enel camino: y como auia sido conocido dellos enel partir del pan.

36 ובדברם את-האלה והוא ישוע קם בתוכם לאמר אליהם שלום לכם:

Y entretanto que ellos hablauan estas cosas Iesus se puso en medio dellos, y les dixo, Paz sea à vosotros.

37 ויחרדו ויבהלו חושבים לראותם את-רוח:

Entonces ellos espantados, y assombrados pensauan que vian algun espiritu.

38 ויאמר אליהם מה תבהלו ולמה מחשבות עולות בלבותיכם:

Mas el les dize, Porque estays turbados, y suben pensamientos à vuestros coraçones?

39 ראו את ידי ואת רגלי כי באמת אני הוא הגישו המישו כי לרוח אין לה בשר ועצמים כמו ראים אתם כי לי המה:

Mirad mis manos y mis pies, que yo mismo soy: Palpad, y ved: que el espiritu ni tiene carne ni huessos, como veys que yo tengo.

κδ.

32. Καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς;

Lors ils dirent entr'eux, Nostre cœur ne brusloit-ils pas dedans nous, quand il parloit à nous par le chemin, & nous declaroit les Escritures?

33. Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς.

Et se leuans au mesme instant, ils retournerent en Ierusalem, où ils trouuerent les onze assemblés, & ceux qui estoyent auec eux:

34. Λέγοντας, ὅτι ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως, καὶ ὤφθη σίμωνι.

Qui disoyent, Le Seigneur est vrayement ressuscité, & s'est apparu à Simon.

35. Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

Dont ceux-ci aussi reciterēt les choses qui leur estoyent aduenues en chemin, & comment il auoit esté recognu d'eux en rompant le pain.

36. Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, καὶ αὐτὸς ὁ ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν.

Et comme ils tenoyent ces propos, Iesus lui mesme se presenta au milieu d'eux, & leur dit, Paix soit auec vous.

37. Πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν.

Mais eux tout troublés & espouuantés estimoyent voir vn esprit.

38. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί τεταραγμένοι ἐστὲ, καὶ διατί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

Dont il leur dit, Pourquoi estes-vous troublés, & pourquoi montent pensemens en vos cœurs?

39. Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου· ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι. ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα.

Voyez mes mains & mes pieds: car ce suis-ie moi mesme: tastez-moi, & voyez: car vn esprit n'a ne chair ne os, comme vous voyez que i'ai.

CAP. XXIIII.

32. Et dixerunt ad invicem, Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas?

And then ſaid betwene them ſelues/ Did not our heartes burne within vs/ while he talked with vs by the way/ and when he opened to vs the Scriptures?

33. Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Ieruſalem: & invenerunt congregatos undecim, & eos qui cum illis erant.

And then roſe vp the ſame houre/ & returned to Jeruſalem/ & found the eleuen gathered together/ & them that were with them.

34. Dicentes, Quod ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.

Which ſaid/ The Lorde is riſen in deede/ and hath appeared to Simon.

35. Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via: & quomodo cognoverunt eum in fractione panis.

Then they tolde what things were done in the way/ and how he was knowen of them in breaking of bread.

36. Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Ieſus in medio eorum, & dicit eis, Pax vobis: (ego ſum, nolite timere.)

And as they ſpake theſe thinges/ Jeſus him ſelfe ſtood in the middes of them/ & ſaid vnto them/ Peace be to you.

37. Conturbati verò & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum videre.

But they were abaſhed and afraid/ ſuppoſing that they had ſeene a ſpirit.

38. Et dixit eis, Quid turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in corda veſtra.

Then he ſaid vnto them/ Why are ye troubled? and wherefore doe doubtes ariſe in your heartes?

39. Videte manus meas, & pedes, quia ego ipſe ſum, palpate, & videte: quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.

Behold mine hands & my feete: for it is I my ſelfe: handle me/ & ſee: for a ſpirit hath not fleſh and bones/ as ye ſee me haue.

Das XXIIII. Capitel.

32. Vnd ſie ſprachen vnter einander: Brandte nicht vnſer Hertz in vns/ da er mit vns redet auff dem Wege/ als er vns die Schrifft öffnet.

Oc de ſagde til huer andre/ Brende icke vort hierte i oſſ/ der hand talede met oſſ paa veyen/ oc der hand oplaed oſſ Scrifften.

33. Vnd ſie ſtunden auff zu derſelbigen Stunde/ kehreten wider gen Jeruſalem/ vnnd funden da die Eilffe verſammlet/ vnnd die bey jhnen waren.

Oc de ſtode op/ i den ſamme ſtund/ oc vende til Jeruſalem igen/ oc funde de Elleffue forſamlede/ oc dem ſom vaare hoſſ dem.

34. Welche ſprachen: Der HERR iſt warhafftig aufferſtanden/ vnnd Simoni erſchienen.

Huilcke der ſagde/ HERREN er viſſelige opſtanden/ oc obenbaret Simoni.

35. Vnd ſie erzehleten jhnen/ was auff dem Wege geſchehen war/ vnnd wie er von jnen erkant were/ an dem/ da er das Brodt brach.

Oc de opregnede faar dem/ huad ſom vaar ſkeet paa veyen/ oc huorledis hand bleff kent aff dem/ i det/ at hand brød Brødet.

36. Da ſie aber davon redeten/ tratt er ſelbſt Jeſus/ mitten vnter ſie/ vnd ſprach: Friede ſey mit euch.

Oc der de talede om hannem/ da traadde Jheſus ſelff/ mit iblant dem/ oc ſagde til dem/ Fred vere met eder.

37. Sie erſchracken aber vnd forchten ſich/ meineten ſie ſehen einen geiſt.

Da forferdedis de oc ſrøctede ſig/ oc mente/ at de ſaae en Aand.

38. Vnd er ſprach zu jhnen: Was ſeyt jr erſchrocken? vnd warumb kommen ſolche Gedancken in euer Hertz?

Oc hand ſagde til dem/ Hui ere i ſaa forferdede? Oc hui komme ſaadanne tancker i eders hierter?

39. Sehet meine Hände vnd meine Füße/ ich bins ſelber/ fühlet mich vnd ſehet/ denn ein Geiſt hat nicht Fleiſch vnd Bein/ wie jhr ſehet/ das ich habe.

Seer mine Hender oc mine Føder/ Det er ieg ſelff/ Finder paa mig oc ſeer/ Thi en Aand haffuer icke Kød oc been/ ſom i ſee/ at ieg haffuer.

Kapitola XXIIII.

32. Y řekli ſami ſobě: Wſſak Srdce naſſe hořelo w nás když mluwil nu ceſtě/ a otwijral nám Pijſma?

Y mowili miedzy ſoba: Izali ſerce náße/ niepáláło w nas gdy mowił z námi w drodze/ y gdy nam otwirał piſmá?

33. A wſtawſſe w tauž hodinu/ wrátili ſe do Geruzaléma/ a nalezli shromážděných Gedenácte/ y ty kteřijž s nim byli.

A ták tegož cżáſu wſtawßy wrocili ſie do Jeruzálem/ y znaleźli zgromádzonych iedennáśćie/ y ony ktorzy z nimi byli.

34. Ani prawij: Že wſtal PAN w prawdě/ a vkázal ſe Sſymonowi?

Powiedáiac im: Wſtałći Pan prawdźiwie/ y vkazał ſie Symonowi.

35. A tito wyprawowali které wěcy ſtaly ſe na ceſtě/ a kterak gſau ho poznali w lámanij chleba.

Powiedźieli im też co ſie dźiáło w drodze/ y iáko od nich był poznan w łamániu chlebá.

36. A když to mluwili/ poſtawil ſe Gežijš v proſtřed nich/ a řekl gim: Pokog wám. (Jak gſem/ Nebogte ſe.)

O tym gdy oni mowili/ tedy Jezus ſtánał w pośrodku ich/ y rzekł im: Pokoy wam.

37. Ale oni zarmauceni a přeſtraſſeni gſauce/ domnijwali ſe žeby Ducha widěli.

Zlęknawßy ſie tedy y ſtrwożywßy/ mnimáli iż duchá widźieli.

38. Y řekl gim: Co gſte zarmauceni/ a myſſlenij wſtupugij na ſrdce waſſe?

Ale on rzekł do nich: Przecżżeśćie ſie zátrwożyli/ á co zá myśli nádchodzą ſercá wáße.

39. Wizte ruce mé a nohy/ že gá ten gſem. Dotýkayte ſe a wizte/ že Duch těla a koſtij nemá/ yako mne widijte mijti:

O gladaycie rece moie y nogi moie/ bomći ia ſam ieſt dotknićie ſie mnie á obaczćie/ bo duch nie ma ćiáłá áni kośći/ iáko widźićie że ia mam.

כד

40 וכד הלין אמר חוי אנון אידוהי ורגלוהי׃

E detto queste, mostrò loro le sue mani e i suoi piedi.

41 וכד עדמא להשא לא מהימנין הוו מן חדותהון ומתתמהין הוו אמר להון אית לכון מדם תנן למאכל׃

Ma essi non credendo ancora per l'allegrezza, e marauigliandosi, egli disse loro, Hauete voi qui qualche cosa da mangiare?

42 הנון דין יהבו לה מנתא מן נונא דטויא ומן כבריתא דדבשא׃

Et essi gli messero innanzi vn pezzo di pesce arrostito, e del fiadone di mele.

43 ונסב אכל לעיניהון׃

Et egli ne prese, e mangiò in lor presentia.

44 ואמר להון הלין אנין מלא דמללת עמכון כד לותכון הוית דולא הוא דישתלם כל מדם דכתיב בנמוסא דמושא ובנביא ובמזמורא עלי׃

Poi disse loro, Queste son le parole ch'io vi dissi quando ero ancora con esso voi, ch'egli era necessario che s'adempiessero tutte le cose che sono scritte di me ne la Legge di Moise, e ne i Profeti, e ne i Salmi.

45 הידין פתח רעינהון למסתכלו כתבא׃

Allora aperse il loro intelletto per intender le Scritture.

46 ואמר להון דהכנא כתיב והכנא ודק דיחש משיחא ודיקום מן בית מיתא לתלתא יומין׃

E disse loro, Così è scritto, e così bisognaua che Christo patisse e risuscitasse il terzo giorno da morte.

47 ודיתכרז בשמה תיבותא לשובקנא דחטהא בכלהון עממא ושוריא יהוא מן אורישלם׃

E che si predicasse nel nome suo la penitentia e la remission de peccati in tutte le genti, cominciando da Ierusalem.

כד

40 ובדברו את־האלה וירא אותם את־ידים ואת־רגלים׃

Y en diziendo esto, mostroles las manos y los pies.

41 ובעודם לא מאמינים משמחה גדולה ומתמהים ויאמר אליהם היש־לכם מה אכל פה׃

Y no lo creyendo aun ellos de gozo, y marauillados, dixoles, Teneys aqui algo de comer?

42 ויתנו לו פת־דג אשדג ודבש נפת צופים׃

Entonces ellos le presentaron parte de vn pece assado, y vn panal de miel.

43 ויקח לפניהם ויאכל׃

Loqual el tomó, y comió delante deellos:

44 ויאמר אליהם אלה הדברים אשר דברתי אליכם בעודני הייתי עמכם כי צריך להמלא את־כל־אשר נכתבות בתורת משה בנביאים ובתהלים עלי׃

Y dixoles, Estas son las palabras que os hablê estando aun con vosotros: que era necessario que se cumpliessen todas las cosas que estan escriptas en la Ley de Moysen, y en los Prophetas, y en los Psalmos, de mi.

45 או־פתח להם את תבונה להבין את־הכתבים׃

Entonces les abrió el sentido, paraque entendiessen las Escripturas.

46 ויאמר להם כי כה נכתב וכן צריך לענות המשיח ולקום ממתים ביום שלישי׃

Y dixoles, Ansi esta escripto, y ansi fue menester que el Christo padeciesse, y resuscitasse de los muertos àl tercero dia:

47 ולהקרא בשמו את־תשובה וסליחת חטאים בכל־הגוים להחל מירושלים׃

Y que se predicasse en su nombre Penitencia, y remission de peccados en todas las naciones, començando de Ierusalem.

κδ.

40. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.

Quand il eut dit ces choses, il leur monstra ses mains & ses pieds,

41. Ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς, ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε;

Mais comme encores de ioye ils ne croyoyent point, & s'esmerueilloyent, il leur dit, Auez-vous ici quelque chose à manger?

42. Οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου.

Et ils lui presenterent vne piece de poisson rosti, & d'vn rayon de miel.

43. Καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.

Et l'ayant prins, il en mangea deuant eux.

44 Εἶπε δὲ αὐτοῖς, οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς, ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ.

Puis leur dit, Ce sont ici les propos que ie vous tenoye, quand y estoye encores auec vous, qu'il faloit que toutes les choses qui sont escrites de moi en la Loy de Moyse, & és Prophetes, & Pseaumes, fussent accomplies.

45. Τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς.

Lors il leur ouurit l'entendement pour entendre les Escritures.

46. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὕτω γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ.

Et leur dit, Il est ainsi escrit, & ainsi faloit que le Christ souffrist, & ressuscitast des morts au troisieme iour,

47. Καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἱερουσαλήμ.

Et qu'on preschast en son Nom repentance & remission des pechés par toutes nations, en commençant depuis Ierusalem.

CAP. XXIIII.

40. Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus& pedes.

And when he had thus ſpoken / he ſhewed them his handes and feete.

41. Adhuc autem illis non credentibus & mirantibus præ gaudio, dixit, Habetis hîc aliquid quod manducetur?

And while they yet beleeued not for ioy / and wondered / he ſaide vnto them / Haue ye here any meate?

42. At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & fauum mellis.

And they gaue him a piece of a broiled fiſh / and of an hony combe.

43. Et cùm manducaſſet coram eis, ſumens (reliquias dedit eis.)

And he tooke it / and did eat before them.

44. Et dixit ad eos, Hæc ſunt verba quæ locutus ſum ad vos cùm adhuc eſſem vobiſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis, de me.

And he ſayde vnto them / Theſe are the wordes / which I ſpake vnto you while I was yet with you / that al muſt be fulfilled which are written of me in the Law of Moſes / and in the Prophets / & in the Pſalmes.

45. Tunc aperuit illis ſenſum, ut intelligerent ſcripturas.

Then opened he their vnderſtanding / y they might vnderſtand the ſcriptures.

46. Et dixit eis, Quoniam ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis tertia die.

And ſaid vnto thē / Thus is it written / and thus it behoued Chriſt to ſuffer and to riſe againe from the dead the third day.

47. Et prædicari in nomine eius pœnitentiā & remiſſionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ieroſolyma.

And that repentance / and remiſſion of ſinnes ſhould be preached in his Name among all nations / beginning at Jeruſalem.

Das XXIIII. Capitel.

40. Vnd da er das ſaget / zeiget er jhnen Hände vnd Füße.

Oc ſom hand det ſagde / viſde hand dem Hender oc Føder.

41. Da ſie aber noch nicht glaubeten für freuden / vnd ſich verwunderten / ſprach er zu jhnen: Habt jhr hie etwas zu eſſen?

Oc der de end nu icke trode faar glæde / oc forundrede ſig / da ſagde hand til dem / Haffue i her noget at æde?

42. Vnd ſie legten jhm für ein ſtück vom gebratenen Fiſch vnnd Honigſeims.

Oc de lagde it ſtycke aff en ſtegt Fiſk faar hannem oc Hunnig kage.

43. Vnd er nams vnd aß für jhnen.

Oc hand tog det / oc oed faar dem.

44. Er aber ſprach zu jhnen: Das ſind die Rede / die ich zu euch ſaget / da ich noch bey euch war / Denn es muß alles erfüllet werden / was von mir geſchrieben iſt im Geſetz Moſi / in den Propheten / vnd in Pſalmen.

Oc hand ſagde til dem / Det er den Tale / ſom ieg ſagde til eder / der ieg end nu vaar hoſſ eder / Thi det ſkal altſammen fuldkommis / ſom er ſcreffuit om mig i Moſe Low / i Propheter oc vdi Pſalmer.

45. Da öffnet er jhnen das Verſtändniß / daß ſie die Schrifft verſtunden.

Da oplod hand deris forſtand / at de forſtode Scrifften.

46. Vnd ſprach zu jhnen: Alſo iſts geſchrieben / vnd alſo muſt Chriſtus leiden / vnd aufferſtehen von den Todten am dritten tage.

Oc ſagde til dem / Saa er det Screffuit / ocſaa ſkulde Chriſtus lide / oc opſtaa fra de Døde tredie dag.

47. Vnnd predigen laſſen in ſeinem Namen / Buſſe vnnd vergebung der Sünden / vnter allen Völckern / vnd anheben zu Jeruſalem.

Oc lade predicke i ſit Naffn / Penitentze oc Syndernis forladelſe iblant alle Folck / oc begynde i Jeruſalem.

Kapitola. XXIIII.

40. A když to powěděl / vkázal gim ruce a nohy.

Rzekßy to / vkazal im rece y nogi.

41. Když pak oni geſſtě newěřili / ale diwili ſe pro radoſt / řekl. Máteli tuto něco geſſtoby ſe pogedlo?

Lecz gdy ießcze oni nie wierzyli przed radoſcia a iz ſie dziwowali / rzekł im: Macie wzdy tu co ieść?

42. A oni podali gemu kuſu ryby pečené / a pláſtu ſtrdij.

Y dali mu puł ryby pieczoney / y ßtu ke plaſtru miodu.

43. A když poged před nijmi / wzaw (oſtatky dal gim.)

Co on wziawßy iadł przed nimi.

44. A řekl: Tato gſau ſlowa kteráž gſem mluwil wám když gſem geſſtě s wámi byl / že muſý ſe naplniti wſſecky wěcy kteréž pſány gſau w Zákoně Moyžijſſowě a w Prorocých y w Zalmijch o mně.

Zatym rzekł do nich: Tyć ſa ſlowa ktorem mowił do was / pokim ießcze był z wámi / iz było potrzeba wypełnić ſie wßytkiemu co napiſano ieſt w zakonie Moizeßowym / w Prorocech / y w Pſalmiech o mnie.

45. Tehdy otewřel gim ſmyſl aby rozuměli pijſmům.

Otworzył tedy ſmyſł ich iz zrozumeli piſma / y rzekł do nich:

46. A řekl gim: Že tak pſáno geſt / a tak muſyl Kryſtus trpěti / a třetijho dne z mrtwých wſtáti:

Takći ieſt napiſano / y tak było potrzeba Kryſtuſowi cierpieć / y wſtać od vmarłych dnia trzeciego.

47. A kázáno byti we gménu geho pokánij a odpuſſtěnij hřijchůw / mezy wſſemi Národy / počnauce od Geruzaléma.

Aby w imie iego było opowiedano vznanie y odpuſzczenie grzechow v wßythkich narodow / poczawßy od Jeruzálem.

כד

48 ואנתון אנון סהדיא דהלין :

Hor Voi ſete teſtimonij di tutte queſte coſe.

49 ואנא אשדר עליכון מולכנא דאבי אנתון דין קוו באורשלם מדינתא עדמא דתלבשון חילא מן רומא :

Et ecco io mandarò la promeſſa del Padre mio ſopra Voi : e Voi ſtateui ne la città di Ieruſalem, inſin à tanto che Voi ſiate Veſtiti de la Virtù da alto.

50 ואפק אנון עדמא לבית עניא וארים אידוהי וברך אנון :

Poi gli menò fuore inſin à Betania : & alzò le ſue mani, e benediſſegli.

51 והוא דכד מברך להון אתפרש מנהון וסלק לשמיא :

E mentre ch'egli li benediceua, ſi partì da loro, & era portato in cielo.

52 הנון דין סגדו לה והפכו לאורשלם בחדותא רבתא :

Et eſſi poi che l'hebbero adorato, ſene ritornorono in Ieruſalem con grande allegrezza.

53 ובכלזבן איתיהון הוו בהיכלא כד משבחין ומברכין לאלהא אמין :

Eſtauanſene ſempre nel tempio, laudando e benedicendo Iddio, Amen.

שלם אונגליון קדישא דלוקוס מסברנא :

כד

48 ואתם הוים עדים לאלה :

Y voſotros ſoys teſtigos deeſtas coſas.

49 והנה אנכי שלח את מאמר אבי עליכם ואתם שבו בעיר ירושלים עד כי תלבשו עז כח וגבורה ממרומים :

Y heaqui, yo embiaré ãl Prometido de mi Padre ſobre voſotros : mas voſotros aſſentad en la ciudad de Ieruſalem, haſtaque ſeays enueſtidos de lo alto de potencia.

50 ויוציאם לחוץ עד בית עניה וישא את ידיו ויברך אותם :

Y ſacólos fuera haſta Bethania, y alçando ſus manos los bendixo.

51 ויהי בברכו אותם ויפרד מהם ויעל אל השמים :

Y aconteció que bendiziendolos ſe fue dellos, y era lleuado arriba àl cielo.

52 והמה השתחוו לו וישובו אל ירושלים עם שמחה גדולה :

Y ellos deſpues de auerlo adorado, boluieronſe à Ieruſalem con gran gozo.

53 ויהיו תמיד בהיכל משבחים ומברכים את אלהים אמן :

Y eſtauan ſiempre enel Templo, à labando y bendiziendo à Dios, Amen.

נשלמה בשורה קדושה כפי לוקס :

κδ.

48. Ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων.

Or eſtes vous teſmoins de ces choſes.

49. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους.

Et voici, ie m'en vai enuoyer la promeſſe de mon Pere ſur vous. Vous donques, demeurez en la ville de Ieruſalem iuſqu'à tant que vous ſoyez reueſtus de la vertu d'enhaut.

50. Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς.

Apres il les mena dehors iuſqu'en Bethanie puis eſleuant ſes mains en haut, il les benit.

51. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς, διέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν.

Et aduint qu'en les beniſſant, il ſe retira d'auec eux & fut eſleué au ciel.

52. Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης.

Et eux l'ayans adoré, s'en retournerent en Ieruſalem auec grande ioye.

53. Καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν. ἀμήν.

Et eſtoyent touſiours au temple, louans & beniſſans Dieu. Amen.

Τέλος τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου κατὰ Λουκᾶν.

CAP. XXIIII.

48. Vos autem teſtes eſtis horum.

Now ye are witneſſes of theſe thinges.

49. Et ego mitto promiſſum Patris mei in vos: vos autẽ ſedete in civitate, quoad uſque induamini virtute ex alto.

And beholde / I will ſend the promes of my Father vpon you: but tary ye in the citie of Ieruſalẽ / vntill ye be endued with power from an hie.

50. Eduxit autem eos foras in Bethaniam: & elevatis manibus ſuis benedixit eis.

Afterward he led them out into Bethania / & lift vp his hands / and bleſſed them.

51. Et factum eſt: dum benediceret illis, receſſit ab eis, & ferebatur in cælum.

And it came to paſſe / that as he bleſſed them / he departed from them / and was caried vp into heauen.

52. Et ipſi adorantes regreſſi ſunt in Ieruſalem cum gaudio magno.

And they worſhipped him / and returned to Jeruſalem with great ioy.

53. Et erant ſemper in templo, laudantes & benedicentes Deum, Amen.

And were continually in the Temple / prayſing / and lauding God / Amen.

FINIS.

S. Lucas.

Das XXIIII. Capitel.

48. Jhr aber ſeyt des alles Zeugen.

Oc i ere Vidne til alt dette.

49. Vnd ſihe / ich wil auff euch ſenden die verheiſſung meines Vaters. Jhr aber ſolt in der Statt Jeruſalem bleiben / biß daß jhr angethan werdet mit Krafft auß der höhe.

Oc ſee / Jeg vil ſende min Faders Forjettelſe offuer eder. Men i ſkulle bliffue i Jeruſalem ſtad / indtil i bliffue i førde met Krafft aff det høye.

50. Er führet ſie aber hinauß biß gen Bethania / vnnd hub die Hände auff / vnd ſegnet ſie.

Oc hand førde dem henud til Bethania / oc opløffte Henderne / oc velſignede dem.

51. Vnd es geſchach / da er ſie ſegnet / ſchied er von jhnen / vnnd fuhr auff gen Himmel.

Oc det ſkede / der hand velſignede dem / ſkildis hand fra dem / oc foer op i Himmelen.

52. Sie aber beteten jn an / vnd kehreten wider gen Jeruſalem mit groſſer freude.

Men de tilbade hannem / oc vende tilbage igen til Jeruſalem met ſtor glæde.

53. Vnd waren allwege im Tempel / preiſeten vnd lobeten Gott.

Oc vaare altid i Templen / priſede oc loffuede Gud.

Ende des Euangelions S. Lucas.

S. Lukaſs.

Kapitola XXIIII.

48. Wy pak ſwědkowé gſte těchto wěcy.

A wy ieſteſcie świádkowie tego.

49. A yáť poſſli zaſljbeni Otce mého na wás: Wy pak zůſtaňte w Měſtě / dokudž nebudete oblečeni mocý s wýſoſti.

Rothoć ia poſle obietnice Oycámego ná was. Mieſzkáycież wy tedy w mieście Jeruzálem / aż będziecie obleczeni mocą zwyſokoſci.

50. Tedy wywedl ge wen do Bethaný / a pozdwihw rukau ſwých / dal gim požehnánij.

Zátym ze je wiodł precz aż ku Bethániey / á podniozſzy rece ſwe / blogoſláwil im.

51. Y ſtalo ſe když gich požehnal odſſel od nich / a neſen gest do Nebe.

Rzſtalo ſie gdy im blogoſláwil / rozſtal ſie z nimi / á byl nieſion wzgore do niebá.

52. A oni pokloniwſſe ſe gemu / nawrátili ſe do Geruzalémа s radoſtij welikau:

Oni tedy dawſzy muchwale / wrocili ſie do Jeruzalem zweſelem wielkim.

53. A byli wždycky w Chrámě / chwálijce a welebijce Boha.

Rbyli záwzdy w kościele chwalacy blogoſláwiac Bogá. Amen.

Skonáwá ſe Ewangelium / popſané od Swatého Lukáſſe Ewangeliſty.

SANCTVS IOHANNES,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex
Dispositione & Adornatione
ELIAE HVTTERI
GERMANI.

קֶפַלָאוֹן א

בְּרֵישִׁית אִיתַוְהִי הֲוָא מֶלְתָא וְהוּ מֶלְתָא אִיתַוְהִי הֲוָא לְוָת אֱלָהָא וַאלָהָא אִיתַוְהִי הֲוָת הוּ מֶלְתָא׃

Nel principio era la Parola, e la Parola era appresso Iddio: e quella Parola era Iddio.

2 הָנָא אִיתַוְהִי הֲוָת בְּרֵישִׁית לְוָת אֱלָהָא׃

Questa era nel principio appresso Iddio.

3 כֹּל בְּאִידֵהּ הֲוָת וּבֶלְעָדַוְהִי אָף לָא חֲדָא הֲוָת מֶדֶם דַּהֲוָא׃

Tutte le cose sono state fatte per essa: e niente è stato fatto senza essa, di cio che è fatto.

4 בֵּהּ חַיֵא הֲוָא וְחַיֵּא אִיתַיְהוֹן נוּהְרָא דִבְנַי־נָשָׁא׃

In essa era la Vita, e la Vita era la luce de gli huomini.

5 וְהוּ נוּהְרָא בְּחֶשׁוּכָא מַנְהַר וְחֶשׁוּכָא לָא אַדְרְכֵהּ׃

E la Luce riluce ne le tenebre, e le tenebre non l'hanno compresa.

6 הֲוָא בַּר־נָשָׁא דְאֶשְׁתַּדַּר מֶן אֱלָהָא שְׁמֵהּ יוֹחַנָן׃

Fu vn huomo mandato da Dio, il cui nome era Giouanni.

7 הָנָא אֲתָא לְסָהֲדוּתָא דְּנִסְהֵד עַל נוּהְרָא דְּכֹל־נָשׁ נְהַימֶן בְּאִידֵהּ׃

Costui venne per portar testimonianza, per render testimonio de la Luce: acciochè tutti credessono per lui.

8 לָא הוּ הֲוָא נוּהְרָא אֶלָּא דְּנִסְהֵד עַל נוּהְרָא׃

Non era gia egli la Luce, ma era per render testimonianza de la Luce.

9 אִיתַוְהִי הֲוָא גֵּיר נוּהְרָא שְׁרָרָא דְּמַנְהַר לְכֹל־נָשׁ דְּאָתֵא לְעָלְמָא׃

La vera Luce, era quella ch'illumina ogni huomo che viene al mondo.

א

בְּרֵאשִׁית הָיָה הַדָּבָר וְהַדָּבָר הָיָה אֶת־הָאֱלֹהִים וֵאלֹהִים הָיָה הַדָּבָר׃

EN el principio ya era la Palabra: y la Palabra era acerca de Dios, y Dios era la Palabra.

2 זֶה הָיָה בְּרֵאשִׁית אֵצֶל הָאֱלֹהִים׃

Esta era enel principio acerca de Dios.

3 כֹּל־נַעֲשׂוּ בּוֹ וּבִלְעָדָיו אַף אַחַת לֹא נַעֲשְׂתָה אֲשֶׁר נַעֲשָׂתָה׃

Todas las cosas por esta fueron hechas: y sin ella nada de loque es hecho, fue hecho.

4 בּוֹ הָיוּ הַחַיִּים וְהַחַיִּים הָיוּ אוֹר הָאֲנָשִׁים׃

En ella estaua la uida, y la vida era la Luz de los hombres.

5 וְהָאוֹר בַּחֹשֶׁךְ הֵאִיר וְהַחֹשֶׁךְ לֹא קִבְּלָהוּ׃

Y la Luz en las tinieblas resplandece mas las tinieblas no la comprehendieron.

6 הָיָה אִישׁ שָׁלוּחַ מֵאֱלֹהִים וּשְׁמוֹ יוֹחָנָן׃

Fue vn hombre embiado de Dios, el qual se llamaua Ioan:

7 זֶה בָּא לְעֵדוּת לְהָעֵד עַל־הָאוֹר לְמַעַן כֻּלָּם יַאֲמִינוּ בְיָדוֹ׃

Este vino por testimonio para que diesse testimonio de la Luz, para que todos creyessen por el.

8 זֶה לֹא הָיָה הָאוֹר כִּי אִם אֲשֶׁר יָעִיד עַל־הָאוֹר׃

El no era la Luz: sino para que diesse testimonio de la Luz.

9 כִּי הָיָה הָאוֹר הַנֶּאֱמָן אֲשֶׁר מֵאִיר אֶת כָּל־הָאָדָם הַבָּא בָּעוֹלָם׃

Aquella Palabra era la Luz verdadera, que alumbra à todo hõbre, que viene en este mundo.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΕΝ ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος.

Au commencement estoit la Parole, & la Parole estoit auec Dieu: & ceste Parole estoit Dieu.

2. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν.

Elle estoit au commencement auec Dieu.

3. Πάντα δι᾽ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν.

Toutes choses ont esté faites par icelle: & sans icelle rien qui ait esté fait, n'a esté fait.

4. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων.

En elle estoit la vie & la vie estoit la lumiere des hommes.

5. Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.

Et la Lumiere luit ès tenebres, & les tenebres ne l'ont point comprinse.

6. Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης.

IL Y EUT vn homme enuoyé de Dieu, qui auoit nom Iehan.

7. Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι᾽ αὐτοῦ.

Cestui-ci vint pour porter tesmoignage, à ce qu'il rendist tesmoignage de la Lumiere, afin que tous creussent par lui.

8. Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ᾽ ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός.

Lui n'estoit pas ceste Lumiere-la, mais estoit enuoyé pour tesmoigner de la Lumiere.

9. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

Ceste lumiere-la estoit la veritable, qui illumine tout homme venant au monde.

S. IOHANNIS.

CAP. I.

IN principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.

IN the beginning was the Word/ & the Word was with God/ and that Word was God.

2. Hoc erat in principio apud Deum.

The same was in the beginning with God.

3. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod factum est.

All things were made by it / and without it was made nothing that was made.

4. In ipso vita erat, & vita erat lux hominum.

In it was life/ and the life was the light of men.

5. Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.

And the light shineth in the darkenes/ and the darkenes comprehended it not.

6. Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Iohannes.

There was a man sent from God/ whose name was John.

7. Hic venit in testimonium: ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.

The same came for a witnes / to beare witnes of the light / that all men through him might beleeue.

8. Non erat ille lux: sed ut testimonium perhiberet de lumine.

He was not that light/but was sent to beare witnes of the light.

9. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundũ.

That was the true light/which lighteth euery man that commeth into the world.

S. Johannis.

Das I. Capitel.

IM Anfang war das Wort/ vnd das Wort war bey GOtt/ vnd GOtt war das Wort.

I Begyndelsen vaar Ordet/ oc Ordet vaar hoss Gud/ oc Gud vaar det Ord.

2. Dasselbige war im Anfang bey Gott.

Det samme vaar i Begyndelsen hoss Gud.

3. Alle ding sind durch dasselbige gemacht/ vnd ohn dasselbige ist nichts gemacht/ was gemachet ist.

Alle ting ere giorde ved det samme/ oc uden det samme er inted giort/ huad som giort er.

4. In jhm war das Leben/ vnd das Leben war das Liecht der Menschen.

I hannem vaar Liffuit/ oc Liffuit vaar Menniskens Liuss.

5. Vnnd das Liecht scheinet inn der Finsterniß/ vnd die finsterniß habens nicht begriffen.

Oc Liuset skinner i Mørcket/ oc Mørckene begrebe det icke.

6. Es ward ein Mensch von GOtt gesandt/ der hieß Johannes.

Der bleff it Menniske udsent aff Gud/ som hed Johannes.

7. Derselbige kam zum Zeugniß/ daß er vom Liecht zeugete/ auff daß sie alle durch jhn glaubten.

Den samme kom til it Vidnesbyrd/ at hand skulde vidne om Liuset/ paa det/ at de skulde alle tro ved hannem.

8. Er war nicht das Liecht/ sondern das er zeugete von dem Liecht.

Hand vaar icke Liuset/ Men at hand skulde vidne om Liuset.

9. Das war das warhafftige Liecht/ welches alle Menschen erleuchtet/ die in dise Welt kommen.

Det vaar det sande Liuss/ som opliuser alle Menniske der kommer i Verden.

S. Jan.

Kapitola I.

NA počátku bylo Slowo/ a Slowo bylo v Boha/ a Buoh byl to Slowo.

NA poczatku bylo Slowo/ á Slowo ono bylo v Bogá/ y bylo ono Slowo Bog.

2. To bylo na počátku v Boha.

Tho Slowo bylo ná poczatku v Boga.

3. Wssecky wěcy skrze ně včiněny gsau/ a bez něho nic nenij včiněno což včiněno gest.

Wszytko ſie przez to Slowo ſtálo/ á oprocz niego nic ſie nie ſtáło/ cokolwiek bylo vczyniono.

4. W něm žiwot byl/ a žiwot byl swětlo Lidij:

W nim ci byl żywot/ á żywoth byl świátłość oná ludzka.

5. A Swětlo w temnostech swijtij/ a tmy ho neobsahly.

A táć świátłość w ciemnościach świeci/ ále iey ciemności nieogárnely.

6. Byl Člowěk poslaný od Boha/ kterémuž gméno bylo Jan.

Byl człowiek posłány od Bogá/ ktoremu bylo imie Jan.

7. Ten přissel na swědectwij/ aby swědectwij wydal o Swětlu/ aby wssyckni wěřili skrze něho.

Ten przyszedł ku świádectwu/ áby świádczył o świátłości/ áby prze zeń wszyscy wierzyli.

8. Nebyl on to swětlo/ ale aby swědectwij wydal o Swětlu.

Niebyłci on świátłością ono/ ále był posłán izby świádczył o oney świátłości.

9. Bylo swětlo prawé/ kteréž oswěcuge každého člowěka/ přicházegijcyho na tento Swět.

Toć było oná świátłość prawdziwa/ ktora oświeca wszelkiego człowieká ná świát przychodzącego.

א

10 בְּעָלְמָא הֲוָא וְעָלְמָא בְּאִידֵהּ הֲוָא וְעָלְמָא לָא יְדָעֵהּ׃

Era nel mondo, e il mondo è ſtato fato per eſſa, e non l'ha il mondo conoſciuta.

11 לְדִילֵהּ אֲתָא וְדִילֵהּ לָא קַבְּלוּהִי׃

Ella è venuta ſul ſuo: e i ſuoi non l'hanno riceuuta.

12 אִילֵין דֵּין דְּקַבְּלוּהִי יְהַב לְהוֹן שׁוּלְטָנָא דִּבְנַיָּא דַּאלָהָא נֶהְווֹן לְאִילֵין דְּמְהַיְמְנִין בִּשְׁמֵהּ׃

Ma quanti l'hanno riceuuta, ha dato loro queſta dignità, di eſſer fatti figliuoli di Dio, à quelli, cioè, che credeno nel Nome ſuo.

13 אִילֵין דְּלָו מִן דְּמָא וְלָא מִן צֶבְיָנָא דְּבֶסְרָא וְלָא מִן צֶבְיָנָא דְּגַבְרָא אֶלָּא מִן אֲלָהָא אֶתִילְדוּ׃

I quali non ſon nati da ſangue, ne da volonta di carne, ne da volonta d'huomo ma ſon nati da Dio.

14 וּמֶלְּתָא בֶּסְרָא הֲוָא וַאגֶן בַּן וַחְזַין שׁוּבְחֵהּ אַיְךְ דְּיִחִידָיָא דְּמֶן אַבָא דְּמְלֵא טַיְבוּתָא וְקוּשְׁתָא׃

E queſta parola s'è fatta carne & habitato fra noi (& habbiam veduta la gloria ſua, gloria dico come dell'vnigenito vſcito dal Padre) pieno di gratia e di verità:

15 יוֹחַנָן סָהֵד עֲלוֹהִי וּקְעָא וְאָמַר הָנַו הָו דְּאָמְרֵת דְּבָתַרי אָתֵא וְהֲוָא לֵהּ קְדָמַי מְטוּל דְּקַדְמָי הֲוָ מֶנִּי׃

Giouanni teſtificò di lui, e gridò, dicendo, Queſto era colui, delquale io diceuo, Colui, che vien doppo me, è preferito a me: conciosia ch'egli era prima di me.

16 וּמֶן מַלְיוּתֵהּ חְנַן כֻּלַּן נְסַבַן וְטַיְבוּתָא חְלָף טַיְבוּתָא׃

E tutti noi habbiam riceuuto della ſua abbondantia e gratia per gratia.

17 מְטוּל דְּנָמוּסָא בְּיַד מוּשֶׁא אֶתִיְהֶב שְׁרָרָא דֵּין וְטַיְבוּתָא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הֲוָת׃

Percioche la Legge ſua fu data per Moiſe: ma la gratia e la verità è ſtata fatta per IESV Chriſto.

א

10 בָּעוֹלָם הָיָה וְהָעוֹלָם בְּיָדוֹ נַעֲשָׂה וְהָעוֹלָם לֹא יְדָעוֹ׃

En el mundo eſtaua, y el mundo fue hecho por el, y el mundo no lo conoció.

11 אֶל־חֲנִיכָיו בָּא וַחֲנִיכָיו לֹא קִבְּלוּהוּ׃

A lo que era ſuyo vino y los ſuyos no lo recibieron.

12 וְכַמָּה קִבְּלוּהוּ נָתַן לָהֶם אֶת שִׁלְטוֹן לִהְיוֹת בְּנֵי־אֱלֹהִים לַמַּאֲמִינִים בִּשְׁמוֹ׃

Mas à todos los que lo recibieron, dioles poteſtad de ſer hechos hijos de Dios, à los que creen en ſu Nombre:

13 אֲשֶׁר לֹא מִדָּמִים וְלֹא מֵאַבִּיּוֹנַת הַבָּשָׂר וְלֹא מֵרְצוֹן הָאִישׁ כִּי מֵאֱלֹהִים יֻלָּדוּ׃

Los quales no ſon engendrados de ſangres, ni de voluntad de carne, ni de voluntad de varon, mas de Dios.

14 וְהַדָּבָר הָיָה בָשָׂר וְשָׁכַן עִמָּנוּ וְרָאִינוּ אֶת כְּבוֹדוֹ כְּמוֹ כְּבוֹד הַיָּחִיד נוֹלָד מֵאָב מָלֵא חֶסֶד וֶאֱמֶת׃

Y aquella palabra fue hecha carne, y habitó entre noſotros: y vimos ſu gloria, gloria como del Vnigenito del Padre, lleno de gracia y de verdad.

15 יוֹחָנָן הֵעִיד עָלָיו וַיִּצְעַק לֵאמֹר זֶה הוּא אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲשֶׁר אַחֲרַי בָּא וּלְפָנַי הָיָה כִּי־רִאשׁוֹן מִמֶּנִּי הָיָה׃

Ioan dió teſtimonio deel: y clamó diziendo Eſte es del que yo dezia, El que viene tras mi, es antes de mi: porque es primero que yo:

16 וּמִמְּלוֹאָהּ כֻּלָּנוּ לָקַחְנוּ חִנָּם חֵן עַל־חֵן׃

Y di ſu plenitud tomamos todos, y gracia por gracia.

17 כִּי־הַתּוֹרָה בְּמֹשֶׁה נִתְּנָה הַחֵן וְהָאֱמֶת בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הָיְתָה׃

Porque la ley por Moyſen fue dada: mas la gracia y la verdad por Ieſus el Chriſto fue hecha.

α'.

10. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.

Ceſte Lumiere-la eſtoit au monde, & le monde a eſté fait par icelle: mais le monde ne l'a point cognue.

11. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον.

Il eſt venu chez ſoi: & les ſiens ne l'ont point receu.

12. Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Mais tous ceux qui l'ont receu, il leur à donné ce droict d'eſtre faits enfans de Dieu, aſſauoir à ceux qui croyent en ſon Nom.

13. Οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν.

Leſquels ne ſont point nés de ſang, ne de la volonté de la chair, ne de la volonté de l'homme: mais ſont nés de Dieu.

14. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.

Et ceſte Parole a eſté faite chair, & a habité entre nous (& nous auons contemplé ſa gloire, voire vne gloire comme de l'vnique iſſu du Pere) pleine de grace & de verité.

15. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε, λέγων, οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν.

Iehan a rendu teſmoignage de lui, & a crie, diſant, Ceſtui-ci eſt celui duquel ie diſoye, Celui qui vient apres moi, eſt prefere a moi, car il eſtoit premier que moi.

16. Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος.

Et nous auons tous receu de la plenitude d'icelui, & grace pour grace.

17. Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο.

Car la Loy a eſté donnee par Moyſe: la grace & la verite eſt aduenue par Ieſus Chriſt.

CAP. I.

10. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum nō cognovit.

He was in the world/and the world was made by him: and the worlde knewe him not.

11. In propria venit, & sui eum non receperunt.

He came vnto his owne/ and his owne receiued him not.

12. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius

But as many as receiued him / to thē he gaue power to be the Sonnes of God / euen to them that beleeue in his Name.

13. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.

Which are borne not of blood/ nor of the will of the flesh/ nor of the will of man/but of God.

14. Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis (& vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à Patre) plenum gratiæ & veritatis.

And the worde was made fleshe / and dwelt among vs / (and we sawe the glory thereof / as the glory of the onely begotten Sonne of the Father) ful of grace & trueth.

15. Iohannes testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens, Hic erat quem dixi. Qui post me venturus est: ante me factus est, quia prior me erat.

John bare witnes of him/& cryed: saying/This was he of whom I said/ He that commet after me/ is preferred before me: for he was before me.

16. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

And of his fulnes haue all we receiued/& grace for grace.

17. Quia lex per Moysen data est gratia & veritas per Iesum Christum facta est

For the Law was giuen by Moses/but grace and trueth came by Jesus Christ.

Das I. Capitel.

10. Es war in der Welt / Vnnd die Welt ist durch dasselbige gemacht/ vnd die Welt kannte es nicht.

Det vaare i Verden / oc Verden er giort ved det samme / oc Verden kende det icke.

11. Er kam in sein Eigenthumb / vnd die seinen namen jhn nicht auff.

Hand kom i sin Eyedom/ oc hans egne anammede hannem icke.

12. Wie viel jn aber auffnamen/denen gab er Macht/ Gottes Kinder zu werden/ die an seinen Namen glauben.

Men saa mange som hannem anammede dem gaff hand macť/ at bliffue Gudz Børn/ de som tro paa hans Naffn.

13. Welche nicht von dem Geblůt/ noch von dem willen des Fleisches/ noch von dem willen eines Mannes/ Sondern von Gott geborn sind.

Huilcke som icke ere fødde aff Blod / oc ey heller aff Kods vilie / oc ey heller aff Mands vilie / Men aff Gud.

14. Vnd das Wort ward Fleisch/ vnd wohnet vnter vns / vnd wir sahen seine Herrligkeit / eine Herrligkeit als des eingebornen Sons vom Vater / voller Gnade vnd Warheit.

Oc Ordet bleff Kød / oc bode iblant oss / Oc wi saae hans Herlighed /en Herlighed/ som en Enborne Søns aff Faderen / fuld aff Naade oc Sandhed.

15. Johannes zeuget von jhm/ růffet vnd spricht: Diser war es / von dem ich gesagt hab / Nach mir wirdt kommen/ der vor mir gewesen ist/ denn er war ehe denn ich.

Johannes vidnede om hannem / robte oc sagde/ Det vaar denne som ieg sagde om / Hand skal komme effter mig som vaar faare mig / thi hand vaar før end ieg.

16. Vnd von seiner Fülle haben wir alle genommen Gnade vmb Gnade.

Oc aff hans Offuerflødighed haffue wi alle taget/ Naade for Naade.

17. Denn das Gesetz ist durch Mosen gegeben/ die Gnad vnd Warheit ist durch Jesum Christ worden.

Thi Lowen er giffuen ved Mose/Naade oc Sandhed er bleffuen ved Jesum Christum.

Kapitola I.

10. Na swětě byl / a Swět skrze něho včiněn gě / a Swět ho nepoznal.

Na świecie był y przezeń świath spráwion iest / lecżci go świáth nie poznał.

11. Mezy swé wlastnij přissel/ a swogi ho nepřijali:

Przyszedł do swoich / ále go swoi nie przieli.

12. Kolikož pak koli přijali ho/ dal gim moc aby Synij Božijmi byli / těm kteřijž wěřij we Gměno geho;

A ilekolwiek ich go przyieli/dał im te godnosc áby sie stáli synmi Bożymi/ tym ktorzyby wierzyli w imię ie°.

13. Kteřijžto ne ze krwij/ ani z wuole Těla/ ani z wuole Muže/ ale z Boha zrozeni gsau.

Ktorzy nie ze krwie / áni z chćiwośći ciáłá / áni z chćiwośći meżá / lecz z Bogá sa národzeni.

14. A slowo tělem včiněno gest/ a přebýwalo mezy námi/ a wiḋěli gsme slávu geho / slávu yakožto gednorozeného od Otce / plného milosti a prawdy.

A Słowo ono Ciáłem sie stáło/ y brzemieszkawáło miedzy námi/ y widźielichmy chwałeie° / chwałe iáko iedynorodnego od Oycá / nápełnione łaski y prawdy.

15. Jan swědectwij wydáwá o něm/ a wolá/ řka: Tento byl o němž gsem prawil: Kterýž po mně gda/ předssel mne/ neba prwé nežli yá byl.

Janci świádczył o nim / y obwoływał mowiąc: Tenci iest o ktorymem powiedał / Ten ktory po mnie idźie / iest przednieyszym nád mię / bo iest zacnieyszym niż ia.

16. A z plnosti geho wssyckni my wzali gsme/ a milost za milost:

A z pełnośći iego wszyscychmy brali / y łáskę zá łáskę.

17. Nebo Zákon skrze Moyžijsse dán gest / milost a prawda skrze Gežijsse Krysta přissla.

Abowiem zakon przez Mojżesza iest dan / á łáská y prawdá przez Jezusá Krystusá sie stáłá.

א

18 אלהא לא חזא אנש מן מתום יחידיא אלהא הו דאיתוהי בעובא דאבוהי הו אשתעי׃

Niuno ha mai veduto Iddio: il Figliuolo Vnigenito, che è nel seno del Padre esso ce l'ha dichiarato.

19 והדא הי סהדותא דיוחנן כד שדרו לותה יהודיא מן אורשלם כהנא ולויא דנשאלונהי אנת מן אנת׃

Questo dunque è il testimonio di Giouanni, quando, i Giudei mandorono da Ierusalem de Sacerdoti e Leuiti a domandarli, Chi sei tu?

20 ואודי ולא כפר ואודי דלו אנא אנא משיחא׃

Et egli confesso, e non lo negò: egli lo confesso, dicendo, Non son io Christo.

21 ושאלוהי תוב מנא הכיל אליא אנת ואמר לא איתי נביא אנת יאמר לא׃

Per tanto essi lo domandarono, Che dunque? Sei tu Elia? Et egli disse, Non sono. Sei tu il Profeta? Et egli rispose, Nò.

22 ואמרו לה ומנו אנת דנתל פתגמא לאילין דשדרון מנא אמר אנת על נפשך׃

Essi dunque li dissero, Chi sei tu: accioche noi diamo risposta à quelli che ci hanno mandati? Che dici tu di te stesso?

23 אמר אנא קלא דקרא במדברא דאשוו אורחה דמריא איכנא דאמר אשעיא נביא׃

Egli disse, Io son la voce di colui che grida nel diserto, Spianate la via del Signore, come disse il Profeta Esaia.

24 הנון דין דאשתדרו מן פרישא הוו׃

E quelli che erano stati mandati, erano de Farisei.

25 ושאלוהי ואמרו לה מנא הכיל מעמד אנת אן אנת לא איתך משיחא ולא אליא ולא נביא׃

E domandoronli, dissersi, Perche dunque battezi tu, se tu non sei Christo, ne Elia, ne il Profeta?

א

18 את־אלהים איש לא ראה בכל־עת בן־היחיד אשר הוה בחיק אביו הוא ספר׃

A Dios, nadie lo vido jamas: el Vnigenito hijo que està enel regaço del padre el nos lo declarò.

19 וזאת היא העדות יוחנן כאשר שלחו היהודים מירושלים את־הכהנים ואת־הלוים לשאול לו את מי הוה׃

Y este es el testimonio de Ioan, quando los Iudios embiaron de Ierusalem Sacerdotes y Leuitas, que le preguntassen, Tu quien eres?

20 ויתודה ולא כחש ויתודה כי־אינני המשיח׃

Y confessò, y no negó: confessò que el no era el Christo.

21 וישאלו לו ומה אם אליהו את ויאמר לא הוה אני הנביא את ויען לא׃

Y preguntaronle, Que pues? Eres tu Elias? Dixo, No soy. Eres tu Propheta? Y respondio, No.

22 ויאמרו אליו ומי את אשר מענה נתן לאלה אשר שלחו אותנו מה תאמר על־נפשך׃

Dixeronle pues, Quien eres para que demos respuesta à los que nos embiaron. Que dizes de ti mismo?

23 ויאמר אני קול קורא במדבר פנו דרך יהוה כאשר אמר ישעיה הנביא׃

Dixo, Yo, Boz del que clama enel desierto, Enderecad el camino del Sennor, como dixo Isayas Prophera.

24 והשלוחים היו מפרושים׃

Y los que auian sido embiados eran de los Phariseos.

25 וישאלו לו ויאמרו אליו ולמה טובל את אם לא המשיח ולא אליהו ולא הנביא את׃

Y preguntaronle, y dixeronle, Porque pues baptizas, si tu no eres el Christo, ni Elias, ni Propheta.

α'.

18. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

Nul ne vid onc dieu: le Fils unique qui est au sain du Pere, lui-mesme l'a declaré.

19. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ ἰουδαῖοι ἐξ ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ λευΐτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτὸν, σὺ τίς εἶ;

C'est donc ici le tesmoignage de Iehan, lors que les Iuifs enuoyerent de Ierusalem des Sacrificateurs & Leuites, pour l'interroguer, disans, Toi, qui es-tu?

20. Καὶ ὡμολόγησε, καὶ οὐκ ἠρνήσατο. καὶ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός.

Et il aduoua, & ne le nia point: voire il aduoua, disant, Ce n'est pas moi qui suis le Christ.

21. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, τί οὖν; ἠλίας εἶ σύ; καὶ λέγει, οὐκ εἰμί. ὁ προφήτης εἶ σύ; καὶ ἀπεκρίθη, οὔ.

Adonc ils l'interroguerent, Qu'es-tu donc? es tu Elie? Et il dit, Ie ne le suis point. Es-tu le Prophete? Et il respondit, Non.

22. Εἶπον οὖν αὐτῷ, τίς εἶ, ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς; τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ;

Ils lui dirent donc, Qui es-tu? afin que nous donnions response à ceux qui nous ont enuoyés? que dis-tu de toi-mesme?

23. Ἔφη, ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν ἠσαΐας ὁ προφήτης.

Il dit, Ie suis la voix de celui qui crie au desert, Applanissez le chemin du Seigneur, ainsi qu'a dit Esaie le Prophete.

24. Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν φαρισαίων.

Or, ceux qui auoyent esté enuoyés vers lui estoyent d'entre les Phariſiens

25. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, καὶ εἶπον αὐτῷ, τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστὸς, οὔτε ἠλίας, οὔτε ὁ προφήτης.

Et ils l'interroguerent, & lui dirent, Pourquoi donc baptizes-tu, si tu n'es point le Christ, ni Elie, ni le Prophete?

CAP. I.

18. Deum nemo vidit unquam, unigenitus Filius qui est in sinu Patris, ipse enarravit.

No man hath seene God at any time: the onely begotten Sonne, which is in the bosome of ÿ the Father, he hath declared him.

19. Et hoc est testimonium Iohannis, quando miserunt Iudæi ab Ierosolymis sacerdotes & Levitas ad eum, ut interrogarent eum, Tu quis es?

Then this is the record of John, when the Jewes sent Priests and Levites from Jerusalem, to aske him, Who art thou?

20. Et confessus est, & non negavit: & confessus est, Quia nō sum ego Christus.

And he confessed and denied not, and said plainely, I am not the Christ.

21. Et interrogaverunt eū, Quid ergo? Elias es tu? Et dixit, Non sum. Propheta es tu? Et respondit, Non.

And they asked him, What then? Art thou Elias? And he saide, I am not. Art thou the Prophet? And he answered, No.

22. Dixerunt ergo ei, Quis es, ut responsum demus his qui miserunt nos? quid dicis de teipso?

Then saide they unto him, Who art thou that we may giue an answere to them that sent vs? what sayest thou of thy selfe?

23. Ait, Ego vox clamantis in deserto, Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta.

He said, I am the voyce of him that cryeth in the wildernes, Make straight ÿ way of the Lord, as said the Prophet Esaias.

24. Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis.

Nowe they which were sent, were of the Pharises.

25. Et interrogaverunt eū, & dixerunt ei, Quid ergo baptizas, si tu non est Christus, neque Elias, neq; Propheta?

And they asked him, and saide vnto him, Why baptizest thou then, if thou be not the Christ, neither Elias, nor the Prophet?

Das I. Capitel.

18. Niemand hat Gott je gesehen/ der eingeborne Son/ der in des Vaters schoß ist/ der hat es vns verkündiget.

Ingen haffuer nogen tid seet Gud/ den Enborne Søn/ som er i Faderens Skød/ hand haffuer forkyndet oss det.

19. Vnd diß ist das Zeugniß Johannis/ da die Jüden sandten von Jerusalem/ Priester vnd Leviten/ daß sie jhn fragten: Wer bist du?

Oc dette er Johannis vidnisbyrd/ Der Joderne sende aff Jerusalem/ Prester oc Leviter/ at de skulde sporie hannem at/ Huo est du?

20. Vnd er bekannte vnnd leugnet nicht/ vnnd er bekante: Jch bin nicht Christus.

Oc hand bekende oc nectede icke/ oc hand bekende/ Jeg er icke Christus.

21. Vnd sie fragten jhn: Was denn? Bist du Elias? Er sprach: Jch bins nicht. Bist du ein Prophet? Vnnd er antworttet Nein.

Oc de spurde hannem at/ Huad da? Est du Elias? Hand sagde/ Jeg er icke. Est du en Prophete? Oc hand suarede Ney.

22. Da sprachen sie zu jhm: Was bist du denn? daß wir antwort geben denen/ die vns gesandt haben. Was sagest du von dir selbst?

Da sagde de til hannem/ Huad est du da? At wi kunde giffue dem suar/ som oss haffue vdsent. Huad siger du om dig selff?

23. Er sprach: Jch bin eine rüffende Stimme/ eines Rüffers inn der Wüsten/ Richtet den Weg deß HErren/ wie der Prophet Esaias gesagt hat.

Hand sagde/ Jeg er en Predickeris røst i Ørcken/ Bereder HERRENS vey/ som den Prophete Esaias haffuer sagd.

24. Vnd die gesandt waren/ die waren von den Phariseern.

Oc de som vaare vdsende/ vaare off Phariseerne.

25. Vnd fragten jhn/ vnd sprachen zu jm: Warumb tauffest du denn/ so du nicht Christus bist/ noch Elias/ noch ein Prophet?

Oc de spurde hannem at/ oc sagde til hannem/ Hui døber du da/ om du est icke Christus/ oc ey Elias/ oc ey en Prophete?

Kapitola I.

18. Boha žádný nikdý newiděl. Gednorozený Syn kterýž gest w lůnu Otce/ on gest wyprawil.

Žadenći nigdy Bogá nie widźiał/ lecz on iedynorodny syn ktory iest w łonie Oycowym/ then nam opowiedźiał.

19. A totoť gest swědectwij Janowo. Když poslali Židé od Geruzaléma Kněžij a Jahny k němu/ aby otázali ho/ Ty kdo gsy?

A thać toć iest świádectwo Janowe/ gdy posyłáli Żidowie z Jeruzalem Kápłany y Lewity pytáiac go: Ty coś iest zacz?

20. Y wyznal a nezapřel. A wyznal/ Že yá negsem Krystus.

Y wyznałći á nie záprzał/ á wyznał że on nie był Krystusem.

21. Y otázali ho/ což tehdy Eliáš gsy ty? Y řekl Negsem. Prorok li gsy? Odpowěděl Ne.

Tedy go pytáli: Cożeś wżdy iest? Y Heliaszżeś thy? á on rzekł/ Nie iestem. A oni rzekli: Izaś iest Prorokiem onym? á on opowiedźiał/ Nie iestem.

22. Tehdy řekli gemu: kdo gsy pak/ ať odpowěd dáme těm kteříž nás poslali? Co prawijš sám o sobě?

Ale mu oni rzekli: Ktożeś wżdy iest? żebychmy dáli odpowiedź thym ktorzy nas posláli/ y coż wżdy powiedasz o sobie?

23. Řekl: Já hlas wolagijcýho na paušti/ zprawte cestu Páně/ Jakož powěděl Izayáš Prorok.

Tedy on rzekł: Jám iest głos wołáiacego ná puszczy/ Przeprawuycież drogę Páńską/ iáko powiedźiał Ezaiasz Prorok.

24. A ti kteřijž byli poslání/ z Zákonijků byli.

A ćić ktorzy byli posłáni/ byli z Fáryzeuszow.

25. Y otázali ho/ a řekli gemu: Pročež tehdy křtijš/ poněwadž ty negsy Krystus/ ani Eliáš/ ani Prorok.

Y pytáli go á mowili mu: Czemuż tedy krzcisz/ gdyżeś thy nie iest Krystus/ ani Heliasz/ ani Prorokiem?

א

26 ענא יוחנן ואמר להון אנא מעמד אנא במיא ביניתכון דין קאם הו דאנתון לא ידעין אנתון לה:

Giouanni rispose loro, dicendo, Io battezo con acqua: ma nel mezo di voi sta vno il qual voi non conoscete.

27 הנו הו דבתרי אתא והוא להי קדמי הו דאנא לא שוא אנא דאשרא ערקא דמסנוהי:

Egli è quello che vien doppo me, il qual è preferito à me, del quale io non son degno di sciogliere la correggia de la scarpa.

28 הלין בבית־עניא הוי בעברא דיורדנן איכא דמעמד הוא יוחנן:

Queste cose auuennero in Betabara di là dal Giordano, doue Giouanni battezaua.

29 וליומא דבתרה חזא יוחנן לישוע דאתא לותה ואמר הא אמרה דאלהא הו דשקל חטיתה דעלמא:

Il di seguente Giouanni vede IESV venire à se, e dice, Ecco l'Agnello di Dio che toglie il peccato del mondo.

30 הנו הו דאנא אמרת עלוהי דבתרי אתא גברא והוא להי קדמי מטול דקדמי הו מני:

Questo è colui delquale io diceuo, Doppo me viene vn huomo, che è preferito à me: perciochè egli era prima di me.

31 ואנא לא ידע הוית לה אלא דיתידע ליסריל מטול הנא אתית אנא דבמיא אעמד:

Et io non lo conosceuo: ma à fin che si manifesti ad Israel, però son venuto io à battezar con l'acqua.

32 ואסהד יוחנן ואמר דחזית לרוחא דנחתא מן שמיא איך יונא וקורת עלוהי:

Allora dico testificò Giouanni, dicendo, Io ho veduto lo Spirito scender dal cielo come vna colomba, laquale ancora restò sopra esso.

א

26 ויען להם יוחנן לאמר אני טובל במים ובתוככם קם אשר אתם לא יודעים אותו:

Y Ioan les respondió, diziendo, Yo baptizo con agua. mas en medio de vosotros ha estado, quien vosotros no conoceys:

27 הוא יש הבא אחרי אשר לפני היה ואני לא שוה לו אשר אפתח את־שרוך נעליו:

Este es elque ha de venir tras mi, el qual es antes de mi: del qual yo no soy digno de desatar la correa del çapato.

28 והדברים האלה נעשו בבית עניה לעבר הירדן אשר שם טובל יוחנן:

Estas cosas acontecieron en Beth-abara de la otra parte del Iordan, donde Ioan baptizaua.

29 וליום מחר ראה יוחנן את־ישוע כי בא אליו ויאמר הנה הכבש אלהים הנשה את־חטאת העולם:

El seguiente dia vee Ioan á Iesus que venia á el, y dize-Heaqui el Cordero de Dios, que quita el peccado del mundo.

30 זה הוה אשר אני דברתי עליו אחרי יבוא איש אשר לפני היה כי ראשון ממני היה:

Este es delque dixe, Tras mi viene vn Varon, el qual es antes de mi: porque era primero que yo:

31 ואני לא ידעתיו אבל אשר יגלה לישראל על־כן באתי אני לטבל במים:

Y yo no lo conocia: mas para que fuesse manifestado á Israel, por esso vine yo baptizando con agua.

32 והעיד יוחנן לאמר כי ראיתי את־רוח יורדת כמו יונה משמים ותרחף עליו:

Y Ioan dió testimonio, diziendo, Que vide ál Espiritu que decendia deel cielo como paloma y reposó sobre el.

α΄.

26. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης λέγων, ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

Iehan leur respondit, disant, Ie baptize d'eau, quant à moi: mais il y en a vn au milieu de vous, que vous ne cognoissez point.

27. Αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.

C'est celui qui vient apres moi, qui est preferé à moi, du quel ie ne suis pas digne de dellier la courroye du soulier.

28. Ταῦτα ἐν βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ ἰορδάνου, ὅπου ἦν ἰωάννης βαπτίζων.

Ces choses aduindrent en Bethabara, outre le Iordan, là où Iehan baptizoit.

29. Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ ἰωάννης τὸν ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.

Le lendemain Iehan vid Iesus venir à lui, & dit, Voici l'Agneau de Dieu, qui oste le peché du monde.

30. Οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον, ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν.

C'est cestui-ci duquel ie disoy', Apres moi vient vn personnage qui est preferé à moi: car il estoit premier que moi,

31. Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων.

Et de moi, ie ne le cognoissoy point: mais afin qu'il soit manifesté à Israel, pourtant suis ie venu baptizer d'eau.

32. Καὶ ἐμαρτύρησεν ἰωάννης, λέγων, ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν.

Voire Iehan en rendit tesmoignage, disant, I'ai veu l'Esprit descendant du ciel comme vne colombe, qui aussi est demeure sur lui.

CAP. I

26. Respondit eis Iohannes, dicens, Ego baptizo in aqua: medius autẽ vestrûm stetit, quem vos nescitis.

John answered them/saying/I baptize with water: but there is one among you/whom ye know not.

27. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est, cuius ego non sum dignus, ut solvam eius corrigiam calceamenti.

He it is that cõmeth after mee/which is preferred before me/ whose shoe latchet I am not worthy to vnloose.

28. Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem, ubi erat Iohannes baptizans.

These thinges were done in Bethabara beyond Jordan/ where John did baptize.

29. Altera die vidit Iohannes Iesum venientem ad se, & ait, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi

The next day John seeth Jesus cõming vnto him / & saith / Beholde the lambe of God / which taketh away the sinne of the worlde.

30. Hic est de quo dixi, Post me venit vir, qui ante me factus est, quia prior me erat.

This is he of whome I said /after me commeth a man/which is preferred before me: for he was before me.

31. Et ego nesciebam eum, sed ut manifestetur in Israël, propterea veni ego in aqua baptizans.

And I knewe him not: but because hee should be declared to Israel/ therefore am I come/baptizing wit water.

32. Et testimonium perhibuit Iohannes, dicens, Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cælo, & mansit super eum.

So John bare record/saying/I saw the Spirit come downe from heauen/ like a doue/and it abode vpon him.

Das I. Kapitel.

26. Johannes antworttet jnen/vnd sprach: Ich tauffe mit Wasser/ aber er ist mitten vnter euch getretten/den jhr nicht kennet.

Johannes suarede dem / oc sagde / Jeg døber met Vand/ Men hand traadde mit iblant eder/ den i icke kende.

27. Der ists/ der nach mir kommen wirdt/ welcher vor mir gewesen ist/ deß ich nicht werth bin/ / daß ich seine Schuchriemen aufflöse.

Det en den/ som skal komme effter mig / huilcken der haffuer veret faare mig/ Hues Skotuenge ieg er icke verdig til at opløse.

28. Diß geschach zu Bethabara jenseit des Jordans/ da Johannes tauffet.

Dette skedet Bethabara paa hinside Jordan/ som Johannes døbte.

29. Des andern tages/ sihet Johannes Jesum zu jm kommen/ vnnd spricht: Sihe/ das ist Gottes Lamb/ welches der Welt Sünde tregt.

Den anden dag/ seer Johannes Jhesum komme til sig / oc siger/ See/ Det er Gudz Lam/ som bær Verdens Synder.

30. Diser ists/ von dem ich euch gesagt habe: Nach mir komt ein Mann/ welcher vor mir gewesen ist/ denn er war ehe denn ich.

Det er denne/ som ieg haffuer sagd eder om/ Effter mig kommer en Mand/ huilcken som haffuer veret faae mig/ thi hand vaar før end ieg.

31. Vnd ich kannte jn nicht/ sondern auff daß er offenbar würde in Israel/ darumb bin ich kommen zu tauffen mit Wasser.

Oc ieg kende hannem icke/ Men paa der hand skulde obenbaris i Israel/ der faare er ieg kommen/ at døbe met Vand.

32. Vnde Johannes zeugete vnd sprach: Ich sahe/daß der Geist herab fuhr wie eine Taube vom Himmel/ vnd bleib auff jhm.

Oc Johannes vidnede / oc sagde/ Jeg saa at Aanden foer ned / som en Due aff Himmelen/ oc bleff paa hannem.

Kapitola I.

26. Odpowěděl gim Jan/ řka: Ja křtijm wás w wodě/ ale vprostřed wás stogij/ kteréhož wy neznáte.

A odpowiedział im Ján mowiąc: Jać krzczę wodą/ áleć w pośrod was stoi o ktorym wy niewiecie.

27. Onť gest kterýž po mně přissel/ a předemnau byl: kteréhožto negsem hoden rozwázati řemenka v obuwi geho.

Onći iest ktory po mnie idzie/ ktory iest przednieyszy nád mie/ ktoremu ia nie iestem godzien rozwiązáć rzemienia v trzewikow.

28. Tyto wěcy w Bethabaře staly se za Jordánem/ kdež Jan křtil.

A toć sie działo w Betháborá zá Jordanem/ gdzie Jan krzcił.

29. Druhého pak dne/ vzřel Jan Gežijsse an gde k němu/ y řekl: Ay toť Beránek Boží/ kterýž snijmá hřijchy Swěta.

Nazáiutrz vyzrał Jan Jezusá idącego do siebie/ y rzekł: Oto báránek Boży ktory głádzi grzechy thego świátá.

30. Tentoť gest o kterémž gsem powěděl: Že po mně přissel Muž kterýž předemnau byl/ nebo prwé nežli yá byl.

Thenći iest o ktorymem powiedał: Idzie po mnie mąż ktory iest przełożon nád mie/ bo z áczkolwiek przednieyszym iest niżli ia.

31. A yá neznal gsem ho/ ale aby oznámen byl w Lidu Izrahelském/ proto yá přissel gsem křtě w wodě.

A iaciem go nie znał/ ále iżby był obiáwion Izráelowi/ dla tegom przyszedł krzcząc wodą.

32. A swědectwij wydal Jan řka: Wiđěl gsem ducha an sstupuge yako holubice s Nebe/ a zustáwá na něm.

Thedy Jan świádczył mowiąc: Widziałem Duchá zstępuiącego iáko gołębice z niebá/ ktory też został nád nim.

א

33 ואנא לא ידע הוית לה אלא מן דשדרני דאעמד במיא הו אמר לי דאינא דחזא אנת דנחתא רוחא ומקויא עלוהי הנו מעמד ברוחא דקודשא:

Et io non lo conosceuo, ma colui che m'ha mandato à batteZar con acqua, m'haueua detto, Quello, sopra cui tu vedrai scender lo Spirito, e restar sopra lui, esso è quel che batteza con lo Spirito santo.

34 ואנא חזית ואסהדת דהנו ברה דאלהא:

Et io l'ho veduto, & ho testificato, che questo è il Figliuol di Dio.

35 וליומא אחרנא קאם הוא יוחנן ותרין מן תלמידוהי:

Il giorno seguente di nuouo Giouanni si fermò, e due de suoi discepoli.

36 וחר בישוע כד מהלך ואמר הא אמרה דאלהא:

E riguardando IESV che caminaua, dice, Ecco l'Agnello di Dio.

37 ושמעו תרויהון תלמידוהי כד אמר ואזלו להון בתרה דישוע:

E i due discepoli l'vdiron parlare, e seguiteron IESV.

38 ואתפני ישוע וחזא אנון דאתין בתרה ואמר להון מנא בעין אנתון אמרין לה רבן איכא הוא אנת:

Allor IESV riuoltandosi, e vedendoli seguitare, dice loro, Che cercate voi? Essi li dissero, Rabbi (che interpretato significa, Maestro) doue stai tu?

39 אמר להון תו ותחזון הנון דין אתו וחזו איכא דהוא ולותה הוו יומא הו ואית הוי איך שעא עסר:

Egli disse loro, Venite, e vedetelo. Essi andarono, e viddoro dou'egli staua: e rimasero quel giorno con esso lui, perche era quasi l'hora decima,

א

33 ואני לא ידעתיו כי אם השולח אותי לטבול במים הוא אמר אלי ובאשר תראה את הרוח יורדת ומרחפת עליו זה הוא הטובל ברוח הקדש:

Y yo no lo conocia: mas elque me embió à baptizar con agua, aquel me dizo, Sobre aquel que vieres decendir el Espiritu, y que reposa sobre el, este es elque baptiza con Espiritu Sancto.

34 ואני ראיתי והעידותי כי זה הוא בן האלהים:

Y yo vide, y he dado testimonio, Que este es el hijo de Dios.

35 וממחרת עודנו קם יוחנן ושני תלמידיו עמו:

El siguiente dia otra vez estaua Ioan, y dos de sus Discipulos.

36 ובראותו את ישוע מתהלך אמר הנה זה הוא כבש אלהים:

Y mirando à Iesus que andaua por alli, dixo, Heaqui el Cordero de Dios.

37 וישמעו שני תלמידיו בדברו וילכו אחריו:

Y oyeronlo dos Discipulos hablar, y siguieron à Iesus.

38 ויפן ישוע ובאשר ראה אותם כי הלכו אחריו אמר אליהם מה תבקשון והמה אמרו אליו רבי (זה הוא מתרגם מלמד) איה תארך לך:

Y boluiendose Iesus, y viendolos seguirle, dizeles. Que buscays? Y ellos le dixeron, Rabbi, que declarado quiere dezir Maestro, donde moras?

39 ויאמר אליהם בואו וראו ויבואו ויראו איו שוכן ויעודדו עמו ביום ההוא ויהי כשעה העשירית:

Dizeles. Venid, y ved, Vinieron, y vieron donde moraua: y quedaronse con el aquel dia: porque era como la hora de las diez.

α'.

33. Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτὸν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Et de moi ie ne le cognoissoy' point: mais celui qui m'a enuoye baptizer d'eau, m'auoit dit, Celui sur qui tu verras l'Esprit descendre & demeurer sur lui, c'est celui qui baptize du sainct Esprit.

34. Κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Et pourtant ie l'ai veu, & en ai rendu tesmoignage, Que c'est lui qui est le Fils de Dieu.

35. Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.

Le lendemain derechef Iehan s'arresta, & deux de ses disciples.

36. Καὶ ἐμβλέψας τῷ ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ.

Et regardant Iesus, qui cheminoit, dit, Voila l'Agneau de Dieu.

37. Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ.

Et les deux disciples l'ouïrent tenãt ce propos, dont ils suiuirent Iesus.

33. Στραφεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς, τί ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, (ὃ λέγεται, ἑρμηνευόμενον, διδάσκαλε,) ποῦ μένεις;

Lors Iesus se retourna, & les voyant qu'ils le suiuoyent, leur dit, Que cerchez-vous? Ils lui respondirent, Rabbi (qui vaut autant à dire Maistre) où demeures-tu?

39. Λέγει αὐτοῖς, ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένει. καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὥρα δὲ ἦν ὡς δεκάτη.

Il leur dit, Venez, & le voyez. Ils y allerent, & virent où il demeuroit: & demeurerent auec lui ce iour-la: car il estoit enuiron dix heures.

CAP. I.

33. Et ego neſciebam eum: ſed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto.

And I knewe him not: but he that ſent me to baptize with water/he ſayde vnto mee/ Vpon whome thou ſhalt ſee y Spirit come downe/ & tarie ſtill on him/that is he which baptizeth with the holy Ghoſt.

34. Et ego vidi, & teſtimonium perhibui quia hic, eſt Filius Dei.

And I ſaw/& bare record that this is the Sonne of God.

35. Altera die iterum ſtabat Iohannes, & ex diſcipulis eius duo.

The next day/ John ſtood againe/ and two of his diſciples.

36. Et reſpiciens Ieſum ambulantem, dicit, Ecce agnus Dei,

And he beheldе Jeſus walking by/& ſaid/Behold the lambe of God.

37. Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem, & ſecuti ſunt Ieſum.

And the two diſciples heard him ſpeake/and followed Jeſus.

38. Converſus autem Ieſus, & videns eos ſequentes ſe, dicit eis, Quid quæritis? Qui dixerunt ei, Rabbi, (quod dicitur interpretatum, Magiſter) ubi habitas?

Then Jeſus turned about/ and ſawe them followe/ and ſaide vnto them/ What ſeeke ye? And they ſaid vnto him/ Rabbi (which is to ſay by interpretation/Maſter) where dwelleſt thou?

39. Dicit eis, Venite, & videte. Venerunt, & viderunt ubi maneret, & apud eum manſerunt die illo: hora autem erat quaſi decima.

He ſaide vnto them/Come/and ſee. They came and ſawe where he dwelt/ and abode with him that day: for it was about the tenth houre.

Das I. Capitel.

33. Vnd ich kandte jhn nicht. Aber der mich ſandte zu tauffen mit Waſſer/ derſelbige ſprach zu mir: Vber welchem du ſehen wirſt den Geiſt herab fahren/ vnnd auff jhm bleiben/ derſelbige iſts/ der mit dem heiligen Geiſt tauffet.

Oc ieg kende hannem icke. Men den ſom ſende mig at døbe met vand/ hand ſagde til mig/ Paa huilcken du ſeer Aanden faare ned/oc bliffue paa hannem/ den ſamme er den/ ſom døber met den hellige Aand.

34. Vnnd ich ſahe es/ vnd zeugete/ daß diſer iſt Gottes Son.

Oc ieg ſaa det/ oc vidnede/ At denne er Guds Søn.

35. Des andern tages ſtund abermal Johannes/vnd zwen ſeiner Jünger.

Den anden dag ſtod atter Johannes/ oc tho aff hans Diſciple.

36. Vnd als er ſahe Jeſum wandeln/ ſprach er: Sihe/das iſt Gottes Lam.

Oc ſom hand ſaa Jheſum vandre/ ſagde hand, See/ det er Guds Lam.

37. Vnd zwen ſeiner Jünger höreten jhn reden/vnd folgeten Jeſu nach.

Oc tho aff hans Diſciple hørde hannem tale/ oc efferfulde Jeſum.

38. Jeſus aber wandte ſich vmb/ vnd ſahe ſie nachfolgen/ vñ ſprach zu jhnen: Was ſuchet jhr? Sie aber ſprachen zu jhm: Rabbi (das iſt verdolmetſchet Meiſter) wo biſt du zur herberge?

Oc Jheſus vende ſig om/ oc ſaa dem efterfølge/ oc ſagde til dem/ Huor effer lede i? De ſagde til hannem/ Rabbi (det er vdlagt/ Meſtere) Huor eſt du til Herbere?

39. Er ſprach zu jhnen: Kompt vnd ſehets. Sie kamen vnd ſahens/ vnd blieben denſelbigen tag bey jhm. Es war aber vmb die zehende ſtunde.

Hand ſagde til dem/ Kommer oc ſeer det. De komme oc ſaae det/ oc bleffe ſamme dag hoſſ hannem. Oc det vaar ved den tiende time.

Kapitola I.

33. A yá gſem ho neznal: Ale který mne poſlal křtijti w wodě/ ten mi řekl: Nad kýmž vzřijš ducha ſſtupugijcýho a zuoſtáwagijcýho na něm/ tenť geſt kterýž křtij Duchem Swatým.

A nie poznałciem go ia/ Ale ten ktory mie poſłał ábym krzcił wodą/ ten mi powiedział: Nád ktorym vyzryß Duchá zſtępuiacego/ y nád nim zoſtawaiacego/ tenci ieſt ktory krzci Duchem świetym.

34. A yá gſem widěl/ a ſwědectwij gſem wydal/ že tento geſt Syn Božij.

A przetożciem ia widział y świádczę/ że ten ieſt on Syn Boży.

35. Druhého pak dne opět ſtál Jan/ a z Včedlnijkuow gého dwa.

Potym záſie nazáiutrz ſtał Jan y dwá z zwolennikow iego.

36. A wida Gežijſſe an gde/ řekl: Ay toť Beránek Božij.

A weyzrawßy ná Jezuſá idącego/ rzekł: Oto báránek on Boży.

37. Y ſlyſſali ho dwa Včedlnijcy mluwijcýho/ y ſſli za Gežijſſem.

To gdy vſłyßeli dwá tego zwolennicy co powiedział/ ßli zá Jezuſem.

38. Tehdy obrátiw ſe Gežijš/ a vzřew ge ani gdau za nim/ řekl gim: Co hledáte? Kteřijžto řekli: Raabi (genž ſe wykládá Miſtře) kde bydlijš?

Obrociwßy ſie tedy Jezus/ á vyzrawßy ie zá ſobą idące/ rzekł do nich: Czegoż ßukacie? A oni rzekli: Rabbi (co ieſliby ś wykładał ieſt Miſtrzu) gdzież mießkaß?

39. Řekl gim: poďte/a ohledayte. Y ſſli a ohledali kdeby bydlel/ a zuoſtali v něho ten den: A byla yakožto deſá ta hodina.

Thedy im rzekł: Podźcież á ogladaycie. A ták ßli y widzieli gdzie mießkał/ á zoſtáli przy nim onego dnia/ bo była iákoby dzieſiata godziná.

א

40 חד דין מן הנון ד
דשמעו מן יוחנן ואזלו
בתרה דישוע איתוהי ה
הוא אנדראוס אחוהי
דשמעון :

Ora Andrea fratello di Simon Pietro era vno di ques due che haueuano vdite quelle cose da Giouanni, & che lo seguitorono.

41 הנא חזא לוקדם
לשמעון אחוהי ואמר לה
אשכחניהי למשיחא :

Costui troua prima il suo fratello Simone, e diceli, Noi habbiam trouato il Messia: che interpretato, significa Christo.

42 ואיתיה לות ישוע
וחר בה ישוע ואמר א
אנת הו שמעון ברה ד
דיונא אנת תתקרא
כאפא :

E cosi lo menò à IESV: e IESV hauendolo riguardato, disse, Tu sei Simone figliuol di Iona: tu ti chiamarai Cefa: che significa Pietro,

43 וליומא אחרנא צבא
ישוע למפק לגלילא
ואשכח לפיליפוס ואמר
לה תא בתרי :

Il giorno seguente IESV volse andare in Galilea, e troua Filippo, e diceli, Seguitami.

44 הו דין פיליפוס ד
איתוהי הוא מן בית
צידא מן מדינתה
דאנדראוס ודשמעון :

Et era Filippo da Betsaida, da la citta di Andrea, e di Pietro.

45 ופיליפוס אשכח ל
לנתנאיל ואמר לה הו
דכתב עלוהי מושא
בנמוסא ובנביא א
אשכחניהי דישוע הו בר
יוסף דמן נצרת :

Filippo troua poi Natanael, e diceli, Noi habbiam trouato IESV da Nazaret, figliuol di Iosef, di cui ha scritto Moise ne la Legge, e i Profeti.

46 אמר לה נתנאיל
מן נצרת משכח מדם
דטב נהוא אמר לה פ
פיליפוס תא ותחזא :

E Natanael gli disse, Da Nazaret puo egli vscir cosa alcuna di buono? Filippo gli dice: Vieni, e vedilo.

א

40 ואנדראוס היה אחי שמעון
כיפה היה אחד משנים אשר
שמעו מן־יוחנן וילכו אחריו :

Era Andres el hermano de Simon Pedro vno de los dos que auian oydo de Ioan: y lo auian seguido.

41 וימצא הוה בראשנה את־
אחיו ויאמר אליו מצאנו את
משיחא (זה הוא מתרגם את
המשיח :)

Este halló primero à su hermano Simon, y dixole, Auemos hallado àl Messias, que declarado es el Christo.

42 ויוליך אותו אל־ישוע
וכאשר הביט אותו ישוע אמר
את הוה שמעון בר־יונה את
תקרא כיפה (המתרגם סלע :)

Y truxolo à Iesus, Y mirandolo Iesus, dixo Tu eres Simon hijo de Ionas; tu seras llamado Cephas, que quiere dezir, Piedra:

43 וממחרת אבה לצאת גלילה
וימצא את־פילפוס ויאמר אליו
ישוע בוא אחרי :

(El siguiente dia quiso la Iesus salir à Galilea, y halló à Philippe, y dizele Iesus, sigueme.)

44 ויהי פילפוס מבית צידה
מעיר אנדראוס וכיפה :

Y era Philippe de Bethsaida la ciudad de Andres, y de Pedro:

45 וימצא פילפוס את־נתנאל
ויאמר לו אשר כתב עליו משה
בתורה והנביאים מצאנו את
ישוע בר־יוסף מנצרת :

Philippe halló à Nathanael, y dizele, Auemos hallado aquel de quien escriuió Moysen en la Ley, y los Prophetas: Iesus el hijo de Ioseph, de Nazareth.

46 ויאמר אליו נתנאל המן
נצרת יוכל מה־טוב להיות
ויאמר לו פילפוס בוא וראה :

Y dixole Nathanael, De Nazareth puede auer algo de bueno? Dizele Philippe, Ven, y vee.

α'.

40. Ἦν ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου, εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ ἰωάννου, καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ.

Or André frere de Simon Pierre, estoit l'vn des deux qui en auoit ouï parler a Iehan, & qui l'auoyent suiui.

41. Εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ, εὑρήκαμεν τὸν μεσσίαν· (ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον ὁ χριστός.)

Cestui-ci trouua le premier Simon son frere, & lui dit, Nous auons trouué le Messias (qui vaut autant à dire que le Christ.)

42. Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐμβλέψας δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς εἶπε, σὺ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ· σὺ κληθήσῃ κηφᾶς (ὃ ἑρμηνεύεται πέτρος.)

Et le mena vers Iesus. Iesus ayant ietté la veuë sur lui, dit, Tu es Simon le fils de Iona, tu seras appelé Cephas (qui vaut autant à dire, que Pierre.)

43. Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν (ὁ ἰησοῦς) ἐξελθεῖν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι.

Le lendemain Iesus voulut aller en Galilee, & trouua Philippe, auquel il dit, Sui moi.

44. Ἦν δὲ ὁ φίλιππος ἀπὸ βηθσαϊδὰ ἐκ τῆς πόλεως ἀνδρέου καὶ πέτρου.

Or Philippe estoit de Bethsaida, la ville, d'André & de Pierre.

45. Εὑρίσκει φίλιππος τὸν ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὃν ἔγραψε μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν, ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ ναζαρέτ.

Philippe trouue Nathaniel, & lui dit, Nous auons trouué Iesus qui est de Nazareth, fils de Ioseph, qui est celui duquel Moyse a escrit la Loy, & les Prophetes.

46. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ναθαναήλ, ἐκ ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ φίλιππος, ἔρχου καὶ ἴδε.

Et Nathanael lui dit, Peut il venir quelque chose de bon de Nazareth? Philippe lui dit, Vien, & voy.

CAP. I.

40. Erat autem Andreas frater Simônis Petri unus ex duobus qui audierant à Iohanne, & ſecuti fuerant eũ.

Andrewe/ Simon Peters brother/ was one of ẏ two which had heard it of John/and that followed him.

41. Invenit hic primum, fratrem ſuum Simeonem,& dicit ei,Invenimus Meſſiam, (quod eſt interpretatum, Chriſtus.)

The ſame found his brother Simon firſt/& ſaid vnto him/We haue found ẏ Meſſias/ (which is by interpretation/ the Chriſt.)

42. Et adduxit eum ad Ieſum, Intuitus autem eum Ieſus, dixit, Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas, (quod interpreatur Petrus.)

And he brought him to Jeſus. And Jeſus beheld him / and ſaid / Thou art Simon the ſonne of Jona: thou ſhalt be called Cephas /(which is by interpretation/ a ſtone.)

43. In craſtinum voluit exire in Galilæam: & invenit Philippum. Et dicit ei Ieſus, Sequere me.

The day following/ Jeſus would goe into Galile / and found Philippe/ and ſaid vnto him/ Follow me.

44. Erat autem Philippus à Bethſaida,civitate Andreę & Petri.

Now Philippe was of Bethſaida/ the citie of Andrewe and Peter.

45. Invenit Philippus Nathanaël, & dicit ei, Quem ſcripſit Moyſes in lege, & Prophetæ: invenimus Ieſum filium Ioſeph, à Nazareth.

Philippe found Nathanael / & ſaide vnto him / We haue found him / of whom Moſes did write in the Law/ and the Prophets / Jeſus of Nazaret the ſonne of Joſeph.

46. Et dixit ei Nathanaël, A Nazareth poteſt aliquid eſſe? Dicit ei Philippus, Veni, & vide.

Then Nathanael ſaide vnto him / Can there any goqd thing come out of Nazaret? Philippe ſaid to him/ Come/ and ſee.

Das I. Capitel.

40. Einer auß den zween/ die von Johanne höreten/ vnd Jeſu nachfolgeten/war Andreas der Bruder Simonis Petri.

En aff de tho / ſom hørde aff Johanne / oc efterfulde Jeſum/vaar Andreas Simonis Petri Broder

41. Derſelbige findet am erſten ſeinen Bruder Simon / vnnd ſpricht zu jhm: Wir haben den Meſſiam funden (welches iſt verdolmetſchet / der Geſalbte)

Denne ſamme finder førſt ſin Broder Simon/ oc ſiger til hannem/ Wi haffue fundet Meſſias(huilcket er vdlagt/ den Saluede.)

42. Vnd führet jhn zu Jeſu. Da jn Jheſus ſahe/ſprach er: Du biſt Simon Jonas Son/ du ſolt Kephas heiſſen/ (das iſt verdolmetſcht ein Felß.)

Oc ledde hannem til Jheſum. Der Jheſus ſaa hannem / ſagde hand / Du eſt Simon Jonas ſøn/du ſkalt hede Cephas / (det bliffuer vdlagt/ en Sten.)

43. Des andern tages wolt Jeſus wider in Galileam ziehen/ vnd findet Philippum / vnd ſpricht zu jhm: Folge mir nach.

Den anden dag/ vilde Jheſus drage til Galileam igen / oc finder Philippum / oc ſiger til hannem/ Følg mig effter.

44. Philippus aber war von Bethſaida auß der Stadt Andreas vnd Peters.

Oc Philippus vaar aff Bethſaida aff Andree oc Peders Stad.

45. Philippus findet Nathanael/ vnd ſpricht zu jhm: Wir haben den funden / von welchem Moſes im Geſetz vnd die Propheten geſchrieben haben/ Jeſum Joſephs Son von Nazareth.

Philippus finder Nathanael / oc ſiger til hannem/ Wi haffue fundet den / om huilcken Moſe haffuer ſcreffuit i Lowen oc Propheterne Jheſum/ Joſephs Søn aff Nazareth.

46. Vnd Nathanael ſprach zu jhm: Was kan von Nazareth gutes kommen? Philippus ſpricht zu jm: Kom̃/ vnd ſihe es.

Oc Nathanael ſagde til hannem/ Huad gaat kand komme aff Nazareth? Philippus ſiger til hannem / Kom / oc ſee det.

Kapitola I

40. Y byl Ondřeg bratr Sſymonůw Petruow geden ze dwau kteřijž byli ſlyſſeli od Jana a ſſli za Gežijſſem.

A byl Andrzey brát Symoná Piotrá/ ieden z onych dwu/ ktorzy to ſlyſzeli od Jana / á ſzli byli zá nim.

41. Y nalezl ten prwnij Bratra ſwého Sſymona / a řekl gemu: Nalezli gſme Meſyáſſe/(genž ſe wyklada Kryſtus.)

Ten napirwey nálazſzy Symoná brata ſwego/ powiedział mu: Nálezliſciechmy Meſyaſzá one / (co ieſt ieſlibyś wykładał/ Kryſtus.)

42. Y přiwedl gey k Gežijſſowi. A pohlédřw naň Gežijſs/ řekl: Ty gſy Sſymon ſyn Jonůw: ty ſlauti budeſs Cefas / (genž ſe wykládá Petr.)

A przywiodł go do Jezuſá / á weyzrawſzy naň Jezus/rzekł: Tyś ieſt Symon ſyn Jonáſow / ty będzieſz zwan Cephás/(co ſię zową zy Kámien.)

43. Nazaytřij pak Gežijſs chtěl wygijti do Galilee: y nalezl Filipa/ a řekl gemu: Poď za mnau.

Názáiutrz chciał Jezus idź do Galileiey/ á znalazſzy Filipá / rzekł mu: Podź zá mną.

44. A byl Filip z Bethſaydy Měſta Ondřegowa/ a Petrowa.

A Filip był z Bethſáidá/ z miáſtá Andrzeiowego y Piotrowego.

45. Nalezl také Filip Nathanaele/ y řekl gemu: O kterémž pſal Moyžijs w Zákoně/ a Prorocy: Nalezli gſme Gežijſſe Syna Jozeffowa / z Nazarétha.

Potym Filip znalazſzy Náthánaela / powiedział mu: Znalezliſciechmy onego o ktorym piſał Mojżeſz w zákonie y Prorocy / onego Jezuſá Názarenſkiego ſyná Jozefowego.

46. Y řekl gemu Nathanael: z Nazarétha množ něco dobrého býti? Řekl gemu Filip: Poď a ohledag.

Ná to mu powiedział Náthánael: A możeſz być od Názáreth co dobrego? Tedy mu rzekł Filip: Podź á ogladay.

א

47 וחזיהי ישוע לנתניאיל כד אתא לותה ואמר עלוהי הא שריראית בר יסריל דנכלא לית בה:

Hor IESV *Vide Natanael venire à se, e dice di lui. Ecco veramente vno Israelita, in cui non è fraude alcuna.*

48 אמר לה נתניאיל מן אימכא ידע אנת לי אמר לה ישוע עד לא קריך פילפוס כד תחית תתא אנת חזיתך:

Natanael gli dice, Donde mi conosci tu? IESV *rispose, e dissegli, Prima che Filippo ti chiamasse quando tu eri sotto'l fico, io ti vedeuo.*

49 ענא נתניאיל ואמר לה רבי אנת הו ברה דאלהא אנת הו מלכה דיסריל:

Natanael rispose, e disseli, Maestro, tu sei il Figliuol di Dio, tu sei il Re d'Israel.

50 אמר לה ישוע על דאמרת לך דחזיתך תחית תתא מהימן אנת דרורבן מן הלין תחזא:

Rispose IESV, *e disseli, Percioche io t'ho detto ch'io ti vedeuo sotto'l fico, tu credi: tu vedrai maggior cose di queste.*

51 אמר לה אמין אמין אמר אנא לכון דמן השא תחזון שמיא כד פתיחין ומלאכוהי דאלהא כד סלקין ונחתין לות ברה דאנשא:

Poi li disse: In verità, in verità vi dico, da ora innanzi voi vederete il cielo aperto, e gli Angeli di Dio salire e scendere sopra il Figliuol de l'huomo.

ב

1 וליומא דתלתא הות משתותא בקטנא מדינתא דגלילא ואמה דישוע תמן הות:

Tre giorni appresso si fecero nozze in Cana di Galilea: & eraui la madre di IESV.

א

47 וירא ישוע את נתנאל לבוא אליו ויאמר עליו הנה באמת בן ישראל הוא אשר לא מרמה בו:

Iesus vido venir à si à Nathanael, y dixo del Heaqui vn verdaderamente Israelita en el qual no ay enganno.

48 ויאמר אליו נתנאל אי מזה ידעתני ויען ישוע ויאמר אליו בטרם קרא לך פילפוס בעודך תחת התאנה ידעתיך:

Dizele Nathanael, Dedonde me conoces? Respondele Iesus, y dixole, Antes que Philippe te llamara. quando estauas de baxo de la higuera te vide.

49 ויען נתנאל ויאמר לו רבי את הוה בן האלהים את הוה מלך ישראל:

Respondió Nathanael, y dixole, Rabbi, tu eres el Hijo de Dios: tu eres el Rey de Israel.

50 ויען ישוע ויאמר אליו כי אמרתי לך ראיתיך מתחת התאנה והאמנת גדולים מהמה תראה:

Respondió Iesus, y dixole, Porque te dixe, Vide te debaxo de la higuera, crees: cosas mayores que estas verás.

51 ויאמר לו אמן אמן אומר לכם מעת תראו את השמים נפתחים ואת מלאכי אלהים עולים ויורדים על בן האדם:

Y dizele, De cierto de cierto os digo, Deaqui àdelante vereys el cielo abierto: y angeles de Dios que suben y decienden sobre el Hijo del hombre.

ב

1 וביום השלישי היתה חתנה בקנה עיר הגליל ותהי אם ישוע שם:

Y al tercero dia hizieronse vnas bodas en Cana de Galilea: Y estaua alli la madre de Iesus.

α'.

47. Εἶδεν ὁ ἰησοῦς τὸν ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ, ἴδε ἀληθῶς ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι.

Iesus apperceut Nathanael venir vers lui, & dit de lui, Voici vrayement vn Israelite auquel n'y a point de fraude.

48. Λέγει αὐτῷ ναθαναήλ, πόθεν με γινώσκεις; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε.

Nathanael lui dit, De quoi me cognois-tu? Iesus respondit, & lui dit, Auant que Philippe t'eust appelé, quand tu estois sous le figuier, ie te voyoye.

49. Ἀπεκρίθη ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ, ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ.

Nathanael respondit, & lui dit Maistre, tu es le Fils de Dieu: tu es le Roy d'Israel.

50. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις· μείζω τούτων ὄψει.

Iesus respondit, & lui dit, Pource que ie t'ai dit que ie te voyoy sous le figuier, tu crois: tu verras plus grandes choses que ceci.

51. Καὶ λέγει αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Il lui dit aussi, En verité, en verité ie vous di, Desormais vous verrez le ciel ouuert, & les Anges de Dieu montans & descendans sur le Fils de l'homme.

ΚΕΦΑΛ. β.

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν κανᾷ τῆς γαλιλαίας· καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ ἐκεῖ.

Or trois iours apres on faisoit des nopces en Cana de Galilee: & la mere de Iesus estoit là.

47. Vidit

CAP. I.

47. Vidit Ieſus Nathanaël venientem ad ſe, & dicit de eo, Ecce, verè Iſraelita, in quo dolus non eſt.

Jeſus ſaw Nathanael comming to him/ & ſaid of him / Behold / in deed an Jſraelite/in whome is no guile.

48. Dicit ei Nathanaël; Vnde me noſti? Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Priùs quam te Philippus vocaret, cùm eſſes ſub ficu, vidi te.

Nathanael ſaid vnto him/Whence knewest thou me? Jeſus anſwered / & ſaid vnto him/Before that Philip called thee / when thou waſt vnder the figge tree / J ſaw thee.

49. Reſpondit ei Nathanaël, & ait, Rabbi, tu es Filius Dei, tu es rex Iſraël.

Nathanael anſwered/& ſaide vnto him / Rabbi / thou art the Sonne of God: thou art the King of Jſrael.

50. Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Quia dixi tibi, Vidi te ſub ficu, credis: Maius his videbis.

Jeſus anſwered/and ſaid vnto him/ Becauſe J ſaid vnto thee / J ſawe thee vnder the figge tree/beleeueſt thou? thou ſhalt ſe greater things then theſe.

51. Et dicit ei, Amen, amen dico vobis, videbitis cælum apertum, & angelos Dei aſcendentes & deſcendentes, ſupra filium hominis.

And he ſaid vnto him/Verely/verely J ſay vnto you / hereafter ſhall ye ſee heauen open /& the Angels of God aſcending & deſcending vpon the Sonne of man.

CAP. II.

ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ: & erat mater Ieſu ibi.

And the thirde day/was there a mariage in Cana a towne of Galile / and the mother of Jeſus was there.

Das I. Capitel.

47. Jeſus ſahe Nathanael zu ſich kommen/ vnd ſpricht von jm: Sihe/ ein rechter Jſraeliter/ inn welchem kein falſch iſt.

Jheſus ſaa Nathanael komme til ſig/ oc ſiger om hannem/ See en ret Jſraeliter / i huilcken ingen ſuig er.

48. Nathanael ſpricht zu jm: Woher kenneſt du mich? Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jhm: Ehe denn dir Philippus rieff/ da du vnter dem Feigenbaum wareſt/ ſahe ich dich.

Nathanael ſiger til hannem / Huor paa kender du mig? Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem / Før end Philippus kallede dig/ der du vaaſt vnder Figen træet/ da ſaa ieg dig.

49. Nathanael antworttet/ vnnd ſpricht zu jhm: Rabbi/ du biſt Gottes Sohn/ du biſt der König von Jſrael.

Nathanael ſuarer / oc ſiger til hannem/ Rabbi/ Du eſt Gudz Søn/ du eſt den Konge aff Jſrael.

50. Jeſus antworttet/ vnnd ſprach zu jhm: Du glaubeſt/ weil ich dir geſagt habe/ daß ich dich geſehen habe vnter dem Feigenbaum/ du wirſt noch gröſſers denn das ſehen.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem / Du tror fordi at ieg ſagde dig / at ieg ſaa dig vnder Figentræet. Du ſkalt end nu ſee ſtørre end det.

51. Vnd ſpricht zu jhm: Warlich/ warlich/ ich ſage euch/ von nun an werdet jhr den Himmel offen ſehen/ vnd die Engel Gottes hinauff vnnd herab fahren/ auff des Menſchen Son.

Oc hand ſiger til hannem / Sandelige / ſandelige/ ieg ſiger eder / Nu her effter ſkulle i ſee Himmelen aaben / oc Gudz Engle fare op oc ned paa Menniſkens Søn.

Das II. Capitel.

Vnd am dritten tag ward eine Hochzeit zu Cana in Galilea/ vnd die Mutter Jeſu war da.

OC paa den tredie dag bleff it Brøllup i Cana vdi Galilea/ oc Jheſu Moder vaar der.

Kapitola I.

47. Vzřel Gežijš Nathanaele an gde k němu: Y řekl o něm: Hle prawý Jzrahelitſký/ w kterémžto lſti neníj.

Vyzrawſzy tedy Jezus Nathánaelá idącego do ſiebie/ powiedział o nim: Tenci ieſt záprawdę Jzráelitá / w ktorym niemaſz zdrády.

48. Řekl gemu Nathanael: Kde ty mne znáš? Odpowěděl Gežijš/ a řekl gemu: Prwé nežli geſt tebe Filip zawolal když gſy byl pod Fijkem / widěl gſem tebe.

Rzekł mu Náthánáel: Zkądże mie znaſz? A Jezus odpowiedziawſzy / rzekł mu: Jeſzcze pirwey niżeli cie ty Filip wezwał/ gdyś pod figowym drzewem był / widziałem cie.

49. Odpowěděl gemu Nathanael/ a řekl: Miſtře/ ty gſy Syn Božij/ ty gſy Král Jzrahelſký.

A odpowiedziawſzy Náthánáel rzekł: Miſtrzu tyś ieſt on Syn Boży/ Tyś ieſt on Krol Jzráelſki.

50. Odpowěděl Gežijš/ a řekl gemu: Že gſem tobě řekl: Widěl gſem tebe pod Fijkem/ wěřijš: wětſſý wěcy nad tyto vzřijš.

Thedy mu odpowiedział Jezus y rzekł: żem tobie mowił/ Widziałem cie pod figowym drzewem/ dla thego wierzyſz? ieſzcze nád ty wietſze rzeczy vyzryſz.

51. Y řekl gemu: Zagiſté zagiſté prawijm wám: Vzřijte Nebe otewřené/ a Angely Božij wſtupugijcý a ſſtupugijcý na Syna Cžlowěka.

Zátym żemu powiedział: Záprawdę záprawdę wam powiedám/ od tego czáſu będziecie niebo othworzone/ y Anyoly Boże wſtępuiące y zſtępuiące/ nád Syná człowieczego.

Kapitola II.

TŘetijho pak dne/ ſtala ſe Swatba w Káně Galilejſké a byla Matka Gežiſſowa tu.

TEdy dniá trzeciego było ſpráwowano weſele w Kanie Galileyſkim miáſteczku/ gdzie też byłá y máthká Jezuſowá.

ב

2 ואף הו ישוע ותלמידוהי אתקרי לה למשתותא׃

E Iesv ancora fu chiamato à le nozze, e i suoi discepoli.

3 וחסר הוא חמרא ואמרא לה אמה לישוע חמרא לית להון׃

Et essendo mancato il Vino, la madre di Iesv li dice, Essi non hanno Vino.

4 אמר לה ישוע מא לי ולכי אנתתא לא עד־כיל אתת שעתי׃

Iesv dice à lei, Donna, che ho io à far con teco? L'hora mia non è ancor Venuta.

5 אמרא אמה למשמשנא מדם דאמר לכון עבדו׃

Sua madre dice à i ministri, Fate tutto quello ch'es Vi dirà.

6 אית הוי דין תמן אגנא דכאפא שת סימין לתדכיתא דיהודיא דאחדין תרין תרין רבעין או תלתא׃

Hor quivi erano sei hidrie di pietra, poste secondo la purification de Giudei, che teneuano ciascuna due o tre misure.

7 אמר להון ישוע מלו אנין מיא לאגנא ומלו אנין עד־מא לעל׃

Iesv dice loro, Empiete l'hidrie d'acqua. Et essi l'empierono infin al sommo.

8 אמר להון זלועו מכיל ואיתו לריש סמכא ואיתיו׃

Poi dice loro, Cauatene hora, e portatene à lo scalco, Et essi gliene portorono.

9 וכד טעם הו ריש סמכא מיא הנון דהוו חמרא ולא ידע הוא מן איכא הוא משמשנא דין ידעין הוו דהנון מלו אנון למיא קרא ריש סמכא לחתנא׃

Come lo scalco hebbe gustata l'acqua mutata in Vino,) ilqual non sapeua donde fosse, ma ben lo sapeuano i ministri, che haueuano cauata l'acqua) chiama lo sposo.

ב

2 ויקרא גם ישוע ותלמידיו אל־החתנה׃

Y fue tambien llamado Iesus y sus Discipulos à las bodas.

3 ובחסר יין אמרה אם ישוע אליו יין איננו להם׃

Y faltando el vino, la madre de Iesus le dixo Vino no tienen.

4 ויאמר ישוע אליה מה לי ולך האשה עד־עת לא באה עתי׃

Y dizele Iesus, Que tengo yo contigo muger? aun no ha venido mi hora.

5 ותאמר אמו למשרתים את־אשר יאמר לכם עשו׃

Su madre dize à losque seruian, Hazed todo loque os dixere.

6 ויהיו שם שש אגנות אבן מושמות כטהרת היהודים מכילות אשה אשה שתים או שלש פורות׃

Y estauan alli seys tinajuelas de água de piedra, conforme à la purificacion de los Iudios, que cábia en cada vna dos o tres cantaros,

7 ויאמר להם ישוע מלאו את־האגנות במים וימלאו אותן עד־למעלה׃

Dizeles Iesus, henchid estas tinajuelas de agua. Y hinchieronlas hasta arriba.

8 ויאמר אליהם שאבו עת והביאו לבעל המשתה ויביאו׃

Y dizeles, Sacad aora, y presentad àl Maestre sala, Y presentaronle.

9 וכאשר טעם בעל המשתה את־המים הנהיו יין ולא ידע מאין היה והמשרתים ידעו אשר שאבו את־המים ויקרא בעל המשתה לחתן׃

Y como el Maestre sala gustó el agua hecha vino, que no sabia dedonde era: mas losque seruian, lo sabian, que auian sacado el agua, el Maestresala llama àl esposo.

Β.

2. Ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.

Et Iesus fut aussi conuié aux nopces, lui & ses disciples.

3. Καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτὸν, οἶνον οὐκ ἔχουσι.

Or le vin estant failli, la mere de Iesus lui dit, Ils n'ont point de vin.

4. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου.

Mais Iesus lui respondit, Qu'y a-il entre moi & toi femme? mon heure n'est point encore venuë.

5. Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις. ὅ, τι ἂν λέγῃ ὑμῖν ποιήσατε.

Sa mere dit aux seruiteurs, Faites tout ce qu'il vous dira.

6. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰουδαίων. χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.

Or y auoit-il six cruches de pierre, mises selon l'vsage de la purification des Iuifs, lesquelles contenoyent vne chacune de deux à trois mesures.

7. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος· καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω.

Et Iesus leur dit, Emplissez ces cruches d'eau. Et ils les emplirent iusques au haut,

8. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. καὶ ἤνεγκαν.

Adonc il leur dit, Versez-en maintenant, & en portez au maistre d'hostel. Et ils lui en porterent.

9. Ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον· καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστὶν, οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ. φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος.

Quand le maistre d'hostel eut gousté l'eau qui auoit esté conuertie en vin (or ne sauoit-il d'où cela venoit, mais les seruiteurs qui auoyent puisé l'eau, le sauoyent bien) il appele le marié.

2. Vocatus

CAP. II.

2. Vocatus eſt autem Ieſus, & diſcipuli eius ad nuptias.

And Jeſus was called alſo/ and his diſciples vnto the mariage.

3. Et deficiente vino, dicit mater Ieſu ad eum, Vinum non habent.

Now when the wine failed / the mother of Jeſus ſaid vnto him/ They haue no wine.

4. Et dicit ei Ieſus, Quid mihi & tibi eſt mulier? nondum venit hora mea.

Jeſus ſaid vnto her/ Woman/ what haue J to doe with thee? mine houre is not yet come.

5. Dicit mater eius miniſtris, Quodcunque dixerit vobis, facite.

His mother ſaid vnto the ſeruants/ Whatſoeuer he ſayeth vnto you / do it.

6. Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ, ſecundùm purificationẽ Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas vel ternas.

And there were ſet there/ ſixe water pots of ſtone/ after the maner of purifying of the Jewes / conteyning two or three firkins a piece.

7. Dicit eis Ieſus, Implete hydrias aqua. Et impleverũt eas uſque ad ſummum.

And Jeſus ſaid vnto them / Fil the waterpots with water. Then they filled them vp to the brimme.

8. Et dicit eis Ieſus, Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.

Then he ſaid vnto them/ Draw out now and beare vnto the gouernour of the feaſt. So they bare it.

9. Vt autem guſtavit architriclinus aquam vinum factam, & non ſciebat unde eſſet, miniſtri autem ſciebant qui hauſerant aquam: vocat ſponſum architriclinus.

Nowe whẽ the gouernour of the feaſt had taſted the water that was made wine/ (for he knewe not whence it was: but the ſeruants / which drew the water/ knew) the gouernour of the feaſt called the bridegrome.

Das II. Capitel.

2. Jeſus aber vnd ſeine Jünger wurden auch auff die Hochzeit geladen.

Jheſus oc hans Diſciple bleffue ocſaa indbødne til Brøllup.

3. Vnnd da es am Wein gebrach/ ſpricht die Mutter Jeſu zu jhm: Sie haben nicht Wein.

Oc der dem fattedis Vin / ſiger Jheſu Moder til hannem/ De haffue icke Vin.

4. Jeſus ſpricht zu jhr: Weib was hab ich mit dir zuſchaffen? Meine ſtunde iſt noch nicht kommen.

Jheſus ſiger til hende/ Quinde/ huad haffuer jeg met dig at gøre? Min time er icke end nu kommen.

5. Seine Mutter ſpricht zu den Dienern: Was er euch ſaget das thut.

Hans Moder ſiger til Tienerne/ Huad ſom hand ſiger eder/ det gører.

6. Es waren aber allda ſechs ſteinern Waſſerkrüge/ geſetzet nach der weiſe der Jüdiſchen reinigung/ vnnd gieng je inn einen zwey oder drey Maß.

Oc der Vaare ſex Vandkar aff ſten ſette effter Jødernis renſelſis ſkick / oc der gick vdi huert/ tho eller tre Maader.

7. Jeſus ſpricht zu jhnen: Füllet die Waſſerkrüge mit Waſſer. Vnnd ſie fülleten ſie biß oben an.

Jheſus ſiger til dem / Fylder Vandkarene met vand. Oc de fyllede dem til det øffuerſte.

8. Vnd er ſpricht zu jnen: Schöpffet nun/ vñ bringets dem Speißmeiſter. Vnd ſie brachtens.

Oc hand ſiger til dem / Øſer nu / oc bærer til Køgemeſteren. Oc de bare frem.

9. Als aber der Speißmeiſter koſtet den Wein/ der Waſſer geweſen war/ vnd wuſte nicht von wannen er kam/ die Diener aber wuſtens / die das Waſſer geſchöpfft hatten/ ruffet der Speißmeiſter dem Breutigam.

Men der Køgemeſteren ſmagede den Vin/ ſom vaar vand / oc viſte icke hueden hand kom / men Tienerne viſte det/ ſom øſde vandet. Da kalder Køgemeſteren Brugommen.

Kapitola II.

2. Tehdy pozwán geſt také Gežiſs y Včedlnjcy geho na Swatbu.

A był też wezwan Jezus y zwolennicy iego na weſele.

3. A když ſe nedoſtalo Wijna/ řekla Matkla Gežiſſowa k němu/ Wijna nemagij.

Thám gdy nie zſtáło winá/ rzekłá máthká Jezuſowá do niego: Winá nie máiá.

4. Y řekl gij Gežiſs: Co mně a tobě Ženo? geſſtě nepřiſſla hodina má.

Ale iey rzekł Jezus: Coż mi do ciebie niewiáſto? ieſzcżec nie przyſzłá godźiná moiá.

5. Řekla Matka geho k ſlužebnijkuom: Cožkoli wám dij/ včiňte.

Zátym rzekłá mátká iego ſługam: Cokolwiek wam rzecże/ cżyńcie.

6. A bylo tu kamenných Sſtaudwij ſſeſt poſtaweno/ wedlé očiſſťowánij židowſkého/ berauc w ſebe gednakaždá Měřice dwě nebo tři.

Y były tám ſześć ſtagiew kámiennych według ocżyśćiánia Żydowſkiego poſtáwionych / biorąc káżda w ſie dwá ábo trzy dzbany.

7. Řekl gim Gežiſs: Naplňte Sſtaudwe wodau / y naplnili ge až do wrchu.

Y rzekł im Jezus: Naleyćie pełne ty ſtagwie wody/ á ták nalali ie pełne áż y z wirzchem.

8. Y řekl gim Gežiſs: Naléwagtež giž / a neſte wrchnijmu Zpráwcy Swatby: Y neſli gſau.

Tedy im rzekł: Cżyrpayćie z teraz á podáyćie przednieyſzemu ſpráwcy/ á ták oni podali.

9. A když okuſyl wrchnij Zpráwce wody Wjnem včiněné/ a newěděl odkudby bylo/ ale Služebnijcy wěděli kteřijž wážili wodu/ powolal Ženicha prwnij Zpráwce hoduow.

Skoro tedy ſkoſztował przednieyſzy ſpráwcá wody oney ktorá ſie zſtáłá winem (á niewiedźiał ſkadby było/ lecż ſłudzy wiedźieli ktorzy wode cżyrpáli/) wezwał k ſobie oblubienca onto przedniey ſzy ſpráwcá.

ב

10 ואמר לה כל־נש לוקדם חמרא טבא מיתא ומא דארויו הידין אינא דבציר אנת הין נטרתיהי לחמרא טבא עד מכא להשא:

E diceli, Ogni huomo penne prima il buon vino: e come le persone hanno spenta la sete allora pone il peggiore: ma tu hai seruato il buon vino insin ad hora.

11 הדא הי אתא קדמיתא דעבד ישוע בקטנא ד גלילא ואודע שובחה והימנו בה תלמידוהי:

Questo principio di segni fece IESV in Cana città di Galilea, e manifestò la sua gloria: e i suoi discepoli credettero in lui.

12 בתר הדא נחת לכפר נחום הו ואמה ואחוהי ותלמידוהי ותמן הוו קליל יומתא:

Doppo questo, scese in Capernaum, egli e sua madre, e i suoi fratelli, e i suoi discepoli: e non vi dimoraron molti giorni.

13 וקריב הוא פצחא דיהודיא וסלק לאורשלם ישוע:

Perche la solennità della Pascha de Giudei era vicina, IESV adunque sali in Ierusalem.

14 ואשכח להנון דזבנין תורא ועניא ויונא ולמערפנא דיתבין:

E trouò nel tempio quei che vendeuano buoi e pecore, e colombe, e i cambiatori la a sedere:

15 ועבד לה פרגלא מן חבלא ולכלהון אפק מן היכלא ולעניא ולתורא ולמערפנא ואשד עורפנהון ופתוריהון הפך:

E fatta vna sferza di funicelle, scacciò tutti del tempio, e le pecore, e i buoi, e sparse i denari de cambiatori, e mandò sotto sopra i banchi.

ב

10 ויאמר אליו כל־איש בראשונה יין טוב שם וכאשר שכרו או את־הצעיר ואת נצרתה את־היין הטוב עד־עתה:

Y dizele, Todo hombre pone primero el buen vino: y quando ya estan hartos, entonces loque es peor: mas tu has guardado el buen vino hasta aora.

11 זאת עשה ישוע תחלת אותתיו בקנה הגליל ויגל את־כבודו ויאמינו בו תלמידיו:

Este principio de sennales hizo el Sennor en Cana de Galilea, y, manifestó su gloria: y sus Discipulos creyeron enel.

12 ואחרי כן־ירד לכפר נחום הוא ואמו ואחיו ותלמידיו ושם היו ימים לא רבים:

Despues deesto decindió à Capernaum, el, y su madre, y hermanos, y Discipulos: y estuuieron alli no muchos dias:

13 וקרוב היה פסח היהודים ויעל ישוע אל־ירושלים:

Y estaua cerca la Pascua de los Iudios; y subió Iesus à Ierusalem.

14 וימצא בהיכל את־המוכרים את־צנה ואלפים ויונים ואת־מתערבים יושבים:

Y halló enel Templo losque vendian bueyes y ouejas, y palomas, y los cambiadores sentados.

15 ויעש לו שוט מחבלים וישלך כלם מהיכל וגם את־צנה ושורים וישפך את־אגורות המתערבים ושלחנותם הפך:

Y hecho vn açote de cuerdas, echólos à todos del Templo: y las ouejas, y los bueyes: Y derramó los dineros de los cambjadores, y trastornó las mesas.

β'.

10. Καὶ λέγει αὐτῷ, πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι.

Et lui dit, Tout homme sert le bon vin le premier, & puis le moindre apres qu'on à beu plus largement: mais toi tu as gardé le bon vin iusqu'à maintenant

11. Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ ἰησοῦς ἐν κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Iesus fit ce commencement de signes en Cana ville de Galilee, & manifesta sa gloire: & ses disciples creurent en lui.

12. Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς καπερναοὺμ, αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.

Apres cela il descendit en Capernaum, lui & sa mere, & ses freres, & ses disciples: & demeurerent la vn bien peu de iours:

13. Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς.

Car la solennité de la Pasque des Iuifs estoit prochaine. Iesus donc monta en Ierusalem.

14. Καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς, καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους.

Et trouua au temple des gens qui vendoyent bœufs, & brebis pigeons: & les changeurs qui y estoyent assis.

15. Καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων, πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα, καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε.

Et ayant fait vn fouët de cordelettes, il les ietta tous hors du temple, & les brebis, & les bœufs: & respandit la mõnoye des changeurs, & renuersa les tables.

CAP. II.

10. Et dicit ei, Omnis homo primum bonum vinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem servasti vinum bonum usque adhuc.

And said unto him/ Al men at ẏ beginning set forth good wine / & when men haue well drunke / then that which is worse: but thou hast kept backe the good wine untill now.

11. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ: & manifestavit gloriam suã, & crediderunt in eum discipuli eius.

This beginning of miracles did Jesus in Cana a towne of Galile/ and shewed forth his glorie: and his disciples beleeued on him.

12. Post hoc descendit Capharnaum ipse & mater eius, & fratres eius, & discipuli eius: & ibi manserunt non multis diebus.

After that hee went downe into Capernaum/ hee and his mother / and his brethren / and his disciples: but they continued not many dayes there.

13. Et prope erat Pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam.

For the Jewes Passeouer was at hand. Therefore Jesus went up to Jerusalem.

14. Et invênit in templo vendentes boves & oves & columbas, & numularios sedentes.

And he founde in the Temple those that sold oxen/ and sheepe / and doues/ and changers of money/ sitting there.

15. Et cùm fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oves quoque & boves, & numulariorum effudit æs, & mensas subvertit.

Then he made a scourge of small cordes / & draue them al out of the Temple with the sheepe and oxen / and powred out the changers money / and ouerthrewe the tables

Das II. Capitel.

10. Und spricht zu jm: Jederman gibt zum ersten den guten Wein/ vnd weñ sie truncken worden sind/ als denn den geringern/ Du hast den guten Wein bißher behalten.

Oc siger til hannem/ Huermand giffuer først den gode Vin/ oc naar de ere bleffne druckne/ den som ringer er/ Du haffuer foruaret den gode Vin indtil nu.

11. Das ist das erste Zeichen das Jesus thet/ geschehen zu Cana in Galilea/ vñ offenbaret seine Herrligkeit. Und seine Jünger glaubten an jhn.

Det er det første Tegen som Jhesus giorde / som skede i Cana vdi Galilea/ oc hand obenbarede sin Herlighed. Oc hans Disciple trode paa hannem.

12. Darnach zoch er hinab gen Capernaum / Er / seine Mutter / seine Brüder/ vnd seine Jünger/ vnd bleib nicht lange daselbst.

Der effter drog hand ned til Capernaum/ Hand hans Moder/ hans Brødre/ oc hans Disciple/ oc bleff der icke lenge.

13. Unnd der Jüden Ostern waren nahe / vnnd Jesus zoch hinauff gen Jerusalem.

Oc Jødernis Paaske vaar nær / oc Jhesus drog op til Jerusalem.

14. Unnd fand im Tempel sitzen/ die da Ochsen Schaff vnnd Tauben feil hatten/ vnd die Wechßler.

Oc fand dem sidendis i Templen/ som haffde Oxen/ Faar / oc Duer fal/ oc Vedzlere.

15. Und er machete eine Geissel auß Stricken/ vnd trieb sie alle zum Tempel hinauß / sampt den Schafen vnd Ochsen / vnd verschüttet den Wechßlern das Gelt / vnnd stieß die Tische vmb.

Oc hand giorde en Suøbe aff snorer/ oc dreff dem alle vd aff Templen / met Faar oc Oxen / oc spilte Vedzlernis Pendinge / oc omstøtte Bordene.

Kapitola II.

10. A řekl gemu: Každý Člowěk/ napprwé dobré Wjno dáwá: a kdyžby se podnapili/ tehdy to které horssý gest. Ale ty zachowal gsy Wjno dobré až dosawád.

Rzekł mu: Wßyscyć naprzod dawáia wino dobre/ á gdy się goście wedle potrzeby nápiją/ tedy to co iest podleyße/ a tyś dobre wino chował áż do tąd.

11. Ten včinil Gežijs počátek diwuow w Káně Galilegské/ a zgewil Sláwu swau: y vwěřili w něho Včedlnijcy geho.

Tenci początek cudow vczynił Jezus w Kanie miásteczku Galileyskim/ áby oznaymił chwałę swą/ Y vwierzyli weń zwolennicy iego.

12. Potom sstaupil do Kafarnaum ony Matka geho/ y Bratřij / y Včedlnijcy: a tu pobyli ne mnoho dnij.

Potym ßedł do Kápernaum sam/ y mátká/ y bracia/ y zwolennicy iego/ á mießkáli tám przez máły czás.

13. Byla pak blijzko weliká noc Židowská. Y wstaupil Gežijs do Geruzaléma.

Abowiem byłá blisko Wielkánoc Żydowska/ á dla thegoż ßedł Jezus do Jeruzalem.

14. A nalezl w Chrámě ano prodáwagij Woly/ Owce/ Holuby/ a Penězoměnce sedijcy.

Y ználazł w kościele ony ktorzy przedawáli woły/ owce/ y gołębie/ ktemu y bánkierze siedzace.

15. A když vdělal Bič z prowázkuow/ wssecky wyhnal z Chrámu/ Owce také y Woly/ a Penězoměncům rozsypal Penijze/ a stoly přewracel.

A vczyniwßy bycz z powrozow/ wygnał wßytki z kościoła/ owce y woły y pieniadze bánkierow rozsypał/ á st[o]ły zprzewrácał.

ב

16 וַלְהָנוּן דַּמְזַבְּנִין יַוְנָא אֲמַר שְׁקוּלוּ הָלֵין מִכָּא וְלָא תֶּעְבְּדוּנָהּ לְבַיְתֵהּ דְּאָבִי בֵּית תַּאגוּרְתָּא׃

E disse à quelli che vendeuano le colombe, Leuate via queste cose di quà, è non fate la casa di mio Padre, vn luogo di mercato.

17 וְאֶתְדְּכַרוּ תַּלְמִידַוְהִי דַּכְתִיב דְּטַנְנֵהּ דְּבַיְתָךְ אַכְלַנִי׃

Allora i suoi discepoli si ricordarono: ch'egli è scritto. Il Zelo de la casa tua m'ha diuorato.

18 עֲנוֹ דֵּין יְהוּדָיֵא וְאֶמַרוּ לֵהּ מָנָא אָתָא מַחְוֵא אַנְתְּ לַן דְּהָלֵין עָבֵד אַנְתְּ׃

La onde i Giudei risposero, e disserli, che segno ci mostri tu, perche tu facci queste cose?

19 עֲנָא יֶשׁוּע וְאֶמַר לְהוֹן סְתוּרוּ הַיְכְלָא הָנָא וְלִתְלָתָא יוֹמִין אֲנָא מְקִים אֲנָא לֵהּ׃

IESV rispose, e disse loro, Distruggere questo tempio & io in tre giorni lo drizzarò su.

20 אֶמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לְאַרְבְּעִין וְשֵׁת שְׁנִין אֶתְבְּנִי הַיְכְלָא הָנָא וְאַנְתְּ לִתְלָתָא יוֹמִין מְקִים אַנְתְּ לֵהּ׃

Allora i Giudei dissero, Questo tempio fu edificato in quarantasei anni, e tu lo drizzarai su in tre giorni?

21 הוּ דֵּין אָמַר הֲוָא עַל הַיְכְלָא דְּפַגְרֵהּ׃

Ma egli diceua questo del tempio del corpo suo.

22 כַּד קָם דֵּין מִן בֵּית מִיתֵא אֶתְדְּכַרוּ תַּלְמִידַוְהִי דְּהָדָא אָמַר הֲוָא וְהַיְמִנוּ לִכְתָבָא וְלַמֶּלְתָא דְּאָמַר יֶשׁוּע׃

Quando dunque fu risuscitato da morte, i suoi discepoli si ricordorono, ch'egli haueua lor detto questo: e credettero à la scrittura, & à la parola che IESV haueua detta.

23 כַּד אִיתַוְהִי הֲוָא יֶשׁוּע בְּאוּרִשְׁלֶם בְּפִצְחָא בְּעַדְעִדָא סַגִּיאֵא הַיְמִנוּ בֵּהּ דַּחֲזוֹ אָתְוָתָא דְּעָבֵד׃

Et essendo egli in Ierusalem di Pascha nel giorno de la festa, molti credettero nel suo nome, vedendo i suoi segni ch'ei faceua.

ב

16 וְלַמּוֹכְרִים אֶת־הַיּוֹנִים אָמַר שְׂאוּ אֶת־הָאֵלֶּה מִפֹּה וְאַל תַּעֲשׂוּ אֶת־בֵּית אָבִי לְבֵית סָחַר׃

Y à losque vendian las palomas dixo, Quitad de aqui esto: y no hagays la casa de mi Padre casa de mercado.

17 וַיִּזְכְּרוּ תַלְמִידָיו כִּי־נִכְתָּב הָיָה קִנְאַת בֵּיתְךָ אֲכָלָתְנִי׃

Entonces se acordaron sus Discipulos, que està escripto, El zelo de tu Casa me comió.

18 וַיַּעֲנוּ הַיְּהוּדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ מָה אוֹת תַּרְאֶה אוֹתָנוּ כִּי־אֶת הָאֵלֶּה עֹשֶׂה אַתָּה׃

Y los Iudios respondieron y dixeronle, Que sennal nos muestras de que hazes esto?

19 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ הַתִּירוּ אֶת־הַהֵיכָל הַזֶּה וּבִשְׁלֹשֶׁת יָמִים אֲקִימֶנּוּ׃

Respondió Iesus y dixoles, Desatad este templo, y en tres dias, yo lo leuantare.

20 וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים אַרְבָּעִים וָשֵׁשׁ שָׁנִים נִבְנָה הַהֵיכָל הַזֶּה וְאַתָּה בִשְׁלֹשֶׁת יָמִים תְּקִימֶנּוּ׃

Dixeron luego los Iudios, En quarenta y seys annos fué este templo edificado, y y tu entres dias lo leuantarás?

21 וְהוּא אָמַר עַל־הֵיכַל גְּוִיָּתוֹ׃

Mas el hablaua del templo de su cuerpo.

22 וְכַאֲשֶׁר קָם מִמֵּתִים וַיִּזְכְּרוּ תַלְמִידָיו כִּי זֹאת אָמַר אֲלֵיהֶם וַיַּאֲמִינוּ לַכְּתָב וְלַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֵּר יֵשׁוּעַ׃

Portanto quando resuscito de los muertos, sus Discipulos se acordaron que (les) auia dicho esto, y creyeron a la Escriptutà, y à la palabra que Iesus auia dicho.

23 וְכַאֲשֶׁר הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם בַּפֶּסַח בֶּחָג רַבִּים הֶאֱמִינוּ בִשְׁמוֹ בִּרְאוֹתָם אֶת־הָאוֹתוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה׃

Y estando en Ierusalem en la Pascua, en el dia de la Fiesta, muchos creyeron en su nombre viendo sus sennales que hazia.

β'.

16. Καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν, ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, οἶκον ἐμπορίου.

Et dit à ceux qui vendoyent les pigeons, Ostez ces choses d'ici, & ne faites point de la maison de mon Pere vn lieu de marché.

17. Ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστὶν, ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεταί με.

Lors ses disciples eurent souuenance qu'il estoit escrit, Le zele de ta maison m'a rongé.

18. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς;

Les Iuifs donc prenans la parole, lui dirent, Que signe nous monstres-tu, que tu entreprens de faire telles choses?

19. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.

Iesus respondit, & leur dit, Abbatez ce temple-ci, & en trois iours ie le releuerai.

20. Εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν;

Les Iuifs donc dirent, On a esté quarante six ans à bastir ce temple, & tu le releueras en trois iours?

21. Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.

Mais il parloit du temple de son corps.

22. Ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν αὐτοῖς, καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ ἰησοῦς.

Parquoi quand il fut ressuscité des morts, ses disciples eurent souuenance qu'il leur auoit dit cela, & creurent à l'Escriture, & à la parole que Iesus auoit dite.

23. Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.

Et comme lui estoit en Ierusalem à Pasque au iour de la feste, plusieurs creurent en son Nom, contemplans les signes qu'il faisoit.

CAP. II.

16. Et his qui columbas vendebant, dixit, Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.

And sayde vnto them that solde doues/ Take these things hence: make not my Fathers house / and house of marchandise.

17. Recordati sunt verò discipuli eius quia scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me.

And his disciples remembred/ that it was written/ The zeale of thine house hath eaten me vp.

18. Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Quod signum ostendis nobis quia hæc facis?

Then answered the Jewes/ and said vnto him / What signe shewest thou vnto vs/ that thou doest these things?

19. Respondit Iesus, & dixit eis, Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.

Jesus answered and said vnto them/ Destroy this Temple/ & in three dayes I will rayse it vp againe.

20. Dixerunt ergo Iudæi, Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?

Then said the Jewes/ Fourtie & six yeres was this Temple a building/ and wilt thou reare it vp in three dayes?

21. Ille autem dicebat de templo corporis sui.

But he spake of the Temple of his bodie.

22. Cùm ergo resurrexisset à mortuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat, & crediderunt scripturæ, & sermoni quem dixit Iesus.

Assoone therefore as he was risen from the dead/ his disciples remembred that he thus said vnto them: and they beleeued the Scripture / and the word which Jesus had said.

23. Cum autem esset Ierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa eius quæ faciebat.

Nowe when he was at Jerusalem at the Passeouer in the feast / many beleeued in his Name / when they sawe his miracles which he did.

Das II. Capitel.

16. Vnd sprach zu denen/ die da Tauben feil hatten: Traget das von dannen/ vnd machet nicht meines Vaters Hauß zum Kauffhause.

Oc hand sagde til dem / som solde Duer / Bærer dette bort/ Oc gærer icke min Faders Huss/ til it Købehuss.

17. Seine Jünger aber gedachten daran/ das geschrieben stehet: Der Eifer vmb dein Hauß hat mich gefressen.

Men hans Disciple tenckte paa det / som staar screffuit / Nidkærhed for dit Huss / haffuer ædet mig.

18. Da antwortten die Jüden / vnd sprachen zu jhm: Was zeigest du vns für ein Zeichen / daß du solches thun mögest?

Da suarede Joderne/ oc sagde til hannem/ Huad viser du oss for it Tegen / at du maat gøre saadant?

19. Jesus antwortet vnd sprach zu jhnen: Brechet disen Tempel / vnnd am dritten tage wil ich jn auffrichten.

Jhesus suarede / oc sagde til dem / Bryder denne Tempel ned/ oc paa tredie dag vil ieg opreyse den.

20. Da sprachen die Jüden: Diser Tempel ist inn sechs vnd viertzig Jaren erbauet / vnd du wilt jhn in dreyen tagen auffrichten?

Da sagde Joderne/ denne Tempel er opbygd i sex oc fyretiue aar/ oc du vilt opreyse den i tre dage?

21. Er aber redet von dem Tempel seines Leibs.

Men hand talede om sit Legemis Tempel.

22. Da er nun aufferstanden war/ von den Todten gedachten seine Jünger dran / daß er diß gesagt hatte/ vnd glaubten der Schrifft / vnnd der Rede/ die Jesus zu jnen gesagt hatte.

Der hand vaar nu opstanden fra de Døde/ tenckte hans Disciple der paa / at hand dette haffde sagd/ oc de trode Scrifften / oc den Tale som Jhesus haffde sagd.

23. Als er aber zu Jerusalem war/ in den Ostern auff dem Fest/ glaubten vil an seinen Namen/ da sie die Zeichen sahen die er thet.

Oc der hand vaar i Jerusalem/ om Paasken paa Hontiden / da trode mange paa hans Naffn / der de saae de Tegen / som hand giorde.

Kapitola II.

16. A těm kteřijž Holuby prodáwali/ řekl: Odnesstež tyto wěcy odsud/ a nečiňte Domu Otce mého Domem ku peckým.

Tákże y tym co gołębie przedawáli rzekł: Wynieście tho ztad / á nie czyńcie z domu Oycá mego domu ku pieckiego.

17. Y rozpomenuli se Včedlnijcy geho že psáno gest: Horliwost Domu twého snědla mne.

Y przypomnieli sobie zwolennicy iego to co było napisano: Zápalczywa miłość k domowi twemu zżárłá mie.

18. Tehdy odpowěděli Židé/ a řekli gemu: Které znamenij vkazugess nám / že tyto wěcy činijss?

A ták Zydowie odpowiedziawszy rzekli mu: Coż zá znák okázuiesz nam iż to czyniß?

19. Odpowěděl Gežijss / a řekl gim: Zrusste Chrám tento/ a we třech dnech wyzwedu gey

A Jezus odpowiedziawszy rzekł im: Rozwalcie ten kościoł/ á ia gi we trzech dniach wystáwię.

20. Y řekli židé: Cžtyřidceti a ssest Leth dělán gest Chrám tento/ a ty we třech dnech wzdělati chcess gey?

Tedy rzekli Zydowie: Przez cżterdzieści y sześć lat budowan iest then kościoł/ á thy go chcesz we trzech dniach wystáwić.

21. Ale on prawil o Chrámu těla swého.

Ale on mowił o kościele ciáłá swo iego.

22. Protož když z mrtwých wstál / rozpomenuli se Včedlnijcy geho / že gest to powěděl. Y uwěřili pijsmu / a te řeči kteraujž mluwil gim.

Y gdy pothym zmartwych wstał/ wspomionęli zwolennicy iego iż im to powiedał/ y uwierzyli pismu y słowu ktore mowił Jezus.

23. A když byl w Geruzalémě na Welikau noc w den Swátečnij/ mnozý uwěřili we Gméno geho / widauce diwy geho kteréž činil.

Thámże gdy był w Jeruzálem ná dzień święty Wielkonocny / wiele ich uwierzyli w imię iego/ pátrząc ná iego cudá ktore okázował.

ב | ב | β'.

24 הו דין ישוע לא מהימן הוא להון נפשה מטול דהו ידע הוא לכלנש׃

Ma Iesv non si fidaua di loro, percioche li conosceua tutti.

24 וישוע לא האמין את נפשו להם על כי הוא ידע אותם כלם׃

Mas el mismo Iesus no se confiaua á si mismo dellos, porque el conocia á todos:

24. Αὐτὸς δὲ ὁ ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας.

Mais Iesus ne se fioit point à eux, par ce qu'il les cognoissoit tous.

25 ולא סניק הוא דאנש נסהד לה על כל ברנש הו גיר ידע הוא מנא אית בברנשא׃

E non haueua bisogno che alcuno gli rendesse testimonianza de l'huomo: conciosia cosa ch'egli sapeua benissimo quel che era ne l'huomo.

25 על כן לא היה צרכו אשר יעיד איש על האדם כי הוא ידע מה היה באדם׃

Y no tenia necessidad que alguien le diesse testimonio del hombre: Porque el sabia lo que auia en el hombre.

25. Καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τὶς μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Et qu'il ne lui estoit point de besoin qu'aucun lui rendist tesmoignage de l'homme: car lui mesme sauoit ce qui estoit en l'homme.

ג | ג | ΚΕΦΑΛ. γ'.

1 אית הוא דין תמן חד מן פרישא ניקדימוס שמה הוא ארכונא דיהודיא׃

Ora vi era vn huomo de l'ordine de Farisei, nominato Nicodemo, vno de principali tra Giudei.

1 ויהי איש מפרושים ושמו נקידם והוא רב היהודים׃

Y auia vn hombre de los Phariseos que se llamaua Nicodemo, principe de los Iudios.

ΗΝ δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν φαρισαίων, νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν ἰουδαίων.

Or y auoit-il vn homme d'entre les Pharisiens nommé Nicodeme, l'vn des principaux d'entre les Iuifs.

2 הנא אתא לות ישוע בלליא ואמר לה רבי ידעינן דמן אלהא אשתדרת מלפנא לא גיר אנש משכח הלין אתותא למעבד דאנת עבד אנת אלא מן דאלהא עמה׃

Costui venne à Iesv di notte, e disseli, Maestro, noi sappiamo che tuo sei venuto per maestro da Dio: percioche niuno puo far questi segni, che fai tu, se Iddio non è con lui.

2 והוא בא אל ישוע בלילה ויאמר אליו רבי ידענו כי מאלהים באת מלמד כי איש לא יוכל לעשות את האותות אשר את עשה לא אם יהיה אלהים עמו׃

Este vino á Iesus de noche, y dixole, Rabbi, sabemos que has venido de dios por maestro: porque nadie puede hazer estas sennales que tu hazes, si no fuere Dios con el.

2. Οὗτος ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ῥαββί, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ.

Cestui-ci vint de nuict à Iesus, & lui dit, Maistre, nous sauons que tu es vn Docteur venu de Dieu: car nul ne peut faire ces signes que tu fais, si Dieu n'est auec lui.

3 ענא ישוע ואמר לה אמין אמין אמר אנא לך דאין אנש לא מתילד מן דריש לא משכח דנחזא מלכותה דאלהא׃

Iesv rispose, e disseli, In verità, in verità io ti dico: che chi non nasce di nuouo, non può vedere il regno di Dio.

3 ויען ישוע ויאמר אליו אמן אמן אומר אני לך אם איש לא יולד מלמעלה לא יוכל לראות את מלכות אלהים׃

Respondió Iesus, y dixole, De cierto de cierto te digo, que el que no naciere otra vez, no puede ver el Reyno de Dios.

3. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Iesus respondit, & lui dit, En verité, en verité ie te di, Sinon que quelcun soit né derechef, il ne peut voir le royaume de Dieu.

4 אמר לה ניקדימוס איכנא משכח דנתילד גברא סבא דלמא משכח תוב לכרסא דאמה דתרתין ובנין למעל ונתילד׃

Nicodemo disse à lui, Come può vn huomo nascere quando egli è vecchio? può egli entrare vn'altra volta nel ventre di sua madre, e nascere?

4 ויאמר אליו נקידם איך יוכל אדם להולד וזקן הוא אם שנית יוכל לבוא בבטן אמו ולהולד׃

Dizele Nicodemo, Como puede el hombre nacer siendo viejo? puede entrar otra vez en el vientre de su madre, y nacer?

4. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νικόδημος, πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι;

Nicodeme lui dit, Comment peut l'homme naistre, quand il est ancien? peut il derechef entrer au ventre de sa mere, & naistre?

CAP. II.

24. Ipse autem Iesus, non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes.

But Jesus did not commit himselfe vnto them, because he knew them all.

Das II. Capitel.

24. Aber Jesus vertrauet sich jnen nicht/ denn er kannte sie alle.

Men Jhesus betrode sig dem icke/ Thi hand kende dem alle.

Kapitola II.

24. Ale on Gežijš neswěřil sebe samého gim/ proto/ že gest on znal wšecky.

Ale sam Jezus nie zwierzał sie im/ dla tego iż znał wszytki.

25. Et quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

And had no neede that any shoulde testifie of man: for he knew what was in man.

25. Vnd bedorffte nicht/ daß jemand Zeugniß gebe von einem Menschen/ denn er wuste wol was im Menschen war.

Oc haffde icke behoff/ at nogen skulde giffue vidnisbyrd om it Menniske/ Thi hand viste vel/ huad der vaar i Mennisken.

25. Aniž bylo potřebij gemu aby kdo swědectwj wydal o člowěku: neb on wěděl/ coby bylo w člowěku.

A nie było mu potrzeba/ aby był ktho miał dać temu świádectwo o człowieku/ ábowiem on wiedział co było w człowieku.

CAP. III.

Erat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum.

There was now a man of the Pharises named Nicodemus, a ruler of the Jewes.

Das III. Capitel.

Es war aber ein Mensch vnter den Phariseern/ mit Namen Nicodemus/ ein Oberster vnter den Jüden.

Eder vaar it Menniske iblant Phariseerne/ som heed Nicodemus/ en Offuerste iblant Joderne.

Kapitola III.

Byl pak člowěk z Zákonijkůw Nykodém gménem/ Knijže židowské.

Był też niektory z Fáryzeuszow/ ktoremu było imie Nykodem/ Kśiąże Zydowskie.

2. Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei, Rabbi, scimus quia a Deo venisti magister, nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.

He came to Jesus by night, and said vnto him, Rabbi, we knowe that thou art a teacher come from God: for no man could doe these miracles that thou doest, except God were with him.

2. Der kam zu Jesu bey der Nacht/ vnd sprach zu jhm: Meister/ wir wissen/ daß du bist ein Lehrer von Gott kommen/ denn niemand kan die Zeichen thun/ die du thust/ es sey denn Gott mit jhm.

Hand kom til Jhesum om natten/ oc sagde til hannem/ Mestere/ Wi vide/ at du est en Lærere kommen aff Gud/ Thi ingen kand gøre de Tegen/ som du gør/ vden Gud er met hannem.

2. Ten přišel k Gežijšowi w noci/ a řekl gemu: Mistře/ wijme že gsy od Boha přišel Mistr. Nebo žádný nemůže těch diwůw činiti kteréž ty činijš/ leč by byl s nim Bůh.

Ten przyszedł do Jezusa w nocy/ y rzekł mu: Mistrzu/ wiemy żeś przyszedł od Bogá Mistrzem/ Bo żaden tych známion czynić nie może/ ktore ty okázujesz/ jeśliby z nim Bog nie był.

3. Respondit Iesus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.

Jesus answered, and said vnto him, Verely, verely I say vnto thee, except a man be borne againe, he can not see the kingdome of God.

3. Jesus antwortet/ vnd sprach zu jhm: Warlich/ warlich ich sage dir/ Es sey denn/ das jemand von neuen geborn werde/ kan er das Reich Gottes nicht sehen.

Jhesus suarede/ oc sagde til hannem/ Sandelige/ sandelige/ Jeg siger dig/ Vden saa er/ at nogen bliffuer fød paa ny/ da kand hand icke see Gudz Rige.

3. Odpowěděl Gežijš/ a řekl gemu: Gistě gistě prawjm tobě: Nenarodijli se kdo znowu/ nemůžeť widěti Králowstwij Božijho.

Tedy mu Jezus odpowiedáiąc rzekł: Záprawdę záprawdę tobie powiedam/ jeśli się kto nie národzi znowu/ nie może widzieć krolestwá Bożego.

4. Dicit ad eum Nicodemus, Quomodo potest homo nasci, cùm sit senex? nunquid potest in ventrem matris suæ iterum introire, & nasci?

Nicodemus said vnto him, How can a man be borne which is olde? can he enter into his mothers wombe againe, and be borne?

4. Nicodemus spricht zu jhm: Wie kan ein Mensch geboren werden/ wenn er alt ist? Kan er auch widerumb inn seiner Mutter Leib gehen/ vnd geboren werden?

Nicodemus siger til hannem/ Huorledis kand it Menniske fødis/ naar hand er gammil? Kand hand oc gaa i sin Moders Liff igen/ oc fødis?

4. Řekl k němu Nykodém: Kterak se může Člowěk naroditi gsa starý? Zdali může opět w žiwot Matky swé wgijti a naroditi se?

Rzekł do niego Nykodem: Jakoż się może człowiek rodzić gdy jest stary? Izali może wnidź w żywot mátki swey powtore/ y národzić się?

ג

5 ענא ישוע ואמר לה אמין אמין אמר אנא לך דאן אנש לא מתילד מן מיא ורוחא לא משכח דיעול למלכותא דאלהא:

Rispose IESV, In verità, in verità io ti dico, che chi non nasce d'acqua e di Spirito, non può entrar nel regno di Dio.

6 מדם דיליד מן בסרא בסרא הו ומדם דיליד מן רוחא רוחא הו:

Quel che è nato di carne, è carne, e quel che è nato di Spirito, è spirito.

7 לא תתדמר דאמרת לך דולא לכון למתילדו מן דריש:

Non ti marauigliare ch'io t'habi detto, che vi bisogna nascer di nuouo.

8 רוחא אתר דצביא נשבא וקלה שמע אנת אלא לא ידע אנת איכבא אתיא ולאיכא אזלא הכנא איתוהי כל־נש דיליד מן רוחא:

Il vento spira doue vuole, e tu odi il suo strepito, ma non sai donde viene, ne doue va: Così è ognuno che è nato di Spirito.

9 ענא ניקדימוס ואמר לה איכנא משכחין הלין למהוא:

Nicodemo rispose, e disseli, Come si posson far queste cose?

10 ענא ישוע ואמר לה אנת הו מלפנא דיסריל והלין לא ידע אנת:

IESV rispose, e disseli, Tu sei maestro in Israel, e non sai queste cose?

11 אמין אמין אמר אנא לך דמדם דידעינן ממללינן ומדם דחזין מסהדינן וסהדותן לא מקבלין אנתון:

In verità, in verità io ti dico, che noi parliamo quel che sappiamo, e testimoniamo quello che habbiam veduto: e voi non riceuete la nostra testimonianza.

12 אן דבארעא אמרת לכון ולא מהימנין אנתון איכנא אן אמר לכון ד דבשמיא תהימנונני:

Se io v'ho dette cose terrene, e non le credete: come crederete voi, se io vi dirò le cose celesti.

ג

5 ויען ישוע אמן אמן אומר אני לך אם איש לא יולד ממים ומרוח לא יוכל לבוא אל־מלכות אלהים:

Y respondió Iesus, Decierto, decierto te digo, que el que no renaciere de agua y de Espiritu, no puede entrar en el Reyno de Dios.

6 אשר נולד מבשר בשר הוא ואשר נולד מרוח רוח הוא:

Loque es nacido de carne, carne es: y loque es nacido de Espiritu, Espiritu es.

7 אל־תתמה כי אמרתי צריך להולד אתכם מלמעלה:

No te marauilles de: que te dixe, Necessario hos es nacer otra vez.

8 הרוח איה תאבה נושבה ואת־קולו תשמע אבל לא ידעתה מאין תבוא ואנה תלך כן יש כל־הנולד מן־הרוח:

El viento de donde quiere sopla: y oyes su sonido, mas ni sabes de donde viene, ni donde vaya: ansi es todo aquel que es nacido de espiritu:

9 ויען נקדם ויאמר לו איככה האלה יוכלו להיות:

Respondió Nicodemo, y dixole, Como puede esto hazerse?

10 ויען ישוע ויאמר אליו האת הוה המלמד בישראל ואת האלה לא ידעתה:

Respondió Iesus y dixole, Tu eres el Maestro de Israel, y no sabes esto?

11 אמן אמן אומר אני לכם כי את־אשר ידענו אומרים אנחנו ואת־אשר ראינו מעידים אנחנו ואת־עדותינו לא מקבלים אתם:

Decierto decierto te digo, que loque sabemos hablamos; y de loque auemos visto, testificamos: y no recibis nuestro testimonio,

12 אם את־אשר בארץ המה אמרתי לכם ולא מאמינים אתם איך אם אומר לכם את־אשר על־שמי שמים המה תאמינו:

Si os he dicho cosas terrenas, y no creeys, como creereys, si os dixere las celestiales?

γ'.

5. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Iesus respondit, En verité, en verité ie te di, Sinon que quelcun soit né d'eau & d'Esprit, ne peut entrer au royaume de Dieu.

6. Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστι· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι.

Ce qui est né de la chair, est chair: & ce qui est né de l'esprit, est esprit.

7. Μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι, δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.

Ne t'esmerueille point que ie t'ai dit, il vous faut estre nés derechef.

8. Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος.

Le vent souffle ou il veut, & tu ois le son d'icelui: mais tu ne sais d'où il vient, ne où il va: ainsi en prend il de tout homme qui est né de l'Esprit.

9. Ἀπεκρίθη Νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ, πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι;

Nicodeme respondit, & lui dit, Cõment se peuuent faire ces choses?

10. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;

Iesus respondit, & lui dit, Tu es docteur d'Israel, & ne cognois point ces choses?

11. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε.

En verité, en verité ie te di, Que ce que nous sauons, nous le disons, & ce que nous auons veu, nous le tesmoignons: mais vous ne receuez point nostre tesmoignage.

12. Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε;

Si ie vous ai dit les choses terrienes, & vous ne les croyez point: comment croirez-vous si ie vous di les choses celestes.

CAP. III.

5. Respondit Iesus, Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest introire in regnum Dei.

Jesus answered / Verely / verely I say vnto thee / except that a man be borne of water and of the Spirit / he can not enter into the kingdome of God.

6. Quod natum est ex carne caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est.

That which is borne of the flesh / is flesh: & that-that is borne of the Spirit / is Spirit.

7. Non mireris, quia dixi tibi, oportet vos nasci denuo.

Marueile not that I said to thee / Ye must be borne againe.

8. Spiritus ubi vult spirat, & vocem eius audis, sed nescis unde veniat & quo vadat: sic est omnis qui natus est ex Spiritu.

The winde bloweth where it lysteth / and thou hearest the sounde thereof / but canst not tell whence it commeth / and whither it goeth: so is euery man that is borne of the Spirit.

9. Respondit Nicodemus, & dixit ei, Quomodo possunt hæc fieri?

Nicodemus answered / and said vnto him / How can these things be?

10. Respondit Iesus, & dixit ei, Tu es magister in Israël, & hæc ignoras?

Jesus answered / and said vnto him / Art thou a teacher of Israel / and knowest not these things?

11. Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis.

Verely / verely I say vnto thee / we speake that we knowe / and testifie / that we haue seene: but ye receyue not our witnes.

12. Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo si dixero vobis cælestia, credetis?

If when I tell you earthly things / ye beleeue not / how shoulde ye beleeue / if I shall tell you of heauenly things?

Das III. Capitel.

5. Jesus antworttet / Warlich / warlich / ich sage dir / Es sey denn / daß jemand geborn werde / auß dem Wasser vnd Geist / so kan er nicht inn das Reich Gottes kommen.

Jhesus suarede / Sandelige / sandelige siger ieg dig / Vden saa er / at nogen bliffuer fød aff Vand oc Aanden / da kand hand icke komme i Gudz Rige.

6. Was vom Fleisch geboren wird / das ist Fleisch / Vnd was vom Geist geboren wirdt / das ist Geist.

Huad som fødis aff Kød / der er Kød / Oc huad som fødis aff Aanden / der er Aand.

7. Laß dichs nicht wundern / daß ich dir gesagt habe / Jhr müsset von neuen geboren werden.

Lad dig det icke forundre / at ieg sagde til dig / I skulle fødis aff ny.

8. Der Wind bläset wo er wil / vnd du hörest sein saussen wol / Aber du weist nicht von wannen er kompt / vnd wo er hinfehret. Also ist ein jeglicher / der auß dem Geist geboren ist.

Været blæs huort det vil / oc du hører det vel bruse / Men du vedst icke hueden det kommen / oc huort det far hen. Saa er oc huer den / som er fød aff Aanden.

9. Nicodemus antworttet / vnnd sprach: Wie mag solches zugehen?

Nicodemus suarede / oc sagde til hannem / Huorledis kand saadant ske?

10. Jesus antworttet / vnd sprach zu jhm: Bist du ein Meister in Jsrael / vnd weissest das nicht?

Jhesus suarede oc sagde til hannem / Est du en Mestere i Jsrael oc vedst icke det?

11. Warlich / warlich ich sage dir / Wir reden das wir wissen / vnd zeugen das wir gesehen haben / Vnd jhr nemet vnser Zeugniß nicht an.

Sandelige / sandelige / Jeg siger dig / Wi tale det wi vide / oc vidne det wi haffue seet / Oc i anamme icke vort vidnisbyrd.

12. Glaubt jhr nicht / wenn ich euch von jrrdischen dingen sage / wie würdet jhr glauben / wenn ich euch von Himlischen dingen sagen würde?

Tro i icke / naar ieg siger eder aff iorderige ting / huorledis skulle i tro / naar ieg siger eder om Himmelske ting

Kapitola III.

5. Odpowěděl Gežijš: Gistě gistě prawijm tobě / nenarodijli se kdož wody a z Duchá Swatého / nemůže wgijti do Králowstwij Božijho.

Ná tho mu odpowiedział Jezus: Záprawdę záprawdę tobie powiedam / ieśliż sie kto nie narodzi z wody á z Duchá / nie może wnidź do krolestwá Bożego.

6. Což narozeno gest z těla / tělo iest / a co narozeno z Ducha / Duch gest.

Co się národziło z ciáłá / ciáło iest / á co się národziło z Duchá / Duch iest.

7. Nediwiž se že gsem řekl tobě: Mušyte se znowu zroditi.

Niedziwuyże się żem ci powiedział / Potrzebáć się wam národzić znowu.

8. Wijtr kde chce wěge / a hlas geho slyšyš / ale newijš odkawád wěge / aneb kam gde. Takť gest každý kdož se narodil z Ducha

Wiátr ktedy chce wieie / y szum iego słyszysz / ále niewiesz skąd przychodzi y dokąd idzie / tákżeć iest káżdy ktory się rodzi z Duchá.

9. Odpowěděl Nykodem / a řekl gemu: Kterak mohau tyto wěcy býti?

Rodpowiedziawszy Nykodem rzekł iemu: Jákoż to być może?

10. Odpowěděl Gežijš / a řekl gemu: Ty gsy Mistr w Izraheli / a těch wěcy neznáš?

A Jezus dawszy odpowiedź rzekł mu: Tyś iest Mistrz Izráelski / á tego nie vmiesz?

11. Gistě gistě prawijm tobě / že to což wijme mluwijme / a což gsme widěli swědčijme / a swědectwij nasseho nepřigijmáte.

Záprawdę záprawdę powiedam tobie: Co wiemy mowimy / á cochmy widzieli świadczymy / lecz świadectwa nászego nie przyimuiecie.]

12. Poněwadž zemské wěcy mluwil sem wám a newěřijte / y kterak buduli wám prawiti Nebeské vwěřijte?

Jeśliż wam sprawy ziemskie powiedam á nie wierzycie / iákoż gdybych wam niebieskie opowiedał / wierzyć będziecie?

ג

13 וְלָא אֱנָשׁ סְלֵק לִשְׁמַיָּא אֶלָּא הַו דַּנְחֵת מִן שְׁמַיָּא בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא הַו דְּאִיתַוְהי בִּשְׁמַיָּא :

Perche niuno è salito in cielo , se non colui che è sceso dal cielo , cioè il Figliuol de l'huomo ilquale è in cielo.

ג

13 וְאִישׁ לֹא עָלָה אֶל־הַשָּׁמַיִם כִּי אִם אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם יָרַד זֶה הוּא בֶּן־הָאָדָם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם הוֶה :

Y nadie ſubio àl cielo, ſi no el que decendió del cielo es à ſaber el Hijo del hombre que eſtá en el cielo.

γ.

13. Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ.

Car perſonne n'eſt monté au ciel , ſinon celui qui eſt deſcendu du ciel , aſſauoir le Fils de l'homme qui eſt au ciel.

14 וַאיכַנָא דַּארִים מוּשֶׁא חַוְיָא בְּמַדְבְּרָא הָכַנָא עֲתִיד לְמֶתְתְּרָמוּ בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא :

Ora ſi come Moiſe inalzò il ſerpente nel diſerto, coſi biſogna che ſia inalzato il Figliuol de l'huomo.

14 וְכַאֲשֶׁר מֹשֶׁה שָׂם אֶת־שְׂרַף עַל נֵס בַּמִּדְבָּר כֵּן צָרִיךְ לְהִנָּשֵׂא אֶת־בֶּן־הָאָדָם :

Y como Moyſen leuantó la ſerpiente en el deſierto, anſi es neceſſarió que el hijo del hombre ſea leuantado:

14. Καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Or comme Moyſe eſleua le ſerpent au deſert : ainſi faut-il que le Fils de l'homme ſoit eſleué :

15 דְּכָל־נָשׁ דַּמְהַימֶן בֵּהּ לָא נֵאבַד אֶלָּא נֶהֱוֽוֹן לֵהּ חַיֵּא דַּלְעָלַם :

A fine che chiunque crede in lui, non periſca, ma habbia vita eterna.

15 לְמַעַן כָּל־הַמַּאֲמִין בּוֹ לֹא יֹאבַד כִּי־אִם יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי עוֹלָם :

Pàraque todo aquel que en el creyere , no ſe pierda, mas aya vida eterna.

15. Ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

Afin que quiconque croit en lui , ne periſse point, mais qu'il ait vie eternelle.

16 הָכַנָא גֵּיר אַחֵב אֱלָהָא לְעָלְמָא אַיכַנָא דִּלְבְרֵהּ יְחִידָיָא נֶתֶּל דְּכָל מַן דַּמְהַימֶן בֵּהּ לָא נֵאבַד אֶלָּא נֶהֱוֽוֹן לֵהּ חַיֵּא ד דַּלְעָלַם :

Imperoche Iddio ha tanto amato il mondo, ch'egli ha dato il ſuo Vnigenito Figliuolo : à fin che chiunque crede in lui, non periſca, ma habia vita eterña.

16 כִּי־כֵן אָהַב אֱלֹהִים אֶת־הָעוֹלָם אֲשֶׁר אֶת־בְּנוֹ יְחִידוֹ נָתַן לְמַעַן־כָּל־הַמַּאֲמִין בּוֹ לֹא יֹאבַד כִּי אִם יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי הָעוֹלָם :

Porque de tal manera amó Dios àl mundo que aya dado à ſu Hijo Vnigenito : paraque todo aquel que en el cree, no ſe pierda, mas aya vida eterna.

16. Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

Car Dieu a tellement aimé le monde qu'il a donné ſon Fils vnique , afin que quiconque croit en lui ne periſse point, mais ait vie eternelle.

17 לָא גֵּיר שַׁדַּר אֱלָהָא לִבְרֵהּ לְעָלְמָא דַּנְדוּנִיוְהי לְעָלְמָא אֶלָּא דְּנֵחֵא עָלְמָא בְּאִידֵהּ :

Percioche Iddio non ha mandato il ſuo Figliuolo , al mondo , per condannare il mondo : ma à fine che il mondo ſi ſalui per lui.

17 כִּי לֹא שָׁלַח אֱלֹהִים אֶת־בְּנוֹ בָּעוֹלָם לִשְׁפּוֹט אֶת־הָעוֹלָם כִּי אִם לְהוֹשִׁיעַ בּוֹ אֶת הָעוֹלָם :

Porque no embió Dios à ſu Hijo al mundo paraque condene àl mundo: mas paraque el mundo ſea ſaluo por el.

17. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.

Car Dieu n'a point enuoyé ſon Fils au monde pour condamner le monde : mais afin que le monde ſoit ſauué par lui.

18 מַן דַּמְהַימֶן בֵּהּ לָא מֶתְתְּדִין וּמַן דְּלָא מְהַימֶן מִן כַּדּוּ דִּין הוּ דְּלָא הַימֶן בַּשְׁמֵהּ דִּיחִידָיָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא :

Chi crede in lui, non ſarà condannato : ma chi non crede , gia e condannato, percioche non ha creduto nel nome de l'Vnigenito Figliuol di Dio.

18 הַמַּאֲמִין בּוֹ לֹא יִשָּׁפֵט וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מַאֲמִין גַּם עַתָּה נִשְׁפָּט כִּי לֹא הֶאֱמִין בְּשֵׁם הַיָּחִיד בֶּן־אֱלֹהִים :

El que en el cree, no es condenado , mas el que no cree, ya es condenado , porque no creyó en el nombre del Vnigenito Hijo de Dios.

18. Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρίνεται. ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται· ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

Qui croit en lui, ne ſera point condamné: mais qui ne croit point, eſt deſia condamné : car il n'a point , creu au nom du Fils vnique de Dieu.

13. Et

CAP. III.

13. Et nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, Filius hominis, qui eſt in cælo.

For no man aſcendeth vp to heauen / but he that had deſcended from heauen / the Sonne of man which is in heauen.

14. Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis.

And as Moſes lift vp the ſerpent in the wildernes / ſo muſt the Sonne of man bee lift vp.

15. Vt omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

That whoſoeuer beleeueth in him / ſhould not periſh / but haue eternall life.

16. Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

For God ſo loued the world / that he hath giuen his onely begotten Sonne / that whoſoeuer beleeueth in him / ſhould not periſh / but haue euerlaſting life.

17. Non enim miſit Deus filium ſuum in mundum, ut iudicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.

For God ſent not his Sonne into the world / that he ſhould condemne the world / but that the world through him might be ſaued.

18. Qui credit in eum, non iudicatur, qui autem non credit, iam iudicatus eſt: quia non credidit in nomine unigeniti filii Dei.

He that beleeueth in him / ſhall not be condemned: but he that beleeueth not / is condemned alreadie / becauſe he beleeueth not in the Name of the onely begotten Sonne of God.

Das III. Capitel.

13. Vnd niemand fehret gen Himmel / denn der vom Himmel hernider kommen iſt / nemlich des Menſchen Son / der im Himmel iſt.

Oc ingen faar til Himmelen / vden den ſom er kommen hid ned aff Himmelen / det er Menniſkens Søn / ſom er i Himmelen.

14. Vnd wie Moſes in der Wüſten eine Schlange erhöhet hat / alſo muß des Menſchen Son erhöhet werden.

Oc lige ſom Moſe ophøyede en Hugorm i Ørcken / Saa ſkal Menniſkens Søn ophøyis.

15. Auff daß alle die an jn glauben / nicht verloren werden / ſondern das ewige Leben haben.

Paa det / at Alle de ſom tro paa hannem / icke ſkulle fortabis / Men haffue der euige Liff.

16 Alſo hat Gott die Welt geliebet / daß er ſeinen eingebornen Son gab / auff daß alle die an jn glauben / nicht verloren werden / ſondern das ewige Leben haben.

Saa elſke Gud Verden / at hand gaff ſin Einbaarne Søn / Paa det at alle de ſom tro paa hannem / icke ſkulle fortabis / Men haffue det euige Liff.

17. Deñ Gott hat ſeinen Son nicht geſandt in die Welt / daß er die Welt richte / ſondern daß die Welt durch jn ſelig werde.

Thi Gud ſende icke ſin Søn til Verden / at hand ſkulde dømme Verden / men at Verden ſkulde bliffue ſalig ved hannem.

18. Wer an jhn glaubet / der wirdt nicht gerichtet. Wer aber nicht glaubet / der iſt ſchon gerichtet / denn er glaubt nicht an den namen deß eingebornen Sons Gottes.

Huo ſom tror paa hannem / hand ſkal icke dømmis / Men huo ſom icke tror / hand er allerede dømt / Thi hand trode icke paa Gudz Enbaarne Søns Naffn.

Kapitola III.

13. A nižádný newſtaupil na Nebe / gedině ten kterýž ſſtaupil s Nebe / Syn Cžlowěka / kterýž geſt w Nebi.

Abowiemći žaden nie wſtąpił do niebá / iedno ten ktory zſtąpił z niebá / Syn człowieczy ktory ieſt w niebie.

14. A yakož geſt Moyžijš powýſſyl Hada na pauſſti / tak má powýſſen býti Syn člowěka.

Iáko tedy Moiżeſs wyſtáwił był wężá ná puſzczy / thák potrzebá áby wyſtáwion był Syn człowieczy.

15. Aby každý kdož wěřij w něho nezahynul / ale měl Žiwot wěčný.

Izby káżdy ktory weń vwierzy nie zginał / lecz áby miał żywot wieczny.

16. Nebo takť geſt Bůh milowal Swět / že Syna ſwého gednorozeného dal / aby každý kdož wěřij w něho nezahynul / ale měl žiwot wěčný.

Abowiemći Bog ták vmiłowal świát / iż Syná ſwego iednorodzonego dał / áby wſzelki kto wierzy weń nie zginął / lecz áby miał żywot wieczny.

17. Neb geſt nepoſſal Bůh Syna ſwého na Swět / aby ſaudil Swět / ale aby ſpaſen byl Swět ſkrze něho.

Gdyż nie poſłał Bog Syná ſwoiego ná świat áby miał potepiać świat / ále iżby świat wybawion był przezeń.

18. Kdo wěřij w něho / nebude ſauzen: Ale kdož newěřij / giž geſt odſauzen / nebo newěřij we Gméno gednorozeného Syna Božijho.

Ktoryć wierzy weń nie będzie potępion / á kto záſię nie wierzy / iuż potępionym ieſt / ábowiem nie vwierzył w imię iednorodzonego Syná Bożego.

ג

19 הָנַו דֵּין דִּינָא דִּנְהוֹרָא אֶתָא לְעָלְמָא וַאֲחֶבּוּ בְּנַי־נָשָׁא לַחְשׁוֹכָא יַתִּיר מִן דִּלְנוּהְרָא אִיתַיְהוֹן הֲוַו גֵּיר עֲבָדַיְהוֹן בִּישָׁא׃

E questa è la condannatione, che la luce è venuta nel mondo: e gli huomini hanno piu amato le tenebre che la luce: perche l'opere loro eran maluagie.

20 כֹּל גֵּיר דְּסַנְיָתָא עָבֵד סָנֵא לְנוּהְרָא וְלָא אָתֵא לְוָת נוּהְרָא דְּלָא נֶתְכַּסְּסוּן עֲבָדַוְהִי׃

Imperoche chiunque fa male opere, ha in odio la luce, e non viene à la luce, accioche l'opere sue non siano scoperte.

21 הַו דֵּין דְּעָבֵד שְׁרָרָא אָתֵא לְוָת נוּהְרָא דְּנֶתְיַדְעוּן עֲבָדַוְהִי דְּבַאלָהָא עְבִידִין׃

Ma chi camina in verità, viene à la luce: acciochè l'opere sue si manifestino, perche elle son fatte secondo Dio.

22 בָּתַר הָלֵין אֶתָא יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידַוְהִי לְאַרְעָא דִּיהוּד וְתַמָּן מִתְהַפַּךְ הֲוָא עַמְּהוֹן וּמַעְמֵד׃

Doppo questo venne IESV e i suoi discepoli nel paese di Giudea: e dimoraua li con essoloro, e battezaua.

23 אַף יוֹחַנָּן דֵּין מַעְמֵד הֲוָא בְּעֵין־יָוָן דְּעַל גֵּיב שָׁלִים מְטוּל דְּמַיָּא אִית הֲוַו תַּמָּן סַגִּיאֵא וְאָתֵין הֲווּ וְעָמְדִין׃

E Giouanni ancor battezaua in Enon presso à Salim: perciochè iui erano molte acque, e veniuano la, & erano battezati.

24 לָא גֵּיר עַד־כִּיל נְפַל הֲוָא יוֹחַנָּן בֵּית אֲסִירֵא׃

Conciosiache Giouanni non era ancora stato messo in prigione.

25 הֲוָת הֲוָת דֵּין בְּעָתָא לְחַד מִן תַּלְמִידַוְהִי דְּיוֹחַנָּן עַם יְהוּדָיָא חַד עַל תַּדְכִּיתָא׃

Allor nacque vna questione da i discepoli di Giouanni co i Giudei, de la purificatione.

ג

19 וְזֶה הוּא הַמִּשְׁפָּט כִּי הָאוֹר בָּא בָּעוֹלָם וְאָהֲבוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־הַחֹשֶׁךְ יוֹתֵר מֵהָאוֹר כִּי רָעִים הָיוּ מַעֲשֵׂיהֶם׃

Y esta es la condenacion, es à saber porque la luz vino ál mūdo, y los hōbres amaron mas las tinieblas que la luz: porque sus obras eran malas.

20 כִּי־כָל־אֲשֶׁר רָעוֹת עֹשֶׂה שֹׂנֵא אֶת־הָאוֹר וְלֹא בָא אֶל־הָאוֹר פֶּן־יוּכְחוּ מַעֲשֵׂיהֶם׃

Porque todo aquel que haze lo malo, aborrece à la luz: y no viene à la luz, porque sus obras no sean redarguydas.

21 וַאֲשֶׁר עֹשֶׂה אֶת־אֱמֶת בָּא אֶל־הָאוֹר לְהִגָּלוֹת אֶת־מַעֲשָׂיו כִּי־בֵאלֹהִים נַעֲשׂוּ׃

Mas el que obra verdad, viene à la luz paraque sus obras sean manifiestas que son hechas en Dios.

22 וְאַחֲרֵי־כֵן בָּא יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וְשָׁם הִתְהַלֵּךְ אִתָּם וַיִּטְבֹּל׃

Passado esto vino Iesus y sus Discipulos à vna tierra de Iudea: y estaua alli con ellos, y baptizaua.

23 וְיוֹחָנָן הָיָה טֹבֵל בְּעֵינוֹן הַקָּרוֹב לְשַׁעֲלִים כִּי מַיִם רַבִּים הָיוּ שָׁם וַיָּבוֹאוּ וַיִּטָּבֵלוּ׃

Y baptizaua tambien Ioan en Enon junto à Salim, porque auia alli muchas aguas: y venian y eran baptizados.

24 כִּי בָּעֵת הַהִיא יוֹחָנָן עוֹד לֹא הָיָה מֻשְׁלָךְ בַּמַּטָּרָה׃

Porque aun Ioan no auia sido puesto en la cárcel.

25 וַיְהִי־רִיב בֵּין תַּלְמִידֵי יוֹחָנָן וּבֵין הַיְּהוּדִים עַל־הַטָּהֳרָה׃

Y vuo question entre los Discipulos de Ioan y los Iudios acerca de la purificacion.

γ'.

19. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα.

Or voici la condamnation, c'est que la Lumiere est venue au monde, & les hommes ont mieux aimé les tenebres que la Lumiere: pource que leurs œuures sont meschantes.

20. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Car quiconque s'adonne à choses meschantes, hait la lumiere, & ne vient point à la lumiere, de peur que ses œuures ne soyent redarguees.

21. Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα· ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν εἰργασμένα.

Mais celui qui s'adonne à verité, vient à la Lumiere, afin que ses œuures soyent manifestees, d'autant qu'elles sont faites selon Dieu.

22. Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν, καὶ ἐβάπτιζεν.

Apres ces choses Iesus auec ses disciples vint au territoire de Iudee: & là demeuroit auec eux, & baptizoit.

23. Ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ Σαλήμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο.

Or Iehan baptizoit aussi en Enon, pres de Salim, pourtant qu'il y auoit là beaucoup d'eaux: & venoit-on là, & y estoit-on baptizé.

24. Οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης.

Car Iehan n'auoit point encore esté mis en prison.

25. Ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίων περὶ καθαρισμοῦ.

Or il y eut vne question meuë des disciples de Iehan auec les Iuifs touchant la purification

CAP. III.

19. Hoc est autem iudiciũ, quia lux venit in mundum, & dilexerũt homines magis tenebras quam lucem: erant enim eorũ mala opera.

And this is the condemnation/ that light is come into the world/ and men loued darkenes rather then light/ because their deedes were euill.

20. Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera eius.

For euery man that euill doeth/ hateth the light/ neyther commeth to light/ least his deedes should be reproued.

21. Qui autem facit veritatẽ, venit ad lucem, ut manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta.

But he that doet trueth/ commeth to the light/ that his deedes might be made manifest/ that they are wrought according to God.

22. Post hæc venit Iesus & discipuli eius in Iudæam terram, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat.

After these things/ came Jesus and his disciples into the land of Judea/ and there taried with them/ and baptized.

23. Erat autem & Iohannes baptizans in Aenon iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur.

And John also baptized in Enon besides Salim/ because there was much water there: and they came/ and were baptized.

24. Nondum enim missus fuerat Iohannes in carcerem.

For John was not yet cast into prison.

25. Facta est autem quæstio ex discipulis Iohannis cũ Iudæis de purificatione.

Then there arose a question betweene Johns disciples and the Jewes/ about purifying.

Das III. Kapitel.

19. Das ist aber das Gerichte/ daß das Liecht in die Welt kommen ist/ vnnd die Menschen liebten die finsterniß mehr denn das Liecht/ denn jhre werck waren böße.

Det er Dommen/ At Liuset er kommet i Verden/ Oc Menniskẽ elskte mere Mørcket end Liuset/ Thi deris Gerninger vaare onde.

20. Wer arges thut/ der hasset das Liecht/ vnd komt nicht an das Liecht/ auff daß seine werck nicht gestrafft werden.

Huor som gør ilde/ hand hader Liuset/ oc kommer icke til Liuset/ At hans Gerninger skulle icke straffis.

21. Wer aber die Warheit thut/ der kompt an das Liecht/ daß seine werck offenbar werden/ denn sie sind in Gott gethan.

Men huo som gør Sandhed/ hand kommer til Liuset/ at hans Gerninger skulle bliffue obenbare/ Thi de ere giorde i Gud.

22. Darnach kam Jesus vnd seine Jünger in das Jüdische Land/ vnnd hatte daselbst sein wesen mit jhnen/ vnd tauffet.

Der effter kom Jhesus oc hans Disciple i det Jødiske Land/ oc haud haffde sin værelse der met dem/ oc døbte.

23. Johannes aber tauffet auch noch zu Enon/ nahe bey Salim/ denn es war vil wassers daselbs/ vnnd sie kamen dahin/ vnd liessen sich tauffen.

Oc Johannes døbte end da i Enon/ hart hoss Salim/ thi der vaar meget vand/ oc de komme der hen/ oc lode sig døbe.

24. Denn Johannes war noch nicht ins Gefengniß gelegt.

Thi Johannes vaar icke end da lagd i Fengsel.

25. Da erhub sich eine frage vnter den Jüngern Johannis sampt den Jüden/ über der Reinigung.

Da begyntis it Spørssmaal iblant Johannis Disciple met Jøderne om Renselsen.

Kapitola III.

19. A tentoť gest saud/ že gest Swětlo přisslo na Swět/ a milowali lidé wijce temnosti nežli Swětlo/ neb byli skutkowé gegich zlj.

A tho iest potępienie/ że świátłość przyszłá ná świát/ ále ludźie rádszey vmilowáli ciemność niż świátłość/ gdyż sa złościwe spráwy ich.

20. Každý zagisté kdož zle činij/ nenáwidij Swětla/ a newycházý na Swětlo/ aby nebyli trestáni skutkowé geho.

Bo káżdy ktory się przewrotnie obchodźi/ nienawidźi świátłośći/ áni idźie ku świátłośći/ żeby nie były okazáne vczynki iego.

21. Ale kdož činij prawdu/ wycházý na swětlo/ aby byli zgeweni skutkowé geho/ nebo w Bohu včiněni gsau.

Lecż ktoc się szczyrze obchodźi/ idźie do świátłośći/ áby były znáczne spráwy iego/ iż sa wedle Bogá spráwowáne.

22. Potom přissel Gežijs a Včedlnijcy geho do Země Židské/ a tu přebýwal s nimi a křtil.

Pothym Jezus y zwolennicy iego przyszli do powiatu Judskie°/ támże mieszkał z nimi/ y krzcił.

23. Jan pak také křtil w Enon podlé Salim/ neb Wody mnohé tu byly: y přicházeli/ a křtili se.

Krzcił też y Jan w Enon bliſko Salim/ bo tám było wiele wod/ a ludźie przychodźili/ y krzcili się.

24. Neb gesstě Jan nebyl wsazen do žaláře.

Bo ieszcze w ten czas Jan nie był podan do więźienia.

25. Tehdy wznikla hádka mezy Včedlnijky Janowými s Židy/ o očisstowánj.

Wszczelká się potym gádká miedzy zwolenniki Janowemi z Zydy o oczyśćieniu.

ג

26 ואתו לות יוחנן ואמרו לה רבן הו דעמך הוא בעברא דיורדנן דאנת מסהד עלוהי הא אף הו מעמד וסגיאא אתין לותה:

E Vennero à Giouanni, e disserli, Maestro colui che era con teco di là dal Giordano, di cui tu rendesti testimonianza, ecco, egli battezza, e tutti vengono à lui.

27 ענא יוחנן ואמר להון לא משכח בר נשא למסב מן צבות נפשה מדם אלא אן אתיהב לה מן שמיא:

Rispose Giouanni, e disse, l'huomo non può riceuer cosa alcuna, senon gli è dato dal cielo.

28 אנתון סהדין אנתון לי דאמרת דאנא לא הוית משיחא אלא שליחא אנא דקדמוהי:

Voi medesimi sete testimonij, che io ho detto, Non son già io Christo, ma son mandato innanzi à lui.

29 מן דאית לה כלתא חתנא הו רחמה דין דחתנא הו דקאם וצאת לה חדותא רבתא חדא מטול קלה דחתנא הדא הכיל חדותא דילי הא ממליא:

Colui che ha la sposa, è sposo: ma l'amico de lo sposo che gli assiste, che l'ode: si riempie d'allegrezza per la voce de lo sposo. Questa mia allegrezza dunque è adempiuta.

30 להו הו ולא הוא למרבא ולי למבצר:

Esso bisogna che cresca, & io diminuischi.

31 הו גיר דמן לעל אתא לעל מן כל הו והו דמן ארעא מן ארעא הו ומן ארעא ממלל הו דמן שמיא אתא לעל מן כל הו:

Colui che vien di sopra, è sopra tutti: colui che esce da la terra, è da la terra, e parla come uscito de la terra: Colui che vien dal cielo, è sopra tutti.

32 ומדם דחזא ושמע מסהד וסהדותה לא אנש מקבל:

E rende testimonianza di quello ch'egli ha veduto e udito: ma niuno riceue la sua testimonianza.

ג

26 ויבואו אל־יוחנן ויאמרו אליו רבי אשר היה אתך בעבר הירדן לאשר את העידות הגיד הוא טובל וכלם באו אליו:

Y vinieron à Ioan, y dixeronle, Rabbi, el que estaua contigo de la otra parte del Iordan, del qual tu diste testimonio, he aqui baptiza, y todos vienen à el.

27 ויען יוחנן ויאמר לא יוכל אדם לקחת לו את כל־דבר אם לא נתן לו משמים:

Respondió Ioan, y dixo. No puede el hombre recebir algo, si no le fuere dado del cielo.

28 אתם תהיו עדי כי־אמרתי לא הוה אני המשיח כי אם מלאכו לפניו:

Vosotros mismos me soys testigos que dixe Yo no soy el Christo: mas soy embiado delante de el.

29 לאשר יש הכלה חתן הוא ורע החתן העמד ושומע אותו שמוח ישמח בעבור קול החתן וזאת שמחתי נמלאה:

El que tiene la esposa, es el esposo: mas el amigo del esposo que esta en pie y le oye, gozase grandemente de la boz del esposo. Ansi pues este mi gozo es cumplido.

30 צרכו יש לפרות להלוך לגדול וצרכי להמעט ולהקטן:

A el conuine crecer: à mi ser disminuydo.

31 אשר ממעל בא על־כל הוה ואשר מארץ הוא גם מארץ מדבר ואשר משמים בא על־כל הוה:

El que de arriba viene, sobre todos es: el que es de la tierra, terreno es, y cosas terrenas habla: el que viene del cielo, sobre todos es.

32 ואשר ראה ושמע אותו עדותיו הוא מעיד ואת איש לא מקבל:

Y lo que vido y oyó, esto testifica: y nadie recibe su testimonio.

γ.

26. Καὶ ἦλθον πρὸς τὸν ἰωάννην, καὶ εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.

Dont ils vindrent à Iehan, & lui dirent Maistre celui qui estoit auec toi outre le Iordain, auquel tu as rendu tesmoignage, voila, il baptize & tous vienent à lui.

27. Ἀπεκρίθη ἰωάννης καὶ εἶπεν, οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Iehan respondit, & dit, L'homme ne peut receuoir chose aucune, sinon qu'il lui soit donné du ciel.

28 Αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον, οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστὸς, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου.

Vous-mesmes m'estes tesmoins, que i'ai dit, Ce n'est pas moi qui suis le Christ, mais que ie suis enuoyé pour aller deuant lui.

29. Ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται.

Celui qui a la mariee, est le marié: mais l'ami du marié qui assiste, & qui l'oit, est tout esioui pour la voix du marié: dont ceste miene ioye est accomplie.

30. Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι.

Il faut qu'il croisse, mais que ie soye amoindri.

31. Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστί.

Celui qui est venu d'enhaut, est par dessus tous: celui qui est issu de la terre, est de la terre, & parle comme issu de la terre: celui qui est venu du ciel est par dessus tous:

32. Καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυρεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει.

Et ce qu'il a veu & ouï, il le tesmoigne: mais nul ne reçoit son tesmoignage.

CAP. III.

26. Et venerunt ad Iohannem, & dixerunt ei, Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimoniũ perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.

And they came vnto John/ and said vnto him/ Rabbi/ he that was with thee beyond Jordan/ to whom thou barest witnes/ behold/ he baptizeth/ & all men come to him.

27. Respondit Iohannes, & dixit, Non potest homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cælo.

John answered/ and sayde/ A man can receyue nothing/ except it be giuen him fom heauen.

28. Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, quòd dixerim, Non sum ego Christus, sed quia missus sum ante illum.

Ye your selues are my witnesses/ that I sayd/ I am not the Christ/ but that I am sent before him.

29. Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est.

He that hath the bride/ is the bridegrome: but the friend of the bridegrome which standeth and heareth him/ reioyceth greatly/ because of the bridegromes voyce. This my ioy therefore is fulfilled.

30 Illum oportet crescere, me autem minui.

He must increase/ but I must decrease.

31. Qui desursum venit, super omnes est, Qui est de terra, de terra est, & de terra loquitur. Qui de cælo venit, super omnes est.

He that is come from on hie/ is aboue all: he that is of the earth/ is of the earth/ and speaketh of the earth: he that is come from heauen/ is aboue all.

32. Et quod vidit & audivit, hoc testatur: & testimonium eius nemo accipit.

And what he hath seene and heard/ that he testifyeth: but no man receyueth his testimonie.

Das III. Capitel.

26. Vnd kamen zu Johanne/ vnd sprachen zu jhm: Meister/ der bey dir war jenseidt dem Jordan/ von dem du zeugetest/ sihe der tauffet/ vnd jederman kombt zu jm.

Oc de komme til Johannem/ oc sagde til hannem/ Mestere/ Den som vaar hoss dig paa hin side Jordan/ om huilcken du vidnede/ See/ hand døber/ oc huer mand kommer til hannem.

27. Johannes antwortet/ vnnd sprach: Ein Mensch kan nichts nemen/ es werde jm denn gegeben vom Himmel.

Johannes suarede/ oc sagde/ It Menniske kand inted tage/ vden det giffuis hannem aff Himmelen.

28. Jr selbst seydt meine Zeugen/ daß ich gesagt habe: Ich sey nicht Christus/ sondern vor jm her gesand.

I ere selff mine vidne/ at ieg sagde/ Jeg er icke Christus/ men vdsent faare hannem.

29. Wer die Braut hat/ der ist der Breutigam/ der Freund aber des Breutigams stehet vnd höret jm zu/ vnd freuet sich hoch über des Breutigams stimme/ dieselbige meine freude ist nun erfullet.

Huo som haffuer Bruden/ hand er Brudgom/ oc Brudgommens Ven staar oc hører hannem/ oc glæder sig meget offuer Brugommens røst/ Den samme min glæde er nu fuldkommen.

30. Er muß wachsen/ ich aber muß abnemen.

Hand skal voxe/ Men ieg skal formindskis.

31. Der von oben her kombt/ ist über alle/ Wer von der Erden ist/ der ist von der Erden/ vnnd redet von der Erden. Der vom Himel kompt/ der ist über alle.

Den som kommer offuen ned/ er offuer alle/ Huo som er aff Jorden/ hand er aff Jorden/ oc taler om Jorden. Den som kommer aff Himmelen/ hand er offuer alle.

32. Vnd zeuget was er gesehen vnd gehöret hat/ vnd sein Zeugniß nimbt niemand an.

Oc vidner det som hand haffuer seet oc hørt/ Oc ingen anammer hans vidnisbyrd.

Kapitola III.

26. Y přissli k Janowi/ a řekli gemu: Mistře/ ten kterýž byl s tebau za Jordánem/ gemuž gsy ty swědectwij wydal/ hle on křtij/ a wssyckni gdau k němu.

A przetoż przyszli do Jana y rzekli mu: Mistrzu/ then ktory z toba był za Jordanem/ o ktoryms thy dał świadectwo/ ten teź oto krzci/ a wszyscy ida do niego.

27. Odpowěděl Jan a řekl: Nemuož člowěk wzyti ničehož/ nebudeli gemu dáno s Nebe.

A dawszy odpowiedź Jan rzekł: Nie może nic wziac człowiek/ iesli mu nie bedzie podano z niebá.

28. Wy sami swědkowé gste že gsem wá řekl: Jak negsem Krystus/ ale poslán gsem před nim.

Wy tedy bedziecie mi świádkowie żem powiedział: Iżciem ia nie iest on Krystus/ alem iest poslan przed nim.

29. Kdož má Newěstu/ Ženichť gest: přijtel pak Ženicha kterýž stogij a slyssý ho/ radostij se raduge pro hlas Ženicha. Protož tato radost má naplněna gest.

Ktoć ma oblubienice/ tenci iest oblubieniec/ a przyiaciel oblubieńcow ktory stoy a słucha go/ weseli sie z rádością dla głosu oblubieńcowego/ a toć wesele moie wypełnione iest.

30. Onť mussý ruosti/ ale yá se menssyti.

Onemuć potrzebá rośćj/ á mnie vbywáć.

31. Kdožť gest s hůry přissel/ nade wssecky gest. Kdož gest z země/ zeměť gest/ a o zemi mluwij: Kdo gest z Nebe přissel/ nadewssecky gest.

Ktoć z wysoká przyszedł/ nád wszytkimi iest: á ktoć z ziemie iest/ ziemski iest/ y ziemskie rzeczy powieda. Ktory z niebá przyszedł/ iestci nádewszytki.

32. A cožť gest widěl a slyssal/ toť swědčij/ a swědectwij geho žádný nepřigijmá.

A co widział y słyszał toż świádczy/ lecz świádectwá iego żaden nie przyimuie.

ג

33 הו דין דקבל סהדותה חתם דאלהא שרירא הו ׃

Chi ha riceuuto la sua testimonianza, ha sigillato che Iddio è verace.

34 אינא גיר דאלהא שדרה מלא הו דאלהא ממלל לא הוא גיר בכילא יהב אלהא רוחא ׃

Imperoche colui che Iddio ha mandato, parla le parole di Dio: perche Iddio non gli dà lo spirito à misura.

35 אבא מחב לברא וכל מדם יהב באידוהי ׃

Il Padre ama il Figliuolo, & hagli date tutte le cose in mano.

36 מן דמהימן בברא אית לה חיא דלעלם ומן דלא מתטפיס לברא לא יחזא חיא אלא רוגזה דאלהא יקוא עלוהי ׃

Chi crede nel Figliuolo, ha vita eterna: ma chi disobedisce al Figliuolo, non vedrá la vita, anzi l'ira di Dio resta sopra lui.

ד

ידע דין ישוע דשמעו [illegible]שא דתלמידא ס[illegible]א עבד ומעמד יתיר מן יוחנן ׃

Her come il Signor hebbe conosciuto che i Farisei haueuano vdito che IESV faceua piu discepoli, e battezaua, piu che Giouanni.

2 כד לא הוא הו ישוע מעמד הוא אלא ת תלמידוהי ׃

(Ancor che esso IESV non battezaua, ma i suoi discepoli.)

3 ושבקה ליהוד ואתא לה תוב לגלילא ׃

Lasso la Giudea, & andosene di nuouo in Galilea.

4 מעברא הות לה דין דיאתא על בית שמריא ׃

E bisognaua ch'ei passasse per Samaria.

ג

33 כל־אשר מקבל את־עדותיו נחתום כי יהוה נאמן הוא ׃

Elque recibe su testimonio este signo, que Dios es Verdadero.

34 כי אשר שלחו האלהים את־דברי יהוה מדבר כי איננו במדה נותן יהוה את הרוח ׃

Porque elque Dios embió, las palabras de Dios habla: porque no le da Dios el Espiritu por medida.

35 האב אהב את הבן וכל נתן בידו ׃

El padre ama àl Hijo, y todas las cosas dió en su mano.

36 המאמין בבן יהיו לו חיי עולם ואשר איננו מאמין לא יראה את החיים כי אם חרון אף יהוה ידום עליו ׃

El que cree en el Hijo, tiene vida eterna: mas el que àl Hijo es incredulo, no vera la vida: mas la yra de Dios está sobre el.

ד

1 וכאשר ידע ישוע כי שמעו המפרשים כי־ישוע עשה רבים תלמידים מן יוחנן וכי טובל ׃

De manera que como Iesus entendió que los Phariseòs auian oydo que Iesus hazia Discipulos, y baptizaua mas que Ioan.

2 אף כי ישוע בידו איננו טובל כי אם תלמידיו ׃

(Aunque Iesus no baptizaua, si no sus Discipulos.)

3 ויעזב את־ארץ יהודה וישב וילך גלילה ׃

Dexó à Iudea y fuese otra vez à Galilea.

4 ויהי־צרכו לעבור בשומרון ׃

Y era menester que passasse por Samaria.

γ´.

33. Ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής ἐστιν.

Celui qui a receu son tesmoignage, la seelle que Dieu est veritable.

34. Ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ. οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα.

Car celui que Dieu a enuoyé, annonce les paroles de Dieu: car Dieu ne lui donne point l'esprit par mesure.

35. Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

Le Pere aime le Fils, & lui a donné toutes choses en main.

36. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ᾽ ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ᾽ αὐτόν.

Qui croit au Fils, a vie eternelle: mais qui desobeit au fils, ne verra point la vie: ains l'ire de Dieu demeure sur lui.

ΚΕΦΑΛ. δ.

ὩΣ οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης.

Quand donc le Seigneur eut cognu que les Pharisiens auoyent ouï dire qu'il faisoit & baptizoit plus de disciples que Iehan.

2. Καίτοιγε Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ᾽ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

(Toutesfois Iesus ne baptizoit point lui mesme, mais c'estoyent les disciples)

3. Ἀφῆκε τὴν Ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Il laissa la Iudee, & s'en alla derechef en Galilee.

4. Ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας.

Or il faloit qu'il trauersast par Samarie.

CAP. III.

33. Qui accepit eius teſtimonium, ſignavit Quia Deus verax eſt.

He that hath receyued his teſtimonie, hath ſealed that God is true.

34. Quē enim miſit Deus, verba Dei loquitur, non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum.

For he whom God hath ſent, ſpeaketh the wordes of God: for God giueth him not the Spirit by meaſure.

35. Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius.

The Father loueth the Sonne, and hath giuen all things into his hand.

36. Qui credit in Filium, habet vitam æternam, qui autem incredulus eſt Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.

He that beleeueth in the Sonne, hath euerlaſting life, and he that obeyeth not the Sonne ſhall not ſee life, but the wrath of God abideth on him.

CAP. IIII.

VT ergo cognovit Ieſus, quia audierunt Phariſæi quòd Ieſus plures diſcipulos facit, & baptizat, quam Iohannes.

Now when the Lord knewe, how the Pharisees had heard, y Jeſus made and baptized mo diſciples then John.

2. (Quáquam Ieſus non baptizaret, ſed diſcipuli eius.)

(Though Jeſus him ſelfe baptized not, but his diſciples.)

3. Reliquit Iudæam, & abiit iterum in Galilæam.

He left Judea, and departed againe into Galile.

4. Oportebat autem eum tranſire per Samariam.

And hee muſt needes goe through Samaria.

Das III. Capitel.

33. Wer es aber annimbt, der verſigelts, daß Gott warhafftig ſey.

Men huo ſom det anammer, hand beſegler det, at Gud er ſand.

34. Deñ welchen Gott geſandt hat, der redet Gottes Wort, denn Gott gibt den Geiſt nicht nach dem maß.

Thi den ſom Gud vdſende, taler Guds ord, Thi Gud giffuer Aanden icke effter maade.

35. Der Vater hat den Son lieb, vnd hat jhm alles in ſeine Hand gegeben.

Faderen elſker Sønnen, oc gaff hannem alting i hans Haand

36. Wer an den Son glaubet, der hat das ewige Leben, Wer dem Son nicht glaubet, der wirdt das Leben nicht ſehen, ſondern der Zorn Gottes bleibet über jhm.

Huoſom tror paa Sønnen, hand haffuer det euige Liff, Huo ſom icke tror Sønnen, hand ſkal icke ſee Liffuit, Men Guds vrede bliffuer offuer hannem.

Das IIII. Capitel.

DA nun der HERR innen wurd, daß für die Phariſeer kommen war, wie Jeſus mehr Jünger machet, vnd tauffet denn, Johannes.

DEr HERREN nu fornam, at det vaar kommet faar Phariſeerne huorledis Jheſus giorde flere Diſciple end Johannes, oc døbte.

2. (Wiewol Jeſus ſelber nicht tauffet, ſondern ſeine Jünger.)

(End dog at Jheſus døbte icke ſelff, men hans Diſciple.)

3. Verließ er das Land Judea, vnd zoch wider in Galileam.

Da forlod hand det Land Judea, oc drog til Galileam igen.

4. Er muſte aber durch Samarien reiſen.

Men hand ſkulde reyſe igennem Samariam.

Kapitola III.

33. Ale kdožby přiyal geho ſwědectwij, ten zapečetil á toho podwrdil, že Bůh prawdomluwný geſt.

Ktoć tego świadectwo przyimuie, theńći zápieczetował iż Bog ieſt pawdziwym.

34. Nebo kohož geſt poſlal Bůh, ſlowa Božij mluwij. New mjru zagiſtě dáwá Buoh gemu ducha.

Abowiem then ktorego Bog poſlał, ſłowá Boże powieda, bo temu Bog nie pod miárą dawa Ducha.

35. Otec miluge Syna, a wſſecky wěcy dal wruce geho.

Oćiec miłuie Syná, y wſzytko dał w rece iego.

36. Kdož wěřij w Syna, mař žiwot wěčný: ale kdož geſt newěřijcý Synu, neuzřijť žiwota, ale hněw Božij zuoſtáwá na něm.

Kto wierzy w Syná, ma żywot wieczny: á kto nie ieſt poſłuſzny Synowi, nie ogląda żywot, ale gniew Boży zoſtawá nád nim

Kapitola IIII.

TEhdy nakž poznal Gežijš, že gſau ſlyſſeli Zákonijcy žeby Gežijš wijce Včedlnijkůw činil a křtil nežli Jan.

POthym gdy Pan zrozumiał iż ſie oſłyſzeli Fáryzeuſzowie że on więcey zwolennikow czynił y krzćił niżli Jan.

2. (Ačkoli Gežijš nekřtil, ale Včedlnijcy geho.)

(Chociaż ſam Jezus nie krzćił, iedno zwolennicy iego.)

3. Opuſtil Judſtwo, a odſſel opět do Galilee.

Opuſzćił Judę, y ſzedł záſie do Gáliley.

4. A muſyl gjti ſkrze Samarij.

Y przyſzło mu práwie przeyść przez Sámáryą.

ד

5 ואתא למדינתא דשמריא דמתקריא שכר על גב קריתא דיהב הוא יעקוב ליוסף ברה׃

Venne dunque in una città di Samaria, detta Sicar, presso à la possessione che Iacob dette à Iosef suo figliuolo.

6 ואית הוא תמן מעינא דמיא דיעקוב הו דין ישוע לאא הוא מן עמלא דאורחא ויתב הוא לה על מעינא ואית הוי שת שעין׃

Et iui era la fonte di Iacob: IESV dunque essendo affaticato per il camino, si sedeua così sopra la fonte, essendo quasi l'hora sesta.

7 ואתת אנתתא מן שמרין דתמלא מיא ואמר לה ישוע הבי לי מיא אשתא׃

Intanto viene una donna di Samaria per trarre de l'acqua: à laqual IESV disse, dammi à bere.

8 תלמידוהי דין עלו הוו למדינתא דנזבנון להון סיברתא׃

Percioche i suoi discepoli sen' erano andati ne la città per comprar da mangiare.

9 אמרא לה הי אנתתא שמריתא איכנא אנת יהודיא אנת ומני שאל אנת למשתא דאיתי אנתתא שמריתא לא גיר מתחשחין יהודיא עם שמריא׃

La donna Samaritana gli disse, Tu che sei Giudeo, come domandi da beuere à me che son donna Samaritana? Conciosia che i Giudei non hanno à far niente coi Samaritani.

10 ענא ישוע ואמר לה אלו ידעא הויתי מוהבתא דאלהא ומנו הנא דאמר לכי הב לי אשתא אנתי שאלא הויתי לה ויהב הוא לכי מיא חיא׃

IESV rispose, e disseli, Se tu conoscessi il dono di Dio, e chi è colui che ti dice, Dammi à bere: tu n'haueresti domandato à lui, & egli t'hauerebbo dato de l'acqua viua.

ד

5 ויבוא בעיר שומרון הנקראה שכור הקרובה למגרש לשכם אחד אשר נתן יעקב ליוסף בנו׃

Vino pues à vna ciudad de Samaria que se llama Sichar, junto à la heredad que Iacob dió à Ioseph su hijo.

6 ויהי שם באר יעקוב וישוע יעף מהמלך וישב כן אל הבאר ותהי כשעה הששית׃

Y estaua alli la Fuente de Iacob. Ansi que Iesus, cansado del camino, ansi se sentó cabe la Fuente. Era como la hora de las seys.

7 ותבוא אשה משומרון לשאב מים ויאמר אליה ישוע תני לי לשתות׃

Vina vna muger de Samaria á sacar agua: y Iesus le dize, Da me de beuer.

8 ותלמידיו הלכו העירה לקנות אכל׃

(Porque sus Discipulos eran ydos à la ciudad à comprar de comer.)

9 ותאמר אליו האשה שומרונית איך אתה יהודי הוה ממני שואל לשתות אשר אני אשה שומרונית כי אינם משתגים מתערבים ומתהלכים יהודים את שומרונים׃

Y la muger Samaritana le dice, Como tu siendo Iudio me demandas à mi de beuer, que soy muger Samaritana: Porque los Iudios no se tratan con los Samaritanos.

10 ויען ישוע ויאמר אליה אם תדעי את מתנת אלהים ומי זה הוא אשר אומר לך תן לי לשתות ואתי תשאלי ממנו ויתן לך מים חיים׃

Respondió Iesus, y dixole, Si conociesses el don de Dios, y quien es elque te dize, Da me de beuer, tu pedirias deel, y el te daria agua biua.

δ'.

5. Ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας, λεγομένην συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν ἰακὼβ ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

Il vint donc en vne ville de Samarie, nommee Sichar, qui est pres de la possession que Iacob donna à Ioseph son fils.

6. Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ ἰακώβ. ὁ οὖν ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ. ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη.

Or là estoit vne fontaine de Iacob: Iesus donc lassé du chemin, se tenoit la ainsi assis sur la fontaine, c'estoit enuiron les six heures.

7. Ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ, λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς· δός μοι πιεῖν.

Vne femme Samaritaine vient pour puiser de l'eau, & Iesus lui dit, Donne-moi à boire.

8. Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι.

Car ses disciples s'en estoyent allés à la ville pour acheter des viures.

9. Λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ σαμαρεῖτις, πῶς σὺ ἰουδαῖος ὤν, παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς οὔσης γυναικὸς σαμαρείτιδος; οὐ γὰρ συγχρῶνται ἰουδαῖοι σαμαρείταις.

Ceste femme Samaritaine donc lui dit, Comment toi qui es Iuif, me demãdes-tu à boire, à moi qui suis femme Samaritaine? car les Iuifs n'ont point de communicatiõ auec les Samaritains.

10. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν.

Iesus respondit, & lui dit, Si tu sauois le don de Dieu, & qui est celui qui te dit, Donne-moi à boire: tu lui en eusses demandé toi-mesme, & il t'eust dõné de l'eau viue.

CAP. IIII.

5. Venit ergo in civitatem Samariæ quę dicitur Sichar: iuxta prædium quod dedit Iacob Ioseph filio suo.

Then came he to a citie of Samaria called Sychar/nere vnto the possession that Jacob gaue to his sonne Joseph.

6. Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Hora erat quasi sexta.

And there was Jacobs wel. Jesus then wearyed in the iourney/sate thus on the well:it was about the sixt houre

7. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus, Da mihi bibere.

There came a woman of Samarie to draw water. Jesus said vnto her:Giue mee drinke.

8. Discipuli enim eius abierant in civitatem, ut cibos emerent.

For his disciples were gone away into the citie/to buy meat.

9. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana, Quomodo tu, Iudæus cùm sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana: non enim coütuntur Iudæi Samaritanis

Then sayd the woman of Samaria vnto him/how is it/that thou being a Jewe/askest drinke of mee/which am a woman of Samaria?For the Jewes medle not with the Samaritanes.

10. Respondit Iesus, & dixit ei: Si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam vivam.

Jesus answered & saide vnto her/ If thou knewest the gyft of God / and who it is that sayeth to thee / Giue me drinke / thou wouldest haue asked of him / and he woulde haue giuen thee water of life.

Das IIII. Capitel.

5. Da kam er inn eine Stadt Samarie/ die heisset Sichar/ nahe bey dem Dörfflein / das Jacob seinem Son Joseph gab.

Da kom hand i en aff Samarie stæder/som heder Sichar// hart hoss den By/ som Jacob gaff sin Søn Joseph.

6. Es war aber daselbst Jacobs brunn. Da nun Jesus müde war von der raise / satzte er sich also auff den Brunn/ vnnd es war vmb die sechste stunde.

Oc der vaar Jacobs brønd. Der Jhesus vaar nu træt aff Reisen/ da sette hand sig paa brønden/ oc det de vaar ved den siette time.

7. Da kombt ein Weib von Samaria wasser zu schöpffen. Jesus spricht zu jr: Gib mir trincken.

Da kommer en Quinde aff Samaria at ose vand. Jhesus siger til hende/ Giff mig dricke.

8. Denn seine Jünger waren inn die Statt gegangen / daß sie speise kaufften.

Thi hans Disciple vaare gongne i staden/ at kobe Mad.

9. Spricht nun das Samaritisch Weib zu jm: Wie bittest du von mir trincken/ so du ein Jüde bist/ vnnd ich ein Samaritisch Weib? Denn die Jüden haben keine gemeinschafft mit den Samaritern.

Den Samaritanske Quinde siger nu til hannem/ Hui beder du mig om dricke/ efterdi du est en Jøde / oc ieg en Samaritanske Quinde? Thi Jøder haffue ingen omgengelse met Samaritaner.

10. Jesus antwortet vnnd sprach zu jhr: Wenn du erkennetest die Gabe Gottes / vnd wer der ist/der zu dir saget: Gib mir zu trincken / du betest jhn / vnd er gebe dir lebendiges Wasser.

Jhesus suarede/ oc sagde til hende/ der som du kende Guds gaffue / oc huo den er/ som siger til dig/ Giff mig dricke/ Da bade du hannem/ oc hand gaffue dig leuendis Vand.

Kapitola IIII.

5. Y přissel k Městu Samarskému/ kterež slowe Sychar: wedlé Poplužij kterež byl dal Jákob Jozefowi Synu swému.

A tak przyszedł do miástá Sámáryey/ ktore zowa Sychár / podle folwárku ktory dal Jakob Jozefow[i] synowi swemu.

6. A byla tu Studnice Jákobowa. Protož vstaw na cestě Pán Gežijs/ posadil se tak na Studnicy. A byla hodina yakožto ssestá.

A był tám stok Jakobow / A przetoż Jezus bedac sprácowány z drogi/ siadł thak v stoku/ á było iákoby oszostey godzinie.

7. Y přijssla žena z Samářj wážit wody. Řekl gij Gežijs: Day mi ať se napijgi.

Zátym przyszłá niewiástá Sámárytańska áby czyrpałá wode/ ku ktorey rzekł Jezus: Day mi pić.

8. Včedlnijcy zagisté gého byli odessli do Města/ áby nakaupili pokrmůw.

Bo zwolennicy iego szli byli do miástá/áby kupili co ieść.

9. Y řekla gemu žena ta Samarytánka: Kterak ty gsá Židem žádáss odemne pijti genž gsem žena Samarytánka? Poněwadž neobcugij Židé s Samarytány.

Tedy mu rzekłá oná Sámárytánska niewiástá: Jákož thy Żydem bedac/ żadasz odemnie picia/ kthoram iest niewiásta Sámárytańska? gdyż Zidowie nie thowárzyszą z Sámárytány.

10. Odpowěděl Gežijs a řekl gij: By znala dar Božij/ a kdo gest kterýž mluwij tobě: Day mi pijti: tyby snad prosyla od něho/ a dalby tobě wody žiwé.

Ale Jezus dawszy sey odpowiedź rzekł: O byżeś wiedziałá ten dar Boży/ y kto ten iest ktory mowi tobie/ Day mi pić/ tedy byś ty go prosiłá/ á onby tobie dał wode żywa.

ד

11 אמרא לה אנתתא הי מרי לא דולא אית לך ובירא עמיקא אימכא לך מיא חיא :

La donna gli disse, Signore, tu non hai con che trarne, e il pozzo è profondo: donde hai tu dunque questa acqua viua?

12 למא אנת רב אנת מן אבון יעקוב הו דהו יהב לן בירא הדא והו מנה אשתי ובנוהי ועניה :

Sei tu maggiore del nostro padre Iacob, il qual ci dette il pozzo, e beuuene esso, e i suoi figliuoli, e i suoi bestiami?

13 ענא ישוע ואמר לה כל דישתא מן הלין מיא תוב יצהא :

Rispose IESV, e disseле, Chiunque beue di quest' acqua hauerà di nuouo sete.

14 כל דין דישתא מן מיא דאנא אתל לה לא יצהא לעלם אלא מיא הנון דיהב אנא לה יהוון בה מעינא דמיא דנבעין לחיא דלעלם :

Ma chiunque beuerà de l'acqua ch'io li darò, non hauerà sete in eterno: anzi l'acqua ch'io li darò si farà in lui una fonte d'acqua che sorgerà in vita eterna.

15 אמרא לה אנתתא הי מרי הב לי מן הלין מיא דלא תוב אצהא ולא הוית אתיא דליא מן הרכא :

La donna gli disse, Signore, dammi questa acqua, accioche io non habbi piu sete, ne venghi piu quà attingerne.

16 אמר לה ישוע זלי קרי לבעלכי ותי להרכא :

IESV le dice, Va, chiama il tuo marito, e vienqua.

17 אמרא לה לית לי בעלא אמר לה ישוע שפיר אמרתי דלית לי בעלא :

Rispose la donna, e disseli, Io non ho marito. IESV le dice, Bene hai detto dicendo, Io non ho marito.

ד

11 ותאמר לו האשה אדני לא יש לך דלי והבאר עמוק הוא ומאין יהיו לך מימי החיים :

La muger le dize, Sennor no tienes conque sacarla, y el pozo es hondo: dedonde pues tienes el agua biua?

12 האתה גדול מאבינו יעקב אשר נתן לנו את הבאר והוא ממנו שתה ובניו וחיותו :

Eres tu mayor que nuestro padre Iacob, que nos dió este pozo: del qual el beuió, y sus hijos, y sus ganados?

13 ויען ישוע ויאמר לה כל אשר שותה ממים האלה ישוב יצמא :

Respondio IESVS, y dixole, Qualquiera que beuiere de esta agua, boluerà à tener sed,

14 ואשר תשתה ממים אשר אני אתן לו לא יצמא לעולם כי אם המים אשר אתן לו יהיו בו באר מים מבועים לחיי עולם :

Mas elque beuiere del agua que yo le dare, para siempre no tendra sed: mas el agua que yo le daré será en el fuente de agua que salea para vida eterna.

15 ותאמר אליו האשה אדני תן לי את המים האלה אשר לא אצמא ולא אבוא פה לשאב :

La muger le dize, Sennor dame esta agua para que yo no tenga sed ni venga aca à sacarla.

16 ויאמר אליה ישוע לכי קרא לאישך ובואי פה :

Iesus le dize, Ve llama à tu marido: y ven acá.

17 ותען האשה ותאמר אינני יש לי איש ויאמר אליה ישוע היטב ענית כי אינני יש לי איש :

Respódió la muger y dixole, No tengo marido. Dizele Iesus bien has dicho, Que no tengo marido.

δ.

11. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ, κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν;

La femme lui dit, Seigneur, tu n'as pas en quoi puiser, & le puits est profond, d'où as-tu donc ceste eau viue?

12. Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;

Es-tu plus grand que Iacob nostre pere, qui nous a donné le puits, & lui-mesme en a beu, & ses enfans, & son betail?

13. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν.

Iesus respondit, & lui dit, Quiconque boit de ceste eau-ci, aura encores soif:

14. Ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Mais qui boira de l'eau que ie lui donnerai, n'aura plus iamais soif: mais l'eau que ie lui donnerai sera faite en lui vne fontaine d'eau saillante en vie eternelle.

15. Λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ, κύριε δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν.

La femme lui dit, Seigneur, donne moi de ceste eau, afin que ie n'aye plus soif, & que ie ne viene plus ici pour en puiser.

16. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, ὕπαγε. φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε.

Iesus lui dit, Va-t'en, & appele ton mari, & t'en vien ici.

17. Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν, οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω.

La femme respondit, & lui dit, Ie n'ai point de mari Iesus lui dit, Tu as bien dit, Ie n'ai point de mari.

CAP. IIII.

11. Dicit ei mulier, Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus est, unde ergo habes aquam vivam?

The woman said unto him / Sir / thou hast nothing to drawe with / and the well is deepe: from whence then hast thou that water of life?

12. Nunquid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, & filii eius, & pecora eius?

Art thou greater then our father Jacob / which gaue vs the well / and hee himselfe dranke thereof / and his children / and his cattel?

13. Respondit Iesus, & dixit ei, Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum.

Jesus answered / and sayd vnto her / Whosoeuer drinketh of this water / shall thirst againe.

14. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, nō sitiet in æternum, sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

But whosoeuer drinketh of the water that I shall giue him / shall neuer be more a thirst: but the water that I shall giue him / shalbe in him a well of water / springing vp into euerlasting life.

15. Dicit ad eum mulier, Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam: neque veniam huc haurire.

The woman said vnto him / Sir / giue me of that water / that I may not thirst / neither come hither to drawe.

16. Dicit ei Iesus, Vade, voca virum tuum, & veni huc.

Jesus sayde vnto her / Go / call thine housbande / and come hither.

17. Respondit mulier, & dixit, Non habeo virum. Dicit ei Iesus, Bene dixisti, quia non habeo virum.

The woman answered / and said / I haue no husbande. Jesus sayd to her / Thou hast well sayd / I haue no husband.

Das IIII. Capitel.

11. Spricht zu jm das Weib: HErr / hast du doch nichts / damit du schöpffest / vnd der Brunn ist tieff / Woher hast du denn lebendig Wasser?

Quinden siger til hannem / HERRE / du haffuer dog inted at øse met / oc Brønden er dyb / Hueden haffuer du da leffuendis Vand?

12. Bist du mehr denn vnser Vater Jacob / der vns disen Brunn gegeben hat? Vnd er hat darauß getruncken / vnd seine Kinder vnd sein Vieh.

Est du mere end vor Fader Jacob / som haffuer giffuit oss denne Brønd? oc hand haffuer drucket der aff / oc hans Børn oc hans Queg.

13. Jesus antwortet / vnnd sprach zu jhr: Wer dises Wassers trincket / den wird wider dürsten.

Jhesus suarede / oc sagde til hende / Huo som dricker aff dette Vand / hannem tørster igen.

14. Wer aber des Wassers trincken wirdt / das ich jhm gebe / den wirdt ewiglich nicht dürsten / Sondern das Wasser das ich jm geben werde / das wird mit jm ein Brunn des Wassers werden / das inn das ewige Leben quillet.

Men huo som dricker aff det vand / som ieg giffuer hannē / hand skal icke tørste euindelige. Men det vand / som ieg giffuer hannem / det skal bliffue en Vandkilde i hannem / som flyder i det euige Liff.

15. Spricht das Weib zu jm: HErr / gib mir dasselbige Wasser / auff daß mich nicht dürste / daß ich nicht herkommen müsse zu schöpffen.

Quinden siger til hannem / HERRE / Giff mig den samme vand / at mig skal icke tørste / at ieg skal icke komme hid at øse.

16. Jesus spricht zu jhr: Gehe hin / vnd ruffe deinem Manne / vnnd komme her.

Jhesus siger til hende / Gack bort / kald din Mand / oc kom hid.

17. Das Weib antwortet / vnnd sprach zu jm: Jch habe keinen Mann. Jesus spricht zu jhr: Du hast recht gesaget / ich habe keinen Mann.

Quinden suarede / oc sagde til hannem / Jeg haffuer ingen Mand. Jhesus siger til hende / Du siger ret / Jeg haffuer ingen Mand.

Kapitola IIII.

11. Rzekla gemu žena: PAne / aniž máš čimby nawážil / a Studnice hluboká gest: odkudž tehdy máš tu wodu žiwau?

Rzekla mu niewiásta: Pánie nie masz czym czyrpac / á studnia iesth gleboka / zkadze tedy masz te wode zywa?

12. Zdali gsy ty wětšý nežli Otec náš Jákob / kterýž nám dal tuto Studnicy / a sám z níj pil / y synowé geho / y dobytek geho?

Izażes thy wietszym iest nád oyca naszego Jakobá / ktory nam te studnia dal / z ktorey y sám pil / y synowie iego / y bydlá iego?

13. Odpowěděl Gežijš / a řekl gij: Každý kdož bude pijti wodu tuto / žižniti bude opět:

A odpowiedziawszy Jezus rzekl iey: Káždy ktory pije the wode / za sie bedzie pragnal.

14. Ale kdož se napige wody kteráuž yá dam gemu / nebudeť žižniti na wěky / ale woda kteráuž yá dám gemu / bude w něm Studnice wody wskakugicý do žiwota wečného.

Lecz ktoby pil one wode ktora ia dam iemu / nie vprágnie ná wieki. O wszem wodá oná ktora ia dam iemu / stánie sie w nim zrzodlem wod wyskákuiacych ku żywotowi wiecznemu.

15. Rzekla k němu Žena: PAne / day mi té wody / abych nežijžnilla ani chodila sem wážit.

Zátym mu rzeklá niewiásta: Pánie day mi tey wody abych nie vprágnelá / á zebych tyu czyrpác nie chodzilá.

16. Rzekl gij Gežijš: Gdi powolay Muže twého / a přiď gsem.

Thedy iey rzekl Jezus: Jdz wzow meżá twego / á przydz tu.

17. Odpowěděla žena a řekla: Nemám Muže. Rzekl gij Gežijš: Dobřegsy řeklaš nemám Muže.

Rodpowiedziawszy niewiástá rzeklá mu: Niemam meżá. A Jezus iey rzekl: Dobrzes powiedziála / Niemám meżá.

ד

18 חמשא גיר בעלין הוו לכי והנא דאית לכי השא לא הוא בעלכי הדא שרירתא אמרתי׃

Percioche tu hai hauuti cinque mariti, e quel che tu has adesso, non è tuo marito: questo l'has veramente detto.

19 אמרא לה הי אנתתא מרי חזיא אנא דנביא אנת׃

La donna gli dice, Signore, io vedo che tu sei Profeta.

20 אבהין בהנא טורא סגדו ואנתון אמרין דבאורשלם הו אתר דולא הוא למסגד׃

I Vostri padri hanno adorato in questo monte, e voi dite, che in Ierusalem è il luogo doue si debbe adorare.

21 אמר לה ישוע אנתתא הימניני דאתיא שעתא דלא בהנא טורא אף לא באורשלם תסגדון לאבא׃

IESV le dice, Donna credi à me, che viene l'hora che voi non adorarete il Padre ne in questo monte, ne in Ierusalem.

22 אנתון סגדין אנתון למדם דלא ידעין אנתון חנן דין סגדינן למדם דידעינן דחייא מן יהודיא אינון׃

Voi adorate quel che voi non sapete: noi adoriamo quel che noi sappiamo: percioche la salute è da Giudei.

23 אלא אתיא שעתא והשא איתיה אמתי דסגודא שרירא נסגדון לאבא ברוחא ובשררא אף אבא גיר דאיך הלין הו סגודא בעא׃

Ma viene l'hora, e adesso è, che i veri adoratori adoraranno il padre in spirito e verità: percioche da questi tali il Padre domanda che l'adorino.

24 רוחא הו גיר אלהא ואילין דסגדין לה ברוחא ובשררא ולא דנסגדון׃

Iddio è Spirito, e bisogna che quei che l'adoranno, l'adorino in spirito e verità.

ד

18 חמשת אנשים היו לך ועתה אשר לך איננו אישך זאת באמת אמרת׃

Porque cinco maridos has tenido: y el que aora tienes no es tu marido: esto has dicho con verdad.

19 ותאמר אליו האשה אדני רואה אני כי נביא אתה׃

Dizele la muger, Sennor, pareceme que tu eres Propheta.

20 אבותינו בהר הזה השתחוו ואתם אומרים כי בירושלים הוה המקום אשר צריך להשתחוות׃

Nuestros padres adoraron en este monte: y vosotros dezis, Que en Ierusalem es el lugar donde es menester adorar.

21 ויאמר לה ישוע האשה האמן לי כי תבוא העת כאשר לא בהר הזה ולא בירושלים ישתחוו לאב׃

Dizele Iesus, Muger, creeme, que la hora viene, quando ni en este monte, ni en Ierusalem, adorareys al Padre.

22 אתם משתחוים לאשר לא ידעתם ואנחנו משתחוים לאשר ידענו כי הישועה מיהודים היא׃

Vosotros adorays loque no sabeys, nosotros adoràmos loque sabemos: porque la Salud de los Iudios viene.

23 כי אם תבוא העת ועתה הוה כאשר המשתחוים אמונים ישתחוו לאב ברוח ובאמת וגם האב את המשתחוים כאלה מבקש׃

Mas la hora viene, y aora es, quando los verdaderos adoradores adoraran al Padre en Espiritu y en verdad porque tambien el Padre tales adoradores busca que lo adoren.

24 האלהים רוח הוא ואשר ישתחוו לו יש צרכם להשתחוות לו ברוח ואמת׃

Dios es Espiritu: y losque lo adoran, en espiritu y en verdad es menester que adoren.

δ.

18. Πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνήρ. τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας.

Car tu as eu cinq maris: & celui que tu as maintenant, n'est point ton mari: en cela as-tu dit la verité.

19. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ.

La femme lui dit, Seigneur, ie voy que tu es Prophete.

20. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου δεῖ προσκυνεῖν.

Nos peres ont adoré en ceste montagne, & vous dites qu'en Ierusalem est le lieu où il faut adorer.

21. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. γύναι, πίστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί.

Iesus lui dit, Femme, croy-moi, que l'heure vient que vous n'adorerez le Pere, ni en ceste montagne, ni en Ierusalem.

22. Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐστίν.

Vous adorez ce que vous ne cognoissez point: nous adorons ce que nous cognoissons: car le salut est des Iuifs.

23. Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν.

Mais l'heure vient, & est maintenant, que les vrais adorateurs adoreront le Pere en esprit & verité: car aussi le Pere en demande de tels qui l'adorent.

24. Πνεῦμα ὁ θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.

Dieu est esprit: & faut que ceux qui l'adorent, l'adorent en esprit & verité.

18. Quinque enim viros habuisti: & nunc quem habes, non est tuus vir, hoc verè dixisti.

For thou hast had fiue husbandes/ and hee whome thou nowe hast/ is not thine husband: that sayedest thou truely

19. Dicit ei mulier, Domine, video quia Propheta es tu.

The woman sayde vnto him/ Sir/ I see that thou art a Prophete.

20. Patres nostri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Ierosolymis est locus ubi adorare oportet.

Or fathers worshipped in this mountaine/ and ye say/ that in Jerusalem is the where men ought to worship.

21. Dicit ei Iesus, Mulier, crede mihi, quia veniet hora, quando neque in monte hoc, neque in Ierosolymis adorabitis Patrem.

Jesus said vnto her/ Woman/ beleeue me/ the houre commeth/ when ye shall neither in this mountaine/ nor at Jerusalem/ worship the Father.

22. Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est.

Ye worship that which ye knowe not: we worship that which we know: for saluation is of the Jewes.

23. Sed venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum.

But the houre commeth/ and now is/ when the true worshippers shall worship the father in spirit/ and trueth: for the Father requireth euen such to worship him.

24. Spiritus est Deus: & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.

God is a Spirite/ and they that worship him/ must worship him in spirite and trueth.

18. Fünff Männer hast du gehabt/ vnd den du nun hast/ der ist nicht dein Mann/ da hast du recht gesagt.

Du haffuer hafft vyf Mend/ och den som du nu haffuer/ hand er icke din mand/ det sagde du ret.

19. Das Weib spricht zu jhm: HERR/ ich sihe/ daß du ein Prophet bist.

Quinden siger til hannem/ Herre/ ieg seer/ at du est en Prophete.

20. Vnsere Väter haben auff disem Berge angebetet/ vnd jhr saget/ zu Jerusalem sey die stete/ da man anbeten solle.

Vorde Fedre haffue tilbedet paa dette Bierg/ oc i sige/ I Jerusalem er den Sted/ som mand skal tilbede.

21. Jesus spricht zu jhr: Weib/ glaube mir/ es kompt die zeit/ daß jr weder auff dem Berge/ noch zu Jerusalem werdet den Vater anbeten.

Jhesus siger til hende/ Quinde/ tro mig/ Den tid kommer/ at i huercken skulle tilbede Faderen paa dette Bierg/ och ey i Jerusalem.

22. Jr wisset nicht/ was jr anbetet/ Wir wissen aber/ was wir anbeten/ Denn das Heil kompt von den Jüden.

I vide icke/ huad i tilbede/ Men wi vide/ huad wi tilbede/ Thi Salighed kommer aff Joderne.

23. Aber es kompt die zeit/ vnd ist schon ietzt/ daß die warhafftigen anbeter werden den Vater anbeten/ im Geist vnd inn der warheit/ denn der Vater will auch haben/ die jn also anbeten.

Men den tid kommer/ oc er allerede nu/ At de sande Tilbedere skulle tilbede Faderen/ i Aanden och i Sandhed/ Thi Faderen vil oc haffue dem/ som hannem saa tilbede.

24. Gott ist ein Geist/ vnd die jhn anbeten/ die müssen jhn im Geist vnd in der warheit anbeten.

Gud er en Aand/ oc de hannem tilbede/ de skulle tilbede hannem i Aanden oc i Sandhed.

18. Nebo gsy pět mužuow měla/ a nynij kterýhož máš nenij twůg muž. To gsy powěděla prawě.

Abowiemeś piąci mężow miała/ á teraz then ktorego masz nie iestći twoy mąż/ toś prawdźiwie powiedźiała.

19. Ržekla gemu žena: PAne/ widijm že gsy ty Prorok.

Rzekłá mu niewiástá: Pánie widzę iżeś ty iest Prorok.

20. Otcowé naššy na této to Hoře klaněli se: a wy prawijte/ že w Geruzalémě gest mijsto kdežto náležij se klaněti.

Oycowie náśi chwalili Bogá ná gorze tey/ á wy powiedacie że w Jeruzálem iest mieysce kedy potrzebá Bogá chwalić.

21. Ržekl gij Gežijš: Ženo/ wěř mi že gde hodina/ kdyžto ani na této Hoře/ ani w Geruzalémě budete se klaněti Otcy.

Ná tho iey powiedźiał Jezus: Niewiásto wierz mi/ przyidźie czás gdy áni ná gorze they/ áni w Jeruzálem bedźiecie chwalić Oycá.

22. Wy klanijte se tomu čemuž newijte/ a my se klanijme čemuž wijme/ neb Spasenij z Židuow gest.

Wy chwalićie co niewiecie/ á myć chwalimy co wiemy/ ábowiem iest zbáwienie z Zidow.

23. Ale gdeť hodina a nynijť gest/ kdyžto prawij ctitelé/ klaněti se budau Otcy w duchu a w prawdě. Nebo y Otec takowých hledá/ kteřijby se klaněli gemu.

Ale przyidźie czás z theraz iest/ gdy prawdźiwi chwalcy będą chwalić Oycá duchem y prawdą/ Bo y Ociec thákowych szuka/ ktorzyby go chwalili.

24. Bůh duch gest/ a ti kteřijž mu se klaněgij/ w duchu a w prawdě magij se klaněti.

Bog iestći duch/ á thák ći ktorzy go chwalą/ potrzebá áby go chwalili w duchu y w prawdźie.

ד

25 אמרא לה אנתתא הי ידעא אנא דמשיחא אתא ומא דאתא הו מלף לן כל מדם :

La donna gli dice, Io so che'l Messia ilqual si chiama Christo, debbe venire: quando dunque sarà venuto egli, ei annuntiarà tutte le cose.

26 אמר לה ישוע אנא אנא המממלל אנא עמכי :

Iesv le dice, Io son quell'esso che ti parlo.

27 וכד ממלל אתו תלמידוהי ומתדמרין הוו דעם אנתתא ממלל לא דין אנש אמר מנא בעא אנת או מנא ממלל אנת עמה :

Et in questo venuero i suoi discepoli, e marauiglioronsi ch'egli parlasse con vna donna: nondimeno niuno disse, Che cerchi tu? ouero, perche parli tu con essa?

28 ושבקת קולתה אנתתא ואזלת למדינתא ואמרא :

La donna dunque lassò la sua hidria, & andò ne la città, e dice à gli huomini.

29 תו חזו גברא דאמר לי כל מדם דעבדת למא הויו משיחא :

Venite à vedere vn huomo, ilqual m'ha dette le cose ch'io ho fatte: non è costui Christo?

30 ונפקו אנשא מן מדינתא ואתין הוו לותה :

Essi dunque vsciron de la città, e vennero à lui.

31 ובינתא הלין בעין הוו מנה תלמידוהי ואמרין לה רבן לעס :

In questo mezo i discepoli lo pregauano, dicendo, Maestro, mangia.

32 הו דין אמר להון אית לי מאכולתא דאכול אידא דאנתון לא ידעין אנתון :

Et egli disse loro, Io ho vn cibo da mangiare che voi non sapete.

33 אמרין תלמידי בינתהון למא אנש איתי לה מדם למאכל :

Onde i discepoli diceuano fra loro, Harebbeli qualcuno portato da mangiare?

ד

25 ויאמר לו האשה יודעה אני כי משיחא יבוא הנאמר משיח כאשר יבוא הוא יגיד לנו כלם :

Dizele la muger, Yo se que el Messias ha de venir, el qual se dize el Christo: quando el venire, nos declarara todas las cosas.

26 ויאמר אליה ישוע אני הוא המדבר אליך :

Dizele Iesus, Yo soy, que hablo contigo.

27 ועל זה הדבר באו תלמידיו ויתמהו כי עם האשה מדבר ואיש לא אמר אליו מה מבקש או מה מדבר עמה :

Y en esto vinieron sus Discipulos: y marauillaronse de que hablaua con aquella muger: mas ninguno le dixo, Que preguntas,, ó que hablas con ella?

28 ותעזב האשה את כדה ותלך אל העיר ותאמר לאנשים :

Entonces la muger dexó su cantaro, y fué à la ciudad, y dixo à aquellos hombres.

29 לכו וראו את האדם אשר אמר לי את כל אשר עשיתי אם לא זה הוא המשיח :

Venid ved vn hombre que me hà dicho todo loque he hecho: si es poruentura el Christo?

30 ויצאו מן העיר ויבואו אליו :

Entonces salieron de la ciudad, y vinieron à el.

31 ובין עת ההיא שאלו ממנו תלמידיו לאמר רבי אכל :

Entretanto los Discipulos le rogauan, diziendo, Rabbi come.

32 ויאמר אליהם יש לי אכל לאכל אשר אתם לא ידעתם :

Y el les dixo, Yo tengo vna comida que comer, que vosotros no sabeys.

33 וידברו התלמידים איש אל רעהו ומי הביא לו לאכל :

Entonces los Discipulos dezian el vno al otro, Si le ha traydo alguien de comer?

δ.

25. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ, οἶδα ὅτι μεσσίας ἔρχεται ὁ λεγόμενος χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.

La femme lui respondit, Ie sai que le Mesias (qui est appele Christ) doit venir: quand donc icelui sera venu, il nous annoncera toutes choses.

26. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.

Iesus lui dit, Ce suis-ie, moi qui parle à toi.

27. Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς; ἤ, τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς;

Et sur ce ses disciples vindrent, & s'esmerueillerent de ce qu'il parloit auec vne femme: toutesfois nul ne dit, Que demandes tu? ou, Pourquoi parles tu auec elle?

28. Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνὴ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις.

La femme donc laissa sa cruche, & s'en alla à la ville, & dit aux gens.

29. Δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;

Venez, voyez vn homme qui m'a dit tout ce que i'ai fait, Cestui-ci n'est il point le Christ?

30. Ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.

Ils sortirent donc de la ville, & vindrent vers lui.

31. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ῥαββί, φάγε.

Or cependant les disciples le prioyent, disans, Maistre, mange.

32. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

Mais il leur dit, I'ai à manger d'vne viande que vous ne sauez point.

33. Ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους, μήτις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν;

Les disciples donc disoyent entr'eux, Quelcun lui auroit-il apporté à manger?

CAP. IIII.

25. Dicit ei mulier, Scio quia Messias venit (qui dicitur Christus): cùm ergo venerit, ille nobis annuntiabit omnia.

The woman sayd vnto him/ I know wel that Messias shall come / which is called Christ: when he is come/ he will tell vs all things.

26. Dicit ei Iesus, Ego sum qui loquor tecum.

Jesus sayd vnto her/ I am he/that speake vnto thee.

27. Et continuò venerunt discipuli eius: & mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit, Quid quæris aut quid loqueris cum ea?

And vpon that came his disciples/ and marueyled that he talked with a woman: yet no man sayde vnto him/ What askest thou? or why talkest thou with her?

28. Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus.

The woman then left her waterpot/ and went her way into the citie / and sayd to the men.

29. Venite, & videte hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci, nunquid ipse est Christus?

Come/see a man which hath tolde mee all things that euer I did: is not hee the Christ?

30. Exierunt ergo de civitate, & veniebant ad eum.

Then they went out of the citie/ and came vnto him.

31. Interea rogabant eum discipuli, dicentes, Rabbi, manduca.

In the meane while / the disciples praied him /saying /Master.eate.

32. Ille autē dixit eis, Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis.

But he saide vnto thē / I haue meate to eat/that ye know not of.

33. Dicebant ergo discipuli ad invicem, Nunquid aliquis attulit ei manducare?

Then sayde the disciples betweene them selues / Hath any man brought him meate?

Das IIII. Capitel.

25. Spricht das Weib zu jhm: Ich weiß/ daß Messias kompt/ der da Christus heisset / Wenn derselbige kommen wirdt/ so wirdt ers vns alles verkündigen.

Quinden siger til hannem/ Jeg veed/ at Messias kommer/som kaldis Christus/ Naar hand kommer/da skal hand forkynde oss det altsammen.

26. Jesus spricht zu jr: ich bins/der mit dir redet.

Jhesus siger til hende/ Jeg er den/ som taler met dig.

27. Vnd über dem kamen seine Jünger/ vnd es nam sie wunder/ daß er mit dem Weibe redet. Doch sprach niemand: Was fragest du/oder was redest du mit jhr?

Oc i det samme komme hans Disciple/ oc de forundrede dem/at hand talede met Quinden. Dog sagde ingen/ Huad spør du /eller huad taler du met hende.

28. Da ließ das Weib jhren Krug stehen/ vnd gieng hin in die Stadt/ vnd spricht zu den Leuten:

Da loed Quinden sit Kruss staa/ oc gick bort i Staden/oc siger til Folcket.

29. Kommet/ sehet einen Menschen/ der mir gesagt hat/ alles was ich gethan habe/ Ob er nicht Christus sey?

Kommer / seer it Menniske/ som sagde mig/ alt det ieg haffuer giort/ Om hand er icke Christus?

30. Da giengen sie auß der Statt/ vnd kamen zu jhm.

Da ginge de vd aff Staden / oc komme til hannem.

31. In des aber ermahneten jn die Jünger/ vnd sprachen: Rabbi iß.

Dissimellem paa minute hans Disciple hannem/ oc sagde/ Rabbi/ æd.

32. Er aber sprach zu jnen: Ich habe eine Speise zu essen / da wisset jhr nicht von.

Da sagde hand til dem/ Jeg haffuer Mad at æde/ der vide i ick aff.

33. Da sprachen die Jünger vntereinander: hat jm iemand zu essen gebracht?

Da sagde Disciplene iblant huer andre / haffuer nogen baaret hannem at æde?

Kapitola IIII.

25. Rzekla gemu Zena: Wijm ze Mesyáss přijgde/ kterýž slowe Krystus. Protož když přijgde/ onť nám zwěstuge wssecťny wěcy.

Rzekła ma niewiástá: Wiem że przyidźie Mesyáß. ktory rzeczon iest Krystus/ onci gdy przyidźie oznaymi nam wßytko.

26. Rzekl gij Gezijss: Jáť gsem kterýž mluwijm s tebau.

Rzpowiedźiał iey Iezus: Jaciem iest ktory mowię tobie.

27. A w tom přissli Včedlnijcy geho/ y diwili se žeby s ženau mluwil A wssak žádný gemu neřekl: Co se gij ptáss? aneb/proč mluwijss s nij?

A ná then czás przyßli zwolennicy iego/ y dźiwowáli sie że z niewiástha rozmawiał wßakoż mu żaden nie rzekł ocż pytaß/ ábo co z nią rozmawiaß?

28. Tehdy nechala tu Zena wědra swého/a odessla do Města a řekla těm Lidem.

Zostawiwßy thedy dzban swoy niewiástá/ ßłá ku miástu/ y powiedźiáłá ludźiam mieyscá onego.

29. Podte/ a pohleďte na Člowěka/ kterýž powěděl mi wssecky wěcy kteréž gsem koli činila. Zdali on gest Krystus.

Podźcie á oglądaycie człowieká ktory mi powiedźiał wßytko comkolwiek czyniłá/ zali nie ten iest Krystus?

30. Y wyssli z Města/ a ssli k němu.

A przetoż wyßli z miástá/ y przyßli do niego.

31. Mezy tijm pak prosyli ho Včedlnijcy geho řkauce: Mistře/ pogezyž.

W then czás go prośili zwolennicy iego mowiac: Mistrzu iedz.

32. A on řekl gim: Jáť mám pokrm gijsti/ kteréhož wy newijte.

Ale im on rzekł: Mam ia pokarm co go pożywáć bede/ o ktorym wy nic wiecie.

33. Tehdy prawili Včedlnijcy wespolek: Zdali gest kdo přinesl gemu gijsti?

A mowili zwolennicy iedni ku drugim: Izali mu ktho przyniosł coby iadł.

ד / ד / δ.

34 אמר להון ישוע מאכולתי דילי איתיה דאעבד צביניה דמן דשדרני ואשלמיוהי לעבדיה׃

Iesv dice loro, Il mio cibo è ch'io facci la volontà di colui che m'ha mandato, e conduchi à perfettione l'opera sua.

34 ויאמר אליהם ישוע אכלי זה הוא אשר אעשה את־רצון אבי אשר שלחני ואשר אכלה את־מעשהו׃

Dizeles Iesus, Mi comida es, que yo haga la voluntad delque me embió, y que acabe su obra.

34. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον.

Iesus leur dit, Ma viande est que ie face la volonte de celui qui m'a enuoyé, & parface son œuure.

35 לא אנתון אמרין דבתר ארבעא ירחין אתא חצדא. הא אמר אנא לכון דארימו עיניכון וחזו ארעתא דחורו ומטיו לחצדא מן כדו׃

Non dite voi che ci sono ancora quattro mesi, e la mietitura verrà? Ecco, io vi dico, alzate i vostri occhij, e guardate le campagne, perch'elle son gia bianche da mietere.

35 הלא אתם אומרים כי עוד שלושה חדשים ויבוא הקציר הנה אני אמר לכם שאו עיניכם וראו את־הארצות כי לבנות הנה אל־הקציר עתה׃

No dezis vosotros que aun ay quatro meses hasta la siega? Heaqui yo os digo: alçad vuestros ojos, y mirad las regiones porque ya estan blancas para la siega.

35. Οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστι, καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη.

Ne dites-vous pas qu'il y a encore quatre mois, & la moisson viendra? voici, ie vous di, leuez vos yeux, & regardez les contrees: car elles sont ia blanches pour moissonner.

36 ואינא דחצד אגרא נסב וכנש פארא לחייא דלעלם וזרועא וחצודא אכחדא יחדון׃

Ora chi miete, ne riceue mercede, e raccoglie il frutto in vita eterna: à fine che insieme goda, e chi semina, e chi miete.

36 והקוצר שכרו יקח ויאסף פרי לחיי עולם אשר גם הזורע ישמח יחדו וגם הקוצר׃

Y elque siega, recibe salario, y allega fruto para vida eterna: paraque el que siembra tambien goze, y el que siega.

36. Καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.

Or celui qui moissonne reçoit salaire & assemble le fruict en vie eternelle: afin que celui qui seme ait ensemble ioye, & celui qui moissonne.

37 בהדא גיר איתיה מלתא דשרירתא דאחרין הו זרע ואחרין חצד׃

Percioche in questo quel detto si verifica, che altri è quel che semina, & altri è quel che miete.

37 כי בזאת יש דבר אמת כי אחד יש הזורע ואחד הקוצר׃

Porque en esto es el dicho verdadero, Que vno es el que siembra, y otro es el que siega.

37. Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων.

Car en cela est ce dire veritable, Qu'vn seme, & l'autre moissonne.

38 אנא שדרתכון למחצד מדם דלא הוא אנתון לאיתון אחרנא גיר לאיו ואנתון עלתון על עמלהון דהנון׃

Io v'ho mandati à mieter quello nel quale voi non hauete lauorato: altri hanno lauorato, e voi sete entrati ne le lor fatiche.

38 אני שלחתי אתכם לקצר אשר שם אינכם יגעתם אחרים יגעו ואתם ביגיעתם תבואו׃

Yo os he embiado à segar loque vosotros no labrastes: otros labraron, y vosotros aueys entrado en sus labores.

38. Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε.

Ie vous ai enuoyés moissonner ce en quoi vous n'auez point trauaillé: autres ont trauaillé, & vous estes entrés en leur trauail.

39 מן הי מדינתא דין סגיאא הימנו בה שמריא מטול מלתא דאנתתא הי דמסהדא הות דאמר לי כל מדם דעבדת׃

Ora di quella città molti de Samaritani credettero in lui, per la parola de la donna, che testificaua, dicendo, Egli m'ha dette tutte le cose ch'io ho fatte.

39 ומעיר ההוא שומרונים רבים האמינו בו בעבור דבר האשה המעידה כי אמר לי את כל אשר עשיתי׃

Y muchos de los Samaritanos de aquella cidad creyeron en el por la palabra de la muger que daua testimonio diziendo, Que me dixo todo loque he hecho.

39. Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν, διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα.

Or de ceste ville-la plusieurs des Samaritains creurent en lui, pour la parole de la femme, laquelle auoit rendu ce tesmoignage, Il m'a dit tout ce que i'ai fait.

CAP. IIII.

34. Dicit eis Iesus, Meus cibus est ut faciam voluntatẽ eius qui misit me, ut perficiam opus eius.

Jesus said unto them/ My meate is that I may do the will of him that sent me/and finish his worke.

35. Nónne vos dicitis, quòd adhuc quatuor mẽses sunt, & messis venit? Ecce dico vobis, levate oculos vestros, & videte regiones; quia albæ sunt iam ad messem.

Say not ye/ There are yet foure moneths/ and then commeth harvest? Beholde/ I say unto you/ Lift up your eyes/ and looke on the regions: for the are white alreadie unto harvest.

36. Et qui metit, mercedem accipit, & cõgregat fructum in vitam æternã: ut & qui seminat, simul gaudeat & qui metit.

And he that reapeth/ receiveth wages/and gathered fruit unto life eternall/ that both hee that soweth/ and he that reapeth might reioyce together.

37 In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat, & alius est qui metit.

For herein is the saying true/ that one soweth and another reapeth.

38. Ego misi vos metere quod vos non laborastis: alii laboraverunt, & vos in labore eorum introistis.

I sent you to reape that/ whereon yee bestowed no labour: other men laboured/ and ye are entred into their labours.

39 Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis, Quia dixit mihi omnia quæcunque feci.

Nowe many of the Samaritanes of that citie beleeued in him/for the saying of the woman which testified/ He hath tolde mee all things that euer I did.

Das IIII. Kapitel.

34. Jesus spricht zu jhnen: Meine speise ist die/ daß ich thu den willen deß der mich gesandt hat/ und volende seine Werck.

Jhesus siger til dem/ Min Mad er/ at ieg gør hans Uilie som mig udsende/ oc fuldkommer hans Gerning.

35. Saget jr nicht selber/ Es sindt noch vier Monden/ so kompt die Erndte? Sihe/ ich sage euch/ hebet eure augen auff/ unnd sehet inn das Feld/ denn es ist schon weiß zur Erndte.

Sige i icke selff/ Der ere end nu fire maanede/ saa kommer Høst? See/ Jeg siger eder/ opløffter eders øyen/ oc seer paa marcken/ Thi det er allerede huit til høsten.

36. Und wer da schneidet/ der empfehet Lon/ und sammlet Frucht zum ewigen Leben/ auff daß sich miteinander freuen/ der da säet/ und der da schneidet.

Oc huo som høster hand faar Løn/ oc samler Fruct til det euige Liff/ Paa det de skulle glæde sig met huer andre/ den som saar oc den som høster.

37. Denn hie ist der Spruch waar: Diser säet/ der ander schneidet.

Thi her er det Ordsprock sant/ Denne saar/ Den anden høster.

38. Ich habe euch gesandt zu schneiden/ das jhr nicht habt gearbeitet/ Ander haben gearbeitet/ und jhr seyt in jhre arbeit kommen.

Jeg haffuer udsent eder at høste det som i icke arbeydede/ andre haffue arbeydet/ oc i ere komne i deris arbeyde.

39. Es glaubten aber an jhn vil der Samariter/ auß derselbigen Stadt/ umb des Weibes rede willen/ welches da zeugete/ Er hat mir gesagt/ alles was ich gethan habe.

Oc der trode mange Samaritaner paa hannem/ aff den samme Stad/ for Quindenis tale skyld/ som saa vidnede/ Hand haffuer sagd mig/ alt det ieg haffuer giort.

Kapitola IIII.

34. Rzekl gim Gežijš: Muogk pokrm gest/ abych činil wuoli toho kterýž mne poslal/ a konal dijlo geho.

Thedy rzekl Jezus: Moyći pokarm iest ábych czynil wolą thego ktory mnie poslal/ á dokończyl spráwy iego.

35. Wšſak wy prawijte/ že gesstě gsau čtyři Měsýce/ a žen přijde? Ay prawijm wám/ zdwij hněte oči wasse/ a patřte na krajiny žeť se giž bělegij ke žni.

Izaż wy nie mowćie: Jesżcze sa czterzy miesiace á tedyć żniwo przyidzie? Otoż wam powiedam: Podnieśćie oczu wáſzych/ á przypatrzćie sie krainam/ boć iuż biale sa ku żniwu.

36. A kdož žne/ odplatuk běře/ a shromažduge vžitek k žiwotu wěčnému/ aby y ten kdož rozsýwá spolu se radowal y kdo žne.

A kthoryć żnie bierze zapláte/ y zbiera owoc do żywotá wiecznego/ áby y ten ktory sieie/ weselil sie spolu z tym ktory żnie.

37. W tom zagisté slowo prawé gest/ že giný gest kterýž rozsýwá a/ giný kterýž žne.

Abowiem w tym powieść oná gest prawdziwa: Inszyć iest ktory sieie/ á iuszy ktory żnie.

38 Jak gsem wás poslal/ abysste žali o čem žgste nepracowali. Giní gsau pracowali/ a wy gste w gegich prácy wessli.

Jaciem was poslal żać tho okolo czegoście wy nie robili/ inszyć robili/ á wyście weszli w robotę ich.

39. Z Města pak toho mnozý vwěřili w něho z Samarytánuow pro řeč ženy kteráž swědectwij wydáwala/ že mi gest powěděl wssecky wěcy kteréž gsem koli činila.

Tedy z miástá onego wiele Samárytanow vwierzyli weń ná powieść oney niewiasty/ ktora świadczyl á że iey wszytko powiedział co iedno kolwiek czyniłá.

ד

40 וְכַד אֶתוֹ לְוָתֵהּ הָנוּן שָׁמְרָיֵא בְּעוֹ מֶנֵּהּ דְּנֶהְוֵא לְוָתְהוֹן וַהְוָא לְוָתְהוֹן תְּרֵין יַוְמִין׃

I Samaritani dunque come furon venuti à lui, lo pregorono che restasse con loro: e cosi restò iui due giorni.

41 וְסַגִּיאֵא הַימְנוּ בֵּהּ מֶטוּל מֶלְּתֵהּ׃

E molti piu credettero per il suo parlare.

42 וָאמְרִין הֲווּ לְאַנְתְּתָא הִי דְּמֶכִּיל לָא הֲוָא בְּמֶלְּתֵכִי מְהַימְנִינַן בֵּהּ חְנַן גֵּיר שְׁמַעְן וְיַדַעְן דְּהָנָא אִיתַוְהִי שַׁרִירָאִית מְשִׁיחָא מַחְיָנֵהּ דְּעָלְמָא׃

E diceuano à la donna, Hora noi non crediamo piu per la tua parola: imperoche noi medesimi l'habbiamo vdito, e sappiamo che questo è veramente Christo il Saluator del mondo.

43 וּבָתַר תְּרֵין יַוְמִין נְפַק יֵשׁוּע מֶן תַּמָּן וָאזַל לְגָלִילָא׃

Due giorni appresso si partì di li, & andossene in Galilea.

44 הוּ גֵּיר יֵשׁוּע סְהֶד דִּנְבִיָא בִּמְדִינְתֵהּ לָא מֶתְיַקַּר׃

Perciochè esso IESV haueua reso testimonianza che vn Profeta non è honorato ne la sua patria.

45 כַּד דֵּין אֶתָא לְגָלִילָא קַבְּלוּהִי גָּלִילָיֵא דַּחְווּ אֶתְוָתָא כֻּל דַּעְבַד בְּאוּרִשְׁלֶם בְּעַדְעִדָא אָתוֹ הֲווּ גֵּיר וָאף הָנוּן לְעַדְעִדָא׃

Quando dunque fu venuto in Galilea, i Galilei lo riceuerono, hauendo vedute tutte le cose ch'egli haueua fatte in Jerusalem nel giorno de la festa: perciochè ancor essi erano venuti à la festa.

46 אֶתָא דֵּין תּוּב יֵשׁוּע לְקָטְנָא דְּגָלִילָא אַיכָא דַּעְבַד מַיָּא חַמְרָא וָאִית הֲוָא בְּכַפַר נַחוּם עֶבֶד מַלְכָּא חַד דִּבְרֵהּ כְּרִיהּ הֲוָא׃

IESV dunque venne di nuouo in Cana città di Galilea, doue haueua fatto de l'acqua vino. Et erauì vno de la corte del re, il figliuolo di cui era ammalato in Capernaum.

ד

40 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ אֵלָיו הַשֹּׁמְרִים שָׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ לִהְיוֹתוֹ עִמָּהֶם וַיְהִי שָׁם לְיוֹמַיִם׃

Mas viniendo los Samaritanos à el, rogaronle que quedasse alli: y quedo alli dos dias.

41 וְרַבִּים מֵרִאשׁוֹנִים הֶאֱמִינוּ בוֹ בַּעֲבוּר דְּבָרוֹ׃

Y creyeron muchos mas por la palabra deel.

42 וְלָאִשָּׁה אָמְרוּ לֹא מַאֲמִינִים אֲנַחְנוּ בַּעֲבוּר מִלָּתֵךְ כִּי אִם אֲנַחְנוּ שָׁמַעְנוּ וְיָדַעְנוּ כִּי זֶה הוּא בֶּאֱמֶת מוֹשִׁיעַ הָעוֹלָם הַמָּשִׁיחַ׃

Y dezian à la muger, Que ya no creemos por tu dicho, porque nosotros mismos auemos oydo y sabemos, que verdaderamente este es el Saluador del mundo, el Christo.

43 וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָצָא מִשָּׁם וַיֵּלֶךְ גָּלִילָה׃

Y dos dias despues salió de alli, y fuese à Galilea.

44 וְהוּא יֵשׁוּעַ הֵעִיד כִּי לַנָּבִיא בְּאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ וּבְעִירוֹ לֹא יֵשׁ לוֹ כָּבוֹד׃

Porque el mismo Iesus dió testimonio, Que el Propheta en su tierra no tiene honrra.

45 וְכַאֲשֶׁר בָּא בַּגָּלִיל קִבְּלוּ אוֹתוֹ הַגְּלִילִים כִּי רָאוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה בִּירוּשָׁלַיִם בֶּחָג וְגַם הֵמָּה בָּאוּ אֶל הֶחָג׃

Y como vino à Galilea, los Galileos lo recibieron, vistas todas las cosas que auia hecho en Ierusalem en el dia de la Fiesta: porque tambien ellos auian venido àl dia de la Fiesta.

46 וַיָּשָׁב וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ אֶל קָנָה הַגָּלִיל אֲשֶׁר שָׁם עָשָׂה יַיִן מִמַּיִם וַיְהִי אִישׁ עֶבֶד הַמֶּלֶךְ וּבְנוֹ חֹלֶה בִּכְפַר נַחוּם׃

Vino pues Iesus otra vez à Cana de Galilea, donde auia hecho el vino del agua: y auia en Capernaum vno del Rey cuyo hijo estaua enfermo.

δ.

40. Ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς. καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας.

Quand donc les Samaritains furent venus vers lui, ils le prierent qu'il demeurast auec luy, & il demeura la deux iours.

41. Καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ.

Et beaucoup plus de gens creurent pour sa parole.

42. Τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον, ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν, αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ χριστός.

Et disoyent à la femme, Ce n'est plus pour ta parole que nous croyons: car nous-mesmes l'auons ouï: & sauons que cestui-ci est veritablement le Christ, le Sauueur du monde.

43. Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Or deux iours apres il se partit de là: & s'en alla en Galilee.

44. Αὐτὸς γὰρ ὁ ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει.

Car Iesus auoit rendu tesmoignage qu'vn Prophete n'est point honore en son païs.

45. Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ. καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.

Quand donc il fut venu en Galilee, les Galileens le receurent, ayans veu toutes les choses qu'il auoit faites en Ierusalem au iour de la feste, car eux aussi estoyent venus à la feste.

46. Ἦλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς πάλιν εἰς τὴν κανᾶ τῆς γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. καὶ ἦν τις βασιλικὸς, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν καπερναούμ.

Iesus donc vint derechef en Cana ville de Galilee, où il auoit conuerti l'eau en vin. Or y auoit-il vn seigneur de cour, duquel le fils estoit malade en Capernaum.

CAP. IIII.

40. Cùm venissent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies.

Then when the Samaritanes were come vnto him/they besought him/that hee would tarie with them: and he abode there two dayes.

41. Et multo plures crediderunt propter sermonem eius.

And many mo beleeued/because of his owne worde.

42. Et mulieri dicebant, Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audivimus, & scimus quia hic est verè Salvator mundi.

And then said vnto the woman/ Now we beleeue/not because of thy saying: for we haue heard him our selues/ and knowe that this is in deede Christ the Sauior of the world.

43. Post duos autem dies exiit inde: & abiit in Galileam.

So two dayes after he departed thence/and went into Galile.

44. Ipse enim Iesus testimoniũ perhibuit, quia propheta in sua patria honorem non habet.

For Jesus him selfe had testifyed that a Prophet hath none honour in his owne countrey.

45. Cùm ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent quæ fecerat Ierosolymis in die festo: & ipsi enim venerant ad diem festum.

Then when he was come into Galile/the Galileans receiued him/which had seene all the thinges that he did at Jerusalem at the feast: for they went also vnto the feast.

46. Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidã regulus cuius filius infirmabatur Capernaum.

And Jesus came againe into Cana towne of Galile/where he had made of water wine. And there was a certaine ruler/whose sonne was sicke at Capernaum.

Das IIII. Capitel.

40. Als nun die Samariter zu jhm kamen/baten sie jhn/daß er bey jnen bliebe/vnd er bleib zween tage da.

Der Samaritanerne komme nu til hannem/ bade de hannem/at hand vilde bliffue hoss dem/Oc hand bleff der tho dage.

41. Vnd vil mehr glaubten vmb seines Worts willen.

Oc mange flere trode for hans Ord skyld.

42. Vnd sprachen zum Weibe: Wir glauben nun forth nicht vmb deiner rede willen. Wir haben selber gehöret vnd erkennet/ daß diser ist warlich Christus/ der Welt Heiland.

Oc sagde til Quinden/Wi tro icke nu lenger for din Tale skyld/Wi haffue selff hørt oc vide/At denne er sandelige Christus Verdens Frelsere.

43. Aber nach zweyen tagen/zog er auß von dannen/vnd zog in Galileam.

Men tho dage der effter/drog hand vd der fra/oc drog til Galileam.

44. Denn er selber Jesus zeugete/ daß ein Prophet daheim nichts gilt.

Thi Jhesus vidnede selff/At en Prophete gelder inted hiemme.

45. Da er nun in Galileam kam/ namen in die Galileer auff/die gesehen hatten/alles was er zu Jerusalem auffs Fest/gethan hatte/denn sie waren auch zum Fest kommen.

Der hand kom nu i Galilea/da anammede de Galileer hannem/som haffde seet alt det som hand giorde i Jerusalem paa Høytiden/Thi de vaare oc komme til Høytiden.

46. Vnd Jesus kam abermal gen Cana inn Galilea/da er das Wasser hatte zu Wein gemacht. Vnd es war ein Königischer/des Son lag kranck zu Capernaum.

Oc Jhesus kom atter til Cana i Galilea/der som hand haffde giort vand til Vin. Oc der vaar en Kongelig Mand/hans søn laa siug i Capernaum.

Kapitola IIII.

40. Tehdy když přissli Samarytáni k němu/prosyli ho aby tu poznostal. Y pobyl tu zadwa dni.

A ták gdy sie do niego zeszli Samarytani/prosili go áby v nich zostal/Y zostal tám przez dwa dni.

41. A mnohem gich wijce vwěřilo/pro řeč geho.

Y vwierzylo ich wiecey ná slowá iego.

42. A ženě mluwili: Ze giž ne pro twau řeč wěřijme/neb gsme sami slysseli/a wijme gistě/že tento gest Spasytel Swěta.

A mowili niewieście: Już nie ná twa powieść wiecey wierzymy/ ábowiem iużechmy sami slyszeli/y wiemy żeć ten iest prawdziwie on zbáwiciel świátá Krystus.

43. Po dwau pak dnech/wyssel odtud a ssel do Galilee.

Pothym po dwu dnioch odszedł ztámtąd/y szedł do Gálileiey.

44. Sám zagisté Gežjs swědectwj wydal/že Prorok w swé Wlasti w poctiwosti neni.

Abowiem oświadczał sie sam Jezus: Iż Prorok w oyczyznie swey nie iest w wczciwości.

45. Protož když přissel do Galilee/přiyali gey Galilegstj/že widěli wsseckný wěcy kteréž včinil w Geruzalémě na den Swátecn. Neb y oni byli přissli ke dni slawnému.

Gdy tedy przyszedł do Galileiey przyięli go Gáliley czycy/bo widzieli wszythko co czynił w Jeruzálem ná dzień świety/bo też byli y sámi zeszli sie ná dzień świety.

46 Tehdy opět přissel do Kánč Galilzgské/kdežto včinil byl z wody Wijno. Y byl geden Králijk/gehož Syn nemocen byl w Kaffarnaum.

Zátym Jezus przyszedł záśie do Kany miásteczká Gálileyskie°/ gdzie był vczynił z wody wino/A w Kápernaum był niektory dworzánin krolewski/ktorego syn był niemocen.

ד

47 הנא שמע דאתא ישוע מן יהוד לגלילא ואזל לותה ובעא הוא מנה דנחות ונאסא לברה קריב הוא גיר למתמות׃

Cestui hauendo udito che IESV era uenuto di Giudea in Galilea, sen'andò à lui, e pregollo che scendesse à guarire il suo figliuolo: percioch'egli staua per morire.

48 אמר לה ישוע אן אתותא ותדמרתא לא תחזון לא תהימנון׃

IESV allora gli disse, Se uoi non uedete de segni e de miracoli, uoi non credete.

49 אמר לה הו עבד מלכא מרי חות עד לא מאת לה טליא׃

E colui de la corte gli disse, Signore, scendi prima che'l mio figliuolo si muoia.

50 אמר לה ישוע זל ברך חי הו והימן הו גברא במלתא דאמר לה ישוע ואזל׃

IESV li disse, Va, il tuo figliuolo uiue. E quell'huomo credette à la parola che IESV gli haueua detta: & andò uia.

51 כד דין נחת הוא ארעוהי עבדוהי וסברוהי ואמרין לה ברך חיא׃

E mentre che gia se ne scendeua, i suoi seruitori li uennero incontro, e riferrirongli, dicendo, Il tuo figliuolo uiue.

52 ושאל אנון דבאינא עדנא אתחלם אמרין לה אתמלי בשבע שעין שבקתה אשתא׃

Allora egli gli domandò de l'hora ne laquale era migliorato. Et essi gli dissero, Hieri à l'hora settima la febbre il lassò.

53 וידע אבוהי דבה בה שעתא דבה אמר לה ישוע דברך חיא והימן הו וביתה כלה׃

Il padre dunque conobbe che cio era stato à quell'hora, ne laquale IESV gli haueua detto, Il tuo figliuolo uiue: e cosi credette esso, e tutta la casa sua.

54 הדא תוב אתא דתרתין עבד ישוע כד אתא מן יהוד לגלילא׃

Questo secondo segno ancora fece IESV, essendo uenuto di Giudea in Galilea.

ד

47 זה שומע כי ישוע בא מיהודה בגליל וילך אליו וישאל ממנו אשר ירד וירפא את בנו כי עתיד היה למות׃

Este, como oyó que Iesus venia de Iudea en Galilea, fue à el; y rogauale que decendiesse, y sanasse su hijo: porque se començaua à morir.

48 ויאמר ישוע אליו אם אינכם אותות ומופתים רואים לא תאמינו׃

Entonces Iesus le dixo, Si no vierdes sennales y milagros, no creereys.

49 ויאמר אליו עבד המלך אדני רדה נא בטרם ימות בני׃

El del Rey le dixo, Sennor, deciende antes que mi hijo muera.

50 ויאמר לו ישוע לך בנך חי ויאמין האיש בדבר אשר אמר לו ישוע וילך׃

Dizele Iesus, Vé tu hijo biue. Creyó el hombre à la palabra que Iesus le dixo, y fuese.

51 וברדתו ויקראו לו עבדיו ויגידו לאמר כי בנך חי

Y viniendo ya el, los sieruos lo salieron à recebir, y le dieron nueuas diziendo, Tu hijo biue.

52 ויחקר מהם את השעה אשר בה נרפא לו ויאמרו אליו כי תמול כשעה השביעית עזבה אותו הקדחת׃

Entonces el les preguntó à que hora començó à estar mejor: y dixeronle, Ayer à las siete lo dexó la fiebre.

53 וידע האב כי היה בשעה ההיא אשר בה אמר אליו ישוע כי בנך חי ויאמין הוא וכל ביתו׃

El padre entonces entendió, que aquella hora era quando Iesus le dixo, Tu hijo biue, y creyó el y toda su casa.

54 וזה אות שני אשר עודנו עשה ישוע בבואו מיהודה בגליל׃

Esta segunda sennal boluió Iesus à hazer quando vino de Iudea à Galilea.

δ.

47. Οὗτος ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν.

Cestui la ayant entendu que Iesus estoit venu de Iudee en Galilee, s'en alla vers lui, & le pria qu'il descédist, pour guerir son fils: car il s'en alloit mourir.

48. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε οὐ μὴ πιστεύσητε.

Adonc Iesus lui dit, Si vous ne voyez signes & miracles, vous ne croyez point.

49. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικὸς, κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου.

Adonc ce seigneur de cour lui dit, Seigneur, descen deuant que mon fils meure.

50. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο.

Iesus lui dit, Va, ton fils vit. Cest homme creut à la parole que Iesus lui auoit dite: & s'en alloit.

51. Ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ, καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ.

Et comme desia il descendoit, ses seruiteurs lui vindrent au deuant, & lui apporterent des nouuelles, disans, Ton fils vit.

52. Ἐπύθετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε· καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός.

Adonc il leur demanda à quelle heure il s'estoit trouué mieux. Et ils lui dirent, Hier sur les sept heures la fieure le laissa.

53. Ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.

Le pere donc cognut que c'estoit à ceste mesme heure-la que Iesus lui auoit dit, Ton fils vit. Et il creut, & toute sa maison.

54. Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Ce second signe fit encore Iesus, quand il fut venu de Iudee en Galilee.

CAP. IIII.

47. Hic cùm audisset quia Iesus adveniret à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum: & rogabat eum ut descenderet & sanaret filium eius, incipiebat enim mori.

When he heard that Jesus was come out of Judea into Galile / hee went unto him / and besought him that he would go down / and heale his sonne: for he was euen ready to die.

48. Dixit ergo Iesus ad eũ, Nisi signa & prodigia videritis non creditis.

Then sayd Jesus unto him / Except ye see signes and wonders / ye will not beleeue.

49. Dicit ad eum regulus, Domine, descende priùs quam moriatur filius meus.

The ruler sayd unto him / Sir / go downe before my sonne die.

50. Dicit ei Iesus, Vade, filius tuus vivit, credidit homo sermoni qui dixit ei Iesus, & ibat.

Jesus sayd unto him / Go thy way / thy sonne liueth: and the man beleeued the word that Jesus had spoken unto him / and went his way.

51. Iam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius eius viveret.

And as he was now going down / his seruants met him / saying, Thy sonne liueth.

52. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei, Quia heri hora septima reliquit eum febris.

Then enquired he of them houre whẽ he began to amende. And they sayde unto him / Yesterday the seuenth houre the feuer left him.

53. Cognovit ergo pater, quia illa hora erat in qua dixit ei Iesus, Filius tuus vivit, & credidit ipse & domus eius tota.

Then the father knewe / that it was the same houre in the which Jesus had sayde unto him / Thy sonne liueth. And he beleeued / and all his houshölde.

54. Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, cum venisset à Iudæa in Galilæam.

This second miracle did Jesus againe / after he was come ou of Judea into Galile.

Das IIII. Capitel.

47. Diser höret / daß Jesus kam auß Judea in Galilean / vnd gieng hin zu jhm / vnd bat jn / daß er hinab keme / vnd hülffe seinem Son / denn er war todtkranck.

Denne hørde / at Jhesus kom aff Judea i Galileam / oc hand gick bort til hannem / oc bad hannem / At hand vilde komme ned / oc hielpe hans Søn / Thi hand vaar død sug.

48. Vnd Jesus sprach zu jm: Wenn jhr nicht Zeichen vnd Wunder sehet / so glaubet jhr nicht.

Oc Jhesus sagde til hannem / Naar som i icke see Tegen oc vnderlige Gerninger / da tro i icke.

49. Der Königische sprach zu jhm: HERR / komb hinab / ehe denn mein Kind stirbt.

Da sagde den Kongelige Mand til hannem / HErre / kom ned / før mit Barn døer.

50. Jesus spricht zu jm: Gehe hin / dein Son lebet. Der Mensch glaubet dem Wort / das Jesus zu jhm saget vnd gieng hin.

Jhesus siger til hannem / Gack bort / Din Søn leffuer. Mennisket trode det Ord / som Jhesus sagde til hannem / oc gick bort.

51. Vnd inn dem er hinab gieng / begegneten jm seine Knechte / verkündigeten jhm / vnd sprachen: Dein Kind lebet.

Oc i det som hand gick ned / møte hans Suenne hannem / forkyndede hannem / oc sagde / Dit Barn leffuer.

52. Da forschet er von jnen die stunde / in welcher es besser mit jhm worden war. Vnd sie sprachen zu jhm: Gestern vmb die siebende stunde verließ jhn das Fieber.

Da vdspurde hand den time aff dem / i huilcken det vaar bleffuet bedre met hannem. Oc de sagde til hannem / J gaar ved den siuende time forloed Kaaldsiugen hannem.

53. Da mercket der Vater / daß vmb die Stund were / inn welcher Jesus zu jhm gesagt hatte / dein Son lebet / Vnnd er glaubet mit seinem gantzen Hause.

Da merckte Faderen / at det vaar ved den time i huilcken Jhesus haffde sagd til hannem / Din Søn leffuer / Oc hand trode met alt sit Huss.

54. Das ist nun das ander zeichen das Jesus thet / da er auß Judea in Galileam kam.

Det er nu det andet Tegen / som Jhesus giorde / der hand kom aff Judea til Galileam.

Kapitola IIII.

47. Ten když vslyssal žeby Gežijs přissel z Jůdské kraginy do Galilee / ssel k němu / a prosyl ho / aby ssel a vzdrawil Syna geho / neb počijnal mřijti.

Ten gdy vslyszał iż Jezus przyszedł z Judy do Gáliley / szedł do niego prosząc go áby wstąpił á vzdrowił syná iego / bo iuż miał był vmrzeć.

48. Tehdy řekl k němu Gežijs: Newzřijteli diwůw a zázrakuow / newwěřijte.

A przetho ż mu rzekł Jezus: Jesliż znákow y cudow nie vyzrycie / nie vwierzycie.

49. Rzekl gemu Králijk: PAne / pod prwé nežli vmře Syn můg.

Ale mu powiedział on Krolewski dworzánin: Pánie wstap pirwey niż vmrze syn moy.

50. Rzekl gemu Gežijs: Gdi / Syn twůg žiw gest. Uwěřil Člowěk řeči kterauž mluwil k němu Gežijs / a ssel.

Rzekł mu Jezus: Idź syn twoy żyw iest. Y vwierzył człowiek słowám ktore mu był powiedział Jezus / á odszedł.

51. A když on ssel / potkali se s nim Služebnijcy / a zwěstowali gemu řkauce: Syn twůg žiw gest.

A gdy iuż przychadził / zábieżeli mu sludzy / y oznaymili mowiąc Syn twoy żyw iest.

52. Tehdy otázal se gich na hodinu / w kteraužby se lépe měl. Y řekl gemu: Wčerá w hodinu sedmau / o stala ho zymnice.

A przetoż pytał od nich godźiny / o ktoreyby sie lepiey mieć począł / á oni mu powiedźieli: Wczorá około siodmey godźiny opuściłá go gorączká.

53. Tehdy poznal Otecže ta hodina byla w kterauž řekl gemu Gežijs: Syn twuog žiw gest. Y vwěřil on y Čeled geho wssecka

Y poznał ociec iż sie to oney godźiny stało / gdy mu powiedźiał Jezus: Syn twoy iest żyw. Vwierzył thedy sam y wszytek dom iego.

54. To opět druhý diw včinil Gežijs / když přissel z Juodské Kraginy do Galilee.

A tenci żásie wtory cud okazał Jezus / gdy przyszedł z Judy do Gáliley.

ה

1 בָּתַר הָלֵין הֲוָא עַדְעֲדָא דִיהוּדָיֵא וּסְלֶק יֵשׁוּעַ לְאוּרִשְׁלֶם׃

Doppo queste cose fu vna festa de Giudei, e IESV salì in Ierusalem.

ה

1 וְאַחֲרֵי כֵן חַג יְהוּדִים וַיַּעַל יֵשׁוּעַ אֶל־יְרוּשָׁלָיִם׃

Despues deestas cosas,era vn dia de fiesta de los Iudios,y subió Iesus à Ierusalem.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα.

Apres ces choses il y auoit vne feste des Iuifs : parquoi Iesus monta en Ierusalem.

2 אִית הֲוָת דֵּין תַּמָּן בְּאוּרִשְׁלֶם דּוּכְתָּא חֲדָא דְּמַעְמוֹדִיתָא דְּמֶתְקַרְיָא עֶבְרָאִית בֵּית־חֶסְדָּא וְאִית הֲוָא בָּהּ חַמְשָׁא אֶסְטְוָין׃

Hor in Ierusalem è vn lauatoio appresso la piazza de le pecore, che si chiama in Hebreo Betesda, ilquale ha cinque portici.

2 וְיֵשׁ בִּירוּשָׁלַיִם אֶל־שַׁעַר־הַצֹּאן בְּרֵכָה אֲשֶׁר עִבְרִית נִקְרָאָה בֵּית חֶסְדָּא אֲשֶׁר לָהּ חֲמִשָּׁה אוּלַמִּים׃

Y está en Ierusalem à la Puerta del Ganado vn estanque que en Hebrayco es llamado Bethesda,el qual tiene cinco portales.

2. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθεσδά, πέντε στοὰς ἔχουσα.

Or y a-il en Ierusalem, au marché aux moutons vn lauoir, qui est appelé en Hebrieu Bethesda, ayant cinq porches.

3 וּבְהָלֵין רָמֵין הֲווּ עַמָּא סַגִּיָּאָא דִּכְרִיהֵא וְסַמְיֵא וְחַגִּיסֵא וְיַבִּישֵׁא וּמְסַכֵּין הֲווּ לְזוּעָא דְּמַיָּא׃

In questi giaceua vna gran moltitudine d'infermi, di ciechi, di zoppi, e d'attratti, che aspettauano il mouimento de l'acqua.

3 בְּאֵלֶּה שָׁכַב הֲמוֹן רַב הַחוֹלִים עִוְרִים פִּסְחִים יְבֵשִׁים וּמְקַוִּים אֶת־תְּנוּעַת הַמָּיִם׃

En estos estaua echada grande multitud de enfermos,ciegos,coxos,secos : que estauan esperando el mouimiento del agua.

3. Ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.

Esquels gisoi tgrande multitude de malades,aueugles,boiteux,& gens qui auoyent les membres secs,attendans le mouuement de l'eau.

4 מַלְאַכָא גֵּיר בְּזַבְן זְבַן נָחֵת הֲוָא לָהּ לְמַעְמוֹדִיתָא וּמָזִיעַ הֲוָא לְהוֹן לְמַיָּא וְאַיְנָא דְקַדְמָיָא נָחֵת הֲוָא מֶן בָּתַר זוּעָא דְּמַיָּא מִתְחַלַם הֲוָא כֻּל כְּאֵבָא אַיְנָא דְאִית הֲוָא לֵהּ׃

Percioche vn Angelo ad vn certo tempo scendeua nel lauatoio, e turbaua l'acqua. Allora il primo che vi scendeua doppo il turbamento de l'acqua, era risanato da qualunque malattia fusse oppresso.

4 כִּי מַלְאָךְ בְּעִתּוֹ יָרַד בַּבְּרֵכָה וַיִּרְפֹּשׂ אֶת־הַמַּיִם וַאֲשֶׁר רִאשׁוֹן יָרַד אַחֲרֵי מִרְפַּשׂ הַמַּיִם נִגְהָה וְנִרְפָּא מִכָּל־מַחֲלָה אֲשֶׁר חָלָה׃

Porque el Angel (del Sennor) decendia à cierto tiempo àl estanque : y reboluia el agua : y elque primero decendia en el estanque despues del mouimiento del agua,era sano de qualquier enfermedad que tuuisse.

4. Ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ, καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ. ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος, ὑγιὴς ἐγίνετο ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι.

Car vn Ange descendoit en certain temps au lauoir, & troubloit l'eau : & lors le premier qui descendoit au lauoir apres le troublement de l'eau, estoit gueri,de quelque maladie qu'il fust detenu.

5 אִית הֲוָא דֵּין תַּמָּן גַּבְרָא חַד דְּתַלְתִין וְתַמְנֵא שְׁנִין אִיתַוְהִי הֲוָא בְּכוּרְהָנָא׃

Hor quiui era vn huomo che era stato infermo trent'otto anni.

5 וַיְהִי שָׁם אִישׁ אֶחָד וְהוּא שְׁלֹשִׁים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנָה הָיָה בְּמַחֲלָתוֹ׃

Y estaua alli vn hombre,que auia treynta y ocho annos que estaua enfermo.

5. Ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.

Or y auoit-il là vn certain homme qui estoit detenu de maladie depuis trente huit ans.

6 לְהָנָא חֲזָא יֵשׁוּעַ דִּרְמֵא וִידַע דְּזַבְנָא סַגִּיָּאָא אִית לֵהּ וְאֶמַר לֵהּ צָבֵא אַנְתְּ דְּתִתְחַלַם׃

IESV hauendo veduto costui à giacere, e conosciuto ch'egli era gia molto tempo stato ammalato, li dice, Vuoi tu esser fatto sano?

6 אוֹתוֹ רָאָה יֵשׁוּעַ כִּי יָשַׁב וַיֵּדַע כִּי עַד עַתָּה רַבּוֹת עִתִּים הָיוּ לוֹ אָמַר אֵלָיו הֲתֹאבֶה לְהֵרָפֵא מִמַּחֲלָתֶךָ׃

Como Iesus vido à este echado, y entendió que ya auia mucho tiempo, dizele, Quieres ser sano?

6. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, Θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;

Iesus le voyant gisant par terre, & cognoissant qu'il auoit ia esté là long temps,lui dit, Veux tu estre gueri?

CAP. V.

POst hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam.

After that / there was a feaste of the Jewes / & Jesus went vp to Jerusalem.

2. Est autem Ierosolymis super Probatica, piscina quæ cognominatur Hebraicè Beth-saida, quinque porticus habens.

And there is at Jerusalem by the place of the sheepe/a poole called in Ebrew Bethesda/ hauing fiue porches:

3. In his iacebat multitudo magna languentium, cęcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.

In the which lay a great multitude of sick folke / of blinde/ halt/ and withered/waiting for the moving of the water.

4. Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam: & movebatur aqua. Et qui prior descēdisset in piscinam post motionem aquæ. sanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate.

For an Angell went downe at a certaine season into the poole and troubled the water: whosoeuer then first / after the stirring of the water / stepped in / was made whole of whatsoeuer disease he had.

5. Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate sua.

And a certaine man was there / which had bene diseased eight and thirthie yeeres.

6. Hunc cum vidisset Iesus iacentem, & cognovisset quia iam multum tempus haberet, dicit ei, Vis sanus fieri?

When Jesus saw him lie/and knew that he now long time had bene diseased/he said vnto him/Wilt thou be made whole?

Das V. Capitel.

Darnach war ein Fest der Jüden/ vnd Jesus zoch hinauff gen Jerusalem.

DEr effter vaar en aff Jødernis Høytider/ oc Jhesus drog op til Jerusalem.

2. Es ist aber zu Jerusalem bey dem Schafhause ein Teich / der heisset auff Ebreisch Bethhesda / vnnd hat fünff Halle.

Oc der en Dam i Jerusalem hoss Faarehusene/ hand kaldis paa Ebraiske Bethhesda/ oc haffuer fem Vdstur.

3. In welchen lagen vil Krancken / Blinden / Lamen / Dürren / die warteten / wenn sich das wasser bewegete.

J huilcke der laae mange Siuge / Blinde/ Halte/ Visne / de toffuede effter / at Vandet skulde røris.

4. Denn ein Engel fuhr herab zu seiner zeit in den Teich / vnnd beweget das wasser. Welcher nun der Erste/ nach dem das wasser beweget war/ hinein steig / der ward gesund / mit welcherley Seuche er behafftet war.

Thi Engelen foer ned i sin tid vdi Dammen/ oc rørde Vandet. Huo som stigede nu først ind vdi/ effter at Vandet vaar rørt / hand bleff helbrede/ aff huad som helst Siuge hand vaar bested met.

5. Es war aber ein Mensch daselbs achtvnddreissig jar kranck gelegen.

Oc der vaar it Menniske / som haffde ligget atten oc tiue aar siug.

6. Da Jesus denselbigen sahe ligen/ vnd vernam / daß er so lang gelegen war/ spricht er zu jhm: Wilt du gesund werden?

Der Jhesus saa hannem ligge / oc fornam / at hand haffde ligget saa lenge / siger hand til hannem/ vilt du vere helbrede?

Kapitola. V

POtom byl Swátek Zidowský: Y ssel Gežijs do Geruzaléma.

BYł potim dźień świety Zidowski/ y ßedł Jezus do Jeruzálem.

2. Y byl w Geruzalémě Rybnijk brawný kterýž slowě Zidowsky Bethsenda/ patero přijstřessy mage.

A byłá w Jeruzálem w rynku gdźie owce przedawano sadzawká/ ktora po Zydowsku zwano Bethezdá/ máiąca pięcioro podsienie.

3. W nichžto ležělo množstwij weliké nedůžiwých / slepých/ kulhawých / vschlých / očekáwagijce hnutij wody.

W ktorych leżáło bárzo wiele niemocnych / slepych / chromych / vyschłych / ktorzy czekáli poruszenia wody.

4. Nebo Angel Božij gistého časů sstupowal do Rybnijka / a hýbal wodau. A kdož prwnij sstaupil do Rybnijka po hnutij wody/ vzdrawen býwal/ od kteréž koli nemocy trápen byl.

Abowiem Anioł zstępował pewnego czasu w sádzawkę/ y poruszał wodę/ A ták ten ktory napirwey wstąpił po wzruszeniu wody/ stawał się zdrowym od káżdey niemocy w ktorey by iedno był zádźierżan.

5. Y byl tu Cžlowěk geden kterýž ležel osm a třidceti let w nemocy swé.

A był thám niektory od trzech dźiesiąt y ośmy lat niemocą złożony.

6. Toho když vzřel Gežijs an ležij / a poznal žeby giž čas mnohý byl nemocen/ řekl gemu: Chceš li zdráw býti?

Tego gdy Jezus vyzrał leżącego/ á poznał że przez długi czás był niemocen / rzekł do niego: A chceszże być zdrow?

ה

7 ענא הו כריהא ואמר אין מרי לית לי דין אנש דמא דאתתזיעו מיא נרמיני במעמודיתא אלא עד אנא אתא אנא אחרין מן קדמי נחת׃

L'infermo gli rispose, Signore, io non ho huomo che mi metta nel lauatoio quãdo l'acqua è turbata: per il che mentre che io vi vengo, vnaltro vi scende innanzi a me.

8 אמר לה ישוע קום שקול ערסך והלך׃

Iesv li dice, Leuati su, togli il tuo letto, e camina.

9 ובר שעתה אתחלם גברא הו וקם שקל ערסה והלך והו הו יומא שבתא הוא׃

E subbito quell'huomo diuenne sano, e tolse il suo letto, e caminaua. E quel giorno era sabbato.

10 ואמרין לה יהודיא להו דאתאסי שבתא הי לא שליט לך דתשקול ערסך׃

Perilche i Giudei diceuano à colui che era stato risanato, Egli è sabbato, non t'è lecito portare il letto.

11 הו דין ענא ואמר להון הו דעבדני חלימא הו אמר לי דשקול ערסך והלך׃

Egli rispose loro, Colui che m'ha fatto sano, m'ha detto, Togli il tuo letto, e camina.

12 ושאלוהי מנו גברא הנא דאמר לך דשקול ערסך והלך׃

Allora gli domandorono, chi è quell'huomo che t'ha detto, Togli il tuo letto, camina.

13 הו דין דאתאסי לא ידע הוא מנו ישוע גיר אתגני הוא לה בכנשא סגיאא דאית הוא בדוכתא הי׃

Ma colui ch'era stato risanato, non sapeua chi si fusse percioche Iesv s'era ritirato da la moltitudine, che era in quel luogo.

14 בתר זבן אשכחה ישוע בהיכלא ואמר לה הא חלים אנת תוב לא תחטא דלמא נהוא לך מדם דביש מן קדמיא׃

Di poi Iesv lo ritrouò nel tempio, e disseli: Ecco, tu sei risanato, non peccar piu, accioche non t'auuenga qualche cosa peggiore.

ה

7 ויען לו החולה אדני איש לא היה לי אשר אם נרפשו המים ישליכני בברכה אשר בה אם אבוא אנכי אחד לפני יורד׃

Y el enfermo le respondió, Sennor, no tengo hombre, que quando el agua fuere rebuelta, me meta enel estanque: porque entretanto que yo vengo otro antes demi ha decendido.

8 ויאמר אליו ישוע קום ושא את־מטתך והלך׃

Dizele Iesus, Leuantate, toma tu lecho, y anda.

9 וברגע נהיה שלו האדם ההוא וישא את־מטתו ויהלך ותהי שבת ביום ההוא׃

Y luego aquel hombre fue sano, y tomó su lecho, y yvase: y era Sabbado aquel dia.

10 ויאמרו היהודים לנרפא שבת היא לא ישוה לך לשאת את־המטה׃

Entonces los Iudios dezian à aquel que auia sido sanado, Sabbado es, no te es licito lleuar tu llecho.

11 ויען להם אשר רפאני הוא אמר לי שא את־מטתך והלך׃

Respondioles, El que me sanó, el mismo me dixo, Toma tu lecho, y anda.

12 וישאלו לו מי זה היא האדם האמר לך שא את־מטתך והלך׃

Y preguntaronle entonces quien es el que te dixo, Toma tu lecho, y anda?

13 והנרפא לא ידע מי הוא כי ישוע סר מן העם אשר היה במקום ההוא׃

Y el que auia sido sanado, no sabia quien fuesse: porque Iesus se auia apartado de la companna que estaua en aquel lugar.

14 ואחרי כן מצאו ישוע בהיכל ויאמר לו הנה נרפאת אל־תחטא עוד פן תקרך מאומה רעה ממנה׃

Despues hallolo Iesus enel Templo, y dixole, Heaqui, eres ya sano: no peques mas, porque note auenga alguna cosa peor.

ε'.

7. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει.

Le malade lui respondit, Seigneur, ie n'ai personne qui me iette au lauoir quand l'eau est troublee: car cependant que i'y vien, vn autre y descend deuant moi.

8. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἔγειραι, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει.

Iesus lui dit, Leue-toi, charge ton petit lict, & marche.

9. Καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράββατον αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

Et incontinent l'homme fut rendu sain, & chargea son petit lict, & marchoit. Or estoit-il Sabbat en ce iour-la.

10. Ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ. σάββατόν ἐστιν· οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράββατον.

Les Iuifs donc dirent à celui qui auoit esté rendu sain, Il est Sabbat, il ne t'est point loisible de charger ton petit lict.

11. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει.

Il leur respondit, Celui qui m'a rendu sain, m'a dit, Charge ton petit lict, & marche.

12. Ἠρώτησαν οὖν αὐτόν, τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει;

Adonc ils lui demanderent, Qui est cestui-la qui t'a dit, Charge ton petit lict, & marche?

13. Ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν. ὁ γὰρ ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ.

Et celui qui auoit esté gueri ne sauoit qui c'estoit: car Iesus s'estoit escoulé du milieu des troupes qui estoyent en ce lieu-la.

14. Μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τι σοὶ γένηται.

Depuis Iesus le trouua au temple, & lui dit: Voici tu as esté rendu sain: ne peche plus desormais, que pis ne t'aduiene.

CAP. V.

7. Respondit ei languidus, Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit.

The sickman answered him/ Sir / I haue no man/ whē the water is troubled / to put mee into thee poole: but while I am comming/ another steppeth downe before me.

8. Dicit ei Iesus, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

Jesus said vnto him / Rise: take vp thy bed/ and walke.

9. Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbathum in die illo.

And immediatly ẏ man was made whole / and tooke vp his bed / and walked: and the same day was the Sabbath.

10. Dicebant ergo Iudæi, illi qui sanatus fuerat, Sabbathum est, nō licet tibi tollere grabatum tuum.

The Jewes therefore sayde to him that was made whole/ It is the Sabbath day: it is not lawfull for thee to carie thy bed.

11. Respondit eis, Qui me sanum fecit, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuum, & ambula.

He answered them/ He that made mee whole/ he sayde vnto me / Take vp thy bed/ and walke.

12. Interrogaverunt ergo eum, Quis est ille homo qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula?

Then asked they him / What man is that which sayd vnto thee / Take vp thy bed and walke?

13. Is autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset, Iesus enim declinavit à turba constituta in loco.

And he that was healed / knewe not who it was: for Jesus had conueyed him selfe / away from the multitude that was in that place.

14. Postea invenit eum Iesus in templo, & dixit illi, Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

And after that Jesus founde him in the Temple/ and said vnto him/ Beholde / thou art made whole / sinne no more / least a worse thing come vnto thee.

Das V. Capitel.

7. Der Krancke antworttet jhm: HERR/ ich habe keinen Menschen/ wenn das Wasser sich beweget/ der mich inn den Teich lasse/ vnd wenn ich komme/ so steiget ein ander für mir hinein.

Den Siuge suarede hannem/ Herre/ ieg haffuer inted Menniske/ som sticker mig i Dammen/ naar Vandet røris/ oc naar ieg kommer/ saa stiger en anden i faar mig.

8. Jesus spricht zu jm: Stehe auff/ nimb dein Bette/ vnd gehe hin.

Jhesus siger til hannem/ Stat op/ tag din Seng/ oc gack bort.

9. Vnd also ward der Mensch gesund/ vnd nam sein Bette/ vnd gieng hin. Es war aber desselbigen tages der Sabbath.

Oc saa bleff det Menniske helbrede/ oc tog sin Seng/ oc gick bort. Men det vaar den samme dag Sabbath.

10. Da sprachen die Jüden zu dem der gesund war worden: Es ist heute Sabbath/ es ziemet dir nicht das Bette zu tragen.

Da sagde Joderne til den som vaar bleffue helbrede/ Det er i dag Sabbath/ Dig bør icke at bære Sengen.

11. Er antworttet jnen: Der mich gesund machet/ der sprach zu mir: Nimb dein Bette/ vnd gehe hin.

Hand suarede dem/ Dem som mig giorde helbrede/ hand sagde til mig/ Tag din Seng/ oc gack bort.

12. Da fragten sie jhn: Wer ist der Mensch/ der zu dir gesagt hat/ Nimb dein Bette/ vnd gehe hin?

Da spurde de hannem at/ Huo er det Menniske/ som sagde til dig/ Tag din Seng/ oc gack bort?

13 Der aber gesund war worden/ wuste nicht wer er war/ Denn Jesus war gewichen/ da so vil Volcks an dem ort war.

Men den som vaar bleffuen helbrede/ viste icke huo hand vaar/ Thi Jesus vaar viget bort/ der saa meget Folck vaar paa den Sted.

14. Darnach fand jhn Jesus im Tempel/ vnd sprach zu jm: Sihe zu/ du bist gesund worden/ sündige fort nicht mehr/ daß dir nicht etwas ergers widerfahre.

Der effter fant Jhesus hannem i Templen/ oc sagde til hannem/ See til/ du est bleffuen helbrede/ Synde icke ydermere/ at dig skal icke noget verre vederfaris.

Kapitola V.

7. Odpowěděl gemu nemocný: Pane/ nemám Člowěka/ když se zbauřij woda/ aby mne wpuštil do Rybnijka: Neb když yá gdu/ giný předemnau wstupuge.

Tedy mu on chory odpowiedział: Panie niemam żadnego ktoryby mie włożył do sadzawki gdy bywa poruszona woda/ owszem niż ia przyde iuż drugi wnidzie przedemną.

8. Rzekl gemu Gežijš: Wstaň/ wezmi lože twé a choď.

Rzekł mu Jezus: Wstań a weźmi łoże twe/ y chodź.

9. A hned zdraw gest včiněn člowěk ten/ a wzaw Lože swé/ y chodil. A byla Sobota w ten den.

Y nátychmiast sie zdrowym stał on człowiek/ a wziąwszy łoże swoie chodził/ choć że był Szabath dnia onego.

10. Tehdy řekli Židé tomu kterýž byl zdráw včiněn: Den Swátečný gest/ neslussýť tobě nositi lože twého.

Tedy Żydowie mowili onemu ktory był vzdrowion: Nie godzi sie tobie łoża nośic.

11. Odpowěděl gim Ten kterýž mne vzdrawil/ onť mi rozkázal: Wezmi Lože twé a choď.

Ale im on odpowiedział: Ten ktory mie zdrowym vczynił/ tenże mi rzekł: Weźmi łoże twe a chodź.

12. Potázali ho: Který gest ten Člowěk/ kterýž řekl tobě: Wezmi lože twé a choď?

Y pytali go: Ktoryż iest ten coć powiedział/ Weźmi łoże twe a chodź?

13. Ale ten kterýž bil vzdrawen/ newěděl kdoby byl. A Gežijš byl odšel od zástupu shromážděného na tom mijstě.

Lecz ten co był vzdrowion niewiedział kto to był/ abowiem Jezus vszedł był z onego zgromadzenia/ ktore na onym mieyscu/ było.

14. Potom pak Gežijš nalezl gey w Chrámě/ y řekl gemu: Hle zdráw včiněn gsy/ giž nehřešš/ aťby se tobě něco horšého nepřihodilo.

Potym go Jezus znalazł w kościele/ y rzekł mu: Otożeś sie zstał zdrowym. Nie grzeszże więcey/ aby cie potym co gorszego nie podkało.

ה | ה | ε'.

15 ואזל הו גברא ואמר ליהודיא דישוע הו הו דאחלמה׃

Quell'huomo sen'andò e riferì à i Giudei che IESV era quello che l'haueua fatto sano.

15 וילך האדם ויגד ליהודים כי ישוע הוא אשר רפאנו׃

El se fue entonces, y dió auiso à los Iudios, que Iesus era el que lo auia sanado.

15. Ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀνήγγειλε τοῖς ἰουδαίοις ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ.

C'est homme s'en alla, & rapporta aux Iuifs que ce estoit Iesus qu'il auoit rendu sain.

16 ומטול הדא רדפין הוו יהודיא לישוע ובעין הוו למקטלה דהלין עבד הוא בשבתא׃

E per questo i Giudei perseguitauano IESV, e cercauano d'occiderlo, percioch'egli faceua queste cose in sabbato.

16 ועל־כן רדפו יהודים את־ישוע ויבקשו להרג אותו כי עשה את־האלה בשבת׃

Y por esta causa los Iudios perseguian à Iesus, y procurauan matarle, porque hazia estas cosas en Sabbado.

16. Καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν ἰησοῦν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ.

Pour ceste cause donc les Iuifs poursuiuoyent Iesus, & cerchoyent à le faire mourir, d'autant qu'il auoit fait ces choses au Sabbat.

17 הו דין ישוע אמר להון אבי עדמא להשא עבד אף אנא עבד אנא׃

Onde IESV rispose loro, Mio Padre opera insin ad hora, & ancora io opero.

17 וישוע ענה להם אבי עד עת פועל ואנכי אפעל׃

Y Iesus les respondió, Mi Padre hasta aora obra, y yo obro.

17. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι.

Mais Iesus leur respondit, Mon Pere besogne iusqu' à maintenant, & ie besongne aussi.

18 ומטול הדא יתיראית בעין הוו יהודיא למקטלה לא בלחוד דשרא הוא שבתא אלא אף דעל אלהא אבוהי איתוהי אמר הוא ומשוא הוא נפשה עם אלהא׃

Per questo dunque i Giudei cercauano tanto piu di darli la morte, percioche non solo egli rompeua il sabbato, ma ancor diceua che Iddio era suo Padre: facendosi eguale à Dio.

18 ובעבור זאת יותר בקשו יהודים להרוג אותו לא לבד כי חלל את השבת כי אם כי אמר כי אלהים אביו וכי השוה לנפשו לאלהים׃

Entonces por tanto mas procurauan los Iudios matarlo, porque no solo quebrantaua el Sabbado, mas aun tambien à su padre llamaua Dios, haziendose igual à Dios.

18. Διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.

Pour ceste cause donc les Iuifs taschoyent tant plus de le mettre à mort, pource que non seulement il auoit violé le Sabbat, mais aussi qu'il disoit que Dieu estoit son propre Pere, se faisant egal à Dieu.

19 ענא דין ישוע ואמר להון אמין אמין אמר אנא לכון דלא משכח ברא עבד מדם מן צבות נפשה אלא מדם דחזא לאבא דעבד אילין גיר דאבא עבד הלין אף ברא איכותה עבד׃

La onde IESV rispose, e disse loro, In verità in verità io vi dico, che il Figliuolo non puo far niente da se medesimo, cioè senon ch'egli habbia veduto fare al Padre: percioche qualunque cose fa egli, quelle fa similmente il Figliuolo ancora.

19 ויען ישוע ויאמר להם אמן אמן אומר אני לכם לא יוכל הבן לעשות מנפשו דבר אחד אם לא יראה את־האב כי עשה אותו ואשר הוא עושה אלה גם הבן כמוהו עושה׃

Respondio pues Iesus, y dixoles, Decierto decierto os digo, Que no puede el Hijo hazer algo de si mismo, sino viere hazer al Padre: porque todo loque el haze, esto tambien haze el hijo juntamente.

19. Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν, ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ.

Parquoi Iesus respondit, & leur dit, En verité, en verité ie vous di, que le Fils ne peut rien faire de par soi-mesme, sinon qu'il le voye faire au Pere, car quelque chose qu'icelui face, le fils aussi le fait semblablement.

20 אבא גיר רחם לברה וכל מדם דעבד מחוא לה ודיתירין מן הלין עבדא מחוא לה דאנתון תתדמרון׃

Imperoche il Padre ama il Figliuolo, e mostrali tutte le cose che esso fa: e mostragli maggiori opere che queste, a fine che voi vi marauigliate.

20 האב אוהב את־הבן וכל מראה אותו אשר הוא עשה ומעשים גדולים מהאלה יראה אותו אשר אתם תתמהו׃

Porque el Padre ama àl Hijo, y le muestra todas las cosas que el haze: y mayores obras que estas le mostrará: que vosotros os marauilleys.

20. Ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε.

Car le Pere aime le Fils, & lui demonstre toutes choses qu'il fait: voire lui demonstrera plus grandes œuures que ceste-ci, afin que vous vous esmerueillez.

CAP. V.

15. Abiit ille homo, & nuntiavit Iudæis, quia Iesus esset qui fecit ei sanum.

The man departed/ and told the Jewes that it was Jesus/ which had made him whole.

16. Propterea persequebantur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat in sabbatho.

And therefore the Jewes did persecute Jesus/ and sought to slay him/ because hee had done these things on the Sabbath day.

17. Iesus autem respondit eis, Pater meus usque modo operatur: & ego operor.

But Jesus answered them/ My Father worketh hitherto/ and I worke.

18. Propterea ergo magis quærebant eũ Iudæi interficere, quia non solũ solvebat sabbathum, sed & patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo.

Therefore the Jewes sought the more to kill him: not onely because he had broken the Sabbath: but sayd also that God was his Father/ and made him selfe equall with God.

19. Respondit itaque Iesus, & dixit eis, Amen, amen dico vobis, non potest Filius à se facere quicquam, nisi quod viderit Patrem facientẽ, quæcunque enim ille fecerit, hæc & Filius similiter facit.

Then answered Jesus/ & sayd unto them/ Verely/ verely I say unto you/ The Sonne can doe nothing of him selfe/ save that he seeth the Father do: for whatsoever things he doeth/ the same things doth the Sonne also.

20. Pater enim diligit Filium, & omnia demonstrat ei quæ ipse facit, & maiora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini.

For the Father loveth the Sonne/ & sheweth him all things/ whatsoever he himselfe doeth/ and he will shew him greater works thẽ these/ that ye should marvaile.

Das V. Capitel.

15. Der Mensch gieng hin/ vnnd verkündigets den Jüden/ es sey Jesus/ der jhn gesund gemacht habe.

Mennisket gick bort/ oc kundgiorde Jøderne det/ At det er Jhesus/ som hannem giorde helbrede.

16. Darumb verfolgeten die Jüden Jesum/ vnd suchten jn zu tödten/ daß er solches gethan hatte auff den Sabbath.

Der faare forfulde Jøderne Jhesum/ oc søcte effter at sla hannem ihiel/ at hand haffde giort saadant om Sabbathen.

17. Jesus aber antwortet jhnen: Mein Vater wircket bißher/ vnd ich wircke auch.

Da suarede Jhesus dem/ Min Fader arbeyder hid indtil/ oc ieg arbeyder ocsaa.

18. Darumb trachteten jm die Jüden nun vil mehr nach/ daß sie jhn tödten/ daß er nicht allein den Sabbath brach/ sondern saget auch/ Gott sey sein Vater/ vnd machet sich selbs Gott gleich.

Der faare haffde nu Jøderne meget mere i sinde/ at sla hannem ihiel/ At hand icke alsomeniste brød Sabbathen/ Men sagde ocsaa/ Gud vaar hans Fader/ oc giorde sig selff Gud lig.

19. Da antwortet Jesus/ vnd sprach zu jhnen: Warlich/ warlich/ ich sage euch/ Der Sohn kan nichts von jm selber thun/ denn was er sihet den Vater thun/ Denn was der selbige thut/ das thut gleich auch der Sohn.

Da suarede Jhesus/ oc sagde til dem/ Sandelige/ sandelige/ Jeg siger eder/ Sønnen kand inted gøre aff sig selff/ vden huad hand seer Faderen gøre/ Thi huad som hand gør/ det gør oc Sønnen/ lige saa.

20. Der Vater aber hat den Sohn lieb/ vnd zeiget jm alles was er thut/ vnd wirdt jhm noch grösser werck zeigen/ daß jr euch verwundern werdet.

Oc Faderen elsker Sønnen/ oc viser hannem alt det hand gør/ oc skal end vise hannem større gerninger at i skulle forundre eder.

Kapitola

15. Odffel ten člowěk/ a powěděl Zidůom/ žeby Gežijš byl kterýž ho zdrawého včinil.

A thák on odſſedſſy oznaymil Zydom iż to był Jezus/ ktory go ku zdrowiu przywrocił.

16. Protož protiwili se Zidé Gežijšowi/ že to včinil w den Swátečnij.

A dla tegoż Zidowſcy prześládowáli Jezuſa/ y ſſukáli thego iákoby go zámordowáli/ że tho uczynił w Szábáth.

17. Ale Gežijš odpowěděl gim: Otec muog až dosawád dělá/ y yáž dělám.

Ale im Jezus te dał odpowiedź: Ociec moy leſżeć áż potad prácuie/ y ia prácuię.

18. Tehdy Zidé wjce pro to hledali ho zabiti: ne toliko žeby ruſſyl Sobotu/ ale že Otce swého prawil býti Boha/ rowného se čině Bohu.

A dla tegoż teſżeć tym więcey ſſukáli Zidowſcy iákoby go zámordowáli/ nie tylko iż gwałcił Szábáth/ ále też y Bogá powiedał być Oycem swoim/ czyniąc ſię rownym Bogu.

19. Tehdy odpowěděl gim Gežijš/ a řekl: Giſtě prawijm wám/ Nemůžeť Syn sám od sebe ničehéhož včiniti/ gedině což vzřij an Otec činij. Neb cožkoli on činij/ toty Syn též činij.

Tedy Jezus odpowiedziawſſy im rzekł: Záprawdę záprawdę wam powiedam/ nie może Syn sam od siebie spráwowáć. áż oyźry Oycá spráwuiącego. Abowiem tho co on kolwiek czyni/ toż też tákże y Syn czyni.

20. Otec zagiſté miluge Syna/ a vkazuge gemu wſſecky wěcy kteréž sám činij/ a wětſſý nad to vkáže gemu ſkutky/ abyſſte wy se diwili.

Bo ociec miłuie Syná/ y wſſytko mu vkazał co sam czyni/ y ieſſcze mu więtſſe sprawy okaże/ ábyſcie ſię wy dziwowáli.

ה

21 איכנא גיר דאבא מקים מיתא ומחא להון הכנא אף ברא לאילין דצבא מחא׃

Perche si come il Padre risuscita i morti, e viuificali: cosi ancora il Figliuol viuifica quelli ch'ei vuole.

22 לא הוא גיר אבא דאן לאנש אלא כלה דינא יהבה לברא׃

Perche ne il Padre giudica persona, ma ha dato ogni giuditio al Figliuolo.

23 דכל־נש ניקר לברא איך דמיקר לאבא הו דלא מיקר לברא לא מיקר לאבא דשדרה׃

Accioche tutti honorino il Figliuolo, come honorano il Padre. Chi non honora il Figliuolo, non honora il Padre che l'ha mandato.

24 אמין אמין אמר אנא דמן דשמע מלתי ומהימן למן דשדרני אית לה חיא דלעלם ולדינא לא אתא אלא שני לה מן מותא לחיא׃

In verità, in verità io vi dico, che chi ode la mia parola, e crede à colui che m'ha mandato, ha vita eterna: e non verrà in condannatione, ma è passato da la morte à la vita.

25 אמין אמין אמר אנא לכון דאתיא שעתא אף השא איתיה אמתי דמיתא נשמעון קלה דברה דאלהא והנון דשמעין נחון׃

In verità, in verità vi dico, che viene l'hora, & è al presente, che i morti vdiranno la voce del Figliuol di Dio, e quelli che l'vdiranno, viueranno.

26 איכנא גיר דלאבא חיא בקיומה הכנא יהב אף לברא דנהוון חיא בקיומה׃

Imperoche si come il Padre ha vita in se stesso, cosi ha dato ancora al Figliuolo d'hauer vita in se stesso.

27 ואשלטה דנהוא עבד אף דינא דברה הו דין דאנשא׃

Et hagli dato potestà di far ancora giuditio, in quanto ch'egli è Figliuol de l'huomo.

ה

21 וכאשר האב יקים את־המתים ויחיה כן גם הבן את אשר תאבה יחיה׃

Porque como el Padre leuanta los muertos ansi tambien el Hijo à los que quiere da vida:

22 והאב את־איש לא שופט כי כל משפט נתן לבן׃

Porque el Padre à nadie juzga, mas todo el juyzio dió àl Hijo:

23 אשר כלם יכבדו את־הבן כאשר מכבדים את־האב ואשר איננו מכבד את־הבן גם לא מכבד את־האב אשר שלחו׃

Para que todos horren àl Hijo como honrran àl Padre: el que no honrra àl Hijo, no honrra àl Padre que lo embió.

24 אמן אמן אומר אני לכם כי כל אשר את־דברי שומע ומאמין לאשר שלחני יהיו לו חיי עולם ובמשפט איננו בא כי אם יעלה ממות אל־החיים׃

Decierto decierto os digo, que el que oye mi palabra, y cree al que me embió, tiene vida eterna y no vendra à juyzio, mas passo de muerte à vida.

25 אמן אמן אומר אני לכם כי תבוא העת ועת היא אשר בה המתים ישמעו את־קול בן־אלהים והשומעים יחיו׃

Decierto decierto os digo, que vendrá hora, y aora es, quando los muertos oyrán la boz del Hijo de Dios: y los que oyeren, biuiràn.

26 כי כאשר לאב היו לו חיים בנפשו כן נתן לבן להיות לו חיים בנפשו׃

Porque cómo el Padre tiene vida en simismo, ansi dió tambien àl Hijo que tuuiesse vida en simismo.

27 ויתן לו שלטון גם לעשותו משפט כי בן־האדם הוא׃

Y tambien le dió poder de hazer juyzio en quanto es el Hijo del hombre.

έ.

21. Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ.

Car comme le Pere ressuscite les morts & les viuifie, semblablement aussi le Fils viuifie ceux qu'il veut.

22. Οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ.

Car le Pere ne iuge personne, mais a donné tout iugement au Fils.

23 Ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν.

Afin que tous honorent le Fils, cóme ils honorent le Pere: qui n'honore point le Fils n'honore point le Pere qui l'a enuoyé.

24. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν.

En verité ie vous di, que celui qui oit ma parole, & croit à celui qui m'a enuoyé a vie eternelle, & ne viendra point en condamnation, mais est passé de la mort à la vie.

25. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.

En verité, en verité ie vous di, que l'heure vient, & est desia, que les morts orront la voix du Fils de Dieu, & ceux qui l'auront ouie, viuront.

26. Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ.

Car comme le Pere a vie en soi-mesme, ainsi a-il donné aussi au Fils d'auoir vie en soi-mesme.

27. Καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί.

Et lui à donné puissance d'exercer aussi iugement, entant qu'il est Fils de l'homme

CAP. V.

21. Sicut enim pater suscitat mortuos & vivificat: sic & filius quos vult vivificat.

For likewise as the Fataer rayseth vp the dead/ and quickeneth them/ so the Sonne quickeneth whom he will.

22. Neque enim Pater iudicat quenquam: sed omne iudicium dedit Filio.

For the Father iudgeth no man/ but hath committed all iudgement vnto the Sonne.

23 Vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem, qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum.

Because that all men shoulde honour the Sonne/ as they honour the Father: he that honoureth not the Sonne/ the same honoureth not the Father/ which hath sent him.

24. Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in iudicium non venit, sed transiet à morte in vitam.

Verely/ verely I say vnto you/ hee that heareth my word/ and beleeueth in him that sent me/ hath euerlasting life/ and shall not come into condemnation/ but hath passed from death vnto life.

25. Amen, amen dico vobis, quia venit hora & nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei, & qui audierint, vivent.

Verely/ verely I say vnto you/ the houre shall come/ and now is/ when the dead shall heare the voyce of the Sonne of God: and they that heare it/ shall liue.

26. Sicut enim Pater habet vitam in semetipso: sic dedit & filio habere vitam in semetipso.

For as the Father hath liue in him selfe/ so likewise hath he giuen to the Sonne to haue liue in him selfe.

27. Et potestatem dedit ei etiam iudicium facere, quia filius hominis est.

And hat giuen him power also to execute iudgement/ in that hee is the Sonne of man.

Das V. Capitel.

21. Denn wie der Vater die Todten aufferweckt/ vnd machet sie lebendig/ Also auch der Sohn machet lebendig welche er will.

Thi lige som Faderen opuecker de Døde/ oc gør dem leffuendis/ Saa gør oc Sønnen leffuendis huilcke hand vil.

22. Denn der Vater richtet niemand/ Sondern alles Gerichte hat er dem Sohn gegeben.

Thi Faderen dømmer ingen/ men hand haffuer giffuit Sønnen al Dom.

23. Auff das sie alle den Son ehren/ wie sie den Vater ehren. Wer den Son nicht ehret/ der ehret den Vater nicht/ der jhn gesand hat.

Paa det de skulle alle ære Sønnen lige som de ære Faderen. Huo som icke ærer Sønnen/ Hand ærer icke Faderen/ som hannem vdsende.

24. Warlich/ warlich/ sage ich euch: Wer mein wort höret/ vnd glaubet dem/ der mich gesand hat/ der hat das ewige Leben/ vnd kompt nicht ins gerichte/ sondern er ist vom tode zum leben hindurch gedrungen.

Sandelige/ sandelige/ siger ieg eder/ Huo som hører mit Ord/ oc troer Den/ som mig vdsende/ hand haffuer det euige Lif/ Oc kommer icke til Dommen/ men hand er trengd igennem fra Døden til Liffuit.

25. Warlich/ warlich/ ich sage euch: Es kompt die stunde/ vnnd ist schon ietzt/ daß die Todten werden die stimme des Sons Gottes hören/ vnd die sie hören werden/ die werden leben.

Sandelige/ sandelige/ Jeg siger eder/ Den time skal komme/ oc er allerede nu/ at de Døde skulle høre Guds Søns røst/ oc de som hende høre/ de skulle leffue.

26. Denn wie der Vater das leben hat in jm selber/ Also hat er dem Son gegeben das Leben zu haben inn jhm selber.

Thi lige som Faderen haffuer Liff i sig selff/ Saa haffuer hand giffuit Sønnen/ at haffue Liff i sig selff.

27. Vnd hat jhm macht gegeben/ auch das Gerichte zu halten/ darumb/ daß er des Menschen Sohn ist.

Oc haffuer giffuit hannem macht/ at oc saa holde Dom/ der faare/ at hand er Menniskens søn.

Kapitola V.

21. Neb yakož Otec křijssy mrtwé a obžiwuge/ tak y Syn kteréž chce obžiwuge.

Abowiem iáko Oćiec wzbudza [illegible] ktore chce [illegible] ożywia/ ták y Syn [illegible]

22. Aniž zagisté Otec saudi [illegible] koho/ ale wesskeren sauddal Synu.

Gdyż Oćiec nikogo nie sądźi/ lecż wszytek sąd dal Synowi.

23. Aby wssecknj ctili Syna/ tak yako ctij Otce. Kto nectij Syna/ nectij ani Otce kterýž ho poslal.

Aby wszyscy cześć dawáli Synowi/ iáko cześć dawáia Oycu. Kto nie czći Syná/ nie czći y Oycá ktory go posłał.

24. Gisté gisté prawijm wám/ že kdož Slowo mé slyssý/ a wěřj tomu kterýž mne poslal/ má život wěčný: a na Saud nepřijgde/ ale půgde ǒ smrti do žiwota.

Záprawdę záprawdę wam powiedam: Kto słowá mego słucha/ á wierzy onemu ktory mie posłał/ ma żywot wiecżny/ áni przyidźie w potepienie/ owszem przeszedł z śmierci do żywotá.

25. Gisté gisté prawijm wám/ že přigde hodina/ a nynij gest/ kdyžto mrtwij vslyssý hlas Syna Božijho: a ti kteřij vslyssý/ žiwi budau.

Záprawdę záprawdę wam powiedam: Że przyidźie czás y teraz iest/ gdy vmárli vsłyszą głos Syná Bożego/ á ktorzy vsłyszą/ żyć będą.

26. Neb yakož Otec má žiwot sám w sobě/ tak gest dal y Synu aby měl žiwot w samém sobě.

Abowiem iáko Oćiec ma żywot sam w sobie/ ták dał y Synowi mieć żywot w samym sobie.

27. A moc dal gemu y Saud činiti/ neb Syn člowěka gest.

Y podał mu też zwierzchność czynić sąd/ iże iest Syn człowieczy.

ה

28 לא תתדמרון בהדא דאתיא שעתא אמתי דכלהון אילין דבקברא אנון ישמעון קלה׃

Non vi marauigliate di questo: percioche viene l'hora, ne laquale tutti quei che son ne monumenti udiranno la voce di lui.

29 ויפקון אילין דעבו טבתא לקימתא דחיא ואילין דעבדו בישתא לקימתא דדינא׃

Onde quelli che haranno fatto bene, vsciranno in resurrettion di vita: e quelli che haranno fatto male, in resurrettion di condannatione.

30 לא משכח אנא מן צבות נפשי מדם למעבד אלא איכנא דשמע אנא דאן אנא ודיני כאין הו לא גיר בעא אנא צביני אלא צבינה דמן דשדרני׃

Non posso io da me stesso far cosa alcuna: seconde ch'io odo, così giudico, e il mio giuditio è giusto: percioche io non cerco la volontà mia, ma la volontà di mio Padre che m'ha mandato.

31 אן אנא מסהד אנא על נפשי סהדותי לא הות שרירא׃

Se io rendo testimonianza di me medesimo la mia testimonianza non è degna di fede.

32 אחרין הו הו דמסהד עלי וידע אנא דשרירא הי סהדותה דמסהד עלי׃

Vnaltro è che rende testimonianza di me, e so che la testimonianza ch'ei rende di me è degna di fede.

33 אנתון שדרתון לות יוחנן ואסהד על שררא׃

Voi mandaste à Giouanni, & egli rende testimonianza à la verità.

34 אנא דין לא הוא מן בר נשא נסב אנא סהדותא אלא הלין אמר אנא דאנתון תחון׃

Io non piglio gia testimonianza da huomo, ma dico queste cose, accioche voi vi saluiate.

ה

28 אל תתמהו על זאת כי תבוא עת אשר בה ישני אדמת עפר ישמעו את קולו׃

No os marauilleys deesto Porque vendrà hora, quando todos los que estan en los sepulchros, oyran su boz.

29 ויקיצו אלה אשר את טובות עשו לחיי עולם ואלה אשר את רעות עשו לחרפות לדראון עולם׃

Y los que hizieron bienes, saldran à resurrecion de vida: mas los que hizieron males, à resurrecion de juzio.

30 לא אוכל אנכי לעשות מנפשי מאומה כאשר שומע אני שופט אני ומשפטי צדקה הוא כי אינני מבקש את רצוני כי אם את רצון אבי אשר שלחני׃

No puedo yo de mi mismo hazer algo como oygo, juzgo, y mi juyzio es justo, porque no busco mi voluntad, mas la voluntad del que me embió del Padre.

31 אם אני מעיד על נפשי עדותי אינם אמת׃

Si yo doy testimonio de mimismo, mi testimonio no es verdadero.

32 כי אחר הוא המעיד עלי וידעתי כי עדותיו אשר מעיד עלי אמת הנה׃

Otro es el que da testimonio de mi; y se que el testimonio que da de mi, es verdadero.

33 אתם שלחתם אל יוחנן והוא העיד לאמת׃

Vosotros embiastes à Ioan, y el dió testimonio à la verdad.

34 ואני אינני מאנוש מקבל עדות אבל מדבר אני את האלה אשר תושעו אתם׃

Mas yo no tomo el testimonio de hombre mas digo esto, para que vosotros seays saluos.

έ.

28. Μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ.

Ne soyez point esmerueillés de cela: car l'heure viendra, en laquelle tous ceux qui sont es sepulchres orrót la voix d'iceluy.

29. Καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς. οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.

Et sortiront, assauoir ceux qui auront bien fait, en resurrection de vie: mais ceux qui auront mal fait, en resurrection de condamnation.

30. Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν, καθὼς ἀκούω, κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός.

Ie ne puis rien faire de par moi-mesme: ie iuge ainsi que i'oy, & mon iugement est iuste: car ie ne cerche point ma volonte, mais la volonté du Pere qui m'a enuoyé.

31. Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής.

Si ie ren tesmoignage touchant moimesme, mon tesmoignage n'est point digne de foy.

32. Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

C'est vn autre qui rend tesmoignage de moi, & ie sai que le tesmoignage qu'il rend de moi est digne de foy.

33. Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ.

Vous auez enuoye vers Iehan, & icelui à rendu tesmoignage à la verité.

34. Ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω· ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.

Or ie ne cerche point tesmoignage des hommes: mais ie di ces choses afin que vous soyez sauués.

CAP. V.

28. Nolite mirari hoc: quia venit hora in qua omnes qui in monumẽtis ſunt, audient vocem eius.

Marueile not at this: for the houre ſhall come in the which all that are in the graues/ ſhall heare his voyce.

29. Et procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicii.

And they ſhal come foorth/ that haue done good/ vnto the reſurrection of life/ but they that haue done euill/ vnto the reſurrection of condemnation.

30. Non poſſum ego à meipſo facere quicquam. Sicut audio, iudico: & iudicium meum iuſtum eſt, quia non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me.

I can do nothing of mine owne ſelfe: as I heare/ I iudge: and my iudgement is iuſt/ becauſe I ſeeke not mine owne will/ but the will of the Father who hath ſent me.

31. Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo: teſtimonium meum non eſt verum.

If I ſhould beare witnes of my ſelfe/ my witnes were not true.

32. Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me: & ſcio quia verum eſt teſtimonium quod perhibet de me.

There is another that beareth witnes of me/ and I know that the witnes/ which he beareth of me/ is true.

33. Vos miſiſtis ad Iohannem: & teſtimonium perhibuit veritati.

Ye ſent vnto John/ and he bare witnes vnto the trueth.

34. Ego autem non ab homine teſtimonium accipio: ſed hęc dico ut vos ſalvi ſitis.

But I receiue not the record of man/ neuertheles/ theſe things I ſay/ that ye might be ſaued.

Das V. Capitel.

28. Verwundert euch deß nicht/ denn es kompt die ſtunde/ inn welcher alle/ die inn den gräbern ſind/ werden ſeine ſtimme hören.

Forundrer eder icke der paa/ Thi den time ſkal komme/ i huilcken alle de ſom ere i Graffuerne/ ſkull høre hans Roſt.

29. Vnnd werden herfür gehen/ die da guts gethan haben zur Aufferſtehung des lebens/ die aber übels gethan haben/ zur Aufferſtehung des Gerichts.

Oc de ſkulle gaa frem/ de ſom haffue giort Gaat/ til Liffzens opſtandelſe/ Men de ſom haffue giort ont/ til Dommens opſtandelſe.

30. Ich kan nichts von mir ſelber thun. Wie ich höre/ ſo richte ich/ vnd mein Gerichte iſt recht/ denn ich ſuche nicht meinen willen/ ſondern des Vaters willen/ der mich geſandt hat.

Jeg kand inted gøre aff mig ſelff. Lige ſom ieg hører/ ſaa dømmer ieg/ oc min Dom er ræt/ Thi ieg ſøger icke min vilie/ men Faderens vilie/ ſom vdſende mig.

31. So ich von mir ſelbs zeuge/ ſo iſt mein zeugniß nicht waar.

Der ſom ieg vidner om mig ſelff/ da er mit vidniſbyrde icke ſant.

32. Ein ander iſts/ der von mir zeuget/ vnd ich weiß/ daß das zeugniß waar iſt das er von mir zeuget.

Det er en anden/ ſom vidner om mig/ oc ieg veed/ at det vidnisbyrd er ſant/ ſom hand vidner om mig.

33. Ihr ſchicktet zu Johanne/ vnd er zeugete von der warheit.

I ſende til Johannes/ oc hand vidnede om Sandhed.

34. Ich aber neme nicht zeugniß von den Menſchen/ ſondern ſolchs ſage ich/ auff daß ihr ſelig werdet.

Jeg tager icke vidnisbyrd aff Menniſken/ Men dette ſiger ieg/ paa det i ſkulle bliffue ſalige.

Kapitola V.

28. Nediwtež ſe tomu: Nebok přijgde hodina/ w kterauž to wſſyckni kteřij w hrobijch gſau/ vſlyſſý hlas Syna Božijho:

Nie dziwuyćież ſię temu/ boć przyydzie godzina w ktorą wſzyſcy co ſą w grobiech vſłyſzą głos iego.

29. Y Puogdau kteřij dobré wěcy činili na wzkřijſſenij žiwota/ Ale ti kteřijž zlé wěcy činili/ na wzkřijſſenij Saudu

Y wynidą ći ktorzy dobrze czynili ná powſtánie żywotá/ á kthorzy źle czynili na powſtánie potępienia.

30. Nemohuk yá ſám od ſebe nic činiti. Ale yakž ſlyſſým/ takt ſaudijm/ a Saud muog ſprawedliwý geſt: neb nehledám wuole mé/ ale wuole toho kterýž mne poſlal Otcowy.

Nie mogęć ia ſam od ſiebie nic czynić/ y táko ſłyſzę ſądzę/ á ſąd moy ieſt ſpráwiedliwy/ gdyż nie ſzukam woley moiey/ iedno woley tego ktory mię poſłał Oycá.

31. Wydáwámli yá ſwědectwij ſám o ſobě/ ſwědectwj mé nenj prawé.

Jeſtliżeć ia ſam o ſobie świádectwo dawam/ świádectwo moie nie ieſtći ſłuſzne.

32. Ginýk geſt který ſwědectwij wydáwá o mně/ a wijm že prawé geſt ſwědectwij geho/ kteréž wydáwá o mně.

Jnſzy ćieſt to o mnie świádectwo dawa/ y wiem że prawdziwe ieſt świádectwo ktore świádczy o mnie.

33. Wy poſlali gſte k Janowi/ a on ſwědectwij wydal prawdě.

Wyſćie ſłáli do Jana/ á on dał świádectwo prawdzie.

34. Ale yáť nepřigijmám ſwědectwij od Člowěka: ale totoť prawjm/ abyſſte wy ſpaſeni byli.

Jać od człowieká świádectwá niebiorę/ ále to mowię byśćie wy byli wybáwieni.

ה

35 הו שרגא הוא דדלק ומנהר ואנתון צביתון דתשתבהרון דשעתא בנוהרה :

Eſſo era vna lucerna ardente e lucente: e voi voleſte per vn poco di tempo eſultare ne la ſua luce.

36 לי דין אית לי סהדותא דרבא מן דיוחנן עבדא גיר דיהב לי אבי דאשלם אנון הנון עבדא דעבד אנא סהדין עלי דאבא שלחני :

Ma io ho vna teſtimonianza maggior che quella di Giouanni: perche le opere che il Padre m'ha date che io le accompliſca, quelle iſteſſe opere dico, che io fo, teſtificano di me che il Padre m'ha mandato.

37 ואבא דשלחני הו סהד עלי לא קלה מן מתום שמעתון ולא חזוה חזיתון :

E il padre ſteſſo che m'ha mandato, ha renduto teſtimonianza di me. Ne voi hauete mai vdita la ſua voce, ne veduta la ſua faccia.

38 ומלתה לא מקויא בכון מטול דבהו דהו שדר אנתון לא מהימנין אנתון :

E non hauete la ſua parola habitante in voi: percioche voi non credete à colui ch'egli ha mandato.

39 בצו כתבא דבהין מסברין אנתון דחיא דלעלם אית לכון והנון סהדין עלי :

Eſaminate diligentemente le Scritture, concioſia che voi ſtimate hauere per eſſe la vita eterna: quelle ſono ancora che rendeno teſtimonianza di me.

40 ולא צבין אנתון דתאתון לותי דחיא דלעלם יהוון לכון :

E pur voi non volete venire à me per hauer vita.

41 שובחא מן בני נשא לא נסב אנא :

Io non piglio gloria da huomini.

ה

35 הוא היה הנר בוער ומאיר ואתם אביתם לעת לגיל באורו :

El era candil que ardia, y alumbraua: mas voſotros queſiſtes engreyros por vn poco à ſu luz.

36 ואני יש לי עדות גדולה מיוחנן כי המעשים אשר נתן לי האב לכלות אותם המה המעשים אשר עושה אנכי העידו עלי כי האב שלחני :

Mas yo tengo mayor teſtimonio queel de Iòan: porque las obras que el padre me dió que cumplieſſe, es á ſaber, las miſmas obras que yo hago, dan teſtimonio de mi que el Padre me aya embiado.

37 והאב אשר שלחני הוא העיד עלי וקולו בכל עתות לא שמעתם ותמונתו לא ראיתם :

Y el que me embió, el padre, el dió teſtimonio de mi. Ni nunca aueys oydo ſu boz, ni aueys viſto ſu parecer.

38 ודברו איננו יש מתעודד בכם כי אשר שלחו הוא אתם לא מאמינים בו :

Y ni teneys ſu palabra permaneciente en voſotros: porque al que el embió, á eſte voſotros no creeys.

39 חקרו את־הכתבים כי חושבים אתם להיות לכם בהם את־חיי עולם והמה היו המעידים עלי :

Eſcudrinnad las eſcripturas: porque à voſotros os parece que ellas teneys la vida eterna, y ellas ſon las que dan teſtimonio de mi:

40 ולא תאבו לבוא אלי להיות לכם חיים :

Y no quereys venir à mi para que ayays vida.

41 את־כבוד מאנשים אינני מקבל :

Gloria de los hombres no recibo.

έ.

35. Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων. ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιασθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.

Icelui eſtoit vne chandelle ardente & luiſante: & pour vn peu de temps vous auez voulu vous eſgayer en ſa lumiere.

36. Ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου. τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε.

Mais moi, i'ai vn teſmoignage plus grand que celui de Iehan: car les œuures que mō Pere m'a donnees pour les accomplir, ces œuures-la meſmes que ie fai, teſmoignent de moi que mon Pere m'a enuoyé.

37. Καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε.

Et le Pere qui m'a enuoyé, a lui meſme rendu teſmoignage de moi: iamais vous n'ouiſtes ſa voix, ni ne viſtes ſa ſamblance.

38. Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν. ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε.

Et n'auez point ſa parole demeurante en vous: car vous ne croyez point a celui qu'il a enuoyé.

39. Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ.

Enquerez-vous diligemment des Eſcritures: car vous eſtimez auoir par icelles vie eternelle: & ce ſont elles qui portent teſmoignage de moi.

40. Καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν ἔχητε.

Mais vous ne voulez point venir à moi pour auoir vie.

41. Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω.

Ie ne cerche point la gloire de par les hommes.

CAP. V.

35. Ille erat lucerna ardens & lucens. Vos autem voluistis ad horam exultare in luce eius.

He was a burning / and a shining candle: and ye would for a season haue reioyced in his light.

36. Ego autem habeo testimonium maius Iohanne. Opera enim quæ dedit mihi Pater ut perficiã ea: ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me.

But I haue greater witnes then the witnes of Iohn: for the workes which the Father hath giuen mee to finish, the same workes that I do / beare witnes of me, that the Father sent me.

37. Et qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me, neque vocem eius unquam audistis, neq; speciem eius vidistis.

And the Father him selfe, which hath sent me, beareth witnes of me. Ye haue not heared his voyce at any time / neither haue ye seene his shape.

38. Et verbum eius non habetis in vobis manens, quia quem misit ille, huic vos non creditis.

And his word haue ye not abiding in you: for whom he hath sent / him ye beleeue not.

39. Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: & illæ sunt quæ testimonium perhibent de me.

Search the Scriptures: for in the ye thinke to haue eternall life / and they are they which testifie of me.

40. Et non vultis venire ad me ut vitam habeatis.

But ye will not come to me, that ye might haue life.

41. Claritatem ab hominibus non accipio.

I receyue not prayse of men.

Das V. Capitel.

35. Er war ein brennend vnnd scheinend Liecht / Ihr aber wolt ein kleine weile frölich sein von seinem Liechte.

Hand vaar it brendende oc skinnende Liuss / Oc i vilde en liden stund vere glade aff hans Liuss.

36. Ich aber habe ein grösser zeugniß denn Johannis zeugniß. Denn die Werck / die mir der Vater gegeben hat / daß ich sie volende / dieselbigen werck / die ich thu / zeugen von mir / daß mich der Vater gesandt habe.

Men ieg haffuer it større Vidnisbyrd / end Johannis vidnisbyrde. Thi de Gerninger som Faderen haffuer giffuit mig / at ieg dem skal fuldkomme / de sam[illegible] Gerninger / som ieg gør / vidne om mig / At Faderen vdsende mig.

37. Vnd der Vater der mich gesandt hat / derselbige hat von mir gezeuget. Ihr habt nie / weder seine stimme gehöret / noch seine gestallt gesehen.

Oc Faderen som vdsende mig / hand vidnede om mig. I haffue aldri / huercken hørt hans Røst / oc ey seet hans Skickelse.

38. Vnd sein Wort habt jr nicht in euch wohnend / denn jhr glaubet dem nicht / den er gesandt hat.

Oc i haffue icke hans Ord boendis i eder / Thi i tro icke den / som hand vdsende.

39. Suchet inn der Schrifft / denn jhr meinet jhr habt das ewige Leben drinnen / vnnd sie ists / die von mir zeuget.

Søger i Scrifften / Thi i mene / at i haffue det euige Liff der vdi / Oc det er den / som vidner om mig.

40. Vnd jhr wolt nicht zu mir kommen / daß jhr das Leben haben möchtet.

Oc i ville icke komme til mig / at i kunde haffue Liffuit.

41. Ich neme nicht Ehre von Menschen.

Ieg tager icke ære aff Menniskeu.

Kapitola V.

35. Onť gest byl swijce kteráž hořij a swijtij: Wy pak chtěli gste na čas radowati se w swětle geho.

Oncı był świeca gorkiaca y świecaca / a wyście sie chcieli do czásu porádowáć w światłości iego.

36. Ja pak mám wětssý swědectwij nad Jana. Nebo skutky kteréž mi dal Otec abych gewykonal / ti skutkowé kteréž yá činjm swědectwj o mně wydáwagij že mne gest Otec poslal.

A lećia mam świádectwo więcsze niżli Jan / ábowiem sprawy ktore mi Oćiec dal ábych ie odpráwowal / tyż sámy sprawy ktore ia czynie / dawáia o mnie świadectwo iż mie Oćiec poslal.

37. A kterýž mne poslal Otec / onť swědectwj wydal o mně. Gehož gste wy hlasu nikdý neslyssěli / ani twáři geho widěli.

A ten Oćiec ktory mie poslal onże świádczył o mnie / y nie słyszeliście nigdy głosu iego / aniście osoby iego widźieli.

38. A slowa geho nemáte w sobě zuostáwagijcýho: nebo kterěhož gest on poslal / tomu wy newěřijte.

A słowá ie° nie macie w sobie mieszkáiacego / ábowiem temu ktorego on posłał / wy nie wierzyćie.

39. Ptayte se na Pijsma / w nichž se domnijwáte žiwot wěčný mijti. A tak gsau / gessto swědectwij wydáwagij o mně:

Dowieduyćież sie pism / boć sie wam zda że wy w nich żywot wieczny macie / a onyć są ktore dawáia świádectwo o mnie.

40. A wssak nechcete přigijti ke mně / abyste žiwot měli.

A wżdy do mnie przydź niechcećie / abyśćie mieli żywot.

41. Zwelebenj od lidij yáť nepřigijmám:

Chwały ćiod ludźi nie biore.

ה

42 אלא ידעתכון דחובה דאלהא לית בכון:

Ma vi hò ben conosciuti, che voi non hauete l'amor di Dio in voi.

43 אנא אתית בשמה דאבי ולא מקבלין אנתון לי אן אחרין יאתא בשם נפשה להו תקבלון:

Io son venuto nel nome di mio Padre: e non mi riceuete: sè vn altro verrà nel suo proprio nome, quello voi lo riceuerete.

44 איכנא משכחין אנתון למהימנו דשובחא חד מן חד מקבלין אנתון ושובחא דמן חד אלהא לא בעין אנתון:

Come potete voi credere, poi che riceuete gloria l'vn da l'altro: e non cercate la gloria che vien dal solo Iddio?

45 למא סברין אנתון דאנא מקטרג אנא לכון קדם אבא איתוהי מן דמקטרג לכון מושא הו דבה סברתון:

Non pensate già che io v'habbi ad accusare appresso il Padre: Moise, nelqual voi sperate, e quel che v'accusa.

46 אלו גיר במושא הימנתון אף בי מהימנין הויתון מושא גיר עלי כתב:

Imperoche se voi haueste creduto à Moise, hauereste certo creduto à me: persioch'egli ha scritto di me.

47 ואן לכתבוהי דהו לא מהימנין אנתון איכנא למלי דילי תהימנון:

Ma se voi non credete à gli scritti di lui, come crederete voi à le mie parole?

ו

1 בתר הלין אזל ישוע לעברא דימא דגלילא דטבריוס:

Doppo questo, IESV se n'andò di là dal mare de la Galilea che è di Tiberiade.

ה

42 כי אם ידעתי אתכם כי אהבת אלהים לא יש בכם:

Mas yo os conozco, que no teneys amor de Dios en vosotros.

43 אני באתי בשם אבי אינכם מקבלים אותי אם אחר יבוא בשם נפשו אותו תקחוהו:

Yo he venido en nombre de mi Padre, y no me recebis: si otro viniere en su proprio nombre à aquel recebireys.

44 איך תוכלו אתם להאמין בשאתכם כבוד איש מאחיו ואת הכבוד אשר מאלהים לבדו אינכם מבקשים:

Como podeys vosotros creer, pues tomays la gloria los vnos de los otros? y no buscays la gloria que de solo Dios viene.

45 אל־תחשבו כי אני אתיב אתכם לפני אבי יש אחד המתיב אתכם משה אשר עליו בותחים אתם:

No penseys que yo os tengo de accusar delante del padre: ay quien os accusa, Moysen, en quien vosotros esperays.

46 ואם מאמינים אתם למשה ותאמינו גם בי כי עלי כתב הוא:

Porque si vosotros creyessedes à Moysen, creeriades à mi porque de mi escriuió el.

47 ואם לכתבים האלה אינכם מאמינים איך לדברי תאמינו:

Y si à sus letras no creeys, como creereys à mis palabras?

ו

1 ואחרי־כן הלך ישוע לעבר הים הגליל והוא ים טבריוס:

Passadas estas cosas, fuese Iesus de la otra parte de la mar de Galilea, que es de Tiberia.

ε'.

42. Ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.

Mais ie cognoi bien que vous n'auez point l'amour de Dieu en vous.

43. Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε.

Ie suis venu au nom de mon Pere, & vous ne me receuez point: si vn autre vient en son propre nom, vous receuez cestui-la.

44. Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε;

Comment pouuez-vous croire, veu que vous cerchez gloire l'vn de l'autre, & ne cerchez point la gloire qui vient de Dieu seul?

45. Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε.

Ne cuidez point que ie vous doiue accuser enuers mon Pere, Moyse auquel vous auez esperance, est celui qui vous accusera.

46. Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν.

Car si vous croyiez à Moyse, vous croiriez aussi à moi: car il a escrit de moi.

47 Εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;

Mais si vous ne croyez point aux escrits d'icelui, comment croirez vous à mes paroles?

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος.

Apres ces choses Iesus s'en alla outre la mer de Galilee, qui est de Tiberias.

CAP. V.

42. Sed cognovi vos quia dilectionem Dei non habetis in vobis.

But I knowe you, that ye haue not the loue of God in you.

43. Ego veni in nomine Patris mei, & non accepiſtis me: ſi alius venerit in nomine ſuo, illum accipietis.

I am come in my Fathers Name, and ye receyue mee not: if another ſhall come in his owne name, him will ye receyue.

44. Quomodo vos poteſtis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis: & gloriã quæ à ſolo Deo eſt, non quęritis?

Howe can yee beleeue, which receyue honour one of another, and ſeeke not the honour that commeth of God alone?

45. Nolite putare, quia ego accuſaturus ſim vos apud Patrem, eſt qui accuſat vos, Moyſes, in quo vos ſperatis.

Doe not thinke that I will accuſe you to my Father: there is one that accuſeth you, euen Moſes in whom ye truſt.

46. Si enim crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi: de me enim ille ſcripſit.

For had ye beleeued Moſes, ye woulde haue beleeued me: for he wrote of me.

47. Si autem illius literis non creditis: quomodo verbis meis credetis?

But if ye beleeue not his writings, howe ſhall ye beleeue my wordes?

Das V. Capitel.

42. Aber ich kenne euch / das jr nicht Gottes Liebe in euch habt.

Men ieg kender eder / at i haffue Gudz kærlighed i eder.

43. Jch bin kommen in meines Vaters Namen / vnd jr nemet mich nicht an. So ein ander wirdt inn ſeinem eigen namen kommen / den werdet jhr annemen.

Jeg er kommen i min Faders Naffn / oc i anamme mig icke / Der ſom en anden komer i ſit eget naffn / hannem anamme i.

44. Wie kônnet jhr glauben / die jr ehre von einander nemet? vnd die ehre / die von Gott allein iſt / ſuchet jhr nicht.

Huorledis kunde i tro / i ſom tage ære aff en anden? Oc den ære / ſom er alene aff Gud / ſoge i icke.

45. Jr ſolt nicht meinen / daß ich euch für dem Vater verklagen werde / Es iſt einer der euch verklaget / der Moſes / auff welchen jhr hoffet.

I ſkulle icke tencke / at ieg vil beklage eder faar Faderen / Der er en ſom eder beklager Moſe, paa huilcken i haabe.

46. Wenn jhr Moſi glaubtet / ſo glaubtet jr auch mir / denn er hat von mir geſchriben.

Der ſom i trode Moſe / da trode i oc mig. Thi hand haffuer ſcreffuit om mig.

47. So jhr aber ſeinen Schrifften nicht glaubet / wie werdet jhr meinen Worten glauben?

Men tro i icke hans Scrifft / huorledis ſkulle i tro mine ord?

Kapitola V.

42. Ale poznal gſem wás / že wy milowánij Božijho nemáte w ſobě.

Ale znam że wy miłość Bożey nie macie w ſobie.

43. Ják gſem přiſſel we Gménu Otce mého / a nepřigijmáte mne. Přijgdeliť giný we gménu ſwém / toho wy přigmete.

Jaciem przyſſedł imieniem Oycá mego / á nie przyimuiecie mie. A ieſliżby przyſſedł iny ſwym imieniem / tedy go przyimiecie.

44. Kterak wy muožete wěřiti kteřijž chwálu geden od druhého přigijmáte: chwály pak kteráž geſt od ſamého Boha / nehledáte?

Jákoż wy możecie wierzyć gdy iedni chwałe od drugich bierzecie / á chwały ktora od ſamego Bogá pochodźi / nie ſſukacie?

45. Nedomnijwaytež ſe / bychť yá na wás žalowati měl před Otcem. Geſtiť kdo na wás žaluge / Moyžijš w kterémž wy naděgi máte.

Nie mnimayćież ábych ia was winowáć miał v Oycá / ieſt ći kthory was obwinia / Moiżeſz / w ktorym wy nádźieie máćie.

46. Nebo kdybyſſte wěřili Moyžijšowi / wěřilibyſſte ſnad y mně: neb geſt on o mně pſal.

Bo ieſlibyſćie wierzyli Moiżeſſowi / wierzylibyſćie y mnie / gdyż on o mnie piſał.

47. Ale poněwadž geho Pijſmuom newěřijte / y kterak ſlowům mým vwěřijte?

Lecz gdy ie° piſmom nie wierzyćie / iákoż ſłowu memu wierzyć bedźiecie.

CAP. VI.

POſt hæc abiit Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tyberiadis.

After theſe thinges, Jeſus went his way ouer the ſea of Galile, or of Tiberias.

Das VI. Capitel.

DArnach fuhr Jeſus weg über das Meer an der Stadt Tyberias in Galilea.

DEr effter foer Jheſus bort offuer Haffuit / hoſſ den Stad Tiberias i Galilea.

Kapitola VI.

POtom odſſel Gežijš za Moře Galilegſké / kteréž geſt Tyberyadſké:

POtym Jezus ſſedł zá morze Gáľileyſkie / ktore ieſt Tyberyáдſkie.

ו

2 ואזלו בתרה כנשא סגיאא מטול דחזין הוו אתותא דעבד בכריהא:

E seguitauualo vna gran turba: percioche vedeuano i suoi segni ch'ei faceua sopre quelli ch'erano infermi.

3 וסלק ישוע לטורא ותמן יתב הוא עם תלמידוהי:

Allor IESV montò su vn monte, & si messe à sedere co i suoi discepoli.

4 קריב הוא דין עדעדא דפצחא דיהודיא:

Et era vicino la Pascha, festa de Giudei.

5 וארים ישוע עינוהי וחזא כנשא סגיאא דאתא לותה ואמר לפיליפוס אימכא נזבן לחמא דנאכלון הלין:

Hauendo dunque IESV alzati gli occhij, e veduto che vna gran turba veniua à lui dice à Filippo, Donde compraremo noi del pane, che costor mangino?

6 הדא דין אמר כד מנסא לה הו גיר ידע הוא מנא עתיד למעבד:

E questo diceua per prouarlo: percioche egli sapeua bene quel che c'haueua à fare.

7 אמר לה פיליפוס דמאתין דינרין לחמא לא ספק להון כד קליל קליל חד חד מנהון נסב:

Filippo gli rispose, Non bastarebbeno loro dugento denari di pane, per pigliarne ciascun di loro vn pochetto.

8 אמר לה חד מן תלמידוהי אנדראוס אחוהי דשמעון כאפא:

Vno de suoi discepoli, cioè Andrea fratello di Simon Pietro, li dice,

9 אית תנן טליא חד דאית עלוהי חמש גריצן דסערא ותרין נונין אלא הלין מנא אנין להלין כלהון:

Egli è quà vn fanciullo che ha cinque pani d'orzo e due pesci: ma che sono questi à tanta gente?

ו

2 וילך אחריו עם רב כי ראו את־אותתיו אשר עשה על־החלים:

Y seguialo grande multitud. porque vian sus sennales que hazia en los enfermos.

3 ויעל ישוע על־ההר וישב שם עם תלמידיו:

Subió pues Iesus à vn monte, y estuuo alli con sus discipulos.

4 ויקרב הפסח חג־היהודים:

Y estaua cerca la pascua, el dia de la Fiesta de los Iudios.

5 וישא עיניו ישוע ויראהו כי עם רב בא אליו אמר אל־פילפוס אימזה נקנה לחם אשר יאכלו המה:

Y como alçó Iesus los ojos, y vido que auia venido à el grande multitud, dize à Philippe: Dedonde compraremos pan para que cōan estos?

6 וזאת אמר אליהם כי מנסה אותו והוא ידע מה הוא עתיד לעשות:

Mas esto dezia tentandolo, porque el sabia loque auia de hazer.

7 ויען לו פילפוס מאתים דינרים לחם איננו די אשר איש איש מהם מעט מעט יקח:

Respondióle Philippe, Dozientos dineros de pan no les bastarán para que cada vno deellos tome vn poco.

8 אמר לו אחד התלמידיו אנדראוס אחי שמעון כיפה:

Dizele vno de sus discipulos, Andres hermano de Simon Pedro.

9 יש פה נער אחד אשר לו חמשה לחם שעורים ושני דגים אבל מה אלה בהמון כזה:

Vn mochacho está aqui que tiene cinco panes de ceuada y dos peces? mas que es esto entre tantos?

ϛ'.

2. Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, ὅτι ἑώρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων.

Et grandes troupes le suiuoyēt, à cause qu'ils voyoyēt, les signes qu'il faisoit sur ceux qui estoyent malades.

3. Ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Mais Iesus monta en vne montagne, & là s'assit auec ses disciples.

4. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων.

Or le iour de Pasque (qui estoit la feste des Iuifs) estoit prochain.

5. Ἐπάρας οὖν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτὸν, λέγει πρὸς τὸν Φίλιππον, πόθεν ἀγοράσομεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι;

Iesus donc ayant leuē ses yeux, & voyant que grandes troupes venoyent à lui, dit à Philippe, D'où acheterons nous des pains, afin que ceux-ci ayent à manger?

6 Τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἔμελλε ποιεῖν.

(Or disoit-il cela pour l'esprouuer: car il sauoit bien ce qu'il deuoit faire.)

7. Ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος, διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ τι λάβῃ.

Philippe lui respondit, Pour deux cēs deniers de pain ne leur suffiroit à ce que chacun d'eux en print tant soit peu.

8. Λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου.

Et l'vn des ses disciples, assauoir André, frere de Simon Pierre, lui dit.

9. Ἔστι παιδάριον ἓν ὧδε ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους, καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους;

Il y a ici vn petit garçon qui a cinq pains d'orge & deux poissons: mais que est-ce de cela pour tant de gens?

CAP. VI.

2. Et ſequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna quæ faciebat ſuper his qui infirmabantur.

And a great multitude followed him, because they ſawe his miracles, which he did on them that were diseaſed.

3. Subiit ergo in montem Ieſus, & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis.

Then Jeſus went vp into a mountaine, and there he ſate with his diſciples.

4. Erat autem proximum Paſcha dies feſtus Iudæorũ.

Now the Paſſeouer, a feaſt of ẏ Jewes, was neere.

5. Cum ſubleuaſſet ergo oculos Ieſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum, Vnde ememus panes, ut manducent hi?

Then Jeſus lift vp his eyes, and ſeeing that a great multitude came vnto him, hee ſayd vnto Philip, Whence ſhall wee buye bread, that theſe might eat?

6. Hoc autem dicebat tentans eum, ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.

(And this he ſayde to proue him: for he him ſelfe knew what he would do)

7. Reſpondit ei Philippus, Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, ut unuſquiſq; modicum quid accipiat.

Philip anſwered him, Two hundreth peny worth of bread is not ſufficient for them, that euery one of them may take a litle.

8. Dicit ei unus ex diſcipulis eius, Andreas frater Simônis Petri.

Then ſaide vnto him one of his diſciples, Andrew, Simon Peters brother.

9. Eſt puer unus hîc, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos?

There is a litle boy here, which had fiue barly loaues, and two fiſhes: but what are they among ſo many?

Das VI. Capitel.

2. Vnd es zog jhm vil Volcks nach/ darumb daß ſie die zeichen ſahen/ die er an den Krancken thet.

Oc der drog meget Folck effter hannem/ fordi at de ſaae de Tegen/ ſom hand giorde met de Siuge.

3. Jeſus aber gieng hinauff/ auff einen Berg/ vnnd ſatzte ſich daſelbſt mit ſeinen Jüngern.

Da gick Jheſus hen op/ paa it Bierg/ oc ſette ſig der met ſine Diſciple.

4. Es war aber nahe die Oſtern der Jüden Feſt.

Oc der vaar nær Paaſke Jødernis Hoytid.

5. Da hub Jeſus ſeine augen auff/ vnd ſihet daß vil Volcks zu jm kombt/ vnd ſpricht zu Philippo: Wo kauffen wir Brodt/ daß diſe eſſen?

Da opløffte Jheſus ſine øyen/ Oc ſeer at der kommer meget Folck til hannem/ oc ſiger til Philippum/ Huor købe wi brød/ at diſſe ſkulle æde?

6. Das ſaget er aber jhn zuverſuchen/ denn er wuſte wol/ was er thun wolte.

Men hand ſagde det at forſøge hannem/ Thi hand viſte vel/ huad hand vilde gøre.

7. Philippus antworttet jm: zwey hundert pfenning werth Brots iſt nicht genug vnter ſie/ daß ein jeglicher ein wenig neme.

Philippus ſuarede hannem/ Brød for thu hundrede Pendinge er icke noch iblant dem/ at huer tager noget lidet.

8. Spricht zu jhm einer ſeiner Jünger/ Andreas der Bruder Simonis Petri:

Da ſiger en aff hans Diſciple til hannem/ Andreas Simonis Petri broder.

9. Es iſt ein Knabe hie/ der hat fünff Gerſtenbrodt/ vnd zwen Fiſche/ Aber was iſt das vnter ſo vil?

Her er en Dreng/ hand haffuer fem Bygbrød/ oc tho Fiſke/ Men huad er det iblant ſaa mange?

Kapitola VI.

2. A ſſlo za nim mnozſtwij welike/ nebo gſau widěli diwy kterě čjnil nad těmi kteřijž nemocnij byli.

A ßlo zá nim mnoſtwo wielkie ludu/ bo widzieli znáki ktore czynil w tych co chorzy byli.

3. Tehdy wſtaupil na Huoru Gežijš/ a tam ſeděl s Včedlnijky ſwými.

A wßedßy Jezus ná gorę/ ſiadł tám z zwolenniki ſwemi.

4. A byla blijzko Weliká noc/ den Swátečnij židowſky.

Byłá też bliſko Wielkánoc świeto Zydowſkie.

5. Protož když pozdwihl Očij Gežijš/ a widěl že mnozſtwij weliké gde k němu/ řekl Filipowi: Odkud nakaupijme chlebuow/ aby pogedli tito?

Tedy podnioßßy oczu ſwych Jezus vyzrał iż wielkie mnoſtwo ludzi ſchodziło ſię do niego/ y rzekł do Filipá: Skądże nákupiem chlebow/ áby ſię ći náiedli?

6. Ale to řekl zkauſſegeho/ neb geſt on wěděl coby měl včiniti.

(A mowił to kuſząc go/ bo on iuż wiedział co miał czynić.

7. Odpowěděl gemu Filip: Zadwě Stě Peněz chlebuow neſtačij gim/ aby gedenkaždý něčo málo wzal.

I odpowiedział mu Filip: Zá dwieśćie großy chlebá nie doſyć im będzie/ chociażby po kąſku káżdy y nich wziął.

8. Řekl gemu geden z Včedlnijkůw geho Ondřeg Bratr Ssimona Petra:

Ale mu ieden rzekł z zwolennikow ie°/ Andrzey brát Symoná Piotrá.

9. Geſtiť zde Mládenec geden kterýž má pět chlebuow gečných/ a dwě Rybě/ ale coť geſt to mezy tak mnohě?

Jeſt tu dzięcię iedno co ma pięćioro chlebá ięczmiennego y dwie rybce/ Ale coż tho ieſt miedzy ták wielki lud?

ו

10 אמר להון ישוע עבדו אנשא כלהון דיסתמכון עסבא דין סגי הוא בדוכתא הי ואסתמכו גברא במנינא חמשא אלפין:

Allor Iesv disse, Fate metter la gente à sedere, & era in quel luogo molta herba. La gente dunque si misse a sedere, circa cinque milia di numero.

11 ושקל ישוע לחמא וברך ופלג להנון דסמיכין והכנא אף מן נונא דצבו:

E Iesv prese i pani, e poi ch'egli hebbe rendute gratie, li distribui à i discepoli: e i discepoli à quelli che erano a sedere. E similmente de pesci quanto ne volenano.

12 וכד סבעו אמר לתלמידוהי כנשו קציא דיתרו ולא יאבד מדם:

E come furon pieni, egli disse à i suoi discepoli, Raccogliete i pezzi che sono auanzati, accioche niente se ne perda.

13 וכנשו ומלו תרעסר קופינין דקציא אילין דיתרו להנון דאכלו מן חמשא לחמין דסערא:

Essi dunque li raccolsero, & empierono dodici corbe di pezzi di quei cinque pani d'orzo, ch'erano auanzati à quelli che haueuan mangiato.

14 הנון דין אנשא דחזו אתא דעבד ישוע אמרין הנו שריראית הנו נביא דאתא לעלמא:

Quando dunque la gente hebbe veduto il miracolo che Iesv haueua fatto, diceuano, Costui è quel Profeta che doueua venire al mundo.

15 ישוע דין ידע דעתידין דאתון נחטפונהי ונעבדונהי מלכא ושני לה לטורא הו בלחודוהי:

Or Iesv hauendo conosciuto che doueuano venire à pigliarlo, per farlo Re, si ritirò di nuouo al monte esso solo.

ו

10 ויאמר ישוע עשו את־האנשים לשבת ויהי עשב רב במקום ויפלו האנשים במספר כחמשת אלפים איש:

Entonces Iesus dixo, Hazed recostar la gente: y auia mucha yerua en aquel lugar. y recostaronse como numero de cinco mil varones.

11 ויקח ישוע את־הלחם ויברך ויתן לתלמידיו והתלמידים ליושבים במסבה וכמו כן מן־הדגים כמה אבו:

Y tomó Iesus aquellos panes, y auiendo hecho gracias, repartió à los Discipulos y los Discipulos à los que estauan recostados: ansi mismo de los peces quanto querian.

12 וכאשר שבעו אמר לתלמידיו אספו את־הפתים אשר נשארו פן תאבד מאומה:

Y como fueron hartos, dixo à sus Discipulos. Coged los pedacos que han quedado, porque nose pierda nada.

13 ויאספו וימלאו שנים עשר סלי הפתים מחמשה לחם שעורים אשר נשארו לאוכלים:

Cogeron pues, y hinchieron dozé esportones de pedaços de los cinco panes de cedeua, que sobraron à los que auian comido.

14 והאנשים כאשר ראו את־האות אשר עשה ישוע אמרו כי זה הוא באמת הנביא הבא אל־העולם:

Aquellos hombres entonces, como vieron la sennal que Iesus auia hecho, dezian. Que este verdaderamente es el Propheta, que auia de venir àl mundo.

15 וישוע יודע כי־עתידים לבוא ולחטוף אותו אשר יעשו אותו למלך ויגד לו מפניהם וישב אל־ההר הוא לבדו:

Y entendiendo Iesus que auian de venir para arrebatarlo, y hazerlo Rey, boluió à huyrse àl monte el solo.

ϛʹ.

10. Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς, ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι.

Adonc Iesus dit, Faites asseoir les gens. (Or y auoit il beaucoup d'herbe en ce lieu-là.) Les gens donc s'assirent, enuiron cinq mille à les conter,

11. Ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις· ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον.

Et Iesus print les pains: & apres qu'il eut rendu graces, les distribua aux disciples, & les disciples à ceux qui estoyent assis, & semblablement des poissons autant qu'ils en vouloyent.

12. Ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μή τι ἀπόληται.

Et apres qu'ils furent rassasiés, il dit à ses disciples, Amassez les pieces qui sont de reste, afin que rien ne soit perdu.

13. Συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευσε τοῖς βεβρωκόσιν.

Ils les amasserent donc, & emplirent douze penereés de pieces des cinq pains d'orge, qui estoyent demeurees à ceux qui en auoyent mangé.

14. Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον.

Or les gẽs ayans veu le miracle que Iesus auoit fait, disoyent, Cestuy-ci est veritablement le Prophete qui deuoit venir au monde.

15. Ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι, καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος.

Dont Iesus ayant cognu qu'ils deuoyent venir pour le rauir afin de le faire Roy derechef se retira tout seul en la montagne.

CAP. VI.

10. Dicit ergo Iesus, Facite homines discumbere Erat autem fœnum multum in loco, Discubuerunt ergo viri,nnmero quasi quinque millia.

And Jesus sayde/ Make the people sitte downe. (Nowe there was much grasse in that place) Then the men sate downe in nomber/ about fiue thousand.

11. Accepit ergo Iesus panes: & cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus, similiter & ex piscibus quãtum volebant.

And Jesus tooke the bread/ and gaue thankes/& gaue to the disciples/ & the disciples to them that were set downe: and likewise of the fishes as much as they would.

12. Vt autem impleti sunt, dixit discipulis suis,Colligite quæ superaverunt fragmenta, ne pereant.

And when they were satisfied/ he said vnto his disciples/ Gather vp the broken meat which remaineth/ that nothing be lost.

13. Collegerunt ergo,&impleverunt duodecim cophinos fragmentorũ ex quinque panibus hordeaceis quę superfuerant his qui manducaverant.

Then they gathered it together/ and filled twelue baskets with the broken meat of the fiue barlie loaues/ which remained vnto them that had eaten.

14. Illi ergo homines cùm vidissent quod Iesus fecerat signum, dicebant,Quia hic est verè Propheta qui venturus est in mundum.

Then the men when they had seene the miracle that Jesus did/sayde/This is of a trueth the Prophet that should come into the worlde.

15. Iesus ergo cùm cognovisset quia venturi essent ut raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus.

When Jesus therefore perceyued that they would come/ and take him to make him a King/ he departed againe into a mountaine himselfe alone.

Das VI. Capitel.

10 Jesus aber sprach: Schaffet daß sich das Volck lagere. Es war aber vil graß an dem ort. Da lagerten sich bey fünff tausent Mann.

Jhesus sagde/ Skicker Folcket til sæde. Oc der vaar meget græss paa den sted. Da sette sig ued ved fem tusind Mend.

11. Jesus aber nam die Brodt/ dancket/ vnnd gab sie den Jüngern/ die Jünger aber denen/ die sich gelagert hatten. Desselbigen gleichen auch von den Fischen/ wie vil er wolte

Oc Jhesus tog Brodene/ tackede/ oc fick Disciplene dem/Men Disciplene finge dem/ som hassde sæt sig ned. Disligest ocsaa aff Fiskene/saa meget som hand vilde.

12. Da sie aber satt waren/ sprach er zu seinen Jüngern: Sammlet die übrigen Brocken/ das nichs vmbkomme.

Oc der de vaare mætte/ Da sagde hand til sine Disciple/ Sancker tilsammen de offuerblessne Leffninger/ at der inted spildis.

13. Da samleten sie/ vnnd fülleten zwölff Körbe mit Brocken/ von den fünff Gerstenbrodt/ die überblieben denen/ die gespeiset worden.

Da samlede de/oc fyllede tolff Kurffue met Leffninger/ aff de fem Bygbrød/ som de leffnede/ der finge mad.

14. Da nun die Menschen das Zeichen sahen/ das Jesus that/ sprachen sie: Das ist der Prophet/ der in die Welt kommen soll.

Der Menniskene nu saae det Tegen/ som Jhesus giorde/ sagde de/ Denne er visselige den Prophete/ som skal komme til Verden.

15. Da Jesus nun mercket/ daß sie kommen würden/ vnnd jhn haschen/ daß sie jhn zum Könige machten/ entweich er abermal/ auff den Berg er selbst allein.

Der Jhesus nu merckte/ at de vilde komme at tage fat paa hannem/ at de kunde gøre hannem til Konge da vigede hand atter paa Bierget/ selff alene.

Kapitola VI.

10. Tehdy řekl gim Gežijš: Rozkažtež lidu ſyſti. A bylo trawy mnoho na tom mijſtě. Y poſadilo ſe mužůw počtem yakožto pět Tiſycůw.

Tedy rzekl Jezus: Roſkażcież aby ſię ſiadali/ a było tám trawy doſyć ná onym mieyſcu. Siádło tedy mężow w liczbie około piąci tyſięcy.

11. Těhdy Gežijš wzal chleby/ a když dijky včinil rozdáwal Včedlnijkům/ Včedlnijcy pak ſedijcým: Též y z Ryb yakž gſau mnoho chtěli.

A ták Jezus wziąwſzy ony chleby y vczyniwſzy dzięki/ podzielił zwolennikom/ zwolennicy záſię tym co ſiedzieli/ ták że też y ony ryby ile iedno chcieli.

12. A když byli naſyceni/ řekl Včedlnijkům ſwým: Zberte kterě zuoſtaly drobty/ ať nezhynau.

A gdy ſię iuż naiedli doſyć/ rzekł Jezus zwolennikom ſwym: Zbierzćie okruſzki ktore zoſtały/ żeby nic nie ginęło.

13. Tehdy ſebrali a naplnili dwanácte Koſſuow drobtuow z pěti chlebuow gečných/ kteřijž pozuoſtali po těch kteřijž gedli.

Zebrálí tedy y pełne nákłádli dwánaśćie koſzow okruſzkow z pięciorgá chlebá ięczmiennego/ ktore pozoſtáły tym co iedli.

14. Ti pak Lidé když vžřeli ten díw kterýž byl včinil/ prawili: Tento geſt giſtě Prorok/ kterýžby měl přigijti na Swět.

A przetoż oni vyzrawſzy cud ktory Jezus okazał/ mowili: Tenći ieſt záprawdę on Prorok/ ktory miał przydź ná świat.

15. Tehdy Gežijš když poznal žeby měli přigijti aby gey chytili a včinili Králem/ vſſel na Huoru opět ſám.

A wiedząc Jezus iż go przyſzedſzy vchwyćić mieli á vczynić krolem/ vſzedł záſię ſam tylko ná gorę.

ו

16 וכד הוא רמשא נחתו תלמידוהי לימא:

E venuta la sera, i suoi discepoli scesero al mare.

17 ויתבו בספינתא ואתין הוו לעברא לכפר נחום וחשכת הות לה ולא אתי הוא לותהון ישוע:

Et essendo montati su la barca andauano di la dal mare verso Capernaum e gia s'era fatto oscuro, ne IESV era venuto à loro.

18 ימא דין אזדקף הוא עליהון מטול דרוחא רבתא נשבת הות:

Et il mare per vn gran vento che soffiaua, si gonfio.

19 ודברו איך אסטדותא עסרין וחמשא או תלתין וחזו לישוע כד מהלך על ימתא וכד קרב לות ספינתהון דחלו:

Poi dunque che hebbero remato circa venticinque o trenta stadij, veggono IESV caminare sopra'l mare, & appressauasi à la barca: & hebbero paura.

20 הו דין ישוע אמר להון אנא אנא לא תדחלון:

Ma egli disse loro, Son io, non habbiate paura.

21 וצבו הוו דנקבלוניהי בספינתא ובה בשעתא ספינתא הי הות לות ארעא הי דאזלין הוו לה:

Essi dunque il volsero riceuer ne la barca, e subbito la barca arriuò a la terra, a laquale andauano.

22 וליומא דבתרה הו כנשא דקאם הוא בעברא דימא חזו דספינתא אחרתא לית הוא תמן אלא אן הי דסלקו לה תלמידא ודלא על הוא עמהון ישוע עם תלמידוהי לספינתא:

Il giorno seguente, la turba che era restata di la dal mare, vedendo che non era iui altra barca che quella sola, ne laquale erano entrati i suoi discepoli: e che IESV non era entrato co i suoi discepoli ne la barca, ma che i suoi discepoli soli sen'erano andati.

ו

16 ויהי ערב וירדו תלמידיו אל הים:

Y como se hizo tarde, decendieron sus Discipulos à la mar.

17 ובעלותם אל האניה באו לעבר הים אל כפר נחום ויהי חשך ועודנו לא בא אליהם ישוע:

Y entrando en vn nauio, venian de la otra parte de la mar hazia Capernaum. Y era ya escuro, y Iesus no auia venido à ellos.

18 ותשב רוח גדולה והים הולך וסוער:

Y la mar se començo à leuantar con vn gran viento.

19 ויחתרו כברת הארץ עשרים וחמש או שלושים ויראו את ישוע מהלך על הים וקרב לאניה וייראו:

Y como ouieron nauegado como veynte y cinco ó treynta estadios, veen à Iesus que andaua sobre la mar, y se acercaua al nauio: y ouieron miedo.

20 והוא אמר אליהם אני הוה אל תיראו:

Mas el les dixo, Yo soy, no ayays miedo.

21 ויאבו לקחת אותו באניה ופתאום נהיתה האניה אל הארץ אשר אליה הלכו:

Y ellos lo recibieron de buena gana en el nauio: y luego el nauio llegó à la tierra donde yuan.

22 וממחרת ההמון אשר קם לעבר הים רואה כי אניה אחרת לא היתה שם כי אם אחת היא אשר בה עלו תלמידיו וכי ישוע לא בא עם תלמידיו באניה כי אם תלמידיו לבדם הלכו:

El dia siguiente la companna que estaua de la otra parte de la mar, como vido que no auia alli otra nauezilla sino vna, en la qual se auian entrado sus Discipulos, y que Iesus no auia entrado con sus Discipulos en el nauio, mas que sus Discipulos solos se auian ydo.

ϛ'.

16. Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν.

Et quand le soir fut venu, ses disciples descendirent à la mer.

17. Καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς Καπερναούμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς.

Et estans montés en la nasselle, tiroyent outre la mer vers Capernaum: & faisoit desia obscur, & si n'estoit point Iesus venu à eux.

18. Ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο.

Et la mer s'esleua par vn grand vent qui souffloit.

19. Ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἰκοσιπέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσι τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν.

Apres donc qu'ils eurent ramé enuiron vingtcinq ou trente stades, ils voyent Iesus cheminant sur la mer, & s'approchant de la nasselle: dont ils eurent peur.

20. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

Mais il leur dit, C'est moi ne craignez point.

21. Ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.

Ils le receurent donc volentiers en la nasselle, & incontinent la nasselle print terre au lieu où ils alloyent,

22 Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον.

Le lendemain les troupes qui estoyent demeurees de l'autre coste de la mer, voyans qu'il n'y auoit point là de autre nasselle, sinon ceste seule, en laquelle estoyent entrés ses disciples: & que Iesus n'estoit point entré auec ses disciples en la nasselle: mais que ses disciples s'en estoyent allés.

CAP. VI.

Das VI. Capitel.

Kapitola VI.

16. Vt autem sero factum est, descenderunt discipuli eius ad mare.

16. Am abend aber / giengen die Jünger hinab an das Meer.

16. A když byl wečer / sstaupili Včedlnijcy geho k Moři.

When euen was nowe come / his disciples went downe vnto the sea.

Om afftenen ginge Disciplene ned til Haffuit.

A gdy był wieczor / puścili się zwolennicy iego do morzá.

17. Et cum ascendissent navim, venerunt trans mare in Capharnaum, & tenebræ iam factæ erant: & non venerat ad eos Iesus.

17. Vnd tratten inn das Schiff / vnd kamen über das Meer / gen Capernaum / vnd es war schon finster worden / vnd Jesus war nicht zu jnen kommen.

17. A když wstaupili na Lodij / plawili se přes Moře do Kaffarnaum: a tmy giž včiněny byly / a nepřissel byl Gežíš k njm.

And entred into a ship / and went ouer the sea towards Capernaum: & now it was darke / and Jesus was not come to them.

Oc traadde i Skibet / oc komme offuer Haffuit / til Capernaum / oc det vaar allerede bleffuit morckt / Oc Jhesus vaar icke kommen til dem.

A wsiadszy w łodź iechali za morze ku Kapernaum / á no iuż były ciemności / á Jezus nie przyszedł do nich.

18. Mare autem, vento magno flante, exurgebat.

18. Vnd das Meer erhub sich von einem grossen Winde.

18. A Moře dutijm welikého wětru / zdwijhalo se.

And the sea arose with a great winde that blewe.

Oc Haffuit gaff sig op / aff it stort Vær.

Tedy morze gdy wstał wielki wiátr poczęło się burzyć.

19. Cùm remigassent ergo quasi stadia vigintiquinque aut triginta, vident Iesum ambulantem super mare, & proximum navi fieri, & timuerunt.

19. Da sie nun gerudert hatten bey fünffvndzweintzig oder dreissig Feldwegs / sahen sie Jesum auff dem meer daher gehen / vnd nahe bey das schiff kommen / vnd sie forchten sich.

19. Tehdy když se giž byli odplawili honuow yako pětmecýtma nebo třidceti / vzřeli Gežijsse an chodij po Moři / a přibližuge se k Lodij / y báli se.

And when they had rowed about fiue and twentie / or thirtie furlongs / they saw Jesus walking on the sea / and drawing neere vnto the ship: so they were afrayed.

Der de haffde nu roet ved fem oc tiue eller tredine agre longt / da saae de Jhesum gaa paa Haffuit / oc komme nær til Skibet / Oc de frøctede.

A gdy iuż odpłynęli iákoby ná dwu dziestu y pięci ábo ná trzech dziesiat staian; vyzreli Jezusá chodzącego po morzu á przychodzącego ku łodzi / y vlękli się.

20. Ille autem dicit eis, Ego sum, nolite timere.

20. Er aber sprach zu jhnen: Ich bins / Förchtet euch nicht.

20. Ale on řekl gim: Ják gsem / nebogtež se.

But he sayd vnto them / It is I: be not afrayed.

Da sagde hand til dem / Det er ieg / Frøcter eder icke.

Lecz im on rzekł: Jać iem iest / nie boycie się.

21. Voluerunt ergo accipere eum in navim: & statim navis fuit ad terram quam ibant.

21. Da wolten sie jhn in das Schiff nemen / vnd also bald war das Schiff am Lande / da sie hin fuhren.

21. Tehdy chtěli ho wzýti na Lodij a hned Lodj přiběhla k zemi kteréž se plawili.

Then willingly they receyued him into the ship / and the ship was by and by at the land / whither they went.

Saa vilde de tager hannem i Skibet / oc Skibet vaar strax hoss Landet / som de fore til.

A tak go z chęcią wzięli w łodź / y natychmiast łodź stánęłá v oney kráiny do ktorey iechali.

22. Altera die, turba quæ stabat trans mare, vidit quia navicula alia non erat ibi nisi una, & quia non introisset cum discipulis suis Iesus in navim, sed soli discipuli eius abiissent.

22. Des andern tages sahe das Volck / das dißseit des Meers stund / daß kein ander Schiff daselbs war / denn das einige / darein seine Jünger getretten waren / vnd daß Jesus nicht mit seinen Jüngern inn das Schiff getretten war / sondern alleine seine Jünger waren weggefahren.

22. Druhého pak dne / Zástup kterýž byl za Mořem / widěl že giné Lodičky tu nebylo než ta gedna / na kterauž byli wessli Včedlnijcy geho / a Gežijš neweššel byl s Včedlnjky swými na Lodij / ale sami Včedlnijcy geho byli se plawili.

The day following / the people which stoode on the other side of the sea / sawe that there was none other ship there / saue y one / whereinto his disciples were entred / & that Jesus went not with his disciples in y ship / but that his disciples were gone alone.

Den anden dag / saa Folcket / som stod paa denne side Haffuit / at der vaar inted andet Skib / vden det ene / der hans Disciple vaare traadde vdi / oc at Jhesus traadde icke met sine Disciple i skibet / men hans Disciple alene vaare farne offuer.

Nazáiutrz lud ktory stał zá morzem / gdy obaczyli że thám nie máß drugiey łodzi / tylko ona iedna w ktorą byli wsiedli zwolennicy iego / á iż Jezus nie wsiadł w łodź z zwolenniki swemi / iedno żemi zwolennicy iego odiechali.

ו | ו | ϛ'.

23 אָתִי הֲוַי הֲוַין אַלְפֵא אַחְרָנְיָתָא מֶן טְבִרְיוּס עַל גְּנַב דּוּכְתָא הָי דְּאַכַלוּ בָּהּ לַחְמָא כַּד בָּרֶךְ יֵשׁוּעַ׃

E che erano venute de l'altre barche da Tiberiade, presso al luogo doue haueuano mangiato il pane, poi che il Signore hebbe rendute gratie.

23 וַאֲנִיּוֹת אֲחֵרוֹת בָּאוּ מִטִּבֶרְיוּס קְרוֹבוֹת לַמָּקוֹם אֲשֶׁר בּוֹ אָכְלוּ אֶת־הַלֶּחֶם בְּבָרְכוֹ אֲדֹנָי׃

Y que otras nauezillas auian arribado de Tiberia, junta à l lugar donde auian comido el pan, despues de auer el Sennor hecho gracias.

23. Ἄλλα δὲ ἦλθε πλοιάρια ἐκ Τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου.

(Or d'autres nasselles estoyent venues de Tiberias pres le lieu où ils auoyent mangé le pain apres que le Seigneur eut rendu graces.)

24 וְכַד חֲזָא הֲו כֶּנְשָׁא דְּלָא הֲוָא תַּמָּן יֵשׁוּעַ אַף לָא תַּלְמִידַוְהִי סְלֶקוּ לְהָלֵין אַלְפֵא וְאֶתוֹ לְכְפַר־נַחוּם וּבָעֵין הֲווֹ לֵהּ לְיֵשׁוּעַ׃

Quando dico la turba vide che IESV non era li, ne i suoi discepoli, salirono ancor essi ne le barche, e vennero in Capernaum, cercando IESV.

24 וְכַאֲשֶׁר רָאָה הֶהָמוֹן כִּי יֵשׁוּעַ לֹא הָיָה שָׁם וְלֹא תַלְמִידָיו וַיַּעֲלוּ עַל־הָאֳנִיּוֹת וַיָּבוֹאוּ בִכְפַר נַחוּם מְבַקְשִׁים אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Como vido pues la companna que Iesus no estaua alli, ni sus Discipulos, entraron ellos tambien en las nauezillas, y vinieron à Capernaum buscando à Iesus.

24. Ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ, οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς Καπερναοὺμ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν.

Les troupes donc voyans que Iesus n'estoit point là, ne ses disciples, eux aussi monterent dedans les nasselles, & vindrent en Capernaum, cerchãs Iesus.

25 וְכַד אַשְׁכְּחוּהִי בְּעֶבְרָא דְּיַמָּא אֶמְרִין לֵהּ רַבַּן אֶמַּתַי אֶתִית לְהָרְכָּא׃

Et hauendolo ritrouato di la dal mare, li dissero, Maestro, quando venisti tu qua?

25 וְכַאֲשֶׁר מָצְאוּ אוֹתוֹ בְּעֵבֶר הַיָּם אָמְרוּ לוֹ רַבִּי מָתַי בָּאתָ הֵנָּה׃

Y hallandolo de la otra parte de la mar, dixeronle, Rabbi, quando llegaste aca?

25. Καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί, πότε ὧδε γέγονας;

Et l'ayans trouué outre la mer, ils lui dirent, Maistre, quand es tu arriué ici?

26 עְנָא יֵשׁוּעַ וְאֶמַר לְהוֹן אַמִּין אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּבָעֵין אַנְתּוּן לִי לָא מֶטּוּל דַּחֲזַיְתּוּן אָתְוָתָא אֶלָּא דְּאֶכַלְתּוּן לַחְמָא וְסְבַעְתּוּן׃

IESV rispose loro, e disse, In verità, in verità vi dico, voi mi cercate, non perche hauete veduti i mira[illegible] ma perche hauete mangiato de pani, e sete sattati.

26 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אַתֶּם מְבַקְשִׁים אוֹתִי לֹא כִּי רְאִיתֶם אוֹתוֹת כִּי־אִם כִּי אֲכַלְתֶּם מִן־הַלֶּחֶם וּשְׂבַעְתֶּם׃

Respondioles Iesus, y dixo, Decierto decierto os digo, que me buscays, no por las sennales que aueys visto, mas por el pan que comistes y os, hartastes.

26. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε.

Iesus leur respondit, & dit, En verité, en verité ie vous di, vous me cerchez nõ point pource que vous auez veu des signes, mais pource que vous auez mangé de pains, & auez este rassasiés.

27 לָא תֶּפְלְחוּן מֵאכוּלְתָּא דְּאָבְדָא אֶלָּא מֵאכוּלְתָּא דְּמְקַוְיָא לְחַיֵּא דַּלְעָלַם אַיְדָא דְּבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא יְתֵל לְכוֹן לְהָנָא גֵּיר אַבָּא חַתַם אֲלָהָא׃

Affaticateui non gia per hauer il cibo che perisce, ma quello que dura à vita eterna, ilquale il Figliuol de l'huomo vi darà, percioche il Padre Iddio l'ha col suo sigillo approuato.

27 פַּעֲלוּ לֹא אֶת אֹכֶל הָאֹבֵד כִּי־אִם אֶת־אֹכֶל הַקָּם לְחַיֵּי עוֹלָם אֶת אֲשֶׁר בֶּן־הָאָדָם יִתֵּן לָכֶם כִּי אוֹתוֹ הָאָב חָתַם הָאֱלֹהִים׃

Obrad no para la comida que perece, mas para la comida que à vida eterna permanece, la qual el Hijo del hombre os darà: porque à este sennaló el Padre, es à saber Dios.

27. Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός.

Trauaillez, non point apres la viande qui perit, mais apres celle qui est permanente à vie eternelle: laquelle le fils de l'homme vous donnera. Car le Pere, assauoir Dieu, l'a approuué de son cachet.

28 אֶמְרִין לֵהּ מָנָא נֶעְבֵּד דְּנֶפְלוּחַ עְבָדָא דַּאלָהָא׃

Essi dunque li dissero, Che faremo noi per operare l'opere di Dio?

28 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה נַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נִפְעַל אֶת מַעֲשֵׂי אֱלֹהִים׃

Y dixeronle, Que haremos para que obremos las obras de Dios?

28. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, Τί ποιῶμεν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ;

Ils lui dirent donc, Que ferons-nous pour œuurer les œuures de Dieu?

23. Aliæ

CAP. VI.

23. Aliæ verò ſupervenerunt naves à Tiberiade iuxta locum ubi manducaverant panem, gratias agente Domino.

And that there came other ſhippes from Tiberias neere vnto the place where they ate the bread/ after the Lorde had giuen thankes.

24. Cùm ergo vidiſſet turba quia Ieſus non eſſet ibi, neque diſcipuli eius, aſcenderunt in naviculas, & venerunt Capharnaum quærentes Ieſum.

Nowe when the people ſawe that Jeſus was not there/ neither his diſciples/ they alſo tooke ſhipping/ and came to Capernaum/ ſeeking for Jeſus.

25. Et cùm inveniſſent eum trans mare, dixerũt ei, Rabbi, quando huc veniſti?

And when they had found him on the other ſide of the ſea / they ſayd vnto him/ Rabbi/ when cameſt thou hither?

26. Reſpondit eis Ieſus, & dixit, Amen, amen dico vobis, quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis.

Jeſus anſwered them/ and ſaid/ Verely/ verely I ſay vnto you / ye ſeeke mee not / becauſe ye ſaw the miracles / but becauſe ye ate of the loaues / and were filled.

27. Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater ſignavit Deus.

Labour not for the meat which periſheth/ but for the meate that endureth vnto euerlaſting life / which the Sonne of mã ſhall giue vnto you: for him hath God the Father ſealed.

28 Dixerunt ergo ad eum, Quid faciemus ut operemur operaD ei.

Then ſaid they vnto him / What ſhall we do / that we might worke the workes of God?

Das VI. Capitel.

23. Es kamen aber andre Schiffe von Tiberias nahe zu der ſtette/ da ſie das Brot geſſen hatten/ durch des HERRN danckſagunge.

Och der komme andre Skib fra Tiberias hart til den Sted/ ſom de ode Brød/ ved HERRENS tackſigilſe.

24. Da nun das Volck ſahe/ daß Jeſus nicht da war/ noch ſeine Jünger/ tratten ſie auch in die Schiffe/ vnd kamen gen Capernaum / vnnd ſuchten Jeſum.

Der Folcket nu ſaa/ at Jheſus vaar der icke/ oc ey hans Diſciple/ da traadde de oc i Skibet/ oc komme til Capernaum/ oc lete effter Jheſum.

25. Vnd da ſie jn funden jenſeit des Meers/ ſprachen ſie zu jhm: Rabbi/ wenn biſt du herkommen?

Oc der de funde hannem paa hin ſide Haffuit/ ſagde de til hannem/ Rabbi/ naar eſt du kommen hid?

26. Jeſus antworttet jhnen/ vnnd ſprach: Warlich/ warlich/ ich ſage euch: Jhr ſuchet mich/ nicht darumb/ daß jr Zeichen von mir geſehen habt/ Sondern daß jhr von dem Brot geſſen habt/ vnd ſeyt ſatt worden.

Jheſus ſuarede dem/ oc ſagde/ Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger eder/ i lede effter mig/ icke fordi/ at i haffue ſeet Tegen/ men faar i ode aff Brødet/ och bleffue mette.

27. Wircket ſpeiſe/ nicht die vergänglich iſt/ ſondern die da bleibet in das ewige Leben/ welche euch des Menſchen Sohn geben wirdt/ denn denſelbigen hat Gott der Vatter verſigelt.

Arbeyder paa mad/ icke den ſom er forgengelig/ men den ſom bliffuer i det euige Liff/ huilcken Menniſkens Søn ſkal giffue eder/ thi Gud Fader beſeglede hannem.

28. Da ſprachen ſie zu jhm: Was ſollen wir thun/ das wir Gottes wercke wircken?

Da ſagde de til hannem/ Huad ſkulle wi gøre/ at wi kunde arbeyde Gudsgerning

Kapitola VI.

23. Potom pak gině lodij bylyj připlauly od Tyberyady/ k tomu mijſtu kdežto byli gedli chleby/ děkugijce Bohu.

Przyſſly też byly drugie lodź e od Tyberyády/ nie daleko mieyſca onego gdźie iedli chleb/ gdy był Pan vczynił dźięki.

24. Protož když vzřel Zăſtup/ že Gežijſſe tu nenij ani Včedlnijkůw geho/ wſtaupili na Lodij/ a přigeli do Kaffarnaum hledagijce Gežijſſe.

To gdy obaczył lud że thám Krystus nie był áni zwolennicy iego wſiedli y sámi w łodźie/ á przyſſli do Kápernaum ſſukáiąc Jezuſá.

25. A když ho nalezli za Mořem/ řekli gemu: Miſtře/ kdy gſy ſem přiſſel?

A znalazſſy go zá morzem/ rzekli mu: Miſtrzu á kiedyś tu przyſſedł?

26. Odpowěděl gim Gežijš a řekl: Giſtě giſtě prawijm wám: Hledáte mne/ ne proto že gſte diwy widěli/ ale že gſte gedli chleby a naſyceni gſte.

Odpowiedźiał im Jezus y rzekł: Záprawdę záprawdę wam powiedam/ ſſukacie mie/ nie iżeſcie widźieli cudá/ ále iżeſcie ony chleby iedli/ y byliſcie náſyceni.

27 Způſobugte ne ten pokrm gesſto hyne/ ale kterýž zuoſtáwa k žiwotu wěčnému/ kterýž Syn člowěka dá wám. Nebo ten geſt Bůh Otec wyznamenal.

Prácuyćieſſ nie o pokármie ktory ginie/ ále o onym pokármie ktory trwa ku żywotowi wiecznemu/ ktory wam da Syn człowieczy/ Abowiem tego zápieczętował Oćiec/ to ieſt Bog.

28. Tehdy řekli k němu Co budeme činiti/ abychom dělali dijla Boží?

Tedy oni rzekli: Coż czynić będźiemy/ ábychmy ſpráwowáli vczynki Boże?

ו

29 ענא ישוע ואמר להון הנו עבדא דאלהא דתהימנון במן דהו שדר׃

IESV rispose, e disse loro, Questa è l'opera di Dio, che voi crediate in colui ch'egli ha mandato.

30 אמרין לה מנא אתא עבד אנת דנחזא ונהימן בך מנא סער אנת׃

Essi adunque li dissero, Che segno fai tu, accioche noi lo vediamo, e crediamoti? Che operi tu?

31 אבהין מננא אכלו במדברא איכנא דכתיב דלחמא מן שמיא יהב להון למאכל׃

I nostri padri mangioron la manna nel diserto, si com'è scritto, Ei dette loro à mangiar il pane dal cielo.

32 אמר להון ישוע אמין אמין אמר אנא לכון דלא הוא מושא יהב לכון לחמא מן שמיא אלא אבי יהב לכון לחמא דקושתא מן שמיא׃

Allor IESV disse loro, In verità, in verità vi dico, che Moise non vi dette il pane dal cielo, ma mio Padre vi ha dato il vero pane dal cielo.

33 לחמה גיר דאלהא איתוהי הו דנחת מן שמיא ויהב חיא לעלמא׃

Imperoche il pane di Dio, è quello che è sceso dal cielo, e che da vita al mondo.

34 אמרין לה מרן בכלזבן הב לן לחמא הנא׃

Essi dunque li dissero, Signore, dacci sempre questo pane.

35 אמר להון ישוע אנא אנא לחמא דחיא מן דאתא לותי לא יכפן ומן דמהימן בי לא יצהא לעלם׃

E IESV disse loro, Io sono il pane de la vita: chi viene à me, non hauerà fame: e chi crede in me, non hauera mai piu sete.

36 אלא אמרת לכון דחזיתונני ולא מהימנין אנתון׃

Ma io v'ho detto che voi m'hauete veduto, e non credete.

ו

29 ויען ישוע ויאמר להם זה הוא מעשה אלהים אשר תאמינו באותו אשר שלח הוא׃

Respondió Iesus, y dixoles, Esta es la obra de Dios, es à saber, Que creays en el que el embió.

30 ויאמרו אליו ומה תעשה אות אשר נראה ונאמין מה פועל את׃

Dixeronle entonces, Que sennal pues hazes tu, paraque veamos, y te creamos? Que obras?

31 אבותינו אכלו את המן במדבר כאשר נכתב לחם משמים נתן להם לאכל׃

Nuestros padres comieron el Manna en el desierto: como esta escripto, Pan del cielo les diô à comer.

32 ויאמר להם ישוע אמן אמן אומר לכם משה לא נתן לכם את הלחם משמים כי אם אבי נותן לכם את לחם נאמן מן השמים׃

Y Iesus les dixo, Decierto decierto os digo que no os dió Moysen pan del cielo: mas mi padre os dà el verdadero pan del cielo.

33 כי לחם אלהים זה הוא אשר יורד משמים ונותן את החיים לעולם׃

Porque el pan del cielo es aquel, que decendió del cielo, y da vida àl mundo.

34 ויאמרו אליו אדני תן לנו בכל עת את הלחם הזה׃

Y dixeronle, Sennor, da nos siempre este pan.

35 ויאמר להם ישוע אני הוא הלחם החיים כל אשר בא אלי לא ירעב ואשר מאמין בי לא יצמא לעולם׃

Y Iesus les dixo, Yo soy el pan de vida: el que à mi viene, nunca aura hambre: Y el que en mi cree, no aurà sed jamas.

36 אבל אמרתי לכם גם כי ראיתוני ואינכם מאמינים׃

Mas ya os he dicho, que aunque me aueys visto, no me creeys.

ς'.

29. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.

Iesus respondit, & leur dit, C'est ici l'œuure de Dieu, que vous croyiez en celui qu'il a enuoyé.

30. Εἶπον οὖν αὐτῷ, τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ;

Adonc ils lui dirent, Quel signe dōc fais-tu afin que nous le voyions, & que nous croyions à toi? quelle œuure fais-tu?

31. Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γεγραμμένον, ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.

Nos peres ont mangé la manne au desert, ainsi qu'il est escrit, Il leur a donné a manger le pain du ciel.

32. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.

Iesus donc leur dit, En verité, en verité ie vous di, Moyse ne vous a point donné le pain du ciel: mais mon Pere vous donne le vrai pain du ciel.

33. Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ.

Car le pain de Dieu c'est celui qui est descendu du ciel, & qui donne vie au monde.

34. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον.

Il lui dirent donc, Seigneur, donne nous tousiours ce pain-la.

35. Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. ὁ ἐρχόμενος πρός με, οὐ μὴ πεινάσῃ· καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.

Et Iesus leur dit, Ie suis le pain de vie: qui vient à moi, n'aura point de faim: & qui croit en moi, n'aura iamais soif.

36. Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε.

Mais ie vous ai dit, que vous m'auez veu, & si ne croyez point.

CAP. VI.

29. Reſpondit Ieſus, & dixit eis, Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille.

Jeſus anſwered / and ſayde vnto them / This is the worke of God / that yee beleeue in him / whom he hath ſent.

30. Dixerunt ergo ei, Quod ergo tu facis ſignum, ut videamus, & credamus tibi? quid operaris?

Then ſayde therefore vnto him / What ſigne ſhewest thou then / that we may ſee it / and beleeue thee? what doeſt thou worke?

31. Patres noſtri manducaverunt manna in deſerto: ſicut ſcriptum eſt, Panem de cælo dedit eis manducare.

Our Fathers did eate Manna in the deſert / as it is written / He gaue them bread from heauen to eate.

32. Dixit ergo eis Ieſus, Amen, amen dico vobis, non Moyſes dedit vobis panem de cælo, ſed Pater meus dat vobis panem de cælo verũ,

Then Jeſus ſaid vnto them / Verely / verely J ſay vnto you / Moſes gaue you not bread from heauen / but my Father giueth you the true bread from heauen.

33. Panis enim Dei eſt qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo.

For the bread of God is he which commeth downe from heauen / and giueth life vnto the worlde.

34. Dixerunt ergo ad eum, Domine, ſemper da nobis panem huc.

Then they ſayde vnto him / Lorde / euermore giue vs this bread.

35. Dixit autem eis Ieſus, Ego ſum panis vitæ, qui venit ad me, non eſuriet, & qui credit in me, non ſitiet vnquam.

And Jeſus ſaid vnto them / J am the bread of life: he that commeth to me / ſhall not hunger / and he that beleeueth in mee / ſhall neuer thirſt.

36. Sed dixi vobis quia & vidiſtis me, non creditis.

But J ſayde vnto you / that ye alſo haue ſeene me / and beleeue not.

Das VI. Capitel.

29. Jeſus antworttet / vnd ſprach zu jnen: Das iſt Gottes werck / daß jr an den glaubet / den er geſandt hat.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Det er Guds gerning / at i tro paa den / ſom hand vdſende.

30. Da ſprachen ſie zu jhm: Was thuſt du für ein Zeichen / auff daß wir ſehen vnd glauben dir? Was wirckeſt du?

Da ſagde de til hannem / huad gør du for it Tegen / paa det wi kunde ſee oc tro dig? Huad arbeyder du?

31. Vnſere Väter haben Manna geſſen inn der Wüſten / wie geſchrieben ſtehet: Er gab jhnen Brot vom Himmel zu eſſen.

Vore Fedre ode Manna i Ørcken / lige ſom ſcriffuit ſtaar / hand gaff dem Brød aff Himmelen at æde.

32. Da ſprach Jeſus zu jnen: Warlich / warlich / ich ſage euch / Moſes hat euch nicht Brot vom Himmel gegeben / ſondern mein Vater gibt euch das rechte Brot vom Himmel.

Da ſagde Jheſus til dem / Sandelige / ſandelige / ieg ſiger eder / Moſe gaff eder icke Brød aff Himmelen / men min Fader giffuer eder det rette Brød aff Himmelen.

33. Denn diß iſt das Brot Gottes / das vom Himmel kompt / vnd gibt der Welt das leben.

Thi dette er Guds Brød / ſom kommer aff Himmelen / oc giffuer Verden Liff.

34. Da ſprachen ſie zu jm: HERR / gib vns allweg ſolch Brodt.

Da ſagde til hannem / HERRE / giff oſſ altid ſaadant brød.

35. Jeſus aber ſprach zu jnen: Jch bin das Brot des Lebens / wer zu mir kompt / den wirdt nicht hungern / vnd wer an mich glaubet / den wirdt nimmermehr dürſten.

Jheſus ſagde til dem / Jeg er Liffſens Brød / huo ſom kommer til mig / hand ſkal icke hungre / oc huo ſom tror paa mig / hand ſkal aldri tørſte.

36. Aber ich habs euch geſagt / daß jhr mich geſehen habt / vnd glaubet doch nicht.

Men ieg haffuer ſagd eder det / at i haffue ſeet mig / oc tro dog icke.

Kapitola VI.

29. Odpowěděl Gežijš / a řekl gim: Totoť geſt dijlo Božij / abyſſte wěřili w toho kteréhož geſt on poſlal.

A Jezus odpowiedziawſzy rzekł im: Tać ieſt ſpráwá Boża / ábyſcie wierzyli w tego ktorego on poſłał.

30. Protož řekli k němu: Y kteréž ty znamenij činijš / abychom widěli a wěřili tobě / co děláš?

Ale mu oni rzekli: Coż wżdy ty zá znák okázuieſz / ábychmy vyzreli y wierzyli tobie? Coż wżdy czyniſz?

31. Otcowé naſſy gedli Mannu na pauſſti / yakož pſáno geſt / Chléb s Nebe dal gim gijſti.

Oycowie naſzy iedli Mánnę ná puſzczy / iáko ieſt nápiſano: Chleb niebieſki dał im áby go vżywáli.

32. Tehdy řekl gim Gežijš: Giſtě giſtě prawijm wám: Ne Moyžijš dal wám chléb s Nebe / ale Otec muog dawá wám chléb s Nebe prawý.

Náto im powiedział Jezus: Záprawdę záprawdę wam powiedam / nie dałci wam Mojżeſz tego chlebá niebieſkiego / áleć wam Oćiec moy dawa prawdziwie on chleb niebieſki.

33. Neb chléb Božij prawý geſt kterýž s Nebe ſſtaupil / a dáwá žiwot Swětu.

Abowiemći on chleb Boży ten ieſt ktory z niebá zſtąpił / y dawa żywot świátu.

34. Tehdy řekli k němu: Pane / dáwayž nám wždycky chléb ten.

Rzekli thedy k niemu: Pánie day nam záwżdy tego chlebá.

35. Y řekl gim Gežijš. Jak gſem chléb žiwota. Kdož přichazý ke mně / nebude lačněti: a kdož wěřij we mně / nebude žijzniti na wěky?

Ale im rzekł Jezus: Jamći ieſt on chleb żywotá / ten ktory do mnie przychodzi / żadnym ſpoſobem łáczen nie będzie / á kto wierzy w mię / nigdy nie vprágnie.

36. Ale řekl gſem wám / že gſte widěli mne / a neuwěřili gſte.

Lecz ciem wam powiedział: Iżeſcie mię też widzieli / á wżdy nie wierzycie.

ו

37 כל דיהב לי אבי לותי יאתא ומן דלותי יאתא לא אפקיה לבר :

Tutto ciò che il Padre mi dà, verrà à me, e colui che viene à me, io non lo scaccio fuore.

38 דנחתת מן שמיא לא הוא דאעבד צביני אלא צבינה דמן דשדרני :

Imperoche io son disceso dal cielo, non per far la mia volontà, ma la volontà di colui che m'ha mandato.

39 הנא דין צבינה דמן דשדרני דכל דיהב לי לא אובד מנה אלא אקימיוהי ביומא אחריא :

E la volontà del Padre, che m'ha mandato, è questa, che di tutto quel ch'ei m'ha dato: io non ne perda niente, ma che io lo risusciti nel l'ultimo giorno.

40 הנו גיר צבינה דאבי דכל דחזא לברא ומהימן בה יהוון לה חיא דלעלם ואנא אקימיוהי ביומא אחריא :

Questa è ancor la volontà di colui che m'ha mandato, che chiunque vede il Figliuolo, e crede in lui, habbia vita eterna & per ciò io lo risusciterò nell'ultimo giorno.

41 יהודיא דין רטנין הוו עלוהי דאמר דאנא אנא לחמא דנחתת מן שמיא :

I Giudei dunque mormorauano di lui, percioch'egli haueua detto, Io sono il pane che son disceso dal cielo.

42 ואמרין הוו לא הוא הנא ישוע בר יוסף הו דחנן ידעין לאבוהי ולאמה ואיכנא אמר הנא דמן שמיא נחתת :

E diceuano, Non è costui IESV figliuol di Iosef, del quale noi conosciamo il Padre e la madre? Come dunque dice egli, Io son disceso dal cielo?

43 ענא ישוע ואמר להון לא תרטנון חד עם חד :

Allor IESV rispose, e disse loro, Non mormorate tra voi.

ו

37 כל אשר נתנו לי האב יבוא אלי ואשר יבוא אלי אינני משליך אותו לחוץ :

Todo loque el Padre me dà vendrá à mi: y àlque à mi viene, no lo echo fuera.

38 כי ירדתי משמים לא אשר אעשה את רצוני כי אם את רצונו אשר שלחני :

Porque he decendido del cielo, no para hazer mi voluntad mas la voluntad del que me embió.

39 זאת היא רצון אבי אשר שלחני למען כל אשר נתנו לי לא אבד ממנו כי אם אקימנו אני ביום אחרון :

Y esta es la voluntad del que me embió, es à saber, del Padre. Que todo loque me diere, no pierda deello, mas que lo resuscite, en el dia postrero.

40 וזאת היא רצונו אשר שלחני למען כל הרואה את הבן ומאמין בו יהיה לו חיי עולם ואקימנו אנכי ביום אחרון :

Item, esta es la voluntad del que me embió, Que todo aquel que vee al Hijo, y cree en el, aya vida eterna: y yo lo resuscitaré en el dia postrero.

41 וילונו עליו היהודים כי אמר אני הוא הלחם אשר ירדתי משמים :

Murmurauan entonces deel los Iudios, porque auia dicho. yo soy el pan que decendi del cielo.

42 ויאמרו הלא זה הוא ישוע בן יוסף אשר אנחנו ידענו את אביו ואמו ואיככה תאמר זה כי משמים ירדתי :

Y dezian, No es este Iesus, el hijo de Ioseph, cuyda madre y padre nosotros conocemos? como pues dize este, Que del cielo he decendido?

43 ויען ישוע ויאמר להם אל תלונו איש על רעהו :

Y Iesus respondió, y dixoles No murmureys entre vosotros.

ϛ'.

37. Πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατὴρ πρὸς ἐμὲ ἥξει· καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω.

Tout ce que mon Pere me donne viendra à moi, & ie ne ietterai point hors celui qui viendra à moi.

33. Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.

Car ie suis descendu du ciel non point pour faire ma volonté mais la volonté de celui qui m'a enuoyé.

39. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ, ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Et c'est ici la volonté du Pere qui m'a enuoyé, que ie ne perde rien de tout ce qu'il m'a donné: mais que ie le resuscite au dernier iour.

40. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν, καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Et c'est ici aussi la volonté de celui qui m'a enuoyé, que quiconque contéple le Fils, & croit en icelui, ait vie eternelle: & pourtant ie le ressusciterai au dernier iour.

41. Ἐγόγγυζον οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Les Iuifs donc murmuroyent de lui pource qu'il auoit dit: Ie suis le pain descendu du ciel.

42. Καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ υἱὸς ἰωσὴφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;

Car ils disoyent, N'est-ce pas ici Iesus le fils de Ioseph, duquel nous cognoissons le pere & la mere? comment donc dit cestui-ci, Ie suis descendu du ciel?

43. Ἀπεκρίθη οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων.

Iesus donc respondit, & leur dit, Ne murmurez point entre vous.

CAP. VI.

37. Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me, non eiiciam foras.

Al that the Father giueth me/ſhall come to me: and him that commeth to mee/I caſt not away.

38. Quia deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatē meam, ſed voluntatem eius qui miſit me.

For I came downe from heauen/not to do mine owne will: but his wil which hath ſent me.

39. Hæc eſt enim voluntas eius qui miſit me Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in noviſſimo die.

And this is the Fathers will which hath ſent me/ that of all which he hath giuen me/ I ſhould loſe nothing/ but ſhould raiſe it vp againe at the laſt day.

40. Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit me, ut omnis qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

And this is the will of him that ſent me/that euery man which ſeeth the ſonne/& beleeueth in him/ ſhould haue euerlaſting life: and I will raiſe him vp at the laſt day.

41. Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixiſſet, Ego ſum panis qui de cælo deſcendi.

The Iewes then murmured at him/ becauſe he ſaid/ I am the bread/ which is come downe from heauen.

42. Et dicebant, Nónne hic eſt Ieſus filius Ioſeph, cuius nos novimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit hic, Quia de cælo deſcendi?

And they ſayde/Is not this Ieſus the ſonne of Ioſeph/ whoſe Father and mother we know? How them ſaith he/ I came downe from heauen?

43. Reſpondit ergo Ieſus, & dixit eis, Nolite murmurare invicem.

Ieſus then anſwered/and ſaid unto them/ Murmure not among your ſelues.

Das VI. Capitel.

37. Alles was mir mein Vater gibt/ das kompt zu mir/ vnd wer zu mir kompt/ den werde ich nicht hinauß ſtoſſen.

Alt huad min Fader giffuer mig/ det kommer til mig/ oc huo ſom kommer til mig/ den ſkal ieg icke vdſtøde.

38. Denn ich bin vom Himmel kommen/ nicht daß ich meinen willen thue/ ſondern des der mich geſandt hat.

Thi ieg er kommen aff Himmelen/ icke at ieg ſkal gøre min vilie/ men hans ſom mig vdſende.

39. Daß iſt aber der wille des Vatters/ der mich geſandt hat/ daß ich nichts verliere von allem/ daß er mir gegeben hat/ ſondern daß ichs aufferwecke am Jüngſten tage.

Oc det er Faderens vilie/ ſom mig vdſende/ At ieg ſkal inted miſte aff alt det ſom hand gaff mig/ men at ieg ſkal opuecke det paa den yderſte dag.

40. Das iſt aber der wille deß/ der mich geſandt hat/ daß/ wer den Son ſihet vnd glaubet an jhn/ habe das ewige Leben/ vnd ich werde jn aufferwecken am Jüngſten tage.

Oc det er hans vilie ſom mig vdſende/ at/ huo ſom ſeer Sønnen/ oc tror paa hannem/ ſkal haffue det euige Liff/ Och ieg ſkal opuecke hannem paa den yderſte dag.

41. Da murreten die Jüden darüber/ daß er ſagte: Jch bin das Brot/ das vom Himmel kommen iſt.

Da knurrede Jøderne der faare/ at hand ſagde/ ieg er det Brød/ ſom kom aff Himmelen.

42. Vnd ſprachen: Jſt diſer nicht Jeſus Joſephs Son/ des Vater vnnd Mutter wir kennen? Wie ſpricht er denn: Jch bin vom Himmel kommen?

Oc de ſagde/ Ericke denne Jheſus Joſephs Søn/ hues Fader oc Moder wi kende? Huorledis ſiger hand da/ ieg kom aff Himmelen?

43. Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jhnen: Murret nicht vntereinander.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ knurrer icke iblant huer andre.

Kapitola VI.

37. Wſſecko což mi dáwá Otec/ ke mně přijgde: a toho kdož ke mně přijgde/ newywrhu wen:

Cožkolwiek mnie dawa Ociec/ do mniec przyydzie/ a tego co do mnie przyydzie/ nie wyrzuce precz.

38. Neb gſem sſtaupil s Nebe/ ne abych činil wůli mau/ ale wuoli toho kterýž mne poſlal.

Gdyżem zſtapił z niebá/ nie iżbych czynił wola moie/ lecz wola onego ktory mie poſlał.

39. Tato geſt pak wuole toho kterýž mne poſlal Otcowa/ abych wſſecko což mi dal neſtratil toho/ ale abych wzkřijſyl to w naypoſlednēgſſý den.

A tać ieſt wola Oycá onego ktory mie poſlał/ iżbym cokolwiekby on mnie dał/ nieſtracił tego/ ale to wzbudził w on oſtateczny dzień.

40. Nebo tato geſt wůle Otce mého kterýž mne poſlal/ aby každý kdož widij Syna a wěřij w něho/ měl žiwot wěčný/ a yak gey wzkřijſym w den naypoſlednēgſſý.

A tákći ieſt ta wola onego ktory mie poſłał/ iżby káżdy ktory widzi Syná á wierzy weń/ miał żywot wieczny/ á ia go wzbudzę w on oſtátni dzień.

41. Protož reptali Zidé o to/ že řekl: Já gſem chléb kterýž gſem s Nebe sſtaupil.

A przetoż Zydowie ſzemráli o nim iż powiedał: Jamci ieſt on chleb ktorym z niebá zſtapił.

42. Y prawili: Wſſak tento geſt Gežijs Syn Jozeffuow/ gehož my Otce y Matku známe? Kterak pak tento prawij: Že gſem s Nebe sſtaupil?

A mowili: Izaż ten nie ieſt Jezus ſyn Jozefow/ ktoregośmy znali oycá y mátkę? Jákoż tedy ten powieda/ że z niebá zſtapił?

43. Tehdy odpowěděl Gežijs/ a řekl gim: Nereptayte weſpolek.

Ale Jezus uczyniwſzy odpowiedź rzekł do nich: Nie ſzemrzycie miedzy ſobą.

ו

44 לא אנש משכח דנאתא לותי אלא אן נגדה אבא דשדרני ואנא אקימיוהי ביומא אחריא:

Niuno può venire a me, se il Padre che m'ha mandato non lo tira: & io lo risuscitarò ne l'ultimo giorno.

45 כתיב גיר בנביא דנהוון כלהון מלפא דאלהא כל מן דשמע הכיל מן אבא וילף מנה אתא לותי:

Egli è scritto ne i Profeti. E saranno tutti ammaestrati da Dio. Ciascuno dunque che ha vdito dal Padre, & ha imparato, viene à me.

46 לא הוא דחזא אנש לאבא אלא מן דמן אלהא איתוהי הו הו חזא לאבא:

Non già che alcuno habbi veduto il Padre, se non colui che è da Dio: esso ha veduto il Padre.

47 אמין אמין אמר אנא לכון דמן דמהימן בי אית לה חיא דלעלם:

In verità, in verità vi dico, Chi crede in me, ha vita eterna.

48 אנא אנא לחמא דחיא:

Io son il pane de la vita.

49 אבהיכון אכלו מננא במדברא ומיתו:

I vostri padri mangioron la manna nel diserto, e son morti.

50 הנו דין לחמא דנחת מן שמיא דיאכול אנש מנה ולא ימות:

Questo è il pane che è sceso dal cielo, à fine che l'huomo che ne mangiarà non muoia.

51 אנא אנא לחמא חיא דמן שמיא נחתת ואן אנש יאכול מן הנא לחמא יחא לעלם ולחמא אינא דאנא אתל פגרי הו דעל אפי חיוהי דעלמא יהב אנא:

Io son il pan vivo, che son disceso dal cielo: se alcuno mangiarà di questo pane, viverà in eterno: e il pane ch'io darò, è la mia carne, laquale io darò per la vita del mondo.

ו

44 איש לא יוכל לבוא אלי אם לא אבי אשר שלחני ימשכהו ואני אקימנו ביום אחרון:

Ninguno puede venir à mi, si el padre, que me embió, no lo truxere: y yo lo resuscitare en el dia postrero.

45 נכתב היה בנביאים וכל בניך למודי יהוה לכן כל שומע מן האב ולומד בא אלי:

Escripto esta en los Prophetas, Y serán todoz ensennados de Dios. ansique todo aquel que oyó del Padre, y aprendió, viene à mi.

46 לא כי את האב איש ראה כי אם ההוה מאלהים הוא ראה את האב:

No que alguno aya visto ál Padre, si no aquel que vino de Dios este ha visto ál Padre.

47 אמן אמן אומר אני לכם המאמין בי יהיו לו חיי עולם:

Decierto dacierto os digo que el que cree en mi, tiene vida eterna.

48 אני הוא לחם החיים:

Yo soy el pan de vida.

49 אבותיכם אכלו את המן במדבר וימותו:

Vuestros padres comieron el Manna en el desierto, y son muertos:

50 זה הוא הלחם אשר משמים ירד למען כל אשר יאכל ממנו לא ימות:

Este es el pan que deciende del cielo paraque el que de el comiere no muera.

51 אני הוה הלחם חי אשר משמים ירדתי אם איש יאכל מן הלחם הזה יחיה לעולם והלחם אשר אני אתן בשרי הוא אשר אני אתן על חיי העולם:

Yo soy el pan biuo que he decendido del cielo: si alguno comiere deeste pan, biuirá para siempre: y el pan que yo daré, es mi carne, laqual yo daré por la vida del mundo.

ϛ.

44. Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτόν· καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Nul ne peut venir à moi, si le Pere, qui m'a enuoyé ne le tire: & ie le ressusciterai au dernier iour?

45. Ἔστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ τοῦ θεοῦ. πᾶς οὖν ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθών, ἔρχεται πρός με.

Il est escrit es Prophetes, Et ils serōt tous enseignés de Dieu. Quiconque a oui du Pere, & a apprins, vient à moi.

26. Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ· οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα.

Non point qu'aucun ait veu le Pere, sinon celui qui est de Dieu: cestui la a veu le Pere.

47. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον.

En verite en verité ie vous di, Qui croit en moi a vie eternelle.

48. Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.

Ie suis la pain de vie.

49. Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀπέθανον.

Vos Peres ont mange la manne au desert, & sont morts.

50. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ.

C'est ici le pain qui est descendu du ciel, afin que si quelcun en mange, il ne meure point.

51. Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.

Ie suis le pain viuifiant, qui suis descendu du ciel: si quelcun mange de ce pain-ici, il viura eternellement: & le pain que ie donnerai, c'est ma chair, laquelle ie donnerai pour la vie du monde.

CAP. VI.

44. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum: & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

No man can come to me / except the Father / which hath ſent me/draw him: and I will raiſe him vp at the laſt dar.

45. Eſt ſcriptum in Prophetis, Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me.

It is written in the Prophets / And they ſhalbe all taught of Go. Euery man therefore that hath heard / and hath learned of the Father / commeth vnto me.

46. Non quia Patrem vidit quiſquam, niſi is qui eſt à Deo: hic vidit Patrem.

No that any man hath ſeene the Father/ſaue he which is of God/he hath ſeene the Father.

47. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam.

Verely/verely I ſay vnto you / He that beleeueth in me / hath euerlaſting life.

48 Ego ſum panis vitæ.

I am the bread of life.

49. Patres veſtri manducaverunt manna in deſerto: & mortui ſunt.

Your fathers did eat Manna in the wildernes / and are dead.

30. Hic panis de cælo deſcendens, ut ſi quis ex ipſo manducaverit non moriatur.

This is the bread / which commeth downe from heauen / that thee which eateth of it / ſhould not die.

51. Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, & panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.

I am the liuing bread/ which came down from heauen: if any man eate of this bread / he ſhall liue for euer: and the bread that I will giue / is my fleſh / which I will giue for the life of the world.

Das VI. Capitel.

44. Es kan niemand zu mir kommen / es ſey denn / daß jhn ziehe der Vater / der mich geſandt hat / vnd ich werde jhn aufferwecken am Jüngſten tage.

Der kand ingen komme til mig / vden ſaa er / at Faderen / ſom mig vdſende / drager hannem / oc ieg ſkal opuecke hannem paa den yderſte dag.

45. Es ſtehet geſchriben in den Propheten: Sie werden alle von Gott gelehret ſein. Wer es nun höret vom Vater / vnd lernets / der kommet zu mir.

Der ſtaar ſcreffuit i Propheterne / De ſkulle alle bliffue lærde aff Gud. Huo ſom hører det nu aff Faderen / och lærer det / hand kommer til mig.

46. Nicht / daß jemand den Vater habe geſehen / ohn der vom Vater iſt / der hat den Vater geſehen.

Icke / at nogen haffuer ſeet Faderen / vden den ſom er aff Faderen / hand haffuer ſeet Faderen.

47. Warlich / warlich / Ich ſage euch: Wer an mich glaubet / der hat das ewige Leben.

Sandelige / ſandelige / ieg ſiger eder / Huo ſom tror paa mig / hand haffuer det euige Liff.

48. Ich bin das Brodt des Lebens.

Jeg er Liffſens Brød.

49. Euere Väter haben Manna geſſen inn der Wüſten / vnd ſind geſtorben.

Eders Fedre ode Manna i Orcken / oc ere døde.

49. Diß iſt das Brodt das vom Himmel kompt / auff daß / wer davon iſſet / nicht ſterbe.

Dette er det Brød ſom kommer aff Himmelen / paa det huo ſom der aff æder / icke ſkal dø.

51. Ich bin das Lebendige Brodt vom Himmel kommen / Wer von diſem Brodt eſſen wirdt / der wirdt Leben inn ewigkeit / vnd das Brot / daß ich geben werde / iſt mein Fleiſch / welches ich geben werde für das leben der Welt.

Jeg er det Leffuendis Brød / ſom kom aff Himmelen / huo ſom æder aff dette Brød / hand ſkal leffue i euighed. Och det Brød / ſom ieg vil giffue / er mit Kød / huilcket ieg vil giffue / for Verdens Liff.

Kapitola VI.

44. Žádný nemůže přigjti ke mně / gedině leč Otec muog kterýž mne poſlal / přitáhne ho / a yá gey w poſlednj den wzkřijſým.

Zadenći do mnie przyydź nie może / ieſliż Ociec ktory mie poſłal nie pociągnie gó / á ia go wzbudzę w on oſtáteczny dzień.

45. Pſáno geſt w Prorocých: Budau wſſyckni včeni od Boha. Protož každý kdož geſt ſlyſſal od Otce / a naučil ſe / přijgde k mně.

Jeſtći nápiſano w Prorocech: Y bedać wſzyſcy vczonemi od Bogá / á przetoż ktokolwiek od Oycá ſłyſzał y náuczył ſie / ten do mnie przyydzie.

46. Ne žeby kdo widěl Otce / gedině kterýž geſt od Boha / tenť geſt widěl Otce.

Nie iżeby kto Oycá widzieć miał / tylko then ktory ieſt od Bogá / tenći widział Oycá.

47. Giſtě giſtě prawijm wám / kdož wěřij we mne / mát žiwot wěčný.

Záprawdę záprawdę wam powiedam; Then ktory wierzy w mię / ma żywot wieczny.

48. Jáť gſem chléb žiwota.

Jamći ieſt chleb on żywotá.

49. Otcowé waſſy gedli Mannu na Pauſſti / a zemřeli gſau.

Oycowieć wáſzy iedli Mánnę ná puſzczy / y pomárli.

50. Tentoť geſt chléb s Nebe ſſtupugijcý / budeli kdo z něho gijſti / neumřeť.

Thenći ieſt chleb on ktory z niebá zſtąpił / iż kto go pożywa / nie vmrze.

51. Ja gſem chléb žiwý / kterýž gſem s Nebe ſſtaupil. Budeli kdo gijſti z Chlěba tohoto / žiw bude na wěky: A chléb kterýž yá dám / Tělo mé geſt / gejž dám za žiwot Swěta.

Jaćiem ieſt chleb ożywiáiacy / ktorym z niebá zſtąpił / ieſliby kto iadł z tego chleba / żyć będzie ná wieki. A chleb ktory ia dam / ieſtći moie ciáło ktore ia dam zá żywot świátá.

ו

52 נצין הוו דין יהודיא חד עם חד ואמרין איכנא משכח הנא פגרה דיתל לן למאכל:

I Giudei dunque contendeuano fra loro, dicendo, Come puo costui darci la sua carne à mangiare?

53 ואמר להון ישוע אמין אמין אמר אנא לכון דאן לא תאכלון פגרה דברה דאנשא ותשתון דמה לית לכון חיא בקיומכון:

Allora IESV disse loro, In verità, in verità vi dico, Se voi nõ mangiate la carne del Figliuol de l'huomo, e non beuete il suo sangue, non hauete vita in voi.

54 דאכל דין מן פגרי ושתא מן דמי אית לה חיא דלעלם ואנא אקימיוהי ביומא אחריא:

Chi mangia la mia carne, e beue il mio sangue, ha vita eterna: & io lo risuscitarò ne l'vltimo giorno.

55 פגרי גיר שריראית איתוהי מאכולתא ודמי שריראית איתוהי משתיא:

Imperoche la mia carne è veramente cibo, e il mio sangue è veramente beuanda.

56 מן דאכל פגרי ושתא דמי בי מקוא ואנא בה:

Chi mangia la mia carne, e beue il mio sangue, sta in me, & io in lui:

57 איכנא דשדרני אבא חיא ואנא חי אנא מטול אבא ומן דיכלני אף הו יחא לעלם:

Si come il Padre che viue m'ha mandato, così io viuo per il Padre: e colui che mi mangerà viuerà ancora per cagion mia.

58 הנו לחמא דנחת מן שמיא לא הוא איך הו דאכלו אבהיכון מננא ומיתו מן דאכל מן הנא לחמא יחא לעלם:

Questo è il pane che è sceso dal cielo: non gia come i padri vostri mangioron la manna, e morirono: chi mangia questo pane viuerà in eterno.

ו

52 ויריבו היהודים ביניהם לאמר איך יוכל הלז לתת לנו את־בשרו לאכל:

Entonces los Iudios contendian entresi, diziendo, Como puede este darnos su carne à cõer:

53 ויאמר להם ישוע אמן אמן אומר אני לכם אם לא יאכלו את־בשר בן־האדם ואם לא תשתו את־דמו לא יהיו לכם בעצמכם החיים:

Y Iesus les dixo, Decierto decierto os digo que si no comierdes la carne del Hijo del hombre y beuierdes su sangre, no tendreys vida en vosotros.

54 האכל את־בשרי והשתה את־דמי יהיו לו חיי עולם ואני אקימנו ביום אחרון:

Elque come mi carne, y beue mi sangre, tiene vida eterna: y yo lo resuscitaré en el dia postrero.

55 כי בשרי באמת אכל הוא ודמי באמת שתי הוא:

Porque mi carne, verdaderamente es comida: y mi sangre verdaderamente es beuida.

56 האוכל את־בשרי והשתה את־דמי יהוא בי ואני אהיה בו:

Elque come mi carne, y beue mi sangre, en mi permanece, y yo en el.

57 כאשר שלחני אבי החי כן אני חי בעבור האב ואשר אוכל אותי גם הוא יחיה בעבורי:

Como me embió el Padre Biuiente, y yo biuo por el Padre, ansi tambien elque me come el tambien biuirà por mi.

58 זה הוא הלחם אשר משמים ירד לא כאשר אכלו אבותיכם את המן וימותו כל אשר יאכל את הלחם הזה יחיה לעולם:

Este es el pan que decendió del cielo: no como vuestros padres comieron el Manna, y son muertos: elque come deeste pan, biuira eternalmente.

ϛʹ.

52. Ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες, Πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν;

Les Iuifs donc se debatoyent entr' eux, disans, Comment nous peut cestui ci donner sa chair à manger?

53. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς.

Lors Iesus leur dit, En verité, en verité ie vous di, Que si vous ne mangez la chair du Fils de l'homme, & ne beuuez le sang d'icelui, vous n'aurez point vie en vous mesmes.

54. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Celui qui mange ma chair & qui boit mon sang, a vie eternelle: & ie le ressusciterai au dernier iour.

55. Ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις.

Car ma chair est vrayement viande, & mon sang est vrayement bruuage.

56. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

Celui qui mange ma chair & qui boit mon sang, demeure en moi, & moi en lui.

57. Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ.

Comme le pere qui est viuant m'a enuoyé, ie suis viuant de par le Pere: ainsi celui qui me mangera, viura aussi de par moi.

58. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον, ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.

C'est ici le pain qui est descendu du ciel: non point comme vos Peres ont mangé la manne, & sont morts: qui mãgera ce pain-ici, viura eternellement.

CAP. VI.

52. Litigabant ergo Iudæi adinvicem, dicentes, Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?

Then the Jewes stroue among them selues/saying/ How can this man giue vs his flesh to eat?

53. Dixit ergo eis Iesus, Amen, amen dico vobis, Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

Then Jesus said vnto them/ Verely/verely I say vnto you/ Except ye eat the flesh of the Sonne of man/and drinke his blood/yee haue no life in you.

54. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in novissimo die.

Whosoeuer eateth my flesh / and drinketh my blood/hath eternall life/and I will rayse him vp at the last day.

55. Caro enim mea, verè est cibus: & sanguis meus, verè est potus.

For my flesh is meate in deede/and my blood is drinke in deede.

56. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.

He that eateth my flesh/and drinketh my blood/dwelleth in me/and I in him.

57. Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse vivet propter me.

As the liuing Father hath sent me/ so liue I by the Father / and he that eateth me/euen he shall liue by me.

58. Hic est panis qui de cælo descendit. Nō sicut manducaverunt patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.

This is the bread which came downe from heauen: not as your fathers haue eaten Manna / and are dead. He that eateth of this bread / shall liue for euer.

Das VI. Capitel.

52. **Da zanckten die Jüden vntereinander/ vnd sprachen: Wie kan diser vns sein Fleisch zu essen geben?**

Da kiffuedis Jøderne iblant huer andre/ oc sagde/ huorledis kand denne giffue oss sit Kød at æde?

53. **Jesus sprach zu jhnen: Warlich warlich/ ich sage euch/ Werdet jhr nicht essen das Fleisch des Menschen Sohns/ vnd trincken sein Blut/ so habt jr kein Leben in euch.**

Jhesus sagde til dem/ Sandelige/ sandelige/ teg siger eder/ der som icke æde Menniskens Søns Kød/ oc dricke hans Blod/ da haffue i inted Liff i eder.

54. **Wer mein Fleisch isset/ vnd trincket mein Blut/ der hat das ewige leben/ vnd ich werde jhn am Jüngsten tage aufferwecken.**

Huo som æder mit Kød/ oc dricker mit Blod/ hand haffuer det euige Liff/ oc ieg skal opuecke hannem paa den yderste dag.

55. **Denn mein Fleisch ist die rechte Speise/ vnd mein Blut ist der rechte Tranck.**

Thi mit Kød er den rette Mad/ oc mit Blod er det rette Dricke.

56. **Wer mein Fleisch isset / vnnd trincket mein Blut / der bleibet inn mir vnd ich inn jhm.**

Huo som æder mit Kød oc dricker mit Blod/ hand bliffuer i mig/ oc ieg i hannem.

57. **Wie mich gesandt hat der lebendige Vater/ vnd ich lebe vmb des Vaters willen/ Also/ wer mich isset/ derselbige wirdt auch leben vmb meiner willen.**

Lige som den Leffuendis Fader vdsende mig/ oc ieg leffuer for Faderens skyld/ lige saa/ huo mig æder/ den samme skal oc leffue for min skyld.

58. **Diß ist das Brodt / das vom Himmel kommen ist. Nicht wie eure Väter haben Manna gessen/ vnd sind gestorben/ Wer diß Brodt isset/ der wirdt leben in ewigkeit.**

Dette er det Brød/ som er kommet aff Himmelen. Icke som eders Fedre øde Manna/ oc ere døde/ huo som æder dette Brød hand skal leffue euindelige.

Kapitola VI.

52. Tehdy hádali se Židé wespolek/ řkauce: Kterak může tento nam dáti Tělo swé k gedenij?

Wádźili się tedy Żydowie iedni przeciw drugim mowiąc: Jákoż ten może nam dáć ciáło swe ábyśmy ie iedli?

53. Protož řekl gim Gežijs: Gistě gistě prawijm wám: Nebudeteli gijsti Těla Syna Člowěka/ a pijti geho Krwe/ nebudete mijti žiwota w sobě.

Ale im rzekł Jezus: Záprawdę záprawdę wam powiedam/ iesli nie będziecie ieść ciáłá Syná człowieczego/ y pić iego krwie/ nie macie żywothá w sobie.

54. Kdož gij mé Tělo a pige mau Krew/ mát žiwot wěčný/ a yáť gey wzkřijsým w naypoślednégsý den.

Ktoż używa ciáłá mego/ y pije moię krew/ ma żywoth wieczny/ á ia go wzbudzę w ostátni dźień.

56. Nebo Tělo mé prawé gest Pokrm/ a Krew má prawé gest nápog.

Abowiem ciáło moie prawdziwie iest pokarm/ á krew moiá prawdziwie iest picie.

55. Kdož gij mé Tělo a pige mau Krew/ we mně přebýwá a yá w něm.

Kto pożywa mego ciáłá/ á pije moię krew/ we mnie mieszka á ia w nim.

57. Jakož mne poslal žiwý Otec/ y yá žiw gsem pro Otce: a kdož gij mne/ y on žiw bude pro mne.

Jáko mię posłał on żywiący Oćiec/ y ia żywę przez Oycá/ tákże y ten co mię będźie pożywał/ żyć będźie przez mię.

58. Tentoť gest chléb kterýž gest s Nebe sstaupil. Ne yako Otcowé wassy gedli Mannu na Paussti/ a zemřeli. Kdož gij Chléb tento/ žiwť bude na wěky.

Thenći iest chleb on ktory z niebá zstąpił/ nie thák iáko oycowie wászy iedli Mánnę y pomárli. Kto ieść będźie ten chleb/ żyć będźie na wieki.

ו

59 הָלֵין אֲמַר בְּכְנוּשְׁתָּא כַּד מַלֶּף בְּכַפְרְנַחוּם׃

Queste cose disse ne la sinagoga, insegnando in Capernaum.

60 וְסַגִּיאֵא דְּשְׁמַעוּ מֶן תַּלְמִידַוְהִי אֶמְרִין קַשְׁיָא הִי מֶלְּתָא הָדָא מַנּוּ מַשְׁכַּח לְמֶשְׁמְעָהּ׃

Molti dunque de suoi discepoli hauendolo vdito, dissero, Questo parlare è duro, chi lo puo vdire?

61 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע בְּנַפְשֵׁהּ דְּרָטְנִין עַל הָדָא תַּלְמִידַוְהִי וְאֶמַר לְהוֹן הָדָא מַכְשְׁלָא לְכוֹן׃

E IESV hauendo conosciuto in se stesso che i suoi discepoli mormorauano di questo, disse loro, Questo vi scandalizza?

62 אֶן תֶּחְזוּן הָכִיל לִבְרֵהּ דְּאֲנָשָׁא דְּסָלֶק לְאַתְרָא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא מֶן קְדִים׃

Che sarà dunque se voi vedrete il Figliuol de l'huomo salire dou'egli era prima?

63 רוּחָא הִי דְּמַחְיָא פַּגְרָא לָא מֶהְנֵא מֶדֶּם מֶלֵּא דְּאֶנָא מַלֶּל עַמְּכוֹן רוּחָא אֶנֵּין וְחַיֵּא אֶנֵּין׃

Lo Spirito è quel che viuifica, la carne non gioua niente: le parole ch'io vi dico, sono spirito e vita.

64 אֶלָּא אִית אֲנָשִׁין מֶנְּכוֹן דְּלָא מְהַיְמְנִין יָדַע הֲוָא גֵּיר יֵשׁוּעַ מֶן קְדִים מַנּוּ אֶנּוּן אִילֵין דְּלָא מְהַיְמְנִין וּמַנּוּ הוּ דְּמַשְׁלֶם לֵהּ׃

Ma cene sono alcuni di voi che non credono. Perche IESV sapeua da principio chi fussen quelli che non crederebbeno, e chi fusse quello che l'haueua à tradire.

65 וְאֶמַר הֲוָא לְהוֹן מֶטֻּל הָנָא אֶמְרֶת לְכוֹן דְּלָא אֱנָשׁ מַשְׁכַּח דְּנֵאתֵא לְוָתִי אֶן לָא יְהִיב לֵהּ מֶן אָבִי׃

E diceua, Per questo vi dissi che niuno puo venire à me, se non gli è dato dal Padre mio.

ו

59 וְאֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר בָּעֵדָה מְלַמֵּד בִּכְפַר נַחוּם׃

Estas cosas dixo en la Synoga ensennando en Capernaum.

60 וְרַבִּים מִתַּלְמִידָיו שׁוֹמְעִים אָמְרוּ קָשֶׁה הוּא הַדָּבָר הַזֶּה מִי יוּכַל לִשְׁמוֹעַ אוֹתוֹ׃

Y muchos de sus Discipulos oyendo lo dixeron, Dura es esta palabra, y quien la puede oyr?

61 וַיֵּשׁוּעַ בְּדַעְתּוֹ בְּנַפְשׁוֹ כִּי־מַלִּינִים עַל־זֹאת תַּלְמִידָיו אָמַר לָהֶם הֲזֹאת תַּכְשִׁילְכֶם׃

Y sabiendo Iesus en si mismo que sus Discipulos murmurauan deesto, dixoles, Esto os escandaliza?

62 וְאִם־תִּרְאוּ אֶת־בֶּן־הָאָדָם לַעֲלוֹת שָׁמָּה אֵיו בָּרִאשׁוֹנָה הָיָה׃

Pues que será, si vierdes àl Hijo del hombre que sube donde estaua primero?

63 הָרוּחַ הִיא אֲשֶׁר תְּחַיֶּה וְהַבָּשָׂר אֵינֶנּוּ מוֹעִיל מְאוּמָה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר אֲלֵיכֶם רוּחַ וְחַיִּים הֵמָּה׃

El Espiritu es el que dà vida· la carne à nada à prouecha: las palabras que yo os hablo, Espiritu son, y vida son.

64 אֲבָל הוֹוִים מִכֶּם אֲנָשִׁים אֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים כִּי יָדַע יֵשׁוּעַ מִקֶּדֶם אֶת־אֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים וּמִי זֶה הוּא אֲשֶׁר יִמְסֹר־אוֹתוֹ׃

Mas ay algunos de vosotros que no creen. Porque Iesus desde el principio sabia quien eran losque no auian de creer, y quien lo auia de entregar.

65 וַיֹּאמֶר לָכֵן אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי־אִישׁ לֹא יוּכַל לָבוֹא אֵלַי אִם לֹא נִתַּן לוֹ יְהֹוָה מֵאָבִי׃

Y dezia, Por esso os he dicho, Que ninguno puede venir à mi, sino le fuere da dode mi padre.

ς'.

59. Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν καπερναούμ.

Il dit ces choses en la synagogue, enseignant en Capernaum.

60. Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον, σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;

Plusieurs donc de ses disciples l'ayans ouï, dirent, Ceste parole est rude, qui la peut ouïr?

61. Εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι γογγύζουσι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει;

Mais Iesus sachant en soimesme que ses disciples murmuroyent de cela, leur dit, Ceci vous scandalize-il?

62. Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;

Que sera ce donc si vous voyez le Fils de l'homme monter là où il estoit premierement.

63. Τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι, καὶ ζωή ἐστιν.

C'est l'Esprit qui viuifie: la chair ne profite rien: les paroles que ie vous di sont esprit & vie.

64. Ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἳ οὐ πιστεύουσιν. ᾔδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν.

Mais il y en a d'entre-vous qui ne croyent point. Car Iesus sauoit dés le commencement qui seroyent ceux qui ne croiroyent point, & qui seroit celui qui le trahiroit.

65. Καὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.

Dont il leur dit, Pourtant vous ai-ie dit, que nul ne peut venir a moi, s'il ne lui est donné de mon Pere.

CAP. VI. | Das VI. Capitel. | Kapitola VI.

59. Hæc dixit in synagoga docens in Capharnaum.

These things spake he in the Synagogue, as he taught in Capernaum.

59. Solches saget er in der Schule/ da er lehrete zu Capernaum.

Saadant sagde hand i Scholen/der hand lærde i Capernaum.

59. Toto mluwil w Sskole vče w Kaffarnaum.

To mowil w božnicy vcząc w Kápernaum.

60. Multi ergo audientes ex discipulis eius, dixerunt, Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?

Many therefore of his disciples (when they heard this) sayde, This is an hard saying: who can heare it?

60. Vil nun seiner Jünger/ die das höreten/ sprachen: Das ist eine harte rede/ wer kan sie hören?

Mange aff hans Disciple/ der de nu det hørde/ sagde/ Denne er en haard Tale/ huo kand høre hende?

60. Tehdy mnozý z Včedlnjkuow geho vslyssawsse/ řekli: Twrdá gest tato řeč/ y kdo gi může slyssetí?

Wiele ich tedy z zwolennikow iego to słysząc mowili: Przykre to są słowá y ktoż tego słucháć może?

61. Sciens autē Iesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis, Hoc vos scandalizat?

But Jesus knowing in him selfe, that his disciples murmured at this, said unto them, Doeth this offend you?

61. Da Jesus aber bey sich selbs mercket/ daß seine Jünger darüber murreten/ sprach er zu jhnen: Ergert euch das?

Der Jhesus mercfte ved sig selff/ at hans Disciple knurrede der faare/ da sagde hand til dem/ Forarger det eder?

61. Ale wěda Gežijš sám w sobě/ žeby proto reptali Včedlnjcy geho/ řekl gim: Toto wás pohorssuge?

A ták wiedząc Jezus sam v siebie/ iż o tym szemrali zwolennicy iego/ rzekł do nich: A toż was obraża?

62. Si ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius?

When then if ye should see the Sonne of man ascende up where he was before?

62. Wie/ wenn jhr denn sehen werdet des Menschen Sohn aufffahren dahin/ da er vor war?

Huorledis/ naar i da see Menniskens Søn fare der op/ somhand vaar før?

62. Co/ když pak vzřijte Syna Člowěka/ an wstupuge kdežprwě byl?

Coż gdybyście vyżreli Syná człowieczego wstępuiącego tám gdźie był pirwey?

63. Spiritus est qui vivificat: caro non prodest quicquam verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.

It is the Spirit that quickneth: the flesh profiteth nothing: the words that I speake unto you, are spirit and life.

63. Der Geist ists/ der da lebendig machet/ das Fleisch ist kein nütze. Die wort die ich rede/ die sind Geist vnd sind Leben.

Det er Aanden som gør leffuendis/ Kødet er inted nytteligt. De ord som ieg taler/ de ere Aand oc de ere Liff.

63. Duch gest kterýž obžiwuge/ ale tělo neprospjwá ničehož. Slowa kteráž yá mluwil gsem wám/ Duch a žiwot gsau.

Duch ci iest ktory ożywia/ ciáło nic nie iest pożyteczno. Słowá ktore ia wam powiedam/ duch sa y żywot.

64. Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt, Sciebat enim ab initio Iesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum.

But there are some of you that beleeue not: for Jesus knewe from the beginning, which they were that beleeued not, & who should betray him.

64. Aber es sind etliche vnter euch/ die glauben nicht. Denn Jesus wuste von anfang wol/ welche nicht glaubend waren/ vnd welcher jn verrahten würde.

Men der ere nogle iblant eder/ som icke tro. Thi Jhesus viste vel aff begyndelsen/ huilcke som icke trode/ oc huilcken hannem skulde forraade.

64. Ale gsau někteřij z wás/ kteřijž newěřij. Wěděl zagisté Gežijš od počátku/ kdoby byli wěřijcý/ a kdoby ho měl zraditi.

Lecżći są niektorzy z was co niewierzą/ Abowiem wiedźiał od początku Jezus ktorzy byli ci co niewierzyli/ y tego ktory go zdráďźić miał.

65. Et dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.

And he sayde, Therefore said I unto you, that no man can come unto me, except it be given unto him of my Father.

65. Vnd er sprach: Darumb hab ich euch gesaget/ Niemand kan zu mir kommen/ es sey jm denn von meinem Vater gegeben.

Oc hand sagde. Der facre sagde ieg til eder/ Ingen kand komme til mig/ Uden det giffuis hannem aff min Fader.

65. Y prawil: Protož gsem wám řekl/ že žádný nemůže přigijti ke mně/ lečby gemu dáno bylo od Otce mého.

Y mowił: Dla thegomći wam powiedźiał/ iż żaden nie może przyiść ku mnie/ ieśliż mu to nie bedźie dáno od Oycá mojego.

ו

66 מטול הדא מלתא סגיאא מן תלמידוהי אזלו לבסתרהון ולא מהלכין הוו עמה:

Da quell'hora molti de suoi discepoli sene tornorono in dietro, e non andauano piu con essolui.

67 ואמר ישוע לתרעסרתה למא אף אנתון צבין אנתון למאזל:

IESV dunque disse à i dodici, Volete ancor voi andaruene?

68 ענא שמעון כאפא ואמר מרי לות מן נאזל מלא דחיא דלעלם אית לך:

Allora Simon Pietro gli rispose, Signore, à chi andaremo noi? tu hai le parole de la vita eterna.

69 ונחנן הימנן וידען ד דאנת הו משיחא ברה דאלהא חיא:

E noi habbiamo creduto e conosciuto che tu sei Christo il Figliuol di Dio viuēte.

70 אמר להון ישוע לא הוא אנא גביתכון לתרעסר ומנכון חד סטנא הו:

Rispose loro IESV, Non v'ho io eletti voi dodici, e vno di voi è diauolo?

71 אמר הוא על יהודא בר שמעון סכריוטא הו גיר עתיד הוא דנשלמיוהי חד מן תרעסר:

E diceua di Giuda iscariote figliuol di Simone: percioche costui l'haueua à tradire, essendo egli vno de dodici.

ז

1 בתר הלין מהלך הוא ישוע בגלילא לא גיר צבא הוא למהלכו ביהוד מ מטול דיהודיא בעין הוו למקטלה:

Doppo questo IESV conuersaua in Galilea: percioche non voleua conuersare in Giudea, imperoche i Giudei cercauano d'ammazzarlo.

2 וקריב הוא עדעדא דמטללא דיהודיא:

Ora era vicino il giorno de la festa de Giudei, che è de tabernacoli.

ו

66 ובעבור דבר הזה רבים מתלמידיו הלכו לאחור ועוד לא הלכו עמו:

Desde esto muchos de sus Discipulos boluieron atràs, y ya no andauan con el.

67 ויאמר אל־שנים עשר הלא גם אתם תאבו להלך ממני:

Dixo entonces Iesus à los Doze, Quereys hos vosotros yr tambien.

68 ויען לו שמעון כיפה אדני אל־מי נהלך דברי חיי עולם הוים לך:

Y respondiòle Simon Pedro, Sennor, à quien yremos? tienes palabras de vida eterna:

69 ואנחנו מאמינים וידענו כי אתה הוה המשיח בן־אל־חי:

Y nosotros creemos, y conocemos, Que tu eres el Christo, el hijo del Dios biuiente.

70 ויען להם ישוע הלא אני בחרתי אתכם שנים עשר ואחד מכם מכלים הוא:

Iesus les respondiò, No os heyo escogido Doze, y el vno de vosotros es diablo?

71 וידבר על־יהודה בן־שמעון איש כריות כי זה הוא אשר עתיד היה למסור אותו והוא היה אחד משנים עשר:

Y hablaua de Iudas de Simon Iscariota: porque este era el que lo auia de entregar, el qual era vno de los Doze.

ז

1 ויהלך ישוע אחרי הדברים האלה בגליל כי לא אבה להלך ביהודה כי בקשו היהודים להרגו:

Y passadas estas cosas, andaua Iesus en Galilea: que no queria andar en Iudea, porque los Iudios procurauan de matarlo.

2 וקרוב היה החג היהודים חג הספות:

Y era cerca el dia de la Fiesta de los Iudios, De las Cabannas.

ϛ'.

66. Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν.

Dés ceste heure-la plusieurs de ses disciples s'en allerent en arriere, & ne cheminoyent plus auec lui.

67. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τοῖς δώδεκα, μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;

Dont Iesus dit aux douze, Et vous ne vous en voulez-vous point aussi aller?

68. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις.

Simon Pierre donc lui respondit, Seigneur, à qui nous en irons-nous? tu as les paroles de vie eternelle.

69. Καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.

Et nous auons creu, & auons cognu que tu es le Christ le Fils du Dieu viuant.

70. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστι;

Iesus leur respondit, Ne vous ai ie pas choisi vous douze, & l'vn de vous est diable?

71. Ἔλεγε δὲ τὸν ἰούδαν σίμωνος ἰσκαριώτην· οὗτος γὰρ ἤμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

Or disoit-il cela de Iudas Iscariot, fils de Simon: car c'estoit celui à qui il deuoit aduenir de le trahir, combien qu'il fust l'vn de douze.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ περιπατεῖν· ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι.

Apres ces choses Iesus conuersoit en Galilee: car il ne vouloit point conuerser en Iudee, pource que les Iuifs cerchoyent de le mettre à mort.

2. Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία.

Or la feste des Iuifs, dite des tabernacles, estoit prochaine.

CAP. VI.

66. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retrò: & iam non cum illo ambulabant.

From that time, many of his disciples went back / and walked no more with him.

67 Dixit ergo Iesus ad duodecim, Nunquid & vos vultis abire?

Then said Jesus to the twelue / Wil ye also go away?

68. Respondit ergo ei Simon Petrus, Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

Then Simon Peter answered him / Master, to whom shall we go? Thou hast the wordes of eternall life.

69. Et nos credimus & cognovimus quia tu es Christus filius Dei vivi.

And we beleeue and knowe that thou art the Christ the Sonne of the liuing God.

70. Respondit ei Iesus, Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis unus diabolus est?

Jesus answered them / Haue not I chosen you twelue / and one of you is a deuill?

71. Dicebat autem Iudam Simônis Iscariotem: hic enim erat traditurus eũ, cùm esset unus ex duodecim.

Now he spake it of Judas Iscariot ÿ sonne of Simon: for he it was that should betray him / though he was one of the twelue.

CAP. VII.

POst hæc ambulabat Iesus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare: quia quærebant eum Iudæi interficere.

After these thinges / Jesus walked in Galile / & would not walke in Judea: for the Jewes sought to kill him.

2. Erat autem in proximo dies festus Iudæorum.

Now the Jewes feast of the tabernacles was at hand.

Das VI. Capitel.

66. Von dem an giengen seiner Jünger vil hinder sich / vnd wandelten fort nicht mehr mit jhm.

De fra den tid ginge mange aff hans Disciple bag sig / och vandrede lenger icke mere met hannem.

67. Da sprach Jesus zu den zwölffen: wolt jhr auch weg gehen?

Da sagde Jhesus til de Tolff / ville oc i gaa bort?

68. Da antworttet jhm Simon Petrus: HERR / wo hin sollen wir gehen? Du hast Wort des ewigen Lebens.

Da suarede Simon Petrus hannem HERRE / huort skulle wi gaa hen? Du haffuer det euige Liffs Ord.

69. Vnd wir haben geglaubet / vnd erkannt / daß du bist Christus der Son des lebendigen Gottes.

Oc wi trode och forstode / at du est Christus / den leffuendis Guds Søn.

70. Jesus antworttet jm: Habe ich nicht euch zwölffe erwehlet / vnd euer einer ist ein Teufel?

Jhesus suarede hannem / Vdualde ieg icke eder Tolff / oc en aff eder er en Dieffuel.

71. Er redet aber von dem Juda Simon Jscharioth / derselbige verrieth jn hernach / vnd war der zwölffen einer.

Men hand talede om Juda Simon Jscharioth / den samme forraadde hannem der effter / oc vaar en aff de Tolff.

Das VII. Capitel.

DArnach zog Jesus vmbher in Galilea / denn er wolte nicht in Judea vmbher ziehen / darumb / daß jhm die Jüden nach dem leben stelleten.

DEr effter drog Jesus omkring i Galilea / Thi hand vilde icke drage omkring i Judea / Fordi / at Joderne stode effter hans Liff.

2. Es war aber nahe der Jüden Fest der Laubrüst.

Oc Jodernis Høytid som vaar Loffsaleanis beredelse vaar nær.

Kapitola VI.

66. Od toho pak času mnozý z Včedlnijkuow geho odessli zpět / a giž s nim nechodili.

Od tegoż czásu wiele z zwolennikow odstapili go / áni z nim wiecey chodzili.

67. Protož řekl Gežijš ke Dwanácti: Zdaliž y wy chcete odgjti?

Zátym Jezus rzekł o nym dwiemánascie: Azali y wy chcecie idź precż?

68. Y odpowěděl gemu Ssimon Petr: Pane / k komu půgdeme? a ty slowa wěčneho žiwota maš:

Ale mu nátho odpowiedział Symon Piotr: Pánie do kogoż idź mamy? Ty masz słowá żywotá wieczne.

69. A myť wěřijme a poznali gsme / že gsy ty Krystus Syn Boha žiwého.

A mysmy vwierzyli y poználychmy / żeś ty iest Krystus on Syn Bogá żywego.

70. Odpowěděl gim Gežijš: Wssak gsem yá wás dwanácte wywolil / a geden z wás Diabel gest.

Nátho im odpowiedział Jezus: Izalim ia nie dwunascie was obrał / lecz ieden z was iest dyabel?

71. A to řekl o Gidássowi Ssimona Yškaryočhskěho: Neb gey ten měl zraditi / a gsa geden ze Dwanácti.

A toć mowił o Judaszu Symonowym synu Iskáriocie / bo go ten zdradzić miał / gdyż był ieden z onych dwunascie

Kapitola VII.

POtom pak Gežijš bydlil w Galilei / nebo nechtěl býtj w Judské Kragině že hledali ho zabiti.

TEdy Jezus przemieszkawał potym w Gálileicy / bo niechciał w Żydowstwie przebywáć / iż nań czyhali Żydowie iákoby go zabić.

2. A byl blijzko den Swátečnij Židowský Stánkuow.

A było blisko świetho Kuczek Żydowstie.

ז

3 ואמרו לה אחוהי לישוע שנא לך מכא וזל ליהוד דיחזון תלמידיך עבדא דעבד אנת:

I suoi fratelli dunque li dissero, Partiti di qui, e vattene in Giudea, accioche i tuoi discepoli ancora veggano quel che tu fai.

4 לית גיר אנש דעבד מדם בטושיא וצבא הו דבגליא נהוא אן הלין עבד אנת חוא נפשך לעלמא:

Imperoche niuno fa cosa alcuna in occulto, che cerchi di portarsi ingenuamente, se tu fai queste cose, mostrati te stesso al mondo.

5 אף לא גיר אחוהי הימנו הוו בה בישוע:

(Perche ne anco i suoi fratelli credeuano in lui,)

6 אמר להון ישוע זבני דילי עד מא להשא לא מטא זבנכון דין דילכון בכל עדן מטיב:

Iesv dunque dice loro, Il mio tempo non è ancor venuto, ma il tempo vostro è sempre apparecchiato.

7 לא משכח עלמא למסנכון לי דין סנא מטול דאנא מסהד אנא עלוהי דעבדוהי בישין אנון:

Il mondo non vi puo hauer in odio: ma me ha ben in odio, percioche io rendo testimonianza di lui, che l'opere sue son male.

8 אנתון סקו לעדעדא הנא אנא לא סלק אנא השא לעדעדא הנא מטול דזבנא דילי לא עד כיל שלם:

Salite pur voi à questa festa: io à questa festa non saglio ancora: percioche il mio tempo non è ancor compiuto.

9 הלין אמר ופש לה בגלילא:

Et hauendo dette lor queste cose, rimase in Galilea.

10 כד דין סלקו אחוהי לעדעדא הידין אף הו סלק לא בגליא אלא איך דבטושיא:

Come i suoi fratelli furono saliti, allora sali anch'egli a la festa, non gia manifestamente, ma come di nascosto.

ז

3 ויאמרו אליו אחיו שנה את דרכך מפה ולך לך ביהודה למען גם תלמידיך יראו את פעליך אשר פעל אתה:

Y dixoronle ſus hermanos, Paſſate de aqui, y vete à Iudea: paraque tus Diſcipulos vean tus obras que hazes.

4 כי איש לא עושה מאומה בסתר אשר מבקש הוא להופיע אם את הדברים האלה תעשה או תגלה את נפשך לעולם:

Que ninguno que procura ſer claro, haze algo en occulto: puesque eſtas coſas hazes, manifieſtate al mundo.

5 כי גם אחיו לא האמינו בו:

Porque ni aun ſus hermanos creyan en el.

6 ויאמר אליהם ישוע עתי לא באה ועתכם בכל עתות עתידה היא:

Dizeles entonces Ieſus, Mi tiempo aun no es venido: mas vueſtro tiempo ſiempre es preſto.

7 העולם לא יוכל לשנא אתכם ואותי שונא הוא כי אני מעיד עליו כי מעשיו רעים המה:

No puede el mundo aborreceros à voſotros mas à mi aborreceme: porque yo doy teſtimonio deel, que ſus obras ſon malas.

8 אתם תעלו אל החג הזה ואני עד פה אינני אעלה אל החג הזה כי עתי עד עת לא נמלאה:

Voſotros ſubid à eſte dia de la Fieſta · yo no ſubo aun à eſte dia de la Fieſta: porque mi tiempo no es aun cumplido.

9 ובדברו את הדברים האלה אליהם ויקוה לעת בגליל:

Y auiendoles dicho eſto, quedóſe en Galilea.

10 וכאשר עלו אחיו אז גם הוא עלה אל החג לא בגלוי כי אם איך בלט:

Mas como ſus hermanos vuieron ſubido entonces el tambien ſubió àl dia de la Fieſta, no manifieſtamente, mas como en cnbierto.

ζ.

3. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, μετάβηθι ἐντεῦθεν, καὶ ὕπαγε εἰς τὴν ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς.

Ses freres donc lui dirent, Pars d'ici, & t'en va en Iudee, afin que tes diſciples auſſi contemplent les œuures que tu fais.

4. Οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παῤῥησίᾳ εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ.

Car nul ne fait aucune choſe en ſecret, qui cerche de ſe porter franchement. Si tu fais ces choſes-ici, monſtre-toi toi-meſme au monde.

5. Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.

Car ſes freres meſme ne croyoyent point en lui.

6. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν· ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος.

Ieſus donc leur dit, Mon temps n'eſt point enores venu: mais voſtre temps eſt touſiours preſt.

7. Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς, ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστι.

Le monde ne vous peut auoir en haine, mais il m'a en haine, pourtāt que ie ren teſmoignage de lui que ſes œuures ſont meſchantes.

8. Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὔπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται.

Vous autres montez à ceſte feſte, quant à moi, ie ne monte point encores à ceſte feſte, d'autant que mon temps n'eſt point encores accompli.

9. Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ.

Et leur ayant dit ces choſes, il demeura en Galilee.

10. Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτήν, οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.

Et comme ſes freres furent montés, lors il monta auſſi à la feſte, non point manifeſtement, mais comme en cachette.

CAP. VII.

Das VII. Kapitel.

Kapitola VII.

3. Dixerunt autem ad eum fratres eius, Transi hinc, & vade in Iudæam, ut & discipuli tui videant opera tua quæ facis.

His brethren therefore sayd vnto him/ Depart hence/ and go into Iudea: that thy disciples may see thy workes that thou doest.

3. Da sprachen seine Brůder zu jm: Mache dich auff von dannen/ vnd gehe in Judeam / auff das auch deine Jůnger sehen die werck die du thust.

Da sagde hans Brødre til hannem. gør dig rede at fare bort/ oc gack til Judeam / at dine Disciple kunde oc see / de gerninger som du gør.

3. Tehdy řekli k němu Bratři geho: Wygdi odsud/ a gdy Zidowstwa / ať Učedlnijcy twogi widij skutky twé/ kteréž činijš.

A przetož rzekli k niemu bracia iego: Wynidž stad a idž do Judy/ žeby y zwolennicy twoi oglądali sprawy twe ktore czyniš.

4. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in palam esse, si hæc facis, manifesta teipsum mundo.

For there is no man that doth any thing secretly/ and hee himselfe seeketh to be famous. If thou doest these things/ shew thy selfe to the worlde.

4. Niemand thut etwas im verborgen/ vnd will doch frey offenbar sein/ Thust du solches/ so offenbare dich fůr der Welt.

Ingen gør noget i løndom/ oc vil dog vere obenbare/ Gør du saadant / da obenbare dig faar Verden.

4. Nižádnýť zagisté w skrytě nic nedělá/ ale hledij on aby zgewen byl. Protož poněwadž tyto wěcy činijš/ zgewiž se Swětu.

Abowiemci žaden nic w skrytości nie czyni/ owšem tego šuka iákoby sławnym był/ Jesliž tho czyniš/ obiawže sie sam świátu.

5. Neque enim fratres eius credebant in eum.

For as yet his brethren beleued not in him.

5. Denn auch seine Brůder glaubten nicht an jhn.

Thi at hans Brødre trode icke heller paa hannem.

5. Nebo aniž Bratřij geho vwěřili w něho.

Bo áni brácia ie° weś nie wierzyli.

6. Dicit ergo eis Iesus, Tēpus meum nondum advenit: tempus autem vestrum semper est paratum.

Then Jesus sayd vnto them/ My time is not yet come: but your time is allway ready.

6. Da spricht Jesus zu jnen: Meine zeit ist noch nicht hie / Euer zeit aber ist allwege.

Da siger Jhesus til dem / min tid er icke end nu her/ Men det er stedze eders tid.

6. Tehdy řekl gim Gežijš: Cžas muog gesstě nepřissel/ ale čas wáš wždycky gest hotow.

Ale im rzekł Jezus: Ješcžeć niemáš mego cžásu/ lecž cžas wáš záwždy iest pogotowiu.

7. Non potest mundus odisse vos: me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo quod opera eius mala sunt.

The worlde can not hate you: but mee it hateth/ because I testifie of it/ that the workes thereof are euill.

7. Die Welt kan euch nicht hassen/ Mich aber hasset sie/ Denn ich zeuge von jhr / daß jhre werck böse sind.

Verden kand icke hade eder / men hun hader Mig/ thi ieg vidner om hende / at hendis gerninger ere onde.

7. Nemůžeť wás Swět nenáwiděti: Ale mněť nenáwidij / neb yá swědectwij wydáwám o něm/ že skutkowé geho zlij gsau.

Niemožeć was świát mieć w nienawiści / álec mnie ma w nienawiści/ bo ia oświadcžam o nim iž sprawy iego sa złe.

8. Vos ascendite ad diem festum hunc, ego non ascendo ad diem festum istum: quia meum tempus nondū impletum est.

Go ye vp vnto this feast: I will not go vp yet vnto this feast: for my time is not yet fulfilled.

8. Gehet jhr hinauff/ auff dises Fest/ Ich will noch nicht hinauff gehen auff dises Fest / denn meine zeit ist noch nicht erfůllet.

Gaa i hen op / paa denne Høytid / Jeg vil icke end nu gaa op paa denne Høytid / thi min tid er icke end nu fuldkommen.

8. Wygděte k dni Swátečnijmu tomuto: Ját nepuogdu k dni Swátečnijmu tomuto/ neb čas muog gesstě se nenaplnil.

Idžcieš wy ná to święto/ iać ieščže ná nie nie poydę / bo moy cžás ieščže sie nie wypełnił.

9. Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa.

These things he said vnto them/ and abode still in Galile.

9. Da er aber das zu jhnen gesagt/ bleib er in Galilea.

Der hand haffde sagd det til dem / da bleff hand i Galilea.

9. To když powěděl/ zuostal w Galilei.

A thák im to powiedziawšy/ został w Gálileiey.

10. Vt autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum, non manifestè, sed quasi in occulto.

But assoone as his brethren were gone vp/ then went he also vp vnto the feast/ not openly/ but as it were priuily.

10. Als aber seine Brůder hinauff gegangen/ da gieng er auch hinauff zu dem Fest/ nicht offenbarlich/ sondern gleich heimlich.

Oc der hans Brødre vaare gongne op/ da gick hand oc op til Høytiden / icke obenbarlige / men lige hemmelige.

10. A když ssli Bratřij geho/ tehdy y on ssel ke dni Swátečnijmu / ne zgewně/ ale yako taynĕ.

Potym gdy šli brácia iego/ thedy též y on šedł ná święto / nie iáwnie ale iákoby potáiemnie.

ז

11 יהודיא דין בעין הוו לה בעדעדא ואמרין הוו איכו הו :

I Giudei dunque il cercauano ne la festà, e diceuano, Doue è colui?

12 ורטנא סגיאא מטולתה אית הוא בכנשא אית הוו גיר דאמרין דטב הו ― ואחרנא אמרין הוו לא אלא מטעא לעמא :

Et era gran mormorio di lui tra le turbe, perche alcuni diceuano, Egli è vn huomo da bene, & altri diceuano, Non, ma inganna la turba.

13 לא דין אנש גליאית ממלל הוא עלוהי מטול דחלתא דיהודיא :

Nondimeno niuno parlaua liberamente di lui, per il timor de Giudei.

14 כד דין פלגו יומתא דעדעדא סלק ישוע ל להיכלא ומלף הוא :

Et essendo gia passata meza la festa, IESV sali nel tempio, & insegnaua.

15 ומתדמרין הוו יהודיא ואמרין איכנא ידע הנא ספרא כד לא ילף :

Onde i Giudei si marauigliauano, dicendo, Come sa costui le Scritture non hauendole imparate?

16 ענא ישוע ואמר ― יולפני לא הוא דילי אלא דהו דשדרני :

IESV rispose loro e disse, La mia dottrina non è mia, ma di colui che m'ha mandato.

17 מן דצבא דיעבד צבינה מסתכל יולפני אן מן א אלהא הו או אנא מן צבות נפשי ממלל אנא :

Se alcuno vorrà far la volontà di lui, conoscerà de la dottrina, s'ella è da Dio, o se io parlo da me stesso.

18 מן דמן צבות רעינה ממלל שובחא לנפשה בעא הו דין דשובחא דמן דשדרה בעא שריר הו ועולא בלבה לא אית :

Chi parla da se stesso cerca la sua propria gloria: ma chi cerca la gloria di colui che l'ha mandato, questo è verace, e non è ingiustitia in lui.

ז

11 והיהודים בקשו אותו בחג ויאמרו איו :

Y buscauanlo los Iudios en el dia de la Fiesta y dezian, Donde esta aquel?

12 ותלונה גדולה היתה עליו בעם כי אחדים אמרו כי טוב הוא ואחרים אמרים לא כי אם מתעה העם הוא :

Y auia grande mormollo deel en la companna, porque vnos dezian, Bueno es: Y otros dezian No, antes enganna las compannas.

13 ואיש לא הופיע לדבר עליו בעבור יראת היהודים :

Mas ninguno hablaua abiertamente deel, de miedo de los Iudios.

14 ובחצית החג עלה ישוע אל־ההיכל ולמד :

Y al medio de la Fiesta, subio Iesus al Templo, y ensennaua.

15 ויתמהו היהודים לאמר איככה זה יודע ספרים ולא למוד הוא :

Y marauillauanse los Iudios, diziendo, Como sabe este letras, no auiendo aprendido?

16 ויען ישוע להם ויאמר לקחי איננה לי היא־כי־אם לו אשר שלחני :

Respondioles Iesus y dixo, Mi doctrina, no es mia, si no de el que me embió.

17 אם איש יאבה לעשות את־רצונו ידע על־הלקח אם מאלהים היא או אם אני מנפשי מדבר :

Elque quisiere hazer su voluntad, conocerá de la doctrina si viene de Dios, ó si yo hablo de mi mismo.

18 כל־אשר מנפשו מדבר את־כבוד נפשו מבקש ואשר מבקש את־כבוד השולח אותו זה הוא ישר ואיננה עולתה בו :

Elque habla de si mismo, gloria propria busca: mas elque busca la gloria del que lo embió, este es verdadero, y no ay en el iniusticia.

ζ.

11. Οἱ οὖν ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ καὶ ἔλεγον, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος.

Les Iuifs donc le cerchoyent à la feste, & disoyent, Ou est cestui-la:

12. Καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις. οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, οὔ· ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον.

Et y auoit grand murmure de lui entre les troupes. Les vns disoyent, Il est homme de biens: & les autres disoyent, Non est, mais il seduit le peuple

13. Οὐδεὶς μέντοι παῤῥησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ, διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων.

Toutesfois nul ne parloit franchement de lui pour la crainte de Iuifs.

14. Ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκε.

Et comme la feste estoit ia demi passee, Iesus monta au temple, & enseignoit.

15. Καὶ ἐθαύμαζον οἱ ἰουδαῖοι, λέγοντες, πῶς οὗτος γράμματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς;

Donc les Iuifs s'esmerueilloyent, disans, Comment sait cestui-ci les Escritures, veu qu'il ne les a point apprinses:

16. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν, ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με.

Iesus leur respondit, & dit, Ma doctrine n'est point miene, mais de celui qui m'a enuoyé.

17. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ.

Si quelcun veut faire la volonté d'icelui, il cognoistra de la doctrine, assauoir si elle est de Dieu, ou si ie parle de par moi-mesme.

18. Ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτὸν, οὗτος ἀληθής ἐστιν, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.

Qui parle de par soi-mesme, il cerche sa propre gloire: mais celui qui cerche la gloire de celui qui l'a enuoyé, cestui-la est veritable, & n'y a point d'iniustice en lui.

CAP. VII.

11. Iudæi ergo quærebant eum in die festo, & dicebāt. Vbi est ille?

Then the Jewes sought him at the feast: and said / Where is he?

12. Et murmur multus erat in turba de eo. Quidam enim dicebant, Quia bonus est. Alii autē dicebant, Non, sed seducit turbas.

And much murmuring was there of him among the people. Some said / He is a good man: other said / Nay: but he deceyueth the people.

13. Nemo tamen palàm loquebatur de illo, propter metum Iudæorum.

Howbeit no man spake openly of him for feare of the Jewes.

14. Iam autem die festo mediante, ascendit Iesus in templum, & docebat.

Now when halfe the feast was done / Jesus went vp into the Temple and taught.

15. Et mirabantur Iudæi, dicentes, Quomodo hic literas scit, cum nō didicerit?

And the Jewes marueyled / saying / Howe knoweth this man the Scriptures / seeing that he neuer learned?

16. Respondit eis Iesus, & dixit, Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.

Jesus answered them / and sayde / My doctrine is not mine / but his that sent me.

17. Si quis voluerit voluntatem eius facere: cognoscet de doctrina, utrū ex Deo sit, an ego à meipso loquar.

If any man will do his wil / he shal know of the doctrine / whether it be of God / or whether I speake of my selfe.

18. Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit, qui autem quærit gloriam eius qui misit eum, hic verax est, & iniustitia in illo non est.

He that speaketh of him selfe / seeketh his owne glorie: but hee that seeketh his glorie that sent him / the same is true / and no vnrighteousnes is in him.

Das VII. Capitel.

11. Da suchten jn die Jüden am Fest / vnd sprachen: Wo ist der?

Da lete Joderne effter hannem / oc sagde / Huo er hand?

12. Vnd es wär ein groß gemürmel von jm vnter dem Volck. Etliche sprachen: Er ist fromb. Die andern aber sprachen: Nein / sondern er verführet das Volck.

Och der vaar it stort bulder om hannem iblant Folcket. Nogle sagde / Hand er from / oc de andre sagde / Ney / men hand forfører Folcket.

13. Niemand aber redete frey von jm / vmb der forcht willen für den Jüden.

Oc ingen talede obenbarlige om hannem / thi de fryctede faar Joderne.

14. Aber mitten im Fest / gieng Jesus hinauff inn den Tempel vnnd lehret.

Men mit i Høytiden / gick Jhesus op i Tempelen oc lærde.

15. Vnd die Jüden verwunderten sich / vnd sprachen: Wie kan diser die Schrifft / so er sie doch nicht gelernet hat?

Oc Joderne forundrede sig / oc sagde / huorledis kand denne Scrifften / efftherdi hand lærde hende icke?

16. Jesus antworttet jhnen / vnd sprach Meine Lehre ist nicht mein / sondern des der mich gesandt hat.

Jhesus suarede dem oc sagde / Min lærdom er icke min / men hans som mig vdsende.

17. So jemand wil des willen thun / der wirdt jnnen werden / ob dise Lere von Gott sey / oder ob ich von mir selbs rede.

Der som nogen vil gøre hans vilie / hand skal fornemme / om denne Lærdom er aff Gud / eller om ieg taler aff mig selff.

18. Wer von jhm selbs redet / der suchet seine eigne ehre / Wer aber suchet die ehre des der jn gesandt hat / der ist warhafftig / vnd ist keine vngerechtigkeit an jhm.

Huo som taler aff sig selff / hand søger sin egen ære / men huo som søger hans ære / som hannem vdsende / hand er sandru / oc der er ingen wretferdighed i hannem.

Kapitola VII.

11. Tehdy Zidé hledali ho na den Swatečnij / a prawili: Kde gest onen?

Szukáli go tedy Zydowie w świeto a mowili: A on gdźież iest?

12. A weliké rozmlauwánij bylo o něm w Zástupu. Neb někteřij prawili: Ze dobrý gest. A ginij prawili: Nenij / ale swodij Zástupy.

Y było o nim wielkie szemránie miedzy ludem / bo iedni powiedáli że iest dobry człowiek / drudzy zásie mowili / Nie ták iest / ále zwodźi lud.

13. Ale wssak žádný nemluwil o něm zgewně / pro strach Zidowský.

Wszakoż o nim żaden iáwnie nie mowił / dla boiáźni Zydowskiey.

14. Když pak giž polowicy se Swátku wykonalo / wssel Gežijs do Chrámu / a včil.

A gdy iuż było w puł dniá świeteo / wszedł Jezus do kośćioła y uczył.

15. Y diwili se Zidé / řkauce: Kterak tento pijsmo vmij / nevčiw se?

Dziwowáli sie tedy Zydowie mowiac: Jákoż wżdy then umie pismo / gdyż sie nie uczył?

16. Odpowěděl gim Gežijs / a řekl: Mé včenij nenijť mé / ale toho kterýž mne poslal.

Lecz Jezus odpowiedziawszy im rzekł: Náuká moiá nie iesci moiá / ále tego ktory mie posłał.

17. Budeli kdo chtijti wůli geho činiti / rozeznáť Včenij mé / gestli z Boha / čili yá sám od sebe mluwijm.

Jesliż kto będźie chciał czynić wolą tego / rozeznać o náuce iesliż iest z Bogá / ábo iesliż ia thez sam z siebie mowie.

18. Kdoť sám od sebe mluwij / chwáli wlastnij hledá: ale kdož hledá chwály toho kterýž ho poslal / tenť gest prawdomluwný / a nesprawedliwosti w něm nenij:

Ktoc z sámego siebie mowi / chwały swłasney szuka. Ale then co szuka chwały thego ktory go posłał / tenci iest prawdźiwy / a nie mász w nim niesprawiedliwośći.

ז

19 לא הוא מושא יהב לכון נמוסא ולא אנש מנכון נטר נמוסא מנא בעין אנתון למקטלני:

Moise non v'ha egli data la Legge, e nondimeno niun di voi osserua la Legge? Perche cercate voi d'ammazzarmi?

20 ענא כנשא ואמרין דיוא אית לך מנו בעא למקטלך:

Rispose la turba, e disse, Tu hai il demonio, chi cerca d'ammazzarti?

21 ענא ישוע ואמר להון חד עבדא עבדת וכלכון מתדמרין אנתון:

Iesv rispose, e disse loro, Io ho fatto vn'opera, e tutti ve ne marauigliate.

22 מטול הנא מושא יהב לכון גזורתא לא הוא דמנה הי מן מושא אלא מן אבהתא הי ובשבתא גזרין אנתון ברנשא:

Nondimeno Moise vi dette la circoncisione (non gia ch'ella sia venuta da Moise: ma da i padri:) e cosi circoncidete l'huomo in sabbato,

23 ואן בר נשא מתגזר ביומא דשבתא מטול דלא ישתרא נמוסא דמושא עלי רטנין אנתון דכלה ברנשא אחלמת ביומא דשבתא:

Se l'huomo riceue la circoncisione in sabbato, accioche la Legge di Moise non si viola: voi vi sdegnate contra di me, perche io ho fatto sano tutto vn huomo in sabbato?

24 לא תהוון דינין במסב באפא אלא דינא כאנא דזכו:

Non giudicate secondo l'aspetto, ma giudicate con giusto giuditio.

25 ואמרין הוו אנשא מן אורשלם לו הנו הו דבעין למקטלה:

Diceuano dunque alcuni di quelli di Ierusalem, Non è questo colui che cercano d'ammazzare?

ז

19 הלא משה נתן לכם את־התורה ואיש מכם לא עשה את־התורה למה תבקשו להרגני:

No os dió Moysen la ley, y ninguno de vosotros haze la ley? porque me procurays matar?

20 ויען ההמון ויאמר שד לך מי יבקש להרגך:

Respondio la companna, y dixo, Demonio tienes: quien te procura matar?

21 ויען ישוע ויאמר אליהם אחד מעשה עשיתי וכלכם מתמהים:

Iesus respondió y dixoles, vna obra hize, y todos os marauillays.

22 על־כן משה נתן לכם את־המולה לא כי־ממשה היא כי־אם מאבות ובשבת מלתם את האדם:

Cierto Moysen os dió la circuncision, no porque sea de Moysen, mas de los padres, y en Sabbado circuncidays al hombre.

23 אם תקח אדם את־המולה בשבת ולא מחללה תורת משה ולמה תחרו כי את־כל האדם רפאתי בשבת:

Si recibe el hombre la Circuncision en Sabbado, sinque la ley de Moysen sea quebrantada, enojayshos conmigo porque en Sabbado hize sano todo vn hombre?

24 אל־תשפטו למראה עיניכם כי אם משפט צדק תשפטו:

No juzgueys segun loque parece, mas juzgad justo juyzio.

25 ויאמרו אחדים מאנשי ירושלים הלא זה הוא אשר מבקשים אתם להרגו:

Dezia entonces vno de los de Ierusalem, No es este alque buscan para matarlo?

ζ.

19. Οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι;

Moyse ne vous a-il pas baillé la Loy: & toutesfois nul de vous ne met en effect la Loy: pourquoi taschez vous à me faire mourir.

20. Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ εἶπε, δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;

Les troupes respondirent, Tu as le diable, qui est-ce qui tasche à te faire mourir.

21. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἓν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε.

Iesus respondit, & leur dit, I'ai fait vne œuure, & vous tous en estes esmerueillés.

22. Διὰ τοῦτο μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν, οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ μωσέως ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων, καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον.

Tant y a que Moyse vous a baillé, la circoncision (non point qu'elle soit de Moise, mais des Peres) & vous circoncisez l'homme au Sabbat:

23. Εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ;

Si l'homme reçoit la circoncision au Sabbat, afin que la Loy de Moyse ne soit violee: estes-vous courouces contre moi pourceque i'ai gueri vn homme tout entier au Sabbat.

24. Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε.

Ne iugez point selon l'apparence, mais iugez d'vn droit iugement.

25. Ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν ἱεροσολυμιτῶν, οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι;

Adonc quelques vns de ceux de Ierusalem disoyent, N'est-ce pas: cestui-ci qu'ils cerchent à faire mourir.

19. Nonne

CAP. VII.

19. Nónne dedit Moyſes dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis interficere.

Did not Moſes giue you a Lawe/ and yet none of you keepeth the Lawe? Why goe ye about to kill me?

20. Reſpondit turba, & dixit, Dæmonium habes: quis te quærit interficere?

The people anſwered/ and ſayde/ Thou haſt a deuill: who goeth about to kill thee?

21. Reſpondit Ieſus, & dixit eis, Vnum opus feci: & omnes miramini.

Jeſus anſwered/and ſaid to them/ J haue done one worke/and ye all marueyle.

22. Propterea Moyſes dedit vobis circumciſionem: (non quia ex Moyſe eſt, ſed ex patribus,) & in ſabbatho circumciditis hominem.

Moſes therefore gaue vnto you circumciſion/(not becauſe it is of Moſes/ but of the fathers) and ye on the Sabbath day circumciſe a man.

23. Si circumciſionem accipit homo in ſabbatho, ut non ſolvatur lex Moyſi: mihi indignamini, quia totum hominem ſanum feci in ſabbatho?

If a man on the Sabbath receiue circumciſion/that the Lawe of Moſes ſhoulde not be broken/be ye angrie with me/ becauſe J haue made a man euery whit whole on the Sabbath day?

24. Nolite iudicare ſecundum faciem, ſed iuſtum iudicium iudicate.

Judge not according to the appearance/ but iudge righteous iudgement.

25. Dicebant ergo quidam ex Ieroſolymis. Nónne hic eſt quem quærunt interficere?

Then ſayd ſome of them of Jeruſalem/ Js not this he/ whom they go about to kill?

Das VII. Kapitel.

19. Hat euch nicht Moſes das Geſetz gegeben/ vnd niemand vnter euch thut das Geſetze? Warumb ſuchet jr mich zu tödten?

Haffuer icke Moſe giffuit eder Lowen/ oc ingen iblant eder gør Lowen? Hui søge i effter at ſla mig ihiel?

20. Das Volck antworttet/ vnd ſprach: Du haſt den Teuffel/ wer ſuchet dich zu tödten?

Folcket ſuarede/ oc ſagde/ Du haffuer Dieffuelen/ huo søger effter at ſla dig ihiel?

21. Jeſus antworttet/ vnd ſprach: Ein einiges werck hab ich gethan/ vnd jhr wundert euch alle.

Jheſus ſuarede oc ſagde/ ieg haffuer giort en eniſte gerning/ oc i vndre alle der paa.

22. Moſes hat euch darumb gegeben die Beſchneidung/ nicht daß ſie von Moſe kommet/ ſondern von den Vätern/ noch beſchneidet jhr den Menſchen am Sabbath.

Moſe gaff eder der faare Omſkerelſen/ icke at hun kommer aff Moſe/ men aff Fedrene/ Alligeuel omſkere i Menniſken om Sabbathen.

23. So ein Menſch die Beſchneidung annimpt am Sabbath/ auff daß nicht das Geſetze Moſe gebrochen werde/ Zürnet jhr denn über mich/ daß ich den gantzen Menſchen habe am Sabbath geſund gemacht?

Der ſom it Menniſke anammer Omſkerelſen om Sabbathen/ paa det Moſe Low ſkal icke brydis/ Ere i da vrede paa mig/ at ieg helbredede det gantſke Menniſke om Sabbathen?

24. Richtet nicht nach dem anſehen/ ſondern richtet ein recht Gerichte.

Dømmer icke effter anſeelſe/ men dømmer en ret dom.

25. Da ſprachen etliche von Jeruſalem: Jſt das nicht der/ den ſie ſuchten zu tödten?

Da ſagde nogle aff Jeruſalem/ Er det icke den/ ſom de søgte effter at ſla ihiel?

Kapitola VII.

19. Wſſak Moyžijš dal wám Zákon/ a žádný z wás nečinij Zákona. Proč mne hledáte zabiti?

Izali wam Moizeß nie dal zakonu/ á wzdy zaden z was nie czyni doſyć zakonowi? Przeczże tego ßukacie ábyſcie mie zámordowáli.

20. Odpowěděl Záſtup/ a řekl: Diabelſtwij máš/ kdož tebe hledá zabiti?

Odpowiedział lud y rzekł/ Maß dyabelſtwo/ y ktoż tego ßuka áby cie zamordował?

21. Odpowěděl Gežijš/ a řekl gjm: Geden ſkutek včinil gſem/ a wſſyckni ſe diwijte.

Ale Jezus dawßy odpowiedź rzekł: Jedenżem vczynek vczynił/ á wßyſcy ſie dziwuiecie.

22. Proto Moyžijš dal wám obřezowánij/ ne aby z Moyžijšſe bylo/ ale z Otcuow: a w Sobotu obřezugete člowěka.

A wßák wam Moizeß podał obrzezanie(nie iżby było od Moizeßá/ále iż było od oycow) y obrzezuiecie w Szábath człowieká.

23. Poněwadž Člowěk obřezowánij přigijmá w Sobotu/ aby nebyl ruſſen Zákon Moyžijſſuow: Na mne ſe pak hněwáte/ že gſem celého člowěka vzdrawil w Sobotu?

Jeſliż człowiek przyimuie obrzezá nie w Szábáth/ á nie łamie ſie zakon Moizeßow/ ná mie będziecież ſie gniewáć żem wßythkiego człowieká vzdrowił w Szábáth?

24. Neſuďte podlé zdánij/ ale ſprawedliwý Saud ſuďte.

Nie ſądźcieß według poſtáwy/ ále ſądźcie ſądem ſpráwiedliwym.

25. Tehdy někteřij z Geruzalemſkých prawili: Wſſak tento geſt kteréhož hledagij zabiti?

A ták rzekł niektory z Jerozolimczykow: Izali nie then ieſt/ ktorego Żydowie zámordowáć ßukáia?

ז

26 והא גליאית ממלל ומדם לא אמרין לה דלמא ידעו קשישין דהנו שרירָאית משיחא׃

Et ecco qui ch'ei parla liberamente, e non gli dicono cosa alcuna. I principali hauerebben forse conosciuto di certo che costui sia veramente Christo?

27 אלא להנא ידעינן מן אימכא הו משיחא דין אמתי דאתא לא אנש ידע מן אימכא הו׃

Ma noi sappiamo bene donde costui è: ma quando Christo verrà, niuno saprà donde sia.

28 וארים ישוע קלה כד מלף בהיכלא ואמר ולי ידעין אנתון ומן אימכא אנא ידעין אנתון ומן צבות נפשי לא אתית אלא שריר הו מן דשדרני הו דאנתון לא ידעין אנתון לה׃

IESV dunque gridaua nel tempio, insegnando e dicendo, E voi mi conoscete, e sapete donde io sono: e non son venuto da me stesso ma colui che m'ha mandato è verace, il qual voi non conoscete.

29 אנא דין ידע אנא לה (ואן אמר אנא דלא ידע אנא לה הוא אנא לי כדבא אכותכון אלא ידע אנא לה) דמן לותה אנא והו שדרני׃

Ma io lo conosco: (e se io dico di non l'hauer conosciuto, sarò vn mendace simile à voi, ma lo conosco:) percioch'io sono da lui, & egli m'ha mandato.

30 ובעו למאחדה ולא אנש ארמי עלוהי אידיא מטול דלא עד כיל אתת הות שעתה׃

Hor essi, cercauano di pigliarlo, ma niuno gli messe le mani addosso: percioche l'hora sua non era ancor venuta.

31 סגיאא דין מן כנשא הימנו בה ואמרין משיחא מא דאתא למא דיתיר מן הלין אתותא דעבד הנא עבד׃

E molti de la turba credettero in lui, e diceuano. Quando Christo sarà venuto, farà egli piu segni che costui non ha fatti?

ז

26 והנה בבטחון מדבר ואיש אחד לא אומר לו דבר אולי באמת ידעו הנשיאים כי זה הוא המשיח׃

Y heaqui, habla publicamente, y no le dizen nada: han poruentura entendido verdaderamente los principes, que este es el Christo?

27 אך את־הלז ידענו אימזה הוא והמשיח אם יבוא איש לא ידע אימזה יבוא׃

Mas este sabemos de donde es: y quando viniere el Christo, nadie sabra de donde sea.

28 ויצעק ישוע בהיכל מלמד ולאמר וגם אותי ידעים אתם מאין אני הוה ואני ממני לא באתי כי אם יש נאמן אשר שלחני אשר אתם אינכם ידעים אותו׃

Entonces clamaua Iesus en el templo ensennando, z diziendo, Y à mi me conoceys, y sabeys de donde soy: empero no he venido de mi mismo mas el que me embió es verdadero, alqual vosotros ignorays.

29 ואנכי ידעתיו (ואם אומר כי אינני יודע אותו אהיה כמוכם כזב כי אם ידעתיו) כי ממנו הוה אני והוא שלחני׃

Empero yo lo conozco: (y si dixere que no lo conozco, sere como vosotros, mentiroso, ma conozcolo,) porque de el soy, y el me embió.

30 ויבקשו לתפשנו ואיש לא שלח את־ידו בו כי־לא באה עתו׃

Entonces procurauan prenderlo: mas ninguno metió en el mano, porque aun no auia venido su hora.

31 ורבים מהעם האמינו בו ויאמרו כי המשיח אם יבוא היעשה אותות רבים מאשר הוא עשה׃

Y de la companna, muchos creyeron en el, y dezian. El Christo, quando viniere, harà mas sennales que las que este haze?

ζ.

26. Καὶ ἴδε παῤῥησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι· μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;

Et voici, il parle franchement, & si ne lui disent rien. les Gouuerneurs auroyent-ils biẽ cognu de fait que cestui-ci est verisablement le Christ?

27. Ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν.

Or nous sauons bien d'où est cestui-ci. mais quand le Christ viendra, nul ne saura d'où il est.

28. Ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγων, κἀμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

Iesus donc crioit au temple, enseignant, & disant, Et vous me cognoissez, & sauez d'où ie suis, & ie ne suis point venu de par moi mesme, mais celui qui m'a enuoyé, est veritable, lequel vous ne cognoissez point.

29. Ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτὸν, (καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτὸν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν, ψεύστης· ἀλλ' οἶδα αὐτὸν) ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι, κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν.

Mais moi, ie le cognoi: (& si ie di que ie ne le cognoi point, ie serai menteur, sẽblable à vous: mais ie le cognoi) car ie suis de par lui, & icelui m'a enuoyé.

30. Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα· ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

Adonc taschoyent-ils de l'empoigner: mais nul ne mit la main sur lui, d'autant que son heure n'estoit point encore venue.

31. Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μήτι πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν;

Et plusieurs d'entre les tropes creurent en lui, & disoyent, Quand le Christ sera venu, fera-il plus de signes que cestui-ci n'a fait?

CAP. VII.

26. Et ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognoverunt principes quia hic est Christus?

And behold, he speaketh openly, and they say nothing to him: do the rulers knowe in deed that this is the very Christ?

27. Sed hunc scimus unde sit: Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit.

Howbeit we know this man whence he is: but when the Christ commeth, no man shall knowe whence he is.

28. Clamabat ergo Iesus in templo docens, & dicens, Et me scitis, & unde sim scitis, & à meipso non veni, sed est verus qui misit me, quem vos nescitis.

Then cried Jesus in the Temple as he taught, saying, Ye both knowe me, and knowe whence I am: yet I am not come of my selfe, but he that sent me, is true, whom ye know not.

29. Ego scio eum: (Etsi dixero quia non scio eum: ero similis vobis, mendax) quia ab ipso sum, & ipse me misit.

But I know him, (and if I should say I know him not, I should be a liar like unto you) for I am of him, and he hath sent me.

30. Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo misit in illum manus, quia nõdum venerat hora eius.

Then they sought to take him, but no man laid handes on him, because his houre was not yet come.

31. De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant, Christus cùm venerit, nunquid plura signa faciet quàm quæ hic facit?

Nowe many of the people beleeued in him, and sayde, When the Christ cõmeth, will he do mo miracles then this man hath done?

Das VII. Capitel.

26. Vnd sihe zu/ er redet frey/ vnd sie sagen jhm nichts. Erkennen vnser Obersten nun gewiß/ daß er gewiß Christus sey?

Oc see til/ hand taler obenbare/ oc de sige inted til hannem. Kende vore Offuerste nu vist/ at hand er til visse Christus?

27. Doch wir wissen/ von wannen diser ist/ Wenn aber Chris us kommen wirdt/ so wirdt niemand wissen von wannen er ist.

Dog vide wi hueden denne er/ Men naar Christus kommer/ da skal ingen vide/ hueden hand er.

28. Da rieff Jesus im Tempel/ lehret vnd sprach: Ja jhr kennet mich/ vnd wisset von wannen ich bin/ Vnd von mir selbs bin ich nicht kommen/ sondern es ist ein Warhafftiger/ der mich gesandt hat/ welchen jhr nicht kennet.

Da røbte Jhesus i Tempelen/ lærde oc sagde/ Ja i kende mig/ oc vide hueden ieg er/ Oc aff mig selff er ieg icke kommen/ men der er en Sandru/ som mig vdsende/ huilcken i icke kende.

29. Jch kenne jhn aber: (Vnd so ich würde sagen/ ich kenne sein nicht/ so würde ich ein Lügner/ gleich wie jhr seyt/) denn ich bin von jhm/ vnd er hat mich gesandt.

Men ieg kender hannem/ (Oc som ieg sagde/ ieg kender hannem icke/ da bleff ieg en Løgnere/ lige som i ere/) thi ieg er aff hannem/ oc hand vdsende mig.

30. Da suchten sie jhn zu greiffen/ Aber niemand leget die hand an jhn/ denn seine stunde war noch nicht kommen.

Da søgte de effter at gribe hannem/ men ingen lagde haand paa hannem/ thi hans time vaar icke end kommen.

31. Aber vil vom Volck glaubten an jhn/ vnd sprachen: Wenn Christus kom̃en wirdt/ wirdt er auch mehr zeichen thun denn diser thut.

Men mange aff Folcket trode paa hannem/ oc sagde/ Naar som Christus kommer/ skal hand oc gøre flere Tegen/ end denne gør.

Kapitola VII.

26. Hle zgewně mluwj/ a nic gemu neřijkagij. Zdali gsau práwě poznali Knijžata/ že tento gest prawý Krystus?

Noto iáwnie mowi á nic mu nie rzeka? zali prawdziwie poznali Ksiazetá iz ten iest prawdziwie on Krystus?

27. Ale toho známe odkud gest: Krystus pak když přijgde/ žádný newij odkudby byl.

Lecz my wiemy skad then iest/ á gdyc przydzie Krysthus zaden nie wzwie skadby byl.

28. Tehdy Gežijš wolal vče w Chrámě/ řka: Y mne znáte/ y odkud gsem wijte: a sám gsem od sebe nepřissel/ ale gestiť prawdomluwný kterýž mne poslal/ gehož wy neznáte.

Wołał tedy Jezus w kościele vczac á mowiac: Y mnie znacie/ y skad iestem wiecie. A nie przyszedłciem sam od siebie/ ále iest prawdziwy kthory mie posłał/ ktorego wy nie znacie.

29. Ale yá znám gey/ (A dijmli že ho neznam/ budu podobný wám lhář.) neb gsem od něho/ a on mně poslal.

Leczci go ia znam/ (y leslibych rzekl że go nie znam bede rownym wám klamca/) bom od niego iest/ á on mie posłał.

30. Protož hledali ho gijti/ a žadný newztáhl ruky na něho/ nebo gestě nebyla přissla hodina geho.

Y szukali tego iákoby go poimáć/ ále zaden nie tárgnal sie nań reka/ bo byłá nie przyszłá godziná tego.

31. Z zástupu pak mnozý vwěřili w něho/ a prawili: Krystus když přijgde/ zdali diwůw wijce činiti bude nadty/ kteréž tento činij?

A wiele ich z ludu vwierzyli weń y mowili/ Gdy Krystus przyydzie/ á zaż wiecey cudow vczyni nád ty ktore ten vczynił?

ז

32 ושמעו פרישא לכנשא דממללין עלוהי הלין ו ושדרו הנון ורבי כהנא דחשא דיאחדונהי׃

I Farisei vdiron la turba mormorar queste cose di lui: onde essi Farisei con i principali Sacerdoti mandorono gli sbirri per pigliarlo.

33 ואמר ישוע קליל תוב זבנא עמכון אנא ואזל אנא לות מן דשדרני׃

IESV dunque disse loro, Io sono ancor con essoloi per vn poco di tempo, poi me ne vo à colui che mi ha mandato.

34 ותבעונני ולא תשכחונני ואיכא דאנא איתי לא משכחין אנתון למאתא׃

Voi mi cercarete, e non mi trouarete. è la doue io sarò, voi non potrete venire.

35 אמרין יהודיא בנפשהון לאיכא עתיד הנא למאזל דחנן לא משכחינן לה למא כי לאתרותא דעממא עתיד דיאזל ויאלף להנפא׃

Perilche i Giudei dissero fra loro, Doue debbe andar costui, che noi non lo trouaremo? Debbe egli andare verso quelli, che sono sparsi tra Greci, & insegnare a i Greci?

36 מנא הי הדא מלתא דאמר דתבעונני ולא תשכחונני ולאיכא דאנא איתי אנתון לא משכחין אנתון למאתא׃

Che parlare è questo ch'egli ha detto, Voi mi cercarete, e non mi trouarete, e la doue io sarò, voi non potete venire?

37 ביומא דין רבא דאיתוהי אחריא דעדעדא קאם הוא ישוע וקעא ואמר אן אנש צהא נאתא לותי וישתא׃

Ora nell'vltimo giorno e grande della festa, IESV si trouò la gridando, e dicendo, Se alcuno ha sete venga à me, e beua.

38 כל מן דהימן בי איכנא דאמרו כתבא נהרותא דמיא חיא נרדון מן כרסה׃

Chi crede in me, come dice la Scrittura, vsciranno fiumi d'acqua viua dal suo ventre.

ז

32 וכאשר שמעו המפרשים כי הגה העם עליו את־הדברים האלה וישלחו המפרשים ושרי הכוהנים את־המשרתים לתפשנו׃

Los Phariseos oyeron la companna que murmuraua de el estas cosas: y los principes de los Sacerdotes y los Phariseos embiaron seruidores que lo prendiessen.

33 ויאמר ישוע עוד עת מעט עמכם אנכי ואלך אל־אשר שלחני׃

Y Iesus les dixo, Aun vn poco de tiempo esta ré con vosotros, y yre al que me embió.

34 תבקשונני ולא תמצאו ובאשר אני הוה אתם לא תוכלו לבוא שמה׃

Buscármeheys, y no me hallareys: y donde yo estaré, vosotros no podreys venir.

35 ויאמרו היהודים איש אל־רעהו אנה זה עתיד ללכת כי אנחנו לא נמצאנו הלגלילת הגוים עתיד ללכת וללמד את־הגויים׃

Entonces los Iudios dixeron entresi Donde se ha de yr este, que no lo hallaremos? Hà se de yr à los esparzidos entre los Griegos, y à ensennar los Griegos?

36 מה זה הדבר אשר אמר תבקשונני ולא תמצאו ובאשר אני הוה אתם לא תוכלו לבוא שמה׃

Que dicho es este que dixo, Buscàrmeheys, y no me hallareys: y donde yo estaré, vosotros no podreys venir?

37 וביום אחרון הגדול בחג קם ישוע ויצעק לאמר הוי כל־צמא לכו אלי ושתו׃

Mas en el postrer dia grande de la Fiesta Iesus se ponia en pie, y clamaua, diziendo, Si alguno hà sed, venga à mi, y beua.

38 כל־אשר מאמין בי כאשר אמר הכתב נהרי מים חיים מבטנו יזולו׃

El que cree en mi, como dize la Escriptura, rios de agua biua correràn de su vientre.

ζ.

32. Ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπηρέτας, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν.

Les Phariſiens entendirent la troupe murmurãt ces choſes de lui: dont iceux Phariſiens auec les principaux Sacrificateurs enuoyerent des ſergeans pour l'empoigner.

33. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με.

Ieſus donc leur dit, Ie ſuis encores pour vn peu de temps auec vous, puis ie m'en vai vers celui qui m'a enuoyé.

34. Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.

Vous me cercherez, & ne me trouuerez-point, & là où ie ſerai, vous n'y pouuez venir.

35. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς Ἕλληνας;

Dont les Iuifs dirent entr'eux, Où doit aller ceſtui-ci, que nous ne le trouuerons point? doit-il aller vers ceux qui ſont eſpars entre les Grecs, & enſeigner les Grecs?

36. Τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπε, ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

Quel eſt ce propos qu'il a dit, Vous me cercherez, & ne me trouuerez point: & là où ie ſeray, vous n'y pouuez venir:

37. Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔκραξε, λέγων, ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω.

Or en la derniere & grande iournee de la feſte, Ieſus ſe trouua là, criant & diſant, Si quelcun a ſoif, qu'il viene à moi & boiue.

38. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος.

Qui croit en moi, ſuiuant ce que dit l'Eſcriture, il decoulera des fleuues d'eau viuante de ſon ventre.

CAP. VII.

32. Audierunt Phariſæi turbam murmurantem de illo hæc: & miſerunt principes & Phariſæi miniſtros ut apprehenderent eum.

The Phariſes heard that the people murmured theſe things of him / & the Phariſes and hie Prieſts ſent officers to take him.

33. Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum, & vado ad eum qui me miſit.

Then ſayd Jeſus vnto them / Yet am J a litle while with you / and then goe J vnto him that ſent me.

34. Quæretis me, & non invenietis : & ubi ego ſum vos non poteſtis vanire.

Ye ſhall ſeeke me/and ſhall not finde me/and were J am/can ye not come.

35. Dixerunt ergo Iudæi ad ſemetipſos, Quò hic iturus eſt, quia non inveniemus eum? nunquid in diſperſionem Gentium iturus eſt, & docturus Gentes?

Then ſaid the Jewes among themſelves/whither will he go/that we ſhall not finde him? Will he go vnto them that are diſperſed among the Grecians/ and teache the Grecians?

36 Quis eſt hic ſermo quē dixit, Quæretis me, & non invenietis : & ubi ſum ego, vos non poteſtis venire?

What ſaying is this that he ſayd/ Ye ſhall ſeeke me / and ſhall not finde me? and where J am / can ye not come?

37. In noviſſimo autem die magno feſtivitatis ſtabat Ieſus, & clamabat, dicens, Si quis ſitis, veniat ad me, & bibat.

Now in the laſt & great day of the feaſt / Jeſus ſtood and cryed / ſaying / If any man thirſt / let him come vnto me:and drinke.

38. Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ vivæ.

He that beleeueth in me / as ſayeth the Scripture / out of his bellie ſhall flow rivers of water of life.

Das VII. Capitel.

32. Vnd es kam für die Phariſeer/ daß das Volck ſolches von im mumelte. Da ſandten die Phariſeer vnd Hohenprieſter Knechte auß / daß ſie jhn griffen.

Och det kom faar Phariſeerne/ at Folcket mumlede ſaadant om hannem. Da ſende de Phariſeer oc de ypperſte Preſters Suenne vd / at de ſkulde gribe hannem.

33. Da ſprach Jeſus zu jhnen: Jch bin noch eine kleine zeit bey euch / vnd denn gehe ich hin zu dem der mich geſandt hat.

Da ſagde Jheſus til dem /Jeg er end nu en liden tid hoſſ eder / oc da gaar jeg bort til den/ ſom mig vdſende.

34. Jhr werdet mich ſuchen / vnnd nicht finden/ vnd da ich bin / könnet jr nicht hinkommen.

J ſkulle lede effter mig / oc icke finde mig/ oc der ſom jeg er / kunde i icke komme hen.

35. Da ſprachen die Jüden vntereinander : Wo will diſer hingehen/ daß wir jhn nicht finden ſollen ? Wil er vnder die Griechen gehen/ die hin vnd her zerſtreuet ligen/vnd die Griechen lehren?

Da ſagde Jøderne iblant huer andre/ huort vil denne gaa hen/ at wi ſkulle icke finde hanne? Vil hand gaa iblant Grekerne ſom ligge he roc der atſpriddc/oc lære Grekerne?

36. Was iſt das für eine rede / daß er ſaget: Jr werdet mich ſuchen / vnd nicht finden / vnd / Wo ich bin / da könnet jhr nicht hinkommen?

Huad er det for en Tale / at Hand ſiger / J ſkulle lede effter mig / oc finde mig icke / och huor ſom jeg er/ der kunde i icke komme hen?

37. Aber am letzten tage des Feſtes/ der am herrlichſten war / tratt Jeſus auff / rieff vnd ſprach: Wen da dürſtet / der komme zu mir vnd trincke.

Men den ſiſte Høytidelige dag / ſom vaar hederligſt/ da traadde Jheſus op robte oc ſagde / Huo ſom torſter / hand komme til mig / oc dricke.

38. Wer an mich glaubet / wie die Schrifft ſaget / von des Leibe werden ſtröme des lebendigen Waſſers flieſſen.

Huo ſom tror paa mig / ſom Scrifften ſiger / aff hans Liff ſkulle ſtromme flyde met leffuendis Vand.

Kapitola VII.

32. Slyſſewſſe Zákonjcy Záſtup rozmlauwágjcý o něm tyto wěcy : Y poſlali Knijžata Kněžſká a Zákonjcy Služebnijky/ aby gey yali.

Tedy ſlyſſac Faryzeuſſowie iž tho o nim lud poſpolicy ſſemral / poſlali cíž to Faryzeuſſowie y Kſiążętá kaplánſkie ſlużebniki áby go poimáli.

33. Tehdy řekl gim Gežijš: Geſſtě maličký čas gſem s wámi : a gdu ktomu kterýž mne poſlal.

A przetož rzekł im Jezus / Jeſſcze maluczko bede z wámi / á potym odeyde do tego ktory mie poſłał.

34. Hledati mne budete / a nenalezněte : a kdež gſem yá/ wy tam nemůžete přigjti.

Bedźiecie mie ſukáć á nie znaydźiecie / y gdźie ia bede tám wy przyydź nie możecie.

35. Protož řekli Židé k ſobě weſpolek/ Kde tento gijti má/ že nenalezneme ho? Zdali w rozptýlenij Pohanůw půgde/ a bude včiti Pohany.

A przeto Zydowie mowili miedzy ſoba / Rdokadże then ma iść iż my go nie znaydźiemy? Czyli poydźie do roſproſſonych miedzy Greki á bedźie vczyc pogány?

36. Která geſt tato řeč kteraúž promluwil : Hledati mne budete a nenagdete : a kde gſem yá/ wy nemuožete přigjti.

Coż toż ſłowá ktore mowi/ Szukác mie bedźiecie á nie znaydźiecie / y gdźie ia ieſtem / thám wy przyydź nie możecie?

37. W poſlednij pak den welikého Swátku/ ſtál Gežijš a wolal řka : Žižnijli kdo / podiž ke mně/ a napij ſe.

A ták w on oſtáteczny dźień wielki świetá / ſtánal Jezus y wołal mowiac / Jeſliż kto prágnie / niechże ku mnie przyydźie á pije.

38. Kdož wěřij we mne / yakož dij Pijſmo/ řeky z břicha geho poplynau wody žiwé.

Kto wierzy w mie / iáko powieda piſmo / rzeki wody żywey poplyna z żywota iego.

ז

39 הדא דין אמר על רוחא דעתידין הוו למקבלו אילין דמהימנין בה לא גיר עד כיל אתיהבת הות רוחא מטול דלא עד כיל אשתבח הוא ישוע׃

E questo disse egli de lo ſpirito che doueuano riceuer quelli che credeuano in lui: imperoche lo Spirito ſanto non era ancora ſtato dato: conciosia che IESV non era ancor glorificato.

39 וזאת אמר על הרוח אשר עתידים היו לקחת אותה המאמינים בו כי עדן לא נתנה רוח הקדש כי ישוע עדנה לא נאדר׃

Y eſto dixo, del Eſpiritu que auian de recebir losque creyeſſen en el. Porque aun no era el Eſpiritu Sancto, porque Ieſus aun no era glorificado.

ζ.

39. Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη.

(Or diſoit-il cela de l'Eſprit que deuoyent receuoir ceux qui croyoyent en lui: car le ſainct Eſprit n'eſtoit point encore donné, pource que Ieſus n'eſtoit point encore glorifié.)

40 סגיאא דין מן כנשא דשמעו מלוהי אמרין הוו הנו שריראית נביא׃

Molti dunque de la turba hauendo vdite queſte parole, diceuano, Coſtui è veramente il Profeta.

40 ורבים מן העם שומעים את הדבר אמרו זה הוא באמת הנביא׃

Entonces muchos de la compaña oyendo eſte dicho, dezian, Verdaderamente eſte es el Propheta.

40. Πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης.

Pluſieurs donc de la troupe ayans ouï ce propos, diſoyent, Ceſtui ci eſt veritablement le Prophete.

41 אחרנא אמרין הוו הנו משיחא אחרנא אמרין דלמא מן גלילא אתא משיחא׃

Altri diceuano, Queſto è Chriſto, Et altri diceuano, Ma Chriſto verrà egli di Galilea?

41 ואחרים אמרו זה הוא המשיח אחרים אמרו המן הגליל יבוא המשיח׃

Otros dezian, Eſte es el Chriſto algunos empero dezian, de Galilea ha de venir el Chriſto?

41. Ἄλλοι ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ὁ χριστός· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, Μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται;

Les autres diſoyent, Ceſtui-ci eſt le Chriſt. Et les autres diſoyent, Mais auſſi le Chriſt viendra-il de Galilee?

42 לא הוא כתבא אמר דמן זרעה דדויד ומן בית לחם קריתא דילה דדויד אתא משיחא׃

La Scrittura non dice ella che Chriſto verrà dal ſeme di Dauid, e dal caſtello di Betleem, doue habitaua Dauid?

42 הלא הכתב אמר כי ממזרע דויד ומבית לחם אפרתה אשר שם היה דויד יבוא המשיח׃

No dize la Eſcriptura, Que de la ſimiente de Dauid, y del aldea de Beth-lehem, de donde era Dauid, vendra el Chriſto?

42. Οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβίδ, καὶ ἀπὸ Βηθλεέμ, τῆς κώμης ὅπου ἦν Δαβίδ, ὁ χριστὸς ἔρχεται;

L'Eſcriture ne dit-elle pas que le Chriſt viendra de la ſemence de Dauid, & de la bourgade de Beth-lehem, où a eſté Dauid?

43 והות הות פלגותא מטולתה בכנשא׃

Nacque dunque diſſenſion ne la turba, per cagion di lui.

43 ותהי מצה ומריבה בעם עליו׃

Anſique auia diſſenſion en la compaña por el.

43. Σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν.

Il eut donc diſſenſion entre le peuple pour lui.

44 ואית הוו אנשין מנהון דצבין הוו דיאחדוניהי אלא לא אנש ארמי עלוהי אידיא׃

Et alcuni di loro il voleuan pigliare: ma niſſuno però gli meſſe le mani addoſſo.

44 ומקצתם אבו לתפשו אבל איש לא שלח בו את ידים׃

Y algunos de ellos lo querian prender, mas ninguno metió ſobre el manos.

44. Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν· ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας.

Et quelques vns d'entr'eux le vouloyent empoigner: mais nul ne mit les mains ſur lui.

45 ואתו דחשא הנון לות רבי כהנא ופרישא ואמרו להון כהנא למנא לא איתיתוניהי׃

Gli sbirri dunque ſe ne ritornarono a i principali Sacerdoti, & a i Fariſei: i quali diſſer loro, Perche non l'hauete voi menato?

45 ויבואו המשרתים אל שרי הכהנים ואל הפרושים ויאמרו להם האלה למה לא הולכתוהו׃

Y los ſeruidores vinieron à los Pontifices y à los Phariſeos, y ellos les dixeron, Porque no lo truxiſtes.

45. Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους· καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι, Διατί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν;

Ainſi les ſergeans s'en reuindrent aux principaux Sacrificateurs & aux Phariſiens, leſquels leur dirent, Pourquoi ne l'auez-vous amené?

CAP. VII.

Das VII. Capitel.

Kapitola VII.

39. (Hoc autem dixit de Spiritu quē accepturi erant credentes in eum, nondum enim erat Spiritus datus: quia Iesus nondum erat glorificatus.)

(This spake he of the Spirit which they that beleeued in him, should receyue: for the holy Ghost was not yet giuen, because that Jesus was not yet glorified.)

39. Das saget er aber von dem Geist/ welchen empfahen solten/ die an jhn glaubten. Denn der heilige Geist war noch nicht da/ denn Jesus war noch nicht verkläret.

Men det sagde hand om den Aand/ som de skulde anamme/ der trode paa hannem/ Thi den hellig Aand vaar der icke end/ thi Jhesus vaar icke end forklaret.

39. A to řekl o Duchu/ kterěhož měli přigjti wěřjcý w něho. Neb gesstě Duch Swatý nebyl dán/ proto/ že gesstě Gežjss nebyl oslawen.

(A to c mowił o duchu ktorego wziąc mieli wierzący weń/ abowiem iesscze nie był Duch święty/ bo Jezus iesscze niebył uwielbion.)

40. Ex illa ergo turba cum audissent hos sermones eius, dicebant, Hic est verè propheta.

So many of the people, when they heard this saying, sayde, Of a trueth this is the Prophet.

40. Vil nun vom Volck/ die dise rede höreten/ sprachen: Diser ist ein rechter Prophet.

Mange nu aff Folcket/ som hørde denne tale/ sagde/ Denne er en ret Prophete.

40. Tehdy mnozý z Zástupu když vslysseli tyto geho řeči/ prawili: Tentoť gest w prawdě Prorok.

Wiele ich tedy z onego zgromádzenia gdy vsłysseli ty słowa/ mowili/ Záprawdęć ten iest on Prorok.

41. Alii dicebant, Hic est Christus. Quidam autem dicebant, Nunquid à Galilæa venit Christus.

Other sayd, This is the Christ: and some said, But shall Christ come out of Galile?

41. Die andern sprachen: Er ist Christus. Etliche aber sprachen: Soll Christus auß Galilea komen?

De andre sagde/ hand er Christus. Oc nogle sagde/ skal Christus komme aff Galilea.

41. A gini prawili: Tentoť gest Krystus. Ale někteřij prawili Zdali od Galilee přijgde Krystus?

A drudzy zásię mowili/ Tenci iest Krystus on/ A drudzy powiedáli/ A zaž Krystus przyidzie od Galileiey?

42. Nónne scriptura dicit, quia ex semine David, & de Beth-léhem castello ubi erat David, venit Christus?

Saith not the Scripture that the Christ shall come of the seede of Dauid/ and out of the towne of Beth-lehem/ where Dauid was?

42. Spricht nicht die Schrifft/ von dem Samen David/ vnd auß dem Flecken Bethlehem/ da David war/ solle Christus kommen?

Siger icke Scrifften/ aff Dauids Sæd/ oc aff den By Bethlehem/ der som Dauid vaar/ skal Christus komme?

42. Wssak pijsmo dij/ že z Semene Dawidowa/ a z Bethlema Městečka kdež gest byl Dawid/ přigjti má Krystus.

Izaž pismo nie powieda/ Iż Krystus przyidzie z nasienia Dawidowego/ y z miástheczká Bethleem gdzie był Dáwid?

43. Dissensio itaque facta est in turba propter eum.

So was there dissension among the people for him.

43. Also ward eine zwitracht vnter dem Volck über jhm.

Saa bleff en tuedract iblant Folcket om hannem.

43. A tak ruoznice w Zástupu stala se pro něho.

Stáło się tedy rozerwánie o nim miedzy ludem.

44. Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum: sed nemo misit super eum manus.

And some of them would haue take him, but no man layd hands on him.

44. Es wolten aber etliche jn greiffen/ aber niemand leget die hand an jhn.

Oc der vilde nogle greber hannem/ Men der lagde ingen haand paa hannem.

44. Ale někteřij z nich chtěli ho gjti/ a wssak žádný newztahl ruky na něho.

Y chcieli niektorzy z nich poimác go/ ále się nań żaden nie targnał reká.

45. Venerunt ergo ministri ad pontifices & Pharisæos. Et dixerunt eis illi, Quare non adduxistis illum?

Then came the officers to the high Priests and Pharises, and they sayde vnto them, Why haue ye not brought him?

45. Die Knechte kamen zu den Hohenpriestern vnd Phariseern/ vnd sie sprachen zu jhnen: Warumb habt jr jhn nicht gebracht?

Suennene komme til de ypperste Prester oc Phariseerne/ oc de sagde til dem/ Hui ledde i hannem icke hid?

45. Tehdy přissli služebnijcy k Biskupům/ a Zakonijkům. Y řekli gim oni: Proč gstě ho nepřiwedli?

Zátym przyszli sludzy do nawyższych Kápłanow y do Fáryzeuszow/ ktorzy im rzekli/ Przecżżeście go nie przywiedli?

ז

46 אָמְרִין לְהוֹן דַחֲשִׁיבֵא לָא מִמְּתוּם הָכְנָא מַלֵּל בַּר נָשָׁא אֵיךְ דִּמְמַלֵּל הָנָא גַּבְרָא׃

Risposero gli sbirri, Giamai huomo non parlo cosi, come quest'huomo.

47 אָמְרִין לְהוֹן פְּרִישֵׁא לְמָא אַף אַנְתּוּן טְעֵיתוּן׃

La onde i Farisei risposero loro, sete forse voi ancora ingannati?

48 לְמָא אֱנָשׁ מִן רֵישָׁא וּמִן פְּרִישָׁא הֵימְנוּ בֵּהּ׃

Ha però alcun de principali, ò de Farisei creduto in lui?

49 אֶלָּא אִן עַמָּא הָנָא דְּלָא יָדַע נָמוֹסָא לִיטִין אִנּוּן׃

Ma questa turba che non sà ciò che sia la Legge, è maladetta.

50 אָמַר לְהוֹן נִיקָדִימוֹס חַד מִנְּהוֹן הַו דְּאֶתָא הֲוָא לְוָת יֵשׁוּע בְּלִלְיָא׃

Nicodemo (quello che era venuto à lui di notte, ilquale era vno de i loro) dice ad essi.

51 דַּלְמָא נָמוֹסַן דִּילַן מְחַיֵּב לְבַר־נָשָׁא אֶלָּא אִן יִשְׁמַע מִנֵּהּ לְוּקְדַם וְנִדַּע מָנָא עֲבַד׃

La nostra Legge giudica ella alcun huomo, senza hauerlo prima vdito e conosciuto che cosa egli habbia fatto?

52 עֲנוּ וְאָמְרִין לֵהּ לְמָא אַף אַנְתְּ מִן גְּלִילָא אַנְתְּ בְּצִי וַחֲזִי דִּנְבִיָּא מִן גְּלִילָא לָא קָאֵם׃

Essi risposero, e dißerli, Sei tu forse ancora Galileo? Esamina, e sappi che di Galilea non vsci mai alcun Profeta,

53 וְהַפְכוּ אֱנָשׁ אֱנָשׁ לְבַיְתֵהּ׃

Poi ciascuno sen'andò à casa sua.

ח

1 וְיֵשׁוּע אֱזַל לְטוּרָא דְּזֵיתָא׃

Ma Iesv sen'andò nel monte de gli Oliui.

ז

46 וַיַּעֲנוּ הַמְשָׁרְתִים בְּכָל עִתּוֹתֵינוּ אִישׁ לֹא דִבֶּר כָּזֶה הָאָדָם׃

Los seruidores respondieron, Nunca ansi ha hablado hombre, como este hombre habla.

47 וַיַּעֲנוּ לָהֶם הַמְפֹרָשִׁים הֲגַם אַתֶּם נִתְעֵיתֶם׃

Entonces los Phariseos les respondieron, Soys tambien vosotros engannados?

48 הֲגַם אִישׁ מִנְּשִׂיאִים אוֹ מִפְּרוּשִׁים הֶאֱמִין בּוֹ׃

Ha creydo en el alguno de los Principes, ó de los Phariseos?

49 כִּי אִם הֶהָמוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר לֹא יוֹדֵעַ אֶת הַתּוֹרָה הָאֲרוּרִים הֵמָּה׃

Si no este vulgo que no sabe la Ley: malditos son.

50 אוֹמֵר נִקְדֵּם אֲלֵיהֶם הַבָּא בַּלַּיְלָה אֵלָיו אֶחָד הוּא מֵהֶמָּה׃

Dizeles Nicodemo, el que vino à el de noche elqual era vno deelles,

51 הֲתִשְׁפֹּט תּוֹרָתֵנוּ אֶת הָאָדָם אִם לֹא תִשְׁמַע בְּטֶרֶם מִמֶּנּוּ וְתֵדַע מַה עָשָׂה׃

Nuestra ley juzga porventura à hombre: si primero no oyere deel, y entendiere loque ha hecho?

52 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ הֲגַם אַתָּה מִגָּלִיל הוּא חֲקֹר וּרְאֵה כִּי נָבִיא מִגָּלִיל לֹא קָם׃

Respondieron, y dixeronle, No eres tu tambien Galileo: escudrinna y vee, que de Galilea nunca se leuantò Propheta.

53 וַיָּשׁוּבוּ אִישׁ אֶל־בֵּיתוֹ׃

Y boluieronse cada vno à su casa.

ח

1 וְיֵשׁוּעַ הָלַךְ אֶל־הַר הַזֵּיתִים׃

Y Iesus se fué àl Monte de las Oliuas.

ζ.

46. Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται, οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος.

Les sergeans respondirent, Iamais homme ne parla comme fait cest homme.

47. Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι, μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε;

Parquoi les Pharisiens leur respondirent, N'auez-vous point esté seduits vous aussi?

48. Μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν, ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων;

Aucun des Gouuerneurs ou des Pharisiens a-il creu en lui?

49. Ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσι.

Mais ce populaire ici, qui ne sait que c'est de la Loy, est plus qu'execrable.

50. Λέγει Νικόδημος πρὸς αὐτοὺς, ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτὸν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν.

Nicodeme (celui qui estoit venu vers Iesus de nuict, & qui estoit vn d'entr'eux) leur dit.

51. Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον, καὶ γνῷ τί ποιεῖ;

Nostre Loy iuge-elle vn homme deuant que l'auoir ouï, & cognu ce qu'il a fait?

52. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; ἐρεύνησον, καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται.

Ils respondirent, & lui dirent, N'es-tu pas aussi de Galilee? enquier-toi, & sache que nul Prophete n'a esté suscité de Galilee.

53. Καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Et chacun s'en alla en sa maison.

ΚΕΦΑΛ. η.

Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Mais Iesus s'en alla en la montagne des Oliuiers.

CAP. VII.

46. Responderunt ministri, Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo.

The officers answered / Neuer man spake like this man.

47. Responderunt ergo eis Pharisæi, Nunquid & vos seducti estis?

Then answered them the Pharises / Are ye also deceyued?

48 Nunquid ex pri ncipibus aliquis credidit in eum, aut ex Pharisæis.

Doeth any of the rulers / or of the Pharises beleeue in him?

49. Sed turba hæc quæ non novit legem, maledicti sunt.

But this people / which knowe not the Lawe / are cursed.

50. Dixit Nicodemus ad eos, ille qui vênit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis.

Nicodemus sayde vnto them / (He that came to Jesus by night / and was one of them.)

51. Nunquid lex nostra iudicat hominem: nisi prius audierit ad ipso, & cognoverit quid faciat?

Doeth our Lawe iudge a man before it heare him / and know what he hath done?

52. Responderunt, & dixerunt ei, Nunquid & tu Galilæus es? Scrutare, & vide quia à Galilæa propheta non surgit.

Then answered and sayde vnto him / Art thou also of Galile? Search and looke: for out of Galile ariseth no Prophet.

53. Et reversi sunt unusquisque in domum suam,

And euerie man went vnto his owne house.

CAP. VIII.

IEsus autem perrexit in montem Oliveti.

And Jesus went vnto the mounte of Oliues.

Das VII. Capitel.

46. Die Knechte antwortten: Es hat nie kein Mensch also geredt / wie diser Mensch.

Suennene suarede / Der talede aldri noget Menniske / som dette Menniske.

47. Da antwortten jnen die Phariseer: Seyt jhr auch verführet?

Da suarede Phariseerne dem / Ere i oc forførde?

48. Glaubt auch irgend ein Oberster oder Phariseer an jhn?

Tror och nogen sted en aff de Ypperste eller Phariseere paa hannem?

49. Sondern das volck / das nichts vom Gesetz weiß / ist verflucht.

Men det Folck / som inted veed aff Lowen / er forbandet.

50. Spricht zu jhnen Nicodemus / der bey der nacht zu jhm kam / welcher einer vnter jhnen war:

Nicodemus sagde til dem / som kom til hannem om natten / huilcken der vaar en aff dem.

51. Richtet vnser Gesetz auch einen Menschen / ehe man jn verhöret / vnd erkenne was er thut?

Dømmer oc vor Low it Menniske / før end mand forhører hannem / huad hand gør?

52. Sie antwortten vnd sprachen zu jhm: Bist du auch ein Galileer? Forsche vnd sihe / Auß Galilea stehet kein Prophet auff.

De suarede oc sagde til hannem / Est du oc en Galileer? Randsage oc see / aff Galilea staar ingen Prophete op.

53. Vnnd ein jeglicher gieng also heim.

Oc huer gick saa hiem.

Das VIII. Capitel.

Jesus aber gieng an den Oelberg.

OC Jhesus gick til Olie bierget.

Kapitola VII.

46. Odpowěděli služebnjcy: Nikdý tak Cžlowěk nemluwil / yako tento Cžlowěk mluwij.

Odpowiedzieli sludzy / Nigdy tak žaden nie mowil tako ten człowiek.

47. Tehdy odpowěděli gim Zákonijcy: Zdali wy gste swedeni.

Lecz im odpowiedzieli Faryzeušowie / Zaliście tež y wy zwiedzieni?

48. Zdali gekdož Kniijžat vwěřil w něho aneb z Zákonijkůw?

Rzaž ktory z Kšiažat abo z Faryzeušow vwierzyl weň?

49. Krom Zástup tento kterýž nezná Zákona / zlořečenjě gsu.

Ale to pospolstwo ktore nie zna zakonu / iest przeklete.

50. Rzekl k nim Nykoděm / ten kterýž byl přissel k němu w nocy / genž byl geden z počtu gegich.

Tedy do nich rzekl Nykodem on ktory byl w nocy przyszedł do niego / a był ieden z nich.

51. Zdali Zakon náš saudij Cžlowěka / gedině lečt prwě vslyšij od něho / a pozná coby včinil?

Izali zakon nasz skázuie kogo iesliżby pierwey nie slyszal od niego a nie wyrozumial co czyni?

52. Odpowěděli / a řekli gemu? Zdali y ty Galilegský gsy? Ptay se na Pijsma / a wiz / žeť Prorok od Galilee nepowstane.

A oni mu odpowiedziawszy / rzekli / Zali y ty iesteś Galileyczyk? Dowieduyże się a obacz / żeć od Galileiey Prorok nie powstal.

53. Y nawrátili se gedenkaždý do domu swého.

A tak sie rozeszli každi domu swe°.

Kapitola VIII.

Gežijš pak odšsel na hůru Oliwetskau.

Zatym Jezus szedł ná gore.

ח

2 בצפרא דין הפך להיכלא וכלה כנשא אתין הוו לותה ויתב ומלף הוה להון׃

E sul far del giorno venne di nuouo nel tempio, e tutto il popolo sene venne à lui; & egli sedendo, insegnaua loro.

3 וספרא ופרישא איתיו לה אנתתא דאשתכחת בזניותא ואקימו יתה בינתהון׃

Hor li scribi e i Farisei li menarono vna donna che era stata soprapresa in adulterio. E mettendola la nel mezo.

4 ואמרין לותה רבי אנתתא להדא אשכחן דתגורי׃

Gli dicono, Maestro, questa donna è stata colta in sul istesso fatto che adulteraua.

5 באוריתא דין מושא פקד לן למרגמותה דאיך הלין ואנת מנא אמר אנת׃

Or Moise ne la Legge ci comandolo, che queste tali si lapidassero: tu dunque che ne dici?

6 הדא דין אמרו מנסין לה דנשכחון דיאכלון קרצוהי ואדיך ישוע לתחת וכתב בארעא ולא שקיל צבתא לאנש׃

Questo diceuano essi tentandolo, per hauer di che accusarlo. Ma IESV chinandosi giu scriueua col dito in terra.

7 כד דין תכבין הוו למשאלותה אקים ואמר להון דדלא חטהין הו בינתכון קדמיא ירמא כאבא עליה׃

E perseuerando essi di domandarlo, egli si drizzò, e disse loro, Chi di voi è senza peccato, gitti egli il primo la pietra contra essa.

8 ותוב אדיך לתחת וכתב בארעא׃

E di nuouo chinandosi giu scriueua in terra.

ח

2 ובבקר שב ובא אל־ההיכל וכל־העם בא אליו וישב למדם׃

Y por la mannana boluió al Templo. y todo el Pueblo vino à el: y sentado el enseñauaalos.

3 והסופרים והפרושים הוליכו אליו את־אשה הנתפשה בנאופים ויקימוה בתוכם׃

Entonces los Escribas y los Phariseos traen à el vna muger tomada en adulterio: y poniendola en medio.

4 לאמר אליו המלמד את־אשה הזאת מצאנו כי־נאוף נאפת׃

Dizenle, Maestro, esta muger hà sido tomada en el mismo hecho adulterando.

5 ובתורה משה צוה אותנו להסקל כאלה ואת מה תאמר עליה׃

Y en la Ley Moysen nos mandó apedrear á las tales: tu pues que dizes?

6 וזאת אמרו מנסים אותו אשר יוכלון לחיבנו ויקד ישוע למטה ויכתב באצבעו אל־הארץ לאיש לא מסכין׃

Mas esto dezian tentandolo, para poderlo accusar. empero Iesus abaxado haziabaxo escreuia en tierra con el dedo.

7 ובנצחם לשאול לו ויקם ויאמר אליהם אשר בלי חטאות בכם ישליך בראשונה את־אבנו עליה׃

Y como perseuarassen preguntandole, endereçóse, y dixoles, El que de vosotros es sin peccado, arronje contra ella la piedra el primero.

8 וישב ויקד למטה ויכתב אל־הארץ׃

Y boluiendose à abaxar hazia baxo, escreuia en tierra.

η'.

2. Ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς.

Et au poinct du iour derechef il vint au temple, & tout le peuple vint vers lui, & estant assis, il les enseignoit.

3. Ἄγουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν γυναῖκα (ἐπὶ) μοιχείᾳ κατειλημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ.

Adonc les Scribes & Pharisiens lui amenerent vne femme sur prinse en adultere: & l'ayans mise là au milieu.

4. Λέγουσιν αὐτῷ· διδάσκαλε, (ταύτην εὕρομεν) ἐπαυτοφώρῳ μοιχευομένην.

Lui disent, Maistre, ceste femme-ici a esté surprinse sur le fait mesme commettant adultere.

5. Ἐν δὲ τῷ νόμῳ Μωϋσῆς (ἡμῖν) ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέγεις;

Or en la Loy Moyse nous a commandé de lapider celles qui sont telles: toi donc qu'en dis-tu?

6. Τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτὸν, ἵνα ἔχωσι (κατηγορεῖν) αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας, τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν, μὴ προσποιούμενος.

Or disoyent-ils cela le tentans, afin qu'ils eussent dequoi l'accuser. Mais Iesus s'estant encline en bas, escriuoit du doigt en terre.

7. Ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτὸν, ἀνακύψας εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν, πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω.

Et comme ils continuoyent de l'interroguer, lui s'estant redresse, leur dit, Celui de vous qui est sans peche, iette le premier la pierre contr'elle.

8. Καὶ πάλιν κάτω κύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν.

Et derechef estant encliné, il escriuoit en terre.

CAP. VIII.

2. Et diluculo iterum venit in templum, & omnis populus venit ad eum, & sedens docebat eos.

And early in ẏ morning came againe into the Temple / & all the people came vnto him / and he sate downe / and taught them.

3. Adducunt autem Scribæ & Pharisæi mulierem in adulterio deprehensam: & statuerunt eam in medio.

Then the Scribes / & the Pharises brought vnto him a woman / taken in adulterie / and set her in the middes.

4. Et dixerunt ei, Magister, hæc mulier modo deprehẽsa est in adulterio.

And said vnto him / Master / this woman was taken in adulterie / in the verie act.

5 In lege autem Moyses mandavit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?

Now Moses in the Law cõmaunded vs / that such should be stoned: what sayest thou therefore?

6. Hoc autem dicebant tentantes eum: ut possent accusare eum. Iesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra.

And this they sayd to tempt him / that they might haue whereof to accuse him. But Jesus stouped downe / and with his finger wrote on the ground.

7. Cum ergo perseverarent interrogantes eum: erexit se, & dixit eis, Qui sine peccato est vestrûm, primus in illam lapidem mittat.

And while they continued asking him / he lift him selfe vp / and said vnto them / Let him that is among you without sinne / cast the first stone at her.

8. Et iterum se inclinans, scribebat in terra

And againe he stouped downe / and wrote on the ground.

Das VIII. Capitel.

2. Vnd frü morgens kam er wider inn den Tempel / vnd alles Volck kam zu jhm / vnd er satzte sich / vnd lehret sie.

Oc aarle om morgenen kom hand igen i Templen oc alt Folcket kom til hannem / oc hand sette sig / oc lærde dem.

3. Aber die Schrifftgelehrten vnd Phariseer brachten ein Weib zu jhm / im Ehebruch begriffen / vnd stelleten sie ins mittel dar.

Men de Schrifftkloge oc Phariseer / ledde en Quinde til hannem / som vaar greben i Hoer / oc sticke de hende der mit ind.

4. Vnd sprachen zu jhm: Meister / diß Weib ist begriffen auff frischer that im Ehebruch.

Oc sagde til hannem / Mestere / Denne Quinde er greben met ferske gerninger i Hoer.

5. Moses aber hat vns im Gesetz gebotten / solche zusteinigen. Was sagst du?

Oc Mose bød oss i Lowen / at stene saadanne. Huad siger du?

6. Das sprachen sie aber / jhn zuuer suchen / auff daß sie eine sache zu jm hetten. Aber Jesus bücket sich nider / vnd schreib mit dem finger auff die Erden.

Men de sagde det at forsøge hannem / paa det de kunde haffue sag met hannem. Men Jhesus buckede sig ned / oc screff met fingeren paa Jorden.

7. Als sie nun anhielten jhn zu fragen / richtet er sich auff / vnd sprach zu jhnen: Wer vnter euch ohn sünde ist / der werffe den ersten stein auff sie.

Der de bleffue nu varafftig at sporie hannem at / da reysde hand sig op oc sagde til dem / huo som aff eder er vden synd / hand kaste den første sten paa hende.

8. Vnd bücket sich wider nider / vnd schreib auff die Erden.

Oc hand buckede sig ned igen oc screff paa iorden.

Kapitola VIII.

2. Potom na vswijtě zase přissel do Chrámu / a weſſkeren Lid přissel k němu / a on sedě včil go.

Krániuczko potym był w Kościele / á lud wſzytek z ſzedł ſie do niego / y śiadſzy vczył ie.

3. Tehdy přiwedli Včitelé a Zákonijcy Zenu w cyzoložſtwu popadenau / a když poſtawili gi w proſtředku.

Przywiedli tedy do niego Doktorowie y Fáryzeuſzowie niewiáſtę ktora ná cudzołoſtwie záſtano / á poſtáwiwſzy ią w pośrzodku.

4. Řekli gemu: Miſtře / tato žena nynij geſt popadena w cyzoložſtwu.

Rzekli mu / Tę niewiáſtę záſtano ná ſámym vczynku cudzołożąc.

5. A w Zákoně Moyžijſs přikázal nám takowé kamenowati: Protož ty co prawijſs?

A w zakonie roſkazał nam Moiżeſz áby thakie kámionowáno: Coż tedy ty mowiſz k temu?

6 A to řekli pokauſſegijce ho / aby gey mohli obžalowati. A Gežijs ſkloniw ſe dolůw / prſtem pſal na zemi.

A tho mowili kuſząc go áby gi oſkárżyć mogli / lecz Jezus ſchyliwſzy ſię ku dołu / piſał pálcem ná ziemi.

7. A když ſe nepřeſtáwali otazowati ho / y zdwjhl ſe a řekl gim: Kdo geſt z wás bez hřijchu / prwnij na ni wrz kamenem.

Gdy go thedy nie przeſtawáli pytáć / podniozſzy ſię rzekł im / Kto z was nie ieſt winię grzechu / niechżeć ná nię pierwſzy rzući kámieniem.

8. A když opět ſchýlil ſe / pſal na zemi.

A záſię ſchyliwſzy ſię ku dołu piſał ná ziemi.

ח

9 וכד שמעין הוו וכד מ
מסהדא עליהון תארתהון
נפקו חד בתר חד שרין מן
קשישא עד מא לאחריא
ופש לה ישוע בלחודוהי
ואנתתא במצעתא אי
הי :

Essi dunque hauendo vdito queste, & essendo, ripresi da la conscientia, sen'vsciuano l'vn dappo l'altro, incominciando da i piu vecchij insin à gli vltimi e, così IESV fu lasciato sole, e la donna che staua la in mezo.

10 ואקים ישוע וכד
לאנש לא חזא אלהן אן
לאנתתא בלחודה ואמר
לותה איכהון קטרגניכי
הנון לא הנא אנש הו
דמחיב הוא לכי :

E IESV drizzandosi, e non vedendo alcuno, fuor che la donna, le disse, Donna, doue sono quei tuoi accusatori? niuno t'ha condannata?

11 ואמרא לא חד רבוני
ואמר לותה ואנא לא
אחיב לכי זלי ומן השא
תוב לא תחטין :

Ella disse, Niuno Signore. E IESV le disse, Ne io ancor ti condanno. Va, e non peccar piu.

12 תוב דין מלל עמהון
ישוע ואמר אנא אנא
נוהרה דעלמא מן דבתרי
אתא לא יהלך בחשוכא
אלא ישכח לה נוהרא
דחיא :

Hor IESV parlò dinnouo ad essi, dicendo, Io son la luce del mondo: chi seguita me, non caminarà ne le tenebre, anzi hauerà la luce de la vita.

13 אמרין לה פרישא
אנת על נפשך מסהד אנת
סהדותך לא הות שרירא :

Allor i Farisei li dissero, Tu rendi testimonianza di te stesso, la tua testimonianza è degna di fede.

ח

9 ובשמעם ובהוכיחם מדעם
יצאו חד אחר אחד מחלים
מזקנים עד־האחרונים וישאר
ישוע לבדו והאשה בתוך היא :

Oyendo pues ellos esto, (redarguidos de la consciencia) salianse vno à vno començando desde los más viejos (hasta los postreros,) y quedó solo Iesus y la muger que estaua en medio.

10 ויקם ישוע וכאשר אנוש לא
ראה כי אם את האשה לבדה
ויאמר אליה איה המחיביך
האלה האינם פה איש הגזר
עליך :

Yendere candose IESVS y no viendo à nadie mas de à la muger, dixole, Muger, donde estan losque te acusauan? ninguno te hà condenado?

11 ותאמר גם לא אחד אדני
ויאמר אליה ואני לא אגזר
עליך לכי ומעתה שמרי דרכיך
מחטוא עוד :

Y ella dixo, Sennor, ninguno. Entonces IESVS le dixo, Ni yo te condeno: ve te, y no peques mas.

12 ויוסף ישוע וידבר לאמר
אני הוה אור העולם כל־אשר
בא אחרי לא יהלך בחשך כי
אם יהיה לו אור החיים :

Y hablóles IESVS otra vez, diziendo, Yo soy luz del mundo. el que me sigue, no andara en tinieblas: mas aurà lumbre de vida.

13 ויאמרו אליו המפרשים את
מעיד על־נפשך עדותיך לא
אמת הנה :

Entonces los Phariseos le dixeron, Tu de ti mismo das testimonio tu testimonio no es verdadero.

η'.

9. Οἱ δὲ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι ἐξήρχοντο εἷς καθεῖς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἕως τῶν ἐσχάτων· καὶ κατελείφθη μόνος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὖσα.

Or quand ils eurent oui cela, estans redargues par leur conscience, ils sortirent vn à vn, commençans depuis les plus anciens iusques aux derniers: tellement que Iesus demeura seul; & la femme qui estoit là au milieu.

10. Ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, καὶ μηδένα θεασάμενος πλὴν τῆς γυναικὸς, εἶπεν αὐτῇ, γύναι, ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί σου; οὐδείς σε κατέκρινεν;

Adonc Iesus s'estant redresse, & ne voyant personne sinon la femme, lui dit Femme, où sont ceux la qui t'accusoyét? nul ne t'a-il condamnee?

11. Ἡ δὲ εἶπεν, οὐδείς, κύριε. εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω. πορεύου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἁμάρτανε.

Elle dit, Nul, Seigneur, Et Iesus dit, Ie ne te condamne point aussi: va, & ne peche plus.

12. Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε, λέγων, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ, οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

Iesus donc parla derechef à eux, disant, Ie suis la lumiere du mõde: qui me suit, ne cheminera point en tenebres, ains il aura la lumiere de vie.

13. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι· σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής.

Alors les Pharisiens lui dirent, Tu rẽs tesmoignage de toi-mesme, ton tesmoignage n'est point digne de foi.

CAP. VIII. — Das VIII. Capitel. — Kapitola VIII.

9. Audientes autem, unus poſt unum exibant, incipientes à ſenioribus:& remanſit ſolus Ieſus, & mulier in medio ſtans.

9. Da ſie aber das höreten / giengen ſie hinauß / einer nach dem andern / von den Elteſten an / vnd Jeſus ward gelaſſen alleine / vnd das Weibe im mittel ſtehend.

9. A oni vſlyſſawſſe to / geden po druhém wycházeli / počawſſe od Starſſých. Y zůſtal tu Gežijš ſám / a žena w proſtřed ſtogecy.

And when they heard it / being accuſed by theyr owne conſcience / they went out one by one / beginning at the eldeſt euen to the laſt: ſo Jeſus was left alone / and the woman ſtanding in the middes.

Der de hørde det / ginge de vd / den ene effter den anden / førſt de Eldſte / oc Jheſus bleff alene igen / oc Quinden bleff der ſtaaendis.

Co gdy vſłyſzeli / tedy bedac od własnego ſum nienia karáni / z oſobná ieden zá drugim wychodzili / począwſzy od ſtárſzych áž do oſtátecznych / iž tylko zoſtał ſám Jezus á niewiaſthá w pośrzodku ſtoiaca.

10. Erigens autem Ieſus, dixit ei, Mulier, ubi ſunt qui te accuſabant? nemo te condemnavit?

10. Jeſus aber richtet ſich auff / vnd da er niemand ſahe / denn das Weib / ſprach er zu jhr: Weib / wo ſind ſie / deine verkläger? Hat dich niemand verdambt?

10. A pozdwižhw ſe Gežijš řekl gij i Ženo / kde gſau ti kteřij na tebe žalowali? Žádnýli tebe neodſaudil?

When Jeſus had lift vp himſelfe againe / and ſawe no man / but the woman / he ſayd vnto her / Woman / were are thoſe thine accuſers? hath no man condemned thee?

Da reyſde Jheſus ſig op / och der hand ſaa ingen / vden Quinden / da ſagde hand til hende / Quinde / huor ere din Beklagere? Fordømde ingen dig?

A gdy ſie podnióſł Jezus / y nie widział žadnego oprocz niewiáſty / rzekł iey / Niewiáſto gdžież ſa oni co ná cie ſkárżyli? žaden że cie nie ſkazał.

11. Quæ dicit, Nemo, Domine. Dixit autem Ieſus, Nec ego te condemnabo. Vade, & iam amplius noli peccare.

11. Sie aber ſprach: HERR / niemand. Jeſus aber ſprach: So verdamme ich dich auch nicht. Gehe hin / vnd ſündige fort nicht mehr.

11. Kterážto řekla: Žádný PAne. Y řekl Gežijš: Aniž yá tebe odſuzugi: Gdyž a giž wijce nehřeſſ.

She ſaid / No man / Lord. And Jeſus ſaid / Neither do I condemne thee: go & ſinne no more.

Oc hun ſagde / HERRE / ingen. Da ſagde Jheſus / ſaa fordømmer ieg dig oc icke. Gack bort / oc ſynde lenger icke mere.

Tedy oná rzekłá / Žaden Pánie / A Jezus iey powiedział / Ani ia ciebie ſkázuie / Jdžże á wiecey nie grzeſz.

12. Iterum ergo locutus eſt eis Ieſus, dicens, Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.

12. Da redet Jeſus abermal zu jhnen / vnd ſprach: Ich bin das Liecht der Welt / wer mir nachfolget / der wirdt nicht wandeln im finſterniß / ſondern wirdt das Liecht des Lebens haben.

12. Tehdy Gežijš opět gim mluwil řka: Já gſem ſwětlo Swěta. Kdož mne naſleduge / nechodiť w temnoſtech / ale budeť mijti Swětlo žiwota.

Then ſpake Jeſus againe vnto them / ſaying / I am the light of the worlde: he that followed me / ſhall not walke in darkenes / but ſhall haue the light of life.

Da talede Jheſus atter til dem / oc ſagde / Jeg er Verdens Liuſ / huo ſom efferfølger mig / hand ſkal icke vandre i Mørcke / men hand ſkal haffue Liffſens Liuſ.

A ták potym Jezus powiedział im / mowiac / Jamci ieſt oná świátłość świátá / ktoc zá mna idžie / nie bedžie chodził w ciemnośćiách / ále bedžie mieć świátłość żywotá.

13. Dixerunt ergo ei Phariſæi, Tu de teipſo teſtimonium perhibes: teſtimonium tuum non eſt verum.

13. Da ſprachen die Phariſeer zu jhm: Du zeugeſt von dir ſelbs / dein zeugniß iſt nicht war.

13. Protož řekli gemu Zákonjcy: Ty ſam o ſobě ſwědectwij wydáwáš / ſwědectwij twé nenij prawé.

The Phariſes therefore ſayde vnto him / Thou beareſt record of thy ſelfe: thy record is not true.

Da ſagde Phariſeerne til hannem / Du vidner om dig ſelff / dit vidnisbyrd er icke ſant.

A przetož mu rzekli Faryzeuſzowie Ty ſam o ſobie świadczyſz / á świádectwo twe nie ieſt ſłuſzne.

ח

14 ענא ישוע ואמר להון אפן אנא מסהד אנא על נפשי שרירא היא סהדותי מטול דידע אנא מן אימכא אתית ולאיכא אזל אנא אנתון דין לא ידעין אנתון מן אימכא אתית ולא לאיכא אזל אנא:

IESV riſpoſe, e diſſe loro, Se bene io rendo teſtimonianza di me ſteſſo, la mia teſtimonianza è vera: percioche io ſo donde ſon venuto, e doue io vo: ma voi non ſapete donde io vengo, ne doue io vo.

ח

14 ויען ישוע ויאמר אליהם אם אני מעיד על־נפשי אמת היא עדותי כי ידעתי מאין באתי ולאין אלך ואתם לא ידעתם מאין בא אני ולאין הולך אנכי:

Reſpondió IESVS, y dixoles, Aunque yo doy teſtimonio de mi miſmo, mi teſtimonio es verdadero: porque ſé de donde he venido, y adonde voy: mas voſotros no ſabeys de donde vengo, y adonde voy.

η'.

14. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου· ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω.

Ieſus reſpondit, & leur dit, Encore que ie rende teſmoignage de moi-meſme, mon teſmoignage eſt digne de foy: car ie ſai d'où ie ſuis venu, & où ie vai, mais vous ne ſauez d'où ie vien, ni ou ie vai.

15 אנתון בפגראית דינין אנתון אנא לאנש לא דאן אנא:

Voi giudicate ſecondo la carne, io non giudico alcuno.

15 כי־אתם שופטים כדרך הבשר ואני אינני שופט את־כל־איש:

Voſotros ſegun la carne juzgays: mas yo no juzgo à nadie.

15 Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε· ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα.

Vous iugez ſelon la chair, moi ie ne iuge perſonne.

16 ואן דאן דיני שריר הו מטול דלא הוית בלחודי אלא אנא ואבי דשדרני:

Che ſe io ancora giudico, il mio giuditio è degno di fede: percioche io non ſon ſolo, ma io e il Padre che m'ha mandato.

16 ואם אשפוט אנכי או משפטי צדקה הוא כי אינני לבדי הוה כי אם אני ואבי אשר שלחני:

Y ſi yo juzgo mi juyzio es verdadero: porque no ſoy ſolo, mas Yo, y el que me embió, el Padre.

16. Καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν· ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγώ, καὶ ὁ πέμψας με πατήρ.

Que ſi meſme ie iuge, mon iugement eſt digne de foy: car ie ne ſuis point ſeul, mais il y a moi e le pere qui m'a enuoyé.

17 ובנמוסכון דין כתיב דסהדותא דתרין גברין שרירא הי:

Et ancor ne la voſtra Legge è ſcritto, che la teſtimonianza di due huomini è vera.

17 ואכן בתורתכם נכתב כי על־פי שנים עדים יקום דבר:

Y en veſtra Ley eſtà eſcripto, Que el teſtimonio de dos hombres es verdadero.

17. Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν.

Meſmes il eſt eſcrit en voſtre Loy, que le teſmoignage de deux hommes eſt digne de foy.

18 אנא אנא דסהד אנא על נפשי ואבי דשדרני סהד עלי:

Io ſon quello che rendo teſtimonianza di me medeſimo, e di me rende teſtimonianza il Padre che m'ha mandato.

18 אנכי הוא אשר מעיד על־נפשי והאב אשר שלחני גם הוא מעיד עלי:

Yo ſoy el que doy teſtimonio de mi miſmo y da teſtimonio de mi el que me embió, el Padre.

18. Ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ.

Ie ſuis celui qui ren teſmoignage de moi-meſme, & le Pere qui m'a enuoyé, rend teſmoignage de moi.

19 אמרין לה איכו אבוך ענא ישוע ואמר להון ולא לי ידעין אנתון ולא לאבי אלו לי ידעין הויתון אף לאבי ידעין הויתון:

Eſſi allora gli diſſero, Doue è tuo Padre? IESV riſpoſe, Voi non conoſcete ne me, ne mio Padre: ſe voi mi conoſceſte conoſcereſte ancor mio Padre.

19 ויאמרו אליו איו אביך ויען ישוע גם לא אותי ידעתם וגם לא את־אבי ואם תדעו אותי ואף את־אבי תדעון:

Y dezianle, Donde eſtá tu Padre? Reſpondià Ieſus, Ni a mi me conoceys, ni a mi Padre Si à mi me conocieſſedes, à mi padre tambien conoceriades.

19. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου. εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε ἄν.

Ils lui dirent donc, Où eſt ton Pere? Ieſus reſpondit, Vous ne cognoiſſez ni moi, ni mon Pere. Si vous me cognoiſſiez, vous cognoiſtriez auſsi mon Pere.

CAP. VIII. | Das VIII. Capitel. | Kapitola VIII.

14. Reſpondit Ieſus, & dixit eis, Etſi ego teſtimonium perhibeo de meipſo, verum eſt teſtimoniũ meum: quia ſcio unde veni, & quò vado: vos autem neſcitis unde venio, aut quò vado.

Jeſus anſwered / and ſayde vnto them / Though I beare recorde of I my ſelfe / yet my recorde is true: for I knowe whence I came and whither I go: but ye cannot tell whence I come / and whither I go.

14. Jeſus antworttet / vnd ſprach zu jhnen: So ich von mir ſelbſt zeugen würde / ſo iſt mein zeugnis war / denn ich weiß von wannen ich kommen bin / vnd wo ich hingehe. Jr aber wiſſet nicht von wannen ich komme / vnd wo ich hingehe.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / der ſom ieg vidner om mig ſelff / da er mit vidnisbyrde ſant. Thi ieg veed hueden ieg kom / oc huort ieg gaar hen / Men i vide icke / hueden ieg kommer / oc huort ieg gaar hen.

14. Odpowěděw Gežiſs řekl gim: Ačkoli yá ſwědectwij wydáwám ſám o ſobě / wſſak proto prawé geſt ſwědectwij mé: nebo wijm odkud gſem přiſſel aneb kde gdu: ale wy newijte odkud přicházým / aneb kde gdu.

Ale Jezus odpowiedział y rzekł im / Chociażbych ia też świadczył ſam o ſobie / wzdyć ieſt ſłuſzne świadectwo moie / gdyż wiem ſkądem przyſzedł y do kąd idę / lecż wy nie wiecie ſkądem przyſzedł y do kąd idę.

15. Vos ſecundum carnem iudicatis, ego non iudico quenquam.

Ye iudge after the fleſh: I iudge no man.

15. Jhr richtet nach dem fleiſch / ich richte niemands.

I dømme effter Kødet / Jeg dømmer ingen.

15. Wy podlé těla ſaudijte / yá neſaudijm nižádného:

Wy wedle ciáłá ſądzicie / ája nikogo nie ſądzę.

16. Et ſi iudico ego, iudicium meum verum eſt, quia ſolus non ſum, ſed ego & qui miſit me, Pater.

And if I alſo iudge / my iudgement is true: for I am not alone / but I and the Father / that ſent me.

16. So ich aber richte / ſo iſt mein Gerichte recht / Denn ich bin nicht alleine / ſondern ich vnd der Vater der mich geſandt hat.

Oc der ſom ieg dømmer / da er min domret / Thi ieg er icke alene / men Jeg oc Faderen ſom vdſende mig.

16. A bych pak y ſaudil yá / Saud můog geſtiť prawý: neb ſám negſem / ale yá a ten kterýž mne poſlal / Otec.

A choćżbych też ia ſądził / ſąd moy ieſtći prawdziwy / bo nie ieſtem ſam / ále ia y ktory mie poſłał Ociec.

17. Et in lege veſtra ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimonium verum eſt.

And it is alſo written in your Law / that the teſtimonie of two men is true.

17. Auch ſtehet in eurem Geſetze geſchrieben / daß zweyer Menſchen zeugniß war ſey.

Der ſtaar oc ſcreffuit i eders Low / At thu Menniſkis vidnisbyrd er ſant.

17. A w Zákoně waſſem pſáno geſt: Že dwau Člowěkuow ſwědectwij prawé geſt.

Y napiſano ieſt w zakonie wáſzym / Iż dwoyga ludzi świadectwo ſłuſzne ieſt.

18. Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo: & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me, Pater.

I am one that beare witnes of my ſelfe / and the Father that ſent me / beareth witnes of me.

18. Jch bins der ich von mir ſelbs zeuge / vnd der Vater der mich geſandt hat / zeuget auch von mir.

Jeg er den ſom vidner om mig ſelff / oc Faderen ſom vdſende mig / vidner oc om mig.

18. Jak gſem ten kterýž ſwědectwij wydáwám ſám o ſobě: a ſwědectwij wydáwá o mně / ten kterýž mne poſlal / Otec.

Ja ieſtem ten ktory ſam o ſobie świádczę / y świádczy o mnie ten ktory mie poſłał Ociec.

19. Dicebant ergo ei, Vbi eſt Pater tuus? Reſpondit Ieſus, Neque me ſcitis, neque Patrem meum, ſi me ſciretis: forſitan & Patrem meum ſciretis.

Then ſaide they vnto him / Where is thy Father? Jeſus anſwered / Ye neither know me / nor my Father. If ye had knowne mee / ye ſhould haue knowne my Father alſo.

19. Da ſprachen ſie zu jhm: Wo iſt dein Vater? Jeſus antworttet: Jhr kennet weder mich noch meinen Vater. Wenn jhr mich kennetet / ſo kennetet jhr auch meinen Vater.

Da ſagde de til hannem / huor er din Fader? Jheſus ſuarede / I kende hvercken mig oc ey min Fader. Der ſom i kende mig / da kende i oc min Fader.

19. Protož řekli gemu: Kde geſt Otec twůog? Odpowěděl Gežiſs: Aniž mne znáte / ani Otce mého. Kdybyſſte mne znali / y Otce mého znalibyſſte.

Tedy mu mowili / Gdźież wżdy ieſt ten twoy Ociec? A odpowiedział Jezus / Ani mnie znacie / ani Oycá mego / byśćie mie ználi / y Oycá byśćie mego ználi.

ח

20 הלין מלא מלל בבית גזא כד מלף בהיכלא ולא אנש אחדה לא גיר עד כיל אתת הות שעתה:

Queste parole disse IESV ne la Tesoreria, insegnando nel tempio: e niuno il prese, percioche nō era ancor venuta l'hora sua.

21 אמר להון תוב ישוע אנא אזל אנא ותבעונני ותמותון בחטהיכון ואיכא דאנא אזל אנא אנתון לא משכחין אנתון למאתא:

E di nuouo IESV disse loro, Io me ne vo, e voi mi cercarete, e morrete nel vostro peccato: doue io vo, voi non potete venire.

22 אמרין יהודיא למא כי נפשה קטל דאמר דאיכא דאנא אזל אנא אנתון לא משכחין אנתון למאתא:

I Giudei dunque diceuano, Occiderà egli se stesso, percioch'ei dice, La doue vo io, voi non potete venire?

23 ואמר להון אנתון מן דלתחת אנתון ואנא מן דלעל אנא אנתון מן הנא אנתון עלמא אנא לא הוית מן הנא עלמא:

Et egli disse loro, Voi sete da le parti di sotto, & io son da quelle di sopra: voi sete di questo mondo, io non son gia di questo mondo.

24 אמרת לכון דתמותון בחטהיכון אין לא גיר תהימנון דאנא אנא תמותון בחטהיכון:

Però v'ho detto che voi morrete ne vostri peccati. Percioche se voi non crederete che io sono, morrete ne vostri peccati.

25 אמרין יהודיא אנת מן אנת אמר להון ישוע אפן דשרית דאמלל עמכון:

Allora essi gli dissero, Chi sei tu? E IESV disse loro, Quello che da principio ancor v'ho detto.

26 סגיא אית לי עליכון למאמר ולמדן אלא מן דשדרני שריר הו ואנא אילין דשמעת מנה הלין הו ממלל אנא בעלמא:

Io ho da parlare e giudicar di voi molte cose: ma colui che m'ha mandato è verace: & io, le cose che ho vdite da lui, quelle parlo nel mondo.

ח

20 ואת־הדברים האלה דבר ישוע בבית גנו מלמד בהיכל ואיש לא תפשו כי עוד לא באה עתו:

Estas palabras hablo Iesus enel lugar de las lymosnas enseñando enel templo: y nadie lo prendió, porque aun no auia venido su hora.

21 וישב ויאמר להם ישוע אני הולך ויבקשנני ובחטאתכם תמותון ואנה אני הלך אתם לא תוכלו לבוא שמה:

Y dixoles otra vez Iesus. Yo voy, y buscarmeheys, mas en vuestro peccado morireys: adonde yo voy, vosotros no podeys venir.

22 ויאמרו היהודים היהרג את נפשו כי־אומר הוא אנה אני הלך אתם לא תוכלו לבוא שמה:

Dezian entonces los Iudios, Hase de matar à si mismo, que dize, Adonde yo voy, vosotros no podeys venir?

23 ויאמר להם אתם מלמטה ואני מלמעלה אתם מעולם הזה ואני אינני מעולם הזה:

Y deziales, Vosotros soys de abaxo, yo soy de arriba: vosotros soys deeste mundo, yo no soy de este mundo.

24 לכן אמרתי לכם כי תמותון בחטאתיכם כי אם לא תאמינו כי אני הוא תמותון בחטאתיכם:

Por essohos dixe, que moririades en vuestros peccados, porque si no creyerdes que yo soy, en vuestros peccados moríreys.

25 ויאמרו אליו אתה מי הוה ויאמר להם ישוע אני ראשון המדבר אליכם:

Y dezianle, Tu quien eres? Entonces Iesus les dixo, El que al principio tambien os he dicho.

26 רבות היו לי לדבר ולשפוט עליכם כי אם אשר שלחני נאמן הוא ואשר שמעתי ממנו אלה מדבר אני אל־העולם:

Muchas cosas tengo que dezir, y juzgar de vosotros: mas el que me embió, es verdadero: y yo, lo que he oydo deel, esto hablo en el mundo.

η'.

20. Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν. ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

Ces paroles dit Iesus en la thresorerie, enseignant au temple: & nul ne l'empoigna, pourtant que son heure n'estoit point encore venue.

21. Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.

Et Iesus leur dit derechef, Ie m'en vai, & vous me chercherez, & mourrez en vostre peché: là où ie vai, vous ne pouuez venir.

22. Ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

Les Iuifs donc disoyent, Se tuera il soi-mesme? d'autant qu'il dit, Là où ie vai, vous ne pouuez venir.

23. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστὲ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστὲ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

Adonc il leur dit, Vous estes d'embas, ie suis d'enhaut: vous estes de ce monde, moi ie ne suis point de ce monde.

24. Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.

Pourtant vous ai-ie dit, que vous mourrez en vos pechés: car si vous ne croyez que ce suis-ie, vous mourrez en vos pechés.

25. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, σὺ τίς εἶ; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν.

Adonc ils lui dirent, Toi qui es-tu? Et Iesus leur dit, Ce que ie vous di des le commencement.

26. Πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν, ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι. κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον.

I'ai beaucoup de choses a parler & iuger de vous: mais celui qui m'a enuoye, est veritable: & les choses que i'ai ouïes de lui, ie les di au monde.

CAP. VIII.

20. Hæc verba locutus est Iesus in gazophylacio, docẽs in templo: & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.

These wordes spake Jesus in the treasurie, as he taught in the Temple, and no man layd handes on him: for his houre was not yet come.

21. Dixit ergo iterum eis Iesus. Ego vado; & quæretis me, & in peccato vestro moriemini. Quò ego vado, vos non potestis venire.

Then said Jesus againe unto them, I go my way, and ye shall seeke me, and shall die in your sinnes. Whiter I go, can ye not come.

22. Dicebant ergo Iudæi, Nunquid interficiet semetipsum, quia dicit, Quo ego vado, vos nõ potestis venire?

Then said the Jewes, Wil he kil him selfe because he sayth, Whither I go, can ye not come

23. Et dicebat eis, Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis: ego non sum de hoc mundo.

And he sayd unto them, Ye are from beneath: I am from aboue: ye are of this world: I am not of this world.

24. Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis vestris, si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.

I sayd therefore unto you, That ye shall die in your sinnes: for except ye beleeue, that I am he, ye shall die in your sinnes.

25. Dicebant ergo ei, Tu quis es? Dixit eis Iesus, Principium qui & loquor vobis.

Then sayd they unto him, Who art thou? And Jesus said unto them, Euen the same thing that I sayde unto you from the beginning.

26. Multa habeo de vobis loqui & iudicare, sed qui me misit, verax est: & ego quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo.

I haue many thinges to say, and to iudge of you: but he that sent me, is true, and the thinges that I haue heard of him, those speake I to the worlde.

Das VIII. Capitel.

20. Dise wort redet Jesus an dem Gotteskasten / da er lehret im Tempel. Vnd niemand greiff jn / denn seine stunde war noch nicht kommen.

Disse ord talede Jhesus hoss Guds kiste / der hand lærde i Tempelen. Oc ingen greb hannem / Thi hans stund vaar icke end kommen.

21. Da sprach abermal Jesus zu jhnen: Ich gehe hinweg / vnd jr werdet mich suchen / vnd inn euer sünde sterben. Wo ich hingehe da könnet jhr nicht hin kommen.

Da sagde Jhesus atter til dem / Jeg gaar bort oc i skulle lede effter mig / oc dø i eders synder. Der som ieg gaar hen / did kunde i icke komme.

22. Da sprachen die Jüden / wil er sich denn selbs tödten / daß er spricht: Wo hin ich gehe / da könnet jhr nicht hinkommen?

Da sagde Joderne / Vil hand da sla selffsige ihiel / at hand siger / Der som ieg gaar hen / did kunde i icke komme?

23. Vnd er sprach zu jhnen: Jhr seyt von vnten her / Ich bin von oben herab. Jhr seyt von diser Welt / ich bin nicht von diser Welt.

Oc hand sagde til dem I ere neden aff / Jeg er offuen aff. I ere aff denne Verden / Jeg er icke aff denne Verden.

24. So habe ich euch gesagt / daß jhr sterben werdet in euren sünden / denn so jr nicht glaubet / daß ichs sey / so werdet jhr sterben in euren sünden.

Saa haffuer ieg sagd til eder / at i skulle / dø i eders synder / Thi der som i icke tro / at det er Jeg / Da skulle i dø i eders synder.

25. Da sprachen sie zu jhm: Wer bist du denn? Vnd Jesus sprach zu jhnen: Erstlich der / der ich mit euch rede.

Da sagde de til hannem / huo est du da? Oc Jhesus sagde til dem / Først den / ieg som taler met eder.

26. Ich habe vil von euch zu reden / vnd zu richten / aber der mich gesandt hat / ist warhafftig / vnnd was ich von jm gehört habe / das rede ich vor der Welt.

Jeg haffuer meget at tale oc at dømme om eder / Men den som mig vdsende / er sandru / oc huad som ieg haffuer hørt aff hannem / det taler ieg faar verden.

Kapitola VIII.

20. Tato slowa mluwil Gežijš v pokladnice vč w Chrámě / a žádný ho neyal / neb geště byla nepřissla hodina geho.

Tyć słowá mowił Jezus w skárbnicy / vczac w Kośćiele / á žaden go nie poimał / bo ieszcze nie przyszła byłá godźiná iego.

21. Tehdy řekl gim opět Gežijš: Já gdu / a hledati budete mně / a w hřjchu wassem zemřete. Kde yá gdu / wy nemůžete přigjti.

Powiedźiał im po wtore Jezus / Iać idę y bedźiećie mie szukać / á w grzechu wászym pomrzećie / Ą gdźie ia idę / wy przyidź nie możećie.

22. Protož prawili židé: Zdali se sám zabige? že prawij: Kde yá gdu / wy nemůžete přigjti.

Mowili thedy Zydowie / Aboć sie sam zabiie / że mowi / Gdźie ia idę wy przyidź nie możećie.

23. Y řekl gim: Wy z důlu gste yá s hůry gsem. Wy gste z tohoto Swěta / yá negsem z toho to Swěta.

Tedy rzekł do nich / Wy iesteśćie z niskośći / á iam iest z wysoka / wy z tego świátá iesteśćie / á iamći nie iest z świátá tego.

24. Protož řekl gsem wám / že zemřete w hřijssých wassijch. Neb nebudeteli wěřjti že yá gsem / zemřete w hřjchu wassem.

Powiedźiałćiem wam tedy iż pomrzećie w grzechoch waszych: Bo iesliż nie v wierzyćie żećiem ia on iest / pomrzećie w grzechoch wászych.

25. Protož řekli gemu: Ty kdo gsy? Rzekl gim Gežijš: Počátek / kterýž y mluwijm wám.

Zátym że mu oni rzekli / Ty coś iest zacz: A Jezus im powiedźiał / To co wam y zprzodku powiedám.

26. Mnohé wěcy mám o wás mluwiti a saudití / ale ten kterýž mne poslal / prawdomluwný gest: a yá které wěcy slyssal sem od něho / tyé mluwijm na Swětě.

Mánci o was wiele mowić y sadźić / lecz ten ktory mie posłał iestci prawdźiwy / á ia to com od niego słyszał / powiedam ná świećie.

ח

27 וְלָא יַדַעו דְעַל אַבָּא אָמַר לְהוֹן׃

Essi non intesero ch'egli diceua loro del Padre.

28 אָמַר לְהוֹן תּוּב יֵשׁוּעַ אֶמָתַי דְּתְרִימוּנָהִי לְבְרֵה דְּאְנָשָׁא הָיְדֵין תֵּדְעוּן דְּאֶנָא אֶנָא וּמֶדֶם מֶן צְבוּת נַפְשִׁי לָא עָבֵד אֶנָא אֶלָא אַיכַנָא דְאַלְפַנִי אָבִי הָכַנָּת הוּ מְמַלֵּל אֶנָא׃

Peril che IESV disse loro, Quando voi hauerete inalzato il Figliuol de l'huomo, allor conoscerete che io sono, & che io non fo niente da me stesso: anzi che io parlo queste cose, come mio Padre m'ha insegnato.

29 וּמַן דְּשַׁדְּרַנִי עַמִּי אִיתַוְהִי וְלָא שַׁבְקַנִי בַלְחוּדַי אָבִי מְטוּל דְּאֶנָא מֶדֶם דְּשָׁפַר לֵה עָבֵד אֶנָא בְּכֻל זְבַן׃

Imperoche colui che m'ha mandato è con meco: Il Padre non m'ha lasciato solo, percioche io fo sempre le cose che gli piacciono.

30 וְכַד הָלֵין מְמַלֵּל הֲוָא סַגִּיאֵא הַיְמְנוּ בֵּה׃

Mentre ch'egli parlaua queste cose molti credettero in lui.

31 וַאמַר יֵשׁוּעַ לְהָנוּן יְהוּדָיֵא דְּהַיְמְנוּ בֵּה אֶן אַנְתּוּן תְּכַתְּרוּן בְּמֶלְּתִי שַׁרִירָאִית תַּלְמִידַי אַנְתּוּן׃

Diceua dunque IESV ai Giudei che gli haueuan creduto, Se voi starete saldi ne la mia parola voi sarete veramente miei discepoli.

32 וְתֵדְעוּן שְׁרָרָא וְהוּ שְׁרָרָא יַצַרְדִכוּן׃

E conoscerete la Verità, e la Verità vi farà liberi.

33 אָמְרִין לֵה זַרְעֵה חְנַן דְּאַבְרָהָם וּמֶן מֶתוּם עַבְדוּתָא לְאְנָשׁ לָא פְּלִיחְנַן לוֹ אַיכַנָא אָמַר אַנְתְּ דְּתֶהְווּן בְּנַי חָארֵא׃

Essi gli risposero, Noi siamo seme d'Abraam, ne giamai seruimmo à persona: come dunque dici tu: Voi sarete fatti liberi:

ח

27 וְלֹא יָדְעוּ כִּי עַל־הָאָב דִּבֵּר אֲלֵיהֶם׃

Mas no entendieron que el les hablaua del Padre.

28 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אִם תָּרִימוּ אֶת־בֶּן־הָאָדָם אָז תֵּדְעוּ כִּי אֲנִי הוּא וּמִמֶּנִּי מְאוּמָה לֹא עוֹשֶׂה אֲנִי כִּי אִם כַּאֲשֶׁר לִמְּדַנִי אָבִי אֵלֶּה מְדַבֵּר אָנֹכִי׃

Dixoles pues Iesus, Quando leuantareys ál hijo del hombre, entonces entendereys que yo soy, y que nada hago de mi mismo: mas como el Padre me ensenno, esto hablo.

29 וַאֲשֶׁר שְׁלָחַנִי עִמִּי הוּא לֹא עֲזָבַנִי לְבַדִּי אָבִי כִּי אֲנִי אֶת־רְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בְּכָל־עֵת׃

Porque el que me embió, conmigo está. no me ha dexado solo el padre: porque yo, lo que á el agrada, hago siempre.

30 וּבְדַבְּרוֹ אֶת־הָאֵלֶּה רַבִּים הֶאֱמִינוּ בוֹ׃

Hablando el estas cosas, muchos creyeron en el.

31 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֶל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר הֶאֱמִינוּ בוֹ אִם תַּעַמְדוּ בִּדְבָרַי בֶּאֱמֶת תַּלְמִידַי הֱיִיתֶם אַתֶּם׃

Y dezia Iesus à los Iudios que le auian creydo, Si vosotros permanecierdes en mi palabra, sereys verdaderamente mis Discipulos:

32 וְתֵדְעוּ אֶת הָאֱמֶת וְהָאֱמֶת תַּפְרִיעַ אֶתְכֶם׃

Y conocereys la verdad, y la Verdad os libertarà.

33 וַיַּעֲנוּ לוֹ זֶרַע אַבְרָהָם אֲנַחְנוּ וּלְאִישׁ לֹא עָבַדְנוּ בְּכָל עֵת וְאֵיכָכָה תֹּאמַר כִּי תִּפָּרְעוּ׃

Y respondieronle, Simiente de Abraham somos, y jamas seruimos à nadie; como dizes tu, Sereys libres.

η'.

27. Οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν.

Ils ne cognurent point qu'il leur parloit du Pere.

28. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ.

Parquoi Iesus leur dit, Quand vous aures esleué le Fils de l'homme, vous cognoistrez, lors que ce suis ie, & que ie ne fai rien de par moi-mesme mais, que ie di ces choses ainsi que mon Pere m'a enseigné?

29. Καὶ ὁ πέμψας με, μετ' ἐμοῦ ἐστιν· οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ· ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.

Car celui qui m'a enuoyé est auec moi: le Pere ne m'a point laissé seul, pourtant que ie fai toutiours les choses qui lui plaisent.

30. Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Comme il disoit ces choses, plusieurs creurent en lui.

31. Ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους, ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ.

Adonc disoit Iesus aux Iuifs qui auoyent creu en lui, Si vous persistez en ma parole, vous serez vrayement mes disciples,

32 Καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.

Et cognoistrez la verité, & la verité vous affranchira.

33. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς σὺ λέγεις, ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε;

Ils lui respondirent, Nous sommes la posterité d'Abraham, & si iamais ne ser uismes à personne: coment donc dis tu, vous serez affranchis?

CAP. VIII.

27. Et non cognoverunt quia patrem eis dicebat Deũ.

They vnderſtoode not that hee ſpake to them of the Father.

28. Dixit ergo eis Ieſus, Cùm exaltaveritis filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, & à meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me Pater, hæc loquor.

Then ſayde Jeſus vnto them/ When yee haue lift vp the Sonne of man/ then ſhall ye know that I am he/ and that I do nothing of my ſelfe/ but as my Father hath taught me/ ſo I ſpeake theſe thinges.

29. Et qui me miſit, mecũ eſt, & non reliquit me ſolum, quia ego quæ placita ſunt ei, facio ſemper.

For he that ſent me/ is with me: the Father hath not left me alone/ becauſe I do alwayes thoſe things/ that pleaſe him.

30. Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.

As he ſpake theſe thinges/ many beleeued in him.

31. Dicebat ergo Ieſus ad eos qui crediderunt ei Iudæos, Si vos manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis.

Then ſaid Jeſus to the Jewes which beleeued in him/ If ye continue in my worde/ ye are verely mi diſciples.

32. Et cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.

And ſhall know the trueth/ and the trueth ſhall make you free.

33. Reſponderunt ei, Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſervivimus unquam, quomodo tu dicis, Liberi eritis?

Then anſwered him/ We be Abrahams ſeede/ & were neuer bonde to any man: who ſayeſt thou then/ Ye ſhalbe made free?

Das VIII. Capitel.

27. Sie vernamen aber nicht daß er jhnen von dem Vater ſagete.

Men de forſtode icke/ at hand ſagde dem aff Faderen.

28. Da ſprach Jeſus zu jnen: Wenn jr des Menſchen Sohn erhöhen werdet/ denn werdet jr erkennen daß ichs ſey/ vnd nichts von mir ſelber thu/ ſondern wie mich mein Vater gelehret hat/ ſo rede ich.

Da ſagde Jheſus til dem/ naar ſom i ophøye Menniſkens Søn/ da ſkulle i forſtaa at det er ieg/ oc at ieg gør inted aff mig ſelff/ Men lige ſom min Fader lærde mig/ ſaa taler ieg.

29. Vnd der mich geſandt hat/ iſt mit mir. Der Vater leſſet mich nicht alleine/ denn ich thu allzeit was jhm gefellet.

Oc den ſom vdſende mig/ er met mig. Faderen lader mig icke alene/ thi ieg gør altid det ſom hannem behager.

30. Da er ſolches redet glaubten vil an jhn.

Der hand talede dette/ da trode mange paa hannem.

31. Da ſprach nun Jeſus zu den Jüden/ die an jhn glaubten: So jr bleiben werdet an meiner rede/ ſo ſeyt jhr meine rechte Jünger.

Da ſagde nu Jeſus til Joderne/ ſom trode paa hannem/ Der ſom i bliffue hoſſ min Tale/ da ere i mine rette Diſciple.

32. Vnd werdet die Warheit erkennen/ vnd die warheit wirdt euch frey machen.

Oc ſkulle forſtaa ſandhed/ oc ſandhed ſkal gøre eder fri.

33. Da antwortten ſie jhm: Wir ſind Abrahams Samen/ ſind nie kein mal iemands Knecht geweſen/ Wie ſprichſt du denn/ jr ſolt frey werden?

Da ſuarede de hannem/ wi ere Abraham Sæd/ oc vaare aldri nogen mands Suend/ huorledis ſiger du da/ I ſkulle bliffue fri?

Kapitola VIII.

27. A oni neporozuměli že Otce ſwého prawil býti Boha.

A nie zrozumieli że im o Cycu powiedal.

28. Protož řekl gim Gežijš: Když powýſſýte Syna člowěka/ tehdáž poznáte že yá ſem/ genž ſam od ſebe nic nečinijm/ ale yakož mne Otec naučil/ tyť wěcy mluwijm:

A przetoż im rzekł Jezus/ Gdy podnieśiecie Syna człowieczego/ tedy poznacie żem ci ia ieſt/ á iż ſam z ſiebie nic nie czynię/ lecz ták o mie nauczył Ociec/ to mowię.

29. A ten kterýž mne poſlal/ ſe mnau geſt/ a neopuſtil mne ſamého/ Otec. Neb kteréž wěcy gſau libé gemu/ činijm wždycky.

Abowiem ten ktory mię poſłał/ ze mną ieſt/ á nie zoſtáwił mię ſámego Ociec/ bo ia tho co ſie iemu podoba záwżdy czynię.

30. A když ty wěcy mluwil/ mnozý vwěřili w něho.

To gdy powiedał/ wiele ich weń vwierzyło.

31. Tehdy mluwil Gežijš těm kteřijž vwěřili gemu/ Židům/ Zůſtanetelí wy w řeči mé/ w prawdě Včedlnijcy mogi budete:

Rzekł thedy Jezus do tych co weń vwierzyli żydow/ Jeſliż wy zoſtháwáć będziecie w ſłowie moim/ prawdziwiemoimi zwolenniki będziecie.

32. A poznáte Prawdu/ a Prawda was wyſwobodij.

A poznacie prawdę/ á prawdá was oſwobodzi.

33. Y odpowěděli gemu: Semeno Abrahamowo gſme/ a žádnemu gſme neſlaužili nikdý: Y kterak ty dijš/ Swobodnij budete?

Na to oni iemu odpowiedzieli/ Jeſteśmy potomſtwo Abrahamowo/ á nigdyśmy nie ſłużyli nikomu: A iákoż ty powiedaſz żeby nas oſwobodzić miano.

ח

34 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַמִּין אַמִּין אָמַר אֲנָא. לְכוֹן דְּכָל מַן דְּעָבֵד חֲטִיתָא עַבְדָא הוּ דַּחֲטִיתָא׃

IESV rispose loro, In verità, in verità vi dico che chiunque fa peccato, è seruo del peccato.

35 וְעַבְדָא לָא מְקַוֵּא לְעָלַם בְּבַיְתָא בְּרָא דֵּין לְעָלַם מְקַוֵּא׃

E il seruo non dimora per sempre ne la casa: il figliuolo vi dimora per sempre.

36 אִן הוּ הָכִיל דִּבְרָא יַעְדַּרְכוֹן שְׁרִירָאִית תֶּהֱוֹון בְּנַי חֵארֵא׃

Se dunque il Figliuolo vi liberà, voi sarete veramente liberi.

37 יָדַע אֲנָא דְּזַרְעֵהּ אַנְתּוֹן דְּאַבְרָהָם אֶלָּא בָּעֵין אַנְתּוֹן לְמִקְטְלַנִי מְטוּל דִּלְמַלְּתִי לָא סָפְקִין אַנְתּוֹן׃

Io so che voi sete seme d'Abraam, ma voi cercate d'ammazzarmi, perche la mia parola non ha luogo in voi.

38 אֲנָא מְדֵם דַּחֲזִית לְוָת אַבִי מְמַלֵּל אֲנָא וְאַנְתּוֹן מְדֵם דַּחֲזִיתוּן לְוָת אֲבוּכוֹן עָבְדִין אַנְתּוֹן׃

Io vi parlo quello che ho veduto appresso di mio Padre: e voi ancora fate quello che hauete veduto appresso il padre vostro.

39 עֲנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ אֲבוּן דִּילַן אַבְרָהָם הוּ אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֵלּוּ בְּנַוְהִי הֲוַיתוּן דְּאַבְרָהָם עֲבָדוֹהִי דְּאַבְרָהָם עָבְדִין הֲוַיתוּן׃

Essi risposero, e differli, il padre nostro è Abraam. IESV diçe loro, Se voi fuste figliuoli d'Abraam, fareste l'opere d'Abraam.

40 הָשָׁא דֵּין הָא בָּעֵין אַנְתּוֹן לְמִקְטְלַנִי לְגַבְרָא דִּשְׁרִירָתָא מַלְּלֵת עַמְּכוֹן אֵידָא דִּשְׁמַעֵת מִן אֱלָהָא הָדָא אַבְרָהָם לָא עֲבַד׃

Ma voi hora cercate d'ammazzarmi, che son huomo, ilqual v'ho detta la verità, che ho vdita da Dio: questo non fece mai Abraam.

ח

34 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי כָּל אֲשֶׁר עֹשֶׂה אֶת־הַחַטָּאָה עֶבֶד הַחַטָּאָה הוּא׃

Iesus les respondió, Decierto decierto os digo, Que todo aquel que haze peccado, es sieruo de peccado.

35 וְהָעֶבֶד לֹא יַעֲמֹד בַּבַּיִת לְעוֹלָם וְהַבֵּן יִהְוֶה לְעוֹלָם׃

Y el sieruo no queda en casa para siempre. mas el hijo queda para siempre.

36 וְאִם הַבֵּן יַפְרִיעַ אֶתְכֶם בֶּאֱמֶת בְּנֵי חוֹרִים אַתֶּם׃

Ansi que si el Hijo os libertare, sereys verdaderamente libres.

37 יָדַעְתִּי כִּי זֶרַע אַבְרָהָם אַתֶּם אֲבָל אַתֶּם מְבַקְשִׁים לְהָרְגֵנִי כִּי לֹא תוּכְלוּ לְהָכִיל אֶת־דְּבָרִי׃

Yo sé que soys hijos de Abraham: mas procurays matarme-porque mi palabra no cabe en vosotros.

38 אֲנִי אֵת אֲשֶׁר רָאִיתִי אֶת־אָבִי מְדַבֵּר וְאַתֶּם אֶת־אֲשֶׁר רְאִיתֶם מֵאֲבִיכֶם עוֹשִׂים׃

Yo loque he visto acerca de mi Padre, hablo: y vosotros loque aueys visto acerca de vuestro padre, hazeys.

39 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אָבִינוּ אַבְרָהָם הוּא וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אִם־בְּנֵי־אַבְרָהָם אַתֶּם גַּם אֶת־מַעֲשֵׂי אַבְרָהָם תַּעֲשׂוּן׃

Respondieron, y dixeronle, Nuestro padre Abraham es Dizeles Iesus, Si fuerades hijos de Abraham, las obras de Abraham hariades.

40 וְעַתָּה מְבַקְשִׁים אַתֶּם לְהָרְגֵנִי אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָכֶם אֶת־אֱמֶת אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מֵאֱלֹהִים וְזֹאת לֹא עָשָׂה אַבְרָהָם׃

Empero aora procurays de matarme, hombre que os he hablado la verdad la qual he oydo de Dios: no hizo esto Abrahám.

ή.

34. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν, λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας.

Iesus leur respondit, En verité, en verité ie vous di, quiconque fait peché, est serf de peché.

35. Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Or le serf ne demeutre point à tousiours en la maison: les fils y demeure à tousiours.

36. Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε.

Si donc le fils vous affranchit, vous serez vrayement francs.

37. Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν.

Ie sai que vous estes la posterité d'Abraham: mais vous taschez à me faire mourir, pource que ma parole n'a point de lieu en vous.

38. Ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου, λαλῶ. καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν, ποιεῖτε.

Ie vous di ce que i'ai veu chez mon Pere: & vous aussi faites les choses que vous auez veues chez vostre pere.

39. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστι. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε.

Ils respondirent, & lui dirent, Nostre Pere, c'est Abraham. Iesus leur dit, Si vous estiez enfans d'Abraham, vous feriez les œuures d'Abraham.

40. Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ. τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν.

Or maintenant vous taschez à me faire mourir, moi qui suis vn homme qui vous ai dit la verité, laquelle i'ai ouïe de Dieu: Abraham n'a point fait cela.

CAP. VIII. — Das VIII. Capitel. — Kapitola VIII.

34. Reſpondit eis Ieſus, Amen, amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.

Jeſus anſwered them/ Verely/verely I ſay vnto you/that whoſoeuer commiteth ſinne/ is the ſeruant of ſinne.

34. Jeſus antwortet jhnen / vnd ſprach: Warlich / warlich / ich ſage euch: Wer ſünde thut / der iſt der ſündenKnecht.

Jheſus ſuarede dem / oc ſagde/ Sandelige ſandelige/ieg ſiger eder Huo ſom gør Synd/hand er Syndſens ſuend.

34. Odpowěděl gim Gežijš: Giſtě giſtě prawijm wám/ že každý kdož činij hřijch/ služebnijk geſt hřijchu.

Ale im odpowiedział Jezus/ Zaprawdę zaprawdę wam powiedam/ Wſzelki ktory ſie dopuſzcza grzechu/ ieſt ſługa grzechowi.

35. Servus autem non manet in domo in æternum: filius auté manet in æternum.

And the ſeruant abideth not in the houſe for euer: but the Sonne abideth for euer.

35. Der Knecht bleibet nicht ewiglich im Hauſe/ der Son bleibet ewiglich.

Oc Suenden bliffuer icke euindelige i Huſet/ Sønnen bliffuer euindelige.

35. A služebnijk nezuoſtáwá w domu na wěky/ ale Syn zůſtáwá na wěky.

A ſługa nie mieſzka w domu na wieki/ iednoż ſyn mieſzka wiecznie.

36. Si ergo vos filius liberaverit, verè liberi eritis.

If the Sonne therefore ſhall make you free/ye ſhall be free in deede.

36. So euch nun der Son frey machet/ ſo ſeyt jr recht frey.

Der ſom nu Sønnen gør eder fri / da ere i ret fri

36. Protož wyſwobodijlit wás Syn/ prawě ſwobodnij budete.

Przetoż ieſli was ſyn oſwobodzi/prawdziwie wolni będziecie.

37. Scio quia filii Abrahæ eſtis: ſed quæritis me interficere, quia ſermo meus non capit in vobis.

I know that ye are Abrahams ſeed/ but ye ſeeke to kill me/becauſe my worde hath no place in you.

37. Ich weiß wol daß jhr Abrahams Samen ſeyt/ Aber jhr ſuchet mich zu tödten / denn mein rede fehet nicht vnter euch.

Jeg veed vel / at i ere Abrahams ſæd/men i ſøge effter at ſla mig ihiel/ thi min Tale tager icke iblant eder.

37. Wijm že gſte Synowé Abrahamowi. Ale hledáte mne zabiti/ nebo má řeč nechápá ſe wás.

Wiem że ieſteście potomſtwo Abrahamowe/ lecz ſzukacie iakobyście mie zamordowali/ gdyż ſłowo moie nie ma w was mieyſca.

38. Ego quod vidi apud Patrem loquor: & vos quæ vidiſtis apud patrem veſtrum, facitis.

I ſpeake that which I haue ſeene with my Father: and ye do that which ye haue ſeene with your father.

38. Ich rede was ich von meinem Vater geſehen habe/ ſo thut jr / was jhr von eurem Vater geſehen habt.

Jeg taler det ſom ieg haffuer ſeet aff min Fader/ Saa gore i/ huad ſom i haffue ſeet aff eders Fader.

38. Já což gſem widěl v Otce mého/ toť mluwijm: a wy co gſte widěli v Otce waſſeho/ to činijte.

Jać powiedam to com widział v Oyca mego/ a wy też czynicie to coście widzieli v oyca ſwego.

39. Reſponderunt & dixerunt ei, Pater noſter, Abraham eſt. Dicit eis Ieſus, Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.

They anſwered/ and ſayde vnto him/ Abraham is our father. Jeſus ſaid vnto them/ If ye were Abrahams children/ ye woulde do the werkes of Abraham.

39. Sie antwortten vnd ſprachen zu jhm: Abraham iſt vnſer Vater. Spricht Jeſus zu jhnen: Wenn jhr Abrahams Kinder weret/ ſo thet jhr Abrahams werck.

De ſuarede oc ſagde til hannem / Abraham er vor Fader. Jheſus ſiger til dem / der ſom i vaare Abrahams Born / da giorde i Abrahams Gerninger.

39. Odpowěděli / a řekli gemu: Otec náš Abraham geſt. Řekl im Gežijš: Gſteli Synowé Abrahamowi/ ſkutky Abrahamowy čiňte.

Tedy oni opowiedáiac rzekli/ Ociec náß ieſt Abráhám/ A Jezus im rzekł/ Byście byli ſyny Abráhámowymi/ czynilibyście vczynki Abráhámowe.

40. Nunc autem quæritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus ſum, quam audivi à Deo, hoc Abraham non fecit.

But now ye go about to kil me/a man that haue tolde you the trueth/ which I haue heard of God: this did not Abraham.

40. Nun aber ſuchet jr mich zu tödten / einen ſolchen Menſchen / der ich euch die Warheit geſagt habe / die ich von Gott gehöret hab/ Das hat Abraham nicht gethan.

Men nu ſoge i effter at ſla mig ihiel / ſaadant it Menniſke ieg ſom ſagde eder Sandhed/ſom ieg hørde aff Gud/ det giorde Abraham icke.

40. Ale nynij hledáte mne zabiti/ Člowěka toho / kterýž gſem prawdu mluwil wám/ kterauž gſſem ſlyſſel od Boha. Tohoť geſt Abraham nečinil.

A teraz oto ſzukacie iakobyście mie zabić mieli/ człowieka tego ktory wam mowię prawdę/ktorąm ſłyſzał od Boga/tegoć nie czynił Abráhám.

ח

41 אנתון דין עבדין אנתון עבדא דאבוכון אמרין ליה חנן מן זניותא לא הוינן חד אבא אית לן אלהא :

Voi fate l'opere di vostro Padre. La onde essi li dissero, Noi non siamo nati di fornicatione: noi habbiamo vn Padre che è Iddio.

ח

41 אתם עושים את־מעשי אביכם ויאמרו אליו אנחנו מזנונות לא נולדנו אב אחד לנו אלהים :

Vosotros hazezs las obras de vuestro padre Dixeronle pues, Nosotros no somos nacidos de fornicacion: vn padre tenemos es à saber, Dios.

η'.

41. Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον οὖν αὐτῷ, ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν.

Vous faites les œuures de vostre pere. Dont ils lui dirent, Nous ne sommes point nés de pailardise. Nous auons vn pere, qui est Dieu.

42 אמר להון ישוע אלו אלהא הוא אבוכון מחבין הויתון לי אנא גיר מן אלהא נפקת ואתית ולא הוא מן צבות נפשי אתית אלא הו שדרני :

Per il che IESV disse loro, Se Iddio fosse vostro Padre, certamente voi amareste me: percioche io son partito, e venuto da Dio: ne son venuto da me stesso, ma egli m'ha mandato.

42 ויאמר להם ישוע אם אלהים אביכם אף תאהבונני כי אני מאלהים יצאתי ובאתי ולא ממני באתי כי־אם הוא שלחני :

Iesus entonces les dixo, Si vuestro Padre fuera Dios, ciertamente amarmehyades à mi: porque yo de Dios he salido, y he venido; que no he venido de mi mismo, mas el me embió.

42. Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε.

Pource Iesus leur dit, Si Dieu estoit vostre pere, certes vous m'aimeriez, car ie suis issu de Dieu, & vien de deuers lui: car ie ne suis point venu de par moimesme, mais lui m'a enuoyé.

43 מטול מנא מלתי לא משתודעין על דלא משכחין שמעין מלתי :

Perche non intendete voi la mia fauella? Percioche voi non potete vdir le mie parole.

43 על־כן את מלתי לא יודעים אתם כי לא תוכלו לשמוע את־דברי :

Porque no reconoceys mi lenguaje, que no podeyz oyr mi palabra?

43. Διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.

Pourquoi n'entendez-vous point mon parler? d'autant que vous ne pouuez ouïr ma parole.

44 אנתון מן אבא אכלקרצא ורגתה דאבוכון צבין אנתון למעבד הו דמן ברשית קטל אנשא הו ובשררא לא קאם מטול דשררא לית בה ואמתי דממלל כדבותא מן דילה הו ממלל מטול דדגלא הו אף אבוה :

Voi sete vsciti dal Padre diauolo, e volete satisfare à gli appetiti del padre vostro, Egli è stato homicida fin da principio, e non stette saldo nella verità: percioche non è verità in lui. Ogni volta che egli parla il falso, parla del suo proprio: percioch'egli è mendace, e padre de la menzogna.

44 אתם מאביכם השטן הוים ואת־מאויי אביכם תתאוו לעשות הוא מרצח האדם מראשית ובאמת לא קם כי איננה בו האמת כאשר מדבר את־הכזב מנפשו מדבר הוא כי כזב הוא ואבי־הכזבים :

Vosotros de padre diablo soys, y los desseos de vuestro padre quereys cumplir. el homicida ha sido desde el principio: y no permanecio en verdad porque no ay verdad enel. Quando habla: mentira de suyo hablo porque es mentiroso, y padre de mentira.

44. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστηκεν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ· ὅτι ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

Le pere dont vous estes issus, c'est le diable, & vous voulez faire les desirs de vostre pere. Il a esté meurtrier dés le commencement, & n'a point perseueré en la verité: car verité n'est point en lui. Toutes les fois qu'il profere mensonge, il parle de ce qui lui est propre: car il est menteur, & est le pere de mensonge.

45 אנא דין דשררא ממלל אנא לא מהימנין אנתון לי :

E perche io dico la verità, voi non mi credete.

45 ואני כי את אמת מדבר אינכם מאמינים לי :

Y porque yo digo Verdàd, no me creeys.

45. Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι.

Et pourtant que ie di verité, vous ne me croyez point.

CAP. VIII. | Das VIII. Capitel. | Kapitola VIII.

41. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei, Nos ex fornicatione non sumus nati, unum patrem habemus Deum.

41. Ihr thut euers Vaters werck. Da sprachen sie: Wir sind nicht vnehelich geboren / Wir haben einen Vater / Gott.

41. Wy činjte skutky Otce wasscho. Y řekli gemu: My z Smilstwa negsme zrozeni gednohoť Otce máme / Boha.

Ye doe the workes of your father. Then said they to him / We are not borne of fornication: we haue one Father / which is God.

I gøre eders Faders gerninger. Da sagde de / wi ere icke wecte fødde / wi haffue en Fader / Gud.

Wy czynicie vczynki Oyca wászego / Ale mu oni rzekli. My zdyciechnymy nie z cudzolostwá sa národzeni / iednegoż Oyca mamy Bogá.

42. Dixit ergo eis Iesus, Si Deus pater vester esset, diligeretis utique me, ego enim ex Deo processi, & veni, neque enim à meipso veni, sed ille me misit.

42. Jesus sprach zu jhnen: Were Gott euer Vater / so liebetet jr mich. Denn ich bin außgegangen vnd kommen von Gott. Denn ich bin nicht von mir selber kommen / sondern er hat mich gesandt.

42. Tehdy řekl gim Gežijs: Byť Buoh Otec wáš byl / milowalibyste mne zagisté. Nebo yá z Boha possel gsem / a přissel gsem. Ani sám od sebe gsem přissel / ale on mne poslal:

Therefore Jesus said vnto them / If God were your Father / then would ye loue me: for I proceded forth / and came from God / neither came I of my selfe / but he sent me.

Jhesus sagde til dem / vaare Gud eders Fader / da elskte i mig. Thi ieg er vdgangen och kommer fra Gud / Thi ieg er icke kommen aff mig selff / men hand vdsende mig.

Thedy im powiedział Jezus / Byc był Bog Oycem wászym / tedybyście mie miłowáli / gdyżem ia od Bogá wyszedł y przyszedł / á nie sámem od siebie przyszedł / ále mie on posłał.

43. Quare loquelam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.

43. Warumb kennet jhr denn meine sprache nicht? Denn jr köndt ja meine Wort nicht hören.

43. Proč řečij mých nepoznáwáte? Proto / že nemuožete slyssetí řečí mé.

Why do ye not vnderstand my talke? because ye can not heare my worde.

Hui kende i da mit Maal icke? Thi i kunde io icke høre mine ord.

Czemuż tey powieśći moiey nie poymuiecie? przeto iż nie możecie słucháć słowá mego.

44. Vos ex patre diabolo estis: & desideria patris vestri vultis facere, ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo, cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius.

44. Ihr seyt von dem Vater dem Teufel / vnd nach euers Vaters lust wolt jr thun. Derselbige ist ein Mörder von anfang / vnd ist nicht bestanden inn der Warheit / denn die Warheit ist nicht in jm. Wenn er die Lügen redt / so redet er von seinem eigen / denn er ist ein Lügner vnd ein Vater derselbigen.

44. Wy z Otce Diábla gste / a žádosti Otce wassého chcete činiti. On byl wražedlnjkem od počátku / a w prawdě nikdá nestál: neb prawdy w něm nenij. Když mluwj lež / z swého wlastnijho mluwij / neb gest lhář a Otec lži.

Ye are of your father the deuill / and the lusts of your father ye will do: he hath bene a murtherer from the beginning / and abode not in the trueth / because there is no trueth in him. When he speaketh a lie / then speaketh hee of his owne / for he is a liar / and the father thereof.

I ere aff den Fader / Dieffuelen / oc i ville gøre effter eders Faders begering. Den samme er en Mordere aff begyndelsen / oc er icke bestandig i Sandhed / thi sandhed er icke i hannem. Naar hand taler Løgen / da taler hand aff sig eget / Thi hand er en Løgnere och en fader til hende.

Wy z oycá dyábłá iesteście / á pożądliwości oycá wászego czynić chcecie / onci był mężoboyca od poczatku / y w prawdzie nie zostáł / bo w nim nie mász prawdy / ilekroćkolwiek powieda / kłamstwo sám z siebie powieda / ábowiem iest kłamcá y ociec kłamstwá.

45. Ego autem quia veritatem dico, non creditis mihi.

45. Ich aber / weil ich die Warheit sage / so glaubet jhr mir nicht.

45. Ale yá že prawdu prawjm / newěřijte mi.

And because I tell you the trueth / ye beleeue me not.

Men Jeg / effterdi ieg siger Sandhed / da tro i mig icke.

A iż prawdę mowię / wy mnie nie wierzycie.

ח

46 מנו מנכון מכס לי על חטיתא ואן שררא ממלל אנא אנתון למנא לא מהימנין אנתון לי׃

Chi è di voi che mi riprenda di peccato? E se io vi dico la verità, perche non mi credete voi?

47 מן דמן אלהא איתוהי מלא דאלהא שמע מטול הנא אנתון לא שמעין אנתון מטול דלא הויתון מן אלהא׃

Chi è da Dio, ode le parole di Dio: per questo voi non l'udite, percioche voi non sete da Dio,

48 ענו יהודיא ואמרין לה לא שפיר אמרינן דשמריא אנת ודיוא אית לך׃

Risposero allora i Giudei, e disserli, Non diciamo noi bene, che tu sei Samaritano, & hai il demonio?

49 אמר להון ישוע לי דיוא לא אית אלא לאבי מיקר אנא ואנתון מצערין לי׃

Iesv rispose, Io non ho il demonio, ma honoro il Padre mio, e voi mi disonorate.

50 אנא דין לא בעא אנא שובחי אית הו דבעא ודאן׃

Or io non cerco la mia gloria: è ben chi la cerca, e ne giudica.

51 אמין אמין אמר אנא לכון דמן דמלתי נטר מותא לא יחזא לעלם׃

In verità, in verità vi dico, Se alcuno osseruarà la mia parola, non vedrà mai la morte.

52 אמרין לה יהודיא השא ידען דדיוא אית לך אברהם מית ונביא ואנת אמר אנת דמן דמלתי נטר מותא לא יטעם לעלם׃

Allor i Giudei dissero, Hora noi habbiamo conosciuto che tu hai il demonio: Abraam è morto, e i Profeti: e tu dici, Se alcuno osseruarà la mia parola, non gustarà giamai la morte,

ח

46 מי־מכם יוכיחני על־החטאה ואם אמת אני אומר למה לא תאמינו לי׃

Quien de vosotros me redarguye de peccado? Si digo verdad, porque vosotros no me creeys.

47 כל אשר מאלהים הוא את־דברי אלהים שומע על־כן אתם אינכם שומעים כי מאלהים לא הוים אתם׃

El que es de Dios, las palabras de Dios oye: las quales portanto no oys vosotros, porque no soys de de Dios.

48 ויענו היהודים ויאמרו לו הלא היטב אומרים אנחנו כי שומרוני את ויש לך השטן׃

Respondieron entonces los Iudios, y dixeronle, No dezimos bien nosotros, que tu eres Samaritano, y que tienes demonio?

49 ויען ישוע אינני יש לי השטן כי אם מכבד אנכי את־אבי ואתם תכלימונני׃

Respondió Iesus, Yo no tengo demonio: antes honrro à mi Padre, y vosotros me aueys deshonrrado.

50 כי אני לא מבקש את־כבודי יש אחד המבקש ושופט׃

Y yo no busco mi gloria: ay quien la busque, y juzgue.

51 אמן אמן אומר אנכי לכם אם איש יצור את דברי לא יטעם מות לעולם׃

Decierto decierto os digo, que el que guardare mi palabra, no verà muerte para siempre.

52 ויאמרו אליו היהודים מעת ידענו כי יש לך השטן אברהם מת והנביאים ואתה אומר אם איש יצור את־דברי לא יטעם מות לעולם׃

Entonces los Iudios le dixeron, Aora conocemos que tienes demonio. Abraham murió, y los Prophetas: y tu dizes, El que guardare mi palabra, no gustarà muerte para siempre?

η'.

46. Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι;

Qui est celui d'entre vous qui me redarguera de peché? & si ie di verité, pour quoy ne me croyez-vous?

47. Ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει. διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ.

Celui qui est de Dieu, oit les paroles de Dieu: pourtant ne les oyez-vous point, a cause que vous n'estes point de Dieu.

48. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις;

Adonc les Iuifs respondirent, & lui dirent, Ne disons-nous pas bien que tu es vn Samaritain, & que tu as le diable?

49. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με.

Iesus respondit, Ie n'ai point le diable, mais i'honore mon Pere, & vous me des-honorez.

50. Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων.

Or ne cerche-ie point ma gloire: il y a qui la cerche, & qui en iuge.

51. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

En verité, en verité ie vous di, que si quelcun garde ma parole, il ne verra iamais la mort.

52. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται· καὶ σὺ λέγεις, ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσεται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα.

Dont les Iuifs lui dirent, Maintenant cognoissons-nous que tu as le diable. Abraham est mort & les prophetes, & tu dis, Si quelcun garde ma parole, il ne goustera iamais la mort.

CAP. VIII.

46. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico: quare vos non creditis mihi?

Which of you can rebuke me of synne? and if I say the truth/ why do ye not beleeue me?

47. Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.

He that is of God/heareth Gods words: ye therefore heare them not/ because ye are not of God.

48. Reſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Nónne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?

Then anſwered the Iewes and ſaid vnto him/ Say we not well that thou art a Samaritane/and haſt a deuill?

49. Reſpondit Ieſus, Ego dæmonium non habeo: ſed honorifico patrem meum, & vos inhonoraſtis me.

Jeſus anſwered/ I haue not a deuill/ but I honour my Father/ and ye haue diſhonored me.

50. Ego autem non quæro gloriam meam, eſt qui quærat, & iudicet.

And I ſeeke not mine owne prayſe: but there is one that ſeeketh it/ and iudgeth.

51. Amen, amen dico vobis, ſi quis ſermonem meũ ſervaverit, mortem non videbit in æternum.

Verely/verely I ſay vnto you/ If a man keepe my worde/ he ſhall neuer ſee death.

52. Dixerunt ergo Iudæi, Nunc cognovimus quia dęmonium habes, Abraham mortuus eſt & Prophetæ: & tu dicis, Si quis ſermonem meum ſervaverit, non guſtabit mortem in æternum.

Then ſaid the Iewes to him/Now know wee that thou haſt a deuill. Abraham is dead/ and the Prophets/ and thou ſayeſt/ If a man keepe my worde/ he ſhall neuer taſte of death.

Das VIII. Capitel.

46. **Welcher vnter euch kan mich einer ſünde zeihen? So ich euch die Warheit ſage/ warumb glaubet jhr mir nicht?**

Huo aff eder kand beuiſe mig en ſynd offuer? Men ſiger ieg eder ſandhed/ huor faare tro i mig icke?

47. **Wer von Gott iſt/ der höret Gottes wort. Darumb höret jhr nicht/ denn jhr ſeyt nicht von Gott.**

Huo ſom er aff Gud/ hand høre Guds ord. Der faare høre i icke/ thi i ere icke aff Gud.

48. **Da antwortten die Jüden/ vnd ſprachen zu jhm: Sagen wir nicht recht/ daß du ein Samariter biſt/ vnd haſt den Teufel?**

Da ſuarede Joderne/ oc ſagde til hannem/ Sige wi icke ret/ at du eſt en Samaritaner/ oc haffuer Dieffuelen?

49. **Jeſus antworttet: Jch habe keinen Teufel/ Sondern ich ehre meinen Vater/ vnd jhr vnehret mich.**

Jheſus ſuarede/ Jeg haffuer ingen Dieffuel/ Men ieg ærer min Fader/ oc i vanære mig.

50. **Jch ſuche nicht meine ehre/ es iſt aber einer/ der ſie ſuchet vnd richtet.**

Jeg ſøger icke min ære/men der er en/ſom hende ſøger/ oc dømmer.

51. **Warlich/ warlich/ ich ſage euch/ So iemand mein wort wirdt halten/ der wirdt den Todt nicht ſehen ewiglich.**

Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger eder/ der ſom nogen holder mit Ord/ hand ſkal icke ſee Døden euindelige.

52. **Da ſprachen die Jüden zu jhm: Nun erkennen wir daß du den Teufel haſt. Abraham iſt geſtorben/ vnd die Propheten/ vnd du ſprichſt: So iemand mein wort helt/ der wirdt den Todt nicht ſchmecken ewiglich.**

Da ſagde Joderne til hannem/ Nu kende wi at du haffuer Dieffuelen. Abraham er død/ oc Propheterne/ oc du ſiger/ der ſom nogen holder mit Ord/ hand ſkal icke ſmage Døden euindelige.

Kapitola VIII.

46 Kdo z wás bude mne treſtati z hřijchu? Ale poněwadž prawdu prawjm/ proč mi newěřijte?

Ktoryż z wáß ſtrofuie mie z grzechu? Jeſliż prawdę mowię przecz ze mi nie wierzycie?

47. Kdo z Boha geſt/ ſlowa Božij ſlyſſý: protož wy neſlyſſite/ neb z Boha negſte.

Ktoć z Bogá ieſt/ ſłow Bożych ſłucha/ A dla tego z wy nie ſłuchacie że nie ieſteście z Bogá.

48. Tehdy odpowěděli Zide. a řekli gemu: Wſſak my dobře prawijme že gſy Samarytán/ a dábelſtwij máſs.

A dla thegoż Zydowie odpowiedzieli mu y rzekli/ Izali my dobrze nie powiedamy żeś ty ieſt Sámárytan/ y dyábelſtwo máß?

49. Odpowěděl Gežijš: Yať Diábelſtwij nemám/ ale ctijm Otce mého/ a wy gſte mne nectili:

Náto im dał odpowiedz Jezus/ Jać dyabelſtwá nie mam/ ále czcze Oycá mego/ á wy mie ſromocicie.

50. Yáť zagiſté nehledam Sláwy mé/ geſtiť kdo hledá a ſaudij.

Jać nie ſzukam chwały ſwey/ ieſtci ten ktory ſzuka y ſadzi.

51. Giſtě giſtě prawijm wám/ budeli kdo zachowáwati řeč mau/ ſmrti něvzřij na wěky.

Záprawdę záprawdę wam powiedám/ Jeſliż kto ſłowá me zachowywáć bedzie/ śmierci nie oglada ná wieki.

52. Tehdy řekli Zidé: Nynij gſme poznali/ že dábelſtwij máſs. Abraham vmřel y Prorocy/a ty prawijſs/Budeli kdo zachowáwati řeč mau/ ſmrti neokuſý na wěky.

Rzekli mu tedy Zydowie/ Terazeſmy poználi że dyabelſtwo máß/ Abráhám vmárł y Prorocy/ A thy powiedaß/ Jeſli kto ſłowo me záchowywáć bedzie/ nie ſkoſztuie śmierci na wieki.

ח

53 למא אנת רב אנת מן אבון אברהם דמית ומן נביא דמיתו מנו עבד אנת נפשך׃

Sei tu maggiore del nostro padre Abraam ilquale è morto? e i Profeti ancor son morti: chi fai tu te stesso?

54 אמר להון ישוע אן אנא משבח אנא נפשי שובחי לא הוא מדם איתוהי אבי דמשבח לי הו דאמרין אנתון דאלהן הו׃

Rispose IESV, Se io glorifico me stesso, la mia gloria è niente: mio Padre è quello che mi glorifica, ilqual voi dite ch'egli è vostro Iddio.

55 ולא ידעתוניהי אנא דין ידע אנא לה ואן אמר אנא דלא ידע אנא לה הוא אנא לי כדבא אכותכון אלא ידע אנא לה ומלתה נטר אנא׃

Tuttavolta voi non lo conoscete, ma io lo conosco, e se io dico di non l'haver conosciuto, sarò un mendace simile à voi, ma io l'ho conosciuto, & osservo la sua parola.

56 אברהם אבוכון מסני הוא דיחזא יומי וחזא וחדי׃

Abraam padre vostro bramò grandemente di vedere questo mio giorno, e viddelo, e rallegrossene.

57 אמרין לה יהודיא עד כיל בר חמשין שנין לא הוית ולאברהם חזית׃

I Giudei dunque li dissero, Tu non hai ancor cinquanta anni, & hai veduto Abraam?

58 אמר להון ישוע אמין אמין אמר אנא לכון דעד לא נהוא אברהם אנא איתי׃

IESV disse loro, In verità, in verità vi dico Prima che fusse Abraam, io sono.

59 ושקלו כאפא דנרגמונוהי וישוע אתטשי ונפק מן היכלא ועבר בינתהון ואזל׃

Allora essi presero da sassi per gittarli contra lui: ma IESV si nascose, & uscì del tempio.

ח

53 הַאַתָּה גָדוֹל מֵאָבִינוּ אַבְרָהָם אֲשֶׁר מֵת וְהַנְּבִיאִים מֵתוּ אֶת־מִי תַעֲשֶׂה אֶת־נַפְשֶׁךָ׃

Eres tu mayor que nuestro padre Abraham el qual murió, y los Prophetas murieron: quien te hàzes?

54 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אִם אֲנִי אֲכַבֵּד אֶת־נַפְשִׁי אֵין כְּבוֹדִי אֵינֶנּוּ מְאוּמָה יֵשׁ אָבִי הַמְכַבְּדֵנִי אֲשֶׁר אוֹמְרִים אַתֶּם כִּי אֱלֹהֵיכֶם הוּא׃

Respondió Iesus, Si yo me glorifico à mi mismo, mi gloria es nada: mi padre es elque me glorifica, elque vosotros dezis, que es vuestro Dios.

55 וְלֹא יְדַעְתֶּהוּ וַאֲנִי יְדַעְתִּיו וְאִם אֹמַר כִּי לֹא יְדַעְתִּיו אֶהְיֶה כְּמוֹכֶם כֹּזֵב כִּי־אִם יְדַעְתִּיו וְאֶת־דְּבָרוֹ נָצַרְתִּי׃

Y no lo conoceys, mas yo lo conozco: y si dixere que no lo conozco, sere como vosotros, mentiroso, mas conozcolo y guardo su palabra.

56 אַבְרָהָם אֲבִיכֶם עָלַץ לִרְאוֹת אֶת־יוֹמִי וַיַּרְא וַיִּשְׂמָח׃

Abraham vuestro padre se gozo por ver mi dia: y vidolo, y gozose:

57 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַיְּהוּדִים בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה עוֹדְךָ לֹא הָיִיתָ וְאֶת־אַבְרָהָם רָאִיתָ׃

Dixeronle entonces los Iudios, Aun no tienes cincuenta annos, y viste à Abraham?

58 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בְּטֶרֶם יִהְיֶה אַבְרָהָם אֲנִי הוּא׃

Dixoles Iesus, Decierto decierto os digo, Antes que Abraham fuese, yo soy.

59 וַיִּשְׂאוּ אֲבָנִים לְהַשְׁלִיךְ עָלָיו וְיֵשׁוּעַ הִתְחַבֵּא וַיֵּצֵא מִן־הַהֵיכָל וַיֵּצֵא בְּתוֹכָם וַיֵּלֶךְ כֵּן עָבַר׃

Tomaron entonces piedras para arronjarle. mas Iesus se encubrió, y saliose del Templo.

η'.

53. Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς;

Es-tu plus grand que nostre pere Abraham qui est mort? les Prophetes aussi sont morts: que te fais-tu toi-mesme?

54. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν· ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστι,

Iesus respondit, Si ie me glorifie moi-mesme, ma gloire n'est rien: mon Pere est celui qui me glorifie, duquel vous dites qu'il est vostre Dieu.

55. Καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν· καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν, ψεύστης· ἀλλ' οἶδα αὐτόν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ.

Toutesfois vous ne l'auez point cognu: mais moi, ie le cognoi: & si ie di que ie ne le cognoi point, ie serai menteur semblable à vous: mais ie le cognoi, & garde sa parole.

56. Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν· καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη.

Abraham vostre pere a tressailli de ioye de voir ceste miene iournee: & l'a veuë, & s'en est esioui.

57. Εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν. πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις. καὶ ἀβραὰμ ἑώρακας;

Les Iuifs donc lui dirent, Tu n'as point encore cinquante ans, & tu as veu Abraham?

58. Εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι.

Iesus leur dit, En verité, en verité ie vous di, deuant qu'Abraham fust, ie suis.

59. Ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη. καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως.

Adonc ils leuerent des pierres pour ietter contre lui: mais Iesus se cacha, & sortit du temple, ayant passé au trauers d'eux: & ainsi s'en alla.

CAP. VIII.

53. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem teipsum facis?

Art thou greater then our father Abraham, which is dead? and the Prophets are dead: whom makest thou thy selfe?

54. Respondit Iesus, Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est Pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est.

Jesus answered / If I honour my selfe, mine honour is nothing worth: it is my Father that honoureth me, whom ye say / that he is your God.

55. Et non cognovistis eum; ego autem novi eum. Et si dixero quia non scio eum: ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem eius servo.

Yet ye haue not knowne him: but I know him / and if I should say I know him not / I should be a liar like vnto you: but I knowe him / and keepe his worde.

56. Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum: & vidit, & gavisus est.

Your father Abraham reioyced to see my day / and he saw it / and was glad.

57. Dixerunt ergo Iudæi ad eum, Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?

Then said the Jewes vnto him / Thou art not yet fiftie yere olde / and hast thou seene Abraham?

58. Dixit eis Iesus, Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum.

Jesus saide vnto them / Verely, verely I say vnto you / before Abraham was / I am.

59. Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eum, Iesus autem abscondit se, & exivit de templo.

Then tooke they vp stones / to cast at him / but Jesus hid him selfe / and went out of the Temple.

Das VIII. Capitel.

53. Bist du mehr denn vnser Vater Abraham / welcher gestorben ist / vnd die Propheten sind gestorben? Was machst du auß dir selbs?

Est du da mere / end vor Fader Abraham? huilcken er ør Død / oc Propheterne ere døde. Huad gor du aff dig selff.

54. Jesus antworttet: So ich mich selber ehre / so ist meine ehre nichts. Es ist aber mein Vater der mich ehret / welchen jhr sprecht / er sey euer Gott.

Jhesus suarede / der som ieg ærer mig selff / da er min ære inted. Men der er min Fader / som mig ærer / huilcken i sige / hand er eders Gud / oc kende hannem icke.

55. Vnd kennet jhn nicht / Ich aber kenne jhn. Vnd so ich würde sagen / ich kenne sein nicht / so würde ich ein Lügner / gleich wie jhr seit. Aber ich kenne jhn / vnd halte sein Wort.

Men ieg kender hannem. Oc som ieg sagde / ieg kender hannem icke / da bleff ieg en Løgnere / lige som i ere / Men ieg kender hannem / oc holder hans Ord.

56. Abraham euer Vater ward fro / daß er meinen tag sehen solt vnd er sahe jhn vnd freuet sich.

Abraham eders Fader bleff glad / at hand skulde see min dag / oc hand saa hannem / oc gledde sig.

57. Da sprachen die Jüden zu jhm: Du bist noch nicht fünffzig Jar alt / vnd hast Abraham gesehen?

Da sagde Joderne til hannem / du est icke end nu halfftrediesinds tiue aar gammil / oc haffuer du seet Abraham?

58. Jesus sprach zu jhnen: Warlich / warlich / ich sage euch: Ehe denn Abraham ward / bin ich.

Jhesus sagde til dem / Sandelige / sandelige / Jeg siger eder / Før end Abraham bleff / er ieg.

59. Da huben sie steine auff / daß sie auff jhn würffen. Aber Jesus verbarg sich vnd gieng zum Tempel hinauß.

Da løffte de stene op / at de vilde kast paa hannem. Men Jhesus skiulte sig / oc gick vd aff Tempelen.

Kapitola VIII.

53. Zdaliž ty wětšij gsy nežli Otec náš Abraham / kterýž gest vmřel? y Proroci zemřeli. Kým ty se činijš?

Izaś ty iest więczszy nád onego Oycá nászego Abráhámá / ktory vmárł y Prorocy pomárli: Czymże sie thy wżdy czyniß?

54. Odpowěděl Gežijš: Chwálijmli yá sebe sam / chwála má nic nenij / gestiť Otec muog kterýž mne chwálij / gehož wy prawijte / že Buoh wáš gest:

Tedy odpowiedział Jezus / Jesliż sie ia sam chwale / chwała moiá nic nie iest / onci Oćiec moy iest ten ktory mie chwali / ktorego wy powiedacie być Bogiem wászym.

55. A nepoznali gste ho / ale yá gey znám. A dijmli že ho neznám / budu podobný wám lhář. Ale znám gey / a řeč geho zachowáwám.

Lecz go ẃni znacie / á iać go znam / ytesliby ch rzekł że go nie znam / bede rownym wam kłamcą / Ale go znam y słowo iego zachowywam.

56. Abraham Otec wáš radowal se / aby widěl den muog / y widěl / radowal se.

Abráhám oćiec wáß ochotnie żadał oglądáć ten dźień moy / y oglądał á rádował sie.

57. Tehdy řekli k němu Židé: Padesáti Let gesstě nemáš / a Abrahama gsy widěl?

Rzekli mu tedy Żydowie / Piąćdźiesiąt lat ießcze niemaß / á Abráhámáś widźiał?

58. Řekl gim Gežijš: Gistě gistě prawijm wám Prwé nežli Abraham narodil se / yáť gsem.

Ale im rzekł Jezus / Záprawdę záprawdę wam powiedam / Pierwey niż Abráhám był / ia iestem.

59. Y zchápali Židé kamenij / aby házeli na něho. Ale Gežijš skryl se / a wyšel z Chrámu.

Zátym porwáli kamienie áby nań ćiskáli / ále Jezus vchroniwßy sie / wyßedl z Kośćioła.

ט

2 וכד עבר חזא גברא סמיא דמן כרס אמה:

E passando IESV, vidde vn huomo cieco da natiuità.

2 ושאלוהי תלמידוהי ואמרין רבן מנו חטא הנא או אבהוהי דכד סמיא יתילד:

E i suoi discepoli gli domandorono, dicendo, Maestro, chi ha peccato, costui o pur i suoi genitori, ch'egli è cosi nato cieco?

3 אמר להון ישוע לא הו חטא ולא אבהוהי אלא דנתחזון בה עבדוהי דאלהא:

IESV rispose, Ne costui ha peccato, ne i suoi genitori: ma questo è a fin che l'opere di Dio si manifestino in lui.

4 לי זלא למעבד עבדא דמן דשדרני עד אימאמא הו אתא ליליא דאנשא לא משכח למפלח:

A me bisogna operare l'opere di colui che m'ha mandato, fin ch'egli è giorno: la notte viene che niuno può operare.

5 כמא דבעלמא אנא נוהרה אנא דעלמא:

Mentre ch'io son nel mondo, Io son la Luce del mondo.

6 וכד אמר הלין רק על ארעא וגבל טינא מן רוקה וטש על עינוהי דהו סמיא:

Dette ch'egli hebbe queste cose, sputò in terra, e fece del fango con lo sputo, & impiastrò il fango sopra gli occhi del cieco.

7 ואמר לה זל אשיג במעמודיתא דשילוחא ואזל אשיג ואתא כד חזא:

E dissegli, Va, lauati al lauatoio di Siloe, che s'interpreta, Mandato. Egli dunque andò, e lauossi, e venne, vedendo.

ט

1 וכאשר עבר ראה את־אנוש עור מבטן אמו:

Y passando Iesus, vido vn hombre ciego desde su nacimiento,

2 וישאלו לו תלמידיו לאמר רבי מי חטא אם זה או יולדיו כי עור נולד הוא:

Y preguntaronle sus Discipulos, diziendo, Rabbi, quien peccó, éste o sus padres, porque nacieſſe ciego?

3 ויען ישוע איננו זה חטא ואינם יולדיו כי אם אשר יראו מעשי־אלהים בו:

Respondiò Iesus, Ni este peccó, ni sus padres: mas paraque las obras de Dios se manifesten en el.

4 יש צרכי לפעל את־פעליו אשר שלחני בעודנו יום יבוא לילה אשר איש לא יוכל לפעל:

A mi meconuiene obrar las obras delque me embió, entretánto que el dia dura: la noche viene, quando nadie puede obrar.

5 בהיותי בעולם אור העולם אנכי:

Entretanto que estuuiere enel mundo, Luz soy del mundo.

6 וכאשר דבר את־האלה ירק ארצה ועשה את טיט מן־הרק ומשח את־הטיט על־עיני העור:

Esto dicho, escupió en tierra: y hizo lodo de la saliua, y vntó con el lodo sobre los ojos del ciego:

7 ויאמר לו לך ורחץ בברכת שילוחא המתרגם השלח וילך וירחץ ויבוא ורואה הוא:

Y dixole, Vé, lauate en el estanque de Siloe que significa, si lo declares, embiado, Y fué entonces, y lauo se y boluió viendo.

ΚΕΦΑΛ. θ.

Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς.

Et ainsi que Iesus passoit, il vid vn homme aueugle dés sa naissance.

2. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ῥαββί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ;

Dont ses disciples l'interroguerent, disans, Maistre, qui a peché, cestui ci, ou son pere, où sa mere, pour estre ainsi né aueugle.

3. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ· ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ.

Iesus respondit, Ne cestui ci n'a peché, ne son pere, ne sa mere: mais est afin que les œuures de Dieu soyent manifestees en lui.

4. Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι.

Il me faut faire les œuures de celui qui m'a enuoye, tandis qu'il est iour, La nuict vint que nul ne peut besongner.

5. Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου.

Tandis que ie suis au monde, ie suis la Lumiere du monde.

6. Ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσε χαμαί, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ.

Quand il eut dit cela, il cracha en terre, & fit de la boue de sa saliue, & oignit de ceste boue les yeux de l'aueugle.

7. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε, νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων.

Et lui dit, Va-t'en & te laue au lauoir de Siloé (qui vaut autant à dire qu'enuoyé.) Il y alla donc, & se laua, & reuint voyant.

CAP. IX.

ET præteriens Iesus vidit hominem cæcum à nativitate.

And as Jesus passed by / he sawe a man which was blinde from his birth.

Das IX. Capitel.

Vnd Jesus gieng fürüber / vnd sahe einen der Blind geboren war.

OC Jhesus gick frem / oc saa en som vaar Blind fød.

Kapitola IX.

Y Pomijgege / vzřel člowěka slepého / od narozenij.

Y Przychodząc vyzrał człowieká ślepe° od národzenia.

2. Et interrogaverunt eum discipuli eius, Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes eius, ut cæcus nasceretur?

And his disciples asked him saying / Master / who did sinne / this man / or his parents / that he was borne blinde?

2. Vnd seine Jünger fragten jhn / vnd sprachen: Meister / wer hat gesündiget? diser oder seine Eltern / daß er ist Blind geboren.

Och hans Disciple spurde hannem at / oc sagde / Mestere / huo haffuer syndet? Denne / eller hans Foreldre / at hand er Blind fød?

2. Tehdy otázali se Včedlnijcy geho: Mistře / kdo gest zhřessyl / tentoli či Rodičowé geho / že se slepý narodil?

Y spythali go zwolennicy ie° / mowiąc: Mistrzu kto zgrzeszył? tenli / czyli rodzicy iego / iż się slepym narodził?

3. Respondit Iesus, Neque hic peccavit, neque parentes eius: sed ut manifestentur opera Dei in illo.

Jesus answered / Neither hath this man sinned / nor his parents / but that the workes of God should be shewed on him.

3. Jesus antworttet: Es hat weder diser gesündiget / noch seine Eltern / sondern daß die werck Gottes offenbar würden an jhm.

Jhesus svarede / Der syndede huercken denne / och ey hans Foreldre / men at Guds gerning skal bliffue obenbare paa hannem.

3. Odpowěděl Gežijš: Ani tento zhřessyl / ani Rodičowé geho / ale aby zgeweni byli skutkowé Božij na něm.

Odpowiedział Jezus / Ani then zgrzeszył / áni rodzicy iego / ale żeby się sprawy Boże w nim okazały.

4. Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est: venit nox, quãdo nemo potest operari.

I must worke the workes of him that sent me / while it is day: the night commeth when no man can worke.

4. Ich muß wircken die werck / deß der mich gesandt hat / so lange es tag ist / Es kompt die nacht / da niemand wircken kan.

Jeg skal gøre hans gerning / som mig vdsende / saa lenge det er dag / Natten kommer / at ingen kand arbeyde.

4. Mát mussým dělati díla toho kterýž mne poslal / dokud den gest. Přijdeť noc / kdyžto žádný nebude mocy dělati.

Mnieć potrzebá spráwowáć spráwy onego ktory mie posłał / pokąd dzień iest przychodzić noc gdy żaden nie będzie mogł nic spráwowáć.

5. Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi.

As long as I am in the worlde / I am the light of the worlde.

5. Dieweil ich bin inn der Welt / bin ich das Liecht der Welt.

Den stund ieg er i Verden / da er ieg Verdens Liuß.

5. Dokawádž gsem na Swětě / swětlo gsem Swěta.

Poki będę ná świecie / iestem świátłością świátá.

6. Hæc cum dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & linivit lutum super oculos eius.

Assoone as he had thus spoken / he spat on the grounde / and made clay of the spettle / and anoynted the eyes of the blinde with the clay.

6. Da er solches gesaget / spützet er auff die Erden / vnd machet einen kot auß dem Speichel / vnd schmiret den kot auff des Blinden augen.

Der hand det sagde / spytte hand paa iorden / oc giorde Dynd aff spyttet / oc strøg dyndet paa den blindis Oyen.

6. To když powěděl plinul na zemi / a včinil bláto z sliny / y pomazal Očij geho.

Y rzekszy tho / plunął ná ziemię / á vczynił błoto z slin / y maczał błotem ná oczách iego.

7. Et dixit ei, Vade, lava in natatoria Silóe, (quod interpretatur, Missus.) Abiit ergo, & lavit: & venit videns.

And sayd vnto him / Go wash in the poole of Siloam (which is by interpretation / Sent) He went his way therefore / & washed / and came againe seeing.

7. Vnd sprach zu jhm Gehe hin zu dem Teich Siloha (das ist verdolmetscht / gesandt) vnd wasche dich. Da gieng er hin / vnd wusch sich / vnd kam sehend.

Oc sagde til hannem / gack bort til den dam Siloe (det mercker / vdsent) oc to dig. Da gick hand bort / oc tode sig / oc kom seendis.

7. A řekl gemu: Gdi / a vmeg se w Rybnijčku Syloe / kteréž se wykládá poslaný. A on ssel a vmyl se / a přissel wida.

Przythym mu rzekł / Idź vmyi się w Sylo° / co iest / iesliby wykładał / posłány / A przetoż sedszy vmył się / y wrocił się widząc.

ט

8 שבבוהי דין ואילין ד
דחזא הוא להון מן קדים
דחבר הוא אמרין הוו לא
הוא הנו הו דיתב הוא
(וחדר:)

Onde i vicini, e quelli che per auanti l'haueuano veduto ch'egli era cieco, diceuano, Non è costui quel che si staua à sedere, è mendicaua?

9 אית דאמרין הוו
דהויו ואית דאמרין הוו
לא אלא מדמא דמא
לה הו דין אמר הוה ד
דאנא אנא :

Altri diceuano, Egli è desso. Et altri diceuano, Egli è simile à quello. Egli diceua, Io son quello.

10 אמרין לה איכנא
אתפתחי עיניך :

Essi dunque gli dissero, In che modo sono stati aperti li tuoi occhij?

11 ענא ואמר להון גברא
דשמה ישוע עבד טינא
וטש על עיני ואמר לי זל
אשיג במיא דשילוחא
ואזלת אשיגת ואתחזי לי :

Egli rispose, e disse, Quell' huomo che si chiama IESV, fece del fango e mene vnse gli occhij, e dissemi, Va al lauatoio di Siloa, e lauati. E poi ch'io vi sono andato, e lauatomi, ho riceuuto la vista.

12 אמרין לה איכו אמר
להון לא ידע אנא :

Allora gli dissero, Doue e colui? Egli disse, Io non so.

13 ואיתיוהי להו דמן ק
קדים סמיא הוא לות
פרישא :

Essi conducono à i Farisei colui che era stato cieco.

14 איתיה הות דין שבתא
כד עבד טינא ישוע ופתח
לה עינוהי :

Et era sabbato, quando IESV fece il fango, e gli aperse gli occhij,

15 ותוב שאלוהי פרישא
איכנא אתחזי לה הו דין
אמר להון טינא סם על
עיני ואשיגת ואתחזי לי :

Di nuouo dunque i Farisei ancora li domandarono com'egli haueua riceuuta la vista, Et egli disse loro, Egli mi pose del fango in su gli occhij, e sommi lauato, e veggo.

ט

8 והקרבים והראים אותו
בראשונה כי עור היה אמרו
הלא זה הוא היושב ושואל :

Entonces los vezinos, y losque antes lo auian visto que era ciego, dezian, No es este elque se sentaua, y mendigaua.

9 אחדים אמרו כי זה הוא
ואחרים כי דומה לו והוא אמר
כי אני הוא :

Otros dezian, Que este es: y otros. Parecese à el: y el dezia, Que yo soy.

10 ויאמרו אליו איכה נפקחו
עיניך :

Y dezianle Como te fueron abiertos los ojos?

11 והוא ענה ואמר אדם הנקרא
ישוע עשה טיט וימשח את עיני
ויאמר לי לך לך אל ברכת
השלח ורחץ והלכתי ורחצתי
וראתי :

Respondió el, y dixo, aquel hombre que se llama Iesus, hizo lodo, y me vntó los ojo, y me dixo, Vé àl estanqe de Siloe, y laua te: y fué, y laueme, y recibi la vista.

12 ויאמרו אליו איו ויאמר לא
ידעתי :

Y dixeronle Donde está aquel? Dize el, No se:

13 ויוליכוהו אל המפרשים את
אשר מלפנים עור :

Lleuanlo à los Phariseos, alque antes auia sido ciego.

14 ויהי שבת כאשר עשה ישוע
את הטיט ופקח את עיניו :

Y era Sabbado, quando Iesus auia hecho el lodo, y le auia abierto los ojos.

15 וישובו וישאלו לו הפרושים
איך שב לראות ויאמר להם את
הטיט שים לי על עיני וארחץ
ורואה אנכי :

Y boluieronle à preguntar tambien los Phariseos, Deque manera auia recebido la vista: y el les dixo, Pusome lodo sobre los ojos, y laue me, y veo.

θ'.

8. Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν;

Or les voisins, & ceux qui auparauant auoyent veu qu'il estoit aueugle, disoyent, N'est ce pas cestui-ci qui estoit assis, & qui mendioit:

9. Ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δὲ, ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν· ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὅτι ἐγώ εἰμι.

Les vns disoyent, C'est cestui-ci. Et les autres disoyēt, Il lui ressemble. Lui disoit, C'est moi-mesme.

10. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, πῶς ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί;

Ils lui dirent donc, Comment ont esté ouuerts tes yeux.

11. Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς, πηλὸν ἐποίησε καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ εἶπέ μοι, ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωὰμ, καὶ νίψαι· ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα.

Il respondit, & dit, Cest hōme qu'on appele Iesus, a fait de la boue, & en a oint mes yeux, & m'a dit, Va au lauoir de Siloé, & te laue. Apres donc que i'y suis allé, & me suis laué, i'ai recouuré la veuë.

12. Εἶπον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει, οὐκ οἶδα.

Adonc ils lui dirent, Où est cestui-la: Il dit, Ie ne sai.

13. Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τόν ποτε τυφλόν.

Ils l'amenerent aux Pharisiens, voire celui qui auoit autresfois esté aueugle.

14. Ἦν δὲ σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς.

Or estoit-il Sabbat quand Iesus auoit fait de la boue, & lui auoit ouuert les yeux.

15. Πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, πηλὸν ἐπέθηκέ μοι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἐνιψάμην καὶ βλέπω.

Les Pharisiens donc l'interroguerent aussi derechef, comment il auoit recouuré la veuë. Et il leur dit, Il a mis de la boue sur mes yeux, & ie me suis laué, & ie voi.

CAP. IX.

8. Itaque vicini & qui viderant eum priùs, quia mẽdicus erat, dicebant, Nónne hic eſt qui ſedebat, & mendicabat?

Nowe the neigbours and they that had ſeene him before/whẽ he was blind/ ſayd/ Is not this he that ſate and begged?

9. Alii dicebant, Quia hic eſt. Alii autem, Nequaquã, ſed ſimilis eſt ei. Ille verò dicebat, Quia ego ſum.

Some ſaid/ This is he: and others ſaid/ He is like him/ but he himſelfe ſaid/ I am he.

10. Dicebant ergo ei, Quomodo aperti ſunt tibi oculi?

Therefore they ſaid vnto him/ How were thine eyes opened?

11. Reſpondit, Ille homo qui dicitur Ieſus, lutum fecit: & unxit oculos meos, & dixit mihi, Vade ad natatoriam Silóe, & lava. Et abii, & lavi, & vidi.

He anſwered/ and ſaid / The man that is called Jeſus/ made clay/ and anointed mine eyes / and ſayd vnto me/ Go to the poole of Siloam and waſh. So I went & waſhed / and receyued ſight

12. Et dixerunt ei, Vbi eſt ille? Ait, Neſcio.

Then they ſayde vnto him/ Where is he? He ſayd/ I can not tell.

13. Adducunt eum ad Phariſæos qui cæcus fuerat.

Then brought to the Phariſes him that was once blinde.

14. Erat autem ſabbathum quando lutum fecit Ieſus, & aperuit oculos eius

And it as the Sabbath day/ when Jeſus made the clay / and opened his eyes.

15. Iterum ergo interrogabant eum Phariſæi quomodo vidiſſet. Ille autem dixit eis, Lutum mihi poſuit ſuper oculos, & lavi, & video.

Then againe the Phariſes alſo aſked him / howe he had receyued ſight. And he ſayde vnto them/ He layde clay vpon mine eyes / and I waſhed / and do ſee.

Das IX. Capitel.

8. Die Nachbarn/ vnd die jn zuvor geſehen hatten / daß er ein Betler war/ ſprachen: Iſt diſer nicht/ der da ſaß vnd bettelt?

Naboerne oc den ſom haffde før ſeet hannem / at hand vaar en tiggere / ſagde / Er det icke denne ſom ſad oc tigede?

9. Etliche ſprachen: Er iſts. Etliche aber/ er iſt jhm ehnlich. Er ſelbs aber ſprach: Ich bins.

Nogle ſagde / det er hand / men nogle / hand er hannem lig. Men hand ſagde ſelff / det er ieg.

10. Da ſprachen ſie zu jhm: Wie ſind deine augen auffgethan?

Da ſagde de til hannem / huorledis ere dine Oyen opladne?

11. Er antworttet/ vnd ſprach: Der Menſch / der Jeſus heiſſet / machet einen Kot / vnd ſchmiret meine Augen / vnnd ſprach: Gehe hin zu dem Teich Siloha vnd waſche dich. Ich gieng hin vnd wuſch mich / vnd ward ſehend.

Hand ſuarede oc ſagde/ Det Menniſke / ſom heder Jheſus giorde Dynd / oc ſmurde mine Oyen/ oc ſagde / gack bort til den dam Siloe / oc to dig. Jeg gick bort / oc tode mig/ oc bleff ſeendis.

12. Da ſprachen ſie zu jhm: Wo iſt derſelbige? Er ſprach: Ich weiß nicht.

Da ſagde de til hannem/ huor er den? Hand ſagde/ Jeg ved det ecke.

13. Da führeten ſie jn zu den Phariſeern / der weiland Blind war.

Da førde de hannem til Phariſeerne / ſom lenge vaar blind.

14. (Es war aber Sabbath / da Jeſus den kot machet / vnd ſeine augen öffnet.)

(Men det vaar om Sabbathen der Jheſus giorde dynd oc obnede hans Oyen)

15. Da fragten ſie jn abermal/ auch die Phariſeer / wie er were ſehend worden: Er aber ſprach zu jhnen: kot leget er mir auff die augen / vnnd ich wuſch mich/ vnd bin nun ſehend.

Da ſpurde de hannem atter at / oc ſaa Phariſeerne huorledis hand vaar bleffuen ſeendis? oc hand ſagde til dem / Dynd lagde hand mig paa Oyene / oc ieg tode mig / oc er nu ſeendis.

Kapitola IX.

8. A protož Sauſedé a ti kteřijž gey prwé wijdali že geſt byl žebrak/ řekli: Wſſak tento geſt kterýž ſedáwal a žebral?

A thák ſąſiedźi ktorzy gc y przed tym widáli że on był ślepy/ mowili/ Izáli to nie ten ieſt ktory ono śiadał żebrząc?

9. Někteřij prawili: Že ten geſt. A ginij/ Nikoli/ ale podoben geſt k němu. Ale on prawil: Že yá gſem.

Tedy drudzy mowili / Thenci ieſt/ A drudzy záſie / Iż ieſth iemu podobien/ Lecz on powiedal/ Jaciem ieſt.

10. Tehdy řekli gemu: Kterak gſau otewřijny oči twé?

A przetoż mu mowili / Jákoż ći ſie oczy otworzyly?

11. Odpowěděl: Ten člowěk kterýž ſlowé Gežijš / bláto včinil/ a pomazal očij mých/ a řekl mi: Gdi k Rybnjku Syloe/ a vmyg ſe. Y ſſel gſem/ a vmyl ſem ſe/ a widjm.

On tedy odpowiedźiał y rzekł/ Nie ktory co go zowa Jezus vczynił błoto y pomázał oczy me/ á rzekł mi/ Iż do ſadzawki Syloam/ á vmyy ſie/ ſtorom tedy odſzedł y vmyłem ſie/ wziąłem wzrok.

12. Y řekli gemu: Kde geſt ten? Rzekl: Nebijm.

A ták mu oni rzekli/ Gdźież on ieſt? Tedy powiedźiał/ Nie wiem.

13. Tehdy přiwedli toho kterýž byl ſlepý k Zákonijkům.

Záthym przywiedli do Fáryzeuſzow / onego to co przed tym był ſlepy.

14. A byla Sobota když Gežijš včinil bláto / a otewřel oči geho.

A ná ten czás był ſzábát gdy Jezus vczynił błoto / á otworzył oczy iego.

15. Tehdy opět Zákonijcy otázali ho/ kterakby prozřel. A on řekl gim: Bláto položil mi na oči / a vmyl gſem ſe / y widijm.

Potym go też pytáli y Fáryzeuſzowie iáko wziął wzrok? A on im powiedźiał/ Włożył błotá ná oczy moie/ y vmyłem ſie/ y widzę.

ט

16 ואמרין הוו אנשא מן פרישא הנא גברא לא הוא מן אלהא הו דשבתא לא נטר אחרנא דין אמרין הוו איכנא משכח גברא חטיא הלין אתותא למעבד ופלגותא אית הות ב בינתהון:

Per il che alcuni de Farisei diceuano, Quest'huomo non è da Dio: perciòche non osserua il sabbato, Et altri diceuano, Come può vn huomo peccatore far questi segni? Et era dissentione fra loro.

17 אמרין תוב להו סמיא אנת מנא אמר אנת עלוהי דפתח לך עיניך אמר להון אנא אמר אנא דנביא הו:

Di nuouo dicono al cieco, Tu che dici di lui, di ciò ch'ei t'ha aperti gli occhij? Colui disse, Ch'egli è Profeta.

18 לא דין הימנו הוו ע עלוהי יהודיא דסמיא הוא וחזא עדמא דקרו לאבהוהי דהו דחזא:

Ma i Giudei non credettero di lui, ch'ei fosse stato cieco, & hauesse riceuuta la vista, insin à tanto che chiamorono il Padre e la Madre di lui medesimo che haueua riceuuta la vista.

19 ושאלו אנון אן הנו ב ברכון הו דאנתון אמרין אנתון דכד סמיא אתילד איכנא השא חזא:

E domandorongli, dicendo, Questo è il vostro figliuolo, il qual vos dite esser nato cieco? come dunque vede hora?

20 ענו דין אבהוהי ואמרו ידעינן דהנו ברן ודכד סמא אתילד:

I padre e la madre di lui risposer loro, e dissero, Noi sappiam bene che questo è il nostro figliuolo, e ch'egli è nato cieco.

21 איכנא דין השא חזא או מנו פתח לה עינוהי ל לא ידעינן אף הו על לה לשנוהי לה שאלו הו חלף נפשה ימלל:

Ma come hora egli vegga, noi non sappiamo: ò chi gli habbia aperti gli occhij, non sappiamo: egli è in età, domandatene lui, esso parlarà per se medesimo.

ט

16 ויאמרו אנשים מפרושים זה האדם איננו מאלהים כי איננו נצר את־השבת ואחרים אמרו איך יוכל איש חטא את אותות כאלה לעשות ותהי־מפלגה בם:

Entonces vnos de los Phariseos le dezian, Este hombre no es de Dios que no guarda el Sabbado. Y otros dezian, Como puede vn hombre peccador hazer estas sennales? y auia dissension entre ellos.

17 וישובו ויאמרו לעור את מה תאמר עליו כי פקח את־עיניך והוא אמר כי נביא הוא:

Bueluen à dezir ál ciego. Tu que dizes del que te abrió los ojos? Y el dixo. Que es Propheta.

18 ולא האמינו היהודים עליו כי עור היה ושב לראות עד־אשר קראו ליולדיו אשר שב וראה:

Mas los Iudios no creyan deel, que auia sido el ciego, y ouiesse recebido la vistà, hastaque llamaron à sus padres delque auia recebido la vista.

19 וישאלו להם לאמר הזה הוא בנכם לאשר אומרים אתם כי עור נולד ואיך עתה רואה הוא:

Y preguntaronles, diziendo, Es este vuestro hijo, elque vosotros dezis que nació ciego? Como pues vee aora?

20 ויענו להם יולדיו ויאמרו ידענו כי זה הוא בננו וכי עור נולד:

Respondieronles sus padres, y dixeron, Sabemos que este es nuestro hijo, y que nació ciego:

21 ואיככה עתה רואה לא ידענו או מי פקח את־עיניו אנחנו לא ידענו יש לו דורו שאלו לו והוא חלף נפשו ידבר:

Mas como vea aora, no sabemos: o quien le aya abierto los ojos, nosotros no lo sabemos: el tiene edad, preguntalde à el, hablarà de si.

θ.

16. Ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές, οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον, πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς.

Parquoi quelques vns d'entre les Pharisiens disoyent, Cest homme-ci n'est point de Dieu: car il ne garde point le Sabbat. Les autres disoyent, Comment peut vn meschant homme faire ces signes: Et y auoit dissension entr'eux.

17. Λέγουσιν οὖν τῷ τυφλῷ πάλιν, σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν.

Ils dirent derechef à l'aueugle, Toi que dis-tu de lui, de ce qu'il t'a ouuert les yeux: Il respondit, Il est Prophete.

18. Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος.

Mais les Iuifs ne creurent point de lui qu'il eust esté aueugle, & qu'is eust recouuré la veuë, iusques à ce qu'ils eurent appelé le pere & la mere de celui qui auoit recouuré la veuë.

19. Καὶ ἠρώτησαν αὐτούς, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει;

Ils les interroguerent donc, disans, Est-ce ici vostre fils que vous dites auoir esté aueugle? comment donc voit-il maintenant.

10. Ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον, οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη.

Le pere & la mere d'icelui leur respondirent, & dirent, Nous sauons que c'est ici nostre fils, & qu'il a esté né aueugle.

21. Πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἴδαμεν· ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε· αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει.

Mais comment maintenant il voit, ou, qui lui a ouuert les yeux, nous ne le sauons point: il parlera touchant soi-mesme.

CAP. IX.

16. Dicebant ergo ex Pharisæis quidam, Non est hic homo à Deo, qui sabbathũ non custodit. Alii autem dicebant, Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter eos.

Then saide some of the Pharises / This man is not of God / because he keepeth not the Sabbath day. Others sayd / How can a man that is a sinner / do such miracles? and there was a dissension among them.

17. Dicunt ergo cæco iterum, Tu, quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit, Quia propheta est.

Then spake they vnto the blinde againe / What sayest thou of him / because hee hath opened thine eyes? And he sayde / He is a Prophet.

18. Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuisset & vidisset, donec vocaverunt parentes eius qui viderat.

Then the Iewes did not beleue him (that he had bene blinde / and receiued his sight) vntill they had called the parentes of him that had receiued sight.

19. Et interrogaverunt eos, dicentes, Hic est filius vester, quem vos dicitis quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt?

And they asked them / saying / Is this your sonne / whom ye say was borne blind? How doeth he now see then?

20. Responderunt eis parentes eius, & dixerunt, Scimus quia hic est filius noster, & quia cæcus natus est.

His parents answered them / and sayde / We knowe that this is our sonne / and that he was borne blinde.

21. Quomodo autẽ nunc videat, nescimus; aut quis eius aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate: ætatem habet, ipse de se loquatur.

But by what meanes he nowe seeth / wee knowe not: or who hath opened his eyes / can we not tell: hee is olde ynough: aske him: he shall answere for him selfe.

Das IX. Capitel.

16. Da sprachen etliche Phariseer: Der Mensch ist nicht von Gott / dieweil er den Sabbath nicht helt. Die andern aber sprachen: Wie kan ein sündiger Mensch solche Zeichen thun: Vnd es ward ein zwitracht vnter jhnen.

Da sagde nogle aff Phariseerne / Det Menniske er icke aff Gud / efferdi hand holder icke Sabbathen. Men de andre sagde / Huorledis kand it syndigt Menniske gøre saadanne Tegen? Oc der bleff en tuetract iblant dem.

17. Sie sprachen wider zu dem blinden: Was sagst du von jhm / daß er hat deine augen auff gethan? Er aber sprach: Er ist ein Prophet.

De sagde igen til den Blinde / Huad siger du om hannem / at hand oploed dine Øyen? Oc hand sagde / Hand er en Prophete.

18. Die Jüden glaubten nicht von jm / daß er Blind gewesen / vnnd sehend worden were / biß daß sie rieffen den Eltern / deß / der sehend war worden.

Jøderne trode icke om hannem / at hand haffde verit blind / oc vaar bleffuen seendis / Før end de kallede hans Foreldre / som vaar bleffuen seendis.

19. Fragten sie / vnd sprachen: Ist das euer Son / welchen jhr saget / er sey blind geboren? wie ist er denn nun sehend?

Spurde dem at / oc sagde / Er dette eders Søn / huilcken i sige hand er blind fød? Huorledis er hand da nu seendis?

20. Seine Eltern antwortten jnen / vnd sprachen: Wir wissen / daß diser vnser Son ist / vnd daß er blind geboren ist.

Hans Foreldre suarede dem / oc sagde / Wi vide / at denne er vor Søn / oc at hand er blind fød.

21. Wie er aber nun sehend ist / wissen wir nicht / Oder wer jm hat seine augen auffgethan / wissen wir auch nicht. Er ist alt gnug / fraget jn / lasset jn selbs für sich reden.

Men huorledis hand er nu seendis / vide wi icke / Eller huo som haffuer opladet hans øyen / vide wi oc icke / Hand er gammil nock / spører hannem at / lader hannem selff tale for sig.

Kapitola IX.

16. Tehdy někteřij z Zákonijkuow prawili: Nenij ten Człowěk od Boha / kterýž Soboty nesstetřij. Ginij prawili: Kterak může Człowěk hřijssný tyto diwy činiti: Y bylo rozděleníj mezy nijmi.

A przetoż niektorzy z Fáryzeuszow mowili / Człowiek ten nie iest od Bogá / bo nie strzeże szábátu: Drudzy záśie mowili / A iákożby mogł człowiek grzeszny tákowe cudá czynić? y było rozerwánie miedzy nimi.

17. Tehdy opět řekli Slepěmu: Ty pak co prawijss o tom / kterýž otewřel oči twé? A on řekl: Prorok gest.

Powtore rzekli slepemu / Ty co też mowiß o nim że otworzył oczy twoie? A on powiedział / Prorok ci iest.

18. Tedy Židé newěřili o něm by Slepý byl a prozřel / až gsau powolali Rodičůw toho kterýž byl prozřel.

A niewierzyli Zydowie o nim żeby miał być slepym / a żeby wźiął wzrok / áż wezwáli rodźicow onego kthory wzrok otrzymał.

19. Y otázali gich / řkauce: Tentoli gest Syn wáss / o kteremž wy prawijte / žeby slepý narodil se? Kterakž tehdy nynij widij?

Pytali ich tedy mowiąc / A thenże iest syn wáß on ktore gośćie powiedáli być slepo národzonym? Jákoż wźdy teraz widźi.

20. Odpowěděli gim Rodičowé geho / řekli: Wijmeť že tento gest Syn náss / a že gest Slepý se narodil.

Odpowiedźieli im rodźicy iego / y rzekli / Wiemy żeć to iest on syn náß / á iż sie slepo národźił.

21. Ale kterak nynij widij / newijme / aneb kdo gest otewřel oči geho / myť newijme: ptayte se ho / wssak létha má / onť sám za sebe bude mluwiti.

Lecz iáko teraz przeyzrał nie wiemy / ábo ktho otworzył oczy iego / my nie wiemy / ma láta / pytayćież sámego / á onci o sobie powie.

ט | ט | θʹ.

22 הלין אמרו אבהוהי מטול דדחלין הוו מן יהודיא בפסקו הוו גיר יהודיא דאן אנש יודא בה דמשיחא הו יפקונהי מן כנושתא׃

Il padre e la madre sua disser queste cose, percioche temeuano i Giudei: conciosia che i Giudei s'erano di gia conuenuti che se alcun il confessaua per Christo, fusse scacciato da la sinagoga.

22 ואלה דברו ילדיו כי יראו את־היהודים כי מאז נסכו היהודים אשר אם איש יתודה כי המשיח הוא ישלח מעדתם׃

Esto dixeron sus padres, porque auian miedo de los Iudios: porque ya los Iudios auian conspirado, que si alguno confessasse ser el el Christo que fuese fuera de la Synoga.

22. Ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς ἰουδαίους· ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστὸν, ἀποσυνάγωγος γένηται.

Son pere & sa mere dirent ces choses pource qu'ils craignoyent les Iuifs. Car les Iuifs auoyẽt desia arresté que si quelcun l'aduouoit estre le Christ, il seroit ietté hors de la synagogue.

23 מטול הנא אמרו אבהוהי דעל לה לשנוהי לה שאלו׃

Per questa cagione suo Padre e sua Madre dissero, Egli è in eta, domandatene lui.

23 על־כן אמרו ילדיו כי דורו לו אותו תשאלו׃

Por esso dixeron sus padres, Que edad tiene preguntalde à el?

23. Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον, ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε.

Pour ceste cause son pere & sa mere respondirent, Il a de l'aage, interroguez-le.

24 וקראו הי לגברא דתרתין זבנין להו דאיתוהי הוא סמיא ואמרין לה שבח לאלהא חנן גיר ידעינן דהנא גברא חטיא הו׃

Per la seconda volta dunque chiamarono l'huomo che era stato cieco, e disserli, Da gloria à Dio: noi sappiamo che quest'huomo è peccatore.

24 ויקראו שנית לאיש אשר היא עור ויאמרו אליו שים נא כבוד ליהוה ותן לו תודה יודעים אנחנו כי־האדם הזה חטא הוא׃

Ansique boluieron à llamar al hombre que auia sido ciego, Y dixeronle, Da gloria à Dios, nosotros sabemos que este hombre es peccador.

24. Ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλὸς, καὶ εἶπον αὐτῷ, δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν.

Ils appelerent donc pour la seconde fois l'homme qui auoit esté aueugle, & lui dirent, Dõne gloire à Dieu: nous sauons que cest homme est meschant.

25 ענא הו ואמר להון אן חטיא הו לא ידע אנא חדא הין ידע אנא דסמיא הוית והשא הא חזא אנא׃

Egli rispose, e disse, S'egli sia peccatore io non lo so: vna cosa so bene, che essendo io gia cieco, hora veggo.

25 ויען ויאמר אם חטא הוא לא ידעתי אחד ידעתי כי עור הייתי ומעת רואה אנכי׃

Entonces el respondio, y dixo, Si es peccador, no lo se: vna cosa sé, que auiendo y sido ciego, aora veo.

25. Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ οἶδα, ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν, ἄρτι βλέπω.

Il respondit, & dit, S'il est meschant, ie ne sai: vne chose sai-ie bien, c'est que i'estoyé aueugle, & maintenant ie voi.

26 אמרין לה תוב מנא עבד לך איכנא פתח לך עיניך׃

Et essi di nuouo li dissero, Che ti fece egli? come t'aperse gli occhij?

26 ויאמרו לו עודנו מה־עשה לך איך פקח את־עיניך׃

Y boluieronle à dezir, Que te hizo? Como te abrió los ojos.

26. Εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν, τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;

Dont il lui dirent derechef, Que t'a-il fait? comment a-il ouuert tes yeux?

27 אמר להון אמרת לכון ולא שמעתון מנא צבין אנתון למשמע למא אף אנתון תלמידא צבין אנתון למהוא לה׃

Egli rispose loro, Io ve l'ho gia detto, e non l'hauete vdito, perche volete voi vdirlo di nuouo? volete ancor voi esser suoi discepoli?

27 ויען להם גם עת אמרתי לכם ולא שמעתם מה זאת עודכם תאבו לשמוע הגם אתם תאבו להיות תלמידיו׃

Respondioles. Ya os lo he dicho, y lo aueys oydo: que mas quereys oyr? Quereys tambien vosotros hazeros sus discipulos?

27. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι;

leur respondit, Ie le vous ai desia dit, & ne l'auez point escouté, pourquoi le voulez-vous encore ouïr, voulez-vous aussi estre ses disciples?

CAP. IX.

22. Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant Iudæos, iam enim conſpiraverant Iudæi, ut ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra ſynagogam fieret.

Theſe wordes ſpake his parents /becauſe they feared the Jewes: for the Jewes had ordeyned alreadie/ that if any man did cõfeſſe that he was the Chriſt/ he ſhould be excommunicate out of the Synagogue.

23. Propterea parentes eius dixerunt, Quia ætatem habet, ipſum interrogate.

Therefore ſayde his parentes / He is olde ynoug: aſke him.

24. Vocaverunt ergo rurſum hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt ei, Da gloriam Deo, nos ſcimus quia hic homo peccator eſt.

Then againe called they the man that had bene blind/& ſaid vnto him / Giue glory vnto God: we know that this man is a ſinner.

25. Dixit ergo eis ille, Si peccator eſt, neſcio: unum ſcio, quia cæcus cum eſſem, modò video.

Then he anſwer:d/and ſayd/Whether he be a ſinner or no/ I can not tell: one thing I know / that I was blind / and now I ſee.

26. Dixerunt ergo illi, Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?

Then ſaid they to him againe/What did he to thee? how opened he thine eyes?

27. Reſpondit eis, Dixi vobis iam, & audiſtis: quid iterum vultis audire? nunquid & vos vultis diſcipuli eius fieri?

He anſwered them / I haue tolde you already/ and ye haue no. heard it: wherefore would ye heare it againe? will ye alſo be his diſciples?

Das IX. Capitel.

22. Solches ſagten ſeine Eltern/ denn ſie forchten ſich für den Jüden/ Denn die Jüden hatten ſich ſchon vereinigt / So iemand jn für Chriſtum bekennete / daß derſelbige in Bann gethan würde.

Saadant ſagde hans Foreldre / thi de frøctede ſig for Jøderne / Thi Jøderne haffde allerede ſambundet ſig / Der ſom nogen bekende hannem for Chriſtum/ at der ſamme ſkulde ſettis i Bande.

23. Darumb ſprachen ſeine Eltern: Er iſt alt genug / fraget jhn.

Der faare ſagde hans Foreldre / Hand er gammil nock / ſpører hannem at.

24. Da rieffen ſie zum andern mal dem menſchen der blind geweſen war/ vnd ſprachen zu jhm: Gib Gott die ehre/ Wir wiſſen daß diſer Menſch ein Sünder iſt.

Da kallede de anden gong det Menniſke / ſom haffde verit blind / oc ſagde til hannem / Giff Gud ære/ Wi vide at dette Menniſke er en Syndere.

25. Er antworttet / vnd ſprach: Iſt er ein Sünder / daß weiß ich nicht/ Eines weiß ich wol / daß ich Blind war/ vnd bin nun ſehend.

Hand ſuarede oc ſagde / Er hand en Syndere / det veed ieg icke / En ting veed ieg vel / at ieg vaar blind / oc er nu ſeendis.

26. Da ſprachen ſie wider zu jhm: Was thet er dir? Wie thet er deine augen auff?

Da ſagde de til hannem igen / Huad giorde hand ved dig? Huorledis oplod hand dine øyen?

27. Er antworttet jhnen: Ich habs euch ietzt geſagt / habt jhrs nicht gehöret? Was wolt jrs abermal hören? wolt jhr auch ſeine Junger werden?

Hand ſuarede dem / Jeg ſagde eder det nu / hørde i det icke? Huad ville i atter høre det? Ville i oc bliffue hans Diſciple?

Kapitola IX.

22. To proto řekli Rodičowé geho/ že ſe báli Židůw/ neb ſe byli ſpikli židé/ wyznalliby ho kdo Kryſtem / aby byl wyobcowán.

Toć mowili rodzicy tego że ſie bali Zydow/ ábowiem iuż porozumowili byli Zydowie/ iż ieśliby go ktho wyznal Krysthuſem/ áby byl z bożnice wyrzucon.

23. Protož řekli Rodičowé geho/ Máť Léta ptayte ſe ho.

A dla tegoż powiedzieli rodzicy iego/ Ma lata pytayćież ſámego.

24. Tedy zawolali opět znowu člowěka kterýž byl ſlepý / a řekli gemu: Wzdan chwálu Bohu/ my wijme že člowěk tento hřijſſnijk geſt.

Wezwáli tedy powtore człowieká ktory byl ſlepym/ y rzekli/ Day chwałe Bogu/ bo my wiemy że to ieſt człowiek grzeſzny.

25. Tehdy on řekl gim: Geſli hřijſſný newijm / než to wijm/ že když gſem byl ſlepý/ giž nynij widijm.

Ale on odpowiedział y rzekł/ Niewiem ci ieſli ieſt grzeſzny / tho iedno wiem/ iż bedąc ſlepym/ teraz widzę.

26 Y řekli gemu oni opět: Co geſt včinil tobě? kterak geſt tobě otewřel oči?

Y pytáli go ieſzcze powtore/ Coż ci czynił? y iako otworzył oczy twe?

27. Odpowěděl gim: Powěděl ſem wám giž/ a ſlyſſeli gſte: Proč opět ſlyſſeti chcete? zdaliž y wy chcete Včedlnjcy geho býti?

Odpowiedział im tedy/ Iużciem wam powiedał/ á nie ſłucháliście/ Przeczże ieſzcze drugi ráz ſłyſzec chcecie? Zali y wy chcieliByście byc zwolennicy iego?

ט

28 הנון דין צחיו והי ואמרין לה אנת הו תלמידה דהי חנן גיר תלמידא חנן דמושא׃

Allora essi gli disser villania, e dissero, Tu sii suo discepolo, noi siamo discepoli di Mosè.

29 ידעינן דעם מושא אלהא מלל להנא דין לא ידעינן מן אימכא הו׃

Noi sappiamo che Iddio parlò à Mosè: ma costui non sappiam donde sia.

30 ענא הו גברא ואמר להון בהדא הו הכיל למתדמרו דאנתון לא ידעין אנתון מן אימכא הו ועיני די לי פתח׃

Quell'huomo rispose, e disse loro, Certamente in questo è vna cosa mirabile, che voi non sappiate ond'egli sia, e pur ha aperti i miei occhij.

31 ידעינן דין דאלהא בקלא דחטיא לא שמע אלא למן דדחל מנה ועבד צבינה להו הו שמע׃

Noi sappiamo pure che Iddio non esaudisce i peccatori: ma se vno è seruo di Dio, e fa la sua volontà egli l'esaudisce.

52 מן עלם לא אשתמעת דפתח אנש עינא דסמיא דאתילד׃

Non s'è vdito giamai che alcuno habbia aperti gli occhij d'vn cieco nato.

33 אלו לא מן אלהא הוא הנא לא משכח הוא הדא למעבד׃

Se costui non fusse da Dio, non potrebbe far cosa alcuna.

34 ענו ואמרין לה אנת כלך בחטהא אתילדת ואנת מלף אנת לן ואפקוהי לבר׃

Essi risposero, e disserli, Tu sei tutto nato ne i peccati, & insegni à noi? E così lo scacciaron fuore.

ט

28 ויריבוהו ויאמרו אתה תהיה תלמידו ואנחנו תלמידי משה נהיה׃

Y maldixeronlo, Y dixeron, Tu seas su discipulo? que nosotros discipulos de Moysen somos.

29 אנחנו ידענו כי אלהים דבר אל־משה ואת הלז לא ידענו מאין הוא׃

Nosotros sabemos que à Moysen hablo Dios: mas este no sabemos de donde es.

30 ויען האנוש ויאמר להם וזאת היא נפלאת בעיני כי אתם לא ידעתם מאין הוא ופקח את־עיני׃

Respondioles aquel hombre, y dixoles, Cierto marauillosa cosa es esta, que vosotros no sabeys de donde sea, y à mi me abrió los ojos.

31 ידענו כי אלהים איננו שומע את־החטאים כי אם את ירא אלהים והעושה את רצונו אותו שומע׃

Y sabemos que Dios no oye à los peccadores: mas si alguno es temeroso de Dios, y haze su voluntad, à este oye.

33 מעולם לא נשמע כי פקח איש עיני עור נולד׃

Desde el siglo no fue oydo, que abriesse alguno los ojos de vno que nació ciego.

33 אם זה איננו מאלהים לא יוכל לעשות מאומה׃

Si este no fuera venido de Dios, no pudiera hazer nada.

34 ויענו ויאמרו לו בחטאות את נולדת כלך ואת תלמדנו וישליכוהו החוצה׃

Respondieron, y dixeronle, En peccados eres nacido todo: y tu nos enseñas? Y echaronlo fuera.

θ'.

28. Ἐλοιδόρησαν οὖν αὐτὸν, καὶ εἶπον. σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου· ἡμεῖς δὲ τοῦ μωσέως ἐσμὲν μαθηταί.

Lors ils l'iniurierent, & dirent, Toi, sois son disciple: quant à nous, nous sommes disciples de Moyse.

29. Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μωσῇ λελάληκεν ὁ θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.

Nous sauons que Dieu a parlé à Moyse: mais quant à cestui ci, nous ne sauōs d'où il est.

30. Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστί, καὶ ἀνέῳξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς.

L'homme respondit, & leur dit, Certes en cela est vn cas estrange, que vous ne sauez d'où il est: & toutesfois il a ouuert mes yeux.

31. Οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει.

Or nous sauons que Dieu n'exauce point les meschans: mais quelcun est seruiteur de Dieu, & fait la volonté d'icelui, il l'exauce.

32. Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου.

Onc ne fut-il ouï dire, qu'aucun ouurist les yeux d'vn aueugle né.

33. Εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν.

Si cestui ci n'estoit de Dieu, il ne pourroit rien faire.

34. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς, καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.

Ils respondirent, & lui dirent, Tu es du tout né en peches, & tu nous enseignes? Et le ietterent hors de la synagogue.

CAP. IX

28. Maledixerunt ergo ei, & dixerunt, Tu discipulus illius sis: nos autem Moysi discipuli sumus.

Then checked they him, & sayde, Be thou his disciple: We be Moses disciples.

29. Nos scimus quia Moysi locutus est Deus, hunc autem nescimus unde sit.

We know that God spake with Moses: but this man we know not from whence he is.

30. Respondit ille homo, & dixit eis, in hoc enim mirabile est quia vos nescitis unde sit, & aperuit meos oculos.

The man answered, and sayd unto them, Doutles, this is a maruellous thing, that ye know not whence he is, and yet he hath opened mine eyes.

31. Scimus autem quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.

Nowe we knowe that God heareth not sinners, but if any man be a worshipper of God, and doeth his will, him heareth he.

32. A seculo non est auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati.

Since the world began was it not heard that any man opened the eyes of one that was borne blinde.

33. Nisi esset hic à Deo, non poterat facere quicquam.

If this man were not of God, hee coulde haue done nothing.

34. Responderunt, & dixerunt ei, In peccatis natus es totus, & tu doces nos? & eiecerunt eum foràs.

They answered, and said unto him, Thou art altogether borne in sinnes, and doest thou teach vs? So they cast him out.

Das IX. Capitel.

28. Da fluchten sie jhm / vnd sprachen: Du bist sein Jünger / Wir aber sind Mosis Jünger.

Da bandede de hannem / oc sagde / Du est hans Discipel / Wi ere Mose Disciple.

29. Wir wissen daß Gott mit Mose geredt hat / Disen aber wissen wir nicht von wannen er ist.

Wi vide / at Gud haffuer talet met Mose / Men wi vide icke hueden denne hand er.

30. Der Mensch antworttet / vnnd sprach zu jnen: Das ist ein wunderlich ding / daß jhr nicht wisset / von wannen er sey / vnd er hat meine augen auff gethan.

Det Mennisse suarede / oc sagde til dem / Det er en vnderlig ting / at i icke vide / hueden hand er / oc hand haffuer opladet mine Øyen.

31. Wir wissen aber / daß Gott die Sünder nicht höret / Sondern so jemand Gottsförchtig ist / vnd thut seinen Willen / den höret er.

Oc wi vide / at Gud hører icke Syndere / Men der som nogen er Gudfryctig / oc gør hans vilie / den hører hand.

32. Von der Welt an ists nicht erhöret / daß jemand einem gebornen Blinden die augen auffgethan habe.

Fra Verdens begyndelse er det icke hørt / at nogen oplod Øyene paa en / som vaar fød Blind.

33. Were diser nicht von Gott / er köndte nichts thun.

Vaare denne icke aff Gud / hand kunde inted gøre.

34. Sie antwortten / vnd sprachen zu jhm: Du bist gantz inn sünden geboren / vnd lehrest vns / vnd stiessen jn hinauß.

De suarede / oc sagde til hannem / Du est aldelis fødi Synd / oc lærer oss / Oc de støtte hannem hen vd.

Kapitola IX.

28. Protož zlořečili gemu a řekli: Ty sám Včedlnijkem geho bud / my gsme Včedlnijcy Moyžijssowi.

Tedy go oni sromočili á mowili / Badź ty sam tego zwolěnikiem / my ciechmy są Moiżeszowi zwolennicy.

29. My wijme / že Moyžijssowi mluwil Buoh / o tomto pak newijme / odkud gest.

Myć wiemy że Bog y Moiżeszem mowił / á ten skadby był nie wiemy.

30. Odpowěděl ten Człowěk / a řekl gim: W tom zagisté diwné gest / že wy newjte odkud gest / a wssak otewřel oči mé.

A tak im on odpowiedział y rzekł / Thoć w tym dziwno że wy nie wiećie skad iest / á wżdy otworzył oczy moie.

31. Wijme pak že Bůh hřijssnijkuow neslyssý: Ale gestli kdo ctitel Božij a wuoli geho činij / toho slyssý.

A wiemy theż iż grzesznych Bog nie wysłuchawa / iedno tego ktory iest chwalca Bożym / á wolą iego czyni / tegoć wysłuchawa.

32. Od wěku nenij slýcháno / aby kdo otewřel oči slepého narozeného.

Od wiekow to nie iest rzecz słychána / áby kto otworzył oczy ślepo narodzonego.

33. Býk tento nebyl ód Boha / nemohlby ničehéhož včiniti.

A iestzećby then nie był od Bogá nie mogłćiby nic vczynić.

34. Odpowěděli gemu: Ty w hřijssých wessteren gsy se narodil a což ty nás včijss? Y wyhnali gey wen.

Odpowiedźieli mu thedy y rzekli / Tyś iest w grzechoch národzon wszytek / y tyż nasz masz vczyć? y także go precz wyrzućili.

ט | ט | θ'.

35 ושמע ישוע דאפקוהי לבר ואשכחה ואמר לה אנת מהימן אנת בברה דאלהא:

Iesv intese che l'hauenano scacciato fuore, & hauendolo ritrouato, li disse, Credi tu nel Figliuol di Dio?

35 וישמע ישוע כי השליכוהו החוצה וכאשר מצאו אמר לו האתה מאמין בבן האלהים:

Oyó Iesus que lo auian echado fuera: y hallandolo, dixole, Tu crees enel Hijo de Dios?

35. Ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ;

Iesus entendit qu'ils l'auoyent ietté hors: & l'ayant trouué, lui dit, Crois-tu au Fils de Dieu?

36 ענא הו דאתאסי ואמר מנו מרי דאהימן בה:

Colui rispose, e disse, E chi è egli, Signore, accioche io creda in lui?

36 ויען ההוא ויאמר ומי זה הוא אדני אשר אאמין בו:

Respondió el, y dixo. Quien es Sennor, para que crea enel?

36. Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε, καὶ τίς ἐστι κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;

Et il respondit, & dit, Qui est-il, Seigneur, afin que ie croye en lui.

37 אמר לה ישוע חזיתיהי והו דממלל עמך הויו:

Iesv li disse, Tu l'hai veduto, & è colui che parlo teco.

37 ויאמר לו ישוע וראית אותו והמדבר אליך זה הוא:

Y dixole Iesus, Y haslo visto, y el que habla contigo el es.

37. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἑώρακας αὐτὸν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν.

Iesus lui dit, Tu l'as veu, & c'est celui qui parle auec toi.

38 הו דין אמר מהימן אנא מרי ונפל סגד לה:

Allora egli disse, Io credo, Signore: e adorollo.

38 והוא אמר מאמין אני אדני וישתחו לו:

Y el dize, Creo Sennor. Y (prostrandose,) adorólo.

38. Ὁ δὲ ἔφη, πιστεύω κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.

Lors il dit, I'y croy, Seigneur: & l'adora.

39 ואמר ישוע לדינא ד העלמא הנא אתית דאילין דלא חזין נחזון ואילין דחזין נסמון:

Poi Iesv disse, Io son venuto in questo mondo per far giuditio: a fin che quei che non veggono, veggano: e quei che veggono, diuengano ciechi.

39 ויאמר ישוע למשפט אנכי אל העולם הזה באתי אשר יראו האינם ראים והרואים עורים יעשו:

Y dixo Iesus, Yo para juyzio he venido à este mundo, para que los que no veen, vean: y los que veen, sean ciegos.

39. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται.

Et Iesus dit, Ie suis venu en ce monde pour exercer iugement, afin que ceux qui ne voyent point, voyent: & ceux qui voyent, deuienent aueugles.

40 ושמעו מן פרישא אילין דעמה הוו הלין ואמרו לה למא אף חנן סמיא חנן:

Et alcuni di Farisei che erano seco v'diron questo, e disserli, Siamo forse ancor noi ciechi?

40 ומקצת המפרשים אשר היו עמו שמעו את הדברים האלה ויאמרו אליו הגם אנחנו עורים הוים:

Y oyeron esto algunos de los Phariseos que estauan con el, y dixeronle, Somos nosotros tambien ciegos?

40. Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν;

Et quelques vns d'entre les Pharisiens qui estoyent auec lui, ouirent cela, & lui dirent, & nous sommes-nous aussi aueugles?

41 אמר להון ישוע אלו סמיא הויתון לית הוא לכון חטיתא השא דין אמרין אנתון דחזינן מטול הנא חטיתכון קימא הי:

Iesv disse loro, Se voi foste ciechi, non haureste peccato: ma hora voi dite, Noi vediamo: però il vostro peccato resta.

41 ויאמר להם ישוע אם עורים אתם לא תהיה לכם חטאה ועת אמרתם כי ראינו לכן חטאתכם עליכם:

Dixoles Iesus, Si fuerades ciegos, no tuuierades peccado: mas aora porque dezis, Vemos; portanto vuestro peccado permanece.

41. Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε, ὅτι βλέπομεν. ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

Iesus leur dit, Si vous estiez aueugles, vous n'auriez point de peché: mais maintenant vous dites, Nous voyōs: pourtant demeure vostre peché.

CAP. IX. | Das IX. Capitel. | Kapitola IX.

35. Audivit Iesus quia eiecerunt eum foràs: & cùm invenisset eum, dixit ei, Tu credis in filium Dei?

Jesus heard that they had cast him out: & when he had found him, he sayde unto him, Doest thou beleeue in the Sonne of God?

35. Es kam für Jesum / daß sie jhn außgestossen hatten / vnnd da er jhn fand / sprach er zu jhm: Glaubest du an den Sohn Gottes?

Det kom faar Jhesum / at de vdstøtte hannem / Oc der hand fant hannem / sagde hand til hannem / Tror du paa Guds Søn?

35. Y vslyssel Gežijš žegsau gey wyhnali wen: a když gey nalezl / řekl gemu: Wěřijšsij ty w Syna Božijho?

Y vslyšzał Jezus iž go precz wyrzucili / á gdy go znalazł / rzekł mu / Thy wierzyšzli w Syná Bożego.

36. Respondit ille, & dixit, Quis est Domine, ut credam in eum?

He answered, and sayd / Who is he, Lord / that I might beleeue in him?

36. Er antwortet / vnnd sprach: HERR / welcher ists? auff daß ich an jhn glaube.

Hand suarede / oc sagde / HERRE / huilcken er den? At ieg kand tro paa hannem.

36. Odpowěděl on a řekl: Kdo gest PANE? abych vwěřil w něho.

A on odpowiedział y rzekł / Ktoż iest Pánie? ábych wen wierzył.

37. Et dixit ei Iesus, Et vidisti eum: & qui loquitur tecum, ipse est.

And Jesus said vnto him / Both thou hast seene him / & he it is that talketh with thee?

37. Jesus sprach zu jhm: Du hast jhn gesehen / vnd der mit dir redet / der ists.

Jhesus sagde til hannem / Du haffuer seet hannem / oc den som taler met dig / den er det.

37. Y řekl gemu Gežijš: Y widěl gsy ho / a kterýž mluwij s tebau / onť gest.

A odpowiedział mu Jezus / Y widziałeś go: y ktory mowi z tobą sam ci iest.

38. At ille ait, Credo Domine. Et procidens adoravit eum.

Then he said, Lord / I beleeue / and worshipped him.

38. Er aber sprach: HERR / ich glaube / vnd betet jhn an.

Da sagde hand / Jeg tror / Oc hand tilbad hannem.

38. A on řekl: Wěřijm PANE. A padsse klaněl se gemu.

Zátym on rzekł / Wierzę Pánie / y dał mu chwałę.

39. Et dixit ei Iesus, In iudicium ego in hunc mundum veni: ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant.

And Jesus sayd / I am come vnto iudgement into this worlde / that they which see not / might see: and that they which see / might be made blinde.

39. Vnd Jesus sprach: Jch bin zum Gerichte auff dise Welt kommen / auff daß / die da nit sehen / sehend werden / Vnd die da sehen / Blind werden.

Oc Jhesus sagde / Jeg er kommen til Dom i denne Verden / Paa det at de som icke see / skulle vorde seendis / Oc de som see / skulle vorde blinde.

39. Y řekl gemu Gežijš: Na Saud gsem ya přissel na tento Swět: aby ti kteřijž newidij / widěli: a kteřijž widij / aby slepij byli.

Potym rzekł Jezus / Jaciem przyszedł náten świát odpráwowac sądu / áby ci ktorzy nie widzą / widzieli / á ktorzy widzą / áby ślepi byli.

40. Et audierunt quidam ex Pharisæis qui cum ipso erant: & dixerunt ei, Nunquid & nos cæci sumus?

And some of the Pharises which were with him / heard these things / and sayd vnto him / Are we blinde also?

40. Vnd solches höreten etliche Phariseer / die bey jhm waren / vnd sprachen zu jhm: Sind wir denn auch Blind.

Oc saadant hørde nogle aff de Phariseer / som vaare hoss hannem / oc sagde til hannem / Ere wi da oc Blinde?

40. Y vslyssali to někteřij Zákonnjcy kteřijž s nim byli á řekli gemu: Zdali y my slepij gsme?

Tho vsłyszeli niektorzy z Fáryzeuszow ktorzy byli przy nim / y rzekli mu / Zali y my iesteśmy ślepymi.

41. Dixit eis Iesus, Si cæci essetis, non haberetis peccatum, nunc verò dicitis, Quia videmus, Peccatum vestrum manet.

Jesus said vnto them / If ye were blinde / ye should not haue sinne: but now ye say / We see: therefore your sinne remayneth.

41. Jesus sprach zu jhnen: Weret jr blind so hettet jr keine sünde / Nun jhr aber sprechet / Wir sind sehend / bleibet eure sünde.

Jhesus sagde til dem / Vaare i blinde / da haffde i ingen synd / Men nu i sige / Wi ere seendis / da bliffuer eders synd.

41. Řekl gim Gežijš: Byšste slepij byli / hřijchu byšste neměli: Ale nynij prawijte: Ze widijme / protož Hřijch wáš zuostáwá.

Ná to im powiedział Jezus / Byście byli ślepymi nie mielibyście grzechu / lecz iż theraz mowicie / Widziemy / á ták grzech wász zostawa.

י

1 אמין אמין אמר אנא לכון דמן דלא עאל מן תרעא לטירא דענא אלא סלק מן דוכא אחרנא הו גנבא הו וגיסא׃

In Verità, in Verità io Vi dico, Chi non entra per la porta ne l'ouile de le pecore ma Vi saglie d'altronde, colui è Vn ladro & Vn assassino.

2 הו דין דעאל מן תרעא רעיא הו דענא׃

Ma chi entra per la porta, è il pastore de le pecore.

3 ולהנא נטר תרעא פתח לה תרעא וענא שמעא קלה וערבוהי קרא בשמהיהון ומפק להון׃

A questo apre il portinaro, e le pecore odeno la sua Voce: & egli chiama le sue proprie pecore per nome, e menale fuore.

4 ומא דאפק ענה קדמיה אזל ועדבוהי דילה אזלין בתרה מטול דידעין קלה׃

E quando egli ha messe fuor le sue pecore, Va loro innanzi, e le pecore il seguitano: perche elle conoscono la sua Voce.

5 בתר נוכריא דין לא אזלא ענא אלא ערקא מנה דלא ידעא קלה דנוכריא׃

E non seguitaranno Vno straniere, ma si fuggiranno da lui: percioch'elle non conoscono la Voce de li stranieri.

6 הדא פלאתא אמר להון ישוע הנון דין לא ידעו מנא ממלל עמהון׃

IESV, disse loro questa similitudine: ma essi non intesero che cose fossen quelle ch'egli parlaua loro.

7 אמר להון דין תוב ישוע אמין אמין אמר אנא לכון דאנא אנא תרעה דענא׃

Per il che IESV disse loro di nuouo, In Verità, in Verità Vi dico, che io son la porta de le pecore.

י

1 אמן אמן אומר אני לכם אשר לא בא בשער מכלת הצאן כי אם עולה במקום אחר זה גנב ופריץ הוא׃

Decierto decierto os digo, que el que no entra por la puerta enel corral de las ouejas, mas sube por otra parte, el tal ladron es y robador,

2 ואשר בא בשער רועה הצאן הוא׃

Mas elque entra por la puerta, el pastor de las ouejas es.

3 והשוער פותח לו והצאן שמעו את־קולו והוא קורא את־צאנו בשמותם ומוציאם׃

Aeste abre el portero, y las ouejas oyen su boz: y à sus ouejas llama por mombre, y las saca.

4 ובהוציאו את־צאנו הולך לפניהם והצאן הלכו אחריו כי ידעו את־קולו׃

Y como ha sacado fuera sus ouejas, và delante deellas: y las ouejas lo siguen: porque conocen su boz.

5 ואחרי הנכרי אינם באים כי אם ינוסו ממנו כי לא יודעים את־קול הנכרים׃

Mas al estranno no seguiran, antes huyran deel: porque no conocen la boz de los estrannos.

6 את־המשל הזה אמר להם ישוע והמה לא ידעו מה היו אלה אשר דבר להם׃

Esta parabola les dixo Iesus, mas ellos no entendieron que era loque les dezia.

7 וישב ויאמר להם ישוע אמן אמן אומר אני לכם כי אני הוא שער הצאן׃

Boluióles pues Iesus à dezir, Decierto decierto os digo, que yo soy la puerta de las ouejas.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής.

En verite, en verité ie vous di, Que celui qui n'entre point par la porte à la bergerie des brebis, mais y monte par ailleurs, est larron & brigand.

2. Ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων.

Mais celui qui entre par la porte, est le berger des brebis.

3. Τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει· καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτά.

Le portier ouure a cestui la, & les brebis oyēt sa voix, & il appele ses propres brebis par leur nom, & les mene hors.

4. Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ· ὅτι οἴδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

Et quand il a mis hors ses brebis, il va deuant elles, & les brebis le suiuent, car elles cognoissent sa voix.

5. Ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ· ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν.

Mais elles ne suiuront point vn estrāger, ains s'enfuiront arriere de lui: car elles ne cognoissent point la voix des estrangers.

6. Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς.

Iesus leur dit ceste similitude: mais ils n'entendirent point quelles estoyent les choses qu'il leur disoit.

7. Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων.

Iesus donc leur dit derechef, En verité, en verité, ie vous di, que ie suis la porte des brebis.

CAP. X.

Amen, amen dico vobis qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde: ille fur eſt & latro.

Verely/verely I ſay vnto you/ He that entreth not in by the doore into the ſheepefolde / but climeth vp an other way/he is a thiefe and a robber.

2. Qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt ovium.

But hee that goeth in by the doore/ is the ſhepeheard of the ſheepe.

3. Huic oſtiarius aperit:& oves vocem eius audiunt, & proprias oves vocat nominatim, & educit eas.

To him the porter openeth / and the ſheepe heare his voyce / and he calleth his owne ſheepe by name / and leadeth them out.

4. Et cùm proprias oves emiſerit, ante eas vadit, & oves illum ſequuntur, quia ſciunt vocem eius.

And when hee hath ſent forth his owne ſheepe/ he goeth before them / and the ſheepe follow him: for they know his voyce.

5. Alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum.

And they will not follow a ſtraunger/ but they flee from him: for they knowe not the voyce of ſtrangers.

6. Hoc proverbium dixit eis Ieſus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis.

This parable ſpake Jeſus vnto thē: but they vnderſtoode not what thinges they were which he ſpake vnto them.

7. Dixit ergo eis iterum Ieſus, Amen, amen dico vobis, ego ſum oſtium ovium.

Then ſayde Jeſus vnto them againe/Verely:verely I ſay vnto you/I am the doore of the ſheepe.

Das X. Capitel.

Warlich / warlich / ich ſage euch: wer nicht zur thür hinein gehet in den Schafſtal / ſondern ſteiget anderswo hinein / der iſt ein Dieb vnnd ein Mörder.

Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / Huo ſom icke gaar ind at Dørren i Faareſtien / men ſtiger andenſtedz der ind / Hand er en Tyff oc en Mordere.

2. Der aber zu der Thür hinein gehet / der iſt ein Hirte der Schafe.

Men den ſom gaar ind at Dørren / Hand er Faarenis Hyrde.

3. Demſelbigen thut der Thürhüter auff / vnd die Schafe hören ſeine ſtimme. Vnd er ruffet ſeinen Schafen mit Namen / vnd führet ſie auß.

Den ſamme lader Dørnocteren op faare / oc Faarene høre hans røſt. Oc hand kalder ſine Faar ved Naffn / oc fører dem vd.

4. Vnd wenn er ſeine Schafe hat außgelaſſen / gehet er für jnen hin / vnd die Schafe folgen jm nach / denn ſie kennen ſeine ſtimme.

Oc naar ſom hand haffuer vdladet ſine Faar / da gaar hand bort faare dem / oc Faarene følge effter hannem / Thi de kende hans røſt.

5. Einem frembden aber folgen ſie nicht nach / ſonder fliehen von ihm / denn ſie kennen der Frembden ſtimme nicht.

Oc en Fremmet følge de icke effter / men fly fra hannem / Thi de kende icke den Fremmedes røſt.

6. Diſen ſpruch ſaget Jeſus zu jhnen / Sie vernamens aber nicht was es war / daß er zu jhnen ſaget.

Dette Sprock ſagde Jheſus til dem / Men de forſtode icke / huad det vaar ſom hand ſagde til dem.

7. Da ſprach Jeſus wider zu jhnen: Warlich / warlich / ich ſage euch / Ich bin die Thür zu den Schafen.

Da ſagde Jheſus til dem igen / Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / Jeg er Dørren til Faarene.

Kapitola X.

Giſtě giſtě prawijm wám: Kdož newcházý dweřmi do Owčince Owcý / ale wcházý ginudy / tenť zloděg geſt a Lotr.

Zaprawde zaprawde wam powiedam / Kto ale wchodzi drzwiámi do obory owczey / ále wchodzi inedy / ten ieſt złodziey y zboyca.

2. Ale kdož wcházý ſkrze dwěře / Paſtýř geſt Owcý.

Ktory zaſie wchodzi drzwiámi / tenci ieſt páſtyrz owiec.

3. Tomuť wrátný otwijrá a Owce hlas geho ſlyſſý / wlaſtnij Owce wolá ze gména / a wywodij ge.

Temu odźwierny otwiera / á owce ſłucháia głoſu iego / y nazywa owieczki ſwe miánowicie / á prowádzi ie.

4. A když wlaſtnij Owce wen wypuſtij / před nimi gde / a Owce ho náſledugij / nebo znagij hlas geho.

Potym gdy wypuśći owce ſwe / idźie przed nimi / á owieczki idą zá nim / bowiem znaią głos iego.

5. Ale cyzýho nikoli nenaſſledugij / ale vtijkagiť od něho / nebo neznagij hlaſuow cyzých.

Ale za cudzym żadnym ſpoſobem nie idą / owſſem vciekáią od niego / bo nie znáią głoſu obcych.

6. To přijſlowij powěděl gim Gežijš: ale oni neſrozuměli coby gim mluwil.

To podobieńſtwo powiedał im Jezus / lecz oni nie rozumieli thego co im powiedał.

7. Tehdy opět řekl gim Gežijš: Giſtě giſtě prawijm wám: žeť yá gſem dwěře Owcý.

Rzekł im tedy powtore Jezus / Zaprawde zaprawde wam powiedam / Jaciem ieſt drzwiami owiec.

דיוחנן

י

8 וכלהון אילין דאתו גנבא אנון וגיסא אלא לא שמעת אנון ענא:

Tutti quanti quelli che son venuti innanzi à me, son ladri & assassini: ma le pecore non gli hanno uditi.

9 אנא אנא תרעא ובי אן אנש יעול יחא ויעול ונפוק ורעיא ישכח:

Io son la porta: se alcuno entra per me, si saluarà: & entrarà, & uscirà, e trouarà pastura.

10 גנבא לא אתא אלא דיגנוב ודיקטול ודיובד אנא אתית דחיא יהון להון ומדם דיתיר יהוא להון:

Il ladro non viene senon per rubbare, & ammazzare, e distruggere. Io son venuto à fine ch'elle habbiano vita, & habbiam ne in abondanza.

11 אנא אנא רעיא טבא ורעיא טבא נפשה סאם חלף ענה:

Io sono il buon pastore: il buon pastore mette l'anima sua per le sue pecore.

12 אגירא דין דלא הוא רעיא ולו דילה אנון ערבא מא דחזא דאבא דאתא שבק ענא וערק ואתא דאבא חטף ומבדר לה לענא:

Ma il mercennario, e quel che non è pastore (di cui le pecore non son proprie) vede venire il lupo, e lassa le pecore, e fuggesi: onde il lupo rapisce, e disperge le pecore.

13 אגירא דין ערק מטול דאגירא הו ולא בטיל לה על ענא:

Il mercennario dico fugge, perch'egli è mercennario, e non si cura de le pecore.

14 אנא אנא רעיא טבא וידע אנא לדילי ומתידע אנא מן דילי:

Io sono il buon pastore, e conosco le mie pecore, e son conosciuto da le mie.

כפי יוחנן

י

8 כלם הבאים (לפני) גנבים ופריצים המה לכן לא שמעום הצאן:

Todos losque antes de mi vinieron, ladrones son y robàdores, mas no los oyerõ las ouejas.

9 אני הוא השער אם איש בי יבוא יושע ויבוא ויצא ומרעה ימצא:

Yo soy la puerta: el que por mi entrare, serà saluo: y entrarà y saldrà, y hallarà pastos.

10 הגנב איננו בא כי־אם אשר יגנב ויטבח ויאבד אני באתי אשר יהיו להם החיים ולהיות להם יתר:

El ladron no viene sino para hurtar, y matar y destruyr las ouejas, yo he venido para que ayan vida, y para que la ayan en abundancia.

11 אני הוא רועה הטוב הרעה הטוב שם את נפשו חלף הצאן:

Yo soy el buen Pastor: el buen pastor su alma da por (sus) ouejas.

12 והשכיר ואשר איננו רועה אשר לא־היו לו הצאן אם יראה את־הזאב כי בא ויעזב את־הצאן ויברח והזאב יטרף אותם ויפזר את הצאן:

Mas el salariado, y que no es el pastor, cuyas proprias no son las ouejas, vee al lobo que viene y dexa las ouejas, y huye: y el lobo arrebata, y dissipa las ouejas.

13 והשכיר בורח כי שכיר הוא ואיננו סוכן לצאן:

Ansi que el salariado, huye, porque es salariado, y las ouejas no le pertenecen.

14 אני הוא רועה הטוב וידעתי את צאני ונודעתי מאלה אשר לי:

Yo soy el buen pastor: y conozco mis ouejas, y las mias, me conocen.

ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ.

ι΄.

8. Πάντες ὅσοι (πρὸ ἐμοῦ) ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί. ἀλλ᾽ οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα.

Tout autant qu'il en est venu deuant moi, sont larrons & brigands: mais les brebis ne les ont point ouïs.

9. Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα. δι᾽ ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει.

Ie suis la porte: si quelcun entre par moi, il sera sauue: & entrera & sortira, & trouuera pasture.

10. Ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ, καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσιν.

Le larron ne vient sinon pour desrobber, & tuer, & destruire: ie suis venu afin qu'elles ayent vie, voire qu'elles en ayent en abondance,

11. Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων.

Ie suis le bon berger: le bon berger met sa vie pour ses brebis.

12. Ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐτά, καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα.

Mais le mercenaire, & celui qui n'est point berger (à qui n'appartienet point les brebis) voit venir le loup, & delaisse les brebis, & s'enfuit: & le loup les rauit, & espard les brebis.

13. Ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει· ὅτι μισθωτός ἐστι, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων.

Ainsi le mercenaire s'enfuit, pource qu'il est mercenaire, & n'a cure des brebis.

14. Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν.

Ie suis le bon berger, & cognoi mes brebis, & suis cognu des miennes,

CAP. X.

8. Omnes quotquot venerunt (ante me,) fures sunt & latrones: sed non audierunt eos oves.

All that euer came before me / are theeues and robbers: but the sheepe did not heare them.

9. Ego sum ostium. Per me si quis introierit, salvabitur: & ingredietur & egredietur, & pascua inveniet,

I am the doore: by me if any man enter in / he shalbe saued / and shall go in and go out / and finde pasture.

10. Fur non venit, nisi ut furetur & mactet & perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.

The thiefe commet noth / but for to steale / and to kill / and to destroy: I am come that they might haue life / and haue it in abundance.

11. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis.

I am the good sheepeheard: the good shepeheard giueth his life for his sheepe.

12. Mercenarius autem & qui non est pastor, cuius non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: & lupus rapit, & dispergit oves.

But an hireling / and he which is not the shepheard / neither the sheepe are his owne / seeth the wolfe comming / and hee leaueth the sheepe / and fleeth / and the wolfe catcheth them / and scattereth the sheepe.

13. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ovibus.

So the hireling fleeth / because hee is an hireling / and careth not for the sheepe.

14. Ego sum pastor bonus, & cognosco meas: & cognoscunt me meæ.

I am the good sheepeheard / and knowe mine / and am knowne of mine.

Das X. Capitel.

8. Alle die vor mir kommen sind / die sind Diebe vñ Mörder gewesen / aber die Schafe haben jhnen nicht gehorchet.

Alle de som ere komme faar mig / de haffue veret Tyffue oc Mordere / Men Faarene lydde dem icke.

9. Ich bin die Thür / so iemand durch mich eingehet / der wirt selig werden / vnd wirdt ein vnnd außgehen / vnd Waide finden.

Jeg er Dørren / Der som nogen gaar ind ved mig hand skal bliffue salig / oc skal gaa ind oc vd / oc finde føde.

10. Ein Dieb kompt nicht / denn daß er stele / würge vnd vmbbringe. Ich bin kommen / daß sie das Leben vnnd volle genüg haben sollen.

En Tyff kommer icke / vden at stiele / myrde oc ødelegge. Jeg er kommen / at de skulle haffue Liffuit oc offuerflødige nock.

11. Ich bin ein guter Hirte. Ein guter Hirte lesset sein Leben für die Schafe.

Jeg er en god Hyrde. En god Hyrde lader sit Liff for Faarene.

12. Ein Miedling / der nicht Hirte ist / deß die Schafe nicht eygen sind / sihet den Wolff komen / vnd verlesset die Schafe / vnnd fleucht / vnnd der Wolff erhaschet vnnd zerstreuet die Schafe.

En leye Suend / som icke er Hyrde / huilcke Faarene icke høre til / seer Vlffuen kommen / oc forlader Faarene / oc flyr / oc Vlffuen griber oc atspreder Faarene.

13. Der Miedling aber fleucht / denn er ist ein Miedling / vnd achtet der Schafe nicht.

Men leye Suenden flyer / thi hand er en leye Suend / oc acter Faarene inted.

14. Ich bin ein guter Hirte / vnd erkenne die meinen / vnnd bin bekandt den meinen.

Jeg er en god Hyrde / oc kender mine / oc ieg kendis aff mine.

Kapitola X.

8. Wssyckni kolikožkoli gich předemnau přisslo / zlodėgij gsau a Lotřj: ale neslyssely gich Owce.

Wszyscy ile ich przedemna przyszło / złodzieiec sa / y zboycowie / a też ich nie słuchały owce.

9. Ják gsem dwéře. Skrze mne wegdeli kdo / Spasen bude: a wegde y zas wygde / a pastwu nalezne.

Jamci iest drzwiámi / przez mie ieśli kto wnidzie / będzie zachowan / á wnidzie y wynidzie / y pastwiská znaydzie.

10. Zlodėg nepřicházý gedině aby kradl / a mordowal / a zahubil. Ják gsem přissel aby žywot měli / a hognėgi aby měli.

Złodziey nie idzie iedno żeby kradł / á mordował y tracił owce lecz ia przyszedłem áby żywot miały y obfitowáły.

11. Ják gsem pastýř dobrý. Dobrý pastýř žiwot swuog dáwá za Owce swé.

Jaciem iest on dobry pástyrz Dobryć pástyrz zdrowie swe dawa zá owieczki swoie.

12. Ale Nágemnijk / a kterýž nenij Pastýř / gehož negsau Owce wlastnij / wida Wlka přicházegicýho / y opausstij Owce a vtijká: a Wlk lapá a rozhánij Owce.

Lecz naiemnik y kthory pástyrzem nie iest / ktorego nie sa owce własne / widząc wilká przychodzącego odbiega owiec y vćieka / á wilk też drapie y rosprasza owce.

13. Nágemnijk pak vtijká / nebo Nágemnijk gest / a nemá péče o Owce.

A naiemnikći vćieka / bo iest naiemnik / y nie ma nic pracey v owcách.

14. Já gsem Pastýř dobrý: a znamé Owce mé / a znagij mne mé.

Jamci iest on pástyrz dobry / y znam owieczki moie / á moie też mnie znáia.

י | י | ι΄.

15 איכנא דידע לי אבי ואנא ידע אנא לאבי ונפשי סאם אנא חלף ענא׃

Come il Padre conosce me, così conosco io il Padre, e pongo l'anima mia per le pecore.

15 כאשר יודע אותי האב כן יודע אנכי את האב ואת נפשי משים אנכי חלף הצאן׃

Como el padre me conoce à mi, y yo conozco àl padre: y pongo mi alma por las ouejas.

15. Καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων.

Comme me cognoist le Pere, aussi cognoi-ie le Pere, & mets ma vie pour mes brebis.

16 אית לי דין אף ערבא אחרנא אילין דלא הוו מן טירא הנא ואף להון ולא לי למיתיו אנון ונשמעון קלי ותהוא ענא כלה חדא ורעיא חד׃

Et ho de l'altre pecore, che non son di questo ouile: quelle ancora mi bisogna condurre, & esse vdiranno la mia voce: e sarassi vn ouile, & vn pastore.

16 וצאן אחרים היו לי אשר אינם ממכלה הזאת וצרכי להוליך אותם ואת קולי ישמעו ויהיה צאן אחד ורועה אחד׃

Tambien tengo otras ouejas que no son de este corral: aquellas tambien me conuiene traer y oyran mi boz: y hazerseha vn corral, y vn pastor.

16. Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν.

I'ai encores d'autres brebis qui ne sont point de ceste bergerie: il me les faut aussi amener, & elles orront ma voix: & il y aura vn seul troupeau, & vn seul berger.

17 מטול הנא אבי רחם לי דאנא סאם אנא נפשי דתוב אסביה׃

Per questo mi ama il Padre, perciòche io pongo l'anima mia, per pigliarla di nuouo.

17 על כן האב אהב אותי כי אני משים את נפשי אשר אשוב אקחנה׃

Por esso me ama el padre, porque yo pongo mi alma, para boluerla à tomar.

17. Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν.

Pour ceste cause m'aime le Pere, pourtant que ie laisse ma vie, afin que ie la prene derechef.

18 לא הוא אנש שקל לה מני אלא אנא סאם אנא לה מן צביני שליט אנא גיר דאסימיה ושליט אנא דתוב אסביה דהנא פוקדנא קבלת מן אבי׃

Niuno me la toglie, ma io la pongo da me stesso. Io ho potestà di porla, & ho potestà di pigliarla di nuouo. Questo comandamento ho i riceuuto da mio Padre.

18 איש לא ישאנה ממני כי אם אני משים אותה ממני כי יש לי השלטון לשים אותה ממני ויש לי שלטון לשוב ולקחת אותה ואת המצוה הזאת לקחתי מאבי׃

Nadie la quita de mi, mas yo la pongo de mi mismo. Porque tengo poder para ponerla, y tengo poder para boluerla a tomàr. Este mandamiento recebi de mi padre.

18. Οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτὴν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου.

Nul ne me l'oste, mais ie la laisse de par moi-mesme: i'ai puissance de la laisser, & si ai puissance de la prendre derechef. I'ai receu ce mandement de mon Pere.

19 והות תוב פלגותא ביני יהודיא מטול מלא הלין׃

Allora nacque di nuouo dissension tra i Giudei per queste parole.

19 ותהי עוד מריבה ביהודים על הדברים האלה׃

Y boluió à auer dissension entre los Iudios por estas palabras.

19. Σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους.]

Adonc dissension aduint derechef entre les Iuifs pour ces propos.

20 ואמרין הוו סגיאא מנהון דדיוא אית לה ומשנא שנא מנא שמעין אנתון לה׃

E molti di loro diceuano, Egli ha il demonio, & impazzisce: perche l'ascoltate voi?

20 ויאמרו רבים מהם יש לו השטן ומשגע הוא מה תשמעו אותו׃

Y muchos deellos dezian, Demonio tiene, y està fuera desi: para que los oys?

20. Ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε;

Et plusieurs d'entr'eux disoyent, Il a le diable, & est hors du sens: pourquoi l'escoutez-vous?

CAP. X.	Das X. Capitel.	Kapitola X.
15. Sicut novit me pater, & ego agnoſco patrem: & animam meam pono pro ovibus meis.	15. Wie mich mein Vater kennet/ vnd ich kenne den Vater/ vnd ich laſſe mein Leben für die Schafe.	15. Jakož mne zná Otec/ y yá znám Otce/ a žiwot můg pokládám za Owce.
As the Father knoweth me/ ſo knowe I the Father: and I lay downe my life for my ſheepe.	Lige ſom min Fader kender mig/ oc ieg kender Faderen/ oc ieg ladermit Liff for Faarene.	Jáko mię zna Oćiec/ ták y ia znam Oycá/ á zdrowie moie pokládam zá owieczki.
16. Et alias oves habeo quæ non ſunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audiunt, & fiet unum ovile & unus paſtor.	16. Vnd ich hab noch andere Schafe/ die ſind nicht auß diſem Stalle/ vnd dieſelben muß ich herführen/ vnd ſie werden meine ſtimme hören/ vnnd wird eine Herd vnd ein Hirte werden.	16. A geſſtě mám giné Owce/ kteréž negſau z tohoto Owčince/ y tyť také muſým přiweſti/ a hlas můg ſlyſſeti budau. A bude geden Owčinec/ a geden Paſtýř.
Other ſheepe I haue alſo/ which are not of this folde: them alſo muſt I bring/ and they ſhall heare my voyce: and there ſhall be one ſheepefolde/ and one ſheepeheard.	Oc ieg haffuer end andre Faar/ de ere icke aff denne Sti/ Oc de ſamme ſkal ieg føre hid/ oc de ſkulle høre min røſt/ Oc der ſkal bliffue en Hiord oc en Hyrde.	Y drugieć też owce mam ktore nie ſą z they obory/ á potrzebá żebych the z y ony przywiodł/ bo głoſu mego ſłuchác bedą/ y bedźie iedna owczárnia y ieden paſtyrz.
17. Propterea me diligit pater, quia ego pono animam meam, ut iterum ſumam eam.	17. Darumb liebet mich mein Vater/ daß ich mein leben laſſe/ auff daß ichs wider neme.	17. Proto mne Otec miluge/ že yá pokládam žiwot můg/ abych zaſe wzal gey:
Therefore doeth my Father loue me/ becauſe I lay downe my life/ that I might take it againe.	D.r faare elſker min Fader mig/ at ieg lader mit Liff/ paa det ieg ſkal tage det igen.	Dla tegoż ći mię miłuie Oćiec/ iż ia pokładam zdrowie moie ábych ie záſię wźiął.
18. Nemo tollit eam à me, ſed ego pono eam à meipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam. Hoc mandatum accepi à patre meo.	18. Niemand nimpt es von mir/ ſonder ich laſſe es von mir ſelber/ Ich habe es macht zu laſſen/ vnd habe es macht wider zu nemen. Solches Gebot habe ich empfangen von meinem Vater.	18. Nižádný ho newezme odemne/ ale yá gey pokládám ſám od ſebe. Moc mám položiti gey/ a moc mám zaſe wzýti gey. To přikázanj wzal gſem od Otce mého.
No man taketh it from me/ but I laye it downe of my ſelfe: I haue power to lay it downe/ and haue power to take it againe: this commaundement haue I receyued of my Father.	Ingen tager det fra mig/ men ieg lader det aff mig ſelff/ Ieg haffuer mact at forlade det/ oc ieg haffuer mact at tage det igen. Saadant Bud anammede ieg aff min Fader.	Żadenći go nie odeymie odemnie/ ále ia pokłádam ie ſam od śiebie/ y mam moc położyć ie/ á mam moc záſię wźiąć ie: Tho roſkazánie wźiąłem od Oycá mego.
19. Diſſenſio iterum facta eſt inter Iudæos propter ſermones hos.	19. Da ward aber eine zwitracht vnter den Jüden/ über diſen Worten.	19. Tehdy ſtala ſe opět různice mezy Židy pro tyto řeči.
Then there was a diſſenſion againe among the Iewes for theſe ſayings.	Da bleff en tuedract iblant Joderne/ for diſſe Ord.	A przetoż ſię ſtało rozerwánie miedzy Żydy dla ſłow tych.
20. Dicebant autem multi ex ipſis, Dæmonium habet & inſanit: quid eum auditis?	20. Vil vnter jnen ſprachen: Er hat den Teufel/ vnd iſt vnſinnig/ was höret jhr jhm zu?	20. Y prawili mnozý z nich: Diábelſtwij má a bláznij/ proč ho poſlaucháte?
And many of them ſayd/ He hath a deuill/ and is mad: why heare ye him?	Mange iblant dem ſagde/ Hand haffuer Dieffuelen/ oc er fra ſinde/ hui høre i hannem?	Bo wiele ich mowili miedzy ſobą/ Dyabelſtwo ma y ſzáleie/ Czemuż go ſłuchacie?

י

21 אחרנא דין אמרין הוו הלין מלא לא הוי דדיונא למא דיוא משכח עינא דסמיא למפתחו׃

Altri diceuano, Queste parole non sono da indemoniato: il demonio puo egli aprire gli occhij de ciechi?

22 הוא הוא דין עאדא דחודתא באורשלם וסתוא הוא׃

Fecesi poi la festa de la Rinouatione in Ierusalem, & era di verno.

23 ומהלך הוא ישוע בהיכלא באסטוא דשלימון׃

E Iesv passeggiaua nel tempio, nel portico di Salomone.

24 וחדרוהי יהודיא ואמרין לה עד מא לאמתי נסב אנת נפשן אן אנת הו משיחא אמר לן גליאית׃

I Giudei allora l'intorniarono, e dissersi, Infin a quanto tieni tu sospeso l'animo nostro? se tu sei Christo, dicello liberamente.

25 ענא ישוע ואמר להון אמרת לכון ולא מהימנין אנתון ועבדא דאנא עבד אנא בשמה דאבי הנון סהדין עלי׃

Iesv rispose loro, Io vi l'ho detto, e voi non lo credete: l'opere ch'io fo nel nome di mio Padre, esse rendeno testimonianza di me.

26 אלא אנתון לא מהימנין אנתון מטול דלא הויתון מן ערבי איכנא דאמרת לכון׃

Ma voi non credete, perciochè voi non sete de le mie pecore, come io v'ho detto.

27 ערבא דילי קלי שמעין ואנא ידע אנא להון והנון אתין בתרי׃

Le mie pecore odeno la mia voce, & io le conosco, & elle mi seguitano.

28 ואנא יהב אנא להון חיא דלעלם ולא יאבדון לעלם ולא אנש יחטוף אנון מן אידי׃

Et io do loro vita eterna: e non periranno giamai, ne alcuno le rapirà de la mia mano.

י

21 ואחרים אמרו הדברים האלה אינם דברי האיש אשר יש לו השטן היוכל השטן לפקח את עיני העורים׃

Dezian otros, Estas palabras no son de endemoniado: puede el demonio abrir los ojos de los ciegos?

22 ותהי חנכה בירושלים וסתב היה׃

Y hazianse las Encenias en Ierusalem, y era ynuierno.

23 ויהלך ישוע בהיכל באולם שלומה׃

Y Iesus andaua en el templo por el Portal de Salomon.

24 ויסבוהו היהודים ויאמרו אליו עד מתי תשא את נפשנו אם אתה הוה המשיח דבר לנו בבטחון׃

Y rodearonlo los Iudios, y dixeronle, Hasta quando nos quitaras la vida? Si tu eres el Christo, dinoslo abiertamente.

25 ויען להם ישוע אמרתי לכם ואינכם מאמינים המעשים אשר אני עשה בשם אבי אלה מעידים עלי׃

Respondioles Iesus, Dicho os lo hé, yo no lo creeys: las obras que yo hago en nombre de mi Padre, estas dan testimonio de mi.

26 אבל אתם לא מאמינים כי אינכם מצאני כאשר אמרתי לכם׃

Mas vosotros no creeys, porque no soys de mis ouejas, como os hé dicho.

27 צאני שומעים את קולי ואני יודע אותם ובאים אחרי׃

Mis ouejas oyen mi boz, y yo las conozco, y siguen me:

28 ואני נותן להם את חיי עולם ולא יאבדו לעולם ואיש לא יטרף אותם מידי׃

Y yo les doy vida eterna, y para siempre no perecerán: y nadie las arrebatará de mi mano.

ί.

21. Ἄλλοι ἔλεγον, ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;

Les autres disoyent, Ces paroles ne sont point d'vn demoniaque: le diable peut il ouurir les yeux des aueugles?

22. Ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν ἦν.

Or la feste de la dedicace se fit en Ierusalem, & estoit hyuer.

23. Καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ σολομῶντος.

Et Iesus se pourmenoit au temple, au porche de Salomon.

24. Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ, ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ.

Les Iuifs donc l'enuironnerent, & lui dirent, Iusqu'à quand tiens-tu nostre ame en suspens? si tu es le Christ, di-le nous franchement.

25. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

Iesus leur respondit, Ie le vous ai dit, & vous ne le croyez point, les œuures que ie fai au nom de mon Pere, rendent tesmoignage de moi.

26. Ἀλλ᾽ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε· οὐ γάρ ἐστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν.

Mais vous ne croyez-point: car vous n'estes point de mes brebis: comme ie vous ai dit.

27. Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ γινώσκω αὐτὰ, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι.

Mes brebis oyent ma voix, & ie les cognoi, & elles me suiuent.

28. Κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου.

Et moi, ie leur donne vie eternelle, & ne periront iamais: nul aussi ne les rauira de ma main.

CAP. X.

21. Alii dicebant, Hæc verba non sunt Dæmonium habentis, nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?

Others said/ These are not the wordes of him that hath a deuill: can the deuill open the eyes of the blinde?

22. Facta sunt autem Encænia in Ierosolymis: & hyems erat.

And it was at Jerusalem the feast of the Dedication/ and it was winter.

23. Et ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis.

And Jesus walked in the Temple/ in Solomons porche.

24. Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei, Quousq; animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palàm.

Then came the Jewes round about him/ and sayde vnto him/ How long doest thou make vs doute? If thou be the Christ/ tell vs plainly.

25. Respondit eis Iesus, Loquor vobis: & non creditis, opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc testimonium perhibent de me.

Jesus answered them/ I tolde you/ and ye beleeue not: the workes that I do in my Fathers Name/ they beare witnes of me.

26. Sed vos non creditis, quia nō estis ex ouibus meis.

But ye beleeue not: for ye are not of my sheepe/ as I sayde vnto you.

27. Oves meæ vocē meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me.

My sheepe heare my voyce/ and I knowe them/ and they follow me.

28. Et ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.

And I giue vnto them eternall life/ and they shall neuer perishe/ neyther shall anie plucke them out of mine hand

Das X. Kapitel.

21. Die andern sprachen: Das sind nicht wort eines besessenen/ kan der Teufel auch der Blinden augen auffthun?

De andre sagde/ Det ere icke ord aff en Besæt/ Kand Dieffuelen oc oplade de Blindis Øyen?

22. Es ward aber Kirchweihe zu Jerusalem/ vnd war Winter.

Oc der bleff Kirckeuielse i Jerusalem/ oc det vaar Vinter.

23. Vnd Jesus wandelte im Tempel in der Halle Salomonis.

Oc Jhesus vandrede i Templen vdi Salomonis Vaaben Huss.

24. Da vmbringeten jn die Jüden/ vnd sprachen zu jhm: Wie lange heltest du vnser Seelen auff? Bist du Christus so sage es vns frey herauß?

Da komme Joderne trint omkring hannem/ oc sagde til hannem/ Huor lenge opholder du vaar siel? Est du Christus/ da sig oss det obenbare vd.

25. Jesus antworttet jhnen: Ich habe es euch gesagt/ vnd jhr glaubet nicht. Die werck/ die ich thu inn meines Vaters Namen/ die zeugen von mir.

Jhesus suarede dem/ Jeg haffuer sagd eder det/ oc i tro icke. De gerninger som ieg gør i min Faders Naffn/ De vidne om mig.

26. Aber jhr glaubet nicht/ denn jr seyt meiner Schafe nicht/ als ich euch gesagt habe.

Men i tro icke/ Thi i ere icke mine Faar som ieg sagde eder.

27. Denn meine Schafe hören meine stimme/ vnd ich kenne sie/ vnd sie folgen mir.

Thi mine Faar høre min røst/ oc ieg kender dem/ oc de følge mig.

28. Vnd ich gebe jnen das ewige Leben/ vnd sie werden nimmermehr vmbkommen/ vnd niemand wirdt sie auß meiner hand reissen.

Oc ieg giffuer dem det euige Liff/ oc de skulle aldri forfaris/ oc ingen skal slide mig dem aff min Haand.

Kapitola X.

21. Ginij pak prawili: Tato slowa negsau ďábelstwij magijcyho: Zdali ďábelstwij můze slepých oči otwijrati?

Drudzy zásie powiedáli/ Tyć slowá nie sa tego coby miał dyabelstwo/ Izali dyabel slepych oczy otwárzáć może?

22. Stalo se pak Poswijcenij w Geruzalémě/ a zyma byla.

A był w Jeruzálem obchod Poświacánia/ y zimá byłá.

23. Y chodil Gežijš w Chrámě po Sýňcy Ssalomunowě.

Tedy sie Jezus przechadzał po kościele w przysionku Salomonowym.

24. Tehdy obkljčili gey Židé/ a řekli gemu: Dokud dussy nassy držijš? gsyli ty Krystus? powěz nám zgewně.

Y obstąpili go żydowie/ á rzekli mu/ Y dokądże tak dusze násze záwieszáć będziesz? Jeśliżeś ty iest on Krystus/ powiedzże nam iáwnie.

25. Odpowěděl gim Gežijš: Powěděl gsem wám/ a wssak newěřijte. Skutkowé kteréž yá činijm gménem Otce mého/ tiť swědectwij wydáwagij o mně:

Ná tho im dał odpowiedź Jezus/ Powiedziałemci wam á nie wierzycie/ spráwi ktore ia czynię w imię Oycá mego/ tyć o mnie świádczą.

26. Ale wy newěřijte/ nebo negste z Owcý mých/ yakož gsem powěděl wám.

Ale wy nie wierzycie/ bo nie iesteście z owieczek moich/ iákom wam powiedział.

27. Owce mé hlas můg slyssý/ a yá znám ge/ a následugijť mne.

Owieczki moie słucháiąć głosu mego/ á iać ie znam/ y idą zá mną.

28. A yá žiwot wěčný dáwám gim/ a nezahynauť na wěky/ aniž ge kdo wytrhne ruky mé.

Jać im też wieczny żywot dawam/ y nie zginą ná wieki/ áni ich żaden wydrze z mey reki.

י

29 אָבִי גֵּיר דִּיהַב לִי מֶן כֹּל רַב הוּ וְלָא אֱנָשׁ מֶשְׁכַּח דְּמֶן אִידֵהּ דְּאָבִי נֶחְטוֹף׃

Mio Padre che me l'ha date, è maggior di tutti, e niuno le puo rapire da la mano di mio Padre.

29 אָבִי אֲשֶׁר נָתַן לִי עַל־כֹּל גָּדוֹל הוּא וְאִישׁ לֹא יוּכַל לִטְרֹף מִיַּד־אָבִי׃

Mi padre que me las dió, mayor que todos es y nadie las puede arrebatar de la mano de mi padre.

ι'.

29. Ὁ πατήρ μου ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου.

Mon pere, Qui me les a donnees, est plus grand que tous, & personne ne les peut rauir des mains de mon Pere.

30 אֶנָא וְאָבִי חַד חְנַן׃

Io e il Padre siamo vno.

30 אֲנִי וְאָבִי אֶחָד אֲנָחְנוּ׃

Yo y mi Padre vna cosa somos.

30. Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν.

Moi & le pere sommes vn.

31 וַשְׁקַלוּ תּוּב יְהוּדָיֵא כֵּאפֵא לְמֶרְגְּמֵהּ׃

Allora i Giudei presero di nuouo de sassi per lapidarlo.

31 וַיָּשׁוּבוּ יְהוּדִים וַיִּשְׂאוּ אֶת־אֲבָנִים לִרְגֹּם אוֹתוֹ׃

Entonces boluieron á tomar piedras los Iudios para apedrearlo.

31. Ἐβάστασαν οὖν πάλιν λίθους οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν.

Adonc les Iuifs prindrent derechef des pierres pour le lapider.

32 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּע סַגִּיאֵא עְבָדֵא שַׁפִּירֵא מֶן לְוָת אָבִי חַוִּיתְכוֹן מְטוּל אֵינָא עְבָדָא מֶנְּהוֹן רָגְמִין אַנְתּוּן לִי׃

Iesv rispose loro, Io v'ho mostrate molte buone opere dal Padre mio per quale di quelle opere mi lapidate voi?

32 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ מַעֲשִׂים טוֹבִים רַבִּים הִגַּדְתִּי לָכֶם מֵאָבִי עַל־מָה מִמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה תִּרְגְּמוּנִי׃

Respondioles Iesus, Muchas buenas obras os he mostrado de mi padre, por qual obra dellas me apedreays?

32. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ με;

Iesus respondit, Ie vous ai fait voir plusieurs bonnes œuures de par mon Pere: pour laquelle d'icelles me lapidez vous?

33 אָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לָא הָוָא מְטוּל עְבָדָא שַׁפִּירָא רָגְמִינַן לָךְ אֶלָּא מְטוּל דַּמְגַדֵּף אַנְתְּ וְכַד אִיתַיךְ בַּר נָשָׁא עָבֵד אַנְתְּ נַפְשָׁךְ אֱלָהָא׃

I Giudei gli risposero, dicendo, Noi non ti lapidiamo per alcuna buona opera, ma per la bastemmia: e perche essendo tu huomo, fai te stesso Iddio.

33 וַיַּעֲנוּ לוֹ הַיְּהוּדִים לֵאמֹר עַל־מַעֲשֶׂה טוֹב לֹא נִרְגֹּם אוֹתָךְ כִּי אִם עַל־גִּדּוּפִים וְכִי אַתָּה אָדָם הוּא וְעוֹשֶׂה אֶת נַפְשְׁךָ לֵאלֹהִים׃

Respondieronle los Iudios, diziendo, Por la buena obra no te apedreamos, si no por la blasphemia; y porque tu siendo hombre te hazes Dios.

33. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι λέγοντες, περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν.

Les Iuifs lui respondirent, disans, Nous ne te lapidons point pour quelque bonne œuure mais pour blaspheme, & pource que toi estant homme, tu te fais Dieu.

34 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּע לָא הָוָא הָכַנָא כְּתִיב בְּנָמוּסְכוֹן דְּאֶנָא אֶמְרֵת דְּאַלָהֵא אַנְתּוּן׃

Rispose loro Iesv, Non è egli scritto ne la vostra Legge, Io ho detto, Voi sete Iddij?

34 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הֲלֹא נִכְתַּב בְּתוֹרַתְכֶם אֲנִי אָמַרְתִּי כִּי אֱלֹהִים אַתֶּם׃

Respondioles Iesus, No esta escripto en vuestra Ley, que Yo dixe, dioses soys.

34. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε;

Iesus leur respondit, N'est il pas escrit en vostre Loy, I'ai dit, Vous estes dieux.

35 אֶן לְהָנוּן אֲמַר אֱלָהֵא מְטוּל דַּלְוָתְהוֹן הֲוָת מֶלְּתֵהּ דְּאַלָהָא וְלָא מֶשְׁכַּח כְּתָבָא דְּנֶשְׁתְּרֵא׃

Se quelli ha chiamati Idij, à i quali la parola di Dio è fatta, e la Scrittura non si puo sciogliere.

35 אִם לָאֵלֶּה אָמַר אֱלֹהִים אֲשֶׁר אֲלֵיהֶם הָיָה דְבַר אֱלֹהִים וְלֹא יוּכַל הַכְּתָב לְהֵהָבֵל׃

Si dixo dioses á aquellos á los quales fué hecha palabra de Dios, y la Escriptura no puede ser quebrantada:

35. Εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή.

Si elle a appelé ceux-la dieux? ausquels la parole de Dieu est adressee, & l'Escriture ne peut estre enfrainte:

CAP. X.

29. Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus est: & nemo potest rapere de manu patris mei.

My Father which gaue then me / is greater then all / and none is able to take them out of my Fathers hand.

30. Ego & pater unum sumus.

I and my Father are one.

31. Sustulerunt lapides Iudæi, ut lapidarent eum.

Then the Jewes againe tooke vp stones / to stone him.

32. Respondit eis Iesus, Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?

Jesus answered them / Many good works haue I shewed you from my Father: for which of these workes do ye stone me?

33. Responderunt ei Iudæi, De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, & quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum.

The Jewes answered him / saying / For the good worke we stone thee not / but for blasphemie / and that thou being a man / makest thy selfe God.

34. Respondit eis Iesus, Nónne scriptum est in lege vestra, quia ego dixi, dii estis?

Jesus answered them / Is it not written in your Law / I sayd / ye are gods?

35. Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solvi scriptura.

If he called them gods / vnto whome the word of God was giuen / & the Scripture can not be broken.

Das X. Capitel.

29. Der Vater / der sie mir gegeben hat / ist grösser denn alles / vnnd niemand kan sie auß meines Vaters hand reissen.

Faderen som gaff mig dem / er større end alle ting / oc ingen kand slide dem aff min Faders Haand.

30. Ich vnd der Vater sind eins.

Jeg oc Faderen ere it.

31. Da huben die Jüden abermal steine auff / daß sie jhn steinigten.

Da toge Jøderne atter stene op / at de vilde stene hannem.

32. Jesus antworttet jnen: Vil guter werck hab ich euch erzeiget von meinem Vater / vmb welches werck vnter denselbigen steiniget jhr mich?

Jhesus suarede dem / Mange gode Gerninger beuisde ieg eder aff min Fader / for huilcken Gerning iblant de samme stene i mig?

33. Die Jüden antwortten jm / vnd sprachen: Vmb des guten wercks willen steinigen wir dich nicht / sondern vmb der Gottslesterung willen / vnd daß du ein Mensch bist / vnnd machest dich selbs einen Gott.

Jøderne suarede hannem / oc sagde / For den gode gernings skyld stene wi dig icke / men for Gudz bespaattelse skyld / Oc at du est it Menniske / oc gør dig selff til en Gud.

34. Jesus antworttet jnen: Stehet nicht geschriben in eurem Gesetz / Ich habe gesagt jhr seyt Götter?

Jhesus suarede dem / Staar der icke screffuit i eders Low / Jeg sagde / I ere Guder?

35. So jhr die Götter nennet / zu welchen das wort Gottes geschach / vnd die Schrifft kan doch nicht gebrochen werden.

Der som i kalde dem Guder / thi huilcke Gudz ord skede / oc Scrifften kand dog icke brydis.

Kapitola X.

29. Otec muog což mi dal / wětssij gest nadewssecko: a žádnýž nemůže wytrhnauti z ruky Otce mého.

Ociec moy ktory ie mnie dał / więcszy iest niż wszyscy / á żaden nie może ich wydrzec z rąk Oycá mego.

30. Já a Otec gedno gsme.

Ja y Ociec / iedno iestechmy.

31. Tehdy zchápali Židé kamenj / aby gey kamenowali.

A ták porwáli záśie kámienie Żydowie áby go vkámionowáli.

32. Odpowěděl gim Gežijs: Mnohé dobré skutky vkázal gsem wám z Otce mého / pro který skutek z těch kamenugete mne?

Odpowiedział im thedy Jezus / Wiele dobrych spraw vkázałem wam z Oycá mego: Dla ktorego z tedy z vczynkow tych kámionuiecie mie.

33. Odpowěděli gemu Židé: Pro dobrý skutek tebe nekamenugem / ale pro rauhánij / a že ty gsa člowěkem / činijš se Bohem.

Nato mu Żydowie odpowiedźdáli / mowiąc / Dla dobrego vczynku nie kámionuiemy cie / ále dla bluźnierstwá / tho iest / iż ty gdyżeś iest człowiekiem / czynisz sie sam Bogiem.

34. Odpowěděl gim Gežijs: Wssak psáno gest w Zákoně wassem: Já gsem řekl: Bohowé gste.

Tedy im rzekł Jezus / Zali nie iest nápisano w zakonie wászym / Jam rzekł / Bogowie iesteście?

35. Poněwadž ty nazwal Bohy / k nimž to řeč Božij stala se / a nemůže russeno byti Pijsmo.

Jesliżeć powiedział ony być Bogi do ktorych sie stáło słowo Boże / á nie może być pismo połkázone.

י

36 לאינא דאבא קדשה ושדרה לעלמא אנתון א אמרין אנתון דמגדף אנת על דאמרת לכון דברה אנא דאלהא:

Voi dite à colui che il Padre ha santificato, e mandato nel mondo, Tu bestemmij: perciocħ'io ho detto, Io sono Figliuol di Dio?

37 ואן לא עבד אנא עבדא דאבי לא ת תהימנונני:

Se io non fo l'opere di mio Padre, non mi credete.

38 ואן דין עבד אנא אפן לי לא מהימנין אנתון להון לעבדא הימנו דתדעון ותהימנון דאבי בי ואנא באבי:

Ma se io le fo, ancor che voi non crediate à me, credete à l'opere: acciochè voi conosciate, e crediate, che il Padre è in me, & io in lui.

39 ובעו הוו תוב דאחדונהי ונפק לה מן בית אידיהון:

Essi dunque cercauano di pigliarlo, ma egli scappò loro de le mani.

40 ואזל לה לעברא דירדנן לדוכתא איכא דאיתוהי הוא יוחנן מן קדים כד מעמד הוא והוא תמן:

E di nuouo sen'andò di là dal Giordano, a quel luogo doue prima era stato Giouanni à battezare: & iui si fermò.

41 ואתו אנשא סגיאא לותה ואמרין הוו דיוחנן אף לא חדא אתא עבד כל מדם דין דאמר יוחנן על גברא הנא שריר הו:

E molti vennero à lui, e diceuano, Giouanni non ha fatto segno alcuno: ma tutte le cose che esso ha dette di costui, erano vere.

42 וסגיאא הימנו (תמן) בה:

E molti in quel luogo credettero in lui.

י

36 ואת אשר קדש האב ושלח אל־העולם אומרים אתם כי מגדף אתה כי אמרתי בן־אלהים אנכי:

Alque el Padre sanctificó, y embió al mundo, vosotros dezis que blasphemo, porque dixe, Hijo de Dios soy.

37 ואם אינני עושה את־מעשי אבי לא תאמינו לי:

Si no hago obras de mi Padre, no me creays.

38 ואם עושה אני וגם אינכם מאמינים לי אך האמינו למעשים למען תדעו ותאמינו כי אבי בי הוה ואני בו:

Mas si las hago, y si à mi no creeys, creed à las obras, para que conozcays y creays, que el padre es en mi, y yo en el Padre.

39 ויבקשו עודיהם לתפוש אותו ויצא מידיהם:

Y procurauan otra vez prenderlo, mas el se salió de sus manos.

40 וישב וילך לעבר הירדן אל־המקום אשר בו היה יוחנן בראשונה טובל ויאחר שם:

Y boluiose tras el Iordan à aquel lugar donde primero auia estado baptizando Ioan. y estuuose alli.

41 ורבים באו אליו ויאמרו כי יוחנן אות לא אחת עשה וכל־אשר אמר יוחנן על־הלזה אמת הוא:

Y muchos venian à el, y dezian, que Ioan à la verdad ninguna sennal hizo: mas todo lo que Ioan dixo deeste, era verdad.

42 ויאמינו רבים בו שם:

Y muchos creyeron alli enel.

ι.

36. Ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι.

Dites vous que ie blaspheme, moi que le Pere a sanctifié & enuoyé au monde; pourtant que i'ai dit, ie suis Fils de Dieu?

37. Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι.

Si ie ne fai les œuures de mon Pere, ne me croyez point.

38. Εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε· ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

Mais si ie les fai, & vous ne me voulez croire, croyez aux œuures: afin que vous cognoissiez & croyiez que le Pere est en moi, & moi en lui.

39. Ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

Ils cerchoyent donc derechef à l'empoigner: mais il eschappa de leurs mains:

40. Καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδάνου, εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ.

Et s'en alla derechef outre le Iordain, au quartier où Iehan baptizoit premierement, & demeura là.

41. Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν.

Et plusieurs vindrent à lui, disoyent; Quant à Iehan, il n'a fait aucun signe: mais toutes les choses que Iehan a dites de cestui-ci, estoyent veritables.

42. Καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

Et plusieurs creurent là en lui.

36. Quem

CAP. X.

36. Quem pater ſanctificavit & miſit in mundum, vos dicitis, Quia blaſphemas: quia dixi Filius Dei ſum?

Say ye of him, whome the Father hath ſanctified, and ſent into the worlde, Thou blaſphemeſt, becauſe I ſayde, I am the Sonne of God?

37. Si non facio opera patris mei: nolite credere mihi.

If I do not the workes of my Father, beleeue me not.

38. Si autem facio: & ſi mihi non vultis credere, operibus credite: ut cognoſcatis & credatis quia pater in me eſt, & ego in patre.

But if I do, then though ye beleeue not me, yet beleeue the workes, that yee may knowe and beleeue, that the Father is in me, and I in him.

39. Quærebant ergo eum apprehendere, & exivit de manibus eorum.

Againe they went about to take him: but he eſcaped out of their handes.

40 Et abiit iterum trans Iordanem in eum locum vbi erat Iohannes baptizans primùm: & manſit illic.

And went againe beyond Jordan, into the place where John firſt baptized, and there abode.

41. Et multi venerunt ad eum, & dicebant, Quia Iohãnes quidem ſignum fecit nullum. Omnia autem quęcunque dixit Iohannes de hoc, vera erant.

And many re orted vnto him, and ſayde, John did no miracle: but all things that John ſpake of this man, were true.

42. Et multi crediderunt in eum.

And many beleeued in him there.

Das X. Capitel.

36. Sprecht jhr denn zu dem / den der Vater geheiliget / vnd in die welt geſandt hat / Du leſterſt Gott? darumb daß ich ſage / Ich bin Gottes Sohn?

Sige i da til den / der Faderen helligede / oc ſende til Verden / Du beſpaader Gud? Der faare at ieg ſiger / Jeg er Gudz Søn?

37. Thu ich nicht die werck meines Vaters / ſo glaubet mir nicht.

Gør ieg icke min Faders Gerninger / da tror mig icke.

38. Thu ich ſie aber / glaubet doch den wercken / wolt jhr mir nicht glauben / Auff daß jhr erkennet vnd glaubet / daß der Vater in mir iſt / vnd ich in jhm.

Men gør ieg dem / da tror dog de Gerninger / ville i icke tro mig / Paa det i ſkulle kende oc tro / at Faderen er i mig / oc ieg vdi hannem.

39. Sie ſuchten abermal jn zu greiffen / aber er entgieng jhnen auß jhren henden.

De ſøgte atter effter at gribe hannem / Men hand vndgick dem / aff deris hender.

40. Vnd zoch hin wider jenſeit des Jordans / an den ort / da Johannes vorhin getaufft hatte / vnnd bleib allda.

Oc drog bort igen paa hin ſide Jordan / paa den Sted / ſom Johannes før døbte / oc bleff der.

41. Vnd vil kamen zu jhm / vnnd ſprachen: Johannes thet kein zeichen. Aber alles was Johannes von diſem geſagt hat / das iſt war.

Oc der komme mange til hannem / oc ſagde / Johannes giorde ingen Tegen. Men alt det ſom Johannes ſagde om denne / det er ſant.

42. Vnd glaubten allda vil an jhn.

Oc mange trode der paa hannem.

Kapitola X.

36. O tom kteréhož poſwětil Otec a poſlal na ſwět. Wy prawjte že ſe rauhám / že gſem řekl / Syn Boží gſem?

Mnie ktorego Oćiec poświećił y poſłał ná świat / wy powiedaćie żebych bluźnić miał / żem rzekł / Jeſtem Syn Boży?

37. Nečinjmli ſkutkůw Otce mého / newěřte mi.

Jeſliż nie czinić ſpraw Oyca mego / nie wierzcież mi.

38. Pakli činjm / nechcetelí mně wěřiti / aſpoň ſkutkům wěřte / abyſſte poznali a wěřili / že we mně geſt Otec / a yá w Otcy.

Ale ieſlić czynić / choćiażbyśćie też mnie nie wierzyli / wierzćież ſpráwam / ábyśćie poznali y wierzyli żeć Oćiec ieſt we mnie á ia w nim.

39. Protož hledali ho gjti / a on wyſſel z rukau gegich.

A ták powtore czyháli náń iákoby go poimáć / ále vſzedł z ręku ich.

40. Y odſſel opět za Jordán na to mjſto kdež naypryw Jan křtil / a pobyl tu.

Y ſzedł pothym zá Jordan ná ono mieyſce gdźie był Jan krzcząc nápierwey / y tamże mieſzkał.

41 Y přiſſli k němu mnozý / a prawili: Jan zagiſté žádného diwu neučinil. Ale wſſecko což geſt mluwil Jan o tomto / prawé bylo.

Lecz wiele ich do niego przychodźili / á mowili / Aczci Jan żádnego cudu nie vczynił / wſzákoż wſzythko cokolwiek ſam powiedał o tym / prawdźiwe było.

42. A mnozý vwěřili w něho.

Y wiele ich tám vwierzyli weń.

יא

1 אית הוא דין חד דכריה לעזר מן בית עניא קריתא אחוה דמרים ודמרתא :

Et era poi vn certo infermo chiamato Lazaro da Betania, del castello di Maria è di Marta sua sorella:

2 מרים דין הדא איתיה הי דמשחת בבסמא רגלוהי דישוע ושוית בסערה אחוה הוא דהדא לעזר דכריה הוא :

Et era Maria quella che vnse il Signor con l'vnguento, & asciugogli i piedi co i suoi capelli, il cui fratello Lazaro era infermo.

3 ושדרין תרתיהין אחותה לות ישוע ואמרן מרן הא הו דרחם אנת כריה :

Le sue sorelle dunque mandorono à lui, dicendo, Signore, ecco, colui che tu ami, è infermo.

4 ישוע דין אמר הנא כורהנא לא הוא דמותא אלא חלף תשבוחתה דאלהא דנשתבח ברה דאלהא מטולתה :

IESV hauendo vdito questo, disse, Questa infermita non è à morte, ma per la gloria di Dio: accioche per essa sia glorificato il Figliuol di Dio.

5 מחב הוא דין הו ישוע למרתא ולמרים וללעזר :

E amaua IESV Marta, è la sua sorella, è Lazaro.

6 וכד שמע דכריה בתר בדוכתא דאיתוהי הוא תרין יומין :

Et appresso hauer inteso che Lazaro era infermo, si restò per allora ben due giorni nel medesimo luogo, dou'egli era.

7 ובתר הכן אמר לתלמידוהי תו נאזל תוב ליהוד :

Poi doppo questo dice à i discepoli, Andiamocene di nuouo in Giudea.

יא

1 ויהי איש חולה הל״ו לועזר מבית עניה מטירת מרים ומרתה אחותה :

Estaua entonces enfermo vno llamado Lazaro, de Bethania el aldea de Maria y de Martha sus hermanas.

2 והיתה מרים ההיא המסיכה את אדון בשמן ומקלקלה את רגליו בשערי ראשה אשר אחיה לועזר חולה :

Y Maria era la que vngió al Sennor con vnguento, y limpió sus pies con sus cabellos, cuyo hermano Lazaro estaua enfermo.

3 ותשלחנה האחיות אליו לאמר אדנינו ראה זה אשר אהבתו חולה :

Embiaron pues sus hermanas à el, diziendo, Sennor he aqvi, el que amas está enfermo.

4 ובשמעו אמר ישוע החלשה הזאת איננה למות כי אם אל כבוד אלהים ואשר יכבד בן אלהים בה :

Y oyendo lo Iesus, dixo, Esta enfermedad no es para muerte, mas por gloria de Dios, para que el hijo de Dios sea glorificado por ella.

5 כי אהב ישוע את מרתה ואת אחותה ואת לועזר :

Y amaua Iesus à Martha y à su hermana, y à Lazaro.

6 וכאשר שמע כי חולה הוא או אחר במקום אשר היה בו ביומים :

Como oyó pues, que estaua enfermo, entonces à la verdad quedose dos dias en aquel lugar donde estaua.

7 ואחרי כך אמר לתלמידיו נשובה ונלכה אל ארץ יהודה :

Luego despues deesto dixo à sus Discipulos Vamos à Iudea otra vez.

ΚΕΦΑΛ. ια.

Ἦν δέ τις ἀσθενῶν λάζαρος ἀπὸ βηθανίας ἐκ τῆς κώμης μαρίας καὶ μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς.

Or y auoit-il vn certain homme malade appelé Lazare, de Bethanie, de la bourgade de Marie & de Marthe sœur d'icelle.

2. Ἦν δὲ μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς λάζαρος ἠσθένει.

(Et Marie fut celle qui oignit d'oignement le Seigneur, & essuya les pieds d'icelui de ses cheueux: de laquelle le frere Lazare estoit malade.)

3. Ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ.

Ses sœurs donc enuoyerent vers lui, disans, Seigneur, voici celui que tu aimes, est malade.

4. Ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς.

Iesus ayant entendu cela, dit, Ceste maladie n'est point à la mort mais pour la gloire de Dieu: afin que le Fils de Dieu soit glorifié par icelle.

5. Ἠγάπα δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν λάζαρον.

Or Iesus aimoit Marthe, & sa sœur, & Lazare.

6. Ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας.

Et apres auoir entendu qu'il estoit malade, il demeura deux iours au mesme lieu ou il estoit.

7. Ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς, ἄγωμεν εἰς τὴν ἰουδαίαν πάλιν.

Et apres cela il dit à ses disciples, Allons derechef en Iudee.

CAP. XI.

ERat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ & Marthæ sororum eius.

And a certaine man was sicke/named Lazarus of Bethania/the towne of Marie/and her sister Martha.

2. (Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, & extersit pedes eius capillis suis: cuius frater Lazarus infirmabatur.)

(And it was that Mary which anointed the Lorde with ointment/and wiped his feede with her heare/whose brother Lazarus was sicke.)

3 Miserunt ergo sorores eius ad eum, dicentes, Domine, ecce quem amas, infirmatur.

Therefore his sisters sent unto him/saying/Lorde/beholde/hee whome thou louest/is sicke.

4. Audiens autem Iesus, dixit eis, Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei per eam.

When Jesus heard it/he said/This sicknes is not unto death/but for the glory of God/that the Sonne of God might be glorified thereby.

5. Diligebat autem Iesus Martham, & sororem eius Mariam, & Lazarum.

Now Jesus loved Martha/and her sister/and Lazarus.

6. Vt ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.

And after he had heard that he was sicke/yet abode hee two dayes still in the same place where he was.

7. Deinde post hæc dicit discipulis suis, Eamus in Iudæam iterum.

Then after that/sayde he to his disciples/Let us go into Judea againe.

Das XI. Capitel.

Es lag aber einer kranck mit Namen Lazarus von Bethanien/in dem flecken Maria/vnd jrer Schwestern Martha.

DEr laa en siug/som hed Lazarus aff Bethania/i Marie oc hendis søsters Marthe By.

2. Maria aber war die den HERREN gesalbet hat mit salben/vnd seine füsse getrucknet mit jhrem Haar/derselbigen Bruder Lazarus lag kranck.

Men Maria vaar den/som saluede HERREN met salue/oc tiurde hans Føder met sit Haar/Den sammis Broder Lazarus vaar siug.

3. Da sandten seine Schwestern zu jhm/vnd liessen jm sagen: HERR/sihe/den du lieb hast/der ligt kranck.

Da sende hans Søstere til hannem/oc lode hannem sige/HERRE/See den du elsker/hand ligger siug.

4. Da Jesus das höret/sprach er: Die Kranckheit ist nicht zum todte/sondern zur ehre Gottes/daß der Sohn GOttes dardurch geehret werde.

Der Jhesus det hørde/sagde hand/Den Siugdom er icke til doden/men til Gudz ære/at Gudz Søn skal prisis der aff.

5. Jesus aber hatte Martham lieb/vnd jhre Schwester vnd Lazarum.

Oc Jhesus elskte Martham/oc hendis søster/oc Lazarum.

6. Als er nun höret/daß er kranck war/bleib er zween tage an dem ort da er war.

Der hand nu hørde/at hand vaar sig/bleff hand tho dage paa den sted/som hand vaar.

7. Darnach spricht er zu seinen Jüngern/lasset vns wider in Judeam ziehen.

Der effter siger hand til sine Disciple/Lader oss drage til Judeam igen.

Kapitola XI.

Byl pak geden nemocný/gménem Lazar z Bethaný z Městečka Marye a Marthy Sestry geho.

NIektory też imienem Lazarz był niemocen z Betaniey zmiásteczká Máriey y Marthy siostry iey.

2. A byla ta Marya/kteráž to pomazala Pána Mastij/a wytřela Nohy geho wlasy swými: gegížto Bratr Lazar byl nemocen.

A Márya tá byłá ktora pomázálá Páná oleykiem/y vcieráłá nogi iego włosmi swoimi/ktorey brát Lázarz był niemocen.

3. Tehdy poslaly k němu Sestry geho/řkauce: PAne/hle kteréhož milugeš/nemocen gest.

Posłáli tedy śiostry iego k niemu/mowiac/Pánie oto ten ktorego miłuieß niemocen iest.

4. To vslyšaw Gežijš řekl gim: Nemoc tato/neníť mu k smrti/ale pro sláwu Božij/aby oslawen byl Syn Božij skrze ni.

To gdy vsłyßał Jezus/rzekł/Nie moc ta nie iest ku śmierci ále ku chwale Bożey/áby był vwielbion Syn Boży przez nie.

5. Milowal pak Gežijš Marthu y Sestru gegi Marygi/y Lazara.

A miłował Jezus Marte y śiostre iey/y Lázarzá.

6. Protož iakž vslyšal žeby nemocen byl/zůstal tehdáž na témž mijstě za dwa dni.

A przetoz słyßac że był niemocen/przedśie iednak został przez dwá dni ná onym że mieyscu gdźie był.

7. Potom pak řekl Včedlnijkuom swým: Podme opět do Židowstwa.

Potym mowił do zwolenników swoich/Idzmyż záśie do Judá.

יא

8 אמרין לה תלמידוהי רבן השא יהודיא בעין הוו למרגמך ותוב אזל אנת לתמן:

I discepoli gli dicono, Maestro, i Giudei cercauano poco fa di lapidarti, e tu vi vai di nuouo?

9 אמר להון ישוע לא תרתעסרא שעין אית ביממא ואן אנש מהלך באיממא לא מתתקל מטול דחזא נוהרה דעלמא הנא:

IESV rispose, Non sono elle dodeci l'hore del giorno? Se vno camina di giorno, non inciampa: percioche vede la luce di questo mondo,

10 אן אנש דין בליליא יהלך מתתקל מטול דנהירא לית בה:

Ma se vno camina di notte, inciampa: percioche la luce non è in lui.

11 הלין אמר ישוע ובתר כן אמר להון לעזר רחמן שכב אלא אזל אנא דאעירוהי:

Queste cose disse, e poi dice loro, Lazaro nostro amico dorme: ma io vo per isuegliarlo,

12 אמרין לה תלמידוהי מרן אן דמך מתחלם:

Perilche i suoi discepoli dissero, Signore, s'egli dorme, sarà guarito.

13 הו דין ישוע אמר על מותה והנון סברו דעל מדמכא הו דשנתא אמר:

E IESV haueua detto questo de la morte di esso Lazaro: & essi pensauano ch'egli dicesse del dormire del sonno.

14 הידין אמר להון ישוע בפשיקאית לעזר מית לה:

Onde allor IESV disse loro apertamente, Lazaro è morto.

15 וחדא אנא דלא הוית תמן מטולתכון דתהימנון אלא הלכו לתמן:

E rallegromi per conto vostro, di non esser stato li: accioche voi crediate, ma andiamo à lui.

יא

8 ויאמרו לו תלמידיו רבי גם עת בקשו היהודים לרגום אותך ותשוב תלך שמה:

Dizenle los Discipulos, Rabbi, aora procurauan los Iudios apedrearte, y vas otra vez allà.

9 ויען ישוע הלא שתים עשרה שעות היום הנה אם איש מהלך ביום איננו כושל כי את אור העלם רואה:

Respondiò Iesus, No tiene el dia doze horas? El que anduuiere de dia, no trompieça: porque vee la luz deste mundo.

10 ואם איש מהלך בלילה אז כושל כי האור איננו בו:

Mas el que anduuiere de noche, trompieça: porque no ay luz en el.

11 את האלה דבר ואחרי כן אמר אליהם לועזר מרענו שכב כי אם אלך להקים אותו:

Dicho esto, dizeles despues, Lazaro nuestro amigo duerme: mas voy à despertarlo del sueño.

12 ויאמרו תלמידיו אדני אם שוכב יושע:

Dixeronle entonces sus Discipulos, Sennor si duerme, saluo estarà.

13 כי אמר ישוע על מותו והמה חשבו כי על שכבת השנה אמר:

Mas esto dezia Iesus de la muerte deel, y ellos pensaron que hablaua de sueño de dormir.

14 ואז הופיע ישוע לדבר אליהם כי לועזר מת:

Entonces pues Iesus les dixo claramente, Lazaro es muerto:

15 ושמח אנכי עליכם כי תאמינו כי לא הייתי שם אבל נלך אליו:

Y huelgome por vosotros, que yo no aya estado ay, porque creays, mas vamos à el.

ια'.

8. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;

Les disciples lui disent, Maistre, les Iuifs cerchoyent n'agueres à te lapider, & tu y vas encores?

9. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, οὐχὶ δώδεκα ὧραί εἰσιν τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει· ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει.

Iesus respondit, N'y a-il point douze heures au iour? si quelcun chemine de iour, il ne choppe point: car il voit la lumiere de ce monde.

10. Ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτὶ, προσκόπτει· ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.

Mais si quelcun chemine de nuict, il choppe: car il n'y a point de lumiere auec lui.

11. Ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.

Il dit ces choses, & puis apres leur dit, Lazare nostre ami dort: mais i'y vai pour l'esueiller.

12. Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται.

Dont ses disciples lui dirent. Seigneur, s'il dort, il sera gueri.

13. Εἰρήκει δὲ ὁ ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει.

Or Iesus auoit dit cela de la mort d'icelui: mais ils pensoyent qu'il parlast du dormir du sommeil.

14. Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς παρρησίᾳ, λάζαρος ἀπέθανε.

Et pourtant lors Iesus leur dit ouuertement, Lazare est mort.

15. Καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλ' ἄγωμεν πρὸς αὐτόν.

Et suis ioyeux, pour l'amour de vous, que ie n'y estoye point, afin que vous croyiez. mais allons vers lui:

CAP. XI.

8. Dicunt ei discipuli, Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare: & iterum vadis illuc?

The disciples sayd vnto him, Master, the Iewes lately sought to stone thee, and doest thou go thither againe?

9. Respondit Iesus, Nónne duodecim sunt horę diei? Siquis ambulaverit in die, nō offendit: quia lucem huius mundi videt.

Iesus answered, Are there not twelue houres in the day? if a man walke in the day, he stumbleth not, because he seeth the light of this worlde.

10. Si autem ambulaverit in nocte, offendit: quia lux non est in eo.

But if a man walke in the night, he stumbleth, because there is no light in him.

11. Hæc ait, & post hæc dicit eis, Lazarus amicus noster dormit: sed vado ut à somno excitem eum.

These things spake he, and after he sayde vnto them, Our friend Lazarus sleepet: but I go to wake him vp.

12. Dixerunt ergo discipuli eius, Domine, si dormit, salvus erit.

Then said his disciples, Lord, if he sleepe, he shalbe safe.

13. Dixerat autem Iesus de morte eius: illi autem putaverunt quia de dormitione somni diceret.

Howbeit, Iesus spake of his death: but they thought that he had spoken of the naturall sleepe.

14. Tunc ergo Iesus dixit eis manifestè, Lazarus mortuus est.

Then sayde Iesus vnto them plainly, Lazarus is dead.

15. Et gaudeo propter vos, ut credatis quoniam non eram ibi, sed eamus ad eum.

And I am glad for your sakes, that I was not there, that ye may beleeue: but let vs go vnto him.

Das XI. Capitel.

8. Seine Jünger sprachen zu jhm/ Meister/ jenes mal wolten die Jüden dich steinigen/ vnd du wilt wider dahin ziehen?

Hans Disciple sagde til hannem/ Mestere/ Siste gong vilde Joderne stene dig/ oc du vilt drage der hen igen?

9. Jesus antwortet: Sind nicht des tages Zwölff stunden? Wer des tages wandelt/ der stösset sich nicht/ denn er sihet das Liecht diser Welt.

Jhesus suarede/ Ere der icke tolff timer om dagen? Huo som vandrer om dagen/ hand stöder sig icke/ thi hand seer denne Verdens Liuss.

10. Wer aber des nachts wandelt/ der stösset sich/ denn es ist kein Liecht in jhm.

Men huo som vandrer om natten/ hand stöder sig/ thi der er inted Liuss i hannem.

11. Solches saget er/ vnd darnach spricht er zu jhnen: Lazarus vnser Freund schlefft/ aber ich gehe hin/ daß ich jhn auffwecke.

Saadant sagde hand/ oc der effter siger hand til dem/ Lazarus vor Ven soffuer/ Men ieg gaar bort/ at opuecke hannem.

12. Da sprachen seine Jünger: HERR/ schlefft er so wirdts besser mit jhm.

Da sagde hans Disciple/ HERRE/ soffuer hand/ da bliffuer det bedre met hannem.

13. Jesus aber saget von seinem tode/ Sie meineten aber/ er redet vom leiblichen schlaff.

Oc Jhesus talede om hans død/ Men de meente/ at hand talede om den Legemlige søffn.

14. Da sagts jhnen Jesus frey herauß: Lazarus ist gestorben.

Da sagde Jhesus dem det obenbare/ Lazarus er død.

15. Vnd ich bin fro vmb euren willen/ daß ich nicht da gewesen bin/ auff daß jhr glaubet/ aber lasset vns zu jhm ziehen.

Oc ieg er glad for eders skyld/ at ieg vaar icke der/ paa det i skulle tro/ Men lader oss drage til hannem.

Kapitola X I.

8. Rzekli gemu Včedlnjcy: Mistře/ nynj hledali tě Židé vkamenowati/ a cožtam opět chcěšs gjti?

Rzekli mu tedy zwolennicy/ Mistrzu theraz sukali Zidowie iakobycie vkamionować a przedsie thám idziesz?

9. Odpowěděl Gežjšs/ wšak dwanácte hodin žaden gest. Chodijli kdo wedne newrazý se/ nebo swětlo tohoto Swěta widij.

Ná to Jezus odpowiedział/ Zali niedwá náscie sa godzin dniá? iesliż kto chodźi we dnie/ nie obráźi sie/ bo widźi świátło tego świátá.

10. Pakli choditi bude w nocy/ vrazýť se/ neboť Swětla nenij w něm.

Jesliż też kto chodźi w nocy/ obráźi sie/ bo w nim świátła nie máß.

11. To powěděw/ řekl gjm opět: Lazar přjtel nášs spij/ ale gdu abych gey ze Sna probudil.

To rzekßy/ potym do nich mowil/ Lázarz przyiaciel náß vsnal/ ále poyde ábych go ze snu obudźil.

12. Tehdy řekli Včedlnjcy geho: PANE/ spijliť/ zdrawť bude.

Rzekli mu thedy zwolennicy iego/ Pánie iesliże spi/ bedźie zdrow.

13. Ale Gežjšs řekl o Smrti geho/ oni pak domnijwali se že by o spanj sna mluwil.

Alec im Jezus powiedział o śmierci iego/ wßákoż oni mniemáliż o zásnieniu snem powiedał.

14. Protož řekl gim Gežjšs zgewně/ Lázar gest vmřel:

Tedy Jezus powiedział im iáwnie/ Lázarz vmarl.

15. Ale raduigť se pro wás/ abyste wěřili/ že gsem tam nebyl/ protož podmež k němu.

Nrádnie sie dla was (ábyście wierzyli) żem nie był thám/ ále idźmy ku niemu.

יא

16 אמר תאומא דמתאמר תאמא לתלמידא חברוהי. נאזל אף חנן נמות עמה:

Allor Tomaso, detto Didimo, disse à i suoi compagni discepoli, Andiamo ancor noi, à fin che noi moriamo con essolui.

17 ואתא ישוע לבית עניא ואשכח דארבעא להו יומין דאיתוהי בבית קבורא:

Iesv dunque essendo venuto, trouò ch'egli era stato già quattro di ne la sepoltura.

18 איתיה הות דין בית עניא על גיב אורשלם כד פריקא מנה איך אסטדותא חמשת עשר:

Era Betania presso à Ierusalem circa quindeci stadij.

19 וסגיאא מן יהודיא אתיאין הוו לות מרתא ומרים דנמלון בלבהין מטול אחוהין:

E molti de Giudei erano venuti à Marta & à Maria, per consolarle, del lor fratello.

20 מרתא דין כד שמעת דישוע אתא נפקת לאורעה מרים דין בביתא יתבא הות:

Marta dunque come intese che Iesv veniua, gli andò incontro: e Maria se ne staua à sedere in casa.

21 ואמרת מרתא לישוע מרי אלו תנן הוית לא מאת הוא אחי:

Hor Marta disse à Iesv, Signore, se tu fussi stato quà, il mio fratello non sarebbe morto.

22 אלא אף השא ידעא אנא דכמא דתשאל לאלהא יהב לך:

Ma ancor adesso io so, che tutto quel che tu domãdarai à Iddio, Iddio tel darà.

23 אמר לה ישוע קאם אחוכי:

Iesv le dice, Il tuo fratello risuscitarà.

24 אמרא לה מרתא ידעא אנא דקאם בנוחמא ביומא אחריא:

Marta gli dice, Io so ch'ei risuscitarà ne la resurrettione ne l'vltimo giorno.

יא

16 ויאמר תאומא הנאמר תואם לחבריו לתלמידים נלכה גם אנחנו למות אתו:

Dixo entonces Thomas el que se dixo el Didymo à los Condiscipulos, Vamos tambien nosotros, paraque muramos con el.

17 וכאשר בא ישוע מצאו כי ארבעת ימים היה בקבר:

Vino pues Iesus, y hallólo, que auia quatro dias que estaua en el sepulchro.

18 ובית עניה קרובה היא אצל ירושלים כחמש עשרה כברות:

Y Bethania estaua cerca de Ierusalem como quinze estadios.

19 ורבים מיהודים באו אל מרתה ואל מרים לנחמן על לועזר אחיהן:

Y muchos de los Iudios ouian venido à Martha y à Maria, à consolarlas de su hermano.

20 וכאשר שמעה מרתה כי בא ישוע נקרתה לו ומרים בבית ישבה:

Entonces Martha como oyó que Iesus venia salíolo à recebir; mas Maria estuuose en casa.

21 ותאמר מרתה אל ישוע אדני אם היית פה ואחי לא מת:

Y Martha dixo à Iesus, Sennor si estuuieras aqui, mi hermano no fuera muerto.

22 אך גם עת ידעתי כי כל אשר תשאל מאלהים יתן לך יהוה:

Mas tambien sé aora, que todo lo que pidieres de Dios, te darà Dios.

23 ויאמר אליה ישוע יקום אחיך:

Dizele Iesus, Resuscitará tu hermano.

24 ותאמר לו מרתה ידעתי כי יקום בתקומה ביום אחרון:

Martha le dize, Yo se que resuscitará en la Resurrecion en el dia postrero.

ια'.

16. Εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς, ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.

Adonc Thomas appelé Didyme, dit à ses condisciples, Allons-y aussi, afinque nous mourions auec lui.

17. Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ.

Iesus donc estãt venu, le trouua qu'il estoit desia depuis quatre iours au sepulcre.

18. Ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε.

(Or Bethanie estoit pres de Ierusalem enuiron quinze stades.)

19. Καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ τὴν Μάρθαν καὶ Μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν.

Et plusieurs des Iuifs estoyent venus vers Marthe & Marie, pour les consoler touchant leur frere.

20. Ἡ οὖν Μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο.

Quand donc Marthe ouït dire que Iesus venoit, elle alla au deuant de lui: mais Marie se tenoit assise à la maison.

21. Εἶπεν οὖν ἡ Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει.

Marthe donc dit à Iesus, Seigneur, si tu eusses esté ici, mon frere ne fust pas mort.

22. Ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει σοι θεός.

Mais aussi sai-ie maintenant que tout ce que tu demanderas à Dieu, Dieu le te donnera.

23. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου.

Iesus lui dit, Ton frere ressuscitera.

24. Λέγει αὐτῷ ἡ Μάρθα, οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Marthe lui dit, Ie sai qu'il ressuscitera en la resurrection au dernier iour

CAP. XI.

16. Dicit ergo Thomas qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus & nos, ut moriamur cum eo.

Then said Thomas (which is called Didymus) unto his felow disciples/Let us also go/ that we may die with him.

17. Venit itaque Iesus: & invênit eum quatuor dies iam in monumento habentem.

Then came Jesus/ & found that he had lien in the graue foure dayes alreadie.

18. (Erat autem Bethania iuxta Ierosolymam quasi stadiis quindecim.)

(Now Bethania was nere unto Jerusalem/ about fiftene furlongs of.)

19. Multi autem ex Iudæis venerãt ad Martham & Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo.

And many of the Jewes were come to Martha and Marie to comfort thẽ for their brother.

20. Martha ergo ut audivit quia Iesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat.

Then Martha/ when she heard that Jesus was cõming/went to meete him: but Marie sate still in the house.

21 Dixit ergo Martha ad Iesum, Domine, si fuisses hîc, frater meus non fuisset mortuus.

Then sayd Martha unto Jesus/ Lorde/ if thou haddest bene here/ my brother had not bene dead.

22. Sed & nunc scio quia quæcunque proposceris à Deo, dabit tibi Deus.

But now I know also/ that whatsoever thou askest of God/God will give it thee.

23. Dixit illi Iesus, Resurget frater tuus.

Jesus said unto her/ Thy brother shall rise againe.

24. Dicit ei Martha, Scio quia resurget in resurrectione, in novissimo die.

Martha said unto him/ I knowe that hee shall rise againe in the resurrection at the last day.

Das XI. Capitel.

16. Da sprach Thomas/ der genennet ist Zwilling/ zu den Jüngern: Lasset uns mit ziehen/ daß wir mit jhm sterben.

Da sagde Thomas/ som kaldis Tuilling/ Lader oss drage met/ at wi kunde dø met hannem.

17. Da kam Jesus/ und fand jhn/ daß er schon vier tag im Grab gelegen war.

Da kom Jhesus oc fant hannem at had haffde allerede ligget fire dage i Graffuen.

18. Bethania aber war nahe bey Jerusalem/ bey fünffzehen feldwegs.

Oc Bethania vaar nær Jerusalem/ ved femten agre langt.

19. Und vil Jüden waren zu Martha und Maria kommen/ sie zu trösten über jhrem Bruder.

Oc der vaare mange Joder komne til Martha oc Maria/ at trøste dem for deris Broder.

20. Als Martha nun höret/ daß Jesus kommt/ gehet sie jm entgegen/ Maria aber bleib daheime sitzen.

Som Martha nu hører at Jhesus kommer/ gaar hun imod hannem. Men Maria bleff sidendis hiemme.

21. Da sprach Martha zu Jesu. HERR/ werest du hie gewesen/ mein Bruder were nicht gestorben.

Da sagde Martha til Jhesum/ HERRE/ haffde du veret her/ da vaare min Broder icke død.

22. Aber ich weiß auch noch/ das/ was du bittest von Gott/ das wirdt dir Gott geben.

Men ieg veed end nu/ at huad du beder aff Gud/ det giffuer Gud dig.

23. Jesus spricht zu jhr: Dein Bruder soll aufferstehen.

Jhesus siger til hende/ Din Broder skal opstaa.

24. Martha spricht zu jhm: Ich weiß wol/ daß er aufferstehen wirdt in der Aufferstehung am Jüngsten tage.

Martha siger til hannem/ Jeg veed vel/ at hand skal opstaa i Opstandelsen paa den yderste dag.

Kapitola XI.

16. Tehdy řekl Thomáš kterýž slowe Didymus k spolu Učedlnijkuom: Podme y my/ a zemřeme s nim.

Rzekł zátym Tomaß ktorego zwano Didimus do inych zwolenników/ Podźmyż y my ábychmy z nim pomarli.

17. Protož přišsel Gežijš/ y nalezl ho giž čtyři dni w Hrobě pochowaného.

A ták przyßedł Jezus/ y nálazł go iuż trzy dni w grobie leżącego.

18. Byla pak Bethany blijzko od Geruzaléma/ okolo honuow patnácte.

(A byłá Bethania blisko Jeruzálem iákoby na piącinaście stán.)

19. Mnozý také z Ziduow přišli byli k Marygi a Martě/ aby ge těšsyli pro gegich Bratra

Thám sie zeßło wiele Zidow do Marthy y Máryey/ áby ie cießyli po bracie ich.

20. Tehdy Martha yakž uslyšsala že Gežijš gde/ wyšsla proti němu: ale Marya doma seděla.

Martá tedy usłyßawßy że Jezus przyßedł/ bieżałá przeciwko iemu/ á Márya domá śiedziáłá.

21. Ořekla Martha k Gežijšsowi: PANE/ kdyby ty byl zde/ Bratr můg bylby neumřel:

Rzekłá Marthá do Jezusá/ Pánie byś ty thu był/ nie umárłby był brát moy.

22. Ale y nynij wijm/ že cožkoli požádáš od Boha/ dá tobě Bůh.

Lecz ia y theraz wiem/ że czegożkolwiek bedzieß prosił od Bogá da tobie Bog.

23. Řekl gij Gežijš: Wstane žase Bratr twůg.

Powiedział iey Jezus/ Wsthánie brat twoy.

24. Řekla gemu Martha: Wijm že wstane při wzkřijšseníj w den naynposlednějšsý.

A Marthá rzekłá/ Wiem iż wstánie czásu z martwych wsthánia w on ostátni dzień.

יא

25 אמר לה ישוע אנא אנא נוהמא וחיא ומן דמהימן בי אפן ימות יחא׃

IESV le dice, Io sono la resurrettione e la vita: chi crede in me, ancor che sia morto, viuerà.

26 וכל דחי ומהימן בי ל לעלם לא ימות מהימנא אנתי הדא׃

E chiunque viue, e crede in me, non morrà in eterno, Credi tu questo?

27 אמרא לה אין מרי אנא מהימנא אנא דאנת הו משיחא ברה דאלהא דאתא לעלמא׃

Ella gli dice, Sì, Signore, io credo che tu sia Christo, il Figliuol di Dio, che doueua venire al mondo.

28 וכד אמרת הלין א אזלת למרים חתה כ כסיאית ואמרא לה רבן אתא וקרא לכי׃

E detto questo, andò, e chiamò Maria sua sorella di segreto, dicendo, Il Maestro è qui, e ti chiama.

29 ומרים כד שמעת קמת עגל ואתיא הות לותה׃

Ella come vdì questo, si leua sopre- stamente, e viensene à lui.

30 הו דין ישוע לא עד כיל אתא הוא לקריתא אלא בה הוא בתי דוכתא דארעתה מרתא׃

Perche IESV non era ancor venuto nel castello, ma era in quel luogo doue Marta l'haueua incontrato.

31 אף הנון דין יהודיא דאית הוו עמה בביתא דמבייאין הוו לה דחזו ל למרים דעגל קמת נפקת אזלו להון בתרה סברו ל להון דגיר דלקברא אזלא למבכא׃

Allora i Giudei che erano con essa in casa, e consolauanla, hauendo veduto che Maria s'era leuata su con prestezza, & era vscita fuore, la seguitorono, dicendo, Ella va al sepolcro, per piangere quiui.

יא

25 ויאמר לה ישוע אני הוה התקומה והחיים המאמין בי גם כי ימות יחיה׃

Dizele Iesus, Yo soy la resurrecion, Y la vida elque cree en mi, aunque esté muerto, biuirà.

26 וכל החי ומאמין בי לא ימות לעולם התאמיני זאת׃

Y todo aquel que biue, y cree en mi, no morira eternalmente. Crees esto?

27 ותאמר אליו אמנם אדני אני האמנתי כי אתה הוה המשיח בן־האלהים הבא אל־העולם׃

Dizele, Si Sennor, yo he creydo que tu eres el Christo, el Hijo de Dios, que has venido al mundo.

28 וכאשר אמרה את־האלה והלך ותקרא למרים אחותה חרש ובלאט לאמר המלמד הוה פה וקורא לך׃

Y esto dicho, fuese y llamó en secreto à Maria su hermana, diziendo, El Maestro esta aqui, y te llama.

29 והיא בשמעה קמה מהרה ובאה אליו׃

Ella como lo oyó, leuantase prestamente, y viene à el.

30 ועוד לא בא ישוע אל־העירה כי אם עודנו הוה במקום באשר קראתה לו מרתה׃

(Que aun no auia llegado el Sennor àl aldea, mas estaua en aquel lugar donde Martha lo auia salido à recebir.)

31 והיהודים אשר היו אתה בבית וינחמו אותה בראותם את מרים כי מהרה קמה ויצאה וילכו אחריה לאמר כי תלך אל־הקבר לבכות שם׃

Entonces los Iudios que estauan en casa con ella, y la consolauan, como vieron que Maria se auia leuàntado prestamente, y auia salido, siguieronla, diziendo, Que vá àl sepulchro à llorar alli.

ια.

25. Εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται.

Iesus lui dit, Ie suis la resurrection & la vie, qui croit en moi, encore qu'il soit mort, viura.

26. Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο;

Et quiconque vit & croit en moi, ne mourra iamais: crois-tu cela?

27. Λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε. ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.

Elle lui dit, Oui, Seigneur, ie croy que tu es le Christ le Fils de Dieu, qui deuoit venir au monde.

28. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε. καὶ ἐφώνησε μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα, εἰποῦσα, ὁ διδάσκαλος πάρεστι καὶ φωνεῖ σε.

Puis ayant dit cela, elle s'en alla, & appela Marie sa sœur en secret, disant, Le maistre est ici, & t'appele.

29. Ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν.

Et si tost que elle l'eust entendu, elle se leua hastiuement, & s'en vint vers lui.

30. Οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ μάρθα.

O Iesus n'estoit point encore venu à la bourgade, mais estoit au lieu où Marthe l'auoit rencontré.

31. Οἱ οὖν ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ παραμυθούμενοι αὐτὴν, ἰδόντες τὴν μαρίαν, ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ.

Adonc les Iuifs qui estoyent auec elle en la maison, & la consoloyent, quand ils virent que Marie s'estoit leuee si tost, & qu'elle estoit sortie, la suiuirent, disans, Elle s'en va ou sepulcre, afin qu'elle pleure la.

CAP. XI.

25. Dicit ei Iesus, Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet.

Jesus said unto her / I am the resurrection and the life: hee that beleeueth in mee / though he were dead / yet shall he liue.

26. Et omnis qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?

And whosoeuer liueth / and beleeueth in me / shall neuer die. Beleeuest thou this?

27. Ait illi, Vtique Domine, ego credidi quia tu es Christus filius Dei qui in hunc mundum venisti.

She said unto him / Yea / Lord / I beleeue that thou art the Christ the Sonne of God / which should come into the worlde.

28. Et cum hæc dixisset, abiit, & vocavit Mariam sororem suam silētio, dicens, Magister adest, & vocat te.

And when she had so said / she went her way / and called Marie her sister secretely / saying / the Master is come / and calleth for thee.

29. Illa ut audivit, surgit cito, & venit ad eum.

And when she heard it / she arose quickly / and came unto him.

30. Nondum enim venerat Iesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha.

For Jesus was not yet come into the towne / but was in the place where Martha met him.

31. Iudęi ergo qui erant cum ea in domo, & consolabantur eam, cum vidissent Mariam quia citò surrexit & exiit, secuti sunt eam, dicentes, Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.

The Jewes then which were with her in the house / and comforted her / whē they sawe Marie / that she rose vp hastily / and went out / followed her / saying / She goeth vnto the graue / to weepe there.

Das XI. Capitel.

25. Jhesus spricht zu jr / ich bin die aufferstehung vnd das leben / wer an mich glaubet / der wirdt leben / ob er gleich stürbe.

Jhesus siger til hende / Jeg er Opstandelsen oc Liffuit / huo som tror paa Mig / hand skal leffue / alligeuel at hand døer.

26. Vnd wer da lebet vnnd glaubet an mich der wirdt nimmermehr sterben. Glaubest du das?

Oc huo som leffuer oc tror paa mig / hand skal aldri dø. Tror du det?

27. Sie spricht zu jhm: HERR / ja ich glaube / daß du bist Christus der Sohn Gottes / der in die Welt kommen ist.

Hun siger til hannem / HERRE / ja / Jeg tror / at du est Christus Gudz Søn / som kom til Verden.

28. Vnd da sie das gesagt hatte / gieng sie hin / vnd rieff jhrer Schwester Maria heimlich / vnd sprach: Der Meister ist da / vnd ruffet dir.

Oc der hun haffde det sagd / gick hun bort / oc kallede sin søster Maria hemmelige / oc sagde / Mesteren er der / oc kalder at dig.

29. Dieselbige als sie das höret / stund sie eilend auff / vnd kam zu jm.

Der hun det hørde / stod hun strax op / oc kom til hannem.

30. Denn Jesus war noch nicht in den Flecken kommen / Sondern war noch an dem ort / da jm Martha war entgegen kommen.

Thi Jhesus vaar icke end kommen in Byen / men hand vaar end nu paa den sted / som Martha mote hannem.

31. Die Jüden / die bey jhr im hause waren / vnd trösteten sie / da sie sahen Mariam / daß sie eilend auffstunde vnd hinauß ging / folgeten sie jr nach / vnd sprachen: Sie gehet hin zum Grabe / daß sie daselbs weine.

Jøderne / som vaare i Husit hoss hende / oc trøstede hende / der de saae Mariam at hun stod hastelige op oc gick vd da fulde de effter hende / oc sagde / Hun gaar bort til Graffuen / at græde der.

Kapitola XI.

25. Rzekl gij Gežijš: Já gsem Wzkřijšenij y Žiwot / kdo wěřij we mne / byť pak také vmřel / žiw bude:

Rzekł tey Jezus / Jam iest Powstánie y żywot / kto w mie wierzy / chocby y vmárl / żyw bedźie.

26. A každý kdo gest žiw a wěřij we mne / nevmřeť na wěky. Wěřijšli tomu?

A wszelki kthory żyw iest / á wierzy w mie / nie vmrze ná wieki: Wierzyszże temu?

27. Rzekla gemu: Owšem PAne / yá gsem vwěřila / že gsy ty Krystus Syn Boha žiwého / kterýž gsy na tento Swět přišel.

Powiedźiałá mu / Nowszem Pánie / ia wierzę żeś ty iest Krystus syn Boży / ktory ná świát przyidź miał.

28. A když to powěděla / odešla a zawolala Maryi Sestry swé tagně / řkaucy: Mistr zde gest / a wolá tebe.

A to rzekszy / szłá y po cichu wezwáłá Máryey siostry swoiey / mowiac / Mistrz tu iest y wzywacie.

29. A ona yakž vslyšela / wstala rychle a šla k němu.

Oná tedy vsłyszawszy / wnet wstáłá y szłá do niego.

30. Neb byl gesstě Gežijš neprˇišel do Městečka / ale byl gesstě na tom mijstě / kdež wyšla byla proti němu Martha.

A Jezus iesżcze był nie przyszedł do miasteczká / ale był ná tym mieyscu gdźie wyszłá byłá przeciw iemu Martá.

31. Tehdy Židé kteřijž s nij byli w domu a těšyli gi / když vzřeli Marygi / že gest rychle wstala a wyšla / šli za nij / řkauce: Gde k hrobu / aby tam plakala.

A przetoż Zydowie kthorzy z nia byli w domu á cieszyli ią / gdy vyzrzeli iż Márya predko wsthálá y wyszłá / szli zá nia / mowiac / Idźie do grobu aby tám płákálá.

י א

32 הִי דֵין מַרְיָם כַּד אֶתַת אֵיכָא דְאִיתַוְהִי הֲוָא יֵשׁוּעַ וַחֲזָתֵהּ נֶפְלַת עַל רֶגְלַוְהִי וַאמְרָא לֵהּ אֶלּוּ תְנָן הֲוַית מָרִי לָא מָאֶת הֲוָא אָחִי׃

Come Maria dunque fu arriuata là doue era IESV, veduto ch'ella l'hebbe, se li gittò, à i piedi, dicendoli, O Signore, se tu fussi stato quà, il mio fratello non sarebbe morto.

33 יֵשׁוּעַ דֵין כַּד חֲזָהּ דְבָכְיָא וְלִיהוּדָיֵא הָנוּן דְאֶתַו עַמָּהּ דְבָכֵין אֶתְעַזַּ בְרוּחֵהּ וְאִזדַעְזַע בְּנַפְשֵׁהּ׃

Quando IESV la vide piangere, e i Giudei che erano venuti con essa, che piangeuano, freme nel suo spirito, e turbossi in se stesso.

34 וַאמַר אֵיכָא סָמְתוּנָיְהי וַאמְרִין לֵהּ מָרַן תָּא חֲזִי׃

E disse, Doue l'hauete voi posto? Essi li dicono, Signore, vieni, e vedilo.

25 וְאַתִּין הֲוַי דְמַעַוְהִי דְיֵשׁוּעַ׃

E IESV pianse.

36 וַאמְרִין הֲווּ יְהוּדָיֵא חֲזַו כְּמָא רָחֵם הֲוָא לֵהּ׃

Onde i Giudei dissero, Ecco come egli l'amaua.

37 אֲנָשִׁין דֵין מֶנְהוֹן אָמְרִין לָא מֶשְׁכַּח הֲוָא הָנָא דְפַתַח עַיְנַוְהִי דְהָו סַמְיָא דְיֶעְבֵד דְאָף הָנָא לָא נְמוּת׃

Et alcuni di loro diceuano, Non poteua costui che ha aperti gli occhij del cieco, fare ancora che quest'huomo non morisse?

38 יֵשׁוּעַ דֵין כַּד מֶתְעַזַּ בְּנַפְשֵׁהּ וְלֵהּ אֶתָא לְבֵית קְבוּרָא וְהָו בֵּית קְבוּרָא אִיתַוְהִי הֲוָא מְעַרְתָּא וְכֵאפָא סִימָא הֲוָת עַל תַּרְעֵהּ׃

IESV allora fremendo di nuouo in se stesso, viene al monumento: e questo era vna spelonca, e sopra essa era posta vna pietra.

י א

32 וּמִרְיָם בְּבוֹאָהּ אֶל־אֲשֶׁר הָיָה שָׁם יֵשׁוּעַ וְרוֹאָה אוֹתוֹ נָפְלָה אֶל־רַגְלָיו וַתֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנִי אִם הָיִיתָ פֹּה לֹא מֵת אָחִי׃

Màs Maria, como vino donde estaua Iesus, viendolo, derribose á sus pies diziendole Sennor si vuieras estado aqui, no fuera muerto mi hermano.

33 וְיֵשׁוּעַ כַּאֲשֶׁר רָאָה אוֹתָהּ כִּי בוֹכִיָּה וְאֶת הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בָּאוּ אִתָּהּ כִּי בוֹכִים הֵמָּה וָעַם בְּרוּחוֹ וַיִּשְׁתּוֹחַח בְּנַפְשׁוֹ׃

Iesus entonces como la vido llorando, y à los Iudios que auian venido juntamente con ella llorando, embraueciose en Espiritu, y àlborotose à simismo.

34 וַיֹּאמֶר אַיֵּ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שַׂמְתּוּהוּ שָׁמָּה וַיֹּאמְרוּ לוֹ בּוֹא וּרְאֵה׃

Y dixo, Donde lo pusistes? Dizenle, Sennor, ven, y vee lo.

35 וַיֵּבְךְּ יֵשׁוּעַ׃

Y lloro Iesus.

36 וַיֹּאמְרוּ יְהוּדִים רְאֵה אֵיךְ אֲהֵבוֹ׃

Dixeron entonces los Iudios, Mirad, como lo amaua.

37 וַאֲנָשִׁים מֵהֵמָּה אָמְרוּ הֲלֹא יָכוֹל זֶה הַפֹּקֵחַ אֶת־עֵינֵי הָעִוֵּר לַעֲשׂוֹת פֶּן־גַּם יָמוּת הַזֶּה׃

Y vnos deellos dixeron, No podia este, que abrió los ojos del ciego, hazer que este no muriera.

38 וְיֵשׁוּעַ עוֹדֶנּוּ זוֹעֵם בְּנַפְשׁוֹ וַיָּבֹא אֶל־הַקֶּבֶר וַתְּהִי מְעָרָה וְאֶבֶן הוּשְׂמָה עָלֶיהָ׃

Y Iesus, embraueciendose otra vez en si mismo, vino àl sepulchro, donde auia vna cueua, la qual tenia vna piedra encima.

ια'.

32. Ἡ οὖν μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν, ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ, κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός.

Quand donc Marie fut venue là où estoit Iesus, l'ayant veu elle se ietta à ses pieds, lui disant, Seigneur, si tu eusses este ici, mon frere ne fust pas mort:

33. Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν, καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν.

Quand Iesus la vid pleurant, & les Iuifs qui estoyent là venus auec elle, aussi pleurans, il fremit en son esprit, & s'esmeut soi-mesme.

34. Καὶ εἶπε, ποῦ τεθείκατε αὐτόν; λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε.

Et dit, Où l'auez-vous mis? Ils lui respondirent, Seigneur, vien, & voi.

35. Ἐδάκρυσεν ὁ ἰησοῦς.

Et Iesus pleura.

36. Ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν,

Les Iuifs donc dirent, Voyez comme il l'aimoit.

37. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;

Et quelques vns d'entr'eux dirent, Cestui-ci qui a ouuers les yeux de l'aueugle, ne pouuoit-il pas faire aussi que cest homme ne mourut point?

38. Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ.

Lors Iesus fremissant derechef en soi-mesme, vient au sepulcre (or c'estoit vne grotte: & y auoit vne pierre mise dessus.

CAP. XI.

32. Maria ergo cùm veniſſet ubi erat Ieſus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei, Domine ſi fuiſſes hìc, non eſſet mortuus frater meus.

Then when Marie was come where Jeſus was / and ſaw him / ſhe fell downe at his feete / ſaying unto him / Lord / if thou haddeſt bene here / my brother had not bene dead.

33. Ieſus ergo ut vidit eam plorantem, & Iudæos qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum.

When Jeſus therefore ſawe her weepe / & the Jewes alſo weepe which came with her / he groned in the ſpirit / and was troubled in himſelfe.

34. Et dixit, Vbi poſuiſtis eum? Dicunt ei, Domine, veni, & vide.

And ſaid / Where haue ye layd him They ſayd unto him / Lord / come / and ſee.

35. Et lacrymatus eſt Ieſus.

And Jeſus wept.

36. Dixerunt ergo Iudæi, Ecce quomodo amabat eũ.

Then ſayd the Jewes / Beholde / howe he loued him.

37. Quidam autem ex ipſis dixerunt, Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci, facere, ut hic non moreretur?

And ſome of them ſayde / Could not hee which opened the eyes of the blinde / haue made alſo / that this man ſhould not haue died?

38. Ieſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum, erat autem ſpelunca: & lapis ſuperpoſitus erat ei.

Jeſus therefore againe groned in himſelf / and came to the graue. And it was a caue / and a ſtone was layd upon it.

Das XI. Capitel.

32. Als nun Maria kam da Jeſus war / vnd ſahe jhn / fiel ſie zu ſeinen füſſen / vnd ſprach zu jhm: HERR / wereſt du hie geweſen / mein Bruder were nicht geſtorben.

Der Maria kom nu did ſom Jheſus vaar / oc ſaa hannem / da fald hun ned faar hans føder / oc ſagde til hannem / HERRE / haffde du veret her / da haffde min Broder icke døet.

33. Als Jeſus ſie ſahe weinen / vnd die Jüden auch weinen / die mit jr kamen / ergrimmet er im Geiſt / vnd betrübet ſich ſelbſt.

Da Jheſus ſaa hende græde / oc Jøderne ocſaa græde / ſom komme met hende / da gremmedis hand i Aanden / oc gaff ſig ſuarlige.

34. Vnd ſprach: Wo habt jhr jhn hingelegt? Sie ſprachen zu jhm: HERR / komm vnd ſihe es.

Oc ſagde / huor lagde i hannem hen? De ſagde til hannem / HERRE / kom oc ſee.

35. Vnd Jeſu giengen die Augen über.

Oc Jheſu øyen løbe offuer.

36. Da ſprachen die Jüden: Sihe / wie hat er jhn ſo lieb gehabt.

Da ſagde Jøderne / See / huor kær haffde hand hannem.

37. Etliche aber vnter jhnen ſprachen: Kondte / der dem Blinden die Augen auff gethan hat / nicht verſchaffen / daß auch diſer nicht ſtürbe?

Men nogle aff dem ſagde / Kunde icke den / ſom oploed den Blindis øyen / beſticke / at oc denne icke haffde døet?

38. Jeſus aber ergrimmet abermal in jhm ſelbs / vnd kam zum Grabe. Es war aber eine Klufft / vnd ein ſtein darauff gelegt.

Men Jheſus gremmedis atter i ſig ſelff / oc kom til Graffuen / Oc der vaar en Hule / oc en ſten lagd der paa.

Kapitola XI.

32. Ale Marya když tā přiſſla / když byl Gežijſs / vzřewſſy gey / padla k Nohám geho / a řekla gemu: PAne / by ty byl zde / Bratr můg bylby nevmřel.

A ták Márya przyſzedſzy tám kedy był Jezus / vyzrawſzy go przypadłá do nog iego / mowiąc mu / Pánie byś ty thu był / nie vmárłby był brát moy.

33. Tehdy Gežijſs když vzřel ana pláčē / y Židé kteřijž byli s nij přiſſli ani plačij / zaſtonal duchem / a zarmautiw ſam ſebe.

Jezus tedy gdy ią vyzrał płácząca / y Żydy ktorzy z nią ſpołu przyſzli płácząc / wzruſzył ſie w duchu / y záfráſował ſie ſam w ſobie.

34. Y řekl: Kde gſte gey položili? Řekli gemu: PANE / poď a pohleď.

Zátym rzekł / Gdźieżeśćie go położyli? powiedźieli mu / Pánie podź a ogladay.

35. Y zaplakal Gežijſs.

Y płákał Jezus.

36. Tehdy řekli Židé: Hle kterak geſt ho milowal.

Rzekli thedy Żydowie / Oto iákoć go miłował.

37. Někteřij pak z nich řekli: Nemohli geſt tento kterýž otewřel oči ſlepěho narozeně ho včiniti / aby tento nevmřel?

A niekthorzy z nich mowili / Nie mogłże ten ktory otworzył oczy ſlepe go vczynić te° żeby był ten nie vmárł?

38. Tehdy opět Gežijſs zaſtonaw ſám w ſobě / přiſſel k Hrobu. Byla pak tu Geſkyně / a kámen byl ſwrchu položen na nij.

Ale Jezus wzruſzywſzy ſie záś ſam w ſobie / przyſzedł do grobu / á byłá iáſkinia y kamień ná niey położony.

יא

39 ואמר ישוע שקולו כאפא הדא אמרא לה מרתא חתה דהו מיתא מרי מן כדו סרי לה ארבעא לה גיר יומין :

IESV disse, Leuate via la pietra. E Marta, la sorella del morto, gli dice, Signore, ei pute hormai: perciochè egli vi è stato quattro giorni.

40 אמר לה ישוע לא אמרת לכי דאן תהימנין תחזין שובחה דאלהא :

IESV le dice, Non t'ho io detto che se tu crederai, vedrai la gloria di Dio?

41 ושקלו כאפא הי והו ישוע ארים עינוהי לעל ואמר אבא מודא אנא לך דשמעתני :

Leuoron dunque via la pietra di sopra il luogo doue era posto il morto. IESV allora alzò gli occhi in sue disse, Padre, io ti ringratio che tu m'hai esaudito.

42 ואנא ידע אנא דבכל־זבן שמע אנת לי אלא מטול כנשא הנא דקאם אמר אנא הלין דנהימנון דאנת שדרתני :

Io sapeuo bene che tu m'esaudisci sempre: ma io l'ho detto per cagion de la gente che sta qui d'intorno: acciochè credano che tu m'hai mandato.

43 וכד אמר הלין קעא בקלא רמא לעזר תא לבר:

E dette ch'egli hebbe queste cose, gridò ad alta voce, Lazaro, vien fuore.

44 ונפק הו מיתא כד אסירין אידוהי ורגלוהי בפסקיתא ואפוהי בסודרא אמר להון ישוע שראוהי ושבוקו איזל :

Dunque colui che era morto vscì fuore co i piedi e con le mani legate di fasce, e la sua faccia era inuilappata in vno asciugatoio. IESV dice loro, Scioglietelo e lassatelo andare.

יא

39 ויאמר ישוע שאו את־האבן אומרה לו אחות המת מרתה אדני גם עת באש כי יום רביעי הוא :

Dize Iesus, Quitad la piedra. Marthá la hermana del que auia sido muerto, le dize, Sennor hiede ya: que es de quatro dias.

40 אומר לה ישוע הלא אמרתי לך אם תאמיני כי תראי את־כבוד אלהים :

Iesus le dize, No te he dicho que si creyeres, veras la gloria de Dios.

41 וישאו את־האבן אשר הושם שם המת וישוע נשא עיניו למעלה לאמר אבי אודה לך כי שמעתני :

Entonces quitaron la piedra de donde el muerto auia sido puesto: y Iesus, alçando los ojos arriba, dixo, Padre gracias te hago que me has oydo.

42 ואני ידעתי כי בכל־עת תשמעני אבל בעבור העם העומד סביב אמרתי למען יאמינו כי אתה שלחתני :

Que yo sabia que siempre me oyes: mas por causa dâ la compannia que está arredor, le dixe, paraque crean que tu me has embiado.

43 וכאשר אמר את־האלה צעק בקול גדול לועזר בא החוצה :

Y auiendo dicho estas cosas, clamó à gran boz, Lazaro, ven fuera.

44 ויצא המת והוא אסור בגליו ובידיו במרבדים ועל־פניו צנוף במסוה ויאמר להם ישוע התירוהו והניחו ללכת :

Entonces el que auia sido muerto, salio, atadas las manos y los pies con vendas: y su rostro estaua embuelto en vn sudario. Dizeles Iesus, Desataldo, y dexaldo y.

ια'.

39. Λέγει ὁ Ἰησοῦς, ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος Μάρθα, κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι.

Iesus dit, Leuez la pierre. Mais Marthe la sœur de celui qui estoit mort, lui dit, Seigneur il put desia, car il est de quatre iours.

40. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Iesus lui dit, Ne t'ai-ie pas dit que si tu crois, tu verras la gloire de Dieu?

41. Ἦραν οὖν τὸν λίθον οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπε, πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου.

Ils leuerent donc la pierre de dessus le lieu où gisoit le mort. Adonc Iesus esleuant ses yeux en haut, dit, Pere, ie te ren graces que tu m'as exaucé.

42. Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Or sauoy'-ie bien que tu m'exauces tousiours: mais ie l'ai dit à cause des troupes qui sont à l'entour, afin qu'ils croyent que tu m'as enuoyé.

43 Καὶ ταῦτα εἰπών, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε, Λάζαρε, δεῦρο ἔξω.

Et ayant dit ces choses, il cria à haute voix, Lazare, vien-t'en dehors.

44 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκώς, δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λύσατε αὐτόν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν.

Adonc sortit le mort, ayant les mains & les pieds liés de bandes: & sa face estoit enueloppee d'vn couurechef. Iesus leur dit, Deslez-le, & le laissez aller.

CAP. XI.

39. Ait Iesus, Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror eius qui mortuus fuerat, Domine iam fœtet, quatriduanus est enim.

Jesus said/ Take ye away the stone. Martha the sister of him that was dead/ sayde unto him / Lord / he stinketh alreadie: for he hath bene dead foure dayes.

40. Dicit ei Iesus, Nónne dixi tibi quoniam si credideris, videbis gloriam Dei?

Jesus saide unto her/ Saide I not unto thee/ yf thou diddest beleeue/ thou shouldest see the glorie of God?

41. Tulerunt ergo lapidem. Iesus autem elevatis sursum oculis, dixit, Pater, gratias ago tibi quoniam audisti me.

Then they tooke away the stone from the place where the dead wz layd. And Jesus lift vp his eyes/ and sayde / Father/ I thanke thee / because thou hast heard me.

42. Ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum qui circumstat, dixi, ut credãt quia tu me misisti.

I knowe that thou hearest me alwayes / but because of the people that stande by/ I said it/ that they may beleeue/ that thou hast sent me.

43. Hæc cùm dixisset, voce magna clamavit, Lazare, veni foràs.

As he had spoken these thinges / he cryed with a loude voice / Lazarus / come forth.

44. Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus institis, & facies illius sudario erat ligata. Dixit ei Iesus, Solvite eum, & sinite abire.

Then he that was dead/ came foerth/ bound hand and foote with bands/ and his face was bound with a napkin. Jesus sayd vnto them/ Loose him / and let him go.

Das XI. Kapitel.

39. Jesus sprach: Hebt den Stein abe. Spricht zu jhm Martha/ die schwester des verstorbenen: HERR/ er stinckt schon/ denn er ist vier tage gelegen.

Jhesus sagde/ Tager stenen aff. Martha den dødis søster/ siger til hannem/ HERRE/ hand lucter nu ilde/ thi hand haffuer ligget fire dage.

40. Jesus spricht zu jhr: Hab ich dir nicht gesagt/ so du glauben würdest/ du soltest die Herrligkeit Gottes sehen.

Jhesus siger til hende/ haffuer ieg icke sagd dig/ Der som du troer/ da skulde du see Gudz Herlighed.

41. Da huben sie den stein abe/ da der Verstorbene lag. Jesus aber hub seine augen empor/ vnd sprach: Vater/ ich dancke dir/ daß du mich erhöret hast.

Da løffte de stenen aff/ som den Døde laa. Men Jhesus opløffte sine øyen/ oc sagde/ Fader/ ieg tacker dig/ at du haffuer bønhørt mig.

42. Doch ich weiß/ daß du mich allezeit hörest/ sondern vmb des Volcks willen/ das vmbher stehet/ sage ichs daß sie glauben/ du habest mich gesandt.

Dog veed ieg/ ot du hører mig altid/ Men for Folckens skyld/ som her staar omkring/ siger ieg det/ at de skulle tro/ at du vdsende mig.

43. Da er das gesaget hatte/ rieff er mit lauter stimme: Lazarus komm herauß.

Der hand det haffde sagd/ robte hand met høy røst/ Lazare/ kom hid vd.

44. Vnd der Verstorbene kam herauß/ gebunden mit Grabtüchern an füssen vnd händen/ vnnd sein Angesicht verhüllet mit einem Schweißtuch. Jesus spricht zu jhnen: Löset jn auff/ vnd lasset jhn gehen.

Oc den Døde kom vd/ bunden met Jordeklæder om føder oc hender/ oc hans Ansict vaar skiult met en Suededug. Jhesus siger til dem/ Løser hannem/ oc lader hannem gaa.

Kapitola XI.

39. Řekl Gežijš: Odložte kámen. Řekla gemu Martha/ Sestra toho kterýž byl vmřel: PANE/ Giž smrdij/ nebo čtyři dni w hrobě gest.

Potym rzekł Jezus/ Odeymicie kámień/ A Martá mu powiedziała siostrá onego ktory był vmarł/ Pánie iuż ci cuchnie/ bo mu iuż wyszły czterý dni.

40. Řekl gij Gežijš: Wssak gsem řekl tobě/ že budešli wěřiti/ vzříšš slávu Božij.

Powiedział iey Jezus/ Zaż iem ci nie powiedział/ iesli vwierzysz/ oglądasz chwałe Bożą?

41. Tehdy odložili Kámen odtud/ kdež byl vmrlý pochowán. A Gežijš pozdwihl wzhuoru očij y řekl: Otče/ děkugiť tobě/ že gsy mne slyšal.

Odjeli tedy kámień z támtąd gdźie on vmárły był położon/ y podniozszy Jezus oczu swych wzgorę/ rzekł/ Oycze dziekuie tobie żeś mie wysłuchał.

42. Já zagisté wijm/ že ty mne wždycky slyšijš/ ale pro Lid kterýž okolo stogij/ řekl gsem/ aby vwěřili/ že gsy ty mne poslal.

A iaciem wiedział że ty mnie záwżdy wysłuchawasz/ leczciem tho rzekł dla ludu okolo stoiącego/ áby wierzyli iżeś ty mnie posłał.

43. Tokdyž powěděl zawolal hlasem welikým: Lazaře pod' wen.

To thedy rzekszy záwołał głosem wielkim/ Lázárzu wynidź sam.

44. A hned wyšel/ kterýž byl vmřel/ mage swázané Rucey Nohy šátky obyčegnými/ a twář geho rauchau byla přikryta. Řekl gim Gežijš: Rozwěžtež gey/ a nechte ať odegde.

A ták on ktory był vmárł wyszedł/ máiac rece y nogi związane chustkami/ á twarz iego byłá chustą záwiniona/ y rzekł im Jezus/ Rozwiązcie go niechay idźie.

יא

יא

ιά.

45 וסגיאא מן יהודיא דאתו לות מרים כד חזו מדם דעבד ישוע הימנו בה׃

Per il che molti de Giudei che erano venuti à Maria, & haueuan vedute le cose che IESV haueua fatte, credettero in lui.

45 ורבים מיהודים הבאים אל־מרתא בראותם כמה עשה ישוע האמינו בו׃

Entonces muchos de los Iudios que auian venido à Maria, y auian visto loque auia hecho Iesus, creyeron enel:

45. Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν, καὶ θεασάμενοι ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Parquoi plusieurs des Iuifs qui estoyent venus vers Marie, & auoyent veu les choses que Iesus auoit faites, creurent en lui.

46 ואנשין מנהון אזלו לות פרישא ואמרו להון כל מדם דעבד ישוע׃

Ma alcuni di loro sen'andorono à i Farisei, e disser loro le cose che IESV haueua fatte.

46 ואנשים מהמה הלכו אל־הפרושים ויספרו להם את כל־אשר עשה ישוע׃

Mas vnos dellos fueron à los Phariseos, y dixeronles loque Iesus auia hecho.

46. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς.

Mais quelques vns d'entr'eux s'en allerent aux Pharisiens, & leur dirent les choses que Iesus auoit faites.

47 ואתכנשו רבי כהנא ופרישא ואמרין הוו מנא נעבד דהנא גברא אתותא סגיאתא עבד׃

Onde i principali Sacerdoti e i Farisei raunnorono il Consiglio, e diceuano, che facciamo noi? perche quest'huomo fa molti miracoli.

47 ויקהלו שרי הכהנים והמפרשים את־העדה ויאמרו מה־נעשה כי האדם הזה אותות רבות עשה׃

Y los Pontifices y los Phariseos juntaron concilio: y dezian, Que hazemos? que este hombre haze muchas señales.

47. Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον, τί ποιοῦμεν; ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ.

Adonc les principaux Sacrificateurs & les Pharisiés assemblerent le conseil, & disoyent, Que faisons-nous? car cest homme ici fait beaucoup de signes.

48 ואן שבקינן לה הכנא כלהון אנשא מהימנין בה ואתין רהומיא שקלין אתרן ועמן׃

Se noi lo lasciamo così, tutti crederanno in lui: e verranno i Romani, e ruinaranno il nostro luogo e la nostra natione.

48 ואם נניחנו ככה כלם יאמינו בו ויבואו הרומים ויקחו את־מקומנו וגם את־עמנו׃

Si lo dexamos ansi, todos creeran en el: y vendran los Romanos, y quitaran y nuestro lugar y la nacion.

48. Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτω, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.

Si nous le laissons ainsi, chacun croira en lui: & les Romains viendront, qui nous extermineront, & le lieu & la nation.

49 חד דין מנהון דשמה קיפא רב כהנא הוא דהי שנתא ואמר להון לא ידעין אנתון מדם׃

Allora vno di essi chiamato Caifa, che era Pontefice di quell anno, disse loro, Voi non sapete niente.

49 ואחד מהם ושמו קיפא וכהן הגדול הוא בשנה ההיא אמר להם אתם אינכם יודעים מאומה׃

Entonces Caiphas, vno dellos, summo Pontifice de aquel anno, les dixo, Vosotros no sabeys nada:

49. Εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν.

Alors vn certain d'entr'eux appelé Caiphé, qui estoit le Souuerain Sacrificateur de ceste annee-la, leur dit, Vous n'y entendez rien:

50 ולא מתחשבין אנתון דפקח לן דחד גברא נמות חלף עמא ולא כלה עמא יאבד׃

Ne considerate che ci è espediente che vn huomo muoia per il popolo, e non che tutta la natione perisca.

50 ואינכם מתחשבים כי מועיל לנו למות אדם אחד על־העם מאבד כל־העם׃

Ni pensays que nos conuiene que vn hombre muera por el pueblo, y no que toda la nacion se pierda.

50. Οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.

Et ne considerez point qu'il nous est expedient qu'vn hôme meure pour le peuple, & non point que toute la nation perisse.

51 הדא דין מן צבות נפשה לא אמר אלא מטול דרב כהנא הוא דהי שנתא אתנבי דעתיד הוא ישוע דנמות חלף עמא׃

Questo non disse già da se stesso: ma essendo egli sommo Sacerdote di quell anno, profetizò che IESV doueua morir per la natione.

51 וזאת לא אמר מנפשו כי אם בהיותו כהן גדול בשנה ההיא על־כן נבא כי ישוע היה עתיד למות על־העם׃

Mas esto no lo dixo desimismo: si no que como era el summo Pontifice de aquel anno, prophetizó, que Iesus auia de morir por la nacion:

51. Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προεφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν ὁ Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους.

Or cela ne dit il point de par soi-mesme, mais lui estant Souuerain Sacrificateur de ceste annee-la, prophetiza que Iesus deuoit mourir pour la nation:

CAP. XI.

45. Multi ergo ex Iudæis, qui venerant ad Mariam, & Martham, & viderant quæ feciſſet Ieſus, crediderunt in eum.

Then many of the Jewes / which came to Marie / and had ſeene the things / which Jeſus did / beleeued in him.

46. Quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Ieſus.

But ſome of them went their way to the Phariſes / and tolde them what things Jeſus had done.

47. Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi concilium & dicebant, Quid facimus? quia hic homo multa ſigna facit.

Then gathered the hie Prieſtes/and the Phariſes a counſell/and ſaid/What ſhall we do? For this man doeth many miracles.

48. Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent noſtrum locum & gentem.

If we let him thus alone / all men will beleeue in him/ and the Romanes will come and take away both our place/and the nation.

49. Vnus autem ex ipſis Caiphas nomine, cùm eſſet Pōtifex anni illius, dixit eis, Vos neſcitis quicquam.

Then one of them named Caiaphas/ which was the hie Prieſt that ſame yere/ ſaid vnto them/ Ye perceiue nothing at all.

50. Nec cogitatis quia expedit nobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.

Nor yet do you conſider that it is expedient for vs / that one man die for the people / and that the whole nation periſh not.

51. Hoc autem à ſemetipſo non dixit: ſed cùm eſſet pontifex anni illius, prophetavit quod Ieſus moriturus erat pro gente.

This ſpake he not of him ſelfe / but being hie Prieſt that ſame yeere / he prophecied that Jeſus ſhould die for the nation:

Das XI. Capitel.

45. Vil nun der Juden / die zu Maria kommen waren / vnd ſahen was Jeſus thet / glaubten an jhn.

Mange aff Joderne / ſom vaare komne til Maria / oc ſaae huad Jheſus giorde / trode paa hannem.

46. Etliche aber von jhnen giengen hin zu den Phariſeern / vnd ſagten jhnen / was Jeſus gethan hatte.

Men nogle aff dem / ginge bort til Phariſeerne / oc ſagde dem / huad Jheſus haffde giort.

47. Da verſammleten die Hohenprieſter vnd die Phariſeer einen Rath vnd ſprachen? was thun wir? diſer Menſche thut vil Zeichen.

Da forſamlede de ypperſte Preſter oc Phariſeerne it Raad / oc ſagde / Huad gøre wi? Dette Menniſke gør mange Tegen.

48. Laſſen wir jhn alſo / ſo werden ſie alle an jhn glauben. So kommen denn die Römer / vnd nemen vns Land vnd Leute.

Forlade wi hannem ſaa / da tro de alle paa hannem Saa komme da de Romere / oc tage fra oſſ Land oc Folck.

49. Einer aber vnter jhnen / Caiphas / der deſſelbigen jahrs Hoherprieſter war / ſprach zu jhnen: Jhr wiſſet nichts.

Men en iblant dem / Caiphas / ſom vaar det ſamme aar den ypperſte Preſt / ſagde til dem / J vide inted.

50. Bedencket auch nichts. Es iſt vns beſſer / ein Menſch ſterbe für das Volck / denn daß das gantze Volck verderbe.

Betencke oc inted. Det er oſſ bedre / at it Menniſke døer for Folcket / end at alt Folcket forderffuis.

51. Solches aber redet er nicht von ſich ſelbs / ſondern dieweil er deſſelbigen Jars Hoherprieſter war / weiſſaget er. Denn Jeſus ſolte ſterben für das Volck.

Saadant talede hand icke aff ſig ſelff / men efterdi hand vaar det ſamme aar ypperſte Preſt / da ſpaade hand / Thi Jheſus ſkulde dø for Folcket.

Kapitola XI.

45. Tehdy mnozý z Ziduow kteřijž byli přiſſli k Marygi a Martě / a widěwſſe co geſt včinil / vwěřili wněho.

A przetož wiele Zidow ktorzy byli przyſſli do Máryey / á pátrzyli ná to co vczynił Jezus / vwierzili weń.

46. Někteřij pak z nich odeſſli k Zákonijkuom / a powěděli gim / co geſt včinil Gežijš.

Niektorzy też z nich ſſli do Fáryzeuſſow / y powiedzieli im co vczynił Jezus.

47. Tehdy ſeſſli ſe Biſkupowé / a Zákonijcowé Radu / a prawili / Co činijme? že tento Cžlowěk diwy mnohé činij.

Tedy zebráli ſie Kápláni nawyżſſy y Faryzeuſſowie w rade / y mowili / Coż czynic bedziemy? Abowiem ten człowiek wiele cudow czyni.

48. Nechámeli ho tak / wſſyckni vwěřij w něho: Y přigdau Ržijmané / a odegmau mijſto naſſe y Lid.

Jeſliż go ták zá niechamy / wſſyſcy weń vwierzą / y przyydąc Rzymiánie á poborzą / ták mieyſce náſſe ták y narod.

49. Geden pak z nich gméném Kayffáš / když byl Biſkupem toho Lětha / řekl gim: Wy newijte ničehéhož.

Ale jeden z nich Káifáſſ co był ná on rok nawyżſſym Káplanem / rzekł im / Wy nic nie wiecie.

50. Aniž na to myſlijte / že vžitečné gé nám / aby geden Cžlowěk vmřel za Lid / nežby weſſkeren Lid zahynul.

Ani myſlicie co nam ieſt pożyteczno / żeby ieden człowiek vmárł zá lud / á żeby wſſytek narod nie zginął.

51. Ale toho neřekl ſám od ſebe / ale že byl Biſkupem Lětha toho prorokowal / že Gežijš měl vmřijti za lid.

Y nie mowiłci tego ſam z ſiebie / ále gdyż był Káplanem nawyżſſym roku onego / prorokował że to miało być / iż Jezus miał vmrzeć za on narod.

יא

52 וְלָא בַּלְחוּד חֲלָף עַמָּא אֶלָּא דְּאַף בְּנַיָּא דַּאלָהָא דַּמְבַדְּרִין יְכַנֵּשׁ לַחְדָא׃

E non sol per questa natione, ma etiandio accioche raccogliesse in vno i figliuoli di Dio, che erano dispersi.

53 וּמֶן הַו יוֹמָא אֶתְחַשַּׁבוּ הֲוַו דְּנֶקְטְלוּנָיְהִי׃

Da quel giorno dunque si consigliorono insieme d'ammazzarlo.

54 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ לָא מְהַלֵּךְ הֲוָא גַלְיָאִית בֵּית יְהוּדָיֵא אֶלָּא אֱזַל לֵהּ מֶן תַּמָּן לְאַתְרָא דְּקַרִיב לְחוּרְבָּא לְכַרְכָּא דְּמֶתְקְרֵא אֶפְרֵים וְתַמָּן מֶתְהַפַּךְ הֲוָא עַם תַּלְמִידַוְהִי׃

Per il che IESV non conuersaua piu publicamente tra i Giudei: ma di li sen'andò ne la contrada presso al diserto, in vna citta chiamata Efraim: e quiui conuersaua co i suoi discepoli:

55 קְרִיב הֲוָא דֵּין פֶּצְחָא דִּיהוּדָיֵא וּסְלֶקוּ סַגִּיאֵא מֶן קוּרְיָא לְאוּרִשְׁלֶם קְדָם עַדְעְדָא דְּנַדְּכוּן נַפְשְׁהוֹן׃

Hor la Pasqua de Giudei era vicina: e molti di quel paese salirono in Ierusalem auanti la Pasqua, per purificarsi.

56 וּבָעֵין הֲווֹ לֵהּ לְיֵשׁוּעַ וְאָמְרִין הֲווֹ חַד לְחַד בְּהַיְכְּלָא מָנָא סָבְרִין אַנְתּוּן דְּלָא אָתֵא לְעַדְעְדָא׃

Essi dunque cercauano IESV: e stando nel tempio, diceuano tra loro, Che vi pare? paruich'egli non sia per venire à la festa?

57 רַבַּי כָּהֲנָא דֵּין וּפְרִישֵׁא פַּקְדוּ הֲווֹ דְּאֶן אֱנָשׁ יָדַע אַיְכָּו יַבְּדֶק לְהוֹן אַיְכַּ דְּנֶאחְדוּנָיְהִי׃

E i principali Sacerdoti e i Farisei haueuan data commessione, che se alcuno sapesse doue egli si fusse, lo significasse, accioche lo pigliassero.

יא

52 וְלֹא עַל־הָעָם לְבַדּוֹ כִּי אִם אֲשֶׁר אֶת־בְּנֵי אֱלֹהִים הַנְּפוֹצִים יֶאֱסֹף לְאֶחָת׃

Y no solamente por aquella nacion, mas tambien paraque juntasse en vno los hijos de Dios que estauan derramados.

53 וּמִיּוֹם הַהוּא הִתְיַעֲצוּ לְהָרְגוֹ׃

Ansique desde alque dia consultauan juntos de matarlo.

54 וְיֵשׁוּעַ עוֹד לֹא הוֹפִיעַ לְהִלֵּךְ בַּיְּהוּדִים כִּי אִם הָלַךְ מִשָּׁם אֶל־מָקוֹם הַקָּרוֹב לַמִּדְבָּר אֶל־עִיר הַנִּקְרָאָה אֶפְרַיִם וְשָׁם הִתְהַלֵּךְ אֶת תַּלְמִידָיו׃

Demanera que Iesus ya no andaua manifiestamente entre los Iudios; mas fuese de alli à la tierra que esta junto àl desierto, à vna ciudad que se llama Ephraim: y estauase all con sus Discipulos.

55 וַיִּקְרַב פֶּסַח הַיְּהוּדִים וַיַּעֲלוּ רַבִּים מִמְּקוֹמָם יְרוּשָׁלַיְמָה לִפְנֵי הַפֶּסַח לְקַדֵּשׁ אֶת־נַפְשָׁם׃

Y la Pascua de los Iudios estaua cerca: y muchos de la tierra subieron à Ierusalem antes de la pascua para purificarse.

56 וַיְבַקְשׁוּ אֶת־יֵשׁוּעַ וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הַקָּמִים בַּהֵיכָל מָה נִרְאֶה לָכֶם כִּי אֵינֶנּוּ בָא אֶל־הֶחָג׃

Y buscauan à Iesus, y hablauan los vnos con los otros estando en el Templo, Que os parece? que no vendrà àl dia de la fiesta?

57 כִּי שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַמְּפָרְשִׁים נָתְנוּ מִצְוָה אֲשֶׁר אִם יֵדַע אִישׁ אֵי הוּא יַגִּיד לִתְפּוֹשׂ אוֹתוֹ׃

Y los Pontifices y los Phariseos auian dado mandamiento, Que si alguno supiesse donde estuuiesse, que lo manifestasse paraque lo prendiessen.

ια'.

52. Καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν.

Et non pour la nation seulement, mais afin aussi qu'il assemblast en vn les enfans de Dieu qui estoyent disperses.

53. Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

Depuis ce iour-la donc ils consulterent ensemble de le mettre à mort.

54. Ἰησοῦς οὖν οὐκ ἔτι παῤῥησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν· κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Par ainsi Iesus ne cheminoit plus ouuertement entre les Iuifs, mais s'en alla de la en la contree qui est pres du desert, en vne ville appelee Ephraim, & la conuersoit auec ses disciples.

55. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς.

Or le iour de la Pasque de Iuifs estoit prochain, & plusieurs de ce quartier la monterent en Ierusalem auant Pasque, afin qu'ils se purifiassent.

56. Ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες, τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν;

Ils cerchoyent donc Iesus, & disoyent entr'eux estans au tẽple, Que vous semble? vous semble-il qu'il ne viendra point à la feste?

57. Δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστι, μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

Or les principaux Sacrificateurs & les Phariſiens auoyent donné commandement, que si quelcun cognoissoit où il estoit, il le declarast, afin qu'ils l'empoignassent.

52. Et

CAP. XI.

52. Et non tantùm pro gente, sed ut filios Dei qui erant dispersi, congregaret in unum.

And not for the nation onely / but that hee should gather together in one the children of God / which were scattered.

53. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.

Then from that day forth they consulted together / to put him to death.

54. Iesus ergo iam non in palàm ambulabat apud Iudæos, sed abiit in regionem iuxta desertum in civitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis.

Jesus therefore walked no more openly among the Jewes / but went thence vnto a countrey nere to the wildernes / into a citie called Ephraim / and there continued with his disciples.

55. Proximum autem erat Pascha Iudæorum: & ascenderunt multi Ierosolymam de regione ante Pascha ut sanctificarent seipsos.

And the Jewes Passeover was at hand / and many went out of the countrey vp to Jerusalem before the Passeover / to purifie them selves.

56. Quærebant ergo Iesum: & colloquebantur adinvicem, in templo stãtes, Quid putatis, quia non venit ad diem festum?

Then sought they for Jesus / and spake among them selves / as they stoode in the Temple / what thinke ye / that he commeth not to the feast?

57. Dederant autem Pontifices & Pharisæi mandatum, ut si quis cognoverit ubi sit indicet, ut apprehendant eum.

Now both the hie Priestes and the Pharises had given a commandement / that if any man knewe where he were / he shoulde shew it / that they might take him.

Das XI. Capitel.

52. Vnd nicht für das Volck alleine / Sondern daß er die kinder Gottes / die zustreuet waren / zusammen brechte.

Oc icke for Folcket alene / Men at hand skulde til hobe sancke Gudz Børn / som vaare atspridde.

53. Von dem tage an rathschlugen sie / wie, sie jhn tödten.

Fra den dag raadsloge de / huorledis de kunde dræbe hannem.

54. Jesus aber wandelte nicht mehr frey vnter den Jüden / sondern gieng von dannen / in eine gegend / nahe bey der Wüsten inn eine Stadt / genant Ephrem / vnd hatte sein wesen daselbs mit seinen Jüngern.

Da vandrede Jhesus icke mere obenbare iblant Joderne / men gick der fra / til en Egn / hart hoss Ørcken / i en Stad / som kaldis Ephrem / oc haffde der sit væsen met sine Disciple.

55. Es war aber nahe Ostern der Jüden / vnd es giengen vil hinauff gen Jerusalem / auß der gegend / vor den Ostern / daß sie sich reinigeten.

Men det vaar nær Jødernis Paaske / Oc der ginge mange op aff den Egn til Jerusalem / faare Paaske / at rense sig.

56. Da stunden sie vnd fragten nach Jesu / vnnd redten mit einander im Tempel: Was düncket euch / daß er nicht kompt auff das Fest?

Da stode de / oc spurde effter Jhesum / oc talede met huer andre i Templen / Huad tyckis eder / at hand kommer icke til høytiden?

57. Es hatten aber die Hohenpriester lassen ein gebot außgehen / So iemand wiste / wo er were / daß ers anzeiget / das sie jhn griffen.

Men de ypperste Prester oc Phariseerne haffde lader vdgaa it Bud / At der som nogen viste / huor hand vaar / da skulde hand giffue det til kende / at de kunde gribe hannem.

Kapitola XI.

52. A ne toliko za lid / ale aby syny Božij kteříž byli rozptýleni / shromaždil w gedno.

A nie thilko za on narod / ale żeby thez syny Boże rosproszone zgromadził w iedno.

53. Protož od toho dne spolu se o to radili / aby gey zabili.

A thakże od onego dnia rádzili sie spolu áby go zámordowáli.

54. Gežíjš pak gjž nechodil zgewně mezy Židy / ale odšel do Kraginy podlé paušte / do Města kteréž slowe Effraym / a tu byl s Učedlníky swými.

A dla tegoż Jezus iuż niebywał iáwnie miedzy Zydy / ále z thámtąd odszedł do krainy ktora iest blisko puszczey / do miásta ktore zowa Efráim / y thámżec mieszkał z zwolenniki swemi.

55. Byla také blízko Weliká noc Židowská. Wyšli mnozý do Geruzaléma z kraginy té před Welikau nocý / aby se poswětili.

A byłá blisko Wielkanoc Zydowská / á wiele ich szło do Jeruzálem z oney krainy przed Wielką nocą aby sie oczyścili.

56. Tehdy hledali Gežijše / a rozmluwali wespolek w Chrámě stogijce: Co se wám zdá / že nepřišel k e dni slawnému tomuto?

Szukáli thedy Jezusá / y mowili iedni do drugich stoiac w Kościele / Co sie wam zda / Izali nie przyidzie ná święto?

57. Biskupowé zagisté a Zákonijcy byli rozkázali / zwěděl liby kdo kde by byl / aby powěděl / gey aby yali.

A Kápláni nawyższy y Fáryzeuszowie podáli byli roskazánie / iż ieśliby sie ktho dowiedział gdzieby był / żeby oznaymił iżby go poimano.

ישוע

יב

1 ישוע דין קדם שתא יומין דפצחא אתא לבית עניא איכא דאיתוהי הוא לעזר הו דאקים מן בית מיתא הו ישוע :

Hor Iesv sei giorni auanti la Pasqua venne in Betania, doue era Lazaro, ch'era stato morto, il quale egli haueua risuscitato da morte.

2 ועבדו לה תמן חשמיתא ומרתא מ משמשא הות ולעזר חד מן סמיכא הוא דעמה :

E quiui li fecero vna cena, e Marta seruiua: e Lazaro era vn di quelli che sedeuano à tauola con essolui.

3 מרים דין שקלת ס שטיפתא דבסמא דנרדין רישיא סגי דמיא ומשחת רגלוהי דישוע ושוית ב בסערה רגלוהי ואתמלי ביתא מן ריחה דבסמא :

Allor Maria prese vna libra d'vnguento di nardo fino di gran prezzo, & vnse i piedi di Iesv, & asciugogli co suoi capelli: e la casa s'empiè de l'odor de l'vnguento.

4 ואמר יהודא סכריוטא חד מן תלמידוהי הו ד דעתיד הוא דישלמיוהי :

Allora vn de suoi discepoli, cioè, Giuda Iscariote figliuol di Simone, che doueua tradirlo, dice,

5 למנא לא אזדבן משחא הנא בתלת מאא דינרין ואתיהב למסכנא :

Perche non s'è venduto questo vnguento trecento denari, e datosi à i poueri?

6 הדא דין אמר לא הוא מטול דעל מסכנא בטיל הוא לה אלא מטול דגנבא הוא וגלוסקמא לותה הוא ומדם דנפל הוא בה הו טעין הוא :

Questo disse egli, non già perche si curasse de poueri: ma percioch'egli era ladro, & haueua la borsa, e portaua quel che vi si metteua.

יב

1 וישוע ששת ימים לפני הפסח בא אל בית עניה אשר שם היה לועזר המת אשר הקיצו ממתים :

Iesus pues seys dias antes de la pascua vino à Bethania, donde Lazaro auia sido muerto, àl qual Iesus auia resuscitado (de los muertos.)

2 ויעשו לו משתה הערב ומרתה משרתה ולועזר היה אחד מיושבים במסבה :

Y hizieronle alli vna cena, y Martha seruia, y Lazaro era vno de losque estauan sentados à la mesa juntamente conel.

3 ומרים לקחה משקל שמן נרד ראש יקר מאד ותמשח את רגלי ישוע ותקלקל בשעריה את רגליו וכל הבית נמלא מריח הבשם :

Entonces Maria tomo vna libra de vnguento de nardo liquido de mucho precio, y vngió los pies de Iesus, y limpiò sus pies con sus cabellos: y la casa se hinchiò del olor del vnguento.

4 ויאמר אחד מתלמידיו יהודה בן שמעון איש כריות העתיד למסור אותו :

Y dixo vno de sus Discipulos, Iudas de Simō Ischariota, elque lo auia de entregar.

5 למה השמן הזה לא נמכר בשלש מאות שקלים כסף ונתן לאביונים :

Porque no se ha vendido este vnguento por trezientos dineros. y se diò à los pobres?

6 וזאת אמר לא כי על האביונים ישח לו כי אם כי גנב הוא והכיס היה לו והמשלכים בו סבלם :

Mas dixo estó, no por el cuydado que el tenia de los pobres, mas porque era ladron: y tenia la bolsa, y traya loque se echaua en ella.

ΚΕΦΑΛ. ιβ'.

Ὁ οὖν ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς βηθανίαν, ὅπου ἦν λάζαρος, ὁ τεθνηκώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

Iesus donc six iours deuant Pasque vint en Bethanie, où estoit Lazare qui auoit esté mort, lequel il auoit ressuscité des morts.

2. Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ μάρθα διηκόνει. ὁ δὲ λάζαρος εἷς ἦν τῶν συνανακειμένων αὐτῷ.

Et lui firent là vn souper, & Marthe seruoit à table, & Lazare estoit vn de ceux qui estoyent à table auec lui.

3. Ἡ οὖν μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου.

Adonc Marie ayant prins vne liure d'oignement d'aspic liquide de grand priz, en oignit les pieds de Iesus, & les essuya de ses cheueux: & la maison fut remplie de l'odeur de l'oignement.

4. Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἰούδας σίμωνος ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι.

Lors Iudas Iscariot fils de Simon, l'vn de ses disciples, celui à qui il deuoit aduenir de le trahir, dit.

5. Διατί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς;

Pourquoi cest oignement n'a-il esté vendu trois cens deniers, & donné aux poures?

6. Εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν.

Or dit-il cela, non point qu'il lui chalust des poures: mais pourtant qu'il estoit larron, & auoit la bourse, & portoit ce qu'on y mettoit.

CAP. XII. — Das XII. Capitel. — Kapitola XII.

IEsus ergo ante sex dies Paschæ vênit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quē suscitavit Iesus.

Sechs tage vor Ostern kam Jesus gen Bethania / da Lazarus war der verstorbene / welchen Jesus aufferwecket hatte von den todten.

Před šesti pak dny Welikonočnijmi / přišsel Gežijš do Bethaný / kdež byl Lazar vmřel / gehož byl wzkřijšyl Gežijš.

Then Jesus sir dayes before the Passouer / came to Bethania / where Lazarus was / which was dead / whome he had raised from the dead.

SEx dage faare Paaske / kom Jhesus til Bethaniam / der som Lazarus vaar død / huilcken Jhesus opueckte fra de døde.

POtym Jezus dnia ßostego przed Wielka noca przyßedl do Bethániey / kedy byl Lazarz vmárl / ktorego on wzbudzil od vmárlych.

2. Fecerunt autem ei cœnam ibi, & Martha ministrabat, Lazarus verò unus erat ex discumbentibus cum eo.

2. Daselbs machten sie jhm ein Abendmal / vnd Martha dienete / Lazarus aber war der einer / die mit jm zu tische sassen.

2. Tehdy připrawili gemu tu wečeři / a Martha posluhowala. Ale Lazar byl geden z těch kteříjž s nim seděli za Stolem.

There they made him a supper / and Martha serued: but Lazarus was one of them that sate at the table with him.

Der giorde de hannem en Naduere / oc Martha tiente / Oc Lazarus vaar en aff dem som sade til bordz.

Támże thedy sprawili mu wieczerza / á Marta służila / y byl thez Lazarz iednym z onych ktorzy z nim spolu siedzieli.

3. Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici, pretiosi, & unxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis: & domus impleta est ex odore unguenti.

3. Da nam Maria ein pfund Salben / von vngefelschter köstlicher Narden / vnd salbete die füsse Jesu / vnnd trucknet mit jhrem haare seine füsse / das Hauß aber ward vol vom geruch der Salben.

3. Marya pak wzala Libru Masti drahé z Nardowého Kořene / y pomazala noh Gežijšsowých / a wytřela wlasy swými nohy geho / Y naplněn gest duom wůnij té Masti.

Then tooke Marie a pounde of ointment of spikenard very costly / and anointed Jesus feete / and wiped his feete with her heare / and the house was filled with the sauour of the oyntment.

Da tog Maria it pund Salue / aff wforfalsket kostelig Nardus / oc saluede Jhesu føder / oc tiurde hans Føder met sit haar / oc Huset bleff fult aff Saluens luct.

Tedy Márya wziawßy funt oleyku Spikánárdowego bárzo drogiego / námárálá nogi Jezusowe / y vcierálá nogi iego wlosámi swoimi / ták iz dom pelen byl wonnosci máści oney.

4. Dixit ergo unus ex discipulis eius Iudas Iscariotes, qui erat eum traditurus.

4. Da sprach seiner Jünger einer / Judas Simonis Son Jschariothes / der jhn hernach verrieth:

4. Tehdy řekl geden z Včedlnijkuow geho Gidáš Yškaryotský / kterýž gey měl zraditi:

Then sayd one of his disciples / euen Judas Iscariot Simons sonne / which should betray him.

Da sagde en aff hans Disciple / Judas Simonis søn Jschariothes / som hannem siden forraadde.

Rzekl niektory z zwolenników iego / Judaß Symonow syn Jskáryoth ktory go miał zdrádzic.

5. Quare hoc unguentum non vęniit trecentis denariis, & datum est egenis?

5. Warumb ist dise Salbe nicht verkaufft vmb dreyhundert groschen / vnd den armen gegeben?

5. Proč tato Mast nenij prodána za tři Sta Grossuow / a nenij dáno chudým?

Why was not this oyntment solde for three hundreth pence / and giuen to the poore?

Hui bleff denne Salue icke solt for try hundrede Pendinge / oc giffne Fattige?

Przeczże tego oleyku nie przedano zá trzy stá großy / á nie dano vbogim?

6. Dixit autem hoc, non quai de egenis pertinebat ad eum: sed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.

6. Das saget er aber nicht / daß er nach den Armen fraget / sondern er war ein Dieb / vnd hatte den Beutel / vnd trug was gegeben ward.

6. To pak řekl / ne aby měl péči o chudé / ale že Zloděg byl a měšec měl / a ty wěcy kteréž gim dáwány byly nosyl.

Nowe he sayde this / not that he cared for the poore / but because he was a tiefe / and had the bagge / an bare that which was giuen.

Det sagde hand icke / at hand actede Fattige / men hand vaar en Tyff / oc haffde Pungen / oc bar huad der bleff giffuit.

A to mowil nie izby miał pieczą o vbogich / ále iż byl zlodziey / y mießek miał / á coKolwiek tám wlożono / to nośil.

יב

7 אמר דין ישוע שבוקיה ליומא דקבורי נטרתה׃

Iesv dunque disse, Lassala: ella l'ha seruato per il giorno de la mia sepoltura.

8 בכל זבן גיר מסכנא איתיכון לכון עמכון לי דין לא בכל זבן אית לכון׃

Imperoche de poueri hauerete sempre con esso voi: ma me non hauerete gia sempre.

9 ושמעו כנשא סגיאא מן יהודיא דתמן הו ישוע ואתו לא הוא מטול ישוע בלחוד אלא אף דנחזון לעזר הו דאקים מן בית מיתא׃

Hor vna gran moltitudine de Giudei haueua inteso ch'egli era lá: e vennerui, non tanto per Iesv, ma per vedere ancor Lazaro, ilquale egli haueua risuscitato da morte.

10 ואתרעיו רבי כהנא דאף ללעזר נקטלוניהי׃

Onde i principali Sacerdoti consultauano di far morire ancor Lazaro.

11 מטול דסגיאא מן יהודיא מטולתה אזלין הוו ומהימנין בישוע׃

Percioche molti de Giudei per cagion di lui si partiuano, e credeuano in Iesv.

12 וליומא אחרנא כנשא סגיאא אינא דאתא הוא לעדעדא כד שמעו דישוע אתא לאורשלם׃

Il giorno seguente vna gran turba, che era venuta à la festa, hauendo vdito che Iesv veniua in Ierusalem.

13 שקלו סוכא דדקלא ונפקו לאורעה וקעין הוו ואמרין אושענא בריך הו דאתא בשמה דמריא מלכא דישראל׃

Presero de rami de le palme, e andorongli incontro, e gridauano, Hosanna: Benedetto sia il Re d'Israel, che viene nel nome del Signore.

יב

7 ויאמר ישוע הניחה לה אל־יום קבורתי נצרה זאת׃

Entonces Iesus dixo, Dexala: para el dia de mi sepultura ha guardado esto.

8 האביונים תמיד היו לכם עמכם ואני לא אהיה עמכם תמיד׃

Porque à los pobres siempre los tendreys con vosotros, mas à mi no siempre me tendreys.

9 וידע עם רב מן היהודים כי שם הוא ויבואו לא בעבור ישוע לבד כי־אם אשר גם יראו את־לועזר אשר הקיצו ממתים׃

Entonces mucha companna de los Iudios entendió, que el estaua alli: y vinieron no solamente por causa de Iesus, mas tambien por ver à Lazaro al qual auia resuscitado de los muertos.

10 ויועצו שרי הכהנים להרג גם את־לועזר׃

Consultaron ansimismo los principes de los Sacerdotes, de matar tambien à Lazaro.

11 כי־רבים מיהודים בעבורו הלכו והאמינו בישוע׃

Porque muchos de los Iudios yuan y creyan en Iesus por causa deel.

12 וביום מחר עם רב הבא אל־החג בשמעם כי בא ישוע ירושלימה׃

El siguiente dia mucha companna que auia venido al dia de la Fiesta, como oyeron que Iesus venia à Ierusalem.

13 ויקחו את־ענפי־תמרים ויצאו לקראתו ויזעקו הושע נא ברוך הבא בשם יהוה מלך ישראל׃

Tomaron ramos de palmas, y salieronlo à recebir, y clamauan, Hosanna, Bendito elque viene enel Nombre del Sennor, el Rey de Israel.

ιβ'.

7. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς, ἄφες αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό.

Iesus donc dit, Laisse-la: elle l'a gardé pour le iour de l'appareil de ma sepulture.

8. Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

Car vous aurez tousiours les poures auec vous: mais vous ne m'aurez point tousiours.

9. Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστι, καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

Adonc grandes troupes des Iuifs cognurent qu'il estoit là: & y vindrent, non pour Iesus seulement, mais aussi afin qu'ils vissent Lazare, lequel il auoit ressuscité des morts.

10. Ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἀποκτείνωσιν.

Dont les principaux Sacrificateurs consulterent de mettre aussi à mort Lazare.

11. Ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν ἰησοῦν.

Car plusieurs de Iuifs se departoyent a cause d'icelui, & croyoyent en Iesus.

12. Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα.

Le lendemain vne grande troupe qui estoit venue à la feste, ayant oui dire que Iesus venoit en Ierusalem.

13. Ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον, ὡσαννά· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ.

Prindrent des rameaux de palmes, & sortirent au deuant de lui, & crioyẽt, Hosanna: Benit soit le roy d'Israel qui vient au nom du Seigneur.

CAP. XII.

7. Dixit ergo Iesus, Sine illam, ut in diem sepulturæ meæ servet illud.

Then sayd Jesus / let her alone / agaynst the day of my burying she kept it.

8. Pauperes enim semper habetis vobiscũ: me autem non semper habebitis.

For the poore alwayes ye haue with you / but me ye shall not haue alwayes.

9. Cognovit ergo turba multa ex Iudæis quia illic est: & venerunt, non propter Iesum tantùm, sed ut Lazarum viderent, quem suscitavit à mortuis.

Then much people of the Jewes knewe that he was there: and they came / not for Jesus sake onely / but that they might see Lazarus also / whome he had raysed from the dead.

10. Cogitaverunt autem principes sacerdotum ut & Lazarum interficerent.

The hie Priests therefore consulted / that they might put Lazarus to death also.

11. Quia multi propter illum abibant ex Iudęis, & credebant in Iesum.

Because that for his sake many of ỹ Jewes went away / and beleeued in Jesus.

12. In crastinum autem turba multa quæ venerat ad diem festum cùm audissent quia venit Iesus Ierosolymam.

On the morow a great multitude that were come to the feast / when they heard that Jesus should come to Jerusalem.

13. Acceperunt ramos palmarum, & processerunt obviam ei, & clamabant, Hosan-na, benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israël.

Tooke branches of palme trees / and went forth to meete him / and cried / Hosanna / Blessed is the King of Israel that commeth in the Name of the Lord.

Das XII. Capitel.

7. Da sprach Jesus: Laß sie mit friden / solches hat sie behalten / zum tage meiner Begrebniß.

Da sagde Jhesus / Lader hende met fred / saadant haffuer hun foruaret / til min Begraffuelsis dag.

8. Denn Armen habt jhr allezeit bey euch / mich aber habt jr nicht allezeit.

Thi i haffue altid Fattige hoss eder / Men mig haffue i icke altid.

9. Da erfuhr vil Volcks der Jüden / daß er daselbst war / vnd kamen / nicht vmb Jesus willen allein / sondern daß sie auch Lazarum sehen / welchen er von den todten erwecket hatte.

Da for merckte meget aff det Jødiske Folck / at hand vaar der / oc de komme / icke alenîste for Jhesu skyld men at de vilde ocsaa see Lazarum / huilcken hand haffde opueckt fra de Døde.

10. Aber die Hohenpriester trachten darnach / daß sie auch Lazarum tödten.

Men de ypperste Prester haffde i sinde / at sla Lazarum ihiel.

11. Denn vmb seinet willen giengen vil Jüden hin / vnd glaubten an Jesum.

Thi at for hans skyld ginge mange Jøder bort / oc trode paa Jhesum.

12. Des andern tages / vil Volcks / das auffs Fest kommen war / da es höret / daß Jesus kompt gen Jerusalem.

Den anden dag / der det megle Folck som vaar kommet til Høytiden / hørde / at Jhesus kommer til Jerusalem.

13. Namen sie Palmenzweige / vnd giengen hinauß jhm entgegen / vnnd schryen: Hosianna / Gelobet sey / der da kombt in dem Namen des HERREN / ein König von Israel.

Toge de Palme grene / oc ginge vd mod hannem / oc robte / Hosianna / Loffuit vere den / som kommer i HERRENS Naffn / en Konge aff Israel.

Kapitola XII.

7. Tehdy řekl Gežijš: Nech gij / ke dni pochowánij mého / zachowala to.

A przetoż rzekł Jezus / Zánie chay iey / náð źieńci po grzebu mego záchowáłá to.

8. Chudé zagisté wždycky máte s sebau / ale mne ne wždy mijti budete.

Abowiem vbogie záwżdy z sobą mieć bedźiecie / lecz mnie nie záwżdy bedźiecie mieli.

9. Mnohý pak Zástup z Židuow když o něm zwěděli / že by tu byl / y přissli tam ne pro Gežijsse toliko / ale aby také Lazara wiðěli / kteréhož byl wzkřijssyl z mrtwých.

Dowiedźiáło sie tedy wielkie zgromádzenie Zydow iż tám był / przyszli nie tylko dla Jezusá / ále żeby też byli vyzreli Lázárzá ktorego wzbudźił od vmárłych.

10. Radili se pak Knijžata / Kněžská aby y Lazara zabili.

Vrádźiły sie Kśiążetá kápłáńskie żeby y Lázárza zábili.

11. Neb mnozý z Židuow odcházeli pro něho / a vwěřili w Gežijsse.

Bo wiele ich z Zydow dla niego odstáli / y wierzyli w Jezusá.

12. Potom nazaytřij mnohý zástup kterýž byl přissel ke dni Swátečnijmu / když vslyšeli že Gežijš gde do Geruzaléma.

Názáiutrz zgromádzenie wielkie ktore sie było zeszło ná święto / gdy vsłyszeli że Jezus szedł do Jeruzálem.

13. Nabrali ratolestij Palmowých / a wyšli w cestu proti němu wolagijce: Spas nás / Požehnaný genž se beře we Gménu PÁNě / Král Izrahelský.

Nábráli rozdżek Pálmowych / y wyszli w drogę przeciw iemu / á wołáli / Hosánná / Błogosłáwiony ktory przyszedł w imie Pańskie Krol on Izráelski.

יב

14 אשכח דין ישוע ח
חמרא ויתב עלוהי א
איכנא דכתיב׃

Et hauendo IESV trouato vn asinello, si messe à seder sopra esso, si come è scritto.

15 לא תדחלין ברת
צהיון הא מלככי אתא
לכי ורכיב על עילא בר
אתנא׃

Non temere figliuola di Sion, ecco il tuo Re che viene, sedendosi sopra il polledro d'vn asina.

16 הלין דין לא ידעו
תלמידוהי בהו ובנא אלא
כד אשתבח ישוע
אתדכרו תלמידוהי ד
דהלין כתיבן עלוהי והלין
עבדו לה׃

Queste cose non intesero i suoi discepoli da prima: ma quãdo IESVS fu glorificato, allora si ricordorono che queste cose erano scritte di lui, e che essi glie l'haueuano fatte.

17 וסהד הוא כנשא הו
דעמה הוא דקרא ללעזר
מן קברא ואקימה מן בית
מיתא׃

E la turba, che era con lui, rendeua testimonianza ch'egli haueua chiamato Lazaro dal monumento, e risuscitato da morte.

18 ומטול הדא נפקו
לקובלה כנשא סגיאא
דשמעו דאתא הדא עבד׃

E per questo ancora gli andò incontro la moltitudine: percioche haueuano vdito ch'egli haueua fatto questo miracolo,

19 פרישא דין אמרין הוו
חד לחד חזין אנתון דלא
מיתרין אנתון מדם דהא
עלמא כלה אזל לה
בתרה׃

Et i Farisei dissero tra lor medesimi, Non vedete voi che voi non fate profitto alcuno: Ecco, il mondo gli è andato dietro.

20 אית הוו דין אף מן
עממא אנשא דסלקו ל
למסגד בעדעדא׃

Ora vi erano alcuni Greci di quelli che erano saliti per adorare à la festa.

יב

14 וימצא ישוע את העיר וישב
עליו כמו נכתב׃

Y hallo Iesus vn asnillo, y sentose sobreel, como esta escripto.

15 גילי מאד בת ציון הריעי
בת ירושלים הנה מלכך יבוא
לך צדיק ונושע הוא עני ורוכב
על חמור ועל עיר בן אתונות׃

No temas, o Hija de Sion, heaqui tu Rey viene assentado sobre vn pollino de vna asna.

16 ואת הדברים האלה לא
ידעו תלמידיו בראשונה אבל
אחר כי נאדר ישוע אז זכרו
כי עליו נכתבו אשר עשו לו
האלה׃

Mas estas cosas no las entendieron sus Discipulos primero: empero quando Iesus fue glorificado, entonces se acordaron que estas cosas estauan escriptas deel, y que le hizieron estas cosas.

17 ויעד העם אשר היה עמו
כאשר קרא את לועזר מן
הקבר ויקיצו ממתים׃

Y la compannia que estaua con el, daua testimonio de quando llamó à Lazaro del sepulchro, y lo resuscitó de los muertos.

18 ועל כן בא העם לקראתו
כי שמע כי הוא עשה את
האות הזה׃

Por loqual tambien auia venido la compannia à recebirlo, porque auian oydo que el auia hecho esta sennal.

19 והמפרשים אמרו איש
אל רעהו ראו כי לא תועילו
מאומה הנה העולם הלך אחריו׃

Mas los Phariseos dixeron entre si, Veys que nada aprouechays? heaqui que todo el mundo se và tras deel.

20 ויהיו אנשי יונים מן
העולים להתפלל בחג׃

Y auia vnos Griegos de los que auian subido à adorar en el dia de la Fiesta;

ιβ'.

14. Εὑρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον, ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθώς ἐστι γεγραμμένον.

Et Iesus ayant recouuré vn asnon, s'assit dessus, suiuant ce qui est escrit.

15. Μὴ φοβοῦ θύγατερ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου.

Ne crain point fille de Sion, voici, ton roy vient assis sur le poulsin d'vne asnesse.

16. Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ.

Or ses disciples n'entendirent point ces choses du premier coup: mais quand Iesus fut glorifié, adonc ils eurent souuenance que ces choses estoyent escrites de lui, & qu'ils auoyent fait ces choses en son endroit.

17. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτι τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Et la troupe qui estoit auec lui, portoit tesmoignage qu'il auoit appelé Lazare du sepulcre, & qu'il l'auoit ressuscité des morts.

18. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσε τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον.

Pourtant aussi alla le peuple au deuant de lui: car ils auoyent oui qu'il auoit fait ce miracle.

19. Οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς, Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν· ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

Dont les Pharisiens disoyent entr' eux mesmes, Ne voyez-vous pas que vous ne profitez rien? voici, le monde va apres lui.

20. Ἦσαν δέ τινες Ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων, ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ.

Or y auoit il quelques Grecs de ceux qui estoyent montes pour adorer à la feste.

CAP. X I.

14. Et invenit Iesus aſel lum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt.

And Jeſus founde a yong aſſe/ and ſate thereon/ as it is written.

15. Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit ſedens ſuper pullum aſinæ.

Feare not daugther of Sion: behold/ thy King commeth ſitting on an aſſes colte.

16. Hæc non cognoverunt diſcipuli eius primùm, ſed quando glorificatus eſt Ieſus, tunc recordati ſunt quia hæc erant ſcripta de eo, & hæc fecerunt ei.

But his diſciples vnderſtoode not theſe thinges at the firſt: but when Jeſus was glorified then remembred they/ that theſe things were written of him/ and that they had done theſe things vnto him.

17. Teſtimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo quando Lazarum vocavit de monumento, & ſuſcitavit eum à mortuis.

The people therefore that was with him/ bare witnes that he called Lazarus out of the graue/ and raiſed him frō the dead.

18. Propterea & obviam venit ei turba, quia audierunt eum feciſſe hoc ſignum

Therefore mette him the people al/ becauſe they heard that hee had done this miracle.

19. Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos, Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus poſt eum abiit.

And the Phariſes ſaid among themſelues/ Perceiue ye how ye preuaile nothing? Beholde/ the world goeth after him.

20. Erant autem quidam Gentiles ex his qui aſcenderāt ut adorarent in die feſto.

Now there were certaine Grekes among them that came vp to worſhip at the feaſt.

Das XII. Capitel.

14. Jeſus aber überkam ein Eſelin/ vnd reit darauff/ wie denn geſchrieben ſtehet:

Oc Jheſus fick en Aſeninde/ oc reed der paa/ ſom der ſtaar ſcreffuit.

15. Förchte dich nicht du Tochter Zion/ ſihe/ dein König komt/ reitend auff einem Eſelsfüllen.

Frøcte dig icke Ziens Daatter/ See/ din Konge kommer ridendis paa en Aſens Føl.

16. Solchs aber verſtunden ſeine Jünger zuvor nicht/ ſondern da Jeſus verkleret ward/ da dachten ſie daran/ daß ſolches war von jhm geſchrieben/ vnd ſolches jhm gethan hatten.

Saadant forſtode hans Diſciple icke først/ men der Jheſus bleff forklaret/ da tencte de der paa/ at ſaadant vaar ſcriffuit om hannem/ oc at de giorde hannem ſaadant.

17. Das Volck aber/ das mit jhm war/ da er Lazarum auß dem Grabe rieff/ vnd von den toden aufferwecket/ rhümete die that.

Men det Folck ſom vaar met hannem/ der hand robte Lazarum aff Graffuen/ oc opuecte hannem fra de Døde/ roſede den gerning.

18. Darumb gieng jhm auch das Volck entgegen/ da ſie höreten/ er hette ſolches zeichen gethan.

Der faare gick oc Folck emod hannem/ at de hørde/ hand haffde giort ſaadant Tegen.

19. Die Phariſeer aber ſprachen vntereinander: Jr ſehet daß jr nichts außrichtet/ ſihe/ alle Welt laufft jm nach.

Men Phariſeerne ſagde til huer andre/ J ſee/ at i inted vdrette/ ſee/ al Verden løber effter hannem.

20. Es waren aber etliche Griechen vnter denen/ die hinauff kommen waren/ daß ſie anbeteten auff das Feſt.

Oc der vaare nogle Grecker iblant dem/ ſom vaare komne op/ at tilbede i Høytiden.

Kapitola XII.

14. I nalezl Gežijš Oſlátko/ a wſedl na ně/ Jakož pſáno geſt:

A naklazſſy Jezus oslatko wſiadl na nie/ iako napiſano ieſt.

15. Nebogž ſe Dcero Syonſká/ Ay Král twůg gede k tobě/ ſedě na Oſlátku Oſlice.

Nie boy ſie corko Syońſka/ oto Krol on twoy idzie/ śiedzac na oślecu oſlice.

16. Tomu pak neſrozuměli Včedlnijcy geho ſprwu: Ale když geſt oſlawen Gežijš/ tehdy ſe rozpomenuli/ že ty wěcy pſány byly o něm/ a že to včinili gemu.

A themu ci przodku nie rozumieli zwolennicy tego/ ale gdy byl vwielbion Jezus/ tedy ſie wſpomnieli iž to bylo o nim napiſano/ a iž mu to czynili.

17. Protož Záſtup ſwědectwij wydáwal kterýž byl s ním/ kdyžto Lazara powolal z hrobu/ a wzkřijſyl gey z mrtwých.

A poświadczal lud ktory byl przy nim/ iż Lazarza wyzwal z grobu a wzbudzil go od vmarlych.

18. A proto geſt y w ceſtu wyſſel gemu záſtup/ nebo gſau ſlyſſeli/ žeby on ten díw včinil.

A dla tegož też wyſſlo mnoſtwo ludzi przeciwko iemu w droge/ bo o nim ſlyſſeli iż ten cud vczynil.

19. Tehdy Zakoníjcy prawili mezy ſebau: Widijte/ že nic neproſpijwáme? Hle weſſkeren Swět poſtupil po něm.

Mowili tedy Faryzeuſſowie miedzy ſoba/ Widzicie że nic vczynić nie możecie/ oto lud za nim poſſedl.

20. Byli pak někteřij Řekowé z tech kteřijž byli přiſſli/ aby ſe modlili na den Swátečnj.

Byli też niektorzy Grekowie z tych ktorzy zwykli chodzić aby ſie modlili w świeto.

יב

21 והמה קרבו אל־פילפוס אשר הוא מבית צידה הגליל וישאלו ממנו לאמר אדני מתאוים אנחנו לראות את־ישוע:

21 הלין אתו קרבו לות פיליפוס הו דמן בית צידא דגלילא ושאלותי ואמרין לה מרי צבינן דנחזא לישוע:

Estos pues se llegaron à Philippe, que era de Bethsaida de Galilea, y rogaronle, diziendo Senor querriamos ver à Iesus.

Liquali sene Vennero à Filippo, che era da Betsaida di Galilea, e pregoronlo, dicendo, Signore, noi desideriamo Veder IESV.

21. Οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτόν, λέγοντες· κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν.

Lesquels vindrent vers Philippe, qui estoit de Bethsaida de Galilee: & le prioyent disans, Seigneur, nous desirons de voir Iesus.

22 בא פילפוס ויאמר לאנדראוס ועוד אנדראוס ופילפוס אמרו לישוע:

22 ואתא הו פיליפוס ואמר לאנדראוס ואנדראוס ופיליפוס אמרו לישוע:

Vino Philippe, y dixolo à Andres Andres: entonces y Philippe, lo dizen à Iesus.

Filippo Viene, e dicelo ad Andrea: e di nuouo Andrea e Filippo il dicono à IESV.

22. Ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ· καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέγουσι τῷ Ἰησοῦ.

Philippe vient, & le dit à André, & derechef André & Philippe le disent à Iesus.

23 ויען להם ישוע לאמר באה השעה אשר נאדר בן־האדם:

23 ישוע דין ענא ואמר להון אתת שעתא דנשתבח ברה דאנשא:

Entonces Iesus les respondió, diziendo, La hora viene enque el Hijo del hombre ha deser clarificado.

E IESV rispose loro, dicendo, Egli è Venuta l'hora che il Figliuol de l'huomo sia glorificato.

23. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, λέγων· ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Et Iesus leur respondit, disant, L'heure est venue que le Fils de l'homme doit estre glorifie.

24 אמן אמן אומר אני לכם אם גרגר הדגן לא יפול אל־הארץ וימות לבדו יהיה ואם ימות פרי רב יעשה:

24 אמין אמין אמר אנא לכון דפרדתא דחטתא אן לא נפלא ומיתא בארעא בלחודיה פישא אן דין מיתא פארא סגיאא מיתיא:

Decierto decierto os digo que si el grano que cae en la tierra, no muriere, el solo queda: mas si muriere, mucho fruto lleua.

In Verità, in Verità io Vi dico, se il grano del frumento caduto in terra, non muore: rimane esso solo: ma s'egli muore, apporta molto frutto.

24. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει,

En verité, en verité ie vous di, si le grain de froment tombant en la terre ne meurt, il demeure seul: mais s'il meurt apporte beaucoup de fruict.

25 האוהב את־נפשו יאבדנה והשנא את־נפשו בעולם הזה אל־חיי־עולם יצרנה:

25 מן דרחם נפשה ינבדיה ומן דסנא נפשה בעלמא הנא נטריה לחיא דלעלם:

El que ama su vida, perderla ha, y el que aborrece su vida en este mundo, para vida eterna la guardarà.

Chi ama la Vita sua, la perderà: e chi odia la Vita sua in questo mondo, la conseruarà in Vita eterna.

25. Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.

Qui aime sa vie, la perdra, & qui hait sa vie en ce monde, la gardera en vie eternelle.

26 אם איש ישרת אותי יבוא אחרי ואיה אני אהיה ושם גם משרתי יהיה ואם איש ישרת אותי יכבדנו האב:

26 אן לי אנש משמש נאתא בתרי ואיכא דאנא איתי תמן נהוא אף משמשני מן דלי משמש ניקריוהי אבא:

El que me sierue, sigame: y donde yo estuuiere, alli tambien estarà mi seruidor. El que me siruiere, mi padre lo honrrarà.

Se alcuno mi ministra, seguiti me: e doue sono io, iui sarà ancora il mio ministro. Et se alcuno mi ministra, mio Padre l'honorarà.

26. Ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθείτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ.

Si quelcun me sert, qu'il me suiue: & là où ie serai, là aussi sera celui qui me sert, & si quelcun me sert, mon Pere l'honorera.

27 עתה נפשי נבהלה מאד ואני מה אומר אבי הושיעני משעה הזאת אך על זאת באתי אל־השעה הזאת:

27 השא נפשי הא שגישא ומנא אמר אבי פצני מן הדא שעתא אלא בטול הנא אתית להדא שעתא:

Aora es turbada mi anima: y que dire? Padre, saluame desta hora: mas por esso he venido en esta hora.

L'anima mia hora è turbata: e che dirò io? Padre, saluami da questa hora: ma per questa cagione sono io Venuto in questa hora.

27. Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται· καὶ τί εἴπω; πάτερ σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην.

Maintenant est mon ame troublee: & que dirai-ie? Pere deliure moi de ceste heure: mais pour cela suis-ie venu à ceste heure.

CAP. XII.

21. Hi ergo accesserunt ad Philippum qui erat à Bethsaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes, Domine, volumus Iesum videre.

And then came tho Philip/ which was of Bethsaida in Galile/ and desired him/ saying/ Sir/ we would see Jesus.

22. Venit Philippus, & dicit Andreę, Andreas rursum & Philippus dixerunt Iesu,

Philippe came and tolde Andrew: and againe Andrew and Philippe tolde Jesus.

23. Iesus autem respondit eis, dicens, Venit hora, ut clarificetur filius hominis.

And Jesus answered them/ saying/ The houre is come / that the Sonne of man must be glorified.

24. Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.

Verely/ verely I say vnto you/ except the wheate corne fall into the ground and die/ it bydeth alone: but if it die / it bringeth fort much fruite.

25 Qui amat animam suã, perdet eam: & qui odit animam suam, in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.

He that loueth his life/ shall lose it/ & he that hateth his life in this worlde/ shall keepe it vnto life eternall.

26. Si quis mihi ministrat, me sequatur: & ubi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus.

If any man serue me/ let him folow me: for were I am / there shall also my seruant be: and if any man serue me/ him will my Father honour.

27. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, salvifica me ex hac hora. Sed propterea veni, in horam hanc.

Nowe is my soule troubled: and what shall I say? Father/ saue me from this houre: but therefore came I vnto this houre.

Das XII. Capitel.

21. Die tratten zu Philippo / der von Bethsaida auß Galilea war/ baten jhn/ vnd sprachen: Herr/ wir wolten Jesum gerne sehen.

De traadde til Philippum som vaar aff Bethsaida vdaff Galilea / bade hannem / oc sagde / Herre / Wi vilde gerne see Jhesum.

22. Philippus kombt vnnd sagets Andreas/ vnd Philippus vnd Andreas sagtens weitter Jesu.

Philippus kommer oc siger Andreas det / Oc Philippus oc Andreas sagde fremdelis Jhesu det.

23. Jesus aber antworttet jhnen/ vnd sprach: Die zeit ist kommen/ daß des Menschen Son verkleret werde.

Da suarede Jhesus dem / oc sagde/ Tiden er kommen / at Menniskens Søn skal forklaris.

24. Warlich / warlich/ ich sage euch: Es sey denn daß das weitzenkorn in die Erden falle / vnd ersterbe / so bleibts alleine. Wo es aber erstirbet/ so bringets vil Früchte.

Sandelige / sandelige / Jeg siger eder / Uden saaer/ at Huede kornet falder i Jorden / oc døer / da bliffuer det alene. Men der som det døer/ da bær det megen Fruct.

25. Wer sein leben lieb hat / der wirdts verlieren. Vnd wer sein leben auff diser Welt hasset / der wirdts erhalten zum ewigen leben.

Huo som elsker sit Liff/ hand skal miste det. Oc huo som hader sit Liff i denne Verden / hand skal foruare det til det euige Liff.

26. Wer mir dienen will / der folge mir nach / vnnd wo ich bin / da soll mein diener auch sein. Vnd wer mir dienen wirdt / den wirdt mein Vater ehren.

Huo som vil tiene mig/ hand følge mig effter / Oc huor som ieg er / der skal oc min Tienere vere. Oc huo som mig skal tiene / den skal min Fader ære.

27. Jetzt ist meine Seele betrübet. Vnd was soll ich sagen? Vater hilff mir auß diser stund. Doch darumb bin ich in dise stunde kommen.

Nu er min Siel bedrøffuit. Oc huad skal ieg sige? Fader hielp mig aff denne time. Dog er ieg der faar kommen i denne time.

Kapitola XII.

21. Protož ti přistaupili k Filipowi/ kterýž byl od Betsandy Galilegské: y prosyli ho řkauce: Pane/ chceme Gežijsse widěti.

A ták oni przyszli do Filipá ktory był z Bethsáidy Gáliley- skiey/ y prosili go mowiac/ Pánie chcemy Jezusá widziec.

22. Přissel Filip a powěděl Ondřegowi/ Ondřeg pak a Filip powěděli Gežijssowi.

Przyszedszy Filip powiedział Andrzeiowi / Andrzey záfie y Filip powiedzieli Jezusowi.

23. A Gežijs odpowěděl gimřka: Přissiakt gest hodina/ aby oslawen byl Syn Člowěka.

Tedy im Jezus odpowiedział/ mowiac/ Przyszedłci czás áby był vwielbion Syn człowieczy.

24. Gisté gisté prawijm wám: Zrno Pssenične padna w zemi neumřeli/ onoť samo zůstane: a paklit vmře/ vžitek mnohý přinese.

Záprawde záprawde wam powiedam/ iesli ziárno pszeniczne vpadszy w ziemie nie obmártwieie/ sámo ták zostánie/ lecz iesli obmártwieie/ wielki owoc przyniesie.

25. Kdož miluge žiwot swuog/ stratijť gey. A kdož nenáwidij žiwota swého na tomto swětě/ k žiwotu wěčnému gey zachowá.

A thoc miłuie dusze swa/ vtrácia/ á kto nienawidzi dusze swoiey ná tym swiecie/ ku wiecznemu żiwotowi záchowa ia.

26. Slaužijli mi kdo/ následuogž mne: a kde gsem yá/ tuť y můg služebnijk bude. A budeli mně kdo slaužiti/ poctijť ho Otec muog/ kterýž w Nebesých gest.

Jesli mnie ktho służy/ niechżeć zá mna idzie/ ábowiem gdzie ia bede/ támy sługá moy bedzie/ A iesli mnie kto służyć bedzie/ vczci go Ociec moj.

27. Nynij Dusse má zarmaucena gest. A což dijm? Otče/ wyswoboď mne od této hodiny. Ale proto gsem přissel k této hodině.

Teraz ci dusza moiá zátrwożoná iesth / A coż rzeke? Oycze záchoway mie od tey godziny / lecz ciem dla tego przyszedł ná te godzine.

יב

28 אבא שבח שמך וקלא אשתמע מן שמיא שבחת ותוב משבח אנא׃

Padre, glorifica il tuo Nome. Allor venne vna voce dal cielo, che disse, Io l'ho glorificato, e di nuouo il glorificarò.

29 וכנשא דקאם הוא שמעו ואמרין רעמא הוא אחרנא דין אמרין מלאכא מלל עמה׃

E la turba che staua lì presente, & haueua vdito, diceua essersi fatto vn tuono. Altri diceuano, Vn Angelo gli ha parlato.

30 ענא ישוע ואמר להון לא מטולתי הוא קלא הנא אלא מטלתכון׃

IESV rispose, e disse, Questa voce non è venuta per me, ma per vos.

31 השא דינה הו דעלמא הנא השא ארכונה דעלמא הנא משתדא לבר׃

Hora è il giuditio di questo mondo: hora il principe di questo mondo sarà scacciato fuore.

32 ואנא מא דאתתרימת מן ארעא אגר כלנש לותי׃

Et io se sarò inalzato da terra, tirarò tutti gl'huomini a me stesso.

33 הדא דין אמר דנחוא באינא מותא מאת׃

Questo diceua egli, significando di qual morte doueua morire.

34 אמרין לה כנשא חנן שמען מן נמוסא דמשיחא לעלם מקוא איכנא אמר אנת דעתיד הו דנתתרים ברה דאנשא מנו הנא ברה דאנשא׃

La turba gli rispose, Noi habbiamo vdito da la Legge che Christo dura in eterno: e come dici tu, Bisogna che il Figliuol de l'huomo sia inalzato e Chi è questo Figliuol de l'huomo?

יב

28 אבי האדיר את־שמך ויבוא קול משמים והאדרתי ואשוב אאדיר׃

Padre clarifica tu nombre. Entonces vino vna boz del cielo, Y he lo clarificado, y clarificarlohe otra vez.

29 והעם הקם ושומע אמר כי רעם היה ואחרים אמרו כי מלאך דבר אליו׃

Y la companna que estaua presente y la auia oydo, dezia que auia sido trueno. otros dezian, Angel le hà hablado.

30 ויען ישוע ויאמר לא בעבורי היה הקול הזה כי אם בעבורכם׃

Respondió Iesus, e dixo, No ha venido esta boz pur mi causa, mas por causa de vosotros.

31 עת משפט העולם הוא עת נשיא העולם הזה משלך החוצה׃

Aora es el juyzio deeste mundo: aora el Principe de este mundo será echado fuera.

32 ואני בהנשאי מן־הארץ כלם אמשך אלי׃

Y yo si fuere leuantado de la tierra, à todos traere à mi mismo.

33 וזאת אמר מחוה במה מות עתיד היה למות׃

Y esto dezia dando à entender de que muerte auia de morir.

34 ויען לו העם אנחנו שמענו מן־התורה כי המשיח יקום לעולם ואיך האמר צריך להנשא את־בן־האדם מי זה הוא בן־האדם׃

Respondiòle la compannia, Nosotros auemos oydo de la Ley, Que el Christo permanece para siempre: como pues dizes tu, Conuiene que el Hijo del hombre sea leuantado? Quien es este Hijo del hombre?

ιβ'.

28. Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω.

Pere, glorifie ton Nom. Lors vne voix vint du ciel, disant, Et ie l'ai glorifié: & derechef ie le glorifierai.

29. Ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας, ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι· ἄλλοι ἔλεγον, ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν.

Et la troupe qui estoit là, & qui l'auoit ouie, disoit, que c'estoit vn tonnerre qui auoit esté fait. les autres disoyẽt, Vn Ange a parlé à lui.

30. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς.

Iesus print la parole, & dit, Ceste voix n'est point venue pour moi, mais pour vous.

31. Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου. νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω.

Maintenant est le iugement de ce monde: maintenant le prince de ce mõde sera ietté dehors.

32. Κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν.

Et moi, si ie suis enleué de la terre, ie tirerai tous hommes à moi.

33. Τοῦτο δὲ ἔλεγε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.

Or cela disoit-il signifiant de quelle mort il deuoit mourir.

34. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;

Les troupes lui respondirent, Nous auons entendu par la Loy que le Christ demeure eternellement. Cõment donc dis tu qu'il faut que le Fils de l'homme soit enleué? qui est ce Fils de l'homme?

CAP. XII. | Das XII. Capitel. | Kapitola XII.

28. Pater, clarifica nomen tuum, Venit ergo vox de cęlo, Et clarificavi, & iterum clarificabo.

Father/glorifie thy Name. Then came there a voyce from heauen/ saying/ I haue both glorified it/ and will glorifie it agaiue.

28. Vater verklere deinen Namen. Da kam eine stimme vom Himmel: Jch hab jhn verkleret/ vnd will jhn abermal verkleren.

Fader/ forklare dit Naffn. Da kom en røst aff Himmelen/ Jeg haffuer forklaret hannem/ oc ieg vil atter forklare hannem.

28. Otče oslawiž Gméno twé. W tom přissel hlas s Nebe řkauchy: Y oslawil gsem/ a gesstě oslawjm.

Oycze vwielbi imie twoie: A thák przyszedł głos z niebá/ mowiąc/ Y vwielbiłem y iesżcze vwielbie.

29. Turba ergo quæ stabat & audierat, dicebat tonitruũ esse factum. Alii dicebant, Angelus ei locutus est.

Then saide the people that stood by and heard/ that it was a thunder: others said/ An Angell spake to him.

29. Da sprach das Volck das dabey stunde/ vnnd zuhöret/ es donnerte. Die andern sprachen: Es redte ein Engel mit jhm.

Da/sagde Folcket som der stod hoss/ oc hørde til Det tordnede. De andre sagde/ Der talede en Engel met hannem.

29. Tehdy zástup kterýž tu stál a to slyssel/ prawili žeby se hromobitij stalo. Ginij prawili: Angel gemu mluwil.

A ták lud ktory stał y/ słyszał/ powiedał iż za grzmiało/ á drudzy mowili/ Anioł mowił do niego.

30. Respondit Iesus, & dixit, Non propter me hæc vox venit, sed propter vos.

Jesus answered/ & said/ This voyce came not because of me/ but for your sakes.

30. Jesus antworttet vnd sprach: Dise stimme ist nicht vmb meinent willen geschehen sondern vmb euren willen.

Jhesus suarede/ oc sagde/ Denne røst skede icke for min skyld/ men for eders skyld.

30. Odpowěděl Gežijss/ a řekl: Ne pro mne přissel gest hlas tento/ ale pro wás.

Y odpowiedziawszy Iezus/ rzekł/ Nie dla mnieć się ten głos stha ł/ ale dla was.

31. Nunc iudicium est mũdi: nunc princeps huius mundi eiicietur foràs.

Now is the iudgement of this world: now shall the prince of this world be cast out.

31. Jetzt gehet das Gerichte über die Welt/ nun wirdt der Fürst diser welt außgestossen werden.

Nu begyndis Dom offuer denne Verden/ Nu skal denne Verdens Første vdstødis.

31. Nyníš saud gest Swěta tohoto: nynij Kníže tohoto Swěta, wywrženo bude wen.

Terazci iest sąd świátá tego/ terazci Kśiążę tego świátá precz wyrzucone będzie.

32. Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.

And I/ if I were lift vp from the earth/ will drawe all men vnto me.

32. Vnd ich/ wenn ich erhöhet werde von der Erden/ so will ich sie alle zu mir ziehen.

Oc ieg naar ieg bliffuer ophøyet fra iorden/ da vil ieg drage dem alle til mig.

32. A yá budulíš powýssen od země/ wssecky přitáhnu k sobě:

A ia iesli będę podwyższon od ziemie/ pociągnę wszytki zá sobą.

33. (Hoc autem dicebat, significans qua morte esset moriturus.)

Now this said he/ signifying what death he should die.

33. Das saget er aber/ zu deuten welches todes er sterben würde.

Men hand sagde det/ at giffue til kende/ met hvad død hand skulde dø.

33. To pak powěděl/ známenage kterau měl smrtij vmřijti.

(Y mowił to oznáymuiąc iákową śmiercią miał vmrzeć.)

34. Respondit ei turba, Nos audivimus ex lege, quia Christus manet in æternum) & quomodo tu dicis, Oportet exaltari filiũ hominis? Quis est iste filius hominis?

The people answered him/ Wee haue heard out of the Lawe/ that the Christ bideth for ever: and howe saiest thou/ that the Sonne of man must be lift vp? who is that Sonne of man?

34. Da antworttet jhm das Volck: Wir haben gehöret im Gesetz/ daß Christus ewiglich bleibe/ vnnd wie sagest du denn/ Des Menschen Son muß erhöhet werden? Wer ist diser Menschen Sohn?

Da suarede Folcket hannem/ Wi haffue hørt i Louen/ at Christus bliffuer euindelige/ oc huorledis siger du da/ Menniskens Søn skal ophøyis? Huo er denne Menniskens Søn?

34. Odpowěděl gemu Zástup: My gsme slysseli z Zákona/ že Krystus zuostáwá na wěky/ a kterak ty prawijs/ že musý býti powýssen Syn člowěka? který gest to Syn člowěk?

Tedy mu odpowiedziáło zgromádzenie/ My słyszelichmy z zákonu/ że Krystus trwá wiecznie/ Jákoż ty tedy powiedasz/ iż potrzebá áby był powyższon Syn człowieczy? Y ktoryż to iest Syn człowieczy?

יב

35 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ קַלִּיל אַחְרִין זַבְנָא נוּהְרָא עַמְּכוֹן הוּ הַלֵּכוּ עַד אִית לְכוֹן נוּהְרָא דְּלָא חֲשׁוּכָא נַדְרְכְכוֹן וּמַן דַּמְהַלֵּךְ בַּחֲשׁוּכָא לָא יָדַע לְאַיכָא אָזֵל׃

IESV dunque disse loro, La luce è ancor con voi per vn poco di tempo. Caminate fin chè hauete la luce, accioche le tenebre non vi occupino: perche chi camina ne le tenebre: non sa doue si vada.

36 עַד אִית לְכוֹן נוּהְרָא הַיְמֵנוּ בְנוּהְרָא דִּבְנַוְהִי דְנוּהְרָא תֶּהְוּוֹן הָלֵין מַלֵּל יֵשׁוּעַ וְאַזַל אֶתְטַשִּׁי מֶנְּהוֹן׃

Fin che voi hauete la Luce, credette ne la Luce, accioche voi siate figliuoli de la Luce. Queste cose disse IESV, poi sen' andò, e nascosesi da loro.

37 וְכַד הָלֵין כֻּלְּהֵין אָתְוָתָא עֲבַד קֳדָמַיְהוֹן לָא הַיְמֵנוּ בֵּהּ׃

E benche egli hauesse fatti tanti segni in lor presentia nō però credeuano in lui.

38 דְּתֶתְמַלֵּא מֶלְּתָא דְּאֶשַׁעְיָא נְבִיָּא דְּאָמַר מָרִי מַנּוּ הַיְמֵן לְשֶׁמְעַן וְדְרָעֵהּ דְּמָרְיָא לְמַן אֶתְגְּלִי׃

Accioche la parola del Profeta Esaia s'adempiesse, laquale egli disse, Signore, chi ha creduto al nostro parlare: & à chi è stato riuelato il braccio del Signore?

39 מֶטוּל הָנָא לָא מֶשְׁכְּחִין הֲווֹ דְּנְהַיְמְנוּן מֶטוּל דְּתוּב אֲמַר אֶשַׁעְיָא׃

Per questo non poteuan credere, perciòche di nuouo Esaia disse.

40 דְּעַוַּרוּ עַיְנַיְהוֹן וְאַחְשְׁכוּ לִבְּהוֹן דְּלָא נֶחְזוֹן בְּעַיְנַיְהוֹן וְנֶסְתַּכְּלוּן בְּלִבְּהוֹן וְנֶתְפַּנּוּן וְאַסֵּא אֶנּוּן׃

Egli ha accecati gli occhij loro, & ha indurato il lor cuore: accioche non veggano con gli occhij, ne intendano col cuore, ne si conuertano, & io li sani:

41 הָלֵין אֲמַר אֶשַׁעְיָא כַּד חֲזָא שׁוּבְחֵהּ וּמַלֵּל עֲלוֹהִי׃

Queste cose disse Esaia, quando vidde la gloria di essō, e parlò di lui.

יב

35 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ עוֹד מְעַט עֵת הָאוֹר עִמָּכֶם הוּא הִלְכוּ בִּהְיוֹת לָכֶם הָאוֹר פֶּן תֹּאחֵז אֶתְכֶם הַחֲשֵׁכָה וְהַהוֹלֵךְ בַּחֹשֶׁךְ אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ אֵיכֹה הוֹלֵךְ׃

Entonces Iesus les dize, Aun por vn poco estarà là luz entre vosotros: andad entre tanto que teneys luz, porque no os comprehendan las tinieblas, porque el que anda en tinieblas, no sabe donde và.

36 בְּעוֹדֶנּוּ יֵשׁ לָכֶם הָאוֹר הַאֲמִינוּ בָאוֹר וּבְנֵי הָאוֹר תִּהְיוּ וְאֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יֵשׁוּעַ וַיֵּלֶךְ וַיִּתְחַבֵּא מֵהֶם׃

Entretando que teneys la Luz, creed en la Luz, para que seays hijos de Luz? Estas cosas habló Iesus, y fuese, y escondiose de ellos.

37 וְאַף כִּי אֶת־כָּל הָאוֹתוֹת הָאֵלֶּה עָשָׂה לִפְנֵיהֶם וְלֹא הֶאֱמִינוּ בוֹ׃

Empero auiendo hecho delante deellos tantas sennales, no creyan en el:

38 אֲשֶׁר יִמָּלֵא דְּבַר יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא הָאֹמֵר אֲדֹנָי מִי הֶאֱמִין לִשְׁמֻעָתֵנוּ וּזְרוֹעַ יְהוָה עַל־מִי נִגְלָתָה׃

Para que se compliesse el dicho que dixo el Propheta Isaias, Sennor, quien creera à nuestro dicho? y el braço del Sennor à quien es reuelado?

39 עַל־כֵּן לֹא יָכְלוּ לְהַאֲמִין כִּי עוֹדֶנּוּ אָמַר יְשַׁעְיָהוּ׃

Por esto no podian creer porque otra vez dixo Isaias.

40 הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמָע וּלְבָבוֹ יָבִין וָשָׁב וְרָפָא לוֹ׃

Cego los ojos deellos, y endureció su coraçon: por que no vean de los ojos, y entiendan de coraçon y se conuiertan, y yo los sane.

41 אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר יְשַׁעְיָהוּ בִּרְאוֹתוֹ אֶת־כְּבוֹדוֹ וַיְדַבֵּר עָלָיו׃

Estas cosas dixo Isaias, quando vido su gloria, y habló deel.

ιβ'.

35. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστι· περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει.

Adonc Iesus leur dit, Encore pour vn petit de temps la Lumiere est auec vous, cheminez tandisque vous auez la Lumiere, que les tenebres ne vous surprenent. Car qui chemine en tenebres, ne sait où il va.

36. Ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.

Tandis que vous auez la Lumiere, croyez en la Lumiere, afin que vous soyez enfans de lumiere. Ces choses dit Iesus, puis s'en alla, & se cacha de deuant eux.

37. Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.

Et combien qu'il eust fait tant de signes deuant eux, ils ne creurent point en lui.

38. Ἵνα ὁ λόγος Ἠσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπε· κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;

Afin que la parole d'Esaie le Prophete fust accomplie, laquelle il a dite, Seigneur, qui a creu à nostre parole, & à qui a esté reuelé le bras du Seigneur?

39. Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἠσαΐας.

Pourtant ne pouuent-ils croire à cause que derechef Esaie dit.

40. Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

Il a aueuglé leurs yeux, & a endurci leur cœur, afin qu'ils ne voyent des yeux, & n'entendent du cœur, & ne soyent conuertis, & que ie les guerisse

41. Ταῦτα εἶπεν Ἠσαΐας ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ.

Ces choses dit Esaie quand il vid la gloire d'icelui, & parla de lui.

CAP. XII.

35. Dixit ergo eis Iesus, Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant, & qui ambulat in tenebris, nescit quò vadat.

Then Jesus said unto them / Yet a litle while is the light with you: walke while ye haue light/lest the darkenes come vpon you: for he that walketh in the darke/knoweth not whither he goeth.

36. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis. Hæc locutus est Iesus: & abiit, & abscondit se ab eis.

While ye haue light / beleeue in the light / that ye may be the children of the light. These things spake Jesus / and departed/ & hid him selfe from them.

37. Cùm autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum.

And though hee had done so many miracles before them/yet beleeued they not on him.

38. Vt sermo Isaię prophetæ impleretur, quem dixit, Domine, quis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui revelatum est?

That the saying of Esaias the Prophet / might be fulfilled / that he said: Lord / who beleeued our reporte? and to whome is the arme of the Lord reuealed?

39. Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias.

Therefore could they not beleeue/because that Esaias saith againe.

40. Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorũ: ut non videant oculis, & non intelligant corde, & convertantur, & sanem eos.

He hath blinded their eyes/and hardened their heart / that they should not see with their eyes/nor vnderstand with their heart/ and should conuerted / & I shoulde heale them.

41. Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam eius, & locutus est de eo

These things said Esaias when he sawe his glory/and spake of him.

Das XII. Capitel.

35. Da sprach Jesus zu jhnen Es ist das Liecht noch eine kleine zeit bey euch. Wandelt dieweil jhr das Liecht habt / daß euch die Finsternisse nicht überfallen. Wer im Finsterniß wandelt / der weiß nicht wo er hin gehet.

Da sagde Jhesus til dem / Liusset er ind nu en liden tid hoss eder. Vandrer den stund i haffue Liusset / at Mørcket skal icke offuerfalde eder. Huo som vandrer i mørcket / hand veed icke huort hand gaar hen.

36. Glaubet an das Liecht / dieweil jhrs habt / auff daß jhr Liechtes Kinder seyt. Solches redet Jesus / vnd gieng hinweg / vnd verbarg sich für jnen.

Tror paa Liuset / den stund i haffue det / Paa det i skulle vere Liusens Børn. Saadant talede Jhesus/oc gick bort / oc skiulte sig faar dem.

37. Vnd ob er wol solche Zeichen für jhnen that / glaubten sie doch nicht an jhn.

Oc alligeuel at hand giorde saadanne Tegen faar dem / saa trode de dog icke paa hannem.

38. Auff daß erfüllet würde der Spruch des Propheten Esaie / denn er saget: HERR / wer glaubt vnserm predigen / vnnd wem ist der Arm des HERRN offenbaret:

Paa det Esaie Prophetis sprock skulde fuldkommis / som hand siger / HERRE / huo tror vor predicken / oc huem er HERRENS Arm obenbaret?

39. Darumb kondten sie nicht glauben / denn Esaias saget abermal:

Der faare kunde de icke tro / Thi Esaias siger atter.

40. Er hat jhre augen verblendet / vnd jr hertz verstocket / daß sie mit den augen nicht sehen / noch mit dem hertzen vernemen / vnd sich bekeren / vnd ich jhnen hülffe.

Hand haffuer forblindet deris øyen / oc forherdet deris Hierte / at de skulle icke see met øyene / oc ey forstaa met Hiertet / oc omuende sig / oc ieg kunde hielpe dem.

41. Solches saget Esaias / da er seine Herrligkeit sahe / vnd redete von jhm.

Saadant sagde Esaias / der hand saa hans Herlighed / oc talede om hannem.

Kapitola XII.

35. Tehdy řekl gim Gežijš: Gesstě na malau chwjli Swětlo s wámi gest. Choďte dokud swětlo máte / aby wás tmy nezachwátily. Kdo chodij we tmách / newij kam gde.

A przetoż im rzekł Jezus / Jeszcze do małego czásu iest w was świátłość / Chodźcież tedy póki świátłość macie żeby was ciemności nie ogárnęły / Bo kto w pociemku chodźi / nie wie gdźie idźie.

36. Dokud Swětlo máte / wěřte w Swětlo / abyste Synowé Swětla byli. Toto mluwil Gežijš: y odssel / a skryl se před nimi.

Gdy świátłość macie / wierzcież w świátłość / ábyście synmi świátłości byli: A to powiedźiawszy Jezus / wyszedł y schrowił się od nich.

37. A když tak mnohá znamenij činil před nimi / neuwěřili gsau w něho:

A gdy ták wiele cudow czynił przed nimi / przedsię weń nie wierzyli.

38. Aby se řeč Izayáše Proroka naplnila / kterauž powěděl: PANE / kdo uwěřil řeči nassý? a moc PAně komu gest zgewena?

Aby się wypełniło słowo Ezaiaszá Proroka które powiedźiał / Pánie y ktoż wierzył powieśći nászey? A rámię Páńskie komuż iest obiáwione?

39. Protož gsau nemohli wěřiti / neb opět Izayáš řekl:

A dla tegoć wierzyć nie mogli / Bo też ieszcze powiedźiał Ezaiasz.

40. Oslepil oči gegich / a zatwrdil srdce gegich / aby očima newiděli / a srdcem nerozuměli / y neobrátili se / abych gich neuzdrawil.

Záślepił oczy ich / y zátwárdźił sercá ich / áby nie widźieli oczymá / á nie zrozumieli sercem żeby się nie náwrócili / á nie uleczył bych je.

41. To gest řekl Izaiáš / když widěl sláwu geho / a mluwil o něm.

Thoć powiedał Ezaiasz gdy widźiał chwałę iego / á mówił o nim.

יב

42 אַף מִן רֵישַׁיָּא דַּיִן סַגִּיאָא הֵימִנוּ בֵּהּ אֶלָּא מְטוּל פְּרִישַׁא לָא מַוְדִּין הֲווּ דְּלָא נֶהֱוּוֹן לְבַר מִן כְּנוּשְׁתָּא ׃

Nondimeno molti de principali ancora credettere in lui : ma per rispetto de Farisei non lo confessauano, per non esser scacciati de la sinagoga.

43 רְחִמוּ גֵּיר שׁוּבְחָא דִּבְנַיְנָשָׁא יַתִּיר מִן שׁוּבְחֵהּ דַּאלָהָא ׃

Percioche amauano piu la gloria de gli huomini, che la gloria di Dio.

44 יֵשׁוּעַ דַּיִן קְרָא וַאֲמַר מַן דִּמְהַיְמֵן בִּי לָא הֲוָא בִּי מְהַיְמֵן אֶלָּא בְּמַן דְּשַׁדְּרַנִי ׃

Allor IESV gridò, e disse. Chi crede in me, non crede in me, ma in colui che m'ha mandato.

45 וּמַן דְּלִי חָזֵא חָזֵא לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי ׃

E chi Vede me, Vede colui che m'ha mandato.

46 אֶנָא נוּהְרָא אֶתִית לְעָלְמָא דְּכָל מַן דִּמְהַיְמֵן בִּי לָא נְקוּא בְּחֶשׁוּכָא ׃

Io son Venuto per esser luce al mondo, à fin che chiunque crede in me, non rimanga ne le tenebre.

47 וּמַן דְּשָׁמַע מֶלַּי וְלָא נָטַר לְהֵין אֶנָא לָא דָּאֵן אֶנָא לֵהּ לָא גֵּיר אֶתִית דְּאֶדוּן לְעָלְמָא אֶלָּא דְּאַחֵא לְעָלְמָא ׃

E se alcuno Vdirà le mie parole, e non le crederà, io non lo condanno : percioche io non son Venuto per condannare il mondo, ma per saluare il mondo.

48 מַן דְּטָלֵם לִי וְלָא מְקַבֵּל מֶלַּי אִית מַן דְּדָאֵן לֵהּ מֶלְּתָא דְּמַלְּלֵית הִי דַּיְנָא לֵהּ בְּיוֹמָא אַחְרָיָא ׃

Chi mi rifiuta, e non accetta le mie parole, ha chi lo giudica : il parlare ch'io ho fatto saro quello che lo giudicarà ne l'Vltimo giorno.

יב

42 וּכְמוֹ כֵן רַבִּים מִן הַנְּשִׂיאִים הֶאֱמִינוּ בוֹ אֲבָל מִפְּנֵי הַמְּפָרְשִׁים לֹא הִתְוַדּוּ פֶּן יֻשְׁלְכוּ מֵעֲדָתָם ׃

Con todo esso aun de los principes muchos creyeron enel : mas por causa de los Phariseos no confessauan, por no ser echados de la Synoga:

43 כִּי אָהֲבוּ אֶת כְּבוֹד הָאֲנָשִׁים יוֹתֵר מִכְּבוֹד אֱלֹהִים ׃

Porque amaua mas la gloria delos hombres que la gloria de Dios.

44 וַיִּזְעַק יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר הַמַּאֲמִין בִּי אֵינֶנּוּ מַאֲמִין בִּי כִּי אִם בְּאוֹתוֹ אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי ׃

Mas Iesus clamó, y dixo, El que cree en mi no cree en mi, mas en el que me embió.

45 וַאֲשֶׁר רוֹאֶה אוֹתִי רוֹאֶה אוֹתוֹ אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי ׃

Y el que me vee, vee àl que me embió.

46 אָנֹכִי הוּא הָאוֹר אֲשֶׁר בָּאתִי אֶל הָעוֹלָם לְמַעַן כָּל הַמַּאֲמִין בִּי לֹא יַעֲמֹד בַּחֹשֶׁךְ ׃

Yo la Luz he venido àl mundo, parque todo aquel que cree en mi, no permanezca en tinieblas.

47 וְאִם אִישׁ יִשְׁמַע אֶת דְּבָרַי וְלֹא יַאֲמִין אֲנִי לֹא שׁוֹפֵט אוֹתוֹ כִּי לֹא בָאתִי לִשְׁפּוֹט אֶת הָעוֹלָם כִּי אִם לְהוֹשִׁיעַ אֶת הָעוֹלָם ׃

Y el que oyere mis palábras, y no creyere, y no lo juzgo, porque no he venido à juzgar àl mundo, mas à saluar àl mundo.

48 וַאֲשֶׁר יְנִיאֵנִי וְלֹא יִקַּח אֶת דְּבָרַי יֵשׁ לוֹ שׁוֹפֵט אֲשֶׁר שְׁפָטוֹ הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי הוּא יִשְׁפְּטֶנּוּ בְּיוֹם אַחֲרוֹן ׃

El que me desecha, y no recibe mis Palabras, tiene quien lo juzgue : la palabra que he hablado, ella lo juzgara en el dià postrero.

ιβ'.

42. Ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται.

Toutes fois plusieurs des principaux mesmes creurent en lui : mais ils ne le confessoyent point à cause des Pharisiens, depeur qu'ils ne fussent iettés hors de la synagogue.

43 Ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Car ils ont plus-aimé la gloire des hommes que la gloire de Dieu.

44. Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπεν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με.

Or Iesus s'escria, & dit, Qui croit en moi, ne croit point en moi, mais en celui qui m'a enuoyé.

45. Καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με.

Et qui me contemple, contemple celui qui m'a enuoyé.

46. Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ.

Ie suis venu au monde pour estre lumiere, afin que quiconque croit en moi, ne demeure point en tenebres.

47 Καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων, καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν. οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον.

Et si quelcun oit mes paroles, & ne les croit point, ie ne le iuge point : car ie ne suis point venu pour iuger le monde, mais pour sauuer le monde.

48. Ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Celui qui me reiette, & ne recoit point mes paroles, il a qui le iuge: la parole que i'ai portee, ce sera celle qui le iugera au dernier iour.

CAP. XII.

42. Veruntamen & ex principibus multi crediderunt in eum: ſed propter Phariſæos non confitebantur, ut è ſynagoga non eiicerentur.

Neuertheleſſe euen among the chief rulers many beleeued in him: but because of the Phariſes / they did not confeſſe him/ leaſt they ſhould be caſt out of the Synagogue.

43. Dilexerunt enim gloriam hominũ magis, quàm gloriam Dei.

For they loued the praiſe of men/ more then the praiſe of God.

44. Ieſus autem clamavit, & dixit, Qui credit in me, non credit in me, ſed in eum qui miſit me.

And Jeſus cryed/ and ſaid/ He that beleeueth in me/ beleeueth not in mee/ but in him that ſent me.

45. Et qui videt me, videt eum qui miſit me.

And he that ſeeth mee/ ſeeth him that ſent me.

46. Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat.

I am come a light into the worlde/ that whoſoeuer beleeueth in me/ ſhould not abide in darkeneſſe.

47. Et ſi quis audierit verba mea, & non cuſtodierit: ego non iudico eum, non enim veni ut iudicem mundum, ſed ut ſalvificem mundum.

And if any man heare my words/ & beleeue not/ I iudge him not: for I came not to iudge the worlde/ but to ſaue the world.

48. Qui ſpernit me, & non accipit verba mea: habet qui iudicet eum, ſermo quem locutus ſum, ille iudicabit eum in n oviſſimo die.

He that refuſeth me/ and receiueth not my wordes/ hath one that iudgeth him: the word that I haue ſpoken/ it ſhall iudge him in the laſt day.

Das XII. Kapitel.

42. Doch der Oberſten glaubten vil an jn/ aber vmb der Phariſeer willen bekannten ſie es nicht/ daß ſie nicht in den Bann gethan würden.

Doch trode der mange aff de Offuerſte paa hannem/ Men for Phariſeernis ſkyld bekende de det icke/ at de ſkulde icke ſettis i Band.

43. Denn ſie hatten lieber die ehre bey den Menſchen denn die ehre bey Gott.

Thi de haffde heller ære hoſſ Menniſken/ end ære hoſſ Gud.

44. Jeſus aber rieff/ vnnd ſprach: Wer an mich glaubet/ der glaubet nicht an mich/ ſondern an den der mich geſandt hat.

Men Jheſus robte/ oc ſagde/ Huo ſom tror paa mig/ hand tror icke paa mig/ men paa den/ ſom mig vdſende.

45. Vnd wer mich ſihet/ der ſihet den der mich geſandt hat.

Oc huo ſom mig ſeer/ hand ſeer den/ ſom mig vdſende.

46. Jch bin kommen inn die Welt ein Liecht/ auff daß/ wer an mich glaubet/ nicht im Finſterniß bleibe.

Jeg er kommen i Verden it Liuſſ/ paa det/ huo ſom tror paa Mig/ ſkal icke bliffue i Mørcket.

47. Vnd wer meine wort höret/ vnd glaubet nicht/ den werde ich nicht richten/ denn ich bin nicht kommen/ daß ich die Welt richte/ ſondern daß ich die Welt ſelig mache.

Oc huo ſom hører mine ord/ oc tror icke/ den ſkal ieg icke dømme/ Thi ieg er icke kommen at dømme Verden/ men at ieg ſkal gøre Verden ſalig.

48. Wer mich verachtet/ vnd nimbt meine wort nicht auff/ der hat ſchon der jn richtet/ das wort/ welches ich geredt habe/ das wirdt jn richten am Jüngſten tage.

Huo mig foracter/ oc anammer icke mine ord/ Hand haffuer allerede den hannem dømmer/ det Ord ſom ieg talede/ det ſkal dømme hannem paa den Yderſte dag.

Kapitola XII.

42. Ale wſſak mnozý y z Knijžat vwěřili w něho/ ále pro Zakonijky newyznáwáli ho/ proto/ aby z Sſkoly nebyli wyobcowáni:

Wiele też z Kśiążąt vwierzyli weń/ lecz dla Fáryzeuſzow nie wyznawáli/ áby z bożnice wyżeni nie byli.

43. Neb milowali ſláwu Lidſkau/ wijce než ſlawu Božij.

Bo vmiłowáli były chwałe ludzką radſzey niżli chwałe Bożą.

44. Gežijs pak zawolal/ řka: Kdo wěřij we mne/ ne we mnek wěřij/ ale w toho kterýž mne poſlal.

Zawołáł Jezus głoſem wielkim/ á mowił/ Kto w mie wierzy/ nie w mie wierzy/ ále w one° ktory mie poſłał.

45. A kdož widij mne/ widij toho kterýž mne poſlal.

A ktho ná mie pátrza/ pátrza ná onego ktory mie poſłał.

46. Yá Swětlo na Swět gſem přiſſel/ aby kažďý kdož wěřij we mne/ we tmach nezůſtal.

Ja swiátłość przyſzedłem ná świát/ áby żaden ktory wierzy w mie w ciemnościách nie zoſtał.

47. A ſlyſſýli kdo ſlowa má/ a nebude gich oſtřijhati/ yáť neſaudijm ho: Neb nepřiſſel gſem abych ſaudil Swět/ ale abych ſpaſen včinil Swět.

Abowiem ieſli kto ſłucháć będzie słow moich á nie vwierzy/ tego nie potępiam/ bom nie przyſzedł żebych miał potępiáć świát/ ále żebych świát záchował.

48. Kdož mnau pohrdá/ a nepřigijmá ſlow mých/ máť kterýž geg ſaudil. Řeč kterauž gſem yá mluwil/ taťgeg ſauditi bude w nayposlednějſſij den.

Kto mie odrzuca á nie przyimuie słow moich/ má tego ktory go potępi/ słowo ktorecum ia powiedał/ onoż go osądzi w on oſtáteczny dzień.

יב

49 דאנא מן נפשי לא מללת אלא אבא דשדרני הו יהב לי פוקדנא מנא אמר ומנא אמלל :

Percioche io non ho parlato da me stesso, ma il Padre che m'ha mandato m'ha dato comandamento di cio che io debbo dire e parlare.

50 וידע אנא דפוקדנה חיא אנון דלעלם אילין הכיל דממלל אנא איכנא דאמר לי אבי הכנא ממלל אנא :

E so che il suo comandamento è vita eterna, Le cose dunque ch'io parlo, come il Padre m'ha detto, cosi le parlo.

יב

49 כי אני מנפשי לא דברתי כי אם אשר שלחני אבי הוא צוה אותי מה אמר ומה אדבר :

Porque yo no he hablado de mi mismo: mas el Padre que me embió, el medió mandamiento de loque tengo de dezir, y de lo que tengo de hablar.

50 וידעתי כי מצותו חיי עולם היא לכן כל אשר אני מדבר כאשר אמר לי האב כה מדבר אנכי :

Y sé que su mandamiento es vida eterna: ansique lo que yo hablo, como el padre me lo ha dicho, ansi hablo.

ιβ'.

49. Ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ᾽ ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω.

Car ie n'ai point parlé de par moi-mesme, mais le Pere qui m'a enuoyé, m'a donné commandement de ce que i'ai à dire & à parler.

50. Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ ἐγὼ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ οὕτω λαλῶ.

Et sai que son commandement est vie eternelle: les choses donc que ie di, ie les di ainsi comme mon Pere m'a dit.

יג

1 קדם דין עאדא דפצחא ידע הוא ישוע דמטת שעתא דנשנא מן הנא עלמא לות אבוהי ואחב לדילה דבהנא עלמא ועדמא לחרתא אחב אנון :

Ora innanzi la festa di Pascha, sapendo IESV che l'hora sua era venuta di passar di questo mondo al Padre, hauendo egli amati i suoi che erano nel mondo, gli amò insin al fine.

2 וכד הות חשמיתא רמא הוא לה לסטנא בלבה דיהודא בר שמעון סכריוטא דנשלמיוהי :

E fatta che fu la cena, (hauendo di gia il diauolo messo nel cuore à Giuda di Simone Iscariote che lo tradisse.)

3 הו דין ישוע מטול דידע הוא דכל מדם יהב אבא באידוהי ודמן אלהא נפק ולות אלהא אזל :

Sapendo IESV che il Padre gli haueuà date tutte le cose ne le mani, e ch'egli era vscito da Dio, & à Dio sen'andaua.

4 קם מן חשמיתא וסם נחתוהי ושקל סדונא מחא בחציהי :

Si leua su da la cena, e pon giu la sua veste, e preso vn ascriugatoio, sene cinse:

יג

1 ולפני חג הפסח יודע ישוע כי באה עתו לעבר מעולם הזה אל האב כאשר אהב את אשר לו בעולם כן אהבם עד קץ :

Antes del dia de la Fiesta de la Pascua, sabiendo Iesus que su hora era venida para que passasse deeste mundo àl Padre, como auia amado à los suyos, que estauan enel mundo, amólos hasta el fin.

2 והיה משתה הערב וגם השטן השלך בלב יהודה בן שמעון איש קריות למסור אותו :

Y la Cena acabada, como el diablo ya auia metido enel coraçon de Iudas de Simon Iscariota para que lo entregasse.

3 וידע ישוע כי כל דברים נתן לו אביו בידיו וכי מאלהים יצא ואל יהוה ילך :

Sabiendo Iesus que el padre lo auia dado todas las cosas en las manos, y que auia salido de Dios, y à Dios yua:

4 ויקם מן המשתה וישם את בגדיו מעליו ויקח בגד הפשתים ויחגר במתניו :

Leuantase de la Cena, y pone su ropa, y tomando vna touaja, cinniose.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς.

Or deuant la feste de Pasque, Iesus sachant que son heure estoit venue pour passer de ce monde au Pere, comme ainsi fust qu'il eust aimé les siens, qui estoyent au monde, il les aima iusqu'a la fin.

2. Καὶ δείπνου γενομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν παραδῷ.

Et apres auoir soupé (le diable ayat desia mis au ceur de Iudas Iscariot fils de Simon, de le trahir)

3. Εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει.

Iesus sabant que le Pere lui auoit donné toutes choses entre mains, & qu'il estoit issu de Dieu, & s'en alloit à Dieu.

4. Ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια· καὶ λαβὼν λέντιον, διέζωσεν ἑαυτόν·

Se leue du souper, & oste sa robbe: & ayant prins vn linge, il s'en ceignit.

CAP. XII.

49. Quia ego ex meipso non sum locutus: sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, & quid loquar.

For I haue not spoken of my selfe: but the Father / which sent me / he gaue me a commandement what I should say / & what I should speake.

50. Et scio quia mandatum eius vita æterna est. Quæ ergo ego loquor: sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

And I knowe that his commandement is life euerlasting: the thinges therefore that I speake / I speake them so as the Father said vnto me.

Das XII. Capitel.

49. Denn ich habe nicht von mir selber geredt / sondern der Vater / der mich gesandt hat / der hat mir ein gebot gegeben / was ich thun vnd reden soll.

Thi ieg haffuer icke talet aff mig selff / men Faderen som mig vdsende / hand gaff mig it Bud huad ieg skal gøre oc tale.

50. Vnd ich weiß / daß sein Gebot ist das ewige Leben. Darumb daß ich rede / das rede ich also / wie mir der Vater gesagt hat.

Oc ieg veed / at hans Bud er det euige Liff / Der faare det ieg taler / det taler ieg saa / som Faderen sagde mig.

Kapitola XII.

49. Nebo ya od sebe sameho gsem nemluwil: ale kterýž mne poslal / Otec / on mi přikázanij dal / cobych prawil / a cobych mluwil.

Gdyżem ia nie z siebie sámego nie mowił / lecz ten ktory mie posłał Oćiec ten mi rozkazał co mam mowić y powiedáć.

50. A wijm že Přikázanij geho / gest žiwot wěčný. Protož kteréwěcy yá mluwijm / yakož mi powěděl Otec / tak mluwijm.

I wiem że rozkazánie iego iest żywot wieczny / A przetoż to co ia powiedam / iáko mi powiedźiał Oćiec / ták powiedam.

CAP. XIII.

ANte diem autē festum Paschæ, sciens Iesus quia venit hora eius ut trāseat ex hoc mundo ad Patrem: cùm dilexisset suos qui erant in mūdo, in finem dilexit eos.

Nowe before the feast of the Passeouer / when Jesus knew that his houre was come / that he should depart out of this worlde vnto the Father / for asmuch as he loued his owne which were in the worlde / vnto the end he loued thē.

2. Et cœna facta, (cùm diabolus iam misisset in cor, ut traderet eum Iudas Simōnis Iscariotes.)

And when supper was done / (and that the deuill had nowe put in the heart of Judas Iscariot / Simons sonne / to betray him.)

3. Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit.

Jesus knowing that the Father had giuen all things into his hands / and that he was come from God / and went to God.

4. Surgit à cœna, & ponit vestimenta sua, & cum accepisset linteum, præcinxit se.

He riseth from supper / and layeth aside his vpper garments / and tooke a towell / & girded himselfe.

Das XIII. Capitel.

VOr dem Fest aber der Ostern / da Jesus erkennet / daß seine Zeit kommen war / daß er auß diser Welt gienge zum Vater / wie er hatte geliebet die seinen / die inn der Welt waren / so liebet er sie ans ende.

FOare Paaske Høytiden / der Jhesus viste / at hans tid vaar kommen / at hand skulde gaa aff denne Verden / til Faderen / lige som hand haffde elskt sine / som vaare i Verden / saa elskte hand dem til enden.

2. Vnnd nach dem Abendessen / da schon der Teufel hatte dem Juda Simonis Jschariothe ins Hertz gegeben / daß er jhn verriethe.

Oc effter afftens Maaltid / Der Dieffuelen haffde allerede giffuit Juda Simonis Jschariothe i hiert / at hand skulle forraade hannem.

3. Wußte Jesus / daß jhm der Vater hatte alles inn seine Hände gegeben / vnnd daß er von Gott kommen war / vnd zu Gott gieng.

Da viste Jhesus / at Faderen haffde giffuit hannem alting i sine Hender / oc / at hand kom aff Gud / oc gick til Gud.

4. Stund er vom Abendmal auff / leget seine Kleider ab / vnd nam einen Schurtz vnd vmbgürttet sich.

Da stod hand op aff Naduerен / lagde sine Klæder aff / oc tog it Skørt / oc omgiordede sig.

Kapitola XIII.

PŘed dnem pak slawným Welikonočnijm / wěda Gežijš že přissla hodina geho / aby sſel z tohoto swěta k Otcy: když gest milowal swé kteřijž byli na Swětě / až do konce ge milowal.

TEdy przed świetem Wielkonocnym wiedząc Jezus iże przyszłá godźiná iego / áby odszedł z tego świátá do Oycá / gdyż vmiłował swe ktorzy byli ná świecie / y áż do końcá vmiłowáł ie.

2. A když wečeřeli / když byl giž Diábel wnuſil w Srdce Gidásse Yſſkariotſkého / aby gey zradil:

A odpráwiwszy wieczerzą / (gdy dyabel iuż był przypuścił sercu Iudaszowi synowi Symonowemu Iskáryotowi żeby go zdrádźił.)

3. Wěda Gežijš že wſſecky wěcy dal gemu Otec w ruce / a že od Boha wyſſel / a k Bohu gde:

Wiedząc Jezus że wszytko oćiec podał do ręku iemu / áż od Bogá wyszedł y do Bogá idź miał.

4. Wstal od Wečeře / a složil raucho swé: A wzaw rauchu / přepásal se.

Wsthał od wieczerzey / á złożywszy płaszcz wziął ręcznik y przepásał sie.

יג

יג

ιγ'.

5 וארמי מיא במשגתא ושרי למשגו רגליהון דתלמידוהי ומשוא הוא בסדונא דמיא בחצוהי׃

5 ואחרי כן שלח מים בסיר רחצו ויחל לרחץ את־רגלי התלמידים ולקלקל בבגד הפשתים אשר חגור בו׃

5. Εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ, ᾧ ἦν διεζωσμένος.

Poi messe de l'acqua in vn baccino, e comincio a lauare i piedi de discepoli, & asciugarli con l'asciugatoio col quale s'era cinto.

Luego Puso agua en vn bacin, y començo á lauar los pies de los Discipulos, y á limpiarlos con la touaja con que estaua cennido.

Puis mit de l'eau en vn bassin, & se print à lauer les pieds de ses disciples, & à les essuyer du linge, duquel il estoit ceint.

6 כד דין אתא לות שמעון כאפא אמר לה שמעון אנת מרי רגלי משיג אנת לי׃

6 ויבואו אל־שמעון כיפה או' אמר לו כיפה אדני האתה תרחץ את־רגלי׃

6. Ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος, Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;

Vienseне dunque à Simon Pietro: & egli li dice, Signore, à me laui tu i piedi?

Vino pues à Simon Pedro; y Pedro le dize Sennor, tu me lauas los pies?

Il vind donc à Simon Pierre: & Pierre lui dit, Seigneur me laues tu les pieds?

7 ענא ישוע ואמר לה מדם דעבד אנא אנת לא ידע אנת השא בתר־כן דין תדע׃

7 ויען ישוע ויאמר לו את אשר אני עושה עתה לא ידעת אבל אחרי כן תדע׃

7. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα.

Iesv rispose, e disseli, Tu non sai hora quello che io fo, ma lo saprai dapoi.

Respondió Iesus, y dixole, Lo que yo hago, tu no lo sabes aora: mas saberlohas despues.

Iesus respondit, & lui dit, Tu ne sais point maintenant ce que ie fai, mais tu le sauras ci apres.

8 אמר לה שמעון כאפא לעלם לא משיג אנת לי רגלי אמר לה ישוע אן לא משיג אנא לך לית לך עמי מנתא׃

8 ויאמר לו כיפה לא תרחץ את־ידי לעולם ויען לו ישוע אם אני לא ארחץ אותך לא יהיה לך חלק עמי׃

8. Λέγει αὐτῷ Πέτρος, Οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ.

Pietro li dice, Tu non mi lauarai giamai i piedi. Iesv li rispose, Se io non ti lauarò, tu non hauerai parte con meco.

Dizele Pedro, No me lauarás los pies jamas. Respondióle Iesus, Si no te lauare, no tendrás parte conmigo.

Pierre lui dit Tu ne me laueras iamais les pieds. Iesus lui respondit, Si ie ne te laue, tu n'auras point de part auec moi,

9 אמר לה שמעון כאפא מרין מרי לא בלחוד רגלי תשיג לי אלא אף אידי אף רישי׃

9 אומר לו שמעון כיפה אדני לא את־רגלים לבד כי אם גם את ידים ואת ראש׃

9. Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν.

Simon Pietro li dice, Signore, non solamente i miei piedi, ma etiandio le mani e il corpo.

Dizele Simon Pedro, Sennor, no solo mis pies, mas aun las manos, y la cabeça.

Simon Pierre lui dit, Seigneur, non seulement mes pieds, mais aussi les mains & la teste,

10 אמר לה ישוע הו דסחא לא סניק אלא רגלוהי בלחוד ישיג כלה גיר דכא הו אף אנתון כלכון דכיא אנתון אלא לא כלכון׃

10 אומר לו ישוע הנרחץ לא יצטרך כי אם לרחץ את־רגלים וכלו טהור ואתם טהורים הוים אך לא כלכם׃

10. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος. καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες.

Iesv li dice, Chi è lauato non habisogno se non di lauarsi i piedi, ma è tutto mondo, e voi sete mondi, ma non tutti.

Dizele Iesus, El que esta lauado, no ha menester sino que laue los pies, mas es todo limpió. Y vosotros limpios soys, aunque no todos.

Iesus lui dit, Celui qui est laué, n'a besoin, sinon de lauer les pieds, mais est tout net. Or estes-vous nets, mais non pas tous.

5. Deinde

CAP. XIII.

5. Deinde misit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes discipulorum, & extergere linteo quo erat præcinctus.

After that/ he powred water into a basin/ and began to washe the disciples feete/ and to wipe then with the towell/ where with he was girded.

6 Venit ergo ad Simônem Petrum. Et dicit ei Petrus, Domine, tu mihi lavas pedes?

Then came he to Simon Peter/ who said to him/ Lorde/ doest thou wash my feete?

7. Respondit Iesus, & dixit ei, Quod ego facio, tu nescis modò, sciens autem postea.

Jesus answered and said vnto him/ What I doe/ thou knowest not nowe: but thou shalt knowe it here after.

8. Dicit ei Petrus, Non lavabis mihi pedes in æternũ. Respondit ei Iesus, Si non lavero te, non habebis partem mecum.

Peter saide vnto him / Thou shalt neuer wash my feete. Jesus answered him/ If I wash thee not/ thou shalt haue no parte with me.

9. Dicit ei Simon Petrus, Domine, non tantùm pedes meos, sed & manus & caput.

Simon Peter sayde vnto him / Lorde/ not my feete onely / but also the handes and the head.

10. Dicit ei Iesus, Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes.

Jesus said to him / He that is washed/ needeth not/ saue to washe his feete / but is cleane euery with: and ye are cleane / but not all.

Das XIII. Capitel.

5. Darnach goß er Wasser inn ein Becken/ hub an den Jüngern die Füße zu waschen/ vnd trucknet sie mit dem Schurtze/ damit er vmbgürtet war.

Der effter øsde hand Vand i it Becken/ begynte at to Disciplenis føder/ oc tiurde dem met det Størt/ som hand vaar omgiordet met.

6. Da kam er zu Simon Petro. Vnd derselbige sprach zu jm: HERR soltest du mir meine Füße waschen?

Da kom hand til Simon Petrum. Oc hand sagde til hannem/ HERRE / skulde du to mig mine føder?

7. Jhesus antworttet/ vnd sprach zu jm: Was ich thu/ das weissest du jetzt nicht/ du wirsts aber hernach erfahren.

Jhesus suarede/ oc sagde til hannem / Huad seg gør/ det vedst du icke nu / Men du skalt forstaa det her effter.

8. Da sprach Petrus zu jhm: Nimmer mehr solt du mir die Füße waschen. Jhesus antworttet jm: Werde ich dich nicht waschen / so hast du kein theil mit mir.

Da sagde Petrus til hannem / Aldri skalt du to mine føder. Jhesus suarede hannem / Tor ieg dig icke/ da haffuer du ingen Del mit mig.

9. Spricht zu jhm Simon Petrus: HERR/ nicht die Füße allein/ sondern auch die Hände vnd das Haupt.

Simon Petrus siger til hannem / HERRE/ icke føderne aleniste / men ocsaa henderne / oc Hoffuedet.

10. Spricht Jesus zu jm: Wer gewaschen ist / der darff nicht denn die Füße waschen / sondern er ist gantz rein. Vnd jr seyt rein aber nicht alle.

Jhesus siger til hannem / Huo som toen er / hand haffuer icke behoff/ vden at to føderne / men hand er aldelis reen. Oc i ere rene / men icke alle.

Kapitola XIII.

5. Potom nalil wody do Mědenice/ y počal vmýwati nohy Včedlnjkůw swých/ a wytjrati Rauchau kterau byl přepásán.

Potym nálal wody do miednice/ y poczal nogi vmywáć zwolenikom/ á vcieráć recznikiem ktorym sie byl opásal.

6. Tehdy přissel k Ssimonowi Petrowi. Y řekl gemu Petr: PANe/ co ty chceß mi mayti nohy?

Zátym przyßedl do Symoná Piotrá / Ale mu on rzekl / Pánie á tyž to mnie nogi maß vmywáć?

7. Odpowěděl Gežijß a řekl gemu: Co yá činjm/ ty newijß nynij/ ale zwijß potom.

Odpowiedział Jezus y rzekl mu/ Co ia cynie ty nie wießteraz/ ále śie dowieß potym.

8. Rzekl gemu Petr: Nebudeß mi mayti noh mých na wěky. Odpowěděl gemu Gežijß: Neomygili k tebe/ nebudeß mijti djlu semnau.

Powiedział mu Piotr/ Nie bedźieß vmywal moich nog ná wieki / A Jezus mu rzekl Jeślićie nie vmyie/ nie ze mną społu mieć nie bedźieß.

9. Rzekl gemu Ssimon Petr: PANE/ ne toliko nohy mé/ ale y ruce y hlawu.

Tedy mu rzekl Symon Piotr/ Pánie nie thilko nogi moie/ lecz y rece y glowe.

10. Rzekl gemu Gežijß: Kdo gest vmyt/ nepotřebuge gedinč aby nohy vmyl/ neb gest čist wesskeren. Y wy čistij gste/ ale ne wssockni.

Powiedział mu Jezus/ Ktoć vmyt iest/ nie potrzebá mu iedno áby nogi vmyl/ ále iest czyst wßytek/ y wy iesteśćie czyśćeni iedno nie wßyscy.

יג

11 ידע הוא גיר ישוע להו דמשלם לה מטול הנא אמר דלא הוא כלכון דכיא אנתון :

Imperoche sapeua chi era quello che lo tradirebbe: pero disse, Voi non sete mōdi tutti:

12 כד דין אשיג רגליהון שקל נחתוהי ואסתמך ואמר להון ידעין אנתון מנא עבדת לכון :

Poi ch'egli hebbe lauati loro i piedi, e ripresi i suoi vestimenti, postosi di nuouo à sedere à tauola, disse loro, Sapete voi quel che io v'ho fatto?

13 אנתון קרין אנתון לי רבן ומרן ושפיר אמרין אנתון איתי גיר :

Voi mi chiamate il Maestro e il Signore, e dite bene: percioche io sono.

14 או אנא הכיל מרכון ורבכון אשיגת לכון רגליכון כמא אנתון חיבין אנתון דתשיגון רגלא חד דחד :

Se adunque io che sono il Signore e il Maestro, ho lauati i vostri piedi, voi ancora douete lauarui piedi l'vno à l'altro.

15 הנא גיר טופסא יהבת לכון דאיכנא דאנא עבדת לכון אף אנתון תעבדון :

Perche io v'ho dato esempio, che si come io v'ho fatto, cosi facciate ancora voi.

16 אמין אמין אמר אנא לכון דלית עבדא דרב מן מרה ולא שליחא דרב מן מן דשדרה :

In verità, in verità vi dico, che il seruitore non è maggiore del suo padrone, ne l'ambasciatore maggiore di colui che l'ha mandato.

17 או הלין תדעון טוביא אנתון אן תעבדון אנון :

Se voi sapete queste cose, voi sete beati se le farete.

יג

יא כי ידע את רכילו על־כן אמר לא כלכם טהורים הוים :

Porque sabia quien era el que lo entregaua: por esso dixo, No soys limpios todos.

יב וכאשר רחץ את רגליהם ויקח את־בגדיו וישב אל־המסבה ויאמר להם דעו מה עשיתי לכם :

Ansique desque les vuo lauado los pies, y tomado su ropa, boluiendose á assentar à la mesa, dixoles, sabeys loque os he hecho?

יג אתם קראתוני מלמד ואדני היטב תאמרו כי אני הוא :

Vosotros me llameys Maestro y Sennor: y dezis bien, porque lo soy:

יד ואם אני רחצתי את־רגליכם האדון והמלמד ואתם חובים איש לרעהו לרחץ את־רגלים :

Pues si yo el Sennor y el maestro he llauado vuestros pies, vosotros tambien deueys lauar los pies los vnos de los otros.

טו כי דמיון נתתי לכם אשר גם אתם תעשו כאשר עשיתי לכם :

Porque exemplo os he dado, para que como yo os he hecho, vosotros tambien hagays.

טז אמן אמן אומר אני לכם העבד איננו גדול מאדוניו והשלוח איננו גדול מאשר שלחו :

Decierto decierto os digo, El sieruo no es mayor que su Sennor: ni el apostol es mayor que el que lo embió.

יז אם את־האלה תדעו אשריכם אם תעשו אותם :

Si sabeys estas cosas, bienauenturados sereys, si las hizierdes.

ιγ´.

11. Ἤδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν, διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε.

Car il sauoit lequel c'estoit qui le trahiroit: pourtant, dit-il, Vous n'estes pas nets tous.

12. Ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς, γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν;

Apres donc qu'il eut laué leurs pieds, & reprins ses vestemens, & qu'il se fut remis a table, il leur dit, sauez-vous bien que ie vous ai fait?

13. Ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ διδάσκαλος, καὶ ὁ κύριος· καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ.

Vous m'appelez Maistre & Seigneur; & vous dites bien: car ie le suis.

14. Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας.

Si donc moi, qui suis le Seigneur & le Maistre, ai laué vos pieds, vous aussi deuez lauer les pieds le vns des autres.

15. Ὑπόδειγμα γὰρ δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.

Car ie vous ai donné exemple, afin qu'ainsi que ie vous ai fait, vous faciez aussi.

16. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.

En verité, en verite ie vous di, Que le seruiteur n'est point plus grand que son maistre, ni le ambassadeur plus grād que celui qui l'a enuoyé.

17. Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῆτε αὐτά.

Si vous sauez ces choses, vous estes bienheureux, si vous les faites.

CAP. XIII.

25. Itaque cum recubuisset ille supra pectus Iesu, dicit ei, Domine, quis est?

He then / as he leaned on Jesus brest / saide vnto him / Lord / who is it?

26. Respondit Iesus, Ille est cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxisset panem, dedit Iudæ Simônis Iscariotæ.

Jesus answered / He it is / to whome I shall giue a soppe / when I haue dipped it: & he wet a soppe / and gaue it to Judas Iscariot / Simons sonne.

27. Et post buccellam, tunc introivit in eum Satanas. Et dixit ei Iesus, Quod facis, fac citiùs.

And after the soppe / Satan entred into him. Then said Jesus vnto him / That thou doest / do quickely.

28. Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei.

But none of them that were at table / knew / for what cause he spake it vnto him.

29. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quòd dixisset ei Iesus, Eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum, aut egenis ut aliquid daret.

For some of them thought because Judas had the bagge / that Jesus had saide vnto him / Buy those things that we haue neede of against the feast: or that he should giue some thing to the poore.

30. Cùm ergo accepisset ille buccellam exivit continuò. Erat autem nox.

Assoone then as hee had receiued the soppe / hee went immediately out / and it was night:

31. Cùm ergo exiisset, dixit Iesus, Nunc clarificatus est filius hominis: & Deus clarificatus est in eo.

When he was gone out / Jesus saide / Nowe is the Sonne of man glorified / & God is glorified in him.

Das XIII. Capitel.

25. Denn derselbige lag an der Brust Jesu / vnd sprach zu jm / HErr / wer ists?

Thi den samme laa paa Jhesu bryst / oc sagde til hannem / HERRE / Huo er den?

26. Jesus antworttet / der ists / dem ich den Bissen eintauche vnnd gebe. Vnd er tauchte den Bissen ein / vnnd gab jhm Juda Simonis Ischarioth.

Jhesus suarede / Det er den / som ieg dypper dette Stycke / oc giffuer. Oc hand dybte det Stycke / oc gaff Juda Simonis Ischarioth det.

27. Vnd nach dem Bissen fuhr der Sathan in jhn. Da sprach Jesus zu jhm: Was du thust / das thue balde.

Oc effter det Stycke / foer Sathan i hannem. Da sagde Jhesus til hannem / Huad som du gør / det ger snart.

28. Dasselbige aber wusste niemand über dem Tische / wozu ers jm sagete.

Oc der viste ingen aff dem offuer borde det / huor til hand sagde hannem det.

29. Etliche meineten / dieweil Judas den Beutel hatte / Jesus spreche zu jhm: Kauffe / was vns noth ist auff das Fest / oder / daß er den Armen etwas gebe.

Nogle mente / effterdi at Judas haffde Pungen / at Jhesus sagde til hannem / Køb huad wi haffue behoff / Paa Høytiden / eller at skulde giffue Fattige noget.

30. Da er nun den Bissen genommen hatte / gieng er so bald hinauß. Vnd es war nacht.

Der hand haffde nu taget den mund fuld / da gick hand strax vd. Oc det vaar nat.

31. Da er aber hinauß gegangen war / spricht Jesus: Nun ist des Menschen Son verkleret / vnd Gott ist verkleret in jhm.

Men der hand vaar vdgangen / siger Jhesus / Nu er Menniskens Søn forklaret oc Gud er forklaret i hannem

Kapitola XIII.

25. A on když odpočijwaln na prsech Gežijssowých / řekl gemu: PANE / Kdo gest?

A tak on położywszy się na piersiach Jezusowych / rzekł mu / Panie ktoryżto iest?

26. Odpowěděl Gežijš: Tenť gest / komuž yá omočeného chleba podám. A když omočil Chleb / podal Gidássowi Ssimona Yšskaryotského.

Odpowiedział Jezus / Onci iesth ktoremu ia omoczywszy kruszkę chleba podam / a rozmoczywszy podał kruszkę synowi Symonowemu Iskaryotowi.

27. A hned po Chlebě wessel do něho Diabel. Y řekl gemu Gežijš: Co činijš čiň spijše.

Po oney tedy skórce wstąpił weń szatan / A przethożmu rzekł Jezus / Co czyniß czyń rychley.

28. Tomu pak žadný z těch kteřijž tu seděli nerozuměl / k čemuby gemu to řekl.

A tego żaden nie rozumiał z thych co siedzieli nacz mu to rzekł.

29. Někteřij se pak domnijwali / poněwadž Gidáš měšce měl / žeby gemu řekl Gežijš / Nakup těch wěcý kterýchž gest potřebij nám ke dni Swátečnijmu / aneb / aby něco chudým dal.

Abowiem niektorzy mniemali / gdyż Judasz miał mieszek / iż mu rzekł Jezus / Nakup tych rzeczy ktorych nam potrzeba na święto / abo iżby co dał vbogim.

30. A on když wzal skywu chleba / hned wyssel. A byla giž noc.

A tak on wziąwszy onę kruszkę / natychmiast wyszedł / a noc też iuż była.

31. Protož když wyssel / řekl Gežijš Nynij gest oslawen Syn člowěka / a Buoh oslawen gest w něm.

Gdy tedy wyszedł / rzekł Jezus Teraz ci iest vwielbion Syn człowieczy / a Bog vwielbion iest w nim.

יג

32 וְאִן אֱלָהָא אֶשְׁתַּבַּח בֵּהּ וְאַף אֱלָהָא מְשַׁבַּח לֵהּ בֵּהּ וּמְחַדָא מְשַׁבַּח לֵהּ׃

Se Iddio è glorificato in esso, Iddio ancora glorificarà lui in se medesimo, e subbito il glorificarà.

33 בְּנַי קַלִּיל אַחֲרִין עַמְּכוֹן אֲנָא וְתִבְעוּנָנִי וְאַיְכַנָּא דַאֲמַרִת לִיהוּדָיֵא דְלַאיְכָא דְאֶנָא אָזֵל אֶנָא אַנְתּוּן לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֵאתָא אַף לְכוֹן אָמַר אֶנָא הָשָׁא׃

Figliuoletti, io sono ancora vn poco con esso voi. Voi mi cercarete, ma come io dissi à i Giudei, Doue io vo, voi non potete venire: così hora dico à voi.

34 פוּקְדָנָא חַדְתָּא יָהֵב אֶנָא לְכוֹן דְהָוֵיתּוּן מַחְבִּין חַד לְחַד אַיְכַנָּא דְאֶנָא אַחֲבְתְּכוֹן אַף אַנְתּוּן תַּחֲבוּן חַד לְחַד׃

Io vi do vn nuouo comandamento, che voi vi amiate l'vn l'altro, come dico io ho amati voi, acciochè voi ancora v'amiate l'vn l'altro.

35 בְּהָדָא יָדַע כָּל נָשׁ דְתַלְמִידַי אַנְתּוּן אִן חוּבָא נֶהְוֵא בְכוֹן חַד לְוָת חַד׃

Da questo conosceranno tutti che voi sete miei discepoli, se voi hauerete amore l'vno à l'altro.

36 אָמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא מָרַן לַאיְכָא אָזֵל אַנְתְּ עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לֵהּ לַאיְכָא דְאָזֵל אֶנָא לָא מֶשְׁכַּח אַנְתְּ הָשָׁא דְתֵאתֵא בָּתְרַי לְחַרְתָּא דֵין תֵּאתָא׃

Simon Pietro li dice, Signore, doue vai tu? IESV li rispose, Là doue io vo, tu nō puoi seguirmi hora ma mi seguirai poi.

37 אָמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא מָרִי לְמָנָא לָא מֶשְׁכַּח אֶנָא דְאֵתֵא בָתְרָךְ הָשָׁא נַפְשִׁי חֲלָפָךְ סָאֵם אֶנָא׃

Pietro li dice, Signore, perche non posso io seguirti hora? Io metterò la mia vita per te.

38 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ נַפְשָׁךְ חֲלָפַי סָאֵם אַנְתְּ אָמֵין אָמֵין אָמַר אֶנָא לָךְ דְלָא נִקְרֵא תַרְנְגָלָא עַד דְמָא דְתֶכְפּוֹר בִּי תְּלָת זַבְנִין׃

IESV li rispose, Tu metterai la tua vita per me? In verità, in verità io ti dico, che il gallo non cantarà, infin che tu m'habbi rinegato tre volte.

יג

32 אִם הָאֱלֹהִים נֶאְדַּר בּוֹ גַּם הָאֱלֹהִים יַאְדִּיר אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ וּפִתְאֹם יַאְדִּיר אוֹתוֹ׃

Si dios es clarificado en el, Dios tambien lo clarificarà en si mismo: y luego lo clarificarà.

33 בָּנַי עוֹדֶנִּי מְעַט עִמָּכֶם הִנֵּה יְבַקְשׁוּנַנִי וְכַאֲשֶׁר אָמַרְתִּי לַיְּהוּדִים כִּי בַּאֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ אַתֶּם לֹא תוּכְלוּ לָבוֹא שָׁמָּה וְאוֹמֵר אֲנִי לָכֶם עָתָּה׃

Hijitos, aun vn poco estoy con vosotros, Buscarmeheys, mas, como dixe à los Iudios, donde yo voy, vosotros no podeys venir: y aora os lo digo.

34 אֶת־מִצְוָה חֲדָשָׁה נוֹתֵן אֲנִי לָכֶם אֶהֱבוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ כַּאֲשֶׁר אָהַבְתִּי אֶתְכֶם כֵּן אֶהֱבוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ׃

Vn mandamiento nueuo os doy, Que os ameys los vnos à los otros: como os amé que tambien os ameys los vnos à los otros.

35 בְּזֹאת יֵדְעוּ כֻלָּם כִּי תַלְמִידַי אַתֶּם אִם אַהֲבָה תִּהְיֶה לָכֶם בֵּינֵיכֶם׃

En esto conocerán todos que soys mis Discipulos, si tuuierdes amor los vnos con los otros.

36 וַיֹּאמֶר לוֹ שִׁמְעוֹן כֵּיפָה אֲדוֹנִי אָנָה תֵלֵךְ וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ אָנָה אֲנִי הוֹלֵךְ עַתָּה לֹא תוּכַל לָבוֹא אַחֲרַי אַךְ מֵאַחֲרֵי־כֵן תָּבוֹא אַחֲרָי׃

Dizele Simon Pedro, Sennor, adonde vas? Respondiòle Iesus, Donde yo voy, no me puedes aora seguir: mas seguiras me despues.

37 וַיֹּאמֶר לוֹ כֵּיפָה אֲדֹנִי לָמָּה לֹא אוּכַל לָבוֹא אַחֲרֶיךָ גַּם עַתָּה אֶת־נַפְשִׁי אָשִׂים עָלֶיךָ׃

Dizele Pedro, Sennor, porque no te puedo seguir aora? mi alma pondré por ti.

38 וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ הַאֶת־נַפְשְׁךָ תָּשִׂים עָלַי אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לְךָ לֹא יִקְרָא תַרְנְגֹל עַד כִּי תְכַחֲשֵׁנִי שָׁלֹשׁ פְּעָמִים׃

Respondiole Iesus. Tu alma pondras por mi? De cierto de cierto te digo, que no cantarà el gallo, que no me ayas negado tres vezes.

ιγ'.

32. Εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν.

Si Dieu est glorifiè en lui Dieu aussi le glorifiera en soi-mesmes, & incontinant le glorifiera.

33. Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι. ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι.

Mes petis enfans, ie suis encore pour vn peu auec vous: vous me cercherez, mais comme i'ai dit aux Iuifs, que là où ie vai, ils ne pouuoyent venir? ainsi le vous di-ie aussi maintenant.

34. Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Ie vous donne vn nouueau commandement, que vous aimiez l'vn l'autre: voire que comme ie vous ai aimes, vous vous aimiez aussi l'vn l'autre.

35. Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

Par cela cognoistront tous que vous estes mes disciples, si vous auez amour l'vn à l'autre.

36. Λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, ποῦ ὑπάγεις, ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι.

Simon Pierre lui dit, Seigneur où vas-tu? Iesus lui respondit, La où ie m'en vai, tu ne me peux maintenant suiure, mais tu me suiuras ci-apres.

37. Λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος. κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.

Pierre lui dit, Seigneur, pourquoi ne te puis ie maintenant suiure? ie mettrai ma vie pour toi.

38. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσει ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς.

Iesus lui respondit, Tu mettras ta vie pour moi? En verité, en verité ie te di, que le coq ne chantera point tant que tu m'ayes renié trois fois.

CAP. XIII.

32. Si Deus clarificatus est in eo, & Deus clarificabit eũ in semetipso: & continuò clarificabit eum.

If God be glorified in him / God shall also glorifie him in him selfe / and shall straight way glorifie him.

33. Filioli adhuc modicum vobiscum sum. Quæretis me: & sicut dixi Iudæis, Quò ego vado, vos non potestis venire: & vobis dico modò.

Litle children / yet a litle while am I with you: ye shall seeke me / but as I said vnto the Iewes / Whither I goe / can yee not come: also to you say I now.

34. Mandatum novum do vobis, Vt diligatis invicem: sicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem.

A newe commandement giue I vnto you / that ye loue one another: as I haue loued you / that ye also loue one another.

35. In hoc cognoscẽt omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.

By this shall all men knowe that yee are my disciples / if ye haue loue one to another.

36. Dicit ei Simon Petrus, Domine, quò vadis? Respõdit Iesus, Quò ego vado, non potes me modò sequi, sequeris autem postea

Simon Peter said vnto him / Lord / whither goest tou? Iesus answered him / Whither I go / thou canst not followe me now: but thou shalt followe me afterwards.

37. Dicit ei Petrus, Quare nõ possum te sequi modò? animam meam pro te ponam.

Peter said vnto him / Lord / why can I not follow the nowe? I will lay downe my life for the sake.

38. Respondit ei Iesus, Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi, non cantabit gallus, donec ter me neges.

Iesus answered him / Wilt thou lay down thy life for my sake? Verely / verely I saye vnto thee / The cocke shall not crowe till thou haue denied me thrise.

Das XIII. Kapitel.

32. Ist Gott verkleret inn jhm / so wirdt jhn Gott auch verkleren in jhm selbst / vnd wirdt jhn bald verkleren.

Er Gud forklaret i hannem / da skal Gud oc forklare hannem i sig selff / oc hand skal snart forklare hannem.

33. Lieben Kindlein / ich bin noch ein kleine weile bey euch. Ihr werdet mich suchen / vnd wie ich zu den Jüden saget: Wo ich hingehe / da köndt jhr nicht hinkommen. Vnnd sage euch nun:

Kære Børn / Jeg er end nu en liden stund hoss eder. I skulle lede effter mig / oc som ieg sagde til Jøderne / Huort som ieg gaar hen / der kunde i icke komme hen. Oc ieg siger eder nu.

34 Ein neu Gebott gebe ich euch / daß jr euch vntereinander liebet / wie ich euch geliebet habe / auff daß auch jhr einander lieb habet.

Jeg giffuer eder it nyt Bud / at i skulle elske andre / lige som Jeg elsker eder / paa det oc i skulle elske huer andre.

35. Dabey wirdt jederman erkennen / daß jhr meine Jünger seyt / so jr Lieb vntereinander habt.

Der paa skal huer mand kende / at i ere mine Disciple / der som i haffue indbyrdis kærlighed.

36. Spricht Simon Petrus zu jm: HERR / wo gehest du hin? Jesus antworttet jhm: Da ich hingehe / kanst du mir dißmal nicht folgen / aber du wirst mir hernachmals folgen.

Simon Petrus siger til hannem / HERRE / huort gaar du hen? Jesus suarede hannem / Der som ieg gaar hen / kant du denne gong icke følge mig / Men du skalt her effter følge mig.

37. Petrus spricht zu jm: HERR / warumb kan ich dir dißmal nicht folgen? Ich wil mein Leben für dich lassen.

Petrus siger til hannem / HERRE / Hui kand ieg denne gong icke følge dig? Jeg vil lade mit Liff for dig.

38. Jesus antworttet jhm: Soltest du dein Leben für mich lassen? Warlich / warlich / ich sage dir: Der Han wirdt nicht krehen / biß du mich drey mal habest verläugnet.

Jhesus suarede hannem / Skulde du lade dit Liff for mig? Sandelige / sandelige / Jeg siger dig / Hanen skal icke gale / før du haffuer forsoret mig tre gonge.

Kapitola XIII.

32. A poněwadž Buoh oslawen gest w něm / y Bůh oslawij gey sam w sobě: a y hned oslawij gey.

Ieśliż Bog vwielbion iest w nim / tedy też Bog vwielby go w sobie sámym / y nátychmiast go vwielbi.

33 Synáčkowé / gesstě maličko s wámi gsem. Hledati budete mne / a yakož gsem řekl Ziduom: Kde yá gdu / wy nemuožete přigijti. Tak y wám prawijm nynij.

Synaczkowie / ieszcześiem máluczko iest z wámi / bedźiecie mie szukáć / ále iákom powiedźiał Zydom / Gdźie ia ide wy przyidź nie możecie / tákże teź y wam teraz powiedam.

34. Přikázanij nowé dáwám wám / abysste se milowali wespolek: Yakož yá milowal gsem wás / tak abysste y wy milowali geden druhého.

Roskazánie nowe dawam wam / ábyśćie iedni drugie milowáli / y iákom iá was vmiłowal / ábyśćie sie wy spolu miłowáli.

35. Po tomť poznagij wssyckni že gste mogi Včedlnijcy / budeteli se milowati wespolek.

Z tadći poznáią wszyscy że wy iesteśćie zwolennicy moi / ieśliż miłość mieć bedźiecie iedni przeciw drugim.

36. Řekl gemu Ssymon Petr: PANe / kde gdeš? Odpowěděl Gežijs: Kde yá gdu / nemůžeš gijti za mnau nynij / ale půgdeš potom.

Powiedźiał mu Symon Piotr / Pánie dokądże idźiesz? Odpowiedział mu Jezus / Tám gdźie ia ide / nie możesz teraz zá mną idź / Lecz pothym poydźiesz.

37. Řekl gemu Petr: PANe / Pročbych nemohl nynij gijti za tebau? a yá žiwot muog za tebe wydám.

Tedy mu rzekł Piotr / Pánie przecz zá tobą nie moge idź teraz? zdrowie moie położe zá ćie.

38. Odpowěděl Gežijš: Žiwot twůg za mne wy)ásse? Gistě gistě prawijm tobě / nežaž pijwá kohaut / až třikrát mne zapřijss.

A odpowiedźiał mu Jezus / Zdrowie twe zá mie położysz? Záprawdę záprawde powiedam tobie / Nie zápoie kur áż śie mnie po trzy kroć záprzysz.

יד

1 לָא נֶתְדַּוַּר לֶבְּכוֹן הַיְמֶנוּ בַּאלָהָא וּבִי הַיְמֶנוּ׃

Poi disse à i suoi discepoli, Non si turbi il cuor vostro. Voi credete in Dio, credete ancor in me.

2 סַגִּיאִין אִנּוּן אַוְנָא בֵּית אָבִי וְאֶן לָא אָמַר הְוֵית לְכוֹן דְּאָזֵל אֶנָא דְּאַטֵּיב לְכוֹן אַתְרָא׃

Ne la casa del Padre mio vi son molte stanze: se fusse altramente ve l'haueresi detto. Io vo ad apparecchiarui il luogo.

3 תּוּב אָתֵא אֶנָא וְאֶדְבַּרְכוֹן לְוָתִי דְּאַיְכָא דְּאֶנָא אִיתַי וְאַף אַנְתּוּן תֶּהְווּן׃

E quando me ne sarò andato, e che v'harò apparecchiato il luogo, di nuouo ritornarò e riceuerouui appresso di me: accioche là doue io sono siate ancora voi:

4 וְלַאיְכָא דְּאָזֵל אֶנָא יָדְעִין אַנְתּוּן וְאוּרְחָא יָדְעִין אַנְתּוּן׃

E doue io vo, voi lo sapete, e sapete la via.

5 אָמַר לֵהּ תָּאוֹמָא מָרַן לָא יָדְעִינַן לַאיְכָא אָזֵל אַנְתְּ וַאיְכָנָא מֶשְׁכְּחִינַן אוּרְחָא לְמֶדַע׃

Tomaso li dice, Signore, noi non sappiamo doue tu vai, e come possiamo noi saper la via.

6 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּע אֶנָא אֶנָא אוּרְחָא וְשָׁרָרָא וְחַיֵּא לָא אֶנָשׁ אָתֵא לְוָת אָבִי אֶלָּא אֶן בִּי׃

IESV li dice, Io son la via, e la verità, e la vita: niuno viene al Padre, se non per me.

7 אֶלּוּ לִי יָדְעִין הְוַיְתּוּן אַף לְאָבִי יָדְעִין הְוַיְתּוּן וּמֶן הָשָׁא יָדְעִין אַנְתּוּן לֵהּ וַחְזֵיתּוּנָיְהִי׃

Se voi mi conosceste, conoscereste ancor mio Padre: e da hora il conoscete, e l'hauete veduto.

8 אָמַר לֵהּ פִּילִפּוֹס מָרַן חַוָּן אַבָּא וְכַדּוּ לַן׃

Filippo li dice, Signore, mostraci il Padre e bastaci.

יד

1 אַל־יִשְׁתּוֹמֵם לְבַבְכֶם אִם תַּאֲמִינוּ בֵּאלֹהִים גַּם תַּאֲמִינוּ בִּי׃

No se turbe vuestro coraçon: creeys en Dios, creed tambien en mi.

2 בְּבֵית אָבִי מְעוֹנוֹת רַבּוֹת הֵנָּה וְאִם לֹא אָמַרְתִּי לָכֶם אֵלֵךְ לְהָכִין לָכֶם אֶת־הַמָּקוֹם׃

En la casa de mi Padre muchas moradas ay: otramente deziros lo hya: porque voy à aparejaros el lugar.

3 וְאִם הָלַכְתִּי וַהֲכִינוֹתִי לָכֶם אֶת־הַמָּקוֹם אָשׁוּב אָבוֹא וְאֶקַּח אֶתְכֶם אֵלַי אֲשֶׁר אַתֶּם תִּהְיוּן אֵיפֹה אֲנִי הֹוֶה שָׁם׃

Y si me fuere, y hos aparejare el lugar, vendré otra vez, y tomaroshé à mi mismo: paraque donde yo estoy, vosotros tambien esteys.

4 וְאָנָה אֲנִי הוֹלֵךְ יוֹדְעִים אַתֶּם וְאֶת הַדֶּרֶךְ יוֹדְעִים אַתֶּם׃

Ansique sabeys donde yo voy: y el camino sabeys.

5 וַיֹּאמֶר לוֹ תְאוֹמָה אֲדֹנִי לֹא יָדַעְנוּ אָנָה תֵּלֵךְ וְאֵיךְ נוּכַל לָדַעַת אֶת־הַדֶּרֶךְ׃

Dizele Tomas, Sennor, no sabemos donde vas, como pues podemos saber el camino?

6 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אָנֹכִי הוּא הַדֶּרֶךְ וְהָאֱמֶת וְהַחַיִּים אִישׁ לֹא יָבוֹא אֶל־הָאָב כִּי אִם בִּי׃

Iesus le dizele, yo soy el camino, y la verdad, y la vida: nadie viene al Padre, si no por mi.

7 אִם יְדַעְתּוּנִי וְגַם אֶת־אָבִי יְדַעְתֶּם וּמֵעַתָּה יוֹדְעִים אוֹתוֹ וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ׃

Si me conociessedes, tambien à mi Padre conoceriades: y desde aora lo conoceys, y lo aueys visto.

8 אוֹמֵר לוֹ פִּילִפּוֹס אֲדֹנִי הַגֵּד לָנוּ אֶת־הָאָב וְתַגִּיעַ נַפְשֵׁנוּ אֶת־דַּיֵּנוּ׃

Dizele Philippe, Sennor, muestranos el Padre, y bastanos.

ΚΕΦΑΛ. ιδʹ.

ΜΗ' ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε.

Vostre cœur ne soit point troublé: vous croyez en Dieu: croyez aussi en moi.

2. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν· εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν, πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν.

Il ya plusieurs demeurances en la maison de mon Pere: s'il estoit autrement, ie vous l'eusse dit, ie vai vous aprester lieu.

3. Καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι, καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε.

Et quand ie m'en serai allé, & vous aurai preparé le lieu, ie retournerai derechef, & vous receurai à moi: afin que là où ie suis, vous soyez aussi.

4. Καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε.

Et vous sauez là où ie vai, & sauez le chemin.

5. Λέγει αὐτῷ θωμᾶς, κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;

Thomas lui dit, Seigneur nous ne sauons là où tu vas comment donc pouuons nous sauoir le chemin?

6. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ.

Iesus lui dit Ie suis le chemin, & la verité, & la vie: nul ne vient au Pere sinon par moi.

7. Εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν, καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτόν, καὶ ἑωράκατε αὐτόν.

Si vous me cognoissiez, vous cognoistriez aussi mon Pere: & dés maintenant vous le cognoisses, & l'auez veu.

8. Λέγει αὐτῷ Φίλιππος, κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα. καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν.

Philippe lui dit, Seigneur monstre nous le Pere, & il nous suffit.

CAP. XIIII.

NON turbetur cor vestrum. Creditis in Deũ, & in me credite.

And he saide to his disciples/Let not your heart be troubled : ye beleeue in God/beleeue also in me.

2. In domo Patris mei mansiones multę sunt, si quo minùs, dixissem vobis, Quia vado parare vobis locum.

In my Fathers house are many dwelling places : if it were not so / I woulde haue tolde you : I goe to prepare a place for you.

3. Et si abiero, & præparavero vobis locum : iterum venio & accipiam vos ad meipsum, ut ubi sum ego, & vos sitis.

And though I goe to prepare a place for you / I will come againe/& receiue you vnto my selfe / that where I am/ there may ye be also.

4. Et quò ego vado scitis, & viam scitis.

And whither I goe / ye knowe/ and the way ye know.

5. Dicit ei Thomas, Domine, nescimus quò vadis : & quomodo possumus viam scire?

Thomas said vnto him / Lord / we know not whither thou goest : how can we then know the way?

6. Dicit ei Iesus, Ego sum via, & veritas, & vita, nemo venit ad Patrem nisi per me.

Jesus said vnto him/I am the Way/ and the Trueth/ and the Life. No man commeth vnto the Father/but by me.

7. Si cognovissetis me, & Patrem meum utique cognovissetis; & amdò o cognoscetis eum, & vidistis eum.

If ye had knowen me/ye should haue knowen my Father also : and from henceforth ye know him / and haue seene him.

8. Dicit ei Philippus, Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.

Philippe said vnto him/ Lorde/shewe vs thy Father/ and it sufficied vs.

Das XIIII. Capitel.

Vnd er sprach zu seinen Jüngern : Euer Hertz erschrecke nicht/ Glaubet jhr an Gott/ so glaubet jhr auch an mich.

OC hand sagde til sine Disciple/ Eders hierte forferdis icke. Tro i paa Gud / saa tro i oc paa mig.

2. Jnn meines Vaters Hause sind viel Wohnungen. Wens nicht so were/ so wolt ich zu euch sagen: Ich gehe hin euch die stete zubereiten.

I min Faders Husß ere mange Bolige. Der som det icke saa vaare/ da vilde ieg sige til eder/ Jeg gaar bort/ at berede eder Steden.

3. Vnd ob ich hingienge euch die stete zubereiten/ wil ich doch widerkomen/ vnd euch zu mir nemen/ auff daß jhr seyt wo ich bin

Oc der som ieg ginge bort at berede eder steden/saa vil ieg dog komme igen /oc tage eder til mig/ Paa det i skulle vere der som ieg er.

4. Vnd wo ich hingehe/ das wisset jr/ vnd den Weg wisset jhr auch.

Oc huort ieg gaar hen / det vide i / oc veyen vide i ocsaa.

5. Spricht zu jm Thomas : HErr/ wir wissen nicht wo du hingehest/vnd wie können wir den Weg wissen?

Thomas siger til hannem / HERRE/ wi vide icke huort du gaar hen / oc huorledis kunde wi vide veyen?

6. Jesus spricht zu jhm : Ich bin der weg/vnd die Warheit/ vñ das Leben. Niemand kompt zum Vater denn durch mich.

Jhesus siger til hannem / Jeg er veyen oc Sandhed / oc Liffuit. Der kommer ingen til Faderen / vden ved Mig.

7. Wenn jhr mich kennetet / so kennetet jr auch meinen Vater. Vnd von nun an kennet jhr jhn / vnd habt jhn gesehen.

Der som i kende mig / da kende i oc min Fader. Oc nu her effter kende i hannem / oc haffue seet hannem.

8. Spricht zu jm Philippus : HErr/ zeige vns den Vater/ so genüget vns.

Philippus siger til hannem / HERRE/ viiß oß Faderen / det er oß nock.

Kapitola XIIII.

Y Rzekl Včedlnijkuõ swým/ Nermutiž se srdce wasse. Wěrijteli w Boha/ y we mne wěřte.

NIechay sie nie frasuie serce wásze/ wierzycie w Boga/ też y w mie wierzcie.

2. W domu Otce mého mnozý gsau přijbytkowé. Byť bylo ginak powědělbych wám/ Neboť gdu abych wám připrawil mijsto.

W domu Oycá moiego wielec iest mieszkánia/ ieśliżby inákszey było/ powiedziałcibych wam idę ábych wam nágotował mieysce.

3. A odegduliť abych wám připrawil mijsto/ zaseť přigdu/ a wezmu wás k sobě samému/ abyste kde gsem yá/ y wy byli.

A gdy odeydę y zgotuię wam mieysce / przyidęć záśię y wezmę was do siebie/ iż gdzie ia iestem áby ście y wy byli.

4. A kde yá gdu wijte a cestu znáte.

A wiecie do kąd ia idę/ y drogę wiecie.

5. Rzekl gemu Thomáss : PANE/ newijme kde gdeš/ a kterak můžeme cestu wěděti?

Powiedział mu Thomasz / Pánie nie wiemy dokąd idziesz / y yákoż możem drogę wiedzieć?

6. Rzekl gemu Gežijss : Yá gsem Cesta/ Prawda y Ziwot. Žádný nepřicházý k Otcy / gedině skrze mne.

Rzekł mu tedy Jezus/ Jać iestem drogá/ prawdá/ y żywot / żaden nie przychodzi do Oycá iedno przez mię.

7. Byste znali mne/ y Otce mého owssem znalibyste: a giž nynij gey znáte/ a widěli gste gey.

Gdybyście mię ználi/ y Oycá byście też mego ználi/ á iuż go teraz znacie y widzieliście go.

8. Rzekl gemu Filip : PAne/ okaž nám Otce/ a dostiť gest nám.

Powiedział mu Filip / Pánie ukaż nam Oycá / á dosyć nam ná tym.

יד

9 אמר לה ישוע הנא כלה זבנא עמכון אנא ולא ידעתני פיליפא מן דלי חזא חזא לאבא ו ואיכנא אנת אמר אנת חזן אבא:

Iesv li dice, Io sono gia tanto tempo con essouoi, e non m'hauete conosciuto? Filippo, chi ha veduto me, ha veduto mio Padre: e come dici tu, Mostraci il Padre?

10 לא מהימן אנת דאנא באבי ואבי בי ומלא אילין דאנא ממלל אנא מן נפשי לא ממלל אנא אבי דין דבי עמר הו עבד ע עבדא הלין:

Non credi tu che io son nel Padre, e il Padre è in me? Le parole che io vi dico, non le dico da me stesso: ma il Padre che sta in me, è quello che fa le opere.

11 הימנו דאנא באבי ואבי בי ואן לא אפן מטול עבדא הימנו:

Credetemi che io son nel Padre, e il Padre in me: e se no, credetemi per queste opere.

12 אמין אמין אמר אנא לכון דמן דמהימן בי ע עבדא אילין דאנא עבד אנא אף הו נעבד ויתירין מן הלין נעבד ד דאנא לות אבי אזל אנא:

In verità, in verità vi dico, chi crede in me, le opere che io fò, le farà anch'egli, e farà de le maggiori di queste, percioche io me ne vo al Padre.

13 ומדם דתשאלון בשמי אעבד לכון דנשתבח אבא בברה:

E ciò che voi domandarete nel nome mio, io lo farò: accioche il Padre sia glorificato per il Figliuolo.

יד

9 אומר לו ישוע כל הימים האלה הוה אנכי עמכם ולא ידעתני פילפא הרואה אותי ראה את האב ואיך תאמר הגידה לנו את האב:

Iesus le dize, Tanto tiempo ha que estoy con vosotros, y no me aueys conocido? Philippe el que me hà visto, ha visto (tambien) àl Padre: como pues dizes tu, Muestranos el Padre?

10 האינך מאמין כי אני באב והאב בי הוא הדברים אשר אני מדבר אליכם מנפשי אינני מדבר האב אשר בי הוה הוא עשה את המעשים:

No crees que yo soy en el Padre, y el padre en mi? Las palabras que yo os hablo, no las hablo de mi mismo: mas el Padre que està en mi, el haze las obras.

11 האמינו לי כי אנכי באב והאב בי הוא ואם לא על המעשים האלה האמינו לי:

No me creeys, que yo soy en el Padre, y el padre en mi: otramente creed me por las mismas obras.

12 אמן אמן אומר אני לכם המאמין בי את המעשים אשר אני עשה גם הוא יעשה וגדולים מהמה יעשה כי אני אל אבי הלך:

Decierto decierto os digo que el que en mi cree, las obras que yo hago tambien el las harà, y mayores que estas harà; porque yo voy àl Padre:

13 וכל אשר תשאלו בשמי אותו אעשה אשר יאדר האב בבן:

Y todo loque pidierdes àl Padre en mi nombre, esto haré: paraque el Padre sea glorificado en el Hijo.

ιδ.

9. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με Φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα;

Iesus lui respondit, Ie suis de si long temps auec vous, & si ne m'as point cogneu? Philippe, qui m'a veu, il a veu mon pere: & comment dis tu, Monstre nous le pere?

10. Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα.

Ne crois-tu point que ie suis au pere, & le pere en moi? les paroles que ie vous di, ie ne les di point de par moi-mesme: mais le Pere qui demeure en moi, c'est celui qui fait les œuures.

11. Πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ μοι.

Croyes moi que ie suis en mon Pere, & le Pere en moi sinon croyez-moi pour ces œuures.

12. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει.

En verité en verité ie vous di, qui croit en moi, cestui-la aussi fera les œuures que ie fai, & en fera de plus grandes que celles-ci: car ie m'en vai au Pere.

13. Ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι, καὶ ὅ, τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ.

Et quoi que vous demandiez en mõ nom, ie le ferai: afin que le Pere soit glorifié par le Fils.

CAP. XIIII.

Das XIIII. Kapitel.

Kapitola XIIII.

9. Dicit ei Iesus, Tanto tempore vobiscum sum: & non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis, Ostende nobis Patrem?

Jesus sayd unto him / I haue bene so long time with you / and hast thou not knowen me / Philippe? he that hath seene me / hath seene my Father: howe the sayest thou? Shewe vs thy Father?

9. Jesus spricht zu jhm: So lange bin ich bey euch / vnd du kennest mich nicht: Philippe / wer mich sihet / der sihet den Vater / Wie sprichst du denn / Zeige vns den Vater?

Jhesus siger til hannem / Saa lenge er ieg hoss eder / oc du kender mig icke? Philippe / huo Mig seer / hand seer Faderen / Huorledis siger du da / Viiss oss Faderen?

9. Rzekl gemu Gežjss / Tak dlauhý čas s wámi gsem / a geště nepoznali gste mne? Filipe / kdo widij mne / widijť y Otce mého. Kterak ty prawjss / vkaž nám Otce?

Ale mu rzekl Jezus / Przež tak dlugi czás iestem z wámi / y iesze žeš mie nie znacie? Filipie kto ć mnie widžial / widžial y Oycá: Jákož thy tedy mowiß / Vkaž nam Oycá?

10. Non credis quia ego in Patre, & Pater in me est? Verba quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera.

Beleeuest thou not / that I am in the Father / and the Father is in me? the wordes that I speake unto you / I speake not of my selfe: but the Father that dwelleth in me / he doeth the workes.

10. Glaubest du nicht / daß ich im Vater / vnd der Vater in mir ist? Die Wort die ich zu euch rede / die rede ich nicht von mir selbst. Der Vater aber / der in mir wohnet / derselbige thut die Werck.

Tror du icke / at ieg er i Faderen / oc Faderen i mig? De ord som ieg taler til eder / dem taler ieg icke aff mig selff. Faderen som boer i mig / hand gør de Gerninger.

10. Zdali newěřjss / že yá w Otcy gsem / a Otec we mně gest? Slowa kteraž yá mluwjm wám / sam od sebe gich nemluwijm / ale Otec we mně přebywage / on činj Skutky.

Nie wierzyßže iž ia w Oycu iestem á Ociec iest we mnie? Slowa ktore ia wám powiedam / nie od samego siebie ich powiedam / ále Ociec ktory we mnie mießka / tenci sam czyni spráwy ty.

11. Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite.

Beleeue me / that I am in the Father / and the Father in me: at the least / beleeue me for the very workes sake.

11. Glaubet mir / daß ich im Vater / vnnd der Vater in mir ist. Wo nicht / so glaubet mir doch vmb der Werck willen.

Tror mig / at ieg er i Faderen / oc Faderen i mig. Ville i icke / saa tror mig dog for de Gerningers skyld.

11. Newěřijteli / že yá w Otcy gsem a Otec we mně gest? Aspoň pro samé Skutky wěřte mně.

Wierzcież mi iż ci ia w Oycu iestem / á Ociec we mnie / Jeśliż inaczei / dla onych sámych spraw wierzcie mnie.

12. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio & ipse faciet, & maiora horum faciet: quia ego ad Patrem vado.

Verely / verely I say unto you / he that beleeueth in me / the workes that I doe / hee shall doe also / and greater then these shall he doe: for I go unto my Father.

12. Warlich / warlich ich sage euch: Wer an mich glaubet / der wirdt die Werck auch thun / die ich thu / vnnd wird grössere denn dise thun / denn ich gehe zum Vater.

Sandelige / sandelige / Jeg siger eder / Huo som troer paa mig / hand skal oc gøre de Gerninger / som ieg gør / oc hand skal gøre større end disse / Thi ieg gaar til Faderen.

12. Gistě gistě prawijm wám kdož wěřj we mne / skutky kteréž yá činijm / y on činiti bude / a wětssý nad ty činiti bude / neb yá gdu k Otcy mému.

Záprawdę záprawdę wam powiedam / Kto wierzy w mie / spráwy ty ktore ia czynie / y on czynic bedzie / y wiecźße á niž ty czynic bedzie / bo ia do Oycá odchodze.

13. Et quodcunque petieritis in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio.

And whatsoeuer ye aske in my Name / that will I doe / that the Father may be glorified in the Sonne.

13. Vnd was jr bitten werdet in meinem Namen / das will ich thun / auff daß der Vater geehret werde in dem Sone.

Oc hvad i bede i mit Naffn / det vil Jeg gøre / Paa det Faderen skal æris i Sønnen.

13. A začkoli prosyti budete Otce we Gménu mém / toť včinjm: Aby oslawen byl Otec skrze Syna.

Oczkolwiek tedy bedźiecie prośic w imie moie / to vczynie / áby był vwielbion Ociec w Synu.

יד

14 ואן תשאלונני בשמי אנא עבד אנא:

Se voi domandarete cosa alcuna nel nome mio, io la farò.

15 אן רחמין אנתון לי פוקדני טרו:

Se voi mi amate, osseruate i miei comandamenti.

16 ואנא אבעא מן אבי ואחרנא פרקליטא יתל לכון דנהוא עמכון לעלם:

Et io pregarò il Padre, & egli vi darà vn altro consolatore, che stia con voi eternamente.

17 רוחא דשררא הו דעלמא לא משכח למקבלותה מטול דלא חזיהי ולא ידעה אנתון דין ידעין אנתון לה דלותכון עמר ובכון הו:

Cioè lo Spirito de la verità, che il mondo non può riceuere, percioche non lo vede, ne lo conosce. Ma voi lo conoscete, perche egli sta appresso di voi, e sarà in voi.

18 לא שבק אנא לכון יתמא אתא אנא גיר לותכון קליל אחרין:

Io non vi lassarò orfani, io ritornarò à voi.

19 ועלמא לא חזא לי אנתון דין תחזונני דאנא חי אנא אף אנתון תחון:

Ancor vn poco di tempo, e il mondo non mi vedrà più, ma voi mi vedrete: percioche io viuo, voi ancora viuerete.

20 בהו יומא תדעון דאנא באבי ואנתון בי ואנתון ואנא בכון אנא:

In quel giorno voi conoscerete, che io son nel Padre mio, e voi in me, & io in voi.

יד

14 אם מאומה תשאלו בשמי אעשה אנכי:

Si algo (me) pidierdes en mi nombre, esto haré.

15 אם אתם אוהבים אותי גם את־מצותי נצורו:

Si me amays, guardad mis mandamientos.

16 ואני אשאל מן־האב ויתן לכם את־מנחם אחר אשר יהיה עמכם לעולם:

Y yo rogare àl Padre, elqual os darà otro Consolador paraque esté con vosotros para siempre:

17 את־רוח אמת אשר העולם לא יוכל לקחת אותו כי איננו רואה אותו ולא יודע אותו ואתם יודעים אותו כי עמכם מעודד ובי הוה:

Al Espiritu de Verdad, àlqual el mundo no puede recebir, porque no lo vee, ni lo conoce: mas vosotros, lo conoceys porque estara con vosotros, y sera en vosotros.

18 לא אעזב אתכם יתומים אבוא אליכם:

No os dexaré huerfanos, vendré à vosotros.

19 עוד מעט הוא והעולם עוד לא יראני אך אתם תראוני כי חי אני ואתם תחיו:

Aun vn poquito: y el mundo no me verá mas: empero vosotros me vereys, porque yo biuo y vosotros biuireys.

20 וביום ההוא תדעון אתם כי אני באבי ואתם בי ואני בכם:

Aquel dia vosotros conocereys que yo soy en mi padre: y vosotros en mi, y yo en vosotros.

ιδ'.

14. Ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω.

Si vous demandez en mon nom quelque chose, ie la ferai.

15. Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε.

Si vous m'aimez, gardez mes commandemens.

16. Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα,

Et ie prierai le Pere, & il vous donnera vn autre Consolateur, pour demeurer auec vous eternellement.

17 Τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό· ὅτι παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται.

Assauoir l'Esprit de verité, que le monde ne peut receuoir, pource qu'il ne le void, & ne le cognoist: mais vous le cognoissez: car il demeure auec vous, & sera en vous.

18. Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς. ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.

Ie ne vous laisserai point orphelins: ie viendrai vers vous.

19. Ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκ ἔτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με· ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε.

Encores vn petit, & le monde ne me verra plus, mais vous me verrez. pourtant que ie vi vous aussi viurez.

20. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν.

En ce iour-la, cognoistrez-vous que ie suis en mon Pere, & vous en moi, & moi en vous.

CAP. XIIII.

14. Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.

If ye shall aske any things in my Name/ I wil do it.

15. Si diligitis me : mandata mea servate.

If ye loue me/ keepe my commandements.

16. Et ego rogabo Patrem, & alium paraclêtum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum.

And I will pray the Father/and he shall giue you another Comforter/ that hee may abide with you for euer.

17. Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum, vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.

Euen the Spirit of trueth/ whome the worlde cannot receiue / because it seeth him not/ neither knoweth him: but ye knowe him: for he dwelleth w you/& shalbe in you.

18. Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos.

I will not leaue you comfort lesse: but I will come to you.

19. Adhuc modicum, & mundus me iam non videt. Vos autem videtis me: quia ego vivo, & vos vivetis.

Yet a litle while/ and the worlde shall see me no more/but ye shall see me: because I liue/ ye shall liue also.

20. In illo die vos cognoscetis quia ego sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.

At that day shall ye knowe that I am in my Father/and you in me/ and I in you.

Das XIIII. Capitel.

14. Was jhr bitten werdet in meinem Namen/ das will ich thun.

Huad i bede i mit Naffn / det vil ieg gøre.

15. Liebet jhr mich / so haltet meine Gebot.

Elske i mig / da holder mine Bud.

16. Vnd ich will den Vater bitten/ vnd er soll euch einen andern Tröster geben/ daß er bey euch bleibe ewiglich.

Oc ieg vil bede Faderen / oc hand skal giffue eder en anden Trøstere / at hand skal bliffue hoss eder euindelige.

17. Den Geist der Warheit / welchen die Welt nicht kan empfahen/ denn sie sihet jhn nicht / vnd kennet jn nicht. Jr aber kennet jn / denn er bleibet bey euch/ vnd wirdt bey euch sein.

Sandheds Aand / huilcken Verden icke kand annamme / Thi hun seer hannem icke / oc kender hannem icke. Men i kende hannem / thi hand bliffuer hoss eder/ oc skal vere i eder.

18. Jch will euch nicht Waysen lassen / ich komme zu euch.

Jeg vil icke forlade eder Faderløse / Jeg kommer til eder.

19. Es ist noch vmb ein kleines / so wird mich die Welt nicht mehr sehen/ Jhr aber solt mich sehen / denn ich lebe / vnd jhr solt auch leben.

Det er end nu en liden stund / saa skal Verden icke see mig mere / Men i skulle see mig / Thi ieg leffuer / oc i skulle ocsaa leffue.

20. An demselbigen Tage werdet jr erkennen/ daß ich inn meinem Vater bin/ vnd jhr in mir/ vnd ich in euch.

Paa den samme dag / skulle i forstaa/ at ieg er i min Fader / oc i udi mig / oc ieg i eder.

Kapitola XIIII.

14. Budeteli zač prosyti skrze Gméno mé / yáť včinijm.

A tak cczkolwiek bedziecie prosić w imie moie/ ia vczynie.

15. Milugeteli mne / Přikázanij má zachowáwayte.

Jesliż mie miłuiecie / chowayciez roskazánia moie.

16. A yáť prosyti budu Otce/ a giného Vtěssytele dá wám/ aby s wámi zuostal na wěky.

A bedecia prosić Oycá/ á inego pocieszyciela da wam/ áby z wámi mieszkal ná wieki.

17. Ducha prawdy / kteréhož Swět nemuož přigijti/ nebo newidij ho / ani ho zná Ale wy gey poznáte / nebť v wás zuostane/ a w wás bude.

A to Duchá onego prawdy/ ktorego świát przyiac nie może/ bo go nie widzi/ áni go zna/ lecz wy znaciego/ gdyż v wás mieszka/ y w was bedzie.

18. Neopustijm wás Syrotkůw/ přigduť wám.

Nie zostáwięć was osieroćiálymi á wrocę śie do was.

19. Gesstě malicko / a Swět mne giž neuzřij. Ale wy vzřijte mne/ neb yá žiw gsem/ y wy žiwi budete.

Jeszcze maluczko á świát mie iuż wiecey nie oglada/ lecz wy mnie ogladacie/ bo ia żywe y wy żyć bedziecie.

20. W ten den wy poznáte/ že yá gsem w Otcy mém / a wy we mně/ a yá w wás.

W on dzień wy poznacie/ żeciem ia iest w Oycu moim/ á wy we mnie y ia w was.

י ד

21 מַן דְּאִית לְוָתֵהּ פּוּקְדָנַי וְנָטַר לְהוֹן הָו הוּ מַחֵב לִי הָו דֵּין דְּרָחֵם לִי נֶתְרְחֵם מֵן אָבִי וְאֶנָא אֶרְחְמִיוּהִי וְאַחְוִיוּהִי נַפְשִׁי׃

Chi ha i miei comandamenti, & osseruali, esso è quel che mi ama: e chi ama me, sarà amato da mio Padre: & io l'amarò, e dichiarerommi à lui.

22 אָמַר לֵהּ יְהוּדָא לָא הָוָא סְכַרְיוּטָא מָרִי מָנוּ לַן אַנְתְּ עֲתִיד לְמַחָוָיוּ נַפְשָׁךְ וְלָא הָוָא לְעָלְמָא׃

Iuda (non gia l'Iscariote) gli dice, Signore, che cosa è questa, che tu habbi à manifestar te stesso à noi, e non al mondo?

23 עְנָא יֵשׁוּע וְאָמַר לֵהּ מַן דְּרָחֵם לִי מֶלְתִּי נָטַר וְאָבִי יְרַחְמִיוּהִי וַלְוָתֵהּ אָתֵינַן וְאוֹנָנָא לְוָתֵהּ עָבְדִינַן׃

Iesv rispose, e dissegli, Se alcuno mi ama, osseruarà la mia parola, e mio Padre l'amarà, e verremo à lui, e faremo dimora appresso di lui.

24 הָו דֵּין דְּלָא רָחֵם לִי מֶלַּתִּי לָא נָטַר וּמֶלְּתָא הָדָא דְּשָׁמְעִין אַנְתּוּן לָא הָוָת דִּילִי אֶלָּא דְּאָבָא דְּשַׁדְּרַנִי׃

Chi non mi ama, non osserua le mie parole: e la parola che voi vdite, non è mia, ma del Padre che m'ha mandato.

25 הָלֵין מַלְלֵת עַמְּכוֹן כַּד לְוָתְכוֹן אִיתַי׃

Io v'ho dette queste cose stando appresso di voi.

26 הָו דֵּין פַּרְקְלִיטָא רוּחָא דְּקוּדְשָׁא הָו דְּמְשַׁדַּר אָבִי בַּשְׁמִי הָו נַלְפֵכוֹן כֻּל מְדֵם וְנַעְהֲדְכוֹן כֻּל מָא דְּאָמַר אֶנָא לְכוֹן׃

Ma il Consolatore, che è lo Spirito santo, che il Padre mandarà nel nome mio, v'insegnarà egli tutte le cose, e rammentaraiuui tutte le cose ch'io v'ho dette.

י ד

21 לַאֲשֶׁר הָיוּ לוֹ הַמִּצְוֹתַי וַאֲשֶׁר נוֹצֵר אוֹתָנָה זֶה הוּא הָאוֹהֵב אוֹתִי וְהָאוֹהֵב אוֹתִי יֶאֱהַב מֵאָבִי וַאֲנִי אֶאֱהַב אוֹתוֹ וַאֲגַלֶּה לוֹ אֶת־נַפְשִׁי׃

Elque tiene mis mandamientos, y los guarda, aquel es elque me ama: y elque me ama, serà amado de mi Padre: y yo lo amarè à el y me manifestarè à el.

22 אוֹמֵר לוֹ יְהוּדָה אֵינֶנּוּ הָאִישׁ־כְּרִיּוֹת אֲדֹנִי וּמָה נִהְיָה כִּי אַתָּה עָתִיד לְגַלּוֹת לָנוּ אֶת נַפְשְׁךָ וְלֹא לָעוֹלָם׃

Dizele Iudas, no el Iscariota, Sennor, que ay porque te has de manifestar à nosotros, y no al mundo?

23 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ אִם אִישׁ אוֹהֵב אוֹתִי אֶת־דְּבָרַי יִצּוֹר וְאָבִי יֶאֱהַב אוֹתוֹ וְנָבוֹא אֵלָיו וְאִתּוֹ מָעוֹן נַעֲשֶׂה׃

Respondio Iesus, y dixole, Elque me ama, mi palabra guardarà: y mi Padre lo amarà, y vendremos à el, y haremos con el morada.

24 אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ אוֹהֵב אוֹתִי אֶת־דְּבָרַי לֹא יִצּוֹר וְהַדָּבָר אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ אֵינֶנּוּ לִי כִּי אִם לְאָבִי אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃

Elque no me ama, no guarda mis palabras? y la palabra que aueys oydo, no es mia, si no del Padre que me embió.

25 אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם בְּעוֹדֶנִּי עִמָּכֶם׃

Estas cosas hos hé hablado estando con vosotros:

26 וְהַמְנַחֵם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יִשְׁלַח אוֹתוֹ הָאָב בִּשְׁמִי הוּא יְלַמֶּדְכֶם כֻּלָּם וְיַזְכִּיר לָכֶם אֶת־כָּל אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָכֶם׃

Mas aquel Consolador, el Espiritu Sancto, àlqual el Padre embiarà en mi nombre, àquel os ensennarà todas las cosas, y os acordarà todas las cosas que os he dicho.

ιδ.

21. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτὰς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν.

Qui a mes commandemens, & les garde, c'est celui qui m'aime: & qui m'aime, il sera aimé de mon pere, & ie l'aimerai, & me declarerai à lui.

22. Λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης, κύριε, τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ;

Iude (non pas l'Iscariot) lui dit, Seigneur, d'où vient ce que tu te declareras à nous, & non point au monde?

23. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν.

Iesus respondit, & lui dit, Si quelcun m'aime, il gardera ma parole, & mon Pere l'aimera: & nous viendrons à lui, & ferons demeurance chez lui.

24. Ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός.

Qui ne m'aime, il ne garde point mes paroles. Et la parole que vous oyez n'est point miene, mais du Pere qui m'a enuoyé.

25. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων.

Ie vous ai dit ces choses demeurant auec vous.

26. Ὁ δὲ παράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν.

Mais le Consolateur qui est le S. Esprit, que le Pere enuoyera en mō nom, vous enseignera toutes choses, & vous reduira en memoire toutes les choses que ie vous ai dites.

CAP. XIIII.

21. Qui habet mandata mea, & servat ea: ille est qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.

He that hath my commandements/ and keepet them / is he that loued me: and hee that loueth me/ shall beloued of my Father: and I will loue him / and will shewe mine owne selfe to him.

22. Dicit ei Iudas, non ille Iscariotes, Domine, quid factum est, quia manifestaturus es nobis teipsum, & non mundo?

Iudas sayde unto him (not Iscariot) Lorde/what is the cause that thou wilt shewe thy selfe unto us / and not unto the worlde?

23. Respondit Iesus, & dixit ei, Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.

Jesus answered/ and said unto him/ If any man loue me / he will keepe my worde / and my Father will loue him / and we will come unto him / and will dwell with him.

24. Qui non diligit me, sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis non est meus: sed eius qui misit me Patris.

He that loueth me not / keepeth not my wordes / and the worde which vee heare / is not mine / but the Fathers which sent me.

25. Hæc locutus sum vobis apud vos manens.

These thinges haue I spoken unto you/being present with you.

26. Paracletus autem, Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis.

But the Comforter / which is the holye Ghost/whome the father will send in my Name/he shall teach you all thinges / and bring all thinges to your remembrance/which I haue tolde you.

Das XIIII. Capitel.

21. Wer meine Gebot hat/ vnd helt sie/ der ists / der mich liebet. Wer mich aber liebet/ der wirdt von meinem Vater geliebet werden / vnd ich werde jhn lieben/ vnnd mich jn offenbaren.

Huo som haffuer mine Bud / oc holder dem/ hand er den / som mig elsker. Oc huo mig elsker/ hand skal elskis aff min Fader / oc jeg skal elske hannem / oc obenbare mig faar hannem.

22. Spricht zu jhm Judas / nicht der Ischarioth: HERR / was ists/ daß du vns dich wilt offenbaren/ vnd nicht der Welt?

Judas siger til hannem / icke den Ischarioth/ HERRE/ huad er det / at du vilt obenbare oss dig / oc icke Verden?

23. Jesus antworttet/ vnnd sprach zu jhm: Wer mich liebet / der wirdt meine Wort halten/ vnd mein Vater wirdt jhn lieben/ vnd wir werden zu jhm kommen / vnd Wohnung bey jm machen.

Jhesus suarede / oc sagde til hannem / Huo mig elsker / hand holder mine ord / Oc min Fader skal elske hannem/ oc wi skulle komme til hannem / oc gøre Bolig hoss hannem.

24. Wer aber mich nicht liebet / der helt meine Wort nicht. Vnnd das Wort das jhr höret/ ist nicht mein/ sondern des Vaters der mich gesandt hat.

Men huo mig icke elsker/ hand holder icke mine ord. Oc der Ord som i høre/ er icke mit / Men Faderens/ som mig vdsende.

25. Solchs hab ich zu euch geredt / weil ich bey euch gewesen bin.

Saadant haffuer jeg talet til eder / den stund jeg haffuer veret hoss eder.

26. Aber der Tröster der heilige Geist / welchen mein Vater senden wirdt in meinem Namen / derselbige wirdts euch alles lehren / vnnd euch erinnern alles des / das ich euch gesagt habe.

Men Trøsteren den hellig Aand / huilcken min Fader skal sende i mit Naffn / den samme skal lære eder det altsammen / oc minde eder paa alt det / som jeg sagde eder.

Kapitola XIIII.

21. Kdož má přikázanij má/ a zachowáwáge/ tenť gest kterýž mne miluge: a kdo mne miluge/ milowán bude od Otce mého: Y ýáť gey budu milowati/ a zgewijm se samého gemu.

Ktoryć sie trzyma roskazánia mego / y záchowywáie/ tenci iest ktory mnie miłuie/ A kto mnie miłuie/ bedźie go też miłowáł Oćiec moy/ y ia go miłowáć bede/ á obiáwie mu śiebie sámego.

22. Řekl gemu Jůdas / ne onen Yšcaryotský: PANE/ co se gest stalo/ že zgewiti chceš sebe samého nám/ a ne Swětu?

Powiedźiał mu Judas/ nie on Iskáryot / Pánie coż to iest? Przecz sie tyl ko nam obiáwić masz á nie świátu?

23. Odpowěděl Gežijš/ a řekl: Milugeli kdo mne/ řeč mau zachowáwati bude/ a Otec můg bude gey milowati/ a k němu přijdeme/ a přijbytek v něho včinijme.

Odpowiedźiał Jezus y rzekł mu/ ieśli mię kto miłuie/ słowá moie záchowywáć bedźie/ á Oćiec moy vmiłuie go/ y do niego przyidźiemy/ á mieszkánie v niego vczyniemy.

24. Kdož ne miluge mne/ řečij mých nezachowáwá. A řeč kteraúž slyšjte/ nenijť má/ ale toho kterýž mne poslal/ Otcowa.

Ktoć mnie nie miłuie/ słowći moich nie zachowywa / á słowo ktore słyszyćie/ nie iestci moie/ ále onego ktory mię posłał Oycá

25. Tyto wěcy mluwil gsem wám/ v wás přebýwage.

Thomći wam powiedźiał v was mieszkáiac.

26. Vtěšytel pak ten/ genž gest Duch Swatý / kteréhož pošle Otec we Gměnu mém / tenť wás naučij wšem wěcem/ a připomene wám wšecky wěcy/ kteréž koli mluwil gsem wám.

Lecz poćieszyćiel on Duch świety/ ktorego pośle Oćiec w imie moie / on ći was nauczy wszystkiego/ y przywiedźie wam ku pamieći wszytko com wam powiedźiał.

יד | יד | ιδ'.

27 שלמא שבק אנא לכון שלמא דילי יהב אנא לכון לא היא איכנא דיהב עלמא אנא יהב אנא לכון לא יתדור לבכון ולא ידחל׃

Io vi lascio la pace, io vi do la mia pace: non come la da il mondo, ve la do io: non si turbi il cuor vostro, ne si sgomenti:

27 את שלום עזב אני עמכם את שלמי נותן אנכי לכם לא איככה העולם נותן אני נותן לכם אל־ישתוחח לבבכם ולא יירא׃

La paz os dexo, mi paz os doy: no como el mundo la da, yo os la doy: no se turbe vuestro coraçon ni tenga miedo.

27. Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω.

Ie vous laisse la paix, ie vous donne ma paix: & ne la vous donne point cōme le monde la donne. Vostre cœur ne soit troublé, & ne soit point crainrif.

28 שמעתון דאנא אמרת לכון דאזל אנא ואתא אנא לותכון אלו רחמין הויתון לי חדין הויתון דאזל אנא לות אבי דאבי רב הו מני׃

Voi hauete vdito ch'io vi ho detto, Io vo, e vengo a voi. Se voi mi amaste, certo vi rallegrareste che io vi habbi detto, Io vo al Padre: percioche il Padre è maggior di me.

28 שמעתם כי אני אמרתי לכם אני הולך ואבוא אליכם אם תאהבונני אז תשמחו כי אמרתי הולך אנכי אל־האב כי אבי גדול ממני הוא׃

Aueys oydo como yo hos he dicho, Voy y vengo à vosotros. Si me amassedes, ciertamente gozaros hyades (porque he dicho) que voy al Padre: porque el Padre mayor es que yo.

28. Ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι εἶπον, πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστί.

Vous auez oui que ie vous ai dit, Ie m'en vai, & si m'en vien à vous: si vous m'aimiez, vous seriez certes ioyeux de ce que i'ai dit, Ie m'en vai au Pere: car le Pere est plus grand que moi.

29 והשא הא אמרת לכון עד לא נהוא דמא דהוא תהימנון׃

Et hora io ve l'ho detto prima che sia fatto: accioche quando sarà fatto, voi lo crediate.

29 ועתה אמרתי לכם בטרם יעשה ואם יעשה תאמינו׃

Y aora os lo he dicho antes que se haga: paraque quando se hiziere, creays.

29. Καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε.

Et maintenant ie vous l'ai dit deuant qu'il soit aduenu, afin que quand il sera aduenu vous croyiez.

30 מכיל לא אמלל עמכון סגיאתא אתא גיר ארכונה דעלמא ובי לית לה מדם׃

Io non parlarò piu molto con essovoi: percioche il principe di questo mondo viene, e non ha niente in me.

30 עוד לא רבות אדבר אליכם כי בא נשיא העולם ובי לא היה לו מאומה׃

Ya no hablaré mucho con vosotros: Porque viene el Principe de este mundo, mas no tiene nada en mi.

30. Οὐκ ἔτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν.

Ie ne parlerai plus gueres auec vous: car le prince de ce monde vient, & n'a rien en moi.

31 אלא דנדע עלמא דרחם אנא לאבי ואיכנא דפקדני אבי הכנא עבד אנא קומו נאזל מכא׃

Ma questo è à fine che il mondo conosca, ch'io amo il Padre, e come il Padre m'ha comandato, così fo. Leuateui su, andiamo via di qui.

31 אבל למען ידע העולם כי אוהב אנכי את־האב וכי עושה אנכי כאשר צוה אותי לכן קומו נלכה מפה׃

Empero paraque conozca el mundo, que amo al padre, y como el Padre me dió el mandamiento ansi hago, leuantaos, vamos de aqui.

31. Ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτω ποιῶ. ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

Mais c'est afin que le monde cognoisse que i'aime le Pere, & fai ainsi comme le Pere m'a commandé. Leuez-vous, partons nous d'ici.

טו | טו | ΚΕΦΑΛ. ιε'.

1 אנא אנא גפתא דשררא ואבי הו פלחא׃

Io son la vera vite, e mio Padre è il lauoratore.

1 אנכי הוא הגפן אמת ואבי הוא הכורם׃

Yo soy la vid verdadera: y mi Padre es el labrador.

Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι.

Ie suis le vrai sep, & mon Pere est le vigneron.

CAP. XIIII.

27. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet.

Peace I leaue with you: my peace I giue vnto you: not as y world giueth/ giue I vnto you. Let not your heart be/ troubled/nor feare.

28. Audistis quia ego dixi vobis, Vado & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrē: quia Pater maior me est.

Ye haue heard howe I said vnto you I goe away / and will come vnto you. If ye loued me/ ye would verely reioyce/ because I saide/ I go vnto the Father: for my Father is greater then I.

29. Et nunc dixi vobis prius quam fiat, ut cum factum fuerit, credatis.

And now haue I spoken vnto you/ before it come / that when it is come to passe/ yee might beleeue.

30. Iam non multa loquar vobiscum, venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.

Hereafter will I not speake many things vnto you: for the prince of this world commeth/ and hath nought in me

31. Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio: Surgite, eamus hinc.

But it is that the worlde may know that I loue my Father: and as the Father hath commaunded me/ so I doe. Arise/ let vs goe hence.

CAP. XV.

EGo sum vitis vera: & Pater meus agricola est.

I am the true vine / and my Father is an husbandman.

Das XIIII. Capitel.

27. Den Friede lasse ich euch/ meinen Frieden gebe ich euch: Nicht gebe ich euch wie die Welt gibt. Euer Hertz erschrecke nicht/ vnd förchte sich nicht.

Jeg lader eder Fred / min Fred giffuer ieg eder. Jeg giffuer eder icke som Verden giffuer. Eders Hierde forferdis icke / oc frøcte sig icke.

28. Ihr habt gehöret/ daß ich euch gesagt habe/ Ich gehe hin/ vnd komme wider zu euch. Hettet jhr mich lieb/ so würdet jhr euch freuen/ daß ich gesagt habe/ Ich gehe zum Vater/ denn der Vater ist grösser denn ich.

I hørde/ at ieg sagde eder/ Jeg gaar bort / oc kommer til eder igen / Haffde i mig kær/ da glædde i eder/ at ieg sagde/ Jeg gaar til Faderen / Thi Faderen er større end ieg.

29. Vnd nun hab ichs euch gesaget/ ehe denn es geschicht/ auff daß/ wenn es nun geschehen wirdt / daß jhr glaubet.

Oc ieg sagde eder det nu / før end det skeer / paa / det / naar som det nu skeer / at i skulle tro.

30. Ich werde fortmehr nicht vil mit euch reden. Denn es kombt der Fürst diser Welt vnd hat nichts an mir.

Jeg skal her effter icke tale meget mere met eder / Thi denne Verdens Første kommer / oc haffuer inted met mig.

31. Aber daß die Welt erkenne/ daß ich den Vater liebe/ vnd ich also thue/ wie mir der Vater gebotten hat. Stehet auff/ vnnd lasset vns von hinnen gehen.

Men at Verden skal kende/ at ieg elsker Faderen/ oc ieg gør saa / som Faderen bød mig. Staar op / oc lader oss gaa bort.

Das XV. Capitel.

ICh bin ein rechter Weinstock / vnnd mein Vater ein Weingärtner.

JEg er it ret Vintræ/ oc min Fader er en Vingaardsmand.

Kapitola XIIII.

27. Pokog zůstawugi wám/ pokog můg dáwám wám / ne yako Swět dáwá/ yá dáwám wám. Nermutiž se Srdce waše/ ani se strachůg.

Pokoy zostháwnie wam / pokoy on moy dawam wam / nie ták iáko dawa świát/ ia wam dawam/ niechżeć sie nie trwoży serce wáſze/ ani sie leka.

28. Slyšeli gste/ že yá řekl gsem wám/ Gdu / a zase přigdu k wám. Byšte mně milowali/ radowali byšte se owšem/ že gdu k Otcy / neb Otec wětšý mne gest.

Słyszeliście żem ia wam powiedział/ Odchodzey wrocę sie do was gdybyście mie miłowáli / wżdybyście sie weselili żem wam powiedział / Jde do Oyca/ bo Ociec więczszy niżlim ia iest.

29. A nynj powěděl gsem wám/ prwé nežliby se stalo/ když se stane/ abyšte vwěřili.

A teraźciem wam powiedział przed tym niż sie stánie / iż gdy sie tho stánie żebyście wierzyli.

30. Giž ne mnoho mluwiti budu s wámi/ nebo gest přišlo Knijže tohoto Swěta / a na mně nemá ničehož.

Już daley z wámi wiele mowić nie bedę/ ábowiem idzie Książe świátá tego / á we mnie nic nie ma.

31. Ale aby poznal Swět/ že yá milugi Otce/ a yakož mi Přikázanij dal Otec/ tak činijm. Wstaňte/ podme odtudto.

Ale iżby poznał świát że ia miłuię Oyca: á iáko mnie roſkazał Ociec/ ták czynię: Wstańcież/ podźmy z tąd.

Kapitola XV.

NAgsem winný kmen prawý/ a Otec můg Winař gest.

JAm iest oná winna máciczprawdziwa/ á Ociec moy ieſt winarzem.

טו

2 כָּל שַׁבְשְׁתָא דְּבִי פֵּאֲרָא לָא יָהְבָא שָׁקֵל לָהּ וְאַיְדָא דְּיָהְבָא פֵּארָא מְדַכֵּא לָהּ דְּפֵארָא סַגִּיאָא תִּיתֵא׃

Egli taglia via ogni tralcio che in me no fa frutto; e qualcunque fa frutto il monda, accioche faccia piu frutto.

3 אַנְתּוּן מִן כַּדּוּ דְּכֵין אַנְתּוּן מֶטוּל מֶלְּתָא דְּמַלְּלֶת עַמְכוּן׃

Voi gia sete mondi per la parola ch'io v'ho parlato.

4 קְווּ בִּי וְאֶנָא בְּכוּן אַיְכַנָּא דְּשַׁבְשְׁתָא לָא מֶשְׁכְּחָא דְּתֶתֵּל פֵּארֵא מֶן נַפְשָׁהּ אֶן לָא מְקַוְּיָא בַּגְּפֶתָא הָכַנָּא אָף לָא אַנְתּוּן אֶן לָא תְּקַוּוּן בִּי׃

State in me, & io in voi. Si come il tralcio non puo da se stesso far frutto, se non sta ne la vite: cosi ne voi ancora, se voi non state in me.

5 אֶנָא אֶנָא גֶּפְתָּא וְאַנְתּוּן שַׁבְשָׁתָא מַן דִּמְקַוֵּא בִּי וְאֶנָא בֵּהּ הָנָא מַיְתֵא פֵּארָא סַגִּיאָא מֶטוּל דִּדְלָא אֶנָא לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֶעְבַּד מֶדֶּם׃

Io son la vite, e voi sete i tralci. Chi sta in me, & io in lui, fa molto frutto: imperoche senza me voi non potete far niente

6 אֶן לָא דֵּין אֱנָשׁ מְקַוֵּא בִּי מֶשְׁתְּדֵא לְבַר אַיְךְ שַׁבְשְׁתָא וְיָבְשָׁא וְלָקְטִין רָמִין לָהּ בְּנוּרָא דְּתֶאקַד׃

Se alcuno non sta in me, è gittato fuore come il tralcio, & si secca: poi li raccolgono, e gittanli nel fuoco, & abbrugiansi

7 אֶן דֵּין תְּקַוּוּן בִּי וּמֶלַּי נְקַוּוּן בְּכוּן כָּל מָא דְּתֶצְבּוּן לְמֶשְׁאַל נֶהְוֵא לְכוּן׃

Se voi state in me, e le mie parole stanno in voi, dimandate cio che voi vorrete, e saravvi fatto.

טו

2 כָּל זְמוֹרָה בִּי אֲשֶׁר אֵינֶנָּה עֹשָׂה פְרִי יִשָּׂאֶנָּה וְכָל אֲשֶׁר עֹשָׂה פְרִי יְטַהֲרֶנָּה לַעֲשׂוֹת פְּרִי רָב׃

Todo pampano que en mi no lleua fruto, quitarlohá: y todo aquel que lleua fruto, limpiarlohá, paraque lleue mas fruto.

3 וּמֵעַתָּה טְהוֹרִים אַתֶּם בַּעֲבוּר הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם׃

Y vosotros seys limpios por la palabra que os he hablado.

4 דִּבְקוּ עִמִּי וַאֲנִי עִמָּכֶם כַּאֲשֶׁר הַזְּמוֹרָה אֵינֶנָּה תוּכַל לַעֲשׂוֹת פִּרְיָהּ מִמֶּנָּה אִם לֹא תִדְבַּק בַּגֶּפֶן כֵּן גַּם לֹא אַתֶּם אִם לֹא עִמִּי תִּדְבָּקוּן׃

Estad en mi, y yo en vosotros. Como el pampano no puede lleuar fruto de si mismo, si no estuuiere en la vid, ansi ni vosotros, si no estuuierdes en mi.

5 אֲנִי הוּא הַגֶּפֶן וְאַתֶּם הַזְּמוֹרוֹת הַדֹּבֵק בִּי וַאֲנִי בּוֹ הוּא יַעֲשֶׂה פְרִי רָב כִּי מִבַּלְעָדַי לֹא תוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה׃

Yo soy la vid, vosotros los pampanos: el que está en mi, y yo en el, este lleua mucho fruto (porque sin mi nada podeys hazer.)

6 אִם אִישׁ לֹא דָבֵק בִּי יֻשְׁלַךְ הַחוּצָה כַּזְּמוֹרָה וְתִיבַשׁ יַאַסְפוּהָ וּבָאֵשׁ יַשְׁלִיכוּהָ לָבָעֵר׃

El que en mi no estuuiere, será echado fuera como mal pampano, y secarseha: y cogenlos, y echanlos en el fuego, y arden.

7 אִם תִּדְבְּקוּ בִי וּדְבָרַי יִהְיוּ בָכֶם וְכָל אֲשֶׁר תֹּאבוּ תִּשְׁאָלוּ וְיִהְיֶה לָכֶם׃

Si estuuierdes en mi, y mis palabras estuuieren en vosotros, todo lo que quisierdes pedireys, y os será hecho.

ιε´.

2. Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἴρει αὐτό· καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτὸ, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ.

Il taille tout le sarment qui ne porte point de fruict en moi: & esmonde tout celui qui porte fruict, afin qu'il porte plus de fruict.

3. Ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν.

Vous estes ia nets pour la parole que ie vous ai dite,

4. Μείνατε ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε.

Demurez en moi, & moi en vous Côme le sarment ne peut de lui-mesme porter fruict, s'il ne demeure au sep: ne vous aussi semblablemêt, si vous ne demeurez en moi.

5. Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα· ὁ μένων ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν.

Ie suis le sep, & vous en estes les sarmens: qui demeure en moi, & moi en lui, porte beaucoup de fruict: car hors de moi vous ne pouuez rien faire.

6. Ἐὰν μή τις μείνῃ ἐν ἐμοὶ, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ, καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι, καὶ καίεται.

Si quelcun ne demeure en moi, il est ietté hors comme le sarment, & le seche puis on l'amasse, & le met on au feu, & brusle.

7. Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν.

Si vous demeurez en moi. & mes paroles demeurent en vous, demandez tout ce que vous voudrez, & il vous sera fait.

CAP. XV.

2. Omnem palmitem in me, non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.

Every branch that beareth not fruite in me, he taketh away, and every one that beareth fruite, he purgeth it, that it may bring forth more fruit.

3. Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis.

Nowe are ye cleane through the worde, which I have spoken unto you.

4. Manete in me: & ego in vobis, sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis.

Abide in me, and I in you: as the branch can not beare fruit of it selfe, except it abide in the vine, no more can ye, except ye abide in me.

5. Ego sum vitis: vos palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere.

I am the vine: ye are the branches: hee that abideth in me, and I in him, the same bringet forth much fruite: for without me can ye do nothing.

6. Si quis in me non manserit, mittetur foràs sicut palmes: & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

If a man abide not in me, he is cast forth as a branche, and withereth: and men gather them, and cast them into the fyre, and they burne.

7. Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint: quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis.

If ye abide in me, and my wordes abide in you, aske what ye will, and it shall be done to you.

Das XV. Capitel.

2. Einen jedlichen Reben an mir/ der nicht frucht bringet/ wirdt er wegnemen/ vnnd einem jedlichen der da frucht bringet/ wirdt er reinigen/ daß er mehr frucht bringe.

Huer Quist paa mig/ som icke bær Fruct/ skal hand bort tage/ Oc huer som bær fruct/ skal hand rense/ at hand skal bære mere Fruct.

3. Jr seyt jetzt rein/ vmb des Worts willen/ das ich zu euch geredt habe.

I ere nu rene/ for det Ord skyld/ som jeg talede til eder

4. Bleibet in mir/ vnd ich in euch. Gleich wie der Rebe kan keine Frucht bringen von jhm selber/ er bleibe denn am Weinstock/ Also auch jhr nicht/ jhr bleibet denn an mir.

Blifuer i mig/ oc jeg i eder. Lige som Quisten icke kand bære Fruct aff sig selff/ vden hand blifuer paa Vintræet/ Lige saa oc icke i/ vden i blifue i mig

5. Ich bin der Weinstock/ jhr seyt die Reben. Wer in mir bleibet/ vnd ich in jhm/ der bringet vil Frucht/ den ohn mich köndt jhr nichts thun.

Jeg er Vintræet/ i ere Quistene. Huo som blifuer i mig/ oc jeg i hannem/ hand bær megen fruct Thi vden Mig kunde i inted gøre.

6. Wer nicht in mir bleibet/ der wird weggeworffen/ wie ein Rebe/ vnnd verdorret/ vnd man sammlet sie/ vnd wirfft sie ins feuer/ vnnd muß brennen.

Huo som icke blifuer i mig/ Hand skal bortkastis/ som en Quist/ oc visne/ oc mand sancker dem/ oc kaster dem i ilden/ at brende.

7. So jhr in mir bleibet/ vnnd meine Wort inn euch bleiben/ werdet jhr bitten was jhr wolt/ vnnd es wirdt euch widerfaren.

Der som i blifue i mig/ oc mine ord blifue i eder/ da skulle i bede huad i ville/ oc det skal vederfaris eder.

Kapitola XV.

2. Každau ratolest kteráž we mně nenese Owotce/ odřeže gi: a každau kteráž nese Owotce/ wočistijt gi/ aby hognějssý Owotce nesla.

Wszelka látorosl we mnie nie przynosząca owocu odetnie/ á wszelka ktora przynośi owoc ocżyśćia/ áby obfitszy owoc przyniosła.

3. Giž wy čistij gste/ pro řeč kterauž gsem mluwil wám.

Juž wy iesteśćie czystymi dla słowá ktorem wam powiedźiał.

4. Zůstaňtež we mně/ a yá w wás. Yakož ratolest nemůž nésti Owotce sama od sebe/ neostaneli při kmenu/ též y wy/ gedině leč zůstanete we mně.

Mieszkayćież we mnie á ia w was/ bo iáko látorosl nie może przynieść owocu sámá z śiebie ieśliż nie będźie trwáć w máćicy/ tákże áni wy ieśli we mnie trwáć nie będźiećie.

5. Yáť gsem winný kmen/ a wy ratolesti: kdo zuostawá we mně a yá w něm/ ten nese Owotce mnohé/ nebo bezemne nic nemůžete včiniti.

Jaciem iest máćicá/ á wyśćie sa látorośli/ ten ktory mieszka we mnie/ y w kim ia też mieszkam/ ten przynośi wielki owoc/ bo przeze mnie nic nie możecie vczynić.

6. Nezůstaneli kdo we mně/ wywržen bude wen yako ratolest/ a vschne/ a zberauť gey a na oheň vwrhau/ a shořijť.

Jeśliż ktho we mnie trwáć nie będźie/ tedy precz wyrzuconym będąc/ wnet iáko látorosl vschnie/ y potym ty látorośli zbieráią y do ogniá mieczą á pogoráią.

7. Zůstaneteli we mně/ a slowa má zůstanauli w wás/ zač koli budete chtijti prosyti/ stane se wám.

Jeśliż w mnie trwáć będźiećie/ á słowá też moie w was trwáć będą/ czegokolwiek będźiećie chćieć/ prośćie y stánie śię wam.

טו

8 בְּהָדָא מֶשְׁתַּבַּח אַבָא דְּבָאַרָא סַגִּיאָא תֵּיתוּן וְתֶהֱוּוּן תַּלְמִידַי׃

In questo è glorificato il Padre mio, che Voi apportiate molto frutto, e siate fatti miei discepoli.

9 אַיְכַנָא דַּאֲחַבַּנִי אָבִי אַף אֲנָא אֲחֶבְתְּכוּן קְוּו בְּרַחֲמַתִּי דִּילִי׃

Si come il Padre ha amato me, così ho io amati Voi: state nel mio amore.

10 אֵן פּוּקְדָנַי תִּטְרוּן ת תְּקַוּוּן בְּחוּבָא דִּילִי אַיְכַנָא דְּאֶנָא נְטֵרֶת פּוּקְדָנוֹהִי דְּאָבִי וַמְקַוֶּא אֶנָא בְּחוּבֵּה׃

Se Voi osseruarete i miei comandamenti, starete nel mio amore: si come io ho osseruati i comandamenti di mio Padre, e sto nel suo amore.

11 הָלֵין מַלֶּלֶת עַמְּכוּן דְּחָדוּתִי תֶּהֱוֵא בְּכוּן ו וְתֶשְׁתַּמְלֵא חַדוּתְכוּן׃

Io V'ho parlate queste cose, acciochè la mia allegrezza stia in Voi, e l'allegrezza Vostra sia compiuta.

12 הָנַו פּוּקְדָנַי דְּתַחֲבוּן חַד לְחַד אַיְכַנָא דְּאֶנָא א אֲחֶבְתְּכוּן׃

Questo è il mio comandamento, che Voi Vi amate l'Vn l'altro come io ho amati Voi.

13 חוּבָא דְּרַב מֵן הָנָא לַית דְּאֶנָשׁ נַפְשֵׁה יְסִים חֲלָף רַחֲמוֹהִי׃

Niuno ha maggiore amor di questo, cioè, quando qualcuno mette la sua Vita per li suoi amici.

14 אַנְתּוּן רַחֲמַי אַנְתּוּן אֵן תֶּעְבְּדוּן כֹּל דַּמְפַקֵּד אֶנָא לְכוּן׃

Voi sarete miei amici, se Voi fate tutto ciò che io Vi comando.

15 לָא מֵכִיל קָרֵא אֶנָא לְכוּן עַבְדֵּא מֶטוּל דְּעַבְדָּא לָא יָדַע מָנָא עָבֵד מָרֵהּ רַחֲמַי דֵּין קְרִיתְכוּן מֶטוּל דְּכֹל דְּשֶׁמְעֶת מֵן אָבִי אוֹדַעְתְּכוּן׃

Io non Vi dico più serui, perciochè il seruo non sa quello che fa il suo Signore: ma Vi ho detti amici, per tanto che V'ho fatto noto tutto ciò ch'io ho Vdito da mio Padre.

טו

8 בְּזֹאת נֶאְדַּר אָבִי אִם פְּרִי רַב תַּעֲשׂוּ וְתַלְמִידַי תִּהְיוּ׃

En esto es clarificado mi Padre, en que lleueys mucho fruto: y seays mis Discipulos.

9 כַּאֲשֶׁר אֲהֵבַנִי הָאָב כֵּן אָנֹכִי אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם דִּבְקוּ בְּאַהֲבָתִי׃

Como el Padre me amó, tambien yo os he amado; esstad en mi amor.

10 אִם מִצְוֹתַי תִּצְּרוּ דִּבְקוּ בְּאַהֲבָתִי כַּאֲשֶׁר אֲנִי נָצַרְתִּי אֶת־מִצְוֹת אָבִי וְדָבֵק בְּאַהֲבָתוֹ׃

Si guardades mis mandamientos, estareys an mi amor; como yo tambien he guardado los mandamientos de mi padre, y estoy en su amor.

11 וְאֵת הָאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְבַּק בָּכֶם שִׂמְחָתִי וְשִׂמְחַתְכֶם תִּמָּלֵא׃

Estas cosas os he hablado paraque mi gozo este en vosotros, y vuestro gozo sea cumplido.

12 וְזֹאת הִיא הַמִּצְוֹתַי אֲשֶׁר תֶּאֱהָבוּן אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ כַּאֲשֶׁר אֲנִי אָהַבְתִּי אֶתְכֶם׃

Este es mi mandamiento Que os ameys los vnos à los otros-como yo os amé.

13 אַהֲבָה גְּדוֹלָה עַל־זֹאת לְאִישׁ לֹא הָיָה לוֹ כִּי אִם אֲשֶׁר יָשִׂים אִישׁ אֶת־נַפְשׁוֹ עַל־רֵעָיו׃

Nadie tiene mayor amor que este, que ponga alguno su alma por sus amigos.

14 אַתֶּם רֵעַי הוֹיִם אִם תַּעֲשׂוּן כָּל־אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם׃

Vosotros soys mis amigos, si hizierdes las cosas que yo os mando.

15 עוֹד אֵינֶנִּי קוֹרֵא לָכֶם עֲבָדִים כִּי עֶבֶד אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ מָה עֹשֶׂה אֲדֹנָיו כִּי אִם אָמַרְתִּי כִּי רֵעַי אַתֶּם כִּי כֹּל אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי הוֹדַעְתִּיכֶם׃

Ya no os diré sieruos, porque el sieruo no sabe loque haze su sennor: mas heos dicho amigos, porque todas las cosas que oyde mi Padre, os he hecho notorias.

ιε'.

8. Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε, καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί.

En cela est glorifié mon Pere que vous apportiez beaucoup de fruict, & lors deuiendrez vous mes disciples.

9. Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.

Comme le Pere m'a aimé, ainsi aussi vous ai-ie aimés demeurez en mon amour.

10. Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ.

Si vous gardez mes commandemens, vous demeurerez en mon amour: comme i'ai gardé les commandemens de mon Pere, & ie demeure en son amour.

11. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ.

Ie vous ai dit ces choses afin que ma ioye demeure en vous, & que vostre ioye soit accomplie.

12. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.

C'est ici mon commandement que vous vous aimiez l'vn l'autre, comme ie vous ai aimés.

13. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.

Nul n'a plus grande amour que ceste-ci, assauoir quand quelcun met son ame pour ses amis.

14. Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστὲ, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν.

Vous serez mes amis, si vous faites tout ce que ie vous commande.

15. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν.

Ie ne vous appele plus seruiteurs: car le seruiteur ne sait que son maistre fait: mais ie vous ai nommé mes amis, pourtant que ie vous ai fait cognoistre tout ce que i'ai oui de mon Pere.

CAP. XV.

8. In hoc glorificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli.

Herein is my Father glorified, yt ye beare much fruite / and be made my disciples.

9. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

As the Father hath loued me/so haue I loued you: continue in my loue.

10. Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego Patris mei præcepta servavi, & maneo in eius dilectione.

If ye shall keepe my commandements/ ye shall abide in my loue/ as I haue kept my Fathers cõmandements/ and abide in his loue.

11. Hæc locutus sum vobis: ut gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur.

These thinges haue I spoken vnto you/that my ioy might remeaine in you/ & that your ioy might be full.

12. Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.

This is my commandement / that ye loue one another / as I haue loued you.

13. Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.

Greater loue then this hath no man/ when any man bestoweth his life for his friendes.

14. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.

Ye are my friendes/ if ye do whatsoeuer I commaund you.

15. Iam non dico vos servos: quia servus nescit quid faciat dominus eius, Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audivi à Patre meo, nota feci vobis.

Henceforth/call I you not seruants: for the seruant knoweth not what his master doeth / but I haue called you friendes: for al things that I haue heard of my Father/haue I made knowen to you.

Das XV. Capitel.

8. Darinnen wirdt mein Vater geehret / daß jr vil Frucht bringet / vnd werdet meine Jünger.

Der vdi skal min Fader æris / at i bære megen Fruct / oc bliffue mine Disciple.

9. Gleich wie mich mein Vater liebet / also liebe ich euch auch. Bleibet in meiner Liebe.

Lige som min Fader elsker mig/ saa elsker oc ieg eder. Bliffuer i min kærlighed.

10. So jhr mein Gebot haltet / so bleibet jhr in meiner Liebe / gleich wie ich meines Vaters Gebot halte / vnd bleibe in seiner Liebe.

Der som i holde mine Bud / da bliffue i vdi min kærligheg / Lige som ieg holder min Faders Bud / oc bliffuer i hans kærlighed.

11. Solches rede ich zu euch / auff daß meine Freude in euch bleibe / vnd euer Freude volkommen werde.

Saadant taler ieg til eder / at min Glæde skal bliffue i eder / oc eders glæde skal bliffue fuldkommen.

12. Das ist mein Gebot / daß jhr euch vntereinander liebet / gleich wie ich euch liebe.

Det er mit Bud / at i skulle elske huer andre. Lige som ieg elsker eder.

13. Niemand hat grössere Liebe / denn die / daß er sein Leben lesset für seine Freunde.

Ingen haffuer større kærlighed end denne / at hand lader sit Liff for sine Venner.

14. Jhr seyt meine Freunde / so jhr thut was ich euch gebiete.

I ere mine Venner / der som i gere huad ieg biuder eder.

15. Ich sage hinfort nicht / daß jhr Knecht seyt / denn ein Knecht weiß nicht was sein Herr thut / Euch aber habe ich gesagt / daß jr Freunde seyt / denn alles was ich habe von meinem Vater gehört / hab ich euch kunth gethan.

Jeg siger icke lenger / at i ere Suenne / Thi en Suend veed icke / huad hans Herre gør. Men eder haffuer ieg sagd / at i ere Venner / Thi alt det som ieg hørde aff min Fader / haffuer ieg kundgiort eder.

Kapitola XV.

8. W tomk oslawen gest Otec muog/ abyste mnohý aužitek přinesli / a včiněni byli mogi Včedlnijcy.

W tym ci iest vwielbion Oćiec moy / izbyśćie wy wiele owocu przynieśli / a bedźiecie moimi zuolenniki.

9. Jakož milowal mne Otec/ y yá milowal sem wás. Zůstaňtež milowánij mém.

Jáko mie vmilowal Oćiec / ták y iá vmilowalem was / trwayćież tedy w oney miłośći moiey.

10. Budeteli zachowáwati Přikázanij má/ zůstancte w mém milowánij: Jakož y yá přikázanij Otce mého gsem zachowal/ y zuostáwám w geho milowánij.

Jesliż rostazánia moie záchowywác bedźiecie / zostániecie w miłośći moiey / ták iákom ia zachowywal rostazania Oycá mego / y zostáwam w miłośći iego.

11. Tyto wěcy mluwil gsem wám/ aby radost má zuostala w wás / a radost wasse aby byla naplněna.

Tom ci wam powiedźiał / áby ono wesele moie w was zostalo / á wypelniło sie wesele wásze.

12. Totoť gest Přikázanij mé/ abyste se milowali wespolek/ yatož yá milowal gsem wás.

To cieſt moie rostazánie / ábyśćie iedni drugie milowáli / iákom ia was vmilowat.

13. Wětssyhoť milowánij nad to žadný nemá / než aby žiwot swůg kdo položil za přátely swé.

Wiecżsey nád te miłośći żaden niema / iedno gdy kto zdrowie swe kládźie za swe przyiacioly.

14. Wy přátelé mogi gste/ včinijteli to cožkoli yá přikazugi wám.

Wy iesteśćie przyiaciele moi/ iesliż/ czynić bedźiecie to cokolwiek ia wam roskázuie.

15. Giž wás nebudu nazýwati Služebnijky / neb Služebnijk newij coby činil Pán geho. Ale wás gsem nazwal přátely: neb wssecky wěcy kteréž kolí gsem slyssel od Otce mého / známy gsem wám včinil.

Już was dáley nie bedę názywal slugámi / gdyż sługá nie wie co czyni Pan iego / lecz was názwalem przyiacioly / bo to wszythko com słyszal od Oycá mego / oznaymilem wam.

טו

16 לא הוא אנתון גביתונני אלא אנא הו גביתכון וסמתכון דאף אנתון תאזלון תיתון פארא ופאריכון יקוון דכל דתשאלון לאבי בשמי יתל לכון:

Voi non hauete eletto me, ma io ho eletti voi: & hauui ordinati accioche voi andiate, & apportiate del frutto, & il vostro frutto sia permanente: á fine che cio che voi domandarete al Padre nel nome mio, egli velo dia.

טו

16 אתם לא בחרתם בי כי אם אני בחרתי בכם ושמתי אתכם להלוך ולגדול ולעשות פרי ופריכם יקום למען כל אשר תשאלו מן האב בשמי יתן לכם:

No me elegistes vosotros à mi más yo hos elegie a vosotros: y os he puesto paraque vays y lleueys fruto: y vuestro fruto permànezca, paraque todo loque pidierdes del Padre en mi nombr, el os lode.

ιε'.

16. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ· ἵνα ὅ,τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν.

Ce n'est point vous qui m'auez esleu, mais c'est moi qui vous ai esleus, & qui vous ai establis: afin que vous alliez, & apportiez fruict, & que vostre fruict soit permanent: a celle fin que tout ce que vous demanderez au Pere en mon nom, il le vous donne.

17 הלין מפקד אנא לכון דתתחבון חד לחד:

Queste cose vi comando, á fine che voi v'amiate l'vn l'altro.

17 את האלה מצוה אני לכם אשר תאהבו איש את־רעהו:

Esto os mando, Que os ameys los vnos a los otros.

17. Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Ie vous commande ces choses, afin que vous vous aimiez l'vn l'autre.

18 ואן עלמא סנא לכון דעו דקדמיכון לי סנא:

Se il mondo v'ha in odio, sappiate ch'egli ha hauuto in odio me prima che voi.

18 אם ישנא אתכם העולם דעו כי־לפניכם שנאני:

Si el mundo os aborrece, sabed que à mi me aborreció antes que à vosotros.

18. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν.

Si le monde vous a en haine, sachez qu'il m'a eu en haine premier que vous.

19 ואלו מן עלמא הויתון עלמא לדילה רחם הוא אלא לא הויתון מן עלמא אנא גיר גביתכון מן עלמא מטול הנא סנא לכון עלמא:

Se voi fuste stati del mondo, il mondo amarebbe quel che fusse suo. Doue perche voi non sete del mondo, ma io vi ho eletti del mondo, però il mondo v'ha in odio.

19 אם מן־העולם הייתם וגם העולם אהב את־אשר לו וכי מן־העולם לא הייתם כי אם אני בחרתי בכם מן העולם על כן שנא אתכם העולם:

Si fuerades del mundo, el mundo amaria loque es suyo: mas porque no soys del mundo, antes yo os elegi del mundo, por esso os aborrece el mundo.

19. Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστὲ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.

Si vous eussiez esté du monde, le monde aimeroit ce qui seroit sien: or pource que vous n'estes point du mõde, mais que ie vous ai esleus du monde, pourtãt le monde vous a en haine.

20 עהדו מלתא דאנא אמרת לכון דלית עבדא דרב מן מרה אן לי רדפו אף לכון ירדפון ואן מלתי נטרו אף דילכון יטרון:

Ricordateui de la parola che io v'ho detta, Che il seruitore non è maggior del suo patrone, Se essi hanno perseguitato me perseguitaranno ancor voi: se hanno osseruata la mia parola, osseruaranno ancor la vostra.

20 זכרו לדבר אשר אני אמרתי לכם העבד איננו גדול מאדניו אם אתי רדפו וגם אתכם ירדפו אם את־דברי נצרו וגם את־דבריכם יצרו:

Acordaos de la palabra que yo os he dicho, No os el sieruo mayor que su Sennor. si á mi me han perseguido, tambien á vosotros perseguiran: si han guardado mi palabra, tambien guardaràn la vuestra.

20. Μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ· εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν.

Ayez souenance de la parole que ie vous ai dite, Que le seruiteur n'est point plus grand que son maistre. s'ils mont persecuté, aussi vous persecuteront-ils: s'ils ont gardé ma parole, aussi garderont-ils la vostre.

CAP. XV.

16. Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos, & poſui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat: ut quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.

Ye haue not choſen me/ but I haue choſen you/ and ordeined you/ that yee goe and bring forth fruite/and that your fruite remaine/ that whaſoeuer ye ſhall aſke of the Father in my Name/ he may giue it you.

17. Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.

These things commande I you/ that yee loue one another.

18. Si mundus vos odit: ſcitote quia me priorem vobis odio habuit.

If the worlde hate you/ye know that it hated me before you.

19. Si de mundo fuiſſetis: mundus quod ſuum erat diligeret, quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.

If ye were of the worlde / the worlde would loue his owne: but becauſe ye are not of the worlde/ but I haue choſen you out of the worlde / therefore the worlde hateth you.

20. Memento ſermonis mei quem ego dixi vobis, Non eſt ſervus maior domino ſuo. Si me perſecuti ſunt: & vos perſequentur, ſi ſermonem meum ſervaverunt: & veſtrum ſervabunt.

Remember the worde that I ſayde vnto you / The ſeruant is not greater then his maſter. If they haue perſecuted me/ they will perſecute you alſo: if they haue kept my word / they will alſo keepe yours.

Das XV. Capitel.

16. Ihr habt mich nicht erwehlet ſondern ich habe euch erwehlet / vnnd geſetzt / daß jhr hingehet vnd Frucht bringet / vnnd euer Frucht bleibe / auff daß / ſo jhr den Vater bittet in meinem Namen/daß ers euch gebe.

I haffue icke vdualt mig / Men ieg vdualde eder/ oc ſette eder/At i ſkulle gaabort oc bære Fruct/(oc eders Fruct bliffue/) Paa det om i bede Faderen om noget i mit Naffn / at hand ſkal giffue eder det.

17. Das gebiete ich euch / daß jhr euch vntereinander liebet.

Dat biuder ieg eder / at i ſkulle elſke huer andre.

18. So euch die Welt haſſet/ſo wiſſet/ daß ſie mich vor euch gehaſſet hat.

Der ſom Verden hader eder/ Da ſkulle i vide/ at hun hadede mig før end eder.

19. Weret jhr von der Welt, ſo hette die Welt das jre lieb. Dieweil jr aber nicht von der Welt ſeyt/ ſondern ich habe euch von der Welt erwehlet/ darumb haſſet euch die Welt.

Vaare i aff Verden /da elſkte Verden det hende tilhørde Thi at effterdi i ere icke aff Verden / men ieg vdualde eder aff Verden / Der ſaare hader Verden eder.

20. Gedencket an mein Wort / das ich euch geſaget habe / Der Knecht iſt nicht gröſſer deñ ſein Herr. Haben ſie mich verfolget / ſie werden euch auch verfolgen. Haben ſie mein Wort gehalten / ſo werden ſie euers auch halten.

Tencker paa mit ord / at ieg ſagde eder / Suenden er icke ſtørre end hads Herre. Forfulde de mig/ de ſkulle oc forfølge eder. Hulde de mit ord/ da ſkulle de oc holde eders.

Kapitola XV.

16. Ne wy gſte mne wywolili/ ale yá gſem wás wywolil: a poſtawil ſem wás abyſſte ſſli/ a vžitek přineſli a vžitek wás aby zůſtal/ aby zač byſſte koli proſyli Otce we Gměnu měm/ dal wám.

Nie wiście mnie obrali / álem ia obral was / poſthánowilem was / ábyście ſzli y przynieśli owoc / á iżby owoc wáſz trwał / iż oczkolwiek byście proſili od Oycá w imie moie / żeby wam dał.

17. To přikazugi wám / abyſſte ſe milowali weſpolek.

Thoć wam powiedam ábyście ſpołecznie milowáli.

18. Pakli wás Swět nenáwidij / wězteż / žeť geſt mne prwě než wás w nenáwiſti měl.

Jeſliżeć was świát ma w nienawiśći / wiecie żeć y mnie pierwyey miał w nienawiśći.

19. Byſſte byli z Swěta Swět což geſt geho milowal by: že pak negſte z Swěta / ale yá z ſwěta wywolil gſem wás/ protož wás Swět nenáwidij.

Byście byli z świátá/ tedyćby świát tho co ieſt iego miłował / lecz iż zeście nie ſą z świátha / á iam was wybrał z świátá / y dla tegoż was świát ma w nienáwiśći.

20. Pamatugte na mau řeč/ kterauž gſem yá mluwil wám / Neniyť Služebnijk wětſſý nežli Pán geho. Poněwadž gſau ſe mně protiwili / y wám ſe protiwiti budau: Geſtliže gſau řeč mau zachowali / y waſſý zachowáwati budau.

Wſpomnićie ná ſłowá ktorem ia wam powiedział / Nie ieſt ći ſługá wiecżſzy niż Pan iego / ieſliżeć mnie prześládowáli / y waść prześládowáć beda / á ieſlić ſłowá me zachowywáli / y wáſzeć záchowywáć beda.

טו

21 אלא הלין כלהין יעבדון בכון מטול שמי דילי דלא ידעין למן דשדרני׃

Ma tutte queste cose vi faranno per cagion del mio nome: percioche non hanno conosciuto colui che m'ha mandato.

22 אלו אנא לא אתית מללת עמהון לית הות להון חטיתא השא דין לית עלתא על אפי חטהיהון׃

Se io non fussi venuto, e non havessi parlato loro, non haverebbeno peccato alcuno: ma hora non hanno scusa veruna del lor peccato.

23 מן דלי סנא אף לאבי סנא׃

Chi odia me, odia mio Padre ancora.

24 ואלו עבדא לא עבדת בעיניהון אילין דאנש לא אחרין לא עבד לית הות להון חטיתא השא דין חזו וסנו אף לי ואף לאבי׃

Se io non havessi fatto tra loro di quelle opere che nissun altro ha fatte, non haverebben peccato: ma hora l'hanno vedute, & hanno odiato e me e mio Padre.

25 דתתמלא מלתא דכתיבא בנמוסהון דסנאוני מגן׃

Ma questo è, accioche s'adempia la parola che è scritta ne la Legge loro, cioè: Essi m'hanno havuto in odio senza cagione.

26 מא דין דאתא פרקליטא הו דאנא משדר אנא לכון מן לות אבי רוחא דשררא הו דמן לות אבי נפק הו יסהד עלי׃

Ma quando sarà venuto il Consolatore, il quale io vi manderò dal Padre, lo Spirito dico de la Verità che procede dal Padre, egli renderà testimonianza di me.

27 אף אנתון סהדין אנתון דמן שורבא עמי אנתון׃

E voi ancora ne renderete testimonianza, conciosia che fin da principio sete con esso me.

טו

21 אֲבָל אֶת־כָּל הָאֵלֶּה יַעֲשׂוּ לָכֶם בַּעֲבוּר שְׁמִי כִּי אֵינָם יוֹדְעִים אוֹתוֹ אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃

Mas todo esto os haran por causa de mi nombre porque no conocen al que me há embiado.

22 אִם לֹא בָאתִי וְדִבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם חַטָּאָה לֹא הָיְתָה לָהֶם וְעַתָּה לֹא יֵשׁ לָהֶם עֲלִילָה לְהִתְעוֹלֵל עַל־רִשְׁעָתָם׃

Si no vuiera venido, ni les vuierá hablado no tuuieran peccado. mas aora no tienen escusacion de su peccado.

23 כָּל־מְשַׂנְאַי מְשַׂנֵּא אָבִי הוּא׃

El que me aborrece, tambien á mi Padre aborrece.

24 אִם אֶת־הַמִּפְעָלוֹת לֹא עָשִׂיתִי בָּכֶם אֲשֶׁר כָּל־אִישׁ אַחֵר לֹא עָשָׂה חַטָּאָה אֵינֶנָּה לָהֶם וְעַתָּה רָאוּ וְשָׂנְאוּנִי וְאֶת אָבִי׃

Si no vuiesse hecho entre ellos obras quales ninguno otra há hecho, no tendrian peccado: mas aora y han las visto, y aborrecen á mi, y a mi Padre.

25 אֲבָל אֲשֶׁר יִמָּלֵא הַדָּבָר הַנִּכְתָּב בְּתוֹרָתָם וְשִׂנְאַת חִנָּם שְׂנֵאוּנִי׃

Mas paraque se cumpla la palabra, que esta escripta en su Ley, que sin causa me aborrecieron:

26 וְכַאֲשֶׁר יָבוֹא הַמְנַחֵם אֲשֶׁר אֲנִי אֶשְׁלַח לָכֶם מֵאָבִי אֶת רוּחַ אֱמֶת אֲשֶׁר מִן הָאָב יוֹצֵא הוּא יָעִיד עָלָי׃

Empero quando viniere aquel Consolador, el qual yo os embiare del Padre, el Espiritu de Verdad, el qual procede del Padre, el dará testimonio de mi,

27 וְגַם אַתֶּם תְּעִידוּן כִּי מֵרֵאשִׁית הֱיִיתֶם עִמִּי׃

Y vosotros dareys testimonio porque estays conmigo desde el principio.

ιε'.

21. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με.

Mais ils vous feront toutes ces choses a cause de mon Nom: pource qu'ils ne cognoissent point celui qui m'a enuoye.

22. Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Si ie ne fusse venu & n'eusse parlé à eux, ils n'auroyent point de peché: mais maintenant ils n'ont point d'excuse de leur peche.

23. Ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ.

Qui m'a en haine, a aussi en haine mon pere.

24. Εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχον· νῦν δὲ καὶ ἑωράκασι, καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου.

Si ie n'eusse fait entr'eux les œuures que nul autre n'a faites, ils n'auroyent point de peche: mais maintenant ils les ont veues. & ont eu en haine & moi & mon Pere.

25. Ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν, ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν.

Mais c'est afin que soit accomplie la parole qui est escrite en leur Loy, disant, Ils m' ont eu en haine sans cause.

26. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ.

Mais quand le Consolateur sera venu, lequel ie vous enuoyerai de par mõ pere, a sauoir l'Esprit de verité, qui procede de mon pere, cestui la tesmoignera de moi.

27. Καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε.

Et vous aussi en tesmoignerez: car vous estes des le commencement auec moi.

CAP. XV.

21. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meũ: quia nesciunt eum qui misit me.

But al these things will they do vnto you for my names sake, because they haue not knowen him that sent me.

22. Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.

If I had not come and spoken vnto them, they should not haue had sinne: but nowe haue they no cloke for their sinne.

23. Qui me odit, & Patrem meum odit.

He that hateth me, hateth my Father also.

24. Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, nunc autem & viderunt, & oderunt, & me, & Patrem meum.

If I had not done workes among them which none other man did, they had not had sinne: but nowe haue they both seene, and haue hated both me and my Father.

25. Sed ut adimpleatur sermo qui in Lege eorum scriptus est, Quia odio habuerunt me gratis.

But it is that the word might be fulfilled, that is written in their Lawe, They hated me without a cause.

26. Cùm autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me.

But when the Comforter shall come, whome I will sende vnto you from the Father, euen the Spirit of trueth, which proceedeth of the Father, hee shall testifie of me.

27. Et vos testimonium perhibebitis: quia ab initio mecum estis.

And ye shall witnes also, because ye haue bene with me from the beginning.

Das XV. Capitel.

21. Aber das alles werden sie euch thun / vmb meines Namens willen / Denn sie kennen den nicht / der mich gesandt hat.

Men alt det skulle de gøre eder / for mit Naffn skyld / Thi at de kende icke Den / som ieg vdsende.

22. Wenn ich nicht kommen were / vnnd hette es jhnen gesaget / so hetten sie keine Sünde. Nun aber können sie nichts fürwenden / jhre Sünde zu entschuldigen.

Der som ieg vaare icke kommen / oc haffde sagd dem det / da haffde de ingen synd. Men nu kunde de inted finde paa / at aarsage deris synd met.

23. Wer mich hasset / der hasset auch meinen Vater.

Huo mig hader / hand hader oc min Fader.

24. Hette ich nicht die Werck gethan vnter jhnen / die kein ander gethan hat / so hetten sie keine Sünde. Nun aber haben sie es gesehen / vnd hassen doch beyde mich vnd meinen Vater.

Haffde ieg icke giort de Gerninger iblant dem / som ingen anden haffuer giort / da haffde de ingen synd. Men nu haffue de det seet / Oc hade dog baade mig oc min Fader.

25. Doch daß erfüllet werde der Spruch in jrem Gesetze geschrieben: Sie hassen mich ohne vrsache.

Dog at det Ordsprock bescreffuit i deris Low skal fuldkommis / De hade mig vden aarsage.

26. Wenn aber der Tröster kommen wirdt / welchen ich euch senden werde vom Vater / der Geist der Warheit / der vom Vater außgehet / der wird zeugen von mir.

Naar Trøsteren kommer / huilcken ieg skal sende eder fra Faderen / sandheds Aand / som vdgaar fra Faderen / hand skal vidne om mig.

27. Vnnd jhr werdet auch zeugen / denn jhr seyt von anfang bey mir gewesen.

Oc i skulle ocsaa vidne / Thi at i haffue veret hoss mig aff begyndelsen.

Kapitola XV.

21. Ale toto wssecko včinij wám / pro Gméno mé / neb neznagij toho kterýž mne poslal.

Alec wám tho wszytko czynić będą dla imienia mego / bo nie znali onego ktory mie posłał.

22. Bych byl nepřissel a nemluwil gim hřijchu by neměli / ale nynj wýmluwy nemagij z hřijchu swého.

Bychći był nie przyszedł á nie powiedał im / nie mieliby grzechu / lecz teraz nie máia czymby sie wywieść z grzechu swego.

23. Kdož mne nenáwidij / y Otceť mého nenáwidij.

Ktoć mnie ma w nienawiśći / ma y Oycá mego w nienawiśći.

24. Bych skutkůw nečinil mezy nimi / kterýchž gest žádný giný nečinil / hřijchu by neměli. Ale nynij gsau widěli / y nenáwiděli mne y Otce mého.

Bych był miedzy nimi thych spraw nie czynił ktorych żaden nie czynił / nie mieliby grzechu / lecz teraz widźieli / á mieli nie tylko mnie w nienawiśći / ale też y Oycá mego.

25. Ale aby se naplnila řeč kteráž w Zákoně gegich napsána gest / Že w nenáwisti měli mne darmo.

Alec sie to dźieie áby sie wypełniło słowo ktore iest w zakonie ich napisano / Mieli mie słusznie w nienawiśći.

26. Když přijgde Vtěssytel kteréhož yá possli wám od Otce ducha prawdy / kterýž od Otce pocházy / tenť swědectwij wydáwati bude o mně.

A ták gdyć przyidźie poćieszyćiel / ktoreo ia wam poślę od Oycá. Duch on prawdy ktory od Oycá pochodźi / onći o mnie da świádectwo.

27. Y wy swědectwij wydáwati budete / nebo od počátku semnau gste.

Y wy też dáćie świádectwo / bo ze mną iesteśćie od początku.

י ו

1 הלין מללת עמכון דלא תתכשלון׃

Io vi ho dette queſte coſe, à fin che voi non vi ſcandalizsiate.

2 יפקונכון גיר מן כנושתהון ותאתא שעתא דכל דנקטולכון יסבר דקורבנא מקרב לאלהא׃

Eſſi vi sbandiranno da le ſinagoghe: anzi viene il tempo che chiunque v'ammazzarà, ſi penſarà far ſeruitio à Dio.

3 והלין יעבדון מטול דלא ידעו ולא לאבי ולא לי׃

E queſte coſe vi faranno, perche non hanno conoſciuto ne il Padre ne me.

4 הלין מללת עמכון דמא דאתא עדנהין ת תעהדון אנין דאנא אמרת לכון הלין דין מן קדים לא אמרת לכון דעמכון הוית׃

Ma io v'ho parlate queſte coſe, accioche quando l'hora ſarà venuta, voi ve ne ricordiate, che io ve l'ho dette: e non v'ho dette queſte coſe da principio: percioche io ero conceſſo voi.

5 השא דין אזל אנא לות מן דשדרני ולא אנש מנכון בשאל לי לאיכא אזל אנת׃

Ma hora io me ne vo à colui che m'ha mandato: e niun di voi mi domanda, Doue vai tu?

6 אמרת לכון גיר הלין ואתת כריותא ומלת לבותכון׃

Ma perche io v'ho dette queſte coſe, la triſtezza ha ripieno il cuor voſtro.

7 אלא אנא שררא אמר אנא לכון דפקח לכון דאנא אזל אן גיר אנא לא אזל אנא פרקליטא לא אתא לותכון אן דין אזל אשדריוהי לותכון׃

Ma io vi dico la verità, egli è bene per voi ch'io me ne vada: perche ſe io non vo, il Conſolator non verrà à voi: e ſe io vo, ve lo mandarò.

י ו

1 את־האלה דברתי לכם פן־תכשלו׃

Eſtas coſas os he hablado, paraque no os eſcandalizeys.

2 מעדתם ישליכו אתכם וגם באה העת אשר כל־ההרג אתכם יחשב להקריב קרבן לאלהים׃

Echaros han de las Synogas: antes la hora viene, quando qualquiera que os matare, penſará que haze ſeruicio à Dios.

3 ואת האלה יעשו לכם כי לא ידעו את־האב ולא אותי׃

Y eſtas coſas os haran, porque no conocen àl Padre ni à mi.

4 לכן דברתי אליכם את־האלה אשר אם תבוא העת תזכרו למו כי אני אמרתי לכם ואת האלה מראשית לא אמרתי לכם כי עמכם הייתי׃

Mas heos dicho eſto, paraque quando aquella hora viniere, os acordeys deello; que yo os lo auia dicho: eſto empero no os lo dixe àl principio, porque yo eſtaua con voſotros?

5 ועת הולך אנכי אל־אשר שלחני ואיש מכם לא שואל לי אנה הולך אתה׃

Mas aora voy àl que me embió; y ninguno de voſotros me pregunta, Donde vas?

6 אבל כי־את־האלה דברתי אליכם וימלא לבבכם באבל׃

Antes porque os he hablado eſtas coſas, triſteza ha henchido vueſtro coraçon.

7 אך אני את־האמת מדבר אליכם מועיל לכם אשר אני הולך ואם אינני הולך גם המנחם לא יבוא אליכם ואם אהלך אשלחנו אליכם׃

Empero yo os digo la verdad, que os es neceſſario que yo vaya, porque ſi yo no fueſe, el Conſolador no vendria à voſotros · mas ſi yo fuere, embiaroslohé.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ′.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε.

Ie vous ai dit ces choſes, afin que vous ne ſoyez point ſcandaliſes.

2. Ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ.

Ils vous chaſſeront hors des ſynagogues: meſme le temps vient que quiconque vous fera mourir, cuidera faire ſeruice à Dieu.

3. Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα, οὐδὲ ἐμέ.

Et vous feront ces choſes, pourtant qu'ils n'ont cognu le Pere ne moi,

4. Ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην.

Mais ie vous ai dit ces choſes, afin que quand l'heure ſera venuë, il vous ſouuiene que ie les vous ai dites: toutesfois ie ne vous ai point dit ces choſes des le commencement, pource que i'eſtoye auec vous.

5. Νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις;

Et maintenant ie m'en vai à celui qui m'a enuoyé, & perſonne de vous ne me dsmande, Où vas tu?

6. Ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν.

Mais pource que ie vous ai dit ces choſes, triſteſſe a rempli voſtre cœur.

7. Ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς.

Toutesfois ie vous di la verite, il vous eſt expedient que ie m'en allie: car ſi ie ne m'en vai, le Conſolateur ne viendra point a vous: & ſi ie m'en vai, ie le vous enuoyerai.

CAP. XVI.

HÆc locutus sum vobis, ut non scandalizemini.

These thinges haue I sayde vnto you/ that ye should not be offended.

2. Absque synagogis facient vos, sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo.

They shall excommunicate you: yea / the time shall come /, that whosoeuer killeth you / will thinke that he doeth God seruice.

3. Et hæc facient vobis: quia non noverunt Patrem, neque me.

And these thinges will they doe vnto you / because they haue not knowen the Father / nor me.

4. Sed hæc locutus sum vobis: ut cum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram.

But these thinges haue I tolde you / that when the houre shall come / ye might remember / that I tolde you thē. And these things saide I not vnto you from the beginning / because I was with you.

5. Et nunc vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis?

But now I goe my way to him that sent me / and none of you asketh me / Whither goest thou?

6. Sed quia hęc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum.

But because I haue said these things vnto you/ your heartes are full of sorow.

7. Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam, si enim non abiero, Paracletus nō veniet ad vos: si autē abiero, mittam eum ad vos.

Yet I tell you the trueth / It is expedient for you that I goe away: for if I goe not away/ the Comforter will not come vnto you: but if I departed/ I will send him vnto you.

Das XVI. Capitel.

Solchs hab ich zu euch geredt daß jhr euch nicht ergert.

DEtte haffuer ieg talet til eder / at i skulle / icke forargis

2. Sie werden euch inn den Bann thun. Es kompt aber die Zeit / daß / wer euch tödtet / wirdt meinen / er thue Gott einen dienst daran.

De skulle sette eder i Band. Oc den tid skal komme / at / huo som ihielslar eder / skal mene / hand gør Gud en Tieniste der met.

3. Vnd solches werden sie euch darumb thun / daß sie weder meinen Vater noch mich erkennen.

Oc saadant skulle de der faare gøre eder / at de huercken kende min Fader oc ey mig.

4. Aber solches hab ich zu euch geredt / auff daß / wenn die Zeit kommen wirdt / daß jhr daran gedencket / daß ichs euch gesagt habe. Solches hab ich euch von Anfang nicht gesagt denn ich war bey euch.

Men ieg haffuer talet dette til eder / paa det / at naar den tid kommer / i skulle tencke der paa / at ieg sagde eder det. Oc ieg sagde eder icke saadant aff begyndelsen / thi ieg vaar hoss eder.

5. Nun aber gehe ich hin zu dem / der mich gesandt hat / vnd niemand vnter euch fraget mich / wo gehest du hin?

Oc nu gaar ieg hen til den som mig vdsende / oc ingen aff eder spør mig at / huort gaar du hen?

6. Sondern dieweil ich solches zu euch geredt habe / ist euer Hertz voll traurens worden.

Men fordi at ieg talede dette til eder / da er deris Hierte sorgefult.

7. Aber ich sage euch die Warheit / Es ist euch gut / daß ich hingehe. Deñ so ich nicht hingehe / so kommet der Tröster nicht zu euch. So ich aber gehe / wil ich jhn zu euch senden.

Men ieg siger eder sandhed / Det er eder gaat / at ieg gaar bort. Thi at gaar ieg icke bort / da kommer Trøsteren icke til eder. Men gaar ieg bort / da vil ieg sende hannem til eder.

Kapitola XVI.

TYto wěcy mluwil gsem wám / abyste se nehoršsyli.

TO mći wam powiedział ábyście śię nie obrázali.

2. Wen z Obcý wyženau wás Ale přijdeť hodina / že každý kdož wás zabige / domnjwati se bude / žeby tjm Bohu slaužil.

Będąc was rušáć z bożnic / owšem przyjdzie czás / gdy wšelki kthory was zábiáć będzie / mniemáć będzie że czyni chwałe Bogu.

3. A toť včinij wám proto / neb neznali Otce ani mne.

A toć wam czynić będą / iž nie ználi Oyca ani mnie.

4. Ale tyto wěcy mluwil gsem wám / abyste když přijde hodina těch wěcý / rozpomenuli se / že yá powěděl gsem wám? Těchto wěcý pak gsem nemluwil wám při počátku / nebť gsem byl s wámi.

Alemći to wam powiedział / ábyście gdy czás ten przyjdzie / wspomnieli na tho żem ia powiedział wam / A thych rzeczy powiedalem wam z przodku / bom z wámi był.

5. Ale nynij gdu k němu / kterýž mne poslal / a žádný z wás neptá se mne / kde gdeš?

Lecz teraz odchodzę do onego ktory mie posłał / y niepyta mie żaden z was do kąd idę.

6. Ale že tyto wěcy mluwil gsem wám / protož zármutek naplnil Srdce wašše.

A iż iżem tho wam powiedział / smutek nápełnił serce wasze.

7. A wššak yá prawdu prawjm wám / že vžitečné gt wám abych yá odššel. Nebo neodegdulit / Těššitel nepřijde k wám: a pakliť odegdu / poššlio k wám.

Y powiedamći wam prawdę / Wam ći to pożyteczno iż ia odeyde / bo iesliby ch nie odszedł / Pocieszyciel on nie przyidzie do was / ale iesli iż poyde / posle go do was.

י ו

8 ומא דאתא הו נכסיוהי לעלמא על חטיתא ועל זדיקותא ועל דינא ׃

E quando esso sarà venuto, conuincerà il mondo di peccato, e di giustitia, e di giudicio.

9 על חטיתא דלא מהימנין בי ׃

Di peccato, percioche non credeno in me.

10 על זדיקותא דין דלות אבי אזל אנא ולא תוב חזין אנתון לי ׃

Di giustitia, percioche io me ne vo al Padre, e non mi vedrete piu.

11 על דינא דין דארכונא דעלמא הנא דין הו ׃

E di giuditio, percioche il principe di questo mondo è stato giudicato.

12 תוב סגי אית לי למאמר לכון אלא לא משכחין אנתון למאחד השא ׃

Io ho ancora molte cose da dirui, ma voi non potete portarle hora.

13 מא דאתא דין רוחא דשררא הו ידברכון בכלה שררא לא גיר ימלל מן רעין נפשה אלא כל דשמע הו ימלל ועתידתא יודעכון ׃

Ma quando colui sarà venuto, cioè, lo Spirito de la verità, egli vi condurrà in ogni verità: percioche non parlarà da se stesso, ma dirà tutto cio ch'egli hauerà vdito: & annuntiaruui le cose à venire.

14 הו ישבחני מטול דמן דילי נסב ׃

Esso mi glorificarà, percioche pigliarà del mio, & annuntiarallo à voi.

15 כל מדם דאית לאבי דילי הו מטול הנא אמרת לכון דמן דילי נסב ניחוינכון ׃

Tutto cio che ha il Padre è mio: per questo v'ho detto ch'ei pigliarà del mio, e ve l'annuntiarà:

י ו

8 ובבואו יוכיח את־העולם על־החטאה ועל־הצדקה ועל־המשפט ׃

Y quando el viniere, redarguyra àl mundo de peccado, y de justicia, y de juyzio.

9 על־החטאה כי אינם מאמינים בי ׃

De peccado ciertamente, porquanto nu creen en mi.

10 ועל־הצדקה כי אל־אבי הולך אנכי ועוד לא יראוני ׃

Y de justicia, porquanto voy àl Padre, y no me vereys mas.

11 ועל־המשפט כי נשיא העולם הזה נשפט ׃

Mas de juyzio, porquanto el Principe deste muudo ya es juzgado.

12 עוד רבות היו לי לדבר אליכם כי־אם עתה לא תוכלו לשאת ׃

Aun tengo muchas cosas que deziros, mas aora no las podeys lleuar.

13 ובבוא רוח האמת יוליך אתכם בכל־אמת כי לא ידבר מנפשו כי אם כל־אשר ישמע ידבר ואת־האותיות לאחור יגיד לכם ׃

Mas quando viniere aquel Espiritu de Verdad, el os guiara à toda verdad, porque no hablarà de si mismo mas todo loque oyere hablarà : y las cosas que han de venir os hara saber.

14 הוא יאדיר אותי כי מאלה אשר לי יקח ויודיע לכם ׃

El me clarificarà, porque tomarà de mio, y os lo harà saber.

15 כל אשר לאבי לי הוא על־כן אמרתי כי מאלה אשר לי יקח ויודיע לכם ׃

Todo loque tiene el Padre, mio es por esso dixe que tomarà de mio y os lo hare saber.

ιϛ'.

8. Καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως.

Et quand cestui-la sera venu, il cōuaincra le monde de peché, de iustice, & de iugement.

9. Περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ.

De peché, pource qu'ils ne croyent point en moi,

10 Περὶ δικαιοσύνης δὲ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω, καὶ οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με.

De iustice, pource que ie m'en vai à mon Pere, & ne me verrez plus.

11. Περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται.

De iugement, pource que le prince de ce monde est ia iugé.

12. Ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι.

I'ai à vous dire encore plusieurs choses, mais vous ne les pouuez porter maintenant.

13. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

Mais quand cestui-la sera venu, assauoir l'Esprit de verité, il vous conduira en toute verité: car il ne parlera point de par soi mesme : mais il dira tout ce qu'il aura ouï : & vous annoncera les choses à venir.

14. Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

Cestui-la me glorifiera : car il prendra du mien, & le vous annoncera.

15. Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστι. διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

Tout ce qu'a mon Pere, est mien : pourtant ai-ie dit, qu'il prendra du miē, & le vous annoncera.

CAP. XVI. — Das XVI. Capitel. — Kapitola XVI.

8 Et cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio.

And when he is come / he will reproue the worlde of ſinne / and of righteouſneſſe / & of iudgement.

8. Vnd wenn derſelbige kompt / der wird die Welt ſtraffen / vmb die Sünde / vmb die Gerechtigkeit / vnd vmb das Gerichte.

Oc naar hand kommer / da ſkal hand ſtraffe Verden / for Synd / for Redferdighed / oc for Dom.

8. A když přijgde / onť treſtati bude Swět z hřijchu / z Sprawedlnoſti / a z ſaudu.

Gdyć on tedy przyjdzie / będzieć karał świat z grzechu / z ſprawiedliwości / y z ſądu.

9. De peccato quidem: quia non crediderunt in me.

Of ſinne / becauſe they beleeue not in me.

9. Vmb die Sünde / daß ſie nicht glauben an mich.

For Synden / at de tro icke paa mig.

9. Z hřijchu zagiſté / že neweřij we mne:

Z grzechu / iż nie vwierzyli w mie.

10. De iuſtitia verò: quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me.

Of righteouſnes / becauſe I go to my Father / and ye ſhall ſee me no more.

10. Vmb die Gerechtigkeit aber / daß ich zum Vater gehe / vnd jhr mich hinfort nicht ſehet.

Oc for Retferdighed / At ieg gaar til Faderen / oc i ſee mig icke lenger.

10. Z ſprawedlnoſti pak / že gdu k Otcy / a giž potom neuzřijte mne:

Z ſprawiedliwości záſie / iż do Oycá odchodzę / á iuż mie więcey nie vyzrycie.

11. De iudicio autem: quia princeps huius mundi iam iudicatus eſt.

Of iudgement / becauſe the prince of this world is iudged.

11. Vmb das Gerichte / daß der Fürſt diſer Welt gerichtet iſt.

For Dommen / at denne Verdens Førſte er dømt.

11. Z ſaudu / že Knijže tohoto Swěta giž geſt odſauzeno.

Z ſądu też záſie / że kſiążę tego świáta iuż oſądzone ieſt.

12. Adhuc multa habeo vobis dicere; ſed non poteſtis portare modò.

I haue yet many things to ſay vnto you / but ye can not beare them nowe.

12. Jch habe euch noch vil zuſagen / aber jhr könnets jetzt nicht tragen.

Jeg haffuer end nu meget at ſige eder / Men i kunde icke bære det nu.

12. Geſſtě mnohé wěcy mám mluwiti wám / ale nemůžete ſneſti nynij.

Jeſzcze wiele mam cobych z wámi mowił / iedno iż theraz znieść nie możecie.

13. Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, non enim loquetur à ſemetipſo: ſed quæcunque audiet loquetur, & quæ ventura ſunt annuntiabit vobis.

Howbeit / when he is come which is the Spirit of trueth / he will leade you into all trueth: for he ſhall not ſpeake of him ſelfe / but whatſoeuer he ſhall heare / ſhall hee ſpeake and he wil ſhewe you the thinges to come.

13. Wenn aber jener der Geiſt der Warheit kommen wirdt / der wirdt euch in alle Warheit leiten. Denn er wirdt nicht von jhm ſelber reden / ſondern was er hören wirdt / das wirdt er reden / vnd was zukünfftig iſt / wird er euch verkündigen.

Men naar den Sandheds Aanden kommer den ſkal lede eder i al Sandhed. Thi hand ſkal icke tale aff ſig ſelff / men huad hand hører / det ſkal hand tale / oc huad tilkommendis er / ſkal hand forkynde eder.

13. Ale když přijgde ten genž geſt duch prawdy / naučíť wás wſſeliké prawdě. Nebo nebude mluwiti ſám od ſebe / ale cožkoli vſlyſſý / toť mluwiti bude / A které wěcy přigijti magij / zwěſtugeť wám.

Ale gdyć przyjdzie on Duch prawdy / tedyć was wprowádzi we wſzelką prawdę / bo nie ſam od ſiebie mowić będzie / ále co vſlyſzy to powie / á co będzie przyjdz miáło oznaymi wam.

14. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

He ſhall glorifie me: for he ſhall receiue of mine / and ſhall ſhew it vnto you.

14. Derſelbige wird mich verkleren / Denn von dem meinen wird ers nemen / vnd euch verkündigen.

Den ſamme ſkal forklare mig / thi hand ſkal tage det aff mit / oc forkynde eder.

14. Onť mne oſlawij / nebo z mého wezme / a zwěſtugeť wám

Onćmie vwielby / bowiem z mego weźmie co wam opowiádáć będzie.

15. Omnia quæcunque habet Pater, mea ſunt: propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

Al things that the Father hath / are mine: therefore ſaide I / that he ſhall take of mine / and ſhewe it vnto you.

15. Alles was der Vater hat / das iſt mein / darumb habe ich geſaget / Er wirds von dem meinen nemen / vnd euch verkündigen.

Alt huad Faderen haffuer / det er mit / Derfaare ſagde ieg / Hand ſkal tage det aff mit / oc forkynde eder.

15. Wſſecky wěcy kteréž koli má Otec / mé gſau. Protož gſem řekl / že z mého wezme / a zwěſtugeť wám.

Wſzytki rzeczy ktore ma Oćiec / moie ſą: y dla thegożem powiedział że z mego weźmie / co wam opowiedáć będzie.

יו

16 קליל ולא תחזונני ותוב קליל ותחזונני דאזל אנא לות אבא :

Vn poco di tempo & voi non mi vedrete: e di nuouo vn poco di tempo e voi mi vedrete perciòche io me ne vo al Padre.

17 ואמרו הנון תלמידוהי חד לחד מנא הי הדא דאמר לן דקליל ולא תחזונני ותוב קליל ותחזונני ודאזל אנא לות אבי :

Allora alcuni de suoi discepoli disser tra loro, Che è questo ch'egli ci dice, Vn poco di tempo, e voi non mi vedrete, e di nuouo vn poco di tempo, e voi mi vedrete? E quest' altro, Perche io me ne vo al Padre.

18 ואמרין הוו מנא הי הדא קליל דאמר לא ידעינן מנא ממלל :

Diceuano dunque, Che è questo ch'ei dice, Vn poco di tempo? noi non sappiamo quel ch'ei dica.

19 ישוע דין ידע דבעין הוו למשאלותה ואמר להון על הדא בעין אנתון עם חדדא דאמרת לכון דקליל ולא תחזונני ותוב קליל ותחזונני :

E IESV conoscendo ch'essi voleuano domandarlo, disse loro, Voi ricercate tra voi di quel che io ho detto, Vn poco di tempo, e voi non mi vedrete, e di nuouo vn poco di tempo, e voi mi vedrete.

20 אמין אמין אמר אנא לכון דתבכון אנתון ותאלון ועלמא נחדא ולכון תכרא אלא כריותכון לחדותא תהוא :

In verità, in verità io vi dico che voi piangerete, e lamentareteui, e il mondo si rallegrarà: voi dico v'attristarete, ma la vostra tristezza si conuertirà in gioia.

יו

טז בשצף אסתיר פני ממכם ולא תראוני ועוד ברגע קטון תראוני כי הולך אני אל־האב :

Aun vn poquito, y no me vereys despues otra vez vn poquito, y vermeheys: porque yo voy àl Padre.

יז ויאמרו תלמידיו איש לרעהו מה זאת המדבר אלינו בשצף לא תראוני ועוד ברגע קטון תראוני וכי אני הולך אל־האב :

Entonces dixeron algunos de sus Discipulos vnos à otros, Que es esto que nos dize, Aun vn poquito y no me vereys despues? y otra vez vn poquito, y vermeheys porque yo voy àl Padre.

יח ויאמרו זאת מה היא אשר אומר הוא בשצף או ברגע לא ידענו מה מדבר הוא :

Ansique dezian, Que es esto que dize, Vn poquito: no entendemos loque habla.

יט וידע ישוע כי אבו לשאול לו ויאמר להם על־זאת תבקשון איש מרעהו כי אמרתי בשצף לא תראוני ועוד ברגע תראוני :

Y conoció IESVS que le querian preguntar, y dixoles, Preguntays entre vosotros de esto que dixe, Aun vn poquito, y no me vereys despues: y otra vez vn poquito, y vermeheys.

כ אמן אמן אני אומר לכם כי תבכו ותתנו אתם והעולם ישמח ואתם תתאבלו ואבלכם לשמחה יהפך :

Decierto decierto os digo que vosotros llorareys y lamentareys, y el mundo se alegrara vosotros empero sereys tristes, mas vuestra tristeza sera buelta en gozo.

ιϛ'.

16. Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα.

Vn petit de temps, & vous ne me verrez point: & derechef vn petit de temps, & vous me verrez, car ie m'en vai à mon Pere.

17. Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, τί ἐστι τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; καί, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα;

Dont quelques vns de ses disciples dirent entr'eux, Qu'est ce qu'il nous dit, Vn petit de temps, & vous ne me verrez point: & derechef, Vn petit de temps, & vous me verrez? &, Car ie m'en vai à mon Pere.

18. Ἔλεγον οὖν, τοῦτο τί ἐστιν ὃ λέγει, τὸ μικρόν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ.

Ils disoyent donc, Qu'est-ce qu'il dit, Vn petit de temps? nous ne sauons qu'il dit.

19. Ἔγνω οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, περὶ τούτου ζητεῖτε μετ᾽ ἀλλήλων, ὅτι εἶπον, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με;

Et Iesus cognoissant qu'ils le vouloyent interroguer, leur dit, Vous demandez entre vous touchant ce que i'ai dit, Vn petit de temps, & vous ne me verrez plus, & derechef, Vn petit de temps, & vous me verrez.

20. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ᾽ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται.

En verité, en verité ie vous di, que vous pleurerez, & lamenterez, & le monde s'esiouira: voire que vous serez contristés, mais vostre tristesse sera conuertie en ioye.

CAP. XVI. | Das XVI. Capitel. | Kapitola XVI.

16. Modicum, & iam non videbitis me: & iterum modicum & videbitis me: quia vado ad Patrem.

A litle while / and ye ſhall not ſee me: and againe a litle while / and ye ſhall ſee me: I go for to my Father.

16. Vber ein kleines / ſo werdet jhr mich nicht ſehen / vnnd aber über ein kleines / ſo werdet jhr mich ſehen / deñ ich gehe zum Vater.

Om en liden ſtund / da ſkulle i icke ſee mig / oc atter om en liden ſtund / ſaa ſkulle i ſee mig / thi ieg gaar til Faderen.

16. Malíčko a giž newžřijte mne / a opět malíčko a vzřijte mne / neb gdu k Otcy.

Máluczko á nie vyzrycie mie / y záſie máluczko á vyzrycie mie / bo ia ide do Oycá.

17. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad invicé, Quid eſt hoc quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me, &, quia vado ad Patrem?

Then ſaid ſome of his diſciples among them ſelues / What is this that he ſaith vnto vs / A litle while / and ye ſhall not ſee me / and againe / a litle while / and ye ſhall ſee me / and / For I go to my Father?

17. Da ſprachen etliche vnter ſeinen Jüngern vntereinander: Was iſt das / daß er ſaget zu vns / Vber ein kleines / ſo werdet jhr mich nicht ſehen / vnd aber über ein kleines / ſo werdet jhr mich ſehen / vnnd daß ich zum Vater gehe?

Da ſagde nogle aff hans Diſciple til huer andre / Huad er det / at hand ſiger til oſſ / Om en liden ſtund / da ſkulle i ſee mig / oc atter om en liden ſtund / da ſkulle i ſee mig / Oc at ieg gaar til Faderen?

17. Tehdy řekli Včedlnijcy geho weſpolek: Co geſt to / že nám prawj / Malíčko a giž newzřijte mne / a opět malíčko / a vzřijte mne / neb yá gdu k Otcy?

Tedy niektorzy z zwolennikow iego rzekli iedni ku drugim: Coż to ieſt co nam powieda: Máluczko á nie vyzrycie mie / y záſie máluczko á vyzrycie mie / iż ia ide do Oycá?

18. Dicebant ergo, Quid eſt hoc, quod dicit, Modicum? neſcimus quid loquitur.

They ſaid therefore / What is this that he ſaith / A litle while? we knowe not what he ſaith.

18. Da ſprachen ſie / was iſt das / daß er ſaget / über ein kleines? Wir wiſſen nicht was er redet.

Da ſagede / At hand ſiger / Om en liden ſtund? Wi vide icke huad hand taler.

18. Protož prawili / Co geſt to / že nám prawj / Malíčko? newijme co prawij.

Y mowili: Coż wżdy to ieſt co mowi máluczko? niewiemy coć powieda.

19. Cognovit autem Ieſus, quia volebant eum interrogare, & dixit eis, De hoc quęritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me.

Now Jeſus knewe that they would aſke him / and ſaide vnto thē / Doe ye enquire among your ſelues / of that I ſaid / A litle while / and ye ſhall not ſee me: and againe / a litle while / and ye ſhall ſee me?

19. Da mercket Jeſus / daß ſie jhn fragen wolten / vnd ſprach zu jhnen: Davon fraget jhr vntereinander / daß ich geſagt habe: Vber ein kleines ſo werdet jr mich nicht ſehen / vnd aber über ein kleines ſo werdet jr mich ſehen.

Da merckte Jheſus / at de vilde ſpørie hannem at / oc hand ſagde til dem / Der om ſpørie iblant huer andre / at ieg ſagde / Om en liden ſtund / da ſkulle i icke ſee mig / oc atter om en liden ſtund / da ſkulle i ſee mig.

19. Y poznal Gežijš / že chtěli otázati ho. Y řekl gim: O tom ſe tážete mezy ſebau / že ſem řekl / Malíčko a newzřijte mne / aopět malíčko a vzřijte mne.

Poznał tedy Jezus że go pytáć chcieli / y rzekł im: O tym ſie pytacie miedzy ſoba com rzekł: Máluczko á nie vyzrycie mie / y záſie máluczko á vyzrycie mie?

20. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.

Verely / verely I ſay vnto you / that ye ſhall weepe and lament / and the world ſhall reioyce: and ye ſhall ſorowe / but your ſorow ſhalbe turned to ioy.

20. Warlich / warlich / ich ſage euch / Jr werdet weinen vnnd heulen / aber die Welt wirdt ſich freuen. Jr aber werdet traurig ſein / doch euer traurigkeit ſoll inn Freude verkehret werden.

Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / I ſkulle græde oc hyle / Men Verden ſkal glæde ſig / Oc i ſkulle vere bedrøffuede / Dog ſkal eders bedrøffuelſe omuendis til glæde.

20. Giſtě giſtě prawijm wám / že kwěliti a plakati budete wy / ale Swět ſe bude radowati: Wy ſe budete rmautiti / ale zármutek wáš obrátij ſe wám w radoſt.

Záprawde záprawde wam powiedam: Wy bedziecie płákáć y nárzekáć / á świát ſie bedzie weſelił. Wy ſmutni bedziecie / ále ſmuthek wáſz wynidzie wam ku rádości.

יו

21 אַנְתְּתָא מָא דְּיָלְדָא כַּרְיָא לָהּ דַּמְטָא יַוְמָא דְּמַוְלָדָהּ מָא דִּילְדַּת דֵּין בְּרָא לָא עָהְדָא אוּלְצָנָהּ מֶטוּל חַדּוּתָא דְּאֶתִילֶד בַּר־נָשָׁא בְּעָלְמָא׃

Quando la donna partorisce, ha dolore, percioche è venuta l'hora sua: ma poi ch'el la ha partorito il piccol fanciullo, non si ricorda piu de l'angoscia per l'allegrezza ch' ell'ha che sia nato vn huomo al mondo.

22 אַף אַנְתּוּן הָשָׁא כַּרְיָא לְכוּן תּוּב דֵּין אֶחְזֵיכוּן וְנֶחְדֵּא לֶבְּכוּן וְחַדּוּתְכוֹן לָא אֱנָשׁ נָסֵב מֶנְּכוּן׃

Ancor voi dunque hauete ben hora tristezza, ma io vi vedrò di nuouo, e il cuor vostro si rallegrara, e niuno vi torrà la vostra allegrezza.

23 וּבְהָו יַוְמָא לִי לָא תֶּשְׁאלוּן מֶדֶּם אַמִּין אַמִּין אָמַר אֱנָא לְכוּן דְּכָל מֶדֶּם דְּתֶשְׁאלוּן לְאָבִי בַּשְׁמִי נֶתֶּל לְכוּן׃

Et in quel giorno voi non mi domandarete di cosa alcuna. In verità, in verità vi dico, che tutte le cose che voi domandarete al Padre nel nome mio, egli ve le darà.

24 עַדְמָא לְהָשָׁא לָא שְׁאֶלְתּוּן מֶדֶּם בַּשְׁמִי שְׁאַלוּ וְתֶסְבוּן דְּתֶהְוֵא חַדּוּתְכוּן מְשַׁמְלְיָא׃

Insin ad hora voi non hauete domandato niente nel nome mio: domandate, e riceuerete, accioche la vostra allegrezza sia compiuta.

35 הָלֵין בְּפֶלְאָתָא מַלְּלֶת עַמְּכוּן אָתְיָא דֵּין שָׁעְתָּא אֵמָתַי דְּלָא אֱמַלֶּל עַמְּכוּן בְּפֶלְאָתָא אֶלָּא עַיִן בְּגֶלֵא אַבַּדֶּק לְכוּן עַל אַבָּא׃

Io vi ho parlate queste cose in similitudini: ma verrà tempo che io non vi parlarò piu in similitudini, ma vi parlarò apertamente del Padre.

26 בְּהָו יַוְמָא דְּתֶשְׁאלוּן בַּשְׁמִי וְלָא אָמַר אֱנָא לְכוּן דְּאֱנָא אֶבְעֵא מֶן אַבָּא עֲלַיְכוּן׃

In quel giorno voi domandarete nel nome mio, e non vi dico ch'io sia per pregare il Padre per voi.

יו

21 הָאִשָּׁה אִם תֵּלֵד מִתְאַבֵּל כִּי בָאָה עִתָּהּ וְכַאֲשֶׁר יָלְדָה אֶת־הַיֶּלֶד עוֹד לֹא תִזְכֹּר לַחֵבֶל עַל שִׂמְחָתָהּ כִּי יָלַד אָדָם אֶל־הָעוֹלָם׃

La muger quando pare, tiene dolor, porque es venida su hora: mas desque hà parido vn ninno, ya no se acuerda del apretura por el gozo de que aya nacido vn hombre en el mundo.

22 וְעַתָּה מִתְאַבְּלִים אַתֶּם וְאִם אָשׁוּב אֶרְאֶה אֶתְכֶם וְיִשְׂמַח לְבַבְכֶם וְאֶת־שִׂמְחַתְכֶם אִישׁ לֹא יִשָּׂא מִמְּכֶם׃

Tambien pues vosotros aora à la verdad teneys tristeza: mas otra vez os veré, y gozarseha vuestro coraçon, y nadie quitara de vosotros vuestro gozo.

23 וּבַיּוֹם הַהוּא לֹא תִשְׁאֲלוּ לִי מְאוּמָה אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי כָל־אֲשֶׁר תִּשְׁאֲלוּ מִן־הָאָב בִּשְׁמִי יִתֵּן לָכֶם׃

Y aquel dia no me preguntareys nada. De cierto de cierto os digo, que si algo pidierdes à mi Padre en mi nombre, daros loha.

24 עַד עַתָּה לֹא שְׁאֶלְתֶּם מְאוּמָה בִּשְׁמִי שַׁאֲלוּ וְתִקְחוּ אֲשֶׁר שִׂמְחַתְכֶם תְּהִי שְׁלֵמָה׃

Hasta aora nada aueys pedido en mi nombre? pedid, y recebireys, paraque vuestro gozo sea cumplido.

25 אֶת־הָאֵלֶּה בִּמְשָׁלִים דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם אַךְ תָּבוֹא הָעֵת אֲשֶׁר בָּהּ עוֹד לֹא בַמְּשָׁלִים אֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם כִּי־אִם אוֹפִיעַ לְהַגִּיד לָכֶם עַל־אָבִי׃

Estas cosas os he hablado en prouerbios: la hora viene quando ya no os hàblaré por prouerbios: mas claramente os annunciare de mi Padre.

26 בַּיּוֹם הַהוּא בִּשְׁמִי תִּשְׁאָלוּ וְאֵינֶנִּי אוֹמֵר לָכֶם כִּי אָנֹכִי אֶשְׁאַל מֵאָבִי עֲלֵיכֶם׃

Aquel dia pedireys en mi nombre: y no os digo que yo rogare àl Padre por vosotros:

ιϛʹ.

21. Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ λύπην ἔχει ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκ ἔτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον.

Quand la femme enfante, elle sent ses douleurs, pource que son terme est venu: mais apres qu'elle a fait vn petit enfant, il ne lui souuient plus de l'angoisse, pour la ioye qu'elle a qu' vne creature humaine est nee au monde.

22. Καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε, πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν.

Vous donc aussi auez maintenant tristesse mais ie vous verrai derechef, & vostre cœur s'esiouira, & personne ne vous ostera vostre ioye.

23. Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν.

Et en ce iour-la vous ne m'interroguerez de rien. En verité, en verité ie vous di que toutes les choses que vous demanderez au Pere en mon Nō, il les vous donnera.

24. Ἕως ἄρτι οὐκ ᾐτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου. αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

Iusques à present vous n'auez rien demandé en mon Nom: demandez, & vous receurez, afin que vostre ioye soit accomplie.

25. Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκ ἔτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παῤῥησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ ὑμῖν.

Ie vous ai dit ces choses par similitudes: mais l'heure viēt que ie ne parlerai plus à vous par similitudes, mais ie vous parlerai ouuertement de mō Pere.

26. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε. καὶ οὐ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν.

En ce iour-la vous demanderez en mon Nom, & ie ne vous di point que ie prierai le Pere pour vous.

CAP. XVI.

21. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.

A woman when she trauaileth, hath sorowe, because her houre is come: but as soone as she is deliuered of the childe, she remembreth no more the anguish, for ioy that a man is borne into the worlde.

22. Et vos igitur, nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

And ye now therefore are in sorowe: but I will see you againe, and your heartes shall reioyce, and your ioye shall no man take from you.

23. Et in illo die me non rogabitis quicquam. Amen, amen dico vobis, siquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

And in that day shall ye aske me nothing. Verely, verely I say vnto you, whatsoeuer ye shal aske the Father in my Name, he will giue it you.

24. Vsque modò non petistis quicquam in nomine meo, Petite, & accipietis: ut gaudium vestrum sit plenũ.

Hitherto haue ye asked nothing in my Name: aske, and ye shall receiue, that your ioy may be full.

25. Hæc in proverbiis locutus sum vobis. Venit hora cum iam non proverbiis loquar vobis, sed palàm de Patre annunciabo vobis.

These thinges haue I spoken vnto you in parables: but the time will come, when I shall no more speake to you in parables: but I shall shew you plainely of the Father.

26. In illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis.

At that day shall yee aske in my Name, & I say not vnto you, that I will pray vnto the Father for you.

Das XVI. Capitel.

21. Ein Weib wenn ſie gebieret/ ſo hat ſie traurigkeit/ denn jhre ſtunde iſt kommen. Wenn ſie aber das Kind geboren hat/ dencket ſie nicht mehr an die angſt/ vmb der Freude willen/ daß der Menſch zu der Welt geboren iſt.

En Quinde/ naar hun føder/ da haffuer hun bedrøffuelſe/ Thi hendis time er kommen. Men naar hun haffuer fød Barnet/ da tencker hun icke mere paa den nød/ for den glæde ſkyld/ at Menniſket er fød til Verden.

22. Vnd jr habt auch nun traurigkeit/ aber ich wil euch wider ſehen/ vnd euer Hertz ſoll ſich freuen/ vnd euer Freude ſoll niemand von euch nemen.

Oc i haffue nu ocſaa bedrøffuelſe/ Men ieg vil ſee eder igen/ oc eders hierte ſkal glæde ſig oc der ſkal ingen tage eder glæde fra eders.

23. Vnd an demſelbigen tage werdet jhr mich nichts fragen. Warlich/ warlich/ ich ſage euch: So jhr den Vater etwas bitten werdet inn meinem Namen / ſo wird ers euch geben.

Oc paa den ſamme dag ſkulle i icke ſpørie mig at noget. Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger eder / Der ſom i bede Faderen om noget i mit Naffn / da ſkal hand giffue eder det.

24. Bißher habt jr nichts gebeten/ in meinem Namen. Bittet ſo werdet jhr nemen/ daß euer Freude volkommen ſey.

Her til haffue i icke bedet i mit Naffn. Beder/ ſaa ſkulle i faa/ at eders glæde ſkal vere fuldkommen.

25. Solchs hab ich zu euch durch Sprichwort geredet. Es kompt aber die Zeit/ daß ich nicht mehr durch Sprichwort mit euch reden werde/ ſondern euch frey herauß verkündigen von meinem Vater.

Saadant haffuer ieg talet til eder ved Ordſprock Men den tid ſkal komme/ at ieg ſkal icke tale mere met eder ved Ordſprock/ men obenbare forkynde eder om min Fader.

26. An demſelbigen tage werdet jhr bitten in meinem Namen. Vnd ich ſage euch nicht/ daß ich den Vater für euch bitten wil.

Paa den ſamme dag ſkulle i bede i mit Naffn. Oc ieg ſiger eder icke/ at ieg vil bede Faderen for eder.

Kapitola XVI.

21. Zena když rodij/ zármutek má/ neb přiſſla hodina gegij: ale když porodij Djtě/ giž nepamatuge wijce na boleſt pro radoſt/ neb ſe narodil člowěk na Swět.

Gdy niewiáſtá rodzi miewáć boleśći/ bo przyſzłá godźiná iey/ lecż gdy porodźi dźieciątko/ iuż nie pámięta vćiſnienia/ że ſie weſeli z cżłowieká ná świát národzonego.

22. Protož y wy nynij zármutek máte/ ale opět vzřijm wás/ a radowati ſe bude Srdce waſſe/ a radoſti waſſý žádný neodegme od wás.

Y wy też ácż teraz ſmutek maćie/ ále záſie oglądam was/ y będźie ſie weſeliło ſerce wáſze/ á weſela wáſzego żaden nie odeymie od was.

23. A w ten den nebudete mne tázati o ničemž. Giſtě giſtě prawijm wám/ Začkoli budete proſyti Otce we Gměnu měm/ dáť wám.

Ná on cżás nie będźiećie mie niocż pytáć: Záprawdę záprawdę powiedam ći wam/ ocżkolwiek prośić będźiećie Oycá w imię moie/ da wam.

24. Až poſawad za nic gſte neproſyli we Gměnu měm/ Proſte a wezmete/ aby radoſt waſſe dokonalá byla.

Do tego cżáſu ieſzcześćie mocż nie prośili w imię moie: Prośćież á weźmiećie/ áby weſele wáſze było doſkonałe.

25. Toto w přijſlowij mluwil gſem wám. Přijdeť hodina / když giž ne w přijſlowj budu mluwiti wám/ ale zgewně o měm Otcy zwěſtugi wám.

Tociem wam powiedał przez podobieńſtwá/ lecż ćicżás przyidźie gdy nie przez podobieńſtwá mowić wam będę/ ále iáwnie o Oycu moim oznaymię wam.

26. W ten den/ we Gměnu měm proſyti budete? A nepravijm wám/ že vá budu proſyti Otce za wás.

Ná on cżás w imię moie prośić będźiećie/ y nie powiedą wam iżbych ia miał Oycá prośić zá wámi.

י ו

27 הו גיר אבא רחם לכון דאנתון רחמתונני והימנתון דאנא מן לות אבא נפקת :

Imperoche il Padre stesso vi ama, perciochè voi hauete amato me: & hauete creduto che io sono vscito da Dio.

28 נפקת מן לות אבא ואתית לעלמא ותוב שבק אנא לעלמא ואזל אנא לי לות אבא :

Io sono vscito dal Padre, e son venuto nel mondo, di nuouo lasso il mondo, e vommene al Padre.

29 אמרין לה תלמידוהי הא השא גליאית ממלל אנת ופלאתא לא חדא אמר אנת :

I suoi discepoli gli dicono, Ecco, tu parli hora apertamente, e non dici similitudine alcuna.

30 השא ידעינן דכל מדם ידע אנת ולא סניק אנת דאנש ישאלך בחדא מן מהימנינן חנן דמן אלהא נפקת :

Noi hora sappiamo che tu sai tutte le cose, non hai bisogno che alcuno ti domandi: per questo noi crediamo che tu sei vscito da Dio.

31 אמר להון ישוע ה הימנו :

Iesv rispose loro, Credete voi hora?

32 דהא אתיא שעתא והשא אתת דתתבדרון אנש לאתרה ותשבקונני בלחודי ולא הוית בלחודי דאבא עמי הו :

Ecco, viene l'hora, e gia è venuta, che ogn'vn di voi sara disperso, ciascuno à casa sua, e lassarete mi solo: ma io non son solo, perciochè il Padre è meco.

33 הלין אמרת לכון דבי יהוא לכון שלמא בעלמא הוא לכון אולצנא אלא אתלבבו אנא זכיתה לעלמא :

Io vi ho dette queste cose, à fin che voi habbiate pace in me: Voi hauerete angoscia nel mondo, ma state di buono animo, io ho vinto il mondo.

י ו

27 כי הוא האב אוהב אתכם כי אתם אהבתוני והאמנתם כי אני מאלהים יצאתי :

Porque el mismo Padre os ama, porquanto vosotros me amastes, y aueys creydo qne yo sali de Dios,

28 יצאתי מן־האב ובאתי אל־העולם ואשוב ואעזוב את־העולם ואלך אל־האב :

Sali del Padre, y he venido àl mundo: otra vez dexo el mundo, y voy àl Padre.

29 אומרים לו תלמידיו הנה עת תופיע לדבר ומשל אחד לא תאמר :

Dizenle sus Discipulos, Heaqui aora hablas claramente y ningun prouerbio dizes.

30 עת ידענו כי כל ידעת ולא תצטרך להשאל מאיש אחד בזאת מאמינים אנחנו כי מאלהים יצאתה :

Aora entendemos que sabes todas las cosas y no has menester que nadie te pregunte: en esto creemos que has salido de Dios.

31 ויען להם ישוע עת מאמינים אתם :

Respondioles Iesus, Aora creeys?

32 הנה באה העת ועת באה ותפצון איש אל־אשר לו ואותי לבדי תעזבוני ואני אינני לבדי כי האב עמי הוא :

Heaqui, la hora viene, y ya es venida que sereys esparcidos cada vno por su cabo, y me dexareys solo: mas no estoy solo: porque el padre està conmigo.

33 את־האלה דברתי אליכם להיות לכם שלום בי בעולם יש לכם צרה כי אם חזקו ויאמץ לבבכם כי אני שריתי עם העולם ואוכל :

Estas cosas os he hablado paraque en mi tengays paz: en el mundo tendreys appretura: mas confiad-yo he vencido àl mundo.

ις'.

27. Αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον.

Car le pere lui mesme vous aime, pource que vous m'auez aimé, & auez creu que ie suis issu de Dieu.

28. Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.

Ie suis issu du pere & suis venu au monde: derechef ie delaisse le monde, & m'en vai au Pere.

29. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἴδε νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις.

Ses disciples lui disent, Voici, maintenant tu parles ouuertement, & ne dis nulle similitude.

30. Νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες.

Maintenant sauons-nous que tu sais toutes choses, & n'as besoin qu'aucun t'interrogue: par cela croyons nous que tu es issu de Dieu.

31. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἄρτι πιστεύετε;

Iesus respondit, Croyez-vous maintenant?

32. Ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστι.

Voici l'heure vient, & est ia venue que vous serez espars chacun à part soy, & me delaisserez seul: mais ie ne suis point seul: car le pere est auec moy.

33. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε· ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

Ie vous ai dit ces choses, afin que vous ayez paix en moi: vous aurez angoisse au monde, mais ayez bon courage: i'ay vaincu le monde.

CAP. XVI.

27. Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me amaſtis, & credidiſtis, quia ego à Deo exivi.

For the Father him ſelfe loueth you/ becauſe ye haue loued me/ & haue beleeued that I came out from God.

28. Exivi à Patre & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.

I am come out from the Father/ & came into the world: againe I leaue the worlde/ and go to the Father.

29. Dicunt ei diſcipuli eius, Ecce, nunc palàm loqueris, & proverbium nullum dicis.

His diſciples ſaide vnto him/ Loe/ nowe ſpeakeſt thou plainely/ and thou ſpeakeſt no parable.

30. Nunc ſcimus quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi ut quis te interroget, in hoc credimus quia à Deo exiſti.

Nowe knowe we that thou knoweſt all thinges/ and needeſt not that any man ſhould aſke thee. By this we beleeue/ that thou art come out from God.

31. Reſpondit eis Ieſus, Modò creditis?

Jeſus anſwered them/ Do you beleue now?

32. Ecce venit hora, & iam venit, ut diſpergamini unuſquiſque in propria, & me ſolum relinquatis: & non ſum ſolus, quia Pater mecum eſt.

Beholde/ the houre commeth/ and is already come/ that ye ſhall be ſcattered euery man into his owne/ and ſhall leaue me alone: but I am not alone: for the Father is with me.

33. Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo preſſuram habebitis: ſed confidite, ego vici mundum.

Theſe thinges haue I ſpoken vnto you/ that in me ye might haue peace: in the world ye ſhall haue affliction/ but be of good comfort: I haue ouercome the world.

Das XVI. Capitel.

27. Denn er ſelbſt der Vater hat euch lieb/ darumb daß jhr mich liebet/ vnd glaubet/ daß ich von Gott außgegangen bin.

Thi Faderen elſker eder ſelff/ der faare/ at i elſke mig/ oc tro at ieg er vdgangen aff Gud.

28. Ich bin vom Vater außgegangen/ vnd kommen in die Welt/ Widerumb verlaſſe ich die Welt/ vnnd gehe zum Vater.

Jeg vdgick fra Faderen/ oc kom til Verden/ Jeg forlader Verden igen/ oc gaar til Faderen.

39. Sprechen zu jhm ſeine Jünger: Sihe nun redeſt du frey herauß/ vnd ſageſt kein Sprichwort.

Hans Diſciple ſige til hannem/ See nu taler du obenbarlige/ oc ſiger inted Ordſprock.

30. Nun wiſſen wir/ daß du alle ding weiſſeſt/ vnd bedarffſt nicht/ daß dich jemand frage. Darumb glauben wir/ daß du von Gott außgegangen biſt.

Nu vide wi/ at du vedſt alle ting/ oc haffuer icke behoff/ at nogen ſpør dig at/ Der faare tro wi/ at du vdgickſt aff Gud.

31. Jeſus antworttet jhnen: Jetzt glaubet jhr.

Jheſus ſuarede dem/ Nu troi.

32. Sihe es kompt die Stunde/ vnd iſt ſchon kommen/ daß jhr zurſtreuet werdet/ ein jeglicher inn das ſeine/ vnd mich alleine laſſet/ Aber ich bin nicht alleine/ denn der Vater iſt bey mir.

See/ den time ſkal komme/ oc er allerede kommen/ At i ſkulle atſpredis huer til ſit/ oc forlade mig alene. Men ieg er icke alene/ Thi Faderen er hoſſ mig.

33. Solches hab ich mit euch geredt/ daß jr inn mir Fride habet. Inn der Welt habt jr angſt/ aber ſeyt getroſt/ Ich habe die Welt überwunden.

Dette haffuer ieg taler met eder/ At i ſkulle haffue Fred i Mig. I Verden haffue i Trengſel/ men verer troſtige/ Jeg haffuer offuervundet Verden.

Kapitola XVI.

27. Otec zagiſtě miluge wás/ neb gſte wy mne milowali/ a vwěřilegſte/ že gſem od Boha wyſſel.

Abowiem ſam Oćiec miłuie was żeśćie y wy mnie miłowali/ y vwierzyliśćie żem od Bogá wyſzedł.

28. Wyſſel gſem od Otce/ á přiſſel gſem na Swět/ a opiet opauſſtijm ſwět/ a gdu k Otcy.

Wyſzedłćiem od Oycá/ á przyſzedłem ná świát/ y powthore opuſzczam świát/ á idę do Oycá.

29. Řekli gemu Včedlnijcy geho: Hle nynij patrně mluwijſs/ a Přijſlowij žadného neprawijſs.

Powiedźieli mu zwolennicy: Oto teraz iáwnie mowiſz/ y żadnego podobieńſtwá nie powiedaſz.

30. Nynij gſme poznali/ že wijſs wſſecky wěcy/ a nenij tobě potřebj/ aby ſe kdo tebe tázal. Skrze to wěřijme/ že gſy od Boha přiſſel.

Teraz wiemy że wſzytko wieſz/ á nie potrzebá żeby ćie kto pytał/ á przez to wierzymy żeś od Bogá wyſzedł.

31. Odpowěděl gim Gežijſs: Nynij wěřjte.

Odpowiedźiał im Jezus: A terazże wierzyćie?

32. A wſſak naſtáwá hodina/ a giž gě přiſſla/ že ſe rozprchnete gedenkaždý ſem y tam/ a mne ſamého opuſtijte/ a wſſak negſem ſám/ neb Otec ſemnau geſt.

Otho przyjdźie czás y iuż przyſzedł/ gdy wſzyſcy roſproſzeni będźiećie káżdy do ſwych/ á mnie ſámego zoſtáwićie/ álec nie ieſtem ſam/ bo ieſt Oćiec zemną.

33. Tyto wěcy proto mluwil gſem wám/ abyſſte we mně pokog měli. Na Swětě nátiſk mijti budete: ale dauffay též/ nebť gſem yá přemohl Swět.

Tomći wam powiedźiał/ ábyśćie we mnie pokoy mieli/ ná świećie ućiſk maćie/ ále vfayćie we mnie/ Jamći zwyćiężył świát.

S 2 חלין 1

יז

1 הָלֵין מַלֵּל יֵשׁוּעַ וַארִים עַיְנוֹהִי לִשְׁמַיָּא וֶאמַר אָבִי אֶתָת שָׁעְתָא שַׁבַּח בְּרָךְ דַּבְרָךְ נְשַׁבְּחָךְ׃

Queste cose disse IESV, poi alzò gli occhij suoi al cielo, e disse, Padre, l'hora è venuta, glorifica il tuo Figliuolo, accioche il tuo Figliuolo glorifichi te.

2 אַיכַנָא דִּיהַבְתְּ לֵהּ שׁוּלְטָנָא עַל כָּל בְּסַר דְּכָל מָא דִּיהַבְתְּ לֵהּ נִתֶּל לֵהּ חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

Si come tu gli hai data potesta sopra ogni carne, a fin ch'ei dia vita eterna a tutti quelli che tu gli hai dati.

3 הָלֵין אֶנוּן הָין חַיֵּא דַּלְעָלַם דְּנֶדְעוּנָךְ דַּאנְתְּ אַנְתְּ אֱלָהָא דַּשְׁרָרָא בַּלְחוֹדָיךְ וּמַנוּ דְשַׁדַּרְתְּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

E questa è la vita eterna, che conoscano te solo vero Iddio, e colui che tu hai mandato, cioè, IESV Christo.

4 אֶנָא שַׁבַּחְתָּךְ בְּאַרְעָא עֲבָדָא הָו דִּיהַבְתְּ לִי אֶעְבֵּד שַׁלְמֶתֵהּ׃

Io t'ho glorificato sopra la terra, ho finita l'opera che tu m'hai data á fare.

5 וְהָשָׁא שַׁבַּחַיְנִי אַנְתְּ אָבִי לְוָתָךְ בְּהָו שׁוּבְחָא דְּאִיתָא הָוָא לִי לְוָתָךְ מֶן קֳדָם דְּנֶהְוֵא עָלְמָא׃

Et hora tu Padre, glorificami appresso te medesimo, con la gloria, laquale io haueuo appresso di te prima che il mondo fusse.

6 אוֹדְעֵת שְׁמָךְ לִבְנַי נָשָׁא הָנוּן דִּיהַבְתְּ לִי מֶן עָלְמָא דִּילָךְ הָווּ וְלִי יְהַבְתְּ אֶנוּן וְנַטַרוּ מֶלְּתָךְ׃

Io ho manifestato il tuo Nome à gli huomini che tu m'hai dati del mondo. Essi eranno tuoi, e tu me gli hai dati, & hanno osseruata la tua parola.

7 הָשָׁא יֶדְעַת דְּכֻל מָא דִּיהַבְתְּ לִי מֶן לְוָתָךְ הוּ׃

Essi hanno hora conosciuto che tutto cio che tu m'hai dato, è da te.

יז

1 אֶת־הָאֵלֶּה דִּבֶּר יֵשׁוּעַ וַיִּשָּׂא אֶת־עֵינָיו אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמַר אָבִי בָּאת הַשָּׁעָה הַאְדֵּר אֶת־בִּנְךָ וְגַם בִּנְךָ יַאְדִּיר אוֹתָךְ׃

Estas cosas hablo Iesus, y leuantados los ojos àl cielo, dixo, Padre, la hora viene, clarifica tu Hijo, paraque tambien tu Hijo te clarifique à ti:

2 כַּאֲשֶׁר נָתַתָּ לוֹ שִׁלְטוֹן עַל־כָּל־הַבָּשָׂר לָתֵת לְכֻלָּם אֲשֶׁר נָתַתָּ לוֹ אֶת־חַיֵּי עוֹלָם׃

Como le has dado la potestad de toda carne paraque à todos lo que le diste, les de vida eterna.

3 וְאֵלֶּה הֵם חַיֵּי עוֹלָם אֲשֶׁר יֵדְעוּ אוֹתָךְ כִּי אַתָּה לְבַדְּךָ אֱלֹהֵי אֱמֶת וַאֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Esta empero es la vida eterna, que te conozcan solo Dios verdadero, y al que embiaste, Iesus el Christo.

4 אֲנִי הֶאְדַּרְתִּי אוֹתָךְ עַל־הָאָרֶץ אֶת־הַפֹּעַל אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי לִפְעוֹל כִּלִּיתִי׃

Yo te he clarificado en la tierra, he acabado la obra que me diste que hiziesse:

5 וְעַתָּה הַאְדִּירֵנִי אַתָּה אָבִי אִתָּךְ בְּכָבוֹד אֲשֶׁר הָיָה לִי אִתָּךְ מֵאָז מֵרֹאשׁ מִקֶּדֶם בְּטֶרֶם הֻטְבַּע הָעוֹלָם׃

Aora pues padre clarificame tu acerca de ti mismo de aquella claridad que tuue acerca de ti antes que este mundo fuesse.

6 הוֹדַעְתִּי אֶת־שִׁמְךָ לָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי מִן־הָעוֹלָם לְךָ הָיוּ וְנָתַתָּ לִי אוֹתָם וְאֶת־דְּבָרְךָ נָצָרוּ׃

Manifestado he tu Nombre à los hombres que del mundo me diste. tuyos eran y diste melos: y guardaron tu palabra.

7 עַתָּה יָדְעוּ כִּי כֻּלָּם אֲשֶׁר נָתַתָּה לִי מִמְּךָ הוּיָם׃

Aora han ya conocido que todas las cosas que me diste, son de ti:

ΚΕΦΑΛ. ιζ.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ εἶπε· πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε.

Iesus dit ces choses: puis esleuant ses yeux au ciel, dit, Pere, l'heure est venue, glorifie ton Fils, afin que ton Fils te glorifie:

2. Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον.

Comme tu lui as donné puissance sur toute chair, afin qu'il donne vie eternelle à tous ceux que tu lui as dónes.

3. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν χριστόν.

Et ceste est la vie eternelle, Qu'ils te cognoissent seul vrai Dieu, & celui que tu as enuoyé, Iesus Christ.

4. Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω.

Ie t'ai glorifié sur la terre. I'ai paracheué l'œuure que tu m'as baillee a faire.

5. Καὶ νῦν δόξασόν με σύ πάτερ παρὰ σεαυτῷ, τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί.

Et maintenant glorifie-moi toi Pere, enuers toi-mesme, de la gloire laquelle i'ai eue par deuers toi deuant que le monde fust fait.

6. Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι.

I'ai manifesté ton Nom aux hommes lesquels tu m'as donnés du monde: ils estoyent tiens, & tu me les as dónés, & ils ont garde ta parole.

7. Νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ ἐστιν.

Maintenant ils ont cognu que tout ce tu m'as donne, est de toi.

CAP. XVII.

HÆc locutus est Iesus, & sublevatis oculis in cælum, dixit, Pater, venit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te.

These things spake Jesus/ & lift vp his eyes to heauen/ and said/ Father/ the houre is come: glorifie thy Sonne/ that thy Sonne also may glorifie thee.

2. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut, omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam.

As thou hast giuen him power ouer all flesh/ that he should giue eternall life to all them that thou hast giuen him.

3. Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.

And this is life eternall /that they knowe thee to be the onely very God / & whom thou hast sent /Jesus Christ.

4. Ego te clarificavi super terram, opus consummavi quod dedisti mihi ut faciã.

I haue glorified thee on the earth: I haue finished the worke which thou gauest me to doe.

5. Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum, claritate quã habui prius quàm mundus esset, apud te.

And nowe glorifie me/ thou Father/ with thine owne selfe / with the glorie which I had with thee before the world was.

6. Manifestavi nomen tuũ hominibus quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti: & sermonem tuum servaverunt.

I haue declared thy name vnto the men which thou gauest me out of the worlde: thine they were/ and thou gauest them me / and they haue kept thy worde.

7. Nunc cognoverunt quia omnia quę dedisti mihi, abs te sunt.

Now they know that all things whatsoeuer thou hast giuen me/ are of thee.

Das XVII. Capitel.

Solches redet Jesus/ vnd hub seine Augen auff gen Himmel/ vnd sprach: Vater/ die stunde ist hie/ daß du deinen Son verklärest/ auff daß dich dein Son auch verkläre.

DEtte talede Jhesus / oc løffte sine øyen op til Himmelen / oc sagde / Fader / den time er her / at du skalt forklare din Søn / Paa det at din Søn oc skal forklare dig.

2. Gleich wie du jhm Macht hast gegeben über alles Fleisch/ auff daß er das ewige Leben gebe/ allen die du jm gegeben hast.

Lige som du haffuer giffuit hannem Mact offuer alt Kød / Paa det hand skal giffue dem alle det euige Liff / som du haffuer giffuit hannem.

3. Das ist aber das ewige Leben/ daß sie dich/ daß du allein warer Gott bist /vnnd den du gesandt hast/ Jesum Christ / erkennen.

Oc det er det euige Liff/ At de kende dig / alene en sand Gud/ oc den du vdsende/ Jhesum Christum.

4. Jch habe dich verkläret auff Erden/ vnd vollendet das Werck/ daß du mir gegeben hast / daß ich thun solt.

Jeg haffuer forklaret dig paa Jorden / oc fuldkommet den Gerning/ som du haffuer giffuit mig / at ieg skulde gøre.

5. Vnd nun verkläre mich/ du Vater/ bey dir selbst / mit der Klarheit/ die ich bey dir hatte / ehe die Welt war.

Oc forklare mig nu du Fader/ hoss dig selff/ met den Klarhed / som ieg haffde hoss dig/ før Verden vaar.

6. Jch habe deinen Namen offenbaret den Menschen/ die du mir von der Welt gegeben hast. Sie waren dein/ vnd du hast sie mir gegeben / vnnd sie haben dein Wort behalten.

Jeg obenbarede dit Naffn for Menniskene/ som du haffuer giffuit mig aff Verden. De vaare dine/ oc du haffuer giffuit mig dem / oc de beuarede dit Ord.

7. Nun wissen sie/ daß alles/ was du mir gegeben hast/ sey von dir.

Nu vide de/ at alt det som du haffuer giffuit mig/ er aff dig.

Kapitola XVII.

TYto řeči odmluwiw Gežjžiš: pozdwihl očj k Nebi/ a řekl: Otče přišla gest hodina/ oslawiž Syna twého/ aby y Syn twůg též oslawil tebe.

TO powiedziawszy Jezus / podniosł oczu swych w niebo y rzekł: Oycże przyszłać godziná / vwielbi Syná twego / áby też y Syn vwielbił ciebie.

2. Jakož gsy dal gemu moc nad každým člowěkem/ aby wšechněm které gsy dal gemu/ on dal gim wěčný žiwot.

Jakoś iemu dał moc nád wszelkim ciáłem / iż ileś mu ich podał áby im dał żywot wieczny.

3. Tentoť gest pak wěčný žiwot/ aby poznali tebe samého Boha prawého/ a kteréhož gsy poslal/ Gežjsse Krysta.

A tenci iest żywot wieczny/ áby ciebie sámego znali być Bogiem prawdziwym/ y kthoregoś posłał Jezusá Krystusá.

4. Ják gsem oslawil tebe na Zemi: dijlo gsem wykonal/ kteréž gsy mi dal abych gečinil.

Jaciem vwielbił ciebie na ziemi/ y d[illegible]kończyłem spráwy kthorąś mi dał/ ábych ią czynił.

5. A nynij/ oslawiž mne ty Otče v tebe samého/ sláwau tau kterauž gsem měl v tebe/ prwé nežli Swět byl.

A przetoż teraz vwielb mie ty Oycże v siebie sámego tą chwałą ktorąm v ciebie miał / pirwey niż then świát był.

6. Oznámil gsem Gméno twé Lidem/ kteréž gsy mi dal z Swěta. Twogi gsu byli/ a mně gsy ge dal/ a oni řeč twau zachowali.

Obiáwiłciem imię twe ludziam / ktoreś mi podał z tego świátá / twoie byli/ y dałeś mi ie / á záchowywáli słowo twoie.

7. A nynij poznali/ že wšecky wěcy kteréž gsy mi dal/ od tebe gsu.

Terázci poználi iż wszythki rzeczy ktoreś mnie dał / od ciebie sá.

י״ז

8 דְמִלֵּא דִיַהְבְּתְ לִי יַהְבֵת לְהוֹן וְהֶנּוּן קַבֵּלוּ וִידַעוּ שַׁרִירָאִית דְמֶן לְוָתָךְ נֶפְקֶת וְהַיְמֶנוּ דַאנְתְּ שַׁדַּרְתָּנִי׃

Percioche io ho date loro le parole che tu hai date à me, & essi l'hanno riceuute, & hanno veramente conosciuto che io sono vscito da te, & hanno creduto che tu m'hai mandato.

9 וְאֶנָא עַלַיְהוֹן בָּעֵא אֶנָא לָא הֲוָא עַל עָלְמָא בָּעֵא אֶנָא אֶלָּא עַל הָנוּן דִיַהְבְּתְ לִי דְדִילָךְ אֶנּוּן׃

Io prego per loro, Non prego già per il mondo, ma per quelli che tu m'hai dati: percioche sono tuoi.

10 וְכֻל מֶדֶם דְדִילִי הָוּ דִילָךְ הוּ וְדִילָךְ דִילִי הוּ וּמְשַׁבַּח אֶנָא בְּהוֹן׃

E tutto ciò ch'è mio è tuo, & il tuo è mio: e sono stato glorificato in essi.

11 מֶכִּיל לָא הֲוִית בְּעָלְמָא וְהָלֵין בְּעָלְמָא אֶנּוּן וְאֶנָא לְוָתָךְ אָתֵא אֶנָא אַבָא קַדִּישָׁא טַר אֶנּוּן בַּשְׁמָךְ הָו דִיַהְבְּתְ לִי דְנֶהְווֹן חַד אַיְכַּנָא דַחְנַן׃

E già io non son più nel mondo, ma essi sono nel mondo, & io vengo à te. Padre santo, conseruali nel tuo Nome, quelli (dico) che tu m'hai dati: acciochè siano vno come noi.

12 כַּד עַמְהוֹן הֲוִית בְּעָלְמָא אֶנָא נָטַר הֲוִית לְהוֹן בַּשְׁמָךְ לְאִילֵין דִיַהְבְּתְ לִי נֶטְרֵת וְאֶנָשׁ מֶנְהוֹן לָא אֶבַד אֶלָּא בְּרֵהּ דַאבְדָנָא דְנֶתְמַלֵא כְּתָבָא׃

Quando io ero con essi nel mondo, io li conseruaua nel tuo Nome. Io ho conseruati quelli che tu m'hai dati, e niuno di loro è perito, senon il Figliuol de la perditione, acciochè s'adempiesse la Scrittura.

13 הָשָׁא דֵין לְוָתָךְ אָתֵא אֶנָא וְהָלֵין מְמַלֵּל אֶנָא בְּעָלְמָא דְתֶהְוֵא חַדּוּתִי מְשַׁמְלְיָא בְּהוֹן׃

Ma hora io vengo à te, e parlo queste cose nel mondo: acciochè essi habbiano la mia allegrezza compiuta in lor medesimi.

י״ז

8 כִּי אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי נָתַתִּי לָהֶם וְהֵמָּה קִבְּלוּ וְיָדְעוּ בֶּאֱמֶת כִּי מִמְּךָ יָצָאתִי וְהֶאֱמִינוּ כִּי אַתָּה שְׁלַחְתָּנִי׃

Porque las palabras que me diste, les he enseñado: y ellos las recibieron, y han conocido verdaderamente que sali de ti, y han creydo que tu me embiaste.

9 אֲנִי שׁוֹאֵל עֲלֵיהֶם אֵינֶנִּי שׁוֹאֵל עַל־הָעוֹלָם כִּי אִם עַל־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי כִּי לְךָ הֵמָּה׃

Yo ruego por ellos: no ruego por el mundo, si no por los que me diste, porque tuyos son.

10 וְכָל אֲשֶׁר לִי לְךָ הוּא וַאֲשֶׁר לְךָ לִי הוּא וְנֶאְדַּרְתִּי בָּהֶם׃

Y todas mis cosas son tus cosas, y tus cosas son mis cosas: y he sido clarificado en ellas.

11 וְעוֹד אֵינֶנִּי הֹוֶה בָּעוֹלָם וְהֵמָּה הוֹיִם בָּעוֹלָם וַאֲנִי בָּא אֵלֶיךָ אָבִי הַקָּדוֹשׁ נְצֹרָה אוֹתָם בְּשִׁמְךָ אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי לִהְיוֹתָם אַחַת כָּמוֹנוּ׃

Y ya no estoy en el mundo, mas estos estan en el mundo, que yo à ti vengo Padre Sancto, guardalos en tu Nombre à los quales me has dado, paraque sean vna cosa, como tambien nosotros.

12 בִּהְיוֹתִי עִמָּם בָּעוֹלָם נָצַרְתִּי אוֹתָם בְּשִׁמְךָ אֶת־אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי שָׁמַרְתִּי וְאִישׁ מֵהֶם לֹא אָבַד כִּי אִם בֶּן־הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר יִמָּלֵא הַכָּתוּב׃

Quando yo estaua con ellos en el mundo, yo los guardaua en tu Nombre, à los quales me diste: yo los guarde, y ninguno deellos se perdió si no el Hijo de perdicion: paraque la Escriptura se cumpliesse.

13 וְעַתָּה בָּא אֲנִי אֵלֶיךָ וְאֶת הָאֵלֶּה אֲנִי מְדַבֵּר בָּעוֹלָם אֲשֶׁר תְּהִי לָהֶם שִׂמְחָתִי שְׁלֵמָה בָּהֶם׃

Mas aora vengo à ti, y hablo esto en el mundo, paraque ayan gozo cumplido en si mismos.

ιζ.

8. Ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Car ie leur ai donné les paroles que tu m'as donnees, & ils les ont receuës: & ont vrayement cognu que ie suis issu de toi, & ont creu que tu m'as enuoyé.

9. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι.

Ie prie pour eux: ie ne prie point pour le monde, mais pour ceux lesquels tu m'as donnés: d'autant qu'ils sont tiens.

10. Καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά· καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς.

Et tout ce qui est mien, est tien, & ce qui est tien, est mien, & suis glorifié en eux.

11. Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσί, καὶ ἐγὼ πρός σε ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς.

Et maintenant ie ne suis plus au mõde, mais ceux-ci sont au monde, & ie vien à toi. Pere sainct, garde-les en ton Nom, voire ceux que tu m'as donnes: afin qu'ils soyent vn ainsi que nous.

12. Ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου. οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ.

Quand i'estoye auec eux au monde, ie les gardoy'en ton Nom: i'ai gardé ceux que tu m'as donnés, & pas vn d'eux n'est peri, sinon le Fils de perdition, afin que l'Escriture fust accomplie.

13. Νῦν δὲ πρός σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.

Et maintenant ie vien à toi, & di ces choses estant encores au monde: afin qu'ils ayent ma ioye accomplie en eux-mesmes.

8. Quia

CAP. XVII.

8. Quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt,& cognoverũt verè quia à te exivi, & crediderunt quia tu me misisti.

For I haue giuen vnto thē the wordes/which thou gauest me/and they haue receiued them/and haue knowen surely that I came out from thee/and haue beleeued that thou hast sent me.

9. Ego pro eis rogo: Non pro mundo rogo,sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt.

I pray for them: I pray not for the world/but for them which thou hast giuen me: for they are thine.

10. Et mea omnia, tua sunt; & tua,mea sunt, & clarificatus sum in eis.

And all mine are thine/& thine are mine/ and I am glorified in them.

11. Et iam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte,serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi: ut sint unum, sicut & nos.

And nowe am I no more in the worlde/ but these are in the world/ and I come to thee. Holy Father/keepe thē in thy Name euen them whome thou hast giuen me/ that they may be one/as we are.

12. Cùm essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo, Quos dedisti mihi, custodivi:& nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, ut scriptura impleatur.

While I was with them in the world/I kept them in thy Name: those that thou gauest me/ haue I kept/ and none of them is lost/ but the childe of perdition/that the Scripture might be fulfilled.

13. Nunc autem ad te venio; & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis.

And nowe come I to thee/ & these thinges speake I in the worlde/ that they might haue my ioy fulfilled in themselues.

Das XVII. Capitel.

8. Denn die Wort/ die du mir gegeben hast/ hab ich jhnen gegeben/ vnd sie habens angenommen/ vnd erkant warhafftig/ daß ich von dir außgegangen bin/ vnnd glauben/ daß du mich gesandt hast.

Thi de ord som du haffuer giffuit mig/ gaff ieg dem/ oc de anammede dem/ oc kende sandelige/ At ieg vdgick fra dig/ oc tro/ at du vdsende mig.

9. Ich bitte für sie/ vnd bitte nicht für die Welt/ sondern für die du mir gegeben hast/ denn sie sind dein.

Jeg beder for dem/ oc ieg beder icke for Verden/ men for den som du haffuer giffuit mig/ thi de ere dine.

10. Vnd alles was mein ist/ das ist dein/ vnd was dein ist/ das ist mein/ vnd ich bin in jhnen verkläret.

Oc alt det som mit er/ det er dit/ oc det som dit er/ det er mit/ oc ieg er forklaret i dem.

11. Vnd ich bin nicht mehr inn der Welt/ Sie aber sind inn der Welt/ vnd ich kome zu dir. Heiliger Vater/ erhalt sie inn deinem Namen/ die du mir gegeben hast/ daß sie eins seyen/ gleich wie wir.

Oc ieg er icke mere i Verden/ Men de ere i Verden/ oc ieg kommer til dig. Hellige Fader/ beuare dem i dit Naffn/ som du haffuer giffuit mig/ at de bliffue it/ lige som wi.

12. Dieweil ich bey jhnen war in der Welt/ erhielt ich sie inn deinem Namen. Die du mir gegeben hast/ die habe ich bewahret/ vnd ist keiner von jhnen verloren/ Ohn das verlorne Kind/ daß die Schrifft erfüllet würde.

Den stund ieg vaar hoss dem i Verden/ beuarede ieg dem i dit Naffn. De som du haffuer giffuit mig/ dem beuarede ieg/ oc der er ingen/ fortabt aff dem/ vden det fortabte Barn/ At Scrifften skulde fulkommis.

13. Nun aber komme ich zu dir/ vnd rede solches in der Welt/ auff daß sie in jhnen haben meine freude vollkommen.

Men nu kommer ieg til dig/ oc taler saadant i Verden/ paa det de skulle haffue min Glæde fuldkommen i sig.

Kapitola XVII.

8. Nebo slowa kteráž gsy mi dál/ yá dal gsem gim: a oni ge přiyali/ a poznali w prawdě/ že gsem od tebe wyssel/ a vwěřili že gsy ty mne poslal:

Abowiem słowá ktoreś mi podał/ iam im podał/ á oni ie wzięli/ y poználi prawdziwie żem od ciebie wyszedł/ á vwierzyli żeś ty mnie posłał.

9. Yá za ne prosým. Ne za Swět prosým ale za ty kteréž gsy mi dal/ nebo twogi gsu.

Jać za nimi proszę/ á nie zá świátem proszę/ lecz zá tymi ktoreś mi dał/ bo cżá twoi.

10. A wssecky wěcy mé/ twé gsau/ a twé mé gsu. A yá oslawen gsem w nich.

A wszytko moie iest twoie/ á twoie moie iest/ y vwielbionem iest w nich.

11. A giž negsem na swětě/ ale oni gsau na Swětě/ a yá k tobě gdu. Otče Swatý/ zachowey ge we Gménu twém/ kteréž gsy mi dal/ aby gedno byli/ yako y mi gsme gedno.

A iużem nie iest ná świecie/ iedno oni ná świecie są/ Jać iuż do ciebie idę/ Oycże święthy záchoway że ie przez imie twoie/ ty ktores mnie podál/ á by byli iedno ták táko y my.

12. Dokud gsem s nimi byl na Swětě/ yá gsem ge zachowáwal we Gménu twém. Kteréž gsy mi dal/ yá ostříhal gsem gich/ a žádný z nich nezahynul/ gedině Syn zatracenij/ aby se pijsmo naplnilo.

Gdyciem z nimi był ná świecie/ iaciem ie záchowywał w imie twoie/ á ktoreś mnie oddał iam ich strzezegł/ y żaden z nich nie zginął/ iedno żon syn zátrácenia/ żeby sie pismo wypełniło.

13. Ale nynij k tobě gdu: a tyto k wěcy mluwijm na Swětě/ aby měli rádost mu naplněnau w sobě.

A teraz ci do ciebie idę/ y mowie to ná świecie/ áby mieli wesele moie wypełnione w sobie.

יז

14 אנא יהבת להון מלתך ועלמא סנא אנון דלא הוו מן עלמא איכנא דאנא לא הוית מן עלמא :

Io ho dato loro la tua parola, e il mondo gli ha hauuti in odio: percioche essi non son del mondo, si come ancor io non son del mondo.

15 לא הוא דתשקול אנון מן עלמא בעא אנא אלא דתטר אנון מן בישא :

Io non prego che tu gli leui del mondo, ma che tu gli guardi dal male.

16 לא הוו גיר מן עלמא איכנא דאנא לא הוית מן עלמא :

Essi non son del mondo, si come ancor io non son del mondo.

17 אבא קדש אנון בשררך המלתך דילך שררא הי :

Santificali per la tua Verità: la parola tua è Verità.

18 איכנא דלי שדרת לעלמא אף אנא שדרת אנון לעלמא :

Si come tu hai mandato me nel mondo, cosi ho io mandati essi nel mondo.

19 ועל אפיהון אנא מקדש אנא נפשי דיהון אף הנון מקדשין בשררא :

E per loro io santifico me stesso, accioche ancor essi siano santificati in Verità.

20 ולא הוא על אפי הלין בעא אנא בלחוד אלא אף על אפי אילין דמהימנין בי במלתהון :

Hor io non prego gia solamente per loro, ma per quelli ancora che crederanno in me per la lor parola.

21 דכלהון יהוון חד איכנא דאנת אבי בי ואנא בך דאף הנון בן חד יהוון דיהימן עלמא דאנת שדרתני :

Acci che tutti siano Vno, come tu Padre sei in me, & io in te, afin dico che ancor essi siano Vno in noi: à fin che il mondo creda che tu m'hai mandato.

יז

14 אני נתתי להם את דברך והעולם שנא אותם כי אינם מן העולם כאשר גם אני אינני מן העולם :

Yo les enseñe tu palabra, y el mundo los aborrecio: porque no son del mundo, como tampoco yo soy del mundo.

15 אינני שואל אני ממך אשר תשאם מן העולם כי אם אשר תצור אותם מרעה :

No ruego que los quites del mundo, si no que los guardes de mal.

16 מן העולם אינם כמוני אינני מן העולם :

No son del mundo, como tampoco yo soy del mundo.

17 קדשמו באמתך אמרתך אמת היא :

Sanctificalos con tu Verdad? tu palabra es la Verdad.

18 כאשר שלחתני אל העולם כמוני שלחתי אותם אל העולם :

Como tu me embiaste àl mundo, tambien yo los he embiado àl mundo.

19 ועליהם אני מקדש את נפשי אשר המה מקדשים היום באמת :

Y por ellos yo me sanctifico à mi mismo: para que tambien ellos sean sanctificados con verdad.

20 אינני שאל על האלה לבדם כי גם על אשר יאמינו בי בדברם :

Mas no ruego solamente por ellos, sino tambien por los que han de creer en mi por la palabra dellos:

21 למען כלם אחת יהיו כמוך אבי בי ואני בך וגם המה בנו אחת יהיו והעולם יאמין כי את שלחתני :

Paraque todos sean vna cosa, como tu, o padre, en mi, y yo en ti: que tambien ellos en nos sean vna cosa: para que el mundo crea que tu me embiaste.

ιζ.

14. Ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.

Ie leur ai donné ta parole, & le mõde les à eus en haine, pource qu'ils ne sont point du monde: comme aussi ne suis-ie point du monde.

15. Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ.

Ie ne prie point que tu les ostes du monde, mais que tu les gardes de mal.

16. Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσί, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί.

Ils ne sont point du monde, comme aussi ne suis-ie point du monde.

17. Ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι.

Sanctifie-les par ta verité: ta parole est verité.

18. Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον.

Comme tu m'as enuoyé au monde, ainsi aussi les ai-ie enuoyés au monde.

19. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.

Et pour iceux me sanctifie-ie moimesme, afin qu'eux aussi soyent sanctifies en verité.

20. Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ.

Or ne prie ie point seulement pour eux, mais aussi pour ceux qui croiront en moi par leur parole,

21. Ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν· ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Afin que tous soyent vn, ainsi que toi Pere es en moi, & moi en toi, afin qu'eux aussi soyent vn en nous: à ce que le monde croye que c'est toi qui m'as enuoyé.

CAP. XVII.

14. Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non ſunt de mundo, ſicut & ego non ſum de mundo.

I haue giuen them thy word / and the worlde hath hated them / becauſe they are not of the world / as I am not of the world.

15. Non rogo ut tollas eos de mundo, ſed ut ſerves eos à malo.

I pray not that thou ſhouldeſt take them out of the worlde/ but that thou keepe them from euill.

16. De mundo non ſunt: ſicut & ego non ſum de mundo.

They are not of the worlde / as I am not of the world.

17. Sanctifica eos in veritate, Sermo tuus veritas eſt.

Sanctifie them with thy trueth: thy word is trueth.

18. Sicut tu me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum.

As thou diddeſt ſend me into the worlde / ſo haue I ſent them into the world.

19. Et pro eis ego ſanctifico meipſum, ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate.

And for their ſakes ſanctifie I my ſelfe / that they alſo, may be ſanctified through the trueth.

20. Non pro eis autem rogo tantum, ſed & pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me.

I pray not for theſe alone / but for them alſo which ſhall beleeue in me / through their word.

21. Vt omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unũ ſint: ut credat mundus quia tu me miſiſti.

That they all may be one/ as thou/ O Father/ art in me/ & I in thee: euen that they may be alſo one in vs: that the world may beleeue that thou haſt ſent me.

Das XVII. Capitel.

14. Ich habe jhnen gegeben dein Wort/ vnd die Welt hasset sie/ Denn sie sind nicht von der Welt/ wie denn auch ich nicht von der Welt bin.

Jeg gaff dem dit ord / Oc Verden hader dem / Thi de ere icke aff Verden / lige som ieg er oc icke aff Verden.

15. Ich bitte nicht / daß du sie von der Welt nemest / sondern daß du sie bewarest für dem übel.

Jeg beder icke/ at du skalt tage dem aff Verden/ men at du skalt beuare dem fra ont.

16. Sie sind nicht von der Welt/ gleich wie ich auch nicht von der Welt bin.

De ere icke aff Verden / lige som ieg er oc icke aff Verden.

17. Heilige sie inn deiner Warheit. Dein Wort ist die Warheit.

Hellige dem i din Sandhed. Dit Ord er Sandhed.

18. Gleich wie du mich gesandt hast in die Welt/ so sende ich sie auch in die Welt.

Lige som du sende mig til Verden / saa sender ieg dem oc til Verden.

19. Ich heilige mich selbst für sie / auff daß auch sie geheilliget seyen inn der Warheit.

Jeg helliger mig selff for dem / paa det de skulle ocsaa vere helligede i Sandhed.

20. Ich bitte aber nicht allein für sie/ sondern auch für die / so durch jhr wort an mich glauben werden.

Jeg beder icke alene for dem/ men ocsaa for dem som formedelst deris Ord skulle tro paa Mig.

21. Auff daß sie alle eins seyen/ gleich wie du Vater in mir/ vnnd ich in dir/ daß auch sie in vns eines seyen / auff daß die Welt glaube / du habest mich gesandt.

Paa det de skulle alle vere it / lige som du Fader i mig oc ieg i dig/ at de skulle oc vere it i oss/ Paa det Verden kand tro / at du vdsende mig.

Kapitola X V I I.

14. Já gſem gim dal Řeč twau/ a Swět ge w nenáwiſti měl/ neb negſau z Swěta / yakož y já negſem z Swěta.

Jáciem im podał ſłowo thwoie/ á świát miał ie w nienawiści/ bo nie ſą z świátha / iáko y ia nie ieſtem z świátá.

15. Neproſým ť aby ge wzal z Swěta / ale aby ge zachowal od zlého.

Nie proſzę ábyś ie zábrał z świátá / ále żebyś ie záchował odezłego.

16. Z Swěta negſau / yakož y já negſem z Swěta.

Nie ſą z świátá / táko y ia nie ieſtem z świátá.

17. Poſwěťiž gich w prawdě twé. Řeč twá / prawdať geſt.

Poświęćże ie onę twoią prawdą/ ſłowo twoie ieſt prawdá.

18. Yakož gſy ty mne poſlal na ſwět / y já gſem ge poſlal na ſwět.

Jákoś ty mnie poſłał ná świát/ ták y ia poſłałem ie ná świát.

19. A yá poſwěcugi ſebe ſamého za ně / aby y oni poſwěceni byli w prawdě.

A zá nie ia poświącam ſámego ſiebie/ áby y oni byli poświęceni przez prawdę.

20. Neproſým pak toliko za ně ſami/ ale y za ty kteříž ſkrze Slowo gegich magij vwěřiti we mne:

A nie tylko ſie zá nimi modlę/ lecz y zá onymi ktorzy przez ſłowo ich máią vwierzyć w mię.

21. Aby wſſyckni gedno byli/ yako ty Otče we mně a yá w tobě/ aby y oni w nás gedno byli/ aby vwěřil Swět/ že gſy ty mne poſlal.

Aby wſzyſcy byli iedno/ iáko ty Oycze we mnie á ia w tobie / áby też y oni w nas iedno byli/ á iżby vwierzył świát że ś ty mnie poſłál.

יז

22 ואנא שובחא דיהבת לי יהבת להון דנהוון חד איכנא דחנן חד חנן׃

Io ho ancor data loro la gloria, che tu hai data à me: accioche siano vno, come noi siamo vno:

22 ואני את־הכבוד אשר נתת לי נתתי להם ויהיו אחת כמו אחת הוים אנחנו׃

Y yo, la claridad que me diste, les he dado? para que sean vna cosa, como tambien nos somos vna cosa.

22. Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμεν.

Et moi aussi ie leur ai donne la gloire, que tu m'as donnee: afin qu'ils soyent vn, comme nous sommes vn.

23 אנא בהון ואנת בי דיהוון גמירין לחד ונדע עלמא דאנת שדרתני ודאחבת אנון איכנא דאף לי אחבת׃

Io sono in loro, e tu in me: accioche siano perfetti in vno, e che il mondo conosca che tu m'hai mandato, e che tu ami loro, si come hai amato me.

23 אני בם ואת בי ויכלו באחת וידע העולם כי את שלחתני ואהבתם כאשר אהבתני׃

Yo en ellos, y tu en mi, para que sean consumadamente vna cosa: y que el mundo conozca que tu me embiaste y que los has amado, como tambien à mi me has amado.

23. Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας.

Ie suis en eu, & toi en moi, afin qu'ils soyent consommés en vn, & que le mõde cognoisse que c'est toi qui m'as enuoyé, & que tu les aimes, ainsi que tu m'as aimé,

24 אבא הנון דיהבת לי צבא אנא דאתר דאנא אף הנון נהוון עמי ונהוון חזין שובחא דילי הו ד דיהבת לי דאחבתני מן ק קדם תרמיתה דעלמא׃

Padre, io desidero che quelli che tu m'hai dati, la doue sono io, siano ancor essi con meco, accioche contemplino la gloria mia, laqual tu m'hai data, percioche tu m'hai amato innanzi à la fondation del mondo.

24 אבי אשר נתת לי רציתי להיותם עמי אשר אני הוה שמה לראות את־כבודי אשר נתת לי כי אהבתני בטרם התבעו מוסדי ארץ׃

Padre aquellos que me has dado, quieró que donde yo estoy, ellos esten tambien conmigo: para que vean mi claridad que me has hado, porquanto me has amado desde antes de la constitucion del mundo.

24. Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου.

Pere, mon desir est touchant ceux lesquels tu m'as dõnes, que là où ie suis, ils soyent aussi auec moi: afin qu'ils cõtemplent ma gloire laquelle tu m'as donnee: d'autant que tu m'as aimé deuant la fondation du monde.

25 אבי כאנא ועלמא לא ידעך אנא דין ידעתך והנון ידעו דאנת שדרתני׃

Padre giusto, il mondo non t'ha conosciuto: ma io t'ho conosciuto, e questi hanno conosciuto che tu m'has mandato.

25 אבי צדיק והעולם לא ידעך ואני ידעתיך והאלה ידעו כי את שלחתני׃

Padre Iusto, el mundo no te ha conocido: mas yo te he conocido: y estos han conocido que tu me embiaste.

25. Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Pere iuste, le monde ne t'a point cognu, mais moi, ie t'ai cognu, & ceux-ci ont cognu que c'est toi qui m'as enuoyé.

26 ואודעת אנון שמך ומודע אנא דחובא הו דאחבתני יהוא בהון ואנא אהוא בהון׃

Et io ho fatto conoscer loro il tuo Nome, e farollo conoscere: accioche l'amore, colquale tu m'hai amato, sia in loro, & io in essi.

26 והודעתי להם את־־שמך ואודיע אשר תהי בם האהבה אשר אהבתני ואני בם׃

Y yo les hize notorio tu Mombre, y lo haré notorio: para que el amor con que me has amado, este en ellos, y yo en ellos.

26. Καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

Et ie leur ai fait cognoistre ton nom, & le leur ferai cognoistre, afin que l'amour duquel tu m'as aimé, soit en eux, & moy en eux.

יח

ΚΕΦΑΛ. ιη'.

1 הלין אמר ישוע ונפק עם תלמידוהי לעברא דרגלתא דקדרון אתר דאית הות גנתא איכא דעל הו ותלמידוהי׃

Poi che IESV hebbe dette queste cose, sen'vsci co i suoi discepoli di la dal fiume Cedron, doue era vn horto, nelquale entrò egli, e i suoi discepoli.

1 את־האלה אמר ישוע ויצא עם־תלמידיו לעבר הנחל קדרון אשר שם היה הגן אשר בו בא הוא ותלמידיו׃

Como Iesus vuo dicho estas cosas, saliose con sus Discipulos tras el arroyo de Cedron, donde estaue vn huerto, en el qual entro Iesus, y sus Discipulos.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Apres que Iesus eut dit ces choses, il s'en alla outre le torrent de Cedron, où il y auoit vn iardin, auquel il entra lui & ses disciples.

CAP. XVII.

22. Et ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis: ut sint unum, sicut & nos unum sumus.

And the glorie ỳ thou gauest me/ I haue giuen them/ that they may be one/ as we are one.

23. Ego in eis, & tu in me: ut sint consummati in unum, & cognoscat mundus quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti

I in them/and thou in me/that they may be made perfite in one / and that the worlde may know / that thou hast sent me /and hast loued them / as thou hast loued me.

25. Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi sum ego, & illi sint mecum: ut videant claritatem meam quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante cõstitutionem mundi.

Father/I will that they which thou hast giuen me / be w me euen where I am / that they may behold my glorie/ which thou hast giuen me: for thou louedst me before the fundation of the world.

25 Pater iuste, mundus te non cognovit, ego autem te cognovi: & hi cognoverunt: quia tu me misisti.

O r rigtheous Father/ ỳ world also hath noth knowen thee/ but I haue knowen thee / & these haue knowen / that thou hast sent me.

26. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciã: ut dilectio qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis

And I haue declarnd vnto them thy Name / and will declare it / that the loue where with thou hast loued me/ may be in them/and I in them.

Das XVII. Capitel.

22. Vnd ich habe jhnen gegeben die Herrligkeit / die du mir gegeben hast/ daß sie eines seyen / gleich wie wir eines sind.

Oc ieg gaff dem den Herrlighed / som du haffuer giffuit mig / at de skulle vere it/ lige som wi ere it.

23. Ich in jhnen/ vnnd du in mir/ auff daß sie vollkommen seyen / in eines/ vnnd die Welt erkenne/ daß du mich gesandt hast/ vnnd liebest sie/ gleich wie du mich liebest.

Jeg i dem/ oc du i mig/ at de skulle vere fuldkomme/ i it Oc at Verden kand kende/ at du vdsende mig/ oc elsker dem/lige som du elsker mig.

24. Vater/ ich wil/daß/wo ich bin/ auch die bey mir seyen/ die du mir gegeben hast/ daß sie meine Herrligkeit sehen/ die du mir gegeben hast. Deñ du hast mich geliebet / ehe denn die Welt gegründet ward.

Fader / Jeg vil/ at de/ som du haffuer giffuit mig/ skulle oc vere hoss mig / huor som ieg er/ At de skulle see min Herlighed / som du haffuer giffuit mig/ Thi du elskte mig før end Verden bleff grundfest.

25. Gerechter Vater / die Welt kennet dich nicht / ich aber kenne dich/ vnnd dise erkennen/ daß du mich gesandt hast.

Retferdige Fader / Verden kender dig icke/ Men ieg kender dig / oc disse kende / at du vdsende mig.

26. Vnd ich habe jhnen deinen Namen kunth gethan / vnnd wil jhnen kunth thun/ auff daß die Liebe / damit du liebest/ sey in jhnen / vnd ich in jhnen.

Oc ieg kundgiorde dem dit Naffn / oc vil kundgøre dem / Paa det den Kærlighed / som du elsker mig met / skal vere i dem / oc ieg i dem.

Kapitola XVII.

22. A yá Sláwu kterauž gsy mi dal/ dal gsem gim / aby byli gedno/ yakož y my gedno gsme.

Jać te chwale ktoraś ty mnie dal/dalem im/áby byli iedno/iáko y my iedno iesteśmy.

23. Yá w nich/a ty we mně/ aby dokonáni byli w gedno: a aby poznal swět/ že gsy ty mne poslal/ a že milowal gsy ge tak/ yakž gsy y mne milowal.

Ja w nich á thy we mnie / áby byli doskonálymi w iedno / áiżby poznal świát żeś ty mnie posłał/y vmiłowałeś ie iáko ś y mnie vmiłował.

24. Otče/ kteréž gsy mi dal/ chcy/ kdež gsem yá aby y oni byli se mnau: aby widěli Slá- wu mau/ kterauž gsy mi dal/ neb gsy mne milowal před v- stanowenijm Swěta.

Oycze/ ty ktoreś mnie podał / żadam áby tám gdzie ía iestem y oni byli zemna / áby pátrzáły ná one moie chwale / ktorąś ty mnie dał/ Abowiemeś ty mnie vmiłował przed tym niż ieszcze były záłożone fundámenthy świátá.

25. Otče sprawedliwý/Swět tebe nepoznal/ ale yá gsem tebe poznal: a tito též poznali / že gsy ty mne poslal.

Oycze spráwiedliwy ciebiec świát nie poznał / álem ia ciebie poznál / y ci poznali żeś ty mnie posłał.

26. A yá známé gsem gim v- činil Gméno twé/ a gesstě známo včinijm: aby to milo- wánij/ kterýmž gsy mne milo- wal/ bylo w nich/ yako y yá w nich.

A oznaymiłem im imie twoie / y oznaymie áby miłość ktorąś mnie vmiłował w nich byłá/y iá w nich.

CAP. XVIII.

HÆc cùm dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans Torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipse & discipuli eius.

When Jesus had spokē these things/ he went fort with his disciples ouer the brooke Cedron / where was a garden / into the which he entred / & his disciples.

Das XVIII. Capitel.

DA Jesus solches geredt hatte / gieng er hinauß mit seinen Jüngern über den Bach Kidron / da war ein Garte / darein gieng Jesus vnnd seine Jünger.

DEr Jhesus haffde dette sagd / gick hand vd met sine Disciple offuer den beck Cedron / der vaar en Vrtegaard / der gick Jhesus ind oc hans Disciple.

Kapitola XVIII.

TO powěděw Gežijs/ wyssel s Včedlnjky swými přes Potok Cedron/ kdežto byla Zahrada / do kteréžto wssel on y Včedlnjcy geho.

TE rzeczy powiedziawszy Jezus/ wyszedł z zwolenniki swemi zá pothok Cedron tedy był ogrod / do ktore go on wszedł y zwolenni- cy iego.

יח

2 ידע הוא דין אף יהודא משלמנא לדוכתא הו מטול דסגי זבנא כנש הוא תמן ישוע עם תלמידוהי׃

E Giuda ancora che lo tradiua, sapeua il luogo: perche IESV s'era molte volte congregato la co i suoi discepoli.

3 הו הכיל יהודא דבר אספיר ומן לות רבי כהנא ופרישא דבר ד דחשא ואתא לתמן עם נפטירא ולמפידא וזינא׃

Giuda dunque hauendo presa la corte e gli sbirri da i Pontefici, e da i Farisei, sene vien la con lanterne, e fiaccole, & armi.

4 ישוע דין דידע הוא כל מדם דאתא עלוהי נפק ואמר להון למן בעין אנתון׃

Or IESV sapendo tutte le cose che doueuano venir sopra di lui, fattosi auanti, disse loro, Chi cercate voi?

5 אמרין לה לישוע נצריא אמר להון ישוע אנא אנא קאם הוא דין אף יהודא משלמנא עמהון׃

Essi gli risposero, IESV Nazareno. IESV dice loro, Io sono esso. E Giuda che lo tradiua staua ancor li presente con esso loro.

6 וכד אמר להון ישוע דאנא אנא אזלו לבסתרהון ונפלו על ארעא׃

Como dunque IESV hebbe detto loro, Io son esso, si ritirorono indietro, e caddero in terra.

7 ותוב שאל אנון ישוע למן בעין אנתון הנון דין אמרו לישוע נצריא׃

Di nuouo dunque gli domandò, Chi cercate voi? Essi dissero, IESV Nazareno.

8 אמר להון ישוע אמרת לכון דאנא אנא ואן לי בעין אנתון שבוקו להלין אזלין׃

Rispose IESV, Io v'ho detto ch'io son esso. Se adunque voi cercate me, lassate andar costoro.

יח

2 ויהודה מוסרו ידע את־המקום כי פעמים רבות נועד ישוע שמה עם תלמידיו׃

Y tambien Iudas, el que lo entregaua, sabia aquel lugar porque muchas vezes Iesus se juntaua alli con sus Discipulos.

3 ויהודה לקח את־החבל ואת משרתי הכהנים והפרושים ויבוא שמה עם נרות לפידות והצן׃

Iudas pues tomando vna compannia de soldados, y de los Pontifices y de los Phariseos seruidores, vino alli con lanternas y antorchas, y con armas.

4 וישוע יודע את־כל אשר יקרוהו יצא ויאמר להם את־מי תבקשון׃

Empero Iesus, sabiendo todas las cosas que auian de venir sobre el, salió delante, y dixoles Aquien buscays?

5 ויענו לו את־ישוע הנצרי אומר להם ישוע אני הוא ועמד גם יהודה מוסרו אתם׃

Respondieronle, A Iesus Nazereno. Dizeles Iesus, Yo soy. (y estaua tambien con ellos Iudas el que lo entregaua.)

6 ובאמרו להם כי אני הוא וילכו לאחור ויפלו ארצה׃

Y como les dixo, Yo soy, boluieron atras y cayeron à tierra.

7 וישב וישאל להם את־מי תבקשו והמה אמרו את־ישוע הנצרי׃

Boluioles pues à preguntar, A quien buscays? Y ellos dixeron. A Iesus Nazareno.

8 ויען ישוע אמרתי לכם כי אני הוא ואם אותי תבקשוני הניחו את־האלה להלך דרכם׃

Respondió Iesus, Ya os he dicho que yo soy pues si à mi buscays, dexad yr á estos.

ιη'.

2. Ἤδει δὲ καὶ ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Or Iudas qui le trahissoit, sauoit aussi le lieu: car Iesus s'estoit là souuent assemble auec ses disciples.

3. Ὁ οὖν ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν, καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων.

Iudas donc ayant prins vne bande de soldats, & des sergeans, de par les principaux Sacrificateurs & de par les Pharisiens, s'en vint la auec lanternes, & falotz & armes.

4. Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς, τίνα ζητεῖτε;

Or Iesus sachant toutes les choses qui lui deuoyent aduenir, s'aduançant leur dit, Qui cerchez-vous?

5. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι. εἱστήκει δὲ καὶ ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, μετ' αὐτῶν.

Il lui respondirent, Iesus le Nazarien, Iesus leur dit, Ce suis-ie. Et Iudas qui le trahissoit estoit aussi auec eux.

6. Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί.

Apres donc qu'il leur eut dit, Ce suis-ie, ils s'en allerent à la renuerse, & cheurent par terre.

7. Πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησε, τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον, ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον.

Derechef donc il les interrogua, Qui cerchez-vous? Et ils respondirent, Iesus le Nazarien,

8. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν.

Iesus respondit, Ie vous ai dit que ce suis-ie: si donc vous me cerchez, laissez aller ceux-ci.

CAP. XVIII.

2. Sciebat autem & Iudas, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Iesus convenerat illuc cum discipulis suis.

And Judas which betrayed him / knewe also the place: for Jesus oft times resorted thither with his disciples.

3. Iudas ergo cum accepisset cohortem, & à Pontificibus & Pharisæis ministros: venit illuc cum laternis & facibus & armis.

Judas then after he had receiued a band of mē and officers of the hie Priestes / and of ẏ Pharises / came thither with lanterns / and torches / and weapons.

4. Iesus itaque sciens omnia quę ventura erant super se, processit, & dixit eis, Quem quæritis?

Then Jesus / knowing all thinges that should come vnto him / went forth and said vnto them / Whome seeke ye?

5. Respon derunt ei, Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus, Ego sum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum, cum ipsis.

Then answered him / Jesus of Nazaret. Jesus said vnto them / I am he. Nowe Judas also which betrayed him stoode with them.

6. Vt ergo dixit eis, Ego sum abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.

Assoone then as he had said vnto them / I am he: then went backewardes / and fell to the ground.

7. Iterum ergo interrogavit eos. Quem quæritis? Illi autem dixerunt, Iesum Nazarenum.

Then he asked them againe / Whome seeke ye? And they said / Jesus of Nazaret.

8. Respondit Iesus, Dixi vobis, quia ego sum, si ergo me quęritis, sinite hos abire.

Jesus answered / I saide vnto you / that I am he: therefore if ye seeke me / let these goe their way.

Das XVIII. Capitel.

2. Judas aber der jhn verrieth / wuste den ort auch / denn Jesus versammlet sich offte daselbst mit seinen Jüngern.

Men Judas som hannem forraadde / viste oc den sted / Thi Jhesus forsamlede sig offte der met sine Disciple.

3. Da nun Judas zu sich hatte genommen die Schare vnd der Hohenpriester vnd Phariseer Diener / kom̄t er dahin / mit Fackeln / Lampen / vnd mit Waffen.

Der Judas haffde nu taget Skaren til sig / oc de ypperste Presters oc Phariseernis tienere / da kommer hand der hen / met bluss / lamper / oc met Vaaben.

4. Als nun Jesus wuste / alles was jhm begegnen solte / gieng er hinauß vnd sprach zu jhnen: Wen suchet jhr?

Der Jhesus nu viste / alt det hannem skulde offuerkomme / gick hand vd / oc sagde til dem / Huem lede i effter?

5. Sie antwortten jhm: Jesum von Nazareth. Jesus spricht zu jnen: Ich bins. Judas aber der jhn verrieth / stund auch bey jhnen.

De suarede hannem / Jhesum aff Nazareth. Jhesus siger til dem Det er ieg. Men Judas som hannem forraadde / stod oc hoss dem.

6. Als nun Jesus zu jhnen sprach Ich bins / wiechen sie zu rücke / vnd fielen zu Boden.

Der Jhesus sagde nu til dem / Det er ieg / vigede de til bage / oc fulde til iorden.

7. Da fraget er sie abermal: Wen suchet jr? Sie aber sprachen: Jesum von Nazareth.

De spurde hand dem atter at / Huem lede i effter? Da sagde de / Jhesum aff Nazareth.

8. Jesus antworttet: Ich habs euch gesagt / daß ichs seye / Suchet jr denn mich / so lasset dise gehn.

Jhesus suarede / Jeg sagde eder / at det er ieg / Lede i effter mig / da lader disse gaa.

Kapitola XVIII.

2. Wěděl pak y Gidáss zrádce to mijsto / neb často Gežijs tam chodijwal s Wčedlnijky swými.

Y wiedział też ono mieysce Judasz ktory go zdradzał / abowiem tam cże stokroć sie zchadzał Jezus z zwolenniki swoiemi.

3. Protož Gidáss když byl poyal Zástup / a od Biskupůw a Zákonjkůw Služebnijky / přissel tam s Lucernami a s Pochodněmi / a s branij.

A ták Judász wziawszy rotę y od nawyższych Kápłanow y Fáryzeuszow służebniki / przyszedł tám z láternámi / z pochodniámi / y z zbroiámi.

4. Ale Gežijs wěda wssecky wěcy kteréž přigijti měly na něho / ssel proti nim / a řekl gim: Koho hledate?

Tedy Jezus wiedzac o wszytkim co nan przydź miáło / wyszedszy rzekł im: Kogoż szukacie?

5. Odpowěděli gemu: Gežijsse Nazaretského. Řekl gim Gežijs: Yá gsem. Stál pak tu y Gidáss Zrádce geho s nimi.

Odpowiedzieli mu: Jezusá Názárenskie°/ Rzekł im Jezus: Jamci iest / á z nimi też stał Judasz ktory go zdrádził.

6. Tehdy yakž řekl gim / Yá gsem / postaupili zpět / a padli na zemi.

Ják im thedy skoro rzekł: Jaciem iest / postapili sie ná zad / y padli ná ziemie.

7. W tom opět gich otázal: Koho hledáte? A oni řekli: Gežijsse Nazaretského.

Porym ich powtore pytał: Kogoż szukacie? A oni powiedzieli: Jezusá Názáreńskiego.

8. Odpowěděl gim Gežijs: Powěděl gsem wám / že yá gsem. Protož poněwadž mne hledáte / nechtež těch to ať odegdau.

Odpowiedział Jezus: Powiedziałem wam iżciem ia iest. Jeśliż thedy mnie szukacie / dopuśccież tym wolno odeydź.

יח

9 דנתשלם מלתא דאמר דאילין דיהבת לי לא איבדת מנהון אף לא חד:

Accioche s'adempiesse la parola ch'egli haueua detta, Io non ho perduto alcun di quelli che tu m'hai dati.

10 שמעון דין כאפא אית הוא עלוהי ספסירא ושמטה ומחהי לעבדה דרב כהנא ושקלה אדנה דימינא שמה דין דעבדא מלך:

Allor Simon Pietro hauendo vn coltello, il tirò fuore, e percosse il seruitor del Pontefice, e tagliò l'orecchia destra. E quel seruitore haueua nome Malco.

11 ואמר ישוע לכאפא סים ספסירך בתלתה כסא דיהב לי אבי לא אשתיוהי:

Perilche IESV disse à Pietro, Rimetti il tuo coltello ne la guaina. Non beuerò io il calice che il Padre m'ha dato?

12 הידין אספיר ו וכיליארכא ודחשא דיהודיא אחדוהי לישוע ואסרוהי:

Allora la compagnia e il capitano, e gli sbirri de Giudei presero IESV, e legaronlo.

13 ואיתיוהי לות חנן לוקדם מטול דחמוהי הוא דקיפא הו דאיתוהי הוא רב כהנא דשנתא הי:

E menoronlo primamente ad Anna (percioch'egli era suocero di Caifa, ilqual era Pontefice di quell'anno) & esso lo mandò legato à Caifa Pontefice.

14 איתוהי הוא דין קיפא הו דמלך ליהודיא דפקח דחד גברא ימות חלף עמא:

Et era Caifa quello che haueua dato consiglio à i Giudei, ch'egli era espediente che vn huomo morisse per il popolo.

15 שמעון דין כאפא וחד מן תלמידא אחרנא אתין הוו בתרה דישוע להו דין תלמידא ידע הוא לה לרב כהנא ועל עם ישוע לדרתא:

Simon Pietro con vnaltro discepolo seguitaua IESV. Et era quel discepolo conosciuto dal Pontefice, perilche entrò con IESV nel palazzo d'esso Pontefice.

יח

9 אשר ימלא הדבר אשר אמר כי אלה אשר נתת לי איש לא אחד אבדתי מהמה:

Para que se cumpliesse la palabra que auia dichó, que los que me diste, ningũo de ellos perdi.

10 ולשמעון כיפה היתה לו חרב ויקח את חרבו וישלפה מתערה ויך את עבד כהן הגדול ויכרת בה את אזנו הימנית ושם עבד ההוא מלך:

Entonces Simon Pedro, que tenia espada, sacóla, y hyrió à vn sieruo del Pontifice, y cortóle la oreja derecha, y el sieruo se llamaua Malcho.

11 ויאמר ישוע לכיפה שלח את החרב אל התערה הלא אשתה את הכוס אשר נתן לי האב:

Iesus entonces dixo à Pedro, Mete tu espada en la vayna; el vaso que el Padre me ha dado, no lo tengo de beuer?

12 והחבל ושר האלף ומשרתי היהודים תפשו את ישוע ויאסרוהו:

Entonces la compannia de los soldados y el tribuno, y los seruidores de los Iudios prendieron à Iesus, y ataronlo.

13 ויוליכוהו אל חנן בראשונה כי היה חמי קיפא אשר הוא כהן גדול בשנה ההיא:

Y truxeron lo primeramente à Annas, porque era suegro de Caiphas, el qual era Pontifice de aquel anno.

14 וקיפא היה הוא היעץ ליהודים כי יועיל לאבד אדם אחד על העם:

Y era Caiphas el que auia dado el consejo à los Iudios, Que era necessario que vn hombre muriesse por el pueblo.

15 וילך שמעון אחרי ישוע וגם תלמיד אחר והתלמיד ההוא היה מידע לכהן גדול ויבוא עם ישוע אל חצר כהן גדול:

Y seguia à Iesus Simon Pedro, y otro discipulo: y aquel Discipulo era conocido del Pontifice, y entró con Iesus àl patio del Pontifice.

ιη'.

9. Ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι οὓς δέδωκάς μοι οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.

C'estoit afin que la parole qu'il auoit dite, fust accomplie, Ie n'ai perdu pas vn de ceux que tu m'as donnés,

10. Σίμων οὖν πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν αὐτὴν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ μάλχος.

Or Simon Pierre ayant vne espee, la tira, & frapa le seruiteur du souuerain Sacrificateur, & lui coupa l'oreille droite, & ce seruiteur auoit nom Malchus.

11. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ, Βάλε τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ, οὐ μὴ πίω αὐτό;

Iesus donc dit à Pierre, Remets ton espee au fourreau: ne boirai-ie pas la coupe que le Pere m'a donnee?

12. Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος, καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν ἰουδαίων συνέλαβον τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν.

Lors la bande, & le capitaine, & les sergeans des Iuifs empoignerent Iesus, & le lierent.

13. Καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς ἄνναν πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου.

Et l'emmenerent premierement à Anne: car il estoit beau-pere de Caiphe, qui estoit le souuerain Sacrificateur de ceste annee-la.

14. Ἦν δὲ καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

Or Caiphe estoit celui qui auoit donnẽ conseil aux Iuifs, qu'il estoit expedient qu'vn homme mourust pour le peuple.

15. Ἠκολούθει δὲ τῷ ἰησοῦ σίμων πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε τῷ ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως.

Or Simon Pierre auec vn autre disciple suiuoit Iesus, & ce disciple estoit cognu du souuerain Sacrificateur: parquoi il entra auec Iesus en la salle du souuerain Sacrificateur.

CAP. XVIII.

9. Vt impleretur sermo quem dixit, Quia quos dedisti mihi, non perdidiex eis quenquam.

This was the word might be fulfilled which he spake / Of them which thou gauest me/haue I lost none.

10 Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum: & percussit pontificis servum, & abscidit auriculam eius dexterā. Erat autem nomen servo Malchus.

Then Simon Peter hauing a sworde/drew it / and smote the hie Priestes seruant/and cut of his right eare. Now the seruants name was Malchus.

11. Dixit ergo Iesus Petro, Mitte gladium tuum in vaginam, Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum?

Then saide Jesus vnto Peter/Put vp thy sworde into the sheath: shall I not drinke of the cuppe which my Father hath giuen mee?

12. Cohors ergo & tribunus & ministri Iudæorum comprehenderunt Iesum, & ligaverunt eum.

Then the bande and the captaine/ and the officers of the Jewes tooke Jesus/ and bounde him.

13. Et adduxerunt eum ad Annam primùm, erat enim socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.

And let him away to Annas first / (for he was father in lawe to Caiaphas/which was the hie Priest that same yere.)

14. Erat autem Caiphas, qui consilium dederat Iudæis, Quia expedit unum hominem mori pro populo.

And Caiaphas was he / that gaue Counsell to the Jewes / that it was expedient that one man should die for he people.

15. Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, & introivit cum Iesu in atrium pontificis.

Now Simon Peter folowed Jesus/and another disciple / and that disciple was knowen of the hie Priest: therefore he went in with Jesus into the hall of the hie Priest.

Das XVIII. Capitel.

9. Auff daß das Wort erfüllet werde/ welches er saget: Ich habe der keinen verloren/ die du mir gegeben hast.

Paa det/ at det ord skulde fuldkommis/ huilcket der hand sagde/ Jeg miste ingen aff dem/ som du haffuer giffuit mig.

10. Da hatte Simon Petrus ein Schwerdt/ vnd zoch es auß/ vnnd schlug nach des Hohenpriesters Knechte/ vnd hieb jhm sein recht Ohr ab/ Vnd der Knecht hieß Malchus.

Da haffde Simon Petrus it Suerd/ oc drog det vd/oc slo effter den ypperste Prestis Suend/oc hug det høyre Ore aff hannem. Oc den Suend hed Malchus.

11. Da sprach Jesus zu Petro: Stecke dein Schwerdt inn die Scheide. Soll ich den Kelch nicht trincken/ den mir mein Vater gegeben hat.

Da sagde Jhesus til Peter / Stick dit Suerd i balgen. Skal ieg icke da dricke den Kalck/ som min Fader gaff mig?

12. Die Schar aber/ vnd der Oberhauptmann/ vnd die Diener der Jüden namen Jesum/ vnd bunden jn.

Men Skaren oc den øffuerste Høffuitzmand/ oc Jødernis Tienere toge Jhesum/ oc bunde hannem

13. Vnd führeten jhn auffs erste zu Hannas/ der war Caiphas Schweher/ welcher des Jars Hoherpriester war.

Oc førde hannem først til Annas/ hand vaar Caiphas Suoger/ som vaar det aar ypperste Prest.

14. Es war aber Caiphas der den Jüden rieth/ Es were gut/ daß ein Mensch würde vmbracht für das Volck.

Men det vaar Caiphás / som raadde Jøderne/ Det vaare gaat/ at it Menniske døde for Folcket.

15. Simon Petrus aber folgete Jesu nach/ vnd ein ander Jünger. Derselbige Jünger war dem Hohenpriester bekannt/ vnnd gieng mit Jesu hinein in des Hohenpriesters Pallast.

Oc Simon Petrus oc en anden Discipel fulde effter Jhesum. Den samme Discipel vaar bekent met den ypperste Prest/ oc gick ind met Jhesu i den ypperste Prestis Sal.

Kapitola XVIII.

9. Aby se naplnila řeč kteraužřekl: Že kterě gsy mi dal neztratil gsem z nich žádného

A to sie działo żeby sie wypełniło pismo ktore powiedziało: Iż z tych ktoreś mi podał/ żadnegom nie stracił.

10. Tehdy Ssimon Petr mage meč/ wytrhl gey/ a vdeřil Služebnijka Biskupowa/ a vťal vcho geho prawé/ a bylo gméno služebnijka toho Malchus.

A tak Symon Piotr máiac miecz dobył go/ y vderzył sługe Kaplana nawyzszego/ á vciął mu vcho práwe/ á temu słudze było imie Malchuß.

11. Tehdy řekl Gežijš Petrowi: Schoway Meč twůg do pošwy/ Kalich kterýž dal mi Otec/ nechcešš abych gey pil?

Tedy Jezus rzekł Piotrowi: Włoż miecz twoy w poßwy/ izali niemam pic kubká ktori mnie podal ociec moy?

12. Tehdy Zástup a Haytman/ a Služebnijcy Židowštij yali Gežijše/ a swázali gey.

Kohorta tedy y Rotmistrz y służebnicy żydowscy poimáli Jezuſá/ y zwiazáli go.

13. A přiwedli ho nayprw k Annássowi/ neb byl Test Kayffášůw/ kterýž byl Biskupem toho Létha.

A wiedli go naprzod do Annaſá (bo był świekier Káifásow/ ktory był nawyzßym Káplanem roku onego.)

14. Kayffaš pak byl ten/ kterýž byl raddu dal Židům/ Že gest vžitečné aby člowěk geden vmřel za Lid.

Tenci Káifás był ktory dał Zidom rádę: Iżby tho pożyteczno było áby ieden człowiek vmárł zá lud.

15. Wssel za Gežijšem Ssimon Petr/ a druhý Včedlnijk. A ten Včedlnijk znám byl Biskupowi/ y wssel s Gežijšem do syně Biskupowy.

Y ßedł zá Jezuſem Symon Piotr y drugi zwolennik/ á ten to zwolennik był znáiomy Káplanowi nawyzßemu/ y wßedł społu z Jezuſem do dworu Káplaná nawyzßego.

יח | יח | ιη'.

16 שמעון דין קאם הוא לבר לות תרעא ונפק הו תלמידא אחרנא הידע הוא לה רב כהנא ואמר לנטרת תרעא ואעלה לשמעון :

E Pietro staua fuore à la porta. Onde quel l'altro discepolo che era conosciuto dal Pontifice vsci fuore, e parlò à la portinara e messe dentro Pietro.

16 וכיפה עמד אל־השער בחוץ ויצא התלמיד האחר אשר נודע לכהן גדול ויאמר לשוער ויליך את כיפה :

Mas Pedro estaua fuera à la puerta : y salió aquel Discipulo que era cōocido del Pontifice, y habló à la portera y metió dentro à Pedro.

16. Ὁ δὲ Πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ θυρωρῷ, καὶ εἰσήγαγε τὸν Πέτρον.

Mais Pierre estoit dehors à la porte. L'autre disciple donc qui estoit cognu du souuerain Sacrificateur, sortit dehors & parla à la portiere : laquelle fit entrer Pierre.

17 אמרת דין עלימתא נטרת תרעא לשמעון למא אף אנת מין תלמידוהי אנת דהנא גברא אמר לה לא :

Allor la fante portinara disse à Pietro, Non sei tu ancora de discepoli di quest'huomo? Egli disse, Io non sono.

17 ותאמר שפחה השוערת לכיפה הלא גם את מתלמידי האנוש הזה הוה והוא אמר אינני הוא :

Entonces la criada portera dixo à Pedro, no eres tu tambien de los Discipulos de este hombre Dize el No soy:

17. Λέγει οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ Πέτρῳ, Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει ἐκεῖνος, Οὐκ εἰμί.

La chambriere donc, qui estoit la portiere, dit à Pierre N'es-tu point aussi des disciples de cest homme? Icelui dit, Ie ne le suis point.

18 וקימין הוו עבדא והחשא וסימין הוו נורא דישחנון מטול הקריש הוא קאם הוא דין אף שמעון עמהון ושחן :

E i seruitori e i ministri stauano li, hauendo fatto del fuoco (percioch'egli era freddo) e scaldauansi: Pietro ancora si staua li con essi, e scaldauasi.

18 ויעמדו העבדים והמשרתים ויבערו את־גחלים כי קרה היא ויתחממו ויהי־כיפה עמם עומד ומתחמם :

Y estauan en pie los sieruos y los criados que auian allegado las ascuas, porque hazia frio, y callentauanse: y estaua tambien con ellos Pedro en pie y callentandose.

18. Εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος.

Et les seruiteurs & sergeans ayans fait du brasier estoyent là, pource qu'il faisoit froid, & se chauffoyent. Pierre aussi estoit auec eux, & se chauffoit.

19 רב כהנא דין שאלה לישוע על תלמידוהי ועל יולפנה :

Hor il Pontefice domandò à IESV de suoi discepoli e de la sua dottrina.

19 וכהן גדול שאל לישוע על־תלמידיו ועל־למודו :

Y el Pontifice preguntó à Iesus de sus Discipulos, y de su doctrina.

19. Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ.

Le souuerain Sacrificateur donc interrogua Iesus touchant ses disciples, & touchant sa doctrine.

20 ואמר לה ישוע אנא עין בגלא מללת עם עמא ובכל זבן אלפת בכנושתא ובהיכלא איכא דכלהון יהודיא מתכנשין ומדם בטושיא לא מללת :

IESV gli rispose, Io ho parlato liberamente al mondo, io ho sempre insegnato ne la sinagoga e nel tempio, doue i Giudei sempre mai si raunano, e niente ho parlato in occulto.

20 ויען לו ישוע אנכי הופעתי לדבר לעולם אנכי בכל־עת למדתי בעדה ובהיכל אשר שם בכל עת היהודים נועדו ובסתר לא דברתי מאומה :

Iesus le respondió. Yo manifiestamente he hablado al mundo: yo siempre he ensennado en la Synoga y en el Templo donde se juntan todos los Iudios: y nada he hablado en occulto.

20. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντοτε οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν.

Iesus lui respondit, I'ai ouuertement parlé au monde, i'ai tousiours enseigné en la Synagogue, & au temple, où les Iuifs s'assemblent tousiours, & n'ai rien dit en cachette.

21 מנא משאל אנת לי שאל להנון דשמעו מנא מללת עמהון הא הנון ידעין כל מדם דאמרת :

Perche ne domandi tu me? domandane quelli che hanno vdito cio che io ho detto loro: ecco essi sanno le cose ch'io ho detto.

21 ומה תשאל לי שאל לשומעים מה דברתי להם הנה המה ידעו את־אשר דברתי אנכי :

Que me preguntas à mi? pregunta à los que han oydo, que les aya yo hablado: heaqui, estos saben loque yo he dicho.

21. Τί με ἐπερωτᾷς; ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον ἐγώ.

Pour quoi m'interrogues tu? interrogue ceux qui ont oui que c'est que ie leur ai dit: Voila, ceux-la sauent ce que i'ai dit.

16. Pe-

CAP. XVIII.

16. Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. Exivit ergo diſcipulus alius qui erat notus pontifici, & dixit oſtiariæ: & introduxit Petrum.

But Peter ſtoode at the doore without. Then went out the other diſciple / which was knowen vnto the hie Prieſt / & ſpake to her that kept the doore / & brought in Peter.

17. Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria, Nunquid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Dicit ille, Non ſum.

Then ſaid the maide that kept the doore / vnto Peter / Art not thou alſo one of this mans diſciples? He ſaid / I am not.

18. Stabant autem ſervi & miniſtri ad prunas, quia frigus erat: & calefaciebant ſe, erat autem cum eis & Petrus ſtans, & calefaciens ſe.

And the ſeruaunts and officers ſtoode there / which had made a fire of coles: for it was cold / and they warmed themſelues. And Peter alſo ſtoode among them / and warmed him ſelfe.

19. Pontifex ergo interrogavit Ieſum de diſcipulis ſuis, & de doctrina eius.

(The hie Prieſt then aſked Ieſus of his diſciples / and of his doctrine.

20. Reſpondit ei Ieſus, Ego palàm locutus ſum mundo: ego ſemper docui in ſynagoga, & in templo quò omnes Iudæi conveniunt: & in occulto locutus ſum nihil.

Ieſus anſwered him / I ſpake openly to the worlde: I euer taught in the Synagogue and in the Temple / whither the Iewes reſort continually / & in ſecret haue I ſaid nothing.

21. Quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus ſum ipſis: ecce, hi ſciunt quæ dixerim ego.

Why aſkeſt thou me? aſke them which heard me what I ſaid vnto thē: behold / they know what I ſayd.

Das XVIII. Capitel.

16. Petrus aber ſtund drauſſen für der Thüre. Da gieng der ander Jünger / der dem Hohenprieſter bekannt war / hinauß / vnd redet mit der Thürhüterin / vnd führet Petrum hinein.

Oc Peter ſtod vden fagre dørren. Da gick den anden Diſcipel / ſom vaar bekent met den ypperſte Preſt / hen vd / oc talede met Døruocterſken / oc ſlide Peder ind.

17. Da ſprach die Magd die Thürhüterin zu Petro: Biſt du nicht auch diſes Menſchen Jünger einer? Er ſprach: Ich bins nicht.

Da ſagde Pigen ſom tog vaare paa Dørren til Peter / Eſt du icke oc en aff dette Menniſkis Diſciple: Hand ſagde / Jeg er icke.

18. Es ſtunden aber die Knechte vnd Diener / vnd hatten ein Kolfeuer gemacht / denn es war kalt / vnnd wärmeten ſich. Petrus aber ſtund bey jhnen / vnd wärmet ſich.

Men Suennene oc Tienerne ſtode / oc haffde giort en Kulild / thi det vaar kalt / oc varmede ſig. Oc Peder ſtod hoſſ dem / oc varmede ſig /

19. Aber der Hoheprieſter fraget Jeſum vmb ſeine Jünger / vnd vmb ſeine Lehre.

Men den ypperſte Preſt ſpurde Jheſum om hans Diſciple / oc om hans Lærdom.

20. Jeſus antwortet jm: Ich habe frey öffentlich geredt für der Welt. Ich habe allezeit gelehret inn der Schule / vnd in dem Tempel / da alle Jüden zuſammen kommen / vnd habe nichts im verborgen geredt.

Jheſus ſuarede hannem / Jeg haffuer talet obenbarlige faar Verden / Jeg lærde altid i Scholen oc vdi Templen / der ſom alle Jøderne komme til ſammen / oc ieg haffuer inted talet i løndom.

21. Was frageſt du mich darumb? Frage die darumb / die gehört haben / was ich zu jhnen geredt habe / Sihe / dieſelbigen wiſſen was ich geſagt habe.

Hui ſpør du mig der at? Spør dem der at / ſom haffue hørt / huad ieg talede til dem / See / de vide huad ieg haffuer ſagd.

Kapitola XVIII.

16. Ale Petr ſtál v dwekij wně. W tom wyſſel Včedlnijk ten kterýž známý byl Biſkupowi / a powěděl Wrátné / y vwedl Petra.

A Piotr ſtał v drzwi ná dworze / y wyſzedſzy on drugi zwolennik ktorego znał nawyzſzy Kápłan / mowił z odźwierną / y wwiodł Piotra.

17. Tehdy řekla Petrowj děwka wrátná: Zdali y ty gſy z Včedlnijkůw člowěka tohoto: Řekl on: Negſem.

Rzekłá tedy Piotrowi ſłużebnicá odźwierna: Zalis y ty nie ieſt z zwolennikow człowieká tego? A on powiedział: Nie ieſtem.

18. Y ſtáli Služebnijcy a Pacholcy v ohně / neb bylo ſtudeno / y zhřijwali ſe / a Simon Petr také ſtál s nimi hřege ſe.

A ſtali ſłudzy y oprawcy ktorzy byli nákładli ogień / bo zimno było y grzali ſie / á ſtał theż z nimi y Piotr grzeiac ſie.

19. Tehdy Biſkup tázal ſe Gežijſſe / o Včedlnijcých geho / a o geho včenij.

A tak nawyzſzy Kápłan pytał Jezuſa o iego zwolennikoch / y o nauce iego

20. Odpowěděl gemu Gežijs: Yá zgewně mluwil gſem Swětu / yá wždycky včijwal gſem w Sſkole a w Chrámě / kdežto ſe wſſyckni Židé ſcházegij / a tagně gſem nic nemluwil.

Odpowiedział mu Jezus: Jaciem iáwnie powiedał świátu / iamći záwſze vczył w bożnicy y w kośćiele / gdźie ſie zewſząd Zydowie ſchadzáią / á ſkrycie niceem nie mowił.

21. Co ſe mne ptáſs? ptay ſe těch / kteřijž mne ſlyſſeli / co gſem mluwil gim / Ay tiť wědij co gſem yá mluwil.

Przeczże mie pytháſz? Pytay tych ktorzy ſłuchali com im mowił / ćiċ oto wiedzą com ia powiedał.

יח

22 וכד הלין אמר חד מן דחשא דקאם הוא מחיהי על פכה לישוע ואמר לה הכנא יהב אנת פתגמא לרב כהנא׃

Et hauendo egli dette queste parole, vno de ministri che staua li presente, battè con vna bacchetta IESV, dicendo, Cosi rispondi tu al Pontefice?

יח

22 ובדברו את־האלה ויקרב אחד מן המשרתים ויך את־ישוע על־הלחי לאמר הככה תענה לכהן גדול׃

Y como el vuo dicho esto, vno de los criados que estaua alli, dió vna bofetada à Iesus, diziendo, Ansi respondes àl Pontifice?

ιη'.

22. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκὼς ἔδωκε ῥάπισμα τῷ Ἰησοῦ, εἰπών· οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ;

Quand il eut dit ces choses, vn des sergeans qui estoit present, bailla vn coup de sa verge à Iesus, disant, Est-ce ainsi que tu respons au souuerain Sacrificateur?

23 ענא ישוע ואמר לה אן בישאית מללת אסהד על בישתא ואן הין שפיר למנא מחיתני׃

IESV li rispose, Se io ho parlato male rende testimonianza del male, ma se io ho parlato bene, perche mi batti tu?

23 ויען לו ישוע אם הרעותי לענות העיד על־הרעה ואם היטבתי למה הכיתני׃

Respondióle Iesus, Si he hablado mal, dá testimonio del mal: y si bien, porque me hieres.

23. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;

Iesus lui respondit, Si i'ai mal parlé, ren tesmoignage du mal: & si i'ai bien dit, pourquoi me frapes-tu?

24 חנן דין שדר לישוע כד אסיר לות קיפא רב כהנא׃

Anna adunque l'haueua mandato legato à Caifa Pontefice.

24 וישלחהו חנן אסור אל־קיפא כהן הגדול׃

Ansi lo embió Annas atado à Caiphas pontifice.

24. Ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Ἄννας δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα.

Or Anne l'auoit enuoyé lié à Caiphe souuerain Sacrificateur.

25 ושמעון כאפא קאם הוא ושחן ואמרין לה למנא אף אנת חד מן תלמידוהי אנת והו כפר ואמר לא הוית׃

E Simon Pietro se ne staua li, e scaldauasi: onde li dissero, Non sei ancor tu de suoi discepoli? Egli negò, e disse. Io non sono.

25 ושמעון היה עומד ומתחמם ויאמרו אליו הלא גם אתה אחד מתלמידיו ויכחש ויאמר אינני הוא׃

Estaua pues Pedro en pie callentandose: y dixeronle, No eres tu de sus Discipulos? El negó, y dixo, No soy.

25. Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος· εἶπον οὖν αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, οὐκ εἰμί.

Et Simon Pierre estoit là, & se chauffoit: adonc ils lui dirent, N'es-tu pas aussi de ses disciples? Lui le nia, & dit, Ie ne le suis point.

26 אמר לה חד מן עבדא דרב כהנא אחינה דהו דפסק הוא שמעון אדנה לא אנא חזיתך עמה בגנתא׃

Vno poi de seruitori del Pontefice, parente di quello, à cui Pietro haueua tagliata l'orecchia, gli dice, Non t'ho io veduto nel'horto con esso lui?

26 ויאמר אחד מעבדי כהן גדול דודו לאשר כרת כיפה את אזנו הלא ראיתיך בגן עמו׃

Vno de los sieruos del Pontifice pariente de aquel aquien Pedro auia corrado la oreja, le dize No te vide yo en el huerto con el?

26. Λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψε Πέτρος τὸ ὠτίον, οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ;

Et vn des seruiteurs du souuerain Sacrificateur, parent à celui à qui Pierre auoit coupé l'oreille, dit, Ne t'ai-ie pas veu au iardin auec lui?

27 ותוב כפר שמעון ובה בשעתא קרא תרנגלא׃

E Pietro lo negò di nuouo, e subbito il gallo cantò.

27 וישב ויכחש כיפה וברגע קרא התרנגל׃

Y negó Pedro otra vez: y luego el gallo cantó.

27. Πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ Πέτρος· καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

Pierre donc le nia derechef, & incontinent le coq chanta.

CAP. XVIII.

22. Hæc autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Iesu, dicens, Sic respondes pontifici?

When he had spoken these thinges/ one of the officers which stoode by/ smote Jesus with his rod / saying/ Answerest thou the hie Priest so?

23. Respondit ei Iesus, Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me cædis?

Jesus answered him/ If I haue euil spoken / beare witnes of the euil : but if I haue well spoken / Why smitest thou me?

24. Et misit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem.

Now Annas had sent him bound vnto Caiaphas the hie Priest.)

25. Erat autem Simon Petrus stans, & calefaciens se. Dixerũt ergo ei: Nunquid & tu ex discipulis eius es? Negavit ille, & dixit, Non sum.

And Simon Peter stood and warmed him selfe / and they said vnto him / Art not thou also of his disciples? He denied it/and said/ I am not.

26. Dixit ei unus ex servis pontificis, cognatus eius cuius abscidit Petrus auriculã, Nónne ego te vidi in horto cum illo?

One of the seruants of the hie Priest/ his cousin whose eare Peter smote of/ said / Did not I see thee in the garden with him?

27. Iterum ergo negavit Petrus: & statim gallus cantavit.

Peter then denied againe/ and immediately the cocke crewe.

Das XVIII. Capitel.

22. Als er aber solches redet / gab der Diener einer die darbey stunden/ Jesu einen Backenstreich/ vnd sprach: Solt du dem Hohenpriester also antwortten?

Som hand det talede / gaff en aff Tienerne/ som der stod hoss/ Jhesu en Kindhest / oc sagde / Skalt du saa suare den ypperste Prest?

23. Jesus antworttet: habe ich übel geredt/ so beweise es/ daß es böse sey/ Habe ich aber recht geredt/ was schlegst du mich?

Jhesus suarede / haffuer ieg talet ilde/ da beuise det / at det er ont/ Men haffuer ieg talet ret / hui slar du mig?

24. Vnd Hannas sandte jhn gebunden zu dem Hohenpriester Caiphas.

Oc Annas sende hannem bunden til den ypperste Prest Caiphas.

25. Simon Petrus aber stund vnd wärmet sich. Da sprachen sie zu jm: Bist du nicht seiner Jünger einer? Er verläugnet aber / vnnd sprach: Jch bins nicht.

Men Simon Petrus stode oc varmde sig / Da sagde de til hannem / Est du icke en aff hans Disciple? Da/nectede hand oc sagde / Jeg er icke.

26. Spricht des Hohenpriesters Knecht einer / ein Gefreundter deß/ dem Petrus das Ohr abgehauen hatte: Sahe ich dich nicht im Garten bey jhm?

En aff den ypperste Prestis Suenne/hues frende Peder haffde hugget Oret aff/ siger / Saa ieg dig icke i Urtegaarden hoss hannem?

27. Da verläugnet Petrus abermal/ vnd also bald krehet der Han.

Da nectede Peder atter / Oc strax gol Hanen.

Kapitola XVIII.

22. To když powěděl / stoge tu geden z Služebnijkuow/dal políček Gežijssowi / řka: Takliž odpowijdáss Biskupowi?

To gdy mowił / thedy ieden z sług ktory tuż stał / vderzył pálcatem Jezusá mowiąc: A tákże odpowiedasz nawyższemu Kápłánowi?

23. Odpowěděl gemu Gežijss: Mluwili gsem zle / swědectwij wyday o zlém: pakli dobře/ proč mne tepeš?

Odpowiedział mu Jezus: Jesliżem źle co rzekł / day świádectwo o złym / á iesliż dobrze/ przeczże mie bijesz?

24. Y poslal gey Annáss swázaného k Kayffássowi Biskupowi.

A thákći go był Annasz odesłał zwiazánego do Káifásza nawyższego Kápłaná.

25. Stál pak Ssimon Petr a zhřijwal se. Tehdy řekli gemu: Zdali y ty z Včedlnijkůw geho gsy? Zapřel on/ a řekl Negsem.

A Symon Piotr stał grzeiąc się/ y rzekli do niego: Azaż y ty nie iesteś z iego zwolenników? A on záprzał się mowiąc: Nie iestem.

26. Rzekl gemu geden z Služebnijkůw Biskupowých/ přjbuzný toho/ kterémuž Petr vťal vcho: Wssak gsem yá tebe s nim widěl w zahradě.

Tedy mu rzekł niektory z sług Kápłáná nawyższego/powinowáty onego ktoremu był Piotr vciął vcho: Izażem ia ciebie nie widział w ogrodźie przy nim?

27. Tehdy Petr opět zapřel/ A hned Kohaut zazpijwal.

Ale záśię Piotr záprzał / y natychmiast kur zápiał.

יח

28 איתיוהי דין לישוע מן לות קיפא לפרטורין ואיתיהי הוא צפרא והנון לא עלו לפרטורין דלא נתטושון עד אכלין פצחא׃

Da Caifa menano poi IESV al Pretorio, & era di mattina: & essi non entrorno nel Pretorio, per non contaminarsi: ma per poter mangiare l'Agnello de la Pascha.

29 נפק דין פילטוס לבר לותהון ואמר להון מנא מאכל קרצא אית לכון על גברא הנא׃

Pilato dunque vscì fuore à loro, e disse, Che accusa portate voi contra quest'huomo.

30 ענו ואמרין לה אלו לא עבד בישתא הוא אף לא לך משלמין הוין לה׃

Essi risposero, e disserli, Se costui non fusse mal fattore, noi non te l'haueremmo dato ne le mani.

31 אמר להון פילטוס דברוהי אנתון ודונוהי איך נמוסכון אמרין לה יהודיא דלא שליט לן למקטל לאנש׃

Onde Pilato disse loro, pigliatelo voi, e giudicatelo secondo la vostra Legge. Allora i Giudei gli dissero, A noi non è lecito occidere alcuno.

32 דתשלם מלתא דאמר ישוע כד מודע באינא מותא עתיד דימות׃

E questo fù acciochè s'adempiesse la parola di IESV, laquale egli haueua detta significando di che morte doueua morire.

33 על דין פילטוס לפרטורין וקרא לישוע ואמר לה אנת הו מלכהון דיהודיא׃

Pilato dunque entrò di nuouo nel Pretorio: e chiamò IESV, e disseli, Sei tu il Re de Giudei?

34 אמר לה ישוע מן נפשך אמרת הדא או אחרנא אמרו לך עלי׃

IESV rispose, Dici tu questo da te medesimo, o altri te l'hanno detto di me?

35 אמר לה פילטוס למא אנא יהודיא אנא בני עמך ורבי כהנא אשלמוך לי מנא עבדת׃

Pilato rispose, Son io Giudeo? La tua natione, e i principali Sacerdoti mi ti hanno dato ne le mani. Che hai tu fatto?

יח

28 ואחרי כן הוליכו את־ישוע מקיפא אל־בית דין ויהי בקר והמה לא עלו אל־בית דין פן־יטמאון מאכול את־הפסח׃

Y lleuan à Iesus de Caiphas a la Audiencia: y era por la mannana: y ellos no entraron en el audiencia por no ser contaminados, mas que comiessen el cordero de la Pascua.

29 ויצא פילטוס אליהם ויאמר מה פשע תשאו על־אנוש הזה׃

Entonces salió Pilato à ellos fuera, y dixo, Que accusacion traeys contra este hombre?

30 ויענו ויאמרו לו אם זה איננו מרע ועושה פשע לא הסגרנו אותו בידיך׃

Respondieron, y dixeronle, Si este no fuera malhechor, no te lo ouieramos entregado.

31 ויאמר אליהם פילטוס ואתם קחו אותו וכתורתכם שפטוהו ויאמרו לו היהודים את אנוש גם אחד לא נוכל למותת׃

Dizeles entonces Pilato, Tomaldo vosotros y juzgaldo segun vuestra Ley. Y los Iudios le dixeron, A nosotros no es licito matar à nadie.

32 להמלא את־הדבר אשר אמר ישוע בהודיעו במה מות עתיד היה למות׃

Para que se cumpliesse el dicho de Iesus que áuia dicho, dando à entender de que muerte auia de morir.

33 ויבוא פילטוס אל־בית דין ויקרא לישוע ויאמר אליו האת מלך היהודים הוא׃

Ansique Pilato boluiose a entrar en el Audiencia, y llamo à Iesus, y dixole, Tu eres el Rey de los Iudios?

34 ויען לו ישוע המנפשך את זאת מדבר או אמרו לך אחרים עלי׃

Respondiole Iesus, Dizes tu esto de ti mismo, o hantelo dicho otros de mi?

35 ויען פילטוס אם אני יהודי הוא עמך ושרי הכהנים הסגירו אותך בידי מה עשית׃

Pilato respondió, Soy yo Iudio? tu gente, y los Pontifices, te han entregado à mi, que has hecho?

ιη'.

28. Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον. ἦν δὲ πρωΐ· καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα.

Puis apres il menerent Iesus de Caiphe au Pretoire, or c'estoit au matin, & n'entrerent point au pretoire de peur qu'ils ne fussent souilles: mais, afin qu'ils peussent manger l'agneau de Pasque.

29. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλάτος πρὸς αὐτούς, καὶ εἶπε, τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;

Pilate donc sortit vers eux, & dit, Quelle accusation apportez-vous contre cest homme-ci?

30. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν.

Ils respondirent, & lui dirent, Si cestui-ci n'estoit malfaiteur, nous ne le t'eussions pas liuré.

31. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον οὖν αὐτῷ, οἱ Ἰουδαῖοι, ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα.

Adonc Pilate leur dit, Prenez-le vous, & le iugez selon vostre Loy. Adonc les Iuifs lui dirent, Il ne nous est point loisible de mettre aucun à mort.

32. Ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.

Et ce fut afin que la parole de Iesus fust accomplie, laquelle il auoit dite, signifiant de quelle mort il deuoit mourir.

33. Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ Πιλάτος, καὶ ἐφώνησε τὸν Ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;

Pilate donc entra derechef au Pretoire, & appela Iesus, & lui dit, Es-tu le Roy des Iuifs?

34. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ;

Iesus lui respondit, Dis-tu ceci de par toi-mesme, où si les autres le t'ont dit de moi?

35 Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί, τί ἐποίησας;

Pilate respondit, Suis-ie Iuif? ta nation & les principaux Sacrificateurs t'ont liuré à moi: qu'as-tu fait?

CAP. XVIII.

28. Adducunt ergo Iesum à Caipha in prætorium. Erat autem mane: & ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent pascha.

Then led they Jesus frō Caiaphas into the common hall. Nowe it was morning / and they them selues went not into the cōmon hall/lest they should be defiled / but that they might eat the Passeouer.

29. Exivit ergo Pilatus ad eos forás, & dixit, Quam accusationem affertis adversus hominem hunc?

Pilate then went out vnto them / and sayde/ What accusation bring yee against this man?

30. Responderunt, & dixerunt ei, Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.

They answered and said vnto him/ If he were not an euill doer / we would not haue deliuered him vnto thee.

31. Dixit ergo eis Pilatus, Accipite eum vos & secundùm legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi Nobis non licet interficere quenquam.

Then saide Pilate vnto them/ Take yee him / and iudge him after your owne Law. Then the Jewes saide vnto him / It is not lawfull for vs to put any man to death.

32. Vt sermo Iesu impleretur quem dixit significans qua morte esset moriturus.

It was the worde of Jesus might be fulfilled which he spake / signifying what death he should die.

33. Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus: & vocavit Iesum, & dixit ei, Tu es rex Iudæorum?

So Pilate entred into the common hall againe / and called Jesus/and saide vnto him / Art thou the King of the Jewes?

34. Respondit Iesus, A temetipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?

Jesus answered him / Saist thou that of thy selfe / or did other tell it thee of mee?

35. Respondit Pilatus, Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi?

Pilate answered him/ Am I a Jewe? Thine owne nation / and the hie Priestes haue deliuered thee vnto me. What hast thou done?

Das XVIII. Capitel.

28. Da führeten sie Jesum von Caipha für das Richthauß. Vnd es war frühe / vnd sie giengen nicht inn das Richthauß / auff daß sie nicht vnrein würden / sondern Ostern essen möchten.

Da førde de Jhesum fra Caipha til Domhuset. Oc det vaar aarle / Oc de ginge icke i Domhuset / paa det de skulde icke bliffue vrene / men maatte æde Paaske.

29. Da gieng Pilatus zu jhnen herauß / vnd sprach: Was bringet jr für Klage wider disen Menschen?

Da gick Pilatus vd til dem / oc sagde / Huad klage maal føre i mod dette Menniske?

30. Sie antwortten vnd sprachen zu jm: Were diser nicht ein übelthäter / wir hetten dir jhn nicht überantwortet?

De suarede oc sagde til hannem / Vaare denne icke en Misdedere / da haffde wi icke antuordet dig hannem.

31. Da sprach Pilatus zu jhnen: So nemet jhr jhn hin / vnd richtet jn nach eurem Gesetz. Da sprachen die Jüden zu jhm: Wir dörffen niemand tödten.

Da sagde Pilatus til dem / Saa tage i hannem hen / oc dømmer hannem effter eders Low. Da sagde Jøderne til hannem / Wi tørre ingen dræbe.

32. Auff daß erfüllet würde das Wort Jesu / welchs er saget / da er deuttet / welches Todts er sterben würde.

Paa det at Jhesu ord skulde fuldkommis / som hand sagde / der hand gaff til kende / huilcken Død hand skulde dø.

33. Da gieng Pilatus wider hinein ins Richthauß / vnd rieff Jesu / vnd sprach zu jhm: Bist du der Jüden König?

Da gick Pilatus ind igen i Domhuset / oc kallede Jesum / oc sagde til hannem / Est du Jøde Konge?

34. Jesus antworttet: Redestu das von dir selbs / oder habens dir andere von mir gesagt?

Jhesus suarede / Taler du det aff dig selff / Eller haffue andre sagd dig det om mig?

35. Pilatus antworttet: Bin ich ein Jüde? Dein Volck vnd die Hohen Priester haben dich mir überantwortet. Was hast du gethan?

Pilatus suarede / Er ieg en Jøde? Dit Folck oc de ypperste Prester / antuordede dig mig / Huad haffuer du giort?

Kapitola XVIII.

28. Tehdy wedli Gežijsse od Kayffáše do Radného domu. A bylo ráno: a oni neweššli do radného domu / aby se neposskwrnili / ale aby gedli Welikonočnijho Beránka.

Odwiedli tedy Jezuſa od Kájfáſá ná Ratuſz / á było poranu / y nie weſzli sámi ná Rathuſz áby ſie nie ſplugáwili / ále iżby pożywáli Wielkiey nocy.

29. Protož wyšſel k nim Pilát wen / a řekl: Kterau žalobu wedete proti člowěku tomuto?

A tház Piłat wyſzedł do nich ná dwór / y rzekł: Jáką ſkárgę przynośicie przeciw człowiekowi temu?

30. Odpowěděli a řekli gemu: Byť tento nebyl zločincem / nedalibychom ho tobě.

Odpowiedzieli mu y rzekli: Być ten nie był złoczyńcá / tedy bychmy go nie podáli.

31. Tehdy řekl gim Pilát: Wezměte wy gey / a podlé Zákona wasseho sudte ho. Y řekli Židé: Námť neslussij zabiti nižádného.

Rzekł im tedy Piłat Weźmićież go wy / á według zakonu wáſzego oſądźcie go. Ale mu powiedźieli Żydowie: Námci ſie nie godźi zábijáć nikogo.

32. Aby se řeč Gežijssowa naplnila / kterauž řekl / znamenage kterauby Smrtij měl vmřijti.

Aby ſie wypełniło słowo Jezuſowe ktore powiedźiał oznáymuiac ktorą śmiercią miał vmrzeć.

33. Tehdy Pilát opět wšſel do Radného domu / y powolal Gežijsse / a řekl gemu: Ty li gsy Král Židowský?

A przetoż záſie wſzedł Piłat do ratuſzá y wezwawſzy Jezuſá rzekł mu: Tyżeś ieſt Krol Żydowſki.

34. Odpowěděl Gežijs: Sám li od sebe to prawijs / čili gsau giní tobě powěděli o mně?

Odpowiedźiał mu Jezus: A ſámże to od ſiebie mowiſz / czyli drudzy o mnie powiedáli?

35. Odpowěděl Pilát: Zdali ž gsem gá Židem: Národ twůg a Biskupowé twogi / dali mi tebe / co gsy včinil?

Odpowiedźiał Piłat: A zá żem ia ieſt Żyd? naród twoy y przedniey ſzy thwoi Kápłáni podáli mi cię. Cożeś wżdy vczynił?

יח

36 אמר לה ישוע מלכותי דילי לא הות מן הנא עלמא אלו מן עלמא הנא הות מלכותי מתכתשין הוו משמשני דלא אשתלם ליהודיא השא דין מלכותי דילי לא הות מכא :

Rispose IESV, Il mio regno non è di questo mondo. Se il mio regno fosse di quemondo, certo i miei ministri combatterebbeno, accioche io non fosse dato nelle mani de Giudei: ma hora il mio regno non è di qui.

37 אמר לה פילטוס מדין מלכא אנת אמר לה ישוע אנת אמרת דמלכא אנא לה דא אנא יליד אנא ולהדא אתית לעלמא דאסהד על שררא כלמן דאיתיהי מן שררא שמע קלי :

Allor Pilato disse. Tu sei dunque Re? IESV rispose, Tu lo dici, che io son Re. Io son nato per questo, e per questo son venuto nel mondo, per render testimonianza à la Verità. Chiunque è da la Verità, ode la mia Voce.

38 אמר לה פילטוס מנו שררא וכד אמר הדא נפק לה תוב לות יהודיא ואמר להון אנא אף לא חדא עלתא משכח אנא בה :

Pilato gli dice, Che cosa è Verità? E detto ch'egli hebbe questo Venne di nuouo da i Giudei, e disse loro, Io non trouo alcuna colpa in lui.

39 עידא דין אית לכון דחד אשרא לכון בפצחא צבין אנתון הכיל אשרא לכון להנא מלכא דיהודיא :

Voi hauete Vn Vsanza che io Vi liberi Vno ne la festa di Pascha, Volete Voi dunque che io Vi liberi il Re de Giudei?

40 וקעו כלהון ואמרין לא להנא אלא לבר אבא איתוהי הנא דין הנא בר אבא גיסא :

Allor gridoron tutti di nuouo, dicendo, Non già costui, ma Barraba: Ora Barraba era Vn assassino.

יח

36 ויען ישוע מלכותי איננה מן העולם הזה אם מלכותי מעולם הזה היא גם משרתי הצו אשר לא נתתי ליהודים ועתה מלכותי איננה מפה :

Respondió Iesus, Mi Reyno no es de este mundo: si deeste mundo fuera mi Reyno, mis seruidores peleáran paraque yo no fuera entregado à los Iudios. aora pues mi Reyno no es de aqui.

37 ויאמר לו פילטוס ואכן מלך אתה הוה ויאמר ישוע אתה אומר כי מלך אני הוה אני לזאת נולדתי ואל זאת באתי אל העולם אשר אעיד לאמת כל אשר הוה מאמת שומע לקולי :

Dixole entonces Pilato, Luego Rey eres tu Respondio Iesus, Tu dizes que yo soy Rey, y para esto soy nacido, y para esto he venido àl mundo, es à saber Para dar testimonio à la verdad. Todo aquel que es de la parte de la Verdad, oye mi boz.

38 ויאמר לו פילטוס מה היא אמת וכאשר אמר זאת שב ויצא אל היהודים ויאמר אליהם משפט מות גם אחד אינני מוצא באנוש הזה :

Dizele Pilato, Que cosa es Verdad? Y como vuo dicho esto, boluió à los Iudios, z dizeles, yo no hallo enel algun crimen.

39 יש תעודה בכם אשר אפטר לכם את אחד בפסח ואם תאבו אפטר לכם את מלך היהודים :

Empero vosotros teneys costumbre, que yo os suelte vno en la Pascua: quereys pues que os suelte àl Rey de los Iudios?

40 ויזעקו שנית כלם לאמר אל נא אותו כי אם את בראבא ובראבא היה פריץ :

Entonces todos dieron bozes otra vez, diziendo, No à este: sino à Barabbas. Y este Barabbas era ladron.

ιη'.

36. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν.

Iesus respondit, Mon regne n'est point de ce monde: si mon regne estoit de ce monde, mes gens combatroyent que ie ne fusse liuré aux Iuifs: mais meintenant mon regne n'est point d'ici bas.

37. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς.

Lors Pilate lui dit, Es-tu donc Roy? Iesus respondit, Tu le dis que ie suis Roy: ie suis né pour cela, & pour cela suis-ie venu au monde, à ce que ie rende tesmoignage à la verité. Quiconque est de verité, oit ma voix.

38. Λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος, τί ἐστιν ἀλήθεια; καὶ τοῦτο εἰπὼν, πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ.

Pilate lui dit, Qu'est-ce que verité. Et quand il leur dit cela, il sortit derechef vers les Iuifs, & leur dit, ie ne troue aucun crime en lui.

39. Ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;

Or auez-vous vne coustume que ie vous en deliure vn à la feste de Pasque: voulez-vous donc que ie vous deliure le Roy des Iuifs?

40. Ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες· μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν· ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς λῃστής.

Alors tous derechef s'escrierent, disans, Non pas cestui-ci, mais Barrabbas. Or Barrabbas estoit vn brigand.

36. Respon-

CAP. XVIII.

36. Respondit Iesus, Regnum meum non est de hoc mundo: si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut nō traderer Iudæis, nunc autem regnum meum non est hinc.

Jesus answered / My Kingdome is not of this worlde: if my kingdome were of this worlde / my servants would surely fight / that I should not be delivered to ẏ Jewes: But now is my Kingdome not from hence.

37. Dixit itaque ei Pilatus, Ergo rex es tu? Respondit Iesus, Tu dicis: quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocem meam.

Pilate then sayde unto him / Are thou a King then? Jesus answered / thou sayest that I am a king: for this cause am I borne and for this cause came I into the worlde / ẏ I should beare witnes unto ẏ trueth: every one that is of the trueth / hearet my voyce.

38. Dicit ei Pilatus, Quid est veritas? Et cùm hoc dixisset, iterum exivit ad Iudæos, & dicit eis, Ego nullam invenio in eo causam.

Pilate said unto him / What is trueth? and when he had said that / he went out againe unto the Jewes / & said unto them / I finde in him no cause at all.

39. Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Pascha: Vultis ergo dimittam vobis Regem Iudæorum?

But you have a custome / that I should deliver you one loose at the Passeover: will yee then that I loose unto you the King of the Jewes?

40. Clamaverunt ergo rursum omnes, dicentes, Non hunc, sed Barrabbam. Erat autem Barrabbas latro.

Then cryed they all againe / saying / Not him / but Barabbas: now this Barabbas was a murtherer.

Das XVIII. Capitel.

36. Jesus antwortet: Mein Reich ist nicht von dieser Welt / were mein Reich von diser Welt / meine Diener würden darob kempffen / daß ich den Jüden nicht überantwortet würde. Aber nun ist mein Reich von dannen.

Jhesus suarede / Mit Rige er icke aff denne Verden / Vaare mit Rige aff denne Verden / mine Tienere skulde stride der faare / at ieg skulde antuordis Joderne. Men nu er mit Rige icke der aff.

37. Da sprach Pilatus zu jm: So bist du dennoch ein König? Jesus antwortet: Du sagest / Ich bin ein König. Ich bin darzu geboren / vnd in die Welt kommen / daß ich die Warheit zeugen soll. Wer auß der Warheit ist / der höret meine Stimme.

Da sagde Pilatus til hannem / Saa est du alligevel en Konge? Jhesus suarede / Du siger det / Jeg er en Konge. Jeg er der til fød / oc kommen i Verden / a ieg skal vidne Sandhed. Huo som er aff Sandhed / hand hører min røst

38. Spricht Pilatus zu jm: Was ist die Warheit? Vnd da er das gesagt / gieng er wider hinauß zu den Jüden / vnnd spricht zu jhnen: Ich finde keine schuld an jhm.

Pilatus siger til hannem / Huad er Sandhed. Oc der hand det sagde / gick hand vd til Joderne igen / oc siger til dem / Jeg finder ingen skyld met hannem.

39. Ihr aber habt eine gewohnheit / daß ich euch einen auff Ostern loß gebe / wollet jhr nun / daß ich euch der Jüden König loß gebe?

I haffue en seduane / at ieg skal giffue eder en løss om Paasken / Ville i nu / at ieg skal giffue eder den Jøde Konge løss?

40. Da schrien sie wider allesampt / vnd sprachen: Nicht diesen / sondern Barrabam. Barrabas aber war ein Mörder.

Da robte de igen alle sammen / oc sagde / Icke denne / men Barrabam / oc Barrabas vaar en Mørdere.

Kapitola XVIII.

36. Odpowěděl Gežjjš: Králowſtwij mé nenij z tohoto Swěta / byť z tohoto Swěta bylo Králowſtwij mé / Služebnijcy zagiſté mogi brániliby mne / aťbych nebyl wydán Židům: Ale nynij mé Králowſtwij nenij odſud.

Odpowiedział Jezus: Krolestwo moie nie iestci z tego świátá. Jeśliżeby Krolestwo moie z tego świátá było / sługi moi walczyliby żebych nie był wydan Zydom. Alec teraz krolestwo moie nie iest zĄd.

37. Ořekl gemu Pilát: Tehdy Král gſy ty? Odpowěděl Gežjjš: ty prawijš / že Král gſem yá. Yá gſem ſe k tomu narodil / a proto gſem na Swět přiſſel / abych ſwědectwij wydal prawdě. Každý kdož geſt z Prawdy / ſlyſſij hlas muog.

Rzekł mu tedy Pilat: A wiećeś ty iest Krol? Odpowiedział Jezus: Ty mowisz żemci ia iest Krol. Jacięm sie ná to národził / y ná tom przyszedł ná świát / ábych świádecthwo dał prawdźie. Wszelki ktory iest z prawdy / słucha głosu mego.

38. Ržekl gemu Pilát: Co geſt prawda. A když to řekl / opět wyſſel wen k Židům / a řekl gim: Yá žádné winy na něm ne nalézám.

Powiedział mu Pilat: A coż iest prawdá? y tho rzekszy wyszedł záśie do Zydow / y rzekł do nich: Ja żadney winy do niego nie náyduie.

39. Ale geſt obyčeg wáš / abych wám gednoho propuſtil wězně na Welikau noc / protož chcete li ať wám propuſtijm Krále Židowſkého?

A też v was iest ten zwyczay / iż wam iednego wypuszczam ná Wielkanoc / chceciesz thedy że wam wypuszcze Krolá Zydowskiego?

40. Yzwolali opět wſſickni / řkauce: Ne toho / ale Barrabáſſe. A byl Barrabáš Lotr.

Tedy wszyscy záwołali mowiąc: nie thego / ale Bárábaszá / á tenci Bárábasz był zboycá.

יט

1 הידין פילטוס נגדה לישוע׃

Allor dunque Pilato prese IESV, e lo scopò.

2 ואסטרטיוטא גדלו כלילא מן כובא וסמו לה ברישה וכסיוהי נחתא דארגונא׃

Ei soldati hauendo tessuta vna corona di spine, glie la posero sopra'l capo, e messergli intorno vna veste di porpora.

3 ואמרין הוו שלם לך מלכא דיהודיא ומחין הוו לה על פכוהי׃

E diceuano, Iddio ti salui Re de Giudei: e dauangli de le bacchettate.

4 ונפק פילטוס תוב לבר ואמר להון הא מפק אנא לה לכון לבר דתדעון דלא משכח אנא בתרה אף לא חדא עלתא׃

Fatto questo Pilato di nuouo vsci fuore, e disse loro, Ecco, io ve lo conduco fuore: acioche voi conosciate ch'io non trouo veruna colpa in lui.

5 ונפק ישוע לבר כד אית עלוהי כלילא דכובא ונחתא דארגונא ואמר להון פילטוס הא גברא׃

IESV dunque vsci fuore, portando la corona di spine, e il vestimento di porpora. E Pilato dice loro, Ecco l'huomo.

6 כד דין חזאוהי רבי כ
כהנא והחשא קעו ו
ואמרין זלוביהי זלוביהי אמר להון פילטוס דברו אנתון וזוקפוהי אנא גיר לא משכח אנא בה עלתא׃

Hor come i principali Sacerdoti e i ministri lo viddero, gridorono, dicendo, Crocifiggi, crocifiggi, Pilato disse loro, Pigliatelo voi, e crocifiggetelo, imperoche io non trouo male in lui.

7 אמרין לה יהודיא לן נמוסא אית לן ואיך ד
דבנמוסן חיב הו מותא דעבד נפשה ברה דאלהא׃

I Giudei gli risposero, Noi habbiamo la legge, e secondo la nostra legge debbe morire: percioch'ei s'è fatto figliuol di Dio.

יט

1 ואז לקח פילטוס את־ישוע וייסר אותו בשוטים׃

Ansi que entonces tomo Pilato à Iesus, y acotolo.

2 ואנשי מלחמה סבכו את־עטרת מסנים ושמוה על־ראשו ובגד הארגמן הלבישוהו׃

Y los soldados entretexieron de espinas vna corona, y pusieronla sobre su cabeça, y vistieronlo de vna ropa de grana.

3 ויאמרו שלום לך מלך היהודים ויכוהו על־הלחי׃

Y (venian à el y) dezian, Ayas gozo, Rey de los Iudios, y dauanle de bofetadas.

4 וישב פילטוס ויצא לחוץ ויאמר להם הנני מוליך לכם אותו החוצה אשר תדעו כי בו משפט מות גם לא אחד מצא אנכי׃

Entonces Pilato salió otra vez fuera, y dixoles, Heaqui os lo traygo fuera paraque entendays que ningun crimen hallo enel:

5 ויצא ישוע לחוץ נשא את־עטרת הסנה ובגד הארגמן ויאמר להם הנה האדם׃

Ansi salió Iesus fuera lleuando la corona de espinas, y la ropa de grana. V dizeles Pilato, Heaqui el hombre.

6 וכאשר ראוהו שרי הכהנים והמשרתים צעקו לאמר הוקיע הוקיעהו אמר להם פילטוס קחוהו אתם והוקיעו כי אני לא מצא בו משפט המות׃

Y como lo vieron los Principes de los Sacerdotes, y los seruidores, dieron bozes diziendo, Crucificalo, crucificalo. Dizeles Pilato, Tomaldo vosotros, y crucificaldo: porque yo no hallo enel crimen.

7 ויענו לו היהודים יש דת מצוה ותורה לנו וכתורתנו צרכו למות כי את־נפשו עשה לאלהים׃

Respondieronle los Iudios, Nosotros tenemos Ley, y segun nuestra Ley deue morir, porque se hizo hijo de Dios.

ΚΕΦΑΛ. ιθ΄.

Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ πιλάτος τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωσε.

Alors donc Pilate print Iesus, & le fouetta.

2. Καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν.

Et les gendarmes plierent vne couronne d'espines qu'ils mirent sur sa teste, & le vestirent de vn vestement de pourpre.

3. Καὶ ἔλεγον, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσματα.

Et disoyent, Roy des Iuifs, bien te soit. Et lui donnoyẽt des coups de leurs verges.

4. Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ πιλάτος, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω.

Ce fait Pilate sortit derechef dehors, & leur dit, Voici, ie le vous amene dehors, afin que vous cognoissiez que ie ne trouue aucun crime en lui.

5. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ὁ ἄνθρωπος.

Iesus donc sortit hors portant la couronne d'espines, & le vestement de pourpre: & Pilate leur dit, Voici l'homme.

6. Ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν λέγοντες· σταύρωσον, σταύρωσον. αὐτόν· λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος· λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.

Mais quand les principaux Sacrificateurs & les sergeans le virent, ils s'escrierent, disans, Crucifie, crucifie. Pilate leur dit, Prenez-le vous-mesmes, & le crucifiez: car ie ne trouue point de crime en lui.

7. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν.

Les Iuifs lui respondirent, Nous auons vne Loy, & selon nostre Loy il doit mourir, car il s'est fait Fils de Dieu.

CAP. XIX.

TVnc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellavit.

Then Pilate tooke Jesus and scourged him.

2. Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius, & veste purpurea circundederunt eum.

And the souldiers platted a crowne of thornes, and put it on his head, and they put on him a purple garment.

3. Et veniebant ad eum, & dicebant, Ave rex Iudæorum: & dabant ei alapas.

And said, Haile, King of the Jewes. And they smote him with their roddes.

4. Exivit iterum Pilatus foràs, & dicit eis, Ecce adduco vobis eum foràs, ut cognoscatis quia nullam invenio in eo causam.

Then Pilate went forth againe, and said unto them, Beholde, I bring him forth to you, that ye may knowe, that I finde no faulte in him at all.

5. Exivit ergo Iesus portans coronam spineam, & purpureum vestimentum. Et dicit eis, Ecce homo.

Then came Jesus forth wearing a crowne of thornes, and a purple garment. And Pilate saide unto them, Behold the man.

6. Cùm ergo vidissent eũ pontifices & ministri, clamabant, dicentes, Crucifige, crucifige eum. Dicit ei Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite, ego enim non invenio in eo causam.

Then when the hie Priestes and officers saw him, they cryed, saying, Crucifie, crucifie him. Pilate sayde unto them, Take yee him and crucifie him: for I finde no faulte in him.

7. Responderunt ei Iudæi, Nos legem habemus, & secundùm legem debet mori, quia filium Dei se fecit.

The Jewes answered him, We have a lawe, and by our lawe he ought to dye, because hee made him selfe the Sonne of God.

Das XIX. Capitel.

DA nam Pilatus Jesum / vnd geisselt jhn.

DA tog Pilatus Jhesum oc hudstrog hannem.

2. Vnnd die Kriegsknechte flochten ein Krone von Dörnen / vnd setzten sie auff sein Haupt / vnnd legten jhm ein Purpurkleid an.

Oc Stridzmendene flette en Krune aff torne / oc sette hende paa hans Hoffuit / oc lagde it Purpur klæde paa hannem.

3. Vnd sprachen: Sey gegrüsset lieber Jüden König. Vnnd gaben jhm Backenstreiche.

Oc sagde / Hil vere du kære Jøde Konge. Oc de gaffue hannem kindheste.

4. Da gieng Pilatus wider herauß / vnd sprach zu jnen: Sehet / ich führe jhn herauß zu euch / daß jhr erkennet / daß ich keine schuld an jhm finde.

Da gick Pilatus vd igen / oc sagde til dem / Seer, ieg leder hannem hid vd til eder / at i skulle vide / at ieg finder ingen skyld met hannem.

5. Also gieng Jesus herauß / vnnd truge eine Dörnen Krone vnd Purpurkleid. Vnnd er spricht zu jnen: Sehet / welch ein Mensch.

Saa gick Jhesus vd / oc bar en torne Krune oc Purpurklæde. Oc hand siger til dem / Seer / huilcket Menniske.

6. Da jhn die Hohenpriester vnnd die Diener sahen / schryen sie vnnd sprachen: Creutzige / creutzige. Pilatus spricht zu jhnen: Nempt jhr jhn hin vnd creutziget / denn ich finde keine schuld an jm.

Der de ypperste Prester oc Tienerne saae hannem / robte de / oc sagde / Kaarsfest / kaarsfest. Pilatus siger til dem / Tage i hannem hen / oc kaarsfester / Thi ieg finder ingen skyld met hannem.

7. Die Jüden antworten jhm: Wir haben ein Gesetze / vnd nach dem Gesetze soll er sterben / denn er hat sich selbs zu Gottes Son gemacht.

Jøderne suarede hannem / Wi haffue en Low / oc effter den Low skal hand dø / Thi hand haffuer giort sig selff til Guds Søn.

Kapitola XIX.

TEhdy wzaw Pilát Gežjsse / zmrskal gey.

A Tak że Pilat wziawszy Jezusa / dal go vbiczować.

2. A Zoldnéři spletsse Korunu z trnij / wstawili gi na hlawu geho / a w Raucho Ssarlatowé gey oblekli.

A żolnierze vplotszy korone z cirnia / włożyli ná glowe iego / y w płaszcz szarlatny oblekli go.

3. A přistupugjce k němu / řijkali: Zdráw Králi Zidowský / a dáwali gemu polí**č**ky.

A mowili: Witayże Krolu Zydowski / y bili go pálcami.

4. Y wyssel opět wen Pilát / a řekl gjm: Hle wywedu gey wám wen / abysste poznali / že žádné winy na něm nenalézám.

Wyszedł potym Pilat ná dwor / y rzekł im: Otho wywiodlem go ná dwor / ábyście wiedzieli że w nim żadney winy nie náyduie.

5. Tehdy wyssel Gežijs wen / nesa trnowau Korunu / a Raucho ssarlatowé. Y řekl gim Pilát: Ay člowěk.

Tedy Jezus wyszedł niosac ná sobie cirniowa korone y szarlatny płaszcz / á Pilat rzekł im: Otoż człowiek.

6. Protož yak gey vzřeli Biskupowé a služebnjcy zwolali / řkauce: Vkřižug / vkřižug ho. Řekl gim Pilát: Wezmětež wy gey a vkřižugte / nebť yá nenalézám winy na něm.

A gdy go vyźreli Kśiążęta kápłáńskie y służebni / záwołáli mowiac: Vkrzyżuy / vkrzyżuy. A Rzekł Pilat: Weźmicież go wy / á vkrzyżuycie / boc ia w nim żadney winy nie nayduie.

7. Odpowěděli gemu Židé: My Zákon máme / a podlé Zákona má vmřijti / Neb Synem Božijm se činil.

Odpowiedzieli iemu Zydowie: Myć zakon mamy / y wedle zakonu naszego ma vmrzeć / bowiem sie Synem Bożym czynił.

יט | יט | ιθ'.

8 כד שמע דין פילטוס הדא מלתא יתיראית דחל׃

Quando Pilato udi questa parola, temè maggiormente.

8 וכאשר שמע פילטוס את־הדבר הזה יותר ירא׃

Pues como Pilato oyó esta palabra vuo mas miedo.

8. Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη.

Qunad donc Pilate eut oui ceste parole, il craignit plus fort.

9 ועל תוב לפרטורין ואמר לישוע אימכא אנת ישוע דין פתגמא לא יהב לה׃

Et entrò di nuouo nel Pretorio, e disse à IESV, Donde sei tu? Ma IESV non gli dette risposta.

9 וישב ויעל אל־בית דין ויאמר לישוע מאין הוה אתה וישוע לא נתן לו מענה׃

Yentro otra vez àl Audiencia, y dixo à Iesus Donde eres tu? mas Iesus no le diò respuesta.

9. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ, Πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ.

Et entra derechef au Pretoire, & dit à Iesus, D'où es-tu? Et Iesus ne lui donna point de response.

10 אמר לה פילטוס עמי לא ממלל אנת לא ידע אנת דשליט אנא דאשריך ושליט אנא דאזקפך׃

Allor Pilato li dice, Tu non mi parli? Non sai tu che io ho potestà di crocifiggerti, e potestà di liberarti?

10 ויאמר לו פילטוס הלא תדבר לי הלא ידעת כי־יש לי שלטון להוקיע אותך וכי יש לי שלטון להתיר אותך׃

Entonces dizele Pilato, Ami no me hablas? no sabes que tengo potestad para crucificarte, y que tengo potestad para soltarte?

10. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε;

Adonc Pilate lui dit, Ne parles tu point à moi? ne sais-tu pas que i'ai puissance de te crucifier, & puisance de te deliurer?

11 אמר לה ישוע לית הוא לך עלי שולטנא אף לא חד אלו לא יהיב הוא לך מן לעל מטול הנא הו מן דאשלמני לך רבא הי חטיתה מן דילך׃

Rispose IESV, Tu non haresti potestà alcuna contra di me, se non ti fusse data di sopra, per questo colui chè mi ti ha dato ne le mani, ha maggior peccato.

11 ויען ישוע לא תהי לך שלטון גם אחת עלי־אם לא נתנה היא לך ממעלה על־כן אשר הסגיר אותי בידיך חטאה גדולה לו ממך׃

Respondio Iesus, Ninguna potestad tendrias contra mi si no te fuesse dado da arriba: por tanto el que à ti me ha entregado, mayor peccado, hà.

11. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς με σοὶ μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει.

Iesus respondit, Tu n'aurois puissance quelconque sur moi, s'il ne t'estoit donné d'enhaut: pour ceste cause celui qui m'a liuré à toi, a plus grand peché.

12 ומטול הדא צבא הוא פילטוס דנשריוהי יהודיא דין קעין הוו דאן להנא שרא אנת לא הוית רחמה דקסר כל מן גיר דנפשה מלכא עבד סקיבלא הו דקסר׃

Da questo Pilato cercaua di liberarlo: ma i Giudei gridauano, dicendo, Se tu liberi costui, tu non sei amico di Cesare: imperoche chiunque si fa Re, contradice à Cesare.

12 ומאז בקש פילטוס להתיר אותו ויהודים צעקו לאמר אם תתיר את־הלז אינך אוהב הקיסר כי כל־אשר עושה נפשו למלך מרה ונסוג אחור מן הקיסר׃

Desde entonces procuraua Pilato de soltarlo: mas los Iudios dauan bozes, diziendo, Si à este sueltas, no erés amigo de Cesar. Qualquiera que se haze rey, à Cesar contradize.

12. Ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ Πιλάτος ἀπολῦσαι αὐτόν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔκραζον, λέγοντες, Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι.

Depuis cela Pilate taschoit a le deliurer: mais les Iuifs crioyent, disans, Si tu deliures cestui-ci, tu n'es point ami de Cesar: car quiconque se fait Roy, contredit à Cesar.

13 כד שמע דין פילטוס הדא מלתא אפקה לישוע לבר ויתב על בים בדוכתא דמתקריא רציפתא דכאפא עבראית דין מתאמרא גפיפתא׃

Pilato udita questa parola, menò fuor IESV, e posesi à seder pro tribunali: nel luogo che si chiama lastricato, & in Hebreo Gabbata.

13 וכאשר שמע פילטוס את־הדבר הזה הוליך את־ישוע לחוץ וישב על־הבמה במקום הנקרא ליטוסטרוטון ועברית גבהתה׃

Entonces Pilato oyendo este dicho, lleuó fuera à Iesus, y sentóse enel tribunal, en el lugar que se dize Lithostrotos, yen Hebrayco Gabbatha.

13. Ὁ οὖν Πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον, λεγόμενον Λιθόστρωτον, Ἑβραϊστὶ δὲ Γαββαθᾶ.

Et quand Pilate eut oui ceste parole, il amena, Iesus dehors, & s'assit au siege iudicial, au lieu appelé Pauemēt, & en Hebrieu Gabbatha.

CAP. XIX.

8. Cum ergo audiſſet Pilatus ſermonem, magis timuit.

When Pilate then heard that worde, he was the more afraide.

9. Et ingreſſus eſt prætoriũ iterum: & dicit ad Ieſum, Vnde es tu? Ieſus autem reſponſum non dedit ei.

And went againe into the common hall and ſayde vnto Jeſus, Whence art thou? But Jeſus gaue him none anſwere.

10. Dicit ergo ei Pilatus, Mihi non loqueris? neſcis quia poteſtatem habeo dimittere te?

Then ſaide Pilate vnto him, Speakeſt thou not vnto me? knoweſt thou not ỹ I haue power to crucifie thee, and haue power to looſe thee?

11. Reſpondit Ieſus, Non haberes poteſtatem adverſum me ullam, niſi tibi datum eſſet déſuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.

Jeſus anſwered, Thou couldeſt haue no power at all againſt me, except it were giuen thee from aboue: therefore he that deliuered me vnto thee, hath the greater ſinne.

12. Exinde quærebat Pilatus dimittere eum, Iudęi autem clamabant, dicentes, Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris. omnis qui ſe regem facit, contradicit Cæſari.

From thenceforth Pilate ſought to looſe him, but the Jewes cryed, ſaying, If thou deliuer him, thou art not Ceſars friend: for whoſoeuer maketh him ſelfe a King, ſpeaketh againſt Ceſar.

13. Pilatus autem cùm audiſſet hos ſermones, adduxit foràs Ieſum: & ſedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraicè autem Gabbatha.

When Pilate heard that worde, hee brought Jeſus forth, and ſate downe in the iudgement ſeat in a place called the Pauement, and in Hebrewe, Gabbatha.

Das XIX. Capitel.

8. Da Pilatus das wort höret, forcht er ſich noch mehr.

Der Pilatus hørde det ord, frøctede hand ſig end mere.

9. Vnnd gieng wider hinein inn das Richthauß, vnnd ſpricht zu Jeſu: Von wannen biſt du? Aber Jeſus gab jhm kein antwort.

Oc hand gick ind igen i Domhuſet, oc ſiger til Jheſum, Hueden eſt du? Men Jheſus gaff hannem inted ſuar.

10. Da ſprach Pilatus zu jhm: Redeſt du nicht mit mir? Weiſt du nicht, daß ich Macht habe dich zu creutzigen, vnd Macht habe dich loß zu geben?

Da ſagde Pilatus til hannem, Taler du icke met mig? Vedſt du icke, at ieg haffuer mact at kaarſfeſte dig, oc at ieg haffuer mact at giffue dig løſſ?

11. Jeſus antworttet: Du hetteſt keine Macht über mich, wenn ſie dir nicht were von oben herab gegeben. Darumb, der mich dir überantworttet hat, der hats gröſſere Sünde.

Jheſus ſuarede, Du haffde ingen mact offuer mig, der ſom hun icke vaare giffuen dig her offuen ned. Der faare, den ſom antuordede mig dig, hand haffuer ſtørre ſynd.

12. Von dem an trachtete Pilatus, wie er jhn loß lieſſe. Die Jüden aber ſchryen, vnd ſprachen: Leſt du diſen loß, ſo biſt du des Keiſers Freund nicht, Denn wer ſich zum Könige machet, der iſt wider den Keiſer.

Der effter tenckte Pilatus paa, huorledis hand kunde lade hannem løſſ. Men Jøderne robte, oc ſagde, Lader du denne løſſ, da eſt du icke Keyſerens Ven, Thi huo ſig gør til Konge, hand er mod Keyſeren.

13. Da Pilatus das wort höret, führet er Jeſum herauß, vnnd ſatzte ſich auff den Richtſtul, an der ſtete, die da heiſſet Hochpflaſter auff Ebreiſch Gabbatha.

Der Pilatus hørde det ord, ledde hand Jheſum ud, oc ſette ſig paa Domſtolen, paa den Sted, ſom kaldis Stenlagd, Men paa Ebraiſke Gabbatha.

Kapitola XIX.

8. Tehdy když vſlyſſal Pilát tuto řeč, wijce ſe obáwal.

A przetoż Piłat vſłyſzawſzy ty ſłowá, tym ſie wiecey lekł.

9. Y wſſel do Radního domu opět, a řekl k Gežijſſowi: Odkud gſy ty? Ale Gežijš gemu nedal odpowědi.

Y wſzedł záſie do ratuſzá, á rzekł do Jezuſá: Skądeś ty ieſt? lecż mu Jezus nie dał odpowiedźi.

10. Tehdy řekl gemu Pilát: Nemluwijš ſemnau? Newijſſli že mám moc vkřižowati tebe, a moc mám propuſtiti tebe?

Tedy mu rzekł Piłat: Nie mowiſz ze mną: niewieſz iż mam moc vkrzyżowáć cie, y mam moc wypráwić cie?

11. Odpowěděl Gežijš: Neměl by proti mně moci žádné, by tobě nebylo dáno ſhůry: Protož kdož mne dal tobě, wětſſij hřijch má.

Y odpowiedźiał Jezus: Nie miałbyś żadney mocy przeciw mnie, gdyby ci iey nie podano z wirzchu. A przetoż ten ktory mie wydał tobie, wietſzy grzech ma.

12. Od té chwijle, hledal Pilát propuſtiti ho. Ale Židé wolali, řkauce: Propuſtijſſli toho, negſy přijtel Cyſařůw: neb každý kdož ſe Králem činij, protiwij ſe Cyſaři.

Zátym że Piłát ſzukał tego iákoby go wybáwił, ále Zydowie wołáli mowiąc: Jeſliż go wybáwiſz, nie ieſteś przyiaciel Ceſarſki, bo ktho ſie kolwiek czyni Krolem, ſprzećiwić ſie Ceſárzowi.

13. Tehdy Pilát když vſlyſſal tyto řeči, wywedl wen Gežijſſe, a poſadil ſe na Stolicy Saudné, na mijſtě které ſlowe Lithoſtratos, a židowſký Gabbata.

A przetoż Piłat vſłyſzawſzy ty ſłowá, wywiodł ná dwor Jezuſá, y śiadł ná ſtolicy ná mieyſcu ktore zowa Lithoſtrotos, á po Hebráyſku Gábbáthá.

יט | יט | ιθ.

14 וַעְרוּבְתָא הֲוָת דְּפֶצְחָא וְאִית הֲוָת אַיךְ שָׁעֵא (שֵׁת) וְאָמַר לִיהוּדָיֵא הָא מַלְכְּכוֹן׃

Et era il di de la preparation de la Pasqua, circa la sesta hora, e Pilato dice à i Giudei, Ecco il vostro Re.

14 וַתְּהִי־בְדִיקַת הֶחָמֵץ עֶרֶב לִפְנֵי הַשַּׁבָּת וּכְשָׁעָה (הַשְּׁלִישִׁית) וַיֹּאמֶר לַיְּהוּדִים הִנֵּה מַלְכְּכֶם׃

Y era la vispera de la Pascua, y como à las seys horas: entonces dixo à los Iudios, He aquí vuestro Rey.

14. Ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα δὲ ὡσεὶ (ἕκτη.) καὶ λέγει τοῖς ἰουδαίοις, ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν.

Or estoit il lors la preparation de Pasque enuirō six heures, & Pilate dit aux Iuifs, Voici vostre Roy.

15 הֵנוֹן דֵּין קָעֵין הֲווֹ שְׁקוּלַיְהִי שְׁקוּלַיְהִי צְלוּבַיְהִי צְלוּבַיְהִי אָמַר לְהוֹן פִּילָטוֹס לְמַלְכְּכוֹן אֶזְקוֹף אָמְרִין לֵהּ רַבַּי כָּהֲנֵא לַית לַן מַלְכָּא אֶלָּא אֵן קֵסַר׃

Et essi gridauano, Tolli, tolli, crocifiggilo. Pilato dice loro, Crocifiggerò io il vostro Re? Risposero i principali Sacerdoti, Noi non habbiamo Re, senon Cesare.

15 וַיִּצְעֲקוּ שָׂא נְשָׂא הוֹקִיעֵהוּ אָמַר לָהֶם פִּילָטוֹס הַאֶת־מַלְכְּכֶם אוֹקִיעַ וַיַּעֲנוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים אֵינֶנּוּ יֵשׁ לָנוּ הַמֶּלֶךְ כִּי אִם הַקֵּיסָר׃

Mas ellos dieron bozes, Quita quita, crucificalo. Dizeles Pilato, A vuestro Rey tengo de crucificar? Respondieron los Pontifices, No tenemos Rey si no à Cesar.

15. Οἱ δὲ ἐκραύγασαν, ἆρον ἆρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς· οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ καίσαρα.

Mais ils crioyent, Oste, oste, crucifie-le. Pilate leur dit, Crucifierai-ie vostre Roy: Les principaux Sacrificateurs respondirent, Nous n'auons point de Roy si non Cesar.

16 הָידֵין אַשְׁלְמֵהּ לְהוֹן דְּנֶזְקְפוּנָיְהִי וְדַבְּרוּהִי לְיֵשׁוּעַ וַאפְּקוּהִי׃

Onde egli allora il dette loro, che si crocifiggesse. Et essi presero IESV, e menoronlo via.

16 וְאָז נְתָנוֹ לָהֶם לְהוֹקַע וַיִּקְחוּ אֶת־יֵשׁוּעַ וַיּוֹלִיכוּהוּ׃

Ansique entonces se lo entregó paraque fuesse crucificado: y tomaron à Iesus, y lleuaronlo.

16. Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. παρέλαβον δὲ τὸν ἰησοῦν καὶ ἀπήγαγον.

Parquoi lors il le leur liura pour estre crucifié. Ils prindrent donc Iesus, & l'emmenerent.

17 כַּד שָׁקִיל זְקִיפֵהּ לְדוּכְתָא דְּמֶתְקַרְיָא קַרְקַפְתָּא עֶבְרָאִית דֵּין מֶתְאַמְרָא גָּגוּלְתָּא׃

Et esso portando la sua croce, venne al luogo chiamato piazza di Teschio, che in Hebreo si chiama Gorgota.

17 וַיִּסְבֹּל אֶת־צְלִיבוֹ וַיֵּצֵא אֶל־מְקוֹם גֻּלְגֹּלֶת הַנֶּאֱמַר עִבְרִית גָּלְגָּלְתָּ׃

Y lleuando la cruz para si vino àl lugar que se dize el lugar de la Calauera, y en Hebrayco, Golgotha,

17. Καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται ἑβραϊστὶ γολγοθᾶ.

Et icelui portant sa croix, vint en la place qu'on appelle la place du Test, & en Hebrieu Golgotha:

18 אַתַר דִּזְקַפוּהִי וְעַמֵּהּ תְּרֵין אַחְרָנִין חַד מִכָּא וְחַד מִכָּא וְלְיֵשׁוּעַ בְּמֶצְעָתָא׃

Doue essi lo crocifissero, e con lui due altri vn di quà, e l'altro di là, e IESV nel mezo.

18 אֲשֶׁר שָׁם הוֹקִיעוּהוּ וְעִמּוֹ שְׁנַיִם אֲחֵרִים אֶחָד פֹּה וְאֶחָד פֹּה וּבְתוֹכָם אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Donde lo crucificaron, y con el otros dos, de vna parte y de otra, Iesus en medio.

18. Ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν ἰησοῦν.

Où ils le crucifierent, & auec lui deux autres, l'vn deça, & l'autre de là, & Iesus au milieu.

19 וַכְתַב אַף לוּחָא פִּילָטוֹס וְסָם עַל זְקִיפֵהּ כְּתִיב הֲוָא דֵּין הָכַנָּא הָנָא יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא׃

E scrisse Pilato ancor il titolo, e poselo sopra la croce: nelquale era scritto: IESV NAZARENO RE DE GIVDEI.

19 וַיִּכְתֹּב פִּילָטוֹס כְּתָב עַל־הַלּוּחַ וַיָּשֶׂם עַל־הַתָּו וַיְהִי־נִכְתָּב יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y escriuió tambien Pilato vn titulo el qual puso encima de la cruz: y el Escripto era, Iesus Nazareno Rey De Los Iudios.

19. Ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένον, ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Or Pilate escriuit vn escriteau, & le mit sur la croix: où il y auoit en escrit, IESVS NAZARIEN LE ROY DES IVIFS.

20 וַלְהָנָא דַּפָּא סַגִּיָאא מִן יְהוּדָיֵא קְרַאוּהִי מֶטוּל דְּקַרִיבָא הֲוָת לִמְדִינְתָּא דוּכְתָּא דְּאֶזְדְּקֶף בָּהּ יֵשׁוּעַ וַכְתִיב הֲוָא עֶבְרָאִית וְיוֹנָאִית וְרְהוֹמָאִית׃

Molti dunque de' Giudei lessero questo titolo: percioche il luogo doue IESV fu crocifisso, era presso à la città. Et era scritto in Hebreo, in Greco, & in Latino.

20 וְרַבִּים מִיְּהוּדִים קָרְאוּ אֶת־הַכְּתָב כִּי קָרוֹב הָיָה הַמָּקוֹם הַהוּא לָעִיר אֲשֶׁר שָׁם הוּקַע יֵשׁוּעַ וַיְהִי־נִכְתָּב עִבְרִית יְוָנִית וְרוֹמִית׃

Y muchos de los Iudios leyeron este titulo: porque el lugar donde estaua crucificado Iesus, era cerca de la Ciudad: y era escripto en Hebrayco, y en Griego, y en Latin.

20. Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν ἰουδαίων. ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον ἑβραϊστί, ἑλληνιστί, ῥωμαϊστί.

Plusieurs donc des Iuifs leurent cest escriteau: d'autant que le lieu où Iesus estoit crucifié estoit pres de la ville: & estoit escrit en Hebrieu, en Grec, & en Latin.

14. Erat

CAP. XIX.

14. Erat autem parascéve Paschæ, hora quasi sexta, & dicit Iudæis, Ecce rex vester.

And it was the Preparation of the passeouer/ and about the sixt houre: and hee said vnto the Jewes/ Behold your King.

15. Illi autem clamabant, Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices, Non habemus Regem, nisi Cæsarem.

But they cryed/ Away with him/ away with him/ crucifie him. Pilate sayde vnto them/ Shall I crucifie your King? The hie Priestes answered/ We haue no king but Cesar.

16. Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur Susceperunt autem Iesum: & eduxerunt.

Then deliuered hee him vnto them/ to be crucified. And they tooke Jesus/ and led him away.

17. Et baiulans sibi crucem exivit in cũ qui dicitur Calvariæ locum, Hebraicè Golgotha.

And he bare his crosse/ and came into a place named of dead mens Skulles/ which is called in Hebrewe/ Golgotha.

18. Vbi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc & hinc, medium autem Iesum.

Where they crucified him/ and two other with him/ on either side one/ and Jesus in the middes.

19. Scripsit autem & titulum Pilatus, & posuit super crucem Erat autem scriptũ, Iesus Nazarenus Rex Iudæorum.

And Pilate wrote also a title/ and put it on the crosse/ & it was written/ Jesus of Nazaret the King of the Jewes.

20. Hunc ergo tituli multi Iudæorum legerunt: quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus est Iesus. Et erat scriptum Hebraicè, Græcè & Latinè

This title then read many of the Jewes: for the place where Jesus was crucified/ was neere to the citie/ and it was written in Hebrewe/ Greke/ and Latin.

Das XIX. Capitel.

14. Es war aber der Rüsttag in Ostern/ vmb die sechste Stunde/ vnd er spricht zu den Jüden: Sehet/ das ist euer König.

Oc det vaar Beredelsens dag i Paaske/ ved den siette time/ Oc hand siger til Joderne/ Seer/ det er eders Konge.

15. Sie schryen aber: Weg/ weg mit dem/ Creutzige jn. Spricht Pilatus zu jhnen: Soll ich euern König creutzigen? Die Hohenpriester antworten: Wir haben keinen König denn den Keiser.

Men de robte/ Bort/ bort met hannem/ kaarsfest hannem. Pilatus siger til dem/ Skal ieg kaarsfeste eders Konge? De ypperste Prester suarede Wi haffue ingen Konge? vden Keyseren.

16. Da überantwortet er jhn/ daß er gecreutziget würde. Sie namen aber Jesum/ vnnd führeten jhn hin.

Da antuordede hand dem hannem at kaarsfeste. Oc de toge Jhesum/ oc førde hannem bort.

17. Vnd er trug sein creutz/ vnnd gieng hinauß zur stete/ die da heisset Schedelstet/ welche heisset auff Ebreisch Golgatha.

Oc hand bar sit Kaarss/ oc gick vd til den sted som kaldis Hoffuit pande sted/ huilcken kaldis paa Ebraiske Golgatha.

18. Alda creutzigten sie jhn/ vnd mit jhm zween ander/ zu beyden seiten/ Jesum aber mitten inne.

Der karsfeste de hannem/ oc tho andre met hannem/ paa baade sider/ oc Jhesum mit imellem.

19. Pilatus aber schreib eine überschrifft/ vnd setzte sie auff das Creutz/ vnd war geschrieben: Jesus von Nazareth/ der Jüden König.

Da screff Pilatus en Offuerscrifft/ oc sette hende paa kaarset/ oc der vaar screffuit/ Jhesus aff Nazareth Jøde Konge.

20. Dise überschrifft lasen vil Jüden/ deñ die stete war nahe bey der Statt/ da Jesus gecreutziget ist. Vnd es war geschrieben auff Ebreische/ Griechische vnd Lateinische Sprache.

Denne Offuerscreff læsde mange Joder/ Thi steden vaar nær hoss Staden/ som Jhesus er kaarsfest. Oc det vaar scriffuit paa Ebraiske/ Gredske/ oc Latinske maal.

Kapitola XIX.

14. A bylo w Pátek před Welikau nocý/ w hodinu yako ssestau. Y řekl Zidůom: Ay Král wáss.

Na ten czás był dzień przygotowánia ná świeto Wielkonocne/ á było o szostey godźinie gdy powiedział Zydom: Oto Krol wasz.

15. Ale oni zwolali: Wezmi/ wezmi/ a vkřižůg gey. Řekl gim Pilát: Krále wasseho vkřižůgi? Odpowěděli Biskupowé: Nemáme Krále/ gediné Cýsaře.

A oni wołáli: Strać/ strać/ y vkrzyżuy go. A Piłat im rzekł: Krolá z wászego vkrzyżuię? Lecz odpowiedźieli Kśiążętá kápłáńskie: Nie mamy Krolá iedno Cesárzá.

16. Tehdy wydal gim ho aby byl vkřižowán.

A thák że go im wydał żeby był vkrzyżowan. A wźiawszy Jezusá wywiedli go.

17. Y poyali Gežijsse/ a wedli ho wen. A on nesa swůg Křijž/ wyssel na mijsto kteréž slowe popraw/ně/ a Zidowsky Golgota.

On tedy niosąc krzyż swoy/ przyszedł ná ono mieysce ktore zwano Trupich głow/ á po Hebraysku Golgothá.

18. Kdežto vkřižowali ho/ a s ním giná dwa s obau stran/ a w prostředku Gežijsse.

Gdźie go tám vkrzyżowáli/ á z nim drugich dwu y stąd y zowąd/ á w pośrodku Jezusá.

19. Napsal pak y nápis Pilát/ a wstawil na Křijž. A bylo napsáno/ Gežijs/ Nazaretský/ Král Zidowský.

Nápisał też Piłat y tytuł/ y postáwił go nad krzyżem/ á był ták nápisan: Jezus Názárenski Krol Zydowski.

20. Ten pak Nápis mnozý z Zidůw čtli/ nebo blijzko od Města bylo mijsto to/ kdež vkřižowan byl Gežijs. A bylo napsáno Zidowsky/ Řecky/ a Latině.

Tenci tytuł czytáło wiele Zydow/ bo blisko miástá było mieysce ono gdźie był vkrzyżowan Jezus/ á był nápisan po Hebraysku/ po Grecku y po Láćinie.

יט

21 ואמרו רבי כהנא לפילטוס לא תכתוב דמלכא הו דיהודיא אלא דהו אמר דמלכא אנא דיהודיא׃

Perilche i principali Sacerdoti de Giudei dissero à Pilato, Non iscriuere, Il Re de Giudei: ma che costui ha detto Io sono il Re de Giudei.

22 אמר פילטוס מדם דכתבת כתבת׃

Pilato rispose, Quel ch'io ho scritto: ho scritto.

23 אסטרטיוטא דין כד זקפוהי לישוע שקלו נחתוהי ועבדו לארבע מנון מנתא לחד מן אסטרטיוטא כותינה דין איתיה הות דלא חיטא מן לעל וקירתא כלה׃

I soldati come hebber crocifisso IESV, presero i suoi vestimenti, e fecerne quattro parti, a ciascun soldato vna parte: e presero ancor il saio: & era il saio senza cuciture, tessuto da capo sin'al fine.

24 ואמרו חד לחד לא נסרקיה אלא נפס עליה מפס דמנו תהוא ושלם כתבא דאמר דפלגו נחתי בינתהון ועל לבושי ארמיו פסא הלין עבדו אסטרטיוטא׃

Onde essi disser tra loro, Non lo stracciamo, ma gittiamone la sorte di chi debba essere. Il che fu, accioche s'adempiesse la Scrittura che dice, Hanno spartiti tra loro i miei vestimenti. e sopra il mio vestito hanno gittata la sorte. I soldati dunque fecer queste cose.

25 קימן הוי דין לות זקיפה דישוע אמה וחתה דאמה ומרים הי דקליופא ומרים מגדליתא׃

Or se ne stauano presso a la croce di IESV, sua Madre, e la sorella di sua Madre, Maria, moglie di Cleopa, e Maria Maddalena.

26 ישוע דין חזה לאמה ולתלמידא הו דרחם הוא דקאם ואמר לאמה אנתתא הא ברכי׃

Et IESV vedendo sua Madre, e il discepolo il quale egli amaua, che era li presente, disse à sua Madre, Donna, eccoti tuo figliuolo.

יט

21 וַיֹּאמְרוּ כֹּהֲנֵי הַיְּהוּדִים אֶל־פִּילָטוֹס אַל תִּכְתֹּב מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים כִּי אִם כִּי אָמַר הוּא כִּי אֲנִי מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y dezian à Pilato los Pontifices de los Iudios, No escriuas, Rey de los Iudios: si no Que el dixo Rey soy de los Iudios.

22 וַיַּעַן פִּילָטוֹס כָּתַבְתִּי אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי׃

Respondio Pilato, lo que he escripto he escripto.

23 וְאַנְשֵׁי מִלְחָמָה כַּאֲשֶׁר תּוֹקִיעוּ אֶת־יֵשׁוּעַ לָקְחוּ אֶת־בְּגָדָיו וַיַּעֲשׂוּ אַרְבָּעָה חֲלָקִים לְאִישׁ אִישׁ מִלְחָמָה חֵלֶק אֶחָד וְאֶת הַכֻּתֹּנֶת וַתְּהִי־הַכֻּתֹּנֶת בְּלִי חוּט מִמַּעְלָה עַד־לְמַטָּה כֻּלָּהּ אֲרוּגָה׃

Y como los soldados vuieron crucificado à Iesus tomaron sus vestidos, y hizieron quatro partes, (à cada soldado vna parte,) y la tunica: era sin costura, toda texida desde arriba.

24 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ אַל־נָא נִקְרָעֶנָּה כִּי אִם נַפִּיל עָלֶיהָ גּוֹרָל לְמִי הִיא לְמַעַן יִמָּלֵא הַכְּתָב לֵאמֹר יְחַלְּקוּ בְגָדַי לָהֶם וְעַל־לְבוּשִׁי יַפִּילוּ גוֹרָל וְזֹאת עָשׂוּ אַנְשֵׁי מִלְחָמָה׃

Y dixeron entre ellos no la partamos, si no echemos suertes sobre ella cuya sera: paraque se cumpliesse la Escriptura que dize, Partieron para si mis vestidos, y sobre mi vestidura echaron suertes. Y los soldados ciertamente hizieron esto.

25 וְעָמְדוּ אֶל־הַצְּלָב יֵשׁוּעַ אִמּוֹ וַאֲחוֹת אִמּוֹ מִרְיָם לְקְלְיוֹפָּא וּמִרְיָם מִגְדָּלִנִית׃

Y estauan junto à la Cruz de Iesus, su madre y la hermana de su madre Maria de Cleophas, y Maria Magdalena.

26 וְיֵשׁוּעַ בִּרְאוֹתוֹ אֶת־אִמּוֹ וְאֶת הַתַּלְמִיד אֲשֶׁר אֲהֵבוֹ הָעוֹמֵד אֵלֶיהָ אָמַר לְאִמּוֹ אִשָּׁה הִנֵּה בְנֵךְ׃

Y como vido Iesus à la madre, y al Discipulo que el amaua, que estaua presente, dize à su madre Muger, he ay tu hijo.

ιθ'.

21. Ἔλεγον οὖν τῷ πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαίων, μὴ γράφε, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, ἀλλ᾽ ὅτι ἐκεῖνος εἶπε, βασιλεύς εἰμι τῶν ἰουδαίων.

Parquoi les principaux Sacrificateurs des Iuifs dirent à Pilate, N'escri point, Le Roy des Iuifs: mais, Que cestui-ci a dit, Ie suis le Roy des Iuifs.

22. Ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος, ὃ γέγραφα, γέγραφα.

Pilate respondit, Ce que i'ai escrit, ie l'ai escrit.

23. Οἱ οὖν στρατιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, (καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος) καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι᾽ ὅλου.

Or quand les gendarmes eurent crucifié Iesus ils prindrent ses vestemens, & en firent quatre parties, à chacun gẽdarme vne partie: ils prindrent aussi le saye: mais le saye estoit sans cousture, tissu depuis le haut tout au long.

24. Εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους, μὴ σχίσωμεν αὐτὸν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται. ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς. καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν.

Dont ils dirent entr'eux, Ne le mettons point en pieces, mais iettõs le sort dessus, à qui il sera. Et ce, afin que l'Escriture fust accomplie, disant, Ils ont parti mes vestemẽs entr'eux, & ont ietté le sort sur mon habillemẽt. Les gendarmes donc firent ces choses.

25. Εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία ἡ τοῦ κλωπᾶ, καὶ μαρία ἡ μαγδαληνή.

Or estoyent là pres de la croix de Iesus, sa mere, & la sœur de sa mere. Marie femme de Cleopas, & Marie Magdeleine.

26. Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα, καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου.

Et Iesus voyant sa mere, & le disciple qu'il aimoit, estre là, dit à sa mere, Femme, voila ton fils.

CAP. XIX.

21. Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudæorum, Noli scribere Rex Iudeorum: sed quia ipse dixit, Rex sum Iudæorum.

Then said the hie Priestes of the Jewes to Pilate/ Write not/ The King of ỹ Jewes/ but that he said/ I am king of the Jewes.

22. Respódit Pilatus, Quod scripsi, scripsi.

Pilate answered / What I haue written/ I haue written.

23. Milites ergo cùm crucifixissent eum, acceperunt vestimenta eius (& fecerunt quatuor partes: unicuique militi partem) & tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, désuper contexta per totum.

Then the souldiers / when they had crucified Jesus toke his garments / and made foure partes / to euery souldier a part / and his coate: and the coate was without seame/ wouen from the toppe throught.

24. Dixerunt ergo ad invicem, Nõ scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Vt scriptura impleretur, dicens, Partiti sunt vestiméta mea sibi: & in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

Therefore they said one to another/ Let vs not deuide it/ but cast lots for it/ whose it shall be. This was that the Scripture might be fulfilled / which saith/ They parted my garmẽts among them / and on my coate did cast lottes. So the souldiers did these thinges in deede.

25. Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius, Maria Cleopæ, & Maria Magdalene.

Then stoode by the crosse of Jesus his mother / and his mothers sister / Marie the wife of Cleopas/ and Marie Magdalene.

26. Cùm vidisset ergo Iesus matrem & discipulum stantem quem diligebat, dicit matri suæ, Mulier, ecce filius tuus.

And when Jesus sawe his mother/ and the disciple standing by/ whome he loued: he saide vnto his mother / Woman, beholde thy sonne.

Das XIX. Capitel.

21. Da sprachen die Hohenpriester der Jüden zu Pilato: Schreib nicht der Jüden König/ sondern daß er gesagt habe: Ich bin der Jüden König.

Da sagde Jødernis ypperste Prester til Pilatum/ Scriff icke Jøde Konge/ Men at hand sagde/ Jeg er Jøde Konge.

22. Pilatus antworttet/ was ich geschrieben hab/ das hab ich geschrieben.

Pilatus suarede/ Det som ieg screff/ det screff ieg.

23. Die Kriegsknechte aber/ da sie Jesum gecreutziget hatten/ namen sie seine Kleider/ vnd machten vier theil/ einem jeglichen Kriegsknecht ein theil/ darzu auch den Rock. Der Rock aber war vngeneet/ von oben an gewircket/ durch vnd durch.

Oc Stridzmendene/ der de haffde kaarsfest Jhesum/ toge de hans Klæder/ oc giorde fire parte/ huer Stridzmand en part/ der til ocsaa Kiortelen. Men Kiortelen vaar knyt/ tuindet fra øffuerst/ oc sticigennem.

24. Da sprachen sie vntereinander: Lasset vns den nicht zutheilen/ sondern darumb lossen/ weß er sein soll. Auff daß erfüllet würde die Schrifft/ die da saget: Sie haben meine Kleider vnter sich getheilet/ vnd haben über meinen Rock das Loß geworffen. Solches theten die Kriegsknechte.

Da sagde de til huer andre/ Lader oss icke dele hannem/ men kaste laad der om/ hues hand skal vere. Paa det Scrifften skulde fuldkommis som siger/ De skiffte mine Klæder iblant sig/ oc kaste laad om min kiortel. Dette giorde Stridzmendene.

25. Es stund aber bey dem Creutze Jesu seine Mutter/ vnd seiner Mutter Schwester/ Maria Cleophas Weib/ vnd Maria Magdalene.

Oc der stod hoss Jhesu kaarss/ hans Moder/ oc hans Moder søster/ Maria Cleophas hustru / oc Maria Magdalene.

26. Da nun Jesus seine Mutter sahe/ vñ den Jünger dabey stehn/ den er lieb hatte/ spricht er zu seiner Mutter: Weib/ sihe/ das ist dein Son.

Der nu Jhesus saa sin Moder/ oc den Discipel staa der hoss/ som hand haffde kær / da siger hand til sin Moder/ Quinde/ see/ det er din Søn.

Kapitola XIX.

21. Tehdy Biskupowé Zidowsstj řekli Pilátowi: Nepiss Král Zydowský/ ale že on prawil/ Král sem Zidowský.

A dlategoż mowili Pilatowi Kśiążętá kápłanow Zydowskich: Nie pisz Krol Zydowski/ ale iż on powiedal: Jestem Krol Zydowski.

22. Odpowěděl Pilátj Co gsem psal/ to gsem psal.

Odpowiedział Pilat: Com pisał tom pisał.

23. Zioldnéři pak když gsau geg vkřižowali/ wzali Raucha geho (a včinili čtyři dijly každému Rytijři dijla) sukni. A byla Sukně nesssywaná/ ale od wrchu wssecka na skrze setkaná.

Zolnierze tedy gdy vkrzyżowáli Jezusá/ pobráli száty iego (y podzielili ná czterzy cześći/ káżdemu żołnierzowi cześć) y suknią/ á byłá ta suknia nie szyta/ lecz od wirzchu wszyćká dziana.

24. Protož řekli mezy sebau: Neroztrhůgme gij/ ále losugme o ní čij bude. Kby se naplnilo písmo/ kterež ŕíc: Rozdělili sobě Raucho mé/ a o můg oděw losy metali. A žoldnéřj zagisté to včinili.

Tedy mowili miedzy soba: Nie rzecżmy iey/ ále o nie rzućmy losy czyia ma być/ á tho się zstało izby się było pismo nápismo wypełniło/ w ktorym powiedziano: Podzielili miedzy sie odzienie moie/ á o száty moie rzucili los. A toć vczynili żołnierze.

25. Y stali blijzko Křijže Gežijssowa/ Matka geho/ a Sestra Matky geho/ Marya Kleoffássowa a Marya Magdaléna.

Y stały podle krzyżá Jezusowego mátká iego/ y siostrá mátki iego / y Márya Klopaszwá żoná/ Márya Mágdalená.

26. Tehdy když vzřel Gežijs Matku a Včedlnijka tu blijzko stogijcýho kteréhož milowal/ řekl k Matce swé: Zeno/ Ay Syn twůg.

A gdy vyzrał Jezus mátkę y zwolenniká tu z stoiącego ktorego miłował/ rzekł mátce swoiey: Niewiásto otoć syn twoy.

יט

27 וַאמַר לְתַלְמִידָא הַו הָא אֶמָך ומֶן הָי שָׁעְתָא דַבְרָה תַּלְמִידָא הַו לְוָתֵה׃

Dipoi dice al discepolo, Ecco tua madre, E da quell'hora il discepolo la prese in casa sua.

28 בָּתַר הָלֵין יָדַע יֵשׁוּע דְכֻל מֶדֶם אֶשְׁתַּלַם וַדְנֶתְמַלֵא כְּתָבָא אֶמַר צְהֵא אֶנָא׃

Doppo questo, sapendo IESV che tutte l'altre cose erano gia compiute, accioche si accompisse la Scrittura, disse, Io ho sete.

29 וּמָאנָא סִים הוָא דַמְלֵא חַלָא הָנוֹן דֵין מְלַו אֶספּוֹגָא מֶן חַלָא וְסָמוּהִי עַל זוּפָא וְקַרֶבו לְוָת פּוּמֵה׃

Et era iui posto vn vaso pieno d'aceto. Coloro dunque empierono vna spugna d'aceto, e postala intorno à vn bastone d'hisopo, gliela porsero à la bocca.

30 כַּד דֵין שְׁקַל הַו חַלָא יֵשׁוּע אֶמַר הָא מְשַׁלַם וַארְכֶן רִישֵׁה וַאשְׁלֶם רוּחֵה׃

Come dunque IESV hebbe preso l'aceto, disse, Tutto è accompito, e bassata la testa rende lo spirito.

31 יְהוּדָיֵא דֵין מֶטוּל דַעְרוּבְתָא הְוָת אָמְרִין לָא נֶבוּתוּן פַּגְרָא הָלֵין עַל זְקִיפָא מֶטוּל דְשַׁבְתָא נָגְהָא יוּמָא הוָא גֵיר רַבָּא יוּמָא דְשַׁבְתָא הָי וּבְעַו מֶן פִּילָטוֹס דְנֶתְתַּבְרוּן שָׁקַיְהוֹן דְהָנוֹן זְקִיפֵא וְנֶחְתוּן אֶנוּן׃

Allora i Giudei, accioche i corpi non rimanessero in croce il sabbato, percioch'egli era il di de la preparatione (perche quello era il gran giorno del sabbato) pregorono Pilato che si rompessen loro le gambe, e che si leuassero via.

32 וַאתַו אֶסְטרַטְיוֹטֵא וְתַבְרוּ שָׁקַוְהִי דְקַדְמָיָא וְדַהו אַחְרֵנָא דְאֶזְדְקֶף עַמֵה׃

I soldati dunque vennero, e rupper le gambe del primo, e de l'altro che era crocifisso con lui.

33 וְכַד אֶתַו לְוָת יֵשׁוּע חזַו דְמִית לֵה מֶן כְּדוּ וְלָא תַבְרוּ שָׁקַוְהִי׃

Ma venuti à IESV, come viddero ch'egli era gia morto, non gli ruppero le gambe.

יט

27 וּמֵאָז אָמַר אֶל־הַתַּלְמִיד הִנֵּה אִמֶּךָ וּמִשָּׁעָה הַהִיא לְקָחָהּ הַתַּלְמִיד הַהוּא אֵלָיו׃

Y luego dize àl Discipulo, He ay tu madre. Y desde aquella hora el Discipulo la recibió consigo.

28 וְאַחֲרֵי־כֵן יָדַע יֵשׁוּעַ כִּי מְעַט כָּלוּ כָּל־הַדְּבָרִים לְהִמָּלֵא אֶת־הַכְּתָב וַיֹּאמֶר צָמֵאתִי׃

Despues, sabiendo Iesus que todas las cosas eran ya cumplidas, paraque la Escriptura se cumpliesse, dixo, sed tengo.

29 וּכְלִי אֶחָד הוּשַׂם מָלֵא חוֹמֶץ וְהֵמָּה מִלְּאוּ סְפוֹג בַּחֹמֶץ סָבוּב בְּאֵזוֹב וַיַּקְרִיבוּ לוֹ אֶל־הַפֶּה׃

Estaua pues alli vn vaso lleno de vinagre En tonces ellos hinchieron vna espongia de vinagre y rebuelta con hysopo llegaronsela à la boca.

30 וּבְקַחְתּוֹ אֶת־הַחֹמֶץ אָמַר יֵשׁוּעַ כָּלָה וּמַטֵּה רֹאשׁ נָתַן אֶת־רוּחוֹ׃

Y como Iesus tomo el vinagre, dixo, Consumado es: y abaxad a la cabeça, dió el Espiritu.

31 וְהַיְּהוּדִים פֶּן יִדְבְּקוּ הַפְּגָרִים עַל־הַצְּלָב בַּשַּׁבָּת אֲשֶׁר הִיא בְּדִיקַת הֶחָמֵץ עֶרֶב לִפְנֵי הַשַּׁבָּת כִּי הַשַּׁבָּת הַהִיא יוֹם גָּדוֹל הוּא וַיִּשְׁאֲלוּ מִפִּילָטוּס לְהִשָּׁבֵר אֶת־שׁוֹקֵיהֶם וְלָקַחַת׃

Entonces los Iudios, porque los cuerpos no quedassen en la Cruz en el Sabbado, porque entonces era la vispera de la Pascua porque era el gran dia del Sabbado, rogaron à Pilato que se les quebrassen las piernas, y fuessen quitados.

32 וַיָּבוֹאוּ אַנְשֵׁי מִלְחָמָה וְאֶת שׁוֹקֵי הָרִאשׁוֹן שָׁבְרוּ וְגַם לָאַחֵר אֲשֶׁר הוּקַע עִמּוֹ׃

Y vinieron los soldados, y à la verdad quebrarō las piernas àl primero, y àl otro que auia sido crucificado con el:

33 וּבְבוֹאָם אֶל־יֵשׁוּעַ כַּאֲשֶׁר רָאוּ כִּי עַתָּה מֵת הוּא לֹא שָׁבְרוּ אֶת־שׁוֹקָיו׃

Mas como vinieron à Iesus, como lo vieron ya muerto, no le quebraron las piernas:

ιθʹ.

27. Εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια.

Puis il dit au disciple, Voila ta mere. Et dés ceste heure-la le disciple la receut chez soi.

28. Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφὴ, λέγει, διψῶ.

Puis apres Iesus sachant que toutes choses estoyent ia accomplies, afin que l'Escriture fust accomplie, dit, i'ai soif.

29. Σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν· οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι.

Et là estoit mis vn vaisseau plein de vinaigre Iceux donc emplirent de vinaigre vne esponge, & la mirent à l'entour de l'hyssope, & la lui presenterent à la bouche.

30. Ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ Ἰησοῦς, εἶπε· τετέλεσται· καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Et quand Iesus eut prins le vinaigre, il dit, Tout est accompli. Et ayant baissé la teste, il rendit l'esprit.

31. Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν· ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου· ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρθῶσιν.

Adonc les Iuifs, afin que les corps ne demeurassent point en croix au iour du Sabbat: pource que lors estoit le iour de la preparation: (car c'estoit le grand iour de ce Sabbat-la) prierent Pilate qu'on leur rompist les iambes, & qu'on les ostast.

32. Ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ.

Les gendarmes donc vindrent, & rompirent les iambes du premier, & de l'autre qui estoit crucifie auec lui.

33. Ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη.

Mais quand ils vindrent à Iesus, & virent qu'il estoit desia mort, ils ne lui rompirent point les iambes.

CAP. XIX.

27. Deinde dicit discipulo, Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.

Then said he to the disciple/ Behold thy mother: and from that houre/ the disciple tooke her home vnto him.

28. Postea sciens Iesus quia omnia iam consummata sunt, ut consummaretur scriptura, dicit, Sitio.

After/ when Jesus knewe that all things were performed/ that the Scripture might be fulfilled/ he said/ J thirst.

29. Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori eius.

And there was set a vessell full of vinegre: and they filled a sponge with vinegre/ and put it about an Hyssope stalke/ & put it to his mouth.

30. Cùm ergo accepisset Iesus acetum, dixit, Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum.

Now when Jesus had receiued of the vinegre/ he said/ It is finished/ and bowed his head/ and gaue vp the ghost.

31. Iudæi ergo: quoniam Parascéue erat,) ut non remanerent in cruce corpora Sabbatho (erat enim magnus dies ille Sabbathi) rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura, & tollerentur.

The Jewes then (because it was the Preparation/ that the bodies shoulde not remaine vpon the crosse on the Sabbath day: for that Sabbath was an hie day) besought Pilate that their legges might be broken/ and that they might bee taken downe.

32. Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus est cum eo.

Then came the souldiers/ and brake the legges of the first/ and of the other which was crucified with Jesus.

33. Ad Iesum autem cùm venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura.

But when they came to Jesus/ and sawe that he was dead already/ they brake not his legges.

Das XIX. Capitel.

27. Darnach spricht er zu dem Jünger/ Sihe/ das ist deine Mutter. Vnd von der stund an/ nam sie der Jüngling zu sich.

Der effter siger hand til Discipelen/ See/ det er din Moder. Oc fra den time/ tog Discipelen hende til sig.

28. Darnach als Jesus wuste/ das schon alles vollbracht war/ daß die Schrifft erfüllet würde/ spricht er: Mich dürstet.

Der effter som Jhesus viste/ at alting vaar nu fuldkommen/ at Scrifften skulde fuldkommis/ siger hand/ Mig tørster.

29. Da stund ein Gefeß voll Essigs. Sie aber fülleten einen Schwamm mit Essig/ vnd legten jn vmb ein Isopen/ vnnd hielten es jhm dar zum Munde.

Der stod it Kar fult aff ædicke. Da fylte de en Suomp met ædicke/ oc lagde hannem om en Isop/ oc hulde hannem det der til munden.

30. Da nun Jesus den Essig genommen hatte/ sprach er: Es ist vollnbracht. Vnd neiget das Haupt/ vnd verschied.

Der Jhesus haffde nu taget ædicken/ sagde hand/ Det er fuldkommet. Oc hand bøyde Hoffuedet/ oc vdgaff sin Aand.

31. Die Jüden aber/ dieweil es der Rüsttag war/ daß nicht die Leichnam am Creutz blieben den Sabbath über (denn desselbigen Sabbaths tag war groß) baten sie Pilatum/ daß jre Gebeine gebrochen/ vnd sie abgnommen würden.

Men Jøderne/ efterdi at det vaar beredelsens dag/ at deris Legeme skulde icke bliffue paa Kaarsset Sabbathen offuer (Thi den samme Sabbaths dag vaar stor) da bade de Pilatum/ at deris Been maatte brydis oc tagis aff.

32. Da kamen die Kriegsknechte/ vnd brachen dem ersten die Beine/ vnd dem andern/ der mit jhm gecreutziget war.

Da komme Stridzmendene oc brøde Benene paa den Første/ oc den anden/ som vaar kaarsfest met hannem.

33. Als sie aber zu Jesu kamen/ da sie sahen/ daß er schon gestorben war/ brachen sie jhme die Beine nicht.

Men der de komme til Jhesum/ oc de saae/ at hand vaar allerede død/ brøde de icke hans Been

Kapitola XIX.

27. Potom řekl k Včedlnijkowi: Ay Matka twá. A od té hodiny/ přijal gi Včedlnijk k sobě.

Potym rzekł zwolennikowi: Oto matká thwoiá/ A od onegoż czásu wziął ią zwolennik do domu swego.

28. Potom wěda Gežijš/ že giž wssecky wěcy dokonány gsau/ aby se naplnilo pijsmo/ řekl: Zijžnijm.

Wiedzac tedy Jezus iż wszytkie rzeczy iuż były wykonane/ áby sie skończyło pismo/ rzekł: Prágne.

29. Byla pak tu nádoba postawená plná octa. Tehdy oni naplnili haubu octem/ Izopem oblożiwsse/ y podali vstům geho.

A było tám naczynie postáwione octu pełne/ átak oni nápowszy gębkę octem/ y obłożywszy Hizopem/ podali do vst iego.

30. Protož když wokusyl Gežijš octa/ řekl: Dokonánoť gest. A nakloniw hlawy wypustil Dussy.

Tedy Jezus gdy wziął ocet/ rzekł: Wykończonoć iest/ A skłoniwszy głowę podał duchá.

31. Protož Židé/ žeby Weliký Pátek/ aby nezůstala Těla na Křijži w Sobothu (neb byl weliký ten den Sobotnij) prosyli Piláta/ aby zlámáni byli hnátowé gegich/ a aby byli složeni.

A tháK Żydowie áby nie zostáły ná krzyżu ciáłá w Szábáth/ ż bowiem był dzień Przygotowánia (á był on wielki dzień Szábátu) prosili Piłátá áby im goleni połamano/ y zięto ie.

32. Protož přissli žoldneři/ a prwnijmu zagisté zlámali hnáty/ y druhému kterýž vkřižowán byl s nim.

Przyszli tedy żołnierze/ á pirwszemu zbóycy złamali goleni/ y drugiemu który z nim był vkrzyżowan.

33. Alek Gežijšowi když přissli/ vzřewsse gey giž mrtwého/ nezlámali hnátuow geho:

A gdy przyszli do Jezusá/ vzrawszy iż iuż vmárł/ nie łamali goleni ie°.

יט

34 אלא חד מן אסטרטיוטא מחיהי ב בדפנה בלוכיתא ומחדא נפק דמא ומיא :

Anzi vno de soldati gli forò il costato con vna lancia, e subito n'vsci sangue & acqua.

35 ומן דחזא אסהד ושרירא הי סהדותה והו ידע דשררתא אמר דאף אנתון תהימנון :

E colui che l'ha veduto, n'ha renduta testimonianza: e la sua testimonianza è degna di fede, & egli sa che dice il vero: accioche ancor voi crediate.

36 הלין גיר הוי דנתמלא כתבא דאמר דגרמא לא נתתבר בה :

Imperoche queste cose furon fatte, accioche s'adempiesse la Scrittura che dice, Non sara rotto pur vn osso di lui.

37 ותוב כתבא אחרנא דאמר דנחורון במן דדקרו :

Et ancora vnaltra Scrittura dice, Essi vedranno chi hanno trafitto.

38 בתר הלין יוסף הו דמן רמתא בעא מן פילטוס מטול דתלמידא הוא דישוע ומטשא הוא מן דחלתא דיהודיא דנשקול פגרה דישוע ואפס פילטוס ואתא ושקל פגרה דישוע :

Doppo queste cose Iosef d'Arimatea (il qual era discepolo di IESV, ma occulto per paura de Giudei) pregò Pilato che li permettesse di leuar via il corpo di IESV: e Pilato gliel permesse.

39 ואתא אף ניקדימוס הו דאתא הוא מן קדים לות ישוע בליליא ואיתי עמה חוטתא דמורא ודעלוי איך מאא ליטרין :

Nicodemo ancora (quello che era da prima venuto à IESV di notte) venne portando seco vna mistura di mirra, & aloè, circa cento libre.

יט

34 אַךְ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי מִלְחָמָה בַּחֲנִיתוֹ דָּקַר אֶת צִדָּתוֹ וַיֵּצֵא דָם וָמַיִם :

Empero vno de los soldados le abrió el costado con vna lança: y luego salió sangre y agua.

35 וַאֲשֶׁר רָאָה הֵעִיד וְעֵדָתוֹ אֱמֶת הִיא וְהוּא יוֹדֵעַ כִּי אֶת־אֱמֶת אוֹמֵר לְמַעַן אַתֶּם תַּאֲמִינוּ :

Y el que lo vido, da testimonio, y su testimonio es verdadero: y el sabe que dize verdad paraque vosotros tambien creays.

36 וַיִּהְיוּ הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יִמָּלֵא הַכְּתָב וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ :

Porque estas cosas fueron hechas, para que se cumpliesse la Escriptura, Huesso no quebrantareys deel.

37 וְעוֹד כְּתָב אַחֵר אוֹמֵר וְהִבִּיטוּ אֵלַי אֵת־אֲשֶׁר דָּקָרוּ :

Y otra vez otra escriptura dize, Veran à aquel àl qual traspassaron.

38 וְאַחֲרֵי כֵן שָׁאַל מִפִּילָטוֹס יוֹסֵף מֵהָרָמָתַיִם אֲשֶׁר הוּא תַלְמִיד יֵשׁוּעַ בַּסֵּתֶר בַּעֲבוּר יִרְאַת הַיְהוּדִים אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת־גְּוִיַּת יֵשׁוּעַ וַיַּנִּיחַ פִּילָטוֹס וַיָּבֹא וַיִּשָּׂא אֶת־גְּוִיַּת יֵשׁוּעַ :

Passadas estas cosas, rogó à Pilato Ioseph de Arimathea, el qual era Discipulo de Iesus, mas secreto, por miedo de los Iudios, que el quitaria el cuerpo de Iesus lo qual permittio Pilato: Entonces el vino, y quitò el cuerpo de Iesus.

39 וַיָּבוֹא גַּם נַקְדֵּם הַבָּא אֶל־יֵשׁוּעַ בַּלַּיְלָה בָּרִאשׁוֹנָה וַיָּבִיא חֲנָטֵי מֹר וַאֲהָלִים כְּמוֹ מֵאָה מָנִים בַּמִּשְׁקָל :

Entonces vino tambien Nicodemo. el que auia venido á Iesus de noche antes, trayendo vn compuesto de myrra y de aloes, como cien libras.

ιθʹ.

34. Ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ εὐθὺς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

Ains l'vn des gendarmes lui perça le costé auec vne lance, & incontinent il en sortit sang & eau.

35. Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστιν ἡ μαρτυρία, κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε.

Et celui qui l'a veu, l'a tesmogné, & son tesmoignage est digne de foy: & cestui la sait qu'il dit vrai, afin que vous le croiyez.

36. Ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ.

Car ces choses sont aduenues afin que l'Escriture fust accomplie, Pas vn os d'icelui ne sera cassé.

37. Καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει, ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.

Et encores vne autre Escriture dit, Ils verront celui qu'ils ont percé.

38. Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησε τὸν πιλάτον ὁ ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. καὶ ἐπέτρεψεν ὁ πιλάτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

Or apres ces choses Ioseph d'Arimathee (qui estoit disciple de Iesus, secret toutesfois, pour la crainte des Iuifs) pria Pilate qu'il lui permist d'oster le corps de Iesus: & Pilate le lui permit. Il vint donc, & print le corps de Iesus.

39. Ἦλθε δὲ καὶ νικόδημος ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡσεὶ λίτρας ἑκατόν.

Nicodeme aussi, celui qui estoit premierement venu de nuict à Iesus, y vint apportant vne mixtion de myrrhe & d'aloes, enuiron cent liures.

CAP. XIX.

34. Sed unus militum lancea latus eius aperuit, & cõtinuò exivit ſanguis & aqua.

But one of the ſouldiers with a ſpeare pearced his ſide, & forthwith came there out blood and water.

35. Et qui vidit, teſtimonium perhibuit: & verum eſt teſtimonium eius. Et ille ſcit quia vera dicit: ut & vos credatis.

And he that ſawe it, bare recorde, and his recorde is true: and he knoweth that he ſaith true, that ye might beleeue it.

36. Facta ſunt enim hæc ut ſcriptura impleretur, Os non comminuetis ex eo.

For theſe thinges were done, that the Scripture ſhould be fulfilled, Not a bone of him ſhalbe broken.

37. Et iterum alia ſcriptura dicit, Videbunt in quem transfixerunt.

And againe another Scripture ſayeth, They ſhall ſee him whom they haue thruſt through.

38. Poſt hæc autem rogavit Pilatum Ioſeph ab Arimathæa (eo quòd eſſet diſcipulus Ieſu, occultus autẽ propter metum Iudæorum) ut tolleret corpus Ieſu. Et permiſit Pilatus. (Venit ergo, & tulit corpus Ieſu.)

And after theſe thinges, Joſeph of Arimathea (who was a diſciple of Jeſus, but ſecretly for feare of the Jewes) beſought Pilate that he might take downe the bodie of Jeſus. And Pilate gaue him licence. (He came then and tooke Jeſus bodie.)

39. Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Ieſum nocte primùm, ferens mixturam myrrhæ & aloës, quaſi libras centum.

And there came alſo Nicodemus (which firſt came to Jeſus by night) and brought of myrrhe and aloes mingled together about an hundreth pound

Das XIX. Capitel.

34. Sondern der Kriegsknecht einer/ öffnet ſeine Seiten mit einem Spehr/ vnd als bald gieng Blut vnd Waſſer herauß.

Men en aff Stridzmendene obnede hans Side met it ſpiud/ Oc ſtrax gick der Blod oc Vand vd.

25. Vnd der das geſehen hat/ der hat es bezeuget/ vnd ſein Zeugniß iſt war. Vnd derſelbige weiß/ daß er die Warheit ſaget/ auff daß auch jr glaubet.

Oc den ſom det haffuer ſeet/ hand vidnede det/ oc hans Vidniſbyrd er ſant. Oc den ſamme veed/ at hand ſiger ſandhed/ Paa det i oc ſkulle tro.

36. Denn ſolches iſt geſchehen/ daß die Schrifft erfüllet würde: Jhr ſolt jhm kein Bein zu brechen.

Thi dette ſkede at Scrifften ſkulde fuldkommis/ J ſkulle icke ſønderbryde noget Been paa hannem.

37. Vnd abermal ſpricht ein andere Schrifft: Sie werden ſehen inn welchen ſie geſtochen haben.

Oc atter ſiger en anden Scrifft/ De ſkulle ſee i huilcken de ſtunge.

38. Darnach bat Pilatum Joſeph von Arimathia/ der ein Jünger Jeſu war/ doch heimlich/ auß forcht für den Jüden/ daß er möchte abnemen den Leichnam Jeſu. Vnd Pilatus erläubet es.

Der effter bad Joſeph aff Arimathia (ſom vaar en aff Jheſu Diſciple/ dog lønlige/ thi hand frøcte Jøderne) Pilatum/ at hand maatte tage Jheſu Legeme aff. Oc Pilatus tilſtedde det.

39. Es kam aber auch Nicodemus/ der vormals bey der Nacht zu Jeſu kommen war/ vnd brachte Myrrhen vnd Aloen vntereinander bey hundert Pfunden.

Der kom ocſaa Nicodemus/ ſom før vaar kommen til Jheſum om natten/ oc bar Myrrhe oc Aloes sammen blandede/ ved hundrede pund.

Kapitola XIX.

34. Ale geden z Rytijřuow Bok geho kopijm otewřel/ a hned wy tekla Krew a woda.

Ale niektory z żołnierzow oſzczepem przebodł bok iego y nátychmiaſt ſię rzuciłá krew y wodá.

35. A ten kterýž widěl/ ſwědectwij wydal/ a prawé geſt ſwědectwij geho. A on wij/ že prawě wěcy prawij/ abyſſte y wy wěřili.

A ten ktory tho widźiał świádczy/ y prawdźiwe ieſt świádectwo iego/ á onci wie iż prawdę powieda/ ábyſcie y wy wierzyli.

36. Staly ſe zagiſté tyto wěcy/ aby ſe pijſmo naplnilo: Koſtij w něm nezlámete.

Rzſtałoć ſie to dla tego/ áby ſie wypełniło piſmo: Zadna kość iego nie będzie złamána.

37. A opět giné Pijſmo dij Wzřijř w kohož gſau bodli.

A záſię drugie piſmo mowi: Vyzrą kogo przebodli.

38. Potom pak proſyl Piláta Jozeff od Arymathye (kterýž byl včedlník Gežiſſůw/ ale tagný/ pro ſtrach Židowſký) aby ſňal tělo Gežiſſowo. Y dopuſtil Pilát. A on přiſſed y ſňal tělo Gežiſſowo.

Potym prośił Pilatá Jozef z Arymátyey (ktory był zwolennik Jezuſow/ ále táiemny dla boiáźni Zydowſkiey) izby zdiął ciáło Jezuſowe/ czego mu pozwolił Piłat/ A ták przyſzedſzy wźiął ciáło Jezuſowe.

39. Přiſſel pak y Nykoděm/ kterýž byl prwé přiſſel k Gežiſſowi w nocy/ neſa ſmijſſenij Mirry a Aloes/ okolo liber Sto.

Przyſzedł też y Nykodem (on ktory był przed tym przyſzedł w nocy do niego) á przyniosł maśći z Mirrhy y z Aloes/ tákoby ſto funtow.

יט | יט | ιθ'.

40 וְשַׁקְלוּהִי לְפַגְרֵה דְּיֵשׁוּעַ וְכַרְכוּהִי בְּכִתָּנָא וּבְבֶסְמֵא אַיְכַנָא דְּאִית עְיָדָא לִיהוּדָיֵא דְּנֶקְבְּרוּן׃

Costor dunque presero il corpo di IESV, e legoronlo in lenzuoli con gli odori aromatici, come è il costume de Giudei di sepelire.

40 וַיִּקַּח אֶת־גְּוִיַּת יֵשׁוּעַ וַיַּאַסְרוּהָ בְּאֵטוּן וַיַּחַנְטוּהוּ עִם הַבְּשָׂמִים כְּתְעוּדַת הַיְּהוּדִים׃

Y tomaron el cuerpo de Iesus, y emboluieronlo en lienços con especias, como es costumbre de los Iudios sepultar.

40. Ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν.

Lors ils prindrent le corps de Iesus, & le banderent de linges auec senteurs aromatiques, comme est la coustume des Iuifs d'ensepulturer.

41 אִית הֲוָת דֵּין בְּהִי דּוּכְתָא דְּאִזְדְּקֵף בָּהּ יֵשׁוּעַ גַּנְּתָא וּבָהּ בְּגַנְּתָא בֵּית קְבוּרָא חַדְתָא דְּאנָשׁ עַד כִּיל לָא אֶתְתְּסִים הֲוָא בָהּ׃

Et era nel luogo doue fu crocifisso, un horto, e ne l'horto un sepolcro nuouo, nel qual non era ancor stato posto alcuno.

41 וַתְּהִי גַּן בַּמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ הוּקַע יֵשׁוּעַ וּבַגַּן קֶבֶר חָדָשׁ אֲשֶׁר בּוֹ בְּכָל עֵת אִישׁ לֹא הוּשָׂם׃

Y en aquel lugar donde auia sido crucificado, auia vn huerto y en el huerto vn sepulchro nueuo, en el qual aun no auia sido puesto alguno.

41. Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη, κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη.

Or y auoit il au lieu, où il fut crucifié, vn iardin, & au iardin vn sepulcre neuf, auquel personne n'auoit encore esté mis.

42 וְסָמוּהִי תַּמָּן לְיֵשׁוּעַ מֶטוּל דְּשַׁבְּתָא עָאלָא הֲוָת וּמֶטוּל דְּקָרִיב הֲוָא קְבוּרָא׃

Iui dunque posero IESV, per cagione de la preparation de Giudei, percioche il sepolcro era vicino.

42 וַיָּשִׂימָה בַּעֲבוּר בְּדִיקַת הֶחָמֵץ עֶרֶב הַמְּקַדְּשִׁים אֶת שַׁבַּת הַיְּהוּדִים וְכִי קָרוֹב הָיָה הַקֶּבֶר שָׂמוּ אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Alli pues por causa de la vispera de la Pascua de los Iudios, porque aquel sepulchro estaua cerca, pusieron à Iesus.

42. Ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

Ils mirent donc là Iesus, à cause du iour de la preparation des Iuifs, pource que le sepulcre estoit pres.

כ | כ | ΚΕΦΑΛ. κ.

1 בְּחַד בְּשַׁבָּא דֵּין אֶתָת מַרְיַם מַגְדְּלָיְתָא בְּצַפְרָא עַד חֲשׁוּךְ לְבֵית קְבוּרָא וַחְזָת לְכֵאפָא דְּשְׁקִיל מֶן קַבְרָא׃

Hor il primo giorno de la settimana, Maria Maddalena la mattina, essendo ancor oscuro, viene al sepolcro, e vede che la pietra era leuata via dal sepolcro.

1 וּבְאֶחָד בַּשַּׁבָּת בַּבֹּקֶר בְּעוֹדֶנּוּ חֹשֶׁךְ בָּאָה מִרְיָם הַמִּגְדָּלִית אֶל־הַקֶּבֶר וְרָאֲתָה אֶת־הָאֶבֶן כִּי נִגְלָה מִן־הַקֶּבֶר׃

Y el primero dia de los Sabbados Maria Magdalena vino, de mannana, siendo aun escuro, al sepulchro: y vido la piedra quitada del sepulchro.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται πρωῒ σκοτίας ἔτι οὔσης, εἰς τὸ μνημεῖον καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου.

Or le premier iour de la semeine Marie Magdeleine vint le matin au sepulcre, comme encore il faisoit obscur: & void que la pierre estoit ostee du sepulcre.

2 וּרְהֶטַת וַאתָת לְוָת שֶׁמְעוּן כֵּאפָא וּלְוָת הָו תַּלְמִידָא אַחְרָנָא דְּרָחֵם הֲוָא יֵשׁוּעַ וַאמְרָא לְהוּן שַׁקְלוּהִי לְמָרַן מֶן הָו בֵּית קְבוּרָא וְלָא יָדְעָא אֲנָא אַיְכָא סָמוּהִי׃

La onde corre, e viensene à Simon Pietro & à l'altro discepolo che IESV amaua, e dice loro, Hanno portato via il Signore dal sepolcro, e non sappiamo doue l'habbiano posto.

2 וַתָּרָץ וַתָּבוֹא אֶל־שִׁמְעוֹן כֵּיפָה וְאֶל־הַתַּלְמִיד אַחֵר אֲשֶׁר אֲהֵבוֹ יֵשׁוּעַ וַתֹּאמֶר לָהֶם נָשְׂאוּ אֶת־הָאָדוֹן מִקֶּבֶר וְלֹא יָדַעְנוּ אֵיכֹה שָׂמוּהוּ

Entonces corrió, y vino à Simon Pedro, y àl otro Discipulo àlqual amaua Iesus, y dizeles lleuado han àl Sennor del sepulchro, y no sabemos donde lo han puesto.

2. Τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.

Adonc elle court, & vient à Simon Pierre, & à l'autre disciple que Iesus aimoit, & leur dit, On a enleué le Seigneur du sepulcre, & ne sauons où on l'a mis.

3 וּנְפַק שֶׁמְעוּן וְהָו תַּלְמִידָא אַחְרָנָא וַאתִין הֲווֹ לְבֵית קְבוּרָא׃

Allora vsci Pietro, e quell'altro discepolo, e vennero al sepolcro.

3 וַיֵּצֵא כֵּיפָה וְהַתַּלְמִיד הָאַחֵר וַיָּבוֹאוּ אֶל־הַקָּבֶר׃

Y salió Pedro, y el otro Discipulo, y vinieron àl sepulchro.

3. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητής, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον.

Lors Pierre se partit, & l'autre disciple, & s'en vindrent au sepulcre.

CAP. XIX.

40. Acceperunt ergo corpus Iesu, & ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire.

Then tooke they the body of Jesus/ and wrapped it in linen clothes with y odours/ as the maner of the Jewes is to burie.

41. Erat autem in loco ubi crucifixus est, hortus, & in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus erat.

And in that place where Jesus was crucified/ was a garden/ and in the garden a newe sepulchre/ wherein was never man yet layed.

42. Ibi ergo propter Paraséven Iudæorum, quia iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum.

There then layed they Jesus/ because of the Jewes Preparation day/ for the sepulchre was neere.

Das XIX. Capitel.

40. Da namen sie den Leichnam Jesu/ vnd bunden jn in leinen Tücher mit Speccereyen/ wie die Jüden pflegen zu begraben.

Da toge de Jhesu Legeme/ oc bunde det i linede Klæder met dyrebar Salue/ som Joderne pleye at begraffue.

41. Es war aber an der stete/ da er gecreutziget ward/ ein Garte/ vnd im Garten ein neu Grab/ inn welches niemand je gelegt war.

Oc der vaar paa den Sted/ som hand bleff kaarsfest/ en Urtegaard/ oc i Urtegaarden en ny Graff/ i huilcken der vaar aldri nogen lagd.

42. Daselbst hin legten sie Jesum/ vmb des Rüsttags willen der Jüden/ dieweil das Grab nahe war.

Der lagde de Jhesum hen/ for Jodernis Beredelsis dag skyld/ efterdi at Graffuen vaar nær.

Kapitola XIX.

40. Tehdy wzali tělo Gežijssowo/ a obwinuli ge Rauchau s wonnými wěcmi/ yakož gest obyčeg Ziduom se pochowáwati.

A tak wźiawszy ciało Jezusowe/ uwinęli ie w prześcieradła z rzeczami wonnemi/ iako iest zwyczay Zydowski przy pogrzebie.

41. A byla na tom mjstě kdež gest vkřižowán/ Zahrada/ a w Zahradě Hrob nowý/ w kterémž gesstě nižádný nebil pochowan.

Temże na tym mieyscu gdzie był vkrzyżowan był ogrod/ a w ogrodzie grob nowy/ w ktorym iescze nigdy żaden położon nie był.

42. Protož tu pro weliký Pátek židowský/ že blijzko byl Hrob/ položili Gežijsse.

A przetoż tam dla przygotowánia Zydowskiego/ iż on grob był blisko/ położył Jezusa.

CAP. XX.

VNA autem sabbathi, Maria Magdaléne venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum: & vidit lapidem sublatum à monumento.

Now the first day of the weeke came Marie Magdalene/ earely when it was yet darke/ vnto the sepulchre/ & saw the stone taken away from the tombe.

2. Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad aliũ discipulum quem amabat Iesus & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, & nescimus ubi posuerunt eum.

Then she ranne/ and came to Simon Peter/ and to the other disciple whome Jesus loued/ and said vnto them/ They haue taken away the Lord out of the sepulchre/ and we know not where they haue layde him.

3. Exiit ergo Petrus & ille alius discipulus, & venerunt ad monumentum.

Peter therefore went forth/ and the other disciple/ and they came vnto the sepulchre.

Das XX. Capitel.

AN der Sabbather einem/ kompt Maria Magdalena frühe/ da es noch Finster war/ zum Grabe/ vnnd sihet daß der Stein vom Grabe hinweg war.

PAa en aff Sabbatherne/ kommer Maria Magdalena aarle/ der det vaar end nu mørckt/ til Graffuen/ oc seer/ at stenen vaar borte aff Graffuen.

2. Da lauffet sie/ vnd kompt zu Simon Petro/ vnd zu dem andern Jünger// welchen Jesus lieb hatte/ vnnd spricht zu jhnen: Sie haben den HERRN weggenommen auß dem Grabe/ vnd wir wissen nicht/ wo sie jhn hingelegt haben.

Da løber hun oc kommer til Simon Petrum/ oc til den anden Discipel/ huilcken Jhesus elskte/ oc siger til dem/ De haffue bort taget HERREN aff Graffuen/ oc wi vide icke/ huor de lagde hannem.

3. Da gieng Petrus vnd der ander Jünger hinauß/ vnnd kamen zum Grabe.

Da gick Peder oc den anden Discipel hen vd/ oc komme til Graffuen.

Kapitola X X.

DNe prwnijho po Sobotě/ Marya Magdaléna přišla Ráno k Hrobu když gesstě tmy byly: Y uzřela kámen odwalený od Hrobu.

W Ták w pierwszy dźień tego dniowy Márya Mágdalená przyszła ráno/ gdy ieszcze było ciemno ku grobowi/ y vyzrała kámień odwalony od grobu.

2. A protož běžela a přissla k Ssimonowi Petrowi/ a k ginému Včedlnijku/ kteréhož milowal Gežijs/ y řekla gim: Wzali PAna z Hrobu/ a newijme kde gsau gey položili.

Tedy odbieżawszy przyszła do Symoná Piotra/ y do onego drugiego zwolenniká ktorego miłował Jezus/ á rzekła im: Wyzięć Páná z grobu/ á niewiemy kędy go położono.

3. Tehdy wyssel Petr y ten druhý Včedinijk/ y ssli k Hrobu.

A przetoż wyszedł Piotr/ y on drugi zwolennik/ á przyszli do grobu.

כ

4 דרהטין הוו תריהון אכחדא הו דין תלמידא רהט קדמוהי לשמעון ואתא קדמיא לבית קבורא׃

E correuano amendue insieme, ma l'altro discepolo corse innanzi più presto di Pietro, & arriuò il primo al sepolcro.

5 ואדיק חזא כתנא כד סימין מעל דין לא על׃

Et abbassandosi, vede posti giu i lenzuoli: nondimeno non vi entrò dentro.

6 אתא דין שמעון בתרה ועל לבית קבורא וחזא כתנא כד סימין׃

Simon Pietro dunque venne seguitandolo: & entrò nel sepolcro, e vidde posti la i lenzuoli.

7 וסודרא הו דחויק הוא ברישה לא עם כתנא אלא כד כריך וסים לסטר בחדא דוכא׃

E l'asciugatoio che era stato sopra il capo d'esso IESV, non gia posto co i lenzuoli, ma inuolto separatamente in vn luogo.

8 הידין על אף הו תלמידא דאתא קדמיא לבית קבורא וחזא והימן׃

Allora entrò etiandio l'altro discepolo, che era venuto il primo al sepolcro, e così vidde, e credette.

9 לא גיר עדכיל ידעין הוו מן כתבא דעתיד הוא דנקום מן מיתא׃

Imperoche non haueuano ancor intesa la Scrittura; che bisognaua ch'ei risuscitasse da morte.

10 ואזלו הנון תלמידא תוב לדוכתהון׃

I discepoli dunque sen andaron di nuouo a casa loro.

11 מרים דין קימא הות לות קברא ובכיא וכד בכיא אדיקת בקברא׃

Ma Maria sene staua presso al sepolcro, di fuore piangendo. E mentre ch'ella piangeua s'abbassò dentro al sepolcro.

12 וחזת תרין מלאכא בחורא דיתבין חד מן אסדותה וחד מן רגלוהי איכא דסים הוא פגרה דישוע׃

E vede due Angeli vestiti di bianco, che sedeuano l'vno al capo, e l'altro a i piedi, là doue haueuano posto il corpo di IESV.

כ

4 וירוצו שניהם כאחד ותלמיד האחר הקדים לרוץ מכיפה ויבא בראשונה אל־הקבר׃

Y corrian los dos juntos: mas el otro Discipulo corrió mas presto que Pedro, y vino primero àl sepulchro.

5 וישגיח וירא את־אטון כי הושם אך לא בא אל־הקבר׃

Y abaxandose, vido los lienços puestos: mas no entrò.

6 ויבוא שמעון כיפה הבא אחריו ובא אל־הקבר וירא את אטון מושם׃

Vino pues Simon Pedro siguiendolo, y entrò en el sepulchro, y vido los lienços puestos:

7 והמסוה אשר היה על־ראשו איננו הושם עם האטון כי אם לבדו מגולל במקום אחד׃

Y el sudario que auia sido puesto sobre su cabeça, no puesto con los lienços, si no à parte en lugar embuelto.

8 ואז בא אל־הקבר גם תלמיד אחד אשר ראשון בא אל־הקבר וירא והאמין׃

Entonces pues entrò tambien el otro Discipulo, que auia venido primero àl monumento: y vido, y creyó.

9 כי עוד לא ידעו את־הכתב כי צרכו לקום ממתים׃

Porque aun no sabian la Escriptura, Que era menester que el resuscitasse de los muertos.

10 והתלמידים שבו וילכו אל־מקומם׃

Y boluieron los Discipulos à los suyos.

11 ומרים עמדה אל־הקבר בוכיה בחוץ ובבכותה השגיחה אל־הקבר׃

Empero Maria estaua llorando al sepulchro fuera, y estando llorando abaxòse (y miró) àl sepulchro.

12 ותרא שני מלאכים בחורים יושבים אחד אל ראש ואחד אל־הרגלים אשר שם הושמה גוית ישוע׃

Y vido dos Angeles en ropas blancas que estauan sentados, el vno à la cabecera, y el otro à los pies, donde el cuerpo de Iesus auia sido puesto.

κ'.

4. Ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ Πέτρου, καὶ ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον.

Et couroyent eux deux ensemble, mais l'autre disciple couroit plus viste que Pierre, & vint le premier au sepulcre.

5. Καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν.

Et s'estant baisse, il vid bien les linges mis à costé: toutesfois il n'y entra point.

6. Ἔρχεται οὖν Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα.

Adonc Simon Pierre vient le suiuãt, & entra au sepulcre, & vid les linges mis à costé.

7. Καὶ τὸ σουδάριον ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον.

Et le couurechef qui auoit esté sur sa teste, non point mis auec les linges, mais enueloppé en vn lieu à part.

8. Τότε οὖν εἰσῆλθε καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε, καὶ ἐπίστευσεν.

Adonc aussi y entra l'autre disciple qui estoit venu le premier au sepulcre, & le vid, & creut.

9. Οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφὴν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.

Car ils ne sauoyent point encore l'Escritura, qu'il faloit qu'il ressuscitast des morts.

10. Ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί.

Les disciples donc s'en allerent derechef chez eux.

11. Μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω. ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον.

Mais Marie se tenoit pres le sepulcre dehors en pleurant comme donc elle pleuroit, elle se baissa dedans le sepulcre.

12. Καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσὶν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

Et vid deux Anges vestus de blanc, assis l'vn à la teste, & l'autre aux pieds là où gisoit au parauant le corps de Iesus.

4. Cur-

CAP. XX.

4. Currebant autem duo ſimul: & ille alius diſcipulus præcurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum.

So they ran both together / but the other diſciple did outrunne Peter / and came firſt to the ſepulchre.

5. Et cum ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina: non tamen introivit.

And he ſtouped downe / and ſawe the linen clothes lying: yet went he not in.

6. Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introivit in monumentum, & vidit linteamina poſita.

Then came Simon Peter following him / and went into the ſepulchre / and ſawe the linen clothes lye.

7. Et ſudarium quod fuerat ſuper caput eius, nõ cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim involutum in unum locum.

And the kerchieſe that was upon his head / not lying with the linnen clothes / but wrapped together in a place by it ſelſe.

8. Tunc ergo introivit & ille diſcipulus qui venerat primus ad monumentum, & vidit & credidit.

Then went in alſo the other diſciple / which came firſt to the ſepulchre / & he ſawe it / and beleeued.

9. Nondum enim ſciebant ſcripturam, quia oportebat eum à mortuis reſurgere.

For as yet they knew not the Scripture / That he muſt riſe againe from the dead.

10. Abierunt ergo iterum diſcipuli ad ſemetipſos.

And the diſciples went away againe unto their owne home.

11. Maria autem ſtabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinavit ſe, & proſpexit in monumentum.

But Marie ſtood without at the ſepulchre weeping: & as ſhe wept / ſhe bowed her ſelſe into the ſepulchre.

12. Et vidit duos angelos in albis, ſedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi poſitum fuerat corpus Ieſu.

And ſawe two Angels in white / ſitting / the one at the head / and the other at the feete / where the bodie of Jeſus had laine.

Das XX. Capitel.

4. **Es lieffen aber die zween miteinander / vnd der ander Jünger lieff zuvor / ſchneller denn Petrus / vnd kam am erſten zum Grabe.**

Saa løbe de Tho met huer andre / oc den anden Diſcipel løb faare / faſtere end Peder / oc kom førſt til Graffuen.

5. **Kucket hinein / vnd ſihet die Leinen geleget / Er gieng aber nicht hinein.**

Koger der ind / oc ſeer Linklæderne lagde / Men hand gick der icke ind.

6. **Da kam Simon Petrus jhm nach / vnd gieng hinein in das Grab / vnd ſihet die Leinen geleget.**

Da kom Simon Petrus / efter hannem / oc gick ind i Graffuen / oc ſeer Linklæderne lagde.

7. **Vnd das Schweißtuch / das Jeſus vmb das Haupt gebunden war / nicht bey die Leinen geleget / ſondern beſeits eingewickelt an einen ſondern ort.**

Oc den Suededug / ſom vaar bunden om Jheſu Hoffuit / icke lagd hoſſ Linklæderne / men ſerdelis ſammen ſuøbt paa en beſønderlig ſted.

8. **Da gieng auch der ander hinein / der am erſten zum Grabe kam / vnd ſahe / vnd glaubets.**

Da gick oc den anden Diſcipel ind / ſom kom førſt til Graffen / oc ſaa / oc trode det.

9. **Denn ſie wuſten die Schrifft noch nicht / daß er von den Todten aufferſtehen muſte.**

Thi de viſte end da icke Scrifften / at hand ſkulde opſtaa fra de Døde.

10. **Da giengen die Jünger wider zuſammen.**

Da ginge Diſciplene til ſammen igen.

11. **Maria aber ſtunde vor dem Grabe / vnd weinet drauſſen. Als ſie nun weinet / kucket ſie in das Grab.**

Maria ſtod faar Graffuen / oc græd vden faare. Som hun nu græd / koger hun i Graffuen.

12. **Vnd ſihet zween Engel in weiſſen Kleidern ſitzen / einen zun Häupten / vnd den andern zun Füſſen / da ſie den Leichnam Jeſu hingelegt hatten.**

Oc ſeer tho Engle ſide i huide klæder / den ene hoſſ Hoffuedet / oc den anden hoſſ Foderne / der ſom de haffde lagd Jheſu Legeme.

Kapitola XX.

4. Y běžali dwa ſpolu: a ten druhý Včedlnijk předběhl ſpijſſe Petra / a přiſſel prwnij k Hrobu.

Y bieželi oba ſpolu / Ale on drugi zwolennik wprzod przybiegł prędzey niżli Piotr / y pierwſzy przyſzedł do grobu.

5. A když ſe nachýlil / vzřel Proſtěradla položená / ale wſſak tam neweſſel.

A nachyliwſzy ſie vyzrał ano leżą przeſcieradła / wſzakoż tam niewſzedł.

6. Tehdy přiſſel y Symon Petr genž ſſel za nim / a wſſel do Hrobu / a vzřel Proſtěradla položená.

Przyſzedł też y Symon Piotr idacz za nim / a wſzedſzy w grob. vyzrał przeſcieradła leżące.

7. A rauchu kteráž byla na hlawě geho / ne s proſtěradly položenau / ale obzwláſſtě swinutau na gednom mijſtě.

Y ſuknie który był na głowie iego / nie z przeſcieradły położony / ale na inym mieyſcu z oſobna zwiniony.

8. Potom wſſel y ten druhý Včedlnijk / kterýž byl prwnij přiſſel k Hrobu / y vzřel a vwěřil.

Tedy też wſzedł y on drugi zwolennik / ktory był pierwſzy vwierzył.

9. Gesſtě zagiſtě neznali Pijſma / že měl z Mrtwých wſtáti.

Abowiem ieſzcze nie rozumieli piſma / iż iemu potrzeba była wſtać z martwych.

10. Potom pak zaſe odeſſli Včedlnijcy / kdež prwě byli poſpolu.

Zatym ſie zwolennicy wrócili do ſwoich.

11. Ale Marya ſtála v Hrobu wně / plačjcy. A když plakala / naklonila ſe a nahledla do Hrobu.

Ale Marya ſtała v grobu z dworu płacząc / a gdy płakała / nachyliła ſie w grob.

12. Y vzřela dwa Angely / w bijlém rauſſe ſedijcý / gednoho v hlawy / a druhého v noh / tu kdež bylo položeno tělo Gežijſſowo.

Y vyzrała dwa Anioły w bieli ſiedzące / iednego v głowy a drugiego v nog / kedy leżało ciało Jezuſowe.

כ

13 ואמרין לה אנתתא מנא בכיא אנתי אמרא להון דשקלוהי למרי ולא ידעא אנא איכא סמוהי׃

Et essi le dicono, Donna, perche piangi tu? Ella disse loro, Percioche hanno portato via il mio Signore, e non so doue l'habbiano posto.

14 הדא אמרת ואתפנית לבסתרה וחזרת לישוע דקאם ולא ידעא הות דישוע הו׃

E dette queste parole, si volto indietro, e vede IESV che staua li, e non sapeua ch'ei fosse IESV.

15 אמר לה ישוע אנתתא מנא בכיא אנתי ולמן בעיא אנתי הי דין סברת דגננא הו ואמרא לה מרי אן אנת שקלתיהי אמר לי איכא סמתיהי אנא אשקליוהי׃

IESV le dice, Donna, perche piangi? chi cerchi tu? Ella pensandosi che fusse l'hortolano, gli dice, Signore, se tu l'hai portato via, dimmi doue tu l'hai posto, & io il torro.

16 אמר לה ישוע מרים ואתפנית ואמרא לה עבראית רבוני דמתאמר מלפנא׃

IESV le dice, Maria. Ella riuoltatasi, gli dice, Rabboni, che vuol dir, Maestro.

17 אמר לה ישוע לא תתקרבין לי לא גיר עדכיל סלקת לות אבי זלי דין לות אחי ואמרי להון סלק אנא לות אבי ואבוכון ואלהי ואלהכון׃

IESV le dice, Non mi toccare: perche io non sono ancor salito à mio Padre: ma vattene à i miei fratelli, e di loro, che io saglio al Padre mio e Padre vostro, & à lo Dio mio, e Dio vostro.

18 הידין אתת מרים מגדליתא וסברת לתלמידא דחזת למרן והלין אמר לה׃

Maria Maddalena sene viene à raccontare à i discepoli com'ella haueua veduto il Signore, ch'egli le haueua dette queste cose.

כ

13 ויאמרו אליה אשה מה תבכי אומרה להם כי נשאו את אדני ואינני יודעה באשר שמו אותו שמה׃

Y dixeronle, Muger, porque lloras? Dizeles Han lleuado à mi Sennor, y no se donde lo han puesto.

14 ובאמרה את האלה פנתה אחור ותרא את ישוע כי עומד ולא ידעה כי ישוע הוא׃

Y como vuo dicho esto, boluió atrás, y vido à Iesus que astaua alli: mas no sabia que era Iesus.

15 אמר לה ישוע אשה מה בוכיה אתי ואת מי מבקשה והיא חשבה כי הבולס הוא ותאמר לו אדני אם אתה סבלתו משם אמר לי איכה שמת אותו ואני אשאנו׃

Dizele Iesus. Muger, porque lloras? à quien buscas? Ella, pensando que era el hortelano, dizele, Sennor, si tu lo has lleuado, dime donde lo has puesto, y yo lo lleuaré.

16 אומר לה ישוע מרים והיא הפכה אומרה לו רבוני הנאמר המלמד׃

Dizele Iesus, Maria. Boluiendose ella, dizele Rabboni que quiere dezir, Maestro.

17 אומר לה ישוע אל תגעי בי כי עודני לא עליתי אל אבי לכי אל אחי ואמרי להם אעלה אל אבי ואל אביכם ואל אלי ואל אלהיכם׃

Dizele Iesus, No me toques: porque aun no he subido à mi Padre? Mas vè à mis hermanos, y di les, Subo à mi Padre y à vuestro Padre: à mi Dios, y à vuestro Dios.

18 ותבוא מרים מגדלנית ותבשר את התלמידים כי ראתה את אדני ואת האלה דבר אליה׃

Vino Maria Magdalena dando las nueuas à los Discipulos, Que he visto àl Sennor, y estas cosas me dixo.

κ'.

13. Καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι, γύναι, τί κλαίεις; λέγει αὐτοῖς ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.

Et ils lui dirent, Femme, pourquoi pleures-tu? Elle leur dit, Pource qu'on a enleué mon Seigneur & ie ne sai où on l'a mis.

14. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν ἰησοῦν ἑστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστι.

Et quand elle eut dit cela, se retournant en arriere elle vid Iesus qui estoit la: & ne sauoit point que c'estoit Iesus.

15. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι, λέγει αὐτῷ, κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτὸν, εἰπέ μοι ποῦ αὐτὸν ἔθηκας, κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ.

Iesus lui dit, Femme pourquoi pleures-tu Elle pensant que ce fust le iardinier, lui dit, Seigneur, si tu l'as emporté, di moi où tu l'as mis, & ie l'osterai.

16. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μαρία. στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ, ῥαββουνί, ὃ λέγεται, διδάσκαλε.

Iesus lui dit, Marie. Icelle s'estant retournee, lui dit, Rabboni, qui est à dire Maistre.

17. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μή μου ἅπτου· οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου. πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς, ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν.

Iesus lui dit, Ne me touche point: car ie ne suis point encore monté à mon Pere: mais va à mes freres, & leur di, Ie monte à mon Pere, & à vostre Pere, & à mon Dieu, & à vostre Dieu.

18. Ἔρχεται μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἑώρακε τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.

Marie Magdeleine vint annonçant aux disciples qu'elle auoit veu le Seigneur, & qu'il lui auoit dit ces choses.

CAP. XX.

13. Dicunt ei illi, Mulier, quid ploras? Dicit eis, Quia tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eũ.

And then sayde vnto her/ Woman/ why weepest thou? She sayd vnto them/ They haue taken away my Lorde/ and I knowe not where they haue layed him.

14. Hæc cùm dixisset, conversa est retrorsum, & vidit Iesum stantem: & non sciebat quia Iesus est.

When she had thus sayde/ she turned her selfe backe/ and sawe Jesus standing/ and knewe not that it was Jesus.

15. Dicit ei Iesus, Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei, Domine, si tu sustulisti eum: & ego eum tollam.

Jesus saith vnto her/ Woman/ why weepest thou? whome seekest thou? She supposing that he had bene the gardiner/ sayde vnto him/ Syr/ if thou hast borne him hence/ tell me were thou hast layde him/ and I will take him away.

16. Dicit ei Iesus, Maria. Cõversa illa dicit ei, Rabboni, (quod dicitur Magister.)

Jesus saith vnto her/ Marie. She turned her self/ and said vnto him/ Rabboni/ which is to say/ Master.

17. Dicit ei Iesus, Noli me tangere, nondũ enim ascendi ad Patrem meum, vade autem ad fratres meos, & dic eis, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrũm, Deum meum, & Deum vestrum.

Jesus saith vnto her/ Touch me not: for I am not yet ascended to my Father/ but go to my brethren/ and say vnto them/ I ascend vnto my Father/ and to your Father/ and to my God/ and your God.

18. Venit Maria Magdalene annuntians discipulis, Quia vidi Dominum, & hęc dixit mihi.

Marie Magdalene came and tolde the disciples that shee had seene the Lorde/ & that he had spoken these things vnto her.

Das XX. Capitel.

13. Vnd dieselbigen sprachen zu jr: Weib was weinest du? Sie spricht zu jhnen: Sie haben meinen HErren weggenommen/ vnd ich weiß nicht/ wo sie jhn hingelegt haben.

Oc de sagde til hende/ Quinde/ hui græder du? Hun siger til dem/ De toge min Herre bort/ oc ieg veed icke/ huor de lagde hannem.

14. Vnd als sie das saget/ wandte sie sich zu rucke/ vnd sihet Jesum stehen/ vnd weiß nicht daß es Jesus ist.

Oc som hun det sagde/ vende hun sig til bage/ oc seer Jesum staa/ oc veed icke at det er Jhesus.

15. Spricht Jesus zu jr: Weib/ was weinest du? wen suchest du? Sie meinet es sey der Gärtner/ vnd spricht zu jhm: Herr/ hast du jhn weggetragen? so sage mir/ wo hast du jhn hin gelegt? so wil ich jhn holen.

Jhesus siger til hende/ Quinde/ hui græder du? huem leder du effter? Hun mente det haffde verit Urtegaardz manden/ oc siger til hannem/ Herre/ haffuer du baaret hannem bort? da sig mig/ huor lagde du hannem? saa vil ieg hente hannem?

16. Spricht Jesus zu jr Maria. Da wandte sie sich vmb/ vnnd spricht zu jhm: Rabuni/ das heisset Meister.

Jhesus siger til hende/ Maria. Da vende hun sig om/ oc siger til hannem/ Rabuni/ det kaldis Mestere.

17. Spricht Jesus zu jr: Rühre mich nicht an/ denn ich bin noch nicht auffgefahren zu meinem Vater. Gehe aber hin zu meinen Brüdern/ vnd sage jhnen: Jch fahre auff zu meinem Vater/ vnd zu eurem Vater/ zu meinem Gott/ vnd zu eurem Gott.

Jhesus siger til hende/ Rør icke ved mig/ thi ieg er icke end nu opfaren til min Fader. Men gack bort til mine Brødre/ oc sig dem/ Jeg far op til min Fader/ oc til eders Fader/ Til min Gud/ oc til eders Gud.

18. Maria Magdalena kompt/ vnd verkündiget den Jüngern: Jch hab den HERRN gesehen/ vnnd solches hat er zu mir gesagt.

Maria Magdlena kommer oc forkynder Disciplene/ Jeg seer HERREN/ oc saadant sagde hand til mig.

Kapitola XX.

13. Rzekli gij oni: Zeno proč pláčeš? Rzekla gim: Neb gsau wzali PANA mého/ a newijm kde ho položili.

Ktorzy jey rzekli: Niewiásto przecż płácżeſz? A oná im rzekłá/ Wzięto Paná mego/ á niewiem kedy go położono.

14. To když řekla/ obrátila se zpátkem/ y vzřela Gežjsse an stogij/ a wssak newěděla by Gežjš byl.

A gdy tho mowiłá/ obrociłá ſie názad y vyzrała Jezuſá ſtoiącego/ ále niewiedziáła iż Jezus był.

15. Rzekl gij Gežjš: Zeno/ proč pláčeš? Koho hledáš? A ona domnij wagijcy se žeby Zahradnijk byl/ řekla gemu: PANE/ odnesli gsy ty ho/ powěz mi kde gsy gey položil/ ať yá gey wezmu.

Rzekł iey Jezus: Niewiásto przecż płácżeſz? á kogo ſzukaſz? A oná mniemáiąc żeby był ogrodnik/ rzekłá mu: Pánie ieſliżeś go thy wyniosł/ powiedz mi gdzieś go położył/ á ia go wezmie.

16. Rzekl Gežjš: Marya. Obrátiwssy se ona/ řekla gemu Rabboni/ genž se wykladá Mistře.

Rzekł iey Jezus: Máryá/ á oná obroćiwſzy ſie rzekłá mu: Rabboni/ to ieſt Miſtrzu.

17. Rzekl gij Gežjš: Nedotykayž se mne/ neb gsem gesstě newstaupil k Otcy mému. Ale gdiž k Brátrijm mým/ a powěz gim/ Wstupugi k Otcy mému/ a k Otcy wassemu/ a k Bohu mému/ a k Bohu wassemu.

Powiedział iey Jezus: Nie tykay ſie mnie/ ábowiem em ieſzcże nie wſtąpił do Oycá mego/ ále idź do bráciey moiey/ y powiedz im: Wſtępuie do Oycá moiego y Oycá wáſzego/ Bogá mego y Bogá wáſzego.

18. Tehdy přissla Maria Magdaléna zwěstugijcí Včedlnijkům/ žeby widěla PANA/ a že toto gij powěděl.

Przyſzłá tedy Márya Mágdálená oznáymuiąc zwolennikom że widziáłá Páná/ y to co iey powiedział.

כ

19 כד הוא דין רמשא דיומא הו דחד בשבא ותרעא אחידין הוו דאיכא דאיתיהון הוו תלמידא מטול דחלתא דיהודיא אתא ישוע קם ביניתהון ואמר להון שלמא עמכון:

Et quando fu venuta la sera di quel giorno, che era il primo de la settimana, & che erano serrate le porte del luogo, doue i discepoli erano adunati per paura de Giudei, venne IESV, *e stette la nel mezzo, e disse loro, La pace sia con voi.*

20 הדא אמר וחוי אנון אידוהי וסטרה חדיו ת תלמידא דחזו למרן:

E detto questo, mostrò loro le mani e il costato suo. Allora i discepoli veduto il Signore, si rallegrorono:

21 אמר להון דין ישוע שלמא עמכון איכנא דשדרני אבי אף אנא משדר אנא לכון:

E di nuouo IESV *disse loro, La pace sia con voi. Come il Padre ha mandato me, cosi io mando voi.*

22 וכד אמר הלין נפח בהון ואמר להון קבלו רוחא דקודשא:

E detto questo, soffiò in essi, e disse loro, Pigliate lo spirito santo.

23 אן תשבקון חטהא לאנש ישתבקון לה ואן תאחדון דאנש אחידין:

A chiunque voi perdonarete i peccati son perdonati loro, & chiunque voi li ritenrete, son retenuti.

24 תאומא דין חד מן תרי עסרתא הו דמתאמר תאמא לא הוא תמן הוא עמהון כד אתא ישוע:

Tomaso, vno de dodici, chiamato Didimo, non era con essi quando venne Iesu.

25 ואמרין לה תלמידא חזין למרן הו דין אמר להון אן לא חזא אנא באידוהי דוכיתא דצצא ורמא אנא בהין צבעתי ומושט אנא אידי בגבה לא מהימן אנא:

Gli altri discepoli dunque gli dissero, Noi habbiam veduto il Signore. Et egli disse loro, Se io non veggo il segno de chiodi ne le sue mani, e non metto il mio dito ne la stampa de chiodi, e se io non metto la mia mano nel suo costato, non lo crederò.

כ

19 ויהי ערב ביום ההוא באחד בשבת והשערים אשר שם נקהלו התלמידים על יראת היהודים סגורים המה ויבוא ישוע ויקם בתוכם ויאמר להם שלום לכם:

Y como fué tarde aquel dia, el primero de los Sabbados, y las puertas estauan cerradas, donde los Discipulos estauan juntos por miedo de los Iudios, vino Iesus: y pusose en medio, y dixoles, Paz ayays.

20 ובאמרו את זאת הראה אותם את ידים ואת צדתו וישמחו התלמידים בראותם את האדון:

Y como vuo dicho esto, mostroles las manos y el costado. entonces los Discipulos se gozaron, viendo àl Sennor.

21 ויוסף ישוע ויאמר להם שלום לכם כאשר שלחני האב לכה אני שולח אתכם:

Entonces dizeles otra vez, Paz ayays: Como me embió el Padre, ansi tambien yo os embio.

22 ובאמרו את זאת ויפיח בהם ויאמר אליהם קחו את רוח הקדש:

Y como vuo dicho esto, sopló, y dixoles, Tomad el Espiritu Sancto.

23 כל האנשים אשר תשאו להם את חטאתם תנשאנה להם ואשר תעצרו תנצרנה:

A los que soltardes los peccados, les son sueltos: à los que los retuuierdes, seran retenidos.

24 ותומה אחד משנים עשר הנאמר תואם לא היה אתם כאשר בא ישוע:

Empero Thomas vno de los Doze, que se dize el Dydimo, no estaua con ellos quando Iesus vino.

25 ויאמרו לו התלמידים האחרים ראינו את האדון והוא אמר אליהם אם לא אראה בידיו את קצב היתדות ואשלח את אצבעי בקצב היתדות ואשלח את ידי בצדו לא אאמין:

Dixeronle pues los otros Discipulos, Al Sennor hemos visto, Y el les dixo, Si no viere en sus manos la sennal de los clauos, y metiere mi dedo en el lugar de los clauos, y metiere mi mano en su costado, no creeré.

κ'.

19. Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· εἰρήνη ὑμῖν.

Et quand fut venu le soir de ce iour la qui estoit le premier de la semaine, & que les portes du lieu où les disciples estoyent assembles pour la crainte qu'ils auoyent des Iuifs, estoyent fermees, Iesus vint, & fut là au milien d'eux, & leur dit, Paix vous soit.

20 Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον.

Et quand il leur eut dit cela, il leur monstra les mains & son costé; adonc les disciples s'esiouirent, quand ils eurent veu le Seigneur.

21. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς πάλιν· εἰρήνη ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς.

Et il leur dit derechef, Paix vous soit: comme mon Pere m'a enuoyé, ainsi aussi ie vous enuoye.

22. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε πνεῦμα ἅγιον.

Et quand il eut dit cela, il souffla sur eux, & leur dit, Receuez le sainct Esprit.

23. Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.

A quiconque vous pardonnerez les peches, ils seront pardonnes: & à quicõque vous les retiendrez, ils seront retenus.

24. Θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ λεγόμενος δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ ἰησοῦς.

Or Thomas l'vn des douze, appele Didyme, n'estoit point auec eux quãd Iesus vint.

25. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί, ἑωράκαμεν τὸν κύριον· ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.

Parquoi les autres disciples lui dirent, Nous auons veu le Seigneur. Mais il leur dit, Si ie ne voi les enseignes des cloux en ses mains & si ie ne mets mon doigt là où estoyent les cloux, & si ie ne mets ma main en son costé, ie ne le croirai point.

CAP. XX.

19. Cùm ergo serò esset die illo, una sabbathorum, & fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Iudæorum: venit Iesus, & stetit in medio, & dicit eis, Pax vobis.

The same day then at night/ which was the first day of the weeke/ and whē the doores were shut where the disciples were assembled for feare of the Jewes/ came Jesus and stoode in the middes/ and said to them/ Peace be unto you.

20. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus & latus. Gavisi sunt ergo discipuli viso Domino.

And when he had so said/ he shewed unto them his handes/ and his side. Then were the disciples glad when they had seene the Lorde.

21. Dixit ergo eis iterum, Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.

Then said Jesus to them againe/ Peace be unto you: as my Father sent me/ so send I you.

22. Hoc cùm dixisset, insufflavit, & dicit eis, Accipite Spiritum sanctum.

And when he had sayd that/ he breathed on them/ and said unto them/ Receiue the holie Ghost.

23 Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta sunt.

Whosoeuer sinnes ye remit/ they are remitted unto them: and whosoeuers sinnes ye reteiue/ they are reteined

24. Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus.

But Thomas one of the twelue/ called Didymus/ was not w them when Jesus came.

25. Dixerunt ergo ei alii discipuli. Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis, Nisi videro in manibus eius fixurā clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus eius: non credam.

The other disciples therefore said unto him/ We haue seene the Lord: but he saide unto them/ Except I see in his handes the print of the nayles/ & put my finger into the print of the nayle/ & put mine hand into his side/ I will not beleeue it.

Das XX. Kapitel.

19. Am Abend aber desselbigen Sabbaths/ da die Jünger versamlet/ vnd die Thüren verschlossen waren/ auß forcht für den Jüden/ kam Jesus/ vnd tratt mitten ein/ vnd spricht zu jnen: Friede sey mit euch.

Den samme Sabbath at afften/ der Disciplene vaare forsamlede oc dørrene vaare tillucte aff frøct/ for Joderne/ da kom Jhesus/ oc traadde mit ind/ oc siger til dem/ Fred vere met eder.

20. Vnd als er das saget/ zeiget er jhnen die Hände/ vnnd seine Seite. Da wurden sie fro/ daß sie den HErrn sahen.

Oc som hand det sagde/ viste hand dem Henderne/ oc sin side. Da bleffue Disciplene glade/ at de saae HERREN.

21. Da sprach Jesus abermal zu jhnen: Friede sey mit euch. Gleich wie mich der Vater gesandt hat/ so sende ich euch.

Da sagde Jhesus atter til dem. Fred vere met eder. Lige som Faderen vdsende mig/ saa sender ieg eder.

22. Vnd da er das saget/ bließ er sie an/ vnd spricht zu jhnen: Nemet hin den heiligen Geist.

Oc der hand det sagde/ blæste hand paa dem/ oc siger til dem/ Anammer den hellig Aand.

23. Welchen jhr die Sünde erlasset/ den sind sie erlassen/ vnd welchen jhr sie behaltet/ den sind sie behalten.

Huilcke i forlade synderne/ dem ere de forladne Oc huilcke i beholde dem/ dem ere de behuldne.

24. Thomas aber der Zwölffen einer/ der da heisset Zwilling/ war nicht bey jhnen da Jesus kam.

Oc Thomas en aff de Tolff/ som kaldis Tuilling vaar icke hoss dem/ der Jhesus kom.

25. Da sagten die andern Jünger zu jm: Wir haben den HErrn gesehen. Er aber sprach zu jnen: Es sey denn/ daß ich in seinen Händen sehe die Nägelmal/ vnd lege mienen Finger in die Nägelmal/ vnd lege meine Hand inn seine Seiten/ will ichs nicht glauben.

Da sagde de andre Disciple til hannem/ Wi saae HERREN. Da sagde hand til dem/ Uden saa er/ at ieg seer Naglegaffuene i hans Hender/ oc stinger min Finger i Naglegaffuene/ oc stinger min Haand i hans Side/ da vil ieg icke tro.

Kapitola XX.

19. A když pak byl wečer toho dne/ kterýž gest prwnij po Sobotě/ a dwěře byly zawřijny/ kdež se byli Včedlnijcy sessli pro strach Židowský. Přissel Gežijš a stal vprostřed Včedlnijkuow/ a řekl gim: Pokog wám.

A tak gdy wieczor był dnia onego pirwszego tego dniowego/ a drzwi były zamknione tám gdzie sie były zebrali zwolennicy dla bojázni Żydowskiey/ przyszedł Jezus y stánal w posrodku/ á rzekł im: pokoy wam.

20. A když to powěděl/ vkázal gim Ruce y Bok swůg. Y zradowali se Včedlnijcy wyda uce PANA.

A gdy to rzekł/ vkazał im rece y bok swoy/ Rozradowali sie tedy wolennicy vyzrawszy Páná.

21. Tehdy opět řekl gim: Pokog wám. Jakož mne poslal Otec/ y já posylám wás.

Rzekł do nich powtóre: Pokoy wam/ ták iáko mie posłał Ociec/ ták że y ia was posylam.

22. To když řekl wdechl na ně/ a řekl gim: Přijgměte ž Ducha Swatého

A tho powiedziawszy/ tchnał ná nie/ y rzekł im: Weźmicie Duchá świetego.

23. Kterýmž koli odpustijte hřijchy/ odpaussťegij se gim: a kterýmž koli zadržijte/ zadržáni gsau.

Ktorymkolwiek odpuścicie grzechy/ beda im od puszczone/ á ktorymkolwiek zátrzymacie/ beda zátrzymane.

24. Thomáš pak geden ze dwanácti/ kterýž slowe Didymus, nebyl s nimi/ když přissel Gežijš.

Tedy Thomasz ieden ze dwunascie ktorego zowa Dydimus/ nie był z nimi gdy był przyszedł Jezus.

25. Y řekli gemu ginij Včedlnijcy: Widěli gsme PANA. A on řekl gim: Newzřijmli w rukau geho bodenij hřebůw (a ne wpustijmli prstu mého w místo Hřebůw/ a ruky mé newložijmli w Bok geho/ neuwěřijm.

Powiedzieli mu tedy drudzy zwolennicy: Widzieliśmy Páná/ ále im on rzekł: Jeśli nie vyźrę wreku iego znakow gozdzi/ á nie włożę palcá mego w znaki gozdzi/ y nie włożeli reki w bok iego/ żadnym sposobem nie vwierzę.

כא

26 ובתר תמניא יומין תוב לגו הוו תלמידוהי ותאומא עמהון ואתא ישוע כד אחידין תרעא קם במצעתא ואמר להון שלמא עמכון:

E otto giorni appresso di nuouo i suoi discepoli erano la dentro, e Tomaso insieme con essoloro. Venne IESV essendo chiuse le porte, e stette la nel mezzo, e disse, La pace sia con essonoi.

כא

26 ואחרי ימים שמונה עוד שבו תלמידיו והיו בפנימה ותומה אתם ויבוא ישוע ושערים סגורים ויקם בתוכם ויאמר שלום לכם:

Y ocho dias despues estauan otra vez sus Discipulos dentro, y con ellos Thomas: vino Iesus, las puertas cerradas, y pusose en medió, y dixo paz ayays.

κα'.

26. Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ θωμᾶς μετ' αὐτῶν· ἔρχεται ὁ ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ εἶπεν· εἰρήνη ὑμῖν.

Et huit iours apres ses disciples derechef estoyent là dedãs, & Thomas auec eux. Lors Iesus vint, les portes estans fermees, & fut là au milieu d'eux, & leur dit, Paix vous soit.

27 ואמר לתאומא איתא צבעך להרכא וחזי אידי ואיתא אידך ואושט בגבי ולא תהוא לא מהימנא אלא מהימנא:

Poi disse à Tomaso, Metti quà il tuo dito, e vedi le mie mani: porgi ancor la tua mano, e mettila nel mio costato, e non essere incredulo, ma credente.

27 ואז אמר לתומה שא את אצבעך הפה וראה את ידי ונשא את ידך ושלח אל צדתי ואל תהי לא מאמין כי אם נאמן:

Luego dize à Thomas, Mete tu dedo aqui, y vee mis manos: y daca tu mano, y mete la en mi costado, y no seas incredulo, si no fiel.

27. Εἶτα λέγει τῷ θωμᾷ, Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός.

Puis il dit à Thomas, Mets ton doigt ici, & regarde mes mains: auance aussi ta main, & la mets en mon costé: & ne sois point incredulé, ains fidele.

28 וענא תאומא ואמר לה מרי ואלהי:

Rispose Tomaso, e disseli, Signor mio, e Iddio mio.

28 ויען תומה ויאמר לו האדני ואלהי:

Entonces Thomas respondió, y dixole, Senor mio, y Dios mio:

28. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου.

Tomas lui dit, Mon Seigneur, & mon Dieu.

29 אמר לה ישוע השא דחזיתני (תאומא) הימנת טוביהון לאילין דלא חזאוני והימנו:

IESV disse à lui, Tomaso, perche tu m'hai veduto, hai creduto: beati quelli che non han veduto, & hanno creduto.

29 אומר לו ישוע כי ראיתני (תומה) האמנת אשרי אשר אינם רואים ומאמינים:

Dizele Iesus, Porque me has visto, ó Thomas creyste: bienauenturados los que no vieron, y creyeron.

29. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἑώρακάς με (θωμᾶ,) πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

Iesus lui dit, Pource que tu m'as veu, Thomas, tu as creu: bien-heureux sont ceux qui n'ont point veu, & ont creu.

30 סגיאתא דין אתותא אחרניתא עבד ישוע קדם תלמידוהי אילין דלא כתיבן בכתבא הנא:

IESV fece ben ancor molti altri segni in presentia de suoi discepoli, che non sono scritti in questo libro.

30 ואף אותות גדולות אחרות עשה ישוע לפני תלמידיו אשר לא נכתבו בספר הזה:

Tambien muchas otras sennales à la verdad hizo Iesus en presencia de sus Discipulos que no estan escriptas en este libro.

30. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

Iesus fit aussi plusieurs autres signes en la presence de ses disciples, lesquels ne sont point escrits en ce liure.

31 אף הלין דין דכתיבן דתהימנון דישוע הו משיחא ברה דאלהא ומא דהימנתון נהוון לכון בשמה חיא דלעלם:

Ma questi sono scritti, accioche voi crediate che IESV è Christo figliuol di Dio, & accioche credendo habbiate vita per il suo Nome.

31 והאלה נכתבו אשר תאמינו כי ישוע הוא המשיח בן אלהים ואשר המאמינים בשמו יהיו לכם חיי עולם:

Estas empero son escriptas paraque creays, Que Iesus es el Christo, Hijo de Dios, y paraque creyendo ayays vida en su nombre.

31. Ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Mais ces choses sont escrites, afin que vous croyiez que Iesus est le Christ le Fils de Dieu, & qu'en croyant vous ayez vie par son Nom.

CAP. XX.

26. Et post dies octo, iterum erant discipuli eius intus: & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit eis, Pax vobis.

And eight dayes after againe his disciples were within, & Thomas with them. Then came Jesus, when the doores were shut, and stoode in the middes, and sayde, Peace be vnto you.

27. Deinde dicit Thomę, Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.

After, said he to Thomas, Put thy finger here, and see mine handes, and put forth thine hand, and put it into my side, and be not faithles, but faithfull.

28. Respondit Thomas, & dixit ei, Dominus meus, & Deus meus.

Then Thomas answered, and saide vnto him, Thou art my Lord, and my God.

29. Dicit ei Iesus, Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati qui non viderunt & crediderunt.

Jesus sayde vnto him, Thomas, because thou hast seene me, thou beleeuest: blessed are they that haue not seene, and haue beleeued.

30. Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quę non sunt scripta in libro hoc.

And many other signes also did Jesus in the presence of his disciples, which are not written in this booke.

31. Hęc autem scripta sunt, ut credatis quia Iesus est Christus filius Dei: & ut credentes, vitam habeatis in nomine eius.

But these thinges are written, that ye might beleeue, that Jesus is the Christ the Sonne of God, and that in beleeuing ye might haue life through his Name.

Das XX. Capitel.

26. Vnnd über acht tage/ waren abermal seine Jünger drinnen/ vnnd Thomas mit jhnen. Kompt Jesus/ da die Thür verschlossen waren/ vnd tritt mitten ein/ vnd spricht: Friede sey mit euch.

Oc otte dage der effter/ vaare atter hans Disciple der inde/ oc Thomas met dem/ Jhesus kommer der Dørrene vaare tilluckte/ oc staar mit iblant dem/ oc siger/ Frede vere met eder.

27. Darnach spricht er zu Thoma: Reiche deinen Finger her/ vñ sihe meine Hände/ vnd reiche deine Hand her/ vnd lege sie in meine Seiten/ vnd sey nicht vngläubig/ sondern gläubig.

Der effter siger hand til Thoma/ Reck din Finger hid/ oc see mine Hender/ oc reck din Haand hid/ oc stick hende i min Side/ oc ver icke vantro/ men tro.

28. Thomas antwortet/ vñ sprach: Mein HERR vnd mein Gott.

Thomas suarede/ oc sagde til hannem/ Min HERRE oc min Gud.

29. Spricht Jesus zu jhm: Dieweil du mich gesehen hast Thoma/ so glaubest du/ Selig sind/ die nicht sehen/ vnd doch glauben.

Jhesus siger til hannem/ Efftersi du haffuer seet mig Thoma/ da trode du/ Salige ere de som icke see/ oc dog tro.

30. Auch vil andere Zeichen thet Jesus für seinen Jüngern/ die nicht geschrieben sind in disem Buch.

Jhesus giorde oc mange andre Tegn faar sine Disciple/ som icke ere screffne i denne Bog.

31. Dise aber sind geschrieben/ daß jhr glaubet/ Jesus sey Christ/ der Son Gottes/ vnd daß jhr durch den Glauben das Leben habet/ in seinem Namen.

Men disse ere screffne/ at i skulle tro/ Jhesus er Christus/ Guds Søn/ Oc at i skulle haffue Liffuit formedelst Troen/ i hans Naffn.

Kapitola XX.

26. A po osmi dnech/ opět byli Včedlnijcy geho wnitř/ á Thomáss s nimi. Přissel Gežijš zawřenými dweřmi/ y stál v prostřed a řekl gim: Pokog wám.

Potym po ośmi dni byli záśie zwolennicy tám wewnątrz/ y Thomaß z nimi/ Záthym Jezus przyßedł gdy były zámknione drzwy stánawßy w pośrodku/ rzekł im: Pokoy wám.

27. Potom řekl Thomássowi: Wložiž prst twůg sem/ a wiz ruce mé/ a wztáhni ruku twau/ a wpusť w bok můg/ a nebýway newěřijcý/ ale wěrný.

Pothym rzekł Thomaßowi: Włoż pálec thwoy owdzie/ á oglądáyże rece moie/ podáyże rekę twą/ á włoż ia w bok moy/ y nie badż niedowiarkiem ále wierząjym.

28. Odpowěděl Thomáss/ a řekl gemu: PAN můg/ a Bůh můg.

Odpowiedział tedy Thomáß/ y rzekł mu: Pán moy y Bog moy.

29. Řekl gemu Gežijš: Že gsy mne widěl Thomássy/ vwěřil gsy. Blahoslawenij gsau/ kteřijž newiděli a vwěřili.

Powiedział mu Jezus: Żeś mię widział Thomaßu/ vwierzyłeś. Blogosłáwieniß ktorzy nie widzieli á vwierzyli.

30. Mnohé zagisté y giné diwy činil Gežijš před obličegem Včedlnijkuow swých/ kteréž negsau psány w Knijze této.

A ták wiele y inych známion vczynił Jezus przed zwolenniki swoiemi/ ktore nie są wypisáne w tych kśięgach.

31. Ale tyto wěcy gsau psány/ abyste wěřili/ že Gežijš gest Krystus Syn Božij/ a abyste wěřijce žiwot wěčný měli/ skrze Gméno geho.

A tyć rzeczy są nápisáne/ ábyście wierzyli/ że Jezus iest Krystus on Syn Boży/ á iżbyście wierząc żywot mieli przez imię iego.

כא

1 בתר הלין חוי תוב נפשה ישוע לתלמידוהי על ימא דטבריוס חוי דין הכנא :

Dopo queste IESV si mostro dinuouo presso al mare di Tiberiade: e mostrossi in questo modo.

2 איתיהון הוו אכחדא שמעון כאפא ותאומא דמתאמר תאמא ונתנאיל הו דמן קתנא דגלילא ובני זבדי ותרין אחרנין מן תלמידא :

Erano insieme Simon Pietro, e Tomaso che si chiama Didimo, e Natanael che era da Cana di Galilea, e i figliuoli di Zebedeo, e due altri de suoi discepoli:

3 אמר להון שמעון כאפא אזל אנא לצוד נונא אמרין לה ואף חנן אתינן עמך ונפקו וסלקו לספינתא ובהו ליליא מדם לא צדו :

Simon Pietro disse loro. Io vo à pescare. Essi gli dicono, Noi v'andiamo ancor noi con teco. E cosi andorono, e montorono subbito ne la barca, e quella notte non presero nulla.

4 כד דין הוא צפרא קם ישוע על יד ימא ולא ידעו תלמידא דישוע הו :

Ma venuta gia la mattina. IESV si trouò al lito: nondimeno i discepoli non conobbero che fusse IESV.

5 ואמר להון ישוע טליא למא אית לכון מדם למלעס אמרין לה לא :

IESV dunque dice loro, Gioueni, hauete voi qualche piccolo pesce da mangiare? Essi li risposero, Nò.

6 אמר להון ארמו מ מצידתכון מן גבא דימינא דספינתא ומשכחין אנתון וארמיו ולא אשכחו למגדה למצידתא מן סגיאא דנונא דאחדת :

Egli disse lorro, Gittate la rete da la parte destra de la barca, e trouaretene. Essi dunque la gittorono, e non la poteuano piu tirare, per la moltitudine de pesci.

כא

1 ואחרי־כן ישוע עוד הודיע נפשו לתלמידיו על־ים טיבריוס וככה הודיע :

Despues se manifestó Iesus otra vez à sus Discipulos à la mar de Tiberias: y manifestòse deesta manera.

2 היו באחד שמעון כיפה ותומה הנאמר תאם ונתנאל מקנה הגליל ובני צבדי ושני תלמידים אחרים :

Estauã juntos Simon Pedro y Thomas que se dize el Dydimo, y Nathanael el que era de Cana de Galilea, y los hijos de Zebedeo, y otros dos de sus Discipulos.

3 אומר להם שמעון כיפה אלך לדיג אומרים לו נבוא גם אנחנו אתך ויצאו ויעלו אל־האניה ברגע ובלילה ההוא מאומה לא תפשו :

Dizeles Simon, A pescar voy. Dizenle, Vamos nosotros tambien contigo. Fueron, y subieron luego en vn nauio: y aquella noche no tomaron nada.

4 ויהי־בקר ויקם ישוע בשפת הים והתלמידים לא ידעו כי ישוע הוא :

Y venida la mannana, Iesus se puso à la ribera: mas los Disipulos no entendieron que era Iesus.

5 ויאמר להם ישוע בנים היש לכם מאומה לאכול ויענו לא :

Ansique dizeles, Moços, teneys algo de comer¿ Respondieronle, No.

6 ויאמר להם פרשו מכמרת אל־צדת ימינית האניה ותמצאון ויפרשו ועוד לא יכלו למשך אותה מרב הדגים :

Y el les dize, Ecad la red à la manderecha del nauio, y hallareys. Entonces echaron, y no la podian en ninguna manera sacar, por la multitud de los peces.

ΚΕΦΑΛ. κα'.

Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβεριάδος. ἐφανέρωσε δὲ οὕτως·

Apres cela Iesus se manifesta derechef pres la mer de Tiberias, & se manifesta ainsi.

2. Ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος, καὶ θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.

Simon Pierre, & Thomas, appelé Didyme, & Nathanael, qui estoit de Cana de Galilee, & les fils de Zebedee, & deux autres de ses disciples estoyent ensemble.

3. Λέγει αὐτοῖς σίμων πέτρος, ὑπάγω ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ· ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν.

Simon Pierre leur dit, Ie m'en vai pescher ils lui disent, Nous y allons aussi auec toi. Ils partirent, & monterent incontinent en la nasselle & ne prindrent rien en ceste nuict la.

4. Πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης ἔστη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν, οὐ μέντοι ᾔδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι ἰησοῦς ἐστι.

Mais le matin venu, Iesus se trouua à la riue: toutesfois les disciples ne congnurent point que c'estoit Iesus.

5. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, παιδία, μήτι προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, οὔ.

Iesus donc leur dit, Enfans, auez-vous quelque petit poisson à manger? ils lui respondirent, Non.

6. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.

Et il leur dit, Iettez le filé à costé droit de la nasselle, & vous en trouuerez. Ils le ietterent donc, & ne le pouuoyent plus tirer pour la multitude des poissons.

CAP. XXI.

POstea manifestavit se iterum Iesus ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic:

After these things / Jesus shewed him selfe againe to his disciples at the sea of Tiberias; and thus shewed hee him selfe.

2. Erant simul Simon Petrus & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat à Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & alii ex discipulis eius duo.

There were together Simon Peter/and Thomas / which is called Didymus / and Nathanael of Cana in Galile / and the sonnes of Zebedeus/ and two other of his disciples.

3. Dicit eis Simon Petrus, Vado piscari. Dicunt ei, Venimus & nos tecum. Et exierunt & ascenderunt in navim: & illa nocte nihil prendiderunt.

Simon Peter said unto them/ J goe a fishing. They sayd unto him/ We also will go with thee. They went their way/ & entred into a ship straight way/ & that night caught they nothing.

4. Manè autem iam facto stetit Iesus in litore: non tamen cognoverunt discipuli quia Iesus est.

But when the morning was now come/ Jesus stoode on the shore: neverthles the disciples knewe not that it was Jesus.

5. Dicit ergo eis Iesus, Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Responderunt ei, Non.

Jesus then said unto them/ Syrs/ have ye any meate? They answered him: No.

6. Dicit eis, Mittite in dexterā navigii rete, & invenietis. Miserunt ergo: & iam non valebant illud trahere præ multitudine piscium.

Then he said unto them / Cast out the net on the right side of the shippe/ and yee shall find. So then cast out/ & they were not able at all to draw it / for the multitude of fishes.

Das XXI. Capitel.

DArnach offenbaret sich Jesus abermal an dem Meer / bey Tyberias. Er offenbaret sich aber also.

DEr effter obenbarede Jhesus sig atter hoss det Haff hoss Tyberias. Oc hand obenbarede sig saa.

2. Es waren aber bey einander Simon Petrus vnnd Thomas / der da heisset Zwilling/vnd Nathanael von Cana Galilea / vnd die Söne Zebedei/ vnd andere zwen seiner Jünger.

Simon Petrus oc Thomas/ som kaldis Tuilling/oc Nathanael aff Cana Galilee/oc Sebedei sønner / oc tho andre aff hans Disciple vaare tilsammen,

3. Spricht Simon Petrus zu jnen: Jch wil hin fischen gehen. Sie sprachen zu jhm: So wöllen wir mit dir gehen. Sie giengen hinauß/vnd tratten in das Schiff also bald / Vnd inn derselbigen Nacht fiengen sie nichts.

Simon Petrus siger til dem / Jeg vil gaa bort at Fiske. De sagde til hannem / Da ville wi gaa met dig. De ginge hen vd / oc traadde strax i Skibet / Oc den samme nat finge de inted.

4. Da es aber jetzt Morgen war/ stund Jesus am Vfer / Aber die Jünger wusstens nit / daß es Jesus war.

Der det vaar nu morgen / stod Jhesus paa brædden/ Men Disciplene viste icke / at det vaar Jhesus.

5. Spricht Jesus zu jhnen: Kinder habt jr nichts zu essen? Sie antworten jhm: Nein.

Jhesus siger til dem / Børn / haffue i inted at æde? De suarede hannem / Ney.

6. Er sprach aber zu jnen: Werffet das Netze zur rechten des Schiffs/ so werdet jhr finden. Da wurffen sie/ vnd kondtens nicht mehr ziehen / für der menge der Fische.

Da sagde hand til dem/ Kaster garnet til den høyre side aff Skibet / da skulle i finde. Da kastede de/ oc kunde icke drage mere/ faar Fiskenis mangfoldighed.

Kapitola XXI.

POtom opět zgewil se Gežijš Včedlnijkům v Moře Tyberyadského / a zgewil se takto.

POthym sie dał widzieć Jezus zwolennikom v morzá Tiberyádskiego / y thák sie oznaymił.

2. Byli spolu Ssimon Petr/ a Thomáš kterýž slowě Dydymus / a Nathanael kterýž byl od Kány Galilegské / a Synowě Zebedeowi/ a ginij z Včedlnijkuow geho dwa.

Byli społu Symon Piotr y Thomasz/ktorę zowa Dydymus/ y Nathánael ktory był z Kany Gálileyskiey / y synowie Zebedeuszowi / y drudzy dwá z zwolenników iego.

3. Ržekl gim Ssimon Petr: Půgdu Ryb lowit. Ržekli gemu: Půgdeme ty my s tebau. Y wyssli / a wstaupili na Lodij: a tě noci nic nepopadli.

Tedy im rzekł Symon Piotr: Jdę ryb łowić/ A oni rzekli: Pojdziemy y my z tobą. A ták szli y wsiedli w łodź nátychmiast / lecz oney nocy nic nie poimali.

4. A když bylo ráno / stál Gežijš na břehu / a wšak nepoznali Včedlnijcy by Gežijš byl.

A gdy iuż było poránu / stánął Jezus ná brzegu / wszákoż nie poznali zwolennicy żeby był Jezus.

5. Tehdy řekl gim Gežijš: Mládency / mateli co pogeſti? Odpowěděli gemu: Nemáme.

A ták im rzekł Jezus: Dziateczki/ maciež co ieść? Odpowiedzieli mu/ Niemász nic.

6. Ržekl gim: Zawrztež na prawau stranu Lodij Sýt / a popadnete. Tehdy zawrhli sýt/ Y giž nemohli gij wytáhnauti/ pro množstwij Ryb.

Rzekł im: Zápuśćcie thu sieći po prawey stronie łodzi/ á naydziecie. A ták zápuścili / á iuż dáley nie mogli wywlec przed wielkim mnóstwem ryb.

כא

7 ואמר תלמידא הו דרחם הוא להי ישוע לכאפא הנא מרן הו שמעון דין כד שמע דמרן הו נסב כותינה מחא בחצוהי מטול דערטליא הוא ושדא נפשה בימא דיאתא לות ישוע:

Donde quel discepolo che IESV amaua, dice à Pietro, Egli è il Signore. Simon Pietro dunque vdito ch'egli era il Signore, si cinse la camiciuola di lino (percioch'egli era ignudo) e gittosi nel mare.

8 אחרנא דין תלמידא בספינתא אתו לא גיר רחיקין הוו סגי מן ארעא אלא איך מאתין אמין ונגדין הוו להי למצידתא הי דנונא:

E gli altri discepoli vennero ne la barca, (perche non erano lontani da terra ma solamente circa dugento cubiti) tirando la rete de pesci.

9 כד דין סלקו לארעא חזו גומורתא כד סימין ונונא כד סים עליהון ולחמא:

Come furono scesi in terra, videro posta la de la bragia, e del pesce posto sopra essa, e del pane.

10 ואמר להון ישוע איתו מן נונא דצדתון השא:

IESV dice loro, Portate quà de pesci che voi hauete presi adesso,

11 וסלק שמעון כאפא ונגדה למצידתא לארעא כד מליא נונא רורבא מאא וחמשין ותלתא ובהנא כלה יוקרא לא אצטרית מצידתא הי:

Simon Pietro salì su, e tirò la rete à terra, piena di cento cinquanta tre gran pesci: e benche fussen tanti la rete non si ruppe.

12 ואמר להון ישוע תו אשתרו אנש דין מן תלמידא לא ממרח הוא דנשאליוהי דמנו דידעין הוו דמרן הו:

Dice loro IESV, Venite, e desinate. E niuno de suoi discepoli ardiua di domandarli, Chi sei tu? sapendo ch'egli era il Signore.

כא

7 ויאמר התלמיד ההוא אשר אהבו ישוע לכיפה האדון הוא ושמעון כיפה בשמעו כי האדון הוא ויחגור את מעילו על מתניו כי ערום הוא וישליך את נפשו בים:

Dixo entonces aquel Discipulo álqual amaua Iesus, à Pedro, El Sennor es. Entonces Simon pedro, como oyó que era el Sennor, cinniose la ropa, porque estaua desnudo, y echose à la mar.

8 ותלמידים אחרים באו באניה כי אינם רחוקים מן הארץ כי אם כמו מאתים אמה בארך משכים את מכמרת הדגים:

Y los otros Discipulos vinieron con el nauio, (porque no estauan lexos de tierra si no como dozientos cobdos,) trayendo la red de peces.

9 וכאשר ירדו אל הארץ ראו גחלים מושמים ודגה מושמה ולחם:

Y como decendieron à tierra, vieron ascuas puestas, y vn pece encima deellas, y pan:

10 ויאמר להם ישוע הביאו פה מן הדגים אשר תפשתם עתה:

Dizeles Iesus, Traed de los peces que tomastes aora.

11 ויעל שמעון כיפה וימשך את חרמו על הארץ מלא מדגים גדולים מאה חמשים ושלשת ואף כי גדולים אך לא נקרע החרם:

Subió Simon Pedro, y truxó la red á tierra, llena de grandes peces, ciento y cincuenta y tres: y siendo tantos la red no se rompió.

12 ויאמר להם ישוע הוי לכו סעדו לבבכם ומהתלמידים איש לא היה אשר מלאו לבו לשאל לו מי אתה כי ידעו כי אדני הוא:

Dizeles Iesus, Venid, ayantad. Y ninguno de los Discipulos le osaua preguntar, Tu quien eres? sabiendo que era el Sennor.

κα'.

7. Λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ, ὁ κύριός ἐστι. σίμων οὖν πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο· ἦν γὰρ γυμνός· καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν.

Parquoi le disciple que Iesus aimoit, dit à Pierre, C'est le Seigneur. Quand donc Simon Pierre eut ouï, que c'estoit le Seigneur, il se ceignit de sa iuppe, (pource qu'il estoit nud) & se ietta en la mer.

8. Οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον. οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων.

Et les autres disciples vindrent en la nasselle, (car ils n'estoyent pas loin de terre, mais seulement enuiron deux cens coudees) trainans le filé des poissons.

9. Ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην, καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον, καὶ ἄρτον.

Or quand ils furent descendus en terre, ils virent de la braise mise, & du poisson mis dessus, & du pain.

10. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν.

Iesus leur dit, Apportez des poissons que vous auez maintenant prins.

11. Ἀνέβη σίμων πέτρος, καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντηκοντατριῶν· καὶ τοσούτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον.

Simon Pierre monta & tira le filé, plein de cent cinquante trois grands poissons: & combien qu'il y en eust tant, le filé ne fut point rompu.

12. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦτε, ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν, σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν.

Iesus leur dit, Venez & disnez. Et nul de ses disciples ne l'osoit interroguer, Qui es tu? sachans que c'estoit le Seigneur.

CAP. XXI.

7. Dicit ergo diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus, Petro, Dominus eſt. Simon Petrus cùm audiſſet quia Dominus eſt: tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare.

Therefore ſaide the diſciple whome Jeſus loued/ vnto Peter/ It is the Lorde. When Simon Peter heard that it was the Lord/ he girded his coate to him (for he was naked) and caſt him ſelfe into the ſea.

8. Alii autem diſcipuli navigio venerunt (non enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium.

But the other diſciples came by ſhip (for they were not farre from land/ but about two hundreth cubites) and they drewe the net with fiſhes.

9. Vt ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas & piſcem ſuperpoſitum, & panem.

Aſſoone then as they were come to land/ they ſawe hoate coles/ & fiſh laide thereon/ and bread.

10. Dicit eis Ieſus, Afferte de piſcibus quos prendidiſtis nunc.

Jeſus ſaid vnto them/ Bring of the fiſhes/ which ye haue now caught.

11. Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus, centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete.

Simon Peter ſtepped forth & drewe the net to land/ full of great fiſhes/ and hundreth/ fiftie and three: & albeit there were ſo many/ yet was not the net broken.

12. Dicit eis Ieſus, Venite, prandete. Et nemo audebat diſcumbentium interrogare eum, Tu quis es? ſcientes quia Dominus eſt.

Jeſus ſayde vnto them/ Come/ and dyne. And none of the diſciples durſt aſke him/ who art thou/ ſeeing they knewe that he was the Lord.

Das XXI. Capitel.

7. Da ſpricht der Jünger/ welchen Jeſus lieb hatte zu Petro: Es iſt der HERR. Da Simon Petrus höret/ daß der HERR war/ gürtet er das Hembd vmb ſich/ denn er war nacket/ vnd warff ſich ins Meer.

Da ſiger den Diſcipel/ ſom Jheſus elſkte/ til Peder/ Det er HERren. Der Simon Petrus hørde/ at det vaar HERren/ da giordede hand Skiorten om ſig/ thi hand vaar nøgen/ oc kaſtet ſig i Haffuet.

8. Die andern Jünger aber kamen auff dem Schiffe/ deñ ſie waren nicht ferne vom Lande/ ſondern bey zwey hundert Ellen/ vnd zogen das Netze mit den Fiſchen.

Men de andre Diſciple komme paa Skibet/ thi de vaare icke longt fra Landet/ men ved thu hundrede alne/ oc de indroge Garnet met Fiſkene.

9. Als ſie nun außtratten auff daß Land/ ſahen ſie Kolen gelegt/ vnnd Fiſch darauff/ vnd Brodt.

Som de traadde nu paa Landet/ ſaad de Kul ligge der/ oc Fiſk der paa/ oc Brød.

10. Spricht Jeſus zu jhnen: Bringet her von den Fiſchen/ die jhr jetzt gefangen habt.

Jheſus ſiger til dem/ Tager hid aff Fiſkene/ der i nu finge.

11. Simon Petrus ſteig hinein/ vnd zoch das Netze auff das Land voll groſſer Fiſche/ hundert vnd drey vnd fünfftzig. Vnd wiewol jhr ſo viel waren/ zureiß doch das Netze nicht.

Simon Petrus ſtigede ind/ oc drog Garnet paa Landet/ fult aff ſtore Fiſke/ hundrede oc tre oc halfftredie ſindstiue. Oc alligeuel at de vaare ſaa mange/ ſønderreffs dog Garnet icke.

12. Spricht Jeſus zu jhnen: Komt vnd haltet das Mal. Niemand aber vnter den Jüngern dörffte jhn fragen: Wer biſt du? Denn ſie wuſſten daß der HERR war.

Jheſus ſiger til dem/ Kommer/ oc gører maaltid. Men ingen aff diſciplene torde ſpørie hannem at/ Huo eſt du? Thi de viſte at det vaar HERREN.

Kapitola XXI.

7. Tehdy řekl Včedlnijk ten kterýhož milowal Gežijš Petrowi: PAnť geſt. Sſimon pak Petr yakž vſlyſſal že PAn geſt/ obeſtřel ſe ſuknij (neb byl nâh) a puſtil ſe na Moře.

Rzekł tedy zwolennik on ktorego miłował Jezus Piotrowi: Panci ieſt/ A vſłyſzawſzy Symon Piotr że to Pan był/ przepaſał ſie koſzula (ábowiem był nági) y rzucił ſie w morze/

8. Ginij také Včedlnijcy plawili ſe (neb ne daleko byli od břehu/ ale yako dwě Stě Loket) táhnauce s Sýt Rybami.

A drudzy záſie zwolennicy przyſzli w łodzi (bo nie daleko byli od brzegu/ ále iákoby ná dwu ſet łokiet) ciągnąc ſiec pełna ryb.

9. A když wyſtaupili na břeh/ vzřeli řeřawé vhlij a Rybu ſwrchu položenau/ a chléb

A tháк wyſzedſzy ná brzeg/ vyźreli ogień náłożony y ryb ená nim/ y chleb.

10. Řekl gim Gežijš: Přineſtež Ryb které gſte vlowili nynij

A rzekł im Jezus: Przynieśćie thy ryby/ ktoreśćie teraz poymáli.

11. Wſtaupil Sſimon Petr/ a wytáhl Sýť na zemi/ plnau ryb welikých/ Sto Padeſáte a tři. A ačkoli gich tak mnoho bylo/ wſſak neroztrhla ſe Sýť.

Wſtapiwſzy tedy Symon Piotr/ wściągnał ſiec ná brzeg pełne wielkich ryb/ ktorych było ſto pięćdźieſiat y trzy/ a gdy ich tháк wiele było/ nie ſtárgálá ſie ſiec.

12. Řekl gim Gežijš: Pođte obědugte. Ale žádný z Včedlnijkůw neſměl ſe ho otázati/ Ty kdo gſy? wědauce že PAN geſt.

Tedy im rzekł Jezus: Podźćie z obiedwaycie/ A nie śmiał żaden z zwolennikow pytáć go: Ty ktoś ieſt/ gdyż wiedźieli że był Pan.

כא

13 קְרֵב דֵּין יֵשׁוּעַ וַשְׁקַל לַחְמָא וְנוּנָא וְיַהֵב לְהוֹן׃

Viene dunque IESV, e piglia del pane, e danne loro, e del pesce similmente.

13 וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ וַיִּקַּח אֶת־הַלֶּחֶם וַיִּתֵּן לָהֶם וּכְמוֹ כֵן אֶת־הַדָּגָה׃

Ansique viene Iesus, y toma el pan, y y dàles: y ansimismo del pece.

κα'.

13. Ἔρχεται οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.

Iesus donc vient, & prend du pain, & leur en baille: & du poisson semblablement.

14 הָדָא דַּתְלָת זַבְנִין אֶתְחְזִי יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידַוְהִי כַּד קָם מֶן בֵּית מִיתֵא׃

Questa fu gia la terza volta che IESV si mostrò a i suoi discepoli, risuscitato che fu da morte.

14 וְזֶה שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים נִרְאָה יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידָיו אַחֲרֵי שֶׁקָּם מִמֵּתִים׃

Esta era ya la tercera vez que Iesus se manifestò à sus Discipulos auiendo resuscitado de los muertos.

14. Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Ce fut desia la troisieme fois que Iesus se manifesta à ses disciples, apres estre resuscité des mors.

15 כַּד דֵּין אֶשְׁתַּרִיו אֲמַר יֵשׁוּעַ לְשֶׁמְעוֹן כֵּאפָא שֶׁמְעוֹן בַּר־יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי יַתִּיר מֶן הָלֵין אָמַר לֵהּ אִין מָרִי אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֶנָא לָךְ אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעַי לִי אֶמְרַי׃

Poi dunque ch'essi hebbero desinato, IESV dice à Simon Pietro, Simone figliuolo di Iona, ami tu me piu di costoro? Egli li dice, Certo Signore, tu sai che io t'amo. IESV li dice, Pasci i miei agnelli.

15 וְכַאֲשֶׁר סָעֲדוּ אֶת־לִבָּהֶם אָמַר יֵשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן כֵּיפָה שִׁמְעוֹן בַּר יוֹנָה הַאוֹהֵב אוֹתִי יוֹתֵר מִן הָאֵלֶּה אוֹמֵר לוֹ אַתְּ־כִּי אֲדֹנִי אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אוֹהֵב אָנֹכִי אוֹתָךְ אוֹמֵר לוֹ רְעֵה אֶת צֹאנִי׃

Pues como vuieron ayantado, Iesus dixo à Simon Pedro, Simon hijo de Ionas, amas me mas que estos? Dizele, Si Sennor: tu sabes que te amo Dizele, Apacienta mis corderos.

15. Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς, σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; λέγει αὐτῷ· ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· βόσκε τὰ ἀρνία μου.

Or apres qu'ils eurent disné, Iesus dit à Simon Pierre, Simon fils de Iona, m'aimes-tu plus que ne font ceux-ci? Il lui respondit, Oui vrayement, Seigneur: tu sais que ie t'aime. Il lui dit, Pai mes aigneaux.

16 אָמַר לֵהּ תּוּב דְּתַרְתֵּין זַבְנִין שֶׁמְעוֹן בַּר יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי אָמַר לֵהּ אִין מָרִי אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֶנָא לָךְ אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעַי לִי עֶרְבַּי׃

Di nuouo li dice la seconda volta, Simone figliuol di Iona, ami tu me? Egli li dice, Certo Signore, tu sai che io t'amo. IESV li dice, Pasci le mie pecore.

16 וַיּוֹסֶף וַיֹּאמֶר לוֹ שֵׁנִית שִׁמְעוֹן בַּר יוֹנָה הַאוֹהֵב אוֹתִי אוֹמֵר לוֹ אַתְּ כִּי אֲדֹנִי אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אוֹהֵב אָנֹכִי אוֹתָךְ אוֹמֵר לוֹ רְעֵה אֶת־צֹאנִי׃

Bueluele à dezir la segunda vez, Simon hijo de Ionas, amas me? Respondele, Si Sennor: tu sabes que te amo, Dizele, Apacienta mis ouejas.

16. Λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον· σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ· ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.

Il lui dit encores derechef, Simon fils de Iona, m'aimes-tu? Il lui respondit. Oui vrayement, Seigneur: tu sais que ie t'aime. Il lui dit, Pai mes brebis.

17 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ תּוּב דַּתְלָת זַבְנִין שֶׁמְעוֹן בַּר יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי וְכֶרְיַת לֵהּ לְכֵאפָא דְּאָמַר לֵהּ דַּתְלָת זַבְנִין דְּרָחֵם אַנְתְּ לִי וֶאמַר לֵהּ מָרִי כֹּל מֶדֶם אַנְתְּ חָכֵם אַנְתְּ אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֶנָא לָךְ אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעַי לִי נְקָוָתַי׃

Dicegli la terza volta, Simone figliuolo di Iona, amimi tu? Pietro si contristò, che IESV gli hauesse detto la terza volta, Amimi tu? Perilche li disse, Signore, tu conosci tutte le cose: tu sai ch'io t'amo. IESV li dice, Pasci le mie pecore.

17 אוֹמֵר לוֹ שְׁלִישִׁית שִׁמְעוֹן יוֹנָה הַאֹהֵב אוֹתִי וַיֵּעָצֵב כֵּיפָה כִּי אָמַר לוֹ שְׁלִישִׁית הַאוֹהֵב אוֹתִי וַיֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנִי אַתָּה כֹּל־יָדַעְתָּ אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אֲנִי אֹהֵב אוֹתָךְ אוֹמֵר לוֹ יֵשׁוּעַ רְעֵה אֶת־צֹאנִי׃

Dizele la tercera vez, Simon hijo de Ionas, amas me? Entristeciose Pedro de que le dixesse la tercera vez, Amas me? y dizele, Sennor tu sabes todas las cosas, tu sabes que te amo. Dizele Iesus Apacienta mis auejas:

17. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον· σίμων ἰωνᾶ, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, φιλεῖς με· καὶ εἶπεν αὐτῷ· κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· βόσκε τὰ πρόβατά μου.

Il lui dit pour la troisieme fois, Simon fils de Iona, m'aimes tu? Pierre fut contristé de ce qu'il lui auoit dit pour la troisieme fois, M'aimes-tu? Parquoi il lui respondit, Seigneur, tu sais toutes choses, tu sais que ie t'aime. Iesus lui dit Pai mes brebis.

CAP. XXI.

13. Et venit Iesus, & accepit panem, & dat eis, & piscem similiter.

Jesus then came / and tooke bread / and gaue them / and fish likewise.

14. Hoc iam tertiò manifestatus est Iesus discipulis suis, cùm resurrexisset à mortuis.

This is nowe the thirde time that Jesus shewed him selfe to his disciples / after that he was risen againe from the dead.

15. Cùm ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus, Simon Iohannis, diligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine: tu scis quia amo te. Dicit ei, Pasco agnos meos.

So when they had dined / Jesus saide to Simon Peter / Simon sonne of Jona / louest thou me more then these? He said vnto him / Yea Lord / thou knowest that I loue thee. He said vnto him / Feede my lambes.

16. Dicit ei iterum, Simon Iohannis, diligis me? Ait illi, Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei, Pasce agnos meos.

He saide to him againe the seconde time / Simon the sonne of Jona / louest þ me? He said vnto him / Yea Lord / þ knowest that I loue thee. He said vnto him / Feede my sheepe.

17. Dicit ei tertiò, Simon Iohannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me? & dixit ei, Domine, tu omnia scis: tu scis quia amo te. Dicit ei, Pasce oves meas.

He said vnto him the thirde time / Simon the sonne of Jona / louest þ me? Peter was sory because he said to him þ third time / Louest thou me: & said vnto him / Lorde / thou knowest all things: thou knowest þ I loue thee. Jesus said vnto him / Feede my sheepe.

Das XXI. Capitel.

13. Da kompt Jesus nimpt das Brodt / vnd gibts jhnen / desselbigen gleichen auch Fisch.

Da kommer Jhesus / oc tager Brødet / oc giffuer dem det / Disligest oc saa Fisken.

14. Das ist nun das drittemal / daß Jesus offenbaret ist seinen Jüngern / nach dem er von den todten aufferstanden ist.

Det er nu den tredie gong / at Jhesus er obenbaret faar sine Disciple / effter hand er opstanden fra de Døde.

15. Da sie nun das Mahl gehalten hatten / spricht Jesus zu Simon Petro: Simon Johanna / hast du mich lieber denn mich dise haben? Er spricht zu jm: Ja HERR / du weissest daß ich dich lieb hab. Spricht er zu jm: Weide meine Lämmer.

Der de haffde nu giort Maaltid / siger Jhesus til Simon Peder / Simon Johanna / haffuer du mig kærere / end disse haffue mig? Hand siger til hannem / Ja HERRE / du vedst / at ieg elsker dig. Hand siger til hannem / Føde mine Lam.

16. Spricht er aber zum andernmal zu jhm: Simon Johanna / hast du mich lieb? Er spricht zu jm: Ja HErr / du weissest / daß ich dich lieb habe. Spricht er zu jhm: Weide meine Schafe.

Hand siger atter anden gong til hannem / Simon Johanna / elsker du mig? Hand siger til hannem / Ja HERRE / du vedst at ieg elsker dig. Hand siger til hannem Fød mine Faar.

17. Spricht er zum dritten mal zu jhm: : Simon Johanna / hast du mich lieb? Petrus ward traurig / daß er zum drittenmahl zu jm saget: Hast du mich lieb / Vnd sprach zu jm: HErr / du weissest alle ding / du weissest daß ich dich lieb habe. Spricht Jesus zu jm: Weide meine Schafe.

Hand siger tredie gong til hannem / Simon Johanna / elsker du mig? Peder bleff bedrøffuit / at hand sagde tredie gong til hannem / elsker du mig / Oc hand sagde til hannem / HERRE / du vedst alle ting / Du vedst at ieg elsker dig. Jhesus siger til hannem / Fød mine Faar.

Kapitola XXI.

13 Y přissel Gežijs / wžal chlěb a dawal gim / y Rybu též.

Zâthym przyßedł Jezus / y wźiął chleb a dał im / tákże y ryby.

14. To giž potřetij vkázal se Gežijs Včedlnijkům swým / když gest zmrtwých wstal.

A toć iuż trzeći raz dał śie wźdźeć Jezus zwolennikom swoim / gdy wstał z martwych.

15. Tehdy když gsau poobědwali / řekl Gežijs Ssimonowi: Ssimone Jonůw / milugesli mne wijce nežli tito? Řekl gemu: Owssem PAne / ty wijš / žeť milugi tebe. Řekl gemu: Pasyž Berany mé.

Gdy potym obiedwáli / rzekł Symonowi Piotrowi Jezus: Symonie synu Jonásow / miłujeß ze mie więcey niżli ći? A on mu powiedźiał: Pánie ty znaß że ćie miłuie. Thedy mu rzekł: Páś baránki moie.

16. Řekl gemu podruhé: Ssimone Jonuow / milugesli mne? Řekl gemu: Owssem PAne / ty wijš že milugi tebe. Řekl mu: Pasyž Berany mé.

Rzekł mu záśie znowu: Symonie synu Jonasow miłuießże mie? A on powiedźiał: Jest tháK Pánie / ty znaß że ćie miłuie. Rzekł mu tedy: Páś owce moie.

17. Řekl gemu potřetij Ssimone Jonůw / milugesli mne? Y zarmautil se Petr proto / že mu řekl potřetij / Milugesli mne. Y odpowěděl gemu: PAne / ty znáš wssecky wěcy / ty wijš že tebe milugi. Řekl gemu: Pasyž Owce mé.

Zâthym mu potrzećie rzekł: Symonie synu Jonasow miłuieß że mie? A zasmućił śie Piotr że mu thrzeći kroć rzekł: Miłuießże mie? A powiedźiał mu: Pánie thy wßytko wieß / ty znaß że ćie miłuie. Rzekł mu tedy Jezus: Páśże owce moie.

כא

18 אמין אמין אמר אנא לך דכד טליא הוית אנת לנפשך אסר הוית חציך ומהלך הוית לאיכא דצבא אנת מא דין דסאבת תפשוט אידיך ואחרין נאסור לך חציך ונובלך לאיכא דלא צבא אנת:

18 אמן אמן אני אומר לך בהיותך בחור אזרת מתניך והתהלכת איכה אבית ואם תזקן תוקיע את ידיך ואחר יאזור אותך ויליך אל אשר לא תאבה:

κα'.

18. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις.

In verità, in verità io ti dico, Quando tu eri più giouene, ti cingeui, e andaui doue tu voleui: ma quando tu sarai vecchio, stenderai le tue mani & vnaltro ti cingerà, e condurrati doue tu non vorresti.

Decierto decierto tedigo que quando eras mas moco, cenniaste, y yuas donde querias: mas quando ya fueres viejo, estenderas tus manos, y cennirthea otro, y passartehá donde no querrias.

En verité, en verite ie te dí, quand tu estois plus ieune, tu te ceignois, & allois où tu voulois: mais quand tu seras ancien, tu estendras tes mains, & vn autre de ceindra, & te menera où tu ne voudras pas.

19 הדא דין אמר דנחוא באינא מותא עתיד דנשבח לאלהא וכד אמר הלין אמר לה תא בתרי:

19 וזאת אמר להגיד במה מות יכבד את אלהים וכאשר אמר את הדברים האלה אמר לו בוא אחרי:

19. Τοῦτο δὲ εἶπε σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι.

E questo disse, significando di che morte egli doueua glorificare Iddio, E detto ch'egli hebbe questo li dice, Seguitami.

Y esto dixo, dando à entender conque muerte auia de clarificar à Dios. Y dicho esto, dizele, sigueme.

Et cela dit-il signifiant de quelle mort il deuoit glorifier Dieu. Quand il eut dit cela, il lui dit, Sui-moi.

20 ואתפני שמעון כאפא וחזא לתלמידא הו דרחם הוא ישוע דאתא בתרה הו דנפל הוא בחשמיתא על חדיה דישוע ואמר מרי מנו משלם לך:

20 ויתהפך כיפה וירא את התלמיד אשר אהבו ישוע כי בא אחריו ואשר ישב במסבה על חזהו ויאמר אדני מי זה הוא המוסר אותך:

20. Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶπε, κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε;

E Pietro rivoltatosi, vede seguire il discepolo che IESV amaua, ilquale ancora ne la cena si posò sopra il petto di esso, e disse, Signore chi è colui che ti tradisce?

Buelto Pedro, vee à aquel Discipulo alqual amaua Iesus, que seguia, elque tambien se auia recostado a su pecho en la Cena, y le auia dicho Sennor, quien es el que te hà de entregar?

Et Pierre se retournant vid le disciple que Iesus aimoit, qui suiuoit: Lequel aussi s'estoit encliné au souper sur l'estomach d'icelui, & auoit dit, Seigneur qui est celui a qui il doit aduenir de te trahir?

21 להנא כד חזא כאפא אמר לישוע מרי והנא מנא:

21 אותו ראה כיפה ויאמר לישוע אדני וזה הוא מה:

21. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· κύριε, οὗτος δὲ τί;

Pietro dunque veduto costui, dice à IESV, Signore e costui, che farà?

Ansique, como Pedro vido à este, dize à Iesus, Sennor, y este que?

Quand donc Pierre le vid, il dit à Iesus, Seigneur. Et cestui ci, quoi?

22 אמר לה ישוע אן צבא אנא דנקוא הנא עדמא דאתא אנא מא לך אנת תא בתרי:

22 אמר לו ישוע אם ארצה לקוהו עד כי אבוא מה אליך את בוא אחרי:

22. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; σὺ ἀκολούθει μοι.

IESV li dice, Se io voglio ch'ei resti insin à tanto che io venga: che n'has tu à fare? Segui mi tu.

Dizele Iesus, Si quiero que el quede hasta que yo venga, que se teda à ti? sigue me tu.

Iesus lui dit, Si ie vueil qu'il demeure iusqu' à tant que ie viene, qu'en as tu à faire? toi, sui moi.

CAP. XXI.

Das XXI. Capitel.

Kapitola XXI.

18. Amen, amen dico tibi, cùm esses iunior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas, cùm autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo non vis.

18. Warlich/ warlich/ ich sage dir/ Da du jünger warest/ gürtest du dich selbst/ vnnd wandelst wo du hin woltest. Wenn du aber alt wirst/ wirst du deine Hände außstrecken/ vnd ein ander wirdt dich gürten/ vnnd führen/ wo du nicht hin wilt.

18. Gistě gistě prawijm tobě/ dokud gsy byl mladssij/ opasowal gsy se/ a chodijwal gsy kam gsy chtěl: ale když se zstarásss/ wztáhness ruce swé/ a giný tebe opásse/ a powede tě kam ty nechceß.

Verely, verely I say vnto thee/ Whē thou wast yong/ thou girdest thy self/ & walkedst whither thou wouldest: but whē thou shalt be old/ thou shalt stretch forth thine hands/ and another shall girde thee/ and leade thee whither thou wouldest not.

Sandelige/ sandelige/ Jeg siger dig/ Der du vaast vng/ giordede du dig selff/ oc vandrede huort du vilde/ Men naar du bliffuer gammel/ skalt du vdrecke dine Hender/ Oc en anden skal giorde dig/ oc føre dig did/ som du icke vilt.

Záprawdę záprawdę powiadam tobie: Gdyś młodßym był/ przepásowaleś się/ y chodziłeś kędyś chciał/ Lecz gdy się zstarzeieß/ rosciągnieß ręce twe/ á ínyćie opáße/ y przyniesie gdzie nie będzieß chciał.

19. Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum. Et cùm hoc dixisset, dicit ei, Sequere me.

19. Das saget er aber zu deuten/ mit welchem todt er Gott preisen würde. Da er aber das gesaget/ spricht er zu jm/ Folge mir nach.

19. A to powěděl/ znamenage kterau by Smrtij měl oslawiti Boha. A když to powěděl/ řekl gemu: Pod za mnau.

And tis spake he/ signifying by what death he should glorifie God. And whē he had said this/ he saide to him/ followe me.

Men det sagde hand at betegne/ met huad Dod hand skulde prise Gud. Oc der hand det sagde/ siger hand til hannem/ Følge mig effter.

A to ć mówił dawáiac znáć ktorą śmierćią miał vwielbić Bogá/ A gdy to rzekł/ powiedział mu: Idź zá mną.

20. Conversus Petrus, vidit illum discipulum quem diligebat Iesus, sequentem, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit, Domine, quis est qui tradet te?

20. Petrus aber wandte sich vmb/ vnd sahe den Jünger folgen/ welchen Jesus lieb hatte/ der auch an seiner Brust am Abendessen gelegen war/ vnd gesaget hatte: HERR/ wer ists der dich verräth?

20. Obrátiw se Petr/ vzřel toho Včedlnijka kteréhož milowal Gežijs/ an gde za nim kterýž odpocíwal za Wečeřij na prsech geho/ a byl řekl: PAne/ kdo gest ten kterýž tebe zradij?

Then Peter turned about/ & saw the disciple whom Jesus loued/ following/ which had also leaned on his breast at supper/ and hat said/ Lord/ which is he that betraieth thee?

Da vende Peder sig om oc saa den Discipel følge/ som Jhesus elskede/ huilcken som oc laa paa hans Bryst i Naduceren/ oc haffde sagd/ HERRE/ Huo er den/ som skal forraade dig?

Tedy Piotr obroćiwßy się vyźrzał onego zwolenniká/ ktorego miłował Jezus pozad idącego/ á ktory się był przy wieczerzy połozył ná piersiach iego/ y mowił: Pánie ktoryż iest ten co ćię zdradza?

21. Hunc ergo cum vidisset Petrus, dicit Iesu, Domine, hic autem quid?

21. Da Petrus disen sahe/ spricht er zu Jesu: HERR/ was soll aber dieser?

21. Protož toho když vzřel Petr/ řekl k Gežijssowi: PAne/ co pak tento?

When Peter therefore saw him/ he saide to Jesus/ Lord/ what shall this man do?

Der Peder saa denne/ siger hand til Jhesum/ HERRE/ huad skal da denne?

Tego tedy gdy vyźrzał Piotr/ rzekł Jezusowi: Pánie á ten co?

22. Dicit ei Iesus, Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere.

22. Jesus spricht zu jm? So ich wil daß er bleibe/ biß ich komme/ was gehet es dich an? Folge du mir nach.

22. Řekl gemu Gežijs: Chcyli ho tak nechati dokudž nepřijdu/ co tobě potom? ty pod za mnau.

Jesus said vnto him/ If I will ŷ he tarie till I come/ what is it to thee: follow ŷ me.

Jhesus siger til hannem/ Dersom ieg vil at hand skal bliffue/ indtil ieg kommer/ huad kommer det dig ved? Følge du mig effter.

Powiedział mu Jezus: Jeśli ia chcę żeby został aż przyjdę/ coż thobie do tego? Ty idź zá mną.

כא

23 ונפקת הדא מלתא בית אחא דהו תלמידא לא מאת ישוע דין לא אמר דלא הוא מאת אלא אן צבא אנא דיקוא הנא עדמא דאתא אנא לך מא לך:

Hor questa parola si sparse tra i fratelli, che quel discepolo non morrebbe, e nondimeno IESV non gli disse, ch'ei non morrebbe: ma Se io voglio ch'ei resti insin à tanto ch'io venga, che n'hai tu à fare?

24 הנו תלמידא דאסהד על הלין כלהין ואף כתב הלין וידעינן חנן דשרירא הי סהדותה:

Questo è quel discepolo che rende testimonianza di queste cose, e che l'ha scritte: e sappiamo che la sua testimonianza è vera.

25 אית דין אף אחרניתא סגיאא דעבד ישוע אילין דאלו חדא חדא מתכתבן הוי אף לא הו עלמא איך דסבר אנא ספק הוא לכתבא דמתכתבין הוו:

Ci sono etiandio molte altre cose che IESV fece, lequali se si scriuessero ad vna per vna, io penso che ne anco in tutto'l mondo capirebbeno i libri che se ne scriuerebbeno.

שלם אונגליון קדישא כרוזותא דיוחנן אונגליסטא דמלל יונאית באפסוס:

כא

23 ויצא הדבר הזה בתלמידים כי התלמיד ההוא איננו מת וישוע לא אמר לו כי איננו מת כי אם ארצה לקוותו עד אבוא מה אליך:

Salió pues este dicho entre los hermanos, que aquel Discipulo no auia de morir? y Iesus no le dixo, No morira: si no, Si quiero que el quede hasta que yo venga, que se te dá á ti?

24 זה הוא התלמיד המעיד על האלה וכתב את האלה וידענו כי אמת היא עדותו:

Este es aquel Discipulo que dá testimonio de estas cosas, y escriuió estas cosas: y sabemos que su testimonio es verdadero.

25 ויהיו גם אותות אחרות רבות אשר עשה ישוע אשר אם יכתב אתן חת אל אחת אומר אני כי כל העולם לא יכיל את הספרים היוכלו להכתב אמן:

Item, ay tambien otras muchas cosas que hizo Iesus, que si se escriuiessen cada vna por si, ni aun en el mundo pienso que cabrian los libros que se aurian de escriuir: Amen.

נשלמה בשורת ישוע המשיח בן אלהים הנכתבה על ידי יוחנן המבשר יונית:

κα'

23. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει· ἀλλ' ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σε;

Or ceste parole courut entre les freres, que ce disciple-la ne mouroit point. Toutesfois Iesus ne lui auoit point dit, Il ne mourra point: mais, Si ie vueil qu'il demeure iusqu'à ce ie que viene, qu'en as-tu à faire?

24. Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα· καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.

C'est ce disciple la qui rend tesmoignage de ces choses, & qui escrit ces choses, & nous sauons que son tesmoignage est digne de foy.

25. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. ἀμήν.

Il y a aussi plusieurs autres choses que Iesus a faites, lesquelles estans escrites de poinct en poinct, ie ne pése point que le monde mesme peust tenir les liures qu'on escriroit, Amen.

Τέλος τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου κατὰ Ἰωάννην.

CAP. XXI.

23. Exivit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. Et non dixit eis Iesus, Non moritur, sed, Si eum volo manere donec veniam, quid ad te?

Then whent this word abroad among y brethren, y this disciple should not die. Yet Jesus said not to him, He shall not die: but if I will y he tarie till I come, what is it to thee.

24. Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc: & scimus quia verum est testimonium eius.

This is that disciple, which testifieth of these things, and wrote these thinges, & we know that his testimonie is true.

25. Sunt autem & alia multa quæ fecit Iesus: quæ si scribatur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eo qui scribendi sunt libros.

Now there are also many other things which Jesus did, y which if they should be written every one, I suppose the worlde coulde not conteine the bookes that should be written. Amen.

F I N I S.

Das XXI. Capitel.

23. Da gieng eine rede auß vnter den Brüdern: Dieser Jünger stirbet nicht / Vnd Jesus sprach nicht zu jm: Er stirbet nicht. Sondern so ich wil / daß er bleibe / biß ich komme / was gehet es dich an.

Da gick en Tale vd iblant Brøderne / Denne Discipel døer icke / oc Jesus sagde icke til hannem / Hand døer icke / Men / om ieg vil / at hand skal bliffue / indtil ieg kommer / Huad kommer det dig ved?

24. Diß ist der Jünger / der von disen dingen zeuget / vnnd hat diß geschrieben / vnd wir wissen / daß sein Zeugnis warhafftig ist.

Denne er den Discipel / som vidner om disse ting / oc screff dette / Oc wi vide / at hans Vidnisbyrd er sant.

25. Es sind auch vil andere ding / die Jesus gethan hat / welche / so sie solten eines nach dem andern geschrieben werden / achte ich / die Welt würde die Bücher nicht begreiffen / die zu beschreiben weren.

Denne ere oc mange andre ting / som Jhesus giorde / huilcke / det som de skulde beskriffuis / det ene effter det andet / da acter ieg / at Verden skulde icke begribe de Bøger / som skulde beskriffuis.

Ende des Euangeliums
S. Johannis.

Kapitola XXI.

23. Y wessla řeč ta mezy bratřij / žeby Včedlnijk ten neměl vmřijti. Ale neřekl byl Gežijš / žeby neměl vmřijti: než řekl / Chcyli ho tak nechati dokudž nepřijgdu / co tobě potom?

A tak to słowo wyszło miedzy bráciá iż on zwolennik nie miał vmrzeć / Ale mu nie rzekł Jezus / Nie vmrze / Ale iesli chcę żeby został áż przyide / coż tobie do tego?

24. Tož gest Včedlnijk ten / kterýž swědectwj wydal o těchto wěcech / a napsal tyto wěcy: a wijme že prawě gest swědectwij geho.

Thenći iest on zwolennik ktory świádczy o tych rzeczach / y to wypisał / A wiemy że prawdziwe iest świádectwo iego.

25. Gestiť pak zagisté y giných mnoho wěcý / kteréž činil Gežijš / gesto negsau zde psány: kteréž kdyby měly wšecky obzwláštně psány býti (mám zato) žeby tento Swět nemohl těch Kněh přigijti.

Sa też iesscze wiele inych rzeczy ktore czynił Jezus / ktore gdyby miały być wszytki z osobna spisane / nie tusze áby y sam świát ogárnać miał ty księgi / ktoreby o tym pisano.

Skonawá se Ewangelium sepsané od S. Jana.

ACTA

APOSTOLORUM,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HUTTERI
GERMANI.

פרכסיס — פעלי השליחים — ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ

דשליחא:

קפלאון א

תבא קדמיתא כתבת או תאופילא על כלהין אילין דשרי מרן ישוע משיחא למעבד ולמלפו:

Noi habbiam fatto il primo ragionamento ò Teofilo, di tutte le cose che IESV prese à fare & insegnare.

2 עדמא ליומא הו דבה אסתלק מן בתר דפקד הוא אנון לשליחא אילין דגבא ברוחא דקודשא:

Infin à quel giorno che fu riceuuto in cielo, poi ch'egli hebbe dati per lo Spirito santo i comandamenti, à gli Apostoli ch'egli haueua eletti.

3 הנון דאף חיי להון נפשה כד חי מן בתר דחש באתותא סגיאתא ביומין ארבעין כד מתחזא הוא להון ואמר על מלכותא דאלהא:

A i quali, s'era presentato ancor se stesso viuente (doppo ch'egli hebbe patito) in molti segni, apparendo à loro, e parlando del regno di Dio per quaranta giorni.

4 וכד אכל עמהון לחמא פקד אנון דמן אורשלם לא נפרקון אלא נקוון לשודיה דאבא הו דשמעתון מני:

Et hauendoli raunati insieme, comandò loro che non si partissero di Ierusalem: ma aspettassero la promessa dal Padre, laqual voi hauete (disse) vdita da me.

5 דיוחנן אעמד במיא ואנתון תתעמדון ברוחא דקודשא לא בתר יומתא סגיאא:

Percioche Giouanni battezò con acqua, ma voi sarete battezati con lo Spirito santo di qui à pochi giorni.

על ידי לוקס מבשר הקדוש:

א

את־הספר הראשון על־כלם ידידיה ידידי אשר החל ישוע לעשות וללמד כליתי:

AVemos primero hablado, o Theophilo de todas las cosas que Iesus començó à hazer y à enseñar.

2 עד־היום אשר בו לקח וצוה לתלמידים אשר בחר בם ברוח הקדש:

Hasta el dia que auiendo dado mandamientos por Espiritu Sancto à los Apostoles que escogió, fue recibido arriba:

3 ואשר להם הקים את נפשו חי אחר בעותיו וממרודיו באותות רבות ארבעים יום נראה אליהם ואומר על־מלכות אלהים:

A los quales, despues de auer padecido, se presentó biuo en muchas prueuas, appareciendoles por quarenta dias, y hablandoles del Reyno de Dios.

4 ובהקהלם צוה אותם לא למוש מירושלים כי אם להתעודד ולקוות את־מלאכות אבי אשר שמעתוה ממני:

Y juntandolos, les mandó, que no se fuessen de Ierusalem; mas que esperassen la promessa del Padre que oystes, dize de mi.

5 כי יוחנן טבל במים ואתם תטבלו ברוח הקדש אחרי ימים לא רבים:

Porque Ioan à la verdad baptizó en agua, mas vosotros sereys baptizados en Espiritu Sancto despues destos no muchos dias.

ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

ΚΕΦΑΛ. α.

ΤΟΝ μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων ὦ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν.

Nous auons fait le premier traitte, ô Theophile, touchant toutes les choses que Iesus s'est mis a faire & à enseigner:

2. Ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη.

Iusques au iour qu'il fut receu en haut, apres auoir donné mandemens aux Apostres par le Sainct Esprit, lesquels il auoit esleus.

3. Οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Ausquels aussi apres auoir souffert, il se representa soimesme viuant, auec plusieurs approbations, estant veu par eux par quarante iours, & parlant des choses qui appartienent au royaume de Dieu.

4. Καὶ συναλιζόμενος παρήγγελλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου.

Et les ayant assemblés, leur commanda qu'ils ne se departissent point de Ierusalem, mais qu'ils attendissent la promesse du Pere: Laquelle, dit il, vous auez ouie de moy.

5. Ὅτι ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας.

Car Iehan à baptizé d'eau, mais vous serez baptizés du Sainct Esprit, dans peu de iours.

APOSTOLORVM.

CAP. I.

PRimùm quidem sermonem feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Iesus facere & docere.

I Haue made the former treatise, O Theophilus, of all that Jesus began to doe, and teach.

2. Vsque in diem qua præcipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est.

Untill the day, that he was taken vp, after that he through the holy Ghost, had giuen commandements vnto the Apostles, whome he had chosen.

3. Quibus præbuit seipsum vivum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei.

To whome also hee presented himselfe aliue after that he had suffred, by many infallible tokens, being seene of them by the space of fourthy dayes, and speaking of those things which appertaine to the kingdome of God.

4. Et convescens, præcepit eis ab Ierosolymis ne descenderent, sed expectarent promissionem Patris, quam audistis (inquit) per os meũ.

And when he had gathered them together, hee commanded them, that they should not departe from Jerusalem, but to waite for the promes of the Father, which said he, we haue heard of me.

5. Quia Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies.

For John in deed baptized with water, but ye shalbe baptized with the holy Ghost within these fewe dayes.

Von der Apostel Geschicht.

Das I. Capitel.

DJe erste Rede habe ich zwar gethan, lieber Theophile, von alle dem, das Jesus anfienge, beyde zuthun vnd zulehren.

Den første tale giorde ieg, kære Theophile, om alt det, der Jhesus begynte, baade at gøre oc lære.

2. Biß an den tag, da er auffgenommen ward, nach dem er den Aposteln (welche er hat erwehlt) durch den heiligen Geist, befehl gethan hatte.

Indtil den tag, der hand bleff optagen, Effter at hand haffde giffuit Apostlerne) huilcke hand vdualde) befalning, formedelst den hellig Aand.

3. Welchem er sich nach seinem Leiden lebendig erzeiget hatte, durch mancherley erweisung, vnd ließ sich sehen vnter jnen viertzig tage lang, vñ redet mit jnen vom Reich Gottes.

Huilcke hand haffde obenbaret sig leffuendis faare effter sin Pine, met mangfoldige beuisninger, oc lod sieg see iblant dem i fyretiue dage, oc talede met dem am Gudz Rige.

4. Vnd als er sie versammlet hatte, befahl er jhnen, daß sie nicht von Jerusalem wichen, sondern warteten auff die verheissung deß Vaters, welche jhr habt gehöret (sprach er) von mir.

Oc der hand haffde forsamlet dem, befalede hand dem, At de skulde icke vige fra Jerusalem, menbie effter Faderens Løffte, huilcket i haffue hørt (sagde hand) aff mig.

5. Denn Johannes hat mit Wasser getaufft, Jhr aber solt mit dem heiligen Geist getauffet werden, nicht lange nach disen tagen.

Thi Johannes døbte met Vand, Men i skulle døbis met den hellig Aand, icke lenge efsterdisse dage.

Apostolskij.

Kapitola I.

PRwnij zagisté Rzeč včinili gsme (ó Theophile) o wssech wěcech, kteréž začal Gežijs činiti a včiti.

Wypráwilem pirwsse ksiegi Teofile, o wszytkim co poczynal Jezus czynić y vczyc.

2. Až do toho dne, w kterémž (přikazuge Apostolům skrze Ducha Swatého, gež byl wywolil) wzhůru wzat gest:

Aż do dniá tego, w ktory dawszy roskazánie Apostolom przez Duchá świetego, ktore był obral, wźiet iest ku gorze.

3. Kterýmžto y okázal sebe sámého žiwého (po swém vmučenij) we mnohých duowodijch, kdýžto za čtyřidceti dnůw vkázowal se gim, a mluwil o Králowstwij Božijm.

Ktorym sie też sam potym gdy był vmeczon zjáwił żywym w wielu niewatpliwych z nakoch, przez czterdzieści dni sie im vkázując, y powiedáiąc thy rzeczy ktore ku krolestwu Bożemu należą.

4. A pogedssy s nimi, přikázal gim, aby z Geruzaléma neodcházeli, ale aby očekáwali zaslijbenij Otcowa, o kterémž gsté (prawě) slysseli skrze vsta má

A zebrawszy se, roskazał im áby nie odchazáli z Jeruzálem, ále iżby czekali obietnice Oycowey, ktorąscie słyszeli odemnie.

5. Nebo Jan zagisté křtil wodau, ale wy pokřteni budete Duchem Swatým, ne po mnohých těchto dnech.

Abowiem Jan krzcił wodą ále wy bedźiecie pokrzzeni Duchem świetym po niewielu tych mi.

א

6 הנון דין כד כנישין שאלוהי ואמרין לה מרן אן בהנא זבנא מתפנא אנת מלכותא ליסריל :

Hor essendosi essi raunati, il domandorono, dicendo, Signore, restituirai tu in questo tempo il regno ad Israel?

7 אמר להון הו לא הות דילכון הדא למדע זבנא או זבנא דאבא סם בשולטנא דנפשה :

Et egli disse loro, Non s'appartiene à voi conoscere i tempi ne le stagioni, che il Padre ha posto ne la sua propria potestà.

8 אלא כד תאתא עליכון רוחא דקודשא תקבלון חילא ותהוון לי סהדא באורשלם ובכלה יהוד ואף בית שמריא ועדמא לסופיה דארעא :

Ma voi riceuerete la virtù de lo Spirito santo che soprauerrà in voi: e sarete mi testimonij in Ierusalem, e in tutta la Giudea e Samaria & insin à l'estremità de la terra.

9 וכד הלין אמר כד חזין לה אסתלק ועננא קבלתה ואתכסי מן עיניהון :

E dette ch'egli hebbe queste cose, fu alzato su, vedendo essi: & vna nuuola lo leuò da gli occhij loro.

10 וכד חירין הוו בשמיא כד הו אזל הנא אשתכחו תרין גברין קימין לותהון בלבושא חורא :

E mentre che, andandosene egli, essi stauano à riguardar fisamente in cielo, ecco, due huomini s'appresentoron loro dauanti in veste bianche.

11 ואמרין להון גברא גליליא מנא קימין אנתון וחירין בשמיא הנא ישוע דאסתלק מנכון לשמיא הכנא יאתא איך מא דחזיתוניהי דסלק לשמיא :

I quali ancor dissero, Huomini Galilei, che state voi à riguardare in cielo? Questo Iesu, che da voi partendosi, è stato riceuuto in cielo, così verrà come voi l'hauete veduto andarsene in cielo.

א

6 לכן אלה אשר נקהלו יחד שאלו לו לאמר אדני באיזה עת תקים את־מלכות ישראל :

Entonces losque se auian juntado le preguntaron, diziendo, Sennor, restituyras el Reyno à Israel en este tiempo?

7 ויאמר להם לא נאוה לכם לדעת זמנים ועתים אשר שם האב לבדו בשלטונו :

Y dixoles, No es vuestro saber los tiempos o las sazones que el padre puso en su sola potestad.

8 כי־אם תקחו את גבורת רוח הקדש התבא אליכם ממרום ותהיו עדי גם בירושלים וגם בכל־יהודה ושומרון ועד קצוי הארץ :

Mas recibireys la virtud del Espiritu Sancto que vendra sobre vosotros, y sermeheys testigos en Ierusalem, y en toda Iudea, y Samaria, y hasta lo postrero de la tierra.

9 וכאשר אמר את האלה בראותם נשא ונעלה וענן לקחו מעיניהם :

Y auiendo dicho estas cosas, Viendo lo ellos fue alçado: y vna nuue lo recibió, y lo quitó de sus ojos.

10 ובהביטם אל־השמים בעלותו והנה שני אנשים קמו אליהם בבגדים לבנים :

Y estando ellos con los ojos puestos en el cielo entretanto que el yua heaqui, dos varones se pusieron junto à ellos en vestidos blancos.

11 והמה אמרו אנשי הגליל מה עומדים אתם ומביטים אל־השמים זה ישוע העלה מעמכם אל־השמים כה יבוא כאשר חזיתוהו לעלות אל־השמים :

Los quales tambien les dixeron, Varones Galileos, que estays mirando àl cielo? este Iesus que ha sido tomado arriba de vosotros àl cielo, ansi vendra, como lo aueys visto yr àl cielo.

α'.

6. Οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες· κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ;

Eux donc estans assembles l'interroguerent, disans, Seigneur, sera ce en ce temps-ici que tu restabliras le royaume à Israel?

7. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ.

Mais il leur dit, Ce n'est point à vous de cognoistre les temps ou les saisons que le Pere a mises en sa propre puissance.

8. Ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.

Mais vous receurez la vertu du Sainct Esprit venant sur vous & me serez tesmoins tant en Ierusalem qu'en toute Iudee, & Samarie, & iusques au bout de la terre.

9. Καὶ ταῦτα εἰπών, βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

Et quand il eut dit ces choses il fut esleué, eux le regardans, & vne nuee le soustenant l'emporta de deuant leurs yeux.

10. Καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ.

Et comme ils auoyent les yeux fichés vers le ciel, lui s'en allãt, voici deux hommes se presenterent deuant eux en vestemens blancs.

11. Οἳ καὶ εἶπον, ἄνδρες γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν.

Lesquels aussi dirent, Hommes Galileens, pourquoy vous arrestez-vous regardans au ciel? Ce Iesus-ici, qui a esté esleué en haut d'auec vous au ciel, viendra ainsi que vous l'auez contemplé allant au ciel.

CAP. I.

6. Igitur qui convenerant, interrogabant eum, dicentes, Domine, ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſraël.

When they therefore were come together, they aſked of him, ſaying, Lord, wilt y at this time reſtore the kingdome of Iſrael?

7. Dixit autem eis, Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.

And he ſaid vnto them, It is not for you to know the times, or the ſeaſons, which the Father hath put in his owne power.

8. Sed accipietis virtutem ſupervenientis Spiritus ſancti in vos, & eritis mihi teſtes in Ieruſalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ.

But ye ſhall receiue power of the holye Ghoſt, when he ſhall come on you: and ye ſhalbe witneſſes vnto me both in Jeruſalem, and in all Judea, and in Samaria, and vnto the vttermoſt part of the earth.

9. Et cùm hæc dixiſſet videntibus illis elevatus eſt: & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum.

And when he had ſpoken theſe thinges, while they beheld, he was taken vp: for a cloude tooke him vp out of their ſight.

10. Cumq; intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri aſtiterunt iuxta illos in veſtibus albis.

And while they looked ſtedfaſtly toward heauen, as he went, beholde, two men ſtood by them in white apparell.

11. Qui & dixerunt, Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cælum? hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum.

Which alſo ſaid, Ye men of Galile, why ſtande ye gaſing into heauen? This Jeſus which is taken vp from you into heauen, ſhall ſo come, as ye haue ſeene him goe into heauen.

Das I. Capitel.

6. Die aber/ ſo zuſammen kommen waren/ frageten jhn/ vnd ſprachen: HERR/ wirſt du auff diſe Zeit wider auffrichten das Reich Iſrael?

Men de ſom vore komne tilſammen/ ſpurde hannem at/ oc ſagde HERRE/ Vilt du paa denne tid oprette Iſraelſ Rige igen.

7. Er aber ſprach zu jhnen: Es gebüret euch nicht zu wiſſen Zeit oder Stunde/ welche der Vatter ſeiner Macht fürbehalten hat.

Hand ſagde til dem/ Eder bør icke at vide tid eller ſtund/ huilcke Faderen beuared til ſin mact.

8. Sondern jr werdet die Krafft des heiligen Geiſtes empfahen/ welcher auff euch kommen wirdt/ vnd werdet meine Zeugen ſein/ zu Jeruſalem/ vnd in gantz Judea vnd Samaria/ vnnd biß an daß ende der Erden.

Men i ſkulle anamme den hellig Aandz krafft/ ſom ſkal komme paa eder/ Oc i ſkulle vere mine Vidne i Jeruſalem/ oc i gantſke Judea oc Samaria/ oc indtil Jordens ende.

9. Vnnd da er ſolches geſagt/ ward er auffgehaben zuſehens/ vnnd eine Wolcke nam jhn auff für jhren augen weg.

Oc der hand dette ſagde/ bleff hand opløfft/ at de ſaae der paa/ oc en Sky tog hannem op faar deris øyen.

10. Vnd als ſie jhm nachſahen gen Himmel fahrend/ ſihe/ da ſtunden bey jhnen zween Männer inn weiſen Kleidern.

Oc der de ſaae effter hannem/ at hand foer op i Himmelen/ ſee/ da ſtode tho Mend hoſſ dem i huide Klæder.

11. Welche auch ſagten: Jhr Männer von Galilea/ was ſtehet jhr/ vnd ſehet gen Himmel? Diſer Jeſus/ welcher vonn euch iſt auffgenommen gen Himmel wirdt kommen/ wie jhr jhn geſehen habt gen Himmel fahren.

Huilcke der oc ſagde/ I Mend aff Galilea hui ſtaa i/ oc ſee til Himmelen? Denne Jheſus/ ſom er optagen fra eder til Himmelen/ ſkal komme/ lige ſom i haffue ſeet hannem fare til Himmelen.

Kapitola I.

6. Oni pak když ſe ſſli ſſli/ táżali ho řkauce: PAne/ tentoli čas zaſe nawrátiſſ králowſtwij Izrahelſké?

A ták oni zſzedſzy ſie/ pytali go mowiac: Pánie zali w tym czaſie náprawiſz kroleſtwo Izráelſkie.

7. Y řekl gim: Nenij waſſe wěc/ abyſſte znali čaſy neb chwijle/ kteréž položil Otec w moci ſwé:

Lecz on rzekl do nich: Nie wáſzá rzecz znać czáſy y chwile/ ktore Ociec w ſwey wlaſney mocy położyl.

8. Ale přijmete moc Duchá Swatého přicházegjcýho ná wás/ a budete mi ſwědkowé netoliko w Geruzalémě/ ale také we wſſem Judſtwu y w Samaříj/ a až do poſlednijch končin země.

Ale weźmiecie moc Duchá świetego gdy przyydźie ná was/ y bedźiecie mi świadki w Jeruzalem/ y we wſzytkim Judſkſ/ y w Sámáryey/ á ż y do oſtátecznych źiemi.

9. A když to powěděl/ ani na to hleděli/ wzhůru wzdwižen geſt: a oblak přijal gey od gegich očij.

A tho rzekſzy/ gdy oni pátrząli podnieſion ieſt/ á oblok porwal go od oczu ich.

10. A když za nim hleděli do Nebe: Ay dwa Mužij poſtáwili ſe wedlé nich w bijlém rauſſe.

A gdy ták pilnie oczy ſwe podnośili w niebo/ á on ſzedl/ oto dwa meżowie thuż ſtanéli przy nich w bialych ſzatách.

11. Kteřijžto řekli: Mužij Galilegſſtij/ co ſtogijce hledijte do Nebe? Tento Gežijš/ kterýž wzat geſt od wás do Nebe/ tak přijgde/ yakž widěli gdauchého do Nebe.

Ktorzy też rzekli: Meżowie Gálileyczyzy przeczże ſtoicie pátrząiac w niebo? Ten Jezus ktory wzgore wźiet ieſt od was w niebo/ tákżci przyydźie iákoſcie widźieli go idącego do niebá.

א

12 אָז הָפְכוּ אֶל־יְרוּשָׁלַיִם מֵהַר הַנִּקְרָא הַר הַזֵּיתִים אֲשֶׁר קָרוֹב אֶל־יְרוּשָׁלַיִם דֶּרֶךְ הַשַּׁבָּת׃

Entonces boluieronse à Ierusalem del Monte que se llama el Oliuar, el qual esta cerca de Ierusalem camino de vn Sabbado.

12 וּמִן בָּתַר הָכֵן הֲפַכוּ לְהוֹן לְאוּרְשְׁלֶם מִן טוּרָא דְּמִתְקְרֵא דְּבֵית זַיְתָא דְּאִיתַיְהִי עַל גֵּב אוּרְשְׁלֶם וּפְרִיק מִנֵּה אַיְךְ שְׁבַעָא אֶסְטַדְוָן׃

Allora essi sene ritornorono, in Ierusalem dal monte che si chiama d'Oliueto, ilqual è presso à Ierusalem il camino d'vn sabbato.

α.

12. Τότε ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς ἱερουσαλὴμ σαββάτου ἔχον ὁδόν.

Adonc ils s'en retournerent en Ierusalem de la montagne qu'on appele des Oliuiers, qui est pres de Ierusalem, le chemin d'vn Sabbat.

13 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ אֶל הָעִיר עָלוּ אֶל־הָעֲלִיָּה אֲשֶׁר בָּהּ הָיוּ מְקַוִּים כֵּיפָה וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן וְאַנְדְרֵאוֹס פִּילִפּוֹס וְתוֹמָה בַּר־תָּלְמַי וּמַתַּי יַעֲקֹב בֶּן־אַלְפַי וְשִׁמְעוֹן קַנָּאִי וִיהוּדָה בֶּן־יַעֲקֹב׃

Y entrados, subieron àl cenadero, donde estauan, Pedro, y Iacobo, y Ioan, y Andres, y Philippe, y thomas, Bartholome y Mattheo, Iacobo de Alpheo, y Simon el Zeloso, y Iudas de Iacobo.

13 וּמִן בָּתַר דְּעַלוּ סְלֶקוּ לְהוֹן לְעֶלִיתָא הֵי דַּהֲוַיִן הֲוַו בָּהּ פֶּטְרוֹס וְיוּחַנָן וְיַעֲקוּב וְאַנְדְּרֶאוֹס וּפִילִיפּוֹס וְתָאוֹמָא וּמַתַּי וּבַר תּוּלְמַי וְיַעֲקוּב בַּר חַלְפַי וְשֶׁמְעוּן טַנָנָא וִיהוּדָא בַּר יַעֲקוּב׃

E come furono entrati dentro, salirono in vn'alta sala, doue stauano Pietro e Iacopo, e Giouanni & Andrea, Filippo e Tomaso, Bartolomeo e Matteo, Iacopo d'Alfeo, e Simon Zeloto, e Iuda fratel di Iacopo.

13. Καὶ ὅτε εἰσῆλθον, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον, οὗ ἦσαν καταμένοντες ὅ, τε πέτρος καὶ ἰάκωβος, καὶ ἰωάννης, καὶ ἀνδρέας, φίλιππος καὶ θωμᾶς, βαρθολομαῖος καὶ ματθαῖος, ἰάκωβος ἀλφαίου καὶ σίμων ὁ ζηλωτὴς, καὶ ἰούδας ἰακώβου.

Et quand ils furent entrés, ils monterent en vne chambre haute, ou demeuroyent Pierre & Iaques, Iehan & André, Philippe & Thomas, Barthelemi & Matthieu, Iaques fils d'Alphee, & Simon Zelotes, & Iude frere de Iaques.

14 כֻּלָּם הָאֵלֶּה הָיוּ מְעוֹדְדִים יַחְדָּו בִּתְפִלֹּת וּבְתַחֲנוּנִים עִם הַנָּשִׁים וְעִם מִרְיָם אֵם יֵשׁוּעַ וְעִם אֶחָיו׃

Todos estos perseuerauan vnanimes en oracion y ruego con las mugeres, y con Maria la madre de Iesus, y con sus hermanos.

14 הָלֵין כֻּלְהוֹן אַכְחֲדָא אֲמִינִין הֲווֹ בִּצְלוֹתָא בְּחַדָא נַפְשׁ עַם נְשֵׁא וְעַם מַרְיַם אֶמֵּהּ דְּיֵשׁוּע וְעַם אַחוּהִי׃

Tutti questi d'vn medesimo animo perseuerauano ne l'oratione e ne i preghi con le donne, e con Maria madre di IESV, e co i fratelli di esso.

14. Οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει, σὺν γυναιξὶ καὶ μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ ἰησοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.

Tous ceux-ci perseueroyent d'vn accord en priere & oraison auec les femmes, & Marie mere de Iesus, & auec les freres d'icelui.

15 וּבַיָּמִים הָאֵלֶּה קָם כֵּיפָה בְּתוֹךְ הַתַּלְמִידִים וַיֹּאמֶר וַיְהִי קְהַל שֵׁמוֹת יַחְדָּו כְּמוֹ מֵאָה וְעֶשְׂרִים׃

Y en aquellos dias Pedro, leuantandose en medio de los hermanos, dixo, (y era la companna junta como de ciento y veynte por nombre.)

15 וּבְהוֹן בְּיוֹמָתָא הָנוּן קָם שֶׁמְעוּן כֵּאפָא מֶצְעַת תַּלְמִידָא אִית הֲוָת דֵּין תַּמָּן כְּנִשְׁתָּא דְּאֲנָשָׁא אַיְךְ מְאָא וְעֶסְרִין וַאֲמַר׃

In questi giorni Pietro leuandosi su nel mezo de discepoli, (perche quiui era vna moltitudine insieme di circa cento e venti persone) disse.

15. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς πέτρος ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν εἶπεν· (ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ὡς ἑκατὸν εἴκοσι.)

Or en ces iours-la Pierre se leua au milieu des disciples (& la estoit assemblee vne compagnie d'enuiron six vingts personnes) & dit.

16 הָאֲנָשִׁים אַחַי צָרִיךְ הָיָה לְהִמָּלֵא אֶת הַכְּתָב הַזֶּה אֲשֶׁר מִקֶּדֶם אָמְרָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּפִי דָּוִיד עַל־יְהוּדָה אֲשֶׁר הָיָה מַדְרִיךְ אוֹתָם אֲשֶׁר תָּפְשׂוּ אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Varones hermanos, conuino que se cumplesse esta escriptura, laqual dixo antes el Espiritu Sancto por la boca de Dauid, de Iudas, que fue la guia de los que prendieron à Iesus.

16 גַּבְרָא אַחַין וָלֵק הֲוָא דְּנֶתְמַלֵּא כְּתָבָא אַיְנָא דְּקַדֵּם אֲמַר רוּחָא דְּקוּדְשָׁא בְּפוּמֵהּ דְּדַוִיד עַל יְהוּדָא הוּ דַּהֲוָא מְדַבְּרָנָא לְהָנוּן דְּאַחְדוּ לְיֵשׁוּע׃

Huomini fratelli, ei bisognaua che s'adempiesse questa Scrittura, che lo Spirito santo haueua predetta per bocca di Dauid, parlando di Giuda, che fu guida a quelli che presero IESV.

16. Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ταύτην, ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος δαυὶδ περὶ ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν ἰησοῦν.

Hommes freres, il faloit que ceste Escriture fust accomplie, que le sainct Esprit auoit predite par la bouche de Dauid touchant Iudas, qui a esté la guide de ceux qui ont prins Iesus:

CAP. I. | Das I. Capittel. | Kapitola I.

12. Tunc reverſi ſunt Ieroſolymam à monte qui vocatur Oliveti, qui eſt iuxta Ieruſalem, ſabbathi habens iter.

12. Da wandten ſie vmb gen Jeruſalem / von dem Berge / der da heiſſet der Oelberg / welcher iſt nahe bey Jeruſalem / vnnd ligt ein Sabbather weg davon.

12. Tehdy nawrátili ſe zaſe do Geruzaléma od hory kteráž ſlowe Oliwetſká / kteráž gest wzdálij od Geruzaléma ceſti dne gednoho.

Then returned they vnto Jeruſalem / from the mount that is called the mount of Oliues / which is nere to Jeruſalem / conteining a Sabbath days iourney.

Da vende de ſig om til Jeruſalem frá det Bierge / ſom kaldis Olie bierge / huilcket der er nær hoſſ Jeruſalem / oc ligger en Sabbaths vey der fra.

Tedy ſie wrocili do Jeruzálem od gory ktora zowa Oliwna / co ieſt blisko Jeruzálem / thák daleko iákoby Szábath chodu.

13. Et cùm introiſſent in cœnaculum, aſcenderunt ubi manebant Petrus & Iohannes, Iacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus, Iacobus Alphæi & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi.

13. Vnd als ſie hinein kamen / ſtiegen ſie auff den Söller / da denn ſich enthielten / Petrus vnnd Jacobus / Johannes vnnd Andreas / Philippus vnnd Thomas / Bartholomeus vnd Mattheus / Jacobus Alphei Sohn / vnd Simon Zelotes / vnd Judas Jacobi.

13. A když ſe nawrátili / weſſli do wrchniho přijbytku domu / kdež přebywal Petr a Jan / Jakub a Ondřeg / Filip a Thomáš / Bartholoměg a Matthauš / Jakub Alffeůw / a Symon Zelotes / a Judas Jakubůw.

And when they were come in / they went vp into an vpper chamber / where abode both Peter / and James / and John / and Andrewe / Philippe / and Thomas / Barthelmewe / and Mathew / James the ſonne of Alpheus / and Simon Zelotes / and Judas James brother.

Oc der de komme ind / ſtigede de op paa Loffter / oc bleffue der Petrus oc Jacobus / Johannes oc Andreas / Philippus oc Thomas / Bartholomeus oc Mattheus / Jacobus Alphei ſøn / oc Simon Zelotes / oc Judas Jacobi.

A gdy weſzli / wſtapili ná ſale kedy mieſzkali Piotr / y Jakub / y Jan / y Andrzey / y Filip / y Thomaſz / Bártlomiey / y Mattheuſz / Jakub ſyn Alfeuſzow / Symon Zelotes / y Judas Jakubow brát.

14. Hi omnes erant perſeverantes unanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Ieſu, & fratribus eius.

14. Diſe alle waren ſtets beyeinander einmütig mit beten vnd flehen ſampt den Weibern vnd Maria der Mutter Jeſu / vnd ſeinen Brüdern.

14. Ty wſſyckni byli trwagijce gednomyſlně na Modlitbě s Ženami / a s Maryjí Matkau Gežijſſowau / y s Bratřijmi.

These all continued with one accorde in prayer / and ſupplication with the women / and Marie the mother of Jeſus / and with his brethren.

Diſſe vaare ſtedze entrectelige til ſammen met Bøn oc formanelſe / met Quinderne / oc Maria Jheſu Moder / oc hans Brødre.

Ci wſzyſcy trwáli zgodnie ná modlitwie y proſbach z zonami / y z mátką Jezuſowa / y z bráciá iego

15. In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum, dixit (erat autem turba hominum ſimul, ferè centum viginti.)

15. Vnd in den tagen trat auff Petrus vnter die Jünger / vnnd ſprach: (Es war aber die Schare der Namen zu hauffe bey hundert vnd zweintzig.)

15. W těch dnech / powſtaw Petr v proſtřed Bratřij / řekl: (a byl počet Lidij yako Sto a dwadceti.)

And in thoſe dayes Peter ſtood vp in the middes of the diſciples / & ſayd / (now the nomber of names that were in one place / where about an hundreth and twenty.)

Oc i de dage / traadde Petrus op iblant Diſciplene / oc ſagde (Men Skaren ved Naffn / vaar til ſammen ved hundrede oc tiue.)

W tychże tám czáſiech powſtawſzy Piotr w pośrodek zwolenników / rzekł: (á było ich w kupie mianowicie tám ná onym mieyſcu iákoby ſto y dwádzieściá.)

16. Viri fratres, oportet impleri ſcripturam quam prædixit Spiritus ſanctus per os David de Iuda, qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Ieſum.

16. Ihr Männer vnnd Brüder / es muſte die Schrifft erfüllet werden welche zuvor geſagt hat der heilige Geiſt / durch den Mund David / von Juda / der ein Fürgänger war / derer die Jeſum fiengen.

16. Mužij Bratřij / muſylo ſe naplniti Pijſmo / kteréž propowěděl Duch Swátý ſkrze vſta Dawida / o Gidaſſowi / kterýž byl wůdce těch kteřijž gijmali Gežijſſe.

Ye men and brethren / this Scripture muſt needes haue bene fulfilled / which the holy Ghoſt by the mouth of Dauid ſpake before of Judas / which was guyde to them that tooke Jeſus.

I Mend oc Brødre / Scrifften ſkulde fuldkommis / huilcken den hellig Aand før ſagde / ved Davidz Mund om Juda / ſom vaar deris Ledſagere / der grebe Jheſum.

Mężowie bráciá / potrzebá ſie było wypełnić piſmu onemu / ktore opowiedział Duch święty przez vſtá Dawidowe / o Judáſzu ktory był przewodnikiem w drodze onym co poimáli Jezuſá.

א

17 מטול דמנא הוא עמן ואית הוא לה פסא בתשמשתא הדא׃

Percioch'egli era stato messo in numero con essonoi, & haueua ottenuta la sua parte di questo ministerio.

18 הנא הו דקנא לה קריתא מן אגרא דחטיתא ונפל על אפוהי על ארעא ואתפרת מן מצעתה ואתאשד כלה גוה׃

Hor esso acquistò vn campo per la mercè de l'iniquità: & essendosi appiccato, crepò pel mezo, e si sparsero tutte le sue interiora.

19 והי הדא אתידעת לכלהון דעמרין באורשלם והכנא אתקרית קריתא הי בלשנה דאתרא חקל דמא דאיתוהי תורגמה קורית דם׃

Il che è stato noto à tutti quelli che habitano in Ierusalem: in modo che quel campo è stato chiamato ne la lor propria lingua, Aceldama, cioè, campo di sangue.

20 כתיב גיר בספרא דמזמורא דדירה תהוא חרבא ועמור לא נהוא בה ותשמשתה נסב אחרין׃

Imperoche egli è scritto nel libro de Salmi, Sia la sua habitatione deserta, e non sia chi habbiti in essa. E l'episcopato suo piglilo vn altro.

21 ולא הי הכיל לכד מן הלין גברא דהוו עמן בהנא זבנא כלה דבה על ונפק עלין מרן ישוע׃

Bisogna dunque di questi huomini che hanno conuersato con essonoi, tutto'l tempo che il Signor IESV hebbo tra noi continua conuersatione.

22 דאקף מן מעמודיתה דיוחנן עד מא ליומא דאסתלק מן לותן דהוא נהוא עמן סהדא דקימתה׃

Cominciandosi dal battesimo di Giouanni insin al giorno, che partendosi da noi, fu riceuuto in cielo, che qualcun di loro sia insieme con noi testimonio de la sua resurretione.

א

17 כי נשא ראשו עמנו ותשא את־גורל הכהנה הזאת׃

El qual era contado con nosotros, y tenia suerte en este ministerio.

18 וזה קנה את שדה ממכיר רשעה ויחנק ונפרש בתוך וישפכו כל־מעיו׃

Este pues adquirió el campo del salario de iniquidad, y colgando se rebentó por medio, y todos sus intestinos se derremaron.

19 ויודע לכל שוכני־ירושלים כך אשר נקרא השדה ההוא בלשונם חקל־דמא זה הוא שדה הדם׃

Y fue notorio à todos los moradores de Ierusalem, de tal manera que aquel campo seà llamado en su propria lenguà Aceldamah, que es Campo de sangre:

20 כי נכתב בספר תהלים תהי טירתם נשמה באהליהם אל־יהי יושב ופקדתו יקח אחר׃

Porque està escripto en el libro de los Psalmos, Sea hecha desierta su habitacion, y no aya quien more en ella. Ytem, Tome otro su Obispado.

21 לכן צריך מן האנשים האלה הנקהלים אתנו בכל עת באשר בא ויצא בנו אדונינו ישוע׃

Conuiene pues que de estos varones que han estado juntos con nosotros todo el tiempo que el Sennor Iesus entró y salió entre nosotros.

22 מחל מטבילת יוחנן עד היום אשר לקח ממנו עד תקומתו להיות עמנו אחד מן־האלה׃

Comencando desde el Baptismo de Ioan, hasta el dia que fue tomado arriba de entre nosotros, vno sea hecho testigo con nosotros de su resurrecion.

α'.

17. Ὅτι κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης.

Car il estoit du nombre auec nous, & auoit receu sa part de ceste administration.

18. Οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ τοῦ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ.

Icelui donc s'estant acquis vn champ de loyer de meschanceté, & s'estant precipité, s'est creue par le milieu, & toutes ses entrailles ont esté espandues.

19. Καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλήμ. ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν, ἀκελδαμὰ, τουτέστι, χωρίον αἵματος.

Ce qui a esté cogneu de tous les habitans de Ierusalem: tellement que ce champ la a esté appele en leur propre langage, Haceldama, c'est a dire, Le champ du sang.

20. Γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν, γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ. καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος.

Car il est escrit au liure des Pseaumes, Que sa demeure soit deserte, & qu'il n'y ait nul qui y habite. Item. Qu'vn autre prene son administration.

21. Δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος Ἰησοῦς.

Il faut donc que d'entre ces hommes qui se sont assemblés auec nous tout le temps que le Seigneur Iesus est alle & venu entre nous.

22. Ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήφθη ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ γενέσθαι σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων.

Commençant dés le Baptesme de Iehan, iusqu'au iour qu'il a esté enleué d'auec nous, que quelcun d'entr'eux soit tesmoin auec nous de sa resurrection.

CAP. I.

17. Qui connumeratus erat in nobis & sortitus est sortem ministerii huius.

For he was nombred with vs / & had obteined felowship in this ministration.

18. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis; & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius.

Hee therefore hath purchased a fielde with the reward of iniquitie: and when he had throwen downe him selfe headlong/ he brast a sunder in the middes/ and all his boweles gushed out.

19. Et notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem: ita ut appellaretur ager ille, lingua eorum, Hacel dama, hoc est ager sanguinis.

And it is knowen vnto all the inhabitants of Jerusalem / in so much/ that that field is called in their owne language/ Aceldama/ that is/ The field of blood.

20. Scriptum est enim in libro Psalmorum, Fiat commoratio eorum deserta, & non sit qui habitet in ea. Et episcopatum eius accipiat alter.

For it is written in the booke of Psalmes/ Let his habitation be voyde/ and let no man dwell therein: also/ Let another take his charge.

21. Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati, in omni tempore quo intravit & exivit inter nos Dominus Iesus.

Wherefore/ of these men which haue companied with vs/ all the time that the Lorde Jesus was conuersant among vs.

22. Incipiens à baptismate Iohannis usque in diem qua assumptus est à nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum ex istis.

Beginning from the baptisme of John/ vnto the day that he was taken vp from vs/ must one of them be made a witnes with vs of his resurrection.

Das I. Capitel.

17. Denn er war mit vns gezehlet/ vnnd hätte diß Ampt mit vnns überkommen.

Thi hand vaar tald met oss/ oc haffde anammet dette Embede met oss.

18. Diser hat erworben den Äcker vmb den vngerechten Lohn / vnd sich erhenckt / vnnd ist mitten entzwey geborsten/ vnd all sein Eingeweide außgeschütt.

Denne forhuerffede Ageren for den wertfertige Løn/ oc hengde sig/ oc brast mit i thu/ oc alt hans Indvol vdueldis.

19. Vnd es ist kunth worden allen/ die zu Jerusalem wohnen / also/ daß derselbige Acker genennet wirdt auff jhre Sprache/ Hakeldama / das ist Blutacker.

Oc det er kundgiort faar alle / som bo i Jerusalem/ saa / at den samme ager kaldis paa deris Maal / Hakeldama/ det er/ en Blodager.

20. Dennes stehet geschrieben im Psalmenbuch : Jre behausung müsse wüst werden / vnnd sey niemand der darinnen wohne. Vnd sein Bistumb empfahe ein ander.

Thi der staar screffuit i Psalme bogen / Deris Bolig skal bliffue øde / oc der skal ingen vere som der vdi skal bo / Oc en anden skal tage hans Biscops dome.

21. So muß nun einer vnter diesen Männern / die bey vns gewesen sind/ die gantze zeit über / welche der HErr Jesus vnter vnns ist auß vnnd eingegangen.

Saa skal nu en aff disse Mend / som haffue veret hos oss / den gantske tid offuer / der vor HERRE Jhesus gick vd oc ind hos oss/

22. Von der Tauffe Johannis an/ biß auff den Tag / da er von vns genommen ist / ein Zeuge seiner Aufferstehung mit vns werden.

Fra Johannis Daab / indtil det tag / der hand bleff tagen fra oss / vere it Vidne til hans opstandelse met oss.

Kapitola I.

17. Kterýž byl přičten k nám a byl dossel Losu posluhowánij tohoto.

Abowiemci był policzon miedzy nas/ y dostał był czastki tego vrzedu.

18. A on zagisté obdržal pole ze mzdy neprawosti / a oběšiw se/ rozpukl se na dwé/ y wykydla se wsseka střewa geho.

A przetoż on dostał był roley za mzdę złośćiwego / a obieśiwszy sie rospukł sie ná poły/ y wypłynęły rzewá iego.

19. A to známo včiněno gest wssem přebýwagijcým w Geruzalémě: tak že gest nazwáno pole to Jazykem gegich Acheldemach, to gest/ Pole krwe.

Rzecz wiadoma iest wszytkim mieszkáiacym w Jeruzalem/ tak iż názwano pole ono własnym ich iezykiem Akeldáma to iest Pola krwie.

20. Psáno gest zagisté w Knihach Zalmowých: Budiž příbytek geho pustý / a nebuď kdoby přebýwal w něm. Abiskupstwij geho wezmi giný.

Abowiem nápisano w Ksiegach Psalmow: Niechay bedźie mieszkánie iego opustoszone / á niech nikt nie bedźie ktoby w nim mieszkał / y przełożeństwo ie° niechay weźmie drugi.

21. Protož z těch mužůw (kteřijž gsau s námi obcowali po wsseliký čas/ w němž přebýwal mezy námi Pán Gežijš.

A tház potrzebá z tych mężow ktorzy sie z námi złączyli po wszytek then czás / iako Pan Jezus sprawował vrząd swoy miedzy námi.

22. Počaw od křtu Janowa až do dne w kterémžto wzat gest od nás) musý geden swědkem býti s námi wzkřijssenij geho.

Począwszy od krztu Jánowego / á ż do tego dnia w ktory iest wźiętku gorze od nas / áby ieden z nich był z námi świádcię zmartwych wstánia iego.

א

23 ואקימו תרין ליוסף דמתקרא בר־שבא דאשתמי יוסתוס ולמתיא :

Allora eſſi ne conſtituiron due, cioè Ioſef chiamato Barſaba, che per ſopranome ſi chiamaua Iuſto, e Mattia.

24 וכד צליו אמרו אנת מריא ידע דבלבתא דכל הוא חד אינא דגבא אנת מן הלין תריהון :

E facendo oratione diſſero, Signore, tu che conoſci i cuori di tutti, moſtra qual di queſti due tu habbia eletto.

25 דהי יקבל פסא ד דתשמשתא ושליחותא דמנה פרק יהודא דיאזל לה לאתרה :

A pigliar la ſorte di queſto miniſterio, & apoſtolato, da qual Giuda è caduto per andarſene al luogo ſuo.

26 וארמיו פסא וסלקת למתיא ואתמני עם חד־עסר שליחא :

Poi gittorono le ſorti loro, e cadde la ſorte ſopra Mattia: e fu aggiunto al numero de gli vndici Apoſtoli.

ב

1 וכד אתמלין יומתא דפנטקוסטא כד כנישין הון כלהון אכחדא :

Quando poi fu venuto il giorno de la Pentecoſte, erano tutti di vno accordo in medeſimo luogo.

2 הוא מן שליא מן שמיא קלא איך דרוחא עזיזתא ואתמלי הוא מנה כלה ביתא הו דבה יתבין הוו :

Et in vn ſubbito ſi fece vn ſuono dal cielo, come di vn forte vento impetuoſamente moſſo: e riempiè tutta la caſa doue eſſi erano à ſedere.

3 ואתחזיו להון לשנא דמתפלגין הוו איך נורא ויתבו על חד חד מנהון :

Et apparſero loro de le lingue ſpartite, come di fuoco, e poſoronſi ſopra ciaſcun di loro.

4 ואתמלין כלהון ברוחא דקודשא ואקבו הוו לממללו בלשן לשן איך מא דרוחא יהב הוא להון לממללו :

E coſi furon tutti ripieni di Spirito ſanto, e comminciorono à parlare in diuerſi linguaggi, ſecondo che lo Spirito daua loro à parlare.

א

23 ויעמידו שני־אנשים את יוסף הנקרא בר־שבא וגם נקרא צדיק ואת־מתיא :

Y ſennalaron à dos: à Ioſeph, que ſe llama Barſabas, que tiene por ſobre nombre el Iuſto, y à Matthias.

24 ויתפללו לאמר יהוה אתה הוא הבוחן לבות כלם הבה תמים והגידה נא את אחד אשר בחרת בו משניהם :

Y orando, dixeron, Tu ſennor, que conoces los coraçones de todos, mueſtra qual eſcoges de eſtos dos.

25 לקחת את־גורל כהנה הזאת והמשלח מאשר סר יהודה ללכת למקומו :

Paraque tome la ſuerte deeſte miniſterio, y del Apoſtolado, del qual rebelló Iudas por yrſe à ſu lugar.

26 ויתנו גורלם ויפול הגורל על־מתיא ונמנה את־עשתי עשר תלמידים :

Y puſieronles las ſuertes: y cayó la ſuerte ſobre Matthias, y fue contado con los onze Apoſtoles.

ב

1 ובהמלא את־יום החמשים יום ויהיו כלם נקהלים יחדו :

Y como ſe cumplieron los dias de las Siete ſemanas, eſtauan todos vnanimes juntos.

2 ויהי פתאם משמים שאון כמו רוח קדים עזה ותמלא את כל־הבית אשר ישבו בה :

Y de repente vino vn eſtruendo del cielo como de vn viento vehemente que venia con impetu, el qual hinchió toda la caſa donde eſtauan ſentados.

3 ונראו להם לשונות נפלגות כמו אש כי ישב על איש איש מהמה :

Y apparecieronles vnas lenguas repartidas como de fuego, que ſe aſſétó ſobre cada vno deellos

4 וימלאו כלם ברוח הקדש ויחלו לדבר בלשונות אחרות כאשר נתן להם הרוח להביע :

Y fueron todos llenos de Eſpiritu Sancto, y començaron à hablar en otras lenguas, como el Eſpiritu Sancto les daua que hablaſſen.

α΄.

23. Καὶ ἔστησαν δύο, Ἰωσὴφ τὸν καλούμενον Βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη Ἰοῦστος, καὶ Ματθίαν.

Lors ils en preſenterent deux, aſſauoir Ioſeph appelé Barſabas, (qui eſtoit ſur nomme Iuſte) & Matthias.

24. Καὶ προσευξάμενοι εἶπον, σὺ κύριε καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδειξον ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα, ὃν ἐξελέξω.

Et en priant dirent, Toy Seigneur, qui cognois les cœurs de tous, monſtre lequel de ces deux tu as eſleu.

25. Λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἐξ ἧς παρέβη Ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον.

Afin qu'il prene ſa part de ce miniſtere & Apoſtolat, dont Iudas s'eſt deſtourné pour s'en aller en ſon lieu.

26. Καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτῶν, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Ματθίαν, καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων.

Adonc ils ietterent le ſort d'iceux: & le ſort cheut ſur Matthias, qui d'vn commun accord fut mis au nombre de onze Apoſtres.

ΚΕΦΑΛ. β΄.

Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό.

Et comme le iour de la Pentecoſte s'accompliſſoit ils eſtoyent tous d'vn accord en vn meſme lieu.

2. Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι.

Lors ſoudainement il ſe fit vn ſon du ciel comme d'vn vent qui ſouffle en vehemence, lequel remplit toute la maiſon où ils eſtoyent aſſis.

3. Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ᾽ ἕνα ἕκαστον αὐτῶν.

Et leur apparurent des langues departies comme de feu, & ſe poſa ſur vn chacun d'eux.

4. Καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι.

Dont ils furent tous remplis du Sainct eſprit, & commencerent à parler langages eſtranges, ainſi que l'Eſprit leur donnoit à parler.

CAP. I.

23. Et ſtatuerunt duos, Ioſeph, qui vocabatur Barſabas, qui cognominatus eſt Iuſtus: & Matthiam.

And they preſented two/ Joſeph called Barſabas/ whoſe ſurname was Juſtus / & Matthias.

24. Et orantes dixerunt, Tu Domine qui corda noſti omnium, oſtende quem elegeris ex his duobus unum.

And they prayed / ſaying / Thou Lorde/ which knoweſt the heartes of al men / ſhew whether of theſe two thou haſt choſen.

25. Accipere locum miniſterii huius & Apoſtolatus, de quo prævaricatus eſt Iudas ut abiret in locum ſuum

That he may take the roome of this miniſtration and Apoſtleſhippe / from which Judas hath gone aſtray/ to go to his owne place.

26. Et dederunt ſortes eis: & cecidit ſors ſuper Matthiam, & annumeratus eſt cum undecim Apoſtolis.

Then they gaue forth their lottes: and the lot fell on Matthias / and he was by a common conſent counted with the Eleuen Apoſtles.

Das I. Capitel.

23. Vnd ſie ſtelleten zwen Joſeph genant Barſabas / mit dem zunamen Juſt vnd Matthiam.

Oc de ſtickede Tho / Joſeph ſom kaldis Barſabas/ met det tilnaffn Juſtus/ oc Matthiam.

24. Beteten/ vnd ſprachen: HErr/ aller Hertzenkündiger / zeige an/ welchen du erwehlet haſt vnter dieſen zweyen.

Bade oc ſagde/ HERRE/ ſom kender alle Hierter/ giff til kende / huilcken du haffuer vduald aff diſſe tho.

25. Daß einer empfahe diſen Dienſt vnd Apoſtelampt/ davon Judas abgewichen iſt/ daß er hingienge an ſeinen ort.

At en kand anamme denne Tieniſte oc Apoſtels Embede / ſom Judas vigede fra / at hand gick bort til ſin ſted.

26. Vnnd ſie wurffen daß Loß über ſie/ vnd das Loß fiel auff Matthiam/ vnnd er ward zugeordnet zu den eilff Apoſteln.

Oc de kaſte Laad mellem dem/ oc Laaden falt paa Matthiam / Oc hand bleff ſticket til de Elffue Apoſtle.

Kapitola I.

23. Tehdy poſtawili dwa/ Jozeffa kterýž ſlaul Barſabaſs / kterýž měl přijgmij Sprawedliwý: a Matěge.

A przetoż poſtáwili dwu / Jozefá ktorego zwano Barſabás / á ktory miał przezwiſko Spráwiedliwy / y Máciejá.

24. A modlijce ſe řekli: Ty PANE/ kterýž znáſs ſrdce wſſech/ okažiž kterěhož gſy wywolil gednoho z těchto dwau.

Mowili tedy modląc ſie: Ty Pánie ktory znaſz ſercá wſzytkich/ okaż nam ktoregoś obrał z tych dwu.

25. Aby přijal mijſto přiſluhowanij tohoto Apoſſtolſtwij/ z něhož geſt wypadl Gidáſs/ aby odſſel na mijſto ſwé.

Aby wziął dział urzędu tego y Apoſtolſtwá, od ktorego ſie odſtąpił Judaſz/ áby odſzedł ná mieyſce ſwe.

26. Y dali gim Loſy: Y ſpadl Los ná Matěge/ y přičten geſt k počtu gedenácti Apoſſtolůw.

A thák położyli loſy ich/ y pádł los ná Máciejá/ ktory zá ſpolnym wßech zwolentem/ przyłączon jeſt ku jedennáſcie Apoſtołom.

CAP. II.

Et cum complerentur dies Pentecoſtes, erant omnes pariter in eodē loco.

And when the day of Pentecoſt was come / they were all with one accord in one place.

2. Et factus eſt repente de cælo ſonus, tanquam advenientis ſpiritus vehementis, & replevit totam domum ubi erant ſedentes.

And ſodeinely there came a ſound from heauē/ as of a ruſhing and mightie wind/ and it filled all the houſe where they ſate.

3. Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum.

And there appeared vnto them clouen tongues / like fire / and it ſate vpon eche of them.

4. Et repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis.

And they were all filled with the holy Ghoſt/ & began to ſpeake w other tōgues/ as the Spirit gaue thē vtterance.

Das II. Capitel.

Vnd als der tag der Pfingſten erfüllet war / waren ſie alle einmütig beyeinander.

Oc der Pingzdag vaar fuldkommen / vare de alle endrectelige tilſammen.

2. Vnd es geſchach ſchnell ein brauſen vom Himmel/ als eines gewaltigen Windes / vnd erfüllet das gantze Hauß/ da ſie ſaſſen.

Oc der ſkede haſtelige it Bulder aff Himmelen/ ſom it veldigt Vær / oc opfyllede det gantſke Huſſ/ ſom de ſade.

3. Vnd man ſahe an jhnen die Zungen zertheilet / als weren ſie Feurig/ vnnd er ſatzte ſich auff einen jeglichen vnter jhnen.

Oc mand ſaa Tunger at ſkillige paa dem / ſom de haffde verit gloendis/ Oc hand ſette ſig paa huer beſynderlige aff dem.

4. Vnnd wurden alle voll des heiligen Geiſtes / vnd fiengen an zu predigen mit andern Zungen/ nach dem der Geiſt jnen gab außzuſprechen.

Oc de bleffue alle fulde aff den hellige Aand / Oc begynte at predicke met andre Tunger / effter ſom den hellige Aand gaff dem vd at ſige.

Kapitola II.

A Když ſe náplnilo dnij Padeſáte/ byli wſſyckni ſpolu na gednom mijſtě.

A gdy przychodził dzień pięćdzieſiąthy/ byli wßyſcy zgodnie ná jednym mieyſcu.

2. Y ſtal ſe rychle zwuk s Nebe yako přicházegijcýho wětru prudkého/ a naplnil weſſkeren dům kdež byli ſedijce.

Tehdy ſie zſtał z prętká z niebáſum/ jákoby przypadáiącego wiátru gwałthownego/ ktory napełnił wßytek dom kedy ſiedzieli.

3. Y ukázali ſe gim rozdijlnij Jazykowé/ yako ohniwij. Y poſadil ſe na každém z nich.

Y ukazáły ſie im rozdzielone jezyki ná kſztałt ognia/ ktory ſtánął nád káżdym z nich.

4. A naplněni gſau wſſyckni Duchem Swatým/ a počali mluwiti rozličnými Jazyky/ Jakž Duch Swatý dáwal gim wymlauwati.

A thák nápełnieni ſą wßyſcy Duchem świętym/ á poczęli mowić obcemi jezyki/ jáko im Duch on dawał wymawiać.

ד

5 אית הוא דין גבריא דעמרין באורשלם דדחלין מן אלהא יהודיא מן כל עממא דתחית שמיא׃

Et erano de Giudei che habitauano in Ierusalem, huomini pÿ di tutte le nationi che son sotto il cielo.

6 וכד הויא קלא הו כנש כלה עמא ואשתגש מטול דשמע הוא אנש אנש מנהון דממללין הוו בלשניהון׃

Et essendo vscita questa voce, concorse la moltitudine, e rimase confusa: peroche ciascuno gli vdiua parlare nel suo proprio linguaggio.

7 תהירין הוו כלהון ומתדמרין כד אמרין חד לחד הלין כלהון דממללין לא הא גליליא אנון׃

E tutti stupiuano, e marauigliauansi, dicendo fra loro, Ecco, tutti costor che parlano, non son eglino Galilei?

8 איכנא חנן שמעין חנן אנש אנש לשנה דבה ילדין חנן׃

E come gli vdiamo ciascun di noi parlare nel proprio linguaggio, nelqual noi siamo nati?

9 פרתיא ומדיא ואלמיא ואלין דעמרין בית נהרין יהודיא וקפדוקיא ודמן אתרא דפנטוס ודאסיא׃

Parti e Medi & Elamiti, e che habitiamo ne la Mesopotamia, e ne la Giudea e Cappadocia, Ponto, & Asia.

10 ודמן אתרא דפרוגיא ודפמפוליא ודמצרין ודאתרותא דלוביא דקריבין לקורינא ואילין דאתו מן רהומא׃

Frigia e Panfilia, Egitto, e ne le parti de la Libia, che è presso à Cirene, e forestieri Romani.

11 יהודיא וגיוריא ודמן קריטא וערביא הא שמעין חנן דממללין בלשנין דילן תדמרתה דאלהא׃

Giudei ancora, e Proseliti, Cretesi & Arabi: noi gli vdiamo parlar ne le nostre lingue le cose magnifiche di Dio:

ב

5 ויהיו בירושלים שוכנים יהודים אנשים חסידים מכל־הגוים אשר תחת השמים׃

(Morauan entonces en Ierusalem Iudios varones religiosos de todas las naciones que estan debaxo del cielo:)

6 וכאשר נהיה קול הזה ויקהל רב העם ותתבלע חכמתם כי שמעו איש איש כי בלשונו מדברים המה׃

Y hecho este estruendo, juntose la multitud y estauan confusos, porque cada vno los oya hablar su propria lengua.

7 ויבהלו ויתמהו לאמר איש אל־רעהו הנה הלא אלה המדברים כלם גלילים המה׃

Y estauan todos attonitos, y marauillados, diziendo los vnos à los otros, Veys, no son Galileos todos estos que hablan?

8 ואיככה אנחנו שומעים איש איש באותה הלשון אשר נולדנו בה׃

Como pues los oymos nosotros hablar cada vno en su lengua en que somos nacidos?

9 אנשי פרת ומדי ועילם והשוכנים בארם נהרים ביהודה ובכפתור אלסר ואסיא׃

Parthos, y Medos, y Persas, y losque habitamos en Mesopotamia. en Iudea, y en Cappadocia en el Ponto, y en Asia.

10 ופרוגיא ופמפיליה מצרים וגבולי פוט אשר אל־קיר וגרים מרהומה׃

En Phrygia, y en Pamphilia, En Egypto, y en las partes de Aphrica que esta de la otra parte de Cyrene, y Romanos estrangeros.

11 יהודים ותושבים כרתים וערבים אנחנו שומעים אותם למלל בלשונותינו את־גדולות אלהים׃

Y Iudios, y conuertidos, Cretenses, y Arabes, los oymos hablar en nuestras lenguas las marauillas de Dios.

β'.

5. Ἦσαν δὲ ἐν ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες ἰουδαῖοι ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν.

Or auoit-il des Iuifs seiournans en Ierusalem, hommes deuots, de toute nation qui est soubs le ciel.

6. Γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνῆλθε τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν.

Apres donc que le bruit en fut fait, vne multitude vint ensemble, laquelle fut tout esmeue, pourtant qu'vn chacun les oyoit parler en son propre langage.

7. Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους. οὐκ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες γαλιλαῖοι;

Dont tous estoyent estonnés, & s'esmerueilloyent disans l'vn à l'autre: Voici tous ceux ci qui parlent, ne sont ils pas Galileens?

8. Καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν, ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν;

Comment donc vn chacun de nous les oyons nous parler en nostre propre langage, auquel nous sommes nés?

9. Πάρθοι καὶ μῆδοι καὶ ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν μεσοποταμίαν, ἰουδαίαν τε καὶ καππαδοκίαν, πόντον, καὶ τὴν ἀσίαν.

Parthiens, & Mediens, & Elamites, & nous qui habitons en Mesopotamie, & en Iudee, & en Capadoce, Ponte & Asie.

10. Φρυγίαν τε καὶ παμφυλίαν, αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς λιβύης τῆς κατὰ κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ῥωμαῖοι.

Et Phrygie, & Pamphilie, en Egypte, és parties de Libye, qui est à l'endroit de Cyrene, & nous qui nous tenons à Rome.

11. Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, κρῆτες καὶ ἄραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ.

Tant Iuifs que Proselytes, Creteins & Arabiens, nous les oyons parler chacun en nos propres langes les choses magnifiques de Dieu.

CAP. II.

5. Erant autem in Ierusalem habitantes Iudęi, viri religiosi ex omni natione quæ sub cælo est.

And there were dwelling at Jerusalem Jewes/men that feared God/of euery nation vnder heauen.

6. Facta autem hac voce convenit multitudo, & mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes.

Now when this was noised/the multitude came together/ and were astonied/because that euery man heard them speake this owne language.

7 Stupebant autem omnes, & mirabantur, dicentes: Nónne, ecce, omnes isti qui loquuntur, Galilæi sunt.

And they wondered all/and marueiled/saying among themselues/Beholde/are not all these which speake/of Galile?

8. Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram, in qua nati sumus?

How then heare we euery man our owne language/ wherein we were borne?

9. Parthi, & Medi, & Aelamitæ, & qui habitant Mesopotamiam, Iudæam, & Cappadociam, Pontum, & Asiam.

Parthians/& Medes/& Elamites/and the inhabitants of Mesopotamia/& of Judea/& of Cappadocia/of Pontus/and Asia.

10. Phrygiam, & Pamphyliam, Aegyptum & partes Lybiæ, quæ est circa Cyrenen, & advenæ Romani.

And of Phrygia/& Pamphylia/of Egypt/ and of the partes of Lybia/which is beside Cyrene/and strangers of Rome.

11. Iudæi quoque & Proselyti, Cretes, & Arabes, audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei.

And Jewes/and Proselytes/Cretes and Arabians: wee heard them speake in our owne tongues the wonderfull workes of God.

Das II. Kapitel.

5. Es waren aber Jůden zu Jerusalem wohnend/die waren Gotsförchtige Männer/ auß allerley Volck/ das vnter dem Himmel ist.

Oc der vaare Jøder beendis i Jerusalem de vaare Gudfryctige Mend/aff allehonde Folck/som er vnder Himmelen.

6. Da nun die stimme geschach/ kam die menge zu sammen vnnd wurden verstörtzt/ denn es höret ein jeglicher/ daß sie mit seiner Sprache redten.

Der denne røst nu skede/kom Almuen tilsammen/oc de bleffue vnderlige/Thi huer hørde det/at de talede det hans Maal.

7. Sie entsatzten sich aber alle/ verwunderten sich/ vnnd sprachen vntereinander: Sihe/ sind nicht dise alle die da reden/ auß Galilea?

De forferdedis alle/ forundrede sig/ oc sagde til huer andre/ See/ ere icke alle disse/ som tale aff Galilea.

8. Wie hören wir denn ein jeglicher seine Sprache/ darinnen wir geboren sind?

Huorledis høre wi da/ huer sit Maal/ som wi ere fødde vdi?

9. Parther vnd Meder/ vnd Elamiter/ vnd die wir wohnen in Mesopotamia/ vnd in Judea/ vnd Cappadocia/ Ponto vnd Asia.

Parther oc Meder/oc Elamyter/ oc wi som bo i Mesopotamia/oc vdi Judea/oc Cappadocia/Ponto oc Asia.

10. Phrygia vnd Pamphilia/ Egypten/ vnd an den enden der Lybien bey Cyrenen/ vnd Außländer von Rom.

Phrygia oc Pamphylia/Egypten/oc mod Lybie ende hoss Cyrenen/oc Vdlendinge aff Rom.

11. Jůden vnd Jůdengenossen/ Creter vnnd Araber/ wir hören sie mit vnsern Zungen die grossen Thaten Gottes reden.

Jøder oc Jødernis Tilhengere/ Kreter oc Araber/ Wi høre dem tale Gudz store vnderlige Gerninger/ met vore Tunger.

Kapitola II.

5. Y byli w Geruzalémě přebýwagijce Zidé/ mužij nábožnij ze wsselikého národu kterýž pod Nebem gest.

A byli w Jeruzálem mieszkácy Zydowie/ ludzie bogoboyni/ ze wszego narodu tych ktorzy sa pod niebem.

6. A když se stal ten hlas/ sesslo se množstwij/ a na mysli zmámeno gě/ neb ge slyssal gedenkaždý/ ani mluwij yazykem geho.

Gdy sie tedy tha wieść wszczeła/ zbieżało sie mnostwo ludzi/ y zstało sie w nich zámieszánie/ że kázdy slyszał własnim swym iezykiem ony mowiace.

7. Y báli se wssyckni/ a diwili se spolu/ řkauce mezy sebau: Wssak ay tito wssyckni kteřijž mluwij Galilegsstij gsau?

Y zdumiewáli sie wszyscy/ á dziwowáli sie mowiac iedni do drugich: Izali otoci wszyscy ktorzy mowia nie sa Gáliley czycy?

8. A kterakž mi slyssýme gedenkaždý yazyk swůg/ w kterémž gsme zrodili?

Jakożmy tedy slyszymy v nich kazdy swoy własny iezyk/ w ktory mechmy sie zrodzili?

9. Partsstij a Medsstij/ a Elamitsstij/ a kteřijž přebýwagij w Mezopotamij w Zidowstwu a w Kapadocij/ w Pontu a w Azij.

My Párthowie/ Medowie/ y Elamitowie/ y ktorzy mieszkamy w Mezopotámicy/ w Judzie/ w Kápadocyiey/ w Poncie/ y w Azyiey.

10. W Frygij a w Pamphilij/ w Egiptě a w kraginách Libie/ kteraž gest wedle Cyrenu/ a hostě Ržijmané.

w Frygiey/ w Pámfiliey/ w Egipcie/ y w stronach Libiey/ ktora podlegla Cyrenie/ y my przychodniowie Rzymscy.

11. Zide a wnowěna Wijru obrácenij/ Kretsstij a Arabsstij/ slysseli gsme ge azi mluwij yazyky nassými/ weliké wěcy Božij.

Zydowie/ y nowo do Zydostwá przystawaiacy Kreteńczycy/ y my Arabczycy/ slyszymy ie mowiace iezyki neszemi zacne rzeczy o Bogu.

ב

12 מתדמרין הוו דין כלהון ותהירין כד אמרין חד לחד דמנא הי הדא צבותא׃

Tutti dunque stupiuano, e marauigliauansi dicendo l'vn a l'altro, Che vuol dir questo.

13 אחרנא דין ממיקין הוו בהון כד אמרין הלין מארדיתא אשתיו ורויו׃

Altri facendosene beffe, diceuano, Costor son pieni di mosto.

14 ובתר כן קם שמעון כאבא עם חד עסר שליחין וארים קלה ואמר להון גברא יהודיא וכלהון דעמרין באורשלם הדא תתידע לכון וציתו מלי׃

Ma Pietro che staua li con li Vndici, alzò la sua voce, e parlo loro, dicendo, Huomini Giudei, e voi tutti che habitate in Ierusalem, siaui noto questo, e date orecchie à le mie parole.

15 לא גיר איכנא דאנתון סברין הלין רוין דהא עדמא להשא תלת שעין׃

Perche costor non sono ebbri, come voi pensate: conciosia ch'egli è la terza hora del giorno.

16 אלא הדא הי דאמירא ביואיל נביא׃

Ma questo è quel che è stato detto per il Profeta Ioel.

17 ונהוא ביומתא חרתא אמר אלהא אשוד רוחי על כל בסר ונתנבון בניכון ובנתכון ועלימיכון חזונא נחזון וקשישיכון חלמא נחלמון׃

Et auerra ne gli vltimi giorni, dice Iddio, ch'io spargerò del mio Spirito sopra ogni carne: e i figliuoli vostri, e le vostre figliuole profetizaranno, e i vostri giouenni vedranno de le visioni, e i vostri vecchij sognaranno de sogni.

18 ועל עבדי ועל אמהתי אשוד רוחי ביומתא הנון ונתנבון׃

E certo in quei giorni io spargerò del mio Spirito sopra i serui miei, e sopra le mie serue, e profetizaranno.

ב

12 ויבהלו וישאלו איש לרעהו לאמר ומה זאת להיות׃

Y estauan todos attonidos y marauillados diziendo los vnos à los otros, que quiere ser esto?

13 ואחרים מלעיגים בם לאמר כי מעסיס שכורים המה׃

Mas otros burlandose dezian, Que estan llenos de mosto estos.

14 ויקם כיפה עם עשתי עשר וירם את־קולו ויביע אליהם אנשים אחים ושוכני ירושלים כלכם ידע לכם והאזינו את־דברי׃

Entonces Pedro poniendose en pie con los Onze, alço su boz y hablolés, diziendo, Varones Iudios, y todos los que habitays en Ierusalem, esto hos sea notorio, y oyd mis palabras.

15 כי אינם כמו חושבים אתם שכורים המה כי יש השעה השלישית היא ליום׃

Porque estos no estan borrachos, como vosotros pensays, siendo la hora de las tres del dia.

16 כי אם זה הוא הנאמר בנביא יואל׃

Mas esto es loque fue dicho por el Propheta Ioel.

17 והיה אחרי כן נאם יהוה אשפוך את־רוחי על־כל־בשר ונבאו בניכם ובנותיכם זקניכם חלמות יחלמון בחוריכם חזיונות יראו׃

Y será en los postreros dias, dize el Sennor, derramaré de mi Espiritu sobre toda carne: y vuestros hijos y vuestras hijas prophetizarán: y vuestros mancebos veran visiones, y vuestros viejos sonnaran suennos.

18 וגם על־העבדים ועל־השפחות בימים ההמה אשפוך את־רוחי ונבאו׃

Y cierto sobre mis sieruos y sobre mis criadas en aquellos dias derramaré de mi Espiritu: y prophetizaràn.

β'.

12. Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες, Τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι.

Ils estoyent donc tous estonnés, & ne sauoyent que penser, disans l'vn à l'autre, Que veut dire ceci?

13. Ἕτεροι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον, ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί.

Et les autres se mocquans disoyent, C'est qu'ils sont pleins de vin doux.

14. Σταθεὶς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα, ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς, Ἄνδρες Ἰουδαῖοι, καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου.

Mais Pierre se presentant auec les onze, esleua la voix, & leur dit, Hommes Iuifs, & vous tous qui habitez en Ierusalem, ceci vous soit notoire, & mettez mes paroles en vos oreilles.

15. Οὐ γὰρ, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν. ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας.

Car ceux-ci ne sont point yures, comme vous cuidez, veu qu'il est la troisieme heure du iour.

16. Ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ.

Mais c'est ici ce qui a esté dit par le Prophete Ioel.

17. Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ θεὸς, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν (ἐνύπνια) ἐνυπνιασθήσονται.

Et aduiendra és derniers iours (dit Dieu) que ie respandrai de mon Esprit sur toute chair: & vos fils prophetizeront, & vos filles aussi, & vos ieunes gés verront des visions, & vos anciens songeront des songes.

18. Καί γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι.

Et pour vrai en ces iours-la ie respandrai de mon Esprit sur mes seruiteurs & sur mes seruantes, dont ils prophetizeront.

CAP. II.

12. Stupebant autem omnes, & mirabantur adinvicem, dicentes, Quidnam vult hoc eſſe?

They were all then amaſed / and douted / ſaying one to another / What may this be?

13. Alii autem irridentes dicebant, Quia muſto pleni ſunt iſti.

And others mocked / and ſaid / They are full now wine.

14. Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem ſuam, & locutus eſt eis, Viri Iudæi, & qui habitatis in Ieruſalem univerſi, hoc vobis notum ſit, & auribus percipite verba mea.

But Peter ſtanding with the Eleuen / lift vp his voyce / and ſayd vnto them / Ye men of Iudea / and ye all that inhabite Ieruſalem / be this knowen vnto you / and hearken vnto my wordes.

15. Non enim, ſicut vos æſtimatis, hi ebrii ſunt, cùm ſit hora diei tertia.

For theſe are not drunken / as yee ſuppoſe / ſince it is but the third houre of the day.

16. Sed hoc eſt quod dictum eſt per prophetam Ioël.

But this it that / which was ſpoken by the Prophet Ioel.

17. Et erit, in noviſſimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem: & prophetabunt filii veſtri, & filiæ veſtræ, & iuvenes veſtri viſiones videbunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſomniabunt.

And it ſhalbe in the laſt dayes / ſaith God / I will powre out of my Spirit vpon all fleſh / and your ſonnes / & your daughters / ſhall prophecie / & your young men ſhall ſee viſions / & your olde men ſhall dreame dreames.

18. Et quidem ſuper ſervos meos, & ſuper ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt.

And on my ſeruants / and on mine handmaides / I will power out of my Spirit in thoſe dayes / and they ſhall propheſie.

Das II. Capitel.

12. Sie entſatzten ſich alle / vnd wurden jrre / vnnd ſprachen einer zu dem andern: Was wil das werden?

De forferdedis alle / oc forundrede ſig / oc ſagde den ene til den anden / Huad vil dette vere?

13. Die andern aber hattens jhren ſpot / vnd ſprachen: Sie ſind vol ſüſſes Weins.

Men de andre haffde det for deris ſpaat / oc ſagde / de ere fulde aff ſød Vin.

14. Da tratt Petrus auff mit den Eilffen / hub auff ſeine Stimme / vnd redte zu jnen: Jr Jüden lieben Männer / vnd alle die jr zu Jeruſalem wohnet / Daß ſey euch kunth gethan / vnd laſſet meine Wort zu ewren Ohren eingehen.

Da traadde Peder op met de Elleffue / opløffte ſin røſt / oc talede til dem / I Jøder / kære Mend / oc alle i ſom bo i Jeruſalem / det ſkal vere eder vitterligt oc lader mine ord gaa ind at eders øern.

15. Denn dieſe ſind nicht truncken / wie jr wehnet / ſintemal es iſt die dritte Stund am tage.

Tht diſſe ere icke druckne / ſom i mene / efferdi det er den tredie Stund paa dagen.

16. Sondern das iſts / das durch den Propheten Joel zuvor geſagt iſt:

Men dette er det / ſom er førſagd ved Propheten Joel.

17. Vnd es ſoll geſchehen in den letzten tagen / ſpricht Gott / Jch wil außgieſſen von meinen Geiſt auff alles Fleiſch / vñ eure Söne vnd eure Töchter ſollen weiſſagen / vnd eure Jünglinge ſollen Geſicht ſehen / vnnd eure Elteſten ſollen Träume haben.

Oc det ſkal ſke i de ſiſte dage / ſiger Gud / Jeg vil vdgyde aff min Aand paa alt Kød / oc eders Sønner oc eders Døtter ſkulle ſpaa / oc eders vnge Drenge ſkulle ſee Syner / oc eders Eldſte ſkulle haffue Drømme.

18. Vnd auff meine Knechte vnd auff meine Mägde wil ich im denſelbigen tagen von meinem Geiſt außgieſſen / vnd ſie ſollen weiſſagen.

Oc ieg vil i de ſamme dage vdgyde aff min Aand paa mine Suenne oc paa mine Piger / oc de ſkulle ſpaa.

Kapitola II.

12. Y báli ſe wſſyckni / a diwili ſe weſpolek / geden druhému ř̌kauce: Y co toto bude?

A tak ſie wßyſcy zdumieli / y watpili mowiac iedni go drugich: Coż to wżdy zá rzecż?

13. Ginij pak poſmijwagijce ſe / prawili: Wſtem ſe tito zpili.

Lecż drudzy chytrze ßydzac mowili: Ciopili ſie winá mlodego.

14. A ſtoge Petr s gedenácti / pozdwihl hlaſu ſwého / a mluwil gim: Mužij Židé / a kteřij bydlijte w Geruzalémé wſſyckni / To wám známo bud / a vſſyma pozorugte ſlow mých.

Tedy Piotr ſtoiac z onymi iedennaſcá / podnioſł głos ſwoy y mowił do nich tymi ſłowy: Mężowie Zydowſcy / y wy wßyſcy ktorzy mießkacie w Jeruzálem / niechayżec to wam iáwno bedzie / á przyymicie w vßy ſwoie ſłowa moie.

15. Jakož wy ſe domnijwáte / nezpili gſau ſe tito (poněwadž geſt teprw hodina na den třetij.)

Abowiem nie ſac piſáni ci iáko wy mnimacie / gdyż do piro trzecia godziná ná dzien

16. Ale totoť geſt / Což geſt předpowědijno ſkrze Proroka Johele:

Ale tho ieſt ono co powiedziano przez Proroká Joela.

17. A budeť w poſlednijch dnech / prawj PAN / wylegi z Ducha mého na každého člowěka. A budau prorokowati Synowé waſſi / y Dcery waſſe / a Mládency waſſi widěnij wijdati budau / a Starcowé waſſi Sny mijti budau.

A bedzie to w oſtatecżnych cżáſiech (mowi Bog) Wyleie z Duchá mego ná wßelkie ciało / á bedą prorokowác ſynowie waßy y corki waße / á młodzieńcy waßy widzenia widziec bedą á ſtarcom waßym ſny ſie ſnic bedą.

18. A zagiſté na Služebnijky mé / a na mé Služebnice w těch dnech / wylegi Ducha mého / a budau prorokowati:

A pewnie w onych cżaſiech ná ſługi mey ná ſłużebnice moie wyleie z Duchá mego / y bedą prorokowác.

ב

19 ואתל אתותא בשמיא וגברותא על ארעא דמא ונורא ועטרא דתננא׃

E farò de le cose merauigliose di sopra nel cielo, e de segni di sotto ne la terra, sangue e fuoco, e vapor di fumo.

20 שמשא יתהלך בעמטנא וסהרא בדמא עד לבת יאתא יומה דמריא רבא והחילבת׃

Il sole si conuertirà in tenebre, e la luna in sangue, prima che venga quel giorno grande & notabile del Signore.

21 ויהוא כל דיקרא שמה דמריא יחא׃

E sara che chiunque inuocarà il nome del Signore, sarà saluo.

22 גברה בני יסריל שמעו מלא הלין ישוע נצריבת גברא דמן אלהא אתחזי לותכון בחילא ובגברותא אילין דאלהא עבד בינתכון באידה איך דאנתון ידעין אנתון׃

Huomini Israeliti, vdite queste parole, IESV Nazareno, huomo approuato da Dio intra vos, con virtù, e prodigij, e segni che Iddio ha fatti per lui nel mezo di vos, come ancor vos sapete.

23 להנא דפריש הוא לה להדא במקרמות ידעתה ובצבינה דאלהבת א אשלמתונהי באידי ר רשיעא וזקפתון וקטלתון׃

Costui, dico, essendo tradito per determinato consiglio e prouidentia di Dio, vos lo pigliaste, e crocifiggendolo, l'ammazzaste per le mani de gl'iniqui.

24 אלהבת הין אקימה ושרא חבליה דשיול מטול דלבת משכחא הורת דיתתחד בה בשיול׃

Ilquale Iddio ha risuscitato, sciolti i dolori de la morte, inquanto che non era possibile che da essa fusse ritenuto.

ב

19 ונתתי מופתים בשמים למעלה ובארץ למטה דם ואש ותמרות עשן׃

Y dare prodigios arriba en el cielo, y sennales abaxo en la tierra, sangre, y fuego, y vapor de humo.

20 השמש יהפך לחשך והירח לדם לפני בא יום יהוה הגדול והנורא׃

El Sol se boluerà en tinieblas, y la Luna en sangre antes que venga el dia del Sennor grande y manifiesto.

21 והיה כל אשר יקרא בשם יהוה ימלט׃

Y sera, que todo aquel que inuocàre el Nombre del Sennor, serà saluo.

22 האנשים בני ישראל שמעו את דברי את ישוע הנצרי איש אשר נראה מאלהים אליכם בגבורות אותות ומופתים אשר עשה בידו בתוככם כאשר יודעים אתם׃

Varones Israelitas, oyd estas palabras: El Iesus Nazareno varon approuado de Dios entre vosotros en marauillas, y prodigios, y sennales que Dios hizo por el en medio de vosotros, como tambien vosotros sabeys.

23 אותו אשר בגזרת עצת ודעת אלהים מקדם נתון לקחתם ובידי רשעים הוקעתם והרגתם׃

Este, por determinado consejo y Prouidencia de Dios entregado, tomando lo vosotros lo matastes con manos iniquas, crucificandolo.

24 את אשר יהוה הקיץ ויתר את חבלי מות איככה בלי יכולת היא להאחזו ממנו׃

Alqual Dios leuantó, sueltos los dolores de la muerte; porquanto era impossible ser detenido dello.

β.

19. Καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ.

Et ferai des choses merueilleuses au ciel en haut, & signes en terre en bas, sang & feu & vapeur de fumee.

20. Ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ.

Le soleil sera changé en tenebres, & la lune en sang, deuant que ce grand & notable iour du Seigneur viene.

21. Καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσεται.

Et adviendra que quiconque inuoquera le nom du Seigneur sera sauué.

22. Ἄνδρες ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους· ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε.

Hommes Israelites, oyez ces paroles: Iesus le Nazarien personnage approuué de Dieu entre vous par vertus, par merueilles, & par signes, lesquels Dieu a faits par lui au milieu de vous, comme aussi vous le sauez.

23. Τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες διὰ χειρῶν ἀνόμων, προσπήξαντες ἀνείλετε.

Icelui estant liuré par le conseil defini & prouidence de Dieu, auez prins, & l'auez mis en croix, & occis par les mains des iniques.

24. Ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησε, λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ.

Lequel Dieu a ressuscité, ayant deslie les douleurs de la mort, pourtant qu'il n'estoit possible qu'il fut retenu d'icelle.

CAP. II.

19. Et dabo prodigia in cælo sursum, & signa in terra deorsum, sanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

And I will shewe wonders in heauen aboue / and tookens in the earth beneath/blood/and fire/and the vapour of smoke.

20. Sol convertetur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & manifestus.

The Sunne shalbe turned into darkenes/ and the Moone into blood/ before that great / and notable day of the Lord come.

21. Et erit omnis quicunque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

And it shalbe/that whosoeuer shall call on the Name of the Lord / shalbe saued.

22. Viri Israëlitæ, audite verba hæc, Iesum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus & prodigiis & signis quæ fecit Deus per illum in medio vestri, sicut vos scitis.

Ye men of Israel/heare these words/ Jesus of Nazaret / a man approued of God among you with great workes / and wonders / & signes / which God did by him in the middes of you / as ye your selues also know.

23. Hunc definito consilio & præscientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes, interemistis.

Him/I say/haue ye taken by the handes of the wicked / being deliuered by the determinate counsell/and foreknowledge of God / and haue crucified and slaine.

24. Quem Deus suscitavit solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.

Whome God hath raised vp / and loosed the sorowes of death / because it was vnpossible that he should be holden of it.

Das II. Kapitel.

19. Vnd ich will wunder thun oben im Himmel / vnnd Zeichen vnten auff Erden / Blut vnd Feuer / vnd Rauchdampff.

Oc ieg vil gøre vnderlige Ting offuen i Himmelen / oc Tegen neden paa Jorden / Blod oc Ild oc Røgdamp.

20. Die Sonne soll sich verkehren inn Finsterniß / vnnd der Mond inn Blut / ehe denn der grosse vnd offenbarliche Tag deß HERRN kompt.

Solen skal omuende sig til Mørckhed / oc Maanen til Blod / før end HERRENS store oc oc obenbarlige Dag kommer.

21. Vnnd soll geschehen / Wer den Namen deß HERREN anruffen wird / soll selig werden.

Oc det skal ske / Huo som paa kalder HERRENS Naffn / hand skal bliffue salig.

22. Ihr Männer von Israel / höret dise Wort: Jesum von Nazareth / den Mann von Gott vnter euch mit Thaten / vnnd wunder / vnnd Zeichen beweiset / welche Gott durch jhn that vnter euch (wie denn auch jhr selbst wisset.)

I Mend aff Israel / hører disse ord / Jhesum aff Nazareth / den Mand som Gud betede iblant eder / met kraffelige Gerninger oc vnderlige Ting oc Tegen huilcke Gud giorde ved hannem iblant eder (som i da oc selff vide.

23. Denselbigen (nach dem er auß bedachtem Rath vnd versehung Gottes ergeben war) habt jhr genommen durch die Hände der vngerechten / vnd jhn angehefftet vnd erwürget.

Den samme (effter hand vaar giffuen hen aff Gudz betenckte raad oc forsyn) toge i ved de Wretferdigis hender oc kaarsfeste oc thelsloge hannem.

24. Den hat Gott aufferwecket / vnd auffgelöset die schmertzen des Todes / nach dem es vnmüglich war / daß er von jm solt gehalten werden.

Den opueckte Gud / oc opløsde Dødsens pine / effterdi det vaar wmueligt / at hand skulde holdis aff hannem.

Kapitola II.

19. A včinijm zázraky na Nebi nahoře / a znamenij na zemi dole / krew a oheň / a páru dymowau.

Vczynie cudá ná niebie wzgore / y znamioná ná ziemi nisko / krew / ogień / y m gle dymna.

20. Slunce obrátij se w temnosti / a Měsýc w krew / prwé nežli přijde den PAnie weliký a zgewný.

Slońce sie obroci w ćiemność / á miesiąc w krew / przed tym niż przyidzie on dźień Páński wielki á znaczny.

21. A budeť / že každý kdožkoli wzýwati bude Gméno Božij / spasen bude.

A przyidzie to że ktokolwiek bedźie wzywał imienia Páńskiego / bedźie wybáwion:

22. Mužij Izrahelsstij / slyšste slowa tato: Gežijsse Nazaretského / Muže zchwáleného od Boha mezy wámi / mocmi a zázraky y diwy / kteréž činil skrze něho Bůh mezy wámi / yakož wy sami wijte:

Mężowie Izráelscy / słuchayćie słow tych / Jezusá one° Názáreńskiego / męża od Bogá pochwálonego v was w źacnych spráwách / cudách / y znamionách / ktore czynił Bog przezeń w pośrodku was / iáko y sami wiecie.

23. Toho s vloženau raddau / a předzwěděnijm Božijm wydané ho skrze ruce nešlechetných ztrápiwsse / zabili gste:

Tego gdyście zá naznáczona rádą y opátrznośćią Bożą podáne° wźięli ręká mi nie spráwiedliwemi / zabiliście go wbiwszy ná krzyż.

24. Kteréhožto Bůh wzkřijsyl / zprostiw ho bolesti Smrti / yakož nelze bylo aby byl držán od nij.

Ktorego Bog wzbudźił / odiawszy boleści śmierći / dla tego iż to byłá rzecz niepodobna / áby od niey miał być zátrzyman.

ב

25 דויד גיר אמר עלוהי מקדם הוית הוא למרי בכל זבן דעל ימיני הו דלא אזוע׃

Imperoche Dauid dice di lui, Io contemplaua sempre il Signore dinanzi à me: percioch'egli è à la mia destra, à fin ch'io non sia mosso.

26 מטול הנא אתבסם לבי והות תשבוחתי ואף פגרי יאגן על סברא׃

Per questo il mio cuore s'è rallegrato, e la mia lingua m'ha esultato, & oltre à cio la mia carne si riposara in sperãza.

27 דלא שבק אנת לנפשי בשיול ולא יהב אנת ל לחסיך דנחזא חבלא׃

Percioche tu non lassaras l'anima mia ne l'inferno, ne permetteras che il tuo Santo senta corruttione.

28 גלית לי אורחא דחיא תמלינני בסימותא עם פרצופך׃

Tu m'hai fatte note le vie de la vita, tu mi riempieras di letitia con la tua faccia.

29 גברא אחין מפס למאמר עין בגלא לותכון על ריש אבהתא דויד דמית ואף אתקבר ובית קבורה איתוהי לותן עדמא ליומנא׃

Huomini fratelli, à voi si puo dir liberamente del patriarca Dauid, ch'egli mori e fu sepolto: e la sua sepoltura è tra noi infin al di d'hoggi.

30 נביא הוא גיר וידע הוא דמומתא ימא לה אלהא דמן פארא דכרסה אותב על כורסה׃

Essendo egli dunque Profeta, sapendo che Iddio gli haueua promesso con giuramento, che del frutto de suoi lombi nascerebbe Christo, quanto à la carne, e sedrebbe sopra il suo seggio.

31 וקדם חזא ומלל על קימתה דמשיחא דלא אשתבק בשיול אף לא פגרה חזא חבלא׃

Come quello che antiuedeua, parlò de la resurrettion di Christo, che l'anima sua non e stata lasciata nel'inferno, ne la sua carne ha veduta corruttione.

ב

25 כי דויד אמר עליו שויתי יהוה לנגדי תמיד כי מימיני בל־אמוט׃

PorqueDauid dize deel, Via àl Sennor siempre delante de mi porque lo tengo à la diestra, no seré remouido.

26 לכן שמח לבי ויגל כבודי אף בשרי ישכון לבטח׃

Por loqual mi coraçon se alegro, y mi lengue se gozo: y aun mi carne descânsara en esperança.

27 כי לא תעזב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת׃

Que no dexaras mi alma enel infierno: ni daras à tu Sancto que vea corrupcion.

28 תודיעני ארח חיים שבע שמחות את־פניך׃

Heziste me notorios los caminos de la vida: henchirmehas de gozo con tu presencia,

29 האנשים אחים יש צרכי בבטחון לדבר אליכם על־ראש אבות דויד כי גם מת וגם נקבר וקברו אתנו עד היום הזה׃

Varones hermanos, puedeschos libremente dezir del Patriarcha Dauid, que murió fue sepultado y su sepulchro esta con nosotros hasta el dia de oy.

30 ובהיותו נביא ובדעתו כי נשבע יהוה לו אמת לא ישוב ממנה מפרי בטנו כבשר להקים את־המשיח ולשית לכסא לו׃

Ansique siendo Propheta, y sabiendo que con juramento le auia Dios jurado, que del fruto de su lomo (quanto à la carne, le leuantaria el Christo) que se assentaria sobre su silla.

31 הוא רואה מקדם דבר על־תקומת המשיח כי לא תעזב נפשו לשאול ובשרו לא ראה שחת׃

Viendolo antes, hablo de le resurrecion del Christo, que su alma no aya sido dexada en el infierno, ni su carne aya visto corrupcion.

β'.

25. Δαυὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτὸν· προωρώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ.

Car Dauid dit de lui. Ie contemploye tousiours le Seigneur en ma presence: car il est à ma dextre, afin que ie ne soy'esbranlé.

26. Διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου· ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι.

Pource s'est esioui mon cœur, & ma langue en à eu liesse, & outre plus ma chair reposera en esperance.

27. Ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.

Car tu ne delaisseras point mon ame au sépulcre, & ne permettras point que ton sainct sente corruption.

28. Ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου.

Tu m'as fait cognoistre les voyes de vie, tu m'empliras de liesse auec ta face.

29. Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παρρησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου δαυίδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης.

Hommes freres, ie vous puis bien dire franchement touchant le patriarche Dauid, qu'il est trespassé, & à esté enseueli: & son sepulcre est entre nous iusques à ce iour.

30. Προφήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν χριστόν, καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ.

Comme ainsi soit donc qu'il fust Prophete, & qu'il seust que Dieu lui auoit promis auec sermẽt que du fruict de ses reins, selon la chair, il susciteroit le Christ, pour le faire seoir sur son throne.

31. Προϊδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ, ὅτι οὐ κατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδου, οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν.

Lui preuoyant a parlé de la resurrection de Christ, que son ame n'à point esté delaissee au sepulcre, & que sa chair n'a point senti corruption.

CAP. II.

25. David enim dicit in eum, Providebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi ne commovear.

For David saith concerning him / I beheld the Lord alwayes before me: for he is at my right hande / that I shoulde not bee shaken.

26. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.

Therefore did mine heart reioyce / and my tongue was glad / and moreouer also my flesh shall rest in hope.

27. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem

Because thou wilt not leaue my soule in graue / neyther wilt suffer thyne holy one to see corruption.

28. Notas mihi fecisti vias vitæ: replebis me iucunditate cum facie tua.

Thou hast shewed me the wayes of life / and shalt make me full of ioy with thy contenaunce.

29. Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam defunctus est, & sepultus est, & sepulchrum eius est apud nos, usque in hodiernum diem.

Men and brethren / I may boldly speake unto you of the Patriarke David / that he is both dead and buried / and his sepulchre remaineth wit us unto this day.

30. Propheta igitur cùm esset, & sciret quia iureiurando iurasset illi Deus de fructu lumbi eius sedere super sedem eius.

Therefore / seeing he was a Prophet / and knewe that God had sworne with an oth to him / that of the fruit of his loynes he would raise up Christ concerning ÿ flesh to set him upon his throne.

31. Providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro eius vidit corruptionem.

He knowing this before / spake of the resurrection of Christ / that his soule should not be left in graue / neither his flesh should see corruption.

Das II. Kapitel.

25. Denn David spricht von jhm: Ich hab den HERRN allezeit fürgesetzt für mein Angesichte / Denn er ist an meiner Rechten / auff daß ich nit beweget werde.

Thi David siger om hannem / Jeg haffuer altid sæt HERREN faar mit Ansict / Thi hand er hoss min høyre Haand / at ieg skal icke røris.

26. Darumb ist mein Hertz frölich / vnnd meine Zunge frewet sich / denn auch mein Fleisch wird ruhen inn der Hoffnung.

Der faare fryder mit Hierte sig / oc min tunge glæder sig / thi at mit Kød skal oc huilis Haab.

27. Denn du wirst meine Seele nicht in der Hellen lassen / Auch nicht zugeben / daß dein Heiliger die verwesung sehe.

Thi du skalt icke forlade min Siel i Helffuede / Icke helder tilstede / at din Hellige skal see raadnelse.

28. Du hast mir kunth gethan die Wege deß Lebens / du wirst mich erfüllen mit freuden für deinem Angesichte.

Du kundgiorde mig Liffsens veye / Du skalt opfylde mig met Glæde faar din Ansict.

29. Jr Männer lieben Brüder / lasset mich frey reden zu euch von dem Ertzvatter David / Er ist gestorben vnnd begraben / vnnd sein Grab ist bey vns biß auff disen tag.

I Mend / kere Brødre / Lader mig tale dristelige til eder om den Patriarcke David / Hand er død oc iordet / oc hans Graff er hoss oss / indtil denne dag.

30. Als er nun ein Prophet war / vnnd wuste daß jhm Gott verheissen hatte mit einem Eide / daß die Frücht seiner Lenden solte auff seinem Stul sitzen.

Der hand vaar nu en Prophete / oc viste / at Gud haffde tilsagd hannem met en Eed / at hans Lenders Fruct skulde side paa hans Stoel.

31. Hat ers zuvor gesehen / vnd geredt von der Aufferstehung Christi / daß seine Seele nicht in der Hellen gelassen ist / vnnd sein Fleisch die verwesung nicht gesehen hat.

Da saa hand det før / oc talede om Christi opstandelse / At hans Siel bleff icke i Helffuede / oc hans Kød haffuer icke seet raadnelse.

Kapitola II.

25. Neb David prawj o něm: Spatřowal gsem PAna před sebau wždycky nebo mi gest na Prawicy / aťbych se nepohnul.

Abowiem o nim powieda Dawid: Upátrowalem záwždy PAná przed sobą / bo mi iest po prawey mey stronie / ábych nie był wzruszon.

26. A protož weselilo se Srdce mé / a radowal se yazyk můg / nad to y tělo mé odpočijwati bude w naděgi.

Dla tego się rozweseliło serce moie / á rozrádował się iezyk moy gdyż też y ciáło moie odpocżynie w nádziei.

27. Nebo nenecháš Dusse mé w Pekle (totiž w Hrobě) ani dáš widěti Swatému twému porussenij.

Abowiem nie zostáwiß ciáłá mego w grobie á nie dopuściß świetemu poczuć nákáżenia.

28. Známé gsy mi včinil cesty žiwota / naplnijš mně veselijm s twářij twau.

Oznaymiłeś mi drogi żywotá / á napełniß mie rádością z obliczem twoim.

29. Mužij Bratřij / poněwadž slussij směle mluwiti wám o Patryarchowi Dawidowi / že gest vmřel y pochowán / a hrob geho gest v nás / až do dnessnijho dne.

Mężowie bráćia / moge bespiecżnie mowić v was o Pátryárße Dáwidzie / że vmárł y pogrzebion iest / á grob iego iesth v was áż y do dniá tego.

40. Protož poněwadž gest byl Prorokem / a wěděl že Práwem přijsežným zapřisáhl gemu Buoh / že z plodu ledwij geho / totiž wedlé tělesenstwij / wzbudij Krysta a posadij na Stolicy geho:

A przetho gdyż był Prorokiem / y wiedział że mu Bog przyrzekł pod przysiegą / iż z owocu biodr ie°/ ile wedle ciáłá / Krystusá miał wzbudzić / á posadzić ná stolicy iego.

31. To předzwěděw mluwil o Wzkřijssenij Krystowu / nebo ani gest opusstěn w Pekle / ani Tělo geho widělo porussenij.

Thedy przepatruiąc powiedał o zmartwych wstániu Krystusowym / iż nie zostal w grobie trup iego / áni ciáło iego poczuło zepsowánia.

ב

32 להנא ישוע אקים אלהא ונחנן כלן סהדוהי׃

Questo IESV Iddio l'ha risuscitato di che noi tutti siamo testimonij.

33 והויו דבימינה דאלהא אתתרים ונסב מן אבא שודיא דעל רוחא דקודשא ואשר מוהבתא הדא דהא חזין אנתון ושמעין אנתון׃

Essendo dunque stato inalzato da la destra di Dio, & hauendo riceuuta dal Padre la promessa de lo Spirito santo, ha sparso questo che hora voi vedete e udite.

34 לא הוא גיר דויד סלק לשמיא מטול דהו אמר דאמר מריא למרי דתב לך מן ימיני׃

Imperoche Dauid non è salito in cielo, ma egli stesso dice, Il Signore hà detto al mio Signore, Siedi à la mia destra.

35 עד מא דאסים בעל דבביך כובשא לרגליך׃

Infin à tanto ch'io ponga i tuoi nimici per iscabello de piedi tuoi.

36 שריראית הכיל ידע כלה בית יסריל דמריא ומשיחא עבדה אלהא להנא ישוע דאנתון זקפתון׃

Sappia dunque del certo tutta la casa d'Israel, che Iddio ha fatto Signore e Christo, questo IESV che voi hauete crocifisso.

37 וכד שמעו הלין אתתנחו בלבהון ואמרו לשמעון ולשרכא דשליחא מנא נעבד אחין׃

Essi udite queste cose, furon compunti di cuore, e dissero à Pietro & à gli altri Apostoli, Huomini fratelli, che cosa faremo noi.

38 אמר להון שמעון תובו ועמדו אנש אנש מנכון לשובקן חטהא ותתקבלון מוהבתא דרוחא דקודשא׃

Pietro disse loro, Pentiteui, e battezisi ciascun di voi nel nome di IESV Christo, in rimession de peccati: e riceuerete il dono de lo Spirito santo.

ב

32 את־ישוע הזה הקיץ יהוה ואנחנו כלנו עדים׃

A este Iesus resuscito Dios, de loqual todos nosotros somos testigos.

33 ולימין יהוה רומם ואת־מאמר רוח הקדש לוקח מן האב ושפך זאת אשר עתה רואים ושומעים אתם׃

Ansique leuantado por la diestra de Dios, y recibiendo del Padre la promessa del Espiritu Sancto, ha derramado esto que vosotros aora veys, y oys.

34 כי דוד לא עלה אל־השמים ואומר הוא נאם יהוה לאדני שב לימיני׃

Porque Dauid no subió à los cielos: empero el dize, Dixo el Sennor à mi Sennor Assientate à mis diestras.

35 עד אשית איביך הדום לרגליך׃

Entre tanto que pongo tus enemigos por estrado de tus pies.

36 לכן בנכונה ידע כל־בית ישראל כי גם לאדון וגם למשיח עשה יהוה את־ישוע הזה אשר אתם הוקעתם אותו׃

Sepa pues certissimamente toda la casa de Israel, Que à este ha hecho dios el Sennor, y el Christo, à este Iesus que vosotros crucificastes.

37 ובשמעם נכאו לבב ויאמרו אל־כיפה ולתלמידים אחרים מה־נעשה האנשים אחים׃

Entonces oydas estas cosas, fueron compungidos de coraçon, y dixeron à Pedro, y à los otros Apostoles, Varones hermanos, que haremos.

38 וכיפה אמר אליהם שובו מדרכיכם הרעים והטבלו איש איש בשם ישוע המשיח לכפר עונות ותקחו את־מתת רוח הקדש׃

Y Pedro les dize, Hazed penitencia, y baptizese cada vno de vosotros en el nombre de Iesus el Christo para perdon de lo peccados: y recibireys el don del Espiritu sancto.

β.

32. Τοῦτον τὸν ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεὸς, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες.

Dieu a ressuscité icelui Iesus: de laquelle chose nous sommes tous tesmoins.

33. Τῇ δεξιᾷ, οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθεὶς, τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε.

Apres donc qu'il a esté esleué par la dextre de Dieu, & qu'il a receu de son Pere la promesse du Sainct Esprit, il a respandu ce que maintenant vous voyez & oyez.

34. Οὐ γὰρ δαυὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, λέγει δὲ αὐτὸς, εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου.

Car Dauid n'est point monté aux cieux: mais lui-mesme dit, Le Seigneur a dit à mon Seigneur, Siede-toi à ma dextre.

35. Ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

Iusqu'à tant que i'aye mis tes ennemis pour le marchepied de tes pieds.

36. Ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος ἰσραὴλ, ὅτι καὶ κύριον καὶ χριστὸν αὐτὸν ὁ θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.

Que donc toute la maison d'Israel, sache asseurément que Dieu l'a fait Seigneur & Christ, voire icelui Iesus que vous auez crucifié.

37. Ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἶπόν τε πρὸς τὸν πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους, τί ποιήσομεν, ἄνδρες ἀδελφοί;

Ces choses ouies, ils eurent componction de cœur, & dirent à Pierre & aux autres Apostres, Hommes freres, que ferons-nous?

38. Πέτρος δὲ ἔφη πρὸς αὐτοὺς, μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Et Pierre leur dit, Amendez vous, & qu'vn chacun de vous soit baptizé au Nom de Iesus Christ, en remission des pechés: & vous receurez le dō du sainct Esprit.

CAP. II.

32. Hunc Iesum resuscitavit Deus, cuius omnes nos testes sumus.

This Jesus hath God raised vp / whereof we all are witnesses.

33. Dextera igitur Dei exaltatus, & promissione Spiritus sancti accepta à Patre, effudit hunc quem vos videtis & auditis,

Since then that he by the right hande of God hath bene exalted / and hath receiued of his Father the promes of the holy Ghost / he hath shedde forth this which ye now see and heare.

34. Non enim David ascendit in cælum · dicit autem ipse, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.

For David is not ascended into heauen / but he saith / The Lord said to my Lorde / Sit at my right hand.

35. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

Vntil I make thine enemies thy footestoole.

36. Certissimè sciat ergo omnis domus Israël, quia & Dominum eum, & Christum fecit Deus, hunc Iesum, quem crucifixistis.

Therefore / let all the house of Israel knew for a suretie / that God hath made him both Lorde / and Christ / this Jesus I say / whom ye haue crucified.

37. His autem auditis compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos, Quid faciemus viri fratres?

Now when they heart it / they were pricked in their heartes / and sayde vnto Peter / and the other Apostles / Men and brethren / What shall we doe?

38. Petrus verò ad illos. Pœnitentiam (inquit) agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti.

Then Peter said vnto them / Amend your liues / and be baptized euery one of you in the Name of Jesus Christ for the remission of sinnes : and ye shall receiue the gift of the holy Ghost.

Das II. Capitel.

32. Diesen Jesum hat Gott aufferwecket / deß sind wir alle Zeugen.

Denne Jesum opuecte Gud / Der ere wi alle Vidne til.

33. Nun er durch die Rechten Gottes erhöhet ist / vnnd empfangen hat die verheissung deß heiligen Geistes vom Vatter / hat er außgegossen diß / daß jr sehet vnd höret.

Nu hand er ophøyit formedelst Guds høyre haand / oc anammede den hellig Aands Forjettelse aff Faderen / da vdgydede hand / dette / som i see oc høre.

34. Denn David ist nicht gen Himmel gefahren. Er spricht aber: Der HERR hat gesagt zu meinem HERRN / setze dich zu meiner Rechten.

Thi David foer icke til Himmels / Men hand siger / HERREN sagde til min HErre / Sæt dig hoss min høyre Haand.

35. Biß daß ich deine Feinde lege zum Schemel deiner Füsse.

Ind til Jeg leger dine Fiender til en Skammel vnter dine Føder.

36. So wisse nun das gantze Hauß Israel gewiß / daß Gott disen Jesum / den ihr gecreutziget habt / zu einem HERRN vnd Christ gemacht hat.

Saa skal alt Jsraels Huß vist vide / at Gud haffuer giort denne Jhesum / som i kaarsfeste / til en HERRE oc Christum.

37. Da sie aber das höreten / gieng es jnen durchs hertze / vnd sprachen zu Petro vnd zu den andern Apostelen: Ihr Männer / lieben Brüder / was sollen wir thun?

Der de det hørde / da gick det igennem deris Hierte / oc de sagde til Peder oc til de andere Apostler / J Mend / kære Brødre / Huad skulle wi gøre?

38. Petrus sprach zu jhnen: Thut Busse / vnnd lasse sich ein jeglicher tauffen auff den Namen Jesu Christi / zur vergebung der Sünde / so werdet jhr empfahen die Gabe des heiligen Geistes.

Peder sagde til dem / Gører Penitentze / oc huer lade sig døbe i Jhesu Christi Naffn / til syndernis forladelse / Saa skulle i anamme den hellig Aands Gaffue.

Kapitola II.

32. Toho Gežijsse wzkřijsyl Buoh / gehožto my wssyckni Swědkowé gsme.

Tegoć Jezusá wzbudził Bog / ktorey rzeczy my wßyscy iesteśmy świádkowie.

33. Protož prawicý Božij gsa powyssen / a wzaw zaslijbenij Ducha Swatého od Otce / toho gest poslal / kteréhož wy widijte a slysſijte.

Potym gdy práwicá Bożą był podwyższon / y obiecánego Duchá świętego wźiął od Oycá / toć teraz wylał / na co wy pátrzycie / y co słyßycie.

34. Neb gest Dawid newstaupil do Nebe / ale on powěděl: Řekl Pan Pánu mému / seď na prawicy mé.

Abowiem ci Dawid nie wstąpił do niebá / lecz sam powieda: Rzekł Pan Pánu memu / śiadź po práwicy mey.

35. Dokawadž nepoložijm Nepřaatel twých podnože Noh twých.

Aż położe nieprzyiacioły twe podnożkiem nog twoich.

36. Protož wězyž wesskeren duom Izrayelský / že gest Bůh y PANem ho včinil / y Krystem / toho Gežijsse kteréhož gste wy vkřižowalj.

Niechayżeć thedy wie záprawdę wßytek dom Izráelski / iż y Pánem y Krystusem vczynił Bog tegoto Jezusá / ktoregoście wy vkrzyżowáli.

37. To slyssijce / skrausſenij měli na srdcy / a řekli k Petrowi / a k ginym Apostoluom: Což máme činiti / mužij Bratřij?

A ták to słyßąc rozżalili się ná sercu / y rzekli do Piotrá y do inych Apostołow: Coż mamy czynić mężowie bráćia?

38. Tehda Petr řekl k nim: Pokánij z hřijchůw čiňte / a pokřti se geden každý z wás we Gménu Gežijsse Krysta / na odpusſtěnij hřijchůw wasſých a přijgměte dar Ducha Swatého.

Zátym Piotr rzekł do nich: Vznaycie się / á okrzći się káżdy z was w imię Jezusá Krystusá ku odpuszczeniu grzechow / á weźmiecie dar Duchá świętego.

ב | ב | β'.

39 לכון גיר הוא שודיא ולבניכון ולכלהון אילין דרחיקין אילין דנהו אלהא יקרא אנון׃

Imperoche la promessa è fatta à voi & à i vostri figliuoli, & à tutti quei che son lontani, quanti il Signor nostro Iddio ne chiamarà.

39 כי לכם היא השבועה ולבניכם ולכלם אשר רחוקים המה כמה יקרא יהוא אלהינו׃

Porque à vosotros es la promessa, y a vuostros hijos, y à todos losque estan lexos: (es à saber) à quales quiera que el Sennor nuestro Dios llamare.

39. Ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία, καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακρὰν ὅσους ἂν προσκαλέσηται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν.

Car à vous & à vos enfans est faite la promesse, & à tous ceux qui sont loin autant que le Seigneur nostre Dieu en appelera à soi.

40 ובמלא אחרניתא סגיאתא מסהד הוא להון ובעא הוא מנהון כד אמר חיו מן שרבתא הדא מעקמתא׃

E con molte altre parole testificò, & esortolli, dicendo, Saluatevi da questa peruersa generatione.

40 ובדברים אחרים רבים העיד העיז הסית לאמר הושעו מדור רע הזה׃

Y con otras muchas palabras testificaua, y los exhortaua diziendo, Sed saluos de esta peruersa generacion.

40. Ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρετο καὶ παρεκάλει, λέγων, σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης.

Et par plusieurs autres paroles il tesmoignoit, & les exhortoit, disant, Sauuez-vous de ceste generation peruerse.

41 ואנשין מנהון עתיראית קבלו מלתה והימנו ועמדו ואתתוספו בהו יומא איך תלתא אלפין נפשן׃

Questi dunque che riceuerono volentieri la sua parola, si battezorono: e furono in quel di aggiunte circa tre milia persone.

41 וכל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אותו קבלו את־דברו ויטבלו ונוספו ביום ההוא כשלשת אלפים נפש׃

Ansique los que recibieron su palabra, fueron baptizados, y fueron annedidas à la Iglesia aquel dia como tres mil personas.

41 Οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι.

Ceux donc qui receurent d'vn franc courage la parole, furent baptizés, & furent adioustees en ce iour-la enuiron trois mille ames.

42 ואמינין הוו ביולפנא דשליחא ומשתותפין הוו בצלותא ובקציא דאוכרסטיא׃

Et erano perseueranti ne la dottrina de gli Apostoli, e ne la communicatione, e ne lo spezzar del pane: e ne l'orationi.

42 ויתעודדו בתורת השליחים בחבר ושבר הלחם ובתפלות׃

Y perseuerauan en la doctrina de les Apostoles, y en la communion y enel partimento del pan, y en las oraciones.

42. Ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ, καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου, καὶ ταῖς προσευχαῖς.

Or perseueroyent-ils tous en la doctrine des Apostres, & en la communiõ, & en la fraction du pain, & aux prieres.

43 והויא הות דחלתא בכל נפש ואתותא סגיאתא וגברותא הוין הוי ביד שליחא (באורשלם׃)

E nacque timore ad ogni persona, e molti prodigij e segni si faceuano per gli Apostoli.

43 ויראה באה על־כל־נפש ואותות ומופתים רבים נעשו מן־השליחים׃

Y toda persona tenia temor: y muchas marauillas y sennales eran hechas por los Apostoles (en Ierusalem, y todos tenian gran miedo.)

43. Ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος· πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο.

Or toute personne auoit crainte: & beaucoup de merueilles & signes se faisoyent par les Apostres.

44 וכלהון אילין דהימנו הוו אכחדא הוו וכל מדם דאית הוא להון דגוא הוא׃

E tutti quei che credeuano erano vniti insieme, & haueuano tutte le cose communi.

44 וכלם אשר מאמינים נוסדו יחד וכל־אשר להם היה לחבר׃

Y todos losque creyan estauan juntos: y tenian todas las cosas communes.

44. Πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά.

Et tous ceux qui croyoyent, estoyent ensemble en vn mesme lieu, & auoyent toutes choses communes.

45 ואילין דאית הוא להון קנינא מזבנין הוו להו ומפלגין הוו לאנש אנש איך מדם דסניק הוא׃

E vendeuano le possessioni e le sustantie, e spartiuanle à tutti secondo che ciascun n'haueua bisogno.

45 ואת־מקניהם קנינם רכושם והונם מכרו ויחלקו וימנו אותם לכל־איש כצרכו׃

Y vendian las possessiones y las haziendas y repartianlas à todos como cada vno auia menester.

45. Καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον, καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι ἄν τις χρείαν εἶχε.

Et vendoyent possessions & biens, & les distribuoyent à tous selon que chacun en auoit besoin.

CAP. II. — Das II. Capittel. — Kapitola II.

39. Vobis enim eſt repromiſſio, & filiis veſtris, & omnibus qui longè ſunt, quoſcunque advocaverit Dominus Deus noſter.

For the promes is made vnto you / and to your children / and to all that are afarre of / euen as many as y Lord our God ſhall call.

39. Denn euer vnnd euer Kinder iſt diſe verheiſſung / vnnd aller die ferne ſind / welche Gott vnſer HERR herzu ruffen wird.

Thi eder oc eders Børn er denne Forietelſe tilſagt / oc alle dem ſom ere longt borte / huilcke Gud vor HERRE ſkal kalde hid til.

39. Wámk geſt zagiſtě záſlijbenij ſtalo ſe / a Synuom waſſým / y wſſem kteřijž daleko gſu / kterýchžtoli powolá Pán Bůh náš.

Abowiemci ſie wam ta obietnica zſtała / y dziatkom waſzym / y wſzytkim ktorzy daleko ſą / yle ich kolwiek wzowie Pan Bog náſz.

40. Aliis etiam verbis plurimis teſtificatus eſt, & exhortabatur eos, dicens, Salvamini à generatione iſta prava.

And with many other wordes hee beſought / and exhorted them / ſaying / Saue your ſelues from this forward generation.

40. Auch mit vil andern worten bezeugt er / vnnd ermanet / vnd ſprach: Laſſet euch helffen von dieſen vnartigen Leuten.

Hand vidnede ocſaa oc formanede met mange andre ord / oc ſagde / Lader hielpe eder fra diſſe vnartige Folck.

40. Ginými take ſlowy mnohými ſwědčil / a napomijnal ge / řka: Odděltc ſe od Pokolenij tohoto zlého.

A wielem inych ſłow oświadczał ſie á nápominał ie mowiac: Wyzwolcie ſie od tego narodu złego.

41. Qui ergo receperunt ſermonem eius, baptizati ſunt, & appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia

Then they that gladly receiued his worde were baptized: and the ſame day / there were added to the Church about three thouſand ſoules.

41. Die nun ſein Wort gerne annamen / lieſſen ſich tauffen / vnd wurden hinzu gethan an dem tage / bey drey tauſend Seelen.

De ſom nu gerne anammede hans Ord / lode ſig døbe / Oc der lagdis den tag til ved trytuſinde Siele.

41. Tehdy ti kteřijž gſau přijali Slowo geho / pokřtěni gſau: Y přiſtaupili k nim Ɛ dij ten den / wokolo třij Tiſýcuow.

Ktorzy tedy wdzięcznie przyięli ſłowá iego / okrzcili ſie: Y przyſtało dniá onego ku kościołowi około trzech tyſięcy oſob.

42. Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis & orationibus.

And they continued in the Apoſtles doctrine / and felowſhippe / and breaking of bread / and prayers.

42. Sie blieben aber beſtendig inn der Apoſtelen Lehre / vnnd in der Gemeinſchafft / vnd im Brotbrechen / vnd im Gebet.

Oc de bleffue beſtandige i Apoſtlernis Lærdom / oc i Samfund oc i Brødz brydelſe / oc i Bønen.

42. Trwali pak hned w Včenij Apoſſtolſkém a w zdiilnoſti / a lámanij chleba / a w Modlitbách.

Y trwáli w náuce Apoſtolſkiey / y wſpołeczności / y w łamaniu chlebá / y w modlitwách /

43. Fiebant autem omni animę timor, multa quoque prodigia & ſigna per Apoſtolos (in Ieruſalem fiebant, & metus erat magnus in univerſis.)

And feare came vpon euery ſoule / and many wonders and ſignes were done by the Apoſtles.

43. Es kam auch alle Seelen forcht an. Vnd geſchahen viel Wunder vnd Zeichen durch die Apoſtel.

Der kom frøct oc paa alle Siele / Oc der ſkede mange vnderlige Gerninger oc Tegen formedelſt Apoſtlerne.

43. A byla na každém člowěku bázeň: Mnoho také diwowé a zázrakowé dáli ſe ſkrze Apoſſtoly (w Geruzalémě / a ſtrach weliký byl mezy wſſemi.)

Przyſzedł tedy ná wſzytki ſtrách / á wiele cudow y znamion przez Apoſtoły było okazánych.

44. Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.

And all that beleeued / were in one place / and had all things common.

44. Alle aber die glaubig waren worden / waren beyeinander / vnd hielten alle ding gemein.

Oc alle de ſom trode / vaare tilſammen / oc hulde alle ting almindelige.

44. Wſſyckni také kteřijž vwěřili / byli poſpolu / a měli wſſeky wěcy obecně

Y wſzyſcy ktorzy wierzyli byli ná iednim mieyſcu / wſzytkiego ſpołecznie vżywáiac.

45. Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat.

And they ſolde their poſſeſſions & goods / and parted them to all men / as euery one had neede.

45. Jre Güter vnd Haabe verkaufften ſie / vnd theileten ſie auß vnter alle / nach dem jderman not war.

De ſolde deris Godz oc Boſkaff / oc delede det vd iblond alle / effter ſom huer Mand haffde behoff.

45. Wládařſtwij a Statky prodáwali / a dělili mezy wſſeckny / yakž gednomu každému potřebij bylo

Oſiadłości y máietności przedawali / dzieląc ie wſzytkim ile komu było potrzebá.

ב

46 וְכָל יוֹם אָמִינִין הֲווֹ בְּהַיְכְּלָא בַּחְדָא נָפְשׁ וּבְבַיְתָא קָצִין הֲווֹ פְּרִיסְתָא וּמְקַבְּלִין הֲווֹ סַיְבַרְתָּא כַּד חָדִין וּבְפְשִׁירוּתָא דְּלֶבְּהוֹן׃

Et ogni giorno perseuerauano d'un medesimo animo nel tempio. E ronpendo per ciascuna casa il pane, pigliauano il cibo insieme, con allegrezza e semplicità di cuore.

46 וַיִּתְעוֹדְדוּ יַחְדָּו יוֹם יוֹם בְּהֵיכָל שׁוֹבְרִים מִבַּיְתָה לְבַיְתָה אֶת־הַלֶּחֶם סֹעֲדִים אֶת־נַפְשָׁם בְּשִׂמְחָה וְתֹם לֵבָב׃

Y perseuerando vnanimes cada dia en el Templo, y partiendo el pan en las casas, comian juntos con alegria y con senzillez de coraçon.

β'.

46. Καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας.

Et tous les iours perseueroyent tous d'vn accord au temple: & rompans le pain de maison en maison, ils prenoyent leur repas auec ioye & simplicité de cœur.

47 מְשַׁבְּחִין הֲווֹ לַאלָהָא כַּד יָהְבִין בְּרַחֲמָא קְדָם כֻּלֵּהּ עַמָּא וּמָרַן מוֹסֵף הֲוָא כָּל יוֹם לְאִילֵין דְּחָאֵין הֲווֹ בְּעִדְּתָא׃

Laudando Iddio, & hauendo gratia appresso tutto il popolo. Et il Signore aggiugneua ogni giorno à la Chiesa persone per esser saluate.

47 מְשַׁבְּחִים אֶת־יְהוָה מוֹדִים מִתְוַדִּים וּמוֹצְאִים חֵן בְּעֵינֵי כָּל־הָעָם וַיהוָה הוֹסִיף לָעֵדָה יוֹם יוֹם אֶת־הַנּוֹשָׁעִים׃

Alabando à Dios y teniendo gracia acerca de todo el pueblo, y el Sennor annidia cada dia à la Iglesia los que auian de ser saluos.

47. Αἰνοῦντες τὸν θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Louans Dieu, & ayans grace enuers tout le peuple: & le Seigneur adioignoit de iour en iour à l'Eglise gens pour estre sauués.

ג

1 וַהֲוָא דְּכַד סָלְקִין שְׁמְעוֹן כֵּאפָא וְיוֹחַנָּן אַכְחְדָא לְהַיְכְּלָא בְּעִדָּנָא דִּצְלוֹתָא דְּתְשַׁע שָׁעִין׃

Hor Pietro e Giouanni saliuano insieme al tempio, a l'hora de l'oratione, che era à noue hore.

ג

1 וַיַּעֲלוּ כֵּיפָה וְיוֹחָנָן יַחְדָּיו אֶל־הַהֵיכָל בְּשְׁעַת הַתְּפִלָּה הַתְּשִׁיעִית׃

Pedro y Ioan subian juntos àl templo à la hora de la oracion de las nueue.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν, ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνάτην.

Or Pierre & Iehan montoyent ensamble au temple à l'heure de la priere, qui estoit à neuf heures.

2 וְהָא גַּבְרָא חַד חֲגִירָא דְּמֶן כְּרֶס אֶמֵּהּ שָׁקִילִין הֲווֹ אֶנָשָׁא אִילֵין דְּמַעְדִין הֲווֹ מַיְתִין וְסָיְמִין לֵהּ בְּתַרְעָא דְּהַיְכְּלָא דְּמֶתְקְרֵא שַׁפִּירָא דְּיֶהֱוֵא שָׁאֵל זֶדְקְתָא מֶן הָנוּן דְּעָאלִין לְהַיְכְּלָא׃

Et vn huomo stroppiato de piedi fin dal ventre di sua madre, era portato li, ilquale ogni giorno era posto à la porta del tempio, che si chiama la Bella, per domandar la limosina à quelli che entrauano nel tempio.

2 וְאִישׁ אֶחָד פִּסֵּחַ מִבֶּטֶן אִמּוֹ מְסֻבָּל הָיָה אֲשֶׁר שָׂמוּ אוֹתוֹ יוֹם יוֹם אֶל־שַׁעַר הַהֵיכָל הַנִּקְרָא שַׁפִּירָה לִשְׁאוֹל צְדָקָה מִבָּאִים בַּהֵיכָל׃

Y vn varon, que era coxo desde el vientre de su madre, era traydo; àl qual ponian cada dia à la puerta del Templo que se dize la Hermosa, para que pidiesse lymosna de los que entrauan en el Templo.

2. Καί τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν.

Et vn certain homme qui estoit boiteux dés le ventre de sa mere y estoit porté lequel on mettoit iournellement a la porte du temple, nommee la Belle, pour demander l'aumosne à ceux qui entroyent au temple.

3 הָנָא כַּד חֲזָא לְשֶׁמְעוֹן וְלְיוֹחַנָּן דְּעָאלִין לְהַיְכְּלָא בָּעֵא הֲוָא מֶנְּהוֹן דְּנִתְּלוּן לֵהּ זֶדְקְתָא׃

Costui hauendo veduto che Pietro e Giouanni erano per entrar nel tempio, gli pregaua, per riceuerne ne la limosina.

3 וּבִרְאוֹתוֹ אֶת־כֵּיפָה וְיוֹחָנָן כִּי עֲתִידִים הָיוּ לָלֶכֶת בַּהֵיכָל שָׁאַל צְדָקָה׃

Este como vido à Pedro y à Ioan que començauan à entrar en el Templo, rogaua les para auer lymosna.

3. Ὃς ἰδὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν, ἠρώτα ἐλεημοσύνην.

Icelui voyant Pierre & Iehan & voulans entrer au temple, les pria, afin d'auoir vne aumoine.

4 וְחָרוּ בֵּהּ שֶׁמְעוֹן וְיוֹחַנָּן וֶאמַרוּ לֵהּ חוּר בַּן׃

Onde Pietro con Giouanni riguardando in lui fissamente, disse, Guarda in noi.

4 וַיַּבֵּט בּוֹ כֵּיפָה עִם יוֹחָנָן וַיֹּאמֶר הַבֵּט אֵלֵינוּ׃

Y Pedro con Ioan poniendo los ojos en el, dixo Mira à nosotros.

4. Ἀτενίσας δὲ Πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ Ἰωάννῃ, εἶπε, Βλέψον εἰς ἡμᾶς.

Mais Pierre auec Iehan ayant l'œil fiché sur lui, dit, Regarde-nous.

46. Quoti-

CAP. II.

46. Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione & simplicitate cordis.

And they continued dayly with one accord in the Temple / and breaking bread at home / did eate their meate together with gladnes / ang singlenes of heart.

47. Collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui salvi fierent quotidie in idipsum.

Praysing God/and had fauour with all the people: & y Lorde added to the Church from day to day/such as should be saued.

CAP. III.

PEtrus autem & Iohannes ascendebant in templum, ad horam orationis nonam.

Nowe Peter and John went vp together into the Temple/at the ninth houre of prayer.

2. Et quidam vir qui erat claudus ex utero matris suę, baiulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Speciosa, ut peteret eleemosynam ab introeuntibus in templum.

And a certaine man which was a creeple from his mothers wombe / was caryed / whome they layed dayly at the gate of the Temple called Beautifull / to aske almes of them that entred into them Temple.

3. Is cùm vidisset Petrum & Iohannem incipientes introire in templum, rogabat ut eleemosynam acciperet.

Who seeing Peter and John / that they would entred into the Temple / desired to receiue an almes.

4. Intuens autem in eum Petrus cum Iohanne, dixit, Respice in nos.

And Peter earnestly beholding him with John/said/Looke on vs.

Das II. Capitel.

46. Vnd sie waren täglich vnd stets beyeinander einmütig im Tempel/ vnd brachen das Brodt hin vnnd her in Häusern / namen die Speise mit freuden vnd einfeltigem Hertzen.

Oc de vaare daglige oc stedze endrectelige til sammen i Templen/ oc brøde brød her oc der i Husene/ finge Mad/ met glæde oc enfoldige hierter.

47. Vnnd lobeten Gott/ vnd hatten gnade bey dem gantzen Volck. Der HERR aber that hinzu täglich/ die da selig wurden/ zu der Gemeine.

Oc loffuede Gud / oc haffde naade hoss ale Folcket. Oc HERREN lagde dagelige til Menigheden / dem som bleffue salige.

Das III. Capitel.

Petrus aber vnd Johannes giengen miteinander hinauff inn den Tempel vmb die neunde stunde / da man pflegt zu beten.

Peder oc Johannes ginge tilsammen op i Templen ved den niende tieme / som mand pleyer at bede.

2. Vnnd es war ein Mann lahm von Mutterleibe/der ließ sich tragen/ vnnd sie satzten jhn täglich für des Tempels Thür / die da heisst die Schöne / daß er bettelte das Allmosen von denen / die jhn den Tempel giengen.

Oc der vaar en Mand / som vaar halt aff Moders liff/ hand loed sig bære. Oc de sette hannem daglige vaar Templens dørren / som kaldis den Skøne/ oc hand tigde Almisse aff dem/ som ginge i Templen/

3. Da er nun sahe Petrum vnnd Johannem / daß sie wolten zum Tempel hineingehen / bat er vmb ein Allmosen.

Der hand nu saa Petrum oc Johannem / at de vilde gaa ind i Templen/da bad hand om en Almisse.

4. Petrus aber sahe jhn an mit Johanne/ vnd sprach: Sihe vns an.

Da saae Peder paa hannem met Johanne/ oc sagde/ See paa oss.

Kapitola II.

46. A tak ne každý den trwali gednostaynė w Chrámė/ lámagijce po domijch chlėb/ přigijmali spolu pokrm/ s potěssenym a s vpřijmnym srdcem.

A wstáwicżnie trwáiac z godnie w kościele/ y lamiac w domu chleb przyimowáli pokarm z weselem/ y w prostocie serdeczney.

47. Chwálijce Boha/a milost magjce ke wssem Lidem. PAN pak nad to rozmnožowal na každý den / ty kteřijž měli spaseni býti.

Chwaląc Bogá y máiąc láskę v wszego ludu/A Pan zawżdy przydawał Kościołowi swemu ty ktorzy mieli być zbawieni.

Kapitola III.

PEtr pak a Jan ssli do Chrámu/k hodině Modlitebně dewáté.

TEdy Piothr y Jan szli spolu do Kościołá/ w godzinę modlitwy dziewiątha.

2. A Mužnėyaký/ kterýž byl chromý z žiwota Matky swé/ nosen byl/ kteréhož kládli na každý den v dweřij Chrámowých/ kteréž slauly krásné/ aby prosyl Almužny od těch kteřijž wcházeli do Chrámu.

A niektory chromy jeszcże z żywotá mátki swoiey był noszon/ ktorego vstáwicznie kładziono v brany Kościolney/ ktora zwano Nadobna/ áby prośił iálmużny od tych ktorzy szli do Kościołá.

3. Ten když vzřel Petra a Jana/ ana wcházeli do Chrámu/ prosyl gich aby almužnu wzal.

Then gdy vyzrał Piotrá y Janá wchodzące do Kościołá/ prośił áby od nich wziął iálmużne.

4. Y pohleděw naň Petr s Janem/ řekli: Pohleďna nás.

A ták Piotr y Jan pilnie naň pátrząc oczymá swoiemi/ rzekli: Patrz na nas.

ג

5 הֲוֵי דֵּין חַר בְּהוֹן כַּד סָבַר הֲוָא לְמִסַּב מְנְּהוֹן מִדֵּם׃

Et egli staua intento à loro, sperando di riceuer qualche cosa da essi.

6 אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן דַּהֲבָא וְסֵאמָא לַית לִי אֶלָּא מִדֵּם דְּאִית לִי יָהֵב אֲנָא לָךְ בִּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא נָצְרָיָא קוּם הַלֵּךְ׃

Allor Pietro disse, Io non ho ne oro ne argento: ma ti do quello che io ho: Nel nome di IESV Christo Nazareno, leuati su, e camina:

7 וַאֲחַדֵהּ בְּאִידֵהּ דִּימִינָא וַאֲקִימֵהּ וּבֵהּ בְּשַׁעְתָא שְׁרוּ רַגְלַוְהִי וְעֶקְבַוְהִי׃

E pigliandolo per la man destra, lo leuo su, e subbito si confermorono le sue piante e i suoi talloni.

8 וַשְׁוַר קָם וְהַלֵּךְ וְעַל עַמְּהוֹן לְהַיְכְּלָא כַּד מְהַלֵּךְ וּמְשַׁוַּר וּמְשַׁבַּח לַאלָהָא׃

E saltando su, stette in piedi, e caminaua, & entro con essi nel tempio, caminando e saltando, e laudando Iddio.

9 וַחֲזָאוּהִי כֻּלֵּהּ עַמָּא כַּד מְהַלֵּךְ וּמְשַׁבַּח לַאלָהָא׃

E tutto il popolo il vidde caminare e laudare Iddio.

10 אֶשְׁתַּוְדְּעוּ דְּהוּיוּ הוּ חֲדוּרָא דְּיָתֵב הֲוָא כֻּל יוֹם וְשָׁאֵל הֲוָא זֶדְקְתָא עַל תַּרְעָא דְּמֶתְקְרֵא שַׁפִּירָא וְאֶתְמְלִיו תֶּמְהָא וְדוּמְרָא עַל מִדֵּם דַּהֲוָא׃

E riconobberlo ch'egli era quello che sedeua per la limosina à la porta Bella del tempio: e riempieronsi di marauiglia e stupore, per quello che gli era auuenuto.

11 וְכַד אָחִיד הֲוָא לְשִׁמְעוֹן וַלְיוֹחַנָּן רְהַט כֻּלֵּהּ עַמָּא כַּד תְּהִיר לְוָתְהוֹן לְאֶסְטְוָא דְּמֶתְקְרֵא דִּשְׁלֵימוֹן׃

E mentre che lo stroppiato che era stato guarito, riteneua Pietro e Giouanni, tutto il popolo stupefatto corse à loro nel portico, che si chiama di Salomone.

ג

5 וְהוּא יָחֵל אֲלֵיהֶם חֹשֵׁב לָקַחַת מְאוּמָה מֵאִתָּם׃

Entonces el estuuo attento ellos à esperando recebir deellos algo.

6 וַיֹּאמֶר כֵּיפָה כֶּסֶף וְזָהָב אֵין לִי וַאֲשֶׁר יֵשׁ לִי אוֹתוֹ אֶתֵּן לָךְ בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ מָשִׁיחַ הַנָּצְרִי קוּם וְהִתְהַלֵּךְ׃

Y Pedro dixo. Ni tengo plata ni oro: mas lo que tengo, esso te doy: En el Nombre de Iesus, el Christo, el Nazareno, leuantate, y anda.

7 וַיֹּאחֶז אוֹתוֹ בְּיַד יְמִינוֹ וַיְקִימֵהוּ וּבְרֶגַע הֵעִיזוּ רַגְלָיו וַעֲקֵבָיו׃

Y tomandolo por la mano derecha, leuandolo y luego fueron affirmados sus pies y piernas.

8 וַיְרַקֵּד וַיַּעֲמֹד וַיְהַלֵּךְ וַיָּבוֹא עִמָּהֶם בַּהֵיכָל מִתְהַלֵּךְ מְרַקֵּד וּמְשַׁבֵּחַ אֶת־יְהוָה׃

Y saltando pusose en pie, y anduuo, y entró con ellos en el Templo andando y saltando, y alabando à Dios.

9 וַיַּרְא אוֹתוֹ כָּל הָעָם כִּי מְהַלֵּךְ וּמְשַׁבֵּחַ אֶת־הָאֱלֹהִים׃

Y todo el pueblo lo vido andar, y alabar à Dios.

10 וַיֵּדְעוּהוּ כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר יָשַׁב אֶל־צְדָקָה בְּשַׁעַר הַהֵיכָל שַׁפִּירָה וַיִּמָּלְאוּ תִּמָּהוֹן וַחֲרָדָה עַל־אֲשֶׁר קָרָהוּ׃

Y conocianlo, que el era el que se sentaua à la lymosna à la puerta del Templo la Hermosa. y fueron llenos de miedo y de espanto de lo que le auia acontecido.

11 וְהַפִּסֵּחַ הַנִּרְפָּא בְּאָחֳזוֹ אוֹתוֹ בְּכֵיפָה וְיוֹחָנָן וַיָּרָץ אֲלֵיהֶם כָּל־הָעָם בְּאוּלָם הַנִּקְרָא שְׁלֹמֹה וַיִּתְמָהוּ׃

Y teniendo à Pedro y à Ioan el coxo que auia sido sanado, todo el pueblo concurrió á ellos al portal que se llama de Salomon, attonitos.

γ΄.

5. Ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν.

Et il les regardoit attentiuement, s'attendant de receuoir quelque chose d'eux.

6. Εἶπε δὲ πέτρος, Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου ἔγειραι καὶ περιπάτει.

Adonc Pierre dit, Ie n'ai ni argent, ni or: mais ce que i'ai ie le te donne, Au Nom de Iesus Christ le Nazarien leue-toi & chemine.

7. Καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ἤγειρε· παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά.

Et l'ayant prins par la main droite, le leua: & incontinent les plantes & cheuilles de ses pieds deuindrent fermes.

8. Καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη, καὶ περιεπάτει καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἀλλόμενος καὶ αἰνῶν τὸν θεόν.

Et il sauta, & se tint debout, & cheminoit: & entra auec eux au temple, cheminant sautant louant Dieu.

9. Καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν.

Et tout le peuple le vid cheminant & louant Dieu.

10. Ἐπεγίνωσκόν τε αὐτὸν ὅτι οὗτος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ. καὶ ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ.

Et le recognoissans que c'estoit cestui-la mesme qui estoit assis à la Belle porte du temple pour auoir l'aumosne furent remplis d'esbahissement & d'estonnement touchant ce qui lui estoit aduenu.

11. Κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ σολομῶντος, ἔκθαμβοι.

Et comme le boiteux qui auoit esté gueri tenoit par la main Pierre & Iehan, tout le peuple tout estonné courut à eux au porche qui s'appele de Salomon:

CAP. III.

5. At ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis.

And he gaue heede vnto them / trusting to receiue some thing of them.

6. Petrus autem dixit, Argentum & aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni, surge, & ambula.

Then said Peter / Siluer and golde haue I none / but such as I haue / that giue I thee: In the Name of Jesus Christ / of Nazaret rise vp / and walke.

7. Et apprehensa manu eius dextera, allevavit eum, & protinus consolidatæ sunt bases eius & plantæ

And he tooke him by the right hand / and lift him vp / and immediately his feete / and ancle bones receyued strenght.

8. Et exiliens stetit, & ambulabat, & intravit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum.

And he leaped vp / stood / and walked / and entred with them into the Temple / walking and leaping / and praysing God.

9. Et vidit omnis populus eum ambulantem, & laudantem Deum.

And all the people sawe him walke / and praysing God.

10. Cognoscebant autem illum, quod ipse erat qui ad eleemosynam sedebat ad Speciosam portam templi: & impleti sunt stupore & ectasi in eo quod contigerat illi.

And they knewe him / that it was he which sate for the almes at the Beautifull gate of the Temple: and they were amased / and sore astonied at that which was come vnto him.

11. Cùm teneret autem Petrum & Iohannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum quæ appellatur Salomonis stupentes.

And as the creeple which was healed / held Peter and John / all the people ran amased vnto thē in the porch which is called Solomons.

Das III. Capitel.

5. Vnd er sahe sie an / wartet / daß er etwas von jnen empfienge.

Oc hand saa paa dem / actede / at hand skulde faa noget aff dem.

6. Petrus aber sprach: Silber vnd Gold habe ich nicht / was ich aber habe / das gebe ich dir. Im Namen Jesu Christi von Nazareth / stehe auff vnd wandele.

Da sagde Peder / Sølff oc Guld haffuer ieg icke / men ieg giffuer dig / det som ieg haffuer / I Jesu Christi Naffn aff Nazareth / stat op / oc vandre.

7. Vnnd greiff jhn bey der rechten hand / vnd richtet jn auff. Also balde stunden seine Schenckel vnnd Knöchel feste.

Oc hand tog hannem ved den Høyre haand / oc reysde hannem op. Strax saa stode hans Been oc hæle faste.

8. Sprang auff / kondt gehen vnnd stehen / vnnd gieng mit jhnen inn den Tempel / wandelte vnd sprang / vnnd lobete Gott.

Hand spranck op / kunde gaa oc staa / oc gick met dem i Templen / vandrede oc spranck / oc loffuede Gud.

9. Vnd es sahe jn alles Volck wandeln vnd Gott loben.

Oc alt Folcket saa hannem vandre oc loffue Gud.

10. Sie kanten jn auch / daß ers war / der vmb das Allmosen gesessen hatte für der schönen Thür deß Tempels. Vnd sie wurden voll wunderns vnnd entsetzens / über dem / das jm widerfahren war.

Oc kende hannem / at de vaar hand / som haffde sidet far Templens Skøne dør effter Almisse. Oc de bleffue fulde aff forundrelse oc forferdelse / i det / som hannem vaar vederfaret.

11. Als aber diser Lahmer / der nun gesund war / sich zu Petro vnnd Johanne hielt / lieff alles Volck zu jhnen in die Halle / die da heisset Salomonis / vnd wunderten sich.

Oc som denne Halte / der vaar nu helbrede / holt sig til Petrum oc Johannem / da lob alt Folcket til dem i Vaabenhusit / som kaldis Salomonis / oc forundrede sig.

Kapitola III.

5. A on pilně hleděl na ně / mage naděgi / že něco wezme od nich.

Thedy on pátrzał nádziewáiac sie co wziac od nich.

6. Tehdy Petr řekl: Zlata á střjbra nemám / ale což mám to tobě dám: We Gmenu Gežjsse Krysta Nazaretského / wstaň a choď.

Ale mu Piotr powiedział: Srebrác ani złotá niemám / lecz co mam to tobie dawam: W imie Jezusá Krystusá Názareńskiego wstań á chodz.

7. Y vgaw gey za ruku geho prawau / pozdwjhl ho / a hned vtwrzenj gsau klaubowé geho / y nohy.

A viąwszy práwa iego ręke podniosł go / y wnet były vmocnione nogi iego / y kostki.

8. A wzchytiw se / stál / a chodil / y wssel s nimi do Chrámu / chodě a poskakuge a chwále Boha.

Wyskoczywszy tedy stáwał y chodził / y wszedł z nimi do Kościoła / á chodząc skakał / y chwalił Bogá.

9. Y widěl gey wesskeren Lid an chodij / a an chwálij Boha.

Y vyzrał wszytek lud iż chodził á chwalił Bogá.

10. Y poznali ho že ten byl kterýž na Almužně sedal / v Dweřij Krásných Chrámowých: Y naplněni gsau strachem a diwem / z toho co se bylo stalo gemu:

A poználi go iż to on był / który dla iálmużny siadał v brány Nadobney kościelney / á napełnieni sa strachu y zdumienia / nád tym co sie było przydáło iemu.

11. A když se ten vzdrawený přidržel Petra a Jana / zběhl se k nim wessken Lid do sjňce kteráž slowe Ssalomaunowa / diwjce se.

Gdy sie tedy trzymał on chromy który był vzdrowion Piotrá y Janá / zbieżał sie wszytek lud ku nim do przysionká / który był zwan Salomonow / vlęknawszy sie.

ג | ג | γ'.

12 וכד חזא שמעון ענא ואמר להון גברא בני יסריל מנא מתדמרין אנתון בהנא או בן מנא חירין אנתון איך הו דבחילא דילן או בשולטנן עבדן הדא דנהלך הנא:

12 ובראות כיפה ענה לעם האנשים בני ישראל מה תתמהון על הזה או מה תביטו אלינו כמו אנחנו בכחנו או בצדקתנו עשינו להלך אותו:

12. Ἰδὼν δὲ πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν· ἄνδρες ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν;

Ilche Pietro vedendo, rispose al popolo, Huomini Israeliti, perche vi marauigliate voi di questo? o, perche riguardate noi, come se per nostra propria virtu, ò santità noi hauessimo fatto caminar costui?

Loqual viendo Pedro, respondió ál pueblo Varones Israelitas, porque os marauillays de esto ó porque poneys los ojos en nosotros como si con nuestra virtud o piedad vuiessemos hecho andar á este?

Mais Pierre voyant celá, dit au peuple, Hommes Israelites, pourquoi vous esmerueillez vous de ceci? ou pourquoi auez-vous l'œil fiché sur nous, comme si par nostre puissance ou sainčteté nous auions fait cheminer cestui-ci?

13 אלהא הו דאברהם ודאיסחק ודיעקוב אלהא דאבהתן שבח לברה ישוע הו דאנתון אשלמתון ו וכפרתון בה קדם אפוהי דפילטוס כד הו זהק הוא דנשריוהי:

13 אלהי אברהם ויצחק ויעקב אלהי אבותינו האדיר את בנו ישוע אשר אתם מסרתם וכחשתם אותו לפני פילטוס אשר משפט מות לא מצא בו ודנו לנתרנו:

13. Ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε, καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν, κατὰ πρόσωπον πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν.

L'Iddio d'Abraam, e d'Isaac, e di Iacob, L'Iddio de padri nostri ha glorificato il suo Figliuol IESV, il qual voi tradiste e negaste in presentia di Pilato, hauendo egli giudicato che si doueua liberare,

El Dios de Abraham, y de Isaac, y de Iacob, el Dios de nuestros padres ha glorificado à su hijo Iesus, ál qual vosotros entregastes delante de Pilato, juzgando el que auia de ser suelto,

Le Dieu d'Abraham, & d'Isaac, & de Iacob, le Dieu de nos Peres a glorifié son Fils Iesus, lequel vous auez liuré & renié deuant le face de Pilate, combien qu'icelui iugeast qu'il deuoit estre deliure.

14 אנתון דין בקדישא ובזדיקא כפרתון ושאלתון לכון לגברא קטולא דנתיהב לכון:

14 ואתם את קדוש וצדיק כחשתם ושאלתם את איש מרצח לחננו לכם:

14. Ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν.

Hor voi negaste il Santo e Giusto, e domandaste che vi donasse vn huomo homicidiale.

Mas vosotros ál Sancto y ál Iusto negastes, y pedistes que se hos diesse vn hombre homicida.

Mais vous auez renié le sainčt, & le iuste, & auez requis qu'on vous donnast vn meurtrier.

15 ולהו רישא דחייא קטלתון דלה אקים אלהא מן בית מיתא וחנן כלן סהדוהי:

15 ואת נשיא החיים הרגתם אשר יהוה הקימנו ממתים ועל זאת עדים אנחנו:

15. Τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν.

Et ammazzaste l'Autor de la vita, ilquale Iddio ha risuscitato da morte: di cui noi siamo testimonij.

Y matastes ál author de la vida: ál qual Dios leuantó de los muertos, de lo qual nosotros somos testigos.

Et auez mis à mort le prince de vie, que Dieu a ressuscité de morts: dequoi nous sommes tesmoins,

16 ובהימנותא דשמה להנא דחזין אנתון וידעין אנתון הו אשר ואסי והימנותא דבה יהבת לה הדא חלימותא קדם כלכון:

16 ובאמונת שמו את הזה אשר רואים אתם ויודעים העיז הכין קים שמו והאמונה אשר בו נתנה לו את מתם הזה לפני כלכם:

16. Καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦτον ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν.

E per la fede del nome suo, il suo Nome ha stabilito costui, il qual voi vedete, e conoscete: e la fede, che è per esso gli ha data questa intera sanità in presentia di tutti voi.

Y en la fe de su nombre à este que vosotros veys y conoceys, ha cofirmado su Nombre: y la fe que por el es, ha dado à este esta sanidad en presencia de todos vosotros.

Et par la foy du Nom d'icelui, son Nom a raffermi cestui-ci le quel vous voyez & cognoissez: voire la foy qui est par icelui, a donné à cestui-ci ceste entiere disposition de tous ses membres en la presence de vous tous.

CAP. III.

12. Videns autem Petrus, respondit ad populum, Viri Israëlitæ quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut pietate fecerimus hunc ambulare?

So when Peter saw it / he answered vnto the people / Ye men of Israel / why marueile ye at this? or why looke ye so steadfastly on vs / as though by our owne power or godlines / we had made this man go?

13. Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, Deus patrum nostrorum glorificavit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis & negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti.

The God of Abraham / and Isaac / & Jacob / the God of our fathers hath glorified his Sonne Jesus / whome ye betrayed / & denied in the presence of Pilate / when hee had iudged him to be deliuered.

14. Vos autem sanctum & iustum negastis, & petistis virum homicidam donari vobis.

But ye denied the holy one and the iust / and desired a murderer to be giuen you.

15. Authorem verò vitæ interfecistis, quem Deus suscitavit à mortuis, cuius nos testes sumus.

And killed the Lorde of life / whome God hath raised from the dead / whereof we are witnesses.

16. Et in fide nominis eius, hunc quem vos videtis & nostis, confirmavit nomen eius: & fides quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum.

And his Name hath made this man sound / whome ye see / and knowe / through faith in his name: and the faith which is by him / had giuen to him this disposition of his whole bodie in the presence of you all.

Das III. Capitel.

12. Als Petrus das sahe / antwortet er dem Volck: Ihr Männer von Israel / was wundert jhr euch darüber / oder was sehet jhr auff vns / als hetten wir diesen wandeln gemacht / durch vnser eigen krafft oder verdienst?

Der Peder det saa / suarede hand Folcket / I Mend aff Israel / hui forundre i eder der paa? Eller hui see i paa oss / som wi haffde det giort / ved vor egen macht eller fortienste at denne vandrer.

13. Der Gott Abraham vnd Isaac vnnd Jacob / der Gott vnser Väter / hat sein Kind Jesum verkläret / welchen jhr überantworttet vnd verläugnet habt für Pilato / da derselbige vrtheilet jn loß zu lassen.

Abrahams oc Isaacs oc Jacobs Gud / vore Fedris Gud / haffuer forklaret sit Barn Jhesum / huilcken i antuortede hen oc nectede faar Pilato / Der hand dømde at lade hannem løß.

14. Ihr aber verläugnetet den Heiligen vnd Gerechten / vnnd batet daß man euch den Mörder schencket.

Men i nectede den Hellige oc Retferdige / oc bade / at mand skulde giffue eder Morderen.

15. Aber den Fürsten deß Lebens habt jr getödtet / Den hat Gott aufferwecket von den Todten / deß sind wir Zeugen.

Men Liffsens Første sloge thiel. Den opuecte Gud fra de døde / De ere wi Vidne til.

16. Vnnd durch den Glauben an seinen Namen / hat er an disem / den jr sehet vnnd kennet / bestettiget seinen Namen / vnd der Glaube durch jhn / hat disem gegeben dise gesundheit für euren augen.

Oc ved troen til hans Naffn haffuer hand met denne / som i see oc kende / stadfest sit Naffn / oc troen ved hannem / gaff denne saadan sundhed faar eders øyen.

Kapitola III.

12. Tehda wida Petr / odpowěděl k Lidu: Mužij Izrahelsstij / co se diwijte tomuto / a nebo co na nás hledijte / yakobychom swau sylau a mocy včinili to / áby tento chodil?

Co widząc Piotr / ták mowił do ludu: Mężowie Izráelscy / cóż się temu dziwuiecie? ábo przecże ściе / ná nas vdáli oczy wászé / iákobychmy to mocą y świątobliwością nászą vczynili iż ten to chodzi?

13. Buoh Abrahamuow / a Buoh Izákuow / a Buoh Jákobuow / Buoh Otcuow nasſých oslawil Syna swého Gežijsse / kterýž gste wy wydali a zapřeli před twářj Pilátowau / když ho saudě chtěl propustiti.

Bog on Abráámow / Izáákow / y Jákobow / á Bog Oycow nászych / vwielbił Jezusá Syná swego / ktoregoście wy wydáli / y zá przeliście się go przed Piłatem / gdyż go on wolnym być sądził.

14. Ale wy swatého a Sprawedliwého zapřeli gste / a prosyli gste za muže wražedlnijka / aby wám byl dán.

Aleście wy się onego świętego y spráwiedliwego záprzeli / á záwaliście áby wam dárował mężoboyce.

15. Ale Dárce žiwota gste zabili / kterehožto Buoh wzkřijsyl z Mrtwých / gehožto my swědkowé gsme.

A zámordowáliście spráwcę żywotá / ktorego Bog wzbudził od vmárłych / á myśmy są świádkowie tego.

16. A skrze dauffánij Gména geho / tohoto / kterýž wy widijte a znáte / potwrdil gest gméno geho: a wijra kteráž gest skrze něho / dala gemu celé zdrawj toto / před twářij wssech wás.

A przez wiárę w imię iego / thego ktorego teraz widźicie y znacie / vtwierdźiło imię iego / á wiárá ktora przezeń iest / dałá temu to cáłe zdrowie przed wámi wszytkimi.

ג

17 ברם השא אחי ידע אנא דבטועיה עבדתון הדא איך דעבדו רישיכון :

Et hora, fratelli, io so che voi le faceste per ignorantia, si come ancora i vostri principali.

17 וְעַתָּה אַחַי יָדַעְתִּי כִּי בִשְׁגָגָה עֲשִׂיתֶם כִּנְשִׂיאֵיכֶם :

Mas aora hermanos, yo sé que por ignorancia aueys hecho como tambien vuestros principes.

γ'.

17. Καὶ νῦν ἀδελφοὶ, οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν.

Et maintenant freres, ie sai que vous l'auez fait par ignorance, comme aussi vos Gouuerneurs.

18 ואלהא איך מדם דקדם אכרז בפום כלהון נביא דנחש משיחה מלי הכנא :

Ma Iddio ha in questo modo adempiute tutte le cose ch'egli haueua predette per bocca di tutti i Profeti, che Christo doueua patire.

18 וַיהוָה אֲשֶׁר הִגִּיד מִקֶּדֶם בְּפִי כָל־נְבִיאָיו לְהִנָּגַע לְהֻכּוֹת וְלַעֲנוֹת כֵּן־מִלֵּא אוֹתָם :

Empero Dios lo que auia antes annunciado por boca de todos los Prophetas, que su Christo auia de padecer, ansi lo ha cumplido.

18. Ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ, παθεῖν τὸν χριστὸν, ἐπλήρωσεν οὕτω.

Mais Dieu a ainsi accompli les choses qu'il auoit predites par la bouche de tous ses Prophetes, que le Christ deuoit souffrir.

19 תובו הכיל ואתפנו איכנא דנתעטון חטהיכון :

Pentiteui dunque, e conuertiteui, acciochè i vostri peccati siano cancellati.

19 לָכֵן הִנָּחֲמוּ וְשׁוּבוּ לְהִמָּחוֹת אֶת־חַטֹּאתֵיכֶם :

Ansique Arrepentios, y conuertios, para que sean raydos vuestros peccados :

19. Μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας.

Amendez vous donc, & vous conuertissez, afin que vos pechés soyent effaces :

20 ונאתון לכון זבנא דניחתא מן קדם פרצופה דמריא וישדר לכון לאינא דמטיב הוא לכון ישוע משיחא :

Per quando verranno i tempi del refrigerio da la presentia del Signore, e quando egli mandarà IESV Christo, che v'è stato innanzi predicato.

20 אֲשֶׁר אִם תָּבוֹא עֵת רְוָחָה חֲלִיפָתֵנוּ וְחַיֵּי עוֹלָם בְּהָקִיץ תְּמוּנָתוֹ וְנִשְׂבְּעָה שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פְּנֵי־אֱלֹהִים וְיִשְׁלַח אוֹתוֹ אֲשֶׁר מִקֶּדֶם מוּכָן אֶת־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ :

Pues que los tiempos del refrigerio de la presencia del Sennor son venidos : El qual os hà embiado à Iesus el Christo, que os ha sido antes annunciado ?

20. Ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεχειρισμένον ὑμῖν ἰησοῦν χριστόν.

Quand les temps de rafraischissement seront venus de la presence du Seigneur, & qu'il aura enuoyé Iesus Christ, qui au parauant vous à esté annoncé.

21 הלה ולא לשמיא דנקבלון עד מא למוליא דזבנא דכלהין אילין דמלל אלהא בפומא דנביוהי קדישא דמן עלם :

Il qual bisogna ch'el cielo il contenga infin al tempo de la restauration di tutte le cose, de lequali Iddio ha parlato per bocca di tutti suoi santi Profeti fin da principio.

21 אֲשֶׁר צְרִכוּ אֶת־הַשָּׁמַיִם לְקַבֵּל עַד עֵת־תַּכְלִית וּתְשׁוּבַת כֻּלָּם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים בְּפִי כָל־נְבִיאָיו הַקְּדוֹשִׁים מֵעוֹלָם :

Al qual cierto es menester que el cielo tenga, hasta los tiempos de la restauracion de todas las cosas : del qual habló Dios por boca de todos sus Prophetas que han sido desde el siglo.

21. Ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν ἀπ᾽ αἰῶνος.

Lequel il faut que le ciel contiene, iusques au temps du restablissement de toutes les choses que Dieu à prononcees par la bouche de tous ses saincts Prophetes dés le commencement du monde.

22 מושא גיר אמר דנביא נקים לכון מריא מן אחיכון איכותי להו שמעו בכל מא דנמלל עמכון :

Imperocche, Moise disse à i Padri, Il Signore Iddio vostro vi suscitarà de vostri fratelli un Profeta come me : udirete lui secondo tutte quante quelle cose ch'egli vi parlarà.

22 וּמֹשֶׁה אָמַר לַאֲבוֹתֵינוּ כִּי נָבִיא לָכֶם מִקִּרְבְּכֶם יָקִים יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מֵאֲחֵיכֶם כָּמוֹנִי אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן כְּכֹל אֲשֶׁר יְדַבֵּר אֲלֵיכֶם :

Porque Moysen dixo à los Padres, El Sennor vuestro Dios hos leuantará vn Propheta de vuestros hermanos, como yo : à él oyreys haziendo conforme à todas las cosas que hos hablare.

22. Μωσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν, ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς.

Car Moyse mesme a dit aux peres, Le seigneur vostre Dieu vous suscitera vn Prophete d'entre vous freres tel que moi : vous l'escouterez en tout ce qu'il vous dira.

CAP. III

17. Et nunc fratres scio quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri.

And now brethren / I know that through ignorance ye did it / as did also your gouernours.

18. Deus autem qui prænuntiavit per os omnium prophetarum, pati Christũ suum, sicut implevit.

But those thinges which God before had shewed by the mouth of all his Prophets / that Christ shoulde suffer / hee hath thus fulfilled.

19. Pœnitemini igitur & convertimini, ut deleantur peccata vestra.

Amende your liues therefore / and turne / that your sinnes may bee put away.

20. Vt cum venerint tempora refrigerii à conspectu Domini, & miserit eum qui prædicatum est vobis Iesum Christum.

When the time of refreshing shall come from the presence of the Lord / and he shall send Jesus Christ / which before was preached vnto you.

21. Quem oportet quidem cælum suscipere usque in tempora restitutionis omnium, quæ locutus est Deus per os sanctorum suorum, à seculo, prophetarum.

Whome the heauen must conteine vntill the time that all thinges be restored / Which God had spoken by the mouth of all his holy Prophets since the worlde began.

22 Moyses quidem dicit, Quoniam prophetam suscitabit vobis Dominus Deus vester de fratribus vestris tanquam me: ipsum audietis iuxta omnia quæcunque locutus fuerit vobis.

For Moses said vnto the Fathers / The Lorde your God shall raise vp vnto you a Prophet / euen of your brethren like vnto me / ye shall heare him in all thinges / whatsoeuer he shall say vnto you.

Das III. Capitel.

17. Nun lieben Brüder / Ich weiß / daß ihrs durch vnwissenheit gethan habt / wie auch ewer Obersten.

Nu kære Brødre / ieg veed / at i giorde det aff vanuittighet / som oc eders Offuerste.

18. Gott aber / was er durch den Mund aller seiner Propheten zuvor verkündiget hat / wie Christus leiden solt / hats also erfüllet.

Mend Gud haffuer fuldkummet det / som hand tilforn forkyndede / ved alle sine Propheters Mund / huorledis Christus skulde lide.

19. So thut nun busse vnd bekehret euch / daß ewre sünde vertilget werden.

Saa gører nu Penitentze / oc omuender eder / at eder Synder skulle vdslettis.

20. Auff daß da komme die zeit der erquickung / für dem angesichte deß HERRN / wen er senden wird den / der euch jetzt zuvor geprediget wirdt / Jesum Christ.

Paa det verauegelsens tid skal komme / faar HERRENS Ansiet / naar hand skal sende / Den / som er nu predicket faar eder / Jesum Christum.

21. Welcher muß den Himmel einnemen / biß auff die zeit / da herwider bracht werde / alles was Gott geredt hat / durch den Mund aller seiner heiligen Propheten / von der Welt an.

Huilcken som skal indtage Himmelen / indtil den tid / at alting blifuer igen skicket som Gud talede / ved alle sine hellige Propheters Mund / fra Verdens begyndelse.

22. Denn Moses hat gesaget zu den Vätern: Einen Propheten wirdt euch der HERR euer Gott erwecken / auß euren Brüdern / gleich wie mich / den solt jhr hören in allem / daß er zu euch sagen wird.

Thi Mose sagde til Federne / HERREN eders Gud skal opuecke eder en Prophete / aff eders Brødre / lige som mig / Den skulle i høre / i alt det / som hand siger til eder.

Kapitola III.

17. A nynij Bratřij / wijm že gste to z newědomij včinili / yako y Knijžata waſſe.

Alec teraz bracia wiem żeście z niewiadomości to vczynili / tak iako y Kśiążętá wáße.

18. Buoh pak / kterýž gest napřed zwěstowal skrze vsta wſſech Prorokuow / že měl trpěti Krystus / tak gest naplnil.

Lecz ći Bog to co przez vstá wßech swoich Prorokow opowiedział / iż Krystus cierpieć miał / ták wypełnił.

19. Protož čiňte pokánij a obraťte se / aby byli shlazeni hřijchowé waſſy.

A przetoż vznaycie się á náwroććie się / áby były zgládzone grzechy wáße.

20. Abyſſte když přigde čas obwlaženij od twáři PÁně / a poſſle toho kterýž wám ohlaſſowán gest Gežiſſe Krysta / spaseni byli.

Gdyż przyſſły czásy ochłodzenia od oblicżności Páńſkiey. A posłał wam onego / ktory był przed tym opowiedźian / Jezusá Krystusá.

21. Kteréhož zagiſte muſý přigijti Nebeſa / až do času nawrácenij wſſech weċý / což gest koli mluwil Buoh skrze vsta swých Swatých Prorokuow. od wěku.

Ktoremu potrzebá być w niebie aż do czásow nápráwienia wßech rzeczy / ktore opowiedział Bog od wieku przez vstá wßech swych świętych Prorokow.

22. Mojžijš zagiſté Otcuom řekl: Proroka wám wzbudij Pán Bůh wáš z Bratřij waſſých / mně podobného. Kteréhož poslauchati budete / wedlé wſſeho což bude mluwiti wám.

Abowiem mowił Mojżeß do Oycow: Proroká wzbudźi wam Pán Bog wáß z bráciey wáſſey iáko mnie / á bedźiecie go słucháć we wßythkim cokolwiek on wam powie.

ג

23 ותהוא כל נפשא דלא תשמעיה לנביא הו תאבדי נפשא הי מן עמה׃

Et auuerrà che ogni persona, laqual non Vdirà quel Profeta, sarà esterminata Via del popolo.

24 ונביא כלהון דמן שמואיל ואילין דמן בתרה הוו מללו ואכרזו על יומתא הנון׃

Et etiandio tutti i Profeti da Samuel, e quanti dipoi hanno parlato hanno simil mente predetti questi giorni.

25 אנתון אנון בניהון דנביא ודיתקא אידא דסם אלהא לאבהתן כד אמר לאברהם דבזרעך נתברכן כלהין שרבתא דארעא׃

Voi sete figliuoli de Profeti, e del testamento che Iddio fece à i nostri padri, dicendo ad Abraham, E nel tuo seme saranno benedette tutte le famiglie de la terra.

26 לכון מן קדים אקים ושדר אלהא לברה כד מברך לכון אן תתפנון ותתתובון מן בישתכון׃

Iddio hauendo primamente à Voi suscitato il suo Figliuol IESV, l'ha mandato à benedir vi, ritirando ciascuno da le sue iniquità.

ד

1 וכד הלין מלא ממללין הוו לעמא קמו עליהון כהנא וזדוקיא וארכונא דהיכלא׃

Mentre che essi parlauano al popolo, soprauuenner loro i Sacerdoti, e il Maestro del tempio, e i Sadducei.

2 כד מתחמתין הוו עליהון דמלפין לעמא ומכרזין במשיחא על קימתא דמן בית מיתא׃

Hauendo gran dispiacere ch'essi insegnassero al popolo, & annuntiassero nel nome di IESV la resurrettione de morti.

ג׳

23 והיה האיש אשר לא ישמע אל־הנביא ההוא אנכי אדרוש מעמו ונכרת מעמו׃

Y sera que Qualquiera allma que no oyere á aquel Propheta, sera desarraygada del pueblo.

24 וגם כל־הנביאים משמואל עד־כלם אשר אחריו דברו והגידו את־הימים האלה׃

Y todos los Prophetas desde Samuel y en adelante, todos los que han hablado, han prenunciado estos dias.

25 ואתם הוים בני הנביאים ובני הברית אשר כרת אלהים את־אבותינו לאמר אל־אברהם בזרעך יתברכו כל־גויי הארץ׃

Vosotros soys los hijos de los Proyhetas, y del Concierto que Dios concertó con nuestros padres, diziendo à Abraham Y en tu Simiente se seran benditas todas las familias de la tierra.

26 לכם בראשונה הקים את בנו ישוע וישלח אותו לברך אתכם בשובכם איש איש מרעותיכם׃

A vosotros primeramente, Dios, leuantando à su Hijo Iesus, lo embió que hos bendixesse. paraque cada vno se conuierta de su maldad.

ד

1 ובדברם אל־העם קמו עליהם הכהנים והפקיד על־ההיכל והצדוקים׃

Y hablando ellos àl pueblo, sobreuieron los Sacerdotes y el Magistrado del Templo, y los Sadduceos.

2 ונוגים המה על־כי למדו את־העם ובשרו בישוע את־תקומת המתים׃

Pesandoles de que ensennassen el pueblo, y annunciassen en el Nombre de Iesus la resurrecion de los muertos.

γ.

23. Ἔσται δὲ, πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἐὰν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ.

Et aduindra que toute personne qui n'aura escouté ce Prophete-la, sera exterminé d'entre le peuple

24. Καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς, ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ προκατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας.

Et mesmes tous les Prophetes depuis Samuel, & ceux qui l'ont suiui, tous tant qu'il y en a qui ont parlé, ont aussi predit ces iours.

25. Ὑμεῖς ἐστε υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης ἧς διέθετο ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς Ἀβραάμ, Καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς.

Vous estes les enfans des Prophetes, & de l'alliance que Dieu a traitee auec nos Peres, disant à Abraham, Et en ta semence seront benites toutes les familles de la terre.

26. Ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν, ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

C'est pour vous premierement que Dieu ayant suscité son Fils Iesus, l'a enuoyé pour vous benir, en retirant vn chacun de vous de vos mauuaisties.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαόν, ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι.

Mais comme ils parloyent au peuple les Sacrificateurs & le Capitaine du temple, & les Sadduciens suruindrent.

2. Διαπονούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαόν, καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν.

Estans en grand'peine de ce qu'ils enseignoyent le peuple, & qu'ils annonçoyent la resurrection des morts au nom de Iesus.

CAP. III.

23. Erit autem, omnis anima quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.

For it shalbe that euery person which shall not heare that Prophet, shall be destroyed out of the people.

24. Et omnes Prophetæ à Samuel, & deinceps qui locuti sunt, annuntiaverunt dies istos.

Also all the Prophets from Samuel, & thenceforth as many as haue spoken, haue likewise foretold of these dayes.

25. Vos estis filii prophetarum, & testamenti quod disposuit Deus ad patres nostros, dicens ad Abraham, Et in semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ.

Ye are the children of the Prophets, and of the couenant, which God hath made vnto our fathers, saying to Abraham, Euen in thy seede shall all the kinreds of the earth be blessed.

26. Vobis primum Deus suscitans Filium suum, misit eum benedicentem vobis: ut convertat se unusquisque á nequitia sua.

First vnto you hath God raysed vp his Sonne Jesus, and him he hath sent to blesse you, in turning euery one of you from your iniquities.

CAP. IIII.

Loquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sacerdotes & magistratus templi & Sadducæi.

And as they spake vnto the people, the Priests and the Captaine of the Temple, and the Sadduces came vpon them.

2. Dolentes quod docerent populum, & annuntiarent in Iesum resurrectionem ex mortuis.

Taking it grieuously that they taught the people, and preached in Jesus the resurrection from the dead.

Das III. Capitel.

23. Vnnd es wird geschehen/ welche Seele denselbigen Propheten nit hören wird/ die soll vertilget werden auß dem Volck.

Oc det skal skee / at huilcken Siel som icke hører den Prophete, han skal vdslettis fra Folcket.

24. Vnnd alle Propheten von Samuel an vnd hernach/ wie vil jhr geredt haben/ die haben von diesen tagen verkündiget.

Oc alle Propheter fra Samuel oc der effter / saa mange som talede aff dem / de forkyndede om disse Dage.

25. Ihr seyt der Propheten vnd des Bundes Kinder / welchen Gott gemacht hat mit euren Vätern/ da er sprach zu Abraham: Durch deinen Samen sollen gesegnet werden alle Völcker auff Erden.

I ere Propheternis oc Pactens Børn/ huilcken Gud giorde met eders Fedre / der hand sagde til Abraham/ I din Sæd skulle velsignis alle Folck paa Jorden.

26. Euch zu förderst hat Gott aufferwecket sein Kind Jesum/ vnd hat jn zu euch gesandt/ euch zusegenen/ daß ein jeglicher sich bekehre von seiner Boßheit.

Gud haffuer først opuect eder sit Barn Jhesum/ oc hand sende hannem til eder / at velsigne eder / At huer skal omuende sig fra sin ondskaff.

Das IIII. Capitel.

Als sie aber zum Volck redeten/ tratten zu jnen die Priester/ vnd der Hauptmann des Tempels/ vnnd die Saduceer.

Men der de talede til Folcket/ Traadde Presterne/ oc Templens Høffuitzmand frem/ oc Saduceerne.

2. (Die verdroß/ daß sie das Volck lehreten/ vnnd verkündigten an Jesu die Aufferstehung von den Toden.)

(De fortrøde/ at de lærde Folcket/ oc kundgiordei Jhesu Opstandelsen fra de døde.)

Kapitola III.

23. A budeť/ že každý Cžlowěk kterýž nebude poslauchati toho Proroka/ wyhlazen bude z Lidij.

Rzstánie sie to że kto śie bedźie słuchał Proroká onego / bedźie wykorzeniony z ludu.

24. A wssyckni Prorocy/ od Samuele / a potomnij wssyckni kteřijž gsau koli mluwili / též zwěstowali o těchto dnech.

Nie y wszyscy Prorocy / od Sámuelá y ini / ktorzy po nich byli/ ile ich kolwiek prorokowało / też wszyscy o tych dniach powiedali.

25. Wy gste Synowé Prorokuow a Aumluwy kteraužto včinil Buoh s Otcy nasſými/ řka k Abrahamowi: Wsemeni twém/ požehnány budau wssecky čeledi země.

Wyście są syny prorokimi y przymierza / ktore postánowił Bog z oycy nászemi / mowiąc do Abráamá: Iż w potomstwie twoim błogosłáwieństwá dostąpią wszytki narody ná ziemi.

26. Wám naypřwé Bůh/ wzbudiw Syna swého Gežijsse/ poslal ho dobře wěcy ozňamugijcýho wám / aby se od wrátil gedenkaždý od neprawosti swé.

Wámci naprzod Bog wzbudziwszy Syná swoiego Jezusá posłał ktoryby wam błogosłáwił/ odwrácáiąc káżdego od iego złości.

Kapitola IIII.

A Když oni mluwili k Lidu/ přissli Kněžij a Vředníjcy Chrámu/ a Saduceowé.

A Gdy oni ták mowili do ludu/ tedy przyszli Kápłani / y przełożeni kościołá / y Sadduceuszowie.

2. Težce nesauce to/ žeby včili Lid/ a že zwěstowali o Gežíssowi / žeby z mrtwých wstal:

Frasuiąc sie bárzo iż uczyli lud/ a opowiedáli w imię Jezusowe powstánie od vmarłych.

ד

3 ואַרמיו עליהון אידיא ונטרו אנון ליומא אחרנא מטול דקרב הוא לה רמשא :

E messer loro le mani addosso, e poserglі in prigione per il giorno seguente: percioche gia era sera.

4 וסגיאא דשמעו הוו מלתא הימנו הוו ואיתיהון הוו במניגא איך חמשא אלפין גברין :

E molti di quelli che haueuano vdita la parola, credettero: e fu il numero de gli huomini circa cinque milia.

5 ולימנא אחרנא אתכנשו ארכונא וקשישא וספרא :

Hor il di seguente vennero à congregarsi insieme i lor Principali, ei Vecchij, e gli Scribi in Ierusalem.

6 ואף חנן רב כהנא וקיפא ויוחנן ואלכסנדרוס ואילין דאיתיהון הוו מן שרבתא דרבי כהנא :

Et Anna sommo Sacerdote, e Caifa, e Giouanni, & Alessandro, e tutti quelli che erano de la generation sacerdotale.

7 וכד אקימו אנון במצעתא משאלין הוו להון דבאינא חילא או באינא שם עבדתון הדא :

E fattigli star la nel mezo, gli domandorono, dicendo, Con qual virtù, o in qual nome hauete voi fatto questo?

8 הידין שמעון כאפא אתמלי רוחא דקודשא ואמר להון ארכונוהי דעמא וקשישא דבית יסריל שמעו :

Allor Pietro ripieno di Spirito santo, disse loro, Principi del popolo, e voi Vecchij d'Israel.

9 אן חנן יומנא מ מתתדינינן מנכון על שפירותא דהות לבר נשא כריהא דבמנא הנא אתאסי :

Poi che noi siamo hoggi esaminati del benefitio fatto ad vn huomo infermo, cioè in che modo costui sia stato sanato.

ד

3 וַיִּשְׁלְחוּ בָהֶם אֶת־יְדֵיהֶם וַיָּשִׂימוּ אוֹתָם בַּמִּשְׁמָרָה עַד־לְמָחָר כִּי הָעֶרֶב קָרוֹב הוּא :

Y echaron les manos y pusieronlos en la carcel hasta el dia siguiente? porque era ya tarde.

4 וְרַבִּים מִן־הַשּׁוֹמְעִים אֶת־הַדָּבָר הֶאֱמִינוּ וַיְהִי מִסְפַּר הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה כַּחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ :

Mas muchos de losque auian oydo el sermon, creyeron, y fue hecho el numero de los varones, como cincomil.

5 וַיְהִי־מִמָּחֳרָת וַיִּקָּהֲלוּ הַנְּשִׂיאִים הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים בִּירוּשָׁלָיִם :

Y aconteciò el dia siguiente, que los Principes deelloz se juntaron, y los Ancianos, y los Escribas, en Ierusalem:

6 וְחָנָן כֹּהֵן הַגָּדוֹל וְקַיָּפָא וְיוֹחָנָן וְאַלֶכְּסַנְדְּרוֹס וְכֻלָּם אֲשֶׁר הָיוּ מִדּוֹר שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים :

Y Annas Principe de los Sacerdotes, y Caiphas, y Ioan, y Alexandro, y todos losque eran del linage sacerdotal,

7 וַיָּקִימוּ אוֹתָם בְּתוֹכָם וַיִּשְׁאֲלוּ בַּמֶּה כֹּחַ אוֹ בְּמַה שֵּׁם עֲשִׂיתֶם אֶת־הַזֹּאת :

Y haziendolos presentar en medio, preguntaronles, Conque potestad, o en que nombre aueys hecho vosotros esto?

8 אָז כֵּיפָה מָלֵא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אָמַר אֲלֵיהֶם הַנְּשִׂיאֵי הָעָם וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל :

Entonces Pedro, lleno de Espiritu Sancto les dixo, Principes del pueblo, Y Ancianos de Israel.

9 אִם אֲנַחְנוּ נִשְׁפָּטוּ עַל־מַעֲשֵׂה טוֹב אֱנוֹשׁ חֹלֶשׁ בַּאֲשֶׁר נוֹשַׁע הוּא :

Pues que somos oy demandados acerca del beneficio hecho à vn hombre enfermo, es à saber de que manera este aya sido sanado.

δ.

3. Καὶ ἐπέβαλλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη.

Et ayans ietté les mains sur eux, ils les mirent en prison iusques au lendemain, car il estoit desia vespre.

4. Πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε.

Et plusieurs de ceux qui auoyent ouï la parole creurent, & fut le nombre des personnes enuiron cinq mille.

5. Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς εἰς ἱερουσαλήμ.

Or aduint que le lendemain leurs Gouuerneurs s'assemblerent, & les Anciens, & les Scribes en Ierusalem.

6. Καὶ ἄνναν τὸν ἀρχιερέα, καὶ καϊάφαν καὶ ἰωάννην καὶ ἀλέξανδρον, καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ.

Et Anne souuerain Sacrificateur, & Caiphe, & Iehan, & Alexandre, & tous ceux qui estoyent de la lignee Sacerdotale.

7. Καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν (τῷ) μέσῳ, ἐπυνθάνοντο, ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς;

Et les ayans mis en place, les interroguerent, disans, par quelle puissance, ou au nom de qui auez vous fait ceci?

8. Τότε πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπε πρὸς αὐτούς, ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ ἰσραήλ,

Adonc Pierre rempli du sainct Esprit leur di, Gouuerneurs du peuple, & vous Anciens d'Israel.

9. Εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σέσωσται,

Puis que nous sommes auiourd'hui recerchés pour vn bien qui a esté fait à l'endroit d'vn homme impotent, pour sauoir comment il a esté gueri.

CAP. IIII

3. Et iniecerunt in eos manus, & posuerunt eos in custodiam in crastinum, erat enim iam vespera.

And they layed handes on them/and put them in hold/vntill the next day: for it was now euentide.

4. Multi autem eorum qui audierant verbum, crediderunt: & factus est numerus virorum, quinque millia.

Howbeit/many of them which heard the word/beleeued/ and the nomber of the men was about fiue thousand.

5. Factum est autem in crastinum, ut congregarentur principes eorum, & seniores & scribæ in Ierusalem.

And it came to passe on the morowe/ that their rulers / and Elders / and Scribes were gathered together at Jerusalem.

6. Et Annas princeps sacerdotum, & Caiphas, & Iohannes, & Alexander, & quotquot erant de genere sacerdotali.

And Annas the chiefe Priest / and Caiphas / and John / and Alexander / and as many as were of the kinred of the high Priestes.

7. Et statuentes eos in medio, interrogabant: In qua virtute aut in quo nomine fecistis hoc vos.

And when they had set them before them/they asked / By what power / or in what Name haue ye done this.

8. Tunc repletus Spiritu sancto Petrus, dixit ad eos, Principes populi & seniores.

Then Peter full of the holy Ghost / saide vnto them/ye rulers of the people / and Elders of Israel.

9. Si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste salvus factus est.

Forasmuch as we this day are examined of the good deede done to the impotent man / to with / by what meanes he is made whole.

Das IIII. Capitel.

3. Vnd legeten die hände an sie/vnd setzten sie ein biß auff morgen/ denn es war jetzt abend.

Oc lagde Hender paa dem/oc sette dem ind til om morgenen/ thi det vaar nu afften.

4. Aber viel vnter denen/ die dem wort zuhöreten/wurden glaubig/vnd ward die zahl der Männer bey fünff tausent.

Men mange aff dem / som hørde ordet/ trode/ oc tallet paa Mendene bleff ved fem tusinde.

5. Als nun kam auff den morgen/ versammleten sich jhre Obersten vnd Eltesten vnnd Schrifftgelehrten gen Jerusalem.

Som morgenen kom nu / da forsamlede de Offuerste oc Eldste oc Schriffkloge dem i Jerusalem.

6. Hannas der Hohepriester/ vnnd Caiphas vnnd Johannes vnd Alexander / vnnd wie vil jhr waren vom Hohenpriester Geschlechte.

Annas den ypperste Prest oc Caiphas oc Johannes oc Alexander / ocsaa mange som de vaare aff de ypperste Presters slect.

7. Vnnd stelleten sie für sich/vnnd fragten sie/Auß welcher gewalt oder inn welchem Namen habt jhr das gethan?

Oc stickede dem faar sig/ oc spurde dem at / Aff huad mact/ eller i hues naffn giorde i dette?

8. Petrus voll deß heiligen Geists/ sprach zu jhnen: Jhr Obersten des Volcks/ vnd jr Eltesten von Jsrael.

Petrus fuld aff den hellig Aand / sagde til dem I Offuerste faar Folcket/ oc i Eldste aff Jsrael.

9. So wir heute werden gerichtet über diser wolthat/ an dem krancken Menschen/ durch welche er ist gesund worden.

Der som wi dømmis i dag for denne velgerning/ mod det siuge Mennisle/ ved huilcken hand bleff helbrede.

Kapitola IIII.

3. Y wztáhli na ně ruce/ a wsadili ge do žaláře až do gitra/ nebyl giž wečer.

Y targneli sie na nie rękomá/ á podáli ie do więzienia á ž do iuthrá/ bo iuž był wieczor.

4. Mnoho pak z těch kteříž slyšeli slowo/ vwěřili: Y včiněn gest počet mužuw okolo pěti Tisýcuow.

A wiele tych ktorzy słowá ony słyszeli vwierzyli/ y było w liczbie mężow okolo piąci tysięcy.

5. Tehdy stalo se nazaytřij/ sessli se Knijžata gegich a Starssý/ a včitelé w Geruzalémě.

A gdy było názáiutrz/ zebráli sie Książętá ich y stárszy/ y Doktorowie w Jeruzálem.

6. A Annáss Knijže Kněžské/a Kayffáss/a Jan/ a Alexander/ a koliko koli gich bylo z pokolénij Kněžského.

Y Annasz nawyższy Kápłan/ z Káiphasz/ y Jan/ y Alexander/ y ile ich iedno było z rodu Kápłańskiego.

7. Y postawiwsse ge mezy sebau tázali gich: Kterau mocý/ aneb w kterém gménu včinili gste toto wy?

Gdy ie tedy postawili w pośrodku/pytáli ich: Ktorą mocą/ á ktorym ieście wy to imieniem vczynili?

8. Tehdy Petr naplněn gsa Duchem Swatým řekl k nim: Knijžata Lidu/ a Starssý Lidu Izrahelského slysste.

Tedy Piotr będąc napełnion Duchá świętego/ rzekł do nich: Książętá ludu y stársży Izráelscy.

9. Poněwadž my dnes k saudu gsme přiwedeni/pro dobrodinij Člowěka chromého/ w kterémby gménu zdráw včiněn byl.

Gdyż o nas dziś ten sąd jest záſádzon/dla dobrodzieystwá nád człowiekiem niedołężnym vczynionego/ iáko on iest vzdrowion.

ד

10 הדא תתידע לכון ולכלה עמא דיסראיל דבשמה דישוע משיחא נצריא הו דאנתון זקפתוניהי הו דאקימה אלהא מן בית מיתא בה בהו הא קאם הנא קדמיכון כד חלים׃

Sia noto à tutti voi, & à tutto'l popolo d'Israel, che cio s'è fatto per il nome di IESV Christo Nazareno, che voi crocifiggeste, ilquale Iddio ha risuscitato da morte: per lui sta qui costui sano dinanzi à voi.

11 הנו כאפא דאסליתון אנתון בניא והוא לריש קרנא׃

Questa è quella pietra che è stata rifiutata da voi, edificatori, laquale è stata posta ne la testa de l'angolo.

12 ולית באנש אחרין פורקנא לא גיר אית שמא אחרנא תחית שמיא דאתיהב לבני נשא דבה נלא למחא׃

E non è salute in alcun altro: percioche ne altre nome è sotto'l cielo dato tra gli huomini, perilqual noi debbiamo esser saluati.

13 וכד שמעו מלתה דשמעון ודיוחנן דעין בגליא אמרוה אסתכלו דלא ידעין ספרא הדיוטא אנון ותהרו בהון ואשתודעו דעם ישוע מתהפכין הוו׃

Essi vedendo la libertà del parlar di Pietro e di Giouanni, e sapendo che essi erano huomini senza lettere e idioti, si marauigliauano, e conosceuano che essi erano stati con IESV.

14 וחזין הוו דקאם הוא עמהון חגירא הו דאתאסי ולא משכחין הוו מדם למאמר לוקבלהון׃

Vedendo ancora l'huomo, che era stato sanato, che staua li con loro, non haueuan nulla che contradire.

15 הידין פקדו דנפקון אנון מן כנשהון ואמרין הוו חד לחד׃

Ma comandando loro che vscissen fuor del consiglio, conferiuano tra lor medesimi.

ד

10 יודע לכלכם ולכל־עם ישראל כי בשם ישוע משיח הנצרי אשר אתם הוקעתם אותו ואשר הקימנו אלהים ממתים בו בכחו זה הוא עמד לפניכם ונרפא הוא׃

Sea notorio à todos vosotros, y à todo el pueblo de Israel, Que en el Nombre de Iesus el Christo, el Nazareno, el que vosotros crucificastes, y Dios lo resuscitó de los muertos, en esto este esta en vestra presencia sano.

11 זה הוא האבן הנמאסה מכם הבונים והיתה לראש פנה׃

Este es la piedra reprouada de vosotros los edificadores, laqual es puesta por cabeça de esquina.

12 ולא יש באיש אחר ישועה כי שם אחר איננו תחת השמים נתן לאנשים אשר בו צרכנו להושע אותנו׃

Y en ningun otro ay salud, porque no ay otro nombre debaxo del cielo dado a los hombres enque podamos, ser saluos.

13 ובראותם את בטחון כיפה ויוחנן וידעו כי אנשים בערים בעם המה וכי לא למדו חכמה ודעת קדשים לא ידעו ויתמהו וידעום כי היו עם ישוע׃

Entonces viendo la constancia de Pedro y de Ioan, sabido que eran hombres sin letras y idiotas, marauillanse: y conocianlos, que auian sido con Iesus.

14 ורואים את האנוש אתם עומד הנרפא מאומה לא היה להם לדבר עליהם׃

Y viendo àl hombre que auia sido sanado que estaua con ellos, no podian dezir nada en contra.

15 ויצוו אותם לצאת אל־מחוץ העדה ויתיעצו ביניהם׃

Mas mandaronles que se saliessen fuera del concilio: y conferian entresi.

δ.

10. Γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ ἰσραήλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ἡμῶν ὑγιής.

Soit notoire à vous tous & à tout le peuple d'Israel, que c'a esté au nom de Iesus Christ le Nazarien, que vous auez crucifié, lequel Dieu a ressuscité des morts: voire en vertu du Nom de cestui-la cest hõme assiste sain ici deuant vous.

11. Οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας.

C'est ceste Pierre qui a esté reiettee par vous les edifians, qui a esté faite le principal du coin.

12. Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἐν οὐδενὶ ἡ σωτηρία· οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς.

Et n'y a point de salut en aucun autre: car aussi n'y a il point d'autre nom sous le ciel qui soit donné aux hommes, par lequel il nous faille estre sauués.

13 Θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ πέτρου παρρησίαν καὶ ἰωάννου, καὶ καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ ἰησοῦ ἦσαν.

Eux alors voyans la hardiesse de Pierre & de Iehan, & cognoissans aussi qu'ils estoyent hommes sans lettres & idiots, s'esmerueilloyent, & recognoissoyent bien qu'ils auoyent esté auec Iesus.

14. Τὸν δὲ ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν.

Et voyans que l'homme qui auoit esté gueri, estoit present auec eux, ne pouuoyent en rien contredire.

15. Κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν, συνέβαλλον πρὸς ἀλλήλους.

A donc leur ayans commandé de sortir hors du conseil, ils conferoyent entr'eux.

CAP. IIII.

10. Notum sit omnibus vobis & omni plebi Israël, quia in nomine Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit à mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus.

Be it knowen unto you all/and to all the people of Israel/that by the Name of Jesus Christ of Nazaret/whome ye haue crucified /whome God raysed againe from the dead/euen by him doth this man stand here before you/whole.

11. Hic est lapis qui reprobatus est à vobis ædificantibus: qui factus est in caput anguli.

This is the stone cast aside of you builders/which is become the head of y corner.

12. Et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomẽ est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.

Neither is there saluation in any other for among men there is giuen none other name vnder heauen/whereby we must be saued.

13. Videntes autem Petri constantiam & Iohannis, comperto quòd homines essent sine literis & idiotæ admirabantur, & cognoscebant eos quoniam cum Iesu fuerant.

Now when they sawe the boldenes of Peter and John/& vnderstood that they were vnlearned men & without knowledge/they marueiled/and knewe them that they had bene with Jesus.

14. Hominem quoque videntes stantem cum eis qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere.

And beholding also the man which was healed standing with them/they had nothing to say against it.

15. Iusserunt autem eos foras extra concilium secedere: & conferebant ad invicem.

Then they commaunded them to go aside out of the Counsell/and conferred among them selues.

Das IIII. Capitel.

10. So sey euch vnd allem Volck von Israel kunth gethan/ daß in dem Namen Jesu Christi von Nazareth/ welchen jhr gecreutziget habt/ den Gott von den Todten aufferwecket hat/ stehet diser allhie für euch gesund.

Da skal eder oc alle Folck aff Israel veri kundgiort/ At denne staar her helbrede faar eder/ i Jhesu Christi Naffn aff Nazareth/ huilcken i kaarsfeste/ oc Gud opuecte fra de Døde.

11. Das ist der Stein/ von euch Bauleuten verworffen/ der zum Eckstein worden ist.

Hand er den Steen/som er bortkast aff eder Bygningsmend/ huilcken der er bleffuen til en Hiørnesteen.

12. Vnd ist in keinem andern Heil/ ist auch kein ander Name den Menschen gegeben/ darinnen wir sollen selig werden.

Oc der er icke Salighed i nogen anden/ der er oc inted andet Naffn giffuit Menniskem/ der wi skulle bliffue salige vdi.

13. Sie sahen aber an die Freudigkeit Petri vnnd Johannis/ vnd verwunderten sich/ Denn sie waren gewiß/ daß es vngelehrte Leute vnnd Leyen waren/ vnd kannten sie auch wol/ daß sie mit Jesu gewesen waren.

Men de saae paa Petri oc Johannis frimodighed/ oc forundrede sig/ Thi de vaare visse paa/ at de vaare/ vlærde Mend oc Ligfolck/ oc de kende dem ocsaa/ at de haffde veret met Jhesu.

14. Sie sahen aber den Menschen/ der gesund war worden/ bey jhnen stehen/ vnd hatten nichts dawider zu reden.

Oc de saae det Menniske/ som vaar bleffuen helbrede/ staa hoss dem/ oc de haffde inted at tale der imod.

15. Da hiessen sie sie hinauß gehen auß dem Rath/ vnnd handelten mit einander.

Da bade de dem gaa hen vd aff Raadet/ oc de handle de tilsammen.

Kapitola IIII.

10. Známo buď wssem wám y wssemu Lidu Izrahelskému/ že we Gménu Pana nasseho Gežjsse Krysta Nazaretského/ kteréhož gsste wy vkřižowali/ kteréhož Buoh wzkřijsyl z Mrtwých/ skrze kteréhož tento stogij před wámi/ gsa zdráw.

Niechżeć wam wszem będźie iáwno/ y wszytkiemu ludowi Izraelskiemu/ żeć przez imie Jezusa Krystusá Názáreńskie°/ ktoregoście y vkrzyżowáli/ ktorego Bog wzbudźił od vmárłych/ przez tego ten stoi zdrowym przed wámi.

11. Onť gest Kámen/ kterýž gest zawržen od wás Dělnijkuow/ kterýž včiněn gest w hlawu vhelnij.

Tenći iest kamień on/ ktorego sobie nie mieliście nizacz wy budowácy/ ktory sie zstał głową węgłu.

12. A neníť w žádném giném Spasenij. Aniž gest zagisté giné gméno pod Nebem dáno lidem/ skrze kteréžbychom mohli spaseni býti.

A niemászci w żadnym inym zbáwienia/ ánić iest żadne imie pod niebem/ ktoreby było podáne miedzy ludźi/ w ktorym potrzebá ábychmy byli zbáwieni.

13. Widauce stálost Petrowu a Janowu/ shledawsse že gsau lidé neučenij a sprostnij/ diwili se/ a poznali ge že gsau s Gežjssem býwali:

A ták oni widząc śmiáłość w mowie Piotrowe y Janowe/ y wiedząc pewnie że nie byli ludźmi vczonemi ále prostáki/ dźiwowáli sie/ y poznawáli że oni byli z Jezusem.

14. Člowěka také toho widauce an stogij s nimi/ kterýž byl vzdrawen/ nic nemohli odmlauwati gim.

Ale widząc onego z nimi stoiącego ktory był vzdrowion/ nie mogli nic mowić przeciw nim.

15. Tehdy rozkázali gim wen wygijti z Raddy: Y rozmlauwali wespolek.

Y kazawszy im precz z rády wynidź/ námawiáli miedzy sobą.

ד

16 מנא נעבד להון לגברא הלין הא גיר אתא גליתא דהות באידיהון לכלהון עמוריה דאורשלם א אתידעת ולא משכחינן דנכפור:

Dicendo, Che faremo noi à questi huomini? percioh'egli è manifesto à tutti quelli che habitano in Ierusalem, come per loro è stato fatto vn chiaro segno, e noi non possiam negarlo.

ד

16 לאמר מה־נעשה לאנשים האלה כי גם אות נודע נעשה בידיהם ליושבי ירושלים כלם מגלה ולכחש לא נוכל:

Diziendo, Que hemos de hazer à estos hombres? Porque cierto señal manifiesta ha sido hecha por ellos, notoria à todos losque moran en Ierusalem, y no lo podemos negar.

δ'.

16. Λέγοντες, τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγονε δι' αὐτῶν, πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ φανερόν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι.

Disans, Que ferons-nous à ce gens ici? car il est manifeste à tous les habitans de Ierusalem qu'vn signe notoire a esté fait par eux, & ne le pouuons nier.

17 אלא דלא יתיראית יפוק טבא הנא נתלחם להון דתוב לא ימללון בשמא הנא לאנש מן בני נשא:

Ma accioche non si diuolghi maggiormente fra'l popolo, proibiam loro con minaccie, che non parlino piu ad huomo veruno in questo nome.

17 אך אשר לא על־יתר יודע לעם נחם נתנחם להם מדבר בשם הזה אל־כל־אדם:

Toda via porque no se diuulgue mas por el pueblo, amenazemos los que no hablen deaqui adelante à hombre ninguno en este nombre.

17. Ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαόν, ἀπειλῇ ἀπειλησόμεθα αὐτοῖς μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπων.

Mais afin qu'il ne soit plus diuulguè parmi le peuple, defendons-leur auec menaces expresses qu'ils n'ayant plus à parler à homme viuant en ce nom.

18 וקרו אנון ופקדו אנון דלגמר לא ימללון ולא ילפון בשם ישוע:

E cosi chiamandoli, commandoron loro che non parlassero ne insegnassero in modo alcuno nel nome di IESV.

18 ויקראו להם ויצוו אותם פן־יביעון גם לא דבר ולא ללמדם בשם ישוע:

Y llamandolos denunciaronles que en ninguna manera hablassen ni ensennassen enel nombre de Iesus.

18. Καὶ καλέσαντες αὐτούς, παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι, μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ.

Parquoi les appelans, ils leur commanderent que totalement ils ne parlassent ni enseignassent au nom de Iesus.

19 ענא שמעון כאפא ויוחנן ואמרו להון אן כ כאנא קדם אלהא דלכון נשמע יתיר מן אלהא דונו:

Ma Pietro e Giouanni rispondendo, disser loro, Giudicate s'egli è giusto dinanzi à Dio, obbedire piu tosto à voi che à Iddio.

19 וכיפה ויוחנן ענו ואמרו אליהם אם צדקה היא לפני אלהים לשמוע לכם יותר מאלהים אתם שפטו:

Entonces Pedro y Ioan respondiendo, dixeronles, Iuzgad, si es justo delante de Dios obedecer antes à vosotros que à Dios.

19. Ὁ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀποκριθέντες πρὸς αὐτοὺς εἶπον· εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρίνατε.

Mais Pierre & Iehan respondans leur dirent, Iugez, s'il est iuste deuant Dieu de vous obeir plustost qu'à Dieu.

20 לא גיר משכחינן דמא דחזין ושמען דלא ג נמללוהי:

Certamente noi non possiamo non parlar le cose che habbiam vedute & vdite.

20 לא נוכל אנחנו את אשר ראינו ושמענו לא לדבר:

Porque no podemos dexar de dezir loque auemos visto, y oydo.

20. Οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν.

Car nous ne pouuons que ne disions les choses que nous auons veues & ouies.

21 ואתלחמו להון ושרו אנון לא גיר אשכחו להון עלתא דסימון ברישהון מטול עמא כל־נש גיר משבח הוא לאלהא על מדם דהוא:

Et essi minacciandoli, gli mandaron via, non trouando cosa alcuna, perche li douessen punire, cagion del popolo: percioche tutti glorificauano Iddio di quello che era auuenuto.

21 והמה מתנחמים להם התירום אינם מוצאים איככה יגערו בם מפני העם כי כלם כבדו את־יהוה על־אשר נעשתה:

Ellos entonces no hallando enque punirlos embiaronlos amenazandolos, por causa del pueblo: porque todos glorificauan à Dios de loque auia sido hecho:

21. Οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εὑρίσκοντες τὸ, πῶς κολάσωνται αὐτούς, διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι.

Adonc auec menaces ils les relascherent, ne trouuans comment ils les peussent punir, à cause du peuple, pource que tous glorifioyent Dieu de ce qui auoit esté fait.

CAP. IIII

Das IIII. Capitel.

Kapitola IIII.

16. Dicentes, Quid faciemus hominibus iſtis? quoniam quidē notum ſignumfactum eſt per eos, omnibus habitantibus Ieruſalem: manifeſtum eſt, & non poſſumus negare.

Saying/ What ſhall we do to theſe men? for ſurely a manifeſt ſigne is done by thē / and it is openly knowne to all them ỹ dwell in Jeruſalem / and we can not denie it.

16. Vnd ſprachen: Was wollen wir mit diſen Menſchen thun? Denn das Zeichen/ durch ſie geſchehen/ iſt kunth/ offenbar allen/ die zu Jeruſalem wohnen vnd wir können es nicht läugnen.

Oc ſagde/ Huad ville wi gøre diſſe Menniſke? Thi det Tegen ſom er ſkeet ved dem er kundgiort obenbarlige faar alle / ſom bo i Jeruſalem / oc wi kunde det icke necte.

16. Řkauce: Co včinijme Lidem temto? neb zagiſtě patrný diw geſt tento ſkrze ně/ wſſem přebýwagijcým w Geruzalémě. Zgewně geſt/ a nemuožem toho zapřijti.

Mowiac: Coż z tymi ludźmi czynic mamy? gdyż známienie thy cud przez nie ieſt vczyniony/ ijáwnoc to ieſt wßytkim mießkaiacym w Jeruzálem/ ani możem tego záprzec.

17. Sed ne ampliùs divulgetur in populum, comminemur eis, ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum.

But that it be noiſed no farther among the people / let vs threaten and charche thē / that they ſpeake henceforth to no man in this Name.

17. Aber/ auff daß es nicht weiter einreiſſe vnter das Volck/ laſſet vns ſie ernſtlich bedrohen/ daß ſie hinfort keinem Menſchen von diſem Namen ſagen.

Men paa det at det ſkal icke komme videre ind iblant Folcket Lader oſſ aluorlig: true dem / At de icke her effter ſkulle ſige noget Menniſke aff dette Naffn.

17. Ale aby wijce tonebylo rozhlaſſawáno mezy Lidmi/ pohrozyc přikažme gim/ ať wijce nemluwij o tom Gménu nižádnému z Lidij.

Ależby ſie to wiecey nie roznaßáło miedzy ludźmi/ zágroźmy im ſrodze/ áby potym w imie tho z żádnym człowiekiem nie mowili.

18. Et vocantes eos, denuntiaverunt ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Ieſu.

So they called them/ and commaunded thē / that in no wiſe they ſhould ſpeake or teach in the Name of Jeſu.

18. Vnd rieffen jhnen/ vnd gebotten jhnen/ daß ſie ſich aller dinge nicht hören lieſſen/ noch lehreten inn dem Namen Jeſu.

Oc de kallede dem / oc bøde dem / at de ſkulde icke i nogen maade lade ſig høre / oc ey lære i Jheſu Naffn.

18. Y powolawſſe gich/ přikázali gim/ aby nikolí nemluwili ani včili wě Gménu Gežijſſowu.

A przetoż wezwawßy ich/ zákazáli im áby wiecey nie vczyli w imie Jezuſowe.

16. Petrus verò & Iohannes reſpondentes, dixerunt ad eos, Si iuſtum eſt in conſpectu Dei vos potiùs audire quam Deum, iudicate.

But Peter and John anſwered vnto them/ and ſayde/ Whether it be right in the ſight of God / to obey you rather then God/ iudge ye.

19. Petrus aber vnd Johannes antwortten/ vnd ſprachen zu jnen: Richtet jr ſelbſt/ obs für Gott recht ſey/ daß wir euch mehr gehorchen/ denn Gott.

Men Peter oc Johannes ſuarede / oc ſagde/ Dømme i ſelff/ om det er ret faar Gud/ at wi lyde eder mere end Gud.

19. Tehdy Petr a Jan odpowěděwſſe / řekli k nim: ſprawedliwěliž geſt to před oblijčegem Božijm/ ať bychom wás wijce poſlauchali než Boha/ ſami ſuďte to.

Tedy Piotr y Jan odpowiedziawßy/ rzekli do nich: Jeſliż to ieſt rzecż ſprawiedliwa przed Bogiem/ was rádßey ſłuchac niż Bogá/ rozſadźcieß to?

20. Non enim poſſumus quæ vidimus & audivimus, non loqui.

For we cannot but ſpeake the things which we haue ſeene and heard.

20. Wir könnens ja nicht laſſen/ daß wir nicht reden ſolten/ was wir geſehen vnd gehört haben.

Wi kunde det io icke lade / at wi ey ſkulde tale/ det ſom wi haffue ſeet oc hørt.

20. Nebť nemůžeme nemluwiti toho co gſme widěli a ſlyſſeli.

Abowiem o tym cochmy widźieli y ſłyßeli / mowic muſimy.

21. At illi comminantes. dimiſerunt eos: non invenientes quomodo punirent eos, propter populum, quia omnes clarificabant id quod factum fuerat, in ea quòd acciderat.

So then threatened them/ and let them go/ & found nothing howe to puniſh them because of the people: for all men prayſed God for that which was done.

21. Aber ſie droheten jnen/ vnnd lieſſen ſie gehen/ vnd funden nicht/ wie ſie ſie peinigeten/ vmb des Volcks willen/ Denn ſie lobeten alle Gott/ über dem/ das geſchehen war.

Men de truede dem / oc lode dem gaa / oc funde icke huorledis de ſkulde pine dem / for Folckens ſkyld/ Thi de loffuede alle Gud/ for det/ ſom vaar ſkeet.

21. A oni pohrozywſſe gim/ propuſtili ge: nenalezſſe na nich hodnoſti kterakby pomſtili nad nimi pro Lid. Neb wſſyckni welebili Boha z toho co ſe bylo ſtalo při něm/ kterémuž ſe to přihodilo.

Ont tedy nie mogac znaleśc iákoby ie mieli kárac/ zágroźiwßy im/ puśćili ie dla ludu/ Abowiem wßyſcy chwalili Bogá zá to co ſie było zſtáło.

ד

22 יתיר גיר מן בר ארבעין שנין איתוהי הוא גברא הו דהורת בה הדא אתא דאסיותא:

Perche quell'huomo, sopra ilquale era stato fatto questo segno di sanità, haueua de gli anni piu di quaranta.

23 וכד אשתריו אתו לות אחיהון ואשתעיו להון כל מא דאמרו כהנא וקשישא:

Hor essi essendo stati liberati, sene vennero a i loro, e raccontoron tutto cio che i principali Sacerdoti e i Vecchij haueuan lor detto.

24 והנון כד שמעו אכחדא ארימו קלהון לות אלהא ואמרו מריא אנת הו אלהא דעבדת שמיא וארעא וימא וכל דאית בהון:

E quelli hauendoli vditi, alzarono d'vn medesimo animo la voce à Dio, e dissero, Signore, tu sei l'Iddio che hai fatto il cielo e la terra, e il mare, e tutte le cose che sono in essi.

25 ואנת הו דמללת ביד רוחא דקודשא בפום דויד עבדך למנא רגשו עממא ואמותא רני סריקותא:

Ilqual dicesti per bocca del tuo seruo Dauid, Perche hanno tumultuato le genti, e i popoli hanno pensate cose vane?

26 קמו מלכא דארעא ושליטנא ואתמלכו אכחדא על מריא ועל משיחה:

I Re de la terra si son leuati su, e i principi si sono adunati insieme contra il Signore, e contra il suo Christo.

27 אתכנשו גיר שריראית במדינתא הדא על קדישא ברך ישוע אינא דאנת משחת הרודס ופילטוס עם עממא ובנשא דיסריל:

Percioche veramente si sono adunati (en questa citta) contra il tuo santo Figliuol IESV ilqual tu hai vnto, Herode e Pontio Pilato co i Gentili e i popoli d'Israel.

ד

22 והאנוש ההוא אשר בו נעשה האות הזה הרפואה היה בן ארבעים שנה ויותר:

Porque el hombre en quien auia sido hecho este milagro de sanidad, era demas de quarenta annos.

23 והמה מתרים באו אל אחיהם ויגידו להם כמה דברו אליהם שרי הכהנים והזקנים:

Sueltos ellos, vinieron à los suyos: y contaron loque los principes de los Sacerdotes y los Ancianos les auian dicho.

24 ובשמעם את הדברים האלה נשאו קולם יחד אל האלהים לאמר יהוה אתה הוא האלהים אשר עשית את השמים ואת הארץ ואת הים וכל אשר בם:

Los quales auiendo lo oydo, alçaron vnanimes la boz à Dios, y dixeron. Sennor, tu eres el Dios que hezifte el cielo y la tierra: la mar, y todas las cosas que en ellas estan.

25 אשר בפי דוד עבדך אמרת למה רגשו גוים ולאמים יהגו ריק:

Que (en Espiritu Sancto) por la boca de Dauid (nuestro padre) tu sieruo dixiste, porque han bramado las Gentes, y los pueblos han pensado cosas vanas?

26 יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על יהוה ועל משיחו:

Assistieron los reyes de la tierra, y los Principes se juntaron en vno contra el Sennor, y contra su Christo.

27 נוסדו אמנם על בן קדשך (בעיר הזאת) על ישוע אשר משחתו גם הירודס וגם פונטיאוס פילטוס עם הגוים ועם עמי ישראל:

Porque verdaderamente se juntaron (en esta Ciudad) contra tu Sancto Hijo Iesus, al qual vngiste, Herodes y Poncio Pilato con las Gentes y los pueblos de Israel.

δ'.

22. Ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως.

Car l'homme sur lequel auoit esté fait vn tel miracle de guerison, auoit plus de quarante ans.

23. Ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον.

Or apres qu'on les eut laissés aller, ils vindrent vers leurs gens, & leur raconterent tout ce que le principaux Sacrificateurs & les Anciens leur auoyent dit.

24 Οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεόν, καὶ εἶπον, Δέσποτα, σὺ ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

Ce qu'ayans entendu, ils esleuerent tous d'vn accord la voix à Dieu, & dirent, Seigneur tu es le Dieu, qui as fait le ciel & la terre, la mer, & toutes les choses qui y sont:

25. Ὁ διὰ στόματος Δαυὶδ τοῦ παιδός σου εἰπών, ἱνατί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;

Qui as dit pat la bouche de Dauid ton seruiteur, Pourquoi ont fremi les nations, & ont les peuples proietté, choses vaienes?

26. Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ.

Les Rois de la terre se sont assemblés, & les princes sont cõuenus ensemble contre le Seigneur, & contre son Christ.

27. Συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης τε καὶ Πόντιος Πιλάτος σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς Ἰσραήλ.

Car de vrai, (en ceste ville) contre ton sainct Fils Iesus, que tu as oinct, se sont assemblés Herode & Ponce Pilate auec les Nations & les peuples d'Israel.

CAP. IIII.

22. Annorum enim erat amplius quadraginta homo, in quo factum fuerat signum istud sanitatis.

For the man was about fourtie yere olde, on whome this miracle of healing was shewed.

23. Dimissi autem venerunt ad suos: & annuntiaverunt eis, quanta ad eos principes sacerdotum & seniores dixissent,

Then assoone as they were let goe, they came to their fellowes and shewed all that the hie Priestes and Elders had sayde vnto them.

24. Qui cum audissent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, & dixerunt, Domine tu es Deus qui fecisti cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt.

And when they heard it, they lift vp their voyces to God with one accord, and sayde, O Lord, thou art the God which hast made the heauen, and the earth, Sea, and all things that are in them.

25. Qui Spiritu sancto per os patris nostri David pueri tui dixisti, Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati sunt inania?

Which by the mouth of the seruant Dauid hast said, Why did the Gentiles rage and the people imagine vaine things?

26. Astiterunt reges terræ, & principes cōvenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum eius?

The Kings of the earth assembled, and the rulers came together against the Lord, and against his Christ?

27. Convenerunt enim verè in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Iesum, quem unxisti Herodes, & Pontius Pilatus, cùm Gentibus & populis Israël.

For douteles, against thine holy Sonne Jesus, whom thou haddest anointed, both Herod and Pontius Pilate, with the Gentiles and the people of Israel gathered themselues together.

Das IIII. Capitel.

22. Denn der Mensch war über viertzig jar alt/ an welchem diß Zeichen der gesundheit geschehen war.

Thi det Menniske vaar offuer fyretiue aar gammil/ met huilcken dette helbredis Tegen vaar skeet.

23. Vnnd als man sie hatte lassen gehen/ kamen sie zu den jhren/ vnnd verkündigeten jhnen/ was die Hohenpriester vnnd Eltesten zu jhnen gesagt hatten.

Oc der mand haffde ladet dem gaa/ da komme de til deris/ oc forkyndede dem/ huad de ypperste Prester oc Eldeste haffde sagd til dem.

24. Da sie das höreten/ huben sie jhre Stimme auff einmütiglich zu Gott/ vnd sprachen/ HERR/ der du bist der Gott/ der Himmel vnd Erden/ vnd das Meer/ vnd alles was darinnen ist/ gemacht hat.

Der de det hørde/ opløffde de endrectelige deris røst til Gud/ oc sagde/ HERRE/ som du est Gud/ offuer Himmel oc Jord/ oc haffuer giort Haffuet/ oc alt det/ som der er vdi.

25. Der du durch den Mund Davids/ deines Knechts/ gesagt hast: Warumb empören sich die Heiden/ vnd die Völcker nemen für/ das vmb sonst ist?

Du som haffuer sagd ved Dauids/ din Tieneris mund/ Huor faare opsette Hedningene sig/ oc Folckene tage dem faare/ det som er forgeffuis?

26. Die Könige der Erden tretten zusammen/ Vnd die Fürsten versamlen sich zu hauffe/ wider den HERREN vnd wider seinen Christ.

Jordens Konger traadde tilsammen/ oc Forsterne forsamblede sig til hobe/ Mod HERREN oc mod hans Christum.

27. Warlich ja/ sie haben sich versamlet über dein heiliges Kind Jesu/ welchen du gesalbet hast/ Herodes vnd Pontius Pilatus/ mit den Heiden/ vnd dem Volck Israel.

Sandelige ja/ de haffue forsamlet sig mod dit hellige Barn Jhesum/ huilcken du saluede/ Herodes oc Pontius Pilatus/ met Hedningene oc Israels Folck.

Kapitola IIII.

22. Byl zagisté w Létech wjce nežli we Cžtyřidcyti Cžlowěk ten/ na kterémž se byl stal tento diw vzdrawenij.

Bo o nemu cžlowiekowi bylo náley niž cžterdzieści lat/ na ktorym sie byl okazal/ on cud vzdrowienia.

23. A gsauce propuſſténi přissli k swým/ a powědě i gim/ cožkoli Knijžata Kněžská a Starssý mluwili k nim.

A ták gdy ie vpuſzczono/ przyszli do ſchwy/ z oznaymili im to co Kſiążęta Kápláńſkie y ſtárſzy mowili.

24. Kteřijžto když vslysseli gednomyslně pozdwihli hlasu ku Pánu Bohu/ a řekli: PAne/ ty kterýž gsy včinil Nebe y Zemi/ Moře y wsseckо což w nich iest:

Ci záſie ktorzy to ſłyſzeli/ zgodnie podnioſzſzy głos ſwoy ku Bogu mowili: Iżá nie ty ieſteś Bog on ktoryś ſpráwił niebo y ziemie morze/ y wſzytki rzeczy co w nich ſą?

25. Kterýž gsy Duchem swatým skrze vsta Otce nassého Dawida Služebnijka twého řekl: Proč gsau zbaurili se Národowé/ a lidé myslili marné wěcy?

Ktoryś przez vſta Dawidá ſługi ſwe° powiedział: Przecz ſie wzburzyli pogáni/ á narodowie zmyſlali rzeczy prożne?

26. Postawili se Králowé zemsstij/ á Knijžata sessla se wespolek proti PAnu/ á proti pomazanému geho.

Stáneli Krolowie ziemie/ y Kſiążęta zebrały ſie ná iedno mieyſce/ przeciwko Pánu/ y przeciw Kryſtuſowi iego.

27. Gistě w prawdě sessli se w tomto Městě/ proti swatému služebnijku twému Gežissowi/ kteréhož gsy pomazal/ Herodes/ a Pontský (Pilat/ o Pohany a s Lidem Izrahelským.

Abowiemci ſie zebráli prawdziwie przeciw świętemu Synowi twemu Jezuſowi/ ktoregoś ty był pomázał/ Herod y Poncyus Pilat pogány/ y z ludem Izráelſkim.

ה

28 לְמֶעְבַּד כָּל־מָא דְּאִידָךְ וְצֶבְיָנָךְ קַדֶּם רְשַׁם דְּנֶהֱוְיָן׃

A far tutte quelle cose che la tua mano e il tuo consiglio haueua prima determinato che si facessero.

ד

28 לַעֲשׂוֹת כָּל־אֲשֶׁר יָדְךָ וְעֲצָתְךָ שׁוּמָה לְהֵעָשׂוֹת׃

Para hazer loque tu mano y tu consejo antes auia determinado que auia de ser hecho.

δ.

28 Ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου καὶ ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι.

Pour faire toutes les choses que ta main & ton conseil auoyent au parauāt determinees d'estre faites.

29 וְאָף הָשָׁא מָרְיָא חוּר וַחֲזִי לְלוּחָמַיְהוּן וְהַב לְעַבְדַּיךְ דְּעַיִן בְּגֶלְיָא נֶהֱוֹון מַכְרְזִין מֶלְּתָךְ׃

Et hora Signore, riguarda à le lor minaccie, e concedi à tuoi serui che con ogni ardimento annuntijno la tua parola.

29 וְעַתָּה יְהֹוָה הַבֵּט אֶל־מִגְעֲרוֹתָם וְתֵן לַעֲבָדֶיךָ בְּכָל־בִּטָּחוֹן לְדַבֵּר אֶת־דְּבָרֶךָ׃

Y aora, Sennor, pon los ojos en sus amenazas, y da à tus sieruos que con toda confiança hablen tu palabra:

29. Καὶ τὰ νῦν κύριε ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου.

Maintenant donc, Seigneur, regarde à leur menaces, & donne à tes seruiteurs d'annoncer ta parole auec toute hardiesse.

30 כַּד אִידָךְ מוֹשֵׁט אַנְתְּ לְאָסְיוּתָא וּלְגֶבְרָוָתָא דְּנֶהֱוְיָן בְּשְׁמֵה דִּבְרָךְ קַדִּישָׁא יֵשׁוּע׃

Porgendo la tua mano, accioche si facciano sanità, e segni, e prodigij nel nome del tuo santo Figliuol IESV.

30 בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר לְהַטּוֹת אֶת יָדְךָ לִרְפוּאָה וְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים לִהְיוֹת בְּשֵׁם בֶּן־קָדְשְׁךָ יֵשׁוּעַ׃

Que estiendas tu mano à que sanidades, y milagros, y prodigios, sean hechos por el Nombre de su Sancto Hijo Iesus.

30. Ἐν τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν σε εἰς ἴασιν, καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ.

Et estendant ta main, à ce que guerison, & signes, & merueilles se facent par le nom de ton sainct Fils Iesus.

31 וְכַד בְּעוֹ וְאֶתְכַּשַּׁפוּ אֶתְתְּזִיע אַתְרָא דְּבֵה כְּנִישִׁין הֲווֹ וְאֶתְמְלִיו כֻּלְּהוֹן בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וּמְמַלְּלִין הֲווֹ עַיִן בְּגֶלְיָא מֶלְּתָא דְּאַלָהָא׃

E pregato ch'essi hebbero, si mosse il luogo nelquale erano congregati: e furon tutti ripieni di Spirito santo, & annuntiauano la parola di Dio con ardimento.

31 וּבְהִתְפַּלְּלָם נָמוֹט הַמָּקוֹם אֲשֶׁר בּוֹ הָיוּ נִקְהָלִים וַיִּמָּלְאוּ כֻּלָּם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וַיְדַבְּרוּ אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים בְּבִטָּחוֹן׃

Y como vuieron orado, el lugar enque estauan ayuntados tembló: y todos fueron llenos de Espiritu Sancto, y hablaron la palabra de Dios confiança.

31. Καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παρρησίας.

Quand donc ils eurent prié, le lieu auquel ils estoyent assembles, trembla, & ils furent tous remplis du sainct Esprit, & annoncoyent la parole de Dieu auec hardiesse.

32 אִית הֲוָא דֵּין לְכֶנְשָׁא דְּאֶנָשָׁא אִילֵין דְּהַיְמֶנוּ הֲווֹ חָדָא נַפְשׁ וְחַד רֶעְיָן וְלָא אֱנָשׁ מֶנְּהוֹן אָמַר הֲוָא עַל נֶכְסָא דְּקָנֵא הֲוָא דְּדִילֵה אֶנּוּן אֶלָּא כֹּל מֶדֶּם דְּאִית הֲוָא לְהוֹן דְּגַוָּא הֲוָא׃

E la moltitudine di quei che credeuano era d'vn cuore e d'vn animo: ne alcuno diceua esser sua veruna cosa di quelle che possedeua, ma tutte le cose eran à loro communi.

32 וְלֶהָמוֹן הַמַּאֲמִינִים הָיָה לֵבָב אֶחָד וְנֶפֶשׁ אַחַת וְאִישׁ לֹא אֶחָד אָמַר עַל־הוֹנוֹ כִּי לוֹ לְבַדּוֹ הוּא כִּי כָל־הוֹנָם הָיָה לְחָבֵר׃

Y de la multitud de losque auian creydo era vn coraçon y vna anima: y ninguno dezia ser suyo algo de loque posseyan, mas todas las cosas les eran communes.

32 Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά.

Or la multitude de ceux qui croyoyent, n'estoit qu'vn cœur, & que vn ame: & nul disoit aucune chose estre siene de ce qu'il possedoit, ains toutes choses estoyent communes entr'eux.

33 וּבְחַילָא רַבָּא מַסְהֲדִין הֲווֹ הָנוּן שְׁלִיחֵא עַל קְיָמְתֵה דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא וְטֵיבוּתָא רַבְּתָא אִית הֲוָת עַם כֻּלְּהוֹן׃

Egli Apostoli con gran virtu rendeuano testimonianza de la resurrettione del Signor IESV, e gratia grande era sopra tutti loro.

33 וְהַשְּׁלִיחִים נָתְנוּ עֵדוּת עַל־תְּקוּמַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּכֹחַ גָּדוֹל וַחֲנִינָה גְדוֹלָה הָיְתָה עַל־כֻּלָּם׃

Y los Apostoles dauan testimonio de la resurrecion del Sennor Iesus con gran es fuerco y gran gracia era en todos ellos.

33. Καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς.

Aussi les Apostres rendoyent à grand puissance tesmoignage de la resurrectiō du Seigneur Iesus: & grande grace estoit sur eux tous.

CAP. IIII.

Das IIII. Capitel.

Kapitola IIII.

28. Facere quæ manus tua, & consilium tuum decreverunt fieri.

To do whatsoeuer thine hand/ and thy counsel had determined before to be done.

28 Zu thun / was deine Hand vnd dein Rath zuvor bedacht hat/ das geschehen solt.

At gøre / det som din Haand oc dit Raad haffde for betenckt/ at skulle ske.

28. Aby včinili to/ Což gest ruka twá a radda twá vložila/ aby se stalo.

Aby to vczinili cokolwiek ręká twá y rádá twá przed tym vczynić postánowilá.

29. Et nunc Domine respice in minas eorum, & da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum.

And now / O Lord / behold their threatnings / and graunt vnto thy seruants with all boldnes to speake thy worde.

29. Vnnd nun HERR sihe an jhr drohen/ vnd gib deinen Knechten mit allerley freudigkeit zu redē dein wort.

Oc nu HERRE see til deris trusel / oc giff dine Tienere at tale dit Ord met allehonde frimodighed.

29. A nynij PAne Bože/ pohleď na pohružky gegich/ a dayž služebnijkuom twým mluwiti Slowo twé se wssým daufánijm.

A przetož teraz Pánie weyrzy ná pogrożki ich / á day sługebnikom twoim/ ábyze wszytką śmiáłością opowiedali słowo twoie.

30. In eo quòd manum tuam extendas ad sanitates & signa & prodigia fieri per nomen sancti filii tui Iesu.

So that thou stretch forth thine hand that healing and signes / and wonders may be doue by the Name of thine holy Sonne Jesus.

30. Vnd strecke deine Hand auß/ daß Gesundheit vnd Zeichen vnd Wunder geschehen / durch den Namen deines heiligen Kindes Jesu.

Oc vdreck din Haand / at Sundhed oc Tegen oc vderlige Gerninger kunde ske/ ved dit hellige Barns Jhesu Naffn.

30. Tak aby ruku twau wztáhl k vzdrawowánijm/ a k diwům/ a zázrakuom / ať se děgij skrze Gméno Swatého Syna twého Gežijsse.

Sciągnawszy rekę twą ku vzdrowieniu/ áby też cudá y znamioná były czynione przez imie świętego Syná twego Jezusá.

31. Et cùm orassent, motus est locus in quo erant congregati: & repleti sunt omnes Spiritu sancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia.

And when as they had prayed/ the place was shaken where they were assembled together / and they were all filled with the holy Ghost / and they spake the worde of God boldely.

31. Vnd da sie gebetet hatten/ bewegt sich die stete/ da sie versamblet waren/ vnd wurden alle des heiligen Geistes voll / vnd redeten das Wort Gottes mit freudigkeit.

Oc der de haffde bedet / da rørde Steden sig/ som de vare forsamlede/ oc de bleffue alle fuld aff den hellig Aand / oc talede Gudz ord mod frimodighed.

31. A když se oni modlili/ zatřáslo se mijsto na kterémž byli shromážděnij: A naplněni gsau wssyckni Duchem Swatým. A mluwili slowo Božij/ s daufánijm.

A ták oni gdy sie modlili/ zátrząsnelo sie ono mieysce w ktorym byli zgromádzeni/ y napelnieni sa wszyscy Duchá świetego / á opowiedali śmiele słowo Boże.

32. Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una: nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.

And the multitude of them that beleeued/ were of one heart/ and of one soule: neyther any of them sayde / that any thing of that which he possessed / was his owne / but they had all things common.

32. Der Menge aber der Glaubigen war ein Hertz vnnd eine Seele. Auch keiner sagete von seinen Gütern/ daß sie sein weren/ sondern es war jhnen alles gemein.

Men Menigheden som trode / vaar it Hierte oc en Siel. Der sagde oc ingen om sit Godz/ at det hørde hannem til/ men der vaar dem altsammen almindelige.

32. Množstwij pak wěřijcých/ bylo srdce gedno a Dusse gedna/ aniž kdo z nich prawil by to geho bylo/ čhmž wládl/ ále byly gim wssecky wěcy obecné.

Tedy oney wszytkiey wielkośći ktorzy byli vwierzyli było serce iedno y duszá iedna/ á żaden z nich cokolwiek miał/ nie swego być nie powiedał/ ále wszytkiego ná spol vżywali.

33. Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri: & gratia magna erat in omnibus illis.

And with great power gaue the Apostles witnes of the resurrection of the Lord Jesus: and great grace was vpon them All.

33. Vnd mit grosser krafft gaben die Apostel Zeugniß von der Aufferstehung des HErrn Jesu/ vnd war grosse gnade bey jhnen allen.

Oc Apostlerne gaffue vidnisbyrd met stor krafft om vor HERRENs Jhesu opstandelse/ oc der vaar stor naade hoff dem alle.

33. A mocý welikau widáwali Apostolé swědectwij o wzkřijssenij Pána nasseho Gežijsse Krysta/ a milost weliká přjtomná byla wssechněm.

A wielka mocą Apostołowie dawali świádectwo o zmartwychwstániu Páná Jezusowym/ y byłá wielka łásta nád nimi wszytkimi.

ד | ד | δ.

34 וְאֱנָשׁ לַיְת הֲוָא בְּהוֹן דַּצְרִיךְ אַיְלֵין גֵּיר דְּקָנַיִן הֲווֹ קוּרְיָא וּבָתֵּא מְזַבְּנִין הֲווֹ וּמַיְתֵין דְּמַיָּא דְּמֶדֶּם דְּמֶזְדַּבַּן׃

Ne alcuno era bisognoso tra essi: perciochè tutti quelli che possedeuano de campi e de le case, vendendone, portauano i prezzi de le cose vendute.

34 וְאִישׁ רָעֵב אֵינֶנּוּ בָּהֶם כִּי־כֻלָּם אֲשֶׁר הָיָה לָהֶם שְׂדוֹתָם וּבָתֵּיהֶם מְכָרוּם וַיִּשְׂאוּ אֶת־מְחִירָם׃

Que ningun necessitado auia entre ellos porque todos losque posseyan heredades o casas vendiendolo, trayan el precio de lo vendido.

34. Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων.

Car il n'y auoit disetteux aucun entr'eux, pource que tous ceux qui possedoyent champs ou maisons, les vendoyent, & apportoyent le prix des choses qui estoyent vendues.

35 וְסָיְמִין הֲווֹ לְוָת רֶגְלַיְהוֹן דִּשְׁלִיחֵא וּמֶתְיְהֶב הֲוָא לְאֱנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ מֶדֶּם דְּסָנֵיק הֲוָא׃

E poneuangli à i piedi de gli Apostoli. Et à ciascuno n'era distribuito, secondo ch'ei n'haueua bisogno.

35 וַיָּשִׂימוּ אֶל־רַגְלֵי הַשְּׁלִיחִים וַיִּנָּתֵן לְאִישׁ אִישׁ כְּצָרְכּוֹ וּלְפִי הַטָּף׃

Y depositauanlo à los pies de los Apostoles: y era repartido à cada vno como tenia la necessidad.

35. Καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδίδοτο δὲ ἑκάστῳ καθότι ἄν τις χρείαν εἶχεν.

Et le mettoyent aux pieds des Apostres: & cela estoit distribueé à chacun selon qu'il en auoit besoin,

36 יוֹסֵף דֵּין הָו דְאֶתְכְּנִי בַּר־נַבָּא מֶן שְׁלִיחֵא דְּמֶתְתַּרְגַּם בְּרָא דְּבוּיָאָא לֵוָיָא מֶן אַתְרָא דְּקוּפְרוֹס׃

E Iose, che da gli Apostoli era per sopranome chiamato Barnaba, (cioè, figliuol di consolatione) Leuita, di natione Cipriotto.

36 וְיוֹסֵה הַנִּקְרָא בַּר־נַבָּא זֶה הוּא מְתֻרְגָּם בֶּן־נֶחָמָה אֶחָד מִן הַשְּׁלִיחִים הַלֵּוִי מֵאִי־כַּפְּר׃

Entonces Ioseph, que fue llamado de los Apostoles por sobre nombre Barnabas, que es, si lo declares, hijo de consolacion, Leuita, natural de Cypro.

36. Ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, υἱὸς παρακλήσεως, Λευΐτης, Κύπριος τῷ γένει.

Ioses donc, qui par les Apostres fut sur-nommé Barnabas (c'est à dire, fils de consolation) Leuite & Cyprien de de nation.

37 אִית הֲוָא לֵהּ קְרִיתָא וְזַבְּנָהּ וְאַיְתִי דְּמַיהּ וְסָם קְדָם רֶגְלַיְהוֹן דִּשְׁלִיחֵא׃

Hauendo egli vna possessione, la vende, e portò il prezzo, e poselo a i piedi de gli Apostoli.

37 וּבִהְיוֹת לוֹ שָׂדֶה מְכָרוֹ וַיַּקְרִיב אֶת־מְחִירוֹ וַיָּשֶׂם אֶל־רַגְלֵי הַשְּׁלִיחִים׃

Como tuuiesse vna heredad, vendiola: y truxo el precio, y depositólo à los pies de los Apostoles.

37. Ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα, καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

Comme ainsi fust qu'il eust vne possession, la vendit: & en apporta le prix, & le mit aux pieds des Apostres.

ה | ה | ΚΕΦΑΛ. ε.

1 גַּבְרָא חַד דַּשְׁמֵהּ הֲוָא חֲנַנְיָא עַם אַנְתְּתֵהּ דַּשְׁמָהּ הֲוָא שַׁפִּירָא זַבֶּן הֲוָא קְרִיתֵהּ׃

Vn certo huomo poi chiamato per nome Anania, con Saffira sua moglie, vende vna possessione.

1 וְאִישׁ אֶחָד וּשְׁמוֹ חֲנַנְיָה עִם שַׁפִּירָה אִשְׁתּוֹ מָכַר אֶת־קִנְיָנוֹ׃

Y vn varon llamado Ananias con Saphira su muger vendió vna possession.

Ἀνὴρ δέ τις Ἀνανίας ὀνόματι, σὺν Σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησε κτῆμα.

Mais vn certain homme nommé Ananias auec Saphira sa femme, vendit vne possession.

2 וְשַׁקֶּל מֶן טִימַיְהּ וְטַשִּׁי כַּד רָגְשָׁא הֲוָת אַנְתְּתֵהּ וְאַיְתִי מְנָתָא מֶן כֶּסְפָּא וְסָם קְדָם רֶגְלַיְהוֹן דִּשְׁלִיחֵא׃

E sottrasse vna parte del prezzo, essendone consapeuole ancor la moglie: e portandone vna certa parte, la pose à i piedi de gli Apostoli.

2 וַיִּגְנֹב מִמְּחִיר וַיִּטְמֹן וְאִשְׁתּוֹ יוֹדַעַת וַיַּקְרֵב חֶלְקַת הַמְּחִיר וַיָּשֶׂם אֶל־רַגְלֵי הַשְּׁלִיחִים׃

Y defraudó del precio, sabiendolo tambien su muger: y trayendo vna parte, depositola à los Pies de los Apostoles.

2. Καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνειδυίας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν.

Et soustraya vne partie du prix, à ce consentant aussi la femme, & en apporta quelque partie, & la mit aux pieds des Apostres.

CAP. IIII.

Das IIII. Capitel.

Kapitola IIII.

34. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant.

Neither was there any among them/ that lacked: for as many as were possessours of landes or houses/ solde them / and brought the the price of the things that were solde.

34. Es war auch keiner vnter jhnen/ der mangel hatte/ Denn wie vil jhr waren/ die da äcker oder Häuser hatten/ verkaufften sie dasselb/ vnd brachten das Geldt des verkaufften Guts.

Der vaar oc ingen iblant dem / som haffde nod/ Thi saa mange aff dem / som haffde Agre eller Huss/ dem solde de/ oc bare Pendingene for det solde Godz.

34. Aniž zagisté kdo mezy nimi byl chudý. Neb kolikokoli bylo těch kteříjž měli pole neb domy / prodáwagijce nosyli ty Summy peněz/ za kteréž prodáwali.

Bo żadnego miedzy nimi nie było potrzebuiacego / gdyż ile ich kolwiek wieli pol à abo domy przedawáli à przynośili pieniadze zá ono co przedáli.

35. Et ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat.

And layde it downe at the Apostles feete/ and it was distributed vnto euery man/ according as he had neede.

35. Vnd legetens zu der Apostel füsse. Vnd man gab einem jedlichen/ was jhm noth war.

Oc lagde dem faar Apostlernis føder/ Oc mand gaff huer/ huad som hand haffde behoff.

35. A kladli před nohy Apoštolské. Y rozdělowáno bylo gednomu každému/ yakž komu potřebij bylo.

Y kładli przed nogi Apostolskie/ á potym to podzielano każdemu ile ko mu byłá potrzebá.

36. Ioseph autem qui cognominatus est Barnabas ab Apostolis, (quod est interpretatum, filius consolationis) Levites, Cyprius genere.

Also Joses / which was called of the Apostles / Barnabas (that is by interpretation the sonne of consolatiõ) being a Leuite / & of they countrey of Cyprus.

36. Joses aber/ mit dem zunamen von den Aposteln genant Barnabas (das heisset ein Son des Trosts) vom Geschlecht ein Levit auß Cypern.

Men Joses som kalledis met det tilnaffn aff Apostlerne Barnabas (det kaldis Trøstens Søn) aff en Leuitis sleet aff Cypern.

36. Jozeff pak/ kterýž příjgmij měl od Apoštoluow Barnabáš (kterýž se wykládá Syn vtěssenij) z Pokolenij Lewitského/ z Cýpru rodem.

Te y Jozes ktory názwan iest Bárnábás od Apostholow (co ieśliby wykładal/ iest syn pocieszenia) z pokolenia Lewi/ rodem z Cypru.

37. Cùm haberet agrum, vendidit eum, & attulit pretium, & posuit ante pedes Apostolorum.

Where as he had land/ sold it/ and brought the money/ and layed it downe at the Apostles feete.

37. Der hatte einen Acker/ vnd verkauffte jhn/ vnd brachte das Gelt/ vnd legets zu der Apostel füsse.

Hand haffde en Ager/ oc solde hannen/ oc bar Pendingene frem/ oc lagde dem faar Apostlernis føder.

37. Mage pole prodal ge/ a přinesl penijze/ a položil k nohám Apoštolským:

Máiac pole przedał ie/ á przyniosszy pieniadze/ położył ie v nog Apostolom.

CAP. V.

Das V. Capitel.

Kapitola V.

VIR autem quidam nomine Ananias, cum Saphira uxore sua vendidit agrum.

But a certaine man named Ananias/ with Saphira his wife/ solde a possession.

Ein Mann aber mit Namen Ananias/ sampt seinem Weib Saphira/ verkauffte seine Güter.

OC en Mand hed Ananias/ met sin Hustru Saphira/ solde sit Godz.

MUž pak geden gménem Ananyáš/ s Zafiran Manželkau swau/ prodal Pole.

TEdy thez mąż niektory imieniem / Ananiasz z Safyra żona swa przedal ośiadlość.

2. Et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua: & afferens partem quandam, ad pedes Apostolorum posuit.

And kept away part of the price/ his wife also being of counsell/ and brought a certaine part / and layde it downe at the Apostles feete.

2. Vnd entwandte etwas vom Gelde/ mit wissen seines Weibs/ vnnd brachte eins theils/ vnd legts zu der Apostel füsse.

Oc forstack nogle aff Pendingene / met sin Hustruis vidskaff / oc bar en part frem / oc lagde faar Apostlernis føder.

2. A lstiwě něco vyal peněz toho Pole/ s wědomijm swé Manželky: Y přinesl dijl něgaký/ a k noham Apoštolským položil.

Y wyiał nieco z pieniedzy / o czym wiedziálá y żona iego / á przyniosszy cześć niektora / położył przed nogi Apostolskie.

ה

3 ואמר לה שמעון חנניא מנו דהכנא מלא סטנא בלבך דתדגל ברוחא דקודשא ותטשא מן כספא דדמיה דקריתא:

Onde Pietro disse, Anania, per che ha satana ripieno il tuo cuore, che tu mentisi à lo Spirito santo, e ritenessi del prezzo del campo?

4 לא הוא דילך הות עד לא תזדבן ומן דאזדבנת תוב אנת שליט הוית על דמיה למנא סמת בלבך דתעבד צבותא הדא לא דגלת בבני אנשא אלא באלהא:

Se tu l'hauessi serbato, non rimaneua egli à te? e venduto, non era egli in tua potestà? Perche has tu posta questa cosa nel tuo cuore? tu non hai gia mentito à gli huomini, ma à Dio.

5 וכד שמע חנניא הלין מלא נפל ומית והות דחלתא רבתא בכלהון הלין דשמעו:

Allora vdendo Anania queste parole, cadde, e spirò, onde nacque vn gran timore à tutti quelli che vdiron questo cose.

6 וקמו אילין דעלימין בהון וכנשוהי ואפקו ק קבורהי:

E leuandosi su alcuni gioueni, lo presero, e portoronlo à sepellire.

7 ומן בתר דהוי תלת שעין אף אנתתה עלת כדלא ידעא מנא הוא:

Passò poi lo spatio di circa tre hore, e la sua moglie non sapendo quel'che era auuenuto, entrò.

8 אמר לה שמעון אמרי לי אן בהלין דמיא זבנתון קריתא הי דין אמרת אין בהלין דמיא:

E Pietro le disse, Dimmi, hauete voi venduto tanto quel campo? Et ella disse, Si, tanto l'habbiam venduto.

ה

3 ויאמר כיפה חנניה למה מלא השטן את־לבבך לכזב לרוח הקדש ולגנב ממחיר השדה:

Y dixo Pedro, Ananias porque hinchió Satanas tu coraçon aque mintiesses àl Espiritu sancto, y defraudasses del precio de la heredad.

4 הלא לך הוא השדה בטרם מכרתו וכאשר מכרתו בשלטונך היא על מה שמת על־לבבך את־המעשה הזה לא כזבת לאנשים כי־אם לאלהים:

Por ventura quedandose no se te quedaua à ti? y vendida no estaua en tu potestad? porque pusiste esto en tu coraçon? No has mentido à los hombres, sino à Dios.

5 וכאשר שמע חנניה את־הדברים האלה ויפול ויגוע ותהי יראה גדולה על־כלם השומעים את־האלה:

Entonces Ananias, oyendo estas palabras, cayo y espiró. Y fue hecho vn gran temor sobre todos losque lo oyeron.

6 ויקומו הבחורים ויגלמוהו ויוציאוהו ויקברוהו:

Y leuantandose los mancebos, tomaronlo: y sacandolo sepultaronlo.

7 ויהי כעת שלש שעות ואשתו איננה יודעת מה נעשה באה הביתה:

Y passado espatio como de tres horas tam bien su muger entró, no sabiendo loque auia acontecido.

8 ויען לה כיפה אמרי לי אם במחיר כמוהו נמכר השדה והיא אמרה כן כמוהו:

Entonces Pedro le dixo, Dime, Vendistes en tanto la heredad? y ella dixo, Si entanto.

έ.

3. Εἶπε δὲ Πέτρος, Ἀνανία, διατί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου;

Dont Pierre dit, Ananias, pourquoi à Satan rempli ton cœur pour mentir au sainct Esprit, & soustraire du prix de la possession?

4. Οὐχὶ μένον σοὶ ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ.

Si tu l'eusses gardee ne te demeuroit-elle pas: & estant vendue n'estoit-elle pas en ta puissance? qu'y auoit il pourquoi tu deusses mettre cela en tō cœur? tu n'as point menti aux hommes mais à Dieu.

5. Ἀκούων δὲ ὁ Ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξε. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.

Et Ananias oyant ces paroles, tomba, & rendit l'esprit: donc aduint grande crainte à tous ceux qui entendirent ces choses.

6. Ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτόν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν.

Et quelques ieunes compagnons se leuans le prindrent, & l'emporterent hors, & l'enterrerent.

7. Ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονός, εἰσῆλθεν.

Aduint enuiron l'espace de trois heures apres, que sa femme aussi ne sachant point ce qui estoit aduenu, entra.

8. Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ Πέτρος, Εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε; ἡ δὲ εἶπε, Ναὶ τοσούτου.

Et Pierre prenant la parole lui dit, Di moi, auez vous autant vendu le champ? Et elle dit, Oui, autant,

CAP. VI.

Das V. Kapitel.

Kapitola V.

3. Dixit autem Petrus, Anania, cur tentavit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de pretio agri?

3. Petrus aber sprach: Anania/ Warumb hat der Sathan dein Hertz erfüllet/ daß du dem heiligen Geist lügest/ vnd entwendest etwas vom Gelde des Ackers?

3. Y řekl Petr k Ananyášsowi: Ananyášsy/ proč gest pokusyl Diábel srdce twého/ áby ty lhal Duchu Swátému/ a lstiwě vgal peněz za Pole?

Then said Peter/ Ananias/ why hath Satane filled thine heart/ that thou shouldest lie vnto the holy Ghost/ and keepe away part of the price of the possession?

Da sagde Peder/ Anania/ Huor faare haffuer Sathan opfyllet dit hierte/ at du vilde liue at den hellig Aand/ oc forstinge noglc aff Agerens pendinge?

Rzekł mu tedy Piotr/ Ananiaszu przecżże szátan nápełnił serce twe/ iżeś skłámał przeciw Duchowi świetemu/ á vyaleś pieniedzy zá then folwark?

4. Nónne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed Deo.

4. Hettest du jhn doch wol mögen behalten/ da du jhn hattest/ vnd da er verkauffet war/ war es auch in deiner gewalt. Warum̃ hast du denn solchs in deinem hertzen fürgenommen? Du hast nicht Menschen/ sondern Gott gelogen.

4. Wssak gsy mohl sobě ho nechati/ á když bylo prodáno/ w mocy twé bylo? Y proč gsy tuto wěc položil w Srdcy twém? Neselhal gsy lidem/ ale Bohu.

Whiles it remayned/ apperteined it not vnto thee? & after it was sold/ was it not in thine owne power? how is it that thou hast conceyued this thing in thine heart? thou hast not lied vnto men/ but vnto God.

Du haffde dog vel maat beholdet hannem/ der du haffde hannem/ oc der hand vaar sold/ do vaar det oc i din mact. Hui haffuer du da taget saadant faare i dit hierte? Du haffue icke liuet faa Menniskene/ men faar Gud.

Azaż by gdybyś był chował tobie to było nie zostało/ á przedawszy zażeś tego nie miał w mocy swey? Przecżżeś sobie te rzecż ná myśl przywodził? Nie ludźmiś skłámał ále Bogiem.

5. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expiravit. Et factus est timor magnus super omnes qui audierunt.

5. Da Ananias aber dise wort hőret/ fiel er nieder/ vnd gab den Geist auff/ vnd es kam eine grosse Forcht über alle/ die diß höreten.

5. Tehdy vslyssaw Ananiášs teto slowa/ hned padla vmřel. Y připadla bázeň weliká na wssecky kteříž to slysseli

Now when Ananias heard these words/ he fell downe/ and gaue vp the Ghost. Then great feare came on all them that heard these things.

Der Ananias horde disse ord/ falt hand ned/ oc opgaff Aanden/ Oc der kom en stor fræct offuer alle som det horde.

Ty słowá słysząc Ananiasz v padszy vmárł/ y przyszedł strách wielki ná wszytki ktorzy to słyszeli.

6. Surgentes autem iuvenes, amoverunt eum, & efferentes sepelierunt.

6. Es stunden aber die Jünglinge auff/ vnd theten jn beseyt/ vnd trugen jhn hinauß/ vnd begruben jhn.

6. A wstawsse Mládency wzali gey/ a wynesse wen pochowali ho.

And the yong men rose vp/ and tooke him vp/ and caried him out/ and buried him.

Oc de vnge Drenge stode op/ oc lagde hannem bort/ oc bare hannem vd/ oc begroffue hannem.

A ták wstawszy młodźieńcy porwáli go/ á wyniosszy pogrzebli.

7. Factum est autem quasi horarum trium spatium, & uxor ipsius, nesciens quod factum fuerat, introivit.

7. Vnnd es begab sich über eine weile/ bey dreyen stunden/ kam sein Weib hinein/ vnnd wuste nicht was geschehen war.

7. Y stalo se po chwjjli/ yako po třech hodinách/ že y Manželka geho (newědaucy co se bylo stalo) též wessla.

And it came to passe about the space of three houres after/ that his wife came in/ ignorant of that which was done.

Oc det begaff sig nogen stund der effter/ vet tre timer/ kom hans hustru ind/ oc viste icke huad skeet vaar.

Y gdy iuż było ták oby po trzech godźinách/ gdy żoná iego nie wiedząc co sie stáło/ tam weszłá.

7. Respondit autem ei Petrus, Dic mihi mulier, si tanti agrum vendidistis? At illa dixit, Etiam, tanti.

8. Aber Petrus antworttet jhr: Sage mir/ Habt jhr den Acker so theuer verkaufft? Sie sprach: Ja/ so theuer.

8. Y řekl gi Petr: Powěz mi Zeno/ za tolikoli gste gedně prodali Pole? A ona řekla: a my za tolik.

And Peter sayde vnto her/ Tell me/ solde ye the lande for much? And she sayd/ Yea/ for so much.

Men Peter suarede hende/ Sig mig/ Solde i Ageren saa dyre? Hun sagde/ Ja/ saa dyre.

Rzekł do niey Piotr/ Powiedz mi zá tylkoliście przedali then folwark? A oná rzekłá/ Zátylko.

ה

9 אמר לה שמעון מטול דאשתויתון למנסיו רוחה דמריא הא רגליהון דקבורוהי דבעלכי בתרעא והנון נפקונכי :

Allor Pietro le disse, Perche v'accordaste voi insieme à tentar lo Spirito del Signore? ecco qui à la porta i piedi di coloro che hanno sepellito il tuo marito, e portarannotene via.

9 וכיפה אמר אליה מה־זאת יאתם ביניכם לנסות את־רוח יהוה הנה רגלי האלה אשר קברו את־אישך הוו אל־השער ונשאו אותך החוצה :

Y Pedro le dixo, Porque hos concertastes para tentar àl Espiritu del Sennor? Heaqui à la puerta los pies de los que han sepultado à tu marido y sacartehan à sepultar.

ε.

9. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτήν, τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου, ἐπὶ τῇ θύρᾳ, καὶ ἐξοίσουσί σε.

Adonc Pierre lui dit, Qu'y à il que vous ayez feit complot entre vous de tenter l'Esprit du Seigneur? voici à la porte les pieds de ceux qui ont enteré ton mari, & ils t'emporreront.

10 ובה בשעתא נפלת קדם רגליהון ומיתת ועלו עלימא הנון ואשכחוה כד מיתא וקפסו אובלו קברוה על גיב בעלה :

E subbito ella gli cadde à i piedi, e spirò. Et essendo i gioueni entrati, la trouoron morta, e portoronla via, e sepelleronla presso al suo marito.

10 ותפול ברגע אל־רגליו ויגוע ויבואו הבחורים וימצאוה מתה ויוציאוה ויקברוה אל־אישה :

Y luego cayó à los pies deel, y espiró: y entrados los mancebos, hallaronla muerta: y sacaronla y sepultaronla junto à su marido.

10. Ἔπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐξέψυξεν, εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, εὗρον αὐτὴν νεκράν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς.

Et au mesme instant elle tomba aux pieds d'icelui, & rendit l'esprit. Et quâd les ieunes compagnons furent entres, ils la trouuerent morte, & l'emporterent hors, & l'enterrerent aupres de son mari.

11 והוית דחלתא רבתא בכלה עדתא ובכלהון הנון דשמעו :

Di che venne vn gran timore in tutta la chiesa, & in tutti quelli che vdiuano queste cose.

11 ותהי־יראה גדולה על־כל־הקהל ועל־כל־השומעים את־האלה :

Y fue hecho vn gran temor en toda la Iglesia, y en todos losque ôyeron estas cosas.

11. Καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.

Dont aduint grande crainte à toute l'Eglise, & à tous ceux qui oyoyent ces choses.

12 והוין הוי ביד שליחא אתותא וגברותא סגיאתא בעמא וכלהון כנישין הוו אכחדא באסטוא דשלימון :

E per le mani de gli Apostoli si faceuano molti segni & opere miracolose nel popolo, (Et erano tutti vnitamente nel portico di Salomone.

12 ובידי השליחים נעשו אותות ומופתים גדולים בעם ויהיו כאחד כלם באולם שלמה :

Y por las manos de los Apostoles eran hechos muchos milagros y prodigios enel pueblo (y estauan todos vnanimes en el portal de Salomon.-

12. Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά. καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶντος.

Et par les mains des Apostres estoyent faits beaucoup de signes: & de merueilles entre le peuple (& ils estoyent tous d'vn accord au porche de Salomon

13 ומן אחרנא אנש לא ממרח הוא דנתקרב לותהון אלא מורב הוא להון עמא :

E niuno de gli altri ardiua di congiungersi à loro: nondimeno il popolo gli magnificaua.

13 ומן האחרים איש לא מלאו לבו לדבק בהם כי־אם העם הגדיל אתם :

Y de los otros, ninguno se osaua juntar conellos: con todo esso el pueblo los alabaua grandemente.

13. Τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός.

Et nul des autres ne s'osoit adioindre à eux, mais le peuple les magnifioit.

14 ויתיר מתתוספין הוו אילין דמהימנין הוו במריא כנשא דגברא ודנשא :

E tuttauia piu cresceua la moltitudine di quelli che credeuano al Signore, e d'huomini e di donne.)

14 ויותר הוסף המון אנשים ונשים מאמינים ביהוה :

Y losque creyan en el Sennor se augmentauan mas ansi de varones como de mugeres.)

14. Μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ, πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.

Et de plus en plus s'augmentoit la multitude de ceux qui croyoyent au Seigneur, tant d'hommes que de femmes.)

CAP. V.

9. Petrus autem ad eam; Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce, pedes eorum qui ſepelierunt virum tuum, ad oſtium, & efferent te.

Then Peter ſayde vnto her / Why haue ye agreed together / to tempt the Spirit of the Lord? Behold / the feete of them which haue buried thine huſband / are at the doore / and ſhall carie thee out.

10. Confeſtim cecidit ante pedes eius, & expiravit. Intrantes autem iuvenes, invenerunt illam mortuam: & extulerunt, & ſepelierunt ad virum ſuum.

Then ſhe fell downe ſtreight way at his feete / & yeelded vp the Ghoſt: and the yong men came in / and found her dead / and caryed her out / and buryed her by her huſbande.

11. Et factus eſt timor magnus in univerſa eccleſia, & in omnes qui audierunt hęc.

And great feare came on all the Church / and on as many as heard theſe things.

12. Per manus autem Apoſtolorum fiebant ſigna & prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis.

Thus by the handes of the Apoſtles were many ſignes & wonders ſhewed among the people and they were all with one accorde in Solomons porche.

13. Cæterorum autem nemo audebat ſe coniungere illis: ſed magnificabat eos populus.

And of the other durſt no man ioyne him ſelfe to them: neuertheles the people magnified them.

14. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum,

Alſo the number of them that beleeued in the Lorde / both of men and women / grewe more and more.

Das V. Capitel.

9. Petrus aber ſprach zu jhr: Warumb ſeyt jr den eins worden / zu verſuchen den Geiſt des HERREN? Sihe / die füſſe derer / die deinen Mañ begraben haben / ſind für der Thür / vnd werden dich hinauß tragen.

Da ſagde Peder til hende / Hui ere i da bleffne ſamdrectige / at friſte HERRENS Aand? See deris føder / ſom begroffne din Hoſbonde / ere faar dørren / oc ſkulle bære dig hen vd.

10. Vnnd als bald fiel ſie zu ſeinen füſſen / vnd gab den geiſt auff. Da kamen die Jünglinge / vnd funden ſie tod / trugen ſie hinauß / vnd begruben ſie bey jren Mann.

Oc hun falt ſtrax ned faar hans føder / oc opgaff Aanden. Da komme de vnge Drenge ind / oc funde hende død / bare hende vd / oc begroffue hende hoſſ hendis Hoſbonde.

11. Vnd es kam eine groſſe Forcht über die gantze Gemeine / vnd über alle die ſolches höreten.

Oc der kam en ſtor fryct offuer den gantſke Menighed / oc offuer alle ſom dette hørde.

12. Es geſchahen aber vil Zeichen vnnd Wunder im Volck / durch der Apoſtel hände. Vnd waren alle inn der Halle Salomonis einmütiglich.

Oc der ſkede mange Tegen oc vnderlige Gerninger iblant Folcket formedelſt Apoſtlernis hender. Oc de vaare alle endrectelige Salomonis vaabenhuſſ.

13. Der andern aber dorffte ſich keiner zu jhnen thun / ſonder das Volck hielt groß von jnen.

Oc der torde ingen aff de andre holde ſig til dem / Men Folcket holde meget aff dem.

14. Es wurden aber je mehr zugethan / die da glaubten an den HERREN / eine menge der Männer vnd der Weiber.

Der komme ſtedze flere til / ſom trode paa HERREN / en ſtor hob Mend oc Quinder.

Kapitola V.

9. Y řekl Petr k nij: Y zdali zagiſté ſluſſý wám pokauſſeti Ducha PAně? A hle tok nohy těch kteřijž pochowali Muže twého před dwekmi / y tebek také wy neſau.

Tedy Piotr rzekl do niey / Coż tho ieſt żeście ſie nátho zmowili ábyście kuśili Duchá Páńſkiego? mężá twego tuż v drzwiſá / y ciebiec wyniośá.

10. A hned padla před nohy geho / a vmřela. Awſſed ſſe Mládency nalezli gi mrtwau / y wyneſſi gi / a pochowali podlé Muže gegijho.

Pádla thedy wnet v nog iego bez duśe / á wſzedſſy młodzieńcy ználeźli ią vmárłą / á wyniozſſy pogrzebli ią podle męźá iey.

11. Y ſtala ſe bázeň weliká we wſſý Cýrkwi / y mezy wſſemi kteřijž ſlyſſeli toto.

Y przyſſedł wielki ſtrách ná wſſytek Kośćiol / y ná wſſytki ktorzy tho ſłyſſeli.

12. Skrze pak ruce Apoſſtolůw / dáli ſe diwowé zázracy weliký w Lidu. A býwali wſſyckni gednomyſlně w ſyňcy Sſalomaunowě.

A ták przez rece Apoſtolſkie dźiało ſie wiele znákow y cudow miedzy ludźmi / á byli wſſyſcy zgodnie w przyśionku Sálomonowym.

13. Giný pak žádný neſměl ſe přimijſyti k nim / ale welebil ge lid.

A z inych żaden nie śmiał ſie do nich przyłączyć / ále ie ſobie miał lud w wielkiey powadze.

14. A wždy wijce rozmáhal ſe w PAnu počet wěřijcých / množſtwij Mužůw y Žen.

A tym wiecey przyráſtało wielkośći wierzących Pánu / meżow ſpolny niewiaſt.

ה | ה | έ.

15 איכנא דבשוקא מפקין הוו לכריהא כד רמין תוו בערסתא ואמתי דיהוא אתא שמעון אפן טלניתה תגין עליהון׃

In tal modo che portauano gl'infermi per le piazze, e poneuangli ne i letti e ne le lettiche: à fine che venendo Pietro, almeno l'ombra sua inombrasse qualcuno di loro.

15 כֵּן אֲשֶׁר יִשְׂאוּ אֶת־הַחוֹלִים עַל־הַחוּצוֹת וַיָּשִׂימוּ עַל־מִטּוֹת וַעֲרָשִׂים עַל־כִּי יָבוֹא כֵיפָה וְגַם צִלּוֹ יְכַסֶּה לַאֲחָדִים מֵהֵמָּה׃

Tanto, que echauan los enfermos por las calles, y los ponian en camas y en lechos, paraque viniendo Pedro à lomenos su sombra tocasse à alguno dellos.

15. Ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραβάτων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου, κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν.

Tellement qu'ils apportoyent les malades ès rues, & les mettoyent en petis licts & couchettes, afin que quand Pierre viendroit au moins son ombre passast sur quelcun d'entre eux.

16 אתין הוו דין סגיאא לותהון מן מדינתא אחרניתא דחדרי אורשלם כד מיתין הוו כריהא ואילין דחשין הוו להון רוחא טנפתא ומתחלמין הוו כלהון׃

Correua etiandio à Ierusalem la moltitudine de le città circonuicine, portando de gli ammalati, e di quelli ch'erano tormentati da spiriti immondi, i quali erano tutti guariti.

16 וַיָּבוֹא רֹב עָרִים הַקְּרוֹבוֹת אֶל־יְרוּשָׁלַיִם נוֹשְׂאִים אֶת הַחוֹלִים וְהַמְּעֻנִּים מֵרוּחוֹת הַטֻּמְאוֹת אֲשֶׁר נִרְפְּאוּ כֻלָּם׃

Y aun de las ciudades vezinas concurria multitud à Ierusalem, trayendo enfermos, y atormentados de espiritus immundos los quales todos eran curados.

16. Συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων εἰς Ἱερουσαλήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες.

Le populaire pareillement des villes qui estoyent voisines, s'assembloit en Ierusalem, apportans les malades & ceux qui estoyent tormentés des esprits immondes: lesquels tous estoyent gueris.

17 ואתמלי הוא חסמא רב כהנא וכלהון דעמה דאיתיהון הוו מן יולפנא דזדוקיא׃

Allor si leuò su il sommo Sacerdote, e tutti quelli che erano con lui, che è la setta de Saducei, & empieronsi d'inuidia.

17 וַיָּקָם כֹּהֵן גָּדוֹל וְכֻלָּם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְהִיא חֶבְרַת הַצַּדּוּקִים וַיִּמָּלְאוּ בְקִנְאָה׃

Entonces leuantandose el Principe de los Sacerdotes, y todos losque eran con el, que es la heregia de los Sadduceos, fueron llenos de zelo.

17. Ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου.

Lors le souuerain Sacrificateur se leua, lui & tous ceux qui estoyent auec lui, (qui estoit la secte des Sadduciens) & furent remplis d'enuie.

18 וארמיו אידיא על שליחא ואחדו אסרו אנון בית אסירא׃

E messer le mani addosso à gli Apostoli, e posergli ne la prigion publica.

18 וַיִּשְׁלְחוּ יְדֵיהֶם אֶל־הַשְּׁלִיחִים וַיִּתְּנוּ אוֹתָם בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה׃

Y echaron mano à los Apostoles, y pusieron los en la carcel publica.

18. Καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ.

Et ietterent les mains sur les Apostres, & les mirent en la prison publique.

19 הידין בליליא מלאכא דמריא פתח תרעא דבית אסירא ואפק אנון ואמר להון׃

Ma l'Angelo del Signore aperse di notte le porte de la prigione, e cauandone gli fuore, disse.

19 וּמַלְאַךְ יְהוָה בַּלַּיְלָה פָּתַח אֶת־שַׁעֲרֵי הַמַּטָּרָה וַיּוֹצִיאֵם לֵאמֹר׃

Mas el Angel del Sennor, abriendo de noche las puertas de la carcel, y sacandolos, dixo.

19. Ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγών τε αὐτοὺς εἶπε.

Mais l'Ange du Seigneur ouurit de nuict les portes de la prison, & les ayant mis dehors, leur dit.

20 זלו קומו בהיכלא ומללו לעמא כלהין מלא הלין דחייא׃

Andate, e standouene là nel tempio, annuntiate al popolo tutte le parole di questa vita.

20 לְכוּ וְעִמְדוּ וְדַבְּרוּ בַּהֵיכָל לָעָם אֶת כָּל־דִּבְרֵי הַחַיִּים הָאֵלֶּה׃

Id, y estando hablad àl pueblo en el Templo todas las cosas de esta vida.

20. Πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης.

Allez, & vous presantans au temple, annoncez au peuple toutes les paroles de ceste vie.

CAP. V.

15. Ita ut in plateas eiicerent infirmos,& ponerent in lectulis ac grabatis, ut veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quenquam illorum,& liberarentur omnes ab infirmitatibus suis.

In so much that they brought the sicke into the streetes/and layde them on beddes and couches / that at the least way the shadow of Peter / when he came by/might shadow some of them.

16. Concurrebat autem & multiudo vicinarum civitatum Ierusalem, afferentes ægros & vexatos à spiritibus immundis: qui curabantur omnes.

There came also a multitude out of the cities round about unto Jerusalem/ bringing sicke folkes / and them which were vexed with uncleane spirits / who were all healed.

17. Exurgens autem princeps sacerdotum, & omnes qui cum illo erant, quæ est hæresis Sadducæorum repleti sunt zelo.

Then the chiefe Priest rose up / and all they that were with him (which was the sect of Sadduces) and were full of indignation.

18. Et iniecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica.

And laid handes on the Apostles/ and put them in the common prison.

19. Angelus autem Domini per noctem aperiens ianuas carceris, & educens eos,dixit.

But the Angel of the Lord/ by night opened the prison doores / and brought them forth/and sayd.

20. Ite:& stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ huius.

Go your way/ and stande in the Temple/and speake to the people all the wordes of this life.

Das V. Capitel.

15. Also/daß sie die Krancken auff die Gassen herauß trugen/ vnd legeten sie auff Betten vnd Baren/ auff daß wenn Petrus käme / daß sein Schatte jhrer etliche überschattet.

Saa / at de bare de siuge vd paa gaderne/ oc lagde dem paa senge oc baarer/ Paa det naar Peder komme / at hans Skugge skulde offuerskugge nogle aff dem.

16. Es kamen auch herzu vil von den vmbligenden Stätten gen Jerusalem / vnnd brachten die Krancken/ vnd die von vnsauberen Geistern gepeiniget waren / vnd wurden alle gesund.

Der komme oc mange aff de omliggende Stæder til Jerusalem / oc førde de Siuge / oc dem som pinctis aff vrene Aander / oc de bleffue alle helbrede.

17. Es stund aber auff der Hohepriester/ vnd alle die mit jhm waren (welches ist die Secte der Saduceer) vnd wurden voll Eifers.

Da stod den ypperste Prest op oc alle de som vaare met hannem (huilcket der er Saduceernis Parti) oc bleffue fulde aff nidkærhed.

18. Vnnd legten die Hände an die Apostel / Vnd worffen sie in das Gemeine Gefengniß.

Oc de lagde Hender paa Apostlerne / oc kaste dem i det almindelige Fengsel.

19. Aber der Engel deß HERRN that inn der Nacht die Thür des Gefengniß auff / vnd führet sie herauß/ vnd sprach:

Men HERRENS Engel oplod Fengsels dørren om natten / oc førde dem vd / oc sagde.

20. Gehet hin vnd trettet auff / vnd redet im Tempel zum Volck alle wort dises Lebens.

Gaar bort oc traader op / oc taler i Templen til Folcket alle dette Liffs ord.

Kapitola V.

15. Tak že na vlice wynássěli nemocné/ a kladli ge na ložcých a na nosydlách/ aby když by ssel Petr/ aspoň stijn geho zastijnil na každého z nich/ a aby bili wyswobozeni od nemocý swých.

Tak iż też ná vlice wynaszáli niemocne / y kładli ie ná łożkách y ná pościeli/ áby choć tylko cień Piotrá idącego zácmił którego z nich.

16. Y scházelo se množstwj z okolnijch Měst do Geruzalémá/ nossýce nemocné/ a trápené od duchůw necistých / a vzdrawowáni byli wssyckni.

Schodził sie też lud z okolicznych miast do Jeruzálem wioząc niemocne / y ktorzy byli przenágábáni od duchow nieczystych / á ci wszyscy byli vzdrowieni.

17. Tehdy powstaw Knijže Kněžské a wssyckni kteřijž s nim byli/ kteřijž byli Saduceyské Sekty/ naplněni gsau zlostij:

Thedy powstawszy Kápłan náwyższy y wszyscy ktorzy z nim byli z sekty Sáduceuszow / będąc pełni nienawiści.

18. Y zgijmali Apostoly / a wsázeli ge do žaláře obecného.

Targnęli sie rękomá ná Apostoly/ y podáli ie do więzienia pospolitego.

19. Angel pak PAné wnocy otewřel dweře v žaláře / a wywedw ge wen/ řekl:

Ale Anioł Páński w nocy otworzył drzwi v ciemnice / á wywiodszy ie / rzekł.

20. Gděte/ a stogijce mluwte w Chrámé Lidu/ wsseckna slowa žiwota tohoto.

Idźcież / á stánąwszy powiedáycie ludowi w Kościele wszytki słowá żywotá tego.

ה | ה | ε'.

21 ונפקו עדן שפרא ועלו להיכלא ומלפין הוו רב כהנא דין ואילין דעמה קרו לחבריהון ולקשישא דיסריל ושדרו לבית אסירא דניתון אנון לשליחא׃

Essi vdito questo, entrorono al far del giorno nel tempio, & insegnauano. Venuto poi il sommo Sacerdote, e quelli che erano con lui conuocorono il consiglio, e tutto'l senato de gl'Israeliti, e mandorono à la prigione, a farli menare.

21 ובשמעם באו בבקר אל ההיכל וילמדו וכאשר בא כהן גדול ואשר עמו הקהילו את העדה וכל זקני בני ישראל וישלחו אל המטרה להוליכם׃

Ellos entonces como oyeron, entraron por la mannana enel templo, y ensennauan. (Viniendo pues el principe de los Sacerdotes, y los que eran con el, conuocaron el concilio, y à todos los Ancianos de los hijos de Israel: y embiaron à la carcel, paraque fuessen traydos.

21. Ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς.

Eux donc ayans oui cela, entrerent enuiron le poinct du iour au temple, & enseignoyent. Mais le souuerain Sacrificateur estant venu, & ceux qui estoyent auec lui, asseimblerent le conseil, & tous les Anciens des enfans d'Israel & enuoyerent à la prison pour les faire amener.

22 וכד אזלו אילין דאשתדרו מנהון לא אשכחו אנון בית אסירא והפכו אתו׃

Ma i ministri essendo andati la non gli trouorono ne la prigione: e ritornatisene, lo riferirono.

22 וכאשר באו המשרתים לא מצאום במטרה וישובו ויגידו׃

Y como vinieron los seruidores no los hallaron en la carcel: y bueltos, dieron auiso.

22. Οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ· ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν.

Mais quand les sergeans y furent venus, ils ne les trouuerent point en la prison: ainsi s'en retournerent, & le rapporterent:

23 ואמרין אשכחן בית אסירא דאחיד זהיראית ואף לנטירא דקימין על תרעא ופתחן ואנש לא אשכחן תמן׃

Dicendo, Noi habbiamo ben trouata la prigione chiusa con ogni diligentia, e le guardie che stauano di fuore dinanzi à le porte: ma quando poi l'habbiamo aperta, non vi habbiam trouato dentro persona.

23 לאמר כי גם את המטרה מצאנו כי סגורה בכל גבונה ואת השומרים כי עומדים לפני השערים וכאשר פתחנו פנימה איש לא מצאנו׃

Diziendo. Cierto la carcel hallamos cerrada con toda diligencia, y las guardas que estauan delante de las puertas: mas como abrimos, à nadie hallamos dentro.

23. Λέγοντες ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ, ἔσω οὐδένα εὕρομεν.

Disans. Nous auons bien trouué la prison fermee auec toute seureté, & les gardes qui estoyent dehors deuant les portes: mais quand nous l'auons ouuerte, nous n'auons trouué personne dedans.

24 וכד שמעו הלין מלא רבי כהנא וארכונא דהיכלא תוידין הוו עליהון ומתחשבין הוו דמנא הי הדא׃

Come il sommo Sacerdote, e il Gouernator del tempio, e i Sacerdoti principali vdiron queste parole, stauano in dubbio di essi, come questo fusse auuenuto.

24 וכאשר שמעו את הדברים האלה גם הכהן הגדול גם הפקיד ההיכל ושרי הכהנים לא ידעו עליהם מה היה הדבר הזה׃

Entonces como oyeron estas palabras el Pontifice y el Magistrado del templo, y los principes de los Sacerdotes, dudauan que seria hecho dellos.

24 Ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ, τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο.

Incontinent que le souuerain Sacrificateur, & le capitaine du temple, & les principaux Sacrificateurs eurent oui ces paroles, ils estoyent en perplexité d'eux que deuiendroit cela.

25 ואתא אנש אודע אנון דהנון גברא דחבשתון בית אסירא הא קימין בהיכלא ומלפין לעמא׃

In questo venendo là vno, riferì loro, dicendo, Ecco, gli huomini che voi haueuate messi in prigione, sono nel tempio, e insegnano al popolo.

25 ויבא פלמוני ויגד להם לאמר כי הנה האנשים אשר נתתם אל המטרה הם בהיכל עומדים ומלמדים את העם׃

Y viniendo vno, auisóles, He aqui, los varones que echastes en la carcel, estan enel Templo y ensennan àl Pueblo.

25. Παραγενόμενος δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς λέγων, ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν.

Mais quelcun suruint qui leur en fit vn rapport, disant, Voila les hommes que vous auiez mis en prison sont au temple, & se tenans là enseignent le peuple.

26 הידין אזלו ארכונא עם חשא דיתהון אנון לא בקטירא דדחלין הוו גיר דלמא ירגום אנון עמא׃

Allora il Gouernatore andò co i ministri, e condusseli senza violentia: percioche temeuano il popolo, di non esser lapidati.

26 אז הלך הפקיד עם משרתיו ויוליכם בלי כבדת כי יראו את העם פן יסקלון׃

Entonces el Magistrado fue con los seruidores, y truxolos sin violencia porque tenian miedo del pueblo, de ser apedreados.

26. Τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαὸν ἵνα μὴ λιθασθῶσιν.

Adonc le capitaine du temple auec ces sergeans s'en alla & les amena, mais sans violence car ils craignoyent le peuple, qu'ils ne fussent lapides.

CAP. V.

21. Qui cum audissent, intraverunt diluculo in templum, & docebant. Adveniens autem princeps sacerdotum & qui cum eo erant, convocaverunt concilium & omnes seniores filiorum Israël, & miserunt ad carcerem ut adducerentur.

So when they heard it/they entred into the Temple early in the morning / and taught. And the chiefe Priest came/ & they that were with him/and called the counsell together / and all the Elders of the children of Israel / & sent to the prison /to cause them to be brought.

22. Cùm autem venissent ministri, & aperto carcere non invenissent illos: reversi nuntiaverunt.

But when the officers came / & found them not in the prison/ they returned and tolde it.

23. Dicentes, Carcerem quidem invenimus clausum cum omni diligentia, & custodes stantes ante ianuas: aperientes autem, neminem intus invenimus.

Saying / Certainely we found the prison / shut as sure as was possible / and the keepers standing without / before the doores: but when we had opened/we founde no man within.

24. Vt autem audierunt eos sermones magistratus templi & principes sacerdotum, ambigebant de illis quidnam fieret.

Then when the chiefe Priest / & the captaine of the Temple / and the hie Priestes heard these things/ they doubted of them / whereunto this would grow.

25. Adveniens autem quidam nuntiavit eis, Quia ecce viri quos posuistis in carcerem, sunt in templo stantes, & docentes populum.

Then came one and shewed them / saying/Beholde/ the men that ye put in prison / are standing in the Temple / & teach the people.

26. Tunc abiit magistratus cum ministris, & adduxit illos sine vi: timebant enim populum ne lapidarentur.

Then went the captaine with the officers/ and brought them without violence (for they feared the people / least they should haue bene stoned.)

Das V. Capitel.

21. Da sie das gehöret hatten/giengen sie frü inn den Tempel vnd lehreten. Der Hohepriester aber kam/vnd die mit jhm waren/ vnd rieffen zusammen den Rath vnd alle Eltesten der Kinder von Jsrael/vnnd sandten hin zum gefengniß/ sie zuholen.

Der de haffde det hørt/ ginge de aarle in Templen/ oc lærde. Da kom den ypperste Prest oc de som vaare met hannem/ oc kallede Raadet ac alle Børnenis Eldste aff Jsrael / oc sende bort til Fengzelet/ at hente dem.

22. Die Diener aber kamen dar/ vnd funden sie nicht im Gefengniß/ kamen wider vnd verkündigeten.

Men Tienerne komme did/ oc funde dem icke i Fengzelet/Da komme de igen oc forkyndede.

23. Vnd sprachen: Das Gefengniß funden wir verschlossen mit allem fleiß/vnd die Hüter hauffen stehen/ für den Thüren/Aber da wir auffthaten/funden wir niemand darinnen.

Oc sagde/ Fengzelet funde wi tilluct met al flyd/ oc Vecterne staa vden faar Dørrene/ Men der wi lode op/ funde wi ingen der vdi.

24. Da dise Rede höreten der Hohepriester vnnd der Hauptmann deß Tempels/ vnd andere Hohepriester/ wurden sie über jhnen betretten/was doch das werden wolte.

Der den ypperste Prest oc Templens Hoffuitzmand oc andre ypperste Prester hørde denne tale/ da bleffue de saare tuilraadige offuer dem/ huad det vilde dog vere.

25. Da kam einer dar/ der verkündiget jhnen: Sehet/ die Männer/die jhr ins Gefengnis geworffen habt/ sind im Tempel/ stehen vnnd lehren das Volck.

Da kom der en/ hand forkindede dem/ See/ de Mend/ som i kaste i Fengzel/ ere i Tempel/ staa oc lære Folcket.

26. Da gieng hin der Hauptmann mit den Dienern/ vnnd holeten sie/ nicht mit gewalt/denn sie forchten sich für dem Volck/ daß sie nicht gesteiniget würden.

Da gick Hoffuitzmanden met Tienerne/ oc hentede dem/ icke met mact/ Thi de fryctede for Folcket/ at de skulde icke bliffue stenede.

Kapitola V.

21. To když oni vslyšeli/ wešli/ na vswitě do Chrámu / a včili Lid. Tehdy přišed Knijže Kněžské / a ti kteřijž s nim byli/ swolali Raddu / a wšecky Starší Synuow Jzrahelských: y poslali do žaláře/ aby byli přiwedeni.

Tho oni gdy vslyszeli / weszli ránniuczko do kościoła y vczyli/ A przyszedszy Káplan náwyższy y ci co z nim byli/ zebráli ráde y wszytki stársze synow Jzráelskich/ á posłáli do ciemnice opráwce áby byli ony przywiedli.

22. A když přišli služebnijcy/ a otewřeli/ žalář / nenalezše gich/ nawrátili se a wyprawowali gim.

Ale gdy opráwce przyszli/ nie nálezli ich w ciemnicy/ co wróciwszy sie oznaymili.

23. Řkauce: Žálar zagisté nalezli gsme zawřený se wšij pilnostij / a Strážné ani stogij v dweřij / ale otewřewše dwéře/ žádného gsme wnitř nenalezli.

Powiedáiác / Aczciechmy ciemnice ználezli zámkniona ze wszytka pilnośćia/ y straż z dwora stoiáca przede drzwiami/ lecz gdy smy otworzyli/ żadnego smy wewnątrz nie nálezli.

24. A když vslyšeli řeči tyto Vředníjcy Chrámowi a Knijžata Kněžská / pochybowali o nich / coby to bylo.

A gdy ty słowá vsłyszeli y nawyższy Káplan / y przełożony Kościołá / tákże y Kśiążetá Káplanskie/ watpili o nich coby to było.

25. A přišed geden powěděl gim/řka: Hle Mužij kteréž gste wsázeli do žaláře / gsau w Chrámě stogijce a včijce lid.

A przyszedszy niektory powiedźiał im / Oto mężowie ktoreśćie byli dali do wierzienia / stoia w kośćiele/ á vcza lud.

26. Tehdy šli tam Auředníjcy s služebníjky / a poyali ge bez násylé / neb se báli Lidu / aby nebyli vkamenowáni.

Tedy rotmistrz z sługámi przywiedli ie / wszákoż nie gwałtem / (bo sie ludźi bali by ich nie vkámionowáli.(

ח

27 וכד איתיו אנון אקימו אנון קדם כלה כנשתא ואקף הוא רב כהנא למאמר להון :

Condotti che gli hebberò, li presentorono nel consiglio. E il sommo Sacerdote li domandò.

28 לא הוא מפקד פקדן לכון דלאנש לא תלפון בשמא הנא אנתון דין הא מליתוניה לאורשלם מן יולפנכון וצבין אנתון דתיתון עלין דמה דגברא הנא :

Dicendo, Non v'habbiamo noi espressamente comandato, che voi nō insegniate in questo Nome? Et ecco, voi havete riempiuta Ierusalem de la vostra dottrina, e volete indurre sopra noi il sangue di quest'huomo.

29 ענא שמעון עם שליחא ואמר להון לאלהא ולא למתטפסו יתיר מן דלבני נשא :

Rispondendo Pietro e gli Apostoli, dissero, Et bisogna obbedir piu tosto à Dio, che à gli huomini.

30 אלהא דאבהתן אקים לישוע אינא דאנתון קטלתון כד תליתוניהי על קיסא :

L'Iddio de nostri Padri ha risuscitato IESV, il qual voi ammazzaste, appiccandolo al legno.

31 לה להנא אקים אלהא רישא ומחינא וארימה בימינה איך דיתל תיבותא ושובקן חטהא ליסריל :

Questo dico l'ha Iddio con la sua destra esaltato Prencipe e Saluatore, per dare ad Israel penitentia, e remission de peccati.

32 וחנן סהדא חנן דמלא הלין ורוחא דקודשא הו דיהב אלהא לאילין דמהימנין בה :

E noi gli siamo testimonij di quel che noi diciamo : & ancor lo Spirito santo, il quale Iddio ha dato à quelli che gli obbediscono.

ה

27 ובהביאם הציגום לפניהם בעדה וישאל להם כהן הגדול :

Y como lo, truxeron ; presentaronlos enel concilio. Entonces el principe de los Sacerdotes les preguntó.

28 לאמר הגד הגדנו לכם מלמד בשם הזה והנה מלאתם את ירושלים בתלמודיכם ותאבו להביא עלינו את דמי האדם הזה :

Diziendo, No os dennunciamos denunciando que no ensennasse des en este nombre ? y heaqui aueys henchido à Ierusalem de vuestra doctrina, y quereys echar sobre nosotros la sangre deeste hombre.

29 ויען כיפה והשליחים ויאמרו שוה לנו לשמע לאלהים יותר מאנשים :

Y respondiendo Pedro y los Apostoles, dixeron, Obedecer es menester à Dios mas que à los hombres.

30 יהוה אלהי אבותינו הקים את ישוע אשר אתם הרגתם בהוקיעו על העץ :

El Dios de nuestros padres leuantó à Iesus àl qual vosotros matastes colgandolo en el madero.

31 אותו הרים אלהים לנשיא ולמושיע לימינו לתת תשובה לישראל וסליחת חטאים :

A este enalteció Dios con su diestra por Principe y Saluadór, para dar à Israel penitencia y remission de peccados.

32 ואנחנו עדים לדברים האלה ורוח הקדש אשר נתנה אלהים למאמינים בו :

Y nosotros le somos testigos de estas cosas : y tambien el Espiritu Sancto, el qual ha dado Dios à losque le han obedecido.

έ.

27. Ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς.

Et les ayans amenés, ils les presenterent au conseil. Et le souuerain Sacrificateur les interrogua.

28. Λέγων· οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου.

Disant, Ne vous auons-nous pas defendu par expres commandement de n'enseigner point en ce nom ici ? voci, vous auez rempli Ierusalem de vostre doctrine, & voulez faire venir sur nous le sang de cest homme.

29. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπον, πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις.

Lors Pierre & les autres Apostres respondans dirent, Il faut plustost obeïr à Dieu qu'aux hommes.

30. Ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου.

Le Dieu de nos peres à ressuscité Iesus, lequel vous auez mis à mort, le pendant au bois.

31. Τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ ἰσραὴλ, καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

C'est celui que Dieu a esleue par sa dextre pour prince & sauueur, pour dōner repentance à Israel, & remission des pechés.

32. Καὶ ἡμεῖς ἐσμεν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ.

Et nous lui sommes tesmoins de ce que nous disons : & le sainct Esprit aussi que Dieu a donné a ceux qui lui obeissent.

CAP. V.

27. Et cùm adduxissent illos, statuerunt in concilio. Et interrogavit eos princeps sacerdotum

And when they had brought them / they set them before the Counsel/and the chiefe Priest asked them.

28. Dicens, Præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in nomine isto: & ecce replêstis Ierusalem doctrina vestra, & vultis inducere super nos sanguinem hominis istius.

Saying/Did not we straitely command you / that ye should not teach in this Name? and behold / ye haue filled Jerusalem with your doctrine / and ye would bring this mans blood vpon vs.

29. Respondens autem Petrus & Apostoli, dixerunt, Obedire oportet Deo magis quam hominibus.

Then Peter and the Apostles answered/ and saide / We ought rather to obey God then men.

30. Deus patrum nostrorum suscitavit Iesum, quem vos interemistis, suspendentes in ligno.

The God of our fathers had raysed vp Jesus/ whome ye slew/ and hanged on a tree.

31. Hunc principem & salvatorem Deus exaltavit dextera sua, ad dandam pœnitentiam Israëli, & remissionem peccatorum.

Him hath God lift vp with his right hand / to be a Prince and a Sauiour / to giue repentance to Israel / and forgiuenesse of sinnes.

32. Et nos sumus testes horum verborum, & Spiritus sanctus, quem dedit Deus omnibus obedientibus sibi.

And wee are his witnesses concerning the things which we say: Yea/and the holy Ghost/whom God hath giuen / to them that obey him.

Das V. Capitel.

27. Vnd als sie sie brachten / stelleten sie sie für den Rath. Vnd der Hohepriester fraget sie.

Oc der de hente dem / sticke de de dem faar Raadet. Oc den ypperste Prest spurde dem at.

28. Vnnd sprach: Haben wir euch nicht mit ernst gebotten / daß jr nicht soltet lehren in disem Namen? Vnnd sehet/ jr habt Jerusalem erfüllet mit euer Lehre / vnd wolt dises Menschen Blut über vns führen.

Oc sagde/ Bode wi eder icke aluorligt / At i skulde icke lære i dette Naffn? Oc seer / i haffue opfyldet Jerusalem met eders lærdom/oc i ville føre dette Menniskis Blod offuer oss.

29. Petrus aber antworttet vnd die Apostel / vnd sprachen: Man muß Gott mehr gehorchen denn den Menschen.

Da suarede Peder oc Apostlerne / oc sagde/ Mand skal mere lyde Gud / end Mennisken.

30. Der GOTT vnser Väter hat Jesum aufferweckt/ welchen jr erwürget habt/ vnd an das Holtz gehangen.

Vore Fedris Gud opuecte Jhesum / huilcken i sloge ihiel / oc hengde paa Træ.

31. Den hat Gott durch seine rechte Hand erhöhet zu einem Fürsten vnnd Heiland / zu geben Jsrael Buß vnnd vergebung der Sünde.

Den ophøyede Gud ved sin høyre Haand til en Første oc Frelsere / at giffue Jsrael Penitentze oc syndernis forladelse.

32. Vnd wir sind seine Zeugen über dise Wort/ vnd der heilige Geist/ welchen Gott gegeben hat / denen die jm gehorchen.

Oc wi ere hans Vidne til disse ord / oc den hellig Aand huilcken Gud haffuer giffuit dem/ som hannem lyde.

Kapitola V.

27. A když ge priwedli / postawili w Radde. Y otázal gich Knijže Knežské.

Przywiodszy ie tedy postháwili przed ráda / A tákich pytálo Ksiąze Káplańskie.

28. Řka: Přikazugijce přikázali gsme wám / abyste newčili w tom Gménu: A hle naplnili gste Geruzalém včenjm wassým / a chcete na nás vwesti krew Člowěka toho.

Mowiąc / Zálichmy wam srodze nie zákazáli ábyście w imie to nie vczyli? Aoto iuż pełno w Jeruzálem náuki wászey / y chcecie ná nas wnieść rozlanie krwie człowieká tego.

29. A odpowěděw Petr a Apoštolé řekli: Poslauchati slussý Boha wijce nežli Lidij.

A odpowiedźiáć im Apostołowie rzekli / Wiecey nam potrzebá być posłusznymi Bogu niżli ludziom.

30. Buoh Otcuow nassých wzkřijsyl Gežijsse / kterehož gste wy zabili / powěsywsse na dřewě.

Bog Oycow nászych wzbudźił Jezusá / ktoregoście wy zábili záwieśiwszy nádrzewie.

31. Toho gest Knijžete a Spasytele Buoh powýssyl prawicý swau / aby bylo dáno Lidu Izrahelskému pokánij a odpusstěnij hřijchůw:

Tenći iest ktorego Bog wywyższył práwicą swą áby był Kśiążęciem y zbáwićielem / á dał vznánie Izráelowi y odpuszczenie grzechow.

32. A my gsme swědkowé toho wssého což mluwijme: k tomu: y Duch swatý kteréhož dal Buoh těm kteřijž gsau poslussni ho.

A myćmy są świádki iemu tych rzeczy ktore powiedamy / tákży Duch święty ktorego dał Bog tym ktorzy są posłuszni iemu.

ה

33 וְכַד שְׁמַעוּ הָווּ הָלֵין
מֶלְּא מִתְגַּזְּזִין הָווּ בְּרוּגְזָא
וּמִתְחַשְּׁבִין הָווּ לְמִקְטַל
אֶנּוּן׃

Essi udito questo, si rodeuano, e consultauano di farli morire.

34 וְקָם הָוָא חַד מֶן
פְּרִישֵׁא דִּשְׁמֵהּ הָוָא ג
גַּמְלִיאֵיל מַלֵּף נָמוּסָא
וּמְיַקַּר מֶן כֻּלֵּהּ עַמָּא
וּפַקֵּד דְּיַפְּקוּן אֶנּוּן
לִשְׁלִיחֵא לְבַר עֶדְנָא ז
זְעוּרָא׃

Ma leuandosi su nel consiglio un Fariseo nominato Gamaliel, dottor de la Legge, huomo honorato appresso tutto il popolo, comando che gli Apostoli si ritirassено un poco di fuore.

35 וְאֵמַר לְהוֹן גַּבְרָא בְּנַי
יִסְרָיֵל אֶזְדַּהְרוּ בְּנַפְשְׁכוֹן
וַחֲזַו מָנָא וָלֵא לְכוֹן
לְמֶעְבַּד עַל הָלֵין אֲנָשָׁא׃

Poi disse loro, Huomini Israeliti, auertire bene quanto à questi huomini, quel che voi n'habbiate à fare.

36 מֶן קְדָם גֵּיר הָנָא וַבְנָא
קָם הָוָא תֵּידָא וְאֵמַר עַל
נַפְשֵׁהּ דְּמֶדֶּם הוּ רַב וְאֶתְנְּלִיו
בָּתְרֵהּ אַיְךְ אַרְבַּע מְאָא
גַּבְרִין וְהוּ אֶתְקְטֶל וְאִילֵין
דְּאָזְלִין הָווּ בָּתְרֵהּ אֶתְבַּדַּרוּ
וַהֲווּ אַיְךְ לָא מֶדֶּם׃

Imperoche questi giorni auanti si leuò su Teuda, ilqual diceua d'esser qualche cosa. à cui s'accostò un numero d'huomini: di circa quattro cento: ilqual fu occiso, e tutti quanti quei che li credeuano. furon disfatti, e ridotti à niente.

37 וְקָם מֶן בָּתְרֵהּ יְהוּדָא
גְּלִילָיָא בְּיַוְמָתָא ד
דְּמֶתְכַּתְבִין הָווּ אֲנָשָׁא
בְּכֶסֶף רִישָׁא וְאַסְטִי עַמָּא
סַגִּיאָא בָּתְרֵהּ וְהוּ מִית
וְכֻלְּהוֹן אִילֵין דְּאָזְלִין הָווּ
בָּתְרֵהּ אֶתְבַּדַּרוּ׃

Doppo costui fu Iuda Galileo ne i giorni de la descrittione, e voltossi dietro di molto popolo: & egli ancora peri, e tutti quanti quei che gli haueuan creduto furon dispersi.

ה

33 וּבְשָׁמְעָם חָרָה לָהֶם מְאֹד
וְחָפְצוּ לַהֲרֹג אוֹתָם׃

Ellos oyendo esto regannauan, y consultauan de matarlos.

34 וַיָּקָם מְפָרֵשׁ אֶחָד בָּעֵדָה
וּשְׁמוֹ גַּמְלִיאֵל מְלַמֵּד הַתּוֹרָה
אִישׁ נִכְבָּד לְכָל־הָעָם וַיְצַו
לְהָבִיא אֶת־הַשְּׁלִיחִים מְעַט
מְעַט הַחוּצָה׃

Entonces leuantandose enel concilio vn Phariseo llamado Gamaliel, doctor de la Ley venerable à todo el pueblo, mando que sacassen fuera vn poco à los Apostoles.

35 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הָאַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל
הִזָּהֲרוּ לְנַפְשֵׁיכֶם עַל־הָאֲנָשִׁים
הָאֵלֶּה מַה יֵּשׁ לָכֶם לַעֲשׂוֹת׃

Y dixoles, Varones Israelitas, Mirad por vosotros acerca de estos hombres en loque aueys de hazer.

36 לִפְנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה קָם
תּוֹדָה לֵאמֹר עַל־נַפְשׁוֹ כִּי אִישׁ
גָּדוֹל הוּא אֲשֶׁר בּוֹ דָּבַק מִסְפַּר
הָאֲנָשִׁים כְּמוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת
וְהוּא נִשָּׂא וְכֻלָּם אֲשֶׁר בָּטְחוּ
בוֹ נָפוֹצוּ הֵנַע וְעִוָּה׃

Porque antes de estos dias fue vn Theudas, diziendo que era alguien, àl qual se allegaron vn numero de Varones. como quatrocientos. el qual fue matado: y todos losque le creyeron, fueron dissipados, y bueltos en nada.

37 וְאַחֲרָיו קָם יְהוּדָה הַגְּלִילִי
בִּימֵי הַמִּפְקָד וְהֵסִיר עַם רָב
אַחֲרָיו וְהוּא אָבַד וְכֻלָּם אֲשֶׁר
בָּטְחוּ עָלָיו נִפְזָרוּ׃

Despues de este fue Iudas el Galileo en los dias del empadronamiento: y lleuo mucho pueblo tras si. Perecio tambien aquel, y todos losque consintieron con el fueron derramados.

ε'.

33. Οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο, καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς.

Eux donc ayans oui cela, grincoyent les dents, & consultoyent pour les mettre à mort.

34. Ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ Φαρισαῖος, ὀνόματι Γαμαλιήλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ τι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι.

Adonc vn Pharisien nommé Gamaliel, docteur de la Loy, honorable à tout le peuple, se leuant au conseil commanda que les Apostres se retirassent vn peu dehors.

35. Εἶπέ τε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες ἰσραηλῖται, προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τί μέλλετε πράσσειν.

Puis leur dit, Hommes Israelites prenez garde à vous touchant ces gens, ce que vous deurez faire.

36. Πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν, ᾧ προσεκλήθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεὶ τετρακοσίων, ὃς ἀνῃρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διελύθησαν καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν.

Car deuans ce temps-ici s'est leué Theudas, se disant estre quelque chose, auquel s'adioignit vn nõbre d'hommes enuiron de quatre cens: lequel a esté desfait, & tous ceux qui auoyent consenti à lui ont esté rompus & reduits à rien.

37. Μετὰ τοῦτον ἀνέστη ἰούδας ὁ γαλιλαῖος, ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησε λαὸν ἱκανὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν.

Apres lui se leua Iudas le Galileen ès iours de la description, & destourna gros peuple apres soi, & cestui ci aussi est peri & tous ceux qui auoyent consenti à lui ont esté espars ça & là.

CAP. V.

33. Hæc cùm audissent dissecabantur,& cogitabant interficere illos.

Nowe when they heard it/ they brast for anger, and consulted to slay them.

34. Surgens autem quidam in concillio Pharisæus, nomine Gamaliel, legis doctor honorabilis universæ plebi, iussit forás ad breve homines fieri.

Then stood there vp in ẏ counsel a certein Pharise named Gamaliel / a doctour of the Law/ honoured of al the people / & commaunded to put the Apostles fort a litle speace.

35. Dixitque ad illos, Viri Israëlitæ, attendite vobis super hominibus istis quid acturi sitis.

And said vnto them / Men of Israel/ take heede to your selues / what ye intende to do touching these men.

36. Ante hos enim dies extitit Theodas, dicens se esse aliquem, cui consensit numerus virorum circiter quadringentorum, qui occisus est : & omnes qui credebant ei, dissipati sunt, & redacti ad nihilum.

For before these times/ rose vp Theudas boasting himselfe/ to whom resorted a nomber of men/ about a foure hundreth / who was slaine: and they all which obeyed him /were scattered and brought to nought.

37. Post hunc extitit Iudas Galilæus in diebus professionis, & avertit populum post se, & ipse periit: & omnes quotquot consenserunt ei, dispersi sunt.

After this man/ arose vp Judas of Galile/ in the dayes of the tribute / and drew away much people after him : he also perished / and all that obeyed him / were scattered abroad.

Das V. Capitel.

33. Da sie das höreten/ giengs jhnen durch Hertz/ vnnd gedachten sie zu tödten.

Der de hørde det/ da gick det dem igennem hiertet/ oc de tenckte at sla dem ihiel.

34. Da stund aber auff im Rath ein Phariseer / mit Namen Gamaliel/ ein Schrifftgelehrter/ wol gehalten für allem Volck/ vnd hieß die Apostel ein wenig hinauß thun.

Da stod en Phariseer op i Raadet som hed Gamaliel/ en Scriffiklog / som vaar meget acter aff alt Folcket/ oc bød Apostlerne vige lidet vd.

35. Vnd sprach zu jhnen: Jr Männer von Jsrael/ nemet euer selbst war an disen Menschen / was jhr thun sollet.

Oc sagde til dem/ J Mend aff Jsrael / tager eder selff vare met disse Mennisker / huad i skulle gøre.

36. Vor disen tagen stund auff Theudas/ vnd gab für / er were etwas / vnd hiengen an jhm eine zahl Männer bey vierhundert/ der ist erschlagen/ vnd alle die jhm zufielen/ sind zerstreuet vnd zu nicht worden.

Faar disse dage stod Theudas op/ oc sagde sig/ at vere noget/ oc der hengde til hannem it tal Mend ved firehundrede/ Hand er ihielslagen / oc alle de hannem fulde til/ ere atspridde oc bleffue til inted.

37. Darnach stund auff Judas auß Galilea / inn den Tagen der Schätzung / vnnd machet vil Volcks abfellig / jhm nach / Vnd er ist auch vmbkommen/ vnd alle die jhm zufielen/ sind zurstreuet.

Der affter stod Judas op aff Galilea / i Skattens dage/ oc giorde meget Folck affeldigt effter sig/ oc hand omkom ocsaa / oc alle de som fulde til hannem/ ere atspridde.

Kapitola V.

33. To když vslyssely/ byli roztržení/ a radili se aby ge zmordowali.

Ale oni to słyßąc práwie sie pukáli/ y rádzili sie iákoby ie pomordowáć.

34. Tehdy powstaw w Radě geden Zákonijk gménem Gamaliel / genž byl Zákona Včitel/ wzácný Mužo wsseho Lidu / rozkázal aby na máłau chwjli wen wyssli Apostolé.

Tedy wstawßy wrádźie niektory Fáryzeuß imieniem Gámáliel/ zákonny Doktor zacny v wßego ludu/ roskazal áby máluczko wywiedźiono precz Apostoly.

35. Y řekl gim: Mužij Izrahelsstij / pilně se rozmyslte při těchto lidech / co máte činiti.

Rzekł do nich/ Mężowie Izráelscy / obaczcie pilnie co macie z tymi/ ludźmi czynic.

36. Nebo před tímto časem byl Theudas/ prawě se býti něiakým welikým / kterěhož se přidržel počet mužůw bez mála čtyri: Stá/ kterýžto zabit gest: a wssickni kteřij koli vwěřili gemu / rozptýleni gsau / a w nic obráceni.

Abowiem przed tymi czásy nástal Theudas/ powiedáiac sie byc kim zacnym/ da kthorego prystálo mężow w liczbie okolo czterzech set/ ktory zabit iest / a wßyscy ktorzy mu posłußni byli/ rozbiegli sie / y w niwecz sa obroceni.

37. Po někm pak byl Jůdas Galilegský / za dnůw přiznáwanij/ a obrátil byl Lid po sobě/ y ten též zahynul: a wssyckni kteřij koli poslauchali ho/ rozptýleni gsau.

Po nim nástal Judás on Galileyczyk/ czásu popisu / y wiele ludu v wiodl zá soba / lecz y ten zginal/ y wßyscy ktorzy mu posłußni byli rosproßeni sa.

ה

38 והשא אמר אנא לכון ברוקו לכון מן הלין אנשא ושבוקו להון דא הו דמן בני נשא איתיה הדא מחשבתא והנא עבדא משתרין ובטלין:

Et hora io vi dico, Astenetevi da questi huomini, e lasciateli stare: imperoche se questo consiglio, è questa opera è dagli huomini, si dissoluerà.

39 ואן דין מן אלהא הו לא מטיא באידיכון דתבטלונהי דלמא תשתכחון לכון דלוקבל אלהא קימין אנתון ואתטפיסו לה:

Ma s'egli è da Dio, voi non lo potrete dissoluere: acciochè talhora voi non vi trouiate ripugnanti ancor à Dio. Et essi consentirono al suo parere.

40 וקרו אנון לשליחא ונגדו אנון ופקדו אנון דלא נהוון ממללין בשמא דישוע ושרו אנון:

E chiamati gli Apostoli, poi che gli hebber battuti, comandoron loro che non parlassen nel nome di IESV, e lassorongli andare.

41 ונפקו מן קדמיהון כד חדין דשוו הוו מטול שמא דנצטערון:

Et essi sen'andauano allegri da la presentia del consiglio, per essere stati fatti degni di riceuer vituperio per il Nome di IESV.

42 ולא שלין הוו כל יום למלפו בהיכלא ובביתא ולמסברו על מרן ישוע משיחא:

E non cessauano ogni giorno nel tempio e per le case priuate d'insegnare & annuntiar IESV Christo.

ה

38 ועתה אומר אנכי לכם סורו מן האנשים האלה והרפו להם כי אם העצה הזאת ואם המעשה הזה מאנשים הוא יופר:

Y aora digo hos, dexaos deestos hombres, y dexaldos; porque si este consejo, o esta obra, es de loz hombres, desuanecerseha:

39 ואם מאלהים הוא לא תוכלו להפיר אותו פן תמצאו במלינים על יהוה ויקבלו ממנו:

Mas si es de Dios, no la podreys deshazer, porque no parezca que quereys repugnar à Dios. Y consintieron con el:

40 ויקראו לשליחים וייסרום בשוטים ויצוו להם מדבר בשם ישוע ויתרום:

Y llamando à los Apostoles, auiendo los açotado, denunciaronles, que no hablassen enel nombre de Iesus: y soltaronlos.

41 והמה הלכו מאת פני העדה שמחים יען ביען שמות ושאת אותם על־שם ישוע:

Mas ellos yuan gozosos de delante del concilio, deque fuessen auidos por dignos de padecer affrenta por el Nombre de Iesus.

42 ולא בטלו בכל יום בהיכל ובבית ללמד ולבשר את־ישוע המשיח:

Y todos los dias no cessauan, en el Templo y por las casas, ensennando, y predicando el Euangelio de Iesus el Christo.

ε'.

38. Καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ ἐάσατε αὐτούς, ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται.

Et maintenant ie le vous di, deportez-vous de ces hommes, & les laissez: car si ce conseil ou cest œuure est des hommes, il sera defait.

39. Εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστιν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτό, μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ.

Mais s'il est de Dieu, vous ne le pourrez deffaire: & regardez que mesmes vous ne soyez trouués faire la guerre à Dieu. Et ils furent de son opinion.

40. Καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, δείραντες παρήγγειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς.

Adonc ils appelerent les Apostres, & apres les auoir fouettés, leur commanderent de ne parler point au Nom de Iesus: & le laisserent aller.

41. Οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος (αὐτοῦ) κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι.

Eux donc s'en allerent de deuant le conseil, s'esiouissans d'auoir esté rendus dignes de souffrir opprobre pour le Nom d'icelui.

42. Πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι ἰησοῦν τὸν χριστόν.

Et tous les iours ne cessoyent, au temple & de maison en maison d'enseigner & annoncer Iesus Christ.

ו

1 ובהון ביומתא הנון כד סגיו תלמידא רטנו הוו יוניא תלמידא על עבריא דמתבסין הוי ארמלתהון בתשמשתא דכל יום:

Hor in quei giorni crescendo il numero de discepoli, nacque vn mormoramento de Greci contra gli Hebrei, perciochè le lor vedoue eran disprezzate nel ministerio cotidiano.

ו

1 ובימים ההם בהרבות מספר התלמידים היתה תלונת היונים על־העברים כי אלמנותם נעלמות הנה בשרת התמיד:

En aquellos dias creciendo el numero de los discipulos vuo murmuracion de los Griegos conrra los Hebreos, de que sus biudas eran menospreciadas en el ministerio quotidiano.

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

ΕΝ δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν.

Et en ces iours-la, comme les disciples se multiplioyent, il aduint vn murmure des Grecs contre les Hebrieux, pource que leurs vefues estoyent mesprisees au seruice ordinaire.

CAP. V.

38. Et nunc itaque dico vobis, discedite ab hominibus istis, & sinite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissolvetur.

And now I say unto you / refraine your selues from these men: and let them alone: for if this counsell, or this worke be of men, it will come to nought.

39. Si verò ex Deo est, non poteritis dissolvere eos, ne fortè & Deo repugnare inveniamini. Consenserunt autem illi.

But if it be of God, ye can not destroye it, least ye be founde euen fighters against God. And to him they agreed.

40. Et convocantes Apostolos, cæsis denuntiaverunt ne omnino loquerentur in nomine Iesu, & dimiserunt eos.

And called the Apostles: and when they had beaten them, they commaunded that they shoulde not speake in the Name of Jesus / & let them go.

41. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

So they departed from the Counsell / reioycing / that they were counted worthie to suffer rebuke for his Name.

42. Omni autem die non cessabant in templo & circa domos docentes & evangelizantes Christum Iesum.

And dayly in the Temple and from house to house they ceased not to teach / & preach Jesus Christ.

Das V. Capitel.

38. Vnd nun sage ich euch: Lasset ab von disen Menschen / vnnd lasset sie fahren. Ist der Rath oder das Werck auß den Menschen / so wirdts vntergehen.

Oc nu siger ieg eder / Lader vere disse Mennisker / oc lader dem beremme. Er dette Raad eller Gerning aff Mennisken / Da bliffuer det til inted.

39. Ists aber auß Gott / so könnet jrs nicht dempffen / Auff daß jhr nicht erfunden werdet / als die wider Gott streitten wöllen. Da fielen sie jm zu.

Men er det aff Gud / da kunde i icke nedertrycke det / Paa det i skulle icke befindis / som de der ville stride mod Gud. Da samtyckte de met hannem.

40. Vnd rieffen den Aposteln / steupten sie / vnd geboten jhnen / sie solten nicht reden in dem Namen Jesu / vnd liessen sie gehen.

Oc kallede at Apostlerne / hudstruge dem / oc bøde dem / At de skulde icke tale i Jhesu Naffn / Oc de lode dem gaa.

41. Sie giengen aber frölich von deß Raths angesichte / daß sie wirdig gewesen waren / vmb seines Namens willen schmach leiden.

Saa ginge de glade fra Raadens ansict / At de haffde veret verdige til / at lide forsmedelse for hans Naffn skyld.

42. Vnd höreten nicht auff alle tage im Tempel / vnd hin vnd her in Häusern zu lehren / vnd zu predigen das Euangelium von Jesu Christo.

Oc de lode icke aff at lære huer dag i Templen / oc i alle Husene / oc at predicke Euangelium om Jhesu Christo.

Kapitola V.

38. A proto ž wnyň prawijm wám / zdržte se od těchto Lidij / a nechte gich: neb gestliť z lidij radda tato aneb skutek / zrusseno bude.

Y terazći wam powiedam / Daycie pokoy thym ludziam / y zániechaycie ich / ábowiem iesliż iest z ludźi tá rádá ábo tá spráwá / obroci sie w niwecz.

39. Pakliť gest z Boha / nebudete moci toho zrussyti / abyste snad nalezeni nebyli se y Bohu protiwiti. Y powolili gemu.

Ale iesliż iest z Bogá / nie możecie tey przekazić / áby was snadź nie doznano że sie Bogu sprzeciwiacie. A thák przestali ná iego słowie.

40. A powolawsse Apostolůw / zmrskawsse gepřikázali aby wijce nemluwili o Gménu Gežijssowu / y propustil ge.

A wezwawszy Apostolow / y dawszy iebic / rákázáli im áby nie mowili nic w imie Jezusowe / y puścili ie.

41. A oni zagisté ssli od Rady radugijce se / že gsau hodnij nalezeni / aby trpěli protiwenstwij pro Gméno PANA Gežijsse.

A przetho ż oni z radośćią szli od obliczności oney rády / iż sie stáli godni dla imienia Jezusowego podeymowáć zel żymość.

42. Ná každý pak den / nepřestáwali w Chrámě a po domijch včijce / a zwěstugijce Krysta Gežijsse.

Y nie przestáwáli vstáwicznie / ták w kośćiele iáko y w domu nauczac y opowiedac Jezusá Krystusá.

CAP. VI.

IN diebus autem illis crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum adversus Hebræos: eò quòd despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum.

And in those dayes: as the nomber of the disciples grew / there arose a murmuring of the Grecians towardes the Hebrewes / because their widowes were neglected in the dayly ministring.

Das VI. Capitel.

IN den tagen aber / da der Junger vil worden / erhub sich ein Murmel vnter den Griechen / wider die Ebreer / darumb daß jre Witwen übersehen wurden inn der täglichen Handreichung.

OC vdi de dage / der Disciplene bleffue mange / da begyntis it knur iblant Grekerne / mod Ebreerne / fordi / at deris Encker bleffue foractede i den daglige Tieniste.

Kapitola VI.

Za těch pak dnij když se rozmnožil počet Včedlnijkůw / stal se swár Řekuow proti Židům / proto že gsau zanedbáwali wdow gegich při posluhowanij wezdaysſým.

ZA onych czásow gdy sie przymnażało poczty Apostolow / wszczeło sie szemránie Grekow przeciw Zydom / iż w posługowániu powszednim były gárdzone wdowy ich.

ו

2 וקרו תרי עסר שליחא לכלה כנשא דתלמידא ואמרו להון לא שפיר דנשבוק מלתא דאלהא ונשמש פתורא׃

La onde i dodici, fatta chiamar la moltitudine de discepoli, dissero, Ei non è ragioneuole, che noi lassata la parola di Dio, ministriamo à le tauole.

3 בצו הכיל אחי וגבו שבעא גברין מנכון דאית עליהון סהדותא ומלין רוחה דמריא וחכמתא ונקים אנון על הדא צבותא׃

Scegliete dunque, fratelli, sette huomini di voi, de quali s'habbia buona testimonianza, pieni di Spirito santo e di sapientia, à i quali noi commetteremo questa cura.

4 ונחנן נהוא אמינין בצלותא ובתשמשתא דמלתא׃

E noi attenderemo à l'oratione, & à l'amministration de la parola.

5 ושפרת הדא מלתא קדם כלה עמא וגבו לאסטפנוס גברא דמלא הוא הימנותא ורוחא דקודשא ולפיליפוס ו ולפרוכורוס ולניקנור ולניקולאוס גיורא א אנטיוכיא׃

Questo parlare piacque à tutta la moltitudine: & elessero Stefano, huomo pien di fede, e di Spirito santo, e Filippo, e Procoro e Nicanore, e Timone, e Parmena, e Nicolao proselito Antiocheno.

6 הלין קמו קדמיהון דשליחא וכד צליו סמו עליהון אידא׃

I quali presentorono dinanzi à gli Apostoli, & essi poi ch'hebber fatta oratione, posero le mani sopra quelli.

7 ומלתה דאלהא רביא הות וסגיא הוא מנינא דתלמידא באורשלם טב ועמא סגיאא מן יהודיא משתמע הוא להימנותא׃

E la parola di Dio cresceua, e il numero de discepoli si moltiplicaua grandemēte in Ierusalem: e gran moltitudine di Sacerdoti obbediua à la fede.

ו

2 ויזעיקו שנים עשר את רב התלמידים לאמר לא שוה לנו לעזב את דבר אלהים ולשרת לשלחנות׃

Ansique los Doze, conuocada la multitud de los Discipulos, dixeron, no es iusto que nosotros dexemos la palabra de Dios, y siruamos à las mesas.

3 ואתם אחי תחזו מכם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שנאי בצע המלאים ברוח הקדש ובחכמה אשר נשים ונקים על כל צרכנו׃

Considerad pues, Hermanos, siete varones de vosotros de buen testimonio, llenos de Espiritu Sancto, y de Sabiduria, los quales pongamos en esta obra.

4 ואנחנו נעודד נפעה בתפלה ובכהנת הדבר׃

Y nosotros instaremos en la oracion y en el Ministerio de la palabra.

5 וייטבו דבריו בעיני כל הקהל ויבחרו את סטפנוס איש מלא אמונה ורוח הקדש ואת פילפוס ואת פרוכורוס ואת ניקנור ואת תימון ואת פרמינא ואת ניקולאוס גר הוא מאנתוכיא׃

Y plugo este parecer, à toda la multitud, y eligieron à Esteuan, varon lleno de fe y de Espiritu Sancto, y à Philippe, y à Prochoro, y à Nicanor, Y à Timon, y à Parmenas, y à Nicolas estrangero de Antiochia.

6 את האלה הקימו לפני השליחים ומתפללים השימו עליהם את ידים׃

A estos presentaron en presencia de los Apostoles, los quales orando les pusieron las manos encima.

7 ודבר אלהים פרה ורבה ומספר התלמידים בירושלים מאד וקהל רב שומעים היו לאמונה׃

Demanera que la palabra del Sennor crecia y el numero de los Discipulos se multiplicaua mucho en Ierusalem: mucha compañia de los Sacerdotes tambien obedecia à la fe.

ϛʹ.

2. Προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, εἶπον· οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις.

Parquoi les douze, ayans appelé la multitude des disciples, dirent, Il n'est pas raisonnable que nous delaissions la parole de Dieu pour seruir aux tables.

3. Ἐπισκέψασθε οὖν ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἑπτά, πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης.

Regardez donc, freres, de choisir sept hommes d'entre vous de qui on ait bon tesmoignage, pleins du S. Esprit & de sapience, auquels nous commettions cest affaire.

4. Ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν.

Et quand à nous, nous poursuiurons à vacquer à la priere, & à l'administration de la parolé.

5. Καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους· καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον, ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ Φίλιππον, καὶ Πρόχορον, καὶ Νικάνορα, καὶ Τίμωνα, καὶ Παρμενᾶν, καὶ Νικόλαον προσήλυτον Ἀντιοχέα.

Et ce propos pleut à toute la compagnie qui estoit la presente, dont ils esleuerent, Estiene, personnage plein de foi & du sainct Esprit, & Philippe, & Procore, & nicanor, & Timon, & Parmenas, & Nicolas proselyte Antiochien.

6. Οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων· καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας.

Lesquels ils presenterent deuant les Apostres: & iceux apres auoir prie leur imposerent les mains.

7. Καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ σφόδρα, πολύς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει.

Et la parole de Dieu croissoit, & le nombre des disciples se multiplioit fort en Ierusalem: grand nombre aussi des Sacrificateurs obeissoit à la foy.

CAP. VI.

2. Convocantes autem duodecim multitudinem discipulorum, dixerunt, Non est æquum, nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis.

Then the twelue called the multitude of the disciples together, and sayde, It is not meete that we shoulde leaue the worde of God to serue the thables.

3. Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus.

Wherefore brethren, looke ye out among you seuen men of honest report, and full of the holy Ghost, and of wisedome, which we may appoint to this busines.

4. Nos verò orationi & ministerio verbi instantes erimus.

And we will giue our selues continually to prayer, and to the ministration of the word.

5. Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu sancto, & Philippum, & Próchorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum.

And the saying pleased the whole multitude: and they chose Steuē a man full of faith, and of the holy Ghost, & Philippe, and Procherus, and Nicanor, and Timon, and Parmenas, and Nicolas a proselyte of the Antiochia.

6. Hos statuerunt ante cōspectum Apostolorum: & orantes imposuerunt eis manus.

Which they set before the Apostles: and they prayed, and layed their handes on them.

7. Et verbum Dei crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Ierusalem valdè: multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei.

And the worde of God increased, and the number of the disciples was multiplied in Jerusalem greatly, and a great cōmpanie of the Priests were obedient to the faith.

Das VI. Capitel.

2. Da rieffen die Zwölffe der menge der Jünger zusammen/ vnd sprachen: Es taug nicht / daß wir das Wort GOttes vnterlassen/ vnnd zu Tisch dienen.

Da kallede de Tolff Disciplenis menighed tilsammen/ oc sagde/ Det duer icke/ at wi forlade Guds ord/ oc tiene til Bordz.

3 Darumb / jhr lieben Brüder / sehet vnter euch nach sieben Mānern/ die ein gut gerücht haben/ vnnd vol heiliges Geistes vnd Weißheit sind/ welche wir bestellen mögen zu dieser notdurfft.

Der faare i Kære Brødre / seer iblant eder effter siu Mend / som haffue it gaat røcte / oc ere fulde aff den hellig Aand oc Visdom / huilcke wi kunde bestille til denne Nødtørfftighed.

4. Wir aber wöllen anhalten am Gebet/ vnd am Ampt des Worts.

Men wi ville holden met Bønen oc met Ordens Embede.

5. Vnd die rede gefiel der gantzen menge wol/ vnd erwehleten Stephanum / einen Mann voll Glaubens vnd heiliges Geistes/ vnnd Philippum/ vnd Prochorum / vnd Nicanor vnnd Timon/ vnd Parmenam/ vnnd Nicolaum den Jüdengenossen von Antiochia.

Oc den Tale befalt den gantske Menighed vel/ Oc de vduald Stephanum / en Mand fuld aff Troen oc aff den hellig Aand/ oc Philippum/ oc Prochorum/ oc Nicanor/ oc Timon/ oc Parmenam / oc Nicolaum aff Antiochia Jødernis tilhengere.

6. Dise stelleten sie für die Apostel/ vnnd beteten/ vnnd legten die hände auff sie.

Disse skickede de faar Apostlerne / oc bade oc lagde deris Hender paa dem.

7. Vnd das wort Gottes nam zu/ vnnd die zahl der Jünger ward sehr groß zu Jerusalem. Es wurden auch vil Priester dem Glauben gehorsam.

Oc Guds ord forfremmedis / oc Disciplenis tal bleff meget stort i Jerusalem / Der bleffue oc mange Prester troen lydige.

Kapitola VI.

2. Tehdy dwanácte Apoštoluow / swolawsse množstwij Včedlnijkuw / řekli: Nenij slussné / abychom my opustili Slowo Božij / a posluhowali Stoluom.

A tak oni dwánáście wezwawszy wielkości zwolenników / rzekli / Nie iesteć rzecz słuszna żebyśmy my opuściwszy słowo Boże mieli sthołom służyć.

3. Protož Bratřij wyberte/ mužuow z wás dobré powěsti sedm/ plných Ducha Swatého a maudrosti/ gimž poručijme tu práci.

Vpátrzcież tedy miedzy soba brácia siedm mężow/ dobre świádectwo o sobie máiacych/ coby byli pełni Duchá świętego y mądrości/ ktoreoychmy przełożyli ku tey spráwie.

4. My pak Modlitby a Kázanij Slowa Božijho pilni budeme.

A my ná modlitwie y ná posłudze słowá trwáć bedźiemy.

5. Y libila se ta řeč wssemu množstwij. Y wolili Sstěpána plného wijry a Ducha Swatého / a Filipa / a Prochora / a Nykanora / a Tymona / a Parmena / a Mikulásse přijchoze Antyochenského.

Y podobáłá sie tá rzecz oney wszytkiey wielkośći / A ták obyali Stefaná mężá pełne° wiáry y Duchá świetego / Filipá / Prochorá / y Nykanorá / Tymoná / y Pármená / y Mikołáiá nowo náwroconego Anthiocheńczyká.

6. Ty postawili před oblijčegem Apoštoluow / a pomodliwsse se / wzkládali na ne ruce.

Ktore postáwili przed Apostoly / á oni sie modliwszy / kládli ná nie rece.

7. A Slowo Božij rostlo / a rozmáhal se počet Křestianuw w Geruzalémě welmi: Mnohý také zástup Kněžij / poslauchali Wijry.

A ták słowo Boże rozrastáło sie / á bárzo sie przymnażáło poczthu zwolenników w Jeruzálem / y wielkie mnostwo ktá planow byli posłuszni wierze.

ו

8 אֶסְטֶפָנוֹס דֵּין מְלֵא הֲוָא טַיְבוּתָא וְחַיְלָא וְעָבֵד הֲוָא אָתְוָתָא וְתֶדְמְרָתָא בְּעַמָּא׃

E Stefano pieno di fede e di fortezza, faceua miracoli e segni grandi nel popolo.

9 וְקָמוּ הֲווּ אֱנָשָׁא מֶן כְּנוּשְׁתָּא דְּמֶתְקַרְיָא דִּיבַרְטִינוּ קוּרִינָיֵא וּאַלֶכְּסַנְדְּרָיֵא וְדַמֶן קִילִיקְיָא וּמֶן אָסִיָא וְדָרְשִׁין הֲווּ עַם אֶסְטֶפָנוֹס׃

Onde alcuni de la sinagoga che si chiama de Libertini, e de Cirenei, e de gli Alessandrini, e di quei che erano di Cilicia, e d'Asia, si leuoron su à disputar con Stefano.

10 וְלָא מֶשְׁכְּחִין הֲווּ לְמֶקַם לוּקְבַל חֶכְמְתָא דְּרוּחָא דִּמְמַלְּלָא הֲוָת בָּהּ׃

E non poteuan resistere à la sapientia, & à lo Spirito, con che egli parlaua.

11 הָיְדֵין שַׁדַּרוּ לְגַבְרֵא וְאַלְפוּ אֶנוּן דְּנֵאמְרוּן דַּחְנַן שְׁמַעְנָיְהִי דְּאָמַר מֶלֵא דְּגוּדָּפָא עַל מוּשֶׁא וְעַל אֱלָהָא׃

Allora essi messero al punto de gli huomini, che dicesseno, Noi gli habbiamo vdito dir parole di bastemmia contra Moise e contra Dio.

12 וְשַׁגְשׁוּ לְעַמָּא וּלְקַשִּׁישֵׁא וְלְסָפְרֵא וְאֶתוּ וְקָמוּ עֲלַוְהִי וַחֲטַפוּ אַיְתִיוּהִי לְמֶצְעַת כְּנֻשָׁא׃

E commossero il popolo, e i Vecchij e gli Scribi: & andandoli addosso, lo presero, e menoronlo al consiglio.

13 וְאַקִימוּ סָהֲדֵא דַּגָּלָא דְּאָמְרִין הָנָא גַּבְרָא לָא שָׁלֵא לַמְמַלָּלוּ מֶלֵא לוּקְבַל נָמוּסָא וְעַל אַתְרָא הָנָא קַדִּישָׁא׃

E presentorono de falsi testimonij, che dicesseno, Quest'huomo non cessa di parlar parole di bastemmia contra questo santo luogo, e contra la Legge.

ז

8 וְסְטֵפָנוֹס מָלֵא אֱמוּנָה וּגְבוּרָה עָשָׂה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים גְּדוֹלִים בָּעָם׃

Empero Esteuan lleno de fe y de potencia, hazia prodigios y milagros grandes en el pueblo.

9 וַיָּקוּמוּ אֲנָשִׁים מִן־הָעֵדָה הַנֶּאֱמֶרֶת לִיבֶּרְטִינִים וְקִירֶנִים וְאֲלֶכְסַנְדְּרִים וּמִן קִילִיקִים וּמִן אַסְיָא הַמִּתְוַכְּחִים עִם סְטֵפָנוֹס׃

Leuantaronse entonces vnos de la Synoga que se llamaua de los libertinos, y Cyreneos, y Alexandrinos: y de los que eran de Cilicia y de Asia disputando con esteuan.

10 וְלֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד לִפְנֵי הַחָכְמָה וְרוּחַ אֲשֶׁר הָיָה מְדַבֵּר הוּא׃

Mas no podian resistir à la Sabiduria, y al Espiritu que hablaua.

11 אָז הוֹרוּ לַאֲנָשִׁים לֵאמֹר כִּי שָׁמַעְנוּ בְּדַבְּרוֹ דִבְרֵי גִדּוּפִים בְּמֹשֶׁה וּבֵאלֹהִים׃

Entonces subornaron à vnos que dixessen, que le auian oydo hablar palabras blasphemas contra Moysen y Dioz.

12 וַיַּכְעִיסוּ אֶת־הָעָם וְאֶת־הַזְּקֵנִים וְאֶת־הַסּוֹפְרִים וַיָּקוּמוּ וַיַּחְטְפוּהוּ וַיּוֹלִיכוּהוּ אֶל־הָעֵדָה׃

Y commouieron al pueblo y à los Ancianos, y à los Escribas; y arremetiendo arrebataronlo, y truxeronlo al concilio.

13 וַיָּקִימוּ עֵדֵי שְׁקָרִים לֵאמֹר הָאָדָם הַזֶּה לֹא יִשְׁבֹּת לְדַבֵּר דִּבְרֵי־גִדּוּפִים עַל־הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ וְעַל־הַתּוֹרָה׃

Y pusieron testigos falsos que dixessen Este hombre no cessa de hablar palabras blasphemas contra el lugar Sancto y la Ley.

ζ.

8. Στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ.

Or Estiene pleins de foy & de vertu, faisoit grands miracles & signes entre le peuple.

9. Ἀνέστησαν δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς, τῆς λεγομένης λιβερτίνων, καὶ κυρηναίων, καὶ ἀλεξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ κιλικίας καὶ ἀσίας, συζητοῦντες τῷ στεφάνῳ.

Et quelques vns de la synagogue qui est appelee des Libertins, & des Cyreniens, & des Alexandrins, & de ceux qui estoyent de Cilice, & d'Asie, se leuerent disputans contre. Estiene.

10. Καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ, καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει.

Et ne pouuoyent resister à la sapience & à l'Esprit par lequel il parloit.

11. Τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέγοντας, ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς μωσῆν καὶ τὸν θεόν.

Adonc ils subornerent des hommes, lesques disoyent, Nous lui auons oui proferer paroles blasphematoires cõtre Moyse & contre Dieu.

12. Συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον.

Et esmeurent le peuple, & les Anciens, & les Scribes: & lui courans sus le rauirent & l'amenerent au conseil:

13. Ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντας, ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα βλάσφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου τούτου καὶ τοῦ νόμου.

Et presenterent des faux-tesmoins, qui disoyent, Cest homme ici ne cesse de proferer paroles blasphematoires contre ce sainct lieu & la Loy.

8. Stepha-

CAP. VI.

8. Stephanus autem plenus gratia & fortitudinè faciebat prodigia & ſigna magna in populo.

Now Steuen full of fayth and power / did great wonders and miracles among the people.

9. Surrexerunt autem quidam de ſynagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenenſium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia & Aſia, diſputantes cum Stephano.

Then there aroſe certaine of the Synagogue/which are called Libertines / & Cyrenians / and of Alexandria / and of them of Cilicia / and Aſia/and diſputed with Steuen.

10. Et non poterant reſiſtere ſapientiæ & Spiritui qui loquebatur.

But they were not able to reſiſt the wiſedome / & the Spirit by the which he ſpake.

11. * Tunc ſummiſerunt viros, qui dicerent ſe audiviſſe eum dicentem verba blaſphemiæ in Moyſen & Deum.

Then they ſuborned men/which ſayde/ We haue heard him ſpeake blaſphemous wordes againſt Moſes / and God.

12. Commoverunt itaque plebem, & ſeniores, & Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium.

Thus they moued the people and the Elders/and the Scribes: and running vpon him/caught him/and brought him to the Counſell.

13. Et ſtatuerunt falſos teſtes qui dicerent, Homo iſte non ceſſat loqui verba adverſus locum ſanctum, & legem.

And ſet forth falſe witneſſes/which ſayde / This man ceaſeth not to ſpeake blaſphemous wordes againſt this holy place/and the Lawe.

Das VI. Capitel.

8. Stephanus aber voll Glaubens vnd Kräfften / that Wunder vnnd groſſe Zeichen vnter dem Volck.

Men Stephanus fuld aff Tro oc Krafft/giorde vnderlige Gerninger oc ſtore Tegen iblant Folcket.

9. Da ſtunden etliche auff von der Schule / die da heiſſet der Libertiner / vnd der Cyrener / vnd der Alexanderer / vnnd derer die auß Cilicia vnnd Aſia waren / vnnd befragten ſich mit Stephano.

Da ſtode der nogle op aff den Schole/ſom kaldis de Libertiners / oc de Cyreners / oc de Alexandriners / oc deris / ſom vaare aff Cilicia oc Aſia / oc beſpurde ſig met Stephano.

10. Vnd ſie vermochten nicht wider zu ſtehen der Weißheit vnd dem Geiſte/der da redete.

Oc de kunde icke ſtaa den Viſdom oc den Aand emod ſom talede.

11. Da richten ſie zu etliche Männer / die ſprachen: Wir haben jhn gehöret Läſterwort reden wider Moſen vnd wider Gott.

Da beſkickede nogle Mend / ſom ſagde / Wi hørde hannem tale beſpaattelige ord mod Moſe oc mod Gud.

12. Vnd bewegeten das Volck / vnd die Elteſten vnnd die Schrifftgelehrten / vnd tratten herzu / vnnd riſſen jn hin / vnd führeten jn für den Rath.

Oc de oprørde Folcket / oc de Eldſte oc Scrifftkloge oc traadde frem / oc ructe hannem bort/ oc førde hannem faar Raadet.

13. Vnnd ſtelleten falſche Zeugen dar/die ſprachen: Diſer Menſch höret nicht auff zu reden Läſterwort wider diſe heilige Stätte vnd Geſetze.

Oc de beſtillede der falſke vidner/ſom ſagde/Dette Menniſke lader icke aff at tale beſpaattelige Ord mod denne hellige Sted oc Low.

Kapitola VI.

8. Sſtěpán pak pln gſa miloſti a ſýly / činil diwy a znamenj weliké w lidu.

A Stefan bedac pełen wiáry y mocy / czynił cuda y známioná wielkie miedzy ludem.

9. Y powſtali někteřij z Sſkoly kteráž ſlaula Libertynſkých / a Cyrenenſkých / a Alexandrynſkých / a těch kteřijž byli od Cylicie a Azye / hadagjce ſe s Sſtěpánem.

Tedy powſtáli niektorzy z boznice ktora zowa Libertinow / Cyreneyczykow / y Alexandryanow / y tych ktorzy ſa z Cylicyey y Aſyey / ſwarzac ſie z Stefanem.

10. Anjž gſau mohli odolati maudroſti a Duchu kterýž mluwil.

R nie mogli dáć odporu madroſci y duchowi ktorym mowił.

11. Tehdy ljſtiwě způſowili Muže / kteřijž řekli: My gſme od něho ſlyſſeli / an mluwij ſlowá rauhawá proti Moyžijſſowi a proti Bohu.

A przetoż náprawili niektore coby powiedzieli / iż go ſłyſzeli mowiacego słowá bluźnierſkie przeciw Moiżeſzowi y Bogu.

12. A tak gſu zbauřili Lid á Starſſý / y Včitele: a včiniwſſe / naň autok / yaly gey / a přiwedli do Raddy:

R wzruſzyli poſpolſtwo y ſtárſzey Doktory / á zbiezawſzy ſie poimáli go / y przywiedli do rády.

13. Y wyſtawili ffaleſſné ſwědky / kteřijž řekli / Člowěk tento nepřeſtáwá mluwiti ſlow rauhawých / proti mijſtu tomuto Swatému / y proti Zakonu:

Poſtáwili thež fálſzywe świádki ktorzyby mowili / że ten człowiek nie przeſthawa mowić ſłow bluźnierſkich przeciw temu świetemu mieyſcu y zakonowi.

ו

14 חנן גיר שמעניהי דאמר דישוע הנא נצריא הו ישריוהי לאתרא הנא ויחלף עידא דאשלם לכון מושא :

Percioche noi gli habbiamo udito dire, che questo IESV Nazareno distruggerà questo luogo, e mutarà gli ordini che Moise ci ha dati.

15 וחרו בה כלהון הנון דיתבין הוו בכנושתא וחזו פרצופה איך פרצופא דמלאכא :

E riguardando in lui tutti quelli che sedeuano nel consiglio, uiddero la sua faccia come la faccia d'un Angelo.

ו

14 כי שמענו בדברו כי ישוע הנצרי ההוא יהרס את המקום הזה וישנה את העידות אשר נתן לנו משה :

Porque le auemos oydo dezir, Que este Iesus Nazareno destruyra este lugar, y mudara las tradiciones que nos dió Moysen.

15 ויביטוהו כלם היושבים בעדה ויראו את פניו כפני מלאך אלהים :

Entonces todos los que estauan sentados en el concilio, puestos los ojos en el, vieron su rostro como el rostro de un Angel.

ϛʹ.

14 Ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν μωϋσῆς.

Car nous lui auons ouï dire, que ce Iesus le Nazarien destruira ce lieu ici, & changera les ordonnances que Moyse nous a baillees.

15. Καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου.

Et comme tous ceux qui estoyent assis au conseil auoyent les yeux fiches sur lui, ils virent sa face comme la face d'un Ange.

ז

1 ושאלה רב כהנא דאן הו דהלין הכנא אנין :

Allora il principal Sacerdote disse, Queste cose stanno elle così?

2 הו דין אמר גברא אחין ואבהתן שמעו אלהא דתשבוחתא אתחזי לאבון אברהם כד איתוהי הוא בית נהרין עד לא יאתא יעמר בחרן :

Et egli disse, Huomini fratelli e padri, ascoltate, L'Iddio de la gloria apparue al nostro padre Abraam, quando egli era in Mesopotamia, prima che dimorasse in Carram.

3 ואמר הוא לה דפוק מן ארעך ומן לות בני טוהמך ותא לארעא אידא דאחזיך :

E disseli, Esci de la tua terra, e del tuo parentado, e uieni ne la terra che io ti mostrarò.

4 והידין נפק אברהם מן ארעא דכלדיא ואתא עמר בחרן ומן תמן כד מית אבוהי שניה אלהא לארעא הדא דבה עמרין אנתון יומנא :

Allora egli usci de la terra de Caldei, & habitò in Carram, e di lì, morto che fu suo padre, Iddio lo trasferi in questa terra, ne laquale hora uoi habitate.

ז

1 ויאמר כהן גדול אם אמנם כן היו הדברים האלה :

El Principe de los Sacerdotes dixo entonces, Es esto ansi?

2 והוא אמר האנשים אחינו ואבותינו שמעו אלהי הכבוד נראה לאבינו אברהם בהיותו בארם נהרים בטרם שבתו בחרן :

Y el dixo, Varones hermanos, y padres oyd El Dios de Gloria apparecio à nuestro padre Abraham estando en Mesopotamia, antes que morasse en Charran:

3 ויאמר אליו לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך :

Y dixole, Sal de tu tierra, y de tu parentela; y ven à la tierra que te mostraré.

4 אז יצא מארץ כשדים וישב בחרן ומשם כאשר מת אביו העבירנו אל הארץ הזאת אשר אתם עתה יושבים בה :

Entonces salió de la tierra de los Chaldeos, y habitó en Charran. Y de alli, muerto su padre, lo traspasso à esta tierra en la qual vosotros habitays aora.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει;

Adonc le souuerain Sacrificateur dit, Ces choses sont elles ainsi?

2. Ὁ δὲ ἔφη, ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε. ὁ θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν ἀβραὰμ, ὄντι ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν χαῤῥάν.

Et il dit, Hommes freres & peres, oyez, Le Dieu de gloire s'apparut a nostre pere Abraham, du temps qu'il estoit en Mesopotamie, deuant qu'il demeurast en Carran.

3. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι δείξω.

Et lui dit, Sors de ton pais & d'auec ton parentage, & vien au pais que ie te monstrerai.

4. Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν χαῤῥάν. κἀκεῖθεν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετῴκισεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε.

Adonc estant sorti du païs des Caldeens, il habita en Carran. Et de là, apres que son pere fut mort, Dieu le transporta en ce pais auquel vous habitez maintenant.

14. Audi-

CAP. VI.

14. Audivimus enim eum dicentem, quoniam Iesus Nazarenus hic, destruet locum istum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses.

For wee haue heard him say / that this Jesus of Nazareth shall destroy this place / and shall chaunge the ordinaunces which Moses gaue vs.

15. Et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio, & viderunt faciem eius tanquam faciem angeli.

And as all that sate in the Counsell looked stedfastly on him / they sawe his face as it had bene the face of an Angell.

CAP. VII.

Dixit autem princeps sacerdotum, Si hæc ita se habent?

Then sayde the chiefe Priest / Are these things so?

2. Qui ait, Viri fratres & patres audite. Deus gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ cum esset in Mesopotamia, prius quàm moraretur in Charam.

And he saide / Ye men / brethren & fathers hearken. The God of glory appeared vnto our father Abraham / while hee was in Mesopotamia / before he dwelt in Charran.

3. Et dixit ad illum, Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quam monstravero tibi.

And sayde vnto him / Come out of thy countrey / and from thy kinred / and come into the Land which I shall shew thee.

4. Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitavit in Charan. Et inde, postquam mortuus est pater eius, transtulit illum in terram istam, & in qua nunc vos habitatis.

Then came he out of the land of the Chaldeans / & dwelt in Charan. And after that his father was dead / God brought him from thence into this land / wherein ye nowe dwell.

Das VI. Capitel.

14. Denn wir haben jhn hören sagen: Jesus von Nazareth wirdt diese Stätte zerstören / vnd endern die Sitten / die vns Moses gegeben hat.

Thi wi hørde hannem sige / Jhesus aff Nazareth skal forstyre denne Sted / oc forandre de Stickelser som Mose gaff oss.

15. Vnd sie sahen auff jhn alle die im Rath sassen / vnd sahen sein Angesichte / wie eines Engels angesichte.

Oc de saae alle paa hannem som saade i Raadet / oc de saa hans ansict / som en Engels ansict.

Das VII. Capitel.

Da sprach der Hohepriester / Ist dem also?

Da sagde den ypperste Prest / haffuer det sig saa?

2. Er aber sprach: Lieben Brüder vnd Väter höret zu. Gott der Herrligkeit erschien vnserm Vater Abraham / da er noch inn Mesopotamia war ehe er wohnet in Haram.

Oc hand sagde / Kære Mend oc Fedre hører til. Herlighedsens Gud obenbaredis vor Fader Abraham / der hand end nu vaar i Mesopotamia / før hand bode i Haram.

3. Vnnd sprach zu jhm: Gehe auß deinem Lande vnd von deiner Freundschafft / vnd zeuch in ein Land das ich dir zeigen wil.

Oc sagde til hannem / Gack aff dit Land oc fra dit Frendskaff / oc drag til it Land / som ieg vil vise dig.

4. Da gieng er auß der Chaldeer Lande / vnd wohnete in Haram. Vnd von dannen / da sein Vater gestorben war / brachte er jhn herüber inn das Land / da jhr nu inne wohnet.

Da gick hand aff de Chaldeers Land / oc bode i Haram. Oc hand førde hannem der fra / der hans Fader vaar død / hen offuer i dette Land / som i nu bo vdi.

Kapitola VI.

14. Neb gsme slysseli gey an prawij / Gežijš Nazáretský tento zkazý mijsto toto / a změnij vstanowenij kteráž Moyžijš nám wydal.

Abowiemechmy go slyszeli mowiace iż ten Jezus Nazareński zborzy mieysce to / y odmieni obchody ktore nam podał Moizesz.

15. A patřijce na něho wssyckni kteřijž sedělí w Radě / widěli twář geho / yako twář Angela.

Thedy pátrząc nań pilnie oczymá swemi oni wszyscy co siedzieli w radzie / widzieli oblicze iego iáko oblicze Anielskie.

Kapitola VII.

Tehdy řekl Knijže Kněžské: Gestli to tak?

A Tak rzekł Książe Kápłáński / Takli się ma ta rzecz?

2. Kterýž řekl: Mužij Bratřij a Otcowě / slysste. Bůh sláwy okozal se Otcy nassemu Abrahamowi / když byl w Mezopotamí / prwé než bydlil w Káran.

Thedy on powiedział Mężowie bráćia y oycowie słuchaycie / Bog on chwały vkazał sie oy[illegible] nászemu Abráhamowi gdy był w Mezopotámi iey / przed tym niż mieszkał w Chárrán.

3. A řekl k němu. Wýgdi z Země twé / a z přijbuznosti twé / a poď do Země / kterauž koli okáži tobě.

Y powiedział mu / Wynidź z ziemie twey y od narodu twego / a idź do ziemie ktora ia vkaźe tobie.

4. Tehda wyssel z Země Kaldenské / a bydlil w Káran. A odtud když vmřel Otec geho / přewedl gey do Země této / w kteréžto nynij wy bydlijte.

A ták wyszedł z ziemie Kaldeyczykow / y mieszkał w Chárrán / á z támtąd gdy vmárł oćiec iego / przenióśł go do ziemie tey w ktore y wy theraz mieszkacie.

ז | ז | ζ.

5 ולא יהב לה ירתותא בה אף לא דורכתא דרגלא ואשתודי הוא דנתליה לה איך דלמארתה לה ולזרעה כד לית הוא לה ברא׃

E non gli dette alcuna heredità in essa ne pur quanto è vna orma di piede: etiandio che gli hauesse promesso di dargliela à possedere, & al seme suo doppo lui, ancora che non hauesse alcun figliuolo.

5 ולא נתן לו ירשה בה עד מדרך כף רגל ויגיד לתת לו אותה לאחזה ולזרעו אחריו ולא היה לו בן׃

Y no le dió possession en ella, ni aun vna pisada de vn pie: mas prometióle que se la daria en possession, y à su simiente despues no, de el teniendo aun hijo.

5. Καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ βῆμα ποδός· καὶ ἐπηγγείλατο δοῦναι αὐτῷ εἰς κατάσχεσιν αὐτήν, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ᾽ αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου.

Et ne lui donna aucun heritage en icelui, non pas seulement pour asseoir le pied combien qu'il lui eust promis de le lui donner en possession, & à sa posterité apres lui, iaçoit qu'il n'eust point d'enfant.

6 ומלל הוא עמה אלהא כד אמר לה דנהוא זרעך תותבא בארעא נוכריתא וישעבדוניהי ונבאשון לה ארבעמאא שנין׃

E parlò Iddio in questo modo, che il suo seme sarebbe forestiere in terra aliena, e che la gente del paese lo ridurrebbene in seruitù, & affliggerebbenlo quattro cento anni.

6 וכן אמר לו אלהים כי גר יהיה זרעו בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה׃

Y hablóle Dios ansi, Que su simiente seria estrangera en tierra agena, y que los sujetarian en seruidumbre: y que los maltractarian por quatrocientos annos.

6. Ἐλάλησε δὲ οὕτως ὁ θεός, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια·

Mais Dieu en parla ainsi, Ta posterité seiournera en terre estrange, & là ils l'asseruiront, & malmeneront quatre cens ans.

7 ולעמא דנפלחון עבדותא ארוניוהי אנא אמר אלהא ומן בתר הלין נפקון ונפלחון לי באתרא הנא׃

Et io giudicarò la gente, à cui haueranno seruito, disse Iddio. E doppo queste cose vsciranno, e seruirannomi in questo luogo.

7 וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ויעבדוני במקום הזה׃

Mas à la Gente aquien seran sieruos, yo la juzgaré, dixo Dios: y Despues de esto saldran, y seruirmehan à mi en este lugar.

7. Καὶ τὸ ἔθνος, ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ, εἶπεν ὁ θεός· καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται, καὶ λατρεύσουσί μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.

Mais ie iugerai la nation à laquelle ils auront serui dit Dieu: & apres cela ils sortiront en ce lieu.

8 ויהב לה דיתקא דגזורתא והידין אולד ליסחק וגזרה ביומא תמינא ואיסחק אולד ליעקוב ויעקוב אולד לתרעסר אבהתן׃

E così gli dette il patto de la circoncisione, Poi esse Abraam generò Isaac, e lo circoncise l'ottauo giorno: & Isaac generò Iacob, e Iacob i dodici Patriarchi.

8 ויתן לו את ברית המולה וכן הוליד את יצחק וימל אותו בן שמנת ימים ויצחק הוליד את יעקב ויעקב את שנים עשר ראשי אבות׃

Y dióle el Concierto de la Circuncision: y ansi engendró à Isaac, y lo circuncidó al octauo dia: y Isaac à Iacob. y Iacob à los doze Patriarchas.

8. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς, καὶ οὕτως ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ· καὶ ὁ Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ, καὶ ὁ Ἰακὼβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας.

Puis lui donna l'alliance de Circoncision, & ainsi Abraham engendra Isaac, lequel il circoncit au huitieme iour: & Isaac engendra Iacob, & Iacob les douze Patriarches.

9 והנון אבהתן טנו ביוסף וזבנוהי למצרין ואלהא עמה הוא׃

E i Patriarchi mossi da inuidia, venderono Iosef à gente che lo menò in Egitto. E Iddio era con lui.

9 וראשי אבות מקנאים ביוסף מכרו אותו במצרים ויהי אלהים עמו׃

Y los Patriarchas, mouidos de embidia, vendieron à Ioseph para Egypto: mas Dios era cō el.

9. Καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν Ἰωσὴφ ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτοῦ.

Et les Patriarches meus d'enuie vendirent Ioseph pour estre mené en Egypte mais Dieu estoit auec lui.

CAP. VII.

5. Et non dedit illi hæreditatem in ea nec passum pedis: & repromisit dare illi eam in possessionem, & semini eius post ipsum, cùm non haberet filium.

And he gaue him none inheritance in it/ no / not the breadth of a foote: yet he promised that he would giue it to him for a possession / and to his seede after him/ when as yet he had no childe.

6. Locutus est autem ei Deus, Quia erit semen eius accola in terra aliena, & servituti eos subiicient, & malè tractabunt eos annis quadringentis.

But God spake thus/ that his seed should be a soiourner in a straunge lande/ and that they should keepe it in bondage/ and entreat it euill foure hundreth yeeres.

7. Et gentem cui servierint, iudicabo ego, dixit Deus, & post hæc exibunt, & servient mihi in loco isto.

But the nation to whome they shall be in bondage/ will I iudge/ saith God: and after that/ they shall come forth and serue me in this place.

8. Et dedit illi testamentum circumcisionis, & sic genuit Isaac, & circumcidit eum die octavo: & Isaac Iacob: & Iacob duodecim Patriarchas.

Hee gaue him also the couenant of circumcision: and so Abraham begate Isaac / and circumcised him the eight day: & Isaac begate Iacob / and Iacob the twelue Patriarkes.

9 Et Patriarchæ æmulantes, Ioseph vendiderunt in Aegyptum: & erat Deus cum eo.

And the Patriarkes moued wid enuiefolde Joseph into Egypt: but God was with him.

Das VII. Capitel.

5. Vnd gab jhm kein Erbtheil darinnen auch nicht eines Fußes breit/ vnd verhieß jhm / er wolte es geben jhm zubesitzen/ vnnd seinen Samen nach jm/ da er noch kein Kind hatte.

Oc hand gaff hannem ingen Arffdel der vdi/ oc icke en fodz bret/ Oc hand loffuede hannem/ At hand vilde giffue hannem det at beside oc hans Sæd effter hannem/ der hand end nu haffde inted Barn.

6. Aber Gott sprach also: Dein Same wirdt ein Frembdling sein in einem Frembden Lande/ vnd sie werden jhn dienstbar machen/ vnnd übel handeln vierhundert Jar.

Men Gud sagde saa/ Din Sæd skal vere fremmet vdi is fremme Land/ oc de skulle gøre dem til Trææle/ oc fare ilde med fire hundrede aar.

7. Vnd das Volck/ dem sie dienen werden/ wil ich richten/ sprach Gott. Vnd darnach werden sie außziehen/ vnd mir dienen an diser stete.

Oc det Folck som de skulle tiene/ vil ieg dømme/ sagde Gud. Oc der effter skulle de drage vd/ oc tiene mig paa denne Sted.

8. Vnd gab jhm den Bund der Beschneidung/ vnd er zeugete Isaac/ vnd beschneid jhn am achten tage vnnd Isaac den Jacob/ vnnd Jacob die zwölff Ertzväter.

Oc hand gaff hannem Omskerelsens Pact/ Oc hand afflede Isaac/ omskar hannem den ottende dag/ Oc Isaac Jacob/ oc Jacob de tolff Patriarcher.

9. Vnd die Ertzväter neideten Joseph / vnnd verkaufften jhn in Egypten.

Oc Patriarcherne hadede Joseph / oc solde hannem til Egypten. Men Gud vaar met hannem.

Kapitola VII.

5. A nedal gemu dědictwij wnij / ani na kroček nohy: ale zaslíbil gemu dáti gi k wládařstwij/ y Semeni geho po něm/ když gesstě neměl Syna.

Y nie dał mu w niey ościádłości y ná stopę nogi / chociaż mu obiecał iadąc ku dziedzictwu / y po nim potomstwu iego / chociaż nie miał dzieci.

6. Y mluwil gemu Bůh takto: Symě geho bude pohostinu w Zemi cyzý a službe ge poddadij / a zle s nim budau nakládati / za čtyři Sta leth:

Mowił tedy ták Bog: Będźie potomstwo twe mieszkáć w ziemi obcey / gdźie będźie podane w niewolą á będźie sciśnione doległościami przez cztery stá lat.

7. Ale lid ten kterémuž slaužiti budau / yá sauditi budu / prawijl Pán Bůh. A potom zase wýgdau / a slaužiti mi budau na tomto mijstě.

Ale narod ktoremu służyć będą / iá będę karał / mowi Bog / y potym wynidą y będą mi służyć ná mieyscu tym.

8. Y dal gemu Zákon obřezowánij. A tak on zplodil Izáka / a obřezal gey den osmý / a Izák (zplodil) Jakoba: a Jákob (zplodil) dwanácte Patryarchůw.

Y dał mu przymierze obrzezánia / y tákże Abráhámowi vrodził się Izáák / á obrzezał go dniá ósmego / Izáákowi záśie vrodził się Jákob / á Jákowi dwanáście Pátryarchow.

9. A Patryarchowé w nenáwisti magijce Jozeffa / prodali gey do Egipta / a Buoh byl s nim:

Tedy Pátriárchowie rusżeni nienawiśćia / przedali Jozefá do Egyptu / ále by Bog z nim.

ז

10 ופרקה הוא מן כלהון אלוצוהי ויהב לה טיבותא וחכמתא קדם פרעון מלכא דמצרין ואקימה רישא על מצרין ועל כלה ביתה׃

E liberollo da tutte le sue tribulationi: e dettegli gratia e sapientia dinanzi à Faraone Re d'Egitto che lo constitui gouernatore sopra l'Egitto, e sopra tutta la casa sua.

11 והוא כפנא ואולצנא רבא בכלה מצרין ובארעא דכנען ולית הוא להון למסבע לאבהתן׃

Venne poi vna carestia in tutta la terra d'Egitto, e di Conaan, e vna gran tribulatione: in modo che i nostri padri non trouauano da nutrirsi.

12 וכד שמע יעקוב דאית עבורא במצרין שדר הוא לאבהתן לוקדם׃

Onde Iacob hauendo vdito che in Egitto v'era del grano, vi mandò prima i nostri padri.

13 וכד אולו דתרתין זבנין אודע יוסף נפשה לאחוהי ואתידע לפרעון טוהמה דיוסף׃

E la seconda volta Iosef fu riconesciuto da i suoi fratelli, e manifestossi à Faraone il parentado di Iosef.

14 ושדר הוא יוסף ואיתיה לאבוהי יעקוב ולכלה טוהמה והוין הוו במנינא שבעין וחמש נפשן׃

Allor Iosef mandò à chiamar Iacob suo padre, e tutto'l suo parentado, che erano settanta cinque persone.

15 ונחת יעקוב למצרין ומית תמן הו ואבהתן׃

E così Iacob scese in Egitto, e morì egli, e i padri nostri.

16 ואשתני לשכם ואתתסים הוא בקברא דזבן הוא אברהם בכספא מן בני חמור׃

E furon trasportati in Sichem, e posti nel sepolcro che Abraam haueua comprato con prezzo d'argento da i figliuoli d'Emor figliuol di Sichem.

ז

10 ויצילהו מכל־צרותיו ויתן לו חן וחכמה לפני פרעה מלך־מצרים וישימהו לאדון לכל ביתו ומשל בכל־ארץ מצרים׃

Y lo libró de todas sus tribulaciones: y le dio gracia y sabiduria en la presencia de Pharaon rey de Egypto, el qual lo puso por Gouernador sobre Egypto, y sobre toda su casa.

11 ויבוא רעב על כל־ארץ מצרים וכנען ומצוקה גדולה ואבותינו לא מצאו לחם׃

Vino entonces hambre en toda la tierra de Egypto y de Chanaan, y grande tribulacion y nuestros padres no hallauan alimentos.

12 וישמע יעקב כי היה שבר במצרים וישלח את אבותינו בראשונה׃

Y como oyesse Iacob que auia trigo en Egypto, embió à nuestros padres la primera vez.

13 ובשנית נכר יוסף לאחיו ויודע לפרעה דור יוסף׃

Y en la segunda, Ioseph fue conocido de sus hermanos, y fue sabido de Pharaon el linage de Ioseph.

14 וישלח ויביא את־אביו יעקב וכל־משפחתו בשבעים (וחמש) נפש׃

Y embiando Ioseph, hizo venir à su padre Iacob, y à toda su parentela en setenta y cinco personas.

15 וירד יעקב מצרימה וימת הוא ואבותינו׃

Ansi decendió Iacob en Egypto, donde murió el, y nuestros padres.

16 וינשאו אל־שכם ויושמו באחזת קבר אשר קנה אברהם במחיר כסף מעפרון בן־צחר החתי׃

Los quales fueron traspassados à Sichem: y fueron puestos en el sepulchro que compró Abraham à precio de dinero de los hijos de Hemor hijo de Sichem.

ζ.

10. Καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον Φαραὼ βασιλέως αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ' αἴγυπτον καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Qui le deliura de toutes ses tribulations, & lui donna grace & sapience deuant Pharao roy d'Egypte qui l'establit gouuerneur sur Egypte, & sur toute sa maison.

11. Ἦλθε δὲ λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν γῆν αἰγύπτου καὶ χαναάν, καὶ θλίψις μεγάλη, καὶ οὐχ εὕρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν.

Or il aduint vne famine par tout le païs d'Egypte, & en Canaan, & grande angoisse: tellement que nos peres ne pouuoyent trouuer viures.

12. Ἀκούσας δὲ ἰακὼβ ὄντα σῖτα ἐν αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον.

Mais quand Iacob eut entendu qu'il y auoit du ble en Egypte, il y enuoya premierement nos peres.

13. Καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ φαραὼ τὸ γένος τοῦ ἰωσήφ.

Et à la seconde fois Ioseph fut recognu par ses freres, & la lignee de Ioseph fut declaree à Pharao.

14. Ἀποστείλας δὲ ἰωσὴφ μετεκαλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ ἰακώβ, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα πέντε.

Adonc Ioseph enuoya querir Iacob son pere, & tout son parentage qui estoyent septanta cinq ames.

15. Κατέβη δὲ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν.

Iacob donc descendit en Egypte, & y mourut: lui & nos peres.

16. Καὶ μετετέθησαν εἰς συχέμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ὃ ὠνήσατο ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν ἐμμὸρ τοῦ συχέμ.

Lesquels furent transportés en Sichem, & mis au sepulcre qu'Abraham auoit achete à prix d'argent des fils d'Emmor fils de Sichem.

CAP. VII.

10. Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius, & dedit ei gratiam & sapientiam in conspectu Pharaonis regis Aegypti, & constituit eum præpositum super Aegyptum, & super omnem domum suam.

And deliuered him out of all his afflictions, and gaue him fauour, and wisdome in the sight of Pharao King of Egypt, who made him gouernour ouer Egypt, and ouer his whole house.

11. Venit autem fames in universam Aegyptum & Chanáan, & tribulatio magna: & non inveniebant cibos patres nostri.

Then came there a famine ouer all the land of Egypt & Canaan, & great affliction, that our fathers found no sustenance.

12. Cum audisset autem Iacob, esse frumentum in Aegypto, misit patres nostros primùm.

But when Jacob heard that there was corne in Egypt, he sent our fathers first.

13. Et in secundo cognitus est Ioseph à fratribus suis, & manifestatum est Pharaoni genus eius.

And at the seconde time, Joseph was knowen of his brethren, & Josephs kinred was made knowne vnto Pharar.

14. Mittens autem Ioseph, accersivit Iacob patrem suum, & omnem cognationem in animabus septuaginta quinque.

Then sent Joseph and caused his father to be brought, & all his kinred, euen three score and fiftene soules.

15. Et descendit Iacob in Aegyptum: & defunctus est ipse & patres nostri.

So Jacob went downe into Egypt, and he died, and our fathers.

16. Et translati sunt in Sichem, & positi sunt in sepulchro quod emit Abraham pretio argenti à filiis Hemor filii Sichem.

And were remoued into Sychem, and were put in the sepulchre, that Abraham had bought for money of the sonne of Emor, sonne of Sychem.

Das VII. Capitel.

10. Aber Gott war mit jhm/ vnnd errettet jhn auß alle seinem Trübsal/ vnd gab jhm Gnade vnd Weißheit für dem Könige Pharao in Egypten/ der satzte jn zum Fürsten über Egypten vnd über sein gantzes Hauß.

Oc frelste hannem aff al sin bedrøffuelse/ Oc hand gaff hannem naade oc visdom faar Konig Pharao i Egypten/ hand sette hannem til en Første offuer Egypten/ oc offuer sit gantske Huß.

11. Es kam aber eine theure Zeit über das gantze Land Egypten vnnd Canaan/ vnd ein grosser trübsal/ vnd vnsere Väter funden nicht Fütterung.

Oc der kom en dyr tid offuer det gantske land Egypten oc Canaan/ oc en stor bedrøffuelse/ oc vore Fedre funde icke mad.

12. Jacob aber hörет/ daß in Egypten Getreide were/ vnd sandte vnsere Väter auß auffs erste mal.

Da hørde Jacob/ at der vaar Korn i Egypten/ Oc hand sende vore Fedre vd første gon.

13. Vnd zum andernmal ward Joseph erkennet von seinen Brüdern/ vnd ward Pharao Joseph Geschlecht offenbar.

Oc anden gong bleff Joseph kent aff sine Brødre/ oc Josephs slect bleff obenbare: Pharao.

14. Joseph aber sandte auß/ vnd ließ holen seinen Vater Jacob/ vnd seine gantze Freundschafft/ fünff vnd siebentzig Seelen.

Men Joseph sende vd oc loed hende sin Fader Jacob/ oc alt sin slect fem oc halffierdesindstiue siele.

15. Vnd Jacob zoch hinab in Egypten vnd starb/ er vnd vnsere Väter.

Oc Jacob drog ned i Egypten oc døde/ hand oc vore Fedre.

16. Vnd sind herüber bracht inn Sichem/ vnd gelegt inn das Grab/ daß Abraham gekauffet hatte vmbs Geldt von den Kindern Hemor zu Sichem.

Oc de ere offuerførde til Sichem/ oc lagde i den Graff/ som Abraham købte for pendinge aff Hemors børn i Sichem.

Kapitola VII.

10. Y wyswobodil ho ze wssech auzkostij a zarmutkůw geho/ a dal gemu milost a maudrost/ před twářij Faraona Krále Egiptského. Y vdělal ho Aukednijkem nad Egiptem/ a nade wssij čeledij swau.

Rwyrwał go ze wszythkich iego vćiskow/ á dał mu wdźięczność y mądrość przed Fáráonem Krolem Egiptskim/ ktory go vczynił przełożonym nád Egyptem y nád wszytkym domem swoim.

11. Potom přissel hlad na wesskeren Egipty na Zemi Kanancgskau/ a trápenij weliké: Y neměli pokrmůw Otcowé nassy.

Potym przyszedł głod ná wszytke ziemię Egipthską y Chananeyską/ á wielki ućisk/ ták iż nie náydowáli żywnośći oycowie náßy.

12. A když vslyssal Jákob že by bylo obilé w Egiptě/ poslal Otce nasse tam nayprwé:

A gdy vsłyszał Jákob o zbożu w Egipćie/ posłał oyce násze náprzod.

13. A když ge poslal podruhé/ poznán gest Jozeff od Bratřij swých: a zgewen gest Rod geho Faraonowi.

A zá wtorym iechániem poznan iest Iozef od bráciey swey/ y oznaymion iest Fáráonowi narod Iozefow.

14. Tehdy poslaw Jozeff posly/ přistěhowal Otce swého Jákoba/ y wssycknu Rodinu swau/ w osobách Sedmdesáti a pěti.

A ták Iozef wypráwiwszy posły/ przyzwał oycá swego Iákobá/ y wszytkiego swego narodu/ śiedmdźieśiat y pięć osob.

15. Y ssel Jákob do Egipta/ a tam vmřel on y Otcowé nassy:

Szedł tedy Iákob do Egiptu/ á támże vmárł y oycowie naszy.

16. A přeneseni gsau do Sychem/ a pochowáni gsau w hrobě kterýž byl kaupil Abraham za střjbro v Synuow Emorowých Syna Sychemowa.

Y przenieśieni sa do Sychem/ á położeni w grobie ktory kupił Abráhám zá pieniądze v synow Emorá syná Sychemowego.

ז | ז | ζ.

17 וְכַד מְטִי הֲוָא זַבְנָא דַמְדַם דְאֶשְׁתַּוִּי הֲוָא בְמוֹמָתָא אֱלָהָא לְאַבְרָהָם סְנִי הֲוָא עַמָּא וְתְקֵף בְמֶצְרַיִן׃

Quando poi s'auuicinò il tempo de la promessa, laquale Iddio haueua giurato ad Abraam, il popolo crebbe e multiplicò in Egitto.

17 וּבְקָרֹב עֵת־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם פָּרָה הָעָם וְרָבָה בְּמִצְרָיִם׃

Mas como se acercó el tiempo de la promessa, laqual Dios auia jurado à Abraham, creció el pueblo, y multiplicóse en Egypto.

17. Καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὤμοσεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ.

Mais comme le temps de la promesse s'approchoit, pour laquelle Dieu auoit iure a Abraham, le peuple creut & se multiplia en Egypte.

18 עַד מָא דְקָם מַלְכָּא אַחְרִנָא עַל מֶצְרַיִן אַיְנָא דְלָא יָדַע הֲוָא לֵה לְיוֹסֵף׃

Infin che venne su vnaltro Re in Egitto, che non haueua conosciuto Iosef.

18 עַד אֲשֶׁר קָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת־יוֹסֵף׃

Hasta que se leuantó otro rey (en Egypto,) que no conocia à Ioseph.

18. Ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος (ἐν Αἰγύπτῳ) ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ.

Iusqu'à tant qu'vn autre Roy se leua en Egypte, lequel n'auoit point cognu Ioseph.

19 וְאֶצְטַנַע עַל טוֹהְמַן וְאַבְאֶשׁ לַאֲבָהַתַן וְפַקֶד דִיְהוֹן מְשַׁתְּדִין יַלוּדַיְהוֹן דְלָא יַחוֹן׃

Questo ingannando la nostra gente, afflisse i nostri padri, insin à farli abbandonare lor fanciulletti: accioche i parti non viuessero,

19 הוּא הִתְחַכֵּם לְדוֹרֵנוּ וַיָּרַע אֶת־אֲבוֹתֵינוּ לְהַשְׁלִיךְ הָאָרָה כָּל־בֵּן הַיִּלּוֹד וְלֹא לְחַיּוֹתָם׃

Este vsando de astucia con nuestro linage, maltrató à nuestros padres que pusiessen à peligro de muerte sus ninnos, para que cessasse la generation.

19. Οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν, ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν, τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν, εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι.

Icelui vsant de ruse à l'encontre de nostre nation, mal mena nos peres, iusques à leur faire exposer à l'abandon leurs enfans, afin d'en faire faillir la race.

20 בֵה בְזַבְנָא הָו אֶתִילֵד מוּשֶׁא וְרָחִים הֲוָא לַאלָהָא וְאֶתְרַבִּי יַרְחַא תְלָתָא בֵית אֲבוּהִי׃

In questo tempo nacque Moise, e fu grato à Dio: ilqual fu nutrito tre mesi ne la casa del padre.

20 וּבָעֵת הַהִיא נוֹלַד מֹשֶׁה וְהָיָה יְדִידְיָה וְיָקָר בְּעֵינֵי יְהוָֹה הַכַּלְכֵּל שְׁלשָׁה יְרָחִים בְּבֵית אָבִיו׃

En aquel mismo tiempo nació Moysen; y fue agradable à Dios: y fue criado tres meses en casa de su padre.

20. Ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη Μωσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ θεῷ· ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Auquel temps nasquit Moyse, qui fut diuinement beau, & fut nourri trois mois en la maison de son pere.

21 וְכַד אֶשְׁתְּדִי מֶן עַמֵה אֶשְׁכַּחְתֵה בְרַת פַרְעוֹן וְרַבְיָתֵה לָה לַבְרָא׃

Poi essendo egli abbandonato, la figliuola di Faraone se lo portò, e nutrisselo per figliuolo.

21 וּבְהוּשְׁמוֹ בַּסּוּף עַל־שְׂפַת הַיְאֹר וַתִּקָּחֵהוּ בַּת פַּרְעֹה וַתְּכַלְכְּלֵהוּ לָהּ לְבֵן׃

Mas siendo puesto al peligro, la hija de Pharaon lo tomó, y lo crió por su hijo.

21. Ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραώ, καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν.

Puis quand il fut exposé à l'abandon, la fille de Pharao l'emporta, & le nourrit pour soi comme son fils.

22 וְאֶתְרְדִי מוּשֶׁא בְכֻלָה חֶכְמְתָא דְמֶצְרָיֵא וְעַתִיר הֲוָא בְמֶלּוֹהִי אַף בַעְבָדוֹהִי׃

E fu Moise ammaestrato in ogni sapientia de gli Egitti, & era potente in fatti e in detti.

22 וַיְלֻמַּד מֹשֶׁה בְּכָל־חָכְמַת הַמִּצְרִים וַיְהִי יָכֹל בִּדְבָרָיו וּבְמַעֲשָׂיו׃

Y fue ensennado Moysen en toda la sabiduria de los Egypcios: y era poderoso en sus dichos y hechos.

22. Καὶ ἐπαιδεύθη Μωσῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων. ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις αὐτοῦ.

Et fut Moyse instruit en toute la sapience des Egyptiens: or estoit-il puissant en dits & en faits.

23 וְכַד הֲוָא בַר אַרְבְּעִין שְׁנִין סְלֶק הֲוָא עַל לֶבֵה דְנֶסְעוֹר לַאֲחַוְהִי בְנַי יִסְרָיֵל׃

Come poi fu arriuato à l'età di quaranta anni, gli venne in animo d'andare à visitare i suoi fratelli figliuoli d'Israel.

23 וּבְהִמָּלְאוֹ עֵת אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיַּעַל־עַל־לִבּוֹ לִפְקֹד אֶת־אֶחָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

Y como se le cumplio el tiempo de quarenta annos, vinole en voluntad de visitar à sus hermanos los hijos de Israel.

23. Ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ.

Mais quand il vint à l'aage de quarante ans, il lui monta au cœur d'aller visiter ses freres les enfans d'Israel.

CAP. VII

17. Cùm autem appropinquaret tempus promiſſionis, quam confeſſus erat Deus Abrahæ, crevit populus & multiplicatus eſt in Aegypto.

But when thee time of the promes drewe nere / which God had ſworne to Abraham / the people grew and multiplied in Egypt.

18. Quoadusque ſurrexit alius rex in Aegypto, qui non ſciebat Ioſeph.

Till another King aroſe/which knew not Joſeph.

19. Hic circumveniens genus noſtrum, afflixit patres noſtros: ut exponerent infantes ſuos, ne vivificarentur.

The ſame dealt ſubtilly without kinred / and euill entreated our fathers / and made them to caſt out their yong children/ that they ſhould not remaine aliue.

20 Eodem tempore natus eſt Moyſes, & fuit gratus Deo, qui nutritus eſt tribus menſibus in domo patris ſui.

The ſame time was Moſes borne/ and was acceptable vnto God / which was nouriſhed vp in his fathers houſe three moneths.

21. Expoſito autem illo, ſuſtulit eum filia Pharaonis, & nutrivit eum ſibi in filium

And when hee was caſt out/ Pharaos daugther tooke him vp / and nouriſhed him for her owne ſoane.

22. Et eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Aegyptiorum: & erat potens in verbis & in operibus ſuis.

And Moſes was learned in all the wiſedome of the Egyptians/ and was mightie in wordes and in deedes.

23. Cùm autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, aſcendit in cor eius, ut viſitaret fratres ſuos, filios Iſraël.

Now when he was full fourtie yere olde / it came into his heart to viſite his brethren/ the children of Iſrael.

Das VII. Capitel.

17. Da nun ſich die zeit der Verheiſſung nahet/ die Gott Abraham geſchworen hatte/ wuchß das Volck vnd mehret ſich inn Egypten.

Der Foriettelſens tid kom nu/ſom Gud haffde ſoret Abraham/ da voxte Folcket oc formerede ſig i Egypten.

18. Biß daß ein ander König auffkam/der nichts wuſte von Joſeph.

Indtil der kom en anden Konge op/ ſom viſte inted aff Joſeph.

19. Diſer treib hinderliſt mit vnſerm Geſchlechte/ vnd handelt vnſere Väter übel/ vnnd ſchaffet/ daß man die jungen kindlein hinwerffen muſte/ daß ſie nicht lebendig blieben.

Hand brugede ſuig met vor Slect/ oc foer ilde met vore Fedre/ Oc ſkickede/ At mand ſkulde kaſte de vnge Børn bort/ at de icke bleffue leffuendis.

20. Zu der zeit ward Moſes geborn/ vnd war ein fein Kind für Gott / vnd ward drey Monden ernehret in ſeines Vaters Hauſe.

Paa den tid bleff Moſe fød / oc vaar it denlig Barn faar Gud / oc bleff opfoſtret tre maanede i ſin Faders Huſſ.

21. Als er aber hingeworffen ward/ nam jn die Tochter Pharaonis auff vnd zog jhn auff zu einem Sohn.

Men der hand bleff bortkaſt/ Da tog Pharaonis Daatter hannem op / oc foſtrede hannem til en Søn.

22. Vnd Moſes ward gelehret inn aller Weißheit der Egypter / vnd war mechtig in wercken vnd worten.

Oc Moſe bleff oplært i al Egypternis viſdom/oc hand vaar mectig i Gerninger oc ord.

23. Da er aber viertzig jar alt war/ gedacht er zubeſehen ſeine Brüder/die Kinder von Iſrael.

Men der hand bleff fyrretiue aar gammil / tenckte hand/ at ville ſee ſine Brødre/de Børn aff Iſrael.

Kapitola VII.

17. Když pak ſe přibližowal čas zaſljbenj/ kteréž byl včinil Buoh Abrahamowi/ roſtl lid/ a rozmnožowal ſew Egiptě.

Gdy tedy bliſko przychodził czás obietnice/ ktora był záprzyśiągł Bog Abrahamowi/ rozrodził ſie lud y rozmnożył ſie w Egiptcie.

18. Až w tom powſtal giný Král/ kterýž neznal Jozeffa.

Aż potym náſtał iny Krol kthory nie znál Jozefá.

19. Ten lſtiwě nakládage s Pokolenjm naſſým/ trápil Otce naſſe/ aby wydáwali nemluwňátka ſwá/ /aby nebyla žiwena.

Ten ſchytrzał ná náß narod/ á wielem złego vczynił oyce náße/ thák iż muśieli dziatki ſwe wymiátác/ żeby żywo nie zoſtały.

20. W tom čaſu narodil ſe Moyžiſs/ a byl wzáctný Bohu/ kterýžto chowán geſt za tři Měſýce w domu Otce geho.

W kthory czás národził ſie Moizeß/ ktory był wźiętym v Bogá/ y chowan ieſt przez trzy mieśiace w domu oycá ſwego.

21. A když potom wyložen byl na Rzeku/ wzala gey Dcera Faraonowa/ a wychowala gey ſobě za ſyna.

Gdy go potym wyrzucono/ wźięłá go corká Fáráonowá/ y wychowałá go ſobie zá ſyná.

22. Y naučil ſe Moyžiſs wſſý maudroſti Egiptſké / a byl mocný w řečech y w ſkutcých.

Y wyćwiczon ieſt Moizeß w wßelkiej mądrośći Egiptſkiey / á był mocnym w powieśćiách y w ſpráwach.

23. A když ſe wyplnil gemu čas čtyřidceti Let / wſtaupilo na ſrdce geho/ aby nawſſtjwil Bratřij ſwé/ ſyny Izrahelſké.

A gdy mu iuż było czterdźieśćiat/ przyßło mu ná myśl áby náwiedził bráćia ſwa ſyny Izraelſkie.

ז

24 וחזא לחד מן בני שרבתה דמתדבר בקטירא ותבעה ועבד לה דינא וקטלה למצריא הו דמסכל הוא בה:

E hauendone veduto vno che riceueua ingiuria, il difese, e fece la vendetta di quello che era ingiuriato, percotendo l'Egittio.

25 וסבר דמסתכלין אחוהי בני יסריל דאלהא באידה יהב להון פורקנא ולא אסתכלו:

E pensaua che i suoi fratelli intendessero, che Iddio per mano di lui darebbe loro salute: ma essi non l'intesero.

26 וליומא אחרנא אתחזי להון כד נצין הנון חד עם חד ומפיס הוא להון דנשתינון כד אמר גבריא אחא אנתון מטול מנא מסכלין אנתון חד בחד:

Il di seguente comparse innanzi à certi di loro che questionauano insieme, e riduceuali à concordia dicendo, Huomini, voi sete fratelli, per che v'ingiuriatate voi l'vn l'altro?

27 הו דין דמסכל הוא בחברה דחקה מן לותה ואמר לה מנו אקימך עלין רישא ודינא:

Ma quello che ingiuriaua il suo prossimo, lo ributtò, dicendo, Chi t'ha constituito principe e giudice sopra di noi?

28 דלמא למקטלן בעא אנת איך דקטלת אתמלי למצריא:

Vuoi tu ammazzar me, come ammazzasti hieri quell'Egittio?

29 וערק מושא במלתא הדא והוא תותבא בארעא דמדין והוו לה תרין בנין:

Allora Moise si fuggi per questa parola, e fu peregrino ne la terra di Madian, doue generò due figliuoli.

30 וכד מלי לה תמן ארבעין שנין אתחזי לה במדברא דטור סיני מלאכה דמריא בנורא דיקדא בסניא:

Compiuti poi quaranta anni, gli apparue l'Angelo del Signore, nel diserto del monte Sina, in vna fiamma di fuoco che era vn pruno.

ז

24 וירא בסבלתם וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו ויך את־המצרי:

Y como vido à vno que era injuriado, defendiólo: y hiriendo àl Egypcio vengó àl injuriado.

25 כי חשב כי יבינו אחיכם כי אלהים בידו יתן להם את־הישועה והמה לא הבינו:

Pero el pensaua que sus hermanos entendian que Dios les auia de dar salud por su mano, mas ellos no lo auian entendido.

26 ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך:

Y el dia siguiente rinniendo ellos, mostroseles y metialos en paz, diziendo, Varones, hermanos soys, porque hos injuriays los vnos à los otros?

27 ואשר הרשיע ברעהו אמר אליו בפרך מי שמך לאיש שר ושפט עלינו:

Entonces el que injuriaua à su proximo, lo rempuxó, diziendo, Quien te ha puesto à ti por principe y juez sobre nosotros?

28 הלהרגני אתה אמר כאשר הרגת את־המצרי:

Quieres tu matarme como mataste ayer àl Egypcio?

29 ויברח משה בדבר הזה ויהי גר בארץ מדין אשר שם הוליד את־שני בניו:

A esta palabra Moysen huyò: y hizose estrangero en tierra de Madian, donde engendró dos hijos.

30 ובהמלא עוד ארבעים שנה נראה אליו במדבר הר סיני מלאך יהוה בלבת אש מתוך הסנה:

Y cumplidos quarenta annos, el Angel del Sennor le appareció en el desierto del monte de Sina en fuego de llama de vn carcal.

ζ.

24. Καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον, ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ, πατάξας τὸν αἰγύπτιον.

Et voyant l'vn d'iceux à qui on faisoit tort, il le defendit, & vengea celui qui estoit outragé, tuant l'Egyptien.

25. Ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν. οἱ δὲ οὐ συνῆκαν.

Or pensoit-il que ses freres entendissent que Dieu leur deuoit donner deliurance par sa main: mais ils ne l'entendirent point.

26. Τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπών, ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε ὑμεῖς· ἱνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους;

Et le iour suiuant il se trouua entr'eux comme ils se combatoyent: & tascha de les mettre d'accord, disant, Hommes, vous estes freres, pourquoi faites-vous tort à l'vn à l'autre?

27. Ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον, ἀπώσατο αὐτὸν, εἰπών, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς;

Mais celui qui faisoit tort à son prochain, le rebouta, disant, Qui t'a ordonné prince & iuge sur nous?

28. Μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες χθὲς τὸν αἰγύπτιον;

Me veux-tu tuer, ainsi que tu tuas hier l'Egyptien.

29. Ἔφυγε δὲ μωσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο.

Adonc Moyse s'en fuit sur vn tel propos, & fut estranger au pais de Madian, où il gendra deux fils.

30. Καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους σινᾶ ἄγγελος κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου.

Et quarante ans accomplis l'Ange du Seigneur s'apparut à lui au desert de la montagne de Sina, en vne flamme de feu qui estoit en vn buisson.

CAP. VII.

24. Et cùm vidiſſet quendam iniuriam patientem, vindicavit illum: & fecit ultionem ei qui iniuriam ſuſtinebat, percuſſo Aegyptio.

And when hee ſawe one of them ſuffer wrong, he defended him, and aueuged his quarel that had the harme done to him, and ſmote the Egyptian.

25. Exiſtimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipſius daret ſalutem illis, & illi non intellexerunt.

For he ſuppoſed his brethren would haue vnderſtande, that God by his hand ſhould giue them deliuerance: but they vnderſtood it not.

26. Sequenti verò die apparuit illis litigantibus: & reconciliabat eos in pace, dicens, Viri fratres eſtis; ut quid nocetis alterutrum?

And the next day, he ſhewed himſelfe vnto them as they ſtroue, and would haue ſet them at one againe, ſaying, Syrs, ye are brethren: who do ye wrong one the another?

27. Qui autem iniuriam faciebat proximo, repulit eū, dicens, Quis te conſtituit principem & iudicem ſuper nos?

But hee that did his neighbour wrong, thruſt him away, ſaying, Who made thee a prince, and a iudge ouer vs?

28. Nunquid interficere me tu vis, quemadmodum interfeciſti heri Aegyptium.

Wilt thou kill me, as thou diddeſt the Egyptian yeſterday.

29. Fugit autem Moyſes in verbo iſto, & factus eſt advena in terra Madian, ubi generavit filios duos.

Then fled Moſes at that ſaying, and was a ſtraunger in the lande of Madian, where he begate two ſonnes.

30. Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deſerto montis Sina angelus, in igne flammæ rubi.

And when fourtie yeeres were expired, there appeared to him in the wilderness of mount Syna, an Angell of the Lorde in a flamme of fire, in a buſh.

Das VII. Capitel.

24. Vnd ſahe einen vnrecht leiden, da überhalff er, vnd rechete den, dem leide geſchach, vnnd erſchlug den Egypter.

Oc hand ſaa en lide wret, da beſkermede hand, oc heffnede hans wret ſom vaar offuerfalden, oc ihielſlo Egyptern.

25. Er meinet aber ſeine Brüder ſoltens vernemen, daß Gott durch ſeine Hand jnen Heil gebe, aber ſie vernamens nicht.

Men hand mente, at hans Brødre ſkulde bemercke det, at Gud gaff dem Salighed ved hans Haand, Men de bemerckte det icke.

26. Vnd am andern tage kam er zu jhnen, da ſie ſich miteinander haderten, vnnd handelt mit jhnen, daß ſie fride hetten, vñ ſprach: Lieben Männer, jhr ſeyt Brüder, warumb thut einer dem andern vnrecht?

Oc den anden tag kom hand til dem, der de trette met huer andre, oc handle met dem, at de ſkulde haffue Fred, oc ſagde, Kære Mend, i ere Brødre, hui gør den ene den anden wret?

27. Der aber ſeinem Nechſten vnrecht that, ſtieß jhn von ſich, vnnd ſprach: Wer hat dich über vns geſetzt zum Oberſten vnd Richter?

Men de ſom giorde ſin Neſte wret, ſtøtte hannem fra ſig, oc ſagde, Huo haffuer ſæt dig til den Offuerſte oc Dommere offuer oſ?

28. Wilt du mich auch tödten, wie du geſtern den Egypter tödteſt?

Vilt du oc ſla mig ihiel, ſom du i gaar dræbte den Egypter?

29. Moſes aber flohe über diſer rede, vnnd ward ein frembdling im Lande Madian, daſelbs zeugete er zween Söne.

Da flyde Moſe for denne tale, oc bleff en Vdlending i det Land Madian Der afflede hand tho Sønner.

30. Vnd über viertzig jar, erſchien jhm inn der Wüſten auff dem Berge Sina der Engel deß HERREN, in einer Fewerflammen im Buſch.

Oc fyrretiue aar der obenbaredis HERRens Engel hannem i Ørcken paa Sina Bierg, i en gloendis lue vdi Busken.

Kapitola VII.

24. A když vzřel gednoho an bezprawij trpij, zaſtal ho: a včinil pomſtu za toho, kterýž bezprawij trpěl zabiw Egiptſkého.

Tám widząc niektorego krzywdę cierpiącego, obronił y pomścił ſię zá onego co miał krzywdę zábiwſzy Egyptcyániná.

25. Nebo ſe domnijwal že Bratřij geho rozuměgij tomu, že Buoh ſkrze ruku geho chce dáti wyſwobozenij gim. A oni nerozuměli.

Ták ſobie tuſząc, iákoby mieli rozumieć brácia iego, że Bog mu álim dáć wybáwienie przez rękę iego, lecz oni tego nie rozumieli.

26. Druhého pak dne okázal ſe gim, když ſe wadili, y mijřil ge w pokogi, řka: Mužij, wy bratřij gſte, ypročž ſſkodij geden druhému?

Ale názáiutrz vkázał ſie wádzącé ſie ſpołu, y wiodł ie ku pokoiowi, mowiąc, Mężowie, brácia ieſteſcie, przeto że ieden drugim krzywdę czynicie?

27 Ten pak kterýž činil bezprawj Bližnjmu ſwému, oděhnal ho, řka: Kdo tebe vſtanowil Knijžetem a Saudcý nad námi.

Tedy ten co krzywdę czynił bliźniemu, odegnał go, mowiąc, Kroż cie poſtháwił Kſiążęciem y Sędzią nád námi?

28. Zdaliž mne chceš zabiti ty, yako gſy wčerá zabil Egiptſkého?

Zali ty chceſz zábić mnie iáko ś zábił wczorá Egipcyániná?

29. Y vtekl Moyžiš pro tu řeč, a bydil pohoſtinu w Zemi Madyánſké, a tam zplodil dwa Syny.

Zá tymi ſłowy Moiżeſz vćiekł, y mieſzkał iáko goſć w ziemi Mádyáńſkiey, gdzie ſię mu vrodzili dwá ſynowie.

30. A když ſe wyplnilo Leth čtyřidceti, vkázal ſe gemu na pauſſti Hory Synay Angel w ohni plamenném we křři.

A gdy wyſzło czterdzieści lat, vkazał ſie mu ná puſzczy przy gorze Syná Anioł Páński we krzu ogniem pałáiącym.

ז

31 וְכַד חֲזָא מוּשֶׁא אֶתְדַּמַּר בְּחֶזְוָא וְכַד אֶתְקַרַּב לֵהּ דְּנֶחְזֵא אֶמַר לֵהּ מָרְיָא בְּקָלָא: א

31 וַיַּרְא וְהִנֵּה הַסְּנֶה בֹּעֵר בָּאֵשׁ וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אָסֻרָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מַדּוּעַ לֹא יִבְעַר הַסְּנֶה וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים וַיֹּאמַר:

ζ.

31. Ὁ δὲ Μωσῆς ἰδὼν ἐθαύμασε τὸ ὅραμα. προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι, ἐγένετο φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν,

E come Moisè lo vidde, si maravigliò de la visione: & accostandosi per considerarla, gli sopravvenne una voce del Signore.

Entonces Moysen mirando fue maravillado de la vision: y llegandose para considerar, fue hecha á el boz del Sennor.

Et quand Moyse le vid, il s'esmerueilla de la vision, comme il approchoit pour considerer que c'estoit la voix du Seigneur lui fut adressee.

32 אֶנָא אֶנָא אַלָהָא דַּאבָהַיךְ אַלָהָא דַּאבְרָהָם וְדַאיסְחָק וְדִיעְקוּב וְכַד רְתִית הֲוָא מוּשֶׁא לָא מַמְרַח הֲוָא דְּנֶחוּר בְּחֶזְוָא: ר

32 אָנֹכִי אֱלֹהֵי אָבִיךָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב וַיַּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרֵא מֵהַבִּיט אֶל־הָאֱלֹהִים:

32. Ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. ἔντρομος δὲ γενόμενος Μωσῆς οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι.

Che disse, Io sono l'Iddio de tuoi padri, l'Iddio d'Abraam, l'Iddio d'Isaac l'Iddio di Iacob: Et essendosi Moisè spauentato, non ardiua di riguardare quel che fosse.

Yo soy el dios de tus padres, el Dios de Abraham, y Dios de Isaac, y Dios de Iacob, mas Moysen temeroso, no osaua mirar.

Disant. Ie suis le Dieu de tes peres, le Dieu d'Abraham, & le Dieu d'Isaac, & le Dieu de Iacob. Et Moyse tout tremblant n'osoit considerer que c'estoit.

33 וְאֶמַר לֵהּ מָרְיָא שְׁרִי מְסָנַיךְ מֶן רֶגְלַיךְ אַרְעָא גֵּיר דְּקָאֵם אַנְתְּ בָּהּ קַדִּישָׁא הִי:

33 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵלָיו שַׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל־רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת קֹדֶשׁ הוּא:

33. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ κύριος, λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν.

Allora il Signor li disse, Sciogli le scarpe de tuoi piedi, percioche il luogo, doue tu stai, è terra santa.

Y dixole el Sennor, Quita los çapatos de tus pies, porque el lugar en que estas, tierra sancta es.

Adonc le Seigneur lui dit, Deschausse les souliers de tes pieds: car le lieu où tu es, est terra saincte.

34 מֶחְזָא חֲזִית אוּלְצָנֵהּ דְּעַמִּי דְּבַמְצְרֵין וְתֶנְחָתֵהּ שֶׁמְעֶת וְנֶחְתֶּת דְּאֶפְרוּק אֶנּוּן וְהָשָׁא תָּא אֶשַׁדְּרָךְ לְמֶצְרֵין:

34 רָאֹה רָאִיתִי אֶת־עֳנִי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶת צַעֲקָתָם וָאֵרֵד לְהַצִּילָם וְעַתָּה לְכָה אֶשְׁלָחֲךָ בְּמִצְרָיִם:

34. Ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς, καὶ νῦν δεῦρο ἀποστελῶ σε εἰς αἴγυπτον.

Io ho veduta l'afflittion del mio popolo, che è in Egitto, & ho vdito il lor gemito, e sono sceso per liberarli. Vieni ora dunque, & io ti manderò in Egitto.

Vistohé, vistohé la afflicion de mi pueblo que esta en Egypto, y el gemido dellos he oydo: y he decendido para librarlos: aora pues ven, em biartehé à Egypto.

I'ai veu, i'ai veu l'affliction de mon peuple qui est en Egypte, & i'ai ouï leur gemissement, & suis descendu pour les deliurer: maintenant donc vien-ça, ie t'enuoyerai en Egypte.

35 לְהָנָא מוּשֶׁא דְּכַפְרוּ בֵּהּ כַּד אָמְרִין הָמָנוּ —— אַקִימָךְ עֲלַין רִישָׁא וְדַיָּנָא לֵהּ לְהָנָא אַלָהָא רִישָׁא וּפָרוּקָא שַׁדַּר לְהוֹן בְּאִידַי מַלְאַכָא הָו דְּאֶתְחְזִי לֵהּ בְּסַנְיָא:

35 אֶת מֹשֶׁה הַזֶּה אֲשֶׁר כִּחֲשׁוּהוּ לֵאמֹר מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ שַׂר וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ אוֹתוֹ שָׁלַח אֱלֹהִים בְּיַד הַמַּלְאָךְ הַנִּרְאָה לוֹ בַּסְּנֶה לְשַׂר וּלְשֹׁפֵט:

35. Τοῦτον τὸν μωϋσῆν ὃν ἠρνήσαντο, εἰπόντες· τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν; τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ.

Questo Moisè, ilquale essi negorono, dicendo, Chi t'ha constituito principe e giudice? Quello (dico) Iddio lo mandò principe e liberatore per mano dell'Angelo, che gli era apparso nel pruno.

A este Moysen, al qual auian refusado, diziendo, Quien te ha puesto por principe y juez? a este embió Dios por principe y Redemptor con la mano del Angel que le apparecio en el çarçal.

Ce Moyse, lequel ils auoyent renié disans, Qui t'a ordonné prince & iuge? c'est celui que Dieu enuoya pour prince & liberateur par la main de l'Ange qui lui estoit apparu au buisson.

36 הָנַו דְּאַפֵּק אֶנּוּן כַּד עֲבַד אָתְוָתָא וְתֶדְמְרָתָא וּגְבוּרָתָא בְּאַרְעָא דְּמֶצְרֵין וּבְיַמָּא דְּסוּף וּבְמַדְבְּרָא שְׁנַין אַרְבְּעִין: ע

36 זֶה הוֹצִיא אוֹתָם עוֹשֶׂה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְיַם סוּף וּבַמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה:

36. Οὗτος ἐξήγαγεν αὐτούς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ αἰγύπτῳ, καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα.

Questo gli cauò fuore, facendo miracoli e segni in Egitto, e nel mare rosso, e nel diserto per quaranta anni

Este los sacó haziendo prodigios y milagros en la tierra de Egypto, y en el mar Bermejo, y en el desierto por quarenta annos.

C'est celui qui les tira hors, faisant miracles & signes en Egypte, & en la mer rouge, & au desert, par quarante ans.

CAP. VII.

31. Moyses autem videns, admiratus est visum. Et accedente illo ut consideraret, facta est ad eum vox Domini.

And when Moses saw it, he wondred at the sight: and as he drew nere to conside: it, the voyce of the Lord came unto tim, saying.

32. Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Tremefactus est autẽ Moyses, non audebat considerare.

I am the God of thy Fathers, the God of Abraham & the God of Isaac, and the God of Jacob. Then Moses trembled and durst not behold it.

33. Dixit autem illi Dominus, Solve calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est.

Then the Lord sayde to him, Put of thy shooes from thy feete: for the place where thou standest, is holy ground.

34. Videns vidi afflictionem populi mei qui est in Aegypto, & gemitum eorum audivi, & descendi liberare eos. Et nunc veni, & mittam te in Aegyptum.

I haue seene, I haue seene the affliction of my people, which is in Egypt, and I haue heard their groning, and am come downe to deliuer them: and now come, and I will send thee into Egypt.

35. Hunc Moysen, quem negaverunt, dicentes, Quis te constituit principem & iudicem? hunc Deus principem & redemptorem misit, cum manu angeli qui apparuit illi in rubo.

This Moses whom they forsooke, saying, Who made thee a prince, and a iudge? the same God sent for a prince, and a deliuerer by the hands of the Angell, which appeared to him in the bush.

36. Hic eduxit illos faciens prodigia & signa in terra Aegypti, & in rubro mari, & in deserto annis quadraginta.

He brought them out, doing wonders, & miracles in the land of Egypt, & in the red sea, and in the wildernes fortie yeres.

Das VIII. Capitel.

31. Da es aber Mose sahe, wundert er sich des Gesichtes. Als er aber hinzu gieng zu schauen, geschach die Stimme des HERRN.

Oc der Mose det saa forundrede hand sig paa den Syn. Men der hand gick hen til at skue, skede HERRENS røst til hannem.

32. Ich bin der Gott deiner Väter, der Gott Abraham, vnd der Gott Isaac, vnd der Gott Jacob. Moses aber ward zittern, vnd dorffte nicht anschauen.

Jeg er dine Fedris Gud. Abrahams Gud, oc Isaacs Gud, oc Jacobs Gud. Da beffuede Mose oc torde icke see der paa.

33. Aber der HERR sprach zu jhm: Zeuch die Schuch auß von deinen füssen, denn die Stete, da du stehest, ist heilig Land.

Men HERREN sagde til hannem, Drag dine Sko aff dine føder, Thi den Sted, der som du staar er hellig Jord.

34. Ich habe wol gesehen das Leiden meines Volcks, das in Egypten ist, vnd hab jhr seufftzen gehöret, vnd bin herab kommen, sie zu erretten. Vnd nun kom̃ her, ich wil dich in Egypten senden.

Jeg haffuer vel seet huad mit Folck lider, som er i Egypten, oc ieg hørde deris suck, oc kom ned, at frelse dem. Oc kom nu hid, Jeg vil sende dig til Egypten.

35. Disen Mosen, welchen sie verleugneten, vnd sprachen: Wer hat dich zum Obersten vnd Richter gesetzt: Den sandte Gott zu einem Obersten vnd Erlöser, durch die Hand des Engels, der jhm erschein im Busch.

Den Mose, huilcken de nectede, oc sagde, Huo haffuer sæt dig til den Offuerste oc Dommere? den sende Gud til en Offuerste oc Frelsere, ved Engelens haand, som obenbaredis hannem in Busken.

36. Diser führet sie auß, vnnd thet Wunder vnd Zeichen in Egyten, im roten Meer, vnd in der Wüsten viertzig Jar.

Denne førde dem vd, oc giorde vnderlige Gerninger oc Tegen i Egypten, i det Røde Haff, oc i Ørcken fyretiue aar.

Kapitola VII.

31. A Moyžijš wida diwil se widěnij tomu. A když blijže přistaupil, aby spatřil, stal se k němu hlas PAně, řka:

To gdy vyzrał Moizesz, dziwował sie onemu widzeniu, á chcąc bliżey przyiść áby to ogladał, stał sie do niego głos Pański.

32. Jáť gsem Buoh Otcůw twých, Bůh Abrahamůw, Bůh Izákůw, a Bůh Jákobuow. Y zhrozyw se Moyžijš, nesměl patřiti.

Jam iest on Bog oycow twoich, Bog Abrahamow, Bog Izáákow, y Bog Jakobow: Thedy Moizesz iał drżeć ani tám śmiał poyzrec.

33. Y řekl gemu Buoh: Zzug obuw s noh twých, neb mijsto to na kterémž stogijš, Země swatá gest.

Potym mu Pan rzekł, Zzuy trzewiki z nog twoich, bo miejsce ná ktorym stoisz, iest ziemia święta.

34. Wida widěl gsem trápenij Lidu mého, kterýž gest w Egiptě, a pláč gegich vslyšal gsem y sstaupil gsem, abych ge wysswobodil. Protož nynij poď, a possli tebe do Egipta.

Widziałciem wiedział utrapienie ludu mego ktory iest w Egipthcie, y słyszałem wzdychanie ich, á zstąpiłem żebych ie wyiął, A przetoż teraz chodź á poślecie do Egiptu.

35 Toho Moyžijše kteréhož gsau zapřeli, řkauce: Kdo tebe vstanowil Knijžetem a Saudcý nad námi? tohoť gest Buoh, Knijže a wysswoboditele poslal, s mocý Angela kterýž se gemu okázal we kři.

Tegoć Moizesza ktorego sie byli záprzeli, mowiąc, Ktożcie postánowił Ksiażeciem y sędzią? Tegoć Bog Ksiażeciem y odkupicielem posłał, zá prowadzeniem Anioła onego ktorego widział we krzu.

36. A ten wywedl ge, čině diwy a Zázraky w Zemi Egiptské, a w Moři Čerweném, y na Paussti, za čtyřidceti Leth.

Tenci ie wywiodł uczyniwszy cudá y znáki w Egipthcie, y w morzu czerwonym, y ná puszczy przez czterdzieści lat.

ז

37 הנו מושא הו דאמר לבני יסריל דנביא נקים לכון מריא אלהא מן אחיכון איכותי (להו תשמעון:)

Questo è quel Mose che disse à i figliuoli d'Israel, Il Signore Iddio vostro vi suscitarà vn Profeta de vostri fratelli, come me, (vdirete lui.)

38 הנו דהוא בכנושתא במדברא עם מלאכא הו דממלל הוא עמה ועם אבהתן בטורא דסיני והויו דקבל מלא חיתא דלן יתל:

Questo è quel che fu ne la congregatione nel diserto con l'Angelo, che gli parlaua nel monte Sina, e co i nostri Padri: il qual riceue le diuine parole viue, per darle à noi.

39 ולא צבו למתהניו לה אבהין אלא שבקוהי ובלבתהון הפכו להון למצרין:

Al quale i nostri padri non volsero obbedire, ma lo ributterono, e riuolteronsi co i lor cuori in Egitto.

40 כד אמרין לאהרון עבד לן אלהא דיאזלון קדמין מטול דהנא מושא דאפקן מן ארעא דמצרין לא ידעינן מנא הוא לה:

Dicendo ad Aaron, Facci de gl'Iddij che ci vadano auanti: perciò che noi non sappiamo quel che sia accaduto a questo Mose che ci ha condotti fuor de la terra d'Egitto.

41 ועבד להון עגלא ביומתא הנון ודבחו דבחא לפתכרא ומתבסמין הוו בעבד איריהון:

E fecero in quei giorni vn vitello, & offersero il sacrifitio à l'idolo, e dilettauansi ne l'opere de lor mani.

42 והפך אלהא ואשלם אנון דנהוון פלחין לחילותא דשמיא איך דכתיב בכתבא דנביא למא ארבעין שנין במדברא נכסתא או דבחתא קרבתון לי בית יסריל:

Onde Iddio si riuoltò, e dettegli à seruire à la militia del cielo: si come è scritto nel libro de Profeti, Casa d'Israel, offeristemi voi per quaranta anni nel diserto vittime e sacrifitij?

ו

37 זה הוא משה האמר לבני ישראל נביא מקרבך מאחיך כמני יקים לך יהוה אלהיך (אתו שמעו):

Este es el Moysen, el qual dixo à los hijos de Israel, vn propheta hos leuantara el Sennor Dios vuestro de vuestros hermaos cōo yo; (à el oyreys.)

38 זה הוא אשר היה בעדה במדבר עם המלאך הדבר אליו בהר סיני את אבתינו ואשר קבל דברי חיים לתת לנו:

Este es el que estuuo en la congregacion enel desierto con el Angel que le hablaua enel monte de Sina: y con nuestros padres: y recibió las palabras de vida para dar nos.

39 לאשר מאנו לשמע אבותינו כי אם עזבו ותנו בלבבם מעם יהוה ללכת מצרימה:

Al qual nuestros padres no quisieron obedecer: antes lo desecharon: y apartaronse de coraçon à Egypto:

40 ויאמרו אל אהרן קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו:

Diziendo à Aaron, Haznos dioses que vayan delante de nosotros, porque à este Moysen, que nos sacó de la tierra de Egypto, no sabemos que le ha acontecido.

41 ויעשו עגל מסכה בימים ההמה ויעלו עלות ויגישו שלמים לאלהים אחרים וישמחו במעשי ידיהם:

Y entonces hizieron el bezerro, y offrecieron sacrificio àl idolo, y en las obras de sus manos se holgaron.

42 ויהפך יהוה ויתנם לעבד לכל צבא השמים כמו נכתב בספר הנביאים הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר ארבעים שנה בני ישראל:

Mas Dios se apartó y los entregó que siruiessen àl exercito del cielo, como esta escripto enel libro de los Prophetas, Por ventura offrecistes me victimas y sacrificios enel desierto por quarenta annos. Casa de Israel?

ζ.

37. Οὗτός ἐστιν ὁ Μωϋσῆς ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ, (αὐτοῦ ἀκούσεσθε.)

C'est ce Moyse qui à dit aux enfans d'Israel, Le Seigneur vostre Dieu vous suscitera vn Prophete tel que moi d'entre vos freres: (escoutez-le.)

38. Οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν.

C'est celui qui fut en l'assemblee au desert auec l'Ange qui parloit à lui en la montagne de Sina, & qui fut auec nos Peres: lequel a receu les diuines paroles viues pour les nous donner:

39. Ὧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον,

Auquel nos Peres ne voulurent point obeir, mais le rebouterent, & se destournerent en leur cœur pour retourner en Egypte.

40. Εἰπόντες τῷ Ἀαρών, Ποίησον ἡμῖν θεοὺς οἳ προπορεύσονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωσῆς οὗτος ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ.

Disans à Aaron, Fai-nous des dieux qui aillent deuant nous: car nous ne sauons qu'il est aduenu à ce Moyse ici qui nous a amenés hors du païs d'Egypte.

41. Καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν.

Et en ces iours-là ils firent vn veau, & offrirent sacrifices à l'idole, & s'esgayoyent és œuures de leurs mains.

42. Ἔστρεψε δὲ ὁ Θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ· καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν. Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἶκος Ἰσραήλ;

Dont aussi Dieu se destourna, & les abandonna à seruir à la gendarmerie du ciel, ainsi qu'il est escrit au liure des Prophetes, Maison d'Israel, m'auez vous offert sacrifices & oblations par quarante ans au desert?

CAP. VII.

37. Hic est Moyses qui dixit filiis Israël, Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris tanquam me: ipsum audietis.

This is that Moses / which saide vnto the children of Israel / A Prophet shall the Lorde your God rayse vp vnto you / euen of your brethren / like vnto me / him shall yee heare.

38. Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine, cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus nostris: qui accepit verba vitæ dare nobis.

This is he that was the Congregation / in the wildernes with the Angell / which spake to him in Mount Sina / & with our Fathers / who receiued the liuely oracles to giue vnto vs.

39. Cui noluerunt obedire patres nostri: sed repulerunt, & aversi sunt cordibus suis in Aegyptum.

To whome our fathers would not obey / but refused / and in their hearts turned back againe into Egypt.

40. Dicentes ad Aaron: Fac nobis Deos qui præcedant nos: Moyses enim hic qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus quid factum sit ei.

Saying vnto Aaron / Make vs gods that may go before vs: for we knowe not what is become of this Moses y brought vs out of the land of Egypt.

41. Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hostiam simulachro, & lætabantur in operibus manuum suarum.

And they made a calfe in those dayes / and offered sacrifice vnto the idole / and reioyced in the workes of their owne handes.

42. Convertit autē Deus, & tradidit eos servire militiæ cæli, sicut scriptum est in Libro Prophetarum: Nunquid victimas & hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israël.

Then God turned himselfe away / and gaue them vp to serue the host of heauen / as it is written in the booke of the Prophets / O house of Israel / haue ye offred to me slaine beastes and sacrifices by the space of fourtie yeres in the wildernes.

Das VII. Capitel.

37. Diß ist Moses / der zu den Kindern von Israel gesagt hat: Einen Propheten wirdt euch der HERR euer Gott erwecken auß euren Brüdern / gleich wie mich / den solt jhr hören.

Denne er Mose / som sagde til de Børn aff Israel / HERREN eders Gud skal opuecke eder en Prophete aff eders Brødre / lige som mig / den skulle i høre.

38. Diser ists / der in der Gemeine inn der Wüsten mit dem Engel war / der mit jm redet auff dem Berg Sina vnd mit vnsern Vätern. Diser empfieng das lebendige Wort / vns zu geben.

Der er denne / som vaar i Mennigheden / vdi Orcken met Engelen som talede met hannem paa Sina Bierge oc met vore Fedre. Denne anammede det leffuendis ort at giffue oss.

39. Welchem nicht wolten gehorsam werden eure Väter / sondern stiessen jhn von sich / vnd wandten sich vmb mit jhren Hertzen gen Egypten.

Huilcken eders Fedre vilde icke vere lydige / men støtte hannem fra sig / men vende sig om met deris hierter til Egypten.

40. Vnd sprachen zu Aaron: Mache vns Götter / die für vns hingehen / denn wir wissen nicht / was disem Mosi / der vns auß dem Lande Egypten gefüret hat / widerfahren ist.

Oc sagde til Aaron / Gør oss Guder / som kunde gaa faar oss / Thi wi vide icke / huad denn Mose / som førde oss aff det Land Egypten / er vederfaret.

41. Vnnd machten ein Kalb zu der Zeit / vnd opfferten dem Götzen opffer / vnnd freueten sich der Werck jhrer Hände.

Oc de giorde en Kalff paa den tid / oc offrede den Affgud offer / oc glædde sig i deris henders gerninger.

42. Aber Gott wandte sich / vnnd gab sie dahin / daß sie dieneten des Himmels Heer / wie denn geschrieben stehet inn dem Buch der Propheten: Habt jhr vom Hause Israel / die viertzig Jar inn der Wüsten mir auch je Opffer vnd Vieh geopffert?

Men Gud vende sig / oc gaff dem der hen / som de tiente Himmelens hær / Som det oc staar screffuit i Propheternis bog. Haffue i aff Israels Huss oc nogen tid offret mig Offer oc Queg / de fyrretiue aar i ørcken?

Kapitola VII.

37. Tento gest ten Moyžijš / kterýž řekl synuom Izrahelským / Proroka wám wzbudij Bůh z Bratřij wašých podobného mně / gehož wy poslauchati budete.

Tenci iest Moižeš on ktory powiedział synom Izraelskim / Proroka wam wzbudzi Pan Bog wąš z brácicy wąšey / iáko mnie / iegoż słuchaycie.

38. Totoť gest ten / kterýž byl mezy Lidem na paušti / s Anjelem / kterýž mluwijwal k němu na huoře Synay / y s Otcy našými / kterýž wzal Slowa žiwota / aby ge nám dal.

Tenci iest ktory był w zgromádzeniu ná puszczy z Aniołem / ktory z nim rozmawiał ná gorze Syná / y z oycy nászymi / ktory przyiał wyroki żywe áby ie nam podał.

39. Kterémuž nechtěli poslauchati Otcowé naši: ale zawrhli gey / a odwrátili se Srdcy swými do Egipta.

Ktoremu nie chcieli być posłuszny oycowie nászy / ále odrzucili y odwrácáli sercá swe do Egiptu.

40. Řkauce k Aronowi: Včiň nám Bohy / kteřížby šli před námi: Neb Moyžíšowi tomu / kterýž nás wywedl z Egipta / newijme co se přihodilo gemu.

Mowiąc do Aaroná / Uczyń nám Bogi ktorzyby szli przed námi ábowiem Moiżeszowi onemu ktory nas wywiodł z ziemie Egipskiey / nie wiemy co sie przydało.

41. Y vdělali w těch dnech Tele / a obětowali Oběti Modle / a weselili se w djle rukau swých.

Y uczynili w onych czás ciele / á sprawowáli ofiáre bałwanowi / y kocháli sie w sprawách rąk swoich.

42. Y odwrátil se od nich Buoh / a wydal ge aby slaužili Hwězdám Nebeským / yakož napsáno gest w knihách Proročkých: Yzdali gste dary neb Oběti Obětowali mně za čtyřidceti Let na paušti / lide Izrahelský?

Tedy sie Bog odwrocił / á podał ie ná to áby służyli zastępom niebieskim / iáko nápisano iest w Księgách Prorockich / Zażeście mi palone y ine ofiáry ofiárowáli ná puszczy przez czterdzieści lat narodzie Izraelski?

ז

43 אֶלָּא שְׁקַלְתּוּן מַשְׁכְּנֵהּ דְּמַלְכּוּם וְכַוְכְּבֵהּ דַּאלָהָא דְּרֵפָן דְּמוּתָא דַּעֲבַדְתּוּן דְּתֶהְווֹן סָגְדִין לְהֵין אַשְׁנֵיכוּן לְהַל מִן בָּבֶל׃

E riceueste il tabernacolo di Moloc, e la stella del vostro Iddio Renfam, anzi voi hauete portate figure che voi faceste per adorarle: pero io vi trasporterò di la da Babilonia.

44 הָאמַשְׁכְּנָא דְּסָהֲדוּתָא דַּאבָהָתַן בְּמַדְבְּרָא אִיתַוְהִי הֲוָא אַיְךְ מָא דְּפַקֶּד הַו דְּמַלֶּל עַם מוּשֶׁא לְמֶעְבְּדֵהּ בִּדְמוּתָא דְּחַזְיֵהּ׃

Il tabernacolo del testimonio fu co i nostri padri nel diserto, come Iddio haueua ordinato, parlando à Moise che lo facesse secondo la forma ch'egli haueua veduta.

45 וְלֵהּ לְהָנָא מַשְׁכְּנָא אַף מַעֲלוּ אַעֲלוּהִי אֲבָהָתַן עַם יֵשׁוּעַ לַאַרְעָא דִּיהַב לְהוֹן אֱלָהָא יוּרְתָּנָא מִן עַמְמֵא הָנוּן דְּשַׁרְכָא מִן קֳדָמַיְהוֹן וְאֶתְקַבַּל עַד מָא לְיוֹמָוְהִי דְּדָוִיד׃

Ilquale ancora i nostri padri hauendolo riceuuto, l'introdussero con Iosue ne la possession de le Genti, lequali Iddio scacciò da la faccia de nostri padri infin à i giorni di Dauid.

46 הַו דְּאֶשְׁכַּח רַחְמֵא קֳדָמוֹהִי דַּאלָהָא וְשַׁאֶל דְּנֶשְׁכַּח מַשְׁכְּנָא לַאלָהֵהּ דְּיַעְקוֹב׃

Ilqual trouò gratia dinanzi à Dio, e domandò di trouare vn tabernaccolo à l'Iddio di Iacob.

47 שְׁלֵימוּן דֵּין בְּנָא בַּיְתָא׃

Poi Salomone gli edificò vna casa.

48 וּמְרַיְמָא לָא שָׁרֵא בְּעֲבַד אִידַיָּא אַיְךְ דְּאָמַר נְבִיָּא׃

Ma l'Altissimo non habita ne i tempij fatti à mano, come dice il Profeta.

49 דַּשְׁמַיָּא כּוּרְסַי וְאַרְעָא כֻּבְשָׁא תְּחֵית רַגְלַי אַינַו בַּיְתָא דְּתֶבְנוּן לִי אָמַר מָרְיָא אַו אַינַו אַתְרָא דְּנְיָחְתִּי׃

Il cielo è la mia sedia, e la terra è lo scabello de miei piedi. Qual casa m'edificarete voi, dice il Signore? ò quale è il luogo del mio riposo?

ז

43 וּנְשָׂאתֶם אֶת־סִכּוּת מַלְכְּכֶם וְאֵת־כִּיּוּן צַלְמֵיכֶם כּוֹכַב אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לָכֶם לְהִשְׁתַּחֲווֹת לָהֶם וְהִגְלֵיתִי אֶתְכֶם מֵהָלְאָה לְדַמֶּשֶׂק׃

Antes truxistes el tabernaculo de Moloch, y la estrella de vuestro dios Remphan, figuras que hos hezistes para adorarlas; trasportarhoshé pues d'esse cabo de Babylonia.

44 אֹהֶל מוֹעֵד הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ בַּמִּדְבָּר כַּאֲשֶׁר חָקַק הַמְדַבֵּר אֶל־מֹשֶׁה לַעֲשׂוֹתוֹ בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר הוּא מָרְאֶה בָּהָר׃

Tuuieron nuestros padres el Tabernaculo del testimonio en el desierto, como les ordenó Dios, hablando à Moysen, que lo hiziesse segun la forma que auia visto.

45 אֲשֶׁר קִבְּלוּהוּ אֲבוֹתֵינוּ וַיְבִיאוּהוּ אֶת־יֵשׁוּעַ בַּאֲחֻזַּת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישָׁם מִלִּפְנֵי אֲבוֹתֵינוּ עַד־יְמֵי דָוִד׃

El qual recebido, metieron tambien nuestros padres con Iesus en la possession de las Gentes que Dios echó de la presencia de nuestros padres, hasta los dias de Dauid.

46 אֲשֶׁר מָצָא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה וַיִּשְׁאַל לִמְצֹא מִשְׁכָּן לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃

El qual halló gracia delante de Dios, y pidió de hallar Tabernaculo àl Dios de Iacob.

47 וּשְׁלֹמֹה בָּנָה בֵּית זְבֻל לוֹ׃

Y Salomon le edificó Casa.

48 אֲבָל הָעֶלְיוֹן אֵינֶנּוּ שׁוֹכֵן בְּהֵיכָלִים מַעֲשֵׂי יְדֵי־אֲנָשִׁים הֵמָּה כְּמוֹ אוֹמֵר הַנָּבִיא׃

Mas el altissimo no habita en templos hechos de mano, como el Propheta dize.

49 הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי אֵי זֶה בַיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאֵי־זֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי׃

El cielo es mi throno: y la tierra el estrado de mis pies. Que casa me edificareys, dize el Sennor? lo qual es el lugar de mi reposo?

ζ.

43. Καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν ῥεμφὰν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς· καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα βαβυλῶνος.

Ains vous auez porté le tabernacle de Moloch, & l'estoile de vostre Dieu Remphan: lesquelles figures vous auez faites pour les adorer: pource vous transporterai-ie outre Babylone,

44. Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν ἐν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ μωσῇ, ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν ἑωράκει.

Le tabernacle du tesmoignage a esté auec nos Peres au desert, comme auoit ordonné celui qui auoit dit à Moyse, qu'il le fist selon le patron qu'il auoit veu.

45. Ἣν καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐξῶσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν, ἕως τῶν ἡμερῶν δαυίδ.

Lequel tabernacle aussi nos Peres receurent, & l'amenerent auec Iosué au païs qui estoit possedé par les Nations, que Dieu a deiettees de deuant nos Peres, iusques aux iours de Dauid.

46. Ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ᾐτήσατο εὑρεῖν σκήνωμα τῷ θεῷ ἰακώβ.

Lequel trouua grace deuant Dieu, & demanda qu'il trouuast vn tabernacle au dieu de Iacob.

47. Σολομῶν δὲ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον.

Et Salomon lui edifia vne maison.

48. Ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει.

Mais le Souuerain n'habite point és temples faits de main, comme le Prophete dit.

49. Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι; λέγει κύριος· ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου;

Le ciel est mon throne, & la terre est le marche-pied de mes pieds: quelle maison me bastirez-vous? dit le Seigneur: ou quel est le lieu de mon repos?

CAP. VII.

43. Et suscepistis tabernaculum Moloch, & sydus Dei vestri Rempham, figuras quas fecistis, adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem.

And ye tooke vp the tabernacle of Moloch / and the starre of your God Remphan / figures / which ye made to worship them: therefore I will carie you away beyonde Babylon.

44. Tabernaculum testimonii fuit cum patribus nostris in deserto, sicut disposuit Deus, loquens ad Moysen, ut faceret illud secundum formam quam viderat.

Our fathers had ÿ tabernacle of witnes in the wildernes / as he had appointed / speaking vnto Moses / that he should make it according to the facion that he had seene.

45. Quod & induxerunt suscipientes patres nostri cum Iesu in possessionem gentium, quas expulit Deus à facie patrum nostrorum, usque in diebus David.

Which tabernacle also our fathers receyued / & brought in which Jesus into the possession of the Gentiles / which God draue out before our fathers / vnto the dayes of Dauid.

46. Qui invenir gratiam ante Deum, & petiit ut inveniret tabernaculum Deo Iacob.

Who found fauour before God / and desired that the might finde a tabernacle for the God of Jacob.

47. Salomon autem ædificavit illi domum.

But Solomon built him an house.

48. Sed non excelsus in manufactis habitat, sicut propheta dicit.

Howbeit the most High dwelleth / not in temples made with handes / as sayeth the Prophet.

49. Cælum mihi sedes est: terra autem scabellum pedum meorum, Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ est?

Heauen is my throne / & earth is my footestoole: what house will ye build for mee / sayeth the Lorde? or what place is it that I should rest in?

Das VII. Capitel.

43. Vnd jhr namet die Hütten Moloch an / vnd das Gestirn euers Gottes Remphan / die Bilde die jhr gemacht hattet / sie anzubeten. Vnd ich wil euch wegwerffen jenseit Babilonien.

Oc i anammede Molochs bolig oc Remphans eders Guds stierne / de Billede som i haffue giort / at tilbede dem. Oc ieg vil kaste eder bort paa hinside Babylonien.

44. Es hatten vnsere Väter die Hütten des Zeugniß in der Wüsten / wie er jhnen daß verordnet hatte / da er zu Mose redte / daß er sie machen solt nach dem Fürbilde / das er gesehen hatte.

Vore Fedre haffde Vidnisbyrdens Tabernackel i Orcken / som hand haffde beskicket dem det / der hand talede til Mose / At hand skulde gøre det effter den Lignilse / som hand haffde seet.

45. Welche vnser Väter auch annamen / vnd brachten sie mit Josua inn das Land / daß die Heiden innen hatten / welche Gott außstieß für dem Angesichte vnserer Väter. Biß zur zeit Dvvid.

Huilcket vore Fedre oc anammede / oc førde det met Josua i Landet / som Hedningene haffde inde / huilcke Gud vdstøtte / faar vore Fedris Ansict. Indtil Dauids tid.

46. Der fand Gnade bey Gott / vnd bat / daß er eine Hütten finden möcht dem Gott Jacob.

Hand fand naade hoss Gud / oc bad / at hand maatte finde it Tabernackel til Jacobs Gud.

47. Salomon aber bauet jhm ein Hauß.

Oc Salomon bygde hannem it Huss.

48. Aber der Allerhöchste wohnet nicht im Tempeln / die mit Händen gemacht sind / wie der Prophet spricht:

Men den Allerhøyste boer icke i Temple / som ere giorde met hender / Som Propheten siger.

40. Der Himmel ist mein Stul / vnd die Erde meiner Füße Schemel. Was wolt jhr mir denn für ein Hauß bauen? Spricht der HERR. Oder welches ist die Stette meiner ruhe?

Himmelen er min Stoel / oc Jorden min Fodeskammel. Huad ville i da bygge mig faar i Huss? siger HERREN. Eller huilcken er min huilis Sted?

Kapitola VII.

43. Y přijmali gste Stánek Modly Moloch / a hwězdu Boha wassého Remfam / a podobenstwij která gste zdělali sobě / abyste se gim klaněli. Y přestěhugi wás do Babilona.

Owszemeście nośili namiot Molochow / gwiazdę Bogá waszego Remfan / ktoreście kształty czynili ábyście ie chwalili / A przetoż was przenioſe do Bábilonu.

44. Stánek swědectwij byl s Otcy nassými na Paussti / yakož byl gim zpuosobil Buoh mluwě k Moyžijssowj / aby gey vdělal wedlé spuosobu / kterýž byl widěl.

Namiot świádectwá mieli przodkowie nászy ná puszczy / iáko był rozrządził ten ktory powiedział Moyzeszowi / áby gi uczynił wedle kształtu ktory widział.

45. Kterýžto y přinesli / přigawsse gey Otcowé nassi s Jozue kopanowánij Pohanuow / kteréžto wyhnal Buoh před twářij Otcuow nassých / až do dnuow Dawida.

Ktory wziąwszy wnieśli przodkowie nászy z Jozuem / wchodząc w ośiádłość pogánow / ktore Bog wygnał przed oycy nászymi / áż do czásow Dawidowych.

46. Kterýž nalezl milo v Boha / a prosyl aby nalezl Stánek Bohu Jákobowu.

Ktory był w łásce v Bogá / y prośił áby znalazł przybytek Bogu Jákobowemu.

47. Ssalomaun pak vdělal gemu dům.

A Sálomon zbudował iemu dom.

48. Ale naywyssij nebydlij w domijch rukau vdělaných / yakož Prorok dij:

Ale on Nawyzszy nie mieszka w kośćielech reką vczynionych / iáko prorok powieda.

49. Nebe gest Stolice má / a Země podnož noh mých. Y který mi tehdy Duom vdělátec prawij PAn. Nebo které gest mijsto odpočijwánij mého?

Niebo iest Stolicá moiá / á ziemia podnożek nog moich: Coż mi zá dom zbudujećie / mowi Pan / ábo ktore iest mieysce / odpoczynienia mego?

ז

50 לָא הָא אִידַאּ דִילִי עֲבְדַת הָלֵין כֻּלְהֵין ׃

La mia mano non ha ella fatte tutte queste cose?

51 אוֹ קַשְׁיֵי קְדָלָא וּדְלָא גְּזִירִין בְּלִבְּהוֹן וּבְמַשְׁמַעְתְּהוֹן אַנְתּוּן בְּכָל־זְבַן לְוָקֳבַל רוּחָא דְקוּדְשָׁא קָיְמִין אַנְתּוּן אַיְךְ אַבָהַיְכוֹן אַף אַנְתּוּן ׃

Gente di dura ceruice, e incirconcisi di cuore e d'orecchie, voi resistete sempre a lo Spirito santo: come hanno fatto i padri vostri, cosi fate voi.

52 לְאַינָא גֵּיר מֶן נְבִיֵא דְלָא רְדַפוּ וְקַטְלוּ אֲבָהַיְכוֹן לְאַילֵין דְקַדְמוּ בַדְקוּ עַל מֵאתִיתֵהּ דְזַדִיקָא הָו דְאַנְתּוּן אַשְׁלֶמְתּוּן וְקַטַלְתּוּנָיְהי ׃

Qual de Profeti non hanno perseguitato i vostri padri? & hanno ancor occisi quelli che prediceuano la venuta del Giusto, di cui hora voi sete stati traditori & occiditori.

53 וְקַבֶּלְתּוּן נָמוּסָא בְּיַד פּוּקְדָנָא דְמַלְאָכָא וְלָא נְטַרְתּוּנָיְהי ׃

I quali hauete riceuuta la Legge per dispositione de gli Angeli, e non l'hauete osseruata.

54 וְכַד שְׁמַעוּ הָלֵין אֶתְמַלְיו חֶמְתָא דְנַפְשְׁהוֹן וּמְחַרְקִין הֲווּ שֶׁנַּיְהוֹן עֲלַוְהי ׃

Essi vdendo queste cose, si rodeuano ne i lor cuori, e stringeuano i denti contra lui.

55 וְהָו כַּד מְלֵא הֲוָא הַימָנוּתָא וְרוּחָא דְקוּדְשָׁא חַר בַּשְׁמַיָא וַחֲזָא תֶשְׁבּוּחְתֵהּ דַאלָהָא וּלְיֵשׁוּע כַּד קָאֵם מֶן יַמִינָא דַאלָהָא ׃

Ma egli essendo pieno di Spirito santo, riguardò fisamente al cielo, e vidde la gloria di Dio, e IESV che staua à la destra di Dio.

56 וֶאמַר הָא חָזֵא אֶנָא שְׁמַיָא כַּד פְּתִיחִין וְלַבְרֵהּ דְאֶנָשָׁא כַּד קָאֵם מֶן יַמִינָא דַאלָהָא ׃

E disse, Ecco, io veggo i cieli aperti, e il Figliuol de l'huomo stare à la destra di Dio.

ז

50 אֶת־כָּל־אֵלֶּה יָדִי עָשָׂתָה ׃

No hizo mi mano todas estas cosas.

51 עַם קְשֵׁה עֹרֶף עַרְלֵי לֵב וְעַרְלֵי אָזְנַיִם אַתֶּם תָּמִיד מַמְרִים אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כָּכֶם כַּאֲבוֹתֵיכֶם ׃

Duros de ceruiz, y incircuncisos de coraçon y de oydos: vosotros resistis siempre àl Espiritu Sancto; como vuestros padres, ansi tambien vosotros.

52 אֶת־מִי מִנְּבִיאִים לֹא רָדְפוּ אֲבוֹתֵיכֶם וַיַּהַרְגוּ אוֹתָם אֲשֶׁר נִבְּאוּ עַל־בּוֹא הַצַּדִּיק הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם מְסַרְתֶּם וַהֲרַגְתֶּם ׃

Aqual de los Prophetas no persiguieron vuestros padres? y mataron à los que denunciaron antes la venida del justo, del qual vosotros aora aueys sido entregadores, y matadores.

53 אֲשֶׁר קִבַּלְתֶּם אֶת־הַתּוֹרָה בְּמַאֲמַר הַמַּלְאָכִים וְלֹא נְצַרְתֶּם ׃

Que recebistes la ley por disposicion de Angeles: y no la guardastes.

54 וּבְשָׁמְעָם אֶת־הָאֵלֶּה נִשּׂוֹרוּ בִּלְבוֹתָם וְחָרְקוּ עָלָיו שִׁנֵּימוֹ ׃

Y oyendo estas cosas regannauan de sus coraçones. y cruxian los dientes contra el.

55 וּבִהְיוֹתוֹ מָלֵא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וַיַּבֵּט אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיַּרְא אֶת־כְּבוֹד אֱלֹהִים וְאֶת־יֵשׁוּעַ עוֹמֵד אֶל־יְמִין יְהוָה ׃

Mas el estando lleno de Espiritu Sancto, puestos los ojos en el cielo, vido la gloria de Dios: y à Iesus que estaua à las diestras de Dios.

56 וַיֹּאמֶר הִנֵּה רוֹאֶה אֲנִי אֶת־הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחִים וְאֶת־בֶּן־הָאָדָם עוֹמֵד לִימִין יְהוָה ׃

Y dize, Heaqui, veo los cielos abiertos: y àl Hijo del hombre que esta à las diestras de Dios.

ζ.

50. Οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα;

Ma main n'a-elle pas fait toutes ces choses?

51. Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς.

Gens de col roide, & incirconcis de cœur & de oreilles, vous-vous aheurtez tousiours contre le Sainct Esprit: comme vos peres ont fait, aussi faites vous.

52. Τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε.

Lequel des Prophetes n'ont persecuté vos peres? ils ont mesme tué ceux-la qui ont predit l'aduenement du Iuste, duquel maintenant vous auez esté traistres & meurtriers.

53. Οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε.

Vous qui auez receu la Loy par la disposition des Anges, & ne l'auez gardee.

54. Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ᾽ αὐτόν.

Eux oyans ces choses, creuoyent en leurs cœurs, & grinçoyent les dents cōtre lui.

55. Ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ Ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ.

Mais lui estant plein du Sainct Esprit, ayant les yeux fiches vers le ciel vid la gloire de Dieu, & Iesus estant à la dextre de Dieu.

56. Καὶ εἶπεν· ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ θεοῦ.

Et dit, Voici ie voy les cieux ouuerts, & le Fils de l'homme estant à la dextre de Dieu.

CAP. VII.

50. Nónne manus mea fecit hæc omnia.

Hat not mine hand made all these things?

51. Dura cervice & incircuncisis cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis: sicut patres vestri & vos.

Ye stifnecked & of vncircumcised hearts and eares, ye haue allwayes resisted the holy Ghost: as your fathers did, so do you.

52. Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos qui prænuntiabant de adventu Iusti, cuius vos nunc proditores & homicidæ fuistis.

Which of the Prophets haue not your fathers persecuted? & they haue slaine them, which shewed before of the comming of that Just, of whom ye are nowe the betrayers and murtherers.

53. Qui accepistis legem in dispositione angelorum, & non custodistis.

Which haue receyued the Lawe by the ordinance of Angels, & haue not kept it.

54. Audientes autem hæc dissecabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum.

But when they heard these things, their hearts brast for anger, & they gnashed at him with their teeth.

55. Cùm autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei.

But he being full of the holy Ghost, looked stedfastly into heauen, and saw the glorie of God, and Jesus standing at the right hand of God.

56. Et ait, Ecce video cælos apertos, & filium hominis stantem à dextris Dei.

And sayd, Behold, I see the heauenes open, & the Sonne of man standing at right hande of God.

Das VII. Capitel.

50. Hat nicht meine Hand das alles gemacht?

Haffuer icke min Haand giort det altsammen?

51. Jr halßstarrigen vnd vnbeschnittenen an hertzen vnd ohren / jhr widerstrebet allezeit dem heiligen Geist / wie eure Väter / also auch jhr.

I Haarnackede oc vomskaarne i hierte oc Øern / i modstaa altid den hellig Aand / som eders Fedre / saa ocsaa i.

52. Welchen Propheten haben eure Väter nicht verfolget / Vnd sie getödtet / die da zuvor verkündigten die zukunfft dises Gerechten / welches jhr nun Verräther vnd Mörder worden seyt.

Huilcken Prophete forfulde icke eders Fedre? Oc de ihielsloge dem / som før forkyndede denne Retferdigis til kommelse / hues Forrædere oc Mordere i ere nu bleffne.

53. Jhr habt das Gesetz empfangen durch der Engel geschäffte / vnd habts nicht gehalten.

I anammede Lowen / ved Englenis beskickelse / Oc hulde hende icke.

54. Da sie solches höreten / giengs jhnen durchs Hertz / vnnd bissen die Zähne zusammen über jhn.

Der de det hørde / da gick det dem igennem hiertet / oc de bede tenderne tilsammen offuer hannem.

55. Als er aber voll heiliges Geistes war / sahe er auff gen Himmel / vnd sahe die Herrligkeit Gottes / vnd Jesum stehen zur Rechten Gottes.

Men som hand vaar fuld aff den hellig Aand / saa hand op i Himmelen / oc saa Guds herlighed / oc Jhesum staa hoss Guds høyre Haand.

56. Vnd sprach: Sihe / ich sehe den Himmel offen / vnd des Menschen Son zur Rechten Gottes stehen.

Oc sagde / See / ieg seer Himlene obne / oc Menniskens Søn staa hoss Guds høyre haand.

Kapitola VII.

50. Wssak gest ruka má toto wssecko včinila.

Záli ręká moiá tego wszytkiego nie vczyniła.

51. Twrdé ssýge / a neobřezaných srdcý a vssý / wy gste se wzdycky Duchu Swatému protiwili / yakž Otcowé wassy / též y wy

Ludźie twárdego kárku / y nie obrzezánego sercá y vszu / wy śie záwżdy záśtáwiaćie Duchowi świętemu: iáko oycowie wászy ták że thez y wy.

52. Kterému gsau se z Prorokůw Otcowé wassy neprotiwili? A zmordowali ty / kteříž gsau před zwěstowali příjchod Sprawedliwého tohoto / gehožto wy nynij zrádcy a wražedlnijcy gste byli.

Ktorego z Prorokow nie prześládowáli oycowie wászy? Pomordowáli oni ktorzy opowiedáli przyśćie onego Spráwiedliwego / ktoregośćie wy theraz byli zdraycámi y morderzmi.

53. Kteřijž gste wzali Zákon zřijzenijm Angelským / a neostřijhali geste ho.

Ktorzyśćie wźięli zakon przez rozrzadzenie Anielskie / á nie záchowaliśćie go.

54. Tehdy slysſíce toto / diwse nezdrželi w srdcých swých / asskřijpěli zuby na něho.

To oni słysząc / práwie śie pukáli w sercách swych / y zgrzytali nań zębami.

55. A on Sstěpán pln gsa Duch Swatého / wzhlédw do Nebe / vzřel Sláwu Božij / a Gežijsse an stogij na Prawicy Božij.

A ták on będąc pełen Duchá świętego / pátrząc pilnie w niebo oczymá swemi / vyzrał chwałę Bożą / y Jezusá stoiącego ná práwicy Bożey.

56. Y řekl: Hle widijm Nebesa otewřená / a Syna člowěka an stogij po Prawicy Božij.

Otho widzę niebá otworzone / á Syná człowieczego stoiącego ná práwicy Bożey.

ז

57 וקעו בקלא רמא וסכרו אדניהון וגגמו עלוהי כלהון׃

Allora essi gridando ad alta voce, si chiusero l'orecchie, e tutti d'vn animo gli andorono impetuosamente addosso.

58 ואחדו אפקוהי לבר מן מדינתא ורגמין הוו לה ואילין דסהדו עלוהי סמו נחתיהון לות רגלוהי דעלימא חד דמתקרא שאול׃

E scacciatolo fuor de la città, lo lapidauano, e i testimonij posero le lor veste à i piedi d'vn giouene chiamato Saulo.

59 ורגמין הוו לה לאסטפנוס כד מצלא ואמר מרן ישוע קבל רוחי׃

E lapidorono Stefano che inuocaua, e diceua, Signor IESV, riceui lo spirito mio.

60 וכד סם בורכא קעא בקלא רמא ואמר מרן לא תקים להון הדא חטיתא וכד הדא אמר שכב׃

Et inginocchiatosi, gridò ad alta voce, Signore, non imputar loro questo peccato: e detto questo, s'addormi.

ח

1 שאול דין צבא הוא ומשותף הוא בקטלה והוא הוא בהו יומא רדופיא רבא לעדתא דבאורשלם ואתבדרו כלהון בקוריא דיהוד ואף בית שמריא לבר מן שליחא בלחוד׃

Hor Saulo era consentiente à la sua morte: & in quel giorno fu fatta vna gran persecutione contra la Chiesa che era in Ierusalem: onde furon tutti dispersi per le regioni de la Giudea e de la Samaria, fuor che gli Apostoli.

2 וקבסו קברוהי לאסטפנוס גבריא מהימנא ואתאבלו עלוהי רורבאית׃

Et alcuni huomini pij portorono Stefano per sepelirlo, e fecer gran pianto sopra esso.

ז

57 ויצעקו בקול גדול ויאטמו את־אזניהם וישאגו עליו יחדיו׃

Entonces ellos dando grandes bozes, taparon sus orejas: y arremetieron vnanimes cōtra el.

58 וישליכוהו אל־מחוץ לעיר וירגמוהו והעדים שמו את־בגדיהם אל־רגלי הבחור הנקרא שאול׃

Y echandolo fuera de la Ciudad apedreavan lo: y los testigos pusieron sus vestidos à los pies de vn mancebo que se llamaua Saulo.

59 וירגמו את סטפנוס המתפלל לאמר אדני ישוע קבל את־רוחי׃

Y apedrearon à estevan, inuocando el, y diziendo, Sennor Iesus recibe mi Espiritu.

60 ויכרע את־ברכיו ויקרא באזניהם קול גדול לאמר אדני אל־תקים להם את־החטאה הזאת ובאשר אמר זאת וישן׃

Y puesto de rodillas, clamó à gran boz, Sennor, no les pongas este peccado, y auiendo dicho esto, durmió en el Sennor.

ח

1 ושאול היה מאלה אשר יאתו במותו ויהי ביום ההוא רדף מתעה ורדופה גדולה על הקהלה אשר בירושלים כי כלם נפוצו אל־ארץ יהודה ושומרון בלבד התלמידים׃

Y Saulo consencia en su muerte, Y en aquel dia fué hecha vna grande persecucion en la Iglesia que estaua en Ierusalem y todos fueron esparzidos por las tierras de Iudea y de Samariâ saluo los Apostoles.

2 ויסבלהו אנשי־יראי אלהים ויעשו לו אבל ויספדו מספד גדול וכבד מאד׃

Y curaron de Esteuan algunos varones pios, y hizieron gran llanto sobre el.

ζ.

57. Κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ, συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν.

Adonc s'escrierent-ils à haute voix, & estouperent leurs oreilles, & tous d'vn accord se ruerent contre lui.

58. Καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν. καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου σαύλου.

Et l'ayans ietté hors de la ville, ils le lapidoyent: & les tesmoins mirent leurs vestemens aux pieds d'vn ieune homme nommé Saul.

59. Καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα, κύριε ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου.

Et lapidoyent Estienne inuoquant & disant, Seigneur Iesus reçoi mon esprit.

60 Θεὶς δὲ τὰ γόνατα, ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη.

Puis s'estant mis à genoux, il s'escria a haute voix, disant, Seigneur ne leur impute point ce peché. Et quand il eut dit cela, il s'endormit.

ΚΕΦΑΛ. η'.

ΣΑῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν ἱεροσολύμοις, πάντες τε διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς ἰουδαίας καὶ σαμαρείας, πλὴν τῶν ἀποστόλων.

Or estoit Saul consentant à la mort d'icelui: & en ce temps-la fut faite grāde persecution à l'encontre de l'Eglise qui estoit en Ierusalem: dont tous furent espars par les quartiers de Iudee & de Samarie, hormis les Apostres.

2. Συνεκόμισαν δὲ τὸν στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐποιήσαντο κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ.

Et quelques hommes craignans Dieu, emporterent Estienne pour l'ensevelir, & menerent grand dueil sur lui.

CAP. VII.

Das VII. Capitel.

Kapitola VII.

57. Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas, & impetum fecerunt unanimiter in eum.

Then they gaue a shoute with a loude voyce / and stopped their eares / and ran vpon him all at once.

57. Sie schryen aber laut / vnd hielten jhre ohren zu / vnd stürmeten einmütigklich zu jhm ein.

Da robte de høyt / oc hulde deris øern til / oc stormede endrecteligé ind paa hannem.

57. A oni zwolawsse hlasem welikým / zacpali vssy swé a oboříli se gednomyslně na něho.

Tedy oni krzyknęli glosem wielkim / à zatulili sobie vszy / y rzucili sie nan iedno stáynie.

58. Et eiicientes eum extra civitatem, lapidabant. & testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis qui vocabatur Saulus.

And cast him out of the citie / and stoned him: and the witnesses layd downe their clothes at a yong mans feete / named Saul.

58. Stiessen jhn zur Stadt hinauß / vnd steinigten jn. Vnd die zeugen legten ab jre Kleider / zu den füssen eines Jünglings / der hieß Saulus.

Støtte hannem vd aff Staden / oc stenede hannem. Oc de som vidnede / lagde deris Klæder ned / hoss en vng Mands Føder / som hed Saulus.

58. A wywedsse geg wen z Města / kamenowali ho: A swědkowé složili raucha swá wedle noh Mládence / kterýž slaul Ssawel.

Y wirzuciwszy go z miástá kámionowáli / á świádkowie składli płászcze swe v nog młodzieńcá ktorego zwano Saul.

59. Et lapidabant Stephanum invocantem, & dicentem: Domine Iesu, suscipe Spiritum meum.

And then stoned Steuen / who called on God / and said / Lord Jesus / receiue my spirit.

59. Vnd steinigten Stephanum / der anrieff / vnd sprach: HERR Jesu / nimb meinen Geist auff.

Oc de stenede Stephanum / hand paa kallede / oc sagde HERRE Jhesu / anamme min Aand.

59. Tehdy kámenowali Ssťěpána wzýwagjcý ho Boga / a řkaucýho: Pane Gežjssy / přijmi dussy mau.

Ykamionowáli tedy Stefaná / gdy sie modlił y mowił / Pánie Jezu przyimi duchá moiego.

60. Positis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cùm hoc dixisset, obdormivit.

And he kneeled downe / and cryed with a loude voyce / Lorde / laye not this sinne to their charge. And when hee had thus spoken / he slept.

60. Er kniet aber nider / vnd schrey laut: HERR behalt jhnen dise sünde nicht. Vnnd als er das gesagt / entschlieff er.

Men hand falt ned paa knæ oc robte høyt / HERRE / tilregne dem icke denne Synd. Oc som hand det sagde / soff hand hen.

60. Apoklekwna kolena / zwolal hlasem welikým / řka: PAne / nepostáwůg gim toho za hřijch. A když to powěděl / vsnul w Pánu.

Ykleknawszy ná kolána / wołał głosem wielkim / Pánie nie przyczytaym tego grzechu / A gdy to wymowił / zásnał.

CAP. VIII.

Das VIII. Capitel.

Kapitola VIII.

Saulus autem erat consentiens neci eius. Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia quæ erat Ierosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ, præter Apostolos.

And Saul consented to his death / & at that thime / there was a great persecution against the Church which was at Jerusalem / and they were all scattered abroad through the regions of Judea and of Samaria / except the Apostles.

Saulus aber hatte wolgefallen an seinem tode. Es erhub sich aber zu der zeit eine grosse verfolgung über die Gemeine zu Jerusalem / vnd sie zerstreueten sich alle in die Länder Judea vnd Samaria / ohn die Apostel.

MEn Saulus haffde behaglighed i hans Død. Oc der begyntis paa den tid en forfølgelse offuer Menigheden i Jerusalem / oc de atspriddis alle i Judee oc Samarie Land / vden Apostlerne.

Ssawel pak také byl swolil k smrti geho. I stálo se w ten den weliké protiwenstwij w Cýrkwi / kteráž byla w Geruzalémě / a wssyckni se rozprchli po Kraginách Júdských a Samařských / kromě Apostoluow.

TEdy Saul zezwalał ná iego śmierć. A onego z czásu wszczeło sie wielkie przeslądowánie przeciw kościołowi ktory był w Jeruzalem / y wszyscy rosproszyli sie po krainach Judskich y Samaryeiy / oprocz Apostołow.

2. Curaverunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum.

Then certaine men fearing God / caryed Steuen among them / to be buried / & made great lamentation for him.

2. Es beschicketen aber Stephanum Gottsförchtige Männer / vnd hielten eine grosse klage über jhn.

Oc Gudfrnctige Mend besørgede Stephanum / oc hulde it stort Klagemaal offuer hannem.

2. I pochowali Ssťěpána mužij Bohabognij / a včinili plač weliký nad nim.

Wynieśli tedy społu Stefaná ludźie bogoboyni / á vczinili nad nim wielkie narzeká nie.

ח

3 שָׁאוּל דֵּין רָדֵף הֲוָא לְעִדְתֵּהּ דַּאלָהָא כַּד עָאֵל הֲוָא לְבָתֵּא וּמְגַרֵּג לְגַבְרֵא וְלִנְשֵׁא וּמַשְׁלֵם הֲוָא לְבֵית אֲסִירֵא׃

E Saulo scompigliaua la Chiesa, entrando per tutte le case: e traendone gli huomini e le donne, gli metteua in prigione.

3 וְשָׁאוּל בּוֹקֵק אֶת־הַקְּהִלָּה הוֹלֵךְ מִבַּיְתָה לְבַיְתָה חֹטֵף וּמֹשֵׁךְ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים לְהַסְגִּיר בַּמִּשְׁמָרָה׃

Entonces Saulo assolaua la Iglesia entrando por las casas: y trayendo varones y mugeres, entregaualos en la carcel.

3. Σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακήν.

Mais Saul rauageoit l'Eglise, entrant par toutes les maisons: & trainant par force hommes & femmes les mettoit en prison.

4 וְהָנוּן דְּאֶתְבַּדַּרוּ מְתַכַּרְכִין הֲווּ וּמַכְרְזִין מֶלְּתָא דַּאלָהָא׃

Quelli dunque che erano dispersi sen'andauano attorno, annuntiando la parola di Dio.

4 וְהַנְּפוֹצִים בְּעָבְרָם בִּשְּׂרוּ אֶת־הַדָּבָר׃

Mas los que eran esparzidos, passauan por la tierra annunciando la palabra del Euangelio.

4. Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον.

Ceux donc qui furent espars alloyent ça & là annonçans la parole de Dieu.

5 פִּילִיפּוֹס דֵּין נְחֵת לֵהּ לִמְדִינְתָּא דְּשָׁמְרָיֵא וּמַכְרֵז הֲוָא עַל מְשִׁיחָא׃

E Filippo essendo arriuato in vna citta di Samaria, predicaua loro Christo.

5 וּפִילִפּוֹס בְּרִדְתּוֹ אֶל־עִיר שׁוֹמְרוֹן קָרָא לָהֶם אֶת־הַמָּשִׁיחַ׃

Entonces Philippe decendiendo à la ciudad de Samaria, predicauales el Christo.

5. Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας, ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν Χριστόν.

Et Philippe estant descendu en vne ville de Samarie, leur prescha Christ.

6 וְכַד שָׁמְעִין הֲווּ מֶלְּתֵהּ בְּנַי־נָשָׁא דְּתַמָּן צָיְתִין הֲווּ לֵהּ וּמִתְטַפְּיסִין הֲווּ לְכֻל דְּאָמַר הֲוָא דְּחָזֵין הֲווּ אָתְוָתָא דְּעָבֵד הֲוָא׃

E le turbe stauano d'vn medesimo animo attente à le cose che si diceuano da Filippo, vdendo e vedendo i segni ch' egli faceua.

6 וַיַּקְשִׁיבוּ הֲמוֹנִים יַחְדָּו לַאֲשֶׁר מְדַבְּרִים מִן פִּילִפּוֹס בְּשָׁמְעָם וּבִרְאוֹתָם אֶת־הָאוֹתוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה׃

Y las compannas escuchauan attentamente vnanimes las cosas que dezia Philippe, oyendo y viendo las sennales que hazia.

6 Προσεῖχόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ὁμοθυμαδὸν, ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.

Et les troupes estoyent attentiues d'vn accord à ce que Philippe disoit, oyans & voyans les signes qu'il faisoit.

7 סַגִּיאֵא גֵּיר דְּאִחִידִין הֲווּ לְהוֹן רוּחֵא טַנְפָתָא קָעֵין הֲווּ בְּקָלָא רָמָא וְנָפְקִין הֲווּ מֶנְּהוֹן וְאַחְרָנֵא מְשַׁרְיֵא וּמְחַגְּרֵא אֶתְאַסִּיו׃

Imperoche li spiriti immondi vsciuano da molti che n'haueuano, gridando ad alta voce: e molti paralitici e stropiati furon guariti.

7 וְרַבִּים אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם רוּחוֹת טֻמְאוֹת צָעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיֵּצְאוּ וּנְשׁוּלֵי אֵבָרִים וְחוֹלִים רַבִּים נִרְפָּאוּ׃

Porque muchos espiritus immundos salian de los que los tenian, dando grandes bozes: y muchos paralyticos, y coxos eran sanados:

7. Πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχετο· πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν.

Car les esprits immondes en criant a haute voix sortoyēt hors de plusieurs qui en estoyent detenus, & beaucoup de perclus & de boiteux furent gueris.

8 וְחַדוּתָא רַבְּתָא הֲוָיָא הֲוָת בְּהֵי מְדִינְתָּא׃

Onde in quella città si fece grande allegrezza.

8 וַתְּהִי שִׂמְחָה גְדוֹלָה בָּעִיר הַהִיא׃

Ansique auia gran gozo en aquella ciudad.

8. Καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Dont grand'ioye aduint en ceste ville-là.

9 אִית הֲוָא דֵּין תַּמָּן גַּבְרָא חַד דַּשְׁמֵהּ סִימוֹן דְּגָמִיר הֲוָא לֵהּ בָּהּ בִּמְדִינְתָּא זַבְנָא סַגִּיאָא וּבְחַרָשׁוּתֵהּ מַתְעֵא הֲוָא לְעַמָּא דְּשָׁמְרָיֵא כַּד מַיְרֵב הֲוָא נַפְשֵׁהּ וְאָמַר דְּאֶנָא אֶנָא רַבָּא׃

Et eraui vn certo huomo nominato, Simone, che per auanti esercitaua in quella città l'arte magica, e rendeua attonita la gente di Samaria, dicendo se essere vn certo grande huomo.

9 וְאִישׁ אֶחָד וּשְׁמוֹ שִׁמְעוֹן הַשֹּׁכֵן בָּעִיר הַהִיא עֵת רַבָּה וּמְהַגֶּה הוּא וַיַּתְעֶה אֶת עַם שׁוֹמְרוֹן לֵאמֹר עַל־נַפְשׁוֹ כִּי גָדוֹל הוּא׃

Entonces auia yn varon llamado Simon, el qual auia sido antes Magico en aquella ciudad, y auia engannado la gente de Samaria diziendose ser algun grande.

9. Ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι Σίμων προϋπῆρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς Σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν.

Or y auoit-il eu au parauant en la ville vn homme qui s'appeloit Simon, qui exerçoit l'art d'enchanterie, & ensorceloit le peuple de Samarie, se disant estre quelque grand personnage.

CAP. VIII.

3. Saulus autem devastabat Ecclesiam: per domos intrans: & trahens viros ac mulieres, tradebat in custodiam.

But Saul made hauocke of the Church / and entred into euery house / and drewe out both men & women / & put them into prison.

4. Igitur qui dispersi erant, pertransibant, evangelizantes verbum.

Therefore they that were scattered abroad / went to and fro preaching the word.

5. Philippus autem descendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Christum.

Then came Philippe into the citie of Samaria / and preached Christ vnto them.

6. Intendebant autem turbæ his quæ à Philippo dicebantur, unanimiter audientes, & videntes signa quæ faciebat.

And the people gaue hede vnto those things / which Philippe spake / with one accorde/hearing/ and seeing the miracles which he did.

7. Multi enim eorum qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna, exibant. Multi autem paralytici & claudi curati sunt.

For vncleane spirites crying with a loude voyce / came out of many that were possessed of them/and many taken with palsies/and that halted/were healed.

8. Factum est ergo gaudium magnum in illa civitate.

And there was great ioy in that citie.

9. Vir autem quidam, nomine Simon, qui antè fuerat in civitate magus, seducens gentem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum.

And there was before in the citie a certaine man called Simon / which vsed witchcraft/ and bewitched the people of Samaria / saying / that hee him selfe was some great man.

Das VIII. Capitel.

3. **Saulus aber zerstöret die Gemeine/ gieng hin vnd her in die Häuser/ vnd zog herfür Mann vnd Weiber/ vnd überantwortet sie ins Gefengniß.**

Men Saulus ødelagde Menigheden / gick alleuegne i Husene/ oc drog dem frem Mend oc Quinder/ oc antuordede dem hen i Fengsel.

4. **Die nun zerstreuet waren/ gingen vmb vnd predigten das Wort.**

De som vaare nu atspridde / ginge omkring / oc predickede Ordet.

5. **Philippus aber kam hinab inn eine Statt in Samaria/ vnd prediget jhnen von Christo.**

Men Philippus kom ned til en Stad i Samaria/ oc predickede faar dem om Christo.

6. **Das Volck aber höret einmütiglich vnd fleissig zu/ was Philippus sagt/ vnd sahen die Zeichen die er thet.**

Men Folcket hørde endrecteligt oc flitelige til/ huad Philippus sagde/ oc saae de Tegen som hand giorde.

7. **Denn die vnsaubern Geister fuhren auß vilen Besessenen mit grossem geschrey/ auch vil Gichtbrüchige vnd Lahmen wurden gesund gemacht.**

Thi vrene Aander fore aff mange Besette met skrig/ Der bleffue oc mange Verckbrudne oc Halte giorde helbrede.

8. **Vnd ward eine grosse freude in derselbigen Statt.**

Oc der bleff en stor glæde i samme Stad.

9. **Es war aber ein Mann mit Namen Simon/ der zuvor in der selbigen Statt Zauberey treib/ vnd bezauberte das Samaritische Volck/ vnd gab für er wer etwas grosses.**

Oc der vaar en Mand hed Simon/ som før brugede Troldom i den samme Stad/ oc tryllede det Samaritaniske Folck oc holt sig faare/ at vere noget stort.

Kapitola VIII.

3. Ssawel pak hubil Cýrkew po domjch chodě/ a gjmage Muže y Ženy/ dawal ge do žaláře.

A Saul borzyl Kośćioł/ chodząc po wßytkich domiech/ y wywlocząc męże y niewiaśt y podawał ie do więzienia.

4. Ti pak kteřijž se byli rozprchli/ chodili kážijce Slowo Božij

Oni tedy będąc rosproßeni/ chodzili opowiedaiąc słowa Boże.

5. A Filip wssed do Města Samařij kázal gim Krysta.

A Filip też gdy przyßedł do niektorego miasta w Samaryiey/ opowiedał im Krystusá.

6. Tehdy pilně posłauchali zástupowé toho/ což se prawilo od Filipa/ gednomyslně slyssýce/ a widauce diwy kteréž činil:

Y słuchał z pilnośćią lud zgodnie tego co Filip powiedał/ słysząc y widząc znamioná ktore czynił.

7. Nebo zagisté Duchowé nečistij z těch mnohých kteřijž ge měli/ křijčice hlasem welikým wychāzeli od nich. A mnozý dnau zlámanij a kulhawij vzdrawenij gsau.

Abowiem duchowie nieczyśći od wiela tych ktorzy ie mieli/ wychadząli wołáiąc głosem wielkim/ á wiele powietrzem ruszonych y chromych vzdrowieni są.

8. Protož stala se radost weliká w tom Městě:

Y było wielkie wesele w onym mieśćie.

9. Muž pak něyaký gménem Ssymon kterýž byl prwé w Městě čarodějnijk/ swodě lid Samařský/ prawě o sobě/ žeby byl něyakým welikým:

Tedy niektory mąż imieniem Symon/ był przed tym w onym mieśćie bawiąc się náuką czarnokśięską/ á pomamił był lud w Samáryiey/ opowiedáiąc się być niejákim wielkim człowiekiem.

ח

10 וצלין הוו לותה כלהון דרבא ודקדקא ואמרין הוו הנו חילה רבא ד דאלהא׃

A cui tutti dauano audientia, dal piccolo infin al grande, dicendo, Costui e la Virtù grande di Dio.

11 ומתטפיסין הוו לה מטול דזבנא סגיאא בחרשיהי אתמה הוא אנון׃

E dauangli audientia, percioche esso gli haueua molto tempo tenuti fuor di senso con le sue arti magicce.

12 וכד דין הימנו לפיליפוס דמסבר הוא מלכותא דאלהא בשמה דמרן ישוע משיחא עמדין הוו גברא ונשא׃

Ma come essi hebber creduto à Filippo che annuntiaua le cose del regno di Dio, e il Nome di Iesu Christo, tutti si battezauano, e gli huomini e le donne.

13 ואף הו סימון הימן הוא ואעמד ונקיף הוא לה לפיליפוס וכד חזא הוא אתותא וחילא רורבא דהוין הוי באידה תמה הוא ומתדמר׃

Allor Simone credette anch'egli: & essendosi battezato, staua di continuo con Filippo: e vedendo le Virtù e i segni che si facceuana, rimaneua stupefatto.

14 וכד שמעו שליחא דבאורשלם דקבל עמא דשמרינא מלתא דאלהא שדרו לותהון לשמעון כ כאפא וליוחנן׃

Hor hauendo gli Apostoli, che erano in Ierusalem, inteso come Samaria haueua riceuuta la parola di Dio, mandorono ad essi Pietro e Giouanni.

15 ונחתו וצליו עליהון איך דנקבלון רוחא ד דקודשא׃

Iquali come vi forono scesi, pregoron per loro, accioche riceuessen lo Spirito santo.

16 לית הוא גיר על חד מנהון ערכין בלחוד דין עמדין חוו בשמה דמרן ישוע׃

Imperoche non era ancor disceso sopra alcun di loro, ma eran solamente battezati nel Nome del Signor IESV.

ח

10 לאשר הקשיבו כלם מנער ועד זקן מקטון ועד גדול לאמר זה הוא גבורת אלהים גדולה׃

Alqual oyan todos attentamente desde el mas pequenno hasta el mas grande, diziendo, Este es la Virtud de Dios (que el llamada) Grande.

11 ויקשיבו לו כי בעת רבה התעה אותם בחבריו ובלטיו׃

Y estauanle attentos porque con sus artes magicas los auia entontecido mucho tiempo.

12 וכאשר האמינו לפילפוס המבשר על מלכות אלהים ועל שם ישוע המשיח ויטבלו האנשים והנשים׃

Mas como creyeron à Philippe que les annunciaua el Euangelio del Reyno de Dios, y del Nombre de Iesus el Christo, baptizauanse varones y mugeres.

13 ושמעון גם הוא האמין ויטבל וידבק בפילפוס כי בראותו את הכחות אותות ומופתים גדולים להעשות תמה׃

Simon entonces creyó el tambien: y baptizandose, llegose à Philippe: y viendo los milagros y grandes marauillas que se hazian, estaua attonito.

14 וכאשר שמעו השליחים אשר בירושלים המה כי שומרון קבל את דבר אלהים וישלחו אליהם את כיפה ויוחנן׃

Oyendo pues los Apostoles, que estauan en Ierusalem, que Samaria auia recebido la palabra de Dios, embiaronles à Pedro y à Ioan.

15 וכאשר ירדו המה התפללו עליהם לקחתם את רוח הקדש׃

Los quales venidos, oraron por ellos paraque recibiessen el Espiritu Sancto.

16 כי עוד לא על איש אחד מהם נפל כי אם לבדם נטבלו בשם אדנינו ישוע המשיח׃

Porque aun no auia decendido en alguno dellos, mas solamente eran baptizados en el Nombre de Iesus.

η'.

10. Ὧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέγοντες· οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη.

Auquel tous estoyent attentifs depuis le plus petit iusques au plus grand, disans, Cestui ci est la vertu de Dieu, la grande.

11. Προσεῖχον δὲ αὐτῷ διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι αὐτούς.

Et estoyent attentifs à lui, pource que dés long temps il les auoit enforcelés d'entendement par ses enchantemens.

12. Ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ Φιλίππῳ εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες.

Mais quand ils eurent creu à Philippe, annonçant ce qui appartient au royaume de Dieu, & au Nom de Iesus Christ, tant hommes que femmes furẽt baptizés.

13. Ὁ δὲ σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ, θεωρῶν τε σημεῖα καὶ δυνάμεις μεγάλας γινομένας, ἐξίστατο.

Et Simon creut aussi lui-mesme: lequel apres auoir este baptizé, ne bougeoit d'aupres de Philippe: & voyant les signes & vertus qui se faisoyent, estoit rauí comme hors de soi mesme.

14. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι δέδεκται ἡ σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην.

Or quand les Apostres qui estoyent en Ierusalem, eurent entendu que Samarie auoit receu la parole de Dieu, ils leur enuoyerent Pierre & Iehan:

15. Οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν, ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον.

Lesquels estans là descendus prierent pour eux, afin qu'ils receussent le sainct Esprit.

16. (Οὔπω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός, μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ.)

(Car il n'estoit point encore descendu sur aucun d'eux, mais seulement ils estoyent baptizés au nom du Seigneur Iesus.)

CAP. VIII.

10. Cui auscultabant omnes à minimo usque ad maximum, dicens, Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna

To whom they gaue heede from the least to the greatest, saying, This man is the great power of God.

11. Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magicis suis dementasset eos.

And they gaue heede vnto him, because that of long time hee had bewitched them with sorceries.

12. Cùm verò credidissent Philippo evangelizanti de regno Dei, & nomine Iesu Christi, baptizabantur viri ac mulieres.

But assoone as they beleeued Philippe, which preached the things that concerned the kingdome of God, and the Name of Jesus Christ, they were baptized both men and women.

13. Tunc Simon & ipse credidit: & cùm baptizatus esset, adhærebat Philippo. Videns etiam signa & virtutes maximas fieri, stupens admirabatur.

Then Simon himselfe beleeued also, and was baptized, & continued with Philippe, and wondred, when hee sawe the signes, and great miracles which were done.

14 Cùm autem audissent Apostoli qui erant in Ierosolymis, quòd recepisset Samaria verbum Dei: miserunt ad eos Petrum & Iohannem.

Now when the Apostles, which were at Jerusalem, heard say, that Samaria had receiued the worde of God, they sent vnto them Peter and John.

15. Qui cùm venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum.

Which when they were come downe, prayed for them, that they might receyue the holy Ghost.

16. Nondũ enim in quenquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu.

(For as yet, he was come downe on none of them, but they were baptized onely in the Name of the Lord Jesus.)

Das VIII. Capitel.

10. Vnd sie sahen alle auff jhn, beyde klein vnd groß, vnd sprachen: Der ist die Krafft Gottes, die da groß ist.

Oc de saae alle paa hannem, baade liden oc stor, oc sagde, Denne er Guds krafft som stor er.

11. Sie sahen aber darumb auff jn, daß er sie lange zeit mit seiner Zauberey bezaubert hatte.

Men de saae der faare paa hannem, at hand haffde long tid tryllit dem, met sin Traaldom.

12. Da sie aber Philippi Predigten glaubten, von dem Reich Gottes, vnd von dem Namen Jhesu Christi, liessen sich tauffen beyde Männer vnd Weiber.

Oc der de trode Philippi predicken, om Guds Rige, oc om Jhesu Christi Naffn, da lode baade Mend oc Quinder døbe sig.

13. Da ward auch der Simon glaubig, vnd ließ sich tauffen, vnnd hielt sich zu Philippo. Vnd als er sahe die Zeichen vnd Thaten, die da geschahen, verwundert er sich.

Da trode oc Simon, oc lod sig døbe, oc hold sig til Philippum. Oc der hand saa de Tegen oc mectige Gerninger, som skede, da forundrede hand sig.

14. Da aber die Apostel höreten zu Jerusalem, daß Samaria das Wort Gottes angenommen hatte, sandten sie zu jhnen Petrum vnd Johannem.

Men der Apostlerne hørde i Jerusalem, at Samaria haffde anammet Guds ord, da sende de Petrum oc Johannem til dem.

15. Welche, da sie hinab kamen, beteten sie über sie, daß sie den heiligen Geist empfiengen.

Huilcke som bade for dem, der de komme, at de finge den hellig Aand.

16. Denn er war noch auff keinen gefallen, sondern waren allein getaufft in dem Namen Christi Jesu.

Thi hand vaar icke end nu falden paa nogen, Men de vaare alenist døbte i Jhesu Christi Naffn.

Kapitola VIII.

10. Kterěhož poslauchali wssyckni, od neymenssyho až do neywětssyho, řijkagijce: Tentoť gest moc Božij kteráž slowe weliká.

Nakrorego sie pilnie ogladáli wßyscy, od námnieyßego aż do nawiecßego, mowiac, Thenci iest oná moc Boża wielka.

11. I poslauchali ho proto, neb geza mnohý čas mámil čáry swými.

A dla tego sie nan ták pilnie ogladali, iż od niemalego czásu zblaznil ie byl naukami czárnoksieskiemi.

12. A když vwěřili Filipowi, kážijcýmu Ewangelium a Králowstwij Božijm, a o Gmény Pána Gežu Krysta, y Křtili se wssyckni, Mužij y Ženy.

Ale gdy vwierzyli Filipowi opowiedáiacemu ty rzeczy, ktore ku Krolestwu Bożemu y imieniowi Pána Jezusá Krystusá należáły, thedy sie krzcili spolu mężowie y niewiasty.

13. Tehdy y ten Ssymon vwěřil: A když se byl pokřtil, přidržal se Filipa: Wida také znamenij a mocy welike ano se děgij, zstrassen gsa, diwil se:

Ták iży sam Symon vwierzył, á okrzciwßy sie mießkal z Filipem, y widzac iáko czynil známioná y cuda wielkie, lekal sie.

14. A když pak vslyssely Apostolé, kteřijž byli w Geruzalémě, žeby Samařij přijala Slowo Božij, poslali k nim Petra a Jana.

A gdy vslyßeli Aposthołowie ktorzy byli w Jeruzalem, iż Samárya przyielá słowo Boże, posláli do nich Piotrá y Jana.

15. Kteřijž když přissli, modlili se za ně, aby přijali Ducha Swatého:

Ktorzy gdy tám przyßli, modlili sie zá nimi áby przyieli Duchá świetego.

16. Nebo gesstě na žádného z nich nebyl přissel, ale pokřtěni byli toliko we Gménu Pána Gežijsse Krysta.

(Abowiem ießcze nie przypadł był na żadnego z nich, iedno iż thylko pokrzczeni byli w imie Páná Jezusowe.)

ח | ח | η'.

17 הֵידֵין סָמִין הֲווֹ עְלַיְהוֹן אִידָא וּמְקַבְּלִין הֲווֹ רוּחָא דְקוּדְשָׁא׃

Allor poneuano le mani sopra essi, e riceueuano lo Spirito santo.

לז אָז יָשִׂימוּ אֶת־יָדַיִם עֲלֵיהֶם וַיִּקְחוּ אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Entonces pusieronles las manos encima, y recibieron el Espiritu Sancto.

17. Τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον.

Puis ils leur imposerent les mains, & iceux receurent le sainct Esprit.

18 וְכַד חֲזָא סִימוֹן דִבְסִים אִידָא דִשְׁלִיחֵא מֶתְיְהָבָא רוּחָא דְקוּדְשָׁא קָרֶב לְהוֹן כַּסְפָּא׃

Simone vedendo che per l'impositione de le mani de gli Apostoli si daua lo Spirito santo, offerse loro de denari.

יח וְכַאֲשֶׁר רָאָה שִׁמְעוֹן כִּי בְשִׂים יְדֵי הַשְּׁלִיחִים נִתַּן רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וַיַּקְרֵב לָהֶם כָּסֶף׃

Y como vido Simon que por la imposicion de las manos de los Apostoles se daua el Espiritu Sancto, presentóles dineros.

18. Θεασάμενος δὲ ὁ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα.

Adonc Simon ayant apperceu que par l'imposition des mains des Apostres le sainct Esprit estoit donné, il leur presenta de l'argent.

19 כַּד אָמַר הַבוּ וָאַף לִי שׁוּלְטָנָא הָנָא דְאִינָא דְאָסִים עְלַוְהי אִידָא נֶהְוָא מְקַבֵּל רוּחָא דְקוּדְשָׁא׃

Dicendo, Date ancor à me questa potestà, che sopra cui io porrò le mani, riceua lo Spirito santo.

יט לֵאמֹר תְּנוּ גַּם לִי אֶת שִׁלְטוֹן הַזֹּאת לְמַעַן כָּל־אֲשֶׁר אָשִׂים עָלָיו אֶת־יָדַיִם יִקַּח אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Diziendo, Dadme tambien á mi esta potestad: que á qualquiera que pusiere las manos encima, reciba el Espiritu Sancto.

19. Λέγων, δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον.

Disant, Donnez-moi aussi ceste puissance, qui tous ceux à qui i'imposerai les mains, reçoiuent le sainct Esprit.

20 אֲמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא כַּסְפָּךְ עַמָּךְ נֵאזַל לַאבְדָנָא מֶטוּל דַסְבַרְתְּ דְמוֹהַבְתֵה דַאלָהָא בְּקֶנְיָן עַלְמָא מֶתְקַנְיָא׃

Ma Pietro li disse, I tuoi denari siano teco in perditione poi che tu hai stimato che il dono di Dio s'acquisti con denari.

כ וְכֵיפָה אָמַר אֵלָיו כַּסְפְּךָ יְהִי־לְךָ לַאֲבַדּוֹן כִּי מַתַּת אֱלֹהִים חָשַׁבְתָּ לִקְנוֹת בְּכָסֶף׃

Entonces Pedro le dixo, Tu dinero perezca contigo, que piensas que el don de Dios se gane por dinero.

20. Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν, τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι.

Mais Pierre lui dit, ton argent perisse auec toi, de ce que tu as estimé le don de Dieu s'acquerir par argent.

21 לַית לָךְ מְנָתָא אָף לָא פְסָא בְּהָימְנוּתָא הָדָא מֶטוּל דְלִבָּךְ לָא הֲוָא תְרִיץ קֳדָם אֲלָהָא׃

Tu non hai parte ne sorte alcuna in questo affare: pertioche il cuor tuo non è retto dinanzi à Dio.

כא לֹא יֵשׁ לְךָ גּוֹרָל בַּדָּבָר הַזֶּה כִּי לְבָבְךָ אֵינֶנּוּ נָכוֹן לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

No tienes tu parte ni suerte en este negocio: porque tu coraçon no es recto delante de Dios.

21. Οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Tu n'as point de part ne heritage en cest affaire: car ton cœur n'est point droit deuant Dieu.

22 בְּרַם תוּב מֶן בִּישׁוּתָךְ הָדָא וּבְעִי מֶן אֲלָהָא דַלְמָא נֶשְׁתְּבֶק לָךְ נֶכְלָא דְלִבָּךְ׃

Pentiti dunque di cotesta tua malitia, e prega Iddio, se à sorte ti sia perdonato il pensier del tuo cuore.

כב לָכֵן שׁוּבָה מֵרָעָתְךָ הַזֹּאת וְהִתְפַּלֵּל אֶל־אֱלֹהִים אוּלַי תִּנָּשֵׂא לְךָ מַחֲשֶׁבֶת לִבֶּךָ׃

Arrepientete pues desta tu maldad y ruega à Dios, si por ventura te sera perdonado este pensamiento de tu coraçon.

22. Μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου.

Repen-toi donc de ceste tiene malice, & prie Dieu, si possible la pensee de ton cœur te seroit pardonnee.

23 בְּכַבְרָא גֵיר מְרִירָתָא וּבְקֶטְרָא דְעַוְלָא חָזֵא אֲנָא דְאִיתָךְ׃

Perche io ti veggo essere in fiele d'amaritudine, & in legame d'iniquità.

כג כִּי רֹאֶה אֲנִי כִּי יֵשׁ בְּךָ שֹׁרֶשׁ פֹּרֶה רֹאשׁ וְלַעֲנָה וְחֶלְקְךָ אֶת־פֹּעֲלֵי אָוֶן׃

Porque en hiel de amargura y en prision de maldad veo que estas.

23. Εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα.

Car ie voy que tu es en fiel tres-amer & en lien d'iniquité.

17. Tunc

CAP. VIII.

17. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.

Then laid they their handes on them/ and they receyued the holy Ghost.

18. Cùm vidisset autem Simon, quia per impositionē manus Apostolorum, daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam.

And when Simon saw / that through laying on of the Apostles hāds the holy Ghost was giuen / he offred them money.

19. Dicens, Date & mihi hanc potestatem, ut cuicunque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum.

Saying/ Giue me also this power/ that on whom euer I lay the handes / he may receyue the holy Ghost.

20. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri.

Then sayde Peter vnto him / Thy money perish with thee / because thou thinkest that the gift of God may bee obteyned with money.

21. Non est enim tibi pars, neque sors in sermone isto, cor enim tuum non est rectum coram Deo.

Thou hast neither part nor fellowship in this businesse: for thine heart is not right in the sight of God.

22. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.

Repent therefore of this thy wickednes / and pray God / that if it bee possible/ the thought of thine heart may be forgiuen thee.

23. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse.

For I see that thou art in the gal of bitternes/ and in the bond of iniquitie.

Das VIII. Capitel.

17. Da legten sie die Hände auff sie/ vnd sie empfiengen den heiligen Geist.

Da lagde de Hender paa dem/ oc de finge den hellig Aand.

18. Da aber Simon sahe/ daß der heilige Geist gegeben ward/ wenn die Apostel die Hände aufflegeten/ bot er jhnen Gelt an.

Men der Simon saa/ at den hellig Aand bleff giffuen/ naar som Apostlerne lagde Henderne paa/ Da bød hand dem Pendinge.

19. Vnd sprach: Gebet mir auch die Macht/ daß/ so ich jemand die Hände aufflege/ derselbige den heiligen Geist empfahe.

Oc sagde/ Giffuer mig oc den mact/ at der som ieg legger Henderne paa nogen/ at den samme maa faa den hellig Aand.

20. Petrus aber sprach zu jm: Daß du verdampt werdest mit deinem Gelde/ daß du meinest Gottes Gabe werde durch Geld erlanget.

Da sagde Peder til hannem/ Bliff fordømt met dine Pendinge/ at du acter mand kand faa Guds gaffue formedelst pendinge.

21. Du wirst weder theil noch anfall haben an disem Wort/ denn dein Hertz ist nicht rechtschaffen für Gott.

Du skalt huercken haffue en del eller part i disse ord/ Thi dit hierte/ er icke retsindelige faar Gud.

22. Darumb thu Busse für dise deine Boßheit/ vnd bitte GOTT/ ob dir vergeben werden möchte der Tuck deines Hertzen.

Gør der faare penitentze for denne din ondskaff/ oc bed Gud/ om dit Hiertis onde mening maatte forladis dig.

23. Denn ich sehe/ daß du bist voll bitter Galle/ vnd verknüpfft mit vngerechtigkeit.

Thi ieg seer at du est fuld aff bitter galde/ oc beknyt met vretferdighet.

Kapitola VIII.

17. Tehdy wzkládali na ně ruce/ a přigjmali ducha Swatého.

Potym ná nie wkládáli rece/ y bráli Duchá świetego.

18. Když pak vzřel Ssimon/ že skrze wzkládanij rukau Apostolských/ dáwá se Duch Swatý/ podal gim peněz.

To gdy widział Symeon że przez wkládánie rąk Apostolskich był rozdawan Duch świety/ przyniosł im pieniadze.

19. Řka: Daytě mi také tu moc/ ať na kohož koli wložijm Ruce/ přigme Ducha Swatého.

Mowiac/ Daycie mi też te moc/ iż ná kogobych rece włożył/ áby brał Ducha świetego.

20. Tehdy Petr řekl gemu: Penijze twé buďtež s tebau na zatracenij/ proto/ že gsy se domnjwal/ žeby dar Božij mohl býti kaupen za penijze.

Tedy rzekł Piotr do niego/ Srebro twe niech z toba zginie/ ktorys mniemał áby dáry Boże miał y bycz zá pieniadze nadywáne.

21. Nemáš dijlu ani aučastenstwij w této wěcy: Srdce zagisté twé/ nenij vpřijmé před Bohem.

Abowiem w tey spráwie niemáß áni czastki áni działu/ gdyż serce twe nie iest szczyre przed Bogiem.

22. Protož čiň pokánij z této twé neprawosti/ a pros Boha ať snad opuſstěno bude tobě toto mýſslenij Srdce twého.

Vznayże sie tedy odtey twey złości/ á proś Bogá ___ snadź bedźie odpuszczona myśl sercá twego

23. Neb yá widijm/ že gsy ty wežluči hořkosti/ a w swazku neprawosti.

Abowiem cie widze być w gorzkości żołci/ y zwiazániu złości.

ח

24 ענא סימון ואמר בעו אנתון חלפי מן אלהא דלא יאתא עלי מדם מן הלין דאמרתון :

Simone allora rispondendo, disse, Pregate voi altri per me appresso il Signore, che non venga sopra di me alcuna di quelle cose che voi hauete dette.

24 ויען שמעון ויאמר התחננו נא אתם עלי אל יהוה פן יבוא עלי אחד הדברים אשר אמרתם :

Respondiendo entonces Simon, dixo, Rogad vosotros por mi àl Sennor, que ninguna cosa de estas, que aueys dicho, venga sobre mi.

24. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπε, δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ᾽ ἐμὲ ὧν εἰρήκατε.

Lors Simon respondit, & dit, Vous autres priez pour moi enuers le Seigneur, afin que rien ne viene sur moi des choses que vous auez dites.

25 שמעון דין ויוחנן כד סהדו אנון ואלפו מלתא דאלהא הפכו להון לאורשלם ובקוריא סגיאתא דשמריא סברו :

Essi dunque, poi che hebber testificato: e annuntiata la parola del Signore, sene ritornorono in Ierusalem, e predicauano l'Euangelio in molti castelli de Samaritani.

25 והמה כאשר העידו ודברו את דבר יהוה שבו ירושלימה ובטירות שומרון רבות בשרו :

Y ellos auiendo testificado y hablado la palabra de Dios, boluieronse à Ierusalem: y en muchas tierras de los Samaritanos annunciauan el Euangelio.

25. Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, πολλάς τε κώμας τῶν σαμαρειτῶν εὐηγγελίσαντο.

Eux donc apres auoir testifié & annoncé la parole du Seigneur, retournerent en Ierusalem, & annoncerent l'Euangile en plusieurs bourgades des Samaritains.

26 ומלל מלאכא דמריא עם פיליפוס ואמר לה קום זל לתימנא באורחא מדברית דנחתא מן אורשלם לגזא :

L'Angelo del Signore parlò poi à Filippo, dicendo, Leuati su, e va verso il Mezodì, per la via che scende da Ierusalem in Gaza, quella che è diserta.

26 ומלאך יהוה דבר אל פילפוס לאמר קום ולך אל הנגב אל דרך העולה מירושלים עזתה והיא חרבה :

Empero el Angel del Sennor habló à Philippe, diziendo, Leuantate y vé hazea el Mediodia àl camino que deciende de Ierusalem à Gaza: el qual es desierto.

26. Ἄγγελος δὲ κυρίου ἐλάλησε πρὸς φίλιππον, λέγων· ἀνάστηθι καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρίαν, ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς γάζαν· αὕτη ἐστὶν ἔρημος.

Puis apres l'Ange du Seigneur parla à Philippe, disant, Leue-toi, & t'en va vers le Midi, au chemin qui descend de Ierusalem à Gaza, celle qui est deserte.

27 וקם אזל וארעה מהימנא חד דאתא הוא מן כוש שליטא דקנדק מלכתא דכושיא והו שליט הוא על כלה גזה ואתא הוא דנסגוד באורשלם :

Et egli leuatosi, andò, & ecco vn huomo Etiope, eunucco, gouernatore di Candace regina de gli Etiopi, ilquale haueua il gouerno di tutte le sue richezze, & era venuto per adorare in Ierusalem.

27 ויקם וילך והנה איש כושי סריס שליט קנדקה מלכת כוש אשר היה על כל גנזיה ובא להשתחוות בירושלים :

El entonces leuantóse, y fué: y heaqui vn Ethiope Eunucho Gouernador de Candàces Reyna de los Ethiopes, es qual era puesto sobre todos sus thesoros, y àuia venido à adorar à Ierusalem:

27. Καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ αἰθίοψ εὐνοῦχος, δυνάστης κανδάκης τῆς βασιλίσσης αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς ἱερουσαλήμ.

Lui donc se leuant, s'en alla, & voici vn homme Ethiopien, Eunuque, qui auoit tout maniement sous Candace roine de Ethiopiens, commis sur toutes les richesses d'icelle, & qui estoit venu pour adorer en Ierusalem.

28 וכד הפך דאזל יתב הוא על מרכבתא וקרא הוא באשעיא נביא :

E ritornauasene, sedendosi sopra la sua carretta, e leggeua il Profeta Esaia.

28 וישב וישב על מרכבתו ויקרא בספר ישעיהו הנביא :

Y se boluia sentado en su carro, y leyendo àl Propheta Isayas.

28. Ἦν τε ὑποστρέφων, καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην ἡσαΐαν.

Or s'en retournoit-il estant assis en son chariot, & lisoit le Prophete Esaie.

29 ואמרת רוחא דקודשא לפיליפוס אתקרב וקף למרכבתא :

Allora lo Spirito disse à Filippo, Accostati, & aggiugniti à questa carretta.

29 ותאמר רוח אל פילפוס קרב ודבק במרכבה הזאת :

Y el Espiritu dixo à Philippe. Llegate y juntate à este carro.

29. Εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα τῷ φιλίππῳ, πρόσελθε καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι τούτῳ.

Adonc l'Esprit dit à Philippe, Approche, & t'adioin à ce chariot.

CAP. VIII.

24. Respondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super me horum quæ dixistis.

Then answered Simon/ and sayd/ Pray ye to the Lord for me / ÿ none of these things which ye haue spoken/come vpon me.

25. Et illi quidem testificati & locuti verbum Domini, redibant Ierosolymam, & multis regionibus Samaritanorum evangelizabant.

So they / when they had testified and preached the word of the Lord / returned to Jerusalem / and preached the Gospel in many townes of the Samaritanes.

26. Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra meridianum, ad viam quæ descendit ab ierusalem in Gazam: hæc est deserta.

Then the Angel of the Lorde spake vnto Philippe/ saying/ Arise/and go towarde the South vnto the way that goeth downe from Jerusalem vnto Gaza/ which is waste.

27. Et surgens abiit. Et ecce, vir Aethiops, eunuchus, potens Candaces Reginæ Aethiopum, qui erat super omnes gazas eius, venerat adorare in Ierusalem.

And he arose and went on: and beholde/ a certaine Eunuche of Ethiopia/ Candaces the Queene of the Ethiopians chiefe Gouernour/ who had the rule of all her treasure/ and came to Jerusalem to worship.

28. Et revertebatur sedens super currum suum, legensque Isaiam prophetam.

And as he returned sitting in his charet/ he read Esaias the Prophet.

29. Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adiunge te ad currum istum.

Then the Spirit said vnto Philippe/ Goe nere and ioyne thy selfe to yonder charet.

Das VIII. Capitel.

24. Da antworttet Simon vnnd sprach: Bittet jhr den HERRN für mich/ daß der keines über mich komme/ davon jhr gesagt habt.

Da suarede Simon/ oc sagde/ Bede i HERREN for mig/ at inted aff det skal komme offuer mig/ som i sagde om.

25. Sie aber/ da sie bezeuget vnnd geredt hatten das Wort des HErren/ wandten sie widerumb gen Jerusalem/ vnd predigten das Euangelium vilen Samarischen Flecken.

Men der de haffde vidnet oc talet HErrens ord/ da vende de om igen til Jerusalem/ oc predickede Euangelium i mange Samaritanske Byer.

26. Aber der Engel des HErren redet zu Philippo/ vnd sprach: Stehe auff/ vnd gehe gegen Mittag/ auff die Strassen die von Jerusalem gehet hinab gen Gaza die da wüste ist.

Men HERRENS Engel talede til Philippum/ oc sagde/ Stat op oc gack mod Synder/ paa den vey som gaar fra Jerusalem ned til Gaza/ der som Ørcken er.

27. Vnd er stund auff/ vnd gieng hin. Vnd sihe/ ein Mann auß Morenland/ ein Kämmerer vnd Gewaltiger der Königin Candaces in Morenland/ welcher war über alle jhre Schatzkammern/ der war kommen gen Jerusalem anzubeten.

Oc hand stod op oc gick bort. Oc see en Mand aff Morland en Kammersuend oc Dronning Candaces veldige Mand i Morland/ huilcken der vaar offuer alt hendis Liggendefæ/ hand vaar kommen til Jerusalem at tilbede.

28. Vnd zog wider heim/ vnnd saß auff seinem Wagen/ vnd lase den Propheten Esaiam.

Oc hand drog hiem igen/ oc sad paa sin vaagen/ oc læsde Esaiam Prophete.

29. Der Geist aber sprach zu Philippo: Gehe hinzu/ vnnd mache dich bey disen Wagen.

Da sagde Aanden til Philippum/ Gack frem/ oc holt dig til denne vaagen.

Kapitola VIII.

24. Tehdy odpowěděw Ssimon/ řekl: Proste wy za mne Boha/ ať na mne nepřijde nic z těch wěcý/ kteréž gste mluwili.

Opowiedziawszy tedy Symon/ rzekł/ Modlcież sie wy zamną v Páná/ áby mi sie co nieprzydało z thych rzeczy ktoreście powiedzieli.

25. A oni zagisté swědčiwsse a mluwiwsse Slowo Božij/ nawrátili se do Geruzaléma/ a mnohým Kraginám Samarytánským/ kázali Swaté Ewangelium.

A ták oni oświádczáli y opowiedáli słowo Boże/ y zátym sie wrocili do Jeruzálem/ y w wielu miásteczkách Samárytáńskich Ewánielia opowiedáli.

26. Angel pak PAnž mluwil k Filipowi/ řka: Wstaň/ a gdi proti polednij straně/ na cestu kteráž wede od Geruzaléma do Gázy Města/ a tok gest pusté.

Pothym Anioł Páński mowił do Filipá powiedáiąc/ Wstań á idź ku Południowi/ drogą ktora od Jeruzálem bieży ku Gazie/ ktore iest spustoszáłe.

27. A on wstaw y ssel. A ay Muž Mauřenjn/ Komornijk/ Aukednijk Králowny Mauřenijnské Kandaces/ kterýžto wládl wssemi Polady gegijmi/ ten byl přigel do Geruzaléma/ aby se modlil:

Tedy on wstawszy/ szedł/ á oto niektory Etyopczyk ochmistrz y zacny sprawcá Kándácy Krolowey Etyopskiey/ ktory był przełożonym nad wszythkimi skárby iey/ á przyiechał był ku chwale Bozey do Jeruzálem.

28. Y nawracowal se zase/ seděl na woze swém/ a četl Yzayásse Proroka.

Y gdy sie wrocił śiedząc ná woźie swym/ czythał sobie Ezaiaszá Proroká.

29. Y řekl Duch k Filipowi: Přistup/ a přiwiň se k wozu tomuto.

A ták rzekł Duch Filipowi/ Przystąp á przyłącz sie do wozu tego.

ח

30 וכד אתקרב שמע ד דקרא באשעיא נביא ואמר לה דאן מסתכל אנת מנא דקרא אנת:

E Filippo correndo là, l'udì che leggeua il Profeta Esaia, e dissegli, Intendi tu quel che tu leggi?

31 והו אמר איכנא משכח אנא דאסתכל אלא אן אנש נרתיני ובעא מנה מן פיליפוס דנסק ונתב עמה:

Et egli disse, Come posso io intendere, se alcun non mi guida? E pregò Filippo che salisse su, e sedesse seco.

32 פסוקא דין דכתבא דקרא הוא בה איתיהי הנא איך אמרא לנכסתא אתדבר ואיך נקיא קדם גזוזא שתיק הוא והכנא לא פתח בפומה במוככה:

Hor la sententia de la Scrittura ch'ei leggeua, era questa, Come pecora è stato menato à l'occisione, e come agnello muto dinanzi à colui che lo tosa, così non ha egli aperta la sua bocca.

33 מן חבושיא ומן דינא אתדבר ודרה מנו נשתעא דמשתקלין חיוהי מן ארעא:

Ne la sua humiltà è stato inalzato il suo giudicio: E chi racconterà la sua generatione? percioche la sua uita è tolta da la terra.

34 ואמר הו מהימנא לפיליפוס בעא אנא מנך על מנו אמרה הדא נביא על נפשה או על אנש אחרן:

E rispondendo l'Eunucco à Filippo disse, Dimmi ti prego, di chi disse questo il Profeta, di se stesso, ò pur di qualcun altro?

35 הידין פיליפוס פתח פומה ושרי מנה מן הנא כתבא מסבר לה על מרן ישוע:

Allor Filippo aprendo la sua bocca, e cominciando da questa Scrittura, gli predicò IESV.

36 וכד הנון אזלין באורחא מטיו הוו לדוכתא חדא דאית בה מיא ואמר מהימנא הו הא מיא מנא הי כליתא דאעמד:

E mentre che essi andauano per la uia, uennero ad una certa acqua: e l'Eunucco disse, Ecco qui de l'acqua, chi mi uieta l'esser battezato?

ח

30 וכאשר רץ פילפוס אצלו וישמע כי קרא בספר ישעיהו הנביא ויאמר התבין את אשר קורא אתה:

Y acudiendo Philippe, oyólo que leya al Propheta Isayas: y dixo, Mas entiendes loque lees?

31 והוא אמר ואיככה אוכל אם איש לא יורני וישאל מן פילפוס לעלותו ולשבת עמו:

Y el dixo, Y como podré, si alguien no me ensennare? y rogó à Philippe que subiesse, y se sentasse con el.

32 ופסוק הכתב אשר קראו זה הוא כשה לטבח יובל וכרחל לפני גוזיה נאלמה ולא יפתח פיו:

Y el lugar de la Escritura que leya, era este. Como oueja à la muerte, fué lleuado: y como cordero mudo delante del que lo tresquila, ansi no abrio su boca.

33 מעצר וממשפט לקח ואת דורו מי ישוחח כי נגזר מארץ חיים מפשע עמי נגע למו:

En su humilliacion su juyzio fué quitado: mas su generacion, quien la contará? porque es quitada de la tierra su vida.

34 ויען הסריס לפילפוס לאמר שואל אני ממך אמרה נא לי על מי מדבר הנביא את זאת אם על נפשו או על איש אחר:

Y respondiendo el Eunucho à Philippe, dixo, Ruegote, de que Propheta dize esto? de si ó de otro alguno?

35 ויפתח פילפוס את פיו ויחל מכתב הזה ויבשר לו את ישוע:

Entonces Philippe abriendo su boca, y començando deesta escriptura, annunciòle el Euangelio de Iesus.

36 וכאשר ארכו את דרכם באו אל המים ויאמר הסריס הנה המים מה יכלה מהטבל אותי:

Y yendo por el camino, vinieron à vna agua y dixole el Eunucho, Hea qui agua; que impide que yo no sea baptizado?

η'.

30. Προσδραμὼν δὲ ὁ Φίλιππος, ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τὸν προφήτην Ἡσαΐαν, καὶ εἶπεν, ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;

Et Philippe accourut & l'ouit qu'il lisoit le Prophete Esaie, & lui dit, Mais entens-tu ce que tu lis.

31. Ὁ δὲ εἶπε, πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με; παρεκάλεσέ τε τὸν Φίλιππον, ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ.

Lequel dit, Et comment le pourroy' ie entendre, si quelcun ne me guide? Et pria Philippe de monter, & s'asseoir auec lui.

32. Ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν, ἦν αὕτη· ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.

Or le passage de l'Escriture qu'il lisoit, estoit cestui-ci, Il a esté mené comme vne brebis à la tuerie, & comme vn agneau muet deuant celui qui le tond, ainsi n'a-il point ouuert sa bouche.

33 Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη· τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ.

En son abbaissement son iugement a esté haussé: mais qui racontera sa duree? car sa vie est enleuee de la terre.

34. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ Φιλίππῳ εἶπε· δέομαί σου, περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο; περὶ ἑαυτοῦ ἢ περὶ ἑτέρου τινός;

Lors l'Eunuque print la parole, & dit à Philippe, Ie te prie, de qui dit cela le Prophete? de soi, ou de quelque autre?

35. Ἀνοίξας δὲ ὁ Φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης, εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν.

Adonc Philippe ouurant sa bouche, & commençant par ceste Escriture, lui annonça Iesus.

36. Ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδὸν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ· καί φησιν ὁ εὐνοῦχος, ἰδοὺ ὕδωρ· τί κωλύει με βαπτισθῆναι;

Et comme ils alloyent par le chemin, ils vindrent à quelque eau: adonc l'Eunuque dit, Voici de l'eau: qui m'empesche d'estre baptizé?

30. Accur.

CAP. VIII.

30. Accurrens autem Philippus, audivit eum legentem Isaiam Prophetam, & dixit: Putásne intelligis quę legis?

And Philippe ranne thither/ and heard him read the Prophet Esaias/ and said/ But understandest thou what thou readest?

31. Qui ait, Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? Rogavitq; Philippum ut ascenderet, & sederet secum.

And he saide/ How can I/ except I had a guide? and he desired Philippe/ that hee would come up and sit with him.

32. Locus autem scripturæ quam legebat erat hic: Tanquam ovis ad occisionem ductus est, & sicut agnus coram tondente se, sine voce, sic non aperuit os suum.

Now the place of the Scripture which he read/ was this/ He was led as a sheepe to the slaugther: & like a lambe domme before his shearer/ so opened he not his mouth.

33. In humilitate iudicium eius sublatum est. Generationem eius quis enarrabit, quoniam tolletur de terra vita eius?

In his humilitie his judgement hath bene exalted: but who shall declare his generation? for his life is taken from the earth.

34. Respondens autem eunûchus Philippo, dixit, Obsecro te, de quo propheta dicit hoc? de se, an de alio aliquo?

Then the Eunuch answered Philippe/ & sayd/ I praye thee of whome speaketh the Prophet this? of him selfe: or of some other man?

35. Aperiens autem Philippus os suum, & incipiens à scriptura ista, evangelizavit illi Iesum.

Then Philippe opened his mouth/ and began at the same Scripture/ and preached unto him Jesus.

36. Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam: & ait eunûchus, Ecce aqua, quis prohibet me baptizari?

And as they went on theyr way they came unto a certaine water/ and the Eunuche said/ see/ here is water: what doth let me to be baptized?

Das VIII. Kapitel.

30. Da lieff Philippus hinzu/ vnd hőret/ daß er den Propheten Esaiam laß/ vnd sprach: Verstehest du auch was du liesest?

Da løb Philippus hen til oc hørde/ at hand læsde den Propheten Esaiam/ oc sage/ Forstaar du oc det som du læss?

31. Er aber sprach: Wie kan ich/ so mich nicht jemand anleitet? Vnd ermanet Philippum/ daß er aufftrette/ vnd setzte sich bey jhn.

Hand sagde/ Huorledis kand ieg/ der som nogen icke vnderuiser mig? Oc hand bad Philippum/ at hand skulde trine op/ oc sette sig hoss hannem.

32. Der innhalt aber der Schrifft/ die er lase/ war diser: Er ist wie ein Schaf zur schlachtung gefűhret/ vnd still wie ein Lamb fűr seinem Scherer/ Also hat er nicht auffgethan seinen Mund.

Men dette stod i Scrifften/ som hand læsde. Hand er ført som it Faar til at slacte som it Lam foar den som det klipper/ Saa haffuer hand icke opladet sin Mund.

33. Inn seiner nidrigkeit ist sein Gerichte erhaben. Wer wird aber seines Lebens lenge außreden? Deñ sein Leben ist von der Erden weggenommen.

I hans fornedring er hans Dom ophoyet. Men huo skal vdtale hand Liffs langhed? Thi hans Liff er taget bort aff Jorden.

34. Da antworttet der Kämmerer Philippo/ vnd sprach: Ich bitte dich/ von wem redet der Prophet solches? von jhm selber/ oder von jemand anders?

Da suarede Kammerherren Philippo/ oc sagde/ Jeg beder dig/ om huem taler Propheten saadant? Om sig selff/ eller om nogen anden?

35. Philippus aber that seinen Mund auff/ vnnd fieng von dieser Schrifft an/ vnnd prediget jhm das Euangelium von Jesu.

Da oplod Philippus sind mund/ oc begynte paa denne Scrifft/ oc predickede hannem Euangelium om Jhesu.

36. Vnd als sie zogen der Strassen nach/ kamen sie an ein Wasser. Vnd der Kämmerer sprach: Sihe/ da ist Wasser/ was hinderts/ daß ich mich tauffen lasse?

Oc som de de droge at veyen/ komme de til it Vand. Oc Kammerherren sagde/ See/ der er vand/ Huad hindrer/ at ieg loder mig døbe?

Kapitola VIII.

30. A přiskočiw Filip/ vslyšal gey an čte Yzayásse Proroka/ y řekl: Rozumijšli tomu co čteš?

Przybiegšy thedy Filip/ vslyšał go kon czyta Ezaiaša Proroka/ Rzekł mu/ Rozumiešli co czytaš?

31. Kterýž řekl: A kterak mohu/ leč někdo wyložij mi? Y prosyl Filipa/ aby wstaupil na wůz/ a seděl s nim.

A on rzekł/ Jakož mam rozumiec/ ieśli mi kto nie poka że? Y prosił Filipá áby wstapił y wśiadł do niego.

32. Mijsto pak pijsma kteréž četl/ toto bylo: Jako Owce k zabitij weden gest: á yako Beránek před tijm kdož gey střiže býwá němý/ tak neotewřel vst swých.

A mieysce pismá było tho/ Jáko owcá ku zábiciu wiedziion iest/ á iáko báránek milczacy przed tym ktory go goli/ ták nie otworzył vst swoich?

33. W ponijženij geho/ saud geho zdwižen gest. Rozenij geho kdo wyprawij? Neb wyňat bude z země žiwot geho.

W wniżeniu tego sad iego wywyżšon iest/ á wiek iego y kthoż wypowie? ábowiem odięciest żywot iego z ziemie.

34. Tehda odpowijdage Komornijk Filipowi/ řekl: Prosým tebe/ o kom toto mluwij Prorok? o soběli/ čili o kom giném?

Tedy odpowiedziawšy Ochmistrzon Filipowi/ mowił/ Prošę cie o kimże tu Prorok mowi? sam li o sobie czyli o kim innym?

35. Tehdy otewřew Filip vsta swá/ počaw od Pijsma tohoto/ oznamowal (neb kázal) gemu Gežijsse.

A ták Filip otworzywšy vstá swe/ á poczawšy od onego pismá/ opowiedał mu Jezuśá.

36. A když geli cestau/ přigeli k gedné wodě. Y řekl Komornijk: Hle tot woda kdo mi se zabránij pokřtiti?

A gdy dáley iechali w drodze/ przyšli do niektorey wody/ tedy rzekł Ochmistrz/ Oto ż woda/ coż przeszkadza żebych niemiał byc okrzczon?

ח

37 (ואמר פילפוס אן
משכח אנת דתהימן מ
משכח דיהוה וענא
ואמר מהימן אנא דישוע
משיחא ברה דאלהא הו:)

Disse Filippo, Se tu credi con tutto'l cuore, egli e lecito. Et egli rispondendo, disse, Io credo che IESV Christo sia il Figliuol di Dio.

38 ופקד הוא דתקום מרכבתא ונחתו תריהון למיא ואעמדה פיליפוס למהימנא הו:

E comandò che si fermasse la carretta, e scesero amendue ne l'acqua, Filippo e l'Eunucco, e battezollo.

39 וכד סלקו מן מיא רוחה דמריא חטפת לפיליפוס ותוב לא חזיהי מהימנא הו אלא אזל הוא באורחה כד חדא:

Vsciti che furon de l'acqua, lo Spirito del Signore rapi Filippo, e l'Eunucco non lo vidde piu: & andauasene allegro per il suo camino.

40 פיליפוס דין אשתכח באזוטוס ומן תמן מתכרך הוא ומסבר במדינתא כלהין עדמא דאתא לקסריא:

E Filippo si ritrouò in Azoto: e passando predicaua l'Euangelio à tutte le città, insin che venne à Cesarea.

ט

1 שאול דין עדכיל מלא הוא לוחמא וחמתא דקטלא על תלמידוהי דמרן:

Saulo spirando ancor minaccie & occisione contra discepoli del Signore, sen'andò al sommo Sacerdote.

2 ושאל לה אגרתא מן רב כהנא דיתל לה לדרמסוק לכנושתא דאן הו דישכח דרדין בהדא אורחא גברא או נשא נאסור ייתא אנון לאורשלם:

E domandogli lettere per Damasco da portare à le sinagoghe: acciochè se trouasse alcuni che fussen di questa vita, o huomini, ò donne, gli menasse legati in Ierusalem.

ח

37 ויאמר פילפוס אם מאמין אתה בכל-לבב יוכל להיות ויען ויאמר מאמין אני כי ישוע המשיח בן-אלהים הוא:

Y Philippe dixo, Si crees de todo coraçon, bien puedes. Y respondiendo el dixo, Creo que Iesus el Christo es hijo de Dios.

38 ויצו לעמד את-המרכבה וירדו שניהם אל-המים גם פילפוס והסריס ויטבלהו:

Y mandó parar el carro: y decendieron ambos àl agua Philippe y el Eunucho: y baptizólo.

39 ובעלותם מן-המים ורוח אלהים נשאה את-פילפוס ולא ראהו עוד הסריס וילך את-דרכו שמח:

Y como subieron del agua, el Espiritu del Sennor arrebató à Philippe: y no lo vido mas el Eunucho: y fuese su camino gozoso.

40 ופילפוס נמצא באשדוד ועבר ובשר את-ערים כלן עד-בואו אל-קסריא:

Philippe empero se halló en Azoto: y passando annunciaua el Euangelio en todas las ciudades hasta que vino à Cesarea.

ט

1 ושאול עודנו יפיח זעם ורצח בתלמידי יהוה ויקרב לכהן גדול:

Y Saulo aun resoplando amenazas y muerte contra los Discipulos del Sennor, vino àl Principe de los Sacerdotes.

2 וישאל ממנו אגרות לדמשק אל-העדות אשר אם ימצא בדרך ההיא אנשים או נשים ויוליכם אסורים ירושלימה:

Y demandó deel letras para Damasco à las Synògas, paraque si hallasse algunos varones ó mugeres deesta secta, los truxesse presos à Ierusalem.

η'.

37. Εἶπε δὲ ὁ Φίλιππος, εἰ πιστεύεις ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἔξεστιν. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε, πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

Et Philippe dit, Si tu crois de tout ton cœur, il est loisible. L'Eunuque donc respondant, dit, Ie croy que Iesus Christ est le Fils de Dieu.

38. Καὶ ἐκέλευσε στῆναι τὸ ἅρμα, καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅ,τε Φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν.

Et commanda que le chariot fust arreste: & tous deux descendirẽt en l'eau Philippe & l'Eunuque: & il le baptiza.

39. Ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἥρπασε τὸν Φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος· ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων.

Et quand ils furent remontés hors de l'eau, l'Esprit du Seigneur rauit Philippe, & l'Eunuque ne le vid plus: & s'en alla ioyeux par son chemin.

40. Φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς Ἄζωτον. καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς Καισάρειαν.

Mais Philippe se retrouua en Azote: & en passant annonça l'Euangile par toutes les villes, iusqu'à ce qu'il vint en Cesaree.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ.

Or Saul tout enflambé encore de menaces & tuerie, contre les disciples du Seigneur, s'estant adressé au souuerain Sacrificateur.

2. Ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλήμ.

Lui demanda lettres de sa part pour porter en Damas aux synagogues: afin que s'il en trouuoit quelques vns de ceste secte, hommes & femmes, il les amenast liés en Ierusalem.

CAP. VIII.

37. Dixit autem Philippus, Si credis ex toto corde, licet, Et reſpondens ait, Credo filium Dei eſſe Ieſum Chriſtum.

And Philippe ſayd vnto him / If thou beleeueſt wit all thine heart / thou mayeſt. Then he anſwered / and ſayd / I beleeue that Jeſus Chriſt is the Sonne of God.

38. Et iuſſit ſtare currum, & deſcenderunt uterque in aquam, Philippus, & eunûchus, & baptizavit eum.

Then he commanded the charet to ſtande ſtill: and they went downe both in the water / both Philippe / and the Eunuche / & he baptized him.

39. Cùm autem aſcendiſſent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum eunûchus. Ibat autem per viam gaudens.

And aſſoone as they were come vp out of the water / the ſpirit of the Lorde caught away Philippe / y the Eunuche ſawe him no more: ſo he went on his way reioycing.

40. Philippus autem inventus eſt in Azóto: & pertranſiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæſarêam.

But Philippe was found at Azotus / & he walked to and fro preaching in all the cities / till he came to Ceſarea.

CAP. IX.

SAulus autem adhuc ſpirans minarum & cædis in diſcipulos Domini, acceſſit ad principem Sacerdotum.

And Saul yet breathing out threatnings and ſlaughter againſt the diſciples of the Lord / went vnto y hie prieſt.

2. Et petiit ab eo epiſtolas in Damaſcum ad ſynagogas, ut ſi quos inveniſſet huius viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Ieruſalem.

And deſired of him letters to Damaſcus to the Synagogues / that if he founde any that were of that way (either men or women) he might bring them bound vnto Jeruſalem.

Das VIII. Capitel.

37. Philippus aber ſprach: Glaubeſt du von gantzem Hertzen / ſo mags wol ſein. Er antwortet / vnd ſprach: Ich glaube daß Jeſus Chriſtus Gottes Son iſt.

Da ſagde Philippus / Tror du aff gantſke hierte / da maa det vel vere. Hand ſuarede / oc ſagde / Jeg tror / at Jheſus Chriſtus er Guds Søn.

38 Vnd er ließ den Wagen halten / vnd ſtiegen hinab in das Waſſer / beyde Philippus vnnd der Kämmerer / Vnd er tauffet jhn.

Oc hand bad vognen holde / oc de ſtigede ned i vandet / baade Philippus oc Kammerherren / oc hand døbte hannem.

39. Da ſie aber herauß ſtiegen auß dem Waſſer / rucket der Geiſt des HERRN Philippum hinweg / vnd der Kämmerer ſahe jhn nicht mehr. Er zoch aber ſeine Straſſe frölich.

Men der de ſtigede de op aff vandet / da ructe HErrens Aand Philippum bort / oc Kammerherren ſaa hannem icke mere. Oc hand drog ſin vey glad.

40. Philippus aber ward funden zu Asdod / vnd wandelt vmbher / vnd prediget allen Stätten das Euangelium / biß daß er kam gen Ceſarien.

Men Philippus bleff funden i Asdod / oc hand vandrede omkring / oc predickede Euangelium i alle Stæder / indtil hand kom til Ceſaream.

Das IX. Capitel.

Saulus aber ſchnaubete noch mit drohen vnd morden / wider die Jünger des HERRN / vnd gieng zum Hohenprieſter.

MEn Saulus fnyſede end nu met truſel oc mord mod HERRENS Diſciple / Oc hand gick til den ypperſte Preſt.

2. Vnd bat jn vmb Brieffe gen Damaſcon an die Schulen / auff daß ſo er etliche diſes weges fünde / Männer vnd Weiber / er ſie gebunden führete gen Jeruſalem.

Oc begerede Breff aff hannem til Scholerne i Damaſco / Paa det / at der ſom hand funde nogle paa denne vey / Mend oc Quinder / at hand ſkulde føre dem bundne til Jeruſalem.

Kapitola VIII.

37. Y řekl gemu Filip: Wěřijſli celým ſrdcem ſluſſýt. A odpowěděw Komornijk / řekl: Wěřijm / že Gežijš Kryſtus geſt Syn Božij.

Ale mu powiedział Filip / Jeſliż ze wßytkiego ſercá wierzyß / thedyć ſie godźi / A on mu odpowiedźiawßy / rzekł / Wierzę iż Jezus Krystus ieſt Syn Boży.

38. Y rozkázal ſtáti wozu: Y sſtapili oba do wody / Filip y Komornijk / y pokřtil geg.

Kazał tedy ſtánąć wozowi / y wſtapili obadwá w wodę Filip z Ochmiſtrzem / á okrćił go.

39. A když wyſtaupili z wody / Duch Páně pochopil Filipa / y newiděl ho wijce Komornijk. Y gel Komornijk ceſtau ſwau / raduge ſe.

A gdy wyßli z wody / Duch Páńſki porwał Filipá ták iż go on Ochmiſtrz wiecey nie wiożiał / y iechał drogą ſwą rádując ſię.

40. Filip pak nalezen geſt w Azotu / a chodě kázal Ewangelium wſſem Měſtuom / až přiſſel do Cezaree.

A Filip aż w Azocie ieſt znaleziony / ychodząc po wßytkich mieśćiech opowiedał Ewánielia / áż przyßedł do Ceſarey.

Kapitola IX.

SSawel pak geſſtě dychtě po pohrůžkách a po mordu proti Včedlnijkům Božijm / přiſtaupil k Knijžeti Kněžſkému.

TEdy Saul bedąc ieſzcze zápálony pogrożkami y mordérſtwy przeciw zwolennikom Páńſkim / ßedł do Kśiążęciá Kápłáńſkiego.

2. Y wyžádal od něho liſty (kterěžby neſl) Damaſſku do Sſkol / naležlijby které tam té cyſty Muže neb ženy / aby ſwázané přiwedl do Geruzaléma.

Y proſił go o liſty do Dámáßku do bożnic / iż gdźieby niektóre ználazł tey ſekty / ták męże iáko y niewiáſty / áby ie powiązawßy przywiódł do Jeruzálem.

ט

3 וכד אזל הוא ושרי מתקרב לדרמסוק מן תחית שליא אזלג הוא עלוהי נוהרא מן שמיא:

E nel caminare auuenne che s'auuicinaua à Damasco, & in vn subbito gli risplendè intorno come folgore vna luce dal cielo.

4 ונפל על ארעא ושמע קלא דאמר הוא לה שאול שאול מנא רדף אנת לי:

E caduto in terra, vdi vna voce che gli diceua, Saulo, Saulo, perche mi persegui tu?

5 ענא הו ואמר מן אנת מרי ומרן אמר אנא ישוע נצריא הו דאנת רדף אנת קשא הו לך למבעט לעוקסא:

Et egli disse, Chi sei tu Signore? E il Signor disse, Io son IESV, ilqual tu perseguiti. Dura cosa t'è ricalcitrar contra gli stimoli.

6 (הו דין כד דחיל ודחית אמר מנא אעבד מרי ומרן אמר לה) אלא קום עול למדינתא ותמן יתמלל עמך על מא דולא הוא לך למעבד:

Egli tremando e stupefatto, disse, Signore, che vuoi che io facci? E il Signor le disse, Leuati su, & entra ne la città, e iui ti sarà detto quel che tu debbi fare.

7 וגברא דאזלין הוו עמה באורחא קימין הוו כד תמיהין מטול דקלא בלחוד שמעין הוו אנש דין לא מתחזא הוא להון:

Egli huomini che l'accompagnauano per camino, stauano attoniti, come quelli che vdiuano ben la voce, ma non vedeuano alcuno.

8 וקם שאול מן ארעא ולא מתחזא הוא לה מדם כד עינוהי פתיחן הוי וכד אחידין באידוהי אעלוהי לדרמסוק:

Allor Saulo si leuò su da terra, & aprendo gli occhij, non vedeua persona: onde essi menandolo per la mano, lo condussero in Damasco.

9 ולא מתחזא הוא לה תלתא יומין ולא אכל ולא אשתי:

E stette tre giorni senza vedere, e non mangiò, ne beuè.

ט

3 ובלכתו ויהי בקרבו לדמשק ופתאם נתן יהוה ברד ותתהלך אש ארצה משמים:

Y yendo por el camino, aconteciò que llegando cerca de Damasco, subitamente lo cercò vn resplandor de luz del cielo.

4 וכאשר נפל אל הארץ שמע את קול אומר שאול שאול מה תרדפני:

Y caendo en tierra, oyó vna boz que le dezia, Saulo, Saulo, porque me persigues?

5 ויאמר מי את אדני ויהוה אמר אני ישוע אשר תרדפנו יקשה לך לבעט על הדרבן:

Y el dixo, Quien eres Sennor? Y el Sennor dixo, Yo soy Iesus el Nazareno à quien tu persigues: dura cosa te es dar coces contra el alguijon.

6 והוא נבהל חרד ופחד לאמר אדני מה תרצה לעשותי ויאמר יהוה אליו לכן קום ולך אל העיר וידבר אליך מה צרכך לעשות:

El temblando y temeroso dixo, Sennor que quieres que haga? Y el Sennor le dize, Leuantate y entra en la ciudad: y dezirseteha lo que te conuiene hazer.

7 והאנשים הארחים לחברה עמו עמדו נבהלים המה שומעים את הקול ואיש אחד לא ראו:

Y los varones que yuan con Saulo, se pararon attonitos: oyendo à la verdad la boz, mas no viendo à nadie.

8 ויקם שאול מן הארץ ובפקוחו את עיניו את איש אחד לא ראה ויאחזוהו בידיו ויוליכוהו לדמשק:

Entonces Saulo leuantóse de tierra, y abriendo los ojos no via à nadie: ansique lleuandolo por la mano, metieronlo en Damasco:

9 ושלשת ימים לא ראה ולא אכל ולא שתה:

Donde estuuo tres dias sin ver: y no comió, ni beuió.

θ'.

3. Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ.

Or aduint qu'en cheminant il approcha de Damas, & soudainement vne lumiere resplendit du ciel comme vn esclair à l'entour de lui.

4. Καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ, σαοὺλ σαοὺλ, τί με διώκεις;

Dont estant tombé par terre, il ouit vne voix qui lui disoit, Saul, Saul, pourquoi me persecutes-tu?

5. Εἶπε δέ, τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις, σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.

Et lui respondit, Qui es-tu Seigneur? Et le Seigneur dit, Ie suis Iesus, lequel tu persecutes: il t'est dur de regimber contre les aiguillons.

6. Τρέμων τε καὶ θαμβῶν εἶπε κύριε τί με θέλεις ποιῆσαι; καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, (ἀλλὰ) ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.

Lequel tout tremblant & effrayé dit, Seigneur, que veux-tu que ie face? Et le Seigneur lui dit. Leue-toi, & entre en la ville, & là il te sera dit ce que tu dois faire.

7. Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἱστήκεισαν ἐνεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες.

Or les hommes qui cheminoyent auec lui, s'arresterent tout espouuantés, oyans bien la voix d'icelui, mais ne voyans personne,

8. Ἠγέρθη δὲ ὁ σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς· ἀνεῳγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδένα ἔβλεπε. χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς δαμασκόν.

Et Saul se leua de terre, & ouurant ses yeux ne voyoit personne: parquoi ils le conduisirent par la main, & le menerent en Damas.

9. Καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν.

Où il fut trois iours sans voir, & sans manger ne boire.

CAP. IX.

3. Et cùm iter faceret contigit ut appropinquaret Damaſco: & ſubitò circumfulſit eum lux de cælo.

Nowe as he iourneyed/it came to paſſe that as he was come neere to Damaſcus/ ſodainly there ſhined rounde about him a light from heauen.

4. Et cadens in terram, audivit vocem dicentem ſibi, Saule, Saule, quid me perſequeris?

And he fell to the earth/ and heard a voyce/ ſaying to him/ Saul/ Saul/ which perſecuteſt thou me?

5. Qui dixit, Quis es Domine? Et ille, Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris, durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.

And he ſayde/ Who art thou Lorde? And the Lord ſaid/ I am Ieſus whom thou perſecuteſt: it is hard for thee to kicke againſt prickes.

6. Et tremens ac ſtupens dixit, Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eum, Surge, & ingredere civitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere.

Hee then both trembling/and aſtonied/ſayd/Lord/what wilt thou that I do? and the Lord ſayde vnto him/Ariſe and go into the citie/ and it ſhalbe tolde thee what thou ſhalt thon.

7. Viri autem illi qui comitabantur cum eo, ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.

The men alſo which iourneyed with him/ ſtood amazed/ hearing his voyce/ but ſeeing no man.

8. Surrexit autem Saulus de terra, apertiſque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damaſcum.

And Saul aroſe from the ground/ and opened his eyes/ but ſawe no man. Then let they him by the hande/ and brought him into Damaſcus.

9. Et erat tribus diebus non videns, & non manducavit, neque bibit.

Where he wan three dayes without ſight/and neither ate nor dranke.

Das IX. Capitel.

3. Vnd da er auff dem Wege war/ vnd nahe bey Damaſcon kam/ vmbleuchtet jhn plötzlich ein Liecht vom Himmel.

Oc der hand vaar paa veyen/ oc kom nær til Damaſcon/ omſkinde hannem haſtelige it Liuſſ aff Himmelen.

4. Vnd fiel auff die Erden/ vnd hőret eine Stimme die ſprach zu jhm: Saul/ Saul/ was verfolgeſt du mich?

Oc hand falt paa Jorden/ oc hørde en Røſt/hun ſagde til hannem/Saul/Saul/hui forfølger du mig?

5. Er aber ſprach: HERR/ wer biſt du? Der HERR ſprach: Jch bin Jeſus den du verfolgeſt? Es wird dir ſchwer werden wider den Stachel lecken.

Da ſagde hand HERRE/ Huo eſt du? HErren ſagde/ Jeg er Jheſus/ ſom du forfølger. Det ſkal bliffue dig ſuart at træde mod Braadden.

6. Vnd er ſprach mit zittern vnnd zagen: HERR/ was wilt du daß ich thun ſoll? Der HERR ſprach zu jhm: Stehe auff/ vnnd gehe inn die Statt/ da wird man dir ſagen/ was du thun ſolt.

Oc hand ſagde met redzel oc beffuelſe/ HErre/ huad vilt du/ at ieg ſkal gøre? HERREN ſagde til hannem/ Stat op/ oc gack i Staden/ der ſkal mand ſige dig/ huad du ſkalt gøre.

7. Die Männer aber die ſeine Geſehrten waren/ ſtunden vnnd waren erſtarret/ denn ſie hőreten ſeine ſtimme vnd ſahen niemands.

Men de Mend/ ſom vaare i ſelſkaff met hannem/ ſtode oc vaare forferdede/ Thi de hørde hans røſt oc ſaae ingen.

8. Saulus aber richtet ſich auff von der Erden/ vnnd als er ſeine Augen auffthat/ ſahe er niemands. Sie nahmen jhn aber bey der Hand/ vnd führeten jhn gen Damaſcum.

Men Saulus reyſde ſig op aff Jorden/ oc der hand loet ſine Oyen op/ ſaa hand ingen. Da toge de hannem ved haanden/ oc førde hannem i Damaſcon.

9. Vnd war drey tage nicht ſehend/ vnd aß nicht vnd tranck nicht.

Oc hand ſaa icke/ oc oed icke oc drack icke i tre dage.

Kapitola IX.

3. A když byl na ceſtě/ přihodilo ſe/ že ſe přibližowal k Damaſſku: A hned rychle obklíčilo gey ſwětlo z Nebe:

A thák gdy był w drodze/ y gdy iuż był blisko Damáſzku/ tedy z predká oświeciłá ſie około niego świátłość z niebá.

4. A padw na zemi/ ſlyſſal hlas řkauc k ſobě: Sſawle/ Sſawle proč mi ſe protiwjſſ?

A gdy padł ná ziemię vſłyſzał głos mówiący do ſiebie/ Saulu/ Saulu/ przecz mię przeſláduieſz?

5. Kterýž řekl: Y kdo gſy PAne? A PAn řekl: Já gſem Gežjs/ gemuž ty ſe protiwjš. Twrdoť geſt tobě proti oſtnu ſe zpěčowati.

Tedy on rzekł/ Ktożeś ieſt Pánie? A Pan rzekł/ Jaciem ieſt Jezus ktorego thy prześláduieſz/ trudnoć ieſt rzecz thobie przeciwko oſnom wirzgáć.

6. A on třeſa ſe a boge ſe/ řekl: PAne/ co mi kážeš činiti? A PAn k němu: Wſtaň/ a wegdi do měſta a tamť bude powědjno tobě/ co máš činiti.

A on drżąc y lekkiąc ſie powiedział Panie coż chceſz ábych czynił? Tedy Pan rzekł knięmu/ Wſthań á idź do miaſtá/ y powiedząc tobie coć będźie potrzeba czynić.

7. Ti pak mužij kteřijž ſſli s nim ſtáli gſauce ohromeni/ hlas zagiſté ſlyſſjce/ ale žádného newidauce.

Thedy mężowie oni ktorzy byli w drodze z Saulem/ ſtáneli zlęknawſzy ſie/ acz głos ſłyſząc/ ále żadnego nie widząc.

8. Y wſtal Sſawel z země/ a otewřew oči ſwé/ nic newiděl: Ale popadſſe gey za ruce/ uwedli ho do Damaſſku.

Zátym Saul wſtał z ziemie/ á otworzywſzy oczy ſwoie/ żadnego nie wiedźiał/ y tákże go viąwſzy zá rece/ wwiedli do Dámaſzku.

9. Y byl tu za tři dni newida/ a negedl nic/ ani pil.

Tedy był przez trzy dni nie widząc/ áni iadł áni pił.

ט | ט | θ'.

10 איתוהי הוא דין בה בדרמסוק תלמידא חד דשמה הוא חנניא ומריא אמר לה בחזוא חנניא ואמר הא אנא מרי:

Hor in Damasco era Vn discepolo, nominato Anania, à cui il Signor disse in Visione, Anania. Et egli rispose, Eccomi, Signore.

11 ומרן אמר לה קום זל לשוקא דמתקרא תריצא ובעי בביתא דיהודא לשאול דאיתוהי מן טרסוס מדינתא:

E il Signor li disse, Leuati su, e Va nel borgo che si chiama, Dritto, e cerca in casa di Iuda, Vno che ha nome Saulo da Tarso: perche eccolo quiui che fa oratione.

12 הא גיר כד הו מצלא חזא בחזוא לגברא דשמה חנניא דעל וסם עלוהי אידא איך דנתפתחן עינוהי:

(Egli ancora Vidde in Visione Vn huomo per nome Anania, entrare e mettergli la mano sopra, perche riceuesse la Vista.)

13 ואמר חנניא מרי שמעת מן סגיאא על גברא הנא דכמא בישתא אסכל לקדישיך באורשלם:

Et Anania rispose, Signore, io ho Vdito da molti di quest huomo, quanti mali egli ha fatti à i tuoi santi in Ierusalem.

14 והא אף הרכא אית לה שולטנא מן רבי כהנא דנאסור לכלהון אילין דקרין שמך:

Inoltre ha qui autorita da i gran Sacerdoti, di legar tutti quelli che inuocano il tuo Nome.

15 אמר לה מריא קום זל מטול דמאנא הו לי גביא דנשקול שמי בעממא ובמלכא ובית בני ישראל:

Et il Signor li disse, Va, percioche costui mi è Vn Vaso eletto, per portare il mio Nome dinanzi à i Gentili, & à i Re, & à i figliuoli d'Israel.

10 ויהי תלמיד אחד בדמשק ושמו חנניה ויאמר יהוה אליו במראה חנניה והוא אמר הנני אדני:

Auia entonces vn Discipulo en Damasco llamado Ananias: al qual el Sennor dixo en vision, Ananias. Y el respondió, Heaqui estoy Sennor.

11 ויאמר אליו יהוה קום ולך אל־השוק הנקרא ישר ובקש בבית יהודה את־שאול מעיר תרשיש והנה מתפלל הוא:

Y el Sennor le dixo, Leuantate, y ve à la calle que se llama la Derecha, y busca en casa de Iudas à Saulo llamado el de Tarso: porque heaqui el ora:

12 וירא במראה את־האיש ושמו חנניה לבוא ולשים עליו את ידו למען ישוב יראה:

Y ha visto en vision vn varon llamado Ananias, que entra, y le pone la mano encima paraque reciba la vista.

13 ויען חנניה אדני שמעתי מרבים על־האיש הזה כמה רעות עשה לקדושיך בירושלים:

Entonces Ananias respondió, Sennor, he oydo à muchos de este varon, quantos males ha hecho à tus Sanctos en Ierusalem.

14 וכי יש לו שלטון משרי הכהנים לאסור את־כלם אשר יקראו בשמך:

Y aun aqui tiene facultad de los principes de los Sacerdotes de prender à todos losque inuocan tu Nombre.

15 ויאמר יהוה אליו לך כי כלי מבחור זה הוא לי לסבל את־שמי לפני הגוים ומלכים ובני ישראל:

Y dixole el Sennor, Vé: porque instrumento escogido me es este, paraque lleue mi Nombre en presencia de Gentes y de reyes, y de los hijos de Israel.

10. Ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι Ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος ἐν ὁράματι, Ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ κύριε.

Or y auoit il vn certain disciple en Damas nommé Ananias, auquel le Seigneur dit en vision, Ananias: : Et il dit, Me voici, Seigneur.

11. Ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν, ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεῖαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα Σαῦλον ὀνόματι Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται

Et le Seigneur lui dit, Leue toi, & t'en va en la rue qui est nommee la Droite & cerche en la maison de Iudas vn nommé Saul, qui est de Tarse: car voila il prie.

12. (Καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι Ἀνανίαν, εἰσελθόντα, καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ.)

(Or auoit Saul veu en vision vn personnage nommé Ananias, entrant, & lui imposant la main, afin qu'il recouurait la veue.)

13. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ Ἀνανίας, κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν Ἱερουσαλήμ.

Et Ananias respondit, Seigneur, i'ai oui parler à plusieurs touchant ce personnage, combien de maux il a fait à tes saincts en Ierusalem.

14. Καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου.

Mesmes aussi il a ici authorité de par les principaux Sacrificateurs, de lier tous ceux qui inuoquent ton Nom.

15. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος, πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοι ἐστὶν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραήλ.

Mais le Seigneur lui dit Va: car il m'est vn instrument d'eslite, pour porter mon Nom deuant les Gentils, & les Rois, & les enfans d'Israel.

CAP. IX.

10. Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias; & dixit ad illum in visu Dominus, Anania. At ille ait, Ecce ego Domine.

And there was a certaine disciple at Damascus named Ananias/and to him sayde the Lorde in a vision/ Ananias. And he sayd/ Behold/ I am here Lord.

11. Et Dominus ad eum, Surge, & vade in vicum qui vocatur Rectus: & quære in domo Iudæ Saulum nomine Tarsensem, ecce enim orat.

Then the Lord sayde vnto him/ Arise/ and go into the street which is called Straight/ and seeke in the house of Judas after one called Saul of Tarsus: for beholde/hee prayeth.

12. (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, & imponentem sibi manus ut visum recipiat.)

(And he sawe in a vision a man named Ananias comming into him/ and putting his handes on him/ that he might receyue his sight.)

13. Respondit autem Ananias, Domine, audivi à multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem,

Then Ananias answered/ Lorde/ I haue heard by many of this man/how much euill he hath done to thy Saintes at Jerusalem.

14. Et hic habet potestatem à principibus sacerdotum alligandi omnes qui invocant nomen tuum.

Moreouer here hee hath authoritie of the hie Priestes/to binde all that call on thy Name.

15. Dixit autem ad eum Dominus, Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus & regqius, & filiis Israël,

Then the Lord sayd vnto him/ Go thy way: for he is a chosen vessell vnto me/ to beare my Name before the Gentiles/ and Kings/ and the children of Israel.

Das IX. Capitel.

10 Es war aber ein Jünger zu Damasco/mit Namen Ananias/zu dem sprach der HERR im Gesichte: Anania. Vnd er sprach: Hie bin ich HERR.

Oc der vaar en Discipel i Damasco/ hed Ananias/ Til hannem sagde HERREN i en Syn/ Anania. Oc hand sagde/ Her er ieg HERRE.

11. Der HERR sprach zu jhm: Stehe auff/ vnd gehe hin in die Gassen/ die da heisset die Richtige/ vnd frage in dem Hause Juda nach Saulo mit Namen von Tarsen/ denn sihe er betet.

HERREN sagde til hannem/ Stat op/ oc gack bort paa den gade/ som kaldis den Rette/ Oc spør i Juda huss/ effter den som kaldis Saul aff Tarsen/ thi see hand beder.

12. Vnd hat gesehen im Gesichte einen Mann mit Namen Ananias/ zu jhm hinein kommen/ vnd die hand auff jhn legen/ daß er wider sehend werde.

Oc hand saa i Synen en Mand/ som kaldis Ananias/ komme ind til sig/ oc legge haanden paa sig/ at hand skulde see igen.

13. Ananias aber antworttet: HERR/ ich hab von vilen gehöret von disem Manne/ wie vil übels er deinen Heiligen gethan hat zu Jerusalem.

Da suarede Ananias/ HERRE/ Jeg haffuer hørt aff monge om denne Mand/ huor meget ont hand haffuer giort dine Helligen i Jerusalem.

14. Vnnd er hat allhie macht von dem Hohenpriestern/ zu binden alle die deinen Namen anruffen.

Oc hand haffuer ocsaa her mact aff de ypperste Prester/ at binde alle dem som paa kalde dit Naffn.

15. Der HErr sprach zu jhm: Gehe hin/ denn diser ist mir ein außerwehlter Rüstzeug/ daß er meinen Namen trage für den Heiden/ vnnd für den Königen vnd für den Kindern von Israel.

HERREN sagde til hannem/ Gack bort/ Thi denne er mig it vdvalde Redskaff/ at hand skal bære mit Naffn faar Hedningene/ oc faar Konger/ oc for de Børn aff Israel.

Kapitola IX.

10. Byl pak něyaký Včedlník w Damašku/ gménem Ananyáš. Y řekl k němu Pán skrze widěnij/ Ananyášy! A on řekl: Hle yá PAne.

Byl też niektory zwolennik w Damaszku imieniem Ananiasz/ do ktorego Pán rzekł w widzeniu/ Ananiaszu/ A on rzekł/ Othom ia iestPánie.

11. A PAn k němu: Wstaň a gdi do vlice kteráž slowe vpřijmá/ a hleday w domě Jůdowě Saula gménem Tharsenského: Nebo ay modlijť se.

Tedy Pán rzekł k niemu/ Wstań á idź ná vlice ktora zowa prosta/ y szukay w domu Judowym niektorego ná imię Saula z Tarsu/ abowiem ci sie oto modli.

12. A widěl skrze widěnij Muže/ Anányáše gménem/ an gde k němu/ a an wzkládá naň ruce/ aby zrak přijal.

Y vyzrał w widzeniu męża Ananiasza imieniem/ wchodzącego y rece naň wkładaiącego/ áby wzijał wzrok.

13. Y odpowěděl Ananyáš: PANe/ slyšalť gsem od mnohých o tom Muži/ kterak mnoho zlého činil Swatým twým w Geruzalémě.

Odpowiedział thedy Ananiasz/ Pánie słyszałem od wiela ich o mężu tym/ iáko wiele złego uczynił świętym twym Jeruzalem.

14. A ten má zde moc sobě danau od Knijžat Kněžských/ aby gijmal wšecky/ kteřijž wzýwagij Gméno twé.

Kremu też ná tym mieyscu ma moc od Książąt Kaplańskich wiązać wszytki ktorzy wzywáiá imienia twe°.

15. Y řekl k němu Pán: Gdi/ nebť nádobau wywolenau gest mi on/ aby nosyl Gméno mé před Pohany/ y před Králi/ y před Syny Izrahelskými.

Ale Pan rzekł do niego/ Idźże/ Abowiem ten iest mnie naczyniem wybránem/ áby nosił imię moie przed narody/ Krolmi/ y syny Izráelskimi.

ט

16 אנא גיר אחויהי כמא עתיד למחש מטול שמי:

Et gli mostrarò quanto gli conuien patire per il mio Nome.

17 הידין אזל חנניא לביתא לותה וסם עלוהי אידא ואמר לה שאול אחי מרן ישוע שדרני הו דאתחזי לך באורחא כד אתא אנת איך דתתפתחן עיניך ותתמלא רוחא דקודשא:

Anania dunque andò, & entrò nella casa, e ponendo le mani sopra esso, disse, Saulo fratello, il Signore che t'è apparso nel camino per il qual tu venivi, m'ha mandato, acciochè tu riceui la vista, e sij riempiuto di Spirito santo.

18 ובר שעתה נפל מן עינוהי מדם דדמא לקלפא ואתפתחי עינוהי וקם עמד:

E subbito caddero de suoi occhij certe cose come scaglie, e ricuperò la vista: e leuatosi su, fu battezato.

19 וקבל סיברתא ואתחיל והוא יומתא לות תלמידא הנון דאית הוו בדרמסוק:

Poi prese il cibo, e riconfortossi. E stettesi Saulo per alquanti giorni co i discepoli che erano in Damasco.

20 ובר שעתה מכרז הוא בכנושתא דיהודיא על ישוע דהויו ברא דאלהא:

E subbito ne le sinagoghe predicò Christo, dicendo, ch'egli era il Figliuol di Dio.

21 ותמיהין הוו כלהון אילין דשמעין הוו לה ואמרין הוו לא הוא הנא הו דרדף הוא לכלהון אילין דקרין הוו לשמא הנא באורשלם והא אף להרכא עליה על הדא משדר הוא איך דאסור ינבל אנון לרבי כהנא:

Onde tutti quei che l'udiuano, rimaneuano stupefatti, e diceuano, Non è costui quel che perseguitaua in Ierusalem quelli che inuocauano questo Nome? & è venuto quà à questo fine, di menargli legati à i principali Sacerdoti?

ט

16 ואני אראה אותו כמה צרכו לסבול על־שמי:

Porque yo le mostraré quanto le sea menester qne padezca por mi Nombre.

17 וילך חנניה ויבוא אל־הבית וישים עליו את ידים לאמר שאול אחי אדני ישוע שלחני אשר נראה לך בדרך אשר באת בה למען תשוב תראה ותמלא ברוח הקדש:

Ananias entonces fué: y entró en la casa: y poniendole las manos encima, dixo, Saulo, hermano, el señnor Iesus, que te appareció en el camino por donde venias, me hà embiado, paraque recibas la vista, y seas lleno de Espiritu Sancto.

18 ופתאם נפלו מעיניו כמו קשקשות וישב וירא ברגע ויקם ויטבל:

Y luego le cayeron de los ojos como escamas, y recibió luego la vista: y leuantandose fué baptizado.

19 וכאשר לקח אכל וסעד את־לבו ויהי שאול את־התלמידים אשר בדמשק ימים אחדים:

Y como comió, fué confortado, Y estuuo Saulo con los Discipulos que estauan en Damasco, por algunos dias.

20 ומאז קרא את־המשיח בעדות כי זה בן־אלהים הוא:

Y luego (entrando) en las Synogas predicaua àl Christo, Que este era el hijo de Dios.

21 ויבהלו כל־השמעים ויאמרו הלא זה הוא הרדף בירושלים אתם־אשר קוראים בשם הזה ויבוא הנה על־אשר יוליך אותם אסורים אל־שרי הכהנים:

Y todos losque lo oyan estauan attonitos y dezian, No es este elque assolaua en Ierusalem à los que inuocauan este Nombre: y à esso vino acà para lleuarlos presos à los principes de los Sacerdotes.

θ'.

16. Ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν.

Car ie lui monstrerai combien il lui faut souffrir pour mon Nom.

17. Ἀπῆλθε δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε, Σαοὺλ ἀδελφὲ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέ με Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου.

Ananias donc s'en alla, & entra en la maison. Et lui imposant les mains, dit, Saul frere, le Seigneur, assauoir Iesus, qui t'est apparu par le chemin par lequel tu venois, m'a enuoyé, afin que tu recouures la veue, & sois rempli du sainct Esprit.

18. Καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε παραχρῆμα, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη.

Et soudain cheurent de ses yeux comme des escailles, & a l'instant il recouura la veue: puis il se leua, & fut baptizé.

19. Καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. ἐγένετο δὲ ὁ Σαῦλος μετὰ τῶν ἐν Δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς.

Et ayant mangé il reprint force. Ainsi Saul fut par quelques iours auec les disciples qui estoyent en Damas.

20. Καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν χριστὸν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Et prescha incontinent ès synagogues, que Christ estoit le fils de Dieu.

21. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν Ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς;

Dont tous ceux qui l'oyoyent estoyent comme rauis hors d'eux-mesmes, & disoyent, N'est ce pas cestui-ci qui a destruit en Ierusalem ceux qui inuoquoyent ce Nom, & est venu ici expres afin qu'il les emmenast liés aux principaux Sacrificateurs?

CAP. IX.

16. Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

For I will shew him, howe many things he must suffer for my Names sake.

17. Et abiit Ananias, & introivit in domum: & imponens ei manus, dixit, Saule frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via qua veniebas: ut videas, & implearis Spiritu sancto.

Then Ananias went his way, and entred into the house, and put his handes on him, and sayde, Brother Saul, the Lorde hath sent me, (euen Jesus that appeared vnto thee in the way as thou camest) that thou mighiest receyue thy sight, & be filled with the holy Ghost.

18. Et cõfestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squamæ, & visum recepit: & surgens baptizatus est.

And immediately there fell from his eyes as it had bene scales, and sodeinly he receyued sight, and arose, and was baptized.

19. Et cùm accepisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant Damasci per dies aliquot.

And receyued meate, and was strenghtened. So was Saul certaine dayes with the disciples which were at Damascus.

20. Et continuò ingressus in synagogas, prædicabat Iesum, quoniam hic est filius Dei.

And straight way he preached Christ in the Synagogues, that he was the Sonne of God.

21. Stupebant autem omnes qui eũ audiebant, & dicebant, Nõne hic est qui expugnabat in Ierusalem eos qui invocabant nomẽ istud: & huc ad hoc venit ut vinctos illos duceret ad principes sacerdotum?

So that all that heard him, were amased, & saide, Is not this he, that destroyed them which called on this Name in Jerusalem, and came hither for that intent, that hee shoulde bring them bounde vnto the hie Priestes?

Das IX. Capitel.

16. Jch wil jm zeigen, wie vil er leiden muß vmb meines Namens willen.

Jeg vil vise hannem, huor meget hand skal lide faar mit Naffn skyld.

17. Vnd Ananias gieng hin, vnd kam in das Hauß, vnd leget die Hände auff jhn, vnd sprach: Lieber Bruder Saul, der HERR hat mich gesandt, der dir erschinen ist auff dem Wege, da du herkamest, daß du wider sehend, vnd mit dem heiligen Geist erfüllet werdest.

Oc Ananias gick bort oc kom i Husit, oc lagde hender paa hannem, oc sagde, Saul, kære Broder, HERREN sende mig hid, som obenbaredis dig paa veyen, der du komst hid, At du skalt see igen, oc opfyldis med den hellig Aand.

18. Vnd also bald fiel es von seinen augen wie Schuppen, vnd ward wider sehend. Vnd stund auff, ließ sich tauffen.

Oc det falt strax fra hans øyen, som skel, oc hand saa igen. Oc hand stod op, loed sig døbe.

19. Vnnd nam speise zu sich, vnd stercket sich. Saulus aber war etliche tage bey den Jüngern zu Damasco.

Oc tog Mad til sig, oc styrckede sig. Oc Saulus vaar nogle dage hoss Disciplene i Damasco.

20. Vnd als bald prediget er Christum in den Schulen, daß derselbige Gottes Sohn sey.

Oc hand predickede strax Christum i Scholerne, at hand er Guds Søn.

21. Sie entsatzten sich aber alle die es höreten, vnnd sprachen: Jst das nicht der zu Jerusalem verstöret alle, die disen Namen anruffen, vnd darumb herkommen, daß er sie gebunden führet zu den Hohenpriestern?

Oc de forferdedis alle som det hørde, oc sagde, Er det icke denne som forderffuede alle i Jerusalem, der paa kalde dette Naffn, oc er der faare kommen hid, at hand skal føre dem bundne til de ypperste Prester?

Kapitola IX.

16. Jáť zagisté okáži gemu, kterak mnoho on musý trpěti pro Gméno mé.

Abowiem ia vkaże iemu iáko wiele potrzebá mu cierpieć dla imienia mego.

17. Y sſel Ananyáš, a wsſel do domu, y položiw ruce naň, řekl: Sſawle Bratře, Pán Gežijš poslal mne, kterýž se okázal tobě na cestě kterau gsy sſel, aby zrak přigal, a naplněn byl Duchem Swatým.

Szedł tedy Ananiaſz, y wszedł do domu onego, á włożywszy nań rece, rzekł, Saulu bracie, Pan mie posłał (Jezus on ktory sie vkazał w drodze ktoraś szedł) áżbyś wziął wzrok á był nápełnion Duchem świetym.

18. A hned spadly s očij geho yako lupiny, y přigal zrak: a wstaw pokřtil se.

Y tákże nátychmiaſt spádły od oczu iego iáko łuski, y wnet wziął wzrok, á wstawszy okrzczon iest.

19. A když pogedl, posýlnil se. Y zustal s Včedlnijky, kteřijž byli w Damasſku, za několiko dnij.

A gdy wziął pokarm, posilił sie, támże Saul z zwolenniki ktorzy byli w Dámaszku był przez kilka dni.

20. A hned wsſed do Sſkoly, kázal Krysta, že on gest Syn Božij.

Y nátychmiaſt opowiedał w bożnicách Krystusá, że on był Syn Boży.

21. Y diwili se wsſyckni kteřij gey slyſſeli, a prawili: Wsſak toto gest ten, kterýž wybogowal w Geruzalémě ty, kteřijž wzýwali gméno toto? á sem proto přisſel, aby takowé swázané wedl k Knijžatům Kněžským:

Zdumiewali sie tedy wszyscy ktorzy go słuchali, á mowili, Izali nie ten iest ktory borzył w Jeruzálem ty ktorzy wzywáli imienia tego, y tu był dla tego przyszedł, áby ie powiązawszy wiodł do Książąt Káplánskich.

ט

22 שְׁאוּל דֵּין יַתִּיר מֶתְחַיַּל הֲוָא וּמְזִיעַ הֲוָא לְהוֹן לִיהוּדָיֵא הָנוֹן דְּעָמְרִין הֲווֹ בְּדַרְמְסוּק כַּד מְחַוֵּא הֲוָא דְּהָנָא הוּ מְשִׁיחָא :

E Saulo molto piu si rinforzaua, e confondeua i Giudei che habitauano in Damasco, affermando che questo era Christo.

23 וְכַד סְגִיו לֵהּ תַּמָּן יַוְמָתָא עֲבַדוּ עֲלַוְהִי נֶכְלָא יְהוּדָיֵא דְּנֶקְטְלוּנָיְהִי :

Passati che furon molti giorni, i Giudei si consiglierono insieme d'ammazzarlo.

24 אֶתְבַּדַּק לֵהּ דֵּין לְשָׁאוּל אֶפְרַסְנוּתְהוֹן דְּבָעֵין הֲווֹ לְמֶעְבַּד לֵהּ וְנָטְרִין הֲווֹ תַּרְעָא דִּמְדִינְתָּא יַוְמָמָא וְלֵלְיָא דְּנֶקְטְלוּנָיְהִי :

Ma le loro insidie vennero à notitia à Saulo. Essi riguardauano le porte giorno e notte, per ammazzarlo.

25 הָידֵין סָמוּהִי תַּלְמִידָיֵא בְּאֶסְפַּרִידָתָא וְשַׁבְקוּהִי מֶן שׁוּרָא בְּלֵלְיָא :

Ma i discepoli lo presero di notte, e mandoronlo giu per il muro, calandolo in vna sporta.

26 וְאֶזַל לֵהּ לְאוּרִשְׁלֶם וְצָבֵא הֲוָא לְמֶתְנַקְפוּ לְתַלְמִידָיֵא וְכֻלְּהוֹן דָּחְלִין הֲווֹ מֶנֵּהּ וְלָא מְהַימְנִין הֲווֹ דְּתַלְמִידָא הוּ :

Essendo poi venuto Saulo in Ierusalem, tentaua di congiugnersi à i discepoli: ma tutti lo temeuano, non credendo che egli fosse discepolo.

27 בַּרְנַבָּא דֵּין אַחְדֵהּ וְאַיְתְיֵהּ לְוָת שְׁלִיחֵא וְאֶשְׁתַּעִי לְהוֹן אַיכַּנָא בְּאוּרְחָא חֲזָא לְמָרְיָא וְדַאיכַּנָא מַלֶּל עַמֵּהּ וְאַיכַּנָא בְּדַרְמְסוּק עַיִן בְּגֶלְיָא מַלֶּל בִּשְׁמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ :

Allora Barnaba il prese, e condussello à gli Apostoli, e racconto loro come egli haueua veduto il Signor ne la via, e ch'ei gli haueua parlato: e come in Damasco haueua liberamente parlato nel nome di IESV.

ט

22 וְשָׁאוּל עַל־יֶתֶר הִתְגַּבֵּר וּבִלְבֵּל אֶת־הַיְּהוּדִים הַיּוֹשְׁבִים בְּדַמֶּשֶׂק וּמוֹרֶה כִּי זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ :

Empero Saulo mucho mas se es forçaua, y confundia à los Iudios que morauan en Damasco affirmando, Que este es el Christo:

23 וְאַחֲרֵי־מְלֹאת יָמִים רַבִּים וַיִּוָּעֲצוּ הַיְּהוּדִים לְהָרְגוֹ :

Y como passaron muchos dias hizieron consejo en vno los Iudios de matarlo.

24 וַיִּוָּדַע לְשָׁאוּל אֶת־מְזִמָּתָם כִּי נָצְרוּ אֶת שַׁעֲרֵי הָעִיר יוֹמָם וָלַיְלָה לַהֲרֹג אוֹתוֹ :

Mas las assechanças deellos fueron entendidas de Saulo: empero ellos guardauan las puertas de dia y de noche para matarlo.

25 וַיִּקְחוּ אוֹתוֹ הַתַּלְמִידִים בַּלַּיְלָה וַיּוֹרִידֻהוּ בַּחֶבֶל בְּעַד הַחַלּוֹן בַּחוֹמָה :

Entonces los Discipulos, tomandolo de noche, abaxaronlo por el muro metido en vna espuerta.

26 וּבְבֹא שָׁאוּל יְרוּשָׁלַיְמָה חָפֵץ לְדָבְקָה בַּתַּלְמִידִים וַיִּרְאוּ כֻלָּם מִמֶּנּוּ וְאֵינָם מַאֲמִינִים כִּי הַתַּלְמִיד הוּא :

Y como Saulo vino à Ierusalem, tentaua de juntarse con los Discipulos: mas todos tenian miedo de el, no creyendo que era Discipulo.

27 וּבַרְנַבָּא אָחַז בּוֹ וַיּוֹלִיכֵהוּ אֶל־הַשְּׁלִיחִים וַיְסַפֵּר לָהֶם אֵיכָכָה בַּדֶּרֶךְ רָאָה אֶת־יְהוָה וְכִי יְדַבֵּר אֵלָיו וְאֵיךְ בְּדַמֶּשֶׂק בְּבִטָּחוֹן הוֹפִיעַ לְדַבֵּר בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ :

Entonces Barnabas, tomandolo, truxolo à los Apostoles, y contó, Como auia visto àl Señor en el camino. y que le auia hablado: y como en Damasco auia hablado confiadamente en el Nombre de Iesus..

θ.

22. Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο καὶ συνέχει τοὺς ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός.

Mais Saul s'efforçoit de plus en plus, & confondoit les Iuifs qui habitoyent en Damas, confermant que cestui-ci estoit le Christ.

23. Ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν.

Or long temps apres les Iuifs comploterent ensemble pour le mettre à mort.

24. Ἐγνώσθη δὲ τῷ σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν· παρετήρουν τε τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτός, ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσι.

Mais leurs embusches vindrent à notice à Saul. Or gardoyent-ils les portes iour & nuict, afin de le mettre à mort..

25. Λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτός, καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι.

Mais les disciples le prenans de nuict, le descendirét par la muraille, en l'aualant en vne corbeille.

26. Παραγενόμενος δὲ ὁ σαῦλος εἰς ἱερουσαλὴμ, ἐπειρᾶτο κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτόν, μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶ μαθητής.

Et quand Saul fut venu en Ierusalem, il taschoit de se ioindre aux disciples: mais tous le craignoyent, ne croyans point qu'il fust disciple.

27. Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτόν, ἤγαγε πρὸς τοὺς ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν κύριον, καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν δαμασκῷ ἐπαρρησιάσατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ.

Mais Barnabas le print, & le mena aux Apostres, & leur raconta comment par le chemin il auoit veu le Seigneur qui auoit parlé à lui: & commét il auoit parlé franchement en Damas au Nom de Iesus.

CAP. IX.

22. Saulus autem multo magis convaleſcebat, & confundebat Iudæos qui habitabant Damaſci, affirmans quoniam hic eſt Chriſtus.

• But Saul increaſed the more in ſtrenght / and confounded the Jewes which dwelt at Damaſcus/confirming that this was the Chriſt.

23. Cùm autem implerentur dies multi, conſilium fecerunt in unum Iudæi ut eum interficerent.

And after that many dayes were fulfilled/ the Jewes tooke counſell togeather/to kill him.

24. Notæ autem factæ ſunt Saulo inſidiæ eorum. Cuſtodiebant autem & portas die ac nocte, ut eum interficerent.

But their laying awayte was knowen of Saul: Now they watched the gates / day and night / that they might kill him.

25. Accipientes autem eum diſcipuli nocte per murum dimiſerunt eum, ſubmittentes in ſporta.

Then the diſciples tooke him by night and put him through the wall, & let him downe in a basket.

26. Cùm autem veniſſet in Ieruſalem, tentabat ſe iungere diſcipulis, & omnes timebant eum, non credentes quód eſſet diſcipulus.

And when the Saul was come to Jeruſalem/he aſſayed to ioyne himſelfe with the diſciples: but they were all afrayed of him / and beleeued not that he was a diſciple.

27. Barnabas autem apprehenſum illum duxit ad Apoſtolos: & narravit illis quomodo in via vidiſſet Dominum, & quia locutus eſt ei, & quomodo in Damaſco fiducialiter egerit in nomine Ieſu.

But Barnabas tooke him / and brought him to the Apoſtles/and declared to them / how he had ſeene the Lord in they way / and that he had ſpoken unto him / and howe hee had ſpoken boldly at Damaſcus in y Name of Jeſus.

Das IX. Kapitel.

22. Saulus aber ward je mehr kräfftiger/vnd treib die Jüden ein/die zu Damaſco woneten/vnd bewerhts/ daß diſer iſt der Chriſt.

Men Saulus bleff io mere krafftig/oc igen dreff Joderne ſom bode i Damaſco / oc beuiſde/ at denne er Chriſtus.

23. Vnd nach vilen tagen hielten die Jüden einen Rath zuſammen/daß ſie jhn tödten.

Oc mange dage der effter/ hulde Joderne it Raad tilſammen / at de vilde ſla hannem ihiel.

24. Aber es ward Saulo kunth gethan/daß ſie jm nachſtelleten. Sie hüteten aber Tag vnd Nacht an den Thoren/daß ſie jhn tödten.

Oc det bleff Paulo tilkende giffuit/ at de vilde gøre hannem ſuig. Men de voctede dag oc nat i Portene / at de vilde ihielſla hannem.

25. Da namen jhn die Jünger bey der Nacht/ vnd theten jhn durch die Mauren / vnnd lieſſen jhn in einem Korbe hinab.

Da toge Diſciplene hannem om natten / oc finge hannem igennem muren/oc vunde hannem ned i en Kurff.

26. Da aber Saulus gen Jeruſalem kam/verſuchte er ſich bey die Jünger zu machen / vnnd ſie forchten ſich alle für jhm / glaubten nicht / daß er ein Jünger were.

Men der Saulus kom til Jeruſalem / forſøcte hand at holde ſig til Diſciplene/ Oc de fryctede alle for hannem / trode icke at hand vaar en Diſcipel.

27. Barnabas aber nam jn zu ſich/ vnd führet jhn zu den Apoſteln/ vnd erzehlet jnen/ wie er auff der Straſſen den HErrn geſehen/ vnd er mit jhm geredt / vnd wie er zu Damaſco den Namen Jeſu frey geprediget hette.

Men Barnabas tog hannem til ſig/ oc førde hannem til Apoſtlerne / oc hand fortalde den/ huorledis hand haffde ſeet HERREN paa veyen / oc haffde talet met hannem/ oc huorledis hand haffde driſtelige predicket om Jheſu Naffn i Damaſco.

Kapitola IX.

22. Ssawel pak mnohem wjce poſylňowal ſe/ a zahanbowal Zidy kteřijž bydleli w Damaſſku/ potwrzuge/ že ten geſt Kryſtus.

Tedy ſie Saul tym wiecey wzmagał/ y porabiał Zydy ktorzy mieſzkali w Dámáſzku/ twierdząc iż tho był on Kryſtus.

23. A když pominuli dnowé mnozí raddu mezy ſebau včinili Zidé/ aby gey zabili.

A gdy wyſzedł czás niemáły / weſzli Zidowie miedzy ſobą w rádę áby go ſtrácili.

24. Y zgewnij včiněni gſau Ssawlowi vkladowé gegich. Oſtřijhali také v bran we dne y w nocy/ aby gey zabili.

Ale Saul zrozumiał zdrády ich/ácz ſtrzeżono bran we dnie y w nocy iákoby go zátrácili.

25. Tehdy popawſſe gey Včedlnijcy w nocy/ wypuſtili přes Zed/ ſpuſtiwſſe gey w koſſy.

A przetho ž zwolennicy wziawſzy go w nocy przez mur wypuścili/ powrozem ſpuściwſzy w koſzu.

26. A když přiſſel Ssawel do Geruzaléma pokauſſel ſe připowarynſſyti Včedlnijkům/ y báli ſe ho wſſyckni/ newěřijce by byl Včedlnijkem.

Gdy potym przyſzedł Saul do Jeruzalem / kuſił ſie przyłaczyć do zwolennikow / ále ſie go wſzyſcy bali/nie wierząc żeby był zwolennikiem.

27. Barnabáš pak popaw gey/ y wedl ho k Apoſtolům/ a wypprawowal gim/ kterak na ceſtě widěl PANa/ a že y mluwil s nim: a kterak w Damaſſku ſwobodně mluwil we gménu Pána Gežiſſe.

Tedy go Bárnábeſz wziawſzy/ przywiodł do Apoſtołow / y opowiedział im iáko w drodze widział Páná/ ktory mowił do niego/ y iáko w Dámaſzku beſpiecznie mowił w imie Jezuſowe.

ט

28 ועאל הוא עמהון ונפק באורשלם וממלל הוא בשמה דישוע בגלא :

E stauasi con essi conuersando in Ierusalem, e parlando arditamente nel nome del Signor IESV.

29 ודרש הוא עם יהודיא אילין דידעין הוו יונאית הנון דין צבין הוו למקטלה :

E parlaua, e disputaua contra i Greci: onde essi cercauano d'ammazzarlo.

30 וכד ידעו אחא איתיוהי בליליא לקסריא ומן תמן שדרוהי לתרסוס :

Ilche hauendo i fratelli saputo, il condussero à Cesarea, e mandoronlo à Tarso.

31 כדם דין עדתא דבכלה יהוד ובגלילא ושמרין אית הוא בה שלמא כד מתבניא הות ורדיא בדחלתא דאלהא ובבויאא דרוחא דקודשא סגיא הות :

Le Chiese dunque per tutta la Giudea, e Galilea, e Samaria, haueuan pace, & erano edificate caminando nel timor del Signore: & erano moltiplicate ne le consolationi de lo Spirito santo.

32 והוא דכד מתכרך הוא שמעון במדינתא נחת אף לות קדישא דעמרין בלוד מדינתא :

Auuenne poi che mentre Pietro andaua visitando tutti, venne etiandio a i Santi che erano in Lidda.

33 ואשכח גברא חד דשמה אניס דרמא הוא בערסא ומשרי שנין תמניא :

E trouò iui vn huomo nominato Enea, che gia otto anni giaceua in letto, ilquale era paralitico.

34 ואמר לה שמעון אניא מאסא לך ישוע משיחא קום ושוא ערסך ובר שעתה קם :

A cui Pietro disse, Enea, il Signor IESV Christo ti risani: leuati su, e fatti il letto tu stesso. E subbito si leuò.

ט

28 ויהי אתם בא ויצא בירושלים ובבטחון מדבר בשם ישוע :

Y entraua y salia con ellos en Ierusalem. Y hablaua confiadamente en el nombre del Sennor Iesus.

29 וידבר ויתוכח אל־היונים והמה יבקשו להרגהו :

Y disputaua con los Griegos: mas ellos procurauan da matarlo.

30 וכאשר ידעו האחים ויוליכהו אל־קסריא ומשם שלחוהו טרסוסה :

Loqual como los hermanos entendieron, acõpannaronlo hasta Cesarea, y embiaronlo à Tarso.

31 ולקהלות בכל יהודה וגליל ושומרון היה להן שלום ונבנות והולכות ביראת יהוה ונמלאו בתנחומות רוח הקדש :

Las Iglesias entonces por toda Iudea, y Galilea, y Samaria tenien paz, y eran edificadas andando en el temor del Sennor: y con consuelo del Espiritu Sancto eran multiplicadas.

32 ויהי כי כיפה עבר בכלם ובא אל־הקדושים היושבי־לוד המה :

Y aconteció, que Pedro andandolos à todos vino tambien à los Sanctos que habitauan en Lydda:

33 וימצא שם את־אנוש אחד ושמו אניא ומשמונה שנים שכב על־ערשו כי נשול אברים הוא :

Y halló alli à vno que se llamaua Eneas, que auia ya ocho annos que estaua encama, que era paralytico.

34 ויאמר לו כיפה אניא ירפא אותך ישוע המשיח קום הציעה ורבד ערשך ויקם ברגע :

Y dixole Pedro, Eneas. El Sennor Iesus el Christo, te sana: leuantate y hazte tu cama. Y luego se leuantó.

θ'.

28. Καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ παῤῥησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ,

Ainsi donc il estoit allant & venant auec eux en Ierusalem. Et se portant franchement au Nom du Seigneur Iesus.

29. Ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς τοὺς ἑλληνιστάς· οἱ δὲ ἐπεχείρουν αὐτὸν ἀνελεῖν.

Il parloit & disputoit contre les Grecs: mais ils taschoierent de le mettre à mort.

30. Ἐπιγνόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς καισάρειαν, καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν εἰς ταρσόν.

Ce que les freres cognoissans, le menerent en Cesaree, & l'enuoyerent en Tarse.

31. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας καὶ γαλιλαίας καὶ σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομούμεναι καὶ πορευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπληθύνοντο.

Ainsi donc les Eglises par toute Iudee, & Galilee, & Samarie auoyent paix, estãt edifiees & cheminans en la crainte du Seigneur, & estoyent multipliees par la consolation du sainct Esprit.

32. Ἐγένετο δὲ πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων, κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας λύδδαν.

Aduint que comme Pierre passoit par deuers tous, il vint aussi vers les saincts qui habitoyent en Lydde.

33. Εὗρε δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπόν τινα αἰνέαν ὀνόματι, ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ κραββάτῳ, ὃς ἦν παραλελυμένος.

Et trouua là vn homme nommé Enee, qui depuis huit ans gisoit en vn petit lict, & estoit paralytique.

34. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ πέτρος, αἰνέα, ἰᾶταί σε ἰησοῦς ὁ χριστός· ἀνάστηθι, καὶ στρῶσον σεαυτῷ, καὶ εὐθέως ἀνέστη.

Et Pierre lui dit, Enee Iesus Christ te guerisse: leue-toi, & te fai ton lict: & incontinent il se leua.

CAP. IX.

28. Et erat cum illis intrans & exiens in Ieruſalem, & fiducialiter agens in nomine Domini.

And he was conuerſant with them at Jeruſalem / And ſpake boldely in the Name of Lord Jeſus.

29 Loquebatur quoque Gentibus & diſputabat cum Græcis: illi autem quærebant occîdere eum.

And ſpake and diſputed with the Grecians: but they went about to ſlay him.

30. Quòd cum cognoviſſent fratres, deduxerunt eum Cæſaream, & dimiſerunt Tarſum.

But when the brethren knewe it / they brought him to Ceſarea / and ſent him forth to Tarſus.

31. Eccleſia quidem per totam Iudæam & Galilæam, & Samariam habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore Domini, & conſolatione Spiritus ſancti replebatur.

Then had the Churches reſt through all Judea / and Galile / and Samaria / & were edified / & walked in the feare of the Lorde / and were multiplied by the comfort of the holy Ghoſt.

32. Factum eſt autem, ut Petrus dum tranſiret univerſos, deveniret ad ſanctos qui habitabant Lyddæ.

And it came to paſſe / as Peter walked throughout all quarters / he came alſo to the Saints which dwelt at Lydda.

33. Invenit autem ibi hominem quendam, nomine Aeneam, ab annis octo iacentem in grabáto, qui erat paralyticus.

And there he found a certaine man named Aeneas / which had kept his bed eight yeeres / and was ſicke of the palſie.

34. Et ait illi Petrus, Aenea, ſanet te Dominus Ieſus Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi Et continuò ſurrexit.

Then ſayde Peter vnto him / Aeneas / Jeſus Chriſt maketh thee whole ariſe and make vp thy bed. And he aroſe immediately.

Das IX. Capitel.

28. Vnd er war bey jhnen / vnd gieng auß vnd ein zu Jeruſalem / vnd prediget den Namen des HERRN Jeſu frey.

Oc hand vaar hoſſ dem / oc gick vd oc ind i Jeruſalem / oc predickede vor HERRIS Jheſu Naffn driſtelige.

29. Er redet auch vnd befraget ſich mit den Griechen / Aber ſie ſtelleten jhm nach / daß ſie jhn tödten.

Hand talede oc ſaa oc beſpurde ſig met Grekerne / Men de lagde ſig effter / at ſla hannem ihiel.

30. Da das die Brüder erfuhren / geleitten ſie jhn gen Ceſarien / vnnd ſchickten jhn gen Tarſen.

Der Brødrene merckte det / ledſagede de hannem til Ceſaream / oc ſkickede hannem til Tarſen.

31. So hatte nun die Gemeine friede durch gantz Judea vnd Galilea vnd Samaria / vnd bauete ſich / vnd wandelt inn der Forcht des HERRN / vnd ward erfüllet mit Troſt des heiligen Geiſtes.

Saa haffde nu Menigheden fred igiennem gantſke Juda oc Galilea oc Samaria / oc opbygde ſig oc vandrede i HERRENS frygt / oc bleff opfyldet met den hellig Aands troſt.

32. Es geſchach aber / da Petrus durchzog allenthalben / daß er auch zu den Heiligen kam / die zu Lidda wohneten.

Oc det ſkede / der Peder drog allesteds igiennem / at hand kom oc ſaa til de Helligen / ſom bode i Lydda.

33. Daſelbſt fand er einen Mann / mit Namen Eneas / acht Jar lang auff dem Bette gelegen / der ward Gichtbrüchig.

Der fant hand en Mand / hed Eneas / ſom haffde ligget otte aar paa Sengen / oc vaar Verckbruden.

34. Vnd Petrus ſprach zu jm: Enea / Jeſus Chriſtus mache dich geſund / Stehe auff vnd bette dir ſelber. Vnd alſo bald ſtund er auff.

Oc Peder ſagde til hannem / Enea / Jheſus Chriſtus gøre dig helbrede / Stat op / oc red ſelff din Seng. Oc hand ſtod ſtrax op.

Kapitola IX.

28. Y byl s nimi přebýwage w Geruzalémě / á ſměle wyznáwage gméno Pána Gežiſſe.

Y był w Jeruzálem thowárzyſzac z nimi. A beſpiecznie mowił w imie Pána Jezuſowe.

29. A mluwil také Pohanům / hádal ſe s Rzeky / oni pak hledali ho zabiti.

Y gadał ſie z Greki / iákiż ſie oni ſtárali iákoby go ſtrácić mogli.

30. To když zwěděli Bratřij / doweďli ho do Cezaree / a poſlali gey do Tharſu.

To gdy obaczyli brácia / odprowadzili go do Ceſarey / y odeſłáli do Thárſu.

31. Cyrkwe pak Božij / po wſſý Judſké zemi a Galilei a Samařij měly pokog / a wzdělávaly ſe / chodícy w báznij Božij / a naplňowaly ſe Ducha Swatého potěſſenijm.

A ták kośćioły po wſzytkim Zydoſtwie y Galileiey y Sámáryey / miály pokoy y budowały ſie / á chodząc / w boiáźni Bożey y w pociesze Duchá świętego rozmnażały ſie.

32. Stalo ſe pak / že Petr když proſſel wſſeckny Kraginy / přiſſel také k Swatým kteřijž bydleli w Lidyě

Stáło ſie potym iż Piotr gdy obchadzał po wſzytkich / przyſzedł też do świętych ktorzy mieſzkáli w Lidyi.

33. Y nalezl tu Cžlowěka gednoho / gménem Eneáſſe / od oſmi Leth ležijcyho na Loži / kterýž byl ſſlitceny.

Thámże nalazł niektorego imieniem Eneaſz od ośmi lat na łożu leżącego / ktory był ruſzony powietrzem.

34. Y řekl mu Petr: Eneáſſy / uzdraw tebe Pán Gežijs Kryſtus / Wſtaň / a uſtel jám ſobě. A hned wſtal.

Y rzekł mu Piotr / Eneáſzu vzdrawiáćie Jezus Kryſtus / wſtháńże y poſćieł ſobie / thedy on nátychmiaſt wſtał.

ט

35 וחזאוהי כלהון דעמרין בלוד ובסארונא ואתפניו לות אלהא׃

E tutti quelli che habbitauano in Lidda e in Assaron, lo Viddero, iquali si conuertirono al Signore.

36 אית הוא דין תלמידתא חדא ביופא מדינתא דשמה טביתא חדא עתירא הות בעבדא טבא ובזדקתא דעבדא הות׃

In Ioppe ancora era Vna discepola per nome Tabitha) che interpretata , si dice Dorca.) Costei era piena di buone opere, e di limosine ch'ella faceua.

37 אתכרהת דין בהון ביומתא ומיתת ואסיחוה וסמוה בעליתא׃

Auuenne in quei giorni che essendosi ella ammalata , morì : e come l'hebber lauata , la posero in Vna sala.

38 ושמעו הוו תלמידא דשמעון בלוד הו מדינתא הי דאיתיה על גיב יופא ושדרו הוו לותה גברא תרין דיבעון מנה דלא תאמן לה דיאתא באדיהון׃

Et essendo Lidda Vicina à Ioppe, i discepoli hauendo inteso che Pietro era iui, mandorono à lui, pregandolo che non tardasse di Venire insin à loro.

39 וקם שמעון ואזל עמהון וכד אתא אסקוהי לעליתא וכנשין הוי להין חדרוהי כלהין ארמלתא כד בכין ומחוין הוי לה כותינתא ומרטוטא הלין דיהבא הות להין טביתא כד חיא׃

La onde Pietro leuatosi sù, Venne con quelli che furon mandati à chiamarlo. Arriuato ch'ei fu, il menorono ne la sala: e tutte le Vedoue gli furono intorno, piangendo, e mostrandogli le Veste e i manti che Dorca faceua loro , quando era con esse.

ט

35 ויראוהו כל־יושבי לוד ושרון אשר שבו אל־יהוה׃

Y vieronlo todos losque habitauan en Lydda y en Sarona, los quales se conuirtieron al Sennor.

36 וביפו היתה תלמידה אחת ושמה טביתא המתרגמה נאמרת צביה ואת היא מלאה מעשי טובים וצדקות אשר עשתה׃

Entonces en Ioppe auia vna Discipula llamada Tabitha , que si lo declares, quiere dezir Dorcas. Esta era llena de buenas obras , y de lymosnas que hazia.

37 ויהי בימים ההמה וחלתה בחליה ותמת ורחצוה ושמוה בעליה׃

Y aconteció en aquellos dias que enfermando, murió : La qual despues de llauada, pusieronla en vn cenadero.

38 וקרובה היא לוד אל־יפו וכאשר שמעו התלמידים כי כיפה היה בה וישלחו אליו שני אנשים וישאלו ממנו פן ימאן לבוא אליהם׃

Y como Lydda estaua cerca de Ioppe los Discipulos, oyendo que Pedro estaua alli, embiaronle dos varones rogandole, No te detengas de venir hasta nosotros.

39 ויקם כיפה ויבוא אליהם ובבואו העלוהו אל־עליה ועמדו אליו כל־אלמנות בוכיות מראות את כתנות ובגדים כמה עשה צביה בעודנה אתנה׃

Pedro entonces leuantandose, vino con ellos : y como llegó, lleuaronlo al cenadero donde lo rodearon todas las biudas llorando y mostrandole las tunicas y los vestidos que Dorcas les hazia : quando estaua conellas.

θ.

35. Καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες λύδδαν καὶ τὸν σαρωνᾶν, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον.

Et tous ceux qui habitoyent en Lydde & en Saron , le virent : lesquels furent conuertis au Seigneur.

36. Ἐν ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι ταβιθά, ἣ διερμηνευομένη λέγεται δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει.

Or y auoit-il aussi en Ioppe vne certaine disciple nommee Tabitha, qui signifie Dorcas : laquelle estoit pleine de bonnes œuures & d'aumosnes qu'elle faisoit.

37. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν. λούσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν ὑπερῴῳ.

Aduint en ces iours-la qu'elle deuint malade, & mourut. Et quand ils l'eurent lauee, ils la mirent en vne chambre haute.

38. Ἐγγὺς δὲ οὔσης λύδδης τῇ ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς αὐτὸν, παρακαλοῦντες μὴ ὀκνῆσαι διελθεῖν ἕως αὐτῶν.

Et d'autant que Lydde estoit pres d'Ioppe, les disciples entẽdans que Pierre estoit en Lydde, enuoyerent vers lui deux hommes, le prians qu'il ne tardast point de venir iusqu'à eux.

39. Ἀναστὰς δὲ πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς. ὃν παραγενόμενον ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῷον, καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι, καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας, καὶ ἱμάτια ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν οὖσα ἡ δορκάς.

Pierre donc se leua, & s'en vint auec eux. Et quand il fut arriué , ils le menerent en la haute chambre : & toutes les vefues se presenterent a lui en pleurant, & monstrant les , vestemens que faisoit Dorcas quand elle estoit auec elles.

CAP. IX.

35. Et viderunt eum omnes qui habitabant Lydda, & Saronæ, qui conversi sunt ad Dominum.

And all that dwelt at Lydda & Saron/ sawe him/ and turned to the Lord.

36. In Ioppe autem fuit quædam discipula nomine Tabitha: quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis & eleemosynis quas faciebat.

There was also at Joppa a certaine woman a disciple named Tabitha/ (which by interpretation is called Dorcas) she was full of good workes/ and almes which she did.

37. Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cum lavissent, posuerunt eam in cœnaculo.

And it came to passe in those dayes/ that she was sicke and died: and when they had washed her/ they layde her in an upper chamber.

38. Cùm autem propè esset Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum rogantes. Ne pigriteris venire usque ad nos.

Nowe for as much as Lydda was neere to Joppa/ and the disciples had heard that Peter was there/ they sent unto him two men/ desiring that he woulde not delay to come unto them.

39. Exurgens autem Petrus venit cum illis. Et eum advenisset, duxerunt illum in cœnaculum: & circunsteterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas & vestes, quas faciebat illis Dorcas.

Then Peter arose and came with them: and when he was come/ they brought him into the upper chamber/ where all the widowes stoode by him weeping/ & shewing the coates/ and garments/ which Dorcas made/ while she was with them.

Das IX. Capitel.

35. Vnd es sahen jhn alle/ die zu Lidda vnd zu Sarona wohneten/ die bekehreten sich zu dem HERREN.

Oc de saae det alle/ som bode i Lydda oc Sarona/ oc de omuende sig til HERREN.

36. Zu Joppe aber war eine Jüngerin/ mit Namen Tabea/ welches verdolmetschet heisst ein Rehe. Die war voll guter Werck vnd Allmosen/ die sie thet.

Oc der vaar en Disciplinde i Joppe/ som hed Tabita/ som er vdlagd en Raa/ Hun vaar fuld aff gode Gerninger oc Allmisse som hun giorde.

37. Es begab sich aber zu derselbigen zeit/ daß sie kranck ward vnnd starb. Da wuschen sie dieselbige/ vnd legten sie auff den Söller.

Oc det begaff sig paa den samme tid/ at hun bleff siug/ oc døde. Da tode de hend/ oc lagde hende paa Loffter.

38. Nun aber Lidda nahe bey Joppen ist/ da die Jünger höreten/ daß Petrus daselbst war/ sandten sie zu jhm/ vnd ermahneten jn/ daß er sichs nicht liesse verdriessen zu jhnen zu kommen.

Men nu er Lydda nær hoss Joppen/ Der Disciplene hørde/ at Peder vaar der/ da sende de til hannem/ oc formanede hannem/ at hand vilde icke besueris/ at komme til dem.

39. Petrus aber stund auff vnd kam mit jhnen. Vnd als er darkommen war/ führeten sie jhn hinauff auff den Söller/ vnd tratten vmb jn alle Witwen/ weineten vnd zeigeten jhm die Röcke vnd die Kleider/ welche die Rehe machte/ weil sie bey jhnen war.

Da stode Peder op oc kom met dem. Oc der hand kom did/ ledde de hannem op paa Loffter/ oc alle Vidner stod omkring hannem/ græde oc visde hannem de Kiortle oc Klæder/ som samme Raa giorde/ den stund hun vaar hoss dem.

Kapitola IX.

35. A widěli gey wssyckni kteřijž bydleli w Liddě/ a w Asaroně/ kteřijžto obrátili se k PANV.

A widźieli go wszyscy ci kthorzy mieszkali w Lidyi/ y Saronie/ ktorzy sie też nawrocili do Pana.

36. W Joppen pak byla gedna Včednice gménem Tabitha/ kteráž se wyklada Dorkas. Ta byla plná skutkůw dobrých/ a Almužen kteréž činila.

Byłá thež w Joppe niektora zwolenniczka imieniem Tabithá/ kthora kroby chcial wyłożyć/ zowie sie Dorkas/ tá byłá bogáta w dobne vczynki y w iálmužny ktore czynilá.

37. Y stalo se w těch dnech/ že se roznemohla/ a umřela. Kteraužto když umyli/ položili gi w wrchnij Sijnj.

Y stalo sie że w onych czásiech bedac niemoca złożona/ vmárlá/ ktora omywszy położono na Sali.

38. A že byla blijžko Lidda od Joppen uslyssawsse Včedlnijcy žeby tam byl Petr/ poslali k němu Mužě dwa/ prosýce ho/ aby sobě ne obtěžowal přigijti až k nim.

A iż Lidda byłá blisko Joppen/ zwolennicy ośłyszawszy sie że był Piotr wniey/ posłali do niego dwu mężow prosżacy/ áby do nich przez omieszkania przyszedł:

39. Tehdy wstaw Petr/ ssel s nimi. A když přissel wedli gey do swrchnij sijně y obstaupily ho wsseckny Wdowy plačijcý/ a okazugijcý raucha a sukně kteréž dělala/ dokud s nimi byla Dorkas.

Tedy wstawszy Piotr/ przyszedł z nimi/ ktorego gdy przyszedł wwiedli ná Sale/ gdźie też przy nim sthánely wszytki wdowy placzacy y wkázuiac sukniey pláscze kthore robilá Dorkas gdy byłá z nimi.

ט

49 שמעון דין אפק לכלהון אנשא לבר וקעד על בורכוהי וצלי ואתפני לות שלדא ואמר טביתא קומי הי דין פתחת עיניה וכד חזתה לשמעון יתבת:

Pietro allora mandati fuor tutti, e postosi inginocchioni, orò: poi voltatosi verso il corpo, disse, Tabita, leuati su. Et ella aperse i suoi occhij, e veduto Pietro, si messe à sedere.

41 ואושט לה אידה ואקימה וקרא לקדישא ולארמלתא ויהבה להון כד חיא:

Et egli dandole la mano, la drizzò su: poi chiamati i santi e le vedoue, la presentò viua.

42 ואתידעת הדא בכלה מדינתא וסגיאא הימנו במרן:

E questo si seppe per tutta Ioppe, e molti credettero nel Signore.

43 הוא דין בה ביופא יומתא לא זעורין כד שרא הוא בבית שמעון בורסיא:

Et auuenne ch'egli si restò in Ioppe, molti giorni, appresso vn certo Simone cotaro.

ט

40 ויוציא כיפה את כלם החוצה ויכרע את ברכיו ויתפלל ויפן אל הגופה ויאמר טביתא קומי והיא פקחה עיניה ובראותה את כיפה שבה וישבה:

Entonces echados fuera todos Pedro puesto de rodillas, oró: y buelto àl cuerpo, dixo, Tabitha, leuantate. Y ella abrió los ojos: y viendo à Pedro, boluiose à assentar.

41 ויתן לה את ידו ויקימנה ויקרא לקדושים ולאלמנות ויקימנה חיה:

Y dandole el la mano leuantola: entonces llamando los Sanctos y las biudas, presentóla biua.

42 ויודע הדבר בכל יפו ורבים האמינו ביהוה:

Esto fué notorio por toda Ioppe y creyeron muchos en el Sennor.

43 ויהי כי ימים רבים מאריך הוא ביפו את שמעון הגולד:

Y aconteció que sequedó muchos dias en Ioppe en casa de vn cierto Simon Curtidor.

θ.

40. Ἐκβαλὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε, ταβιθὰ, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον ἀνεκάθισε.

Mais Pierre apres les auoir tous enuoyés hors, se mit à genoux, & pria, puis se retournant vers le corps, dit, Tabitha, leuetoi. Et elle ouurit ses yeux, & voyant Pierre, se rassit.

41. Δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτήν. φωνήσας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν.

Adonc il lui donna la main, & la leua: puis ayant appelé les saincts & les vefues, il la leur presenta viuante.

42. Γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς ἰόππης, καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν κύριον.

Et cela fut cognu par toute Ioppe: & plusieurs creurent au Seigneur.

43. Ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι αὐτὸν ἐν ἰόππῃ παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ.

Et aduint qu'il demeura plusieurs iours en Ioppe, chez vn certain Simon conroyeur.

י

1 בקסריא דין אית הוא גברא חד קנטרונא דשמה הוא קורנליוס מן ספירא הי דמתקריא איטליקא:

In Cesarea era vn huomo nominato Cornelio, Centurione de la squadra chiamata Italiana.

2 זדיק הוא ודחל הוא מן אלהא הו ובית כלה עבד הוא זדקתא סגיאתא בעמא ובכל זבן בעא הוא מן אלהא:

Huomo pio, e che temeua Iddio, con tutta la sua famiglia, e faceua molte limosine al popolo, e pregaua Iddio continuamente.

י

1 ויהי איש בקסריא ושמו קרניאל ושר מאה הוא מחבל הנקרא איתליקי:

Y Auia vn varon en Cesarea llamado Cornelio, Centurion de la compannia que se llamaua la Italiana.

2 וצדיק וירא אלהים הוא את כל ביתו עשה צדקות רבות לעם ומתפלל אל אלהים תמיד:

Pio, y temeroso de Dios con toda su casa y que hazia muchas lymosnas àl pueblo: y que oraua a Dios siempre,

ΚΕΦΑΛ. ι.

Ἀνὴρ δέ τις ἦν ἐν καισαρείᾳ ὀνόματι κορνήλιος, ἑκατοντάρχης ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης ἰταλικῆς.

Or y auoit-il vn certain personnage en Cesaree, nomme Corneille, centenier de la bande appelee Italique.

2. Εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν, σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ διὰ παντός.

Homme deuotieux & craignant Dieu, auec toute sa famille, faisant aussi beaucoup d'aumosnes au peuple, & priant Dieu assiduellement.

CAP. IX.

40. Eiectis autem omnibus foràs, Petrus ponens genua oravit, & conversus ad corpus, dixit: Tabitha surge. At illa aperuit oculos suos: & viso Petro, resedit.

Das IX. Kapitel.

40. Vnd da Petrus sie alle hinauß getrieben hatte / kniet er nieder / betet vnd wandte sich zu dem Leichnam / vnd sprach: Tabea / stehe auff. Vnd sie that jhre augen auff / vnd da sie Petrum sahe / satzte sie sich wider.

Kapitola IX.

40. A kázaw wssem wygijti wen Petr / klekl na kolena / y modlil se: a obrátiw se k Telu / řekl: Tabitho / wstaň. A ona otewřela oči / a vzřewssy Petra / posadila se.

But Peter put them all forth / and kneeled downe / and prayed / and turned him to the bodie / and said: Tabitha / arise. And shee opened her eyes / and when she sawe Peter / sate vp.

Oc der Peder haffde dreffuit dem alle vd / falt hand paa knæ / bad / oc vende sig til Legemet oc sagde / Tabita / stat op. Oc hun oplod sine Oyen / oc der hun saa Peder / sette hun sig igen.

A ták wyrzuciwszy precz wszytki / Piotr poklęknąwszy ná kolana / modlił się / owrociwszy sie do ciała rzekł / Tabitho wstań / tedy ona otworzyłá oczy swoie / á vyzrawszy Piotrá siadla.

41 Dans autem illi manum, erexit eam. Et cùm vocasset sanctos & viduas assignavit eam vivam.

41. Er aber gab jhr die Hand / vnd richtet sie auff / vnd rieff den heiligen vnd den Witwen / vnd stellet sie lebendig dar.

41. A podaw gij ruky / pozdwihl gij. A když powolal Swatých a wdow / okázal gim žiwau.

Then he gaue her the hande and lift her vp / ande called the saintes and widowes / and restoret her aliue.

Da fick hand hende Haand / oc reysde hende op / Oc hand kallede Helligen oc Viduer / oc stickede hende der leffuende.

A podawszy iey rękę / podniosł ią / á wezwawszy świethych y wdow / postáwił ią żywą.

42. Notum autem factum est per universam Ioppen: & crediderunt multi in Domino.

42. Vnd es ward kunth durch gantz Joppen / vnd vil wurden glaubig an den HERREN.

42. Y rozhlássen gest skutek tento po wssem městě Joppen / a vwěřili mnozy PANA.

And it was knowne throughout all Joppa / and many beleeued in the Lord.

Oc det bleff obenbare offuer al Joppen / oc mange trode HERREN.

Tedy tho wszytko było táwno po wszytkim Joppen / y wiele ich vwierzyło w Pana.

43 Factum est autem, ut dies multos moraretur in Ioppe, apud Simonem quédam coriarium.

43. Vnd es geschach daß er lange zeit zu Joppe bleib / bey einem Simon der ein Gerber war.

43. Y stalo se / že za mnohé dni bydlil Petr w Joppen / v něyákého Ssymona Koželuha.

And it came to passe that he taried many dayes in Joppa with one Simon a tanner.

Oc det skeede / at hand bleff long tid i Joppe / hoss Simon som giorde Leer til.

Mieszkał tedy przez niemáły czás w Joppe v niektorego Symoná garbárzá.

CAP. X.

VIr autem quidam erat in Cæsarêa, nomine Cornelius, centurio cohortis quæ dicitur Italica.

Das X. Kapittel.

ES war aber ein Mann zu Cesarien / mit Namen Cornelius / ein Hauptmann von der Schar / die da heisset die Welsche.

Kapitola X.

MUž pak něyaký byl w Cezaree / gménem Kornelius / Setnijk zástupu kterýž slaul Wlaský.

Further more there was a certaine man in Cesarea called Cornelius / a captaine of the band called the Italian band.

OC der vaar en Mand i Cesarea / som hed Cornelius / en Hoffuitzmand aff den Skare / som kaldis den Valske.

BYł też w Cesarey niekthory imieniem Korneliusz setnik / z roty ktora zwáno Włoska.

2. Religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi.

2. Gottselig vnnd Gottförchtig / sampt seinem gantzen Hause / vnd gab dem Volck vil Allmosen.

2. Nábožný a bohabogný / se wssý čeledij swau / čině Almužny mnohé Lidu.

A deuoute man / and one that feared God with all his house holde / which gaue much almes tho the people / and prayed God continually.

Gudelig oc Gudfryctig / met sit gantske Huss / oc hand gaff Folcket megen Almisse.

Człowiek pobożny / y boiący sie Bogá ze wszytkim domem swym / dawaiąc iałmużny wielkie ludziam.

י

3 הנא חזא מלאכא דאלהא בחזוא גליאית לאפי תשע שעין באיממא דעל לותה ואמר לה קורנליא:

Costui vidde in visione manifestamente, circa la nona hora del giorno, vn Angelo del Signore entrare à se, e dirli, Cornelio.

4 והו חר בה ודחל ואמר מנא מרי ואמר לה מלאכא צלותך וזדקתך סלקי לדוכרנא קדם אלהא:

Et egli guardandolo fisamente, e preso da timore, disse, Che ci è, Signore? E l'Angelo gli disse, Le tue orationi e le tue limosine son salite in memoria dinanzi à Dio.

5 והשא שדר גברא ליופא מדינתא ואיתא לשמעון דמתקרא כאפא:

Però manda hora de gli huomini à Ioppe, e chiama Simone, che si domanda per sopranome Pietro,

6 הא שרא בביתה דשמעון בורסיא הו דאיתוהי על יד ימא (והו נאמר לך מנא ולא לך למעבד):

Questo alloggia con vn certo Simone coiaro, che ha la sua casa presso al mare: egli ti dirà quel che ti bisogna fare.

7 וכד אזל לה מלאכא דמלל עמה קרא תרין מן בני ביתה ופלחא חד דמתדנא הוא לה:

Come l'Angelo che parlaua à Cornelio si fu partito, egli chiamò due de suoi famigli & vn soldato pio di quelli che gli stauano di continuo appresso.

8 ואשתעי להון כל מדם דחזא ושדר אנון ליופא:

E poi ch'egli hebbe raccontato loro il tutto, li mandò à Ioppe.

י

3 וירא במראה בתפעה כשעה התשיעית היום את מלאך אלהים כי בא אליו ויאמר לו קרניאל:

Este vido en vision manifiestamente, como à la hora de las nueue del dia, que vn Angel de Dios entraua à el, y le dezia, Cornelio.

4 והוא הביט אליו ויחרד ויאמר מה זאת אדני ויאמר אליו תפלותיך וצדקותיך עלו לזכרון לפני יהוה:

Y el puestos en el los ojos espantado, dixo Que es Sennor? y dixole, Tus oraciones y tus lymosnas han subido en memoria en la presencia de Dios.

5 ועתה שלח אל יפו אנשים והביאה אליך את שמעון אחד הנקרא כיפה:

Embia pues aora varones à Ioppe: y haz venir à vn Simon que tiene por sobre nombre Pedro.

6 והנה זה הוא מתלונן בבית שמעון הגולד וביתו אל שפת הים והוא ידבר אליך מה צריך לעשותך:

Este posa en casa de vn Simon Curtidor, que tiene su caso junto à la mar: este te dirà loque te conuiene hazer.

7 וכאשר יצא המלאך המדבר אל קרניאל ויקרא לשני חניכיו ולאיש מלחמה ירא אלהים המחכה לו:

Y ydo el Angel que hablaua con Cornelio, llamo dos de sus criados, y vn soldado temeroso del Sennor de los que se llegauan à el:

8 ויספר להם את כל הדברים האלה וישלחם אל יפו:

A los quales, despues de auerselo contado todo, embiolos à Ioppe.

ι.

3. Εἶδεν ἐν ὁράματι φανερῶς, ὡσεὶ ὥραν ἐννάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ, Κορνήλιε.

Icelui viden vision manifestement enuiron neuf heures du iour, vn Ange de Dieu qui vint à lui, & lui dit, Corneille.

4. Ὁ δὲ ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος εἶπε, τί ἐστι κύριε; εἶπε δὲ αὐτῷ αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Et icelui ayant les yeux fiches vers lui, & effrayé, dit, Qu'y a-il Seigneur? & il lui dit, Tes oraisons & tes aumolnes sont montees en memoire deuant Dieu.

5. Καὶ νῦν πέμψον εἰς Ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα τινὰ ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος.

Maintenant donc enuoye gens en Ioppe, & enuoye querir Simon qui est sur nommé Pierre.

6. Οὗτος ξενίζεται παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἐστιν οἰκία παρὰ θάλασσαν. οὗτος λαλήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.

Il est logé chez vn certain Simon contoyeur, qui a sa maison pres de la mer: cestui-la te dira ce qu'il te faut faire.

7. Ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν τῷ Κορνηλίῳ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ.

Quand l'Ange qui parloit à Corneilles s'en fut allé, il appela deux de ses seruiteurs, & vn gendarme, craignant Dieu, d'entre ceux qui se tenoyent au tour de lui.

8. Καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἰόππην.

Ausquels ayans le tout raconté, il les enuoya en Ioppe.

CAP. X.

3. Et deprecans Deum ſemper, is vidit in viſu manifeſtè, quaſi hora diei nona, angelum Dei introeuntem ad ſe, & dicentem ſibi, Corneli.

He ſawe in a viſion euidently (about the ninth houre of the daye) an Angell of God comming in to him, and ſaying vnto him, Cornelius.

4. At ille intuens eum, timore correptus, dixit, Quis es Domine? Dixit autem illi, Orationes tuæ & eleemoſynæ tuę aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei.

But when he looked on him, he was afraid, and ſaid, What is it Lord? And he ſaid vnto him, Thy prayers and thine almes are come vp into remembrance before God.

5. Et nunc mitte viros in Ioppen, & accerſi Simonem quendam qui cognominatur Petrus.

Now therefore ſend men to Ioppa, & call for Simon, whoſe ſurname is Peter.

6. Hic hoſpitatur apud Simonem quendam coriariū, cuius eſt domus iuxta mare, hic dicet tibi quid te oporteat facere.

He lodgeth with one Simon a tanner, whoſe houſe is by the ſea ſyde: he ſhall tell thee what thou oughteſt to do.

7. Et cùm diſceſſiſſet angelus qui loquebatur illi, vocavit duos domeſticos ſuos, & militem metuentem Dominum ex his qui illi parebant.

And when the Angell which ſpake vnto Cornelius was departed, he called two of his ſeruants, & a ſouldier that feared God, one of them that wayted on him.

8. Quibus cùm narraſſet omnia, miſit illos in Ioppen.

And to lde them all things, and ſent them to Joppa.

Das X. Capitel.

3. Vnd betet immer zu Gott. Der ſahe in einem Geſichte offenbarlich, vmb die neundte ſtunde am tage einen Engel Gottes zu jhm eingehen, der ſprach zu jhm: Corneli.

Oc bad altid til Gut, Hand ſaa en Syn obenbarlige, ved den niende time paa dagen, en Guds Engel gaa ind til ſig, hand ſagde til hannem, Corneli.

4. Er aber ſahe jhn an, erſchrack, vnd ſprach: Herr, was iſts? Er aber ſprach zu jhm: Dein Gebet vnd dein Allmoſen ſind hinauff kommen ins Gedächtniß für Gott.

Da ſaa hand paa hannem, forferdedis, oc ſagde, HERRE huad er det? Hand ſagde til hannem, Din bøn oc din Almiſſe ere komne op thu kommeiſe faar Gud.

5. Vnd nun ſende Männer gen Joppen, vnd laß fodern Simon, mit dem zunamen Petrus.

Oc ſent nu Mend til Joppen, oc lad hente Simon ſom kaldis Peder.

6. Welcher iſt zur Herberge bey einem Gerber Simon, des Hauß am Meer ligt, der wirdt dir ſagen, was du thun ſolt.

Huilcken der er til herbere hoſſ Simon, ſom gør leer til, hueſſ huſſ liger hoſſ Haſſuit, hand ſkal ſige dig, huad du ſkalt gøre.

7. Vnd da der Engel, der mit Cornelio redet, hinweg gegangen war, rieff er zween ſeiner Haußknecht, vnd einem gottsförchtigen Kriegsknecht, von denen die auff jhn warteten.

Oc der Engelen, ſom talede met Cornelio vaar bortgangen, da kallede hand tho aff ſine Huſſuenn:, oc en Gudfryctig Stridzmand, aff dem ſom toge vare paa hannem.

8. Vnd erzehlet es jhnen alles, vnd ſandte ſie gen Joppen.

Oc fortalde dem det alſammen, oc ſende dem til Joppen.

Kapitola X.

3. A modle ſe Bohu wždycky. Ten widěl ſkrze widěnij zgewně, yako w hodinu dewátau na den, Angela Božijho an wſſel k němu, a řekl gemu: Korneli.

Ktory gdy ſie modlit Bogu po wšytek czás, widział iawnie w widzeniu o ſkoby dziewiątey godzinie ná dzień, Anioła Bożego wchodzącego do siebie, y mowiącego iemu, Korneli.

4. A on popatřiw naň, báznij gſa obražen, řekl: Kdo gſy Pane? Y řekl gemu: Modlitby twé a Almužny twé wſſtaupily na paměť před twář Božij.

A on náň pilnie pátrząc oczymá ſwoimi, lęknawšy ſię rzekł, Ktoś ieſt moy Pánie? Tedy mu on rzekł, Modlithwy twe y iałmużny twoie wſtapiły ku pámiątce przed Bogiem.

5. Protož nynij poſſli Muže do Joppen, a powolay Sſymona kterýž má přijgmij Petr.

A przetož teraz poſli kogo do Joppen, á wzow Symoná, ktoręgo názywáia Piotrem.

6. Ten bydlij v Sſymona gednoho Koželuha, kterýž má dům v Moře, tenť powij tobě co ty máſs činiti.

Tenci mieſzka v niektorego Symoná Gárbárzá co mu dom nád morzem, á tenci tobie powie toc bedzie czynić potrzebá.

7. A když odſſel od něho Angel kterýž mluwil k němu, powolal dwau Služebnijkůw ſwých, a Rytijře kterýž ſe bál Boha, z těch kteřijž ſtogijce před nim ſlaužili.

A iáko ſkoro odſzedł Anioł ktory mowił z Korneliuſzem, wezwał dwu z ſłużebnikow ſwoich, y żolnierza bo goboynego z tych ktorzy przy nim vſtáwiecznie byli.

8. Gimžto když wypravil wſſecky wěcy, poſlal ge do Joppen.

A opowiedziawšy im wšytki rzeczy, poſlał ie do Joppen.

י

9 וליומא אחרנא כד הנון רדין באורחא וקריבין למדינתא סלק שמעון לאגרא דיצלא בשעת שעין:

Il dì seguente, mentre che essi caminauano, & auuicinauansi à la citta, Pietro salì ne la sommita de la casa per far oratione, circa l'hora sesta.

10 וכפן וצבא הוא דנלעס וכד הנון מתקנין לה נפל עלוהי תמהא:

Et essendoli venuta fame, volena mangiare, e mentre che gli apparecchiauano, gli venne vn eccesso di mente.

11 וחזא שמיא כד פ פתיחין ומאנא חד כד אסיר בארבע קרנן ודמא הוא לכתנא רבא ושאב הוא מן שמיא על ארעא:

E vidde il cielo aperto, & vn certo vase scendere à se, come vngran lenzuolo, legato per li quattro capi, e mandato giu di cielo in terra.

12 ואית הוא בה כלהון חיותא דארבעת רגליה ורחשא דארעא ופרחתא דשמיא:

Nelquale erano di tutti gli animali de la terra di quattro piedi, e de le fiere, e do reptibili, e de gli vccelli del cielo.

13 וקלא אתא לה דאמר שמעון קום כוס ואכול:

E fugli fatta vna voce che disse, Pietro, sta su, ammazza, e mangia.

14 ושמעון אמר חס מרי דמממתום לא אכלת כל דמסיב וטמא:

E Pietro disse, Non gia Signore: percioche io non ho giamai mangiato alcuna cosa commune o immonda.

15 ותוב דתרתין זבנין ק קלא הוא לותה אילין דאלהא דכי אנת לא תסיב:

E la voce gli disse, ancor la seconda volta, Le cose che Iddio ha purificate, non le far tu communi.

י

9 וממחרת כאשר ארחו וקרבו אל־העיר ויעל כיפה על־הגג להתפלל בשעה הששית:

Y vndia despues yendo ellos camino, y llegando cerca de la ciudad, Pedro subió àl açutea à orar, cerca de la hora de las seys.

10 ויהי־כי רעב הוא ואוה לטעם ויכינו לו אכל ותפול עליו תרדמה:

Y aconteció que le vino vna grande hambre y quiso comer. y aparejandole ellos, cayó sobre el vn excesso de entendimiento.

11 וירא את־השמים כי נפתחים ויורד עליו כלי אחד כמו אטון גדול אסור בארבע כנפותיו ומורד על־הארץ:

Y vido el cielo abierto, y que decendia à el vn vaso, como vn gran lienço que atado de los quatro cantos era abaxado del cielo à la tierra:

12 אשר בו היתה כל־החיה ההלכת על־ארבע והבהמה ורמש וכל שרץ עוף־השמים:

En el qual auia de todos los animales de quatro pies de la tierra, y fieras, y reptiles, y aues del cielo.

13 ויהי־קול אליו קום כיפה טבח ואכל:

Y vinole vna boz, Leuantate Pedro, mata y come,

14 ויאמר כיפה חלילה לי יהוה כי בכל־עתותי כל־חל וטמא לא אכלתי:

Entonces Pedro dixo, Sennor no: porque ninguna cosa comun, y immunda, he comido jamás.

15 וקול עודנו שנית בא אליו כל־אשר טהר אלהים את לא תחלל:

Y boluió la boz à dezirle la segunda vez, Lo que Dios limpió, tu no lo ensuzies.

ι'.

9. Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων, ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι, περὶ ὥραν ἕκτην.

Or le lendemain comme iceux cheminoyent, & approchoyent de la ville, Pierre monta sur la maison pour prier, enuiron les six heures.

10. Ἐγένετο δὲ πρόσπεινος, καὶ ἤθελε γεύσασθαι· παρασκευαζόντων δὲ ἐκείνων, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις.

Aduint que lui ayant faim voulut prendre sa refection: & comme ceux de la maison lui apprestoyent à manger, il lui suruint vn rauissement d'esprit.

11. Καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ καταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον, καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς.

Et il vid le ciel ouuert, & vn vaisseau descendant sur soi comme vn grād linceul lié par les quatre bouts, & deualant en terre.

12. Ἐν ᾧ ὑπῆρχε πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.

Auquel il y auoit de toutes sortes d'animaux terrestres, à quatre pieds, & des bestes sauuages, & des reptiles, & des oiseaux du ciel.

13. Καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτὸν, ἀναστὰς Πέτρε θῦσον καὶ φάγε.

Et vne voix lui fut adressee, disant, Pierre, leue toi, tue, & mange.

14. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπε, μηδαμῶς κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον.

Mais Pierre respondit, Ainsi n'aduiene Seigneur: : car iamais ie ne mangeai aucune chose pollue ou souillee.

15. Καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτὸν, ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου.

Et la voix dit encore pour la seconde fois, Les choses que Dieu a purifiees, ne les tien point pour pollues.

CAP. X.

9. Poſtera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus civitati, aſcendit Petrus in ſuperiora, ut oraret, circa horam ſextam.

On the morowe as they went on theyr yourney / and drew neere vnto the citie / Peter went vp vpon the houſe to pray about the ſixt houre.

10. Et cùm eſuriret, voluit guſtare, Parantibus autem illis, cecidit ſuper eum mentis exceſſus.

Then waxed he hungred / and woulde haue eaten: but while they made ſome thing readie / he fell into a trance.

11. Et vidit cælum apertum, & deſcēdens vas quoddam, velut linteum magnum quatuor initiis ſubmitti de cælo in terram,

And he ſawe heauen opened / and a certaine veſſel come downe vnto him / as it had bene a great ſheete / knit at the foure corners / and was let downe to the earth.

12. In quo erant omnia quadrupedia & ſerpentia terræ, & volatilia cæli.

Wherein were all maner of foure footed beaſtes of the earth / and wilde beaſtes / and creeping things / and fowles of the heauen.

13. Et facta eſt vox ad eum, Surge Petre: occîde & manduca.

And there came a voyce to him / Ariſe / Peter: kill / and eate.

14. Ait autem Petrus, Abſit Domine, quia nunquam manducavi omne commune & immundum.

But Peter ſaid / Not ſo / Lord: for I haue neuer eaten any thing that is polluted / or vncleane.

15. Et vox iterum ſecundó ad eum, Quæ Deus purificavit, tu commune ne dixeris.

And the voyce ſpake vnto him againe the ſeconde time / The thinges that God hath purified / pollute thou not.

Das X. Capittel.

9. Des andern tages / da diſe auff dem wege waren / vnd nahe zur Statt kamen / ſtieg Petrus hinauff auff den Soller zu beten / vmb die ſechſte ſtund.

Den anden tag / der diſſe vaare paa veyen oc komme nær til Staden / da ſtigede Peder op paa Loffcet at bede / ved den ſiette time.

10. Vnd als er hungerig ward / wolt er anbeiſſen. Da ſie jhm aber zubereiteten / ward er entzuckt.

Oc der hand bleff hungru / vilte hand bide paa noget. Men der de redde til / da bleff hand vdryct.

11. Vnd ſahe den Himmel auffgethan / vnd hernider fahren zu jhm ein Geſeſſe / wie ein groß leinen Tuch / an vier zipffel gebunden / vnd ward nider gelaſſen auff die Erden.

Oc hand ſaa Himmelen opladen oc it Karfare ned til ſig / ſom it ſtort Linklæde bundet met fire ſnippe / oc det bleff ladet ned paa Jorden.

12. Darinnen waren allerley vierfüſſige Thier der Erden / vnnd wilde Thier / vnd Gewürme / vnd Vögel des Himmels.

Der vdi vaar allehonde firefotte Diur aff Jorden / oc vilde Diur / oc Orme / oc Himmelens Fule.

13. Vnd geſchach eine ſtimme zu jm: Stehe auff Petre / ſchlachte vnd iß.

Oc der ſkede en røſt til hannem / Stat op Peder / ſlacte oc æd.

14. Petrus aber ſprach: O nein Herr / denn ich habe noch nie etwas gemeines oder vnreines geſſen.

Da ſagde Peder / O ney HERRE / thi ieg haffuer icke end nu æder noget Almindeligt eller Wrent.

15. Vnd die ſtimme ſprach zum andernmal zu jhm: Was Gott gereiniget hat / das mache du nicht gemein.

Oc røſten ſagde anden gong til hannem / Hvad ſom Gud haffuer renſet / det gør du icke almindeligt.

Kapitola X.

9. Nazaytřij pak když gſau ſſli / a přibližowali ſe k Měſtu / wſtaupil Petr na ſwrchnij pokebij domu / aby ſe modlil w hodinu ſſeſtau.

A ták názáiutrz gdy byli w drodze y iuž nie dáleko miáſtá / wſzedl Piotr wzgore ná dom / áby ſię modlil okolo ſſoſtey godziny.

10. A když zlačněl / chtěl pogeſti. Když pak oni ſtrogili / ſpadlo naň myſli wytrženij:

Y przydálo ſię że ná ten czás byl łácznym / á chciał ieść / y gdy mu oni gothowáli / przyſſlo náň odeście od pámięci.

11. Y vzřel Nebe otewřené / a ſſtupugjcý ſobě ná dobu něyakau / yako Proſtěradlo weliké / za čtyry rohy přiwázané / an ſe ſpauſſtij s Nebe na zemi.

Thedy vyzrał niebo otworzone / á zſtępuiące k niemu naczynie niejákie tákoby przeſcierádło wielkie / zá cztery końce vwiązáne / ktore ſpuſzczono áż ku ziemi.

12. Na kterémž byla wſſecka zwijřata čtwernohá / a zeměplazowé zemſſtij / a ptactwo Nebeſké.

Ná ktorym były wſzytki oczterech nog zwierzętá y beſtye / y gádziny / y ptáſtwá powietrzne.

13. Y ſtal ſe hlas k němu: Wſtaň Petře / bij / a gez.

Stał ſię tedy głos do niego / Wſtań Pietrze / rzeż á iedz.

14. Y řekl Petr: Odſtup to odemne PANE / neb gſem nikdy negedl nic obecného a nečiſtého.

Ale Piotr rzekł / Nie bede Pánie / ábowiemem nigdy nie iadł nic poſpolitego ábo nieczyſtego.

15. A hlas opět podruhé přiſſel k němu: Což geſt Bůh očiſtil / nekijkay tomu nečiſté.

Tedy powthore ſtał ſię głos k niemu / To Bog oczyścił / thedy ty nie miey ſobie zá nieczyſte.

י

ι.

16 הדא הוין הות תלת זבנין ואתעלי לה מאנא לשמיא :

Questo fu fatto ben tre volte: e di nuouo il vaso fu ritirato in cielo.

16 וזאת נהיתה שלוש פעמים וישב הכלי למעלה ויקח השמימה :

Y esto fué hecho por tres vezes: y el vaso boluió à ser recogido enel cielo.

16. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς· καὶ πάλιν ἀνελήφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν.

Or aduint cela par trois fois: & puis apres le vaisseau se retira au ciel.

17 וכד מתדמר שמעון בנפשה דמנו חזוא דחזא מטיו גבריא הנון דאשתדרו הוו מן קורנליוס ושאלו על ביתא דשריא בה שמעון ואתו וקמו על תרעא דדרתא :

E mentre che Pietro dubitaua in se stesso che vision fusse quella ch'egli haueua veduta, ecco gli huomini che erano mandati da Cornelio, domandando de la casa di Simone, soprauuenero à la porta.

17 וכאשר התמה כיפה בנפשו מה יהי המראה אשר ראה והנה אנשים השלוחים מקרניאל מבקשים ושואלים על בית שמעון ויעמדו אל הפתח :

Y estando Pedro dudando dentro desi, que seria la vision que auia visto, heaqui los varones que auian sido embiados de Cornelio, que preguntando por la casa de Simon, llegaron à la puerta.

17. Ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ πέτρος τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ κορνηλίου, διερωτήσαντες τὴν οἰκίαν σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα.

Et comme Pierre estoit en perplexité en soi-mesme, quelle vision c'estoit qu'il auoit veue: lors voici, les hommez qui estoyent enuoyes de la part de Corneille, s'enquerans de la maison de Simon, suruindrent à la porte.

18 וקרין הוו תמן ומשאלין האן שמעון דמתקרא כאפא הרכא שריא :

Et hauendo chiamato, domandauano se Simone, che si chiama per sopranome Pietro, alloggiaua quiui,

18 ויקראו וישאלו אם שמעון הנקרא כיפה שם ילין :

Y llamando, preguntaron, Si vn Simon que tenia por sobre nombre Pedro, posaua alli.

18. Καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο εἰ σίμων ὁ ἐπικαλούμενος πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται.

Et ayans appelé quelcun, demanderent si Simon, qui estoit surnommé Pierre, estoit logé leans.

19 וכד שמעון רנא הוא בחזוא אמר לה רוחא הא גבריא תלתא בעין לך :

Hor mentre che Pietro pensaua de la visione, lo Spirito li disse, Ecco tre huomini che ti cercano.

19 וכאשר חשב כיפה על המראה אמרה לו רוח הנה שלושה אנשים מבקשים אותך :

Y estando Pedro pensando en la vision, dixole el Espiritu Sancto, Heaqui, tres varões te buscan.

19. Τοῦ δὲ πέτρου ἐνθυμουμένου περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ πνεῦμα, ἰδοὺ ἄνδρες τρεῖς ζητοῦσί σε.

Et comme Pierre pensoit touchant la vision, l'Esprit lui dit. Voici trois personnage qui te demandent.

20 קום חות וזל עמהון כד לא מתפלג רעינך מטול דאנא הו שדרית אנון :

Hor su dunque, e scendi, e va con loro senza dubbitar di niente: percioche io gli ho mandati.

20 לכן קום ורדה ולך אתם ולא תנכרם כי אני שלחתי אותם :

Leuantate pues, y deciende, y no dudes de yr con ellos, porque yo los he embiado.

20. Ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς μηδὲν διακρινόμενος, διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς.

Parquoi leue-toi, & descen, & t'en va auec eux, sans en faire difficulté: car c'est moi qui les ai enuoyés.

21 הידין נחת שמעון לות גבריא הנון ואמר להון אנא הו דבעין אנתון אידא הי עלתא דמטלתה אתיתון :

Allor Pietro scese giu à gli huomini che gli erano mandati da Cornelio, e disse: Ecco, io son quello che voi cercate: quale è la causa per laqual voi sete venuti?

21 וירד כיפה אל האנשים השלחים מקרניאל ויאמר אליהם הנה אנכי הוא אשר תבקשהו מה הדבר על אשר באתם :

Entonces Pedro decendiendo à los varones, que le eran embiados de Cornelio, dixo, Heaqui yo soy elque buscays: que es la causa porque aueas venido?

21. Καταβὰς δὲ πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ τοῦ κορνηλίου πρὸς αὐτόν, εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ὃν ζητεῖτε· τίς ἡ αἰτία δι' ἣν πάρεστε.

Pierre donc estant descendu vers les gens qui lui auoyent esté enuoyés de la part de Corneille, leur dit, Voici, ie suis celui que vous cerchés: quelle est la cause pour laquelle vous estes venus.

CAP. X.

16. Hoc autem factum est per ter, & statim receptum est vas in cælum.

This was so done thrise: and the vessell was drawne vp againe into heauen.

17. Et dum intra se hæsitaret Petrus, quidnam esset visio quam vidisset, ecce viri, qui missi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, astiterunt ad ianuam.

Now while Peter douted in himselfe what this vision which he had seene/meant/ beholde/ the men which were sent from Cornelius / had inquired for Simons house/and stoode at the gate.

18. Et cùm vocassent, interrogabant, si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitium.

And called / and asked / whether Simon/ which was surnamed Peter / were lodged there.

19. Petro autem cogitante de visione, dixit Spiritus ei, Ecce viri tres quærunt te.

And while Peter thought on the vision/ the Spirit said vnto him/ Behold/ three men seeke them.

20. Surge itaq;, & descende, & vade cum eis, nihil dubitans: quia ego misi illos.

Arise therefore / and get thee downe/ & go with them/and doute nothing: for I haue sent them.

21. Descendens autem Petrus ad viros, dixit, Ecce, ego sum quem quæritis: quæ causa est, propter quam venistis?

Then Peter went downe to the men/ which were sent vnto him from Cornelius/ and said/ behold/ I haue he whom yee seeke: what is the cause wherefore ye are come?

Das X. Capitel.

16. Vnd das geschach zu dreymalen Vnd das Gefesse ward wider auffgenommen gen Himmel.

Oc det skede tre gonge. Oc Karet bleff optaget igen til Himmelen.

17. Als aber Petrus sich in jm selbst bekümmerte / was das Gesichte were / daß er gesehen hatte / Sihe / da fragten die Männer / von Cornelio gesandt / nach dem Hause Simonis / vnd stunden an der Thür.

Men der Peder bekumrede sig i sig selff/ huad den Syn skulde vere som hand haffde seet/ See/ da spurde de Mend som vaare vdsende aff Cornelio / effter Simonis huß / oc de stode faar dørren.

18. Rieffen vnd forscheten: Ob Simon mit dem zunamen Petrus allda zur Herberge were?

Robte oc lete / om Simon som kaldis Peder/ vaar der til herbere?

19. In dem aber Petrus sich besinnet über dem Gesichte / sprach der Geist zu jhm: Sihe die Männer suchen dich.

Oc i det Peder besindede sig offuer den Syn/ sagde Aanden til hannem/ see/ de Mend lede effter dig.

20. Aber stehe auff/ steig hinab/ vnd zeuch mit jhnen / vnd zweiffel nichts/ denn ich habe sie gesandt.

Men stat op stig ned oc drag med dem/ oc tuil inted/ hi ieg vdsende dem.

21. Da steig Petrus hinab zu den Männern/ die von Cornelio zu jhm gesand waren vnd sprach: Sihe/ ich bin es/ den jhr suchet. Was ist die sache/ darumb jhr hie seyd?

Da stigede Peder ned til Mendene/ som vaare sende til hannem fra Cornelio / oc sagde / See / ieg er den/ der i lede effter. For huad sag/ ere i her?

Kapitola X.

16. A to stalo se po třikrát. A hned wzato gest zase Prostěradlo do Nebe.

A toc sie po trzykroć stało / y zasie naczynie ono wzięto iest w niebo.

17. A když Petr sám w sobě rozgijmal/ coby znamenalo widěnij to kteréž widěl: Hle mužij ti kteřijž poslánij byli od Kornelia / ptagijce se na dům Ssymonů/ stáli před dweřmi.

A gdy Piotr sam w sobie wątpił/ coby tho zawidzenie było ktore widział/ oto mężowie ktorzy od Korneliusza posłáni byli / pytáli sie o domu Symonowym y przyszli do przysionka.

18. A když wywolali někakého/ tázali se/ máli zde hospodu Ssymon kterýž má přijgmij Petr.

A wyzwawszy niektorego/ pytáli tesz by tám Symon ktorego nazywáią Piotr gospodą mieszkał.

19. A když Petr myslil o widěnij/ řekl gemu Duch: Hle/ mužij třij hledagij tebe.

A gdy ták myslił Piotr o widzeniu onym/ rzekł mu Duch/ Oto cię szukáią trzey mężowie.

20. Wstaň/ a segdi dolůw/ a gdi s nimi/ nic nepochybuge/ neb gsem yá poslal ge.

A przetoż wstawszy idz z nimi nic nie mieszkáiąc/ bom ia posłał ciebie.

21. Tehdy sessed Petr k mužuom/ řekl: Ay / yá gsem ten kteréhož hledáte yaká gest přijčina/ pro nijž gste přissli?

Thedy Piotr szedszy do onych mężow ktorzy od Korneliusza posłáni byli do niego / rzekł im/ Otomci ia iest ktorego szukacie: Coż tego zá przyczyná iżeście tu przyszli?

י

28 וְאמַר לְהוֹן אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן דְּלָא שַׁלִּיט לְגַבְרָא יְהוּדָיָא דְּנִקַף לְאַנָשָׁא נוּכְרָיָא דְּלָא הָוָא בַּר שַׁרְבְּתֵהּ וְלִי אֱלָהָא חַוְיַנִי דְּלָא אֵמַר עַל אֱנָשׁ דְּטַמָּא אוֹ מְסַיַּב׃

E disse loro, Voi sapete che non è lecito ad vn huomo Giudeo congiugnersi ò accostarsi ad vno che sia d'altra gente: ma Iddio m'ha mostrato ch'io non dica huomo alcuno esser commune ò immondo.

29 מְטוּל הָנָא עֲתִידָאִית אֶתִית כַּד שַׁדַּרְתּוּן בָּתְרַי בְּרַם מְשַׁאֵל אֲנָא לְכוֹן מְטוּל מָנָא שַׁדַּרְתּוּן בָּתְרַי׃

Per laqual cosa essendo io stato mandato à chiamare, son venuto senza contradittione alcuna. Io vi domando dunque per qual cagione vos m'hauete fatto chiamare.

30 וְאמַר לֵהּ קוּרְנֵלְיוּס אַרְבְּעָא יוֹמִין אִית עַד מָא לְהָשָׁא הָא מֶן דְּצָאֵם אֲנָא וּבְתְשַׁע שָׁעִין כַּד מְצַלֵּא אֲנָא בְּבַיְתִי קָם גַּבְרָא חַד קְדָמַי כַּד לְבִישׁ חִוָּרָא׃

Allor Cornelio disse, Quattrò dì sono insin à quest'hora, che io ero degiuno & all'hora nona faceuo oratione in casa mia: & ecco vn huomo mi si presentò dauanti in vna vesta risplendente.

31 וְאמַר לִי קוּרְנֵלְיָא אֶשְׁתַּמְעַת צְלוֹתָךְ וּלְזַדְקָתָךְ הוּכְרָנָא הֲוָת קְדָם אֱלָהָא׃

E disse, Cornelio, la tua oratione è stata esaudita, e le tue limosine sono in memoria dinanzi à Dio.

32 בְּרַם שַׁדַּר לְיוּפָא מְדִינְתָּא וְאַיְתָא לְשִׁמְעוֹן דְּמֶתְקְרֵא כֵּאפָא הָנָא שָׁרֵא בְּבַיְתֵהּ דְּשִׁמְעוֹן בּוּרְסָיָא דְּעַל יַד יַמָּא וְהוּ יֵאתֵא יְמַלֵּל עַמָּךְ׃

Manda dunque à Ioppe, e fa chiamar Simone, che si domanda per sopranome Pietro: costui alloggia in casa di Simon coiaro presso al mare: ilquale come sia venuto ti parlarà.

י

28 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַתֶּם יְדַעְתֶּם כִּי תוֹעֵבָה הוּא לְאִישׁ יְהוּדִי לְדָבְקָה בְּאִישׁ זָר אוֹ לִקְרֹב אֵלָיו וְהֶרְאָה אוֹתִי אֱלֹהִים לֶאֱנוֹשׁ לֹא אֶחָד לֵאמֹר כִּי חֹל אוֹ טָמֵא הוּא׃

Y dixoles, Vosotros sabeys, que es abominable à vn varon Iudio juntarse ó llegarse à estrangero: mas hame mostrado Dios, que à ningun hombre llame comun o immundo.

29 עַל־כֵּן בִּלְתִּי יִרְאָה וּבְבִטָּחוֹן בָּאתִי קָרוּא וְשׁוֹאֵל אָנֹכִי לָכֶם עַל־מַה דָּבָר קְרָאתֶם לִי׃

Por loqual llamado, he venido sin dudar. Ansique pregunto porque causa me aueys hecho venir?

30 וַיֹּאמֶר קָרְנִיאֵל מִיּוֹם רְבִיעִי עַד הַשָּׁעָה הַזֹּאת הָיִיתִי צָם וּבְשָּׁעָה הַתְּשִׁיעִית מִתְפַּלֵּל בְּבֵיתִי וְהִנֵּה אִישׁ עָמַד לְפָנַי בְּבֶגֶד חוּר׃

Entonces Cornelio dixo, Quatro dias ha que à esta hora yo estaua ayuno: y à la hora de las nueue estando orando en mi casa, heaqui vn varon se puso delante de mi en vestido resplandeciente.

31 וַיֹּאמֶר קָרְנִיאֵל נִשְׁמְעָה תְּפִלָּתֶךָ וְצִדְקוֹתֶיךָ נִזְכְּרוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Y dixo, Cornelio tu oracion es oyda: y tus lymosnas han venido en memoria en la presencia de Dios.

32 לָכֵן שְׁלַח אֶל־יָפוֹ וּקְרָא לְשִׁמְעוֹן הַנִּקְרָא כֵּיפָה זֶה הוּא יָלִין בְּבֵית שִׁמְעוֹן הַגֹּלֵד אֶל־שְׂפַת הַיָּם אֲשֶׁר אִם יָבוֹא יְדַבֵּר אֵלֶיךָ׃

Embia pues à Ioppe, y haz venir à vn Simon que tiene por sobre nombre Pedro, este posa en casa de Simon vn Curtidor junto à la mar (el qual venido, te hablará.)

ι.

28. Ἔφη τε πρὸς αὐτούς, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ, καὶ ἐμοὶ ὁ θεὸς ἔδειξε μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον.

Et leur dit, Vous sauez comment il n'est pas loisible à vn homme Iuif de se ioindre, ou d'aller vers vn estranger: mais Dieu m'a monstré que ie ne die aucun homme estre pollu ou souillé.

29. Διὸ καὶ ἀναντιρρήτως ἦλθον μεταπεμφθείς. πυνθάνομαι οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με.

Parquoi aussi estant enuoyé querir, ie suis venu sans contredit: ie vous demande donc, Pour quelle cause m'auez-vous enuoyé querir?

30. Καὶ ὁ κορνήλιος ἔφη, ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην νηστεύων, καὶ τὴν ἐννάτην ὥραν προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ,

Alors Corneille lui dit, Il y a quatre iours à ceste heure que i'estoye en iusne & faisoye priere à neuf heures en ma maison: adonc voici, vn hommé se presenta deuant moi en vn vestement reluisant.

31. Καί φησι, κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχὴ, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Et dit, Corneille: ta priere est exaucee, & tes aumosnes ont esté ramenteuës deuant Dieu.

32. Πέμψον οὖν εἰς ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι σίμωνα ὃς ἐπικαλεῖται πέτρος· οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν, ὃς παραγενόμενος λαλήσει σοι.

Enuoye donc en Ioppe, & enuoye querir de là Simon qui est surnommé Pierre, qui est logé en la maison de Simon conroyeur pres de la mer, lequel estant venu parlera à toi.

CAP. X.

28. Dixitq; ad illos, Vos ſcitis quomodo abominatum ſit viro Iudæo cõiungi, aut accedere ad alienigenam, ſed mihi oſtẽdit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem.

And he ſayde vnto them/ Ye know that it is an vnlawefull thing for a man that is a Jewe / to companie or come vnto one of another nation: but God hath ſhewed me/ that I ſhould not call any man polluted, or vncleane.

29. Propter quod ſine dubitatione veni accerſitus. Interrogo ergo, quam ob cauſam accerſiſtis me?

Therefore came I vnto you without ſaying nay/ when I was ſent for. I aſke it therefore/ for what intent haue ye ſent for me?

30. Et Cornelius ait, A nudiuſquarta die, vſq; ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir ſtetit ante me in veſte candida.

Then Cornelius ſaid / Foure dayes ago about this houre / I faſted/ and at the ninth houre I prayed in mine houſe: and behold a man ſtoode before me in bright clothing.

31. Et ait, Corneli exaudita eſt oratio tua, & eleemoſynæ tuæ commemoratæ ſunt in conſpectu Dei.

And ſaide Cornelius/ thy prayer is heard / and thine almes are had in remembrance in the ſight of God.

32. Mitte ergo in Ioppen, & accerſi Simônem qui cognominatur Petrus: hic hoſpitatur in domo Simônis coriarii iuxta mare, (qui ſimul atque venerit loquetur tibi.)

Send therefore to Joppa / and cal for Simon / whoſe ſurname is Peter (he is lodged in the houſe of Simon a tanner by the ſea ſide) who when he commeth/ ſhall ſpeake vnto thee.

Das X. Capitel.

28. Vnd er ſprach zu jnen: Jr wiſſet/ wie es ein vngewohnet ding iſt/ einem Jüdiſchen Mann / ſich zu thun oder kommen zu einem Frembdlingen. Aber Gott hat mir gezeiget / keinen Menſchen gemein oder vnrein zu heiſſen.

Oc hand ſagde til dem/ I vide/ huorledis det er en Jødiſke Mand vſeduanlig ting / at holde ſig til eller komme til en Fremmet. Men Gud viſde mig/ at kalde inted Menniſke almindelige eller vreent.

29. Darumb habe ich mich nicht gewegert zu kommen / als ich bin hergefodert. So frage ich euch nun: Warumb jr mich habt laſſen fodern?

Der faare ſagde ieg icke ney at komme / der ieg kalledis hid. Saa ſpør ieg eder nu at/ huor faare i kallede mig hid?

30. Cornelius ſprach: Jch habe vier tage gefaſtet biß an dieſe ſtunde/ vnnd vmb die neunde ſtunde betet ich in meinem Hauſe / Vnd ſihe/ da tratt ein Mann für mir inn einem hellen Kleid.

Cornelius ſagde / ieg faſtede fire dage indtil den ne time / oc ved den niende time bad ieg i mit huſſ/ oc ſee/ da traadde en Mand faar mig i it ſkinnende Klæde.

31. Vnd ſprach: Corneli / dein Gebet iſt erhöret / vnnd deiner Allmoſen iſt gedacht worden für Gott.

Oc ſagde/ Corneli / din bøn er hørt / oc dine Almiſſer ere betenckte faar Gud.

32. So ſende nun gen Joppen / vnd laß her ruffen einen Simon / mit dem zunamen Petrus (welcher iſt zur herberge in dem Hauſe des Gerbers Simon / an dem Meer) der wird dir/ wenn er kompt / ſagen.

Saa ſend nu til Joppen / och lad kalde hid den Simon / ſom kaldis Peder (huilcken er til herbere i Simons huſſ ſom gør lær til/ hoſſ ſtranden) hand ſkal tale met dig / naar hand kommer.

Kapitola X.

28. Y řekl k nim: Wi wijte že neſluſſné geſt Židu přiwinauti ſe aneb přiſtaupiti k cyzýmu: Ale mně vkázal Bůh/ abych žadného člowěka neprawil nečiſtého neb obecného.

Zatym rzekł do nich/ Wy wiecie że ſie nie godźi żadnemu Żydowi przyłączáć ſie / á przychodźić do cudzoźiemcá. Ale mnie Bog vkázał żebych żadnego człowieká nie názywał plugáwym y nieczyſtym.

29. Protož bez odpijránij přiſſel gſem gſa powolan. Y ptám ſe wás/ pro kterau příčinu powolali gſte mne?

A przetożem też oprocz wymowki przyſzedł wezwány y pytham ſie dla czegośćie mie wezwali?

30. A Kornelius řekl: Giž geſt tomu dnes čtwrtý den/ až do té to hodiny ſeděl gſem nic negeda / a modlil gſem ſe w hodinu dwátau w domu mém / a ay muž poſtawil ſe předemnau w rauſſe bijlem.

Rzekł tedy Kornelius / Ták czwarty dźień aż do tey godźiny pośćiłem/ á o dźiewiątey godźinie modliłem ſie w domu moim/ á oto mąż niektory ſtánął przedemną w odźieniu iáſnym.

31. Y řekl: Korneli/ vſlyſſána geſt Modlitba twá / a Almužny twé gſau w paměti před twářij Božij.

Y powiedźiał mi/ Kornelí wyſłuchána ieſt modlitwa twoiá / y iálmużny twoie były ná dobrey pámięci przed Bogiem.

32. Protož poſſli do Joppen/ a powolay Sſymona kterýž ſlowe Petr / ten bydlij w domu Sſymona Koželuha podlé Moře/ on kdýž přigde/ bude tobě mluwiti.

A przethoż poślí do Joppen/ á wzwow Symoná kthorego názywaią Piotr/ thenći mieſzka w domu Symoná gárbárzá nad morzem, ktoryć gdy przyidźie/ rozmowi ſie z tobą.

י

33 ובר שעתה שדרת לותך ואנת שפיר עבדת דאתית והשא חנן כלן קדמיך וצבינן דנשמע כל־מא דאתפקד לך מן לות אלהא׃

Io dunque mandai subbito à te: e tu hai fatto bene à venire. Però tutti noi siamo qui hora dinanzi à Dio, per udir tutte le cose che da Dio ti sono state comandate.

34 פתח דין שמעון פומה ואמר בשררא אדרכת דאלהא לא הוא נסב באפא׃

Allor Pietro aperse la bocca, e disse, In verità io comprendo che Iddio non è accettator de l'apparentia de le persone.

35 אלא בכלהון עממא אינא דדחל מנה ופלח כאנותא מקבל הו לותה׃

Ma in ogni gente colui ch'el temo, & opera giustitia, gli è accetto.

36 מלתא גיר דשדר לבני יסריל וסבר אנון שלמא ושינא ביד ישוע משיחא הנו מריא דכל׃

Voi sapete la parola che Iddio ha mandata à i figliuoli d'Israel, annuntiando la pace per IESV Christo, (ilquale è il Signor di tutti.)

37 ואף אנתון ידעין אנתון במלתא דהות בכלה יהוד דאקבת מן גלילא בתר מעמודיתא דאכרז יוחנן׃

Voi sapete (dico) quel ch'è stato fatto, per tutta la Giudea, comminciando da la Galilea, doppo'l battesimo che predicò Giouanni.

38 על ישוע דמן נצרת דאלהא משחה ברוחא דקודשא ובחילא והויו דמתכרך הוא ומאסא להנון דאתנכין מן בישא מטול דאלהא הוא עמה׃

Come Iddio vnse IESV Nazareno, di Spirito santo, e di virtù, ilquale andò attorno facendo bene altrui, e risanando tutti quelli ch'erano oppressi dal diauolo: percioche Iddio era con lui.

י

33 וברגע שלחתי אליך ואתה היטבת כי באת ועתה כלנו לפני אלהים הפה הוים אנחנו לשמוע את־כל אשר צוית מאלהים׃

Ansique luego embié à ti: y tu has hecho bien viniendo. Aora pues, todos vosotros estamos aqui en la presencia de Dios para oyr todo loque Dios te ha mandado.

34 ויפתח כיפה את־פיו ויאמר באמת ידעתי כי יהוה לא נשא פנים הוא׃

Entonces Pedro, abriendo su boca, dixo. por verdad hallo, que Dios no haze accepcion de personas.

35 כי־אם בכל הגוי אשר ירא אותו ועושה צדקה מקבל לו הוא׃

Sino que de qualquiera nacion, que ie teme, y obra justicia, se agrada.

36 הדבר הזה אשר שלח לבני ישראל המבשר את־שלום בישוע המשיח זה־הוא אדני כל׃

Embió palabra Dios à los hijos de Israel, annunciando la paz por Iesus el Christo. este es el Sennor de todos.

37 אתם ידעתם את־הדבר אשר נהיה בכל יהודה החל מגליל אחרי טבילה הקרא יוחנן׃

Vosotros sabeys que la cosa ha sido hecha por toda Iudea: que començando desde Galilea, despues del Baptismo que Ioan Predicò:

38 ואת ישוע הנצרי כאשר משחו אלהים ברוח הקדש ובכח אשר עבר היטיב ומרפא כל־בעלי שדים כי אלהים היה עמו׃

A Iesus de Nazareth, como io vngió Dios de Espiritu Sancto y de potencia, que anduuo haziendo bienes, y sanando todos los opprimidos del diablo: porque Dios era con el.

ι.

33. Ἐξαυτῆς οὖν ἔπεμψα πρός σε, σύ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

Parquoi i'ai incontinent enuoyé vers toi, & tu as bien fait de venir. Or meintenant nous tous sommes presens deuant Dieu pour ouïr tout ce qui t'est commandé de Dieu.

34. Ἀνοίξας δὲ πέτρος τὸ στόμα εἶπεν, ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἐστι προσωπολήπτης ὁ θεός.

Adonc Pierre ayant ouuert sa bouche, dit, En verité i'apperçai que Dieu n'a point d'esgard à l'apparence des personnes.

35. Ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἐστι.

Mais qu'en toute nation celui qui le craint, & s'adonne à iustice, lui est agreable.

36. Τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς ισραήλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ ιησοῦ χριστοῦ, οὗτός ἐστι πάντων κύριος.

C'est ce qu'il a enuoyé signifier aux enfans d'Israel, annonçant paix par Iesus Christ, lequel est le Seigneur de tous.

37. Ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς ιουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν ιωάννης.

Vous sauez la parole aduenue par toute Iudee en commençant par Galilee, apres le Baptesme que Iehan a presché.

38. Ιησοῦν τὸν ἀπὸ ναζαρὲτ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ, καὶ δυνάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ.

C'est assauoir, comme Dieu a oinct du S. Esprit & de vertu Iesus le Nazarien, lequel a passé de lieu en lieu, en bié, faisant & guerissāt tous ceux qui estoyent oppressés du diable: car Dieu estoit auec lui.

CAP. X.

33. Confeſtim ergo miſi ad te: & tu benefeciſti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conſpectu tuo adſumus, audire omnia quæcunque tibi præcepta ſunt á Domino.

Then ſent I for thee immediately/ & thou haſt well done to come. Now therefore are we all here preſent before God/to heare all things that are commanded thee of God.

34. Aperiens autem Petrus os ſuum, dixit, In veritate comperi : quia non eſt perſonarum acceptor Deus.

Then Peter opened his mouth/ and ſayd/Of a trueth I perceiue: that God is no accepter of perſons.

35. Sed in omni gente, qui timet eum, & operatur Iuſtitiam, acceptus eſt illi.

But in euery nation he that feareth him/and worketh rigtheouſnes/ is accepted with him.

36. Verbum miſit Deus filiis Iſraël, annuntians pacem per Ieſum Chriſtum: (hic eſt omnium Dominus.)

Ye know the word which God hath ſent tho the children of Iſrael/preaching peace by Jeſus Chriſt/ which is Lord of all.

37. Vos ſcitis quod factum eſt verbum per univerſam Iudæam, incipiens enim à Galilæa, poſt baptiſmum quod prædicavit Iohannes.

Euen te worde which came trough all Judea beginning in Galile/after the baptiſme which John preached.

38. Ieſum à Nazareth quomodo unxit eum Deus Spiritu ſancto & virtute, qui pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

To witte/ howe God anointed Jeſus of Nazaret with the holy Ghoſt/ and with power: who went about doing good/and healing all that were oppreſſed of the deuil: for God was with him.

Das X. Capitel.

33. Da ſandte ich von ſtund an zu dir/ vnd du haſt wolgethan/ daß du kommen biſt. Nun ſind wir alle hie gegenwertig für Gott/zu hören alles was dir von Gott befohlen iſt.

Da ſende ieg ſtrax til dig/ oc du giorde vel/at du eſt kommen. Nu ere wi her alle neruerendis faar Gud/ at høre alt det/ ſom dig er befalet aff Gud.

34. Petrus aber that ſeinen Mund auff/ vnd ſprach: Nun erfahre ich mit der Warheit/ daß Gott die Perſon nicht anſihet.

Da oplod Peder ſin Mund/ oc ſagde/ Nu befinder ieg i ſandhet/ at Gud anſeer icke perſoner.

35. Sondern in allerley Volck/ wer jhn förchtet/ vnd recht thut/ der iſt jm angeneme.

Men huo ſom hannem frycter oc gør ret/ hand er hannem tacknemmelig/ iblant allehonde folck.

36. Ihr wiſſet wol von der Predigt/ die Gott zu den Kindern Iſrael geſandt hat vnd verkündigen laſſen den Friede/ durch Jeſum Chriſtum (welcher iſt ein HERR über alles.)

I vide vel aff den predicken/ ſom Gud ſende til Iſraels børn oc loed forkynde Fred/ ved Jeſum Chriſtum (huilcken ſom er en HERRE offuer alting.

37. Die durchs gantze Jüdiſche Land geſchehen iſt/ vnd angegangen in Galilea nach der Tauffe/ die Johannes predigete.

Det ſom ſkede igennem det gantſke Jødiſke land/ oc begyntis i Galilea effter den Daab/ ſom Johannes predickede.

38. Wie Gott denſelbigen Jeſum von Nazareth geſalbet hat mit dem heiligen Geiſte vnd krafft/ Der vmbhergezogen iſt/ vnd hat wolgethan vnd geſund gemacht alle/ die vom Teuffel überwältiget waren/ denn Gott war mit jhm.

Huorledis Gud ſaluede den ſamme Jeſum aff Nazareth met den hellig Aand oc krafft/den ſom drog omkring/oc giorde vel oc helbredede alle/ſom vaare offuerfaldne aff Dieffuelen/ thi Gud vaar met hannem.

Kapitola X.

33. Tehdy já hned gſem poſlal k tobě/ a ty gſy dobřě včinil/ že gſy přiſſel k nám. Protož my nynij wſſyckni před twářij twau ſtogjme/ hotowi gſauce ſlyſſeti wſſecko/ což geſt koli přikázáno tobě od PANA.

A tákem tegoż czáſu poſlał do ciebie/ á thyś dobrze vczynił żeś przyſzedł/ á teraz iuż teſthechmy wſzyſcy przed Bogiem/ abyſmy ſłuchali wſzytkiego tego co tobie ieſt roſkazano od Boga.

34. Tehdy Petr otewřew vſta ſwá/ řekl: W prawdě gſem ſhledal/ že nenj Bůh přigimač oſob:

Tedy Piotr otworzywſzy vſthá/ rzekł/ Prawdziwie vznawam iżec Bog nie bráćuie oſobámi/

35. Ale w každém lidu/ kdož ſe ho bogij/ a činj ſprawedlitwoſt/ ten přijgemný gt gemu.

Ale wkáżdym narodzie ktokolwiek ſie go boi á czyni ſprawiedliwość/ ieſt v niego wzięcym.

36. Slowo kteréž poſlal Buoh Synům Izrahelſkým/ zwěſtuge gim pokog/ ſkrze Gežiſſe Kryſta/ onť geſt Pánem wſſech.

To co oznáymił ſynom Izráelſkim opowiedáiac pokoy przez Jezuſá Kryſtuſá/ ktory ieſt Pánem wſzytkich.

37. Wy wijte/ kteréž ſe ſtalo ſlowo po wſſem Židowſtwu/ počaw zagiſté od Galilee po křtu a kterémž kázal Jan.

Wy wiecie co ſie ſtáło po wſzytkim żydoſtwie/ poczawſzy od Galileiey/ pokrzcie ktory Jan opowiedał.

38. Ktera Gežiſſe od Nazaretu pomazal Bůh Duchem Swatým á mocý/ kterýžto chodil dobřě čině/ a vzdrawuge wſſecky poſedlé od Diábla/ nebo Bůh s nim byl.

Iż Jezuſá Názáreńſkieo pomázał Bog Duchem świetym y mocą ktory chodził czyniac wiele dobrego/ y vzdrawiáiac wſzythki vciśnione od diabłá/ ábowiem z nim był Bog.

י

39 וחנן סהדוהי על כל מא דעבד בכלה ארעא דיהוד ובאורשלם לה להנא תלאוהי יהודיא על קיסא וקטלוהי :

E noi siamo testimonij de tutte le cose ch'ei fece, e ne la contrada de Giudei, & in Ierusalem, ilquale essi occisero, appiccandolo al legno.

40 ולה אקים אלהא לתלתא יומין ויהבה דיתחזא עין בגלא :

E Iddio'lo risuscitò il terzo giorno, e dettelo à farsi manifesto.

41 לא דין לכלה עמא אלא לן אילין דמן אלהא אתגבין דנהויא לה סהדא דאכלן עמה ואשתין מן בתר קימתה דמן בית מיתא :

Non gia à tutto'l popolo, ma à i testimonij da Dio prima ordinati, cioè à noi, i quali mangiammo e beuemmo con esso lui, poi che fu risuscitato da morte.

42 ופקדן דנכרז ונסהד לעמא דהנא הו דאתפרש מן אלהא דינא דחיא ודמיתא :

E comandoci che noi predicassimo al popolo, e testificassimo ch'egli è quello che è stato ordinato da Dio giudice de viui e de morti.

43 ועלוהי אסהדו כלהון נביא דכל מן דמהימן בשמה יקבל שובקן ח חטהא :

A questo tutti i profeti rendeno testimonianza, che chiunque credera in lui, riceuerà la rimession de peccati per il suo Nome.

44 וכד הו שמעון ממלל הוא הלין מלא אגנת רוחא דקודשא על כלהון דשמעין הוו מלתא :

Mentre che Pietro ancor parlaua queste parole, lo Spirito santo venne sopra tutti quelli che vdiuano il suo parlare.

י

39 ואנחנו עדי כלם אשר עשה גם בארץ יהודה גם בירושלים ואשר הרגוהו בתלותם אותו על־העץ :

Y nosotros somos testigos de todas las cosas que hizo en la tierra de Iudea, y en Ierusalem : al qual mataron colgandolo en vn madero.

40 אותו הקים יהוה ביום השלישי ונתנו להופיע :

A este Dios lo leuantó àl tercero dia : y hizo que apparecieße manifiesto.

41 לא לכל־העם כי אם לנו לעדיו הבחירי אלהים אשר אכלנו ושתינו עמו אחרי קומו ממתים :

No à todo el pueblo, sino à los testigos que Dios antes auia ordenado, es à saber à nosotros, que comimos y beuimos juntamente con el, despues que resuscito de los muertos.

42 ויצו לנו לקרא לעם ולהעיד כי הוא נבחר מאלהים שופט החיים והמתים :

Y nos mandó que predicassemos àl pueblo y testificassemos. Que el es el que Dios ha puesto por lucz de biuos y muertos :

43 ולהלו מעידים כל־הנביאים לקחת בשמו סליחת חטאים כלם אשר מאמינים בו :

A este dan testimonio todos los Prophetas, de que todos los que en el creyeren recibiran perdon de peccados por su nombre.

44 ועודנו מדבר כיפה את־הדברים האלה ותפל רוח הקדש על־כלם השומעים את־הדבר :

Estando aun hablando Pedro estas palabras el Espiritu Sancto cayó sobre todos losque oyan el sermon.

ι.

39. Καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ χώρᾳ τῶν ἰουδαίων καὶ ἐν ἱερουσαλήμ, ὃν καὶ ἀνεῖλον κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου.

Et nous sommes tesmoins de toutes les choses qu'il a faites : tant en la contree des Iuifs qu'en Ierusalem lequel ils ont fait mourir, le pendant au bois.

40. Τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι.

C'est cestui-la que Dieu e ressuscité au troisieme iour, & qu'il a donné pour estre manifeste :

41. Οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἡμῖν, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ, μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Non point à tout le peuple, mais aux tesmoins auparauant ordonnés dé Dieu : à nous qui auons mangé & beu auec lui, apres qu'il a este ressuscité des morts.

42. Καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν.

Et nous accommandé de perscher au peuple, & de tesmoigner que c'est lui qui est ordonné de Dieu pour estre iuge des vivans & des morts.

43. Τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν.

A icelui rendent tesmoignage tous les Prophetes, que quiconque croira en lui, receura remission de ses pechés par son Nom.

44 Ἔτι λαλοῦντος τοῦ πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον.

Comme Pierre tenoit encore ces propos, le sainct Esprit descendit sur tous ceux qui escoutoyent ce qu'il disoit.

CAP. X. — Das X. Capitel. — Kapitola X.

39. Et nos testes sumus omnium quæ fecit in regione Iudeorum & Ierusalem, quem occiderunt suspendentes in ligno.

And we are witnesses of all things which he did both in the lande of the Jewes and Jerusalem: whom they slewe/ hanging him on a tree.

39. Vnd wir sind zeugen/ alles/ das er gethan hat im Jüdischen Lande vnd zu Jerusalem. Den haben sie getödtet/ vnd an ein holtz gehangen.

Oc wi ere vidne til alt det/ som hand giorde i Jøde lond oc vdi Jerusalem. Den sloge de ihiel/ oc hengede hannem paa it Træ.

39. A mi swědkowé gsme toho wssého / co gest činil w Kragině Zidowské a w Geruzalémě / kteréhož gsau zabili powěsywsse na dřewě.

A thego wszytkiego y co w krainach Zydowskich y w Jeruzalem czynil/ mychmy też sa swiadkowie/ ktorego podniesiono zawiesiwszy na drzewie.

40. Hunc Deus suscitavit tertia die, & dedit eum manifestum fieri.

Him God raised vp the thirde day/ & caused that he was shewed openly.

40. Denselbigen hatt Gott aufferweckt am dritten tage/ vnd jhn lassen offenbar werden.

Den samme opuecte Gud paa tredie dag/ och loed hannem obenbaris.

40. Toho Bůh wzkřijsyl třetijho dne/ a oznámil ho.

Thegoć Bog wzbudził dnia trzeciego/ y sprawil to żeby był obiawionym.

41. Non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo: nobis, qui manducavimus & bibimus cum illo, postquam resurrexit à mortuis.

Not to all the people/ but vnto the witnesses chosen before of God/ euen to vs which did eate and drinke with him/ after he arose from the dead.

41. Nicht allem Volck/ sondern vns/ den vorerwehlten Zeugen von Gott/ die wir mit jhm gessen vnd getruncken haben/ nach dem er aufferstanden ist von den Todten.

Icke ale Folcket/ men oss/ som ere før vdualde Vidne aff Gud wi som ode oc drucke met hannem/ effter at hand er opstanden fra de Døde.

41. Ne wssem Lidem/ ale swědkuom prwé k tomu zřijzeným od Boha nám/ kteřijž gsme gedli a pili s nim/ po geho z mrtwých wstánij.

Nie wszythkiemu ludowi/ ale nam swiadkom/ ktore sobie pierwey naznaczył/ kthorzychmy z nim spolu iedli y pili gdy powsthał od vmarlych.

42. Et præcepit nobis prædicare populo, & testificari quia ipse est qui constitutus est à Deo iudex vivorum & mortuorum.

And he commaunded vs to preache vnto the people/ and to testifie/ that it is he that is ordeyned of God a iudge of quicke and dead.

42. Vnd er hat vns befohlen zu predigen dem Volck/ vnd zeugen/ daß er ist verordnet von Gott ein Richter der Lebendigen vnd der Todten.

Oc hand bod oss/ at predicke faar Folcket/ oc vidnede/ at hand er besticket aff Gud de Leffuendis oc de Dødis Dommere.

42. A přikázal nám/ abychom ohlassowali Lidem a swědčili/ že on gest ten kterýž vstanowen gest od Boha/ Saudce žiwých y mrtwých.

Y roskazał nam abychmy opowiedali ludowi/ a oswiadczali iż ci tho on iest kthorego Bog naznaczył sedzia żywych y vmarlych.

43. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum.

To him also giue all the Prophetes witnes/ that through his name all that beleeue in him/ shall receiue remission of sinnes.

43. Von disem zeugen alle Propheten/ daß durch seinen Namen/ alle die an jhn glauben/ vergebung der sünden empfahen sollen.

Om denne vidne alle Propheter/ at alle de som tro paa haunem/ skulle ved hans naffn haffue synderneis forladelse.

43. Gemuž wssyckni Prorocy swědectwij wydáwagij/ že opusstěnij hřijchuow magij wzýti/ skrze gméno geho/ wssyckni kteřijž wěřij w něho.

Zathymci też y wszyscy Prorocy swiadectwo przynaszała/ iż każdy weźmie grzechow odpuszczenie przez imie iego/ ktożkolwiek weń wierzy.

44. Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum.

Which Peter yet spake these wordes/ the holy Ghost fell on all them which heard the worde.

44. Da Petrus noch dise wort redet/ fiel der heilige Geist auff alle die dem wort zuhöreten.

Der Petrus end nu talede disse ord/ fald den hellige Aand paa alle dem som hørde Ordet.

44. A když gesstě Petr mluwil slowa tato/ sstaupil Duch swatý na wssecky kteřijž poslauchali slowa.

Thy slowa gdy ieszcze Piotr mowił/ przypadł Duch swiety na wszycki ktorzy tych slow sluchali.

י

45 ותמהו ותהרו אחא גזירתא הנון דאתו עמה דאף על עממא מוהבתא דרוחא דקודשא אשתפעת:

Onde tutti i fedeli de la circoncisione, che erano venuti con Pietro, si stupirono che il dono de lo Spirito santo fosse sparso ancora sopra i Gentili.

46 שמעין הוו להון גיר כד ממללין בלשן לשן ומורבין הוו לאלהא אמר הוא שמעון:

Imperoche gli udiuano parlar ne le lingue, e magnificare Iddio. Allor Pietro rispose.

47 דלמא מיא משכח אנש כלא דלא נעמדון הנון דהא קבלו רוחא דקודשא אכמא דחנן:

Puo alcuno proibire l'acqua, che non si battezino costoro, iquali hanno riceuuto lo Spirito santo come noi?

48 הידין פקד להון דנעמדון בשמה דמרן ישוע משיחא ובעו מנה איך דנקוא לותהון יומתא:

E comandò che fussen battezati nel nome del Signore. Allora il pregorono ch'ei si restasse iui alquanti giorni.

יא

1 ואשתמעת הורתא לשליחא ולאחא דביהודה דאף עממא קבלו מלתא דאלהא:

Hor gli Apostoli e i fratelli che erano in Giudea, intesero che i Gentili ancora haueuano riceuuta la parola di Dio.

2 וכד סלק שמעון לאורשלם דינין הוו עמה הנון דמן גזורתא:

E come Pietro fu salito in Ierusalem, quelli che erano de la circoncisione contendeuano con lui.

י

45 ויתמהו האלה אשר ממולה מאמינים כמה באו עם כיפה כי גם על־הגוים מתת רוח הקדש נשפכה:

Y espantaronse los fieles que eran de la Circuncision, que auian venido con Pedro, de que tambien sobre las Gentes se derramasse el don del Espiritu Sancto.

46 כי־שמעו אותם מדברים בלשונותם ולגדל את־האלהים אז ענה כיפה:

Porque los oyan que hablauan en lenguas, y que magnificauan à Dios, Entonces Pedro respondió.

47 היוכל איש לכלא את־המים מהטבל את־האלה אשר לקחו את־רוח הקדש כמו אנחנו:

Puede alguien impedir el agua, que no sean baptizados estos que han recebido el Espiritu Sancto tambien como nosotros?

48 ויצו אותם להטבל בשם ישוע אדנינו אז שאלו ממנו להאריכו אתם ימים אחדים:

Y mandolos baptizar en el Nombre del Sennor Iesus. Y rogaronle que se quedasse con ellos por algunos dias.

יא

1 וישמעו השלוחים והאחים אשר ביהודה כי גם הגוים קבלו את־דבר אלהים:

Y oyeron los Apostoles y los hermanos que estauan en Iudea, Que tambien las Gentes auian recebido la palabra de Dios.

2 וכאשר עלה כיפה ירושלימה התוכחו עמו אלה אשר ממולה המה:

Y como Pedro subiò à Ierusalem, contendian contra ellos que eran de la Circuncision.

ι'.

45. Καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι συνῆλθον τῷ πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται.

Dont les fideles de la circoncision qui estoyent venus auec Pierre s'estonnerent que le don du sainct Esprit estoit aussi bien respandu sur les Gentils.

46. Ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις, καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν. τότε ἀπεκρίθη ὁ πέτρος.

Car ils les oyoyent parler langages, & magnifier Dieu.

47. Μήτι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύναταί τις, τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον καὶ ἡμεῖς;

Adonc Pierre print la parole, disant. Quelcun pourroit-il empescher qu'on ne baptizast d'eau ceux qui ont receu le sainct Esprit comme nous?

48. Προσέταξέ τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.

Et commanda qu'ils fussent baptizés au nom du seigneur, Adonc ils le prierẽt de demeurer la quelques iours.

ΚΕΦΑΛ. ια'.

Ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

Or les Apostres & les freres qui estoyent en Iudee, entendirent que les Gentils aussi auoyent receu la parole de Dieu.

2. Καὶ ὅτε ἀνέβη πέτρος εἰς ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς.

Quand donc pierre fut remonte en Ierusalem, ceux de la Circoncision disputoyent auec lui:

CAP. X.

Das X. Capitel.

Kapitola X.

45. Et obstupuerunt ex circumcisione fideles qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa est.

So they of the circumcision which beleeued / were astonied / as many as came with Peter / because that on the Gentiles also was powred out the gift of the holy Ghost.

45. Vnd die Glaubigen auß der Beschneidung / die mit Petro kommen waren / entsatzten sich / daß auch auff die Heiden die Gabe des heiligen Geistes außgegossen ward.

Oc de som trode aff Omskerelsen / som vaare komme met Petro / bleffue forferdede / at den hellig Aand gaffue bleff oc vdgyden paa Hedninge.

45. Y vžásli se ti kteřijž z obřezaných vwěřili / kteřijž byl přissli s Petrem / že y na Pohany milost Ducha Swatého gest wylita.

A ták wierni co byli z obrzezánia / ktorzy przyszli z Piotrem / polekali sie / widząc że y ná pogány dar Duchá świetego był wylan.

46. Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus.

For they heard them speake with tongues / and magnifie God. Then answered Peter.

46 Denn sie höreten daß sie mit zungen redeten / vnd Gott hoch preiseten. Da antworttet Petrus:

Thi de hørde / at de talede met Tunger oc prisede Gud. Da suarede P.der.

46. Neb ge slysseli / ani mluwij yazyky / a welebi Boha. Tehdy odpowěděl Petr:

Abowiem słyszeli ie gdy mowili i nemi iezyki y wielbili Bogá / Zátym ze Piotr odpowiedział.

47 Nunquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi qui Spiritum sanctum acceperunt sicut & nos?

Can any man forbid water / that these should not be baptized / which haue receyued the holy Ghost / as well as we?

47. Mag auch jemand das Wasser weren / daß dise nicht getaufft werden die den heiligen Geist empfangen haben gleich wie auch wir?

Kand oc nogen forbiude Vand / at disse skulle icke bliffue døbte / som haffue annammet den hellig Aand / lige som ocsaa wi?

47. Zdali muož kdo zabrániti wody / aby nebyli pokřtěni tito kteřijž Ducha Swatého přijali / yako y my?

Izali kto może bronić wody / żeby ci nie byli pokrzczeni ktorzy wzieli Duchá świetego iáko y my?

48. Et iussit eos baptizari in nomine Domini Iesu Christi. Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

So he commanded them to be baptized in the Name of the Lorde. Then prayed they him to tarie certaine dayes.

48. Vnd befalh sie zu tauffen in dem Namen des HERREN. Da baten sie jhn / daß er etliche tage da blieb.

Oc hand befalede at døbe dem i HERRENS Naffn. Da bade de hannem / at hand skulde bliffue der nogle dage.

48. Y přikázal / aby byli pokřtěni we Gměnu Gežísse Krysta. Tehdy prosyli ho / aby pobyl v nich za několik dnij?

Kazał ie thedy krzcić w imie Pańskie / y prosili go áby v nich został ná kilka dni.

CAP. XI.

Das XI. Capitel.

Kapitola XI.

AVdierunt autem Apostoli & fratres qui erãt in Iudæa, quoniam & Gentes receperunt verbum Dei.

Now the Apostles & the brethren that were in Judea heard / y the Gentiles had also receiued the worde of God.

Es kam aber für die Apostel vnnd Brüder / die inn dem Jüdischen lande waren / daß auch die Heiden hetten Gottes Wort angenommen.

OC Apostlene oc Brødrene / som vaare i Jødeland spurde / at Hedningene haffde ocsaa anammet Guds Ord.

VSlysseli pak Apoštolé a Bratřij / kteřijž byli w Židowstwu / žeby y Pohané přijali slowo Božij.

VSłyszeli tedy Apostolowie y brácia ktorzy w Zydostwie byli / że y pogáni przyimowáli słowo Boże.

2. Cùm autem ascendisset Petrus Ierosolymam, disceptabant adversus illum qui erant ex circumcisione.

And when Peter was come vp to Jerusalem / then of the circumcision cõtended against him.

2. Vnd da Petrus hinauff kam gen Jerusalem / zanckten mit jhm / die auß der Beschneidung waren.

Oc Peder kom op til Jerusalem / da kiffuede de met hannem / som vaare aff Omskerelsen.

2. A když přissel Petr do Geruzaléma / reptali naň ti kteřijž z židuow vwěřili.

A przetoż gdy Piotr przyszedł do Jeruzálem / wádźili sie z nim ci ktorzy byli z obrzezánia

יא

יא

ια'.

3 כַּד אָמְרִין דַּלְוָת אֲנָשָׁא עוּרְלָא עַל וַלְעֵס עַמְּהוֹן׃

3 לֵאמֹר כִּי אֶל־אֲנָשִׁים לַעֲרֵלִם בָּאתָ וְאָכַלְתָּ אִתָּם׃

3. Λέγοντες ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθες, καὶ συνέφαγες αὐτοῖς.

Dicendo, Tu sei entrato ad huomini incirconcisi, & hai mangiato con essoloro.

Diziendo, porque has entrado à varones que tienen capulo y has comido con ellos?

Disans, Tu es entré chez des hommes incirconcis, & as mangé auec eux.

4 וַאֲקִף הוּא שֶׁמְעוּן בּ בָּתַר בָּתַר דְּמָאמַר לְהוֹן׃

4 וַיָּחֶל כֵּיפָה וַיְסַפֵּר לָהֶם כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר׃

4. Ἀρξάμενος δὲ ὁ Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς, λέγων.

E Pietro incominciando dal principio, espose loro la cosa per ordine, dicendo.

Entonces comencando Pedro, declaróles por orden lo passado diziendo.

Adonc Pierre commençant leur exposa le tout par ordre, disant.

5 דְּכַד מְצַלֵּא הֲוֵית בְּיוּפָא חֲזֵית בְּחֶזְוָא דְּנָחֵת הֲוָא מָאנָא חַד אַיְכ דְּרַמְּא הֲוָא לְכֶתָּנָא וַאסִיר הֲוָא בְּאַרְבַּע קַרְנָתֵה וְשָׁאֵב הֲוָא מֶן שְׁמַיָּא וְאֶתָא עַד־מָא לְוָתִי׃

5 אֲנֹכִי הָיִיתִי בְּעִיר יָפוֹ מִתְפַּלֵּל וָאֶרְאֶה מַרְאֶה בְּתַרְדֵּמָה כְּלִי אֶחָד כְּמוֹ אֵטוּן גָּדוֹל אָסוּר בְּאַרְבַּע כַּנְפוֹתָיו יוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם וַיָּבוֹא עָדַי׃

5. Ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππῃ προσευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ.

Io mi trouaua ne la città di Ioppe in oratione, e rapito in estasi, viddi in visione scendere vn vaso come vn gran lenzuolo, mandato giu dal cielo legato per li quattro capi, e venne insin à me.

Estando yo en la ciudad de Ioppe orando, vide en excesso de entendiemento vna vision, es à saber, vn vaso, como vn gran lienço, que decendia, que por los quatro cantos era abaxado del cielo, y venia hasta mi.

I'estoye en priere en la ville d'Ioppe, & estant raui en esprit, ie vi vne vision, assauoir vn vailleau descendant comme vn grand linceul qui s'aualloit du ciel, lié par les quatre bouts, & qui vint iusqu'à moi.

6 וְחָרֵת בֵּהּ וְחָזֵא הֲוֵית דְּאִית בֵּהּ חַיְוָתָא דְּאַרְבַּעַת רַגְלֵיהֶין וְרַחְשָׁא דְּאַרְעָא וְאָף פָּרַחְתָּא דִּשְׁמַיָּא׃

6 וָאַבִּיטֵנוּ לְהַשְׂכִּיל וָרָאִיתִי אֶת־הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל־אַרְבַּע וְאֶת־הַבְּהֵמָה וְרֶמֶשׂ וְכָל שֶׁרֶץ עוֹף הַשָּׁמַיִם׃

6. Εἰς ἣν ἀτενίσας κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς, καὶ τὰ θηρία, καὶ τὰ ἑρπετά, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.

Nel quale io intentamente riguardando, considerai, e viddiui de gli animali de la terra di quattro piedi, e de le fiere, e de reptibili, e de gli vcelli del cielo.

En el qual como puse lós ojos consideré y vide animales terrestres de quatropies, y fieras, y reptiles, y aues del cielo.

Dedans lequel ayant iette mes yeux, i'apperceu, & vi des animaux terrestres, à quatre pieds, & des bestes sauuages, & des reptiles, & des oiseaux du ciel.

7 וְשַׁמְעֵת הֲוֵית קָלָא דְּאָמַר הֲוָא לִי שֶׁמְעוּן קוּם כּוּס וֶאכוּל׃

7 וָאֶשְׁמַע קוֹל הָאוֹמֵר אֵלַי קוּם כֵּיפָה טְבַח וֶאֱכֹל׃

7. Ἤκουσα δὲ φωνῆς λεγούσης μοι, ἀναστὰς Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε.

Et vdij vna voce, che mi disse, Sta su Pietro, ammazza, e mangia.

Y oy tambien vna boz que me dezia, Leuantate Pedro, mata y come.

I'oui aussi vne voix qui me dit, Pierre, leue, toi, tue, & mange.

8 וְאֶמְרֵת חַס מָרִי דִּמְמוֹתוּם לָא עַל לְפוּמִי דְּטַמֵּא וְדַמְסַיַּב׃

8 וָאוֹמַר חָלִילָה לִּי אֲדֹנִי כִּי כָל חֹל וְטָמֵא בְּכָל עִתּוֹתַי לֹא בָא בְּפִי׃

8. Εἶπον δέ, μηδαμῶς κύριε, ὅτι πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου.

Et io dissi, Non gia, Signore: percioche niuna cosa commune ò immonda entrò giamai ne la mia bocca.

Y dixe, Sennor no: porque ninguna cosa comun ni immunda entró jamas en mi boca.

Et ie respondi, Ainsi n'aduiene, Seigneur: car iamais chose pollue ou souillee n'entra en ma bouche.

9 וְתוּב קָלָא אָמַר לִי מֶן שְׁמַיָּא דְּמֶדֶּם דְּאֲלָהָא דַּכִּי אַנְתְּ לָא תְּסַיֵּב׃

9 וַיַּעַן לִי קוֹל שֵׁנִית מִן־הַשָּׁמַיִם אֶת־אֲשֶׁר יְהוָה טִהַר אַתָּ לֹא תְחַלֵּל׃

9. Ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου.

Ma di nuouo la voce mi rispose dal cielo, Le cose che Iddio ha purificate, non le contammare.

Entonces la boz me respondió del cielo la segunda vez, Lo que Dios limpio, no lo ensuzies tu.

Et derechef la voix me respondit du ciel, Ce que Dieu à purifié, ne le tien point pour pollu.

CAP. XI.

3. Dicentes, Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducasti cum illis.

Saying / Thou wentest into men vncircumcised/and hast eaten with thē.

4. Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens.

Then Peter began/& expounded the thing in order to them/saying.

5. Ego eram in civitate Ioppe orans, & vidi in excessu mentis meæ visionem, descendens vas quoddam velut linteum magnum, quatuor initiis summitti de cælo,& venit usque ad me.

I was in the citie of Joppa / praying/& in a trance I sawe this vision / a certaine vessell comming downe as it had bene a great sheete / let downe from heauen by the foure corners / and it came to me.

6. In quod intuens, considerabam, & vidi quadrupedia terræ, & bestias, & reptilia, & volatilia cæli.

Toward to which when I had fastened mine eies / I considered / & saw foure footed beastes of the earth / and wilde beastes / and creeping things / and foules of the heauen.

7. Audivi autem & vocem dicentem mihi, Surge Petre, occîde & manduca.

Also I heard a voyce/ saying vnto me, Arise Peter: slay and eate.

8. Dixi autem, Nequaquā Domine: quia commune aut immundum nunquam introivit in os meum.

And I sayd/God forbid/Lord: for nothing polluted or vncleane hath at any time entred into my mouth.

9. Respondit autem vox secundò de cælo? Quæ Deus mundavit, tu ne commune dixeris.

But the voyce answered me the seconde time from heauen / The thinges that God hath purified / pollute thou not.

Das XI. Capitel.

3. Vnnd sprachen: Du bist eingegangen zu den Männern/ die Vorhaut haben/vnd hast mit jnen gessen.

Oc sagde / du gickst ind til de Mend / som haffue Forhud / oc odst met dem.

4. Petrus aber hub an / vnd erzehlets jhnen nach einander her / vnnd sprach:

Da begynte Peder/ oc fortalde dem det ene effter det ander / oc sagde.

5. Ich war inn der Statt Joppe im Gebet / vnd war entzückt / vnnd sahe ein Gesichte / nemblich / ein Gefesse hernider fahren / wie ein groß leinen Tuch mit vier Zipffeln / vnd nidergelassen vom Himmel / vnd kam biß zu mir.

Jeg vaar i Stad Joppe vdi min bøn oc vaar vndrict. Oc ieg saa en Syn / som vaar / it Kar fare ned/som it stort Linklede met fire snippe / oc nedladis aff Himmelen / oc det kom indtil mig.

6. Darein sahe ich / vnnd ward gewar / vnd sahe vierfüssige Thier der Erden/vnd wilde Thier vnd Gewürme/ vnd Vögel des Himmels.

Der vdc saa ieg/ oc bleff vaar/ oc ieg saa fire føtte Diur aff iorden / oc vilde Diur / oc Orme/ oc Himmelens Fule.

7. Ich höret aber eine Stimme/die sprach zu mir: Stehe auff Petre/ schlachte vnd jß.

Oc ieg hørde en røst / som sagde til mig / Stat op Peder / slacte oc æde.

8. Ich aber sprach: O nein HERR/ denn es ist nie kein gemeines noch vnreines in meinen Mund gegangen.

Da sagde ieg / O ney HERRE/thi der gick end nu aldri noget almindeligt oc ey wrent i min mund.

9. Aber die stimme antwortet mir zum andern mal vom Himel: Was Gott gereiniget hat / das mache du nicht gemein.

Men røsten suarede mig anden gong aff Himmelen, huad Gud giorde rent/det gør du icke almindeligt.

Kapitola XI.

3. Řkauce: Proč gsy wssel k mužům neobřezaným/a gedl gsy s nimi.

Mowiac / Ześ wszedł do mężow nieobrzezanych / ieadłeś spolu z nimi.

4. Tehdy počaw Petr / wyprawowal gim pořád/ řka:

A poczawszy Piotr / wszytko mi oznaymił mowiac.

5. Byl gsem w Městě Joppen modle se / y widěl gsem w wytrženij mysli widěnij/ ana sstupuge Nádoba něyaká/ yako Prostěradlo weliké/za čtyřij rohy přiwázané/ ano se spausstij s Nebe/a přisslo až ke mně.

Ja gdym był w mieście Joppe modląc się / widziałem w zachwyceniu widzenie / A ono niektore naczynie zstępowało / iakoby prześcieradło wielkie za cztery końce vwiązane / ktore było spuszczane z nieba / á przyszło aż do mnie.

6. W kterež popatřiw nahlédl gsem / y widěl gsem zwjřata zemská čtwernohá/ Howada / y Hady/ y Ptactwo powětrné.

Na ktore gdym pilnie pátrzył / obaczyłem y vyzrałem wszytky o czterech nog zwierzetá ziemie y besthye/ y gadziny/ y ptastwa powietrzne.

7. Slyssal gsem také y hlas an mi prawij: Wstaň Petře/ bij a gez

Przytymem też vsłyszał głos mowiacy do mnie/ Wstań Pietrze / rzeż á iedz.

8. Y řekl gsem: Nikoli PAne / neb obecné a nečisté nikdý newcházelo w vsta má.

Alemia powiedział / Nie bede Panie / abowiem nigdy nie pospolitego ábo nieczystego nie wchadzało w vstá me.

9. A odpowijdage mi hlas podruhé z nebe / řekl: Což gest Bůh očistil/ tomu ty neřijkay nečisté.

Thedy mi powtore odpowiedział głos z niebá/ To co Bog oczyścił/ ty nie miey zá nieczyste.

יא

10 הדא הות תלת זבנין ואסתלק לה כל מדם לשמיא:

E questo auuenne ben tre volte: e di nuouo fu ritirata su ogni cosa in cielo.

10 וזאת נהיתה שלוש פעמים וישובו ויקחו כלם השמימה:

Y esto fue hecho por tres vezes: y boluió todo à ser tomado arriba en el cielo.

ιά.

10. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν.

Et cela se fit iusques à trois fois, & derechef toutes ces choses furent retirees au ciel.

11 ובה בשעתא תלתא גברין דאשתדרו לותי מן קורנליוס מן קסריא אתו וקמו על תרעא דדרתא דשרא הוית בה:

Poi ecco, incontinente soprauuennero tre huomini à la casa doue io era, mandatimi da Cesarea.

11 והנה ברגע שלושה אנשים עמדו אל־הבית אשר בו הייתי השלוחים אלי מקיסריא:

Y heaqui que luego tres varones sobre vinieron en la casa donde yo estaua, embiados à mi de Cesarea.

11. Καὶ ἰδοὺ ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Καισαρείας πρός με.

Puis voici, trois hommes en ce mesme instant se presenterent en la maison où i'estoye, ayans esté enuoyes de Cesaree vers moi.

12 ואמר לי רוחא דאזל עמהון דלא פולגא ואתו עמי ואף הלין שתא אחין ועלין לביתה דגברא:

E lo Spirito mi, disse, che io andassi con essoloro, senza dubitar di niente: e con meco vennero ancor questi sei fratelli, & entrammo ne la casa di vn personaggio.

12 ותאמר אלי הרוח להלך אתם ולא לנכר ויבואו אתי גם ששה אחים האלה ונבוא בבית האיש:

Y el Espiritu me dixo que me fuese con ellos sin dudar. Y vinieron tambien conmigo estos seys hermanos, y entramos en casa de vn varon.

12. Εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα συνελθεῖν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενον. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός.

Et l'Esprit me dit que i'allasse auec eux, sans en faire difficulté aussi ces six freres ici vindrent auec moi, & nous entrasmes en la maison du personnage.

13 ואשתעי לן איכנא חזא בביתה מלאכא דקם ואמר לה דשדר ליופא מדינתא ואיתא לשמעון דמתקרא כאפא:

Ilqual ci raccontò com'egli haueua veduto vn Angelo in casa sua, che si gli appresentò innanzi, e disseli, Manda de gli huomini à Ioppe, e chiama Simone, che si domanda per sopra nome Pietro.

13 ויגד לנו איככה ראה את־המלאך בביתו עומד האומר לו שלח ביפו את־האנשים והביא אליך את שמעון הנקרא כיפה:

El qual nos contó como àuia visto vn Angel en su casa, que se paró, y le dixo: Embia à Ioppe, y haz venir à vn Simon que tiene por sobre nombre Pedro.

13. Ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ· Ἀπόστειλον εἰς Ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον.

Lequel nous raconta comme il auoit veu vn Ange en sa maison, qui s'estoit presenté à lui, & lui auoit dit, Enuoye gens en Ioppe, & enuoye querir Simon qui est surnommé Pierre.

14 והו ימלל עמך מלא דבהין תחא אנת וכלה ביתך:

Ilqual ti dira parole, per lequali sarai saluo tu, e tutta la casa tua.

14 אשר ידבר דברים אליך אשר תושע בהם אתה וכל־ביתך:

El qual te hablara palabras por las quales serás saluo, tu, y toda tu casa.

14. Ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου.

Lequel te dira des paroles par lesquelles tu seras sauué, toi, & toute ta maison.

15 וכד אקבת הוית תמן לממללו אגנת רוחא דקודשא עליהון איך מא דעלין מן קדים:

La doue hauendo io cominciato à parlare, lo Spirito santo discese in loro, come da principio era disceso ancor in noi.

15 ובהחל אותי לדבר ויפול רוח הקדש עליהם כמו גם עלינו בראשית:

Y como camencé à hablar, cayó el Espiritu Sancto sobre ellos, tambien como sobre nosotros al principio.

15. Ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ.

Et quand i'eu commencé à parler, le Sainct Esprit descendit sur eux, comme aussi il estoit descendu sur nous au commencement.

CAP. XI.

10. Hoc autem factum eſt per ter. & recepta ſunt omnia rurſum in cælum.

And this was done three times / and all were taken vp againe into heauen.

11. Et ecce, viri tres confeſtim aſtiterunt in domo in qua erat, miſſi à Cæſaréa ad me.

Then beholde / immediately there were three men alreadie come vnto the houſe where I was / ſent from Ceſarea vnto me.

12. Dixit autem Spiritus mihi, ut irem cum illis, nihil hæſitans. Venerunt autem mecum & ſex fratres iſti: & ingreſſi ſumus in domum viri.

And the Spirit ſaid vnto me / that I ſhould go with them / without douting: moreouer theſe ſixe brethren came with me / and we entred into the mans houſe.

13. Narravit autem nobis, quomodo vidiſſet angelum in domo ſua, ſtantem & dicentem ſibi: Mitte in Ioppen, & accerſi Simonem, qui cognominatur Petrus.

And he ſhewed vs / howe he had ſeene and Angel in his houſe / which ſtoode and ſayde to him / Send men to Joppa / & call for Simon whoſe ſurname is Peter.

14. Qui loquetur tibi verba in quibus ſalvus eris tu, & univerſa domus tua.

He ſhall ſpeake wordes vnto thee / where by both thou / & all thine houſe ſhalbe ſaued.

15. Cùm autem cœpiſſem loqui, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio.

And as I began to ſpeake / the holy Ghoſt fell on them / euen as vpon vs at the beginning.

Das XI. Capitel.

10. Das geſchach aber dreymal / vnnd ward alles wider hinauff gen Himmel gezogen.

Men det ſkede tre gonge / oc det bleff altſammen draget op til himmelen igen.

11. Vnd ſihe / von ſtundan ſtunden drey Männer für dem Hauſe / darinnen ich war / geſandt von Ceſarien zu mir.

Oc ſee / der ſtode ſtrax tre Mend faar Huſit ſom ieg vaar vdi / de vaare vdſende aff Ceſarien til mig.

12. Der Geiſt aber ſprach zu mir / ich ſolte mit jhnen gehen / vnd nicht zweiffeln. Es kamen aber mit mir diſe ſechß Brüder / vnd wir giengen inn des Mannes Hauß.

Da ſagde Aanden til mig / at ieg ſkulde gaa met dem / oc icke tuile. Der komme oc diſſe ſex Brøore met mig / oc wi ginge ind i Mandens Huſſ.

13. Vnd er verkündiget vns / wie er geſehen hette einen Engel inn ſeinem Hauſe ſtehen / der zu jhm geſprochen hette: Sende Männer gen Joppen / vnnd laß fodern den Simon mit dem zunamen Petrum.

Oc hand kundgiorde oſſ / huorledis hand haffde ſeeten Engel ſtaa i ſit huſſ / ſom ſagde til hannem / Sent Mend til Joppen / oc lad hente Simon / ſom kaldis Peter.

14. Der wirdt dir wort ſagen / dadurch du ſelig werdeſt / vnd dein gantzes Hauß.

Hand ſkal ſige dig Ord / formedelſt huilcke du oc alt die Huſſ ſkulle bliffue ſalige.

15. Jnn dem aber ich anfieng zu reden / fiel der heilig Geiſt auff ſie / gleich wie auff vns im erſten anfang.

Oc i det ſamme ſom ieg begynte at tale / falt den hellig Aand paa dem / lige ſom paa oſſ i førſte begyndelſe.

Kapitola XI.

10. A to ſtalo ſe potřikrát. Y wzato geſt wſſecko zaſe do Nebe.

A toćſie ſtáło po trzy kroć / záthym záſie ono wćiągniono do nieba.

11. A ay hned třij mužij ſtáli v domu w kterémž gſem byl / poſláni gſauce z Cezaree ke mně.

Pothym oto w tenże czás przyſzli trzey mężowie w dom ten w kthorymem ia był / z Ceſáryey ku mnie poſłány.

12. Y řekl mi Duch / abych ſſel s nimi / nic nepochybuge. A ſſlo ſemnau y ſſeſt Bratřij těchto / a weſſli gſme do domu Muže:

Y powiedział mi Duch ábych z nimi ſzedł nic ſię nie oczągáiąc / y ſzli też zemną ći to ſześć bráciey / á weſzliſmy w dom człowieká niektorego.

13. Y wyprawowal nám kterak widěl Angela w domu ſwém an ſtogij a prawij gemu: Poſſli muže do Joppen / a powolay Simona / kterýž ſlowe Petr.

Ktory nam powiedział iáko widział Anioła w domu ſwym / kthory ſtanawſzy rzekł mu / poſli niekthore do Joppen / á wzow Symoná co go nazywáia Piotr.

14. Onť bude tobě mluwiti ſlowa / ſkrze něž ſpaſen budeſs ty / y wſſeka twá čeled.

Ktoryć tobie powie przez ći y ty y dom twoy záchowan będzieſz.

15. A když gſem počal mluwiti / ſſtaupil Duch Swatý na ně / yakožto w na nás na počátku.

A ták gdym ia począł mowić / tedy Duch święty przypadł ná nie / ták iáko y ná nas z początku.

י א

16 ואתדכרת מלתא דמרן דאמר הוא דיוחנן אעמד במיא אנתון דין תתעמדון ברוחא דקודשא׃

Allora io mi ricordai de la parola del Signore, com'egli haueua detto, Giouanni battezo con acqua, ma voi sarete battezati con lo Spirito santo.

17 אן הכיל אלהא שויאית יהבה מוהבתא לעממא אילין דהימנו במרן ישוע משיחא איך לן אנא מן הוית דאספק דאכלא לאלהא׃

Se adunque Iddio ha dato loro egual dono, come anco à noi che habbiam creduto nel Signor IESV Christo, chi ero io, che potessi resistere à Dio?

18 וכד הלין מלא שמעו שליו להון ושבחו לאלהא ואמרין הוו דכבר אף ל לעממא אלהא יהב ת תתיבותא לחיא׃

Essi allora vdite queste cose, si tacquero, e glorificorono Iddio, dicendo, Iddio dunque ha data ancora à i Gentili la penitentia, per hauer vita.

19 הנון דין דאתבדרו הוו מן אולצנא דהות על אסטפנוס מטיו הוו עד מא לפוניקי אף לאתרא דקופרוס ולאנטיוכיא כד עם אנש לא ממללין הוו מלתא אלא בלחוד עם יהודיא׃

Quelli ancora che erano stati dispersi da la tribulatione che nacque per conto di Stefano, andorono in Fenica, e Cipri, & Antiochia, senza annuntiar la parola ad alcuno, senon à i Giudei solamente.

20 אית הוו דין אנשא מנהון מן קופרוס ומן ק קוריניא הלין עלו הוו לאנטיוכי וממללין הוו עם יוניא ומסברין הוו על מרן ישוע׃

Et alcuni di loro erano huomini Cipriotti, e Cirenesi, iquali entrati che furono in Antiochia, parlauano à i Greci, annuntiando il Signor IESV.

י א

16 וָאֶזְכֹּר אֶת־דְּבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר אַךְ יוֹחָנָן טָבַל בַּמַּיִם וְאַתֶּם תִּטָּבְלוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Entonces me acordé del dicho del Sennor, como dixo, Ioan ciertamente baptizó en agua: mas vosotros sereys baptizados en Espiritu Sancto.

17 וְאִם הִשְׁוָה אֱלֹהִים לָתֵת לָהֶם אֶת־מַתַּת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר גַּם לָנוּ הַמַּאֲמִינִים בַּאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וּמָה אֲנִי כִּי אוּכַל לִכְלֹא אֶת־הָאֱלֹהִים׃

Ansique, si Dios les dió el mismo don tambien como à nosotros que auemos creydo en el Sennor Iesus el Christo, quien era yo que pudiesse estoruar à Dios?

18 וּבְשָׁמְעָם אֶת־הָאֵלֶּה הֶחֱשׁוּ וַיְכַבְּדוּ אֶת־יְהוָה לֵאמֹר אַךְ גַּם לַגּוֹיִם נָתַן אֱלֹהִים אֶת־הַתְּשׁוּבָה אֶל־הַחַיִּים׃

Entonces oydas estas cosas callaron, y glorificaron à Dios, diziendo, Demanera que tambien à las gentes ha dado Dios penitencia para vida.

19 וְהַנְּפוֹצִים מִצָּרָה וּמְצוּקָה הַנִּהְיָתָה עַל־סְטֵפָנוֹס הָלְכוּ עַד חוֹבָה וְכַפְּר וְאַנְטִיוֹכְיָא וּלְאֱנוֹשׁ לֹא דִבְּרוּ אֶת־הַדָּבָר כִּי אִם לַיְּהוּדִים לְבַדָּם׃

Y los que auian sido esparzidos por causa de la tribulacion que fué hecha en tiempo de Estauan, anduuieron hasta Phenicia, y Cypro, y Antiochia, no hablando à nadie la palabra, sino à solos los Iudios.

20 וַיְהִי אֲנָשִׁים מֵהֶם אַנְשֵׁי כַּפְּר וְקִיר אֲשֶׁר בְּבוֹאָם אֶל־אַנְטִיוֹכְיָא דִּבְּרוּ אֶל־הַיְּוָנִים מְבַשְּׂרִים אֶת־יֵשׁוּעַ אֲדֹנֵינוּ׃

Y deellos auia vnos varones Cyprios y Cyrenenses, los quales como entraró en Antiochia, hablaron à los Griegos, annunciando el Euangelio del Sennor Iesus.

ια΄.

16. Ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος κυρίου, ὡς ἔλεγεν, Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Lors i'eu souuenance de la parole du Seigneur, comme il disoit, Iehan a baptizé d'eau, mais vous serez baptizés du Sainct Esprit.

17. Εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς, ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ἐγὼ δὲ τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν θεόν;

Puis donc que Dieu leurs a donné vn pareil don comme à nous, qui auons creu au Seigneur Iesus Christ: qui estoye-ie moi, qui peusse empescher Dieu?

18. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἡσύχασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες, Ἄραγε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν.

Adonc ces choses ouies, ils s'appaiserent, & glorifierēt Dieu, disans, Dieu donc aussi a donné aux Gentils repentance pour auoir vie.

19. Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐπὶ Στεφάνῳ, διῆλθον ἕως Φοινίκης καὶ Κύπρου καὶ Ἀντιοχείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον εἰ μὴ μόνον Ἰουδαίοις.

Or quant à ceux aussi qui auoient esté espars par l'oppression aduenuë à cause d'Estiene: ils passerent iusqu'en Phenice, & en Cypre & en Antioche, sans annoncer à personne la parole, sinon aux Iuifs seulement,

20. Ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς Ἀντιόχειαν ἐλάλουν πρὸς τοὺς Ἑλληνιστὰς εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον Ἰησοῦν.

Toutesfois il y en eut quelques vns de entr'eux, Cypriens, & Cyreniens, lesquels entrés en Antioche, parloyēt aux Grecs, annonçans le Seigneur Iesus.

CAP. XI.

16. Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat, Iohannes quidē baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto.

Then I remembred the worde of the Lord, howe he sayde, John baptized with water, but ye shalbe baptized with the holy Ghost.

17. Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis qui credidimus in Dominum Iesum Christum: ego quis eram, qui possem prohibere Deum.

For as much then as God gave thē a like gift, as he did unto us, when we beleeued in the Lord Jesus Christ, who was I, that I could let God.

18. His auditis tacuerunt. & glorificaverunt Deum, dicentes, Ergo & Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.

When they heard these things, they held their peace, and glorified God, saying, Then hath God also to the Gentiles granted repentance unto life.

19. Et illi quidem qui dispersi fuerant à tribulatione quæ facta fuerat sub Stephano, perambulaverunt usque Phœnicē & Cyprum & Antiochiam, nemini loquētes verbum, nisi solis Iudæis.

And they which were scattered abroad because of the affliction that arose about Steuen, walked throughout till they came unto Phenice and Cyprus, and Antiochia, preaching the worde to no man, but unto the Jewes onely.

20 Erant autem quidam ex eis viri Cyprii & Cyrenęi; qui cum introissent Antiochiā, loquebantur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Iesum.

Now some of them were men of Cyprus & of Cyrene, which when they were come into Antiochia, spake unto the Grecians, and preached the Lord Jesus.

Das XI. Capitel.

16. Da dachte ich an das Wort des HERREN als er saget: Johannes hat mit Wasser getaufft, Ihr aber sollet mit dem heiligen Geist getaufft werden.

Da tenckte ieg paa HERRENS ord, som HERREN sagde, Johannes døbte met Vaand, Men i skulle døbis met den hellige Aand.

17. So nun Gott jnen gleiche Gaben gegeben hat, wie auch uns, die da glauben an den HERRN Jesum Christ, Wer war ich, daß ich kondt Gott wehren?

Efftersi Gud haffuer nu giffuit dem lige gaadane gaffuer, som oss, der tro paa den HERRE Jesum Christum, Huo vaar ieg, at ieg kund formene Gud?

18. Da sie das höreten, schwigen sie stille, und lobeten Gott und sprachen: So hat Gott auch den Heiden Busse gegeben zum Leben?

Der de hørde det, tagde de stille, oc loffuede Gud, oc sagde, Saa haffuer oc Gud giffuit Hedningę penitentzę til Liffuit?

19. Die aber zerstreuet waren inn dem Trübsal, so sich über Stephano erhub, giengen umbher, biß gen Phenicen und Cypern unnd Antiochia, und redeten das Wort zu niemand, denn allein zu den Jüden.

Men de som vaare adspridde i den bedrøffuelse, som begyntis faar Stephano, ginge omkring, indtil Phenicen oc Cypern oc Antiochia, oc talede Ordet til ingen, uden alene til Jøderne.

20. Es waren aber etliche unter jhnen, Männer von Cypern und Cyrenen, die kamen gen Antiochia, unnd redten auch zu den Griechen, unnd predigten das Euangelium vom HERRN Jesu.

Der vaare oc nogle Mend iblant dem, aff Cypern oc Cyrenen, de komme til Antiochiam, oc talede oc saa til Grekerne, oc predickede Euangelium om vor HERRE Jhesu.

Kapitola XI.

16. Y rozpomenul sem se na slowo Páne, yakož řekl: Jan zagisté křtil wodau, ale wy pokřtěni budete Duchem Swatým.

Przypomniałem tedy sobie ony słowá Pánskie iáko mowił, Aczy Jan krzcił wodą, ále wy będziecie okrzczeni Duchem świętym.

17. Ponewadž tehdy tauž milost dal gim Bůh yako y nám, kteřjž gsme uwěřili w Pána Gežjsse Krysta, Y kdož gsem yá byl, abych mohl zabrániti Bohu?

Gdyż im tedy rowny dar dał Bog iáko y nam, gdychmy y v wierzyli, w Páná Jezusá Krystusá, Cożem ia tedy zacz był, ktherybych mogł pohámowáć Bogá?

18. To uslyssawsse mlčeli, a welebilj Boha, řkauce: Tehdy y Pohanům Buoh Pokánij přál k žiwotu.

Tho oni usłyszawszy uciszyli sie, y chwalili Bogá, mowiąc, że theż y pogánom dał Bog upámietanie ku żywotowi.

19. Ti pak kteřjž se byli rozprchli pro protiwenstwj kteréž se bylo stalo pro Ssiěpána, přissli do Phenicen, a do Cypru, a do Antyochij, žádnému nemluwjce slowa Božjho, než sámým toliko Židům.

Oni zásie ktorzy byli rozproszeni w onym okrucieństwie ktore sie zaczeło dla Stefaná, zachodzili áż do Feniciey, do Cypru, y do Anthyochiey, żadnemu nie opowiedáiąc słowá Bożego iedno sámym Żydom.

20. A byli někteřij z nich mužij Cyprsstij a Cyrenenssstij, kteřjž když přissli do Antyochye, mluwili y k Řekům, zwěstugijce gim wesele poselstwij Pána Gežjsse.

Lecz niektorzy z tych byli Cypryczycy y Cyreneyczycy, ktorzy wszedszy do Anthyochiey, mowili Grekom oznáymuiąc Páná Jezusá.

יא

21 ואית הות עמהון אידה דמריא וסגיאא הימנו ואתפניו לות מריא׃

E la mano del Signore era con loro, si che vn gran numero di credenti si conuertirono al Signore.

22 ואשתמעת הי הדא לאדניהון דבני עדתא דבאורשלם ושדרו לברנבא לאנטיוכי׃

E la fama ne venne à gli orecchij de la Chiesa che era in Ierusalem e mandoron Barnaba che andasse infin ad Antiochia.

23 וכד אתא לתמן וחזא טיבותא דאלהא חדי ובעא הוא מנהון דבכלה לבהון יהוון נקיפין למרן׃

Il quale arriuato la, e veduta la gratia di Dio, se ne rallegrò, & esortaua tutti à perseuerar nel Signore con fermo proposito di cuore.

24 מטול דגברא הוא טבא ומשמלי הוא ברוחא דקודשא ובהימנותא ואתתוסף הוא עמא סגיאא למרן׃

Percioche egli era huomo da bene, e pieno di Spirito santo, e di fede, e cosi molta turba s'aggiunse al Signore.

25 ונפק הוא לטרסוס למבעא לשאול׃

Barnaba poi sen'andò à Tarso, a cercar Saulo.

26 וכד אשכחה איתיה עמה לאנטיוכיא ושנתא כלה אכחדא כנישין הוו בעדתא ואלפו עמא סגיאא מן הידין קדמית אתקריו באנטיוכי תלמידא כרסטינא׃

E trouato che l'hebbe il menò ad Antiochia. Et auuenne che tutto vn anno essi conuersorono iui con la Chiesa, & insegnorono à molta gente, onde in Antiochia i discepoli furon per la prima volta nominati i Christiani.

י א

21 ותהי־עליהם יד יהוה לרפא אותם ומספר רב המאמינים שבו אל־יהוה׃

Y la mano del Sennor era con ellos: y mucho numero de creyentes se conuertio al Seonor.

22 ויבוא הדבר אל־אזני הקהלה אשר בירושלים עליהם וישלחו לברנבא לעבר באנטיוכיא׃

Y llegó la fama (de estas cosas) à oydos de la Iglesia que estaua en Ierusalem: y embiaron à Barnabas que fuese hasta Antiochia:

23 ובבואו שמה ראה את־תחנת אלהים וישמח ויעץ אותם כלם להתחזק ולהתאמץ לבותם ביהוה׃

El qual como llegó, vido la gracia de Dios, gozose, y exhortó, à todos que permaneciessen en el proposito del coraçon en el Sennor:

24 אשר הוא איש טוב ומלא רוח הקדש ואמונה ונוסף קהל גדול ליהוה׃

Porque era varon bueno, y lleno de espiritu sancto y de fe: y mucha companna fue allegada al Sennor.

25 ויצא ברנבא טרסוסה לבקש את שאול׃

Y partiose Barnabas à Tarso à buscar à Saulo.

26 וכאשר מצאו הביאו באנטיוכיא ויהי כל־השנה נוסדו יחד בקהלה וילמדו עם רב ויקראו לתלמידים באנטיוכיא בראשונה נצרים׃

Y hallado, truxolo à Antiochia. Y conuersaron todo vn anno alli con la Iglesia: y ensennaron mucha companna, de tal manera que los Discipulos fueron llamados Christianos primeramente en Antiochia.

ια'.

21. Καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν· ὥστε ἰᾶσθαι αὐτούς πολύς τε ἀριθμὸς πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον.

Et la main du Seigneur estoit auec eux: tellement qu'vn grand nombre ayant creu fut conuerti au Seigneur.

22. Ἠκούσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρνάβαν διελθεῖν (ἕως) Ἀντιοχείας.

Dont le bruit en vint iusqu'aux oreilles de l'Eglise qui estoit en Ierusalem, à raison dequoi ils enuoyerent Barnabas, pour passer iusqu'en Antioche.

23. Ὃς παραγενόμενος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ κυρίῳ.

Lequel estant arriué, & ayant veu la grace de Dieu, se resiouït, les exhortoit tous de perseuerer d'vne fermeté de cœur au Seigneur.

24. Ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προσετέθη ὄχλος ἱκανὸς τῷ κυρίῳ.

Car il estoit homme de bien, & plein du sainct Esprit & de foy: & grande multitude fut adiointe au Seigneur.

25. Ἐξῆλθε δὲ εἰς Ταρσὸν ὁ Βαρνάβας ἀναζητῆσαι Σαῦλον.

Puis Barnabas s'en alla en Tarse, pour recercher Saul.

26. Καὶ εὑρὼν αὐτὸν ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἀντιόχειαν. ἐγένετο δὲ αὐτοὺς ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανὸν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς.

Et l'ayant trouué, il le mena en Antioche: & aduint que tout l'an entier, ils s'assemblerent auec l'Eglise, & enseignerent grand peuple: tellement qu'en Antioche les disciples premierement furent nommes Chrestiens.

CAP. XI.

21. Et erat manus Domini cum eis: multusq; numerus credentium conversus est ad Dominum.

And the Hand of the Lord was with them/so that a great nomber beleeued and turned unto the Lord.

22. Pervénit autem sermo ad aures ecclesiæ quæ erat Ierosolymis, super istis: & miserunt Barnabam usque ad Antiochiam.

Then thidings of those things came unto the eares of the Church/ which was in Jerusalem / & they ent forth Barnabas/that he should go unto Antiochia.

23. Qui cùm pervenisset,& vidisset gratiam Dei, gavisus est: & hortabatur omnes proposito cordis permanere in Domino.

Who when hee was come/and had seene the grace of God/ was glad/ and exhorted all/ that with purpose of heart they woulde cleaue unto the Lord.

24. Quia erat vir bonus, & plenus Spiritu sancto & fide. Et apposita est multa turba Domino.

For he was a good man/and full of the holy Ghost / and faith/and much people ioyned them selues unto the Lord.

25. Profectus est autem Tarsum, ut quæreret Saulum.

Then departed Barnabas to Tarsus to seeke Saul.

26. Quem cum invenisset, perduxit Antiochiam. Et annum totum conversati sunt ibi in Ecclesia: & docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochiæ discipuli, Christiani.

And when he had found him / he brought him unto Antiochia /and it came to passe that a whole yeere they were conuersant with the Church / and taught much people: in so much / that the disciples were first called Christians in Antiochia.

Das XI. Capitel.

21. Vnd die Hand deß HERRN war mit jhnen/ vnd eine grosse Zal ward glaubig vnnd bekehret sich zu dem HERRN.

Oc HERRENS Haand vaar met dem/ oc it stort tal tog ved troen / oc omuende sig til HErren.

22. Es kam aber diese rede von jhnen/ für die Ohren der Gemeine zu Jerusalem/vnd sie sandten Barnabam/daß er hin gienge biß gen Antiochia.

Da kom denne tale om dem / faar Menighedsens ørn i Jerusalem/ Oc de udsende Barnabam / at hand gick bort/ indtil Antiochiam.

23. Welcher da er hin kommen war/ vnd sahe die gnade Gottes/ ward er fro/ vnd ermane sie alle/ daß sie mit festem hertzen an dem HERREN bleiben wolten.

Hui'cken der hand vor kommen did/oc saa Guds naade/ da bleff hand glad / oc formanede dem alle/ at de vi. de bliffue met faste hierte hoss HERREN.

24. Denn er war ein frommer Mann / voll heiliges Geistes vnnd Glauben. Vnd es war ein groß volck dem HERREN zu gethan.

Thi hand vaaren from Mand / fuld aff den hellig Aand oc Tro. Oc der gaff sig meget Folck til HERREN.

25. Barnabas aber zog auß gehn Tarsen Saulum zu suchen.

Men Barnabas drog ud til Tarsen/ at oplede Saulum igen.

26. Vnd da er jhn fand/führet er jn gen Antiochia. Vnd sie blieben bey der Gemeine ein gantz jahr / vnd lehreten vil Volcks/ Daher die Jünger am ersten zu Antiochia Christen genennet wurden.

Oc der hand fant hannem / ledde hand hannem til Antiochiam. Oc de bleffue et helt aar hoss Menigheden /oc lærde meget Folck/ Der aff bleffue Disciplene før kallede Christne i Antiochia.

Kapitola XI.

21. A byla ruka Páně s nimi/a mnohý počet wěřijcých obratil se ku Pánu.

Y byłá z nimi ręká Páńska / á wielki poczet wierzących náwrocił sie ku Pánu.

22. Tehdy přišla powěsto těch wěcech k Cyrkwi kteráž byla w Geruzalémě: Y poslali Barnabáše / aby šel do Antyochye.

Zátym o nich przyszłá wieść do uszu kośćiołowi ktory był w Jeruzálem/A przethoż posłáli Bárnabaszá áż do Antyochiey.

23. Kterýž když přišel tam/a vzřel milost Božij/ zradowal se: a napomjnal wšech/aby w vmyslu Srdce swého trwali w PAnu.

Ktory gdy tám przyszedł á vyźrał łáskę Bożą/ vrádował sie/ y prosił wszytkich áby w przedsię wzięciu serdecznym trwáli w Pánu.

24. Neb byl muž dobrý/a plný Ducha Swatého a Wijry. Y přibyl tu mnohý zástup Pánu.

Abowiem był mąż dobry / y pelen Duchá świętego y wiáry/ á przyłáło wielkie mnostwo ludźi ku Pánu.

25. Tehdy šel odtud Barnabáš do Tharsu / aby tam pohledal Ssawla:

Potym Bárnabasz szedł do Társu áby szukał Sáulá.

26. Kteréhož když nalezl/ přiwedl gey do Antyochye. A přes celý Rok trwalj tam w Cýrkwi/ a včili Zástup weliký/ tak že naprw w Antyochij/ Učedlnijcy gmenowáni gsau Křestiané.

A ználazszy go / przywiodł do Antyochiey / Tám tedy przez wszytek rok schadzali sie do Kośćiołá y vczyli lud wielki: A tak zwolenniki ná przed w Antyochiey nazywano Krześciány.

יא

27 ובימתא הגון אתו מן אורשלם לתמן נביא׃

Et in quei giorni sopraunennero alcuni profeti da Ierusalem in Antiochia.

27 ובימים ההם באו מירושלים נביאים לאנטיוכיא׃

Y en aquellos dias decendieron de Ierusalem Prophetas à Antiochia.

27. Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ ἱεροσολύμων προφῆται εἰς ἀντιόχειαν.

En ces iours-la descendirent quelques Prophetes de Ierusalem en Antioche.

28 וקם הוא חד מנהון דשמה הוא אגבוס ואודע אנון ברוח דכפנא רבא הוא בכלה ארעא והוא כפנא הנא ביומי קלודיוס קסר׃

Et vn di loro nominato Agabo si leuò su, e significò per i Spirito come doueua essere vna gran fame per tutto'l mondo: laqual con effetto auuenne sotto Claudio Cesare.

28 ויקם אחד מהמה ושמו אחאב ויגבא ברוח רעב גדול להיות על־התבל והוא נהיה בימי קלודיוס הקיסר׃

Y leuantandose vno deellos llamado do Agabo, daua à entender Por Espiritu, que auia de auer vna grande hambre en toda la redondez de las tierras, laqual tambien fué en tiempo de Claudio Cesar.

28. Ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι ἄγαβος ἐσήμανε διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν μέγαν μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ᾽ ὅλην τὴν οἰκουμένην, ὅστις καὶ ἐγένετο ἐπὶ κλαυδίου καίσαρος.

Et l'vn d'eux nommé Agabus se leua, & signifia par l'Esprit que grande famine deuoit aduenir par tout le monde: laquelle aussi aduint sous Claude Cesar.

29 ברם דין תלמידא אכמא דאית הוא לאנש אנש מנהון ברשו דישדרון לתשמשתא דאחא אילין דעמרין ביהוד׃

E i discepoli, ciascuno secondo il suo potere, proposero di mandare qualche cosa in sussidio à i fratelli che habitauano in Giudea.

28 והתלמידים כדים נדבו איש איש אל־השרת לשלח לאחיהם היושבים ביהודה׃

Entonces los Discipulos, cada vno conforme à loque tenia, determinaron de embiar subsidio à los hermanos que habitauan en Iudea.

29. Τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς ηὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς.

Et les disciples, chacun selon son pouuoir, determinerent d'enuoyer quelque chose pour subuenir aux freres demeurans en Iudee.

30 ושדרו ביד בר־נבא ושאול לקשישא דתמן׃

E cosi fecero mandando à i Vecchij per mano di Barnaba, e di Saulo.

30 ויעשו וישלחו אל־הזקנים בידי ברנבא ושאול׃

Loqual ansimismo hizieron embiando à los Ancianos por mano de Barnabas y da Saulo.

30. Ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς βαρνάβα καὶ σαύλου.

Ce qu'ils firent aussi, l'enuoyans aux Anciens par les mains de Barnabas & de Saul.

יב

ΚΕΦΑΛ. ιβ'.

1 בהו דין זבנא ארמי הוא אידא על אנשין דבעדתא איך דיבאש להון הרודס מלכא (הו דמתכנא אגריפוס׃)

Nel medesimo tempo il re Herode messe le mani ad affliggere alcuni de la Chiesa.

1 ובעת ההיא שלח הירודס המלך את ידים להרע אחדים מקהלה׃

Y en el mismo tiempo el rey Herodes embiò compannias de soldados para maltratar algunos de la Iglesia.

Κατ᾽ ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας.

Et en ce mesme temps la le roy Herode se mit à mal-mener quelques vns de ceux de l'Eglise.

2 וקטל בסיפא ליעקוב אחוהי דיוחנן׃

Et occise di coltello Iacopo fratel di Giouanni.

2 ויהרג את־יעקב אחי יוחנן בחרב׃

Y matò à Iacobo el hermano de Ioan, à cuchillo?

2. Ἀνεῖλε δὲ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν ἰωάννου μαχαίρᾳ.

Et mit à mort par l'espee Iaques frere de Iehan.

27. In

CAP. XI.

27. In his autem diebus supervenerunt ab Ierosolymis prophetæ Antiochiam.

In those dayes also came Prophets from Jerusalem unto Antiochia.

28. Et surgens unus ex eis nomine Agabus, significabat per Spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quæ facta est sub Claudio.

And there stoode up one of them named Agabus, and signifyed by the Spirit, that there should be great famine throughout all the worlde, which also came to passe under Claudius Cesar.

29. Discipuli autem prout quis habebat, proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Iudæa fratribus.

Then the disciples, every man according to his abilitie, purposed to send succour unto the brethren which dwelt in Judea.

30. Quod & fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabæ & Sauli.

Which thing they also did, and sent it to the Elders, by the handes of Barnabas and Saul.

CAP. XII.

Eodem autem tempore misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de ecclesia.

Nowe about that time, Herode the King stretched forth his hands to vexe certaine of the Church.

2. Occidit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio.

And he killed James the brother of John with the sworde.

Das XI. Capitel.

27. Inn denselbigen Tagen kamen Propheten von Jerusalem gehn Antiochia.

I den samme dage komme Propheter aff Jerusalem til Antiochiam.

28. Vnd einer vnter jhnen, mit Namen Agabus, stund auff, vnd deutet durch den Geist ein grosse Theurung, die da kommen solt über den gantzen Kreiß der Erden, welche geschach vnter dem Keiser Claudio.

Oc en aff dem, som hed Agabus, stod op, oc forkyndede ved Aanden en stor dyr tid offuer Jordens gantske kreidz, huilcken der skede vnder den Keysere Claudio.

29. Aber vnter den Jüngern beschloß ein jeglicher, nach dem er vermochte, zu senden eine Handreichung den Brüdern, die inn Judea wohneten.

Men huer iblant Disciplene besluttede, at send Broderne nogen hielp, som bode i Judea, effter som hand formatte.

30. Wie sie denn auch theten, vnnd schicktens zu den Eltesten, durch die Hand Barnabe vnd Sauli.

Som de da oc giorde oc skickede det til de Eldste, ved Barnaba oc Sauli haand.

Das XII. Capitel.

Vmb dieselbige zeit leget der König Herodes die Hände an etliche von der Gemeine zu peinigen.

PAa den samme tid lagde Kong Herodes hender paa nogle aff Menigheden, at pine dem.

2. Er tödtet aber Jacobum, Johannis Bruder, mit dem Schwert.

Men hand ihielslo Jacobum Johannis broder met suerdet.

Kapitola XI.

27. Za těch pak dnij, přišli z Geruzaléma proroci do Antyochye:

Pod onymże czásem przyßli Prorocy z Jeruzálem do Anthyochiey.

28. Y powstaw geden z nich gménem Agabus, oznamowal skrze Ducha, že bude hlad weliký po wšem okršiku zemském, kterýž stal se za Klaudia Cýsaře.

A powsthawßy ieden z nich imieniem Agabus, oznaymowal przez ducha iż miál przyyść glod wielki po wßytkim świecie, kthory sie stal za Klaudiußa Cesárzá.

29. Thedy Učedlnjcy geden každý wedlé mož nosti swé, uminili, aby poslali k pohodlij Bratřijm, kteřijž přebýwali w Židowstwu:

A thák wßyscy zwolennicy iáko ktory mogł wystarczyć, postánowili posłać nieco ná ratunk bráciey ktorzy mießkáli w Żydostwie.

30. Jako žy učinili, poslawše k Staršým skrze ruce Barnabáše a Sawla.

Co y uczynili posławßy do stárßych przez Barnabaßa y Saulá.

Kapitola XII.

W Ten pak čas, poslal Herodes Král moc, aby hubil nětteré z Cýrkwe.

PRzywtym tegoż czásu poczał Herod Krol trapić niektore z Kościoł.

2. Y zabil thedáž Jakuba bratra Janowa, mečem.

Y zámordowal Jákubá brata Janowego.

יב | יב | ιβ'.

3 וכד חזא דשפרת הדא ליהודיא אוסף הוא למאחד אף לשמעון כאפא ואיתיהון הוו יומתא דפטירא:

3 ובראותו כי היטיב לעשות בעיני היהודים ויוסף ויתפש את כיפה ויהיו ימי המצות:

3. Καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ πέτρον· ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων.

E vedendo che questo era grato ai Giudei, seguì di pigliare ancor Pietro,) & erano i giorni de gli azimi.)

Y viendo que auia agradado à los Iudios, passó adelante para prender tambien à Pedro , y eran los dias de los panes sin leuatura.

Et voyant que cela estoit agreable aux Iuifs, il fit encore d'auantage. & s'auança d'empoigner aussi Pierre.

4 ואחדה וארמיה בית אסירא ואשלם לה שתתעסר אסטרטיוטין דיטרונה דמן בתר פצחא נשלמיוהי לעמא דיהודיא:

4 ובתפשו נתנו במטרה ומסרו לארבעת רבעי אנשי מלחמה לנצרו חפץ אחרי הפסח להסגירו בידי העם:

4. Ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακὴν, παραδοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτὸν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ.

Il qual preso ch'hebbe, lo messe in prigione dandolo à guardare à quattro quaterne di soldati, volendo doppo la Pascha produrlo al popolo.

Elqual prendido, echolo en la carcel entregandolo à quatro escuadrones de soldados que lo guardassen : queriendo sacarlo ál pueblo despues de la Pascua.

Or c'estoit és iours des pains sans leuain. Et quand il l'eut empoigné, il le mit en prison, & le baille à garder à quatre quatraines de gēdarmes, le voulant porduire au supplice deuant le peuple apres la feste de Pasque.

5 וכד הו שמעון מתנטר הוא בית אסירא צלותא אמינתא מתקרבא הות מן עדתא חלפוהי לאלהא:

5 וכיפה היה כלוא במטרה ותהי תפלה בחזקה לנצח מן הקהלה עליו אל יהוה:

5. Ὁ μὲν οὖν πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ.

Pietro dunque era guardato ne la prigione : e da la Chiesa si faceua continua oratione à Dio per lui.

Ansique Pedro era guardado en la carcel : y la Iglesia hazia oracion à Dios sin cesar por el.

Ainsi Pierre estoit gardé en la prison : mais l'Eglise faisoit prieres sans cesse à Dieu pour lui.

6 ובה בהו לליא דלצפרא עתיד הוא דנשלמיוהי כד דמיך הוא שמעון בית תרין אסטרטיוטין ואסיר הוא בתרתין שושלן ואחרניא נטרין הוו תרעא דבית אסירא:

6 וכאשר הירודס עתיד היה להוליכו ובלילה ההוא ישן כיפה עם שני אנשי מלחמה אסור בשני אזקים והשומרים לפני הפתח נצרו את המטרה:

6. Ὅτε δὲ ἔμελλεν αὐτὸν προάγειν ὁ ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυσὶ, φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν.

E quando Herode douera presentarlo, in quella medesima notte, Pietro dormiua fra due soldati, legato con due catene, e le guardie dauanti a la porta guardauano la prigione.

Y quando Herodes lo auia de sacar, aquella misma noche, estaua Pedro durmiendo entre dos Soldados preso con dos cadenas. y las guardas delante de la puerta que guardauan la carcel.

Et comme Herode le deuoit produire au supplice Pierre dormoit ceste nuict la entre deux gerdarmes, lié de deux chaines, les gardes deuant la porte gardoyent la prison.

7 מלאכא דמריא קם לעל מנה ונוהרא אזלג בכלה ביתא ודקרה בגבה ואקימה ואמר לה קום עגל ונפלי שושלתא מן אידוהי:

7 והנה מלאך יהוה קם ואור נגה והופיע את הבית ויך את צדת כיפה ויעירהו לאמר קום במהרה ויפלו אזקיו מידיו:

7. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι. πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ πέτρου, ἤγειρεν αὐτὸν, λέγων, ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν.

Et ecco, vn Angelo del Signore sopraueune, & vna luce risplende ne la stanza : e percosso il fianco di Pietro, lo sueglio, dicendo, Leuati su prestamente : e le catene gli caddero de le mani.

Y heaqui, el Angel del Sennor sobreuino, y la luz rasplandeció en la carcel : y hiriendo, à Pedro en el lado despertolo deziendo Leuantate prestamente. Y las cadenas sele cayeron de las manos.

Et voici, vn Ange du seigneur suruint, & vne lumiere resplendit en la prison, & frapant le costé de Pierre il l'esueilla, disant, Leue toi legerement. Et les chaines tomberent de ses mains.

3. Videns

CAP. XII

Das XII. Capitel.

Kapitola XII.

3. Videns autem quia placeret Iudæis, apposuit apprehendere & Petrum. Erant autem dies Azymorum.

And when hee sawe that it pleased the Jewes/he proceeded further/to take Peter also (then were the dayes of vnleauened bread.)

3. Vnd da er sahe/daß es den Jüden gefiel/fuhr er fort/vnd fieng Petrum auch. Es waren aber eben die tage der Süssenbrot.

Oc der hand saa/at det behagede Joderne/foer hand frem/oc greb ocsaa Petrum. Oc det vaare de søde Brødz dage.

3. A wida/ že se to líbilo Židům/ vmjnil gijti v Petra (A byli dnowé Přesnicnij.)

A gdy tho vyzrał być wdzięczna rzecz Żydom/ starał sie tako by był poimały piotra/ (A były dni Przasnikow.)

4. Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum custodiēdum, volens post Pascha producere eum populo.

And wen he had caught him/ he put him in prison/ and deliuered him to foure quaternions of souldiours to be kept/ intending after the Passeouer to bring him forth to the people.

4. Da er jhn nu greiff/leget er jhn ins Gefengnis/vnd überantworttet jn vier viertelen Kriegsknechten/jn zu bewahren/vnd gedacht jn nach den Ostern dem Volck für zu stellen.

Der hand nu greb hannem/lagde hand hannem i Fengzel/oc antuordede sexten Stridzmend hannem/ at beuare hannem/oc tenckte at skicke hannem faar Folcket effter Paasken.

4. Kteréhož když yal/ wsadil gey do žaláře/ a poručil gey čtyřem čtwernijkuom k ostřijhánij/ chtěgjce po Welice noci wywésti gey Lidu.

Ktorego też poimawszy podal do więzienia/ poruczywszy go pod czwore straż/ gdzie było w kazdey po czterech drabiech aby go strzegli/ chcac po Wielkiey nocy wywieść go ludowi.

5. Et Petrus quidem servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo.

So Peter was kept in prison/ but earnest prayer was made of the Church vnto God for him.

5. Vnd Petrus ward zwar im Gefengniß gehalten/ aber die Gemeine betet ohn auffhören für jn zu Gott.

Oc Petrus bleff nu saa hulden i Fengzelet/ Men Menigheden bat vden affladelse for hannem til Gud.

5. A Petr zagisté ostřjhán byl w žaláři. Ale Modlitba dála se bez přestánij/ od Cýrkwe k Pánu Bohu za něho.

A przetoż Piotr był chowan pod strażą/ ale modlitwa vstawiczna od kościoła ku Bogu bywała za nim.

6. Cùm autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & custodes ante ostium custodiebant carcerem.

And when Herode woulde haue brought him out vnto the people/ the same night slept Peter betwene two souldiers/ bounde with two chaines/ and the keepers before the doore/ kept the prison.

6. Vnd da jn Herodes wolt fürstellen/inn derselbigen nacht schlieff Petrus zwischen zween Kriegsknechten/ gebunden mit zwo Ketten/ vnnd die Hüter für der Thür/hüteten deß Gefengniß.

Oc der Herodes vilde skicke hannem frem/ i den samme nat/ soff Peder mellem tho Stridzmend/ bunden met tho Lencker/oc Vecterne faar dørren toge vare paa Fengzelet.

6. A když gey měl Herodes wywésti/ w tu noc spal Petr mezy dwěma žoldnéři/ swázan gsa dwěma řetězy/ a stražnij před dwéřmi/ ostřijhali žaláře.

Gdy kthemu przyszło miało aby go był Herod wywiodł/ tedy oney nocy spal Piotr miedzy dwiema draby/ zwiazany dwiema łancuchy/ a stroże przed drzwiami strzegli ciemnice.

7. Et ecce angelus Domini astitit: & lumen refulsit in habitaculo: percussoque latere Petri, excitavit eum, dicens, Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius.

And behold/ the Angel of the Lord came vpon them/ and a light shined in the house/ and he smote Peter on the side/ and raysed him vp/ saying/ Arise quickely. And his chaines fell of from his handes.

7. Vnd sihe der Engel des HERREN kam daher/vñ ein Liecht schein in dem Gemach/ vnd schlug Petrum an die seiten/vnd wecket jhn auff/vnd sprach: Stehe behends auff. Vnd die Ketten fielen jm von seinen händen.

Oc see/ HERRENS Engel kom did/ oc it Liuss skinde i Kammeret oc hand slo Peder paa siden/ oc vecte hannem op/oc sagde/ Stat strax op. Oc Lenckerne fulde aff hans hender.

7. A ay Angel PÁNě postawil se/ a swětlo se zastkwělo w přijbytku žaláře: a vdeřiw Petra w bok/ zbudil ho/ řka: Wstaň rychle. Y spadli řetězowé z rukau geho.

A oto Anioł Pański przyszedł/ a iasność sie oświeciła w ciemnicy/ y tracIwszy w bok Piotrow/ obudził go/ mowiąc/ Wsthań rychło/ Y opadli łancuchy z rak iego.

יא

8 וְאֶמַר לֵה מַלְאַכָא אֱסוֹר חַצָּךְ וְסָאֵן טְלָרַיךְ וַעֲבַד הָכַנָא וְתוּב אֱמַר לֵה אֶתְעַטַּף תַּכְסִיתָךְ וְתָא בָּתְרַי׃

Poi l'Angelo gli disse, Cigniti e calzati le tue scarpe: & egli cosi fece. Poi gli disse, Mettiti attorno la tua veste, e seguitami.

9 וּנְפַק וָאזֵל הֲוָא בָּתְרֵה כַּד לָא יָדַע הֲוָא דְּשַׁרִירָא הֲוָת הָי דְּהָוְיָא הֲוָת בְּיַד מַלְאַכָא סָבַר הֲוָא גֵּיר דְּחֶזְוָא חָזֵא הֲוָא׃

E cosi vscendo il seguitaua, ne sapeua che fosse vero quello che per l'Angel si faceua: ma si pensaua veder qualche visione.

10 וְכַד עֶבְרַת מַטַּרְתָּא קַדְמָיְתָא וְדַתְרֵתֵין אֶתוֹ עַד־מָטוֹ לְתַרְעָא דְּפַרְזְלָא וְאֶתְפְּתַח לְהוֹן מֶן צְבוּת נַפְשֵׁה וְכַד נְפַקוֹ וַעֲבַרוֹ שׁוּקָא חַד פְּרַק מֶן לְוָתֵה מַלְאַכָא׃

Passata che hebbero la prima e la seconda guardia, vennero à la porta di ferro, che conduce ne la città, laqual s'aperse loro da se medesima. Et vsciti che furono passorono vn borgo: poi subbito l'Angelo si partì da lui.

11 הָידֵין אֶשְׁתַּוְדַּע שֶׁמְעוֹן וֶאֱמַר הָשָׁא יִדְעֵת בְּקוּשְׁתָּא דְּמָרְיָא שַׁדַּר מַלְאַכֵה וּפַלְטַנִי מֶן אִידֵה דְּהֵרוֹדֵס מַלְכָּא וּמֶן מֶדֶם דְּמֶתְחַשְּׁבִין הֲווֹ עְלַי יְהוּדָיֵא׃

Allor Pietro ritornato in se, disse, Hora conosco veramente che il Signore ha mandato il suo Angelo, & hammi liberato da la mano di Herode: e da ogni aspettatione del popolo de Giudei.

12 וְכַד אֶסְתַּכַּל אֶתָא לֵה לְבַיְתָא דְּמַרְיָם אֶמֵּה דְּיוֹחַנָּן הָו דְּאֶתְכְּנִי מַרְקוֹס מֶטוּל דְּאַחָא סַגִּיאֵא תַּמָּן כְּנִישִׁין הֲווֹ וּמְצַלִּין׃

E considerando questo, venne à la casa di Maria, madre di Giouanni, chiamato per sopranome Marco, doue erano adunati molti, e faceuano oratione.

יב

8 וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַמַּלְאָךְ חֲגוֹר בְּמָתְנֶיךָ וְהִנָּעֵל בִּנְעָלֶיךָ וַיַּעַשׂ כֵּן וַיֹּאמֶר לוֹ הִתְעַטֵּף בִּמְעִילְךָ וְלֵךְ אַחֲרָי׃

Y dixole el Angel, Cinnete, y atate tus çapatos Y hizolo ansi. Y dixole, Rodea te tu ropa, y sigueme.

9 וַיֵּצֵא וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו וְלֹא יָדַע כִּי אֱמֶת הִיא אֲשֶׁר נִהְיְתָה בַּמַּלְאָךְ כִּי אָמַר לִרְאוֹתוֹ אֶת־הַמַּרְאֶה׃

Y saliendo seguialo: y no sabia que era verdad loque hazia el Angel: mas pensaua que via vision.

10 וְכַאֲשֶׁר עָבְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת הָרִאשֹׁנָה וְשֵׁנִית בָּאוּ אֶל־שַׁעַר הַבַּרְזֶל אֲשֶׁר מוֹלִיךְ אֶל־הָעִיר אֲשֶׁר בִּנְדָבָה נִפְתַּח לָהֶם וּבְצֵאתָם בָּאוּ אֶל־שׁוּק אֶחָד וּבְרֶגַע הִתְפָּרֵק הַמַּלְאָךְ מֵאִתּוֹ׃

Y como passaron la primera y la segunda guarda vinieron à la puerta de hierro que vá à la ciudad, laqual se les abrió de suyo: y salidos passaron vna calle: y luego el Angel se apartó deel.

11 וְכֵיפָה בְּבוֹאוֹ אֶל־נַפְשׁוֹ אָמַר עַתָּה יָדַעְתִּי בֶּאֱמֶת כִּי שָׁלַח יְהוָה אֶת־מַלְאָכוֹ וַיַּצִּילֵנִי מִיַּד הֵירוֹדֶס וּמִכָּל יִקְהַת עַם יְהוּדָה׃

Entonces Pedro boluiendo en si, dixo Aora entiendo verdaderamente, que el Sennor hà embiado su Angel: y me hà librado de la mano de Herodes, y de todo el pueblo de los Iudios que me esperaua.

12 וּבְשׂוּחוֹ בָּא אֶל־בֵּית מִרְיָם אֵם־יוֹחָנָן הַנִּקְרָא מַרְקוֹס אֲשֶׁר שָׁם אַחִים רַבִּים הָיוּ נִקְהָלִים וּמִתְפַּלְּלִים׃

Y considerando esto, llegó à casa de Maria la madre de Ioan el que tenia por sobre nombre Marcos, donde muchos estauan ayuntados, y orando.

ιγ'.

8. Εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὸν, περίζωσαι, καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησε δὲ οὕτω. καὶ λέγει αὐτῷ, περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου καὶ ἀκολούθει μοι.

Adonc l'Ange lui dit, Cein toi, & chausse tes souliers; Ce qu'il fit. Puis lui dit, Iette ta robbe sur toi, & me sui.

9 Καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ. καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὅραμα βλέπειν.

Lui donc sortant le suiuit, & ne sauoit point que ce qui se faisoit par l'Ange fust vrai, mais cuidoit voir quelque vision.

10 Διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν, τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς. καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ.

Et quand ils eurent passé la premiere & la seconde garde, ils vindrent à la porte de fer, qui se rend en la ville, laquelle s'ouurit à eux d'elle-mesme, & estans sortis ils passerent vne rue, & incontinent l'Ange se departit de lui.

11. Καὶ ὁ Πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ, εἶπε, νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέστειλε κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν ἰουδαίων.

Lors Pierre estant reuenu à soi-mesme, dit, Ie cognoi maintenant pour vrai que le Seigneur a enuoyé son Ange, & m'a deliuré de la main d'Herode, & de toute l'attente du peuple des Iuifs.

12. Συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν μαρίας τῆς μητρὸς ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι ἀδελφοὶ καὶ προσευχόμενοι.

Et ayant consideré le tout, vint en la maison de Marie, mere de Iehan, surnommé Marc: où estoyent plusieurs assemblés, & faisans prieres.

CAP. XII.

8. Dixit autem angelus ad eum, Præcingere, & calceate caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi, Circunda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me.

And the Angell ſaid vnto him/ Girde thy ſelfe/ and bind on thy ſandales. And ſo he did. Then he ſaid vnto him/ Caſt thy garment about thee/ and follow me.

9. Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia verum eſt quod fiebat per angelum: exiſtimabat autem ſe viſum videre.

So Peter came out and folowed him/ and knewe not that it was true/ which was downe by the Angell/ but thought hee had ſeene a viſion.

10. Tranſeuntes autem primam & ſecundam cuſtodiã venerunt ad portam ferreã quæ ducit ad civitatem, quæ ultro aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerunt ut vicum unum: & continuò diſceſſit angelus ab eo.

Now when they were paſt the firſt and the ſecond watch/ they came vnto te iron gate/ that leadeth vnto the citie/ which opened to them by it owne accord/ & they went out/ and paſſed through one ſtreete/ and by and by the Angel departed from him.

11. Et Petrus ad ſe reverſus, dixit: Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis & de omni expectatione plebis Iudæorum.

And when Peter was come to him ſelf/ he ſaid/ Now I know a trueth/ that the Lord hath ſent his Angell/ and hath deliuered me out of the hand of Herode/ and from all the wayting for of the people of the Jewes.

12. Conſideranſq; venit ad domum Mariæ matris Iohannis, qui cognominatus eſt Marcus, ubi erant multi congregati & orantes.

And as he conſidered the thing/ he came to the houſe of Marie/ the mother of John/ whoſe ſurname wz Marke/ where many were gathered together/ and prayed.

Das XII. Capitel.

8. Vnd der Engel ſprach zu jm: gürte dich/ vnd thue deine Schuch an. Vnd er that alſo. Vnd er ſprach zu jhm: Wirff deinen Mantel vmb dich/ vnd folge mir nach.

Oc Engelen ſagde til hannem giorde dig oc drag dine Sko paa. Oc hand giorde ſaa. Oc hand ſagde til hannem/ Kaſt din Kaabe om dig/ oc følge mig effter.

9. Vnd er gieng hinauß/ vnd folget jhm/ vnd wuſte nicht/ daß jhm warhafftig ſolches geſchehe durch den Engel/ ſondern es dauchte jn/ er ſehe ein Geſichte.

Oc hand gick vd/ oc fulde hannem/ Oc hand viſte icke/ at ſaadant ſkede hannem viſſelige formedelſt Engelen/ men hannem ſyntis at hand ſaa en Syn.

10. Sie giengen aber durch die erſte vnd ander Hut/ vnd kamen zu der eiſern Thür/ welche zur Statt führet/ die that ſich jhnen von jhr ſelber auff. Vnd tratten hinauß/ vnd giengen hin eine gaſſen lang/ vnd alſo bald ſchied der Engel von jhm.

Oc de ginge igennem den førſte oc anden Varetect/ oc komme til Jern dørren/ ſom fører til Staden/ hun lod ſig ſelff op for dem. Oc de traadde vd/ oc ginge bort/ en Gade lange/ oc ſtrax i det ſamme ſkildis Engelen fra hannem.

11. Vnd da Petrus zu jm ſelber kam/ ſprach er: Nun weiß ich warhafftig/ daß der HERR ſeinen Engel geſandt hat/ vnd mich errettet auß der Hand Herodis/ vnd von allem warten deß Jüdiſchen Volcks.

Oc der Petrus kom til ſig ſelff/ ſagde hand/ Nu veet jeg viſſelige/ at HERREN vdſende ſin Engel/ oc Frelſte mig aff Herodis Haand/ aff alt det Jødiſke Folckis forventelſe.

12. Vnd als er ſich beſinnet/ kam er für das hauß Maria der Mutter Johannis/ der mit dem zunamen Marcus hieß/ da vil beyeinander waren/ vnd beteten.

Oc ſom hand befinde ſig/ kom hend faar Marie Johannis moders huſſ/ ſom kaldis met tilnaffn Marcus/ der ſom mange vaare tilſammen oc bade.

Kapitola XII.

8. Y řekl Angel k němu: Opaſs ſe/ a podwaž Lentky twé. To když včinil/ řekl gemu: Oblec ſe w raucho twé a pod zamnau.

Zatim Aniol rzekł k niemu/ Opaſz ſie/ a podwiąż trzewiki twoie/ Y vczynił tak/ Tedy mu on rzekł Oblecz ná ſie płáſzcz twoy/ á idź zá mna.

9. Y wſſed/ ſſel za nim/ a newěděl by to prawé bylo co ſe dálo ſkrze Angela/ ale domnjwal ſe žeby widěnij widěl.

A thák wyſzedſzy Piotr/ ſzedł zá nim/ áni wiedział żeby to było prawdziwie co ſie działo przez Aniołá/ lecz mniemał żeby widzenie widział.

10. A když pominuli prwnij y druhau ſtráž/ přiſſli k bráně železné/ kteráž wede do Měſta/ a ta hned ſe gim ſama otewřela. A wyſſedſſe ſkrzeni/ přeſſli vlicy gednu/ a hned odſſel Angel od něho.

Potym gdy przeminęli pierwſza y wtora ſtraż/ przyſzli do bramy żelázney ktora wiedzie ku miáſtu/ á ta ſie im dobrowolnie otworzyła/ y wyſzedſzy przeſzli iedne vlice/ á tak natychmiaſt odſzedł Anioł od niego.

11. Tehdy Petr přiſſed ſám k ſobě/ řekl: Nynij wijm zagiſté/ že poſlal PAN Angela ſwého/ a wyſwobodil mne z mocy Herodeſowy/ a ze wſſeho očekáwani lidu židowſkého.

Thedy Piotr przyſzedſzy k ſobie/ rzekł/ Theraz znam prawie iż poſłał Pán Anioła ſwoiego/ y wyiął mie z rąk Herodowych/ y ze wſzytkiego oczekawánia ludu żydowſkiego.

12. Y vpamatowaw ſe/ přiſſel k domu Marye Matky Janowy/ kterýž přigmij měl Marek/ kdež ſe gich bylo mnoho ſeſſlo a modlili ſe.

A zrozumiawſzy rzecz/ przyſzedł do domu Máryey mátki Janowey/ kthorego názywano Márek/ gdzie było wiele zgromadzonych y modlacych ſie.

יב

13 ונקש בתרעא דדרתא ונפקת דתעניוהי טליתא דשמה רודא:

Et hauendo Pietro battuto la porta de l'antiporto, Vna fanciulla nominata Rode, Venne oltre ad ascoltare.

14 ואשתודעת קלה דשמעון ובחדותה לא פתחת לה תרעא אלא הפכת ברהטא ואמרת להון שמעון הא קאם על תרעא דדרתא:

Laqual conosciuta la Voce di Pietro, per l'allegrezza non aperse l'antiporto ma correndo dentro, riferì che Pietro era dauanti à l'antiporto.

15 אמרין לה מזע זעתי לכי והי מתחריא הות דהדא הכנא הי אמרין לה כבר מלאכה הו:

Essi le dissero, Tu sei fuor di te. Ma ella affermaua esser così: & essi diceuano: Egli è il suo Angelo.

16 ושמעון נקש הוא בתרעא ונפקו חזאוהי ותמהו להון:

Intanto Pietro continuaua di battere, e come hebbero aperto, il Viddero, e se ne stupirono.

17 ומניף הוא להון אידה איך דנשתקון להון ועל ואשתעי להון איכנא מריא אפקה מן בית אסירא ואמר להון אשתעו הלין ליעקוב ולאחין ונפק אזל לה לאתר אחרין:

Et egli accennandoli con la mano che tacessero, narrò loro come il Signore l'haueua cauato fuor de la prigione, Poi disse, Fate intender queste cose à Iacopo & à i fratelli, & Vscito di lì, sen'andò in Vn altro luogo.

18 וכד הוא צפרא הוא הוא רובא סגיאא בית אסטרטיוטא על שמעון דמנא הוא לה:

Venuto che fu il giorno, era non piccol tumulto fra i soldati, di quello che si fosse fatto di Pietro.

יב

13 וכאשר דפק כיפה אל־דלת החצר ותצא נערה לשמע ושמה רודא:

Y tocando Pedro à la puerta del patio, salió vna mochacha, para escuchar: llamauase Rhode.

14 ובדעתה את קול כיפה משמחה לא פתחה את־השער כי אם רצה הביתה ותגד כי עמד כיפה לפני השער:

Laqual como conoció la boz de Pedro, de gozo no abrió el patio: sino corriendo dentro dió nueua, que Pedro estaua delante de la puerta.

15 והמה אמרו אליה משגעה את והיא נאמה כי כן הוא והמה אמרו מלאכו הוא:

Y ellos le dixeron, Estas loca. mas ella affirmaua que era ansi. Entonces ellos dezian, Su Angel es.

16 וכיפה התעודד לדפק ובפתחם ראו אתו ויתמהו:

Mas Pedro perseueraua en llamar: y como le abrieron, vieronlo, y espantaronse.

17 ויניף להם בידו לחשות ויספר להם איך יהוה הוציאו ממטרה ויאמר הגידו ליעקב ולאחיו את־הדברים האלה ויצא וילך אל־מקום אחר:

Y el haziendoles sennal con la mano que callassen, contóles como el Sennor lo auia sacado de la carcel: y dixo, Hazed saber esto à Iacobo y à los Hermanos. Y salido, partiose à otro lugar.

18 ויהי־בקר וחרדה לא קטנה היתה באנשי מלחמה מה נהיה לכיפה:

Siendo pues de dia, auia no poco alboroto entre los soldados que se auia hecho de Pedro.

ιβ'.

13. Κρούσαντος δὲ τοῦ πέτρου τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος, προσῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦσαι, ὀνόματι ῥόδη.

Et quand il eut heurte à la porte du porche, vne fille nommee Rode vint pour escouter:

14. Καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος.

Laquel le ayant cognu la voix de Pierre, de ioye n'ouurit point le porche mais s'en courut en la maison, & annonça que pierre estoit deuant le porche.

15. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον, μαίνῃ; ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ δ' ἔλεγον, ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστιν.

Mais ils lui dirent, Tu es folle. Mais elle au contraire affermoit qu'il estoit ainsi: & eux disoyent, C'est son Ange.

16. Ὁ δὲ πέτρος ἐπέμενε κρούων· ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτόν, καὶ ἐξέστησαν.

Mais Pierre continuoit à heurter, & quand ils eurent ouuert, ils le virent, & furent comme rauis hors d'eux-mesmes.

17. Κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν, διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς. εἶπε δέ, ἀπαγγείλατε ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον.

Et lui leur ayant fait signe de la main qu'ils fissent silence, leur raconta comment le Seigneur l'auoit mis hors de la prison, & leur dit, Annoncez ces choses à Iaques & aux freres. Puis sortant de là, il s'en alla en vn autre lieu.

18. Γενομένης δὲ ἡμέρας ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ πέτρος ἐγένετο.

Mais le iour estant venu il y eut vn grand trouble entre les gẽdarmes, pour sauoir que Pierre seroit deuenu.

CAP. XII.

13. Pulsante autem eo ostium ianuæ, processit puella ad videndum, nomine Rhode.

And when Peter knocked at the entrie doore, a maide came forth to hearken, name Rhode.

14. Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non aperuit ianuam, sed intrò currens nuntiavit stare Petrum ante ianuam.

But when she knewe Peters voyce, shee opened not the entrie doore for gladnesse, but ran in, and tolde how Peter stoode before the entrie.

15. At illi dixerunt ad eam, Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant, Angelus eius est.

But they sade unto her / Thou art mad. Yet she affirmed it constantly, that it was so. Then sayd they, It is his Angell.

16. Petrus autem perseverabat pulsans, Cùm autem apperuissent, viderunt eum, & obstupuerunt.

But Peter continued knocking / & when they had opened it, and saw him / they were astonied.

17. Annuens autem eis manu, ut tacerent, narravit quomodo Dominus eduxisset eum de carcere: dixitq́;, Nuntiate Iacobo & fratribus hæc. Et egressus abiit in alium locum.

And hee beckened unto them with the hand, to holde their peace, and tolde them how the Lord had brought him out of ÿ prison. And he sayd, Go shew these things unto James / and to the brethren: and he departed / and went into another the place.

18. Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum esset de Petro.

* Now assoone as it was day, there was no smal trouble among the souldiers, what was be come of Peter.

Das XII. Capitel.

13. Als aber Petrus an die Thür klopffet des Thors / tratt herfür ein Magd zu horchen / mit Namen Rode.

Oc som Peder banckede paa portens dør da gick en Pige frem at høre til / som hed Rode.

14. Vnd als sie Petrus stimme erkannte / that sie das Thor nicht auff für Freuden / lieff aber hinein / vnnd verkündigets jhnen / Petrus stunde für dem Thor.

Oc som hun kender Peders røst / da lod hun dørren icke op for glæde / men hun løb bort / oc forkyndede dem / at Peder stod faar Porten.

15. Sie aber sprachen zu jr: du bist vnsinnig. Sie aber bestunde darauff / es were also. Sie sprachen: Es ist sein Engel.

Da sagde de til hende / Du est icke ved sindene. Men hun stod fast der paa / at det vaar saa. De sagde / det er hans Engel.

16. Petrus aber klopffet weiter an. Da sie aber auffthatten / sahen sie jn / vnd entsatzten sich.

Men Petrus banckede fremdelis paa. Oc der de lode op / saae de hannem / oc bleffue forferdede.

17. Er aber wincket jhnen mit der Hand zu schweigen / vnd erzelet jnen / wie jn der HERR hatte auß dem gefengniß geführet / vnd sprach: Verkündiget diß Jacobo vnnd den Brüdern. Vnd gieng hinauß / vnd zog an einen andern ort.

Da vinckte hand dem met haanden / at de skulde tie / Oc hand fortalde dem / huorledis HERREN førde hannem aff Fengselet / oc sagde / Forkinder Jacob dette oc Brødrene Oc hand gick vd / oc drog til en anden Sted.

18. Da es aber tag ward / ward nicht eine kleine bekümmerniß vnter den Kriegs knechten / wie es doch mit Petro gangen were.

Men der det bleff dag / da bleff der icke en liden bekumrelse iblant Stridzmendene / huorledis det skul dog vere ganget til met Petro.

Kapitola XII.

13. A když Petr potlaukl na dwéřé wrát / wyběhla Děwečka gménem Rhode / aby pohleděla.

Gdy thedy Piotr zákołátał we drzwi v przysionká / dziewczyká imieniem Rhode wyszłá słuchác.

14. A yakž poznala hlas Petrůw / pro radost neotewřela dweřij / ale w běhsſy powěděla / že Petr stogij v dweřij.

Ktora poznáwszy Piotrow głos przed rádościa nie otworzyła przysionká / ále w dom wbiezáwszy oznaymiłá iż Piotr sthał przed przysionkiem.

15. A oni řekli gij: Y co blázníjs. A ona potwrzowala / že tak gest.

Ale oni rzekli do niey / Szálejesz / wszákoż oná twierdziła iż sie thák rzecz ma / a oni mowili / Jest Anioł iego.

16. Ale Petr předce tlaukl: A když otewřeli dwéřé / vzřeli gey / y vlekli se.

Y trwał Piotr kołácac / á gdy otworzyli vyzreli go / y lekli sie.

17. A pokinuw na ně rukau aby mlčeli / wypravowal gim wſſecko kterak PAN wywedl ho z žaláře. Y řekl: Powězte to Jakubowi y giným Bratřijm. A wyſſed ſſel na giné mijsto.

A gdy ná nie reká kinał áby vmilknieli / powiedział im iáko Pan wywiodł go z strazey / y rzekł / Oznaymicie tho Jakubowi y brácicy / á wyszedszy szedł ná ine mieysce.

18. A když bylo we dne / byl weliký rozbrog mezy žoldnéři co se bylo stalo při Petrowi.

Y gdy dzień náſtał / thedy był rozruch nie mały miedzy drabi co by sie z Piotrem stało.

יב

19 הרודס דין כד בעיהי ולא אשכחה דן אנון לנטורא ופקד דנמותון ונפק לה מן יהוד ואיתוהי הוא בקסריא :

Et Herode hauendolo ricercato, e non hauendolo trouato, poi ch'egli hebbe esaminate le guardie, comando che fussen menati al supplitio. Poi di Giudea scese à Cesarea, e dimorò iui.

20 ומטול דרתיו הוא על צוריא ועל צידניא אתכנשו ואתו לותה אכחדא ואפיסו לבלסטוס קיטונקנה דמלכא ושאלו מנה דנהוא להון שינא מטול דפורנסא דאתרהון מן מלכותה הוא דהירודס :

Hor Herode haueua in animo di far guerra contra quei di Tiro e quei di Sidone, & essi di commune accordo vennero à lui: & hauendo persuaso Blasto, che era cameriere del Re, domandauano pace: percioche il lor paese era nutrito da quello del Re.

21 ביומא דין ידיעא לבש הוא הרודס לבושא דמלכותא ויתב על בים וממלל הוא עם כנשא :

Et vn giorno determinato Herode vestito di vesta regale, e sedendo nel seggio giudiciale, faceua lor parlamento.

22 עמא דין כלה קעא הוא ואמר הלין בנת קלא דאלהא אנין ולא הוי דבני נשא :

E il popolo gridaua, Voce di Dio, e non d'huomo.

23 ובחלף דלא יהב תשבוחתא לאלהא בה בשעתא מחיהי מלאכה דמריא ורפת בתולעא ומית :

Ma incontinente vn Angelo del Signore il percosse, percioch'ei non haueua dato gloria à Dio: onde mangiato da i vermini, spirò.

24 וסברתא דאלהא מתכתרא הות ורביא :

E la parola di Dio cresceua, e moltiplicauasi.

יב

19 והירודס כאשר יבקשנו ולא מצאו דן את־השומרים ויצו לצפור וברדתו מיהודה לקיסריא ארך לו ימים :

Mâs Herodes, como lo buscó, y no lo halló hecha inquisicion de las guardas, mandólos lleuar. Y decendiendo de Iudea à Cesarea. qnedóse alli.

20 ויקצף הירודס על־צור וצידון ויבואו אליו יחדיו ויפתו לבלסטוס סריס פטור המלך על־צלעות ותאות וישאלו על־השלום על־כי מחית מדינתם ממדינת המלך היא :

Y Herodes estaua enojado contra los de Tyro, y los de Sidon mas ellos vinieron concordes à el: y subornado Blasto, que era el Camarero del rey, pedian paz porque las tierras deellos eran mantenidas del rey.

21 וביום מועד הירודס לבוש בגדי המלך וישב על־הכסא אל־קום מדבר אל־העם :

Y vn dia sennalado Herodes vestido de ropa real, sentóse en el tribunal, y hablóles.

22 ויצעק העם כי קול אלהים הוא ולא אנשים :

Y el pueblo acclamaua, Boz de Dios, y no de hombre.

23 ופתאם הכהו מלאך יהוה על־כי לא נתן כבוד לאלהים ותחתיו הצע רמה ומכסיו תולעה ויגוע

Y luego el Angel del Sennor lo hirió: porquanto no dió la gloria à Dios. y comido de gusanos espiró.

24 ודבר יהוה פרה ורבה :

Mas la Palabra del Sennor crecia, y era multiplicada.

ιβ'.

19. Ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρὼν, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι· καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν καισάρειαν διέτριβεν.

Et Herode l'ayant recerché, & ne le trouuant point, apres en auoit fait procés aux gardes, commanda qu'ils fussent menés au supplice Puis descendi. de Iudee en Cesaree: où il seiourna.

20. Ἦν δὲ ὁ ἡρώδης θυμομαχῶν τυρίοις καὶ σιδωνίοις· ὁμοθυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πείσαντες βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως ᾐτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς.

Or estoit il en courage de guerroyer contre les Tyriens & Sidoniens, Mais ils vindrent à lui tous d'vn accord: & ayans gagne Blaste qui estoit chambellan du Roy demanderent appointemẽt, pource que leur contree estoit nourrie de celle du Roy.

21. Τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ ἡρώδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικὴν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς.

Et en vn certain iour ordonné, Herode reuestu de robbe royale, s'assit au siege iudicial, & leur harengoit.

22. Ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει, θεοῦ φωνὴ καὶ οὐκ ἀνθρώπου.

Dont le peuple s'escria, Voix de Dieu, & non point d'homme.

23. Παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε τὴν δόξαν τῷ θεῷ· καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξεν.

Et à l'instant vn Ange du Seigneur le frapa, pource qu'il n'auoit point donné gloire a Dieu: & fut rongé de vermine, & rendit l'esprit.

24. Ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο.

Mais la parole du Seigneur croissoit, & se multiplioit.

CAP. XII.

19. Herodes autem cùm requisisset eum,&non invenisset, inquisitione facta de custodibus, iussit eos duci: descendensque à Iudæa in Cæsaream , ibi commoratus est.

And when Herode had sought for him / and found him not / he examined the keepers / and commanded them to be led be punished. And he went downe from Jude to Cesarea/and there abode.

20. Erat autem iratus Tyriis & Sydôniis. At illi unanimes venerunt ad eum, & persuaso Blasto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eo quod alerentur regiones eorum ab illo.

Then Herode intended to make warre agaynst them of Tyrus and Sidon/ but they came all with one accorde unto him/& perswaded Blastus the kings Chamberlaine/ & they desired peace/ because their countrey was norished by the Kingsland.

21. Statuto autem die Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad eos.

And upon a day appointed Herode araied him selfe in royall apparell/ and sate on the iudgement seat/ an made an oration unto them.

22. Populus autem acclamabat: Dei voces , & non hominis.

And the people gaue a shoute/ saying/ The voyce of God/and not of man.

23. Confestim autem percussit eum angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo, & consumptus à vermibus expiravit.

But immediately the Angell of the Lorde smote him/because hee gaue not glorie unto God / so that he was eaten of wormes/and gaue up the ghost.

24. Verbum autem Domini crescebat & multiplicabatur.

And the worde of God grew / and multiplied.

Das XII. Capitel.

19. Herodes aber/ da er jhn fodert/ vnd nicht fand/ ließ er die Hüter rechtfertigen/vnd hieß sie wegführen. Vnd zog von Judea hinab gen Cesarien/ vnd hielt allda sein Wesen.

Men der Herodes lete effter hannem oc fand hannem icke/ da loet hand Vecterne komme i rette/ oc befalede at føre dem bort. Oc hand drog aff Judea ned til Cesarien / oc holt der sit væsen.

20. Denn er gedachte wider die von Tyro vnd Sydon zu kriegen. Sie aber kamen einmütiglich zu jhm/vnd überredten des Königs Kämmerer Blastum / vnnd baten vmb frieden/ darumb / daß jhre Lande sich nehren musten von des Königs Land.

Thi hand tenckte at stride mod dem aff Tyro oc Sidon. Da komme de endrecteligetil hannem / oc toge Kongens kammersuend Blastum met ord / oc bade om fred / fordi / at deris Land haffde sin næring aff Kongens Land.

21. Aber auff einem bestimpten Tag/ thet Herodes das Königliche kleid an/ saßte sich auff den Richtstul/vnd that eine Rede zu jhnen.

Men paa en bestemmet dag / tog Herodes der Kongelige klæde paa / sette sig paa Domstolen / och giorde de tale til dem.

22. Das Volck aber rieff zu: Das ist Gottes stimme / vnd nicht eines Menschen.

Da robte Folcket / det er Guds røst / oc icke i Menniskis.

23. Als bald schlug jhn der Engel des HERRN/ darumb/ daß er die Ehre nicht Gott gab / vnnd ward gefressen von den Würmen / vnd gab den Geist auff.

Oc strax slo HERRENS Engel hannem/ fordi / at hand gaff icke Gud ære / oc hand bleff opæden aff Orme / oc gaff Aanden op.

24. Das Wort Gottes aber wuchß vnd mehret sich.

Men Guds ord vorte oc formerede sig.

Kapitola XII.

19. Herodes pak když se zeptal na něho/ nenalezl / wytázaw se na Strážnych/ kázal ge preč wěsti : y odebral se z Zidowstwa do Cezaree/ a přebýwal tam.

A ták gdy sie o nim Herod wywiádowol á nie nálazl go osadziwszy práwo o strożach / skazal ie ná stracenie/ y wyiechawszy z Zydostwa do Cesareiey/ támże mieszkal.

20. A tehdáž se Herodes hněwal na Tyrské a na Sydonské. Kteříjž ged nomyslně přissli k němu/ a radu wzawsse s Blastem / kterýž byl Komornijk Králůw/ žádali za pokog/ proto / že gegich Kraginy braly pokrm od něho.

Záthym Herod vmyslil podniesc woyne ná Tyrtyzyki y Sydonzyki/ ale oni z dodnie przyszli do niego / á nápráwiwszy Blásta ktory byl przed mieyszym w komorze Krolewskiey/ prosili o pokoy/ dla thego iż kráiná ich miała żywnosćz dzierżaw Krolewskich.

21. W vložený pak den / Herodes oblekl se w Králowské raucho/ a posadil se na saudné Stolicy / y včinil k nim řeč:

Potym czásu niektore go Herod oblokszy sie wszáte krolewska / y sziadszy ná stolicy / vczynil rzecz do nich.

22. Tak že Lid wolal / řka: Božij hlas tento gest / a ne člowěčij.

Tedy lud wolal/ Glos Boży/ á nie czlowieczy.

23. A y hned ranil gey Angel PAně / proto / že gest čěsti newzložil na Boha / a rozlezwse čerwy y vmřel.

Rnátychmiast go vderzyl Aniol Pánski / dla 'thego ze nie dal chwaly Bogu á bedac stoczony od robactwa/zdechl.

24. Slowo pack PAně rostlo a rozmáhalo se.

Ale slowo Páńskie rozrastálo sie y rozmnażálo.

י ב

25 בר־נבא דין ושאול פנו מן אורשלם לאנטיוכי מן בתר דשלמו תשמשתהון ודברו עמהון ליוחנן הו דאתכני מרקוס׃

E Barnaba e Paulo hauendo finita la loro amminiſtratione, ritornorono di Ieruſalem, preſo in compagnia ancor Giouanni, chiamato per ſopranome Marco.

י ג

1 אית הוא דין בעדתא דאנטיוכיא נביא ומלפנא בר־נבא ושמעון דמתקרא ניגר ולוקיוס דמן קורינא מדינתא ומנאיל בר מרבינוהי דהרודס טטררכא ושאול׃

Hor ne la Chieſa, che era in Antiochia, erano alcuni Profette dottori, cioè Barnaba, e Simone chiamato Niger, e Lucio Cireneſe, e Manaen, che era ſtato nutrito con Herode Tetrarca, e Saulo.

2 וכד הנון צימין הוו ומתכשפין לאלהא אמרת להון רוחא דקודשא פרושו לי לשאול ולבר־נבא לעבדא אינא דאנא קרית אנון׃

Eminiſtrando eſſi al Signore, e digiunando, lo Spirito ſanto diſſe, Separatemi Barnaba e Saulo per l'opera, à laquale io gli ho chiamati.

3 ובתר דצמו וצליו סמו עליהון אידא ושדרו אנון׃

Allora eſſi poi che hebber digiunato & orato, poſer loro le mani ſopra, e mandoronli via.

4 והנון כד אשתלחו מן רוחא דקודשא נחתו להון לסלוקיא ומן תמן רדו בימא עד מא לקופרוס׃

Eſſi dunque mandati da lo Spirito ſanto, ſen'andorono à Seleucia, e di li nauigorono in Cipri.

י ב

25 וברנבא ושאול שבו מירושלים לאנטיוכיא ובשלמם את־השרת לקחו אתם את־יוחנן הנקרא מרקוס׃

Y Barnabas y Saulo boluieron de Ieruſalem cumplido ſu ſeruicio, tomando tambien conſigo à Ioan el que tenia por ſobre nombre Marcos.

י ג

1 ויהי בקהלה אשר היתה באנטיוכיא אנשים נביאים ומלמדים ברנבא ושמעון הנקרא ניגר ולוקיוס מקיר ומנחם אשר מנעוריו גדלו הירודס שר רביעי כאב ושאול׃

Auia entonces en la Igleſia que eſtaua en Antiochia, Prophetas y Doctores, Barnabas, y Simon el que ſe llamaua Niger, y Lucio Cyreneo, y Manahen que auia ſido criado con Herodes el Tetrarcha, y Saulo.

2 ובשרתם ליהוה ובצומם אמר רוח הקדש הבדילו לי את־ברנבא ושאול אל־המעשה אשר קראתים׃

Miniſtrando pues eſtos àl Sennor, y ayunando, dixo el Eſpiritu Sancto, Apartadme à Barnabas y à Saulo para la obra para laqual los he llamado.

3 אז צמו והתפללו וישימו עליהם את־ידים וישלחום׃

Entonces ayunando y orando, y poniendoles las manos encima, embiaronlos.

4 והמה שלוחים מרוח הקדש ירדו בסלוקיא ומשם הלכו בים עד־כפר׃

Y ellos entonces, embiados por el Eſpiritu Sancto, decendieron à Seleucia: y de alli nauegaron à Cypro.

ιβ'.

25. Βαρνάβας δὲ καὶ σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ ἱερουσαλὴμ εἰς ἀντιόχειαν, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες καὶ ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα μάρκον.

Barnabas auſſi & Saul apres auoir accompli leur charge, retournerent de Ieruſalem, ayans auſſi prins auec eux Iehan, qui eſtoit ſurnommé Marc.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Ἦσαν δέ τινες ἐν ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ,τε βαρνάβας καὶ συμεὼν ὁ καλούμενος νίγερ, καὶ λούκιος ὁ κυρηναῖος, μαναήν τε ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος, καὶ σαῦλος.

Or y auoit-il en Antioche, en l'Egliſe qui y eſtoit, certains Prophetes & Docteurs, aſſauoir Barnabas, & Simeon, qui eſtoit appelé Niger, & Lucius le Cyrenien, & Manahem (qui auoit eſté nourri auec Herode le Tetrarque) & Saul.

2. Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀφορίσατε δή μοι τόν τε βαρνάβαν καὶ τὸν σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς.

Eux donc ſeruans en leur miniſtere au Seigneur, & eſtans en ieuſne, le ſainct Eſprit dit, Separez moi Barnabas & Saul, pour l'œuure auquel ie les ai appelés

3. Τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἀπέλυσαν.

Parquoi apres auoir ieuſné & prié, ils leur impoſerent les mains, & leur baillerent congé.

4. Οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου κατῆλθον εἰς τὴν σελεύκειαν, ἐκεῖθέν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν κύπρον.

Eux donc enuoyés du ſainct Eſprit deſcendirent en Seuleucie: & de là nauigerent en Cypre.

CAP. XII.

25. Barnabas autem & Saulus reversi sunt ab Ierosolymis expleto ministerio, assumpto Iohanne qui cognominatus est Marcus.

So Barnabas and Saul returned from Jerusalem/when they had fulfilled their office / and tooke with them John/whose surname was Marke.

Das XII. Capitel.

25. Barnabas aber vnnd Saulus kamen wider gen Jerusalem / vnnd überantwortten die Handreichung/ vnd namen mit sich Johannem / mit dem zunamen Marcus.

Oc Barnabas oc Saulus komme til Jerusalem igen/ oc antuordede Hielpen fra sig/ oc de toge Johannem met sig/ som kalledis Marcus.

Kapitola XII.

25. Ale Barnabáš a Pawel nawrátili se z Geruzaléma/ wyplniwsse tam posluhowánij/ popawsse s sebau Jana/ kterýž přijgmij měl Mareк.

A tak Barnabasz y Saul wrócili sie z Jeruzalem wczyniwszy dosyć posludze wziawszy z soba spolu y Jana ktory byl nazwan Markiem.

CAP. XIII.

ERant autem in ecclesia quæ erat Antiochiæ, prophetæ & doctores, in quibus Barnabas, & Simon qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahé qui erat Herodis Tetrarcha collactaneus, & Saulus.

There were also in ye Church that was at Antiochia/certaine Prophets / and teachers/ as Barnabas/and Simeon called Niger/and Lucius of Cyrene/ and Manahen (which had bene brought vp with Herode the Tetrarch) and Saul.

Das XIII. Capitel.

Es waren aber zu Antiochia in der Gemeine Propheten vnnd Lehrer/ nemlich/ Barnabas/ vñ Simon/ genannt Niger / vnd Lucius von Kyrenen / vnnd Manahen mit Herodes dem Vierfürsten erzogen / vnd Saulus.

DEr vaare Propheter oc Lærere i Antiochia vdi Menigheden / som vaar/ Barnabas / oc Simon som kalledis Niger / oc Lucius aff Cyrenen oc Manahen som vaar opfød met Herodes den Hoffding och Saulus.

Kapitola XIII.

Byli pak w Cýrkwi/ kteráž byla w Antyochij/ Prorocy a včitelé/ mezy kterýmiž byl Barnabáš / a Ssimon kterýž měl přijgmj černý/ a Lucyus Cyrenenský/ a Manahen/ kterýž byl spolu Zchowanec Herodesa čtwrte strany Pána/ a Ssawel.

Tedy byli w Anthyochiey w Kosciele ktory tham byl/ niektorzy Prorocy y nauczyciele/ jako Barnabasz y Symeon ktorego zwano Czarny/ y Luciusz Cyreneyczyk/ y Manahen/ ktory byl spolu wychowan z Herodem Krolem/ y Saul.

2. Ministrantibus autem illis Domino, & ieiunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos.

Now as they ministred to the Lord/ and fasted/the holy Ghost saide/ Separete me Barnabas & Saul for the worke where vnto I haue called them.

2. Da sie aber dem HERRN dieneten vnd fasteten/ sprach der heilige Geist: Sondert mir auß Barnabam vnd Saulum/ zu dem werck/ darzu ich sie beruffen habe.

Oc der de tiente HERREN oc fastede/ da sagde den hellig Aand/ Frastiller mig Barnabam och Saulum/ til den gerning/ som ieg haffuer kaldet dem.

2. A když oni slaužili Pánu Bohu / a postili se/ řekl gim Duch Swatý: Oddělte mi Barnabáše a Ssawla k vřadu k kterémuž gsem ge wywolil.

Gdy tedy ci służyli Pánu y pościli/ rzekł Duch świethy / Wyłączie mi Barnabaszа y Saula ku tey sprawie do ktoreiemich wezwał.

3. Tunc ieiunantes & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.

Then fasted they & prayed/ and layd theyr handes on them/ and let them go.

3. Da fasteten sie vnd beteten/ vnd legeten die Hände auff sie / vnd liessen sie gehen.

Da fastede de oc bade/ oc lagde hender paa dem/ oc lode dem gaa.

3. Tehdy postijce se/ a modljce se a wzkládagjce ruce na ně/ y propustili ge.

A tak gdy post odprawili y modlili sie/ włożywszy na nie rece odeslali ie.

4. Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto, abierunt Seleuciam: & inde navigaverunt Cyprum.

And they/after they were sent forth of the holy Ghost / came downe vnto Seleucia/ & from thence they sayled to Cyprus.

4. Vnd wie sie außgesand waren vom heiligen Geist/ kamen sie gen Seleucia / vnd von dannen schifften sie gen Cypern.

Oc som de vaare vd sende aff den hellig Aand / komme de til Seleucia / oc de seylede der fra til Cypern.

4. A oni poslání gsauce od Ducha Swaté / sli do Seleucye/ a odtud plawili se do Cypru.

Oni tedy odesłáni od Ducha świethego / szli do Seleucyey / á z támtad sie wiezli do Cypru.

י ג

5 וכד עלו לסלמינא מדינתא מסברין הוו מלתה דמרן בכנושתא דיהודיא ויוחנן משמש הוא להון :

E come furono in Salamina, predicoron la parola di Dio ne le sinagoghe de Giudei : & haueuano ancor Giouanni per ministro.

6 וכד אתכרבוה לכלה גזרתא עדמא לפפוס מדינתא אשכחו גברא חד חרשא יהודיא דאיתוהי הוא נביא דגלא דשמה הוא בר־שומא :

E trascorsa l'isola insin à Paso, trouorono vn certo mago, falso profeta, Giudeo, che haueua nome Bariesu.

7 הנא דביק הוא לגברא חכימא דאיתוהי הוא אנתיפטוס ומתקרא הוא סרגיאוס פולוס וקרא הוא אנתיפטוס לשאול ולבר־נבא ובעא הוא דישמע מנהון מלתא דאלהא :

Ilquale era col Proconsule Sergio Paulo, huomo prudente. Costui hauendo chiamati à se Barnaba e Saulo, desideraua vdir la parola di Dio.

8 קאם הוא דין לוקבלהון הו הנא חרשא בר־שומא דמתתרגם שמה אלומוס מטול דצבא הוא דנעקמיוהי לאנתיפטוס מן הימנותא :

Ma Elima mago (che cosi s'interpreta il suo nome) resisteua loro, cercando di rimuouere il Proconsule da la fede.

9 שאול דין הו דאתקרי פולוס אתמלי הוא ברוחא דקודשא וחר בה :

Onde Saulo, che ancor Paulo si chiama, ripieno di Spirito santo, riguardando fissamente in lui.

10 ואמר או דמלא כל נכלין וכלהין בישתא ברה דאכל קרצא ובעל־דבבא דכלה כאנותא לא שלא אנת למעקמו אורחתה תריצתא דמריא :

Disse, O pieno d'ogni fraude e d'ogni malitia, figliuol del diauolo, nimico d'ogni giustitia, non cessarai tu di storcere le diritte vie del Signore?

י ג

5 ובבואם לשלמין בשרו את־דבר אלהים בעדות היהודים ויהי יוחנן משרתם :

Y llegados à Salamina annunciauan la palabra de Dios en las Synogas de los Iudios : y tenian tambien à Ioan en el ministerio.

6 וכאשר התהלכו בכל־האי עד פפוס וימצאו את מהגה אחד נביא שקר יהודי ושמו בר־ישוע :

Y como vuieron andado toda la Isla hasta Papho, hallaron à vn varon Mago falso propheta Iudio llamado Bar-iesus.

7 אשר היה את סרגיוס פילוס והוא יועץ גדול ואיש נבון וזה קרא לברנבא ולשאול ויבקש לשמוע את־דבר אלהים :

El qual estaua con el Proconsul Sergio Paulo varon prudente. Este llamando à Barnabas y à Saulo desseaua oyr la palabra de Dios.

8 ויקם עליהם אלימשיח המהגה כי כן מתרגם שמו מבקש לשובב את־יועץ הגדול מאמונה :

Mas resistiales el Elymas es à saber el Mago que ansi se interpreta su nombre, procurando de apartar de la fe àl proconsul.

9 ושאול אשר גם הוא נקרא פילוס מלא רוח הקדש הביטו :

Entonces Saulo, que tambien es Paulo, lleno de Espiritu Sancto, poniendo en el los ojos.

10 ויאמר אוי מלא כל־מרמה ותך בן־המכלים אויב כל־צדק לא תנוח לשובב את־דרכי יהוה הישרים :

Dixo, O lleno de todo enganno y de toda maldad, hijo del diablo, enemigo de toda justicia, no cessaras de trastornar los caminos rectos del Sennor?

ιγ'.

5. Καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων. εἶχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπηρέτην.

Et quand ils furent en Salamis, ils annoncerent le parole de Dieu és synagogues des Iuifs: & auoyent aussi Iehan pour aide.

6. Διελθόντες δὲ, τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου, εὗρόν τινα μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα Βαριησοῦς.

Puis ayans trauersé l'isle iusqu'en Paphos, ils trouuerent là vn certain enchanteur, faux prophete Iuif, qui auoit nom, Bariesu.

7. Ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ. οὗτος προσκαλεσάμενος Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον, ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

Lequel estoit auec le Proconsul Serge Paul, homme prudent. Iceluy ayant fait appeler Barnabas & Saul, desiroit d'ouir la parole de Dieu.

8. Ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς Ἐλύμας ὁ μάγος, οὕτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως.

Mais Elymas, c'est à dire, enchanteur (car son nom estoit ainsi exposé) leur resistoit, cerchant de destourner le Proconsul de la foy.

9. Σαῦλος δὲ, ὁ καὶ Παῦλος, πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτὸν εἶπεν.

Mais Saul (qui est aussi appellé Paul) estant rempli du sainct Esprit, ayant les yeux fichés sur lui, dit.

10. Ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας.

O plein de toute fraude & de toute ruse fils du diable, ennemi de toute iustice, ne cessaras tu point de renuerser les voyes du Seigneur qui sont droites?

CAP. XIII.

5. Et cùm venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in synagogis Iudęorum. Habebant autem & Iohannem in ministerio.

And when they were at Salamis/ they preached the worde of God in the Synagogues of the Jewes: and they had also John to their minister.

6. Et cum perambulassent universam insulam usque ad Paphum, invenerunt quendam virum magum pseudoprophetam, Iudæum, cui nomen erat Bar-Iesu.

So when they gone throughout the yle vnto Paphus/ they founde a certaine sorcerer/ a false prophet/ beeing a Jewe/ named Bariesus.

7. Qui erat cum Proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic accersitis Barnaba & Saulo, desiderabat audire verbum Dei.

Which was with the Deputie Sergius Paulus / a prudent man. He called vnto him Barnabas and Saul/ and desired to heare the worde of God.

8. Resistebat autem illis Elymas, magus (sic enim interpretatur nomen eius) quærens avertere Proconsulem à fide.

But Elymas/ the sorcerer (for so is his name by interpretation) withstoode them: and sought to turne away the Deputie from the fayth.

9. Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum.

Then Saul (which also is called Paul) being full of the holy Ghost/ set eies on him.

10. Dixit, O plene omni dolo & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitię, non desinis subvertere vias Domini rectas.

And say/ O full of all subtiltie/ and all mischiefe / the childe of the deuill/ and enemie of all rightheousnes / wilt thou not cease to peruerte the strayte wayes of the Lord?

Das XIII. Capitel.

5. Vnnd da sie in die Statt Salamin kamen / verkündigeten sie das Wort Gottes inn der Jüdenschulen. Sie hatten aber auch Johannem zum Diener.

Och der de komme i den stad Salamin/ forkyndede de Guds ord i Jødernis Scholer. Men de haffde oc saa Johannem til Tienere.

6. Vnd da sie die Inseln durchzogen biß zu der Statt Paphos / funden sie einen Zauberer vnd falschen Propheten/ einen Jüden/ der hieß Bar Jehu.

Oc der de droge igiennem Øen indtil den stad Paphos / funde de en Traaldkarl oc falsk Prophete / som vaar en Jøde / hand hed Bar Jesu.

7. Der war bey Sergio Paulo dem Landvogt/ einem verständigen Man. Derselbige rieff zu sich Barnabam vnd Saulum/ vnd begerte das Wort Gottes zu hören.

Oc vaar hoss Sergium Paulum Landzfogeden/ en forstandig Mand / den samme kallede Barnabam oc Saulum til sig / oc begerede at høre Guds ord.

8. Da stund jhnen wider der zauberer Elimas (denn also wirt sein Name gedeutet) vnnd trachtet / daß er den Landvogt vom glauben wendet.

Da stod den Traaldkarl Elimas dem emod (Thi hans naffn vdtydis saa) oc haffde i sinde / at vende Landzfogeden fra troen.

9. Saulus aber/ der auch Paulus heisset / voll heiliges Geists / sahe jn an.

Men Saulus/ som oc saa kaldis Paulus/ fuld aff den hellig Aand/ saa paa hannem.

10. Vnd sprach: O du Kind deß teufels / voll aller list vnnd aller schalckheit / vnnd feind aller Gerechtigkeit / du hörest nicht auff abzuwenden die rechten weg deß HERREN.

Oc sagde/ O du Dieffels barn/ som est fuld aff al listighed oc al skalckhed / och al retferdigheds fiende/ du lader icke aff at affuende HERRens rette veye.

Kapitola XIII.

5. A když přissli do Salaminy / kázali slowo Božij w sskolách židowských. Ameli s sebau y Jana w posluhowánij.

A gdy przyszli do Salaminy/ oznáymowali słowo Boże w bożnicach Żydowskich/ máiąc z sobą y Jana służebniká.

6. A když zchodili wessteren Ostrow až do Páffu / tu nalezli gednoho Muže čarodegnjka / ffalessného Proroka/ Žida/ kterémuž to gméno bylo Barjehu.

A prześedszy wysep áż do Páfu/ nálezli tam niektorego czárnoxiężniká fáłeszne go proroká Żydá/ ktoremu było imię Báriesus.

7. A ten byl v znamenitého Konssela Sergia Pawla / muže opatrného. Ten powolaw k sobě Barnabásse a Pawla/ žádal od nich slysseti Slowo Božij.

Ktory był przy stárośćie Sergiuszu Páwle człowieku mądrym/ Ten zawoławszy Bárnábászá y Saulá/ żądał od nich słucháć słowá Bożego.

8. Ale odmlauwal gim Elimas čarodegnjk / (neb tak se wykládá gméno geho) chtě odwrátiti Konssela od Wiery.

Ale im przekazał Elimás tho iest czárnoksiężnik/ (abowiem sie ták wykłáda imię iego) stáráiąc sie iákoby odwroćić stárostę od wiáry.

9. Tehdy Ssawel kterýž slowe y Pawel/ naplněn gsa Duchem Swatým / pohleděw na něho.

Tedy Saul (ktorego zwano y Páwel) nápełniony Duchem świętym poyzrawszy náń pilnie oczymá.

10. Řekl: O plný wssj lsti a wssj chytrosti/ synu ďáblůw/ a nepřijteli wssj sprawedlnosti/ což nepřestaness převracowati cest Božijch prawých?

Powiedział/ O pełny wszelkiey zdrády y wszelákiey niecnothy synu dyabelski/ nie przyiacielu wszelkiey spráwiedliwośći: A nie przesthániesz że podwrácáć prostych drog Pańskich.

י ג

11 והשא אידה דמרי— עליך ותהוא סמא ולא— תחוא שמשא עד מנ— לזבנא ובה בשעתא נפל עלוהי עמטנא וחשוכא ומתכרך הוא ובעא דמנו יאחוד באידה׃

Ecco hora la mano del Signore sopra te, e sarai cieco senza vedere il sole per qualche tempo. E subbito cadde sopra esso caligine e tenebre: onde volgendosi à torno, cercaua chi lo guidasse per mano.

12 וכד חזא אנתופטוס מדם דהו— אתדמר והימן ביולפנה דמריא׃

Allora il Proconsule, vedendo quel che era accaduto, credette, stupefatto de la dottrina del Signore.

13 פולוס דין ובר—נבא רדו בימ— מן פפוס מדינתא ואתו להון ל לפרגא מדינתא ד דפמפוליא ופרש מנהון יוחנן ואזל לה לאורשלם׃

Essendosi poi partiti da Paso, Paulo e quei che erano con esso lui, vennero à Perga città di Pansilia: e Giouanni partitosi da loro, ritorno in Ierusalem.

14 הנון דין נפקו מן פ פרגא ואתו לאנטיוכי— מדינתא דפיסידיא ועלו לכנושתא ויתבו ביומא דשבת—׃

Et essi passando oltre da Perga, vennero ad Antiochia di Pisidia: & entrati ne la Synagoga il giorno del sabbato, si posero à seder.

15 ובתר דאתקרי נמוסא ונביא שלחו להון קשישא דכנושתא ואמרו גברא אחין אן הו דאית לכון מלתא דבויאא מללו עם עמ—׃

E doppo la lettion de la Legge e de Profeti, i principali de la sinagoga mandoron loro à dire, Huomini fratelli, se in voi è qualche parola, d'esortatione al popolo, ditela.

י ג

11 ועתה הנה יד יהוה עליך ותהי עור לא רואה את־השמש לעת ופתאם נפלה עליו אפלה וחשך ויתהלך סביב ויבקש את־אשר יאחזנו בידו׃

Aora pues, heaqui. la mano del Sennor es contra ti: y seras ciego, que no veas el sol por tiempo. Y luegó cayó en el escuridad y tinieblas: y andando alderredor buscaua quien le diesse la mano.

12 אז רואה יועץ הגדול את־אשר נעשה האמין מתמה על־מורת יהוה׃

Entonces el Proconsul, viendo loque auia sido hecho creyó marauillado de la doctrina del Sennor:

13 וכאשר פולוס ואשר עמו מפפוס הלכו עד־פרגא עיר פמפוליא אז נפרד יוחנן מאתם וישב ירושלימה׃

Y Partidos de Papho Paulo y losque estauan con el, vinieron à Perges de Pamphylia, entonces Ioan, apartandose de ellos, boluiose à Ierusalem.

14 והמה עברו מפרגא ויבואו באנתיוכיא עיר פיסדיא ויבואו אל־העדה ביום השבת וישבו׃

Y ellos passando de Perges, vinieron à Antiochia de Pisidia: y entrando en la Synoga vn dia de Sabbado, assentaronse.

15 ואחרי מקרא התורה והנביאים וישלחו שרי העדה אליהם לאמר האנשים אחים אם יש בכם דבר תנחמים אל־העם דברו׃

Y despues de la lecion de la ley y de los Propheras, los Principes de la Synoga embiaron à ellos, diziendo, Varones Hermanos, si ay en vosotros alguna palabra de exhortacion para el pueblo, hablad.

ιγ'.

11. Καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ τοῦ κυρίου ἐπὶ σε, καὶ ἔσῃ τυφλὸς, μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς.

Pour ce maintenant voici la main du Seigneur sur toi, & tu seras aueugle sans voir le soleil iusqu'à vn certain temps. Et à l'instant obscurité & tenebres tomberent sur lui, & tournoyant il cerchoit qui le conduiroit par la main.

12. Τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς, ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου.

Adonc le Proconsul voyant ce qui estoit aduenu, creut: estans tout espouuanté de la doctrine du Seigneur.

13. Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς πάφου οἱ περὶ τὸν παῦλον ἦλθον εἰς πέργην τῆς παμφυλίας· ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς ἱεροσόλυμα.

Et quand Paul, & ceux qui estoyent auec lui furent departis de Paphos, ils vindrent à Perge, ville de Pamphylie. Adonc Iehan s'estant retiré d'auec eux, s'en en retourna en Ierusalem.

14. Αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς πέργης παρεγένοντο εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐκάθισαν.

Et iceux departans de Perge vindrent en Antioche ville de Pisidie: la où estás entrés en la synagogue au iour du Sabbat, ils s'assirent.

15. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς λέγοντες, ἄνδρες ἀδελφοί, εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαὸν, λέγετε.

Or apres la lecture de la Loy & des Prophetes les principaux de la synagogue enuoyerent vers eux, disans, Hommes freres, s'il y à de vostre part quelque parole d'exhortation pour le peuple, dites la.

CAP. XIII. — Das XIII. Capitel. — Kapitola XIII.

11. Et nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non videns Solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo & tenebræ, & circumiens quærebat qui ei manum daret.

11. Vnnd nun sihe / die Hand deß HERRN kompt über dich / vnd solt blind sein / Vnnd die Sonne ein zeitlang nicht sehn. Vnd von stund an fiel auff jhn tunckelheit vnnd finsterniß vnd gieng vmbher / vnd suchte Handleiter.

11. A hle nynij Ruka Božij nad tebau / a budeß slepý / a nebudeß widěti Slunce až do času. A hned spadla naň mrákota a temnosti / a toče se / hledal kdoby gemu podal ruky.

Nowe therefore beholde / the hande of the Lord is vpon thee / and thou shalt be blinde / and not see the sunne for a season. And immediately there fell on him a mist & a darknes / & he went about / seeking some to leade him by the hand.

Oc see nu / HERRens haand kommer offuer dig / oc du skalt vere blind / oc icke see Solen i nogen tid. Oc der falt strax dumactighed oc mørckhed paa hannem / oc hand gick omkring oc lete effter nogen som kunde lede hannem ved haanden.

A przetož oto teraz reká Páńská iest przeciw tobie / á bedžieß ślepym / ani oglądaß słońcá áž do słußnego cžásu: A ták wnet przypadło nań zá ćmnienie y ciemność / y chodząc wokoło ßukał tych ktorzyby go zá rękę wywiedli.

12. Tunc Proconsul cùm vidisset factum, credidit, admirans super doctrina Domini.

12. Als der Landvogt das Geschichte sahe / glaubet er / vnd verwunderte sich der Lehre deß HERRN.

12. Tehdy Konsel když vzřel skutek en / vwěřil / diwě se včenij Božijmu.

Then the Deputie when he sawe what was done / beleeued / and was astonied at the doctrine of the Lord.

Der Landzfogeden saa denne Gerning / trode hand / oc forundrede sig paa HERRens lærdom.

To gdy stárostá vyzrał co sie stáło / vwierzył / bedąc przestráßon nauką Páńską.

13. Et cùm à Papho navigassent Paulus, & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Iohannes autem discedens ab eis reversus est Ierosolymam.

13. Da aber Paulus vnd die vmb jhn waren / von Papho schifften / kamen sie gen Pergen im Lande Pamphilia. Johannes aber weich von jhnen / vnd zog wider gen Jerusalem.

13. A když se plawili od Páffu Pawel ati kteřijž s nim byli / připlauli do Pergen w Pamphilij. Jan pak odšed od nich / wrátil se do Geruzaléma.

Now when Paul and they that were with him were departed by ship from Paphus / they came to Perga a citie of Pamphylia: then John departed from them / and returned to Jerusalem.

Men der Paulus oc de som vaare met hannem seylede fra Papho / komme de til Pergen i det land Pamphilia. Da vigede Johannes fra dem oc drog til Jerusalem igen.

Potym wyiechawßy z Páfu Páwel y ci ktorzy z nim byli / przyßli do Pergi w Pámfiliey / a Jan odßedßy od nich wrocił sie do Jeruzálem.

14. Illi verò pertranseuntes Pergen, venerunt Antiochiam Pisidiæ, & ingressi synagogam die sabbathorum, sederunt.

14. Sie aber zogen durch von Pergen / vnd kamen gen Antiochiam / im Land Pisidia / vnnd giengen inn die Schule am Sabbather tage / vnnd satzten sich.

14. Ale oni proššedše Pergen / šli do Antyochye Pizydycké / a wšedše do Školy w den Sobotnij / posadili se.

But when they departed from Perga / they came to Antiochia citie of Pisidia / and went into the Synagogue on the Sabbath day / and sate down.

Men de droge igennem fra Pergen / oc komme til Antiochiam i det land Pisidia / oc ginge i Scholen om Sabbaths dagen / oc sette sig.

Ale oni gdy wyßli z Pergi / przyßli do Anthyochiey miástá w Pisydyi / a wßedßy do bożnice dniá ßábátnego / siedzieli.

15. Post lectionem autem Legis & Prophetarum, miserunt principes synagogæ ad eos, dicentes, Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite.

15. Nach der Lection aber deß Gesetzes vnd der Propheten / sandten die Obersten der Schulen / zu jhnen / vnd liessen jhnen sagen: Lieben Brüder / wolt jr etwas reden / vnd das Volck ermahnen / so saget an.

15. A když bylo po čtenij Zákona a Proroků / poslali k nim Knijžata Židowské Školy / řkauce: Mužij bratřij / máteli w aumyslu nějaké napomenutij k Lidu / mluwte.

And after the lecture of the Law / and Prophets / the rulers of the Synagogue sent vnto them / saying / Ye men and brethren / if ye haue any worde of exhortation for the people / say on.

Men effter Louens oc Propheternis Lendze / sende de Offuerste aff Scholen til dem / oc lode dem sige / Kere Brødre / ville i tale noget oc vnderuise Folcket / da siger til.

A tták po przeczytániu zakonu y Prorokow / posłáły Kśiążętá bożnice do nich z tymi słowy / Meżowie bracia / iesli z iest miedzy wámi tákie słowo nápominánia do ludu / powiedayćie.

י ג

16 וְקָם פּוֹלוֹס וְאָנִיף אִידֵה וְאָמַר גַּבְרָא בְּנַי יִסְרָיֵל וְאַילֵין דְּדָחְלִין מֶן אֱלָהָא שְׁמַעוּ׃

Allor Paulo si leuò sù, & imposto silentio con la mano disse, Huomini Israeliti, e che temete Iddio, ascoltate.

16 וַיָּקָם פּוּלוֹס וַיָּנֶף בְּיָדוֹ וַיֹּאמַר אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְיִרְאֵי יְהֹוָה שְׁמָעוּ׃

Entonces Paulo, leuantandose, hecho silencio con la mano, dize Varones, Israelitas, y los que temeys à Dios, oyd.

ιγ'.

16. Ἀναστὰς δὲ Παῦλος, καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ, εἶπεν, ἄνδρες Ἰσραηλῖται, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεὸν, ἀκούσατε.

Lors Paul s'estant leué, & ayant fait signe de la main qu'on fist silence, dit, Homes Israelites, & vous qui craignez Dieu, oyez.

17 אֱלָהֵה דְעַמָּא הָנָא גְּבָא לַאֲבָהָתָן וַארִים וְאַדֵב אֶנּוּן כַּד הְווּ תּוֹתָבָא בְּאַרְעָא דְּמֶצְרֵין וּבְדְרָעָא רָמָא אַפֶּק אֶנּוּן מֶנָּה׃

L'Iddio di questo popoli elesse i nostri padri, & inalzò il popolo quando habitauano in terra d'Egitto, e con braccio eccelso ne gli caue fuore.

17 יְהֹוָה אֱלֹהֵי עַם הַזֶּה יִשְׂרָאֵל בָּחַר בַּאֲבוֹתֵינוּ וְאֶת הָעָם רוֹמֵם בִּגוּרָם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה הוֹצִיאָם מִמֶּנּוּ׃

El Dios del pueblo de Israel escogió à nuestros padres, y ensalçó el pueblo, siendo ellos estrangeros en la tierra de Egypto: y con braco leuantado los sacò della.

17. Ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου Ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς.

Le Dieu de ce peuple d'Israel a esleu nos peres, & a haussé ce peuple du temps qu'ils demeuroyent au païs d'Egypte, & les fit sortir hors d'icelui auec bras esleué.

18 וְתַרְסִי אֶנּוּן בְּמַדְבְּרָא אַרְבְּעִין שְׁנִין׃

E circa quaranta anni di tempo sofferse i lor costumi nel diserto.

18 וּכְעֵת אַרְבָּעִים שָׁנָה קִלְקֵל אוֹתָם בַּמִּדְבָּר׃

Y por tiempo como de quarenta annos supportó sus costumbres en el desierto.

18. Καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Et à supporté leur train au desert enuiron le temps de quarante ans.

19 וְהַגֵּם שַׁבְעָא עַמְמִין בְּאַרְעָא דִּכְנַעַן וְיַהֵב לְהוֹן אַרְעֲהוֹן יוּרְתָנָא׃

Poi distrutte sette nationi ne la terra di Canaan, dette loro in heredità la terra di quelle.

19 וּמָחָה שִׁבְעַת עַמִּים בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וַיְחַלֵּק לָהֶם אֶת־אַרְצָם בְּגוֹרָל׃

Y destruyendo las siete Gentes en la tierra de Chanaan, repartióles por suerte la tierra,

19. Καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναὰν, κατεκληροδότησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν.

Puis ayant destruit sept nations au païs de Canaan, il leur distribué leur païs par sort.

20 (וְאַרְבַּע) מְאָא וְחַמְשִׁין שְׁנִין יַהֵב לְהוֹן דַּיָּנָא עַד־מָא לִשְׁמוּאִיל נְבִיָא׃

Doppo questo circa quattrocento cinquanta anni dete loro de Giudes insin à Samuel Profeta.

20 וְאַחֲרֵי כֵן (כְּאַרְבַּע) מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה עַד־שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא נָתַן לָהֶם אֶת־הַשּׁוֹפְטִים׃

Deellas despues como por quatrocientos y cincuenta annos. Despues diò los Iuezes hasta el Propheta Samuel:

20. Καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα ἔδωκε κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφήτου.

Et apres cela enuiron quatre cens cinquante ans, il leur donna des Iuges iusqu'à Samuel le Prophete.

21 וְהָידֵין שְׁאֵלוּ לְהוֹן מַלְכָּא וְיַהֵב לְהוֹן אֱלָהָא לְשָׁאוּל בַּר קִישׁ גַּבְרָא מֶן שַׁרְבְּתָא דִבְנְיָמִין שְׁנִין אַרְבְּעִין׃

E dipoi essi domanderono vn Re, e Iddio dette loro Saul figliuolo di Cis, huomo de la tribu di Beniamin, per quaranta anni.

21 וּמֵאָז אָמְרוּ לָתֵת לָהֶם מֶלֶךְ וַיִּתֵּן לָהֶם אֱלֹהִים אֶת־שָׁאוּל בֶּן־קִישׁ אִישׁ מִמַּטֵּה בִנְיָמִן אַרְבָּעִים שָׁנָה׃

Y entonces demandaron rey y dióles Dios à Saul hijo de Cis varon del tribu de Benjamin por quarenta annos.

21. Κἀκεῖθεν ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κὶς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν, ἔτη τεσσαράκοντα.

Puis apres ils demanderent vn Roy, & Dieu leur donna Saul fils de Kis, homme de la lignee de Beniamin: ainsi passerent quarante ans.

CAP. XIII. — Das XIII. Capitel. — Kapitola XIII.

16. Surgens autem Paulus & manu silentium indicens, ait, Viri Israëlitæ, & qui timetis Deum, audite.

Then Paul stoode vp / and beckened with the hand / and sayde / Men of Israel / and ye that feare God / hearken.

16. Da stund Paulus auff / vnnd wincket mit der Hand vnd sprach: Jr Männer von Israel / vnd die jr Gott förchtet / höret zu.

Da stod Paulus op / och slo met haanden / oc sagde / J Mend aff Israel / oc i som frycte Gud / hører til.

16. Tehdy Pawel powstaw / a rukau pokynuw abẏ mlčali / řekl: Mužij Izrahelsstij / a kteřij se bogijte Boha / slyšste.

A przetoż powsthawszy Páwel / á ręką milczenie vczyniwszy / rzekł / Mężowie Izraelscy / y ktorzy sie boicie Bogá / słuchaycie.

17. Deus plebis Israël elegit patres nostros, & plebem exaltavit cùm essent incolæ in terra Aegypti, & in brachio excelso eduxit eos ex ea.

The God of this people of Israel chose our fathers / and exalted the people when they dwelt in the land of Egypt / and with an high arme brought them out thereof.

17. Der GOtt dises Volcks hat erwehlet vnsere Väter / vnd erhöhet das Volck / da sie Frembdlinge waren im Lande Egypti / vnd mit einem hohen Arm führet er sie auß dem selbigen.

Dette Folckis Gud vdualde vore Fedre / oc ophøyede Folcket / der vaare fremmede i Egypti land / oc hand førde dem der vd men en høy Arm.

17. Buoh Lidu Izrahelskeho wywolil Otce nasse / a lidu welmi powýšsyl / když obýwali w Zemi Egiptské / a rukau sylnau / a mocy powyssenau wywedl gez nij.

Bog ludu tego Izráelskiego obrał oyce násze / á wywyższył lud gdy prze mieszkawáli w ziemi Egipthskiey / y wywiodł ie z niey wyniosłem rámieniem.

18. Et quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto.

And about the time of fourtie yeres / suffred he their maners in the wildernes.

18. Vnd bey viertzig jaren lang duldet er jre weise in der Wüsten.

Oc ved firetiue aar omdrog hand deris skick i ørcken.

18. A za čas Čtyřidceti leth trpěl gegich obyčege na páušti.

Y około czterdzieści lat czásu / cierpiał zwyczáie ich ná puszczy.

19. Et destruens gentes septem in terra Chanaan, sortè distribuit eis terram eorum.

And hee destroyed seuen nations in the land of Chanaan / and deuided their lande to them by lot.

19. Vnd vertilget siben Völcker in dem Lande Canaan / vnd theilet vnter sie nach dem Loß jener Lande.

Oc hand vdslette siu Folck i det land Canaan / och delde deris Land iblant dem effter Laad.

19. A zahladiw sedm Národuow w Zemi Kananeyské / rozdělil Losem mezy ně zemi gegich:

A gdy wygłádził siedm narodow w ziemi Chanáneyskiey / losem im podzielił ziemie ich.

20. Quasi post quadringentos & quinquaginta annos: & post hæc dedit iudices, usque ad Samuel Prophetam.

Then afterward he gaue vnto them Judges about foure hundreth and fifti yeeres / vnto the time of Samuel the Prophet.

20. Darnach gab er jhnen Richter bey (vier) hundert vnd fünfftzig Jahr lang / biß auff den Propheten Samuel.

Der effter gaff hand dem Dommere ved (fyr) hundrede oc halfftrediesinds tiue aar / indtil den Prophete Samuel.

20. A potom yakož to čtyřech Stech a po Padesáti Letech / dal gim Saudce až do Samuele Proroka.

Potym około czterzech set y piacidziesiat lat / dał im sędzie áż do Sámuelá Proroká.

21. Et exinde postulaverunt regem: & dedit illis Saul filium Cis, virum de tribu Ben-iamin, annis quadraginta.

• So after that they desired a King / and God gaue vnto them Saul / the sonne of Cis / a man of the tribe of Beniamin / by the space of fourtie yeeres.

21. Vnnd von da an baten sie vmb einen König / vnd GOTT gab jhnen Saul / den Son Kis / einen Mann auß dem Geschlechte BenJamin / viertzig jar lang.

Oc der effter bade de om en Konge / Och Gud gaff dem Saul / Kis son / en Mand aff BenJamins slect / firetiue aar.

21. A potom žádali za Krále: y dal gim Buoh Saula Syna Cys / muže z pokolenj Benyaminowa za čtyřidceti Let.

Potym prosili o Królá / y dał im Bog Sauláʃyná Cys mężá z pokolenia Beniámin / przez czterdzieści lat.

יג | יג | ιγ'.

22 ונסבה ואקים להון לדויד מלכא ואסהד עלוהי ואמר דאשכחת לדויד ברה דאישי גברא איך לבי הו יעבד כלהון צביני׃

22 וימאס בו ויקם להם את־דוד למלך ויעד עליו לאמר מצאתי דוד בן־ישי איש כלבבי אשר יעשה את־כל־חפצי׃

22. Καὶ μεταστήσας αὐτόν, ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν δαυὶδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρτυρήσας, Εὗρον δαυὶδ τὸν τοῦ ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου.

Poi tolto via quello, suscitò loro Dauid per Re, delquale ancora rendendo testimonianza, disse, Io ho trouato Dauid, figliuol di Iesse, huomo secondo il cuor mio ilqual farà tutte le mie volontà.

Y quitado aquel, leuantoles àl Rey Dauid, âlqual diò testimonio diziendo, He hallado à Dauid hijo de Iesse, varon conforme à mi coraçon, elqual hara todo loque yo quiero.

Et Dieu l'ayant osté, leur suscita Dauid pour Roy, duquel aussi il donna tesmoignage, & dit, I'ai trouué Dauid fils de Iésse, personnage selon mon cœur, lequel fera tout mon vouloir.

23 מן זרעה דהנא אקים אלהא ליסריל איך מא דאשתודי לישוע פרוקא׃

23 ומזרעו כדבר נבואה הקים יהוה לישראל את ישוע מושיע׃

23. Τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγειρε τῷ ἰσραὴλ σωτῆρα ἰησοῦν.

Del seme di costui Iddio secondo la sua promessa, ha suscitato ad Israel il Saluator IESV.

De la simiente deeste Dios, conforme à la promessa, leuantó à IESVS por Saluador à Israel:

Dieu de la semence d'icelui selon sa promesse, a suscité le Sauueur à Israel, assauoir Iesus.

24 ושדר ליוחנן דנכרז קדם מאתיתה מעמודיתא דתיבותא לכלה עמא דיסריל׃

24 ויקדים לקרא יוחנן לפני בואו את־טבילת התשובה לכל־עם ישראל׃

24. Προκηρύξαντος ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ τοῦ ἰσραήλ.

Hauendo Giouanni prima predicato ad Israel il battesimo de la penitentia, innanzi al suo auuenimento.

Predicando Ioan delante de la faz de su venida el Baptismo de penitencia à (todo el pueblo de) Israel.

Iehan ayant auparauant presché le baptesme de repentance à tout le peuple d'Israel, deuant l'aduenement d'icelui.

25 וכד משלם הוא יוחנן תשמשתה אמר הוא מנו סברין אנתון דאיתי לא הוית אנא אלא הא אתא בתרי הו דלא שוא אנא דאשרא ערקא דמסנוהי׃

25 וכאשר כלה יוחנן את־מרוצו אמר אשר תחשבו להיותי אינני הוא כי אם הנה בא אחרי לאשר אינני שוה לפתח את־נעל רגליהם׃

25. Ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε, τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμέ, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι.

E quando Giouanni fornì il suo corso, diceua, Chi pensate voi ch'io sia? non son giaio quello: ma ecco che ne vien doppo me, colui delquale io non son degno di sciolier la scarpa de piedi.

Mas como Ioan cumpliesse su carrera, dixo, Quien pensays que soy noso yo: mas heaqui viene tras mi aquel cuyos çapatos de los pies no soy digno de desatar.

Et comme Iehan paracheuoit sa course, il disoit, Qui me presumez-vous estre? ie ne suis point cestui-la: mais voici, il en vient vn apres moi, duquel ie ne suis point digne de deslier le soulier de ses pieds.

26 גברא אחין בני שרבתה דאברהם ואילין דדחלין מנכון לאלהא לכון הו אשתדרת מלתא דחייא׃

26 האנשים אחים בני דורת אברהם ואשר בכם יראי יהוה לכם דבר ישועה הזאת נשלח׃

26. Ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους ἀβραάμ, καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη.

Huomini fratelli, figliuoli de la stirpe d'Abraam, e quelli che tra voi temeno Iddio, à voi è mandata la parola di questa salute.

Varones hermanos, hijos del linage de Abraham, y losque entre vosotros temen à Dios, à vosotros es ambiada esta Palabra de salud.

Hommes freres, enfans de la race d'Abraham, & ceux qui d'entre vous craignez Dieu, c'est à vous que la parole de ce salut a esté enuoyee.

CAP. XIII

Das XIII. Capitel.

Kapitola XIII.

22. Et amoto illo, suscitavit illis David regem: cui testimonium perhibens, dixit, Inveni David filium Iesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.

22. Vnd da er denselbigen weg thet/ richtet er auf über sie David zum Könige/ von welchem er zeugete: Ich habe funden David den Son Jesse/ einen Mann nach meinem hertzen/ der sol thun allen meinen willen.

22. A když toho zawrhl/ zbudil gim Dawida Krále/ kterémuž to swědectwij wydáwage/ řekl/ nalezl gsem Dawida Syna Jesse/ muže podlé srdce mého/ kterýž bude činiti wssecku wuoli mau.

And after he had taken him away/ he raysed vp Dauid to be their King/ of whome he witnessed/ saying/ I haue found Dauid the sonne of Jesse/ a man after mine owne heart/ which will do all things that I will.

Oc der hand tog hannem bort/ da oprensde hand Dauid til Konge offuer dem/ om huilcken hand vidnede/ Jeg haffuer funder Dauid Jesse søn/ en Mand effter mit hierte/ hand skal gøre al min ville.

Rodlawszy onego/ wzbudził im Dawida Krolá/ o kthorym dawszy świádectwo powiedział: Znalazłem Dawida syná Jesse/ mężá wedle sercá mego/ ktory czynic będzie wszytke wola moie.

23. Huius Deus ex semine secundum promissionem eduxit Israël salvatorem Iesum.

23. Auß dieses Samen hat Gott/ wie er verheissen hat/ gezeuget Jesum dem Volck Israel zum Heyland.

23. Z gehožto Semene/ Bůh podlé zaslibenij wywedl Lidu Izrahelskému Spasytele Gežjsse.

Of this mans seede hath God according to his promes raysed vp to Jerusalem/ the Sauiour Jesus.

Aff denne sammis Sæd/ fødde Gud Jhesum Israel til en Frelsere som hand loffuede.

Z tegoż ci násienia Bog wedlug obietnice swoiey wzbudził Izráelowi zbáwicielá Jezusá.

24. Prædicante Iohanne ante faciem adventus eius baptismum pœnitentię omni populo Israël.

24. Als denn Johannes zuvor dem Volck Israel prediget die Tauffe der Busse/ ehe denn er anfieng.

24. Před gehožto přijsstijm kázal Jan Křest pokánij/ wssemu lidu Izrahelskému.

When John had first preached before his comming the baptisme of repentance to all the people of Israel.

Lige som Johannes da tilforn predickede Israels Folck penitentzis Daab/ før end hand begynte.

Gdyż przed tym Jan opowiedał przed nim iuż przychodzącym krzest pokuty Izraelowi.

25. Cùm impleret autem Iohannes cursum suum, dicebat, Quem me arbitramini esse? non sum ego, sed ecce, venit post me, cuius non sum dignus calceamenta pedum solvere.

25. Als aber Johannes seinen lauff erfüllet/ sprach er: Ich bin nicht der/ dafür jhr mich haltet/ Aber sihe/ er kommet nach mir/ deß ich nicht werth bin/ daß ich jhm die Schuch seiner füsse auff löse.

25. A když pak Jan wyplnil běh swůg/ prawil: Kteréhož se mne domnijwáte býti/ negsemť gá: ale hle přijdeť po mně/ kteréhož gá negsem hoden rozwázati obuwi noh geho.

And when John had fulfilled his course/ he said/ Whome ye thinke that I am/ I am not he: but beholde/ there commeth one after me/ whose shoe of his feete I am not worthie to loose.

Men der Johannes haffde fuld kommet sit laab/ sagde hand/ Jeg er icke den/ som i holde mig faare/ Men see/ hand kommer effter mig/ hues jeg er icke verdig/ at oplose hannem Skoene paa hans Føder.

A gdy Jan wypełnił bieg swoy/ powiedział: Kimże mię być mniemacie? Nie iestem ia ten/ ale otho idzie zá mną/ z ktorego nog nie iestem godzien ábych rozwiązał trzewik.

26. Viri fratres, filii generis Abraham, & qui in vobis timent Deum, vobis verbum salutis huius missum est.

26. Ir Männer lieben Brüder/ jhr Kinder deß Geschlechts Abraham/ vnd die vnter euch GOTT förchten/ Euch ist das Wort dises Heils gesandt.

26. Mužij Bratřij/ Synowé rodu Abrahamowa/ a kteřijž mezy wámi bogij se Boha/ wámť slowo Spasenij toho poslánoo gest.

Ye men and brethren/ children of the generation of Abraham/ and whosoeuer among you feareth God/ to you is the word of this saluation sent.

I Mend/ kære Brødre/ i børn aff Abrahams slect/ oc de som frycte Gud iblant eder/ til eder er denne Salighedz ord sent.

Meżowie brácia/ synowie narodu Abraamowego/ y ktorzy miedzy wámi boią się Bogá/ wam ci są posłáne słowá zbáwienia tego.

יג | יג | ιγ'.

27 וַאֲשֶׁר יוֹשְׁבִים בִּירוּשָׁלַיִם וּנְשִׂיאֵיהֶם שָׁגְגוּ בוֹ וְאֶת־קוֹלוֹת הַנְּבִיאִם אֲשֶׁר בְּכָל־שַׁבָּתוֹת נִקְרָאוּ בְּדִינָם מִלֵּאוּ׃

Porque los habitauan en Ierusalem, y sus Principes, no conociendo à este, y las bozes de los Prophetas que se leen todos los Sabbados, condennando lo las cumplieron.

27 הָלֵין גֵּיר עָמוּרֵיה דְאוּרִלֶשְׁם וְרִישָׁנַיְהוֹן לָא אַרְגֵשׁוּ בֵּהּ אַף לָא בִּכְתָבָא דִנְבִיֵּא דְמֶתְקְרֵין בְּכֻל שַׁבָּא אֶלָּא דָנוּהִי וְשַׁלְמוּ כֻּלְהֵין דִּכְתִיבָן׃

Imperoche quelli che habitauano in Ierusalem, e il lor principali, nõ conoscendo lui, ne le parole de Profeti, che ogni sabato si leggono, condanandolo, l'hanno adempiute.

27. Οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρωσαν.

Car les habitans de Ierusalem & leurs gouuerneurs, ne l'ayans point cognu, ont mesmes en le condamnant accompli les paroles des Prophetes, qui se lisent par chacun Sabbat.

28 וְאַף כִּי מִשְׁפַּט מָוֶת אֵינָם מוֹצְאִים בּוֹ וַיִּשְׁאֲלוּ מִפִּילָטוּס לְהוֹקִיעֵנוּ׃

Y sin hallar enel causa de muerte pidieron à Pilato que lo matassen.

28 וְכַד לָא אַשְׁכַּחוּ עֶלְתָא דְמַוְתָא מֶדֶם שַׁאלוּ מִן פִּילָטוֹס דְנֶקְטְלוּנָיְהִי׃

E senz hauer trouato in lui cagione alcuna di morte, domanderono à Pilato che l'occidisse.

28. Καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες, ᾐτήσαντο Πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν.

Et combien qu'ils ne trouuassent en lui aucun crime digne de mort, ils requirent Pilate qu'il le mist à mort.

29 וְכַאֲשֶׁר כִּלּוּ כָּל־הַדְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים עָלָיו וַיּוֹרִידוּהוּ מִן־הָעֵץ וַיָּשִׂימוּ אֶל־הַקָּבֶר׃

Y auiendo cumplido todas las cosas que de el eran escriptas, qui tandolo del madero lo pusieron en el sepulchro.

29 וְכַד שַׁלְמוּ כֻּל מֶדֶם דִּכְתִיב עֲלַוְהִי אַחְתוּהִי מִן זְלִיבָא וְסָמוּהִי בֵּית קְבוּרָא׃

E come hebber compiute tutte le cose che erano scritte di lui, leuatolo del legno, il posero nel sepolcro.

29. Ὡς δὲ ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνημεῖον.

Et apres qu'ils eurent accompli toutes les choses qui estoyent escrites de lui, on l'osta du bois, & le mit-on en vn sepulcre.

30 וֵאלֹהִים הֱקִימֵנוּ מִמֵּתִים׃

Mas Dios lo leuantó de los muertos (àl tercera dia.)

30 אֱלָהָא דֵּין אֲקִימֵהּ מִן בֵּית מִיתָא׃

Ma Iddio lo risucitò da morte.

30. Ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Mais Dieu l'a ressuscité des morts.

31 הַנִּרְאָה בְּיָמִים רַבִּים לַאֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ מִגָּלִיל יְרוּשָׁלַיְמָה אֲשֶׁר עֵדָיו הֵמָּה אֶל־הָעָם׃

El qual fué visto por muchos dias de losque auian subido juntamente con el de Galilea à Ierusalem, los quales hasta aora son sus testigos àl pueblo.

31 וְאֶתְחְזִי יַוְמָתָא סַגִּיאָתָא לְאָילֵין דַּסְלֶקוּ עַמֵּהּ מִן גְּלִילָא לְאוּרִשְׁלֶם וְהָנוּן אֶנּוּן הָשָׁא סָהֲדַוְהִי לְוָת עַמָּא׃

Ilqual fu veduto per molti giorni da quelli che erano saliti insieme con lui di Galilea in Ierusalem: iquali son suoi testimonij appresso il popolo.

31. Ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλήμ, οἵτινές εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν.

Et il a esté veu par plusieurs iours, de ceux qui estoyent montes ensemble auec lui de Galilee en Ierusalem: lesquels sont ses tesmoins enuers le peuple.

32 וַאֲנַחְנוּ מְבַשְּׂרִים אֶתְכֶם אֶת הַמַּאֲמָר הַנֶּאֱמַר לַאֲבוֹתֵינוּ׃

Y nosotros tambien hos annunciamos el Euangelio de aquella promessa que fué hecha à los Padres.

32 וְאַף חְנַן הָא מְסַבְּרִינַן לְכוֹן דְּשׁוּדָיָא הַו דַּהֲוָא לְוָת אַבָהָתַן׃

E noi vi annuntiamo hora la promessa che fu fatta à i nostri Padri.

32. Καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην.

Et nous aussi vous annonçons touchant la promesse qui a esté faite à nos peres.

CAP. XIII.

Das XIII. Capitel.

Kapitola XIII.

27. Qui enim habitabant Ierusalem, & principes eius hunc ignorantes, & voces prophetarum quæ per omne sabbathum leguntur, iudicantes impleverunt.

For the inhabitants of Jerusalem/ & their rulers/ becau'e they knew him not/nor yet the words of the Prophets: which are read euery Sabbath day/ they haue fulfilled them in condemning him.

27. Denn die zu Jerusalem wohnen vñ jre Obersten/ dieweil sie disen nicht kenneten/noch die stimme der Propheten (welche auff alle Sabbather gelesen werden) haben sie dieselben mit jrem vrtheilen erfüllet.

Thi de som bo i Jerusalem oc deris Offuerste/ efftersdi de icke kende Denne/ ey heller Propheternis rœst (som bliffue læsde alle Sabbather) da fuldkommede de dem met deris Døm.

27. Nebo ti kteříž přebýwagí w Geruzalémě/ a Knijžata gegich/ toho Gežijsse neznagijce/ ani hlasuow Prorockých/ kteříž se na každau Sobothu čtau/ odsaudiwsse gey naplnili.

Abowiemci co mieszkáiá w Jeruzálem y Xiążętá ich/ gdy do nie ználi á ſkázáli go słowá Prorokie ktore przez kázdy Szábáth bywáiá czytáne/ wypełnili.

28. Et nullam causam mortis invenientes in eo, petierunt à Pilato, ut interficerent eum.

And thoug they founde no cause of death in him/ yet desired they Pilate to kill him.

28. Vnd wiewol sie keine vrsache deß Todtes an jm funden/ baten sie doch Pilatum jn zu tödten.

Oc alligeuel at de funde ingen døds Sag met hannem/ saa bade de dog at Pilatus vilde ihielslaa hannem.

28. A žádné winy hodné smrti na něm nenalezsse/ prosyli Piláta/ aby gey zahubil.

A nie znalazszy żadney przyczyny śmierci prosili v Piłatá áby był zabit.

29. Cumque consummassent omnia quæ de eo scripta erant, deponentes eum de ligno, posuerunt in monumento.

And when they had fulfilled all things that were written of him/ they tooke him downe from the tree/ and put him in a sepulchre.

29. Vnd als sie alles vollendet hatten/ was von jm geschrieben ist/ namen sie jn von dem Holtz/vnd legten jn in ein Grab.

Oc der de haffde fuldkommet alting/som er screffuit om hannem/ da toge de hannem aff Trœet/oc lagde hannem i en Graff.

29. A když dokonali wssecko cožo něm psáno bylo/ složiwsse gey s dřewa/ položili do Hrobu.

A gdy wszytkiemu dosyć vczynili co o nim nápisano było/ zjąwszy go z drzewá/ położyli w grobie.

30. Deus verò suscitavit eum à mortuis tertia die.

But God raysed him vp from the dead.

30. Aber Gott hat jhn aufferweckt von den Todten.

Men Gud opuecte hannem fra de Døde.

30. Buoh pak wzkříjsyl gey z mrtwých třetijho dne:

Ale go Bog wzbudził od vmárłych.

31. Qui visus est per dies multos his qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Ierusalem, qui usque nunc sunt testes eius ad plebem.

And he was seene many dayes of them/ which came vp with him from Galile to Jerusalem/which are witnesses vnto the people.

31. Vnnd er ist erschienen viel tage/ denen/die mit jm hinauff von Galilea gen Jerusalem gegangen waren/welche sind seine Zeugen an das Volck.

Oc hand obenbaredis mange dage/ faar dem/ som ginge met hannem op aff Galilea til Jerusalem/ huilcke som ere Vidne til Folcket.

31. Kterýž widijn gest za mnohé dni/ od těch kteříž spolu s nim byli přissli z Galilee do Geruzaléma/ kteříž až dosawád swědkowé gsau geho k Lidu.

Ktory widzian iest przez wiele dni/ od tych ktorzy z nim spolu przyszli z Gáliley do Jeruzálem/ á są świádki iego v ludu.

32. Et nos vobis annuntiamus eam quæ ad patres nostros repromissio facta est.

And we declare vnto you/ that touching the promes made vnto the fathers.

32. Vnd wir auch verkündigen euch die Verheissung/die zu vnsern Vätern geschehen ist.

Oc wi forkynde eder ocsaa det løffte/som skede til vore Fedre.

32. A my wám skrze Ewangelium zwěstugeme/ to zaslijbeni/ které se stalo Otcům nassim.

A tákże y my oznaymuiemy wam te obietnice/ ktora sie oycom stáłá.

יג

33 הא שמליה אלהא לן לבניהון דאקים ליֵשוע איך דכתיב במזמורא התרין דברי אנת אנא יומנא ילדתך׃

Iddio l'ha adempiuta à noi lor figliuoli, risuscitando IESV, come ancor è scritto nel secondo Salmo, Tu sei il mio figliuolo, io hoggi t'ho generato.

34 והכנא אקימה אלהא מן בית מיתא דתוב לא יהפוך יחוא חבלא איך דאמר דאתל לכון טיבותה דדויד מהימנתא׃

E ch'ei l'habbia risuscitato da morte per non dover piu tornare à la sepoltura, disse cosi, Io vi darò le cose sante di Dauid stabili.

35 ותוב אמר בדוכתא אחרתא דלא יהבת לחסיך דנחזא חבלא׃

Però dice ancora altroue, Tu non permetterai che'l tuo santo veda corruttione.

36 דויד גיר בשרבתה שמש צביניה דאלהא ושכב ואתתוסף על אבהוהי וחזא חבלא׃

Imperoche Dauid poi ch'egli hebbe seruito ne l'età sua al consiglio di Dio s'ad dormi, e fu posto co i suoi padri, e vido la corruttione.

37 הנא דין דאקים אלהא לא חזא חבלא׃

Ma questo che Iddio ha risuscitato, non ha gia sentita la corruttione.

38 דעו הכיל אחין דבה בהנא מתכרז לכון שובקן חטהא ומן כל דלא אשתכחתון בנמוסא דמושא׃

Per laqual cosa, siaui noto, huomini fratelli, che per costui vi s'annuntia la remission de peccati: e da tutte quelle cose, de lequali voi non hauete potuto esser giustificati per la Legge di Moise.

39 הדין דמהימן בהנא כל דמהימן מזדדק׃

Per costui ognium che crede, è giustificato.

יג

33 כי אלהים מלא אותו לנו לבניהם בהקימו את־ישוע כמו בתהלה השנית נכתב בני אתה אני היום ילדתיך׃

Laqual Dios ha cumplido à los hijos dellos à nosotros, resuscitando à Iesus. Como tambien en el Psalmo segundo esta Escripto, Mi hijo eres tu, yo te engendré oy.

34 וכי הקימנו ממתים ועודנו לא יראה שחת כן אמר כי אתנה לכם ברית עולם חסדי דוד הנאמנים׃

Y que lo leuantó de los muertos para nuncamas boluer à corrupcion, ansi dixo, Que hos daré las misericordias fieles prometidas à Dauid.

35 לכן גם במקום אחר אמר כי לא תעזב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת׃

Portanto en otra parte dize, No darás tu Sancto que vea corrupcion.

36 כי דוד כאשר בדורו שרת את־שרתו כרצון אלהים הלך בדרך כל־הארץ ויגוע ויאסף אל־אבותיו וירא את־השחת׃

Porque la verdad Dauid, auiendo seruido en su edad à la voluntad de Dios, Durmió, y fue juntado con sus padres, y vido corrupcion.

37 ואשר הקימנו אלהים לא ראה שחת׃

Mas aquel que Dios leuantó, no vido corrupcion.

38 ידוע תדעו אנשים אחים כי בו הגד לכם סליחת עונים וחטאים כלם אשר לא יכלתם בתורת משה להצדק מהמה׃

Seahos pues notorio, varones hermanos, Que por este hos es annunciada remission di peccados: Y de todo loque por la ley de Moysen no podistes ser justificados.

39 כל־אשר מאמין בו יצדק׃

En este es justificado todo aquel que creyere.

ιγ'.

33. Ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας Ἰησοῦν. ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.

Que Dieu l'a accomplie enuers nous qui sommes leurs enfans, ayant suscité Iesus, comme aussi il est escrit au second Pseaume, Tu es mon Fils, ie t'ai auiour d'hui engendré.

34. Ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἴρηκεν· ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαυὶδ τὰ πιστά.

Et pour monstrer qu'il l'a ressuscité des morts, pour ne deuoir plus retourner au sepulcre, il a dit ainsi, Ie vous donnerai les sainctetés de Dauid asseurees.

35. Διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει, οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.

Et pource dit-il aussi en vn autre endroit, Tu ne permettras point que ton Sainct sente corruption.

36 Δαυὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ, ἐκοιμήθη, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε διαφθοράν.

Car certes Dauid, apres auoir en son temps serui au conseil de Dieu, s'est endormi, & a esté mis auec ses peres, & a senti corruption,

37. Ὃν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν.

Mais celui que Dieu a ressuscité n'a point senti corruption.

38. Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως δικαιωθῆναι.

Parquoi hommes freres, qu'il vous soit notoire que par icelui vous est annoncee la remission des pechés. Et que de tout ce dequoi vous n'auez peu estre iustifiés par la Loy de Moyse.

39. Ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιοῦται.

Quiconque croit, est iustifié par icelui.

CAP. XIII.

33. Quoniam hanc Deus adimplevit filiis noſtris, reſuſcitans Ieſum, ſicut & in Pſalmo ſecundo ſcriptum eſt, Filius meus es tu: ego hodie genui te.

God hath fulfilled it unto vs their children/ in that he raiſed vp Jeſus/ euen as it is written in the ſeconde Pſalme/ Thou art my Sonne: this day haue J begotten thee.

34. Quod autem ſuſcitavit eum à mortuis, ampliùs iam non reverſurum in corruptionem, ita dixit, Quia dabo vobis ſancta David fidelia.

Now as concerning that he raiſed him vp from the dead/ no more to returne to ÿ graue/ he hath ſaid thus/ J will giue you the holy things of Dauid/ which are faythfull.

35. Ideoque & aliâs dicit, Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

Wherefore he ſayth alſo in another place. Thou wilt not ſuffer thine Holy one to ſee corruption.

36. David enim in ſua generatione cum adminiſtraſſet, voluntati Dei dormivit: & appoſitus eſt ad patres ſuos, & vidit corruptionem.

Howbeit/ Dauid after hee had ſerued his time by the counſell of God/ he ſlept/ & was laid with his fathers/ and ſawe corruption.

37. Quem verò Deus ſuſcitavit, non vidit corruptionem.

But he whom God rayſed vp/ ſaw no corruption.

38. Notum igitur ſit vobis viri fratres, quia per hunc vobis remiſſio peccatorum annuntiatur, ab omnibus quibus non potuiſtis in lege Moyſi iuſtificari.

Be it knowne vnto you therefore/ men & brethren/ that through this man is preached vnto you the forgiuenes of ſinners. And from all things/ from which ye could not be iuſtified by the Lawe of Moſes.

39. In hoc omnis qui credit, iuſtificatur.

By him euery one that beleeueth/ is iuſtified.

Das XIII. Capitel.

33. Daß dieſelbige Gott vns/ jhren Kindern/ erfüllet hat/ in dem/ daß er Jeſum aufferwecket hat. Wie denn im (andern) Pſalm geſchrieben ſtehet: Du biſt mein Sohn/ heute hab ich dich gezeuget.

At Gud haffuer/ oſſ/ deris børn/ det fuldkommet/ J det hand opuecte Jheſum. Lige ſom oc ſtaar ſcreffuit/ i den (anden) Pſalme/ Du es min Søn/ Jeg fødde dig i dag.

34. Daß er jn aber hat von den Todten aufferwecket/ daß er fort nicht mehr ſoll verweſen/ ſpricht er alſo: Jch wil euch die gnade/ David verheiſſen/ trewlich halten.

Men at hand opuecte hannem fra de Døde/ at hand her effter icke mere ſkal raadne/ ſiger hand ſaa/ Jeg vil trolige holde eder den naade/ ſom vaar Dauid tilſagd

35. Darumb ſpricht er auch am andern ort: Du wirſt es nicht zugeben/ daß dein Heiliger die verweſung ſehe.

Der faare ſiger hand oc paa en anden ſted. Du ſkalt icke tilſtede/ at din Hellige ſkal ſee forraadnelſe.

36. Denn David/ da er zu ſeiner zeit gedienet hatte dem willen Gottes/ iſt er entſchlaffen/ vnd zu ſeinen Vätern gethan/ vnnd hat die verweſung geſehen.

Thi Dauid/ der hand haffde i ſin tid tiente Guds vilie/ da ſoff hand hen/ oc lagdis til ſine Fedre/ Oc ſaa forraadnelſe.

37. Denn aber Gott aufferwecket hat/ der hat die verweſung nicht geſehen.

Men den ſom Guds opuecte/ hand ſaa icke forraadnelſe.

38. So ſey es euch nun kunth/ lieben Brüder/ daß euch verkündiget wirdt vergebung der ſünden durch diſen/ vnnd von dem allem/ durch welches jhr nicht kondtet im Geſetz Moſi gerecht werden.

Saa ſkal det nu vere eder vitterligt/ kære Brødre/ At Syndernis forladelſe bliffuer eder kund giort ved Denne/ oc aff alt det/ ved huilcket i kunde icke vorde retferdiget i Moſe Low.

39. Wer aber an diſen glaubet/ der iſt gerecht.

Men huo ſom tror paa denne/ hand er Retferdig.

Kapitola XIII.

33. Že geſt ge giž Bůh naplnil ſynům gegich/ nám/ wzkřjſyw Gežjſſe. Jakož y w druhém Žalmu napſáno geſt: Syn muog ty gſy/ yá gſem dnes zplodil tebe.

Iecia Bog wypełnił nam ſynom ich/ wzbudziwſzy Jezuſa/ iáko thež ieſt napiſano w Pſalmie wtorym: Syn moy ieſteś ty/ ia dziś porodziłem ciebie.

34. A že geſt gey z mrtwých wzkřjſyl/ aby ſe zaſe newracowal w poruſſenij/ tak toť řekl: Dám wám ſwaté wěcy Dawidowy wěrné.

A iž go wzbudził od vmárłych/ iuž ſie wiecey nie wróci do grobu/ y ták powiedział: Dam wam ony mocne Dáwidowe dobrodzieyſtwá.

35. Protož y w ginem Žalmu prawj: Nedáš Swatému twému widěti poruſſenij.

A dla tegoż indziey powiedział: Nie dopuśćiſz áby święty twoy miał czuć náruſzenie.

36. Dawid zagiſté za ſwého čaſu/ když poſlaužil wůli Božij/ vmřel/ a položen geſt k Otcuom ſwým/ a widěl poruſſenij.

Abowiem Dawid gdy zá wieku ſwego ſłużył radzie Bożey/ zaſnał/ y przyłączon ieſt do oycow ſwoich/ á vczuł náruſzenie.

37. Kteréhož pak Buoh wzkřjſyl z Mrtwých/ tenť geſt newiděl poruſſenij.

Ale then ktorego Bog wzbudził/ nie vczuł náruſzenia.

38. Protož známo wám buď mužij Bratřij/ že ſkrze toho zwěſtuge ſe wám hřjchůw odpuſſtěnij: a to ode wſſech od kterýchžto nemohli gſte ſprawedliwij včiněni býti ſkrze Zákon Moyžjſſůw.

Niechżeć wam tedy będzie iáwno bráciá/ iż przez thego oznaymione wam ieſt odpuſzczenie grzechow/ y to wſzytko od czego ſcie przez zakon Moiżeſzow nie mogli byc rozwiązáni.

39. Skrze tohoto každý kdož wěřij býwá ſprawedliw včiněn.

Przez thego ć każdy ktory wierzy/ by ya rozwiazan.

יג

40 אזדהרו הכיל דלמא נאתא עליכון מדם דכתיב בנביא:

Guardate dunque che non vi auuenga quel che è detto ne Profeti.

41 דחזו מבסרנא ותתמהון ותתחבלון דעבדא עבד אנא ביומיכון עבדא דלא תהימנון אן אנש משתעא לכון:

Vedete i disprezzatori, e marauigliateui, e state estinti: percioche io opero ne vostri giorni vn'opera, laqual voi non crederete se alcuno ve la racconta.

42 וכד נפקין הוו מן צאדיהון בעו מנהון ד דלשבתא אחרתא ימללון עמהון מלא הלין:

Vsciti che furon de la sinagoga de Giudei i Gentili gli pregauano che nel sabbato seguente parlassen loro queste parole.

43 ומן דאשתרית כנושתא סגיאא יהודיא אזלו בתרהון ואף גיורא ד דדחלין הוו מן אלהא והנון ממללין הוו ומפיסין להון דיהוון נקיפין לטיבותה דאלהא:

E licentiata che fu la sinagoga, molti de Giudei e de Proseliti, che erano pij, seguiron Paulo e Barnaba: iquali parlando loro, gli esortauano à perseuerar ne la gratia di Dio.

44 ולשבתא אחרתא כנשת כלה מדינתא ל למשמע מלתה דאלהא:

Il sabbato seguente, quasi tutta la città si rauno insieme per vdir la parola di Dio.

45 וכד חזו יהודיא כנשא סגיאא אתמליו חסמא וקימין הוו לוקבל מלא דאמר הוא פולוס ומגדפין הוו:

Ma i Giudei vedendo la moltitudine, si riempieron d'inuidia, e contradiceuano à le cose che erano detto da Paulo, contradicendo e bastemmiando.

יג

40 וראו פן יבוא עליכם הנאמר בנביאים:

Mirad pues que no venga sobre vosotros loque esta dicho en los Prophetas.

41 ראו בגוים והביטו והתמהו תמהו כי פעל פעל בימיכם לא תאמינו כי יספר:

Mirad, o menospreciadores, y entonteceos y desuaneceos porque yo obro obra en vuestros dias, obra que no creereys si alguien os lo cōtare.

42 ובצאתם מעדת היהודים וישאלו מהם הגוים לדבר אליהם את הדברים האלה לשבת אחרת:

Y salidos de la Synoga (de los Iudios, las Gentes) les rogaron, que el Sabbado siguiente les hablassen estas palabras.

43 ותפטר העדה ורבים מיהודים ומגרים יראי אלהים הלכו אחרי פולוס וברנבא אשר מדברים היו אליהם ויפתום לעמדם בחנת אלהים:

Y embiada la congregacion, muchos de los Iudios y de los religiosos estrangeros siguieron à Paulo y à Barnabas: los quales habiandoles, persuadianles que permaneciessen en la gracia de Dios.

44 ובשבת הבאה נקהל את כל העיר לשמוע את דבר אלהים:

Y el Sabbado siguiente juntose casi toda la ciudad à oyr la palabra de Dios.

45 ויהודים בראותם את ההמונים וימלאו בקנאה וימרו ויסיגו למרוד על פי פולוס ולגדף:

Entonces los Iudios, vista la companna, fueron llenos de zelo y contradezian à loque Paulo dezia, (contradiciendo y) blasphemando.

ιγ'.

40 Βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις.

Regardez donc qu'il ne vous aduiene ce qui est dit és Prophetes.

41. Ἴδετε οἱ καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε καὶ ἐπιβλέψατε, καὶ ἀφανίσθητε, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον ᾧ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν.

Voyez contempteurs, & vous esmeruillez, & soyez esuanouis: car ie m'en vai faire vn œuure en vostre tēps: voire vn œuure que vous ne croirez point si quelcun le vous raconte.

42. Ἐξιόντων δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἰουδαίων, παρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον, λαληθῆναι αὐτοῖς αὐτὰ τὰ ῥήματα.

Puis estans partis de la synagogue des Iuifs, les Gentils, les prierent qu'au Sabbat ensuiuant ils leur annonçassent ces paroles.

43. Λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς, ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ, οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς ἔπειθον αὐτοὺς ἐπιμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ.

Et quand l'assemblee fut departie, plusieurs des Iuifs & proselites seruans à Dieu, suiuirent Paul & Barnabas, lesquels en parlant à eux les enhorterent de perseuerer en la grace de Dieu.

44. Τῷ τε ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

Mais au iour du Sabbat ensuiuant presque toute la ville s'assembla pour ouir la parole de Dieu.

45. Ἰδόντες δὲ οἱ ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις, ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες.

Adonc les Iuifs voyans les troupes, furent remplis d'enuie, & contre disoyent à ce que Paul disoit, voire contredisans & blasphemans.

CAP. XIII.

40. Videte ergo ne superveniat vobis quod dictum est in Prophetis.

Beware therefore, least that come vpon you, which is spoken of in the Prophetis:

41. Videte contemptores, & admiramini, & disperdimini: quia opus operor ego in diebus vestris, opus quod non credetis, si quis enarraverit vobis.

Behold, ye despisers, and wonder, and vanish away: for I worke a worke in your dayes, a worke which ye shal not beleeue, if a man would declare it you.

42. Exeuntibus autem illis rogabant ut sequenti sabbatho loquerentur sibi verba hæc.

And when they were come out of the Synagogue of the Iewes, ỳ Gentiles besought, that they would preach these words to them the next Sabbath day.

43. Cumque dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Iudæorum, & colentium advenarum Paulum & Barnabam: qui loquentes suadebant eis ut permanerent in gratia Dei.

Now when the Congregation was dissolued, many of the Iewes, & proselytes that feared God, folowed Paul and Barnabas, which spake to them, and exhorted them to continue in the grace of God.

44. Sequenti verò sabbatho penè universa civitas convenit audire verbũ Dei.

And the next Sabbath day came allmost the whole citie together, to heare the worde of God.

45. Videntes autem turbas Iudæi, repleti sunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, blasphemantes.

But when ỳ Iewes sawe the people, they were full of enuie, and spake against those things, which were spoken of Paul, contrarying them, and rayling on them.

Das XIII. Capitel.

40. Sehet nun zu/ daß nicht über euch kombt/ daß inn den Propheten gesagt ist.

Seer nu til/ at der kommer icke offuer eder/ det som er sagd i Propheterne.

41. Sehet jhr Verächter/ Vnd verwundert euch/ vnd werdet zu nichte/ denn ich thue ein Werck zu euren zeiten/ welches jr nicht glauben werdet/ so es euch jemand erzehlen wird.

Seer i Foractere oc forundrer eder/ oc bliffuer til inted/ Thi ieg gør en gerning i eders tid/ huilcket i skulle icke tro/ der som nogen forteler eder det.

42. Da aber die Jüden auß der Schulen giengen/ baten die Heiden/ daß sie zwischen Sabbaths jhnen die wort sageten.

Oc der Joderne ginge aff Scholen/ bade Hedningene at de skulde sige dem ordene/ mellem Sabbatherne.

43. Vnd als die Gemeine der Schule von einander gingen folgeten Paulo vnd Barnaba nach vil Jüden/ vnd Gottsfürchtige Jüdengenossen/ Sie aber sagten jhnen/ vnd vermahneten sie/ daß sie bleiben solten in der gnade Gottes.

Oc der Scholens Menighed ginge frå huer andre/ da fulde mange Joder oc Gudfryctige Jodernis tilhengere effter Paulum oc Barnabam/ Oc de sagde dem/ oc formanede dem/ At de skulde i bliffue Guds naade.

44. Am folgenden Sabbath aber kam zusammen fast die gantze Statt/ das Wort Gottes zuhören.

Oc den neste Sabbath kom paa det neste dem gantske Stad tilsammen/ at høre Guds ord.

45. Da aber die Jüden das Volck sahen/ wurden sie voll neides/ vnnd widersprachen dem/ das von Paulo gesagt ward/ widersprachen vnd lästerten.

Oc der Joderne saae Folcket bleffue de fulde aff had/ oc sagde emod det/ som bleff sagd aff Paulo/ de de emod sagde oc lasted.

Kapitola XIII.

40. Protož wižte/ ať na wás nepřijde to/ což gest w Prorocých powědijno:

A przetoż bacżcie áby ná was nie przyszło to co powiedziano w Prorocech:

41. Wižte potupnijcy a diwte se/ a buďte rozptýleni: neb yá skutek/ vdělám za dnůw wassých/ skutek o kterémž wy newěřijte/ budeli kdo wám gey wyprawowati.

Obacżcie wy ktorzy gárdźicie/ dźiwuycie sie á zniszczeycie/ bo ia spráwuie spráwe zá waszych czásow/ spráwe ktorey nie vwierzyćie iesliby wam kto powiedał.

42. A když se rozessli Židé/ prosyli gich Pohané/ aby w druhau Sobotu gich mluwili slowo Božij.

Zátym gdy wyszli z bożnice Żydowskiey/ prosili ich pogáni áby wdrugi Szábáth mowili do nich ty słowá.

43. A když byl rozpusstěn Lid/ sslo mnoho židůw/ y giných Narodůw kteřijž se Bohu klaněli za Pawlem a za Barnabássem/ kteřijžto mluwijce radili gim/ aby trwáli w milosti Božij.

A gdy sie rozeszło zgromádzenie/ szło wiele Żydow y bogoboynych ludźi/ nowo do Żydostwa przysláiacych/ zá Páwłem y Bárnabaszem/ ktorzy mowiac do nich rádźili im áby trwáli w łasce Bożey.

44. W druhau pak Sobotu téměř wssecko Město sesslo se/ aby slyssali Slowo Božij.

A ták w drugi Szábáth práwie wszytko miásto zebrálo sie ku słuchániu słowá Bożego.

45. Tehdy Židé widauce Zástupy/ naplněni gsau záwisti/ a odporowali tomu co bylo praweno od Pawla/ rauhagijce se.

Tedy Żydowie vyzrawszy wielki lud/ napełnieni sa zazdrości/ y sprzeciwili sie temu co Paweł powiedał/ mowiac przeciw temu y bluźniac.

יג

46 אמר דין פולוס וברנבא עין בגלא לכון ולא הוא קדמית דתתאמר מלתה דאלהא אלא מטול דדחין אנתון להּ מנכון ופסקתון על נפשכון דלא שוא אנתון לחיא דלעלם הא מתפנינן לן לות עממא :

Allora Paulo e Barnaba, preso ardimento, dissero, Egli era necessario annuntiar primamente à Voi la parola di Dio: ma perche Voi la rifiutate, e Vi giudicate indegni de la Vita eterna, ecco noi ci riuoltiamo à i Gentili.

47 הכנא גיר פקדן מרן איך דכתיב דסמתך נוהרא לעממא דתהוא לחיא עדמא לסופיה דארעא :

Percioche cosi ci ha comandato il Signore, dicendo, Io t'ho posto per luce de Gentili, accioche tu sia in salute infino à l'estremità de la terra.

48 וכד שמעין הוו עממא חדין הוו ומשבחין לאלהא והימנו אילין דסמין הוו לחיא דלעלם :

I Gentili Vdendo questo, si rallegrorono, e glorificauano la parola del Signore: e credettero tutti quanti quelli ch'erano ordinati à la Vita eterna.

40 ומלתה דמריא מתמללא הות בכלה הו אתרא :

E cosi la parola del Signore si spandeua per tutta la contrada.

50 יהודיא דין גרגו לרישא דמדינתא ולנשא עתירתא אילין דדחלן הוי עמהון לאלהא ואקימו רדופיא על פולוס ועל בר נבא ואפקו אנון מן תחומיהון :

Onde i Giudei commossero alcune donne pie & honeste, e i primi de la citta, e suscitoron persecution contra Paulo e Barnaba, e scacciorongli de lor confini.

51 וכד נפקו נפצו עליהון חלא דרגליהון ואתו להון לאיקנון מדינתא :

Et essi scossa la poluere de lor piedi contra quelli, sene Vennero ad Iconio.

יג

46 אז פולוס וברנבא אמרו בבטחון צריך הוא לדבר אליכם בראשונה את־דבר אלהים וכי מאסתוהו ולא תתחשבו לנפשותיכם שוות לחיי עולם הנה נהפך אל־הגוים :

Entonces Paulo y Barnabas dixeron constatemente, à vosotros à la verdadera menester que se hos hablasse la palabra de Dios : mas puesque la desechays, y os juzgays indignos de la vida eterna, heaqui nosotros nos boluemos à las Gentes.

47 כי כה צוה אותנו יהוה נתתיך לאור גוים להיות ישועתי עד קצה הארץ :

Porque ansi nos lo mando el Sennor, He te puesto para luz de las Gentes, paraque seas por salud hasta lo postrero de la tierra.

48 וכאשר שמעו הגוים שמחו וישבחו את־דבר יהוה ויאמינו כמה היו נמנים אל־חיי עולם:

Y las Gentes oyendo esto fueron gozosas, y glorificauan la palabra del Sennor : y creyeron todos losque estauan antes ordenados para vida eterna.

49 ודבר יהוה מתבשר בכל המדינה :

Y la palabra del Sennor era sembrada por toda aquella prouincia.

50 והיהודים הסיתו את־נשי יראות יהוה שוות נכבדות וראשי העיר ותחוללנה רסן מתעה ורדופה על־פולוס וברנבא וישליכום מגבולותם :

Mas los Iudios concitaron mugeres pias y honestas, y à los principales de la ciudad, y lauantaron persecucion contra Paulo y Barnabas à los quales echaron de sus terminos.

51 והמה התנערו מעפר וינפצו עפר רגליהם עליהם ויבואו לאיקון :

Ellos entonces sacudiendo en ellos el poluo de sus pies, vinieron se à Iconio.

ιγ.

46. Παῤῥησιασάμενοι δὲ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας εἶπον, ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη.

Adonc Paul & Barnabas ayans prins hardiesse, dirent, C'estoit bien à vous qu'il faloit premierement annoncer la parole de Dieu : mais puis que vous la deboutez & que vous-vous iugez vous mesmes indignes de la vie eternelle voici, nous nous tournons vers les Gentils.

47. Οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος. τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.

Car le Seigneur le nous a ainsi commandé, disant, Ie t'ai ordonné pour estre la lumiere des Gentils, afin que tu sois salut iusqu'au bout de la terre.

48 Ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρεν καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Et les Gentils oyans cela, s'esiouissoyent & glorifioyent la parole du Seigneur: & tous ceux qui estoyent ordonnés à vie eternelle creurent.

49. Διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι᾽ ὅλης τῆς χώρας.

Ainsi la parole du Seigneur s'espandoit par toute la contree.

50 Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας καὶ τὰς εὐσχήμονας, καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Mais les Iuifs inciterent quelques femmes deuotes & honorables, & les principaux de la ville, & esmeurent persecution contre Paul & Barnabas, & le ietterent hors de leurs quartiers.

51. Οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ᾽ αὐτοὺς, ἦλθον εἰς Ἰκόνιον.

Mais iceux ayans secové la poudre de leurs pieds contr'eux, s'en vindrent en Iconie

CAP. XIII.

46. Tunc constanter Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ: ecce convertimur ad Gentes.

Then Paul & Barnabas spake boldly/and said/It was necessarie that the worde of God should first haue bene spoken vnto you: but seeing ye put it from vou / and iudge your selues vnworthie of euerlasting life/lo/ we turne to the Gentiles.

47. Sic enim præcepit nobis Dominus: Posui te in lucem Gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terræ.

For so hath the Lord commanded vs: saying/I haue made thee a light of the Gentiles/ that thou shouldest be the saluation vnto the ende of the worlde.

48. Audientes autem Gentes gavisæ sunt, & glorificabant verbum Domini, & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.

And when the Gentiles heard it/ they were glad/and glorified the worde of the Lord: and as many as were ordeyned vnto eternall life/beleeued.

49. Disseminabatur autem verbum Domini per universam regionem.

Thus the worde of the Lorde was publis hed throughout the whole countrey.

50. Iudæi autem concitaverunt mulieres religiosas & honestas, & primos civitatis, & excitaverunt persecutionem in Paulum & Barnabam: & eiecerunt eos de finibus suis.

But the Jewes stirred certaine deuoute and honourable women/ and the chief men of the citie / and raysed persecution against Paul and Barnabas / & expelled them out of their coastes.

51. At illi excusso pulvere pedum in eos, venerunt Iconium.

But they shooke of the dust of their feete against them/and came vnto Iconium.

Das XIII. Kapitel.

46. Paulus aber vnnd Barnabas sprachen frey öffentlich: Euch muste zu erst das Wort Gottes gesagt werden/ Nun jhr es aber von euch stosset/ vnd achtet euch selbst nicht werth des ewigen Lebens/ Sihe/ so wenden wir vns zu den Heiden.

Men Paulus oc Barnabas sagde frit obenbarlige/ Guds ord skulde først sigis eder/ Men nu t støde det fra eder/ oc acte eder selff icke verdige til det euige Liff/ See/ saa vende wi oss til Hedninge.

47. Denn also hat vns der HERR geboten: Jch habe dich den Heiden zum Liecht gesetzet/ daß du das Heil seyest biß an das Ende der Erden.

Thi saa haffuer HERREN budet oss/ Jeg sette dig til it Liuss faar Hedningene/ at du skalt vere Saligbed indtil Jordens ende.

48. Da es aber die Heiden höreten/ wurden sie fro/ vnnd preiseten das Wort des HERREN/ vnd wurden glaubig/ wie vil jrer zum ewigen Leben verordnet waren.

Der Hedninge det hørde bleffue de glade/ oc prisede HERRENS ord/ oc trode/ saa mange aff dem som vaare forskickede til det euige Liff.

49. Vnd das Wort des HERRN ward außgebreittet durch die gantze Gegend.

Oc HERRENS ord rycredis offuer den gantske Egn.

50. Aber die Jüden bewegeten die andächtigen vnd Ehrbarn Weiber/ vnd der Statt Obersten/ vnd erweckten eine Verfolgung wider Paulum vnd Barnabam/ vnd stiessen sie zu jhren Grentzen hinaß.

Men Jøderne opuecte merckelige oc erlige Quinder/ oc de Offuerste i Staden/ oc de opuecte en forfølgelse offuer Paulum oc Barnabam/ oc vdstøtte dem aff deris Landemercke.

51. Sie aber schüttelten den Staub von jhren füssen über sie/ vnd kamen gen Iconien.

Men de ryste stoffuen aff deris Føder mod dem/ oc komme til Iconion.

Kapitola XIII.

46. Tehdy směle Pawel a Barnabáš mluwili: Wámť gest mělo nayprw mluweno býti Slowo Božj: ale poněwadž ge zamijtáte/ a za nehodně sebe saudjte wěčného žiwota: Hle obracugeme se k Pohanům:

Ale Páwel y Bárnábás swiebodnie mowili: Wámci było naprzod potrzebá opowiedáć słowo Boże ále gdy ie odrzucácie/ á stąsudziecie sie sámi być nie godni wiecznego żywotá/ otoż my obrácamy sie do pogánow.

47. Nebť gest nám tak přikázal Pán: Položil gsem (pry) tebe za swětlo Pohanuom/ aby byl gim k Spasenij až do konce země.

Abowiem nam ták rozkazał Pan/ mowiąc: Postanowiłem cie świátłością pogánom/ ábyś był zbáwieniem áż do ostáteczńych ziem.

48. To vslyšawsse Pohaně/ zradowali se/ a welebeli slowo Božij: a vwěřili wssyčkni což gich koli bylo předzwěděno k žiwotu wěčnému.

To tedy słysząc pogáni vradowáli sie/ y chwalili słowo Páńskie/ á vwierzyli ile ich iedno było zrządzonych ku żywotowi wiecznemu.

49. Y rozšjřwalo se Slowo Božij/ po wšij Kragině té.

Roznaszało sie tedy słowo Páńskie po wszytkiey oney kráinie.

50. Thedy Židé zbauřili ženy nábožné a poctiwé / a přednij Měšťiany / a zbudili protiwenstwij proti Barnabášowi a Pawlowi/ y wyhnali ge z Kragin swých.

Ale Zydowie podusczáli niektore niewiásty bogoboyne/ y vczciwe/ przednieysze w mieście/ á wzruszyli prześládowánie ná Páwłá y Bárnábaszá/ y wyrzucili ie z gránic swych.

51. Tehdy oni wyrazywsse prach z noh swých na ně/ přissli do Města Ikonij,

A thák oni otrzasnawszy proch nog swoich ná nie/ przyszli do Ikonium.

י ג

52 ותלמידא מתמלין הוו חדותא ורוחא דקודשא:

Et discepoli si riempieuan d'allegrezza, e di Spirito santo.

י ד

1 ואתו ועלו להון לכנושתא דיהודיא והכנא מללו עמהון איך דהימנון סגיאא מן יהודיא ומן יוניא:

In Iconio poi auuenne che essi entrorono insieme ne la sinagoga de Giudei, e parlorono in tal modo, che vna gran moltitudine de Giudei e di Greci, credette.

2 יהודיא מן אילין דלא מתטפיסין הוו גרגו לעממא דנבאשון להון לאחא:

Ma i Giudei che erano iribelli, solleuarono e indussero al male gli animi de Gentili contra i fratelli.

3 והנון זבנא סגיאא הוו תמן ועין בגלא ממללין הוו על מריא והו מסהד הוא על מלתא דטיבותה באתותא ותדמרתא דעבד הוא באידיהון:

Cosi dunque dimororono iui molto tempo, portandosi animosamente nel Signore, che rendeua testimonianza à la parola de la sua gratia, concedendo, che per le lor mani si facesseno de segni e de miracoli.

4 וכלה כנשא דמדינתא פליג הוא מנהון אית הוו עם יהודיא ומנהון נקיפין הוו לשליחא:

E la moltitudine de la città si diuise: onde altri erano da la parte de Giudei, & altri da la parte de gli Apostoli.

5 הוא דין עליהון גזמא מן עממא ומן יהודיא ודרישניהון דנצערון אנון ונרגמון אנון בכאפא:

Ma essendosi fatto vn impetuoso mouimento di Gentili e Giudei parimente, insieme co i lor magistrati, per far loro violentia, e lapidarli.

י ג

52 והתלמידים נמלאו שמחה ורוח הקדש:

Y los Discipulos eran llenos de gozo, y de Espiritu Sancto.

י ד

1 ויהי באיקון בבואם אל עדת היהודים וידברו כן אשר יאמינו מיהודים ומיונים המון רב:

Y acontecio en Iconio que entrados juntamente en la Synoga de los Iudios hablaron de tal manera que creyo vna grande multitud de Iudios (y ansimismo de Griegos.)

2 והיהודים אשר אינם מאמינים הסיתו והריעו את נפשות הגוים על האחים:

Mas los Iudios que fueron incredulos, incitaron y corrompieron los animos de las Gentes contra los hermanos.

3 ועת רבה האריכו מבטיחים על יהוה המעיד לדבר חננו הנותן אותות ומופתים להיות בידיהם:

Con todo esso se detuuieron alli mucho tiempo confiados en el Sennor, el qual daua testimonio à la palabra de su gracia, dando que sennales y milagros fuessen hechos por las manos deellos.

4 ונפלג עם העיר כי אחדים היו את היהודים ואחרים עם השליחים:

Y el vulgo de la ciudad fué diuiso: y vnos eran con los Iudios, y otros con los Apostoles.

5 וכאשר היה שואת הגוים ויהודים עם נשיאיהם לגדפם ולסקלם באבנים:

Y haziendo impetu los Iudios y las Gentes juntamente con sus principes para affrentarlos y apedrearlos.

ιγ'.

52. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

Et les disciples estoyent remplis de ioye, & du sainct Esprit.

ΚΕΦΑΛ. ιδ.

ΕΓένετο δὲ ἐν Ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, καὶ λαλῆσαι οὕτως ὥστε πιστεῦσαι Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος.

Or aduint en Iconie qu'ils entrerent ensemble en la synagogue des Iuifs, & parlerent en ceste maniere, qu'vne grande multitude de Iuifs & de Grecs creut.

2. Οἱ δὲ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν.

Mais les Iuifs qui estoyent rebelles esmeurent & induisirent à mal les courages des Gentils contre les freres.

3. Ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παῤῥησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν.

Ainsi donc ils demeurent la assez long temps se portans hardiment au Seigneur, lequel rendoit tesmoignage à la parole de sa grace, donnant que signes & merueilles se fissent par leurs mains.

4. Ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως· καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς Ἰουδαίοις· οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις.

Mais la multitude de la ville fut partie en deux, & les vns estoyent du costé des Iuifs & les autres du costé des Apostres.

5. Ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν, ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς.

Et comme il se preparoit vne esmeute des Gentils, & des Iuifs auec leurs Gouuerneurs, pour leur faire outrage, & pour les lapider.

CAP. XIII.

52. Discipuli quoque replebantur gaudio, & Spiritu sancto.

And the disciples were filled with ioy/ and with the holy Ghost.

CAP. XIIII.

FActum est autem Iconii ut simul introirent synagogam udæorum & loquerentur, ita ut crederet Iudæorum & Græcorum copiosa multitudo.

And it came to passe in Iconium/ that they went both together into the Synagogue of the Jewes / and so spake / that a great multitude both of the Jewes & of the Grecians beleeued.

2. Qui verò increduli fuerunt Iudæi, suscitaverunt, & ad iracundiam concitaverunt animas Gentium adversus fratres.

But the vnbeleeuing Jewes stirred vp/ and corrupted the mindes of the Gentiles against the brethren.

3. Multò igitur tempore demorati sunt, fiducialiter agentes in Domino, testimonium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa & prodigia fieri per manus eorum.

So therefore they abode there a long time / and spake boldly in the Lorde/ which gaue testimonie vnto the worde of his grace / and caused signes/ and wonders to be done by their handes.

4. Divisa est autem multitudo civitatis: & quidam quidem erant cum Iudæis, quidam verò cum Apostolis

But the people of the citie were deuided: and some were with the Jewes/ and some with the Apostles.

5. Cum autem factus esset impetus Gentilium & Iudęorum cum principibus suis, ut contumeliis afficerent, & lapidarent eos.

And when there was an assault made both of the Gentiles/ & of the Jewes with their rulers / to do them violence / & to stone them.

Das XIII. Kapitel.

52. Die Jünger aber wurden voll freuden vnd des heiligen Geists.

Oc Disciplene bleffue fulde aff glæde / oc aff den hellig Aand-

Das XIIII. Kapitel.

Es geschach aber zu Iconien / daß sie zusammen kamen / vnd predigten inn der Judenschulen / also daß ein grosse Menge der Jüden vnd der Griechen glaubig ward.

DEt skede i Iconio at de komme tilsammen / oc predickede i Jødernis Schole/ saa/ at en stor mangfoldiged aff Jøder oc Greker trode.

2. Die vnglaubigen Jüden aber erweckten vnd entrüsten die Seelen der Heiden wider die Brüder.

Men de vantro Jøder opuecte oc mistrøstede Hedningenis siele mod Brøderne.

3. So hatten sie nun jr Wesen daselbst ein lange Zeit / vnd lehreten frey im HERREN / welcher bezeugete das Wort seiner Gnade / vnnd ließ Zeichen vnd Wunder geschehen durch jhre Hände.

Saa haffde de nu deris væsen der en long tid/ oc lærde frimodelige i HERREN / huilcken der vidnede sin naadis ord / oc loet Tegen oc vnderlige Gerninger ske formedelst deris Hender.

4. Die Menge aber der Statt spaltet sich / Etliche hieltens mit den Jüden / vnnd etliche mit den Aposteln.

Men Menigheden i Staden bleff atskillig / Nogle hulde met Jøderne/ oc nogle met Apostlerne.

5. Da sich aber ein Sturm erhub der Heiden vnd der Jüden vnd jhrer Obersten / sie zu schmähen vnd zu steinigen.

Oc som der bleff it opløb aff Hedninge oc Jøder oc deris Offuerste / at forhaane oc stene dem.

Kapitola XIII.

52. Včedlníjcy pak naplňowali se radosti a Duchem swatým:

A zwolennicy byli nápelnieni wesela y Duchá świetego.

Kapitola XIIII.

Y Stalo se w Ikonij / že wešli spolu do Školy Židowské / á tak Slowo Božj mluwili / že vwěřilo Židůw y Řekuow weliké množstwij.

STáło się pothym w Ikonium/ iž spolu weszli do Bożnice Zydowskiey/ y mowili ták / że wielkie mnostwo Zydow y Grekow vwierzyli pospolu.

2. Ale kteřij z Židůw newěrnij byli / ti zbauřili a k hněwu popudili mysli Pohanůw proti Bratřijm.

Ale Zydowie ktorzy niewierni byli/pobudzali lud / á vczynili złe serce pogánom przeciw bráciey.

3. Y byli tu za mnohý čas / statečně sobě činijce s pomocý PAně / kterýž swědectwij wydáwal Slowu milosti swé/ čině aby se dála znamenij a diwowé skrze ruce gegich.

A przethož niemáły czás strawili/ bespiecznie powiedáiac z pomoca Páńská/ ktory dawał świádectwo słowu łaski swoiey/ y dawał to że sie známiona y cuda okázowáły przez rece ich.

4 Y rozdělilo se množstwij Města / neb někteřij byli s Židy / a někteřij s Apostoly.

Rozdźieliłi sie thedy lud w mieście/ á iedni przestawáli z Zydy/ drudzy z Apostoły.

5. A když se obořili na ně Pohané y Židé s Knijžaty swými / aby haněnim žarmautili a kamenowali ge.

A gdy sie zstáło gwałthowne naście pogánow y Zydow spolu z Ksiażety ich / á czynili im krzywde/ y miotáli nánie kamieńmi.

יד

6 וכד ידעו שניו ואתטשיו במדינתא דלוקניא ולוסטרא ודרבא וקוריא דחדרדיהין ותמן מסברין הוו (ואתתזיעת כלה כנשא על יולפנהון ופולוס ובר נבא שרין הוו להון בלוסטרא :)

Eſſi inteſa la coſa, ſene fuggirono à Liſtra e Derbe, città di Licaonia, e nel paeſe circonuicino: e la ſi ſtauano à predicare l'Euangelio. (Tutta la multitudine era cõmoſſa per la loro dottrina, ma Paulo & Barnaba habitauan Liſtris.)

7 וגברא חד יתב הוא בלוסטרא מדינתא דסגיף הוא ברגלוהי חגירא דמן כרס אמה דממתום לא הלך הוא :

E in Liſtra ſedeua vn huomo impotente de piedi, zoppo inſin dal ventre di ſua madre, ilqual non haueua mai caminato.

8 הנא שמע לפולוס דממלל וכד חזיהי פולוס ואשתודע דאית בה הימנותא דיחא :

Coſtui vdì Paulo parlare, ilquale hauendo lo fiſſamente riguardato, e veduto ch'egli haueua fede douere eſſer guarito.

9 אמר לה בקלא רמא לך אמר אנא בשמה דמרן ישוע משיחא קום על רגליך ושור קם והלך :

Diſſe ad alta voce, (Io dico in nome del noſtro Signor IESV Chriſto,) Leuati ſu dritto in ſu tuoi piedi, Et egli ſaltò ſu, e caminaua.

10 וכנשא דעמא כד חזו מדם דעבד פולוס ארימו קלהון בלשנא דאתרא ואמרין אלהא אתדמיו בבני אנשא ונחתו לותן :

Allora le turbe, hauendo veduto quel che Paulo haueua fatto, alzoron la lor voce, dicendo in lingua Licaonica, Gl'iddei in forma d'huomini ſon diſceſi à noi.

11 ושמיו הוו לבר נבא מרא אלהא לפולוס הרמיס מטול דהו משרא הוא במלתא :

E chiamauano Barnaba, Gioue, e Paulo Mercurio, percioche egli era duce de la parola.

יד

6 ובדעתם נסו אל ערי ליקאוניא וליסטרא ודרבא ובכל הככר ושם היו מבשרים (וימט כל ההמון על למודם ופילוס וברנבא ארכו להם בליסטרא :

Entendiendolo, huyeronſe à las ciudades de Lycaonia, y de Lyſtra, y de Derben, y por toda la ti erra alderredor: Y alli predicauan el Euangelio (Toda la companna eſpantaroſe de ſu doctrina mas Paulus & Barnabas morauan in Liſtris.

7 ואיש אחד בליסטרא חולה ברגליו ישב ופסח הוא מבטן אמו אשר בכל עתו לא התהלך :

Y vn varon dy Lyſtra impotente de los pies eſtaua ſentado: coxo deſde el vientre de ſu madre que jamas auia andado.

8 זה שמע את פילוס בדברו והוא הביט בו ובראותו כי היתה לו אמונה להושע :

Eſte oyó hablar à Paulo: elqual, como puſo los oyos en el, y vido que tenia ſe para ſer ſano.

9 ויאמר בקול גדול אומר אנכי לך בשם אדנינו ישוע המשיח קום על רגליך בקוממיות וידלג ויתהלך :

Dixo à gran boz: (dixo le in nombre del Sennor noſtro Ieſu Chriſto:) leuantate derecho ſobre tus pies. Y el ſaltò, y anduuo.

10 והמונים בראותם את אשר עשה פילוס וישאו את קולם ליקאונית לאמר האלהים בדמות האנשים ירדו אלינו :

Entonces las compannas, viſto loque Paulo auia hecho, alçaron la boz diziendo en lengua Lycaonica, Dioſes ſemejantes à hombres han decendido à noſotros.

11 ויקראו לברנבא אל עליון ולפילוס קראו הרמיס על כי הוא בעל הדבר :

Y à Barnabas llamauan Iupiter: y à Paulo Mercurio: porque eſte era el que hablaua.

ιδʹ.

6. Συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς λυκαονίας, λύστραν καὶ δέρβην, καὶ τὴν περίχωρον, κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι. (καὶ ἐκινήθη ὅλον τὸ πλῆθος ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτῶν, ὁ δὲ παῦλος καὶ Βαρνάβας διέτριβον ἐν Λύστροις.)

La choſe entendue, ils s'enfuirent aux villes de Lycaonie, aſſauoir Lyſtre & Derbe, & aux quartiers d'à l'entour. Et là eſtoyent annonçans l'Euangile. (Toutte la congregation eſtoit emeu pour la leur dotrine, & Paul & Barnabas demeuront en Lyſtre.)

7. Καί τις ἀνὴρ ἐν Λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιπεπατήκει.

Or vn certain homme de Lyſtre impotent de ſes pieds eſtoit là aſſis, boiteux dés le ventre de ſa mere, lequel iamais n'auoit chemine.

8. Οὗτος ἤκουε τοῦ παύλου λαλοῦντος, ὃς ἀτενίσας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι.

Icelui ouït parler Paul, lequel ayant fiché ſes yeux ſur lui, & voyant qu'il auoit foy d'eſtre gueri.

9. Εἶπε μεγάλῃ τῇ φωνῇ, σοὶ λέγω, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθός. καὶ ἥλλετο καὶ περιεπάτει.

Dit à haute voix, Ie te di au nom de noſtre Signeur Ieſu Chriſt,) Leue-toi droit ſur tes pieds. Et icelui ſaillit & chemina.

10. Οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ὁ παῦλος, ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν λυκαονιστὶ λέγοντες, οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις, κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς.

Et les troupes ayans veu ce que Paul auoit fait, eſleuerent leurs voix, diſans en langue Lycaoniqne, Les dieux s'eſtans fait ſemblables aux hommes, ſont deſcendus vers nous.

11. Ἐκάλουν τε τὸν μὲν Βαρνάβαν, δία· τὸν δὲ παῦλον, ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου.

Et appeloyent Barnabas Iuppiter, & Paul Mercure, pource que c'eſtoit lui qui portoit la parole.

CAP. XIIII.

Das XIIII. Capitel.

Kapitola XIIII.

6. Intelligentes confugerunt ad civitates Lycaoniæ Lystram & Derben, & universam circuitu regionem, & ibi evangelizantes erant. (Et commota est omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autem & Barnabas morabantur Lystris.)

They were ware of it / and fled unto Lystra / and Derbe / cities of Lycaonia / & unto the region round about / And there were preaching the Gospell (In so much that all the people were moued at the doctrine / So both Paul & Barnabas remained at Lystra.)

6. Und sie wurdens innen und entflohen in die Stätte des Landes Lycaonia / gen Lystran und Derben / und in die gegend umbher vnnd predigten daselbst das Euangelium. (Und alles Volck ward bewegt über jrer Lehr. Paulus aber und Barnabas hielten jhr Wesen zu Lystris.)

Da fornomme de det / oc undflyde til Stæderne i det Land Lycaonia / til Lystran oc Derben / oc til den Egn der trint omkring / oc predickede der Euangelium. (Oc alt Folcket oprørdis paa deris Lærdom. Paulus men oc Barnabas bode i Lystra.)

6. Srozuměwsse tomu / ssli do Měst Likaonytských do Listry a do Derben / a do wssj okolnij Kraginy / a tu kázali Ewangelium. (Y pohnulo se wsseckno množstwij včenjm gegich. Pawel pak a Barnabáss / bydleli w Listke.)

Tedy to rzecz obaczywszy / vciekli do miast Likáońskich do Listhry y do Derben / y do okol[illegible] jney krainy. A tám ze opowiedali Ewánielia. (y wszytkiemu lu[illegible] du wzruszyło dlanuk[illegible] Páwel y Bárnábász mieszkal w Listrze.)

7. Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat claudus ex utero matris suæ: qui nunquam ambulaverat.

Now there sate a certaine man at Lystra / impotent in his feete / which was a creeple from his mothers wombe / who had neither walked.

7. Und es war ein Mann zu Lystra / der muste sitzen / Denn er hatte böse Füße / und war lahm von Mutterleibe der noch nie gewandelt hatte.

Oc der vaar en Mand i Lystra / hand maatte side / Thi hand haffde onde føder / oc vaar hant aff moders Liff / som end nu aldri vandrede.

7. A muž nějaký w Listke nemocný na nohy / sedáwal / Chromý gsa z žiwota Matky swé / kterýžto nikdý nechodil.

Tedy niektory człowiek w Listrze niemocny ná nogi siedział / bedac chrom jeszcze z żywotá mátki swojey / ktory nigdy nie chodził.

8. Hic audivit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, & videns quia fidem haberet ut salvus fieret.

He heard Paul speake: who beholding him / and perceiuing that he had fayth to be healed.

8. Der höret Paulum reden. Und als er jhn ansahe / und mercket / daß er glaubete / jhm möcht geholffen werden.

Hand hørde Paulum tale / Oc som hand saa paa hannem / oc merckte / hand trode / at hand kunde bliffue hulpen.

8. Ten posluchal Pawla když mluwil. Kterýžto Pawel pohledêw naň / a widaž žeby wjru měl / aby vzdrawen byl.

Ten sluchał gdy Páwel mowił / á gdy on náń pilnie pátrzał / v[illegible]zrawszy że miał wiárę áby był vzdrowion.

9. Dixit magna voce, (Tibi dico, in nomine Domini nostri Iesu Christi,) Surge super pedes tuos rectus. Et exilivit: & ambulabat.

Said with a loud voyce / (I say to thee in the Name of the Lorde Jesus Christ /) Stand vpright on thy feete. And he leaped vp / and walked.

9. Sprach er mit lauter Stimme / (Jch sage dir in dem Namen unsers Herrn Jesu Christi) Stehe auffrichtig auff deine Füße. Und er sprang auff und wandelte.

Da sagde hand met høy røst (Jeg siger dig i vor HERRIS Jesu Christi Naffn.) Stat ret op paa dine føder. Oc hand spranck op oc vandrede.

9. Řekl welikým hlasem: (prawjm tobě we Gménu našo Pana Gežjsse Krysta) Wstaň a postaw se na nohy twé. Y wzchopil se / a chodil

Rzekł głosem wielkim: (tá tobie powiedám wimie nas Páná Jezusá Krystusá /) Wstań prosto ná twoie nogi / tedy on wyskoczył wszy chodził.

10. Turbæ autem cum vidissent quod fecerat Paulus, levaverunt vocem suam Lycaonicè dicentes, Dii similes facti hominibus, descenderunt ad nos.

Then when the people sawe what Paul had done / then lift vp their voyces / saying in the speach of Lycaonia / Gods are come downe to vs in the likenes of men.

10. Da aber das Volck sahe / was Paulus gethan hatte / huben sie jhre stimme auff / und sprachen auff Lycaonisch: Die Götter sind den Menschen gleich worden / und zu uns hernider kommen.

Men der Folcket saa / det som Paulus gjorde / Da opløffte de deris røst / oc sagde paa Lycaonisk: Guderne ere bleffne Mennisken lige / oc komme hid til oss.

10. Zástupowé pak když vzřeli coby včinil Pawel / pozdwjhli hlasu swého Likaonytsky / řkauce: Bohowé podobnj včiněnj Lidem / sstaupili k nám.

A gdy lud vyzrał to co vczynił Páwel / podnieśli głos swoy mowiac po Likáońsku: Bogowie podobni ludziam przyszli do nas.

11. Et vocabant Barnabam, Iovem: Paulum verò Mercurium, quoniam ipse erat dux verbi.

And they called Barnabas / Jupiter / and Paul / Mercurius / because he was the chiefe speaker.

11. Und nenneten Barnabam Jupiter / und Paulum Mercurius / dieweil er das wort führet.

Oc de kallede Barnabam / Jupiter / oc Paulum / Mercurius / fordi at hand førde ordet.

11. Y nazwali Barnabásse Jupiterem / a Pawla Merkuryássem / neb on byl přednj wůdce w kázanij Slowa Božjho.

A názywáli Bárnábásá Jowissem / á Páwłá Merkuryussem / iż on sam mowiał.

יד

12 וכומרא דמרא אלהא הו דאית הוא לבר מן מדינתא איתי תורא וכלילא לתרעא דדרתא אתר דשרין הוו וצבא הוא דנדבח להון:

Et il sacerdote di Gioue, che era dinanzi à la lor città, conducendo de tori con le ghirlande à le porte, Voleua insieme con le turbe sacrificare.

13 ברנבא דין ופולוס כד שמעו סרקו נחתיהון ושורו ונפקו להון לות אכלוס וקעין הוו:

Ilche hauendo gli Apostoli. Barnaba e Paulo, inteso, stracciorono i lor Vestimenti, e saltorono tra mezo à la turba, gridando.

14 ואמרין גברא מנא עבדין אנתון אף חנן בני נשא חנן חשושא אכותכון דמסברינן דמן הלין בטלתא תתפנון לות אלהא חיא הו דעבד שמיא וארעא וימא וכל דאית בהון:

E dicendo, Huomini, perche fate Voi queste cose? noi ancora siamo huomini, sottoposti à le medesime passioni che Voi, quali Vi annuntiamo, che da queste cose Vane Vi conuertiate à l'Iddio Viuente, che ha fatto il cielo, e la terra, e il mare, e tutte le cose che sono in essi.

15 הו דבדרא קדמיא שבק הוא אנון לכלהון עממא דיאזלון באורחתא דנפשהון:

Ilquale ne l'età passate ha lasciati andar tutti i Gentili ne la Vie loro.

16 כד לא שבק נפשה דלא סהדו כד עבד הוא להון טבתא מן שמיא ומחת הוא מטרא ומרבא הוא פארא בזבניהון ומלא הוא תורסיא ובסימותא לבותהון:

Ancor che non si sia lasciato senza testimonio, facendoci del bene, dandoci le pioggie dal cielo, e i tempi fruttiferi e'riempiendo i nostri cuori di cibo e d'allegrezza:

י ד

12 וכמר הבעל אשר הוא מחוץ לעירם הקריב שורים וכתרות אל־השערים את־העם ואבה לזבוח:

Y el Sacerdote del Iupiter que estaua delande la ciudad deellos, trayendo toros y coronas delante de las puertas, queria con el pueblo sacrificar les.

13 וכאשר שמעו השליחים ברנבא ופולוס ויקרעו את־בגדותם ויזנקו בעם ויצעקו:

Loqual como oyeron los Apostoles Barnabas y Paulo, saltaron à las compannas rotas sus ropas dando bozes.

14 לאמר האנשים מה תעשו את־הדברים האלה ואנחנו כמוכם אנשים ומתים הינו מבשרים אתכם להשיב מאלילים האלה אל־אלהי חי אשר ברא את־השמים ואת־הארץ ואת־הים וכל־אשר בם:

Y diziendo, Varones, porque hazeys esto? Nosotros tambien somos mortales hombres semejantes à vosotros, que hos annunciamos que de estas vanidades hos conuirtays àl Dios Biuo: que hizo el cielo, y la tierra, y la mar, y todo loque està en ello.

15 אשר בדורות הראשונות הניח כל־הגוים ללכת בדרכיהם:

El qual en las edades passadas ha dexado à todas las gentes andar en sus caminos.

16 אף כי גם על־נפשו עזב להם עדות מיטיב משמים נותן לנו בעתו גשמי־ברכה ונתן עץ השדה את פריו והארץ תתן יבולה ומשביע אכל ושמחה את־לבותינו:

Aunque no se dexó à simismo sin testimonio bien haziendo, dandonos lluuias del cielo y tiempos furtiferos, hinchiendo de mantenimiento, y de comida nuestros coraçones.

ιδ.

12. Ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν.

Et mesme le Sacrificateur de Iupiter, qui estoit deuant leur ville, ayant amené des taureaux couronnes, iusqu'à l'entree de la porte, vouloit sacrifier auec la fuole.

13. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν εἰσεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κράζοντες.

Mais quand les Apostres Barnabas & Paul eurent entendu cela, ils deschirerent leur vestemens, & failirent au milieu de la troupe, s'escrians.

14. Καὶ λέγοντες, ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

Et disans, Hommes, pourquoi faites-vous ces choses? Nous sommes aussi hommes suiets à mesmes affections que vous, vous annonçans que de telles choses vaines vous-vous conuertissiez au Dieu viuant, qui à fait le ciel, & la terre, & la mer, & toutes les choses qui sont en iceux.

15. Ὃς ἐν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν.

Lequel és temps passés a laissé toutes les Nations cheminer en leurs voyes.

16. Καίτοι γε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ἡμῖν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν.

Nonobstant qu'il ne s'est point laissé sans tesmoignage, en bien faisant, & nous donnant pluyes du ciel, & saisons fertiles, & remplissant nos cœurs de viande & de ioye.

12. Sacer-

CAP. XII:I

12. Sacerdos quoque Iovis qui erat ante civitatem, tauros & coronas ante ianuas afferens, cum populis volebat sacrificare.

Then Jupiters priest/which was before their citie/brought bulles with garlandes vnto the gates / and would haue sacrificed with the people.

13. Quod ubi audierunt Apostoli Barnabas & Paulus conciſſis tunicis ſuis exilierunt in turbas clamantes.

But when the Apostles / Barnabas and Paul heard it / they rent their clothes/and ranne in among the people/ crying.

14. Et dicentes, Viri, quid hæc facitis? & nos mortales ſumus, ſimiles vobis homines, annunciantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cælum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt.

And ſaying / O men / why doe yee theſe things? We are euen men ſubiect to the like paſſions that ye be / and preache vnto you/ that ye ſhould turne from theſe vaine idoles vnto the liuing God/ which made heauen and earth / and the ſea/ & all things that in them are.

15. Qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas.

Who in thimes paſt ſuffred all the gentiles to walke in their owne wayes.

16. Et quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluvias, & tempora fructifera, implens cibo, & lætitia corda noſtra.

Neuertheleſſe / he left not himſelfe without witnes / in that he did good and gaue vs raine from heauen/& fruitfull ſeaſons / filling our hearts with foode/and gladnes.

Das XIIII. Capitel.

12. Der Prieſter aber Jupiter / der für jrer Statt war / brachte Ochſen vnd Kräntze fur das Thor/vnd wolte opffern ſanpt dem Volck:

Men Jupiters Preſt/ ſom vaar faar deris Stad/ hente Oxen oc Krantze faar Porten / oc vilde offre met Folcket.

13. Da das die Apoſtel Barnabas vnd Paulus höreten/zuriſſen ſie jhre Kleider / vnd ſprungen vnter das Volck/ ſchryen:

Der Apoſtlerne/ Barnabas oc Paulus hørde det/ ſønderreffue de deris Klæder oc ſprunge iblant Folcket/ robte.

14. Vnd ſprachen: Ihr Männer / was machet jhr da? Wir ſind auch ſterbliche Menſchen / gleich wie jhr/ vnd predigen euch das Euangelium/ daß jhr euch bekehren ſolt / von diſen falſchen / zu dem lebendigen Gott / welcher gemacht hat Himmel vnnd Erden / vnd das Meer/ vnd alles was drinnen iſt.

Oc ſagde / I Mend / Huad gøre i der? Wi ere oc ſaa dødelige Menniſke / lige ſom i / oc predicker de Euangelium/ At i ſkulle omuende eder/fra diſſe falſke/ til den leffuendis Gud / ſom haffuer giort Himmel oc Jord / oc Haffuet / oc alt det ſom der er vdi.

15. Der inn vergangen zeiten hat laſſen alle Heiden wandeln jre eigen Wege.

Den ſom i den fremfarne tid loed alle Hedninge vandre i deris egne veye.

16. Vnd zwar hat er ſich ſelbſt nicht vnbezeugt gelaſſen / hat vns viel guts gethan/ vnd vom Himmel regen vnd fruchtbare Zeitung gegeben/ vnſer Hertzen erfüllet mit Speiſe vnnd Freude.

Oc der til met loet hand ſig icke ſelff bliffue vden vidnisbyrde / hand giorde oſſ meget Gaat/ oc gaff oſſ regn oc fructſommelig tid aff Himmelen / opfyllede vore hierte met Mad oc Glæde.

Kapitola XIIII.

12. Tehdy Kněz té Modly Jupitera / kterýž byl před Městem gegich/ přiwedl Býky/ a přineſl Wěnce před Bránu / s Lidem chtěl oběti obětowati.

Tedy Kaplan Jowiſzow ktory byl przed miaſtem ich / cielce koronowane do przyſionká przywiodł/ gdy lud chciał ofiáry ſprawowác.

13. To když vſlyſſeli Apoſtolé / Barnabáš a Pawel/ roztrhſſe ſukně ſwé / wyběhli k záſtupům křičjce.

Co gdy vſłyſzeli Apoſtołowie Bárnabáš y Páwel / rozdárſzy płáſzcze ſwoie/ wſkoczyli miedzy lud wołáiąc.

14. Řkauce: Mužij/ y co činjte? Wſſak my ſmrtedlnij gſme podobnij wám Lidé / kteřijž wyprawugeme wám abyſſte ſe od těchto marných Bohůw obrátili/ k Bohu žiwému kterýž geſt včinil Nebe y Zemi/ Moře/ y wſſecko což w nich geſt.

R mowiąc: Mężowie przecz to czynicie? y myć też czynże coy wy niedoſtátkom ieſteſmy poddáni ludzie/ oznáymuiąc wám áby ſcie ſie od tych prożnych bogow obrocili do onego Bogá żywego/ ktory ſtworzył niebo y ziemię/ morze/ y wſzytko co w nich ieſt.

15. Kterýžto prwnijch wěkuow nechal byl wſſech Pohanuow aby chodili po ceſtách ſwých.

Ktory zá lát przeſzłych dopuſzczał wſzytkim pogánom/ iż ſámi ſwoiemi drogámi chodzili.

16. Ačkoli proto nenechal ſebe bez ſwědectwij / dobřečině Lidem/ z Nebe dáwage déſſť/ á čaſy plodné / naplňuge pokrmem a potěſſenjm Srdce gegich.

Aczkolwiek nie zániechał áby onim świádectwá wiedzieć nie miano/ gdy nám dobrze czynił/ dawáiąc nam z niebá dżdże/ y czáſy vrodzáyne/ napełniáiąc pokármem y rádośćią ſercá náſze.

יד

17 וכד הלין אמרין הוו מן מחסן כלו לעמא דאנש לא ודבח להון :

E dicendo queste cose, à pena acquetoron le turbe che non sacrificassen loro.

18 (וכד שרין הוו להון ומלפין תמן) אתו יהודיא מן איקנון ומן אנטיכיא ושגשו עליהון לעמא ורגמוהי לפולוס וגרוהי לבר מן מדינתא מטול דסברין הוו דמית לה :

(Ma prolongando & insegnando à loro) Intanto soprauuennero alcuni Giudei da Antiochia, e da Iconio. i quali persuasero le turbe: & hauendo lapidato Paulo, la strascinoreno fuor de la citta, stimandosi che fusse morto.

19 וכנשו עלוהי תלמידא וקם על למדינתא וליומא אחרנא נפק לה מן תמן עם בר־נבא ואתו לדרבא מדינתא :

Ma hauendolo i discepoli circondato, si leuò su, & entrò ne la città: & il di seguente sen' andò con Barnaba in Derbe.

20 וכד מסברין הוו לבני מדינתא הי תלמידו הוו לסגיאא והפכו אתו להון ללוסטרא מדינתא ולאיקנון ולאנטיכיא :

E poi che essi hebbero annuntiato l'Euangelio in quella città, & insegnato à molti, ritornorono in Listra, in Iconia, & in Antiochia.

21 כד משררין הוו נפשתהון דתלמידא ובעין הוו מנהון דיקוון בהימנותא ואמרין הוו להון דבאולצנא סגיאא ולא למעל למלכותה דאלהא :

Confermando gli animi de discepoli, & esortando à perseuerar ne la fede, e dicendo che per molte tribulationi ci bisogna entrar nel regno di Dio.

22 ואקימו להון בכל עדתא קשישא כד צימין הוו עמהון ומצלין ומגעלין הוו להון למרן הו דהימנו בה :

E poi che per l'auiso de la congregatione hebbero costituiti lor de Seniori per ciascuna Chiesa, hauendo fatta oratione condigiuni, gli raccommandoreno al Signore, nelquale haueuano creduto.

יד

17 ובדברם את־האלה ויפצרו בעם וירפום מזבוח להם :

Y diziendo estas cosas-à penas apaziguaron las compannas a que no les sacrificassen.

18 ובהאריכם ובלמדם שם באו יהודים מאנטיוכיא ומאיקניון ויפתו את־העם וירגמו את־פולוס וימשכוהו אל־מחוץ לעיר ומתחשבים כי מת הוא :

(Mas morando y ensennando los) Entonces sobre vinieron vnos Iudios de Antiochia y de Iconio; que persuadieron à la multitud: y auiendo apedreado à Paulo truxeronlo arrastrando fuera de la ciudad pesando que ya estaua muerto.

19 וסבבוהו התלמידים ויקם ויבוא בעיר וממחרת יצא את ברנבא אל־דרבא :

Mas rodeandolo los Discipulos, leuantóse, y entrose en la ciudad y vn dia despves se partió con Barnabas à Derben.

20 ובבשרם את־העיר הזאת ובלמדם רבים וישובו אל־ליסטרא ואיקונון ואנטיוכיא :

Y como vuieron annunciado el Euangelio à aquella ciudad, y ensennando à muchos, boluieronse à Lystra, y à Iconio, y à Antiochia.

21 מחזיקים ומאמצים את־נפשות התלמידים מעיצים אותם לעמד באמונה וכי בצרות רבות צריך לבוא אתנו אל־מלכות האלהים :

Confirmando los animos de los Discipulos exhortandolos que permaneciessen en la fe: y ensennandoles, Que es menester que por muchas tribulaciones entremos en el Reyno de Dios.

22 ומפקידים להם את־הכהנים בקהל לקהל התפללו וצמו והפקידום ליהוה אשר בו האמינו :

Y auiendoles constituydo Ancianos en cada vna de las Iglesias, y auiendo orado con ayunos, encomendaronlos àl Sennor en el qual auian creydo.

ιδ.

17. Καὶ ταῦτα λέγοντες, μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς.

Et en disant ces choses à peine appaiserent-ils les troupes, qu'elles ne leur sacrifiassent.

18. Διατριβόντων δὲ αὐτῶν καὶ διδασκόντων, ἐπῆλθον ἀπὸ ἀντιοχείας καὶ ἰκονίου ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους, καὶ λιθάσαντες τὸν παῦλον, ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι.

(Mais seiournant & les enseignant) Adonc quelques Iuifs suruindrẽt d'Antioche, & d'Iconie: lesquels gagnerent le peuple, si qu'ayans lapidé Paul, le trainerent hors la ville, cuidans qu'il fust mort.

19. Κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν, ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν τῷ βαρνάβᾳ εἰς δέρβην.

Mais les disciples s'estans essemblés à l'entour de lui, il se leua, & entra en la ville, & le lendemain s'en alla auec Barnabas en Derbe.

20. Εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς ὑπέστρεψαν εἰς τὴν λύστραν καὶ ἰκόνιον καὶ ἀντιόχειαν.

Et apres qu'ils eurent annoncé l'Euangile en ceste ville-la: & endoctriné plusieurs, ils retournerent à Lystre, en Iconie, & en Antioche.

21. Ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Confermans les courages des disciples, & les enhortans de persister en la foy, & leur remonstrans comme c'est par plusieurs oppressiõs qu'il nous faut entrer au royaume de Dieu.

22. Χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν.

Et apres que par l'aduis des assemblees, ils eurent establi des Anciens par chacune Eglise, ayans prié auec iusnes, ils les recommanderent au Seigneur, auquel ils auoyent creu.

CAP. XIIII.

17. Et hæc dicentes, Vix ſedaverunt turbas, ne ſibi immolarent.

And ſpeaking theſe things / ſcarce refrayned they the people/that they had not ſacrificed vnto them.

18. (Cunctantibus verò ipſis & docentibus.) Supervenerunt quidã ab Antiochia & Iconio Iudæi: & perſuaſis turbis lapidanteſq; Paulum, traxerunt extra civitatem, exiſtimantes eum mortuum eſſe.

(And whiles they trayed / and taught.) There came certaine Jewes from Antiochia & Iconium / which when they had perſwaded the people/ ſtoned Paul/ and drew him out of the citie / ſuppoſing he had bene dead.

19. Circumdantibus autem eum diſcipulis, ſurgens intravit civitatem, & poſtera die profectus eſt cum Barnaba in Derben.

Howbeit / as the diſciples ſtoode rounde about him/he aroſe vp / and came into the citie / and the next day hee departed with Barnabas to Derbe.

20. Cumq; evangelizaſſent civitati illi,&docuiſſent multos, reverſi ſunt Lyſtram, & Iconium, & Antiochiam.

And after they had preached to that citie/ and had taught many/they returned to Lyſtra/ and to Iconium/ and to Antiochia.

21. Confirmantes animas diſcipulorum, exhortanteſq; ut permanerent in fide, & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

Confirming the diſciples hearts / and exhorting them to continue in the fayth/affirming that we muſt through many afflictions enter into the Kingdome of God.

22. Et cum conſtituiſſent illis per ſingulas eccleſias presbyteros,&oraſſent cum ieiunationibus, commendaverunt eos Domino in quem crediderunt.

And when they had ordeyned them Elders by election in euery Church /& prayed / and faſted / they commendet them to the Lord in whom they beleeued.

Das XIIII. Kapitel.

17. Vnd da ſie das ſagten ſtilleten ſie kaum das Volck / daß ſie jhnen nicht opfferten.

Oc der de det ſagde / funde de neppelige ſtille Folcket / at de giorde dem icke Offer.

17. (Als ſie aber verzogen vnd lehreten) kamen aber dahin Jüden von Antiochia vnd Iconien / vnd überredeten das Volck/vnd ſteinigten Paulum / vnd ſchleifften jhn zur Statt hinauß/meineten/er were geſtorben.

(Men der de bleffue oc lærde) Da komme de Jøder hen aff Antiochia oc Iconion / oc foge Folcket met ord / oc ſtenede Paulum / oc ſleffuede hannem vd aff Staden / oc mene / hand haffde veret død.

18. Da jhn aber die Jünger vmbringten / ſtund er auff / vnd gieng in die Statt. Vnd auff den anderntag gieng er auß mit Barnaba gen Derben.

Men der Diſciplene gaffue ſig omkring hannem / ſt[o]d hand op oc gick i Staden. Oc den anden dag gick hand vd mit Barnaba til Derben.

20. Vnd predigten derſelben Statt das Euangelium/vnd vnterweiſeten jhrer viel. Vnd zogen wider gen Lyſtran vnd Iconion vnd Antiochiam.

Oc de predickede Euangelium / i den ſamme Stad / oc vnderuiſde mange aff dem. Oc de droge til Lyſtran oc Iconion oc Antiochian igen.

21. Stercketen die Seele der Jünger/ vnd ermahneten ſie/daß ſie im Glauben blieben / vnnd daß wir durch vil Trübſal müſſen inn das Reich Gottes gehen.

Beſtyrckede Diſciplenis ſiele/oc formande dem/ At de ſkulde bliffue i troen / oc / At wi ſkulle gaa i Guds Rige met megen bedrøffuelſe.

22. Vnd ſie ordneten jhnen hin vnd her Elteſten in den Gemeinen / beteten vnd faſteten / vnd befolhen ſie dem HERRN / an dem ſie glaubig worden waren.

Oc de ſkickede dem allevegne Eldſte i Menigheden / bade oc faſtede / oc befalede dem HERREN / ſom de trode paa.

Kapitola XIIII.

17. Ato powěděwſſe / ledwá vkrotili Záſtupy aby gim neobětowali.

A to mowiac / záledwie lud záwściagneli że im nie ofiárowali.

18. (A když oni prodlewali á včili) tom pak přiſſli od Antiochye a z Ikonij někacý Židé / kteřijžto nawedli záſtupy / že gſau kamenowali Pawla / a wytáhli gey před Měſto / magjce za to že geſt giž vmřel.

(A gdy tak mieſzkali y vczyli) Zátym przyſzli niektorzy z Antyochiey y z Ikonium Żydowie / ktorzy odwiodſzy lud / Páwlá vkámionowánego wywlekli precz z miáſthá mnimáiac żeby iuż vmárł.

19. A když gſau obſtaupili ho Včedlnijcy / wſtal a wſſel do Měſta: A nazaytřij ſſel s Barnabáſſem do Derben.

Ale gdy go zwolennicy obſtapili wſtał y wſzedł do miáſthá / á názáiutrz odſzedł do Derben z Bárnábáſem.

20. A když kázali Ewangelium Měſtu tomu / a včijce zýſkali včedlnijky mnohé / nawrátili ſe do Liſtry a do Ikonij / a do Antyochij.

A gdy powiedáli Ewánielia miáſtu onemu / á vczyli ich wiele / wrocili ſie do Liſthry / y do Ikonium / y do Antyochiey.

21. Potwrzugijce Včedlnijkůw / a napomijnagijce gich aby trwali w wijře / a že ſkrze mnohé zámutky mu ſyme wgijti do Králowſtwij Božijho.

A tház vtwierdzáiac vmyſły zwolennikow / y nápominájac ie áby trwáli w wierze / mowili: Iż nam potrzebá przez wielkie vciſki wnidz do kroleſtwá Bożego.

22. A když zřídijli Kněžij po wſſech Cyrkwijch / a po modlili ſe poſtijce ſe / poručili ge PANu / w kteréhož gſau vwěřili.

A gdy im zá ſpolecżnym zezwoleniem obráli w káżdym koſciele ſtárſze / w modlili ſie z poſty / zálecili ie Pánu w ktorego vwierzyli.

יד | יד | ιδ'.

23 וְכַד אֶתְכְּרֵכוּ בְּאַתְרָא דְּפִיסִדְיָא אֶתוּ לְהוֹן לְפַמְפוּלִיָא׃

Poi passando per Pisidia, vennero in Pansilia.

23 וְכַאֲשֶׁר עָבְרוּ בְּאֶרֶץ פִּסִדְיָא בָּאוּ בְּפַמְפּוּלְיָא׃

Y passando por Pisidia vinieron à Pamphylia.

23. Καὶ διελθόντες τὴν πισιδίαν ἦλθον εἰς παμφυλίαν.

Puis ayans trauersé la Pisidie, ils s'en vindrent en Pamphylie.

24 וְכַד מַלֶּלוּ בְּפֶרְגָּא מְדִינְתָּא מֶלְּתָא דְּמָרְיָא נְחֶתוּ לְהוֹן לְאַטַלְיָא׃

Et annuntiata che hebbero la parola in Perga, scesero in Attalia.

24 וּבְדַבְּרָם אֶת־הַדָּבָר בְּפֶּרְגָּא יָרְדוּ לְאַטַּלְיָא׃

Y auiendo hablado la palabra (del Sennor) en Perges, decindieron à Attalia.

24. Καὶ λαλήσαντες ἐν πέργῃ τὸν λόγον, κατέβησαν εἰς ἀττάλειαν.

Et ayans annoncé la parole en Perge, ils descendirent en Attalie.

25 וּמִן תַּמָּן רְדוּ בְּיַמָּא וְאֶתוּ לְהוֹן לְאַנְטִיכִיָא מֶטוּל דְּמֶן תַּמָּן מַגְעָלִין הֲווּ לְטַיְבוּתֵהּ דְּמָרְיָא לְעַבְדָא הָו דְּשַׁלֶמוּ׃

E di li nauigorono in Antiochia, donde erano stati raccomandati à la gratia di Dio, per l'opera che essi haueuano compiuta.

25 וּמִשָּׁם רָדוּ בַּיָּם לְאַנְטְיוֹכְיָא אֲשֶׁר מִמֶּנָּה הָיוּ נְתוּנִים לִתְחִנַּת אֱלֹהִים אֶל־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר שִׁלְּמוּ׃

Y de alli nauegaron à Antiochia donde auian sido encomendados à la gracia de Dios para la obra que ya auian acabado.

25. Κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν.

Et delà nauigerent en Antioche, d'où ils auoyent esté recommandés à la grace de Dieu, pour l'œuure qu'ils auoyent accomplie.

26 וְכַד כְּנַשׁוּ כֻּלָּהּ עִדְתָּא מְשַׁתְּעִין הֲווּ כֹּל מֶדֶם דַּעֲבַד אֲלָהָא עַמְּהוֹן וְדַפְתַח תַּרְעָא דְּהַיְמָנוּתָא לְעַמְמֶא׃

E come furono arriuati, & hebber congregata la Chiesa: riferiron tutte le cose che Iddio haueua fatte con essi, e com'egli haueua aperta à i Gentili la porta de la fede.

26 וּבְבוֹאָם וּבְהַקְהִיל הָעֵדָה וַיַּגֵּד כַּמָּה עָשָׂה אֱלֹהִים אִתָּם וְכִי פָּתַח לַגּוֹיִם אֶת־שַׁעַר הָאֱמוּנָה׃

Y como vinieron, juntaron la Iglesia, relataron quan grandes cosas auia Dios hecho por medio deellos: y como auia abierto à las Gentes la puerta de la fe.

26. Παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγγελλον ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως.

Et quand ils furent venus, & eurent assemblé l'Eglise, ils raconterent toutes les choses que Dieu auoit faites par eux & qu'il auoit ouuert aux Gentils la porte de la foy.

27 וְזַבְנָא סַגִּיאָא הֲווּ תַּמָּן לְוָת תַּלְמִידֵא׃

Et iui dimororono non poco tempo co i discepoli.

27 וַיַּאֲרִכוּ לָהֶם שָׁם הַיָּמִים אֶת־הַתַּלְמִידִים׃

Et morauan per muchos tempos con sus Discipulos:

27. Διέτριβον δὲ ἐκεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

Et demeurerent là long temps auec les disciples.

טו | טו | ΚΕΦΑΛ. ιε'.

1 נְחֶתוּ הֲווּ דֵּין אֲנָשָׁא מִן יְהוּד וּמַלְפִין הֲווּ לְהוֹן לְאַחֵא דְּאֶן־הוּ דְּלָא גָּזְרִין אַנְתּוּן בְּעְיָדָא דְּנָמוֹסָא לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמִחְיָא׃

Alcuni poi, che erano venuti di Giudea, insegnauano a i fratelli, dicendo loro, Se voi non vi circoncidete secondo il costume di Moisè, non potete esser salui.

1 וּמִקְצַת הָאֲנָשִׁים הַיּוֹרְדִים מִיהוּדָה לִמְּדוּ אֶת־הָאַחִים אִם לֹא יִמּוֹלוּ כְּתוֹרַת מֹשֶׁה כִּי לֹא יוּכְלוּ לְהִוָּשֵׁעַ׃

Entonces algunos que venian de Iudea ensennauan à los Hermanos. Que sino hos circuncidardes, conforme àl rito de Moysen, no podeys ser saluos.

Καί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς ἰουδαίας ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει μωϋσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι.

Or quelques vns qui estoyent descendus de Iudee, enseignoyent les freres, disans, Si vous n'estes circoncis selon l'vsage de Moyse, vous ne pouuez estre sauues.

CAP. XIIII.

23. Transeuntesque Pisidiam, venerunt in Pamphyliam.

Thus they went throughout Pisidia/and came to Pamphylia.

24. Et loquentes verbum Domini in Pergen, descenderunt in Attaliam.

And when they had preached the worde in Perga/ they came downe to Attalia.

25. Et inde navigaverunt Antiochiam, unde erant traditi gratiæ Dei in opus quod compleverunt.

And thence sayled to Antiochia/ from whence they had bene commended vnto the grace of God / to the worke which they had fulfilled.

26. Cùm autem venissent, & congregassent ecclesiam, retulerunt quanta fecisset Deus cum illis, & quia aperuisset Gentibus ostium fidei.

And when they were come / and had gathered the Church together / they rehearsed all the things that God had do ne by them / and how he had opened the doore of fayth vnto the Gentiles.

27. Morati sunt autem tempus non modicum cum discipulis.

So there they abode a long time with the disciples.

CAP. XV.

ET quidem descendentes de Iudæa, docebant fratres: Quia nisi circuncidamini secundum morem Moysi non potestis salvari,

Then came downe certaine from Iudea/and taught the brethren/saying/ Except ye bee circumcised after the maner of Moses/ ye can not be saued.

Das XIIII. Capitel.

23. Vnd zogen durch Pisidian/ vnd kamen in Pamphylian.

Oc de droge igennem Pisidian / oc komme til Pamphilian.

24. Vnd redeten das Wort zu Pergen/vnd zogen hinab gen Attalian.

Oc talede ordet i Pergen / oc droge ned til Attalian.

25. Vnd von dannen schifften sie gen Antiochian/ von dannen sie verordnet waren/durch die gnade Gottes/ zu dem Werck/ das sie hatten außgericht.

Oc de seylede der fra til Antiochian / som de besfickede fra/formedelst Guds naade/ til den Gerning/som de haffde fuldkommet.

26. Da sie aber darkamen/ versamleten sie die Gemeine/ vnd verkündigeten wie vil Gott mit jhnen gethan hatte/vnd wie er den Heiden hette die Thür deß Glaubens auffgethan.

Men der de komme did/forsamlede de Menigheden / oc forkyndede / huor meget Gud haffde giort met dem / oc huorledis hand haffde oplader Hedningene Troens dør.

27. Sie hatten aber jhr Wesen allda nicht eine kleine zeit bey den Jüngern.

Men de haffde deris væsen der icke en liden tid hoss Disciplene.

Das XV. Capitel.

Vnnd etliche kamen herab von Judea/ vnd lehreten die Brüder: Wo jhr euch nicht beschneiden lasset nach der weise Mosi/ so könnt jhr nicht selig werden.

OC nogle komme ned aff Judea / oc lærde Brøderne/ Der som i lade eder icke omskere effter Mose skick/ Da kunde i icke bliffue salige.

Kapitola XIIII.

23. A prossedsse Pisydij/ přissli do Pamphilij:

A przeszedszy Pisydiya/przyszli do Pámfiliey.

24. A když mluwili slowo Božij w Pergen/ ssli do Města Athalij.

Opowiedziawszy też slowo Boże w Pergen/ szli do Attáliey.

25. A odtud plawili se do Antyochij/ odkudž poručeni byli milosti Božij/ k prácy kterauž gsau naplnili.

I támtad wieźli sie do Antyochiey/ skad byli zálecent láske Bożey ku tey sprawie/ ktorey dosyć czynili.

26. A když tam přissli a shromáždili Cýrkew/ wyprawowali gim yak weliké wěcy Pán Bůh s nimi včinil: a že otewřel dwéře Pohanům k wěřenij.

A ták przyszedszy zebráli kościol/ y oznaymili to cokolwiek Bog vczynil przeznie/ á iż pogánom otworzył drzwy wiáry.

27. Y byli tu za dlauhý čas s Včedlnijky.

Y ztrawili tám czás niemáły z zwolenniki.

Kapitola XV.

WTom pak někteřj přissedsse z židowstcha včili Bratřij/Že nebudetěli se obřezowati podlé obyčege Moyžijssowa/ nebudete mocy spasenij býti.

POtym niektorzy co byli z Zydostwá przyszli/ vczyli brácia mowiąc: Jeśliż sie nie obrzeżecie wedle zwyczáiu Moizeszowego/ nie możecie być zbáwieni.

טו

2 והוא שגושיא סגיאא נבעתא לפולוס ולברנבא עמהון והורת דנסקון פולוס וברנבא ואחרנא עמהון לות שליחא וקשישא דבאורשלם מטול הדא בעתא :

Onde essendo nata non piccola seditione e contentione à Paulo e Barnaba, contra essi, ordinorono che Paulo e Barnaba, & alcuni altri di loro, salissero in Ierusalem à gli Apostoli & à Vecchij, per questa questione.

3 ולוית שדרת אנון עדתא ורדין הוו בכלה פוניקא ואף בית שמריא כד משתעין הוו על פוניא דעממא ועבדין הוו חדותא רבתא לכלהון אחיא :

Essi dunque mandati da la Chiesa, passorono per Fenice e Samaria, narrando la conuersion de Gentili: e dauano grande allegrezza à tutti i fratelli.

4 וכד אתו לאורשלם אתקבלו מן עדתא ומן שליחא ומן קשישא ואשתעיו להון כל מא דעבד עמהון אלהא :

Arriuati che furon in Ierusalem, furon riceuuti da la Chiesa, e da gli Apostoli, e da i Vecchij: e raccontorono tutte quante le cose che Iddio haueua fatte per essi.

5 קמו דין אנשא אילין דהימנו הוו מן יולפנא דפרישא ואמרין דולא הוא לכון למגזר אנון ותתפקדון אנון דנטרון ב נמוסא דמושא :

Et alcuni de la setta de Farisei, che haueuano creduto, si leuoron su, dicendo che bisognaua circonciderli, e comandar loro che osseruassero la Legge di Mose.

6 אתכנשו דין שליחא וקשישא דנחזון על מלתא הדא :

Allora gli Apostoli e i Vecchij si raunorno insieme per vedere di questa cosa.

טו

2 ותהי תלונה ותוכחה לא קטנה לפולוס ולברנבא אליהם ויקימו לעלות פולוס וברנבא ואנשים אחדים מהם אל־השליחים והזקנים ירושלימה על־הבקשה הזאת :

Ansique hecha vna sedicion y contienda no pequenna à Paulo y à Barnabas contra ellos, determinaron que subiessen Paulo y Barnabas y algunos otros deellos à los Apostoles y à los Ancianos à Ierusalem sobre esta question.

3 והמה משלחים מעדה עברו בחובה ושומרון מספרים את־תשובת הגוים ויעשו שמחה גדולה לאחים כלם :

Ellos pues, acompannados de algunos de la Iglesia passaron per Phenice y Samaria, contando la conuersion de las Gentes: y hazian gran gozo à todos los Hermanos.

4 ובבואם ירושלימה ויקבלו מעדה ומן השליחים ומן הזקנים ויספרו כמה עשה אלהים עמם :

Y venidos à Ierusalem, fueron, recebidos de la Iglesia y de los Apostoles, y de los Ancianos: y hizieronles saber todas las cosas que Dios auia hecho por medio deellos.

5 ויקומו אנשים מכפרת הפרושים המאמינים לאמר כי צריך להמולם ולצוות לשמור את־תורת משה :

Mas algunos de la secta de los Phariseos, que auian creydo, se leuantaron diziendo, Que es menester circuncidarlos y mandarles que guarden la Ley de Moyse.

6 ויקהלו השליחים והזקנים לראות על־הדבר הזה :

Y juntaronse los Apostoles y los Ancianos para conocer de este nogocio.

ιε'.

2. Γενομένης οὖν στάσεως καὶ συζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ πρὸς αὐτοὺς, ἔταξαν ἀναβαίνειν παῦλον καὶ βαρνάβαν καί τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς ἱερουσαλὴμ, περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Dont grand debat & dispute estant suruenue à Paul & Barnabas à l'encontre d'eux, il fut ordonné que Paul & Barnabas, & quelques autres d'entr'eux monteroyent en Ierusalem vers les Apostres & Anciens pour ceste question.

3. Οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, διήρχοντο τὴν Φοινίκην καὶ σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς.

Iceux donc enuoyes de par l'Eglise, trauerserent Phenice & Samarie, racontans la conuersion des Gentils: & donnerent grande ioye à tous les freres.

4. Παραγενόμενοι δὲ εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν.

Puis estans arriués en Ierusalem, ils furent receus de l'Eglise & des Apostres & anciens, & annoncerent toutes les choses que Dieu auoit faites par eux.

5. Ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν Φαρισαίων, πεπιστευκότες, λέγοντες, ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον μωϋσέως.

Mais quelques vns disoyent ils, de la secte des Pharisiens qui ont creu, se sont leués, disans qu'il les faut circoncir, & leur commander de garder la Loy de Moyse.

6. Συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου.

Adonc les Apostres & les Anciens s'assemblerent pour aduiser à cest affaire.

CAP. XV.

Das XV. Kapitel.

Kapitola XV.

2. Facta ergo seditione non minima Paulo & Barnabæ adversus illos, statuerunt ut ascenderent Paulus & Barnabas, & quidam alii ex aliis ad Apostolos & presbyteros in Hierusalem, super hac quæstione.

2. Da sich nun ein Auffrhur erhub/ vnd Paulus vnnd Barnabas nicht ein geringen Zanck mit jhnen hatten/ ordneten sie/ daß Paulus vnd Barnabas/ vnd etliche ander auß jhnen hinauff zögen gen Jerusalem zu den Aposteln vnnd Eltesten/ vmb diser Frage willen.

2. A když se stala mezy nimi ruožnice weliká/ neb Pawel a Barnabášs gim welmi odmlauwali/ zůstali na tom/ aby Pawel a Barnabášs ssli a někteřij ginj s nimi k Apostolům a k Starssým do Geruzaléma/ o tu otázku aneb rozepři.

And when there was a great dissension/ & disputation by Paul & Barnabas against them/ they ordened that Paul and Barnabas/ and certeine other of them should go vp to Jerusalem vnto the Apostles and Elders about this question.

Som der nu begyntis it Oprør/ oc Paulus oc Barnabas haffde icke en ringe trette met dem/ da skickede de det saa/ at Paulus oc Barnabas/ oc nogle andre aff dem droge op til Jerusalem/ til Apostlerne oc de Eldeste for dette Spørsmaal skyld.

A przethoż się wszczeła niesnaska y poswarek niemały Pawłowi z Barnabasem przeciwko nim/ y postanowili aby szedł Paweł y Barnabas y niektorzy z nich do Apostołow/ y do starszych w Jeruzalem/ pytając się otey gadce.

3. Illi ergo educti ab ecclesia pertransibunt Phœnicem & Samariam, narrantes cõversionem Gentium, & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

3. Vnd sie wurden von der Gemeine geleitet/ vnd zogen durch Phenicen vnd Samariam/ vnd erzehleten den Wandel der Heiden/ vnd machten grosse Freude allen Brüdern.

3. Tehdy oni gsauce wyprowoženi od Cýrkwe/ ssli skrze Fenicen a Samařij/ wypravugijce o obrácenij k wijře Pohanuow: Y přinesli radost welikau wssem Bratřijm.

Thus being sent foorth by the Church the passed through Phenice/ & Samaria/ declaring the conuersion of the Gentiles: and they brought great ioy vnto all the brethren.

Oc de bleffue ledsagede aff Menigheden/ oc droge igennem Phenicen oc Samariam/ oc fortalde Hedningenis omgengelse/ oc giorde alle Brøderne stor glæde.

Tedy oni będąc posłáni od kościołá/ przeszli przez Fenicen y Sámáryą/ oznáymuiąc náwrocenie pogánow/ y przynośili wielką rádość wszytkiey bráciey.

4. Cùm autem venissent Ierosolymam, suscepti sunt ab ecclesia & ab Apostolis & senioribus, annuntiantes quanta Deus fecisset cum illis.

4. Da sie aber darkamen gen Jerusalem/ wurden sie empfangen von der Gemeine vnd von den Aposteln/ vnd von den Eltesten/ vnd sie verkündigten/ wie vil Gott mit jhnen gethan hatte.

4. A když přissli do Geruzaléma/ přijati gsau od Cýrkwe a od Apostoluow y od Starssých/ zwěstugijce gim/ kterak mnoho dobrého činil Pán Bůh s nimi.

And when they were come to Jerusalem/ they were receyued of the Church/ and of the Apostles and the Elders/ and they declared what things God had done by them.

Men der de komme did til Jerusalem/ bleffue de vel vndfangne aff Menigheden/ oc aff Apostlerne/ oc aff de Eldste/ oc kundgiorde/ huor meget Gud haffde giort met dem.

A gdy przyszli do Jeruzalem/ przyięci są od kościołá/ y od Apostołow/ y od stárszych/ á oznáymili cokolwiek Bog przez nie czynił.

5. Surrexerunt autem quidam de hæresi Pharisæorum qui crediderunt, dicentes, Quia oportet circuncidi eos, præcipere quoque servare legem Moysi.

5. Da tratten auff etliche von der Phariseer Secten/ die glaubig waren worden/ vnnd sprachen: Man muß sie beschneiden/ vnd gebieten zu halten das Gesetz Mosi.

5. Tehdy powstali někteřij z Sekty Pharyzegské/ kteřij byli uwěřili/ prawice že musegij obřezowáni býti naypru/ a přikázati gim aby zachowáwali Zákon Moyžijssuow:

But said they/ certaine of the secte of the Pharises/ which did beleeue/ rose vp/ saying/ that it was needfull to circumcise them/ and to command them to keepe the Lawe of Moses.

Da stode nogle op aff Phariseernis Parti/ som trode/ oc sagde/ Mand skal omskere dem/ oc biude dem at holde Mose Low.

Ale niektorzy powstawszy z Sekty Fáryzeuszow/ ktorzy byli vwierzyli/ powiedali: Iż się im potrzebá obrzezowáć/ á roskázáć áby był záchowywan zákon Moizeszow.

6. Conveneruntque Apostoli, & seniores videre de verbo hoc.

6. Aber die Apostel vnd die Eltesten kamen zusammen/ diese Rede zubesehen.

6. Tehdy sessli se Apostolé a Starssý/ aby to rozwážili.

Then the Apostles and Elders came together to looke to this matter.

Men Apostlerne oc de Eldste komme tilsammen/ at besee denne tale.

Zebráli się tedy Apostołowie y stárszy/ áby wybaczyli te sprawę.

טו

7 וכד הות בעתא סגיאתא קם שמעון ואמר להון גברא אחין אנתון ידעין אנתון דמן יומתא קדמיא מן פומי דילי גבא אלהא דנשמעון עממא מלתא דסברתא ונהימנון :

Et essendossene fatta vna gran disputa, Pietro si leuò su, e disse loro, Huomini fratelli, voi sapete che da i primi giorni Iddio elesse fra noi, che per la mia bocca i Gentili vdissero la parola de l'Euangelio, e credessero.

8 ואלהא דידע דבלבותא אסהד עליהון ויהב להון רוחא דקודשא איך דלן :

E Iddio che conosce i cuori, n'ha renduta testimonianza, dando loro lo Spirito santo come ancora à noi.

9 ומדם לא פרש בינין ולהון מטול דכי —— בהימנותא לבותהון :

E non ha fatta alcuna differentia tra noi e loro, hauendo con la fede purificato i lor cuori.

10 והשא אנתון מנא מנסין אנתון לאלהא איך דתסימון נירא על צוריהון דתלמידא אינא דאף לא אבהתן אף לא חנן אשכחן למטען :

Perche dunque tentate voi hora Iddio, col porre vn giogo sopra il collo de discepoli, ilquale ne i nostri padri ne noi habbiam potuto portare?

11 אלא בטיבותה דמרן ישוע משיחא מהימנינן דנחא אכותהון :

Ma crediamo esser saluati per la gratia del Signor IESV Christo, come ancor essi.

12 ושתקו כלה כנשא ושמעין הוו לפולוס ולברנבא דמשתעין הוו על מנא דעבד אלהא באידיהון אתותא וגברותא בעממא :

Allora tutta la moltitudine si tacque, & ascoltauan Barnaba e Paulo che raccontauano quali segni & miracoli Iddio haueua fatti per loro tra i Gentili.

טו

7 וכאשר התוכחו הרבה מאד ויקם כיפה ויאמר אליהם אנשים אחים אתם ידעתם כי מימים קדמונים אלהים בחר בנו בפי לשמוע הגוים את דבר הבשורה ולהאמין:

Y auiendo auido grande contienda, leuantandose Pedro, dixoles, Varones Hermanos, vosotros sabeys como ya ha algun tiempo que dios escogió, que las Gentes oyessen por mi boca la palabra del Euangelio, y creyessen.

8 ואלהים הבחן לבות העיד בם בתתו להם את רוח הקדש כמו גם לכם:

Y dios que conoce los coracones, les dió testimonio, dando les el Espiritu Sancto tambien como à nosotros:

9 ומאומה לא הבדיל בינינו וביניהם בטהר באמונה את לבותם:

Y ninguna differencia hizo entre nosotros y ellos purificando con la fe sus coraçones.

10 ועת מה תנסו את האלהים לשים על על צואר התלמידים אשר גם אבותינו גם אנחנו לא יכלנו לסבול:

Aora pues porque tentays à Dios poniendo yugo sobre la ceruiz de los Discipulos, que ni nuestros padres ni vosotros auemos podido lleuar?

11 כי אם בחנת אדונינו ישוע המשיח מאמינים אנחנו להושע כמו גם האלה:

Antes por la gracia del Sennor Iesus el Christo creemos que seremos saluos como tambien ellos.

12 וישתק כל ההמון וישמעו אל ברנבא ופולוס המספרים כמה עשה אלהים אותות ומופתים בגוים בידיהם:

Entonces toda la multitud calló, y oyeron à Barnabas, y à Paulo que contaua quan grandes marauillas y sennales Dios auia hecho por medio de ellos entre las Gentes.

ιε'.

7. Πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης, ἀναστὰς Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς· ἄνδρες ἀδελφοὶ, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο, διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι.

Et apres grande dispute, Pierre se leua, & leur dit, Hommes freres, vous sauez que des long temps Dieu a esleu d'entre nous que les Gẽtils ouissent par ma bouche le parole de l'Euangile, & creussent.

8. Καὶ ὁ καρδιογνώστης θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὼς καὶ ἡμῖν.

Et Dieu qui cognoist les cœurs, leur en a rendu tesmoignage, leur donnant le Sainct Esprit comme aussi nous.

9. Καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν.

Et n'a point fait difference entre nous & eux, ayant purifié leurs cœurs par foy.

10. Νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεὸν ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι.

Maintenant donc pourquoi tentez-vous Dieu pour mettre vn ioug sur le col des disciples, lequel ne nos peres ne nous n'auons peu porter?

11. Ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι, καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι.

Ains nous croyons que nous serons sauués par la grace du Seigneur Iesus Christ, comme eux aussi.

12. Ἐσίγησε δὲ πᾶν τὸ πλῆθος, καὶ ἤκουον Βαρνάβα καὶ Παύλου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' αὐτῶν.

Lors toute la multitude se teut: & escoutoyent Barnabas & Paul, racontans quels signes & merueilles Dieu auoit faites par eux entre les Gentils.

CAP. XV.

Das XV. Capittel.

Kapitola XV.

7. Cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos, Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Evangelii, & credere.

And when there had bene great disputation/ Peter rose vp/ and sayde vnto them/ Ye men & brethren/ ye knowe that a good while ago/ among vs God chose out me/ that the Gentiles by my mouth should heare the worde of the Gospell/ and beleeue.

7. Da man sich aber lange gezancket hatte/ stund Petrus auff/ vnnd sprach zu jhnen: Jhr Männer lieben Brüder/ jhr wisset/ daß Gott lange vor diser zeit vnter vns erwehlet hat/ daß durch meinen Mund die Heiden das Wort des Euangelij höreten vnd glaubeten.

Oc der de haffde hafft lenge trette/ da stod Petrus op/ oc sagde til dem/ I Mend/ kære Brødre/ I vide/ at Gud vdualde iblant oss/ lenge faar denne tid/ at Hedningene skulde høre oc tro Euangelii ord/ formedelst min Mund.

7. A když weliká nesnáz o to byla/ powstaw Petr řekl k nim: Mužij Bratřij/ wy wijte/ že od dawnijch dnůw mezy wámi Bůh wywolil mne/ aby skrze vsta má slyšeli Pohané Slowo swatého Ewangelium/ a aby wěřili.

A gdy był wielki poswarek/ wstawszy Piothr rzekł do nich: Męzowie bracia wy wiecie że iuz Bog dawno mie obrał miedzy wami/ aby przez vsta moie pogáni słuchali słowa Ewánieliey/ y wierzyli.

8. Et qui novit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum sanctum sicut & nobis.

And God which knoweth the hearts/ bare them witnes/ in giuing vnto them the holy Ghost/ euen as he did vnto vs.

8. Vnd Gott der Hertzenkündiger zeugete über sie/ vnd gab jhnen den heiligen Geist/ gleich auch wie vns.

Oc Gud som kender hiertet vidnede offuer dem/ oc gaff dem den hellig Aand, lige som oc saa oss.

8. A ten kterýž zná Srdce Bůh/ swědectwij wydal/ daw gim Ducha Swatého yako y nám.

Bog thedy ktory zna sercá/ dał im świádectwo/ dawszy im y Duchá świetego iáko y nam.

9. Et nihil discrevit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.

And he put no difference betwene vs and them/ after that by fayth he had purished their hearts.

9. Vnnd machet kein vnterscheid zwischen vns vnd jhnen/ vnd reiniget jhre Hertzen durch den Glauben.

Oc giorde inted forskel mellem oss oc dem/ Oc hand rensede deris hierte ved Troen.

9. A nečinij rozdijlu mezy námj a mezi nimi/ neb wěrau očišťuge srdce gegich.

A nie vczynił żadney roznice miedzy nami/ y miedzy nimi/ wiarą oczyściwszy sercá ich.

10. Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus?

Now therefore/ why tempt ye God/ to lay a yoke on the disciples neckes/ which neyther our father/ nor we were able to beare?

10. Was versuchet jhr denn nun Gott/ mit aufflegen deß Jochs auff der Jünger Hälse/ welches weder vnser Väter/ noch wir haben mögen tragen?

Hui friste i da nu Gud/ at legge Aaget paa Disciplenis halse/ huilcket huercken vore Fedre/ oc ey heller wi kunde bære?

10. Protož nynij proč pokaušijte Boha/ chtice wložiti na hrdlo Včedlnijkům Gho/ kteréhož ani Otcowé naššij ani my nemohli gsme snésti?

A tak teraz przecz że kusicie Boká kládac iárzmo ná szyie zwolennikow/ ktorego áni oycowie naszy áni my znośić echmy nie mogli?

11. Sed per gratiam Domini Iesu Christi credimus salvari, quemadmodum & illi.

But we beleeue/ throug the grace of the Lord Jesus Christ to bee saued/ euen as they do.

11. Sondern wir glauben/ durch die gnade des HERRN Jesu Christi selig zu werden/ gleicher weise/ wie auch sie.

Men wi tro/ at bliffue salige ved vor HERRIS Jhesu Christi naade/ vdi lige maade som ocsaa de.

11. Ale wěřijme/ že skrze milost Pána naššeho Gežijše Krysta spaseni budeme/ yako y oni.

Ale przez łáskę Páná Jezusá Krystusá wierzymy/ iż bedziem zbawieni/ ták iáko y oni.

12. Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabam & Paulum narrantes quanta Deus fecisset signa & prodigia gentibus per eos.

Then all the multitude kept silence/ and heard Barnabas & Paul/ which told what signes and wonders God had done among the Gentiles by them.

12. Da schweig die gantze Menge stille/ vnd höreten zu Paulo vnd Barnaba/ die da erzehleten/ wie grosse Zeichen vnd Wunder GOTT durch sie gethan hatte vnter den Heiden.

Da tagde al Menigheden stille oc hørde Paulum oc Barnabam/ som fortalde/ huor store Tegen oc vnderlige Gerninger Gud haffde giort, ved dem/ iblant Hedninge.

12. Tedy vmlklo wšecko množstwj/ a poslauchali Pawla a Barnabáše wyprawugijcých/ kterak mnoho diwůw a Zázrakůw činil Bůh skrze ně mezy Pohany.

Tedy vmilknelá wszytká wielkość/ á słucháli Bárnabászá y Páwłá/ ktorzy opowiedáli co ze známiona y cudá czynił Bog miedzy pogány przez nie.

טו

13 ובתר דשתקו קם יעקוב ואמר גברא אחי שמעוני׃

E poi che essi si furon taciuti, Iacopo rispose dicendo, Huomini fratelli, Vditemi.

14 שמעון אשתעי לכון איכנא שרי אלהא למבחר מן עממא עמא לשמה׃

Simeone ha narrato come Iddio primamente Visito per pigliare Vn popolo de Gentili nel nome suo.

15 ולהדא שלמן מליהון דנביא איך מא דכתיב׃

E con questo s'accordano le parole di Profeti, si come è scritto.

16 דמן בתר הלין אהפוך ואקים משכנה דדויד אינא דנפל ואבנא מדם דנפל מנה ואקימיוהי׃

Doppo queste cose io ritornarò, e riedificarò il tabernacolo di Dauid, che è caduto, e riedificarò le sue ruine, e ridrizzarolo su.

17 איך דנבעון שרכהון דבני נשא למריא וכלהון עממא אילין דאתקרי שמי עליהון אמר מריא דעבד הלין כלהין׃

Acciocche il resto de gli huomini ricerchino il Signore, e tutte le Genti, sopra lequali è inuocato il nome mio, dice il Signor che fa tutte queste cose.

18 ידיעין אנון מן עלם עבדוהי דאלהא׃

A Dio son note ab eterno tutte l'opere sue.

19 מטול הדא אנא אמר אנא דלא יהוון שחקין לאילין דמן עממא מתפנין לות אלהא׃

Per laqual cosa io son di parere che non sia da turbar quelli che da i Gentili si conuerteno a Dio.

20 אלא נשתלח להון דיהוון פריקין מן טמאותא דדבחא ומן זניותא ומן חניקא ומן דמא׃

Ma che si debbia scriuer loro che s'astengano da l'immonditie de gl'idoli, e da la fornicatione, e dal soffocato, e dal sangue.

טו

13 ובחשותם ויען יעקב לאמר האנשים אחים שמעו אלי׃

Y desque ouieron calladó, Iacobo respondió diziendo, varónes hermanos, oydme.

14 שמעון באר כאשר בראשנה האלהים פקד לקחת מגוים עם בשמו׃

Simon ha contado como primero Dios visito las Gentes para tomar deellas pueblo para su Nombre.

15 ובזאת יאתו דברי הנביאים כמו נכתב׃

Y con esto concuerdan las palabras de los Prophetas, como está escripto,

16 וביום ההוא אקים את־סכת דויד הנפלת וגדרתי את־פרציהן והרסתיו אקים ובניתיה כימי עולם׃

Despues de esto bolueré, y restauraré la cabanna de Dauid que estaua cayda: y instauraré sus ruynas: y boluerlahá à leuantar.

17 למען יירשו את־שארית אדום וכל־הגוים אשר נקרא שמי עליהם נאם יהוה עשה זאת׃

Paraque la resta de los hombres busquen àl Sennor: y todas las Gentes, sobre las quales es llamado mi nombre: dize el Sennor, que haze todas estas cosas.

18 נודעו לאלהים מעולם כל מפעליו׃

Notorias son à Dios desde es siglo todas sus obras,

19 על־כן שופט אנכי פן־תוגיון או תמריצון אותם אשר מן־הגוים שבו אל־יהוה׃

Por loqual yo juzgo, que losque de las Gentes se conuierten à Dios, no han de ser inquietados.

20 כי אם לנצר את־נפשם מטמאת האלילים ומתזנות מנחנק ומדם׃

Sino escreuirles que se aparten de las contaminaciones de los idolos, y de fornicacion, y de ahogado, y de sangre.

ιε'.

13. Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς, ἀπεκρίθη Ἰάκωβος λέγων, ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἀκούσατέ μου.

Et apres qu'ils se furent teus, Iaques print la parole, disant, Hommes freres, escoutez moi.

14. Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Simeon a raconté comme Dieu a premieremẽt regarde les Gentils pour en prendre vn peuple à son Nom.

15. Καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται.

Et à cela s'accordent les paroles des Prophetes, selon qu'il est escrit.

16. Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτήν.

Apres ceci ie retournerai, & rebastirai le tabernacle de Dauid, qui est cheut, & rebastirai les ruines, & le redresserai.

17. Ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτοὺς, λέγει κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα.

Afin que le residu des hommes recerche, le Seigneur, & toutes les Nations sur lesquelles est inuoqué mon Nom, dit le Seigneur qui fait toutes ces choses.

18. Γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ.

De tout temps sont à Dieu cognues toutes ses œuures.

19. Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν.

Parquoi ie suis d'aduis de ne fascher ceux des Gentils qui se conuertissent à Dieu.

20. Ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων, καὶ τῆς πορνείας, καὶ τοῦ πνικτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος.

Mais bien de leur escrire qu'ils ayent à s'abstenir des souillures des idoles & de paillardise, & des choses estouffées & du sang.

CAP. XV.

13. Et poſtquam tacuerunt, reſpondit Iacôbus, dicens, Viri fratres, audite me.

And when they helde their peace / James anſwered / ſaying / Men & brethren / hearken vnto them.

14. Simon narravit quemadmodum primum Deus viſitavit ſumere ex Gentibus populum nomini ſuo

Simeon hath declared / howe God firſt did viſit the Gentiles / to take of them a people vnto his Name.

15. Et huic concordant verba Prophetarum, ſicut ſcriptum eſt.

And to this agree the wordes of the Prophets / as it is written.

16. Poſt hæc revertar, & reædificabo tabernaculum David, quod decidit, & diruta eius reædificabo, & erigam illud,

After this I will returne / and will build againe the tabernacle of David / which is fallen downe / and the ruines thereof will I build againe / and I will ſet it vp.

17. Vt requirant cæteri hominum Dominum, & omnes gentes ſuper quas invocatum eſt nomen meum, dicit Dominus faciens hæc.

That the reſidue of men might ſeeke after the Lord / and all the Gentiles vpon whom my name is called / ſayeth the Lord which doeth all theſe things.

18. Notum à ſeculo eſt Domino opus ſum.

From the beginning of the worlde God knoweth all his workes.

19. Propter quod ego iudico, non inquietari eos qui ex Gentibus convertuntur ad Deum.

Wherefore my ſentence is / that we trouble not them of the Gentiles that are turned to God.

20. Sed ſcribere ad eos ut abſtineant ſe à contaminationibus ſimulachrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine.

* But that we write vnto them / that they abſteyne themſelues from filthines of idoles / and fornication / and that that is ſtrangled / and from blood.

Das XV. Kapitel.

13. Darnach als ſie geſchwiegen waren / antwortet Jacobus / vnnd ſprach: Jhr Männer lieben Brüder / höret mir zu.

Der effteri det de tagde / ſuarede Jacobus / oc ſagde / J Mend / kære Brødre / hører mig.

14. Simon hat erzehlet / wie auffs erſt Gott heimgeſucht hat vnd angenommen ein Volck auß den Heiden zu ſeinem Namen.

Simon fortalde huorledis Gud først hiem ſøcte oc anammede it Folck aff Hedningene / til ſit Naffn.

15. Vnd da ſtimmen mit der Prophetenrede / als geſchrieben ſtehet:

Oc der met komme Propheternis tale offuer it / ſom ſcreffuit ſtaar.

16. Darnach wil ich widerkommen / vnd wil wider bauen die Hütte Davids / die zerfallen iſt / vnd jhre Lücken wil ich wider bauen / vnd wil ſie auffrichten.

Der effter vil ieg komme igen / oc ieg vil bygge Dauids paulun igen / ſom er nedfallet / oc Hullene der paa vil ieg bygge igen / oc ieg vil oprette det igen.

17. Auff daß / was übrig iſt von Menſchen / nach dem HERREN frage / Darzu alle Heiden / über welche mein Name genennet iſt / ſpricht der HERR / der das alles thut.

Paa det / at det ſom er igen aff Menniſken / ſkal ſpørre effter HERREN / Der vil alle Hedninge offued huilcke mit Naffn er neffnd / ſiger HERREN / ſom det gør altſammen.

18. Gott ſind alle ſeine Werck bewuſt von der Welt her.

Gud viſte alle ſine Gerninger aff Verdens begyndelſe.

19. Darum beſchlieſſe ich / daß man denen / ſo auß den Heiden zu Gott ſich bekehren / nicht vnruhe mache.

Der faare beſluter ieg / at mand ſkal icke gøre dem wrolighed / ſom omuende ſig til Gud aff Hedningene.

20. Sondern ſchreibe jhnen / daß ſie ſich enthalten von vnſauberkeit der Abgötter / vnd von Hurerey / vnnd vom Erſtickten / vnd vom Blut.

Men at mand ſcriffuer til dem / At de holde ſig fra Affguders wrenlighed / oc fra Horeri / oc fra det ſom qualt er / oc fra Blod.

Kapitola XV.

13. A když vmlkli / odpowěděl Jakub řka: Mužij Bratřij / ſlyſſte mne.

Zátym gdy vmilknęli / powiedziawſzy Jákub rzekł: Mężowie bráćia ſłuchaycie mie.

14. Sſimon teď wy prawowal kterak Bůh nayprwě nawſſtijwil / aby z Pohanůw přijal Lid Gměnu ſwému.

Symeon naprzód opowiedział / iáko Bog weyzrał ná pogány / áby z nich wziął lud imieniowi ſwemu.

15. A s tijm ſe ſrownáwagij y řeči Prorokě / yakož napſáno geſt:

A z tym ſie rzeczą zgadzáią ſłowá Prorokie / táko ieſt nápiſáno.

16. Potom ſe nawrátijm a wzdělám zaſe Stánek Dawidůw / kterýž ſe byl zbořil / a zbořenij geho zaſe wzdělám / a wyzdwihnu gey.

Potym ſie wrocę á pobuduię przybytek Dawidow obleciáły / y pobuduię vpádkłego / y záſię gi wyſtáwię.

17. Aby y ginij lidě hledali PAna Boha / y wſſyckni Pohaně nad kterýmiž geſt wzýwáno Gméno mé / prawij PAn / čině tyto wſſecky wěcy.

Aby ći ludźie ktorzy pozoſtáli ſzukáli Páná / y wſzyſcy narodowie / nád ktoremi wzywano imienia mojego / mowi Pán / ktory czyni to wſzytko.

18. Zná nokgeſt odwěčnoſti Pánu Bohu wſſecko dýlo geho.

Jáwnec ſa od wſzytkiego wieku v Bogá wſzytki ſprawy iego.

19. Protož mne ſe toto zdá / aby nebyli rmauceni ti kteřijž ſe z Pohanůw wracugij k Bohu.

A dla tegoż ia ták rádzę nie przenágábác tych / ktorzy ſie z pogánow náwrácáia ku Bogu.

20. Ale aby gim pſáno bylo / ať ſe warugij Modlám obětowaného / a ſmilſtwa / a toho což geſt vdáweného / a od krwe.

Ale piſác do nich áby ſie wſtrzymawáli / od ſplugáwienia báłwánow / od grzechu nieczyſtego / od rzeczy dawionych / y od krwie.

טו

21 מושא גיר מן דרא קדמיא בכל מדינא אית הוא לה כרוזא בכנושתא דבכל שבין קרין לה׃

Imperoche Moise insin da tempi, antichi ha per ogni città quelli che'l predicano ne le sinagoghe, doue si legge ogni sabbato.

22 הידין שליחא וקשישא עם כלה עדתא גבו גברא מנהון ושדרו לאנטיוכי עם פולוס ובר־נבא ליהודא דמתקרא בר־שבא ולשילא גברא דרישא הוו בהון באחא׃

Allora parue à gli Apostoli & a i Seniori con tutta la Chiesa di mandare alcuni huomini eletti di loro in Antiochia con Paulo e Barnaba: cioè Iuda chiamato per sopranome Barsaba, e Sila, huomini principali tra i fratelli.

23 וכתבו אגרתא בא באידיהון הכנא שליחא וקשישא ואחא לאילין דאית באנטיוכי ובסוריא ובקיליקיא אחא דמן עממא שלם׃

Scriuendo per lor mani in questo tenore, Gli Apostoli, e i Seniori, e i fratelli, à i fratelli che sono de Gentili in Antiochia, e in Siria, e in Cilicia, salute.

24 שמיע לן דאנשין מנן נפקו ודלחכון במלא ואהפכו נפשתכון כד אמרין דתהוון גזירין ונטרין נמוסא אילין דחנן לא פקדן אנון׃

Percioche noi habbiam inteso che alcuni partitisi da noi, v'hanno turbati con parole, souuertendo gli animi vostri, col comandarui che vi circoncidiate, & osseruiate la Legge, à quali noi non n'haueuamo data commessione alcuna.

25 מטול הנא אתחשבן כלן כד כנישין נגבין גברא ושדרן לותכון עם פולוס ובר־נבא חביבין׃

Ci è parso, essendo d'vn medesimo animo congregati, mandarui de gli huomini da noi eletti insieme, con gli nostri diletti Barnaba e Paulo.

טו

21 כי למשה היו לו מדורות קדמוניות מעיר לעיר הקוראים אותו בעדותם בכל־שבת׃

Porque Moysen desde los tiempos antiguos tiene en cada ciudad quien lo predique en las Synogas donde es leydo cada Sabbado.

22 וייטב בעיני השליחים והזקנים את־כל העדה לשלוח מאתם אנשים בחירים לאנטיוכיא עם פולוס וברנבא את־יהודה הנקרא ברשבא ואת־שילא אנשי ראשי האחים׃

Entonces pareció bien à los Apostoles, y à los Ancianos con toda la Iglesia, elegir varones dellos, y embiarlos à Antiochia con Paulo y Barnabas, à Iudas que tenia por sobre nombre Barsabas y à Silas, varones principales entre los Hermanos.

23 כותבים בידם את־הדברים האלה השליחים והזקנים והאחים לאחים אשר מן הגוים באנטיוכיא ובארם ובקיליקיא שלום׃

Y escreuir por mano dellos ansi, Los Apostoles, y los Ancianos, y los hermanos à los Hermanos de las Gentes, que estan en Antiochia, y en Syria, y en Cilicia, salud.

24 כאשר שמענו כי אנשים יוצאים ממנו הבהילו אתכם בדברי־בליעל עשה סטים ולהפך את־נפשתיכם לאמר להמול ולשמור את־התורה אשר לא צוינו להם׃

Porquanto auemos oydo que algunos que han salido de nosotros hos han inquietado con palabras, trastornando vuestras animas mandando circuncidaros y guardar la Ley, à los quales no mandamos.

25 וייטב בעיני כלנו הנקהלים יחד לשלוח אליכם אנשים בחירים עם אהובינו ברנבא ופולוס׃

Ha nos parecido, ayuntados en vno de elegir varones, y embiarlos à vosotros con nuestros amados Barnabas y Paulo.

ιε΄.

21. Μωσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει, ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος.

Car quand à Moyse il a d'ancieneté gens par chaque ville qui le preschent, veu qu'es synagogues il est leu par chaque Sabbat.

22. Τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς ἀντιόχειαν σὺν τῷ παύλῳ καὶ βαρνάβᾳ, ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον βαρσαβᾶν, καὶ σίλαν ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς.

Lors ils sembla bon aux Apostres, & aux Anciens auec toute l'Eglise, d'enuoyer en Antioche, gens esleus d'entr'eux, auec Paul & Barnabas, assauoir Iudas surnommé Barsabas, & Silas, hommes principaux entre les freres.

23. Γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε· οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοί, τοῖς κατὰ τὴν ἀντιόχειαν καὶ συρίαν καὶ κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν.

En escriuant par eux ce qui s'en suit Les Apostres & les Anciens, & les freres aux freres qui sont des Gentils en Antioche, & en Syrie, & en Cilice, salut.

24. Ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις, ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα.

Pource que nous auons entendu que quelques vns partis d'entre nous, vous ont troublés par quelques propos, renuersans vos ames en vous commandant d'estre circoncis, & de garder la Loy, ausquels nous n'en auions point donné de charge.

25. Ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδόν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν βαρνάβᾳ καὶ παύλῳ.

Nous auons esté d'aduis estans assemblés d'vn accord, d'enuoyer vers vous personnages qu'auons esleus, auec nos treschers Barnabas & Paul.

CAP. XV.

21. Moyses enim à temporibus antiquis habet in singulis civitatibus qui eum prædicent in synagogis, ubi per omne sabbathum legitur.

For Moses of old time hath in every citie them that preach him / seeing he is read in the Synagogues every Sabbath day.

22. Tunc placuit Apostolis & senioribus cum omni ecclesia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudam, qui cognominabatur Barsabas, & Silam, viros primos in fratribus.

Then it seemed good to the Apostles and Elders with the whole Church / to sende chosen men of theyr owne companie to Antiochia with Paul & Barnaba: to with Judas whose syrname was Barsabas and Silas / which were chiefe men among the brethren.

23. Scribentes per manus eorum, Apostoli & seniores: fratres, his qui sunt Antiochiæ & Syriæ, & Ciliciæ fratribus ex Gentibus, salutem.

And wrote letters by them after this maner / The Apostles / and the Elders / & the brethren / unto the brethren / which are of the Gentiles in Antiochia / and in Syria / and in Cilicia / send greeting.

24. Quoniam audivimus, quia quidam ex nobis exeuntes, turbaverunt vos verbis, evertentes animas vestras, (iubentes vos circuncidi & servare legem,) quibus non mandavimus.

Forasmuch as we have heard / ÿ certeine which departed from us / have troubled you with words / & combred your mindes / saying / Ye must be circumcised and keepe the Law: to whom we gave no such commaundement.

25. Placuit nobis collectis in unum, eligere viros, & mittere ad vos cum charissimis nostris Barnaba & Paulo.

It seemed therefore good to us / when we were come together with one accorde / to send chosen men unto you / with ouer beloued Barnabas and Paul.

Das XV. Capitel.

21. Denn Moses hat von langen zeiten her in allen Stätten / die jhn predigen / vnd wird alle Sabbathertag in den Schulen gelesen.

Thi Mose haffuer long tid hafft dem i alle Stæder / som hannem predicke oc hand læsis huer Sabbaths dag i Scholerne.

22. Vnd es dauchte gut die Apostel vnd Eltesten / sampt der gantzen Gemeine / auß jhnen Männer erwehlen / vnd senden gen Antiochian / mit Paulo vnd Barnaba / nemblich / Judam / mit dem zunamen Barsabas / vnnd Silan / welche Männer Lehrer waren vnter den Brüdern.

Da syntis det Apostlerne oc de Eldste met al Menigheden gaat / at vduele Mend aff dem oc sende til Antiochian / met Paulo oc Barnaba / som er / Judas der kaldis Barsabas / oc Silan / huilcke Mend som vaare Lærer iblant Broderne.

23. Vnd sie gaben Schrifft in jhre Hand / also: Wir die Apostel vnd Eltesten vnd Brüder / wünschen heil den Brüdern auß den Heiden / die zu Antiochia vnd Siria / vnd Cilicia sind.

Oc de finge dem denne Scrifft i deris haand. Wi Apostle oc Eldste oc Brødre / ynske Broderne aff Hedninge som ere i Antiochia oc Syria / oc Cilicia / salighed.

24. Dieweil wir gehört haben / daß etliche von den vnsern sind außgegangen / vnd haben euch mit lehren jrre gemacht / vnd eure Seele zerrüttet / vnd sagen / Jhr solt euch beschneiden lassen / vnnd das Gesetze halten / welchen wir nichts befohlen haben.

Efferdi wi haffue hørt / at nogle aff vore ere vdgangne / oc haffue ført eder i vildfarelse met Lærdom / oc mistrøstet eders Siele oc sige / I skulle lade omskære eder / oc holde Lowen / huilcke wi det icke befalede.

25. Hat es vns gut gedaucht einmütiglich versammlet / Männer erwehlen / vnd zu euch senden / mit vnsern liebsten Barnaba vnd Paulo.

Saa syntis oss gaat at vere endrectelige forsamlede at vduele mend / oc sende til eder / met vaare allerkæriste Barnaba oc Paulo.

Kapitola XV.

21. Neb pijsmo Moyzijssowo / od dawnijch wěkůw má / we wssech Městech / kdoby ge kázal w sskolách / kdežto na každau Sobotu ge čtau.

A bowiem ci Moizesz od stárodawnych czásow ma w káżdym mieście ty ktorzy go opowiedáią / gdyż go w bożnicách ná káżdy Szabáth czytáią.

22. Tehdy lijbilo se to Apostoluom y Starssým / y wssj Cyrkwi / aby wywolili z sebe Muže / a poslali ge do Antyochye / s Pawlem a s Barnabássem / Jůdu / kterýž přijgmj měl Barsabas / a Sylu / Muže přednij mezy Bratřijmi.

Tedy sie zdáło Apostołom y stárym / ze wszytkim kościołem / przebráne męże z pośrod siebie posłáć do Antyochiey z Páwłem y Bárnábaszem / Jude ktorego zwano Bársabás / y Syle / męże przednieysze miedzy bráciá.

23. Pijssýce gim toto po nich: Apoštolé / Starssý a Bratřij / těm kteřijž gsau w Antyochij / w Syrij / a w Cylicii / Bratřijm kteřijž gsau z Pohanůw / wzkazugj pozdrawenij.

A to pisánie posłáć przez rece ich Apostołowie / stárszy / y bráciá / tym ktorzy są w Antyochiey / w Syryey / y w Cylicyey / bráciey ktorzy są z pogánow / zdrowia życzymy.

24. Slyssel gsme / že někteřij wyssedsse od nás / zarmautili wás řečij / převracugjce dusse wasse / weljce wám abysste se obřezowali / a Zákon Moyzijssuow zachowáwali / gimž gsme toho neporučili.

Gdy żechmy słyszeli / iż niektorzy z was wyszedszy zátrwożyli was słowy / posiabiáiac dusze wásze / kázac was obrzezowác / y záchowywác zakon Moizesow / ktorymechmy my tego nie rostazowali.

25. Wssedsse se w hromadu / lijbilo se nám / abychom wywolili Muže a poslali k wám / s naymilegssými nassými Pawlem a Barnabassem.

Zdało sie nam tedy wszytkim: iedno stáynie zebránym / posłác do was nie że przebránie z namileyszymy nászymi / Barnábaszem y z Páwłem.

טו

26 אנשא דאשלמו נפשתהון חלף שמה דמרן ישוע משיחא ׃

Huomini che hanno messe le vite loro per il nome del nostro Signor Iesv Christo.

27 ושדרן עמהון ליהודא ולשילא דהנון במלתא יאמרון לכון הנון הלין ׃

Noi habbiam dunque mandato Iuda e Sila, che ancor essi vi riferiranno à bocca le medesime cose.

28 הוא גיר צבינא לרוחא דקודשא ואף לן דלא נתתסים עליכון יוקרא יתירא לבר מן הלין ד דאליצן ׃

Conciosia ch'egli è parso à lo Spirito santo & à noi, di non porre sopra voi vn peso, che queste cose necessarie.

29 דתתרחקון מן דדביחא ומן דמא ומן חניקא ומן זניותא וכד תטרון נפשכון מן הלין שפיר תהוון הוו שרירין במרן ׃

Cioè, che voi vi asteniate da le cose sacrificate à gl'idoli, e dal sangue, e dal soffocato, e da la fornicatione: da le quali cose se voi vi guardarete, farete bene, State sani.

30 הנון דין דאשתלחו אתו להון לאנטיכיא וכנשו כלה עמא ויהבו אגרתא ׃

Quelli dunque essendo mandati via, vennero in Antiochia: e congregata la moltitudine, presentoron la lettera.

31 וכד קרו חדיו ואתביאו ׃

Laqual come essi hebber letta, si rallegrorono di quella consolatione.

32 ובמלתא עתירתא חילו לאחא וקימו אנון דבית יהודא ושילא מטול דאף הנון נביא הוו ׃

Iuda poi e Sila, essendo ancor essi Profeti, consolorono i fratelli con molte parole, e confermorongli.

ט ו

26 אנשים אשר נתנו את־נפשם על־שם אדנינו ישוע המשיח ׃

Hombres que han entregado sus vidas por el Nombre de nuestro Sennor Iesus el Christo·

27 וישלחו את־יהודה ושילא אשר גם המה יגידו להם את־הדברים האלה ׃

Ansique embiamos à Iudas.y à Silas, los quales tambien por palabra hos haran saber lo mismo.

27 כי טוב על־רוח הקדש וכשר הדבר לפנינו מאומה לא יותר לשים עליכם סבל כי־אם את־הצריכים האלה ׃

Que ha parecido bien àl Espiritu Sancto, y à nosotros, de ninguna carga hos poner mas, que estas cosas necessarias:

29 לנצר מזבחי האלילים ומדם ומנחנק ומתזנות וכל אשר לא תאבו להעשות לנפשכם לאחרים לא תעשו ומאלה אם תצרו נפשכם תיטיבון חזקו ויאמץ לבבכם וקוו אל־יהוה ׃

Que os aparteys de las cosas sacrificadas à idolos, y de sangre, y de ahogado, y de fornicacion: de las quales cosas si hos guardades, hareys bien. Bien ayays.

30 וכאשר נשלחו באו להם לאנטיוכיא ויקהילו את־ההמון ויתנו להם את־אגרת ׃

Ellos entonces embiados decendieron à Antiochia, y juntando le multitud, dieron la carta

31 ובקראם שמחו בשמחה גדולה על־הנחמה ׃

La qual como leyeron, fueron gozosos dela consolation.

30 ויהודה ושילא היו נביאים גם־המה לכן בדבר רב נחמו חזקו ואמצו את האחים ׃

Iudas tambien y Silas, como ellos tambien eran Prophetas, consolaron y confirmaron los Hermanos con abundancia de palabra.

ιέ.

26. Ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Personnages qui ont abandõné leurs vies pour le nom du Seigneur Iesus Christ.

27. Ἀπεστάλκαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ Σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά.

Par ainsi nous auons enuoyé Iudas & Silas, lesquels aussi vous feront entendre le mesme de bouche.

28. Ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων.

Car il a semblé bon au sainct Esprit & à nous, de ne mettre plus grande charge sur vous que ces choses necessaires.

29. Ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας, καὶ ὅσα μὴ θέλετε ἑαυτοῖς γίνεσθαι ἑτέροις μὴ ποιεῖτε· ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε. ἔρρωσθε.

C'est que vous-vous abstenez des choses sacrifiees aux idoles, & du sang, & des choses estouffees, & de paillardise: desquelles choses si vous-vous contregardez, vous ferez bien. Bien vous soit.

30. Οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες ἦλθον εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν.

Iceux donc ayans prins congé, vindrent en Antioche: & ayans assemble la multitude, rendirent les lettres.

31. Ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει.

Et quand ils les eurent leuës, ils furent resiouis de la consolation.

32. Ἰούδας τε καὶ Σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐπεστήριξαν.

Pareillement aussi Iudas & Silas, comme ainsi soit qu'eux aussi fussent Prophetes, exhorterent les freres par plusieurs paroles, & les confermerent.

CAP. XV.

26. Hominibus qui tradiderunt animas ſuas pro nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Men that haue giuen vp their liues for the Name of our Lord Jeſus Chriſt.

27. Miſimus ergo Iudam & Silam, qui & ipſi vobis verbis referent eadem.

We haue therefore ſent Judas/and Silas/ which ſhall alſo tell you the ſame things by mouth.

28. Viſum eſt enim Spiritui ſancto & nobis, nil ultrà imponere vobis oneris quã hæc neceſſaria.

For it ſeemed good to the holie Ghoſt/ and to vs/ to lay no more burden vpon you/then theſe neceſſary things.

29. Vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione, à quibus cuſtodientes vos, bene agetis. Valete.

That is/that ye abſteine from things offred to idoles/and blood/and that that is ſtrangled/and from fornication:from which if ye keepe your ſelues/ye ſhall doe well. Fare ye well.

30. Illi ergo dimiſſi deſcenderunt Antiochiam:& congregata multitudine tradiderunt epiſtolam.

Nowe when they were departed/ they came to Antiochia/ and after that they had aſſembled the multitude/ they deliuered the epiſtle.

31. Quam cum legiſſent, gaviſi ſunt ſuper conſolatione.

And when they had read it/ they reioyced for the conſolation.

32. Iudas autem & Silas, & ipſi cùm eſſent prophetæ, verbo plurimo cõſolati ſunt fratres, & confirmaverunt.

And Judas and Silas being Prophets/ exhorted the brethren with many words/and ſtrengthened them.

Das XV. Capitel.

26. Welche Menſchen jhre Seele dargegeben haben/ für den Namen vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

Huilcke Menniſke der vdſette deris ſiele for vor HERRIS Jheſu Chriſti Naffn.

27. So haben wir geſandt Judam vnd Silan/ welche auch mit worten daſſelbige verkündigen werden.

So ſende wi Judam oc Silam/ huilcke ſom ſkulle oc kundgøre des ſamme met ord.

28. Denn es gefellt dem heiligen Geiſte vnd vns/ euch keine beſchwerung mehr auffzulegen/denn nur diſe nötige Stück.

Thi det behager den hellig Aand oc oſſ/ at legge eder ingen mere Beſuarelſe paa.

29. Daß jr euch enthaltet vom Götzenopffer vnnd vom Blut/ vnd vom Erſticktem/ vnd von Hurerey/ Von welchen ſo jhr euch enthaltet/ thut jr recht/ Gehabt euch wol.

Vden alene diſſe nodtørfftige ſtycker/ At i ſkulle holde eder fra Affguders offer oc fra Blod/ oc fra det Qualde/ oc fra Horeri/ Fra huilcket/ der ſom i holde eder fra/ gøre i ret/ Farer vel.

30. Da dieſe abgefertiget waren/ kamen ſie gen Antiochian/ vnnd verſamleten die Menge/ vnnd überantwortten den Brieff.

Der diſſe vaare ſende bort/ komme de til Antiochiam/ oc forſamlede Mennigheden/ oc ſinge dem Breffuit.

31. Da ſie den laſen/ wurden ſie des Troſtes fro.

Der de det læſde/ bleffue de glade aff dem troſt.

32. Judas aber vnnd Silas/ die auch Propheten waren/ ermahneten die Brüder mit vilen reden/ vnd ſtercketen ſie.

Men Judas oc Silas/ ſom oc vaare Propheter/ formanede Brøderne met megen tale/ oc ſtyrckede dem.

Kapitola XV.

26. S těmi lidmi kteřijž wydali žiwoty ſwé pro gméno Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta.

Z ludžmi tymi ktorzy wydáli zdrowia ſwe dla imienia Pána náſzego Jezuſá Kryſtuſá.

27. Protož gſme poſlali Judu a Sylu/ kteřijž y oni auſtně wypráwij wám o těmž.

A przetożechmy poſłali Judáſá y Syle/ ktorzy wámy ſámi ſłowy tho oznaymiá.

28. Widělo ſe zagiſté Duchu ſwatému/ y nám/ abychom žádného/ wijce na wás newzkladali Břemene/ krom těchto wěcý potřebnich.

Abowiem thák ſie zdáło Duchowi świętemu y nam ábyſmy więcey nie kłádli ná wás brzemion/ iedno ty potrzebne.

29. Totižto/ abyſſte ſe zdržowali od modlám obětowaného/ a od krwe/ a od vdáweného/ a od ſmilſtwa: Od kterýchžto wěcý budeteli ſe oſtřijhati/ dobře budete činiti. Mégte ſe dobře.

Abyśćie ſie wſtrzymawáli od tych rzeczy ktore ſą ofiárowáne bálwánom/ od krwie/ od rzeczy dáwionych/ y od grzechu nieczyſtego/ od ktorych rzeczy ieſli ſie ſámi záchowywáć będźiećie/ dobrze vczynićie. Zátym ſie dobrze miéyćie.

30. Tedy oni gſauce poſláni ſſli do Antyochye. A ſſedſſe ſe množſtwij/ dali gim liſt.

A ták oni odpráwieni/ przyſzli do Antyochyey/ á zebráwſzy lud oddáli liſt.

31. Kterýžto když přečtli/ radowali ſe z potěſſenij.

Ktory gdy przeczćiono/ vrádowáli ſie z poćieſzenia.

32. Judas pak a Sylas/ poněwadž y oni byli Proroci/ mnohau řečij těſſyli Bratřij/ a potwrzowali gich.

Tedy Judas y Sylás gdyż y ſámi byli Prorokí/ długiemi ſłowy nápominali bráćią/ vtwirdzáli ie.

טו

33 וכד הוו תמן זבנא שרו אנון אחא בשלמא לות שליחא :

E dimorati che furono iui alquanto tempo, furon da i fratelli rimandati con pace à gli Apostoli.

34 ברם הוא צביגה דשילא דיקוא תמן (ויהודא בלחוד אזל לאורשלם :)

Non dimeno à Sila parue bene di rimanersi li. (Ma Iuda andosene solo à Ierusalem.)

35 פולוס דין ובר־נבא קוין הוו באנטיוכי ומלפין הוו ומסברין עם אחרנא סגיאא מלתה דאלהא :

E Paulo e Barnaba dimororono in Antiochia, insegnando & annuntiando con molti altri la parola del Signore.

36 ובתר יומתא אמר פולוס לבר־נבא נתפנא ונסעור לאחיא דבכל מדינא דכרזן בה מלתא דאלהא ונחזא מנא עבידין :

Doppo alquanti giorni Paulo disse à Barnaba, Ritorniamo hora à visitare i nostri fratelli per tutte le città, ne lequali noi habbiamo annuntiata la parola del Signore, per veder come stiano.

37 בר־נבא דין צבא הוא דנדבר ליוחנן הו דאתכני מרקוס :

E Barnaba consigliaua che si pigliasse in lor compagnia Giouanni, che si chiamaua Marco.

38 פולוס דין לא צבא הוא דנדברה עמהון מטול דשבק הוא אנון כד הוו בפמפוליא ולא אזל עמהון :

Ma Paulo giudicaua, che colui che da Panfilia s'era ritirato da loro, e non era andato con essi à l'opere, non si douesse pigliare in compagnia.

39 מטול הנא חרינא פרשו חד מן חד ובר־נבא דבר למרקוס ורדו בימא ואזלו להון לקופרוס :

Onde nacque fra loro si graue contesa, che si separanono l'vn da l'altro: e Barnaba preso con seco Marco, nauigò in Cipri.

טו

33 ויארכו להם שם הימים וישלחו בשלום מאחים אל־השליחים :

Y passando alli algun tiempo fueron embiados de los Hermanos à los Apostoles en paz.

34 וייטב בעיני שילא לארך לו עמם (ויהודה לבדו הלך ירושלימה :)

Mas à Sylas parecio bien de quedarse alli. (Mas Iudas solo boluiose à Ierusalem.)

35 ופולוס וברנבא ארכו להם באנטיוכיא מלמדים ומבשרים את אחרים רבים את־דבר אלהים :

Y Paulo y Barnabas seestauan en Antiochia ensennando la palabra del Sennor, y annunciando el Euangelio con otros muchos.

36 ומימים אמר פולוס אל־ברנבא נשוב נא ונפקוד את־אחינו מכל־עיר לעיר אשר בהנה בשרנו את־דבר יהוה מה יעשון :

Y despues de algunos dias Paulo dixo à Barnabas, Boluamos à visitar los hermanos por todas las ciudades en las quales auemos annunciado la palabra del Sennor, como estan.

37 וברנבא אבה לקחת עמו את־יוחנן הנקרא מרקוס :

Y Barnabas queria que tomassen consigo à Ioan elque tenia por sobre nombre Marcos.

38 ולפולוס נראה לו אשר אתו אשר עזבם בפמפיליא ולא בא אתם אל־המעשה לא יקחוהו עמם :

Mas Paulo, pareciale que no auia de ser tomado elque se auia apartado deellos desde Pamphylia y no auia ydo conellos à la obra.

39 ויהי־ריב ביניהם כן אשר נפרד איש מרעהו וברנבא לקח אליו את־מרקוס וילך כפרה :

Y vuo tal contencion entre ellos, que se apartaron el vno del otro: y Barnabas tomando à Marcos nauegó à Cypro.

ιε'.

33 Ποιήσαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους.

Et quand ils eurent demeuré là quelque espace de temps, ils furent renuoyés en paix par les freres vers les Apostres.

34. Ἔδοξε δὲ τῷ σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτοῦ. (καὶ ἰούδας μόνος ἐπορεύθη εἰς ἱερουσαλήμ.)

Toutesfois il sembla bon à Silas de demeurer la. (Mais Iuda se en alloit seul à Ierusalem.)

35. Παῦλος δὲ καὶ Βαρνάβας διέτριβον ἐν ἀντιοχείᾳ, διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου.

Et Paul & Barnabas demeurerent en Antioche, enseignans & annonçans auec aussi plusieurs autres la parole du Seigneur.

36. Μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἶπε παῦλος πρὸς Βαρνάβαν, ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν, ἐν αἷς κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσι.

Et quelques iours apres, Paul dit à Barnabas, Or sus retournons, & visitons nos freres par toutes les villes esquelles nous auons annoncé la parole du Seigneur, pour voir comment ils se portét.

37. Βαρνάβας δὲ ἐβουλεύσατο συμπαραλαβεῖν τὸν ἰωάννην τὸν καλούμενον μάρκον.

Et Barnabas conseilloit de prendre auec eux Iehan surnommé Marc.

38 Παῦλος δὲ ἠξίου τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ παμφυλίας, καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦτον.

Mais il ne sembloit pas raisonnable à Paul que celui qui s'estoit departi d'auec eux des Pamphylie, & n'estoit point alle auec eux en ceste œuure-la, leur fust adioint.

39. Ἐγένετο οὖν παροξυσμὸς, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τόν τε Βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν μάρκον, ἐκπλεῦσαι εἰς κύπρον.

Dont il y eut telle aigreur qu'ils se separerent l'vn de l'autre, & que Barnabas prenant Marc, nauigea en Cipre.

33. Facto

CAP. XV.

33. Facto autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt cum pace à fratribus ad eos qui miserant illos.

And after they had taryed there a space / they were let goe in peace of the brethren unto the Apostles.

34. Visum est autem Silæ ibi remanere: (Iudas autem solus abiit Ierusalem)

Not withstanding Silas thought good to abide there still (and onely Judas went to Jerusalem.)

35. Paulus autem & Barnabas demorabantur Antiochiæ, docentes, & evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini.

Paul also and Barnabas continued in Antiochia / teaching and preaching with many other the worde of the Lorde.

36. Post aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus, Revertentes visitemus fratres per universas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini quomodo se habeant.

But after certaine dayes/Paul saide to Barnabas / Let vs returne / and visite our brethren in every city / where we haue preached the word of the Lord/ and see how they doe.

37. Barnabas autem volebat secum assumere & Iohannem, qui cognominabatur Marcus.

And Barnabas counselled to take with them John/called Marke.

38. Paulus autem rogabat eum, (ut qui discessisset ab eis de Pamphylia, & non isset cum eis in opus) non debere recipi.

But Paul thought it not meete to take him vnto their company / which departed from them from Pamphylia/and went not with them to the worke.

39. Facta est autem dissensio, ita ut discederent ab invicem, & Barnabas quidem assumpto Marco navigaret Cyprum.

Then were they so stirred/that they departed asunder one from the other/so hat Barnabas tooke Marke/ and sayled vnto Cypus.

Das XV. Capitel.

33. Vnnd da sie verzogen eine zeit lange/ wurden sie von den Brůdern mit frieden abgefertiget zu den Aposteln.

Oc der de haffde tøffuit nogen tid/ bleffue de bort sende aff Brøderne met fred til Apostlerne.

34. Es gefiel aber Sila/ daß er da bliebe. (Judas aber zog allein gen Jerusalem.)

Men det behagede Sila/ at bliffue der (Oc Judas drog alene op til Jerusalem.)

35. Paulus aber vnnd Barnabas hatten jhr Wesen zu Antiochia/ lehreten vnd predigeten des HERREN Wort/ sampt vilen andern.

Oc Paulus oc Barnabas haffde deris væsen i Antiochia lærde oc Predickede met mange andre HERRENS ord.

36. Nach etlichen tagen aber sprach Paulus zu Barnaba: Laß vns widerumb ziehen/ vnd vnsere Brůder besehen durch alle Stätte/ in welchen wir des HERREN Wort verkündiget haben/ wie sie sich halten.

Nogle dage der effter/ sagde Paulus til Barnabam/ Lad oss drage til bage igen/ oc see vore Brødre/ huorledis de holde sig i alle Stæder/ som wi haffue forkyndet HERRENS ord vdi.

37. Barnabas aber gab rath/ daß sie mit sich nehmen Johannem/ mit dem zunamen Marcus.

Da gaff Barnabas raad/ At de skulde tage Johannem met sig som kalledis Marcus.

38. Paulus aber achtet es billich/ daß sie nicht mit sich nehmen einen solchen/ der von jhnen gewichen war in Pamphilia/ vnd war nicht mit jhnen gezogen zu dem Werck.

Men Paulus actede det tilbørligt/ at de skulde icke tage saadan en met dem/ som vaar viget fra dem i Pamphilia/ oc reysde icke met dem til Gerningen.

39. Vnd sie kamen scharpff an einander/ also daß sie voneinander zogen/ vnnd Barnabas zu sich nam Marcum/ vnd schiffte in Cypern.

Oc de fortørnede huer andre saa storlige/ at de droge fra huer andre/ oc Barnabas tog Marcum til sig/ oc seylede til Cypern.

Kapitola XV.

33. A tu pobywsse za některý čas/ propusstěni/ gsau od Bratřij w pokogi zase k těm kteřijž ge byli poslali.

A gdy tám kilka czásow z mieszkáli odesłani sa z pokiem od bráciey do Apostołow.

34. Ale widělo se Sylowi/ aby tu zuostal: (Jůdas pak sám ssel do Geruzalěma.)

Ale Syli zdáło sie tám zostáć. (Judás wrócił do Jeruzálem sámeho.)

35. Pawel pak a Barnabáss/ bydlili w Antyochij/ včijce a kážijce/ s mnohými ginými/ Slowo Božij.

Páwel tez y Bárnábás mieszkáli w Antyochiey/ náuczáiac y kazac z wielem inych słowá Páńskie.

36. Po několika pak dnech/ řekl Pawel k Barnabássowi: Wrátijce se/ nawsstěwme bratřij nasse po wssech Městech/ w kterýchž gsme kázali slowo Božij/ kterak se magij.

Potym po kilku dni rzekł do Bárnábaszá Páwel: Wrocmyż sie á náwiedźmy brácia násze po wszytkich mieściech/ w ktorych smy opowiedáli słowo Páńskie/ y dowiemy sie iáko sie tez máia.

37. Tehdy Barnabáss rádil aby poyali s sebau y Jana/ kterýž přijgmí měl Marek.

Y rádził Bárnábás áby z soba wźieli Janá ktorego zwano Márek.

38. Ale Pawel nechtěl toho/ kterýž byl odssel od nich z Pamphilij/ aniž ssel s nimi k prácy/ aby s sebau pogjmal.

Ale sie Páwłowi nie zdáło zá rzecz słuszna bráć onego ktory odstał od nich z Pamfiliey/ á nie był w oney sprawie towárzyszem ich.

39. Y stala se mezy nimi swáda/ tak že se rozessli různo: Barnabáss poyaw s sebau Marka/ plawil se do Cypru:

Tákże przetho sa obruszeni/ iż odszedł ieden od drugiego/ á wziawszy z soba Bárnabás Márká wiozł sie do Cypru.

טו

40 פּוֹלוֹס דֵּין גְּבָא לֵהּ לְשִׁילָא וּנְפַק כַּד מַגְעַל מֶן אַחֵא לְטַיְבוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

E Paulo hauendo eletto Sila: sen'andò via i raccomandato da i fratelli à la gratia di Dio.

41 וְרָדֵא הֲוָא בְּסוּרִיָא וּבְקִילִיקְיָא וּמְקַיֵּם עִדָּתָא׃

E camina per la Siria e Cilicia, confermando le Chiese.

יו

1 וּמַטִי הֲוָא לְדַרְבָא מְדִינְתָא וַלְלוּסְטְרָא אִית הֲוָא דֵּין תַּמָן תַּלְמִידָא חַד דַּשְׁמֵהּ טִימָתֵאוֹס בְּרָהּ ד דִיהוּדָיְתָא חָדָא מְהַיְמַנְתָּא וְאָבוּהִי אַרְמָיָא׃

Poi arriuò à Derbe e Listra, & iui era vn discepolo per nome Timotheo figliuolo d'vna donna Giudea fedele, ma di padre Greco.

2 וְכֻלְּהוֹן תַּלְמִידָא דְּמֶן לוּסְטְרָא וּמֶן אִיקַנְיוֹן מַסְהְדִין הֲווּ עֲלַוְהִי׃

Delqual discepolo, i fratelli che erano in Listra & Iconio, rendeuano buona testimonianza.

3 לְהָנָא צְבָא הֲוָא פּוֹלוֹס דְּנֶהְדְּבַר עַמֵּהּ וּנְסַב גַּזְרֵהּ מֶטוּל יְהוּדָיֵא דְּאִית הֲווּ בְּאַתְרָא יָדְעִין הֲווּ גֵּיר כֻּלְּהוֹן לְאָבוּהִי דְּאַרְמָיָא הֲוָא׃

Costui volse Paulo ch'egli andasse con seco: & hauendolo preso, el circoncise per cagion de Giudei che erano in quei luoghi: percioche tutti sapeuano che suo padre era Greco.

4 וְכַד אָזְלִין הֲווּ בַּמְדִינָתָא מַכְרְזִין הֲווּ וּמַלְפִין לְהוֹן דִּיהֲווֹן נָטְרִין פּוּקְדָנֵא אִילֵין דַּכְתַבוּ שְׁלִיחֵא וְקַשִּׁישֵׁא דְּבְאוּרִשְׁלֵם׃

Hor quando passauan per le città, dauano loro ad osseruare i decreti statuiti dagli Apostoli e da i Vecchij, che erano in Ierusalem.

טו

40 וּפוֹלוֹס בָּחַר לוֹ בְּשִׁילָא וַיֵּצֵא נִפְקַד לְתְחִנַּת אֱלֹהִים מִן־הָאַחִים׃

Y Paulo escogiendo à Silas, partiose encomendado de los Hermanos à la gracia de Dios.

41 וַיַּעֲבֹר בַּאֲרָם וְקִילִיקְיָא מְאַמֵּץ אֶת־הָעֵדוּת׃

Y anduuo la Syria y la Cilicia confirmando las Iglesias.

יו

1 וַיִּגַּע בְּדֶרְבֵּא וְלוּסְטְרָא וְהִנֵּה תַלְמִיד אֶחָד הָיָה שָׁם וּשְׁמוֹ טִימוֹתְאוֹס בֶּן־אִשָּׁה יְהוּדִית מַאֲמֶנֶת וְאָבִיו יְוָנִי׃

Y vino hasta Derben, y Lystra: y he aqui, estaua alli vn Discipulo llamado Timotheo, hijo de vna muger Iudia fiel, mas de padre Gentil.

2 וְלוֹ הוּעַד מִכָּל־אַחִים אֲשֶׁר בְּלִיסְטְרָא וְאִיקוֹן כִּי יָשָׁר הוּא׃

Deeste dauan buen testimonio los Hermanos que estauan en Lystro y en Iconio.

3 אוֹתוֹ אָבָה פּוֹלוֹס לָצֵאת עִמּוֹ וַיִּקָּחֵהוּ וַיָּמָל אוֹתוֹ בַּעֲבוּר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר הָיוּ בַּמְּקוֹמִים הָאֵלֶּה כִּי יָדְעוּ כֻּלָּם כִּי אָבִיו הָיָה יְוָנִי׃

Este quiso Paulo que fuese con el: y tomandolo, circuncidólo, per causa de los Iudios que estauan en aquellos lugares: porque todos sabian que su padre era Griego.

4 וְכַאֲשֶׁר עָבְרוּ אֶת הֶעָרִים וַיִּתְּנוּ לָהֶם לִנְצֹר אֶת־הַלִּמּוּדִים אֲשֶׁר נִשְׁפְּטוּ מִשְּׁלִיחִים וּזְקֵנִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם׃

Y como passauan por las ciudades, dauanles que guardassen los decretos que auian sido determinados por los Apostoles y los Ancianos que estauan en Ierusalem.

ιε΄.

40. Παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος σίλαν, ἐξῆλθε, παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν.

Mais Paul ayant choisi Silas pour l'accompagner se departit, estant recommande à la grace de dieu par les freres.

41. Διήρχετο δὲ τὴν συρίαν καὶ κιλικίαν, ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας.

Et trauersa Syrie & Cilice, confermant les Eglises.

ΚΕΦΑΛ. ις΄.

Κατήντησε δὲ εἰς δέρβην καὶ λύστραν, καὶ ἰδοὺ μαθητής τις ἦν ἐκεῖ, ὀνόματι τιμόθεος, υἱὸς γυναικός τινος ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ ἕλληνος.

Or arriua-il à Derbe & Lystre: & voici, vn certain disciple estoit là nommé Timothee, fils d'vne femme Iuifue, fidele, mais d'vn pere Grec.

2. Ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν λύστροις καὶ ἰκονίῳ ἀδελφῶν.

Léquel auoit bon tesmoignage des freres qui estoyent a Lystre & Iconie.

3. Τοῦτον ἠθέλησεν ὁ παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ τοὺς ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ᾔδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι ἕλλην ὑπῆρχεν.

Parquoi Paul voulut qu'il allast auec lui: & l'ayant prins auec soi le circoncit, à cause des Iuifs qui estoyent en ces lieux là? car tous sauoyent que son pere estoit Grec.

4. Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ.

Eux donques passans par les villes, les instruisoyent de garder les ordonnances decretées par les Apostres, & par les Anciens de Ierusalem.

CAP. XV.

40. Paulus verò electo Sila profectus est, traditus gratiæ Dei à fratribus.

And Paul chose Silas and departed, being commended of the brethren vnto the grace of God.

41. Perambulabat autem Syriam & Ciliciam, confirmans ecclesias: (*præcipiens custodire præcepta Apostolorum & seniorum.*)

And he went through Syria and Cilicia, stablishing the Churches.

CAP. XVI.

PErvênit autem in Derben & Lystram. Et ecce, discipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris viduæ fidelis, patre Gentili.

Then came he to Derbe and to Lystra: and beholde a certaine disciple was there named Timotheus, a womans sonne, which was a Jewesse and beleeued, but his father was a Grecian.

2. Huic testimonium bonum reddebant qui in Lystris erant & Iconio fratres.

Of whome the brethren which were at Lystra and Iconium, reported well.

3. Hunc voluit Paulus secum proficisci: & assumens circumcîdit eum propter Iudæos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater eius erat Gentilis.

Therefore Paul would that he should go forth whith him, and tooke and circumcised him, because of the Jewes, which were in those quarters: for they knewe all, that his fathers was a Grecian.

4. Cum autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata quæ erant decreta ab Apostolis & senioribus qui erant Ierosolymis.

And as they went through the cities, they deliuered them the decrees to keepe, ordeined of the Apostles & Elders, which were at Jerusalem.

Das XV. Capitel.

40. Paulus aber wehlet Silan/ vnd zog hin/ der Gnade Gottes befohlen/ von den Brüdern.

Men Paulus vdualde Silan / oc drog bort/ befaletu Guds naade/ aff Brøderne.

41. Er zog aber durch Syrien vnd Cilicien/ vnd stercket die Gemeine.

Saa drog hand igennem Syrien oc Cilician/ oc styrckede Menigheden.

Das XVI. Capitel.

ER kam aber gen Derben vnd Lystran/ vnd sihe/ ein Jünger war daselbst/ mit Namen Timotheus/ eines Jüdischen Weibs Son/ die war glaubig/ aber eines Griechischen Vaters.

DA kom hand til Derben oc Lystran. Oc see/ der vaar en Discipel/ som hed Timotheus/ en Jødiske Quindis Søn/ som trode/ Men Faderen vaar en Greker.

2. Der hatte ein gut Gerüchte bey den Brüdern/ vnter den Lystranern vnd zu Iconion.

Hand haffde it gaat rØckte hoss Brøderne/ iblant Lystran erne oc vdi Iconion.

3. Disen wolt Paulus lassen mit sich ziehen/ vnd nam vnd beschneid jn vmb der Jüden willen/ die an denselbigen ort waren/ denn sie wusten alle/ daß sein Vater war ein Grieche gewesen

Denne vilde Paulus lade reyse met sig/ oc hand tog oc omskar hannem for Jødernis skyld/ som vaare der samme sted/ Thi de viste alle/ at hans Fader vaar en Greker.

4. Als sie aber durch die Stätt zogen/ überantwortten sie jnen zu halten den Spruch/ welcher von den Aposteln vnd Eltesten zu Jerusalem beschlossen war.

Oc som de droge igennem Stæderne/ befalede de dem at holde den Ordsprock/ som vaar besluttet aff Apostlerne oc de Eldste i Jerusalem.

Kapitola XV.

40. A Pawel wywoliw sobě Sýlu/ ssel prył/ poručen gsa milosti Božj od Bratřij.

Páwel zásię przyławszy do siebie Syle szedł precz/ bedac poruczon łásce Bożey od bráciey.

41. Y chodil po Syrij a Cilicij/ po twrzuge Cýrkwij/ (a přikazuge gim/ aby ostřijhali přikázanij Apossstolůw a starsských.)

Y chodził po Syryey y Cyliceyey/ vtwirdzáiac kośćioły.

Kapitola XVI.

PRzissel pak do Derben a do Listry/ A hle/ Včedlnijk geden tu byl gměnem Tymotheus/ Syn gedně ženy Wdowy wěrně/ ale Otce měl Pohana.

PRzyszedł potym do Derben y do Listry ktho był tam zwolennik niektory imieniem Tymoteus/ syn niektorey niewiasty Zydowki wierney wszákoż z oyca Greká.

2. Tomu swědectwij dobrě wydáwali/ kteřijž bydleli w Listřе a w Ikonij/ Bratřij.

Ten zá soba miał świádectwo bráciey/ ktorzy byli w Listrzey w Ikonium.

3. Toho chtel Pawel pogijti s sebau. Y poyaw ho obřezal gey pro Zidy kteřijž byli w těch mijstech/ nebo wěděli wssyckni/ že Otec geho byl Pohan.

Thegoż Páwel chciał mieć przy sobie/ aby z nim szedł/ y wziawszy go obrzezał dla Zydow/ ktorzy thám ná onych mieyscách byli/ bo wszyscy wiedzieli że ociec iego był Grek.

4. A když chodili po městech/ přikazowali gim aby ostřijhali Včenij kteráž byla gim wydána od Apostolůw a od Starsských kteřijž byli w Geruzalémě.

A ták chodzac po mieściech/ podawáli im ku chowániu vstáwy/ ktore były postanowione od Apostołow y stárszych/ ktorzy byli w Jeruzalem.

יו

5 ברם עדתא מתקימן הוי בהימנותא וסגין הוי במנינא כל יום:

E cosi le Chiese si confermauano ne la fede, o cresceuano di numero ogni giorno.

6 הלכו דין בפרוגיא ובגלטיא אתרותא וכלת אנון רוחא דקודשא דלא ימללון מלתא דאלהא באסיא:

Passando poi per la Frigia, e per il paese di Galatia, & essendo lor prohibito da lo Spirito santo l'annuntiar la parola in Asia.

7 וכד אתו למוסיא אתרא צבין הוו דיאזלון מן תמן לביתוניא ולא אבקת להון רוחה דישוע:

Venuti che furono in Misia, tentauano d'andare in Bitinia, e lo Spirito no'l permesse loro.

8 וכד נפקו מן מוסיא אתו להון לטרואס אתרא:

Onde trapassata Misia, scesero in Troade.

9 ובחזוא דליליא אתחזי לפולוס איך גברא חד מקדוניא דקאם ובעא מנה כד אמר דתא ל למקדוניא ועדרינ:

Et vna visione apparue di notte à Paulo, cioè, che vn huomo Macedonico gli staua dauanti, pregandolo, e dicendo, Passa in Macedonia, & aiutaci.

10 כד דין חזא פולוס הנא חזוא מחדא צבין למפק למקדוניא מטול דאסתכלין דמרן קרן ד דנסבר אנון:

Com'egli hebbe veduta la visione, subbito procurammo d'andare in Macedonia, essendo certificati, che il Signore ci chiamaua à predicar loro l'Euangelio.

11 ורדין מן טרואוס ותרצן לסמותראקי ומן תמן ליומא אחרנא אתין לניאפלים מדינתא:

Partiti dunque da Troade, venimmo per diritto corso à Samotracia, e l'altro giorno à Napoli.

יו

5 והקהלות התחזקו באמונה נותרו במספר יום יום:

Ansique las Iglesias eran confirmadas en fe y eran augmentadas en numero cada dia.

6 ועברו בארץ פרוגיא וגלטיא נכלאים מרוח הקדש מדבר את־הדבר באסיא:

Y passando à Phrygia y la prouincia de Galacia, fueles defendido por el Espiritu Sancto de hablar la palabra en Asia.

7 ובבואם אל־מוסיא בקשו ללכם משם לביתוניא ולא הניחתם רוח (ישוע:)

Y como vinieron en Mysia. tentaron de yr en Bithinia mas no los dexo al Espiritu (de Iesus)

8 וכאשר עברו את־מוסיא ירדו לטרואס:

Y passando à Mysia, decendieron à Troas.

9 ומראה נראה לפולוס בלילה איש אחד כתי היה עומד מסית אותו לאמר בוא נא אל־כתים ועזרה לנו:

Y fue mostrada à Paulo de noche vna vision: Vn varon Macedonio se puso delante, rogandole y diziendo, Passa en Macedonia, y ayudanos.

10 וכאשר ראה את־המראה ברגע בקשנו לצאת אל־כתים מורים כי קרא לנו יהוה לבשר אותם:

Y como vido la vision, luego procuramos partir en Macedonia certificados que Dios nos llamaua para que les annunciassemos el Euangelio.

11 וכאשר הלכנו מן טרואוס במרוץ ישר באנו בסמותראקי וביום מחר לעיר נאפולים:

Y nauegando de Troas, venimos camino derecho à Smothracia: y el dia siguiente à Napoles.

ιϛʹ.

5. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν.

Ainsi les Eglises estoyent confermees en la foy, & croissoyent en nombre par chacun iour.

6. Διελθόντες δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ.

Puis ayans trauersé la Phrygie & la contree de Galatie, il leur fut defendu par le sainct Esprit d'annocer la Parole en Asie.

7. Ἐλθόντες κατὰ τὴν Μυσίαν, ἐπείραζον κατὰ τὴν Βιθυνίαν πορεύεσθαι· καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα.

Estans donc venus en Mysie, ils essayoyent d'aller en Bithynie: mais l'Esprit de Iesus ne le leur permit point.

8. Παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν κατέβησαν εἰς Τρῳάδα.

Parquoi ayans passé Mysie, ils descendirent en Troas.

9. Καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ Παύλῳ· ἀνήρ τις ἦν Μακεδὼν ἑστὼς, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων, Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν.

Or vne vision apparut de nuict a Paul, c'est qu'vn homme Macedonien se presentant deuant lui, le pria, disant, Passe en Macedone, & nous aide.

10. Ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς.

Quand donc il eut veu la vision, incontinent nous taschasmes d'aller en Macedone, concluans par cela que le Seigneur nous auoit appeles pour leur euangelizer.

11. Ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς Τρῳάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθρᾴκην, τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς Νεάπολιν.

Ainsi estans departis de Troas, nous tirasmes droit en Samothrace, & le lendemain à Neapolis.

CAP. XVI.

5. Et ecclesiæ quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.

And so were the Churches stablished in the faith / and increased in number dayly.

6. Transeuntes autem Phrygiam & Galatiæ regionem, vetati sunt à Spiritu sancto loqui verbum in Asia.

Now when they had gone throughout Phrygia / and the region of Galatia / they were forbidden of ÿ holy Ghost to preach the word in Asia.

7. Cum venisset autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permisit eos Spiritus Iesu.

Then came they to Mysia / and sought to goe into Bithonia: but the Spirit suffred them not.

8. Cum autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem.

Therefore they passed through Mysia / & came downe to Troas.

9. Et visio per noctē Paulo ostensa est: Vir Macedo quidam erat stans & deprecans eum & dicens, Transiens in Macedoniam, adiuva nos.

Where a vision appeared to Paul in the night. There stoode a man of Macedonia and prayed him / saying / Come into Macedonia and helpe vs.

10. Vt autem visum vidit, statim quęsivimus proficisci in Macedoniam, certi facti quod vocasset nos Deus evangelizare eis.

And after he had seene the vision / immediately we propared to goe into Macedonia / being assured that the Lord had called vs to preach the Gospell vnto them.

1'. Navigantes autem à Troade, recto cursu venimus Samothraciam, & sequenti die Neapolim.

Then went we forth from Troas / & with a straight course came to Samothracia / & the next day to Neapolis.

Das XVI. Capitel.

5. Da wurden die Gemeinen im Glauben bevestiget / vnd namen zu an der zahl täglich.

Da bleff Menigheden stadfest i troen / oc de formeredis daglige i taller.

6. Da sie aber durch Phrygiam vnd das Land Galatian zogen / ward jhnen gewehret von dem heiligen Geiste / zu reden das Wort in Asia.

Men der de droge igennem Phrigiam oc det land Galacien / bleff dem forbudet aff den hellig Aand / at tale ordet i Asia.

7. Als sie aber kamen an Mysian / versuchten sie durch Bithynian zu räisen / vnnd der Geist ließ jhnen nicht zu.

Oc der de komme til Mysian / forsøcte de at reyse igennem Bithynian / oc Aanden tilstedde dem icke.

8. Da sie aber für Mysian über zogen / kamen sie hinab gen Troada.

Men der de droge frem faar Mysian / komme de ned til Troada.

9. Vnd Paulo erschein ein Gesichte bey der Nacht / das war ein Mann auß Macedonia / der stund vnd bat jhn / vnd sprach: Kom hernider inn Macedonian / vnd hilff vns.

Oc en Syn obenbaredis Paulo om natten / Det vaar en Mand aff Macedonia / hand stod oc bad hannem / oc sagde / Kom ned til Macedonien / oc hielp oss.

10. Als er aber das Gesichte gesehen hatte / da trachten wir also bald zu räisen in Macedonian / gewiß / das vns der HErr dahin beruffen hette / jnen das Evangelium zu predigen.

Men der hand haffde seet den Syn / da tenckte wi strax at reyse til Macedonien / thi wi vaare visse paa / at HERREN haffde kaldet oss did / at predicke dem Euangelium.

11. Da fuhren wir auß von Troada / vnd stracks lauffs kamen wir gen Samothracian / des andern tages gen Neapolim.

Da føre wi vd fra Troade / oc wi komme vort rette laab til Samothraciam / Den anden dag til Neapolin.

Kapitola XVI.

5. A tak Cýrkwe potwrzowali se w Wijře / a rozmáhaly se w opětu na každý den.

Vtwirdzaly się thedy kościoły w wierze / á vstawicznie pocztu ich obficie przybywało.

6. A když ssli do Frygie a do Galatské Kraginy / zabráněno gim od Ducha Swatého / aby nemluwili Slowa Božiho w Azij.

Tedy przyszedszy Frygią / y kráinę Galátcką / pohamowáni są od Duchá świętego / áby nie opowiedáli słowá Bożego w Azyey.

7. A když pak přissli do Misij / chtěli gijti do Bithynij / y nedal gim Duch Gežijssuow.

Zátym gdy przyszli do Misyey / kusili się wnidź do Bithyniey / ále im Duch nie dopuścił.

8. Ale když pressli Misij ssli do Troady:

Tedy przeszedszy Misyą / wstąpili do Troady.

9. J vkázáno gest Pawlowi w noci widěnij: Jakoby nějaký Muž Macedonský stál / a prosyl ho / řka: Přijda do Macedonye pomoz nám.

J widział Páwel w nocy widzenie / ano niáż niektory Macedońſki przyszedszy sthanal / y prosił go mowiac: przepraw się do Macedoniey / á rátuy nas.

10. A yakž to widěnij widěl / y hned gsme hledali toho / abychom ssli do Macedonye / vgisstěni gsauce tijm / že gest nás powolal Buoh / abychom gim kázali Ewangelium.

J vyzrawszy to widzenie / nátychmiast stáráliśmy się iákoby idź do Mácedoniey / máiąc zá tho iż nas Pan powolywał ku opowiedániu im Ewániełiey.

11. Protož když gsme se plawili do Troady / vpřijmo přissli gsme do Samotracij / a druhého dne do Neapolim:

A ták wyszedszy z Troády / trzymáliśmy się prostey drogi do Sámotrácyey / á názáiutrz do Neápolim.

י ו | י ו | ιϛʹ.

12 ומן תמן לפיליפוס דהי הי רישא דמקדוניא ואיתיה קולוניא הוין דין בה בהדא מדינתא יומתא ידיעתא :

12 ומשם לפילפוס אשר היא ראשונה בחלק הכתים עיר מכודות והרנו בה בעיר אורכים לנו ימים אחדים :

12. Ἐκεῖθέν τε εἰς Φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας πόλις, κολωνία· ἦμεν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς.

E di li poi à Filippi, che è la prima città, colonia d'vna de le parti di Macedonia, e dimorammo in quella città alquanti giorni.

Y de alli à Philippos, que es la primera ciudad de la parte de Macedonia, y es Colonia, y estuuimos en aquella ciudad algunos dias.

Et de là à Philippes, qui est la premiere ville du quartier de Macedone, & est colonie : & seiournasmes quelque temps en la ville.

13 ונפקן ביומא דשבתא לבר מן תרעא דמדינתא על יד נהרא מטול דתמן מתחזא הוא בית צלותא וכד יתבן ממללין הוין עם נשא דכנישן הוי תמן :

13 וביום השבת יצאנו מחוץ לעיר אל הנהר אשר נראה כי בית תפלה היתה שם ויושבים דברנו לנשים הנקהלו :

13. Τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμόν, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξί.

Et il giorno del sabbato vscimmo fuor de la città presso al fiume, doue si soleua fare oratione: e postici à sedere, parlauamo a le donne che s'erano iui adunate.

Y vn dia de los Sabbados salimos de la ciudad al rio donde solia ser la oracion: y sentando nos, hablamos à las mugeres que se auiā juntado.

Et au iour du Sabbat nous sortismes hors la ville aupres du fleuue où l'on souloit faire la priere, & estans là assis, nous parlions aux femmes qui estoyent là assemblees.

14 ואנתתא חדא מזבנת ארגונא דדחלא הות מן אלהא שמה הוא לודיא מן תאוטירא מדינתא דהדא פתח לבה מרן ושמעא הות מדם דאמר הוא פולוס

14 ואשה אחת ושמה לודיא מכרת ארגמן מעיר טיאתירא יראת אלהים שמעה אשר פתח יהוה לבה להקשיב למדברים מפולוס :

14. Καί τις γυνὴ ὀνόματι Λυδία, πορφυρόπωλις, πόλεως Θυατείρων, σεβομένη τὸν Θεόν, ἤκουεν, ἧς ὁ Κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν, προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου.

Et vna donna nominata Lidia, venditrice di porpora, de la città di Tiatiri, seruente à Dio, ci vdì, à laquale il Signore aperse il cuore, per attendere à le cose che da Paulo si diceuano.

Entonces vna muger llamada Lydia que vendia purpura en la ciudad de los Thyatireos, temerosa de Dios, oyó: el coraçon de la qual abriô el Sennor paraque estuuiesse attenta á loque Paulo dezia.

Adonc vne certaine femme nommee Lydie, de la ville de Thyatire, marchande de pourpre, seruāt à Dieu, nous ouit, de laquelle le Seigneur ouurit le cœur pour entendre aux choses que Paul disoit.

15 ועמדת הי ובני ביתה ובעיא הות מנן ואמרא דאן הויתון דשריראית תכילין אנתון דהימנת במרן תו שרו לכון בביתי וסגי אלצתן :

15 וכאשר נטבלה וכל ביתה שאלה לאמר אם תשפטוני כי אשת אמונים אנכי ביהוה בואו לביתי ועמדו ויבצר בנו :

15. Ὡς δὲ ἐβαπτίσθη, καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέγουσα, εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ Κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μείνατε· καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς.

Come ella fu battezata, e parimente la sua famiglia, ci pregò, dicendo, Se voi m'hauete giudicata esser fedele al Signore, entrate à stare in casa mia. E così ci costrinse.

Y como fue baptizada, con su casa, rogô nos diziendo, Si aueys juzgado que yo sea fiel àl Sennor, entrad en mi casa, y posad. y cōstrinnió nos.

Et quand elle eut esté baptizee, elle & sa famille, elle nous pria, disant, Si vous m'auez estimee estre fidele au Seigneur, entrez. Et nous contraignit.

16 והוא דכד אזלינן לבית צלותא פגעת בן עלימתא חדא דאית הות לה רוחא דקצמא ועבדא הות למריה תאגורתא סגיאתא בקצמא דקצמא הות :

16 ויהי כאשר הלכנו אל התפלה ותקל לנו נערה אשר לה רוח אוב אשר פעלה רבה עשתה לאדניו בקסם :

16. Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχήν, παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνος ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη.

Auuenne poi che andando noi à l'oratione, vna fantesca, che haueua lo spirito di Pitone, si scontrò in noi: laquale daua gran guadagno à i suoi padroni con l'indouinare.

Y aconteció que yendo nosotros à oracion, vna mochacha que tenia espiritu Pythonico nos salió delante: la qual daua grande ganancia à sus amos adiuinando.

Or aduint comme nous allions à la prierre, qu'vne certaine chambriere ayant l'esprit de Python, nous rencontra, quelle faisoit vn grand profit à ses maistres par deuiner.

CAP. XVI. | Das XVI. Kapitel. | Kapitola XVI.

12. Et inde Philippos: quę est prima partis Macedoniæ civitas colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot consistentes.

And from thence to Philippi/which is the chiefe citie in the partes of Macedonia / and whose inhabitants came from Rome to dwell there/and we were in that citie abiding certaine dayes.

12. Vnd von dannen gen Philippis/ welche ist die Hauptstatt deß Lands Macedonia/vnd eine Freystatt. Wir hatten aber in diser Statt vnser wesen etliche tage.

Oc der fra til Philippis / huilcken som er Hoffuitstaden i det Land Macedonia / oc en fri Stad. Oc wi haffde vort væsen nogle dage i denne Stad.

12. A odtud do Philippis/kterež gest přednij Město Kraginy Macedonské / obywateli cyzými osazené. Y zuostali gsme w tom Městě za několik dnij.

Z tamtad do Filippos /ktore iest przednieysze miasto w stronie Macedonskiey / cudzoziemcy osadzone/ tam żeśmy w nim kilka dni zmieszkali.

13. Die autem sabbathorum egressi sumus foràs portam iuxta flumen ubi videbatur oratio esse: & sedentes loquebamur mulieribus quæ convenerant.

And on the Sabbath day/we went out of the citie / besides a riuer / where they were wõt to pray/and we satte downe / & spake vnto ÿ women / which were come together.

13. Deß tages der Sabbather giengen wir hinauß vor die Statt/ an das Wasser/da man pfleget zu beten/vnd satzten vns / vnnd redeten zu den Weibern/ die da zusam̃en kamen.

Om Sabbathers dagen ginge wi hen vd faar Staden / til det Vand/ som mand pleyer at bede / oc sette oss / oc talede til de Quinder / som der komme tilsammen.

13. W den pak Sobotnij / wyšli gsme wen za bránu k Řece / kdež se nám zdálo mijsto způsobené k Modlenij: Y sedijce tam / mluwili gsme Slowo Božij ženám kteréž se tu byly sešly.

A w dzień Szabáthu wyszliśmy z miástá podle rzeki / gdźie zwykły bywáć modlitwy / á tám gdyśmy śiedli / rozmawialiśmy z niewiástámi ktore sie były zeszły.

14. Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit: cuius Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur à Paulo.

And a certaine woman named Lydya / a seller of purple / of the citie of the Thyatirians / which worshipped God / heard vs / whose heart the Lorde opened / that she attended vnto the things which Paul spake.

14. Vnd ein Gottsförchtig Weib/ mit namen Lydia / eine Purpurkrämerin/auß der Statt der Thyatirer/ hörete zu/ welcher that der HERR das Hertz auff/ daß sie darauff acht hatte/ was von Paulo gered ward.

Oc en Gudfryctige Quinde som hed Lydia en Purpurkremerske / aff de Thyatirers stad / hørde til huilcken HERREN loed hiertet op paa / at hun paa gaff act det / som bleff talet aff Paulo.

14. A žena gedna gménem Lidya/ Krumpéřka / z Města Thyatyrského / modlécy se Bohu / poslauchala: gegijžto srdce otewřel PAN/ aby pilna byla toho/co se od Pawla prawilo.

Tedy niektora niewiástá imieniem Lidya/ ktory Szkarłat przedawáłá w mieście Thyátyrczykow / chwaląc Bogá / słuchałá nas / ktorey Pan otworzył serce / iż pilnie thego słuchálá co powiedał Páwel.

15. Cum autem baptizata esset, & domus eius, deprecata est, dicens, Si iudicastis me fidelem Domino esse, introite in domum meam, & manete. Et coëgit nos.

And when shee was baptized / and her housholde / she besought vs / saying / If ye haue iudged me to be faithfull to the Lorde / came into mine house / and abide there: and she constrainde vs.

15. Als sie aber vnnd jhr Hauß getaufft ward / ermahnet sie vns / vnnd sprach: So jhr mich achtet / daß ich glaubig bin an dem HERRN / so kommet in mein Hauß / vnnd bleibet allda. Vnd sie zwang vns.

Oc der hun oc hendis huss bleff døbt / formanede hun oss / oc sagde / Der som i acte mig / at ieg tror paa HERREN / da kommer i mit Huss oc bliffuer der / Oc hun nødde oss til.

15. A když se pokřtila ona y čeled gegij / prosyla nás řkaucy: Ponkwadž mne máte za wěrnau Pánu Bohu / wegdětež do mého domu / a tu v mne pobuďte / y přinutila nás.

A gdy sie okrzciłá y dom iey / prosiłá mowiąc: Iesliż mie rozumiecie być wierną Pánu wnidźcież do domu mego á mieszkayćie / y tákże nas przynuciłá.

16. Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem spiritum pythonem obviare nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis divinando.

And it came to passe that as we went to prayer / a certaine maide hauing a spirit of diuinition / met vs / which gate her masters / much vantage with diuining.

16. Es geschach aber / da wir zu dem Gebet giengen / daß eine Magd vns begegnet / die hatte einen Warsager Geist / vnd trug jren Herrn vil genieß zu mit warsagen.

Oc det skede / der wi ginge til Bønen / At ne Pige møte oss / hun haffde en Spaadoms Aand / oc gaff nede sin Herre meget met sin spaadom.

16. Y stalo se / když gsme šli ná Modlitbu / děwečka něyaká magijcý ducha wěštěckého / potkala se s námi / kteráž weliký vžitek přinášela Panům swým budaucý wěcy předpowijdagijcý.

Y przydało sie gdyśmy szli ná modlitwę / iż dźiewecżká niekthora cemiáłá duchá wieszczego / zabieżáłá nam / á tá wielki zysk panom swoim czynił á wrożąc.

י ו

17 ואתתא הות בתר פולוס ובתרן וקעיא הות ואמרא הלין אנשא עבדוהי אנון דאלהא מרימא ומסברין לכון אורחא דחיא׃

Costei seguitando Paulo e noi, gridaua, dicendo: Quelli huomini son serui de l'altissimo Iddio, iquali ci annuntiano la Via de la salute.

18 והכנא עבדא הות יומתא סגיאא ואתתביר פולוס ואמר לה לרוחא הי בפקד אנא לכי בשמה דישוע משיחא דתפקין מנה ובה בשעתא נפקת׃

E questo fece per molti giorni: ma Paulo hauendolo per male, si riuoltò, e disse à lo spirito, Io ti comando nel nome di IESV Christo, che tu esca di essa. Et in quella hora medesima se n'Vscì.

19 וכד חזו מריה דנפק לה מנה סברא דתאגורתהון אחדוהי לפולוס ולשילא ונגדו איתיו אנון לשוקא׃

Allora i suoi padroni Vedendo che la speranza del lor guadagno sen'era andata, presero Paulo e Sila, e tirorongli à la corte à i Gouernatori.

20 וקרבו אנון לאסטרטיגא ולרישא דמדינתא ואמרין הוו דהלין אנשא מדלחין לה למדינתן מטול דיהודיא אנון׃

E presentandoli à i magistrati, dissero. Questi huomini turbano la nostra citta, essendo essi Giudei,

21 ומכרזין לן עידא אילין דלא מפס לן למקבלו ולמעבד מטול דרהומיא חנן׃

Et annuntiano de modi di Viuere, iquali non è lecito riceuere ne osseruare à noi che siamo Romani.

22 וכנשא סגיאא אתכנש עליהון הידין אסטרטיגא סדקו נחתיהון ופקדו דינגדון אנון׃

La moltitudine ancora si leuò insieme contra essi: e i magistrati stracciorono i lor Vestimenti, e comandorono che fussen battuti con le Verghe.

י ו

17 והיא הלכה אחרי פולוס ואחרינו ותצעקה לאמר האנשים האלה עבדי אל עליון המה אשר מגידים לנו את־דרך הישועה׃

Esta siguiendo à Paulo, y à nosotros, daua bozes diziendo, Estos hombres son sieruos del Dios Alto, los quales os annuncian el camino de Salud.

18 וזאת עשתה ימים רבים ויכעס פולוס ויתהפך ויאמר אל־הרוח מצוה אנכי לך בשם ישוע המשיח לצאת ממנה ותצא בשעה ההיא׃

Y esto hazia por muchos dias. mas desagradando esto à Paulo, boluióse y dixo al Espiritu, Mandote enel Nombre de Iesus el Christo que salgas deella. Y salió en la misma hora.

19 ובראות אדניה כי עלתה תקות פעלתם ויתפשו את־פולוס ושילא וימשכום אל־השוק לפני הנשיאים׃

Y viendo sus amos que auia saliendo la esperanca de su ganancia, prendieron à Paulo y à Silas: y truxeronlos àl Audiencia àl Magistrado.

20 ויציבום לפני הסגנים לאמור האנשים האלה מצמתים את־עירנו ויהודים המה׃

Y presentandolos à los Magistrados, dixeron. Estos hombres alborotan nuestra ciudad siendo Iudios.

21 ומגידים לנו עדה אשר לא נוכל לקבל ולעשות אותנה כי רהומים אנחנו׃

Y predican ritos los quales no nos es licito recebir, ni hazer, pues somos Romanos.

22 ויָרץ העם יחד עליהם והסגנים קרעו את־לבושיהם ויצוו ליסרם בשבטים׃

Y concurrio el pueblo contra ellos: y los Magistrados. rompiendo les sus ropas mandaronlos, açotar con vergas.

ις'.

17. Αὕτη κατακολουθήσασα τῷ παύλῳ καὶ ἡμῖν, ἔκραζε λέγουσα, οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσὶν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας.

Icelle suiuant apres Paul & nous, crioit, disant, Ces gens sont seruiteurs du Dieu souuerain, lesquels nous annoncent la voye de salut.

18 Τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, διαπονηθεὶς δὲ ὁ παῦλος, καὶ ἐπιστρέψας, τῷ πνεύματι εἶπε, παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ.

Et cela fit-elle par plusieurs iours, mais Paul en estant ennuyé, se retournant dit à l'esprit, Ie te commande au nom de Iesus Christ que tu sortes hors d'elle. Et il sortit au mesme instant.

19. Ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν παῦλον καὶ τὸν σίλαν, εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας.

Adonc les maistres d'icelle voyans que l'esperance de leur profit estoit perdue, empoignerent Paul & Silas, & les tirerent en la place du marche aux Magistrats.

20. Καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπον, οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες.

Et les presenterent aux Gouuerneurs, disans, Ces gens-ici estans Iuifs troublent nostre ville.

21. Καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη, ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι, οὐδὲ ποιεῖν, ῥωμαίοις οὖσι.

Et annoncent des ordonnances lesquelles il ne nous est point loisible de receuoir, ne de garder, veu que nous sommes Romains.

22. Καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν. καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρρήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ἐκέλευον ῥαβδίζειν.

Aussi le populaire s'esleua ensemble contr'eux, & les Gouuerneurs leur deschirans leurs robbes, commanderent qu'ils fussent fouettés.

CAP. XVI.

17. Hæc subsecuta Paulum & nos, clamabat dicens, Isti homines, servi Dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis.

She followed Paulus and vs, and cryed, saying, These men are the seruaunts of the most high God, which shewe vnto vs the way of saluation.

18. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & conversus, spiritui dixit, Præcipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit eâdem hora.

And this did she many dayes: but Paul being grieued, turned about, and said to the spirit, I command thee in the Name of Jesus Christ, that thou come out of hee. And he came out the same houre:

19. Videntes autem domini eius quia exivit spes quæstus eorum, apprehendentes Paulum & Silam perduxerunt in forum ad principes,

Nowe when her masters sawe that the hope of their gaine was gone, they caught Paul and Silas, and drewe them into the market place vnto the Magistrates.

20. Et offerentes eos magistratibus, dixerunt, Hi homines conturbant civitatem nostram, cum sint Iudęi.

And brought them to the Gouernours, saying, These men which are Jewes, trouble our citie.

21. Et annuntiant morem quem non licet nobis suscipere, neque facere, cum simus Romani.

And preach ordinances, which are not lawfull for vs to receiue, neither to obserue, seeing we are Romanes.

22. Et cucurrit plebs adversus eos: & magistratus scissis tunicis eorum, iusserunt eos virgis cædi.

The people also rose vp together against them, and the Gouernours rent their clothes, and commanded them to breaten with roddes.

Das XVII. Capitel.

17. Dieselbige folgete allenthalben Paulo vnd vns nach, schrey vnnd sprach: Dise Menschen sind Knechte Gottes des Allerhöchsten, die euch den weg der Seligkeit verkündigen.

Den samme fulde Paulum oc oss effter alleuegn, robte oc sagde, Disse Mennisker ere den Allerhøyste Gudtienere, som forkynde eder Salighedsens vey.

18. Solches that sie manchen tag. Paulo aber thet das wehe, vñ wandte sich vmb, vnd sprach zu dem Geiste: Ich gebiete dir in dem Namen Jesu Christi, daß du von jhr außfahrest. Vnnd er fuhr auß zu derselbigen stunde.

Dette giorde hun mange dage. Men det giorde Paulo ont, oc hand vende sig om, oc sagde til Aanden, Jeg biuder dig i Jhesu Christi Naffn, at du far vd aff hende. Oc hand foer vd i den samme stund.

19. Da aber jre Herrn sahen, das die hoffnung jhres genieß war außgefahren, namen sie Paulum vnnd Silan, zogen sie auff den Marckt für die Obersten.

Men der hendis Herrer saae, at deris nyttis haab vaar vdfaret, da toge de Paulum oc Silam, droge dem paa Taarret faar de Offuerste.

20. Vnd führeten sie zu den Hauptleuten, vnd sprachen: Dise Menschen machen vnser Statt jrre, vnnd sind Jüden.

Oc førde dem til Hoffuitzmendene, oc sagde, Disse Mennisker føre vor Stad i vildfarelse, oc ere Jøder.

21. Vnd verkündigen eine Weise, welche vns nicht ziemet anzunemen, noch zu thun, weil wir Römer sind.

Oc forkynde en Skick, huilcken oss bør icke at anamme, ey heller at gøre, effterdi wi ere Romere.

22. Vnd das Volck ward erregt wider sie, vnd die Hauptleut liessen jnen die Kleider abreissen, vnnd hiessen sie stäupen.

Oc Folcket bleff oprørt mod dem, oc Hoffuitzmendene lode drage Klæderne aff dem, oc befalede at hudstruge dem.

Kapitola XVI.

17. Ta šla za Pawlem a za námi wolagjcy, a řkaucy: Tito lidé, gsau služebnijcy Boha Neywyššího, kteřijž to zwěstugij nám cestu Spasenij.

Ta chodząc za Páwłem y za námi, wołała mowiąc: Ci ludzie są sludzy onego nawyższego Bogá, ktorzy nam oznaymują drogę zbawienia.

18. A to činijwala za mnoho dnij. Y nesa to těžce Pawel, obrátiw se, řekl duchu zlému: Přikazugi tobě, we gménu Pána Gežijše Krysta, aby wyšel od nij. Y wyšel w tu hodinu.

A tho czyniłá przez wiele dni, áż Páwel máiąc żá źle, obrocił się y rzekł duchowi: Rozkázuięć przez imię Jezusá Krystusá, ábyś od niey wyszedł. A przetoż wnet tegoż czásu wyszedł.

19. To vzřewše Páni gegij, že gest odešla Naděge zysku gegich, chytiwše Pawla, a Sylu, wedli ge na místo saudné před Knijžata.

Co widząc pánowie iey iż minełá nádzieiá zysku ich, poimawszy Páwłá y Syle, wlekli ie ná rynek do vrzędu.

20. A postawiwše ge před Vřednijky, řekli: Tito lidé, bauřij Město naše, nebo gsau Židé.

Apostáwiwszy ie przed przełożonymi, mowili: Ludzie ci zaburzyli miásto násze, gdyż są Żydowie.

21. A zwěstugj obyčeg, kterýž nám nesluššý přigijti ani zachowatij poněwadž gsme my Řijmané.

Y opowiedáią nam nowe zwyczáie, ktorych się nam przyimowáć nie godźi áni przywłaszczáć, gdyżeśmy są Rzymiánie.

22. Y zběhla se obec proti nim, y Auředníjcy, a roztrhše Sukně gegich, kázali ge metlami mrskati.

Tedy społu pospolstwo powstáło przeciw im, á przełożeni rozdárszy száty ich, kázáli ie chłustáć rozgámi.

יו | יו | ις'.

23 וכד נגדו אנון סגי ארמיו אנון בית אסירא ופקדו לנטר בית אסירא דינטר אנון זהיראית :

23 וכאשר יסרום בנגעים רבים וישלחום במטרה ויצו לשומר לשמרם בעוז :

23. Πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι, ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς.

E poi che hebber fatte loro molte piaghe, gli messero in prigione, comandando al guardiano che gli guardasse diligentemente,

Y desque los vieron herido de muchos acotes, echaronlos en la carcel mandando à la guarda que los guardasse con diligencia.

Et apres leur auoir donné plusieurs coups de fouet, les mirent en prison, commandans au geolier qu'il les gardast seurement.

24 הו דין כד קבל הנא פוקדנא עאל חבש אנון בביתא גויא דבית אסירא ואסר רגליהון בסדא :

24 והוא כאשר לקח את המצוה כזאת וישליכם במטרה הפנימית ואת־רגליהם העיז בעץ :

24. Ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφὼς, ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον.

Ilquale hauendo riceuuto tal comandamento, gli messe ne la piu profonda prigione, e serrò loro i piedi ne ceppi.

El qual recebido este mandamiento, metiólos en la carcel de mas adentro. y apretoles los pies en el cepo.

Lequel ayant receu vn tel commandement, les mit au fin fond de la prison, & leur enserra les pieds aux ceps.

25 ובפלגה דליליא פולוס ושילא מצלין הוו ומשבחין לאלהא ושמעין הוו להון אסירא :

25 ובחצי הלילה התפללו פולוס ושילא וישבחו אלהים ויקשיבו להם האסורים :

25. Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν· ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι.

E ne la mezza notte Paulo e Sila facendo oratione, laudauano Iddio: e quelli che erano legati gli vdiuano.

Mas á media noche orando Paulo y Silas cantauan hymn[illegible]: y losque estauan presos los oyan.

Or sur la minuict Paul & Silas prioyent, chantans louanges à Dieu: tellement que les prisonniers les entendoyent.

26 ומן שליא זועא רבא הוא ואתתזיעו שתאסא דבית אסירא ואתפתחו מחדא תרעא כלהון ואסוריהון דכלהון אשתריו :

26 ופתאם היה רעש גדול כן אשר נמוטו יסודות המטרה ותפתחנה ברגע הדלתות כלנה ואזקי־כלם לא ירתקו עוד :

26. Ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου· ἀνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη.

E subbitamente si fece vn gran terremoto, in tal sorte che i fondamenti de la prigione si scossero: e di subbito s'apersero tutte le porte, e sciolsersi legami di tutti.

Entonces fue hecho de repente vn gran terremoto de tal manera que los cimientos de la carcel se mouian: y luego todas las puertas se abrieron, y las prisiones de todos se soltaron.

Et soudainement fut fait vn grand tremblement de terre, de sorte que les fondemens de la prison crossoyent: & incontinent toutes les portes furent ouuertes, & les liens de tous furent laschés.

27 וכד אתתעיר נטר בית אסירא וחזא דפתיחין תרעא דבית אסירא נסב ספסירא ובעא דנקטול נפשה מטול דסבר הוא דערקו להון אסירא :

27 וכאשר הקיץ שומר המטרה משנתו וראה כי נפתחו דלתי המטרה וירק חרבו ויאמר להרג את־נפשו חושב כי ברחו האסורים :

27 Ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους.

Onde il guardiano de la prigione essendosi suegliato, e vedendo le porte de la prigione aperte, sguainò il coltello, e voleuasi ammazzare. pensando che i prigioni sene fussero fuggiti.

Y despertada la guarda de la carcel, como vido abiertas las puertas de la carcel, sacando el espada queriasse matar, pensando que los presos se auian huydo.

A donc le geolier estant esueillé, & voyant les portes de la prison ouuertes, desgaina son espee, & se vouloit tuer, cuidant que les prisonniers s'en fuissent fuis.

28 וקריהי פולוס בקלא רמא ואמר לה לא תעבד לנפשך מדם דביש מטול דכלן הרכא חנן :

28 ויזעק פולוס בקול גדול לאמר אל־תעשה לנפשך רעה כי כלנו פה :

28. Ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ Παῦλος, λέγων, μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε.

Aller Paulo gridò ad alta voce, dicendo, Non ti far male alcuno: che noi siamo tutti qui.

Entonces Paulo clamó à gran boz diziendo, No te hagas ningun mal: que todos estamos aqui.

Mais Paul cria à haute voix, disant, Ne te forfai point, car nous sommes tous ici.

CAP. XVI.

23. Et cum multas plagas eis imposuissent, miserunt eos in carcerem, præcipientes custodi ut diligenter custodiret eos.

And when they had beaten them sore, they cast them into prison, commanding the iayler to keepe them surely.

24. Qui cum tale præceptum accepisset, misit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum strinxit ligno.

Who hauing receiued such commandement, cast them into the inner prison, and made their feete fast in the stockes.

25. Media autem nocte, Paulus & Silas orantes, laudabant Deum. Et audiebant eos qui in custodia erant.

Now at midnight Paul and Silas prayed, and sung a Psalme vnto God: and the prisoners heard them.

26. Subitò verò terræ motus factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia: & universorum vincula soluta sunt.

And sodeinely there was a great earthquacke, so that the foundation of the prison was shaken: and by and by all the doores opened, & euery mans bands were loosed.

27. Expergefactus autem custos carceris, & videns ianuas apertas carceris, evaginato gladio volebat se interficere, æstimans fugisse vinctos.

Then the keeper of the prison waked out of his sleepe, and when he sawe the prison doores open, he drewe out his sworde, and would haue killed himselfe, supposing the prisoners had bene fled.

28. Clamavit autem Paulus voce magna, dicens, Nihil tibi mali feceris universi enim hic sumus.

But Paul cryed with a loud voyce, saying, Doe thy selfe no harme: for we are all here.

Das XVI. Capitel.

23. Vnd da sie sie wol gesteupt hatten / worffen sie sie ins Gefengniß / vnnd gebotten dem Kerckermeister / daß er sie wol bewahrete.

Oc der de haffde vel hudstryget dem / kaste de dem i Fengsel / oc befalede Taarngemmeren / at hand skulde forware dem vel.

24. Der nam solch Gebot an / vnnd warff sie in das innerste Gefengniß / vnd leget jhre Füße in den Stock.

Hand anammede dette Bud / oc kaste dem i det inderste Fengsel oc lagde deris føder i Stocken.

25. Vmb die Mitternacht aber beteten Paulus vnd Silas / vnnd lobeten Gott. Vnnd es höreten sie die Gefangenen.

Oc ved midnat bade Paulus oc Silas / oc loffuede Gud. Oc Fangerne hørde dem.

26. Schnell aber ward ein grosses Erdbeben / also / daß sich bewegeten die Grundveste des Gefengnis. Vnd von stundan wurden alle Thüren auffgethan / vnd aller Bande loß.

Oc der bleff hasteligе i stort iordskel / saa / at Fengselens grunduol rørde sig. Oc strax bleffue alle dørrene opladne / oc allis Baand løsde.

27. Als aber der Kerckermeister auß dem schlaffe fuhr / vnnd sahe die Thüren des Gefengnis auffgethan / zog er das Schwerdt auß / vnd wolte sich selbst erwürgen / denn er meinet die Gefangenen weren entflohen.

Men i det Taarngemmeren foer op aff søffne / oc saa Fengselens dør opladen / da drog hand Suerdet vd / oc vilde myrde sig selff / Thi hand mente / at Fangerne haffde veret vndflyde.

28. Paulus aber rieff laut / vnnd sprach: Thu dir nichts übels / denn wir sind alle hie.

Da robte Paulus høyt oc sagde / Gør dig inted ont / thi wi ere her alle.

Kapitola XVI.

23. A když ge welmi vmrskali / wsadili ge do žaláře / a přikázali strážnému / aby gich pilně ostříhal.

A gdy im wiele ran zadali / wrzucili ie do więzienia / roskazuiac strożowi ciemnice aby ich pilnie strzegł.

24. Tehdy on takowé magé přikázanij / wsadil ge do nayghlubssyho žaláře / a nohy gegich sewřel kladau.

Ktory wziawszy takowe roskazánie / wsadził ie do wnetrznego tarasu / a nogi ich zámknął w pęta.

25. O puolnocy pak Pawel a Sylas modljce se chwálili Boha. Y slysseli ge ginij wěžňowé.

Ale o pułnocy modlili się Páwel y Sylás / á spiewáli plosułki / y słuchali ich ci ktorzy też w wiezieniu byli.

26. A hned Země třesenij rychle stalo se weliké / tak že se pohnuli Gruntowé žalářowi. A hned wssecky se dwéře otewřely / a wssech okowo wěspadli.

Zátym nátychmiast zstało się wielkie trzesienie ziemie / ták iż się poruszyły fundámenty tarasu / y wnet się otworzyły wszytki drzwi / á rozwiazáły się pęta ná wszytkich.

27. Tehdy prochtiw strážný žaláře / a vzřew dwéře žaláře otewřené / wytrhl meč / chtěl se zabiti / mage za to / že gsau vtekli wěžňowé.

Ocucił się potym stroż ciemnice / á gdy vyzrał drzwi otworzone v tarasu / dobywszy miecza chciał się sam zabic / mniemáiac iż wieżniowie pouciekali.

28. Y zkřikl nań Pawel hlasem welikým / řka: Nečiň sobě sám nic zlého wssak gsme teď wssyckni.

Tedy Páwel záwołał głosem wielkim mowiac: Nie czyn sobie nic złego / bo iesteśmy hayw wszyscy.

י ו

29 ואנהר לה שרגא ושור ועל כד ראת ונפל על רגליהון דפולוס ודשילא :

Et egli domandato vn lume, saltò dentro ? e pien di terrore, si gittò a i piedi di Paulo e di Sila.

י ו

29 ויבער לפידים וידלג וברעדה גדולה נפל אל־רגלי פולוס ושילא :

El entonces pidiendo lumbre, entró dentro y temblando derribose à los pies de Pauloy de Silas.

ις'.

29. Αἰτήσας δὲ φῶτα εἰσεπήδησε, καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσε τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ.

Lors icelui ayant demande de la lumiere, faillit dedans, & tremblant se ietta aux pieds de Paul & de Silas.

30 ואפק אנון לבר ואמר הוא להון מרי מנא ולא לי למעבד איך דאחא :

Poi gli menò fuore, e disse, Signori, che mi bisogna fare, per esser saluo ?

30 ויוצאם החוצה ויאמר אדוני מה צרכי לעשות אשר אושע :

Y sacandolos fuera dizeles, Sennores, que es menester que yo haga para ser saluo ?

30. Καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω, ἔφη, κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ;

Et les ayans menés hors, leur dit, Seigneurs, que me faut-il faire pour estre sauué.

31 והנון אמרין הוו לה הימן במרן ישוע משיחא ותחא אנת וביתך :

Essi gli dissero, Credi nel Signor IESV Christo, tu e la tua famiglia.

31 והמה אמרו האמן בישוע המשיח ותושע אתה וכל ביתך :

Y ellos le dixeron, Cree en el Sennor Iesus el Christo, y seras saluo tu, y tu casa.

31. Οἱ δὲ εἶπον, πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου.

Ils lui disent, Croy au Seigneur Iesus Christ, & tu seras sauué, toi & ta maison.

32 ומללו עמה מלתא דמריא ועם כלהון בני ביתה :

Et annuntioron la parola del Signore à lui, & à tutti quelli che erano in casa sua.

32 וידברו לו את־דבר יהוה ולכלם אשר בביתו :

Y hablaronle la Palabra del Sennor, y à todos los que estauan en su casa.

32. Καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

Et lui annoncerent la parole du Seigneur, & à tous ceux qui estoyent en sa maison.

33 ובה בשעתא בה בליליא דבר אסחי אנון מן נגדהון ובר שעתה עמד הו ובני ביתה כלהון :

Et egli li prese in quell' hora medesima de la notte, e lauò loro le piaghe, e si battezò esso e tutti i suoi incontinente.

33 ויקחם באותה שעת הלילה וירחץ את־נגעיהם ויטבל הוא וכל ביתו ברגע :

Y tomandolos el en aquella misma hora de la noche, lauóles los açotes, y baptizose luego el y todos los suyos.

33. Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς, ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα.

A pres cela, les prenant en ceste mesme heure de la nuict, il laua leurs playes: puis incontinent il fut baptizé, lui & tous ses domestiques.

34 ודבר אסק אנון לביתה וסם להון פתורא ורוי הוא הו ובני ביתה כלהון בהימנותא דאלהא :

Et hauendoli menati in casa sua, apparechiò loro la tauola, e fece allegrezza d'hauer con tutta la sua casa creduto in Dio.

34 ויביאם לביתו וישם את־השלחן ויגל עם כל־ביתו מאמין ביהוה :

Y lleuandolos à su casa, pusoles la mesa : y gozose de que con toda su casa auia creydo à Dios.

34. Ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιάσατο πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ θεῷ.

Et les ayant amenés en sa maison, il leur mit la table: & s'eiouit, pource qu'auec toute sa maison il auoit creu en Dieu.

35 וכד הוא צפרא שדרו אסטרטיגא לשקלי שבטא דיאמרון לרב בית אסירא שרי להלין אנשא :

Venuto che fu il giorno, i Magistrati mandorono i comandatori, dicẽdo, Lassa andar quegli huomini.

35 ויהי בקר וישלחו הסגנים את־משרתיו לאמר התר את האנשים האלה :

Y como fue de dia, los Magistrados embiaron los alguazilles, diziendo, Embia à aquellos hombres.

35. Ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους, λέγοντες, ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους.

Et le iour venu, les Gouuerneurs y enuoyerent des sergeans, disans, Baille congé à ces gens la.

CAP. XVI.

29. Petitoq́; lumine introgressus est, & tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes.

Then he called for a light/and leaped in/and came trembling/and fell downe before Paul and Silas.

30. Et producens eos foràs, ait, Domini, quid me oportet facere ut salvus fiam?

And brought them out / and sayd/ Syrs/what must I do to be saued?

31. At illi dixerunt, Crede in Dominum Iesum: & salvus eris tu, & domus tua.

And they said/ Beleeue in the Lord Jesus Christ / and thou shalt be saued / and thine houshholde.

32. Et locuti sunt ei verbum Domini cum omnibus qui erant in domo eius.

And they preached vnto him the worde of the Lorde / and to all that were in his house.

33. Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum: & baptizatus est ipse, & omnis domus eius continuò.

Afterward he tooke them the same houre of the night / and washed theyr stripes/and was baptized with all that belonged vnto him / straight way.

34. Cumque perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, & lætatus est cum omni domo sua, credens Deo.

And when had brought them into his house/ he set meat before them/ and reioyced that he with all his houshold beleeued in God.

35. Et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores, dicentes, Dimitte homines illos.

And when it was day/ the gouernors sent the sergeants/saying/Let those men goe.

Das XVI. Capittel.

29. Er fodert aber ein Liecht / vnd sprang hinein/vnd ward zittern/vnd fiel Paulo vnd Sila zun Füssen.

Da begerede hand it Liuss oc spranck hen ind/ oc begynte at beffue / oc falt ned faar Pauli oc Sile føder.

30. Vnd führet sie herauß vnnd sprach: Lieben Herren / was soll ich thun / daß ich selig werde?

Oc ledde dem vd/ oc sagde / Kære Herrer/huad skal ieg gøre / at ieg kand vere salig ?

31. Sie sprachen: Glaube an den HERRN Jesum / so wirst du vnnd dein Hauß selig.

De sagde / Tro paa den HERRE Jhesum/ saa bliffuer du salig oc dit Huss.

32. Vnd sagten jhm das Wort deß HERRN / vnnd allen die in seinem Hause waren.

Oc de sagde hannem HERRENS ord/ oc alle dem / som/ vaar i hans huss.

33. Vnd er nam sie zu sich in derselbigen Stunde der nacht/ vnd wusch jhnen die striemen abe/vnd er ließ sich tauffen/vnd alle die seinen/ also balde.

Oc hand tog dem til sig / i den samme stund om natten / oc tode deris Ribler / Oc hand loed strax døbe sig / oc alle sine.

34. Vnd führet sie in sein Hauß/vnd setzet jhnen einen Tisch / vnnd freuet sich mit seinem gantzen Hause/daß er an Gott glaubig worden war.

Oc hand ledde dem i sit Huss / oc satte it Bord faar dem / oc glædde sig met alt sit Huss/ at hand trode paa Gud.

35. Vnd da es tag ward / sandten die Hauptleute Stattdiener / vnnd sprachen: Laß die Menschen gehen:

Oc der det bleff dag sende Hoffuitzmendene Stadztienerne / oc sagde / Lad de Menniske gaa.

Kapitola XVI.

29. A pozádaw swětla/wssel k nim/ a třesa se padl k nohám Pawlowým/ a Sýlowým.

Wziawszy on tedy świátko/ wěrwal sie y przypádł drżac do nog Pawlowi Sylę.

30. Y wywedl gewen/a řekl: Páni/co yá mám činiti/abych spasen byl?

A wywiodszy ie precz rzekł: Páno wie coż mam czynic ábych był zbáwion?

31. A oni řekli: Wěř w Pána Gežijsse/ a budess spasen ty y Čeled twá.

A oni mu rzekli: Wierz w Páná Jezusá Krystusá/ á bedźiesz zbáwion z domem twoim.

32. Y mluwili gemu Slowo Božij/ y těm wssem kteřijž byli w domu geho.

A opowiedáli mu słowo Páńskie/ y wszytkim ktorzy byli w domu iego.

33. A on poyaw ge w tu hodinu w nocy/ vmyl rány gegich/ a pokřtil se sám/ y wssecka čeled geho hned.

Tedy ie on wziawszy w nocy oney że godźiny/ omył rany ich/ á okrzcił sie nátychmiast y wszyscy domownicy iego.

34. A když ge vwedl do domu swého/ připrawil gim Stůl/ a radowal se sewssý čeledij swau/ wěře Pánu Bohu.

A gdy ie przywiodł do domu swego/ nagotował im stoł/ y rádował sie że ze wszytkim domem swym vwierzył Bogu.

35. A když bylo we dne/ poslali Vřednijcy služebnijky řkauce: Wypusť ty Lidi.

Potym gdy dźień nástawał/ posłáli przełożeni opráwce ktorzyby powiedźieli áby wypuścił ludźiony.

י ו

36 וכד שמע רב בירת אסירא על אמר להי הי הדא מלתא לפולוס ד דשדרו אסטרטיגא איך דתשתרון והשא פוקו ולו בשלמא :

Allora il guardiano de la prigione riferi queste parole à Paulo, i Magistrati hanno mandato à dire che voi siate lasciati. Hora dunque uscite, & andatevene in pace.

37 אמר להי פולוס דלא סכלו נגדון עין עלמא כלה לאנשא דהומיא וארמיון בירת אסירא והשא מטשיאית מפקין לן לא גיר אלא הנון יאתון יפקונן :

Ma Paulo disse loro, Doppo l'haverci pubblicamente battuti, senza udir le nostre ragioni, noi che siamo huomini Romani, ci hanno messi in prigione: & hora ci mandano via occultamente? Non sarà già così: ma vengano pur essi à cavarci fuore.

38 ואזלו שקלי שבטא ואמרו לאסטרטיגן מלא הלין דאתאמרי להון וכד שמעו דרהומיא אנון דחלו :

I comandatori riferiron queste parole à i magistrati, iquali temerono quando udirono ch'essi erano Romani.

39 ואתו לותהון ובעו מ מנהון דיפקון ונשבון להון מן מדינתא :

E venuti, gli supplicorono di perdono: & havendoli cavati fuore, li pregavano che uscissero de la città.

40 וכד נפקו מן בירת אסירא עלו לות לודיא יחוו תמן לאחא וביאו אנון ונפקו :

Et essi usciti di prigione, sen'entrorono in casa di Lidia: e veduti che hebbero i fratelli, gli consolorono, & andoronsene via.

י ז

1 ועברו על אמפיפולים ואפלוניא מדינתא ואתו לתסלוניקא איכא דאית הוא כנושתא דיהודיא :

Et essendo passati por Anfipoli & Apollonia, vennero à Tessalonica, dove era la sinagoga de Giudei.

י ו

36 ויגד שומר המטרה את־הדברים האלה לפולוס כי שלחו הסגנים להתירם ועתה צאו ולכו בשלום :

Y la guarda de la carcel hizo saber estas Palabras à Paulo, Que los Magistrados han embiado que seays sueltos: ansique aora salid y ydhos en paz.

37 ופולוס אמר אליהם הכו אותנו לפני כל־העם ונקיים אנחנו וגם אנשים רהומים היינו שלחו במטרה ועתה בלט ישליכו אותנו לא כן כי אם יבואו אתנו ויוליכו אותנו החוצה :

Entonces Paulo les dixo, Acotados publicamente sin auernos oydo, siendo hombres Romanòs nos echaron en la carcel; y aora nos echan encubiertamente? no cierto. sino vengan ellos y saquennos.

38 והמשרתים הגידו את־הדברים האלה לסגנים וייראו בשמעם כי רהומים המה :

Y los alguaziles boluieron à dezir à los Magistrados estas palabras: y vuieron miedo, oydo que eran Romanos.

39 ויבואו ויתחננו להם ובהוציאם שאלו מהם לצאת מן העיר :

Y viniendo rogaronles, y sacandolos rogarónles que si saliessen de la ciudad:

40 ובצאתם מן המטרה באו אל־לודיא ובראותם את־האחים נחמום ויצאו :

Entonces salidos de la carcel, entraron à Lydia, y visitados los Hermanos, consolaronlos, y salieronse.

י ז

1 וכאשר עברו באמפיפולים ואפלוניא באו לתסלוניקא אשר היתה שם עדת היהודים :

Y Passando por Amphipolis, y por Apollonia, vinieron à Thessalonica, donde auia synoga de Iudios.

ις'.

36. Ἀπήγγειλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν παῦλον, ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοί, ἵνα ἀπολυθῆτε. νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ.

Adonc le geolier rapporta ces paroles à Paul, disant, Les Gouuerneurs ont enuoyé dire qu'on vous baillast cōgé: maintenant donc sortez, & vous en allez en paix.

37. Ὁ δὲ παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς, δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ, ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους ῥωμαίους ὑπάρχοντας ἔβαλον εἰς φυλακήν, καὶ νῦν λάθρᾳ ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γάρ· ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν.

Mais Paul leur dit, Apres nous auoir fouëttés publiquement, sans forme de iugement, nous qui sommes Romains ils nous ont mis en prison & maintenāt nous mettent-ils hors en cachette? Il n'en sera point ainsi: mais qu'ils vienēt eux mesmes, & nous mettent hors.

38. Ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἐφοβήθησαν ἀκούσαντες ὅτι ῥωμαῖοί εἰσι.

Et les sergeans rapporterent ces paroles aux Gouuerneurs, lesquel craignirent, ayans entendu qu'ils estoyent Romains.

39. Καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως.

Parquoi ils vindrent vers eux, & les prierent & les ayans mis hors les requirent qu'ils se partissent hors de la ville:

40. Ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν λυδίαν καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξῆλθον.

Adonc estans sortis de la prison, ils entrerent chez Lydie: & ayans veu les freres, ils les consolerent, puis se partirent.

ΚΕΦΑΛ. ιζ.

Διοδεύσαντες δὲ τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν ἰουδαίων.

Puis ayans trauersé par Amphipolis & Apollonie, ils vindrent en Thessalonique, où il y auoit vne synagogue de Iuifs.

36. Nuntia-

CAP. XVI.

35. Nuntiavit autem cuſtos carceris verba hæc Paulo: Quia miſerunt magiſtratus ut dimittamini, nunc igitur exeuntes, ite in pace.

Then the keeper of the priſon tolde theſe words vnto Paul/ ſaying/ The gouernours haue ſent to looſe you: now therefore get you hence/ and go in peace

37. Paulus autem dixit eis, Cæſos nos publicè, indemnatos, homines Romanos, miſerunt in carcerem, & nunc occultè nos eiiciunt? Non ita: ſed veniant, & ipſi nos eiiciant.

Then ſayde Paul vnto them/ After that they haue beaten vs openly vncondemned/ which are Romanes/ they haue caſt vs into priſon/ and nowe would they put vs out priuily? nay verely: but let them come and bring vs out.

38. Nuntiaverunt autem magiſtratibus lictores verba hæc. Timueruntq; audito quòd Romani eſſent.

And the ſergeants thold theſe words vnto the Gouernours/ who feared whē they heard that they were Romanes.

39. Et venientes deprecati ſunt eos, & educentes rogabant ut egrederentur de urbe.

Then came they and prayed them/ and brought them out/ and deſired thē to depart out of the citie.

40. Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & viſis fratribus, conſolati ſunt eos, & profecti ſunt.

And they went out of the priſon/ and intred into the houſe of Lydia: and whē they had ſeene the brethren/ they comforted them/ and departed.

CAP. XVII.

CVm autem perambulaſſent Amphipolim & Apolloniā venerunt Theſſalonicam, ubi erat ſynagoga Iudæorum.

Now as they paſſed through Amphipolis/ and Apollonia/ then came to Theſſalonica/ where was a Synagogue of the Iewes.

Das XVI. Capitel.

36. Vnd der Kerckermeiſter verkündiget diſe rede Paulo: Die Hauptleute haben her geſandt/ daß jhr loß ſein ſolt. Nun ziehet auß/ vnd gehet hin mit frieden.

Oc Taarngemmeren forkyndede Paulo denne tale/ Høffuitzmendene ſende hid/ at i ſkulle vere løſe/ Drager nu yd/ oc gaar bort met fred.

37. Paulus aber ſprach zu jhnen: Sie haben vns ohn recht vnd vrtheil öffentlich geſtäupt/ die wir doch Römer ſind/ vnd in das Gefengnis geworffen/ vnd ſolten vns nun heimlich außſtoſſen. Nicht alſo/ ſondern laſſet ſie ſelbſt kommen/ vnd vns hinauß führen.

Da ſagde Paulus til dem/ De haffue hudſtruget oſſ obenbarlige/ vden ræt oc Dom/ wi ſom dog ere Romere/ oc kaſt oſſ i Fengſel/ oc ſkulde de nu vdſtøde oſſ hemmelige. Icke ſaa/ men lader dem komme ſelff/ oc føre oſſ vd.

38. Die Stattdiener verkündigten diſe wort den Hauptleuten. Vnnd ſie forchten ſich/ da ſie höreten daß ſie Römer weren.

Stadztienere kundgiorde diſſe ord faar Hoffuitzmendene. Oc de befryctede ſig/ der de hørde/ at de vaare Romere.

39. Vnd kamen vnd ermahneten ſie/ vnd führeten ſie herauß/ vnnd baten ſie/ daß ſie außzögen auß der Statt.

Oc de komme oc formanede dem/ oc førde dem vd/ oc bade dem at de vilde drage vd aff Staden.

40. Da giengen ſie auß dem Gefengniß/ vnd giengen zu der Lydia/ Vnd da ſie die Brüder geſehen hatten/ vnd getröſtet/ zogen ſie auß.

Da ginge de aff Fengſelet/ oc ginge til Lydiam/ Oc der de haffde ſeet Brøderne oc troſter dem/ da droge de vd.

Das XVII. Capitel.

DA ſie aber durch Amphipolin vnnd Apollonian räiſeten/ kamen ſie gen Theſſalonich/ da war eine Jüdenſchule.

DEr de reyſede igennem Amphipolim oc Apolloniam/ komme til Theſſalonicam/ der vaar en JødeSchole.

Kapitola XVI.

36. Y oznámil ſtrážny žaláře tato ſlowa Pawlowi/ že gſau poſlali Vředníjcy/ abyſte byli propuſſtěni. Protož nynij wygdauce/ gděꝫ w pokoy.

Ty ſłowa opowiedział ſtroż ćiemnice Páwłowi/ iż przełożeni poſłali áby ie puſzczono/ á przetoż teraz wyſzedſzy idźćie w pokoiu.

37. Ale Pawel řekl gim: Zmrſkawſſe nás zgewně/ lidi newinné/ genž gſme Ržijmané/ wſázeli do žaláře/ a giž nynij nás chtěgij taynė wyhnati? Neſtaneť ſe ták giſtě: ale ať přijgdau oni/ a ſami nás wyženau.

Ale im rzekł Páweł: Vbiwſzy nas iáwnie bez winnośći/ gdy ieſmy Rzymiánie/ á podáwſzy nas do wiezienia/ teraz nas potáiemnie wyrzucáia/ iśćie nic zthego/ ale niech ſámi przyida á wywiodą nas.

38. Y powěděli Vředníjkům ſlužebnijcy ſlowa ta. Y báli ſe/ vſlyſſawſſe žeby Ržijmané byli:

Oznáymili tedy przełożonym opráwce ty ſłowá/ y zlękli ſię vſłyſzáwſzy że Rzymiánie byli.

39. A přiſſedſſe/ napomenuli gich/ a wywedſſe žádali/ aby ſſli z Měſta.

A przyſzedſzy przeprąſzáli ie/ y wywiodſzy proſili ich áby wyſzli z miáſtá.

40. Y wyſſedſſe z žaláře/ weſſli k Liddij/ a vzřewſſe Bratřij potěſſyli gich/ y ſſli dále.

A ták wyſzedſzy z więzienia/ weſzli do Lidyey/ y vyzrawſzy bráćia ćieſzyli ie/ y ſzli precz.

Kapitola XVII.

KDyž pak zchodili Amfipolij a Apollonij/ přiſſli do Theſſalonyky/ kdež byla židowſká Sſkola.

POthym gdy ſzli w drogę przez Amfipolim y Apollonią. przyſzli do Teſſaloniki/ gdźie byłá bożnicá żydowſká.

י"ז

2 ופולוס איך דמעד הוא לותהון ושבא תלת מלל עמהון מן כתבא :

E Paulo secondo la sua vsanza, entrò à loro, e per tre sabbati disputaua con essi per le Scritture.

3 כד מפשק הוא ומחוא דעתיד הו משיחא דנחש ונקום מן בית מיתא והויו ישוע משיחא הנא דמסבר אנא לכון :

Dichiarando e proponendo, che bisognaua che Christo patisse, e risuscitasse da morte, e che questo è Christo IESV, ilqual (diceua egli) io v'annuntio.

4 נאנשין מנהון הימנו ונקפו לפולוס ולשילא וסגיאא מן יוניא אילין דדחלין הוו מן אלהא ואף נשא ידיעתא לא זעורין :

Et alcuni di loro credettero, & accostoronsi à Paulo & à Sila, & vna gran moltitudine di Greci pij, e donne principali non poche.

5 וחסמו הוו יהודיא ואקפו להון אנשא בישא מן שוקא דמדינתא ועבדו אכלוס סגיאא ודלחו הוו למדינתא ואתו וקמו להון על ביתה דאיסון ובעין הוו דנפקון אנון מן תמן וישלמון אנון לאכלוס :

Ma i Giudei ribelli mossi da inuidia, presero con seco alcuni vagabondi: huomini di mala vita, & hauendo raccolta la turba, messero in tumulto la città, & assidendo la casa di Iasone, cercauano di condurgli al popolo.

6 וכד לא אשכחו אנון תמן גרוהי הוו לאיסון ולאחא דאית הוו תמן ואיתיו אנון לות רישא דמדינתא כד קעין הוו דהלין אנון דלכלה ארעא דלחו והא תוב להרכא אתו :

E non gli hauendo ritrouati, tirorono Iasone & alcuni fratelli à i Gouernatori de la città, gridando, Quelli che hanno conturbato il mondo, son venuti ancor quà.

י"ז

2 ופולוס בא אליהם כתעודתו ובשלושת שבתות ידבר אליהם מכתבים :

Y Paulo, como acostumbraua, entró à ellos, y por tres Sabbados disputó con ellos de las Escripturas.

3 פותח ומוכיח כי צרך המשיח לענות ולקום ממתים וכי זה המשיח ישוע הוא אשר אני מגיד לכם :

Declarando abiertamente y proponiendo, Que conuenia que el Christo padeciesse, y resuscitasse de los muertos; y que este era Iesus, el Christo, el qual (dize) yo os annoncio.

4 ומקצתם האמינו ודבקו בפולוס ושילא ומיונים יראי אלהים המון רב ומנשים ראשונות לא מעטות :

Y algunos de ellos creyeron, y se juntaron con Paulo y con Silas: y de los Griegos religiosos grande multitud: y mugeres nobiles no pocas.

5 ויהודים אשר אינם מאמינים בקנאת לקחו אליהם חבל אנשי־בליעל ויקהלו ויהמו את־כל העיר ויקומו על־בית יסון ויבקשום להוציאם אל־העם :

Entonces los Iudios (que eran incredulos,) zelosos, tomando à algunos ociosos, malos hombres, y juntando compaña, alborotaron la ciudad? y acometiendo la casa de Iason, procurauan sacarlos àl pueblo.

6 וכאשר לא מצאום וימשכו את־יסון וקצת האחים אל־נשיאי העיר ועקים כי המטסחי כל־התבל המה באו גם הפה :

Y no hallandolos, truxeron à Iason y à algunos Hermanos à los gouernadores de la ciudad, dando bozes, Que estos son los que alborotan el mundo, y han venido acá.

ιζ.

2. Κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτούς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν.

Et Paul selon sa coustume entra vers eux, & par trois Sabbats disputoit auec eux, par les Escritures.

3. Διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ἰησοῦς, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.

Leur declarant & proposant qu'il auoit falu que le Christ souffrist, & ressuscitast des morts: & que ce Iesus estoit le Christ, lequel disoit-il, ie vous annonce.

4. Καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, καὶ προσεκληρώθησαν τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι.

Et quelques vns d'entr' eux creurent, & furent adioints à Paul & Silas, & grande multitude de Grecs seruans à Dieu, & de femmes de qualité non petit nombre.

5. Ζηλώσαντες δὲ οἱ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι, καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας πονηρούς, καὶ ὀχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν πόλιν· ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ ἰάσονος, ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον.

Mais les Iuifs rebelles, esmeus d'enuie, prindrent certains vautneans bateurs de paué, lesquels ayans fait amas de peuple, esmeurent toute la ville: & faisans effort à la maison de Iason, cerchoyent de les amener vers le peuple.

6. Μὴ εὑρόντες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον τὸν ἰάσονα, καί τινας ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες, ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι, καὶ ἐνθάδε πάρεισιν.

Et ne les ayans trouués, tirerent Iason, & quelques freres aux Gouuerneurs de la ville, en criant, Ceux ci qui ont remué tout le monde, sont aussi venus ici.

CAP. XVII. | Das XVII. Capitel. | Kapitola XVII.

2. Secundum consuetudinem autem Paulus introivit ad eos, & per sabbatha tria disserebat eis de scripturis.

2. Nach dem nun Paulus gewohnet war/ gieng er zu jhnen hinein/ vnd redet mit jnen auff drey Sabbathen auß der Schrifft.

2. Tehdy Pawel wedlé obyčege wssel k nim/ a po tři Sobothy wykládal gim pijsma.

And Paul/ as his maner was/ went into them/ and tree Sabbath dayes disputed with them by the Scriptures.

Da gick Paulus nu ind til dem/ effter som hand pleyede/ oc talede tre Sabbather met dem aff Scrifften.

Tedy Páwek wedle zwyczáiu swego wszedl do nich/ á przez trzy Szábáthy rozmawial sie z nimi z pism.

3. Adapariens & insinuans quia Christum oportuit pati, & resurgere à mortuis: & quia hic est Iesus Christus, quem ego annuntio vobis.

3. Thet sie jhnen auff/ vnnd legets jhnen für/ daß Christus muste leiden vnd aufferstehen von den Todten/ vnd/ daß diser Jesus/ den ich (sprach er) euch verkündige/ ist der Christ.

3. Odwijrage a oznamuge/ že měl Krystus trpěti a z mrtwých wstáti: a že ten gest Gežus Krystus/ kteréhož yá zwěstugi wám.

Opening/ and alleding that Christ must haue suffred/ and risen againe frō the dead: and this is Jesus Christ/ whome/ said he/ I preach to you.

Oplod dem hende/ oc sagde dem det faare/ At Christus skulde lide oc opstaa fra de Dode/ oc/ at denne Jhesus/ som ieg (sagde hand) forkynder eder/ er Christus.

Okazuiac y przekládáiac/ iż byłá potrzebá Krystusowi cirpiec y wstác z martwych á iżci ten iest Jezus Krystus/ ktorego ia wam opowiedam.

4. Et quidam ex eis crediderunt, & adiuncti sunt Paulo & Silæ, & de colentibus Gentilibus multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ.

4. Vnnd etliche vnter jhnen fielen jhm zu/ vnd geselleten sich zu Paulo vnd Sila/ auch der Gotsförchtigen Griechen eine grosse menge/ darzu der fürnembsten Weiber nicht wenig.

4. Tehdy někteřij z nich vwěřili/ a přiwinuli se k Pawlowi a k Sylowi/ weliké množstwij y z Pohanůw pobožných/ y mnohé z předních Zen.

And some of them beleeued/ and ioyned in company with Paul and Silas: also of the Grecians that feared God a great multitude/ and of the chiefe women not a fewe.

Oc nogle iblant dem fulde hannem til/ oc hulde sig til Pouil oc Sila/ oc en stor hob Gudfryctige Greker/ der til de ypperste Quinder icke saa.

Y uwierzyli niektorzy z nich/ á stowárzyszyli sie z Pawłem y Syla/ krom wiele bogoboynych Grekow/ y niewiast przednieyszych nie mało.

5. Zelantes autem Iudæi, assumentesque de vulgo viros quosdam malos, & turba facta, concitaverunt civitatem: & assistentes domui Iasonis, quærebant eos producere in populum.

5. Aber die halßstarrigen Jüden neideten/ vnnd namen zu sich etliche boßhafftige Männer Pöbelvolcks/ machten eine Rotte/ vnnd richten einen Auffruhr in der Statt an/ vnnd tratten für das Hauß Jasonis/ vnd suchten sie zu führen vnter das gemeine Volck.

5. Tehdy záwistij hnuti gsauce newěřijcý Zidé/ a shromáždiwsse z lidu obecného mužě zlé/ shlaukiwsse se/ zbaukili Město: A autok včiniwsse na dům Jázonůw/ hledal gich/ aby ge wywedli před Lid.

But the Jewes which beleeued not/ moued with enuie/ tooke vnto them certaine vagabondes/ and wicked fellowes/ and when they had assembled the multitude/ they made a tumult in the citie/ and made assault against the house of Jason/ & sought to bring them out to the people.

Men de hardnackede Jøder vaare nidkære/ oc toge nogle onde Mend til sig aff det menige Folck/ giorde en Forsamlinge/ oc begynte it Oprør i Staden/ oc de ginge faar Jasonis huss/ oc søgte at føre dem iblant det menige Folck.

Ale Zydowie ktorzy słucháć niechcieli/ ruszeni zazdrośćia/ nábrawszy niektorych lotrászow ludzi złych/ a zebráwszy lud wzburzyli miásto/ á nászedszy ná dom Jazonow/ szukáli ich áby ie wywiedli do ludu.

6. Et cum non invenissent eos, trahebant Iasonem & quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes, Quoniam hi qui orbem concitant, & huc venerunt.

6. Da sie aber sie nicht funden/ schleifften sie den Jason vnnd etliche Brüder für die Obersten der Statt/ vnd schryen: Dise/ die den gantzen Weltkreiß erregen/ sind auch herkommen.

6. A když gich nenalezli/ táhli Jázona/ a některé Bratřij k Knižatuom městským/ wolagijce: Tito/ kteřijž Swět baukij/ sem také přissli.

But when they found them not/ they drew Jason/ and certein brethren vnto the heads of the citie/ crying/ These are they which haue subuerted the state of the worlde/ and here they are.

Men der de funde dem icke/ da droge de Jason oc nogle Brødre faar de Offuerste i Staden/ oc robte/ Disse som oprøre den gantske Verden trint omkring/ der ere oc komne hid.

A gdy ich nie ználeźli/ wywlekli Jazoná y niektora brácia do przełożonych miástá/ wołáiac: Ci sa ktorzy stan wszytkiego świátá podwracáli/ y tu oto przyszli.

יז

7 ומקבל להון הנו איסון וכלהון הלין לוקבל פוקדנוהי דקסר קימין כד אמרין דאית מלכא אחרנא ישוע ׃

Iquali Iasone ha riceuuti nascosamente, e tutti questi fanno contra i decreti di Cesare, dicendo esserci vn'altro Re, cioè ESV.

8 אתדלחו דין רישא דמדינתא וכלה עמא כד שמעו הלין ׃

E cosi commossero la turba, e i Gouernatori de la città, che vdiuano queste cose.

9 ונסבו ערבא מן איסון ואף מן אחא והידין שרו אנון ׃

Ma riceuuta la satisfattione da Iasone e da gli altri, gli lassorono andare.

10 אחא דין בר שעתה בה בלליא שדרו לפולוס ולשילא לברואא מדינתא וכד אתו לתמן עאלין הוו לבנושתא דיהודיא ׃

E subbito i fratelli mandorono via di notte Paulo e Sila à Berrea: iquali arriuati che furon la, sen'andorono à la sinagoga de Giudei.

11 חאראיין הוו גיר הנון יהודיא דתמן מן יהודיא הנון דאית הוו בתסלוניקא ושמעין הוו מנהון מלתא כל יום חדיאית כד מפרשין הוו מן כתבא דאן הלין הכנא איתיהין ׃

E questi erano piu generosi di quelli che erano in Tessalonica, iquali riceuerono la Parola con ogni prontezza d'animo, esaminando ogni giorno le Scritture, per veder se queste cose stauano cosi.

12 וסגיאא מנהון הימנו והכנא אף מן יונייא גבריא סגיאא ונשא ידיעתא ׃

Pertanto molti di loro credettero, e de le donne Greche honeste, e de gli huomini non pochi.

13 וכד ידעו הנון יהודיא דמן תסלוניקא דמלתה דאלהא אתכרזת מן פולוס בברואא מדינתא אתו אף לתמן ולא שליו למזעו ולמדלחו לאנשותא ׃

Hor come i Giudei di Tessalonica seppero che la parola di Dio era stata annuntiata da Paulo ancora in Berrea, vennero à commouere ancor iui le turbe.

יז

7 ויסון קבל אותם וכל האלה על מצות הקיסר יעשו לאמר כי ישוע מלך אחר הוא ׃

A los quales Iason ha recebido, y todos estos hazen contra los decretos de Cesar, diziendo que Iesus es otro rey.

8 ויהמו את העם ואת נשיאי העיר בשמעם את האלה ׃

Y alborotaron el pueblo y à los gouernadores de la ciudad oyendo estas cosas.

9 ובערב יסון את לבו והאחרים ויתירום ׃

Mas recebida satisfacion de Iason y de los demas, soltaronlos.

10 והאחים במהרה בלילה שלחו את פולוס ושילא לברואה ובבואם שמה הלכו בעדת היהודים ׃

Entonces los Hermanos luego de noche embiaron à Paulo y à Silas à Berea los quales como llegaron, entraron en la Synoga de los Iudios.

11 והאלה היו חורים מאשר בתסלוניקא כי קבלו את הדבר עם כל חוש ויומם ולילה הגו בכתבים אם יהיו כן הדברים האלה ׃

Y fueron los mas nobles de los Iudios que estauan en Thessalonica, éstos que recibieron la palabra con toda cudicia, escudrinnando cadadia las Escripturas, si estas cosas eran ansi.

12 ורבים מהם האמינו ונשים יוניות נכבדות ואנשים לא מעטים ׃

Ansique creyeron muchos dellos; y mugeres Griegas honestas, y varones no pocos.

13 וכאשר ידעו היהודים אשר בתסלוניקא המה כי בברואה נקרא מפולוס דבר יהוה ויבואו שמה ויהמו את ההמונים ׃

Mas como entendieron los Iudios de Thessalonica, que tambien en Berea era annunciada la palabra de Dios por Paulo, vinieron tambien allà alborotando el pueblo.

ιζ.

7. Οὓς ὑποδέδεκται ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων καίσαρος πράττουσι, βασιλέα λέγοντες ἕτερον εἶναι, ἰησοῦν.

Lesquels Iason a retirés chez soi: & eux tous font contre les decrets de Cesar, disans, Qu'il y a vn autre Roy, qu'ils nomment Iesus,

8. Ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα.

Ils esmeurent donc le peuple & les Gouuerneurs de la ville qui oyoyēt ces choses.

9. Καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν ἀπέλυσαν αὐτούς.

Mais apres auoir receu caution de Iason, & des autres, ils les laisserent aller.

10. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε παῦλον καὶ τὸν σίλαν εἰς βέῤῥοιαν, οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἰουδαίων ἀπῄεσαν.

Et incontinent les freres mirent hors de nuict Paul & Silas pour aller en Beree: lesquels estans là venus, entrerent en la synagogue des Iuifs.

11. Οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι (τῶν ἄλλων) τῶν ἐν θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφάς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτω.

Or ceux ci furent plus courageux que les iuifs qui estoyent en Thessalonique, entant qu'ils receurent la parole auec toute promptitude. conferāt iournellement les Escritures, pour sauoir s'il estoit ainsi.

12. Πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι.

Plusieurs donques d'entr'eux creurent, & des femmes Grecques honorables, & d'hommes non petit nombre.

13. Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς θεσσαλονίκης ἰουδαῖοι ὅτι καὶ ἐν τῇ βεῤῥοίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ παύλου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον κἀκεῖ σαλεύοντες τοὺς ὄχλους.

Mais quand les Iuifs de Thessalonique seurent que la parole de Dieu estoit aussi annoncee par Paul en Beree, ils y vindrent, & esmeurent le peuple.

CAP. XVII.

7. Quos suscepit Iason, & hi homines contra decreta Cæsaris faciunt, regem alium dicentes esse, Iesum.

Whome Jason hath receiued / and these all doe against the decrees of Cesar/saying that there is another King / one Jesus.

8. Concitaverunt autem plebem, & principes civitatis audientes hæc,

Then they troubled the people / and the heades of the citie / when they heard these thinges.

9. Et accepta satisfactione á Iasone & à cæteris, dimiserunt eos.

Not withstanding when they had receiued sufficient assurance of Jason: and of the other/they let them go.

10. Fratres verò confestim per noctem dimiserunt Paulum & Silam in Berœam. Qui cum venissent, in synagogam Iudæorum introierunt.

And the brethren immediatly sent away Paul & Silas by night vnto Berea/which when they were come thither / entred into the Synagogue of the Jewes.

11. (Hi autem erant nobiliores eorum qui sunt Thessalonicæ, qui susceperunt verbũ cum omni aviditate, quotidie scrutantes scripturas, si hæc ita se haberent.

These were also more noble men thẽ they which were at Thessalonica /which receiued the worde with all readines / and searched the Scriptures dayly / whether those things were so.

12. Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulierum Gentilium honestarum, & viri non pauci,)

Therefore many of them beleeued / and of honest women/ which were Grecians/and men not a few.

13. Cum autem cognovissent in Thessalonica Iudæi, quia & Berœæ prædicatum est à Paulo verbum Dei, venerunt & illuc, commoventes, & turbantes multitudinem.

But when the Jewes of Thessalonica knew / that the word of God was also preached of Paul at Berea / they came thither also/and moued the people.

Das XVII. Kapitel.

7. Die herberget Jason. Vnd dise alle handeln wider des Keisers Gebot/sagen: Ein ander sey der König/ nemblich/ Jesus.

Dem lener Jason herbere. Oc alle disse handle mod Keyserens Bud/sige en anden ere Konge/som er Jhesus.

8. Sie bewegeten aber das Volck/ vnd die Obersten der Statt / die solches höreten.

Saa oprørde de Folcket oc de Offuerste i Staden / som det horde.

9. Vnd da sie verantwortung von Jason vnnd den andern empfangen hatten/liessen sie sie loß.

Oc der de haffde taget fylliste aff Jason oc de andre / da lode de dem løff.

10. Die Brüder aber fertigten sie also balde ab bey der nacht/ Paulum vnd Silan/ gen Berrhoen. Da sie darkamen/ giengen sie in die Jüdenschule.

Men Broderne forskickede strax om natten Paulum oc Silan / til Berrohen. Der de komme did/ ginge de i Jødernis Schole.

11. Denn sie waren die edelsten vnter denen die zu Thessalonich/die nahmen das Wort auff gantz williglich/ vnd forscheten täglich in der Schrifft ob sichs also hielte.

Thi de vaare de edelste iblant dem i Thessalonica/ De anammede ordet meget veluillige / oc randsagede daglige i Scrifften / om det haffde sig saa.

12. So glaubten nun vil auß jhnen/ auch der Griechischen ehrbarn Weiber vnd Männer nicht wenig.

Saa trode nu mange aff dem / ocsaa de Grekers erlige Qvinder oc Mend icke faa.

13. Als aber die Jüden von Thessalonich erfuhren/daß auch zu Berrhoen das Wort Gottes von Paulo verkündiget würde/kamen sie/ vnd bewegeten auch allda das Volck.

Men der Jøderne aff Thessalonica fornumme/ at Guds ord bleff oc forkyndet aff Paulo i Berrhoen/ da komme de / oc oprørde ocsaa der Folcket.

Kapitola XVII.

7. Kterýž tayně přijal Jázon/ a ti wssyckni proti vstanowenij Cysařowu činij prawijce býti Králem giného/ gměnem Gežijsse.

Ktore przyiał Jazon / á wszyscy ći czyni á przeciw dekretom Cesárskim / opowiedaiac Jezusá Krolá inego.

8. A tak zbauřili Obec/ y Knijžata Města když to od nich slysseli.

A podburzyli lud y przełożone miástá/ ktorzy tego słuchali.

9. A oni přiyawsse dostatečnau wýmluwu od Jázona/ a od giných/ propustili ge.

Wszakoż oni przyiawszy od Jázoná rekoiemstwo y od inych / puścili ie ná poręczenie.

10. Bratřij pák hned w noci wypustili Pawla a Sylu do Berrhoe: Kteřížto když tam přissli/ wessli do židowské Sskoly.

Ale bráćia wnet w nocy wypuścili Páwła spolu z Syla do Berea / ktorzy gdy tám przyszli weszli do bożnice żidowskiey.

11. A ti byli znamenitěgssij/ kteřijž gsau w Thessalonice/ genž přiyali Slowo se wssij chtiwostij/ na každý den rozwažugice Pijsma/ takliby podle nich to wskutku se stalo.

Lecz oni byli statecżnieyszy niż ći co byli w Tessalonice / á to iż przyięli słowo Boże ze wszytka ochotá / vstáwicznie się wywiádując pism/ iesliby się to ták miáło.

12. A mnozý zagisté vwěřili z židůw/ y z Pohanských Zen poctiwých/ a mužůw nemálo.

A przetoż wiele ich vwierzyło/ y Grekie niewiásty vczciwe/ y meżow niemało.

13. A když poznali Zidé w Thesalonyce/ žeby y w Berrhoe kázáno bylo slowo Božij od Pawla/ přissli tam/ y zbauřili množstwj Obec.

O tym gdy się dowiedźieli Tessalonicenscy żydowie / że y w Berei opowiedáne iest od Páwłá słowo Boże/przyszli też y tam podburzáiac lud.

יז | ιζ.

14 ולפולוס שדרוהי אחא דיחות לה לימא וקוי הוא בה במדינתא הי שילא וטמותאוס:

Et allora subbitamente i fratelli mandoron via Paulo, che sen' andasse come verso il mare, e Sila e Timoteo rimasero iui.

14 ומהרה אז שלחו האחים את־פולוס להלך אל־הים ושילא וטימותאוס עזבו עמם:

Empero luego los Hermanos embiaron à Paulo que fuese como à la mar: y Sylas y Thimotheo se quedaron alli.

14. Εὐθέως δὲ τότε τὸν παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ὑπέμενον δὲ ὅ, τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος ἐκεῖ.

Mais alors les freres enuoyerent incontinent Paul dehors pour aller cõme vers la mer: mais Silas & Timothee demeurerent encores là.

15 והנון דאתלויו לה לפולוס ואתו עמה עדמא לאתינוס מדינתא וכד נפקין מן צאידוהי קבלו מנה אגרתא לות שילא וטימתאוס דבעגל יאולון לותה:

E quelli che haueuano preso il carico di mettere in saluo Paulo, il condussero infin ad Atene: e riceuuta da esso commessione à Sila è Timoteo, che prestissimamente sene venissero à lui, si partiono.

15 ואשר הובילו את־פולוס הוליכוהו עד־אתינוס ויקבלו מצוה אל־שילא וטימותאוס אשר במהרה יבואו אליו וילכו:

Y losque auia tomado à cargo à Paulo, lo lleuaron hasta Athenas: y tomando mandado deel para Silas y Timotheo, que viniessen à el lo mas presto que pudiessen, se partiaron.

15. Οἱ δὲ καθιστῶντες τὸν παῦλον, ἤγαγον αὐτὸν ἕως ἀθηνῶν· καὶ λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν σίλαν καὶ τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς αὐτὸν, ἐξῄεσαν.

Et ceux qui auoyent prins la charge de mettre Paul à sauueté, le menerent iusqu'en Athenes: & apres auoir receu mandement de lui à Silas & Timothee, à ce qu'ils reuinssent bien tost vers lui, ils partirent.

16 הו דין פולוס כד מקוא הוא באתינוס מתמרמר הוא ברוחה הוא חזא המדינתא כלה מליא פתכרא:

Hor mentre che Paulo gli aspettaua in Atene, lo spirito suo s'infiammaua in lui, vedendo che la città era dedità à l'idolatria.

16 ופולוס בקוותו אליהם באתינוס ותתמרמר רוחו בראותו כי עיר מלאה אלילים היא:

Y esperandolos Paulo en Athenas, su Espiritu se deshazia enel, viendola ciudad dada à idolatria.

16. Ἐν δὲ ταῖς ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν.

Or comme Paul les attendoit en Athenes, son esprit s'aigrissoit en luimesme, considerent la ville du tout adonnee à idolatrie.

17 וממלל הוא בכנושתא עם יהודיא ועם אילין דדחלין מן אלהא ובשוקא עם אילין דמסתקבלין הוו כל־יום:

Pertanto egli disputaua nela sinagoga co i Giudei, e con le persone pie, & ogni giorno in piazza con quelli che si rincontrauano con lui.

17 ויתוכח בעדה את־היהודים ויראי אלהים ובשוק יום יום אל־אשר קרוהו:

Ansique disputaua en la Synoga con los Iudios y religiosos: y en la plaça cadadia con losque le occurrian.

17. Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας.

Parquoi il disputoit en la synagogue auec les Iuifs, & auec les religieux, & tous les iours en la place du marche auec ceux qui se rencontroyent.

18 ואף פילוספא דמן יולפנה דאפיקורוס ואחרנא דמתקרין אסטואיקו דרשין הוו עמה ואנש מנהון אמרין הוו מנא צבא הנא מלקט מלא ואחרנא אמרין הוו לאלהא נוכריא מכרז מטול דלישוע ולקימתה מכרז הוא להון:

Et alcuni de gli Epicurei e de filosofi Stoici contendeuano con esso lui: & alcuni diceuano, Che vuol dire questo seminator di parole: Et altri diceuano. Ei par che sia aununtiatore di nuoui dei: per cioche egli annuntiaua loro IESV, e la resurrettione.

18 וקצת בעלי בינה מאפיקורוס ואסטואיקו התוכחו עמו וקצתם אמרו מה יאבה איש דברים הזה לאמר ואחרים אמרו נראה לנו כי מגיד שדים חדשים הוא כי את־תקומת ישוע הגיד להם:

Y algunos Philosophos de los Epicureos y de los Estoicos disputauan con el: y vnos dezian Que quiere dezir este palabrero? Y otros parece que es predicador de nueuos dioses? porque les predicaua à Iesus, y la Resurrecion.

18. Τινὲς δὲ τῶν ἐπικουρείων καὶ τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ. καί τινες ἔλεγον, τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δὲ, ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῖς εὐηγγελίζετο.

Lors quelques vns d'entre les philosophes Epicuriens & Stoiciens, s'adresserent à lui en propos: & les vns disoyent, Mais que veut dire ce babillard? Et les autres disoyent, Il semble estre anonciateur de dieux estranges: pource qu'il leur anoncoit Iesus & la resurrection.

CAP. XVII.

14\. Statimq; tunc Paulum dimiſerunt fratres, ut iret uſque ad mare. Silas autem & Timotheus remanſerunt ibi.

But by and by the brethren ſent away Paul to go as it were to the ſea: but Silas and Timotheus abode there ſtill.

15\. Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum uſque ad Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silam & Timotheum, ut quàm celeriter venirent ad illum: profecti ſunt.

And they that did conduct Paul / brought him unto Athens: and when they had receiued a commandement unto Silas and Timotheus that they ſhould come to him at once / they departed.

16\. Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur ſpiritus eius in ipſo, videns idolatriæ deditam civitatem.

Nowe while Paul waited for them at Athens / his ſpirit was ſtirred in him / when he ſaw the citie ſubiect to idolatrie.

17\. Diſputabat igitur in ſynagoga cum Iudæis, & colentibus, & in foro, per omnes dies ad eos qui aderant.

Therefore he diſputed in the Synagogue with the Iewes / and with them that were religions / and in the market dayly with whomſoeuer he met.

18\. Quidam autem Epicurei & Stoici philoſophi diſſerebant cum eo, & quidam dicebant, Quid vult ſeminator verborum hic, dicere? Alii verò, Novorum dæmoniorum videtur annuntiator eſſe, quia Ieſum & reſurrectionem annuntiabat eis.

Then certaine Philoſophers of the Epicures / and of the Stoikes / diſputed with him / and ſome ſaid / What wil this babbler ſay? Others ſaid / He ſeemeth to be a ſetter forth of ſtrange goods (becauſe he preacheth unto them Jeſus / and the reſurrection.)

Das XVII. Capitel.

14\. Aber da fertigten die Brůder Paulum alſobald ab / daß er gieng biß an das Meer / Silas aber vnnd Timotheus blieben da.

Men da forſkickede Brøderne Paulum ſtrax / at hand gick indtil Haffuit / Men Silas / oc Timotheus bliffue der.

15\. Die aber Paulum geleiteten / führeten jhn biß gen Athene / vnd als ſie befelch empfiengen an den Silan vnd Timotheum / daß ſie auffs ſchierſte zu jhm kemen / zogen ſie hin.

Oc de ſom ledſagede Paulum / førde hannem indtil Athene / oc ſom de finge befalninge til Silan oc Timotheum at de ſkulde met det ſuareſte komme til hannem / droge de bort.

16\. Da aber Paulus jrer zu Athen wartet / ergrimmet ſein Geiſt in jhm / da er ſahe die Statt ſo gar Abgöttiſch.

Oc der Paulus tøffuede effter dem i Athene / Da gremdis hans Aand i hannem / der hand ſaa Staden aldelis vgudelig.

17\. Vnd er redet zwar zu den Jüden vnd Gottsförchtigen in der Schule / auch auff dem Marckt alle Tage / zu denen / die ſich herzu funden.

Oc hand talede da huer dag til Joderne oc de Gudfryctige i Scholen / oc paa Taarret / til dem / ſom der hulde ſig til.

18\. Etliche aber der Epicurer vnnd Stoiker Philoſophi zanckten mit jm / vnd etliche ſprachen: Was wil diſer Lotterbub ſagen? Etliche aber: Es ſihet als wolte er neue Götter verkündigen. Das machet / er hatte das Euangelium von Jeſu vnnd von der Aufferſtehung jhnen verkündiget.

Men nogle Philoſophi / Epicurer oc Stoiker kiffuedis met hannem / Oc nogle ſagde / Huad vil denne Ordgydere ſige? Oc nogle / Det ſynis ſom hand vilde forkynde ny Guder. Det kom der aff / at hand haffde forkyndet dem Euangelium om Jheſu oc om Opſtandelſen.

Kapitola XVII.

14\. A tehdy hned Bratřij wypuſtili Pawla / aby ſſel až k Moři: Sylas pak a Tymotheus / oſtali tu.

Ale wnet Páwłá wypuścili bráćia / áby ßedł tákoby do morza / wßákoż Sylá y Tymotheuß zoſtali tám.

15\. Ale ti kteřijž prowodili Pawla / do wedli ho až do Athén / a wzawſſe poručenij od něho k Sylowi a k Tymotheowi / aby přiſſli k němu cožnayſpijſſe mohau / ſſli zaſe.

A ći ktorzy ſie podjeli poſtawić Páwłá ná mieyſcu beſpiecznym / przeprowádzili go áż do Athen / á wziąwßy roſkazanie do Syle y Tymotheußá żeby tymczchley bywali v niego / ßli w drogę.

16\. A když Pawel čekal gich w Athénach / zpauzel ſe w něm duch geho / wida an to Měſto oddáno modlo ſlauženij.

Zátym gdy ich Páwel w Athenach czekał / tedy ſie w nim wzruſzał duch iego / gdy widział miáſto poddáne báłwochwalſtwu.

17\. Y hádal ſe s Zidy a s pobožnými w Sſkole / y na rynku po wſſecky dnis těmi kteřijž tu přicházeli.

A przetoż rozmawiał w bożnicy z żydy y z ludźmi bogoboynemi / ták że y w rynku ná káżdy dźień / z kim ſie iedno podkał

18\. Tehdy někteřij Mudrcy Epikureyſſtij a Stoytſſtij hádali ſe s nim / a někteřij prawili: Y co tento pliſkač chce powěděti? Ginij pak prawili: Zdá ſe že geſt nowých Bohůw Kazatel / neb gim o Gežijſſowi a o zmrtwých wſtánij wyprawowal.

Tedy niektorzy Epikureyczycy y Stoycy Filozofowie gadali ſie z nim / á mowili niektorzy: Coż wżdy ten plotká chce powiedáć? A drudzy mowili: Zda ſie być opowiedáczem obcych bogow / bo im Jezuſá y zmártwychſtánie opowiedał.

יז | יז | ιζ'.

19 ואחדוהי ואיתיוהי לבית דינא דמתקרא אריוס פגוס כד אמרין לה משכחינן למדע מנו הנא יולפנא חדתא דמכרז אנת׃

E presolo, il condussero nel borgo Martio, dicendo, Possiamo noi sapere qual sia questa nuoua dottrina, diche tu parli?

19 ויאחזוהו ויוליכוהו אל־בית דין הנקרא אריוס פגוס לאמר הנוכל לדעת מה היא תורתך חדשה הזאת המדבר ממך׃

Y tomandolo truxeronlo àl Areopago, diziendo, podremos saber que sea esta nueua doctrina que dizes?

19. Ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἄρειον πάγον ἤγαγον, λέγοντες, δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή;

Et l'ayans apprehendé le meneerent en l'Areopage, disans, Pourrons-nous point sauoir quelle est ceste nouelle doctrine dont tu parles.

20 מלא גיר נוכריתא נרע אנת במשמעתן וצבינן למדע מנא אנין הלין׃

Imperoche tu apporti à le nostre orecchie di strane cose, Noi vogliam dunque sapere quel che queste cose vogliano dire.

20 כי דברים חדשים מביא את לאזנינו לכן נדע מה הדברים האלה׃

Porque metes en nuestras orejas vnas nueuas cosas: queremos pues saber que quiere ser esto.

20. Ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ὑμῶν, βουλόμεθα οὖν γνῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι.

Car tu nous mets certains choses estranges en nos oreilles: nous voulons donc sauoir que veulent dire ces choses.

21 אתניא דין כלהון ואילין דאתין לתמן נוכריא על מדם אחרין לא בטיל להון אלא למאמר ולמשמע מדם חדתא׃

E tutti gli Ateniesi, e i forestieri che conuersauano li, non attendeuano ad altro che a dire, ò ad vdire qualche cosa di nuouo.

21 ואנשי אתינא וגם הגרים הגרים בה כלם מאומה לא קוו כי־אם לדבר ולשמוע את דברים חדשים׃

Entonces todos los Athenienses, y los huespedes estrangeros, en ninguna otra cosa entendian sino, o endezir, o en oyr alguna cosa nueua.

21. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον.

Or tous les Atheniens & les estrangers qui se tenoyent la, ne vacquoyent à autre chose qu'à dire ou à ouir quelque nouuelle.

22 וכד קם פולוס באריוס פגוס אמר גברא אתניא חזא אנא לכון דבכלהין יתירין אנתון בדחלת שאדא׃

Allor Paulo stando nel mezo del borgo Martio, disse, Huomini Ateniesi, io vi vedo quasi in tutte le cose troppo superstitiosi.

22 ויעמד פולוס בתוך אראוס פגוס ויאמר אנשי אתינא בכל־דברים רואה אני כי־כמו עבדי־אלילים אתם׃

Pues estando Paulo en medio del Areopago dixo Varones Athenienses en todo hos veo como mas supersticiosos.

22. Σταθεὶς δὲ ὁ παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ ἀρείου πάγου, ἔφη. ἄνδρες ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ.

Adonc Paul se tenant au milieu de l'Areopage, dit, Hommes Atheniens, ie vous apperçoi en toutes choses comme par trop deuotieux.

23 כד מתכרך הוית וחזא הוית בית דחלתכון אשכחת עלתא חדא דכתיב הוא עליה דאלהא גניא הו הכיל דכד לא ידעין אנתון דחלין אנתון לה להנא אנא מסבר אנא לכון׃

Percioche passando io, e considerando le cose de la vostra religione, ho trouato ancora vn altare, nelquale era scritto, A LO DIO INCOGNITO, Questo dunque, ilqual vos senza conoscerlo, adorate, v'annuntio io.

23 כי בהתהלכי ובהביטי את־בית יראתכם מצאתי את הבמה אשר בה נכתב לאל לא נודע לכן את־האל אשר בשגגה יראתם אותו אני מגיד לכם׃

Porque passando y mirando vuestros Sanctuarios, hallé tambien vn altar enel qual estaua esta inscripcion, Al Dios no conocido, A quei pues que vosotros honrrays sin conocerlo, à este hos annuncio yo.

23 Διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ θεῷ. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.

Car en passant & contemplant vos deuotions, i'ai trouué mesmes vn autel auquel estoit escrit, Au Dieu incognu, Ie vous annonce donc celui lequel vous honnorez sans le cognoistre.

24 אלהא גיר דעבד עלמא וכלמא דאית בה והויו מרא דשמיא ודארעא בהיכלא דעבד אידיא לא שרא׃

L'Iddio che ha fatto il mondo, e tutte le cose che sono in esso, essendo egli Signor del cielo e de la terra, non habita in tempij fatti à mano.

24 יהוה אשר עשה את־העולם וכל אשר בו זה הוא אדון שמים וארץ ובהיכלים אשר מעשי ידים המה איננו שוכן׃

El Dios que hizo el mundo y todas las cosas que enel son. Este como sea Sennor del cielo y de la tierra, no habita en templos hechos de mano.

24. Ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ.

Le Dieu qui a fait le monde & toutes les choses qui y sont, comme ainsi soit qu'il soit seigneur du ciel & de la terre, n'habite point és temples faits de mains:

CAP. XXVII

19. Et apprehensum eum, ad Areópagum duxerunt, dicentes, Possumus scire quæ est hæc nova, quæ à te dicitur, doctrina?

And they tooke him / and brought him into Mars streete / saying / May wee not know / what this newe doctrine / whereof thou speakest / is?

20. Nova enim quædam infers auribus nostris. Volumus ergo scire quidnam velint hæc esse.

For thou bringest certaine strange things vnto our eares: we would know therefore / what these things meane.

21. (Athenienses autem omnes, & advenæ hospites, ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

For all the Athenians and straungers which dwelt there / gaue them selues to nothing els / but either to tell / or to heare some newes.

22. Stans autem Paulus in medio Areópagi, ait, Viri Athenienses, per omnia quasi superstitiosos vos video.

Then Paul stood in the middes of Mars streete / and sayd / Ye men of Athens / I perceiue y in all thinges ye are to superstitious.

23. Præteriens enim & videns simulachra vestra, inveni & aram in qua inscriptum erat, IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis.

For as I passed by / and behelde your deuocions / I founde an altar wherein was written / VNTO THE VNKNOVVEN GOD. Whome ye then ignorantly worship / him shew I vnto you.

24. Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo sunt, hic cæli & terræ cum sit Dominus, non in manufactis templis habitat.

God that made the world / and all things that are therein / seeing that he is Lorde of heauen / and earth / dwellet not in temples made with handes.

Das XVII. Kapitel.

19. Sie nahmen jhn aber vnd führeten jhn auff den Richtplatz / vnnd sprachen: Können wir auch erfahren / was das für eine neue Lehre sey / die du lehrest?

Da toge de hannem / oc førde hannem op til Domsteden / oc sagde / Kunde wi oc faa at vide / huad det er for en Lærdom / som du Lærer.

20. Denn du bringest etwas neues für vnsere ohren / so wolten wir gerne wissen / was das sey.

Thi du fører noget nyt faar vore øern / Saa vilde wi gerne vide / huad det er.

21. Die Athener aber alle / auch die Außländer vnd Gäste / waren gericht auff nichts anders / denn etwas neues zusagen oder zuhören.

Men alle de Athener / oc Vdlendinge oc Fremmede / stode icke effter andet / end at sige eller at høre noget nyt.

22. Paulus aber stund mitten auff dem Richtplatz / vnnd sprach: Jhr Männer von Athene ich sehe euch / daß jhr in allen stücken all zu abergläubig seyt.

Da stod Paulus mit paa Domsteden / oc sagde / I Mend aff Athene / Jeg seer eder / att ere for meget vantro i alle stycke.

23. Ich bin herdurch gegangen / vnd habe gesehen eure Gottesdienste / vnd fand einen Altar / darauff war geschrieben: Dem vnbekanten Gott. Nun verkündige ich euch denselbigen / dem jhr vnwissent Gottesdienst thut.

Jeg gick her omkring / ocsaa eders Gudstieniste / Oc ieg fant it Altere / som vaar screffuit paa / Den vbekende Gud. Nu forkynder ieg eder den samme / som i gøre Gudstieniste vuitterlige.

24. Gott der die Welt gemacht hat / vnnd alles was darinnen ist / Sintemal er ein HERR ist Himmels vnd der Erden / wohnet er nicht in Tempeln mit Händen gemacht.

Gud som Giorde Verden / oc alt det er vdi / Efterdi hand er en HERRE offuer Himmel oc Jord / da boer hand icke i Tempel som er giord met hender.

Kapitola XVII.

19. Y poyawsse gey wedli ho do domu Včenij swého / a řekli gemu: Můžemeli wěděti / yaké iest toto včenij nowé / kteréž ty wyprawugess?

A tak go pochwyciwszy wiedli ku Areopagu / mowiąc: Możemyli wiedzieć co tho iest za nowa nauka / ktorą opowiadasz?

20. Neb zagisté nowé yakésy wěcy wkládáss w vssy nasse. Protož chce me wěděti / coby to bylo.

Bo takies obcerzeczy przynosisz do vszu naszych / a przethoż chcemy wiedziec co wżdy z tego ma być.

21. Neb Athénsstij wssyčkni / y přichozé gegich y hosté / ničehož giného tak pilni nebyli / než aby prawili neb slysseli něco nowého.

Abowiem Athenienczycy / y ci ktorzy tam mieszkali goście / zadna sie ina rzecza nie bawili / iedno w powiedaniu a w sluchaniu takich nowin.

22. Tehdy stoge Pawel v prostřed Aryopagu / řekl: Mužij Athénsstij / widijm wás wsselijak býti téměř powěrečněgssý.

Tedy Pawel stoiąc w pośrod Areopagu / rzekł: Mężowie Atheniensczy / we wszytkim widzę iż barzo nabożnemi iesteście.

23. Nebo procházege se a widá Modly wasse / nalezl gsem Oltář ná kterémž napsáno gest: Neznámému Bohu. Protož kterého wy ctijte neznagijce / tohoť yá zwěstugi wám.

Gdyż chodząc y przypatruiąc sie wászym nábożeństwam / nalazłem też ołtarz z ná ktorym iest ná pisano: NIEZNAIOMEMV BOGV. A przetoż tego ktorego wy nieznáiąc chwalicie / thegożci ia wam oznáymuie.

24. Buoh který gest stworil Swět / y wsseckо cožgest na něm / ten gsa Pánem Nebe y Země / nebydlij w Chrámijch rukau vdělaných.

Bog ktory stworzył świat / y wszytko co ná nim iest / ten gdyż iest Pánem niebá y ziemie / nie mieszka w kościelech reka zbudowánych.

י ז

25 וְלָא מֶשְׁתַּמַּשׁ מֶן אִידַי בְּנַי נָשָׁא וְצָל מֶדֶם לָא סְנִיק מֶטוּל דְּהוּ יָהֶב לְכֻל־נָשׁ חַיָּא וְנַפְשָׁא׃

Ne ſi ſerue per mani di huomini, come biſognoſo di coſa alcuna: concioſia che egli da à tutti vniuerſalmente la vita e'l fiato.

26 וּמֶן חַד דָּם עֲבַד עָלְמָא כֻלֵּה דְּבְנַי נָשָׁא דְּנֶהְוּוֹן עָמְרִין עַל אַפַּי אַרְעָא כֻלָּה וּפְרַשׁ זַבְנָא בְּפוּקְדָנֵה וְסָם תְּחוּמָא דְּעוּמְרָא דְּבְנַי־נָשָׁא׃

Et ha fatta d'vn ſol ſangue tutta la generation de gli huomini, accioch'ella habitaſſe ſopra tutta la facia de la terra: determinando i tempi preordinati, e i termini de la loro habitatione.

27 דְּנֶהְוּוֹן בָּעֵין לַאלָהָא וְמַמְשְׁכִּין וּמֶן בְּרִיתֵה מֶשְׁכְּחִין לֵה מֶטוּל דְּאַף לָא הָוָא רַחִיק מֶן כֻּל חַד מֶנַּן׃

Accioche cercaſſeno il Signore, ſe per auuentura il toccaſſeno e trouaſſeno: ancor che non ſia lontano da ciaſcun di noi.

28 בֵּה הוּ גֵּיר חַיִּינַן וּמֶתְתְּזִיעִינַן וְאִיתַין אַיך דְּאַף אֲנָשָׁא מֶן חַכִּימֵא דִּלְכוֹן אֲמַר דְּמֶנֵּה הוּ טוּהְמַן׃

Concioſia che per eſſo noi viuiamo, e mouiamoci, e ſiamo: ſi come ancor alcuni de voſtri poeti hanno detto: Percioche noi ſiamo ancor ſua generatione.

29 אֲנָשָׁא הָכִיל דְּטוּהְמַן מֶן אֲלָהָא הו לָא חַיָּבִינַן לְמֶסְבַּר דְּלְדַהְבָא אָו לְסֵאמָא אָו לְכֵאפָא דְּגְלִיפָא בַּאוּמָנוּתָא וּבְיַדְעְתָא דְּבַר־נָשָׁא דָּמְיָא לַאלָהוּתָא׃

Eſſendo adunque noi generatione di Dio, non debbiamo ſtimare che la Deità ſia ſimile à l'oro, ò à l'argento, ò à la pietra ſcolpita per arte, e per inuention d'huomo.

30 וַבְנָא גֵּיר דְּטָעְיוּתָא אַעְבַר אֲלָהָא וּבְזַבְנָא הָנָא מְפַקֵּד לְכֻלְהוֹן בְּנַי נָשָׁא דְּבְכֻל אֲנָשׁ בְּכֻל דּוּכָא יְתוּב׃

Hor hauendo Iddio diſſimulati i tempi de l'ignorantia, fa hora intendere à gli huomini, che tutti in ogni luoge ſi rauueggano.

י ז

25 וּבִידֵי אֲנָשִׁים יֵעָבֵד וְלֹא יֶחְסַר כָּל טוֹב הוּא נוֹתֵן לְכֻלָּם אֶת חַיִּים וּנְשָׁמָה בַּכֹּל׃

Ni es honrrado con manos de hombres, neceſſitado de algo: pues el da à todos vida, y reſpiracion, y todas las coſas:

26 וַיַּעַשׂ מִדְּמֵי אָדָם אֶחָד אֶת־כָּל בְּנֵי אָדָם לִשְׁכּוֹן עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ קוֹבֵץ וּמַבְדִּיל עִתּוֹת וּמוֹעֲדִים וּגְבוּלֵי מוֹשְׁבוֹתָם׃

El qual hizo de vno à todo el linage de los hombres para que habitaſſen ſobre toda la haz de la tierra, determinando las ſazones (las quales limitó:) y pueſtos los terminos de la habitacion de ellos.

27 לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה אוּלַי יְמַשְׁשׁוּהוּ וְיִמְצָאוּ אַף כִּי אֵינֶנּוּ רָחוֹק הוֹוֶה מִכֻּלְּכֶם׃

Paraque buſcaſſen à Dios, ſi porventura palpendo lo hallen: aunque cierto no eſta lexos de cada vno de noſotros.

28 כִּי בוֹ חָיִינוּ צָעַדְנוּ וְהָיִינוּ כְּמוֹ גַּם אֲנָשִׁים חֲכָמִים מִכֶּם אָמְרוּ כִּי מִדּוֹרוֹ אֲנַחְנוּ׃

Porque en el biuimos, y nos mouemos, y ſomos: como tambien algunos de vueſtros poetas dixeron, porque linage de eſte ſomos tambien.

29 וְאִם מִדּוֹר אֱלֹהִים אֲנַחְנוּ לֹא יִשְׁוֶה לָנוּ לַחְשֹׁב כִּי לַזָּהָב אוֹ לַכֶּסֶף אוֹ לָאֶבֶן אוֹ לְמַחְצַב חֹשֵׁב אוֹ לְמַחְשֶׁבֶת אָדָם דּוֹמֶה אֱלֹהִים הוּא׃

Siendo pues linage de Dios, no auemos de eſtimar la Diuinidad ſer ſemejante ó à oro, ó à plata, ó à piedra, ó à eſculptura de artificio ó de imaginacion de hombres.

30 וַיַּעְלֵם אֱלֹהִים אֶת־עֵינָיו מֵעִתּוֹת הַשְּׁגָגָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְעַתָּה מַגִּיד הוּא לָאֲנָשִׁים כֻּלָּם בְּכָל הַתֵּבֵל לָשׁוּב מֵרָעָתָם׃

Anſique diſſimulando Dios los tiempos de eſta ignorancia, aora denuncia à todos los hombres que ſe arrepientan:

ιζ.

25. Οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα.

Et n'eſt point ſerui par mains d'hommes comme ayant neceſſite de quelque choſe, veu que c'eſt lui qui donne à tous vie, & reſpiration, & toutes choſes.

26. Ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὁρίσας προστεταγμένους καιρούς, καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν.

Et a fait d'vn ſeul ſang tout le genre humain, pour habiter ſur toute l'eſtendue de la terre: ayant determine les ſaiſons qu'il a auparauant ordonnees, & les bornes de leur habitation.

27. Ζητεῖν τὸν κύριον, εἰ ἄραγε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν, καίτοιγε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα.

Afin qu'ils cerchent le Seigneur, ſi en quelque ſorte ils pourroyent l'atoucher comme en taſtonnant, & trouuer: iacoit qu'il ne ſoit point loin d'vn chacun de nous.

28. Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καί ἐσμεν, ὡς καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι· τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.

Car par lui nous auons vie & mouuement, & eſtre comme auſsi quelques vns de vos poetes ont dit. Car auſſi nous ſommes lignage d'icelui.

29. Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν, χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον.

Comme ainſi ſoit donc que nous ſoyons le lignage de Dieu, nous ne deuons nullemẽt eſtimer la diuinite eſtre ſemblable à or, ou argent, ou à pierre taille par art & par inuention d'homme.

30. Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ θεὸς τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν.

Dieu donc ayant diſſimulé les temps de l'ignorance, maintenant denonce à tous hommes en tous lieux, qu'ils ſe repentent.

CAP. XVII.

25. Nec manibus humanis colitur, indigens aliquo, cum ipſe det omnibus vitam & inſpirationem, & omnia.

Neither is worſhipped with mens hãdes/ vs though hee needed any thing/ ſeeing he giueth to all life/ and breath/ and all thinges.

26. Fecitq; ex uno omne genus hominum, inhabitare ſuper univerſam faciem terræ, definiens ſtatuta tempora & terminos habitationis eorum.

And hath made of one blood all mankinde/ to dwell on all the face of the earth/ and hath aſſigned the times which were ordeined before/ and the boundes of their habitation.

27. Quærere Deum, ſi fortè attrectent eum, aut inveniant, quamvis non longè ſit ab unoquoque noſtrum.

That they ſhould ſeeke the Lorde/ if ſo bee they might haue groped after him/ and found him/ though doutles he be not farre from euery one of vs.

28. In ipſo enim vivimus, & movemur, & ſumus, ſicut & quidam veſtrorum poëtarum dixerunt, Ipſius enim & genus ſumus.

For in him we liue/ and moue/ and haue our being / as alſo certeine of your owne Poets haue ſaide/ For we are alſo his generation.

29. Genus ergo cum ſimus Dei, non debemus æſtimare auro aut argento, aut lapidi, ſculpturæ artis & cogitationis hominis, Divinum eſſe ſimile.

Foraſmuch then/ as we are the generation of God/ we ought not to thinke that y Godhead is like vnto golde/ or ſiluer/ or ſtone grauen by arte & the inuention of man.

30. Et tempora quidem huius ignorantiæ deſpiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, ut omnes ubique pœnitentiam agant.

And the thime of this ignorance God regarded not/ but nowe he admoniſheth all men euery where to repent.

Das XVII. Capitel.

25. Sein wird auch nicht von Menſchen Händen gepfleget / als der jemands bedörffe/ ſo er ſelber jederman Leben vnd Odem allenthalben gibt.

Hand tienis oc icke aff Menniſkens hender/ ſom den der haffuer nogen mand behoff/ Effterdi at han giffuer alleuegne huer mand Liff oc Aande.

26. Vnd hat gemachet/ daß von einem Blut aller Menſchen Geſchlecht auff dem gantzen Erdboden wohnen/ vnd hat ziel geſetzt/ zuvor verſehen/ wie lang vnd weit ſie wohnen ſollen.

Oc hand haffuer giort / at alle Menniſkens ſlect boer Jorderige aff it Blod / Oc hand ſette Maal ſom vaar før forſeet / huor longt oc viet de ſkulle bo.

27. Daß ſie den HERRN ſuchen ſolten/ ob ſie doch jhn fühlen vnd finden möchten. Vnd zwar er iſt nicht ferne von einem jeglichen vnter vns.

At de ſkulde ſøge HERREN/ om de dog kunde føle oc finde hannem. Oc ſandelige/ Hand er longt fra huer iblant oſſ.

28. Denn in jhm leben/ weben/ vnd ſind wir. Als auch etliche Poeten bey euch geſagt haben. Wir ſind ſeines Geſchlechts.

Thi wi leffue/ røris / oc ere i hannem. Som oc nogle Poeter haffue ſagd hoſſ eder/ Wi ere aff hans ſlect.

29. So wir denn Göttliches Geſchlechts ſind/ ſollen wir nicht meinen/ die Gottheit ſey gleich den güldẽn/ ſilbern/ ſteinern Bildern/ durch Menſchliche Gedancken gemacht.

Ere wi da Guds ſlect/ Skulle wi icke mene/ at Guddom er de Billede lig aff Guld/ ſølff oc ſtene/ ſom ere giorde veed Menniſkelige tancker.

30. Vnd zwar hat Gott die zeit der vnwiſſenheit überſehen / Nun aber gebeut er allen Menſchen/ an allen enden/ buſſe zuthun.

Oc ſandelige haffuer Gud offuerſeet vanuitighedſens tid / i Men nu biuder hand alle Menniſke / i alle ende/ at gøre penitentze.

Kapitola XVII.

25. Ani bŷwá cten Lidſkŷma rukama / neb ničehož nepotřebuge / poněwadž on dáwá wſſem žiwot / y dycháníj / y wſſecky wěcy;

Ani bywa chwalon rekomá ludzkiemi/ iákoby czego potrzebowác miał/ gdyżon dáie wßytkim żywot/ y oddech/ y wßytko.

26. A včinil z gednoho Cžlowěka wſſecko lidſké pokolenij/ aby přebŷwali na wſſij zemi / způſobuge vſtanowené čaſy a končiny přebŷwánij gegich.

Y ſpráwił z iedney krwie wßytek narod ludzki / áby mießkali po wßytkiey ziemi/ zámierzywßy pewność czáſow ktore przed tym poſtánowił/ y záłożywßy gránice mießkániá ich.

27. Aby hledali Boha/ zdaliby ſnad ho mohli dogjti neb nalézti gey/ ačkoli neníj daleko od gednoho každého z nás.

Aby ßukali Bogá/ owaby ſnadź mácáiąc znaleźli go/ chociaż ci koniecznie od káżdego z nas nie ieſt dáleko.

28. Neb gim gſme žiwi / a hŷbáme ſe/ y trwáme: Jakož y někteříj z waſſych Poetuow prawili: Že pokolenij geho gſme.

Abowiem przezeń żywiemy/ y ruchámy ſobą/ y ieſteſmy / iáko y niektorzy z waßych Poetow to powiedáli / gdyżeſmy też ſą narodem iego.

29. Poněwadž tehdy gſme národ Božij / nemáme ſe domniwat/ aby Bůh Zlatu/ aneb ſtříbru / neb kamenij řemeſlem neb duomyſlem lidſkŷm wyrytému/ byl podoben.

A p rzetoż gdyſmy ſą narodem Bożym/ niemamy ták rozumieć/ áby złotu / ábo ſrebru / ábo kámieniowi miſternie rytemu / ábo zmyßleniu człowieczemu boſtwo miáło być podobne.

30. Neb zagiſté Bůh přehlijdage prwé čaſy teto hlauposti / giž nynij zwěſtuge Lidem/ aby wſſudy wſſyckni pokánij činili.

Lecż przebaczáiąc czáſow tey nieumiejetności/ teraz Bog wßędy oznáymuie wßem ludziám/ áby ſie vználi.

יז

31 מטול דאקים יומא דבה עתיד דנדון ארעא כלה בכאנותא ביד גברא אינא דפרש ואפני לכל אנש להימנותה כד אקימה מן בית מיתא :

Percioch'egli ha statuito il giorno, nel qual debbe giudicare il mondo con giustitia, per vn huomo ch'egli ha determinato facendone fede à tutti, con hauerlo risuscitato da morte.

יז

31 כי קים את יום אחד אשר בו עתיד לשפוט את כל התבל בצדק באיש אשר נסכו את אמונה לבשר את כלם כי הקימנו ממתים :

Porquanto ha establecido vn dia en el qual ha de juzgar con justicia à todo el mundo por aquel varon al qual determinó, dando se à todos leuantandolo de los muertos,

ιζ'.

31. Διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Pource qu'il a ordonné vn iour auquel il doit iuger le monde vniuersel en iustice, per l'homme qu'il a determiné, dont il a donné certitude à tous, l'ayant ressuscité des mors.

32 וכד שמעו קימתא דמן בית מיתא מנהון ממיקין הוו ומנהון אמרין הוו בזבן אחרין שמעינן לך על הדא :

Come essi vdirono far mentione de la resurrettion de morti, altri sene faceuano beffe, & altri dissero, Noi ti vdiremo di questo vnaltra volta,

32 ובשמעם את תקומת המתים מקצתם הלעיגו בו ואחרים אמרו נשמעך עוד על הדבר הזה :

Y como oyaron la Resurrecion de los muertos, vnos entonces se burlauan: y otros dezian, Oyrtehemos acerca deesto otra vez.

32. Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον, ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου.

Et quand ils ouirent ce mot de la resurrection des morts, les vns s'en mocquoyent, & les autres disoyent, Nous t'orrons derechef sur cela.

33 והכנא נפק פולוס מן בינתהון :

E cosi Paulo vscì del mezo di loro.

33 וכן פולוס יצא מביניהם :

Y ansi Paulo se salió de en medio deellos.

33. Καὶ οὕτως ὁ παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν.

Ainsi sortit Paul du milieu d'eux.

34 ואנשין מנהון נקפוהי והימנו חד דין מנהון איתוהי דיניסיס מן דינא דאריוס פאגוס ואנתתא חדא דשמה דמריס ואחרנא עמהון :

Et alcuni huomini s'accostorono à lui, e credettero: intra i quali fu Dionisio Areopagita, e vna donna nominata Damari, e de gli altri con essi.

34 וקצת האנשים דבקו בו והאמינו אשר בם היה דיוניסיוס אחד השופטים ואשה ושמה דמריס ואחרים אתם :

Mas algunos creyeron juntandose con el entre los quales tambien fué Dionysio el del Areopago, y vna muger llamada Damaris, y otros con ellos.

34. Τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ διονύσιος ὁ ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

Certains personnages toutesfois se ioignirent a lui, & creurent: entre lesquels estoit aussi Denis l'Areopagite, & vne femme nommé Damaris, & autres auec eux.

יח

1 וכד נפק פולוס מן אתינוס אתא לה לקורנתוס :

Doppo queste cose Paulo si partì d'Atene, e venne à Corinto.

יח

1 ואחרי כן יצא פולוס מאתינא ובא לקורנטוס :

Passadas estas cosas Paulo se partió de Athenas, y vino à Corintho:

ΚΕΦΑΛ. ιη'.

Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ παῦλος ἐκ τῶν ἀθηνῶν ἦλθεν εἰς κόρινθον.

Or apres ces choses Paul se partant d'Athenes vint à Corinthe.

2 ואשכח תמן גברא חד יהודיא דשמה הוא אקולאס דאיתוהי הוא מן פונטוס אתרא ובה בהו ובנא אתא הוא מן אתרא דאיטליא הו ופרסקילא אנתתה מטול דפקד הוא קלודיס קסר דנפקון כלהון יהודיא מן רהומא ואתקרב לותהון :

Et hauendo trouato vn certo Giudeo nominato Aquila, di natione Pontico, che poco innanzi era venuto d'Italia, con Priscilla sua moglie: (per hauer Claudio comandato che tutti i Giudei partissero di Roma) sen'ando à loro.

2 וימצא את איש יהודי ושמו אקולס ודורו מפונטוס אשר אך בעת ההיא בא מאיטליא ופריסקלא אשתו על כי צוה קלודיוס את כל היהודים לצאתם מרהומה ויקרב אליהם :

Y hallando à vn Iudio llamado Aquila natural del Ponto, que auea poco que auia venido de Italia, y à Priscilla su muger, (porque Claudio auia mandado que todos los Iudios saliessen de Roma) vinose à ellos:

2. Καὶ εὑρών τινα ἰουδαῖον ὀνόματι ἀκύλαν, ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς ἰταλίας, καὶ πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς ἰουδαίους ἐκ τῆς ῥώμης, προσῆλθεν αὐτοῖς.

Et ayant là trouué vn certain Iuif nommé Aquile, de la nation de Ponte, qui vn peu au parauant estoit venu d'Italie, auec Priscille sa femme (pource que Claude auoit commandé que tous les Iuifs vuidassent de Rome) il s'addressa à eux.

CAP. XVII.

31. Eo quòd ſtatuit diem in quo iudicaturus eſt orbem in æquitate, in viro in quo ſtatuit, fidem præbens omnibus, ſuſcitans eum à mortuis.

Becauſe he hath appointed a day in the which he will iudge y worlde in rightteouſnes / by that man whom he hath appointed/whereof he hath giuen an aſſurance to all men/in that he hath raiſed him from y dead.

32. Cùm audiſſent autem reſurrectionem mortuorũ, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt, Audiemus te de hoc iterum.

Now when they heard of the reſurrection from the dead/ſome mocked / & other ſayde / We will heare thee againe of this thing.

33. Sic Paulus exivit de medio eorum.

And ſo Paul departed from among them.

34. Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt: in quibus & Dionyſius Areópagita, & mulier nomine Damaris, & alii cum eis.

Howbeit certaine men claue vnto Paul / and beleeued: among whome was alſo Denis Areopagita / and a woman named Damaris / and other with them.

CAP. XVIII.

POſt hæc egreſſus ab Athenis, venit Corinthũ.

After theſe thinges/Paul departed from Athenes/and came to Corinthus.

2. Et inveniens quendam Iudæum, nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillam uxorem eius (eo quòd præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Iudæos à Roma) acceſſit ad eos.

And found a certaine Jewe/named Aquila/ borne in Pontus / lately come from Italie / & his wife Priſcilla (becauſe that Claudius had commanded all Jewes to departe from Rome) and he came vnto them.

Das XVII. Capitel.

31. Darumb/daß er einen Tag geſetzet hat / auff welchen er richten wil den Kreiß deß Erdboden mit Gerechtigkeit/durch einen Mañ/ in welchem ers beſchloſſen hat/ vnd jederman fürhelt den Glauben / nach dem er jhn hat von den Todten aufferweckt.

Fordi / at hand haffuer ſæt en dag/ paa huilcken hand vil dømme Jorderigis Kreidz met redferdighed/ Ved en Mand / i huilcken hand haffuer beſluttet det/ oc hand holder huer mand troen faare/effter at hand haffuer opueet hannem fra de Døde.

32. Da ſie höreten die Aufferſtehung der Todten / da hattens etliche jhren ſpott. Etliche aber ſprachen: Wir wöllen dich davon weiter hören.

Der de hørde de Dødis opſtandelſe/ Da haffde nogle det faar deris ſpaat / Men nogle ſagde/ Wi ville ydermere høre dig der om.

33. Alſo gieng Paulus von jnen.

Saa gick Paulus fra dem.

34. Etliche Männer aber hiengen jhm an / vnd wurden glaubig / vnter welchen war Dionyſius / einer auß dem Rath/vnd ein Weib mit Namen Damaris: vnd andere mit jhnen.

Oc nogle Mend henge ved hannem / oc trode Iblant huilcke Dionyſius / en aff Raadet vaar/ oc en Quinde hed Damaris/ oc andre met dem.

Das XVIII. Capitel.

Darnach ſchied Paulus von Athene/vnd kam gen Corinthen.

DEr effter ſkildis Paulus fra Athene / Oc kom til Corinthen.

2. Vnd fand einen Jüden / mit Namen Aquila / der Geburt auß Ponto/ welcher war neulich auß Welſchland kommen / ſampt ſeinem Weibe Priſcilla / darumb daß der Keiſer Claudius gebotten hatte allen Jüden / zu weichen auß Rom. Zu denſelbigen gieng er ein.

Oc fand en Jøde hed Aquila / oc faar fød i Ponto/huilcken ſom vaar nylige kommen aff Balland met ſin Huſtru Priſcilla / fordi at Keyſer Claudius haffde biudet alle Jøder /at vige aff Rom. Til de ſamme gick hand ind.

Kapitola XVII.

31. Proto že wſtanowil den/ w kterémžto Sauditi bude Swět w Sprawedlnoſti/ſkrze muže kteréhož geſt k tomu wyſtawil/ dáwage Wijru wſſem/ wzkřijſyw ho z mrtwých.

Dla tego iż poſtánowił dzień w ktory ſpráwiedliwie ſadzic będzie ziemie/ przez tego męzá ktorego náznáczył / iawnie tho okazawſzy wſzytkim/ iż on go z martwych wzbudził.

32. A když vſlyſſeli o wzkřiſſenj mrtwých / někteřij ſe poſmijwali/ a někteřij řekli: Budeme tebe ſlyſſeti o tomto podruhe.

Tedy oni vſlyſzawſzy o zmartwych wſtaniu / niektorzy z nich z poſmiechem to przyimowali / á drudzy záſie powiedzieli: Będziem cie o tym drugi raz ſłucháć.

33. A tak Pawel wyſſel z proſtředku gegich.

Zátymże Páwel wyſzedł z poſrodku ich.

34. Někteřij pak mužij/Athenſſtij/přidržice ſe ho vwěřili/ mezy kterýmiž byl y Dyonyſius Areopagitſký/ y Zena gménem Damarys / a ginij s nim.

Ale niektorzy przyſtáli do niego y vwierzyli / miedzy ktoremi był Dyonyzius Areopagitá / y niewiáſtá imieniem Dámárys / y iniz nimi.

Kapitola XVIII.

POtom pak Pawel wyſſed z Athen/ſſel do Korinthu.

Potym Páwel odſzedſzy z Athen/ przyſzedł do Koryntu.

2. A nalezl tu gednoho Zida gménem Akwilu z Pontu rodem/ kterýž nedáwno byl přiſſel z Wlach/ y s Pryſcillau Manželkau ſwau/proto/že byl rozkázal Klaudius / aby wſſyckni Zidé z Řijma odeſſli: y přidržal ſe gich.

Y nalazſzy niektorego Zydá imieniem Akilke rodem z Ponthu/ ktory był niedawno z Włoch przyſzedł z Pryſcyllą zoną ſwą (dla tego iż było roſkazánie Klaudiuſzowe/ áby Zydowie wſzyſzcy ſzli precż z Rzymu) przyſzedł do nich.

יח

3 מְטוּל דְּבַר אוּמָנוּתְהוֹן הֲוָא שְׁרָא לֵהּ לְוָתְהוֹן וּפָלַח הֲוָא עַמְּהוֹן בְּאוּמָנוּתְהוֹן דֵּין לְגַרְבָא הֲווֹ׃

E percioche era del medesimo mestiero, si staua con essi, e lauoraua: e loro arte era di far padiglioni.

4 וּמְמַלֵּל הֲוָא בִּכְנוּשְׁתָּא בְּכֻל שַׁבָּא וּמַפִּיס הֲוָא לִיהוּדָיֵא וְלַחְנְפֵא׃

E disputaua ogni sabbato nella sinagoga, e persuadeua a i Giudei & a i Greci.

5 וְכַד אֶתוֹ הֲווֹ מֶן מַקְדּוּנִיָא שִׁילָא וְטִימָתָאוֹס אַלִּיץ הֲוָא בְּמֶלְּתָא הָו פּוֹלוֹס כַּד מַסְהֵד הֲוָא לְהוֹן דְּיֵשׁוּע הֲוְיוּ מְשִׁיחָא׃

Quando poi Sila e Timoteo furon venuti di Macedonia, Paulo era stimolato da lo Spirito à testificare à i Giudei che IESV era Christo.

6 (מְטוּל דְּקָיְמִין הֲווֹ לְקוּבְלֵהּ יְהוּדָיֵא וּמְגַדְּפִין הֲווֹ) וְנַפֵּץ מָאנַוְהִי וֶאֱמַר לְהוֹן (דְּמְכוֹן עַל־רֵישְׁכוֹן) מֶן הָשָׁא אֶנָא דְּכֵא אֶנָא אָזֶל אֶנָא לְוָת עַמְמֵא׃

Ma contradicendo essi e bastemmiando egli si scosse i vestimenti, e disse loro, Il sangue vostre sia sopra la vostra testa, io ne son mondo: da hora innanzi men andaro a i Gentili.

7 וְנֶפַק מֶן תַּמָּן וְעַל לְבַיְתֵהּ דְּגַבְרָא דַּשְׁמֵהּ טִיטוֹס אַיְנָא דְּדָחֵל הֲוָא מֶן אַלָהָא וּבַיְתֵהּ נְקִיף הֲוָא לִכְנוּשְׁתָּא׃

E partitosi di lì, entrò in casa d'vn certo nominato Giusto, che temeua Iddio, la casa del quale era congiunta à la Sinagoga.

8 וְקְרִיסְפּוֹס רַב כְּנוּשְׁתָּא הַימֶן הֲוָא בְּמָרַן הוּ וּבְנַי בַּיְתֵהּ כֻּלְּהוֹן וְסַגִּיאֵא קוֹרִנְתָיֵא שָׁמְעִין הֲווֹ וּמְהַימְנִין בַּאלָהָא וְעָמְדִין׃

Crispo ancora principal de la sinagoga credette al Signore con tutta la casa sua: e molti de Corinti, vdendo credeuano, e battezauansi.

יח

3 וְכִי בֶן־אָמְנוּתָם הוּא וַיַּעֲזֹב אִתָּם וַיִּפְעַל כִּי בְּאֻמְנוּתָם אוֹרְגֵי־יְרִיעוֹת הֵמָּה׃

Y porque era de su officio, poso con ellos, y trabajaua: porque el officio deellos era hazer tiendas.

4 וַיִּתְוַכַּח בָּעֵדָה בְּכָל שַׁבָּת וַיּוֹכַח גַּם לַיְּהוּדִים גַּם לַיְּוָנִים׃

Y disputaua en la Synoga todos los Sabbados (entre poniendo el nombre del Sennor Iesus:) y persuadia à Iudios y à Griegos.

5 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ מִכִּתִּים גַּם שִׁילָא וְגַם טִימוֹתָאוֹס וְצָלְחָה עָלָיו רוּחַ יְהוָֹה וַיָּעַד לַיְּהוּדִים כִּי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הוּא׃

Y como Silas y Timotheo vinieron de Macedonia, Paulo era constrennido del Espiritu testificando à los Iudios que Iesus era el Christo:

6 וַיַּכְלִימֻהוּ וַיְחָרְפוּ לוֹ וַיְגַדְּפֻהוּ וַיְּנַעֵר אֶת־בְּגָדָיו מֵעָלָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהִי דִּמְכֶם בְּרָאשְׁכֶם טָהוֹר וְנָקִי אָנֹכִי מֵעַתָּה הוֹלֵךְ אֲנִי אֶל־הַגּוֹיִם׃

Y contra diziendo y blasphemando ellos, dixoles sacudiendo sus vestidos, Vuestra sangre sea sobre vuestra cabeça y limpio; desde aora me yré à las Gentes.

7 וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיָּבוֹא אֶל־הָאִישׁ וּשְׁמוֹ (טִטוּס) יוּסְטוּס אִישׁ צַדִּיק וִירֵא אֱלֹהִים וּבֵיתוֹ מְאַחֵז לְבֵית הָעֵדָה׃

Y partiendo de elli, entro en casa de vno llamado Tito el justo, temeroso de Dios, la casa del qual estaua junta à la Synoga.

8 וּקְרִיסְפּוּס רַב־הָעֵדָה הֶאֱמִין בַּיהוָֹה עִם כָּל־בֵּיתוֹ וְקוֹרִינְתִּים רַבִּים שׁוֹמְעִים הֶאֱמִינוּ וְנִטְבָּלוּ׃

Y Crispo el preposito de la Synoga creyó àl Sennor con toda su casa: y muchos de los Corinthios oyendo, creyan, y eran Baptizados,

ιη'.

3. Καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι, ἔμενε παρ' αὐτοῖς, καὶ εἰργάζετο· ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην.

Et pource qu'il estoit de mesme mestier, il demeura auec eux, & besongnoit. Et leur mestier estoit de faire des tentes.

4. Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ τε Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας.

Et disputoit en la synagogue par chaque Sabbat, & induisoit à croire tant les Iuifs que les Grecs.

5. Ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ὅ,τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ Παῦλος διαμαρτυρόμενος τοῖς Ἰουδαίοις τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

Et quand Silas & Timothee furent venus de Macedone, Paul estant enserré en son Esprit, testifioit aux Iuifs que Iesus estoit le Christ.

6. Ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων, ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια εἶπε πρὸς αὐτούς, τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγώ, ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι.

Et comme iceux s'opposoyent, & blasphemoyent, ayant secoué ses vestemens, il leur dit, Vostre sang soit sur vostre teste, i'en suis net: dés maintenant ie m'en irai vers les Gentils.

7. Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι Ἰούστου, σεβομένου τὸν Θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ.

Adonc estant parti de là, il entra en la maison d'vn nommé Iuste, seruant à Dieu: duquel la maison tenoit à la synagogue.

8. Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ Κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο.

Et Crispe principal de la synagogue creut au Seigneur auec toute la maison: plusieurs autres aussi des Corinthiens l'ayans oui, creurent, & furent baptizés.

CAP. XVIII.

3. Et quia eiusdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur (erant autem scenofactoriæ artis.)

And because he was of ẏ same craft/ he abode with them and wrought (for their craft was to make tents.)

4. Et disputabat in synagoga per omne sabbathum, interponens nomen Domini Iesu, suadebatque Iudæis & Græcis.

And he disputed in the Synagogue euery Sabbath day / and exhorted the Jewes/and the Grecians.

5. Cùm venissent autem de Macedonia Silas & Timotheus, instabat verbo Paulus, testificans Iudæis esse Christum Iesum.

Now when Silas and Timotheus were come from Macedonia/ Paul burned in spirit testifying to the Jewes that Jesus was the Christ.

6. Contradicentibus autem eis & blasphemantibus, excutiens vestimenta sua, dixit ad eos, Sanguis vester super caput vestrum: mundus ego ex hoc ad Gentes vadam.

And when they resisted and blasphemed/ hee shooke his raiment / and sayde vnto them / Your blood be vpon your owne head: I am cleane: from hencefoorth will I goe vnto the Gentiles.

7. Et migrans inde, intravit in domum cuiusdam, nomine Titi Iusti, colentis Deum, cuius domus erat coniuncta synagogæ.

So he departed thence / and entred into a certain mans house / named Justus/a worshipper of God/whose house ioyned harde to the Synagogue.

8. Crispus autem archisynagogus credidit Domino, cum omni domo sua:& multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur.

And Crispus the chiefe ruler of the Synagogue/ beleeued in the Lord with all his housholde: and many of the Corinthians hearing it / beleeued and were baptized.

Das XVIII. Capitel.

3. Vnnd dieweil er gleiches Handwercks war / blieb er bey jhnen vnnd arbeitet (Sie waren aber des Handwercks Teppichmacher.)

Oc efterdi hand haffde det samme Embede / da bleff hand hoss dem / oc arbeydede. (Men de vaare Tappete magere i deris Embede.

4. Vnd er lehret in der Schule auff alle Sabbather / vnnd beredet beyde Jüden vnd Griechen.

Oc hand lærde i Scholen paa alle Sabbather/ oc til raade baade Jøder oc Greker.

5. Da aber Silas vnd Timotheus auß Macedonia kamen/ drang Paulum der Geist zu bezeugen den Jüden Jesum / daß er der Christ sey.

Men der Silas oc Timotheus komme aff Macedonia / da trengde Aanden Paulum til at vidne faar Jøderne / at Jhesus er Christus.

6. Da sie aber widerstrebten vnnd lästerten/schüttelt er die Kleider auß/ vnd sprach zu jhnen: Euer Blut sey über euer Haupt / Jch gehe von nun an rein zu den Heiden.

Men der de stode emod oc bespaatede / da rystede hand sine Klæder / oc sagde til dem / Eders blod skal vere offuer eders hoffuit / Jeg gaar nu her effter ren til Hedningene.

7. Vnd macht sich von dannen/vnd kam in ein Hauß eines mit Namen Just / den Gottförchtig war/vnd desselbigen Hauß war zu nechst an der Schule.

Oc hand foer der fra / oc kom i Huset til en hed Justus / hand vaar Gudfryctig / oc hans Huss vaar nest op til Scholen.

8. Crispus aber der Oberste der Schulen glaubte an den HERRN/ mit seinem gantzen hause / Vnnd vil Corinther / die zuhöreten / wurden glaubig / vnd liessen sich tauffen.

Men Crispus den Offuerste for Scholen trode paa HERREN / met alt sit Huss. Oc mange Corinther/ som hørde til/ trode/ oc lode sig døbe.

Kapitola XVIII.

3. A že byl téhož řemesla yako oni/ bydlil v nich a dělal (a byli řemesla toho kteřijž Stany dělali.)

A iż był tego ż rzemiesła/ mieszkał v nich y robył/ ábowiem to było rzemiesło ich robić namioty:

4. Y hadal se w Sskole židowské na každau Sobotu / wkádage mezy to gméno Pána Gežijsse/ a radil Zidům/ y Řekům.

Tedy sie gadał w Bożnicy ná káżdy Szábath námawiáiac żydy społu y Greki.

5. A když přissli z Macedonye Sylas a Tymotheus/ byl pilen Pawel včenj Slowa Božijho / swědcetwij wydáwage židuom/ že Krystus gest Gežijs.

A gdy przyszli z Mácedoniey Sylás y Tymotheusz / ściśnion był Páwel od duchá / oświadcżáiac żydom iż Jezus był Krystusem.

6. A když gemu oni odnilauwali a rauhali se / wyrazyw prach z raucha swého / řekl k nim: Krew wasse / budiž na hlawu wassy. Negsa wámi winen/giž půgdu k Pohanům.

Lecż oni gdy sie záſtáwiáli y bluźnili / wytrząszszy száty swe/ rzekł do nich: Krew wászá ná głowy wásze / iáciem cżyst / á od tegoż cżasu idę do pogánow.

7. A gda odtud/ wssel do domu člowěka něyakého gménem Týta sprawedliwého/ ctitele Božijho / kteréhož duom by v same Sskoly židowské.

Rodszedszy ztámtąd/wszedł w dom niektore° człowieká imieniem Just/kthory służył Bogu/ktorego dom był podle bożnice.

8. Tehdy Krysipus Knijže Sskoly židowské/ vwěřil Panu Bohu/ se wssy čeledij swau: A mnozý z Korynthských slyssijce/ vwěřili/ a křtili se.

Tedy Kryspus przednieyszy v bożnicy vwierzył Pánu ze wszythkimi swym domem/ y wiele Korintczykow słucháiac wierzyli y krzcili sie.

יח

9 ואמר מריא בחזונא לפולוס לא תדחל אלא מלל ולא תשתוק :

Hor il Signor disse vna notte à Paulo per visione, Non temere, ma parla, e non tacer punto.

10 מטול דאנא עמך אנא ואנש לא משכח למהרותך ועמא סגיאא אית לי במדינתא הדא :

Perche io sono con teco, e niuno ti verra contra per nuocerti: percioche io ho di molto popolo in questa città.

11 יתב הוא דין שנתא וירחא שתא (בקורנתוס) ומלף הוא להון מלתא דאלהא :

Onde egli sene stette iui vn anno e sei mesi, insegnando loro la parola di Dio.

12 וכד איתיהי הוא גאליון אנתופטוס דאכאיא אתכנשו אכחדא על פולוס ואיתיוהי קדם בים :

Et essendo proconsule d'Acaia Gallione, i Giudei d'vn animo si leuorono su contra Paulo, e condusserlo al tribunale.

13 ואמרין דהנא לבר מן נמוסא מפיס לבני נשא דנהוון דחלין לאלהא :

Dicendo, costui persuade à gli huomini il seruir e à Dio contra la Legge.

14 וכד בעא הוא פולוס דנפתח פומה ונמלל אמר גאליון ליהודיא אלו על מדם דביש או דנכיל או דסנא מקטרגין הויתון או יהודיא בגליתא מקבל הוית לכון :

Et in quel che Paulo era per aprir la bocca, Gallione disse à i Giudei, Se ei fosse, ò Giudei, qualche ingiuria, o iniqua opera, io ragione volmente vi sosterrei.

יח

9 ויאמר יהוה במראה הלילה לפולוס אל־תירא כי אם דבר בבטחון ואל תחשה :

Entonces el Sennor dixo de noche en vision á Paulo, No temas, sino habla, y no calles:

10 לכן אני עמך ואיש לא יוכל להרע אותך כי עם רב היה לי בעיר הזאת :

Porque yo estoy contigo, Y ninguno te podrá hazer mal: porque yo tengo mucho pueblo en esta ciudad.

11 וישב שנה אחת וששת חדשים מלמד בם את דבר אלהים :

Y assentó alli vn anno y seys meses ensennandoles la palabra de Dios.

12 ויהי גליון יועץ גדול באכאיא ויקומו היהודים בנפש אחת על־פולוס ויוליכוהו אל־הבמת :

Y siendo Gallion Proconsul de Achaya los Iudios se leuantaron de vn animo contra Paulo, y truxeronlo ál tribunal.

13 לאמר כי על־התורת זה מפתה את־האנשים לירוא אלהים :

Diziendo, Que este persuade à los hombres honrrar á Dios contra la Ley.

14 וכאשר עתיד היה פולוס לפתוח את־פיו ויאמר גליון אל־היהודים אם דבר רשעה או פעל עול הוא היהודים כדברתי אקבל אתכם :

Y comencando Paulo à abrir la boca, Gallion dixo à los Iudios, Si fuera alguna grauio, o algun mal hecho, ó varones Iudios, bien hos tolerara.

ιη'.

9. Εἶπε δὲ ὁ κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ παύλῳ, μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σιωπήσῃς.

Or le Seigneur dit de nuict par vision à Paul, ne crain point, mais parle, & ne te tai point.

10. Διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

Car ie suis auec toi, & nul ne mettra les mains sur toi pour te mal-faire: car i'ai vn grand peuple en ceste ville.

11. Ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

Parquoi il demeura là vn an & six mois: enseignant entr'eux la parole de Dieu.

12. Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς ἀχαΐας, κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ ἰουδαῖοι τῷ παύλῳ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα.

Mais du temps que Gallion estoit Proconsul d'Achaie, les Iuifs tous d'vn accord s'esleurrent contre Paul, & l'amenerent au siege iudicial.

13. Λέγοντες, ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν.

Disans, Cestui-ci induit les gens de seruir à Dieu contre la Loy.

14. Μέλλοντος δὲ τοῦ παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ γαλλίων πρὸς τοὺς ἰουδαίους, εἰ μὲν οὖν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρόν, ὦ ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν.

Et comme Paul vouloit ouurir sa bouche, Gallion dit aux Iuifs, O Iuifs, si c'estoit matiere de quelque outrage, où malefice, ie vous supporteroye autant qu'il seroit raisonnable.

CAP. XVIII.

9. Dixit autem Dominus nocte per viſionem Paulo, Noli timere, ſed loquere, & ne taceas.

Then ſayd the Lord to Paul in the night by a viſion / Feare not / but ſpeake / and hold not thy peace.

10. Propter quod ego ſum tecum: & nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus eſt mihi multus in hac civitate.

For I am with thee / and no man ſhall lay handes on thee to hurt thee: for I haue much people in this citie.

11. Sedit autem annum & ſex menſes, docens apud eos verbum Dei.

So he continued there a yere and ſix moneths / and taught the word of God among them.

12. Gallione autem proconſule Achaiæ, inſurrexerunt uno animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal.

Nowe when Gallio was Deputie of Achaia / the Iewes aroſe with one accorde against Paul / & brought him to the iudgement ſea.

13. Dicentes, Quia contra legem hic perſuadet hominibus colere Deum.

Saying / This fellow perſwadeth men to worſhip God contrary to the Law.

14. Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudæos, Si quidem eſſet iniquum aliquid, aut facinus peſſimum ô viri Iudæi, rectè vos ſuſtinerem.

And as Paul was about to open his mouth / Gallio ſaide vnto the Iewes / If it were a matter of wrong / or an euill deede / O ye Iewes / I would according to reaſon mainteine you.

Das XVIII. Capitel.

9. Es ſprach aber der HERR durch ein Geſichte inn der Nacht zu Paulo: Förchte dich nicht / ſondern rede / vnd ſchweige nicht.

Da ſagde HERREN til Paulum ie / Syn om natten / Frycte dig icke / men tale / oc tie icke.

10. Denn ich bin mit dir / vnd niemand ſol ſich vnterſtehen dir zu ſchaden / denn ich hab ein groß Volck inn diſer Statt.

Thi ieg er met dig / oc ingen ſkal driſte ſig til at gøre dig ſkade / Thi ieg haffuer meget Folck i denne Stad.

11. Er ſaß aber daſelbſt ein Jar vnd ſechs Monden / vnnd lehret ſie das Wort Gottes.

Saa ſad hand der it aar oc ſex maanede / oc lærde dem Guds ord.

12. Da aber Gallion Landvogt war in Achaia / empöreten ſich die Jüden einmütiglich wider Paulum / vnd führeten jhn für den Richtſtul.

Men der Gallion vaar Landzfoget i Achaia / da ſette Jøderne ſig endrectelige op mod Paulum / oc førde hannem faar Domſtolen.

13. Vnd ſprachen: Diſer überredet die Leute Gott zu dienen / dem Geſetze zu wider.

Oc ſagde / Denne ſkynder Folcket til at tiene Gud / mod Lowen.

14. Da aber Paulus wolte den Mund auffthun / ſprach Gallion zu den Jüden: Wenn es ein Freſel oder Schalckheit were / lieben Jüden / ſo höret ich euch billich.

Oc der Paulus vilde oplade Munden / ſagde Gallion til Jøderne / Der ſom det vaare noget vſkel eller ſkalckhed / kære Jøder / da burde mig at høre eder.

Kapitola XVIII.

9. Y řekl PAN v widěnij Pawlowi: Nebog ſe / ale mluw a nemlč / nebť yá gſem s tebau:

Zatym Pán rzekł Páwłowi w nocy przez widzenie: Nie boy ſie / ále mowy / nie milcz.

10. A žádnýť ſe proti tobě nezaſadij / aťby vſſkodil tobě / něbo mnohý lid mám w tomto Měſtě.

Abowiemciem ia teſt z toba / á žaden / ſie ná cie nie târgnie / ábyć miał co złego vczynic / ábowiem tu wielki lud mam w mieście tym.

11. Y bylld tu puoldruhého Lětha / káže gim Slowo Božij.

A ták tam mieſzkał rok y ſześć / mieſiecy / nauczáiac v nich ſłowá Bożeº.

12. Za Galliona pak prwnijho Konſſela Achaytſkého / powſtali gednomyſlně Židé proti Pawlowi: Y přiwedli hok Saudně Stolicy.

A gdy Gállio był Stároſtá w Achaiey / thedy Żydowie iednoſtáynie powſtáli przeciw Páwłowi / y przywiedli go przed ſad.

13. Řkauce: Tento proti Zákonu radij lidem / aby ctili Boha.

Mowiac: Iż ten przeciw zákonowi námawia ludzi chwalić Boga.

14. A když Pawel počal odwijrati vſta / řekl Gallio k Židům: O mužij Židé / byť co bylo nepraweho / nebo hřijch něyaký mrzký / ſluſſně bych wás wyſlyſſal.

A gdy iuż Páwel miał vſtá otworzyć / rzekł Gallio do Żydow: Być wam byłá krzywdá iáka / ábo co zá złoczinſtwo o Żydowie / iżeby ſprawiedliwości należało / bronilbych was.

יח

15 אן דין ואשטמא אנון על מלתא ועל שמהא ועל נמוסא דילכון אנתון ידעין אנתון בינתכון אנא גיר לא צבא אנא דאהוא דינא דהלין צביתא :

Mas'ella è questione di parole e di nomi, e de la vostra Legge, vediatela voi medesimi: percioche io non voglio esser giudice di questo cose.

16 וטרד אנון מן בים דילה :

E scacciolivia dal tribunale.

17 ואחדו הוו כלהון ח הנפא לסוסתאניס קשישא דכנושתא ומחין הוו לה קדם בים וגאליון מדמא הוא בהלין :

Allora tutti i Greci pigliando Sostene principal de la sinagoga, lo batteuano dauanti al tribunale: e Gallione non sene curaua punto.

18 וכד הוא פולוס תמן יומתא סגיאא יהב שלמא לאחא ורדא בימא דיאזל לסוריא ואתו עמה פריסקלא ואקלוס כד ספר רישה בקנכראוס מטול דנדרא נדיר הוא לה :

Paulo poi essendo dimorato iui ancor molti giorni, presa licentia da i fratelli, nauigo in Siria, (e con lui Priscilla & Aquila) fatto che s'hebbe rader la testa in Cencrea: percioche ne haueua voto.

19 ומטיו לאפסוס ועל פולוס לכנושתא וממלל הוא עם יהודיא :

Poi arriuò in Efeso, e lasso gli li: & egli entrato ne la sinagoga, disputaua co i Giudei.

20 ובעין הוו מנה דיגר לותהון ולא אתטפיס :

E richiedendolo essi che dimorasse con loro piu lungo tempo, egli non vi consenti.

יח

15 אבל אם שאלתכם היא על־הדבר או על־שמות או על־תורתכם אתם תראו כי אני לא אבה להיות שופט עליהם :

Mas si son questiones de palabras, y de nombres, y de vuestra Ley, veldo vosotros. porque yo no quiero ser juez de essas cosas.

17 ויהגה אותם מן־הבמה :

Y echólos del tribunal.

17 ויאחזו כל־היונים את־סוסתנים רב־העדה ויכוהו לפני הבמה וגליון מאומה לא הסכין לדרכיהם :

Entonces todos los Griegos tomando à Sosthenes Preposito de la Synoga, herianlo delante del tribunal; y à Gallion nada se le daua deello.

19 ופולוס עודנו ארך לו ימים רבים ונתן את־שלום לאחים וילך בים לארם ועמו פריסקלא ואקילס גוזז את־ראשו בקנכראוס באבור כי נדר נדר :

Mas Paulo auiendo esperado aun alli muchos dias despidiendosa de los Hermanos, nauego en Syria: y con el Priscilla y Aquila, auiendo tresquiladose la cabeça en Cenchras: porque tenia voto.

19 ויקר לאפסוס ויעזב אותם שם והוא בא אל־העדה ויתוכח עם היהודים :

Y llegó à Epheso, y dexoles alli: y el entrando en la Synoga disputó con los Iudios.

20 וישאלו ממנו לארך לו עמם לעת ולא אבה :

Los quales rogandole que se quedasse con ellos por mas tiempo, no selo concedió.

ιη'.

15. Εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου, καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι.

Mais s'il est question de paroles, & de mots, & de vostre Loi, vous y regarderez vous mesmes: car ie ne vueil point estre iuge de ces choses.

16. Καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος.

Et les chassa du siege iudicial.

17. Ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ ἕλληνες Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ γαλλίωνι ἔμελεν.

Lors tous les Grecs ayans empoigné Sosthenes le principal de la synagogue, le batoyent deuant le siege iudicial, & n'en chaloit rien à Gallion.

18 Ὁ δὲ παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανάς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς τὴν συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ πρίσκιλλα καὶ ἀκύλας, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν κεγχρεαῖς. εἶχε γὰρ εὐχήν.

Mais quand Paul eut encore esté là assez long temps, il print congé des freres, & nauiga en Syrie, & auec lui Priscille & Aquile) apres qu'il se fut fait raire la teste en Cenchree: car il auoit vœu.

19. Κατήντησε δὲ εἰς ἔφεσον, κἀκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν διελέχθη τοῖς ἰουδαίοις.

Puis il arriua en Ephese, & les laissa la, mais lui estant entré en la synagogue, disputa auec les Iuifs.

20. Ἐρωτώντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπένευσεν.

Lesquels le prians qu'il demeurast encore plus longuement auec eux, il ne s'y voulut point accorder.

CAP. XVIII.

15. Si verò quæstiones sunt de verbo & nominibus, & legis vestræ, vosipsi videritis: Iudex ego horum nolo esse.

But if it bee a question of wordes/ and names/ and of your Lawe/ looke ye to it your selues: for I will be no iudge of those thinges.

16. Et minavit eos à tribunali.

And he draue them from the iudgement seate.

17. Apprehendentes autem omnes Sosthenem principem synagogæ, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.

Then tooke all the Grecians Sosthenes the chiefe ruler of the Synagogue / & beat him before the iudgement seat: but Gallio cared nothing for those thinges.

18. Paulus verò cùm adhuc sustinuisset dies multos, fratribus valefaciens navigavit Syriam, (& cum eo Priscilla & Aquila,) qui sibi totonderat in Cenchris caput, habebat enim votum.

But when Paul had taried there yet a good while / he tooke leaue of the brethren/ and sayled into Syria / (and with him Priscilla and Aquila /) after that he had shorne his head in Cenchrea: for he had a vowe.

19. Devenitque Ephesum, & illos ibi reliquit. Ipse verò ingressus synagogam, disputabat cum Iudæis.

Then he came to Ephesus /and left them there: but he entred into the Synagogue/ and disputed with the Jewes.

20. Rogantibus autem eis, ut ampliori tempore maneret, non consensit.

Who desired him to tarie a longer time with them: but he would not consent.

Das XVIII. Kapitel.

15. Weil es aber ein Frage ist von der Lehre vnd von den worten / vnd von dem Gesetze vnter euch / so sehet jhr selber zu / ich gedencke darüber nicht Richter zu sein.

Men efferdi det er it Sporssmaal om den Lærdom oc om de ord / oc om den Low iblant eder / Da see i selff til / ieg tencker icke at vere Dommere der offuer.

16. Vnd trieb sie von dem Richtstul.

Oc hand dreff dem fra Domstolen.

17. Da ergriffen alle Griechen Sosthenen den Obersten der Schulen / vnd schlugen jhn für den Richtstul / vnd Gallion nam sichs nichts an.

Da grebe alle Grekerne fat paa Sosthenen den Offuerste for Scholen / oc sloge hannem faar Domstolen / oc Gallion tog sig det inted til.

18. Paulus aber bleib noch lang daselbst / darnach machet er seinen abschied mit den Brüdern / vnd wolt inn Syrien schiffen / vnd mit jhm Priscilla vnd Aquila. Vnd beschor sein Haupt zu Kenchrea / denn er hatte ein Gelübde.

Men Paulus bleff der end nu lenge / Der effter giorde hand sin atskillelse met Brødrene / oc vilde seyle til Syrien / oc Priscilla / oc Aquila met hannem. Oc hand ragede sit hoffuit i Kenchrea / Thi hand haffde it Løffte.

19. Vnd kam hinab gen Ephesum / vnd ließ sie daselbst. Er aber gieng in die Schule / vnd redet mit den Jüden.

Oc hand kom hen ned til Ephesum / oc forlod dem der / Men hand gick ind i Scholen / oc talede met Jøderne.

20. Sie baten jn aber / daß er länger zeit bey jhnen bliebe. Vnd er verwilliget nicht.

Da bade de hannem / at hand vilde bliffue lengre tid hoss dem. Oc hand vilde icke samtycke.

Kapitola XVIII.

15. Ale že tuto gsau hádky o slowu a o gménijch a Zákonu wassem / wy sami wizte / Ják nechcy toho saudcy býti.

Ale iesli tylko gadka iest o słowiech y o imionach / á o zakonie wászym / wy to sámi rozeznaycie / ábowiem ia niechcę tey rzeczy sędzią.

16. Y odehnal ge od Saudu.

Y wygnał ie od sadu.

17. Tehdy Pohané wsseckni vchopiwsse Sosthena / Knijže Sskoly Židowské / počali gey bijti tu pred saudným mijstem / a Gallio na to nic nedbal.

Tedy wszyscy Grecy Sosthená przednieyszego z bożnice pochwyciwszy / bili przed sadem / ale tego Gallio nic ná pieczy nie miał.

18. Pawel pak když gesstě potrwal tu za mnohé dni / s Bratřjmi se rozžehnaw / y plawil se do Syrie / a s nim Pryscylla / a Akwila / když oholil hlawu w Cenchris / neb byl včinil slib.

Potym Páwel gdy tám iescze przez niemáły czas mieszkał / po żegnawszy się z bráćią / wiozł się do Syryey (máiąc z sobą w towárzystwie Pryscylle y Akille) gdy ogolił głowę w Cenchreách / bo miał ślub.

19. Y prissel do Effezu / a nechal gich tu. Sám pak wssel do Sskoly / a hádal se s Zidy.

Zátym przyszedł do Efezu / y támie zostáwił / á sam wszedszy do bożnice rozmáwiał z Żydy.

20. A když ho prosyli aby tu déle pobyl / y odepřel:

A gdy go prosili żeby v nich dłużey mieszkał / nie zezwolił.

יח

21 כִּי אִם נָתַן לָהֶם אֶת שָׁלוֹם לֵאמֹר יֵשׁ צָרְכִּי מִכָּל־דָּבָר לַעֲשׂוֹת אֶת־הֶחָג בִּירוּשָׁלַיִם וְאַחֲרֵי־כֵן אָשׁוּב אֲלֵיכֶם אִם יִרְצֶה אֱלֹהִים וַיִּסַּע מֵאֶפִּיסוֹס׃

Antes ſe deſpidió deellos diziendo. Es meneſter que en todo caſo tenga la Fieſta que viene en Ieruſalem: mas otra vez boluerè á voſotros queriendo Dios: y partioſe de Epheſo.

22 וַיָּבוֹא בַיָּם לְקֵסַרְיָא וַיַּעַל וַיִּשְׁאַל בְּשָׁלוֹם לִבְנֵי־הָעֵדָה וַיֵּרֶד לְאַנְטִיוֹכְיָא׃

Y decendido à Ceſarea, ſubió à Ieruſalem, y ſaludó à la Igleſia, y decendió à Antiochia.

23 וּבְאָרוֹךְ לוֹ יָמִים וַיֵּלֶךְ מֵחַד לְאַחַד אֶת־גַּלַטְיָא וּפְרוּגְיָא מְחַזֵּק וּמְאַמֵּץ אֶת־הַתַּלְמִידִים כֻּלָּם׃

Y auiendo eſtado alli algun tiempo, partio ſe, andando por orden la prouincia de Galacia, y la Phrygia, confirmando à todos los Diſcipulos.

24 וְאִישׁ יְהוּדִי וְאַפָּלֹא שְׁמוֹ וְדוֹרוֹ מֵאֲלֶכְּסַנְדְּרִיָּא אִישׁ דְּבָרִים וְיָכוֹל בַּכְּתָבִים בָּא לְאֶפְּסוֹס׃

Llegó entonces à Epheſo vn Iudio llamado Apollos, natural de Alexandria, varó eloquente, poderoſo en las Eſcripturas.

25 זֶה הָיָה מְלֻמָּד בְּדֶרֶךְ יְהוָה וְחָמַרְמַר בְּרוּחַ וְדִבֵּר וַיְלַמֵּד בְּיֹשֶׁר עַל־אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ וְהוּא יוֹדֵעַ לְבַדּוֹ אֶת־טְבִילַת יוֹחָנָן׃

Eſte era inſtruydo en el camino del Sennor y feruiente de Eſpiritu hablaua y enſennaua diligentemente las coſas que ſon del Sennor Ieſus, enſennado ſolamente enel Baptiſmo de Ioan.

26 וְזֶה הֵחֵל בְּבִטָּחוֹן לְדַבֵּר בָּעֵדָה וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ אוֹתוֹ אֲקוּלָס וּפְרִיסְקִלָּא לְקָחוּהוּ וּבְהֵיטֵב פֵּרְשׁוּ לוֹ אֶת־דֶּרֶךְ יְהוָה׃

Y començó tratar confiadamente en la Synoga, al qual como oyeron Priſcilla y Aquila, tomaronlo, y declaronle mas particularmente el camino de Dios.

יח

21 וְכַד (יְהַב לְהוֹן שְׁלָמָא) אֱמַר דְּוָלֵא לִי אֲמִינָאִית דְּעֵאדָא דְּאָתֵא בְּאוּרִשְׁלֵם אֶעְבְּדִיוּהִי וְאֶן אַלָהָא צָבֵא אָתֵא תוּב לְוָתְכוֹן׃

Ma preſe licentia, da eſſi dicendo, Ei mi biſogna per ogni modo far la feſta che viene in Ieruſalem: ma io ritornarò di nuouo á voi piacendo á Dio, E coſi ſi partì da Efeſo.

22 (וְלַאקִלָוס וְלַאפְּרִיסְקִלָּא שְׁבַק אֶנוּן בְּאֶפְסוֹס) וְהוּ (רְדָא בְּיַמָּא) וְאָתָא לְקֶסַרְיָא וּסְלֵק וְשְׁאֵל בִּשְׁלָמָא דִּבְנַי עִדְּתָא וְאֵזַל לֵהּ לַאנְטִיוּכִי׃

Et eſſendo ſceſo á Ceſarea, ſalì, in Ieruſalem, e ſalutata che hebbe la Chieſa, diſceſe in Antiochia.

23 וְכַד הֲוָא תַּמָּן יַוְמָתָא יַדִּיעָא נְפַק וְאֶתְכְּרֵךְ בָּתַר בָּתַר בְּאַתְרָא דְּפְרוּגִיָא וְדְגַלַטִיָא כַּד מְקִים הֲוָא לְכֻלְּהוֹן תַּלְמִידֵא׃

E poi che vi fu dimorato alquanto tempo ſen'andò caminando di luogo in luogo per il paeſe di Galatia e di Frigia, confermando tutti diſcepoli.

24 וְגַבְרָא חַד דְּשְׁמֵהּ הֲוָא אַפָּלוֹ יְהוּדָיָא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא טוּהְמֵהּ מִן אֲלֶכְסַנְדְּרִיָא וְרָדֵא הֲוָא בְּמֶלְּתָא וּמְדַק הֲוָא בַּכְּתָבֵא אֶתָא לְאֶפְסוֹס׃

In Efeſo venne poi vn Giudeo nominato Apollo di natione Aleſſandrino huomo eloquente, che era potente ne le Scritture.

25 הָנָא מְתַלְמַד הֲוָא לְאוּרְחֵהּ דְּמָרְיָא וְרָתַח הֲוָא בְּרוּחַ וּמְמַלֵּל וּמַלֵּף מְלִיאָאִית עַל יֵשׁוּעַ כַּד מֶדֶּם לָא יָדַע הֲוָא אֶלָּא אֶן מַעְמוּדִיתָא דְּיוּחַנָן׃

Coſtui era alquanto introdotto ne la via del Signore: e con feruor di Spirito parlaua, & inſegnaua diligentemente le coſe del Signore: hauendo ſolamente cognitione del batteſimo di Giouanni.

26 וְשָׁרִי עִין בְּגֶלֵא מְמַלֵּל בְּכְנוּשְׁתָּא וְכַד שְׁמַעוּהִי אַקִילָוס וּפְרִיסְקִילָא אַיְתִיוּהִי לְבַיְתְהוֹן וּמְלִיאָאִית חַוִּיוּהִי אוּרְחֵהּ דְּמָרְיָא׃

E cominciò coſtui à parlar liberamente ne la ſinagoga, Et hauendolo Priſcilla & Aquila vdito, il preſero appreſſo di loro, e gli eſpoſero piu perfettamente la via del Signore.

ιη'.

21. Ἀλλ᾽ ἀπετάξατο αὐτοῖς, εἰπών, δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς ἱεροσόλυμα, πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ θεοῦ θέλοντος. καὶ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς ἐφέσου.

Ains print congé d'eux, diſant, Il me faut totalement faire la feſte prochaine en Ieruſalem: mais ie retournerai encores vers vous, s'il plaiſt à Dieu Ainſi il deſancra d'Epheſe.

22. Καὶ κατελθὼν εἰς καισάρειαν, ἀναβὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς ἀντιόχειαν.

Et quand il fut deſcendu en Ceſaree, il monta en Ieruſalem: & apres auoir ſalue l'Egliſe, deſcendit en Antioche.

23. Καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ ἐξῆλθε, διερχόμενος καθεξῆς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγίαν, ἐπιστηρίζων πάντας τοὺς μαθητάς.

Puis ayant ſeiourné là quelque tẽps il s'en alla trauerſant tout d'vn train la contree de Galatie & de Phrygie, conformant tous les diſciples.

24. Ἰουδαῖος δέ τις ἀπολλὼς ὀνόματι, ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος κατήντησεν εἰς ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς.

Mais vn certain Iuif nommé Apollos, Alexandrin de nation homme eloquent & puiſſant és Eſcritures, vint en Epheſe.

25. Οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων, τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα ἰωάννου.

Lequel eſtoit aucunement inſtruit en la voye du Seigneur: & eſtant en ferueur d'eſprit, parloit, & enſeignoit diligement les choſes qui ſont du Seigneur, cognoiſſant ſeulement le Bapteſme de Iehan.

26. Οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, προσελάβοντο αὐτόν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν τοῦ θεοῦ ὁδόν.

Il commença donc à parler franchement en la ſynagogue. Et quand Priſcille & Aquile l'eurent oui, ils le prindrent auec eux, & lui declarerent plus auant la voye de Dieu.

CAP. XVIII.

21. Sed valefaciens, & dicens iterum revertar ad vos, Deo volente: profectus est ab Ephelo.

But bade them farewell/saying/I must needes keepe this feast that commeth/ in Jerusalem: but I will returne againe unto you/ if God will. So he sayled from Ephesus.

22. Et descendens Cæsaream, ascendit, & salutavit ecclesiam, & descendit Antiochiam.

And when he came downe to Cesarea/he went up to Jerusalem: and when he had saluted the Church/ he went down unto Antiochia.

23. Et facto ibi aliquanto tempore profectus est, perambulans ex ordine Galatiam regionem & Phrygiam, confirmans omnes discipulos.

Nowe when he had taryed there a while/ he departed / and went through the countrey of Galatia and Phrygia by order/strenghtening all disciples.

24. Iudæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere: vir eloquens, devenit Ephesum, potens in scripturis.

And a certaine Jewe named Apollos/borne at Alexandria/ came to Ephesus/ an eloquent man/and migthie in the Scriptures.

25. Hic erat edoctus viam Domini: & fervens spiritu loquebatur, & docebat diligenter ea quæ sunt Iesu, sciens tantùm baptisma Iohannis.

The same was instructed in the way of the Lorde/and he spake feruently in the spirit/ and taught diligently the thinges of the Lorde/and knewe but the baptisme of John onely.

26. Hic ergo cœpit fiducialiter agere in synagoga, Quem cùm audissent Priscilla & Aquila, assumpserunt eum, & diligentiùs exposuerunt ei viam Domini.

And he beganne to speake boldely in the Synagogue. Whome whe Aquila and Priscilla had heard / they tooke him unto them / and expounded unto him the way of God more perfectly.

Das XVIII. Capitel.

21. Sondern machet seinen abschied mit jhnen/ vnd sprach: Ich muß aller ding das künfftige Fest zu Jerusalem halten / wils Gott so wil ich wider zu euch kommen. Vnd fuhr weg von Epheso.

Men giorde sin afskillelse met dem / oc sagde/ Jeg maa aldelis holde denne tilkommendis Høytid i Jerusalem/ vil Gud/ saa vil ieg komme til eder. Oc hand foer bort fra Epheso.

22. Vnd kam gen Cesarien / vnnd gieng hinauff vnd grüsset die Gemeine. Vnd zoch hinab gen Antiochian.

Oc kom til Cesarien / oc gick op oc hilsede Menigheden. Oc hand drog ned til Antiochian.

23. Vnd verzog etliche zeit. Vnd räiset auß / vnd durchwandelt nach einander das Galatisch land vnd Phrygian/ vnd stercket alle Jünger.

Oc tøffuede nogen tid. Oc hand reyste vd / oc vandrede igennem det Galatiske land oc Phrigiam effter huer andre/ oc styrckede aff Disciplene.

24. Es kam aber gen Ephesum ein Jüde/ mit Namen Apollo / der Geburt von Alexandria / ein beredter Mann/ vnd mechtig in der Schrifft.

Da kom der en Jød til Ephesum/ som hed Apollo/ fød i Alexandria/ en talende Mand/ oc mectige i Scrifften.

25. Diser war vnterweiset den weg des HERRN / vnd redet mit brünstigem Geist/vnd lehret mit fleiß von dem HERRN/ vnd wuste allein von der Tauffe Johannis.

Denne vaar vnderuist i HERRENS vey/ oc talede met en brendendis Aand / oc lærde flitelige om HERREN / oc hand viste alsomeniste aff Johannis Daab.

26. Dieser fieng an frey zu predigen in der Schule. Da jhn aber Aquila vnd Priscilla höreten / nahmen sie jn zu sich / vnd legten jhm den weg Gottes noch fleissiger auß.

Denne begynte at predicke frimodelige i Scholen. Men der Aquila oc Priscilla hørde hannem/ toge de hannem til sig/ oc lagde hannem Guds vey end fliteligere vd.

Kapitola XVIII.

21. Ale požehnaw gich / a powěděw: Mussým na Swátek slawiti kterýž nastáwá w Geruzalémě / potom nawrátijm se k wám/ budeli wuole Božij/ y ssel z Effezu.

Ale ie pożegnał mowiac: Koniecznie potrzebá mi obchodzić święto ktore blisko iest w Jeruzalem / lecz sie zásie do was wroce zá wolą Bożą / y odszedł z Efezu.

22. A přissed do Cezaree/ pozdrawil Cýrkwe/ a odtud ssel do Antyochij.

A zstapiwszy do Cezáryey/ (y przyszedszy do Jeruzálem)/ tám przywitawszy sie z kościołem/ szedł do Antyochiey.

23. A tu pobyw za některý čas/ ssel procházege pořád Galatskau Kraginu/ a Frigij/ potwrzuge wssech Včedlnikuow.

Y gdy thám przemieszkał niektory czas/ odszedł/ zdac porządnie przez kráinę Galátską/ y przez Frygią/ á vtwierdzał wszytki zwolenniki.

24. Žid pak někaký gménem Apollo/ rodem z Alexandrye/ Muž wýmluwný/ přissel do Effezu/ včený w Pijsmě.

Thedy Żyd niektory imieniem Apollos rodem z Alexandriey/ człowiek wymowny/ przyszedł do Efezu/ bedac mocnym w pismiech.

25. A ten byl poznal cestu Božij/ a wraucým duchem mluwil a včil pilně lidi/ těm wěcem kterě gsau Pána Gežijssc/ znage toliko Křest Januow

Ten był wyprawiony w drodze Páńskiey/ á pałáiac w duchu mowił y nauczał pilnie tych rzeczy ktore były Páńskie/ tylko wiedząc o krzcie Janowym.

26. Ten počal statečně mluwiti w židowské Sskole. Kteréhož když vslysseli Pryscylla a Akwila / přijali ho k sobě/ a pilně wykládali mu o Cestě Božij.

Y poczał bespiecznie mowić w bożnicy/ ktorego vsłyszawszy Pryscyllá y Akillá/ wzieli go/ y dostátecznięy mu oznaymili droge Bożą.

יח

27 וכד צבא ביאזל לאכיא חשפוהי אחיא וכתבו לתלמידא דיקבלוניהי וכד אזל עדר סגי ביד טיבותא לכלהון מהימנא :

E volendo egli andarsene in Achaia, i fratelli esortandolo, scrissero a i discepoli che lo riceuessero. Il quale arriuato che fu, giouò molto a quelli che per gratia haueuano creduto.

28 תקיפאית גיר דרש הוא לוקבל יהודיא קדם כנשא כד מחוא הוא חן בכתבא על ישוע דמשיחא הו :

Imperoche con gran vehementia conuinceua i Giudei, dimostrando publicamente per le Scritture, come IESV era Christo.

יח

27 וכי אבה להלך לאחאיא הקדימו האחים לכתוב לתלמדים לקבל אותו והוא בבואו שמרה עזר רבה למאמינים בתחנה :

Y queriendo el passar en Achaya, los Hermanos exhortados escriuieron à los Discipulos que lo recibiessen: y venido el, aprouechó mucho por la gracia à losque auian creydo.

28 כי בתקף הוכיח את היהודים בעיני כל העדה מפית בכתבים כי ישוע הוא המשיח :

Porque con gran vehemencia conuencia publicamente à los Iudios, mostrando por las Escripturas que Iesus era el Christo.

ιη'.

27. Βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν. ὃς παραγενόμενος συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος.

Et comme icelui vouloit passer en Achaie, les freres l'ayans exhorté de ce faire, escriuirent aux disciples qu'ils le receussent, lequel estant arriué la profita beaucoup à ceux qui par grace auoyent creu.

28. Εὐτόνως γὰρ τοῖς ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν εἶναι τὸν χριστὸν, ἰησοῦν.

Car il conuainquoit publiquement les Iuifs en grande vehemence, demonstrant par les Escritures que Iesus estoit le Christ.

יט

1 וכד איתוהי הוא אפולו בקורנתוס אתכרך פולוס באתרותא עליא לאפסוס ומשאל הוא לתלמידא אילין דאשכח תמן :

Auuenne poi, mentre Apollo era in Corinto, che Paulo hauendo trascorse le parti di sopra, venne in Efeso, e trouati alcuni discepoli, disse loro.

2 דאן קבלתון רוחא דקודשא מן דהימנתון ענו ואמרין לה ואף לא אן אית רוחא שמיע לן :

Hauete voi riceuuto lo Spirito santo, quando hauete creduto? Et essi li dissero, Anzi noi non habbiam pur vdito se lo Spirito santo sia.

3 אמר להון ובמנא עמדתון אמרין במעמודיתה דיוחנן :

Et egli disse loro, In che sete voi dunque battezati? Dissero essi: Nel battesimo di Giouanni.

4 אמר להון פולוס יוחנן אעמד מעמודיתא דתיבותא לעמא כד אמר דנהימנון באינא דאתא בתרה דאיתוהי ישוע משיחא :

Allor Paulo disse, Giouanni battezò col battessmo de la penitentia: dicendo al popolo, che credessero in colui che verrebbe doppo esso: cioè, in Christo IESV.

יט

1 ויהי בהיות אפלו בקורנתוס כי פולוס התהלך את מדינות עליונות ובא לאפסוס וימצא קצת התלמידים :

Y aconteció que entretanto que Apollos estaua en Corintho, Paulo, andadas las regiones superiores, vino à Ephesо, donde hallando Discipulos.

2 ויאמר אליהם אם לקחו המאמינים את רוח הקדש והמה אמרו אליו אף אם תהי רוח הקדש לא שמענו :

Dixoles, Aueys recebido el Espiritu Sancto despues que creystes? y ellos le dixeron, Antes ni aun auemos oydo si ay Espiritu Sancto.

3 ויאמר אליהם ובמה נטבלתם ויאמרו בטבילת יוחנן :

Entonces les dixo: Enque pues soys baptizados? y ellos dixeron, En el Baptismo de Ioan.

4 ויאמר פולוס כי יוחנן טבל טבילת תשובה לאמר אל העם להאמין באותו הבא אחריו זה הוא ישוע המשיח :

Y dixo Paulo, Ioan baptizo con baptismo de penitencia diziendo al pueblo, que creyessen en elque auia de venir despues deel, es à saber, en Iesus el Christo.

ΚΕΦΑΛ. ιθ.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ἀπολλὼ εἶναι ἐν κορίνθῳ, παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ἐλθεῖν εἰς ἔφεσον· καὶ εὑρών τινας μαθητάς.

Aduint comme Appollos estoit en Corinthe, que Paul apres auoir trauersé tous les quartiers d'enhaut vint en Ephese: où ayant trouué certains disciples, il leur dit.

2. Εἶπε πρὸς αὐτούς, εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες; οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν, ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν ἠκούσαμεν.

Auez vous receu le sainct Esprit, quand vous auez creu? Mais ils lui respondirent. Nous n'auons pas mesmes oui dire s'il y a vn sainct esprit.

3 Εἶπέ τε πρὸς αὐτούς, εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπον, εἰς τὸ ἰωάννου βάπτισμα.

Adonc il leur dit, En quoi donc auez-vous esté baptizés? Lesquels respondirent, Au Baptesmd de Iehan.

4. Εἶπε δὲ παῦλος, ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας, τῷ λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσι, τουτέστιν, εἰς τὸν χριστὸν ἰησοῦν.

Alors Paul dit, Iehan a bien baptizé du Baptesme de repentance, disant au peuple qu'ils creussent en celui qui venoit apres lui: assauoir en Iesus qui est le Christ.

CAP. XVIII.

27. Cùm autem vellet ire Achaiam, exhortati fratres, ſcripſerunt diſcipulis ut ſuſciperent eum. Qui cùm veniſſet, contulit multum his qui crediderant.

And when he was minded to goe into Achaia/ the brethrē exhorting him/ wroteth to the diſciples to receiue him: and after he was come thither/ hee holpe them much which had beleeued through grace.

28. Vehementer enim Iudæos revincebat publicè, oſtendens per ſcripturas eſſe Chriſtum Ieſum.

For migthily confuted publikely the Jewes with great vehemencie/ ſhewing by the Scriptures/ that Jeſus was the Chriſt.

CAP. XIX.

FActum eſt autem cùm Apollo eſſet Corinthi, ut Paulus peragratis ſuperioribus partibus veniret Epheſum, & in veniret quoſdam diſcipulos.

And it came to paſſe/ while Apollos was at Corinthus/ that Paul when he paſſed trough the vpper coaſtes/ came to Epheſus/ and founde certaine diſciples.

2. Dixitq; ad eos: Si Spiritum ſanctum accepiſtis credentes? At illi dixerunt ad eum, Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audivimus.

And ſaid vnto them/ Haue ye receiued the holy Ghoſt ſince ye beleeued? And they ſaid vnto him/ Wee haue not ſo much as heard whether there be an holy Ghoſt.

3. Ille verò ait, In quo ergo baptizati eſtis? Qui dixerunt, In Iohānis baptiſmate.

And he ſaid vnto them/ Vnto what were ye then baptized? And they ſayde/ Vnto Johns baptiſme.

4. Dixit autem Paulus: Iohannes baptizavit baptiſmo pœnitentiæ populum, dicens, in eum qui venturus eſſet poſt ipſum ut crederent, hoc eſt, in Ieſum.

Then ſayd Paul/ John verely baptized with the baptiſme of repentance/ ſaying vnto the people/ that they ſhould beleeue in him / which ſhould come after him/ that is/ in Chriſt Jeſus.

Das XVIII. Capitel.

27. Da er aber wolt in Achaiam räiſen/ ſchrieben die Brüder/ vnd vermahneten die Jünger/ daß ſie jn auffnehmen. Vnd als er darkommen war/ halff er vil/ denen/ die glaubig waren worden/ durch die Gnade.

Oc der hand vilde reyſe til Achaiam/ da ſcreffue Brøderne/ oc formanede Diſciplene/ at de ſkulde anamme hannem. Oc der hand vaar kommen did da halp hand mange aff dem/ ſom trode veed naaden.

28. Denn er überwandt die Jüden beſtändiglich/ vnd erweiſete öffentlich durch die Schrifft/ daß Jeſus der Chriſt ſey.

Thi hand offueruant Jøderne mectelige/ oc beuiſde obenbarlige ved ſcrifften/ At Jheſus er Chriſtus.

Das XIX. Capitel.

Es geſchach aber/ da Apollo zu Corinthen war/ daß Paulus durchwandelt die öbern Länder/ vnd kam gen Epheſum/ vnd fand etliche Jünger.

OC det ſkede/ der Apollo vaar i Corinthen/ at Paulus vandrede der i gennem de Øffuerſte Land/ oc kom til Epheſum oc fant nogle Diſciple.

2. Zu denen ſprach er: Habt jhr den heiligen Geiſt empfangen/ da jhr glaubig worden ſeyt? Sie ſprachen zu jhm/ wir haben auch nie gehört/ ob ein heiliger Geiſt ſey.

Thi huilcke hand ſagde/ Finge i den hellig Aand/ der i anammede Troen? De ſagde til hannem/ Wi haffue oc aldri hørt/ om der ere en hellig Aand til.

3. Vnd er ſprach zu jnen: Worauff ſeyt jhr denn getaufft? Sie ſprachen: Auff Johannis Tauffe.

Oc hand ſagde til dem/ Huor vdi ere i da døbte? De ſagde/ Vdi Johannis Daab.

4. Paulus aber ſprach: Johannes hat getaufft mit der Tauffe der Buſſe/ vnnd ſaget dem Volck/ daß ſie ſolten glauben an den/ der nach jm kommen ſolte/ daß iſt an Jeſum/ daß er Chriſtus ſey.

Da ſagde Paulus/ Johannes døbte met penitenzis Daab/ oc ſagde til Folcket/ at de ſkulde tro paa den/ ſom ſkulde komme effter hannem/ det er/ paa Jheſum/ at hand er Chriſtus.

Kapitola XVIII.

27. A když chtěl gjiti do Achaij/ Bratřij gſauce napomenuti/ pſali Včedlnijkům aby gey přijali. Kterýžto když tám přiſſel/ včinil mnoho dobrého ſkrze miloſt/ těm kteřijž vwěřili.

A gdy chćiał iđź do Achaiey/ napominali go bráćia/ y piſáli do zwolennikow áby go przyieli/ ktory gdy przyſzedł/ wiele pomagał tym ktorzy vwierzyli z łaſki.

28. Neb náramně přemáhal Židy/ zgewně gim vkazuge ſkrze Pijſma/ že Gežiſs geſt Kryſtus.

Abowiem doſtátecznemi wywody tym wiecey á wiecey ſzt roſowal iáwnie Zydy/ okázuiąc przez piſma iż Jezus był onym Kryſtuſem.

Kapitola XIX.

STEhdy ſtalo ſe/ když Apollo byl w Korinthu/ a Pawel proſſed wrchnij Kraginy/ y přiſſel do Effezu/ a nalezl tu některé Včedlnijky.

I Stáło ſie potym gdy Apollos był w Koryntcie/ iż Páwel obſzedſzy gorne kráiny przyſzedł do Efezu/ gdźie tám ználazł kilká zwolennikow.

2. Y řekl k nim: Přijaliſli gſte Ducha Swatého/ když gſte vwěřili? A oni řekli k němu: Ba aniž gſme ſlýchali/ geſtli Duch Swatý.

Rzekł do nich: Zaliſcie wźieli Duchá świetego/ gdyſcie vwierzyli? Ale mu oni powiedźieli: A owſzem echmy o thym ani ſłychali/ ieſliż ieſt Duch świety.

3. On pak řekl: W čemž tehda pokřtěni gſte? A oni řekli: We křtu Janowu.

Tedy rzekł: W cożeſcie tedy ſa pokrzczeni? A oni powiedźieli: W Janow krzeſt.

4. Y řekl Pawel: Janť geſt křtil křtem pokánij lid/ řka: aby w toho kterýž měl po něm přigiti wěřili/ to geſt w Kryſta Gežiſſe.

Zátym rzekł Páwel: Janći tylko krzcił krztem vznánia/ mowiąc ludowi áby w onego ktory miał przyidź po nim vwierzyli/ to ieſt/ w Kryſtuſá Jezuſá.

י ט.

5 וְכַד הָלֵין שְׁמַעוּ עַמִּדוּ בִּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Onde essi udito questo, furon battezati nel nome del Signor IESV.

6 וְסָם עֲלַיְהוֹן אִידָא פַּוְלוֹס וְאֶתָא רוּחָא דְקוּדְשָׁא עֲלַיְהוֹן וּמְמַלְּלִין הֲווּ בְּלֶשָׁן לֶשָׁן וּמְתְנַבִּין הֲווּ׃

Et hauendo Paulo posto le mani sopra essi, lo Spirito santo venne in loro, e parlauano linguaggij, e profetizauano.

7 הָוֵין הֲווּ כֻּלְהוֹן דֵּין אֲנָשָׁא תְּרֵעְסַר׃

Et erano in tutto circa dodici huomini.

8 וְעַל הֲוָא פַּוְלוֹס לְכְנוּשְׁתָּא וּמְמַלֵּל הֲוָא בְּגַלְיָא יַרְחָא תְּלָתָא וּמְפִיס הֲוָא עַל מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

Poi entrato ne la sinagoga, parlaua liberamente per ispatio di tre mesi, disputando, e persuadendo quel ch'è del regno di Dio.

9 וַאנָשִׁין מֶנְּהוֹן מְתְקַשִּׁין הֲווּ וּמְתְחַרִין וּמְצַחִין לְאוּרְחָא דַּאלָהָא קְדָם כְּנִשְׁתָּא דְעַמְמֵא הָידֵין אֶתְרְחֵק פַּוְלוֹס וּפְרַשׁ מֶנְּהוֹן לְתַלְמִידֵא וְכֻל יוֹם מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן בְּאֶסְכּוֹלָא דְּגַבְרָא דַּשְׁמֵהּ טוּרַנּוֹס׃

E perche alcuni s'indurauano, e non credauano, dicendo male de la via del Signore in presentia de la moltitudine, egli si ritiro da essi, e separò i discepoli, disputando ogni giorno ne la scuola d'vn certo Tiranno.

10 וְהָדָא הֲוָת שְׁנִין תַּרְתֵּין עַדַמָּא דַּשְׁמַעוּ מֶלְּתָא דְּמָרְיָא כֻּלְהוֹן דְּעָמְרִין בְּאַסְיָא יְהוּדָיֵא וַאֲרָמָיֵא׃

Queste si fece per le spatio di due anni, in tal modo, che tutti quelli che habitauano in Asia, vdiron la parola del Signor IESV, e Giudei, e Greci.

11 וְחַיְלָא רַוְרְבָא עָבֵד הֲוָא אֲלָהָא בְּאִידַוְהִי דְּפַוְלוֹס׃

Et Iddio facceua per le mani di Paulo de le virtu non solite.

יט

5 וּבְשָׁמְעָם נִטְבְּלוּ בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ׃

Oydas estas cosas fueron baptizados en el nombre del Sennor Iesus.

6 וְכַאֲשֶׁר שָׂם עֲלֵיהֶם פּוּלוֹס אֶת־יָדָיו בָּאָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם וַיְדַבְּרוּ בִּלְשׁוֹנוֹת וַיִּנָּבְאוּ׃

Y como Paulo les puso las manos encima vino sobre ellos el espiritu sancto, y hablauan en lenguas, y prophetauan.

7 וַיִּהְיוּ הָאֲנָשִׁים כֻּלָּם כְּמוֹ שְׁנֵים עָשָׂר׃

Y eran estos varones todos como doze.

8 וַיָּבוֹא אֶל־הָעֵדָה וַיָּפִיחַ בְּבִטָּחוֹן כִּשְׁלֹשׁ חֳדָשִׁים מִתְוַכֵּחַ וּמְפַתֶּה אֲשֶׁר עַל־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y entrando el dentro de la Synoga hablaua con fiadamente disputando y persuadiendo del Reyno de Dios.

9 וּמִקְצָתָם הִקְשׁוּ אֶת־לְבוֹתָם וְאֵינָם מַאֲמִינִים וּמְקַלְּלִים אֶת־הַדֶּרֶךְ לִפְנֵי כָּל־הֶהָמוֹן וַיִּפָּרֵד מֵהֶם וַיַּבְדֵּל בֵּין הַתַּלְמִידִים וּבֵינֵיהֶם יוֹם יוֹם מִתְוַכֵּחַ עִמָּם בְּבֵית אִישׁ וּשְׁמוֹ תִּירַנּוֹס׃

Mas endureciendose algunos, y no creyendo, maldiziendo el camino del Sennor delante de la multitud, apartandose deellos aparto los Discipulos. disputando cada dia en la escuela de vn Sennor.

10 וַיְהִי אַחֲרֵי שְׁנָתַיִם כִּי כֻּלָּם אֲשֶׁר שָׁכְנוּ בְּאַסְיָא שָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ גַּם יְהוּדִים וְגַם הַיְּוָנִים׃

Y esto fue por dos annos, de tal manera que todos losque habitauan en Asia, Iudios y Griegos oyeron la Palabra del Sennor Iesus.

11 וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים כֹּחוֹת וּגְבוּרוֹת לֹא קְטַנּוֹת בִּידֵי פּוּלוֹס׃

Y hazia Dios marauillas no quales quiera por la mano de Paulo.

ιθ'.

5. Ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

Ces choses ouïes, ils furent baptizés au nom du Seigneur Iesus.

6. Καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις, καὶ προεφήτευον.

Et apres que Paul leur eut imposé les mains, le sainct Esprit vint sur eux, ainsi ils parloyent langages: & prophetizoyent.

7. Ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δέκα δύο.

Et estoyent tous ces personnages-la enuiron douze.

8. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος, καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Puis il entra en la synagogue, & parloit franchement l'espace de trois mois, disputant & induisant à ce qui est du royaume de Dieu.

9. Ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισε τοὺς μαθητὰς καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ τυράννου τινός.

Mais comme quelques vns s'endurcissoyent, & estoyent rebelles, mesdisans de la voye du Seigneur deuant la multitude: lui se departat arriere d'eux, separa les disciples, disputant de iour en iour en l'escole d'vn certain nommé Tyrannus.

10. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου ἰησοῦ, ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας.

Et cela continua l'espace de deux ans, telement que tous ceux qui habitoyent en Asie, ouirent la parola du Seigneur Iesus tant Iuifs, que Grecs.

11. Δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν παύλου.

Et Dieu faisoit des vertus non accoustumees par les mains de Paul.

CAP. XIX.

5. His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Iesu.

So when they heard it / they were baptized in the Name of the Lord Jesus.

6. Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.

And Paul laid his handes vpon them / & the holy Ghost came on them / and they spake the tongues / and prophesied.

7. Erant autem omnes viri ferè duodecim.

And all the men were about twelue.

8. Introgressus autem synagogam, cum fiducia loquebatur per tres menses, disputans & suadens de regno Dei.

Moreouer / he went into the Synagogue / and spake boldely for the space of three moneths / disputing and exhorting to the thinges that apperteine to the kingdome of God.

9. Cùm autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, discedens ab eis, segregavit discipulos, quotidie disputans in schola Tyranni cuiusdam.

But when certeine were hardened / and disobeyed / speaking euill of the way of God before the multitude / hee departed from them / and separated the disciples / and disputed dayly in the shole of one Tyrannus.

10. Hoc autem factum est per biennium, ita ut omnes qui habitabant in Asia, audirent verbum Domini, Iudæi atque Gentiles.

And this was done by the space of two yeeres / so that all they which dwelt in Asia / heard the worde of the Lorde Jesus / both Jewes and Grecians.

11. Virtutesq; non modicas quaslibet faciebat Deus per manum Pauli.

• And God wrought no small miracles by the handes of Paul.

Das XIX. Capitel.

5. Da sie höreten / liessen sie sich tauffen auff den Namen des HERRN Jesu.

Der de det hørde / lode de sig døbe i vor HERRIS Jhesu Naffn.

6. Vnd da Paulus die Hände auff sie leget / kam der heilige Geist auff sie / vnd redeten mit Zungen vnd weissageten.

Oc der Paulus lagde hender paa dem / da kom den hellig Aand paa dem / oc de talede met Tunger oc spaade.

7. Vnnd alle der Männer waren bey zwölffen.

Oc all de Mend vaare ved Tolff.

8. Er gieng aber in die Schule / vnd prediget frey drey Monden lang / lehret vnnd beredet sie von dem Reich Gottes.

Oc hand gick ind i Scholen / oc predickede dristelige tre maanede / lærde oc vnderuisde dem om Gudsrige.

9. Da aber etliche verstockt waren / vnd nicht glaubeten / vnd übel redeten von dem Wege für der menge / weich er von jhnen / vnd sondert ab die Junger / vnd redet täglich in der Schulen / eins / der hieß Tyrannus.

Oc der nogle vaare forherdede / oc icke trode / oc talede ilde om den vey faar Menigheden / Da vigede hand fra dem / oc skylde Disciplene fra / oc talede dagligei en Mands Schole / hed Tyrannus.

10. Vnnd dasselbige geschach zwey Jar lang / also / daß alle die in Asia wohneten / das Wort des HERRN Jesu höreten / beide Jüden vnnd Griechen.

Oc det varede i thu samfelde aar / saa / at alle som bode i Asia / hørde vor HERRIS Jhesu ord / baade Jøder oc Greker.

11. Vnd Gott wircket nicht geringe Thaten durch die Hände Pauli.

Oc Gud giorde icke ringe Gerninger formedelst Pauli hender.

Kapitola XIX.

5. To vslyssawsse / pokřtili se we Gménu Pána Gežjsse.

A przetoż oni vsłyszawszy to / pokrzczeni sa w imie Pána Jezusowe.

6. A když wzkládal na ně ruce Pawel / sstaupil Duch Swatý na ně. Y mluwili yazyky / a Prorokowali.

Kgdy ná nie wkłádał rece Páwel / przyszedł na nie Duch świety / á mowili obcemi iezyki / y prorokowáli.

7. A bylo wssech spolu wokolo dwanácti mužůw.

A tych wszytkich mezow było okolo dwunaście.

8. Tehdy Pawel wssed do Židowské Sskoly smělé / mluwil za tři Měsýce / hádage se a vče o Králowstwij Božijm?

Pothym on wszedszy do bożnice / mowił bespiecznie przez trzy miesiace rozmawiáiacy rádzac o tym coby ku krolestwu Bożemu przyslugało.

9. A když se někteřij zatwrdili a newěřili / zlořečijce cestu Božij předewssým množstwijm / odssed od nich oddělil Včedlnijky / na každý den hádage se w Sskole někakého Tyranna.

A gdy niektorzy byli zátwárdzeni y niechcieli być posłuszni / mowiac źle o drodze Pánskiey przed ludem / odszedszy od nich wyłaczył zwolenniki ná káżdy dzień vczac wszkole niektorego Krolá.

10. A to trwalo za dwě Létě / tak že wssyckni kteřij přebýwali w Azij / poslauchali Slowa Pána Gežjsse / Židé y Pohané.

A to ciedziało przez dwie lecie / ták iż wszyscy ktorzy mieszkáli w Azyey / słucháli słowá Páná Jezusowego / ták Zydowie iáko y Grecy.

11. A diwy mnohé činil Bůh skrze ruce Pawlowy.

Y nie ledá cuda sprawował Bog przez rece Páwlowe.

יט

12 הכנא דאף מן גחתא דעל גושמה סודרא או רוקעא מיתין הוו וסימין על כריהא ופרקין הוו מנהון כורהנא ואף שאדא נפקין הוו׃

In modo, che si portauano ancor de fazzoletti e de le cinture dal corpo suo sopra gli infermi e l'infermità si partiuano da essi, e i mali spiriti n'vsciuan fuore.

13 צבו הוו דין אף אנשא יהודיא אילין דמתכרכין הוו ומומין על שאדא דימון בשמה דמרן ישוע על אילין דאיתיהי להון רוחא טנפתא כד אמרין הוו מומינן לכון בשמה דישוע אינא דמכרז פולוס׃

Hor alcuni de Giudei sconguiratori, che andauano à torno, tentorono d'inuocar sopra quelli che haueuan gli spiriti maligni, il nome del Signor IESV, dicendo, Noi vi sconguirramo per IESV, ilqual Paulo predica.

14 אית הוא דין שבעא בנוהי דגברא חד יהודיא רב כהנא דשמה הוא סקוא דעבדין הוו הדא׃

Et erano sette figliuoli d'vn certo Giudeo chiamato Sceua, principal Sacerdote. che faceuano questo.

15 וענא שאדא הו בישא ואמר להון לישוע משתודע אנא ולפולוס ידע אנא אנתון דין מן אנתון׃

Ma lo spirito maligno rispondendo, disse, Io conosco ben IESV, e so chi è Paulo: ma voi chi sete?

16 ושור עליהון גברא הו דאית הוא בה רוחא בישתא ואתחיל עליהון ושפל אנון וכד שליחין ופציעין ערקו מן ביתא הו׃

E saltando loro addosso quell'huomo, in cui era lo spirito maligno, li superò, & hebbe forza contra di loro, si che ignudi e feriti si fuggirono di quella casa.

יט

12 כֵּן אֲשֶׁר עַל־הַחוֹלִים יָבִיאוּ מִגּוּפָתוֹ אֶת־מִטְפָּחוֹת וְשִׁבְרֵי הַבְּגָדִים וַיֵּרָפְאוּ מִמַּחֲלֻאֵיהֶם וְגַם רוּחוֹת טְמֵאוֹת יָצְאוּ מֵהֶם׃

De tal manera que aun se lleuassen sobre los enfermos los sudarios y los pannuelos de su cuerpo: y las enfermedades se yuan deellos, y los malos espiritus salian deellos.

13 וַיְנַסּוּ אֲנָשִׁים יְהוּדִים הַמִּתְהַלְּכִים וּמַשְׁבִּיעִים בְּנָקְבָם עַל־אֲשֶׁר לָהֶם רוּחוֹת טְמֵאוֹת אֶת־שֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר נַשְׁבִּיעֲכֶם בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר פּוֹלוֹס קָרָא אוֹתוֹ׃

Y algunos de los Iudios exorcistas vagabundos tentaron à inuocar el nombre del Sennor Iesus sobre losque tenian espiritus malos diziendo, conjuramoshos por Iesus elque Paulo predica.

14 וַיְהִי שִׁבְעָה בְנֵי סְקֵוָא אִישׁ יְהוּדִי וְשַׂר הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר עָשׂוּ זֹאת׃

(Y auia vnos fete hijos de vn Sceua Iudio principe de los Sacerdotes, que hazian esto.)

15 וַתַּעַן הָרוּחַ רָעָה וַתֹּאמַר אֶת־יֵשׁוּעַ יָדַעְתִּי וְאֶת־פּוֹלוֹס בִּנֹתִי וְאַתֶּם לְמִי הוֹוִים׃

Y respondiendo el espiritu malo, dixo, A Iesus conozco, y à Paulo sé: mas vosotros quien soys?

16 וַיְדַלֵּג עֲלֵיהֶם הָאָדָם אֲשֶׁר הָיְתָה בּוֹ רוּחַ הָרָעָה וַיֵּרְדְּ בָּם וַיֶּחֱזַק עֲלֵיהֶם כֵּן אֲשֶׁר עֲרוּמִּים וּפְצוּעִים יִבְרְחוּ מִבֵּית הַהוּא׃

Y el hombre en quien estaua el espiritu malo, saltando en ellos, y ensennoreandose de ambos, pudo mas que ellos: de tal manera que huyeron de aquella casa desnudos y heridos.

ιθ.

12. Ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν.

De sorte que mesmes on portoit de dessus son corps des couurechefs & deuantiers sur les malades: & leurs maladies se departoyent hors.

13. Ἐπεχείρησαν δέ τινες ἀπὸ τῶν περιερχομένων ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ, λέγοντες, ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν ἰησοῦν, ὃν ὁ παῦλος κηρύσσει.

Adonc quelques vns d'entre les Iuifs exorcistes qui trottoyent ça & là, s'essayerent d'inuoquer le nom du Seigneur Iesus sur ceux qui auoyent des mauais esprits, disans, Nous vous adiurons par Iesus que Paul presche.

14 (Ἦσαν δέ τινες υἱοὶ σκευᾶ ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτά, οἱ τοῦτο ποιοῦντες.)

(Et ceux qui faisoyent cela estoyent sept certains fils de Sceua Iuif de la race des principaux Sacrificateurs.)

15. Ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν εἶπε, τὸν ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν παῦλον ἐπίσταμαι, ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ;

Mais l'esprit malin respondant dit, Ie cognoi Iesus, & sai qui est Paul: mais vous autres, qui estes-vous?

16. Καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρόν, καὶ κατακυριεύσαν αὐτῶν ἴσχυσε κατ' αὐτῶν ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου.

Et l'homme en qui estoit le malin esprit, sautant sur eux, & s'en estant rendu maistre vsa de force contr'eux, de sorte qu'ils s'en fuirent nuds & naurés de ceste maison la.

CAP. XIX.

12. Ita ut etiam super languidos deferrentur à corpore eius sudaria vel semicinctia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur.

So that from his body were brought unto the sicke / kerchiefes or hondkerchiefs / and the diseases departed from them and the euill spirits went out of them.

13. Tentaverunt autem quidam, & de circumeuntibus Iudæis exorcistis, invocare super eos qui habebant spiritus malos, nomen Domini Iesu, dicentes, Adiuro vos per Iesum quem Paulus prædicat.

Then certeine of the vagabonde Jewes/ exorcistes /tooke in hande to name ouer them which had euill spirits / the Name of the Lord Jesus/ saying / We adiure you by Jesus / whome Paul preacheth.

14. Erant autem quidam Scevæ Iudæi principis sacerdotum septem filii, qui hoc faciebant.

(And there were certeine sonnes of Sceua an Jewe / the Priest / about seuen which did this.)

15. Respondens autem spiritus nequam dixit eis, Iesum novi, & Paulum scio: vos autem qui estis?

And the euill spirit answered / and sayde / Jesus I acknowledge/ and Paul I know: but who are ye?

16. Et insiliens homo in eos in quo erat dæmonium pessimum, & dominatus amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi & vulnerati effugerent de domo illa.

And the man in whome the euill spirit was/ ranne on them/ and ouercame them/ and preuailed against them/ so that they fled out of that house. naked/ & wounded.

Das XX. Capitel.

12. Also/ daß sie auch von seiner Haut die Schweißtüchlein vnd Koller über die Krancken hielten/ vnd die Seuche von jhnen wichen / vnnd die bösen Geister von jhnen außfuhren.

Saa / at de oc toge Suedklæder oc kraffuer fra hans Hud / oc hulde offuer dem som vaare Siuge / oc deris Siugdom vigede fra dem / oc de onde Aander fore vd aff dem.

13. Es vnterwunden sich aber etliche der vmblauffenden Jüden / die da beschwerer waren / den Namen deß HERRN Jesu zu nennen über die da böse Geister hatten/ vnd sprachen: Wir beschweren euch bey Jesu/ den Paulus prediget.

Oc nogle aff de Jøder som løbe omkring/ oc vaare Besuerere/ forsøcte at nefne vor HERRIS Jhesu Naffn offuer dem som haffde onde Aander/ oc sagde/ Wi besuere eder ved Jhesum/ huilcken Paulus predicker.

14. Es waren jhr aber sieben Söne eines Jüden Sceua des Hohenpriesters/ die solches theten.

Oc de vaare en Jødis/ hed Skeua den Ypperste Preste siu Sønner / som dette giorde.

15. Aber der böse Geist antwortet/ vnd sprach: Jesum kenne ich wol/ vnd Paulum weiß ich wol / Wer seyt jhr aber?

Men den onde Aand suarede / oc sagde / Jhesum kender ieg vel / oc Paulum veed ieg vel/ Men huo ere I?

16. Vnd der Mensch/ in dem der böse Geist war / sprang auff sie / vnnd ward jhrer mechtig/ vnd warff sie vntersich / also / daß sie nacket vnd verwundet auß demselben Hause entflohen.

Oc der Menniske/ der den onde Aande vaar vdi/ spranck paa dem / oc fick mact offuer dem/ oc kaste dem vnder sig / saa/ at de vndflyde nøgne oc saargiorde aff det samme Huss.

Kapitola XIX.

12. Tak že také na nemocné nosýwali od geho těla pasmice/ á pášky/ y odstupowaly od nich nemocy/ a duchowé nečistij wycházeli.

Tak iż też ná ludźi chore przynoszono fácelety ábo ręcznicżki od ciáłá iego/ á odchodźiły od nich choroby/ y duchowie źli odstępowáli od nich.

13. Tehdy pokusyli se někteřij z těch Židůw/ kteřijž se s zaklinánijm obijrali/ aby wzýwali Gméno Pána Gežijsse nad těmi/ kteřijž měli duchy nečisté/ řijkagijce: Zaklijnáme was skrze Gežijsse/ kteréhož káže Pawel.

Tedy niektorzy tuláccy Żydowie báwiący się zaklinániem/ kuśili się wzywáć nád tymi ktorzy mieli duchy złe imienia Páná Jezusowe/ mowiąc: Poprzysięgamy was przez Jezusá/ ktorego Páwel opowieda.

14. Y bylo gednoho Žida gménem Scewy Knijžete kněžského sedm Synuow/ kteřijžto činili.

A było synow Scewy Żydá Kśiążęciá káplańskie siedm/ ktorzy to czynili.

15. Tehdy opowěděw duch nečistý řekl gim: Znám já Gežijsse/ a Pawla wijm: ale wy kdo gste?

Ale odpowiedźiawszy duch zły rzekł: Známci Jezusá/ y wiem co Páweł/ ále wy coście zacz?

16. Y oboříw se člowěk ten w kterémž Diábelstwij bylo zlé na ně/ a opanowaw ge přemohl/ tak že nazý/ a raněni gsauce/ wyběhli z domu toho.

A skoczywszy ná nie człowiek on w ktorym był duch zły/ á opánowawszy ie zmocnił się im/ ták iż nágo zránieni zućiekáli z domu iego.

יט

17 והדא אתידעת הות לכלהון יהודיא וארמיא דעמרין באפסוס ונפלת דחלתא על כלהון ומתרמרם הוא שמה דמרן ישוע משיחא׃

E questo fu noto à tutti i Giudei e Greci, che habitauano in Efeso: onde venne timore à tutti quanti, & il nome del Signor IESV era magnificato.

18 וסגיאא מן אילין דהימנו אתין הוו ומשתעין סכלותהון ומודין במדם דעבדין הוו׃

E molti di quelli che haueuano creduto, veniuano confessando, e manifestando le loro attioni.

19 סגיאא דין ואף חרשא כנשו כתביהון ואיתיו אוקדו אנון קדם כל נש וחשבו דמיהון וסלק כספא רבותא חמש׃

Molti ancora di quelli che haueuano esercitato arti curiose, portorono i libri, & abbruscierongli in presentia di tutti, e fatto il conto de pregij loro, trouorono il valore di cinquanta milia denari.

20 והכנא בחילא רבא תקפא הות וסגיא הות הימנותא דאלהא׃

Così forte cresceua la parola del Signore, e confermauasi.

21 כד דין אשתלמו הלין סם פולוס ברעינה דיתהלך בכלה מקדוניא ובאכאיא ויאזל לאורשלם ואמר דמא דאזלת לתמן ולא לי דאף רהומי אחזא׃

Finite che furon queste cose, Paulo si propose ne lo spirito, passata ch'egli hauesse la Macedonia e l'Acaia, d'andare à Ierusalem, dicendo, Poi che io sarò stato lì, mi bisogna vedere anco Roma.

22 ושדר הוא תרין אנשין מן הנון דמשמשין הוו לה למקדוניא לטימותאוס ולארסטוס הו דין קוי זבנא באסיא׃

E mandati in Macedonia due di quelli che gli ministrauano, cioè, Timoteo & Erasto, egli si rimase per vn tempo in Asia.

יט

17 וזאת נודעה לכל היהודים ויונים אשר שכנו באפסוס ותפל יראה גדולה על כלם ויכבד שם אדנינו ישוע׃

Y esto fue notorio à todos ansi Iudios como Griegos losque habitauan en Epheso: y cayó temor sobre todos ellos, y engrandezian el Nombre del Sennor Iesus,

18 ורבים מן המאמינים באו מתודים ומגדים את מעשיהם׃

Y muchos de los que auian creydo, venian confessando, y dando cuenta de sus hechos.

19 ורבים מן המהגים הקריבו את ספריהם ויבערום לפני כלם ויחשבו את מחיריהם וימצאו כי עלה מחירם לחמש רבבות כסף׃

Ansimismo muchos de losque auian seguido curiosidades, truxeron los libros, y quemaron los delante de todos: y echada cuenta del precio deellos, hallaron que montauan cincuenta mil dineros.

20 כן רבה וגבר דבר יהוה בחזקה׃

Ansi crecia fuertemente la palabra del Sennor, y preualecia.

21 וכאשר נמלאו את האלה שם פולוס ברוחו לעבר בכתים ואחאיא ללכת ירושלימה לאמר כאשר הייתי שם יש צרכי לראות את רומה׃

Y acabadas estas cosas, propuso Paulo por Espiritu de, andada Macedonia y Achaya, partirse à Ierusalem, diziendo, Desque vuiere estado allà, me sera menester ver tambien à Roma.

22 וישלח בכתים את שני משרתיו את טימותאוס ואת ארסטוס והוא יעודד ימים באסיא׃

Y embiando en Macedonia à dos de losque le ayudauan es à saber Timotheo, y Erasto, el se estuuo por algun tiempo en Asia.

ιθ.

17. Τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι τὴν ἔφεσον, καὶ ἐπέπεσε φόβος ἐπὶ πάντας αὐτοὺς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

Or cela vint à notice à tous les Iuifs & Grecs, demeurans en Ephese, dont crainte les saisit tous, & le Nom du Seigneur Iesus estoit magnifié.

18. Πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν.

Et plusiers de ceux qui auoyent creu, venoyent confessans & declarans leurs actes.

19. Ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων, συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν, καὶ εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε.

Plusieurs aussi de ceux qui s'estoyent adonnes à choses curieuses, apporterẽt leurs liures: & les brulerent deuant tous: dont calculans le prix, ils trouuerent qu'il montoit à cinquante mille pieces d'argent.

20. Οὕτω κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ κυρίου ηὔξανε καὶ ἴσχυεν.

Ainsi croissoit la parole du Seigneur puissamment, & se renforcoit.

21 Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ παῦλος ἐν τῷ πνεύματι, διελθὼν τὴν μακεδονίαν καὶ ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ, εἰπὼν, ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ, δεῖ με καὶ ῥώμην ἰδεῖν.

Or comme ces choses furent accõplies, Paul proposa par l'esprit de passer par Macedone & Achaie, & d'aller en Ierusalem, disant, Apres que i'aurai esté la, il me faut aussi voir Rome.

22. Ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, τιμόθεον καὶ ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν ἀσίαν.

Et ayant enuoyé en Macedone deux de ceux qui lui assistoyent, assauoir Timothee & Eraste, il demeura pour vn temps en Asie.

17. Hoc

CAP. XIX.

17. Hoc autem notum factum est omnibus Iudæis atque Gentilibus, qui habitabant Ephesi: & cecidit timor super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini Iesu.

And this was knowen to all the Iewes/and Grecians also / which dwelt at Ephesus / and feare came on them all /and the Name of the Lorde Jesus was magnified.

18. Multique credentium veniebant confitentes & annuntiantes actus suos.

And many that beleeued/ came and confessed/and shewed their workes.

19. Multi autem ex eis qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt eos coram omnibus: & computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium.

Many also of them/which vsed curious artes brought their bookes / and burned them before all men / and they counted the price of them / and found it fiftie thousand pieces of siluer.

20. Ita fortiter crescebat verbum Dei, & confirmabatur.

So the word of God grew mightily/and preuailed.

21. His autem expletis proposuit Paulus in Spiritu, trãsita Macedonia & Achaia ire Ierosolymam, dicens, Postquam fuero ibi, oportet me & Romam videre.

Now when these things were accomplished/Paul purposed by the Spirit to passe through Macedonia / and Achaia / and to goe to Jerusalem / saying / After J haue bene there / J must also see Rome.

22. Mittens autem in Macedoniam duos ex ministrãtibus sibi, Timotheum & Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia.

So sent he into Macedonia two of them y ministred vnto him/ Timotheus and Erastus / but he remained in Asia for a season.

Der Apostel Geschicht.

Das XIX. Capitel.

17. Dasselbige aber ward kunth allen die inn Epheso wohneten / beyde Jüden vnnd Griechen / vnnd fiel eine Forcht über sie alle/ Vnd der Name des HERRN Jesu ward hochgelobet.

Oc dette bleff kundgiort faar alle dem som bode i Epheso / baade Joder oc Greker/ Oc der falt en frict offuer dem alle / Oc vor HERRIS Jhesu Nafn bleff holige loffuit.

18. Es kamen auch vil derer / die glaubig waren worden / vnd bekannten vnd verkündigten / was sie außgericht hatten.

Der komme oc mange aff dem / som haffde taget ved troen / oc bekende oc forkyndede / huad de haffde vdred.

19. Vil aber/ die da furwitzige Kunst getrieben hatten/ brachten die Bücher zusammen / vnd verbrandten sie öffentlich / vnd überrechneten was sie werth waren / vnnd funden des Geldes Fünfftzig tausend Groschen.

Oc mange sõm haffde bruget den sorte Konst/bare Bøgerne frem / oc brende dem obenbare / oc beregnede huad de vaare verde / Oc de Pendinge befundis at vere halffredie sindstiue tusinde Sølffpendinge.

20. Also mächtig wuchß das Wort des HERRN/ vnd nam überhand.

Saa krafftelige vorte HERRENS ord / oc fick fremgong.

21. Da das außgerichtet war/ satzte jm Paulus für im Geiste durch Macedoniam vnnd Achaiam zu räisen/ vnd gen Jerusalem zu wandeln/ vnd sprach: Nach dem / wenn ich daselbst gewesen bin / muß ich auch Rom sehen.

Der dette vaar skeet / da sette Paulus sig faare i Aanden at reyse igennem Macedoniam oc Achaiam/ oc at vandre til Jerusalem / oc hand sagde/ Naar som ieg haffuer der veret / da skal ieg oc see Rom.

22. Vnd sandte zween die jhm dieneten / Timotheum vnd Erastum in Macedoniam / er aber verzog eine weile in Asia.

Oc hand sende tho som hannem tiente Timotheum / oc Erastum / til Macedoniam / Men hand toffuede selff nogen stund Asia.

Skutkome

Kapitola XIX.

17. A to známo včinčno gest wssem Zidům y Pohánům/ kteřijž bydleli w Effezu: A spadla bázeň na ně na wssecky/ y welebili Gměno Pána Gežijsse.

A toć sie rozsłáwiło v wszytkich tak Zydow táko y Grekow / ktorzy mieszkáli w Efezie/ y przyszedł ná nie wszytki strách á wielbili imie Paná Jezusowe.

18. A mnozý z wěřjcých přicházeli / wyznáwagijce a wyprawugjce swé skutky.

A wiele onych ktorzy vwierzyli przychodziło / wyznawáiac y oznaymuiac spráwy swoie.

19. Mnozy také z těch kteřijž s čáry se obijrali / snesli Knihy/ a spálili ge přede wssemi. A počețsse zač by stály / nalezli že za Padesáte Tisýcůw Grossuow.

Tákżey wiele z onych ktorzy sie náukámi niepotrzebnemi pąráli / przyniozszy k siegi popalili przed wszytkimi / kthore oszacowawszy / znalezli piecdziesiat tysiecy srebrnikow.

20. Tak gest sylně rostlo Slowo Božij a rozmáhalo se.

A thákći sie mocnie rozrástało słowo Páńskie/ y bráło moc.

21. A když se to wsseckno dokonalo / vminil Pawel w duchu/ aby progda Macedonij a Achái / ssel do Geruzalémá / řka: Když pobudu tam / mussým potom y Ržijm ohledati.

To gdy sie spelniło / vmyslił Páwel przez Duchá / przeszedszy Mácedonia y Achaia idz do Jeruzalem/ y mowił tak: Bywszy tám/ potrzebá mi tez y Rzym ogledac.

22. Y poslaw dwa Včedlnijky swá do Macedonye/ Tymothea/ a Erasta/ sám pozuostal w Azij do času.

Tedy posławszy dwu z onych ktorzy mu służyli/ Tymotheusza y Erástá/ sam do czásu zostal w Aziey.

י ט

23 הָוָא הָוָא דֵּין בְּהוּ זַבְנָא שַׁגוּשְׁיָא סַגִּיָאא עַל אוּרְחֵהּ דַּאלָהָא׃

Et in quel tempo nacque non piccol tumulto di questa via.

24 אִית הֲוָא דֵּין תַּמָּן עָבֵד סָאמָא חַד דַּשְׁמֵהּ הֲוָא דְּמִטְרִיּוֹס דְּעָבֵד הֲוָא נַוְסָא דְּסָאמָא לַאַרְטֶמִיט וּמַוְתַר הֲוָא לַבְנַי אוּמָנוּתֵהּ יוּתְרָנָא רַבָּא׃

Imperoche vn certo nominato Demetrio, argentiere, che faceua tabernacoli d'argento à Diana, daua non piccol guadagno a gli artefici.

25 הָנָא כַּנֵּשׁ אֶנּוּן לַבְנַי אוּמָנוּתֵהּ כֻּלְּהוֹן וַלְאִילֵין דְּפָלְחִין עַמְּהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן גַּבְרֵא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּ דְּתֶאגוּרְתַן כֻּלָּהּ מֶן הָנָא הִי פּוּלְחָנָא׃

Iquali hauendo egli rauanati insieme, e quelli ancora che erano artefici di tali cose, disse, Huomini, voi sapete che le facultà nostre ci vengono da questo mistiero.

26 וְאָף אַנְתּוּן שָׁמְעִין אַנְתּוּן וְחָזֵין אַנְתּוּן דְּלָא הֲוָא בַּלְחוּד לַבְנַי אֶפֶסוֹס אֶלָּא אָף לְסוּגָאָא דְּכֻלָּהּ אַסְיָא אַפִּיס הָנָא פַּוְלוֹס וַאֲהַפֶּךְ כַּד אָמַר דְּלָא אֱלָהָא אֶנּוּן הָנוּן דְּבְאִידַי בְּנַי נָשָׁא מֶתְעַבְדִין׃

E vedete & vdite. come non solamente in Efeso, ma quasi in tutta l'Asia questo Paulo ha persuasa e rimossa molta géte, dicendo che non sono iddij quelli che si fanno con mano.

27 וְלָא הָדָא צְבוּתָא בַּלְחוּד מֶתְבַּרְסְיָא וּבָטְלָא אֶלָּא אָף הָו הַיְכְלָא דְּ דַּאַרְטֶמִיס אֱלָהְתָא רַבְּתָא מֶתְחַשְׁבָא לַהּ אַיךְ לָא מֶדֶם וְאָף הַי אֱלָהוּתָא דְּכֻלָּהּ אַסְיָא דְּכֻלְּהוֹן עַמְמֵא סָגְדִין לַהּ מֶתְתַּשְׁיָטָא׃

E non sol questa parte ci vienne in pericolo d'esser ripromata: ma che ancor il tempio de la grande dea Diana sia tenuto per niente, & habbia etiandio ad essere annichilata la sua maestà, laqual tutta l'Asia e il mondo ha in veneratione.

י ט

23 וַתְּהִי בָּעֵת הַהִיא תְּהוּמָה לֹא קְטַנָּה עַל־דֶּרֶךְ (אֱלֹהִים׃)

Entonces vuo vn alboroto no pequenno acerca del camino del Sennor.

24 כִּי הָיָה אִישׁ וּשְׁמוֹ דִּימִטְרִיּוֹס מְצָרֵף עוֹשֶׂה הֵיכַל זָהָב אַרְטְמִיס וַתְּהִי־לָאֲמוּנִים פְּעֻלָּה לֹא קְטַנָּה מִמֶּנּוּ׃

Porque vn platero llamado Demetrio, el qual hazia de plata templos de Diana daua à los artifices, no poca ganancia.

25 וַיַּזְעֵק אוֹתָם וְאֶת־כֻּלָּם אֲשֶׁר מֵאָמְנוּת הַזֹּאת לֵאמֹר הָאֲנָשִׁים יְדַעְתֶּם כִּי מִפְּעֻלָּה הַזֹּאת יֵשׁ לָנוּ הָמוֹן׃

Los quales juntados con los officiales de semejante officio, dixo, Varones, Ya sabeys que de este officio tenemos ganancia.

25 וְרוֹאִים וְשׁוֹמְעִים אַתֶּם כִּי לֹא לְבַד בְּאֶפְסוּס כִּי אִם כִּמְעַט בְּכָל אַסְיָא פַּוְלוֹס הַלָּזֶה מְפַתֶּה וּמֵסִית עַם רָב לֵאמֹר כִּי אֵינָם אֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּיָדַיִם נַעֲשׂוּ׃

Y veys y oys que este Paulo, no solamente en Epheso, mas aun grande multitud de casi toda la Asia aparta con persuasion diziendo, Que no son dioses los que se hazen con las manos.

27 וְלֹא לְבַדּוֹ זֶה הַחֵלֶק דָּחוּיָה יִדָּחֶה לִנְפּוֹל וְלָבוֹא בַּמְּרֻתִּים כִּי אִם הֵיכַל אַרְטְמִיס אֱלֹהָה הַגְּדוֹלָה לַתֹּהוּ יֵחָשֵׁב וְתָחֵל לְהֵהָרֵס גְּדֻלָּתָהּ אֲשֶׁר יָרְאוּ אוֹתָהּ אַסְיָא כֻּלָּהּ וְכָל־הַתֵּבֵל׃

Y no solamente ay peligro de que esta ganancia se nos buelua en reproche, mas aun tambien que el templo de la grande diosa Diana sea estimado en nada, y comience à ser destruida su magestad, la qual honrra toda la Asia y el mundo.

ιθ'.

23. Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος περὶ τῆς ὁδοῦ.

Mais en ce temps-la aduint vn grand trouble à cause de la doctrine.

24. Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς ἀρτέμιδος, παρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην.

Car vn certain nommé Demetrius, qui besognoit d'argenterie, & faisoit des petis temples d'argent de Diane, apportoit beaucoup de profit aux ouuriers du mestier.

25. Οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν, ἄνδρες, ἐπίστασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐστι.

Lesquels ayant assemblé auec ceux qui besognoyent en ces ouurages la, il dit, Hommes, vous sauez que tout nostre gain vient de ceste besongne.

26. Καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε ὅτι οὐ μόνον ἐφέσου, ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς ἀσίας ὁ παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον, λέγων, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι.

Or voyez vous & ayez comme non seulement en Ephese, mais persque par toute Asie, ce Paul-ici par ses persuasions a destourne grande multitude, disant que ceux ne sont point dieux, qui sont faits de mains.

27. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογισθῆναι, μέλλειν δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται.

Et n'y a pas seulement danger pour nous en ce que nostre fait ne viene à estre descrié, mais aussi que le temple de la grande Diane ne soit plus rien estimé du tout, & qu'il n'aduiene que sa maieste, que toute Asie & le monde vniversel à en reuerence, ne viene aussi à neant.

CAP. XIX.

23. Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via Domini.

And the same time there arose no small trouble about that way.

24. Demetrius enim quidam nomine, argentarius faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum.

For a certaine man named Demetrius a siluer smith / which made siluer temples of Diana / brought great gaines vnto the craftes men.

25. Quos convocans & eos qui huiusmodi erant opifices, dixit, Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio.

Whome he called together / with y workmen of like thinges / & sayd / Syrs / ye knowe that by this craft we haue our goods.

26. Et videtis, & auditis quia non solum Ephesi, sed penè totius Asiæ, Paulus hic suadens avertit multam turbam, dicens, Quoniam non sunt dii qui manibus fiunt.

Moreouer ye see and heare / that not alone at Ephesus / but almost throughout all Asia this Paul hath perswaded / & turned away much people / saying / That they bee not gods which are with handes.

27. Non solùm autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed & destrui incipiet maiestas eius, quam tota Asia & orbis colit.

So that not onely this thing is dangerous vnto vs / that the state shoulde bee reproued / but also that the Temple of the great goddesse Diana shoulde bee nothing esteemed / and that it would come to passe that her magnificence / which all Asia / and her worlde worshippeth / shoulde bee destroyed.

Das XIX. Capitel.

23 Es erhub sich aber vmb dieselbe Zeit nicht eine kleine bewegung über disem Wege.

Da begyntis der paa den samme tid icke lidet Oprør om denne vey.

24. Denn einer mit Namen Demetrius ein Goldschmid / der machte der Diana silberne Tempel / vnd wendet denen vom Handwerck nicht geringen Gewinnst zu.

Thi at en Guldsmed som hed Demetrius / hand giorde Diane Sølfftempel / oc vende dem icke liden vinding til aff det Embede.

25. Dieselbigen versammlete er / vnnd die Beyarbeyter desselbigen Handwercks / vnnd sprach: Lieben Männer / ihr wisset / daß wir grossen zugang von disem handel haben.

De samme oc Metarbeyderne paa samme Embede forsamlede hand / oc sagde. Kære Mend / i vide / at wi haffue stor Tilgong aff denne Handel.

26. Vnd ihr sehet vnd höret / daß nicht allein zu Epheso / sondern auch fast inn gantz Asia diser Paulus vil Volcks abfellig machet / überredet / vnd spricht / Es sind nicht Götter / welche von Händen gemacht sind.

Oc i see / oc høre / at denne Paulus omvender icke aleniste meget Folck i Epheso / men ocsaa paa det neste i gantske Asia / oc tager dem med ord / oc siger / det er icke Guder / som ere giorde met hender.

27. Aber es wil nicht allein vnserm handel dahin gerahten / daß er nichts gelte / Sondern auch der Tempel der grossen Göttin Diana wirdt für nichts geachtet / vnd wirdt dazu ihre Maiestet vntergehen / welcher doch gantz Asia vnnd der Weltkreiß Gottesdienst erzeiget.

Oc det vil icke aleniste gøre vor Handel wduelig / Men den store Gudindis Diane Tempel bliffuer ocsaa inted actet / oc der til met bliffuer hendis Maiestat til inted / huilcken dog gantske Asia oc al Verden beuiser Guds tieniste.

Kapitola XIX.

23. Tehdy stal se w ten čas weliký rozbroj pro cestu Božij.

Tegoż czasu wszczal sie rozruch niemáły o oney sekcie.

24. Neb Zlatnjk geden gménem Demetryus / kterýž dělawal stánky střijbrné modle Dyáně / a weliký dáwal půžitek těm řemeslnijkům:

Abowi[illegible] niektory imieniem Demetryus złotnik / ktory robił kościoły srebrne Dyanie / czynił niemáły pożytek rzemieśnikom.

25. Kteréž swolaw / y ty kteřijž byli toho řemesla / řekl gim: Mužij / wijte to / že tijmto řemeslem Statku sobě dobýwáme:

Ktore zebrawszy / y ine ktorzy byli takowych że rzeczy rzemieśnicy / rzekł: Mężowie / wiecież iż z tego rzemiesłá są nasze máietności.

26 A widijte a slyssýte / že ne toliko w Effezu / ale téměř po wssý Azij tento Pawel raddu wydáwage / odwrátil weliké množstwij / mluwě: Že to negsau Bohowé / kteřijž býwagij rukama včiněni.

Widzicie tedy y słyszycie / że nie tylko w Efezie / ále prawie po wszytkiey Azyey ten Páwel namowił á odwroćił wiele ludu / mowiąc że nie są bogowie ći ktorzy są rękámi vczynieni.

27. A tak tuto ne toliko se nám stane sskoda a hanba / ale brzy weliké Dyány Chrám za nic nebude gmjn / a z toho prjgde že zkazý se duostogenstwij gegij / kterauž ctij wssecka Azya / y wesskeren Swěta okrsslek.

A tak potrzeba sie thego obawiáć / by nam przezen tá cząstká ná gániona nie zginelá / y owszem też áby wielkiey Boginiey Dyany kośćioł nie był nizacz mián / y przysłoby k temu żeby też był zepsowan máiestatiey / ktora chwali wszytká Azya / y wszytek świat.

יט

28 וְכַד שְׁמַעוּ הָלֵין אֶתְמְלִין חֶמְתָא וְקָעֵין הֲווֹ וְאָמְרִין רַבָּא הִי אַרְטֶמִיס דְּאֶפֶסָיֵא׃

Essi hauendo vdite queste cose, & essendosi riempiuti d'ira, gridoronno, dicendo, Grande è la Diana de gli Efesii.

29 וְאֶשְׁתַּגְשַׁת כֻּלָּהּ מְדִינְתָּא וְרְהַטוּ אַכְחֲדָא וְאֶזַלוּ לְתֵיאַטְרוֹן וְחַטַפוּ אַוְבֶלוּ עַמְהוֹן לְגָאִיוֹס וּלְאַרִסְטַרְכוֹס גַּבְרֵא מְקֶדוֹנָיֵא בְּנַי לְוָיָתֵהּ דְּפַוְלוֹס׃

E tutta la città s'empiè di confusione, e d'vn animo corsero impetuosamente nel teatro, e rapirono Gaio, & Aristarco, Macedonesi, compagni di Paulo.

30 וּפַוְלוֹס צָבֵא הֲוָא דְּנֵעוּל לְתֵיאַטְרוֹן וְכַלְאוּהִי תַּלְמִידֵא׃

Allora volendo Paulo entrar fra'l popolo, i discepoli non gliel permessero.

31 וְאַף רֵישָׁא דְּאַסִיָא מֶטוּל דְּרָחְמַוְהִי הֲווֹ שַׁדַּרוּ בְּעוֹ מֶנֵּהּ דְּלָא נֵתֵּל נַפְשֵׁהּ דְּנֵעוּל לְתֵיאַטְרוֹן׃

Alcuni ancora de principali d'Asia, che erano suoi amici, mandorono a pregarlo che non s'appresentasse al teatro.

32 כִּנְשָׁא דֵּין דְּאִית הֲוָא בְּתֵיאַטְרוֹן טָב שַׂגִּישִׁין הֲווֹ וְאַחְרָנֵא אַחְרָנָיְתָא קָעֵין הֲווֹ סַגִּיאֵא דֵּין מֶנְּהוֹן לָא יָדְעִין הֲווֹ מֶטוּל מָנָא אֶתְכַּנַּשׁוּ׃

Altri dunque gridauano vna cosa, & altri vn'altra: percioche la congregatione era confusa, e i piu non sapeuano per qual cagione s'erano adunati.

33 עַמָּא דֵּין דִּיהוּדָיֵא דְּאִית הֲווֹ תַּמָּן אַקִימוּ מֶנְּהוֹן לְגַבְרָא יְהוּדָיָא דִּשְׁמֵהּ הֲוָא אַלֶכְּסַנְדְּרוֹס וְכַד קָם אֲנִיף אִידֵהּ וְצָבֵא הֲוָא דְּנֶפּוּק רוּחָא לְעַמָּא׃

Poi cauorono Alessandro fuor de la turba, spingendolo oltre i Giudei. Et Alessandro accennando con la mano, che si facesse silentio, voleua render ragione al popolo.

יט

28 וּבְשָׁמְעָם אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּחַדוּ לָהֶם וַיִּמָּלְאוּ בְחֵמָה וּבְכַעַס וַיִּזְעֲקוּ לֵאמֹר גְּדוֹלָה הִיא אַרְטְמִיס אֶפְסוּס׃

Oydas estas cosas, hinchieronse de yra, y dieron alarido, diziendo, Grande Diana de los Ephesios.

29 וַתִּמָּלֵא כָּל־הָעִיר בִּמְהוּמָה וְנוֹסְדוּ יַחַד וְרָגְשׁוּ עַל־בֵּית הַקָּהָל וְחָטְפוּ וְהוֹלִיכוּ אִתָּם אֶת־גַּאִיוֹס וְאֶת־אַרִיסְטַרְכוֹס אַנְשֵׁי־כִתִּים אֹרְחֵי־פּוֹלוֹס׃

Y toda la ciudad se hinchió de confusion, y vnanimes arremetieron al theatro, arrebatando á Gaio, y á Aristarcho Macedonios companneros de Paulo.

30 וּפּוֹלוֹס אָבָה לָבוֹא אֶל־הָעָם וְלֹא הִנִּיחוּהוּ הַתַּלְמִידִים׃

Y queriendo Paulo salir à pueblo, los Discipulos no lo dexaron.

31 וַאֲנָשִׁים אֲחָדִים מִנְּשִׂיאֵי אַסְיָא רֵעֵי פּוֹלוֹס שָׁלְחוּ אֵלָיו וְהִתְחַנְּנוּ לוֹ מִתֵּתוֹ אֶת־נַפְשׁוֹ לְבֵית הַקָּהָל׃

Tambien algunos de los principales de Asia que eran sus amigos, embiaron à el rogando que no se presentasse en el theatro.

32 וַאֲחֵרִים זָעֲקוּ עַל־אַחְדוּת וְהֵם הַקְּהִלָּה וְרַבִּים לֹא יָדְעוּ עַל־מָה נִקְהָלוּ׃

Y otros gritauan otro: porque el ayuntamiento era confuso, y los mas no sabian porque se auian juntado.

33 וַיִּמְשְׁכוּ אֶת־אֲלֶכְּסַנְדְּרוֹס מִן־הֶהָמוֹן אֲשֶׁר דְּחָוהוּ הַיְּהוּדִים וַאֲלֶכְּסַנְדְּרוֹס הֵנִיף בְּיָדוֹ וְאָבָה לְהָשִׁיב טַעַם לָעָם׃

Y los de la multitud sacaron á Alexandro, rempuxandolo los Iudios. Entonces Alexandro, pedido silencio con la mano, queria dar razon al pueblo.

ιθ΄.

28. Ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον λέγοντες, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων.

Eux donc, ces choses ouïes furent tous remplis de colere, & s'escrierent, disans, Grande est la Diane des Ephesiens.

29. Καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη συγχύσεως, ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπάσαντες γάϊον καὶ ἀρίσταρχον μακεδόνας, συνεκδήμους τοῦ παύλου.

Et toute la ville fut remplie de confusion: & se ruerent tous d'vn courage dedans le theatre, & rauirent Gaie & Aristarque Macedoniens compagnons de voyage de Paul.

30. Τοῦ δὲ παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί.

Et comme Paul vouloit entrer vers le peuple, les disciples ne le laisserent point faire.

31. Τινὲς δὲ καὶ τῶν ἀσιαρχῶν ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον.

Quelques vns aussi d'entre les Asiarques qui lui estoyent amis, enuoyerent vers lui, le prians qu'il ne se presentast point au theatre.

32. Ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλό τι ἔκραζον. ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνος ἕνεκεν συνεληλύθεισαν.

Les vns donc crioyent d'vn, & les autres d'autre: car l'assemblee estoit cõfuse: & plusieurs ne sauoyent pour quelle cause ils estoyent assemblés.

33. Ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν ἀλέξανδρον, προβαλόντων αὐτὸν τῶν ἰουδαίων, ὁ δὲ ἀλέξανδρος κατασείσας τὴν χεῖρα ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ.

Adonc fut auancé Alexandre hors de la foule, les Iuifs le poussans en auant. Et Alexandre faisant signe de la main, vouloit alleguer excuse au peuple.

CAP. XIX.

28. His auditis repleti sunt ira, & exclamaverunt dicentes, Magna Diana Ephesiorum.

Now when they heard it, they were full of wrath, & cryedt out, saying, great is Diana of the Ephesians.

29. Et impleta est civitas tota cõfusione, & impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gaio & Aristarcho Macedonibus comitibus Pauli.

And the whole citie was full of confusion, and they rushed into the cõmon place with one assent, and caught Gaius, and Aristarchus, men of Macedonia, and Paulus companions of his iourney.

30. Paulo autem volente intrare in populum, non permiserunt discipuli.

And when Paul would haue entred in vnto the people, the disciples suffered him not.

31. Quidam autem & de Asiæ principibus qui erant amici eius, miserũt ad eum, rogantes ne se daret in theatrum.

Certaine also of the chiefe of Asia which were his friendes, sent vnto him, desiring him that he would not present him selfe in the common place.

32. Alii autem aliud clamabant. Erat enim ecclesia confusa: & plures nesciebant qua ex causa convenissent.

Some therefore cryed one thing, & some another: for the assembly was out of order, and the more parte knewe not wherefore they were come together.

33. De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudæis. Alexander autem manu silentio postulato, volebat reddere rationem populo.

And some of the companie drewe foorth Alexander: the Iewes trusting him forwardes. Alexander then beckened with the hand, and would haue excused the matter of the people.

Das XIX. Kapitel.

28. Als sie das höreten, wurden sie voll zorns, schryen vnnd sprachen: Groß ist die Diana der Epheser.

Der de dette horde bleffue de offuermaade vrede, rege oc sagde, De Ephesers Diana er stor.

29. Vnd die gantze Statt ward voll getümmels. Sie stürmeten aber einmütiglich zu dem Schauplatz, vnnd ergriffen Gaium vnd Aristarchum auß Macedonia, Paulus Gefehrten.

Oc den gantske Stad bleff fuld met bulder, Oc de stormede endrectelige til torffuit, oc grebe Gaium oc Aristarchum aff Macedonia, Paulus Stallbrødre.

30. Da aber Paulus wolt vnter das Volck gehen, liessens jhm die Jünger nicht zu.

Oc der Paulus vilde gaa iblant Folcket, da vilde Disciplene icke tilstede hannem.

31. Auch etliche der Obersten inn Asia, die Paulus gute Freunde waren, sandten zu jhm, vnd ermahneten jhn, daß er sich nicht gebe auff den Schauplatz.

Oc nogle aff de Offuerste aff Asia, Pauli gode Venner, sende til hannem, oc formanede hannem, at hand skulde icke giffue sig paa Torffuit.

32. Etliche schryen sonst, etliche ein anders. Vnd war die Gemeine jrre, vnnd das mehrer theil wuste nicht, warumb sie zusammen kommen waren.

Nogle skrege saa, nogle anderledis, Oc Menigheden vaar forbistret, oc største parten viste icke, huor faare de vaare komne tilsammen.

33. Etliche aber vom Volck zogen Alexandrum herfür, da jhn die Jüden herfür stiessen. Alexander aber wincket mit der hand, vnnd wolt sich für dem Volck verantwortten.

Oc nogle aff Folcket droge Alexandrum frem, der Jøderne støtte hannem frem. Da slo Alexander met Handen til liud, oc vilde forsuare sig faar Folcket.

Kapitola XIX.

28. To vslyssawsse, naplněni gsau hněwěm a zkřijkli řkauce: Weliká gest Dyána Effezských.

Tyrzeczy ont vslyszawszy, napelnieni gniewu krzyknęli, mowiąc: Wielka iest Dyana Efeska.

29. Y naplněno gest Město rozbrogem, a obořili se gednomyslně na plac, pochopiwsse Gaya a Arystarcha Macedonské, towarysse Pawlowy.

Y było pełne wszytko miasto zámieszánia, y wtárgnęli iednostaynie ná rynek, poimawszy Gáiego y Arystárchá Macedończyki, ktorzy byli towárzyszmi w drogach Páwłowych.

30. Pawel pak když chtěl gijti k Lidu, nedopustili gemu Wčedlnijcy.

A gdy Páwel chćiał wynidź do ludu, nie dopuścili mu zwolennicy.

31. A někteřij y z Knijžat Azyanských, kteřijž byli přátelé geho, poslali k němu, prosýce, ho aby se newydáwal w ten hluk.

Ale y niektorzy przednieyszy z Azyey, gdy mu byli przyiaćielmi, posławszy do niego prosili go áby nie wychodźił ná rynek.

32. Ginij pak tu gināk a gināk křičeli. Nebo se byla zbauřila obec, a mnozý newěděli proč gsau se zběhli.

Tedy iedni inaczey wołali, ábowiem było zebránie zámieszáne, á wiele ich było ktorzy nie wiedźieli dla czego sie zeszli.

33. A když Alexandra nkyaského táhli, tehda někteřij Zidé z zástupu gim gey wypchrli. Alexander pak rukau kynutijm mlčenij požádal, chtěge se wymluwiti před lidem.

A niektorzy z ludu przywiedli Alexándrá, ktorego pędźili Żydowie, A przetoż Alexander gdy ręką milczenie vczynił, chćiał vczynić obmowę przed ludem.

י ט

34 וְכַד יַדְעוּ דִיהוּדָיָא הוּ קָעוּ כֻּלְהוֹן לְחַד קָלָא אַיְךְ שָׁעִין תַּרְתֵּין דְּרַבָּא הִי אַרְטֶמִיס דְּאֶפֶסָיֵא׃

Ma com'essi hebber conosciuto ch'egli era Giudeo, si fece di tutti vna voce, quasi per due hore gridando, Grande è la Diana de gli Efesii.

35 וְשַׁלִּי אֶנּוּן רִישׁ מְדִינְתָּא כַּד אָמַר גַּבְרָא אֶפֶסָיֵא מַנּוּ גֵּיר מֶן בְּנַי נָשָׁא דְּלָא יָדַע לִמְדִינְתָּא דְּאֶפֶסָיֵא דְּכוּמַרְתָּא הִי דְּאַרְטֶמִיס רַבְּתָא (וְלַצַלְמָה דְּמֶן שְׁמַיָּא נְחֵת׃)

Hor lo Scriba, hauendo quietata la turba, disse, Huomini Efesii, chi è quello huomo che non sappia la città de gli Efesii esser dedita al seruitio de la grande dea Diana, (e de l'imagine discesa da Gioue?)

36 מֶטוּל הָכִיל דְּלוּקְבַל הָדָא אֱנָשׁ לָא מֶשְׁכַּח לְמֵאמַר וְלָא לְכוֹן דְּתֶהְוּוֹן שְׁלֵין וְלָא תֶּעְבְּדוּן מֶדֶם בְּסוּרְהָבָא׃

Non essendo dunque chi contradica à queste cose: è conueniente che voi vi quietiate, e non facciate cosa alcuna precipitosamente.

37 אַיְתִיתוּן גֵּיר לְגַבְרָא הָלֵין כַּד לָא הַיְכְּלָא חָלְצוּ וְלָא צַחִיו לַאֲלָהַתְכוֹן׃

Perche voi hauete menati qua questi huomini, che non son ne sacrilegi, ne vituperatori de la vostra dea.

38 אֶן דֵּין הָנָא דִימֶטְרִיאוֹס וּבְנַי אוּמָּנוּתֵה אִית לְהוֹן דִּינָא עַם אֱנָשׁ הָא אַנְתִּיפַּטוֹס בִּמְדִינְתָּא אוּמָּנָא אֶנּוּן יַקְרְבוּן וְנֶדּוּנוּן חַד עַם חַד׃

La doue se Demetrio e gli artefici che son con esso lui, hanno qualche causa contro alcuno, si tengono le corti, e sonoci i Proconsuli, accusinsi l'vn l'altro.

39 וְאֶן הוּ דְּמֶדֶם אַחֲרֵין בָּעֵין אַנְתּוּן בְּדוּכְתָּא דְּיהִיבָא מֶן נָמוֹסָא לִכְנוּשְׁיָא מֶשְׁתְּרֵא׃

Ma se voi cercate qualche cosa per altri conti si risoluerà ne la congregatione legittimamente fatta.

י ט

34 וּבְדַעְתָּם כִּי יְהוּדִי הוּא בְּקוֹל אֶחָד כֻּלָּם יַחְדָּו צָעֲקוּ לִשְׁתֵּי שָׁעוֹת לֵאמֹר גְּדוֹלָה הִיא אַרְטְמִיס׃

El qual, como conocieron que era Iudio, fue hecho vna boz de todos que gritaron casi por dos horas Grande Diana de los Ephesios.

35 וְכַאֲשֶׁר דּוֹמֵם הַסּוֹפֵר אֶת־הָעָם אָמַר הָאַנְשֵׁי אֶפְסוֹס וּמִי הוּא הָאֱנוֹשׁ אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ כִּי עִיר אֶפְסוֹס עוֹבְדָה הִיא אֶת־אֱלֹהָה אַרְטְמִיס וְכִי־בַת בַּעַל הִיא׃

Entonces el Escriuano apaziguando las companas, dixo, Varones Ephesios, porque quien ay de los hombres que no sepa que la ciudad de los Ephesios es honrradora de la grande diosa Diana, (y de la imagen venida de Iupiter?)

36 וְכִי אִישׁ לֹא יוּכַל הָפֵךְ לְדַבֵּר יֶשְׁנָהּ לָכֶם לְהִדֹּם וּמְאוּמָה לֹא לַעֲשׂוֹת בְּצָדוֹן׃

Ansique pues esto no puede ser contra dicho conuiene que os apazigueys, y que nada hagays temerariamente.

37 הוֹלַכְתֶּם אֶת־הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לֹא בָזְזוּ אֶת־הַהֵיכָל וְלֹא קִלְּלוּ אֶת־אֱלֹהֵיכֶם׃

Que aueyes traydo à estos hombres, ni sacrilegos, ni blasphemadores de vestra diosa.

38 וְאִם לְדִימֶטְרִיּוֹס וְלָאֻמָּנִים אֲשֶׁר עִמּוֹ יֶשׁ־לָהֶם דָּבָר עַל־אִישׁ אֶחָד הִנֵּה כִּי נוֹעֲדוּ עֵדוּת רִיב יוֹעֲצִים גְּדוֹלִים הֵמָּה יָדוּנוּן בֵּינֵיהֶם׃

Que si Demetrio y los officiales que estan con el, tienen negocio con alguno, audiencias se hazen, y proconsules ay, accusense los vnos à los otros.

39 וְאִם עַל־אֲחֵרוֹת תְּבַקְּשׁוּן בִּמְקוֹם קְהִלָּה הַגְּדוֹלָה כְּחֹק וּמִשְׁפָּט יִגָּזֵר עֲלֵיהֶן׃

Y si demandays alguna otra cosa, en legitimo ayuntamiento se puede despachar:

ιθ'.

34. Ἐπιγνόντες δὲ ὅτι Ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων, μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων.

Mais quand ils eurent cognu qu'il estoit Iuif, vne voix de tous s'esleua, quasi par l'espace de deux heures, en criant, Grande est la Diane des Ephesiens.

35. Καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησίν, ἄνδρες Ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὃς οὐ γινώσκει τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος, καὶ τοῦ διοπετοῦς;

Adonc le greffier ayant appaisé la multitude, dit, Hommes Ephesiens, & qui est celui des hommes qui ne sache que la ville de Ephesiens est dediee au seruice de la grande Diane, (& à l'image qui est descendue du Iupiter?)

36. Ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράττειν.

Ces choses donc estant telles sans contredit, il conuient que vous soyez appaisés, & que ne faciez rien à l'estourdie.

37. Ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν.

Car vous auez amené ces gens qui ne sont ni sacrileges, ni diffamateurs de vostre deesse.

38. Εἰ μὲν οὖν Δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται πρός τινα λόγον ἔχουσιν, ἀγοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν· ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις.

Que si Demetrius & les ouuriers qui sont auec lui, ont à l'encontre d'aucun quelque cause, on tient les plaids, & y a des Proconsuls: qu'ils accusent l'vn l'autre.

39. Εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται.

Et si vous demandez quelque chose d'autre cas, cela se pourra conclure en vne assemblee deuëment conuoquee.

CAP. XIX.

34. Quem ut cognoverunt Iudæum esse, vox facta una est omnium, quasi per horas duas clamantium, Magna Diana Ephesiorum.

But when they knew that he was a Jew, there arose a shout almost for the space of two houres, of all men, crying, Great is Diana of the Ephesians.

35. Et cùm sedasset scriba turbas, dixit, Viri Ephesii, quis enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum civitatem cultricem esse magnæ Dianæ, Iovisq; prolis.

Then the towne clarcke, when hee had stayed the people, said, Ye men of Ephesus, what man is that knoweth not howe that the citie of the Ephesians is a worshipper of the great goddesse Diana, and of the image, which came downe from Juppiter.

36. Cùm ergo his contradici non possit, oportet vos sedatos esse, & nihil temerè agere.

Seeing then that no man can speake against these things, ye ought to be appeared, and to do nothing rashly.

37. Adduxistis enim homines illos, neque sacrilegos, neque blasphemantes deam vestram.

For ye haue brought hither these men, which haue neither committed sacriledge, neither to blaspheme your goddesse.

38. Quòd si Demetrius, & qui cum eo sunt artifices, habent adversus aliquem causam, conventus forenses aguntur, & procõsules sunt, accusent invicem.

Wherefore if Demetrius and the craftes men which are with him, haue a matter against any man, the Lawe is open, & there are Deputies: let them accuse one another.

39. Si quid autem alterius rei quæritis: in legitima ecclesia poterit absolvi.

But if ye inquire any thing concerning other matters, it may be determined in a lawfull assemblie.

Das XIX. Capitel.

34. Da sie aber innen wurden, daß er ein Jüde war, erhub sich eine stimme von allen, vnnd schryen bey zwo stunden: Groß ist die Diana der Epheser:

Oc der twi fornumme at hand vaar en Jøde, da opløfftis der en røst aff dem alle, oc de robte ved tho time, De Ephesers Diana er stort.

35. Da aber der Cantzler das Volck gestillet hatte, sprach er: Ihr Männer von Epheso, welcher Mensch ist, der nicht wisse, daß die Statt Ephesus sey eine Pflegerin der grossen göttin Diana, vnd des Himlischen Bildes?

Oc der Cantzleren haffde stillet Folcket, sagde hand, I Mend aff Epheso, huilcket er det Menniske, som icke veed at den Stad Ephesus er den store Gudindis Diane, oc det Himliske Billedis Besørgerske?

36. Weil nun das vnwidersprechlich ist, so solt ihr ja stille sein, vnnd nichts vnbedechtiges handeln.

Efterdi det er nu twgensigeligt, Saa skulde i io vere stille, oc inted handle twbesindelige.

37. Ihr habt dise Menschen hergeführet, die weder Kirchenräuber noch Lästerer eurer Göttin sind.

I haffue ført disse Mennisker hid, som huercken ere Kirckeraffuere, oc ey heller haffue bespaattet eders Gudinde.

38. Hat aber Demetrius, vnd die mit jhm sind vom Handwerck, zu jemand einen anspruch, so helt man Gericht, vnd sind Landvögte, da lasset sie sich vntereinander verklagen.

Men haffuer Demetrius oc de som ere met hannem i Embede Tiltale til nogen, da holder mand Dom, oc der er Landzfogeder, lader dem beklage huer andre indyrdis.

39. Wolt jhr aber etwas anders handeln, so mag man es außrichten in einer ordentlichen Gemeine.

Oc ville i anderledis handle noget, da maa mand vdrette det i en skickelig Forsamling.

Kapitola XIX.

34. Kterěhož když poznali, že gest Žid, hlas stal se wssech spolu yako za dwě hodině wolagjcých, Welikáť gest Dyána Effezských.

Ktorego gdy poználi być Zydem, tedy sie wszczal krzyk wszech spolu, takoby przez dwie godziny wolaiacych: Wielka iest Dyaná Efeská.

35. A když Vřitel vkrotil zástupy, řekl, Mužj Effezsstij, y kdož gest z lidj, kterýžby newěděl, že Město Effezské ctj welikau Dyánu, kteráž gest seslaná od Jupitera?

Thedy pisarz vśmierzywszy lud rzekl: Mężowie Efescy, y ktoryż iest człowiek coby niewiedział, iż miásto Efeskie iest chwalca wielkiey Bogynicy Dyany, y obrázu ktory spadł o Jowisza?

36. A poněwadž tomu odpijráno býti nemůže, mussýte se vpokogiti, a nic wssetečně nečiniti.

A przetoż gdyż sie tym nikt sprzećiwić nie może, pothrzebá sie wam pohamowáć, á nic skwápliwie nieczynić.

37. Přiwedli gste zagisté Lidi tyto, kteřijž negsau ani swatokrádce, ani rúhači Bohyně wassý.

Abowiemeście przywiedli ludzi ty, áni świethokradce, áni bluźnierze przeciw Boginiey wászey.

38. Gestliže pak Demetrius a ti kteřijž s nim gsau Řemeslnijcy, magij při proti někomu, wssak cýwá obecnýn saud a gsau k tomu Konssełé, nechť ať se winij.

A ieśliż Demetryus, y ći ktorzy z nim są rzemieślnicy máia co zá przyczynę przeciw komu, wszák práwo siedzi y są Rayce, tham że niech ná sie skárżą.

39. Pakli y giné které wěcy žádáte, y toť můž w řádném swolánj skoncowáno býti.

Jeśliż sie też o tákich inych rzeczach badácie, to sie ná słusznym ześciu odpráwi.

יט

40 מטול דאף השתא בקינדונוס קימינן דנתרשא איך שגישא דלא משכחינן דנפוק רוחא על כנשא דיומנא הנא דאתכנשן בטלאית ואשתגשן דלא עלתא וכד הלין אמר שרא לכנשא:

Perche noi stiamo à pericolo d'essere accusati di seditione per questo che s'e fatto hoggi, non essendoci causa veruna, onde noi possiamo render ragione di questo tumulto, e dette ch'egli hebbe queste cose, licentiò la congregatione.

40 כי הוים אנחנו במרחים להוכיחנו היום על הקשר ואיש לא הוה אשר נוכל להתגולל עליו את הסבה ולתת טעם על מהומה הזאת ובדברו את האלה התיר את הקהל:

Que peligro ay de que no seamos arguydos de sedicion por oy: no auiendo ninguna culpa por la qual podamos dar razon de este concurso. Y auiendo dicho esto despidió el ayuntamiento.

ιθ'.

40. Καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος, περὶ οὗ δυνησόμεθα ἀποδοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς ταύτης· καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

Car nous sommes en danger que ne soyons accusés de sedition pour ce iour d'hui: veu qu'il n'y a cause aucune pour laquelle puissions rendre raison de ceste esmeute. Et quand il eut dit ces choses, il bailla congé à l'assemblee.

כ

1 ובתר דשלי שגושיא קרא פולוס לתלמידא ובייא אנון ונשק אנון ונפק אזל לה למקדוניא:

Poi che fu cessato il tumulto, Paulo chiamati à sei discepoli, gli abbracciò, e partissi via per andare in Macedonia.

1 וכאשר שבתה המהומה ויזעק פולוס את התלמידים וינחמם ויתן להם את שלום ויצא וילך כתימה:

Y desque cessó el alboroto, llamando Paulo los Discipulos, auiendolos exhortado, despidióse y partióse para yr en Macedonia.

ΚΕΦΑΛ. κ'.

Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον, προσκαλεσάμενος ὁ παῦλος τοὺς μαθητὰς καὶ ἀσπασάμενος ἐξῆλθε πορευθῆναι εἰς τὴν μακεδονίαν.

Or Apres que fut cessé la trouble, Paul ayant appelé à soi les disciples, & les ayant embrassés, se partit pour aller en Macedone.

2 וכד אתכרך אנון לאתרותא הלין ובייא אנון במלא סגיאתא אתא לה להלס אתרא:

E trascorse ch'egli hebbe quelle parti & esortatili con molte parole, venne in Grecia.

2 וכאשר עבר בחלקים האלה ונחם אותם בדברים רבים ויבוא ביון:

Y desque vuo andado aquellas partes, y exhortadolos con abundancia de Palabra vino en Grecia.

2. Διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν ἑλλάδα.

Et quand il eut cheminé par ces quartiers-la, & les eut enhortes par plusieurs paroles, il vint en Grece.

3 והוא תמן תלתא ירחין עבדו דין עלוהי נכלא יהודיא כד עתיד הוא למאזל לסוריא ואתחשב דנהפוך לה למקדוניא:

E come vi fu stato tre mesi. essendo li fatte insidie da i Giudei, douendo egli nauigare in Siria, gli venne in animo di ritornare per Macedonia.

3 ובהיותו שם שלוש חדשים ויחרישו היהודים עליו רעה כאשר אבה ללכת בים בארם ויתיעץ ללכת כתימה:

Donde auiendo estado tres meses, auiendo de nauegar en Syria, fueronle puestas assechanças por los Iudios: y tomó consejo de Boluerse por Macedonia.

3. Ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν ἰουδαίων μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν συρίαν, ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν διὰ μακεδονίας.

Là où quand il eut esté trois mois, d'autant que les Iuifs lui dressoyẽt embusches, s'il eust nauigé en Syrie, l'aduis fut de retourner par Macedone.

4 ונפקו עמה עדמא לאסיא סופטרוס דמן ברואא מדינתא ואריסטרכוס וסקונדוס דמן תסלוניקא וגאיוס דמן דרבי מדינתא וטימותאוס (דמן לוסטרא) ומן אסיא טוכיקוס וטרופימוס:

Et accompagniollo infin in Asia Sopatre Berreese: e de Tessalonicesi Aristarco e Secondo e Gaio Derbese, e Timoteo: e degli Asiani, Tichico e Trofimo.

4 וארחו להם עמו עד אסיא סופטרוס מברואה ואריסטרכוס וסקונדוס מן תסלוניקא וגאיוס מן דרבא וטימותאוס ומן אסיא טוכיקוס וטרופימוס:

Y acompannaronlo hasta Asia Sosipater de Pyrrho Bereense, y Thessalonicences Aristarcho, y Secundo, y Gaio Derbeo, y Thimotheo: y Asianos, Tychico, y Trophimo.

4. Συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς ἀσίας σώπατρος βεροιαῖος· θεσσαλονικέων δὲ, ἀρίσταρχος καὶ σεκοῦνδος, καὶ γάϊος δερβαῖος, καὶ τιμόθεος· ἀσιανοὶ δὲ, τυχικὸς καὶ τρόφιμος.

Et Sopater Bereen le deuoit accompagner iusques en Asie: & des Thessaloniciens, Aristarque, & Second: & Gaie Derbien, & Timothee: & de ceux d'Asie, Tychique & Trophime.

CAP. XIX

40. Nam & periclitamur argui seditionis hodiernæ: cùm nullus obnoxius sit (de quo possimus reddere rationem) concursus istius. Et cùm hæc dixisset, dimisit ecclesiam.

For we are euen in ieopardie to be accused of this dayes sedition / forasmuch as there is no cause, whereby we may giue a reason of this concourse of people. And when he had thus spoken, he let the assembly depart.

Das XIX. Capitel.

40. Denn wir stehen inn der fahr daß wir vmb dise heutige Empörung verklaget möchten werden / vnd doch keine sache fürhanden ist / damit wir vns solcher Auffruhr entschuldigen möchten. Vnnd da er solchs gesagt / ließ er die Gemeine gehen.

Thi at wi staa i fare at wi maatte bliffue beklagede for dette Opløff / som skeer i dag / Oc her er dog ingen sag til saadant Oprør / met huilcken wi kunde aarsage oss. Oc der hand haffde dette sagd / loed hand Almuen gaa.

Kapitola XIX.

40. Neb strach abychom nebyli trestáni pro baufku dnessnij / ponèwadž žádné nemáme přjčiny / kteružbychom mohli oznámiti proč gsme se tuto zběhli. A když to powěděl / rozpustil Lid.

Abowiem sie nam obawiác potrzebá / ábyná nie obwiniono o niesnaske dnia dzisieyßego / gdyż nie maß zadney przyczyny iákobyśmy mogli dać o sobie spráwe z tego naßego ześciá nie porządnego. A gdy to rzekł / rospuścił ono zgromadzenie.

CAP. XX.

POstquam autem cessavit tumultus, vocatis Paulus discipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus est ut iret in Macedoniam.

Nowe after the tumulte was ceased, Paul called the disciples vnto him, & embraced them, and departed to goe into Macedonia.

Das XX. Capittel.

DA nun die empörung auffgehöret / rieff Paulus die Jünger zu sich / vnd segnet sie / vnd gieng auß zu räisen in Macedoniam.

DEr nu dette Opløff stilledis / kallede Paulus Disciplene til sig / oc velsignede dem / oc gick vd / at hand vilde reyse til Macedoniam.

Kapitola XX.

KDyž pak přestal ten rozbrog / powolaw Pawel Včedlnijkůw / a včiniw k nim napomenuti / y požehnal gich / a wyssel aby ssel do Macedonye.

A Gdy sie vćyßył on rozruch / tedy Pawel wezwał zwolennikow / á pożegnawy ie / ßedł w drogę do Macedoniey.

2. Cùm autem perambulasset partes illas, & exhortatus eos fuisset multo sermone, venit ad Græciam.

And when hee had gone through those partes, aud had exhorted them with many words, he came into Grecia.

2. Vnnd da er dieselbigen Länder durchzoch / vnnd sie ermahnet hatte mit vilen worten / kam er inn Griechenland.

Oc der hand drog igennem samme Land / oc haffde formanet dem mit mange ord / da kom hand til Grekeland.

2. A když pressel Kraginy ty / a napomjnal ge mnohými řečmi / přissel do Řecké Země:

Tedy chodząc po onych stronách / nápominał iedlugiemi powieściami / zátym przyßedł do Grecyey.

3. Vbi cùm fecisset menses tres, factæ sunt illi insidiæ à Iudæis navigaturo in Syriam, habuitque consilium ut reverteretur per Macedoniam.

And hauing tarned there three moneths, because the Iewes layed wayt for him, as he was about to saile into Syria, he purposed to returne through Macedonia.

3. Vnd er verzog alda drey Monden. Da aber jhm die Jüden nachstelleten / als er inn Syrien wolt fahren / ward er zu rath / wider vmbzuwenden durch Macedoniam.

Oc toffuede der tre maanede. Oc der Jøderne vilde forrasket hannem / som hand vilde fare til Syrien / da bleff hand til raadz / at vende om igen igennem Macedoniam.

3. W kterežto když pobyl za tři Měsýce / Židé včinili gemu zálohy / když se měl plawiti do Syrye / y vmijnil / aby se nawrátil skrze Macedonij.

A tám zmießkawßy trzy miesiace / gdy nań Zydowie zájadki chytre vczynili tám kedi miał idź do Syryey / zdało sie mu ná zad idź przez Macedonia.

4. Comitatus est autem eum (usque in Asiam) Sosipater (Pyrrhi) Beroënsis, Thessalonicensium verò Aristarchus, & Secundus, & Gaius Derbéus, & Timotheus, Asiani verò Tychicus & Trophimus.

And there accompanied him into Asia Sopater of Berea, and of them of Thessalonica, Aristarchus, & Secundus, & Gaius of Derbe, and Timotheus, and of them of Asia Tychicus, and Trophimus.

4. Es zogen aber mit jhm biß in Asiã / Sopater von Berrhoen / von Thessalonica aber Aristarchus vnd Secundus / vnd Gaius von Derben vnnd Timotheus: Auß Asia aber Tychicus vnd Tróphimus.

Da droge der met hannem ind til Asia / Sopater aff Berohen / oc Aristarchus oc Secundus aff Thessalonica / oc Gaius aff Derben / oc Timotheus / Oc Tychicus oc Trophimus aff Asia.

4. Y ssel s nim až do Azye Sozypater / (Syn Pirrha) Berhoenského: a z Thessalonyky Arystarchus / a Secundus a Gayus Derbeus / a Tymotheus / a z Azye Tychykus / a Trofimus.

Y byli z nim w to wßystwie áż do Azyey / Sopater Berreeński / y Arystarchus / z Sekundusem Tessaloniceńscy / y Gaius Derbeyczik / y Tymotheuß / á zaśie z Azyey Tychikus y Trofimus.

כ

5 הלין אזלו קדמין וקוו לן בטרואס:

Questi essendo andati auanti, ci aspettorono in Troade.

5 והמה מקדימים קוו אותנו בטרואוס:

Estos yendo delante, esperaron nos en Troas.

κ'.

5. Οὗτοι προσελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν Τρωάδι.

Ceux-ci donc estans allés deuant, nous attendirent en Troas.

6 חנן דין נפקן מן פיליפוס מדינתא דמקדוניא בתר יומתא דפטירא ורדין בימא ואתין לטרואס ליומתא חמשא והוין תמן יומתא שבעא:

E noi doppo i giorni de gli azimi nauigammo da Filippi, & in cinque giorni venimmo ad essi à Troade, doue dimorammo sette giorni.

6 ואנחנו הלכנו בים אחרי ימי המצות מפילפוס ובאנו אליהם בטרואוס אחרי חמשת ימים וארכנו לנו שם שבעת ימים:

Y nosotros, passados los dias de los Panes sin leuadura, nauegamos de Philippos, y venimos à ellos à Troas en cinco dias, donde estuuimos siete dias.

6. Ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ Φιλίππων, καὶ ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν Τρῳάδα ἄχρις ἡμερῶν πέντε, οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτά.

Mais quand à nous, apres les iours des pains sans leuain, nous desancrasmes de Philippes, & vinsmes vers eux à Troas, au bout de cinq iours: là où nous seiournasmes sept iours.

7 ובחד בשבא כד כנישין דנקצון א אוכרסטיא ממלל הוא עמהון פולוס מטול דליומא אחרנא עתיד הוא דנפוק לה ואגר הוא למללו עדמא לפלגה דליליא:

E il primo giorno de la settimana, essendosi i discepoli raunati insieme a spezzare il pane, Paulo douendosi il di seguente partire, ragionaua con essi, e prolungò il ragionamento insin à mezza notte.

7 ובאחד השבת כאשר נקהלו התלמידים לשבר את הלחם ויתוכח עמם פולוס עתיד לנסוע במחר וימשך את הדבר עד חצי הלילה:

Y el primero de los Sabbados, juntos los discipulos à partir el pan Paulo les insennaua, auiendo de partirse el die siguiente: y à larga el sermon hasta la media noche.

7. Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, συνηγμένων τῶν μαθητῶν τοῦ κλάσαι ἄρτον, ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου.

Et le premier iour de la semaine, les disciples estans assemblés pour rompre le pain, Paul (d'autant qu'il deuoit partir le lendemain) traittoit de la parole auec eux: & estendit son propos iusqu'à la minuict.

8 ואית הוא תמן למפידא דנורא סגיאא בעליתא הי דכנישין הוין בה:

Hor ne la sala doue noi erauamo congregati, erano molte lucerne.

8 והיו לפידות רבת בעליה אשר בה היינו נקהלים:

Y auia muchas lamparas en el cenadero don de estauan ayuntados.

8 Ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ οὗ ἦμεν συνηγμένοι.

Or y auoit il en la chambre haute où ils estoyent assemblés, beaucoup de lampes.

9 ויתב הוא עלימא חד דשמה הוא אוטיכוס בכותא ושמע וטבע ב בשנתא יקירתא כד אגר הוא במלתא הו פולוס ובשנתה נפל הוא מן תלתא מדירין ואשתקל כד מית:

E vn giouenetto nominato Eutico, che sedeua sopra vna finestra, essendo aggrauato da profondo sonno, mentre che Paulo ragionaua à lungo, egli maggiormente oppresso dal sonno, cadde, giu dal terzo palco: e fu leuato su morto.

9 וישב נער אחד ושמו אוטיכוס אל החלון ותפול עליו תרדמה ובהתוכח פולוס הרבה מאד נאחז בשנה נפל מפעם השלישי למטה וישא מת:

Y vn mancebo llamado Eutycho, que estaua sentado en vna ventana, tomado de vn suenno profundo como Paulo disputaua leuengamente derribado del suenno cayó desde el tercer cenadero abaxo: y fue alçado muerto.

9. Καθήμενος δέ τις νεανίας ὀνόματι Εὔτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ Παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω, καὶ ἤρθη νεκρός.

Et vn ieune homme nommé Eutyche, assis sur vne fenestre, estant abbatu de profond sommeil, cependant que Paul traittoit de la parole plus longuement, emporté de sommeil cheut en bas du troisieme estage, & fut leué mort.

10 ונחת פולוס נפל לעל מנה ועפקה ואמר לא תתריעון מטול דנפשה בה הי:

Allor Paulo essendo sceso giu, si gittò sopra lui, & abbracciatolo, disse, Non vi turbate, percioche l'anima sua è in esso.

10 וירד פולוס ויפל עליו ויחבקהו לאמר אל תשתוחחו נפשכם כי נפשו בו:

Al qual como Paulo decendiesse, derribose sobreel, y abraçandolo dixo, No hos alboroteys, que aun su alma está enel,

10. Καταβὰς δὲ ὁ Παῦλος ἐπέπεσεν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαβὼν εἶπε, Μὴ θορυβεῖσθε· ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστιν.

Mais Paul estant descendu, se pancha sur lui, & l'embrassa, & dit, Ne vous troublez point: car son ame est en lui.

CAP. XX.

5. Hi cùm præcessissent, sustinuerunt nos Troade.

These went before / and taryed vs at Troas.

6. Nos verò navigavimus post dies Azymorum à Philippis, & venimus ad eos Troadem in diebus quinq;, ubi demorati sumus diebus septem.

And we sailed forth from Philippi / after the dayes of vnleauened bread / and came vnto them to Troas in fiue dayes / where we abode seuen dayes.

7. Vna autem Sabbathi cum cõvenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usq; in mediam noctem.

And the first day of the weeke / the disciples being come together to breake bread / Paul breached vnto them / ready to departe on the morowe / & continued the preaching vnto midnight.

8. Erant autem lampades copiosæ in cœnaculo ubi eramus congregati.

And there were many ligthes in an vpper chamber / where they were gathered together.

9. Sedens autem quidam adolescens, nomine Eutychus, super fenestram, cùm mergeretur somno gravi, disputante diu Paulo, ductus somno, cecidit de tertio cœnaculo deorsum, & sublatus est mortuus.

And there sate in a windowe a certaine yong man / named Eutychus / fallen into a deepe sleepe: and as Paul was long preaching / he ouercome with sleepe: fell downe from the third lofte / and was taken vp dead.

10. Ad quem cum descendisset Paulus, incubuit super eum: & complexus dixit, Nolite turbari, anima enim ipsius in ipso est.

But Paul went downe / & layed himselfe vpon him / & embraced him / saying / Trouble not your selues: for his life is in him.

Das XX. Capitel.

5. Dise giengen vor an / vnd harreten vnser zu Troada.

Disse ginge faare / oc toffuede off i Troada.

6. Wir aber schiffeten nach den Ostertagen von Philippen biß an den fünfften tag / vnd kamen zu jhnen gen Troada / vnd hatten da vnser wesen sieben tag.

Men wi seylede effter Paaske fra Philippen indtil den femte dag / oc komme til dem i Troada / oc haffde der vort vøsen siu dage.

7. Auff einen Sabbath aber / da die Jünger zusammen kamen / das Brodt zubrechen / prediget jhnen Paulus / vnd wolt des andern tages außräisen / vnd verzog das Wort biß zu Mitternacht.

Oc paa en Sabbath / der Disciplene komme tilsammen / at bryde Brødet / da predickede Paulus faar dem / oc vilde den anden dag reyse vd / oc hand fordrog ordet indtil midnat.

8. Vnnd es waren vil Fackeln auff dem Soller / da sie versamlet waren.

Oc der vaare mange Bluss paa Loffet / som de vaare forsamlede.

9. Es saß aber ein Jüngling / mit Namen Eutychus / in einem Fenster / vnd sanck in einen tieffen Schlaff / dieweil Paulus redet / vnd ward vom Schlaff überwogen / vnd fiel hinunder vom dritten Soller / vnd ward todt auffgehaben.

Oc der sad en Dreng / som hed Eutychus / vdi it vindue / oc falt i en dyb søffn / den stund Paulus talede / bleff besuaret aff søffn / oc fald ned aff det tredie Loffte / oc bleff død optagen.

10. Paulus aber gieng hinab / vnd fiel auff jn / vmbfieng jn / vnd sprach: Machet kein getümmel / denn seine Seele ist in jhm.

Da gick Paulus ned / oc falt paa hannem / omfpende hannem / oc sagde / Gører inted bulder / thi hans siel er i hannem.

Kapitola XX.

5. Tito když gsau nás předessli / dočkali nás w Troadě.

Ktorzy sſedchawszy wprzod / czekali nas w Troádzie.

6. My pak plawili gsme se po welice nocy z Města Filipis / a přissli gsme k nim do Troady w pěti dnech / a tu gsme / pobyli za sedm dnij.

My záſſie po dniech Przásnikow / odplynelichmi od Filipis / y przyſſlichmy do Throády zá piec dni / gdzieſmy zmieſſkáli przez siedm dni.

7. W gednu pak Neděli / když gsme se byli sessli k lámanij chleba / Pawel rozmlauwal s nimi / chtěge nazaytřij giti preč / y prodlil řečij až do puolnocy.

A ták pierwſſego dniá w tego dniu / zebráwſſy zwolenniki ku łamániu chlebá mowił do nich iż miał iecháć názaiutrz y przedłużył kazánie áż do pułnocy.

8. A bylo mnoho swětla w tě Sýni / kdež gsme se byli sessli.

A było wiele lámp ná oney sáli / gdzie byli zgromádzeni:

9. Tehdy geden Mládenec gměnem Eutychus / sedě na okně / když naň připadl těžký Sen / a Pawel dlauho kázal zdřimaw se / y vpadl z třetijho ponebij doluow / y wzat gest mrtwý.

Tam siedząc niektory młodzieniec imieniem Eutychus w oknie / bedac ziet ciężkim snem / gdy Pawel dłużey mowił / zachwiawſſy sie od snu / spádł nádoł z trzecie° piętra / y wziet iest vmárły.

10. Kterěmužto když sstaupil doluow Pawel / naklonil se nad nim / a přitauliw gey / řekl: Nermuťte že se / wssal geho Dusse w něm gest.

Thedy zſtąpiwſſy Pawel / położył sie ná nim / á obłápiaiac go mowił: Nie frásuycie sie / boć w nim iest Duſſá iego.

כ

11 כד סלק דין וקצא לחמא וטעם והוא ממלל עדמא דסלק צפרא והידין נפק דיאנ ב ביבשא :

Poi risalì su, e spezzato ch'egli hebbe il pane, e mangiato, parlò à lungo infin à l'alba, e così finalmente si partì.

12 ודברוהי לעלימא כד חי וחדיו בה רורבאית :

Et essi menorono il fanciullo viuo, e furon grandemente consolati.

13 חנן דין נחתן לאלפא ורדין לועדא דתסוס מטול דמן תמן עתידין הוין דנקבליוהי לפולוס הכנא גיר פקד הוא לן כד אזל הוא הו ביבשא :

Hor noi montati nel nauilio, nauigammo in Asson, douendo di lì riceuer Paulo, perciochè così haueua ordinato, douendo egli fare il camino à piedi.

14 כד דין קבלניהי מן תסוס שקלניהי באלפא ואתין למיטולינא :

Com'egli si fu congiunto con essonoi in Asson: hauendolo noi riceuuto, venimmo à Mitilene.

15 ומן תמן ליומא אחרנא רדין לוקבל כיוס גזרתא ותוב ליומא אחרנא אתין לסמוס וקוין בטרוגליון וליומא אחרנא אתין למיליטוס :

E di lì nauigando, il giorno seguente venimmo rincontro à Chio, e l'altro giorno arriuammo à Samo, e fermatici in Trogillo, venimmo il giorno seguente in Mileto.

16 פסיק הוא לה גיר לפולוס דיעבריה לאפסוס דלמא ישתוחר לה תמן מטול דמסרהב הוא דאן משכחא יומא ד דפנטקוסטא באורשלם יעבדיוהי :

Percioche Paulo haueua deliberato di trapassare Efeso, per non hauere à consumare il tempo in Asia, imperoch'ei s'affrettaua per fare, s'egli era possibile, il giorno de la Pentecoste in Ierusalem.

כ

11 ויעל וישבר את־הלחם ויטעם וידבר את־דיו עד הבקר ולכה נסע :

Y subiendo, y partiendo el pan, y gustando, habló luengamente hasta el dia, y ansi se partió,

12 ויוליכו את־הנער חי וינחמו לא מעט :

Y truxeron àl moco biuò, fueron consolados no poco.

13 ואנחנו מקדימים לעלות באניה הלכנו עד אסון ומשם הייתנו עתידים לקבל את־פולוס כי כן־צוה אותנו ועתיד הוא להלך ברגליו :

Y nosotros subiendo en el nauio nauegamos à Asson Para recebir de alli à Paulo: porque ansi auia determinado de venir por tierra.

14 וכאשר מצא אותנו באסון קבלנוהו ונבוא למיטולינא :

Y como se juntó con nosotros en Asson, tomandolo venimos à Mitylene.

15 ומשם הלכנו בים וביום הבא פגענו ממול כיוס וביום אחר אהזנו לסמוס ועמדנו בטרוגליון וביום הבא באנו למיליטוס :

Y nauegando de alli, el dia siguiente venimos delante de Chio, y otro dia tomamos puerto en Samo: y auiendo reposado en Trogilio, el dia siguiente venimos à Mileto.

16 וישם פולוס את לבו לעבר בים לאפסוס פן יהי לו לארך באסיא כי־הוא נדחף האיץ אם לא בלתי יכלת לחג שבעות להיות בירושלים :

Porque Paulo auia propuesto de passar adelante de Ephesso, por no detenerse en Asia: porque se appressuraua por hazer el dia de Penthecostes, si le fuesse possible, en Ierusalem.

κ'.

11. Ἀναβὰς δὲ καὶ κλάσας ἄρτον καὶ γευσάμενος, ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρις αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν.

Et quand il fut remonté, & eut rompu le pain, & mangé, & par le long temps iusqu'à l'aube du iour, ainsi il se partit.

12. Ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως.

Et ils amenerent là le ieune homme viuant, dont ils furent consolés gradement.

13 Ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀνήχθημεν εἰς τὴν ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν παῦλον· οὕτω γὰρ ἦν διατεταγμένος, μέλλων αὐτὸς πεζεύειν.

Or nous estans venus au nauire, fusmes portes en Assos: & de là deuions reprendre Paul: car il l'auoit ainsi ordonné, voulant quant à lui, faire ce chemin a pied,

14. Ὡς δὲ συνέβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν ἄσσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἤλθομεν εἰς μιτυλήνην.

Quand donc il nous eut rencontrés en Assos, nous le prinsmes auec nous, & vinsmes à Metelin.

15. Κἀκεῖθεν ἀποπλεύσαντες, τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσαμεν ἀντικρὺ χίου. τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς σάμον, καὶ μείναντες ἐν τρωγυλλίῳ, τῇ ἐχομένῃ ἤλθομεν εἰς μίλητον.

Puis estans partis de là, le iour ensuiuant vinsmes a l'endroit de Chios Le lãdemain nous arriuasmes à Samos: & ayans demeuré à Trogylle, le iour ensuiuant vinsmes a Milet.

16. Ἔκρινε γὰρ ὁ παῦλος παραπλεῦσαι τὴν ἔφεσον ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ ἀσίᾳ· ἔσπευδε γάρ, εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς ἱεροσόλυμα.

Car Paul auoit proposé de passer outre Ephese, afin qu'il ne lui falut point seiourner en Asie: car il se hastoit d'estre (s'il lui estoit possible) le iour de Pentecoste en Ierusalem.

CAP. XX.

11. Ascendens autem, frangensque panem & gustans, satisq; allocutus usque in lucem, sic profectus est.

So when Paul was come vp againe/ and had broken bread/and eaten/ he communed a long while till the dawning of the day/ and so he departed.

12. Adduxerunt autem puerum viventem,& consolati sunt non minimè.

And they brought the boye aliue/and they were not a litle comforted.

13. Nos autem descendentes navem, navigavimus in Asson, inde suscepturi Paulum, sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus.

Then we went forth to ship / and sailed vnto the citie Assos / that we might receiue Paul there: for so had he appointed/and would him selfe goe a foote.

14. Cùm autem invenisset nos in Asson, assumpto eo venimus Mitylénem.

Now when he was come vnto vs to Assos/ and we had receiued him / we came to Mitylenes.

15. Et inde navigantes, sequenti die venimus contra Chium: & alia applicuimus Samum: & sequenti die venimus Milêtum.

And we sayled thence/and came the next daye ouer against Chios / and the next daye we arriued at Samos / and taried at Trogyllium: the next day we came to Miletum.

16. Proposuerat enim Paulus transnavigare Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem Pentecosten faceret Ierosolymis.

For Paul had determined to sayle by Ephesus / because hee would not spende the time in Asia: for he hasted to be/if he could possible / at Jerusalem/ at y day of Pentecost.

Das XX. Capitel.

11. Da gieng er hinauff/ vnd brach das Brodt / vnd bieß an/ vnnd redet vil mit jhnen / biß der Tag anbrach/ vnd also zoch er auß.

Saa gick hand op / oc brød Brødet / oc beed paa/ oc talede meget met dem / indtil det bleff dag / oc drog saa vd.

12. Sie brachten aber den Knaben lebendig / vnnd wurden nicht wenig getröstet.

Oc de hente Drengen leffuende/ oc bleffue icke lidet trøstede.

13. Wir aber zogen vor an auff dem Schiff / vnd fuhren gen Asson / vnd wolten Paulum daselbst zu vns nehmen/denn er hatte es also befohlen/ vnd er wolte zu fusse gehen.

Men wi droge faare paa Skibet/oc fore til Asson/ oc vilde der tager Paulum til oss / Thi hand haffde saa befalet / oc hand vilde selff gaa til fods.

14. Als er nun zu vns schlug zu Asson / namen wir jhn zu vns / vnnd kamen gen Mitylenen.

Der hand kom nu til oss i Asson / da toge wi hannem til oss / oc komme til Mitylenen.

15. Vnd von dannen schifften wir/ vnd kamen des andern tages hin gegen Chion. Vnd des folgenden tages stiessen wir an Samon / vnd blieben in Trogilion. Vnd des nechsten tages kamen wir gen Mileto.

Oc wi seylede der fra / oc komme anden dagen mod Chion. Oc den dag den nest støtte wi paa Samon/ oc bleffue i Trogilion. Oc den anden dag komme wi til Mileto.

16. Denn Paulus hatte beschlossen / für Epheso über zuschiffen / daß er nicht muste in Asia zeit zubringen/ denn er eilet / auff den Pfingsttage zu Jerusalem zu sein / so es jme müglich were.

Thi Paulus haffde besluttet / at seyle omkring Ephesum/at hand skulde icke forsømme tiden i Asia/ Thi hand hastede / at hand vilde vere i Jerusalem paa Pintzedag/ saa fremt som det vaare hannem muelight.

Kapitola XX.

11. A wstaupiw zase na Syñ/lámaw chlěb y pogedl/a mluwil gim až do dne/ potom odšsel prycž.

A thák gdy záśie wśedł / á łámał chleb y iadł/ dlugo mowił áż ku świtaniu / y záťym ſie precz ſzedł.

12. Tehdy oni přiwedli mezy sebe Mládence žiwého/ y byli potěššeni welmi.

Przywiedli też y młodźieńcá żywego/ y byli niepomału pociesszeni.

13. My pak wstaupiwsse na Lodi/plawili gsme se do Asson/ odtud magjcce sobě wzýti Pawla / neb gest tak byl poručil sám / magegi ti po zemi.

A my też szedszy do okretu/ wieźlichmy ſie do Assu/ ábychmy zámtąd wźięli Páwlá / ábowiem był ták postánowił/ iż thám miał pieszo iść w droge.

14. A když gsme se sessli w Asson poyawsse gey / přissli gsmě na Ostrow Mitylene.

A gdy ſie do nas przyłączył v Assu / wźiąwszy go przyechálichmy do Mityleny.

15. A odtud plawjce se druhý den/přissli gsme proti Chyum: a třetijho dne přistawili gsme Barku k Sámum: a na zeytřj přissli gsme do Miletu:

Ztámtąd ſie záś odwiozszy/ przyszlichmy názáiutrz ku Chiu / á drugiego dniá przyplynelichmy ku Samu / Apomieszkawszy w Throgillu / názáiutrz przyszlichmy do Miletu.

16. Neb byl Pawel vmjnil plawě se pominauti Effezu / aby se nic nemesskal w Azij. Neb gest pospijchal mohloliby to býti / aby byl o Letnicých w Geruzalémě.

Abowiem Páwel postánowił iż miał minąć Efez / áby czásu prożnomie trácił w Azyey bo ſie kwápił ieśliby mogło być / áby ná dźień świąteczny był w Jeruzálem.

כ

17 ומנה מן מיליטוס שדר איתי לקשישא דעדתא דאפסוס׃

Da Mileto mandò ad Efeso, à chiamare i Seniori de la Chiesa.

10 וכד אתו לותה אמר להון אנתון ידעין אנתון דמן יומא קדמיא דעלת לאסיא איכנא הוית עמכון כלה זבנא׃

I quali come furon venuti à lui, egli disse loro, Voi sapete dal primo giorno che io entrai in Asia, come io sia stato tutto'l tempo con esso voi.

19 כד פלח אנא לאלהא במכיכותא סגיאתא ובדמעא ובנסיונא אילין דעדין הוו עלי בנכליהון דיהודיא׃

Seruendo al Signore con ogni humilità di cuore, e con molte lagrime, e tentationi che mi sono accadute per le insidie de Giudei.

20 ולא בסית במדם דפקח חוא לנפשתכון דאכרז לכון ואלף בשוקא ובבתא׃

Come niente ho lasciato de le cose che v'erano vtili, che io non ve l'habbia annuntiate, & vi habbia insegnato publicamente e per le case.

21 כד מסהד הוית ליהודיא ולארמיא על תיבותא דלות אלהא והימנותא דבמרן ישוע משיחא׃

Testificando & ai Giudei & ai Greci, la penitentia verso Iddio, e la fede verso il nostro Signor IESV.

22 והשא אנא אסיר אנא ברוחא ואזל אנא לאורשלם ולא ידע אנא מנא ארע לי בה׃

Et hora, ecco che io essendo legato da lo Spirito, me ne vo in Ierusalem, non sapendo le cose, che mi vi debeno auuenire.

23 ברם רוחא דקודשא בכל מדינתא מסהד לי ואמר דאסורא ואולצנא עתידין לך׃

Senon che lo Spirito santo per tutte le città testifica, dicendo, che legami e tribulationi m'aspettano.

כ

17 וממילטוס שלח אל־אפסוס ויקרא לזקני הקהלה׃

Y embiando desde Mileto à Epheso hizo llamar à los Ancianos de la Iglesia.

18 וכאשר באו אליו אמר להם אתם ידעתם מיום הראשון אשר עליתי אל־אסיא איככה עמכם בכל־עת הייתי׃

Los quales como vinieron à el, (y se juntaron) dixoles, Vosotros sabeys que desde el primer dia que entre en Asia, como he sido conuosotros por todo el tiempo.

19 עובד את־יהוה בכל־ענוה ובדמעות ומסות רבות אשר נקרו לי במזמות היהודים׃

Siruiendo àl Sennor con toda humildad, y con muchas lagrimas y tentaciones que me han venido por las assechanças de los Iudios:

20 איך כל־טוב לא מנעתי מכם להועיל לכם אשר לא הגדתי ולמדתי אתכם לעיני כל־העדה ומביתו לביתה׃

Como nada que hos fuesse vtil, he rehuydo de annunciaros y ensennaros publicamente, y por las casas.

21 מעיד ליהודים ולגוים את־התשובה אל־יהוה ואת־האמונה באדונינו ישוע המשיח׃

Testificando à los Iudios y à las Gentes la conuersion à Dios, y la fe en nuestro Sennor Iesus el Christo.

22 ועתה הנה אני אסור ברוח הולך לירושלים ואשר יקראו לי אינני יודע׃

Y aora heaqui que yo, atado del Espiritu voy à Ierusalem sin saber lo que allà me ha de acontecer.

23 אך כי רוח הקדש מעיד לעיר מעידה עלי לאמר כי־אזקים וצרות יהיו לי׃

Mas que el Espiritu Sancto por todas las ciudades me da testimonio diziendo, Que prisiones y tribulaciones me esperan.

κ'.

17. Ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἔφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας.

Or il enuoya de Milet en Ephese, & enuoya querir les Anciens de l'Eglise.

18. Ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἐπίστασθε ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν ἀσίαν, πῶς μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην.

Lesquels estans venus vers lui, il leur dit, Vous sauez comme ie me suis porté tousiours auec vous des premier iour que ie suis entré en Asie.

19. Δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης, καὶ πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν, τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν ἰουδαίων.

Seruant au Seigneur auec toute humilité, & auec plusieurs larmes, & tentations, lesquelles me sont aduenues par les embusches des Iuifs.

20. Ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους.

Comme ie n'ai rien retenu à dire des choses qui vous estoyent utiles, que ie ne les vous aye preschees & enseignees publiquement & par les maisons.

21. Διαμαρτυρόμενος ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι τὴν εἰς τὸν θεὸν μετάνοιαν, καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν κύριον ὑμῶν ἰησοῦν χριστόν.

Testifiant tant aux Iuifs qu'aux Grecs la repētance qui est enuers Dieu, & la foy en Iesus Christ nostre Seigneur.

22. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς ἱερουσαλήμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς.

Et maintenant voici, estant lié par l'esprit, ie m'en vai en Ierusalem, ignorant les choses qui m'y deuoyent aduenir.

23. Πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεταί μοι, λέγον, ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν.

Sinon que le sainct Esprit m'aduertit de ville en ville, disant. Que liens & tribulations m'attendent.

CAP. XX.

17. A Mileto autem mittens Ephesum, vocavit maiores natu Ecclesiæ.

Wherefore from Miletum he sent to Ephesus/and called the Elders of ÿ Church.

18. Qui cùm venissent ad eum, & simul essent, dixit eis, Vos scitis à prima die qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim.

Who when they were come to him/ hee sayde vnto them/Ye knowe from the first day that I came into Asia / after what maner I haue bene with you at all seasons.

19. Serviens Domino cum omni humilitate & lachrymis, & tentationibus quæ mihi acciderunt ex insidiis Iudæorum.

Seruing the Lorde with all modestie/ and with many teares / & tentations / which came vnto me by the layings awayte of the Jewes.

20. Quomodo nihil subtraxerim vobis utilium,quo minus annuntiarem vobis, & docerem vos publicè & per domos.

And howe I kept backe nothing that was profitable / but haue shewed you / and taught you openly/and throughout euery house.

21. Testificans Iudæis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam & fidem in Dominū nostrum Iesum Christum.

Witnessing both to the Jewes / and to the Grecians the repentance toward God / & faith toward our Lord Jesus Christ.

22. Et nunc ecce alligatus ego spiritu, vado in Ierusalem: quæ in ea ventura sunt mihi, ignorans.

And now beholde /I goe bounde in the spirit vnto Jerusalem/and know not what thinges shall come vnto me there.

23. Nisi quod Spiritus sanctus per omnes civitates mihi protestatur, dicens, quoniam vincula & tribulationes Ierosolymis me manent.

Saue that the holy Ghost witnesseth in euery citie / saying / that bands and afflictions abide me in Jerusalem.

Das XX. Capitel.

17. Aber von Mileto sandte er gen Ephesum / vnd ließ fodern die Eltesten von der Gemeine.

Men hand sende fra Mileto til Ephesum/oc loed effe de Eldste aff Menigheden.

18. Als aber die zu jm kamen/sprach er zu jhnen: Ihr wisset von dem ersten tage an / da ich bin in Asiam komen/ wie ich allezeit bin bey euch gewesen.

Oc der de komme til hannem / sagde hand til dem/I vide huorledis ieg haffuer altid veret hoss eder/ fra den første dag / der ieg kom i Asia.

19. Vnd dem HErrn gedienet / mit aller demut/vnnd mit vilen Threnen vnd Anfechtungen / die mir sind widerfahren von den Jüden / so mir nachstelleten.

Oc tient HERREN met al ydmighed / oc met megen graad oc fristelser / som mig ere vederfarne aff Jøderne / der stode effter min forderffuelse.

20. Wie ich nichts verhalten habe/ das da nützlich ist / das ich euch nicht verkündiget hette / vnd euch gelehret offentlich vnd sonderlich.

Huorledis ieg dulde inted / som er nytteligt / at ieg forkyndede eder det / oc lærde eder obenbare oc besynderlige.

21. Vnnd hab bezeuget / beyde den Juden vnnd Griechen / die Busse zu Gott / vnd den Glauben an vnsern HERRN Jesu.

Oc ieg vidnede baade faar Jøder oc Greker / penitentze til Gud / oc troen til vor HERRE Jhesum.

22. Vnd nun sihe / ich im Geiste gebunden / fahre hin gen Jerusalem/ weiß nicht was mir daselbst begegnen wird.

Oc nu see / ieg som er bunden i Aanden / far til Jerusalem / oc veed icke huad mig der skal vederfaris.

23. Ohn daß der heilige Geist in allen Stätten bezeuget vnnd spricht: Bande vnnd Trübsal warten mein daselbst.

Uden at den hellig Aand/vidner i alle Stæder/ oc siger / At baand oc drøffuelse bie mig der.

Kapitola XX.

17. Tehdy z Miléetu poslaw do Efezu / powolal k sobě Starssých z Cýrkwe.

Tedy od Miletu posławszy do Efezu/wezwał starszych z Kościoła.

18. Kteřížto když přissli k němu a sesslí se spolu/ řekl gim: Wy wijte od prwnijho dne/w kterýžto přissel sem do Azye/ kterak gsem po wssecky časy s wámi byl.

Ktorzy gdy do niego przyszli / powiedział im: Wy wiecie/iż od pierwszego dnia w ktorym wszedł do Azyey/ iákom z wámi po wszythek czás był.

19. Slauže Pánu Bohu se wssý pokorau / a s mnohými slzami y pokussenijmi/která mi se přiházela z aukladůw Židowských.

Służąc Pánu ze wszytka skromnośćią/ z wielą łez y z pokusámi/ ktore námie przychadzáły z zasádek Zydowskich.

20. Kterak gsem nezatagil před wámi ničehéhož včitečného/ ábych wám neoznámil: Aneb wás newčil zgewně y po domijch.

Zem sie nie skradał z niczym coby wam było pożyteczno / żebych wam był thego oznaymić nie miał/ vcząc was iawnie po wszytkich domiech.

21. Swědectwij wydáwage Židuom y Pohanům o pokánij k Bohu/ a o Wijře w Pána nasseho Gežijsse Krysta.

Oświadczáiąc Zydom spolu z Greki/ono vznánie ktore iest ku Bogu/ y wiárę ku Pánu nászemu Jezusowi.

22. A ay nynij yá swázan gsa Duchem/ gdu do Geruzaléma/ newěda co mi w něm má přigijti.

Ale terázoto ia zwiazány w duchu / idę do Jeruzálem / niewiedząc co sie tám zemną dziać bedzie.

23. Gedině že Duch Swatý w wssech Městech swědčij mi/ řka: Ze okowowé a zármutkowé čekagij mne w Geruzalémě.

Jedno żeć Duch święty po wszythkich miéściech oświadcza/ że mie więzienie y vtrapienie czeka.

כ

24 אלא לי לא חשיבא נפשי מדם איך דאשלם רהטי ותשמשתי דקבלת מן מרן ישוע דאסהד על סברתא דטיבותה דאלהא׃

Ma io non mi curo di niente: nè la mia vita è cara à me stesso, pur che io finisca il mio corso con allegrezza, e l'amministratione che ho riceuuta dal Signor Iesu, di testificare l'Euangelio de la gratia di Dio.

25 והשא אנא ידע אנא דתוב פרצופי לא חזין אנתון כלכון אילין ד דאתכרכת אכרזת לכון מלכותה דאלהא׃

Et hora ecco, io so che tutti voi, per iquali son passato, predicando il regno di Dio, non vedrete piu la mia faccia.

26 מסהד אנא לכון יומא דיומנא דדכא אנא מן דמא דכלכון׃

Per laqual cosa io vi chiamo questo di d'hoggi per testimonij, che io son mondo dal sangue de tutti.

29 לא גיר אשתאלת דאודעכון כלה צבינה ד דאלהא׃

Percioche io non ho lasciato d'annuntiarui ogni consiglio di Dio.

28 אזדהרו הכיל ב בנפשכון ובכלה מרעיתא הי דאקימכון בה רוחא דקודשא אפיסקופא דתרעון לעדתה (דמרן ואלהא ישוע) דמשיחא הי דקנה בדמה׃

Attendete dunque à voi stessi, & à tutto il gregge, nel quale lo Spirito santo v'ha posti per Vescoui à pascere la Chiesa (del Signor & di Dio IESV Christo,) laquale egli ha col suo proprio sangue acquistata.

29 אנא גיר ידע אנא דמן בתר דאזל אנא יעלון עמכון דאבא תקיפא דלא חיסין על מרעיתא׃

Imperoche io so questo, che doppo la mia partita, entraranno fra voi de lupi graui, che non haranno alcun rispetto al gregge.

כ

24 אַךְ לֹא יָרֵאתִי מְאוּמָה וְלֹא תֵיקַר לִי נַפְשִׁי מִמֶּנִּי מִכַּלּוֹת אֶת מְרוּצִי בְּשִׂמְחָה וְאֶת־שָׁרַתִי אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִן־אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ לְהָעִיד אֶת־בְּשׂוֹרַת תְּחִנַּת אֱלֹהִים׃

Mas de ninguna cosa hago caso, ni estimo mi vida mas que à mi solamente que à cabe mi carrera con gozo, y el ministerio que recebi del Sennor Iesus para dar testimonio del Euangelio de la gracia de Dios.

25 וְעַתָּה אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי עוֹד לֹא תִרְאוּ אֶת־־פָּנַי אַתֶּם כֻּלְּכֶם בַּאֲשֶׁר עָבַרְתִּי מְבַשֵּׂר אֶת־־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y aora heaqui, yo se, que ninguno de todos vosotros por quien he passado predicando el Reyno de Dios, verà mas mi rostro.

26 עַל־כֵּן מֵעִיד אָנֹכִי בָּכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה כִּי נָקִי אֲנִי מִדְּמֵי כֻּלְּכֶם׃

Portanto yo hos Protesto el dia de oy, que yo soy limpio de la sangre de todos.

27 כִּי לֹא מָנַעְתִּי מִכֶּם מֵהַגִּיד לָכֶם אֶת־כָּל־עֲצַת אֱלֹהִים׃

Porque no he rehuydo, de annunciaros todo el consejo de Dios.

28 לָכֵן הִשָּׁמְרוּ לָכֶם וּלְכָל־־הַצֹּאן אֲשֶׁר בָּהּ שָׂמָה אֶתְכֶם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לִפְקִידִים לִרְעוֹת אֶת־־קְהִלַּת אֲדוֹנֵינוּ וֵאלֹהֵינוּ (יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ) אֲשֶׁר הִקְנָה לוֹ בְּדָמוֹ׃

Portanto mirad por vosotros, y por todo el rebanno en que el Espiritu Sancto hos ha puesto por obispos para apacentar la Iglesia (Del Sẽnor & de dios Iesus Christo.) la qual gano por su sangre:

29 וַאֲנִי יָדַעְתִּי זֹאת כִּי יָבוֹאוּ אַחֲרֵי לֶכְתִּי זְאֵבִים טוֹרְפִים עֲלֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא יָחוּסוּ לַצֹּאן׃

Porque yo se, que despues de mi partida entraran en vosotros graues lobos que no perdonarán àl ganado.

κ'.

24. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ.

Mais ie ne fai cas de rien: & ma vie ne m'est point precieuse, moyennant que auec ioye i'acheue ma course, & le ministere que i'ai receu du Seigneur Iesus, pour testifier l'Euangile de la grace de Dieu.

25. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Et maintenant voici, ie sai que nul de vous tous, parmi lesquels i'ai passé preschant le royaume de Dieu, ne verra plus ma face.

26. Διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων.

Pource ie vous pren à tesmoins auiourd'hui que ie suis net du sang de tous.

27. Οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ.

Car ie ne me suis point retenu que ie ne vous aye annoncé tout le conseil de Dieu.

28. Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ (κυρίου καὶ) θεοῦ (τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ,) ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.

Prenez donc garde à vous mesmes & à tout le troupeau, auquel le sainct Esprit vous a establis Euesques, pour paistre l'eglise (du Seigneur & Dieu, Iesus Christ) laquelle il a acquise par son propre sang.

29. Ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου.

Car ie sai cela, qu'apres mon depart il se fourrera parmi vous des loups, tres dangereux, n'espargnans point le troupeau.

CAP. XX.

24. Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretiosiorem quàm me, dummodo consummē cursum meum & ministerium quod accepi à Domino Iesu, testificari Evangelium gratiæ Dei.

But I passe not at all/ neither is my lyfe deare unto my selfe/ so that I may fulfill my course with ioye/ and the ministration which I haue receiued of the Lord Iesus/ to testifie the Gospell of the grace of God.

25. Et nunc ecce ego scio, quia ampliùs non videbitis faciem meam vos omnes, per quos transivi prædicans regnum Dei.

And nowe beholde/ I knowe that henceforth ye all/ through whome I haue gone preaching the kingdome of God shall see my face no more.

26. Quapropter contestor vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omniū.

Wherefore I take you to record this day/ that I am pure from the blood of all men.

27. Non enim subterfugi, quo minùs annuntiarem omne consilium Dei vobis.

For I haue kept nothing backe/ but haue shewed you all the counsell of God.

28. Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere ecclesiam (Domini &) Dei (Iesu Christi,) quam acquisivit sanguine suo.

Take heede therefore unto your selues/ & to all the flocke/ whereof the holy Ghost hath made you Ouerseers/ to feede the Church of (the Lorde &) God (Iesus Christ) which he hath purchased with his owne blood.

29. Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi.

For I knowe this/ that after my departing shall grieuous wolues enter in among you/ not sparing in the flocke.

Das XX. Capitel.

24. Aber ich achte der keines/ ich halte mein Leben auch nicht selbst theuer/ auff daß ich vollende meinen Lauff mit freuden/ vnnd das Ampt/ das ich empfangen habe von dem HErrn Jesu zubezeugen das Euangelium von der Gnade Gottes.

Men ieg acter inted aff det/ Jeg acter mit Lyff oc icke selff dyrt. Paa det at ieg kand fuldkomme mit laab met glæde/ oc det Embede/ som ieg anammede aff den HERRE Jhesu/ at vidne Euangelium om Guds naade.

25. Vnd nun sihe/ ich weiß daß jhr mein angesicht nicht mehr sehen werdet/ alle die/ durch welche ich gezogen bin/ vnnd geprediget habe das Reich Gottes.

Oc nu see/ Jeg veed/ at I skulle icke mere see mit Ansict/ alle iblant huilcke ieg reyste/ oc predickede Guds Rige.

26. Darumb zeuge ich euch an diesem heutigen tage/ daß ich rein bin von aller Blut.

Der faare vidner ieg paa denne dag faar eder/ at ieg er reen aff allis Blod.

27. Denn ich habe euch nichts verhalten/ daß ich nicht verkündiget hette alle den Rath Gottes.

Thi ieg dulde inted faar eder/ at ieg ey forkyndede alt Guds raad.

28. So habt nun acht auff euch selbst/ vnd auff die gantze Herd/ vnter welche euch der Heilige Geist gesetzet hat zu Bischoffen/ zu weiden die Gemeine (des HErrn vnd) Gottes (Jesu Christi) welche er durch sein eigen Blut erworben hat.

Saa giffuer nu act paa eder selff/ oc paa den gantske Hiord/ iblant huilcken den hellig Aand sette eder til Bisper/ at føde (HERRJS oc) Guds (Jhesu Christi) Menighed/ huilcken hand forhuerffuede formedelst sit eget Blod.

29. Denn das weiß ich/ daß nach meinem abschied werden vnter euch kommen greuliche Wölffe/ die der Herde nicht verschonen werden.

Thi ieg veed at der skulle komme grumme Vlffue iblant eder effter min Affgong/ som icke skulle spare Hiorden.

Kapitola XX.

24. Ale nic za to nedbám/ aniž žiwot muog gest mi tak mijl/ abych konati/ neměl běhu mého/ s radostij/ a poslužowánij Slowa kteréž gsem wzal od Pána Gežijsse/ k wyswědčenij o milosti Božij.

Wssákož iánk to żadnego baczenia niemám/ áni mi iest mił żywoth sámemu/ iedno ábych dokonczył biegu moiego z weselem/ y posługi ktorąm wźiął od Páná Jezuśá/ ku oświadczániu Ewányeliey łáski Bożey.

25. A ay nynij yá wijm/ že giž wijce neuzřijte twáři mé/ wy wssyckni/ mezy kterýmiž gsem chodil káže o Králowstwij Božijm.

A teraz cżi ia oto znam/ że żaden z was wszech nie ogladacie oblicza moiego/ przez ktorem ia przeszedł opowiedáiac krolestwo Boże.

26. Protož oswědčugi wám dnessnij den/ že čist gsem od krwe wssech wás.

A dla tegoż sie wam oswiádczam dniá dźisieyszego/ żeciem ia iest czyst od krwie wszytkich.

27. Neb gsem se nekryl/ abych wám nezwěstowal wsselikě raddy Božij.

Abowiemem sie nie chronił/ żebych wam nie miał oznaymiać wszelkiey rády Bożey.

28. Budtež sebe pilni/ y wssecho stáda/ w kterémž to Duch Swátý za zpráwce was ustanowil/ abyste zprawowali Cýrkew (Pána y) Božij/ (Gežijsse Krysta) kteréž sobě dobyl krwij swau.

A przetoż mieycie sie sámi na pilney pieczy y trzodę/ nád kthorą was Duch świety postánowił Biskupy/ ábyście pásli Kościoł (Páná á) Boży/ (Jezusá Krystusá) ktorego on nábył sobie oną krwią swoią.

29. Jak zagisté wijm/ že po mém odgitij/ wegdau mezy wás Wlcy hltawij/ kteřijž nebudau odpausstěti stádu.

Boć ia wiem że po odeściu moim/ wnidą miedzy was srodzy wilcy/ ktorzy nie sfolguią trzodzie.

כ

30 ואף מנכון דילכון יקומון גברא דממללין מעקמתא איך דנהפכון לתלמידא דיאזלון בתרהון׃

Ed di voi stessi si leuaranno su huomini che parlaranno cose peruerse, per tirarsi dietro de discepoli.

30 וּמִכֶּם יָקוּמוּ אַנְשֵׁי בְלִיַּעַל מְדַבְּרִים תַּהְפּוּכוֹת לְהַפֵּךְ אֶת־הַתַּלְמִידִים אַחֲרֵיהֶם׃

Y que de vosotros mismos se leuantaron hombres, que hablen cosas peruersas para lleuar los Discipulos tras si.

κ'.

30. Καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾷν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν.

Et d'entre vousmesmes se leueront des hommes annonçans choses peruerses, afin d'attirer les disciples apres eux.

31 מטול הנא הויתון עירין ועהידין דשנא תלתא לא שלית בליליא ובאימםא כד בדמעא מרתא אנא לאנש אנש מנכון׃

Partanto vegliate, ricordandoui che per tre anni, notte e giorno, io non ho mai cessato d'ammonir con lagrime ciascuno.

31 עַל־כֵּן שִׁקְדוּ וְזִכְרוּ כִּי שָׁלוֹשׁ שָׁנִים יוֹמָם וָלַיְלָה לֹא שָׁלִיתִי בְּדִמְעוֹת לְהוֹרוֹת אֶת כָּל אִישׁ וָאִישׁ׃

Portando velad, acordando hos que por tres annos, de noche y de dia, no he cessado deamonestar con lagrimas à cada vno de vosotros.

31. Διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν, νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον.

Pourtant veillez, ayans souuenance que par l'espace de trois ans, nuict & iour, ie n'ai cesse auec larmes d'admonnester vn chacun.

32 והשא מגעל אנא לכון לאלהא ולמלתא דטיבותה דהי משכחא בניא לכון ויהבא לכון יורתנא עם כלהון קדישא׃

Et hora fratelli, io vi raccomando à Dio, & à la parola de la sua gratia, laquale è potente d'edificarui, e darui l'heredita tra tutti quelli che son santificati.

32 וְעַתָּה אַפְקִיד אֶתְכֶם אַחַי בְּיָדֵי אֱלֹהִים וּבְיָדֵי דְּבַר תְּחִנָּתוֹ הַיּוּכַל לִבְנוֹת וְלָתֵת לָכֶם אֶת־יְרֻשָּׁה בִּקְדוֹשִׁים כֻּלָּם׃

Y aora tambien, Hermanos, encomiendo hos à Dios, y à la palabra de su gracia: el qual es poderoso para sobre edificar, y daros heredad con todos los sanctificados.

32. Καὶ τανῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοί, τῷ θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν.

Et maintenant freres, ie vous recommande à Dieu, & à sa parole de sa grace: lequel est puissant de paracheuer de vous edifier, & de vous donner heritage auec tous les Saincts.

33 כספא או דהבא או נחתא לא רגת׃

Io non ho desiderato ne argento, ne oro, ne vestimento d'alcuno.

33 לְכֶסֶף אוֹ לְזָהָב אוֹ לִלְבוּשִׁים מֵאִישׁ לֹא נִכְסַפְתִּי׃

La plata o el oro, o el vestido, de nadie he cudiciado.

33. Ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα.

Ie n'ai conuoité ne l'argent, ne l'or, ne la robbe d'aucun.

34 ואנתון ידעין אנתון לסניקותי ולאילין דאית עמי שמשי הלין אידי׃

Anzi voi stessi sapete, che queste mani hanno somministrato a le mie necessità, & à quelli che erano meco.

34 אַתֶּם יְדַעְתֶּם כִּי־אֶת־צָרְכִּי וַאֲשֶׁר עִמִּי שֵׁרְתוּ יְדֵי הָאֵלֶּה׃

Antes vosotros sabeys que para loque me ha sido necessario y à losque estan conmigo, estas manos me han seruido.

34. Αὐτοὶ δὲ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρείαις μου, καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται.

Et vous mesmes sauez que ces mains ont fourni les choses qui m'estoyent necessaires, & à ceux qui estoyent auec moi.

35 וכל מדם חויתכון הכנא ולא למלאא ולמאצף דאילין דכריהין ולמעהדו מלוהי דמרן ישוע מטול דהו אמר דטובוהי לאינא דיהב יתיר מן אינא דנסב׃

Io v'ho mostrato tutte le cose, che cosi affaticandosi, bisogna sostentare gl'infermi, e ricordarsi de le parole del Signor IESV, percioch'egli disse, Piu beata cosa è il dare, che il riceuere.

35 כָּל־דְּבָרִים חִוֵּיתִי לָכֶם כִּי כֹה שֶׁוֶּה לָנוּ לְקַבֵּל אֶת־הַחֲלוּיִם לִזְכֹּר דִּבְרֵי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ כִּי הוּא אָמַר אַשְׁרֵי־הָאִישׁ הַמּוֹתִיר לָתֵת מִשְּׁאֵת׃

En todo hos he ensennado, Que trabajando ansi es necessario sobre lleuar à los enfermos: y acordarnos del dicho del Sennor Iesus, el qual dixo. Bienauenturada cosa es dar antes que recebir.

35. Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε, Μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν.

Ie vous ai monstré en tout, qu'en trauaillant ainsi, il faut supporter les infirmes, & auoir memoire des paroles du Seigneur Iesus: car il a dit, Que c'est chose plus heureuse de donner que de receuoir.

CAP. XX

30. Et ex vobisipsis exurgent viri, loquentes perversa, ut abducant discipulos post se.

Moreouer/of your owne selues shall men arise speaking peruerse things / to drawe disciples after them.

31. Propter quod vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die non cessavi, cum lachrymis monens unumquemque vestrum.

Therefore watch and remember/that by the space of three yeeres I ceased not to warne euery one/ both night and day with teares.

32. Et nunc commendo vos Deo, & verbo gratiæ ipsius, qui potens est ædificare, & dare hæreditatem in sanctificatis omnibus.

And nowe brethren/ I commende you to God/and to the worde of his grace/which is able to builde further / and to giue you an inheritaunce/ among all them which are sanctified.

33. Argentum & aurum, aut vestem nullius concupivi.

I haue coueted no mans siluer/nor golde/nor apparel.

34. Ipsi scitis quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ.

Yea/ye knowe/that these handes haue ministred vnto my necessities/and to them that were with me.

35. Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes, oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini Iesu, (quoniam ipse dixit,) Beatius est magis dare, quam accipere.

I haue shewed you all things/how that so labouring / ye ought to support the weak/and to remember the wordes of the Lorde Jesus/ howe that he sayde/ It is a blessed thing to giue/ rather then to receiue.

Das XX. Capitel.

30. Auch auß euch selbs werden auffstehen Männer/ die da verkehrte lehre reden / die Jünger an sich zu ziehen.

Der skulle oc aff eder selff opstaa Mend / oc tale wrong Lærdom / at de kunde drage Disciplene til sig.

31. Darumb seyt wacker / vnnd dencket daran/ daß ich nicht abgelassen habe/ drey jar / tag vnd nacht / einen ieglichen mit Threnen zuvermahnen.

Der faare verer vaagne oc tencker der paa / at ieg haffuer icke affladet/ i try aar/ at formane huerbesynderlige / dag oc nat / met grædende taare.

32. Vnd nun lieben Brůder/ ich befelh euch Gott vnd dem Wort seiner gnaden/ der da mechtig ist/ euch zu erbauen/ vnd zu geben das Erbe vnter allen die geheiliget werden.

Oc nu / kære Brødre/ Jeg befaler eder Gud oc hans naadis Ord/ huilcken som er mectig/ at opbygge eder/ oc at giffue eder Arffe iblant alle dem som bliffue helligede.

33. Ich habe euer keines Silber noch Gold noch Kleid begeret.

Jeg haffuer icke begeret aff nogen aff eder Sølff eller Guld ey heller klæder.

34. Denn ihr wisset selber/ daß mir dise Hände zu meiner notturfft/ vnnd derer/ die mit mir gewesen sind/ gedienet haben.

Thi i vide selff/ at disse hender haffue tient mig ti min Rødtorfft/ oc til deris/ som haffue veret met mig

35. Ich habs euch alles angezeiget/ daß man also arbeiten müsse/ vnd die Schwachen auffnehmen/ vnd gedencken an das Wort des HErrn Jesu/ daß er gesagt hat: Geben ist seliger denn nemen.

Jeg visde eder alting/ At mand skal saa arbende/ oc anamme de Skrøbelige/ Oc tencke paa vor HERRIS Jhesu ord/ at hand sagde/ Det er saligere at giffue end at tage.

Kapitola XX.

30. A z samých wás powstanau mužij / kteřijž budau mluwiti přewrácené wěcy / aby obrátili Včedlnijky po sobě.

A z was sámych wynida mężowie mowiący rzeczy przewrotne/ áby zá sobą zwolenniki odtárgnęli.

31. Protož bděte/ na paměti magijce / že gsem za tři Léta nepřestáwal we dne y w nocy s pláčem napomijnati gednoho každého z wás.

A dla thegoż czuyćie/ pomniąc żeciem przez trzy latá w nocy y we dnie nie przestawał nápominác z was kazdego z łzámi.

32. A giž nynij Bratřij poraučijm wás Pánu Bohu / a Slowu milosti geho/ kterýž to mocen gest dáti y wzdělati dědictwij mezy wssemi poswěcenými.

A ták teraz brácia poruczám was Bogu/ y słowu łáski iego / ktory ie Bog może pobudowác/ y dác wam to/ co práwem dziedzicznym otrzy macie ze wszytkimi poswieconemi.

33. Zlata pak anj Střjbra / ani raucha nežádal gsem od žádného.

Nie pożądałciem od żadnego z was srebrá/ złotá/ áni száty.

34 Jakož sami wijte/ že toho čeho mi gest potřebij bylo/ y těm kteřijž gsau semnau/ dodáwaly ruce tyto.

Rowszem sámi wiecie/ że moim potrzebam/ y tych ktorzy sa zemną/ służyly rece oto ty.

35. A tok gsem wám wssecko vkázal proto/ že y wy máte tak pracugijce/ přigijmati nemocné/ a pamatowati na slowa Pána Gežijsse/ nebť gest on řekl: Že gest mnohem spasytedlněgij dáwati/ nežli bráti:

We wszytkimciem wam okazał/ iż thák prácuiac potrzeb przyimowác niemocne/ á pamietháć słowá Páná Jezusowe/ iż on powiedział: Szczęśliwszá rzecz iest dawác niźli brác.

ב

36 וכד הלין אמר קעד על ברכוהי וצלי וכלהון אנשא עמה׃

E dette ch'egli hebbe queste cose, si pose inginocchioni, e fece oratione con tutti quelli.

37 והות בכתא רבתא בכלהון ועפקוהי ומנשקין הוו לה׃

Allora vi fu gran pianto di tutti, e gittandosi al collo di Paulo, il baciauano.

38 יתיראית דין משתנקין הוו על הי מלתא דאמר דתוב לא עתידין דנחזון פרצופה ולויוהי עדמא לאלפא׃

Dolendosi massimamente per la parola ch'egli haueua detta che piu non vedrebbeno la sua faccia. E condusserlo à la naue.

כא

1 ופרשן מנהון ורדין ת תריצאית לקו גזרתא וליומא אחרנא אתין לרודוס ומן תמן לפאטרא׃

Come poi fu che staccatici dal loro, noi facemmo vela, venimmo per dritto corso à Coo, e il dì seguente à Rodi, e di lì à Patara.

2 ואשכחן תמן אלפא דאזלא לפוניקא וסלקן לה ורדין׃

Et hauendo trouata vna naue che nauigaua in Fenice, vi montammo su, e partimmo.

3 ומטין עדמא לות קופרוס גזרתא ושבקנה לסמלא ואתין לסוריא ומן תמן מטין לצור תמן גיר אית הוא לה לאלפא למנחו טענה׃

E venuti à scoprir Cipri, la lasciammo à la sinistra, e nauigammo in Siria, & arriuammo à Tiro: perciochè là doueua la naue deporre il carico.

4 וכד אשכחן תמן תלמידא קוין לותהון יומתא שבעא והלין אמרין הוו כל יום לפולוס ברוח דלא יאזל לאורשלם׃

Et hauendoui trouati de discepoli, ci fermammo sui sette giorni: essi diceuano à Paulo per i Spirito, che non salisse in Ierusalem.

כ

36 וכאשר דבר את־האלה ויכרע את־ברכיו עם כלם ויתפלל׃

Y como vuo dicho estas cosas, puesto de rodillas oró con todos ellos.

37 ויהי בכי גדול לכלם ויפלו על־צואר פולוס ויחבקוהו וינשקוהו׃

Entonces vuo vn gran lloro de todos: y derribandose sobre el cuello de Paulo, besauanlo,

38 והמר מיתר על־הדבר אשר אמר כי עוד לא עתידים המה לראות את־פניו וישלחו אותו אל־האניה׃

Doliendose en gran manera por la palabra que dixo, que no auian de ver mas su rostro: acompannaronlo àl nauio.

כא

1 ויהי כאשר הלכנו ונגזרנו מעיניהם אז במרוץ קו ישר באנו אל־קוא וביום הבא אל־רודוס ומשם לפאטרא׃

Y como nauegamos arrancados deellos, venimos camino derecho à Coo: y el dia siguienre à Rhodas: y de alli à Patara.

2 וכאשר מצאנו אניה אשר תעבר לחובה עלינו והלכנו׃

Y hallando vn nauio que passaua à Phenice, subiendo en el nauegamos.

3 וכאשר הופיע לנו כפר עזבנוהו לשמאל ונלך לארם ונגע בצור כי שם היתה האניה לנשות את־הנטל׃

Y como començó à mostarsenos Cypro, dexandola à manyzquierda, nauegamos à Syria, y venimos à Tyro: porque la nao auia de descargar alli su carga.

4 וכאשר מצאנו תלמידים ארכנו לנו שם שבעת ימים אשר אמרו לפולוס ברוח מעלותו ירושלימה׃

Y quedamos nos alli siete dias, hallados los Discipulos, los quales dezian à Paulo por Espiritu, que no subiesse à Ierusalem.

κ.

36. ταῦτα εἰπών, θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο.

Et quand il eut dit ces paroles, il se mit à genoux, & pria auec eux tous.

37. Ἱκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων, καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ παύλου κατεφίλουν αὐτόν,

Lors il y eut grand pleur de tous: & se iettans sur le col de Paul, le baisoyent.

38. Ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλλουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

Estans tristes principalement pour la parole qu'il auoit dite, Qu'ils ne verroyent plus sa face. Et le conduisirent au nauire.

ΚΕΦΑΛ. κά.

Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ὑμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν κῶ, τῇ δὲ ἑξῆς εἰς τὴν ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς πάταρα.

Ainsi donc estans departis & reculés d'eux, nous tirasmes tout droit à Coos, & le iour ensuiuant à Rhode, & de là en Patara.

2. Καὶ εὑρόντες πλοῖον διαπερῶν εἰς Φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν.

Et ayans trouué là vn nauire qui trauersoit en Phenice, nous montasmes dessus, & partismes.

3. Ἀναφανέντες δὲ τὴν κύπρον καὶ καταλιπόντες αὐτὴν εὐώνυμον, ἐπλέομεν εἰς συρίαν, καὶ κατήχθημεν εἰς τύρον· ἐκεῖσε γὰρ ἦν τὸ πλοῖον ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον.

Puis ayans descouuert Cypre, nous la laissasmes à main gauche: & tirans vers Syrie, arriuasmes à Tyr: car la nauire deuoit la descharger sa charge.

4. Καὶ ἀνευρόντες τοὺς μαθητὰς ἐπεμείναμεν αὐτοῦ ἡμέρας ἑπτά, οἵτινες τῷ παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος, μὴ ἀναβαίνειν εἰς ἱερουσαλήμ.

Et ayans trouué là des disciples, nous y demeurasmes sept iours. Iceux disoyent par l'Esprit à Paul qu'il ne montast point en Ierusalem.

36. Et

CAP. XX.

36. Et cùm hæc dixiſſet, poſitis genibus ſuis oravit cum omnibus illis.

And when he had thus ſpoken / he kneeled downe/and prayed with thē all.

37. Magnus autem fletus factus eſt omnium: & procumbentes ſuper collum Pauli oſculabantur eum.

Then they wept all abundantly/ and fell on Pauls necke/and kiſſed him.

38. Dolentes maximè in verbo quod dixerat, quoniam ampliùs faciem eius non eſſent viſuri. Et deducebant eum ad navem.

Being chiefly ſory for the wordes which he ſpake/ That they ſhould ſee his face no more. And they accompanied him vnto the ſhippe.

CAP. XXI.

CVm autem factum eſſet, ut navigaremus, abſtracti ab eis: recto curſu venimus Coum, & ſequenti die Rhodum, & inde Pataram.

And as were launched forth / and were departed frō them / we came with a ſtraight courſe vnto Coos/& the daye following vnto the Rhodes / & from thence vnto Patara.

2. Et cum inveniſſemus navem transfretantem in Phœnicen: aſcendentes navigavimus.

And we found a ſhip that went ouer vnto Phenice / and went aborde / and ſet forth.

3. Cùm apparuiſſemus autem Cypro, relinquentes eā ad ſiniſtram, navigavimus in Syriam, & venimus Tyrum: ibi enim navis expoſitura erat onus.

And when we had diſcouered Cyprus/we left it on the left hand/and ſayled towarde Syria/ and arriued at Tyrus: for there the ſhip vnladed the burden.

4. Inventis autem diſcipulis manſimus ibi diebus ſeptem: qui Paulo dicebant per Spiritum, ne aſcenderet Ieroſolymam.

And when we had founde diſciples/ we taryed there ſeuen dayes. And they tolde Paul through the Spirit / that he ſhould not go vp to Jeruſalem.

Das XX. Capitel.

36. **Vnd als er ſolchs geſagt / kniet er nieder vnd betet mit jhnen allen.**

Oc der hand haffde dette ſagd / falt hand paa knæ/oc bad met dem alle.

37. **Es ward aber vil weinens vnter jhnen allen / vnnd fielen Paulo vmb den Halß / vnd küſſeten jhn.**

Da bleff der ſtor graad iblant dem alle / oc de fulde omkring Pauli halſſ/ oc kyſte hannem.

38. **Am allermeiſten betrübet über dem wort / daß er ſagete: Sie würden ſein Angeſicht nicht mehr ſehen. vnd geleitten jn in das Schiff.**

Oc der vaare allermeſt bedrøffuede for det ord hand ſagde/ At de ſkulde icke mere ſee hans Anſict/ Oc de fulde hannem i Skibet.

Das XXI. Capitel.

Als nun geſchach / daß wir von jhnen gewandt / dahin fuhren / kamen wir ſtracks lauffs gen Co / vnnd am folgenden tag gen Rodiß / von dannen gen Patara.

DEr det nu ſkede / at wi vende off fra dem / oc fore bort / da komme wi vor rette Kaaſſ til Co/ oc den anden dag til Rodis / oc der fra til Patara.

2. **Vnd als wir ein Schiff funden / das inn Phenicen fuhr / tratten wir drein / vnd fuhren dahin.**

Oc wi der funde it Skib / ſom foer til Phenicen/ da traadde wi der vdi / oc fore bort.

3. **Als wir aber Cypern anſichtig wurden / lieſſen wir ſie zur lincken hand / vnd ſchifften inn Syrien / vnd kamen an zu Tyro / denn daſelbſt ſolt das Schiffe die Wahre niderlegen.**

Oc der wi finge Cypern i ſicte / da lode wi det ved den venſtre haand / oc ſeylede til Syrien / oc komme frem til Tyrum / Thi at Skibet ſkulde forloſſis.

4. **Vnnd als wir Jünger funden / blieben wir daſelbſt ſieben tage. Die ſagten Paulo durch den Geiſt / er ſolte nicht hinauff gen Jeruſalem ziehen.**

Oc der wi funde Diſciplene / bleffue wi der ſiu dage. De ſagde Paulo formedelſt Aanden / at hand ſkulde icke drage op til Jeruſalem.

Kapitola XX.

36. A když to powědel klekl na ſwá kolena/ y modlil ſe s nimi wſſemi.

A to rzekſzy / kleknal ná koláná ſwe/ y modlil ſie z nimi wſzytkimi.

37. Pláč pak weliký ſtal ſe odewſſech/ a padagjce na hrdlo Pawlowo/ lijbali gey.

Tedy ſie wſzczał wielki płácz wſzythkich/ á vpadáiac ná ſzyi Páwłowi/ całowali go.

38. Litugijce naywjce toho ſlowa kterěž řekl / žeby twáři geho giž wjce widěti neměli. Y prowodili gey až k Lodij.

Bedac bárzo žáłośćiwi z ſłow ktore im mowił/że wiecey nie mieli vizrec oblicza iego / y tákże go prowadźili áż do okretu.

Kapitola XXI.

Y Když ſe tak ſtalo / že gſme ſe plawili / oddělíwſſe ſe od nich / prawým během připláwili gſme ſe do Choum / a druhý den do Rhodu / a odtud do Patary.

ZAtym gdychmy odiechali rozſtháwſzy ſie z nimi / przyſzlichmy proſtym pedem do Koum / á náząiutrz do Rhodys / ztámtad do Patára.

2. A nalezſſe tu Bárku / aná má plauti do Fenicen / wſtupiwſſe na ni / plawili gſme ſe:

Thám ználazſzy okret / ktory miál plynac do Fenice / wſiadſzy weń iechalichmy.

3. A když gſme vhlijdali Cyprum / nechawſſe ho na lewě ſtraně / plawili gſme ſe do Syrye / a připláuli gſme da Týru / nebo tu měli wyložiti náklad z Lodij.

A gdy ſie nam poczał vkázowáć Cypr / zoſtáwiwſzy go po lewey ſtronie / wiezlichmy ſie do Syryey / y przyiechalichmy do Tyru / ábowiem tam z okretu ſprzątáć miano.

4. A nalezſſe tu Včedlnijky / pobyli gſme tam za ſedm dnij: Kteřížto prawili Pawlowi ſkrze Ducha / aby nechodil do Geruzalěma.

Tám zechmy zmieſzkáli przez ſiedm dni nálazſzy zwolenniki / ktorzy do Páwłá mowili przez ducha áby niechodźił do Jeruzálem.

כא

5 וּמֶן בָּתַר הָלֵין יַוְמָתָא נְפַקְן דְּנֵאזַל בְּאוּרְחָה וּמַלְוִין הֲווֹ לַן כֻּלְּהוֹן הֶנוֹן וּנְשֵׁיהוֹן וּבְנַיְהוֹן עְדַמָא לְבַר מֶן מְדִינְתָּא וּקְעַדוּ עַל בֻּרְכַּיְהוֹן עַל יַד יַמָּא וְצַלִּיו׃

Poi che noi hauemmo compiuti quei giorni, ci partimmo, & andammo via, accompagnandoci tutti insieme con le lor moglij e figliuoli insin fuor de la citta: e postici inginocchioni in su'l lito, facemmo oratione.

6 וּנְשַׁקְן לַחְדָדֵא וּסְלֶקְן לְאֵלְפָּא וְהֶפְכוּ הֶנוֹן לְבָתַיְהוֹן׃

E poi che ci fummo abbracciati l'vn l'altro, noi salimmo ne la naue, e quelli se ne ritornorono à i loro.

7 חְנַן דֵּין רְדִין מֶן צוּר וְאָתִין לְעַכּוֹ מְדִינְתָּא וִיהַבְן שְׁלָמָא לַאחֵא דְּתַמָּן וּשְׁרַיְן צֵאדַיְהוֹן יַוְמָא חַד׃

Finita poi la nauigatione, da Tiro, arriuammo à Tolemaida, e salutati i fratelli, ci fermammo con essi vn giorno.

8 וּלְיַוְמָא אַחְרִנָא נְפַקְן וְאָתִין לְקֵסַרִיָא וְעַלְן שְׁרַיְן בְּבַיְתֵה דְּפִילִפּוֹס מְסַבְּרָנָא אַיְנָא דְּאִיתַוְהי הֲוָא מֶן שַׁבְעָא׃

L'altro di poi, quelli che s'erano partiti con Paulo, vennero à Cesarea: & entrati in casa di Filippo Euangelista, che era vno de sette, ci fermammo appresso di lui.

9 דְּאִית הֲוַי לֵהּ בְּנָתָא בְּתוּלָתָא אַרְבַּע דְּמֶתְנַבְּיָן הֲוַי׃

Costui haueua quattro figliuole vergini, che profetizauano.

10 וְכַד אִיתַין תַּמָּן יַוְמָתָא סַגִּיאָא נְחֵת הֲוָא מֶן יְהוּד נְבִיָא חַד דַּשְׁמֵהּ הֲוָא אַגַּבּוֹס׃

E dimorandoui noi piu giorni, sopraruenne vn Profeta di Giudea, nominato Agabo:

כא

5 וַיְהִי כִּי מִלֵּאנוּ אֶת־הַיָּמִים הָאֵלֶּה וַנֵּצֵא וַנֵּלֶךְ וַיְשַׁלְּחוּ אֹתָנוּ כֻּלָּם עִם הַנָּשִׁים וְהַבָּנִים עַד־מִחוּץ לָעִיר וַנִּכְרַע אֶת־בִּרְכֵּינוּ וַנִּתְפַּלֵּל׃

Y cumplidos aquellos dias, partimos nos, acompanandonos todos con sus mugeres y hijos hasta fuera ne le ciudad: y puestos de rotillas en la ribera, oramos.

6 וְכַאֲשֶׁר נָתַנּוּ אֶת־שָׁלוֹם אִישׁ לְאָחִיו עָלִינוּ עַל־הָאֳנִיָּה וְהֵמָּה שָׁבוּ אֶל־בָּתֵּיהֶם׃

Y abraçandonos los vnos à los otrs, subimos en el nauio, y ellos se boluieron à sus casas.

7 וַאֲנַחְנוּ הָלַכְנוּ בַּיָּם וּמִצּוֹר בָּאנוּ לְעַכּוֹ וַנִּשְׁאַל לְאַחֵינוּ לְשָׁלוֹם וַנַּעֲמֹד עִמָּהֶם יוֹם אֶחָד׃

Y nosotros, cumplida la nauegacion venimos de Tyro à Ptolemayda y auiendo saludado à los hermanos quedamos nos con ellos vn dia.

8 וּמִמָּחֳרָת יָצָאנוּ וּבָאנוּ לְקֵסַרְיָא וּבָאנוּ בְּבֵית פִּילִפּוֹס הַמְבַשֵּׂר אֲשֶׁר הָיָה אֶחָד מִן הַשִּׁבְעָה אָרַכְנוּ לָנוּ עִמּוֹ׃

Y otro dia partidos (Paulo y losque con el estauamos,) venimos à Cesarea y entrando en casa de Philippe el Euangelista, el qual era vno de los Siete, po amos con el.

9 וְהָיוּ לוֹ אַרְבַּע בָּנוֹת בְּתוּלוֹת מִתְנַבְּאוֹת׃

Y este tenia quatro hijas donzellas que prophetizauan.

10 וְכַאֲשֶׁר אָרַכְנוּ לָנוּ יָמִים רַבִּים בָּא אִישׁ אֶחָד מִיהוּדָה וְנָבִיא הוּא וּשְׁמוֹ אֲגָב׃

Y reposando nosotros alli por muchos dias, decendió de Iudea vn Propheta llamado Agabo.

κα'.

5. Ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα, προπεμπόντων ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἕως ἔξω τῆς πόλεως· καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, προσηυξάμεθα.

Mais ces iours-la estans accomplis nous partismes: & nous mettans en chemin, estans conduits de tous, auec leurs femmes & enfans, iusques hors la ville, & ayans mis les genoux en terre sur le riuage, nous priasmes.

6. Καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

Puis apres nous estre embrassés les vns les autres, nous montasmes au nauire, & les autres retournerent chez eux.

7. Ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες ἀπὸ Τύρου κατηντήσαμεν εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν παρ' αὐτοῖς.

Par ainsi acheuans nostre nauigation, de Tyr nous abordasmes à Ptolemais: & apres auoir salué les freres, demeurasmes vn iour auec eux.

8. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἤλθομεν εἰς Καισάρειαν· καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ.

Le lendemain Paul & sa compagnie partirent, & nous vinsmes en Cesaree: & estans entrés en la maison de Philippe l'Euangeliste (qui estoit l'vn des sept) nous demeurasmes chez lui.

9. Τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες προφητεύουσαι.

Icelui auoit quatre filles vierges, lesquelles prophetizoyent.

10. Ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας πλείους, κατῆλθέ τις ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας προφήτης, ὀνόματι Ἄγαβος.

Et comme nous demeurions la plusieurs iours, il suruint vn Prophete de Iudee, nommé Agabus.

CAP. XXI.	Das XXI. Capitel.	Kapitola XXI.
5. Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxoribus & filiis usque foras civitatē: & positis genibus in littore, oravimus.	5. Vnnd geschach/ da wir die tage zubracht hatten/ zogen wir auß/ vnd wandelten. Vnnd sie gleiteten vns alle/ mit Weib vnnd Kindern/ biß hinauß für die Statt/ vnnd knieten nider am Vfer/ vnd beteten.	5. A wyplniwsse ty dni/wyšedsse/šli gsme pryč/a prowodili nás wssyckni s Manželkami y s Syny/ až wen za Město: a kleksse na kolena na břehu/modlili gsme se.
But when the dayes were ended/ we departed/ and went our way/ and they all accompanied vs with their wiues and children/ euen out of the citie: and we kneeling downe on the shore/ prayed.	Oc der begaff sig/ der de dage vaare forløbne/ at wi droge vd/ oc vandrede. Oc de fulde oss alle/ met Hustruer oc B rn/ vden faar Staden/ oc fulde paa knæ paa strandebacken/ oc bade.	Ale gdychmy wymieszkali ony dni odeszlichmy/ á wszyscy nas prowadzili z żonami y dziatkámi. ażechmy wyszli z miástá/ tedy v brzegu pokle knawszy ná kolána/ modlilichmy sie.
6. Et cùm valefecissemus invicem, ascēdimus navem: illi autem redierunt in sua.	6. Vnnd als wir einander gesegneten/trattē wir ins Schiff/ Jene aber wandten sich wider zu den jhren.	6. A když gsme se wespolek rozžehnali/ wstaupili gsme na Bárku/ á oni se wrátili domuow.
Then when we had embraced one another/ wee tooke shippe/ and they returned home.	Oc der wi hoffde velsignet huer andre traadde wi i Skibet/ Oc de andre vende sig hiem igen til deris.	Záthym oblápiáiac iedni drugie/ wsiedlichmy w okret/ á oni tez wrocili sie do swych.
7. Nos vero navigatione explicita, à Tyro descendimus Ptolemaidam: & salutatis fratribus, mansimus die vna apud illos.	7. Wir aber vollzogen die Schiffahrt/von Tyro/vnd kamen gen Ptolemaida/ vnd grüsseten die Brüder/ vnd blieben einen Tag bey jhnen.	7. Ale my plawiwsse se od Týru/ geli gsme Ptolomaydy/ a pozdrawiwsse tu bratřij/ pobyli gsme v nich geden den.
And when we had ended the course frō Tyrus/we arriued at Ptolemais/ and saluted the brethren/ and abode with them one day.	Men wi fuldkommede Seiladzen fra Tyro/ oc komme til Ptolemaida/ oc hilsede Brødrene/ oc bleffue en dag hoss dem.	My zásie od práwiwszy droge/ przyszlichmy z Thyru do Ptolemaidy/ támże sie przywitawszy z bráciá/ mieszkalichmy v nich przez iedendzień.
8. Alia autem die profecti, venimus Cæsarêam. Et intrantes domum Philippi Evangelistæ, qui erat unus de septem, mansimus apud eū.	8. Des andern tages zogen wir auß/ die wir vmb Paulo waren/ vnd kamen gen Cesarien. Vnd giengen in das Hauß Philippi des Euangelisten/ der einer von den sieben war/ vnd blieben bey jhm.	8. A druhý den sedsse/ přisssli sme do Cezaree. A wssedsse do domu Filipa Kazatele/ kterýž byl geden z sedm/ byli gsme tu v něho.
And the next day/Paul & they that were with him/departed/ and came vnto Cesarea: and we entred into the house of Philippe the Euangelist/ which was one of the seuen Diacons/and abode with him.	Anden dage droge wi vd/ wi som vaare met Paulo/ oc komme til Cesaream/ Oc wi ginge i Philippi Euangeliste huss/ som vaar en aff de siu/ oc bleffue hoss hannem.	Ana zaiutrz wyszedszy Páwel/ y my ktorzychmy z nim byli/ przyszlichmy do Cezaryey/ y wszedszy w dom Filipa Ewanielisty (ktory byl ieden z onych siedmi) zostakalichmy v niego.
9. Huic autem erant quatuor filiæ virgines, prophetantes.	9. Derselbige hatte vier Töchter/ die waren Jungfrauen/ vnd weissagten.	9. A ten měl čtyři Dcery Panny/Prorokyně.
Nowe he had foure daugthers virgins/which did prophesie.	Denne haffde fire Døtter/som vaare Jomfruer oc spaade.	A ten miał czterzy corki pánienki/ ktore prorokowály.
10. Et cum moraremur per dies aliquot, supervenit quidam à Iudæa propheta, nomine Agabus.	10. Vnd als wir mehr tage da blieben/ räiset herab ein Prophet auß Judea/ mit Namen Agabus/ vnnd kam zu vns.	10. A když gsme tu pobyli za několiko dni/ přissel mužň nějaký z Judstwa prorok gměnem Agabus.
And as we taried there many dayes/there came a certaine Prophet from Judea/named Agabus.	Oc der wi bleffue der flere dage/ da reysde en Prophet ned aff Judea/ som hed Agabus.	A gdychmy tám przez niemáło dni mieszkáli/ przyszedl z Zydostwá Prorok niektory imieniem Agab.

כא

11 ועל לותן ושקל עצרקתא דחצוהי דפולוס ואסר רגלה דנפשה ואידוהי ואמר הכנא אמר רוחא דקודשא דגברא מרה דערקתא הדא הכנא נאסרונה יהודיא באורשלם ונשלמונה באידי עממא :

Ilqual venutosene à noi, prese la cintura di Paulo, e legossene le mani e i piedi, e disse, Queste cose dice lo Spirito santo, Cosi legaranno i Giudei in Ierusalem, l'huomo di cui è questa cintura, e daranno lo ne le mani de Gentili.

12 וכד הלין מלא שמען בעין מנה חנן ובני אתרא דלא יאזל לאורשלם :

Come noi udimmo queste cose, il pregauamo e noi e quelli che erano del luogo, che non salisse in Ierusalem.

13 הידין ענא ואמר פולוס מנא עבדין אנתון דבכין אנתון ושחקין אנתון לה ללבי אנא גיר לא הוא דאתאסר בלחוד מטיב אנא אלא אף דאמות באורשלם חלף שמה דמרן ישוע משיחא :

Allor Paulo rispose, Che fate voi, cosi piangendo, & affliggendo il cuor mio? Io certo sono apparecchiato non sol ad esser legato, ma etiandio à morire in Ierusalem per il nome del Signor IESV.

14 וכד לא אתטפיס לן בהלן לן ואמרן דצבינה דמריא יהוא :

E cosi non restando egli persuaso, noi ci acquetammo, dicendo, Sia fatta la volontà del Signore.

15 ובתר יומתא הלין אתטיבן וסלקן לן לאורשלם :

E doppo questi giorni, ci mettemmo ad ordine, e salimmo in Ierusalem.

כ א

11 ויבוא אלינו ויקח את־אזור פולוס ויאסור את־רגליו וידיו לאמר כה אמרה רוח הקדש את־האיש אשר לו אזור הזה בכה יאסרהו היהודים בירושלים ויסגירהו בידי הגוים :

El qual como vino à nosotros, tomó la cinta de Paulo, y atandose los pies y las manos, dixo Esto dize el Espiritu Sancto, Al varon cuya es esta cinta, ansi lo atarán los Iudios en Ierusalem y lo entregaran en manos de las Gentes.

12 וכאשר שמענו את הדברים האלה נשאל ממנו אנחנו וכלם אשר במקום ההוא מעלותו ירושלימה :

Loqual como oymos, rogamos nosotros y los que estauan en aquel lugar, que no subiesse à Ierus alem.

13 ויען פולוס מה־תעשו כי בוכים אתם ומפתים את לבי ואני עתיד הוא לא להאסר לבדי כי אם למות בירושלם על־שם ישוע אדנינו :

Entonces Paulo respondió, Qne hazeys llorando, y affligiendome el coraçon? porque yo no solo à ser atado, mas aun à morir en Ierusalem estoy presto por el nombre del Sennor Iesus.

14 וכאשר לא יכלנו לפתותו נחנו לאמר תהי רצון יהוה :

Y como no le podimos persuadir reposamos nos diziendo, Hagase la voluntad del Sennor.

15 ואחרי הימים האלה נכונים עלינו ירושלימה :

Y despues deestos dias, apercebidos subimos à Ierusalem.

κα'.

11. Καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ παύλου, δήσας τε αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, εἶπε, τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸν ἄνδρα οὗ ἐστιν ἡ ζώνη αὕτη οὕτω δήσουσιν ἐν ἱερουσαλὴμ οἱ ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν.

Lequel estant venu vers nous, & ayant prins la ceinture de Paul, s'en lia les mains & les pieds, disant, Ces choses dit le sainct Esprit, Ainsi lieront lés Iuifs en Ierusalem l'homme a qui est ceste ceincture & le liureront es mains des Gentils.

12. Ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ.

Et quand nous eusmes entendu ces choses, tant nous que ceux qui estoyent du lieu, l'exhortasmes qu'il ne montast point en Ierusalem.

13. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ παῦλος, τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν εἰς ἱερουσαλὴμ ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

Adonc Paul respondit, Que faites-vous, en pleurant & affligeant mon cœur? car quant à moi, ie suis tout prest non seulement d'estre lié, mais aussi de mourir en Ierusalem pour le Nom du Seigneur Iesus.

14. Μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ, ἡσυχάσαμεν, εἰπόντες, τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γινέσθω.

Ainsi, pource qu'il ne pouuoit estre induit à cela, nous-nous en deportasmes, disans, La volonté du Seigneur soit faite.

15. Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἀποσκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν εἰς ἱερουσαλήμ.

Et quelques iours apres, ayans chargé nos hardes nous montasmes en Ierusalem:

CAP. XXI.

11. Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans sibi pedes & manus dixit, Hæc dicit Spiritus sanctus: Virum cuius est zona hæc, sic alligabunt in Ierusalem Iudæi, & tradent in manus Gentium.

Das XXI. Capitel.

11. Der nam den Gürtel Pauli/ vnd band seine hände vnnd füsse/ vnd sprach: Das saget der heilige Geist: Den Mann/ des der Gürtel ist/ werden die Jüden also binden zu Jerusalem/ vnnd überantwortten in der Heiden hände.

Kapitola XXI.

11. Ten když k nám přissel/ wzal pás Pawlůw/ a swázaw sobě nohy y ruce/ řekl: Totoť prawij Duch Swatý/ Že Muže toho gehož gest pás tento/ takto swážij Židé w Geruzalémě/ a wydagij w ruce Pohanuom.

And when he was come vnto vs/ he tooke Pauls girdle/ and bound his owne handes and feete/ and said/ Thus sayeth the holy Ghost/ So shall y Jewes at Jerusalem bynd the man that oweth this girdle/ & shall deliuer him into the handes of the Gentiles.

Oc kom til oss. Hand tog Pauli Belte/ oc bant sine hender oc føder/ oc sagde/ Dette siger den hellig Aand/ Den Mand som dette Belte hører til/ skulle Jøderne saa binde i Jerusalem/ oc antuorde hannem i Hedningers hender.

Ktory przyszedszy do nas/ wziął pas Pawłow/ y związawszy sobie nogi y ręce/ mowił: Toć mowi Duch święty/ Męża ktorego iest ten pas/ tak zwiążą w Jeruzalem Żydowie/ y podadzą go w ręce poganom.

12. Quod cum audissemus, rogabamus nos & qui loci illius erant, ne ascenderet Ierosolymam.

12. Als wir aber solches höreten/ baten wir jn/ vnd die desselbigen orts waren/ daß er nicht hinauff gen Jerusalem zöge.

12. To když gsme vslysseli my/ prosyli gsme ho/ y ti kteříž byli w tom Městě/ aby nechodil do Geruzaléma.

And when wee had heard these thinges/ both wee and other of the same place besought him that hee would not goe vp to Jerusalem.

Men der wi det hørde/ da bade wi hannem oc de som vaare i den samme sted/ at hand skulde icke drage op til Jerusalem.

To skorochmy vsłyszeli/ prosiliśmy y sami y ci ktorzy na onym mieyscu byli/ aby nie chodził do Jeruzalem.

13. Tunc respondit Paulus, & dixit, Quid facitis flentes, & affligentes cor meum? Ego enim non solùm alligari, sed & mori in Ierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu.

13. Paulus aber antwortttet: Was machet jhr/ daß jhr weinet/ vnnd brechet mir mein Hertz? Denn ich bin bereit/ nicht allein mich zubinden lassen/ sondern auch zu sterben zu Jerusalem/ vmb des Namens willen des HERRN Jesu.

13. Tehdy odpowěděl Pawel/ a řekl: Y co činjte plačjce a trápjce srdce mé? Jať zagisté ne toliko swázán býti/ ale y vmřjti hotow gsem w Geruzalémě/ pro Gméno Pána Gežjsse Krysta.

Then Paul answered/ and said/ what do ye weeping and breaking mine heart? For I am readie not to be bound onely/ but also to die at Jerusalem for the Name of the Lord Jesus.

Da suarede Paulus/ Huad gøre i/ at i græde/ oc plage mit Hierte? Thi ieg er rede/ icke aleniste at lade mig binde/ men ocsaa at dø i Jerusalem/ vor for HERRIS Jhesu Naffn skyld.

Thedy odpowiedział Paweł: Coż czynicie płacząc/ a krusząc serce moie? Konieczniecia nie tylko abych miał być związan/ alem y vmrzeć gotow w Jeruzalem/ dla imienia Pana Jezusowego.

14. Et cum ei suadere non possemus, quievimus, dicentes, Domini voluntas fiat.

14. Da er aber sich nicht überreden ließ/ schwigen wir/ vnnd sprachen: Des HERRN wille geschehe.

14. A když gsme gemu odráditi nemohli přestali sme/ řkauce: Stanˇ se wůle Božij.

So when he would not be perswaded/ we ceased/ saying/ The will of y Lorde be done.

Men der hand vilde icke lade tage sig met ord/ da tagde wi/ oc sagde/ HERRENS vilie ske.

A tak gdychmy mu rozradzić nie mogli/ przestaliśmy na tym mowiąc: Niechayżeć się zstanie wola Pańska.

15. Post dies autem istos præparati, ascendebamus in Ierusalem.

15. Vnnd nach denselbigen tagen/ entledigten wir vns/ vnd zogen hinauff gen Jerusalem.

15. Po těch pak dnech připrawiwsse se/ sſli sme do Geruzaléma.

And after those dayes we trussed vp our fardeles/ and went vp to Jerusalem.

Oc effter de dage/ lagde wi vor ting fra oss/ oc droge op til Jerusalem.

Zatym po onych dniach/ zabrawszy tłumoki/ szliśmy do Jeruzalem.

כא

16 ואתו הוו עמן אנשא תלמידא מן קסריא כד דבירין עמהון אחא חד מן תלמידא קדמיא דשמה הוא מנסון ואיתוהי הוא מן קופרוס דיקבלן בביתה׃

E Vennero insieme con essonoi alcuni de discepoli da Cesarea, menando con seco Vn certo Mnasone Cipriotto antico discepolo, col qual noi deuevamo alloggiare.

17 וכד אתין לאורשלם קבלון אחא חדיאית׃

Arriuati che noi fummo in Ierusalem, i fratelli ci riceuerono Volentieri.

18 וליומא אחרנא עלן עם פולוס לות יעקיב כד אית הוו לותה כלהון קשישא׃

E il giorno seguente Paulo entrò con essonoi à Iacopo, e tutti i Seniori Vi si raunorono.

19 ויהבן להון שלמא ומשתעא הוא להון פולוס בתר בתר כל מא דעבד אלהא בעממא בתשמשתה׃

E poi ch'ei gli hebbe salutati, raccontò loro à parte per parte ciascuna di quelle cose, che Iddio hauena fatte tra i Gentili per la sua amministratione.

20 וכד שמעו שבחו לאלהא ואמרו לה חזא אנת אחון כמא רבון אית ביהוד אילין דהימנו וכלהון הלין טננא אנון דנמוסא׃

Il che hauendo essi Vdito, glorificarono il Signore, e dissergli, Fratello, tu Vedi quante migliara de Giudei son che hanno creduto, e tutti sono Zelatori de la Legge.

21 אתאמר דין עליך דמלף אנת דיפרקון מן מושא כלהון יהודיא דבעממא כד אמר אנת דלא יהוון גזרין בניהון ולא בעידא דנמוסא יהוון מהלכין׃

Hor essi hanno Vdito dir di te, che tu insegni à i tutti i Giudei che son fra i Gentili, à ritrarsi da Moise, dicendo, che non debbeno circoncidere lor figliuoli, ne caminar secondo i soliti costumi.

כא

16 ויבואו עמנו גם אנשים תלמידים מקיסריא המוליכים אתם את־יסון מכפר אשר עמו לנו והוא תלמיד ישן׃

Y vinieron tambien con nosotros de Cesarea algunos de los Discipulos, trayendo consigo à vn Mnason Cyprio, Discipulo, antiguo con el qual posassemos.

17 וכאשר באנו ירושלימה בשמחה גדולה קבלו אותנו האחים׃

Y como llegamos à Ierusalem, los Hermanos nos recibieron de buena voluntad.

18 וליום מחר בא פולוס עמנו אל־יעקב ויקהלו הזקנים כלם׃

Y el dia siguiente Paulo entró con nosotros à Iacobo, y todos los Ancianos se juntaron.

19 וכאשר שאל לשלומם ספר להם מאחד לאחד אשר עשה אלהים בגוים בשרתו׃

A los quales, como los vuo saludado, contó por menudo loque Dios auia hecho entre las Gentes por su ministerio.

20 והמה בשמעם שבחו את־האלהים ויאמרו אליו רואה את אחינו כמה רבבות הין יהודים המאמינים וכלם מקנאי התורה׃

Y ellos como lo oyeron, glorificaron àl Senor: y dixeronle, Ya vees Hermano, quantos millares de Iudios son losque han creydo: mas todos son Zeladores de la ley.

21 וישמעו עליך כי יסודים מלמד את ממשה את־היהודים האלה אשר בגוים לאמר לא להמול את־בניהם ולא כתעודה להלכם׃

Y han oydo de ti (por relacion de otros,) que ensennas à partarse de Moyse à todos los Iudios que estan entre las Gentes: y que dizes, que no han de circuncidar sus hijos, ni andar segun la costumbre.

κά.

16. Συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ καισαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν, (μνάσωνι) τινι κυπρίῳ ἀρχαίῳ μαθητῇ.

Et quelques vns des disciples vindrent aussi de Cesaree auec nous, amenans auec eux vn certain (Mnason,) qui estoit Cyprien, ancien disciple, chez lequel nous deuions loger.

17. Γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς ἱεροσόλυμα, ἀσμένως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί.

Quand nous fusmes venus en Ierusalem, les freres nous receurent fort volontiers.

18. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῄει ὁ παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς ἰάκωβον, πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι.

Et le iour suiuant, Paul vint auec nous chez Iaques, & tous les anciens y furent assemblés.

19. Καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς ἐξηγεῖτο καθ' ἓν ἕκαστον ὧν ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ.

Et apres qu'il les eut embrasses, il raconta de poinct en poinct les choses que Dieu auoit faites entre les Gentils par son ministere.

20 Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδόξαζον τὸν θεόν, εἶπόν τε αὐτῷ, θεωρεῖς ἀδελφοί. πόσαι μυριάδες εἰσὶν ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων; καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι.

Ce qu'ayans oui, ils glorifierent le Seigneur: & lui dirent, Frere, tu vois combien il y a de milliers de Iuifs qui ont creu, & tous sont zelateurs de la Loy.

21. Κατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ μωσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας ἰουδαίους, λέγων, μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, μηδὲ τοῖς ἔθεσι περιπατεῖν.

Or ont-ils esté informés de toi, que tu enseignes tous les Iuifs qui sont entre les Gentils de se departir de Moyse. disant qu'ils ne doiuent point circoncir leurs enfans ne cheminer selon les statuts.

16. Vene-

CAP. XXI.

16. Venerunt autem & ex discipulis à Cæsaréa nobiscum, addducentes secum (apud quem hospitaremur) Iasonem quendam Cypriũ, antiquum discipulum.

There went with vs also certaine of the disciples of Cesarea & brought with them one Mnason Cyprus, an olde disciple, with whome we should lodge.

17. Et cum venissemus Ierosolymam, libenter exceperunt nos fratres.

And when we were come to Jerusalem, the brethren receiued vs gladly.

18. Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnesq; collecti sunt seniores.

And the next day Paul went in with vs vnto James: and the Elders were there assembled.

19. Quos cùm salutasset, narrabat per singula, quæ Deus fecisset in Gentibus per ministerium ipsius,

And when hee had embraced them, hee tolde by order all thinges, that God had wrought among the Gentiles by his ministration.

20. At illi cùm audissent, magnificabant Deum, dixeruntq; ei: Vides frater quot millia sunt in Iudæis qui crediderunt: & omnes æmulatores sunt legis.

So when they heard it, they glorified the Lord, & sayd vnto him, Thou seest, brother, how many thousand Jewes there are which beleeue, & they are all zealous of the Lawe.

21. Audierunt autem de te, quia discessionem doceas à Moyse eorum qui per Gentes sunt Iudæorum: dicens non debere eos circumcidere filios suos, neque secundum consuetudinem ingredi.

Nowe they are informed of thee, that thou teachest all the Jewes, which are among the Gentiles, to forsake Moses, and sayest, that they ought not to circumcise their children, neither to liue after the customes.

Das XXI. Capitel.

16. Es kamen aber mit vns auch etliche Jünger von Cesarien / vnd führeten vns zu einem / mit namen Mnason auß Cypern / der ein alter Jünger war / bey dem wir herbergen solten.

Da komme der oc saa met oss nogle Disciple aff Cesarea / oc forde oss til en / som hed Mnason aff Cypern / oc vaar en gammel Discipel / hoss huilcken wi skulde haffue herbere.

17. Da wir nun gen Jerusalem kamen / nahmen vns die Brüder gerne auff.

Der wi nu komme til Jerusalem / anammede Brøderne oss gerne.

18. Des andern tages aber gieng Paulus mit vns ein zu Jacobo / vnd kamen die Eltesten alle dahin.

Anden dagen gick Paulus ind met oss til Jacobum / oc alle de Eldste komme did.

19. Vnd als er sie gegrüsset hatte / erzehlete er eines nach dem andern / was Gott gethan hatte vnter den Heiden / durch sein Ampt.

Oc der hand haffde hilset dem / fortalde hand det ene effter det ander / huad Gud haffde giort iblant Hedningene / formedelst hans Embede.

20. Da sie aber das höreten / lobeten sie den HERREN / vnd sprachen zu jhm: Bruder / du sihest wie vil tausent Jüden sind / die glaubig worden sind / vnnd sind alle eiferer über dem Gesetze.

Oc der de det hørde prisede de HERREN / oc sagde til hannem / Broder / Du seer / huor mange tusinde Jøder der ere / som haffue taget ved troen / oc ere alle Niedkære offuere Lowen.

21. Sie sind aber bericht worden wider dich / daß du lehrest von Mose abfallen alle Jüden / die vnter den Heiden sind / vnd sagest: Sie sollen jhre Kinder nicht beschneiden / auch nicht nach derselbigen weise wandeln.

Men der ere vnderuisde mod dig / At du lærer alle Jøder / som ere iblant Hedningene / at falde fra Mose / oc siger / At de skulle icke omskære deris Børn / oc ey vandre effter den skick.

Kapitola XXI.

16. A šli s námi Včedlnicy někteří z Cezaree / wedauce s sebau někakého Jázona z Cypru starého Včedlnika / v kteréhož bychom hospodu měli.

A przyszli też spolu z námi niektorzy zwolennicy z Cezáreiey / przywiodszy z sobą tego v ktore gochmy gospodą stać mieli / Mnázoná Cypryczyká stárego zwolenniká.

17. A když gsme přišli do Geruzaléma / rádi nás přiyali bratří.

Gdysmy tedy przyszli do Jeruzálem / wdzięcznie nas przyięli brácia.

18. Druhého pák dne / wšel Pawel y s námi k Jakubowi / a ta sebyli wšyckni Starší sešli.

Názáiutrz z námi szedł Páwel do Jákubá / kédy wszyscy stárszy byli.

19. Kterýchžto když pozdrawil / wyprawowal gim wšecko / co gest Bůh činil skrze vřad posluhowánij geho mezy Pohany.

Ktore obłápiwszy opowiedział im porządnie co Bog czynił miedzy pogány przez służbę iego.

20. A oni když to wyslyšeli / welebili Boha / a řekli gemu: Widjš Bratře / kterak mnoho Tisýcuow gest mezy Židy / těch kteříž gsau vwěřili: a ti wšyckni gsau milownijcy Zákona.

Co oni słysząc chwalili Páná / á powiedzieli mu: Widzisz że brácie iáko iest wiele tysięcy Żydow ktorzy wwierzyli / á wszyscy zápalonemi są chutliwością ku zakonowi.

21. Ale o tobě gsau slyšeli / žeby ty wědl od Zákona Moyžijšowa / ty Židy kteříž gsau mezy Pohany / prawě / že nemagij obřezowati Synůw swých / aniž magij wedlé obyčege Zákona choditi.

Słyszeli tedy o tobie z powieści inych / iż iż uczysz odstępowánia od Mojżeszá / á wszyscy Żydowie ktorzy są miedzy pogány / powiedasz że sie obrzezowáć niemáią / á ni máią chodzić wedle vstaw iego.

כא

22 מטול הכיל דמשתמעא הי להון דאתית לכא:

Che cosa è dunque? Bisogna per ogni modo che la moltitudine si rauni: perche intenderanno che tu sei venuto.

23 עבד מדם דאמרינן לך אית לן גברא ארבעא דנדיר להון דיתדכון:

Fa dunque cio che noi ti diciamo, Noi habbiam quattro huomini che hanno vn voto sopra di se.

24 דבר אנון ואזל אתדכא עמהון ואפק עליהון גבהתא איך דנגרעון רישיהון ומתידעא לכל־נש דמדם דאתאמר עליך דגל הו ואנת לנמוסא שלם אנת ונטר:

Piglia questi, e purificati con essoloro, e spendi per loro accioche si radano il capo: e tutti sappiano che non è niente di quelle cose che hanno vdite di te: ma che tu ancora camini osseruando la Legge.

25 על אילין דהימנו מן עממא חנן כתבן דיהוון נטרין נפשהון מן דדביחא ומן זניותא ומן חניקא ומן דמא:

Quanto poi à quei de Gentili che hanno creduto, noi habbiamo scritto, determinando che non osseruino alcuna cosa simile: se non si guardino da le cose sacrificate à gl'idoli, e dal sangue, e dal soffocato, e da la fornicatione.

26 הידין פילוס דבר אנון לגבראהלין ליומא אחרנא ואתדכי עמהון ועל אזל להיכלא כד מודע להון מוליא דיומתא דתדכיתא עד־מא דאתקרב קורבנא דאנש אנש מנהון:

Allor Paulo prese con seco quegli huomini, e il giorno seguente, essendosi purificato con essoloro, entrò nel tempio manifestando il compimento de giorni de la purificatione, infin à tanto che s'offerisse per ciascun di loro l'offerta.

כא

22 ומה זאת היא לכן צריך להקהל את־ההמון כי ישמעו כי באת:

Que ay pues? En todo caso es menester quella multitud se junte: porque oyran que has venido.

23 ולכן עשה את־אשר נאמר לך היו לנו ארבעה אנשים אשר יש עליהם אסרם:

Has pues esto que te dezimos. Ay entre nosotros quatro varones que tienen voto sobre si.

24 את־האלה תקח אליך והתקדש עמם ותסיך עליהם נסכיהם ויקרחו קרחה בראשם וידעו כלם כי כל־הדברים האלה אשר שמעו מעליך שוא המה וכי גם אתה הלך תנצר את־התורה:

Tomando à estos sanctificate con ellos, y gasta con ellos paraque raygan sus cabeças: que todos entiendan que no ay nada de loque de ti han oydo por fama: mas que tu tambien andas, guardando la ley.

25 ומגוים אשר מאמינים כתבנו לכם מחשבים כי לא צריך לשמרם מאומה מדברים האלה כי־אם לנצר לנפשם מטמאת האלילים מדם מנחנק ומתזנות:

Empero quanto à los que de las Gentes han creydo, nosotros auemos escripto. y determinamos, que no guarden nada desto: solamente que se abstengan de loque fuere sacrificado à los idolos, y de sangre, y de ahogado, y de fornicacion.

26 אז לקח פולוס אליו את־האנשים אשר עמם נקדש הוא ויבוא ליום הבא אל־ההיכל מגיד מלוא ימי הטהרה עד כי חקרב על־איש ואיש מהמה הקרבן:

Entonces Paulo, tomando à aquellos varones, sanctificado el dia siguiente, entro en el templo, denunciando ser complidos los dias de la sanctificacion, hasta ser offrecida por cada vno dellos.

κα'.

22. Τί οὖν ἐστι; πάντως δεῖ πλῆθος συνελθεῖν· ἀκούσονται γὰρ ὅτι ἐλήλυθας.

Qu'est il donc de faire? Il faut entierement assembler la multitude: car ils orront dire que tu es venu.

23. Τοῦτο οὖν ποίησον ὅ σοι λέγομεν· εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν.

Fai donc ce que nous te disons, Nous auons quatre hommes qui ont fait vn vœu.

24. Τούτους παραλαβὼν ἁγνίσθητι σὺν αὐτοῖς, καὶ δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς, ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλήν, καὶ γνῶσι πάντες ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων.

Pren-les, & te purifie auec eux, & contribue auec eux, afin qu'ils se rasent la teste: & que tous sachent qu'il n'est rien de choses dôt ils ont este informés de toi: mais que toi aussi chemines gardant la Loy.

25. Περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν, κρίναντες μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτούς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς τό τε εἰδωλόθυτον, καὶ τὸ αἷμα, καὶ πνικτόν, καὶ πορνείαν.

Mais touchant ceux qui ont creu d'entre les Gentils, nous en auons escrit, apres, auoir ordonné qu'ils n'obseruent rien de semblable: sinon qu'ils se gardent de ce qui est sacrifié aux idoles, & du sang, & des choses estouffees, & de paillardise.

26. Τότε ὁ Παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς εἰσῄει εἰς τὸ ἱερόν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά.

Adonc Paul ayant prins ces hommes auec soy, & le iour ensuiuant s'estant purifié auec eux, entra au temple: enonçant l'accomplissement des iours de la purification, iusqu'à tant que l'oblation fust presentee pour vn chacun d'eux.

CAP. XXI.

22. Quid ergo est? utique oportet convenire multitudinem: audient enim te supervenisse.

What is then to be done? the multitude must needes come together: for they shall heare that thou art come.

23. Hoc ergo fac quod tibi dicimus, Sunt nobis viri quatuor, votum habentes super se.

Doe therefore this that wee say to thee. Wee haue foure men, which haue made a vowe.

24. His assumptis, sanctifica te cum illis: & impende in illis, ut radant capita: & scient omnes, quia quę de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem.

Them take, and purifie thy selfe with them, an cōtribute with them, that they may shaue their heades: & all shall know that those thinges, whereof they haue bene informed concerning thee, are nothing, but that thou thy selfe also walkest and keepest the Law.

25. De his autem qui crediderunt ex Gentibus nos scripsimus, iudicantes ut abstineant se ab idôlis, immolato, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.

For as touching the Gentiles, which beleeue, wee haue written, and determined that they obserue no such thing, but that they keepe them selues from thinges offred to idoles, and from blood, and from that that is strangled, and from fornication.

26. Tunc Paulus assumptis viris, postera die purificatus cum illis intravit in templū, annuntians expletionē dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.

Then Paul tooke the men, and the next day was purified with them, & entred into the Temple, declaring the accomplishment of the dayes of the purification, untill that an offring shoulde be offred for euery one of them.

Das XXI. Kapitel.

22. Was ist denn nun? Aller dinge muß die Menge zusammen kommen. Denn es wirdt fur sie kommen, daß du kommen bist.

Huad er da nu? Almuen skal aldelis komme tilsammen, Thi det kommer faar dem, at du est kommen.

23. So thu nun das, daß wir dir sagen. Wir haben vier Männer, die haben ein Gelübde auff sich.

So gøre nu det, som wi sige dig. Wi haffue fire Mend, de haffue it Løffte paa sig.

24. Dieselbigen nimb zu dir, vnnd laß dich reinigen mit jhnen, vnd wage die kost an sie, daß sie jhre Haupt bescheren, vnd alle vernemen, daß nicht sey, weß sie wider dich berichtet sind, Sondern daß du auch einher gehest, vnd haltest das Gesetz.

Tag dem til dig, oc lad dig rense met dem, oc voffue den Kaast paa dem, at de rage deris Hoffuit, Oc alle skulle fornemme, at det er inted, som de ere vnderuisde vdi mod dig, Men at du ocsaa gaar, oc holder Lowen.

25. Denn den Glaubigen auß den Heiden haben wir geschrieben, vnd beschlossen, daß sie der keines halten sollen, denn nur sich bewahren für dem Götzenopffer, für Blut, für Ersticktem, vnnd für Hurerey.

Thi wi haffue screffuit de Hedninge til som tro, oc beslutter, at de skulle inted holde der aff, Uden alene beuare sig, fra Affguders offer, fra Blod, fra det som Qualt er, oc fra Horeri.

26. Da nam Paulus die Männer zu sich, vnd ließ sich des andern tages sampt jhnen reinigen, vnd gieng inn den Tempel, vnd ließ sich sehen, wie er außhielte die tage der Reinigung, biß daß für einen jedlichen vnter jnen das Opffer geopffert ward.

Da tog Paulus Mendene til sig, oc loed rense sig anden dagen met dem, oc gick ind i Tempeln, oc loed see sig, huorledis hand holt renselsis dage vd, Indtil Offeret bleff offret for huer aff dem.

Kapitola XXI.

22. Což tehdy gt? Musyť se zagisté sgiti wssecko množstwj: neboť vslyssý o tobě že gsy přissel.

Coż tedy iest? koniec żulec się potrzebá zeydź ludowi, boć vslyssą żeś przyszedł.

23. Protož včiniž to, což my tobě powijme. Gsauť mezy námi čtyřij mužij, slib wespolek magjce.

A przetoż czyń to coć powiedamy, mamyć czterzech mężow co spolu ślub máia.

24. Pogma ge, y očisť sebe s nimi a včiň náklad, ať oholij hlawy swé: a zwědij wssychni, že to gest křiwé, co gsau slysseli o tobě, ale že y ty chodijs ostřijhage Zákona.

Thy wziąwszy, oczyśćże się z nimi, y złożże się z nimi, áby ogolili głowy, a iżby poznali wszyscy, że to co o tobie słyszeli z powieści inych, nic nie iest, ále iż y sam chodzisz záchowywaiac zakon.

25. O tom pak, těm kteřij gsau z Pohanůw vwěřili, my gsme psali, vsaudiwsse, aby se warowali Modlám obětowaného, a krwe, vdáweného, a smilstwa.

O tych też ktorzy vwierzyli z pogánow, myśmy pisali, gdyżmy postánowili áby nic tákowego nie záchowywali, tylkoż áby się przestrzegali od tego co iest ofiarowano bałwanom, od krwie, od rzeczy dawionych, y od grzechu nieczystego.

26. Tehdy Pawel druhý den, poyaw sebau muže, očistiw se s nimi wssel do Chrámu, a wyprawowal wyplněnij dnij toho očisstěnij, ažby y obětowána byla oběť za gednoho každého z nich.

Tedy Páwel wziąwszy ony męże, nazaiutrz oczyściony iest z nimi, y wszedł do kościołá, oznáymuiac wypełnienie dniow oczyściénia, áż zá káżdego z nich byłá vczyniona ofiára.

כא

27 וְכַד מַטִי יַוְמָא דְשַׁבְעָא יְהוּדָיֵא דְמִן אַסְיָא חֲזָאוּהִי בְּהַיְכְּלָא וְגַרִיו עֲלַוְהִי עַמָא כֻּלֵה וַארְמִיו עֲלַוְהִי אִידַיְהוֹן׃

E mentre che i sette giorni erano per finire, i Giudei d'Asia, hauendolo veduto nel tempio, messero à tumulto tutta la moltitudine, e messergli le mani addosso.

28 כַּד מְבַגְּנִין וְאָמְרִין גַּבְרֵא בְּנַי יִסְרָיֵל עֲדַרוּ הָנָא הוּ גַּבְרָא דְלוּקְבַל עַמָא דִילַן מַלֵף בְּכֻל דוּכָא וְלוּקְבַל נָמוּסָא וְלוּקְבַל אַתְרָא הָנָא וְאָף לַארָמָיֵא אַעֵל לְהַיְכְּלָא וְסַיְבֵה לַאתְרָא הָנָא קַדִישָׁא׃

Gridando, Huomini Israëliti, soccorreteci: questo è quell'huomo che contra il popolo, e la Legge, e questo luogo, insegna per tutto à ciascuno: & oltre a cio ha menati ancor i Greci nel tempio, & ha profanato questo santo luogo.

29 קַדְמַי הֲוַו גֵּיר חָזַו עַמֵה לַטְרוֹפִימוֹס אֶפֶסָיָא בִּמְדִינְתָא וְסָבְרִין הֲוַו דְעַם פַּוְלוֹס עַל בְּהַיְכְּלָא׃

(Percioche haueuan perauanti veduto Trofimo Efesio con essolui ne la città, ilqual si pensauano che Paulo hauesse introdotto nel tempio.

30 וַאשְׁתַּגְּשַׁת כֻּלָה מְדִינְתָא וְאֶתְכַּנַּשׁוּ כֻּלֵה עַמָא וַאחְדוּהִי לְפַוְלוֹס וְגַרוּהִי לְבַר מִן הַיְכְּלָא וּבַר שָׁעְתֵה אֶתְתְּחִדוּ תַּרְעָא׃

E cosi tutta la città si commosse, e fecesi concorso di popolo: & hauendo preso Paulo il tirauano fuor del tempio, e subbito furon chiuse le porte.

31 וְכַד בָּעֵא הֲוָא כֶּנְשָׁא לְמֶקְטְלֵה אֶשְׁתַּמְעַת לְכִילִיַרְכָא דְאֶסְפִּיר דְכֻלָה מְדִינְתָא אֶתְתְּוִיעַת לָה׃

Hor mentre che essi procerauano d'ammazzarlo, andò la voce al Capitano de l'esercito che tutta Ierusalem era conturbata.

32 וּבַר שָׁעְתֵה דְבַר לְקֶנְטְרוּנָא וְלַאסְטְרַטְיָגֵא סַגִּיָאֵא וְרְהַטוּ עֲלַיהוֹן וְכַד חֲזַו לְכִילִיַרְכָא וְלַאסְטְרַטְיוֹטֵא בְּהֵלוּ מִן דְמָחִין הֲוַו לְפַוְלוֹס׃

Ilqual pre se subbito de soldati e de Centurioni, e corse à loro: & essi come videro il Capitano e i soldati, restorono di batter Paulo:

כא

27 וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וִיהוּדִים אֲשֶׁר מֵאַסְיָא רָאוּהוּ בַּהֵיכָל וַיְסִיתוּ אֶת כָּל הָעָם וַיִּשְׁלְחוּ בוֹ אֶת יְדֵיהֶם׃

Y como se acabauan los siete dias vnos Iudios de Asia como la vieron en el Templo, alborotaron todo el pueblo, y echaronle mano.

28 וְזוֹעֲקִים אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עֲזוֹרוּ כִּי זֶה הוּא הָאֱנוֹשׁ אֲשֶׁר עַל הָעָם וְעַל הַתּוֹרָה וְעַל הַמָּקוֹם הַזֶּה אֶת כֻּלָּם בְּכָל מְקוֹמִים מְלַמֵּד וְעוֹדֶנּוּ אֶת הַגּוֹיִם מוֹלִיךְ בַּהֵיכָל וּמְטַמֵּא אֶת הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה׃

Dando bozes, Varones Israelitas ayudad: este es el hombre que por todas partes ensenna à todos contra el pueblo. y la ley, y este lugar: y aun de mas desto ha metido los Gentiles en el templo, y hà contaminado este sancto lugar.

29 כִּי רָאוּ אֶת טְרוֹפִימוֹס הָאֶפְסִי בָּעִיר עִתּוֹ אוֹתוֹ חָשְׁבוּ כִּי בַּהֵיכָל הוֹלִיכוֹ׃

(Porque antes auian visto à Trophimo Ephesio en la ciudad con el, el qual pensauan que Paulo auia metido en el templo.)

30 וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר וַתְּהִי מְרוּצַת הָעָם וַיִּתְפְּשׂוּ אֶת פּוֹלוֹס וַיִּמְשְׁכוּ אוֹתוֹ מִחוּץ לַהֵיכָל וּמְהֵרָה נִסְגְּרוּ הַדְּלָתוֹת׃

Ansique toda la ciudad se alborotó, y hizose vn concurso de pueblo: y tomando à Paulo trayanlo arrastrando fuera del Templo: y luego las puertas fueron cerradas.

31 וּבְבַקְּשָׁם לַהֲמִיתוֹ עָלְתָה הַשְּׁמוּעָה אֶל שַׂר אֶלֶף הַחֶבֶל כִּי יְרוּשָׁלַיִם כֻּלָּהּ מְהוּמָה הִיא׃

Y procurando ellos de matarlo, fue dado auiso al tribuno de la compannia, que toda la ciudad de Ierusalem estaua alborotada.

32 אֲשֶׁר בִּמְהֵרָה לָקַח עִמּוֹ אֶת אַנְשֵׁי מִלְחָמָה וְאֶת שָׂרֵי מֵאוֹת וַיָּרָץ אֲלֵיהֶם וּבִרְאוֹתָם אֶת שַׂר אֶלֶף וְאֶת אַנְשֵׁי מִלְחָמָה שָׁבְתוּ מֵהַכּוֹת אֶת פּוֹלוֹס׃

El qual luego tomando soldados y Centuriones, corrió à ellos. Y ellos como vieron al Tribunoy à los soldados, cessaron de herir à Paulo.

κα'.

27. Ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτόν.

Et comme les sept iours se deuoyẽt accomplir, quelques Iuifs d'Asie, l'ayans veu au temple, esmeurent toute la multitude, & ietterent les mains sur lui.

28. Κράζοντες, ἄνδρες ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε· οὗτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχοῦ διδάσκων· ἔτι τε καὶ ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερόν, καὶ κεκοίνωκε τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον.

Crians, Hommes Israëlites, aidez-nous: voici cest homme qui enseigne par tout vn chacun contre le peuple, & la Loy, & ce lieu-ci: de auãtage, il a aussi amené les Grecs dedans le temple, & a pollué ce sainct lieu.

29. Ἦσαν γὰρ προεωρακότες τρόφιμον τὸν ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ παῦλος.

Car auparauant ils auoyent veu Trophime Ephesien en la ville auec lui, lequel ils estimoyent que Paul eust amené dedans le temple.

30. Ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ. καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ παύλου εἷλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι.

Et toute la ville fut esmeuë, & le peuple y accourut: & ayãs empoigné, Paul, ils le tiroyent hors du temple: & incontinent les portes furent fermees.

31. Ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη συγκέχυται ἱερουσαλήμ.

Mais comme ils taschoyent a le mettre à mort. le bruit vint au Capitaine de la bande de la granison que toute Ierusalem estoit en trouble.

32. Ὃς ἐξαυτῆς παραλαβὼν στρατιώτας καὶ ἑκατοντάρχους, κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς· οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν παῦλον.

Lequel tout à l'heure print des gendarmes & Centeniers, & courut vers eux: dont iceux voyans le Capitaine & les gendarmes, cesserent de batre Paul

CAP. XXI.

27. Dum autem septem dies consummarentur, hi qui de Asia erant Iudæi, cũ vidissent eum in templo, concitaverunt omnem populum, & iniecerunt ei manus.

And when the seven dayes were almost ended, ỹ Jewes which were of Asia (when they saw him in the Temple) moved all the people, and laid handes on him.

28. Clamantes, Viri Israëlitæ, adiuvate: hic est homo qui adversus populum & legem & locum hunc, omnes ubique docens, insuper & Gentiles induxit in templũ, & violavit sanctum locum istum.

Crying, Men of Israel, helpe: this is the man that teacheth all men every where against the people, and the Lawe, and this place: moreover, hee hath brought Grecians into the Temple, and hath polluted this holy place.

29. (Viderant enim Trophimum Ephesium in civitate cum ipso, quem estimaverũt quoniam in templum introduxisset Paulus.)

For they had seene before Trophimus an Ephesian with him in the citie, whome they supposed that Paul had brought into the Temple.

30. Commotaque est civitas tota: & facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum: & statim clausæ sunt ianuæ.

Then all the citie was moved, and the people ran together: and they tooke Paul, and drewe him out of the temple, & forthwith the doores were shut.

31. Quærentibus autem eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis, Quia tota confunditur Ierusalem.

But as they went about to kill him, tydinges came unto the chiefe captaine of the band, ỹ all Jerusalem was on an uproare.

32. Qui statim assumptis militibus & centurionibus, decurrit ad illos, Qui cùm vidissent tribunum & milites, cessaverunt percutere Paulum.

Who immediately tooke souldiers and Centurions, and ranne downe unto them: and when they saw the chiefe Captaine and the souldiers, they left beating of Paul.

Das XXI. Capitel.

27. Als aber die sieben tage solten vollendet werden / sahen jhn die Jüden auß Asia im Tempel / vnd erregeten das gantze Volck / legten die Hände an jhn.

Oc der de siu dage skulde fuldkommis / da saae de Joder aff Asia hannem i Templen oc de opreysde alt Folcket / lagde hender paa hannem.

28. Vnd schryen: Ihr Männer von Israel helfft / diß ist der Mensch / der alle Menschen an allen enden lehret wider diß Volck / wider das Gesetz / vnd wider dise Stätte / auch dazu hat er die Griechen in den Tempel gefühnet / vnnd dise heilige Stätte gemein gemacht.

Oc skrege / I Mend aff Israel / hielper / Dette er det Menniske / som lærer alle Menniske alle vegne mod Folcket / mod Lowen / oc mod denne Sted / Oc der til met haffuer hand føre Greker i Templem / oc gtort denne hellige Sted almindelig.

29. Denn sie hatten mit jhm in der Stadt Trophimum den Epheser gesehen / denselbigen meineten sie / Paulus hette jhn in den Tempel geführet.

Thi de haffde seet Trophimum den Epheser met hannem / den samme mente de / at Paulus haffde ført hannem i Templen.

30. Vnd die gantze Stadt ward beweget / vnnd ward ein Zulauff des Volcks. Sie griffen aber Paulum / vnnd zogen jhn zum Tempel hinauß / vnd als bald wurden die Thüren zugeschlossen.

Oc den gantske Stad bleff oprørt / oc der bleff it tillaab aff Folck. Da grebe de Paulum / oc droge hannem aff Templen / oc Dørrene bleffue strax tillucte.

31. Da sie jhn aber tödten wolten / kam das Geschrey hinauff für den öbersten Hauptmann der Schar / wie das gantze Jerusalem sich empöret.

Men der de vilde ihielslaget hannem / kom bud op til den som vaar øffuerst Høffuitzmand for Skaren / huorledis det gantske Jerusalem oprøysde sig.

32. Der nam von stundan die Kriegsknechte vnnd Hauptleute zu sich / vnd lieff vnter sie. Da sie aber den Hauptman vnnd die Kriegsknechte sahen / höreten sie auff Paulum zu schlagen.

Hand tog strax Stridzfolck oc Høffuitzmend til sig / oc løb iblant dem. Men der de saae Høffuitzmanden oc Stridzfolcket / da lode de aff at sla Paulum.

Kapitola XXI.

27. A když se naplnilo sedm dnij / Židé ti kteřijž byli z Azie / když vzřeli Pawla w Chrámě / zbauřili weškeren Lid / a wztáhli naň ruce.

A gdy iuž było prawie siedm dni wypełnienia / niektorzy Zydowie z Azyey gdy go vyrzeli w kościele / wzburzyli wszythek lud / y targnęli sie nań rękomá.

28. Křičijce: Mužij Izrahelštij / pomozte: Tentoť gest člowěk / kterýž proti Lidu y Zákonu y proti mijstu tomuto wšecky wšudy včij / nad to y Pohany vwedl do Chrámu / a poškwrnil swatého mijsta tohoto.

Wołáiac: Mężowie Izráelscy rátuycieſz / tenci iest człowiek on ktory przeciw ludowi / y zakonowi / y mieyscu themu wszytkich vczy wszedy / á iuż ná wiodły Grekow w kościoł / y plugáwia to mieysce święte.

29. Neb gsau widěli Troffima Effezského s nim w Městě / o kterémž se domnijwali že by ho do Chrámu vwedl Pawel.

Abowiem przed tym widzieli z nim w mieście Trofimá Efeskiego / y mnimáli áby go Paweł wwiodł do kościołá.

30. A tak se zbauřilo wšecko Město a zběhli se w hromadu lidé. A vchopiwše Pawla / táhli geg wen z Chrámu / a y hned zawřeli dweře.

W zruszyło sie tedy miásto wszytko / y zbieżało sie mnostwo ludu / á poimawszy Páwłá wywlekli z kościołá / y natychmiast drzwi zámkniono.

31. A když gsau geg chtěli zamordowati powědijno to Haytmanu Wogska / že se weškeren bauřij Geruzalém.

A gdy sie starali iákoby go zámordowáć / przyszłá wieść do Rothmistrzá nád woyskiem / iż sie wzburzyło wszytko Jeruzalem.

32. Kterýžto hned poyaw s sebau Žoldněře a Setnijky / běžel k nim. A když oni vzřeli Haytmana a žoldněře / přestali bijti Pawla.

Ktory tegoż czásu wziąwszy służebney setniki / przybieżał do nich / tedy oni vyzrawszy Rothmistrzá y służebne / przestáli bic Páwłá.

כא

33 וקרב לותה כיליארכא ואחדה ופקד דנאסרונה בתרתין שׁשׁלן ומשׁאל הוא עלוהי דמנו ומנא עבד :

Allora il Capitano s'accostò, e preselo, e comandò che fosse legato con due catene, e domandò chi egli era, e quel ch'egli haueua fatto.

34 וקעין הוו עלוהי אנשׁא מן אוכלוס מדם מדם ומטול קעתהון לא משׁכח הוא למדע אידא היא שׁריראית ופקד דיובלונה למשׁריתא :

Et altri gridauano vna cosa, altri vn altra ne la turba: onde non potendo egli sapere il certo per il tumulto comandò che fusse menato al campo.

35 וכד מטי פולוס לדרגא טענוהי אסטרטיוטא מטול קטירא דעמא :

Come fu arriuato à le scale, accadde ch'egli fu portato da i soldati, per la violentia de la turba.

36 אתא הוא גיר בתרה עמא סגיאא וקעין הוו ואמרין שׁקוליהי :

Imperoche la moltitudine del popolo il seguitaua, gridando, Toglilo via.

37 וכד מטי למעל למשׁריתא הו פולוס אמר לכיליארכא אן משׁפס אנת לי אמלל עמך הו דין אמר לה יונאית ידע אנת :

E mentre che Paulo era per douer esser condotto dentro al campo, dice al Capitano, Emmi lecito parlarti? Et egli disse, Sai tu Greco?

38 לא הוית אנת הו מצריא דקדם יומתא הלין אזיעת ואפקת למדברא ארבעא אלפין גברין עבדי בישׁתא :

Non sei tu quell'Egittio, che à questi giorni passati facesti tumulto, e trasti al diserto ben quattro milia huomini homicidiali?

39 אמר לה פולוס אנא גברא אנא יהודיא מן טרסוס דקיליקיא מדינתא ידיעתא בה יליד אנא בעא אנא מנך אפס לי למללו לעמא :

Paulo gli disse, Io certamente sono huomo Giudeo, Tarsese, cittadino d'vna città di Cilicia non ignobile: lassami, ti prego, parlar al popolo.

כא

33 ויקרב שׂר אלף ויקחהו ויצו ויאסרהו בשׁני אזקים ויחקר מי הוא ומה מעשׂיו :

Entonces llegando el Tribuno, prendiolo, y mandolo atar con dos cadenas: y preguntole quien era, y que auia hecho.

34 ואחרים זעקו את־אחרות בעם וכאשׁר לא יוכל לדעת את־אמת בעבור המלה ויצו להביאו אל־המחנה :

Y otros dauan bozes de otramanera en la companna: y como no podia entender nada decierto à causa del alboroto, mandolo lleuar àl real.

35 ובבואו אל־המעלות קרה כי יסבלהו אנשׁי מלחמה מרב כח העם :

Y como llegó à las gradas, acontecio que fué lleuado acuestas de los soldados à causa de la violencia del pueblo.

36 ותבוא אחריו המון עם רב צעוק שׂאוהו :

Porque multitud de pueblo venia de tras dando bozes Matalo.

37 ובהחל פולוס להובא אל־המחנה אמר לשׂר אלף אם כשׁר לפניך לדבר אליך והוא אמר הידעת יונית :

Y como començaron à meter à Paulo en el real, dize àl Tribuno, Sermehà licito hablarte algo? y el dixo, Griego sabes?

38 הלא אתה האישׁ מצרי אשׁר לפני־הימים האלה התקשׁרת והוצאת במדבר את־ארבעת אלפים אישׁ בליעל :

No eres tu aquel Egypcio que leuantaste vna sedicion antes de estos dias, y sacaste àl desierto quatromil hombres salteadores?

39 ויאמר פולוס אני אישׁ יהודי מטרסוס עיר קיליקיא מהללה עירני שׁואל אני ממך הניחה לי לדבר אל־העם :

Entonces Paulo le dixo, Y cierto soy hombre Iudio vezino de Tarso ciudad conocida de Cilicia: empero ruegote que me permittas que hable al pueblo.

κά.

33. Τότε ἐγγίσας ὁ χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἁλύσεσι δυσί· καὶ ἐπυνθάνετο τίς ἂν εἴη, καὶ τί ἐστι πεποιηκώς.

Adonc le Capitaine approcha & se saisit de lui, commandant qu'il fust lié de deux chaines, puis demanda qui il estoit, & que c'estoit qu'il auoit fait.

34. Ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐβόων ἐν τῷ ὄχλῳ. μὴ δυνάμενος δὲ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν.

Et les vns crioyent d'vn, & les autres d'autre, en la foule: & pource qu'il ne pouuoit cognoistre rien de certain a cause du bruit, il commanda qu'il fust mené en de forteresse.

35. Ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου.

Et quand il fut venu aux degrés, il aduint qu'il fut porté des gendarmes pour la violence de la foule.

36. Ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ κρᾶζον, αἶρε αὐτόν.

Car la multitude du peuple le suiuoit, criant, Oste-le.

37. Μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν ὁ παῦλος λέγει τῷ χιλιάρχῳ, εἰ ἔξεστί μοι εἰπεῖν τι πρός σε; ὁ δὲ ἔφη, ἑλληνιστὶ γινώσκεις;

Et comme Paul commençoit à estre mené en la forteresse, il dit au Capitaine, M'est-il permis de te dire quelque chose? Et il demanda, Sais tu parler Grec?

38. Οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ αἰγύπτιος ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων;

N'es-tu pas l'Egyptien qui ces iours passés as esmeu vne sedition, & as retiré au desert quatre mille brigandeaux?

39. Εἶπε δὲ ὁ παῦλος, ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι ἰουδαῖος, ταρσεύς, τῆς κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης· δέομαι δέ σου, ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν.

Et Paul lui dit, Certes ie suis homme Iuif, citoyen natif de Tarse, ville renommee de Cilice, ie te prie permets moi de parler au peuple.

33. Tunc

CAP. XXI.

33. Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & iuſſit eum alligari catenis duabus: & interrogabat quis eſſet, & quid feciſset.

Then the chiefe captaine came neere and tooke him / and commaunded him to bee bound with two chaines / and demaunded who he was / and what he had done.

34. Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non poſſet certum cognoſcere præ tumultu, iuſſit duci eum in caſtra.

And one cryed this / another that / among the people. So when hee could not knowe the certainty for the tumult / he commaunded him to be led into the caſtle.

35. Et cùm veniſſet ad gradus, contigit ut portaretur à militibus propter vim populi.

And when he came vnto the grieces / it was ſo that hee was borne of the ſouldiers / for the violence of the people.

36. Sequebatur enim multitudo populi clamans, Tolle eum.

For the multitude of the people followed after / crying / Away with him.

37. Et cum cœpiſſet induci in caſtra Paulus, dicit tribuno, Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit, Græcè noſti?

And as Paul ſhould haue bene ledde into the caſtle / he ſaid vnto the chiefe Captaine / May I ſpeake vnto thee? Who ſaid / Canſt thou ſpeake Greeke?

38. Nónne tu es Aegyptius, qui ante hos dies tumultum concitaſti, & eduxiſti in deſertum quatuor millia virorum ſicariorum?

Art not thou the Egyptian / who before theſe dayes raiſed a ſedition / and ledde out into the wildernes foure thouſand men that were murtherers?

39. Et dixit ad eum Paulus, Ego homo ſum quidem Iudæus à Tharſo, Ciliciæ non ignotæ civitatis municeps, Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.

Then Paul ſaid / Doubtles I am a man which am a Jewe / and citizen of Tarſus / a famous citie in Cilicia / & I beſeech thee / ſuffer me to ſpeake vnto the people.

Das XXI. Capitel.

33. Als aber der Hauptmann nahe herzu kam / nam er jn an / vnd hieß jn binden mit zwo Ketten / vnnd fraget: Wer er were / vnnd was er gethan hette?

Oc der Hoffuitzmanden kom nær til / da tog hand Paulum / oc befalede at binde hannem met tho Lencker / Oc hand ſpurde / huo hand vaar / oc huad hand haffde giort?

34. Einer aber rieff diß / der ander das im Volck. Da er aber nichts gewiß erfahren kondt / vmb des getümmels willen / hieß er jn inn das Läger führen.

Da robte den ene dette / den anden det / iblant Folcket. Oc der hand kunde inted viſt forfare / for bulder ſkyld / da befalede hand at føre hannem til Leyren.

35. Vnd als er an die ſtuffen kam / muſten jn die Kriegsknechte tragen / für gewalt des Volcks.

Oc der hand kom til trappen / da maatte Stridzfolcket bære hannem / for Folckenis vold.

36. Denn es folgete vil Volcks nach / vnd ſchrey: Weg mit jm.

Thi der fulde meget Folck effter hannem / oc robte / Bort met hannem.

37. Als aber Paulus jetzt zum Lager eingeführet war / ſprach er zu dem Hauptmann: Darff ich mit dir reden? Er aber ſprach: Kanſt du Griechiſch?

Men der Paulus bleff nu indført i Leyren / da ſagde hand til Hoffuitzmanden / Maa ieg tale met dig? Oc hand ſagde. Kand du Gredſke?

38. Biſt du nicht der Egypter / der vor diſen tagen ein auffruhr gemacht hat / vnd führeteſt inn die Wüſten hinauß vier tauſend Meuchelmörder?

Eſt du icke den Egypter / ſom giorde it Oprør faar diſſe dage / oc førde fire tuſinde mordere vd i Ørcken?

39. Paulus aber ſprach: Jch bin ein Jüdiſcher Mann von Tarſen / ein Burger einer namhafftigen Statt in Cilicia. Jch bitte dich / erläube mir zu reden zu dem Volck.

Da ſagde Paulus / Jeg er en Jødiſke Mand aff Tarſen / en Burgere aff den naffnkundige Stadt i Cilicia. Jeg beder dig / giff mig loff at tale til Folcket.

Kapitola XXI.

33. Tehdy přiſtaupiw Haytman doſáhl ho / a rozkázal gey ſwázati dwěma řetězy: a tázal ho kdoby byl / a coby včinil.

A thák Rotmiſtrz przyſzedſzy blizey / vchwicil go y kázal dwiema láncuchy zwiczác / pythaiac ſie coby byl zacz / y co vczynil.

34. Ginij pak gine křičeli w záſtupu. A když nemohl giſtoty zwěděti pro hluk / rozkázal ho wéſti do Wogſka.

Ale iedni ták drudzy ináczey miedzy ludem wolali / y gdy nic pewnego o nim ſie dowiedziec nie mogl w onym rozruchu / roſkazal go wieść do zamku.

35. A když Pawel přiſſel k ſtupňuom / přihodilo ſe / že neſen byl od žoldněřůw pro náſylé Lidu.

A gdy przyſzedl ná wſchody / przydálo ſie iż go prawie nieſli ſlużebni przed gwaltem ludu.

36. Neb ſſlo za nim množſtwij lidij / křičijce: Wyhlaď gey.

Abowiem mnoſtwo ludu ſzlo zá nim wolaiac: Day go ſtrácić.

37. A když Pawel počal weden býti do Woaſka / řekl Haytmanu: Sluſſýli mo co promluwiti k tobě? Kterýž řekl: Vmijš Řecky?

Gdy tedy poczynano wieść Páwlá do zamku / rzekl Rotmiſtrzowi: Godzili mi ſie co rzec do ciebie? Ktory rzekl k niemu: A vmieſz Greckie?

38. Wſſak ty gſy Egiptſký / kterýž gſy před těmito dny byl včinil bauřku / a wywedl gſy na pauſſť čtyři Tiſýce mužůw Lotrůw?

A nie tyżeś to ieſt on Egiptcyánin / ktory przed tymi dni wzruſzyleś burzkę / y wywiodleś ná puſzczą czterzy tyſiace zboycow?

39. I řekl k němu Pawel: Jáť gſem Člowěk Žid z Cilyckého Tharſu / neposlednijho Měſta / Obywatel. Protož proſým tebe dopuſť mi mluwiti k lidu.

Thedy mu rzekl Páwel: Jaciem ieſt człowiek Żyd z Tárſu / mieſzczánin nie z podleyſzego miáſtá Cylicycy / y proſzę cię ábyś mi dopuścil mowić do ludu.

כא

40 וכד אפס לה קם פולוס על דרגא ואניע הוא להון אידה וכד בהלו מלל עמהון עבראית ואמר להון׃

Et hauendoglielo permesso, Paulo stando sopra le scale, fece segno al popolo con la mano: e fattosi vn gran silentio, parlo in lingua Hebraica, dicendo.

כא

40 ויניחהו ופולוס עומד על־המעלות החשה לעם בידו ותהי להם דממה גדולה וידבר אליהם בלשון עבריה לאמר׃

Y como el se lo permittió, Paulo estando en pie en las gradas, hizo sennal con la mano àl pueblo: y hecho grande silencio habló en lengua Hebrea, diziendo.

κά.

40. Ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ Παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ. πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης, προσεφώνησε τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, λέγων.

Et quand il lui eut permis Paul se tenant sur les degrés, fit signe de la main au peuple: puis grand silence estant fait, il parla à eux en langue Hebraique, disant:

כב

1 אחא ואבהתא שמעו מפק ברוח דלותכון׃

Huomini fratelli e padri, vdite la mia ragione, che io adesso vi rendo.

כב

1 האנשים אחי ואבותי שמעו נא עתה את מענה פי אשר יש לי אליכם׃

Varones hermanos, y padres, oyd la razon que aora os doy.

ΚΕΦΑΛ. κβ.

Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς νυνὶ ἀπολογίας.

Hommes freres & peres, escoutez-moy en la defense dont i'vse maintenãt enuers vous.

2 וכד שמעו דעבראית ממלל הוא עמהון יתיראית בהלו ואמר להון׃

Essi come vdiron ch'ei parlaua in lingua Hebraica, prestorono maggiormente silentio. Et egli disse.

2 ובשמעם כי בלשון עבריה מדבר אליהם עוד יותר החשו ויאמר׃

(Y como oyeron que les hablaua en lengua Hebrea, dieronle mas silencio, y dixo)

2. Ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν, καί φησιν.

Et quand ils ouïrent qu'il parloit à eux en langue Hebraique, tant plus firent ils de silence Adonc il dit.

3 אנא גברא אנא יהודיא ויליד אנא בטרסוס דקיליקיא אתרבית גיר בהדא מדינתא על גיב רגלוהי דגמליאל ואתרדית גמיראית בנמוסא דאבהתן ואיתי הוית טננא דאלהא איך מא דאנתון כלכון איתיכון׃

Io sono huomo Giudeo, nato in Tarso di Cilicia, ma alleuato in questa città a i piedi di Gamaliel, ammaestrato con diligentia ne la Legge paterna, essendo Zelator di Dio, si come sete hoggi voi tutti.

3 איש יהודי אנכי נולד בטרסוס עיר קיליקיא אמון בעיר הזאת אל־רגלי־גמליאל מלמד כישר תורת אבותינו הוה מקנא אלהים כמו גם אתם כלכם ביום הזה׃

Y cierto soy Iudio, nacido en Tarso de Cilicia mas criado en esta ciudad à los pies de Gamaliel, ensennando conforme à la verdad de la ley de la patria, zeloso de la ley, como todos vosotros soys oy.

3. Ἐγὼ μέν εἰμι ἀνὴρ ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιὴλ, πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ θεοῦ, καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστε σήμερον.

Certes ie suis homme Iuifs, né en Tarse de Cilice, mais nourri en ceste ville aux pieds de Gamaliel, ayant esté instruit en la Loy des Peres, estant zelateur de Dieu, comme aussi vous estes tous auiourd'hui:

4 ולהדא אורחא רדפת עדמא למותא כד אסר הוית ומשלם הוית לבית אסירא גברא ונשא׃

Che hò perseguitato à morte questa via, legãdo e mettendo ne le prigioni huomini e donne parimente.

4 אשר את־הדרך הזאת רדפתי עד־המות אסר ומסגיר אל־המטרות את־האנשים ואת־הנשים׃

Que he persegui do este camino hasta la muerte, prendiendo, y entregando en carceles varones y mugeres.

4. Ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου, δεσμεύων καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας.

Qui ai persecuté ceste doctrine iusques à la mort; liant & mettant és prisons tant hommes que femmes.

CAP. XXI.

40. Et cùm ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno silentio facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens,

And when hee had giuen him licence, Paul stoode on he grieces, and beckened with the hand vnto the people: and when there was made great silence, he spake vnto them in the Hebrew tongue, saying.

Das XXI. Capitel.

40. Als er aber jm erlaubet/ tratt Paulus auff die stuffen/ vnd wincket dem Volck mit der Hand. Da nun eine grosse stille ward/ redet er zu jnen auff Ebreisch/ vnd sprach.

Oc der hand gaff hannem loff/ da traadde hand op paa trappen/ oc slo til liud iblant Folcket/ met haanden. Der det bleff nu meget stille/ da talede hand til dem paa Ebraiske.

Kapitola XXI.

40. Akdyž gemu on dopustil/ Tehdy Pawel stoge na Stupnijch/ pokynul rukau k Lidu. A když se weliké mlčenij stalo mluwil k nim yazykem Zidowským/ řka:

A tak gdy mu on dopuścił/ thedy Páwel stoiąc ná wschodźiech/ kinał reka ná lud/ y uczyniwszy wielkie milczenie/ mowił do nich Zydowskim iezykiem/ tymi słowy:

CAP. XXII.

VIri fratres & patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem.

Ye men, brethren & fathers, heare my defence now towardes you.

Das XXII. Capittel.

JR Männer lieben Brüder/ vnd Väter/ höret mein verantworten an euch.

J Mend/ Kære Brødre oc Fedre/ hører at ieg forsuarer mig hoss eder.

Kapitola XXII.

MUžij bratřij a Otcowé/ poslauchay te této mé waymluwy/ kterauž k wám mluwiti budu.

MĘżowie bráćia y oycowie/ słuchayćieś tey mojey ktorą teraz do was czynię obmowy.

2. (Cùm audissent autem quia Hebręa lingua loqueretur ad illos, magis præstiterunt silentium. Et dicit.

(And when they heard that he spake in the Hebrewe tongue to them, they kept the more silence, and he said.)

2. Da sie aber höreten/ daß er auff Ebreisch zu jhnen redet/ wurden sie noch stiller. Vnd er sprach:

Oc der de hørde/ at hand talede til dem paa Ebraiske/ da bleffue de end mere stille. Oc hand sagde.

2. Akdyž vslyšeli/ žeby k nim mluwil Zidowským yazykem/ tijm radégij mlčeli. Y řekl:

(A gdy vsłyszeli iż do nich mowił Zydowskim iezykiem/ tedy tym więtsze milczenie było/ y rzekł:)

3. Ego sum vir Iudæus, natus Tarso Cilicię, nutritus autem in ista civitate, secus pedes Gamaliel, eruditus iuxta veritatem paternæ legis, æmulator legis sicut & vos omnes estis hodie.

I am verely a man, which am a Jewe, borne in Tarsus in Cilicia, but brought vp in this citie at the feete of Gamaliel, and instructed according to the perfect maner of the Lawe of the fathers, & was zealous toward God, as ye all are this day.

3. Jch bin ein Jüdischer Mann/ geboren zu Tarsen in Cilicia/ vnd erzogen inn diser Statt zu den füssen Gamalielis/ gelehret mit allem fleiß im Väterlichen Gesetz/ vnd war ein Eiferer vmb Gott/ gleich wie jhr alle seyt heutiges tages.

Jeg er en Jødiske Mand/ fød i Tarsen vdi Cilicia/ oc opfød i denne Stad hoss Gamalielis føder/ oc oplert met al flid i vor Federne Low/ Oc ieg vaar niedkær for Gud/ lige som i ere alle paa denne dag.

3. Ják gsem Muž Zid/ kterýž gsem se narodil w Tharsu Cylickém/ ale wychowán gsem w tomto Městě v noh Gamalielowých/ wyučen gsa podlé prawdy Otcowského Zákona/ a byl gsem milownijkem Zákona/ yakožto y wy wssyckni podnes gste:

Jać iestem mąż Zyd rodem z Társu/ miástá w Cylicyey/ á thu iestem wychowan w mieście tym/ v nog Gamalielowych/ y wyćwiczony dostátecznie w zákonie oyczystym/ chutliwą miłośćią ku Bogu będąc zápalony/ ták iáko y wy wszyscy dźiś iesteście.

4. Qui hanc viã persecutus sum usque ad mortem, alligans & tradens in custodias viros ac mulieres.

And y persecuted this way vnto the death, binding and deliuering into prison both men and women.

4. Vnnd hab disen Weg verfolget biß an den Todt. Jch band sie vnd überantwortet sie ins Gefengkniß/ beide Mann vnd Weib.

Oc ieg forfulde denne vey indtil døden. Jeg bant dem/ oc antuordede dem hen i Fengzel baade Mend oc Quinder.

4. Kterýž gsem se této cestě protiwil až k smrti/ swazuge a wydáwage do Zaláře muže y ženy.

Ktorym prześládował te ścieżkę áż do śmierci/ wiążąc y podawaiąc do więźienia ták męże iáko y niewiasty.

כב

5 איכנא דסהד עלי רב כהנא וכלהון קשישא דמנהון קבלת אגרתא דאזל לות אחא דבדרמסוק דאף להנון דאית הוו תמן איתא אנון לאורשלם כד אסירין ניקבלון מסם ברישא׃

Come ancora il Pontefice m'è testimonio, e tutta la congregation de Vecchi: da i quali hauendo etiandio riceuute lettere, andauo à i fratelli in Damasco, per menar legati à Ierusalem ancor quelli che erano iui, acciochè fussen puniti.

6 וכד אזל הוית ושרית ממטא אנא לדרמסוק בפלגה דיומא מן תחית שליא מן שמיא אזלג עלי נוהרא סגיאא׃

Hor egl'auuenne che mentre io andauo, & auuicinauomi à Damasco, circa il mezo giorno, mi risplendè in vn subbito d'intorno vna gran luce dal cielo.

7 ונפלת על ארעא ושמעת קלא קלא דאמר הוא לי שאול שאול מנא רדף אנת לי׃

Ond'io caddi in tierra, & vdij vna voce che mi diceua, Saul, Saul, perche mi persegui tu?

8 אנא דין ענית ואמרית מן אנת מרי והו אמר לי אנא הו ישוע נצריא דאנת רדף אנת׃

Et io risposi, Chi sei tu Signore? Et egli mi disse, Io son IESV Nazareno, il qual tu perseguiti.

9 ואנשא דאית הוו עמי חזו נוהרא קלא דין לא שמעו דהו דממלל הוא עמי׃

E quelli che erano con essome, viddero ben luce, e spauentoronsi: ma non vdiron gia la voce di colui che mi parlaua.

10 ואמרית מנא אעבד מרי ומרן אמר לי קום זל לדרמסוק ותמן יתמלל עמך על כל מדם דמתפקד לך דתעבד׃

Allora io dissi, Che farò io, Signore? E il Signor mi disse, Leuati su, e va in Damasco, & iui ti sarà detto di tutte le cose che ti sono state ordinate da douer fare.

כב

5 כאשר גם כהן ראש יעידני והזקנים כלם אשר מהם לקחתי אגרות אל־האחים ואלך לדמשק להוליך את־האלה אשר שם היו אסורים ירושלימה להאשם׃

Como tambien el principe de los Sacerdotes me es testigo: y todos los Ancianos: de los quales aun tomando letras á los Hermanos yua á Damasco para traer tambien presos á Ierusalem, á los que estuuiessen alli, paraque fuessen punidos.

6 ויהי בלכתי ובקרבי לדמשק כצהרים ופתאם משמים ברק אור גדול עלי׃

Mas aconteció que yo yendo y llegando cerca de Damasco, como á mediodia de repente me rodeó mucha luz del cielo.

7 ואפל ארצה ואשמע את־קול האומר אלי שאול שאול מה־תרדפני׃

Y cay en el suelo: y oy vna boz que me dezia Saulo, Saulo, porque me persigues?

8 ואני עניתי מי־אתה אדני ויאמר אלי אני ישוע הנצרי אשר את רודף אותו׃

Yo entonces respondi, Quien eres Sennor? Y dixome, Yo soy Iesus el Nazareno, á quien tu persigues.

9 ואשר היו אתי ראו את־האור ויראו ואת קול המדבר אלי לא שמעו׃

Y losque estauan conmigo, vieron á la verdad la luz y se espantaron mas no oyeron la boz del que hablaua conmigo,

10 ואמר מה אעשה אדני ויאמר יהוה אלי קום ולך אל־דמשק ושם ידבר אליך על־כלם אשר תצוה לעשות׃

Y dixe, Que hare Sennor? Y el Sennor me dixo, Leuantate, y ve á Damasco: y alli te será dicho todo loque te conuiene hazer.

κβʹ.

5. Ὡς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ μοι, καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον, παρ' ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος πρὸς τοὺς ἀδελφούς, εἰς δαμασκὸν ἐπορευόμην, ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας δεδεμένους εἰς ἱερουσαλήμ, ἵνα τιμωρηθῶσιν.

Comme mesme le souuerain Sacrificateur m'est tesmoin & toute l'assemblee des Anciens: desquels aussi ayant receu lettres adressantes aux freres, i'alloye en Damas pour amener aussi liés en Ierusalem ceux qui estoyent là, afin quils fussent punis.

6. Ἐγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ δαμασκῷ περὶ μεσημβρίαν, ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ.

Or aduint comme ie cheminoye, & approchoye de Damas enuiron midi, que soudainement vne grande lumiere venant du ciel, resplendit comme vn esclair à l'entour de moi.

7. Ἔπεσόν τε εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι, σαοὺλ σαούλ, τί με διώκεις;

Et ie tombai sur la place: & oui vne voix, qui me dit, Saul, Saul pourquoi me persecutes-tu?

8. Ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην, τίς εἶ κύριε; εἶπέ τε πρός με, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις.

Et ie respondi, Qui es tu, Seigneur? Et il me dit, Ie suis Iesus le Nazarien que tu persecutes.

9. Οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, τὴν δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι.

Or ceux qui estoyent auec moi virent bien la lumiere, & en furent tout effrayes: mais ils n'ouïrẽt point la voix de celui qui parloit à moi.

10. Εἶπον δέ, τί ποιήσω κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπε πρός με, ἀναστὰς πορεύου εἰς δαμασκόν, κἀκεῖ σοι λαληθήσεται περὶ πάντων ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι.

Lors ie di, Seigneur, que ferai-ie? Et le Seigneur me dit, Leue-toi, & t'en-va en Damas, & là te sera parlé touchant tout ce qui t'est ordonné de faire.

CAP. XXII.

Das XXII. Capitel.

Kapitola XXII.

5. Sicut princeps sacerdotum mihi testimonium reddit, & omnes maiores natu, à quibus & epistolas accipiens ad fratres, Damascum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Ierusalem, ut punirentur.

As also the chiefe Priest doeth beare mee witnes / and all the state of the Elders: of whome also I receiued letters vnto the brethren/and went to Damascus to bring thē which were there/ bound vnto Jerusalem/that they might be punished.

5. Wie mir auch der Hohepriester/ vnnd der gantze hauffe der Eltesten Zeugnuß gibt/von welchen ich Brieffe nam an die Brüder/ vnd räiset gen Damascon/ daß ich/ die daselbs waren / gebunden führete gen Jerusalem/daß sie gepeiniget wurden.

Lige som oc de ypperste Prester oc de Eldstis gantske heb giffuer mig vidnisbyrde/ aff huilcke ieg tog Breff til Brødrene/ oc reysde til Damascon/ at ieg vilde føre dem som der vaare/ bundne til Jerusalem at de skulde bliffue pinte.

5. Yakož y Knijže Kněžske swědectwij mi wydáwá/ y wssyckni Starssij Lidu/od kterýchžto y Listy wzaw/ssel gsem do Damassku k Bratřijm/ abych ge swázané přiwedl odtud do Geruzaléma/ aby byli trápeni.

Jáko mi tego y Xiąże kápłáńskie iest świadkiem/ y wszyscy stárszy/ od ktorych ia też listy wziąwszy do bráciey/ iechałem do Damászku/ ábych był powiązawszy przywiodł do Jeruzálem ty co tám byli/ żeby ie karano.

6. Factum est autem eunte me, & appropinquante Damasco media die, subitò de cælo circumfulsit me lux copiosa.

And so it was/as I iourneyed & was come nere vnto Damascus about none/ that suddenly there shone from heauen a great light round about me.

6. Es geschach aber/da ich hin zoch/ vnd nahe bey Damascon kam/ vmb den Mittag/ vmbblicket mich schnell ein groß Liecht vom Himmel.

Da skede det/ der ieg drog bort/ oc kom nær til Damascon om middagen/ at it stort Liuss aff Himmelen omskinde mig hastelige.

6. Y stalo se když gsem se bral cestau/ a přibližowal se k Damassku o poledni/ y hned rychle s Nebe obklijčilo mne swětlo weliké.

Y przydáło mi się gdym iechał w drogę/ á byłem blisko Dámászku/ iákoby w południe/ iż nagle oświeciłá się około mnie świátłość wielka.

7. Et decidens in terram, audivi vocem dicentem mihi, Saule, Saule, quid me persequeris?

So I fell vnto the earth/ & heard a voyce/saying vnto me/ Saul/ Saul/ why persecutest thou me?

7. Vnd ich fiel zum Erdboden/ vnd höret eine Stimme/ die sprach zu mir: Saul/ Saul/ was verfolgest du mich?

Oc ieg falt ned til Jorden/ oc hørde en røst/ som sagde til mig/ Saul/ Saul/ hui forfølger du mig?

7. A padw na zemi/ vsslissal gsem hlas an mi dij: Ssawle/ Ssawle/ proč mi se protiwijss?

Y upadłem ná ziemię/ á usłyszałem głos mowiący ku mnie/ Saulu/ Saulu przecz mię prześladuiesz.

8. Ego autem respondi, Quis es Domine? Dixitque ad me, Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris.

Then I answered/ Who art thou/ Lorde? And he sayd to me/ I am Jesus of Nazaret/ whome thou persecutest.

8. Ich antwortet aber: HERR: wer bist du? Vnnd er sprach zu mir: Ich bin Jesus von Nazareth/ den du verfolgest.

Oc ieg suarede/ HERRE/ Huor est du? Oc hand sagde til mig/ Jeg er Jhesus aff Nazareth/ som du forfølger.

8. Ale yá gsem odpowěděl: Kdo gsy Páne? Y řekl ke mně: Já gsem Gežijs Nazaretský/ kteremuž ty se protiwijss.

Tedym ia odpowiedział/ Ktoś ty iest Pánie? A on ku mnie rzekł/ Jáciem iest on Jezus Názáreński/ ktorego ty prześladuiesz.

9. Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecū.

Moreouer they that were with me/ sawe in deede a light and were afraid: but they heard not the voyce of him that spake vnto mee.

9. Die aber mit mir waren/ sahen das Liecht/ vnnd erschracken/ die Stimme aber des/ der mit mir redet/ höreten sie nicht.

Men de som vaare met mig/ saae Liuset/ oc forferdedis/ oc de hørde icke hans røst/ som talede met mig.

9. Ti pak kteřijž semnau byli/ swětlo zagisté widěli a zstrassyli se/ ale hlasu toho kterýž semnau mluwil neslyšseli.

A ci tedy ktorzy byli zemną/ ácz widzieli świátłość y polękáli się/ ále głosu nie słyszeli onego ktory ze mną mowił.

10. Et dixi, Quid faciam Domine? Dominus autem dixit ad me, Surgens vade Damascum: & ibi tibi dicetur de omnibus quæ te oporteat facere.

Thē I said/ What shall I do/ Lord? And the Lord said vnto me/ Arise/ & go into Damascus: & there it shall bee tolde thee of all things/ which are appointed for thee to do.

10. Ich sprach aber: HERR/ Was soll ich thun? Der HERR aber sprach zu mir: Stehe auff/ vnd gehe inn Damascon/ da wirdt man dir sagen von allem/ das dir zu thun verordnet ist.

Da sagde ieg/ HERRE/ huad skal ieg gøre? Oc HERREN sagde til mig/ Stat op oc gack ind i Damascon/ der skal mand sige dig aff alt det/ som dig er forskicket at gøre.

10. Y řekl gsem: PAne/ co mám včiniti? a PAN řekl ke mně: Wstana gdiž do Damassku/ a tu tobě bude powědijno wssecko co máss činiti.

Alem ia rzekł/ Coż czynić mam Pánie? A Pan mi powiedział/ Wstań á idź do Dámászku/ á tham tobie powiedzą o wszytkim/ to tobie postánowiono ábyś czynił

כב

11 וְכַד לָא מֶתְחֲזֵא הֲוָא לִי מֶטֻּל תֶּשְׁבּוּחְתֵּה דְּנוּהְרָא הָו אַחְדּוּנִי בְּאִידַי הָנוּן דְּעַמִּי הֲוַו וְעַלִית לְדַרְמְסוּק׃

E perciochè io non vedeuo, per cagion de lo splendore di quella luce, fui menato per mano da quelli che erano in mia compagnia, e venni à Damasco.

12 וְגַבְרָא חַד חַנַנְיָא כֵּאנָא בְּנָמוּסָא אַיְךְ דְּסָהֲדִין עֲלַוְהִי כֻּלְּהוֹן יְהוּדָיֵא דְּתַמָּן אֶתָא לְוָתִי׃

Et vn certo Anania, huomo pio secondo la Legge, che haueua buon testimonio da tutti i Giudei che habitano lì, venne à me.

13 וֶאֱמַר לִי שָׁאוּל אָחִי פְּתַח עַיְנָיךְ וּבָהּ בְּשָׁעְתָא אֶתְפַּתַּחִי עַיְנַי וַחֲזֵית בֵּהּ׃

E standomi auanti, mi disse, Saul fratello, ricupera la vista. Et io à quell'hora medesima riguardai in lui.

14 וֶאֱמַר לִי אֱלָהָא דַּאֲבָהָתַן אַקִּימָךְ לְמֵדַע צֶבְיָנֵהּ וְתֶחֱזֵא לְזַדִּיקָא וְתֶשְׁמַע קָלָא מֶן פּוּמֵהּ׃

Egli allora mi disse, L'Iddio de nostri padri t'ha preparato à conoscer la sua volontà, & à vedere il Giusto, e vdir la voce de la sua bocca.

15 וְתֶהֱוֵא לֵהּ סָהֲדָא לְוָת כֻּלְּהוֹן בְּנַי־נָשָׁא עַל כֻּל מָא דַּחֲזַית וַשְׁמַעְתְּ׃

Perciochè tu gli sarai testimonio appresso tutti gli huomini de le cose che hai vedute e vdite.

16 וְהָשָׁא מָנָא מֶשְׁתַּוְחַר אַנְתְּ קוּם עֲמַד וְאֶתְדַּכָּא מֶן חֲטָהַיךְ כַּד קָרֵא אַנְתְּ שְׁמֵהּ׃

Et hora che indugi tu? Leuati sù, e sia battezato, e laua i tuoi peccati, inuocando il Nome del Signore.

17 וְהַפְכֵת אֶתֵת לְבַת לְאוּרִשְׁלֶם וְצַלִּית בְּהַיְכְלָא׃

Auuenne poi, che essendo io ritornato in Ierusalem, & orando nel tempio, fui rapito in estasi.

כב

11 כֵּן־אֲשֶׁר לֹא־רָאִיתִי מִכְּבוֹד אוֹר הַהוּא כִּי אִם אוֹרְחֵי אֲחָזוּנִי בְיָדִי וַיּוֹלִיכוּנִי וְכֵן־בָּאתִי לְדַמֶּשֶׂק׃

Y como yo no via por causa de la claridad de la luz, lleuado de la mano por los que estauan conmigo vine á Damasco.

12 וַחֲנַנְיָה אִישׁ חָסִיד כַּתּוֹרָה וְהוּעַד הוּא מִיְּהוּדִים כֻּלָּם הַשּׁוֹכְנִים בְּדַמֶּשֶׂק׃

Entonces vn Ananias, varon pio conforme à la ley, que tenia tal testimonio de todos los Iudios que alli morauan.

13 וְהוּא בָּא אֵלַי וַיַּעֲמֹד עָלַי לֵאמֹר שָׁאוּל אָחִי פְּקַח עֵינֶיךָ וְהַבִּיטָה אֵלַי וַאֲנִי בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הִבַּטְתִּי אֵלָיו׃

Viniendo à mi y presentandose, dixe me Saulo Hermano, recibe la vista. Y yo en aquella bora lo miré.

14 וַיֹּאמֶר אֵלַי אֱלֹהֵי־אֲבוֹתֵינוּ הִפְקִיד אוֹתְךָ לָדַעַת אֶת־רְצוֹנוֹ וְלִרְאוֹת אֶת־הַצַּדִּיק וְלִשְׁמוֹעַ קוֹל מִפִּיו׃

Y el dizo, El dios de nuestros Padres te hà predestinado paraque conociesses su voluntad. y viesses à aquel Iusto, y oyesses la boz de su boca.

15 כִּי־תִהְיֶה עֵד לוֹ אֶל־כָּל־הָאֲנָשִׁים עַל־אֲשֶׁר רָאִיתָ וְשָׁמַעְתָּ׃

Porque has de ser testigo suyo à todos los hombres de loque has visto y oydo.

16 וְעַתָּה מַה־תְּאַחֵר קוּם וְהִטָּבֵל וּרְחַץ מִמְּךָ אֶת חַטֹּאתֶיךָ וּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה׃

Aora pues porque te de tienes? Leuantate, y baptizate, y laua tus peccados inuocando su Nombre.

17 וַיְהִי בְּשׁוּבִי יְרוּשָׁלַיְמָה וּבְהִתְפַּלְּלִי בַּהֵיכָל כִּי הָיִיתִי בְּתַרְדֵּמָה׃

Y aconteciòme, buelto a Ierusalem, que orando en el Templo, fué arrebatado fuera de mi.

κβʹ.

11. Ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συνόντων μοι ἦλθον εἰς Δαμασκόν.

Et pource que ie ne voyoye goutte, à cause de la splendeur de ceste lumiere-la, ie fu amene par la main de ceux de ma compagnie, & vin en Damas:

12. Ἀνανίας δέ τις ἀνὴρ εὐσεβὴς κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων ἐν Δαμασκῷ Ἰουδαίων.

Depuis vn certain Ananias, homme craignant Dieu selon la Loy ayant tesmoignage de tous les Iuifs qui demeuroyent la, vint à moi.

13. Ἐλθὼν πρός με καὶ ἐπιστὰς εἶπέ μοι, Σαοὺλ ἀδελφέ, ἀνάβλεψον· κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν.

Et estant pres de moi me dit, Saul frere, recouure la veue. Et à ceste mesme heure ie regardai vers lui.

14. Ὁ δὲ εἶπεν, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον, καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Et il dit, Le Dieu de nos Peres t'a preordonné pour cognoistre sa volonte & voir le Iuste, & ouir la voix de sa bouche.

15. Ὅτι ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὧν ἑώρακας καὶ ἤκουσας.

Car tu lui seras tesmoin enuers tous hommes des choses que tu as veues & ouïes.

16. Καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς βάπτισαι, καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου.

Et maintenant que tardes-tu? leue-toi & sois baptize & laué de tes peches, en inuoquant le Nom du Seigneur.

17. Ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει.

Or apres il aduint que quand ie fu retourne en Ierusalem, & prioye au téple, ie fu raui en ecsta se.

11. Et

CAP. XXII.

11. Et cùm non viderem præ claritate luminis illius, ad manum deductus à comitibus, veni Damascum.

So when I could not see for the glorie of that light / I was led by the hand of them that were with mee / and came into Damascus.

12. Ananias autē quidam, vir timoratus secundum legem testimonium habens ab omnibus habitantibus Iudæis.

And one Ananias / a godly man / as pertaining to the Law / hauing good reporte of all the Jewes which dwelt there.

13. Veniens ad me, & astans dixit mihi, Saule frater, respice. Et ego eâdem hora respexi eum.

Came vnto me / and stoode / and said vnto me / Brother Saul / receiue thy sight: and that same houre I looked vpon him.

14. At ille dixit, Deus patrum nostrorum præordinavit te, ut cognosceres voluntatem eius, & videres iustum & audires vocem ex ore eius.

And hee sayde / The God of our fathers hath appointed thee / that thou shouldest know his will / and shouldest see that Just one / and shouldest heare the voyce of his mouth.

15. Quia eris testis illius ad omnes homines, eorum quæ vidisti & audisti.

For thou shalt be his witnes vnto all men of the thinges / which thou hast seene and heard.

16. Et nunc quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipsius.

Now therefore why taryest thou? Arise / & be baptized / and wash away thy sinnes / in calling on the Name of the Lorde.

17. Factum est autem revertenti mihi in Ierusalem, & oranti in templo, fieri me in stupore mentis.

And it came to passe / that when I was come againe to Jerusalem / and prayed in the Tēple / I was in a trance.

Das XXII. Capitel.

11. Als ich aber für klarheit dises Liechtes nicht sehen kondt / war ich bey der hand geleitet / von denen die mit mir waren / vnnd kam gen Damascon.

Oc der ieg kunde icke see for dette Liusis klarhed / da bleff ieg ledt ved haanden aff dem som vaare met mig / oc kom til Damascon.

12. Es war aber ein Gottsförchtiger Mann / nach dem Gesetz / Ananias / der ein gut gerücht hatte bey allen Jüden / die daselbst wohneten.

Oc der vaar en Gudfryctig Mand / effter Lowen / Ananias / som haffde it gaat rycte hoss alle Joder / som der bode.

13. Der kam zu mir / vnd tratt bey mich / vnd sprach zu mir: Saul / lieber / Bruder / sihe auff. Vnnd ich sahe jn an zu derselbigen stund.

Hand kom til mig / oc stod hoss mig / oc sagde til mig / Saul / kære Broder see op / Oc ieg saa paa hannem i samme stund.

14. Er aber sprach: Gott vnserer Väter hat dich verordnet / daß du seinen willen erkennen soltest / vnd sehen den Gerechten / vnd hören die stimme auß seinem Munde.

Da sagde hand / Vore Fedris Gud haffuer beskicket dig / at du skulde kende hans vilie / oc see den Retferdige / oc høre røsten aff hans Mund.

15. Denn du wirst sein Zeuge zu allen Menschen sein / deß / das du gesehen vnnd gehöret hast.

Thi du skalt vere hans vidne til alle Menniske / om det som du haffuer hørt oc seet.

16. Vnd nun / was verzeuchst du? Stehe auff vnd laß dich Tauffen / vnd abwaschen deine Sünde / vnnd ruffe an den Namen des HERRN.

Oc nu / hui tøffuer du? Stat op oc lad dig døbe / oc affto dine synder / Oc kald paa HERRENS Naffn.

17. Es geschach aber / da ich wider gen Jerusalem kam / Vnnd betet im Tempel / daß ich entzucket ward.

Oc det skede / der ieg kom til Jerusalem igen oc bad i Templen / at ieg bleff vndryct.

Kapitola XXII.

11. A když gsem byl osłnul / pro yasnost swětla toho / za ruce gsa weden od towaryssuow mých / přissel gsem do Damasku.

A gdym nic nie widział przed chwała świátłośći oney / bedac widzion reke od nich co ze mna byli / przyszedlem do Dámászku.

12. Muž pak něyaký byl tu dobrý / gménem Ananyáss / chodě wedlě Zákona / swědectwij mage ode wssech přebýwagjcých w Damassku Zidůw.

Tam Ananiász niektory mąž pobożny wedle zákonu / máiac o sobie dobre świádectwo od wszytkich Żydow tám mieszkáiacych.

13. Přissel ke mně / a stoge v mne / řekl mi: Ssawle bratře / prohlědni. A yá w tu hodinu pohleděl gsem naň.

Przyszedl do mnie / á sthánawszy rzekł mi / Sáulu brácie weźmi wzrok / á ia zárázem tegoż czásu vyźrzalem go.

14. A on řekl mi: Buoh Otcůw nassých / předzwěděl tebe / aby poznal wůli geho / a widěl Sprawedliwěho / a aby slyssal hlas z vst geho:

Thedy on mnie rzekł / Bog oycow nászych obrał ćiebie ábyś poznał wola iego / á iżbyś oglądał onego Sprawiedliwego / y słuchał glosu z vst ie°.

15. Nebo budess swědkem geho ke wssem Lidem / těch wěcý kterěž gsy slyssel a widěl.

Abowiem bedźiesz iego świádkiem v wszytkich ludźi / o tym coś widźiał y słyszał.

16. A nynj co prodlěwáss? Wstaň a pokřti se / a obmyg hřijchy twě wzýwage Gméno PANE.

A przetoż teraz przecz omieszkawasz? Wsthań á okrzći sie / á omiy grzechy twe wzywáiac imienia Pańskiego.

17. Stalo se pak potom / když gsem se wrátil do Geruzalěma / a modlil sem se w Chrámě / byl gsem vwytržený mysli.

Stáło sie potym gdym sie wroćił do Jeruzálem á modlilem sie w Kośćiele / żem był záchwycon bez pámięći.

כב

18 וַחֲזִיתֵהּ בְּחֶזְוָנָא כַּד אָמַר לִי אֶסְתַּרְהַב וּפוּק לָךְ מִן אוּרִשְׁלֶם מֶטוּל דְּלָא מְקַבְּלִין סָהֲדוּתָךְ דַּעְלַי׃

E viddilo che mi diceua, Sollecita, & esci prestamente di Ierusalem: percioche non riceueranno la testimonianza che tu renderai loro di me.

19 וְאֶנָא אֶמְרֶת מָרִי אַף הֶנּוּן יָדְעִין דְּאֶנָא מְשַׁלֶּם הֲוֵית לְבֵית אֲסִירָא וּמָחֵא הֲוֵית בְּכֻל כְּנוּשָׁן לְאַילֵין דְּמְהַימְנִין הֲווּ בָּךְ׃

Et io dissi, Signore, essi sanno che io metteuo in prigione, e batteuo per le sinagoghe quelli che credenano in te.

20 וְכַד מֶתְאַשַׁד הֲוָא דְּמֵה דְּאֶסְטֶפָנוֹס סָהֲדָךְ וְאַף אֶנָא עַמְּהוֹן קָאֵם הֲוֵית וְשָׁלֶם הֲוֵית לְצֶבְיָנְהוֹן דְּקָטוּלָוְהי וְנָטַר הֲוֵית מָאנַא דְּאַילֵין דְּרָגְמִין הֲווּ לֵהּ׃

E quando si spargeua il sangue di Stefano tuo testimonio, io ancora ero presente, e consentiuo à la sua morte, e guardauo i vestimenti di coloro che l'ammazzauano.

21 וְאֶמַר לִי זֶל דְּאֶנָא מְשַׁדַּר אֶנָא לָךְ לְרוּחְקָא לְמַכְרָזוּ לְעַמְּמֵא׃

Et egli mi disse, Vattene via: che io ti mandarò lontano à i Gentili.

22 וְכַד שְׁמַעוּהִי לְפַוְלוֹס עַד מָא לְהָדָא מֶלְּתָא אֲרִימוּ קָלְהוֹן וְקָעַו ... נֶשְׁתְּקֵל מִן אַרְעָא אַיְנָא דְּהָכַּנָּא הוּ לָא גֵּיר וָלֵא לֵהּ לְמֵחַא׃

Hor essi l'ascoltorono insin à questa parola: poi alzorono la lor voce, dicendo, Leua de la terra vn tal huomo: percioche non è conueniente che viua.

23 וְכַד מְבַגְּנִין הֲווּ וּמְשַׁדִין הֲווּ מָאנַיְהוֹן וּמַסְקִין הֲווּ חֶלָא לַשְׁמַיָּא׃

Cosi gridando essi e gittando giu i vestimenti, e spargendo la poluere in aria.

24 פְּקַד כִּילִירַכָּא דְּיַעֲלוּנֵהּ לְמַשְׁרִיתָא וּפַקֵּד דִּבְנַגְדָּא יֶשְׁתְּאַל אַיְךְ דְּנֶדַּע דְּמֶטוּל אַיְדָא עֶלְּתָא קָעֵין הֲווּ עֲלָוְהי׃

Il Capitano comandò che fusse menato nel campo, ordinando che fusse essaminato con battiture, per sapere per qual cagione essi gridauano cosi contra di lui.

כב

18 וָאֶרְאֶה אוֹתוֹ לֵאמֹר אֵלַי לֶךְ לְךָ בְּחִפָּזוֹן מִירוּשָׁלַיִם בַּעֲבוּר כִּי לֹא יְקַבְּלוּ אֶת־עֵדוּתְךָ עָלָי׃

Y lo vide que me dezia, Date priessa, y sal prestamente fuera de Ierusalem: porque no recibirán tu testimonio de mi.

19 וַאֲנִי אָמַרְתִּי אֲדֹנָי הֵמָּה יָדְעוּ כִּי אֲנִי מַסְגִּיר וּמַכֶּה אוֹתָם מֵעֵדָה לְעֵדָה הַמַּאֲמִינִים בָּךְ׃

Y yo dixe, Sennor, ellos saben, que yo encerraua en carcel, y heria por las Synogas à los que creyan en ti.

20 וּבְהִשָּׁפֵךְ דְּמֵי סְטֶפָנוֹס הַמְּעִידְךָ הָרִאשׁוֹן וַאֲנִי קָמְתִּי וְרָצִיתִי בְּמוֹתוֹ וְשָׁמַרְתִּי אֶת־לְבוּשֵׁי הוֹרְגָיו׃

Y quando se derramaua la sangre de Estauan tu testigo, yo tambien estaua presente, y consentia à su muerte, y guardaua las ropas de los que lo matauan.

21 וַיֹּאמֶר אֵלַי לְכָה כִּי אֲנִי אֶל־הַגּוֹיִם בְּרָחוֹק אֶשְׁלַח אוֹתָךְ׃

Y dixome, Vé, porque yo te tengo de embiar lexos à las Gentes.

22 וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו עַד הַדָּבָר הַזֶּה וַיָּרִימוּ אֶת־קוֹלָם לֵאמֹר נְשָׂא מִן הָאָרֶץ אֶת־הָאִישׁ כָּזֶה הוּא כִּי לֹא יָשְׁוֶה לַחְיוֹתוֹ׃

Y oyeronlo hasta esta palabra: entonces alçaron la boz diziendo, Quita de la tierra à vn tal hombre: porque no conuiene que biua.

23 וּבְזַעֲקָם וּבְהַשְׁלִיכָם אֶת־לְבוּשֵׁיהֶם וּבְזָרוֹתָם אֶת־עָפָר אֶל־הַשָּׁמַיִם׃

Y dando ellos bozes, y arroniando sus ropas y echando poluo àl ayre.

24 וַיְצַו שַׂר אֶלֶף לְהוֹלִיכוֹ אֶל־הַמַּחֲנֶה אוֹמֵר לְיַסְּרֵנוּ בְּשׁוֹטִים וּלְנַגְּעֵנוּ וְלַחְקֹר עַל־מָה אוֹדוֹת כָּכָה צָעֲקוּ עָלָיו׃

Mandò el Tribuno que lo lleuassen àl real: y mandó que fuesse examinado con acotes (y atormentarlo) para saber porque causa clamauan ansi contra el.

κβʹ.

18. Καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι, σπεῦσον καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ Ἱερουσαλήμ, διότι οὐ παραδέξονταί σου τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ.

Et ie le vi qu'il me disoit, Haste-toi, & pars legerement de Ierusalem: car ils ne receuront point le tesmoignage que tu leur rendras de moi.

19. Κἀγὼ εἶπον, κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σέ.

Et ie di, Seigneur, eux-mesmes sauent comme ie metoy'en prison, & fouettoye par les synagogues ceux qui croyoyent en toi.

20. Καὶ ὅτε ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα Στεφάνου τοῦ μάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ, καὶ φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐτόν.

Et lors que le sang d'Estiene ton martyr fut espandu i'y estoye aussi present, & consentoye à la mort.

21. Καὶ εἶπε πρός με, πορεύου ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε.

Mais il me dit, Va t'en, car ie t'enuoyerai loin vers les Gentils.

22. Ἤκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, λέγοντες, αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον. οὐ γὰρ καθῆκον αὐτὸν ζῆν.

Or ils l'escouterent iusqu'à ce mot: adonc ils esleuerent leurs voix, disans, Oste de la terre vn tel homme: car il n'est point conuenable qu'il viue.

23. Κραζόντων δὲ αὐτῶν καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια, καὶ κονιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἀέρα.

Et comme ils crioyent à haute voix, & secouoyent leurs vestemens, & iettoyent la poudre en l'air.

24. Ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ χιλίαρχος ἄγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολήν, εἴπων μάστιξιν ἀνετάζεσθαι αὐτόν, ἵνα ἐπιγνῷ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ.

La Capitaine commanda qu'il fust mené en la forteresse, & ordonna qu'il fust examiné par le fouët, afin qu'il seust pour quelle cause ils crioyent ainsi contre lui.

CAP. XXII.

18. Et videre illum dicentem mihi, Feſtina, & exi velociter ex Ieruſalem: quoniam non recipient teſtimonium tuum de me.

And ſawe him ſaying vnto me/ Make haſte/and get thee quickely out of Jeruſalem: for they will not receiue thy witnes concerning me.

19. Et ego dixi, Domine, ipſi ſciunt quia ego eram cóncludens in carcerem & cædens per ſynagogas eos qui credebant in te.

Then J ſayde/ Lorde / they knowe that J priſoned/ and beat in euery Synagogue them that beleeued in thee.

20. Et cùm funderetur ſanguis Stephani teſtis tui, ego aſtabam & conſentiebam, & cuſtodiebam veſtimenta interficientium illum.

And when the blood of thy martyr Steuen was ſhed/ J alſo ſteed by/and conſented vnto his death/& kept the clothes of them that ſlew him.

21. Et dixit ad me, Vade, quoniam ego in nationes longè mittam te.

Then he ſaid vnto me/ Depart:for J will ſend thee farre hence vnto the Gentiles.

22. Audiebant autem eum uſque ad hoc verbum, & levaverunt vocem ſuam dicentes, Tolle de terra huiuſmodi: non enim fas eſt eum vivere.

And they heard him vnto this worde / but then they lift vp their voyces / and ſaid / Away with ſuch a fellowe from the earth: for it is not meete that he ſhoulde liue.

23. Vociferantibus autem eis, & proiicientibus veſtimenta ſua, & pulverem iactantibus in aërem.

And as they cryed & caſt of their clothes/and drewe duſt into the aire.

24 Iuſſit tribunus induci eum in caſtra, & flagellis cędi, & torqueri eum: ut ſciret propter quam cauſam ſic acclamarent ei.

Then chiefe captaine commaunded him to be ledde into the Caſtle/and bade that hee ſhoulde bee ſcourged / and examined/ that hee might knowe wherefore they cryed ſo on him.

Das XXII. Capitel.

18. Vnd ſahe jhn. Da ſprach er zu mir: Eile vnd mache dich behend von Jeruſalem hinauß / denn ſie werden nicht auffnemen dein Zeugniß von mir.

Oc ſaa hannem. Da ſagde hand til mig / Skynde dig oc gack haſtelige vd aff Jeruſalem / Thi at de ſkulle icke anamme dit Vidnisbyrd om mig.

19. Vnnd ich ſprach: HERR / ſie wiſſen ſelbſt / daß ich gefangen legte / vnd ſteupte die / ſo an dich glaubten / inn den Schulen hin vnd wider.

Oc ieg ſagde / HERRE / de vide ſelff / At ieg ſette i Fengzel / oc hudſtrøg dem / ſom trode paa dig / alleuegne i Scholerne.

20. Vnd da das Blut Stephani deines Zeugen vergoſſen ward / ſtund ich auch darneben / vnd hatte wolgefallen an ſeinem Todte / vnnd verwaret denen die Kleider / die jn tödten.

Oc der Stephani dit Vidnis Blod bleff vdſtyrt / da ſtod ieg oc der hoſſ / oc haffde / behagelighed i hans Død / oc foruarede deris Klæder / ſom ihielſloge hannem.

21. Vnd er ſprach zu mir: Gehe hin / denn ich wil dich ferne vnter die Heiden ſenden.

Oc hand ſagde til mig / Gack hen / thi ieg vil ſende dig longt bort iblant Hedningene.

22. Sie höreten aber jm zu / biß auff auff diß Wort / vnd huben jhre ſtimme auff / vnd ſprachen: Hinweg mit ſolchem von der Erden / denn es iſt nicht billich / daß er leben ſoll.

Oc der de hørde hannem in dtil dette ord / oc opløffte deris røſt / oc ſagde / Bort met denne aff Jorden / Thi det er icke ret / at hand ſkal leffue.

23. Da ſie aber ſchryen / vnnd jhre Kleider abworffen / vnd den Staub in die Lufft worffen.

Oc der de ſkrege / oc kaſte deris Klæder aff dem / oc kaſte Støff i lucten.

24. Hieß jn der Hauptmann in das Läger führen / vnd ſaget / daß man jhn ſteupen vnd erfragen ſolt / daß er erführe / vmb welcher vrſach willen ſie alſo über jhn rieffen.

Da befalede Hoffuitzmanden at føre hannem i Leyren / oc ſagde / at mand ſkulde hudſtryge oc forhøre hannem / At hand kunde forfare / for huad ſag ſkyld de ſaa robte paa hannem.

Kapitola XXII.

18. Y widěl gſem gey an dij ke mně: Poſpěš a wyg gdi rychle z Geruzaléma / nebok nepřijgmau ſwědectwij twého o mně.

Tedy m go widział á on mowił ku mnie / Spieß ſie á wynidź rychło z Jeruzálem / ábowiem świádectwá twego nie przyimą o mnie

19. A yá řekl: PAne / onij wědij / že gſem yá dáwal do žaláře / a bil gſem w Sſkolách gegich ty / kteřijž wěřili w tebe:

A Iem ia powiedział / Pánie o nie wiedzą żecłem ia włoczył do więźienia / y mordowałem po wßytkich bożnicach ty ktorzy w cie wierzyli.

20. A když wylewali krew Sſtěpána Swědka twého / yá gſem tu byl / a přiwolowal gſem k ſmrti geho / a oſtřijhal gſem raucha těch / kteřij gey mordowali.

A gdy była rozlana krew Steſaná męczenniká twego / tam też ſtał przy tym / á zezwalałem ná zámordowánie iego / y ſtrzegłem ßat tych ktorzy go zábiiali.

21. Y řekl ke mně: Gdi / neb yá daleko mezy Pohany poſſli tebe.

Tedy on rzekł ku mnie / Jdźże bo ia do pogánow dáleko poſyłam ciebie.

22. Y poſlauchali ho až do toho ſlowa / a pozdwihli hlaſu ſwého / řkauce: Zahlaď z země takowého člowěka / nebo neſluſſij gemu žiwu býti.

Sluchali go tedy / áż do tych ſłow / zátym podniozßy głoſy ſwe mowili / Day ſtrácić z źiemie człowieká tego / bo nie ſłußa áby miał żyw zoſtáć

23. A když oni křičeli a metali s ſebe raucho ſwé / a prachem ſypali w powětřij.

A tákże wołali / y miotáli ſwe ßáty / ciſkáiąc proch ná powietrze.

24. Kázal Haytman vwéſti Pawla do wogſka / a biti mrſkati a trápiti / aby zwěděl pro kterau přijčinu by naň tak křičeli.

A rotmiſtrz rozkazał go wieść do zamku / kazawßy áby go biczmi bito y męczono / chcąc ſię dowiedźieć przyczyny dla czegoby ták nań wołano.

כב

25 וכד מתחוהי בערקא אמר הו פולוס לקנטרונא דקאם הוא עלוהי מפס לכון לגברא רהומיא דלא מחיב דתנגדון :

Come l'hebbero stretto co i legami, Paulo disse al Centurione che staua lì presente, Euui egli lecito battere vn huomo Romano, e non condannato?

26 וכד שמע קנטרונא קרב לות כיליַרכא ואמר לה מנא עבד אנת הנא גיר גברא רהומיא הו :

Il Centurione vdito questo, andò à riferirolo al Capitano, dicendo, Guarda quel che tu hai à fare: percioche quest' huomo è Romano.

27 וקרב לותה כיליַרכא ואמר לה אמר לי אנת רהומיא אנת אמר לה אין :

E il Capitano andò à lui, e disseli, Dimmi, sei tu Romano? Egli disse, Si sono.

28 וענא כיליַרכא ואמר לה אנא בכספא סגיאא קניתה לרהומיותא אמר לה פולוס אנא דין אף בה אתילדת :

Rispose allora il Capitano, Io con gran somma di denari ho acquistato questa cittadinanza. E Paulo disse, Et io l'ho per natiuità.

29 ומחדא פרק להון מנה הנון דבעין הוו למנגדותה ודחל כיליַרכא כד ילף דרהומיא הו על דפכרה הוא :

La onde subbito si discostaron da lui quelli che doueuano esaminarlo: e il Capitano ancora temè quando seppe ch'egli era Romano, e che l'haueua legato.

30 וליומא אחרנא צבא הוא למדע שריראית דמנא הי קטגרנותא דמיתין הוו עלוהי יהודיא ושריהי ופקד דנאתון רבי כהנא וכלה כנשא דרישיהון ונחת אקימה בינתהון :

L'altro giorno poi volendo sapere il certo, per qual cagione egli fosse accusato dai Giudei, lo sciolse da legami, e comandò che i principali Sacerdoti si congregassero, e tutto il lor consiglio: poi menato fuor Paulo, il fece star loro dauanti.

כב

25 וכאשר מתחוהו בשרוכים או אמר פולוס אל־שר מאה העומד עליו הישוה לכם את־איש רהומי ותפשי בלי משפט ליסרנו בשוטים :

Y como lo ataron con correas, Paulo dixo al Centurion que estaua presente, Es hos licito açotar à vn hombre Romano, y por condenar?

26 וכאשר שמע שר מאה קרב והגיד לשר אלף לאמר ראה מה יש לך לעשות כי האדם הזה איש רהומי הוא :

Y como el Centurion oyó esto, fué al Tribuno, y diole auiso diziendo, que has de hazer? porque este hombre es Romano.

27 ויקרב שר אלף ויאמר לו אמור לי האת רהומי והוא אמר אכן :

Y viniendo el Tribuno, dixole, Di me, eres tu Romano? y el dixo, Si.

28 ויען שר אלף אנכי ברב כסף וזהב קניתי את־חפשה הזאת ופולוס אמר ואני נולדתי בה :

Y respondió el Tribuno, Yo con mucha summa alcancé esta Ciudad. entonces Paulo dixo, Y yo aun soy nacido.

29 וברגע רפו ממנו העתידים היו לנגעו ושר אלף ירא בדעתו כי איש רהומי הוא וכי אסרו :

Ansique luego se apartaron deel los que lo auian de atormentar: y aun el Tribuno tambien vuo temor, entendido que era Romano, por auerlo atado.

30 וממחרת אבה לדעת את־אמת הדבר ואת־סבה אשר עליה יחיבוהו היהודים ויתירהו מאסוריו ויצו לבוא את הכהנים ואת־כל־עדתם ובהוליכו את פולוס הקים אותו ביניהם :

Y di dia siguiente queriendo saber decierto la causa porque era accusado de los Iudios, soltolo de las prisiones, y mandó venir á los Principes de los Sacerdotes, y à todo su concilio: sacando à Paulo, presentólo delante deellos.

κβ'.

25. Ὡς δὲ προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπε πρὸς τὸν ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ Παῦλος, εἰ ἄνθρωπον ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν;

Quand donc ils l'eurent garrotté de courroyes, Paul dit au Centenier qui estoit pres de lui, Vous est-il loisible de fouëtter vn hõme Romain, & non condamné.

26. Ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατόνταρχος προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ λέγων, ὅρα τί μέλλεις ποιεῖν· ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος ῥωμαῖός ἐστι.

Ce qu'ayant entendu le Centenier, il s'en alla au Capitaine pour l'aduertir disant, Regarde que tu as à faire: car cest homme-ci est Romain.

27. Προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρχος εἶπεν αὐτῷ, λέγε μοι εἰ σὺ ῥωμαῖος εἶ. ὁ δὲ ἔφη, ναί.

Et le Capitaine vint à lui, & lui dit, Dimoi, es tu Romain? & il respondit, Oui vrayement.

28. Ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρχος, ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ Παῦλος ἔφη, ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι.

Le Capitaine lui dit, I'ai acquis ceste bourgeoisie à grand'somme d'argét. Et Paul dit, Et moi ie le suis de naissance.

29. Εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν, καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη ἐπιγνοὺς ὅτι ῥωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν δεδεκώς.

Parquoi incontinent ceux qui le deuoyent examiner se retirerent de lui: & le Capitaine aussi eut crainte quand il eut cognu qu'il estoit bourgeois de Rome, & qu'il l'auoit lié.

30. Τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλές, τὸ, τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν. καὶ καταγαγὼν τὸν Παῦλον ἔστησεν εἰς αὐτούς.

Or le lendemain voulant sauoir pour certain pour quelle cause ils estoit accusé des Iuifs, il le deslia des liens, & cõmãda que les principaux Sacrificateur s'assemblassent, & tout le conseil, & amena Paul, & le presenta deuant eux.

CAP. XXII.

25. Et cùm astrinxissent eum loris, dicit astanti sibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare?

And as they bounde him with thongs/Paul saide unto the Centurion that stoode by/ Is it lawfull for you to scourge one that is a Romane / and not condemned.

26. Quo audito, Centurio accessit ad tribunum, & nũtiavit, dicens, Quid acturus es? hic enim homo civis Romanus est.

Nowe when the Centurion heard it /hee went/and tolde the chiefe captaine/ saying/Take heede what thou doest: for this man is a Romane.

27. Accedens autem tribunus, Dixit illi, Dic mihi, si tu Romanus es? At ille dixit: Etiam.

Then the chiefe captaine came/and sayd to him/Tell me/art thou a Romane? and he said / Yea.

28. Et respondens tribunus, Ego multa summa civitatem hanc consecutus sum Et Paulus ait, Ego autem & natus sum.

And the chiefe captaine answered/ With a great summe obtained I this burgesship. Then Paul said / But I was so borne.

29. Protinus ergo discesserunt ab illo qui eum torturi erant, Tribunus quoque timuit, postquã rescivit, quia civis Romanus esset, & quia alligasset eum.

Then straightway they departed from him / which shoulde haue examined him: & the chiefe Captaine also was afraid after he knewe that he was a Romane/and that he had bounde him.

30. Postera autem die volens scire diligentiùs qua ex causa accusaretur à Iudæis, solvit eum, & iussit sacerdotes convenire & omne concilium: & producens Paulum, statuit inter illos.

On the next day/ because he would haue knowen the certaintie wherefore hee was accused of the Jewes / hee loosed him from his bounds/and commanded the hie Priests and all their Counsell to come together: & he brought Paul/and set him before them.

Das XXII. Capitel.

25. Als er jhn aber mit Riemen anband/sprach Paulus zu dem Unterhauptmann / der dabey stund: Ists auch recht bey euch / einen Römischen Menschen/ on Urtheil unnd Recht geisseln?

Oc der hand tilbant hannem met Liner / da sagde Paulus til Underhoffuitzmanden (som der stod hoss) Er det oc ret hoss eder/ at hudstruge en Romiske Menniske / uden Dom oc ræt.

26. Da das der Unterhauptmann höret / gieng er zu dem Oberhauptmann/ unnd verkündiget jm / unnd sprach: Was wilt du machen / diser Mensch ist Römisch?

Der Underhoffuitzmanden det hørde/ gick hand til den øffuerste Hoffuitzmand/ oc forkyndede hannem / oc sagde/ Huad vilt du gøre? Denne Mand er en Romere.

27. Da kam zu jm der Oberhauptmann/und sprach zu jhm: Sage mir bist du Römisch? Er aber sprach: Ja.

Da kom den øffuerste Hoffuitzmand til hannem/ oc sagde til hannem/Sig mig est du Romisk? Da sagde hand/ Ja.

28. Und der Oberhauptmann antworttet: Jch habe diß Burgerrecht mit grosser summa zu wegen gebracht. Paulus aber sprach: Jch aber bin auch Römisch geboren.

Oc den øffuerste Hoffuitzmand suarede/ Denne Burgere ret kaastede mig en stor Sum. Da sagde Paulus / Jeg er oc en fød Romere.

29. Da tratten also balde von jhm ab/ die jhn erfragen solten. Und der öberste Hauptmann forchte sich / da er vernam/ daß er Römisch war/ und er jhn gebunden hatte.

Da ginge de strax fra hannem/ som skulde offuerhørt hannem. Oc den øffuerste Hoffuitzmand befryctede sig / der hand fornam/ at hand vaar en Romere/ oc at hand haffde bundet hannem.

30. Des andern tages wolt er gewiß erkunden/warumb er verklaget würde von den Jüden / und löset jhn von den Banden/ unnd hieß die Hohenpriester und jhren gantzen Rath kommen/und führet Paulum herfür/und stellet jhn unter sie.

Anden dagen vilde hand vist vide / huor faare hand bleff beklaget aff Jøderne/oc hand løsde hannem aff Baandene/ oc befalede/ at de ypperste Prester oc deris gantske Raad skulde komme / oc hand førde Paulum frem / oc skickede hannem iblant dem.

Kapitola XXII.

25. A když gey swázali řeměnijm / řekl Pawel Setnijkowi kterýž při něm stal: Slussyli wam člowěka Rzijmského a neodsauzeného mrskati

A gdy go rzemieńmi zwiazano/ tedy Páwel rzekł setnikowi ktory thuż stał / Izali sie wam godźi człowieká Rzymiániná nie osądzonego bić biczmi?

26. To vslyssaw Setnijk/přistaupil k Haytmanu / a powěděl gemu / řka: Y co chcess činiti? Nebo člowěk tento gest Měsstěnijn Rzijmský.

To gdy vsłyszał setnik/szedł do rotmistrzá / y oznáymił mu / mowiąc/ Bácz co masz czynić / bo ten człowiek iest Rzymiánin.

27. Y přistaupiw Haytman/ řekl gemu: Powěz mi/gsyli ty/ Rzijmanijn? A on řekl: A yá gsem.

Tedy przyszedszy Rotmistrz/ rzekł mu/ Powiedz mi ieslis ty iest Rzymiánin? A on rzekł/ Tać iest.

28. Y odpowěděl Haytman: Já gsem za weliké penijze toho Měsstianstwij dosáhl. A Pawel řekl: Já gsem se pak wněm v narodil.

Odpowiedział mu Rotmistrz/ Jam sie zá wielką summę pieniedzy do kupił prawá miástá tego / A Páwel rzekł/ Alem sie ia też vrodził y miesczáninem.

29. Tehdy hned odstaupili od něho/ti kteřijž gey měli trápiti. Haytman pak bál se také/ když zwěděl že Pawel gest Rzijmský Měsstěnijn/a že gey kázal byl swázati.

A dla tegoż nátychmiast odstapili od niego ći co go meczyć mieli/ ktemu sie y Rotmistrz zlekł/ doznawszy że był Rzymianinem/a iż go był zwiazał.

30. Druhého pak dne/ chtěge zwěděti gistotu / pro kteraužby přijčinu naň žalowali Židé/ rozwázal gey/ a přikázal aby se sessli wrchnij Kněžij y wsseckna radda: Y wywedw Pawla/ postawil ho před nimi.

A ták názáiutrz chcąc pewnie wiedźiec o ktoraby rzecz od Zydow był obwinowan / rozwiazał go/ á roskazał sie zeyść Kśiażetam kaplańskim / y wszytkiemu ich zgromadzeniu/á wywiodszy Páwłá/ postáwił go przed nimi.

כג

1 וכד חר פולוס בכנשהון אמר גברא אחי אנא בכל תארתא טבתא אתדברת קדם אלהא עד מנא ליומנא:

E Paulo riguardando attentamente verso il Consiglio, disse, Huomini fratelli, io ho conuersato dinanzi à Dio con ogni buona conscientia infin à questo giorno.

2 וחנניא כהנא פקד להנון דקימין הוו על גבה דנמחונה לפולוס על פומה:

Là doue Anania sommo Sacerdote comando à quelli che gli stauano appresso, che gli percotessono la bocca.

3 ופולוס אמר לה דעתיד הו אלהא דנמחיך אסתא מחורתא ואנת יתב אנת דאן אנת לי איך דבנמוסא כד עבר אנת על נמוסא ופקד אנת דנמחונני:

Allor Paulo disse à lui, Iddio percoterà te, muro imbiancato: tu siedi per giudicarmi secondo la Legge, e contra la Legge comandi ch'io sia battuto?

4 ואילין דקימין הוו תמן אמרין לה לכהנא דאלהא מצחא אנת:

E quei che stauano li presenti, dissero, Tu dici parole ingiuriose al sommo Sacerdote di Dio?

5 אמר להון פולוס לא ידע הוית אחי דכהנא הו כתיב הו גיר דלרישא דעמך לא תלוט:

E Paulo disse, Fratelli, io non sapeuo che fosse sommo Sacerdote. Certo egli è scritto, Non dirai male del principe del tuo popolo.

6 וכד ידע פולוס דמנה דעמא איתיהי דזדוקיא ומנה דפרישא קעא הוא בכנשא גברא אחי אנא פרישא אנא בר פרישא ועל סברא דקימתא דמיתא מתתדין אנא:

Hor sapendo Paulo che vna parte era di Sadducei, e l'altra di Farisei, gridò nel Consiglio, Huomini fratelli, io son Fariseo, figliuol di Fariseo: io sono accusato per la speranza e resurrettion de morti.

כג

1 ויבט פולוס בעדה ויאמר האנשים אחי אני בכל מדע טוב התהלכתי את האלהים עד היום הזה:

Entonces Paulo, poniendo los ojos en el concilio, dize, Varones hermanos: yo con toda buena consciencia he conuersado delante de Dios hasta el dia de oy.

2 וחנניה הכהן גדול צוה לעומדים אליו להכות אותו על הפה:

El Principe de los Sacerdotes Ananias entonces mando à losque estauan delante deel, que lo hiriessen en la boca.

3 אז פולוס אמר אליו יכך יהוה קיר־הגיר כי ישוב תשפטני כתורה ועל־התורה תצוה להכותי:

Entonces Paulo le dixo, Herirteha Dios, pared blanqueada, y tu estas sentado juzgandome conforme à la Ley, y contra la ley me mandas herir?

4 והעומדים אצלו אמרו את־כהן ראש אלהים מקלל את:

Y losque estauan presentes dixeron, Al summo Sacerdote de Dios maldizes?

5 ויאמר פולוס לא ידעתי אחי כי כהן גדול הוא כי נכתב אלהים לא תקלל ונשיא עמך לא תאר:

Y Paulo dixo, No sabia, hermanos, que era el Principe de los Sacerdotes: que escripto està, Al principe de tu pueblo no maldiràs.

6 וכי ידע פולוס כי חלק אחד היה מצדוקים וחלק אחד מפרושים ויקרא בעדה האנשים אחי אני מפרש הוא בן־נדון המתים המפרש ועל־תקוה ותקומת אנכי:

Entonces Paulo, sabiendo que la vna parte era de Sadduceos, y la otra de Phariseos, clamò en el concilio, Varones hermanos, yo Phariseo soy, hijo de Phariseo. de la esperança y de la resurrecion de los muertos soy yo juzgado.

ΚΕΦΑΛ. κγ΄.

Ἀτενίσας δὲ ὁ παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν, ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας.

Et Paul ayant les yeux dressés vers le conseil, dit, Hommes freres, i'al conuersé en toute bone conscience deuant Dieu iusqu'à ce iour.

2. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα.

Adonc le souuerain Sacrificateur Ananias commanda à ceux qui estoyẽt pres de lui de le fraper sur le visage.

3. Τότε ὁ παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε, τύπτειν σε μέλλει ὁ θεός, τοῖχε κεκονιαμένε. καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι;

Lors Paul lui dit, Dieu te frapera, paroi blanchie: que tu sois assis pour me iuger selon la Loy, & qu'en transgressant la Loy tu commandes que ie soye frapé?

4. Οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον, τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς;

Et ceux qui estoyent presens dirent, Iniuries tu le souuerain Sacrificateur de Dieu?

5. Ἔφη τε ὁ παῦλος, οὐκ ᾔδειν ἀδελφοί, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς. γέγραπται γάρ, ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.

Et Paul dit, Freres, ie ne sauoye pas qu'il fut souuerain Sacrificateur: car il est escrit, Tu ne mesdiras point du prince de ton peuple.

6. Γνοὺς δὲ ὁ παῦλος ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶ σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ, ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς φαρισαίου· περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι.

Et Paul sachant qu'vne partie d'entr'eux estoit de Sadduciens, & l'autre de Pharisiés, s'escria dans le conseil, Hommes freres, ie suis Pharisien, fils de Pharisien: ie suis tiré en cause, pour l'esperance & resurrection des morts.

1. Inten-

CAP. XXIII.

INtendens autem in concilium Paulus ait, Viri fratres, ego omni conſcientia bona converſatus ſum ante Deum, uſque in hodiernum diem.

And Paul beheld earneſtly the Counſell/ and ſaid/ Men and brethren/ I haue in all good conſcience ſerued God vntill this day.

2, Princeps autem ſacerdotum Ananias, præcepit aſtantibus ſibi percutere os eius.

Then the hie Prieſt Ananias commanded them that ſtoode by/ to ſmite him on the mouth.

3. Tunc Paulus dixit ad eum, percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu ſedens judicas me ſecundum legē, & contra legem iubes me percuti?

Then ſaid Paul to him/ God will ſmite thee/ thou whited wall: for thou ſitteſt to iudge me according to the Law/ and commandeſt thou me to be ſmitten contrarie to the Law?

4. Et qui aſtabant dixerunt: Summum ſacerdotem Dei maledicis?

And they that ſtoode by/ ſayd/ Reuileſt thou Gods hie Prieſt?

5 Dixit autem Paulus, Neſciebam fratres, quia princeps eſt ſacerdotum. Scriptum eſt enim: Principem populi tui non maledices.

Then ſaid Paul/ I knewe not/ brethren/ that he was the Prieſt: for it is written/ Thou ſhalt not ſpeake euill of the Ruler of thy people.

6. Sciens autē Paulus, quia una pars eſſet Sadducæorum, & altera Phariſæorum, exclamavit in concilio, Viri fratres, ego Phariſæus ſum, filius Phariſæorum: de ſpe & reſurrectione mortuorum ego iudicor.

But when Paul perceiued that the one part were of the Sadduces/ and the other of the Phariſes/ he cryed in the Counſell/ Men and brethren/ I am a Phariſe/ the ſonne of a Phariſe: I am accuſed of ÿ hope and reſurrection of the dead.

Das XXIII. Capitel.

Paulus aber ſahe den Rath an/ vnd ſprach: Ihr Männer lieben Brüder/ ich habe mit allem guten Gewiſſen gewandelt für Gott/ biß auff diſen tag.

DA ſaa Paulus paa Raadet/ oc ſagde/ I Mend/ kære Brødre/ Jeg haffuer met al god Samuittighed vandret faar Gud indtil denne dag.

2. Der Hoheprieſter aber Ananias befalh denen/ die vmb jhn ſtunden/ daß ſie jhn auffs Maul ſchlügen.

Da befalede den Ypperſte Preſt Ananias dem ſom ſtode hoſſ hannem/ at de ſloge hannem/ paa Munden.

3. Da ſprach Paulus zu jm: Gott wirdt dich ſchlagen du getünchte Wandt. Sitzeſt du vnd richteſt mich nach dem Geſetze/ vnnd heiſſeſt mich ſchlagen wider das Geſetze?

Da ſagde Paulus til hannem/ Gud ſkal ſla dig/ du kalckede væg. Sider du/ oc dømmer mig effter Lowen/ oc befaler at ſla mig mod Lowen?

4. Die aber vmbher ſtunden/ ſprachen: Schilteſt du den Hohenprieſter Gottes?

Men de ſom der ſtode hoſſ/ ſagde/ Bander du Guds ypperſte Preſt.

5. Vnd Paulus ſprach: Lieben Brüder/ ich wuſt es nicht/ daß er der Hoheprieſter iſt/ Denn es ſtehet geſchrieben: Dem Oberſten deines Volcks ſolt du nicht fluchen.

Oc Paulus ſagde/ Køre Brødre/ ieg viſte de icke/ at hand er den ypperſte Preſt/ Thi det ſtaar ſcreffuit/ Du ſkalt icke bande dit Folckis øffuerſte.

6. Als aber Paulus wuſte/ daß ein theil Saduceer war/ vnd das ander theil Phariſeer/ rieff er im Rath: Ir Männer lieben Brüder/ ich bin ein Phariſeer/ vnnd eines Phariſeers Son/ ich werde angeklaget vmb der Hoffnung vnd der aufferſtehung willen der Todten.

Men i det Paulus viſte/ at en part vaar Saduceer/ oc den anden part Phariſeer/ da robte hand i Raadet/ I Mend/ kære Brødre/ Jeg er en Phariſeer oc en Phariſeers søn/ Jeg bliffuer beklaget for de Dødis haab oc opſtandelſe ſkyld.

Kapitola XXIII.

TEhdy Pawel wzezřew na to ſhromáždění/ řekl: Mužij bratřij/ yá gſem ſwſſým ſwědomijm dobrým obcowal před Bohem/ až do dneſſnijho dne.

TEdy Páwel pátrzac pilnie oczymá ſwemi náono zgromádzenie/ rzekl/ Mężowie brácia/ ia ze wſzytkiego ſumnienia dobrego ſłużyłem Bogu á z otho do dniá tego.

2. Tehdy Knijže Kněžſké Ananyáš/ kázal těm kteřijž tu ſtali/ aby gey políčkowali.

Ale Ananiaſz Káplan nawyżſzy roſkazal tym ktorzy ſthali áby go w vſta bili.

3. Pawel pak řekl gemu: Bude tebe bijti Bůh/ ty ſtěno zbijlena. Nebo ſedijš a ſaudijš mne wedlě Zákona/ a proti Zákonu welijš mne bijti.

Rzekl tedy Páwel knienu Przyydzie ten czás iżcie bedzie bil Bog/ ściano pobielona/ ty siedziſz ſadzac mie wedle zakonu/ á roſkázuieſz mie bic przeciw zakonowi.

4. A kteřijž tu ſtáli/ řekli: Naywyſſſýmu Kněžy Božijmu zlořečijš?

Zátym ci ktorzy ſtali w koło/ rzekli/ Złorzeczyſz nawyżſzemu Kaplanowi Bożemu.

5. Y řekl Pawel: Newěděl gſem bratřij/ byť Knijžetem Kněžſkým byl. Neboť geſt pſáno: Knijžeti Lidu twého nebudeš zlořečiti.

A Páwel rzekl/ Nie wiedziałem bracia żeby był nawyżſzym Káplanem/ bo nápiſano ieſt/ Kſiążeciu ludu twego złorzeczyc nie będzieſz.

6. Wěda pak Pawel/ žeby tu byla gedna ſtrana Saduceyſkých/ a druhá Zákonijků/ zwolal w raddě: Mužij bratřij/ yá gſem Zákonijk ſyn Zákonijkuow/ pro naděgi a z mrtwých wſtánij yá mám ſauzen býti.

A gdy obaczył Páwel że ich iedná czeſc byli Saduceuſzowie á drudzy Faryzeuſzowie/ zawolał do zgromádzenia/ Mężowie bráciá/ iaciem ieſt Faryzeuſz/ ſyn Fáryzeuſzow/ iaciem oſkárżono o nadzieie y powſtánie vmárłych

כג

7 וְכַד הָדָא אֲמַר נְפַל חַד בְּחַד פְּרִישֵׁא וְזַדּוּקָיֵא וְאֶתְפְּלַג עַמָּא׃

Detto ch'egli hebbe questo, nacque discordia tra i Farisei e i Sadducei; e diuisesi la moltitudine.

8 זַדּוּקָיֵא גֵּיר אָמְרִין דְּלַיְת קְיָמְתָא וְלָא מַלְאַכָא וְלָא רוּחָא פְּרִישֵׁא דֵּין מוֹדְיִן בְּכֻלְהֵין׃

Percioche i Sadducei dicono che non ci e resurrettione, ne angelo, ne spirito: ma i Farisei confessano l'una cosa e l'altra.

9 וַהֲוָא קָלָא רַבָּא וְקָמוּ אֱנָשָׁא סָפְרָא מֶן גַּבָּא דַּפְרִישֵׁא וְנָצִין הֲווֹ עַמְּהוֹן וְאָמְרִין לָא מֶשְׁכְּחִינַן מֶדֶּם דְּבִישׁ בְּהָנָא גַּבְרָא אֶן דֵּין רוּחָא אַו מַלְאַכָא מַלֶּל עַמֵּהּ מָנָא אִית בָּהּ בְּהָדָא׃

E fecesi vn gran gridare: & essendosi leuati su gli Scribi de la parte de Farisei, contrasfauano, dicendo, Noi non troviamo alcun male in quest'huomo. E se qualche spirito ò Angelo gli ha parlato, non ripugniamo à Dio.

10 וְכַד הֲוָא שֻׁגְשָׁיָא רַבָּא בֵּינָתְהוֹן דְּחֶל הֲוָא כִּילִירְכָא דַּלְמָא נְפַשְּׁחוּנָהּ לְפַוְלוֹס וּשְׁלַח לְרְהוֹמָיֵא דְּנֵאתוּן נֶחְטְפוּנָהּ מֶן מְצַעְתְּהוֹן וְנַעְלוּנָהּ לְמַשְׁרִיתָא׃

E così essendo nata vna gran seditione, il Capitanno temendo che Paulo non fosse lacerato da essi, comando che i soldati scendessero, e tolsessenlo del mezo di loro, e conducessenlo nel campo.

11 וְכַד הֲוָא לֵלְיָא אֶתְחְזִי לֵהּ מָרַן לְפַוְלוֹס וְאֶמַר לֵהּ אֶתְחַיַּל מֶטּוּל דְּאַיךְ דְּאַסְהֶדְתְּ עְלַי בְּאוּרִשְׁלֶם הָכַנָא עְתִיד אַנְתְּ דְּאָף בְּרְהוֹמִי תַּסְהֵד׃

La notte seguente il Signor se gli fece innanzi, e disse, Paulo, sta di buono animo: percioche si come tu hai renduto testimonianza di me in Ierusalem, così te la bisogna, rendere ancor in Roma.

כג

7 וּבְדַבְּרוֹ אֶת־הָאֵלֶּה הָיְתָה מַצָּה בֵּין הַפְּרוּשִׁים וּבֵין הַצְּדוּקִים וְנִפְלַג הֶהָמוֹן׃

Y como vuo dicho esto, fué hecha dissension entre los Phariseos y los Sadduceos: y la multitud fue diuisa.

8 כִּי צְדוּקִים אוֹמְרִים כִּי לֹא יֵשׁ תְּקוּמָה וְלֹא מַלְאָךְ וְלֹא רוּחַ וְהַמְפָרְשִׁים מְתוֹדִים אֶת־שְׁתֵּיהֶן׃

(Porque los Sadduceos dizen que no ay resurrecion, ni angel, ni espiritu: mas los Phariseos confiessan ambas cosas.)

9 וַתְּהִי צְעָקָה גְדוֹלָה וַיָּקוּמוּ הַסּוֹפְרִים מֵחֵלֶק הַפְּרוּשִׁים וַיָּרִיבוּ לֵאמֹר דָּבָר רַע לֹא מָצָאנוּ בָּאָדָם הַזֶּה וְאִם רוּחַ דִּבֵּר אֵלָיו אוֹ מַלְאָךְ עַל־אֱלֹהִים לֹא נִלָּחֵם׃

Y leuantose vn gran clamor: y leuantandose los Escribas de la parte de los Phariseos, contendian diziendo. Ningun mal hallamos en este hombre? que si Espiritu le ha hablado, ó angel, no repugnemos à Dios.

10 וְכַאֲשֶׁר הָיְתָה מַצָּה גְדוֹלָה יָרֵא שַׂר אֶלֶף פֶּן־יְפַשְּׁחוּ אֶת־פּוֹלוֹס וַיְצַו אֶת אַנְשֵׁי־מִלְחָמָה לָרֶדֶת וְלִגְזוֹל אוֹתוֹ מִבֵּינֵיהֶם וּלְהוֹלִיכוֹ אֶל־הַמַּחֲנֶה׃

Y auiendo grande dissension, el Tribuno auiendo temor que Paulo no fuesse despedaçado deellos, mandó venir vna compannia de soldados, y arrebatarlo de en medio deellos, y lleuarlo àl real.

11 וּבַלַּיְלָה הַבָּא עָמַד אֶצְלוֹ יְהוָה לֵאמֹר חֲזַק וֶאֱמַץ פּוֹלוֹס כִּי כַּאֲשֶׁר הֵעִידוֹתָ עָלַי בִּירוּשָׁלַיִם כֵּן צָרִיךְ גַּם בְּרוֹמָה לְהָעִידָךְ׃

Y la noche siguiente, presentandosele el Sennor dixole, Confia Paulo: que como has testificado de mi en Ierusalem, ansi te conuiene testificar tambien en Roma.

κγʹ.

7. Τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος, ἐγένετο στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος.

Et quand il eut dit cela, dissension fut esmeuë entre les Pharisiens & Sadduciens: & l'assemblee fut diuisee.

8. Σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον μήτε πνεῦμα· Φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα.

Car les Sadduciens disent qu'il n'y a point de resurrection, ni Ange, ni esprit: mais les Pharisiens confessent l'vn & l'autre.

9. Ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη καὶ ἀναστάντες οἱ γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν Φαρισαίων διεμάχοντο λέγοντες, οὐδὲν κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν.

Et fut fait vn grand cri. Adonc les Scribes de la partie des Pharisiens se leuerent & debatoyent, disans, Nous ne trouuons rien de mal en cest homme ici: mais si vn esprit ou vn Ange a parlé à lui, ne bataillons point contre Dieu:

10. Πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ Παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα καταβῆναι καὶ ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν.

Et comme grande diuision fust aduenue, le Capitaine, craignant que Paul ne fust mis en pieces par eux, commanda que les gendarmes descendissent, & qu'ils le rauissent du milieu d'eux, & l'amenassent en la forteresse.

11. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ κύριος, εἶπε, θάρσει Παῦλε· ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι.

Et la nuict ensuiuante, le Seigneur se presenta à lui, & dit, Paul aye bon courage: car comme tu as rendu tesmoignage de moi en Ierusalem, ainsi t'en faut il aussi tesmoigner à Rome.

CAP. XXIII.

7. Et cùm hæc dixisset, facta est dissensio inter Pharisæos & Sadducæos, & soluta est multitudo.

And when he had said this / there was a dissension betweene the Pharises and the Sadduces / so y the multitude was diuided.

8. Sadducæi enim dicunt non esse resurrectionem, neque angelum, neque spiritum, Pharisæi autem utraque confitentur.

For the Sadduces say that there is no resurrection/neither Angell/ nor spirit: but the Pharises confesse both.

9. Factus est autem clamor magnus. Et surgentes quidam Pharisæorum, pugnabant, dicentes, Nihil mali invenimus in homine isto, quid si Spiritus locutus est ei, aut angelus? (*ne repugnemus* DEO.)

Then there was a great cry: and the Scribes of the Pharises part rose vp/and stroue/saying/ We finde none euill in this man: but if a spirit or an Angell hath spoken to him / let vs not fight against God.

10. Et cum magna dissensio facta esset, timens tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites descēdere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra.

And when there was a great dissension / the chief captaine / fearing lest Paul should haue bene pulled in pieces of them / commanded the souldiers to goe downe and to take him from among them / and to bring him into the castel.

11. Sequenti autem nocte assistens ei Dominus, ait, Constans esto: sicut enim testificatus es de me in Ierusalem, sic te oportet & Romæ testificari.

Nowe the night following the Lorde stoode by him / and sayde / Be of good courage / Paul: for as thou hast testified of me in Jerusalem / so must thou beare witnesse also at Rome.

Das XXIII. Capitel.

7. Da er aber das saget / ward ein Auffruhr vnter den Phariseern vnnd Saduceern / vnd die Menge zurspalte sich.

Oc der hand det sagde / bleff der it Opror mellem Phariseerne oc Saduceerne / oc Menigheden bleff atskillig.

8. Denn die Saduceer sagen / Es sey kine aufferstehung / noch Engel / noch Geist / die Phariseer aber bekennens beides.

Bi Saduceerne sige/ at der er ingen Opstandelse / icke eller Engel / oc ey Aand til/ Men Phariseerne bekende dem baade.

9. Es ward aber ein groß geschrey / vnd die Schrifftgelehrten der Phariseer theil stunden auff / stritten / vnd sprachen: Wir finden nichts arges an disem Menschen. Hat aber ein Geist oder ein Engel mit jm geredt / so können wir mit Gott nicht streiten.

Oc de bleff it stort skrig/ Oc de Scriffkloge aff Phariseernis part stode op stridde oc sagde / Wi finde inted ont mit dette Menniske. Haffuer en Aand eller en Engel talet met hannem / da kunde wi icke stride mod Gud.

10. Da aber die auffruhr groß ward / besorget sich der öberste Hauptmann / sie möchten Paulum zureissen / vnnd hieß das Kriegsvolck hinab gehen / vnd jhn von jhnen reissen / vnd in das Läger führen.

Men derdet Opror bleff stort / da befryctede den offuerste Hoffuitsmand / at de skulde sonder riffue Paulum / oc hand bad Krigzfolcket gaa ned / oc slide hannem fra den / oc føre hannem i Leyren.

11. Des andern tags aber inn der nacht / stund der HERR bey jm / vnd sprach: Sey getrost Paule / Denn wie du von mir zu Jerusalem gezeuget hast / also must du auch zu Rom zeugen.

Oc anden dagen om natten / stod HErren hoss hannem / oc sagde / Ver trøstig Paule / Thi at lige som du haffuer vidnet om mig i Jerusalem / Saa skalt du oc vidne vdi Rom.

Kapitola XXIII.

7. A když to powěděl / stal se rozbrog mezy Saduzeny a Zákonijty / y rozdělilo se množstwij.

A tho gdy rzekł/ wnet sie wszczely niesnaski miedzy Faryzeuszmi y Saduceuszmi / y także sie rozerwało ono zgromádzenie.

8. Nebo Saduceowé prawij / že nenijž mrtwých wstánij ani Angela / ani ducha. Ale Zákonijcy to obé wyznáwagij.

Abowiem Sáduceuszowie powiedaia iż nie masz zmartwychwstánia / ani Anioła / ani Duchá / Fáryzeuszowie zásie tho oboie wyznawáia.

9. Y stal se křik weliký: A powstawsse někteřij Včitele z Zákonijků / zastáwali gey / řkauce: Nic gsme zlého nenalezli na tomto člowěku / což pak / mluwilli gest gemu duch / neb Angel / neodpjreymež Bohu.

Y tákże sie wszczelo wołánie wielkie / á wstawszy Doktorowie z strony Fáryzeuszow / zápárli sie otho / mowiac / Nic złego nie naydujemy w tym człowieku / A iesliż mu co powiedział Duch ábo Aniol / nie sprzeciwiaymyż sie Bogu.

10. A když se weliký rozbrog stal / boge se Hantman aby Pawel od nich nebyl roztrhán / rozkázal Zoldnéřům sgjti do nich / a vchopiti gey z prostředku gegich / a wéstido wogska.

A gdy był wielki rosthyrk / bojacsie Rotmistrz áby Páwłá nie rozszarpáli miedzy soba / roskazał idż służebnym á wydrzec go z posrzod ich / y odwieść do zamku.

11. W druhau pak noc / okázaw se gemu PÁN / řekl: Buď stálý Pawle. Neb yakož gsy swědčil o mně w Geruzalémě / tak musýš swědčiti y w Ržijmě.

Tedy przyszley nocy sthánawszy przy nim Pán / rzekł / Badż dobrego serca Páwle / ábowiem tákos o mnie dawał świádectwo w Jeruzalem / ták potrzebá abyś mie też oświadczył w Rzymie.

כג

12 וכד הוא צפרא אתכנשו הוו אנשין מן יהודיא ואחרמו עליהון דלא נאכלון ולא נשתון עד־מא דנקטלוניהי לפולוס׃

Venuto il giorno si raunorono insieme alcuni de Giudei, e votoronsi con giuramento, dicendo che non mangiarebbeno ne beuerebbeno, insin à tanto che non hauessino ammazzato Paulo.

13 הוין הוו דין הנון דאקימו במומתא הנא קימא יתיר מן ארבעין גברין׃

Et erano piu di quaranta, quelli che haueuano fatta questa congiura.

14 ואתקרבו לות כהנא ולות קשישא ואמרין הוו דחרמא אחרמן עלין דמדם לא נטעם עד־מא דנקטול לפולוס׃

I quali andorono a i principali Sacerdoti & à i Vecchij, e dissero, Noi ci siamo votati con solenne giuramento di non gustar cosa alcuna, insin à tanto che noi non habbiamo ammazzato Paulo.

15 והשא בעו אנתון ורישא דכנושתא מן כילירכא דנתיוהי לותכון איך בעין אנתון דתתבצון שריראית סוערנה וחנן מטיבינן דנקטליוהי עד לא נמטא לותכון׃

Fate dunque hora voi altri intendere al Capitano & al Consiglio che domane velo conduca fuore, come se voi voleste conoscer di lui qualche cosa piu certa: e noi, prima che s'auuicini, siamo apparecchiati per ammazzarlo.

16 ושמע הוא בר חתה דפולוס אפרסנא הנא ועל למשריתא ובדק לפולוס׃

Ma il figliuol de la sorella di Paulo, hauendo vdite le insidie, venne, & entrò nel campo, e riferille à Paulo.

17 ושדר פולוס קרא לחד מן קנטרינא ואמר לה אובל לעלימא הנא לות כילירכא אית לה גיר מדם דנאמר לה׃

Allor Paulo chiamò à se vno de Centurioni, e disseli, Mena questo giouenetto al Capitano: percioche egli ha qualche cosa da riferirli.

כג

12 ויהי־בקר ומקצת היהודים קשרו קשר והחרם החרימו את־נפשם לאמר לא לאכלם ולא לשתות עד כי־יהרגון את־פולוס׃

Y venido el dia algunos de los Iudios se juntaron y prometieron debaxo de maldicion, diziendo, que ni comerian ni beuerian hasta que uviessen muerto à Paulo.

13 ויהיו יותר מארבעים איש אשר באו באלה הזאת׃

Y eran mas de quarenta losque auian hecho esta conjuracion:

14 אשר קרבו אל־שרי־הכהנים ואל־הזקנים לאמר החרם החרמנו את־נפשנו מאומה לא לטעם עד כי־הרגנו את־פולוס׃

Los quales se fueron àl Principe de los Sacerdotes y à los Ancianos, y dixeron, Nosotros auemos prometido debaxo de maldicion que no auemos de gustar nada hasta que ayamos muerto à Paulo,

15 ועת הודיעו אתם להגיד לשר אלף עם העדה אשר למחרת יוליך אותו אליכם כמו עתידים תהיו לדעת ולחקר את אמת דבריו ואנחנו בטרם יקרב אליכם נכונים נהיה להרגו׃

Aora pues vosotros con el Concilio hazed saber àl Tribuno, que lo saque maniana à vosotros, como que quereys entender ded alguna cosa mas cierta: y nosotros, antes que el llegue, estamos aparejados para matarló.

16 וישמע בן־אחות פולוס את המארב וילך ויבוא במחנה ויגד לפולוס׃

Entonces vn hijo de la hermana de Paulo, oyendo las assechanças, vino, y entrò en el real, y dió auiso à Paulo.

17 ויקרא פולוס לאחד משרי מאות לאמר הולך נא את־הנער הזה אל־שר אלף כי יש לו דבר להגיד לו׃

Y Paulo, llamando à vno de los Centuriones diza, lleua a este mancebo àl Tribuno: porque tiene cierto auiso que darle.

κγ'.

12. Γενομένης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντές τινες τῶν ἰουδαίων συστροφὴν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν παῦλον.

Le lendemain venu, quelques Iuifs, firent complot & ferment auec execration, disans qu'ils ne mangeroyent ni ne boiroyent iusqu'à tant qu'ils eussent tué Paul.

13. Ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν πεποιηκότες.

Et estoyent plus de quarante qui auoyent fait ceste coniuration auec execration de ferment.

14. Οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις εἶπον, ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς μηδενὸς γεύσασθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν παῦλον.

Lesquels s'adresserent aux principaux Sacrificateurs & aux Anciens, & leur dirent, Nous auons fait vœu auec execration de ferment, que nous ne gusterions de rien iusqu'à tant que nous ayons tué Paul.

15. Νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως αὔριον αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς ὑμᾶς, ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν, ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν.

Maintenant donc vous autres faites sauoir au Capitaine par l'aduis du conseil, qu'il le vous amene demain, cõme si vous vouliez cognoistre quelque chose plus auãt de lui: & nous serõs tout prests pour le tuer deuãt qu'il approche.

16. Ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς παύλου τὸ ἔνεδρον, παραγενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν, ἀπήγγειλε τῷ παύλῳ.

Mais le fils de la sœur de Paul ayant entendu ces embusches, vint & entra en la forteresse, & le rapporta à Paul.

17. Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ παῦλος ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων, ἔφη, τὸν νεανίσκον τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον· ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ.

Et Paul ayant appelé à soi vn des Centeniers, lui dit, Mene ce ieune homme vers le Capitaine: car il a quelque chose à lui rapporter.

CAP. XXIII.

12. Facta autem die collegerunt se quidam ex Iudęis, & devoverunt se dicentes, neque manducaturos, neque bibituros donec occîderent Paulum.

And when the day was come/certaine of the Iewes made an assemblie/ and bounde them selues with oth/ saying / that they would neither eate nor drinke/till they had killed Paul.

13. Erant autem plus quam quadraginta viri, qui hanc coniurationem fecerant.

And they were more then fourty/ which had made this conspiracie.

14. Qui accesserunt ad principes sacerdotum & seniores, & dixerunt, Devotione devovimus nos nihil gustaturos, donec occidamus Paulum.

And they came to the chiefe Priestes and Elders / and sayde / Wee haue bounde our selues with a solemne oth/ that wil eate nothing / vntill we haue slaine Paul.

15. Nunc ergo vos notum facite tribuno cum cõcilio, ut producat illum ad vos, tanquam aliquid certius cognituri de eo. Nos verò, priùsquam appropiet, parati sumus interficere illum.

Nowe therefore/ye and the Counsell signifie to the chiefe captaine / that hee bring him forth vnto you to morowe / as though ye would knowe some thing more perfectly of him/and we / or euer he come nere/ will be ready to kill him.

16. Quod cùm audisset filius sororis Pauli insidias, venit & intravit in castra, nuntiavitq; Paulo.

But when Pauls sisters sonne heard of their laying awayt/he went/and entred into the castle / and tolde Paul.

17. Vocans autem Paulus ad se unum ex Centurionibus, ait, Adolescentem hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi.

And Paul called one of the Centurions vnto him /and said / Bring this young man vnto to chiefe captaine: for he hath a certaine thing to shewe him.

Das XXIII. Capitel.

12. Da es aber tag ward / schlugen sich etliche Jüden zusammen / vnnd verbanneten sich / weder zu essen noch zu trincken / biß daß sie Paulum getödtet hetten.

Men der det bleff dag / sloge nogle Joder sig tilsammen / oc forbandede sig / at de vilde huercken æde oc ey dricke / for end de haffde slaget Paulum ihiel.

13. Jrer aber waren mehr denn viertzig / die solchen Bund machten.

Oc de vaare mere end fyretiue / som giorde dette forbund.

14. Die tratten zu den Hohenpriestern vnd Eltesten/ vnd sprachen: Wir haben vns hart verbannet nichts anzubeissen / biß wir Paulum getödtet haben.

De ginge til de ypperste Prester oc til de Eldste / oc sagde / Wi haffue hart forbandet oss / at wi skulle icke bide paa noget / for end wi haffue slaget Paulum ihiel.

15. So thut nun kundt dem Oberhauptmann / vnd dem Rath / daß er jhn Morgen zu euch führe/ als wolret jhr jn baß verhören/ wir aber sind bereit jhn zu tödten / ehe denn er für euch kompt.

Saa giffuer nu den øffuerste Hoffuitzmand til kende / oc Raadet / at hand fører hannem vd i morgen til eder/ lige som i vilde ydermere forhøre hannem/ Men wi ere rede til at ihielsla hannem / før end hand kommer faar eder.

16. Da aber Paulus Schwester Son den anschlag höret/ kam er dar/ vnd gieng in das Lager / vnd verkündigets Paulo.

Men der Pauli søster søn hørde det Anslag/ kom hand did / oc gick ind i Leyren / oc forkyndede Paulo det.

17. Paulus aber rieff zu sich einen von den Vnterhauptleuten / vnnd sprach: Disen Jüngling führ hin zu dem Oberhauptmann / denn er hat jhm etwas zusagen.

Da kallede Paulus til sig en aff Vnderhøffuitzmendene / oc sagde / Leed denne vnge Dreng bort til den øffuerste Hoffuitzmand / thi hand haffuer noget at sige hannem.

Kapitola XXIII.

12. A když bylo we dne / sešli se nekteřij z Židůw / a zaklli se řkauce: Ze nebudau gijsti ani pijti / až zabigij Pawla.

A tak gdy nástał dzień / zszedszy sie nie ktorzy z Zydow przyrzekli sobie społu pod klatwą / mowiąc / Nie bedziem ieść áni pić áż zámordujem Páwłá.

13. A bylo wijce nežli čtyřidcceti těch mužůw / kteřijž se byli tak spikli:

A było ich wiecey niż czterdzieści co to sprzysiężenie vczynili miedzy sobą.

14. Kteřijžto přistaupili k Knijžatuom Kněžským a Starssým / y řekli: Pod přijsahau zawázali gsme se / že neokusýme ničehož / dokudž nezabijme Pawla.

Ci przyszedszy do Kśiążąt kápłáńskich y do stárszych / powiedzieli / Przyrzekliśmy sobie ślubęcże nic vkuśić nie mamy áżbyśmy zámordowáli Páwłá.

15. Protož wy nynij dayte wěděti Haytmanu a Raddě / ať gey zaytra k wám rozkáže přiwesti / yakobyste něco gistěgssýho chtěli zwěděti od něho. My pak prwé nežli k wám přijgde / hotowi budeme / aby chme zabili gey.

A przetoż wy teraz daycie znáć rotmistrzowi z woley społnego zgromádzenia / aby go iutro do was wywiodł Iż sie rzkomo chcecie dostátec cźniey wywiedzieć o tych rzeczách co sie tyczą strony tego / á my pirwey niż przed was przyidzie / gotowiśmy go zámordowáć.

16. Tu lešt když vslyssal syn Sestry Pawlowý / ssel / a wssel do wogska / a powěděl Pawlowi.

A gdy vsłyszał syn śiostry Páwłowey te zdrádę / przybieżał / y wszedszy do zamku oznáymił to Páwłowi.

17. Tehdy Pawel powolaw k sobě gednoho z Setnijkůw / řekl gemu: Mladence tohoto doweď k Haytmanu / nebo ť má něco powěditi gemu.

Zawoławszy Páweł niektorego z setnikow / rzekł / Doweidź tego młodzieńcá do Rotmistrzá / bowiem mu coś ma powiedzieć.

כג

18 ודברה קנטרונא לות
כילירכא ואמר פולוס
אסירא קרני ובעא מני
דאיתי הנא עלימא לותך
דאית לה מדם דנאמר לך:

Colui dunque il prese con seco, e menollo al Capitano, e disse, Paulo che è in prigione, mi ha chiamato à se, e pregatomi ch'io conducessi à te questo giouenetto, che ha qualche cosa da dirti,

19 ואחדה באידה כ
כילירכא לעלימא ונגדה
לחד גבא ומשאל הוא לה
דמנא אית לך דתאמר
לי:

Il Capitano pigliandolo per la mano, si ritirò con esso da parte, e domandolli, Che cosa è quella che tu hai da riferirmi?

20 ואמר לה עלימא
יהודיא אתחשבו דנבעון
מנך דתאחת לפולוס
מחר לכנשהון איך צבין
מדם יתיר דנאלפון
מנה:

Et egli disse, I Giudei si son composti di pregarti che domane tu meni fuor Paulo nel Consiglio, come se volessero ricercercar di lui qualche cosa piu certa.

21 אנת הכיל לא תתפיס
להון הא גיר יתיר מן
ארבעין גברין מנהון ג
נטרין לה בכמאנא ו
ואחרמו על נפשהון דלא
יאכלון ולא נשתון עד־
מא דנקטלוניהי והא
מטיבין ומקוין לשודיך:

Ma tu non compiacer loro: percioche piu di quaranta huomini di loro gli fanno insidie contra, i quali si son votati con giuramento di non mangiar ne bere, infin che non l'habbiano ammazzato: & hora sono apparecchiati, aspettando la promessa da te.

22 ושריהי כלירכא
לעלימא כד פקדה דאנש
לא ידע דהלין בדקת לי:

Hor il Capitano licentiò il giouenetto, comandandoli che non dicesse à persona d'hauergli scoperte queste cose.

כג

18 והוא לקחו ויוליכו אל־השר
אלף ויאמר פולוס האסור קרא
לי ושאל ממני להוליך את־
הנער הזה אליך כי יש לו דבר
להגיד לך:

El entonces tomandolo, lleuólo àl tribuno, y dixo, El preso Paulo llamandome me rogó, que truxesse à ti este mancebo, que tiene algo que hablarte.

19 ושר אלף אחזו בידו ונתוק
לבדד שאל לו מה הדבר אשר
יש לך להגיד לי:

Y el Tribuno tomandolo de la mano, y apartandose à parte con el, preguntole, Que es loque tienes de que darme auiso?

20 ויאמר כי היהודים נוסדו
יחד לשאל ממך אשר למחרת
תוליך את־פולוס אל־העדה
כמו עתידים המה לדעת ולחקר
את־ישר ואמת דבריו:

Y el dixo, Los Iudios han concertado de rogarte que mannana saques à Paulo àl Concilio, como que han de inquirir de el alguna cosa mas cierta.

21 ואת אל־תאמין להם כי
מארבים עליו מהם יותר
מארבעים איש אשר החרימו
את־נפשם לא לאכל ולא
לשתות עד־כי יהרגהו ועתה
נכונים המה וישברון ממך את־
המאמר:

Mas tu no los creas porque mas de quarenta varones deellos lo assechan, los quales han hecho promessa debaxo de maldicion de no comer ni beuer hastaque lo ayan muerto: y aora estan apercebidos esperando tu promessa.

22 ושר אלף התיר את העלם
ויצו אותו מדבר לאיש לא אחד
כי־את־האלה גלית לאזני:

Entonces el Tribuno despidió àl mancebo mandandole que à nadie dixesse que le auia dado auiso deesto.

κγʹ.

18. Ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον, καί φησιν, ὁ δέσμιος Παῦλος προσκαλεσάμενός με ἠρώτησε τοῦτον τὸν νεανίαν ἀγαγεῖν πρός σε, ἔχοντά τι λαλῆσαί σοι.

Il le print donc, & le mena vers le Capitaine, & dit, Paul qui est prisonnier m'a appelé, & prié d'amener ce ieune homme vers toi, d'autant qu'il a quelque chose à te dire.

19. Ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλίαρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν, ἐπυνθάνετο, τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι;

Et le Capitaine le prenant par la main se retira à part, & lui demanda, Qu'est ce que tu as à me rapporter?

20. Εἶπε δὲ, ὅτι οἱ ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν παῦλον, ὡς μέλλοντές τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ.

Et il lui dit, Les Iuifs ont conspire de te prier que demain tu enuoyes Paul au conseil, comme s'ils vouloyent enquerir quelque chose plus auant de lui.

21. Σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα, οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς, μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν. καὶ νῦν ἕτοιμοί εἰσι, προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν.

Mais ne t'accorde point: car plus de quarante hommes d'entr'eux sont en embusches contre lui, qui ont fait vœu auec execration de serment de ne manger ne boire iusqu'à tant qu'ils l'ayent mis à mort &: maintenant ils sont tout prests, attendans ce que tu leur promettras.

22. Ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίαν, παραγγείλας, μηδενὶ ἐκλαλῆσαι, ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με.

Le Capitaine donc renuoya le ieune homme, lui commandant qu'il ne dist à personne qu'il lui eust declaré ces choses.

CAP. XXIII.

18. Et ille quidē assumens cum duxit ad tribunum, & ait, Vinctus Paulus rogavit me hunc adolescētem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.

So he tooke him/and brought him to the chiefe captaine/and said/ Paul the prisoner called me vnto him/& prayed me to bring this yong man vnto thee/ which hath some thing to say vnto thee.

19. Apprehendens autem tribunus manum illius, secessit cum eo seorsum,& interrogavit illum, Quid est quod habes indicare mihi?

Then the chiefe captaine tooke him by the hand/ and went apart with him alone/and asked him What hast thou to shewe me?

20. Ille autem dixit, Iudæis convênit rogare te, ut crastina die producas Paulum in concilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo.

And he said/ The Jewes haue conspired to desire thee/that thou wouldest bring forth Paul to morowe into the Counsell/as though they would inquire some what of him more perfectly.

21. Tu verò ne credideris illis, insidiantur enim ei ex eis viri ampliùs quam quadraginta, qui se devoverunt nōmāducare,neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati sunt, expectantes promissum tuum.

But let them not perswade thee: for there lie in waite for him of them/ more then fourty men/ which haue bounde them selues with an othe/ that they will neither eate nor drinke/till they haue killed him: and now are they ready/and wayte for thy promise.

22. Tribunus igitur dimisit adolescentē, præcipiens ne cui loqueretur quoniam hæc nota sibi fecisset.

The chiefe captaine then let the young man departe/and charge him to speake it to no man/that hee had shewed him these thinges.

Das XXIII. Capitel.

18. Der nam jhn an/vnnd führet jn zum Oberhauptmañ/vnd sprach: Der gebunden Paulus rieff mir zu sich/vnd bat mich/disen Jüngling zu dir zu führen/der dir etwas zu sagen habe.

Hand anammede hannem oc ledde hannem til den øffuerste Høffuitzmand/oc sagde/ Den bundne Paulus kallede mig til sig/oc bad mig/lede denne vnge Dreng til dig/som haffuer noget at sige dig.

19. Da nam jhn der Oberhauptmann bey der Hand/vnd weich an einen sondern ort/vnd fraget jn: Was ists/ daß du mir zu sagen hast?

Da tog den øffuerste Høffuitzmand hannem ved haanden/oc vigede til en besynderlige sted/ oc atspurde hannem/Huad er det/som du haffuer at sige mig?

20. Er aber sprach die Jüden sind eins worden/dich zu bitten/daß du Morgen Paulum für den Rath bringen lassest/als wolten sie jhn baß verhören.

Da sagde hand/Joderne ere bleffne til enss/at bede dig at du skalt lade Paulum føre faar Raadet i morgen/lige som de vilde ydermere forhøre hannem.

21. Du aber traue jnen nicht/denn es halten auff jhn mehr denn viertzig Männer vnter jnen/ die haben sich verbannet/weder zu essen noch zu trincken/biß sie Paulum tödten/vnd sind jetzt bereit/vnd warten auff deine verheissung.

Men tro du dem icke/Thi der vocte paa hannem mere end fyretiue Mend aff dem/som sig haffue forbandet/huercken at æde oc ey heller at dricke/ før end de ihielsla Paulum/ Oc de ere nu rede/oc bie effter dit loffte.

22. Da ließ der Oberhauptmann den Jungling von sich/vnd gebot jm/ daß er niemand sagete/ daß er jhm solchs eröffnet hette.

Da forlod den øffuerste Høffuitzmand den vnge Dreng fra sig/oc bød hannem/at hand skulde ingen sige/at hand haffde obenbaret dette faar hannem.

Kapitola XXIII.

18. A on poyaw gey/y wedl k Haytmanu/a řekl gemu: Wěžeň Pawel prosyl mne/ abych tohoto Mládence přiwedl k tobě/ neb ť má něco mluwiti s tebau.

A tháť go on wźiąwszy wiodł do Rotmistrzá/ y rzekł/ Páweł więźień wezwawszy mię prosił ábych thego młodźieńcá dowiodł do ciebie iż ma niecо mowić z tobą.

19. Y poyaw gey Haytman za ruku geho/ šel s nim saukromij/ a otázal ho: Co gest to ge/ssto mi máss powěděti?

Tedy rotmistrz wźiąwszy go zá rękę odwiodł śię z nim ná stronę/ y pythał go/ Coż to iest co mi oznaymić masz?

20. Tehdy on řekl: Židé na tom zůstali/a magij tebe prosyti/ aby zaytra wywedl do Raddy Pawla/ yakoby něcó gistěyssyho chtěli zwěděti o něm.

A on powiedźiał/ Postánowili Żydowie prośić ćię ábyś iutro wywiodł Páwłá do zgromádzenia/ jákoby śię mieli nie co o nim dostáteczniey dowiedźieć.

21. Ale ty nepowolug gim. Nebo ť auklady činij gemu/ mužůw wijce než čtyřidceti/ kteřijž se zakkli/ že nebudau ani gijsti/ ani pijti/ až gey zabigij: a giž gsau hotowi/ čekagijce aby ty gim to slijbil včiniti.

A tak śię im nie day vwodźić/ boć śię nań násádźiło z nich więcey niż czterdźieśći mężow/ ktorzy sobie pod klatwą przyrzekli áni ieść áni pić áżby go zámordowáli/ y teraz iuż są pogotowiu/ czekáiąc cobyś im oznaymił.

22. Tehdy Haytman pustil toho Mládence/ přikázaw aby žádněmu nepravil by tyto wěcy powěděl gemu.

Zátym Rotmistrz odpráwił onego młodźieńcá/ roskázuiąc mu áby tego przed żadnym nie powiedał iż mu to oznaymił.

כג

23 וקרא לתרין קנטרונין ואמר להון זלו עתדו רהומיא מאתין דיאזלון לקסריא ופרשא שבעין ושדיי ברמחא מאתין דיפקון מן תלת שעין בלליא :

Poi chiamando à se certi suoi due Centurioni, disse, Mettete in ordine dugento soldati, che vadano insin à Cesarea, e settanta huomini à cauallo, e dugento lancie, à tre hore di notte.

24 סיבו דין אף בעירא איך דירכבונה לפולוס ניפלטוניהי לות פילכס הגמונא :

E fate che ci siano de giumenti, acciochè vi pongano su Paulo, e conducanlo saluo à Felice Presidente.

25 (דחל גיר דלמא יחטפוניהי יהודיא ויקטלוניהי והו אחרית יתעשק איך דנסב כספא :)

(Perciochè teme acciochè non pigliarlo Giudei, Et occiderannolo & egli di poi calumniato come haueua riceuuti i denari.)

26 וכתב אגרתא ויהב להון דאית בה הכנא קלודיוס לוסיאוס לפילכס הגמונא נציחא שלם :

E scrisseli vna lettera in questa forma. Claudio Lisia à Felice potentissimo Presidente, Salute.

27 לגברא הנא אחדוהי יהודיא איך דנקטלוניהי וקמת אנא עם רהומיא ופרקתה כד ילפת דרהומיא הו :

Essendo quest' huomo stato preso dai Giudei, e stando per essere ammazzato da essi, io soprauuenni con la compagnia de soldati, e lo tolsi lor de le mani, hauendo conosciuto ch'egli era Romano.

28 וכד בעא הוית למדע עלתא דמטולתה רשין הוו לה אחתיתה לכנשהון :

E volendo saper la cagione, perchè essi l'accusauano, il condussi nel Consiglio loro.

כג

23 ויקרא לשני אנשי שרי מאות ויאמר הכינו את־אנשי מלחמה מאתים להלך לקיסריא ושבעים פרשים ומאתים נשאי החניתות משעת השלישית הלילה :

Y llamados dos Centuriones, mandóles que apercibiessen dozientos soldados, que fuessen hasta Cesarea, y setenta de cauallo con los dozientos que lo acompannassen deste las tres horas de la noche.

24 והכינו את־בעירכם להרכיב את־פולוס ולהפליטו אל־פילכס הפקיד :

Y que aparejassen caualgaduras para en que poniendo à Paulo lo lleuassen en saluo à Felix el Presidente.

25 (כי ירא פן יגזלהו היהודים ויהרגהו והוא אחרי־כן יכלם כמו לקח כסף :)

(Porque temor porque no para arrebatarlo los Iudios Y mararlohan y el despues calunniado Como auia recebido el dinero.)

26 ויכתב אגרת ופתשגן הכתב זה הוא קלודיוס ליסיס לאיש חיל ונשיא פילכס שלום לו לנצח:

Escriuiendo vna letra que en summa contenia esto. Claudio Lysias à Feliz Gouernador Excellente Salud.

27 האיש הזה נתפש מיהודים ועתידים המה להרגו וקמתי עם אנשי מלחמה ואפלטהו בהודעי כי רהומי הוא :

A este varon, tomado de los Iudios, y que lo començauan à matar, libré yo sobreuiniendo con vna compannia de soldados, entendiendo que era Romano.

28 ובבקשי לדעת את־אודות אשר עליהן יחיבוהו הביאותיו אל־עדתם :

Y queriendo saber la causa porque lo accusauan, lleuelo àl Concilio deellos.

κγʹ.

23. Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων, εἶπεν, ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν ἕως Καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα, καὶ δεξιολάβους διακοσίους ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός.

Puis ayant appelé deux certains Centeniers, dit, Tenez prests deux cens gendarmes pour aller iusqu'à Cesaree, & septante hommes de cheual, & deux cens archers, à trois heures de nuict.

24. Κτήνη τε παραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν Παῦλον διασώσωσι πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα.

Et qu'il y ait montures prestes, afin qu'ayans fait monter Paul, ils le meinent en sauueté au Gouuerneur Felix.

25. (Ὅτι ἐφοβήθη γὰρ μήποτε ἁρπάσαντες αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι καὶ ἀποκτείνωσιν αὐτὸν, καὶ αὐτὸς ὕστερον συκοφαντηθείη ὡς λαβὼν ἀργύριον.)

(Car il craignit de peur qu'il ne pour le rauir les Iuifs & ils le mettrōt à mort & il finalement circonuene comme auoit receu l'argent.)

26. Γράψας ἐπιστολὴν περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον. Κλαύδιος Λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι Φήλικι χαίρειν.

Et lui escriuit vnes lettres d'vne telle teneur. Claude Lysias au tres-excellent Gouuerneur Felix, Salut.

27. Τὸν ἄνδρα τοῦτον συλληφθέντα ὑπὸ τῶν ἰουδαίων καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλόμην αὐτὸν, μαθὼν ὅτι ῥωμαῖός ἐστι.

Comme ceste homme empoigné des Iuifs estoit prest d'estre tué par eux, ie suis suruenu auec la garnison, & le leur ai osté, ayant cognu qu'il estoit Romain.

28. Βουλόμενος δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν.

Et voulant sauoir la cause pourquoi ils l'accusoyent, ie le menai en leur conseil.

CAP. XXIII.

23. Et convocatis duobus centurionibus, dixit illis, Parate milites ducentos, ut eant usque Cæsaréam & equites septuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis.

And hee called unto him two certaine Centurions / saying / Make ready two hundreth souldiers / y they may go to Cesarea / & horsmen three score and ten/and two hūdreth with dartes / at the thirde houre of the night.

24. Et iumenta preparate, ut imponentes Paulum, eum salvum perducerent ad Felicem presidem.

And let them meke readie an horse that Paul being set on/ may be brought safe unto Felix the Gouernour.

25. (Timuit enim ne fortè raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipse postea calumniam sustineret, tanquam accepturus pecuniam.)

For out he was afraid least any take him the Jewes / And then shal kyll him/and he was affter accused falsely/ that he had receiued the money.

26. Scribens epistolam cōtinentem hæc. Claudius Lysias optimo præsidi Felici salutem.

And hee wrote an epistle in this maner. Claudius Lysias unto the most noble Gouernour Felix sendeth greeting.

27. Virum hunc comprehensum à Iudæis, & incipiētem interfici ab eis, superveniens cum exercitu, eripui, cognito quia Romanus est.

As this man was taken of the Jewes/& should haue bene killed of them/ I came upon them with the garrison / and rescued him /perceiuing that he wȝ a Romane.

28. Volensque scire causam quamo biiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.

And when I would haue knowen the cause / wherfore they accused him / I brought him forth into their counsell.

Das XXIII. Kapitel.

23. Vnd rieff zu sich zweyen Vnterhauptleuten / vnnd sprach: Rüstet zwey hundert Kriegsknecht / daß sie gen Cesarien ziehen / vnnd siebentzig Reuter / vnnd zwey hundert Schützen / auff die dritte stund der nacht.

Oc hand kallede til sig tho Vnderhoffuitzmend oc sagde / Ruster thu hundrede Stridzmend / at de skulle drage til Cesaream / oc halffierdesinds tiue Reysener / oc thu hundrede Skytter / den tredie stund i nat.

24. Vnd die Thiere richtet zu daß sie Paulum drauff setzen / vnd bringen jn bewaret zu Felix dem Landpfleger.

Oc bereder diuret at de kunde sette Paulum der paa / oc føre hannem vskad til Felix Landzherren.

25. (Denn er besorgte sich / die Jüden möchten jhn mit gewalt nemmen vnd tödten / vnd er müste jhm nachmals übel nachreden lassen / als hette er Geldt genommen.)

Thi da befrøctede hand sig at der skal icke tage fat paa hannem Joderne/oc de skulle sla hannem ihiel oc hand der effter bleff beført / at hand haffde anammet Pendinge.

26. Vnnd schreib einen Brieff / der hielt also: Claudius Lysias / dem theuren Landpfleger Felix / freude zuvor.

Oc hand screff it Breff/ det lydde saa. Claudius Lysias/Den verdige Landzherre Felix/ Glæde tilforn.

27. Diesen Mann hatten die Jüden gegriffen / vnd wolten jhn getödtet haben. Da kam ich mit dem Kriegsvolck dazu / vnnd reiß jhn von jhnen / vnd erfuhr daß er ein Römer ist.

Denne Mand haffde Joderne grebet / oc vilde ihielslaget hannem. Da kom ieg der til met Stridzfolcket oc sled hannem fra dem / oc fornam at hand er en Romere.

28. Da ich aber mich wolte erkündigen der vrsache / darumb sie jn beschuldigeten / führet ich jhn in jhren Rath.

Men der ieg vilde vide Sagen /huor faare de skyllede hannem / førde ieg hannem i deris Raad.

Kapitola XXIII.

23. A powolaw dwau Setnijkůw/ řekl gim: Připrawte Žoldnéřůw dwě Stě/ ať gdau do Cezaree/ a gezdcůw sedmdesáte/ a Kopidnjkůw dwě Stě/ k třetij hodině na noc:

Rwezwawszy dwu niektorych z setnikow/ roskazal aby nagothowali dwie ście służebnych/ á izby szli áż do Cesárey/ ktemu ieźdźców dziesiat sze źdnych/ y dwie ście drabow/ po trzeciey godźinie wnoc.

24. Y howada připrawte/ a wsadijce Pawla/ doweďteż gey we zdrawij k Felixowi Wládaři.

Jżby też były po gotowiu z Końmi/ áby Pawłá wsádźiwszy zdrowo odprowádźili do Felixá stárosty.

25. (Nebo bál se/ aby ho newydřeli Židé a nezabili/ a on k hanbě aby nepřissel/ yakoby penijze od nich wzal.)

(Abowiem bal sie áby nie vchwycic mieli Żydowie y zabili go á on potym byl osk árżon iákoby wźial pieniadze.)

26. Napsal gemu také y List/ w tato slowa: Klaudyus Lisyáss wybornému Wládaři Felixowi wzkazuge pozdrawenij.

Nápisawszy też list ktory to w sobie zámykal/ Klaudius Lisyás ná zacnieyszemu stárośćie Felixowi zdrowia życzy.

27. Muže tohoto/ kteréhož byli yali Židé/ a počali ho mordowati/ yá přissed s hauffem mým/ wydřel gsem ho gim/ a poznaw že gest Ržimský.

Tego męża poimánego od Żydow/ gdy iuż od nich miał być zábit/ przyszedszy z hufcem odialem/ dowiedźiawszy sie iż był Rzymiánin.

28. A chtě zwěděti přijčinu/ pro kterau gsau gey winili/ vwedl gsem ho do raddy gegich.

Y chcąc sie dowiedźieć przyczyny ocżby nań skárżyli/ wywiodlem go do ich zgromádzenia.

כג

29 ואשכחת דעל ואטמא דנמוסהון רשין הוו לה ועלתא דשויא לאסורא או למותא לית הוא לותה :

Ilqual trouai esser accusato de le questions de la lor Legge, senz' hauer alcun peccato degno di morte, ò di prigione.

30 וכד אתבדק לי נכלא בכמאנא דעבדו עלוהי יהודיא מחדא שדרתה לותך ופקדת לקטרגנוהי דיאתון ונאמרון עמה קדמיך הוי חלים :

Hor essendo state notificate alcune insidie che dai Giudei erano tese contra quest'huomo, io l'ho subbito mandato à te: comandando etiandio à gli accusatori che dicano dinanzi à te le cose ch'essi hanno contra di lui: Sta sano.

31 הידין רהומיא איך דאתפקדו דברוהי לפולוס בליליא ואיתיוהי ל לאנטיפטרוס מדינתא :

I soldati adunque, secondo ch'era stato loro imposto, pi eser Paulo, e menoronlo di notte in Antipatri.

32 וליומא אחרנא שרו פרשא לרגלא חבריהון דיהפכון למשריתא :

E il giorno seguente lasciando andar con lui gli huomini à cauallo, sene ritornorono al campo.

33 ואיתיוהי לקסריא ויהבו אגרתא להגמונא ואקימוהי קדמוהי ל לפולוס :

I quali huomini come furono entrati in Cesarea, & hebber dato la lettera al Presidente gli appresentorono ancor Paulo.

34 וכד קרא אגרתא משאל הוא לה דמן אידא הופרכיא איתוהי וכד ילף דמן קיליקיא :

Il Presidente letta che l'hebbe, e domandatoli di qual prouincia ei fosse, & inteso ch'egli era di Cilicia, disse.

35 אמר לה שמע אנא לך מא דאתו קטרגניך ופקד דנטרונה בפרטורין דהרודס :

Io ti udirò quando i tuoi accusatori ancora saranno uenuti. E comandò che fosse guardato nel palazzo d'Herode.

כג

29 אֲשֶׁר מְצָאתִיו כִּי יְחַיְּבוּהוּ עַל־קֻשְׁיוֹת תּוֹרָתָם וְכִי מִשְׁפַּט מָוֶת אוֹ אֲזִקִּים לֹא יוּכְלוּ לְהִתְגּוֹלֵל עָלָיו :

Y hallé que lo accusauan de algunas questiones de la Ley deellos: y que ningun crimen tenia digno de muerte, o de prision.

30 וְכַאֲשֶׁר נִבְדַּק לִי כִּי אֲנָשִׁים מִיְּהוּדִים עֲתִידִים לֶאֱרֹב עַל־הָאִישׁ הַזֶּה בְּרֶגַע שְׁלַחְתִּיו אֵלֶיךָ וּמַגִּיד לַמְחַיְּבִים לְדַבֵּר עַל־מִשְׁפָּטוֹ לְפָנֶיךָ יִשְׁמָרְךָ אֱלֹהִים :

Mas siendome dado auiso de assechanças que le auian aparejado los Iudios, en la misma hora lo embié à ti: y he denunciado tambien à los accusadores que traten delante de ti lo que tienen contra el. Bien ayas.

31 וְאַנְשֵׁי־מִלְחָמָה כַּאֲשֶׁר צֻוּוּ לָקְחוּ אֶת־פּוֹלוּס וַיּוֹלִיכֻהוּ בַּלַּיְלָה לְאַנְטִיפַּטְרוּס :

Y los soldados tomando à Paulo como les era mandado, truxeronlo de noche à Antipatria.

32 וּמִמָּחֳרַת הִנִּיחוּ אֶת־הַפָּרָשִׁים לַהֲלֹךְ עִמּוֹ וַיָּשׁוּבוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה :

Y el dia siguiente, dexando à los de cauallo que fuessen con el, se boluieron àl real.

33 וּבְבוֹאָם בְּקֵיסַרְיָא וַיִּתְּנוּ אֶת־אִגֶּרֶת לַנָּשִׂיא וַיַּעֲמִידוּ אֶת־פּוֹלוּס לְפָנָיו :

Y como llegaron à Cesarea, y dieron la carta àl Presidente, presentaron tambien à Paulo delante deel.

34 וְהַנָּשִׂיא בְּקָרְאוֹ אֶת־אִגֶּרֶת וּבְשָׁאֳלוֹ מֵאֵיזֶה מְדִינָה הוּא וַיָּבֶן כִּי מִקִּילִיקְיָא הוּא :

Y el Presidente, leyda la carta, preguntó, de que prouincia era. y entendiendo que de Cilicia.

35 וַיֹּאמֶר אֶשְׁמָעֲךָ אִם גַּם מְחַיְּבֶיךָ יָבוֹאוּ וַיְצַו לְשָׁמְרוֹ בְּבֵית דִּין הֵירוֹדֵס :

Oyrtehe, dize, quando vinieren tambien tus accusadores. Y mandó que lo encarcelassen en el audiencia de Herodes.

κγ´.

29. Ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα.

La où i'ai trouué qu'il estoit accusé touchant des questions de leur Loy, n'ayant commis nul crime digne de mort ou d'emprisonnement.

30. Μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ. ἔρρωσο.

Et ayant esté aduerti des embusches que les Iuifs auoyent dressees contre lui, incontinent ie te l'ai enuoyé: ayant aussi commandé aux accusateurs de dire deuant toi les choses qu'ils ont contre lui Bien te soit.

31. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς, ἀναλαβόντες τὸν παῦλον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν ἀντιπατρίδα.

Les gendarmes donc, selon qu'il leur estoit enioint, prindrent Paul, & le menerent de nuict en Antipatris:

32. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν.

Et le lendemain ayans laissé les hommes de cheual pour aller auec lui, s'en retournerent à la forteresse.

33. Οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν καισάρειαν καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν παῦλον αὐτῷ.

Iceux donc estans venus en Cesaree, apres auoir rendu les lettres au Gouuerneur, presenterent aussi Paul deuant lui.

34. Ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἐστί, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ κιλικίας.

Et quand le Gouuerneur les eut leuës, & l'eut interrogué de quelle prouince il estoit, ayant entendu qu'il estoit de Cilice.

35. Διακούσομαί σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται. ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ ἡρώδου φυλάσσεσθαι.

Ie t'orrai, dit-il, plus amplement, quand tes accusateurs seront aussi venus. Et commanda qu'il fust gardé au palais de Herode.

CAP. XXIII.

29. Quem inveni accusari de quæstionibus legis ipsorum: nihil verò dignum morte aut vinculis habentem crimen.

There I perceiued that he was accused of questions of their Lawe / but had no crime worthy of dead / or of bondes.

30. Et cùm mihi perlatum esset de insidiis quas paraverant illi, misi eum ad te, denuntiãs & accusatoribus, ut dicant apud te. Vale.

And when it was shewed me / howe that the Jewes layed wayte for the man / I sent him straight way to thee / and commanded his accusers to speake before thee y thinges that they had against him. Fare well.

31. Milites verò, secundum præceptum sibi, assumentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem.

Then the souldiers as it was commanded them / tooke Paul / & brought him by night to Antipatris.

32. Et postera die dimissis equitibus ut cum eo irent, reversi sunt ad castra.

And the next day / they left the horsemen to goe with him / and returned vnto the Castle.

33. Qui cum venissent Cæsaréam, & tradidissent epistolam præsidi, statuerunt ante illum & Paulum.

Nowe when they came to Cesarea / they deliuered the Epistle to the Gouernour / & presented Paul also vnto him.

34. Cùm legisset autem, & interrogasset de qua provincia esset: & cognoscens quia de Cilicia.

So when the Gouernour had read it / he asked of what prouince he was: and when he vnderstood that he was of Cilicia.

35. Audiam te, inquit, cum accusatores tui venerint, iussitque in prætorio Herodis custodiri eum.

I will heare thee / said he / when thine accusers also are come / and commanded him to be kept in Herodes iudgement hall.

Das XXIII. Capitel.

29. Da befand ich / daß er beschuldiget ward von den Fragen jres Gesetzes / Aber keine anklage hatte / des todtes oder der bande werth.

Da befant ieg / at hand bleff skyldet for de Spørssmaal i deris Low / Men hand haffde ingen Klagemaal / som hannem burde at dø eller bindis fore.

30. Vnd da für mich kam / daß etliche Jüden auff jn hielten / sandte ich jhn von stundan zu dir / vnnd entbot den Klägern auch / daß sie für dir sagten / was sie wider jn hetten. Gehab dich wol.

Oc der ieg fick at vide / At nogle Jøder voctede paa hannem / da sende ieg hannem strax til dig / oc bød ocsaa Anklagerne / at de skulde sige faar dig / huad som de haffde mod hannem. Far vel.

31. Die Kriegsknechte / wie jhnen befolhen war / namen Paulum / vnnd führeten jhn bey der nacht gen Antipatriden.

Stridzmendene toge Paulum / som den vaar befalet / oc førde hannem bort om natten til Antipatriden.

32. Des andern tages aber liessen sie die Reuter mit jhm ziehen / vnnd wandten wider vmb zum Läger.

Oc anden dagen lode de Reysenerne drage met hannem / oc vende til bage igen til Leyren.

33. Da die gen Cesarien kamen / überantwortten sie den Brieff dem Landpfleger / vnd stelleten jhm Paulum auch dar.

Der de komme til Cesaream / antuordede de Landzherren Breffuit / oc stickede ocsaa Paulum der faar hannem.

34. Da der Landpfleger den Brief laß / fraget er: Auß welchem Lande er were? Vnnd da er erkundet / daß er auß Cilicia were.

Der Landzherren læsde Breffuit / spurde hand / aff huad Land hand vaar? Oc der hand fornam / at hand vaar aff Cilicia.

35. Sprach er: Ich wil dich verhören / wenn deine Verkläger auch da sindt. Vnd er hieß jhn verwaren inn dem Richthauß Herodis.

Sagde hand / Jeg vil forhøre dig / naar dine Anklagere ocsaa komme tilstede. Oc hand befalede at foruare hannem i Herodis Domhuss.

Kapitola XXIII.

29. Y shledal gsem / že naň žalugij z wěcý Zákona gegich / a že nemá žádného hřijchu / pro kterýžby byl hoden smrti neb wazby.

Dowiedziałem się tedy iż naň skárżą o iákieś gadki zakonu ich / lecż nie ma żadnego występku godne° śmierci abo więzienia.

30. A když mi powědijno o lsti / kterau o něm skládali / poslal gsem gey k tobě / přikázaw také y žalobnijkům geho / aby naň žalowali před tebau. Měg se dobře.

A iż mi oznáymiono o przyśłey naň zdrádzie Żydowskiey / tedym teyże godźiny odesłał go do ciebie / ábyś thez oznaymił tym kthorzy naň skárżą coby mieli przeciw niemu / áby mowili przed toba: Mieyże się dobrze.

31. Tehdy Žoldněři wedlé toho yakž gim bylo přikázáno / poyawsse Pawla / wedli gey w nocy do Antypatrydy.

Tedy służebni iako im było rozkazáno / wźiawszy Páwłá prowádźili noca do Antypátrydá.

32. A druhého dne poslawsse gijzdné aby s nim geli / wrátili se do Wogska.

A názáiutrz odpráwiwszy iezdne áby z nim iechali / wrocili się sámi do zamku.

33. Oni pak když přigeli do Cezaree / dali List Wládaři / a Pawla postawili před nim.

Kthorzy gdy przyśli do Cesárey á oddáli list stároscie / postáwili thez przed ňim y Páwła.

34. A když přečetl List Wládař otázal ho / z kterého by Kraginy byl. A zwěděw že gest z Cylicye.

A thák stárostá gdy przeczedł list / pytał go z ktoreyby był źiemie / y zrozumiał że był z Cylicyey.

35. Řekl gemu: Buduk slyssetí tebe / když twogi žalobnijcy také přigdau. Y rozkázal ho ostřijhati na Herodesowě Rathauze.

Zátym rzekł / Bedećie słuchał / gdy też beda ći ktorzy ná ćie skárzyć máia / Y tákże go rostázał strzedz ná ratuszu Herodowym.

כד

1 וּמִן בָּתַר יוֹמָתָא חַמְשָׁא נְחֵת חַנַנְיָא רַב כָּהֲנָא עַם קַשִּׁישָׁא וְעַם טֶרְטֻלוֹס רְהֶטְרָא וְאוֹדַע לְהֶגְמוֹנָא עַל פָּוְלוֹס׃

Doppo cinque giorni Anania sommo Sacerdote scese giu co i Vecchij, e con vn certo Tertullo Oratore: iquali comparirono dinanzi al Presidente contra Paulo.

2 וְכַד אֶתְקְרִי אֶקִּיף הֲוָא טֶרְטֻלוֹס מְקַטְרֵג לֵהּ וְאָמַר׃

Ilquale essendo stato chiamato, Tertullo incominciò ad accusarlo, dicendo.

3 בְּסַגִּיאָא דְשַׁיְנָא עָמְרִינַן מֶטֻּלָתָךְ וְתַקְנָתָא סַגִּיאָתָא הְוַי לְעַמָּא הָנָא בְּשֶׁקֶל טַעְנָךְ וְכֻלַן בְּכֻל דּוּכָא מְקַבְּלִינַן טַיְבוּתָךְ נַצִּיחָא פֶּלִכְּס׃

Che noi per te viuiamo in molta pace, e le cose si facciano rettamente in questo popolo per la tua prouidentia. Noi e sempre e per tutto l'approuiamo, eccellentissimo Felice, con ogni ringratiamento.

4 דְּלָא דֵין נַלְאָיךְ בְּסַגִּיאָתָא בָּעֵא אֶנָא מֶנָּךְ דְּתֶשְׁמַע לְמַכִּיכוּתַן בִּפְסִיקָתָא׃

Ma per non tenerti piu lungamente a tedio, io ti prego che per tua humanità ci ascolti vn poco.

5 אֶשְׁכַּחְנוּ גֵּיר לְגַבְרָא הָנָא דְּאִיתַוְהִי מְשַׁחְתָנָא וּמְעִיר שְׁגוּשְׁיָא לְכֻלְּהוֹן יְהוּדָיֵא דִּבְכֻלָּה אַרְעָא רִישָׁא הוּ גֵּיר דְּיוּלְפָנָא דְּנָצְרָיֵא׃

Noi habbiam trouato quest'huomo pestilentioso, e che muoue seditione a tutti i Giudei per tutto'l mondo, & autor de la setta de Nazareni.

כ ד

1 וַיְהִי מִקְצֵה חֲמֵשֶׁת יָמִים וַיֵּרֶד כֹּהֵן גָּדוֹל חֲנַנְיָהוּ עִם הַזְּקֵנִים וְעִם טֶרְטֻלוֹס אִישׁ מֵלִיץ אֲשֶׁר הוֹפִיעוּ עַל־פִּילוֹס׃

Y Cinco dias despues decendió el Principe de los Sacerdotes, Ananias con (algunos) Ancianos, y Tertullo vn orador: y parecieron delante del presidente contra Paulo.

2 וַיִּקָּרֵא לוֹ וַיָּחֶל טֶרְטֻלוֹס לְחַיֵּב לֵאמֹר׃

Y citandolo, Tertullo començó de accusar, diziendo.

3 כַּאֲשֶׁר בְּרֹב שָׁלוֹם שׁוֹכְנִים אֲנַחְנוּ עָלֶיךָ וּמֵישָׁרִים רַבִּים הָיוּ לָעָם הַזֶּה בִּתְבוּנָתֶךָ תָּמִיד וְלָנֶצַח קִבַּלְנוּ וּנְקַבֵּל אֶת־טוֹבָתֶךָ פִּילִכְּס אִישׁ חֲמוּדוֹת עִם כָּל־תּוֹדָה׃

Como sea ansi que por causa tuya biuamos en grande paz, y muchas cosas sean bien gouernadas en el pueblo por tu prudencia, siempre y en todo lugar lo recebimos con todo hazimiento de gracias, o excellente Felix.

4 וּמָן אוֹגִיעֲךָ בְּרַבִּים שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּךָ לִשְׁמֹעַ אוֹתָנוּ בִּקְצָת כַּחֲנִינָתֶךָ׃

Empero por no impedirte mas luengamente, ruego te que nos oygas breuemente conforme a tu equidad.

5 מָצָאנוּ אֶת־הָאִישׁ הַזֶּה כִּי לֵץ הוּא קוֹשֵׁר קֶשֶׁר עַל־הַיְּהוּדִים כֻּלָּם בְּכָל־הַתֵּבֵל וּמַתְעֶה רֹאשׁ הוּא מִכְּפִירַת הַנְּצָרִים׃

Porque auemos hallado que este hombre es pestilencial, y leuantador de sediciones à todos los Iudios por todo el mundo: y principe de la sediciosa secta de los Nazarenos.

ΚΕΦΑΛ. κδ΄.

Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος Τερτύλλου τινός, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ Παύλου.

Or cinq iours apres, Ananias le souuerain Sacrificateur descendit auec les Anciens, & Tertulle vn certain orateur, lesquels comparurent deuant le Gouuerneur à l'encontre de Paul.

2. Κληθέντος δὲ αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ Τέρτυλλος λέγων.

Et Paul estant appelé, Tertulle commença à l'accuser, disant.

3. Πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ, καὶ κατορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας, πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα, κράτιστε Φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας.

Tres-excellent Felix, nous recognoissons en tout & par tout auec tout remerciement, que nous auons obtenu grande paix par toi, & par les bonnes ordonnances que tu as dressees en ce peuple, selon ta pouruoyance.

4. Ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ.

Mais afin que ie ne t'empesche plus longuement, ie te prie que tu nous oyes en peu de paroles selon ton equité.

5. Εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμόν, καὶ κινοῦντα στάσιν πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν Ναζωραίων αἱρέσεως.

C'est, que nous auons trouué cest homme pestilencieux & esmouuant sedition entre tous les Iuifs par tout le monde, & chef de la secte des Nazariens.

CAP. XXIIII.

POst quinque autē dies descendit princeps sacerdotum Ananias, cum senioribus quibusdam & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præsidem aduersus Paulum.

Das XXIIII. Capitel.

Vber fünff tage zoch hinab der Hoheprießter Ananias mit den Eltesten/ vnd mit dem Redener Tertullo/ die erschienen für dem Landpfleger wider Paulum.

Kapitola XXIIII.

PO pěti pak dnech/ sstaupil Knijže Kněžské Ananyáss/ s niekterými Starssými/ a s Tertullem něyakým Řečnijkem/ kteřijžto postawili se před Wládařem proti Pawlowi.

NOwe after fiue dayes/ Ananias the hie Priest came downe with the Elders/ and with Tertullus a certaine Oratour / which appeared before the Gouernour against Paul.

FEm dage der effter drog den ypperste Prest Ananias ned met de Eldste / oc met den talende mand Tertullo / de møte faar Landzherren mod Paulum.

Szedł potym płatego dnia naywyższy kapłan Ananiasz z stárszymi y z Tertuliem nietakim wymowcą/ ktorzy stáneli przed stárostą przeciw Pawłowi.

2. Et citato Paulo cœpit accusare Tertullus dicens, Cùm in multa pace agamus per te, & multa corrigantur per tuam prouidentiam:

2. Da er aber beruffen ward / fieng an Tertullus zu verklagen / vnnd sprach: Daß wir inn grossem friede leben vnter dir / vnd vil redlicher thaten disem Volck widerfahren / durch deine fürsichtigkeit.

2. A powolawsse Pawla počal naň žalowati Tertullus/ řka: Poněwadž we mnohém pokogi žiwi gsme skrze tebe/ a mnohé se wěcy dobře wedau w tomto Lidu twau opatrnostij.

And when he was called forth/ Tertullus began to accuse him/ saying/ Seeing that we haue obteinet great quietnes through thee / & that many worthy things are done vnto this nation through thy prouidence.

Oc der hand bleff kaldet / da begynte Tertullus at klage paa hannem/ oc sagde/ At wi leffue i stor Fred vnder dig / oc mange stickelige Gerninger vederfaris dette Folck/ formedelst din forsynlighed.

A tháк pozwawszy go / poczał naň skárzyc Tertulus / mowiąc / My przezcie y przez twey rostropności zacne spráwy w narodzie tym/ dostąpiliśmy pokoiu wielkiego.

3. Semper & vbiq; suscipimus optime Felix, cum omni gratiarum actione.

3. Allertheurester Felix / Das nemen wir an allwege vnd allenthalben / mit aller danckbarkeit.

3. Wždycky a wssudy/ přigjmáme to se wssým děkowánijm/ o předobrý Felix.

We acknowledge it wholy / and in all places/ most noble Felix / with all thankes.

Aller verdigste Felix / det anamme wi altid oc allevegne / met al tacknemelighed.

Y prawie wszędzie tho vznawamy nazacnieyszy Felixie / dziękuiąc ci zá to wszelákim sposobem.

4. Ne diutius autem te protraham, oro breviter vt audias nos pro tua clementia.

4. Auff daß ich aber dich nicht lange auffhalte/ bitte ich / du woltest vns kürtzlich hören / nach deiner gelindigkeit.

4. Ale abych dlauho řečij neprodlil/ tebe prosým/ wyslyssiž nás krátce pro twau dobrotu.

But that I bee not tedious vnto thee / I pray thee / that thou wouldest heare vs of thy curtesie a few wordes.

Men paa det at ieg skal icke holde dig for lenge met ord / da beder ieg dig/ at du vilt / for din Fromhed skyld / høre oss korteligt.

Wszákoż bych cię długo nie báwił/ proszę cię ábyś nas máluczko posłuchał wedle twey spráwiedliwości.

5. Inuenimus hunc hominem pestiferum, & concitantem seditiones omnibus Iudæis in universo orbe, & authorem seditionis sectæ Nazarenorum.

5. Wir haben disen Mann funden/ schädlich / vnd der Auffruhr erreget allen Jüden auff dem gantzen Erdboden / vnd einen fürnemesten der Secten der Nazarener.

5. Nalezli gsme zagisté člowěka tohoto/ welmi sskodliwého / a zbuzugijcýho ruoznicy mezy wssemi Židy po wssem Swětě/ a hlawnijho rozmnožitele Sekty a Roty Nazaretských.

Certainely we haue found this man a pestilent felowe/ and a mouer of sedition among al the Iewes throughout the world/ and a chiefe maintainer of the secte of the Nazarites.

Wi haffue fundet denne Mand/ skadelig/ oc at hand gør Oprør iblant alle Jøder offuer al Jorderige / oc er den ypperste for de Nazareners Secte.

Abowiemesmy znaleźli tego człowieka zárázliwego y wzruszáiącego niesnáski miedzy wszytkimi Zydy po wszythkim świecie / y iest powodem tey sekty Názárenczyków.

כד

6 ולהיכלו צבא למסבו וכד אחדניהי בעין דנדוניוהי איך דבנמוסן׃

Che ha etiandio tentato di profanare il tempio: ilqual noi habbiam preso, & habbianlo voluto giudicar secondo la nostra Legge.

כד

6 ויהו גם הוא לטמא את־ההיכל אשר תפשנוהו להשפטו כתורתנו׃

El qual tambien tentó a violar el Templo: y prendiendolo quesimoslo juzgar conforme à nuestra Ley.

κδ'.

6. Ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε βεβηλῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνειν.

Qui mesmes a attenté de profaner le temple: lequel aussi nous auons saisi, & l'auons voulu iuger selon nostre Loy.

7 אתא דין לוסיוס כ כילירכא ובקטירא סגיאא מן אידין אעדיה ולך ש שדרה׃

Ma sopravenendo il Capitano Lisia, con gran violentia ce l'ha cavato de le mani.

7 ויבוא לוסיס שר אלף ויגזל אותו בכח גדול מידינו וישלחהו אליך׃

Mas entreuiniendo el Tribuno Lysias, con grande violencia lo quitó de nuestras manos:

7. Παρελθὼν δὲ Λυσίας ὁ χιλίαρχος μετὰ πολλῆς βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀφείλετο, καὶ πρὸς σὲ ἀπέστειλε.

Mais le Capitaine Lysias suruenant le nous osta d'entre les mains auec grãde violence.

8 ופקד לקטרגנוהי ד דיאתון לותך ומשכח א אנת כד משאל אנת לה דתאלף מנה על כלהין הלין דמקטרגנן לה׃

Comandando che i suoi accusatori venissero a te: dalqual tu stesso potrai domandandonelo, informarti di tutte queste cose, di che noi l'accusiamo.

8 ומצוה את־מחיביו לבוא אליך אשר ממנו תוכל לחקר ולדעת על־כל־הדברים האלה אשר עליהם נחיבנו׃

Mandando à sus accusadores que viniessen à ti. del qual tu mismo juzgando podras entender todas estas cosas de que lo accusamos.

8. Κελεύσας τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι ἐπί σε, παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ.

Commandant que ses accusateurs vinssent vers toi: duquel toi-mesme apres inquisition faite, pourras sauoir toutes ces choses, desquelles nous l'accusons.

9 אריבו דין עלוהי אף הנון יהודיא כד אמרין דהלין הכנא אנין׃

E i Giudei ancora confermorono, dicendo che queste cose stavano cosi.

9 ויוסיפו גם היהודים אחרים לאמר כי כן היו הדברים האלה׃

Y annidieron los Iudios, diziendo estas cosas ser ansi.

9. Συνέθεντο δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν.

Adonc les Iuifs aussi s'y accorderent, disans, que ces choses alloyent ainsi.

10 ורמז הגמונא לפולוס דנמלל וענא פולוס ואמר מן שניא סגיאתא ידע אנא דאיתיך דינא דעמא הנא ומטול הנא חדיאית נפק אנא רוחא על אפי נפשי׃

Allor Paulo, havendogli il Presidente fatto cenno che parlasse, rispose, Sapendo io che tu sei gia molti anni giudice à questa gente, rispondo per me medesimo con miglior animo,

10 ויען פולוס (ברום לו הנשיא בעיניו לדבר) בדעתי כי מימים רבים היית שופט את־העם הזה לכן בבטחון אשיב לאויבי דבר על־אודות נפשי׃

Entonces Paulo, haziendole sennal el Presidente que hablasse, respondiò, Porque se que ha muchos annos que eres Gouernador de esta nacion, con buen animo satisfaré por mi.

10. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ Παῦλος, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν, Ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος, εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι.

Mais Paul, apres que le Gouuerneur lui eut fait signe qu'il parlast, respondit, Sachant qu'il y a ia plusieurs annees que tu es iuge de ceste natiõ, ie respon pour moi mesme de meilleur courage.

11 כד משכח אנת למדע דלית לי יתיר מן תרעסר יומין דסלקת לאורשלם למסגד׃

Conciosia cosa che tu puoi ben conoscer che non sono piu che dodici giorni ch'io son salito per adorare in Ierusalem.

11 ותוכל לדעת כי אינם יותר משנים עשר ימים מאשר עליתי להשתחוות בירושלים׃

Que tu puedes entender que no ha mas de doze dias que subi à adorar à Ierusalem.

11. Δυναμένου σου γνῶναι ὅτι οὐ πλείους εἰσί μοι ἡμέραι ἢ δεκαδύο, ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλήμ.

Veu que tu peux cognoistre qu'il n'y a pas plus de douze iours que ie suis mõté pour adorer en Ierusalem.

CAP. XXIIII.

Das XXIIII. Capitel.

Kapitola XXIIII.

6. Qui etiã templum violare conatus eſt, quem & apprehenſum voluimus ſecũdum legem noſtram iudicare.

And hath gone about tho pollute the Temple / Therefore wee tooke him / and would haue iudged him according to our Law.

6. Der auch verſucht hat den Tempel zu entweihen. Welchen wir auch griffen / vnd wolten jhn gerichtet haben nach vnſerm Geſetz.

Som oc forſøgte at vanhellige Templen / Huilcken wi oc grebe / oc vilde dømt hannem effter vor Low.

6. Kterýž také y Chrámu poſſkwrniti vſylowal: Kteréhožto y iapiwſſe / wedlé Zákona naſſeho chtěli gſme ſauditi.

Ktory ſie tez kuſił aby był zgwałcił kościoł / á ktoregoſmi poimawſzy / chcieliſmi oſadzic wedle zakonu naſzego.

7. Superueniens autem tribunus Lyſias, cum vi magna eripuit eum de manibus noſtris.

But the chiefe captaine Lyſias came vpon vs / and with great violence tooke him out of our handes.

7. Aber Lyſias der Hauptmann vnterkam das / vnd führet jhn mit groſſer gewalt auß vnſern händen.

Men Lyſias kom der offuer / oc førde hannem met ſtor mact aff vore hender.

7. Ale přiſſed Haytman Lyſyáš s mocý welikau / wytrhl ho z rukau naſſých.

Ale przyſzedſzy Rotmiſtrz Lyſyaſz z wielkim gwaltem wywiodl go z rąk naſzych.

8. Iubens accuſatores eius ad te venire, à quo poteris ipſe iudicans, de omnibus iſtis cognoſcere, de quibus nos accuſamus eum.

Commaunding his accuſers to come to thee: of whome thou mayeſt (if thou wilt inquire) knowe all theſe thinges whereof accuſe him.

8. Vnd hieß ſeine Verkläger zu dir kommen. Von welchen du kanſt / ſo du es erforſchen wilt / dich des alles erkundigen / vmb was wir jhn verklagen.

Oc bød hans Anklagere komme til dig. Huor aff du kant / der ſom du vilt ſpørie der effter / forſtaa alt det / for huilcket wi klage paa hannem.

8. Rozkázaw aby žalobnijcy geho před tebau ſtáli / od kteréhožto ty ſám budeſs moci zwěděti / wyptage ſe na wſſecky wěcy tyto / kteréžto my žalugeme na něho.

Roſkazawſzy tym ktorzy náń ſkárżą idź do ciebie / ſkad y ſam możeſz pytánie vczyniwſzy o wſzytkim tym rozeznać ocż my nań ſkarżemy.

9. Adiecerunt autem & Iudæi, dicentes hæc ita ſe habere.

And the Jewes likewiſe affirmed / ſaying that it was ſo.

9. Die Jüden aber redeten auch dazu / vnd ſprachen: Es hielte ſich alſo.

Joderne talede oc der til / oc ſagde / At det vaar lige ſaa.

9. A k tomu ſe přimluwili y Židé / řkauce: Že tyto wěcy tak ſe giſté ſtaly.

Ná tho y Zydowie zezwolili / mowiąc / Takći ſię rzecz ma.

10. Reſpondit autem Paulus, (annuente ſibi præſide dicere) Ex multis annis te eſſe iudicem genti huic ſciens, bono animo pro me ſatisfaciam.

Then Paul / after that the gouernour had beckened vnto him that hee ſhoulde ſpeake / anſwered / I doe the more gladly aunſwere for my ſelfe / for as much as knowe that thou haſt bene of many yeres a iudge vnto this nation.

10. Paulus aber / da jhm der Landpfleger winckte zu reden / antworttet: Dieweil ich weiß / daß du in diſem Volck nun vil Jar ein Richter biſt / wil ich vnerſchrocken mich verantwortten.

Paulus ſuarede / der Landzherren nickede at hannem / at hand ſkulde ſuare. Efferdi ieg veed / at du haffuer nu i mange aar / veret Dommere iblant dette Folck / da vil ieg driſtelige forſuarede.

10. Tehdy Pawel odpowijdage / když naň kynul Wládař aby mluwil / řekl: Od mnohých Let wěda tebe býti Saudcem Národo tohoto / s dobrau myſlij ſám za ſebe Přiwěſti chcy.

Záthym odpowiedział Páwel gdy mu ſtároſta mowić dozwolił / Gdyż wiem że od wiela lat jeſteś przełożon nád tym narodem / tedy z lepſzą myſlą o tych rzeczách ktho renś mie nalezą odpowiedam.

11. Potes enim cognoſcere quia non plus ſunt mihi dies quã duodecim, ex quo aſcendi adorare in Ieruſalem.

Seeing that thou maiſt know / that there are but twelue dayes ſince I came vp to worſhip in Jeruſalem.

11. Denn du kanſt erkennen / daß nicht mehr denn zwölff tage ſind / daß ich bin hinauff gen Jeruſalem kommen anzubetten.

Thi du kant mercke / at det er icke mere end tolff dage ſiden ieg kom op til Jeruſalem at tilbede.

11. Neb muožeſs znáti / že není tomu dnij wijce než dwanácte / yakž gſem wſtupil do Geruzaléma / abych ſe modlil.

Gdyż y ſam znác możeſz iż mnie nie wyſzło wiecey dni iedno dwanáście / iákom przyſzedł modlić ſie do Jeruzálem.

כד

12 ולא אשכחוני דממלל אנא עם אנש בהיכלא ואף לא כנשא דכנש אנא לא בכנושתהון ולא במדינתא:

E non m'hanno trouato nel tempio à disputar con alcuno, ò à fare adunamento di turba, ne per le sinagoghe ne per la città.

13 ולא דיחוון מטית באידיהון קדמך על מדם דהשא מקטרגין לי:

Ne posson prouar le cose, de lequali essi mi accusano.

14 ברם דין הדא מודא אנא דבה בהנא יולפנא דאמרין בה פלח אנא לאלהא דאבהי כד מהימן אנא לכלהין דכתיבן בנמוסא ובנביא:

Io ti confesso ben questo, che secondo la Via, laqual dicono setta, io così seruo à l'Iddio de nostri padri, credendo à tutte le cose che sono scritte ne la Legge e ne' Profeti.

15 וכד אית לי סברא על אלהא אינא דאף הנון הלין מסברין דעתידא דתהוא קימתא דמן בית מיתא דכאנא ודעולא:

Hauendo speranza in Dio, che debbia essere la resurrettion de morti, de giusti, e de gl'ingiusti parimente, laqual ancor essi medesimi aspettano.

16 מטול הנא אף עמל אנא דתארתא דכיתא תהוא לי קדם אלהא וקדם בני נשא אמינאית:

Et in questo istesso m'ingegno d'hauer la conscientia sempre netta da ogni offesa verso Iddio e verso gli huomini.

17 לשנין דין סגיאן אתית לות בני עמא דילי דאתל זדקתא ואקרב קורבנא:

Hor doppo più anni io venni per far de le lemosine ne la mia natione, e de l'offerte.

כד

12 ולא מצאוני בהיכל להתוכח עם כל איש או לקשר קשר בעם ולא בעדות ולא בעיר:

Y ni me hallaron en el Templo disputando con ninguno, ni haziendo concurso de multitud, ni en synogas, ni en la ciudad.

13 ולא יוכלו להוכיח ולהתחזק עלי בדבריהם אשר יחיבוני:

Ni te pueden prouar las cosas de que aora me accusan.

14 אך זאת מתודה אנכי לך כי כדרך אשר קראו לה לכפירה כן אני עובד לאלהי אבתינו מאמין לכלם הכתובים בתורה ובנביאים:

Esto empero te confiesso, que conforme à aquel camino que llaman secta, ansi siruó al Dios de mi patria, creyendo todas las cosas que en la Ley y en los prophetas estan escriptas:

15 ויש לי שברי על יהוה אלהינו אשר גם המה מקוים אליו ולהיות תקומת המתים גם צדיקים וגם רשעים:

Teniendo esperança en Dios que ha de auer la resurrecion de justos y injustos que ellos esperan.

16 ובזאת אני יגעתי ויש לי מדע תם וישר לפני אלהים ואנשים:

Y por esto yo procuro tener consciencia sin escrupulo siempre acerca de Dios y acerca de los hombres.

17 ואחרי שנים רבות באתי לעשות צדקות בעמי וקרבנות:

Mas passados muchos annos, vine à hazer lymosnas, y offrendas (y votos) à mi nacion.

κδ'.

12. Καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα διαλεγόμενον, ἢ ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς οὔτε κατὰ τὴν πόλιν.

Et si ne m'ont point trouué au temple disputant auec aucun, ni faisant amas de peuple, ni és synagogues ni en la ville.

13. Οὔτε παραστῆσαί με δύνανται περὶ ὧν νῦν κατηγοροῦσί μου.

En ne peuuent maintenir les choses desquelles ils m'accusent.

14. Ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτω λατρεύω τῷ πατρῴῳ θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς προφήταις γεγραμμένοις.

Or ie te confesse bien ce poinct, que selon la voye qu'ils appelent secte ainsi ie sers au Dieu de mes Peres, croyant à toutes les choses qui sont escrites en la Loy & és Prophetes:

15. Ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεὸν, ἣν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων.

Ayant esperance en Dieu, que la resurrection des mors, tant des iustes que des iniustes, laquelle ansi ceux-ci mesmes attendent, aduiendra.

16. Ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ, ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχων πρὸς τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαπαντός.

Et pourtant aussi ie mets peine à ce que i'aye tousiours la conscience sans offense enuers Dieu & les hommes.

17. Δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων παρεγενόμην ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου καὶ προσφοράς.

Or apres plusieurs annees passees, ie suis venu pour faire aumoines & oblations en ma nation.

CAP. XXIIII. — Das XXIIII. Capitel. — Kapitola XXIIII.

12. Et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque in synagogis, neque in civitate.

And they neither found me in the Temple disputing with any man, neither making vproare among the people, neither in the Synagogues, nor in the citie.

12. Auch haben sie mich nicht funden im Tempel mit jemand reden/ oder eine Auffrhur machen im Volck/ noch in den Schulen/ noch inn den Stätten.

De haffue oc icke fundet mig i Templen/ at ieg talede met nogen/ eller giorde Oprør iblant Folcket/ icke heller i Scholerne/ oc ey vdi Stæderne.

12. A aniž gsau mne nalezli w Chrámě/ žebych se s kým hadal/ neb swolawal zástupy/ ani w Sskolách ani w Městě.

A nie náleźli mię w kościele żebych miał z kim mowić/ abo żebych czynić miał schadzki miedzy ludem/ ani w bożnicách ani w mieście.

13. Neque probare possunt tibi de quibus nunc me accusant.

Neither cam they proue the things, whereof they now accuse me.

13. Sie können mir auch nicht beybringen/ deß sie mich verklagen.

De kunde oc icke beuise mig det offuer/ som de klage mig faare.

13. Aniž toho pokázati mohau před tebau z čehož nynij mne winij?

A nie mogąc tego dowieść ocż tu teráz ná mię skárżą.

14. Confiteor autem hoc tibi, quod secundum sectã, quam dicunt hæresim, sic deservio patrio Deo meo, credens omnibus quæ in lege & Prophetis scripta sunt.

But this I confesse vnto thee, that after the way (which they call heresie) so worship I the God of my fathers, beleeuing all thinges which are written in the Lawe & the Prophets.

14. Das bekenne ich aber dir/ daß ich nach disem wege/ den sie eine Secten heissen/ diene ich also dem Gott meiner Väter/ daß ich glaube allem/ was geschriben stehet im Gesetze vnd in den Propheten.

Men det bekender ieg faar dig/ At ieg effter denne vey/ der de kalde it Secte/ tien saa mine Fedris Gud/ at ieg tror alt det/ som staar screffuit i Lowen oc vdi Propheterne.

14. Ale w tomtoť yá se znám před tebaw/ že wedlé té cesty/ kterauž oni nazýwagij Kacýřstwijm/ tak slaužijm Otcowskému Bohu mému/ wěře tomu wssemu co gest napsáno w Zákoně a w Prorocých.

Ale to przed toba wyznawam/ że wedlug drogi oney ktora oni powiedáia być sekta/ ták chwale oyczystego Boga/ wierząc wszytkiemu co w zakonie y w Prorocech iest nápisano.

15. Spem habens in Deum, quam & hi ipsi expectant, resurrectionem futuram iustorum & iniquorum.

And haue hope towardes God, that the resurrection of the dead which they themselues looke for also, shall be both of iust and vniust.

15. Vnd hab die hoffnung zu Gott/ auff welche sie auch selbst warten/ nemlich/ Daß zukünfftig sey die Aufferstehung der Todten/ beyde der Gerechten vnd Vngerechten.

Oc ieg haffuer det haab til Gud/ huilcket de oc selff bie effter/ som er/ At de Dødis Opstandelse er tilkommende/ baade de Retferdigis oc de Vretferdigis.

15. Mage naděgi w Bohu o wzkřijssenij budaucým/ sprawedliwých y nesprawedliwých/ kteréhožto y oni očekáwagij.

Mając nádzieie w Bogu/ znam być też ktorego ci sámi czekáią/ powstánie vmárłych/ spráwiedliwych społu y niespráwiedliwych.

16. In hoc & ipse studeo sine offendiculo cõscientiam habere ad Deum, & ad homines semper.

And herein I endeuour my selue to haue alway a cleere conscience toward God, and toward men.

16. Inn demselbigen aber übe ich mich zu haben ein vnverletzt Gewissen allenthalben/ beyde gegen Gott vnd den Menschen.

Oc i det samme offuer ieg mig at haffue allevegne en wskat Samuittighed/ baademod Gud oc Mennisken.

16. A tak gsem pilen toho/ abych měl swědomij bez vrazu wždyckny/ před Bohem y před Lidmi.

W tym się thedy sam ćwiczę ábych miał sumnienie przez obráżenia przed Bogiem y przed ludźmi záwżdy.

17. Post annos autem plures, eleemosynas facturus in gentem meam veni, & oblationes, & vota.

Nowe after many yeeres, I came and brought almes to my nation & offringe.

17. Aber nach vilen Jaren bin ich kommen/ vnnd habe ein Allmosen bracht meinem Volck vnd Opffer.

Men mange aar siden kom ieg oc førde mit Folck Almisse oc Offer.

17. Po mnohých pak Letech/ přissel gsem mage rozdáwati Almužny lidu mému a chtě činiti Oběti/ a sliby wyplniti:

A gdy przeminęło wiele lat/ tedym przyszedł oddawáiąc iálmużny narodowi moiemu y ofiáry.

כד

18 ואשכחוני הלין בהיכלא כד מדכי אנא לא עם כנשא ואף לא בשגושיא :

Ne lequali m'hanno trouato purificato nel tempio, senza alcuna turba e senza tumulto alcuno.

כד

18 אשר בהן מצאוני מטהר בהיכל לא עם המון ולא בהמלה :

Quando me hallaron ſanctificado en el Templo, (no con multitud, ni con alboroto,)

κδ.

18. Ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου, οὐδὲ μετὰ θορύβου.

Et moi ce faiſant, ils m'ont trouué purifié au temple, non point auec troupe ni tumulte.

19 אלא און דשגשו אנין יהודיא דאתו מן אסיא אילין דולא הוא דיקומון עמי קדמיך ונקטרגון מדם דאית להון :

Ma quei che l'hanno fatto, sono stati certi Giudei d'Asia, iquali doueuano comparir dinanzi à te, & accusarmi, se haueuano cosa alcuna contra di me.

19 ויהודים אחדים מאסיא לאשר ישוה להותם פה לפניך ולחיבני אם תהי להם מאומה עלי :

Vnos Iudios de Aſia. Los quales conuenia que fueran preſentes delante de ti, y accuſar, ſi contra mi tenian algo.

19. Τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι, οὓς δεῖ ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοιεν πρός με.

Et ce furent certains Iuifs d'Aſie: Leſquels deuoyent comparoir deuant toi, & m'accuſer, S'ils auoyent quelque choſe à l'encontre de moi:

20 או הנון הלין יאמרון מנא אשכחו בי סכלותא כד קמת קדם כנשתהון :

Ouero questi medesimi dicano, se hanno trouato in me alcuna cosa iniqua, quando io sono stato presentato al Consiglio.

20 או אלה המה יאמרו אם רשעה מאומה מצאו בי בעמדי בעדה :

O eſtos miſmos digan, ſi hallaron en mi alguna coſa mal hecha quando yo eſtuue en el concilio,

20 Ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν εἴ τι εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, στάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου.

Ou que ceux-ci meſmes dient, s'ils ont trouué en moi choſe inique, quand i'ai eſté preſenté au conſeil.

21 אלא און הדא חדא מלתא דקעית כד קאם אנא ביניתהון דעל קימתא דמיתא מתתדין אנא יומנא קדמיכון :

Se non di questa sola voce, che io gridai stando fra loro, Io sono hoggi accusato da voi per la resurrettion de morti.

21 כי אם על קול אחד הזה אשר קראתי בעמדי בתוכם כי על תקומת המתים אני נשפטתי היום מכם :

Sino de eſta ſola boz que clamé eſtando entre ellos, Que de la reſurrecion de los muertos ſoy oy juzgado de voſotros.

21. Ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς, ἧς ἔκραξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ὑφ᾽ ὑμῶν.

Sinon quant à ceſte ſeule parole de laquelle ie me ſuis eſcrié eſtant entre eux, Auiourd'hui ie ſuis tiré en cauſe par vous pour la reſurrection des morts

22 פילכס דין מטול דידע הוא לה לאורחא הדא מליאית תהי אמנון כד אמר דמא דאתא כיליכרכא שמע אנא בינתכון :

Felice vdite queste cose, gli rimesse ad vn altra volta, dicendo: Poi che hauerò piu diligentemente intesa quel che sia di questa setta, quando il Capitano Lisia sarà venuto giuso conoscerò la causa vostra.

22 ופילכס בשמעו את הדברים האלה ויאריכם ואת כי היטב ידע אמת הדרך ואמר כאשר לוסיס שר אלף ירד או אחקר בין דבריכם :

Entonces oydas eſtas coſas, Felix les puſo dilacion, diziendo, Deſque ſea mas informado de eſta ſecta, quando decendiere el Tribuno Lyſias, acabaré de conocer de vueſtro negocio.

22. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φῆλιξ ἀνεβάλετο αὐτούς, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπών, ὅταν Λυσίας ὁ χιλίαρχος καταβῇ, διαγνώσομαι τὰ καθ᾽ ὑμᾶς.

Ces choſes ouïes, Felix les remit à vne autre fois, diſant, Apres que i'aurai plus diligement cognu que c'eſt de ceſte ſecte, quand le capitaine Lyſias ſera deſcendu, ie cognoiſtrai entierement de vos affaires.

CAP. XXIIII.

18. In quibus invenerunt me purificatum in templo: non cum turba, neque cum tumultu. (*Et apprehenderunt me, clamantes & dicentes, Tolle inimicum nostrum.*)

And what time/found me purified in the Temple/neither with multitude/nor w tumulte.

19. Quidam autem ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te præstò esse & accusare, siquid haberent adversum me.

Certaine Jewes of Asia/who ought to haue bene present befor thee/and accuse me/if they had ought against me.

20. Aut hi ipsi dicant, siquid invenerunt in me iniquitatis, cum stem in concilio.

Or let these them selues say/if they haue founde any vniust thing in mee/while I stoode in the Counsell.

21. Nisi de una hac solummodo voce, qua clamavi inter eos stans, Quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie à vobis.

Except it be for this one voyce/that I cryed standing among them/Of the resurrection of the dead am I accused of you this day.

22. Distulit autem illos Felix, certissimè sciens de via hac, dicens, Cum Tribunus Lysias descenderit, audiam vos.

Now when Felix heard these thinges/he deferred them/& sayde/When I shall more perfectly knowe the thinges which concerne this way/by the cōming of Lysias the chiefe Captaine/I will decise your matter.

Das XXIIII. Kapitel.

18. Darüber funden sie mich/daß ich mich reinigen ließ im Tempel/ohn alle Rumor vnd Getümmel.

Der offuer funde de mig/at ieg loed rense mig i Templen/vden al oprør oc bulder.

19. Das waren aber etliche Jüden auß Asia/welche solten hie sein für dir. Vnnd mich verklagen/so sie etwas zu mir hetten.

Oc der vaare nogle Jøder aff Asia/huilcke her skulde vere faar dig/oc klage paa mig/der som de haffde noget mod mig.

20. Oder laß dise selbst sagen/ob sie etwas vnrechts an mir funden haben/dieweil ich hie stehe für dem Rath.

Eller lad disse selff sige/den stund ieg staar faar Raadet/om de haffue fundet noget wretferdigt met mig.

21. Ohn vmb des einigen worts willen/da ich vnter jnen stund vnd rieff: Vber der Aufferstehung der Todten werde ich von euch heute angeklaget.

Vden for det eniste ord skyld/der ieg stod iblant dem/oc robte/Jeg bliffuer klaget i dag aff eder for de Dødis opstandelsen.

22. Da aber Felix solches höret/zoch er sie auff/denn er wuste fast wol vmb disen weg/vnd sprach: Wenn Lysias der Hauptmann herab kompt/so wil ich mich euers dings erkundigen.

Men der Felix dette hørde/da fordrog hand dem/Thi hand viste gantske vel aff denne vey/oc sagde/Naar Lysias Høffuitsmanden kommer hid ned/da vil ieg bespørie mig i eders sag.

Kapitola XXIIII.

18. Y tehdáž mne nalezli/a yž jse očissťugi w chrámě/wsſak ne s zástupem ani s hlukem. (Y lapili mne křičijce/a řkauce: Vsmrť nepřijtele nasſeho.)

Ktoregoż czásu ználeźli mie oczyśćionego w Kośćiele/nie z wielkośćią ludu/áni żebych miał czynic rozruch.

19. Byli pak tu někteřij Židé z Azye/kteřijž měli tuto také před tebau státi a žalowati/ač by co měli proti mně:

Niektorzy z Azyey Zydowie ktorym było potrzebá tu stánąć przed tobą y skárżyć iesliby co mieli przećiw mnie.

20. Anebo nechť tito sami powědij/nalezlili gsau na mně co neprawěho/když gsem stál w Radě.

Abo y ći sámi niechay powiedzą iesliż we mnie ználeźli iáki iny niesprawiedliwy vczynek/gdym tu stał przed zebrániem.

21. Toliko leč toto gedno promluwenij/kterýmžto gsem se ozwal stoge mezy nymi/že pro wzkřijssenij z mrtwých wy mne saudijte dnes.

Tylkoż co sie dotycże iednego te° słowá ktorem głośno powiedźiał stoiąc miedzy nimi/iż o powstániu vmárłych ia dźiś iestem od was oskárżon.

22. Tehdy Felix wyslyssaw to/y odložil gim mage gistau známost té Cesty/řka: Až Haytman Lizyáš sem přigede/budu wás slysseti.

To vsłyszawszy Felix odłożył im mowiąc/Gdy się pewniey dowiem co się dotycże tey sekty iedy rotmistrz Lysyasz przyidźie/tożeznam wásze spráwy.

כד | כד | κδ.

23 ופקד לקנטרונא דיטרויהי לפולוס בניחא ודלא אנש מן ידעוהי נתכלא דיהוא משמש לה:

E comandò al Centurione che Paulo fosse guardato, che fosse tenuto à largo, e non proibisse che alcuno de suoi gli ministrasse, ò andasse à lui.

23 ויצו לשר מאה לנצרו את־פולוס ולהיות לו רוחה וממשרתיו החניכיו לאיש לא לחכלא לבוא אליו:

Y mandó àl Centurion que Paulo fuesse guardado suelto dé las prisones, y que no defendiesse à ninguno de sus familiares de seruirle, o venir à el.

23. Διαταξάμενός τε τῷ ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι τὸν παῦλον, ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ.

Et commanda à vn Centenier que Paul fust tenu en garde, & qu'il eust relasche, & on n'empeschast personne des siens de lui seruir, ou de venir vers lui.

24 ומן בתר קליל יומתא שדר פילכס ודרוסילא אנתתה דאיתיה הות יהודיתא וקרו לה לפולוס ושמעו מנה על הימנותא דמשיחא:

Doppo alquanti giorni venne Felice con Drusilla sua moglie, laquale era Giudea, fece chiamar Paulo, e vdì da lui la fede che è in Christo.

24 ואחרי ימים אחדים בא פילכס עם דרוסלה אשתו והוא יהודיה ויקרא לפולוס וישמע ממנו את אמונה אשר בישוע המשיח:

Y alguno dias despues, viniendo Felix con Drusilla su muger, la qual era Iudia, llamó à Paulo, y oyó de el la fe que es en el Christo.

24. Μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ Φῆλιξ σὺν Δρουσίλλῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ οὔσῃ ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν παῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς χριστὸν ἰησοῦν πίστεως.

Et quelques iours apres, Felix vint auec Drusille sa femme qui estoit Iuifue: & enuoya querir Paul, & l'ouit parler de la foy qui est en Christ.

25 וכד ממלל הוא עמהון על זדיקותא ועל קדישותא ועל דינא דעתיד אתמלי דחלתא פילכס ואמר דהשא זל ואמתי דהוא לי אתרא אשדר בתרך:

E disputando egli de la giustitia, e de la temperantia, e del futuro giuditio, Felice spauentato, rispose, Vattene per hora, e quando io hauerò tempo opportuno, ti chiamarò.

25 ובהתוכחו על־הצדקה על־התאפק ועל יום דין העתיד לבוא ויחרד פילכס ויען מעתה לך לך ובעתי אקרא לך:

Y disputando el de la justicia, y de la Continencia, y del juyzio venidero, espantado Felix, respondió, Aora vete: mas en teniendo opportunidad te llamaré.

25. Διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας, καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, ἔμφοβος γενόμενος ὁ Φῆλιξ ἀπεκρίθη, Τὸ νῦν ἔχον, πορεύου, καιρὸν δὲ μεταλαβὼν μετακαλέσομαί σε.

Et comme il traittoit touchant la iustice, & l'attemperance, & le iugemét à venir, Felix tout effrayé, respondit, Pour maintenant va-t'en: & quand i'aurai opportunité ie te rappelerai.

26 סבר הוא גיר דשוחדא מתיהב הוא לה מן פולוס מטול הדא אמינאית משדר הוא מיתא לה וממלל הוא עמה:

Et insieme sperando ancora, che da Paulo gli hauessero ad esser dati denari, acciochè lo liberasse: e però chiamandolo spesso, ragionaua con esso lui.

26 כי מקוה הוא להנתן לו כסף וזהב מפולוס להתירו ועל־כן לפעמים הביאו אליו וידבר עמו:

Esperando tambien con esto, que de parte de Paulo le serian dados dineros, porque lo soltasse por lo qual haziendolo venir muchas vezes, hablaua con el.

26. Ἅμα δὲ καὶ ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ παύλου, ὅπως λύσῃ αὐτόν· διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡμίλει αὐτῷ.

Esperant quand & quand que quelque argent lui seroit baillé de Paul, pour le deliurer, pour laquelle cause aussi souuent il l'enuoyoit querir, & deuisoit auec lui.

27 וכד מליה תרתין שנין אחרנא הגמונא אתא הוא לדוכתה דמתקרא הוא פרכיוס פהסטוס פילכס דין איך דנעבד טיבותא ביהודיא שבקיה לפולוס כד אסיר:

Finiti due anni, Felice hebbe per suo successore Portio Festo. E volendo esso Felice far cosa grata à i Giudei, lasciò Paulo in prigione.

27 ותמלא שנתים ויקח פרקיוס פהסטוס את־כהנת פילכס ופילכס בבקשו להתרצות את־תחנתו ליהודים ויעזב את־פולוס אסור:

Mas cumplidos los dos annos, Felix recibió por successor à Porcio Fiesto: y queriendo Felix ganar la gracia de los Iudios, dexó preso à Paulo.

27. Διετίας δὲ πληρωθείσης ἔλαβε διάδοχον ὁ Φῆλιξ πόρκιον φῆστον, θέλων τε χάριτας καταθέσθαι τοῖς ἰουδαίοις ὁ Φῆλιξ, κατέλιπε τὸν παῦλον δεδεμένον.

Deux ans accomplis, Felix eut pour successeur Portius Festus: & voulant gratifier aux Iuifs, laissa Paul emprisonné.

CAP. XXIIII.

23. Iussitque Centurioni custodire eum, & habere requiem, nec quenquam de suis prohibere ministrare ei.

Then he commanded a Centurion to keepe Paul, and that he should haue ease, & that he shoulde forbid none of his acquaintaunce to minister vnto him, or to come vnto him.

24. Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua, quæ erat Iudæa, vocavit Paulum, & audivit ab eo fidem quæ est in Christum Iesum.

And after certaine dayes, came Felix with his wife Drusilla, which was a Jewesse, and hee called forth Paul, & heard him of the faith in Christ.

25. Disputante autem illo de iustitia & castitate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit, Quod nũc attinet, vade: tempore autem opportuno accersam te

And as he disputed of rigtheousnes and temperance, & of the iudgement to come, Felix trembled, and answered, Goe thy way for this time, and when I haue conuenient time, I will call for thee.

26. Simul & sperans, quod pecunia ei daretur à Paulo, propter quod frequenter accersens eum, loquebatur cum eo.

He hoped also that money shoulde haue bene giuen him of Paul, that he might loose him, wherefore he sent for him the oftener, and communed with him.

27. Biennio autem expleto accepit successorem Felix, Portium Festum. Volens autem gratiam præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

When two yeeres were expired, Porcius Festus came into Felix roome: and Felix willing to get fauour of the Jewes, left Paul bound.

Das XXIIII. Capitel.

23. Er befalh aber dem Vnterhauptmann Paulum zubehalten / vnd lassen ruhe haben / vnd niemand von den seinen wehren / jm zu dienen oder zu jhm zu kommen.

Oc hand befalede Vnderhøffuitsmanden at beuare Paulum / oc lade hannem haffue rolighed / oc at icke formene nogen aff hans fending / at tiene hannem eller at komme til hannem.

24. Nach etlichen tagen aber / kam Felix mit seinem Weibe Drusilla / die eine Jüdin war / vnd fordert Paulum vnd höret jhn von dem Glauben an Christo.

Nogle dage der effter / kom Felix met sin Hustru Drusilla / som vaar en Jødinne / oc kallede Paulum frem / oc hørde hannem om Troen til Christum.

25. Da aber Paulus redet von der Gerechtigkeit / vnnd von der Keuschheit / vnd von dem zukünfftigen Gerichte / erschrack Felix / vnd antwortet: Gehe hin auff diß mal / wenn ich gelegene zeit habe / wil ich dir her lassen ruffen.

Oc der Paulus talede om Retfertighed / oc om Kyskhed / oc om den tilkommende Dom / da forferdedis Felix / oc suarede / Gack bort denne gong / naar ieg faar beleylige tid / da vil ieg lade kalde dig hid.

26. Er hoffet aber darneben / daß jhm von Paulo solte Gelt gegeben werden / daß er jhn loß gebe / darumb er jhn offt fodern ließ / vnnd besprach sich mit jhm.

Men hand haabedis diss emellem / at hannem skulde giffuis Pendinge aff Paulo / at hand skulde lade hannem løss / Der faare loed hand oc offte kalde hannem til sig / oc talede met hannem.

27. Da aber zwey Jar vmb waren / kam Portius Festus an Felix stat. Felix aber wolte den Jüden eine wolthat erzeigen / vnd ließ Paulum hinder sich gefangen.

Men der thu aar vaare forløbne / kom Portius Festus i Felix sted. Da vilde Felix beuise Jøderne en velgerning / oc hand loed Paulum fangen effter sig.

Kapitola XXIIII.

23. Y přikázal Setnijkowi / aby Pawla ostřijhal / a polehčenij včinil gemu / a nebránil žadnémuž Přátel geho / posluhowati gemu.

Y roskazał setnikowi áby był pod strażą Páwel / ázby był wolnieyszy / y áby nie broniono ktoremu kolwiek z przyiaciol ieo służyć mu y chodzić do nie°.

24. Poněkoliko pak dnech / přissed Felix s Druzyllau Manželkau swau / kteráž byla Zidowka / powolal Pawla / a slyssal od něho wijru kteráž gest w Krysta Gežijsse.

Pothym po kilku dni gdy Felix był z Drusylla żoną swą / ktora byłá Zydowká wezwał do siebie Páwłá z słuchał go o wierze ktora iest Krystusá.

25. A když Pawel mluwjl o Sprawedlnosti / a o Čzistotě / a o budaucým Saudu / vlekl se Felix / a odpowěděl: Nynij odegdy / a w čas přijhodný powolám tebe:

A gdy on wywodził o spráwiedliwości y powściągliwości / y o sądźie przyszłym / vlekszy się Felix odpowiedźiał / Już teraz odeydź / wszák potym czás vpátrzywszy wzowęcie sobie.

26. Nadál se zagistě / žeby mě Pawel penijze gemu dáti / aby ho propustil / protož častokrát ho powoláwal / a mluwil s nim.

Nádźiewáiac się iżby mu Páwel miał dáć pieniedzy żeby go wypráwił y dla regoż go tym częściey wzywáiac do siebie rozmawiał z nim.

27. A když se dwě Létě naplnily / měl po sobě náměstka Felix Festa Portia. Ale chtě se zalijbiti Zidům Felix / nechal Pawla w wězenij.

A gdy się spełnił y dwie lecie / miał Felix po sobie namiestká Porcyusza Festá / á chcac Felix zie dnáć sobie łáskę v żydow / zostawił Páwłá w więźieniu.

כה

כה

ΚΕΦΑΛ. κέ.

1 וכד אתא פהסטוס לקסריא בתר תלתא יומין סלק לאורשלם :

Festo dunque essendo entrato ne la Prouincia, doppo tre giorni sali da Cesarea in Ierusalem.

1 ופהסטוס בבואו אל־המדינה אחרי שלשת ימים עלה מקיסריא אל־ירושלים :

Festo pues entrado en la Prouincia, tres dias despues subio de Cesarea à Ierusalem.

Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ἀπὸ καισαρείας.

Festus donc estant entré en la prouince, monta trois iours apres de Cesaree en Ierusalem.

2 ואודעוהי רבי כהנא ורישא דיהודיא על פולוס ובעין הוו מנה :

E il sommo Sacerdote e i principali de Giudei compariron dinanzi à lui contra Paulo, e pregauanlo.

2 ויופיעו לפניו שרי הכהנים וראשי היהודים על־פולוס וישאלו ממנו :

Y vinieron à el el Principe de los Sacerdotes y los principales de los Iudios contra Paulo, y rogaronle:

2. Ἐνεφάνισαν δὲ αὐτῷ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν ἰουδαίων κατὰ τοῦ παύλου, καὶ παρεκάλουν αὐτόν.

Et le souuerain Sacrificateur, & les premiers d'entre les Iuifs, comparurent deuant lui contre Paul, & le prioyent:

3 כד שאלין לה הדא טיבותא דנשדר נייתיוהי לאורשלם כד עבדין הוו כמאנא באורחא דנקטלוניהי :

Domandandoli fauor contra esso, che lo facesse venire in Ierusalem: come quelli che apparecchiauano de l'insidie per ammazzarlo per la via.

3 מבקשים את־תחנתו עליו לשלחנו אל־ירושלים ובארבם להרגו בדרך :

Pidiendo gracia contra el: que lo hiziesse traer à Ierusalem; poniendole assechanças para matarlo en el camino.

3. Αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ, ἐνέδραν ποιοῦντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν.

Demandans faueur à l'encontre de lui, afin qu'il le fist venir en Ierusalem, dressans embusches pour le tuer par le chemin.

4 ופהסטוס פני פתגמא דפולוס מתנטר בקסריא ואנא מסרהב אנא דאחווק :

Al che Festo rispose che Paulo era guardato in Cesarea, e che in breue egli stesso sen'andarebbe la.

4 ופהסטוס ענה להם לנצר את־פולוס בקיסריא וכי עתיד הוא במהרה ללכת שמה :

Mas Festo respondió que Paulo era guardado en Cesarea, y que el se partiria presto.

4 Ὁ μὲν οὖν Φῆστος ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν παῦλον ἐν καισαρείᾳ, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι.

A quoi Festus respondit que Paul estoit bien gardé en Cesaree, & que de brief il s'y en deuoit aller.

5 אילין הכיל דאית בכון דמטיא באידיכון נחתון עמן ועל כל סכלו דאית בה בגברא נקטרגון :

Però quelli di voi che possono (disse egli) scendano insieme con essonoi, e se in quest' huomo si troua niente di male, accusinlo.

5 ואשר יוכלו בכם אמר לרדת עמנו אם יש באיש הזה דבר רשעה יחיבהו :

Los que de vosotros pueden, dize, deciendan juntamente: y si ay algun crimen en este varon, accusenlo.

5. Οἱ οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησί, συγκαταβάντες, εἴ τι ἐστὶν ἐν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, κατηγορείτωσαν αὐτοῦ.

Que ceux donc (dit-il) d'entre vous qui le peuuent faire descendent ensemble: & s'il y a quelque crime en cest homme, qu'ils l'accusent.

6 וכד הוא תמן יומתא תמניא או עסרא נחת לה לקסריא וליומא אחרנא יתב על בים ופקד דנייתון לפולוס :

E poi che non fu dimorato fra loro piu di dieci giorni scese à Cesarea, e il di seguente sedendo pro tribunali, comandò che Paulo fosse menato.

6 והוא ארך לו אתם ימים שמונה או עשרה וירד אל־קיסריא וממחרת יושב על־הבמה ויצו להוליך את־פולוס :

Y deteniendose entre ellos no mas de (ocho, o) diez dias, venido à Cesarea, el siguiente dia se assentó en el tribunal, y mandó que Paulo fuesse traydo.

6. Διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλείους (ἢ ὀκτὼ) ἢ δέκα, καταβὰς εἰς καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσε τὸν παῦλον ἀχθῆναι.

Et apres n'auoir demeuré entr'eux pas plus de dix iours, il descendit en Cesaree: & le lendemain s'assit au siege iudicial, & commanda que Paul fust amené.

7 וכד אתא חדרוהי יהודיא דנחתו מן אורשלם ורשינא סגיאא וקשיא מייתין הוו בתרה אילין דלא משכחין הוו דנחוון :

E venuto ch'ei fu, i Giudei che erano scesi da Ierusalem, li stauano attorno, adducendo contra Paulo molti e graui delitti, liquali non poteuano prouare.

7 ובהובאו קמו סביבותיו היהודים הבאים מירושלים מתגוללים אודות וסבות רבות וכבדות על־פולוס אשר לא יכלו להוכיחו :

El qual venido, rodearonlo los Iudios que auian venido de Ierusalem, poniendo contra Paulo muchas y graues accusaciones, las quales no podian prouar:

7. Παραγενομένου δὲ αὐτοῦ, περιέστησαν οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβεβηκότες ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιώματα φέροντες κατὰ τοῦ παύλου, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι.

Lequel estant la venu, les Iuifs qui estoyent descendus de Ierusalem, l'enuironnerent, lui mettans à sus plusieurs griefs crimes, lesquels ils ne pouuoyent prouuer:

CAP. XXV.

FEstus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Ierosolymam à Cæsaréa.

When Festus was then come into the province / after three dayes hee went vp from Cesarea vnto Jerusalem.

2. Adieruntq; eum principes sacerdotum, & primi Iudæorum adversus Paulum, & rogabant eum.

Then the hie Priest / and the chiefe of the Jewes appeared before him against Paul / and they besought him.

3. Postulantes gratiam adversus eum, ut iuberet perduci eum in Ierusalem, insidias tendentes ut interficerent eum in via.

And desired fauour against him / that hee would send for him to Jerusalem : and they layde wait to kill him by the way.

4. Festus autem respondit, servari Paulum in Cæsaréa: se autem maturius profecturum.

But Festus answered / that Paul should be kept at Cesarea / and that hee him selfe would shortly depart thither.

5. Qui ergo in vobis (ait) potentes sunt, descendentes simul, si quod est in viro crimen accusent eum.

Let them therefore / said he / which among you are able / come downe with vs : and if there bee any wickednesse in the man / let them accuse him.

6. Demoratus autem inter eos dies non ampliùs quàm octo aut decem, descendit in Cæsaream, & altera die sedit pro tribunali: & iussit Paulum adduci.

Nowe when he had taryed among them no more then ten dayes / he went downe to Cesarea / and the next daye sate in the iudgement seat / and commaunded Paul to be brought.

7. Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum qui ab Ierosolyma descenderant Iudæi, multas & graves causas obiicientes, quas non poterat probare.

And when hee was come / the Jewes which were come from Jerusalem / stoode about him / and layed many and grieuous complaintes against Paul / which they could not proue.

Das XXV. Kapitel.

DA nun Festus ins Land kommen war / zog er über drey tage hinauff von Cesarien gen Jerusalem.

DEr Festus nu vaar kommen i Landet / da drog hand tre dage der effter op fra Cesarea til Jerusalem.

2. Da erschienen für jm die Hohenpriester / vnd die fürnembsten der Jüden wider Paulum / vnd ermaneten jhn.

Da møte de ypperste Prester / oc de Merckeligste iblant Jøderne faar hannem mod Paulum / oc formanede hannem.

3. Vnd baten vmb gunst wider jhn / daß er jn fordern ließ gen Jerusalem / vnd stelleten jhm nach / daß sie jhn vnterwegen vmbbrechten.

Oc bade om gunst mod hannem / at hand vilde lade eske hannem til Jerusalem / oc de voctede paa hannem / at de vilde ihielslaget hannem paa veyen.

4. Da antworttet Festus / Paulus würde ja behalten zu Cesarien / Aber er würde in kürtz wider dahin ziehen.

Da suarede Festus / At Paulus skulde vel beuaris i Cesarea / men hand vilde snarlige drage der hen igen.

5. Welche nun vnter euch (sprach er) können / die lasset mit hinab ziehen / vnd den Mann verklagen / so etwas an jhm ist.

Huilcke som nu iblant eder (sagde hand) der kunde / dem lader drage ned met / oc klage paa denne Mand der som hand er skyldig.

6. Da er aber bey jhnen mehr denn zehen tage gewesen war / zoch er hinab gen Cesarea. Vnd deß andern tages / satzte er sich auff den Richtstul / vnnd hieß Paulum holen.

Oc der hand haffde veret hoss dem mere end thi dage / da drog hand ned til Cesaream / oc anden dagen sette hand sig paa Domstolen / och befalede at hente Paulum.

7. Da derselbige aber darkam / tratten vmbher die Jüden / die von Jerusalem herab kommen waren / vnd brachten auff vil vnd schwere klagen wider Paulum / welche sie nicht mochten beweisen.

Och der hand kom / da traadde Jøderne / som vaare komme ned aff Jerusalem / omkring hannem / oc førde mange och suare Klagemaal mod Paulum / huilcke de icke kunde beuise.

Kapitola XXV.

TEhdy Festus když přissel do těkraginy / po třech dnech wstaupil z Cezarce do Geruzalěma.

TEdy Festhus wszedszy ná vrzad / trzecie go dnia iechał do Jeruzálem z miástá Cesárecy.

2. Y předstaupila před něg Knijžata Kněžstá / a Starssj z Zidůw / žalugijce na Pawla: a prosyli ho.

Y oznaymili mu / náwyższy Kapłany przedniejszy Zydowie o Páwle / á prosili go.

3. Žádagijce tě milosti proti němu / aby gey kázal přiwesti do Geruzalěma / myslijce záloby vdělati / aby ho zabili na cestě.

Zadáiac łáski przeciw iemu áby go wezwał do Jeruzálem / vczyniwszy nań záſadkę ná drodze żeby go zábito.

4. Tehdy Festus odpowěděl / že mujž Pawel ostřijhán býti w Cezarce / a yá sám ůdijž tam přigedu.

Ale Festus odpowiedział / iż Páwłá bedą strzedz w Cesárey / wszákoż iá tám w rychle poiádę.

5. Protož kteřijž gsau mezy wámi Starssj / nechť přigdau spolu semnau: a gestli která wina na tom Cžlowěku / ať žalugij naň.

A przetoż ktorzy z was mogą niech spolu zemną idą / á iesliż w tym człowieku iest co takowego / niechżec nań skárżą.

6. A pobyw mezy nimi dnij / ne wijce než osm aneb deset / gel do Cezarce: A druhého dne posadil se na Saudě: a kázal Pawla přiwesti.

Y zmieszkawszy miedzy nimi nie wiecey iedno dziesięc dni gdy przyiechał do Cesárcy / názáiutrz siádł ná stolicy á kazał Páwłá przywieść.

7. Kterýžto když byl přiweden / obstaupili gey ti / kteřijž byli přissli z Geruzaléma Zidé / mnohé a těžké žaloby naň činijce / kterýchžto gsu nemohli dokázati.

Ktory gdy stánął / obstąpili go oni Zydowie ktorzy przyszli z Jeruzálem / wiele cieszkich skarg przynosząc przeciw Páwłowi / ktorych dowieść nie mogli.

כה

8 וכד פולוס נפק הוא רוחא דלא אסכל מדם לא בנמוסא דיהודיא ולא בהיכלא ולא בקסר:

Rispondendo egli con dire che non haueua peccato in niente, ne contra la Legge de Giudei, ne contra'l tempio, ne contra Cesare.

9 פהסטוס דין מטול דצבא הוא דירשא טיבותא ביהודיא אמר לה לפולוס צבא אנת דתסק לאורשלם ותמן על הלין תתדין קדמי:

La doue Festo volendo gratificarsi à i Giudei, rispose a Paulo, e disse, Vuoi tu salire in Ierusalem, & iui esser giudicato da me di queste cose?

10 ענא פולוס ואמר על בים קסר קאם אנא הרכא הו דקלי למתתדנו לא מדם חסית ליהודיא איך דאף אנת ידע אנת:

E Paulo disse, Io sto al tribunal di Cesare, doue mi conuiene esser giudicato. Io non ho fatto à i Giudei alcuna ingiuria, si come ancor tu ben conosci,

11 ואן סכלותא עבידא לי או מדם דשוא למותא לא משתאל אנא מן מותא אן דין לית צאדי מדם מן הלין דמקטרגין לי לא אנש יהב לי להון מוהבת בגנוהי דקסר קרא אנא:

Certo se io ho ingiuriato persona, ò fatto cosa alcuna degna di morte, non ricuso il morire: ma se non è niente di quelle cose, di che costoro m'accusano, niuno mi puo donar loro, io mi appello à Cesare.

12 הידין פהסטוס מלל עם בני מלכה ואמר בגין קסר קרית לות קסר אזל אנת:

Allora Festo fatto che hebbe parlamento col Consiglio, rispose, Tu has appellato a Cesare? à Cesare andarai.

13 וכד הוו יומתא נחת אגריפוס מלכא וברניקא לקסריא דנשאלון שלמה דפהסטוס:

Passati poi alquanti giorni, il Re Agrippa e Bernice discesero à Cesarea, per salutar Festo.

כה

8 ובהשיבו דבר כי לא על־תורת היהודים ולא על ההיכל ולא על־קיסר מאומה חטאתי:

Dando Paulo razon, Que ni contra la Ley de los Iudios, ni contra el Templo, ni contra Cesar hé peccado en algo.

9 ופסטוס מבקש לקדם ליהודים בתחנתו ויען לפולוס לאמר התאבה לעלות ירושלימה ושם להשפט לפני על־האלה:

Mas Festo queriendo congraciarse con los Iudios, respondiendo à Paulo dixo, Quieres subir à Ierusalem, y allà ser juzgado de estas cosas delante de mi?

10 ויאמר פולוס אל־כסא הקיסר עומד אנכי ושם אשורה להשפט על־היהודים לא חטאתי כמו גם אתה היטב ידעתה:

Y Paulo dixo, Al tribunal de Cesar estoy, donde couuiene que sea juzgado. A los Iudios no he hecho injuria ninguna, cómo tu sabes muy bien.

11 ואם רשעתי ועשיתי מעשים אשר לא תעשינה ומשפט מות לי אינני ירא למות ואם מאומה לא היא אשר עליה יריבונני איש לא יוכל לתת אותי להם לקיסר מתפלל אנכי:

Porque si alguna injuria, o cosa alguna digna de muerte he hecho, no recuso de morir: mas si nada ay de las cosas de que estos me accusan, nadie me puede dar à ellos à Cesar apelo.

12 אז פסטוס מדבר עם העדה ויען לקיסר התפלל אל־הקיסר ילך:

Entonces Festo auiendo hablado con el consejo, respondió, A Cesar has apelado à Cesar yras.

13 וכאשר עברו ימים אחדים וירדו אגריפס המלך וברניקא אל־קיסריא לשאל לפסטוס לשלומו:

Y passados algunos dias, el rey Agrippa y Bernice vinieron à Cesarea à saludar à Festo.

κε'.

8. Ἀπολογουμένου αὐτοῦ, ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν ἰουδαίων, οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν, οὔτε εἰς καίσαρά τι ἥμαρτον.

Paul respondant qu'il n'auoit en rien failli, ne contre la Loy des Iuifs, ne cōtre le temple, ne contre Cesar.

9. Ὁ Φῆστος δὲ τοῖς ἰουδαίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ παύλῳ εἶπε, θέλεις εἰς ἱεροσόλυμα ἀναβὰς ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνεσθαι ἐπ' ἐμοῦ;

Mais Festus voulant gratifier aux Iuifs, respondit à Paul, & dit, Veux-tu monter en Ierusalem, & là estre iugé de ces choses deuant moi?

10. Εἶπε δὲ ὁ παῦλος, Ἐπὶ τοῦ βήματος καίσαρος ἑστώς εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι. ἰουδαίους οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπιγινώσκεις.

Et Paul dit, I'assiste au siege iudicial de Cesar, où il me faut estre iugé: ie n'ai fait aucun tort aux Iuifs, comme aussi tu le recognois tresbien.

11. Εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν. εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγοροῦσί μου, οὐδείς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι. καίσαρα ἐπικαλοῦμαι.

Que si i'ai forfait ou commis quelque chose digne de mort, ie ne refuse point de mourir: mais s'il n'est rien de cela, dequoi ils m'accusent, nul ne me peut donner à eux: i'en appele à Cesar.

12. Τότε ὁ Φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου, ἀπεκρίθη, καίσαρα ἐπικέκλησαι; ἐπὶ καίσαρα πορεύσῃ.

Lors quand Festus eut conferé auec le conseil, il respondit, En as tu appelé à Cesar? tu iras à Cesar.

13. Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ βερνίκη κατήντησαν εἰς καισάρειαν ἀσπασόμενοι τὸν Φῆστον.

Or quelques iours apres, le Roy Agrippa & Bernice arriuerent à Cesaree pour saluer Festus.

CAP. XXV.

8. Paulo rationem reddente, Quoniam neque in legem Iudæorum, neque in Cæsarem quicquam peccavi.

For asmuch as he answered/that he had neither offended any thing against ỹ Law of the Iewes / neither against the Temple/nor against Cesar.

9. Festus autem volens gratiam præstare Iudæis, respõdens Paulo, dixit, Vis Ierosolymam ascendere, & ibi de his iudicari apud me?

Yet Festus willing to get fauour of the Iewes/answered Paul/ & saide/ Wilt thou go vp to Ierusalem/and there be iudged of these things before me?

10. Dixit autem Paulus, Ad tribunal Cæsaris sto, ubi me oportet iudicari: Iudæis non nocui, sicut tu meliùs nosti.

Then said Paul/ I stand at Cesars iudgement seat / where I ought to be iudged: to the Iewes I haue done no wrong/as thou very well knowest.

11. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori, si verò nihil est eorum quæ hi accusant me, nemo potest illis donare. Cæsarem appello.

For if I haue done wrong / or committed any thing worthy of death/ I refuse not to die: but if there be none of these thinges whereof they accuse me / no man/ can deliuer me to them: I appeale vnto Cesar.

12. Tunc Festus cum concilio locutus, respondit, Cæsarem appellasti ? ad Cæsarem ibis.

Then when Festus had spoken with the Counsell / he answered / Hast thou appealed vnto Cesar? vnto Cesar shalt thou go.

13. Et cum dies aliquot transacti essent, Agrippa rex & Bernice descenderunt Cęsaream ad salutandum Festum.

And after certaine dayes / King Agrippa and Bernice came downe to Cesarea to salute Festus.

Das XXV. Capitel.

8. Dieweil er sich verantworttet: Ich hab wider an der Jüden Gesetz/ noch an dem Tempel/ noch an dem Keiser mich versündiget.

Efftersi at Paulus saa forsuarede sig/ ieg haffuer huercken synder mod Jødernis Low / icke heller mod Tempelen oc ey mod Keyseren.

9. Festus aber wolte den Jüden eine gunst erzeigen / vnd antworttet Paulo/ vnd sprach: Wilt du hinauff gen Jerusalem / vnd daselbst über diesem dich für mir richten lassen?

Da vilde Festus beuise Jøderne en villighed/och hand suarede Paulo / oc sagde / Vilt du op til Jerusalem / och lade dig der Dømme hoss mig for dette?

10. Paulus aber sprach: Ich stehe für deß Keysers Gerichte / da sol ich mich lassen richten. Den Jüden habe ich kein leid gethan / wie auch du auffs beste weissest.

Da sagde Paulus / Jeg staar faar Keyserens dom / der skal ieg lade mig dømme. Jeg haffuer inted ont giort Jøderne/ som du oc vel vedst.

11. Habe ich aber jemand leid gethan vnd deß Todtes werth gehandelt / so wegere ich mich nicht zu sterben. Ist aber der keins nicht / deß sie mich verklagen / so kan mich jnen niemand ergeben. Ich beruffe mich auff den Keiser.

Men haffuer ieg giort nogen ont / och forskyldet Døden / da forsiger ieg icke at dø/ Er det oc inted/ huor faar de klage paa mig / da kand ingen antuorde dem mig. Jeg skiuder mig faar Keyseren.

12. Da besprach sich Festus mit dem Rath/ vnd antworttet: Auff den Keiser hast du dich beruffen/ zum Keiser solt du ziehen.

Da beraadde Festus sig met Raadet/ oc suarede/ du haffuer skudet dig ind faar Keyseren / du skalt drage til Keyseren.

13. Aber nach etlichen tagen/ kamen der König Agrippas vnd Bernice gen Cesarien/ Festum zu empfahen.

Men nogle dage der effter / komme kong Agrippas oc Bernice til Cesaream / at vndfange Festum.

Kapitola XXV.

8. Neb Pawel wſſemu rozumně odpowijdal: Že ani proti Zákonu Židowskému/ani proti Chrámu / ani proti Cýsaři nic neprowinil.

Gdyż on odpowiedział / Że áni przeciw zakonowi Żydowskiemu/ áni przeciw Kościołowi / áni przeciw Cesárzowi nic nie wystąpił.

9. Tehdy Festus chtěge se Židuom zalijbiti odpowěděw/ řekl Pawlowi: Chceſſli gijti do Geruzaléma / a tam z těchto wěch ſauzen býti přede mnau?

Ale Festus chcąc sobie zjednáć łáskę v Żydow / odpowiedziawszy Páwłowi rzekł/ A chceß idź do Jeruzálem á támo o tych rzeczách być rozsądzon przede mną?

10. Y řekl Pawel: Předstoličký Cýsařowau chcy ſtáti / a tam ſauzen býti: Nebo nic gſem Židům nezawinil / yakož y ty dobře to znáſs:

Na to powiedział Páwel / Przed stolicą Cesárską stawam / gdźie muszę być osądzon/ w żadney rzeczy nie vczynilem krzywdy Żydom/ iáko to y sam lepiey znaß.

11. Pakliť gſem gim co prowinil/ anebo něco ſmrti hodného včinil/ neodpijrámť vmřijti: a pakliť není nic při mně z těch wěcý kteréž na mne žalugij/ žádný nemůž mne gim dáti/ k Cýsaři se odwoláwám.

Bo ieśliżem co krzywy/ á vczynilem co śmierci godnego / nie zbrániam sie vmrzeć/ A ieśliż nie máß nic takie go w czym mie ći winuią/ żaden sie im mną záchowáć nie może/ A ták áppeluię do Cesárzá.

12. Tehdy Festus s Raddau promluwiw/ odpowěděl: k Cýsaři gſy se odwolal/ k Cýsaři puogdeſs.

Tedy Festus rozmowiwszy sie z radą / odpowiedział/ Appelowałeś do Cesárzá? poydźieß do Cesárzá.

13. A když několiko dnij pominulo/ Král Agryppa a Berenyce přigeli do Cesaree/ aby pozdrawili Festa.

Gdy potym wyszło kilka dni/ Agrypa Krol y Bernice przyiecháli do Cesáreiey witáć Festá.

כה

14 וכד הוו לותה יומתא אשתעי פהסטוס למלכא דינה דפולוס כד אמר ג גברא חד אסירא אשתבק מן אידי פילכס:

E dimorando iui piu giorni, Festo espose al Re la causa di Paulo, dicendo, Egli è stato lasciato da Felice vn certo huomo in prigione.

15 וכד הוית באורשלם אודעו לי עלוהי רבי כהנא וקשישא דיהודיא ובעו דאעבד להון דינא מנה:

Delquale, essendo io andato à Ierusalem, i principali Sacerdoti e i Vecchij de Giudei mi parlorono, domandando la condannatione contra di lui.

16 ואמרת להון דליתיה עידא לרהומיא דיתלון בר נשא מוהבת לקטלא עד מא דאיתא בעל דינה ונכסיוהי באפוהי ונתיהב לה אתרא למפק ברוחא על מא דמתרשא:

A iquali io risposi che non è vsanza de Romani dare alcun huomo à la morte prima che l'accusato habbia gli accusatori presenti, & habbia luogo da defendersi da l'imputatione.

17 וכד אתית לכא דלא תוהיא ליומא אחרנא יתבת על בים ופקדת דנתיתוניהי לי לגברא:

Essendo essi dunque venuti quà, senza fare alcuna dilatione, il giorno seguente sedendo io pro tribunali, comandai che l'huomo fosse menato.

18 וקמו עמה קטרגנוהי ולא אשכחו מדם רשינא בישא דנחוון עלוהי איך מא דסבר הוית:

Delquale gli accusatori che stauano presenti, non adduceuano alcun delitto di quelli che io sospettauo.

19 ואטמא דין מדם מדם על דחלתהון אית הוא להון לותה ועל ישוע אנש דמית הו דאמר הוא פולוס דחי הו:

Ma haueuano contra di lui certe questioni de la lor superstitione, e d'vn certo IESV morto, ilqual Paulo affermaua esser viuo.

כה

14 וכאשר ארכו להם שם ימים רבים נגד פרסטוס למלך את דברי פולוס לאמר איש אחד נעזב מפילכס אסור:

Y como estuuieron alli muchos dias, Festo declaró al Rey de Paulo, diziendo vn varon ha sido dexado preso por Felix:

15 אשר עליו בהיותי בירושלים הופיעו לפני שרי הכהנים וזקני היהודים מבקשים עליו את משפט מות:

Por el qual, como vine à Ierusalem, vinieron à mi los Principes de los Sacerdotes y los Ancianos de los Iudios pidiedo condenacion contra el.

16 ועניתי להם כי לא יש תעודה לרהומיים לתתם איש אל האבדה בטרם למחיב יהיו לפניו המחיביו ויקח לו עת ומקום להשיב דבר על אודות נפשו:

A los quales respondi, no ser costumbre de los Romanos dar alguno à condenacion, antes que el que es accusado tenga presentes sus accusadores, y aya lugar de defenderse de la accusacion.

17 ובבואם יחד הפה ארוכה מאומה לא עשיתי כי אם ליום הבא ישבתי על הבמה וצויתי להוליך את האיש:

Ansique auiendo venido juntos acà, sin ninguna dilacion el dia siguiente sentado enel Tribunal, mandé traer al hombre.

18 ויקומו עליו המחיביו וסבה אחת לא נשאו עליו במה הבינותי אני:

Y estando presentes sus accusadores, ningun crimen le oppusieron de los que yo sospechaua.

19 אך קושיות רבות על עבודת אלהיהם היו להם עליו ועל איש ישוע המת לאשר נאם פולוס כי חי:

Solamente tenian ciertas questiones acerca de su supersticion contra el, y de vn cierto Iesus difunto, el qual Paulo affirmaua biuir.

κε'.

14. Ὡς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ Φῆστος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν Παῦλον, λέγων, ἀνήρ τις ἐστὶ καταλελειμμένος ὑπὸ Φήλικος δέσμιος.

Et apres auoir demeuré là plusieurs iours, Festus fit mention au Roy de l'affaire de Paul, disant, Vn certain personnage a esté delaissé prisonnier par Felix:

15. Περὶ οὗ, γενομένου μου εἰς ἱεροσόλυμα, ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἰουδαίων, αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ δίκην.

A cause duquel, moi estant en Ierusalem, les principaux Sacrificateurs & les Anciens des Iuifs sont comparus requerans condamnation à l'encontre de lui:

16. Πρὸς οὓς ἀπεκρίθην ὅτι οὐκ ἔστιν ἔθος ῥωμαίοις χαρίζεσθαί τινα ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος.

Ausquels i'ai respondu que ce n'est point l'vsage des Romains, de liurer quelcun à la mort, deuant que celui qui est accusé ait les accusateurs presens, & qu'il ait lieu de se defendre du crime.

17. Συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθάδε, ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιησάμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα.

Quand donc ils furent venus ici, sans que i'vsasse d'aucun delai, le iour ensuiuant seant au siege iudicial, ie cômandai que le personnage fust amene.

18. Περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατήγοροι οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπέφερον ὧν ὑπενόουν ἐγώ.

Duquel les accusateurs estans là presens, n'amenerent aucun crime touchât ce dont ie me doutoy'.

19. Ζητήματα δέ τινα περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτόν, καὶ περί τινος ἰησοῦ τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ παῦλος ζῆν.

Mais auoyent quelques questions à l'encontre de lui, touchant leur superstition, & touchant vn certain Iesus mort, lequel Paul affermoit estre viuant.

CAP. XXV.

14. Et cum dies plures ibi demorarentur, Festus regi indicavit de Paulo, dicens, Vir quidam est derelictus à Felice vinctus.

And when they had remained there many dayes/ Festus proposed Paulus cause vnto the King/ saying/ There is a certaine man left in prison by Felix.

15. De quo cum essem Ierosolymis, adierunt me principes sacerdotum, & seniores Iudæorum, postulantes adversus illum damnationem.

Of whome when I came to Jerusalem/ the high Priestes & Elders of the Jewes informed me/ and desired to haue iudgement against him.

16. Ad quos respondi, Quia non est Romanis consuetudo donare aliquem hominem, prius quam is qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumq; defendendi accipiat ad abluenda crimina.

To whome I answered/ that it is not the maner of the Romanes for fauour to deliuer any man to the death / before that he which is accused/ haue the accusers before him / & haue place to defende him selfe/ concerning the crime.

17. Cum ergo huc convenissent, sine ulla dilatione in sequenti die sedens pro tribunali, iussi adduci virum.

Therefore when they were come hither/ without delay the day following I sate on the iudgement seat / and commaunded the man to be brought forth.

18. De quo cum stetissent accusatores, nullam causam deferebant, de quibus ego suspicabar malum.

Against whome when the accusers stood vp/ they brought no crime of such thinges as I supposed:

19. Quæstiones vero quasdam de sua superstitione habebant adversus eum, & de quodam Iesu defuncto quē affirmabat Paulus vivere.

But had certaine questions against him of their owne superstition / and of one Jesus which was dead / whome Paul affirmed to be aliue.

Das XXV. Capitel.

14. Vnd da sie vil tage daselbs gewesen waren/ leget Festus dem Könige den Handel von Paulo für / vnnd sprach: Es ist ein Man von Felix hindergelassen gefangen.

Och der de haffde veret der mange dage / da sagde Festus Kongen den Handel faare om Paulo / oc sagde/ Her er en Mand som Felix loed fangen effter sig.

15. Vmb welchs willen die Hohenpriester vnnd Eltesten der Jüden für mich erschienen / da ich zu Jerusalem war / vnd baten / ich solte jhn richten lassen.

For hues skyld de ypperste Prester oc de Eldste iblant Joderne mote fa[illegible] mig / der ieg vaar i Jerusalem/ oc bade/ at ieg skulde lade dømme hannem.

16. Welchen ich antwortet: Es ist der Römer weise nicht / daß ein Mensch ergeben werde vmbzubringen / ehe denn der verklagte habe seine Kläger gegenwertig / vnnd raum empfahe/ sich der Anklage zuverantworten.

Huilcke ieg suarede / det er icke de Romeris sed / at antuorde it Mennische til døde / før end den som er beklaget haffuer sine Anklagere til stede/ oc faar tid til/ at forsuare sig for Klagemaalet.

17. Da sie aber her zusammen kamen/ machet ich keinen auffschub/ vnd hielt deß andern tages Gericht / vnd hieß den Mann fürbringen.

Oc der de komme hid tilsammen / da tøffuede ieg icke lenger / oc ieg holt anden dagen dom oc bød at lede samme Mand frem.

18. Von welchem/ da die Verkläger aufftratten / brachten sie der vrsache keine auff / der ich mich versahe.

Och der Anklagerne traadde frem/ da skyllede de hannem for ingen aff de sager / som ieg actede.

19. Sie hatten aber etliche Fragen wider jhn / von jhrem Aberglauben/ vnnd von einem verstorbenen Jesu/ von welchem Paulus sagete / er lebete.

Men de haffde nogle Sporssmaal mod hannem/ om deris Vantro / oc om en bortdød Jhesu / om huilcken Paulus sagde / at hand leffde.

Kapitola XXV.

14. A když tu za mnoho dnij pobyli / oznámil Festus Králi o Pawlowi/ řka: Muž geden ostawen gest od Felixa w wězenij.

Tám zmieszkawszy przez wiele dni/ oznaymił Festus Krolowi othym co sie Páwłá dotykáło/ mowiąc/ Mąż niektory zostáwion iest od Felixá w więzieniu.

15. O kterémž když gsem byl w Geruzalémě přistaupili ke mně Knijžata Kněžská a Starssij z židůw/ žádagijce proti němu odsauzenij.

O ktorym gdym przyiechał do Jeruzálem/ oznaymili mi Kśiążętá kápłáńskie y stárszy Zydowscy prosząc mie o skazánie przeciw iemu.

16. Kterýmž gsem odpowěděl: Ze nenij obyčeg Ržijmanům odsauditi některého Člowěka / prwé nežliby ten na kohož se žalobaděge přijtomné měl žalobnijky / a prwé nežby gemu mijsto dáno bylo/ aby se wywedl z těch win které naň žalugij.

Leczem ia im odpowiedźiał/ Ze Rzymiánom nie iest ten zwyczay áby kogo mieli skázáć ná śmierć/ áżby pirwey ten ktore° winnym miał przeciw sobie ty co by nań skárżyli/ á iżby też miał miesce obrony w swym obwinieniu.

17. A protož když se byli sem sessli / v hned bez wsseho messkánij druhý den/ posadiw se na Saudné Stolicy / rozkázal gsem přiwesti toho Muže.

A tak gdy tu oprocz żadney odwłoki sie zeszli/ názaiutrz gdym siadł ná stolicy/ kazałem przywieść thego człowieká.

18. Kterémužto tu stogijce Žalobnijcy/ [illegible] dáti [illegible] žádné winy/ o nichž gá gsem se domnijwal:

Tedy ci co nań skárżyli gdy stáneli/ żadney winy nie kładli nań tákiey tákieiem sie ia domniwał.

19. Než měli toliko proti němu rozepře nějakés o geho pověrách / a o nějakém Gežijšowi mrtwém / o kterémž gistil Pawel/ že gest žiw.

Jedno tylko tákieś gadki o swym nabożeństwie wtáczáli przeciw niemu/ y o niektórym Jezuśie vmárłym / o ktorym twierdźi Páwel żeby miał żyw być.

כה

20 ומטול דלא קאם הוית אנא על בעתא דהלין אמרת הוית לפולוס דאן צבא אנת דתאזל לאורשלם ותמן תתדין על הלין:

Hor io dubitando di questa tal questioni, li domandai se voleua andare in Ierusalem, & iui esser giudicato di queste cose.

21 הו דין בעא דנתנטר לדינה דקסר ופקדת דנתנטר עד מא דאשדריוהי לות קסר:

Ma Paulo hauendo appellato, per esser riserbato à la cognitione d'Augusto, comandai che fusse guardato infin à tanto ch'io lo mandassi à Cesare.

22 ואמר אגריפוס צבא הוית דאשמעיוהי לגברא הנא ופהסטוס אמר דלמחר שמע אנת לה:

Allora Agrippa disse à Festo, Io ancora vorrei vdir quest'huomo. Domane (disse egli) l'vdirai.

23 וליומא אחרנא אתא אגריפוס וברניקא בזוחא סגיאא ועל לבית דינא עם כילירכא ורישא דמדינתא ופקד פהסטוס ואתא פולוס:

L'altro giorno dunque essendo venuto Agrippa e Bernice con gran pompa, & entrati ne l'auditorio co i Capitani, & cittadini principali de la città, fu per comandamento di Festo menato Paulo.

24 ואמר פהסטוס אגריפוס מלכא וכלהון גברא דאיתיכון עמן על הנא גברא דחזין אנתון כלה עמא דיהודיא קבלני באורשלם והרכא כד קעין דלא תוב ולא להנא דיחא:

Allor Festo dice, Re Agrippa, e tutti voi huomini che sete insieme con essonoi qui presenti, voi vedete costui, delquale tutta la moltitudine de Giudei m'è venuta a parlare, e in Ierusalem, e qui, gridando che non doueua piu viuere.

כה

20 וכי נקוטותי על קושיותם אמרתי אם יאבה ללכת ירושלימה ושם להשפט על האלה:

Y yo dubdando en question semejante, dixe si queria yr à Ierusalem, y alla ser juzgado de estas cosas.

21 ופולוס בהתפללו להצורו אל משפט הקיסר צויתי לנצור אותו עד אשר אשלחנו אל הקיסר:

Mas apelando Paulo à ser guardado al conocimiento de Augusto, mandé que lo guardassen, hasta que lo embie à Cesar.

22 ויאמר אגרפס אל פהסטוס גם אני חפצתי לשמוע את האיש הזה והוא אמר מחר תשמע אותו:

Entonces Agrippa dixo à Festo, Yo tambien querria oyr à esse hombre. Y el, Mannana, dize, lo oyràs.

23 וליום מחר בא אגרפס וברניקא ברב הדון ובבואם אל בית דין עם שרי אלפים ועם האנשים אשר ראשי העיר המה ויצו פהסטוס ויובא פולוס:

Y otro dia viniendo Agrippa y Bernice con mucho apparato, y entrado enel auditorio con los Tribunos y los varones mas principales de la ciudad, mandandolo Festo, fue traydo Paulo.

24 ויאמר פהסטוס אגרפא המלך ואנשים כלכם אשר אתם עמנו הביטו באיש הזה אשר עליו כל המון היהודים נקראו לפני בירושלים ופה צועקים כי לא ישוה לחיותו עוד:

Entonces Festo, Rey Agrippa, dize, y todos los varones que estays aqui juntos con nosotros, veys à este, por el qual toda la multitud de los Iudios me hà demandado en Ierusalem, y aqui, dando hozes que no conuiene que biua mas.

κε

20. Ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ εἰς τὴν περὶ τούτου ζήτησιν, ἔλεγον εἰ βούλοιτο πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ, κἀκεῖ κρίνεσθαι περὶ τούτων.

Or moi estant en perplexité, comme ie m'enquerroy de cela, demandai s'il vouloit aller en Ierusalem, & là estre iugé de ces choses.

21. Τοῦ δὲ Παύλου ἐπικαλεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ Σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτὸν ἕως οὗ πέμψω αὐτὸν πρὸς Καίσαρα.

Mais pource qu'il en appela demandant d'estre reserué à la cognoissance d'Auguste, ie commendai qu'il fust gardé iusqu'à tant que ie l'enuoyasse à Cesar.

22. Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Φῆστον ἔφη, ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. ὁ δέ, αὔριον, φησίν, ἀκούσῃ αὐτοῦ.

Lors Agrippa dit à Festus, Ie voudroy bien ouir aussi le personnage. Demain, dit-il tu l'orras.

23. Τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ Ἀγρίππα καὶ τῆς Βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σύν τε τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσι τοῖς κατ' ἐξοχὴν οὖσι τῆς πόλεως, καὶ κελεύσαντος τοῦ Φήστου, ἤχθη ὁ Παῦλος.

Le lendemain donc quand Agrippa & Bernice furent venus auec grand' pompe, & furent entres en l'auditoire auec les Capitaines & gens d'authorité de la ville, Paul par le commandement de Festus fut amené.

24. Καί φησιν ὁ Φῆστος, Ἀγρίππα βασιλεῦ, καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον περὶ οὗ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι ἔν τε Ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε, ἐπιβοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέτι.

Et Festus dit Roy Agrippa, & vous tous qui estes ici auec nous, vous voyez cest homme, duquel toute la multitude des Iuifs m'est venuë interpeller, tant en Ierusalem qu'ici, crians qu'il ne le faloit plus laisser viure.

CAP. XXV. | Das XXV. Capitel. | Kapitola XXV.

20. Hæsitans autem ego de huiusmodi quæstione, dicebam si vellet ire Ierosolymam, & ibi iudicari de istis.

And because I douted of such maner of question / I asked him whether he woulde goe to Jerusalem / and there be iudged of these thinges.

20. Da ich aber mich der Fragen nicht verstund / sprach ich: Ob er wolte gen Jerusalem räisen / vnd daselbs sich darüber lassen richten.

Men der ieg icke forstod mig paa det Spørssmaal / da sagde ieg / om hand vilde reyse til Jerusalem / oc lade der domme sig her om.

20. Ale yá pochybuge o takowé Při / řekl gsem gemu / chtělliby gijti do Geruzaléma a tam z toho sauzen býti.

Ja tedy wątpiąc o takowych gadkach / rzekłem mu iesliby chciał idź do Jeruzalem á tám sie o tym rozsądzić.

21. Paulo autem appellante ut servaretur ad Augusti cognitionem, iussi servari eum, donec mittam eum ad Cæsarem.

But because he appealed to be reserued to the examination of Augustus / I cõmanded him to be kept, till I might send him to Cesar.

21. Da aber Paulus sich berieff / daß er auff des Keisers erkentniß behalten würde / hieß ich jn behalten / biß das ich jhn zum Keiser sende.

Men der Paulus forskiod sig / at hand vilde beuaris til Keyserens bekendelse / da befalede ieg beuare hannem / indtil ieg sender hannem til Keyseren.

21. A když se Pawel odwolal / aby byl chowán k rozsauzenij Augusta / rozkázal gsem gey chowati / ažbych gey poslal k Cýsaři.

Ale on iż appelował áby záchowány był do Augustowego rozeznánia / rozkazałem go chowáć áż go odeslę do Cesárzá.

22. Agrippa autem dixit ad Festum, Volebam & ipse hominem audire, Cras, inquit, audies eum.

Then Agrippa said vnto Festus / I would also heare the man my self. To morow / said he / thou shalt heare him.

22. Agrippas aber sprach zu Festo: Ich möchte den Menschen auch gerne hören. Er aber sprach: Morgen soltu jhn hören.

Da sagde Agrippas til Festum / ieg vilde oc gerne høre det Menniske. Da suarede Agrippas / I morgen skalt du høre hannem.

22. Tehdy Agryppa řekl k Festowi: Chtěl gsem y yá Člowěka toho rád slyšeti. A on řekl: Vslyššíš ho zýtra.

Zátym Agryppá rzekł do Festá / Y sámem chciał słucháć człowieká tego / A on mu rzekł / Jutro go vsłyszysz.

23. Altera autem die cum venisset Agrippa & Bernice cum multa ambitione, & introissent in auditorium cum tribunis & viris principalibus civitatis, iubente Festo adductus est Paulus.

And on the morowe when Agrippa was come and Bernice with great pompe / and were entred into the Common hall with the chiefe captaines and chiefe men of the citie / at Festus commandement Paul was brought forth.

23. Vnnd am andern tage / da Agrippas vnnd Bernice kamen mit grossem gebrenge / vnd giengen inn das Richthauß mit den Haupteuten vnnd fürnembsten Männern der Statt / vnd da es Festus hieß / ward Paulus bracht.

Oc anden dagen / der Agrippas oc Bernice komme met stor bram / och ginge paa Raadhuset met Høffuitsmendene oc de ypperste Mend i Staden / Och der Festus bød det / da bleff Paulus hent.

23. Druhého pak dne když přišel Agryppa Král a Berenyce / s welikau Slávau wešli na Sýň s Haytmany a s Mužmi znamenitěgššími z Města: Y tu k rozkázanij Festowu přiweden gest Pawel.

Thedy názáiutrz gdy przyszedł Agryppá y Bernice z wielką okazáłością / á wszedł ná sále gdzie sády odpráwowáno z rotmistrzmi y z inemi zacnemi miástá onego mieszczány / no roskázánie Festowe przywiedziono iest Páwel.

24. Et dicit Festus, Agrippa rex, & omnes qui simul adestis nobiscum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Iudæorum interpellavit me Ierosolymis, petentes & acclamantes non oportere eum vivere ampliùs.

And Festus saide: King Agrippa / and all men which are present with vs / ye see this man / about whome all the multitude of the Jewes haue called vpon me / both at Jerusalem / and here / crying / that he ought not to liue any longer.

24. Vnd Festus sprach: Lieber König Agrippa / vnnd alle jr Männer / die jr mit vns hie seyt / da sehet ir den / vmb welchen mich die gantze menge der Jüden angelanget hat / beide zu Jerusalem / vnd auch hie / vnd schryen: Er solle nicht lenger leben.

Oc Festus sagde / Kære kong Agrippa / oc alle i Mend / I som ere her met oss / Her see i den / om huilcken al Jødernis menighed haffuer handlet met mig / baade i Jerusalem oc her ocsaa / oc robe / Hand skal icke lenger leffue.

24. A řekl Festus: Králi Agryppo / y wšyckni kteřijž gste tuto s námi mužij / widijte tohoto Člowěka / za kterěhožto wšecko množstwij Židuow prosylo mne w Geruzalémě / křičijce / že takowý nema wijce žiw býti.

Zátym rzekł Festus Agryppo Krolu / y wy wszyscy ktorzy iesteście spolu z nami / widzicież tego człowieká o ktorego mie wszytko pospolstwo Żydowskie prosiło w Jeruzálem / y tu / wołáiąc / żeby dáley nie miał być żyw.

כה

25 אֶנָא דֵין אַדְרְכֵת דְּמִדֶּם דְּשָׁוֵא לְמַוְתָא לָא סְעַר לֵה וּמֶטוּל דְּהוּ בְּעָא דְּנִתְנְטַר לְדִינֵה דְּקֵסַר. פ פְּקֶדֶת דְּנֶשְׁתַּדַּר׃

Ma io ho trouato che non ha commesso cosa alcuna degna di morte: nondimeno hauendo egli appellato ad Augusto, io ho determinato mandarlo.

27 וְלָא יָדַע אֶנָא מֶנָא אֶכְתּוּב עֲלַוְהִי לְקֵסַר מ מֶטוּל הָנָא צְבִית לְמַיְתָיוּתֵה קְדָמַיְכוּן ו וְיַתִּירָאִית קְדָמָךְ מַלְכָּא אַגְרִיפָא דְּמָא דְּאֶשְׁתְּאֵל דִּינֵה אֶשְׁכַּח מֶנָא א אֶכְתּוּב׃

Delqual non ho cosa certa da scriuerne al signore. Per laqual cosa io l'ho condotto à voi, e massimamente à te, Re Agrippa: accioche facendone esaminatione, io habbi che scriuerne.

27 לָא גֵיר וָלֵא דְּכַד מְשַׁדְּרִינַן גַּבְרָא אֲסִירָא דְּלָא נֶכְתּוּב סַכְּלוּתֵה׃

Imperoche mi par cosa irragioneuole mandare vn pregione, senza dare auuiso de le querele che s'hanno contra di lui.

כה

25 וַאֲנִי מָצָאתִי כִּי לֹא עָשָׂה רִשְׁעָה אֲשֶׁר עָלֶיהָ מִשְׁפַּט מָוֶת לוֹ וּבְהִתְפַּלְלוֹ אֶל־מִשְׁפַּט הַקֵּיסָר שָׁפַטְתִּי לְשָׁלְחוֹ׃

Mas yo, hallando que ninguna cosa digna de muerte ha hecho, y el mismo appellando à Augusto, he determinado de embiarlo.

26 כִּי אֵינֶנָּה בְּיָדִי נְכוֹנָה לִכְתּוֹב עָלָיו לַאדֹנִי מֵישָׁרִים עַל־כֵּן הֲבִיאוֹתִיו לִפְנֵיכֶם וּבִמְאֹד לְפָנֶיךָ הַמֶּלֶךְ אַגְרִפָּא אֲשֶׁר אִם כְּבַקָּרַת אֱמֶת נִבְקַד יֵשׁ לִי לִכְתֹּב דָּבָר׃

Del qual no tengo cosa cierta que escriua àl Sennor, por lo qual lo he sacado à vosotros, y mayormente à ti, o Rey Agrippa, paráque hecha informacion, tenga que escreuir.

27 כִּי דָּבָר בַּעַר נִרְאָה לִי לִשְׁלוֹחַ אִישׁ אָסוּר וְלֹא לְהַגִּיד אֶת־אוֹדוֹתָיו׃

Porque fuera de razon me parece embiar vn preso, y no informar de las causas.

κε΄.

25. Ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος μηδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι, καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν σεβαστὸν, ἔκρινα πέμπειν αὐτόν.

Mais moi ayant trouué qu'il n'auoit rien fait qui fust digne de mort: neantmoins puis qu'il a appelé à Auguste, i'ai arresté de le lui enuoyer.

26. Περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω· διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ' ὑμῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ, βασιλεῦ ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενομένης σχῶ τι γράψαι.

Dequoi ie n'ai rien que i'escriue de certain au Seigneur. Parquoi ie le vous ai presenté, & principalement à toi, roy Agrippa: afin qu'apres inquisition faite, i'aye dequoi escrire.

27. Ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ πέμποντα δέσμιον, μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι.

Car il me semble qu'il n'y a point de raison d'enuoyer vn prisonnier, sans signifier le cas qu'on lui met à sus.

כו

1 וֶאֱמַר אַגְרִיפָּס לְפַוְלוֹס מַפַּס לָךְ לְמַמְלָלוּ עַל אַפַּי נַפְשָׁךְ הָידֵין פַּוְלוֹס פְּשַׁט אִידֵה וְנֶפַק הֲוָא רוּחָה וֶאֱמַר׃

Et Agrippa disse à Paulo, Ei ti si permette il parlare per te stesso. Allor Paulo distesa la mano, disse in questo modo le sue ragione.

2 עַל כֻּל מָא דְּמֶתְרְשֵׁא אֶנָא מֶן יְהוּדָיֵא מַלְכָּא אַגְרִיפָּא סָבַר אֶנָא עַל נַפְשִׁי דְּטוּבָנָא אֶנָא ד דִּקְדָמַיךְ יַוְמָנָא נָפֵק אֶנָא רוּחָה׃

Io mi stimo beato per hauer à dire hoggi le mie ragioni dinanzi à te, Re Agrippa, di tutte le cose, di che io sono da i Giudei accusato.

כו

1 וְאַגְרִפָּא אָמַר אֶל־פּוֹלוֹס נִתַּן לְךָ לְדַבֵּר עַל־אוֹדוֹתֶיךָ אָז פּוֹלוֹס נָטָה אֶת־יָדוֹ וְהֵשִׁיב דָּבָר׃

Entonces Agrippa dixo à Paulo, permittese te hablar por ti, Paulo entonces estendiendo la mano, començó à dar razon de si, diziendo.

2 עַל־כֻּלָּם אֲשֶׁר חֻיַּבְתִּי מִיהוּדִים הַמֶּלֶךְ אַגְרִפָּא מְאַשֵּׁר אָנֹכִי אֶת־נַפְשִׁי כִּי לְפָנֶיךָ יֵשׁ לִי לְדַבֵּר עַל־אוֹדוֹתַי הַיּוֹם׃

Acerca de todas las cosas de que soy accusado de los Iudios, ó Rey Agrippa, tengome por dichoso de que delante de ti me aya oy de defender.

ΚΕΦΑΛ. κϛ.

Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη, Ἐπιτρέπεταί σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν. τότε ὁ Παῦλος ἀπελογεῖτο ἐκτείνας τὴν χεῖρα.

Adonc Agrippa dit à Paul, Il t'est permis de parler pour toi. Paul donques ayant estendu la main, commença à rendre raison de son fait, disant.

2. Περὶ πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ ἰουδαίων, βασιλεῦ ἀγρίππα, ἥγημαι ἐμαυτὸν μακάριον, μέλλων ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ σοῦ σήμερον.

Roy Agrippa, ie m'estime bienheureux que ie doi respondre auiourd'hui deuant toi, de toutes les choses desquelles ie suis accusé par les Iuifs.

25. Ego

CAP. XXV. — Das XXV. Capitel. — Kapitola XXV.

25. Ego vero comperi, nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum, iudicavi mittere.

25. Ich aber / da ich vernam / daß er nichts gethan hatte / das des Todtes werth sey / vnd er auch selber sich auff den Keiser berieff / habe ich beschlossen / jn zu senden.

25. Ale yá gsem neshledal na něm / by se čeho hodného smrti dopustil. On pak poněwadž gest se k Augustowi odwolal / vmijnil gsem gey tam poslati:

Yet haue I founde nothing worthy of death / that he hath committed: nevertheles / seeing that he hath appealed to Augustus / I haue determined to send him.

Men ieg der ieg fornam / at hand haffde inted giort / for huilcker hannem burde at dø / oc hand ocsaa selff skiød sig faar Keyseren / da haffuer ieg beslutte / at forsende hannem.

Ja tedy gdym sie dowiedział że nic nie vczynił śmierci godnego / wszákoż iż on sam áppelował do Augustá / á tákżem go vmyślił odesłac.

26. De quo quid certum scribā domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maximè ad te, rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid scribam.

26. Von welchem ich nichts gewisses hab / das ich dem Herrn schreibe. Darumb habe ich jhn lassen herfür bringen für euch / allermeist aber für dich / König Agrippa / auff daß ich nach geschehener erforschung haben möge / was ich schreibe.

26. O kterémžto cobych napsal Pánu mému gistého newijm. Protož gsem gey ted' přiwedl před wás / a zwláště před tebe Králi Agryppo / abých wyptážijc se / wěděl co psáti.

Of whome I haue no certaine thing to write vnto my lorde: wherefore I haue brought him forth vnto you / and specially vnto thee / King Agrippa / that after examination had / I might haue some what to write.

Om huilcken ieg haffuer inted vist / at scriffue Herren til. Der faare loed ieg lede hannem hid frem faar eder / oc allermest faar dig kong Agrippa / paa det at ieg kand haffue noget at scriffue / naar som hand er forhørt.

O ktorym cobych pánu pewnego pisác miał / niemam / y dla tegożem go wywiodł do was / á nawiecey do ciebie Krolu Agrypo / ábych sie wywiedziawszy słuszney spráwy / miał wżdy co pisác.

27. Sine ratione enim mihi videtur, mittere vinctum, & causas eius non significare.

27. Denn es düncket mich vngeschicket ding sein / einen Gefangenen zu schicken / vnnd kein vrsache wider jhn anzeigen.

27. Neb zdá mi se to za nesłussné býti / poslati wězně / a Přę aneb winy geho neoznámiti.

For me thinketh it vnreasonable to sende a prisoner / & not to shewe the causes which are layed against him.

Thi mig tyckis det at vere en wskickelig ting / at sende en Fange bort / oc icke giffue Sag til kende mod hannem.

Bo mi sie to rzecz niesłuszna zda posłác więźniá á nie oznaymić naň thego w czym go winuią.

CAP. XXVI. — Das XXVI. Capitel. — Kapitola XXVI.

Agrippa verò ad Paulum ait, Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere.

Agrippas aber sprach zu Paulo: Es ist dir erlaubet für dich zu reden. Da verantworttet sich Paulus / vnd recket die Hand auß:

Potom Agryppa řekl k Pawlowi: Dopaussstij se tobě mluwiti samému za tebe. Tehdy Pawel pozdwihw ruky / počal za sebe mluwiti.

Then Agrippa saide vnto Paul / Thou art permitted to speake for thy selfe. So Paul stretched forth the hande / and answered for him selfe.

DA sagde Agrippas til Paulum / Du haffuer loff at tale for dig selff. Da forsuarede Paulus sig / oc vdracte haanden.

Zatym Agrypá rzekł do Pawła / Otoć dopuszczáią mowić od śiebie: Thedy Páwel wyciągnąwszy reke / odpowiedział.

2. De omnibus quibus accusor à Iudæis, rex Agrippa, æstimo me beatum, apud te cùm sim defensurus me hodie.

2. Es ist mir sehr lieb / lieber König Agrippa / daß ich mich heute für dir verantwortten soll / alles des ich von den Jüden beschuldigt werde.

2. Králi Agryppo / w těch we wssech wěcech z kterýchž mne winij Židé před tebau / zastiastného se počijtám / že dnes před tebau odpowijdati mám / a zwlássstě proto.

I thinke my selfe happie / King Agrippa / because I shall answere this day before thee of all the thinges whereof I am accused of the Jewes.

Det er mig saare kært / kære kong Agrippa / at ieg skal i dag forsuare mig faar dig / i alt det som Joderne skylde mig faare.

We wszytkim oczjedno iestem od Zydow obwinion / Krolu Agrypo / szczęśliwym sie być rozumiem / iż dziś mam przed tobą odpowiedać.

כו

3 יתיראית דידע אנא דמפס אנת בכלהון ו ואטמא ונמוסא דיהודיא מטול הנא בעא אנא מנך דבמגרת רוחא תשמעני׃

Conciosia che tu hai ottima cognitione di tutte le consuetudini e questioni che son tra i Giudei. Perilche io ti prego che tu m'ascolti patientemente.

3 וּבִמְאֹד כִּי יָדַעְתָּ כָּל־תְּעוּדוֹת וְקוּשְׁיוֹת הַיְּהוּדִים עַל־כֵּן מִתְחַנֵּן אֲנִי לְפָנֶיךָ לִשְׁמוֹעַ אוֹתִי בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם׃

Mayormente sabiendo tu todas las costumbres y questiones que ay entre los Iudios: por lo qual te ruego que me oygas con paciencia.

3. Μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ ἰουδαίους ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων. διὸ δέομαί σου μακροθύμως ἀκοῦσαί μου.

Et sur tout d'autant que ie sai que tu as tresbonne cognoissance de toutes les coustumes & questions qui sont entre les Iuifs: parquoi ie te prie que tu m'oyes patiemment,

4 דוברי דמן טליותי דהוו מן שוריא בעמי ובאורשלם ידעין אנון גיר אף הנון יהודיא׃

Hor la vita che fin da giouentu ho menata, laqual da principio fu tra la mia natione in Ierusalem, la sanno tutti i Giudei.

4 אֶת חַיַּי מִנְּעוּרַי שֶׁהָיוּ בְּעַמִּי בִּירוּשָׁלַיִם יָדְעוּ הַיְּהוּדִים כֻּלָּם׃

Mi vida pues desde la mocedad. laqual desde el principio fue en mi nacion en Ierusalem, todos los Iudios la saben.

4. Τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου τὴν ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου ἐν ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ ἰουδαῖοι.

Ainsi donc quant à la vie que i'ai menee dés ma ieunesse telle qu'elle a esté du commencement parmi ma nation en Ierusalem, tous les Iuifs la sauent.

5 (ידעין אנון) אן צבין דיסהדון מטול דמן נוגרא מפסין בי וידעין דביולפנא רישיא דפרישא הוית׃

Che gia per addietro mi hanno conosciuto, se ne voglion render testimonianza, che da i miei antichi io son viuuto Fariseo secondo la piu perfetta setta de la nostra religione.

5 יוֹדְעִים הֵמָּה מֵעִתּוֹת רַבּוֹת אִם תֹּאבוּ לְהָעִיד כִּי כַּיָּשָׁר כְּפִירַת עֲבוֹדַת אֱלֹהֵינוּ חָיִיתִי מְפֹרָשׁ׃

Los quales tienen ya conocido, que yo desde el principio, si quieren testificarlo, conforme à la mas perfecta secta de nuestra religion he biuido, Phariseo.

5. Προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα φαρισαῖος.

Ayans par ci deuant cognu de plus long temps (s'ils en veulent rendre tesmoignage) que des mes ancestres i'ai vescu Pharisien selon la secte la plus exquise de nostre religion.

6 והשא על סברת דשודיא דהוא הות לאבהתן מן אלהא קאם אנא ומתתדין אנא׃

Et hora sto accusato in giuditio, per la speranza de la promessa fatta da Dio à i nostri padri.

6 וְעַתָּה עַל־תִּקְוַת הַמַּאֲמָר הַנַּעֲשָׂה לַאֲבוֹתֵינוּ מֵאֱלֹהִים עוֹמֵד אֲנִי בְּגוֹרָלִי לְהִשָּׁפֵט׃

Y aora por la esperança de la promessa hecha à nuestros padres soy llamado en juyzio:

6. Καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἕστηκα κρινόμενος.

Et maintenant pour l'esperance de la promesse que Dieu a faite à nos Peres, i'assiste estant tiré en cause.

7 דעל הנא סברא תרתי עסרת שרבן מסברן דימנען בצלותא חביטתא דאימממא ודלליא ועלוהי על הנא סברא מתרשית אנא מן אידי יהודית מלכא אגריפא׃

A laquale le nostre dodici tribu seruendo continuamente à Dio notte e giorno, sperano di peruenire. De laquale speranza, ò Re Agrippa, io sono accusato da i Giudei,

7 אֲשֶׁר שְׁנֵי עָשָׂר שִׁבְטֵינוּ יוֹמָם וָלַיְלָה עֹבְדִים וּמְשַׁבְּרִים לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ אֶל־הַתִּקְוָה אֲשֶׁר עָלֶיהָ הִרְשִׁיעֻנִי הַמֶּלֶךְ אַגְרִפָּא מֵיְּהוּדִים׃

A laqual nuestros doze Tribus, siruiendo perpetuamente de dia y de noche, esperan que han de venir, de laqual esperança, ô Rey Agrippa, soy accusado de los Indios.

7. Εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι· περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι, βασιλεῦ ἀγρίππα, ὑπὸ τῶν ἰουδαίων.

A laquelle nos douze lignees continuellement seruantes à Dieu nuict & iour, esperent de paruenir: & de laquelle esperance (ô roy Agrippa) ie suis accusé par les Iuifs.

8 מנא דינין אנתון לית ולא דנהימן דיקים אלהא מיתא׃

Perche si giudica egli appresso di voi cosa incredibile, che Iddio risusciti i morti?

8 מַה־עַל־אֱמוּנָה נִשְׁפָּט עִמָּכֶם אִם יְהוָה יָקִיץ אֶת־הַמֵּתִים׃

Como? Iuzgase cosa increyble entre vosotros que Dios resuscite los muertos?

8. Τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν, εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει;

Quoi? tenez vous pour chose incroyable que Dieu resuscite les morts?

CAP. XXVI.

3. Maximè te ſciente omnia quæ apud Iudæos ſunt conſuetudines & quæſtiones: propter quod obſecro, patienter me audias.

Chiefly/because thou haſt knowledge of all cuſtomes/and queſtions which are among the Jewes: wherefore/ I beſeeche thee/to heare me paciently.

4. Et quidem vitam meam à iuventute, quæ ab initio fuit in gente mea in Ieroſolymis, novérunt omnes Iudæi.

As touching my life from my childhood/and what it was from the beginning among mine owne nation at Jeruſalem/know all the Jewes.

5. Præſcientes me ab initio (ſi velint teſtimonium perhibere) quoniam ſecundùm certiſſimam ſectam noſtræ religionis vixi Phariſęus.

Which knew me heretofore (if they would teſtifie) that after the moſt straiteſt ſect of our religion I liued a Phariſe.

6. Et nunc in ſpe quæ ad patres noſtros repromiſſionis facta eſt à Deo, ſto iudicio ſubiectus.

And now I ſtand and am accuſed for the hope of the promes made of God vnto our fathers.

7. In qua duodecim tribus noſtræ nocte & die deſervientes, ſperant devenire. De qua ſpe accuſor à Iudæis, rex.

Whereunto our twelue tribes inſtantly ſeruing God day & night / hope to come: for the which hopes ſake / O King Agrippa / I I am accuſed of the Jewes.

8. Quid incredibile iudicatur apud vos, ſi Deus mortuos ſuſcitat?

Why ſhould it be thought a thing incredible vnto you/ that God ſhoulde raiſe againe the dead?

Das XXVI. Capitel.

3. Allermeiſt weil du weiſſeſt alle ſitten vnd fragen der Jüden/ darumb bitte ich dich / wolteſt mich gedultiglich hören.

Allermeſt / efterdi du vedſt / alle Jødernis Seder oc Sporſſmaal / derfaare beder teg dig at du vilt taalmodelig høre mig.

4. Zwar mein Leben von Jugend auff/ wie das von anfang vnter diſem Volck zu Jeruſalem zubracht iſt/ wiſſen alle Jüden.

Sandelige alle Jøder ſom førkende mig/ vide mit leffnet op aff Vngdom / huorledis teg haffuer leffuit aff begyndelſen iblant dette Folck i Jeruſalem.

5. Die mich vorhin gekant haben/ wenn ſie wolten bezeugen / Denn ich bin ein Phariſeer geweſt / welche iſt die ſtrengſte Secten vnſers Gottesdienſts.

Der ſom de vilde vidne / Thi ieg haffuer veret en Phariſeer / huilcket der er det ſtrengiſte Secte i vor Gudstieniſte.

6. Vnd nun ſtehe ich / vnd werde angeklagt über der hoffnung an die verheiſſunge / ſo geſchehen iſt von Gott zu vnſern Vätern.

Oc nu ſtaar ieg / oc bliffuer beklager for haabet til det Loffte / ſom er ſkeet aff Gud til vore Fedre.

7. Zu welcher hoffen die zwölff Geſchlecht der vnſern zu kommen / mit Gottesdienſt tag vnd nacht emſiglich. Diſer hoffnung halben werde ich / lieber König Agrippa / von den Jüden beſchuldiget.

Til huilcket vore tolff Slecte haabis at komme/ met Gudstieniſte dag och nat ieffnlige. For dette haab ſkyld / bliffuer ieg / kære kong Agrippa / beklaget aff Jøderne.

8. Warumb wirdt das für vnglaublich bey euch gerichtet / daß Gott die Todten aufferwecket?

Huor faare dømis det vtroligt hoſſed er / at Gud opuecker de Døde?

Kapitola XXVI.

3. Neb ty wijſs wſſecko cõ geſt v Ziduow/ y gegich obyčege/ y pohádky: Protož proſým tebe/ wyſlyſſyž mne trpěliwě.

A nawlecey iż wiem żeś świadom wſzytkiego co ieſt miedzy Zydy/ y zwyczáiow y gadek / A przetoż cie proſzę żebyś mie cierpliwie ſluchal.

4. Nebo zagiſté žiwot můg od mé mladoſti/ kterýž geſt byl mezy Národem mým od počátku w Geruzalémě / znagij wſſyckni Zidé.

A thák acż żywot moy ktorym wiodł w ſwey młodośći od pocżatku miedzy narodem moim w Jeruzálem/ wiedzą wſzyſcy Zydowie.

5. Wědauce o mně od počátku/ kdyby chtěli ſwědectwij wydati/ že wedlé naygiſtſſý Sekty naſſeho Nábož enſtwij / byl nſem žiw/ gſa Zákonijkem.

Gdyż przed tym ználi tákoż teſſcże przodkow moich/ (by świádczyć chcieli) iż według oney nádoſtáteczniejſzey ſekty nabożeńſtwá náſzego/ żyłem Fáryzeuſzem.

6. A nynij pro naděgi toho zaſlijbenij/ kteréž ſe ſtalo od Boha k Otcuom naſſým/ teď ſtogijm Saudu gſa poddán

A teraz dla nádźieie obietnice/ ktora ieſt oycom náſzym od Bogá vczyniona/ ſtoie przed tym ſadem oſkárżony.

7. K kteréž mužto naſſe dwanáctero Pokolenij / ſlaužijce Bohu wedne y w nocy/ naděgi má že přijde. A pro tu naděgi/ žalugij na mne Zidé Králi Agryppo.

Do ktorey dwoienaśćie náſze pokolenie we dnie y w nocy vſtáwicżnie chwaląc Bogá nádźiewáiąc ſie przyydż/ o ktorą nádźieie oſkárżonem ieſt od Zydow Krolu Agrypo.

8. Y zdali geſt to v wás k wijře nepodobné/ že Buoh křijſý mrtwé?

Przecżże ſie wam zda rzecż trudna ku wierze iż Bog wzbudza vmárłe?

כו

9 אֶנָא גֵּיר מֶן קְדִים סָמֶת בְּרֶעְיָנַי דְּסַקוּבְלָא סַגִּיאָא אֶסְעוּר לוּקְבַל שְׁמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ נָצְרָיָא׃

Io certo mi pensai douer fare contra'l Nome di IESV Nazareno molte cose repugnanti.

10 הָדָא דְּעֶבְדֵת אַף בְּאוּרִשְׁלֶם וְקַדִּישֵׁא סַגִּיאֵא אַרְמִית בֵּית אֲסִירֵא בְּשׁוּלְטָנָא דְּקַבְּלֶת מֶן רַבַּי כָּהֲנֵא וְכַד מֶתְקַטְלִין הְווֹ מֶנְהוֹן אֶשְׁתַּוְתְּפֶת לַאִילֵין דְּחַיְּבוּ אֶנּוּן׃

Il che ancor feci in Ierusalem: e rinchiusi molti Santi ne le prigioni, hauendone riceuuta la potestà da i principali Sacerdoti: e quando eran fatti morire, io portauo la sententia.

11 וּבְכֻל כְּנוּשָׁתָא מְשַׁתַּנַּד הְוִית בְּהוֹן כַּד אָלֶץ הְוִית דְּנֶהְוּוֹן מְגַדְּפִין בִּשְׁמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ וּבְרוּגְזָא סַגִּיאָא דַּמְלֵא הְוִית עֲלַיְהוֹן אַף לַמְדִינָתָא אַחְרָנְיָתָא נָפֵק הְוִית לְמֶרְדַּף אֶנּוּן׃

E ben spesso per tutte le sinagoghe tormentandoli, gli costringeuo à bastemmiare: e come quello che ero estremamente infuriato contra essi, gli perseguitauo etiandio insin ne le città straniere.

12 וְכַד אָזֵל הְוִית מֶטוּל הָדָא לְדַרְמְסוּק בְּשׁוּלְטָנָא וּבְמַפַּסְנוּתָא דְּרַבַּי כָּהֲנֵא׃

Per lequali cose andando io ancora à Damasco con autorità e commessione de principali Sacerdoti.

13 בְּפַלְגֵּהּ דְּיַוְמָא בְּאוּרְחָא חֲזִית מֶן שְׁמַיָּא אַו מַלְכָּא דְּאוּלֵג עֲלַי וְעַל כֻּל דְּעַמִּי הְווֹ נוּהְרָא דְּמִיַּתַּר מֶן שִׁמְשָׁא׃

Viddi à mezo giorno per la Via (ô Re) vna luce dal cielo maggior de lo splendor del sole risplendere intorno à me, & à quelli che caminauano meco.

כו

9 וַאֲנִי חָשַׁבְתִּי בְּנַפְשִׁי כִּי צָרְכִי לַעֲשׂוֹת כָּל־דְּבָרִים עַל־שֵׁם יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי׃

Yo ciertamente auia pensado de hazer contra el nombre de Iesus el Nazareno muchas cosas contrarias:

10 אֲשֶׁר גַּם עָשִׂיתִי בִּירוּשָׁלַיִם וְרַבִּים מִקְּדוֹשִׁים הִסְגַּרְתִּי בַּמַּטָּרָה אֶת־שִׁלְטוֹן לוֹקֵחַ מִשָּׂרֵי הַכֹּהֲנִים וּבְהִנָּשְׂאָם הֶחֱזַקְתִּי אֶת־הַגְּזֵרָה׃

Loqual tambien hize en Ierusalem? y yo encerre en carceles à muchos de los Sanctos, recebida potestad de los principes de los Sacerdotes: y quando eran matados, yo di mi voto.

11 וּבְכָל־הָעֵדוֹת לִפְעָמִים מַרְשִׁיעַ אוֹתָם הֶעֱנֵיתִי אוֹתָם לְגַדֵּף אֶת־שֵׁם יֵשׁוּעַ וְעַל־יֶתֶר מְשֻׁגָּע עֲלֵיהֶם רָדַפְתִּי אוֹתָם עַד עָרִים הַחִיצוֹנוֹת׃

Y muchas vezes por las Synogas puniendolos, los forcé à blasphemar: y enfurecido sobre manera contra ellos los persegui hasta en las ciudades estrannas.

12 וּבְלֶכְתִּי אֶל־דַּמֶּשֶׂק עִם שִׁלְטוֹן וּפְקֻדָּה אֲשֶׁר לִי מִשָּׂרֵי הַכֹּהֲנִים׃

Donde aun yendo á Damasco con potestad y commission de los Principes de los Sacerdotes.

13 וַיְהִי בַּצָּהֳרַיִם בַּדֶּרֶךְ רָאִיתִי הַמֶּלֶךְ מִשָּׁמַיִם אֶת־אוֹר עַל־זֹהַר הַשֶּׁמֶשׁ נֹגַהּ עָלַי וְעַל כֻּלָּם אֲשֶׁר הָלְכוּ עִמִּי׃

En mitad del dia, o Rey, vide en el camino vna luz que sobre pujaua el resplandor del Sol, laqual me rodeó y à los que yuan commigo.

κϛʹ.

9. Ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι.

Certainement quant à moi, il m'a bien semblé qu'il faloit que ie fisse grands efforts contre le Nom de Iesus le Nazarien:

10. Ὃ καὶ ἐποίησα ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυλακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβών, ἀναιρουμένων τε αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον.

Ce qu'aussi i'ai fait en Ierusalem: & ai constitué prisonniers plusieus des saincts ayant receu pouuoir de ce faire des principaux Sacrificateurs: & quand on les mettoit à mort, i'en bailloye ma voix.

11. Καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτοὺς ἠνάγκαζον βλασφημεῖν. περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς, ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις.

Et souuent par toutes les synagogues en les punissant, ie les contraignoye à blasphemer, & estant forcené à l'encontre d'eux tout outre, ie les persecutoye iusques aux villes estranges:

12. Ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς τὴν δαμασκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιερέων.

En quoi faisant, comme i'alloye aussi en Damas auec pouuoir & commission de par les principaux Sacrificateurs.

13. Ἡμέρας μέσης, κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμψαν με φῶς, καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους.

Ie vi (ô roy) par le chemin, en plein midi vne lumiere du ciel, plus grande que la splendeur du soleil, qui resplendit à l'entour de moi, & de ceux qui cheminoyent auec moi.

CAP. XXVI.

9. Et ego quidem existimaveram, me adversus nomen Iesu Nazareni debere multa contraria agere.

I also verely thought in my selfe/that I ought to do many contrary things against the Name of Iesus of Nazaret.

10. Quod & feci Ierosolymis, & multos sanctorum ego in carceribus inclusi, à principibus sacerdotum potestate accepta: & cum occiderentur, detuli sententiá.

Which thing I also did in Ierusalem: for many of the Saintes I shut vp in prison/hauing receiued authoritie of the high Priests/and when they were put to death/I gaue my sentence.

11. Et per omnes synagogas frequenter puniens eos, compellabam blasphemare: & amplius insaniens in eos, persequebar usque in exteras civitates.

And I punished them throughout all the Synagogues/& compelled them to blaspheme/and being more mad against them / I persecuted them/ euen vnto strange cities.

12. In quibus dum irem Damascum cum potestate & permissu principum sacerdotum.

At which time/euen as I went to Damascus with authoritie/and commission from the high Priestes.

13. Die media in via, vidi, rex, de cælo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen, & eos qui mecum simul erant.

At midday/O King/I saw in the way a light from heauen/passing the brightnes of the sunne/shine round about me/ and them which went with me.

Das XXVI. Capitel.

9. Zwar ich meinete auch bey mir selbst/ ich muste vil zu wider thun dem Namen Jesu von Nazareth.

Sandelige/ ieg mente oc ved mig selff/ at ieg skulde gøre meget imod Jhesu Naffn aff Nazareth.

10. Wie ich denn auch zu Jerusalem gethan hab/ da ich vil Heiligen inn das Gefengniß verschloß/ darüber ich macht von den Hohenpriestern empfieng/ vnd wenn sie erwürget würden/ halff ich das Vrtheil sprechen.

Som ieg oc da giorde i Jerusalem/ Der ieg lucte mange Helligen i Fengzel/ Til huicket ieg fick mact aff de ypperste Prester/ oc naar de bleffue myrde/ da halp ieg at sige Dommen.

11. Vnd durch alle Schulen peiniget ich sie offt/ vnd zwang sie zu Lästern/ Vnnd war überauß vnsinnig auff sie/ verfolget sie auch biß inn die Frembde Stätte.

Oc ieg pinte dem offte i alle Scholer/ oc tuingde dem til at bespaatte/ oc vaar offuermaade galen paa dem/ Jeg forfulde dem oc bort i Fremmede Stæder.

12. Vber welchem/ da ich gen Damascum räiset/ mit macht vnd befelch von den Hohenpriestern.

For huilcket/ der ieg oc reysde til Damascum/ met mact oc befalning aff de ypperste Prester.

13. Mitten am tage/ Lieber König sahe ich auff dem wege daß ein Liecht vom Himmel/ heller denn der Sonnen glantz/ mich vnd die mit mir räiseten vmbleuchtet.

Mit om dagen/ kære Konge/ da saa ieg paa veyen/ at it Liuss aff Himmelen/ klarere end Solens skin/ omskinde mig oc dem som reysde met mig.

Kapitola XXVI.

9. Y yakž gsem se zagisté domnijwal/ žebych měl odporného mnoho činiti proti Gménu Gežijsse Nazaretského.

Rmniec sie isćie widziáło/ że przeciw imieniowi Jezusá Názáreńskiego miałem wielkie sprzeciwieństwa czynić.

10. Yakož gsem y činil w Geruzalémě. A mnoho z Swatých yá gsem sázel do Zalářuow/ wzaw moc od Knijžat Kněžských: a když měli mordowáni býti/ wy násſel gsem Ortel.

Com y czynił w Jeruzálem/ ábowiem wiele świętych ia dawałem do więzienia/ wziąwszy moc od Książąt Káplańskich/ y gdy bywáli zábijáni ze zem ná to wotował.

11. A po wſſech Sſkolách často trápě ge/ nutil gsem aby se rauhali/ a gesſtě wijce rozlijtiw se proti nim/ protiwil sem se gim y w cyzých Městech.

Rzábijáłem ie po wszytkich bożnicách częstokroć/ przymuszáiąc ku bluźnieniu/ y szalenie sie nád nimi srożąc/ prześládowałem ie aż w postronnych mieściech.

12. A pro tu příčinu když gsem sſel do Damasſku/ s mocý a s dopusſtěnijm Knijžat Kněžských.

W ktorey spráwie iádąc też y do Dámászku z zwierzchnością y poruczeństwem Książąt Káplańskich.

13. O Poledni na cestě o Králi/ vzřel gsem ano swětlo z Nebe nad blesk Slunečný obklijčilo mne/ y ty kteříž semnau byli.

Práwie w południe będąc w drodze/ widziałem Krolu świátłość z niebá/ ktora przewyższáłá iásność słoneczna/ á oświeciłá mie y ty co ze mną szły w drogę.

כו

14 ונפלן כלן על ארעא ושמעת קלא כד אמר לי עבראית שאול שאול מנא רדף אנת לי קשא הו לך למבעטו לעוקסא:

Et essendo tutti noi caduti in terra, vdij vna voce che mi parlaua, e diceua in lingua Hebraica, Saul, Saul, perche mi perseguiti tu? Dura cosa t'è ricalcitrar contra gli stimoli.

15 ואנא אמרת מן אנת מרי ומרן אמר לי אנא הו ישוע נצריא דאנת רדף אנת:

Et io dissi, Chi sei tu Signore? Et egli rispose, Io son IESV il qual tu perseguiti.

16 ואמר לי קום על רגליך מטול הדא הו גיר אתחזית לך דאקימך משמשנא וסהדא ומדם דחזיתני ודעתיד אנת ד דתתחזיני:

Ma leuati su, e stà in su tuoi piedi: percioche à questo effetto ti sono io apparito, per constituirti ministro e testimonio si de le cose che tu hai vedute, si di quelle ne lequali io t'apparito.

17 ואפצך מן עמא דיהודיא ומן עממא אחרנא דלותהון משדר אנא לך:

Liberandoti dal popolo, e da i Gentili, a iquali hora io ti mando.

18 דתפתח עיניהון איך דנהפכון מן חשוכא לנהירא ומן שולטנה דסטנא לות אלהא דנקבלון שובקן חטהא ופסא עם קדישא בהימנותא דבי:

Per aprir loro gli occhij: accioche si conuertano dale tenebre, à la luce, e da la potestà di satana à Dio, per riceuer la remission de peccati, e la sorte tra quelli che son santificati per la fede ch'è in me.

19 מטול הנא מלכא אגריפא לא קמת בחרינא לוקבל חזוא שמינא:

Onde io (ô Re Agrippa) non fui disobediente à la celeste visione,

כו

14 וכאשר נפלנו כלנו על־האדמה שמעתי את־הקול המדבר אלי ומדבר הוא בלשון עבריה שאול שאול מה תרדפני קשה הוא לך לבעט על־הדרבן:

Y auiendo caydo todos nosotros en tierra, oy vna boz que me hablaua y dezia en lengua Hebrayca, Saulo, Saulo, porque me persigues? Dura cosa te es dar coces contra los aguijones.

15 ואמר מי אתה אדני והוא אמר אני הוה ישוע אשר אתה תרדפנו:

Yo entonces dixe. Quien eres Sennor? Y el dixo, Yo soy, Iesus a quien tu persigues.

16 אך קום ועמדה על־רגליך כי לזאת נראיתי אליך לקים אותך למשרת ולמעיד אלה אשר ראית ואשר אראה אליך:

Mas leuantate y ponte sobre tus pies: porque por esso te he apparecido para ponerte por ministro y testigo de las cosas que has visto, y de las que te mostraré.

17 רודה אותך מקרב העם והגוים אשר אשלח אותך אליהם:

Librandote de este pueblo y de las Gentes à las quales aora te embio:

18 לפקח עיניהם ולהשיב מחשך אל־האור ומשלטון השטן אל־אלהים לקחתם שאת חטאים וגורל בקדושים באמונה אשר בי:

Paraque abras sus ojos: para que se conuiertan de las tinieblas à la luz: y de la potestad de Satanas à Dios: para que reciban por la fe, que es en mi remission de peccados, y suerte entre los Sanctificados.

19 על־כן המלך אגרפא לא הייתי סורר כי אם מאמין למראה השמים:

Por loqual, o Rey Agrippa, no fué rebelle à la vision celestial.

κς'.

14. Πάντων δὲ καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φωνὴν λαλοῦσαν πρός με, καὶ λέγουσαν τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, σαοὺλ σαούλ, τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.

Dont nous tous estans tombés par terre, i'ouï vne voix parlant à moi, & disant en langue Hebraique, Saul, Saul, pourquoi me persecutes-tu? il t'est dur de regimber contre les aiguillons.

15. Ἐγὼ δὲ εἶπον, τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις.

Lors ie di, Qui es-tu, Seigneur? Et lui respondit, Ie suis Iesus, lequel tu persecutes:

16. Ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου· εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι, προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα ὧν τε εἶδες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι.

Mais leue-toi, & te tien sur tes pieds: car pour ceste cause te suis-ie apparu, pour te constituer ministre & tesmoin tant des choses qui tu as veues, que de celles esquelles ie t'apparoistrai:

17. Ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ, καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγώ σε ἀποστέλλω.

Te deliurant du peuple, & des Gentils, vers lesquels maintenant ie t'enuoye:

18. Ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις, πίστει τῇ εἰς ἐμέ.

Pour ouurir leurs yeux, afin qu'ils soyent côuertis des tenebres à la lumiere, & de la puissance de Satan à Dieu, pour receuoir remissiô de leurs pechés, & part entre ceux qui sont sanctifiés par la foy qui est enuers moi.

19. Ὅθεν, βασιλεῦ ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ.

Parquoi (ô Roy Agrippa) ie n'ai point esté desobeissant à la vision celeste:

CAP. XXVI.

14. Omnesque nos cum decidissemus in terram audivi vocem loquentem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum calcitrare.

So when we were all fallen to the earth / I heard a voyce speaking unto me / & saying in the Hebrewe tongue / Saul/Saul/why persecutest thou me? It is harde for thee to kicke against prickes.

15. Ego autem dixi, Quis es Domine? Dominus autem dixit, Ego sum Iesus, quem tu persequeris.

Then I said/Who art thou/Lord? And he said / I am Jesus whom thou persecutest.

16. Sed exurge & sta super pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut constituam te ministrum & testem eorum quæ vidisti,& eorum quibus apparebo tibi.

But rise and stand up on thy feete: for I haue appeared unto thee for this purpose / to appoint thee a minister and a witnesse / both of the things which thou hast seene / & of the thinges in the which I will appeare unto thee.

17. Eripiens te de populis & gentibus in quas nunc ego mitto te.

Deliuering thee from the people/and from the Gentiles / unto whome nowe I send thee.

18. Aperire oculos eorum, ut convertantur à tenebris ad lucem, & de potestate satanæ ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum, & sortem inter sanctos per fidem quæ est in me.

To open their eyes/that they may turne from darkenes to light/ and from the power of Satan unto God / that they may receiue forgiuenes of sinnes / and inheritance among them/which are sanctified by faith in me.

19 Vnde, rex Agrippa, non fui incredulus cælesti visioni.

Wherefore/King Agrippa/I was not disobedient unto the heauenly vision.

Das XXVI. Capitel.

14. Da wir aber alle zur Erden nider fielen / höret ich eine stimme reden zu mir / die sprach auff Ebreisch: Saul / Saul / was verfolgst du mich? Es wirdt dir schwer sein / wider den Stachel zu löcken.

Oc der wi fulde alle ned til Jorden / da hørde jeg en røst tale til mig / som sagde paa Ebraiske / Saul / Saul / hui forfølger du mig? Det skal bliffue dig suart / at træde mod Braadden.

15. Ich aber sprach: HERR / wer bist du? Er sprach: Ich bin Jesus den du verfolgest.

Da sagde ieg / HERRE / huo est du? Hand sagde / Jeg er Jhesus / som du forfølger.

16. Aber stehe auff vnd tritt auff deine füsse / Denn dazu bin ich dir erschienen / daß ich dich ordene zum Diener vnd zeugen deß / das du gesehen hast / vnd daß ich dir noch wil erscheinen lassen.

Men stad op / oc traad paa dine føder / Thi der faare obenbaredis ieg dig / At ieg skal skicke dig til en Tienere oc Vidne / til det / som du haffuer seet / oc til det som ieg vil end nu lade obenbaris faar dig.

17. Vnd wil dich erretten von dem Volck / vnd von den Heiden / vnter welche ich dich ietzt sende.

Oc ieg vil frelse dig fra Folcket / oc fra Hedninge / iblant huilcke ieg nu sender dig.

18. Auffzuthun jhre augen / daß sie sich bekehren von der Finsterniß zu dem Liecht / Vnd von der gewalt des Sathans zu Gott / zu empfahen vergebung der Sünde / vnd das Erbe / sampt denen / die geheiligt werden / durch den glauben an mich.

At oplade deris Øyen / at de skulle omuende sig fra Mørcket til Liuset / oc fra Satans mact til Gud / Til at anamme syndernis forladelse / oc Arffue / met dem / som bliffue helligede formedelst Troen til mig.

19. Daher mein lieber König Agrippa / war ich der Himmlischen erscheinung nicht vnglaubig.

Der faare / kære Kong Agrippa / vaar ieg icke vantro i den Himmelske obenbaring.

Kapitola XXVI.

14. A když gsme my wssyckni na Zemi padli / slyssal gsem hlas / an mi prawij Židowským yazykem: Ssawle / Ssawle / proč mi se protiwijss? twrdoť gest tobě proti ostnu se zpěčowati.

Tam gdychmy wszyscy padli ná ziemię / usłyszałem głos mowiący do mnie / á mowiący Zydowskim iezykiem / Saul / Saul / przecz mię prześladujesz? trudnoć tobie przeciw ościeniowi wierzgáć.

15. A yá řekl: O kdo gsy PANE? A PAN řekl: Jáť gsem Gežijss / kterémuž ty se protiwijss.

A iam odpowiedział / Ktoś ty iest Pánie? A on mi rzekł / Jam iest Jezus ktorego ty prześladujesz.

16. Ale wstaň / a stůg na twých nohách. Nebo protoť gsem se tobě vkázal / abych tebe včinil Služebnijkem a swědkem těch wěcý kteréž gsy widěl / y těch w kterýchžto se budu vkazowati tobě.

Ale powstań á stań ná nogi twe / ábowiemciem sie dla tego vkazał abych cie postánowił sługą y świádkiem / ták tych rzeczy ktore widział / iáko y inych w ktorych sie ia vkáże tobie.

17. Wyswobozuge tebe z Lidij a z Pohanuow / mezy kteréž yá nynij possli tebe.

Wybawiac cie z ludu tego y z poganow do ktorych cie teraz posyłam.

18. Aby otwijral oči gegich / a oni se obrátili od temnostij k swětlu / y z mocy ďábelské k Bohu / a aby wzali hřijchuow odpusstěnij / a dijl s poswěcenými skrze Wijru kteráž gest we mně.

Abyś otworzył oczy ich / izby sie nawrocili z ciemności do światłości / á z mocy szátáńskiey do Bogá / áby wzięli odpuszczenia grzechow / y dział miedzy świętymi / przez wiárę ktora iest w mnie.

19. Protož ó Králi Agryppo / nebyl gsem newěrijcý Nebeskému widěnij:

A przetoż Krolu Agrypo nie byłem nieposłusznym niebieskiemu widzeniu.

כו

20 אלא אכרזת מן לקודמין להנון דבדרמסוק ולהנון דבאורשלם ו ובכלהין קוריא דיהוד ואף לעממא אכרזת דיתובון ונתפנון לות אלהא ונעבדון עבדא דשוין לתיבותא׃

Ma primamente annuntiai à quelli che erano in Damasco, & in Ierusalem, e per tutto'l paese de la Giudea, e poi a i Gentili, che si pentissero, e conuertissensi à Dio, facendo opere degne del pentimento.

21 ועל אפי הלין אחדוני יהודיא בהיכלא וצבין הוו למקטלני׃

Per questa cagione i Giudei hauendomi preso nel tempio, tentorono d'ammazzarmi.

22 עדרני דין אלהא עדמא ליומא הנא והא קאם אנא ומסהד אנא לזעורא ולרבא כד מדם לבר מן מושא ונביא לא אמר אנא אלא אילין דהנון אמרו דעתידין דנהוון׃

Ma per l'aiuto datemi da Dio, son viuuto insin à questo giorno, testificando al piccolo & al grande, niente altro dicendo se non le cose che i Profeti e Moise predissero douer essere.

23 דנחש משיחא ונהוא רישיתא דקימתא דמן בית מיתא ודעתיד דנכרז נוהרא לעמא ולעממא׃

Cioè che Christo doueua patire, e ch'egli primo de la resurrettion de morti, doueua annuntiar la luce al popolo & à i Gentili.

24 וכד הכנא נפק הוא פולוס רוחא קעא פהסטוס בקלא רמא שנית לך פולוס ספרא סגיאא עבדך דתשנא׃

Mentre ch'ei diceua queste cose in sua difesa, Festo disse ad alta voce, Paulo, tu impazzi, le molte lettere ti fanno impazzare.

כו

20 כי אם בדמשק בראשונה ובירושלים ובכל ארץ יהודה ולגוים בשרתי את־התשובה לשוב אל־אלהים ולעשותם מעשים שוים לתשובה׃

Antes primeramente à los que estan en Damasco, y Ierusalem, y por toda la tierra de Iudea: y à las Gentes, annunciaua que se emmendassen y se conuirtiessen à Dios haziendo obras dignas de conuersion.

21 על־הדברים האלה היהודים תפשוני בהיכל בהוסדם יחד עלי לקחת נפשי וממני׃

Por causa desto los Iudios tomandome en el Templo, tentaron de matarme.

22 ובעזרת אלהים עד היום הזה קמתי מעיד לצעיר ולגדול מאומה לא מוסיף או גורע על־ אשר דברו משה והנביאים להעשותם׃

Mas ayudado del ayuda de Dios perseuero hasta el dia de oy, dando testimonio à chicos y à grandes: no diziendo nada fuera de las cosas que los Prophetas, y Moysen, dixeron que auian de venir.

23 כי יגע יכה ויענה המשיח וכי ראשון הוא מתקומת המתים ואור עתיד לבשר את־העם ולכל־הגוים׃

Que el Christo auia de padecer, Que auia de ser el primero de la resurrecion de los muertos, Que auia de annunciar luz à este pueblo, y à las Gentes.

24 ובדברו את־הדברים האלה או פהסטוס בקול גדול אמר משגע אתה פולוס ספרים רבים ידכאונך אל־השגעון׃

Y diziendo el estas cosas, (y dando razon de si) Festo a gran boz dixo, Estás loco Paulo: las muchas letras te tornan loco.

κϛʹ.

20. Ἀλλὰ τοῖς ἐν δαμασκῷ πρῶτον, καὶ ἱεροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς ἰουδαίας, καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετανοεῖν καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν, ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας.

Ains premierement i'ai annoncé à ceux qui estoyent en Damas, & puis en Ierusalem, & par toute la contree de Iudee, & aux Gentils, qu'ils se repentissent, & se conuertissent à Dieu, en faisant œuures conuenables.

21. Ἕνεκα τούτων με οἱ ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ ἐπειρῶντο διαχειρίσασθαι.

Pour ceste cause les Iuifs, m'ayans prins dans le temple, ont tasché de me tuer:

22. Ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα, μαρτυρούμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι, καὶ μωσῆς.

Mais ayant receu secours par l'aide de Dieu, ie suis viuant iusqu'à ce iourd'hui: testifiant à petit & à grand: & ne disant rien fors les choses que tant les Prophetes que Moyse ont predites deuoir aduenir:

23. Εἰ παθητὸς ὁ χριστός, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσι.

Assauoir qu'il faloit que le Christ souffrit, & qu'il fust le premier de la resurrection des morts, qui deust anoncer la lumiere au peuple & aux Gentils.

24. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη, μαίνῃ παῦλε. τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει.

Et comme il vsoit de ceste defense, Festus dit à haute voix, Tu es hors du sens, Paul: le grand sauoir és lettres te sens met hors du.

CAP. XXVI.

Das XXVI. Capitel.

Kapitola XXVI.

20. Sed his qui sunt Damasci primum, & Ierosolymis, & in omnem regionem Iudææ, & Gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes.

20. Sondern verkündiget/ zu erst/ denen zu Damasco/ vnnd zu Jerusalem/ vnd inn alle Gegend Jüdisches Landes/ auch den Heiden/ daß sie Busse theten/ vnd sich bekehreten zu Gott/ vnd theten rechtschaffene werck der Busse.

20. Ale těm kteřijž gsau w Damassku nayprwé/ a w Geruzalémě/ y po wssý kragině Židowské/ potom y Pohanům zwěstowal gsem aby pokánij činili/ a obrátili se ku Pánu Bohu/ hodné skutky Pokánij činijce.

But shewed first vnto them of Damascus/ and at Jerusalē/ and throughout all the coastes of Judea/ and then to the Gentiles/ that they should repēt/ and turne to God/ and doe workes worthye amendement of life.

Men ieg forkyndede/ først faar dem i Damasco/ oc vdi Jerusalem/ oc i alle Jøde landz landemercke/ oc faar Hedninge/ At de skulde gøre Penitentze/ oc omuende sig til Gud/ oc gøre retskaffne penitentzis gerninger.

Lecz naprzod tym ktorzy sa w Dámászku y w Jeruzalem/ y po wszythkiey krainie Zydowskiey/ potym y pogánom/ oznáymowálem áby sie vználi y nawrocili do Bogá/ czyniac vczynki godne/ tákże ci ktorzy sie vználi.

21. Hac ex causa me Iudæi, cum essem in templo, comprehensum tentabant volentes me interficere.

21. Vmb des willen haben mich die Jüden im Tempel gegriffen/ vnd vnterstunden mich zu tödten.

21. Y pro tu mne příčinu Židé/ když gsem byl w Chrámě/ yali/ chtijce mne zabiti.

For this cause the Jewes caught mee in the Temple/ and went about to kill me.

For den skyld grebe Jøderne mig i Templen/ oc vilde slaget mig ihiel.

Dla theyći mie przyczyny Zydowie w kościele poymawszy kusili sie zábic.

22. Auxilio autem adiutus Dei, usque in hodiernum diem sto, testificans minori atque maiori, nihil extra dicens, quam ea quæ Prophetæ locuti sunt futura esse, & Moyses.

22. Aber durch Hülffe Gottes ist mir gelungen/ vnd stehe biß auff disen tag/ vnnd zeuge/ beide dem kleinen vnd grossen/ vnnd sage nichts ausser dem/ daß die Propheten gesagt haben/ daß es geschehen solt/ vnnd Moses.

22. Ale s pomocý Boží/ gesstě do dnesnijho dne stogijm/ wydáwage swědectwij yak malému tak y welikému/ nic giného neprawuge/ nežto co gsau Proroci zwěstowali budaucýho/ y Moyžijs.

Neuertheleſſe/ J obteined helpe of God/ & continue vnto this day/ witnessing bot to small & to great/ saying none other thinges/ then those which the Prophets & Moses did say should come.

Men formedelst Guds hielp lyckedis det mig/ oc ieg staar indtil denne dag/ oc vidner/ baade faar smaa oc store/ oc siger inted andet/ end det som Propheterne oc Mose/ haffue sagd/ at det skulde ske.

Ale dostáwszy rátunku od Bogá/ zostálem leszcze aż do dziś tego świádcżac/ ták máłym iáko y wielkim/ á nic inego nie powiedáiac/ iedno ty rzeczy ktore Prorocy y Moyżesz opowiedzieli iż przyydź miály.

23. Si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus est populo & Gentibus.

23. Das Christus solt leiden/ vnd der erste sein auß der Aufferstehung von den Todten/ vnd verkündigen ein Liecht dem Volck vnd den Heiden.

23. Že měl Krystus trpěti/ a že wstaw z mrtwých prwnij/ měl wyprawowati swětlo Lidem y Pohanuom.

To wit/ that Christ should suffer/ and that he should be the first that should rise from the dead/ and shoulde shewe light vnto the people/ and to the Gentiles.

At Christus skulde lide/ oc vere den Første aff Opstandelsen fra de Døde/ oc forkynde Folcket oc Hedninge it Liuß.

A to iż Krystus miał cierpiec/ á miał byc pierwszy z zmarłych wstánia/ świátłość opowiedáiac ludowi temu y pogánom.

24. Hæc loquente eo, & rationem reddente, Festus magna voce dixit, Insanis Paule: multæ te literæ ad insaniam convertunt.

24. Da er aber solches zur verantwortung gab/ sprach Festus mit lauter stimme: Paule du rasest/ die grosse kunst machet dich rasend.

24. To když od sebe mluwil Pawel/ a tak se wymlauwal: Tehdy Festus hlasem welikým řekl: Bláznijš Pawle/ mnohé twé uměnij k bláznowstwij tebe přiwodij.

And as hee thus answered for him selfe/ Festus saide with a loud voyce/ Paul/ thou art besides thy selfe: much learning doeth make thee mad.

Oc der hand saa forsuarede sig/ sagde Festus met høye røst/ Paule/ du raser/ Den store Konst gør dig rasende.

Tho gdy on odpowiedał/ rzekł Festus głosem wielkim. Szaleiesz Páwle wiele pisma przywodzi cie ku szaleństwu.

כו

25 אמר לה פולוס לא שנית נציחא פהסטוס אלא מלי שררא ותקנותא ממלל אנא ׃

E Paulo disse, Io non impazzo mica, eccellentissimo Festo, ma proferisco parole di verità e di sapientia.

26 ואף מלכא אגריפוס יתיראית ידע עליהון דהלין ומטול הנא עין בגלא ממלל אנא קדמוהי מטול דחדא מן הלין מלא לא סבר אנא דטעין לה דלא הוא ב בטושיא סעירן ׃

Il Re sa ben queste cose, alquale ancor liberamente ne parlo: percioche io mi persuado che non gliene sia nascosta veruna: cõciosia che questo non è stato fatto in vn cantone.

27 מהימן אנת מלכא אגריפא לנביא ידע אנא דמהימן אנת ׃

Credi tu, Re Agrippa, à i Profeti? io so che tu vi credi.

28 אמר לה מלכא אגריפא בקליל מדם מפיס אנת לי דאהוא כרסטינא ׃

Et Agrippa disse à Paulo, In poca cosa mi persuadi à farmi Christiano.

29 ופולוס אמר בעא הוית מן אלהא בקליל ובכסגי לא הוא לך בלחוד אלא אף לכלהון דשמעין לי יומנא דנהוון איכותי לבר מן אסורא הלין ׃

Allor Paulo rispose, Io desiderarei da Dio che e in poco e in molto, non sol tu, ma ancor tutti quelli che hoggi m'ascoltano, fossen tali, quale io sono, eccetto questi legami.

30 וקם לה מלכא והגמונא וברניקא ואילין דיתבין הוו עמהון ׃

E dette ch'egli hebbe queste cose, il Re si leuò su, e così il Presidente, e Bernice, e quelli che stauano à seder con loro.

כו

25 והוא אמר אינני משגע איש חמודות פהסטא כי אם את־דברי אמתתם וישר מפית אנכי ׃

Y Paulo, No estoy loco, dize, Excellente Festo, sino hablo palabra de verdad y de templança.

26 כי יודע המלך על־הדברים האלה לכן גם בבטחון דברתי אליו ומתחשב אנכי כי מדברים האלה כל סתום לא עממהו כי זאת לא נעשתה בסתר ׃

Porque el Rey sabe estas cosas, delante del qual tambien hablo constantemente. Porque no pienso que ignora nada desto, que esto no ha sido hecho por rincones.

27 התאמין המלך אגרפא לנביאים יודע אני כי מאמין אתה ׃

Crees Rey Agrippa à los Prophetas? Yo se que crees.

28 ויאמר אגרפא אל־פולוס במעט תפתה אותי להיותי לנצרי ׃

Entonces Agrippa dixo à Paulo, por poco me persuadiras que me haga Christiano.

29 ויאמר פולוס יתן יהוה אשר במעט או ברב את לא לבדך כי אם כלם השומעים אותי היום יהיו כמוני בלבד האזקים האלה ׃

Y Paulo dixo, Desseo delante de Dios que por poco y por mucho, no solamente tu, mas tambien todos losque oy me oyen, fuessedes hechos tales qual yo soy, sacadas estas prisiones.

30 ובדברו אליו את־האלה קם המלך והפקיד וברניקא והיושבים אתם ׃

Y como vuo dicho estas cosas, leuantose el rey y el Presidente y Bernice, y losque se auian assentado con ellos.

κϛʹ.

25. Ὁ δὲ, Οὐ μαίνομαί, φησι, κράτιστε Φῆστε, ἀλλ᾽ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι.

Et Paul dit, Ie ne suis point hors du sens, tresexcellent Festus: mais ie profere paroles de verité & de sens rassis.

26. Ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεύς, πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ· λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ πείθομαι οὐδέν· οὐ γάρ ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο.

Car le roy sait que c'est de ces choses, auquel aussi ie parle franchement, pource que i'estime qu'il n'ignore rien de ces choses: car cela aussi n'a point esté fait en quelque coin.

27. Πιστεύεις, βασιλεῦ Ἀγρίππα, τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις.

O Roy Agrippa, crois-tu aux Prophetes? Ie sai que tu y crois.

28. Ὁ δὲ Ἀγρίππας πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη, Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν γενέσθαι.

Et Agrippa respondit à Paul, Tu me persuades à peu pres d'estre Chrestien.

29. Ὁ δὲ Παῦλος εἶπεν, Εὐξαίμην ἂν τῷ Θεῷ καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ οὐ μόνον σε, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον, γενέσθαι τοιούτους, ὁποῖος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων.

Lors Paul dit, Ie souhaiteroy enuers Dieu, que non seulement toi, mais aussi tous ceux qui m'oyẽt auiourd'hui, & à peu pres & bien auant fussent faits tels que ie suis, hors mis ces liens.

30. Καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμών, ἥ τε Βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς.

Et Paul ayant dit ces choses, le Roy se leua & le Gouuerneur, & Bernice, & ceux qui estoyent assis auec eux.

CAP. XXVII.

Das XXVI. Capitel.

Kapitola XXVI.

25. Et Paulus, non inſanio (inquit) optimè Feſte: ſed veritatis & ſobrietatis verba loquor.

But he ſaid/ I am not mad / O noble Feſtus/ but I ſpeake the wordes of trueth & ſobernes.

25. Er aber ſprach: Mein theurer Feſte/ ich raſe nicht/ ſondern ich rede ware vnd vernünfftige Wort.

Da ſagde hand / Min verdige Feſte/ ieg raſer icke/ men ieg taler ſande oc fornumſtige ord.

25. A Pawel řekl: Neblážnjm předobrý Feſte/ ale mluwjm ſlowa prawdy a střjzliwoſti.

Tedy on rzekł / Nie ßáleię o zacny Feſte/ álec prawdziwe á trzezwie ſłowá powiedam.

26. Scit enim de his rex, ad quem & conſtanter loquor, latere enim eum nihil horum arbitror, Neque enim in angulo quicquam horum geſtum eſt.

For the King knoweth of theſe thinges/ before whome alſo I ſpeake boldly: for I am perſwaded that none of theſe thinges are hid from him: for this thing was not done in a corner.

26. Denn der König weiß ſolches wol/ zu welchem ich freydig rede/ deñ ich achte/ jm ſey der keines nicht verborgen. Denn ſolches iſt nicht im Winckel geſchehen.

Thi at Kongen veed dette vel / til huilcken ieg taler driſtelige/ thi ieg acter/ at der er inted aff dette ſkiult faar Kongen. Thi at ſaadant er icke ſkeet i nogen wraa.

26. Wij zagiſté o těch wěcech Král před kterýmž s dauffánjm mluwjm: neb mám za to/ že ho z těchto wěcý nic tayno nenj. Nebo ničehož toho ſe geſt pokau tmě nedálo.

Boć to wie y Krol/ przed ktorym beſpiecznie mowię / gdyż nie mniemam áby co z tych rzeczy v niego było táyno/ boć ſie to nie dźiáło w kacie.

27. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis.

O King Agrippa/ beleeueſt thou the Prophets? I know that thou beleeueſt.

27. Glaubeſt du König Agrippa den Propheten? Ich weiß daß du glaubeſt.

Tror du Kong Agrippa Propheterne? Jeg veed at du tror.

27. Wěřijſſi Králi Agrypyo Prorokuom? Wjm že wěřijš.

Wierzyß Krolu Agrypo Prorokom? wiem iż wierzyß.

28. Agrippa autem ad Paulum: In modico ſuades me Chriſtianum fieri.

Then Agrippa ſayd vnto Paul/ Almoſt thou perſwadeſt me to become a Chriſtian.

28. Agrippas aber ſprach zu Paulo: Es fehlet nicht vil/ du überredeſt mich/ daß ich ein Chriſten würde.

Da ſagde Agrippas til Paulum / Der fattis icke meget vdi / du tager mig met ord / at ieg bliffuer Chriſten.

28. Tehdy Agryppa řekl k Pawlowi: Poněkud mne k tomu nakloňugeš / abych byl Křeſtianem.

Záthym Agrypa rzekł do Páwłá/ Máluczko mie nie námowiß ábych zoſtał krześciáninem.

29. Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno: non tantum te, ſed etiam omnes qui audiunt hodie, fieri tales, qualis & ego ſum, exceptis vinculis his.

Then Paul ſaide/ I would to God/ that not onely thou/ but alſo all that heare me to day / were both almoſt / and altogether ſuch as I am / except theſe bondes.

29. Paulus aber ſprach: Ich wündſchet für Gott/ es fehlet an vil oder an wenig/ daß nicht allein du/ ſondern alle die mich heute hören/ ſolche würden wie ich bin/ außgenommen diſe Bande.

Da ſagde Paulus/ Jeg yndſker faar Gud/ heller der fattis meget eller lidet/ at icke alene du/ men alle de mig høre i dag/ bleffue ſaadene/ ſom ieg er/ Vndertagne diſſe Baand.

29. A Pawel řekl: Žádám Boha/ ne toliko poněkud / ale zcela: a ne toliko aby ty / ale aby wſſyckni tito kteřijž ſlyſſý dnes / byli takowij yaký y ýá gſem/ kromě wězenij tohoto.

Rzekł tedy Páweł/ Zádałbych od Bogá áby nie máluczko / ále tym wiecey / żebyś nie tylko ty / ále y ci wßyſcy ktorzy mie dźiś ſłucháią ſtáli ſie tákowemi iákim iá ieſt/ oprocz tylko tych zwiazek.

30. Et exurrexit rex, & prçſes, & Bernice, & qui aſſidebant eis.

And when hee had thus ſpoken/ the King roſe vp / and the gouernour/ and Bernice / & they that ſate with them.

30. Vnd da er das geſagt/ ſtund der König auff/ vnd der Landpfleger/ vnd Bernice/ vnd die mit jhm ſaſſen.

Oc der hand haffde det ſagd / ſtod Kongen op oc Landzherren / oc Bernice / oc de ſom ſade hoſſ dem.

30. Y wſtal Král/ y Wládař/ y Berenyce/ y ti kteřijž tu ſeděli.

A gdy / to rzekł / tedy wſtał Krol / y ſtároſtá / y Bernice/ y ci ktorzy ſpolu śiedźieli z nimi.

כו

31 וכד פרקו מן תמן ממללין הוו חד עם חד ואמרין דמדם דשוא למותא ולאסורא לא עבד גברא הנא׃

Et essendosi tirati da parte, parlauano tra loro, dicendo, Quest'huomo non fa cosa alcuna degna di morte ò di prigione.

32 ואמר אגריפוס לפהסטוס משכח הוא גברא הנא דנשתרא אלו בגן קסר לא קרא׃

Et Agrippa disse à Festo, Quest'huomo si poteua lasciar andare, se non hauesse appellato à Cesare.

כו

31 ויסורו וידברו ביניהם לאמר כי מאומה לא עשה האדם הזה כי משפט מות או אזקים לו׃

Y como se apartaron à parte, hablauan los vnos con los otros, diziendo, Que ninguna cosa digna ni de muerte, ni de prision haze este hombre.

32 ואגרפא אמר אל־פהסטוס יוכל האיש הזה להתר אם לא התפלל אל־הקיסר׃

Y Agrippa dixo à Festo Podia este hombre ser suelto, si no viuiara àppelado para Cesar.

κϛ'.

31. Καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος.

Et quand ils se furent retirés à part, ils confererent entr'eux, disans, Cest homme ne commet rien digne de mort ou de prison.

32. Ἀγρίππας δὲ τῷ Φήστῳ ἔφη, Ἀπολελύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπικέκλητο καίσαρα.

Et Agrippa dit a Festus, Cest homme pouuoit estre relaiché, s'il n'eust appelé à Cesar.

כז

1 ופקד עלוהי פהסטוס דנשתדר לות קסר באיטליא ואשלמה לפולוס ולאסירא אחרנא עמה לגברא חד קנטרונא מן אספיר סבסטא דשמה הוא יוליוס׃

Poi che fu deliberato che noi nauigassimo in Italia, consegnaron Paulo & alcuni altri prigioni ad vn Centurione nominato Giulio, de la compagnia d'Augusto.

2 וכד הות דנרדא נחתן לאלפא דאיתיה מן אדרמנטוס מדינתא ואזלא הות לאתרא דאסיא ועל הוא עמן לאלפא אריסטרכוס מקדוניא דמן תסלוניקא מדינתא׃

E montati in vna naue Adramittina, per douer nauigare per i luoghi de l'Asia, facemmo vela, essendo con esso noi Aristarco Macedonico Tessalonicese.

3 וליומא אחרנא מטין לצידן ואתחשח קנטרונא במרחמנותא לות פולוס ואפס לה דיאזל לות רחמוהי ויתתניח׃

E il giorno seguente arriuammo à Sidone: e Giulio trattando humanamente Paulo permesse ch'egli andasse à i suoi amici per esser gouernato.

כז

1 וכאשר נשפט לעבור אותנו באניה אל־איטליא הסגיר את־פולוס את אסורים האחרים לשר מאה ושמו יוליוס מחבל הקיסר׃

Mas como fué determinado que auiamos de nauegar para Italia, entregaron à Paulo y à algunos otros presos à vn Centurion llamado Iulio de la compannia Augusta.

2 ונעל אל־אניה אשר היא מעיר אדרמיטוס עתידים להלוך למקומי אסיא ונעבר בהיות עמנו אריסטרכוס הכתי מתסלוניקא׃

Ansique subiendo en la nao Adrumetina, alçamos velas, estando con nosotros Aristarcho Macedonio de Thessalonica, començando à nauegar junto à los lugares de Asia.

3 וליום הבא פגענו בצידון ויוליוס התהלך את־פולוס בדרך וחסד והניחו ללכת אל־רעיו לבקש רוחה רוחה רפאות לשרו ושקוי לעצמותיו׃

Y otro dia llegamos à Sidon, Y Iulio tratando à Paulo humanamente, permittióle, que fuese à los amigos para ser decllos bien tratado.

ΚΕΦΑΛ. κζ'.

Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν ἰταλίαν, παρεδίδουν τόν τε παῦλον καί τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ, ὀνόματι ἰουλίῳ, σπείρης σεβαστῆς.

Or depuis qu'il fut arresté que nous nauigerions en Italie, ils baillerent Paul auec certains autres prisonniers à vn Centenier nommé, Iule de la bande appellee Auguste.

2. Ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ ἀδραμυττηνῷ, μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν τόπους, ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν ἀριστάρχου μακεδόνος θεσσαλονικέως.

Et estans montés en vn nauire d'Adramite, nous partismes pour tirer vers les quartiers de Asie, estant auec nous Aristarque de Macedone Thessalonicien.

3. Τῇ τε ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς σιδῶνα. φιλανθρώπως τε ὁ ἰούλιος τῷ παύλῳ χρησάμενος ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα ἐπιμελείας τυχεῖν.

Et le iour suiuant nous arriuasmes à Sidon: & Iule traittant humainement Paul, permit qu'il allast vers ses amis, & qu'ils eussent soin de lui.

CAP. XXVI.

31. Et cum secessissent, loquebantur ad invicem, dicentes, Quia nihil morte aut vinculis dignum quid fecit homo iste.

And when they were gone apart/they talked betweene them selues / saying/ This man doeth nothing worthy of death/nor of bondes.

Das XXVI. Capitel.

31. Vnd entwichen beseits/ redeten mit einander/ vnd sprachen: Diser Mensch hat nichts gethan/ das des Todes oder der Bande werth sey.

Oc vigede offuer en side/ talede met huer andre/ oc sagde dette Menniske haffuer inted giort/ som hannem bør at dø eller bindis faar.

Kapitola XXVI.

31. Kteřijžto když odessli na stranu/mluwili wespolek/řkauce: Nic gest hodného Smrti neb wězenij neučinil Člowěk tento.

A wyszedszy mowili iedni do drugich tymi slowy/ Nic nie czyni ten człowiek coby miało być godnego śmierci abo więzienia.

32. Agrippa autem Festo dixit, Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Cæsarem.

Then said Agrippa vnto Festus/ This man might haue bene loosed/ if he had not appealed vnto Cesar.

32. Agrippas aber sprach zu Festo: Diser Mensch hette können loß gegeben werden/ wenn er sich nicht auff den Keiser beruffen hette.

Da sagde Agrippas til Festum. Dette Menniske kunde giffuis løss/ der som hand haffde icke skudet sig faar Keyseren.

32. Agryppa pak k Festowi řekl: Mohlt gest propusstěn býti Člowěk tento/ by se byl neodwolal k Cýsaři?

A Agryppa rzekł Festowi/ Ten człowiek mogł był wypuszczon być/ by był do Cesarza nie appelowal.

CAP. XXII.

VT autem iudicatum est navigare eum in Italiam, & tradi Paulum cum reliquis custodiis centurioni nomine Iulio cohortis Augustæ.

Nowe when it was concluded/ that we should sayle into Italie/ they deliuered both Paul/and certaine other prisoner vnto a Centurion named Julius/of the band of Augustus.

Das XXVII. Capitel.

DA es aber beschlossen war/ daß wir inn Welschland schiffen solten/ übergaben sie Paulum/ vnd etliche ander Gefangene/ dem Vnterhauptmann/mit Namen Julio/ von der Keiserischen Schar.

Men der de vaar besluttet/ at wi skulde seyle til Valland/ da antuordede de den Vnderhøffuitzmand/ som hed Julius/ aff Keyserens skare/ Paulum oc nogle andre Fanger.

Kapitola XXVII.

A Když bylo usauzeno/ aby Pawel plawil se do Wlach/ a wydán byl s ginými wězni Setnijku gménem Juliowi/ kterýž byl nad Wogskem Augustowým.

Y Gdy iuż skazano żebyśmy sie wiezli do Wloch/ tedy poruczono thak Pawła iako y niektore ine więźnie setnikowi/ imieniem Juliuszowi z rothy Augustowey.

2. Ascendentes navem Adrumetinam incipientes navigare circa Asiæ loca, sustulimus, perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi.

And we entred into a ship of Adramyttium purposing to saile by the coastes of Asia/ and launched foorth/ and had Aristarchus of Macedonia/ a Thessalonian/with vs.

2. Da wir aber in ein Adramitisch Schiff tratten/ daß wir inn Asiam hin schiffen solten/ fuhren wir vom Lande/ vnnd war mit vns Aristarchus auß Macedonia von Thessalonich.

Oc der wi traadde i Adramitiske Skib/ at wi skulde seyle til Asiam/ da fore wi fra landet/ Oc Aristarchus aff Macedonia aff Thessalonicken vaar met oss.

2. Tehdy wstaupiwsse na Bárku Adrumetynskau/ magijce se plawiti wedle Krajiny Azye/ pustili gsme se na Moře/ a byl s námi Arystarchus Macedonský z Thesalonyky.

Tedy wsiadszy w okręt Adrámiteński/ przyszło nam plynąc podle krain Azyey/ tak żechmy sie wiezli/ á był z námi Arystarchus Mácedończyk Tesaloniceński.

3. Sequenti autem die devenimus Sidônem. Humane autem tractās Iulius Paulum, permisit ad amicos ire, & curam sui agere.

And the next day we arriued at Sidon: and Julius curteously entreated Paul/ & gaue him libertie to goe vnto his friendes/ that they might refresh him.

3. Vnd kamen des andern tages an zu Sidon. Vnnd Julius hielt sich freundlich gegen Paulum/ erläubet jhm zu seinen guten Freunden zu gehen/ vnd seiner pflegen.

Oc wi komme anden dagen til Sidon. Oc Julius holt sig venlig mod Paulum/ oc tilstedde hannem at gaa til sine gode Venner/ oc gøre sig til gode.

3. Druhý pak den připlawili gsme do Sydonu. A tu Julius přijzniwě nakládage s Pawlem dopustil gemu stawiti se v Přátel/ aby ho opatřili potřebami.

A przypłynęliśmy dniá drugiego do Sydonu/ á Julius ludzkie sie záchowywáiąc przeciw Páwłowi/ dopuścił mu idź do przyiácioł áby go czym opátrzyli.

כז

4 ומן תמן רדין ומטול דרוחא סקובלן הוי אתכרכן על קופרוס:

Poi partiti che noi fummo di lì, nauigammo sotto Cipri, percioche i Venti erano contrarij.

5 ועברן ימא דקיליקיא ודפמפוליא ומטין למורא מדינתא דלוקיא:

Et hauendo nauigato il pelago, che è intorno à la Cilicia è Panfilia, arriuammo à Mira città di Licia.

6 ואשכח תמן קנטרונא אלפא מן אלכסנדריא דאזלא הות לאיטליא ואותבן בה:

Et iui hauendo il Centurione trouata vna naue Alessandrina, che nauigaua in Italia, ci pose in essa.

7 ומטול דיקירא'ית רדיא הות ליומתא סגיאא למחסן מטין לוקבל קנידוס גזרתא ומטול דלא שבקא הות רוחא דנאזל תריצא'ית אתכרכן על קרטא לוקבל סלמונא מדינתא:

E poi che per molti giorni hauemmo lentamente nauigato, e che à gran pena arriuammo intorno à Gnido, perche il Vento c'impediua, nauigammo à Creta presso à Salmone.

8 ולמחסן כד רדינן חדריה מטין לדוכתא דמתקריא למאנא שפירא וקריבא הות לה מדינתא דשמה לאסיא:

Et à gran pena costeggiandola, venimmo ad vn luogo che si chiama Belli porti, presso alquale era la città di Lasea.

9 והוין תמן זבנא סגיאא עד דמא ליומא דעבר אף יומא דצומא דיהודיא והוא לה קנטא דירדא אנש בימא ומלך הוא להון פולוס:

Hor essendo passato molto tempo, & essendo gia la nauigatione pericolosa, per esser gia passato ancor il tempo del digiuno, Paulo gli ammoniua.

כז

4 ומשם הלכנו ועברנו תחת כפר כי היו לנו הרוחות להפך:

Y alçando velas de alli nauegamos baxo de Cypro: porque los vientos eran contrarios.

5 והלכנו בים קיליקיא ופמפיליא ונבוא אל־מורא עיר־ליקיא:

Y auiendo passado la mar que està junto à Cilicia y Pamphilia, venimos à Myra, que es de Lycia.

6 ושם מצא שר מאה את־אניה מאלכשנדריא ההולכת אל־איטליא:

Y hallando alli el Centurion vna nao Alexandrina que nauegaua à Italia, puso nos en ella,

7 וכאשר ימים רבים יגענו לרדות בים ובדחק באנו לקבל קנידוס כי הרוח לא הניחה לנו לרדות ונעבר את־קרטא לקבל סלמונא:

Y nauegando muchos dias de espacio, y auiendo apenas llegado delante de Gnido, no dexandonos el viento, nauegamos baxo de Creta junto à Salmon.

8 וכאשר בדחק העברנו באנו אל־מקום אחד הנקרא אגמים טובים וקרובה אליו היא עיר לאסיא:

Y costeandola à penas, venimos à vn lugar que llaman Buenos puertos, cerca delqual estaua al ciudad de Thalassa.

9 ולימים רבים כעת אשר בה לא טוב לרדות בים כי גם או עברו ימי הצום יעצם פולוס:

Y passado mucho tiempo, y siendo ya peligrosa la nauegacion, porque ya era pessado el ayuno: Paulo amonestaua.

κζ'.

4. Κἀκεῖθεν ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν κύπρον, διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους.

Puis estans partis de là, nous tinsmes la route d'au dessous de Cypre, pource que les vents estoyent contraires.

5. Τό, τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν κιλικίαν καὶ παμφυλίαν διαπλεύσαντες κατήλθομεν εἰς μύρα τῆς λυκίας.

Et apres auoir passé la mer qui est à l'endroit de Cilice & de Pamphilie, nous vinsmes à Myra ville de Lycie.

6. Κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον ἀλεξανδρῖνον πλέον εἰς τὴν ἰταλίαν ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό.

Là où le Centenier trouua vn nauire de Alexandrie tirant en Italie, auquel il nous fit monter.

7. Ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες, καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν κνίδον μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ σαλμώνην.

Et comme par plusieurs iours nous nauigions pesanment, tellement qu'à grand' peine estions-nous paruenus à l'endroit de Gnide, pource que le vent ne nous poussoit point, nous passasmes au dessous de Crete à l'endroit le Salmone.

8. Μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις λασαία.

Laquelle costoyans auec grand' peine, nous vinsmes en vn lieu qui est appelé, Beaux-ports, pres duquel estoit la ville de Lasee.

9. Ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου, καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοός, διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρῄνει ὁ παῦλος.

Et d'autant que beaucoup de temps s'estoit passé, & que desia la nauigation estoit perilleuse, pource que desia mesme le iusne estoit passé, Paul les admonnesta.

4. Et

CAP. XXVII.

Das XXVII. Kapitel.

Kapitola XXVII.

4. Et inde cum sustulissemus, subnavigavimus Cyprum: propterea quod essent venti contrarii.

And from thence we launched/and sailed hard by Cyprus/because the windes were contrary.

4. Vnd von dannen stiessen wir ab/ vnd schifften vnter Cypern hin/ darumb daß vns die Winde entgegen waren.

Oc wi støtte aff der fra/ oc seylede bort vnder Cypern/fordi at Været vaar off imod.

4. A když gsme se odtud pustili/ plawili sme se podlé Cypru/ proto že byl wijtr odporný nám.

I ztamtad sie puściwszy/ przybilichmy sie pod Cypru/ dla tego że nam byly wiátry sprzeciwne.

5. Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ navigantes, vénimus Lystram, quæ est Lyciæ.

Then sailed wee ouer the sea by Cilicia/ and Pamphylia/ and came to Myra/a citie in Lycia.

5. Vnd schifften auff dem Meer für Cilicia vnd Pamphylia über/ vnnd kamen gen Myra in Lycia.

Oc wi seylede offuer Haffuit frem faar Cilicia oc Pamphylia/ oc komme til Myra i Lycia.

5. A přeplawsse Moře Cylické a Pamfilijské/přissli gsme do Lisiry/kteráž gest w Licij:

A przepráwiwszy sie przez morze pod Cylicyą y Pámfilią/ przyszlichmy do Myry miástá w Licyey.

6. Et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiã, transposuit nos in eam.

And there the Centurion founde a shippe of Alexandria/sayling into Italie/ and put vs therein.

6. Vnd daselbst fand der Vnterhauptmann ein Schiff von Alexandria/das schiffet in Welschland/vnd lud vns darauff.

Oc Vnderhøffuitzmanden fant der it Skib aff Alexandria/ som seylede til Walland/ oc hand sette oss i det.

6. A tu nalezl Setnjk Bárku Alexanderskau ana má plauti do Wlach/y přiwedl nás na ni.

Tám setnik ználazszy okret Alexándryjski/ ktory plynal do Włoch/ wsadził nas weń.

7. Et cum multis diebus tardè navigaremus, & vix devenissemus contra Gnidum prohibente nos vento, adnavigavimus Cretæ iuxta Salmónem.

And when wee had sayled slowly many dayes/ and scarce were come against Gnidum/because the winde suffered vs not/wee sayled hard by Candie/ nere to Salmone.

7. Da wir aber langsam schifften/ vnd inn vil tagen kaum gegen Gnidum kamen (Denn der Wind wehrete vns) schifften wir vnter Creta hin/ nach der Stadt Salmone.

Men der wi seylede senlige/ oc komme neppelige i mange dage mod Gnidum (Thi været vaar off imod) da seylede wi frem vd met Creta/ hoss den Stad Salmone.

7. A když gsme za mnoho dnij znenáhla se plawili/ a ledwa gsme připlauli proti Ostrowu kterýž slowe Gnydum/ neb witr nám bránil/ připlawili gsme k Krété podlé Salmony:

Gdychmy thedy przez niemáły czás nie rychło sie wiezli/ á ledwochmy przyszli ku Gnidu/ iż nam nie dopuszczał wiátr/ podplynelichmy pod Krete podle Salmonu.

8. Et vix iuxta navigantes, venimus in locum quendam qui vocatur Boni-portus, cui iuxta erat civitas Thalassa.

And with much a doe sayled beyonde it/ & came vnto a certaine place called the Faire hauens/ neere vnto the which was the citie Lasea.

8. Vnd zogen kaum fürüber/da kamen wir an eine stete/die heisset Gutfurt/ darbey war nahe die Statt Lasea.

Oc wi droge neppelige frem/ der komme wi til en sted som kaldis Godhaffn/ der vaar den stad Lasea nær hoss.

8. A ledwa wedlé něho plowauce/ přigeli gsme na gedno mijsto/ kteréž slowe Bonyportus/ od kteréhožto blijžko bylo Město Thalassa.

A ledwie sie thám tedy przepráwiwszy/ przyszlichmy ná miejsce kthore zową/ Piękne porty/ v ktorego bylo blisko miástho Lásea.

9. Multo autem tempore peracto, & cum iam non esset tuta navigatio, eo quòd ieiunium iam præteriisset, consolabatur Paulus.

So when much time was spent/ & sayling was now ieopardus/ because also ÿ Fast was now passed/ Paul exhorted them.

9. Da nun viel Zeit vergangen war/ vnnd nun mehr fårlich war zu schiffen/ darumb/ daß auch die Fasten schon fürüber war/ vermanet sie Paulus.

Der nu megen tid vaar forløben/ oc det vaar nu mere farlige at seyle/ fordi at Fasten vaar oc nu forgongen/ da formanede Paulus dem.

9. Když pak mnohý čas pominul/ a giž nebylo bezpečné plawenij/ proto že se byli giž drahné postili/ těssyl a napominal ge Pawel.

Potym po niemálym czásie gdy iuż bylo niebespieczne iechánie morzem/ á iż też iuż byl post przeminal nápominal ie Pawel.

כז

10 ואמר גברא חזא אנא דבאולצנא ובחוסרנא סגיאא הויא מרדיתן לו בלחוד דמובלה דאלפא אלא אף דנפשתן דילן:

Dicendo loro, Huomini, io veggo che la nauigatione sarà con trauaglio e con molto danno, non solamente del carico, e de la naue, ma ancor de le nostre vite.

11 קנטרונא דין לקוברניטא ולמרה דאלפא שמע הוא יתיר מן מלוהי דפולוס:

Ma il Centurione daua piu fede al gouernatore & al nocchiero, che à le parole dette da Paulo.

12 ומטול דלא עהן הוא הו למאנא למסתיו בה סתוא סגיאא מנן צבין הוו דנרדא מן תמן ואן הו דמשכחין דנמטון ונסתון במאנא חד דאיתוהי הוא בקריטא ומתקרא הוא פוניכס וחאר הוא לתימנא:

E per non essere il porto atto à suernare, i piu detter consiglio di partir di la, per vedere se in qualche modo hauessen potuto arriuando à Fenice suernare iui, che è porto di Creta, ilqual guarda ad Africo & à Coro.

13 וכד נשבת רוחא דתימנא וסברו דממטין איך צביגהון רדין הוין חדרי קריטא:

E soffiando il vento Austro, pensandosi essi hauer conseguito l'intento loro, tirando piu presso costeggiauano Creta.

14 ומן בתר קליל נפק עלין משבא דעלעלא דמתקרא טופניקוס אורקלידון:

Ma poco dopoi si leuò contra essi il vento Tifonico, che si chiama Euro aquilone.

15 ואתחטפת אלפא ולא אשכחת דתקומי לוקבל רוחא ויהבן לאידא דהוי:

Et essendo la naue rapita, ne potendo resistere al vento, noi hauendoglela abbandonata, erauamo cosi trasportati.

כז

10 ויאמר אליהם האנשים רואה אני כי לא לבד ברב זדופה ועונש הסבל והאניה כי אם באסון נפשנו עתידים היינו לרדות בים:

Diziendo, Varones, yo veo que con incommodo y mucho danno, no solo de la cargazon y de la nao, mas aun de nuestras personas aurà de ser la nauegacion.

11 ושר מאה יותר האמין לחובל ולמלח מאלה המדברים מפולוס:

Mas el Centurion creya mas àl Maestre y al Piloto, que à loque Paulo dezia.

12 וכי אגם הגן לא היה לנו לחרף בסתו לכן רבים מהם שמו להם עצה להלך משם אם יוכלו לנגוע בפינכס ולחרף שמה אל אגם קריטא על פני דרום ימה וצפונה:

Y no auiendo puerto commodo para ynuernar muchos acordaron de passar aun de alli, si por ventura pudiessen tomar à Phenica, y ynuernar alli: que es vn puerto de Creta àl Africo y àl poniente.

13 ובנשב רוח הדרום חושבים כי החזיקו את משאלות לבותם הלכו לאסון ויעברו את קריטא:

Y ventando el Austro, pareciendoles que ya tenian loque desseauan, alcando velas tenian de cerca la costa de Creta.

14 ועוד מעט ותפגע בם רוח גדולה הנקראה הקדים מצפון:

Mas no mucho despues dio en ella vn viento repentino que se llama Euroaquilo:

15 ונחטפה האניה ולא יכלנו לקום לפני הרוח ובידי רוח נתננו:

Y siendo arrebatada de el la nao, que no podia resistir contra el viento, dexada (la nao à los vientos) eramos lleuados.

κς'.

10. Λέγων αὐτοῖς, Ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ φορτίου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν.

Leur disant, Hommes, ie voy que la nauigation sera auec peril, & grand dommage, non seulement de la charge du nauire, mais aussi de nos vies.

11. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις.

Mais le Centenier croyoit plus au gouuerneur & patron du nauire qu'à ce que disoit Paul.

12. Ἀνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν, οἱ πλείους ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν, εἴπως δύναιντο καταντήσαντες εἰς Φοίνικα, παραχειμάσαι, λιμένα τῆς Κρήτης βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χῶρον.

Et d'autant que le port n'estoit point en bonne assiete pour hyuerner, la plus part furent d'aduis de partir de là, pour voir si on pourroit aborder à Phenix, pour y passer l'hyuer: qui est vn port de Crete, regardant vers le vent de Libs & de Corus.

13. Ὑποπνεύσαντος δὲ νότου, δόξαντες τῆς προθέσεως κεκρατηκέναι, ἄραντες ἆσσον παρελέγοντο τὴν Κρήτην.

Adonc le vent de Midi commençant à souffler doucement, cuidans estre au dessus de leur intention, estans departis, ils costoyerent Crete de plus pres.

14. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς, ὁ καλούμενος Εὐροκλύδων.

Mais tantost apres vn vent tempestueux, qu'on appele Euroclydon, se leua du coste d'icelle:

15. Συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου, καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδόντες ἐφερόμεθα,

Et le nauire estant emporté du vent, tellement qu'il ne pouuoit parer au vẽt, nous fusmes emportés, ayans abandonné au vent le nauire.

CAP. XXVII.

10. Dicens eis, Viri, video quoniam cum iniuria&multo damno non ſolùm oneris & navis, ſed etiam animarum noſtrarum incipit eſſe navigatio.

And ſaid vnto them / Syrs/ I ſee that this voyage will bee with hurte and much domage / not of the lading and ſhip onely/but alſo of our liues.

11. Centurio autem gubernatori&nauclero magis credebat, quam his quæ à Paulo dicebantur.

Neuertheleſſe the Centurion beleeued rather the gouernour and the maſter of the ſhippe / then thoſe thinges which were ſpoken of Paul.

12. Et cum aptus portus non eſſet ad hiemandum, plurimum ſtatuerunt conſilium navigare inde, ſi quo modo poſſent devenientes Phœnicem, hiemare, portum Cretæ,reſpicientem ad Africum & ad Corum.

And becauſe the hauen was not commodious to winter in / many tooke counſell to depart thence / if by any meanes they might atteine to Phenice/ there to winter / which is an hauen of Candie/and lyeth towarde the Southweſt and by Weſt / and Northweſt/ and by weſt.

13. Aſpirante autem Auſtro,æſtimantes propoſitum ſe tenere, cum ſuſtuliſſent de Aſſon, legebant Cretam.

And when the ſoutherne wind blew ſoftly / they ſuppoſing to obteine their purpoſe / looſed neerer / and ſayled by Candie.

14. Non poſt multum autem miſit ſe contra ipſam ventus Typhonicus qui vocatur Euroaquilo.

But anon after / there aroſe by it a ſtormie winde called Euroclydon.

15. Cumq; arrepta eſſet navis, & non poſſet conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur.

And when the ſhippe was caught/ & could not reſiſt the winde / we let her go/& were caryed away.

Das XXVII. Capitel.

10. Vnnd ſprach zu jhnen: Lieben Männer/ ich ſehe / daß die Schiffahrt wil mit beleydigung vnd groſſem ſchaden ergehen/nicht allein der Laſt vnd des Schiffs/ ſondern auch vnſers Lebens.

Oc ſagde til dem/ Kære Mend / Jeg ſeer/ at denne Seyladz vil ſke met modgong oc ſtor ſkade / icke aleniſte paa Skib oc Gods/ men ocſaa paa voer Liffs vegne.

11. Aber der Vnterhauptmann glaubet dem Schiffherren vnnd dem Schiffmann mehr / denn dem / das Paulus ſaget.

Men Vnderhoffuizmanden trode Skipperen oc Styremanden mere / end det ſom Paulus ſagde.

12. Vnnd da die Anfurt vngelegen war zu wintern/ beſtunden jhr das mehrertheil auff dem rath/ von dannen zu fahren/ob ſie köndten kommen gen Phenica zu wintern/ welches iſt eine Anfurt an Creta gegen dem Winde Sudweſt vnd Nordweſt.

Oc der Haffnen vaar icke bequem til Vinterlag/ da ſtode meſte parten aff dem paa det Raad/ at de vilde fare der fra / om de kunde komme der fra til Phenica at ligge Vinterlag/ huilcket ſom er en Haffn hoſſ Creta / mod det Vær Sudueſt oc Nordueſt.

13. Da aber der Sudwind webt/ vnd ſie meineten/ ſie hetten nun jhr fürnemen/erhuben ſie ſich gen Aſſon/ vnd fuhren an Creta hin.

Men der Synden Vær blæſde / oc de mente / at de haffde nu deris opſæt/ da opløffte de ſig mod Aſſon/ oc fore hen hoſſ Creta.

14. Nicht lange aber darnach / erhub ſich wider jhr fürnemen eine Windsbraut / die man nennet Nordoſt.

Oc icke lenge der effter / kom der mod deris acten Storm / ſom man kalder Nordoſt.

15. Vnnd da das Schiff ergriffen ward / vnd kondt ſich nicht wider den Wind richten / gaben wirs dahin/ vnd ſchwebeten alſo.

Oc der Skibet bleff begrebet / oc kunde icke løffte ſig op mod Været / da gaffue wi det offuer/oc dreffue ſaa.

Kapitola XXVII.

10. Rka gim: Mužj/ wjdjm že s welikau ſſkodau a s nebezpečenſtwijm / netoliko Bárky a nákladu/ ale takě y žiwotůw naſſých počijná býti plawenij.

Mowiąc im/Mężowie/ widzę żę z niebeſpieczeńſtwem y z wielką ſzkodą / nie tylko ładunku y okrętu/ ále tež y oſob náſzych przyydzie nam tá drogá.

11. Ale Setnijk wijce wěřil Marynáři a Plawcy/ nežli tomu co Pawel prawil.

Wſzákož ſetnik wiecey wierzył ſprawcy okrętu y ſtyrnikowi / á niž temu co powiedał Páwel.

12. A když nebylo tu ſluſſného přijſtawu / aby pobyli tu přes zymu / mnozý ſe vradili / aby ſe plawili odtud/geſtližeby kterak mohli přigedauce do Fenycen přes zymu tu pobyti/ na břehu Krěty/ kteráž ležij k wětru polednimu / a k wětru zapadnjmu.

A gdyž nie było portu ſłuſznego ku źimowániu / tedy ich wiele rádźiłi żeby ſie też y z támtad puſcili / koſztuiąc jeſliby iáko mogli przepráwić ſię ku Fenice źimowáć/ ktory ieſt portw Krecie/ leżąc ku wiátru z ſtrony południá y záchodu.

13. A když počal wijtr wjti od poledne/ magijce zato/ že ſe budau vmijněnau ceſtau držeti/ y plawili ſe z Aſon/a geli do Krěty.

A gdy powionął wiátr práwie z południá/ mniemáiąc áby ſie im wedle myſli dźiać miáło / gdy ſie puſcili od porthu / przepráwiáli ſie bliżey imo Krete.

14. Po neweliké pak chwijli/ zdwijhl ſe proti nim wijtr wichrowý Půlnočnij / kterýž ſlowe Euroaquilo.

Wſzákož nie długo pothym wſzczął ſie przećiw niemu wiátr gwałtowny / kthory zową Euroklidon.

15. A když zachwácena byla Bárka / a nemohla odolati proti wětru/powětru puſtiwſſe gi tak gſme ſe wězli.

A gdy był okręt porwan/ á nie mogł ſie wiátrowi oprzeć/puſciwſzy okręt zá wiátry / płynęliſmy.

כו

16 וכד עברן גזרתא חדא דמתקריא קלודא למחסן אשכחן אחדן לקרקורא :

Poi essendo scorsi sotto vna piccola isola, chiamata Clauda, à pena potemmo ritener la scafa.

17 וכד שקלוהי מחיצין הוין ומתקנין להי לאלפא ומטול דדחלין הוין ד דלמא נפל במחתתה דימא אחתניהי לארמנון והכנת רדין הוין :

Laquale hauendo pur solleuata, i marinari si seruiuano de gli aiuti, cignendo la naue disotto: e temendo di non dare in Sirti, calato il vasello eran così trasportati.

18 וכד קם להי עלין ב כימונא קשיא ליומא אחרנא שדין מאנין בימא :

Et essendo noi da la tempesta fieramente combattuti, il dì seguente gittoron via le robbe.

19 וליומא דתלתא מאנא דילה דאלפא באידין שדין :

Et il terzo giorno con le nostre proprie mani gittammo gli strumenti de la naue.

20 וכד אחד להי סתוא יומתא יתירא ולא שמשא מתחזא הוא ולא סהרא ולא כוכבא סברא דחיין כל כלהי אתפסק הוא להי :

Ma non apparendoci per piu giorni ne sole ne stelle, e soprastando non piccola tempesta, gia era tolta via ogni speranza di saluarci.

21 וכד אנש מדם לא מסתיבר הוא הידין קם פולוס בינתהון ואמר אלו אתטפיסתון לי גברא לא רדין הוין מן קריטא ו ומתחסכין הוין מן חוסרנא ומן אולצנא הנא :

Et essendo stati lungo tempo senza mangiare, Paulo allora stando nel mezo di loro, disse, O huomini, ei bisognaua certo fare à mio modo, e non partir da Creta, ne procacciarsi questo trauaglio e questa perdita.

כז

16 ונרץ אל־אי אחד הנקרא קלודא בדחק יכלנו לאחז את־גביע :

Y lleuados de la corriente hazia vna pequenna Isla que se llama Clauda, apenas podimos ganar el batel.

17 אותו נשאו ובו החזיקו ואזרו את האניה ויראו פן יפלו במחתות זחחו את־הכלי וכן אנו :

El qual tomado, vsauan de remedios cinniendo el nauio: y auiendo temor que no diessen en la Syrte, abaxado el mastel, eran ansi lleuados.

18 ויהי סער גדול והאניה חשבה להשבר וביום הבא הקלו את־האניה :

Y auiendo sido atormentados de vna vehemente tempestad, el siguiente dia echaron à la mar.

19 וביום השלישי הטילו את־הכלים אשר באניה אל־הים להקל מעליהם :

Y al tercero dia nosotros con nuestras manos echamos las obras muertas de la nao.

20 והשמש והכוכבים לימים רבים לא נגהו וסער גדול הוא כן אשר אבדה מעינינו כל־תקוה להושע אותנו :

Y no pareciendo sol ni estrellas por muchos dias, y viniendo vna tempestad no pequenna, ya era perdida toda la esperança de nuestra salud.

21 וכאשר לימים לא אכלו לחם אז קם פולוס בתוכם לאמר אוי האנשים שוה לכם לשמוע אותי ולא לנסע מקריטא לבוע גם את־הגדופה הזאת וגם את־הענש :

Y auiendo ya mucho que no comiamos, entonces Paulo puesto en pie en medio dellos, dixo, Fuera cierto conueniente, ó varones, oyrme à mi, y no partir de Creta, y euitar este inconueniente y el danno.

κζ.

16. Νησίον δέ τι ὑποδραμόντες, καλούμενον Κλαύδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης.

Et ayans passé au dessous d'vne petite isle appelee Clauda, à grand'peine peusmes-nous estre maistres de l'esquif.

17. Ἣν ἄραντες βοηθείαις ἐχρῶντο, ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον, φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σύρτιν ἐκπέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος, οὕτως ἐφέροντο.

Lequel ayans attiré, les nautonniers cerchoyent tous remedes ceignans le nauire par dessous: & craignans de tomber en Syrte, apres auoir abbatu la sartie, estoyent ainsi portés.

18. Σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν, τῇ ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο.

Or pource que nous estions agités de grande tempeste, le iour suiuant ils firent le iect.

19. Καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν.

Puis le troisieme iour nous iettasmes de nos propres mains l'equippage du nauire.

20. Μήτε δὲ ἡλίου, μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς.

Et comme ainsi fust que par plusieurs iours il ne nous apparust ne soleil ni estoiles, & que grande tempeste nous pressast de pres, toute esperance de nous pouuoir sauuer à l'aduenir fut ostee.

21. Πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν, Ἔδει μὲν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς Κρήτης, κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην, καὶ τὴν ζημίαν.

Mais apres qu'ils eurent esté long temps sans mãger, lors Paul se tenant au milieu d'eux, dit, O hõmes, certes il faloit me croire, & ne partir point de Crete, & gaguer ce dommage & perte.

CAP. XXVII.

16. In insulam autem quandam decurrentes, quæ vocatur Clauda, potuimus vix obtinere scapham.

And wee ranne vnder a litle Ile named Clauda, & had much a do to get the boate.

17. Qua sublata, adiutoriis utebantur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, summisso vase sic ferebantur.

Which they tooke vp and vsed all helpe, vndergirding the shippe, fearing least they should haue fallen into Syrtes, and they let downe the vessell, and so were caryed.

18. Validè autem nobis tempestate iactatis, sequenti die iactum fecerunt.

The next day when we were tossed with an exceeding tempest, they lighened the shippe.

19. Et tertia die suis manibus armamenta navis proiecerunt.

And the thirde day we cast out with our owne handes the tackling of the shippe.

20. Neque autem sole, neque sideribus apparentibus per plures dies, & tempestate non exigua imminente, iam ablata erat spes omnis salutis nostræ.

And when neither sunne nor starres in many dayes appeared, and no smal tempest lay vpon vs, all hope that we should be saued, was then taken away.

21. Et cum multa ieiunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum, dixit, Oportebat quidem, ô viri, audito me, non tollere à Creta, lucrique facere iniuriam hanc & iacturam.

But after long abstinence, Paul stoode forth in the middes of them, and sayde, Syrs, ye should haue hearkened to me, and not haue loosed from Candie: so should ye haue gayned this hurt and losse.

Das XXVII. Capitel.

16. Wir kamen aber an eine Insulen, die heisset Clauda, da kondten wir kaumet einen Kahn ergreiffen.

Oc wi komme til en Øe, som hed Clauda, Der kunde wi neppelige faa fat paa en Baad.

17. Den huben wir auff, vnd brauchten der hülffe, vnd bunden jhn vnten an das Schiff, denn wir forchten, es möchte in die Syrten fallen, vnd liessen das gefesse hinunter, vnd fuhren also.

Den løffte wi op, oc brugede hielp, oc bunde hannem neden op til Skibet, Thi wi fryctede, at der skulde falde i Syrten, oc wi lode Karet gaa ned, oc fore saa.

18. Vnd da wir groß vngewitter erlitten hatten, da theten sie des nechsten tages einen außwurff.

Oc der wi haffde leder stor Storm, da giorde de den neste dag en vdkastelse,

19. Vnnd am dritten Tage wurffen wir mit vnsern Händen auß die Bereitschafft im Schiffe.

Oc paa den tredie dag, kaste wi vd met vore hender det Redskaff som vaar i Skibet.

20. Da aber in vilen tagen weder Soñ noch Gestirn erschein, vnd nicht ein klein Vngewitter vns wider war, war alle hoffnung vnsers Lebens dahin.

Oc der huercken Soel eller Stierner obenbaredis i mange dage, oc icke liden Storm vaar oss imod, da vaar alt haabet til vort Liff borte.

21. Vnnd da man lang nicht gessen hatte, tratt Paulus ins mittel vnter sie, vnd sprach: Lieben Männer, man solt mir gehorchet, vnnd nicht von Creta auffgebrochen haben, vnd vns dises leides vnnd schadens überhebt haben.

Oc der Mand haffde icke æder i long tid, da traadde Paulus frem mit iblant dem, oc sagde, Kære Mend, mand skulde haffue lydt mig at, oc icke seylet fra Creta, oc ickeført oss denne modgong oc skade paa.

Kapitola XXVII.

16. A když gsme přiběhli k gednomu Ostrowu, kterýž slowe Klauda ledwa že gsme mohli obdržeti Cžlun v Bárky.

A gdychmy przybiegli ku niektoremu máłemu wyspowi, ktory zową Klaudá, ledwochmy mogli barkę v okretu zátrzymáć.

17. Kterýžto když zdrželi, pomocy vžijwali podpásawsse Bárku, a Bogijce se aby newhodili na mijsto nebezpečné, spustiwsse gedno těžké Nadobij tak gsme se plawili.

Kthorą wściągnowszy, dodawali sobie pomocy, podpásawszy okret, á boiac sie żeby nie wpádli w Syrtyn, spuściwszy barkę, ták płyneli.

18. A když bauře wichrowá welmi námi zmijtala, druhý den cožměli w Bárce metali wen do Moře:

A gdy nas wielka niepogodá pedziłá, tedy názaiutrz niektore rzeczy precz miotáli.

19. A třetij den y to což bylo k Bárce potřebného, swýma rukama wházeli do Moře.

A trzeciego dnia rękomá nászymi wszytki naczynia z okretu wyrzuciliśmy.

20. A když ani Slunce se nám neukázalo, ani hwězdy za mnoho dnij, a bauře se wždy rozmáhala, giž odgata byla naděge wsseho nassého zproštěnij.

A gdy sie áni słońce, áni gwiazdy przez wiele dni nie vkazáły, á niepogodá thym wieczsza nástawała, tedy nam iuż była odiętá wszytká nádzieiá zdrowia nászego.

21. A když sme giž byli hladem welmi ztrápeni: Tehdy stoge Pawel v prostřed nich řekl: O muži, měli gste zagisté mne vposlechnauti, a nehýbati sebau od Krěty, a bylibysste vssli nebezpečenstwij tohoto a sskody.

Tákże gdy przez niemáły czás nic nie iedli, thedy Paweł stojąc w pośrzod ich, mowił, O mężowie, záiste wam było potrzebá słucháć mnie, á nie odieżdżáć z Krety, ábyście byli vszli tego niebespieczeństwá y szkody.

כז

22 וְעַתָּה אִיעַצְכֶם לִהְיוֹתְכֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵבָב כִּי נֶפֶשׁ כָּל־אִישׁ מִכֶּם לֹא תֹאבֵד בִּלְבַדָּה הָאֳנִיָּה׃

Mas aora hos amonesto que tengays buen animo: porque ninguna perdida aura de persona de vosotros, si no solamente del nauio.

23 כִּי עָמַד אֶצְלִי בַּלַּיְלָה הַזֶּה מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר לוֹ הֹוֶה אֲנִי וְאוֹתוֹ עָבַדְתִּי׃

Porque esta noche hà estado conmigo el Angel del Dios, del qual yo soy, y àlqual siruo.

24 לֵאמֹר אַל תִּירָא פּוֹלָא שָׁוֶה לְךָ לַעֲמֹד לִפְנֵי הַקֵּיסָר וְהִנֵּה חָנַן אֱלֹהִים אוֹתְךָ כָּל־הָאוֹנִים עִמָּךְ׃

Diziendo, Paulo no ayas temor: es menester que seas presentado delante de Cesar: y heaqui, Dios te ha dado à todos losque nauegan contigo.

25 לָכֵן חִזְקוּ הָאֲנָשִׁים וְיַאֲמֵץ לְבַבְכֶם כִּי הֶאֱמַנְתִּי לֵאלֹהִים כִּי כֵן יִהְיֶה כַּאֲשֶׁר דֻּבַּר אֵלַי׃

Portanto, ó varones, tened buen animo: porque yo confio en Dios que será ansi como me hà sido dicho.

26 כִּי אֶל־אִי אֶחָד צָרִיךְ לִנְפּוֹל אוֹתָנוּ׃

Mas es menester que demos en vna Isla.

27 וְכַאֲשֶׁר אַרְבַּעַת עָשָׂר לַיְלָה הָיָה בְּאָנוֹתֵנוּ בְּיָם הַדְרִיּוֹס כַּחֲצִי הַלַּיְלָה הֵבִינוּ הַמַּלָּחִים לִקְרֹב אֲלֵיהֶם אֶרֶץ אֶחָת׃

Empero venida la catorzena noche, y siendo lleuados en el Adria, los marineros à la media noche sospecharon que estauan cerca de alguna tierra.

28 וַיַּרְמוּ אֶת־צִנַּת עוֹפֶרֶת וַיִּמְצְאוּ עֶשְׂרִים קוֹמוֹת וְעוֹד מְעַט הָלְכוּ וְשֵׁנִית רָמוּ אֶת־עוֹפֶרֶת וַיִּמְצְאוּ חָמֵשׁ עֶשְׂרֵה קוֹמוֹת׃

Y echando la sonda, hallaron veynte passos: y passandó vn poquito mas adelante, boluiendo à echar la sonda, hallaron quinze passos.

כז

22 וְהָשָׁא מַלֵּךְ אֶנָא לְכוּן דְּתֶהְוּוּן דְּלָא עָקָא נַפְשָׁא גֵּיר חֲדָא מֶנְּכוּן לָא אָבְדָא אֶלָּא אֵן אֶלְפָא׃

Et hora io v'esorto à star di buono animo: percioche non ci sarà perdità della vita d'alcun di voi, ma solamente della naue.

23 אֶתְחְזִי גֵּיר בְּלֵלְיָא הָנָא מַלְאַכֵהּ דַּאלָהָא הָו דְּדִילֵהּ אֶנָא וְלֵהּ פָּלַח אֶנָא׃

Imperoche questa notte mi s'è appresentato dauanti vn Angelo di Dio, delquale io sono, & alquale io seruo.

24 וֶאמַר לִי לָא תֶּדְחַל פַּוְלָא עָתִיד הוּ לָךְ לַמְקָם בְּקֶדָם קֵסַר וְהָא יַהֵב לָךְ אַלָהָא מַוְהַבְתָּא לְכֻל דְּרָדֵין עַמָּךְ׃

Dicendomi, Paulo non temere, ei bisogna che tu t'appresenti à Cesare: & ecco, Iddio t'ha donati tutti quelli che nauigano con teco.

25 מֶטוּל הָנָא אֶתְלַבַּבוּ גַּבְרֵא מְהַיְמֵן אֶנָא גֵּיר בַּאלָהָא דְּהָכַנָא הָוָא אַיְכַּנָא דְּאֶתְמַלַּל עַמִּי׃

Per laqual cosa, ò huomini, state di buono animo: percioche io credo à Dio che farà cosi come mi è stato detto.

26 בְּרַם לְגָזַרְתָּא חֲדָא אִית לַן דְּנֶשְׁתְּדֵא׃

Ma bisogna che noi ci gittiamo in qualche isola.

27 וּמֶן בָּתַר אַרְבַּעַת־עֶסַר יַוְמִין דְּטָעֵין וֶאתְטַרַפְן ב בְהַדְרִיַּוס יַמָּא בְּפַלְגֵהּ דְּלֵלְיָא סְבַרוּ מַלָּחֵא דְּלַארְעָא מֶתְקַרְבִין הֲוַו׃

Venuta che fu la quarta decima notte, essendo noi agitati nel mare Adriatico, circa la mezzanotte, i marinari stimauano che apparisse loro qualche regione.

28 וַארְמִיו אוּקִינַוס ו וֶאשְׁכַּחוּ קַוְמִין עֶסְרִין וְתוּב קַלִיל רְדַו וֶאשְׁכַּחוּ קַוְמִין חַמְשַׁעְסְרֵא׃

Onde mandato giu lo scandaglio, trouorono venti passi d'altezza: poi essendosi alquanto discostati di li, & hauendo di nuouo scandagliato, trouoron quindeci passi.

κζ.

22. Καὶ τανῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν, πλὴν τοῦ πλοίου.

Mais maintenant ie vous enhorte que preniez bon courage: car il n'y aura perte aucune entre vous quant à la vie, mais seulement du nauire.

23. Παρέστη γάρ μοι τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ οὗ εἰμι, ᾧ καὶ λατρεύω,

Car ceste propre nuict s'est presenté a moi l'Ange du Dieu, auquel ie suis, & à qui ie sers:

24. Λέγων, μὴ φοβοῦ Παῦλε· Καίσαρί σε δεῖ παραστῆναι, καὶ ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ Θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ.

Disant, Paul, ne crain point, il faut que tu sois presenté à Cesar: & voici, Dieu t'a donné tous ceux-ci qui nauigent auec toi.

25. Διὸ εὐθυμεῖτε ἄνδρες· πιστεύω γὰρ τῷ Θεῷ, ὅτι οὕτως ἔσται καθ' ὃν τρόπον λελάληταί μοι.

Parquoi, ô hommes ayez bon courage, car ie croy à Dieu qu'il sera ainsi comme il m'a esté dit.

26. Εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν.

Mais il faut que nous soyons iettés en quelque isle.

27. Ὡς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ, κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώραν.

Quand donc la quatorzieme nuict fut venue, comme nous estions portés çà & là en la mer Adriatique, enuiron minuict, les mariniers eurent opinion que quelque contree leur approchoit.

28. Καὶ βολίσαντες εὗρον ὀργυιὰς εἴκοσι· βραχὺ δὲ διαστήσαντες, καὶ πάλιν βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς δεκαπέντε.

Et iettans la sonde en bas, trouuerent vingt brasses: puis estans passés vn peu plus outre; & ayans derechef sondé, ils trouuerent quinze brasses.

CAP. XXVII.

22. Et nunc suadeo vobis bono animo esse, amissio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam navis.

But now I exhort you to be of good courage: for there shall be no losse of any mans life among you / saue of the ship onely.

23. Astitit enim mihi hac nocte angelus Dei cuius sum ego, & cui deservio.

For there stoode by me this night the Angell of God, whose I am / and whome I serue.

24. Dicens, Ne timeas Paule, Cæsari te oportet assistere: & ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum.

Saying, Feare not, Paul: for thou must bee brought before Cesar: and loe, God hath giuen vnto thee all that sayle with thee.

25. Propter quod bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit, quemadmodum dictum est mihi.

Wherefore, Syrs, be of good courage: for I beleeue God, that it shall be so as it hath bene told me.

26. In insulam aut quandam oportet nos devenire.

Howbeit we must be cast into a certaine Iland.

27. Sed posteaquam quartadecima nox supervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, suspicabantur nautæ apparere sibi aliquam regionem.

And when the fourtheenth night was come / as we were carved to and froin the Adriaticall sea about midnight, the shipmen deemed that some countrey aproched vnto them.

28. Qui & summittentes bolidem, invenerunt passus viginti: & pusillum inde separati, invenerunt passus quindecim.

And sounded / and founde it twentie fathoms: and when they had gone a litle further / they sounded againe / and founde fifteene fathoms.

Das XXVII. Kapitel.

22. Vnd nun ermahne ich euch / daß jr vnverzagt seyt / denn keines Leben auß vns wird vmbkommen / ohn das Schiff.

Oc nu formaner ieg eder / at i ere frimodige / Thi der skal ingen mands Liff aff oss omkomme / vden Skibet.

23. Denn dise Nacht ist bey mir gestanden der Engel Gottes / des ich bin / vnd dem ich diene.

Thi at denne nat stod Guds Engel hoss mig / huilcken ieg hører til / oc den ieg tien.

24. Vnd sprach: Förchte dich nicht Paule / du must für den Keiser gestellet werden / vnnd sihe / Gott hat dir geschencket alle die mit dir schiffen.

Oc sagde / Frycte dig icke Paule / Du skalt komme faar Keyseren / Oc see / Gud haffuer giffuit dig alle dem som seyle met dig.

25. Darumb lieben Männer seyt vnverzagt / denn ich glaube Gott / es wirdt also geschehen / wie mir gesagt ist.

Der faare verer frimodige / kære Mend / Thi ieg tror Gud / det skal saa ske / lige som mig er sagd.

26. Wir müssen aber anfahren an eine Insulen.

Men wi nødis til at fare til en Ø.

27. Da aber die viertzehende Nacht kam / vnnd wir in Adria fuhren vmb die Mitternacht / wehneten die Schiffleute sie kemen etwa an ein Land.

Men der den fiortende nat kom / oc wi fore i Adria ved midnat / da mente Skibmendene / at de skulde komme nogen sted til Land.

28. Vnd sie senckten den Bleywurff ein / vnnd funden zweintzig klaffter tieff / vnd über ein wenig von dannen / senckten sie abermal / vnnd funden fünfftzehen klaffter.

Oc de kaste it Blylod ned / oc funde tiue Faffne dyb / Oc lidet lenger frem / kaste de atter igen / oc funde femten Faffne.

Kapitola XXVII.

22. A gesstě wám radijm / abysste dobré mysli byli / neb̄ nebude ztracen žiwot žádného z wás kromě samé Bárky.

Alec was teraz vpominam ábyśćie byli dobrey myśli / boć w żadnym z was szkody nie bedzie / oprocz tylko okretu.

23. Neb mi se okázal této noci Angel Boží / gehožto yá gsem / a kterémuž yá slaužijm.

Abowiem mi sie thedy nocy vkazał Aniol Bozy / ktoregom ia iest / y ktorego chwale.

24. Řka: Neboj se Pawle / před Cysařem musyss se postawiti / a a dal tobě Bůh wssecky kteřij se plawj s tebau.

Opowiedáiac mi / Nie boy sie Páwle / potrzebáć ábyś stánal przed Cesarzem / á oto cie Bog wszytkimi dárowal ktorzy sie wiozą z toba.

25. Protož mužij buďte dobré mysli / neb yá wěřijm Bohu mému / že se tak stane / yakož gest mi powědijno.

A przethoż badźcie dobrey myśle meżowie / ábowiemci ia wierze Bogu że thák bedzie iáko mi powiedział.

26. Ale naypriwé máme se dostati naněyaký Ostrow.

A muśiemy być wyrzuceni ná niektorym wyspie.

27. Potom pak když čtrnáctá noc přissla / a my plauli po Moři Adryatském / opůl noci / domnijwali se Marynáři / žeby se gim okazowala neyaká Kragina.

Záczym gdy nádeszłá noc czternasta / gdy śmy pływáli po morzu Adryatyckim około pułnocy zdáło sie żeglarzom iż była blisko nich niektora kráiná.

28. Kteřížto spustiwsse do wody Olownicy / nalezli wyhlaubij dwadcyti kročegj: A pohnuwsse se odtud malicko / nalezli wzhlaubij patnácte kročegij.

Ktorzy spuśćiwszy sznur z olowem / náleźli glebiey dwádźieśćiá sażon / á máluczko dáley postapiwszy / záśie spuśćiwszy olow / náleźli ctnaśćie sażon.

כז

29 וכד דחילין הוין דדלמא נשתכח לן בדוכיתא דאית בהין שועא ארמיו מן חרתה דאלפא אוקינוס ארבע ומצלין הוו דיהוא יממא:

E temendo di non dare in luoghi aspri, gittoron quattro ancore da la poppa, e desiderauano che si facesse giorno.

30 מלחא דין בעו למערק מנה מן אלפא ואחתו מנה לקרקורא ליממא בעלתא דיאולון בה ויאסרונה לאלפא בארעא:

Ma cercando i marinari di fuggirsi de la naue, & hauendo calato lo scifo nel mare, sotto colore d'hauere à distender le ancore de prora.

31 וכד חזא פולוס אמר לקנטרונא ולאסטרטיוטא דאן הלין באלפא לא מכתרין אנתון לא משכחין דתחון:

Paulo disse al Centurione & à i soldati, Se costoro non restano ne la naue, voi non potete saluarui.

32 הידין פסקו אסטרטיוטא לחבליה דקרקורא מן אלפא ושבקוה טעיא:

Allora i soldati taglieron le funi de lo schifo, e lasciaronlo cader giu.

33 הו דין פולוס עדמא דהוא צפרא מפיס הוא לכלהון דנקבלון סיברתא כד אמר להון יומנא הא ארבעת עסר יומין מן קנטא מדם לא טעים לכון:

Et essendo gia per farsi giorno, Paulo esortaua tutti à prender cibo, dicendo, Queste è il quartodecimo giorno, che voi aspettando sete digiuni, senz'hauer preso cosa alcuna.

34 מטול הדא בעא אנא מנכון דתקבלון מאכולתא לקיומא דחייכון מנתא גיר מן רישא דחד מנכון לא אבדא:

Perilche io v'esorto à pigliar del cibo imperoche questo appartiene à la vostra salute: perche di nissun di voi cadra vn capello di testa.

כז

29 ויראים אנחנו פן אל מקומות הסלעים נפול ונשליך מאחור האניה עגות ארבע ויתפללו להיות יום:

Y auiendo temor de dar en lugares asperos, echando quatro anclas de la poppa, desseauan que se hiziesse de dia.

30 והמלחים מבקשים לברוח מאניה ויניחו את־רפסודה אל־הים אומרים כמו עתידים למשך מראש את־העגות:

Entonces procurando los marineros de huyrse del nauio, echando el batel à la mar cô parecer como que querian largar las anclas de proa.

31 ויאמר פולוס לשר מאה ולאנשי מלחמה אם לא יעודדו האלה באניה אתם לא תוכלו להמלט:

Paulo dixo al Centurion y à los soldados, Si estos no quedan en el nauio, vosotros no podeys saluarhos.

32 אז גזרו אנשי מלחמה את־חבלי רפסודה והניחוה לנפול:

Entonces los soldados cortaron los cabos del batel, y dexaronlo perder.

33 ועד אשר עתיד היה להיות בקר ויעץ אותם כלם לקחת לחם ולסעד לבם לאמר שלושה עשר הוא היום הזה אשר מקוים אנחנו בלי אכל התעודדתם ומאומה לא טעום:

Y como se començo à hazer de dia, Paulo exhortaua à todos que comiessen, diziendo, Este es el catorzeno dia que esperays y permaneceys ayunos no comiendo nada:

34 על־כן מעיז אנכי אתכם לסעד את לבותיכם כי זאת תהיה אל־ישועתכם כי אם היו לבני חיל ולאיש מכם לא יפול משערות ראשיכם ארצה:

Portanto ruego hos que comays por vuestra salud: que niaun vn cabello de la cabeça de ninguno de vosotros perecera.

κζ.

29. Φοβούμενοί τε μήπως εἰς τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας, ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι.

Et craignans qu'ils ne tombassent en quelque escueil, ils ietterent quatre ancres de la pouppe du nauire, desirans que le iour vinst.

30. Τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν προφάσει ὡς ἐκ πρώρας μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν,

Et comme les mariniers cerchoyent à s'enfuir du nauire, ayans aualé l'esquif en la mer, comme s'ils eussent voulu lascher les ancres du costé de la proue

31. Εἶπεν ὁ Παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις, ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε.

Paul dit au Centenier & aux gendarmes, Si ceux-ci ne demeurent dedans le nauire, vous ne pouuez vous sauuer.

32. Τότε οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης, καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν.

Adonc les gendarmes couperent les cordes de l'esquif, & le laisserent choir en bas.

33. Ἄχρι δὲ οὗ ἔμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ Παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων, τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν προσλαβόμενοι.

Et pendant que le iour deuoit venir, Paul les enhorta tous de prendre quelque nourriture, disant. Auiourd'hui est le quatorzieme, iour qu'en attendant vous estes demeurés à iuin, & n'auez rié prins.

34. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει· οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται.

Parquoi ie vous enhorte que preniez quelque nourriture, attendu qu'il eit expedient pour vostre sauueté: car il ne cherra de nul de vous vn cheueu de la teste.

CAP. XXVII. | Das XXVII. Capitel. | Kapitola XXVII.

29. Timentes autem ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes ancoras quatuor, optabant diē fieri.

29. Da forchten sie sich/ sie würden an harte ort anstossen/ vnnd worffen hinden vom Schiff vier Ancker ein/ vnd wündscheten daß tag würde.

29. A bogjce se aby na místě misto neyhodili/ wypustiwsse z Bárky čtyři Kotwy/ žádali aby den byl.

Then fearing lest they should haue fallen into some rough places/ they cast foure ancres out of the sterne/ and wished that the day were come.

Da fryctede de at de skulde støde paa haarde Steder/ oc de kaste fire Ackere bag vd aff Skibet/ oc yndskede at det vilde vorde dag.

A boiac sie áby ná mieyscá nierowne nie przyszli/ rzuciwszy czetery kotwice z okretu/ prágnęli áby dźień nástał.

30. Nautis verò quærentibus fugere de navi, cùm misissent scapham in mare, sub obtentu quasi inciperent à prora ancoras extendere.

30. Da aber die Schiffleute die flucht suchten auß dem Schiffe/ vnd den Kahn niderliessen/ in das Meer/ vnd gaben für/ sie wolten die Ancker vorne auß dem Schiffe lassen.

30. A když Marynáři chtěli vtecy z Barky pustiwsse Člun Korabowý do Moře/ pod zámyslem/ yakoby chtěli od předku Bárky Kotwe roztahowati.

Now as the mariners were about to flee out of the ship / and had let downe the boat into the sea vnder a colour as though they woulde haue cast ancres out of the foreship.

Oc der Skibmendene søgte effter at fly aff Skibet/ oc sette Baaden ned i Haffuit/ oc lode som de vilde kaste flere Ackere faare aff Skibet.

Tedy żeglarze gdy sie stáráli tákoby vciec z okretu puściwszy barkę ná morze rzkomo chcieli od przodku zárzucáć kotwice.

31. Dixit Paulus Centurioni & militibus, Nisi hi in navi manserint, vos salvi fieri non potestis.

31. Sprach Paulus zu dem Vnterhauptman/ vnd zu den Kriegsknechten: Wenn dise nicht im Schiffe bleiben/ so köndt ihr nicht beym Leben bleiben.

31. Rzekl Pawel Setnijkowi a Zoldnekuom: Nezuostanau li tito na Bárce/ wy nebudete mocy zachowáni býti.

Paul sayde vnto the Centurion and the souldiers / Except these abide in the ship/ ye cannot be safe.

Da sagde Paulus til Vnderhoffuitzmanden oc til Stridzmendene / Der som disse icke bliffue i Skibet / da kunde i icke bliffue ved Liffuit.

Rzekł tedy Páwel setnikowi y służebnym/ iesliż ci nie zostáną w okrecie/ tedy wy nie możecie być záchowáni.

32. Tunc absciderunt milites funes scaphæ: & passi sunt eam excidere.

32. Da hieben die Kriegsknechte die Stricke ab von dem Kahn/ vnd liessen jn fallen.

32. Tedy Zoldnéři vtijnali prowacy v Člunu / a pustili gey aby přeč plynul.

Then the souldiers cut of the ropes of the boat/ and let it fall away.

Da hugge de Stridzmendene linerne aff Baaden/ oc lode hannem falde.

A ták służebni obcięli powrozy v barki / y dáli iey vpáść.

33. Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens, Quartadecima die hodie expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes.

33. Vnd da es anfieng liecht zu werden/ ermanet sie Paulus alle/ daß sie Speise nemen/ vnnd sprach : Es ist heute der viertzehende tag/ daß jhr wartet vnd vngessen blieben seyt/ vnd habt nichts zu euch genommen.

33. A když počalo switati/ prosyl Pawel wssech/ aby pogedli/ řka: Giž gest tomu dnes čtrnáctý den/ yakž trwáte postijce se/ a nič gste negedli:

And when it began to be day/ Paul exhorted them all to take meate/ saying/ This is the fourteenth day that ye haue taried / and continued fasting / receyuing nothing.

Oc der det begynte at bliffue liust/ da formanede Paulus dem alle / at de skulde faa Mad / oc sagde/ Det er i dag den fiortende dag / at i haffue tøffuit oc icke ædet/ oc inted taget til eder.

Zátym gdy dźień począł nástáwáć/ nápominał Páwel wszythki áby iedli/ mowiac/ Tenci dźień iest czternasty / iáko czekáiac trwácie łáczni nicnie iedzac.

34. Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra, quia nullius vestrum capillus de capite peribit.

34. Darumb ermane ich euch speise zunemen/ euch zu laben/ denn es wird ewer keinem ein Haar von dem Haupt entfallen.

34. Protož prosým was/ abysste přiyali pokrm pro wasse zdrawij/ neb žádného z wás wlas s hlawy nezahyne.

Wherefore I exhort you to take meate: for this is for your safe garde: for there shall not an heare fall from the head of any of you.

Der faare formaner ieg eder / at i tage Maad/ oc verquege eder / Thi der skal icke falde it haar aff nogen eders Hoffuit.

Dla tegoż was nápominam ábyście iedli / ábowiem ci wam to bedzie ku zdrowiu wászemu pożytecznó/ gdyż żadnego z was y włos z głowy nie spadnie.

כז

35 וכד הלין אמר נסב לחמא ושבח לאלהא קדם כלהון וקצא ואקף למאכל:

E dette ch'egli hebbe queste cose, prese del pane, e rende gratie à Dio in presentia di tutti, e spezzatolo, comincio à mangiare.

36 ואתבניאיו כלהון ו וקבלו תורסיא:

Onde hauendo tutti fatto buono animo, presero ancor essi da mangiare.

37 איתין הוין דין באלפא מאתין ושבעין ושת נפשן:

Et erauammo tra tutti ne la naue dugento settanta sei persone.

38 וכד סבעו מאכולתא אקלו מן אלפא ושקלו חטא ושדו בימא:

Satiati che furon di mangiare, allegeriron la naue, gittando il grano nel mare.

39 וכד הוא יומא ספינא אידעת הי ארעא לא אשתודעו אלא חזו על גיב יבשא כנפא חדא דימא איכא דרנין הוו דאן משכחא ידחונה לאלפא:

Quando poi fu venuto il giorno, non conosceuano la terra: ma considerauano vn certo golfo che haueua lito, nelqual disegnauano spinger la naue, se hauessero potuto.

40 ופסקו לאוקינוס מן אלפא וארפיו אנין בימא ושרי רקבא דסוכנא ותלו ארמנון ועורא לרוחא דנשבא ורדין הוין לאפי יבשא:

E cosi ritirate l'ancore, si commessero al mare, allargando insieme con le giunture de timoni: & alzato fu l'artimone al fiato del vento, tendeuano verso il lito.

41 ונשת אלפא בדוכתא דרמא בינת תרין עומקין דימא ואתחרית בה וקם עליה גבה קדמיא ולא מתתזיע הוא גבה דין אחריא אשתרי מן קטירא דגללא:

Ma essendo incorsi in vn luogo di due mari, vrtarono la naue: & essendosi ficcata la prora, restaua immobile: e la poppa si disfaceua per la violentia de l'onde.

כז

35 וכאשר אמר את־האלה לקח את־הלחם ויודה ליהוה לפני־כלם וישבר ויחל לאכל:

Y auiendo dicho esto, tomando el pan, hizo gracias á Dios en presencia de todos: Y partiendo començo á comer.

36 ויהיו טובי־לבב כלם. ויסעדו לבותם:

Entonces todos teniendo ya mejor animo, comieron ellos tambien.

37 ונהי כל־נפש באניה מאתים שבעים וששׁ:

Y eramos todas las personas enel nauio, dozientas y setenta y seys.

38 וישבעו לחם ויקלו את־האניה ויטילו את החטה אל־הים:

Y hartados de comida, aliuiauan el nauio echando el grano à la mar.

39 ויהי־בקר ולא הכירו את־הארץ אך חיק אחד צפה בלסו אשר לו שפת הים אשר בו אם יוכלו להדיחם את־האניה:

Y como se hizo de dia, no conocian la tierra: mas vian vn golfo, que tenia orilla àl qual acordauan de echar, si pudiessen, el nauio.

40 וכאשר גללו את־העגות הניחו אניה לים וכאחד התירו את־צמידי התחבולה והרימו נס גדול לרוח נשבה בו לתקוף את־היבשה:

Alcando las anclas, dexaronse à la mar, largando tambien las ataduras de los gouernalles: y alçada la ceuadera àl soplo del ayre, yuanse à la orilla.

41 ובנפול אותנו אל־מקום משפתים התקיפו בתקת את־האניה וראש האניה נחת לעמד ולא נמוט אך אחורו נקרע בעים הרוח והגלים:

Mas dando en vn lugar de dos aguas, la nao dió àl traues: y la proa hincada estaua sin mouerse, y la popa se abria con la fuerça de la mar.

κζ'.

35. Εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν.

Et quand il eut dit ces choses, & prins du pain, il rendit graces à Dieu deuant tous: & l'ayant rompu commença à manger.

36. Εὔθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες καὶ αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς.

Adonques tous ayans prins courage se prindrent aussi à manger.

37. Ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἕξ.

Or estions-nous au nauire en tout deux cens septante six ames.

38. Κορεσθέντες δὲ τροφῆς ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν.

Et quand ils furent rassasiés de viande, ils allegerent le nauire, iettans le blé en la mer.

39. Ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον· κόλπον δέ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλὸν, εἰς ὃν ἐβουλεύσαντο, εἰ δύναιντο, ἐξῶσαι τὸ πλοῖον.

Mais le iour estant venu, ils ne recognoissoyent point le païs: ains apperceurent vn goulfe ayant riuage, auquel ils deliberoyent ietter le nauire, s'ils eussent peu.

40. Καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων, καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμονα τῇ πνεούσῃ κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν.

Parquoi ayans retiré les ancres, ils l'abandonnerent à la mer, laschans quand & quand les attaches des gouuernaux: & l'artimon leué au vent, tirerent vers les riuage.

41. Περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον ἐπώκειλαν τὴν ναῦν· καὶ ἡ μὲν πρῷρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων.

Mais estans tombés en vn lieu où deux courans se rencontroyent, ils y heurterent la nauire, & la proue estant fichee demeuroit ferme, mais la pouppe se rompoit par la violence des vagues.

CAP. XXVII.

35. Et cùm hæc dixiſſet, ſumens panem, gratias egit Deo in conſpectu omnium: & cum fregiſſet, cœpit manducare.

And when he had thus ſpoken / he tooke bread/ and gaue thankes to God/ in preſence of them all/and brake it/and began to eate.

36. Animæquiores autem facti omnes, & ipſi ſumpſerunt cibum.

Then were they all of good courage/and they alſo tooke meate.

37. Eramus verò univerſæ animæ in navi ducentæ ſeptuaginta ſex.

Nowe we were in the ſhip in al two hundreth/threeſcore and ſixteue ſoules.

38. Et ſatiati cibo alleviabant navem, iactantes triticum in mare.

And when they had eaten ynough / they ligthened the ſhip / and caſt out the wheate into the ſea.

39 Cum autem dies factus eſſet, terram non agnoſcebant: ſinum verò quendam conſiderabant habentem litus, in quem cogitabant, ſi poſſent eiicere navem.

And when it was day / they knewe not the countrey/but they ſpied a certaine creeke with a banke / into the which they were minded (if it were poſſible) to thruſt in the ſhippe.

40. Et cum ancoras ſuſtuliſſent, committebāt ſe mari, ſimul laxantes iuncturas gubernaculorum: & levato artémone ſecundum auræ flatum, tendebant ad litus.

So when they had taken vp the ancres / they committed the ſhip vnto the ſea/and looſed the rudder bondes / and hoyſed vp the maine ſaile to the winde/ and drewe to the ſhore.

41. Et cum incidiſſemus in locum dithalaſſum, impegerunt navem: & prora quidem fixa manebat immobilis: puppis verò ſolvebatur à vi maris.

And when they fell into a place/ where two ſeas met / they thruſt in the ſhippe: and the fore parte ſtucke faſt / and could not bee moued/but the hinder parte was broken with the violence of the waues.

Das XXVI. Capitel.

35. Vnd da er das geſaget / nam er das Brot/dancket Gott für jhnen allen/vnd brachs / vnd fing an zu eſſen.

Oc der hand haffde det ſagd / tog hand Brød/ tackede Gud for dem alle/ oc brød det / oc begynte at æde.

36. Da wurden ſie alle guts muts/ vnd namen auch ſpeiſe.

Da bleffue de alle frimodige / oc finge dem ocſaa Mad.

37. Vnſer waren aber alle zuſammen im Schiff / zwey hundert vnnd ſechs vnd ſiebentzig Seelen.

Men wi vaare alle tilſammen i Skibet/thu hundrede oc ſex oc halffierdeſindstiue Siele.

38. Vnd da ſie ſatt wurden / erleichterten ſie das Schiff/ vnd worffen das Getreide in das Meer.

Oc der de bleffue mætte / forlaaſſede de Skibet/ oc kaſte Kornet i Haffuit.

39. Da es aber tag ward / kandten ſie das Land nicht. Eines Anfurts aber wurden ſie gewar / der hatte ein Vfer/da hinan wolten ſie das Schiff treiben/ wo es möglich were.

Oc der det bleff dag / kende de Landet icke. Men de ſaae en Haffn ſom haffde en bræd/der vilde de ſtyret Skibet hen / om det haffde veret mueligt.

40. Vnd da ſie die Ancker auffgehuben/ lieſſen ſie ſich dem Meer/ vnd löſeten die Ruderband auff / vnd richteten den Segelbawm nach dem Winde/ vnd trachteten nach dem Vfer.

Oc der de toge Ackerne op/ gaffue de ſig til Søſſ/ oc løſde Roret aff / oc vende Raaen effter Været / oc lagde ſig effter at komme til Landet.

41. Vnd da wir fuhren an einen ort/ der auf beyden ſeiten Meer hatte/ ſtieß ſich das Schiff an / vnnd das forder theil bleib veſte ſtehen vnbeweglich/ Aber das hinder theil zubrach / von der gewalt der Wellen.

Oc der wi fore til en Sted / ſom haffde Haffuit paa baade ſider / der ſtøtte Skibet paa / oc den fremmerſte deel bleff faſt ſtaaendis vrørlig/Men bagdelen ſloſſ ſonder aff bølgernis mact.

Kapitola XXVII.

35. A když to powěděl/wzaw chlěb/ djky wzdáwal Bohu/ předewſſemi: A když rozlomil počal gijſti.

To rzekſzy wźiął chleb/ y czynił dźięki Bogu przed wſzythkimi/ y vłomiwſzy/ począł ieść.

36. Tehdy y oni potěſſywſſe ſe přigijmali pokrm.

Ale gdy wſzyſcy iuż byli lepſzey myſli/ poczęli też ieść y oni.

37. A bylo nás wſſech Lidij na Bárce/ dwě Stě Sedmdeſáte a ſſeſt.

A było nas wſzythkich oſob ẃ okręcie/ dwieśćie y ſiedḿ dźieśiąt y ſześć.

38. A poſylněni gſauce pokrmem/oblehčowali Bárku/ mečce Pſſenicy do Moře.

Tedy náiedſzy ſie polekczáli okretu/ wyrzucáiąc pſzenicę w morze.

39. A když byl včiněn den/ nemohli země widěti/ než zatoku něyakau ſeznamenali ana má břeh/ y myſlili mohlili by kterak k němu přiſtati s Bárkau.

A gdy iuż dźień nádſzedł/ nie ználi źiemie/ wſzákoż vyzreli niektorą odnogę máiącą brzeg/ ná ktorą myſlili/ ieſliby mogli wpráwić okręt.

40. A když Kotwy z wody wytáhli/dali ſe na Moře/ ſprawiwſſe také prowazy Prawidl/ a zdwihſſe menſſy wě trnijk/ podlě wijnij wětru/ táhli ſe k břehu.

Záczym wyćiągnąwſzy kotwice/ puśćili ſie ná morze/ y odiąwſzy páwęze od ſteru/ á podnioſzy mnieyſzy żagiel/ puśćili ſie zá wiátrem ku brzegowi.

41. A když gſme treffili na to mijſto / kde ſe dwoge Moře ſchǒzý/ tu ſe nám zaſtawila Barka: a přednij konec Bárky ſtal nehaybijc ſe/ zádnij pak konec lámal ſe náſylijm wln.

A gdy nápádli ná mieyſce gdźie ſie dwie morzá ſchodzą/ otrácił ſie okręt/ á przodek okrętu vtkẃ ſtał że ſie áni ruſzył/ ále zad łamał ſie od nawáłnośći wod.

כז

42 וְצָבוּ הֲווֹ אַסְטְרַטְיוֹטֵא דְּנִקְטְלוּן אֶנּוּן לַאסִירֵא דְּלָא נֵרְמוּן סְחוֹא וְנֵעְרְקוּן לְהוֹן מֶנְּהוֹן׃

Allora il consiglio de soldati fu d'ammazzare i prigioni, accioche notando via, non sene fuggisse alcuno.

42 וְאַנְשֵׁי מִלְחָמָה הִתְיָעֲצוּ לַהֲרֹג אֶת־הָאֲסוּרִים פֶּן יִבְרַח אִישׁ מֵהֶם בְּשָׂחוּתָם׃

Entonces el acuerdo de los soldados era, que matassen los presos: porque ninguno huyesse escapandose nadando.

κζ.

42. Τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσι, μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγοι.

Adonc le conseil des gendarmes fut de tuer les prisonniers, de peur que quelcun s'estant sauué à nage ne s'enfuit:

43 וְקֶנְטְרוּנָא כָּאָא אֶנּוּן מֶן הָדָא מֶטוּל דְּצָבֵא הֲוָא דְּנַחֵא לְפַוְלוֹס וְלַאילֵין דְּמֶשְׁכְּחִין הֲווֹ דְּנֵרְמוּן סְחוֹא פַּקֶד לְהוֹן דַּבְקַדְמָיֵא נֶסְחוֹן וְנֶעְבְּרוּן לַארְעָא׃

Ma il Centurione volendo saluar Paulo, gli ritrasse da tal proposito, e comandò che quelli che poteuan natare, si gittassen giu i primi, & vscissero à terra.

43 וְשַׂר מֵאָה רָצָה לְהוֹשִׁיעַ אֶת פּוּלוֹס מָנַע מֵעֲצָתָם וַיְצַו לָאֵלֶּה אֲשֶׁר יָכְלוּ לִשְׂחוֹת לִרְמוֹת אֶת־נַפְשָׁם בָּרִאשׁוֹנָה בַּיָּם וּלְהִתְמַלֵּט אֶל־הָאָרֶץ׃

Mas el Centurion, queriendo saluar à Paulo, estoruò este acuerdo: y mando que los que pudiessen nadar, se echassen los primeros, y saliessen à tierra:

43. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος βουλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ βουλήματος, ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾶν ἀπορρίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι.

Mais le Centenier voulant sauuer Paul, les empescha d'executer ce conseil, & commanda que ceux qui pourroyent nager, se iettassent hors les premiers, & se sauuassent en terre,

44 וַלְשַׁרְכָא עַל דַּפָּא וְעַל קַיְסָא אַחְרָנָא דְּאֶלְפָּא אַעְבַּר אֶנּוּן וְהָכַנָּא כֻּלְּהוֹן אֶשְׁתַּוְזַבוּ לַארְעָא׃

E gli altri, chi sopra tauole, e chi sopra qualche altra cosa de la naue: e cosi auuenne che tutti si saluorono in terra.

44 וְאֵת שְׁאֵרִיתָם אֲחָדִים עַל־הַדְּלָתוֹת וַאֲחֵרִים עַל־הַכֵּלִים אֲשֶׁר עַל־אֳנִיָּה וְכֵן נִמְלְטוּ כֻּלָּם אֶל־הַיַּבָּשָׁה׃

Y los demas, parte en tablas, parte en cosas del nauio: y ansi aconteciò que todos se saluaron à tierra.

44. Καὶ τοὺς λοιποὺς οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. Καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

Et les autres, les vns sur des ais, & les autres sur quelques pieces du nauire. Et ainsi aduint que tous se sauuerent en terre.

כח

1 וּמֶן בָּתַר הָכֵן יֶלַפְן דְּמֶלִיטִי מֶתְקַרְיָא הָי גָּזַרְתָּא וּבַרְבְּרָיֵא דְּעָמְרִין הֲווֹ בָּהּ רַחְמֵא סַגִּיָּאא חַוִּיו לַן׃

E Scampati che furono, allor conobbero che l'isola si chiamaua Melita. E i Barbari ci vsauano non mediocre humanità.

1 וְכַאֲשֶׁר נִמְלַטְנוּ אָז יָדְעוּ כִּי מְלִיטִי נִקְרָא הָאִי הַהוּא וְלַעֲזִים יוֹשְׁבֵי הָאִי חֶסֶד וּצְדָקָה לֹא קְטַנָּה עָשׂוּ אִתָּנוּ׃

Y Como escapamos, entonces conocimos la Isla, que se llamaua Melita. Mas los barbaros nos hazian no poca humanidad.

ΚΕΦΑΛ. κη'.

Καὶ διασωθέντες τότε ἐπέγνωσαν ὅτι Μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται. Οἱ δὲ βάρβαροι παρεῖχον οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν.

Estans donc venus à sauueté: ils recognurent alors que l'isle estoit appelee Malte. Et les Barbares vserent d'vne singuliere humanité enuers nous:

2 וְאַוְחֶדוּ נוּרָא וְקַרְאוּן לְכֻלַּן דְּנֶשְׁחַן מֶטוּל מֶטְרָא סַגִּיָּאא וְקוּרְשָׁא דְּאִית הֲוָא׃

Imperoche accendendo del fuoco, ci ricettauano tutti, per la pioggia che sopra staua: e per il freddo.

2 כִּי בָעֲרוּ אֶת־מְדוּרָה וְקִדְּמוּ וְקִבְּלוּ אוֹתָנוּ כֻּלָּנוּ בַּעֲבוּר מָטָר הַנִּצָּח וּבַעֲבוּר הַקֹּר׃

Porque encendido vn gran fuego nos recibieron à todos, à causa de la lluuia que venia, y del frio.

2. Ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν, προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα καὶ διὰ τὸ ψῦχος.

Car ils allumerent vn grand feu & nous recueillirent tous, pour la pluye qui nous pressoit, & pour le froid.

3 וּפַוְלוֹס שְׁקַל סוּגָּאָא דְּחַבּוּבֵא וְסָם עַל נוּרָא וּנְפַקַת מֶנְּהוֹן אַכֶּדְנָא מֶן רְתָחָא דְּנוּרָא וְנֶכְתַת בְּאִידֵהּ׃

La doue Paulo hauendo raccolta vna buona quantità di sarmenti, e postili sopra il fuoco, vna vipera vscì fuore per il calore, & attaccosili à la mano.

3 וְכַאֲשֶׁר פָּתַל פּוּלוֹס רֹב קְצָפוֹת וְשָׂם עַל־הַמְּדוּרָה וַיֵּצֵא אֶפְעֶה מֵחֹם הָאֵשׁ וּמָשַׁשׁ אֶת־יָדוֹ׃

Entonces auiendo Paulo allegado algunos sarmientos, y puestolos en el fuego, vna biuora huyendo del calor le acometiò à la mano.

3. Συστρέψαντος δὲ τοῦ Παύλου φρυγάνων πλῆθος, καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὴν πυράν, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης ἐξελθοῦσα καθῆψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ.

Adonc Paul ayant ramassé quelque quantité de sarmens, comme il les eut mis au feu, vne vipere sortit hors à cause de la chaleur, & lui enuahit la main.

CAP. XXVII.

42. Militum autem consilium fuit ut custodias occiderent: ne quis cum enatasset, effugeret.

Then the souldiers counsell was to kill the prisoners: least any of them / when hee had swomme out / should flee away.

43. Centurio autem volens servare Paulum, prohibuit fieri: iussitque eos qui possent natare, emittere se primos, & evadere, & ad terram exire.

But the Centurion willing to saue Paul / stayed them from this counsell / and commaunded that they that coulde swimme / should cast themselues first into the sea / and go out to land.

44. Et cæteros alios in tabulis ferebant: quosdam super ea quæ de navi erant. Et sic factum est, ut omnes animæ evaderent ad terram.

And the other / some on boardes / and some on certaine pieces of the shippe: and so it came to passe / that they came all safe to lande.

CAP. XXVIII.

ET cùm evasissemus, tūc cognovimus quia Mitylene insula vocabatur. Barbari verò præstabant non modicam humanitatem nobis.

And when they were come safe / then they knewe that the Ile was called Melita. And the Barbarians shewed vs no litle kindenes.

2. Accensa enim pyra reficiebant nos omnes, propter imbrem qui imminebat & frigus.

For they kindled a fire / and receyued vs euery one / because of the present shoure / and because of the colde.

3. Cū congregasset autem Paulus sarmentorum aliquantam multitudinem, & imposuisset super ignem, vipera à calore cum processisset, invasit manum eius.

And when Paul had gathered a nomber of stickes / and layd them on the fire / there came a viper out of the heat / and lept on his hande.

Das XXVII. Capitel.

42. Die Kriegsknechte aber hatten einen rath / die Gefangenen zu tödten / daß nicht jemand / so herauß schwimme / entflöhe.

Da haffe Stridzmendene it Raad / at ihielsla Fangerne / at der skulde icke nogen vndkomme / om hand suømmede bort.

43. Aber der Vnterhauptman wolte Paulum erhalten / vnd wehret jrem fürnemen / vnnd hieß die da schwimmen kondten / sich zu erst in das Meer lassen / vnd entgehen an das Land.

Men Vnderhøffuitzmanden vilde beuare Paulum / oc forhindrede deris opsæt / Oc hand bød / at de som kunde suømme / skulde først giffue sig i Haffuit oc vndgaa til Landet.

44. Die andern aber / etliche auff den Brettern / etliche auff dem das vom Schiffe war. Vnd also geschach es / daß sie alle erhalten zu Lande kamen.

Men nogle aff de andre paa fiele / oc nogle paa det / som vaar aff Skiber. Oc det skede saa / at de komme alle beholdne til Landet.

Das XXVIII. Capitel.

Vnd da wir außkamen / erfuhren wir / daß die Insulen Melite hieß. Die Leutlein aber erzeigeten vns nicht geringe Freundschafft.

OC der wi vndkomme / da forfore wi / at den Oo hed Melite. Men Folcket beuisde oss icke lidet Venskaff.

2. Zündeten ein fewr an / vnd namen vns alle auff / vmb deß Regens / der über vns kommen war / vnd vmb der Kälte willen.

De tende en ild op / oc anammede oss alle / for den Regen som var kommen paa oss / oc for kulden skyld.

3. Da aber Paulus einen hauffen Reiser zusammen raffelt / vnd legt es auffs fewer / kam ein Otter von der hitze / vnd fuhr Paulo an seine Hand.

Oc der Paulus saffnede en hob Riss tilsammen / oc lagde paa ilden / da kom en Ogle aff heden / oc kom paa Pauli Haand.

Kapitola XXVII.

42. Zoldnēřuow pak ta rada byla / aby Wězně zmordowali / aby gim některý wyplyna newtekl.

Thedy sluzebni rádzili áby wieznie pomordowáli / izby ktory wyplynawszy nie vciekł.

43. Ale Setnijk chtěge zachowati Pawla / nedal toho včiniti: Y rozkázal těm kteřjž mohli plynauti / aby se pustili naypřwě do Moře / a wyssli na Zemi:

Ale setnik chcac zachowáć Páwłá / nie dopuścił im tey rády / á rozkázał áby ci ktorzy mogą przeplynąć naprzod wyskákowáli / y ná brzeg wychodzili.

44. Ginij pak aby na Deskach plynuli: a někteřij na tom co bylo zlamaného z Bárky. Y stalo se tak / že wssyckni zdrawij wyssli na zemi:

Drudzy záśie część ich ná deszczkách / á część ná káwałcoch okretu / Y stało sie tákże wszyscy zdrowo wyszli ná ziemię.

Kapitola XXVIII.

A Když gsme z toho nebezpečenstwij wyssli / tehdy gsme teprw poznali / že Ostrow ten slaul Melite. Lidé pak toho Ostrowa welikau k nam přijwětiwost vkázali.

TEdy gdy zdrowo vszli / poználi iż to był wysep ktory zowa Melitá. A pogáni okázowáli nam nie ledá ludzkość.

2. Neb zapaliwsse hranicy drew / přiyali nás wssecky / pro Dešť kterýž w tu chwijli byl / pro zymu.

Abowiem zápaliwszy stos drew / przyieli nas wszytkich dla dżdżá ktory miał być / y dla zimná.

3. A když Pawel sebral nárušij rozdij a kladl na oheň tehdy Gessťer kawtijkage před horkem / přípala se k ruce geho.

A gdy Páwel názbierał nieco gáłęzia winnego / y kładł ná stos / wyrwáwszy sie żmiiá z ciepłá / vchwyciłá go zá rękę.

כח

4 וכד חזאוהי ברבריא דתליא באידה אמרין הוו דכר הנא גברא קטולא הו דכד אשתזב מן ימא כאנותא לא שבקתה דיחא׃

Come i Barbari viddero la bestia che pendeua da la sua mano, diceuano tra loro, Quest'huomo senza fallo è homicida: ilquale essendo scampato dal mare, la vendetta non lo lascia viuere.

5 הו דין פולוס אניף אידה ואשדה לאכדנא בנורא ומדם דסנא לא הויהי׃

Ma egli scosse la vipera nel fuoco, non ne patì male alcuno.

6 סברין הוו דין ברבריא דבר שעתה מתמסא ונפל כד מית על ארעא וכד אכדנא סגיאא סכיו וחזו דמדם דסנא לא הויהי שחלפו מליהון ואמרו ד דאלהא הו׃

Doue essi aspettauano ch'ei douesse gonfiarsi, o cader subbito morto. Et hauendo aspettato vn gran pezzo, e vedendo che non glien'auueniua incommodo alcuno, mutati d'opinione, diceuano, ch'egli era vno Iddio.

7 אית הוא דין קוריא בה בהו אתרא לגברא חד דשמה הוא פופליוס דהו הוא רישה דגזרתא וקבלן בביתה תלתא יומין חביביאית׃

Erano in quei luoghi le possessioni del principal de l'Isola, nominato Publio, ilqual ci riceuè, & alloggiocci tre giorni benignamente.

8 אבוהי דין דפופליוס באשתא ובכאב מעיא כריה הוא ועל לותה פולוס וצלי וסם עלוהי אידה ואחלמה׃

Et auuenne che il padre di Publio giaceua in letto, oppresso da febbre e disenteria: alqual Paulo sen'entrò: e poi ch'egli hebbe fatto oratione, pose le mani sopra esso, e risanollo.

9 וכד הות הדא ואף שרכא אילין דאית הוו בה בגזרתא כריהא קרבין הוו לותה ומתאסין הוו׃

Essendosi dunque fatto questo, gli altri ancora ne l'isola, che haueuano de l'infermità, veniuano, & erano sanati.

כח

4 וכאשר ראו הלעזים את־החיה תלויה בידו אמרו איש אל־רעהו תכלית רוצח יש׳ האיש הזה אשר אף כי׳ נמלט מים הנקמה לא תניח לחיותו׃

Y como los barbaros vieron la biuora colgando de su mano, dezian los vnos á los otros, Ciertamente este hombre es hõicida: que escapado de la mar, el castigo no lo dexa biuir

5 והוא התנער את־החיה אל־האש ורעה ובעתה מאומה לא מבין׃

Mas el, sacudiendo la biuora enel fuego, ningun mal padeció.

6 והמה חשבו לצבותו או׳ לנפול ברגע ולמות ויחילו עד בוש ויראו נזק מאומה לא להיות בו ויתהפכו לאמר כי׳ אלהים הוא׃

Empero ellos estauan esperando quando se auia de hinchar, o de caer muerto de repente: mas auiendo esperado mucho, y viendo que ningun mal le venia, mudados, dezian que era dios.

7 והארץ במקום ההוא היתה לראש האי ושמו פופליוס אשר מקבל אותנו לשלשת ימים הליך אותנו כרע כאח׃

En aquellos lugares auia heredades de vn principal de la Isla llamado Publio, el qual nos recibio y nos hospedó tres dias humanamente.

8 ויהי כי אבי פופליוס בקדחת ובמחלה מעיו חלוה ישכב וילך פולוס אליו ויתפלל וישם את־ידיו עליו וירפא אותו׃

Y aconteció que el padre de Publio estaua encama enfermo de fiebres y de camaras: ál qual Paulo entró, y despues de auer orado pusole las manos encima, y sanolo.

9 וכאשר היתה זאת או׳ קרבו האחרים אשר היו׳ להם מחליות באי וירפאו׃

Y esto hecho, tambien los otros que en la Isla tenian enfermedades, llegauan, y eran sanados.

κη'.

4. Ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν.

Et quand les Barbares virent la beste pendante à sa main, ils dirent l'vn à l'autre, Certainemẽt cest homme-ici est meurtrier: lequel apres estre eschappe de la mer, la vengeãce ne permet point viure.

5. Ὁ μὲν οὖν ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν οὐδὲν κακόν.

Mais icelui ayant secoué la beste dedans le feu, n'en eut aucun mal.

6. Οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκώντων, καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι.

Au lieu qu'iceux s'attendoyent qu'il deust s'enfler, ou subitement choir tout mort: mais quand ils eurent longuemẽt attendu, & veu que nul inconuenient ne lui en aduenoit, ils changerent propos, disans, Qu'il estoit dieu.

7. Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι Ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν.

Or estoyent en cest endroit-la les possessions du principal de l'isle, nommé Publius, lequel nous recueillit, & par trois iours nous logea fort gracieusement.

8. Ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ Ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι, πρὸς ὃν ὁ Παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ ἰάσατο αὐτόν.

Et aduint que le pere de Publius gisoit detenu de fieures & dysenterie, vers lequel Paul alla: & quand il eut prié, & lui eut imposé les mains, il le guerit.

9. Τούτου οὖν γενομένου, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο.

Cela donc estant aduenu, tous les autres aussi de l'isle qui estoyent malades, vindrent vers lui, & furent gueris.

CAP. XXVIII.

4. Vt verò viderunt Barbari pendentem beſtiam de manu eius, adinvicem dicebant, Vtique homicida eſt homo hic, qui cùm evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere.

Nowe when the Barbarians ſawe he worme hang on his hande / then ſayde among themſelues/This man ſurely is a murtherer / whome/though he hath eſcaped the ſea/yet Vengeance hath not ſuffred to liue.

5. Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt.

But he ſhooke of the worme into the fire/and felt no harme.

6. At illi exiſtimabant eum in tumorem cõvertendum, & ſubitò caſurum & mori. Diu autem illis expectantibus & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes ſe, dicebant eum eſſe Deum.

Howbeit they wanted whẽ he ſhoulde haue ſwollen / or fallen downe dead ſodeinly: but after they had looked great while / and ſawe now no inconuenience come to him / they changed their mindes/and ſayd/That he was a God.

7. In locis autem illis erant prædia principis inſulæ, nomine Publii, qui nos ſuſcipiens, triduo benignè exhibuit.

In the ſame quarters / the chiefe man of the Ile (whoſe name was Publius) had poſſeſſions: the ſame receyued vs/and lodged vs three dayes curteouſly.

8. Contigit autem patrem Publii febribus & dyſenteria vexatum iacêre, Ad quẽ Paulus intravit: & cùm oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſalvavit eum.

And ſo it was / that the father of Publius lay ſicke of the feuer / and of a bloudie fiixe: to whome Paul entred in/ and when hee prayed / he layd his handes on him/and healed him.

9. Quo facto & omnes qui in inſula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur.

When this then was done / other alſo in the yle: which had diſeaſes/came to him and were healed.

Das XXVIII. Capitel.

4. Da aber die Leutlein ſahen das Thier an ſeiner Hand hangen / ſprachen ſie vntereinander: Diſer Menſch muß ein Mörder ſein / welchen die Rache nicht leben leſſet / ob er gleich dem Meer entgangen iſt.

Oc der Folckene ſaae Ormen henge ved hans haand/ da ſagde de til huer andre/ Dette Menniſke maa vere en Mordere / huilcken heffnen lader icke leffue/ alligeuel at hand end vndkom aff Haffuit.

5. Er aber ſchlenckert das Thier ins fewr / vnnd jhm widerfuhr nichts übels.

Da ruſte hand Ormen i Ilden / oc hanem bleff inted at ſkade.

6. Sie aber warteten / wenn er ſchwellen würde oder tod niderfallen. Da ſie aber lange warteten/ vnnd ſahen / daß jhm nichts vngehewers widerfuhr / verwandten ſie ſich / vnnd ſprachen: Er were ein Gott.

Da varede de paa / at hand ſkulde hobnet eller fuldet død ned. Oc der de varede lenge paa/ oc ſaae/at hannem bleff inted at ſkade der aff/ da finge de it andet ſind/ oc ſagde/ At hand vaar en Gud.

7. An denſelbigen örtern aber hatte der Oberſte der Inſulen / mit namen Publius/ ein Fuhrwerck / der nam vns auff / vnnd herberget vnns drey tag freundlich.

I den ſamme Stæder haffde den Offuerſte paa Øen ſom hed Publius/ en affuelſgaard/hand anammede oſſ/oc lente oſſ venlige herbere i tre dage.

8. Es geſchach aber / daß der Vatter Publii am Fieber vnd an der Rhure lag. Zu dem gieng Paulus hinein vnd betet / vnd leget die hand auff jn/ vnd machet jn geſund.

Oc det hende ſig/at Publij Fader laa aff Koldeſiuge oc Bugløb. Da gick Paulus indeil hannem/oc lagde haanden paa hannem / oc giorde hannem helbrede.

9. Da das geſchach / kamen auch die andern in der Inſulen herzu / die Kranckheit hatten/vnd lieſſen ſich geſund machen.

Der det ſkede / da komme oc de andre paa Øen frem / ſom haffde ſiugdom / oc lode gøre ſig helbrede.

Kapitola XXVIII.

4. A když vzřeli Lidé toho Oſtrowu/ano Geſſterka wiſý v ruky gého/ prawili weſpolek: Giſtě člowěk tento geſt wražedlnijk/neb ač z Moře wyſſel/ wſſak pomſta Božij nedá gemu žiwu býti.

A vyzrawſzy pogáni beſtya wiſzaca v reki iego / mowili iedni do drugich / Zaiſtec ten cżłowiek ieſt mezoboycá / ktoremu chocia z vſzedł zdrowo z morzá/pomſtá zywym byc nie dopuſci.

5. A on oſtřáſſy tu Geſſterku do ohně/žádné ſſkody newzal.

Thedy on otrzaſnawſzy beſtya w ogień/ nic złego nie vćierpiał.

6. Ale oni domnjwali ſe že by měl otecy/a pogednau padnauti a vmřijti. A když toho dlauho čekali/ a widěli že ſe gemu nic neſtalo zleho/ ſwau myſl změniwſſe/prawili/že on geſt Buoh.

A oni cżekali á żby puchnał/ ábo pádł na gle vmárſzy / ále gdy niemáły cżás cżekáli/ á widzieli iż ſie mu nic złego nie dziáło/ odmieniwſzy myſl / powiedali go byc Bogiem.

7. Na těch pak mijſtech měl popluzij / Knijže toho Oſtrawa/gměnem Publius Kterýž to přiyaw nás za tři dni nás dobrotiwě v ſebe w Hoſpodě chowal.

Thám przy onym mieyſcu były folwárki Kſiążecia wyſpu onego imieniem Publiuſzá/ kthory nas przyiawſzy przez trzy dni/ przyiácielſkie chował w goſpodzie.

8. Y přihodilo ſe / že Otec toho Publia ležal mage Zymnicy a čerwenau nemoc: K kterémuž wſſel Pawel / a když ſe pomodlil a wložil naň ruce/ vzdrawil gey.

A przydáło ſie że ociec Publiuſzow leżał máiac febrę y cżerwoną niemoc/ kthorego Páweł wſzedſzy gdzie ſie modlił á włożył naň rece/ vzdrowił.

9. A kdyžſe to ſtalo / tehdy wſſyckni kteřij na tom Oſtrowu nemocni byli/přiſtupowali k němu/ a byli vzdraweni:

Zátym gdy ſie to ſtálo / tedy też y drudzy ktorzy ná ſie mieli niemocy ná wyſpie / przychodzili y bywáli vzdrowieni.

כ ח

10 וְאִיקָרָא סַגִּיאָא יַקְּרוּן וְכַד נְפַקְין הֲוַיְן מִן תַּמָּן זַוְּדוּן׃

Iquali ancora ci honororono di molti honori: e quando noi partimmo, ci fornirono di tutte le cose necessarie.

11 נְפַקְן דֵּין בָּתַר יַרְחֵא תְּלָתָא וּרְדַיְן בְּאַלְפָא אַלֶכְּסַנְדְּרָיְתָא דַּאסְתִּיַת בָּהּ בְּגָזַרְתָּא וְאִית הֲוָת עֲלֵיהּ אָתָא דְּתָאמֵא׃

Hor doppo tre mesi noi nauigammo in vna naue Alessandrina, che haueua fatta l'inuernata ne l'isola, & haueua l'insegna di Castore e Polluce.

12 וְאָתַיְן לְסַרְקוּסָא מְדִינְתָּא וְקַוִּין תַּמָּן יַוְמָתָא תְּלָתָא׃

Et arriuati à Siracusa, dimorammo iui tre giorni.

13 וּמִן תַּמָּן אֶתְכַּרַכְן וּמְטַיְן לְרֵגִיּוֹן מְדִינְתָּא וּבָתַר יַוְמָא חַד נְשַׁבַת לַן רוּחָא דְּתַיְמְנָא וְלַתְרֵין יַוְמִין אֲתַיְן לְפוּטְיאָלוֹס מְדִינְתָּא דְּאִיטַלְיָא׃

Di lì costeggiando intorno arriuammo à Reggio. E vn giorno da poi, essendosi leuato Austro, venimmo il secondo dì à Pozzuolo.

14 וְאֶשְׁכַּחַן תַּמָּן אַחֵא וּבְעַו מֶנַּן וַהֲוַיְן לְוָתְהוֹן יַוְמָתָא שַׁבְעָא וְהָיְדֵין אֲזַלְן לְרֵהוֹמִא׃

Là doue hauendo trouati de fratelli, fummo pregati di fermarci con essoloro sette giorni: e così ce ne venimmo à Roma.

15 וְכַד שְׁמַעוּ אַחֵא דְּתַמָּן נְפַקוּ לְאוּרְעַן עַד מָא לְשׁוּקָא דְּמֶתְקְרֵא אַפִּיוֹס־פּוֹרוֹס וְעַד מָא לִתְלָת חָנְוָן וְכַד חָזָא אֶנּוּן פָּוְלוֹס אוֹדִי לַאלָהָא וְאִתְחַיַּל׃

E di lì hauendo i fratelli vdito di noi, ci vscirono incontro insin à Foro appio, e Tretauerne. Iquali come Paulo hebbe veduti, rendè gratie à Dio, e prese animo.

16 (וְכַד עַלְין לְרֵהוֹמִא קַנְטְרוּנָא אַשְׁלֶם אֶנּוּן לַאסִירֵא בְּאִידֵהּ דְּרַב חַיְלָא וְאַבָּס) לְפָוְלוֹס דְּיִשְׁרֵא אַיְכָא דְּצָבֵא עַם אֶסְטְרַטְיוֹטָא הַו דְּנָטַר הֲוָא לֵהּ׃

Venuti che noi fummo à Roma, il Centurione cõsegnò i prigioni al Maestro di campo: ma à Paulo fu permesso star da per se con vn soldato, che lo guardaua.

כ ח

10 אֲשֶׁר גַּם כִּבְּדוּנוּ בְּכָבוֹד גָּדוֹל וּבְלֶכְתֵּנוּ נָתְנוּ לָנוּ אֶת־צָרְכֵּנוּ׃

Los quales tambien nos honrraron de muchas honrras: y auiendo de nauegar, nos cargaron de las cosas necessarias.

11 וַיְהִי כְּמִשָּׁלֹשׁ חֳדָשִׁים הָלַכְנוּ בַּיָּם בָּאֳנִיָּה מֵאַלֶכְּסַנְדְּרִיָּא אֲשֶׁר הִיא חָרְפָה בָּאִי וְאוֹתָהּ הַתְּאוֹמִים׃

Ansi que passados tres meses, nauegamos en vna nao Alexandrina, que auia inuernado en la Isla, laqual tenia por ensenna à Castor y pollux.

12 וְכַאֲשֶׁר בָּאנוּ אֶל־סַרְקוּסָא עָמַדְנוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים׃

Y venidos à Syracusas, estuuimos alli tres dias:

13 וּמִשָּׁם סָבַבְנוּ וּפָגַעְנוּ בְּרֶגְיוֹן וְאַחֲרֵי יוֹם אֶחָד בְּנָשֹׁב רוּחַ דָּרוֹם בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי בָּאנוּ אֶל־פּוּטְיאָלוֹס׃

Dedonde costeando alderredor, venimos à Rhegio: y otrodia despues ventando el Austro, venimos al segundo dia à Puteolos.

14 אֲשֶׁר שָׁם מָצָאנוּ אַחִים וַיִּשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ לַעֲמֹד עִמָּם שִׁבְעַת יָמִים וְכֵן בָּאנוּ לְרְהוֹמָה׃

Donde hallados los Hermanos, rogaronlos que quedassemos con ellos siete dias: y ansi venimos à Roma:

15 וּמִשָּׁם הָאַחִים שׁוֹמְעִים עָלֵינוּ יָצְאוּ לִקְרָאתֵנוּ עַד פְּהוֹרוֹס אַפִּיּוֹס וְעַד שָׁלוֹשׁ קְבוּת וּבִרְאוֹתָם פּוֹלוֹס בֵּרַךְ אֶת־יְהוָֹה וְחָזַק וְאָמֵץ לִבּוֹ׃

Dedonde de oyendo de nosotros los Hermanos, salieron nos à recebir hasta la plaça de Appio, y las Tres tiendas à los quales como Paulo vido, haziendo gracias à Dios tomo es fuerço.

16 וְכַאֲשֶׁר בָּאנוּ בִּרְהוֹמָה אוֹז הִסְגִּיר שַׂר מֵאָה אֶת־הָאֲסוּרִים בְּיַד שַׂר הַצָּבָא וּלְפּוֹלוֹס נָתְנוּ לַעֲמֹד לְנַפְשׁוֹ עִם אִישׁ מִלְחָמָה הַשּׁוֹמֵר אוֹתוֹ׃

Y como llegamos à Roma el Centurion entregó los presos al General de los exercitos: mas à Paulo fue permittido de estar por si, con vn soldado que lo guardasse.

κη'.

10. Οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν.

Lesquels aussi nous firent grand honneur, & au departir nous fournirent de ce qui nous estoit necessaire.

11. Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ, ἀλεξανδρίνῳ, παρασήμῳ διοσκούροις.

Or trois mois apres nous partismes en vn nauire d'Alexãdrie qui auoit hyuerné en l'isle, & auoit pour enseigne Castor & Pollux.

12. Καὶ καταχθέντες εἰς συρακούσας ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς.

Et estans arriués à Syracuse, nous demeuralmes là trois iours.

13. Ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς ῥήγιον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς ποτιόλους.

De là ayans tournoyé nous arriuasmes à Rhege. Et vn iour apres, le vent de Midi estant suruenu nous vinsmes le deuxieme iour à Puzol.

14. Οὗ εὑρόντες ἀδελφοὺς παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά, καὶ οὕτως εἰς τὴν ῥώμην ἤλθομεν.

Auquel lieu ayans trouué des freres, nous fusmes priés de demeurer auec eux sept iours. Et ainsi vinsmes à Rome.

15. Κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις ἀππίου φόρου, καὶ τριῶν ταβερνῶν, οὓς ἰδὼν ὁ παῦλος εὐχαριστήσας τῷ θεῷ ἔλαβε θάρσος.

Et quand les freres de là eurent ouï nouuelles de nous, ils vindrent au deuant de nous iusques au Marché d'Appius, & aux Trois boutiques: lesquels Paul voyant, rendit graces à Dieu, & print courage.

16. Ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ· τῷ δὲ παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν, σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ.

Quand donc nous fusmes venus à Rome, le Centenier liura les prisonniers au Capitaine general: mais quant à Paul, il lui fut permis de demeurer à part soi auec vn gendarme qui le gardoit.

CAP. XXVIII.

10. Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, & navigantibus imposuerunt quæ necessaria erant.

Which also did vs great honour: and when wee departed, they laded vs with things necessarie.

11. Post menses autem tres, navigavimus in navi Alexādrina, quæ in insula hiemaverat, cui erat insigne Castorum.

Nowe after three moneths wee departed in a shippe of Alexandria, which had wintred in the yle, whose badge was Castor and Pollux.

12. Et cum venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo.

And when we arriued at Syracuse, we taried there three dayes.

13. Inde circumlegentes devenimus Rhegium, & post unum diem flante Austro, secunda die venimus Puteolos.

And from thence we set a compasse, and came to Rhegium: and after one day, the Southwinde blewe, and we came the second day to Putioli.

14. Vbi inventis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem: & sic venimus Romam.

Where we found brethren, and were desired to tarie with them seuen dayes, and so we went toward Rome.

15. Et inde cùm audissent fratres, occurrerunt nobis usq; ad Appii forum, ac tres Tabernas. Quos cum vidisset Paulus, gratias agēs Deo, accepit fiduciam.

And from thence, when the brethren heard of vs, they came to meete vs at the Market of Appius, and at the three tauerns, whom when Paul sawe, he thanked God, and waxed bolde.

16. Cùm autem venissemus Romam (*Centurio tradidit vinctos principi exercitus,*) permissum est (*autem*) Paulo manere sibimet cum custodiente se milite.

So when we came to Rome, the Centurion deliuered the prisoners to the generall Captaine: but Paul was suffred to dwell by himselfe with a souldiour that kept him.

Das XXVIII. Capitel.

10. Vnd sie theten vns grosse ehre/ vnnd da wir außzogen/ luden sie auff was vns noth war.

Oc de giorde oss stor ære/ Oc der wi droge vd/ fickede de oss til/ huadsom wi haffde behoff.

11. Nach dreyen Monden aber schifften wir auß inn einem Schiffe von Alexandria/ welches in der Insulen gewintert hatte/ vnnd hatte ein Panir der Zwilling.

Oc tre maanede der effter/ seylede wi vd i it Skib aff Alexandria/ huilcket som haffde hafft Vinterlag hoss samme Ø/ oc haffde Tuillingenis Banere.

12. Vnd da wir gen Syracusa kamen/ blieben sie drey tage da.

Oc der wi komme til Syracusa/ bleffue wi der tre dage.

13. Vnd da wir vmbschiffeten/ kamen wir gen Region/ vnd nach einem tag/ da der Sudwind sich erhub/ kamen wir deß andern tags gen Puteolen.

Oc der wi seylede omkring/ komme wi til Region/ oc en dag der effter/ der Syndeñ vær begyntis komme wi anden dagen til Puteolen.

14. Da funden wir Brůder/ vnnd wurden von jnen gebeten/ daß wir sieben tage da blieben. Vnd also kamen wir gen Rom.

Der funde wi Brødere/ ac bleffue bedne der om aff dem/ at wi bleffue der siu dage. Oc wi komme saa til Rom.

15. Vnd von dannen/ da die Brůder von vns höreten/ giengen sie auß vns entgegen/ biß gen Appifer vnd Tretabern. Da die Paulus sahe/ dancket er Gott/ vnd gewann eine zuversicht.

Oc der Brødrene hørde der fra om oss/ da ginge de vd imod oss/ indtil Appifer oc Tretabern. Der Paulus saa dem/ tackede hand Gud/ oc fick en tillid.

16. Da wir aber gen Rom kamen/ überantwortet der Vnterhauptman die Gefangenen den öbersten Hauptmann. Aber Paulo ward erlaubet zu bleiben/ wo er wolte/ mit einem Kriegesknechte/ der sein hůtet.

Oc der wi komme til Rom/ antuordede Vnderhoffuitzmanden den Offuerste Hoffuitzmand Fangerne. Men Paulus fick loff at bliffue/ huor som hand vilde met en Stridzmand/ som tog vare paa hannem.

Kapitola XXVIII.

10. Kteřijž také wemnohé poctiwosti nás měli. A když gsme se chtěli preč plawiti/ nakladali nám na Lodij toho čehož potřebij bylo.

Ktorzy nam tež wielkie vczćiwośći czynili/a gdychmy odieżdżali/ nadali nam cze go była potrzebá.

11. Po třech pak Měsycých plawili gsme se na Bárce Alexandrynské/ kteráž tu byla na Ostrowě přes Zymu/ magijcý za znamenij Hwězdu dwau Blijženců ow.

A ták po trzech miesiącoch iechálichmy w okręcie Alexandryiskim/ ktory zimowal ná wyspie/ ná ktorym był herb Kástor y Pollux.

12. A když gsme přigeli do Syrakusy/ zuostali gsme tu za tři dni.

Przybiwszy sie tedy k Syrákusom/ mieszkálichmy tam przez trzy dni.

13. A odtud plawijce se přissli gsme do Rhegium: A po gednom dni/ když wál wijtr od polедne/ druhý den přigeli gsme do Puteolos.

Skąd przepráwuiąc sie mimo/ przyszlichmy do Rhegium/ a náząiutrz máiąc wiátr połudnowy/ wtorego dniá przyszlichmy do Puteolos.

14. Kdež to gsme nalezli Bratřij/ kteřijž nás prosyli/ abychom pobyli v nich za Sedm dnij: a tak gsme přissli k Řijmu.

Gdźie ználazszy brácią/ vprośili nas ześmy v nich przez śiedm dni zmieszkáli/ A ták ześmy przyszli do Rzymu.

15. Z kterehož když o nás vslyssseli Bratřij/ wyssli proti nám na rynk Appiu/ a ke třem Tabernám. Kteréžto když vzřel Pawel/ poděkowaw Bohu wzal na se smělost.

Skąd bráciá vsłyszawszy o nas/ wyszli przeciwko nam aż do rynku Appiuszowego ku trzem domom gośćinnym/ ktore gdy vyzrał Páwel/ dźięki vczyniwszy Bogu/ wźiął dobre vfánie.

16. A když gsme přissli do Řijma/ tu Setnijk dal wězně w moc Haytmanowi Wogska/ a dopusstěno gest Pawlowi/ aby sám bydlil s tijm Zoldnerem/ kterýž ho ostřijhal.

Záthym gdychmy przyszli do Rzymu/ setnik oddał więźnie Hetmánowi nád woyski/ ále Páwłowi dopuszczono áby sám mieszkał z służebnym ktory miał straż nád nim.

כח | כח | κη'.

17 ומן בתר תלתא יומין שדר פולוס קרא לרישיהון דיהודיא וכד אתכנשו אמר להון גברא אחי אנא כד במדם לא קמית לוקבל עמא ונמוסא דאבהי באסירא אשתלמת מן אורשלם באידא דרהומיא:

Doppo tre giorni, Paulo conuocò i principali de Giudei: e come furon venuti, disse loro, Huomini fratelli, io senz'hauer fatto niente contra'l popolo, o contra gli ordini de Padri imprigionato in Ierusalem, fui dato ne le mani de Romani.

17 ויהי אחרי שלשת ימים ויזעק פולוס את ראשי היהודים ויבואו אליו ויאמר אליהם אנשים אחים אני מאומה לא עשיתי על העם או על תעותות אבותינו אסור מירושלים מסגר ביד הרומים:

Y aconteció que tres dias despues, Paulo conuocó los principales de los Iudios: los quales como fueron juntos, dixoles. Yo, Varones hermanos, no auiendo hecho nada contra el pueblo, ni los ritos de la patria, he sido entregado preso desde Ierusalem en manos de los Romanos.

17. Ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι τὸν παῦλον τοὺς ὄντας τῶν ἰουδαίων πρώτους. συνελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις, δέσμιος ἐξ ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν ῥωμαίων.

Aduint trois iours apres que Paul conuoqua les principaux des Iuifs: & quand ils furent venus, il leur dit, Hommes freres, combien que ie n'aye rien commis contre le peuple, ne contre les coustumes des Peres, toutesfois estant emprisonné dés Ierusalem, j'ai esté liuré és mains des Romains:

18 והנון כד שאלוני צבו דישרונני מטול דלא אשכחו בתר רשינא מדם דשוא למותא:

I quali hauendomi esaminato, mi volsero lasciare, perciochè non era in me alcuna causa di morte.

18 אשר בשאול לי אבו להתירני כי משפט מות לא אחד היה בי:

Los quales auiendose informado de mi, me querian soltar, por no auer en mi ninguna causa de muerte.

18. Οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί.

Lesquels apres m'auoir examiné me vouloyent relascher, pource qu'il n'y auoit aucũ crime digne de mort en moi.

19 וכד קימין הוו לוקבלי יהודיא אתאלצת דאקרא בגן קסר לא איך אית לי דאקטרג במדם לבני עמי:

Ma contradicendo i Giudei, fui costretto appellare à Cesare: non gia come se io hauessi di che accusar la mia gente.

19 וכאשר דברו עלי היהודים נגשתי לשוע אל הקיסר לא כמו היה לי דבר לחיב את עמי:

Mas contra diziendo los Iudios, fue forçado de appelar à Cesar: no que tenga deque accusar à mi nacion.

19. Ἀντιλεγόντων δὲ τῶν ἰουδαίων ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορῆσαι.

Mais les Iuifs s'y opposans, i'ai esté contraint d'en appeler à Cesar: nõ point que i'aye dequoi accuser ma nation.

20 מטול הנא בעית מנכון דתאתון ואחזכון ואשתעא לכון הלין מטול גיר סברא דיסריל אסיר אנא בשלשלתא הדא:

Per questa cagione adunque io v'ho chiamati per vederui e parlarui: perciochè per la speranza d'Israel son circondato di questa catena.

20 ועל הדבר הזה שאלתי מכם לראות את פניכם ולדבר אליכם כי על תקות ישראל אסור אנכי בנחשתים האלה:

Ansique por esta causa hos he llamado para veros y hablaros: porque por la esperança de Israel esto y rodeado de esta cadena.

20. Διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι. ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι.

Pour ceste cause donc vous ai-ie appelés, pour vous voir & parler à vous: car c'est pour l'esperance d'Israel que ie suis enuironné de ceste chaine.

21 אמרין לה הנון חנן אגרתא עליך לא קבלן מן יהוד ולא אנש מן אחינא דאתא מן אורשלם אמר לן מדם דביש עליך:

Et essi gli dissero, Noi non habbiamo dai Giudei riceuuto lettere di te, ne alcun de fratelli che sia venuto, ci ha riferito o detto di te male alcuno.

21 ויאמרו אליו אנחנו לא ספרים עליך לקחנו מארץ יהודה ואיש מאחינו לא בא אלינו להגיד או לדבר רעה מאומה עליך:

Entonces ellos le dixeron, Nosotros ni auemos recebido letras de ti de Iudea, ni viniendo alguno de los hermanos nos ha denunciado ni hablado algun mal de ti.

21. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον, ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν.

Mais ils lui respondirent, Nous n'auons point receu lettres de Iudee touchant toi, ni persõne des freres n'est venu qui ait rapporté ou dit quelque mal de toi.

CAP. XXVIII.

17. Post tertium autem diem convocavit primos Iudæorum. Cumque convenissent, dicebat eis, Ego, viri fratres, nihil adversus plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Ierosolymis traditus sum in manus Romanorum.

And the thirde day after/ Paul called the chiefe of the Jewes together: and when they were come/ he sayde unto thē/ Men and brethren/ though I haue committed nothing agaynst the people/ or Lawes of the fathers/ yet was I deliuered prisoner from Jerusalem into the handes of the Romanes.

18. Qui cum interrogationem de me habuissent, voluerunt me dimittere, eo quòd nulla esset causa mortis in me.

Who when they had examined me/ would haue let me go/ because there was no cause of death in me.

19. Contradicentibus autem Iudæis, coactus sum appellare Cæsarem, non quasi gentem meam habens aliquid accusare.

But when the Jewes spake contrarie/ I was constrayned to appeale unto Cesar/ not because I had ought to accuse my nation of.

20. Propter hanc igitur causan rogavi vos videre & alloqui. Propter spem enim Israel, catena hac circundatus sun.

For this cause therefore haue I called for you/ to see you/ and to speake with you: for the hope of Israels sake/ I am bond with this chaine.

21. At illi dixerunt ad eum, Nos neq; literas accepimus de te à Iudæa, neque adveniens aliquis fratrum nuntiavit, aut locutus est quid de te malum.

Then they sayd unto him/ We neither receiued letters out of Judea concering thee/ neyther came any of the brethren that shewed or spake any euill of thee.

Das XXVIII. Capitel.

17. Es geschach aber nach dreyen tagen/ daß Paulus zusammen rieff die Fürnembsten der Jüden. Da dieselbigen zusammen kamen/ sprach er zu jnen: Jr Männer/ lieben Brüder/ ich hab nichts gethan wider vnser Volck/ noch wider Väterliche sitten/ vnd bin doch gefangen auß Jerusalem übergeben in der Römer hände.

Oc det skede tre dage der effter/ at Paulus kallede tilsammen de Ypperste iblant Joderne. Der de komme tilsammen/ sagde hand til dem/ I Mend/ kære Brødre/ Jeg haffuer inted giort mod vort Folck/ oc icke heller mod Federnis Seduane/ Oc ieg er dog antuordet fangen aff Jerusalem i de Romeris hender.

18. Welche/ da sie mich verhöret hatten/ wolten sie mich loß geben/ dieweil keine vrsach deß Todtes an mir war.

Huilcke der vilde giffue mig loss/ der de haffde forhørt mig/ efftersi at de funde ingen Dødz sag hoss mig.

19. Da aber die Jüden darwider redeten/ ward ich genötiget/ mich auff den Keiser zuberuffen/ nicht als hette ich mein Volck etwas zuverklagen.

Men der Joderne talede der imod/ da noddis ieg til/ at skiude mig ind faar Keyseren/ icke fordi at ieg haffde noget at klage paa mit Folck faare.

20. Vmb der vrsache willen/ habe ich euch gebeten/ daß ich euch sehen vnnd ansprechen möchte. Denn vmb der hoffnung willen Jsraelis/ bin ich mit diser Ketten vmbgeben.

For den sag skyld/ bad ieg eder/ at ieg maatte see eder oc tale met eder/ Thi at ieg er omgiffuen met denne Lencke/ for Jsraels Haab skyld.

21. Sie aber sprachen zu jm: Wir haben weder Schrifft empfangen auß Judea deinet halben/ noch kein Bruder ist kommen/ der von dir etwas arges verkündiget oder gesaget habe.

Da sagde de til hannem/ Hui haffue huercken fanget scriffuelse aff Judea paa dine vegne/ icke er der heller nogen Broder kommen/ som haffuer forkyndet eller sagd noget ont om dig.

Kapitola XXVIII.

17. Po třech pak dnech/ swolal Starssij z Židuow. A když se sessli/ řekl gim Pawel Já mužij bratřij nic neučiniw proti lidu/ ani proti obyčegi Otcowskému/ gsa yat w Geruzalemě/ wydángsem w ruce Ržijmanům.

Y stało się iż po trzecim dniu wezwał Páwel przednieyszych z Żydow/ y gdy się zeszli/ rzekł do nich/ Mężowie bráciá/ ia gdym nic nie uczynił przeciw ludowi y vstáwam oyczystym/ będąc zwiazan w Jeruzálem/ podánem iest w ręce Rzymiánom.

18. Kteřijžto když mne wyslyšeli/ chtěli mne propustiti/ proto/ že žádné winy smrti na mně nebylo.

Ktorzy wywiedziawszy się pilnie o mnie/ chcieli mię wypuścić/ dla thego że we mnie żadnego występku śmierci godnego nie było.

19. Ale když Židé odpijrali/ přinucen gsem/ abych se odwolal k Cýsaři: ne proto/ yako bych měl co na můg Národ žalowati.

Lecz gdy temu na odpor byli Żydowie/ przymuszonem iest Appelowáć do Cesárzá/ nie przeto iákobych miał ocz przeciw narodowi memu skárżyć.

20. Protož za tau přijčinau dožádal gsem se widěti wás/ a s wámi mluwiti. Neb pro naděgi lidu Jzrahelského/ řetězem tijmto swázán gsem.

A przetoż dla tey wąs przyczyny wezwał/ ábych się z wámi vyzrawszy rozmowił/ ábowiem dla nádzieie Jzráelskiey iestem tym łáncuchem zwiazán.

21. A oni řekli k němu: Myť gsme ani kterého psanij měli o tobě z Židowstwa/ aniž kdo z Bratřij přissed wyprawowal nám aneb mluwil něco zlého o tobě.

Tedy oni rzekli do niego/ My ániśmy wzięli listow o tobie z Żydostwá/ áni nam żaden z bráciey przyszedszy oznaymił/ ani opowiedział o tobie nic złego.

כח

22 צָבֵינַן דֵּין דְּנֶשְׁמַע מִנָּךְ מָדֶם דְּמֶתְרַעֵא אַנְתְּ מֶטוּל דְּיוּלְפָּנָא הָנָא יָדְעִינַן דְּעַל אֱנָשׁ לָא מְקַבַּל:

Ma noi vogliamo ben udir da te quel che tu senti, imperoche di questa setta ci è noto che per tutto, se gli contradice.

23 וַאקִימוּ לֵהּ יַוְמָא וְכַנְּשׁוּ וַאתוֹ לְוָתֵהּ סַגִּיאֵא כַּד דַּשְׁרֵא הְוָא וְגָלֵא לְהוֹן עַל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא כַּד מַסְהֵד וּמַפִּיס לְהוֹן עַל יֵשׁוּעַ מֶן נָמוּסָא דְּמוּשֵׁא וּמֶן נְבִיֵא מֶן צַפְרָא וְעְדַמָא לְרַמְשָׁא:

Et hauendoli assegnato un giorno, vennero molti à lui, ne l'albergo: à i quali egli esponeua, testificando il regno di Dio, e persuadendo loro per la Legge di Moise, e per li Profeti, le cose di IESV, da la mattina insin à la sera.

24 וַאנָשִׁין מֶנְּהוֹן מֶתְטַפְּסִין הְווֹ לְמַלּוֵהּ וַאחְרָנֵא לָא מֶתְטַפְּסִין הְווֹ:

Et alcuni credeuano à le cose che da lui erano dette, & alcuni non credeuano.

25 וַאשְׁתְּרִיו מֶן לְוָתֵהּ כַּד לָא שָׁלְמִין לַחְדָדֵא וַאמַר לְהוֹן הָו פַּוְלוֹס מֶלְּתָא הָדָא שַׁפִּיר מַלֵּל רוּחָא דְקוּדְשָׁא בְּפוּם אֶשַׁעְיָא לוּקְבַל אַבָהַתְכוֹן:

Et essendo in discordia fra loro, si partirono, poi che Paulo hebbe detta una parola, cioè, Lo Spirito santo parlò bene à i nostri Padri per Esaia Profeta, dicendo.

26 כַּד אָמַר דְּזֵל לְוָת עַמָּא הָנָא וַאמַר לְהוֹן דְּשַׁמְעָא תֶּשְׁמְעוּן וְלָא תֶסְתַּכְּלוּן וְתֶחְזוֹן וְלָא תֶבְחְרוּן:

Va à questo popolo, e dì, Voi udirete con l'orecchie, e non intenderete: e vedendo, vedrete, e non discernerete.

27 אֶתְעַבִּי לֵהּ גֵּיר לֶבֵּהּ דְעַמָּא הָנָא וּמַשְׁמַעְתְּהוֹן אוּקְרוּ וְעַיְנַיְהוֹן עַמְּצוּ דְּלָא נֶחְזוֹן בְּעַיְנַיְהוֹן וְנֶשְׁמְעוּן בְּאֶדְנַיְהוֹן וְנֶסְתַּכְּלוּן בְּלֶבְהוֹן וְנֶתְפְּנוּן לְוָתִי וַאשְׁבּוּק לְהוֹן:

Percioche il cuor di questo popolo è ingrassato, e con l'orecchie hanno grauemente udito, & hanno chiusi i loro occhij: per non veder mai con gli occhij, ne udir con l'orecchie, ne intender col cuore, onde si conuertano, & io li risani.

כח

22 חָפַצְנוּ לִשְׁמוֹעַ מִמְּךָ מָה תְּבוּנָתֶךָ כִּי מִכִּפִירָה הַזֹּאת נוֹדַע לָנוּ כִּי בְּכָל מְקוֹמוֹת יְדֻבַּר עָלֶיהָ:

Mas querriamos oyr de ti loque sientes: porque de esta Secta notorio nos es que en todos lugares es contradicha.

23 וַיּוֹעִידוּ לוֹ אֶת־יוֹם וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו בַּמָּלוֹן רַבִּים לַאֲשֶׁר גִּלָּה וּבֵאֵר הֵיטֵב אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים מֵעִיד וּמְפַתֶּה אוֹתָם אֶת־אֲשֶׁר עַל־יֵשׁוּעַ גַּם מִמֹּשֶׁה גַּם מִנְּבִיאִים מִבֹּקֶר עַד־הָעָרֶב:

Y auidoles sennalado vn dia, vinieron à el muchos à la posada, à los quales declaraua testificando el Reyno de Dios, procurando persuadirles loque es de Iesus el Christo por la Ley de Moysen, y por los Prophetas, desde la mannana hasta la tarde:

24 וַאֲחָדִים הֶאֱמִינוּ לַמְּדֻבָּרִים וַאֲחֵרִים לֹא הֶאֱמִינוּ:

Y algunos acordauan à loque se dezia, mas algunos no creyan.

25 וְכַאֲשֶׁר לֹא יָאתוּ בֵּינֵיהֶם וַיֵּעָלוּ בֶּאֱמוֹר פּוֹלוֹס אֶת־דָּבָר אֶחָד כִּי הֵיטֵב אָמְרָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בִּישַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־אֲבוֹתֵינוּ:

Y como fueron entre si discordes, fueronse, diziendo Paulo esta palabra, Que bien ha hablado el Espiritu sancto por el Propheta Isayas à nuestros padres.

26 לֵאמֹר לֵךְ וְאָמַרְתָּ לָעָם הַזֶּה שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ וְאַל־תָּבִינוּ וּרְאוּ רָאוֹ וְאַל־תֵּדָעוּ:

Diziendo, Ve à este pueblo, y diles, De oydo oyreys, y no entendereys: y viendo vereys, y no mirareys.

27 הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יָבִין וָשָׁב וְרָפָא לוֹ:

Porque el coraçon de este pueblo fue engrossado, y de los oydos oyeron pesadamente, y de sus ojos guinnaron: porque no vean de los ojos, y oygan de los oydos, y entiendan de coraçon, y se conuiertan, y yo los sane.

κη'.

22. Ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν, ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται.

Neantmoins nous entendrons bien volontiers de toi ce que tu sens: car quant à ceste secte, il nous est notoire qu'on lui contredit par tout.

23. Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν ἧκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας.

Et quand ils eurent assigné iour, plusieurs vindrent à lui au logis: ausquels il exposoit par tesmoignages le royaume de Dieu: & les induisoit à croire ce qui est de Iesus, tant par la Loy de Moyse que par les Prophetes, depuis le matin iusqu'au soir.

24. Καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν.

Dont les vns furent persuades par les choses qu'il disoit: mais les autres n'y croyoyent point.

25. Ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ Παύλου ῥῆμα ἕν, ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ Ἠσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν.

Parquoi estans en discord entr'eux, ils se departirent, apres que Paul eut eut dit vn mot, assauoir, Le sainct Esprit a bien parlé à nos peres par Esaie le Prophete.

26. Λέγον, πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ εἰπὸν, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

Disant, Va vers ce peuple, & di, Vous orrez de l'oreille, & n'entendrez point: & en regardant vous verrez, & n'apperceurez point.

27. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

Car le cœur de ce peuple est engraissé: & ont ouï dur des oreilles, & ont guigné de leurs yeux: afin qu'il ne voyent des yeux, & qu'ils n'oyent des oreilles, & qu'ils n'entendent du cœur & ne se conuertissent, & que ie les guerisse.

CAP. XXVIII.

22. Rogamus autem à te audire quæ sentis: nam de secta hac notum est nobis, quia ubique ei cōtradicitur.

But we wil heare of the what thou thinkest: for as concerning this sect/ we knowe that eu where it is spoken against.

23. Cum constituissent autem illi diem, venerunt ad eum in hospitium plurimi: quibus exponebat, testificans regnum Dei, suadensq; eis de Iesu ex Lege Moysi & Prophetis à manè usque ad vesperam.

And when they had appointed him a day/ there cam many vnto him into his lodging/ to whome he expounded and testified the kingdome of God/ and preached vnto them concerning Jesus/ both out of the Lawe of Moses / and out of the Prophets/ from morning to night.

24. Et quidam credebant his quæ dicebantur: quidam verò non credebant.

And some were persuaded with the things which were spoken/ and some beleued not.

25. Cumque invicem non essent consentientes, discedebant, dicente Paulo unum verbum. Quia bene Spiritus sanctus locutus est per Isaiã Prophetã ad patres nostros.

Therefore when they agreed not among themselues/ they departed / after that Paul had spoken one worde/ to wit/ Wel spake the holy Ghost by Esaias the Prophet vnto our fathers.

26. Dicens, Vade ad populum istum, & dic ad eos, Aure audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non perspicietis.

Saying: Go vnto this people/ and say/ By hearing ye shall heare/ and shal not vnderstande/ and seeing ye shall see/ and not perceyue.

27. Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus graviter audierunt, & oculos suos compresserunt: ne fortè videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & sanem eos.

For the heart of this people is waxed fat/ and their eares are dull of hearing/ and with their eyes haue they winked/ least they should see with their eyes/ and heare with their eares / and vnderstande whith their hearts / and shoulde turne that I might heale them.

Das XXVIII. Capitel.

22. Doch wöllen wir von dir hören/ was du heltest/ Denn von diser Secten ist vns kunth/ daß jr wird an allen enden widersprochen.

Dog ville wi høre aff dig/ huad du holder/ Thi offer vitterligt om dette Secte/ at det haffuer alleuegne modsigelse.

23. Vnd da sie jm einen tag bestimten/ kamen vil zu jm in die Herberge/ welchen er außleget vnd bezeuget das Reich Gottes/ vnd prediget jnen von Jesu/ auß dem Gesetze Mosi/ vnd auß den Propheten/ von früe morgen an/ biß an den abend.

Oc der de sette hannem en dag faare da komme der mange til hannem i hans Herbere/ faar huilcke hand vdlagde oc vidnede om Guds Rige/ oc predickede faar dem om Jhesu/ aff Mose Low/ oc aff Propheterne/ fra aarle om morgenen indtil afftenen.

24. Vnd etliche fielen zu dem/ daß er saget/ etliche aber glaubten nicht.

Oc nogle fulde til det/ som hand sagde/ Men nogle trode icke.

25. Da sie aber vntereinander mißhellig waren/ giengen sie weg / als Paulus ein wort redet/ das wol der heilige Geist gesagt hat / durch den Propheten Esaiam / zu vnsern Vätern.

Oc der de vaare icke samdrectige met huer andre/ da ginge de bort/ der Paulus talede it ord/ At den hellig Aand haffuer talet vel formedelst Propheten Esaiam til vore Fedre.

26. Vnnd gesprochen: Gehe hin zu diesem Volck/ vnnd sprich: Mit den Ohren werdet jhrs hören/ vnd nicht verstehen/ vnd mit den Augen werdet jrs sehen/ vnd nicht erkennen.

Oc sagd/ Gack bort til dette Folck/ oc sig/ J skulle det høre met Ørene/ oc icke forstaa/ oc i skulle see det met Øyene/ oc icke mercke.

27. Denn das hertz dises Volcks ist verstocket/ vnd sie hörn schwerlich mit Ohren/ vnd schlummern mit jren Augen/ auff daß sie nicht der mal eins sehen mit den Augen/ vnnd hören mit den Ohren/ vnd verstendig werden im hertzen/ vnd sich bekehrn/ daß ich jnen hülffe.

Thi dette Folckis Hierte er forherdet/ oc de høre suarlige met Ørene/ oc blunde met deris Øyen/ at de skulle icke en gong see met Øyene oc høre met Ørene/ oc bliffue forstandige i hiertet/ oc omuende sig/ at ieg maatte hielpe dem.

Kapitola XXVIII.

22. Ale žadáme od tebe slyſſeti/ yak smayſſlijš/ neb geſt známo nám o té Sektě/ že gij wſſudy odpijragij.

A tak chcemy od ciebie słyszeć co też rozumiesz/ ábowiem o tey sekcie iáwno nam iest iż iey sa wſzędy nie odpor.

23. A když gemu vložili den/ seſſlo se gegich mnoho k němu do Hospody: Gijmžto wykládal/ swědectwij wydáwage o Kralowſtwij Božijm/ a dowozugijc gim o Gežijſſowi z Zákona Moyžijſſowa a Prorokůw/ od gitra až do wečera.

A także mu postánowiwszy dzień/ przyszło ich k niemu nie málo do gospody/ ktorym z oświádczániem wykładał krolestwo Boże/ á wywodzacim o Jezuśie z zakonu Moiżeszowego y z Prorokow/ od poránku aż do wieczorá.

24. A někteřij vwěřili tomu/ což Pawel wypprawowal/ někteřij pak newěřili.

Tedy iedni zezwaláli ná to co powiedał/ niektorzy zásie nie wierzyli.

25. A když mezy sebau nebyli swornij/ rozcházeli se/ kterýmž mluwil Pawel gedno slowo: Že dobře geſt Duch Swatý ſkrze Proroka Yzayáſſe mluwil k Otcům naſſým.

A gdy nie byli zgodni miedzy soba/ rozeszli sie/ á Páwel rzekł iedno to słowo/ Zaiste dobrze Duch święty powiedział przez Ezaiaſzá Proroká do oycow naszych.

26. Řka: Gdiž k Lidu tomuto/ a kenžgim: Vſſyma slyſſeti budete/ a nebudete rozuměti: a widauce budete wiběti/ a nespatřijte.

Mowiac/ idź do ludu tego á powiedz/ Vszymá vsłyszycie á nie zrozumiecie/ á widzac vyzrycie y nie vpátrzycie.

27. Nebž zhrublo geſt Srdce lidu tohoto/ a wſſyma težce slyſſeli/ a oči swé zawřeli: aby snad newiděli očima/ a vſſyma neslyſſeli/ a srdcem nerozuměli/ a neobrátili se/ abych gich neuzdrawil.

Abowiem zátyło serce ludu tego/ á ciężko vszymá słuchali/ y zámrużyli oczy swe áby oczymá nie widzieli/ á vszymá nie słyszeli/ y sercem nie zrozumieli/ y nie byli náwroceni ábych ie vzdrowił.

כח

28 תתידע לכון הכיל הדא דלעממא אשתדר הנא פורקנא דאלהא והנון גיר ואף שמעין לה :

Siaui dunque noto come questa salute di Dio, è mandata à i Gentili, & essi l'udiranno.

29 וכד הלין אמר נפקו יהודיא וסגי דרשין הוו בינתהון :

E dette ch'egli hebbe queste parole, i Giudei si partiron da lui, hauendo fra loro vna gran contesa.

30 ואגר לה פולוס מן דילה ביתא והוא בה תרתין שנין ומקבל הוא תמן לכלהון אילין דאתין הוו לותה :

Paulo si stette poi ben due anni interi in vn suo luogo tolto ad affitto: e riceueua tutti quelli che andauano à lui.

31 ומכרז הוא על מלכותה דאלהא ומלף הוא עין בגליא על מרן ישוע מ משיחא דלא כלין :

Predicando il regno di Dio, & insegnando le cose del Signor IESV con ogni libertà, senza impedimento alcuno.

שלם פרכסוס דשליחא טוביא הנו דין תשעיתהון :

כח

28 ויודע לכם כי לגוים נשלחה ישועת אלהים והמה ישמעו :

Seahos pues notorio, que á las Gentes es embiada esta salud de Dios: y ellos oyran,

29 ובאמרו את הדברים האלה וילכו היהודים ותהי בקרה גדולה ביניהם :

Y auiendo dicho esto, los Iudios se salieron teniendo entre si gran contienda.

30 ויעמד פולוס כלילת שנתים בבית שכירתו ויקבל את כלם הבאים אליו :

Paulo empero quedo dos annos enteros en su alquil: y recebia à todos losque entrauan à el:

31 מבשר את מלכות אלהים ומלמד את אשר על ישוע המשיח בכל בטחון ולא יכלא :

Predicando el Reyno de Dios y ensennando loque es del Sennor Iesus el Christo con toda confiança sin impedimento.

תמו ונשלמו דברי ופעלי השליחים הקדושים :

κη'.

28. Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται.

Qu'il vous soit donc notoire, que ce salut de Dieu est enuoyé aux Gentils, & ceux l'orront.

29. Καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος ἀπῆλθον οἱ ἰουδαῖοι πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς ζήτησιν.

Et quand il eut dit ces choses, les Iuifs se partirent d'auec lui, ayans grãde dispute entr'eux.

30. Ἔμεινε δὲ ὁ παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι, καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν.

Mais Paul demeura deux ans entiers en son propre loage, & recueilloit tous ceux qui venoyent vers lui.

31. Κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως.

Preschant le royaume de Dieu, & enseignant les choses qui sont du Seigneur Iesus Christ, auec toute hardiesse de parler, sans aucun empeschement.

Τέλος τῶν πράξεων τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

CAP. XXVIII.

28. Notum ergo sit vobis, quoniam Gentibus missum est hoc salutare Dei, & ipsi audient,

Be it knowen therefore vnto you/ that this saluation of God is sent to the Gentiles/and they shall heare it.

29. Et cùm hæc dixisset, exieruntab eo Iudæi, multam habentes inter se quæstionem.

And when he had sayde these things/ the Jewes departed / and had great reasoning among themselues.

30. Mansit autem biennio toto in suo conducto: & suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum.

And Paul remayned two yeeres full in an house hired for him selfe / and receyued all that came in vnto him.

31. Prædicans regnum Dei, & docens quæ sunt de Domino Iesu Christo cum omni fiducia, sine prohibitione.

Preaching the kingdome of God / and teaching those things / which concerne the Lorde Jesus Christ / with all boldnesse of speach /without let.

FINIS.

Das XXVIII. Capitel.

28. So sey es euch kunth gethan/ daß den Heiden gesandt ist diß Heil Gottes / vnd sie werdens hören.

Saa skal det vere eder kundgiort / at denne Guds Salighed er sent til Hedningene/ oc de skulle det høre.

29. Vnd da er solches redet/ giengen die Jüden hin/vnd hatten vil fragens vnter jnen selbs.

Oc der hand talede dette / da ginge Jøderne bort/ oc haffde mange Spørsmaal mellem sig selff.

30. Paulus aber bleib zwey jar in seinem eigen gedinge/ vnnd nam auff alle die zu jm einkamen.

Oc Paulus bleff thu aar i sin egen Leyde/ oc anammede alle dem som komme ind til hannem.

31. Prediget das Reich Gottes/vnd lehrete von dem HERRN Jesu/ mit aller freydigkeit/ vnverboten.

Predickede Guds Rige/ oc lærde om den HErre Jhesu/ met al Dristighed / oc det forbød ingen hannem.

Ende der Apostel Geschicht.

Kapitola XXVIII.

28. Protož budiž wám známo/ že gest Pohanuom poslano spasenij Božij toto / a onit slyssetí budau.

Niechže wam thedy iawno bedzie/ iżeć pogánom posłano iest to zbawienie Boże/ á oni słucháć bedą.

29. A když to propowědčl/ odessli od něho židé/ mnohé magijce mezy sebau hádky.

A gdy to rzekł/ wyszli od niego Zydowie/ máiac miedzy soba wielki poswarek.

30. Pawel pak trwal za celé dwě Léthě w hospodě swé/ a přigijmal wssecky kterijž přicházeli k němu.

Nmieszkal Páwel przez cále dwie lecie w swym naymie/ á przyymowal wszytki ktorzy przychodzili do niego.

31. Káže gim o Králowstwij Božijm/a vče těm wěcem/ kteréž gsau o Pánu Gežissy Krystu/ se wssym daufánijm/ bez zabráněnij.

Odpowiedáiac Krolestwo Boże/ yvcząc thych rzeczy ktore sa o Pánu Jezusie/ z wszelkimi bespieczeństwem w mowie/ á żaden mu nie przekazał.

Skonáwágij se Skutkowé Apossstolsstij.